Vit. Emanuele III
166
M
14

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SUPPLEMENTUM

AD VARIAS

COLLECTIONES OPERUM

ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN,

JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

SUPPLEMENTUM

AD VARIAS

COLLECTIONES OPERUM

CLARISSIMI VIRI

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN,

JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,

ET SS. CANONUM PROFESSORIS IN ACADEMIA LOVANIENSI,

Continens præclara Juris Reſponſa, Epiſtolas & varia Opuſcula hujus Doctoris, nondum edita; necnon momentoſas ejuſdem Lucubrationes jam editas, quæ in omnibus ejus Operum Collectionibus, etiam in ultimâ anni 1753, omnium locupletiore, deſiderantur.

CUM VARIIS MONUMENTORUM APPENDICIBUS.

BRUXELLIS,

ET REPERITUR

LUGDUNI,

Apud JOANNEM MARIAM BRUYSET Patrem & Filium, in viâ Sancti Dominici.

M. DCC. LXXVIII.

Digitized by Google

MONITUM
SCRIPTORIS
VITÆ VAN ESPENIANÆ.

QUÆ nos potiſſimum cauſæ & occaſiones impulerint, noſtram ut operam in deſcribenda van Eſpenii Vita collocaremus, cognoſcere Reipublicæ parum intereſt. Hanc ſcire ſatis eſt nihil nos neglexiſſe, ut rerum geſtarum notitiam, nec quamcumque, ſed certam ac tutam aſſequeremur; eas nempe ſingulas e Scriptis impreſſis quæ in medium afferimus, aut e nonnullis manu ſcriptis Codicibus qui a Van Eſpenio ipſo, & apprime intimis ejus amicis ad nos derivantur, aut ex vivente denique traditione, ex eorum ore ſcilicet qui fide digniores, quibuſque que hæc ſcitu faciliora ſunt, deprompſiſſe. D. Joannes *Willemaers*, Lovanii in Trinitatis Collegio Rhetorices veteranus Profeſſor, vita functus Amersfordienſis Seminarii Ex-Præſidens, Novembris Die 10. ann. 1762. ex iis unus eſt quibus debemus ſuper hoc argumento plurimum. Eum quicumque novit, non ignorat, quam alte ejusdem animo veritatis amor inſederit, quamque arctam & ſingularem cum Van Eſpenio, quoad hic quidem in vivis fuit, neceſſitudinem foverit. Haud ſatis habuit Willemaerſius ea nobis omnia ſignificare quæ ſua ei reminiſcentia ad hunc Doctorem ſpectantia ſuppeditare poterat; Monumenta præterea & quæcumque manu ſcripta ejus fidei concredita erant, exhibuit, ſibique id curæ ſumpſit, ut arrepto calamo, hanc, quam late patet, Vitam perlegeret, in eaque errata & incurias quæ nobis exciderant, emendaret.

Nos vero ejus cenſura contenti non fuimus. Cum enim in Eſpenianorum Operum reddenda ratione ſæpenumero canonicas, & quidem præcipuas graviſſimasque atque aleæ pleniſſimas controverſias attingi expendique neceſſe fuerit, Monumenta hæc emunctæ naris viri & idonei Theologi examini ſub-

denda ante cenſuimus, quam in publicam lucem emitteremus. Iſ porro cum attente ea percurriſſet, nobis reſpondit ſe hoc *Opus optimum* compériſſe, magna cum voluptate legiſſe, idemque iis omnibus non probari non poſſe quos aliqua ex parte, quæ in eo pertractantur, afficiunt.

Ut autem Opus hoc ipſum utilius evaderet graviuſque, ac propius ad Juriſconſultorum ingenium accederet, rerum Expoſitioni quæ ad Van Eſpenii Opera referuntur, quoad fieri per nos potuit, addidimus Decreta Tribunalium, & Sanctiones Principum Belgii, quæ eo ipſo tempore aut deinceps canonicas deciſiones firmarunt quæ in iis continentur.

Jam, quod unum ſupereſt, a Deo petimus, ut huic labori benedicat, quem eo ſolum conſilio ſuſcepimus, ut ad ejus gloriam, atque ad Religionis & Imperii bonum conferret.

ELEN-

Digitized by Google

ELENCHUS

CAPITUM, ARTICULORUM, ET PARAGRAPHORUM.

LIBER PRIMUS.

D. Van Eſpen Vitæ, & Operum generatim notio.

ARTICULUS I.

DOm. van Eſpen privata Vita, ejus peculiares notæ. Pag. 1
Ejus origo, & educatio. ibid.
Ejus Sacerdotium. 2
Ejus ad Profeſſoris Cathedram nominatio. ibid.
Ejus in Papæ collegium receſſus. 3
Univerſim in Belgio redintegratio. 3
D. van Eſpen diſcipulis ſuis Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſtudium inſpirat. 3
Eſpenii peculiares in Papæ Collegio exercitationes. 4
Ejus ad laborem, & ad paupertatem alacritas, ejus lenitas, ejus æquanimitas, &c. 4
D. van Eſpen peculiares univerſim notæ. 5
Artic. II. *D. van Eſpen, in ſuis Operibus elucubrandis, & in lucem mittendis, animi præparatio.* 5
Artic. III. *Operum Eſpenii generatim notio, & diviſio.* 6
Didacticorum Eſpenii Operum notio. ibid.
Eſpenii Polemicorum Operum peculiares notæ. ibid.
Eſpenii Epiſtolæ. 7
Eſpenii Conſultationes. ibid.
Eſpenii ad ſuam ipſius defenſionem Scripta. ibid.

LIBER SECUNDUS.

Notio Scriptorum Eſpenii quæ in variis ejus Operum Editionibus collecta ſunt.

ARTICULUS I.

DE Proprietatis & Simoniæ vitiis quoad Religioſos & Religioſas. 8
Diſſertatio. *Hujus Diſſertationis notio,* ibid.
Impugnabilis quam ſubiit, cauſæ. ibid.
Scriptorum index quæ prodiere fervente diſputatione de vitiis proprietatis &c. ibid.
Hornm Scriptorum generatim notio. 9
Ab Eſpenio in Reſponſis adhibita moderatio. 10
Mandatum &c. 12
Mandatum Capituli Auguſtinianorum Peculii favens. ibid.
Artic. II. *De Tractatu de Diſpenſationibus, peculiariter quoad Matrimonii Sacramentum.* ibid.
Artic. III. *De Tractatu in quo de Canonicorum Inſtituto, & obligationibus agitur.* 13
Artic. IV. *De Tractatu de Simonia quæ locum habere poteſt in Beneficiorum collatione, Sanctæ Miſſæ celebratione, ceterarumque Eccleſiaſticarum functionum exercitatione, &c.* 14
Vita Van Eſpen.
Artic. V. *De Diſſertatione cui titulus :* Repagulum Canonicum adverſus nimiam Exemptionum a Juriſdictione Epiſcoporum extenſionem. 15
Artic. VI. *De Tractatu canonico & hiſtorico de Horis Canonicis* 16
Artic. VII. *De Tractatu hiſtorico & Canonico ſuper omnibus Conciliorum Canonibus &c.* 17
Artic. VIII. *De peculiaribus quatuor van Eſpenii Diſſertationibus.* 18
Tractatus de Parochorum in Decimas & Oblationes jure. ibid.
De munerum Officiorumque venalitate. ibid.
De Diſſertatione ſuper Probabilitate. ibid.
Artic. IX. *De Corpore Juris inſcripto : Jus Eccleſiaſticum univerſum &c.* 19
Artic. X. *De Tractatu ſuper Eccleſiaſticarum Immunitatum concordia cum Regiis Juribus.* 21
Quo tempore, & qua occaſione prodierit declaratio. ibid.
Argumentum Tractatus de Concordia Immunitatis &c. ibid.
Compendiaria eventorum notio quæ huic Operi occaſionem præbuerunt. 22
Scriptum D. Govarts pro Eccleſiaſticis Immunitatibus. 23
Scripti Govartii per Eſpenium confutatio. 24
Eſpenii principia a publico miniſterio contra novas aggreſſiones vindicata. 25
Artic. XI. *De diſſertatione cui titulus :* Diſſertatio Canonica de interceſſione, ſive interventione Epiſcoporum pro Reis &c. Et de confugientibus ad Eccleſias, ſive de Immunitate locali, ſeu Aſylo Templorum. 26
Extenſio Syſtematis Eccleſiaſticæ Independentiæ. ibid.
Auſa D. Præcipiano Archiepiſcopi Mechlinienſis in hujus Syſtematis conſecutionem. 27
Inter Archiepiſcopum Mechlinienſem & Brabantiæ Conſilium ſuper Aſyli Jure diſſidium. ibid.
Bruxellenſi Conſilio ſuper novo diſſidio obductæ technæ. ibid.
Ejuſdem Præſulis cum Regio, itemque cum Magno Mechlinienſi Conſilio litigium. 28
Belgii Præſidi fucus factus. ibid.
Magni Conſilii ſignificationes auditæ. ibid.
Novæ tecliuæ. 29
Magni Conſilii moderatio. ibid.
Violentiæ & facti viæ Miniſtrorum Archiepiſcopi. ibid.
Archiepiſcopus ad Excommunicationes devenit. 30
Arreſtum Magni Conſilii contra Sententiam Excomm. 31

Archiepiſcopi nova molimina. ibid.
In Mechlinienſis Archiepiſcopi favorem Scripta. 32
Govartius ob editum Scriptum apud Magnum Conſilium impetitur. 33
Eſpenii Diſſertatio diſputationi finem imponit. 34
Definitio ſuper hoc negotio decreta. 35
Artic. XII. *De Tractatu hiſtorico & Canonico de Cenſuris Eccleſiaſticis.* 36
Abuſum univerſim notio qui huic Operi occaſionem præbuerunt. ibid.
Magni momenti exempla quæ Eſpenii oculis obſervabantur. 37
Contra Cenſurarum abuſum ab Eſpenio ſtatuta principia. 39
In hunc Tractatum declamationes. Ejuſdem publica exiſtimatio. 40
Artic. XIII. *Diſſertatio ſuper antiquis in Eccleſiarum gratiam editis Donationibus, ſuperque Capellarum unionibus cum earumdem redditibus &c.* 41
Artic. XIV. *De Tractatu ſuper Eccleſiaſticarum Legum Promulgatione: ſuperque Placet Regio ante earum publicationem, & executionem neceſſario.* ibid.
Hujus Tractatus publicatio. ibid.
Natura & neceſſitate Placiti Regii. ibid.
Abuſus ex negligentia Legis Placet *derivati.* 42
Notio Tractatus de Placet. 43
Tractatus hic impugnatus propugnatuſque. ib.
Artic. XV. *De Opere inſcripto : Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis in favorem D van Eſpenii contra D. Govartium.* 44
Hujus Scripti publicationis occaſio. ibid.
Monumentorum quæ continet, deſcriptio. Super cauſa Judicium. 45
Super horum jurium effectis & conſecutionibus animadverſiones. 47
Artic. XVI. *De Tractatu de Recurſu* ad Principem. 48
Hujus Operis occaſio. ibid.
Compendiaria hujus Tractatus Analyſis. 49
Approbationes, & reprobationes hujus Operis. 50
Artic. XVII. *De Supplemento ad Jus Eccleſiaſticum Univerſum &c. & de compendiaria in Gratiani Decretum Commentario.* 52
Artic. XVIII. *De variis Editionibus Corporis Operum van Eſpenii.* ibid.
Editio prima Lovanii & Bruxellis anno 1700. ibid.
Editiones Coloniæ ann. 1702. & 1709. ibid.
Editio Lovanii (Rothomagii) ann. 1721. 53
Editio Coloniæ ann. 1729. ibid.
Editio Veneta ann. 1732. 54
Editio Colonienſis ann. 1748. ibid.
Editio Lovanienſis (Pariſienſis) ann. 1753. ibid.
Artic. XIX. *De Operibus in Editione ann.* 1753. *primum impreſſis.* 55
§. I. *Novus in Jus Canonicum Commentarius.* ibid.
§. II. *Conſultationes.* ibid.
§. III. *Conſultatio de Parochorum translatione ac de Exeat, cum Diœceſim mutant.* ibid.
Hujus Conſultationis occaſio. ibid.
Parochorum inter & Epiſcoporum translationem diſcrimen. 56
Deciſio Concilii Brabantiæ ſuper van Eſpenii Conſultatione. ibid.
Ex Mechlinienſis Archiepiſcopi parte in hanc rem Scripta. 57
§. IV. *Conſultatio ſuper duarum Paræciarum unione.* ibid.
§. V. *Conſultatio ſuper uſu juris Patronatus per Principes non Catholicos.* ibid.
Facti expoſitio. Ibid.
Super hoc negotio Juriſconſultorum duorum Reſponſum. 58
Facultas Juris Lovanii a Patribus conſulta. 59
Recuſantes oppugnationem mutant, & negotium Romam deferunt. ibid.
Breve Clementis XI. ibid.
D. van Eſpenii ſuper hoc Brevi Conſultatio 60
Alia ſuper hac ipſa quæſtione van Eſpenii reſponſa. ibid.
Hujus negotii ſeries. 61
§. VI. *Tractatus de Uſura.* 62
§. VII. *Peculiares correctiones & additiones.* ibid.
§. VIII. *Obſervationes* D. Gilbert *in Jus Eccleſiaſticum Univerſum* D. van Eſpen. ibid.
§. IX. *Monumenta, Præfationes aut Verſiones addita.* ibid.
§. X. *In anni* 1753. *Editione ſervatus ordo.* 63

LIBER TERTIUS.

Illuſtrationes Hiſtoricæ ſuper Scriptis D. van Eſpen. quæ Supplemento plurium Collectionum ejus Operum continentur.

CAPUT PRIMUM.

Novi Supplementi univerſim notio. 63

CAPUT SECUNDUM.

De van Eſpenii Conſultationibus. 64

ARTICULUS I.

Illuſtrationes Hiſtoricæ ſuper Eſpenii Conſultationibus, quæ Parte I. Supplementi ad varias Collectiones ejus Operum continentur. ibid.
Univerſa notio Collectionis Conſultationum Eſpenii. ibid.
De Conſultationibus tribus ſuper jure Patronatus aliquorum Hollandiæ virorum Nobilium. ibid.
Conſultatio ſecunda ſuper legitimitate jurisjurandi ab iis requiſiti qui matrimonium contrahunt. Ann. 1687. 68
Conſultatio tertia ſuper violentiis in Paſtorem quendam adhibitis. Ann. 1687. ibid.
Reſolutio IV. ſuper excommunicatione Gaſparis de Bic ann. 1691. ibid.
Conſultationes V. VI. & VII. anno 1694. & 1697. 69
IX. Conſultatio ſuper vera notione Libelli diffamatorii ann. 1697. *ſeu* 1699. ibid.
X. Conſultatio ſuper Revelationibus quas edere poteſt Confeſſarius, Pœnitente facultatem dante. Ann. 1702. ibid.
XI. XII. XIII. & XIV. Conſultationes. ann. 1709. ibid.
XV. Conſultatio ſuper compatibilitate Decanatus, & Canonicatus in eodem Capitulo. Ann. 1710. 70
Conſultatio ſuper Jure Capituli Inſularum, ad electionem Dignitatum menſibus Papæ reſervatis. ibid.
Conſultatio in favorem Ædilium & Paſtoris Urbis Halæ contra Rectorem Collegii ejuſdem Urbis. Ann. 1715. ibid.

XVIII.

Digitized by Google

XVIII. Conſultatio ſuper ſenſu Apoſtolici cujuſdam Indulti, in materia diſpenſationum Matrimonii. Ann. 1715. 71
XIX. Conſultatio : an qui refragantur Bullæ Unigenitus, *haberi poſſint excommunicati, & à Sacramentis publice arceri.ann.* 1715. ibid.
XX. Conſultatio ſuper Indicis *Regula IV. ann.* 1719. 72
XXI. Conſultatio ſuper cujuſdam Abbatis Curialibus Juribus in domeſticos Abbatiæ ſervitio addictos. Anno 1718. ibid.
XXII. Conſultatio ſuper ſuſpenſione D. van Rooſt Plebani Cathedralis Eccleſiæ Mechlinienſis, ann. 1718. ibid.
XXIV. Conſultatio in favorem D. de Bade Parochi Moen, Dioeceſis Tornacenſis. *ann.* 1719. 73
Conſultationes XXV. & XXVI. ſuper Epiſcoporum, &, Sede vacante, Capitulorum poteſtate diſpenſationes concedendi. Ann. 1719. 74
XXVII. Conſultationes ſuper Statutis Facultatis Artium Lovanii &c. Ann. 1721. 75
In D. Leydaker *favorem Conſultatio, contra ſuſpenſionem* a Divinis *a Magnis Vicariis Mechlinienſibus ann.* 1722. *pronuntiatam.* 77
Conſultatio XXXVI. ſuper titulo ad Exterorum in Fœderati Belgii Catholicis Eccleſiis Ordinationem neceſſario. 78
Conſultatio in favorem Nominatorum a Facultate Artium Lovanii præ Indultariis etiam Imperialibus. ibid.
Conſultatio ſuper validitate quarumdam Litterarum Reſignationis obtentarum ex falſa expoſitione in Creditorum præjudicium. 79
Conſultatio in favorem D. Jaille *Parochi* Oeſſelghem, *ſuper recuſati Officialis actis.* ibid.
Conſultatio ſuper reſtitutione depoſiti, quod, naturalibus inſciis hæredibus, Beneficiarius reliquerat. 80
Conſultatio ſuper arbitrariis Epiſcoporum quoad Sacerdotes exteros Interdictis. ibid.
Artic. II. *Illuſtrationes hiſtoricæ ſuper Conſultationibus van Eſpenii, in favorem Congregationis Oratorii Flandriæ.* 83
Quæ cauſæ impulerint, ut compendiaria Hiſtoria Congregationis Oratorii Flandriæ contexeretur. ibid.
Origo & cauſæ neceſſitudinis van Eſpenii cum Oratorii Patribus. 84
Jeſuitarum cum Oratorii Patribus ſimultates. ibid.
In confirmatam P. de Hondt ſuperioritatem oppoſitiones. ibid.
Super Oratorii Statutis van Eſpenii Conſultationes. 85
Contra Interdictum Patris de Hondt, van Eſpenii Conſultatio. ibid.
Turbarum in Oratorio ſub Præſule de Alſatia de Boſſu renovatio. 86
Acta in Patres de Hooghe & Hier. Zegers. *van Eſpenii in hujus poſterioris favorem Conſultatio.* ibid.
Irregulares Cœtus ann. 1719. *In hanc rem van Eſpenii Conſultationes.* 88
Vexationes peculiares. 90
Novi Cœtus præpoſtera convocatio a Regio conſilio interdicta. Van Eſpenii ſuper hac re Conſultatio. ibid.
Cœtus, Interdicto ſubſiſtente, celebratio. 91
Poſtremæ in Oratorii Congregationem editæ vexationes. 92
Van Eſpenii in Gallici peculiariter Oratorii gratiam Conſultatio. 93

CAPUT TERTIUM.

De Operibus D. *van Eſpen quæ continentur in II. Parte Supplementi ad varias ejus Operum Collectiones.* 93

ARTICULUS I.

Tractatus de Sanctorum Cultu, de eorum reliquiis & de ſanctis Imaginibus. ibid.
Hujus Operis occaſio. ibid.
Calumniæ ſuper Beatæ Virginis & Sanctorum cultu. ibid.
Palmares errores in Belgio ſuper Sanctorum cultu diſſeminati. 94
In has ſuperſtitiones Decreta. ibid.
Non damnat Eſpenius niſi eos uſus qui tamquam ſuperſtitioſi damnati ſunt. 95
In Eſpenii Tractatum Declamationes. ibid.
Eum P. Deſirantius *Romæ denuntiat.* ibid.
P. Deſirantii *denuntiatio rejecta.* 96
Artic. II. De *compendiario Tractatu ſuper Inquiſitionis in Hæreticos Congregationibus, ad Interpretationem Concilii Tridentini, & prohibitorum Librorum INDICEM.* ibid.
Artic. III. De *Tractatu de Jure Eccleſiaſtico Belgico.* 97
Artic. IV. *Van Eſpenii animadverſiones ſuper Actis Conſtantienſis Concilii ann.* 1683. *ab Em.* Schelſtrate *Bibliothecæ Vaticani Cuſtode in lucem editis.* 98
Artic. V. De *Motivo Juris in favorem* D. *van* de Neſſe *Paſtoris Sanctæ Catharinæ Bruxellenſis &c. contra Archiepiſcopum Mechlinienſem ann.* 1707. ibid.
Artic. VI. *Super aliquibus Juris Regulis Animadverſiones.* 100
Artic. VII. De *nonnullis fragmentis & additionibus ad Opera van Eſpenii.* 101
Artic. VIII. De *Tractatu de Poteſtate Eccleſiaſtica & politica ſeu civili in rebus ad Religionem ſpectantibus.* 102
Bruxellenſis Internuntius, hujus Tractatus occaſione, moleſtias excitat in Eſpeniam. ib.
Van Eſpenio Regimen præſidio eſt. ibid.
Artic. IX. *Theſes Animadverſionibus ſtipatæ ſuper Principum Populorumque communibus & peculiaribus quoad Sanctos Libros officiis.* 103
Hujus Operis notio à van Eſpenio per approbationem & adoptionem exhibita. ibid.
Super Sacræ Scripturæ lectione, vulgari lingua, van Eſpenii ſenſa. ibid.
Conteſtationum origo & progreſſus in Belgio ſuper Sacræ Scripturæ lectione, vulgari lingua. 104
Benedicti XIV. ad Indicis Regulam IV. Additio. ibid.
Artic. X. *In aliquibus dubiis Operibus omiſſio in Supplemento ad varias Collectiones Operum van Eſpenii.* ibid.
§. I. *Motivum Juris pro R. D. Paſtore (H.* van de Neſſe) *& Ædituis Eccleſiæ Parochialis S. Joannis in Molembeca, & S. Catharinæ in Urbe Bruxellenſi Reſcribentibus contra RR. PP. Guardianum & Priores quatuor Ordinum Mendicantium ejuſdem Urbis ſupplicantes.* ibid.
Super Parochialibus Juribus quoad funera. ibid.

Ratio-

Digitized by Google

Rationum momenta quæ permovent, ut Opus hoc van Eſpenio tribuatur. ibid.
Regularium in ſæcularem Clerum auſa. ibid.
Quæſtionum notio quæ in hoc Opere pertractantur. ibid.
D. de Præcipiano fävet Regularium auſis. 106
§. II. Motivum Juris, ſeu Defenſio Seminarii Leodii, & juris DD. Proviſorum contra facinus & Libellos Jeſuitarum Anglicorum ejus Urbis. ibid.
Quænam ad id Scripti fuerit opera van Eſpenii. ibid.
Hujus Operis occaſio. 107
Ejus Analyſis. ibid.

CAPUT QUARTUM.

De Epiſtolis D. van Eſpenii. 108

Epiſtolarum D. vau Eſpenii univerſim notio. ibid.
Epiſtolæ ſuper negotio Bullæ Unigenitus. 109
Super aliquibus aliis argumentis Epiſtolæ. ib.
Actorum van Eſpenii quæ in ejus Epiſtolarum Libro II. conjuncta ſunt, generatim notio. 110
Procuratio iu favorem D. van de Neſſe ſuper Janſeniſmi, Rigoriſmi & novitatis accuſationibus. 110
Procuratio D. Hoffremont Deputati Vindebonam ann. 1720. occaſione vexationum in opponentes Bullæ Unigenitus. 111
Adhæſio ad Epiſtolam a Gallis Epiſcopis VII. ad Innocentium XIII. datam. 112

CAPUT QUINTUM.

Conſultationes & alia Opera van Eſpenii ſuper Capitulorum, Cleri & Epiſcoporum ad Belgii Fæderati Catholicam Eccleſiam ſpectantium Juribus. 113

Scriptorum D. van Eſpen in favorem Ultrajectenſis Eccleſiæ univerſim notio. ibid.
Ultrajectenſis Eccleſiæ ſtatus Compendiariæ notio. 114
Motivum Juris pro Harlemenſi Capitula. 115
Scripto huic oppoſita ultramontes placita. 116
Epiſtolæ D. van Eſpen ſuper conſilio ob Hollandiæ Eccleſia ineundo. 117
Breve Clementis XI. ad Belgii Fœderati Catholicos miſſum. ibid.
D. Codii deliberationes, cum in diœceſim ſuam perveniſſet. 118
D. van Eſpen præcipua D. Coddii ejuſque Cleri conſilio moderatur. ibid.
Negotiatio cum Govartio. 120
Coddii Paſtorales Epiſtolæ & Scripta alia. ibid.
Hollandiæ Cleri Proteſtatio. Hujus Proteſtationis Defenſiones. 122
Nuntii Colonienſis Acta contra D. van Erkel, tamquam defenſionum Proteſtationis Auctorem. ibid
Van Eſpenii ſuper hoc negotio ſententia. 123
Nova ad compoſitionem collata opera. Super hac re van Eſpenii ſententia. 124
Super Ultrajectenſis Capituli Dimiſſoriis Ordinationes. ibid.
Van Eſpenii ſententia ſuper adminiſtratione Diœceſis Harlemenſis, Sede vacante. 125
Van Eſpenii, totiuſque Facultatis Juris Canonici Lovanii in Ultrajectenſis Capituli favorem Conſultatio. ibid.
Facultatis Juris Pariſiorum, & pluſquam centum Sorbonæ Doctorum in hanc Conſultationem adhæſio. 126
Batavæ Eccleſiæ ad futurum Generale Concilium Appellatio. ibid.
D. van Eſpenii &c. ſuper Ultrajectenſis Archiepiſcopi Electione & Ordinatione Conſultationes. 127
Ad præcedentem Conſultationem adhæſio. Conmantia Monumenta exhibita conſilio Regentiæ ann. 1718. 129
Ultrajectenſis Archiepiſcopi Electio & Conſecratio. 130
Breve Romanæ Curiæ, & Diſſertatio D. Daemen in hanc Conſecrationem. ibid.
Van Eſpenii ad Daemenii Diſſertationem reſponſio. 131
Van Eſpenii Reſponſio ab Internuntio denuntiata. 132
Altera D. Daemen Diſſertatio. 133
Verhulſtii contra Daemenii Diſſertationem Epiſtolæ. ibid.
Van Eſpenii Conſultatio ſuper petitione confirmationis Papæ pro novi Ultrajectenſis Archiepiſcopi electione. 134
Contra Ultrajectenſem Eccleſiam contraque van Eſpenium Scripta plura. 135
Apologia Conſultationis ann. 1717. per van Eſpenium hoc titulo: Vindiciæ Reſolutionis DD. Lovanienſium. 136
Conſultatio van Eſpenii pro Harlemenſis Epiſcopi Electione. 137
Aliæ van Eſpenii pro Batava Eccleſia peculiares Conſultationes. 139
Conſultationes quibus confirmatur Eſpeniana ſuper Harlemenſis Epiſcopi electione. ibid.

CAPUT SEXTUM.

De Scriptis D. van Eſpen, qua continentur in V. Parte Supplementi ad plures ejus Operum ac propriæ Perſonæ defenſionem ſpectantium Collectiones.

ARTICULUS I.

De motive Juris in favorem D. van Eſpen &c. in lucem edito a Promotore Univerſitatis Lovanii contra P. Deſirrant, in negotio quod LOVANIENSIS FRAUDIS nomine notum eſt. ibid
Lovanienſis Fraudis univerſim notio. ibid.
Hujus negotii perſecutio Judiciumque. ibid.
Motivi Juris in P. Deſirantium notio. 141
Artic. II. Belgici Juriſconſulti ad Pariſienſem Advocatum Reſponſio, ſuper calumniis a D. Govartio Vicario Apoſtolico Sylvæ Ducis, & a D. Cardinali de Biſſi contra D. van Eſpenium Lovanii in Jure Doctorem propoſitis ann. 1724. 142
Artic. III. Univerſim notio novæ Collectionis inſcriptæ, CAUSA ESPENIANA, continentis Fragmenta quæ ad poſtremas in Eſpenium editas vexationes referuntur. 143
Artic. IV. Acta apud Regium Bruxellenſe Conſilium, ſuper Conſultatione van Eſpenii in favorem Conſecrationis Archiepiſcopi Ultrajectenſis, Epiſtolaris Reſponſionis nomine nota, &c. 144
Scopus & occaſio Reſponſionis Epiſtolaris. ibid.
Conſpiratio ad Reſponſionis Epiſtolaris damnationem conflata. ibid.
Monumentum apologeticum pro Juriſconſultis Ultrajectenſis Cleri cauſam amplexis. 145

Coutra

Contra Epiſtolarem Reſponſionem Decretum. Regio Conſilio ſurreptum. ibid.
Van Eſpenii ad S. M. I. Recurſus. 146
Apud Vindobonenſem Aulam in Van Eſpenii favorem ſollicitationes. ibid.
Plura Romanæ Curiæ per id temporis in Vindobonenſem auſa. 147
Libellus famoſus in van Eſpenium ad firmandam Reſponſionis Epiſtolaris denunciationem effectus. ibid.
Regiminis in Belgio mutatio van Eſpenio minus favens. 148
Imperatoris Diploma, ut liceat Eſpenio ſuas omnes defenſionis rationes *afferre. Ei negata criminationum quibus impetebatur, ſignificatio.* ibid.
Notio rationum adjumentorumque ulteriorum Defenſionis *D. van Eſpen.* 149
Super diſcrimine S. Sedem inter & Romanam Curiam peculiaris Articulus. 150
Ulteriorum Defenſionis rationum & adjumentorum proſecutiones. 151
Politices falſa principia quæ impedierunt, ne plenum jus Eſpenio tribueretur. 153
Artic. V. *In Eſpenium acta apud Rectorem Univerſitatis Lovanii, ſuper ejus Epiſtolari Reſponſione.* ibid.
Irregularitas Conſtitutionis quæ Reſponſionis Epiſtolaris *negotium ad Rectoris Tribunal remittit.* ibid.
Acta prima in D. J. E. Verhulſt, tamquam van Eſpenii Secretarium. ibid.
Univerſitatis Rectorem & Procuratorem van Eſpenius recuſat. 154
Suſpenſa Acta, eademque poſt annum & amplius reſumpta. ibid.
Rector ſe recuſandum curat. Ad Prorectorem devolutum negotii judicium. 155
Aſſeſſores nominati ex delectu Comitis de Baillet. 156
Prorectoris ſuper his excluſionibus querimoniæ. 157
Nova mandata Archiducíſſæ ſurrepta, Multiplex in Prorectorem adhibita vis. ibid.
Sententia interlocutoria. 158
Litis tertiæ redintegratio. Non amplius in examine poſitum, an reus eſſet Eſpenius, ſed ſolum quibus pœnis puniendus eſſet. 159
In van Eſpenium cum 22. nullitatibus pronuntiata Sententia. ibid.
Ab hac Sententia appellatio. Juſtitiæ denegatio. Coactus van Eſpenius ſe in fugam dare. 160
Actorum litis univerſim notio. ibid.
Epitome Motivi juris Eſpenii. 161
Artic. VI. *Actorum notio quæ D. Damen in van Eſpenium edidit, Mechlinienſis Archiepiſcopi nomine & juſſu, ſuper Formulario Alexandri VII, & Bulla* Unigenitus. ibid.
Primæ in van Eſpenium aggreſſionis occaſio ſuper ejus ſententia quoad Bullam Unigenitus, *&* Formularium. ibid.
Requiruntur e van Eſpenio Profeſſio Pii IV. Signatura Formularii & acceptatio Bullæ Unigenitus. 162
In hoc facinus Proteſtatio van Eſpenii. 163
Super exactionum trium argumento, van Eſpenii Declaratio. ibid.
Apud Brabantiæ Conſilium contra Archiepiſcopi Inquiſitionem Requiſitio van Eſpenii. 164
Monumenta ad probandam incompetentiam & irregularitatem actorum Archiepiſcopi. ibid.
Prima deliberatio Conſilii Brabantiæ ſuper Requiſitione van Eſpenii. 165
Van Eſpenii ad Archiducíſſam Epiſtola, cum compendio præcipuarum difficultatum quæ in Bullæ acceptatione occurrebant. ibid.
Conſultatio Conſilii Brabantiæ pro van Eſpenio. 166
Van Eſpenii apud Brabantiæ Ordines Requiſitio. Ordinum in ejus favorem ſignificationes. ibid.
Artic. VII. *Nova molimina D. Damen &c. in D. van Eſpen, qui rurſus proinde apud Brabantiæ Conſilium queritur. Hujus Tribunalis in ejus favorem altera Conſultatio.* 167
In van Eſpenium Declamationes & Libelli famoſi. ibid.
Libelli neſcio qui inſcribitur, Irenicon. 168
Eſpenius purgatus à criminatione mutatæ ſententiæ ſuper inſufficientia notorietatis facti ad Sacramentorum publicas recuſationes. 168
Nova Requiſitio van Eſpenii apud Brabantiæ Conſilium, peculiariter in Irenicon. 169
Altera Conſultatio Conſilii Brabantiæ in favorem D. van Eſpen. Mandata in D. Damen Acta. 170
Artic. VIII. *Conſummatio oppreſſionis D. van Eſpen. Novi Libelli famoſi in eum vulgati. Se ipſe in exteram Regionem recipere cogitur. Epiſtolæ & Monumenta in ejus purgationem ad Vindobonenſem Curiam miſſa. Poſtremæ quoad ejus vitam circumſtantiæ; Ejusdem more.* ibid.
Omnis præſidii deſtitutio in qua verſatur Eſpenius, ſub initium anni 1728. ibid.
Irenici *nova Editio cum additionibus van Eſpenio magis injurioſis.* 171
Van Eſpenii receſſus in Urbem Trajectum ad Moſam. ibid.
Ad van Eſpenium exportandum, ab eove palinodiam aliquam ſurripiendam molimina. 172
Ad van Eſpenium invitationes, ut in Hollandiam perfugeret. ibid.
Van Eſpenii ad Carolum VI. Imperatorem Epiſtola. ibid.
Libellus ſupplex D. van Eſpenii circa ſuam vexationem ſeu oppreſſionem Imperatori datus. 173
Apologia profuga. ibid.
Honores præſtiti D. van Eſpenio dum Trajecto egreditur. Se recipit in Seminarium Amisfortienſe. 174
Van Eſpenii Obitus. ibid.
Concluſio tertii Libri hujus Operis. 175

LIBER

LIBER QUARTUS.

Approbatores & Contradictores Operum Dom. van Eſpenii.

ARTICULUS I.

Ejus Approbatores. 176

Generale Specimen ejus Approbatorum. ib.
Dom. de Cuyper, & Paſmans. ibid.
Domini Joannes le Beau, *Arnoldus* Eiben *Cornelius* Breuer, *Joannes* Neuman. 177
Domini Gibert, Novet, & Tarraſſon. ibid.
Facultas Juris Lovanienſis, Supremum Conſilium Belgii. ibid.

Artic. II. *Contradictores Operum Dom. van Eſpenii.* ibid.
Cauſæ Contradictionum contra ſcripta Eſpenii. ibid.
Primi adverſarii Eſpenii. 178
Errores P. Deſirant circa Auctoritatem Papæ. ibid.
Errores P. Clemaers circa idem argumentum. ibid.
Imago P. Deſirant. 179
Imago Dom. du Bois. 180
Dom. Govars *Vicarius &c.* 181
Dom. Decherius. ibid.
Doctor Damen. 182
Jeſuitæ hoſtes occulti Eſpenii. ibid.

Artic. III. *Decreta Inquiſitionis contra quædam Opera Eſpenii. Animadverſiones ſuper his Decretis.* 183
Decreta Inquiſitionis contra Opera Dom. Eſpenii. ibid.
Quid ſentiret Eſpenius de hujusmodi prohibitionibus? ibid.
Quam ideam harum prohibitionum haberet Lambertinus, (poſtmodum Benedictus XIV.) quanti faceret Eſpenium. 184

Artic. IV. *Decreta Supremæ Auctoritatis, ſuorumque Tribunalium in favorem Operum Dom. van Eſpenii.* 185
Varia teſtimonia Conſilii (de Hainaut) Magni Conſilii Mechlinienſis, Conſilii Belgii, & Imperatoris Caroli VI. in favorem Operum Eſpenii. ibid.
Conſultationes contra Cathalogum librorum prohibitorum, in quo peculiariter proſcribebantur Opera omnia Eſpenii. ibid.

Artic. V. *Varia Decreta Conſiliorum Belgii, edita ne Opera Eſpenii receaſerentur inter libros vetitos.* 186
Molimina Eccleſiaſticorum Cenſorum librorum. ibid.
Decreta Conſilii Flandriæ 1738. & 1739. ibid.
Decretum Conſilii Supremi Belgii 20. *Junii* 1739. ibid.
Decretum ejuſdem Conſilii 10. *Maji* 1744. 187
Decretum *Magni Conſilii Mechlinienſis* 16. *Octobris* 1749. ibid.
Decretum *Bruxellis editum* 12. *Aprilis* 1758. ibid.
Aliud Decretum *Bruxellis editum* 2. *Maji* 1759. ibid.

VITA

Digitized by Google

AVERTISSEMENT.

LE Public a peu d'interêt à connoître les motifs & les occaſions particulieres qui nous ont engagé à travailler à la Vie de M. Van Eſpen. Il lui ſuffit de ſavoir que nous n'avons rien negligé pour nous inſtruire & nous aſſurer des faits; que nous les avons tous puiſés dans des Ecrits imprimés que nous citons, ou dans des Memoires manuſcrits qui nous viennent de M. Van Eſpen lui-même & de ſes plus intimes amis, ou enfin d'après la tradition vivante des perſonnes les plus dignes de foi & les plus à portée d'en être inſtruites. M. Jean *Willemaers* ancien Profeſſeur de Rhetorique du College de la Trinité à Louvain, mort Ex-Preſident du Seminaire d'Amersfoort, le 10. Novembre 1762, eſt un de ceux à qui nous ſommes le plus redevables ſur ce ſujet. Quiconque l'a connu, ſait jusqu'à quel point il portoit l'amour de la verité, & l'intime liaiſon qu'il avoit eue avec M. Van Eſpen jusqu'à la fin de ſes jours. M. Willemaers ne s'eſt pas contenté de inſtruire de tout ce que ſa memoire pouvoit lui fournir touchant ce Docteur, il nous a de plus communiqué tous les Memoires & Manuſcrits dont il étoit depoſitaire, & a pris la peine de lire, la plume à la main, cette Vie dans ſon entier, & d'y corriger les fautes & les inexactitudes qui nous avoient échappé.

Nous ne nous ſommes pas contentés de ſa cenſure. Comme en rendant compte des Ouvrages de M. Van Eſpen, il a fallu manier ſouvent des queſtions canoniques très delicates, nous avons cru devoir ſoumettre ces Memoires à l'examen d'un homme de goût & d'un habile Juriſconſulte, avant de les donner au Public. Il nous a repondu après les avoir lus avec attention, qu'il avoit trouvé *l'Ouvrage très bon*, qu'il l'avoit lu avec un grand plaiſir, & qu'il ne pouvoit qu'être favorablement reçu de toutes les perſonnes qui prennent quelque interêt aux matieres qui en ſont l'objet.

Pour rendre cet Ouvrage plus intereſſant & plus conforme au goût des Juriſconſultes, nous avons joint, autant qu'il nous a été poſſible, à l'expoſé des faits qui concernent les Ouvrages de M. Van Eſpen, les Decrets des Tribunaux & les Ordonnances des Souverains des Pays-bas, qui dans le tems ou depuis, ont confirmé les deciſions canoniques qui y ſont contenues.

Il ne nous reſte qu'à demander à Dieu de benir ce travail, que nous n'avons entrepris que pour ſa gloire & pour le bien de la Religion & de l'Etat.

PRIVI-

PRIVILEGIUM CÆSAREUM

Propria manu Caroli VI. Imperatoris ſubſignatum, & Editioni Colonienſi Operum E S P E N I I *anni* 1729. *præfixum.*

Datum 24. *Maii* 1728. (*a*)

CAROLUS VI. Divina favente Clementia electus Rom. Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirthenbergiæ, Comes Tirolis &c. &c. Agnoſcimus & notum facimus tenore præſentium univerſis, quod, cum nobis noſtr. utriuſque Romani Imperii fidelis dilectus, Wilhelmus Metternich, Bibliopola Colonienſis humillime expoſuerit, quem in modum Zegeri Bernardi ab Eſpen J. U. D. Lovanienſis opera omnia in ſex partes diviſa etc. prælo committere reſolverit, vereatur autem ne æmulorum invidia editionem hanc imitantium impendii & laboris ſui fructu fruſtretur: ideoque nobis demiſſe ſupplicaverit quatenus ejus indemnitati Privilegio noſtro Cæſareo ſuccurrere Clementiſſime dignaremur; Nos ſubmiſſæ pariter ac æque ejus petitioni annuendum cenſuimus, ac proinde Authoritate noſtra Cæſarea omnibus & ſingulis Bibliopolis, Bibliopegis, Typographis, & aliis quibuſcunque rem Librariam ſeu negotiationem exercentibus firmiter inhibemus, vetamus, & interdicimus, ne quis ſupra nominata Zegeri Bernardi ab Eſpen opera omnia ſub hoc aliove titulo per duodecim annorum ſpatium ab hodierna die computandum intra Rom. Imp. & regnorum, Ditionumque noſtrarum Hæreditariarum fines recudere, vel aliis recudenda dare, aliorumve impreſſa apportare, citra præfati impetrantis ejuſdemve hæredum ac ſucceſſorum voluntatem & aſſenſum in ſcriptis obtentum, auſit vel præſumat. Si quis vero ſecus faciendo Privilegium hoc noſtrum, ſeu interdictum violare contemnereque præſumpſerit, eum non ſolum ejuſmodi exemplaribus ubicunque locorum repertis, perperam quippe recuſis, ſeu apportatis (quæ dictus Wilhelmus Metternich ſive propria authoritate ſive Magiſtratus illius loci auxilio ſibi vindicare poterit) de facto privandum; ſed & decem marcarum auri puri pœna Ærario ſeu fiſco noſtro Cæſareo, & parti læſæ ex æquo pendenda, omni ſpe veniæ ſublata, mulctandum decernimus, dummodo tenor hujus noſtri privilegii in fronte libri impreſſus reperiatur & conſueta quinque exemplaria Conſilio noſtro Imperiali Aulico exhibeantur. Mandamus itaque omnibus & ſingulis noſtris, & ſacri Romani Imperii, Regnorumque, & Dominiorum noſtrorum Hæreditariorum ſubditis & fidelibus dilectis, tam Eccleſiaſticis quam ſecularibus, cujuſcumque ſtatus, gradus, dignitatis aut ordinis fuerint, præſertim vero iis, qui in magiſtratu exiſtentes vel ſuo, vel ſuperiorum ſuorum loco, jus, juſtitiamque adminiſtrant, ne quemquam Privilegium hoc Noſtrum Cæſareum violare, ſpernere aut transgredi patiantur, ſed ſi quos contumaces comperierint, conſtituta a nobis mulcta eos puniri & quibuſcumque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipſi graviſſimam noſtram indignationem, prædictamque pœnam evitare voluerint: harum teſtimonio litterarum manu noſtra ſubſcriptarum & ſigilli noſtri Cæſarei appreſſione munitarum, quæ dabantur in civitate noſtra Vienna, vigeſima quarta Maii; Anno Milleſimo ſeptingenteſimo vigeſimo octavo, Regnorum noſtrorum, decimo ſeptimo, Hiſpanicorum vigeſimo quinto, Hungarici & Bohemici vero decimo octavo.

CAROLUS Imp.

(L. S.)

Vt. FRIDER. *Com. de Schönborn.*

ad mandatum ſacræ Cæſar. Majeſtatis proprium.

J. S. HAGECK DE WALDSTATTEN m. p.

C E N S U R A

Ordinarii Colonienſis, (*b*) *in Supplementum ad Jus Eccleſiaſticum univerſum* & in *brevem Commentarium ad Decretum Gratiani.*

Liber intitulatus, Supplementum in Corpus Canonicum *&c.* (*ſive* Jus Eccleſiaſticum univerſum) *cum brevi Commentario ad Decretum Gratiani &c. Authore admodum Reverendiſſimo & Clariſſimo Domino Z. B. Van Eſpen, J. U. D. & SS. Can. in Academia Lovanienſi quondam Profeſſore, Pariſiis approbatus & Regis Chriſtianiſſimi Privilegio (ex die* 22. *Julii* 1728 *) munitus ac typis datus, per D. Wilhelm. Metternich Bibliopolam Colonienſem (qui etiam alia ejuſdem præmemorati authoris opera, ſignanter* Jus Eccleſiaſticum univerſum *&c. ab ante inſuper approbatum in publicam lucem edidit) imprimi permittitur. Coloniæ* 5. *Auguſti* 1729. *Joannes Neuman, J. U. D. perinſignis Collegiatæ Sti Severini, Archipræſbyteralis & Sti Cuniberti reſpective Canonicus, Protonotarius Apoſtolicus, S. P. E. C. Conſiliarius Eccleſiaſticus & per Archidiœceſim Librorum Cenſor ordinarius.*

(*a*) Omiſſa in Editione operum Eſpenii, Lovanii, (Pariſiis) anno 1753. exarata.

(*b*) Omiſſa in eadem Editione.

ELENCHUS

ELENCHUS

Operum quæ in primo Supplementi Tomo reperiuntur.

PARS PRIMA

Continens varia Judicia & Juris Reſponſa.

I.

REſolutiones caſuum circa jus Patronatus quorumdam Nobilium Catholicorum Hollandiæ, ab Eſpenio aliisque Doctoribus Subſcriptæ.

Monitum Pag. 1.

Judicium primum 2.

Judicium ſecundum 3.

Judicium tertium *ibid.*

Appendix Monumentorum

A. Diſſertatio, *qua expenditur num nobilibus Catholicis in Hollandia jus competat pro arbitrio ſuo deſignandi vel nominandi Paſtores ſuper populum Catholicum.* 4.

B. Epiſtola illuſtriſſimi Comitis *Tanara* Apoſtolicæ Sedis in Belgio Internuntii, data Bruxellis 10. Sept. 1682. *ad Illuſtriſſimum Epiſcopum Caſtorienſem.* 9.

C. Excerptum ex Litteris Illuſtriſſimi internuntii Bruxellenſis, datis die 18. Martii 1683. *ibid.*

D. Extractum ex Epiſtola Illuſtriſſimi Internuntii Bruxellenſis, ſcripta die 29. Martii 1683. 10.

E. Extractum ex Epiſtola Illuſtriſſimi Domini Internuntii Bruxellenſis, ſcripta die 22. Aprilis 1683. *ibid.*

F. Tranſumptum Epiſtolæ Domini *du Bois*, ſcriptæ die Paſchatis 1683. *ibid.*

G. Epiſtola Em. Cardinalis Cibo, Papæ a Sanctioribus Conſiliis, ad Ill. Epiſcopum Caſtorienſem. *ibid.*

H. Epiſtola Em. Cardinalis Cibo, ad Epiſcopum Caſtorienſem. 11.

I I.

Caſus Poſitio, miſſa ad D. van Eſpen, circa juramentum a *Sponſis* hac aut ſimili forma exigi ſolitum. *ibid.*

Reſolutio Caſus præcedentis. *ibid.*

I I I.

Reſolutio Caſus, an deneganda ſit abſolutio cuidam viro potenti ob violentias illatas in Paſtorem Culemborgenſem? 12

I V.

Reſponſum juris circa excommunicationem &c. cujusdam Gaſpari *de Bie* &c. ab Eſpenio, aliisque variis Doctoribus ſubſcriptum. 13

V.

Reſponſum juris circa quemdam contractum Societatis, ab Eſpenio aliisque Doctoribus ſignatum. 15.

V I.

Reſolutio circa Diſpenſationem matrimonialem dictam: *pro Belgis*; ab *Eſpenio* aliisque Doctoribus ſignata. 16.

V I I.

Caſus Reſolutio circa Matrimonium ex metu & ex diſpenſatione dubia ſuper tertium conſanguinitatis gradum contractum; ab *Eſpenio* aliisque Doctoribus ſignata. 17.

V I I I.

Reſolutio Eſpenii a duobus aliis Doctoribus Lovanienſibus ſignata, de neceſſitate conſenſus ſuperiorum, ut quis Beneficia prætendat in Congregatio Oratorii D. J. apud Belgas. *ibid.*

I X.

Reſolutio ab *Eſpenio* aliisque ſignata circa veram intentionem libelli famoſi. 18.

X.

Caſus Reſolutio circa ſigillum Confeſſionis Sacramentalis, ab *Eſpenio* aliisque Doctoribus Lovanienſibus ſignata. 19.

X I.

Caſus Theologicus de obligatione ad adimplendum promiſſum quoddam exactum in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, ab *Eſpenio* aliisque approbatus. 20.

X I I.

Caſus Theologicus circa ſatisfactionem obligationis ortæ ex fundatione Miſſarum, ab *Eſpenio* aliisque Lovanienſibus approbatus. 21.

X I I I.

Caſus Theologicus *in quo quæritur, quid ſit agendum Confeſſario diſtribuenti S. Communionem, dum inter cæteros accedit quidam ab eo non abſolutus?* ab *Eſpenio* aliisque approbatus. 22

X I V.

Caſus Theologicus *in quo quæritur, an liceat alicui ſecreto & abſque ſcandalo legere librum Romæ prohibitum, v. g. Novum Teſtamentum cum Reflexionibus Patris* Quenelli, ab *Eſpenio* aliisque reſolutus. 23.

X V.

Caſus Reſolutio ab *Eſpenio* data, & ab aliis Doctoribus Lovanienſibus approbata, *de compatibilitate Decanatus cum Canonicatu in eodem Capitulo.* *ibid.*

X V I.

Digitized by Google

XVI.

Juris Reſponſum Eſpenii, & a quibuſdam aliis Doctoribus ſubſcriptum, de Jure Capituli S. Petri oppidi Inſulenſis in collatione Dignitatum, menſibus Papæ reſervatis. 26.

XVII.

Juris Reſponſum Eſpenii, ab A. *Bauwens* ſubſcriptum, de juribus *Paſtoris Primitivi*, in cauſa Paſtoris & Magiſtratus oppidi Hallenſis, contra Rectorem Collegii Societatis Jeſu ejuſdem urbis, hujus Paſtoratus Patronum, in ſupremo Hannoniæ Conſilio agitata. 37.

XVIII.

Caſus Reſolutio de ſenſu horum verborum: *in contrahendis, & in contractis Matrimonialis* &c. cujuſdam Indulti Apoſtolici circa Diſpenſationes Matrimoniales; ubi de poteſtate ordinaria Epiſcoporum erga eaſdem diſpenſationes. 43.

XIX.

Caſus Reſolutio ab *Eſpenio* aliiſque Lovanienſibus approbata: Utrum non acceptantes Bullam *Unigenitus*, tanquam excommunicati poſſint evitari, eiſque ut talibus Sacramenta publice denegari. 44.

XX.

Quæſitum, utrum Regula quarta Indicis in Belgio fuerit recepta & publicata? ab *Eſpenio* & duobus aliis Lovanienſibus reſolutum. 45.

XXI.

Reſolutio circa jura Parochialia Abbatis S. Trudonis in ſui Monaſterii famulos. 46.

XXII.

Reſponſum juris circa ſuſpenſionem G. *van Rooſt* Canonici & Plebani Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis. *ibid.*

Appendix Monumentorum.

A. Requête de M. van Rooſt au Conſeil d'Etat de Bruxelles. 50.

B. Sentence de M. l'Archevêque de Malines pour faire citer le Pleban, & pour le ſuſpendre *a Divinis* & de fonctions Paſtorales. 51.

XXIII.

Judicium Eſpenii a quibuſdam aliis Doctoribus Lovanienſibus ſubſcriptum: an Præpoſitus Congregationis Oratorii, pro ſuo arbitrio Comitia diſſolvere queat. 52.

XXIV.

Reſolutio juris in favorem D. *de Bade* Paſtoris Diœceſis Tornacenſis, nulliter ſuſpenſi per Vicariatum ejuſdem Diœceſis: ab *Eſpenio* aliiſque Doctoribus ſignata. 53.

Appendix ad Reſolutionem XXIV.

A. Requête de M. Joſeph de *Bade* préſentée au Conſeil d'Etat de Bruxelles le 13. Aout 1724. 54.

B. Decret du Conſeil d'Etat de Bruxelles en faveur de Curé *de Bade*. *ibid.*

XXV.

Reſolutio juris circa poteſtatem Epiſcoporum, & Capitulorum Sede vacante, diſpenſandi in caſibus reſervatis Romano Pontifici, quando ad ipſum non patet acceſſus. 55.

XXVI.

Confirmatio præcedentis Reſolutionis. 56.

Epiſtola D. *** ad Ill. D. Corn. Joan. Barchman Archiepiſcopum Ultrajectinum. *ibid.*

Appendix ad Reſolutiones XXV. & XXVI.

Conſultation ſur le droit des Evêques d'accorder des Diſpenſes reſervées au Pape, ſur le refus injuſtes qu'il en peut faire. 57.

XXVII.

Reſolutio Doctorum Facultatis Juridicæ Lovanienſis, de probatione neceſſaria ad validitatem novæ profeſſionis in Monaſterio ſtrictioris obſervantiæ. 59.

XXVIII.

Juris Reſponſum circa illegitimam ſuſpenſionem R. P. Hyeronimi *Zegers*, Presbyteri Congregationis Oratorii apud Belgas. 61.

XXIX.

Reſolutio Eſpenii ab aliis Doctoribus & Juriſperitis approbata circa cauſam Legentium & Regentium Gymnaſii Litterarii Facultatis Artium Lovanienſi, pendentem in ſupremo Brabantiæ Conſilio; nec non circa hujus Conſilii competentiam quoad Academicos Lovanienſes. 75.

XXX.

Caſus Poſitio circa eamdem Cauſam. 76.

XXXI.

Judicium tertium circa idem negotium. 80.

Appendix ad Judicium tertium.

Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant addreſſée au Marquis de Prié ſur le même objet. 81.

XXXII.

Juris Reſponſum circa ſuſpenſionem proviſionalem R. D. J. C. *Leydecker* Vice-Paſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis, per Vicariatum (ut dicunt) ejuſdem Eccleſiæ inflictam, in qua præcipue agitur de diſcrimine inter juriſdictionem Vicarii Generalis & Officialis. 83.

XXXIII.

Reſponſum alterum juriſconſultorum Lovanienſium, quo aſſeritur illud quod ab iiſdem & altero præconſulto primo datum fuit in caſu prætenſæ ſuſpenſionis *a Divinis* R. D. J. Caroli *Leydecker* Sacellani & Vice-Paſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis. 86

XXXIV.

Reflexiones ad *Animadverſiones ad Reſponſum alterum*

Juriſconſultorum Lovanienſium, in Cauſa D. Leydecker Vice-Paſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis. 96.

X X X V.

Reſolutio Eſpenii a quibusdam aliis ſubſcripta circa Decretum Comitiorum Oratorii anni 1719. de Decennalibus. 98.

X X X V I.

Juris Reſponſum Eſpenii a quibusdam aliis Doctoribus ſubſcriptum. De titulo ad ordinationem Extraneorum requiſito in Eccleſiis Catholicis Belgii Fœderati. 100.

Appendix ad Reſolutionem XXXVI.

A. Conſolation des Docteurs de Sorbonne ſur le même ſujet. 102.

X X X V I I.

Juris Reſponſum circa Prærogativas Facultatis Artium Lovanienſis; ab *Eſpenio* aliisque Doctoribus ſubſcriptum. 103.

Appendix ad Reſolutionem XXXVII. 112.

X X X V I I I.

Juris Reſponſum Eſpenii. An ſuperioribus Domorum Oratorii interdici poſſit audire Confeſſiones, reſpectu Clericorum Congregationis, Fratrum, & perpetuorum Commenſalium quibus præſunt? 113.

X X X I X.

Caſus Reſolutio circa validitatem Litterarum Reſignationis ſub & obreptitie obtentarum, in creditorum præjudicium; ab *Eſpenio* aliisque ſubſcripta. 116.

X L.

Juris Reſponſum de effectu recuſationis. 117.

X L I.

Caſuum Reſolutiones ab *Eſpenio* datæ, & ab aliis duobus Doctoribus ſubſignatæ, de reſtitutione depoſiti inſciis hæredibus relicti, & bonorum Eccleſiaſticorum cujusdam Beneficiati, qui ſeculariter vivendo, nullum ſervitium Eccleſiæ præſtitit, nullaque officia Beneficiis annexa adimplevit. 119.

X L I I.

Juris Reſponſum ab Eſpenio aliisque ſubſcriptum: Utrum licentia Ordinarii cuicumque Presbytero extraneo neceſſaria ſit ad celebrationem Miſſæ, aliasque functiones Presbyterales exercendas? 123.

X L I I I.

Juris Reſponſum ab *Eſpenio* aliisque Doctoribus ſubſcriptum: Utrum Epiſcopus poſſit in Monaſterio etiam non exempto, prætermiſſo Monaſterii ſuperiore, Lectiones Theologicas Legenti inhibere, Religioſisque ut eis interſint prohibere, ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis. 126.

Appendix ad Reſolutiones XLII. & XLIII.

Decretum Conſilii Status Bruxellenſis. 128.

P A R S   S E C U N D A

Continens varia Opuſcula ejusdem Doctoris.

I.

Tractatus de Veneratione Sanctorum, Reliquiis eorum & Sacris Imaginibus.

Præfatio Auctoris, in qua breviter refertur quid in hac materia fide tenendum proponat Eccleſia, & quis ſit ſcopus hujus Tractatus. 129.

Caput primum. De veneratione & Invocatione Sanctorum.

§. I. *Quinam ut Sancti venerandi & invocandi ſunt?* 130.

§. II. *An relatio alicujus in numerum Sanctorum ſit infallibilis Sanctitatis argumentum? Et utrum dubium de Sanctitate alicujus in numerum Sanctorum relati, debeat remorari ejus cultum & invocationem?* 131.

Caput ſecundum. Qua ratione præcavendum ne detur hæreticis materia calumnioſe imputandi Eccleſiæ quod aliquid Deo aut Chriſto proprium tribuat Sanctis, vel ne detur occaſio rudibus Catholicis in errorem illum prolabendi.

§. I. *Frequenter populo proponendus verus ſenſus Eccleſiæ circa cultum Sanctorum.* ibid.

§. II. *Cavendum coram populo a verbis quæ ſecundum obvium ſenſum, errorem prædictum exprimunt.* 132.

§. III. *An coram populo conveniat indifferenter ea dicere de Sanctis quæ nonnulli viri Sancti dixerunt, aut in Officio interdum occurrunt?* ibid.

Caput tertium. De errore quem calumnioſe Eccleſiæ affingunt hæretici, & in quem populares ſubinde prolabuntur; nimirum quod promittatur ſecuritas ſalutis iis qui aliquem e Sanctis coluerunt.

§. I. *Oſtenditur quod non ſine atroci calumnia ejusmodi error Eccleſiæ Catholicæ adſcribi poſſit.* ibid.

§. II. *An Confraternitates inferant prædictum errorem?* 133.

§. III. *Quid Clemens VIII. circa Confraternitates obſervandum decreverit.* ibid.

Caput quartum. De quibusdam dictis quæ errori, de quo Capite ſuperiori, occaſionem dare poſſent.

§. I. *De iis quæ de S. Barbara referuntur, & dicto errori favere videntur.* ibid.

§. II. *Referuntur aliqua dicta de Scapulari B. M. V. de Monte Carmelo, quæ prædicto errori favere videntur.* 134.

§. III. *Quinam ſint primi viſionis Stockianæ teſtes.* ibid.

§. IV. *Licet ſupponatur Petrum Swaintonum narraſſe viſionem Stockianam, nihilominus hactenus infirmum inde ducitur argumentum.* 135.

§. V. *Suppoſita fidelitate Swaintoni in relatione factorum, nihilominus incerta manet viſio Stockiana* 136.

§. VI.

§. VI. *Suppoſita veritate eorum quæ ex Swaintono aliisque de viſione Stockiana referuntur, ſequitur quod a quatuor ſeculis celebris & nota fuerit.* 137.
§. VII. *Viſionis Stockianæ celebritas jam deſcripta non conſiſtit cum ſilentio eorum qui ſcripſerunt de Ordine Carmelitico, ſub initium & medium ſeculi XIV.* ibid.
§. VIII. *An Paleyonydorus ex Swaintono aut alio antiquiore ſcriptore Hiſtoriam viſionis Stockianæ hauſerit.* 138.
§. IX. *Refertur Bulla cui ſecundum Scapularis privilegium innititur.* 139.
§. X. *Proponuntur argumenta contra Bullam Sabbathinam ex ipſis verbis Bullæ deſumpta.* 140.
§. XI. *Argumentum ſuppoſitionis Bullæ Sabbathinæ ex perſona Joannis XXII.* ibid.
§. XII. *Argumenta ſuppoſitionis Bullæ Sabbathinæ deprompta ex ipſa materia Bullæ vel re revelata.* 141.
§. XIII. *Argumenta ſuppoſitionis Bullæ Sabbathinæ deprompta ex ſilentio Authorum de hac Bulla.* ibid.
§. XIV. *Adſtruitur efficacia argumenti a ſilentio Autorum petiti ad evincendam alicujus facti falſitatem.* 142.
§. XV. *Expenduntur tria argumenta, quæ in defenſionem viſionis Stockianæ & Bullæ Sabbathinæ adduci ſolent* ibid.
§. XVI. *Oſtenditur quod Bulla Alexandri V. quæ in probationem Bullæ Sabbathinæ affertur, multos præferat ſuppoſitionis caracteres.* 143.
§. XVII. *Oſtenditur quod Decretum Sacræ Congregationis editum ſub Paulo V. potius infirmet quam confirmet Bullam Sabbathinam.* 144.
§. XVIII. *Referuntur quædam occurrentia in Confraternitate SS. Trinitatis ſub titulo B. M. V.* de Redemptione Captivorum, *quæ pernicioſi erroris occaſionem dare poſſunt.* 145.
§. XIX. *Reflexiones & obſervationes ſuper notatis paragrapho præcedenti.* 146.
§. XX. *Referuntur quædam occurrentia in Confraternitate Roſarii D. Virginis, ſive in Libellis de illa Confraternitate ſcriptis, quæ occaſionem erroris populo dare poſſunt.* ibid.
§. XXI. *Oſtenditur quod utilis ſit recitatio Roſarii, ſed tamen nullatenus ei tribuenda ſint quæ §. præcedenti notata ſunt.* 147.
§. XXII. *Oſtenditur fidem adhibendam non eſſe libellis Confraternitatum immenſam Indulgentiarum copiam promittentibus.* 148.
§. XXXIII. *Quid cenſendum de miraculis quæ in libellis Confraternitatum narrari ſolent.* 150.

II.

Apologia Tractatus de Veneratione Sanctorum &c. Romæ exhibita nomine ipſius *Z. B. van Eſpen*, exarata in tribus ſequentibus paragraphis deſumptis ex Libro cui titulus: *Impoſturæ Libelli anonymi cui titulus:* ACCUSATIO ET QUERELA POPULI BELGICI &c. per Joannem Opſtraet & eos qui accuſantur refutatæ, & doctrina Accuſatoris denuntiata: Leodii ex Typographia Henrici Hoyeux anno 1698. cum approbatione.
§. XXIV. *Reſponſio ad propoſitionem quæ fuit inter 61. accuſatas quinquageſima tertia.* ibid.
§. XXV. *Reſponſio ad propoſitionem inter 61. accuſatas quinquageſimam ſextam.* 151
§. XXVI. *Reſponſio ad propoſitionem quæ fuit inter 61. accuſatas 57.* ibid.
Approbatio. 153.

III.

Tractatus brevis. De Sacris Congregationibus Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem, pro interpretatione Concilii Tritentini & Indicis librorum prohibitorum. Auctore Z. B. VAN ESPEN &c.
Præfatio. ibid.

Caput primum de Inquiſitione contra hæreticam pravitatem.

§. I. *Origo dictæ Inquiſitionis.* 153.
§. II. *Deſcribitur ſummarie modus procedendi in Tribunali Inquiſitionis.* 154.
§. III. *Quando & qua ratione Inquiſitio in Regnis Regi Catholico ſubjectis recepta ſit, & quæ obſtacula in aliquibus, in Belgio nominatim, offenderit* 156.
§. IV. *Quandonam inſtituta fuerit Congregatio Inquiſitionis S. Officii, & quinam ad illam Congregationem pertineant.* 157.
§. V. *Qua forma Congregatio hæc procedat, & quibus potiſſimum decreta hujus Congregationis adſcribenda ſint.* ibid.

Caput II. De Congregatione pro executione & interpretatione Concilii Tridentini.

§. I. *Origo hujus Congregationis & qui ad illam pertineant.* 158.
§. II. *Qua ratione in hac Congregatione procedatur & decreta edantur.* 159.
§. III. *Quantum reſolutionibus hujus Congregationis deferendum ſit.* ibid.

Caput III. De Congregatione Indicis.

§. I. *An ſemper aliquorum librorum lectio fuerit prohibita.* ibid.
§. II. *De Indice Librorum prohibitorum: quandonam is confici cœperit; & quid in Concilio Tridentino circa illum actum ſit.* 160.
§. III. *De Indice a Pio IV. vulgato, & qua ratione hic Index, cum regulis ſubjectis, Tridentinus dici queat.* 161.
§. IV. *Quandonam inſtituta ſit Congregatio Indicis Librorum, & quem in finem, & quibus perſonis conſtet.* 162.
§. V. *Quomodo hæc Congregatio procedat, & quibus potiſſimum adſcribenda Congregationis decreta.* 163
§. VI. *Per erectionem hujus Congregationis adempta non eſt poteſtas proſcribendi libros iis quibus prius competebat.* ibid.

Caput IV. An decreta Congregationum Romæ publicata omnes ubique obligent.
§. I. *Sola promulgatio Romæ facta non eſt idonea ut vi illius omnes ubique fideles convenientem legis notitiam accipiant: atque eo titulo inſufficiens ut vi iſtius lex apud omnes ubique fideles virtutem obligandi obtineat.* 164
§. II. *Ratio hierarchiæ Eccleſiaſticæ requirit ut leges ordine hierarchico ſubditis intimentur.* ibid.
§. III. *Quia Pontifices per falſas informationes circumveniri poſſunt, & particulares locorum conſuetudines & jura ignorare, conveniens eſt ut eorum leges ordine hierarchico populo intimentur.* ibid.
§. IV. *Juxta inveteratam Belgii conſuetudinem Diplomata Romana ſine conſenſu Regis publicari non poſſunt.* 165.
§. V. *Probatur per exempla Belgas non credere leges Eccleſiaſticas obligare, niſi juxta morem Patriæ ipſis fuerint intimatæ.* ibid.
§. VI. *Rationes quæ oſtendunt promulgationem Romæ factam non ſufficere ut leges Pontificæ obligent in Belgio, etiam locum habent in decretis quibus lectio quorumdam librorum vetatur.* 167.
§. VII. *Rationes quibus evincitur promulgationem Romæ factam non ſufficere ut Bullæ Apoſtolicæ in Bel-*
gio

gia virtutem obligandi obtineant, fortius militant in decretis quæ ſub nomine Congregationum evulgantur. 169.

.I V.

Tractatus de Jure Eccleſiaſtico Belgico. Auctore Z. B. van Eſpen &c.

Præfatio. ibid.

Titulus I. De profeſſione fidei, ac de his quæ ad ejusdem fidei integritatem conſervandam pertinent. 170.
Titulus II. De Sacramentis in genere. ibid.
Titulus III. & IV. De Sacramento Baptiſmi & Confirmationis. 171.
Titulus V. De Sacramento Pœnitentiæ. ibid.
Titulus VI. De Indulgentiis. 172.
Titulus VII. De Sacramento Euchariſtiæ. ibid.
Titulus VIII. De Sacramento Extremæ Unctionis, Teſtamentis & ſepulturis. 173.
Titulus IX. De Sacramento Ordinis. 174.
Titulus X. De Sacramento Matrimonii. 176.
Titulus XI. De Doctrina & prædicatione Verbi Dei. ibid.

.V.

Annotationes Breves in opus cui titulus: *Acta Conſtantienſis Conſilii, ad expoſitionem Decretorum ejus Seſſionum IV. & V. facientia* &c. *Per D. Emanuelem A. Schelſtraete* &c. *Antwerpiæ &c.* 1683. Auctore Z. B. van Eſpen &c.
§. I. *Annotationes generales in Lucubrationem Schelſtratii.* 177.
§. II. *Annotationes in Schelſtratii* Synopſim Diſſertationis & capitum, *ac præcipue in hæc verba capitis ſecundi:* „ Oſtenditur Patres poſt Seſſionem „ 38. primum Decretum Seſſionis V. ita interpretatos fuiſſe, ut nihil faciat ad ſuperioritatem „ Concilii." 178.
§. III. *Annotationes in hæc verba Schelſtratii: p.* 2. Acta poſt Seſſionem III. &c. . . . Item obtulerunt D. Domini Cardinales, quod ipſi parati erant Seſſioni in craſtinum celebrandæ intereſſe, dummodo non fierent neque ſtatuerentur alia Capitula, niſi Capitula infraſcripta &c. ibid.
§. IV. *Annotationes in Diſſertationem D. Emanuelis a Schelſtraete, de auctoritate & ſenſu Decretorum Seſſionis IV. & V. Conſtantienſis Concilii.* 180.
§. V. *Annotationes in Articulum* II. *ejusdem Diſſertationis.* 181.
§. VI. *Annotationes in Caput* II. *ejusdem Diſſertationis.* 183.
§. VII. *Annotationes in Caput* III. *Diſſertationis.* 186.
§. VIII. *Annotationes in Indicem rerum Diſſertationis Schelſtrat.* 188.

V I.

Motivum Juris Pro R. D. Guillelmo van de Neſſe, Paſtore S. Catharinæ in Civitate Bruxellenſi, quod Senatum Brabantiæ Supplicante: Contra Ill. ac Rev. D. Archiepiſcopum Mechlinienſem Intimatum & Excipientem. &c. Auctore Z. B. van Eſpen &c.

Species facti. 189.

Caput I. De origine & Jure Parochorum in exercitio Curæ animarum & functionum ad eam pertinentium.

I. *A primis ſeculis Eccleſiæ, Presbyteri fuerunt Parochiis præpoſiti.* 191.
§. II. *Presbyter Parochiæ præfectus, ejusdem curam Paſtoralem ſuſtinet.* 192.
§. III. *Cura animarum ſecum trahit obligationem populo impendendi quæ ad curam illam ſpectant.* 192.
§. IV. *Parochi curam animarum & functiones ad eam ſpectantes exercent jure proprio & ordinario.* 193.
§. V. *Idipſum declaravit Synodus Tridentina.* 194.
§. VI. *Presbyteri Parochialibus Eccleſiis præfecti debent eſſe perpetui.* ibid.
§. VII. *Beneficiorum perpetuitas facit, ut his ſine Judicis ſententia privari legitimi eorumdem poſſeſſores nequeant.* 195.
§. VIII. *Ex perpetuitate tituli Parochialis ſequitur jus ad functiones Paſtorales in Parocho eſſe perpetuum.* ibid.
§. IX. *Qua ratione Parochi dicantur curam animarum accepere ab Epiſcopo?* 196.
§. X. *Quomodo Epiſcopi uti debeant ſua auctoritate in Parochos.* 197.

Caput II. De Suſpenſione.

§. I. *Variæ ſpecies ſuſpenſionis.* 198.
§. II. *Suſpenſio eſt actus juriſdictionis & ſervato juris ordine proferenda; & quæ ſunt hujus ordinis* eſſentialia. ibid.
§. III. *Suſpenſio ut eſt cenſura, requirit præviam monitionem.* 199.
§. IV. *Non qualiscumque monitio ſufficit ut valida ſit cenſura.* 201.
§. V. *Suſpenſio ſupplicantis eſt inflicta per modum cenſuræ, & non in meram pœnam.* ibid.
§. VI. *Suſpenſio ſupplicantis eſt nulla & invalida ex defectu ordinis judiciarii.* ibid.
§. VII. *Nullitas ſuſpenſionis ex defectu cauſæ.* 202.
§. VIII. *In hac ſuſpenſione contraventum eſt Brevi Innocentii XII. ad Epiſcopos Belgii.* ibid.
§. IX. *Suſpenſionis hujus nullitas ex defectu præviæ monitionis.* 203.
§. X. *Supplicans ſe plusquam ſatis ab omni contumacia purgavit ad XLVI. Articulos reſponſione.* 204.
§. XI. *Ipſe tenor ſuſpenſionis evincit, eam eſſe actum extrajudicialem.* 205.

Caput III. De Cognitione Judicii Poſſeſſorii rei ſpiritualis Conſilio Regio competente, ejusque effectu.

§. I. *Ubique receptum eſt Regios Judices de poſſeſſorio cujuscumque rei ſpiritualis, tanquam meri facti, cognoſcere.* ibid.
§. II. *Quis hujus Judicii præcipuus ſcopus?* 206.
§. III. *Manutenentia præcipue cadit ſuper poſſeſſione rei ſpiritualis, & functionum ei annexarum, & turbatio ſuper hac poſſeſſione ſecum trahit turbationem in temporalibus, etiam reſpectu ſupplicantis.* ibid.
§. IV. *Judex Regius in judicio Poſſeſſorio non cognoſcit nec judicat de re mere ſpirituali, nec de validitate cauſæ ſuſpenſionis.* 207.
§. V. *Per manutenentiam non impeditur Judex Eccleſiaſticus contra Beneficiatos judicialiter procedere.* ibid.
§. VI. *Senatum Regium, Parochum manutenendo in quaſi poſſeſſione functionum Paſtoralium, non dare ipſi poteſtatem clavium aut curam Paſtoralem.* ibid.
§. VIII. *Per recurſum ad Senatum Regium non intendit ſuplicans declinare Judicium legitimi Judicis Eccleſiaſtici in materia correctionis morum, aut doctrinæ.* 208.

Caput IV. De Protectione Regia.

§. I. *Rex ſubditis ſuis oppreſſis protectionem tenetur concedere.* 209.
§. II. *Protectio Regia etiam Eccleſiaſticis concedenda.* 210.

§. III. *Manutenentia Regia eſt ſpecies protectionis Regiæ.* 211.
§. IV. *Protectio Regia impedenda Eccleſiaſticis contra violentias Judicis Eccleſiaſtici pendente recuſatione procedentis.* ibid.
§. V. *Protectio Regia etiam ſe extendit ad violentias occaſione cenſuræ Eccleſiaſticæ illatas.* 212.
§. VI. *Eadem praxis in Gallia.* 213.
§. VII. *Conformis eſt praxis Belgii.* 215.
Concluſio & totius Motivi brevis Recapitulatio. 217.

Monumenta quorum in hoc Motivo fit mentio.

A. *Litteræ quibus Dux Bavariæ cauſam ſupplicantis ad Conſilium Brabantiæ remittit.* 219.
B. *Alteræ Litteræ Ducis Bavariæ quibus Conſilio Brabantiæ cauſam ſupplicantis dijudicandam permittit.* ibid.
C. *Sententia Conſilii Brabantiæ qua ſupplicans ab omnibus Accuſationis capitibus abſolvitur.* 220.
D. *Memoriale Reverendiſſimi. D. Archiepiſcopi Mechlinienſis Regi oblatum contra ſupplicantem & quatuor alios Theologos.* ibid.
E. *Reſponſum D. ſupplicantis contra præcedens Memoriale D. Archiepiſcopi.* ibid.
F. *Quo ſupplicans recuſat D. Archiepiſcopum.* ibid.
G. *Libellus ſupplex ſupplicantis oblatus D. Archiepiſcopo.* 221.
H. *Epiſtola* D. van Suſteren *Vicarii generalis ad ſupplicantem cum adjunctis Interrogatoriis.* ibid.
I. *Extractum ex Decreto Epiſcopi Leodienſis quo ſupplicans tanquam ſuſpectus de hæreſi proclamatur.* 223.
K. *Epiſtola ſupplicantis ad Pontificem, in qua querelas deponit contra præcedens decretum.* ibid.
L. *Alterum decretum Epiſcopi Leodienſis, quo prius de mandato Pontificis revocatur.* 224.
M. *Epiſtola ſupplicantis ad D. van Suſteren, qua reſpondit ad Interrogatoria ſibi propoſita.* ibid.
N. *Epiſtola D. Archiepiſcopi, qua ſuſpendit ſupplicantem.* 225.
O. *Advertentie van den Heere Aartsbiſſchop van Mechelen, waarmede hy den Raedt van Brabant recuſeert als incompetent in deze zaeke.* ibid.
P. *Breve Innocentii XII. ad Archiepiſcopum Mechlinienſem & reliquos Epiſcopos Belgii de 6. Februarii 1694.* ibid.
Q. *Alterum Breve Innocentii XII. ad eosdem Epiſcopos de 20. Novemb. 1696.* 226.
R. *Epiſtola Regis qua præcipitur Conſiliis Regiis, ne ſub prætextu* Poſſeſſorii *turbent Epiſcopos in his quæ doctrinam aut correctionem morum ſpectant.* 227.
S. *Litteræ Regiæ ad Epiſcopos Belgii ſuper executione Brevium Innocentii XII. ad eoſdem Epiſcopos.* ibid.
Appendix ad Motivum juris pro Rev. D. G. van de Neſſe &c. in qua oſtenditur Juſtitiam ſuſpenſionis non poſſe fundari in recuſata a ſupplicante ſubſcriptione famoſi Formularii contra V. Propoſitiones Janſenii, neque hac de cauſa poſſe ſupplicantem de hæreſi notari ſuſpectum. ibid.

VII.

Reflexiones ad aliquas Regulas Juris.

Reflexio I. Quid ſit Regula Juris, & qua ratione dicitur quod omnis regula Juris ſit pernicioſa. 231.
Reflexio II. ad Regulam 27. in 6. ſcienti & conſentienti non fit injuria; *& leg. 145. ff. de reg. Juris:* nemo videtur fraudare eum qui ſcivit & conſenſivit. ibid.
Reflexio III. ad reg. 46. in 6. qui tacet, conſentire videtur. 232.
Reflexio IV. ad reg. 15. in 6. odia reſtringi, & favores convenit amplificari. 233.
Concluſio. ibid.

VIII.

Reflexiones ad nonnullas Extravagantes inter Communes.

Reflexio I. 234.
Reflexio II. ibid.
Reflexio III. 235.
Reflexio IV. ibid.
Reflexio V. ibid.
Reflexio VI. ibid.
Reflexio VII. 236.
Reflexio VIII. ibid.

IX.

Reflexiones circa Jus Placiti Regii, ſive Litterarum Patentium, occaſione Brevis Pontificii ad Facultatem Theologicam Lovanienſem, dati die 29. Nov. 1710.

Reflexio I. ibid.
Reflexio II. III. IV. ibid.
Reflexio V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. ibid. 237.

X.

Reflexiones in Animadverſiones D. *Decker* Decani Metrop. Mechlin. in Librum damnoſum cui titulus: *Tractatus de promulgatione Legum Eccleſiaſticarum,* &c. 238.

XI.

Fragmenta adjicienda ad *Jus Eccleſiaſticum Univerſum.* &c. ibid.

XII.

Fragmentum adjiciendum ad Commentarium in Can. 2. diſtinctionis 22. primæ partis Decreti Gratiani, immediate poſt verba Can. 3. Concilii Conſtantinopolitani I. 239.

XIII.

Argumentum & materia Tractatus *de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate*, ex Authographo Eſpenii exarato.

Pars I. *De Eccleſiaſtica poteſtate.*

Caput I. *Eccleſia conſtat ex pluribus membris, conficitque unum corpus ſive communitatem.* ibid.
Cap. II. *Poteſtas Eccleſiaſtica eſt mere miniſterialis.* 240.
Cap. III. *Penes Eccleſiam ex Chriſti inſtitutione, & ſpectato præcipuo ſcopo inſtitutæ poteſtatis, non eſt vera inſpectio & imperium.* ibid.
Cap. IV. *Poteſtatem datam Eccleſiæ, non uni Petro, ex illo:* Dic Eccleſiæ, ibid.
Cap. V. *Exercere Ariſtocratice.* 241.
Cap. VI. *Reflexiones ad Propoſitiones* (denuntiatas). ibid.
Cap. VII. *De Primatu Papæ.* ibid.
Cap. VIII. *De mutato Regimine.* 242.
Cap. IX. *De poteſtate Politica.* ibid.

Pars II. *De jure Principis in Sacra.*

Cap. I. *De Jure Principis in perſonas Eccleſiaſticas.* §. I. ibid.

§. II.

§. II. *Exponitur radix ſive fundamentum juriſdictionis Regiæ.* ibid.
Cap. II. *De ſubjectione Clericorum.* 243.
Cap. III. *De Libertate Eccleſiaſtica.* ibid.
Cap. IV. *De Immunitate Clericorum &c.* 245.
Cap. V. *De Cura & ſuperintendentia Principis circa res temporales Eccleſiæ.*
§. I. *De poteſtate Principum circa diſpoſitionem rerum Eccleſiaſticarum.* 246.
Cap. VI. *Qua ratione Principes ſint Epiſcopi exteriores &c.* ibid.
Cap. VII. *Leges Imperatorum circa Sacra.* ibid.
Cap. VIII. *Annotata ex G. Baraclaio.* 247.
Cap. IX. *Annotata ex Diſcurſibus D.* Fleury. 248
Cap. X. *Notata ex Richerio, in Libello de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate.* 249.
Cap. XI. *Poteſtas ſpiritualis Eccleſiæ.* 250.

XIV.

De Jure circa Scripturas Sacras communi ac ſpeciali Sacerdotis, Principis & Plebis.
Theſes cum Annotationibus : *Opus a pluribus Theologis Belgicis compoſitum, & a Cl. D. Z. B. van Eſpen &c. approbatum & adoptatum.* ibid.
Approbatio ſequentium Theſium a Cl. D. Z. B. van Eſpen. ibid.
Adoptio earumdem Theſium a Cl. D. Z. B. van Eſpen. 251.

Caput I. De S. Scripturarum cauſis & proprietatibus, quatenus ſunt fundamentum hujus Juris.

Theſis. I. ibid.
Theſis II. ibid.
Theſis III. ibid.
Theſis IV. 252.
Theſis V. ibid
Theſis VI. ibid.
Theſis VII. ibid.
Theſis VIII. 253.
Theſis IX. ibid.

Caput II. De Communibus erga S. Scripturam officiis, quatenus reſultant ex variis ejuſdem Scripturæ attributis.

Theſis I. ibid.
Theſis II. ibid.
Theſis III. 254
Theſis IV. ibid.
Theſis V. ibid.
Theſis VI. ibid.
Theſis VII. ibid.
Theſis VIII. 255.
Theſis IX. ibid.
Theſis X. ibid.
Theſis XI. ibid
Theſis XII. ibid.
Theſis XIII. ibid.
Theſis XIV. ibid.

Caput III. De cultu & ſtudio, qui Scriptoris S. omni tempore exhibitus merito ſuit.

Theſis I. 256
Theſis II. ibid.
Theſis III. ibid.
Theſis IV. ibid.
Theſis V. ibid.
Theſis VI. ibid.
Theſis VII. 257
Theſis VIII. ibid.
Theſis IX. ibid.

Caput IV. De ſpeciali jure Sacerdotum circa Sacras Scripturas.

Theſis I. ibid.
Theſis II. ibid.
Theſis III. ibid.
Theſis IV. 258
Theſis V. ibid.
Theſis VI. ibid.
Theſis VII. ibid.
Theſis VIII. ibid.
Theſis IX. 259

Caput V. De ſpeciali jure Principis & ſecularis Poteſtatis circa Scripturas Sacras.

Theſis I. ibid.
Theſis II. ibid.
Theſis III. ibid.
Theſis IV. ibid.
Theſis V. 260
Theſis VI. ibid.
Theſis VII. ibid.
Theſis VIII. 261

Caput VI. De jure Plebis circa S. Biblia.

Theſis I. ibid.
Theſis II. ibid,
Theſis III. ibid.
Theſis IV. 262
Theſis V. ibid.
Theſis VI. ibid
Theſis VII. 263
Theſis VIII. ibid.
Theſis IX. ibid.
Theſis X. ibid.
Theſis XI. ibid.
Corollaria. 264
Appendix. ibid.

PARS TERTIA

Continens Epiſtolas ejuſdem Doctoris.

Liber Primus.

Epiſtolæ Eſpenio peculiares.
Epiſtola I. *Guilelmo van de Neſſe, Paſtori S. Catharinæ Bruxellis : circa Romanam Deputationem* 265.
Epiſt. II. *Joanni Liberto Hennebel, ad Sedem Apoſtolicam Deputato.* ibid.
Epiſt. III. *G. van de Neſſe : de Formulario Alexandri VII.* 266.
Epiſt. IV. *Hennebello : ejus nominatio ab Univerſitate Lovanienſi ad Canonicatum Gandenſem. Juſtificatio Tractatus* de veneratione Sanctorum. ibid.
Epiſt. V. *Hennebello : de ſubſcriptione Formularii Alexandrini ad mentem Innocentii XII.* ibid.
Epiſt. VI. *Hennebello : de variis negotiis Lovanienſibus &c. præſertim circa Formularium.* 267
Epiſt. VII. *Hennebello : de ſubſcriptione Formularii juxta Breve Apoſtolicum, & aliis quibuſdam negotiis.* ibid.

Epiſt. VIII. Hennebello: de obita A. Arnoldi: de Progammate Archiepiſcopi Mechlin. pro publicatione Brevis Innocentii XII. &c. 268.
Epiſt. IX. D. Vercouven, Vice Paſtori ad S. Cathar. Brux. circa decretum ſuſpenſionis a Lectionibus publicis contra D. Steyaert a Rectore Univerſ. Lov. prolatum &c. 269.
Appendix ad Ep. IX.
A. Epiſtolæ Internuntii (Piazza) Rectori Univ. Lovanienſis. 269.
B. Epiſt. Rectoris Univ. Lovanienſis ad SS. D. Innocentium XII. ibid.
Epiſt. X. Hennebello: de more Univerſ. Lovanienſis appellandi a ſententia Rectoris ad V. Judices, occaſione interdicti D. Steyaert. 270.
Epiſt. XI. Hennebello: de eodem negotio. ibid.
Epiſt. XII. Hennebello: de Rectoratu D. Huygens violenter turbato a D. Steyaert. ibid.
Epiſt. XIII. G. van de Neſſe. Conatus D. Steyaert pro revocatione oblegationis Romanæ D. Hennebel. 271
Epiſt. XIV. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Appendix ad Ep. XIV.
A. Proteſtatio & Appellatio ad Sedem Apoſtolicam contra revocationem deputationis Romanæ D. Hennebel a tribus tantum Facultatibus reſolutam. ibid.
B. Commiſſio plenaria data D. van Eſpen a D. Hennebel. 272.
C. Obſervationes circa reſolutionem Univerſitatis factam die 16. Junii 1696. de revocanda deputatione Doctoris Hennebel. ibid.
Epiſt. XV. Hennebello: de eodem negotio. 273.
A. Epiſtola Facultatis Canonicæ Lovanienſis ad Innocentium XII. ibid.
B. Epiſt. Facultatis Artium ad Innocentium. XII. 274.
Epiſt. XVI. Hennebello: de negotio Canonicatus Gandenſis. ibid.
Epiſt. XVII. Hennebello: de Editione Operum Baii. ibid.
Epiſt. XVIII. Hennebello: circa nominationem D. Steyaert ad Conſervatoriam privilegiorum Univerſitatis Lovanienſis. ibid.
Epiſt. XIX. Hennebello: de reſtringendis privilegiis Academicis. 275.
Epiſt. XX. Hennebello: de negotio Canonicatus Gandenſis. ibid.
Epiſt. XXI. Hennebello: circa idem negotium. 276.
Epiſt. XXII. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Epiſt. XXIII. Hennebello: de variis negotiis Lovanienſibus. ibid.
Epiſt. XXIV. Hennebello: de negotio Capucinorum; de admiſſione D. Opſtraet ad diſputandum pro Doctoratu. ibid.
Epiſt. XXV. Hennebello: Rectorem Univerſitatis nihil poſſe ſine Deputatis circa regimen politicum Academiæ. 277.
Epiſt. XXVI. D.*** de Juriſdictione Rectorali in Academia Lovanienſi. ibid.
Epiſt. XXVII. Hennebello: de negotio Seminarii Leodienſis contra PP. Societatis. ibid.
A. Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant a S. A. E. le Duc de B. contre l'entrepriſe des Jeſuites ſur le Semin. de Liege. 278.
B. Requête de l'Univerſité & de la ville de Louvain au Conſeil d'Etat de Bruxelles contre l'invaſion du Semin. de Liege par les Jeſuites. 279.
Epiſt. XXVIII. D.*** de ſubſtitutione P. Deſirant in locum D. Huygens. ibid.
Epiſt. XXIX. Hennebello: de negotio Canonicatus Gandenſis. ibid.
Epiſt. XXX. Hennebello: circa idem negotium, & de 53. Regula Cancellariæ Romanæ. 280.
Epiſt. XXXI. Hennebello: de eodem negotio. ibid.
Epiſt. XXXII. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Epiſt. XXXIII. Hennebello: circa idem rigotium. ibid.
Epiſt. XXXIV. Hennebello: de eodem negotio. ibid.
Epiſt. XXXV. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Epiſt. XXXVI. Hennebello: de eodem negotio, deque reſignatione ejuſdem Canonicatus. 281.
Epiſt. XXXVII. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Epiſt. XXXVIII. Hennebello: de eodem negotio. ibid.
Epiſt. XXXIX. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Epiſt. XL. Hennebello: de eodem negotio. 282.
Epiſt. XLI. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Epiſt. XLII. Hennebello: circa idem negotium. ibid.
Epiſt. XLIII. H. F. van Heuſſen: de Cleri Batav. agendi ratione poſt ſuſpenſionem Ill. Sebaſteni. ibid.
Epiſt. XLIV. Martino de Swaen: de auctoritate Capitali Harlemenſis & ejus Provicarii, Sede vacante. 284.
Epiſt. XLV. P. Queſnel O. P. de eodem argumento. ibid.
Epiſt. XLVI. Martino de Swaen: de eodem argumento. ibid.
Epiſt. XLVII. Patri Queſnel: de juribus Capitulorum Cleri Catholici, in Belgio Fœderato. ibid.
Epiſt. XLVIII. Opſtraet, ſuo & Eſpenii nomine Erkelio Canonico Capituli Ultrajectini: de juribus Capitulorum Ultrajectenſis & Harlemenſis. 285
Epiſt. XLIX. Archiepiſcopus Sebaſtenus Eſpenio: de agendi ratione Sebaſteni poſt ſuſpenſionem. 286.
Epiſt. L. Eſpenius Archiep. Sebaſteno. ibid.
Epiſt. LI. Sebaſtenus Eſpenio. 287.
Epiſt. LII. Sebaſtenus Eſpenio. ibid.
Epiſt. LIII. Sebaſtenus Eſpenio. ibid.
Epiſt. LIV. Eſpenius Sebaſteno. ibid.
Epiſt. LV. Sebaſtenus Eſpenio. 288.
Epiſt. LVI. Eſpenius Erkelio: de Capitulorum & Sebaſteni agendi ratione. ibid.
Epiſt. LVII. Sebaſtenus Eſpenio. ibid.
Epiſt. LVIII. Sebaſtenus Eſpenio. 289.
Epiſt. LIX. Eſpenius H. F. van Heuſſen: de D. Potkamp. ibid.
Epiſt. LX. Eſpenius Vicario Generali Epiſcopi Atrebatenſis de Sycophantia Patris Deſirant. ibid.
Epiſt. LXI. Eſpenius G. van de Neſſe. 291.
Epiſt. LXII. Eidem. 292.
Epiſt. LXIII. Eidem. ibid.
Epiſt. LXIV. Eidem. ibid.
Epiſt. LXV. Eidem. ibid.
Epiſt. LXVI. Eidem. 293.
Epiſt. LXVII. Eidem. ibid.
Epiſt. LXVIII. Eidem: de Formulario Facultatis Theologicæ Lovanienſis. ibid.
Epiſt. LXIX. Eidem. 294.
Epiſt. LXX. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXI. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXII. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXIII. Domino van de Neſſe. 295.
Epiſt. LXXIV. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXV. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXVI. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXVII. Eidem. 296.
Epiſt. LXXVIII. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXIX. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXX. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXXI. Eidem. 297.
Epiſt. LXXXII. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXXIII. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXXIV. Eidem. ibid.
Epiſt. LXXXV. Eſpenius Hennebello. ibid.
Epiſt. LXXXVI. Eſpenius Hennebello. ibid.
Epiſt. LXXXVII. Eſpenius G. van de Neſſe. 298.
Epiſt. LXXXVIII. Eſpenius eidem. ibid.
Epiſt. LXXXIX. Eidem. ibid.
Epiſt. XC. Eidem. ibid.
Epiſt. XCI. DD. Cinck, Cantmans, & Eſpenius G. van de Neſſe. ibid.

Epiſt.

Epiſt. XCII. *Eſpenius G. van de Neſſe.* 299.
Epiſt. XCIII. *Eſpenius G. van de Neſſe.* ibid.
Epiſt. XCIV. *Eſpenius Erckelio; de juribus Cleri Ultrajectenſis ſtrenue vindicandis.* ibid.
Epiſt. XCV. *D. Verſchuren, tam ſuo quam Eſpenii & Melis nomine, R. D. Erkelio, appellandum a comminatione cenſurarum, nec a functionibus abſtinendum ſi cenſuræ poſt appellationem ferantur.* 300.
Epiſt. XCVI. *Cygnæo: de Cenſuris.* 301.
Epiſt. XCVII. *Erkelio: de modo agendi circa cenſuram in ipſum Erkelium illatam.* ibid.
Epiſt. XCVIII. *Erkelio: de nullitatibus Cenſuræ.* ibid.
Epiſt. XCIX. *Eidem: de eodem argumento.* 302.
Epiſt. C. *Erkelio: de Conſtitutione* VINEAM DOMINI. ibid.
Epiſt. CI. *Heuſſenio: de ſimplici ſubſcriptione Formulario poſt B.* VINEAM DOMINI. ibid.
Epiſt. CII. *Opſtraet: (ſuo & Eſpenii nomine) D. Steenoven. An poſſit ſubſcribi Bullæ* VINEAM DOMINI, *cum hac clauſula:* ſicut veros Eccleſiæ filios decet? 303.
Epiſt. CIII. *Opſtraet (ſuo & Eſpenii nomine) Erkelio: de proteſtatione tertiam afferta.* ibid.
Epiſt. CIV. *Franc. Verſchuren Erkelio; (ſuo & Eſpenii nomine) an duo Capitulares poſſint eligere Vicarium ſi Capitulum ſit in defectu eligendi.* 304.
Epiſt. CV. *Fr. Verſchuren Erkelio, ſuo & Eſpenii nomine; de eodem argumento.* ibid.
Appendix ad Epiſt. CV. Judicium Eſpenii in cauſa Capituli Harlemenſis. ibid.
Epiſt. CVI. *F. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine; an jus Metropolitani ut talis, ad Capitulum Metropolitanum devolvatur, Sede vacante.* 305.
Epiſt. CVII. *Fr. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine; de eodem argumento.* ibid.
Epiſt. CVIII. *Opſtraet Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine; de eodem argumento.* 306.
Epiſt. CIX. *Ægidio Smet; quod penes P. Præpoſitum, non penes Archiepiſcopum ſit auctoritas dimittendi Patres ex Oratorio.* ibid.
Epiſt. CX. *R. P. Ægidio Smet; de eodem argumento.* 307.
Epiſt. CXI. *Erkelio: de factis in Reſolutione 25. Maji 1717. relatis.* ibid.
Epiſt. CXII. *Erkelio: an Vicarius Generalis debeat eſſe de Clero, & perſonaliter reſidere?* ibid.
Epiſt. CXIII. *D. Duguet; quid teſtimonii in cauſa Conſtitutionis Unigenitus pro veritate dare oporteat Eccleſiaſticos Belgii Catholici?* 308.
Lettre *de M. l'Evêque de Boulogne (de Langle) ſur mer à M. van Eſpen* 309.
Epiſt. CXIV. *Epiſcopo Boloñienſi. (de Langle.)* ibid.
Epiſt. CXV. *Erkelio; de electione Archiepiſcopi Ultrajectini.* 311.
Epiſt. CXVI. *Epiſcopo Babylonienſi; de prima Babylonienſi Apologia.* ibid.
Epiſt. CXVII. *Prænobili Domino *** de Ballis dogmaticis, ac de Placito Regio pro eis requiſito.* ibid.
Epiſt. CXVIII. *Ser. Principi Eugenio a Sabaudia &c.* 313.
Epiſt. CXIX. *Erkelio; de quadam prætenſa irregularitate originis ex parte matris.* 314.
Epiſt. CXX. *Erkelius Eſpenio: cujus ſententiam poſtulat de ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, occaſione Diſſertationis* D. Damen *de eodem argumento.* ibid.
Epiſt. CXXI *D. Beſſemers Erkelio, Eſpenii nomine ad præcedens reſponſum.* ibid.
Epiſt. CXXII. Eſpenius *D. J. F. Keyaerts Procuratori Generali in Magno Conſilio Mechlinienſi; ad ei denunciandum publicationem cujuſdam Decreti Concilii Romani anni 1725, ſine Placito Regio.* 315.
Reſponſoriæ D. Keyaerts. ibid.
Epiſt. CXXIII. *Exc. D. Vice-Comiti de Wynants, ſuæ S. Maj. J. & C. Conſiliario in ſupremo ſuo Conſilio Viennæ.* ibid.
Epiſt. CXXIV. Ill. D. Vice-Comiti van der Haegen, Cancellario Brabantiæ &c. 316.
Appendix ad Epiſtolam CXXIV.
A. *Epiſtola Doctorum Profeſſorum Facultatis Medicæ Lovanienſis D. Garelli, S. Cæſareæ & C. M. Archiatro, in gratiam D. van Eſpen in eodem negotio.* 317.
B. *De vita & ſcriptis Doctoris van Eſpen Commentariolus.* ibid.
Epiſt. CXXV. *Exc. D. Vice-Comiti* de Wynants. 318.
Epiſt. CXXVI. *Eidem.* 319.
Epiſt. CXXVII. *Eidem.* ibid.
Epiſt. CXXVIII. *Ampliſſimo D. de Neny, Conſiliario S. M. J. & C. Domi militiæque a Secretis Bruxellis.* 320.
Epiſt. CXXIX. *Erkelio, de Hiſtoria Eccl. Ultr. D. Hoynck ejusque refutationibus.* 321.
Epiſt. CXXX. *Erneſto Ruth-d'Ans, Canonico S. Gudulæ Bruxellis, circa defenſionem ulteriorem Eſpenii.* ibid.
Lettre de M. *l'Evêque de Montpellier* (*Colbert*) *a M. van Eſpen* ibid.
Epiſt. CXXXI. *Ill. Epiſc. Montpeſſulano (Colbert de Croiſſy) cum Commentariolo de origine & progreſſu Formularii Alexandrini in Belgio.* ibid.
Epiſt. CXXXII. *Vice Comiti de Wynants &c. circa defenſionem ulteriorem.* 324.
Epiſt. CXXXIII. *Ex. D. Coloma, Conſiliario Supremi Conſilii Viennenſis, circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. CXXXIV. *Exc. D. Rialp Conſiliario Conſilii Intimi S. M. J. Viennenſis, de eodem negotio.* ibid.
Epiſt. CXXXV. *Ser. Principi Eugenio a Sabaudia de eodem negotio.* 325.
Epiſt. CXXXVI. *Exc. Betentieder Conſiliario Conſilii Intimi S. M. J. de eodem negotio.* ibid.
Epiſt. CXXXVII. *Exc. de Rialp &c. circa idem negotium.* ibid.
Epiſt. CXXXVIII. *Ill. D. Barchman Arch. Ultr.* ibid.
Lettre *de M. Varlet, Evêque de Babylone à M van Eſpen ſur ſes épreuves.* 326.
Epiſt. CXXXIX. *Ill. Epiſcopo Babylonienſi.* 327.
Lettre *de M. l'Evêque de Babylone à M. van Eſpen contenant des remarques ſur l'Ecrit qui a pour titre: Vindiciæ Reſolutionis Doct. Lovan. &c.* ibid.
Epiſt. CXL. *Ill. Epiſc. Babylonienſi.* 328.
Epiſt. CXLI. *Ill. Epiſc. Babylonienſi.* 329.
Epiſt. CXLII. *Perilluſtri D.*** circa vexationes quas patiebatur ex parte Archiep Mechlin. &c.* ibid.
Epiſt. CXLIII. *Exc. D. Vice-Comiti de Wynants &c. circa idem negotium.* 330.
Epiſt. CXLIV. *Ill. Epiſc. Babylonienſi.* 331.
Epiſt. CXLV. *Erkelio; de controverſia circa reditus utrimque redimibiles &c.* ibid.
Ill. Epiſc. Babylonienſis Eſpenio. 332.
Remarques de M. l'Evêque de Babylone ſur la preface du Commentaire de M. van Eſpen, ſur le Decret de Gratien. ibid.
Epiſt. CXLVI. *Domino Garelli S. M. J. & C. Medico circa diſceſſum Eſpenii ex Patria.* 336.
Epiſt. CXLVII. *D. la Pujade Agenti ad Aulam Viennenſem.* ibid.

LIBER

LIBER SECUNDUS

Continens Epiſtolas aliaque Monumenta, Eſpenio & pluribus aliis præclaris membris Academiæ Lovanienſis aut Eccleſiæ Belgicæ, communia.

I. Epiſtola *ad Eminentiſſimos Cardinales Eccleſiæ Romanæ de negotio Formulæ Alexandri VII.* 336.

II. Epiſt. *ad Innocentium XII. P. M. de eodem negotio.* 337.

III. *Teſtimonium DD. van Eſpen & Huygens circa electiones Facultatis Theologiæ Lovan. anni* 1683. 338.

IV. *Procuratio ab Eſpenio & a centum & quindecim aliis Doctoribus, Paſtoribus, Canonicis &c. Belgii, data Domino van de Neſſe Paſtori S. Catharinæ Bruxellis ut agere poſſet eorum omnium nomine, circa vanas accuſationes Janſeniſmi, Rigoriſmi, & Novitatis.* ibid.

V. Epiſt. *Rectoris Univerſitatis Lovan. & Decanorum Facultatum (inter quos Eſpenius) Ill. D. Philippo Erardo van der Noot, Epiſcopo Gandavenſi, in gratiam D. Hennebel.* 340.

VI. *Teſtimonium D. van Eſpen, pluriumque aliorum Profeſſorum & Doctorum Academiæ Lovan. de modo & ratione qua prolata ſunt judicia de ſcriptis D. Henrici Denis Leodienſis Eccleſiæ Theologi Canonici, quæ ſub Sacræ Facultatis Theologicæ Lovanienſis nomine circumferuntur.* ibid.

VII. Alterum *teſtimonium D. van Eſpen, aliorumque Lovanienſium Theologorum in gratiam Perillaſtris ac Eruditiſſimi D. Denis Leodienſis Eccleſiæ Theologi Canonici,* 341.

VIII. Epiſt. *Eſpenii, Huygens, Hennebel & Opſtraet, ad Eminentiſſimos Cardinales contra* COMMONITORIUM *P. Deſirant.* ibid.

IX. Teſtimonium *D. van Eſpen, circa intromiſſionem Formularii Alexandri VII. in S. Facultate Theol. Lovan.* 342.

P A R S   Q U A R T A

Continens Motiva Juris, Reſolutiones, Diſſertationes &c. ejusdem Doctoris pro defenſione Jurium Cleri, Capitulorum & Epiſcoporum Eccleſiæ Romano-Catholicæ Fœderati Belgii.

I. MOTIVUM JURIS pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi. 344.

II. REFUTATIO RESPONSI ad Libellum cui titulus: *Motivum Juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi:* ſive Elucidatio ulterior Jurium ejusdem Capituli. 351.

Cap. I. *Oſtenditur, ab Auctore Motivi Juris fundate aſſertam, & ab Auctore Reſponſi ad illud Motivum infundate negatum eſſe, Capitulum Harlemenſe, non tantum fuiſſe ſua in erectione, ſed & ſuo in progreſſu permanſiſſe verum ac legitimum Capitulum.*

§. I. *Quid cenſendum de definitione, ſeu potius de deſcriptione Capituli Cathedralis ab Authore Reſponſi concinnata?* 353.

§. II. *Altera Capituli Cathedralis deſcriptio.* ibid.

§. III. *An Capitulum Cathedrale adhuc ſubſiſtat, licet Sedes Epiſcopalis per tempus aliquod notabile per proprium Epiſcopum non impleatur?* 354.

§. IV. *Non ideo Sedes aliqua Epiſcopalis dicenda eſt eſſe confracta aut everſa, eo quod Poteſtates Religionem Romano-Catholicæ contrariam profitentes, vetent in illa novum creari Epiſcopum.* 355.

§. V. *An & quousque Præbenda ſit neceſſaria ad hoc ut electio alicujus in Canonicum Cathedralem ſit legitima?* 356.

§. VI. *Fruſtra Authorem Reſponſi impugnare legitimam propagationem Capituli Harlemenſis ob defectum Præbendarum.* 357.

§. VII. *Ex eo quod Canonici Harlemenſes moderni actualiter non reſideant, vel Chorum ad pſallendum quotidie non frequentent, vel divina officia in Eccleſia Cathedrali non peragant, non ſequitur legitime illos electos non eſſe.* 358.

§. VIII. *Liquet ex Concordia inter Ill. Rovenium V. A. ex una, & Capitulum Harlemenſe ex altera parte inita poſterius a priore, non tantum nomine ac titulo tenus, ſed reipſa agnitum fuiſſe tanquam verum ac legitimum Capitulum Sede vacante.* 359.

§. IX. *Demonſtratur ex actis Capituli Harlemenſis, Capitulum iſtud per Concordiam cum Ill. D. Rovenio Vic. A. anno* 1616. 4. *Julii initam, neque ex mente Ill. D. jam memorati, neque ex mente ſua, ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſiſſe.* 361.

§. X. *Quid cenſuerit de Capitulo Harlemenſi Jacobus* de la Torre *Archiepiſcopus Epheſinus V. A.?* 362.

Cap. II. *In quo reſpondetur iis, quæ Author Reſponſi objicit adverſus Reſolutionem Authoris Motivi ad quæſtionem ſecundam ei propoſitam.*

§. I. *Breviter exponuntur quæ Author Motivi allegat ad probandum quod Capitulum Harlemenſe, in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, poſſit exercere per ſuum Vicarium ea quæ de jure communi competunt Capitulo Cathedrali, Sede Epiſcopali vacante.* 363.

§. II. *Clerus ab exordio Eccleſiæ, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen ſuſcepit, totamque curam Paſtoralem habuit.* 364.

§. III. *Sedes Epiſcopalis Harlemenſis, non proprie confracta & everſa, ſed vacans dicenda eſt.* 365.

§. IV. *Canones qui volunt Sedem ultra tres menſes non vacare, nequaquam evincunt Sedes illas confractas aut everſas eſſe, quæ diu proprio Epiſcopo carent.* ibid.

§. V. *Ex iis quæ circa Sedes Patriarchales, Hieroſolymitanam & Antiochenam, anno* 1099. *acciderunt, oſtenditur Eccleſias, de quibus in §. præcedenti, non confractas, ſed vacantes dici debere.* 366.

§. VI. *An id recte evincat Author ille ex Motivo Eccleſiæ, ob quod per Canones ſuos accelerari voluit novi Antiſtitis electionem?* 367.

§. VII. *Ex Bulla erectionis Sedis Harlemenſis concludi nequit Sedem illam hodie confractam & everſam eſſe.* ibid.

§. VIII. *An ſuſpenſo, & in remotis agente Archiepiſcopo Seb. V. A. Capitulum Harlemenſe potuerit uti juribus & juriſdictione Capitulis Cathedralibus Sede vacante competentibus?* ibid.

§. IX. *Satisfit objectioni priori.* 369.

§. X. *An & qualis ſit declaratio Congregationis de Propaganda fide; item an & quale ſit Breve Apoſtolicum, in quibus, juxta Authorem Reſponſi, declaratum ſit jura Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi?* ibid.

§. XI. *Oſtenditur veroſimile omnino eſſe, vel Breve*

Digitized by Google

& Declarationem, de quibus Auctor Reſponſi, ipſiuſmet Capituli ejuſve Vicarii jura non attingere, vel ſi attigant, non circa omnem ſub vel obreptionem obtenta fuiſſe. 370.

§. XII. 371.

§. XIII. *Brevis eorum, quæ hac in refutatione deducta ſunt, Anacephaleoſis & Concluſio.* ibid.

Appendix ad §§. VII. VIII. & IX. *Capitis primi.* 372.

III. RESOLUTIO Doctorum Lovanienſium data 25. Maji 1717. *in favorem Jurium Capituli Metropolitani Eccleſiæ Catholicæ Ultrajectenſis.* 374.

IV. Confirmatio Reſolutionis præcedentis. 384.

A. ADHÆSIO XI. *Doctorum Facultatis Theologicæ Pariſienſis Reſolutioni Doctorum Lovanienſium datæ die 25. Maji 1717.* ibid.

B. *Adhæſio altera a LII. Doctoribus.* 385.

C. *Adhæſio tertia a XXXIX. Doctoribus.* ibid.

D. *Adhæſio Totius Facultatis Jurium Pariſienſis.* 386.

V. CASUS RESOLUTIO, ſive DISSERTATIO de miſero ſtatu Eccleſiæ Ultrajectinæ, mediiſque quibus illi ſuccurrendum eſt.

Caput I. *Neceſſarius eſt Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopus, tum Divino, tum Canonico jure, eaque neceſſitas omnino eſt extraordinaria.*

§. I. *Epiſcopi neceſſarii ſunt jure Divino.* 388.

§. II. *Probatur neceſſitas Epiſcoporum ex jure Canonico.* 389.

§. III. *Neceſſitas Epiſcopi Ultrajectenſis eſt extraordinaria.* ibid.

Cap. II. *De Jure electionis quod competit Eccleſiæ Ultrajectenſi.*

§. I. *Populus & Clerus ab antiquo ſibi Epiſcopos elegit.* 390.

§. II. *Seculo XII. jus Electionis conceſſum eſt Capitulis S. Martini & S. Salvatoris.* 391.

§. III. *Capitulum, quod hodie ſubſiſtit, ab antiquo haud interrupto ordine propagatum eſt, & jus habet electionis.* 392.

§. IV. *Eccleſia Ultrajectenſis non amiſit jus electionis anno 1528. ſub Carolo V.* 396.

§. V. *Eccleſia Ultraj. non amiſit jus electionis anno 1559. quo erecti ſunt in Belgio plures novi Epiſcopatus.* ibid.

§. VI. *Quod Eccleſiæ Trajectenſis jus ſuum non perdiderit anno 1648. quo Rex Fœderatas Provincias abdicavit.* 397.

Cap. III. *An liceat ad Electi conſecrationem procedere ſine Confirmatione Pontificia, ſi (Pontifex) rogatus eam ſine cauſa deneget?* 399.

Cap. IV. *Quod conſecratio Epiſcopi perfici poſſit ab uno Epiſcopo, dum plures obtineri non poſſunt.* 402.

Cap. V. *An Epiſcopi teneantur ſuccurrere Eccleſiæ Ultrajectinæ? Quinam ad hoc teneantur? & quibus in rebus?* 403.

Judicium Doctorum. 407.

Autentica Diſſertationi annexa. ibid.

VI. Z. B. van Eſpen J. U. D. in Acad. Lovan. De numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito Reſponſio Epiſtolaris, *occaſione Diſſertationis Eximii D. Damen S. Theol. Doctoris & Profeſſoris in eadem Academia ſuper eadem quæſtione evulgatæ.* 408.

VII. VINDICIÆ RESOLUTIONIS Doctorum Lovanienſium *ſuper Quæſtione de ſubſiſtentia Eccleſiæ Ultrajectenſis, ejuſque Epiſcopis & Capitulo.* Auctore Z. B. van. Eſpen, &c. *adverſus Anonymam Hiſtoriam de Rebus Eccleſiæ Trajectinæ; nec non eamdem Hiſtoriam prolixiorem, ſub nomine* Cornelii P. Hoynck van Papendrecht *editam.*

Præfatio. 417.

I. *Status Quæſtionis.* ibid.

Anonymus modeſte impugnat Reſolutionem Doctorum. 418.

Papendrechtius indigne invadit Doctores. ibid.

Papendrechtius ferocit in Eſpenium. 419.

Papendrechtii parerga. ibid.

Papendrechtii injuria in S. Hilarium. ibid.

Partitio harum Vindiciarum. 420.

Diſquiſitio Prima, in qua oſtenditur Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectenſem, ejuſque Cathedram poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum ſubſtitiſſe, & in hodiernum diem uſque ſubſiſtere.

§. I. *Quod Eccleſia conſiſtat in Paſtore & Populo in fide Catholica adunatis.*

Reſolutio Doctorum. 421.

S. Cypriani ſententia. ibid.

Doctrina & exemplum S. Ignatii Martyris. ibid.

Doctrina Criſti. ibid.

Teſtimonium Congregationis de Propaganda. 422.

Teſtimonium Papendrechtii. ibid.

Sex argumenta Papendrechtii adverſus Cathedr. Eccl. Ultraject. ibid.

§. II. *Eccleſia Cathedralis non indiget externo ſplendore. Opinio Anonymi & Papendrechtii.* ibid.

Eccleſia primitiva non indiguit externo ſplendore. 423.

Aliud eſt ſecundum Papendrechtium de moderna Eccleſia. ibid.

Diſcrimen inter Synagogam & Eccleſiam. ibid.

Brevis pax & proſperitas ſub Conſtantino Magno Imperatore. ibid.

Perſecutio ſub Conſtantio. 424.

Sub Juliano Apoſtata. ibid.

Donatiſtæ. ibid.

Perſecutio ſub Valente. ibid.

Romanæ Urbis excidium ſub Alarico. ibid.

Perſecutio Vandalica; item Iconoclaſtarum. 425.

Secundum Papendr. videtur Eccleſia apicem ſplendoris attigiſſe ſeculo VIII. aut IX. ibid.

Infauſtæ ſequela externa ſplendoris Eccleſiæ. ibid.

§. III. *Eccleſia Cathedralis non indiget diviti apparatu Præſulum aliorumque Miniſtrorum.*

Opinio Papendrechtii. 426.

Sententia S. Hieronymi. ibid.

S. Bernardi ſententia. 427.

Decretum Concilii Trid. de modeſtia Epiſcoporum. ibid.

Exemplum Bartholomæi de Martyribus. ibid.

Exemplum S. Baſilii Magni. 428.

S. Chryſoſtomi de dignitate Sacerdotis æſtimatio. ibid.

Eccleſia Cathedralis nil perdit de vitali ſua vi propter formam veſtium. ibid.

Pontificale Romanum commendat ſplendorem animarum, non veſtium. 429.

§. IV. *Eccleſia Cathedralis poteſt ſalva conſiſtere, licet deſtituta ſit poteſtate coactiva, & ſtrepitu Forenſi.*

Opinio Adverſariorum. ibid.

Sententia Doctorum de poteſtate Eccleſiæ eſſentiali, ex Evangelio. ibid.

Probatur ab exemplo Chriſti & Doctrina Apoſtolica Eccleſiæ poteſtatem eſſe mere ſpiritualem. ibid.

Ex Patribus. ibid.

Ex ſolemni oratione Romanæ Eccleſiæ. 430.

Ex Decreto Clementis III. ibid.

Ex Pontificali Romano. ibid.

Ex antiquis Canonibus. ibid.

Pompaticum ſatellitium. ibid.

Juriſdictio coactiva à Principibus Catholicis conceſſa Eccleſiaſticis. 431.

Forenſis ſtrepitus non eſt inſtitutus a Chriſto. ibid.

Primi Imperatores Chriſtiani Epiſcopis largiti ſunt quoddam forum externum, ſed duntaxat velut arbitris. ibid.

Strepitus forenſis non niſi ſeculo XII. invaluit in Eccleſiis. ibid.

S. Bernardus mala Curiæ Eccleſiaſticæ deplorans. ibid.

Ad Eccleſiæ Cathedralis ſubſiſtentiam non requiritur prorſus liberum ſpiritualis juriſdictionis exercitium. 432.

§. V. *Eccleſia Cathedralis dignitate ſua haudquaquam excidit ob diuturnam viduitatem, etiam ſub ditione Principum Acatholicorum.*

Reſolutio Doctorum. ibid.

Objectio Adverſariorum. ibid.

Diuturna viduitas Eccleſiæ Cathedralitatem non extinguit. ibid.

Edicta ordinum Acatholicorum Cathedralitati Eccleſiæ Ultraj. non obſunt. ibid.

Firmæ perſtiterunt Cathedræ Epiſc. ſub perſecutione Gentilium. 433.

Item ſub perſecutione Arianorum. ibid.

Item ſub perſecutione Vandalorum. ibid.

Africani non exiſtimarunt Cathedras confractas propter Edictum Traſamundi. 434.

Cathedra Hieroſolymitana adhuc ſeculo XIII. conſiſtebat. ibid.

Tract. de Neceſſ. Epiſcop. 1669. 435.

§. VI. *Eccleſia Ultrajectina dignitate Cathedratica nequaquam excidit ſecundum Clementinam.* In pleriſque de Elect. & Elect. Poteſt.

Reſolutio Doctorum. ibid.

Objectiones Papendrechtianæ. ibid.

Clementina: In Pleriſque. ibid.

Recta interpretatio Clementinæ: In Pleriſque: 436.

Perverſitas interpretationis Papendr. ibid.

§. VII. *Non poteſt Romanus Pontifex Cathedralitatem alicujus Eccleſiæ pro ſuo arbitrio & ex plenitudine poteſtatis extinguere.*

Extrema conamina Adverſariorum. 437.

Antiqua diſciplina in erectione Epiſcop. 438.

Antiqua illa diſciplina adhuc ſeculo X. perdurans. ibid.

Nova diſciplina ſeculo XII. ibid.

Non ſoli R. P. poteſtas erigendi Epiſcopos a Chriſto conceſſa. ibid.

Erecti novi Epiſcopatus in Belgio non ſolus R. P. auctoritate. 439.

Antiqua diſciplina melior. ibid.

Quomodo Extinctio Epiſcopatuum ſoli Papæ coeperit attribui. ibid.

S. Leo Magnus agnovit ſe non habere poteſtatem extinguendi Cathedralitatem Eccleſiarum. ibid.

Objicitur S. Bern. & reſpondetur. 440.

Prædicta plenitudo poteſtatis Pontificiæ refellitur. ibid.

Concluſio primæ Diſquiſitionis. 442.

Diſquiſitio II. In qua demonſtratur *Sasboldum* & *Rovenium*, alioſque poſt ipſos Antiſtites, proprios fuiſſe atque ordinarios Paſtores & Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectinæ.

§. I. *Unaquæque Eccleſia jus habet ut a proprio Paſtore & Epiſcopo gubernetur.* ibid.

Fundamentum Reſolutionis depromptum ex S. Script. ibid.

Ex praxi primitivæ Eccleſiæ. ibid.

Canones præcipiunt viduatis Eccleſiis ordinari Epiſcopum. ibid.

Item Eccleſiis populoſis. 443.

Eccleſiis dari oportet Epiſcopum qui ex proprio officio teneatur in iis reſidere. ibid.

Quælibet Eccleſia habere debet proprium Epiſcopum, non merum Vicarium. ibid.

Cuilibet Parochiæ proprius aſſignandus Parochus ſecundum Canones. ibid.

Æquitas Reſolutionis Doctorum. 444.

Prætenſa felicitas Eccleſiæ Batavicæ ſub mero Vicario Pontificio refutata. ibid.

Exemplum Eccleſiæ Chinenſis. ibid.

Abſurda deducta ex principiis Papendrechtii. 445.

Concluſio hujus §. ibid.

Papendrechtius propriis armis victus. ibid.

Synopſis eorum quæ in ſequentibus §§. veniunt refellenda. ibid.

§. II. *Titulus Eccleſiæ Philippenſis* Sasboldo & Rovenio *non obfuit, quominus eſſent proprii Epiſcopi Ultrajectini. Ubi de Epiſcopis* Titularibus in partibus Infidelium *diſquiritur.* ibid.

Reſolutio Doctorum S. Sedi honorifica. ibid.

Abuſus

Abuſus, quod Epiſcopus non habeat populum cui ſuperintendat, ex S. Anſelmo Cantuarienſi. 446.
Abuſus Titularium Epiſcoporum reprobatus per Clementinam: In pleriſque. ibid.
Item per varia Concilia. ibid.
Abuſus Titularium Epiſcoporum toleratus, non approbatus in Conc. Trid. ibid.
Curia Rom. impedivit abolitionem Titularium Epiſcoporum. 447.
Varii P. Tridentini fortiter poſtularunt totalem abolitionem Epiſcoporum Titularium in partibus. ibid.
In quo conſiſtat abuſus Titularium Epiſcoporum. ibid.
Reſpondetur ad praxim Curiæ Romanæ. 448.
Requiritur ſecundum ipſos Canoniſtas recentiores, rationabilis cauſa excuſans ordinationem Epiſcopi Titularis. ibid.
Quæ poſſit eſſe rationabilis cauſa. ibid.
Quomodo ordinatio Sasboldi & Rovenii *titulo Philippenſis Eccleſiæ, excuſanda veniat?* ibid.
Aliæ cauſæ non excuſantes ſecundum Caranzam & Cajetanum. ibid.
Opinio Adverſariorum Romanis P. inhonorifica. 449.
§. III. *Amplius exponitur quid ſit ordinari ad Titulum, ut magis appareat abuſus Epiſcoporum mere Titularium.*
Quid ſit ad Titulum ordinari. 450.
Origo Tituli Patrimonialis. ibid.
Abuſus ordinationis abſque vero Titulo. ibid.
Epiſcopi Titulares in partibus non habent verum Titulum. ibid.
Non nomen, ſed res Titulum facit. ibid.
Ipſi Apoſtoli habuere proprium Titulum. ibid.
Ordo & juriſdictio Epiſcopalis olim non ſeparabantur. 451.
Olim dicebantur ordinationes irritæ, dum vitioſe ordinatis ſubſtrahebatur juriſdictio. ibid.
Nomen Epiſcopi ſuperintendentem ſignificat. ibid.
Diſciplina illa antiqua vigebat ſeculo XI. ibid.
Epiſcopus cogitur ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam. 452.
Ordinati ad Titulum ſtabiliter illi deſerviant. ibid.
Nemo in duabus Eccleſiis intituletur. ibid.
Objectio. ibid.
Praxis Curiæ Romanæ non ſemper innoxia. ibid.
§. IV. *Recte à Doctoribus Lov. pro cauſa* Sasboldi & Rovenii *adhibitus fuit Can. 37. Concilii Trullani.*
Reſolutio Doctorum. 453.
Vindicatur citatio Canonis Trullani ſub nomine VI. Synodi. ibid.
Vindicatur auctoritas Canonis 37. Trullani. ibid.
Objectio Papendr. de ſenſu Canonis Trullani. 454.
§. V. *Reſpondetur ad argumentum, quo evincere conantur, non fuiſſe* Sasboldum & Rovenium *ordinatos Epiſcopos Ultrajectinos ex* Forma Proviſionis *ipſorum.*
Objectio Adverſariorum. ibid.
Probatur Sasboldum & Rovenium *ordinatos ad Eccleſiam Ultraj.* ibid.
Vindicantur Pontifices a mendacio in Proviſione Sasboldi & Rovenii. ibid.
Reſpondetur ad cavillum de expeditione Litterarum Proviſionis. 455.
Quomodo Sasboldus & Rovenius *acceperint poſſeſſionem Epiſcopatus Ultraj.* ibid.
§. VI. *Prærogativa Vicariatus Apoſtolici qua aucti fuere* Sasboldus & Rovenius, *nequaquam impedivit quominus eſſent veri ac proprii Epiſcopi Ultrajectini.*
Reſolutio Doctorum. 456.
Opinio Adverſariorum. ibid.
Refellitur opinio Adverſariorum. ibid.
Objectio quod Sasbold. & Roven. *paſſim vocati fuerint Vicarii Apoſtolici.* ibid.
Sasbold. & Rov. *tantum fuere Vicarii Apoſtol. in quibusd. S. Sedi reſervatis.* ibid.
Cur Sasbosdus & Rov. *magni fecerint Vicariatum Apoſtolicum?* 457.
Clementina: In Pleriſque, *hic non juvant Adverſarios.* ibid.
Frequentior compellatio Vicariatus Apoſt. & Miſſionis Epiſcopatui Ultrajectino præjudicare non potuit. ibid.
§. VII. *Romanus Pontifex non eſt proprius, ſive ordinarius & immediatus Paſtor Eccleſiæ Ultrajectinæ. Ubi diſquiritur de plenitudine Poteſtatis, quam volunt Summo Pontifici in perſona Petri collatam his ex Chriſti verbis:* Tibi dabo Claves: & : Paſce oves meas.
Opinio Adverſariorum. 458.
Explicatur locus de clavibus Petro datis. ibid.
Omnis juriſdictionis Spiritualis fons Eccleſia. ibid.
Omnibus Paſtoribus dictum: Paſce oves meas. 459.
Sententia Symmachi Papæ de una individuaque poteſtate Antiſtitum. ibid.
Omnes Epiſcopi & Paſtores Vicarii Chriſti. ibid.
Omnibus in communi Apoſtolis Eccleſia commiſſa. 460.
Apoſtolis indiſcriminatim ſucceſſere Epiſcopi. ibid.
Certo ſenſu omnes Epiſcopi Petri ſucceſſores & vicarii. ibid.
Omnes Epiſcopi Fratres, Comminiſtri, Coëpiſcopi Romani Pontificis. 461.
Omnes Epiſcopi ſummi Sacerdotes. ibid.
Sententia Davenporti poſt Victoriam. ibid.
Solvitur objectio de paſcendis agnis & ovibus. 462.
Summa hujus §. ibid.
Concluſio quod R. P. non ſit ordinarius Paſtor Eccleſiæ Ultrajectinæ. ibid.
Viduatæ æſtimantur Eccleſiæ donec proprium ac peculiarem habeant Paſtorem. ibid.
Eadem Diœceſis non admittit duos Epiſcopos ordinarios. ibid.
Exturbatur figmentum de mero Vicariato Sasboldi & Rovenii. 463.
Solvitur objectio formata ex textu Gerſoni. ibid.

§. VIII. Oſtenditur opinionem Adverſariorum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ, poſterioribus ſeculis inductam fuiſſe ex ſiniſtro intellectu dictorum S. Leonis, & quibuſdam pſeudo-monumentis a Gratiano relatis.
Opinio Adverſariorum. 462.
Opinionis Adverſariorum origo ex falſis Decretalibus. ibid.
Ex Pallii conceſſione. ibid.
Innocentius III. primus aſſertor plenitudinis poteſtatis ſeculo XIII. ibid.
S. Leo non favet opinioni Adverſariorum. 465.
Explicatur alius locus S. Leonis. ibid.
Pſeudo fragmentum Epiſtolæ Vigilii Papæ. 466.
Inane argumentum Adverſariorum ex Epiſtola cujusdam Gregorii Papæ, forte IV. ibid.
Concluſio hujus §. 467.
§. IX. De turbis & contradictionibus Eccleſiæ Antiſtitum, ubi quidam Pontifices opinionem de plenitudine poteſtatis Papalis tentarunt in praxim reducere: ipſo Cardinali de Luca fatente ejuſdem opinionis novitatem.
Querimoniæ, tempore S. Bernardi, ortæ ex abuſu plenitudinis poteſtatis. ibid.
Gratianus, & eum ſecuti Pontifices promoverunt hanc opinionem. ibid.
Privilegia FF. Mendicantium, & inde natæ turbæ. 468.
Malo obviat, ſed illud non aufert Bonifacius VIII. ibid.
Clemens V. in Concilio Viennenſi Prædeceſſorum ſuorum exceſſibus mederi conatur. ibid.
Turbas renovat Bulla Alexandri V. quæ incipit: Regnans in Eccleſiis. ibid.
Demonſtratur novitas opinionis de plenitudine poteſtatis ex Card. de Luca. 469.
Concluſio. Quid cenſendum de opinione Adverſariorum? ibid.
§. X. Non juvatur prætenſa opinio de plenitudine poteſtatis Pontificiæ per hodiernam diſciplinam inſtituendi, confirmandi, ordinandi Epiſcopos.
Summa auctoritas deſignandi Epiſcopis territorium eſt penes Eccleſiam. 470.
Eccleſia reliquit olim electionem Epiſcopi Clero & Populo; probatur ex S. Cypriano. ibid.
Ex Clero Romano ſub Bonifacio I. ibid.
Ex S. Athanaſio. ibid.
Ex S. Cæleſtino & S. Leone Magno. ibid.
Ex Sanctione Caroli & Ludovici Imperatorum ſeculo IX. 471.
Eadem electionis forma Romæ viguit per XI. ſec. ibid.
Requirebatur & conſenſus Principis. ibid.
Confirmatio Epiſcoporum pertinuit olim ad Metropolitanum cum Comprovincialibus. ibid.
Item ordinatio. ibid.
Ordinationem Epiſcoporum ſibi non aſſeruit S. Gregorius Magnus. ibid.
Neque Zozimus, nec Leo Magn. nec Stephanus VI. 472.
Litteræ communicationis olim ad R. P. mitti ſolitæ non favent cauſæ Adverſariorum. ibid.
Mutatio diſciplinæ quoad Electionem ſeculo XII. 473.
Quod confirmationem & ordinationem ſec. VIV. ibid.
Occaſio qua circa ſ. XV. magis invaluit opinio de plenitudine poteſtatis. ibid.
Diſciplina antiqua circa proviſionem Eccleſiarum in partibus Infidelium. ibid.
Exemplum S. Athanaſii, S. Chriſoſtomi &c. ibid.
Teſtimonium S. Gregorii Magni. 474.
Clementina In plerisque non abſtulit omnino Epiſcopis jus ordinandi. ibid.
Primigenia auctoritas conſtituendi Epiſcopos non eſt penes R. P. ut volunt Adverſarii. ibid.
Reſervationes poſteriorum Pontificum nihil obſunt cauſæ Ultrajectenſium. ibid.
Querimoniæ adverſus reſervationes Romanorum. 475.
Sanctio Pragmatica S. Ludovici ibid.
Guillelmus Durandus. ibid.
Sanctio Pragmatica Caroli VII. ibid.
Chronicon Genebrardi. 476.
Dominicus Soto. ibid.
Concluſio hujus §. ibid.
§. XI. Adverſarii reipſa volunt R. P. eſſe univerſalem Epiſcopum, cujus vel ſolum nomen S. Gregorius tanquam profanum exhorruit.
Vocabulum Univerſalis in meliorem partem accipi poteſt. ibid.
De Vocabulo Univerſalis R. P. in Synodo Chalcedonenſi oblato. ibid.
S. Gregorius plane rejicit vocabulum Univerſalis Epiſcopi. 477.
Davenportus explicat locum S. Gregorii, ibid.
S. Gregorio conſonat Leo IX. 478.
Adverſarii ſtatuunt R. P. Epiſcopum univerſalem ſenſu reprobato. ibid.
Diſtinguendum eſt jus Epiſcopale ab adventitia prærogativa Primatus. ibid.
S. Gregorius agnovit æqualitatem Epiſcopatus ſeu potius unitatem. ibid.
Item ante Gregorium S. Leo Magnus. 479.
Adverſarios propria confeſſione convictos impingere in profanum ſenſum vocabuli univerſalis. ibid.
Dictum S. Cypriani de uno Sacerdote & Judice ad ſolum R. P. falſo detortum. 480.
Sententia S. Cypriani de eo qui vellet ſe conſtituere Epiſcopum Epiſcoporum. 481.
Adverſariorum fictiones depulſæ. ibid.

Disquiſitio tertia, ubi ſtabiliuntur fundamenta Reſolutionis Doctorum, quibus invicte probetur, Capitulum Metropolitanum Eccleſiæ Ultrajectenſis etiamnum ſubſiſtere, & gaudere iiſdem juribus, quibus gaudent cætera Capitula Cathedralia ſub ditione Principum Catholicorum conſtituta.
§. I. Non ſolus Epiſcopus, ſed is una cum Clero Eccleſiam Dei debet regere: quod probatur ex SS. Scripturis. 482.
Presbyteri Succeſſores 72. Diſcipulorum. ibid.
De auctoritate Presbyterorum ex Act. XV. 483.
Idem ex Act. XX. ibid.
Idem ex 1 Petri V. ibid.
Canon IV. Synodi VII. Oecumenicæ refert loca Act. XX. & 1 Petri V. ad Presbyteros. ibid.
Synodus Tridentina locum Act. XX. & 1 Petri V. refert etiam ad Presbyteros. 484.
§. II. Epiſcopos una cum Clero Eccleſiam regere debere probatur ex SS. Patribus & Conciliis, Probatur ex S. Ignatio Martire. 485.
Ex Tertulliano, S. Cypriano & S. Cornelio Papa. ibid.
Ex S. Chriſoſtomo. ibid.
Ex Canonibus Concilii Carthaginenſis IV. & Toletani IV. ibid.
Ex Conciliis Romanis ſub Leone Magno & Joanne XV. 486.
Ex antiquis Nomenclaturis Presbyterorum. ibid.
Solvitur objectio circa locum S. Cypriani. ibid.
Item circa alium locum S. Cypriani. ibid.
Diſtinctæ qualitates Miniſtri Eccleſiæ & Chriſtiani in eadem perſona. 487.
De auctoritate Capitulorum Cathedralium ex Alexandro III. ibid.
Ex Concilio Burdigalenſi 1581. ibid.
Ex Concilio Tridentino. ibid.

Ex

Digitized by Google

Ex Statutis Capituli Metropolitani Mechlinienſis. 488.
§. III. *Epiſcopus una cum Clero omnem ſuam juriſdictionem & auctoritatem* mutuatur ab Eccleſia, *cui traditæ ſunt Claves, & penes quam* immediatè radicaliter & quoad proprietatem *omnis juriſdictio ſpiritualis & auctoritas reſidet.*
Eccleſia hic intelligitur univerſalis. ibid.
Claves Eccleſiæ traditas eſſe, probatur ex Matthæi XVIII. ibid.
Idem probatur ex Patribus. 490.
Pontifex Miniſter & ſubditus Eccleſiæ. ibid.
Omnis poteſtas reſidet penes Eccleſiam radicaliter, quoad proprietatem & immediate. ibid.
Summa auctoritas Eccleſiæ, Primatui R. Pontificis non obeſt. 491.
Miniſtri inſtituuntur & operantur auctoritate Eccleſiæ. ibid.
§. IV. *Epiſcopus eſt Caput* Miniſteriale, *non vero* Eſſentiale *Eccleſiæ cui præſidet.*
Reſolutio Doctorum. ibid.
Vani conatus Adverſariorum. ibid.
Caput Eſſentiale Eccleſiæ ſolus Chriſtus. ibid.
R. Pontifex Caput Miniſteriale Eccleſiæ. 492.
Quo ſenſu Epiſcopus dici poſſet Caput eſſentiale ſuæ Eccleſiæ. ibid.
Presbyteri Vicarii Chriſti. ibid.
Epiſcopus recte vocatur Caput Miniſteriale ſuæ Eccleſiæ Adverſarii ex propriis dictis refutati. ibid.
§. V. *Integra juriſdictio reſidet penes totum Corpus, quod ex Epiſcopo & Capitulo Cathedrali Clerum repreſentante conſtat, defunctoque Epiſcopo, ad Capitulum devolvitur* jure non decreſcendi
Epiſcopus & Clerus unum Corpus. 493.
Deficiente Epiſcopo, juriſdictio manet penes Clerum: probatur ex Epiſtola Cleri Romani. ibid.
Idem probatur ex S. Cypriano. ibid.
Capitulum Cathedrale ſucceſſit in jus Cleri. 494.
Defuncto Epiſcopo, juriſdictio devolvitur ad Capitulum jure non decreſcendi. ibid.
Juriſdictio non a Romano Pontifice, ſed ab Eccleſia derivatur in Capitula, ſeu Clerum. ibid.
Deſtinguendum inter juriſdictionem & ejus exercitium. 495.
Objectio de Viſitatore Eccleſiæ viduatæ. ibid.
§. VI. *Nulla ratio ſuadet, cur Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe non gauderet iiſdem juribus, quibus gaudent cætera Capitula Cathedralia.*
Capituli, Epiſcopi & Eccleſiæ Ultrajectenſis jura connexa. ibid.
Nomen Vicariatus non obeſt Capitulo. ibid.
Inter Cathedrales Clericos poſſunt eſſe Paſtores. 496.
Capitulum Ultraject. ut tale agnitum ab indigenis & exteris. ibid.
Capitulum Ultraj. probatur ex ſuo inſtituto & ſui juris limitibus. ibid.
Nomen Miſſionis non obeſt Capitulo Ultrajectenſi. ibid.
§. VII. *Erectio, Extinctio, aliave Diſpoſitio Capituli Ultraj. nequaquam jure Reſervationis aut Devolutionis ad R. Pontificem pertinet.*
Opinio Adverſariorum de extinctione Capituli Ultraj. ibid.
Capitulum poteſt ſubſiſtere ſine reditibus & præbendis. 497.
Capitulum Ultraj. æque potuit ſubſiſtere ac Harlemenſe. ibid.
Acatholici, Canonicatus quoad ſpirituale occupare non potuerunt. ibid.
Collatio Canonicatuum Ultraj. non fuit devoluta ad R. Pontificem. ibid.
Non militat hic præſcriptio adverſus jura Capituli. ibid.
Inertia Præſulum non præjudicat juribus Eccleſiarum. 498.
Imo nec exilium ipſum Capitulo præjudicare potuiſſet. ibid.
Objectio Adverſariorum de jure Poſtliminii refutata. ibid.
§. VIII. *Quod R. Pontifex non valuerit Capitulo Ultraj. jura Capitularia eripere ex quadam plenitudine poteſtatis, quam Adulatores Curiæ Rom. illi affingunt.*
Hic iterum argumentum ſuum de plenitudine poteſtatis Pontificie impendunt Adverſarii. ibid.
Opinionem hanc Adverſariorum dejecit S. Cyprianus. Item S. Leo Magnus. 499.
Finis harum Vindiciarum. ibid.
VIII. RESPONSUM JURIS circa inſtitutionem Epiſcopi Harlemenſis. 500.

E. L E N C H U S.

Operum quæ in ſecundo Supplementi Tomo reperiuntur.

P A R S Q U I N T A

Continens motiva Juris, aliaque monumenta ejuſdem Doctoris circa negotia ſibi aut ſuis operibus illata.

I. Concluſio Finalis *pro Conſultiſſimo D. Joanne Baptiſta van* CUTSEM J. U. L. *Univerſitatis Lovanienſis Promotore ſeu Fiſco generali, nomine officii actore, contra Patrem* BERNARDUM DESIRANT *Reum inquiſitum perſonaliter citatum.* 504.
Prooemium. *Atrocitas & natura criminum de quibus agitur in hac* cauſa, obiter proponitur: *diſſeritur de modo quo in illis perſequendis procedatur: expenduntur qualitates teſtium, quibus Actoris intentio fundatur.*
Caput Primum, *Argumentis & indiciis generalibus evincitur Reum eſſe auctorem omnium fictionum & criminum primarium.* 514.
Caput Secundum. *Reus oſtenditur auctor primarius Epiſtolæ de 10. Januarii ad D. van de* Neſſe *Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis, & Formularii eidem adcluſi.* 517.

Digitized by Google

Caput tertium. *Probatur quod Reus ſit primarius Auctor conficti libri Congregationum & Reſolutionum.* 523.

Caput quartum. *Convincitur Reus Auctor principalis aliarum litterarum confictarum.* 531

Caput quintum. *Oſtenditur Reum eſſe primarium auctorem interceptionis litterarum e domo Curſoris Regii.* 536.

Caput ſextum. *Oſtenditur quod Reus Petrum Tourteau ad pejerandum induxerit & inſtruxerit.* 540.

Caput ſeptimum. *Refelluntur excuſationes & exceptiones ipſius Rei.* 541.

Caput octavum. *Oſtenditur quod Reus ab initio fuerit in mala fide, & exiſtens in mala fide fictis inſtrumentis uſus ſit.* 545.

Caput nonum. *Mendaciorum & falſitatum convincitur Reus.* 550.

Concluſio. 552.

Appendix.

Ad Caput V. 555.

Ad §. I. ibid.

Ad §. II. *De Inſcriptionibus Epiſtolarum.* ibid.

Ad §. III. *De paritate materiæ.* ibid.

Ad §. IV. *De exhortationibus Domini Krys ad unanimiter pugnandum ad ejiciendos adverſarios.* 556.

Ad §. V. *De modo ſcribendi ad unum per eumdem communi nomine, tanquam pro cauſa communi.* ibid.

Ad §. VI. *De novo Formulario.* ibid.

Ad §. VII. *De cauſa Erud. D. van de Neſſe.* 557.

Ad §. VIII. *De contemptu Conſilii Status Bruxellenſis & expectatione Deputatorum Hollandiæ ad ſupprimendos adverſarios.* ibid.

Ad §. IX. *De cauſa Doctoris Hennebelli.* 558.

Ad §. X. *De correſpondentia* D. Licentiati Opſtraet. ibid.

Ad §. XI. *De cauſa Eximii P. Deſirant.* ibid.

Ad §. XII. *De auctoritate Sedis Apoſtolicæ impugnata.* ibid.

Ad §. XIII. *De contemptu Miniſtrorum Eccleſiæ.* ibid.

Ad §. XIV. *De vilipendio ſuperiorum Eccleſiaſticorum.* ibid.

Ad §. XV. *De Congregationibus.* ibid.

Ad §. XVI. ibid.

Ad §. XVII. *De continua exhortatione ad concordiam & fortidutinem, & injiciendum inimicis terrorem.* ibid.

Ad §. XVIII. *De ſignaturis Epiſtolarum per ſolas primas litteras nominis & cognominis.* ibid.

Ad §. XIX. *De fictis nominibus.* ibid.

Ad §. XX. *De Domino Cinck.* 559.

Ad §. XXI. *Extedentia & exceſſa.* ibid.

Ad *Interrogatoria.* ibid.

Sententia *in cauſa inter* PROMOTOREM *Univerſitatis Lovanienſis* ACTOREM, *& Patrem* BERNARDUM DESIRANT *S. Theologiæ Doctorem* CITATUM. ibid.

Relatio executæ combuſtionis. 561.

INSTRUMENTA CONFICTA.

Epiſtola, *de 10. Januarii 1707. & Formularium illi acclusum.* ibid.

Epiſtola, *de 13. Januarii 1707.* 562.

Epiſt. *de 10. Februarii 1707.* 563.

Formularium de Menſe Junio 1706. 564.

Liber Reſolutionum. ibid.

Alia Inſtrumenta conficta.

Epiſtola ad R. P. Ballexo Ex-Provincialem, de 20. Septembris 1706. 570.

Quinque Epiſtolæ conſpiratoriæ. 571.

Quatuor Epiſtolæ Minatoriæ, ad Petrum Nicolaum Tourteau, *ſignatæ Joannes* Nympha. 573.

Inſtrumenta ea quibus patent exceſſus, de quibus in Sententia.

I. *Libellus officii Fiſcalis quo obtenta fuit citatio Perſonalis.* 574.

Copia Apoſtillæ. 575.

Copia Relationis. ibid.

II. *Libellus gravaminam pro Conſultiſſimo D. Joanne Baptiſta* van Cutſem J. U. L. *&c. nomine officii Actore inquirente, contra P. Bernardum Deſirant S. Theol. Doctorem, Reum inquiſitum perſonaliter citatum.* ibid.

III. *Quatuor Epiſtolæ P. Deſirant ad Reverendum Patrem Leopoldam.* 577.

IV. *Acta Notarialis per Notarium van Dormael de 27. Januarii 1707.* 578.

V. *Acta Depoſitionis Clariſſimi Domini Z. B. van Eſpen eorum quæ inter ipſum & R. P. Leopoldum a S. Thereſia Carmelitam diſcalceatum acta & dicta ſunt circa Pacquetum ſive faſciculum famoſum de 13. Januarii 1770.* ibid.

VI. *Deductio loco motivi exhibita per Petrum Nicolaum Tourteau Reum inquiſitum & ſequeſtratum in cauſa quam ſuſtinuit contra officium Fiſcale Univerſitatis Lovanienſis.* 580.

Appendix ad Concluſionem finalem &c.

A. *Libellus ſupplex P. Deſirant ad Carolum VI. Romanorum Imperatorem ſacræ Cæſareæ & Catlicæ ſuæ Majeſtati.* 591.

B. *Conſulte des membres du Conſeil Souverain de Brabant qui compoſoient la Jointe de 1708. contre le P. Deſirant: en réponſe à la Requête de ce Religieux, preſenté à l'Empereur Charles VI. le 5.* May 1717. *Adreſſée au Marquis de Prie Miniſtre plenipotentiaire de S. M. Imp. dans le Gouvernement des Païs-Bas.* 592.

II. *Réponſe d'un Juriſconſulte des Païs-Bas à un Avocat de Paris au ſujet de quelques calomnies avancées par M. Govarts Vicaire Apoſtolique de Bois-le-Duc, & M. le Card. de Biſſy, contre M. van Eſpen &c. à l'occaſion de l'Ecrit intitulé; Æquitas ſententiæ &c.* 593.

Premiere Lettre contenant quelques remarques ſur les Dialogues de M. Govarts. ibid.

Second Lettre d'un Juriſconſulte des Païs Bas. contenant des reflexins ſur pluſieurs accuſations de M. le Card. de Biſſy. 598.

Lettre circulaire du Gouvernement aux Evêques des Païs-Bas Autrichiens. 607.

III. CAUSA ESPENIANA, ou Recueil des pieces concernant les dernieres vexations exercées contre M. van Eſpen.

Livre premier.

Contenant les pieces relatives à ce qui s'eſt paſſé aux Cours de Bruxelles & de Vienne, au ſujet de ſa REPONSE EPISTOLAIRE *du 4. Juin 1725. ſur le nombre des Eveques néceſſaires pour la conſecration Epiſcopale.* 608.

A. I. *Requete du Docteur van Eſpen au Conſeil d'Etat de Bruxelles.* ibid.

B. II. *Requete du meme.* 609.

C. III. *Requete avec deux Memoires.* ibid.

I. *Memoire.* 610.

II. *Memoire.* ibid.

D. *Memoire Apologetique, pour les Juriſconſultes qui ſe ſont declarés pour la cauſe du Chapitre & du Clergé Catholique d'Utrecht.* ibid.

E. *Ordonnance du Conſeil d'Etat du 12. Sept. 1725. au ſujet de la Réponſe Epiſtolaire.* 614.

F. *Lettre ou Repréſentation du Docteur van Eſpen à l'Empereur.* 615.

G. *Remontrance du Docteur van Eſpen à S. Maj. I. & C.* ibid.

I. *Sentence entre le Promoteur de l'Univerſité de Louvain, Acteur, & le P. B. Deſirant adjourné.* 617.

II. *Sentence du Grand Conſeil de Malines, contre*

Meſſire Pierre Govarts Vicaire Général de Bois-le-Duc. 618.

H. *Lettre de ſon Alteſſe Sereniſſime Gouvernante des Païs-Bas au Docteur van Eſpen.* ibid.

I. *I. Remontranse du Docteur van Eſpen a S. A. S. l'Archiducheſſe Gouvernante des Païs Bas.* ibid.

K. *II. Remontrance du Docteur van Eſpen à. S. A. S. l'Archiducheſſe Gouvernante des Baïs Bas.* 619.

L. *I. Repréſentation du Docteur van Eſpen à S. M. Imp. & Catholique.* 620.

M. *II. Repréſentation du Docteur van Eſpen à S. A. S. Gouvernante des Baïs Bas.* 621.

N. *III. Repréſentation du Docteur van Eſpen à l'Empereur.* ibid.

O. *Raiſons & moyens ulterieurs de déſenſe deduits en conformité de la depêche Royale de S. M. Imp. & Cathol. donnée à Vienne le 29. Decembre dernier, & des ordres de Son Alt. Seren. données à Bruxelles le 31. Janv. de la préſente année 1726. au ſujet de l'ordonnance du Conſeil d'Etat du 12. Septembre 1725.* 622.

§. I. *Le tort qu'a fait à mon honneur & à ma reputation la ſusdite ordonnance du 12. Sept. 1725.* ibid.

§. II. *Irregularité des ordres qu'on a donnés en conſequence de la ditte ordonnance du 12. Sep. 1725. pour me pourſuivre par devant le Tribunal du Recteur Magnifique de cette Univerſité.* 628.

§. III. *Juſtification de ma Réponſe Epiſtolaire, & de ma conduite en général.* 630.

§. IV. *Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt injurieuſe aux Decrets du S. Siege?* 633.

§. V. *Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt contraire au bien de Notre Sainte Religion? & premierement ſi c'eſt en favoriſant quelqu'erreur.* 634.

§. VI. *Si ma Reponſe Epiſtolaire eſt contraire au bien de notre Sainte Religion en favoriſant des perſonnes liées par de cenſures Eccleſiaſtiques?* 637.

§. VII. *Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt contraire à la conſervation de la diſcipline Eccleſiaſtique.* 641.

§. VIII. *Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt ſcandaleuſe.* 644.

§. IX. *Si ma Rép. Epiſt. eſt d'une pernicieuſe conſequence.* 645.

CAUSA ESPENIANA. Livre ſecond.

Contenant les pieces relatives aux procedures faites contre M. van Eſpen devant le Recteur de l'Univerſité de Louvain au ſujet de ſa Réponſe Epiſtolaire.

A. *Ordre du Conſeil d'Etat au Recteur de l'Univerſité de Louvain.* 648.

B. *Ordre au Promoteur de ladite Univerſité.* ibid.

C. *Remontrances du Docteur van Eſpen à S. M. Imp. & Cath.* 649.

D. *Lettre de S. M. Imp. & Cathol. à S. A. S. Madame l'Archiducheſſe Marie Eliſabeth.* 650.

E. *Acta Litis intentatæ Doctori van Eſpen coram Rectore Academiæ Lovanienſis occaſione Reſponſionis Epiſtolaris, de numero Epiſcoporum ad validam ordinationem Epiſcopi requiſito.*

F. *Libellus gravaminum pro Conſultiſſimo D. Theodoro Leonardo Streithagen hujus Univerſitatis Promotore nomine officii Actore; contra Clariſſimum D. Z. B. van Eſpen J. U. L. & Reum citatum.* 651.

Appendices ſeu Annexa Libelli Gravaminum.

I. *Breve SS. D. N. Benedicti XIII.* 652.

II. *Z. B. van Eſpen J. U. Doctoris &c. de numero Epiſcoporum ad validam ordinationem Epiſcopi requiſitio*, Reſponſio Epiſtolaris, *occaſione Diſſertationis Eximii D. Damen S. Theol. Doctoris &c. ſuper eadem quæſtione evulgatæ.* 653.

III. *Decretum Conſilii Status de 12. Sept. 1725.* 654.

IV. *Declaratio Doctoris van Eſpen de Reſponſione Epiſtolaris interpellati.* ibid.

V. *Mandatum Rectoris Magnifici de 11. Febr. 1727.* 655.

VI. *Pſeudo-Annexum.* ibid.

G. *Proviſionalis Reſponſio ampliata cum Requiſitionibus & ſuſtentis pro Cl. D. Z. B. van Eſpen &c. citato, contra Conſult. D. Theod. Leonardum Streithagen hujus Univerſitatis Promotorem nomine officii actorem.* 656.

H. *Replica pro Conſultiſſ. D. T. L. Streithagen &c. contra Cl. D. Z. B. van Eſpen Reum citatum.* 658.

I. *Reſponſio ulterior pro Cl. D. Z. B. van Eſpen citato, contra Conſult. D. T. L. Streithagen &c.* 660.

K. *Ulterior Replica pro Conſ. D. T. L. Streithagen contra Cl. D. Z. B. van Eſpen.* 662.

L. *Ex Actis Rotulæ in quibus potiſſimum agitur de nominatione Aſſeſſorum in hac cauſa.* 663.

M. *Motivum Juris pro Cl. D. Z. B. van Eſpen contra Conſ. D. Streithagen. &c.*

Prooemium. *Exponitur Cauſæ occaſio, necnon vera ejus idea ſeu quæſtionis ſtatus.*

§. I. *Introductio Hiſtorica ad caſum.* 665.

§. II. *Status quæſtionis.* ibid.

Caput I. *De prætenſo Brevi dato 21. Febr. 1725. ſub nomine SS. D. Benedicti XIII. quod proponitur 9. primis articulis Libelli Gravaminum.* 666.

§. I. *Breve iſtud non habet vim legis, ac nequidem Ultrajectinos, quos proprius concernit, hactenus arctat.* ibid.

§. II. *Idem Breve non concernit citatum, nec poteſt, tametſi ipſum concerneret, ad onus ipſius allegari.* 667.

§. III. *Idem Breve non eſt inſtrumentum legale aut fide dignum, meritoque in ſuſpicionem venit.* 668.

Caput ſecundum. *Expenduntur articuli quos Actor procudit ex Epiſtola citati, & oſtenditur eorum contorſio & malignitas.*

§. I. *De Articulo X. Libelli gravaminum.* 669.

§. II. *De Articulo XI. & tribus ſequentibus.* ibid.

§. III. *De Articulo XV.* ibid.

Caput tertium. *Quod ne vel minimus hic argui poſſit contemptus alicujus Brevis vel auctoritatis S. Sedis ut prætenditur Articulis* XVI. & XVII.

§. I. *Disquiritur in quo contemptus ille poni deberet.* 670.

§. II. *Qui diſſentire inveniretur ab aliquo Brevi vel Decreto Romano, non ideo ſtatim habendus foret contemptor S. Sedis aut Pontificis.* 671.

§. III. *Hujuſmodi oppoſitiones quomodo in Belgio uſitatæ ſint, ſalva S. Sedis reverentia & auctoritate.* 672.

§. IV. *Oſtenditur qua ratione hujuſmodi oppoſitiones non raro ſint neceſſariæ & laudabiles, ſimulque ad verum S. Sedis honorem & Pontificum venerationem conducant.* 673.

Caput quartum. *Nihil in præſenti caſu a Citato dictum aut actum eſſe, quod vergat in contemptum aut imminutionem Jurium S. Sedis aut diſciplinæ Eccleſiaſticæ adverſus Articulos* XVIII. XIX. XX. & XXI. *Libelli gravaminum.*

§. I. *Nihil tale dictum eſſe in iis per quæ citatus colligitur bene ſentire de exiſtentia & Juribus Eccleſiæ ac Capituli Ultrajectenſis.* 674.

§. II. *Nihil item tale reperiri in iis quæ citatus inſinuavit in fine ſuæ Epiſtolæ circa conſecrationem Archiepiſcopi Ultrajectini.* 676.

§. III. *Nihil hic a citato admiſſum eſſe quod dici queat ſcandaloſum aut pernicioſæ conſequentiæ.* 679.

Caput

Caput quintum. *Oſtenditur decretum Conſilii Status annexum Libello Gravaminum ſub N. 3. nullam vim habere poſſe in hac cauſa.*
§. *Unicus.* 680.
Caput ſextum. *De concluſione Actoris.*
§. I. *Quam immerito exigat pœnas.* 683.
§. II. *Quam immerito hic exigantur cenſuræ.* ibid.
Caput ſeptimum. *Irregularitas hujus proceſſus & nullitas quæ ex eo oritur; & ea quæ inde ſunt conſectanea.*
§. I. *Irregularitas ex defectu Informationum præparatoriarum.* 684.
§. II. *Oſtenditur nullitas proceſſus ex defectu Informationem præparatoriarum.* 685.
§. III. *Occurritur excuſationi quam Actor adverſus hunc defectum Informationum obtendere poſſet, ratione prætenſæ confeſſionis factæ per Citatum.* 686.
§. IV. *Occurritur excuſationi quam adverſus eumdem defectum obtendere poſſet Actor ex Litteris & Mandatis Cæſareis.* 687.
§. V. *Primum conſectaneum ex præmiſſis: quod Actor admitti non poſſit ad probandum; & ita citatus ab ejus Impetitione ſit abſolvendus.* 688.
§. VI. *Secundum conſectaneum: quod Actor condemnandus ſit in expenſas, reſervata citato actione injuriarum & ad damna & intereſſe.* 689.
Recapitulatio. ibid.
N. *Sententia Interlocutoria lata 31. Julii 1727. in cauſa Conſultiſſimi D. T. L. Streithagen &c. contra Cl. D. Z. B. van Eſpen.* 690.
O. *Triplica Pro Conſ. D. T. L. Streithagen &c. contra Cl. D. Z. B. van Eſpen.* ibid.
P. *Quadruplica Pro Cl. D. Z. B. van Eſpen &c. contra Conſult. D. T. L. Streithagen.* 693.
Q. *Loco Termini Pro Cl. D. Z. B. van Eſpen &c. contra Conſ. D. T. L. Streithagen.* 700.
R. *Sententia Rectoris Magnifici 7. Febr. 1728.* 701.
Loco Termini clauſum: Pro Cl. D. Z. B. van Eſpen Appellante, contra Conſ. D. T. L. Streithagen Intimatum. 702.
S. *Sententia Interlocutoria quinque Judicum 21. Febr. 1728. in cauſa Cl. D. Z. B. van Eſpen &c. Appellantis, contra Conſ.* D. *T. L. Streithagen Intimatum.* 603.
T. *Libellus Gravaminum Pro Cl.* D. *Z. B. van Eſpen &c. Appellante contra Conſ.* D. *T. L. Streithagen &c. Intimatum.* ibid.
V. *Reſponſio ad prætenſa Gravamina Pro Conſult.* D. *T. L. Streithagen &c. Intimato, contra Cl.* D. *Z. B. van Eſpen &c. Appellantem.* 707.
X. *Replica Pro* D. *Z. B. van Eſpen &c. Appellante, contra Conſult.* D. *T. L. Streithagen &c. Intimatum.* 710.
Annexum ad Articulum 91. præcedentis Replicæ. 717.

Cauſa Eſpeniana. Livre III.

Contenant les pieces relatives procédures faites par ordre de M. l'Archevêque de Malines contre M. van Eſpen au ſujet du Formulaire d'Alexandre VIII. *& de la Bulle Unigenitus.* ibid.

A. *Inquiſitio* Doctoris Damen *nomine Arch. Mechlin.* ibid.
B. *Proteſtatio Cl.* D. *van Eſpen contra Inquiſitionem* D. Damen. 718.
C. Declaratio *Z. B. van Eſpen &c. data 15. Maji* 1727. 719.
D. I. *Requête de M. van Eſpen adreſſée à l'Empereur & Roi en ſon Conſeil Souverain ordonné en Brabant.* 721.
E. I. *Memoire en faveur de M. van Eſpen où l'on fait voir que la conduite de l'Emin. Card. Archev. de Malines, à l'égard du* Docteur *van Eſpen eſt une entrepriſe manifeſte ſur les droits de l'Univerſité de Lov. & de ſon Recteur.* 723.
§. I. D*eſſein de ce Memoire.* ibid.
§. II. *Preuves de l'exemption entiere de l'Univerſité de Louv. à l'égard de toute autre juriſdiction que celle de ſon Recteur.* ibid.
§. III. *Que les cauſes doctrinales ne ſont pas exceptées de cette exemption générale.* 724.
§. IV. *Réponſe à quelques objections.* 727.
§. V. *Concluſion.* 729.
F. *Second Memoire; où l'on fait voir que la conduite de l'Em. Card. Arch. de Malines envers le* Doct. *van Eſpen eſt une pure voie de fait, & une injuſte diffamation.* 730.
§. I. D*eſſein de ce Memoire.* ibid.
§. II. *Que ſon Em. a enjoint au* D. *van Eſpen une purgation Canonique & très infamante.* ibid.
§. III. *Que la procedure dont il s'agit eſt entierement nulle & irreguliere, & par conſequent une pure voie de fait.* 731.
§. IV. *Combien cette voie de fait eſt criante & outrageuſe dans ſes circonſtances.* 732.
G. *Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant en faveur de M. van Eſpen du 30. Juillet 1727.* 733.
H. *Lettre de M. van Eſpen à S. A. S. Marie Eliſabeth d'Autriche Gouvernante des Païs-Bas. avec un Abregé. des raiſons qui s'oppoſent à l'acceptation de la Bulle Unigenitus.* 735.
Abregé des difficultées principales qu'on trouve à accepter la Conſtitution Unigenitus. ibid.
I. I. *Requête de M. van Eſpen aux très Reverends & Nobles Seigneurs les* Deputés *des Etats de Brabant.* 738.
K. II. *Requête de M. van Eſpen à l'Empereur & Roi en ſon Conſeil Souverain ordonné en Brabant.* 639.
L. *Seconde Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant en faveur de M. van Eſpen.* 740.
M. *Lettre du* Docteur *van Eſpen à l'Empereur au ſujet de ſon oppreſſion & de ſa retraite.* 741.
N. *Memoire ſur l'oppreſſion que ſouffre le* Docteur *van Eſpen.* 742.
O. *Apologia pro fugâ Z. B. van Eſpen.* 748.

F I N I S.

Digitized by Google

VITA
D. VAN ESPEN
DOCTORIS UTRIUSQUE JURIS,
ET IN
LOVANIENSI UNIVERSITATE
SS. CANONUM PROFESSORIS.

UBI OCCURRUNT HISTORICÆ DECLARATIONES SUPER OMNIBUS EJUS SCRIPTIS HACTENUS IMPRESSIS, SUPERQUE HIS, QUÆ NOVO AD PLURES EJUSDEM OPERUM COLLECTIONES SUPPLEMENTO CONTINENTUR.

LIBER PRIMUS.
D. VAN ESPEN VITÆ, & OPERUM GENERATIM NOTIO.

ARTICULUS PRIMUS.

D. VAN ESPEN *privata vita; ejus peculiares notæ.*

I.

Ejus origo, & educatio.

Zegerus Bernardus Van Espen Julii die 9. ann. 1646. Lovanii natus eſt, Patre Joanne Vao Eſpen, cognomento *Van-Nieuvvenhoven*, profeſſione Juriſconſulto, ejuſdemque Urbia opulento Cive, Matre Eliſabeth *Zegers* e veteri pariter ibidem familia. Ex ejus propinqua plures animi dotibua & dignitatibus, ſeu in Ecleſia, ſeu io Republica præſtitere, Fratres potiſſimum duo, Zegarius Zegers in Antuerpienſi Ecclefia Canonicus Pœnitentiarius, & Joannes Zegers in eadem Urbe Secretarius.

Adminiſtrabat Joannes Van Eſpen haud mediocre prædium prope Tamiſium (Belgice *Temſche*), ubi magnam anni partem cum Familia tranſigebat. Ibi Flandricæ Congregationis Oratorii Patribus Collegium eſt, qui tum quidem affabre juventutem inſtituere ferebantur. His filium Joannes educandum tradidit, qui ptiorum apud eos ſtudiorum qoæ humaniora dicuntur, curriculum egit, condiſcipulo in ſingulis claſſibus P. Gilleſio *Smet*, quicum æque ac cum aliis ejus Congregationis præcipuis membris intimam neceſſitudinem ad mortem uſque ſervavit. (*a*)

Idonea Junioris Eſpenii in Tamiſienſi Collegio inſtitutio cui felix indoles & ingenii vis qua eum naturæ ſupremus Opifex cumulaverat, obſecundabat, in cauſa fuit, ut mirificos in omni genere progreſſus ederet. Animi ad virtutem facti non ambigua argumenta præbens, comis, modeſtus, affabilis, beneficus ſibi neminem non devinciebat.

Ejus in Philoſophia, & Jure ſtudia.

II. Relicto Tamiſienſi Collegio, Van Eſpenius ad Lovanienſem Univerſitatem ſe contulit, in qua ad Philoſophiam incumberet, & quod ſtudiorum ſupererat, exequeretur. In Parceoſi Collegio, e litterariis quatuor Univerſitatis Collegiis uno, Philoſophiæ curſum peregit. Ei Deus ita favit, ut lubrica & ad vitia facili ætate, interque periculoſiores illecebras ionocentiam

(*a*) P. *Smet* Congregationem hanc ad multas annos Præpoſiti titulo rexit, & quidem optime, judice magni nominis viro P. de *Swert* ejus Confratre, quoad ſe ad Eſpenii monita conformavit. *Chron. Orat. Belg.* p. 192.

cuſtodiret, & ſedulo plurium condiſcipulorum prava exempla evitaret. Communis admodum abuſus per id temporis obtinebat, ut Alumni, dimiſſionis ſtatis diebus, oblectationis ergo in tabernam diverterent. Tantum abeſt, ut Eſpenius eos ſequeretur, ut potius aut in Eccleſiam Deum oraturus, aut in cubiculum ſtudiis daturus operam ſe reciperet. Abſoluto ann. 1665. Philoſophiæ curſu, præ ceteris, Magiſtri in Artibus gradum aſſecutus eſt; quem ſingulari cum apparatu ac ſplendore Lovanii conferri conſtat. Confluunt e quatuor Univerſitate Philoſophiæ Collegiis ſolemnem in modum ſtudentes omnes qui ad hunc gradum adſpirant; erant eo fere tempore ducenti circiter numero. Inter hos adſpirantes præcipui tribuuntur in Claſſes tres, & in quaque Claſſe novem ſunt qui conferantur, honoris gradus; qui primæ Claſſis primum meretur, ſeu *primus* eſt *primæ Lineæ*, *primus Lovanii* nuncupatur; hac occaſione ſingulares honores & magnifica dona recipit; peculiaribus etiam honorificis notis, ratione habita, inſigniuntur, quicunque in Concurſu ſedes reliquas promeruere. Celebris Martinus Steyaert hoc anno primum primæ Claſſis gradum obtinuit, & D. Van Eſpen ſeptimum; illuſtrem ſcilicet, hoc in Concurſu, ſedem ad quam is unus pervenit qui non vulgaris ingenii & laborioſæ contentionis ſpecimina exhibuit.

Novus in Artibus Magiſter ſtatim a Concurſus cæremonis Eccleſiaſticum habitum ſumpſit, ac deinde Juris Scholas frequentavit. Singulari Divini Numinis beneficio, per hujus ſtudii curſum, a natura inſitum pudorem & gravitatem ſervavit quibus perſpicue inter ceteros omnes condiſcipulos eminebat, & in quibus luculentos progreſſus egerat, poſtquam Eccleſiaſticum ſtatum amplexus erat. Eum nemo non vidit, iis primis temporibus ut deinceps, ſuos dimiſſionis dies, ſuaſque relaxationis horas conferre in pietatis opera, ut nimirum preci vacaret, inviſeret Hoſpitalia, in rudium inſcitorumque inſtitutionem incumberet, &c.

Potiore etiam titulo Eſpenius in publico Juris ſtudio, quam antea in Philoſophiæ curriculo, ſe aliorum numero excerpſit.

Tum vero ſingularis ingenii quod ei Deus Opt. Max. ad hanc ſcientiam indiderat, adeo perſpecta argumenta præbuit, ut ad id quod *Theſaurarius*, & *Decanus Baccalaureorum* dicitur, eligeretur. Baccalaurei electionem hanc ipſi peragunt; eoſque officio addictæ functiones adigunt, ut ad illud non niſi digniores & labori deditiores extollant. Baccalaureorum Decanus ſuper omnibus Theſibus argumentatur quæ ejus Decanatus tempore propugnantur, multaſque ipſe, ſe præſide, propugnandas exponit. Digne Van Eſpenius hoc munere functus, Junii die 12. ann. 1670. Licentiatus renuntiatus eſt.

Ejus Sacerdotium.

III. Illuſtris Alphonſus de Berghes, tunc Mechlinenſis Archiepiſcopus, adeo ſolicitudine, pietate, pacis ſtudio, ſenſuque & perſpicientia in eorum delectu notus quos ad ſuæ Diœceſeos regimen ſibi ſocios addebat, ex eo tempore Van Eſpenii patrocinium ſuſcepit. Eam præſul hic in ejus ingenio, animoque feliciter comparato ſpem collocaverat, ut Romam iter inſtituens, juniorem hunc Canoniſtam eorum unum eſſe vellet qui ei a comitatu futuri erant.

Cum locus huic itineri non fuiſſet ob cauſas quæ nobis ignotæ ſunt, Van Eſpenius in ea Regione conſtitit, & Maji die 27. ann. 1673. ſolemni ejus Archiepiſcopi juſſu, ad Sacerdotalem dignitatem evectus fuit; ex eoque tempore, Sacræ Scripturæ, veteriſque & recentioris Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio ſe totum dedidit. Jam aliquot in Theologiam annos impenderat; at Scholaſticarum veluti ſpinarum pertæſus, alacrius jocundiuſque Canonum Eccleſiaſticæque Hiſtoricæ ſtudio animum applicuit, & huic quidem in omni deinceps vita ſeſe devovit.

Ejus ad Profeſſoris Cathedram nominatio.

IV. Ann. 1674. DD. de *S. Victore* & *de Riddere*, Lovanienſis Urbis Moderatores, eum ad Juris Cathedram quæ *ſex hebdomadarum Lectio* dicitur, nominarunt. Ea Canonicatum ſecundi Ordinis e S. Petri Capitulo conjunctum habet, cujus vi Dominicorum tantum, Feſtorumque dierum Officiis intereſſe neceſſe eſt. Lectio hæc in Lovanienſi Univerſitate e minoribus una eſt; ejus admodum modica emolumenta; tum quidem viginti tantum imperialibus, ſeu ſcutis Brabantiæ huic duplici Profeſſoris, & Canonici muneri addictis; quadraginta Gallicanis ſcutis ſcilicet paulo minus. Hujus Cathedræ plus inſtitutor, id propoſitum habuit, ut depravationes anteverteret, quibus Alumni vacationum tempore ſubeſſe ſolent, & per hebdomadas ſex, quod earum ſpatium eſt, bene animatos Lovanii detineret, qui eas utiliter inſumere voluiſſent.

D. Van Eſpen hoc mediocri munere ſatis ſuperque perfunctus eſt. E frequentiſſimis una quamprimum ejus Claſſis evaſit, ipſiuſque Lectiones adeo univerſim probatæ fuerunt, ut Lovanii, vacationum tempore, non e Juris tantum, ſed etiam e Theologiæ Facultate haud mediocrem Alumnorum numerum retinerent. Animum peculiariter intendebat, ut (quantum ei per illud breve temporis ſpatium licuiſſet) eas Juris quæſtiones pertractaret, quæ maxime juniores Eccleſiaſticos afficiebant, & ſuper quibus vulgo luminis & ſubſidii minus iis præſto erat. Eæ fere ſuper Eccleſiaſticæ Diſciplinæ capitibus cum procaciore licentia pugnantibus verſabantur, de quibus quominus agerent, politica ratio, vel ingenii mediocritas Profeſſores ceteros impediebant. Van Eſpen ſuper hac re publicum bonum ſuorumque diſcipulorum utilitatem ſolummodo conſulebat. Qui probe noſſet eorum pleroſque, cum Philoſophiæ curſum confeciſſent, id ſibi temporis ſumere, ut vitæ rationem eligerent, & complures ad primarias in Eccleſiaſtico Miniſterio, vel in Magiſtratibus occupandas ſedes deſignari, eos ſuper rerum genere quarum cognitione potiſſimum opus haberent, ſuperque abuſibus a quibus maxime cavere deberent, inſtituebat. Simonia quæ tam ſæpe ingreſſum in Religionem, aut Beneficiorum acquiſitionem pervadit, & inficit, ad inſignia munera ambitio, Officiorum venalitas, præcipuæ Canonicorum, Parochorum, Concionatorum, Magiſtratuum, &c. obligationes, divini Cultus dignitas & decor, juriſjurandi paſſim abuſus, multiplicum Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Ordinum jura, eorum placitis qui ſunt ultra montes, oppoſiti Principes, &c. ejus deinceps Lectionum argumenta fuere.

Van Eſpen, cum ei collata ſex hebdomadarum Cathedra, adhuc Licentiatus tantum erat; Octobris die ſolum 22. ſequentis anni 1675. Doctoris in Civili & Canonico Jure gradum ſuſcepit. Ei fuerant Licentiæ Socii *D. Govarts* (Apoſtolicus deinde Vicarius Nemoris *le Duc*, & ex ejus inſignibus in Eccleſiaſticæ Juriſdictionis negotio Adverſariis), D. de la *Hamayde*, & D. *F. Huens*. Poſtremus hic qui Eſpenii popularis erat, quique deinde in eadem Facultate Profeſſor fuit, cum eo intimam, quoad vixit, amicitiam quaſique fœdus ſervavit.

Ejus in Papæ Collegium receſſus.

V. Paulo poſt, ann. circiter 1677. junior Doctor noſter ſe in Papæ Collegium recepit (ita dictum ab Adriano VI. ejus fundatore), ubi abſque mentis avocatione ac ſine perturbationibus, Religionis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio ſe addiceret.

Præſtabat eo tempore Collegium hoc nominis claritate, & pietatis laude ceteris omnibus (numero pluri-

bus)

Digitized by Google

bus) quibus Lovanienſis Univerſitas conſtat, & hæc Univerſitas eodem tempore e florentiſſimis Chriſtiani Orbis Gymnaſiis erat. Pariſienſis Univerſitatis diſſectione veluti quadam, & ad ejus formam inſtituta, ineunte XV. Seculo, medio inter habita Conſtantienſe & Baſileenſe Concilia temporis ſpatio, peculiariter in mandatis habuit, ut eorum doctrinam tueretur, quæ tamen ibidem magnas deinceps offuſas tenebras paſſa eſt. Firmius ea fideliusque, poſt Tridentinum in primis Concilium, ſuper gratia & Chriſtianæ moralis Diſciplinæ puritate, Eccleſiæ doctrinam aſſeruit. Sollicitudo, quoad hæc gravia dogmata, cum ſolida pietate tam intime conſociata, ejus ad regulam exactæ integritatis fons & origo fuit, qua præcipuorum hujus Univerſitatis membrorum peculiaris nota continebatur. Eo potiſſimum tempore de quo loquimur, id ibidem emendationis Theologorum Collegia præſeferebant, ut cum religioſiſſimis quibuſque Seminariis comparari, iiſdemque fortaſſe præferri poſſent. Suo in iis ſpiritu cumulatos Doctores Deus ſuſcitaverat, quibus ad inſtituendam juventutem, formandoſque Eccleſiaſticos adoleſcentes peculiare ingenium indiderat. Fuere potiſſimum *DD. van Viane & Huyghens* quibus Deus ad probatum opus hoc uſus erat. Horum primus cum Præſidis munere in Papæ Collegio per annos plures defunctus eſſet, hoc ipſo ann. 1677 ſuæ Romam Deputationis occaſione, ſe in favorem D. Huyghens officio abdicavit. Reverſus perſtitit in Collegio; & quamvis ibidem ſibi nihil auctoritatis ineſſe vellet, non dubitabat *Huyghens*, eo inconſulto, nihil agere. Hæc animorum conſpiratio novam Collegii, totiuſque propemodum Univerſitatis diſciplinæ redintegrationem attulit. Id boni extitit ex hoc fonte, ut nihil admiratione dignius; Gratiæ & pietatis a Magiſtris in Diſcipulos propagata ratio; Papæ Collegium aliorum omnium exemplar evaſit; ejus exercitationes D. Van Eſpen ad annos prope 26. ibidem verſatus, non ſine voluptate in ſuo Eccleſiaſtico Jure univerſo deſcripſit (*a*). Ibi ſcilicet animadvertit Belgicos Epiſcopos maluiſſe, quos e ſuis in Eccleſiæ ſpem ſuccreſcere perſpexiſſent, in ejuſmodi Collegia mittere quam ſuis in Seminariis detinere, quippe quos experientia docuerat eorum probatiſſimos doctiſſimoſque quorum ſibi operam addiderant, eos nimirum eſſe qui ibidem alti educatique fuerant (*b*). Id Alphonſus de Berghes Archiepiſcopus Mechlinenſis jam inde a ſui Epiſcopatus exordio conſpexit; cum enim ſtata die Concurſui præeſſet, qui in Belgio ad Parœciarum collationem obtinet, in Concurrentium aliis longe aliam perſpicaciæ, intenti animi & pietatis vim nactus, undenam id diſcriminis, quæreret, celebris Roucourt (*c*) Bruxellenſis Plebanus, Examinatorum unus, eidem reſpondit: *hi nominatim, Domine, qui ſcientia & pietate ita ceteris præſtant, Lovanii in quibuſdam Collegiis, eoque potiſſimum quod Papæ dicitur, & cui veteranus inſignis meriti Doctor præeſt.* Doctorem hunc ſtatim Præſul ſibi notum voluit; erat is *D. van Viane*. Nulla interjecta mora eum ſibi primum a conſiliis ſtatuit in Diœceſeos regimine, Joannem Boonen ſuorum Deceſſorum unum imitatus: *equidem*, ita ille ingenue, *ſentio mihi ſcientiæ ſatis non eſſe, ut gregem ducam ipſe per me, quem Providentia mihi concredidit; at ea ſaltem mente ſum, ut cupiam recte agere, &, quo voti compos fiam, quam optimum Theologum doctiſſimumque Canoniſtam potero, ad meum conſtituendum Conſilium eligere.* Hac animi præparatione quam, electo *van Viane*, executioni mandavit, id *Berghes* aſſecutus eſt, (teſte ipſo Bibliothecæ Belgicæ Auctore (*) in quem nihil minus quam aſſentationis ſuſpicio cadere poteſt) ut Mechlinenſis Diœceſis ejus opera ad novam formam redacta *finitimis omnibus Diœceſibus exemplo eſſet.*

Univerſim in Belgio redintegratis.

VI. *DD. van Viane, Huyghens* & Van Eſpen in Papæ Collegio ex Eccleſiaſticis probatis viris ſibi nonnullos addiderant, qui eorum operibus obſecundabant; erant ex horum numero *D. Van de Neſſe* Sanctæ Catharinæ Bruxellenſis Parochus de quo infra redibit ſermo; *D. Hocqueux* qui ab Auctore Necrologiæ Belgii *vir ſummæ expectationis* appellatur (*d*); *D. Steyaert* ante ſuam ſub Innocentio XI. Romam deputationem ſollicitus S. Auguſtini diſcipulus.

Qui in Belgico Clero primas tenebant, ad hoc quaſi Concilium quod ſemper patebat, ſuis in dubitationibus ac difficultatibus confugiebant. Erat Huyghens longe plurimis Laicis & Eccleſiaſticis, Theologis, Paſtoribus, Canonicis, &c. non modo per Urbes Vicoſque Lovanio proximos, verum etiam per remotiſſima quæque Diœceſeos loca diſſeminatis Moderator Conſiliumque. Qui cetera Lovanienſia Collegia moderabantur, ſuum & ipſi eſſe putabant, ut ad eos qui Papæ Collegio præerant, ſe conformarent, & in ſua quiſque Collegia Conſtitutiones inducerent, quas tanto cum fructu in uno vigere videbant. Sancta hæc æmulatio ſane boni plurimum afferebat, & utrumque Belgium, Hiſpanicum & Fœderatum eximiis Eccleſiaſticis viris cumulabat qui æque populos ſolide inſtituere & exemplo excitare poſſent. Ex eo potiſſimum tempore Lovanienſis Univerſitas digna fuit, quæ *Univerſale Belgii Seminarium* appellaretur. “ Novi equidem Paſtores (ajebat „ Arnoldus ann. 1685. cum Bruxellis vitam ageret) „ egreſſos ex hac Schola ante 7. aut 8. non amplius annos, qui ſe ſuis in Parœciis, ſupra quam credi poteſt, ad Apoſtolicam formam componunt, fructumque omni admiratione majorem percipiunt (*e*). Semper Doctor hic eam celebrem Univerſitatem permagni fecerat ob ſtudium, quo S. Auguſtini cœleſtem „ ſuper Gratia doctrinam propugnabat, *quam*, inquit, „ *ea melius cognovit perſpexitque quam quævis alia Europæ Univerſitas. Ad eam*, ſubdit, longe pluris habui, *poſtquam intellexi*, cum in iis regionibus verſarer, *quam mira ibidem mutatio poſt annos aliquot* „ *quoad pietatem contigerit* (*f*). „

D. Van Eſpen diſcipulis ſuis Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſtudium inſpirat.

VII. Videbatur unum tamen ad inſtitutionis in iis mirabilibus Lovanii Collegiis traditæ perfectionem deſiderari, ut acrius ſcilicet alacriuſque Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſtudium excoleretur. Id unus e præcipuis Theologiæ Facultatis Doctoribus Arnoldum monuit, poſtquam eidem ſignificaſſet, ſibi quidem, univerſim, eam æque atque aliam quamlibet in Eccleſia Theologiæ Facultatem commendatione dignam videri. “ Eſt querimoniæ locus, ita Doctor hic ad Arnoldum, non „ nihil *Eccleſiæ ſcientiam & Canonum intelligentiam* ibidem negligi (*g*). Ita ſane. At idne mirum videri debet? (addebat ille, ut eum excuſaret.) Sui ſunt hominum temporibus fines, nec omnes ad omnia animum intendere poſſunt. Id profitentur Lovanii

(*a*) 2. Part. Sect. I. tit. XI. cap. IV.
(*b*) Ibidem n. XXV.
(*c*) Vide elogium D. *Roucourt*, ann. 1676. fato functi, in Necrologio Catholicorum Belgii p. 107.
(*) *F. Foppens.*

(*d*) D. *Hocqueux* Theologiam *non ſine ſingulari eloquentia & unctione* in Papæ Collegio profitebatur. Obiit florente ætate, & in ſanctitatis odore Januarii die 5. ann. 1692. Vide Necrol. Belgii, pag. 2.
(*e*) Epiſt. 289.
(*f*) Epiſt. 221.
(*g*) Lovanii magis Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ quam Canonici Juris ſtudium negligebatur. Quin de *P. Lupo* dicamus, ad illud peculiarem in modum *DD. Smellaerts, de Witte, Steyaert, Tinnes*, incumbebant. *DD. Hennebel, Opſtraet, Claes, &c.* in eo ſtudio non erant hoſpites & peregrini. At id non ita numeris omnibus abſolutum erat, ut fuiſſet optandum.

„ Doctores, ut in Sacræ Scripturæ lectione multi ſint, „ qua tum alantur ipſi, tum alios imbuant. S. Thomæ „ Theologiam & peculiari ſtudio proſequuntur, & admodum ſedulo docent. Suos iis inſignis Doctor S. „ Auguſtinus eſt, in Gratiæ præſertim negotio, quod „ ipſi tanquam e maximis Chriſtianæ Religionis fundamentis unum ſpectant. Ex hoc ipſo Patre hauſere „ genuina Chriſtianæ moralis diſciplinæ principia quæ „ probe tenenda, ut ad animarum ſalutem utilia opera conferantur (a) „

Quantumvis excuſationes hæ legitimæ videantur, fateamur tamen, neceſſe eſt, ad Religionis Hiſtoriam quod attinet, ejus amplioris notitiæ deſiderium non ſine gravibus incommodis extitiſſe. In cauſa eſſe potuit, ut ejus Univerſitatis membra non pauca minus expenderent, minuſque proſpicerent Romanæ Curiæ nova arrogata jura, rationem malorum Eccleſiæ quæ ex his potiſſimum arrogatis juribus prodiere, ſpeciminum vim quæ Divinæ Providentiæ ordo ab ea poſtulabat, ſubſidia & ſolatia quæ Deus in ea triſtia tempora reſervabat, &c.

Hoc attentionis & proviſionis vitium nonnulli occaſioni eſſe potuit, ut animos deſponderent, eoſque adducere, ut ſe compoſitionibus dederent, quæ cum veritatis quidem rationibus & candoris regulis conſtare non poterant, ſed quæ tamen, haud ſatis perſpecta Religionis forma & hiſtoria, neceſſaria ipſis adjumenta videbantur ad evitanda majore mala & redigenda ad finem diſcrimina quorum nullam aliam diſſolutionem perſpiciebant. Videbatur, rebus ita ſe habentibus, in eam Univerſitatem a Deo miſſus Eſpenius, ut aliqua ratione id boni induceret, quod unum eidem deeſſe cenſebatur. Is ſane pro viribus operam dedit, ut ibidem Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, doctrinæque ac diſciplinæ quæ antiquitatem ſaperet, ſtudium afflaret. Ex ejus ſententia dubio procul, utque ipſius conſiliis obſequeretur, D. Van Viane inſtituit in Papæ Collegio Lectiones duas, Sacræ Scripturæ unam, Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ alteram; ac mox videbimus id Eſpenio cordi fuiſſe, ut iis quos inſtituendos ſuſceperat, perſuaderet, *Eccleſiaſticum hominem qui Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſtudium negligeret, capitali vitio laborare.* Undenam major his lectionibus vis quam ab ejus exemplo e cujus ore prodibant? Suam omnem vitam addixit Eſpenius Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio quæ ſine congrua Hiſtoriæ notitia haud probe percipi poteſt. Si hujus inſtitutionis primordiis ea deinceps ſedulitas non defuiſſet, quam, ut aliquod exemplum afferam, *DD. Wynants* & *Verbulſt*, addictiſſimi duo, ſi quis alius, Eſpenii diſcipuli contulerunt, ſuus Lovanienſi Univerſitati vetus ſplendor diutius ſtetiſſet.

Eſpenii peculiares in Papæ Collegio exercitationes.

VIII. Redeamus ad Papæ Collegium in quo potiſſimum uno Eſpenius ſibi ſedem delegerat, quippe quod tanquam eorum omnium quæ rectæ in ceteris agebantur, fontem & formam ſpectaret. Ibi veluti in centro qualique aſylo conſtitit, quod ei divina Providentia poſuiſſe videbatur, ut libere prorſus & expedite ad intimum antiquitatis ſtudium, & ad Chriſtianæ pietatis officia quæ nunquam ab eo ſejunxit, animum applicaret. Per annos 25. aut 26. quos in hoc Collegio tranſegit, e primis ſolertiæ ſemper & religionis exemplum præbuit, perſuaſum habens tantum abeſſe, ut tempus quod iis exercitationibus devovebat, de ſtudiis deperderetur, ut eam potius ſedulitatem cæleſtia lumina & beneficia ad ſtudiorum fructum neceſſaria conſequerentur. Ejus quoad caput hoc æquabilitas & conſtantia nunquam non eos quibus minus alacritatis inerat, excitavit. Pergebat inter primos ad communium exercitationum locum, interque poſtremos egrediebatur; quotidie matutina hora quinta in Collegii Sacello conſpiciebatur, ibidem conſiſtens ad ſeptimam uſque qua Sacrum faciebat, aut ipſius loco facienti humiliter deſerviebat. Preci pariter & meditationi pomeridiani temporis initium dicabat, poſt horas duas & dimidium ad uſque tres, quas in Sacello, aut in horto ſolus agebat. Dominicis Feſtiſque diebus, accurate omnibus divinis Officiis intererat, quæ in S. Petri Collegiali Eccleſia cujus Canonicus erat, celebrabantur.

Erat ex ejus Collegii conſuetudinibus, ut juniores Alumni quicumque aderant, ſpirituali receſſui quotannis addicerentur, quo germanam Eccleſiaſtici ſtatus rationem perciperent, aut ſancta jam inita quæ in eum congruunt, conſiliis firmarent. Ad has quoque anno cohortationes electus Eſpenius cujus ſermonum ea ſoliditas, ea fuit ad affectus via, ut commenſales ipſi, quod de more nunquam antea, ſuum eſſe ducerent ad unum omnes adeſſe.

Ultro præterea Doctor hic ſibi Lectionem apud Collegii Eccleſiaſticos ſingulis hebdomadis ſuper generalibus & particularibus Conciliis edendam ſumpſerat, quorum etiam iis mentem magis quam litteram explicare ſtudebat. Ex hac exercitatione plura nobis Opera, & peculiariter Tractatus *Hiſtorico-Canonicus* de quo infra loco ſuo. In his potiſſimum Lectionibus Eſpenius juniores alumnos ſuos monere non deſiſtebat, *ſtudii ſuper Eccleſiæ Hiſtoria negligentiam capitale in Eccleſiaſtico vitium eſſe*; atque adeo in Canonibus quos declarabat, quo grave effatum hoc roboraret, comperiebat.

Ejus ad laborem, & ad paupertatem alacritas, ejus lenitas, ejus æquanimitas, &c.

IX. De temporis uſu ſollicitus, quoad per exercitationes quas diximus, licuiſſet, ſuis peculiaribus ſtudiis vacabat. Ei ne minima quidem diei pars excidebat; in officiorum, eorum etiam quæ ipſe ſibi privatim præſcripſerat, ordine mirum ſemper in modum accuratus, ſibique conſtans. In hac tamen intentæ nunquamque non occupatæ vitæ ratione ita libertatem ſervabat animus, ut ſemper æquabilis, moroſitatis expers, lenitatem comitatemque in eos ipſum profunderet. Has notas Eſpenius ad ultimum uſque ſpiritum, & quoad hominum genus omne præſedulit. Apertis æque adverſariis atque amicis ejus penetrale patebat; & eos quidem recedentes nunquam non in admirationem trahebat humanitas, urbanitas, ſapientia, æquitas in ſolvendis quæſtionibus de quibus eum conſultori confluebant.

Novum ſplendorem ceteris ejus virtutibus afferebat alte Eſpenii animo inſitum paupertatis, ſimplicitatis & pœnitentiæ ſtudium. A terrenis bonis ac dignitatibus prorſus abductus non modo nullum unquam munus, multoque minus ullum Beneficium ſollicitavit aut ſollicitandum curavit, ſed ſua ſemper hebdomadarum ſex tenui Lectione, parvoque S. Petri Canonicatu contentus fuit. Nullum unquam aliud Beneficium poſſedit, præter Airæ in Arteſia Canonicatum, quem cum ann. 1672. obtinuiſſet, quinquennio poſt in favorem Philippi *Rivetti*, in Theologia Licentiati, ac deinde in Duacenſi Univerſitate Profeſſoris favorem, de recta ſolum ejus animi præparatione non ambiguis teſtimoniis permotus pure ſimpliciterque demiſit.

Patrimonio, ut Eſpenius quidem, ſatis ſuperque contentus, ſemper e S. Petri Canonicatu perceptos reditus, & quod ei Cathedra quam profitebatur, afferre poterat, pauperibus reſervabat, ſibique præterea, ad eorum majus levamen, quantum e proprio cenſu poterat, ſubducebat. Sancta ductus avaritia ſedulo ſibi parcior & abſtinens, ineluctabili ſolum ad victum neceſſitati parebat. Simplicior veſtis, magiſque vulgaris & minus exquiſita ſupellex jucundior ei ſemper & gratior; nunquam non ad omnem ſobrietatem & frugalitatem inſtructa menſa, vino ad uſque 77. ætatis annum abſtinuit, quo vel a Medicis ob infirmitates præſcripto non niſi parce admodum uſus eſt.

(a) Reſp. ad Prop. Ulter. D. Steyaert &c. n. XV. p. 97.

Tam

Digitized by Google

Tam eximiæ virtutes, tamque inſignes & ſingulares animi dotes continebantur imbecilli molliqne corpore quod primo quidem aſpectu nihil minus quam fruſtum hominis exhibebat. Haud vulgaris viator in quo magna hujus Doctoris exiſtimatio curioſitatem excitaverat, uno præſentis videndi ſtudio, quadam die ſe ſtetit ad januam quæ ad Scholas Juris Lovanii patebat, ut egredientem commode inveniretur. At, non niſi in oculos incurrente homulo qui modeſte incedebat, demiſſis oculis, curvo corpore, incumbens Domeſtici brachio &c. ſupra quam animo fingi poteſt, obſtupeſcens: *hiccine*, inquit, *tanti apud exteras etiam nationes vir?*

D. Van Eſpen peculiares univerſim notæ.

X. Haud quærendæ propriæ notæ plures in Eſpenii vita, jucundæ, ſingulares, ab iis aliæ quæ ita ſtudiis addicti hominis ſunt. Cum ſemper in ſeceſſu vixerit, admodum ſibi ſimilis, ſine munere quod ſecum peculiare commercium traheret, a negotiis procul, ac ſuſpicionе ſolicitudinis, ut ea ſibi ſumeret quæ peculiariter ei demandata non eſſent, non alia eſſe poteſt ejus vitæ ratio, quam Operum quæ elaboravit, Hiſtoria.

Atque his ipſis Monumentis ſeria tantum & gravia eventa inerunt; ſed quæ tamen, compenſationis veluti loco, maxime, ſi quid aliud, cordatos homines & ad mentis contentionem factos afficiant, eoſque in primis qui Eccleſiæ ſtatum noſſe cupiunt, ſuaſque ipſorum rationes & bonum publicum cordi habent.

Sane D. Van Eſpen Opera cum 17. & 18. ſæculorum Eccleſiaſtica univerſim Hiſtoria, eaque peculiariter quæ ad Lovanienſem Univerſitatem, totamque Belgicam Eccleſiam pertinet, arctiſſimo quodam vinculo conjuncta ſunt. Nihil non huc in iiſdem ſpectat; argumenta quæ ſuis in Scriptis pertractanda ſuſcepit; quæ eum occaſiones & cauſſæ, ut id faceret, impulere; methodus quam in ſcribendo ſecutus eſt; prudentiæ & moderationis vis qua ita præſtitit, ut aleæ pleniſſimas controverſias, adhibita quoad infirmos occupatoſve animos circumſpectione verſaret; impugnationes quas ejus Opera ſubiere; ratio qua ea defendit; præſidium quod ei nunquam apud Judices defuit, cum eidem licuit ſuas ad eorum Tribunalia querimonias deferre &c.

ARTICULUS II.

D. Van Eſpen, in ſuis Operibus elucubrandis, & in lucem emittendis, animi præparatio.

ANimadverſionibus quas ob Lectoris oculos ad ſuperioris Articuli calcem poſuimus, ſuper Eſpenii peculiaribus generatim notis, non nihil addamus, oportet, ſuper conſilio ac regulis quæ facem in ſuis ei ſtudiis ſuorumque Operum elucubratione prætulerunt, id ipſe profitetur ingenue in Apologetico Monumento quod ſub vitæ finem contexuit (*a*).

“ Cum 30. circiter annos natus (inquit Eſpenius in hoc Monumento) Doctoris in Jure Civili & Canonico pileolum, & Presbyteratus Ordinem ſuſcepiſſem, meo quidem ſtatui peculiare Canonici quam Civilis Juris ſtudium magis congruere credidi, quippe unum multo magis quam alterum ad Eccleſiæ diſciplinam illuſtrandam ejuſque notitiam exhibendam conferret.

“ Vix dum id Studii primioribus labris, quod dicitur, deguſtaveram ſtatim perſpexi Canoniſtas, ſeu potius, ſi ita loqui licet, *Decretaliſtas* bene multos, parum in Eccleſiaſtica antiquitate verſatos falſa plura principia ſtatuere, infirmiſve probationibus, aut ſpuriis Operibus fulcire vera dogmata quæ ſervabant.

(*a*) Vide Monum. hoc in novo Supplemento, Part. V. Lib. III. Litt. O.

“ Ut ejuſmodi errorem vitarem, ita animum ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudium applicui, ut ejus fontes attingerem, videlicet, ſancta Concilia, & genuina Summorum Pontificum, Epiſcoporum & Principum (Chriſtianorum) Decreta, quibus interpretum inter ceteros doctrina præſtantium, aliorumque inſignium Scriptorum lectionem addendam cenſui. Haud ægre mihi ex his Monumentis per apertiſſima rationum momenta conſtitit, in Romano ſemper Epiſcopo præcipuam, & qua nulla eminentior, auctoritatem agnitam fuiſſe; auctoritatem tamen ab ea vaga nulliſque terminis circumſcripta poteſtate longe aliam, quam ei plures Auctores ante aliquot ſæcula tribuere cœperunt, quamque Romanæ Curiæ Miniſtri eorumque fautores univerſim obtrudere manibus, quod dicitur, pedibuſque nituntur; & id quidem non ſine legitimæ Epiſcoporum, Paſtorum, atque adeo ſupremorum Principum & Magiſtratuum auctoritatis detrimento.

“ In his circumſtantiis, me nihil utilius, in Belgii potiſſimum, meæ ſcilicet Patriæ, gratiam, facturum credidi, quam ſi Tractatus aliquos in publicam lucem ederem, in quibus, certis incertiſque rebus mutuo diſtinctis, ſuper veteri novaque diſciplina illuſtrationes occurrerent & adjumenta quibus utraque, quoad fieri poteſt, conciliaretur.

“ Itaque non modo magnum *de Jure Eccleſiaſtico univerſo* Tractatum, ſed etiam plures ſuper peculiaribus argumentis Tractatus & Diſſertationes deinceps protuli; atque id mihi ſemper ſolatii fuit, ut iiſdem publica ſuffragia, quantum quidem judicare potui, non defuiſſe perſpicerem.

“ Quicunque me peculiariter agnoverunt, de conſiliorum meorum in his ſingulis emittendis Operibus puritate fidem facere poſſunt. Ac me nihil impedit, quin juratus aſſeram mihi nihil unquam aliud propoſitum fuiſſe, quam ut pro meis quidem viribus communi utilitati conſulerem, nullamque me unquam laborum meorum temporalem mercedem, vel optaſſe, vel percepiſſe.

“ Nec poſſum, quin addam me Divinæ miſerationis beneficio in meorum Operum elucubratione ſemper ab omni odii, ſtudii partium & impetus cujuſdam ſenſu maxime alienum fuiſſe, nec ſolum dediſſe operam, ut ne unquam in quæſtionibus de doctrina aut diſciplina, quas non pertractare non poteram, nimius eſſem, verum etiam eum ſtyli modum & ſimplicitatem ſervare ſtuduiſſe, ut nemo me unquam unus exprobrare poſſet, qui cum acerbitate ſcripſiſſem, aut injurioſis locutionibus uſus eſſem.

“ Circumſpectio tamen hæc & moderatio non impediit, quominus ea Scripta in quibus ſatis habueram candide & ſimpliciter veritates exponere quas mihi Deus notas voluerat, offenſioni quibuſdam eſſent, hominibus ſcilicet impugnare paratis, quidquid eorum privatis rationibus, & dominandi qua aguntur, cupiditati aliquid obſtaculi afferre poteſt.

“ Inter hujus generis homines cum verſarer, haud mirum mea quidem Opera oppoſitiones ſubiiſſe, crebraſque in me vexationes traxiſſe. „ Subdit Eſpenius harum vexationum breve compendium quod uſui nobis erit in horum monumentorum ſerie.

Occurrit in ſupplici Libello quem Julii die 13. ann. 1719. Conſilio Status Bruxellarum exhibuit Eſpenius (*b*), æque ſimplex & congrua cauſarum expoſitio quæ Doctorem hunc impulerunt, ut ad publicum bonum laboraret, rationiſque qua laborem hunc executus eſt.

Declarat “ non ſine obſervantiæ ſignificatione, ſibi quidem, ex quo pro ſuæ profeſſionis ratione ſe Canonico Juri addixit, ex 40. ſcilicet & amplius annis, id fuiſſe principii loco, ut dogmatum ſtudio quæ fere docentur in Scholis, Sacras Litteras, veteres

(*b*) Extat typis edita ad frontem Collectionis actorum proceſſus contra D. Govarts, hoc titulo: *Æquitas ſententiæ, &c.*

„ Canones & puriorem antiquitatem adderet, ad quam
„ Regulam deciſiones Decretalium & recentiorum Au-
„ ctorum ſententias exigeret.

“ Inter alia, pergit, in hoc ſtudio graviſſime tuli,
„ quod recentiores Auctores modum prætergreſſos
„ contendiſſe perſpicerem principia ſanctioribus Prin-
„ cipum Juribus contraria ſtatuere, in eorumque detri-
„ mentum, Eccleſiaſticam Juriſdictionem longe ultra
„ ejus juſtos fines producere; e quibus principiis paſ-
„ ſim, nec ſine periculo Sacerdotium inter & Impe-
„ rium litigia prodiere quæ non ſolum publicam tran-
„ quillitatem turbarunt, ſed triſtiſſimas etiam concuſ-
„ ſiones in firmioribus Regnis ac Ditionibus excitarunt.

“ Id me impulit, proſequitur Eſpenius, ut in meo
„ Juris Corpore meiſque ceteris Operibus quæſtiones
„ diſcuterem quæ ſpiritalis & temporalis Poteſtatis fun-
„ damenta, originem & naturam afficiunt, eaſque e
„ Scripturæ potius ac Traditionis auctoritate quam ex
„ Decretalium deciſionibus & recentiorum Auctorum
„ ſententiis dirimerem. Atque hæc ipſa agendi ratio
„ in me Theologorum animadverſionem traxit qui Ro-
„ manæ Curiæ aſſentari ſtudent, aut ſuam omnem ſci-
„ entiam ad nova quædam monumenta, & Scholæ
„ ſubtilitates attingunt.

ARTICULUS III.

Operum Eſpenii generatim notio, & diviſio.

Didacticorum Eſpenii Operum notio.

I. UT Eſpenii ejuſque Scriptorum peculiares notæ ob oculos aptius ponantur, haud inutile fuerit in plures ejus Opera Claſſes tribui, & in ſingulis Claſſibus id potiſſimum animadverti quod Scripta diſtinguit quæ in iis continentur. In didactico genere verſantur ejus Operum pleraque. Status vi publicæ inſtitutioni addictus ſua omnia ſtudia huc referebat, eorumque fru ctus quotannis edebat, dictato in Lovanii Scholis aliquo peculiari Tractatu quem perinde ſedulo ac prælo ſtatim tradendum elaboraverat. Ejus primi fœtus nihil fere aliud quam ſcripta ſunt quæ Diſcipulis ſuis tradiderat; eo tamen in pretio ab omnibus habita, ut non ſemel ederentur, in plures Linguas aliqua verterentur, omnia denique in unum corpus conjungerentur, hoc ineunte ſæculo, cum nempe magnum ejus Opus ſuper univerſo Eccleſiaſtico Jure in lucem editum eſt.

Methodus, perſpicuitas, delectus, eruditio, ſoliditas generatim inſigniunt Eſpenii Scripta, ea peculiariter quæ didactica nuncupamus. Hac eum laude dignum omnes emunctæ naris viri & a partium ſtudio liberi, dum adhuc in vivis ageret, & quidem mature admodum cenſuerunt. Eum Dupinius, aut potius continuatio ejus Bibliothecæ Auctorum Eccleſiaſticorum XVII. ſeculi (*a*) *inter noſtrorum temporum Canoniſtas ſumma cum utilitate accuratiſſimaque methodo ſuper Jure Canonico deſudaſſe teſtatur.* Eumdem ſecernit *a Canoniſtarum vulgo qui nec norunt, nec proferunt niſi* (novi) *Canonici Juris corpus, prout gravibus principiis nititur,* nihilque proponit, quod non probet *Sacræ Scripturæ auctoritate, Patrum teſtimoniis, Conciliorum Canonibus & probatiſſimorum inter veteres & recentiores Auctorum ſententiis; prout denique ejus Opera nihil prope ſunt aliud quam continuus adſcitorum Locorum contextus, ſed quæ ad ejus ſcopum tendunt omnia, & ſolide ſtatuunt quod oſtendere in animo habet.* Hoc elogio majus Auctori cuipiam texi non poteſt. In dogmatis & Eccleſiaſticæ diſciplinæ negotio non ratiocinatio aut inventio locum habet, ſed eorum pretioſa collectio quæ a Majoribus noſtris accepimus. Quamobrem cum Adverſarii ipſi (*b*) deprimere voluerunt, ut Scriptorem traducentes qui *multum exſcripſerat & de ſuo partum elaboraverat*, eidem optimam, qui vellent, Apologiam confecerunt.

Eſpenii polemicorum Operum peculiares notæ.

II. Claſſis altera Scriptorum Eſpenii complectitur polemica ejuſdem Opera. Occurrit in his eadem atque in didacticis methodus, eadem perſpicuitas eademque ſoliditas; at enitet peculiari quodam & admodum raro titulo ſuavitas, & moderatio. Nihil non ad omnem lenitatem tranquillitatemque compoſitum, & ab omni acerbitatis ſenſu ſtudioque partium alienum eſt, perinde ac ſi id unum ageret ibidem Eſpenius, ut veritatem ſtatueret, quin ejus Adverſarios impeteret. Si quid Eſpenius in hoc Scriptorum genere peccat, unum fortaſſe peccat, quod præter modum Adverſariorum ſuorum perſonæ parcit, quorum nomina fere ſemper ſilentio tegit, tametſi, cum eſſent Eccleſiaſticæ doctrinæ & Civilium legum hoſtes, inſignes ei cauſæ ſubeſſent, cur eos proferret. *P. Dolbecque* Dominicanus qui eum probe noverat, ad P. Alexandrum confratrem ita: *ut verbis durioribus ſuos notaret Adverſarios, adduci nunquam potuit Eſpenius* (e). Hac moderationis vi nihil magis eum amore & exiſtimatione dignum reddere poterat, ejuſque Adverſarios armis exuere, ſi partium ſtudio minus abrepti fuiſſent. Id autem potiſſimum mirari ſubit hanc moderationis vim non ex imbecillitate aut timiditate quadam, ſed ex caritate, humilitate & pacis ſtudio fluxiſſe.

Ceterum circumſpectiones hæ perſonas tantum ſpectabant, nihilque detrimenti veritati afferebant. Hanc ſemper Eſpenius ad extremum uſque ſpiritum propugnavit, ea fide, alacritate, conſtantia quæ Fidei Confeſſorum deceret, eaque peculiari laude, ut, cum pro veritate per omne vitæ tempus perpeti & pugnare neceſſe habuiſſet, ſatis felix eſſet, ut ad ejus defenſionem in exilio ac ſub perſecutionis quaſi malleo mortem occumberet.

Eſpenii polemica Opera non minus commendatione digna materies efficit. Poteſtatum duarum abſoluta & libera vis, earum auctoritatis limites & amplitudo, earumdem prærogativæ &c. ſacræ auctoritatis Epiſcoporum ceterorumque ſecundi Ordinis Paſtorum divina inſtitutio, eorum neceſſaria jura, privilegiorum ad eaſdem ſpectantium ratio &c. oppreſſarum Eccleſiarum defenſio, eorum pariter qui vexatam veritatem propugnarunt, horum innocentia demonſtrata, eorumdem Adverſariorum injuſtitia patefacta &c. ejuſmodi ſunt argumenta polemicorum hujus Doctoris Operum argumenta quorum rationem in hujus Scripti ſerie ſingillatim reddemus.

Cum ſuper hac argumentorum varietate diſputatio diuturna fuit, Operibus pluribus cauſam præbuit, conſecuta deinceps eventa complexa eſt, nos quidem haud quam moris eſt, longiores fuimus, aut ad unum eumdemque titulum omnia retulimus, quo melius Lector eorum gravitatem, vinculum & conſecutiones perciperet. Itaque fuſiores illuſtrationes occurrent ſuper Operibus, quæ peculiariter Eſpenius in vitæ curſu concinnavit, ut Principum jura tueretur. Intima eruditio & maxima in ejuſmodi ſalebroſis argumentis cura perficiant, oportet, ut hæc Opera apud eos omnes in pretio ſint qui imperium tenent, & quorum eſt contra Eccleſiaſticorum ambitione tumentium molimina temporalem auctoritatem defendere. Monumentum ad Vindebonenſem Aulam menſe Decembri ann. 1725. a Lovanienſi Medicinæ Facultate miſſum enuntiabat *jurium*

(*a*) 2. Proſecutio V. Partis, *de Auctoribus viventibus*, typis edita, ann. 1710.

(*b*) Abbas Langlet in doctorum virorum Ephemeride, menſ. Februar. ann. 1716.

Suſpicioni ſubeſt Auctor hic qui voluerit ita quidam de Monumentis & Conſultationibus vindictam ſumere quas Eſpenius ediderat in cauſa Decanatus Canonicatuum & Cathedralis Eccleſiæ Tornacenſis, Belgii Fœderati judicio ann. 1710. & 1711. in qua Langlet acriter contra Steterat.

(*c*) Præf. hiſt. ultimæ Edit. Operum Eſpenii ann. 1753. P. IV.

&

Digitized by Google

& prærogativarum ad Principes pertinentium Eſpenio firmiorem vehementioremque defenſorem eſſe non poſſe. Et hæc quidem haud exaggerata erat loquendi ratio. Additur in Monumento ipſo, & pari ſane jure, hunc venerandum Presbyterum *ad Sacerdotii & Imperii bonum in omni vita indefeſſum incubuiſſe; idque teſtari ingentem ejus Operum, Reſponſorumque & Conſultationum numerum, quæ æque ac perſecutiones quas proinde pertulit, ejus celebre nomen, auctoritatemque ſpectandam in Regionibus pluribus reddiderunt, per quas hæc Opera diſſeminata ſunt.*

Eſpenii Epiſtolæ.

III. Eſpenii Scriptorum tertiam veluti Claſſem ejus Epiſtolæ & Conſultationes conſtituunt, nec eumdem quam cetera minus exhibent. Epiſtolas paucas ſcribebat Eſpenius. Quæ a nobis colligi potuerunt, novique ejus Operum Supplementi III. Partem conficiunt, pleræque omnes aut teſtimonia veritati & innocentiæ apud Poteſtates exhibita, aut ad Canonicas quæſtiones Reſponſa ſunt. Quas ad *D. Hennebel* apud Innocentium XII. Lovanienſis Univerſitatis Deputatum, quoad Romæ verſatus eſt, quas item ad *D. van de Neſſe* S. Catharinæ Bruxellenſis Parochum ſcripſit, quoad Lovanienſis fraudis inſigne negotium perduravit, eæ tantum proprie puræ putæque commercii & familiaritatis Literæ dici poſſunt. Earum ſeries ephemeris veluti quædam eſt, in qua Auctor iis ad quos ſcribit, præcipua magnæ ejus duplicis inquiſitionis eventa ſignificat. Ceterarum ejus Epiſtolarum multæ mittuntur ad Innocentium XII. ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ad Imperatorem Carolum VI. ad Suæ Imperialis Majeſtatis Miniſtros ſeu Conſiliarios, ad Principem Eugenium, ad celebres quoſdam Epiſcopos &c. Et nonnullæ cum pluribus Lovanienſis Univerſitatis Membris, aliiſque Belgicis Eccleſiaſticis viris communes ſunt, quos impugnatæ non unius veritatis amor & defenſio eidem devinxerat; & ex his quidem poſtremis III. Partis Supplementi Liber alter coaleſcit.

Eſpenii Conſultationes.

IV. Eſpenii Conſultationes æque pretioſum ejus de veritate veritatiſque Defenſoribus ſollicitudinis teſtimonium ſunt. In novi Supplementi prima Parte collectæ earum plures occurrunt; quin eæ numerentur quæ jam extabant in *Appendice* ad ejus Tractatus *de Placito Regio*, & *de Recurſu ad Principem*, itemque ad frontem Voluminis III. poſtremæ Editionis ejus Operum ann. 1753. quæ in Tomo VII. Editionis Balleonianæ proſtant; E Conſultationibus in novo Supplemento collectis aliquæ jam tum e prælo prodierant, Auctore ut plurimum conſentiente, cujus animum haud fregit cavillationum aut perſecutionum timor, quibus ob eas ipſa ſubeſſe poterat. Nec deſunt in earum numero quas ipſe defendere coactus fuit contra Scripta quæ livor expreſſerat, & quæ non alio ſpectabant, quam ut eum apud Principes perderent.

De Eſpenii Conſultationibus haud hoc loco plura; eos peculiaris Articulus exhibebit. Nonnunquam in novo Supplemento brevibus Adnotationibus auctæ ſunt quæ remittunt ad Opera typis edita, ubi quod eſt in iiſdem hiſtoricum, continetur.

Inter has Conſultationes, non aliæ majoris momenti ſunt, quam quibus Eſpenius Hollandiæ Catholicam Eccleſiam defendit. Harum pleræque vix exaratæ typis traditæ; nunquam tamen in ullam a pluribus ejus Operum Collectionibus relatæ ſunt. Cum hæ quidem, ad ejus Eccleſiæ res geſtas & jura quod attinet, Apologiarum abſolutam ſeriem conficiant, a vexationem origine quas paſſa eſt, ad ejus uſque liberationis exordium, Ultrajecti Archiepiſcopis reſtitutis, eas proinde in Supplementi Parte IV. collegimus; horumque Monumentorum peculiare Caput (*a*) deſignavimus ad Hiſtoriæ proſecutionem cujus notitia neceſſaria eſt, ut earum argumentum probe percipiatur.

Idem quoad Conſultationes præſtitimus quas Eſpenius in Congregationis Oratorii Belgici favorem edidit. Hæ nobis locum præbuere, ut in peculiari Articulo (*b*) compendiariam hujus in Belgio Congregationis Hiſtoriam exhiberemus, adderemuſque diſcrimina quæ ob veritatis ſtudium pertulit, quæque Eſpenium, ut eam defenderet, impulerunt.

Eſpenii ad ſuam ipſius defenſionem Scripta.

V. Ea poſtremam Claſſem inter hujus Doctoris Scripta conficiunt, quæ in plurium Proceſſuum curſu qui in eum excitati ſunt, ad ſuam ipſius defenſionem elaboravit. Ex hoc genere unum tantum occurrit in poſtrema ejus Operum Editione, nempe, *Auctorum & Monumentorum ſuper ejus Proceſſu contra D. Govarts Collectio*; qui proceſſus in ejus favorem deciſus eſt Februarii die 23. ann. 1722. Magni Concilii Mechlinenſis Sententia. Eſt huic Opuſculo titulus: *Æquitas Sententiæ &c.* Nos alia plura in novo Supplemento collegimus. Ejuſmodi ſunt proceſſus Acta in *P. Deſirant*, inſignis fraudis occaſione, ob quam e Belgii finibus ann. 1708. expulſus fuit, quod Eſpenii aliorumque plurium in iis Provinciis Eccleſiaſticorum virorum nomine execrandos libellos cudiſſet. Dignum fuiſſet negotium hoc, de quo fuſe, prout rei gravitas poſtulabat, in Eſpenii vita ageretur. Ejus tamen compendiaria tantum notio exhibita ibidem eſt, quia fuſius pertractatum occurret in *Monumentis ad Lovanienſis Univerſitatis Hiſtoriam utilibus &c.* (Cap. V. Art. IV.) & quia præterea admodum enucleatam ejus Hiſtoriam, ann. 1710. protulit *D. Petitpied* Doctor Sorbon. hoc titulo: *Pater Deſirant* ſeu *Lovanienſis fraudis Hiſtoria.*

Eadem eſt ratio Collectionis Opuſculorum ad proceſſum ſpectantium qui in Doctorem noſtrum excitatus fuit, ſuper ejus Conſultatione in favorem Ordinationis *D. Steenhoven* Archiepiſcopi Ultrajectenſis, impreſſæ hoc titulo: *Cauſa Eſpeniana*; earumque quæ ſpectant ad Mechlinenſis Archiepiſcopi in eum acta, occaſione ſubſcriptionis puræ & ſimplicis Formularii Alexandri VII. & Bullæ *Unigenitus*. Occurrent in novo Supplemento Scripta ad unum omnia quæ eo ipſo tempore ſuper hoc duplici negotio, ſeu Latine, ſeu Gallice typis edita fuere, & alia plura gravia opuſcula, quæ nondum publicam lucem aſpexerant. Quæ reddenda fuit hujus poſtremæ Collectionis ratio, nobis locum præbuit, ut, quoad hæc negotia duo, quæ fuerit Eſpenii conſiliorum rerumque geſtarum ſeries, aperiremus.

Poſt communes has ſuper Eſpenianis Operibus animadverſiones, gradum facimus ad ſingula, ſtatuentes, quoad per nos fieri poterit, tempus quo ſcripta ſunt, eventa quæ iis occaſionem præbuerunt, eademve comitata vel ſubſecuta ſunt, & quidquid ad Hiſtoriam notandum continent; neque enim hoc loco dogmaticam omnium ejus Operum analyſin exhibendam ſuſcipimus. Satis habebimus effata præcipua quæ complectuntur, innuere, eaque in primis quæ alicui conteſtationi obnoxia fuere, ab Operibus exordientes, quæ in variis Editionibus Operum Eſpenii collecta proſtant.

(*a*) Cap. V. Libri III.
(*b*) Lib. III. cap. II. Art. II.

LIBER

LIBER II.

NOTIO SCRIPTORUM ESPENII, QUÆ IN VARIIS EJUS OPERUM EDITIONIBUS COLLECTA SUNT.

ARTICULUS I.

De Proprietatis & Simoniæ vitiis quoad Religioſos & Religioſas.

DISSERTATIO.

Hujus Diſſertationis notio.

I. NOS quidem non aliud Eſpenii Opus ante Diſſertationem de regularium ſeu virorum ſeu fœminarum Peculiis, & Simonia publici juris factam agnoſcimus. Ea primum impreſſa Lovanii ann. 1684. uno Volumine in 12. pag. 400. hoc titulo: *Diſſertatio Canonica de Peculiaritate in Religione & Simonia circa ingreſſum Religionis.*

In hujus Diſſertationis I. Parte Eſpenius probare aggreditur, cum paupertatis voto pugnare, privatis Religioſis id libertatis relinqui, ut aliqua penſione aliove reditu, quod *Peculium* dicitur, proprietatis titulo utantur. Statuit in altera, proprie dictam Simoniam eſſe, ab iis qui ſe ſiſtunt Religionem ingreſſuri, dotem exigere aut ſtipulari.

Quia duplex abuſus hic malo quodam fato latiſſime graſſabatur, providebat Eſpenius ſibi adverſarios non defuturos; at monet in Præfatione, ſibi ſcandali genus hoc non ejuſmodi viſum eſſe, ut proinde a veritatis defenſione deſiſteret cui profeſſionis ſuæ vi ſe devoverat. Si contradictionis timor, inquit, impedire debet, ne in abuſus reclametur, ſilendum ergo erit ſuper iis omnibus qui in Eccleſiis communes, nec ſine cujuſdam auctoritatis robore, jam evaſerunt; paſſim enim triſtibus his miſeriſque temporibus *Reformatores*, *Janſeniſtas*, *Religioſi Status hoſtes*, *ne quid addam deterius*, eos omnes haberi cernimus, quibus ſatis animi eſt, ut in ejuſmodi abuſus invehantur, maxime licet ceteroquin *Evangelii Regulis* aut canonicæ Diſciplinæ repugnent.

Id unum Eſpenius temporis rationibus concedendum credidit, ut rem humanius ſtringeret; duriores ipſas horum abuſuum notas ſupprimeret, quas in Canonibus, aut probatis Auctoribus comperiebat; diligentiuſque caveret, ne quid niſi iis ipſis verbis diceret, quæ Sacra Scriptura, Eccleſiæ Canones, Religioſi Status Regulæ, Summorum Pontificum Deciſiones, graviſſimi quique, Lovanienſis in primis Univerſitatis Auctores adhibuiſſent.

In eo etiam ſibi conſuluit, ut eorum quæ ſcripſerat, Examinatores & Approbatores, e celeberrimis in ea Regione Theologis duos, *DD. Cuiper & Paſmans* ſeligeret. Hi docti piique Approbatores haud ſatis habuere pronuntiare Eſpenii Opera *nihil contrarium fidei boniſque moribus* continere; Auctoris præterea principiorum ſoliditatem eximiis laudibus extulere. Admiratur Cuiperus Eſpenii commendandos in Diſſertatione conatus, ut, quantum in eo eſt, " Sanctum Monaſticæ „ vitæ Inſtitutum in priſtinum ſplendorem reſtituat, & „ abuſus evellat, quos religioſæ Diſciplinæ mollior re„ miſſio in illud induxit. Optandum eſſet, proſequi„ tur, ut hujus Operis emiſſio fructum ederet, qui Au„ ctoris vehementi de Eccleſiaſtica Diſciplina ſollicitudi„ ni reſponderet. „

Impugnationis quam ſubiit, cauſæ.

II. His omnibus circumſpectionibus haud ſatis roboris fuit, ut Eſpenius Cenſuras quas providerat, anteverteret. Acrius Diſſertatio quam proviſum erat, cum vix prodiiſſet, impugnata fuit; Theſibus & Libellis pluribus locum præbuit, qui, in Adverſariis quidem, non niſi partium ſtudium animique acerbitatem olebant. Ultra biennium exarſit diſputatio, religioſæque Proprietatis fautores nihil intentatum reliquerunt, ut ei per inuſtam Eſpenii Scriptis infamiæ notam finis imponeretur. Ea Romam denuntiarunt, & ut damnarentur, acriter inſtiterunt. At eorum moliminum inutilitas nihil aliud egit, quam hujus Doctoris ejuſque Operum gloriam extulit.

Ab hujus diſputationis deſcriptione libenter abſtineremus, ſi ei nonnullorum tantum juniorum Religioſorum licentia, ſuaſque laxiores conſuetudines purgandi cupiditas ortum præbuiſſet. At id ſolum occaſionis fuit. Primi hujus Eſpenio indicti belli genuina cauſa conſilium extitit a laxatæ moralis doctrinæ fautoribus jampridem initum, ut *Janſeniſmi* & *Rigoriſmi* perſona veluti quadam in Eccleſiam inducta eos omnes involverent obtegerentque qui novis eorum opinionibus refragarentur. Ejuſmodi inſimulationes acrius quam unquam antea Lovanii rurſus excitatæ fuerant occaſione Decreti Innocentii XI. (*a*) contra moralis hujus doctrinæ Propoſitiones LXV. Jeſuitæ harum propoſitionum Auctores dedere Operam, ut impetum per has novas accuſationes infringerent, Lovanienſem Univerſitatem ſcinderent, ibique ſibi aſſeclas compararent. Idem præſtitere in Auguſtinianorum Religioſorum Ordine, quorum plerique ſui ſancti Patriarchæ doctrinæ maxime addicti ſunt, & quod inde conſequitur, cum laxiorum Caſuiſtarum ſyſtemate ex diametro pugnant. Nacti ſunt in hoc Ordine juniores ambitione tumentes Religioſos duos qui proprii Corporis rationes & principia prodentes, ſe totos iis dediderunt, omnique iniquitati manciparunt. De PP. *Clenaerts* & *Deſirant* loquimur, qui duo, ſed alter potiſſimum, præcipua inſtrumenta fuere quibus Jeſuitæ uſi ſunt, ut, nulla ratione habita, veteranos Lovanii Doctores impeterent, eoſque in primis qui de S. Auguſtini doctrina ſe maxime ſollicitos exhibebant. His poſterioribus Eſpenius per commercium & principia devinctus eidem fato non ſubeſſe non poterat.

Quia quod ſuæ ſuper religioſa paupertate Diſſertationis occaſione expertus eſt, nihil, ut ita dicam, aliud quam prima velitatio primumque ſpecimen, in eo proinde non nihil immorabimur, ut, cujuſmodi contradictores & contradictiones extiterint, quibus deinceps obnoxia fuerunt Eſpenii Scripta, in anteceſſum intelligatur.

Scriptorum index quæ prodiere fervente diſputatione de vitiis proprietatis &c.

III. Eſpenii ſuper Proprietate & Simonia Diſſertatio ann. 1684. ſub Julii menſis finem prodiit. Inſequentis Auguſti die 18. *P. Clenaerts* propugnandas Theſes expoſuit, in quibus huic Scripto ſe maxime infenſum perfricta fronte profeſſus eſt. Sub idem fere tempus *P. Winants*, ex eodem Ordine, ſuper hac ipſa re fuſiorem Libellum edidit. Utrique reſpondit Eſpenius, Octobri labente menſe, per Scriptum cui titulus: *Vindiciæ Diſſertationis &c.* Proximo Decembri menſe, novum

(*a*) Decretum hoc ſollicitaverant & obtinuerant Deputati Lovanienſes & peculiariter D. Van Vianen Præſes Collegii Papæ, ubi degebat intimus ejus amicus Eſpenius.

Scrip-

Scriptum extitit P. Clenaertſii fœtus inſcriptus: *Obſervationes compendioſæ &c.* quas conſecutæ Theſes undecima Decembris die propugnatæ, Præſide P. Pauwens. Novas P. Clenaertſius Theſes protulit die 9. Julii & 7. Septembris ann. 1685. Prodiere ſub idem tempus *Parentheſes &c.* quas P. Deſirantius contra primam & ſecundam Eſpenianæ Diſſertationis Partem aſſeruit. Ingruentem Libellorum quaſi nubem firmus excepit Eſpenius disjecitque per *Appendicem ad Vindicias Diſſertationis &c.* quæ eodem anno, Octobri menſe ad finem vergente ſe prodidit. Menſis Januarii die 30. inſequentis ann. 1686. P. Clenaerts novas Theſes propugnatas voluit hoc titulo: *Corollaria de traducta Monachorum peculio oligophantaſtica &c.* Corollaria hæc erant numero 32. Singula impugnavit Eſpenius in Scripto cui titulus: *Brevis Reſponſio &c.* P. Deſirant ex moderatione quæ eminet in hoc Reſponſo, Eſpenii accuſandi anſam arripuit, quaſi palinodiam cecinisset. Scriptum quod hoc conſilio vulgavit, in triviis, & ad fores Ecclesiarum & Collegiorum Lovanii, dedito ſtudio, affixum fuit (*a*) his verbis inſcriptum: *Palinodia Clariſſimi D. Zegers Bern. Van Eſpen Jur. Utr. D. & Profeſſoris.* Hic idem Pater eodem tempore Libellum alium hoc titulo emiſit: *Epiſtola familiaris &c.* Eſpenium accuſans, qui in præcipuis articulis, *capitali corruptione*, depravaſſet Clementis VIII. Bullam paſſim in hac diſputatione laudatam, quippe quæ contra religioſæ proprietatis vitium luculentiſſima, ſi qua alia, auctoritas eſſet. Diluit evertitque funditus has varias accuſationes Eſpenius edita *Apologia &c.* Addidit Deſirantius *Palinodiam Palinodiæ*, & Theſes 2. Septembris die ejuſdem ann. 1686. propugnatas. His poſtremis Libellis permotus Eſpenius novum ad ejuſdem menſis finem Scriptum edidit hoc titulo: *Peculia improbata &c.* cum prima *Appendice*. Denique Clenaertſius ſcenam abſolvit plurium libellorum Collectione quam inſcripſit: *Suſanna innocens &c.* Reſpondit Eſpenius *Appendice* altera (*b*) quam addidit Scripto: *Peculia improbata*; atque ita miſera hæc conteſtatio tandem aliquando finem habuit.

Horum Scriptorum generatim notio.

IV. Non erit dubio procul qui a nobis poſtulet, ut ſingillatim hujus Opuſculorum acervi rationem reddamus. Satis fuerit univerſim dicere, quæ Eſpenii Adverſarii congeſſere, cujuſdam impetus animi invidiæque cuneo notata fuiſſe; in iis obductam ubique larvam quæſtionis ſtatui; odioſas huic Doctori adſcriptas conſecutiones quas falſo ex ejus principiis fluere contendebatur; ipſiuſque deinde ad hæc obluctationem, tamquam arrogatam palinodiam, ad triumphum traductam. Nullus ex his Libellis ad præcipua teſtimonia, vel ad rationum momenta reſpondet quæ Eſpenius profert. Satis in iis habetur audacter aliquorum Auctorum, cauſa exempli *P. Lupi* Auguſtiniani &c. perſonæ defenſionem ſuſcipi, quorum Eſpenius opinionem refelleret, & in eorum aliquos declamari quorum ſuffragium iis opponuerat; cujuſmodi celebris Fagnanus eſt. Ceterum Scripta hæc objurgationibus tantum, minis, calumniis, injuriis atrocibus aut ridiculis, & a re prorſus alienis declamationibus inferta ſunt.

Horum Libellorum unius e quo de ceteris omnibus judicari poteſt, hanc nobis Arnoldus notionem exhibet. De Theſi agitur quam Januarii die 30. ann. 1686. Pater Clenaertſius ediderat. Eam Arnoldus (in Epiſtola 311. Tom. IV) tamquam monſtruoſum trium Partium congeſtum ob oculos ponit. Prima, inquit, *optima ſenſa ſuper gratia & contritione* complectabatur; rabiem altera in Janſenii Librum tamquam Propoſitiones quinque continentem; quod is ſe non niſi per invaſionem contra Eſpenium feciſſe profitebatur. Inerant tertiæ Corollaria 32. in quibus perficere Clenaertſius volebat, ut hujus Doctoris principia veluti Monachis indictum bellum, Religioſique Status damnatio, quæ in eum famæ atque adeo vitæ jacturam pertrahere poſſet, ſpectarentur. " Ut hujus pii Juriſconſulti (Van Eſpenii) ſenſa, inquit Arnoldus, duriora quibuſdam
" Monachis viſa eſſent, qui fateri debent in ſuo ipſo-
" rum Ordine non deeſſe, qui magis quam ipſi ſe re-
" gulis addictos profiteantur, (ejuſmodi ſunt in Gallia
" quicunque in Bituricenſi Provincia verſantur;) eſtne
" proinde, quod dicatur iis bellum inferri, eos calum-
" niis impeti, eorum nomen deteri, qui vero nihil
" præſtiterunt, quam opiniones quas veritati conſen-
" taneas crederent, propugnarunt, minis deterrean-
" tur, fore ſcilicet, ut ita a Monachis habeantur, ſuo-
" rum ut conſiliorum eoſdem pœniteat: " *Monachos*, inquit P. Clenaerts, *in pace relinque, ſicque ANIMÆ & FAMÆ tuæ plurimum conſulueris?* (Theſis diei 30. Januarii ann. 1686.) (*c*)

Ejuſdem Theologi Epiſtola 314 eximia commendat Eſpenii Opera, ſimulque ejus Adverſariorum, & peculiariter Deſirantii ſcripta notat. En inſigne hujus rei ſpecimen. Attulerat inter alia, quod jam diximus, contra religioſam proprietatem Eſpenius Clementis VIII. Bullam quam tres deinceps aut quatuor Summi Pontifices confirmarunt. Argumentum hoc in hominem ultra montes, Deſirantium ſcilicet, ineluctabile videbatur. Ab eo ſe Pater hic expedire non potuit (in *Epiſtola familiari* quam primam protulit) niſi perſuadere ſtudens Bullam ab Eſpenio corruptam fuiſſe. At animo convictus eam jactatam corruptionem nihil demum aliud quam puram putamque chimæram eſſe, aliud, inquit Arnoldus, effugium comperit, ut huic moleſtiæ ſe eximeret " ejuſmodi Bullas, inquiens, non am-
" plius obligare, cum per annos 40. ſervatæ non ſunt.
" Jam vero contendit 40. & amplius annos ab hujus
" Bullæ poſtrema per Urbanum VIII. confirmatione
" excurriſſe, eoſque Regulares) per hos omnes an-
" nos in poſſeſſione periſtitiſſe, ut ſemper id agerent,
" quod Bulla religioſæ paupertati repugnare pronuntiat.
" Eſſet id ſane cenſoria virga dignius quam gerræ aut
" recta quædam quæ DD. Lovanienſibus vertuntur cri-
" mini. (*d*). At ſedulo cavebitur, ne quid in hoc bo-
" no Patre Deſirantio cenſuræ ſubdatur. Satis ipſe ſu-
" perque ſe commendavit, qui ex una parte novas ca-
" villationes invenit, ut Propoſitiones quinque in Jan-
" ſenii Scriptis exiſtere oſtenderet, & ex alia propugna-
" ret *Reges & Principes in vincula conjiciendi* poteſta-
" tem a Chriſto Domino Papæ collatam eſſe. "

Addimus hoc loco, ad cumulatam Deſirantii Scriptorum imaginem, quod ait de ejus ſcribendi ratione doctus pariſque *D. Heyendal*, Abbas de *Roldac*, in Opere (*e*) quod octo e celeberrimis ejus temporis Theologis approbarunt: " profiteor (inquit Abbas in hoc
" Scripto quod e poſtremis in Deſirantium edere co-
" actus fuit), ſi Pater hic iterum ſcribere ſtatuerit, ei
" me nil reſponſi daturum, ſeu quia mihi eſt, in quo
" meam otilius operam collocem, ſeu quia ejus Libelli
" non ſunt reſponſionis honore digni. Scribit reapſe
" Auctor hic ſine regula, ſine ſedulitate, ſine cura;
" temere chartæ tradens, quicquid ei ſuggerit reminiſ-
" centia. Eſt modo in Adverſarium acer; modo ju-
" dex, in Sacræ Scripturæ, alicujus Patris, aliorum-
" ve Auctorum verbis quæ nihil ad rem faciunt, ſed
" ab ipſo, proprii commentarii ope, ad ſignificatio-
" nem trahuntur quæ ejus conſilio favent, a vero ta-

(*a*) Apol. pro Diſſ. §. 5. *in fin.*

(*b*) Appendices hæ duæ non extant in Editione Lovanii ann. 1700. Eas exhibent deinceps ceteræ.

(*c*) Quid Arnoldus de hujus quæſtionis ſtatu ipſo ſentiret, in ejus Epiſtolis 85. & 93. Tomi VIII. videri poteſt.

(*d*) Dedit Arnoldus litteras ad D. Du Vaucel qui tum quidem Romæ erat horum contentionum teſtis.

(*e*) *Defenſio Scriptorum Theologicorum de Gratia Chriſti &c.* pag. 10. 1710.

Digitized by Google

„ men Auctoris ſenſu prorſus aliena ſunt; vehemen-
„ ter alicubi in *Janſeniſtas* invehitur; atrociter alibi
„ ſuos Adverſarios accuſat quos a Catholicis diſtinctos
„ ſimulat. Paſſim inconſulto digreditur, & audacius,
„ quæ longe abſunt, per ineptas concluſiones cum iis
„ copulanda ſumit quæ primum propoſuit; nihil non
„ ei ſuffragatur; nullibi non ea ſolemnia *ergo*, *igitur*,
„ *itaque*. Contendit in hunc modum ſibi docti homi-
„ nis exiſtimationem conquirere, & popello fucum fa-
„ cere, qui nihil in ejus Scriptis, niſi quod primo lo-
„ co proponitur, aſſequi poteſt. Id genus Operibus
„ non alia vis, quam ut Auctorem in extremum con-
„ temptum apud eos adducat, qui non omni ſcientia,
„ omnique intelligentia ſpoliati ſunt. „

Ab Eſpenio in Reſponſis adhibita moderatio.

V. Fatendum eſt eum magno animi robore opus habere, qui ad ejuſmodi Libellos reſpondere aggreditur, eumdemque ſui probe dominum eſſe debere, ut id exe-
„ quatur, quin indignatio ſe prodat. Id tamen Eſpenius in ſuis bene multis ad Scripta in ejus Diſſertationem edita Reſponſis præſtitit. Ea nimirum omnia moderationis & circumſpectionis exempla ſunt. Id ubique Doctor hic propoſitum habet, ne quid ad ea reſpondeat quæ ad veritatis illuſtrationem inutilia ſunt; multoque minus injuriarum rationem habet quibus ejus perſona tantum impetitur. Tum ſolum ita ſibi temperare deſinit, cum ad eos ventum eſt, quæ ei cum veritatis Defenſoribus communes ſunt; ejuſmodi ſunt *Janſeniſmi* & *Rigoriſmi* accuſationes, ſuper quibus Eſpenius graviſſimas animadverſiones edit. Quia porro quod ipſe ſuper hoc articulo hiſtoricum profert, apprime confert, ut exhibeatur expliceturque germana omnium obluctationum cauſa quas ad vitæ finem uſque perpeſſus eſt, præcipua in hanc rem ſpecimina referenda ſuſcipimus, præſertim cum in quodam Scripto ſepulta, prope dixerim, deliteſcant, ubi ea non ita facile quiſpiam quæſierit.

Quæreretur libenti animo, quo tandem abeat Janſeniſmus in diſputatione ſuper Canonici Juris capite cui nihil omnino commercii cum V. Propoſitionum materia quæ Janſenio tribuuntur, niſi in ſæculo verſaremur, in quo Janſeniſmus pravis omnibus cauſis ſubſidio eſt, *eorumque omnium crimen conficit, qui ab omni prorſus crimine liberi ſunt*, quemadmodum Theologica Lovanienſis Facultas in ſua ad Alexandrum VIII. Epiſtola ann. 1690. graviter monet. Ad omnes Adverſariorum oppoſitiones, leviſſimæ licet eſſent, & reſponſione parum dignæ, ſatis Eſpenius ſuperque quoad quæſtionem ipſam reſponderat; adeoque cum nihil amplius reponi poſſet, ad Janſeniſmum confugi neceſſe fuit.

Sane nihil erat, quod Eſpenius, ita rebus habentibus, Adverſarios in hujuſmodi aberrationibus ſequeretur. Id egit tamen; at minus, ut ſuam ipſius perſonam tueretur, quam animus fuerat deteri & in ſuſpicionem adduci, quam ut hujus agendi rationis injuſtitiam & præpoſteras conſecutiones patefaceret.

Ac profecto, inquit ipſe, “ quis neſciat eos qui
„ odioſo Janſeniſmi phantaſmate, noſtro in Belgio vul
„ go deſignantur & in invidiam trahuntur, viros eſſe
„ qui ſcientia & pietate maxime commendandi ſunt, hu-
„ juſque temporis depravationi ac vitiis majore quam
„ ceteri ſolicitudine refragantur? Ejuſmodi calumnia
„ non in Belgio ſolum proximiſve Provinciis ſanctiſſi-
„ mos quoſque, maximeque de animarum ſalute ſoli-
„ citos Domini Miniſtros impetit; hujus mali contagio
„ remotiſſimas quoque Regiones pervaſit (*a*) „ Id peculiariter probat Eſpenius teſtimonio R. P. Dominici Ferdinandez *Navarrete* Ordinis Fratrum Prædicatorum, Apoſtolici apud Sinenſes Miſſionarii, ſuæ Miſſionis Religioſorum capitis, & Philippinarum Inſularum Provincialis &c. “ In Siamenſi Imperio (inquit Pa-
„ ter hic (*b*), ob oculos Aulæ Matriti) Miſſionarii
„ Epiſcopi ſunt, & Sæculares Sacerdotes quos ipſi ſibi
„ ſocios addiderunt, ita univerſim perſpectæ virtute,
„ qui adeo ad imitationem eximiæ humilitatis, pauper-
„ tatis ceterarumque chriſtianarum virtutum exempla
„ præbent, adeoque in ſancti Miniſterii exercitatione
„ ſanctique Evangelii enuntiatione integri incorrupti-
„ que ſunt, ut nemo non eos, qua par eſt, commen-
„ datione ſuper hoc capite proſequatur.... ii tamen
„ (Jeſuitæ) hos ipſos tamquam Hypocritas, & *Jan-*
„ *ſeniſtas* traducere non deſiſtunt, ut hac ratione ad ſe
„ ſolos totius populi fidentiam & plauſum trahant.
“ Cum aliquando ſuper hoc articulo cum Cardinali
„ *Bona* conferrem, pergit Pater Navarrete, his audi-
„ tis, Eminentiſſimus Præſul tam vehementer obſtu-
„ puit, ut junctis manibus, elatiſque in cælum oculis
„ exclamaret: *Oh!* ſi Janſeniſta is demum eſt qui pau-
„ pertatem ſectatur, & ad preces aſſiduus incumbit,
„ qui Fideles ad eaſdem virtutes hortatur, qui ita vi-
„ vit, ut aliis exemplo, ſit, qui denique Evangelium
„ Apoſtolice enuntiat, utinam ita quidem, Janſeniſtæ
„ omnes ad unum homines eſſetis! Tum ſane quam
„ aliter atque in præſentia ſe haberent!
“ Ex hoc exemplo, inquit Eſpenius Adverſarium
„ ſuum alloquens, qui ſint, intellige, quorum fama
„ in Siamenſi Regno per odioſum Janſeniſtarum nomen
„ convellitur, ac deinde tecum animo reputa, dum
„ hominem ita deſcribis quem hoc ipſo nomine invi-
„ ſum reddere vis, quam latum calumniis campum
„ aperias, quibus detur opera, ut ſingulari quique ſan-
„ ctitate præſtantes viri, ſalutis animarum ſtudioſiſſi-
„ mi veritatiſque firmiſſimi defenſores & vindices hoc
„ commentitio nomine dedecorentur. Ah! Qui tan-
„ dem e ſanctorum in cælis cum Chriſto regnantium
„ numero qui omnibus retro actis ſæculis pro Eccle-
„ ſia & pro veritate ſtrenue pugnarunt, ejuſmodi ca-
„ lumnias effingere potuiſſent? „

Haud minore vi refellit Eſpenius Patrem Wynants, qui nempe jactatos Janſeniſtas ex *gemitibus ſuper Eccleſiæ malis*, veluti e præcipua quadam nota dignoſci vellet. “ Ex hoc ergo principio, reponit Eſpenius, San-
„ ctos omnes viros damnari oporteret qui e ſæculis
„ amplius 14. in Eccleſia vixerunt; eorum enim nullus
„ eſt, quin ſuper malis quibus ejus ætatis Eccleſia ſub-
„ erat, ingemuerit, perpendens quam graviter ac tur-
„ piter Chriſti fideles a priorum ſæculorum fervore de-
„ generaſſent: *Obſcuratum eſt aurum*, hæc eorum que-
„ rela, *mutatus eſt color optimus*. „ Potuiſſet Eſpenius abſolutiſſimam traditionem ex probatiſſimis Auctoribus ductam afferre ad probandum bene multa in Eccleſia, quæ cum ejus ſanctitate conſtare poſſunt, ſcandala eſſe, de quibus ſancti viri dolere, conqueri, gemere non deſiſtunt. At ita ſibi temperat, ut ſelectis nonnullis teſtimoniis contentus ſit, quæ mox, additis ejus animadverſionibus, innuimus.

Bellarminus ita de hac veritate certus erat, ut peculiarem ad eam evolvendam Tractatum ederet, quem inſcripſit: *De gemitu Columbæ*; in eum congerit animadverſionum capita duodecim ſuper ſui temporis Eccleſiæ malis quæ nunquam intermiſſas lacrymas e Fidelium oculis extorquere debebant. Caput quartum præcipui cujuſdam momenti eſt. Spectat nimirum *perſecutiones* quas tum ab Ethnicis tum ab Hæreticis maliſque Chriſtianis *Eccleſia perpetitur*. His tribus perſecutorum generibus quæ Bellarminus recenſet, quartum, inquit Eſpenius, & quidem longe gravius Eccleſiæque pernicioſius addendum eſt; ea ſcilicet malorum Doctorum turba qui ſceleſtorum Chriſtianorum depravationem tueri ac prope in canonum album referre, Eccleſiæque mala tamquam ejus roboris notas exhibere ac

(*a*) Apolr. ad R. P. Weyn. Vind. Diſſ. poſt §. 4.

(*b*) *Tractatus Hiſtorico-politicus &c.* Seren. Principi Joanni Auſtriaco nuncupatus, impreſſus Matriti ann. 1676. Tract. 2. Cap. 13. a n. 6.

ven-

Digitized by Google

venditare ſtuduerunt. Eos Alexander VII. in Decreto diei 24. Septembris ann. 1665, contra laxatæ moralis diſciplinæ Propoſitiones 45. mirifice expreſſit " de„ pravatorum quorumdam impudentiumque animo„ rum nomine, quorum in dies ſuccreſcens effrenis „ licentia, quod ad morum & conſcientiæ doctrinam „ attinet, ſuborientibus difficultatibus occurrendi ſatiſ„ que faciendi rationem induxit, quæ penitus Evan„ gelii ſimplicitati & SS. Patrum doctrinæ adverſatur; „ quæque ipſa dubio procul omni Chriſtianorum vitæ „ maxime & ineluctabilem correptionem attulerit, ſi„ quidem in uſu ipſo præpoſteras ejuſmodi funeſtaſ„ que opiniones ſibi velut certam ſanctamque ad agen„ dum regulam ſtatuant. „ Cardinalis bona (*a*) Caſuiſtis his infelicem methodum tribuit in eo poſitam, ut *fere liceat, quicquid lubet*, id omne ſcilicet permiſ„ ſum reddatur, quod, animi pravitas efficere poteſt, ut expetatur; atque ut Fagnanus animadvertit. (*b*) Probabilitatis quidem ſyſtemati poſtrema hæc conſecutio tribuenda eſt; illudque proinde *diabolicum ad enervanda Religionis præcepta inventum appellat*.

Dici non poteſt, pergit Eſpenius, Eccleſiæ mala ab his magni nominis Auctoribus ob oculos poſita non amplius exiſtere; cum potius cuique vel leviter animum intendenti facile compertum fiat ea ſane deinceps excreviſſe, atque adeo nova in dies ſingulos incrementa ſuſcipere. Si hæc mala reapſe ſunt, eſt proinde, quod veri Eccleſiæ filii nunquam non ingemiſcant; ac propterea notam hanc dictitatis Janſeniſtas tribuere, eſt, eorumdem elogium texere. Quicumque tam gravium malorum aſpectu non gemit, aut Eccleſiam non diligit, aut Probabiliſtas imitatur, quos ait Contenſonius (*c*) *Eccleſiæ nec vulnus, nec morbum videre*, & præſentem ſtatum in quo verſatur, tamquam *feliciſſimum florentiſſimumque* ſpectare, *quamvis in magno ſuorum membrorum numero, omnis generis malis, abuſibus & calamitatibus oppreſſa jacet*.

Ejuſmodi perſecutio, ſubdit Eſpenius, eo gravius nocet Eccleſiæ quam eidem ſuis in moribus Chriſtiani intulerunt; idque ob cauſas omnino tres.

1. Quia morum corruptio ab iis ipſis fere damnatur, qui ita miſeri ſunt, ut ei ſe dedant; adeoque paſſim audiuntur alios hortari, ne eorum veſtigiis inſiſtant; cum perniciosa placita de quibus agitur, Fidelibus tanquam licita proponantur; & præterea multifariam ii ipſi vexentur, qui ea impugnare, vel ab eorum uſu Fideles avocare voluerint.

2. Morum pravitas ut plurimum non æque magnos progreſſus edit, atque opinionum licentia. Ex his perniciosis placitis unum tantum, in aliquo Libro impreſſum breviſſimo temporis ſpatio per plures Provincias & Regna plura diſſeminari, eademque omnino vitiare poteſt. Quid ſi ejuſmodi ſententiarum ingens multitudo non uno ſolum, ſed innumeris Libris contineatur, qui tam cito inter omnium Regionum Theologos & noviſtas propagati ſunt? Nonne inde fiet, ut *hæc placita quamprimum Epiſcopos, Paſtores ceteroſque populorum moderatores inficiant, in iiſque triſte illud Ezechielis vaticinium perficiatur: Prophetæ tui, Iſrael, non niſi falſis viſionibus abripiuntur, nec niſi mendacium vaticinantur?* (*d*)

3. Quia morum depravationi univerſim nequam hominum mors finem affert; at perverſæ opiniones ſerpunt in dies latius, novoſque ſemper ſectatores inveniunt. Deploranda in hanc rem exempla profert Eſpenius, e Sanchez, Valenia, Diana &c. e quibus infert, " perſecutionem quam Eccleſia nunc temporis „ ex prava doctrina perfert, quam horum malorum „ Caſuiſtarum ac Theologorum Libri in ipſo ejus ſinu „ diſſeminarunt, eſſe longe graviſſimam, iiſque omni„ bus multo graviorem acerbioremque quæ ſuperiori„ bus ſæculis ejus gemitibus cauſam præbuere; ut pro„ inde, addit Eſpenius, fidenter poſt Cardinalem Ba„ ronium (*e*) pronuntiare non dubitem alias omnes Ec„ cleſiæ perſecutiones, ſi cum hac conferantur, non „ niſi *puerilem ludum* velut quemdam eſſe. „

Edicit Eſpenius ſe ſuper hoc argumento immoratum eſſe, " ut quicumque Dei Spiritu animati, & vivæ Ec„ cleſiæ membra ſunt, intimo acerrimoque mœrore af„ ficiantur miſerum ſtatum intuentes in quo communis „ eorum mater in præſentia verſatur; eorumque ſatis „ purus ſatiſque firmus ſit dolor, ut pro re nata ſe pro„ dat, ac genuinos fructus edat; ex eo ſcilicet quaſi „ fonte prodeant fervens deſiderium, attentio vigilans, „ & indefeſſus labor, ut ad ea perverſa dogmata ex Ec„ cleſia eliminanda quæ tam magnum animarum nume„ rum perdunt, Evangelique doctrinæ ac SS. Cano„ num uſui veterem ſplendorem reſtituendum unuſ„ quiſque, pro ſui doni menſura, conferat. „

Ita quidem Eſpenius ad ſuorum Adverſariorum vanas ſuper jactatis *Janſeniſmo* & *Rigoriſmo* declamationes reſpondet. Doctor hic objectionem in probationem vertit, demonſtratque, quæ tamquam ſectarii nota ſtatuebatur, ea nullam minus ambiguam veri Eccleſiæ filii notam eſſe, ac genuinum diſcrimen Electorum Dei quos deſignat Ezechiel (Cap. IX. v. 4.) *per eorum gemitus ſuper omnibus abominationibus quæ in media Jeruſalem edebantur*. Graviſſimæ ſunt hujus docti Canoniſtæ animadverſiones ſuper Eccleſiæ generatim malis, ſuperque hoc perſecutionis genere quod poſtremis hiſce temporibus longe maximo detrimento futurum Sacræ Litteræ portenderunt. Perſecutio hæc adeo ſingularem ſeductionis notam præſefert, Eſpenio monente, ut ab iis ipſis firmata quaſique conſecrata videatur, quos Deus in Eccleſia ad Fideles edocendos inſtituit. Ingens eſt *Sacerdotum*, *Doctorum* & *Epiſcoporum* numerus qui errori patrocinentur, neque tamquam Eccleſiæ hoſtes, qui hunc impugnare auſi fuerint, perſequuntur. Non videbat Eſpenius, cum ita loqueretur, ante annos 80. niſi ejuſmodi poſtremæ perſecutionis initia; & quam graves pernicioſique ejus progreſſus ſubſecutis temporibus extiterunt! Fuit ex horum progreſſuum præcipuis cauſis furor quo vanæ Janſeniſmi accuſationes ſemper & impune redintegrantur. Supra vidimus, qua momentorum ſoliditate eas Eſpenius retuderit, disjecerit, profligarit. Ejus tamen Adverſarii ab incepto non deſtiterunt, & ad vomitum redierunt.

Circuitio quam in ſuo poſtremo Libello (*Suſanna innocens pag.* 6.) init *P. Clenaerts*, ſingularis omnino eſt. Duplicis generis Janſeniſmum diſtinguit, *theologicum* unum, *reformatorem* alterum. In eo primum poſitum vult, ut Propoſitionibus V. Janſenio adſcriptis faveatur, in eo alterum, ut id ſuſcipiatur quod venit nomine *Rigoriſmi ſeu cujuſdam exceſſus in morali* Theologia quem ipſe definire non poteſt. Ejuſmodi Janſeniſmi, hoc Patre judice, fons & origo eſt chimæricus Cœtus vulgo *de Bourgfontaine ad univerſi terrarum Orbis reformationem*; dignum ſane inventum Socio *P. Desirantii* quem Lovanienſis execranda fraus auctorem habuit. Quamvis hæc duo Janſeniſmi genera, docente Clenaertio, ſæpe conveniant, & copulentur, primum tamen Eſpenio condonatum vult, ea lege, ut tamquam alterius convictus ſpectetur, propterea ſolum quia Religioſorum peculia damnare auſus eſt.

Nihilominus veritatis vis a P. Clenaerts teſtimonium in Eſpenii favorem extorquet, quod omittere non debemus. " Mihi quidem, inquit (*ibidem p.* 9.) de Eſ„ penii probitate convenit. Haud me latet ejus cando„ rem ſatis ſuperque perſpectum eſſe, futurumque, ut „ ipſe, qua conſcientiæ puritate & in integritate eſt, „ ejuſmodi impietatem (voluntariam Religioſi ſtatus „ demigrationem) horrori habeat. Eum ſcio haud

(*a*) Chriſtianæ Vitæ Principiis, p. 1. §. 46.
(*b*) Ad Cap. *Ne innitaris*, de Conſtit.
(*c*) Tom. 3. Diſſ. 6. Cap. 2.
(*d*) Cap. XIII. v. 7. 8. 9. 10.
(*e*) In Proleg. ad ann. 900.

„ malo prorſus animo ſua ſuper religioſa paupertate
„ Opera protuliſſe; nec ſum neſcius eum nihil aliud
„ ſibi proponere quam Philoſophi cujuſdam conſilium
„ qui ſibi ultro innumera reapſe neceſſaria ſubtrahens,
„ nihil aliud in animo habebat, quam ut ad Univerſi
„ pulcritudinem ſtudium operamque conferret: *Pra*
„ *bitatem novi Eſpenianam. Novi, quod vir notorie*
„ *candidus, ac timoratæ conſcientiæ, a ſimili impietate*
„ *abhorreat. Novi, quod nulla ſine malo, conatus de*
„ *paupertate ſuos fecerit publicos. Novi, quod in nul-*
„ *lam collimet ſcopam, niſi in quem, cum infinitis nega-*
„ *tionibus & privationibus realibus, quidam Philoſo*
„ *phus, nempe ut deſerviat ad decorem Univerſi.*

Mandatum &c.

VI. Huic Articulo finem imponent Anecdota duo ſuper hac diſputatione, quæ Arnoldi Epiſtolæ nobis exhibent. Ita ergo primum refert Doctor hic in 377. ad D. Du Vaucel, tum quidem Romæ verſantem Epiſtola, quæ Bruxellis Januarii die 16. ann. 1688. ſcripta eſt.

Mandatum Capituli Auguſtinianorum Peculiis favens.

“ VII. Rem audii de generali Auguſtinianorum Ca-
„ pitulo, ſuperiore anno 1687. habito, quæ ſane ani-
„ madverſione digna eſt; hujus nempe Ordinis Reli-
„ gioſos non reformatos impedire ſtuduiſſe, ne quis
„ eos deinceps in Peculiorum conſuetudine per abu-
„ ſum inducta turbaret. Qui enim ejus Capituli Acta
„ viderant, nobis teſtati ſunt eos, cum, ut ſuo ipſo-
„ rum honori conſulerent, ſtatuiſſent principii loco fo-
„ re, ut communis vitæ ratio, ubicunque inſtituta eſſet,
„ ſummo jure ſervaretur, addidiſſe, in ceteris Mona-
„ ſteriis in quibus Peculiorum mos obtineret, cautum
„ fore, ne quid moleſtiæ Religioſis quoad caput hoc
„ inferretur; & Generalia, Provincialia, ac Superiores
„ reliqui, ſiquidem hanc conſuetudinem abolere co-
„ nati eſſent, deponerentur. Mihi quidem narratum
„ eſt hanc ipſam ejus Mandati vim ac notionem eſſe;
„ ut enim mihi ſignificarentur ejuſdem verba, fieri non
„ potuit. At qui auctoritate qua pollent, ſollicitudi-
„ nis nonnihil addent, ut impediant, ne in univerſo
„ Ordine relaxatio adeo S. Auguſtini Regulæ & Cle
„ mentis VIII. Bullæ contraria per expreſſum Decre-
„ tum firmetur, aſſequi ſane poterunt, ut ſibi ejus Ca-
„ pituli Acta exhibeantur, Summumque ipſi Pontifi-
„ cem ad eorum examen demandandum permoveant.
„ Certior ſum factus Patrem *le Drou* (*a*) teſtatum eſſe
„ id ſibi valde diſplicuiſſe, & conqueri ſe, cum Pro-
„ vincialis eſſet, ad illud Capitulum vocatum non fuiſſe;
„ ac proinde contendit, quemadmodum fertur, ope-
„ ram dare, ut abrogetur. „

Triſtior erat temporum ratio, quam ut P. le Drou obtinere poſſet, ut Peculiorum abuſus proſcriberetur; at nondum tamen eo depravationis & calamitatis ventum erat, ut hujus abuſus fautores voti compotes fieri poſſent, perficere ſcilicet, ut idem abuſus a Romana Sede confirmaretur, & ibidem Adverſariorum doctrina, quod in Provinciali Concilio ann. 1687. præſtiterant, damnaretur; id tamen aggreſſi ſunt; atque hoc alterum eſt ejus perſecutionis exemplum quam adeo ad vivum ab Eſpenio expreſſam vidimus. Eſt hoc Anecdotum alterum quod innuimus, quodque ita refert Arnoldus ad 393. Epiſtolæ calcem, Tom. V.
“ Nuntiatum eſt Roma, inquit, Eſpenii *de Peculiari-*
„ *tate Librum examini* ibidem ſubdi. Magno ſane ſcan-
„ dalo eſſet, ibi notæ quidpiam eidem inuri. Sunt qui
„ timeant, ne id P. le Drou moliatur, ut ſuis hic de-
„ gentibus Confratribus faveat, qui tot pravos Libel-
„ los in hunc Librum confecerunt, ut Peculiorum abu
„ ſum tuerentur. „ Epiſtola hæc ad ann. 1688. menſem Aprilem ſpectat.

(*a*) Vide Epiſtolam Facultatis Theologiæ Lovanii ad Alexandrum VIII. Martii die 14. ann. 1690. in Scripto cui titulus: *Status præſens Facultatis &c.* p. 142.

De P. le Drou diſſeminatus timor eſſet ſane portento ſimilis, præſertim ſi quod paullo ante allatum eſt de ejuſdem Patris in Provincialis Capituli ann. 1687. Mandatum conſilio, cum veritate congruebat. Eum ne commoratio in Urbe Roma, aut in ipſum inſtructæ *Janſeniſmi* accuſationes impulerint, ut a ſententia recederet (*b*)?

Ut ut res habeat, Denuntiatio Tractatus Eſpenii *de Peculiaritate*, ejuſque examen Romæ editum, quin ejuſdem ulla damnatio ſubſequeretur, nova hujus Operis Apologia eſt. Neminem latet, ex Romani Tribu-
„ nalis regulis, ibidem Opus aliquod approbatum cenſeri, cum denuntiatum & in examine poſitum, demum illæſum egreſſum eſt. At de Opere quod eſt præ manibus, aliquid amplius dicere poſſumus. Dominicani Sanctæ Sabinæ, inquit P. Hennebel in Epiſtola quam Januarii die 7. ann. 1692. ſcripſit, Eſpenii Scripta, & peculiariter ejus de religioſa paupertate Diſſertationem ſumma cum voluptate legunt: *Mirifice delectantur Operibus Domini Antonini* (*), *ſingulariter Opuſcula de Peculiaritate.* Ex alia Epiſtola Novembris die 27. anno 1694. Romæ ſcripta intelligimus Innocentium XII. paullo ante ad Regularium reformationem, Congregationem extra ordinem inſtituiſſe; complures ex eorum numero vehementer id negotii ſollicitaſſe; eos Eſpenii *de Peculiaritate* Tractatum quem ad hujus reformationis rationem aptiſſimum judicabant, ſingularibus ad cælum uſque laudibus extuliſſe (*in cælum tollunt*); de nova ejus Editione Romæ curanda graviter cogitaſſe; ſed interim in communibus votis fuiſſe, ut ejuſdem plura Exemplaria eo mitterentur &c.

Quamobrem Eſpenii Opus ex eo tempore communis omnium plauſus excepit; traditum fuit vulgari Linguæ in Monialium favorem ann. 1686. tum a Religioſo quodam Belgice (*c*), ac biennio poſt Gallice redditum. Poſtrema hæc verſio Lovanii apud Gilles *Denique*, & Abbati Orvallenſi nuncupata. Altera ejuſdem Editio apud Stephanum *Michelet.* ann. 1693. Pariſiis prodiit: eodem anno tertia Lugduni hoc titulo: *Diſſertatio ſuper vitio proprietatis Religioſorum & Religioſarum &c. P. Thorentier* Oratorii Presbyter ann. 1726. *Diſſertationem ſuper paupertate religioſa &c.* nobis exhibuit, in qua magnopere Eſpenii Scripto uſus eſt. Hujus Diſſertationis Præfatio fœtus eſt Confratris *Le Gras.* Videri poſſunt in hanc rem Supplementum *Moreri*, & Doctorum virorum Ephemeris (menſis Novembris ann. 1726.)

ARTICULUS II.

De Tractatu de Diſpenſationibus, peculiariter quoad Matrimonii Sacramentum.

QUÆ mens in diſputatione ſuper Simonia ſuperque religioſæ Proprietatis vitio, ut vidimus, eminebat, omnium contradictionum ſurculus veluti quidam fuit, quas Eſpenii, ceterorumque veteranorum Lovanii Doctorum pleraque deinceps Opera ſubiere. Aſſeclarum exiguo numero, quos Jeſuitæ rectæ ſuper dogmate & Chriſtiana morali diſciplina doctrinæ aperti hoſtes ſibi tandem ibidem addiderant, majus in dies robur addebat gratia & exiſtimatio qua apud Poteſtates, & peculiariter apud Romanæ Sedis Miniſtros Bruxellis reſidentes pollebant. Hi poſteriores, poſt Gallicani Cleri Cœtum ann. 1682. acrius quam unquam antea pro arrogatis ultra montes juribus pugnantes, ſuam fere opem Jeſuitarum fautoribus concedebant, qui de his juribus ſollicitudinem præ ceteris affectabant; & cum

(*b*) Pater le Drou e S. Auguſtini Ordine, deinde Porphyrii Epiſcopus, & Papæ Sacriſta contra Peculiorum abuſum aperte ſentiebat. Eum ſæpe Eſpenius in ſuis ſuper hac re Operibus laudat.

(*) Erat hæc Eſpenii nota.

(*c*) *Peculio improbata.* p. 572.

non

non ita arridebat temporum ratio, ut veterem Lovanii doctrinam novo Societatis ſyſtemati oppoſitam aggredi poſſent, per emiſſarios, ad ejus damnationi ſternendam viam, apud Internuntios denuntiabant, quicquid in Lovanienſium Doctorum Operibus Gallicanæ Eccleſiæ effatis favere cenſebant.

Suberant eorum technis in hoc poſteriore genere Doctoris potiſſimum Eſpenii Scripta, quæ ſcilicet ad veteres recentioreſque qui iis aptius adhæſerant, Auctores exacta non turbare non poterant eorum conſilia qui non alium Canonicum Codicem quam falſas aut novas Decretales Epiſtolas agnoſcebant. Novi Tractatus Eſpenii *de Diſpenſationibus* hoc factum fuit. Eum Doctor hic in publicis Lovanii Scholis dictaverat ſub ano, 1684. finem, quo nempe tempore vehementiſſime cum Simoniæ & religioſæ Proprietatis fautoribus ejus diſputatio fervebat. Hi quidem qui ſibi fulcrum ex Romanæ Curiæ Miniſtris quærebant, haud cunctati Tractatum hunc adhuc manu ſcriptum apud eos denuntiarunt.

Statuere, quod faciebat Eſpenius, Eccleſiæ mentem & Regulas quæ diſpenſationum abuſus multitudinemque damnabant; Epiſcopis concedere primitivum eas omnes tribuendi jus quæ canonicis cauſis nituntur; iiſdem ſervare jus hoc in omnibus caſibus qui non ſunt Summo Pontifici peculiariter & legitime reſervati; contendere non eo jure Papam pollere, ut pro arbitratu de omnibus ſibi reſervatis diſpenſationibus ſtatuat, eumque ſuper hoc capite Regulas ſanctioneſque canonicas ſervare debere, &c. erat, judicibus Jeſuitarum Exploratoribus, Sanctæ Sedis auctoritatem de medio funditus tollere.

Hoc poſtremo titulo Eſpenianum de Diſpenſationibus Tractatum ad *D. Tanaram* Bruxellis Internuntium detulerunt. Hic ultramontanus Miniſter, quin ipſe per ſe rem perſpexiſſet, datis ſtatim ad quemdam in Jure Doctorum litteris (ad Facultatis Decanum ſcilicet, ut vero ſimile fit,) *conqueſtus eſt Eſpenium S. Sedis auctoritati contraria docuiſſe.* (a) Cum Doctor hic Confratrem purgare ſtuduiſſet, D. Tanara ejus temeritatem indigne ferens, ſuas ad Corpus ipſum ſtrictæ Facultatis Juris querelas retulit, eique mandavit, ut Eſpenium juberet ſuum manuſcriptum Codicem ad eum mittere. Facultas ſuum eſſe non credidit ejuſmodi juſſa facere; quæ ſpectare non poterat niſi tamquam apertum & perniciosum Internuntii auſum qui proximam Juriſdictionem in Facultatem ſibi tribuere niteretur. Internuntius, ejus gravis ſubigendi Corporis abjecta ſpe, negotii proſecutionem deſerere coactus fuit.

Huic in Eſpenii Tractatum indicto bello non alia vis fuit, quam ut eum celebriorem redderet. Arnoldus nos certos facit (Epiſtola 284.) hunc in ipſa Urbe Roma, præſtantium virorum plurium ſuffragiis, probatum fuiſſe. Typis editus prodiit Lovanii diebus primis ann. 1685. apud Ægydium *Denique*, Theſium inſtar quæ eodem anno Januarii die 9. in publicis Claſſibus propugnatæ. Erat huic primæ Editioni titulus: *Repetitio Theorico-Practica de Diſpenſationibus Eccleſiaſticis præſertim matrimonialibus*, haud expreſſo Eſpenii nomine. Theſes has propugnavit Leo *Matthæus*, Præſide D. H. Loyenſio Juris Doctore, Profeſſore primario & ſuæ M. C. *in Camera bipartita* Conſiliario. Idem Opus ad verbum rurſus ann. 1700. editum prodiit in prima Eſpenianorum Operum Editione, hoc titulo: *Diſſertatio canonica de Diſpenſationibus præſertim matrimonialibus*; occurritque pariter in ſubſecutis omnibus Editionibus. Deeſt ei ſane peculiaris approbatio, qua nempe Scripta quæ Theſium in modum publice propugnata ſunt, muniri non conſueverunt; nulla etiam ob eamdem cauſam in aliquibus aliis Eſpenii Diſſertationibus invenitur. Tractatus de Diſpenſationibus Gallice redditus fuit impreſſuſque Coloniæ apud Nicolaum *Schouten*, ann. 1687.

(a) Arnoldi Epiſtola 268.

ARTICULUS III.

De Tractatu in quo de Canonicorum Inſtituto, & obligationibus agitur.

Diximus de Scriptis pluribus quæ Van Eſpenius per anni 1684. curriculum edidit; novum quod inſequenti anno 1685. prodiit, exhibemus. Doctor hic tam ſolide ſtudiis vacaverat, ſuaſque ſuper variis Canonici Juris quæſtionibus Collectiones ea methodo curaque elaboraverat, ut cum primum laborum ſuorum fructus in litterariam rem publicam conferre cœpit, ei prope nihil in ſuis Collectionibus mutandum ſupereſſet, quo publicæ luci ſuſtinendæ pares redderet.

Novus de quo in præſentia ſermo eſt, Tractatus hunc titulum præferebat: *De Inſtituto & Officiis Canonicorum.* Tribuitur in Partes tres. In eo Van Eſpenius non de Canonicorum tantum peculiaribus obligationibus, quod enuntiat inſcriptio, ſed de iis etiam agit, quibus ab inito Clericatu ad Sacerdotium, & hoc ipſum uſque omnes univerſim Eccleſiaſtici obnoxii ſunt.

Agitur in prima Parte de vocatione ad Statum Eccleſiaſticum ac de functionibus quibus ſubſunt, quicumque ad eumdem vocati ſunt. Oſtendit Eſpenius eam quæ Eccleſiaſtica dicitur, ipſam per ſe vitam eſſe in labore poſitam; Eccleſiæ ſervitio omnes ad unum Clericos addictos eſſe; privatam communique bono inutilem vitæ rationem cum eorum Inſtituto pugnare. Hinc infert iis omnino opus eſſe Sacræ Scripturæ, Eccleſiæ Patrum, SS. Canonum & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſtudio, quia ſcilicet abſque cognitionibus quæ ex his puris fontibus hauriuntur, ſubſidia vere utilia Fidelibus ſuppeditare non poſſent. Addit hanc ſcientiam Cathedralium Eccleſiarum Canonicis potiſſimum neceſſariam eſſe, quippe qui Epiſcoporum in Diœceſeos adminiſtratione cooperatores atque adeo conſilium ſunt.

Agit Eſpenius in ſecunda Parte de morum ſanctitate Eccleſiaſticis ad unum omnibus neceſſaria. Sermonem ergo ad veterem Eccleſiæ diſciplinam refert quæ a Clericatu eos omnes indiſcriminatim arcebat, qui miſere Baptiſmatis innocentiam per aliquod ſeu publicum ſeu occultum crimen amiſerant. Oſtendit diſciplinæ hoc in capite relaxationi apocryphas tantum Decretales Epiſtolas locum præbuiſſe; ab iis tamen inductam publicorum occultorumque criminum diſtinctionem nondum ſeculo XI. generatim obtinuiſſe; tum quoque cum hæc diſtinctio prævaluit, nunquam non Canones poſtulaſſe, ut qui in occultum aliquod crimen inciderant, non ante ad ſanctum Miniſterium ſuſciperentur, quam ejus accuratam pœnitentiam egiſſent, quin ſinceræ reſipiſcentiæ argumenta ad juſtum tempus exhibuiſſent, ut vere chriſtianam vitam egiſſent.

Aggreditur deinde virtutes plures ſingillatim deſcribere, tum quæ omnibus in univerſum Eccleſiaſticis neceſſariæ ſunt, tum quæ in iis peculiari quadam ratione eminere debent, qui in Eccleſiaſtica Hierarchia ad ſublimiorem gradum evecti ſunt. Tum verba facit de uſu in quo ipſi Eccleſiaſticos redditus collocare debent; de obligatione cui ſubſunt, ut eos in bona opera conferant, cum præterea patrimonii ſatis ad propriam ſuſtentationem obtinent; de vitiis quæ peculiariter evitare debent, ac de circumſpectionibus quas Canones inierunt, ut iis interdicerent, quicquid tam ſancto ſtatui addictis lapſus & avocationis occaſioni eſſe poſſet, cujuſmodi ſunt cum feminis habitatio & familiaritas, publicorum Cœtuum frequentatio, ſpectacula, tabernæ, ludi, &c.

Tertia pars *Divinum Officium* & rationem ſpectat, qua ſatis ei facere Eccleſiaſtici debent. Doctor noſter qui nullum unquam argumentum pertractat, quin aſcendat ad ejus prima principia, nobis hoc loco divinum aſſiduæ precis præceptum, & obligationem ob oculos ponit, quæ in omnes Fideles ex eo promanat, ut peculiaris quædam tempora ſanctæ huic exercitationi devoveant.

voveant. Hinc nimirum divinorum Officiorum vetus inſtitutio, hinc mos qui in Eccleſia diutiſſime viguit, ut quicumque eſſet e Fidelium numero, pene omnibus publicis Officiis adſiſteret. Progreditur Eſpenius ad abuſus exhibendos qui in hanc conſuetudinem irrepſerunt, cauſa exempli, ut non pauci divinis Officiis interſint, quin ullam ipſi per ſe functionem in iiſdem obeant, eave ratione obeant, quæ tam Auguſto miniſterio prorſus indigna eſt; ut eos, quo memoratis Officiis adſint, quotidianis diſtributionibus allici adigique neceſſe ſit; ut abſtineant ab hac adſiſtentia ſine legitima cauſa, trium ipſorum menſium obducta ſpecie, quos iis concedit Eccleſia qui iiſdem opus habuerint, &c.

Providerat Eſpenius in Diſſertationis exordio non defuturos e vulgo qui *contrariam & prope communem conſuetudinem* eidem opponerent. Refellit oppoſitionem hanc tamquam unam ex earum numero quarum nullam unquam pernicioſiorem impugnare debuit Eccleſia; quæque, niſi retunderetur, *ignominioſiſſimas perturbationes maximeque intolerabiles abuſus* inveheret, & conſecraret. *Actum eſt*, inquit, *de morali tota Chriſtiana diſciplina, totaque doctrina quam ipſa nobis veritas tradidit*, ſi conſuetudo & exemplum quæ contra ſtant, quocumque tandem ſerpſerint, regulæ loco ſtatuantur. Nullum extitit ſæculum quo pluris intereſſet omnium ſibi ab hoc argumento cavere, quam illud in quo verſamur, quia nullum eſt, in quo quidam abuſus latius diſſeminati fuerint, data potiſſimum ad eos conſecrandos opera, quibus numerus longe maximus auctoritatem addidit. Eſpenii Opus hoc ſpectari poteſt tamquam germen & adumbratio præclari de publica Prece Tractatus qui, auctore D. Duguet, poſt annos circiter quindecim prodiit.

ARTICULUS IV.

De Tractatu de Simonia quæ locum habere poteſt in Beneficiorum collatione, Sanctæ Miſſæ celebratione, ceterarumque Eccleſiaſticarum functionum exercitatione, &c. (a)

SImoniæ vitium in ingreſſu Ipſave Eccleſiaſtici Miniſterii exercitatione ſemper inter teterrima & reparata difficillima relatum eſt. Eo nullum magis e diametro eſt fini contrarium quem Chriſtus in ſancti hujus Miniſterii inſtitutione ſibi propoſuit. Illud enim non alio conſilio inſtituit, quam ut qui id honoris obtinuiſſent, ut eidem conſociarentur, ſuos omnes labores ad homines a præpoſtera temporalium bonorum cupiditate ſanandos, æternorumque ſtudio imbuendos referrent. Quam grave ſcandalum, cum Paſtores adeo venerandum munus ita ſuſcipiunt, ut ipſi avaritiæ & Simoniæ *execranda lepra*, ut appellare ſancti Canones inficiantur, cui remedium in aliis afferre debent.

Hujus contagii gravitate ac propagatione permotus Eſpenius, ante plures annos animum applicuerat, ut antiquitatis effata ſuper hoc argumento colligeret. Non ignorabat licet fortaſſe minus aperte minuſque impudenter in uſu poſitam, haud minus tamen communem minuſve criminoſam Simoniam eſſe. Quamobrem id in hoc Tractatu potiſſimum ſpectat, ut fraudulentas ad eam obtegendam & palliandam adhibitas rationes diſcutiat. Ejuſmodi peculiariter ſunt quæ vulgo obtexuntur, vexationis redemptio, propoſitum pacis bonum, honeſtæ ſubſiſtentiæ per penſiones reſervatio &c. Progreditur deinde Doctor hic ſingillatim ad Simoniæ genera plura; ad multiplicem rationem qua quiſpiam, peculiariter in *perſonarum acceptione*, quoad Beneficiorum collationem, in id vitii prolabi poteſt; ad adjumenta quorum ope ejus occaſionibus occurratur; ad eorum denique obligationes qui Beneficia his illicitis modis miſere adepti ſunt.

Tractatus hic medio 1686. anno in publicam lucem emiſſus eſt. *Teſtatur* pius & doctus Auctor in Præfatione *unam & unicam de Dei domo ſolicitudinem* in cauſa fuiſſe, ut ſe ipſe ad id Operis elaborandum vulgandumque conferret. Injuſtitia quam per afflictas cauſas ab ipſius mente prorſus alienas in edenda Diſſertatione ſubierat, qua Proprietatis & Simoniæ abuſum in Religioſis damnabat, eum impulit, ut per hanc enuntiationem a ſimili Beneficiariorum inſimulatione ſibi caveret qui Simoniæ quam in novo Opere impugnabat, rei eſſent. Nobis tamen ſæcularium Eccleſiaſticorum nullus occurrit, qui, quemadmodum Proprietariorum Religioſorum nonnulli, ſibi exhibito præcipuo ſui ſtatus officio ab Eſpenio præſtitum ſervitium injuriæ duxerit.

Unus, quod ſciam, P. Clenaerts quam in Regularibus tueri ſtuduerat, Simoniam in Eccleſiaſticis propugnandam ſuſcepit; nec per eum ſtetit, quin hæc diſputatio æque ac prima produceretur. En ejus initia quæ ducimus ex Hiſtorica Præfatione Tractatus inſcripti: *Repagulum Canonicum.*

Decembris die 24. ann. 1687. Eſpenius Theſes diſtributas voluit (*b*), quibus in compendium redacta Tractatus *de Simonia* ſuperiore anno editi principia continebantur. Intellexit interea non ſatis omnibus, atque adeo nonnullis e Confratrum ſuorum Juris Doctorum numero poſtremam ſecundæ Concluſionis propoſitionem probari; corollarium erat principii quod proxime ſtatutum fuerat in hæc verba: reus eſt Simoniæ naturali juri contrariæ qui per *temporale bonum* ad Beneficium ingreditur, quocunque tandem collationis, permutationis aut reſignationis titulo illud acquiratur. Nihil ſane principium hoc ipſum per ſe, quod improbaretur, exhibebat; difficultatibus tantum ſuberat conſecutio quam ex eo ducebat Eſpenius, videlicet, eo temporali bono penſionis nomine deſignato, verba, non rem ipſam mutari: *Hoc temporale, ſi penſionem voces, in voce, non in re diſtinctio erit.* Præoccupati ab occultis Eſpenii Adverſariis animi, immodicuſque molliores hominum ultra montes degentium aures lædendi timor præbuere nonnullis hujus Doctoris Confratribus verendi cauſam, ne notaretur, quaſi generatim *omnes ſuper Beneficiis penſiones* damnare voluiſſet, & impedire, ne quam Papa (Epiſcopi quoque) in ulla facti ſpecie inſtituerent; quia nempe, ſiquidem eſſent naturali juri contrariæ, quod, ajebant, propoſitio tamquam certum ponere videbatur, eas nulla Eccleſiaſtica auctoritate legitimas reddi poſſe.

Huic falſæ conſecutioni rotundis verbis Tractatus de Simonia ſuperiore anno typis editus adverſabatur. In eo caſus aperte ſtatuebat Eſpenius, in quibus ejuſmodi penſiones Superioribus per Canones creare licebat; at addebat (atque id unum enuntiabat notata propoſitio) Simoniacas eas eſſe, quas Beneficiarii, explicitis verbis aut tacite, tamquam conditionem ſine qua ſuum Beneficium non cederent, exigebant. Caſus in Theſis propoſitione deſignatus in ea tantum penſione luculentiſſime verſabatur, quæ non niſi velum quaſi quoddam eſſet, quo Simonia naturali juri contraria tegeretur. Ea igitur & in obvio naturæque conſentaneo locutionum ſenſu, & in perſpecta Auctoris mente, accurata erat.

Optabant tamen qui e Confratribus id negotii ſuſceperant, ut Eſpenius ante diſputationem perſpicue explicaret, quemadmodum propoſitionem intelligeret. At iis Doctor hic plus conceſſit quam petebant, & ad omnem cavillationem antevertendam, ſuapte ſponte, *nullo inſtigante, aut monente*, conſilium iniit, ut e Theſi per craſſiorem obductam chartam omnino eam propoſitionem extruderet.

Pergrata fuit Confratribus hæc Eſpenii indulgentia ac

libe-

(a) *Tractatus de Simonia circa Beneficia, administrationem Sacramentorum, & celebrationem Miſſarum, item de Penſionibus Eccleſiaſticis.* 686.

(*b*) Extant hæ Theſes ad Eſpeniani Tractatus frontem qui inſcribitur: *Repagulum Canonicum &c.* hoc titulo: *Diſputatio de Simonia.*

liberalitas. At Collegium ſtrictum Facultatis Juris veritum, ne quis Facultatis hoſtis ſuper hoc negotio novi Internuntii animum occuparet, quem attrectari intereſſe videbatur, ei per Epiſtolam, addito emendatæ Theſis Exemplo, quicquid hac occaſione contigerat, ſignificavit. Erat Internuntius *D. Spada* nemini non probatus hactenus, utpote *univerſim æquus rerum æſtimator, earum etiam ſuper quibus anticipata opinio ejus animo inſidere videbatur.* (*a*) Juris Facultas ita Epiſtolam abſolvebat: “ Singula hæc, excellentiſſime Præſul, tibi retulimus, ut ſi quod forte correctionis quam diximus, expers Theſis Exemplum in tuas manus inciderit, ipſe ubi prompti animi teſtis eſſes, quo Præſidens & Facultates noſtræ improbarunt, quicquid, vel *ſpecie* tenus, haud ſuos auctoritati (Papali & Epiſcopali) congruere videri poſſet. (*b*) „

Hanc agendi rationem Internuntius apprime ſibi probatam teſtatus eſt per Epiſtolam Januarii die 9. ejuſdem anni 1688. ad Lovanii Facultatum plurium Decanos miſſam quam ita reddimus: “ Accepi, Domini, cum Litteris veſtris inſigne obſervantiæ quam erga S. Sedis auctoritatem profitemini, teſtimonium. Ejus illuſtria ſpecimina præbuiſtis occaſione Theſium quas Collega veſter Eſpenius propugnavit. Quod vobis curæ fuit poſt earum Theſium examen, ut obſcuræ quædam Aſſertiones expungerentur, laude dignum omnino eſt; perinde ac facilitas qua dictos Collega veſter aſſenſus eſt, ut eas recto ſenſu explicaret. De ſingulari quam pro Sua Sanctitate teſtati eſtis, ſolicitudine vobis ago gratias quam poſſum maximas. Mihi, velim, occaſio ſe paſſim offerat, qua meum gratum animum vobis æque ac Collegis veſtris ſignificem. (*c*) „ Me profiteor &c.

Exhibuit Internuntius Eſpenio ipſi præſenti nova ſui in eum ſtudii argumenta, itineris occaſione quod Doctor hic Bruxelles habuit, ubi hunc Miniſtrum inviſit, 20. ejuſdem Januarii menſis die. Cum colloquium in ejus Theſium negotium incidiſſet, ei dixit Eſpenius haud ſe credere, propoſitionem quæ expuncta fuerat, Summi Pontificis auctoritati quidquam detrimenti afferre. *In ea enim propoſitione*, inquit, *non negatur Papam juſtis de cauſis penſiones ſuper Beneficiis inſtituendi poteſtate gaudere.* Addidi, inquit Eſpenius, quamvis idem mihi perſuaſum eſſet, me tamen voluiſſe, ob quorumdam, ineptam licet, formidinem verba delere quæ eidem occaſionem præbebant, ne qua vel minima ſuſpicio ſubeſſet me Papæ auctoritati derogare voluiſſe. Tum vero Internuntius admodum officioſe ejus erga S. Apoſtolicam Sedem obſequium excepit.

Poſt has mutuas declarationes, affulgere debebat, opinor, ſpes fore, ut altum deinceps de hoc negotio ſilentium eſſet. Id tamen tertio poſt menſe P. Clenaerts rurſus excitavit, qua maxima potuiſſet vi & æſtu, ſiquidem de efferenda deterrima, ſi qua alia, novitate actum eſſet: (*Proh Deus bone! Ergo ne ſemper Lovanii aliquid novi?*) exclamavit in quadam ad Eſpenium Apoſtrophe, ad longæ Theſis impreſſæ frontem, quam in Ordinis ſui Scholis, ejuſdem anni Aprili menſe, publice propugnavit. Subdole ſtudet in hac ipſa Apoſtrophe, quidquid contigerat, diſſimulare; ac licet Juris Facultas & Internuntius ſatis ſibi ſuperque ab Eſpenio factum putarent, perſuadere tamen nititur hujus Doctoris hac in re peculiarem agendi rationem ejus famæ, ſiquidem perſpecta eſſet, exitio fore: *Facta tua particularia*, ita Eſpenium alloquitur, *quæ hanc ſcænam ſunt comitata, ſileo; quia noſter Ordo amoris ne quidem occulta propalat vitia, ut proximus diffametur.* Ita P. Clenaerts videri volebat bene mereri de Eſpenio cujus acta quæ tamquam eidem ignominioſa unus ipſe ſibi fingebat, ſilentio tegeret, cum ejus declamatio multo contumelioſior eſſet quam facta quæ tunc enuntiare nolle garriebat. Haud diſſimili caritate ductus Religioſus hic ipſe Eſpenium excuſare contendebat, factum inquiens, ut in hac occaſione ſua quadam ſolicitudine abriperetur, aut potius, qui ejus animi candor eſt, paſſum eſſe ſibi ab hominibus fucum fieri, *Antipapalibus*, ut vocat, Papæ hoſtibus qui eo uſi erant ad faciendum quod ipſos per ſe facere puduiſſet. Jactati hi Papæ hoſtes non alii demum erant quam celebres Doctores duo, *Van Vianen & Huighens*, quos ille ibidem deſignat nomine *Convivarum ſelectorum* Eſpenii, qui, ut conſtat, in Ariani VI. Collegio, una cum his duobus Theologia verſabatur. Clenaertius tamen, ut calumniæ cujus eum pudebat, notam dejiceret, gravibus aliquibus Univerſitatis membris in privatis colloquiis ſignificavit non eam ſibi mentem in Theſi fuiſſe, ut de duobus iis Doctoribus loqueretur, quos nihilominus ipſa ſermonis ſeries apertiſſime deſignabat. At præterquam quod haud ſatis ingenua erat confeſſio hæc, ad injuriam publicam reparandam privata negatio ſatis eſſe non poterat. Ut aliam tamen ſatisfactionem Calumniator exhiberet, obtinere non potuit.

Supplevit Eſpenius in hiſtorica & apologetica Præfatione ad Operis frontem quod ſub ejuſdem anni finem edidit, hoc titulo: *Repagulum Canonicum &c.* Clenaertio vim exprobrans quam integerrimæ inſignium virorum duorum famæ ex eo capite intulerat, quod nullus ex Adverſariorum turba qui eos apud S. Sedem inviſos reddere ex tam longo tempore conabantur, attingere auſus erat. Suam deinde Eſpenius ſuper Simonia propoſitionem quæ cenſoria virga notata fuerat, Paragraphis ſeptem diſcutit. Hæc autem diſcuſſio primam Tractatus Partem conſtituit; de qua quidem egimus in hoc Articulo, tum quia Tractatum conſequitur de Simonia, tum quia nequaquam refertur ad Operis argumentum de quo in proximo Articulo dicturi ſumus.

Una temporum ratione habita, nobis eſſet habendus hoc loco ſermo de Scripto cui titulus: *Motivum Juris pro Paſtore & Æditui Eccleſiæ Parochialis S. Joannis in Molenbeca, & Sanctæ Catharinæ in Urbe Bruxellenſi, Reſcribentibus, contra R. P. Guardianum & Priores quatuor Ordinum Mendicantium ejuſdem Urbis, ſupplicantes*, (in 4. pag. 74. *cum Appendice.*) Motivum impreſſum vulgatumque fuit anno 1687. Appendix autem ſequentis anni Februario menſe. Sed quoniam Opus hoc in nulla ex Operum Eſpenii collectionibus extat, ac ſi genuinum ejus fœtum eſſe certo conſtaret, ei locus eſſe deberet in novi Supplementi ſecunda Parte, illius proinde rationem aptius in Libri III. Capite III. reddendam docuimus.

ARTICULUS V.

De Diſſertatione cui titulus: *Repagulum Canonicum adverſus nimiam Exemptionum a Juriſdictione Epiſcoporum extenſionem.*

AB Ordinarii Juriſdictione exemptiones immoderatæ de quibus in hoc Tractatu ſermo eſt, eæ ſunt quæ dum efficiunt, ut qui exempti ſunt, a propriis Epiſcopis omnino non pendeant, eos Summi Pontificis proximæ Juriſdictioni ſubdunt; & id quidem quoad ipſam Hierarchicarum functionum exercitationem, cujuſmodi ſunt divini verbi enuntiatio, Sacramentorum adminiſtratio, Pœnitentiæ & Ordinationis potiſſimum.

Ejuſmodi exemptio XI. primum Sæculo in Eccleſiam irrepſit, quo nempe tempore falſæ Decretales Epiſtolæ perturbatam notionem diſſeminaverant ſuper Summorum Pontificum poteſtate nullis terminis circumſcripta, ſuperque arrogato jure cujus vi ſuam proximam Juriſdictionem in univerſa Eccleſia cum peculiarium Epiſcoporum detrimento & abſque eorumdem conſenſu exercerent.

Re-

(*a*) Arnoldi Epiſtola 365. pag. 138. Tom. V.
(*b*) *Præfatio Repaguli*, p. 4.
(*c*) *Occaſiones quibus veſtra & veſtrorum rependere valeam merita.*

Digitized by Google

Regulares & præſertim Religioſi Mendicantes ad has ſibi comparandas exemptiones præ ceteris incumbebant; & ut earum principum ſtatuerent, eaſdemque facilius aſſequerentur, omnium etiam acerrime nova Romanæ Curiæ præſumpta jura propagare & firmare conati ſunt. Ea vero Curia, quantum in ipſa fuit, auctis cumulatiſque præter modum in eorum favorem ejuſmodi exemptionibus, hanc ſolicitudinem compenſavit.

Intellexere ſtatim Paſtores, tam primi quam ſecundi Ordinis, exemptiones has cum vera Chriſti Domini & Eccleſiæ in Eccleſiaſtico regimine mente pugnare, ſuæque ipſorum auctoritati ac ſpiritali Fidelium bono graviſſime officere. Hinc diuturnæ vehementeſque Sæcularem inter & Regularem Clerum ſuper ejuſmodi exemptionibus diſputationes. Tridentina Synodus his abuſibus remedii aliquid afferre ſtuduit, Epiſcopis, ſaltem tamquam Sanctæ Sedis delegatis in exemptos jura concedens, quibus ſpoliati fuerant, quæque ſuapte natura Epiſcopali titulo ſeu characteri addicta eſſe debent. At Regulares his poſtremis Conſtitutionibus haud ſteterunt; qui potius haud deſtitere, qua agendi ratione ipſa, qua Scriptis ſua privilegia tueri, & in dies magis amplificare. (a).

Ann. 1676. P. Jacobus a S. Antonio e Carmelitarum Ordine Conſultationum Collectionem ad horum privilegiorum augmentum firmandum typis edendam curavit; cujus nova Editio, curante ipſo, ann. 1682. non ſine additionibus prodiit; atque Opus hoc compendiarium in modum, fere quidquid Regulares ſuper hoc argumento ſcripſerunt, continebat.

Id Operis pati ſine reſponſo non potuit Eſpenii de Eccleſiaſticæ Hierarchiæ ordine ſacriſque juribus ſolicitudo (b). Hæc eum cauſa impulit, ut Tractatum de quo loquimur, elaboraret, eoque præcipuas ſuper hac materiæ Regulas, novo ipſo Jure, Summorumque Pontificum & illuſtriorum Canoniſtarum Deciſionibus firmatas in compendium redigeret. Eſpenio tamen haud ea mens fuit, ut originis & progreſſus exemptionum Hiſtoriam in hoc Scripto exhiberet (c) multoque minus refellere quæcunque ſupra modum elata Pater a S. Antonio firmare ſuo in Opere contendebat. Ita ſibi temperavit, ut eorum præcipua impugnaret, quæ ſcilicet veris Summorum Pontificum conſiliis repugnant, quæque, ſi locum haberent, tam late ſerperent, ut Epiſcoporum auctoritatis ac regiminis *extremum excidium*, totiuſque hierarchici Ordinis perturbationem inducerent.

Opus hoc, cum primum prodiit, quorumdam Religioſorum animum graviter exacerbavit; qui id etiam conſilii iniſſe videntur, ut illud Romæ damnandum curarent; quod tamen aſſecuti non ſunt. Eo miſit Arnoldus ad *D. du Vaucel* ejus Exempla duo (d), quorum unum ſibi retineret, alterum Cardinali Caſanatio traderet. Vaucelio ſignificabat eum ſe Librum legiſſe, *egregium comperiſſe*, Eſpenium ejus patrocinio eum commendare, eoque dignum eſſe. Scriptum de quo agitur, impreſſum eſt primo Lovanii ann. 1688. cum approbatione *D. Paſmans*, apud *Ægydium Denique*.

In ſuperiore Articulo de Theſibus ſuper Simonia, ac de cujuſdam propoſitionis ex iiſdem Theſibus ductæ quæ ſuapte natura eodem refertur, diſcuſſione meminimus. Forte fortuna tantummodo factum eſt, ut hæc diſcuſſio ſecundam Operis Partem conficeret, de quo in hoc Articulo diximus.

(a) *Repag.* Cap. 2. §. 2.
(b) *Epilogus ſecundæ Partis.*
(c) Materies originis & progreſſus exemptionum ſolide pertractatur a D. Van Eſpen in poſtremo Titulo corporis Juris: *Jus Eccleſ. Univ.* Part. III. Titul. XII.
(d) Arnoldi Epiſtola 402. Tom. V.

ARTICULUS VI.

De Tractatu canonico & hiſtorico de Horis canonicis (e).

Diſſertatio canonica & hiſtorica de Horis canonicis &c. ejus quæ de *Canonicorum officiis* eſt, & de qua in Articulo III. verba fecimus, Supplementum veluti quoddam eſt. Prælo tradita primum Lovanii, apud Guillelmum *Stryckwant*, ann. 1590. hoc titulo: *Theſes Canonico hiſtoricæ de Horis canonicis &c.* ut, Eſpenio Præſide, a Domino Ph. H. *Beauver*, eodem anno, menſis Julii die 20. in Adriani VI. Collegio propugnarentur.

Supra vidimus Eſpenium in hoc Collegio ſibi domicilium ſtatuiſſe, quippe quod accuratæ diſciplinæ utiliumque ſtudiorum laude præſtaret. *D. Huighens* qui tunc ei præfiebat, a *D. Van Viane* demiſſione, occaſione ſumpta, Eſpenium adegit; ut ejus Collegii Theologis, una per hebdomadam quamque Lectione edita, SS. Canones explicaret. Inſtitutionem hanc vigil as animarum moderator ceteris omnibus adjumentis addendam cenſuit quæ tam ſedulo & graviter adhibebat, ut ſibi concreditos juniores Clericos ad Eccleſiaſticam ſcientiam formaret. Eſpenius ipſe, non aliter animatus, id potiſſimum ſpectabat, ut in ſuarum Lectionum argumentum canonicas quæſtiones ſeligeret, quas ad Eccleſiaſtici Miniſterii ſanctitatem & finem maxime accommodatas ac neceſſarias exiſtimabat. Hoc conſilio aggreſſus eſt iis exponere Tridentini Concilii de Reformatione Decreta. Ei Caput XII. Seſſionis 24 occaſionem præbuit agendi de *canonicarum Horarum* origine, de præparationibus ad eas cum fructu recitandas neceſſariis, de ritibus & cæremoniis quæ eas comitantur &c. Quod ait ſuper his peculiaribus argumentis, ad antiquitatis mentem uſumque exhibendum, tantopere Alumnis placuit, ut Magiſtrum ad Scriptum ex iis conficiendum, typiſque mandandum ſollicitarent; quod perfectum fuit.

In eo celebris hujus Canoniſtæ delectus occurrit. Parum ſolicitus de myſticis & ſæpenumero parum ſolidis rationibus colligendis quas eorum plerique ſectati ſunt qui de Rubricis egerunt, eo potiſſimum operam contulit, ut antiquitatis conſuetudinem ſuper hac Eccleſiaſticæ Diſciplinæ portione ob oculos poneret, utilemque in modum internas externaſque præparationes evolveret, quibus Eccleſiaſtici publicæ precis officio ſatisfacere debent, ut vere ad eorum ſanctitatem conferat, & Fidelibus ad ſalutem exemplo. Eſpenius ipſe brevi Præfatione nobis exhibet fere quicquid hactenus ſuper hac Diſſertatione diximus.

Eſſet hic locus dicendi de Tractatibus tribus quos Eſpenius in publicis Lovanii Scholis dictavit, ſub annos 1690. 1692. & 1693. Eſt primo titulus: *De veneratione Sanctorum, Reliquiis eorum, & Sacris Imaginibus.* Alter inſcribitur: *Tractatus brevis de ſacris Congregationibus Inquiſitionis &c. pro interpretatione Concilii Tridentini; & Indicis Librorum prohibitorum.* Tertius agit: *De Jure Eccleſiaſtico Belgico.* Sed quia Tractatus hi tres ad hoc uſque tempus manu ſcripti permanſerunt, nec niſi in novo poſtremæ Collectionis ejus Operum Supplemento typis traduntur; quod proinde nobis ſuper hoc argumentum eſt, in III. tantum Libro referemus, in quem ſcilicet noſtrum de iis omnibus ſermonem reſervavimus, quæ in hac nova Collectione continebuntur.

(e) *Diſſertatio canonico hiſtorica de Horis canonicis & ſingulis earum partibus.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS VII.

De Tractatu hiſtorico & canonico ſuper omnibus Conciliorum Canonibus &c. (a).

Eſpenii Opera quorum hactenus rationem reddidimus, ad peculiaria ſolum argumenta ſpectabant ſuper quibus Doctor hic accurate collegerat, quod omnium ſæculorum Eccleſiaſtica Monumenta graviſſimum exhibebant. Jam Tractatus Hiſtorico canonicus de quo nunc agitur, imaginem primus ſuppeditat quæ generatim omnem Eccleſiæ Diſciplinam complectitur; compendiaria id quidem ratione ſolummodo; at præterquamquod Eſpenius in hanc Epitomen graviores articulos contulit, eidem præterea regulas & principia neceſſaria ad cumulatiorem ampliorem que ipſius Diſciplinæ notitiam acquirendam addidit.

Eo potiſſimum in hoc Opere ſpectavit Eſpenii diligentia, ut in ea Eccleſiaſticorum Canonum & Decretorum multitudine quæ poſt Apoſtolos edita ſunt, ea ſeligeret, in quibus SS. Patres Evangelicas Regulas proponere voluerunt, quæ Fidelium & Chriſti Domini Miniſtrorum mores omnemque vitæ inſtitutionem moderari debent, itemque effata quæ univerſi Eccleſiæ regiminis potiorem rationem oculis ſubjiciunt.

Hoc aſpectu ad Canonici Juris ſtudium incumbere, non eſt ſane in arida & exſucca litteralis ſenſus Eccleſiaſticorum Canonum inquiſitione conſiſtere, quæ ſcilicet in pleriſque Canoniſtarum occurrit; immo vero eſt, Chriſtianæ diſciplinæ vim intimamque formam meditari, ejus ſuccum, ut ita dicam, & medullam colligendi exprimendique animo. Quamobrem Eſpenius pronuntiare non dubitat ejuſmodi ſtudium iis omnibus neceſſarium eſſe qui percipiendæ Religioni peculiariter addicti ſunt, nec minus ad Theologos quam ad eos pertinere qui proprie *Canoniſtæ* nuncupantur.

Scripta Patrum Eccleſiæ, inquit Eſpenius, ſunt dubio procul unus & unicus fons, e quo *puriſſimorum Eccleſiaſticæ moralis ſcientiæ ac diſciplinæ principiorum* cognitionem hauriri liceat, eaque tantum pietatem redolent ac ſapiunt, quæ vere Evangelicæ ſimplicitatis & ſanctitatis integerrimam puritatem exhibere poſſit. Jam vero SS. Canones ſunt veluti compendium, & ut ita dicam, vitale pharmacum, ſeu ſpiritus ipſe Scriptorum Patrum Eccleſiæ, ſeu potius ad vivum expreſſa imago illius accuratiſſimi Evangelicæ moralis doctrinæ, cujus ipſi theorica principia ſuis in Operibus ſtatuerunt.

Ex his Principiis Canoniſta dignoſcitur ſpiritu, & ſapore perſuſus antiquitatis cujus ſtudium licet miſere noſtris temporibus adeo neglectum, nihilominus unum eſt quod ei abuſuum & relaxationum multitudini quæ Eccleſiam inundat, ſaltem ex parte mederi poſſit. Poſteriorum quique ſæculorum inſignes viri, quemadmodum Eſpenius, eorum malorum irruptionem & propagationem ingemere non deſtiterunt, quæ Chriſti Domini Eccleſiam deformant, quæque ejus hoſtium moleſtiis & irriſionibus occaſionem præbent. Omnes ad unum, ut Doctor hic, animadverterunt nullam remedii ſpem niſi in ſolido ſanctæ antiquitatis ſtudio politam eſſe poſſe. Quod ait Eſpenius in hanc rem, nobis in mentem revocat magni Boſſueti ſuper hoc argumento ad permovendum inſigne fragmentum, quod hoc loco abs re non fuerit. Præſul hic (b) in id incumbens, ut eam contumeliæ contemptuſque pruriginem vehementer impeteret, qua quidem ejus ætatis Cenſores de Operibus Patrum Eccleſiæ loquebantur, ſuum eſſe credidit, titulo, inquit, *ſenioris Doctoris*, & *ſenioris Epiſcopi*, juniores Theologos in hanc contumelioſam cenſuram munire, eoſque proinde ad Eccleſiæ Patrum lectionem hortari.

" Quicunque igitur idoneus Theologus, & ſolidus (Sacræ Scripturæ) Interpres evadere, vult, Patres legat & relegat. Si quando plus minutiarum nugarumque in recentiorum Auctorum Scriptis offenderint, paſſim in uno Patrum Libro, principiorum plus, *ejuſque primi Chriſtianæ Religionis ſucci* plus, quam in novorum Interpretum Voluminibus bene multis inveniet; & veterum traditionum pabulum qualique ſubſtantia quam ibidem exſuget, et copioſe, quicquid temporis in hanc lectionem impenderit, compenſabit. Quod ſi tædio afficitur quædam nactus, quæ minus uſibus noſtris erroribuſque quos agnoſcimus, accommodata ſunt, inutilia videri poſſint, meminerit, quæſo, & animo reputet, hæc ipſa, Patrum tempore, ſuum effectum ſortita, & adhuc uberrimum in iis fructum edere qui in eorum ſtudio verſantur, quia ſcilicet inſignes hi viri eo demum electorum frumento, eaque pura Religionis vi ſolidaque ſubſtantia alti ſunt; eoque primo ſpiritu cumulatis quem propius copioſiuſque ex ipſo fonte attigerunt, ſæpe quod excidit & ſæpe ſponte fluit ex animi plenitudine, eſt ad alimentum quam quod meditatio deinde protulit. Atque id nimirum cenſores noſtri non ſentiunt. „

Maxime, ſi quis alius, Boſſuetio concinit Eſpenius ſuper argumento quod ea ſingulari vi eximius Præſul expoſuit; ac minus ad eumdem accedit quoad eum moderationis & æquitatis ſpiritum quo æque, ac ſpiritu fortitudinis & roboris ad Eccleſiæ regimen opus eſt. Quod cauſa eſt, quamobrem moneat Canoniſta noſter, collato ad antiquitatis inveſtigationem animo, recentioris Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudium non *omnino negligendum* eſſe. Quamvis enim veteris diſciplinæ ratio magis Chriſti Domini Eccleſiæque menti reſpondeat, ejuſque redintegratio expetenda ſit & curanda pro viribus, nec *poteſt* tamen, nec *congruit*, ad novam ſemper & ubique abrogandam incumbi, ut vetus pertinaciter reſtituatur. Veteris ſane diſciplinæ ratio prorſus & integre nobis eſſe debet regulæ loco; at ratio hæc ipſa nos docet in externarum diſciplinæ conſuetudinum negotio varietati locum eſſe poſſe quæ temporibus, locis, perſoniſque conveniat, nunquamque licere in recti ordinis, pacis, communiſque Fidelium boni detrimentum eaſdem invertere.

Id Eſpenium impulit, ut in ſuo de Canonibus hiſtorico Tractatu, recentioris diſciplinæ Eccleſiæ compendiariam Hiſtoriam ejuſque præcipuarum ſanctionum epitomen traderet; addita potiſſimarum novi Juris collectionum notitia, non ſine gravibus adnotationibus, quarum ope apocryphæ quædam laciniæ in illud inductæ dignoſcerentur, & genuina monumenta illuſtrarentur.

Eſpenii Opus hoc impreſſum fuit primo, ann. 1693. Leodii apud *H. Hoyoux*, cum approbationibus elogiorum plenis, *DD. Eyben* Antverpienſis Theologi, & *Le Beau* Examinatoris Synodalis. Periodicorum Operum Auctoris illud eodem in pretio ſe habere teſtantur, Quanti ipſum faciat D. Salmon (c) Doctor & Bibliothecarius Sorbonicus, videri poteſt in ejus Tractatu de ſtudio Conciliorum &c. impreſſo Pariſiis in 4. ann. 1724. (II. Parte, cap 2 p. 275. & ſeq.) (Salmon de Studio Conciliorum latine a nobis primum donatus, Prima hæc Editio prope ſexcentas paginas in 4. complectitur. Non extat id Operis in primis Editionibus Operum Eſpenii, quæ Lovanii ann. 1700. & Coloniæ ann. 1702. elaboratæ ſunt. At Colonienſi ann. 1709. & Lovanienſi (ſeu Rothomagenſi) ann. 1721, itemque ſubſequentibus inſertum fuit.

Poſtremæ Editionis Auctor (ann. 1753.) conſulto illud expunxit, quia nobis ejus loco, primum, multo

(a) *Tractatus Hiſtorico-canonicus exhibens Scholia in omnes Canones Conciliorum &c. necnon famoſiores Canonum Codices &c.*

(b) Defenſio SS. Patrum &c. L. IV. cap. XVIII.

(c) Exhibita hujus Operis Analyſi, ſuam ita mentem aperit Salmon: *denique pronunciari poteſt docti hujus viri* (Eſpenii) *animadverſiones graviſſimas, & apprime utiles eſſe.*

fuſius in omnes Canones Commentarium exhibuit. Poſterius Opus hoc ad eamdem ac prius formam exactum eſt; ſed mirum in modum auctum, & ſuper articulis pluribus emendatum. Fuiſſet acta agere, quod dicitur, Tractatus hos duos exhibere. Satis ergo habuit novus Editor utraque manu complecti quod in hoc novo Tractatu, ad verbum e veteri ſumptum eſt. Dici poteſt novum hoc Eſpenii Commentarium eſſe complectum Opus ſuper veteri novoque Jure Canonico (quod; Tractatu de quo ſupra ſermo ſuo loco in Tom. V. relicto; Tom. VII. Edit. noſtræ Balleonianæ per ſe efficit.) oon qood Auctor animum applicuerit, ut ejus omnes ad unam partes, oulla excepta, explicaret, & quod eorum oihil omiſerit quod aliqua animadverſione dignum erat; quodque denique facillimum eſt id hoc ſubſidio ſuppleri quod ad peculiarium Canonum quos haud explicuit Eſpenius, intelligentiam deeſſe poſſet. Hujus poſtremæ Editionis prudeos Auctor poſtremum Opus hoc juſtis elogiis cumulavit, litterariæ reipublicæ gratulatus cui tandem illud exhiberi potuerit. Quibus illud exiſtere ſuboluerat, apprime in votis erat, ut publici juris fieret. Complectitur univerſum poſtremæ Editionis Tomum tertium & quarti partem. Deſudavit Eſpenius ad vitæ finem, ut extremam ei manum imponeret; nec eidem deſunt adorationes aliquæ cum Epiſcopi *Babylonis*, tum *D. Wynants*, cui dubio procul per illud breve tempus quo ante mortem in Hollandia verſatus eſt, manuſcriptum codicem concrediderat. Magno huic Commentario inſeruit Editor *Diſſertationem de ſtabitate diſciplinæ veterum Canonum* quæ Theſium in modum jam inde ab ann. 1696. typis edita fuerat, & de qua dicemus in proximo Articulo.

ARTICULUS VIII.

De peculiaribus quatuor Van Eſpenii Diſſertationibus.

AGere ingredimur in hoc Articulo de peculiaribus nonnullis Eſpenii Diſſertationibus qoæ prope nihil aliud a nobis poſtulant, quam ut earum primæ editionis epocham indicemus. Ejuſmodi Scriptorum occaſio & argumentum fere innuuntur in Monito vel in Operis corpere.

Tractatus de Parochorum in Decimas & Oblationes jure.

I. Horum Tractatuum primus inſcribitur: *Tractatus de jure Parochorum ad Decimas & Oblationes, & de Competentiæ paſtorali*; tribuitur in Partes tres, typis primum traditus ann. 1694. Leodii, apud *H. Hoyoux* (10 12. p. 132.) cum Joannis *Le Beau* Parochorum Decani & Synodalis Examinatoris approbatione. Extat in prima Eſpenianorum Operum Editione quæ ann. 1700. Lovanii prodiit, & in ſubſecutis omnibus.

De ſtabilito diſciplinæ veterum Canonum, ac de legitimo eorumdem uſu.

II. Februarii menſis die 22. ann. 1696. propoſuit Eſpenius Lovanii publicis Scholis a Domioo Joſeph *de Brigode* propugnandas Canonicas Theſes ſuper quibus eo anno dubio procul in ſua ſex hebdomadarum Lectione verſatus fuerat. Erat his Theſibus titulus: *De veterum Canonum ſtabilitate, de canonica quam continent, diſciplina, & de legitimo eorum uſu.*

Statuit in his Eſpenius veteres Canones reliquis gravitate & utilitate præſtare; Eccleſiam a ſua veteri diſciplina nunquam niſi ægre recedere; abſonum fore tanquam veterum Canonum abrogationem, complurium Catholicorum contrariam conſuetodinem sui Eccleſiæ tolerantiam ſpectari; ſanctam hanc Matrem optare & curare, quoad per eam fieri poteſt, ut vetus diſcipline io integrum reſtituatur; eſſe tamen certas quaſdam regulas ad hanc redintegrationem ſervandas; hujus diſciplinæ vim & rationem immutabilem eſſe, & ad naturale divinumque jura ſpectare; & quod inde conſequitur, veterum Canonum ſtudium, eorum etiam qui non amplius uſui ſunt, ſemper eſſe, Paſtoribus potiſſimum, apprime utile.

Diſſertatio hæc primo quidem ſeorſim in Theſium formam impreſſa non occurrit Eſpenii ceteris Operibus addita, niſi in poſtrema Editione ano. 1753. Eam Editor in Volumine III. ad frontem *Commentarii ſuper Canonibus*, cum aliis noonullis quæ deinde ſubdit, tanquam magni hujus Operis Prolegomena, collocavit.

De Munerum Officiorumque venalitate.

III. Diſſertatio inſcripta: *Diſſertatio ad Legem Juliam, de Ambitu, ſive de vetita Officiorum venalitate*, typis edita prodiit Lovanii, Theſis in modum, apud P. Zangrium, & in publicis Scholis a Jacobo *Soenens*, Maji die 27. anno 1700. propugnata. Non extat in Eſpenii Operum Editione quæ prima hoc eodem anno Lovanii elaborata fuit. Ea tamen Colonienſi Editioni ann. 1702. & ſubſecutis inſerta eſt.

In hac Diſſertatione Eſpenius avaritiam & ambitionem quæ efficit, ut Reipublicæ honores & munera emantur, cum Simonia comperat, per quam ad dignitates & functiones Eccleſiaſticas pervenitur; oſtenditque vitiom prius æque olim civilis Imperii bono perniciosum ſpectatum foiſſe, ac Simonia inſtitutioni Chriſti Domini Eccleſiæque bono pernicioſa fuit eritque ſemper. Romanarum deinde Legum contra publicorum Munerum venalitatem, a Reibuplicæ adhuc ethnicæ primordiis, ad Imperatoris uſque Juſtiniani tempora, compendiariam traditionem affert. Ejuſmodi etiam Leges aliquæ comperiuntur a Galliarum Regibus editæ, ad uſque Ludovici XII. tempus, qui neceſſitatis ſpecie cui Regnum ſubeſſet, primus publica Officia, a Judicum Magiſtratibus diſtincta, vendi paſſus eſt. Venalitas hæc, regnante Franciſco I. prorſus in libero uſu poſita, demum, eorum ſaltem temporibus qui deinceps regnaruot, ad ipſa Judicaturæ Officia devenit.

Pernicioſo huic abuſui Pariſienſis Senatus pro viribus obſtitit. Poſtulavit ad uſque XVI. ſæculi finem jusjurandum præſcriptum in Codice, *ad Legem Juliam*; quo declaratur nihil datum eſſe, ut ad ea publica munera perveniretur; nec alia de cauſa quam quia hujus abuſus abolendi ſpes evanuerat, & periculum erat, ne veteri novus publici perjurii abuſus adderetur, ann. 1597. jusjurandum hoc abolevit. (*a*)

Felicior ſuper hoc articulo fideliorque Brabantia fuit. Affert in Officiorum venalitatem Eſpenius Philippi II. & Philippi IV. Leges, magni momenti Conſultationem (*b*) Archiduci Leopoldo a Brabantiæ Conſilio exhibitam, & Deciſionem Facultatum trium, Theologiæ, Juris Canonici & Juris Civilis Lovanii ann. 1634. (*c*)

De Diſſertatione ſuper Probabilitate.

IV. Eſt quod credamus Diſſertationem ſuper *Probabilitate*, ſeu ſuper hac Juris Regula : *In dubiis ſemita tutior eſt eligenda*, (perinde ac ſuperiorem Diſſertationem, *ad Legem Juliam*) publice ab Eſpenio in ſex hebdomadarum Lectionibus dictatam, vel ad Theſium for-

(*a*) Loiſeau de Offic. Lib. III.
(*b*) Eſt hæc 150. Deciſionum celebris Stakmans.
(*c*) Videri poſſunt uſus Brabantiæ, & juramenta quibus omnes Magiſtratus ibidem ſubduntur, fuſius explicata in Jure Eccl. univerſo D. Van Eſpen, Part. III. Tit. 9. cap. 11, 12. & ſequentibus.

mam in Lovanii publicis Scholis propugnatam fuiſſe. Ob hanc ſane cauſam Diſſertationes hæ nulla prorſus approbatione munitæ ſunt, quemadmodum fere ſuæ ſunt ceteris omnibus Eſpenii Operibus approbationes. Quo potiſſimum anno Diſſertatio de Probabilitate typis tradita primum fuerit, nobis certo non conſtat. At exploratæ fidei eſt eam ante ann. 1700. concinnatam fuiſſe, quippe quam exhibet hujus Doctoris Operum Editio I. quæ hoc ipſo excurrente anno Lovanii perfecta fuit.

In ea Van Eſpenius propoſitum argumentum admodum compendiaria tantum ratione, & quidem Canoniſtam potius quam Theologum agens pertractat. At Probabilitatis Syſtema graphice deſignat, inquiens poſt Fagnanum (quem Cardinali *de Aguirre* (*a*) *omnium ſui temporis Canoniſtarum doctiſſimum & celeberrimum* prædicat) ejuſmodi opinionem *omnium tam poſitivi quam naturalis & divini Juris de moribus regularum eversionem* exciaiumque eſſe; ac poſſe, quod reapſe jam præſtitit, ſuper omnibus moralis diſciplinæ quæſtionibus generalem Pirhoniſmum inducere; Pirhoniſmum qui non ad ea ſolum refertur quæ ſalutem ſpectant, verum etiam ad capita quæ in civili ſocietate ac Tribunalium Juſtitiæ Juriſprudentia ſunt maxime neceſſaria ceterorumque graviſſima. Super hoc poſtremo articulo Eſpenius peculiaria exempla profert, e quibus infert Fagnanum jure optimo hanc Probabilitatis *monſtroſam doctrinam tanquam diabolicum inventum* notaſſe. (*b*)

Hanc de Probabilitate Diſſertationem excipit altera in qua Eſpenius veram ſignificationem exponit V. Regulæ Juris: *In pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis*; hujus nimirum Regulæ abuſum refellit, quo Caſuiſtæ non modo Probabiliſmum, ſed alias etiam laxatas ſententias plures firmare conantur. Hæc altera Diſſertatio Paragraphos octo continens conficiebat Articulum IV. Tractatus quem Eſpenius in ſex hebdomadarum Lectionibus poſt ann. 1686. dictaverat. Erat ei titulus: *Reflexiones ad aliquas Regulas Juris.* Reliquos hujus Tractatus Articulos exhibebimus in novi Supplementi II. Parte, eritque infra de iiſdem ſermo (L. 3. Cap. 3. Art. V.)

Diſſertationes duæ de qoibus hactenus, & in *Reſtrictiones mentales* tertia quam non agnoſcimus, Jeſuitis anſam præbuerunt, ut procacem Libellum, hoc titulo impreſſum, *Epiſtola Parenetica de Officio Doctoris*, in hunc Doctorem emitterent. Hi Patres quibus ita parcebat Eſpenius, ut a nomine ipſo abſtineret, non potuere tamen unum inter eorum Theologiæ præcipua dogmata ab eo impetitum æquo animo pati. Id ulti ſunt hoc Scripto per petulantes injurias, hac nova cauſa ceteris addita, quas aliunde ſibi ſuppetere contendebant, ut quidquid oppugnationum in eorum poteſtate erat, in Doctorem hunc excitarent.

Nobis ipſi temperare non poſſumus, quin miram quamdam hoc loco inter celebrem Fagnanum & Doctorem noſtrum conſenſionem animadvertamus. Primus quem Eſpenius *acerrimum Probabilitatum profligatorem* appellat, dignus fuit, quem hoc ipſo ex capite, teſte Cardinali de Aguirre, Jeſuitæ perſequerentur, & inter *Bajaniſtas & Janſeniſtas* referrent; nec dubitare poſſumus, quin Eſpenii in hoc novum morale placitum ſolicitudo, & cum veterum Eccleſiæ dogmatum propugnatoribus conſpiratio fuerit præcipua vexationum cauſa quas in eum ad uſque vitæ finem, iidem Patres, obducta eadem Janſeniſmi ſpecie, concitarunt.

Novum calumniæ argumentum nacti ſunt in Scripto cui titulus: *Motivum Juris, ſeu Defenſio Seminarii Leodienſis &c. contra auſum & Libellos Jeſuitarum Anglicorum ejus Urbis*; quod Eſpenio tribuit Auctor Supplementi ad Dictionarium Moreri, Edit. ann, 1732. impreſſum in 4. & in 12. ann. 1699. Nos ejus Hiſtoriam dabimus in horum Monumentorum Libro III.

ARTICULUS IX.

De Corpore Juris inſcripto : Jus Eccleſiaſticum univerſum &c.

Si hiſtoricum & canonicum de Canonibus Tractatum exceperis, Eſpenii fœtus quos hactenus expendimus, de peculiaribus tantum quæſtionibus agunt, quas ut pertractaret, eum Eccleſiæ res, providentiæ rationes, ſuæque ipſius oppreſſorumve innocentium hominum defenſionis neceſſitas impulerat. At ea jampridem obſervabatur ejus animo cogitatio, ut Opus ederet, in quo congeſtæ graviſſimæ omnes ſuper Eccleſiaſtica diſciplina quæſtiones occurrerent, & ordine ac methodo diſcuterentur, cujus ope novam mutuo lucem acquirerent. Magnum Opus hoc ſub anni 1699. finem perfectum fuit. Prodiit primum ſequenti anno Lovanii, apud Guillelmum *Stryckwant*, & Bruxellis, apud *T. Serſtevens*, cum approbatione & privilegio, in duobus Voluminibus *in folio.* (*c*)

In hujus excellentis Operis texenda hoc loco analyſi ſeu elogio non immorabimur. Jamdiu eſt, quod id ante nos alii præſtiterunt. Videri poteſt quod de eo dicitur in Bibliotheca *Auctorum Eccleſiaſticorum* Dupinii (proſecutione ſecunda V. partis Auctorum viventium), in doctorum Virorum Ephemeride, menſibus potiſſimum Auguſto anno 1700. Decembri 1753. Januario & Aprili 1754. In I. & II. Supplemento Dictionarii Moreri, & in *Præfatione hiſtorica poſtremæ* Editionis Operum D. Van Eſpen.

Satis fuerit nos in præſentia, poſt Doctorem (*d*) hunc ipſum, præcipuam & inſignem notam magni hujus Operis exhibere. " Peculiariter, inquit, in ſuo
" Jure Eccleſiaſtico univerſo (Sacris Litteris, & anti-
" quitatis monumentis regulæ loco ſumptis) in id in-
" cumbit, ut Poteſtatum duarum (ſpiritualis & tem-
" poralis) fundamenta, originem & naturam expen-
" dat, earumque Juriſdictioni juſtos terminos ſtatuat;
" id unum ſedulo propoſitum habens, ut *Cæſari quod*
" *Cæſaris eſt, reddat, & Deo quod Dei eſt*.... non ita-
" que, ſubdit, mirum videri debet eorum Theologo-
" rum nonnullos qui omnino non niſi Theologiæ Scho-
" laſticæ ſubtilitates agnoſcunt, eoſve qui ob propriam
" utilitatem ſe totos arrogatis Romanæ Curiæ juribus
" manciparunt, quædam in hoc Opere nactos eſſe quæ
" iis diſplicuerint. " Quæ peculiaris nota in Eſpenii *Jure Eccleſiaſtico* univerſo, in aliis pariter omnibus ejus Operibus eminet, & potiſſimum in ipſius Tractatu de Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ cum Regiis Juribus, qui paulo ante prodierat. In eo ſcilicet impugnabat incompetentiam (arrogatam) Sæcularium Tribunalium ad judicandum *de poſſeſſorio* in ſpiritualibus negotiis, ad reprimendas facti vias, proceſſus irregulares, & violentias ab Eccleſiaſticæ auctoritatis Miniſtris editas, & ad cognoſcendam de privilegiis & Immunitatibus a temporali Poteſtate conceſſis Eccleſiæ.

Cum Eſpenii magnum Opus eodem anno publici juris factum eadem firmius fuſiusque evoluta & probata principia complecteretur, placitorum ultra montes obtinentium, & Eccleſiaſticæ impendentis omnino, Juriſdictionis fautores ad ejus proſcriptionem obtinendam ſub novo Pontificatu Clementis XI. qui iis multo magis quam ejus Deceſſor favebat, animum intenderunt. D. Van Suſteren Magnus Vicarius Archiepiſcopi Mechlinen-

(*a*) In Synopſi Collect. n. 40.
(*b*) D. Van Eſpen admodum vehementer Probabilitatem in aliorum ſuorum Operum pluribus impugnavit. Videri poteſt quod ait ſuper hac re in ſua contra religioſæ proprietatis vitium Diſſertationis Apologia (Apoſtrophe §. 5.) & ad calcem *Tractatus hiſtorici & canonici* (Part. X. cap. 1. §. & cap. 3. §. ult. in fine.)

(*c*) Approbationes ſunt diei 11. Novembris ann. 1699. & 16. Martii 1700.
(*d*) Libellus ſupplex ad conſilium Status Bruxellarum, die 13. Julii ann. 1719. Æquitas Sent. p. 5.

Digitized by Google

ſis (*de Præcipiano*) ab ineunte ætate (*a*) Jeſuitarum alumnos ad hanc procurationem ab hoc Præſule Romam miſſus, eique perficiendæ idoneus eſt habitus. Sane Opus ad S. Officii Congregationem ann. 1702. delatum denuntiatumque, at ita clam & in aurem, ut D. Van Suſteren fateretur ipſe *R. P. d'Elbeque* Dominicano qui tum quidem Romæ ex ejus Congregationis Conſultoribus unus erat, ea de re, præter Aſſeſſorem S. Officii eumque ipſum, conſtare nemini. Elbechius tamen cui aliqua ſuberat negotii ſuſpicio, cum eum D. Van Suſteren die 6. menſis Septembris ann. 1702. conveniſſet vale dicturus antequam in Belgium diſcederet, aſſecutus eſt, ut de re tota certior fieret. Uſus ad id Magni Vicarii officioſis ad eum verbis ſuper gravibus occupationibus quibus a ſacris Congregationibus ſubdebatur: *ita*, reſpondit, *equidem valde, ac ſæpe ſacrarum Congregationum juſſu diſtineor; atque adeo mihi fortaſſe demandabitur examen Juris Eccleſiaſtici univerſi D. Van Eſpen quod a te nuper denuntiatum fertur. At in anteceſſum ſciat, velim, ſiquidem hanc provinciam obire jubear, haud profecto id mihi conſilii fore, ut Eſpenianum Opus damnetur; illud enim legi; nec in eo quidquam cenſura dignum comperi.* Erubuit Suſterenius id audiens.... obſtupuitque, at momento poſt ad ſe rediens animumque recipiens, voce ad modeſtiam compoſita: " *Nec nos*, inquit, Pater mi, Librum hunc tan„ quam continentem aliquid *contrarium fidei & bo„ nis moribus*, ſed ſolum quia non ſatis favet Eccleſia„ ſticæ Juriſdictioni, ſeu potius quia eam deprimit & „ impugnat; atque inter alia ſeculari Poteſtati id juris „ tribuit, ut dubias in (Eccleſiaſticæ) immunitatis ne„ gotio cauſas judicet finiatque: „ *Hoc vero rerum genus*, repoſuit Elbechius, *haud e noſtra competentia eſt; ad nos Theologos.... At valde miror ex te nunc audiens nihil vos fidei boniſque moribus contrarium in hoc Opere nactos eſſe, & illud nihilominus denuntiaſſe.*

Elbechius hoc ipſe curioſum colloquium Eſpenio ſignificavit die 9 Septembris ann. 1702. per Epiſtolam quam Doctor hic in ſui cum D. Govarts ann. 1719. litigii ſerie apud Magnum Mechlinenſe Conſilium protulit. (*b*) Elbechii declaratio a D. Van Suſteren ad S. Officii Cardinales allata, fortaſſe cauſa fuit, quæ in hoc Opus perſecutiones ad tempus ſtitit; quæ anno tantum 1704. redintegratæ, quo tempore agebatur apud Romanam Curiam, ut admodum abſona & præpoſtera Decreta in Coddium Archiepiſcopum Ultrajectenſem ejuſque Clerum cujus Eſpenius tanquam conſilium ſpectabatur, emitterentur. Ergo *Fabrom* Jeſuitarum emiſſarius qui Hollandiæ Clero perinde atque Eſpenio apertum bellum indixerant, rationem invenit qua obtineret in *Jus Eccleſiaſticum univerſum* Sancti Officii Decretum quod editum Aprilis die 22. ann. 1704. & inſequentis Octobris die 4. vulgatum fuit. Confectum eſt Decretum hoc contra expreſſam Elbechii ſententiam, unius e Conſultoribus quibus hoc demandatum negotium fuit. Nulla ibidem occurrit peculiaris notatio, nulla hujus damnationis expreſſa cauſa; at in eo tamen omnes, cujuſque generis & conditionis fuerint, abſolute & generatim prohibentur Opus hoc rurſus imprimere aut imprimendum curare, retinere & legere &c. (*c*)

Tam parum Decreti hujus habitata ratio, ut quadriennio poſt, hoc ipſum Opus Eſpenii, non ſine ejus Opuſculorum Collectione, rurſus imprimeretur Coloniæ cum privilegio & approbatione *D. Brouwer* ordinarii Librorum Cenſoris, die 12. Julii ann. 1708. Idem tertio typis traditum in eadem Urbe ann. 1729. munitumque amplo privilegio quod Imperatoris Caroli VI. manu ipſa, Maji die 24 ann. 1728. firmatum fuerat. Aliæ præterea ejuſdem Operis Editiones tres, Lovanii (ſeu Rothomagi) ann. 1728. Venetiis & Pariſiis prodierunt. Ejus defenſionem ſuſceperunt Supremo Belgii Tribunalia, quoties impetitum fuit, & peculiariter ann. 1722. 1728. 1729. 1736. 1738. 1739. 1744 1749. 1758. 1759. (*d*).

Magni Mechlinenſis Conſilii Arreſtum diei 23. Februarii ann. 1722. tanquam Operum Eſpenii, & potiſſimum ejus *Juris Eccleſiaſtici univerſi* Apologia numeris omnibus abſoluta ſpectari poteſt. D. Govarts eo temeritatis devenerat, ut illud in Epiſtola ann. 1718. ad Mechlinenſem Archiepiſcopum miſſa contumelioſe impugnaret; ea de re apud Regimen conqueſtus Eſpenius; Magni Mechlinenſis Conſilii Regius Aulicis Miniſterium in mandatis dedit, ut Eſpenio ſe addentes, jus in Govartium peterent, quatenus de S. M. juribus & prærogativis agebatur. Suam is cauſam defendit pro viribus, damnatus tamen, ut, quo Juſtitiæ ſatis fieret, deletum notatumque videret, quidquid injurioſius acerbiuſque in Eſpenium & in ejus Opus ediderat, prohibituſque, ne quid ejuſmodi deinceps auderet proponeretque. Suus eum titulus Vicarii Apoſtolici Sylvæ Ducis, & Conſiliarii Clerici Conſilii ejuſdem Mechlinenſis dubio procul graviori animadverſioni ſubduxit.

Corpus *Juris Eccleſiaſtici univerſi* impreſſum primo anno 1700. haud mediocriter auctum deinde fuit *Supplementi* ope, qui fructus erat Animadverſionum & Inveſtigationum Eſpenii per 27. aut 28. vitæ poſtremos annos. Supplementum hoc ann. 1729. typis editum non ſine honorifica approbatione *D. Novet*, ex celeberrimis Advocatis Parlamenti Pariſienſis in re Canonica. Declarat Novetius hujus ſe Supplementi manuſcriptum Exemplar legiſſe, & comperiſſe *intima eruditione plenum quæ exiſtimationi probe reſpondet quam Auctori*, inquit, *jure ſane optimo præcedentia Opera compararunt. In eo continentur*, proſequitur Novetius, *doctæ curioſæque Diſſertationes plures ſuper Eccleſiæ veteri diſciplina, & inſtitutiones quas Auctor ibidem tradit, pleræque videntur iis in locis quæ in primo Opere deſignat, omnino deſiderari.* Super hoc Supplemento videri poteſt doctorum virorum Ephemeris, menſ. Jun. ann. 1729. & Trevolienſis, inſeq. Aug.

In Editione Operum Eſpenii ann. 1753. Supplementum hoc non conficit diſtinctum Opus. Peculiaribus ad quæ referebatur, *univerſi Eccleſiaſtici Juris* locis inſertum fuit, appoſitis *manibus*, ad cujuſque additionis initium & finem, quarum ope vetus univerſi Eccleſiaſtici Juris textus diſtingueretur. (Vide Articulum XIX. §. X. in quo hujus vitæ Scriptor, pro rei veritate, fatetur, ordinem, quo hoc Supplementum diſpoſitum eſt in Edit. Pariſienſi 1753. confuſionem parere; In novo ad omnium Eſpenii Operum ſupplemento (*e*) fragmentum occurret, qui in priori Editione locum habere debebat, & Editoribus excidit. Spectat hoc ad celebrem controverſiam: an perſonalis in Eccleſiaſticos citationis Decretum ſuſpenſionem ab officio ſecum trahat.

(*a*) Motiv. D. Mart. p. 10.

(*b*) Occurrit Epiſtola hæc frontem Operis inſcripti: *Æquitas ſententiæ Parl. Mechl.* impreſſique in Eſpenianorum Operum corpore.

(*c*) Extat Decretum hoc, quam late poteſt, in Tractatu cui titulus: *Æquitas Sententiæ*, ad calcem Requiſitionis civilis D. Govarts.

(*d*) Arreſtum magni Conſilii Mechlinenſis, diei 23. Februarii anno 1722. Conſultatio Supremi Conſilii Brabantiæ, diei 18. Februarii ann. 1718. Repræſentationes ejuſdem Conſilii ſuper Plac. die 20. Junii ann. 1729. Ejuſdem Conſultatio, diei 12. Januarii ann. 1736. Decreta Conſilii Belgii, die 18. Novembris ann. 1738. & 15. Januarii ann. 1739. Decretum Conſilii Supremi Brabantiæ, die 20. Junii ann. 1739. Ejuſdem Repræſentatio, Maii 10. ann. 1744. &c. Vide Monumenta hæc ad novi Supplementi frontem.

(*e*) II. Part. n. XII.

ARTICULUS X.

De Tractatu ſuper Eccleſiaſticarum Immunitatum concordia cum Regiis Juribus (a).

Quo tempore, & qua occaſione prodierit, declaratio.

I. ANno 1700. elaboratus vulgatuſque Tractatus hic. Inibi Van Eſpenius Scriptum refellit, quod *D. Govarts*, Magni Conſilii Mechlinenſis Membrum, & *D. de Precipiano* ejus Urbis Archiepiſcopi Vicarius Generalis ad *perſonalis Sacerdotum Immunitatis* defenſionem ſuperiore anno in lucem ediderat (b).

Editor Operum Eſpenii, quæ ann. 1753. typis tradita, deceptus eſt in Præfatione ſuper Origine Operis *de Concordia Immunitatum &c.* ſuperque ratione quæ eidem eſt cum ejuſdem Auctoris Diſſertatione ſuper Immunitate locali & aſyli jure. Se credidiſſe ſignificat poſtremum Opus hoc primum fuiſſe quod Govarts confutaverit in Scripto cui titulus, *Certamen pro Immunitate Eccleſiaſtica locali &c.* & hoc ipſum poſtremum Opus præbuiſſe locum Eſpenii Tractatui de quo agitur hoc loco, ſuper Eccleſiaſticæ cum Regiis Juribus Immunitatis Concordia.

Certum contra eſt hunc poſteriorem Tractatum præviviſſe Operi ſuper aſyli jure, nec impugnari potuiſſe a Govartio in localis Immunitatis defenſione quæ ad hujus ſæculi initium prodiit, quandoquidem non niſi ann. 1721. Eſpenii Operibus addictus prœlis primum ſubiit; & ipſe Scripti Govartii confutatio eſt. Nec magis hoc Govartii Scriptum Eſpenianæ Diſſertationi ſuper Eccleſiaſticæ Immunitatis & Regalium Jurium Concordia locum præbuit. Diſſertatio hæc ante defenſionem Immunitatis Eccleſiaſticæ localis Govartii, vel eodem ſaltem tempore impreſſa fuit. Ejus igitur primum in perſonalis Presbyterorum Immunitatis defenſionem Opus, ann. 1699. typis editum cujus Titulus ab eodem verbo incipiebat, (quodque ob hanc cauſam cum ſecundo confuſum fuit) Eſpenianæ ſuper Concordia Diſſertationi occaſionem ſuppeditavit.

Govartii Scriptum primum quod ibidem refellitur, non Eſpenii ſuper aſylis Diſſertationem, ſed Hiſpanici ſupplicis Libelli, auctore *P. Palazol* Jeſuita, per Belgicos Theologos confutationem impetit. Poſt hanc diſſuſionem quæ cauſam explicat, propter quam Operis de Eccleſiaſticæ Immunitatis Concordia rationem reddimus, antequam de Diſſertatione ſuper aſylis loquamur, exponendas ſuſcipimus generales cauſas quæ Eſpenium, ut de hoc rerum genere ſcriberet, impulerunt, & peculiarem occaſionem qua ductus Tractatum elucubravit, qui nos detinet in hoc Articulo. Paulo quam fere, longiores erimus, quia nobis argumentum grave & in curioſitate poſitum viſum eſt.

Eſpenii de Principum Juribus ſolicitudinis cauſa.

II. Id Scripti primum eſt quod Eſpenius protulit, ut temporalis Poteſtatis Jura ex profeſſo tueretur; atque in hujus Operis proſecutione compertum fiet hoc ipſum in hoc genere poſtremum non eſſe; eo enim ſuſius hac de re ſcripſerunt Auctorum pauci, multoque pauciores puriore & a propriis rationibus alieno id animo præſtiterunt; ita quippe ſe habebant tempora quibus elaborabat, ut nullam ab hominibus compenſationem expectare poſſet. Ejus omnia præterea Scripta eo primo Chriſtianæ Religionis ſpiritu perfuſa ſunt, qui non niſi recti ordinis ſtudium, & in Poteſtates a Deo ſtatutas obſervantiam redolet. Ei ſollemne ſacrumque erat Evangelicum effatum illud, Deo quod Dei eſt, & Cæſari quod Cæſaris eſt, reddi oportere. Ex hoc principio ſuum eſſe potiſſimum credidit, ut pro temporali Poteſtate tanquam pro aris, quod dicitur, & focis pugnaret; ac ſe quidem hac in re ipſa graviſſimum Eccleſiæ ſervitium præſtare crederet. Probe ac ſolide intelligens, quæ Eccleſiaſticæ Poteſtatis vis & ratio eſſet, quæ eidem addita privilegia, perſuaſum habebat nihil Eccleſiæ glorioſius fieri poſſe, quam ſi oſtenderetur tantum abeſſe, ut ſpiritales facultates a Chriſto Domino ſuis Miniſtris conceſſæ vel leviſſimum terrarum Orbis Principibus detrimentum afferre poſſent, ut potius ad eorum auctoritatem roborandam, ſubditorumque animis erga ipſos obſequii & obedientiæ longe perfectiſſimæ ſenſa inſpiranda apprime facerent; nihilque contra ad infideles Principes a chriſtiana fide longius amovendos, eoſque quorum fides non ſatis altas radices egerat, in Eccleſiam concitandos vehementius acriuſque eſſe, quam eorum ſyſtema qui Eccleſiaſticos eorumdem poteſtati ſubducere non contenti, ſtatuentes omnino perſonas, bona & loca Deo conſecrata ab ipſis non pendere, omnia præterea totius Univerſi Regna omneſque ſupremos Principes Tiaræ ſubdere conniuntur.

Ejuſmodi Syſtematis falſitatem, periculum & incommodum Eſpenius admodum maturæ perſpexit. At videbat eodem tempore immanem progreſſum quem illud in Eccleſia jam inde ab inductis falſis Decretalibus, in primis vero poſt Gregorii VII. Pontificatum ediderat, Animorum contentionem videbat, qua Romanæ Curiæ aſſentatores illud propagare & auctoritate in dies auctum firmare ſtudebant; falſamque ſolicitudinem qua eos perſequebantur, quibus ſatis animi erat, ut iis obſiſterent, eoſdemve impugnarent. Nihil tamen in harum veritatum defenſione firmum conſtantemque ejus animum frangere potuit; & qui ſemper earum intrepidus invictuſque confeſſor extitit, earumdem glorioſus martyr fuiſſe dici poteſt, ſub perſecutionis ictibus moriens quam vitæ poſtremis annis pro iiſdem perpeſſus eſt.

Argumentum Tractatus de Concordia Immunitatis &c.

III. Tractatus *de Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ cum Regiis Juribus*, apertam eorum quæ modo propoſuimus, probationem exhibet. Eum Eſpenius *Conſultationem* appellat ad prologi finem quem in ejus fronte poſuit. At revera Jurium ſupremæ Auctoritatis & Belgicorum qui ejus defenſores & vindices erant, Theologorum Apologia eſt. E certiſſimis & glorioſiſſimis illud eſt, quod auctoritatem Principi confert, ut publicam tranquillitatem ſartam tectamque ſervet, ſuiſque Subditis contra violentias & facti rationes, unde extiterint, patrocinetur, promptoque præſidio ſit. Hoc nimirum jus impugnari contendebatur. Vexationes quibus ex annis aliquot, obducta *Rigoriſmi* & *Janſeniſmi* ſpecie, probatiſſimi quique ſeberant, eos adegerant, ut, quo earumdem curſum ſiſterent, ad ſæcularis Tribunalia confugerent. Harum violentiarum Miniſtri qui ſua ipſorum auſa retardari reprimique dolebant, eos ſtatim in ſpiritalem auctoritatem conjurationis, & ſacrilegæ Eccleſiaſticarum Immunitatum derelictionis inſimularunt. Ut eos igitur ab hac accuſatione purgaret, & ſupremæ auctoritatis Jura quorum depoſitaria ſæcularia Tribunalia erant, vindicaret, Opus de quo ſermo eſt, Eſpenius ad Eccleſiaſticorum accuſatorum *inſtantes preces*, ut ipſe nos monet (c), aggreſſus eſt. Sua eum moderationis ratio tum quidem impediit, ne ſingula quæ negotium hoc circumſtabant, perſequeretur. Supplebitur id mox, quoad per nos poterit, præcipuorum huc ſpectantium eventorum notione ſummatim exhibita.

(a) *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii &c.*
(b) *Certamen Immunitatis Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus &c.*

(c) *Æquitas ſententiæ &c. in 4.*

Cum.

Compendiaria eventorum notio quæ huic Operi occaſionem præbuerunt.

IV. Novus Archiepiſcopus Mechlinenſis, *Humbertus de Præcipiano*, cum per annos fere viginti omnibus Poteſtatibus obluctatus eſſet, ut ſibi Veſontionenſem Decanatum ſervaret, ſeque a cenſuris & excommunicatione quibus hac occaſione perculſus fuerat, non alio conſilio abſolvendum curaſſet, quam ut Brugenſis Epiſcopatus poſſeſſionem inire poſſet, Mechlinenſis Diœceſeos ad quam ann. 1690. translatus fuit, adminiſtrationem ea ſolum mente ſuſcepit, ut ibidem turbas conflaret, ſolidumque per ejus Deceſſores editum bonum everteret. Subſcriptio Formularii Alexandri VII. quam primus, arbitrariis quibuſdam explicationibus additis, in eas Provincias induxit, præcipua ratio fuit, qua uſus eſt, e Jeſuitarum conſilio, ut quod ſibi propoſuerat, aſſequeretur. Generatim quamprimum perturbatio Lovanienſem Univerſitatem totumque Belgium occupavit; eoque malorum ventum eſt, ut nullum aptius remedium occurreret, quam ut, utraque conſentiente Poteſtate, Romam utrinque Deputati mitterentur, quorum opera, Judicium obtineretur quod noviatur bis finem afferre poſſet.

Innocentius XII. qui tum quidem S. Petri Sedem cum laude tenebat, auditis quindecim & amplius menſium ſpatio Partibus, nova Mechlinienſis Archiepiſcopi molimina per celebre ſuum Breve diei 6. Februarii 1694. damnavit. Præſul hic & Jeſuitæ qui ejus conſilium conficiebant, cum hoc Breve admodum ægre ferrent, ſtatuiſſentque fructum ſiſtere, cujus ex eo ſpes ad pacis in Belgica Eccleſia redintegrationem affulſerat, ſolicite apud Carolum II. Hiſpaniarum Regem egerunt, ut, graviſſimis indictis pœnis, Mechlinenſem Archiepiſcopum, Brabantiæ Conſilium & Lovanienſes Magiſtratus juberet ab *Eccleſiaſticis & Sæcularibus Officiis* eos omnes arcere *quos ſequi Janſenii doctrinam, Rigoriſtas ſeu Novatores eſſe ſuſpicio eſſet; necnon quicumque iis adhæſiſſent faviſſentque.* Hæc eadem mandata ſæcularibus Tribunalibus prohibebant, *ne quam poſtulationem aut juris arrogationem, vel poſſeſſorii titulo vel aliter, contra atque Epiſcopi ob dictorum Eccleſiaſticorum doctrinam & mores ſtatuiſſent & mandaſſent, ſuſciperent* aut patrocinio fulcirent.

Harum trium Litterarum exempla, quæ datæ Novembris die 7. ann. 1695. eadem die ad Mechlinenſem Archiepiſcopum miſſa Regis Hiſpaniarum nomine; *vos monentes*, ita Rex loquens inducitur, *ſi quid vel leviſſime ſecus actum fuerit, veſtri muneris id unum fore, ut nos eoſve qui ſunt e Conſilio Status, de re certiores faciatis, quo congruum eidem remedium afferatur.* De his extortis mandatis, editoque ac propoſito eorum abuſu communis omnium querela fuit. Numero 150. circiter Doctores, Profeſſores, Paſtores &c. e Belgico Clero præcipui, quos potiſſimum earum Sanctionum uſus ſpectabat, in hanc rem *D. Van de Neſſe* Sanctæ Catharinæ Bruxellarum Parochum (Februarii die 14. ann. 1696.) procuratione munierunt, cujus vi apud Suam M. C. operam daret, eorum nomine, ut ea Decreta revocarentur, & Leges quæ ibidem fundamenti loco erant, ſervarentur. Leges hæ naturali divinoque Juribus nixæ prohibent, ne quis damnetur e puris putiſque *ſuſpicionibus*, & antequam fuerit *citatus, auditus convictuſque ex ordine & proceſſu per Leges præſcripto.* *DD. Huygbens, Chamart, Van Eſpen* tum quidem huic procurationi ſubſcripſiſſe comperti ſunt. (a) Ea D. Van de Neſſe uſus eſt, ut ejus magni Eccleſiaſticorum numeri nomine, ſupplices deinceps Libellos duos Brabantiæ Supremis Ordinibus exhiberet, in quibus injuſtitiam & vexationum periculum cujus minis ſuberant, iis exponebat, ut fraudem qua Regii Miniſtri circumventi fuerant, oſtenderent, & Legum executionem curarent. Supremum Brabantiæ Conſilium eodem tempore & motu proprio, quod dicitur, Aprilis die 13. ann. 1696. ad Bavariæ Ducem Belgii Adminiſtratorem miſſa celebri Conſultatione (b) ſignificavit mandata de quibus quæſtio, ſuperiore anno, die 5. Novembris edita nec omnino, nec ſine periculo perfici poſſe, quoad incerta ſolum communique ratione venditati Novatores & Janſeniſtæ deſignarentur; quin diſtincte per firmam certamque regulam doctrinæ ſtatuerentur quas *novas & rigoriſtas* haberi oporteret. Conſilium hoc eodem tempore Theologis calumnia impetitis inſigne teſtimonium reddit, enuntians hactenus inauditum eſſe *quempiam legitime accuſatum, multoque minus convictum fuiſſe, quaſi ejuſmodi novæ & Rigoriſtæ propriæ doctrinæ, ſeu opinionis caput, adhærens aut particeps eſſet,.... quamvis tamen*, ſubdit Conſilium, *nunquam intermiſſis conviciis in omnibus finitimis Regnis & Ditionibus impetantur hæ Provinciæ quæ S. M. parent in Belgio, perinde ac ſi Novatoribus & Rigoriſtis noſtræ ſanctæ fidei contrariis infectæ eſſent.*

D. Hennebel qui tunc Romæ erat titulo Deputati Univerſitatis Lovanii & Theologorum Belgii, obtulit & ipſe libellum ſupplicem Innocentio XII. ſignificans abſona & præpoſtera hæc ipſa decreta eſſe, eorumque ſeu jam editum ſeu deinceps propoſitum uſum cum ejus Brevis æquitate ſtatutis pugnare, quæ Belgium cum plauſu receperat, & Brabantiæ Conſilium ita laudaverat, ut aſſereret *nihil ad Apoſtolicam formam aptius, nihil rectius æquiuſque dici potuiſſe.*

Querela multiplex Jeſuitas perculit, impulitque, ut nihil intentatum relinquerent, quo Decretorum quæ ſollicitaverant, executionem curarent, & reclamationis effectum enervarent. Nec cunctati terrorem ubique diſſeminare ſtuduerunt, perduellionem conclamantes. Eorum clamores & minæ extorſere complurium Univerſitatis Regularium nonnullorumque Sæcularium declarationem in qua dicebant *ſe omnino ſupplicibus libellis immixtos non fuiſſe qui Brabantiæ Supremis Ordinibus* (quoad ea mandata) *exhibiti fuerant, ac ſibi quidem eos non probari.* (c) Eam ſubſecuta eſt altera firmata paucorum nomine qui ſe penitus iis mancipaverant; hæc porro longius progreſſa ſupplices Libellos tanquam *ſeditioſos & Suæ M. C. injurioſos* notabat.

Hæ partes & ejuſmodi aliæ nonnullæ in confectionem collatæ ſunt furioſæ Conclamationis quam eodem anno impreſſam voluerunt hoc ſpecioſo titulo: *Decreta Regis Catholici a calumniis vindicata*; paginis 126. in 4.

Libellum hunc anonymum (d) & ſine Typographi locique editionis nomine, quamprimum ſecutus alter, & is quidem furioſior quem Hiſpaniarum Regi obtulit Jeſuita *Joannes de Palazol, nomine & juſſu Tyrſi Gonzalez* Superioris Generalis Societatis. Poſtremus Libellus hic cujus Hiſpanicum exemplar erat, Gallice & Italice redditus fuit, & dedito ſtudio per totam Europam diſſeminatus (e), ut ibidem exhiberentur arrogati Janſeniſtæ tanquam *homines qui*, dicitur, (f) *merito ſubſunt notæ aut ſuſpicioni perduellionis in Deum & in ejus Eccleſiam, qui nullas humanas aut divinas, ſæculares aut Eccleſiaſticas Leges agnoſcunt*, (g) & quorum *furor & ſeditionis* ſpiritus æque ex iis formidandus atque e poſteriorum temporum Sectariis (h) imponebant (ſecundum Memorialis Auctores) *ſtrictam obligationem conſcientiæ* Catholicis Principibus, *ut majore*

(a) *Decreta Regis vindicata.* P. 16.

(b) Vide Conſultationem hanc in Eſpenii Tractatu: *De Recurſu ad Principem.* Litt. H.

(c) *Decret..... Vindicata.* p. 50. & 51.

(d) Libellus de quo ſermo, ſui quidem Auctoris nomen non præfert; at ex tota Scripti ſerie liquido conſtat, qui in eo loquuntur, Jeſuitas eſſe, qui ſe aperte pluribus in locis detegunt, loquentes ſuo ipſi nomine. Vide pag. 52. & 91.

(e) *Differt. Arioviſti.* pag. 67.

(f) Num. 53.

(g) Num. 93.

(h) Num. 29.

ut promptoque ſubſidio excidium antevorterent, quod irrequietus & ardens horum Sectariorum animus Religioni, Catholicisque ipſis Ditionibus minitabantur. (a)

Regii Miniſtri, fere omnia S. M. *Conſilia,* & in primis *Brabantiæ Conſilium*, erant, ex hoc protervo Memoriali, *fautores* (b) *aperti* ejus jactatæ Sectæ, qui utebantur *auctoritate regia, ut quotidie ſacram Epiſcoporum auctoritatem conculcarent, eorum omnes ſolicitudines & omnia remedia inutilia reddentes.* Memorialis Auctores proponunt *recurſum ad ſecularem Poteſtatem* (c) tanquam effugium quod *ab Hæreticis Janſeniſtæ didicerant*; adduntque tantum abeſſe, ut illud Catholicus Princeps firmare debeat, ut eum potius paratum eſſe neceſſe ſit *ſui ſceptri juribus liberaliter cedere, cum id ad ſervandam fidem & libertatem Eccleſiaſticam conferre poteſt.* (d)

Cum Memoriale hoc Romam uſque pervaſiſſet, *D. Hennebel* ejus ſolidam confutationem edidit quam Innocentio XII. obtulit. Illud pariter confutatum fuit in Belgio a *D. Opſtraet* in 100. paginarum Scripto cui titulus: *Confutatio Memorialis Patris Palazol.* Memoriale hoc ita præter modum ad ſeditionem abſonum erat, ut Patres hos, maxima licet exiſtimatione in Hiſpania pollerent, id humilitatis & ignominiæ ſubire neceſſe fuerit, ut illud, Inquiſitionis Decreto, 28. Septembris die, ann. 1698. damnatum viderent *tanquam attentatorium & injurioſum perſonis conſtitutis imprimis Dignitatibus Eccleſiaſticis & ſecularibus, & Miniſtris Conſiliisque Regiis Provinciarum Belgii.* (e)

Senſere horum ictuum vim Jeſuitæ. Ergo ad eos, ſi fieri poterat, retundendos, inſequenti ann. 1699. juſtæ molis Libellum emittere properarunt, pag. 400. circiter in 4. impreſſum Leodii (ubi abſoluta poteſtate gaudebant) apud Henricum *Strael*, hoc titulo: *Diſſertationes Ariovisti & Venantii de Scripto quodam &c.* Opus hoc inſignem in modum malæ fidei notam præfefert, ut ferequæcumque e Jeſuitarum calamo derivantur. Edicunt Auctores in Præfatione ſe quidem nulla ratione in animo habere Palazolii Memoriale defendendum ſuſcipere, damnationis, inquiunt, ratione habita cui illud Hiſpaniarum Inquiſitio ſubdiderat. Libellus tamen ab initio uſque ad finem eo tantum ſpectat, ut ejus Apologiam, & quidem abſque ulla prorſus correctione aut mitigatione contexat.

Scriptum D. Govarts pro Eccleſiaſticis Immunitatibus.

V. Sub idem fere tempus eodemque excurrente ann. 1699. D. Govarts Generalis Vicarius Mechlinenſis novam Scripti confutationem aggreſſus eſt quod D. Opſtraet in Palazolii Memoriale protulerat; at is paulo aliam ac Jeſuitæ ſub *Ariovisti* & *Venantii* nominibus deliteſcentes, rationem iniit. Suum hi quidem univerſum Opus eo referebant, ut probarent, quod vulgo contendebatur, pernicioſum quemdam Rigoriſmum & Janſeniſmum exiſtere, ejuſque reos Lovanii Theologos comperirent. Generalis Vicarius e converſo nihil aliud cordi habere videbatur, quam ut Archiepiſcopum ſuum purgaret, & arrogata Eccleſiaſticæ Immunitatis privilegia tueretur, quæ a Belgicis Theologis ad ſæcularia Tribunalia confugientibus, & de Eccleſiaſticorum Superiorum quoad ipſos initis conſiliis apud ea conquerentibus de medio funditus tolli garriebat. Se Govartius eodem tempore non niſi de Eccleſiaſtici Status auctoritate ac dignitate ſolicitum agere profitebatur. At quæ proteſtando denuntiabat, nemini fucum faciebant; ejus veræ rationes notoriæ erant; Jeſuitas ex una parte, & Lovanienſes Theologos ex altera luculentius oderat, quam ut credi poſſet e conſcientia agere, qui priorum defenſionem ſuſciperet, poſteriorum accuſatorem ſe proderet.

Govartii Opus inſcribebatur: *Certamen Immunitatis Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus, præcipue criminalibus, zelatoriſque ejus J. D. Archiepiſcopi Mechlinenſis, adverſus Auctores Libelli cui Titulus:* Libelli Hispanice Editi, &c. Confutatio per Belgas Theologos (pag. 95. in 8.)

Ejuſmodi Titulus in Opere Magiſtratus e prima Provinciæ Suprema Curia procul dubio non enuntiare non poterat Scriptum moderationis, juſtitiæ & æquitatis plenum, in quo duarum Poteſtatum jura pari diligentia, & eruditione ac ſoliditate pertractarentur. At contra dolendum fuit in eo non niſi perpetuam perfrictamque in Belgii Theologos & Eccleſiaſticos declamationem occurrere, qui malo quodam fato Mechlinenſi Archiepiſcopo diſplicuerant, quique Jeſuitis apud eum gratia pollentibus inviſi erant.

Eccleſiaſticæ immunitatis materies, in qua potiſſimum ex Tituli quidem vi, Opus verſari debebat, ſuperficie tenus tantum attingitur, eaque notionum perturbatione, ut paſſim ejus mens divinari vix ac ne vix quidem poſſit.

Syſtema quod probare contendebat, in eo poſitum erat, ut aſſereret 1. ex veteri æque, atque ex nova Eccleſiæ diſciplina Sacerdotes omnes in criminali negotio, temporali auctoritati ſubductos eſſe, neque iis licere, cum de criminibus agitur, ſe Regiis & Sæcularibus Tribunalibus ſubdere, ſuoque ipſorum privilegio ac juri cedere; 2. omnes Eccleſiaſticos Judices a temporali auctoritate omnino liberos eſſe, in univerſa pœnalium & criminalium actorum ſerie, quæ, correctionis morum & doctrinæ ſpecie, in ſuos inferiores intentare potuerint. Auctores anonymi liberius loquentes clarius etiam ſuper hoc Articulo mentem ſuam aperiebant, Jeſuita, Regalium Decretorum jactatus vindex, ait aperte ſæcularibus Magiſtratibus nil juris eſſe, ut de ipſo *Beneficiorum Poſſeſſorio* judicent, illudque, contra Eccleſiaſticorum Superiorum pœnales Sententias, Inferioribus ſervent. *Arrogata conſuetudo*, inquit, *quam ſuper hoc articulo in medium afferunt, omnino cum recto regimine & Eccleſiæ juribus pugnat, nec niſi præpoſtere & per vim ab aliquibus privatis hominibus induci potuit* (f).

Maxime licet irregularis eſſet agendi ratio, quæcumque vis, & facti via locum haberet, ut ſua quiſpiam ſede, Beneficio & officio ſpoliaretur, ei vetitum erat, ex novo ſyſtemate, ad Sæcularia Tribunalia confugere, ut actorum curſum ſiſteret, ſuamque ſibi legitimam poſſeſſionem ſervaret, Eccleſiaſticis Superioribus abnuentibus. Sæcularia Tribunalia non poterant ut ſummum de Beneficiorum poſſeſſorio judicare, niſi in uno civilis inter privatas perſonas conteſtationis caſu. At Eccleſiaſtici Superiores cumulatiſſima libertate gaudere, nec omnino pendere debebant, cum eorum perſecutiones correctionis morum, abuſuum, criminum aut errorum ſuper doctrina coloratam ſpeciem tanquam cauſam præſeferebant. Ejuſmodi eſt apertum nudumque ſyſtema, quod ut in uſum redigeretur, opera ſtudiumque conferebatur; illud nimirum ipſum quod ut Regia auctoritate in mandatis diei 5. Nov. ann. 1695. adoptaretur & firmaretur, ejus Auctores ſe aſſecutos contendebant.

At Govartius in poſitione verſabatur, in qua ſibi quidem non judicabat e prudentiæ regulis eſſe tam clare loqui. Si Mechlinenſis Archiepiſcopi Magnus Vicarius erat, bonuſque Jeſuitarum ſervus, erat eodem tempore Magni Conſilii Mechlinenſis Conſiliarius; cumque poſtremus hic titulus adigebat, ut quibuſdam, ſaltem ſpecie tenus, circumſpectionibus uteretur. Hinc ejus

(a) Num. 104.
(b) Num. 104. 105. Num. 12. 25.
(c) Num. 114.
(d) Num. 112.
(e) Memoriale hoc ipſum damnatum fuit Romæ, Aprilis die 21. ann. 1699.

(f) *Hæc Magiſtratuum prætenſa conſuetudo, ut recto gubernationi & juri Eccleſiæ prorſus adverſa, nec niſi vi & perperam ab aliquibus inducta.* Decreta a calumniis vindicata. pag. 14.

Operis

Digitized by Google

Operis perturbatio & obſcuritas, cum de Perfugio ad Sæcularia Tribunalia, ac de Jure agit, quo ea pollent, ut de poſſeſſorio cognoſcant. Ea eſt obſcuritas hæc, ut Eſpenius ipſe, ſua omni collata ſcientia & perſpicacia, fateri cogatur ægre ſe poſſe pluribus in locis Auctoris mentem aſſequi, non auſurus aſſerere ſe acu rem, quod dicitur, attigiſſe (*a*). At non minus perſpicue conſtabat Govartium nihil aliud in animo habere, quam ut abſolutæ *independentiæ* Syſtemati faveret. Totum ejus Opus inutile eſt, ipſiuſque omnium probationum falſa conſecutio, ſi quid aliud ſibi proponit. Summorum Pontificum Decretales Epiſtolæ & Bullæ in quibus afferendis tantopere ſibi placet (*b*), Bulla nominatim *In Cœna Domini*, quam adeo oſtentat & prædicat, non niſi abſolutæ hujus nec omnino pendentis libertatis poteſtatiſque principia & placita continent. Id ei ergo conſilii eſt, ut ejuſmodi effata ſtatuat; & impugnare ſyſtema vult quod iiſdem opponitur.

Uno verbo non id propoſitum Govartius habebat, ut, edoceret, & res illuſtraret, explicaretque, ſed eas potius involveret & inobſcuraret, eaque perturbatione uteretur, ut *independentiæ* nova placita caute & per cuniculos ſenſim induceret, Eccleſiaſticoſque quorum nomen deterere volebat, tanquam execrandi criminis reos traduceret, qui ſui nempe ſacri ſtatus privilegia & Immunitates violaſſent.

Scripti Govartii per Eſpenium confutatio.

VI. Prorſus aliam notam præſefert Eſpenii Reſponſum. Doctor hic initio ſtatim notiones diſtinguit, quas Govartius miſcere & confarcinare ſtuduerat. Eccleſiaſticæ Juriſdictionis genuina & vera privilegia, naturalia aut liberalitate Principum acquiſita a placitis ſeditioſis & in Regum ſupremam auctoritatem attentatoriis ſecernit. Cumulate purgat Eccleſiaſticos vexatos ſimulque impetitos calumnia jactatæ violationis Immunitatis Eccleſiaſticæ, cujus ipſi propterea ſe reos reddidiſſe inſimulabantur, quod contra ſuorum Superiorum violentias & facti vias, ad Sæcularia Tribunalia confugiſſent. Demonſtrat (*c*) tantum abeſſe, ut unquam Eccleſiaſtica Tribunalia in negotiis proprie ac ſolum ad ea ſpectantibus declinaverint, ut potius omnium accuratiſſime, in Spiritali & doctrinæ negotio, ſemper Eccleſiaſticæ Immunitatis legitimis privilegiis mordicus ſervandis ſemper inſtiterint, & præ ceteris ad ſolicitanda incubuerint Eccleſiaſtica, & peculiariter S. Sedis Judicia, ſuper doctrinæ capitibus, e quibus Adverſarii turbas conflabant, perpetuaſque calumnias ſtruebant. Eſpenius longius progreditur. Oſtendit nimirum iis qui de violatis Eccleſiaſticæ Juriſdictionis privilegiis accuſabantur, nec privatas rationes, cur id agerent, nec occaſionem ſuppetere (*d*); in morum negotio, notorium eſſe eos non moralis ſolum quam profitebantur diſciplinæ principiorum integritate, verum etiam inſtitutæ vitæ puritate a ſuis Adverſariis diſtingui; id potius mœrori eſſe eorum Adverſarios identidem ob morem depravationem criminalibus actis ſubeſſe, ab iiſque, cum ita ſe haberent, ut iiſdem proceſſibus digni eſſent, ſibi non alia ratione melius cavere poſſe, quam ſi ſe apertos eorum hoſtes edicerent; non aliud aptius ad omnem *Janſeniſmi* ſuſpicionem detergendam remedium eſſe, quam aperte obfirmatoque animo e mundi placitis, licentia, pravitate vitam agere; non aliter ſe rem habere ſuper doctrinæ quæſtionibus, ſuper quibus tantum aberat, ut dictitati Janſeniſtæ Eccleſiaſticorum Tribunalium Judicia pertimeſcerent, aut declinarent, ut contra de technis & cavillationibus conquererentur, quas eorum Adverſarii adhibebant, ut omnem diſcuſſionem & omne Judicium canonicum impedirent; dolerentque omnem in ſe intentatam accuſationem ad arrogatam quamdam vagam incertamque hæreſim redigi, quin peculiare quidquam indicaretur; denique Eccleſiaſticis Decretis quæ Adverſarii in eos contorquere contendebant, eam diſtinctionem ac præciſionem deeſſe, quæ ad doctrinæ controverſias ſtatuendas & determinandas neceſſario requiritur.

Celebris ann. 1692. Romam deputationis Hennebel negotium Eſpenius hac occaſione commemorat, probatque (*e*) eam deputationem non alio ſpectaſſe, quam ut univerſus terrarum Orbis convinceretur Janſeniſmum non niſi *purum putumque phantaſma* eſſe, & Innocentius XII. adduceretur, ut in hanc rem ipſe actum ederet, ſua in Brevibus duobus, non aliter de *Janſeniſtis* ibidem loquens, quam addito *dictitatorum*, *jactatorum*, *arrogatorum* epitheto.

Suo finem Operi imponit Eſpenius ſingularem exprobationem refellens a Govarto in Belgicos Eccleſiaſticos intentatam, quos ille reos agere omnino ſtudebat. Eorum hoſtes Jeſuitæ Mechlinenſem Epiſcopum adduxerant, ut Supremo Bruxellarum Conſilio Libellum ſupplicem exhiberet, quo *independentiæ & perduellionis* notam inureret duorum de quibus ſupra, Libellorum Auctoribus, qui ann. 1696. eorum Eccleſiaſticorum nomine, Brabantiæ Ordinibus exhibiti fuerant. Cum id conſilii non ceſſiſſet e voto, Mechlinenſis Epiſcopus adactus eſt, ut novos Libellos in eorum præcipuos quinque proponeret (*f*), in quibus accuſabantur, quaſi *Cœtus* coegiſſent, & *ſeditionibus* faviſſent, quæ fidei legitimo Principi debitæ evidenter adverſabantur. Poſterior conatus hic haud priore felicior fuit. Cum Archiepiſcopus accuſationum ſuarum nullam probationem afferre potuiſſet, accuſati plene ab iis liberati ſunt, & is Præſul ut conſecutiones quæ eidem ignominioſæ ex hoc negotio exiſtere poterant, evitaret, mandata quæ ejus proſecutionem, ſiſterent, ſolicitare coactus fuit (*g*).

Negotium hoc, in quo quidquid odioſum erat, quoad perfugium ad Sæcularia Tribunalia, in Archiepiſcopum eoſque qui ejus opera uſi fuerant, recidebat, anſam tamen Govartio præbuit, ut graviſſimas accuſationes in ſupplicem Libellum (*h*) congereret, quem hac occaſione Accuſati Supremo Bruxellarum Conſilio exhibuerant. Eum abſolvebant, Regem in Conſilii perſona obſecrantes " ut declararet dictas denuntiationes accuſationes & injurioſas locutiones quas Mechlinenſis Archiepiſcopus adhibuerat & protulerat, tam in dicto Libello, quam in *Deductione* eidem addita, abuſivas eſſe, præpoſteras & veritati contrarias; ac proinde juberet, utrumque, Libellum & *Deductionem*, lacerari, aut ſaltem dictas injurias, accuſationes & injurioſas locutiones deleri & notari, prout Suæ Majeſtati congruere videretur. "

Concluſio hæc (maxime licet ad modeſtiam & obſervantiam compoſita, contra Libellos in quibus accuſati criminibus involvebantur haud ſane leviore quam mortis pœna dignis, ſi vera & probata fuiſſent) occaſionem Govartio præbuit accuſandi Theologos quinque qui eam exhibuerant, de facinore quod *nefandum* (*i*) appellat, qui nempe ſuum Archiepiſcopum ad Laicum Tribunal traxiſſent, in quo ſe *ad ſuas injurias retractandas*, *ad canendam palinodiam* damnatum, & denuntiationes *laceratas* videret. Is demum profanationis Immunitatis Eccleſiaſticæ, Govartio judice, cumulus eſt, ac ne ejus particeps fieret Præſul hic, inquit, Conſilii Decreto obſequi recuſavit, quod ad eum remiſit

(*a*) Conc. Imm. Cap. III. § 2.
(*b*) Certam. Immun. p. 17.
(*c*) Cap. III. § 3.
(*d*) Cap. III. §. 1.

(*e*) Ibidem.
(*f*) *DD. Huygbens*, Theologiæ Doctor & Præſes Collegii Papæ Lovanii, *Gees* Canonicus Cathedralis Eccleſiæ Gandavenſis. *Baerts* Plebanus Mechlinenſis, *Back* Plebanus Antverpienſis, & *Van de Neſſe* Parochus ſanctæ Catharinæ Bruxellis.
(*g*) Def. Paſt. &c. Rec. p. 19.
(*h*) Vide ſupplicem hunc Libellum in Appendice *Concord*. Immunit. n. VIII.
(*i*) Certam. Immunit. §. 1. n. 16.

hunc

hunc Libellum cui reſponderet; perſuaſum habens, tuta conſcientia, *nec ſe id poſſe, nec debere, probibente id Eccleſia* (*a*).

Aqui, quod ajunt, non hæret Eſpenio ſuam ut Partem ab ejuſmodi accuſatione purget. Id primo quidem præſtat uſus argumento quod *ad hominem* dicitur. Archiepiſcopus eos Eccleſiaſticos quinque *criminaliter* ad Regium Conſilium traxerat, quin dubio procul Eccleſiaſticam Immunitatem violare contenderet. Non ergo hi ipſi Eccleſiaſtici ſe hujus violationis reos reddidiſſent, ſuum illuſtrem Accuſatorem perſequentes, eo ipſo actionis genere quod in eos & apud idem Tribunal ipſe intentaverat. Accuſati minus ad moderationem & obſervantiam facti quam quorum defenſionem Eſpenius ſuſcipiebat, non ita ſibi temperaſſent, quin id facerent, perſuaſum habentes id ſibi juris ſuppetere, quo quidem utentes nihil demum aliud egiſſent, quam ſui proprii Antiſtitis exemplum ſecuti eſſent. At Eſpenius Govartio ſignificat actionem ab Eccleſiaſticis quinque de quibus ſermo, in Archiepiſcopum Accuſatorem ſuum intentatam *omnino civilem* eſſe; non alio quam ad puram putamque eorum famæ reparationem referri; nec tanquam actionem *criminalem* ſpectare poſſe, cujus is ſcopus fuiſſet, ut *publica via lata* in Præſulem obtineretur; Govartium qui id contendebat, ſuæ contentioni non alium colorem obducere potuiſſe, quam concluſionis eorum Libelli corruptis verbis; ad extremum Eccleſiaſticos quinque, de quibus ſermo, conſtitiſſe in defenſionis jure quod naturale, Jus Accuſatis concedit in eo poſitum, ut ſuam innocentiam probent, ſuique honoris reparationem perſequantur, apud eoſdem Judices eademque Tribunalia ad quæ denuntiati ſunt (*b*).

Conſtans hæc Adverſariorum Lovanienſis Univerſitatis & obfirmata methodus erat. Gravium ipſi ſuper fide ſuperque Chriſtianæ moralis diſciplinæ errorum rei eo temeritatis & audaciæ progrediebantur, ut eos erroris & hæreſis accuſarent, qui novis eorumdem placitis refragabantur; in eo nunquam non occupati, ut apud Principes quos regebant, in ſuos Adverſarios ſevera Edicta ſolicitarent, quæ a molimine in Eccleſiaſticam Juriſdictionem, & ab aperta Eccleſiaſticæ Immunitatis violatione excuſari non poterant, a ſe amovebant hujus agendi rationis invidiam, quam in eos rejicerent, cujus ne dum rei, victima potius erant. Idnimirum luculentiſſime probatur in Eſpeniani Operis Præfatione.

Ibi ſcilicet inter alia horum conatuum exempla id affert Eſpenius, quod egit Doctor Martinus, cum adhuc Jeſuitis mancipatus eſſet, Februario menſe videlicet ann. 1699. Doctor hic *privato* Bruxellenſis *Conſilia* ſupplicem Libellum, Mechlinenſis Archiepiſcopi die 7. ejuſdem menſis Epiſtola firmatum obtulit, quo petebat, ut Licentiati *Verſchuren* & *Claes* a Doctoratu quem ſolicitabant, repellerentur, ob *errores doctrinæ* quos ab iis aſſeri *calumnioſe* inſimulabat. Ad hunc Libellum reſpondit Conſilium per Scholium, die 14. Februarii ejuſdem anni, quo tanquam indignum prorſuſque profanum conſilium rejecit, quod initum fuerat, ut cauſa mere doctrinalis ad ejus Tribunal deferretur; adeoque mandavit, ut Breve diei 6. Februarii ann. 1694. Regiis diei 20. Decembris ann. 1697. Litteris roboratum in executione poneretur, remiſitque Partes ad Judicium quod Sanctæ Sedi ſuper hac dogmatica re pronuntiare placuiſſet. (Concord. Immunit. Cap. 1. §. 5. Vide etiam III. Motivum Joris Doctoris Martini, p. 16.)

Animadverſiones hæ Van Eſpenio occaſionem præbent, ut ſtatuat jactatam *de juſtitia & veritate ſolicitudinem* quam ſibi Govartius unam & unicam ſui moliminis cauſam fuiſſe dictitabat, haud facile cum aperto partium ſtudio, calumniæque & injuſtitiæ quodam impetu conciliari poſſe, qui in ejus Opere grallabatur; & hunc ipſum impetum in cauſa eſſe, ut nemo non ſuſpicetur cum potius minus puris minuſque a propria utilitate alienis rationibus permotum fuiſſe; neque enim homines ad hæc extrema gratuito ferri, & præterea notorium eſſe, ad obtinendas *primarias Eccleſiaſticas Dignitates non aliam commodiorem, breviorem ac tutiorem viam* eſſe, quam iis, quod faciebat Govartius, indictum bellum, *ad quos tanquam Janſeniſtas, Rigoriſtas & Novatores non in Belgio ſolum, ſed in Europa univerſa traducendos nullos non conatus conferebatur.* Addebat Eſpenius Govartium qui non id ignorabat, haud ſatis inſignia magnanimitatis ſpecimina præbuiſſe, ut ejuſmodi conſiliis minime permoveri & his fortunæ illecebris omnino non allici credi poſſet.

Eſpenii principia a publico Miniſterio contra novas aggreſſiones vindicata.

IV. Quod ajebat Eſpenius poſtremo labente ſæculo, luculentius in dies & certius evaſit; nec dubium eſt, quin hic ambitionis furor præcipua progreſſus malorum cauſa fuerit, quorum non niſi germen, ut ita dicam, Doctor hic in Govartii Operibus perſpiciebat. Ambitione aſſentationem gignente, independentiæ ſyſtema quod Govartius non ſine reſervatione quadam inſinuare contentus erat, audaciores impudentioreſque aſſeclas aequiſivit. Govartius ipſe, quod amplius in horum Monumentorum ſerie videbimus, terminos deinceps prætergreſſus eſt, quos in Tractatu de quo hactenus, ſibi præſcribere videbatur.

Impetitus ann. 1719. in Magno Mechlinenſi Conſilio, ab hujus Tribunalis Conſiliariis Fiſcalibus in cauſa ab Eſpenio ſtantibus, in expreſſorum Bruxellenſis Regiminis mandatorum conſecutionem, quippe qui in ſuis ad Mechlinenſem Archiepiſcopum Litteris quædam *juribus, ſublimitatibus, & Juriſdictioni Supremæ* S. M. *contraria* propoſuiſſet, perſecutionem effugere contendebat, aſſerens Sacerdotem nullum apud ſæcularia Tribunalia criminaliter impeti poſſe. Ut hoc ſeditioſum placitum confirmaret, in ſuis Scripturis revocavit Opus quod ante annos viginti confecerat, ut defenderet *Immunitatem Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus, & imprimis in actionibus criminalibus &c.*; ſuique titulum ſtatuit e Conſilii indulgentia quod, inquit, ejus Opus eo tempore non damnaverat. (*c*) Eſpenius in ſua ad Govartii Advertentiam Reſponſo (*d*) rurſus Magno Conſilio principia ob oculos poſuit, quæ ſtatim Govartio oppoſuerat in Scripto cui titulus: *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii &c.* & DD. Conſiliarii Fiſcales ſua fecere principia hæc in *Replica* quam, una cum Eſpenio, eidem Conſilio obtulerunt. Occurrit in hoc poſtremo Scripto cumulata confutatio pernicioſi Syſtematis Govartii, quem peculiariter ad illud firmandum S. Tridentini Concilii auctoritate abuſum eſſe palam fit, probaturque *omnes Immunitates perſonales Clericorum procedere & pendere a voluntate & liberalitate Principum, vel expreſſa, vel tacita.*

Legitima hæc ſuper hac re Van Eſpenii principiorum purgatio non impediit, quominus ejus, ſeu potius Supremæ auctoritatis Adverſarii ea rurſus aggrederentur. Id ipſe Govartius præſtitit in ſuis *Dialogis*, & in *Motiva Juris* quod Magni Mechlinenſis Conſilii ſententiæ, Februarii die 23. ann. 1722. editæ oppoſuit. Impunitas qua per temporum calamitatem ei frui licuit, audaciores eorumdem placitorum fautores reddidit. In Libelli famoſi, graſſante poſtremo litigio in Eſpenium excitato, in vulgus emiſſi duplici Editione videri poteſt, quorſum abierit animorum in hunc Doctorem acerbitas, & in propugnandis independentiæ placitis pertina-

(*a*) Certam Immunit. pag. 5.

(*b*) Videri poſſunt hujus negotii conſecutiones in *Monumentis ad Lovanienſis Univerſitatis Hiſtoriam*, Cap. 2. n. LXIX. & ſequentibus.

(*c*) *Perſiſtentia & advertentia &c.* n. 56. & ſeqq.

(*d*) *Deductio juris & facti &c.* Cap. 1.

Digitized by Google

cia quæ ipſe ad vitæ finem uſque alacriter impugnaverat (*a*)

Longius etiam poſt annos aliquot ab ejus morte deductæ res, cum data aſt opera, ut inter proſcriptos & prohibitos Libros, ejus Tractatus *de Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ &c.* referretur. Novum hoc auſum *D. Hoynck* Canonici Meclinenſis, & P. *Wouters* Jeſuitæ opus fuit. Agebatur de novo prohibitorum Librorum Catalogo, qui ut ſub Archiduciſſæ Mariæ Eliſabeth regimine firmaretur, ſe perfecturos ii ſibi in animum inducebant. Suſceptum facinus a Supremo Brabantiæ Conſilio per Conſultationem Januarii die 12 ann. 1736. editam dejectum fuit. In ea peculiariter affectatio notatur, qua omnia Principum Juribus faventia Opera Catalogo inferebantur, quin vel unum eorum ibidem occurreret, quibus eadem Jura contumelioſiſſimum in modum impugnabantur. E poſteriorum numero, inquit Conſilium, Govartii opus eſt (de quo verba fecimus,) & Catalogus de quo loquimur: illud in priorum numero ponit, quod Eſpenius eidem oppoſuit: *nihilominus*, ait Conſultatio, *a Librorum Cenſoribus probatum fuit, & extat inter Opera Doctoris Van Eſpen, impreſſa Coloniæ anno 1729. cum privilegio* Suæ M. J.

ARTICULUS XI.

De Diſſertatione cui titulus: Diſſertatio Canonica de intercesſione, ſive interventione Epiſcoporum pro Reis &c. & de confugientibus ad Eccleſias, ſive de Immunitate locali, ſeu Azylo Templorum.

Extenſio Syſtematis Eccleſiaſticæ Independentiæ.

I. SEditioſa placita ſuper Eccleſiæ Judicum abſoluta independentia, ſuperque perſonalibus Eccleſiaſticorum Immunitatibus ab Eſpenio in Tractatu quem ſupra expendimus, impugnata non niſi partem conſtituebant generalis Syſtematis independentiæ & dominationis, quod Eccleſiaſtici quidam, ad horum poſteriorum temporum ignominiam, manibus pedibuſque, quod dicitur, inducere conabantur. Haud periculi minus inerat principiis æque abſonis abſolutæ quoad bona & loca Deo ſacra Immunitatis & independentiæ quæ nihil eſt aliud quam independentiæ corollarium quæ perſonis arrogabatur, ac tam inſigni pertinacia propugnabatur. Syſtema hoc univerſim, quam late patet, inſpectum, ſi inductum in uſumque redactum fuiſſet, eo demum protendebatur, ut, quidquid ſeu propius ſeu longius ad Eccleſiaſticos ſpectat, omnino temporali Poteſtati ſubduceret; & hanc ipſam eorum arbitrarii ac dominationi ſubderet.

Inſigne diſſidium quod (eo fere tempore quo illud de quo hactenus) inter Archiepiſcopum Meclinenſem & Belgii Tribunalia, ſuper locorum quæ Deo ſacra ſunt, Immunitate contigit, triſte in hanc rem argumentum ſuppeditavit. Nimirum diſſidium hoc Eſpenio cauſam præbuit, ut ſuper Aſyli Jure Diſſertationem elaboraret, ſuper qua verſabitur hic Articulus; erat enim ſemper Doctor hic legitimorum Jurium ad Supremas Poteſtates ſpectantium aſſertor & vindex; & Eccleſiaſticam Poteſtatem ad ſuos veteres & proprios fines redigens, illam veneratione digniorem & pretioſiorem reddebat.

Vetuſtiſſima & graviſſima ipſa per ſe Juris Aſyli origo eſt. Occurrerant ejus exempla penes Idololatras, falſorum quæ colebant, Numinum ratione habita; & Jus hoc potiore ſane titulo quoad veri Dei templa locum habuit. Atque ita quidem obtinuit. Prioribus Eccleſiæ ſeculis, eorum felicium temporum Epiſcopi, ejus ſpiritu & caritate perfuſi, ſuum eſſe ducebant ſe pro reis interponere apud Principes & ſeculares Judices qui

(*a*) Vid. *Irenikon, ſeu Reſponſio pacifica &c.* p. 37. & in II. Edit. p. 46.

iis acceſſum aliquem conceſſiſſent. His Epiſcopis ea mens erat, ut reos ad agendam pœnitentiam adducerent, ſatiſque temporis iis compararent, ut ad veram reſipiſcentiam pervenirent, non autem ut eorumdem criminum impunitati faverent. Hanc ut rei ſibi quærerent, efficacia interventionis Epiſcopalis in cauſa fuit; identidem in Eccleſias ſe recipiebant, ut eam facilius obtinerent. Chriſtiani Principes, quod in iis erat, cum eos Sanctos Epiſcopos permagni facerent, eoſque per tempus vellent perfugientium gratiam ſollicitare & conſequi poſſe, Aſyli Jus in Eccleſiis inſtituerunt, cujuſmodi ſcilicet in Theodoſii & Juſtiniani Codicibus exhibetur. Felicibus iis temporibus ne in mentem Eccleſiaſticis veniebat in abſolutum jus convertere, quod ſolum ex pia Principum liberalitate derivabatur; & omnino in horum voluntate poſitum cenſebatur, ut Aſyli Jus vel amplificarent, vel contraherent, vel penitus abolerent. Religioſi Principes ex alia parte non niſi Aſyli Jus augere ſtuduerunt, quoad id bene vertere perſpexerunt. Abuſus tantum qui in jus hoc irrepſerunt, prout Fideles a priorum ſæculorum pietate degenerabant, eos impulerunt, ut non unum modum eidem afferrent; cui rei tum quidem nemo reclamandum cenſuit. Tum ſolum aliter viſum, cum ſub VIII. ſæculum falſæ Decretales prodiere. Gratiani Decretum quod iis tantum auctoritatis contulit, nova placita ſuper Aſyli Jure, quemadmodum ſuper innumeris aliis capitibus propagavit commendavitque. Poſteriorum ſæculorum Canoniſtæ aliqui, una eorum mendacium monumentorum auctoritate nixi, & quibuſdam conſecutionibus ducti quæ ipſæ in iis minime continebantur, Aſyli Jus Divinæ inſtitutionis, atque adeo naturalis juris eſſe contenderunt; ex hoc nempe falſo principio, quidquid Divino cultui & uſui Miniſtorum Eccleſiæ conſecratum eſt, naturam mutare & ſpiritale prorſus evadere. Hinc perſonarum bonorumque Eccleſiaſticorum, & alterius conſecutionis vi, territorii locorum quæ Deo ſacra ſunt, ſpiritalitas & independentia.

Per ejuſmodi ratiocinationes Aſyli effecta eo quamprimum producta, ut non amplius alio ſpectare viderentur, quam ut omnibus criminibus ea quam parabant, impunitate faverent. Id cauſæ fuit, quamobrem Chriſtiani Principes vetera privilegia imminuerent aut revocarent. In Gallia quidem prope omnino abrogata fuere, Franciſco I. regnante; eorumque nullum hoc tempore in eo Regno veſtigium ſupereſt, niſi forte in Debitorum favorem qui ſolvendo non ſunt; & id quidem ex Cabaſſutio, cum nondum Judex capturæ Decretum in eos pronuntiavit. (*b*)

Aſyli tamen jus in aliis Catholicis Ditionibus, & peculiariter in Belgio perſtitit, atque adeo in Religioſas Domos illatum eſt; ſed ita tamen, ut ſemper firma conſtarent principia duo. Primum eſt, ei Principem poſſe, quos voluerit, fines ſtatuere; ac re ſane ipſa qui Belgium imperium tenuere, ſemper in reos quoſdam hac poteſtate uſi ſunt. Alterum eſt, ſæcularis Judicis eſſe in dubio decidere, quinam ſint caſus in quibus rei hac prærogativa frui poſſint.

Hæc duo principia quæ Aſylorum abuſibus occurrere, aut ſaltem ex parte remedium afferre poterant, Eccleſiaſticis ignorantibus, vel ambitioſis probata non fuere, contendentibus Aſyli jus, & quidquid ei additum eſt, omnino ſpiritalem cauſam conficere; Eccleſiaſticam auctoritatem unam poſſe de ea cognoſcere, & in ejus gratiam leges & conſtitutiones edere; ſæculares Judices non poſſe ſibi in Aſyli locis conſtitutos Reos vindicare, niſi cum Eccleſiaſticorum Superiorum venia, & hac quidem non concedenda niſi inquiſitionibus Actiſque proceſſus in examine poſitis; ac ſi qua fuerint Juris Aſyli Legibus excepta crimina, ſpectare ad Eccleſiæ Judices de iis cognoſcere, in dubii caſu, & peculiariter definire, ſit, necne, Confugiens in exceptionis caſu.

(*b*) Cabaſſutius, *Theſ. & praxis Jur. Can.* Lib. 1. cap. 19. *Comm.* ſeu Adnotationes in *Gm pape*, *Sect.* 2. *Art.* 5. *n.* 1.

Auſa

Digitized by Google

Auſa D. de Præcipiano Archiepiſcopi Meclinenſis in hujus Syſtematis conſecutionem.

III. Principes & Magiſtratus eorum auctoritatis depoſitarii ſemper his pluribus arrogatis juribus obſtiterunt. Gregorii XIV. Bulla ann. 1591. quæ ea roborat, univerſim in omnibus Catholicis Regnis rejecta fuit. (*a*) Fateamur tamen, oportet, temporalem Poteſtatem vulgo minus operæ ſtudiique contuliſſe, ut Eccleſiaſticæ auctoritatis ſuper hac re conatus reprimeret, quam aliquos Eccleſiæ Miniſtros, ut ei majorem in dies vim & exiſtimationem adderent. Atque hi quidem non ſemel Principibus eorumve Miniſtris ita ſe commendarunt, ut eos ad aliquorum Actorum jactatis ipſorum juribus faventium approbationem cate pertraherent; ejuſmodi ſunt, cauſa exempli, eorum pleraque e quibus Meclinenſis Archiepiſcopus (Humbertus de Præcipiano) ſibi præſidium quærit in Motivo Juris (*b*) quod editum voluit Julii die 12. ann. 1700. in celebri cauſa quæ Eſpenianæ ſuper hac re Diſſertationi locum præbuit. In eo laudat ſingillatim ſuarum Conſtitutionum unam, Octobris die 10. anno 1692. (*c*) indictam *rogantibus*, inquit, *& ſollicitantibus Angliæ Rege, & Bavariæ Duce Regionis Adminiſtratore; Vaudemontii Principe proponente*, (*d*) cum ſcilicet de cohibendis militibus ageretur, qui paſſim non ſine gravi rei publicæ incommodo e Fœderatorum Exercitu diffugiebant. Meclinenſis Archiepiſcopus, a quo, ſi ei fides, quæſitum malo remedium fuit, adeo præclaram occaſionem haud ſibi elabi paſſus eſt, quin arrogatis juribus uteretur. Conſtitutio quam ſuper hac re protulit, nullo ex capite. Gregorii XIV. Bullæ jam ſolemnem in modum jamque univerſim rejectæ concedit.

In ea mandat Archiepiſcopus hæc omnino quatuor; 1. ut ne locorum Aſyli Jure gaudentium Superiores ſeu Sæculares ſeu Regulares ullum militem in ea ſuſcipiant, qui non alia mente eo confugerit, quam ut ſe a perſecutionibus criminis deſertionis in tuto ponet; 2. ut milites profugi ſiquidem ad Aſyli locum pervenerint, a militaribus Officiariis extrahi non poſſint niſi eum Eccleſiaſtici Judicis venia, quam ipſe, *ſi ita expedire crediderit*, poſt ſummariam proceſſus cognitionem conceſſerit, eaque tantum conditione, ut Officiarii, e ſuorum Superiorum auctoritate, obſtricti, & quidem e ſcripto, jurisjurandi fide, promittant fore, ut Deſertoribus ab Aſylo ſubtractis nulla inferatur *pœna capitis, ſanguinis, mutilationis, aut fuſtigationis vulgo BAGUETTES, aut alia æquivalent, aut fere æquivalent*; 3. ut Deſertor ſi forte captus evaſerit, & ſe in privilegiata loca receperit, ibidem Aſyli Jure cumulatiſſime gaudeat; 4. ut ſi Deſertor, præter deſertionis crimen, aliquod aliud patraverit, & in quibuſcumque caſibus refugii Jus dubium fuerit, omnes authenticæ perquiſitiones ad Eccleſiaſticum Judicem remittantur, ut definiat, an patratum crimen ex eorum numero ſit, quæ ab Aſyli Jure excluſa ſunt, & quod inde conſequitur, relinquine ibidem transfugam, an ibidem extrahi neceſſe ſit. Cum hoc Meclinenſis Archiepiſcopi auſum temporalis auctoritas, ut par erat, non repreſſiſſet, Præſul ipſe ejuſque Miniſtri ſibi propterea comparatum jus cenſuerunt, ut nova molirentur.

Inter Archiepiſcopum Meclinenſem & Brabantiæ Conſilium ſuper Aſyli Jure diſſidium.

IV. Omnium prima ſe Bruxellis obtulit, ann. 1700. prioribus menſibus, popularis & ſeditioſæ emotionis occaſio. Cum plures e reis in Urbis Eccleſias aut Monaſteria confugiſſent, Supremum Brabantiæ Conſilium, viſis examinatiſque diſquiſitionibus, requirente Regio Procuratore, pronuntiavit eos, ſpectato de quo convicti erant, criminis genere, Aſyli Jure frui non debere; ac proinde fore, ut, per Conſilii auctoritatem e privilegiatis locis educerentur, & in Regios carceres conjicerentur. (*e*)

Meclinenſis Archiepiſcopus, quod Supremum Brabantiæ Conſilium egerat, tanquam Sanctorum locorum ſacrilegam profanationem, Eccleſiaſticæque Immunitatis & Aſyli Juris intolerandam violationem traduxit. Ea de re per Epiſtolam Aprilis die 28. ad Marchionem de *Caſtra Moncayro* miſſam apud Hiſpanicam Aulam conqueſtus eſt, contendens Refugientes ex Aſyli locis citra ejus nutum extrahi non poſſe; *& ſe quidem*, antequam in id *aſſentiretur, perquiſitionum Acta videre debere, & cognoſcere, an dicti Cives rei aut convicti delictorum eſſent, quæ ſuapte natura Immunitate Eccleſiæ gaudere non poſſent.*

Hiſpaniarum Rex, Maji die 20. Meclinenſi Archiepiſcopo reſponſum voluit, *certum* eſſe, quemadmodum ei Comes de Tiremontio & Dominus Joſeph de Arze ſignificaverant, *ſæcularem Judicem pro Hiſpaniarum uſu, ac* (Belgii) *conſuetudinibus & Concordatis facti monumenta vel Acta non ante Eccleſiaſticis traditurum, quam delinquens in ejus poteſtatem deveniret; & prout ei conſtiterit ejus crimen ex iis eſſe, quæ ab hac Immunitate excipiuntur, fore, ut ipſe delinquens ex Eccleſia extraheretur, quamvis Ordinarius, rogatus, eum tradere renueret.* Addit Rex ſe futurum ſperare, ut *recta* Archiepiſcopi *ſollicitudo ad id* ſe conformet, *quod juſtitiæ & rationi conſonum eſt*, quodque ejus Deceſſores *facere conſueverunt, animo reputans e nimia ad Aſylum Eccleſiæ, ſine gravi fundamento, propugnandum facilitate magnam Divini ſervitii perturbationem & Subditorum damnum exiſtere; hinc enim fieri, ut errata multiplicentur, & qui fortaſſe rei ſunt, impunes evadant.*

Bruxellarum Præſes, inſequentis Junii menſis die 16. Regias has Litteras ad Brabantiæ Supremum Conſilium miſit, ut ei Judicium ſignificaret quod ſuper hoc negotio Rex tulerat, cum illud in ſua Matriti Aula expendiſſet, *ut illud eidem, pro re in poſterum nata, regulæ loco eſſet.* (*f*)

Bruxellenſi Conſilio ſuper novo diſſidio obductæ technæ.

V. Sub idem fere tempus, memoratus *Beaufort*, plurium criminum accuſatus & in carceribus Bruxellarum detentus, fractis januis, evaſit, & ſe in Dominicanorum ejuſdem Urbis Conventum recepit. (*g*) Belgii Gubernator Bavariæ Dux de re monitus ad Meclinenſem Archiepiſcopum Julii die 1. ejuſdem ann. 1700. a Domino Joſepho de *Arze*, Regio Secretario ſcriptum voluit, rogans, ut, *eo operam dante, Eccleſiaſtica Juſtitia perfugientem detineret, quoad perſpectum eſſet, deberet, necne, Eccleſiæ Immunitate gaudere:* Haud cunctatus Archiepiſcopus Promotori in mandatis dedit, ut nominatum *Beaufort* e Dominicanorum Conventu extraheret, & in Archiepiſcopalem carcerem traderet; quod cum Gubernatori ſignificaſſet, Dominus Joſeph de *Arze* juſſus eſt per alteram Epiſtolam, ejuſdem Julii menſis die 3. rogare Præſulem. Electoris nomine, ut ad majorem ſecuritatem perfugiens in Regio carcere poneretur, utpote qui Archiepiſcopali tutior eſſet, quoad Præſul ipſe expendiſſet & decidiſſet, an Captivus ejuſmodi eſſet, ut Eccleſiæ humanitate frui poſſet. (*h*)

(a) *Differt. de Aſylo.* Cap. IX.
(b) *Motivum Juris.* n. XXV.
(c) Huic Conſtitutioni adſcriptum tempus animadverſione dignum eſt. Emiſſa eſt biduo ante celebrem ejuſdem Præſulis Paſtoralem Inſtitutionem, Octobris die 12. ann. 1692. ſuper doctrinæ conteſtationibus. De ea ſermo eſt in *Mon. inſervientibus Hiſt. Univ. Lovanii*, Cap. II. n. XXII.
(d) *Motivum Juris* pag. 63.

(e) *Differt. Canon. de Aſylo*, Cap. VII. § 3.
(f) Regiæ Literæ duæ, Maji 20. & Junii 16. ann. *1700* occurrant in collectione Arreſtorum *Laury*, Arreſto 63. pag. 114.
(g) *Motivum Juris Archiep. Mechlin.* p. 64.
(h) Motivum idem p. 64. & 65.

Ejuſdem Præſulis cum Regio, itemque cum Magno Meclinenſi Conſilio litigium.

VI. Quo tempore Meclinenſis Archiepiſcopus hujuſmodi Litteris utebatur e Magiſtratu dubio procul extortis (*a*) & ab Hiſpano Secretario ſcriptis qui hæc rerum genera parum callebat, & recens in Regionem pervenerat, cujus leges & conſuetudines quas diuturna tantum experientia edocet, ignorabat; Mechlinæ contigit ejuſdem generis negotium, quo perdurante, Archiepiſcopus ſua longius auſa protendit.

Ex hac Urbe quædam Vidua, male admodum audiens, operam dederat, ut vindictam ſumeret de Hiſpano Officiario militari probis moribus adoleſcente qui e præſidio ibidem erat, cujuſque, ut ajebat, quibuſdam ſermonibus ejus fama impetita fuerat. Cum ei fruſtra per menſes duos ad perniciem inſidias ſtruxiſſet, Franciſci cognomento *Opboven*, licentia & violentiis noti hominis miniſterio uti ſtatuit. Nequam homini poſt inutilia nonnulla molimina, tandem Martii die 18. ann. 1700. veſpertina hora 8. ſecundam occaſionem obtulit, ut minimum tormentum bellicum in Hiſpanum Officiarium intenderet, emiſſo globulo, qui bono fato afflictam ſolum ejus comam incendit. (*b*) Fugientis Proditoris femur ſtricto Officiarius enſe perculit. Subſecuto mane, cum primus de Officiarii cæde rumor percrebuiſſet, *Opboven* apud Dominicanos perfugit. E Magiſtratuum juſſu, Commiſſarii quæſitum reum in Conventu inflicti vulneris cauſa in lecto jacentem nactis, ſollicitiſque, ut eum, cum criminis reum comperiſſent, ſibi ſumerent, Archiepiſcopus, de re certior factus ſuum promptre Officialem (D. de Coriachio) ad Dominicanorum Conventum miſit, qui juribus quæ ſibi in Captivum vindicabat, expoſitis, Commiſſariiſque obſiſtentibus, ad D. de *Jardinio* Magni Meclinenſis Conſilii Procuratorem Generalem ſuas quamprimum querelas detulit. Eum Procurator, tranquillandi animi cauſa, monuit e Dominicanorum haud ſatis tuto Monaſterio accuſatum extrahi oportere, ut deinde judicaretur, utrum Aſyli Jus in ea facti ſpecie locum haberet. Aſſentiente Officiali, *Opboven* in Regium carcerem delatus eſt. (*c*)

Archiepiſcopales Miniſtri rationem improbare viſi ſunt, qua demandatam provinciam Officialis obierat; & ut conſilii quod ſaltem præpoſterum iis videbatur, conſecutiones anteverterent, Archiepiſcopum permoverunt, ut aperte declararet *Opboven* Captivum ad ſe ſpectare, nec ſe paſſurum, ut alii quam ejus Officiarii juridicas perquiſitiones in eum ederent. Magiſtratus, nulla hujus arrogati juris ratione habita, earum proſecutionem mandavit, quæ inchoatæ fuerant; cumque probationum ſatis collectum eſſet, capturam in Ophoven decrevit, Carcerario mandans, *ne quid ageret, aut agi ſineret quoad Captivi perſonam, ejuſve dimiſſionem, niſi cognoſcente & jubente univerſo Magiſtratus Collegio.* (*d*)

Id Officialis in ſpiritualem auctoritatem factum enuntians, ad ſuum Tribunal Magiſtratum accivit. Vicecomes de Hombechio erat eo tempore Officiarius in capite Juriſdictionis Urbani Fori; vernacula lingua *l'Ecoutette* dicitur. Magiſtratus hic Officialem monitum voluit ſe nihil habere cum eo conferendum; eum ſibi Judicem non agnoſcere; & præterea ab inchoato Ophovenii negotio, ejuſque in carcerem conjectione ſemper abſentem fuiſſe. (*e*)

(*a*) Serm. Hiſt. p. 121.
(*b*) Exemplum Epiſtulæ ſuper exc. Proc. Gen. p. 13.
(*c*) Meclinenſis Archiepiſcopi monumentum quod *Factum* inſcripſit rem paulo aliter memorat. In eo contenditur Officialem ad Procuratorem Generalem ſe non contuliſſe; hunc Magiſtratum cum Ædilibus apud Dominicanos fuiſſe, cum Ophovenii in Regium carcerem translationi Officialis aſſenſus eſt; eum ita ſolum aſſenſum eſſe, quia Mecliniæ nullus Archiepiſcopo carcer erat, edicentemque fore, ut Ophovenius tanquam ejus Captivus in Regio carcere ſpectaretur.
(*d*) *Exemplum Epiſtolæ ſuper excom. Proc. Gen.* p. 16.
(*e*) Ibid. pag. 17.

Ad hoc reſponſum, Officialis *Ecoutetten* per contumaciam damnavit, editaque Sententia Maji die 26. declaravit Ophovenium debere Aſylo frui, & ad Dominicanorum Monaſterium per Eccleſiaſticæ Juſtitiæ Miniſtros remitti. Executione caruit hæc Officialis Sententia; ei parere Carcerarius expreſſis verbis a Magiſtratu prohibitus. Juſſa hæc Magnum Conſilium firmavit, quod eodem tempore, Fiſcalibus (ſeu Regiis Miniſtris) per ſupplicem libellum Junii die 14. exhibitum requirentibus, ſanxit, ut in Officialem ipſum ſerio procederetur, quippe qui temporalis Poteſtatis jura, ejuſque depoſitariis Magiſtratibus debitam obſervantiam impetiiſſet. Officialis proinde ſemel & iterum in jus accitus, ut ſuæ Sententiæ rationem Magno Conſilio redditurus accederet; ac tantum abfuit, ut juſtitiæ pareret, ut per novum potius auſum contenderet, in ea facti ſpecie de qua agebatur, ſæcularis Tribunalis judicio ſe non ſubeſſe. (*f*)

In hoc Juriſdictionis quaſi conflictu (ſiquidem ita conteſtationem appellari licet, in qua Subditus renuit ſui Principis eorumve per quos exhibetur, auctoritatem agnoſcere) ſe mutuo partes, altera in alterius auctoritatem moliminis accuſabant, & utrinque deinde accuſatio hæc tanquam novum facinus ſpectabatur. Sententiæ Officialis ad Magnum Conſilium per Procuratorem Generalem denuntiatio habita eſt ab Archiepiſcopo ſacrilegi auſi loco per quod excommunicationem in Gregorii XIV. Bulla inflictam *ipſo facto ſubierat.* Ac Præſul etiam perſuadere voluit ſe quidem e *moderatione* tantum & *œconomia ſive indulgentia* quadam diſtuliſſe eam excommunicationem enuntiare; cum id tamen eo ſolum animo egiſſet, ut interim in Magiſtratus qui ei obſiſtebant, mandata a Bruxellenſi Aula obtinere per tempus poſſet. Ergo Bavariæ Ducem per litteras exterrere ac decipere ſtuduit. Magiſtratibus ob oculos eidem poſitis tanquam criminoſi in ſpiritalem auctoritatem conatus reis, qui Ophovenium tanquam ſuum captivum in Regio carcere detinerent, cum, ajebat Archiepiſcopus, ejus captivitas ad Officialem ſpectaret, & quamvis Officialis ipſe per Sententiam mandaſſet, ut per Eccleſiaſticæ auctoritatis Miniſtros in Aſyli locum remitteretur.

Belgii Præſidi fucus factus.

VII. Archiepiſcopi querimoniis, ejuſque Aſſeclarum ſollicitationibus permotus deceptuſque Princeps, datis Julii die 9. ad Ecutettem & Magnum Mechlinenſe Conſilium litteris, mandavit, ut captivus Officiali redderetur, adeoque per ejus Sententiam Eccleſiaſtica Immunitate gauderet. (*g*)

Ecutettes perterrefactus juſſa maxime licet tum quoad rem ipſam tum quoad formam abſona & illegitima executus eſt; ac ne conſuetis quidem ſervatis rationibus, ac legibus, ut nempe a *Juſtitiæ Tribunalibus verificarentur*, ſatis habens efficere, ut *per Audientiam transfigeretur*, quæ Regionis locutio eſt (*h*)

Magni Conſilii ſignificationes auditæ.

VIII. Magnum Conſilium, animoſius, aut ejuſmodi mandatorum rationem melius intelligens adduci non potuit, ut iis per aſſenſum ſe ſubderet; convictum ipſam Principi debitam fidem non pati, ut juſſa indubitatis ejus juribus contraria, cujuſmodi erant a Provinciæ Adminiſtratore edita, exequeretur. Suum pariter eſſe credidit, ad nova Archiepiſcopi molimina anteverenda, iterum atque iterum Carcerario prohibere, ne cui, niſi ex expreſſo ejus mandato, detentum de quo agebatur, hominem traderet. (*i*) Hanc ſpecie tenus in-

(*f*) *Motivum Juris*, pag. 95. *Factum*, pag. 6.
(*g*) Ibid. p. 96. & pag. 8.
(*h*) Epiſtola ad D.^{no} ſuper Excomm. p. 24.
(*i*) *Factum*, pag. 8.

obe-

Digitized by Google

obedientiam ex integerrima fide ortam Archiepiſcopus Bavariæ Duci tanquam perduellionem obtruſit, a quo nova proinde prioribus graviora mandata obtinuit. Haud magnopere Magno Conſilio laborandum fuit, ut technas disjiceret, ſuamque agendi rationem purgaret, cum primum aſſequi potuit, ut audiretur. Ejus ad Bavariæ Ducem, ejuſdem Julii menſis die 15. ſuper Archiepiſcopi Syſtematis pernicioſis conſecutionibus & effectis ſignificationes adeo vehementes graveſque fuerunt, in iiſque tam perſpicue demonſtrabatur *per invicta rationum momenta & exempla auctoritatem ab Officialitate arrogatam tolerari non poſſe*, ut Bavariæ Dux veritatem tandem perſpiceret, perficeretque, ut Magni Conſilii jus & competentia decideretur per authenticas Regii Conſilii Litteras, ejuſdem Julii menſis die 19. expeditas in hæc verba:

Rex, Cariſſimi, & Fideliſſimi. Viſa, juſſu noſtro, examinataque per eos qui e Regio noſtro Conſilio ſunt, intervenientibus Conſiliariis Conſilii privati Van der Brugge & Van Voorſpoel, *ſignificatione quam ſuper veſtro cum Mechlinenſi Archiepiſcopo de Juriſdictione conflictu, Sereniſſimo Principi Electori & Bavariæ Duci obtuliſtis, Nos per præſentem vobis notum volumus, ſpectatis rationibus in veſtra dicta Significatione contentis*, VOS POSSE ET DEBERE, AD ECCLESIASTICI JUDICIS EXCLUSIONEM, DE IMMUNITATE COGNOSCERE: *an nominatus Van Ophoven extractus juſſu veſtro, ea gaudere debeat, necne, qua de re dictus Sereniſſimus Princeps Archiepiſcopum monendum curavit; vobiſque proinde mandamus, ut ad hujus cauſæ inſtructionem & Judicium ſine cunctatione procedatis; ac ſi ex ejuſdem cauſæ examine conſtiterit Accuſatum Immunitate gaudere debere, eum in locum e qua extraxiſtis, reſtituatis. Propterea, Cariſſimi & Fideliſſimi*, D. N. *vos in ſua ſancta cuſtodia contineat. Bruxellis, die 19 Julii ann.* 1700. (ſubſcriptus) *Tr. V.* (& infra ſignatus) *Galvan.*

Novæ technæ.

IX. De his Regii Conſilii Litteris tanquam *Eccleſiaſticæ Juriſdictioni aperte injurioſis* Mechlinenſis Archiepiſcopus graviter queſtus eſt (*a*); & quoniam Magnum Conſilium, nulla, harum querelarum ratione habita, ad negotium ipſum judicandum ſe comparabat, jamque editas ab Urbani fori Magiſtratu diſquiſitiones expenderat, ſuamque agendi rationem, ad Regii Procuratoris Generalis Requiſitionem, Officiali inſinuandam curaverat, (*b*) Præſul hic & ejus Aſſeclæ tam vehementer exclamarunt, tamque acriter Bruxellenſem Præſidem perculerunt, ut ab eo nova mandata extorquerent prohibendi cauſa, ne Magnum Conſilium in ejus negotii proſecutione perſiſteret, quoad ipſe miſiſſet ad Regium Conſilium probationes juris, quod ſibi ad illud dijudicandum ſuppetere contendebat; quod jus ipſum Regium Conſilium tam rite ac recte agnoverat & firmaverat. Archiepiſcopus tamen quem experientia docuerat Magnum Conſilium haud ſe credere peculiaribus Præſidis mandatis parere debere, cum Supremæ auctoritatis, cujus ipſum depoſitarium erat, juribus adverſabantur, ita ſibi præcavit, ut contra quidquid præterea Magnum Conſilium egiſſet, edendum curaret Actum proteſtationis inſertæ cuidam priori *Monitioni ad D. de Jardinio, Generalem in Regis Magno Conſilio Procuratorem miſſæ. Ejus impreſſum quod nobis ſuppetit, exemplar* Julii diem 23. ann. 1700. adſcriptam habet. (*c*) In ea exhibetur dicti Proc. Gen. die 14. Juoii Requiſitio tanquam continens *apertum & intolerandum auſum in Eccleſiæ invicta jura, quoad Aſyli negotium cujus cognitio*, inquit Archiepiſcopus, *ad Ordinarios loci ſemper ſpectavit, & pertinet*; declarans præterea, *ſe dicto ſuo Officiali prohibuiſſe, ne dictum Magnum Conſilium, in ejuſdem Requiſitionis reſpectu agnoſceret, ſive reſponderet, aut coram conteſtaretur*, NON OBSTANTIBUS MANDATIS OBTENTIS SUB & OBREPTITIIS A. S. A. E. (Julii die 19.) *& per allegationes facto & juri contrarias; ac ſi forte*, pergit Epiſcopus, *dictum Conſilium, ejuſve ſupradicti Conſiliarii Fiſcales contenderint ulterius attentare ſuper Eccleſiæ juribus in Immunitatis negotio nullimode quoad hanc rem proceſſum vel contra dictum ejus Officialem vel aliter perſequi ſupra dictus Archiepiſcopus proteſtatur de nullitate, attentato, infractione, conſpiratione, & contraventione manifeſta in dicta jura & auctoritatem Eccleſiæ; cum declaratione ſe nec delaturum nec unquam paſſurum ut deferatur iis quæ dicti Fiſcales aut Conſilium attentaverint aut uſurpaverint; ſed obſiturum rationibus adjumentiſque quæcumque Deus, Eccleſia, ſuus Archiepiſcopi character, & dicta (ann.* 1591.) *Gregoriana Bulla in manus ei tradiderunt, ut Eccleſiæ & Aſyli jura defenderet. Factum Mechlinæ Julii die 23. ann.* 1700. (*d*) (ſubſcriptus erat) H. G. *Archiep. Mechlinenſis.*

Magni Conſilii moderatio.

X. Archiepiſcopum haud fefellit opinio qua ductus Mooitionem & Proteſtationem quam modo retulimus, in anteceſſum, ut ſibi caveret, ediderat. Magnum Conſilium nullam reſpſerationem habuit mandati Præſidis (ne quo, cœperat, pede pergeret), eique illegitimæ & perſonali prohibitioni authenticas Regii Conſilii Litteras prætulit quibus ſuperioris Julii die 19. jubebatur ex legibus *ad ejus cauſæ inſtructionem & Judicium ſine cunctatione procedere.*

Tribunal hoc eo minus Actorum ſuorum proſecutionem intermittere poterat, quod ei, menſis ejuſdem Julii die 8. Perfugiens ſupplicem libellum exhibendum curaverat, quo Judicium ſollicitabat, poſtulabatque, ut, ſiquidem Aula, quod ſperabat, par eſſe crederet, in Aſyli locum remitteretur.

Et ſane Magnum Conſilium non ſatis firmas criminum de quibus accuſabatur, probationes in inquiſitionibus nactum, aut fortaſſe indulgentia uti volens, ut ita pro viribus Archiepiſcopo ſatis faceret, & funeſtas ejus fulminum conſecutiones anteverteret, Arr…ſtum Julii die 24. in *Ophoven* captivi favorem edidit, quo mandabatur, ut is *in* (Dominicanorum) *Clauſtrum e quo ipſum extraxerat, remitteretur. juſſo Conſiliario Procuratore Generali ad ejuſdem Arreſti executionem incumbere.* (*e*)

Violentiæ & facti via Miniſtrorum Archiepiſcopi.

XI. Sententia hæc quæ diſſidio finem imponere debuiſſet, ſi vel tantillum Archiepiſcopi ejuſque Aſſeclarum animum moderatio & æquitas efficere potuiſſent, novorum potius facinorum occaſio fuit. Ea vix pronuntiata, Procurator Generalis ſe ad Regium carcerem contulit, ut eamdem exequeretur, perficeretque, ut Captivus in Aſyli locum duceretur, (*f*). Archiepiſcopus a ſuorum Exploratorum duobus de re monitus (*g*), nihilque de ſuis arrogatis juribus demptum

(*a*) *Factum*, pag. 9.
(*b*) Serm. Hiſt. p. 123.
(*c*) Epiſtola ad D.** ſuper Excomm. p. 38.

(*d*) Actus hic Procuratori Generali ſignificatus non fuit niſi die 24. poſt pronuntiatum Arreſtum, de quo mox ſermo erit, & cum Magiſtratus ad ejus obtinendam executionem incumberet. Si libello fides quod Archiepiſcopus *Factum* inſcripſit, editus non fuit niſi die ipſe 24. Præſule certiore facto de Arreſto quod ea die Magnum Conſilium ediderat, deque ejus executione quam Procurator Generalis curare debebat.
(*e*) Serm. hiſt. p. 123.
(*f*) Exemplum Epiſtolæ . . . p. 26.
(*g*) Auctor Libelli *Factum* hos Exploratores duos a captivo ipſo miſſos contendit, qui aſſentiri non poterat ſe niſi per Eccleſiaſtici

volens,

volens, nulla interjecta mora, ſuos Officialem & Secretarium, ſua ipſius rheda, domeſticorum ſuorum duobus comitantibus, miſit, qui Arreſti Magni Conſilii executionem facto ipſo impedirent; tanquam intolerandum in Eccleſiaſticam Juriſdictionem facinus ſpectans, Captivum quem ipſe revindicabat, & de quo eidem reddendo cognabatur; una ſæcularis Poteſtatis auctoritate, e Regio carcere educi, & in Aſyli locum reduci e quo exportatus fuerat.

Officialis & Secretarius, cum ſe ad internam carceris januam ſtitiſſent, Procuratori Generali, cujus colloquium petierant, ſignificarunt ſe venire Archiepiſcopi nomine proteſtaturos *omni meliori forma & modo* tum contra (arrogatam) *inauditam violentiam* quam in ejus Captivum (ſua propria liberatione) exercebat, quam contra enorme facinus quod *in Eccleſiaſticam Immunitatem* patrabat; ei præterea declarantes fore, ut, ſi ipſe aut qui ab eo erant, auſi rurſus eſſent *in eorum captivum manus, præſertim violentas, immittere, poſtridie excommunicationis quam ipſo facto ſubierat, enuntiationem, Eccleſiæ foribus affixam videret* (*a*). Procurator Generalis reſpondit, cum expreſſo Magni Conſilii Mandato miſſus eſſet, nihil impedire poſſe, quominus ejus Arreſtum exequeretur, & captivum liberaret. Paulisper tamen ſeorſim receſſit, ut Actum Monitionis ſeu proteſtationis Archiepiſcopi legeret, quem qui ab eo miſſi erant, eidem ſignificaverant. Archiepiſcopi Scriba contendit, ſtatim ab eo Procuratoris Generalis receſſu, Captivum eo libertatis momento uſum, jamque (jactatis) diuturnis immodicisque violentiis defatigatum quæ editæ fuerant ejus cauſa (ut ſuis ingratiis e carcere educeretur) acriter de ejuſmodi vexationibus apud Archiepiſcopi Deputatos conqueſtum eſſe, contendentem eas ſe paſſum non eſſe, niſi quia aſſentiri noluerat ſæculari auctoritate ſe liberari, & quia reclamaverat Officialis auctoritatem cujus unius juſſu, ita loquens inducitur, in Aſyli locum reſtitui poterat, e quo contra jus faſque ereptus fuerat (*b*).

Procurator Generalis, lecto Archiepiſcopalis proteſtationis Actu, Legatis reſpondit, eos Magno Conſilio cujus ipſe non niſi Arreſtum exequebatur, quas arrogabant, oppoſitionis, rationes ſignificare debere; ſe quidem non poſſe, pro ſui muneris officio, quo Curialia juſſa faceret, vi & coactione uſus ex Legibus, ſi oppoſitionem comperiſſet (*c*).

Id conſilii Archiepiſcopales Deputatos in furorem egit. Secretarius, vehementiſſime ceterorum animatus, ad Captivum converſus, elata ad ſeditionem voce: macte, inquit, amice mi, non hinc oppido præſentibus nobis exibis; tum ad Procuratorem Generalem reverſus: *Huc equidem*, inquit, *Archiepiſcopi nomine miſſus ſum, ut ejus locum tenerem; pro noſtri captivi corpore meum ipſum do; ſi quam in eum vim exeri lubet, a Me incipiendum; me potius vita ſpoliari & pedibus conteri, quam eum ex hoc ergaſtulo egredi pati paratus ſum.*

Procurator Generalis, quin his ſermonibus terreretur (narrationem ſequimur Archiepiſcopalis libelli *Factum*), ſuis Miniſtris mandavit, ut ceptum Ophovenium in præſcriptum locum deferrent; quod executi ſunt, inquit idem Auctor, *eum, laceratis veſtibus, ad anteriorem uſque carceris januam trahentes, una cum Secretario, qui, ut captivum ſervaret, ultro ſe arcteque occupari paſſus erat. Ubi* ventum eſt ad januam, Secretarius *ſe ad parietem applicuit, ut Ophovenii egreſſui firmius obſiſteret*; quod *ejus pallii ac talaris veſtis lacerationi* occaſionem præbuit. Senſit eodem tempore, inquit *Factum* (p. 20.) *ſibi collare premi, capillos avelli*, & a Satellitum uno *ad periculoſi caſus diſcrimen ſibi crurium unum attolli.*

Procurator Generalis haud quidem faſſus eſt hæc ſingula contigiſſe. Verum, utcumque ſit, hic Magiſtratus finem violentiis impoſitum voluit, fatente libelli *Factum* Auctore ipſo, & ad novum mandatum, in executionis Arreſti ſuſpenſionem conſenſit; miſerationis ſenſu procul dubio, ob ſtatum affectus ad quem Secretarius ſe, tametſi ſua ipſius, eaque ſeditioſa temeritate redegerat, ut ſcilicet executioni Arreſti Supremæ Curiæ per factum obſiſteret.

Procuratoris Generalis clementia abuſus Officialis ſtatim captivum Ophoven ſibi traditum voluit, quem ipſe e carcere educeret; at Procurator, id perſpiciens, ejus januas claudi juſſit, quo ſibi temporis ſatis eſſet, ut Curiam de re tota certiorem facturus pergeret. Poſt horæ ſpatium, mandavit Curia, ut carceris januæ Officiali, Secretario ac Domeſticis duobus aperirentur, qui ibidem concluſi remanſerant, ea tamen lege, ut ne Ophovenio circa novum juſſum egreſſus pateret. Procuratoris Generalis Magnique Conſilii extrema moderatio, cum poſſent, & fortaſſe deberent criminaliter in eos agere qui Magiſtratui tam anguſta nota inſignito, adeoque in publica ſuarum functionum exercitatione inſultaverant & vim intulerant, Archiepiſcopum non ſedavit, ſed ſæviorem potius ac duriorem reddidit, ut proinde ſtatueret nulla in re cedere, nihilque intentatum relinquere, ſuis ut juribus omnia ſubderet.

Archiepiſcopus ad Excommunicationes devenit.

XII. Triduo poſt hanc tragicam ſcænam, ſcilicet 27. ejuſdem menſis die, Præſul hic animum contulit, ut ſuas priores minas exequeretur, & ad ambitioſa quæ fovebat, firmanda placita, remedio uteretur, quod extremum Eccleſia ad pretioſiora bona ſervanda adhibere poſſit. De excommunicationis gladio loquimur, ipſo quidem per ſe maxime formidando, ſed qui tamen ejuſmodi eſſe deſinit, ſtatim atque eo quiſpiam abuti non veretur, ſeu contra innocentiam & veritatem quarum præſidio Eccleſiaſtica poteſtas unice addicta eſt, ſeu ut per ambitionem contra veram Eccleſiæ mentem arrogata jura propugnet. Non auſus eſt tamen Archiepiſcopus niſi Magni Conſilii Generalem Procuratorem impetere, licet haud magis reus ipſe quam hoc Tribunal eſſet, cujus Arreſta ſolum executus fuerat. Monitionem primam attulimus: altera ejuſmodi eſt.

Perſpectis rite conatibus quos edidit Dominatio veſtra, ut Franciſcum Ophoven Captivum noſtrum e carcere violenter extraheret, ad præjudicium Eccleſiaſticæ immunitatis in Aſyli negotio, & cum injuria Officiali & Secretario Deputatis noſtris & Metropolis Canonicis illata, & hos impediret, ne dictum captivum noſtrum e dicto carcere educerent, vi ſententiæ noſtri dicti Officialis, ut in Aſyli locum apud hujus Urbis RR. PP. *Dominicanos reſtitueretur, non obſtante proteſtatione noſtra vobis a dictis Deputatis noſtris e ſcripto tradita, remediis utentes quæ nobis a jure conceſſa ſunt, & aptiora in præſenti caſu,* ADMONEMUS *Dominationem veſtram, ut ſine tergiverſatione deſiſtat omnino impedire, ne dictus noſter captivus per nos aut Deputatos noſtros in dicti Aſyli locum, dictæ Sententiæ vi reſtituatur, tollatque de medio omne obſtaculum & omne mandatum huic reſtitutioni contrarium; alter declarabimus, noſtris licet ingratiis, pro Epiſcopalis officii noſtri ratione, Dominationem Veſtram incurriſſe excommunicationem majorem,* latæ Sententiæ;

&

Tribunalis auctoritatem e carcere liberari. Ut ut res habeat, ex ejus, Julii die 8. ſupplici libello certum ſaltem ſit eum tum quidem longe aliter cogitaſſe.

(*a*) *Factum*, pag. 14. & 15.

(*b*) Liquido conſtat, a narratione quidem libelli *Factum* ab Archiepiſcopo editi, Ophovenium, ſi Magni Conſilii auctoritatem ad ſuam reſtitutionem eo momento temporis repudiavit, id Officialis tantum ſermonibus ſeductum feciſſe. Auctoritatem hanc, Julii die 8. in ſupplici libello libere profeſſus erat. Longius deinde progreſſus eſt, carceris enim pertæſus, Magno Conſilio novum libellum obtulit, in quo præterea compenſationem petebat ad Officialis onus qui ejus liberationi obſtitiſſet. Epiſtola ad D.... pag. 36.

(*c*) Ibidem, pag. 18. & 14.

& prout opus fuerit, nos ipſi Veſtram dictam Dominationem excommunicabimus. Datum Mechlinæ, Julii die 27. ann. 1700.

Secundam Monitionem hanc, quam late patet, attulimus, ut perſpicuum fieret excommunicationis Procuratoris Generalis cauſam non aliam fuiſſe, quam proprii muneris functionum exercitationem; & in Regiæ auctoritatis juribus contra Eccleſiaſticæ auctoritatis uſurpationes ſervandis fidem. Quia tamen immoderata facinora ſemper cum timore conjuncta ſunt, Mechlinenſis Archiepiſcopi Miniſtri, & peculiariter ex ejus Secretariis unus, ut fucum facerent, & publicam illuſionem inducerent, diſſeminare ſtuduerunt (*a*) Procuratorem Generalem anathemate perculſum fuiſſe ob abſona quædam quæ ei perſonalia erant, ut, quod exercuiſſet ipſe & exerceri juſſiſſet aut paſſus eſſet, *inſultus, inſolentias, violentias turpeſque etiam & crudeles inhumanitates quas pudor*, ajebant, *exprimi non patitur* (*b*), tam in præſulis Secretarium quam in captivum Ophoven. His calumniis acriter reclamatum eſt, earumque ſe nullam rationem habere Archiepiſcopus ipſe ſignificavit, quas nempe ſilentio texit in monitionibus, in quibus ceteroquin apprime ſollicitus erat, ut cauſas omnes exponeret, quæ excommunicationis comminationibus quas intentabat, aliquid ponderis addere poterant.

Interea Procurator Generalis, ejuſdem Julii menſis die 29. in eas priores monitiones proteſtationis Litteras Archiepiſcopo ſignificandas curavit; quod non impediit, quominus Præſul hic ei monitionem tertiam biduo poſt, 31. ſcilicet ejuſdem menſis die, & quartam *ex ſpeciali gratia*, ut ipſe ait, ſequentis Auguſti die 5. ſignificatas vellet. Hæc ad rabiem & furorem veluti quondam acerbitas Procuratorem Generalem impulit, ut Magnum Conſilium, Auguſti die 6. oblato libello ſupplici, ſollicitaret, ut, quibus poterat rationibus, ſcandali progreſſum reapſe ſiſteret; eademque die a Conſilio Sententiam obtinuit, quæ Archiepiſcopum ad florenorum ſex mille mulctam damnabat. Levis hæc pœna nihil permovit, & poſtridie ſignificationis hujus Sententiæ (ejuſdem menſis die 7.), Præſul, cum, inquit, una cum Præpoſito, Decano & Canononicis ſui Metropolitani Capituli deliberaſſet, definitivam excommunicationis Sententiam nominatim in D. Philippum du Jardin Proc. Gen. ſollemniter pronuntiavit. In ea ejus *contumaciam* (arrogantiam) *probatam* declarat, exhibetque tanquam deinceps auctam *novis auſis tam in ejus quam in ſui Officialis perſonam per invaſiones in Juriſdictionem & Immunitatem Eccleſiaſticam; quamobrem*, addit Sententia, *declaramus eum ſubiiſſe excommunicationem majorem*, LATÆ SENTENTIÆ, *ob facta in noſtris monitorialibus Litteris ſupra relatis expreſſa, & nihilo minus, pro ut opus fuerit, eum excommunicamus & declaramus evitandum eſſe tanquam talem, donec ad reſipiſcentiam venerit; mandantes, ut præſens Sententia affigatur ad januas Eccleſiarum Metropolitanæ & Parochialis S. Joannis, & ab earumdem Eccleſiarum Concionatoribus, opportuna prima die, in Cathedra publicetur* (*c*).

Arreſtum Magni Conſilii contra Sententiam Excomm.

XIII. Poſtridie, Auguſti 8. Magnum Conſilium Mechlinenſe, Conſiliariis Fiſcalibus requirentibus, ſequens Arreſtum edidit:

Per Regem.

Relatione facta, oſtendatur Archiepiſcopo Mechlinenſi ut ſuper eo dicat, ſuperque Requiſitione præcedenti diei 6. hujus menſis conjunctim, intra horas 24. ab inſinuatione peremptoria. Interim Curia decernit mulctam florenorum ſex mille comminatorie indictam per Scholium dictæ diei 6. hujus menſis; Mandat ſupplicantibus, ut eam per temporalium ejus bonorum occupationem & executionem perficiant; mandat dicto Archiepiſcopo, ut, proviſionis ergo, prompte reparet auſum jactatæ excommunicationis perſonæ Procuratoris Generalis Regis, idque probet eras, ante matutinas horas decem, in pœnam alterius mulctæ florenorum decem mille, ad emolumentum, & ſumendæ, ut ſupra, & ULTERIORIS PROVISIONIS ad ejus ONUS; *tenet interim dictam jactatam excommunicationem in ſtatu & ſuſpenſione; & uſque ad dictam reparationem factam, prohibet & interdicit omnibus Suæ Majeſtatis Subditis, ne cum dicto Archiepiſcopo ſocietate jungantur, sive directe vel indirecte carnes, vina, cerviſias & alia eſculenta ſuppeditent* (*d*), *ſecus habendi refractarii mandatis Regis, & publicæ tranquillitatis perturbatores, ad quem effectum hæc præſens ſtatim ad publicum clamorem ac tubæ ſonum enuntiabitur, locisque ſolitis affigetur; collata viis de quo ſupra, requirendi auctoritate omnibus Curſoribus & Officiariis, diebus Feſtis & Dominicis non obſtantibus. Factum Mechlinæ die* 8. *Auguſti an.* 1700. (Subſcriptus) *A. Van Volden.*

Archiepiſcopi nova Molimina.

XIV. Novum hoc Magni Conſilii inſtitutum haud Præſulem turbavit, nec ab inita via dimovit; quin potius, his auditis, edixit nulla ſe ſe unquam adigi poſſe, ut id quod ipſi placebat appellare *certiſſima Eccleſiæ jura*, dēſereret. (*e*) At longius progreſſus eſt; ſtuduit ſibi rudem populum devincire, propoſito Magno Conſilio tanquam *Schiſmatico* Corpore, & ab Eccleſia ſejuncto, cujus venditata defectio omnium Catholicorum ſollicitudinem excitare deberet. Ad has ſeditioſas animorum præparationes commovendas aut fovendas, *publicas in omnibus Eccleſiis preces indixit*, quibus *neceſſitatis & diſcriminis in quo Eccleſia verſabatur*, cauſam prætexuit. Nec deſiſtebat eodem tempore per Emiſſarios novas minas intendere, ſe, cauſa exempli, *excommunicationem ulterius producturum*, eoſque omnes *qui ejus conſilia improbare, eumque præcipitationis accuſare auſi eſſent*, *Hæreticos* habiturum (*f*). Haud ſibi tamen quiſquam in animum inducat credere Archiepiſcopum harum omnium turbarum primum auctorem fuiſſe; ejus omnem agendi rationem dirigebat & ſuſtentabat præpotens Factio quæ ſuo veluti Antesignano, ni deferbuiſſet, certum ei triumphum pollicebatur.

Regimen tamen haud animum referens ad pernicioſas conſecutiones quas ejuſmodi incendium ſuapte natura non afferre non poterat, neglexit in ortu ipſo malum ſiſtere, obreptum infirmæ cujuſdam & periculoſæ politiæ placitis, illud obtegere ac diſſimulare ſtatuit; reis, ut par erat, non punitis, quaſi cum iis conveni-

(*a*) Serm. hiſt. pag. 124.
(*b*) *Factum* pag. 17. & 20.
(*c*) Exemplum Epiſtolæ &c. pag. 44.

(*d*) Hæc Arreſti a Magno Mechlinenſi Conſilio editi diſpoſitio eſt prope ſimilis ejus clauſulæ quod ann. 1651 contra Romanæ Curiæ Internuntium Bruxellis reſidentem a Supremo Brabantiæ Conſilio pronuntiatum fuit. Extraneus Miniſter hic, arrogatorum ultra montes jurium acer defenſor ferre non potuit Archiducis Leopoldi Edicto inſertam clauſulam qua declarabat eam S. M. C. mentem eſſe, Urbani VIII Bullam (*in Eminenti*) *ſine jurium, privilegiorum & conſuetudinum Belgii præjudicio* enuntiatum fuiſſe. Internuntius, ita dubio procul ei mandante Romana Curia, edito Aprilis die 20. ann. 1651. Decreto, ſub excommunicationis pœne, vetuit, ne qua Edicti aut Litterarum ratio, quibus Archidux eam clauſulam firmaverat, haberetur. Supremum Brabantiæ Conſilium quod id eaſi ferre non poterat, Junii die 23 Arreſtum edidit quod Inrernuntii Decretum cum ejus minis omnibus abrogabat; eoque res abiit, ut Internuntius, omnibus Suæ Majeſtatis Subditis ei panem, vinum, aliudve quidpiam parare a Regio Conſilio prohibitis, recedere cogeretur.

Hinc liquet hanc Arreſti formam eſſe circuitionem veluti quamdam ad exilii pœnam non ſine indulgentia pronuntiandam. (Vide Hiſtor. Gen. Janſen. per P. Gerberonium. T. 1. p. 543. 544.)
(*e*) Exemplum Epiſtolæ &c. pag. 30.
(*f*) Serm. Hiſt. p. 4.

endi

endi & tranſigendi gratia, negotiationes adhibuit. His imbecillitatibus roboratus Archiepiſcopus enuntiavit ſe ne latum quidem unguem ab inita via receſſurum, nec excommunicationem ſublaturum, niſi ea conditione, ut Procurator Generalis veniam petiturus accederet, & Regis nomine, ab omnibus per temporalem auctoritatem in Aſyli negotio revindicatis juribus, in ſpiritalis auctoritatis favorem, deſiſteret. Procurator Generalis, quod in eo erat, ſatis firmus eo quidem tempore videbatur, ut nihil ageret, quod ejus muneris officiis adverſaretur: tamdiu licet, ajebat, in ea injuſta excommunicatione remanere deberet, quamdiu D. de Præcipiano, cum adhuc Veſontionenſis tantum Decanus eſſet, in cenſuris ipſe jacuerat quas ob agendi utrique Poteſtati injurioſam Alexander VII. in eum inflixerat.

Cum tamen Bruxellenſe Conſilium nihil aliud quæreret, quam ut eas conteſtationes, quacumque demum ratione poſſet, ad finem perduceret, Archiepiſcopus ut & ipſe in hæc quodammodo ſenſu concederet, videri voluit humanius agere, Romanamque Curiam ſe conſulturum promiſit; ea procul dubio ſpe fore, ut in negotio quod temporalis poteſtatis præſumpta in ſpiritalem jura afficiebat, ea magis quam olim ſuper Rigoriſmi & Janſeniſmi quæſtionibus, ſibi faveret.

Magnum Conſilium & ipſum conſuluit; at perſuaſum habens ſe, non proderet officium ſuum, & Supremæ auctoritatis Jura in diſcrimen adduceret, non poſſe Curiæ quæ in hoc negotio pars erat, Judicio committere, magis legitimam rationem iniit; ſuas ad Supremum Hiſpaniarum Regem querelas detulit, cui ſingularis ejus litigii vim ipſam & adjuncta ob oculos poſuit.

Mutuæ conſultationes Romam & Matritum omnino viciſſitudinum tempore pervenerunt, quæ in utraque Aula ſub ejuſdem ann. 1700. finem contigere. Innocentius XII. pacificus & bene animatus Pontifex 27. menſis Septembris die, naturæ debitum ſolverat, in ejuſque locum ſubſecuto Novembri menſe Cardinalis *Albani* ſuffectus, ſibi ſumpto Clementis XI. nomine, longe aliter ac Deceſſor animo comparatus erat. E vivis etiam exceſſerat, prima ejuſdem Novembris die, Carolus II. Hiſpaniarum Rex; ac certo conſtat, regnante Philippo V. qui eum excepit, Jeſuitarum quibus Archiepiſcopus Mechlinenſis ſe totum tradiderat, exiſtimationem & gratiam ea in Aula majora in dies incrementa cepiſſe; Religioſis his tum quidem aſſecutis, ut Regi a confeſſionibus eſſent, eamdemque dominationem in juniorem Regem Patre Confeſſario exercente, quam P. *de la Chaiſe* & *Tellier* deinceps in Ludovici XIV. animum exercuerunt.

Hæc rerum ratio profecto contulit, ut hoc negotium parum glorioſus & parum utilis Supremæ Auctoritatis ejuſque Conſiliorum juribus exitus conſequeretur. Memoriæ proditur Bruxellenſe Regimen Procuratori Generali mandaſſe, ut, ſaltem proviſionis in modum, faceret Præſuli ſatis, ad obtinendam excommunicationis abſolutionem qua is unus obſtringi potuerat, qui adeo notoria injuſtitia & nullitate eam pronuntiaverat. Magiſtratus hic de cujus recta indole, eruditione, probitate non ſine ſingularibus laudibus aliunde conſtat, ſuis ingratiis adactus fuit, ut duram hanc conditionem ſubiret (*a*). At Eccleſiæ & Imperio funeſtis conſecutionibus quas hæc Regalium jurium derelictio, & in Aſſeclarum Mechlinenſis Archiepiſcopi ambitioſis auſis conniventia non afferre ſuapte natura non poterat, quaſque re ipſa graviſſimas attulit, tam acerbe perculſus fuit, ut dolori ſuo ſuperſtes eſſe non poſſet, & quamprimum mœrore obrutus interiret.

Hujus negotii ſucceſſus melior exiſtere potuiſſet, ſi Hiſpanica Aula contra Mechlinenſis Archiepiſcopi molimina ſuis a Conſiliis ſtrenue ſtetiſſet; atque adeo ſi res Innocentii XII. Judicio commiſſa fuiſſet; hic enim Papa, ſi Hennebelio fides, Romæ quidem, quoad hæc Eccleſiaſticarum Immunitatum genera, mollis ac debilis habeatur. Immunitatis Congregatio quæ contra ſuper articulo acerrimam exhibebat, & quidquid in hoc negotio Mechlinenſis Archiepiſcopus egerat, tamquam magni momenti ſervitium Eccleſiæ præſtitum magnopere commendabat, vehementer querebatur eam Papæ imbecillitatem Laicis anſam præbere, ut id pedibus tererent quod ea S. Sedis auctoritatem appellabat: *Sedis Apoſtolicæ auctoritatem ob hunc ejus languorem conculcari arbitrantur.* Hinc *Hennebel* inferebat, ſiquidem cauſa hæc ad Papam ipſum, non autem ad Immunitatis Congregationem delata fuiſſet, facile Mechlinenſe Parlamentum de ſuo Archiepiſcopo triumphare potuiſſe; prorſus ut, inquit, in ſimili facti ſpecie quod in Sabaudia contigerat, ſæcularis auctoritas, *ob Pontificis indulgentiam*, Immunitatis Congregatione vehementer ingemiſcente, victoriam de Eccleſiaſtica reportavit. Ergo Bavari Ducis Belgii Adminiſtratoris, in Mechlinenſis Archiepiſcopi favorem, proviſionale Decretum non alia de cauſa tam infelicem huic negotio finem attulit, quam quia Hiſpaniarum Rex & Innocentius XII. ſub ann. 1700. finem uno veluti fato e vivis erepti illud finire non potuerunt (*b*).

In Mechlinenſis Archiepiſcopi favorem Scripta.

XV. Quæ in hujus negotii ſerie prodiere Scripta, ex Mechlinenſis Archiepiſcopi parte, haud minus acria fuere, quam ejus agendi ratio. Aſſeritur in ejus Motivo Juris (*c*) privilegium juris Aſyli tanquam *naturali & divino jure*, ſimulque Fide, Religione, pietate (*d*) nixum ſpectari debere; illud Canoniſtas omnes, antequam Covarruvias ſcriberet, ad Divinam inſtitutionem retuliſſe, omneſque Catholicos illud ipſum ſaltem *juſte, ſancte & legitime inſtitutum* (non Principum auctoritate) *Sed per SS. Canones, & SS. Patrum auctoritatem ad Divini juris imitationem cenſere.* Ex hoc nimirum fundamento & principio, *Motivi* Auctor ſe jure putat inferre poſſe (*e*) Aſyli cauſas ad unum Spiritualis Poteſtatis Tribunal ſpectare, ejuſque unius eſſe ſuper hoc negotio Leges edere, dubioſque omnes caſus hoc ſpectantes judicare.

Una e technis ad quas hujus Scripti Auctor confugit, ut ſuorum popularium animum ſibi devinciat, eſt, in ſubſidium vocare Nationis invidiam quamdam quæ in Hiſpanos tunc in Belgio dominantes contra Gallos cadere poterat. Syſtema proinde quod impugnat, a ſe iſtis in contemptum adductum imaginatur, gratis pro certo ponens ei Gallos tantum Auctores patrocinari, eidemque originem præbuiſſe *Petrum de Cugnieres*, *Carolum de Moulin*, alioſque Scriptores quos ei libet (p. 41.), poſteriorem præcipue, tanquam acerrimos apertiſſimoſque S. Sedis & ſpiritalis Poteſtatis hoſtes traducere. Addit (p. 55.) eadem temeritate: erronea principia ab his Auctoribus in Galliarum Regnum inducta non alia omnino eſſe quam juris Aſyli ſuppreſſionem, & id quod Eccleſiaſticæ Juriſdictionis & Immunitatis extremam everſionem appellat.

Paſſus eſt etiam Mechlinenſis Archiepiſcopus in ſui favorem edi neſcio quod *Factum*, *Juris Aſyli* titulo, quod non minus calumnioſis factis & ignominioſis deſcriptionibus quam falſis quibus ſcatet, principiis ſtomachum movet. Hujus notæ Libelli profecto non niſi contemptu digni ſunt; quod ſanæ cauſæ fuit, ut in ejus reſponſum aut confutationem nemo unus calamum ſumendum putaret.

Archiepiſcopus tamen ejuſque Aſſeclæ ex hoc ſilentio triumphum canentes, id ipſum tanquam invictum

(*a*) Exemplum Epiſtolæ, pag. 4.

(*b*) Vide Litteras D. Hennebel Roma ſcriptas, 4. & 11. Septembris ann. 1700.

(*c*) *Motivum Juris*, pag. 61.

(*d*) Pag. 5.

(*e*) Pag. 58.

ſupra-

ſupraque omnem reſponſionem poſitum ſuarum rationum argumentom obtrudere conati ſunt. Ut iis igitur hanc cujuſdam quaſi victoriæ ſpeciem adimeret, Anonymus quidam bonus Juriſconſultus Magni Conſilii defenſionem ſuſcepit per Opus inſcriptum: *Diſcuſſio hiſtorica, juridica & politica ſuper reali Eccleſiarum Immunitate.* Ejuſdem Auctoris Epiſtola anonyma ſuper *Procuratoris Generalis Meclinenſis excommunicatione,* inſcio ipſo, publici juris facta, ad id Operis extremum ei ſtimulum addidit. Cum ea Epiſtola proprie hiſtorica tantum eſſet, ei ſuper quæſtione ipſa declarationes addendas cenſuit.

In Magni Conſilii favorem Scripta.

XVI. Occurrit in *Diſcuſſione &c.* eorum omnium quæ Canoniſtarum probatiſſimi ſuper Aſyli negotio dixerunt, affabre elaboratum compendium. Annuntiat ad calcem Auctor ſecundam Partem ſuper *excommunicationum uſu veteri, & abuſu recentiore*; an hæc ſecunda Pars unquam lucem aſpexerit, ignoramus. Supremum Brabantiæ Conſilium in ſua, Januarii die 12. ann. 1736 Conſtitutione Opus hoc tanquam *pro & in favorem Magni Conſilii Meclinenſis editum* revindicavit (N. XV. &c.) (*a*).

E veſtigio, D. Govarts qui ſe malarum omnium Meclinenſis Archiepiſcopi cauſarum defenſione inſigniebat, eam quoque ſibi ſumpſit quæ ſuper Immunitate Eccleſiaſtica verſabatur. In hunc finem emiſit Opus ingens pag. 348. in 4. hoc titulo: *Certamen pro Immunitate Eccleſiaſtica locali, ſeu Aſylo &c. Auctore & compilatore Petro Govarts &c.* 1700. Ad hujus compilationis frontem extat quoddam veluti Mandatum ſeu Monitum quod D. *de Præcipiano* nomen præfert. In eo Præſul hic acerbe queritur de jactato Magni Meclinenſis Conſilii molimine, quod hactenus exemplo carere dictitat, et quod ipſum graviſſima deinceps incommoda attuliſſet, niſi ipſe, inquit, *tam triſtis augurii initiis fortiter obſtitiſſet: quippe qui*, ſubdit, *reos ad pœnitentiam vocare mallet quorum animum exacerbaret, quam ſe cum iis quibus blandiretur, in Inferos præcipitem agere.* Declarat deinde Præſul ſe Govartii Opus adoptare; 1. ut ita ſubjiciantur omnium oculis *ejus cauſæ veritas & juſtitia*, ut nulla *Sæcularis Poteſtas* ſacrilegiis in Domini Sanctuarium auſis ignorationem prætexere poſſit; 2. ut *univerſus terrarum Orbis* neceſſitatem perſpiciat qua ipſe compulſus excommunicationem in Procuratorem Generalem adhibuit tanquam *poſtremum remedium* quod Eccleſia extremis malis afferre debet.

Quod hoc loco Meclinenſi Antiſtiti *extremum malum* dicere placet, nihil erat aliud quam contra ipſius molimina Regiæ auctoritatis aſſertio. Juvat etiam in animum revocare proximam latæ in Procuratorem Generalem excommunicationis cauſam, quoad hunc Magiſtratum non aliam fuiſſe, quam functionis neceſſario cum ejus miniſterio conjunctæ exercitationem, hoc eſt, executionem Arreſti Magni Conſilii, quod ipſum non alio ſpectabat, quam ut Aſyli juri faveret, quandoquidem id unum mandabat, ut Reus in Aſyli locum e quo eductus fuerat, reſtitueretur. Nihil tamen non agebatur, ut id ipſum exhiberetur tanquam ſacrilegum in Eccleſiæ certiſſima jura facinus, ac tanquam aggreſſio quæ eam graviſſimis periculis exponebat, quæque ipſius nomine ſæviſſimas pœnas & maxime ſolemnia anathemata poſtulabat.

Govartii præterea prolixum Opus nihil eſt aliud quam fallacium ratiocinationum inaniumque probationum *Motivi Juris & Facti* quæ Meclinenſis Archiepiſcopus in litigii ſerie vulgaverat, amplificata repetitio (*b*). Auctorem hunc Conſiliarium Clericum in Magno Meclinenſi Conſilio non puduit non modo in Regia jura quæ, proprii ſtatus vi, defendere tenebatur, inſurgere, verum etiam, ſuſcepta defenſione inſignium ad omnem violentiam Meclinenſis Archiepiſcopi facinorum contra ejus Tribunalis conſilia ad moderationem apprime compoſita, ſui proprii Corporis proditorem evadere. Operi Appendicem addidit in Auctorem Anonymum *Diſcuſſionis hiſtoricæ, juridicæ, &c.* Et quoniam Anonymus hic ad ſuæ cauſæ præſidium, magnaque cum laude, in favorem competentiæ auctoritatis ſæcularis in *localis Immunitatis* cauſis, interpretatus erat principia ſtatuta in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* D. Van Eſpen (*c*) (quod nuper prodierat); inde Govartius occaſionem ſumpſit declamandi in hoc novum Opus Doctoris noſtri, cui dubio procul pernicioſorum ſuorum ſuper Immunitate perſonali Miniſtrorum Eccleſiæ principiorum ſolidam confutationem non condonabat, quam ediderat in Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ &c. cujus rationem addidimus Artic. X. Govartium pariter in Eſpenium acerbitas impulit, ut manu ſcriptum Opus contra *Motivum Juris* Archiepiſcopi Meclinenſis, huic ipſi Doctori tribueret (*d*). Contendit etiam Eſpenium clam illud ad D. *Buſſi* Bruxellenſem Internuntium, & ad Canoniſtas & Doctores plures miſiſſe, ut agendi rationem & cauſam Præſulis ſuper quæſtione de Aſyli jure detereret. Accuſat eodem tempore Auctorem Anonymum *Diſcuſſionis hiſtoricæ, &c.* qui non niſi probationes & objectiones Eſpenianii, ut ajebat, manu ſcripti Operis exſcripſiſſet; quæ quidem cum omnia non alio prorſus animo affinxiſſe intelligimus, quam ut Doctorem hunc Meclinenſi Archiepiſcopo ejuſque Factioni inviſum redderet.

Govartius ob editum Scriptum apud Magnum Conſilium impetitur.

XVIII. Govartianum Scriptum in quo nihil occurrebat conſtans continuatumque niſi pertinax Regia jura impugnandi, & Eſpenio eorumdem jurium ſolicito ſtrenuoque vindici per calumnias inſultandi conſilium, publici in ſe Miniſterii attentionem & animadverſionem traxit. Ad perſecutionem DD. Conſiliariorum Fiſcalium Magni Conſilii Meclinenſis, Govartius *perſonaliter & criminaliter citatus* fuit, ut apud D. *de Tombeur*, ejus Tribunalis eo tempore Conſiliarium, nominatumque in hac parte Commiſſarium compareret (*e*). Renuit Govartius ſe ſiſtere, Eccleſiaſticorum perſonalem Immunitatem prætexens, cujus vi ſe in criminali re a ſæcularium Tribunalium Juriſdictione exemptum prorſuſque liberum prædicabat. Seditioſa hæc allegatio quæ novum in eum delictum ſtatuebat, erat eo magis abſona & præpoſtera, quod D. *Van de Venne* cui in munere Conſiliarii Clerici apud Meclinenſe Parlamentum ſucceſſerat, ei longe alterius agendi rationis exemplum præbuerat; qui ſcilicet, ad Capucinorum poſtulationem, apud Meclinenſem Archiepiſcopum in jus vocatus, ſe ſiſtere recuſavit, ejuſque Urbis Magno Conſilio libellum ſupplicem obtulit (*f*), in quo, licet Eccle-

(*a*) Conſuli poſſunt alia ſuper eodem argumento Scripta duo. Primum inſcribitur: Exemplum Epiſtolæ *J. Damons Compilatoris Juris Diplomatici Hagæ Comitum, datæ die 7. Septembris ann.* 1700. Alterum vero: *Reſponſio ad præcedentem Epiſtolam cum notis I. Damons*, replicæ loco. Antverpiæ, die 6. Octobris ann. 1700. *Vita Van Eſpen.*

(*b*) *Æquitas Sententiæ*, pag. 71. Edit. in 4.
(*c*) Part. II. Sect. IV. Tit. IV. Part. III. Tit. III. C. I.
(*d*) *Certam. pro Immu. Eccleſ. locali*, pag. 16.
(*e*) *Æquit. Sent.* pag. 27.
(*f*) En libellum ſupplicem (cum Decreto eumdem conſecuto) quem D. *Van de Venne* Magno Meclinenſi Conſilio obtulit, ut ſuum ei jus ſervaretur, ne in perſonalis actionis negotio niſi apud Tribunal cujus membrum erat, comparere deberet. Ad Curiam: Significat humillime Franciſcus *Van de Venne*, Conſiliarius in hoc Conſilio, R. P. Provincialem Capucinorum (*P. Michaelem*) operam dare, ut Supplicantem in judicium trahat apud Dominum Archiepiſcopum Meclinenſem, in actione mere perſonali, ut apperet ex addita Requiſitione, quæ ex eo originem ducit, quod dictus Provincialis intercepit, contra jura gentium, epiſtolam ad ſui Ordinis Patrem Definitorem ſcriptam. Et quoniam omnia hujus Conſilii membra notorie privilegio gaudent, ne ſtent in judicio niſi apud

 ſiaſticus

ſiaſticus eſſet, propugnavit ſe Conſiliarii titulo inſignitum non niſi ad hoc Tribunal vocari debere. Cum Govartius Meclinenſi Parlamento ſe ſiſtere noluiſſet, Conſilium hoc *non potuit, quin eum ab officio ſuſpenderet, & in Conſilium ingreſſu interdiceret* (*a*). Govartius citationem fatetur, at ſententiam quæ eam ſubſecuta eſt, ſilentio præterit. Subdit deinde (*b*) ſe in eam citationem imploraſſe opem Ducis Bavariæ Adminiſtratoris Belgii; D. *Buſſi*, tunc Internuntii Bruxellenſis, & Archiepiſcopi Meclinenſis cujus perſonam ipſam & quidem præcipue negotium hoc afficiebat, exiſtimatione & gratia aſſecutum eſſe, ut ipſius Liber, cum indicatione locorum quæ tanquam ſupremæ auctoritatis Juribus contraria notabantur, ad aliquos Bruxellarum & Matriti Eccleſiaſticos mitteretur; in eorum examinis, Carolo II. in vivis agente, editi conſecutionem, Opus ſuum a nemine reprobatum fuiſſe; elapſiſque menſibus tribus quorum ſpatio hæ diſcuſſiones & diſputationes perdurarunt, ſe, juſſu Ducis Bavariæ, in pacificam ſui miniſterii exercitationem reſtitutum fuiſſe, quin ad perſecutionis expenſas damnatus eſſet.

Ut ut de hoc jactato examine, Carolo II. vivente, ad cumulatam Govartienſis Libri abſolutionem edito ſentiendum ſit, allatæ narrationis contradictiones ægre conciliari poſſunt. Se criminaliter in jus accitum fatetur ann. 1701. ineunte, & in ſui ad Bavariæ Ducem contra hanc citationem recurſus conſecutionem mandatum eſſe, ut ejus Liber a Commiſſariis ad trutinam revocaretur; & eodem tamen tempore examen hoc, adhuc vivente Carolo II. qui die 1. Novembris, ſuperiore ann. 1700. mortem obierat, factum eſſe contendit. Itaque, prout DD. Conſiliarii Fiſcales Magni Conſilii monent, Govartius non niſi mortuos ſuæ narrationis teſtes appellat (*c*). *Meliore fide ageret*, addunt hi Domini, *ſi ſe remitteret ad publicam famam, & ad aliquos Regii Conſilii Dominos, ipſos tantum negotii oculatos teſtes, quod rumoris tam multum excitavit, & Govartio tam parum honoris attulit.* D. de Tombeur, in eo veteri negotio Commiſſarius, adhuc in vivis erat, & quidem eo tempore Bruxellenſis Regii Conſilii membrum. Govartii narrationem in maximam ſuſpicionem adducentes DD. Conſiliarii Fiſcales univerſam rectificandam non cenſuerunt; ſatis habuerunt alibi nos certos facere (*d*) futurum fuiſſe, ut in Govartium perſecutio " longius abiret, niſi S. A. E. Bavariæ, tunc „ Vicarius Generalis Belgio, ex mera gratia, in diffi- „ cili rerum ſtatu, eum frequentare paſſus eſſet. „ Difficilis rerum ſtatus qui hoc loco innuitur, eſt Gallorum dominationis tempus quo conſtat PP. *de la Chaiſe* & d'Aubenton Regum Hiſpaniæ & Galliæ Confeſſarios de Eccleſiaſticis omnibus Belgii negotiis pro lubidine ſtatuiſſe.

Hac indulgentia abuſus Govarts, quod ejus notæ homines facere conſueverunt, *victoriam cecinit*, ut DD. Fiſcalium Magni Conſilii locutionem exhibeamus, *quia ducta non fuerat* (ex pura putaque gratia) *ad rogum victima* (*e*). Arrepta hinc anſa poſt annos viginti, ſibi credidit id juris eſſe, ut rurſus Eſpenio inſultaret, hujuſque Doctoris ſuper ea veteri aggreſſione ſilentium tanquam tacitam roboris & evidentiæ rationum ſuarum confeſſionem jactaret.

Ad hanc exprobrationem reſpondit Eſpenius ſe ſiluiſſe, non quod ægre Govartii ſolidis, ut garriebat, rationibus occurrere poſſet, ſed quod ejus Scriptum reſponſione indignum cenſeret (*f*).

" Ut fidenter & libere dicam, ſubdit Eſpenius, ex
„ quo mihi *Certamen* in manus incidit, & antequam
„ omnem Operis indignitatem, indignationemque co-
„ gnoſcerem qua nemo non illud exceperat, indigna-
„ tus ipſe ejus enormia & pernicioſa ſuper Principis
„ juribus auſa, ad illud confutandum me comparavi.
„ Et mea quidem confutatio non parum proceſſerat,
„ cum Scriptum de quo ſermo, nonnullis tantum apo-
„ cryphis & Mutilatis Gratiani Decreti fragmentis in-
„ fartum nactus, certiorque factus illud vulgo contem-
„ ni & fere non quæri, ab Opere deſtiti quod incepe-
„ ram, ne curioſitatem excitaret confutatio, Scriptum-
„ que ipſum e pulvere edoceret. Hæc animo repu-
„ tanti mihi perſuaſi ſatius eſſe Regia quoad localem Im-
„ munitatem jura peculiari Diſſertatione ſtatui, quin
„ ulla fieret vel *Certaminis*, vel ejus Auctoris mentio. „

Id nimirum executioni per Diſſertationem mandatum fuit, quæ hujus Articuli argumentum conficit.

Magni Meclinenſis Conſilii Sententia, Februarii die 23. ann. 1722. edita ſpectanda eſt tanquam nova in Govartii Opus animadverſio. Prodiit hæc, perſequentibus ejus Tribunalis Conſiliariis Fiſcalibus, Eſpenio in cauſa additis, Regiminis juſſu, *quantum quidem de Suprema amplitudine & Juriſdictione agi poterat.* Sententia hæc præcipit inter alia, ut *verba Eſpenio injurioſa* quæ in Govartii Scriptis ad proceſſum productis occurrunt, *notentur & deleantur* ab uno e Conſilii Actuariis, *coram Conſiliariis Fiſcalibus, in locis a Conſiliario Relatore cauſæ indicandis.* Ex indicatis locis unus erat periodus N. 14. Scripti Govartii cui titulus: *Perſiſtentia & Advertentia*, & locus hic citatus exſcriptuſque erat ad verbum e Govartii Opere ſuper Aſylis cujus cauſa ante annos viginti impetitus fuerat.

Eſpenii Diſſertatio diſputationi finem imponit.

XIX. Eſpenii *Canonica Diſſertatio de Azylo Templorum &c.* quæ ſuper ipſa quæſtionis ratione quaſique fundo ad omnia Scripta in favorem cauſæ Archiepiſcopi Meclinenſis edita, reſponſi loco eſt, in hujus diſputationis ſerie, omnium, quod noverimus, poſtrema prodiit. Hoc ineunte ſæculo, concinnata fuit; & ob hanc ſane cauſam ejus rationem hoc loco reddidimus, etſi non niſi ann. 1721. impreſſa fuerit; in Eſpenianorum Operum Editione, hoc ipſo anno Lovanii & Rothomagi elaborata. In ea modeſtus noſter & pacificus Doctor rem ipſam pervadit, pravaſque probationes, & falſas auctoritates in variis Operibus contra Regiæ Magnique Conſilii jura in lucem editis allatas refellit; at id præſtat, ut ſibi propoſuerat, quin eorum Auctores nominet, ullumve eorumdem Operum innuat; adeoque moderationi ſtudet, ut ne ullam quidem diſſidii mentionem faciat, quod Meclinenſem Archiepiſcopum inter & Magnum Conſilium exarſerat. Verum iiſdem circumſpectionis rationibus hoc tempore non ſubſiſtentibus, hiſtoriæ fidelitas, & publici boni ratio nos impulerunt, ut hanc partem ſuppleremus, atque

hanc Curiam, cum ipſo tractionis jure in omnibus cauſis, ſeu agendi ſeu defendendi gratia, de quibus omnino ſimpliciter candideque dictum Archiepiſcopum commonefaciet, qua de cauſa receſſit ad Curiam:

Eidem humillime ſupplicans, ut Dominis Conſiliariis Fiſcalibus mandet, ut ad hujus conſilii adeo notoria & certa privilegia defendenda & ſervanda hanc cauſam ſuſcipiant; aut ſaltem ſe Significanti ſocios addant; & interim interdicat, ne dictus Dominus Archiepiſcopus ullam hujus actionis cognitionem aggrediatur, itemque ne dictus P. Provincialis eam, ut inchoavit, proſequatur, cum declaratione, ut ad eorum Clauſtri hac in Urbe P. Guardianum inſinuatio habeatur tamquam ejus perſonæ facta. Quod faciendo &c. (ſubſcriptus erat F. *Van de Venne*) I. Scholium: *Oſtendatur Procuratori Generali.* (4) *Decembris ann.* 1686. II. Scholium: *Omnibus viſis, & relatione facta & audita. Procurator Generalis Regis, oſtendatur P. Provinciali Capucinorum, ut ibidem dicat. Interim ex Curia interdicit, ne actiones ibidem memoratas apud Meclinienſem Archiepiſcopum proſequatur, & ſcribentur Litteræ ſecundum minutam ad dictum Archiepiſcopum, declarantes Supplicantem progreſſurum edita inſinuatione ad P. Guardianum in hac Urbe. Factum Meclinæ, die* 16. *Decembris ann.* 1686. (ſubſcriptus erat) *H. Bruisſma.*

Inſinuatum die dicta ad P. Guardianum per Curſorem ſubſcriptum. Ceſin. 2. de Reynhere, ann. 1686.

(*a*) *Æquitas Sent.* p. 13.
(*b*) Ibidem, p. 18.
(*c*) Ibid. pag. 46.
(*d*) Ibid. pag. 19.

(*e*) Ibid. pag. 64.
(*f*) Ibid. pag. 72.

adeo

adeo narrationi noſtræ juſtam amplitudinem tribuere-mus. Neceſſarium nobis viſum eſt extrema facinora ob oculos ponere, ad quæ dominationis & independentiæ prurigo, & quidam impetus quaſique furor Eccleſiaſticos, quorum animum occupat, pertrahere poteſt. Parum gravis ipſa per ſe videtur Aſyli res; perſpectum tamen hactenus, quorſum ducere poſſit ſuper veris quoad hoc argumentum principiis inſcitia, & quantum opus fuerit, ut hanc ipſam rem ejuſmodi vir, cujuſmodi erat Eſpenius, pertractaret, funditusque diſcuteret.

Definitiva ſuper hoc negotio Decreta.

XX. Huic Articulo finem imponet Judicium quod in Conſultatione diei 12. Januarii ann. 1736. de hoc ipſo negotio Brabantiæ Conſilium edidit, cui addemus Decreta Regiminis, quæ deinde ſuper hac re Belgicam Juriſprudentiam ſtatuerunt.

Conſultatio hæc eo ſpectavit, ut perniciosas conſectiones patefaceret, quas ſecum trahebat prohibitorum Librorum novus Catalogus quem Jeſuitæ ceterique montes a S. M. I. firmatum & auctoritate donatum volebant. Conſilium monet ejus Catalogi Auctores peculiariter animum intendiſſe, ut ei Scripta omnia in Regalium jurium favorem edita insererent, eorumque nullum apponerent, quæ a contrariis placitis arrogatiſque juribus ſtabant; allatiſque in hanc rem ex emplis pluribus addit: “ Nec in memorato Catalogo
„ occurrit Liber editus a ſupra dicto Vicario & Confi-
„ liario Govaris ann. 1700. cui titulus: *Certamen pro*
„ *Immunitate Eccleſiaſtica locali &c.* tametſi S. M. ejuſ-
„ que Confeſſorum auctoritati ex diametro oppoſitus;
„ nec pariter alia Scripta duo in eadem cauſa ann. 1700.
„ exhibita, unum hoc titulo: *jus Aſyli læſum*, in quo
„ Magnum Meclinenſe Conſilium vehementer impeti-
„ tur; hoc titulo alterum: *Motivum juris impreſſum*
„ *Mandato Arch Meclinenſis, pro defenſione juris Aſyli*
„ *&c.* in quo ſtatui contenditur Eccleſiæ Judicem ſo-
„ lum competentem eſſe ad dubios caſus ſuper ſacro-
„ rum locorum Immunitate finiendos: *Judicem Eccle-*
„ *ſiaſticum eſſe competentem, ut cognoſcat in caſu dubio*
„ *de Immunitate loci ſacri.*
“ V. A. S. non ignorat omnes Principes eorumque
„ omnes Confeſſores contra ſentire, & quidem non
„ ſine graviſſimis rationum momentis. „ (Conſulta-
„ tio hoc loco peremptorium ſermonem edit contra
„ Meclinenſis Archiepiſcopi Syſteoia; ſubditque:)
“ Poſt hanc brevem digreſſionem, ad orationis no-
„ ſtræ ſeriem redeuntes, animadvertemus id curæ fuiſſe,
„ ut proſcriberetur in dicto Catalogo, ſub Litt. D. num.
„ 102. Scriptum editum in dicta cauſa pro & in favo-
„ rem Magni Conſilii Meclinenſis, hoc titulo: *Diſ-*
„ *cuſſio hiſtorica, juridica & politica ſuper Immunitate*
„ *reali* Eccleſiarum &c. quaſi nihil aliud in animo fuiſſet,
„ quam ut Magnum Conſilium damnaretur, contra
„ atque ibidem contra Archiepiſcopum deciſum fuerat,
„ Magnum Conſilium, ad Eccleſiaſtici Judicis exclu-
„ ſionem, poſſe & debere de Immunitate cognoſcere:
„ an nominatus *Van Ophoven*, ejuſdem Conſilii juſſu
„ eductus, ea, necne, frui poſſit, per Decretum Diei
„ 13. Julii ann. 1720. quod occurrit in Arreſtis Lau-
„ rientibus, fol. 117. „

Brabantiæ Conſilium pro ampliore materiæ diſcuſſione ad Conſultationem remittit quam ann. 1733. ſeu 1734. exhibuit S. A. S. Super hac controverſia: *Uter, Sæcularisne, an Eccleſiaſticus Judex definire debeat, an reus in Aſyli locum confugiens, eo, necne, frui debeat.* Et paulo poſt graviter queritur, quod in propoſito prohibitorum Librorum novo Catalogo poſitus fuerat Tractatus Eſpenii, *de Immunitate locali, ſeu de Aſylo Templorum &c.* per quem ſtatuit, *Judicium de Immunitate ſpectare ad Principem, ejuſve Magiſtratum.*

Hæ Belgicorum Magiſtratuum Significationes & *Vita Van Eſpen.*

querimoniæ tandem aliquando Vindobonenſem Aulam adduxerunt, ut per ſolemnia Decreta Supremam in hoc negotio auctoritatem, irrevocabilem in modum firmaret. Id egerat Imperator Carolus VI. per Litteras Pragæ datas Julii die 19. ann. 1732. ad Archiduciſſam Mariam Eliſabeth Belgii Adminiſtratricem miſſas, quas tamen ea Princeps per omne vitæ ſuæ ſpatium, ad P. Amiot Jeſuitæ, ſui Confeſſarii, inſinuationem, celatas detinuerat. Eas in ipſius fato functæ capſula nactus Comes Harrachius ad ſuperiora Belgicæ Juſtitiæ Conſilia, Reginæ regnantis juſſu, miſit per Epiſtolam diei 10. Aprilis ann. 1242.

Enuntiabatur in Imperialium Litterarum diſpoſitione, 1. *ſecundum* SS. Canones, perinde ac *per Decreta* Principum, *conſtanter in Belgio ſervata, quoties ſæculari Judici conſtiterit, eorum delictum qui ſe in aliquem Aſyli locum recipiunt, eſſe ex illorum genere quæ ab Immunitate excepta ſunt, eidem licere ex Eccleſia delinquentem extrahere, quamvis Ordinarius (requiſitus,) eum tradere renueret*; 2. *ex Edictis & Decretis* Principum, & ex *uſu in Belgio ſine intermiſſione ſervato conſequens fieri, Judicem* (ſæcularem) *ad quem criminis cognitio privative pertinet, debere pariter* (in conteſtationis caſu) *judicare, utrum Delinquens patraverit, necne, crimen ex eorum numero quæ ab Immunitate excepta ſunt.*

Comes de Harrach poſtquam in ſuis ad Conſilia Litteris univerſum Imperiale Mandatum retulit, eas abſolvit in hæc verba: *Nobis placuit id vobis notum facere, ut vos ipſis ad id conformetis in caſibus qui ſuper argumento, de quo ibidem agitur, occurrere poterunt; vobis in antecessum ſignificantes hanc ipſam S. M. Reginæ mentem eſſe, quæ nihil novi inducere voluit quoad caput hoc, ſed id ſequi quod ejus quondam bonæ memoriæ Imperator Pater ſtatuit declaravitque; qua de re Magiſtratus Urbium ditionis veſtræ certiores facietis. Ad hoc &c.*

Novus, in Aſyli re, caſus novo Decreto ſuper hoc negotio locum præbuit. Homicidium Januarii die 6. ann. 1749. Antverpiæ patratum, cujus reus in Conventum ſeceſſerat, ejus Urbis Magiſtratus impulit, ut Imperatrici Reginæ Libellum ſupplicem exhiberent, qui ad Judices tum quidem Belgii Regimini proviſionis in modum additos remiſſus fuit. Delatus eſt Libellus hic Februarii die 4. ejuſdem ann. ad Privati Conſilii Sententiam. At non niſi negotium finiit adveniens novus earum Provinciarum Adminiſtrator Lotharingiæ Princeps Carolus, qui ſuper hac re eodem anno Septembris die 25. ejuſmodi Decretum edidit:

S. A. R. tum eorum quæ in hac ſignificatione continentur, tum (a) *Reſcriptionis ratione habita quam in hanc rem Antverpienſis Epiſcopatus Vicarii Generales ediderunt, declaravit, e Regii privati Conſilii ſententia, quemadmodum per præſens Decretum declarat ad dictos Vicarios Generales non pertinuiſſe facultatis Actui, de quo ſupra, quem ad Urbis Antverpiæ Magiſtratum dederunt, clauſulam inſerere qua ſibi reſervarunt judicandi jus, deberet, nec ne, Petrus Bernardus homicidii reus Aſyli jure gaudere. Vult proinde S. A. R. hanc clauſulam*, quippe quæ omni ex parte S. M. *auctoritatem & juriſdictionem impetit quam ei placuit in ſuos Magiſtratus conferre, tanquam nullam, quaſique non evenerit, ſpectari; dictiſque Vicariis Generalibus omnibuſque quorum intererit, mandat, ut ſe deinceps conforment ad Decretum quondam M. I. & C. glorioſæ memoriæ, Julii die 19 ann. 1732. Decretum, Comitis de Harrach, die 10. Aprilis ann. 1742. Litteris ad Belgii Conſilia miſſis inſertum, de quo mittentur ad Antverpienſis Epiſcopatus Vicarios Generales admonitionis Litteræ ad eorum notitiam. Factum &c.*

His admonitionis Litteris eadem 25. Septembris die ad Antverpienſes Vic. Gen. miſſis additæ ſunt *Encyclicæ Litteræ* ejuſdem Principis nomine *ad Epiſcopos Belgii & ad Decanum Catholicorum Hainaut datæ in hæc verba:*

(a) Magiſtratus Urbis Antverpiæ.

E 2 CARO-

CAROLUS ALEXANDER *Dux Lotharingiæ & Barri* &c. &c. &c.

Imperator quondam glorioſæ memoriæ Carolus VI. datis Pragæ Julii die 19. ann. 1732. ad S. Archiduciſſam Mariam Eliſabeth Litteris ſupremam ſuam ſuper Aſyli Jure mentem ſignificaverat; & S. M. regnant earumdem Litterarum vim confirmans, juſſit Comitem de Harrach id præcipuis Belgii Tribunalibus notum facere, qui ad ea proinde Aprilis die 10. ann. 1742. *Epiſtolam miſit, quæ ita habet:* Sua quondam M. I. & C. &c. (*a*)

Memoratam Epiſtolam vobis exhibendam duximus, ut a nobis ipſis de S. M. voluntate ſuper horum Decretorum argumento certiores facti, accurate, prorsuata, vos ad eam conformetis, quin omnino obſiſtatis. Factum &c.

At cum in eo quiſpiam Litteris Julii die 19. ann. 1732. datis abuti poſſet, quod pro certo habebant fore, ut ſæcularis Judex ab Ordinariis peteret, ut Delinquentem ex Aſyli loco dimitterent, ita tamen, ut iis eum *tradere renuentibus*, perinde progrederetur; viſum eſt Principi hujus formæ incommoda falſaſque inductiones antevertere, quæ inde trahi poſſent. Itaque Decretum edidit Octobris die 31. ann. 1753. ad Juſtitiæ ſuperiora Conſilia datum his verbis:

CAROLUS ALEXANDER Dux Lotharingiæ & Barri &c. &c. &c.

Chariſſimi & Dilectiſſimi,

Quæſtionis, an Reus gaudere debeat Aſyli jure, cognitio & deciſio nullo non tempore in Belgio ad ſæcularem Judicem, Eccleſiaſtico Judice excluſo, ſpectarunt.

Juriſprudentiam hanc Edictis Decretiſque Supremorum Principum nixam confirmarunt Imperator quondam Carolus VI. & Imperatrix Regina glorioſe regnans, quod vobis ſignificatum fuit per Comitis de Harrach 10. *Aprilis* 1742. *Litteras. Quia tamen in iis enuntiatur requirendum eſſe ab Epiſcopo, ut eum tradat, quæ requiſitio reapſe æquitatis tantum & in Epiſcopalem titulum obſervantiæ forma eſt, quandoquidem ſi Ordinarius ei non acquieverit, ſæcularis Judex non minus id juris obtinet, ut Reum ex Aſylo ad quod confugit, extrahi jubeat: Nobiſcum ipſi reputamus formam hanc etſi minime neceſſariam aliquando Eccleſiaſticis anſam præbere poſſe, ut ſæcularibus Judicibus liberum ad Immunitatis loca acceſſum denegent, præſertim cum hæc loca ab Epiſcopali reſidentia remota fuerint, & Judices, proviſionis ergo, Reos comprehenſos voluerint, ne iis requiſitionis reſponſum expectantibus elabantur; impedire proinde volentes, ne Rei ſe, per evaſionem, juſtis quas merentur pœnis ſubducere poſſint, ejuſmodi incommodo ipſis favente, declarandum duximus, ut declaramus, cum quiſpiam criminis reus ex eorum genere quæ a localis Immunitatis privilegio excepta ſunt, ſe in Aſyli locum extra Epiſcopalem reſidentiam ſitum receperit, Magiſtratum initio ſtatim ad Diœceſanum Epiſcopum confugere debere, ut ejus extrahendi facultatem obtineant, quam is aut abſentis Vicariatus, ſi ore tenus petita fuerit, ipſo momento temporis, ſiu per Litteras*, intra 24. ab harum receptione horas *non concedere non poterit, ea lege, ut omnis ulterior mora habeatur negationis loco, ſtatimque deinde Magiſtratus educere Reum poſſit & in carcerem trudere. Ac ne interea temporis evadere rei poſſint, locorum Magiſtratibus, ubi Epiſcopus non reſidet, auctoritatem concedimus, ut eos, proviſionis in modum, comprehendendos, ſibique in manus tradendos curent; in quem finem inviſere poterunt Aſylorum loca, ibique biatus & perquiſitiones, prout opus eſſe crediderint, ad latentes reos detegendos, ſibique ſumendos edere.*

Et cum ea ſit Nobis mens, ut præſens Sanctio effectum ſuum ubique ſortiatur, vobis mandamus, ut eam omnibus veſtræ ditionis Magiſtratibus ſignificetis, qui, prout occaſio ſe obtulerit, ea tamquam regula utantur, ad quam ſe accurate conforment; vos in anteceſſum monentes harum regionum Epiſcopos de ea certiores a Nobis factos fuiſſe, ut perſpicerent, quæ eſſit eorum peculiaris officii ratio. Ita &c. Bruxellis Octobris die 31. *ann.* 1753. (ſubſcriptus) *Steinb. ut.* (ſignatus) *Carolus Lotharingiæ* (erat inferius) *ex Mandato* S. A. R. (contra ſignatus) I. T. *le Roi.*

Idem Decretum Princeps notum voluit Epiſcopis Belgii per *encyclicas ſequentes Litteras:*

CAROLUS ALEXANDER &c. Per noſtras Septembris diei 25. *ann.* 1749. *Litteras ad vos exemplum Decreti miſimus quod Imperator quondam Carolus VI. Julii die* 19. *ann.* 1732. *quoad Aſyli jus edidit, quodque Imperatrici Reginæ paulo poſt initum Solium confirmare placuit, prout vobis declaratum fuit per Noſtras dictas Litteras, & prout Superioribus juſtitiæ Tribunalibus per Litteras Comitis de Harrach Aprilis die* 10. *ann.* 1742. *ſignificatum fuerat.*

Sed quia cogitavimus requiſitionis formam quæ ad Reos confugientes ex Aſyli locis extrahendos apud Diœceſanum Epiſcopum edenda eſt, ita *evadendi, juſtiſque ſe pœnis ſubducendi occaſionem præbere poſſe, Nobis e re viſum eſt, ut huic incommodo conſuleremus, & pernicioſas conſecutiones quas criminum impunitas neceſſario ſecum trahit, anteverteremus, nonnullas regulas ſuper requiſitionis de qua agitur, forma præſcribere; in quem finem hodie ad ſuperiora juſtitiæ Tribunalia Litteras dedimus hic exſcriptas* (*b*) *quas vobis, peculiaris normæ loco, notas volumus, ut agatis ex earum vi, quoties occaſio ſe obtulerit. Ita &c.*

Adeo luculentum ſuper Aſyli negotio Decretum cujuſmodi eſt quod attulimus, non impediit, quominus D. *Deus*, Canonicus Cathedralis & Præſes Seminarii Archiepiſcopalis Meclinenſis imprimendum curaret ſub ann. 1758. finem, Tractatum de Religione &c. Cardinali Alſaciæ Meclinenſi Archiepiſcopo nuncupatum, in quo placita quæ ultra montes obtinent, a Regimine proſcripta renovans docet, num. 197. & *ſeqq.* ſæcularem Poteſtatem non poſſe Reos ſuo ex Aſylo trahere, vel in privilegiatis caſibus, ſine Epiſcopi loci conſenſu. Deciſioni quidem huic modum adhibet, inquiens Epiſcopum non aſſentiri non poſſe; at non minus contendit, Magiſtratus, ſi abſque hoc aſſenſu proſequantur, Eccleſiaſticarum Immunitatum violatores eſſe, & hoc titulo, *præter reatum*, ejus verba ſunt, *ſacrilegii & violatæ juſtitiæ*, cujus, eo judice, rei fiunt, *incurrere ipſo facto excommunicationem reſervatam Summo Pontifici, juxta Decreta Gregorii XIV. & Clementis VIII.*

Cum placita hæc & alia ſimilia, quæ in Denſii Theologia continebantur, ad Bruxellenſe Regimen denuntiata eſſent, emanavit ex eo Decretum Maji die 2. ann. 1759. datum ad ſuperiora omnia Belgii Conſilia, ſuppreſſionem enuntians hujus Operis, tanquam complectentis *principia auctoritati* S. M. & *effatis in hac Regione ſancte ſervatis, tam quoad Bullam* IN COENA DOMINI. *proſcriptionem Librorum per Romanam Curiam*, & IMMUNITATEM LOCALEM, &c. Occurret Decretum hoc in fronte Supplementi ad Collectiones Operum D. Van Eſpen.

ARTICULUS XII.

De Tractatu hiſtorico & canonico de Cenſuris Eccleſiaſticis.

Abuſuum univerſim notio qui huic Operi occaſionem præbuerunt.

I. TRactatus hic impreſſus primo fuit ann. 1709. In eo Van Eſpenius veterem ſuper Cenſurarum negotio Diſciplinam a nova diſtinguit; explicatque, quomodo animati eſſe debeant Eccleſiaſtici Superiores, dum eas pronuntiant, & quas regulas ſequi Fideles de-

(*a*) Occurrunt hoc loco, quam late patent, Litteræ Comitis de Harrach, de quibus diximus.

(*b*) Eædem ſunt ac quæ ſupra a nobis allatæ ſunt.

beant,

beant, ut eas vel anteverterent, vel ſervent; quod ipſe nimirum enuntiat Operis titulus. (a) Illud Eſpenius in publicis Univerſitatis Scholis dictaverat, & hac profecto de cauſa ſine peculari approbatione typis editum fuit, quemadmodum jam non ſemel quoad ſimiles Tractatus contigerat, qui ſuam ipſi ſecum approbationem deferebant. Argumenti delectus quem adeo cordatus prudenſque vir Eſpenius ſecerat, & ſtudium quo illud pertractavit, gravitatem nobis procellæ & calamitatis tempus annuntiant. Erat ea ſane triſtis & miſera rerum ratio quæ eum impulit, ſuos ut diſcipulos primum de quæſtionibus edoceret, quæ graviores in dies magiſque neceſſariæ evadebant; quibus ipſis cauſis permotus id conſilii quamprimum iniit, ut Opus hoc publici juris faceret.

Ut Lectorem noſtrum ad aptius ſaniuſque de hujus Tractatus pondere & neceſſitate judicandum comparemus, noſtrum eſſe credimus ei paucis hoc loco exhibere cenſuras jam numero plures quas hic Doctor, dum ſcriberet, habebat ob oculos, non modo nullas, abuſivas, aut imprudentes, cujuſmodi nullo non tempore perſpectæ ſunt, ſed eas quoque quas Sacra Scriptura & Traditio tanquam poſteriorum ſæculorum ſcandalum nobis portenderant; videlicet, excommunicationes quas infideles Paſtores jaciunt in Eccleſiæ filios quibus ejus dogmata, diſciplina, unitas maxime cordi ſunt, in graviſſimarum Religionis doctrinarum & veritatum odium.

Nihil in Eccleſiaſticis Hiſtoricis communius firmiuſque quam acerbæ a Gregorii VII. Pontificatu in cenſurarum multitudinem quaſique impetum querimoniæ. Enervabatur omnis earum vis, dum ſcilicet inferebantur ob leves cauſas, aut per ſe quidem graves, ſed quas tamen ob circumſtantias diſſimulari, aut remedia, quæ malo minus exaſperando augendoque eſſent, ſanari oportebat. Dici nihilominus poteſt verum fere malum in his occaſionibus impetitum fuiſſe, ac ſi eas exceperis, quæ Romanæ Curiæ ejuſve aſſeclarum arrogata ad ambitionem jura afficiebant, in veros peccatores eorumque injuſtam & criminoſam vitæ rationem Paſtores excommunicationis gladium ſtringebant, tametſi non id ſemper eo lumine, ea caritate, ea diſcretione facerent, quæ priorum ſæculorum Epiſcopos animabant, nulloque non tempore Eccleſiæ Paſtoribus regulæ loco eſſe debebant.

In eam, prope dixerim, *ſæculorum* fæcem, quibus iniquitatis myſterium quod ab Apoſtolicis uſque temporibus conflari cœperat, ad conſummationem accedere videbatur, reſervatum erat, ut hominum nequiſſimi paſſim erecta cervice in Eccleſia incedentes, de impunitate fere certi, atque adeo præcipuos ſibi gradus polliciti conſpicerentur; dum Juſti Sanctique viri præter omnem modum vexantur, ab omnis dignitatis aditu arcentur, iis ipſis quarum poſſeſſione gaudent, contra jus faſque ſpoliantur, eorumque in defendenda veritate & innocentia ſtudium & fides quorumdam Superiorum oculis crimen, & quidem nullo non Eccleſiæ anathemate dignum crimen evadit.

Magni momenti exempla quæ Eſpenii oculis obſervabantur.

II. Eſpenius & cum eo tota Belgica Eccleſia non ſemel hujus poſtremi generis abuſuum teſtes fuerant, & in dies ſingulos etiamnum erant. Nihil oberat, quin per complurium Libellorum Auctores quos ad cœlum uſque laudibus efferebant, qui apud Mechlinenſem Archiepiſcopum gratia & familiaritate pollebant, tanquam Hæretici Excommunicatique ſpectarentur, quicumque in Belgii tum Clero tum Magiſtratibus pietate, ſollicitudine, doctrina ſupra ceteros eminebant. Ambiguis his communibuſque declamationibus quotidiana gemitibus lacrimiſque digniſſima peculiaria exempla addebantur. Sæculi XVII. poſtremis annis plerique a ſenioribus celebris Auguſtinianorum Ordinis in Belgica Provincia Superioribus inter excommunicatos rejecti fuerant per Superiores intruſos, qui id aſſecuti fuerant, ut ad ſui furoris auctoritatem Romanæ Curiæ Brevia ſurriperent; cum veterania iis Superioribus id unum crimini verti poſſet, quod contra Religioſos, qui omnino ſui ſtatus ſpiritum, ut P. Deſiranous, amiſerant, rectum ordinem & regularem diſciplinam ſervare vellent. (b) Ante annos etiam quatuor aut quinque D. de Jardinio, Mechlinenſis Parlamenti Procurator Generalis anathemate a ſuo Archiepiſcopo perculſus fuerat, ea una de cauſa quod ſui muneris officiis ſuoque Principi fidelis haud ſe debere crediderat rata habere ejus Præſulis contra temporalem in locorum Immunitatum negotio auctoritatem molimina. (c) Quo ipſo tempore ſuum Eſpenius Tractatum elaborabat, habebat ob oculos e ſenioribus in Diœceſi clarioribuſque Paſtoris exemplum qui & ipſe per iniquiſſimam agendi rationem Satanæ traditus fuerat; itemque Brabantiæ Magnum Conſilium excommunicatione involutum, Decreto Romanæ Curiæ, ex Bulla *In Cœna Domini*, quia præſidium ei digno Paſtori conceſſerat, quod eidem negari leges & juſtitia non patiebantur. (d)

Neque vero in Belgii tantum Provinciis triſtia hæc abuſus exempla occurrebant, in quem ſpiritalis poteſtas quam Chriſtus Dominus in ſuam Eccleſiam contulerat, trahebatur. Ad ea æque Eſpenius attentus erat, quæ agebantur eodem tempore in reliquis Eccleſiæ partibus, & peculiariter in Ditionibus ad Auſtriacam Familiam ſpectantibus cui tum quidem Belgium ſuberat. Ea tantum attingemus hoc loco, quæ in Italia & in Neapolitano Regno potiſſimum contingebant.

Neminem latent acria diſſidia, quæ hoc ineunte ſæculo inter Imperatorem Joſephum & Clementem XI. extiterunt. Papa hic conſueto ſtudio placitis ultra montes obtinentibus obſecutus, quæ Romanæ Eccleſiæ abſolutam in Regna & Imperia poteſtatem tribuunt, in Neapolitanum Regnum, Parmæque & Placentiæ Ducatus ſibi jura arrogabat, quæ cum Auſtriacæ Familiæ rationibus non cohærebant. Denegavit obfirmato animo Regni Neapolis inveſtituram, quæ abeo in Archiducis Caroli gratiam, poſt Caroli II. Hiſpaniarum Regis mortem, petita fuit. Recuſatio hæc Auſtriacam Familiam non detinuit; Joſeph Imperator copias in Italiam miſit, quas ann. 1706. per Parmæ & Placentiæ Ducatus hiemare juſſit, cum tamen ſuper hac re ſolemnem conventionem cum Farneſio Principe tranſegiſſet, penes quem erat eorumdem poſſeſſio. Clemens XI. id quod ſacrilegum facinus appellabat, inique ferens, Julii die 27. ſequentis ann. 1707. viginti poſt diebus quam Comes de *Daun*, Caroli III. Regis nomine, Urbis Neapolis poſſeſſionem inierat, Bullam quaſi fulmen emiſit, ut eam conventionem abrogaret, Miniſtros, Commiſſarios, Officiales &c. qui eam executi fuerant, excommunicatos declararet, prohiberetque, ne quis ullam ejus rationem haberet.

Junii die 2. ann. 1708. Clemens XI. ad Imperatorem Joſephum Breve miſit, in primæ monitionis modum, ut eum ad Dei Tribunal acciret, moneretque ejus eſſe jactatum auſum contra S. Sedis jura in Parmæ & Placentiæ Ducatibus perpetratum ſiſtere; auſum, inquam, quod in eo Brevi tanquam *divinis humaniſque legibus contrarium* proponitur. Joſephus Imperator hac occaſione, ejuſdem menſis Junii die 26. celebre illud Decretum edidit, (e) quo, prius explorata totius Aulici Con-

(a) Titulus hic ejuſmodi eſt: *Tractatus Hiſtorico-Canonicus de Cenſuris Eccleſiaſticis, in quo priſtina diſciplina a recentiore ſecernitur, & quo ſpiritu in cenſuris infligendis procedendum, nec non qualiter timendæ ac obſervandæ cenſuræ*, in 12.

(b) *Monumenta ad Hiſtoriam Univerſitatis Lovanii*. Cap. V. Art. IV. num. IV.

(c) V. ſupra Art. XI. n. XII. & XIII.

(d) Vide monumenta ſupra laudata Cap. V. Art. 2. n. XII. VIV.

(e) Vide Decretum hoc in Appendice Tractatus D. Van Eſpen, *De Recurſu ad Principem*, &c. Lit. T.

ſilii

Digitized by Google

filii ſententia, conſultiſque exterarum quoque Regionum doctis Theologis & Juriſperitis, abrogat nullumque declarat Decretum Clementis XI. ſuperiore anno Julii die 27. editum, tanquam ſuis Imperiique Juribus contrarium; Subditos ſuos ullam ejus rationem habere vetat; edicitque irritam nulliuſque roboris excommunicationem in eo pronuntiatam; ſpectato, inter alias nullitates, capitali defectu corporis delicti.

Decretum hoc non modo Clementis XI. molimina non retardavit, ſed ei potius anſam ad nova præbuit. Haud cunctatus alteram Bullam edidit, qua Imperatoris perſonæ ipſi declarabat, ſiquidem prava conſilia ſequi pergeret, quibus, ajebat, ſe decipi paſſus erat, ſe non poſſe, quin eum tanquam perduellem filium haberet, in eumdemque excommunicationis ſpirituali gladio, atque adeo materialibus armis, ſi res ita tulerit, oreretur: *Te tanquam rebellem filium excommunicatione & armis, ſi opus fuerit, animadvertemus.* Conſecutus eſt extremas has minas exitus. Aciem Papa in Imperatorem inſtruxit; at ſucceſſus ejus ſpei non reſpondit, qui ad negotiationis rationes confugere conatus fuit.

Clementia XI. per idem tempus cum Carolo III. Joſephi Imperatoris fratre non minus animadverſione digna litigia ſunt. Agebatur peculiariter de Bullis nominationis ad Epiſcopatus & alia Beneficia in Neapolitano Regno & Belgio vacantia. (*a*) Nolebat in his Bullis Clemens XI. ſupremi dominii jus in Carolo III. quoad Neapolitanum Regnum agnoſcere, prætexens ſe ejus inveſtituram non conceſſiſſe, eamque ſolicitare Carolum III. deſtitiſſe, quippe quam ſpectaret tanquam formam & cæremoniam, a qua abſtinere, & tanquam ſervitutem a qua ſe jure optimo liberare poſſet. Aggrediebatur præterea Papa hic ad Regiæ nominationis Epiſcopatus & Beneficia nominare; ad ea nominare extraneas perſonas; expeditionibus inſerere inuſitatas clauſulas & temporalis auctoritatis juribus noxias &c. Varia hæc auſa repreſſa graviter. Prohibitam voluit Carolus III. executionem cujuſque Decreti Romanæ Curiæ, ob Beneficiorum proviſionem potiſſimum, niſi Regio *Exequatur* inſignitum eſſet; juſſis Miniſtris illud non ante concedere quam expendiſſent, an ea Decreta ſecundum veterem formam concepta eſſent, nullamque Principis juribus noxiam clauſulam continerent.

Extat in Jannonii Neapolitana Hiſtoria, horum gravium eventorum compendiaria indicatio. (*b*) Ea refert Eſpenius ann. 1725. & 1726. Comiti *de Daun* (*c*) qui in Neapolitani Regni Miniſterio per eorum diſſidiorum tempora verſabatur, & Carolo III. (*d*) ipſi qui deinde Caroli VI. nomine Imperator evaſit. Pleræque per Belgium & Neapolitanum Regnum Eccleſiæ aut vacantes remanebant, aut privatæ Paſtore, qui nominatus ad eas quidem fuerat, in iiſdem tamen reſidere non poterat, quia proviſiones quas a Romana Curia in hunc effectum acceperat, irregulares erant. Ut his calamitatibus occurreret Carolus III. nullam non negotiationis viam iniit, cavens tamen pro viribus, ſua ut jura ſuorumque Subditorum privilegia ſervaret. Quod peculiariter perſpicitur in Epiſtola quam 30. Novembris die ann. 1707. ad D. *de Quiros* ſuum in Belgio Miſſum (*e*) ſcriptam voluit ſuper iis, quæ ad earum Provinciarum Epiſcopatus ſpectabant, & in Litteris die 23. Septembris ann. 1708. ad Cardinalem Grimani datis qui tunc Neapoli Prorex ſedebat. (*f*) Occurrit in hoc poſteriore monumento adjumentorum indicatio quorum uſum ſibi Rex proponebat, *ſi Romanæ Curiæ viſum eſſet, quemadmodum minitabatur, ejus Regni tranquillitatem per* EXCOMMUNICATIONES *turbare.*

Quia parum nota ſunt monumenta, haud moleſte Lector tulerit ea ſibi hoc loco exhiberi.

Afferemus in hanc rem ad curioſitatem faciens ejuſdem temporis Anecdotum quod a Regia Neapolis Miniſtris unum afficit, Marchionem Alexandrum *Riccardi* ſcilicet, ejus Regni Fiſcalem, ac deinde pro Fiſcalem in Supremo Hiſpaniarum Conſilio Vindobonæ, adeo eruditione ſingularique contra nova Romanæ Curiæ arrogata jura celebratum. Id ducimus e Marchionis Epiſtola cujus nobis ob oculos exemplar eſt, Julii die 30. ann. 1709. ad D. Coddium Ultrajectenſem Archiepiſcopum data, quem peculiariter, ineunte ſæculo, Romæ verſantem noverat. Ejus Archiepiſcopi caritatem & opem Riccardius implorat ad eam facti ſpeciem in qua ſe coactum videret in Hollandiam confugere, conſecutione quadam *formidandi diſcriminis cui ſe*, inquit, *obnoxium* ſentit, *ob veritatem alacriter propugnatam contra eam veritatis inexorabilem adverſariam; Tu quidem probe intelligis*, inquit, *de Romana Curia me loqui.*

Proxime elapſo anno (1708.), pergit Riccardius, *occaſione Edicti Regis noſtri quod a poſſeſſione Beneficiorum*

(*a*) Jannonius, L. XI. C. IV.
(*b*) Jannonius, L. XI. C. IV. & VI.
(*c*) Libellus ſupplex exhibitus Comiti *de Daun* die 10. Septembris ann. 1725.
(*d*) Ulterior Defenſio Doctoris Van Espen n. 225.
(*e*) Epiſtolæ ad D. *de Quiros* Italica ſcriptæ verſio: " Sua Majeſtas animo repurans, ſiquidem diutius ad Eccleſias in Belgio vacantes nominare diſtuleris, dilationem hanc progreſſu temporis ejus juribus officere poſſe, & occaſionem præbere Romanæ Curiæ, quæ in eam adeo ſe acerbe gerit, iis Eccleſiis per devolutionem, licet injuria, providendi, ſtatuit perficere, ut ab eo Conſilio conſuetæ Conſultationes ad ſe mitterentur. Eodem tempore hac de re ſcribitur ad Excellentiam Veſtram, cui dicere, oportet, in tanti momenti negotio, eam S. M. mentem eſſe, ut iſtis Conſilii Dominis ſignificetur hunc Principem ſuæ conſcientiæ motus ſequi volentem mandare, ut in ſua Conſultatione agant ſummo jure & qua maxima poterunt animi contentione, primum omnium excluſis iis omnibus qui, quacumque demum ratione qui immediate aut mediate ſe commendandos curaverint, quia probe certum eſt ejuſmodi homines ex hoc uno capite ſe Epiſcopatu indignos eidemque ineptos reddere e S. Bernardi ſententia: *Qui pro ſe rogat, jam judicatus eſt.* Quamobrem uti decet ſecretarum explorationum via ad eos perquirendos, qui ob pietatem, doctrinam & experientiam, quas exhibuerint, & ob animum S. M. ſervitio addictum tam ſublimi miniſterio digni judicentur. Eaſdem regulas Princeps hic ad Eccleſias in Neapolitano Regno vacantes nominans ſecutus eſt. Atque haberi pro certo poteſt Excellentiam Veſtram iſtic apprime dignos, & fortaſſe nihil ſecus cogitantes viros nominaturam. Equidem nullus dubito, quin in negotio a quo maxima ex parte ſectum Reipublicæ regimen pendet, E. V. vim omnem & omne ſtudium cui par eſt, ad accuratam tam juſtæ ſanctæque Regiæ mentis executionem adhibeat. Neapoli, 30. Novembris die ann. 1707.

(*f*) Ad Cardinalem Grimani.

R E X.

" Reverendiſſime in Christo Pater, Cardinalis *Grimani*, Dilectiſſime amice mi, a meo Regio Conſilio, meus prorex, Vicarius & Dux Generalis Regni Neapolis in *INTERIM*. Quamvis a Litteris ad Comitem *de Daun* miſſis perſpexeris, quid mandaverim & ſtatuerim ſuper ſingulis in Romana Curia pendentibus, te tamen ad majorem illuſtrationem & intelligentiam tuam monere volui de Regia mea mente & voluntate ſuper S. S. Brevibus exhibitis aut exhibendis in hoc Regno; cum enim, quidquid contigerit, nec meæ Regiæ poteſtati, meiſque Vaſſallis nocuerit, me ſemper obſequentem Eccleſiæ filium profitear, ea mihi nunquam mens eſſe potuit, ut Litterarum Romanæ Curiæ curſum executionemque turbarem; quocirca caveas, velim, ut quæcumque occurrerint Papæ Brevia, a *Collaterali* examinentur, interventu Capitum Tribunalium; & ſiquidem hæc Brevia ſeu Bullæ venerint idoneis verbis iiſdemque cum circumſtantiis ac Regum deceſſorum meorum tempore, me Rege Hiſpaniarum habito, pro iis cum Rege Carolo II. Patruo meo factum eſt, abſque minima innovatione, hoc in caſu tribuatur iis *EXEQUATUR*, ita ſcilicet, ut a Papa proviſi & Neapolitani ſint, nec in meam Regiam Perſonam male animati. Id autem intelligi debet de iis Epiſcopatibus & Dignitatibus Eccleſiaſticis quorum proviſio ad S. S. tantum ſine mea præſentatione pertinet; quod enim ad eos attinet qui mei Regii Patronatus ſunt, minime dubitandum, quin eorum ad Papam a me facienda præſentatio præcedere debeat. Et cum hodiem aliquot Epiſcopos a S. S proviſos hoc in Regno eſſe, qui ad ſuas Eccleſias accedere nequeunt, quia non iis traditum fuit *EXEQUATUR* Regium, mando, ut, ſi obtulerint eaſdem Litteras ſine diminutione aut variatione minimi verbi, & ut exhibebantur in tali caſu, Regis Patrui mei tempore, quemadmodum ſupra expreſſum eſt, mature omnibus in Collaterali ad trutinam revocatis, ea lege, ut proviſi ſint naturales Regni, non ſuſpecti, nec in meam Regiam Perſonam male animati, tunc iis Regium *EXEQUATUR*, tribuatur, quo in re

Regni

Digitized by Google

Regni Neapolis extraneos repellebat, (*a*), *me adactum tempori, ut ſuper hac controverſia Monumentum, ano e primis ejus Miniſtris id me etiam atque etiam rogante, intra pauca momenta contexerem. Poſt aliquot hebdomadas, Opuſculum impreſſum prodiit, non ſine magna Romanæ Curiæ perturbatione, titillationum mearum cauſa quibus ea nunquam Itala manu affici conſueverat. Sui ſunt hic Romanæ Curiæ nec pauci Aſſeclæ, inter eos ipſos, qui ſe Regis Miniſtros dicunt. Ergo immanis illico in me excitata perſecutio cujus favorem mihi credidi exitio fore; me tamen ipſe defendi; non perii, atque adeo tantillum de meis hoſtibus triumphavi.*

Subdit Riccardius id hominis, quem *noſtrum Cardinalem* appellat, qui dubio procul erat Cardinalis Grimani Prorex Neapolis, ejus Monumentum tanquam *infamem contra Romanam Curiam Librum* denuntiaſſe, eamque Curiam cui animos addebat cum Neapolitano Rege conventio, quæ tunc agebatur, id Operis omnino diris devovere ac perdere ſtatuiſſe. Diſceſſit eo ipſo tempore Riccardius, ut Caroli III. Principis ſui, tunc Barcinone commorantis, præſidium imploraturus pergeret. Eo reſponſum attulit ad Librum, qui vulgatus in eum fuerat, (*b*) idque aſſecutus eſt, ut veritatem Carolo III. ſignificaret, cujus ei gratia & munificentia frui licuit ad mortem uſque quæ ſub aon. 1725. finem, ſeu 1726. initium contigit.

Poterant ejuſmodi acta cujuſmodi ſunt, quæ innuimus, funeſtiſſimas turbas & ſeditiones inferre, ſi eventa iis arriſiſſent, nec Principes, ut par erat, ne ingruentia mala contingerent, præcaviſſent. Suo fideliter addictus Principi Subditus, qui erat Eſpenius, hujuſmodi calamitatum minis ipſis non moveri non poterat. Suum ergo non credidit, ut conſueverat, & pro ſua virili parte, ſerpenti morbo remedium afferre. Expoſita dubio procul injuſtæ excommunicationis natura & effecta maxime, ſi quid aliud, ejus in populorum animos vim cohibere poterant. Ut igitur ob omnium oculos hoc grave principium poneret, excommunicationis notorie injuſtæ metum nunquam nobis impedimento eſſe debere, ne, quod officii noſtri eſt, perficiamus, aut nos ipſos ab obſequio & fide quam omnes Subditi ſuo Principi debent, abducere, ſuum Eſpenius de Cenſuris Tractatum edidit.

Æque ingenuus Catholicæ Eccleſiæ filius, ac ſuo Principi fidelis Subditus non minus Eſpenius Cenſurarum in eos abuſu permotus fuit, qui Eccleſiæ doctrinam ejuſque Hierarchiam propugnabant. Et triſte in hunc rem exemplum in Catholico Belgii Fœderati Clero occurrebat. Poſt ejus Archiepiſcopi ſuſpenſionem & interdictum, per ſimplex Breve ad privatum hominem ſine ulla forma miſſum, & per agendi rationem cujus vel unum exemplum in tota Eccleſiaſtica Hiſtoria ægre inveniri poſſe Eſpenius animadverterat, ejus Eccleſiæ hoſtes à Romana Curia Decreta vel ab ejus Nuntiis Sententias in dies ſingulos obtinebant, ut excommunicationi obnoxia, *ipſo facto*, Capitula & Cleri Membra reliqua declararent. Ea una de cauſa Catholicus Clerus his Cenſuris impetebatur, quod renuerent Præſulem ſuum ſuæque Eccleſiæ jura deſerere, ut ſe proximo abſolutoque Romanæ Curiæ regimini & Apoſtolicis Vicariis ſubderent, quos ea ipſi dare volebat, contra SS. Canones, patrias Leges & conſuetudines, denique mandata Principum qui ſe non poſſe crediderant, quin huic totius diſciplinæ perturbationi, collatoque ad ejus extremum excidium furori obſiſterent.

Contra Cenſurarum abuſum ab Eſpenio ſtatuta Principia.

III. Ergo rumor quem hæ omnes cenſuræ excitabant, commotio quam eæ penes rudem aut præventum populum edere poterant, ex iiſdemque pertimeſcendæ quoad Eccleſiæ bonum & Imperii tranquillitatem pernicioſæ conſecutiones Eſpenium impulerant, ut materiam hanc ſolidius doctiuſque quam fere Scholaſtici & Decretalium Interpretes, pertractaret.

Dandam ſibi cenſuit in primis operam, ut, quod ab hoc hominum genere minus accurate fit, veterem diſciplinam ab iis ſecerneret quæ ſuper hac re in Eccleſiaſticorum Tribunalium uſum nova ſeu abſona & abuſiva inducta ſunt; aſſurgeret ad antiquitatis initia, ut genuinas Eccleſiæ regulas & mentem dignoſceret; ad has leges exigeret cenſurarum pondus aut nullitatem, earum potiſſimum quæ appellantur *latæ ſententiæ* & *ipſo facto*, quæ ſcilicet his poſterioribus ſæculis præter omnem modum excreverant &c. Inſiſtit potiſſimum in omnis generis incommodis quæ Eccleſiæ & Imperio injuſtæ cenſuræ & excommunicationes afferre poſſunt; in judicio de iiſdem ferendo; in eorum periculo qui eas ſervant, quarum nullitas & injuſtitia notoria eſt, quibuſque cauſam præbet conflata in veritatem ejuſque vindices conjuratio; denique in *ordinario* contra has excommunicationes remedio, ſcilicet ad ſuperius Tribunal Appellatione. Quæ quidem Appellatio ſemper *ſuſpenſivum* & *devolutivum* effectum obtinet, quoties ſententiam præcedit, aut eam ſequitur quæ non *abſoluta* ſed *comminatoria* tantum eſt, quæ nempe poſt legitimam recuſationem pronuntiata, aut jure ipſo ob neceſſariam aliquam omiſſam formam nulla eſt; in qua etiam facti ſpecie, per Canoniſtas, ita nulla eſt, ut Appellationis remedio non opus habeat.

„ cum omni circumſpectione & maturitate quam res poſtulat,
„ agas, velim, & id ſedulo cures; mihique ſtatim ſignificabuntur
„ omnino ſingillatim cauſæ propter quas *EXEQUATUR* datum
„ aut negatum eſt; omnia enim cognoſcere volo, tibi mandans,
„ quemadmodum peculiariter mando, ut diligenter invigiles, ne
„ meis Regaliis, juribus meis meorumque Subditorum, quibus
„ magnopere cavere debeo, detrimenti aliquid afferatur: qua enim
„ ratione dabo operam, ut id accurate ſervetur, quod Pontifici
„ debitum eſt, eadem ſtudium ad Regalium meorum jurium defen-
„ ſionem collatum volo; atque in id adjumentis, quæ jus patitur,
„ equidem utar. Et quia mandavi, ut id quoad Nuntium Aldo-
„ brandinium executioni daretur, ſatis luculentum hujus agendi
„ rationis ſpecimen exhibui; cum enim perſpexiſſem, quas afferebat,
„ Litteras eaſdem eſſe ac quas alii Nuntii ad uſque Regis Caro-
„ li II. Patrui noſtri tempus attulerant, iis *EXEQUATUR* tra-
„ ditum volui, ut factum eſt; ex quo univerſis terrarum Orbis
„ intelliget, ſi hoc in Regno Eccleſiæ plures Epiſcopis, & Oves
„ ſpiritali Paſtorum ſuorum alimento carent, non mea, ſed Ro-
„ manæ Curiæ culpa fieri; quoties enim cum uſitatis Litteris, &
„ circumſtantiis ad meorum Regalium jurium incolumitatem ne-
„ ceſſariis venerint, ſuis in Cathedris ſtatuentur; ſin aliter fiat,
„ conſcientiam inde ortum onus dubio procul in eos recidet, qui pe-
„ culiaribus conſiliis id perturbant, quod tanti ad Dei ſervitium
„ momenti eſt. Atque ut meam voluntatem ac deliberationem Re-
„ giam ſuperiis, quæ ſervanda quoad hanc rem ſunt, ſine ulla du-
„ bitatione aut obſcuritate cognoſcas, ſi Epiſcopi a Papa in hoc
„ Regno proviſi, qui ad meam præſentationem non ſpectant, aliæ-
„ que Dignitates Eccleſiaſticæ extiterint in eo caſu intraque eos fines
„ quos ſupra in Nuntio Aldobrandinio requiſivimus, eorumque Lit-
„ teræ per nullam unquam clauſulam innuerint Regem in cujus
„ Regno expediuntur, eos nominaſſe, & ita Regis Caroli II. tem-
„ pore factum fuerit, perinde agetur in præſentia, *EXEQUA-*
„ *TUR* iiſdem tradito, dummodo his Epiſcopatibus aut Eccle-
„ ſiaſticis Dignitatibus inſignitis indignæ ſint, & bene meo Regio
„ ſervitio affecti. Super ceteris quæ in meis Regiis mandatis con-
„ tinentur quoad Arreſtum de Eccleſiaſticorum extra hoc Regnum
„ verſantium cenſibus, & quoad interdictam denariorum ad Ro-
„ manam Curiam miſſionem, id admoneo quod tibi præſcrip-
„ tum eſt, exequeris. *QUOD SI ROMANA CURIA ID*
„ *PRÆTEXENS HUJUS REGNI TRANQUILLITA-*
„ *TEM PER EXCOMMUNICATIONES*, aut aliter, *PER-*
„ *TURBARE*, iis omnibus adjumentis uteris, quæ œconomica
„ poteſtas præbet, & quæ naturale jus patitur, ut vis vi repellatur,
„ meique Regales tituli, meique Subditi defendantur. Hæc om-
„ nino habeo, quæ tibi in præſentia dicam, Ita, Reverendiſſime
„ in Chriſto Pater, Cardinalis Grimani, cariſſime & dilectiſſime
„ amice mi, Dominus noſter te ſemper cuſtodiat. Barcinone,
„ die 23. Septembris ann. 1708. *YO EL REY.* D. Juan Anto-
„ nio Romeo y Anderas.

(*a*) V. Jannonium L. XL. Cap. VI.

(*b*) Nos latet libri titulus; at Riccardius ait ipſi eum conſtitiſſe impreſſis Foliis amplius 25

Sin hoc *ordinarium remedium* deſit, quod unum ſcilicet cum Appellatione tanquam ab abuſu quæ in Galliis quibuſdam in caſibus adhibetur, locum habere poteſt, cum Judex in Sententia omnes præſcriptas formas ſervavit, nec aliud agitur, quam ut cauſa ipſa dijudicetur, apte monet Eſpenius *extraordinaria remedia* præſto eſſe, & quidem tum adhibenda, cum Eccleſiaſtici Judicis acta quoad formam irregularia & extraordinaria ſunt, quia ſcilicet iis una vis ineſt & facti ratio, quæ prompte ac reapſe non niſi per præſens ad temporalem Poteſtatem perfugium reprimi poſſunt. Paucis oſtendit Eſpenius, cujuſmodi ſit, & quam legitima hæc agendi ratio; jubere in his caſibus Deum, ut Principes ſuam oppreſſis Subditis opem concedant; & hanc Dei legem ita patere, ut ad omnia generis vim, & ad externam omnem legum quoad rem ipſam, & ordinis quoad acta ad formas ſpectantia violationem referatur.

Octavus Paragraphus octavi Capitis hujus Tractatus peculiari quadam animadverſione dignus nobis videtur; in quo nimirum injuſtarum excommunicationum ſcandalum radicitus evellit Eſpenius, tum quoad Eccleſiæ hoſtes quorum pervicacia & ludibria ex hoc fere fonte promanant, tum quoad Catholicos bene multos quibus eæ lapſus aut deliberationis occaſioni ſunt. Objectionem Eſpenius in probationem vertit. Hæreticos monet eas a Sacris Scriptoribus prædictas & a ſanctis Patribus nuntiatas eſſe, fore ſcilicet aliquando, ut his peculiaribus notis veri eorum Diſcipuli & veritatis defenſores inſignirentur; probatque Catholicis injuſtas excommunicationes non modo nihil detrimenti iis afferre qui eas, ut veros Eccleſiæ filios decet, animo comparati perferunt, verum etiam non ambiguum ſolatii argumentum iiſdem ſuppeditare; 1. dum eos ad extremum hunc cum Capite Chriſto Domino, & cum primis Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Chriſtianis ſimilitudinis gradum evehunt; 2. dum eos ipſos in Evangelicarum promiſſionum & prædictionum fide confirmant. Hoc autem eo magis neceſſarium monitum erat, quod, ut Eſpenius ipſe animadvertit vulgo hujus ætatis Chriſtiani, & Eccleſiaſtici quidem potiſſimum nullum excommunicatione, quantumvis injuſta fuerit, gravius ſibi malum contingere poſſe arbitrantur; ita ſæpe miſeri ſunt, ut ejus metu veritatem deſerant; eam verbis aut factis teſtari non audent, injuſtiſque &, quæ Dei præceptis adverſantur, juſſis obediunt, ut cenſuras & excommunicationes evideot, quarum comminationibus percelluntur, aut ab iis abſolutionem obtineant, quas ſe ſubiiſſe opinantur.

Pretioſi hujus Eſpeniani Operis editioni divina Providentia præfuiſſe videtur, ut præteritorum temporum ſcandalis remedium afferret, & ſimilia vel etiam graviora anteverteret quæ jam inibi erant, ut in Eccleſiam irrumperent. Quamvis certa principia ſint quæ in Tractatu de Cenſuris mirifice evoluta cernuntur, re tamen ipſa non minus verum eſt Chriſtianos bene multos de rebus ejuſmodi ac de vero Religionis ſpiritu parum edoctos præcipua quædam officia violare malle quam injuſtarum excommunicationum conſecutionibus ſubdi quibus obnoxii eſſent, ſi ea fideliter exequerentur. Innumera hujus rei exempla poſt ann. 1709. ſuper graviſſimis quibuſque negotiis, cujuſmodi depoſita Fidei, & obſequii legitimis Principibus debiti cuſtodia eſt, facile afferri poſſent.

Satis habebimus animadvertere hac ipſa animorum diſpoſitione abutentes Eccleſiæ Miniſtros excommunicationis gladio identidem uſos eſſe, ſuæ ut injuſtitiæ, & in omni rerum genere dominandi prurigini morem gererent. In hujus Articuli exordio nonnulla hujuſmodi exempla protulimus, quibus hoc loco addemus unum D. *Buſſi* Nuntii Coloniæ contra ſæculares Profeſſores ſex Facultatis Juris Univerſitatis Lovanii, quod Eſpenianum de Cenſuris Tractatum in lucem emiſſum proxime ſecutum eſt. Sex his Profeſſoribus acre cum aliis ſex ejuſdem Facultatis Eccleſiaſticis Profeſſoribus diſſidium erat, qui contra jus uſumque ſe ſæcularibus ſex exæquare volebant, & ad Decanatum æque ac ſæculares ſex contendebant. Cum eorum petitionem Univerſitas ad quam confugerant, rejeciſſet, Buſſium Suæ Sanctitatis Nuntium adiere qui plura Mandata & varia Decreta in D. Gaſparem Joſephum *Huigen* ex conſueta forma electum Decanum edidit; eum ad graves pecuniarias mulctas damnavit, in eumdemque excommunicationis ſententias pronuntiavit, quas ubique per Urbem affixas voluit, tametſi nullum ſuæ ibidem exercendæ juriſdictionis jus obtineret. Negotium tandem ad S. I. M. delatum eſt, cujus Decreto, Januarii die 31. ann. 1713. abrogatus rejectuſque Eccleſiaſticorum Doctorum ſex ad Nuntii Juriſdictionem recurſus. *Abrogavit, irritavit & abolevit* pariter Imperator omnia ejuſdem Nuntii comminatoria & executoria Decreta, Eccleſiaſticorum Doctorum ſex occupari redditus juſſit, ſimilia deinceps perfugia prohibuit, mandavitque, gravibus indictis pœnis, ut intra menſes duos, a dato Imperiali Decreto numerandos, ii Doctores ſex acta removerent aut retractarent, quæcumque ſuper hoc negotio vel ipſi vel Nuntius ediderant.

In hunc Tractatum declamationes. Ejuſdem publica exiſtimatio.

IV. Ut communiorem & fructuoſiorem hujus de Cenſuris Tractatus lectionem redderet, æquitate quadam ita ſibi temperavit Eſpenius, ut ne facta quidem innueret quibus ad eum elaborandum adductus fuerat. Satis habet in Præfationis exordio dicere ſibi utile viſum eſſe de hoc argumento agere, quo potiſſimum tempore *multus erat de cenſuris ſermo, eorum præſertim occaſione quæ in Fœderato Belgio contingebant.* Hæc tamen circumſpectio non impedit, quominus novorum hujuſmodi facinorum promotores verum Eſpenii in hujus Operis emiſſione conſilium, ejuſque neceſſarias conſecutiones perſpicerent, ſi quidem lectum ponderatumque pro merito fuiſſet; nihil itaque, ut inſigne Opus deterrerent, omiſerunt. Ea id impudentia P. Deſirantius egit, ut aſſerere auderet Eſpenium per id Operis de crimine convictum eſſe *longe graviore*, quam quæ in (confictis) Lovanienſis Fraudis libellis eidem Doctori imputata fuerant. Tractatum hunc ipſum notat tanquam *impium*, licet ab homine elucubratum *quem*, inquit, *putamus Catholicum* (*a*). Tam abſonus execrandulque in quo ita Deſirantius garriebat, libellus erat, ut Romæ Septembris die 12. ann. 1714. damnatus fuerit.

Idem Deſirantius in altero *Scripto* (dictato) *conſolatorio*, ad Hollandiæ Catholicos miſſo, 24. præterea paginas inſumit, ſuum ut virus, & atram quo ejus jecur æſtuat, bilem evomat in Eſpenium, hujus de Cenſuris Tractatus occaſione (*b*). D. *Hoynck van Papendreck* in ſua falſa Ultrajectenſis Eccleſiæ Hiſtoria, multis poſt annis in lucem edita, ſpectat & ipſe Opus hoc tanquam confectum, ut ejus Eccleſiæ Clero Apologiæ loco eſſet, illudque ipſum Eſpenio crimini vertit. (*c*). At Auctorem ſatis ſuperque commune omnium judicium ab his declamationibus vindicavit. Hujus Tractatus properatæ Editiones numero plures, quanti habitus univerſim fuerit, invicto ſane argumento ſunt. E typis iterum prodiit in 8. an. 1711. Inſertus fuit Editione Operum D. Van Eſpen Lovanii (Rothomagi) ann. 1721. elaboratæ. Proſtat pariter in omnibus Editionibus poſterioribus, & quod inde conſequitur, in ea quoque, quæ ann. 1729. Privilegio ipſo Imperatoris Caroli VI. manu ſubſcripto firmata prodiit. Atque eximia quidem lumina, quæ Opus hoc ſuper hac re longe lateque diffudit, offuſas per injuſtarum excommunicationum for-

(*a*) De nullitatibus &c. pag. 21. & 40.
(*b*) Proteſtatio Cleri Holl. &c. denuo aſſerta &c. p. 67.
(*c*) Hiſtoria Eccleſiæ Ultraject. &c. ann. 1725. col. 1. p. 69.

midi-

Digitized by Google

midinem erroris tenebras ex omnium jam mentibus diſjecerunt.

ARTICULUS XIII.

Diſſertatio ſuper antiquis in Eccleſiarum gratiam editis Donationibus, ſuperque Capellarum unionibus cum earumdem redditibus &c.

Diſſertatio hæc inſcripta: *Diſſertatio Canonica de priſtinis Altarium & Eccleſiarum incorporationibus &c.* impreſſa primum fuit ann. 1711. cum approbatione Facultatis ſtrictæ Juris Univerſitatis Lovanii. In ea pertractata materies proprie nihil eſt aliud quam corollarium Tractatus de *jure Parochorum ob Decimas & oblationes*, ann. 1694. typis editi, quippe quæ potiſſimum ſuper decima ob *Novalia* jura verſatur. Concinnata fuit quoddam veluti *Factum* ad jurium Abbatiæ Monialium de *Cortemberg* (*a*) contra Parochum de *Leeſt* defenſionem. Animadverſione dignum eſt Belgicam conſuetudinem quæ Eſpenio hac in re uſui & adjumento eſt, a Gallicana differre. Ejus tamen Diſſertatio in Belgio ipſo ſine altercatione non fuit; eam Nicolaus *Richard* S. Gilleſii Bruxellis Parochus quinquennio poſt refellandam ſuſcepit, edito Scripto cui titulus: *Jus Paſtorum Titularium & Eccleſiarum Parochialium ad oblationes. Decimas & maxime Novales* (*b*). Doctorum virorum Ephemeridis Auctores ſtatim notarunt Auctorem hunc, etſi Eſpenii Diſſertationem de qua ſermo eſt, impugnandam ſibi propoſuerit, immorari tamen longius in quæſtione de qua omnino non agebatur, videlicet, Monialibus Cortembergenſibus ad veteres decimas nil juris fuiſſe; viderique ita gratis digredi voluiſſe, ut anſam arriperet ſtatuendi placita quæ a nullo Tribunali adoptari poſſent; denique cum in viam rediens ad decimarum Novalium quæſtionem accedit, ad quam ſe totum redigere debuiſſet, ſatis habere ſine probatione pro certo ponere, decimarum donationem in alicujus Monaſterii gratiam factam non niſi de prædiorum decima intelligi poſſe quæ donationis tempore exculta erant.

Van Eſpenius in Præfatione quæ ad ejus Diſſertationis *de antiquis donationibus &c.* frontem eſt, nos monet Advocatos qui pro Parocho de *Leeſt* contra Abbatiam de *Cortemberg* deſudaverant, contendiſſe ejus juri præſidium quærere e nonnullis principiis quæ ſtatuerat in Tractatu *de Jure Parochorum ob decimas & oblationes &c.* ſexdecim circiter ante annis impreſſo; ſed addit eos genuinam ipſius ſententiam male interpretatos fuiſſe, & præterea ſi quid obſcuritatis in eo primo Tractatu quoad locutionum ſenſum inerat, ſuam ſuper quæſtione mentem in nova Diſſertatione ſatis perſpicuam & apertam fore. Hiſtoricæ Præfationis Auctor quæ ad Eſpenianorum Operum Editionis ann. 1753. frontem extat, hallucinatus eſt inquiens Eſpenium in hanc rem fateri ſuum de *Jure Parochorum ob decimas &c.* Tractatum contra *ſuam ipſius mentem* in publicam lucem emiſſum fuiſſe. Van Eſpenius id unum ait interpretationem ſibi, contra atque ipſe ſentiebat, ſibique volebat, adhibitam fuiſſe.

ARTICULUS XIV.

De Tractatu ſuper Eccleſiaſticarum Legum Promulgatione, ſuperque Placet Regio ante earum publicationem & executionem neceſſario.

Hujus Tractatus publicatio.

I. NOvum hunc ipſum Eſpenio Tractatum temporum calamitati debemus; qui nempe ann. 1712. prodiit cum authentica approbatione D. *Fierlant* Conſiliarii in Supremo Brabantiæ Conſilio, totius hujus Tribunalis nomine exhibita, die 23. Septembris ejuſdem anni. Inſcribitur Opus hoc: *Tractatus de promulgatione Legum Eccleſiaſticarum, ac ſpectatim Bullarum & Reſcriptorum Curiæ Romanæ; ubi & de* PLACITO REGIO, *quod ante earum publicationem & executionem in Provinciis requiritur.* Typis editus fuit primum in *quarto*, Bruxellis, apud Typographos *T'ſerſtevens*, inſertus deinde Eſpenianorum Operum Editioni Lovanii (Rothomagi) ann. 1721. concinnatæ, ac deinceps ſequentibus.

Super occaſionibus quæ locum præbuerunt Eſpenio, ſuam ut operam in hac re collocaret, nos Lector prævenit, qui ſcilicet eas jam perſpexit quibus permotus Eccleſiaſticarum cum Regiis juribus Immunitatum Concordiam, ſuper Aſylis Diſſertationem, de Cenſuris Tractatum &c. Doctor noſter emiſerat. Eædem cum cauſæ impulerunt, ut materiam Promulgationis Eccleſiaſticarum Legum illuſtraret & conditiones exponeret quæ eam comitari debent, ut hæ Leges conſcientiam obligent & executionem obtinere poſſint.

Antequam hujus Tractatus occaſionem, contextum, conſecutiones diſtinctius perſequamur, notionem, duce & magiſtro Eſpenio ipſo, Auctorum ultra montes in hoc negotio Syſtematis quod Doctor hic ſibi confutandum proponit, exhibendam ſuſcipimus.

Romanæ Curiæ Aſſentatores haud ſatis habent ei jura tribuere quæ ad ſæcularem tantum auctoritatem pertinent; contendunt præterea eidem adſcribere ſingulare privilegium, ſuis ut juribus ſeu legitimis ſeu uſurpatis utatur ratione quadam quæ irrationabilis appellari poteſt.

Univerſim receptum effatum eſt, poſitivam omnem Legem, Divinam ipſam, ut obligatoria ſit, ſatis publicatam expoſitamque ad eorum omnium notitiam ad quos emiſſa eſt, eſſe debere (*c*). Contendunt tamen Romanæ Curiæ Fautores Decreta Papæ ſeu Romanorum Tribunalium obligare in conſcientia omnium terrarum Orbis Regionum Catholicos, tametſi non niſi Romæ in Campo Floræ, vel ad S. Joannis Lateranenſis januas publicata & affixa fuerint. Pura putaque cæremonia hæc, eorum ſententia, ſuam omnem perfectionem ſuamque omnem vim Legi tribuit; ſtrictèque hæc afficit eos omnes quos ſpectat, perinde ac ſi perſonaliter eorum ſingulis notificata & inſinuata fuiſſet. Executioni proinde mandari ſervarique debet ab iis omnibus ad quorum notitiam pervenit, quacumque demum ratione, quin prorſus neceſſe ſit aut locorum Paſtores eam expendere vel publicare, aut Supremos Principes ejus executioni aſſentiri, ad effecta ipſa publica ſeu civilia quæ eidem tribui contenditur.

Suam placita hæc originem trahunt ex notione quadam Poteſtatis non modo infallibilis & ſupremæ, verum etiam omnino abſolutæ quæ nulli legi nullique formæ ſervandæ ſubeſt.

Quo magis hæc arrogata jura modum excedunt, & publico bono officiunt, eo magis tenentur Epiſcopi & Principes iiſdem obſiſtere, propriiſque utrique juribus uti; priores quidem ob examen & doctrinale judicium (cujus jus ab eorum charactere ſejungi nequit) quoad Eccleſiaſticas Leges quibus ſubdi Fideles jubet qui eorum curæ commiſſi ſunt; poſteriores vero ob examen formæ atque adeo rei quaſique fundi, quoad ea ſcilicet quæ Imperii cujuſque effata, ipſorumque Principum aut Subditorum jura afficere poſſunt. Hæ nimirum ſunt ad legitimam Eccleſiaſticarum Legum in Chriſtianis Ditionibus promulgationem neceſſariæ conditiones duæ.

Natura & neceſſitas Placiti Regii.

II. Eſt hæc adhæſio & conſenſio cujus neceſſitas,

(*a*) Abbatia hæc e S. Benedicti Ordine eſt; ſpectat ad Diœceſim Mechlinienſem, Bruxellas inter & Lovanium ſita.

(*b*) Opus hoc impreſſum fuit Leodii apud Joſeph S. Sneſtevens ann. 1716. in duobus Vol. in 12.

(*c*) De Promulg. Leg. C. I. §. I. & C. III. §. I.

tametſi variis nominibus, in omnibus Catholicis Regnis acriter propugnatur, ut Legum ad Ditionem ſpectantium character Eccleſiaſticis Legibus compareтur. Jus hoc nec Principes nec eorum Magiſtratus doctrinæ aut Fidei Judices reddit, ut in dogmaticis quæſtionibus, per Sacræ Scripturæ & Traditionis examen, quid revelatum ſit, quid non, cum auctoritate definiant; id enim ad Eccleſiaſticos tantum Judices pertinet; at iis facultatem atque adeo obligationem affert, ut in Summorum Pontificum dogmaticis Decretis non ſolum formam examinent, ut nempe judicent, an in iis regulæ & ſollemnes rationes ſervatæ ſint, ſed ipſam quoque rem ac fundum, ut per diſcretionis judicium certo conſtet, quidquam ne iiſdem inſit Politicis rationibus, naturali legi, aut definitionibus univerſim ab Eccleſia receptis contrarium. Duplex hoc examen cui proprie non niſi facta quædam propoſita ſunt, neceſſarium eſt, ut Principes eorumque Tribunalia prudenter & cum cauſæ cognitione Eccleſiaſticas Leges ſua ipſorum auctoritate inſignire poſſint, dare operam, ut reapſe executionem ſortiantur, iis obſervantiam quorum legitimitatis ſe prædes & vades ſtatuunt, conciliare, teſtari ſuppoſitas eas non eſſe, nec per ſubreptionem, obreptionem, ullamve technam impetratas fuiſſe; denique ſecundum prudentiæ regulas & ſine temeritate judicare earum publicationem utilem fore, nullamque in Regimine perturbationem, nullum publicæ tranquillitati cui potiſſimum invigilare debent, incommodum allaturam.

Hic Supremæ Poteſtatis Actus, idem licet ubique gentium, non eodem tamen ubique nomine notus eſt (*a*). Appellatur *Placet* in Belgio, *Exequatur* in Hiſpania, in Italia, &c. *Patentes Litteræ* in Gallia, *Annexa* in ea Galliæ parte quæ peculiariter Provincia dicitur, &c. Jus illud nimirum eſt, quod aſſentatores Romanæ Curiæ totis viribus aggrediuntur. Hujus extinguendi conſilio & ſpe, Curia hæc eo toties devenit, ut ſæpe contra ſuam ipſius propenſionem, Decreta concederet, quæ pravæ doctrinæ, laxiorique morali diſciplinæ favebant, quia ſcilicet harum novitatum defenſores executionem, in *Regii Placiti* præjudicium, eidem ſpondebant. Negligentiæ denique aut infidelitati Miniſtrorum Principum in hoc gravi Supremæ Poteſtatis jure ſervando Van Eſpenius inteſtinas turbas potiſſimum tribuendas demonſtrat, quæ Belgicam Eccleſiam poſt annos amplius centum vexarunt; idemque de hujus generis turbis aſſeri poteſt, quæ reliquas Catholicæ Eccleſiæ portiones exagitarunt. " Diuturna ex-
" perientia didici (inquit Doctor hic in Opere oblato
" S. I. M. ann. 1727.) (*b*) turbas omnes quæ in præ-
" ſentia noſtram dictam Univerſitatem diſtrahunt, ex
" eo prope unice derivari, quod non ſatis alacriter Suæ
" Majeſtatis jura ſervata ſunt, & illud in primis, ut ne
" liceat ullam Bullam ullumve Decretum Romanæ Cu-
" riæ in eas induci, quin *Regio Placito* munita ſint. "

Abuſus ex negligentia Legis Placet *derivati.*

III. Turbæ de quibus Eſpenius, eæ potiſſimum ſunt, quas in Eccleſia excitarunt Bullæ in Janſenium & Conſtitutio *Unigenitus*. Priores quidem incendium univerſo Belgio attulerunt, quia illatæ, cum exemptione a Sapientiæ plenæ legis Placiti auctoritate. Celebris Petrus *Stokmans*, Conſiliarius Conſilii Brabantiæ &c. (*c*) harum calamitatum teſtis, & qua erat mentis acie, longe funeſtiores & quidem neceſſarias conſecutiones providens, quantum in ipſo fuit, eas antevertere conatus eſt. Eo conſilio neceſſitatem & legitimam formam *Placiti* ſtatuit in Diſſertatione quam ano. 1674. concionavit hoc titulo: *Jus Belgarum circa Bullarum receptionem*. Mirandum Opus hoc per S. Officii Decretum damnatum fuit. At hæc damnatio & ejuſmodi aliæ nihil aliud faciunt quam magis magiſque mali gravitatem & remedii neceſſitatem oſtendunt; quod acriter Brabantiæ Conſilium in ſua Conſultatione, Decembris die 17. ann. 1657. (*d*) Archiduci Leopoldo ſignificavit.

At ſignificationes hæ non omnino felix, ut par erat, exitus conſecutus eſt. Enuntiatæ in Janſenium Bullæ per auctoritatem, & e Principis *apertiſſimo juſſu, quem numquam intermiſſæ Nuntiorum & Internuntiorum ſollicitationes defatigaverant* (*e*). Diviſionis germen hoc haud mediocrem in modum auxerunt, hoc ineunte ſæculo, ſuper Janſeniani facti aſſertione renovatæ diſputationes. Uſui fuit in Belgio Bulla *Vineam Domini Sabaoth*, ut hujus facti atteſtatio non ſine jurejurando in Formularii ſignatura extorqueretur. Hujus Bullæ executio ſine *Placet* Univerſitati Lovanii graviſſimum, ſi quod aliud, detrimentum attulit, quemadmodum in Monumentis ad Lovanienſis Univerſitatis Hiſtoriam (*Cap. IV. num. XLV. & ſeqq.*) videri poteſt. Ea ſcilicet viam ſtravit Bullæ *Unigenitus* quæ quamprimum eadem irregularitate in has Provincias inducta eſt; ubi adhibita Bulla hæc, ut quod boni Formularium reſervaverat (*f*) in Univerſitate & in Clero funditus everteretur.

Horum omnium malorum Auctores veri, dicam iterum atque iterum, non tam homines ultra montes, & Romanæ Curiæ Miniſtri erant, quam Jeſuitæ qui ad opus eos admovebant. Quodcumque tandem eſſet priorum ſtudium, ſua ut arrogata jura latius diſſeminarent, fere inutiles eorum conatus erant, niſi horum poſteriorum technis & exiſtimatione roborarentur; quod annorum 150. experientia univerſam Europam docuit. *Nullum prope diſſidium extitit* (inquit apprime peritus Auctor) Pontificios Miniſtros inter & ſuprema Conſilia, *ſuper Placiti neceſſitate, niſi cum adfuere Decreta horum Patrum conſiliis faventia; quia non ſibi cenſuere dandam operam, ut alia ederentur* (*g*). Eos in his occaſionibus privatæ rationes, non de Romanæ Curiæ jactatis juribus ſolicitudo animabant, quos nempe nemo non vidit ipſos in S. Sedis Decreta quæ non iiſdem favebant, *Placiti* legem proferre: quod annis octo ante prima Romæ in Janſenii Librum Decreta contigit, occaſione Decreti, Septembris die 9. ano. 1632. contra Patris I. B. *Boza Biſcayn* eorum Confratris Opera. Ejus enuntiationem in Belgio impediare Patres hi, mandatis Infantis Iſabellæ (*h*) propterea ſolicitatis. Mandata hæc data Januarii die 7. ann. 1633. in cauſa præſeferebant, quod Hiſpaniarum Rex *de memorato Decreto monitus non fuiſſet, nec veniam dediſſet, ut dicta enuntiatio fieret*. Neque artis ejuſmodi unum hoc & unicum exemplum eſt. In aperto eſt, quibus obductis cauſis operam dederint, ut Innocentii XI. contra laxioris moralis doctrinæ Propoſitiones 65. ex eorum Societatis Caſuiſtis depromptas Decretum per Parlamenti Pariſienſis Arreſtum ſupprimeretur. Ad ſuorum ergo peculiarium conſiliorum executionem retulere ſemper hi Patres, quidquid ſolicitudinis ob Romæ Bullas in præjudicium Sacræ Legis *de Regio Placito*, exhibuerunt; & huic potiſſimum ſolicitudini tribuendæ ſunt funeſtæ turbæ quas hæ Bullæ, Placito non inſignitæ in Eccleſia excitarunt & adhuc excitant.

(*a*) Jannonius L. XXXIII. Cap. IV. & V.

(*b*) Defenſ. Ultr. n. 361.

(*c*) Petrus *Stokmans* fuit deinceps Profeſſor Juris in Univerſitate Lovanii, Conſiliarius Conſilii Brabantiæ, Conſiliarius Regiminis, Requiſitionum Magiſter, Cuſtos Archiviorum Brabantiæ, militaris Juſtitiæ Præfectus, & Deputatus Circuli Burgundiæ ad Imperii Comitia.

(*d*) *De Promulg. Leg. &c.* Part. IV. Cap. I. §. 2. & inter Monum. Litt. R.

(*e*) Supremi Conſilii Brabantiæ Conſultatio, Junii die 16. ann. 1708. Collectio Fragmentorum Defenſionis Parochi Sanctæ Catharinæ Bruxellarum.

(*f*) Vide Monumenta Hiſtorica ſuper negotio Bullæ Unigenitus in Belgio Auſtriaco &c.

(*g*) *Tertium Monumentum Hiſtoricum ſuper publicatione Decretorum Romæ* (1708.) pag. 64.

(*h*) Ibidem pag. 20.

Digitized by Google

Eas hoc ineunte ſæculo non ſine dolore videbat Eſpenius quas in Belgio & Lovanienſi Univerſitate excitabat Bulla *Vineam Domini Sabaoth*, ad cujus enuntiationem nunquam Principis veniam obtinere potuerunt. At non minus perfecerunt, ut eam ſtricta Facultas Theologiæ Lovanii reciperet, edito Formulario per quod ob omnibus Candidatis acceptaretur. Formularium hoc cum per ſollemne Arreſtum Conſilii Brabantiæ Octobris die 30. ann. 1710. ſuppreſſum eſſet, reſtitutum fuit per novum Breve Clementis XI. 19. Novembris inſequentis die, quod ibidem prompte, nulla impetrata Principis venia, executioni mandatum eſt (*a*)

Hæc eadem Bulla *Vineam Domini* Placito deſtituta enormibus etiam auſis Præſulis *de Præcipiano* in D. Van de Neſſe Parochum Sanctæ Catharinæ Bruxellarum occaſionem præbuit; e quibus auſis prodiere deinceps Romanæ Inquiſitionis nova Decreta quæ funeſtiſſima fuiſſent, niſi imminenti malo celeriter ſapienterque Regimen occurriſſet (*b*).

Notio Tractatus de Placet.

V. Hæ potiſſimum cauſæ permoverunt Eſpenium, ut Tractatum elucubraret *de Promulgatione legum Eccleſiaſticarum &c. & de Placito Regio &c.* Lippitudine laborabat Doctor hic, cum hunc laborem ſuſcepit, at ejus de Eccleſiæ & Imperii bono ſolicitudo novum hoc obſtaculum ſuperavit. Illuſtris cæcus hic Tractatum de quo agitur, dictavit, quam late patet, eumque haud minore cura & diligentia elaboravit, quam ſi oculorum uſus ei præſto fuiſſet. Memoria tam felix erat, ut haud ægre omnes quibus opus habebat, auctoritates indicaret, ſuiſque ſingulos locos quærendos curaret; ac pronuntiari poteſt ejus Opere ſuper hac magni momenti re nihil eſſe ſolidius, doctius, graviuſque. In eo ſcilicet oſtendit Eſpenius antiquitatem ſummamque amplitudinem Legis *Placet*, graves cauſas quibus ea nititur, rationem Tituli qui Principes ad ejus executionem curandam adigit; qui Titulus alienari non poteſt, utpote nixus ſuprema Poteſtate ipſa, & neceſſariis officiis quorum vi ea quicumque a Deo inſigniti ſunt, uti debent ad externarum Eccleſiæ Legum executionem, publicæque Ditionum ſuarum tranquillitatis incolumitatem.

Infert ex his principiis Doctor noſter ejuſmodi legem ad nullum peculiaris Decreti genus redigi poſſe; Generalium Conciliorum æque ac Romanorum Pontificum ceterorumque Epiſcoporum Decreta eidem ſub eſſe; nec magis ab ea dogmaticas Deciſiones quam diſciplinæ leges & Librorum prohibitiones exemptas eſſe; in his enim ſingulis occaſionibus Principes eorumque Conſilia de factis externiſque circumſtantiis judicare debent, quæ neceſſario Imperium afficiunt, quæ dubio procul ad temporalis Poteſtatis Juriſdictionem pertinent, & quorum examen, tantum abeſt, ut Eccleſiæ ſpiritalem auctoritatem lædat, ut ei potius non niſi robur addere & obſervantiam conciliare poſſit.

Jam vidimus Opus hoc adeo ſolemnem in modum a D. *Fierlant*, Cenſorum Regio Cenſore, totius Supremi Brabantiæ Conſilii nomine approbatum fuiſſe, Hæc approbatio (*c*) Magiſtratum exhibet veritatis ſtudio & publici boni ſolicitudine cumulatum, cui proinde admirationis & grati animi ſenſa ſingulare ſervitium inſpirat, quod modo Eſpenius Eccleſiæ & Imperio præſtiterat, ſui principis ſuæque Patriæ jura vindicans adverſus id quod appellat *exoſos Momorum aculeos*.

Tractatus hic impugnatus propugnatuſque.

VI. Quo firmius & ad triumphum illuſtrius erat Eſpenianum Opus, eo vehementius ejus Adverſariorum bilem excitavit; qui de ſolidis rationum momentis, graviſſimiſque auctoritatibus quibus undique fulciebatur, parum ſolicti ad uſitatum inanium damnationum adminiculum confugerunt quæ fundo & forma penitus deſtitutæ Tribunali potius e quo prodeunt, quam Operibus quæ ſugillant, dedecori ſunt. Decretum quo Romana Inquiſitio hunc Tractatum impetiit, ad Septembris diem 12. ann. 1714. ſpectat. Bene tamen habet, quod Eſpenianum Opus ejuſdem damnationis ſocium habuit Tomum I. Theologiæ moralis Henrici de S. Ignatio. Ceterum haud latet, quam parum auctoritatis ejuſmodi Decretis inſit, iiſque potiſſimum quæ Feria quarta data ſunt, quæ ſcilicet, ut certo conſtat, non eduntur præſente Papa cui Aſſeſſor S. Officii ſatis habet eorum ſummariam rationem reddere, quæque unius tantum hominis Opus ut plurimum ſunt. Ei præterea de quo ſermo eſt, auctoritas nulla prorſus in Belgio ubi nunquam enuntiatum fuit.

Duobus poſt hoc Inquiſitionis Decretum annis, D. *Decker* Cathedralis Mechlinenſis Eccleſiæ Decanus, cæcus in Jeſuitarum ſervitium deditione, anticipatiſque ad extremum furorem in jactatos Janſeniſtas opinionibus notus, malum ruſticanum Opuſculum in eumdem Eſpenii Tractatum in publicum emittere ſtatuit. Libelli vel unus titulus partium ſtudio abreptum Scriptorem prodit. Scriptum *De Promulgatione Legum &c.* tanquam *Libellum damnoſum* notat, nec per eum ſtat, quin idem Opus ut *erroribus ad ſcandalum gravibus, libertati & Juriſdictioni Eccleſiaſticæ &c.* perniciem afferentibus infamium ſpectetur. Hos ipſos errores, inquit, complectebatur ejus Scriptum de *Jure Eccleſiaſtico antiverſo*; quos ait ſpem fore, ut Romæ jam damnatos Auctor eo promptius revocaret, quo graviora mala (*gravia* damna) in Belgium atque adeo in univerſam Eccleſiam intulerat. Ejus opus, inquit Deckerius, *a plurimis Pragmaticis* (Canoniſtis) *avide ſuſceptum* fuerat; quod, eo judice, non alio ſpectabat, quam ut redderet pernicioſius. In hac tota declamatione nil vere dictum occurrit, niſi quod Auctor publicum Eſpenianorum Operum plauſum teſtatur. Ceterum Deckerius nil novi affert, quo Doctoris noſtri Scriptum confutet. Satis habet tanquam ſuſpectos & a Romana Curia damnatos Libros deterere, a quibus ſua Eſpenium principia mutuatum contendit. Ejuſmodi ſunt Scripta celebris Petri *Stockmans*, Petri de *Marca*, *Pithou*, *Feuret*, Auctoris Tractatus de Juribus & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, earumque Probationibus, &c. eique non niſi aliquorum ultra montes Scriptorum auctoritatem opponit, ut *Bellarmini & Zypæi*, quorum ſuper hoc argumento Scripta a Juſtitiæ Tribunalibus notata ſunt, Bellarmini quidem in Gallia, Zypæi autem in Belgio (*d*).

Ex Jeſuita potiſſimum Bellarmino ſua Deckerius paradoxa decerpit. Adoptat ex eo hæc ſuper Clericorum independentia. Papa, inquit Deckerius, Jeſuitam hunc ducem ſecutus (*e*) *omnes Clericos a Sæcularium Principum juriſdictione liberavit*. Eos nulla obligat civilis Lex *obligatione coactiva*, iidemque ejuſmodi Legum rationem aliquam habere debent, cum ab Eccleſia approbatæ ſunt, tum vero nihili facere, cum aliqua iis Eccleſiaſtica Lex adverſatur. Statuit proinde *Clericos a Sæcularibus Magiſtratibus judicari ne tum quidem poſſe, cum civiles Leges non obſervarunt*. Ea Deckerii in Bellarminum obſervantia eſt, ut *Regii Placiti* neceſſitatem ex eo potiſſimum capite impugnet, quod illud æque requiri poſſet ob Canonizationis Bullas, eoque in hac facti ſpecie Principes uterentur, ut *S. Gregorii VII. piiſſimi Bellarmini, aliorumque ſimi-*

(*a*) Montim. ad Hiſt. Univ. Lovanii &c. *cap. V. art. V.*

(*b*) Ibidem *cap. V. art. II. & Tract. de Recurſu ad Principem*, Cap. VI. § IV.

(*c*) Suppreſſum eſt (omnino ſane per oſcitantiam) pretioſum hoc monumentum in Editione Operum Eſpenii ann. 1753. Occurrit tamen ad frontem novi Supplementi variarum Collectionum ejuſdem Operum.

(*d*) Vide Conſultationem ann. 1618. quam affert Eſpenius Litter.

(*e*) *De Clericis*, L. 1. Cap. 28.

lium canoniſationi refragarentur, prætexentes ſuis eos Scriptis & exemplis, in jura & privilegia Principum auſis faviſſe; quod ei quidem malum prorſus iotolerandum videtur.

Adeo perniciosſum Scriptum nihilominus Regii Cenſoria (*de Quareux*), alteriuſque Cenſoria (D. *de Smet*) tunc Meclinenſis Seminarii Præſidentis, deinde Hyprenſis, denique Gandsvenſis Epiſcopi approbatione munitum erat. At quo magis hoc in ſopremam auctoritatem auſum firmatum fultumque prodibat, eo acrius illud reprimi neceſſa erat; non tamen pro merito repreſſum fuit; unum ſcimus Deckerianom Libellum, menſe Julio ejuſdem anni ab Huerio Conſiliario & Advocato Fiſcali Hainaut denuntiatum fuiſſe tanquam *maxime noxium auctoritatibus* S. M. I. eoque ſpectantem, ut *periculoſiſſima ſenſa populorum animis inſpiraret, ſupremas Poteſtates duas in Provincias induceret*; *adeoque perniciosiſſimas conſecutiones, ordinis everſionem, apertamque ſupremæ poteſtatis diminutionem pareret*. Petiit ergo Magiſtratus hic, ut ejus Libri curſus ſiſteretur, cogereturque Auctor, *ejus occupatis bonis*, palinodiam canere. Comes de *Konigſegg* tum S. M. I. plenipoteotiarius in Belgio Miniſter Huetii Concluſionca approbaverat & firmaverat per Epiſtolam eodem anno Julii die 29. datam quam Huetii ad Conſilium Hainaut ſupplex libellus, & hujus Tribunalis proviſionale Decretum ſecuta ſunt. Quidquamne præterea rem hanc conſecutum ſit, ignoramus Scriptum illud adeo contemptu dignum erat, ut ad ejus confutationem ſibi eam unam operam dandam Van Eſpenius crederet, ut exceptis ſupra ceteras abſonis propoſitionibus animadverſiones nonnullas adderet quæ Huetianæ Denuntiationi ſacem prætulerant (*a*).

Celebris D. de *Tombeur*, Supremi Bruxellarum Conſilii Membrum, Monumento ann. 1721. Eugenio Principi oblato (*b*) de Deckeriani facinoris impunitate graviter queſtus eſt. Inſtituit querelam hanc, deſcriptis malis quibus jam Conſtitutio *Unigenitus* Belgium affecerat, dicíſque quæ hac occaſione principio neceſſitatis Placiti impactæ fuerant: " Nuper etiam, ſubdit „ D. de *Tombeur*, jus hoc roboravit Doctor Eſpenius „ eximio Tractatu quem Brabantiæ Conſilii nomine. „ Fierlantius ejuſdem Membrum ſingulari cum laude „ approbavit. Toleratur tamen, pergit, Dominum „ Deckerium Metropolitanæ Meclinenſis Eccleſiæ De- „ canum, maximum Conſtitutionarium & opinionum „ ultra montes obtinentium Fautorem contra ſcripſiſſe, „ edito Libro placitis referto, quæ cum publicis effatis & Legibus pugnant. „

Anno poſt quam Tombeur ita loquebatur, Magnum Mechlinienſe Conſilium ultum eſt idem Opus Eſpenii ab aggreſſionibos quibus eum Govartius Sylvæ Ducis Vicarius Apoſtolicus impetierat. Non immorabimur hoc loco in hujus negotii deſcriptione de quo mox fuſe admodum in peculiari Articulo dicturi ſumos. Unum addemus, Supremum Brabantiæ Conſilium in celebri Conſultatione diei 12. Januarii ann. 1736. quam jam laudavimus, hujus Tractatus defenſionem ſuſcipere contra Govartium & novi prohibitorum Librorum catalogi Auctores, cui cum aliis pluribus ejuſdem Doctoris Operibus inſertus fuerat: " Non ſatis habetur, in hac Conſultatione dicitur, in eum novum Catalogum referri „ Opus hoc, ſed in eodem ponitur etiam *ad Litt. T*, „ *num.* 50. *Tractatus* ejuſdem Auctoris *De Placito Re-* „ *gio*, ita inſcriptus: *De Promulgatione Legum Eccle-* „ *ſiaſticarum, & ſpeciatim Bullarum & Reſcriptorum* „ *Curiæ Romanæ*; tametſi Tractatus hic Regii Cenſo- „ ris approbatione munitus ſit; quamvis etiam quam „ recte idem Auctor in hoc ipſo Tractatu ſentiret, Ma- „ gnum Conſilium perſpexerit in memorata contra Vi- „ carium Apoſtolicum Govartium cauſa, in qua Vica- „ rius hic dictum de *Placito Regio* Tractatum *ex pro-* „ *feſſo* vituperare auſus fuerat. „

At non Belgii ſolum Tribunalia Eſpenianum de Legum promulgatione Placitoque Regio Tractatum magnifice commendarunt; id exterorum quoque Canoniſtarum celeberrimi non minus ſolicite præſtiterunt; e quibus unum tantum in præſentia, eumque Italum proferemus, celebrem ſcilicet Jannonium Advocatum Neapolitanum, qui in ſua *Neopolitani Regni civilis Hiſtoria*, Tom. IV. Lib. XXXIII. cap. 4. agens de neceſſitate *Regii exequatur* (quod idem eſt ac *Regium Placet*) ad Romæ Reſcripta, ſuam ita mentem aperit: " Conſuli poteſt ſuper hoc negotio Van Eſpenius (*Tra-* „ *ctatus de Promulgatione Leg. Eccl. part. I. per totum*) „ doctus Presbyter & celebris Profeſſor Juris Canonici „ in Academia Lovanienſi, qui edito peculiari Tracta- „ tu Bruxellis ann. 1712. in lucem emiſſo refellit eo- „ rum errores qui a Romanæ Curiæ placitis ſtant. „

Luſitani Sceptri Procurator Generalis laudavit haud ita pridem Eſpenii Tractatum ipſum tanquam Opus *Doctoris pietate & religione inſignis, atque in utroque Jure apprime verſati*. Magiſtratus hic id pronuntiat in num. XVIII. ſui Requiſitorii menſis Maji ann. 1765. contra Bullam *Apoſtolicam &c.* præcedentis Januarii die 7. datam; ubi allatis quam plurimis auctoritatibus & monumentis, inter quæ gravia hactenus ignota non deſunt, ſtatuit jus *Regii Placet* eſſe jus *certum, inhærens & intime addictum Supremæ Majeſtati Principum, qui in negotiis ad ſpiritualia ſpectantibus nullum Superiorem agnoſcunt, quod ut tale nec alienari a Principibus, nec abdicari poteſt; quod nullam præſcriptionem recipit; quod minime pendet a Concordatis cum Romana Curia, vel privilegiis ab ea conceſſis; quod denique in omnibus* Chriſtianæ Reipublicæ Imperiis, *Supremiſque Ditionibus univerſim, conſtanter & immutabiliter uſus eſt.*

ARTICULUS XV.

De Opere inſcripto: Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis in favorem D. Van Eſpenii contra D. Gavartium.

Hujas Scripti publicationis occaſio.

I. OPus quod innuimus, nihil eſt aliud quam Fragmentorum in litis ſerie quam Magnum Mechlinienſe Conſilium in Eſpenii favorem dijudicavit, editorum Collectio. Govartius per hoc Judicium Februarii die 23. ann. 1722. damnatus, Sententiam hanc aperto marte rectaque impugnare biennio poſt circiter aggreſſus eſt. Quamvi ipſe Tribunalis quod eam pronuntiaverat, Membrum eſſet, haud ſatis habuit ejus (jactatam) *incompetentiam notoriam, abſolutamque ob Jurisdictionis defectum Sententiæ nullitatem* biduo poſt poſt enuntiare; edidit præterea paginarum circiter 80. in 4°. latinos Dialogos tres, in quibus arroganter in Arreſtum de quo agitur, declamabat, nullumque lapidem non movebat, ut Scripta & principia quæ damnata fuerant, in tuto poneret; eo demum audaciæ progreſſus, ut ejus Libelli fronte ſuum nomen apponeret, atque adeo eum ipſum Belgicis Epiſcopis dedicaret. Quidquid in eo tamen ad arrogatam ſui purgationem congerebat, nihil erat aliud quam inſulſa & moleſta eorum repetitio quæ jam in Scripturis per litis curſum exhibitis effutierat; nihil præterea, niſi abſonæ inconditæque contra Magni Conſilii Arreſtum, contraque Van Eſpenium declamationes, acerbæ querelæ, numquamque intermiſſa dicteria; innumeræ denique vanæ ridiculæque laudes quas io ſe ſuo in Dialogo ab amico Interlocutore collatas volebat (*c*). Potuiſſet hanc ejuſmodi emiſſus fœtus juſtum novo calumniæ Judicio,

(*a*) Occurrunt Animadverſiones hæ in II. Parte novi Supplementi, num. X. cetera vero Monumenta de quibus diximus, ad ejuſdem Supplementi frontem.

(*b*) Extat integer Libellus hic in *Monumentis hiſt. ſuper negotio Bullæ Unig. in Belgio* Tom. III. p. 477.

(*c*) Pag. 10. 12. 30. 74.

gra-

Digitized by Google

gravriorique quam per Sententiam Februarii die 23. editam inflicta fuerat, punitioni locum præbere, niſi viſum eſſet deinceps Scripta contemnere quæ non niſi impetum animi, partium ſtudium & virus olebant, quæque ceteroquin prodibant e calamo qui nihil unquam niſi contemptu dignum enixus non amplius is erat qui ſupra octuageſimum ætatis annum in ordinem redigi poſſet.

Monumentorum quæ continet, deſcriptio. Super cauſa Judicium.

II. Optimum ergo, ſeu potius unicum ad ejuſmodi Libellum cum dignitate reſponſum enuntiatio ipſorum litis Actorum fuit. Collectionis titulus innuit, & quidem merito, ſatis id unum fuiſſe, ut *demonſtraretur æquitas Sententiæ contra Dialogos*, quos Govartius ei oppoſuerat. Ac licet in hac omni Collectione reapſe nihil occurrat præter ipſa litis Acta cum Sententia quæ eamdem finiit, nullus tamen æquus Lector extiterit, quin ibidem ſatis ſuperque numeris omnibus abſolutam Sententiæ qua de agitur, Apologiam invenire poſſit. Occurrit initio ſtatim Eſpeniana ad Supremum Bruxellenſe Conſilium Requiſitio; eſt hæc denuntiatio injuriarum & declamationum Govartii in hujus Doctoris perſonam & Opera quæ in utriuſque Poteſtatis jurium defeaſionem elaboraverat. Eas exhibet 8. Decembris die ann. 1728. ad Mechlinenſem Archiepiſcopum Epiſtola quæ deinde in *Actis Eccleſiæ Mechlinenſis* ſuper Bulla UNIGENITUS e typis prodiit (*a*).

Cognitio querelarum Eſpenii ſtatim ad Magnum Mechlinienſe Conſilium remiſſa eſt, in quo Govartius, Conſiliarii in eodem Tribunali Clerici titulo; & ipſe Judex ſedebat. Bruxellenſe Regimen eodem tempore Fiſcalibus ejus Conſilii Conſiliariis (appellantur in Gallia Miniſtri Regis) in mandatis dedit, ut Eſpenio ſe ſocios adderent, *quantum* (ita in mandato) *ibidem* de (S. M. I. & C.) *amplitudinibus ac de Suprema Juriſriſdictione agi poteſt*. Conſiliariis Fiſcalibus conſociatus Eſpenius novum Magno Conſilio Libellum ſupplicem Auguſti die 19. ann. 1719. in conſecutionem obtulit, in quo nihil aliud poſtulabat, quam ut Govartius injurias reparare quas in data ad Mechlinienſem Archiepiſcopum Epiſtola in eum evomuerat, illatumque ejus nomini damnum reparare juberetur. At Conſiliarii Fiſcales addidere, quandoquidem Epiſtola ad *pernicioſiſſimam conſecutionem* vergebat, & *peſſimo exemplo* erat, ſe quidem petere, ut expungeretur & deleretur e Libro in quo impreſſa fuerat, *interdiceretur omnibus & ſingulis, cujaſcumque conditionis & qualitatis fuerint, ne ea uterentur ad ſtatuenda nova placita quæ* Imperii *primarias Leges evertunt, omnibuſque Bibliopolis & Typographis, ne dictam Epiſtolam venderent aut diſſeminarent, ſub gravibus pœnis & mulctis*, prout Curiæ viſum eſſet.

Govartius, hac Requiſitione ſibi ſignificata, reſpondit in *Advertentia*, quod in data ad ſuum Metropolitanum Epiſtola dixerat in Eſpenium & ejus Opera, multo infra id eſſe quod in eumdem Auctorem ejuſque doctrinam impreſſerat in Scripto publici juris facto ann. 1700. hoc titulo: *Certamen pro Immunitate locali &c.* Scriptum tamen hoc ſine reſponſione remanſiſſe (*b*); ſe porro cum maturius legiſſet attentiuſque ejuſdem Auctoris Opera, a ſummo Pontifice deinde damnata (*c*), non potuiſſe, quin contra reprobatam doctrinam quæ in iis continebatur, ſuæ Diœceſis Clericos præveniret; Eſpenio per Sacros Canones & Supremorum Principum Leges non licuiſſe *actionem criminalem & ad injurias* in ipſum intentare; ſibimetipſi æque interdictum eſſe ad ejuſmodi actionem reſpondere; ſe *proteſtari nec poſſe nec velle reſpondere aut conteſtari*; ſuamque proteſtationem ipſam ſolummodo tanquam *ſimplicem Advertentiam* ſpectari debere.

Replica & *Duplica* quas Eſpenius & Conſiliarii Fiſcales oppoſuere huic *Advertentiæ* Govartii, eamque ſecutæ *Perſiſtentiæ* (ejuſmodi locutiones ſunt in Regionis ſtilo), novorum delictorum eum convicerunt tam ob injurias & pernicioſas opiniones quas in his Scriptis iterum propugnabat, quam ob perduellionem in ſupremam auctoritatem qua inſtructum Magnum Conſilium profiteri renuebat. Evoluta eſt pariter techna qua ſuis in Scriptis Govartius numquam non utebatur, ſeu ponens tanquam certum criminalem actionem in ſe directe intentatam fuiſſe, quamvis id eſſet *cumulative* tantum, & per *conſecutionem ac dependentiam quamdam actionis injuriæ*; ſeu criminalem actionem hanc Eſpenio tribuens, tametſi reapſe Doctor hic *civilem actionem* tantum in eum intentaſſet, & criminalis indirecta perſecutio non niſi Conſiliariorum Fiſcalium S. M. I. nomine facta eſſet.

Hæ *Replica* & *Duplica* Govartium deterruere. Non audebat in partem ſumere, aut directe conqueri de criminali per Regios Miniſtros perſecutione, quamvis nihil non ageret, ut eam disjiceret. Nec pariter audebat Magni Conſilii auctoritatem omnino declinare, licet admitteretur, ſuis in Scripturis omnibus, generale principium ſtatuere " ex Eccleſiæ veteri novaque diſ-
" ciplina, non licere Epiſcopis ceteriſve Prælatis Ec-
" cleſiæ, ſimplicibuſque Presbyteris ipſis ſe in crimi-
" nali negotio Regiis & laicis Conſiliis ſubdere, ſuiſve
" privilegiis cedere; (*d*) id vetare Canones etiam *Cle-*
" *ricis inferioribus* (vel in cauſis criminalibus *minus*
" *gravibus*, *ſub graviorum cenſurarum pœna* (*e*); "
& quod inde conſequitur, ſe non poſſe Magno Conſilio in iis obſequi quæ criminalem actionem ſpectabant, aut apud ejus Tribunal conteſtari, quin Eccleſiaſticum Statum omnino dedecoraret, & in Belgicam Eccleſiam totam turbas inferret: *ſine maximo Status Eccleſiaſtici dedecore, & totius Eccleſiæ Belgicæ perturbatione* (*f*)

Præſentiens tamen ex ejuſmodi principiis novum in ſe delictum conflari, ne dum ſatis eorum vi Supremam auctoritatem cujus depoſitarium Magnum Conſilium erat, evitare ſe poſſe, *virtualiter* ab iis receſſit, ipſius rei meritum ſubiens, diſcutienſque *cauſam principalem* in ſuis *Advertentia* & *Perſiſtentia*, contra ejuſmodi opuſculorum prima principia. Cum per hanc repugnantiam & hanc irregularitatem agendi tranquillari non poſſet, confugit ad dolum Govartius, ſtuduitque fucum facere, oblata Magno Conſilio *Requiſitione Civili*. Videbatur in ea redigere principalem cauſam ad Eſpenii principia, ſuper *Regii Placiti* neceſſitate; eam tamen legem ſibi præſcribens, ut hanc neceſſitatem ob ea tantum Decreta conteſtaretur quæ *Dogmatica* nuncupabat; conſentiens neceſſarium eſſe *Placet* ob Reſcripta ſuper beneficiariis negotiis in privatorum hominum favorem conceſſa. Utilem diſtinctionem hanc Govartius a celebri Franciſco *Zypeo* Officiali & Archidiacono, apud quem Auctorem ea primum legitur, mutuatus fuerat, quin animadverteret Zypeum aut ſecum pugnaſſe, aut palinodiam in poſterioribus Operibus ceciniſſe; ejuſque ſuper hoc argumento Scripta digna fuiſſe quæ publicæ auctoritatis vi prohiberentur. In hac Requiſitione Govartius, ſaltem ex parte, a proteſtatione deſtitit, quam in ipſo litis exordio propoſuerat ſe apud laicum Tribunal *conteſtari nec poſſe nec velle*, ſatis habens edicere id ſibi, quamvis voluiſſet, facere non licere, quin ſe gravibus cenſuris expone-

(*a*) Vide hujus rei deſcriptionem in *Monumentis Hiſtoricis ſuper negotio Bullæ Unigenitus in Belgio Auſtriaco*. II. Art. I. §. II. num. III. & §. II. quam late patet.

(*b*) Reſponſio Van Eſpenii *de Intercesſione Epiſcoporum pro Reis, & de Immunit. Locali &c.* nondum impreſſa fuerat. Solum biennio poſt e typis prodiit.

(*c*) Agitur hoc loco de Inquiſitionis Decreto contra Eſpenii *Jus Eccleſ. univerſum*.

(*d*) *Perſiſtentia &c.* n. 59.

(*e*) Ibid. n. 144.

(*f*) Ibid. n. 152.

ret;

ret: *& ſi velit, conteſtari non licet ſub gravi cenſura;* quia nimirum, ut prætexebat, de cauſa omnino Eccleſiaſtica agebatur, ſeu perſonæ ratio haberetur, ſeu ſpectaretur materies qua principalis cauſa continebatur. Chorda tamen ſemper oberrat eadem Govartius, in ſuæ Requiſitionis concluſione poſtulans, ut Eſpenius ad ſuam *actionem criminalem* deferendam adigeretur. Novum hoc effugium confutavit Eſpenius in ſua ad *Deductionem* ſeu *Motivum Juris* additione, cauſaque jam ſatis inſtructa, poſt conteſtationis annos duos, dimidium & amplius, Magnum Mechlinienſe Conſilium Februarii die 23. ann. 1722. definitiva tandem Sententia litem dijudicavit. Govartii Requiſitio *validata tanquam civilis rejecta fuit*; ejus *fines declinatorii* declarati fuere *non ſuſceptibiles nec fundati*; judicatum fuit *ei permiſſum non fuiſſe* ſuis in Operibus de Eſpenio loqui, quemadmodum egerat in Epiſtola Decembris die 8. ann. 1718. data. *Prohibitus fuit in poſterum ſimiles propoſitiones & allegationes in medium afferre in majoris demonſtrationis pœnam.* Mandatum fuit, ut *injurioſa verba quæ in ejus* ADVERTENTIÆ & PERSISTENTIÆ *Scriptis occurrebant, delerentur per unum e Conſilii Graffariis* (*a*), *coram Conſiliariis Fiſcalibus, in locis a Conſiliario Relatore cauſæ, prout monitus fuerit, indicandis; tandemque Govartius ad mulctam & expenſas, e Curiæ taxa, damnatus fuit.*

Nos nemini non gratum facturos credimus allatis hoc loco gratulationis Litteris quas occaſione Sententiæ diei 23. Februarii ann. 1722. DD. Conſiliarii Fiſcales Magni Conſilii Mechlinienſis ad Eſpenium dederunt. D. *Coloma*, e duobus unus, privati deinde Bruxellenſis Conſilii Caput præſidens renuntiatus, tum Vindobonam ad ſupremum Conſilium accitus fuit quod ibidem ad Belgii negotia inſtitutum eſt. D. *Keyaerts*, duorum alter, Magni adhuc Conſilii Fiſcalis obiit. Epiſtola ejuſmodi erat latine ſcripta: *Gratulamur vobis & nobis, quod victrix cauſa doctis rerum æſtimatoribus placeat; quibus vero Magni Senatus Belgici deciſio diſplicet, vix illis quidquam pejus exoptari poſſe putamus, quam ut diu fatuitate ſua fruantur. Hoc unum nobis modo reſtat deſiderandum, at Dominus Dominantium qui omnem animam Poteſtatibus ſubditam eſſe voluit, & utrique Poteſtati ſuos terminos poſuit, clariſſimum tantæ doctrinæ interpretem ad Neſtoreos annos ſervet incolumem; atque ita clariſſimi ſuaviorum mortem tuorum radii, & optimi ingenii lux ſplendere pergant, donec qui lucubrationum tuarum Lectores erudieris in foro fori, tandem ſicut ſtella fulgeas in foro Poli. Ita vovent Clariſſimæ Dominationis tuæ Servi devotiſſimi.* (ſignati erant) H. *Coloma*. F. *Keyaerts*. *Mechliniæ 12. Martii ann.* 1722.

Omnia de quibus hactenus, & ipſius Govartii Fragmenta continentur in Collectione ad quam incumbimus. Collectio quidem hæc, e ſuperficie tantum, & cortice tenus nihil grave ac ſcitu dignum complecti videri poſſet; ac ſiquidem neceſſe fuerit declamationes & plagia Govartiana ſimilia pro re nata refelli, minime ſolicitam poſteritatem fore, ut has ineptias earumve confutationem percipiat. Erraret tamen qui ita judicaret. In hac cauſa contra Govartium producta Scripta ſplendidis intimiſque diſcuſſionibus plena ſunt ſuper gravibus negotiis ad quæ ſpectabant; eoque præterea titulo gaudent, ut ab earum Provinciarum primi Tribunalis publico Miniſterio firmata, ejuſdemque Tribunalis definitivo judicio conſecrata ſint.

In Eſpenii & Conſiliariorum Fiſcalium *Replica* & *Duplica* ſe prodit rerum geſtarum & principiorum ſeries quæ Eccleſiaſticæ in Sæcularem auctoritatis auſa, eorum conſecutiones, neceſſitatem quæ Principes adegit, ut iis obſiſterent, circumſpectionum quas, ne latius ſerperent, inierunt, gravitatem in optimo lumine collocat.

(*a*) Deleta verba in publicam notitiam juridice non venerant, at certo conſtitit Scripta hæc 9. aut 10. in locis notata fuiſſe. Vide cujuſdam *Juriſconſulti Reſponſum Supplem.* V. Part. n. 11.

Videri peculiariter poteſt, quod in *Duplica* (num. 17. & ſeqq.) de temporalis & coactivæ Juriſdictionis a ſupremis Principibus Eccleſiæ conceſſæ natura & origine, ac de abuſo dicitur, ad quem Eccleſiaſtici ſtatis temporibus hæc principia detorſerunt. “ Actum erat, „ ibidem dicitur, tam in Gallia & Germania, quam in „ Belgio de temporali & ſæculari juſtitia, niſi docti „ quidam homines, quique ipſi earum Regionum no„ bilem ac tertium Ordinem conſtituebant, in hos abu„ ſus invecti eſſent . . . qui ad extremum politici Regi„ minis excidium tendebant. „ Eccleſiaſticæ Immunitatis fautores eo devenerant, ut aſſererent *omnes Clericos, in ipſo ad Eccleſiaſticum Statum ingreſſu, Principis Subditos eſſe deſinere; & criminis læſæ Majeſtatis reos evadere omnino non poſſe*; eorum nec bona a Principibus nec perſonas pendere; & id quidem *divino jure*; neque in id aggredi Principes quidquam poſſe, quin graviſſima anathemata ſubirent &c. quæ placita ſingula ſuis in Scriptis Govartius directe vel indirecte firmare ſtudebat, ſeu ſummis ad cælum laudibus Auctores efferens qui ea docuerant, ſeu ceteros proſcribens qui, ut Petrus de Cugnieres ejus ætate, & hac noſtra Van Eſpenius, ea ſolide graviterque impugnaverant.

Van Eſpenii *Deductio juris & facti* eſt in primis gravis ob diſtinctionem & curam, qua hæc argumenta penitus ibidem diſcuſſa proſtant. Jactatæ Immunitates Eccleſiaſticæ, *perſonales, criminales* ſeu *reales* adamuſſim enucleantur in I. Capite. Cernuntur ſingillarim conatus in Tridentino Concilio ad earum obtinendam confirmationem editi, & in id obluctationes Catholicorum Principum fumine. Occurrunt in altero Capite nova lumina novæque auctoritates ſuper neceſſitate conſenſus aut *Placiti* Principum ad Eccleſiaſticorum omnium Decretorum emanationem. Monet tamen ibidem Eſpenius ſe ſemper expendendum Theologis reliquiſſe, an *Placiti* defectus unus efficere poſſit, ut Bulla dogmatica, ceteroquin Eccleſiæ doctrinæ conformis, in conſcientia non obliget; ſatis habens ſtatuere, Canoniſtæ titulo, publicationem vi *Placiti* factam neceſſariam eſſe, ut Bullæ etiam dogmaticæ vim novæ legis in civili Ditione acquirere poſſint, & per publicas cenſuras, aliaſque agendi rationes (*b*) a Principibus auctoritate donatas populus ad eas ſervandas adigi poſſit.

Ejuſdem Operis Caput tertium non minoris momenti eſt ob rectas diſtinctaſque notiones, quas exhibet ſuper Eccleſiaſticæ Juriſdictionis natura, origine, finibus. Eſpenium Govartius in hoc negotio criminabatur ex eo potiſſimum capite, quod in ſuo *Jure Eccleſiaſtico Univerſo*, poſt Petrum de Cugnieres & du Moulin, ut ajebat, docuiſſet Eccleſiam & Epiſcopos nulla *propria Juriſdictione* pollere; eam quam exercent, non niſi *precariam* eſſe, & ejuſmodi, cujuſmodi eam ipſis temporales Principes conceſſerunt &c. Eſpenius Accuſatori ſuo primum exprobrat, eum ſibi locutiones quibus nunquam uſus eſt, imputaſſe; deinde vero auctoritatem mere ſpiritualem quam Chriſtus Dominus Apoſtolis ſuis conceſſit, quæ ſcilicet ad internam ſolum rationem animarumque ſalutem refertur, & intime ad ea redigitur, quæ neceſſaria ſunt, ut Fidelium ſocietas ad æternam beatitatem ducatur, ab externo quodam & publico hujus Juriſdictionis uſu diſtinguit, qui adjunctam habet externam auctoritatem *vindicativam & coactivam per pœnas temporales pecuniarias vel afflictivas*, quæ unice ſunt e ditione *juris, gladii & Imperii.*

Primi generis auctoritas quæ minus propria tantum ratione *Juriſdictio* nuncupatur, Eccleſiæ *propria* eſt, eamque Eccleſia ipſa non niſi a Chriſto Domino accepit. At hujus auctoritatis publica per ultricea in bona & in corpora pœnas exercitatio conceſſionis Principum effectus eſt. Id nimirum eſt, quod hodie Juriſdictio in *foro contentioſo* appellatur, quæ a Juriſdictione in interno & Sacramentali foro plurimum differt. Eccleſia per

(*b*) *Additionalis Deductio &c.*

tria

Digitized by Google

tria pejora ſæcula, infidelibuſque Principibus rerum potientibus, poſteriorem hanc unam auctoritatem poſſedit exercuitque, & eam quidem ſatis firmam ad neceſſarium ordinem in Eccleſia ſervandum, pronuntiandas cenſuras, ſtatuenda diſciplinæ decreta &c. Priorem non acquiſivit, eademque non uſa eſt niſi per *expreſſam* vel *tacitam* Chriſtianorum Principum veniam. Addit Eſpenius, ſiquidem poſtremam hanc vindicativam & coactivam Juriſdictionem *precariam* dici lubeat, prout Eccleſiæ *propria* non eſt, & a Principum liberalitate deſcendit, haud ſe pugnare, quamvis ipſe nunquam hac locutione uſus fuerit. At ſi *precaria* vocetur ita, ut *permiſſum* ſit Principibus eam *pro ſuo ipſorum arbitratu ac beneplacito* revocare, licet Epiſcopi per deceſſorum Principum *expreſſam* aut *tacitam benignitatem* pacifice eam exercuerint, id equidem, inquit Eſpenius, nullibi dixi, neque io hanc ſententiam deſcendo.

Super horum jurium effectu & conſecutionibus animadverſiones.

III. Abſolvimus hunc Articulum animadvertentes, 1. fragmentis per Conſiliarios Fiſcales & Van Eſpenium in hujus litigii ſerie propoſitis contineri principiorum Apologiam, quæ Doctor hic ſuper utriuſque Poteſtatis jurium natura & amplitudine tradidit io præcipuorum Operum ſuorum quatuor, videlicet, in *Jure Eccleſiaſtico univerſo*, in Diſſertatione *De Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii*, in altera *De Interceſſione Epiſcoporum pro Reis*, &c. & in Tractatu *De promulgatione Legum Eccleſiaſticarum &c. & de Placito Regio*. Quatuor hæc Opera, ut conſtat, ea ſunt, in quæ acrius ſævitum eſt; primumque & poſtremum ea tantum ſunt, in quæ Romana Inquiſitio peculiariter aliqua Decreta ediderit. Eſpenius & Regii Miniſtri, qui eidem in cauſa ſe ſocios addiderant, horum Tractatuum doctrinam cumulatiſſime purgant & prorſus in tuto ponunt; per hiſtoricam ſcilicet magni ponderis narrationem qua non omnino, prout in votis fuiſſet, uti potuimus, oſtendunt eos non niſi ob juſtam urgentemque ſupremæ auctoritatis jura tuendi neceſſitatem ſuſceptos fuiſſe, eoſdemque ad victoriam a vanis Inquiſitionis damnationibus vindicant. Ejuſmodi Apologia confirmata occurrit per Magni Mechlinienſis Conſilii Sententiam Februarii die 23. ann. 1722. quæ ei extremum ſigillum apponit, damnans in Govartii Scriptis, quidquid eidem adverſari poterat.

Altera quæ pariter ex iis fluit, quæ in hujus Collectionis Opuſculis continentur, animadverſio eſt, hoſtibus jurium Principum nunquam ſe occaſionem obtuliſſe, ſua ut molimina exererent, & commendarent, niſi cum id aſſecuti ſunt, ut deceptos Principes ipſos ad firmandas adigerent Romæ Bullas in id quod *Janſeniſmi* nomine venditatur. Iis in fictitios hæreticos perſecutio ſemper colori fuit, ut in eos deſævirent, qui vere Eccleſiæ doctrinam & pretioſa dogmata defendebant, in quibus eſt poſita Principum eorumque Ditionum ſalus. Negotia Janſeniſmi & Bullæ *Unigenitus* ad Eſpeniana de qoibus modo diximus, Opera, nulla prorſus ratione referebantur; attamen Govartii Scripta in hæc Opera, Scripturæque, quas in hujus litis ſerie produxit, ſuper his ipſis rebus ubique vanis declamationibus infartæ ſunt. Quo demum hæc agendi ratio ſpectare poterat? Non alio quidem certe, quam ut Bullis de quibus agitur, vis & exiſtimatio quæreretur impenſis pretioſorum dogmatum ſoper temporalis auctoritatis juribus quibuſcum earum Bullarum ſundus & forma conciliari non poſſunt, ac deinde acquiſita in hunc modum his Bullis fides ad ea dogmata delenda funditus, eorumque defenſores exterminandos adhiberetur.

At divina providentia eorum conſilia confudit prorſuſque peſſumdedit. Nedum iis hæ declamationes e ſpe ceſſerunt, Eſpenio potius & Conſiliariis Fiſcalibus locum præbuerunt, ut gravia plura ſuper turbis Anecdota revocarent, quas hæ novæ Bullæ in Belgium intulerant, Anecdota ſane ad earum exiſtimationem parum accommodata; deinde vero ex earumdem qui obtinuerat, Bullarum uſu, *Regii Placiti* neceſſitatem oſtenderent, in cujus præjudicium enuntiatæ fuerant.

Sermoni huic poſtrema animadverſio finem imponit. Eſtne veritati & errori, perſpectis, ut erant, æque atque utriuſque propugnatoribus id redditum quod Juſtitia poſtulabat? Magni Mechlinienſis Conſilii Sententia quæ litem in Eſpenii favorem finit, quod ea omnia quæ ſtatuit, pronuntiatque, non indigent Apologia. Liquido conſtat e neceſſaria Regiminis ratione fuiſſe, ut hoc Tribunal Scripta Van Eſpenii, ad ejus defenſionem elaborata ab atrocibus injuriis ulciſceretur, quæ ad ea deterenda conferebantur. At hoc auguſtum Tribunal ſatiſne fecit? Punituſne pro merito reus? An vero perverſa & pernicioſa placita, quæ propoſuerat, ejuſque in ſeditioſa, ne ſe in criminali negotio Magno Conſilio ſubderet, obluctatione perſeverantia, ut par erat, repreſſa? Id nimirum ſapientum horum Magiſtratuum examini relinquimus, ubi magis tranquillum pacificumque tempus arriſerit. Govartium ſane impunitas hæc audaciorem & ad nova promptiorem reddidit. Proteſtatio quam Februarii die 25. biduo poſt Arreſtum, apud *Van Glabbeck* Notarium Apoſtolicum tradidit, tam petulans quam quod maxime. D. *Van der Cruys* Eccleſiæ Cathedralis Mechlinienſis Canonicus Pœnitentiarius unus fuit e teſtibus duobus huic Actui præſentibus, quem ſuæ Partis Procuratori Govartius ſignificandum curavit. In eo declarat " ſe audita quadam Magni Mechlinienſis
" Conſilii arrogata Sententia enuntiata in cauſa inter ſe
" & Eſpenium Conſiliariis Fiſcalibus conſociatum agi-
" tata, ſpectataque abſoluta nullitate ejuſdem *arrogatæ*
" *Sententiæ* per Juriſdictionis defectum, & ob ejus Con-
" ſilii *notoriam incompetentiam*, proteſtari de ejus dicta
" *nullitate abſoluta*, cum intentione ſibi providendi con-
" tra, *omni meliori modo &c.* " Proteſtationem hanc ſecuti Dialogi tres de quibus io hujus Articuli exordio. Vulgandæ Collectioni cujus rationem reddidimus, hi Dialogi locum præbuere. Differunt ab Opere alio, de quo Eſpenius in ſua Defenſione ulteriore (*a*) meminit, quodque ait inſcriptum fuiſſe: *Motivum Juris*. Govartius eo temeritatis devenerat, ut hoc poſtremum Opus, perinde ac Dialogos ederet ad propoſitiones ipſas *ex profeſſo* afferendas, quas Magnum Mechlinienſe Conſilium per Sententiam Februarii die 23. ann. 1722. enuntiatam damnaverat, *ſimilibus in poſterum propoſitionibus & allegationibus interdictis*. Libellus hic notare audebat, vel in ipſo titulo, hanc eamdem Sententiam, tamquam *injuſtam*, *nullam & incompetentem*. Impreſſus fuerat publice Mechlinii, cum approbatione & elogiis Eccleſiaſticorum Cenſorum duorum (D. *Van der Cruys* Canonico Pœnitentiario Metropolis, & D. de *Quareux* Canonico Lovanii). Edicebat ad Libelli frontem Govartius eum ſe ejus Regionis Archiepiſcoporum & Epiſcoporum præſidio committere, eoſque obſecrare, ut libenter ejus defenſionem ſuſciperent. Se libere & publice vendnabat, oſtentabatque, eum contra dicere aut denuntiare audente nemine. Hæc ſingillatim nobis exhibet Eſpenius in Opere ad S. M. I. miſſo in quo queritur ſe vexationibus ob negotium, de quo alibi ſermo erit, impetitum impeditumque non poſſe in nova Govartii auſa ſibi jus petere. Auctor Scripti cui titulus: *Belgici Juriſconſulti ad Pariſienſem Advocatum Reſponſio ſuper nonnullis calumniis a Govartio &c. contra Van Eſpenium &c. propoſitis*, Octobris die 3. ann. 1724. de *Dialogis* tribus loquens, quos ejus prima Epiſtola ſpectat, Govartii Scripta ait adeo fuiſſe contemptu digna, ut eorum meritum confutatio ſuperaret, eum vero ipſum provectam ætatem (erat pluſquam octuagenarius) potuiſſe a perſecutionibus in tuto ponere, quibus alias in Juſtitiæ Tribunalibus locus fuiſſet. Utcunque

(*a*) Defenſio ulterior D. Van Eſpen n. 61.

Digitized by Google

de hac animadverſione ſentiendum ſit, Van Eſpenius, licet annis æque gravis ac Govartius, coactus fuit ſub idem tempus e patriis finibus egredi, & in extera Regione mori, ut diris vexationibus ſe ſubduceret, quæ in eum concitabantur, quibuſque ipſa deinceps ſuberat ſollicitudinis cauſa qua ſui Principis jura defenderat, & Govartius eorumdem jurium pertinax hoſtis, & in Magnum Conſilium ad ſedinonem animatus tranquillam in Patria mortem occubuit, in honorum ac dignitatum ſinu quibus ob hæc ipſa animi ſenſa cumulatus fuerat.

Collectio, de qua diximus, ann. 1724. in 4. primum impreſſa fuit; in Colonienſi tamen, licet ex accuratiſſimis ſit, Eſpenianorum Operum Editione non extat, quæ ſcilicet ann. 1729. prodiit. Occurrit in Editionis ann. 1753. Tomo IV. ubi proxime Tractatum *de Recurſu ad Principem* antevertit. Ephemeridum Doctorum virorum Auctor hujus Editionis rationem reddens, Collectionem inſcriptam, *Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechliniensis &c.* cum alia non minus gravi confudit, cui titulus: *Cauſa Eſpeniana*, quæ nondum niſi in 4. lucem aſpexit, in ceteris omnibus Eſpenianorum Operum Editionibus, eaque ipſa quam annus 1753. protulit, prætermiſſa. Hanc dat novum ad varias ejus Operum Collationes Supplementum, Parte V. eritque de ea ſermo ſuo loco.

ARTICULUS XVI.

De Tractatu de Recurſu ad Principem.

Hujus Operis occaſio.

I. TRactatus hic ann. 1725. Lovanii apud Gilleſium *Denique* non ſine ſupremi Brabantiæ Conſilii approbatione & authentico privilegio primum impreſſus fuit. Ejus argumentum & gravitatem unus titulus (*a*) ſatis innuit. Agitur in eo de legitimitate Recurſus ad Principem ejuſque Tribunalia in vexationis caſu, de facti viis, actiſve violentis & irregularibus, præſertim cum ab Eccleſiaſticis Superioribus derivantur.

Inutile fuerit monere enormem progreſſum & intolerandum uſum ſyſtematis dominationis Epiſcopalis quoad ſecundi Ordinis Clerum huic Operi occaſionem dediſſe. Jampridem abuſus hic in Belgio graſſabatur; ac peculiariter Epiſcopatus Præſulis de *Præcipiano* per annos viginti ejus triſte ſpecimen exhibuerat. Præſul hic Hiſpaniarum Aulæ non ſemel, & quidem per obducta mendacia, præſertim vero Nov. die 7. ann. 1695. abſoluta mandata ſurripuerat, quibus Tribunalia prohiberentur *ullum actum aut poſtulatum ſuſcipere, quodcumque tandem ad ea deferri libuiſſet, vel poſſeſſorii titulo vel aliter, contra diſpoſitiones & Conſtitutiones quas Epiſcopi aut Diœceſani doctrinæ morumque Eccleſiaſticorum ſuorum cauſa edidiſſent.* (*b*)

Adlaboratum ſane non ſemel, ut palam fieret (*c*) his juſſis e verborum ſono recurſus *legitimos* non damnari; cum tamen ea ſollicitantium & mens & uſus huc tantum ſpectaret. Juſſa hæc, ſeu potius iis adhibita interpretatio reclamationibus pluribus occaſionem præbuere, Supremi peculiariter Brabantiæ Conſilii nomine, quem admodum ex ejus Conſultatione, Aprilis die 13. ann. 1696. compertum ſit. (*d*) Innocentius XII. Pontifex Maximus ſuas ipſe querelas ad Hiſpaniarum Regem ſuper hoc capite delatas voluit, quia nequam homines ejuſmodi mandata populto conſilio ſollicitaverant, quam ut eadem Regulæ (*e*) opponerent quam ipſe in Brevi, Februarii die 6. ann. 1694. ad Belgii Epiſcopos miſſo ſtatuerat. Sibi factum fucum perſpexit Carolus II. & aliqua ratione reparavit, mandans iterum atque iterum, ut Regula ab Innocentio XII. inſtituta quam Brabantiæ Conſilium in Conſultatione Aprilis die 13. edita *Apoſtolicam, juſtitiæ & æquitatis plenam* appellaverat, ſervaretur. Turbarum tamen Auctores veri, his juſſis ſævientibus, Eccleſiaſticos omnes ſibi non probatos impune vexare non deſtiterunt. De violentis & abſonis eorum actis apud Juſtitiæ Tribunalia conqueri, erat Regiis juſſis obſiſtere, & per *ſacrilegam profanationem* Eccleſiaſticas immunitates violare, omnes denique quas Summorum Pontificum Bullæ, & peculiariter Bulla *In Cœna Domini* contra ejuſmodi privilegiorum violatores pronuntiaverant, cenſuras ſubire; ut Govartius, Magni Mechlinienſis Conſilii Membrum. & Præſulis de Præcipiano Generalis Vicarius expreſſum ad hæc ipſa paradoxa propugnanda Opus edere juſſus fuerit. Impetebat in eo nominatim ſpectatos Eccleſiaſticos quinque quos in Belgii primariis Urbibus præcipuæ dignitates ornabant. Eorum porro crimen id unum erat, quod ad Regium Conſilium confugiſſent, ut a ſeditionis & perduellionis accuſationibus liberarentur, quas Mechlinienſis Archiepiſcopus in eos primus ipſe intentaverat. Ad Privatum Conſilium remiſſa res; Accuſati innocentes perſpecti. At Archiepiſcopus ab hoc Conſilio vocatus in jus, ut calumniatorum pœnæ, ſaltem ex parte, ſubderetur, obſequi renuit, ſuam independentiam aſſeruit, Sacrilegium conclamavit, aſſecutuſque eſt, ut negotium in longum protraheret, ad Gallorum regimen uſque quod ei ad omnem favorem fuit. Gallicum Regimen ſcilicet omnino Juſtitiæ curſum, ad implorandam Sæcularium Tribunalium opem quod attinet, intermiſit; qui poſt annos aliquos reſtitutus, cum Belgium ſub Maritimarum Poteſtatum moderatione fuit. Epiſcopatus Præſulis de *Boſſu*, qui Præſuli de *Præcipiano* ſucceſſit, rurſus interdictorum abuſum & querelas ſuper *incompetentibus*, ut dicebantur, *Recurſibus* excitavit. Princeps Eugenius quoad animum ad earum Provinciarum adminiſtrationem applicuit, malorum progreſſui certum quemdam obicem poſuit. Carolus VI. Maji die 26. ann. 1723. ſuis omnibus Conſiliis per Litteras mandans, ne *Epiſcoporum Juriſdictionem impedirent, receptis Recurſibus incompetentibus*, non eo quidem animo erat, ut abſolutum Epiſcoporum Imperium firmaret, illave ex parte ſuam ipſius auctoritatem, Legeſque & conſuetudines Regionis proprias ſuper hac re læderet, verum hac clauſula Epiſcopi abuſi ſunt, *Recurſus incompetentes* eos omnes dictitantes, qui eorum arbitrariæ dominationi fines ſtatuere poterant. Hujus generis querelas ſæpenumero Præſul de Boſſu ad Vindobonenſem Aulam detulit, a qua quidem ſuſceptæ ſæpius; quod Archiduciſſa potiſſimum Maria Eliſabeth regente contigit, quæ hujus Cardinalis noto Conſilio mordicus adhærebat. Deſcripta hæc geſta omnia videri poſſunt in *Monumentis ad Hiſtoriam Univerſitatis Lovanii*, Cap. II. num. 58. & ſeqq. in iiſque quæ ſuper negotio Bullæ *Unigenitus* in Belgio Auſtriaco ann 1755. prodierunt. Ex annis fere 40. Van Eſpenius teſtis erat hujus incommodi quod quidquid boni in Lovanienſi Univerſitate & in Belgica Eccleſiis aderat, evertebat. Jam hæc falſa placita breviter impugnaverat ineunte ſæculo, in Tractatu de *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii*, & in aliquibus Scriptis aliis; verum, antequam naturæ debitum ſolveret, Eccleſiæ & Imperio poſtremum hoc officium præſtare voluit, ut hanc rem totam penitus enuclearet. Annis licet adverſaque valetudine preſſus, ætatis ano. 80. calamum rurſus arripuit, ut ſupremæ auctoritatis oppreſſæque innocentiæ jura uno eodemque tempore ulciſceretur.

(*a*) *Tractatus de Recurſu ad Principem, in quo oſtenditur auctoritas & obligatio Principis ejuſque Conſiliorum, protegendi ſubditos, ſignanter vero Eccleſiaſticos, nec non conſervandi jura & privilegia Principum ac populorum adverſus illegitimas cenſuras, aliaſque ſimiles Judicum Eccleſiaſticorum violentias. Item de ejus Recurſus effectu*: Cum Gratia & Privilegio.

(*b*) *De recurſu ad &c.* Monum. R.

(*c*) Ibidem, cap. IV. §. 8.

(*d*) Ibid. Lit. H.

(*e*) Præſcribebat Regula hæc, ne quis arceretur ab ullo munere, *niſi ſervato juris ordine.*

Com-

Compendiaria hujus Tractatus Analyſis.

II. Principiorum quæ in hoc gravi Opere ſtatuuntur, hoc loco brevem analyſin exhibemus. Perfugii ad Principes eorumque Tribunalia legitimitas, ſeu, quod eodem recidit, in his jus auctoritasque legitima ſuſcipiendi Subditorum ſuorum oppreſſorum querelas, iiſdemque ſatis faciendi ex juſtitiæ Legibus, unum eſt e publici juris principiis, quæ impeti nequeunt, quin oblitteretur ordini quem Deus inſtituit, & in extremam perturbationem Reſpublica conjiciatur.

Et ſane cum hoc loco de violentiis & facti viis tantum agatur, quæ non niſi vi reprimi poſſunt, quid non ingrueret mali, ſi minus liceret iis, quos ſolos Deus gladii & ultricis poteſtatis depoſitarios reddidit, his incommodis, repulſa vi, remedium afferre? Non alia de cauſa Principes ſupra ceteros homines poſiti ſunt, quam ut iis pacificam tranquillamque vitam comparent, ut nequam homines puniant, qui eam turbant, & ut bonos compenſent, qui ad eamdem afferendam incumbunt. Quidquid ergo publicam tranquillitatem perturbare poteſt, ad eorum juriſdictionem ſpectat, quandoquidem eam ſartam tectamque ſervare unum eſt e præcipuis eorumdem officiis. (*a*)

Violentia dicitur & facti via in agendi negotio non ſolum quodvis injuſtum & violentum facinus a privatis hominibus ſine auctoritate in perſonam, bona, famam proximi perpetratum, ſed omnis etiam legitimorum Superiorum actio in qua juris formæ, præſcriptæque a SS. Canonibus regulæ ſervatæ non ſunt. (*b*) In his omnibus caſibus, de nullo doctrinæ capite, ac de nulla ſpirituali re judicat temporalis auctoritas; non cognoſcit niſi de factis ac delictis externis, quæ juſtitiæ quam ſuis omnibus Subditis adminiſtrare, publicæ tranquillitati quam tueri, Legibus & Canonibus quorum executioni invigilare debet, contraria ſunt. Excæcat ipſe ſe, graviterque aliis illudere vult, quicumque contendit, quod quidam Auctores faciunt, (*c*) tum ſolum huic violentiæ locum eſſe, cum Sententia in legitimæ Appellationis præjudicium edita eſt.

Jus ergo præſidii de quo agitur hoc loco, non eſt peculiare privilegium, ſed jus *naturale & eſſentialiter inhærens* auctoritati ſupremæ, eſt *anima regiminis*; eſt portio quæ a Regia Dignitate ſejungi nequit, quæ, quod inde conſequitur, omnibus Principibus, nullo prorſus excepto, convenit, cui denique ipſi renuntiare omnino non poſſunt. (*d*)

Ob eamdem cauſam jus ad hoc omnium generum publicas externaſque violentias protenditur, ſeu privati homines eas ſeu Superiores intentent; adeoque contra legitimæ quoad Superiores auctoritatis abuſum, contraque oppreſſionem quam iidem ſuis Inferioribus inferunt, hujus juris uſus eſt potiſſimum neceſſarius.

Haud ſatis eſt id juris concedi Principibus, ſuis ut Subditis bonorum fortunæ pacificam poſſeſſionem ſervent; quæcumque bona per vim aut facti viam his adimi poſſunt, eorum fidejuſſioni & cuſtodiæ ſuapte natura ſubſunt. Cujuſcumque tandem generis hæc bona fuerint, externa & publica eorum poſſeſſio ſemper temporalis eſt, (*e*) omnique proinde dubitatione procul, ſæculari auctoritati ſubditur. Seu de redditibus Beneficio cuipiam addictis agatur; ſeu de functionum etiam ſpiritalium, quæ eidem annexæ ſunt, externa publicaque exercitatione; ſeu de ejus honore & fama qui eas non ſine legitimo jure obit, ſeu denique de quovis officio, jure, privilegio aliiſque externis prærogativis cum Catholicæ Religionis publica profeſſione conjunctis, aut cum miniſterio quod in Eccleſia publice peragitur; certum perinde eſt omnem Supremum Principem cumulatiſſime poſſe atque adeo debere horum omnium poſſeſſionem ſuis omnibus Subditis, quicumque fuerint, contra violentiæ genus omne ſervare. Poſſeſſorum bonorum varietas poſſeſſionem ipſam non mutat. Omnis poſſeſſio res eſt *mere temporalis*. Omnis in hac poſſeſſione perturbatio crimen eſt, cujus æque ac furti rei maxime ſacræ punitio ad ſæcularem Poteſtatem ſpectat; & hoc in genere *effectus proprius* Regii præſidii eſt, definire per facti probationes, ad quem poſſeſſio pertineat; (*f*) eos omnes in eadem ſervare, quos legitime detruſos expulſoſque fuiſſe probari non poſſet, eoſque punire qui poſſeſſionem hanc turbare aggrediuntur. Liquido conſtat ejuſmodi juris uſum non poſſe ſpirituali Eccleſiaſticorum Superiorum auctoritati damni quicquam afferre. (*g*) Hi remanent eorum omnium ſoli Judices quæ in eorum miniſterio ſpiritalia & interna ſunt; eorumque externa ipſa acta juridica nullam derogationem ſubibunt, ſiquidem eorum auctoritatis fines prætergreſſa non fuerint; ipſique in ejus uſu ad formas præſcriptas, conditioneſque requiſitas a Legibus Sanctiſque Canonibus accurate ſe conformaverint.

Legitimum ad ſupremam auctoritatem perfugium locum habere non poteſt, niſi cum uſurpatio, aut abuſus apertus auctoritatis exiſtit; quod proinde formidandum non eſt, niſi *tyrannicæ poteſtati ac dominationi* tam perſpicue graviterque Eccleſiaſticis Superioribus interdictæ. Quicumque Superior id unum perficere ſtuduerit, ut Leges dominentur, nihil aliud experietur ipſe quam felicia præſidii Principum in refractarios effecta.

Effata hæc omnia probantur in Opere Van Eſpenii ex æquitatis & naturalis legis principiis, ex auctoritate Sacræ Scripturæ, ex Patrum ſententiis, ex inſignium quorumque Sanctorum virorum & Principum religioſorum exemplo, & Legibus uſque Divinum omnium, denique ex graviorum omnium cujuſque regionis & cujuſque profeſſionis Auctorum ſuffragio.

Has probationes abſolvit Eſpenius (*h*) per animadverſionem, quæ nobis excidere non debet. Si Principes, inquit Doctor hic, nullo non tempore id juris obtinent, ſuos ut Subditos a vi tueantur, his potiſſimum poſtremis ſæculis eſt apprime neceſſarius ejuſmodi juris uſus; primo quia nunquam hactenus Eccleſiaſtici Superiores ſua ipſorum auctoritate ſæpius & intolerabilius abuſi ſunt; ſecundo quia ex quo Provincialia Concilia in deſuetudinem abierunt, & inductæ in Officialitatum Judicia formæ, ad temporalem auctoritatem recurſus unum & unicum perfugium eſt quod oppreſſis ſupereſt, ut a vi liberentur, & cujus ope injuſtitias antevertere aut reprimere poſſint. (*i*)

Poſtquam probavit Eſpenius legitimitatem recurſus ad Principes, expendit ejuſdem effecta, & peculiariter regulas, quæ Eccleſiaſticos injuſte & violenter oppreſſos dirigere debent.

Conſtans effatum eſt, inquit (*k*) apud Theologos æque & Canoniſtas receptum, omnem cenſuram per Eccleſiaſticæ Juriſdictionis abuſum & cum alicujus regulæ, quam a Legibus Sanctiſque Canonibus præſcriptus ordo poſtulat, omiſſione pronuntiatam *nullam & invalidam* eſſe. Alterum etiam æque receptum proloquium eſt, in hac facti ſpecie, neminem teneri, vel in externo foro, eamdem ſervare. Excipitur caſus unus nempe *rationabilis metus veri ſcandali*, ut cum populus Sententiæ, *nullitatis & invaliditatis* ignaros periculo ſubeſſet, ne cenſuræ contemptum in *Clavium poteſtatem* traheret.

Videndum tamen, ne qua ſubſit quoad hujus ſcandali naturam deceptio. Non agitur hoc loco de ſcandalo quod *ſumptum*, *paſſivum*, *pharifaicum* dicitur; ſed ſolum de *dato vel activo* quod per majus bonum non

(*a*) Id Ad Tim. II.
(*b*) *De recurſu &c.* Cap. I. §. V. & toto Cap. tertio.
(*c*) *Irenicon &c.* p. 37. Edit. 1. & pag. 46. Edit. 2.
(*d*) *De recurſu &c.* Cap. 1. §. 2. Cap. II. §. 2.
(*e*) *Ibid.* Cap. II. & Cap. V. §. 3.

(*f*) *Ibid.* Cap. 10. §. 2.
(*g*) *Ibid.* §. 4. 5. & 6.
(*h*) Cap. VIII. §. 5.
(*i*) Toto Capite ſeptimo.
(*k*) Cap. VII. §. 1. & 2.

compenſatur, ſimpliciumque & rudium inſtitutione anteverti non poteſt. Hujus autem ſcandali caſus non ita communis eſt, ut cuipiam videri poſſet. Quinimo haud raro fit, in cenſurarum negotio, ut, quemadmodum Eſpenius poſt celebrem Gerſonium animadvertit, unice a Superiore qui ejuſmodi cenſuras pronuntiat, non ab Inferiore, qui non eas ſervat ſcandalum, præbeatur. *Eſt*, inquit, *aliquando meritorium & honorificum reſiſtere in faciem Superioribus Eccleſiaſticis, qui ſua auctoritate abutuntur.* Caſus hic potiſſimum locum haberet, cum cenſuras *nullas injuſtaſque* ſervari verum ſcandalum eſſet, hoc eſt, Fidelibus univerſim lapſus & ſeductionis occaſio. Ad hujus ſcandali caſum ſpectant cenſuræ injuſtæ & invalidæ, pronuntiatæ, non ob facta ſeu rationes perſonales, quæ ita comparata natura ſunt, ut raro in publicam notitiam veniant, ſed ob cauſas generales & evidentes ipſas per ſe; ut, cum turbis diſſidiiſque inteſtinis in Eccleſia graſſantibus, quemadmodum cauſa exempli, S. Athanaſii tempore contigit, Novatores ſibi ſatis aſſeclarum addunt, ut ejuſmodi cenſurarum pronuntiationem in religioſiores acrioreſque catholicarum veritatum propugnatores obtineant. Hujus generis potiſſimum caſibus effatum accommodari debet.

Eſpenius hac occaſione *magnanimitatem* mentiſque vim quam ſuper hoc argumento Magnus Gerſonius exhibuit, cum quorumdam hujus temporis hominum meticuloſis diſpoſitionibus comparat. " Gerſonius, in-
„ quit, non erat eorum ſimilis, qui nunc in Religio-
„ nem eos vanos prætextus *obedientiæ* & timoris *ſcan-*
„ *dali* apparentis inducunt, ut ad omne cenſurarum
„ genus ſervandum pertrahant, utcumque manifeſta
„ & notoria ſit earum nullitas. Hæc agendi ratio, per-
„ git, in Eccleſiam inducere *ſervitutem intolerandam*,
„ quam Patres noſtri ferre nec potuerunt nec voluerunt,
„ quæque ejuſmodi eſt, ut ei par nec penes Infideles
„ ipſos occurrat. (*a*)

Ad hujus effati legitimam accommodationem id unum in quæſtionem venit, ne ſcilicet errori judicium ſubſit, quod ſuper notorietate nullitatis cenſurarum editur; at ſi qua difficultas adeſt in hoc judicio, cum privatis hominibus relictum eſt, poteſtne dubitationis quicquam ſupereſſe, cum hæc nullitas ſolemnem in modum a juſtitiæ Tribunalibus pronuntiata eſt? Itaque ſtatuit Eſpenius, (*b*) hoc in caſu ſummopere optandum & *pene neceſſarium* eſſe, " ut Eccleſiaſtici, qui Principis ef-
„ ficaci præſidio ſe tradiderunt, *animoſe* functiones ob-
„ ire pergant, a quibus non niſi per acta *illegitima &*
„ *violenta* interdicti fuerunt, „ Obſervare cenſuras has in ejuſmodi circumſtantiis, eſſet oppreſſoribus concedere quicquid deſiderant; eos ad proſecutionem animare; & extremo Eccleſiaſtici ordinis excidio occaſionem præbere. *Itaque ita Eccleſiaſticus ordo ſubvertitur, ac perturbatur penitus.*

Approbationes & reprobationes hujus Operis.

III. Ejuſmodi Tractatus cujus analyſin hactenus exhibuimus, dignus erat, qui ſub præſidio & auſpiciis S. M. I. in publicam lucem emitteretur. Ejus ergo privilegium a Supremo Brabantiæ Conſilio, ſub examine & *approbatione* Comitis de Wynants Membri ejuſdem Conſilii, ſolemnem in modum conceſſum fuit. Hic idem Tractatus quadriennio poſt e Coloniæ typis iterum prodiit, in nova Collectione Operum Van Eſpenii, non ſine ſpeciali privilegio ipſa Caroli VI. manu ſubſcripto. Quamvis omnia noſtri Doctoris Opera fulciret Suprema & publica fides, eorum tamen fortaſſe nullum eſt, cui principiorum, quæ in eo ſtatuebat, Adverſarii minus pepercerint. Qui violentiis tantum & facti viis auctoritatem ſuis auſis quærere poterant, eos armis omnino ſpoliabat, qui iiſdem ſubſidium hoc adimebat. Id autem acrius eorum animum exacerbabat, quod intelligerent, in omnia rationum & auctoritatum momenta, quibus nitebatur Eſpenius, ſe nihil plauſu dignum afferre poſſe. Hæc animo reputantes biennium obmutuere, cum tandem Anonymus quidam vocem extulit, ut acerbe conquereretur, quod *omnes Theologi & Canoniſtæ Lovanii* tamdiu ſine reſponſo hunc *pernicioſum Tractatum*, ut appellabat, reliquiſſent. (*c*)

Hujus anonymi libellus Mechliniæ ann. 1727. impreſſus fuit, apud Archiepiſcopi Typographum, & cum approbatione Cenſoris Ordinarii (Damen), inſcriptus falſo *Irenicon ſive Reſponſio pacifica*. Cum rationes & auctoritates deeſſent, hic amens Auctor, quem ſemper creditum eſt non alium quam Jeſuitam eſſe poſſe, Libellum ſuum injuriis & declamationibus infarſit. In eo Van Eſpenium tamquam jactatæ machinationis Janſeniſtarum & Queſnelliſtarum Anteſignanum traducit. In eorum gratiam, inquit, id Operis elaboravit; ſpectatur a Secta *tamquam ſedes ſapientiæ, & alter Apollo Delphicus* (pag. 30.) Inſultat huic Doctori qui, *ſenectute pœnitentiam & gemitum apud Deum poſtulante ob enormem hactenus ſcientiæ & calami abuſum ad Eccleſiaſticæ Juriſdictionis & S. Sedis perniciem & conculcationem, rurſus ejus Miniſtros blaſphemiis & maledictis impetat* in ſuo poſtremo Tractatu, nec aliud quærat, quam ut eos *inviſos & execrandos* reddat apud terrarum Principes, per *atroces calumnias & errores*, de quibus in eos congeſtis hunc Doctorem accuſat. (ibid. p. 36.)

Oppreſſionis ſtatus in quo jacebat Eſpenius, occaſione indigni proceſſus in eum excitati ſuper ipſius *Reſponſo Epiſtolari*, in favorem Conſecrationis D. *Steenhoven* Archiepiſcopi Ultrajectenſis, & immanis exiſtimatio qua Jeſuitæ fruebantur in Belgio, ſub Archiducilliæ Regimine, afflabant eorum animo audaciam, impunitatis objecta ſpe, ut in hunc Doctorem nihil non molirentur. Libellus, de quo ſermo, nulla reſponſione dignus erat; una ei debebatur publicæ auctoritatis animadverſio; eam nimirum adeo inſolenter aggrediebatur, declamans, ut faciebat, in Scriptum cujus ea præſidium ſuſceperat, quodque ad ejuſdem jurium defenſionem elucubratum fuerat. Tanta erat auſi procacitas, ut, quantumvis parum faveret temporum ratio, non omnis tamen reparationis ſpem Eſpenius abjiceret. Infamem Libellum hunc denuntiavit, utpote cui Approbator eſſet præcipuum vexationum, quæ in eum poſtremæ excitatæ fuerant, inſtrumentum. Supremum Brabantiæ Conſilium jam Eſpenii priorum querelarum depoſitarium, ejus Requiſitionem die 4. Februarii ann. 1728. recepit; mandavitque, ut Requiſitio hæc & excerptum *Irenici* quod eidem addictum erat, ad Officium Fiſcale remitteretur, *quod pro ſui muneris ratione ageret.*

Ejuſdem Februarii menſis die 18. Brabantiæ Conſilium Archiduciſſæ Gubernatrici contra denuntiatum Libellum *Conſultationem* obtulit. Et ſe obſtupuiſſe ſignificat, *ſeniorum Lovanii Doctorum unum* (D. Damen) *primariis ſuæ Univerſitatis Dignitatibus pluribus inſignitum* (jam in Doctoris Van Eſpenii perſonam recentis auſi reum quod eum impulerat, ut ad juſtitiam confugeret) *tam parum circumſpectionis in tanti momenti negotio adhibuiſſe, ut, quin ejus confugii rationem haberet... & quin cogitaret, quid S. A. S. deberet cui præſto erat facti cognitio, auderet, in utriuſque contemptum, rurſus & ob eamdem cauſam, in dicti Van Eſpenii perſonam crimina & verba intentare... Succrevit admiratio noſtra*, pergunt iidem Magiſtratus, *prout expendimus varias periodos repetitas in ſæpe dicto impreſſo Libello, cui titulus: Irenicon ſive Reſponſio pacifica, de quo queritur Doctor Van Eſpenius, & vix aſſequi mente potuimus, qui demum D. Damen approbationem ſuam vehe-*

(*a*) Cap. VII. §. 2.
(*b*) *Ibidem* §. 5.

(*c*) *Irenikon, ſive Reſponſio pacifica &c.* p. 37.

mentiſſi-

Digitized by Google

muntiſſimis verbis (*a*) *tribuere voluerit Operi quod in quibuſdam articulis contumelioſum in modum impetit, eodem tempore, & Auctorem Operis (quod in lucem pro fert altitudines & præeminentias S. M. obſcuratas & prope ſepultas per contrariam uſurpationem, & indebitæ Juriſdictionis exercitationem) & Regis Conſilii publicam fidem, & ſupremi Conſilii religionem, cujus miniſterio, impetitum Opus approbatum fuit & prælo traditum.*

Idem Tribunal exhibet Scriptum a Doctore Damen approbatum, tamquam *unum ex iis Libellis famoſis. qui rejiciuntur in quaque Republica recteque inſtituta Ditione, ut dum approbantur*, quocumque *graviſſime puniuntur Auctores, Cenſores, & quicumque ad eorum editionem & productionem aliquid contulerunt ... & quidem*, pergitur, *ex rectæ politiæ (quam hoc Conſilium tantopere commendatam habet) genuinis principiis adacti fuimus, ita poſtulante noſtrorum munerum ratione, ut Conſiliario Procuratori Generali tradendam curaremus Doctoris Van Eſpenii Requiſitionem, cum Excerpto Libelli inſcripti*, Irenicon, *eidem addito, ut ſuo faceret officio ſatis &c.*

An Damen pro delicti gravitate pœnam ſubierit, haud nobis conſtat. Id certum eſt, punitionis metum, ſi Doctorem hunc ad ſilentium redegit, non iis os obſtruxiſſe, qui ejus operam adhibuerant.

Et ſane, menſe circiter poſt, quam Brabantiæ Conſilium, quæ diximus, egerat, Libelli, de quo agitur, apud eumdem Typographum nova prodiit Editio, additis novo Titulo, (*b*) præfatione, multoque quam prima complectebatur, pluribus & gravioribus convitiis. At ſuppreſſa eſt approbatio *D. Damen*, ut ei nova D. *Van der Cruys* Canonici Mechlinienſis, pariter Librorum Cenſoria, & quidem longe quam prior, intolerabilior ſubſtitueretur.

Videri vult Editor in Præfatione promittere ſe ſatis aliqua ex parte publicæ expectationi facturum ſuper verbia *in Querulliſtas & D. Van Eſpenium æquo longe durioribus acrioribuſque*, quæ, inquit, in priore Editione diſplicuerant; at eo redigitur hæc compenſatio, ut prima dicteria confirmet, & novia augeat. Accuſat (*c*) Eſpenium, cui nihil aliud propoſitum ſit in Tractatu: *De Recurſu ad Principem*, quam *ut Eccleſiaſticum Ordinem univerſum in Laicorum contemptum adducat; & ad Tribunalia Sæcularia TOTAM Juriſdictionem Eccleſiaſticam* transferat. Unus titulus §. 7. Capitis primi, atrocis hujus accuſationis probationem conficit. Ex hujus Auctoris ratiocinationibus pronuntiari non poteſt (ut in hoc Titulo legitur) *Superiores & Judices Eccleſiaſticos ſua ſæpe poteſtate graviter abuti, quin omnis Eccleſiaſtica Juriſdictio funditus evertatur.* (*d*) Hujus rei probationes, malo fato nimis copioſæ nimiſque certæ, quas ſuo in Opere Eſpenius attulerat, ita Anonymi bilem furoremque incendebant, ut, ſiquidem ei præſto fuiſſet, inquit (pag. X.) *ovis manſuetudo, aſini patientia, columbæ ſimplicitas, piſcis taciturnitas, clamarent lapides in privati hominis intolerabilem audaciam, quæ ſeditionem inſpirat & ad Sanctam Sedem contemnendam, contumeliis impetendam & deſerendam Principes excitat.*

Secundus hic Editor haud ſatis habet huic Eſpeniano Tractatui hanc horrendam notionem affingere, ceteris omnibus hujus Doctoris Operibus eamdem fere dicam impingit. *Ei quidem videntur pene omnia eo tantum conſilio elaborata fuiſſe, ut extremum excidium SS. Canonibus & Eccleſiaſticæ Juriſdictioni afferretur.* (*e*) Ejus Eccleſiaſticum Jus univerſum, ejus Tractatus de Cenſuris, alter de promulgatione Legum &c. potiſſimum hoc veneno, eo judice, infecta ſunt. Omnia Scripta hæc, inquit, in primis coaleſcunt ex Operum excerptis, quæ Romana Curia prohibuit; ejuſmodi ſunt Opera D. *de Marca*, *D. Stoemans Fevret*, Auctoris Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, *du Moulin &c.* Quoad hæc autem Opera & in primis quoad Opus du Moulin propterea vehementer angitur, quod, inquit, (p 55.) omnes Romanæ Sedis cenſuræ impedire non potuerunt, quominus *omnes propemodum forenſes homines illud præ manibus habeant, adeoque familiare evaſerit in Belgio, ut in ipſis publicis Tribunalibus appelletur.* (*f*)

Auctorem etiam hunc in hac ſecunda Editione quam in prima audaciorem reddebat oppreſſio Van Eſpenii, cui extrema tum quidem manus impoſita erat. Univerſitatis Lovanii Rector quidam ad hoc facinus in ſede poſitus eum dudum ſuis omnibus functionibus interdixerat, juſſeratque, graviſſimis indictis pœnis, palinodiam canere, quod facere non poterat, quin obſtrictam Religioni, Principi, conſcientiæ fidem frangeret. Huic venerando Doctori, cum omni jam præſidio ſpoliatus eſſet, unum ſupererat fugæ ſubſidium, quo ſe a diſcrimine cujus minis ſuberat, in tuto poneret. Confugit primo Trajectum ad Moſam, tum Amersfordiam in Provincia Ultrajectina. Hinc anſam arripuit novus Editor, ut ei novam notam inureret conatus ejus fidem ex eo capite ſuſpectam reddere, quod ejus coacti receſſus locus Proteſtantium dominationi ſubeſſet, quod Apoſtatarum conſuetum Aſylum. (*g*) Ita Saulis aſſeclæ de Davide, cum apud Philiſtæos ſe recipere coactus fuit.

Novis his inſultibus impunitate gaudere licuit. In oppreſſione occubuit Eſpenius per ejuſdem (1728.) anni curſum, cum 82. & amplius annos vixiſſet. At capitales hoſtes id aſſequi non potuerunt, ut fidem & auctoritatem ejus Operibus derogarent, quorum tantum cauſa eum tam inhumaniter perſecuti fuerant. Ejus Tractatum *De Recurſu ad Principem* anno poſt, ſingulari cum laude appellavit Arreſtum Conſilii Brabantiæ diei 12 Maji ann. 1729. Agebatur de ſtatuenda vera notione juris *poſſeſſorii*. Tribunal hoc haud credidit id ſe melius poſſe facere, quam ſi locutiones ipſas Eſpenii mutuaretur ex ejus *pretioſo Tractatu* (Tribunalis verba ſunt) *De Recurſu ad Principem.* Ac declarat eodem tempore *eum ſibi fuiſſe tanti, ut ſuum eſſe crederet tanti Viri defenſionem ſuſcipere quem calumnioſus famoſuſque Libellus ad ſcandalum impetierat, juſſo Fiſcali Officio Februarii die 4. ann. 1728. pro ſuo munere quoad hanc rem agere.*

Ann. 1736. Brabantiæ Conſilium ruſus Tractatum *De Recurſu ad Principem*, ad alia omnia ejuſdem Doctoris Opera contra eorum temeritatem propugnanda ſuſcepit, qui ea inſigni catalogo Librorum prohibitorum indiderant, cui Archiduciſſæ Gubernatricis auctoritas ſollicite quærebatur, ut proprie dicta inquiſitio in Belgium induceretur. Conſilium S. A. S, in Conſultatione Januarii die 12. in hunc Catalogum eidem exhibita, pernicioſas ejuſmodi conſecutiones ſignificat. " Sane, inquit, teſtimonium hoc Doctori Van Eſpenio
" debetur, nullum nobis Auctorem ſuppetere, qui S.
" M. Legalia Jura, ejus Conſiliorum Juriſdictionem,
" Regionum Leges & conſuetudines, contra Romanæ
" Curiæ arrogata jura Eccleſiaſticorumque auſa melius,
" eruditius, accuratius illuſtraverit, aſſeruerit, & pro-
" pugnaverit. " Ita Deus eum gloria poſt mortem affecit, quem hoſtes omnis Boni ad tumulum uſque perſecuti fuerant; itaque ſententiæ, quas is ſuis in Ope-

(*a*) D. Damen in ſua approbatione dicebat ſe legiſſe *Irenicon magna attentione, nec minore voluptate*, illudque comperiſſe continere *doctrinam ſolidam tutam, ſanam, orthodoxam atque catholicam; quapropter illud luce publica* Digniſſimum cenſeo.

(*b*) Eſt huic alteri Editioni titulus: Z. B. V. *Eſpen*, *propriis ſcriptis jugulatus, ſive Reſponſio pacifica &c.*

(*c*) Præf. pag. VIII.

(*d*) Ibidem pag. IX.

(*e*) Ibid. pag. 51.

(*f*) D. Van Eſpenius monet, (in Tract. *de Placito Regio, c. 2, § 4.*) quamvis in Operibus du Moulin occurrant *nonnulla, quæ cum Eccleſia Catholicæ doctrina non omnino convenire videntur* (ea quidem per additas Notas in melioribus Editionibus emendata), iiſdem tamen Juriſconſultos utiliter admodum uti *ob ſummam in utroque jure, nec non in patriis conſuetudinibus & moribus peritiam & eruditionem.*

(*g*) Pag. 60.

Digitized by Google

ribus defenderat, de omnibus ad earum infamiam collatis conatibus triumpharunt.

ARTICULUS XVII.

De Supplemento ad Jus Eccleſiaſticum Univerſum &c. & de compendiario in Gratiani Decretum Commentario.

POſtulat temporum ordo, ut agamus hoc loco de his duobus Operibus, alibi licet rerum ordo nos ad ea revocet. Impreſſum utrumque Pariſiis ann. 1729. apud *Jacobum Vincentium, cum Regis privilegio.* Primum celebris D. *Novet* Advocati Cleri approbatione, Januarii die 2. ann. 1729. data munitum erat. De eo diximus Artic. IX. rationem reddentes magni Operis inſcripti: *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, cui Supplementi loco futurum erat. Id unum addimus in præſentia Editorem neglexiſſe nonnullis additionibus nonnulliſque fragmentis uti, quibus ibidem locus eſſe debebat, quæque in novo Supplemento ad varias Eſpenianorum Operum Collectiones occurrunt.

Brevius Commentarium, ſuper Gratiani Decreto, die 1. Julii ann. 1728. a D. *Terraſſonio*, Pariſienſis ejuſdem Parlamenti celebri Advocato, approbatum fuit. Hujus poſterioris Operis Approbator alter haberi poteſt D. *Varletius*, Babylonis Epiſcopus. Ei Van Eſpenius manuſcriptum hujus exemplar, tanquam Cenſori exhibuerat, cujus in re Canonica *eruditionem*, *ſedulitatem*, *vim* & *moderationem* admirabatur. Videri poteſt in Reſponſionibus *Animadverſiones* conjunctas habentibus quas hic Præſul ad Eſpenium miſit, quanti faceret Opus hoc. Harum adnotationum plures ſuum in uſum Eſpenios contulit, at ei forſaſſe ceteras expendere & evolvere per tempus non licuit. Ut ut res habear, in Litterarum Eſpenii ad Varletium ſerie, hujus Præſulis animadverſiones occurrent, quas Doctor noſter inter ceteras non adhibuit. Eæ faciunt ad curioſitatem & ad rem.

Supplementum ad jus Eccleſiaſticum univerſum, ſuperque Gratiani Decreto Commentarium, rurſus impreſſa fuere Coloniæ ann. 1732. apud Viduam *Will. Metternich* qui, triennio ante, novæ Eſpenianorum Operum Editionis expenſa perfecerat. Hæc Opera duo rurſus hac oblata occaſione approbavit D. I. *Neuman*, Canonicus, Archipresbyter, Librorum Cenſor, & Colonienſis electoris Eccleſiaſticus Conſiliarius. Ad novi Supplementi frontem occurrent approbationes D. *Terraſſonii*, & D. *Neumanni* omiſſæ per oſcitantiam in Editione Operum Eſpenii ann. 1753. Hujus nimirum poſtremæ Editionis rationem reddentes agemus de magno in Canones Commentario, nonnulliſque Scriptis aliis in hac Editione primum Editis.

ARTICULUS XVIII.

De Variis Editionibus Corporis Operum Van Eſpenii.

Editio prima Lovanii & Bruxellis ann. 1700.

I. EDitio prima *Juris Eccleſiaſtici univerſi* D. Van Eſpen concinnata eſt ann. 1700. Lovanii apud *Guillelmum Stryckwant*, & Bruxellis apud *Franciſcum T'Serſtevens*, duobus voluminibus in folio, parva charta. Extat in ea ſummarium privilegii Caroli II. Hiſpaniarum Regis, Principis Belgii, dati die 12. Septembris ann. 1698. approbatio D. Joannis *le Beau* Parochi Decani S. Adalberti Leodienſis & Examinatoris Synodalis, diei 12. Novembris ann. 1699. & alia D. *Arnoldi Cuyper* Canonici Cathedralis Antverpienſis Eccleſiæ, Librorum Cenſoris, diei 26. Maji ann. 1700. Editio hæc bene admodum elaborata eſt, ſi chartam, ſi typos, ſi curam ſpectes. Se ſiſtunt ad 2. Voluminis calcem Appendices duæ; prima Latinam verſionem continet auctoritatum quæ in Textu Gallice ſeu Belgice pro exemplari afferuntur; Collectionem altera Excerptorum 23. quæ in Textu tantum laudantur.

Gilles Denique impreſſit eodem ann. 1700. Lovanii, Volumen 3. in folio, eadem forma, eodemque charactere quo volumina de quibus diximus, duo prodierant. Volumen hoc Collectioni conſtabat *Opuſculorum plurium* D. Van Eſpen, quæ jam ſeparatim in lucem venerant, ſed quæ Auctor ad hanc novam Editionem *reviſit & auxit*; ea tredecim numero ſunt; e quibus tamen Editor ſuo Volumini non inſeruit Opera tria quæ ſequuntur, etſi jam typis tradita, videlicet: *Tractatum hiſtoricum & Canonicum de Canonibus &c.* impreſſum ab ann. 1693. *Diſſertatiouem* Canonicam *ad Legem Juliam de Ambitu, ſive de vetita officiorum venalitate*, impreſſam propugnatamque in Theſis modum Maji die 27. ann. 1700. denique *Concordiam Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii &c.* Poſtremi Scripti hujus approbatio ad ann. 1700. diem 2. Martii ſpectat, hac poſtrema Collectione Operum Van Eſpenii privilegio Caroli II. firmata, die 6. Maji ann. 1696. cui privilegio adſcriptum tempus dubio procul Editorem impedit, quominus ederet horum trium, quæ diximus, Operum poſteriora duo quæ non niſi prope biennio poſt illud privilegium typis edita fuerunt. Quod attinet ad tertium videlicet, *Tractatum hiſtoricum & canonicum ſuper omnibus Canonibus*, de quo fit in privilegio expreſſa mentio, quemque jam annus 1693. publicæ luci dederat, non alia nobis occurrit cauſa quæ eum addi vetuerit, quam voluminis moles. Extat in hoc poſtremo volumine rerum Tabula quæ in prioribus duobus deſideratur.

En indicem Opuſculorum 13. quæ in hoc 3o. volumine continentur.

1. *Diſſertatio Canonica de Peculiaritate in Religione, & Simonia circa ingreſſum Religionis.*
2. *Vindiciæ Diſſertationis Canonicæ de Pecul. &c. Appendix duplex ad Vindicias Diſſert. Can.*
3 *Brevis Reſponſio ad ea quæ objiciuntur Diſſertationi Canonicæ de Peculiaritate &c.* (contra P. Clenaerts).
4. *Apologia* (contra P. Deſirant).
5. *Peculia &c.* (contra eumdem) *cum duplici Appendice &c.*
6. *Diſſertatio Canonica de Inſtituto & Officiis Canonicorum &c.*
7. *Diſſertatio Canonico Hiſtorica de Horis Canonicis &c.*
8. *Tractatus de Simonia circa Beneficia, admin. Sacram. &c.* Idem *de Penſionibus Eccleſiaſticis.*
9. *Diſſertatio Canonica de Diſpenſationibus, præſertim Matrimonialibus.*
10. *Tractatus de jure Parochorum ad Decimas & Oblationes, & de competentia Paſtorali.*
11. *Diſſertatio ad Regulam:* In dubiis ſemita tutior eſt eligenda &c.
12. *Expoſitio Regulæ Juris:* In pari delicto vel CAUSA, MELIOR EST CONDITIO POSSIDENTIS.
13. *Repagulum Canonicum adverſus nimiam exemptionum a Juriſdictione Epiſcoporum extenſionem.*

Editiones Coloniæ ann. 1702. & 1709.

II. Hæc eadem Opera rurſus impreſſa fuere Coloniæ an. 1702. Colonienſis Editio hæc omnino Lovanienſis ann. 1700. conformis eſt, Tractatum numero & ordine, niſi quod Diſſertatio *ad Legem Juliam de Ambitu &c.* quæ in Editione Lovanii ann. 1700. deſideratur, huic Colonienſi ann. 1702. ad voluminis calcem inſerta eſt. Ei pariter addita eſt Opuſculorum Latina verſio quæ in Opere, *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, Gallice tantum aderant, quæque ſuis ſingula locis in Operis corpore poſita ſunt.

Pro-

Digitized by Google

Prodiit eorumdem Operum altera Editio Coloniæ ann. 1709. ad ejus normam quæ in eadem Urbe ann. 1702. elaborata fuerat, & magno Tractatu Hiſtorico-Canonico ſuper Canonibus, ann. 1693. in 4. primum impreſſo locupletata. Poſtremus Tractatus hic in Editione ann. 1709. pag. circiter 200. complectitur.

Utraque Editio elaborata fuit apud *Willelm Metternich*, Superioribus annuentibus. Editionem ann. 1709. comitatur peculiaris approbatio D. *Brouwer* Theologiæ Doctoris, & Librorum Cenſoris, data Junii die 12. ann. 1708.

In hac Editione ad finem Operis, *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, occurrit rerum Tabula quæ nec in Lovanienſi ann. 1700. nec in Colonienſi ann. 1702. Editionibus exiſtebat.

Editio Lovanii (Rothomagi) ann. 1721.

III. Quæ ann. 1721. prodiit Editio, cum ob alia, tum ob id ſuperioribus de quibus hactenus præſtat, quod eam reviſit, *correxit*, & *auxit Auctor*. Continet 1. Opera omnia quæ vidimus in præcedenti, at cum additionibus & augmentationibus ad eorum nonnulla; 2. Opera plura ante eas priores collectiones impreſſa, quæque eædem omiſerant; 3. alia Opera deinceps elaborata. In ea ergo de *Jure Eccleſiaſtico univerſo* Tractatus novis pluribus animadverſionibus & auctoritatibus auctus eſt, quæ proinde ſeorſim poſita ſunt ad Voluminis frontem hoc titulo: *Addenda ad Jus Eccleſiaſticum univerſum*. Jam *Appendices* duæ quæ Juris Eccleſ. univ. finem in prioribus Editionibus excipiebant, viſæ ſunt loco ſuo ad Lectoris commodum Textui inſerendæ. Extat etiam in hac nova Editione rerum Tabula, ad *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, quæ deerat in Lovanienſi.

Quoad Opuſcula peculiaria, priora tredecim ſunt eadem eodemque ordine atque in Editione ann. 1700. quam *Gilles Denique* Lovanii perfecerat. Redactæ ſolum ſunt ad unum eumdemque titulum *Diſſertatio & Explicatio* Regularum duarum Juris, quæ ſuum utraque titulum in Editione Lovanii ſeparatim obtinent.

Hæc Opuſcula tredecim, Diſſertatio Canonica *ad Legem Juliam de Ambitu &c.* & Tractatus Hiſtorico-Canonicus *in omnes Canones Conciliorum &c.* conſequuntur, addita, in horum 15. Opuſculorum gratiam, rerum Tabula.

Tractatus quinque qui ſubſequuntur, huic novæ Editioni additi ſunt, nec in præcedentium ulla exhibentur. Primus eſt Tractatus *De Promulgatione Legum &c.* & de *Placito Regio &c.* Ibi enuntiatur tanquam altera Editio (*a*); eique præponitur Præfatio, & D. *Fierland* Conſiliarii Conſilii Brabantiæ & Cenſoris Regii approbatio, quæ in Editione Operum Eſpenii ann. 1753. dubio procul per incuriam omiſſa eſt. Non eam novi Supplementi Editio præteriit, ubi una cum aliis nonnullis Opuſculis ad frontem extat.

Tractatus alter additus eſt *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ &c.* Eſt hæc ſecunda pariter ejus Editio, Prima erat in *Octavo* ann. 1700. cum approbatione M. A. *Eyben* diei 2. Martii ejuſdem anni.

Tractatus tertius eſt de *Cenſuris Eccleſiaſticis &c.* Erat hæc Editio tertia quæ in publicum emittebatur, Prima peracta fuerat in 24. ann. 1709. Et tertia hæc ceteroquin adamuſſim congruit.

Opus quartum Editioni ann. 1721. additum Diſſertatio eſt: DE PRISTINIS ALTARIUM ET ECCLESIARUM INCORPORATIONIBUS ET DONATIONIBUS &c. impreſſa primum ann. 1711. cum approbatione Prioris & ſtrictæ Facultatis Juris Lovanii, data eodem anno, die 22. Januarii.

Exhibetur ibidem Scriptum quintum tanquam tunc primum publici juris factum. Eſt hoc Diſſertatio Canonica de *Interceſſione Epiſcoporum pro reis, &c.* de *Immunitate locali ſeu de Aſylo Eccleſiarum &c.* Præfatione & Monito caret. Alibi vidimus (*a*) Opus hoc ann. 1700. elucubratum fuiſſe, nec alia de cauſa Van Eſpenium ab eo tunc emittendo abſtinuiſſe, quam quia Govartii Opus quod in eo impugnabat, quin nominaret, eo contemptus & oblivionis prolapſum erat, ut expedire non videretur illud e meritis tenebris vel per confutationem extrahi.

Hæc ann. 1721. Editio fronti ſimpliciter inſcriptum præfert; *Lovanii* ann. 1721. *cum approbatione & permiſſu Superiorum.* Vulgo creditur elaborata *Rothomagi*, non autem *Lovanii*, atque ita quidem nos eam deſignavimus, quoties de ea dicendi occaſio ſe nobis obtulit. Ea conficit duo juſtæ molis Volumina *in folio*, grandiore charta, & nitido charactere. Conſtat *pag.* 924. Volumen primum. Voluminis II. elementares litteræ redeunt octies, illudque omnino paginas circiter centum ſupra mille complectitur.

Editio Coloniæ ann. 1729.

IV. Colonienſis Editio ann. 1729. ſpectatur ab Ephemeridis Doctorum virorum Auctore, tanquam optima ceterarum omnium quæ eam anteverterant. Id extra omnem controverſiam eſt, nullam ſaltem ea cumulatiorem eſſe. Ejus Volumina tria ſunt *in folio*, tametſi laudatus Ephemeridum Scriptor duo tantum numeret. Ut integra Editio ſuppetat, eidem addenda ſunt etiam, *Supplementum ad Jus Eccleſiaſticum univerſum*, & *breve Commentarium Decreti Gratiani*, apud eumdem Typographum ann. 1732. impreſſa quæ perſæque cum 3. Volumine connexa comperiuntur.

Hanc Editionem Auctor (Guillelmus *Metternich* ejuſque filii) in fronte tanquam tertiam in Germania confectam annuntiat. Eam addit aliquibus additionibus & correctionibus, Latinaque præterea nonnullorum Opuſculorum verſione locupletatam eſſe quæ in ſuperioribus Editionibus Gallice tantum extant. Ait & illud eamdem *venuſtiorem* eſſe quam Belgicam (quod nobis non omnino verum videtur, quoad eam quæ ann. 1700. Lovanii, multoque minus quoad aliam quæ ann. 1721. prodiit). Id etiam animadverti vult, ſe, quo ſuam commodiorem redderet, inſeruiſſe (Corpori Juris Eccleſiaſtici univerſi tantum) Opuſcula quæ Auctor in prioribus Editionibus ad Operis calcem remiſerat. Hic idem ordo quoad Opuſcula occurrit in Editionibus Colonienſi ann. 1702. & Rothomagenſi ann. 1721. At poſtremæ ann. 1753. Editionis Auctor, rebus in priſtinum ſtatum reſtitutis, Opuſcula hæc ad Eccleſiaſtici Juris unumquodque Volumen retulit, ad quod referuntur.

Jam vero Eſpenii varia Opera in Colonienſi Editione hunc ordinem occupant. Volumen primum continet Juris Eccleſiaſtici univerſi partes tres. Volumen alterum complectitur Opuſcula tredecim quæ extant in Editione Lovanii ann. 1700. in eumdem ordinem digeſta. Hæc excipit *Diſſertatio ad Legem Juliam de Ambitu &c.* & alia *de priſtinis Altarium & Eccleſiarum incorporationibus &c.* Hæc Opuſcula 15. id conficiunt quod Editor ſuæ collectionis IV. partem appellat. In V. parte huic ſecundo Volumini addita continetur *Tractatus hiſtoricus & canonicus ſuper Conciliorum Canonibus*, ann. 1693. primum impreſſus.

Volumini tertio initium præbet Typographi ad Lectorem Admonitio, a qua ſatius fuiſſet eum abſtinere. Nimirum Lectori ſignificatum vult, quod, abſoluta, inquit, Editione, ab amicorum uno qui ſe Theologum dictabat, audierat. Jactatus hic Theologus in ea erat ſententia in Eſpenianis Operibus occurrere quidem multa utilia quæ vix, inquit, alibi invenias, non deeſſe tamen aliqua quæ Typographo, poſt amici monitum, notare placet tanquam *doctrinam non ſanam, & quæ partis, Pontifici Eccleſiæque pridem infenſæ, ſtudium redolent.* Hic inconſultus Cenſor nullam peculiarem

(*a*) Editio prima confecta fuerat in 4. Bruxellis ann. 1712.

Digitized by Google

liarem ſententiam deſignat; addit tamen ſe, eo ipſo Theologo hortante, id ſibi conſilii capiendum credidiſſe, ut ſuæ Editioni judicium ſubderet, quod Cardinalis de Biſſi Meldenſis Epiſcopus de Eſpenio tulerat: *ut venenum ſine antidoto non propinetur.*

Hoc arrogatum antidotum quod ipſum Lectores plures tanquam verum venenum ſpectaverint, paginarum aliquot celebris Inſtructionis paſtoralis Cardinalis de Biſſi, ann. 1722. Pariſiis impreſſæ excerptum eſt. Inſtructio hæc jam tum ab inſigni Magiſtratu (Abbate Mengui) apud Pariſienſe Parlamentum denuntiata fuerat, tanquam *doctrinam continens ei quam Gallicanus Clerus profitebatur, oppoſitam, juribus & incolumitati Sceptri contrariam &c.* Eam eodem tempore confutarunt ſex a celeberrimis Galliarum Epiſcopis, in Reſponſione quam Ludovico Regi XV. obtulerunt. Hæc diſſimulare Colonienſis Typographus, ac ſibi temperare non debuiſſet, quin ſaltem Juriſconſulti Belgici ad hoc Præſulis de Biſſi judicium ann. 1724. Reſponſionem afferret. Its ſcilicet Lectori conſuluiſſet, ut de hujus cenſuræ vi & æquitate judicare poſſet; ac perſpexiſſet Eſpenium adeo de ſua ipſius innocentia convictum fuiſſe, ut injuſtam diramque rationem qua a Præſule de Biſſi habebatur, intelligens *in animo haberet in eumdem Præſulem apud Pariſienſe Parlamentum agere*, ab eoque conſilio non alia de cauſa receſſiſſe, quam quia Galliarum Aula Parlamentum prohibuit ejus Inſtructionis cognitionem ſuſcipere.

Huic Præſulis de Biſſi in Eſpenium irruptioni occaſionem præbuerat a Cardinali Noviliacenſi in ſua paſtorali ann. 1719. allatum Canoniſtæ noſtri teſtimonium, quem *ſapientis Doctoris* titulo inſigniebat. Hac ergo de re contendunt inter ſe Cardinales duo; at quis a Noviliacenſi non ſteterit?

Poſt hoc Monitum, & Inſtructionis Cardinalis de Biſſi latinum & Gallicum excerptum, Colonienſis Editor in hoc tertio Volumine collocat inſequentes Eſpenii Tractatus quinque, quorum priores tantum in Rothomagenſi ann. 1721. Editione extabant; & ſunt: 1. *Tractatus de Promulgatione Legum &c.* 2. *De Cenſuris Eccleſiaſticis &c.* 3. *De Interceſſione Epiſcoporum pro reis &c.* 4. *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ &c.* 5. *De recurſu ad Principem &c.*

Exhibetur etiam ad hujus 3. Voluminis finem Supplementum Eſpenii ad ſuum *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, ejuſque *compendiarium ſuper Gratiani Decreto Commentarium* quod ann. 1729. per Vincentium Pariſiis impreſſum erat. Poſteriora tamen hæc Opera duo non edita fuere Coloniæ niſi ann. 1732. apud Viduam Guillelmi *Metternich, Superiorum venia, & S. M. I. privilegio.* Adeſt etiam ibidem approbatio D. I. *Neuman* Doctoris in Jure, & Canonici S. Severini Coloniæ, Eccleſiaſtici apud Electorem Conſiliarii &c. data Auguſti die 30. ann. 1729. Hanc fronti inſcriptam præfert novum Supplementum ad opera Van Eſpenii, ut & privilegium Imperatoris Caroli VI. die 24. Maji ann. 1728. hujus Editionis proprium.

Editio Veneta ann. 1732.

V. Opera Van Eſpenii rurſus edita fuere Venetiis ann. 1732. at in hujus Editionis fronte legitur: *Lovanii, ſumptibus Societatis.* Eam nos quidem conferre cum præcedentibus non potuimus, at ad Colonienſis ann. 1729. Editionis normam, quæ cumulatiſſima ceterarum erat, elaboratam fuiſſe pro certo ponimus.

Dictionarii Moreri Supplementum ann. 1735. certo nuntiatum ait novam Eſpenianorum Operum Editionem Venetiis concinnari. An id conſilii reapſe perfectum eſſet, quærentibus nobis reſponſum eſt nullam ejus rei notitiam allatam eſſe. Fortaſſe laudati Dictionarii Auctor de ann. 1732. Editione loquitur, quæ poterat ſub prælo eſſe, quo is tempore hunc Supplementi Articulum contexebat (*).

(*) Niſi de fide & integritate Scriptoris hujus Van Eſpenianæ vitæ conſtaret, facile ſuſpicari poſſemus illum vel diligentiæ pepercisse, vel veritati defeciſſe, vel deceptum ab aliquo cui erat cordi Editio Pariſienſis, titulo Lovanii 1753. in cujus laudibus totus eſſe videtur, rem omnibus notiſſimam ignoraviſſe. Poſt Editionem enim primam Venetam, quæ Balleoniana eſt ann. 1732. nomine Lovanii, *ſecunda* vulgata eſt ann. 1793. deinde *tertia* ann. 1751. *quarta* denique ann. 1759. in qua omnia quæcumque Van Eſpenii extabant Opera in ſeptem Tomos in Fol. diſtributa ſunt; Tomus quippe Septimus complectebatur Opus Poſthumum Van Eſpenii, quod & ſeparatum conceſſum fuit, ut nunc quoque conceditur. Illa porro Editio ne uno quidem apice in integritate autographi Van Eſpeniani differt vel ab Editione Pariſienſi 1753. vel a quavis alia, ſi excipias notulas quaſdam aliena manu aſſutas, & ſæpe Proteſtantium Scriptorum auctoritate fulcitas, ac nonnullas Gibertianas obſervationes Gallico idiomate exaratas diverſis Galliarum Provinciis peculiares quas D. Gibert confecerat, antequam prodiret Opus Van Eſpenii Poſthumum, in quo, ut ipſe Editor Pariſienſis fatetur, Van Eſpenius fuſe & diſerte agit de iis quæ Gibertus quaſi leviter attacta ac delibata indigitabat; alteras harum ut inutiles neglexímus, alteras vero ut ſuſpectæ fidei, quæ Proteſtantium eſt in foro Catholico, & in Jure Eccleſiaſtico, rejecimus; neque ab ann. 1753. quo Editio Pariſienſis Orbi innotuit, ſed quæ tamen nondum ad ſecunda præla rediit, aliquis eas notulas vel obſervationes in dictis Editionibus queſtus eſt deſiderari. Quod vero ad Supplementa attinet, quæ Van Eſpenius ad Jus Eccleſiaſticum &c. fecerat, ea ad ejus mentem Articulis Capitibuſque propriis, ſequenti nec interrupta oratione, vel perturbato Capitum & Articulorum numero aptata ſunt; quod Pariſienſis Editor, ceterique ipſum imitati haud præſtiterunt. Quatuor vero præfatis Editionibus, nomine Lovanii, addenda eſt *Quinta* hoc ann. 1269. publici juris facta, Venetiarum, & Balleonianæ Typographiæ nomine ſubſignata, quæ ſeptem Tomis in Fol. complectitur Opera omnia Van Eſpenii integra & completa, quæ vel in Pariſienſi 1753. vel in quavis alia extant, nunc demum addito Tomo Octavo qui *Supplementum ad varias Collectiones Operum Van Eſpenii* complectitur, de quo peculiariter Scriptor hujus Vitæ diſſerit, cujus pace hæc dicta ſunt, ne ex ejus errore, in quem innocenti calamo prolapſus eſt, Editionum harum numerus aliquem lateret.

Editio Colonienſis ann. 1748.

VI. Extat Eſpenianorum Operum nova Colonienſis Editio ann. 1248. Voluminibus ſex in folio. Eam ita publicus catalogus nobis indicat, quin ejuſdem oculati teſtes eſſe potuerimus; id unum ſcimus adeo exilia eſſe Volumina, ut redigi poſſint ad Tomos tres; quod opinandi locum præbet Editionem hanc Colonienſi ann. 1729. cumulatiorem non eſſe.

Editio Lovanienſis (Pariſienſis) ann. 1753.

VII. Editio ann. 1753. quam doctorum virorum Ephemeris tanquam poſtremam nuntiavit, eſt ea quidem certe omnium quæ hactenus prodiere, locupletiſſima (*).

(*) Latebant doctum Scriptorem Editiones noſtræ, de quibus in ſuperiori nota fuſe diximus.

Con.

Digitized by Google

Concinnata fuit, D. *Dagueſſeau* Galliarum Cancellario, & D. *Joli de Fleuri* Procuratore Generali Parlamenti Pariſienſis ſolicitantibus & faventibus. Complectitur juſtæ molis Volumina quatuor *in folio*; novumque in ordinem digeſta & non mediocriter aucta eſt 1. manuſcriptis Auctoris Codicibus pluribus; 2. D. Giberti manuſcripto Codice; 3. nonnullis Præfationibus, Monitis, Adnotationibus (& his quidem numero ſatis multis; Editoris; 4. novis aliquibus opuſculis, aliorumque complurium quæ in ſuperioribus Editionibus Gallice tantum aderant, Latina verſione, generali denique rerum tabula quæ 4. Voluminibus continentur, eaque admodum fuſa, accurata, & ad uſum facillima. Ceterum Editio hæc, papyri typorumque ratione habita, ceteris omnibus quas eſt conſecuta, longe multumque præſtat; ad ejuſque correctionem collatum eſt curæ plurimum.

P. *Barre*, Sanctæ Genoveffe, Pariſiis, Canonicus Regularis, aliis pluribus Operibus notus, in hanc Editionem incubuit eamque digeſſit. Id operæ ſibi ſumpſit, ut omnia laudata teſtimonia cum exemplaribus conferret; quæ vitioſa erant, emendavit, & ſæpiſſime Editiones innuit quas Eſpenius ſecutus erat. Jam proximus Articulus harum omnium augmentationum & inſtaurationum rationem reddet.

ARTICULUS XIX.

De Operibus in Editione ann. 1753. primum impreſſis.

§. I.

Novus in Jus Canonicum Commentarius.

ADditionum omnium quæ Editionis ann. 1753. peculiares & propriæ ſunt, nulla profecto majoris momenti eſt, eamque potiore titulo præfert reliquis ſeptem quas antea litteraria reſpublica poſſidebat (*),

(*) Semper eodem pede claudicat dictus Scriptor, qui tantummodo Balleonianam Editionem 1732. noverat, illas vero annorum 1739. 1751. & 1759. ignorabat. Hic vero Commentarius, qui aliter Opus Poſthumum dicitur, proſtat T. VII. Balleonianæ Editionis.

quam *Commentarius in Canones Juris veteris ac novi, & in Jus noviſſimum.* Novum Opus hoc complectitur totum Volumen tertium novæ Editionis, & quarti paginas prope 200. Fatetur Editor extitiſſe jam in prioribus Editionibus haud mediocrem hujus novi Commentarii partem in Tractatu hiſtorico & canonico ann. 1693. primum impreſſo. In iiſdem etiam occurrit Commentarius in Gratiani Decretum ann. 1729. typis editus, & *Diſſertatio de diſciplinæ veterum Canonum ſtabilitate*, quæ Theſeon in modum ann. 1696. prodierat. At certum ſemper indubitatumque eſt novum Commentarium multo fuſiorem eſſe quam quidquid innuimus, quemadmodum Editor animadvertit; in hoc Auctorem protuliſſe admodum graves additiones & ſupplementa; plures etiam correctiones quæ contemnendæ non ſunt, adhibuiſſe; in primis vero cuique Concilio cujus Canones explicat, addidiſſe Diſſertationem hiſtoricam quæ peculiares ejus celebrationis cauſas exponit; quod lucis multum ibidem præfert.

Opus hoc eo majoris momenti eſt, quod poſtremus eſt ejus Auctoris ſtudiorum fructus; quod quaſcumque novas notitias & nova lumina in dies ſingulos acquirebat, in illud contulit; quod per annos amplius triginta ad ejus perfectionem deſudavit; quodque illud adhuc in textorio, prope dixerim, prælo detinebat cum eum Deus terris eripuit. Limarunt duo ſeu tria manuſcripti Codicis loca D. Varlet Babylonis Epiſcopus, & D. de Wynants Sanctæ Gudulæ Bruxellarum Canonicus, cujus potiſſimum canonicam eruditionem plurimi faciebat Eſpenius, eique non ſemel ſuorum Scriptorum recognitionem demandaverat. D. Joli de Fleuri, Parlamenti Pariſienſis ad mortem uſque Generalis Procurator ſummo in pretio hoc Opus habebat.

§. II.

Conſultationes (*)

(*) Hæc omnia jam in noſtra Editione anni 1751. extabant; ſed Bibliopola Pariſienſis Opus Poſthumum Van Eſpenii Tomo ſeparato, ut a nobis factum eſt, edere noluit, ideoque hæc alia Opuſcula quaſi nova, in Opus Poſthumum, quod tantummodo Commentarium in Canones Juris veteris ac novi, & in Jus noviſſimum complectebatur, ex conſulto intruſit, ut novum Opus habere cupientes vetera quoque Opuſcula illi immixta comparare cogerentur.

ALtera quæ Editionem ann 1753. locupletavit, additio Conſultationes novem complectitur, ſuper Simonia, Diſpenſationibus, Litteris dictis *Exeat*, Concurſibus, Portione congrua, Parochorum in decimas & Beneficiorum unionem jure. Eas Editor tum ſolum accepit, cum Editio ad finem vergeret, quas proinde, inquit, non aptius quam ad 3. voluminis frontem collocare potuit.

Nulla nobis ſuppetit hiſtorica declaratio ſuper Conſultationibus ſex ex his novem exhibenda; bene vero ſuper tertia, quinta & ſeptima veniunt dicenda quædam quæ ad curioſitatem faciunt & ſcitu digna ſunt ipſa per ſe, magnamque deciſionibus lucem afferent; quas eæ continent.

§. III.

Conſultatio de Parochorum tranſlatione ac de Exeat, cum Diœceſin mutant.

Hujus Conſultationis occaſio.

I. COnſultatio a Van Eſpenio pluribuſque Lovanii Doctoribus die 23. Julii ann. 1697. ſubſignata quæ inter Conſultationes novem de quibus modo diximus, impreſſa jam fuerat ann. 1698. latina & gallice, in iis Tabulis quæ ei occaſionem præbuerat. Nobis ex horum Scriptorum uno compertum ſit (*a*) eam editam fuiſſe pro D. Petro *Van Eesbeke*, e Mechlinienſi Diœceſi, qui in ejuſdem Diœceſeos gratiam Presbyter initiatus, ibique per aliquod tempus verſatus, quin eum proprius Epiſcopus ulli muneri addiceret, primo Vici *Helverſeel*, in Gandavenſi Diœceſi, tum Urbis *Cortraci* in Diœceſi Tornacenſi Parœcias obtinuit, quin ſui proinde Archiepiſcopi vel conſenſum vel *Exeat* ſuſcipere juſſus eſſet. Poſteriorem tamen hanc Parœciam accipere noluit, niſi ea conditione, ut ſibi integrum eſſet eam deſerere, cum ita expedire crediďiſſet, ut in ſuam Diœceſin rediret; & D. de Choiſeul du Pleſſis-Praslin tunc Epiſcopus Tornacenſis conditionem hanc acceptavit.

Decembri menſe ann. 1696. Capitulum S. Michaelis & Sanctæ Gudulæ Bruxellarum, auditis meritis D. Van Eesbeke, magniſque bonis quæ in Urbe Cortraco per ejus miniſterium Deus perficiebat, revindicandum credidit ob Mechlinienſem Diœceſin Operarium qui ad eam ſuapte natura ſpectabat; eumque, die 23. menſis Decembris ann. 1696. una propemodum voce, ad Eccleſiæ ſuæ *Plebanatum* nominavit, quæ prima Bruxellenſis Urbis Parœcia eſt.

(*a*) Reſponſio ad Motivum Juris canonici, latino ſermone typis edita in Petrum *Van Eesbecke &c.* Leodii apud Et. Hoyoux Bibl. ann. 1698.

D.

D. de *Præcipiano*, tunc Archiepiſcopus Mechlinienſis, initio quidem hanc electionem probare viſus eſt; nihil oppoſuit ſuper Electi ſeu doctrina ſeu moribus; eum paſſus eſt e juridicis formis poſſeſſionem inire; certum quoque eſſe voluit fore, ut eum ipſe lubens libensque ſuſciperet; at eodem tempore ab eo poſtulavit, ut Tornacenſis Epiſcopi Litteras *Exeat* dictas afferret eique *Viſa*, vel ut in Belgio dicitur, ***animarum onus*** concedere recuſavit, quoad illud *Exeat* & veniam ab eo Epiſcopo obtinuiſſet, ut Cortracenſem Parœciam dimitteret.

Etſi nulla lex poſtularet, ut D. Van Eesbeeke hujuſmodi conditioni ſe ſubderet, operam tamen dare voluit, ut hoc *Exeat* obtineret. At id ei concedere novo Tornacenſi Epiſcopo non placuit. In hujus recuſationis conſecutionem, dubio procul ex condicto cum Mechlinienſi Archiepiſcopo, Præſul hic poſterior impediit, ne Van Eesbeeke pacifice ſuo novo Beneficio frueretur, ejuſque functiones obiret. At cum hæc agendi ratio eſſet pura putaque facti via quæ nullius Legis auctoritate fulciebatur, quamque juſtitiæ Tribunalia, ad delatas querelas, non reprimere non poterant, Archiepiſcopi Conſilium eum impulit, ut poſt auſum Legem ederet, qua indigebat, ut probaret neceſſitatem *Exeat* quod ex menſibus pluribus a Van Eesbeekio poſtulabat. Id nimirum executus eſt celebris Cœtus qui nonnumquam Provincialis Concilii titulum tribui placuit, Aprilis die 22. & 23. ann. 1697. Bruxellis habitus (*a*); In quo Archiepiſcopus, una cum Suffraganeis quatuor, & D. Steyaert Vicario Apoſtolico per Statutum edixit " nulli Paſtori ſeu Parocho licere Parœciam deſerere „ quam ſibi ſponſam ſemel addiderat, ut ad aliam, & „ quidem in alia Diœceſi migraret ſine conſenſu & „ commendatitiis Litteris Ordinarii. „ Nova hæc ſanctio, ſiquidem legitima fuiſſet ipſa per ſe, retractivam vim quoad Van Eesbeekium obtinere non poterat, aut Tornacenſi Diœceſi legem facere, cujus Epiſcopus ad Bruxellenſem Cœtum tanquam Membrum non pertinebat. Eam tamen Archiepiſcopi Fiſcalis opponere Van Eesbeekio non deſtitit in *Motivo Juris*, & tanquam præcipuum fundamentum proponere negationis *Viſa*, in qua Præſul perſiſtebat. Quamvis Eesbeekii negotium, & ejuſmodi legis in eum neceſſitas ad eamdem ſtatuendam potiſſimum permoviſſet, fatendum tamen eſt eorum conſilia qui ejus primarii promotores fuerunt, multo longius ſpectaſſe. Auctor *Motivi* juris Bruxellenſem Cœtum ait ita ſtatuiſſe, ut *Eccleſiæ doctrinæ & diſciplinæ conſuleret*; videlicet, quæ hujus Scriptoris locutio eſt, ut impediret, ne Janſeniſmus & Rigoriſmus, fictitia nomina, latius ſerperent, in quæ ſuas præcipuas technas Cœtus converterat; ſeu potius non alia mente Decretum hoc editum fuerat, quam ut ejus Provinciæ Epiſcopi omnium beneficiorum abſoluti Domini evaderent; ut iiſdem liberum eſſet in omnes Eccleſiaſticos ſupremam dominationem exerere; ut Capitulorum, Monaſteriorum, Laicorumque & Eccleſiaſticorum Patronorum jura, quibus Parœciæ non deerant, quas conferrent, inutilia redderentur; ut hujus denique novæ legis vi, novi Formularii loco quod Innocentius XII. Februarii die 6. ann. 1694. edito Brevi ſuppreſſerat, ab omnibus ſaltem Paſtoralibus muneribus arcerentur exteri omnes Eccleſiaſtici qui minus hujus machinationis Auctoribus probarentur.

Parochorum inter & Epiſcoporum translationem diſcrimen.

II. Sane, inquit Van Eesbeekius in ſua ad Motivum juris Adverſariorum Replica, Parochorum translationem Prohibent veteres Canones, quemadmodum etiam vetant, & multo quidem ſerius, ne Epiſcopi transferantur. At hæc diſciplina, ſubdit, quoad Parochos non viget; quamvis enim Epiſcopi, ut ab uno ad alium Epiſcopatum transferantur, diſpenſatione opus habeant, non eamdem tamen poſtulat ad Parochorum translationem præſens Eccleſiæ diſciplina, omnium Epiſcoporum mos unanimiſque conſenſus. Erat igitur uſurpatio per Epiſcoporum quatuor aut quinque privatam auctoritatem renovari veteris diſciplinæ caput hoc quod non amplius ex pluribus jam ſæculis ſervabatur, quodque reſtitui non poterat, quia graves in Eccleſia turbæ excitarentur. Erat etiam abuſus gravior in hoc admodum præpoſtero Bruxellenſi Cœtu qui habitus fuerat abſque ulla Principis venia, ad quem nullum ſecundi Ordinis Membrum accitum fuerat, cujuſque peculiare Statutum non modo non rite & cum Principis Placito enuntiatum erat, ſed omnino delituerat, quod ab Archiepiſcopi Fiſcali in *Motivo Juris* contra Van Eesbeekium e latebris erutum fuit. Id vero huic novæ Sanctioni peculiare erat, quod Cœtus eam ſibi unam ſolicitudinem tribuens, ut imaginarium neſcio quem Rigoriſmum evelleret, incidebat ipſe in veri nominis rigoriſmum, diſciplinæ veterem quamdam legem redintegrans, quæ, prout eo tempore ſe res habebant, nec erat uſui, nec eſſe poterat. Id nimirum propoſitum erat, ut non vetus quidem diſciplina reſtitueretur, ſed novum potius fulcrum Epiſcopalis dominationis ſyſtemati quæreretur.

Deciſio Concilii Brabantiæ ſuper Eſpenii Conſultatione.

III. Suas Van Eesbeekius querelas ad Supremum Brabantiæ Conſilium per libellum ſupplicem, Octobris die quinta ann. 1697. tam contra perſonalem injuſtitiam quam ipſe ob negatas Litteras *Viſa* ſubibat, quam contra generalem Conſtitutionem detulit, per quam Bruxellenſis Cœtus earum Provinciarum Subditos adigere voluerat, ut beneficia ibidem ſibi collata acceptandi veniam ab extraneis Epiſcopis obtinerent; & id quidem in præjudicium juris patronatus tam ad Principem ipſum quam ad ejus Subditos pertinentis. Hæc Supplicatio ſignificata fuit Archiepiſcopo, ea lege, ut ad eam reſponderet; at Præſul Eccleſiaſticas Immunitates, & Sæcularium Tribunalium in ejuſmodi negotiis incompetentiam prætexens ſatis ſe facere credidit. Advertentiis duabus exhibitis quas Brabantiæ Conſilium *exceptionis declinatoriæ* loco habuit; deinde vero per definitivam Sententiam, Martii die 22. ann. 1698. editam voluit Archiepiſcopum *a reſponſione excluſum* haberi; *Plebaniæ S. Michaelis & Sanctæ Gudulæ poſſeſſionem* Van Eesbeekio *ſervari*, mandarique Archiepiſcopo, *ut de medio tolleret omne litigium & impedimentum* quod ſtruxerat in Plebanum per recuſationem *curæ animarum*, *ſub prætextu* Litterarum *Exeat*, ſeu conſenſus Epiſcopi Tornacenſis (*b*).

Concinebat cumulatiſſime Sententia hæc deciſioni Van Eſpenii, Julii die 23. ann. 1697. exhibitæ, quod diximus, inter acta proceſſus, & a ſeptem e præcipuis Lovanienſis Univerſitatis Canoniſtis ſubſcriptæ (*c*), quos inter erant ii ipſi quibus Mechlinienſis Archiepiſcopus apprime fidebat. Porro quo plus libertatis Conſulentibus ſervaretur, impedireturque, ne quod præjudicium, ne qua præventio veritatem inobſcurare poſſet, atque adeo ne quis ſubeſſet eorum exprobrationibus quorum exacerbatio timeri potuiſſet, id conſilii captum eſt, ut fictis nominibus ex perpetuo Fori &

(*a*) Hujus Cœtus acta peculiariter exhibita videri poſſunt in *Monumentis ad Hiſtoriam Univerſitatis Lovanii*, cap. 12. n. 61.

(*b*) Vide Sententiam hanc, quam late patet, in Defenſione Paſtoris Sanctæ Catharinæ Bruxellarum &c. Append. Monum. XLI.

(*c*) Cur ann. 1697. Jul. 23. Conſultatio a ſex tantum Doctoribus ſubſcripta occurrat in Editione ann. 1753. haud nobis in comperto eſt. Occurrunt ſeptem in Edit. ann. 1698. Ex his quoque ſeptem, duo (nempe DD. *Bovigis*, *ſeu Bouchy*, & de la *Hamayde*) in Editione ann. 1753. evanuerunt; at ſuffectus eſt Nicolaus *Bourg* cujus nomen in prima Editione non extat.

Uni-

Univerſitatum uſu, conſulerentur. Tirius ſignificabat Van Eesbeekium, Epiſcopus Atrebatenſis Mechlinienſem Præſulem, Diœceſis Audomaropolis Gandevenſem, & Epiſcopus Bononienſis Tornacenſem.

Ex Mechlinienſis Archiepiſcopi parte in hanc rem Scripta.

IV. *Motivum juris*, in Mechlinienſis Archiepiſcopi favorem editum falſis placitis, & peculiariter principiis ei juri contrariis infarium erat, quo temporalis poteſtas gaudet, ut in Eccleſiaſticorum Judicum pleriſque reprimat facti vias, impediatque, ne ſuis in actis violent Eccleſiæ Leges & Regulas quarum Principes eorumque Miniſtri cuſtodes & vindices eſſe debent. *Hoc juris Motivum* ſecuta eſt ad Eesbeekii Reſponſum Replica (*a*), eadem placita continens confirmansque. Ejus auctor Govartius, Magni Conſilii Mechlinienſis Conſiliarius, & Diœceſis Magnus Vicarius. Se prodidit eodem tempore *Motivi juris* Auctorem, quin eum impedirent ancipatæ opiniones & craſſa inſcitia in ejus Scripti Auctorem luculenter exhibitæ.

§. IV.

Conſultatio ſuper duarum Parœciarum unione.

CONſultatio quinta quæ in ann. 1753. Editione nobis occurrit, duarum cum animarum cura Beneficiorum unionem ſpectat. At ex Editoris adnotatione perſpicitur id intelligi poſſe de unione ad tempus & ad peculiaris alicujus hominis vitam; quod nihil aliud quam velum fuiſſet, quo Beneficiorum pluralitatis abuſus obtegeretur. Eſt ergo ſcitu dignum, unionem de qua Van Eſpenius, nec ad vitam, nec in privati hominis favorem fuiſſe, ſed perpetuam & in favorem Corporis, ut Oratorii Congregationis in Belgio. P. *de Swert* hujus Congregationis veteranus Præpoſitus ſeu Superior Generalis contexit hujus Conſultationis Hiſtoriam in Opere quod inſcripſit: *Chronicon Congregationis Oratorii &c.* ann. 1740. Inſulis in Belgio (Lille *apud P. Matthon* (ut eſt in Libri fronte) *cum approbatione* typis edito. In eo p. 189.) memoriæ proditur ad finem menſis Maji ann. 1713. Bruxellis habitas fuiſſe collationes plures inter Præpoſitum & ſecundum Adſiſtentem Oratorii ex una parte, & Canonicos duos a Rothnaci in Brabantiæ Urbis Capitulo deputatos ex alia. Actum eſt in his collationibus de duarum Rothnacenſium Parochiarum ad Oratorii Congregationem unione; cujus conditiones ſtipulatione firmatæ fuerunt in Actu cui Partes 29. ejuſdem Maji menſis die ſubſcripſerunt. Ratum habuere Contractum hunc Capitulum & Decanus Rothnacenſis, a quibus, ut hoc negotium prompte finiretur, delati Libelli ſupplices ad D. A. I. de *Carrache* Conſiliarium Conſilii Status Bruxellarum & Vicarium Generalem Mechlinienſem, Sede vacante, & ad Baronem de *Ognies* qui Rothnacenſis Capituli Præpoſitus earumque Parochiarum duarum Collator erat. His Supplicationibus robur addidit Conſultatio de qua ſermo eſt, a DD. *Van Eſpenio* & *Hæcquio* ſubſcripta, eodemque anno, die 13. Septembris data. Negotii tamen concluſionem varias cauſas præ exens Magnus Vicarius diſtulit, quoad tandem in Regione audita eſt Præſulis Alſatiæ de Boſſu ad Mechlinienſem Archiepiſcopatum nominatio. Cum hujus Præſulis contra Oratorii Congregationem occupatus animus, innumumque cum Jeſuitis ejuſdem Congregationis inveteratis & pertinaciſſimis hoſtibus fœdus jam innoteſceret, ejus nominationis nuntius propoſitam unionem disjecit, cui unus Magni Vicarii conſenſus deerat.

§. V.

Conſultatio ſuper uſu juris Patronatus per Principes non Catholicos.

Facti expoſitio.

I. QUod in Conſultatione VII. a DD. Van Eſpenio & Bauwenſio Juris Doctoribus, Julii die 23. ann. 1714. ſubſcripta hiſtoricum eſt, ad curioſitatem facit magnique eſt ponderis ipſum per ſe, eorumdemque deciſionibus lucis non parum affert. Agebatur de nominatione & collatione Decanatus & Canonicatuum quatuor in Tornaci Cathedrali Eccleſia vacantium, vi juris Regaliæ, aut ſaltem confiſcationis temporalium bonorum Epiſcopi ejuſdem Urbis, per Belgii Fœderati Generales Ordines edita. Conſuetis temporibus nulla fortaſſe quæſtio extitiſſet, nec quiſquam dubitaſſet Generalium Ordinum jus, eorumque collationis validitatem agnoſcere. Hac in re quidem Ordines hi nihil amplius egerant, quam Tornacenſis Eccleſiæ peculiari cului jura & privilegia Principum plurium, conſtanterque ac ſine obluctatione in Catholicis bene multis Eccleſiis receptas conſuetudines applicuerant. Difficultatum ergo fons & origo Zelotypia fuit & partium ſtudium. Singulari quadam Divinæ Providentiæ diſpoſitione factum erat, ut Proteſtantes & Collatores a Catholica Eccleſia ſegregati electionem ſapientius & ad Religionis mentem & regulas accuratius ederent, quam Collatores Catholici ſæpe ac ſæpius edebant, quamque Tornacenſis Epiſcopus ipſe, quod omnino vero ſimile fit, edidiſſet.

Generales Ordines Sapientia, moderatio & æquitas adduxerant, ut in ea peragenda electione non niſi regulas in Catholica Eccleſia firmatas conſulerent; itaque prodit nominatim quæ quaſque fortaſſe ante longum tempus ad exemplum inſignes æquaret. Nominatos viros quatuor ſingularem in modum ſcientia & probitas commendabant. At qui non erant eorum ſimiles, quorumque proinde intererat eorum nomen detergere, aggreſſi ſunt ſuſpectos reddere per vagas accuſationes Janſeniſmi, *quod*, Lovanienſis Theologicæ Facultatis judicio, *crimen eſt omnium nullum crimen habentium* (*b*). Fuit hæc nimirum diviſionis ſententiarum quæ in Tornacenſi Capitulo extitit, & contradictionis quam hæ nominationes ſubiere, genuina cauſa. Ejuſmodi eſt totius rei ſeries.

D. Renatus de Beauveau qui Tornacenſis Epiſcopatus poſſeſſione gaudebat, cum Fœderati Belgii Proceres ejus Urbis potiti ſunt, e re eſſe judicaverat, ut paulo ante recederet, renuebatque conſtanter, vel juſſus, eo regredi, ſuorumque novorum Principum auctoritatem, per obſtrictam conſueto jurejurando fidem, agnoſcere.

Per iterata juſſa vocatus in jus, addita etiam proſcriptionis bonorum minia, Præſul in ſententia perſtitit, prætexens ſe Gallicano Sceptro devinctum exteræ hoſtilique Poteſtati jusjurandum præſtare non poſſe. Mandata eſt igitur executioni proſcriptio, cujus Decretum Julii die 14. ann. 1710. conſuetis locis affixum fuit. Itaque ad Canonicatus qui in Epiſcopi collatione erant, vacantes nominandi jus ad novos Principes, ex uſu, ſpectabat. Generales tamen Ordines circumſpectiona & moderatione uſi ſunt, nihilque in hoc negotio præ-

(*a*) Hæc Replica inſcripta erat: *Replica ad Libellum cui titulus:* Reſponſio ad Motivum Juris Canonici ſuper translatione Parochiarum, &c. exhibita per Auctorem ejuſdem Motivi P. Govarts Cath. S. M. in Magno ſuo Conſilio Conſiliarium. Complectebatur Opus hoc pag. 119. totidemque Motivum juris cujus defenſio ſuſcipiebatur. Van Eesbeeke in examine (quod edidit) Replicæ quam Govartius emiſit &c. congerebat ſexaginta & amplius Govartii in ſe, alias aliis graviores injurias, quibus potiſſimum conſtabant ejus reſponſa ad oppoſita rationum momenta.

(*b*) Ad Alexandrum VIII. Epiſtola, Martii die 14. ann. 1690. (Janſeniſmus) *crimen eſt omnium nullum &c.*

cipitanter egerunt, ſatis habentes, datis eod. ann. 1710. Kal. Septembr. proviſionis in modum Litteris, Capitulo ſignificare fore, ut *nullæ proviſiones reciperentur quæ Principis juribus nocere poſſent.* Prodiit e veſtigio confectum probamve ab aliquibus Tornacenſis Capituli Membris Monumentum (*a*), in quo dabatur ad probandum opera, ſuas A. A. P. P. omnino non poſſe ad Canonicatus de quibus quæſtio, nominare, ſeu confiſcationis jure, quæ ſcilicet valida in præſenti caſu non erat, ut dicebatur, ſeu Jure Regaliæ, quia jus hoc, addebatur, Gallicanæ Coronæ peculiare & proprium erat; nempe *nullum alium Europæ Principem eo gaudere*; ex alia parte Generales Ordines non niſi *jure belli*; Tornaci dominos eſſe, *& Regaliæ jus tantummodo ceſſionis vi per initum de pace Tractatum tranſmitti poſſe.*

Super hoc negotio Juriſconſultorum duorum Reſponſum.

II. Arrogata jura hæc quibus adverſabatur uſus & peculiariter Sententia quam Julii die 14. ann. 1646. Bruxellenſe Privatum Conſilium ediderat, Generalium Ordinum Miniſtris occaſionem præbuerunt, ut ſuper ejuſmodi quæſtionibus apud eorum Tribunalia parum agitatis Catholicos Juriſconſultos conſulerent. Primo quidem accepere faveos duorum ex ipſis reſponſum cujus exemplar Hagam Comitum miſſum fuit. In eo ſtatuebatur 1. confiſcationi admodum legitimam cauſam propterea ſubeſſe, quod Epiſcopus ſub hoſtium dominatione degebat, contra ſuorum Principum voluntatem, eoſque ut tales, per conſuetum fidelitatis jusjurandum agnoſcere recuſabat; 2. per hanc confiſcationem Epiſcopo civiliter mórtuo, ſuis A. A. P. P. id auctoritatis adveniſſe, ut iis Canonicatibus providerent Regaliæ jure cujus poſſeſſione Tornacenſis Urbis Principes jampridem gaudebant; 3. Eccleſiam in Regaliam incidere *per Epiſcopi tam naturalem quam civilem & interpretativam mortem... perfidiam aliamve mutationem quæ ex eo novum hominem quoad Principem facit.* Poſtremum effatum hoc ex Pinſonio ductum (cap. 5. num. 22.) Juriſconſulti ad propoſitam facti ſpeciem referebant. Oſtendebant agi de Præſule, non qui abfuiſſet, ut moris eſt, aut non feciſſet reſidentiæ legibus ſatis, ſed qui reapſe Diœceſin ſuam deſeruiſſet, juſſuſque a Principe renuiſſet ad eam redire, conſuetum fidelitatis juramentum præſtare &c. eum proinde ſuorum omnium redituum proſcriptionem per juſtiſſimam pœnam ſubiiſſe. Deciſionem ſuam firmabant ſuffragio D. *le Naitre* qui in Tractatu de Regaliis cap. 4. tunc ait aperiendæ Regaliæ cauſam ſuppetere, *cum Epiſcopus, contra obſtrictam jurejurando fidem, ab hoſte ſtat.*

Afferuntur in hanc rem exempla *Erardi de la Marche* Carnatenſis primum, deinde Leodienſis Epiſcopi & Cardinalis; *Genebrardi* ad Aquiſextienſem Archiepiſcopatum in Provincia a Summo Pontifice nominati; D. *Hallerii* Profeſſoris Sorbonici bis a Papa nominati ad Epiſcopatum Tullenſem; Subditi Regis Sardiniæ ad Genevenſem Epiſcopatum nominati quem propterea reſpuit Galliarum Rex, quod ejus Diœceſis pars Gallicæ dominationi ſuberat; *Cardinalis Infantis* qui ann. 1636. noluit Ambianenſem & Bononienſem Epiſcopos eam Arteſiæ partem adminiſtrare quæ ab ejus Dominatione, ſed ab ipſorum Diœceſeon ditione quoad ſpiritalia pendebat; *Cardinalis Bullonienſis* damnati *ad Arcis carceres, ſiquidem apprehendi potuiſſet*; tametſi Cardinalis hic Sacri Collegii Decanus eſſet, & hoc titulo in Romana Eccleſia primus a Papa, Princeps extraneus, origine, Principis filius &c. Quæ omnia exempla probabant Supremis Principibus id juris eſſe, ut ab Epiſcopis qui præſunt eorum Subditis, fidelitatis juramentum poſtulent, quod ſi præſtare noluerint, eorum Eccleſiam aut partem quæ ipſorum dominationi ſubeſt, tanquam Regaliæ jure vacantem ſpectent; *ita quidem*, concludunt noſtri Juriſconſulti duo, *ut dubitari non poſſit, quin Epiſcopus Tornacenſis renuens ad contumaciam ſuo novo Principi per jusjurandum fidem obſtringere, digreſſuſque ad Galliæ Regem armatum hoſtem, ſubſit notoriæ perfidiæ & perduellionis crimini cujus vi Regalia patet.*

Juriſconſultorum deciſio hæc ab omni prorſus dubitatione Generales Ordines liberavit; qui Januarii die 14. ann. 1711. capto conſilio, ad vacantes Tornacenſis Cathedralis Eccleſiæ Canonicatus quatuor, ut aſſolet, nominarunt; & quidem ne qua difficultas in nominatorum perſonam confingi poſſet, eam ſibi legem impoſuerunt, ut eos eligerent, qui in aliis Eccleſiis Canonici aut Paſtores eſſent. *Erneſto*, Sanctæ Gudulæ Bruxellenſis Canonico, & veterano S. A. S. Duciſſæ Bavariæ Eleemoſynario a Generalibus Ordinibus eodem tempore collatus fuit ejuſdem Cathedralis Eccleſiæ Decanatus qui, ut Canonicatus quatuor, Regaliæ jure vacabat. Erneſtus & de Cupiere ad Canonicatum nominatus ſe ſiſtere Tornacenſi Capitulo, exhibitiſque Patentibus Litteris, ſibi poſſeſſionem petierunt. Capitulum quod in ejuſmodi caſibus inſtallandi jus unum obtinet, ſe ſciſſum prodidit. Canonicorum undecim ſeu duodecim, communi judicio ſcilicet ſanior Capituli pars, in ea fuere ſententia, ut petita inſtallatio concederetur; at eam pluralitas improbavit prætexens collatas a Fœderati Belgii Principibus proviſiones valido ſatiſque firmo titulo non pollere (*b*). Extiterunt ergo proteſtationes, aliique forenſes de more actus. Qui e Capitulo recuſaverant, rurſus Hagæ Comitum conqueſti rejecti fuere; rogantibuſque ad ſuorum jurium incolumitatem, ut Romam res deferretur, ſuæ A. A. P. P. declararunt ſe quidem nolle quidquam facere, quod Tornacenſis Eccleſiæ juribus aut privilegiis ad-

(*a*) Monumentum hoc eſt primum e novem, quæ elaboravit ſuper hoc negotio D. *Lenglet du Freſnoi*, ea ſenſus & ſtili ratione quæ ejus indoli ſatis perſpectæ reſpondet. Tam parum acri judicio eſt in rerum & probationum delectu, ut hæ ſæpenumero nullo modo ad quæſtionem propoſitam referantur, interdum etiam contrarium evincant. Stilus violentus & præceps. Impetebat contumelioſum in modum in fide ac moribus Tornacenſes Canonicos a Generalibus Ordinibus nominatos, & e ſenioribus Canonicis eos ipſos quibus viſum fuerat ei nominationi aſſentiri, nominatim vero D. Erneſtum & D. Erneſtum & D. Van Eſpenium. *Hi Catholici*, ita ille de iis omnibus, *e Sacerdotum numero ſunt ſpecie tenus, at reapſe ſejuncti, qui volunt Eccleſiam deprimere ad quam adhuc ſpectant* *interius* (legendum forſan, *exterius*), *ad machinationem & perduellionem in Eccleſiam animati qui ſtrictioris quam ſuis Eccleſia filiis præſcribit, moralis diſciplinæ ſpeciem affectant, qui pœnitentiam ſuper tectis potius quam privatis in domibus prædicant; qui reliquos homines ultra primam Eccleſiæ diſciplinam abripere volunt, ſed ita tamen, ut ſub his ſeducentibus imaginibus ſibi tantum ipſis eam ſemper facultatem reſervent, ut pro libidine de omnibus Religionis Eccleſiæque juribus ſtatuant &c.* (pag. 25. Monum. 1.) Notabat Canonicos a Generalibus Ordinibus nominatos tanquam intruſos, bonorum dignitatumque Eccleſiaſticarum invaſores, genus hominum Epiſcopatum, ſi poſſent, evertere, ejuſque maxime ſacra jura invadere volentium, & id ſibi demum ſumebat, ut ſuarum A. A. P. P. conſilium, tanquam uſurpationem nulli non legi contrariam per extremam impudentiam ac temeritatem damnaret.

Se porro venditabat, quaſi Catholicæ Eccleſiæ nomine loqueretur, quaſi *ea caritatis ſpiritu quem a ſuis ipſa Miniſtris poſtulat*, animatus eſſet, quaſi ſe ſiſteret *martyrio ob Eccleſiæ fidem ac diſciplinam*, & ut ſuis ipſe fratribus pacem conquireret, &c.

Abbas Lenglet ita impudens fuit, ut ipſa Monumenta hæc Deputatis Generalium Ordinum exhiberet, a quibus ad aliquot menſes carceris pœne mulctatus fuit.

Pacificus quidem Auctor qui non habebat in animo quæſtionem funditus diſcutiendam ſuſcipere, eamque ipſam tanquam *incertam & dubiam* ſpectabat, ſe tamen adeo vehementer Lenglетii furore percitum ſenſit, ut ejus Monumenta denuntiaret. Continetur denuntiatio hæc in *Epiſtola ad Tornacenſis Epiſcopi Vicarios Generales miſſa, ſuper argumento Libri cui titulus. Monumenta ſuper Collationibus Canonicatuum Eccleſiæ Cathedralis Tornacenſis, editis a* ſuis A. A. P. P. DD. *Ordinibus Generalibus Belgii Fœderati, collecta a D. Lenglet du Freſnoi, Presbytero Licentiato in Theologia.* Data eſt die 25. Septembris ann. 1711. & continet 31. pag. in 12.

(*b*) Contenditur Recuſantes non alia de cauſa pluries fuiſſe quam quia ſuſcepti fuerunt ad deliberationem vocales quatuor quos reſpui par erat. Erneſti *MSS. Monumenta.*

ver

verſaretur; at de ſuo jure certiores factas haud paſſuras illud alterius Poteſtatis judicio ſubdi, perfecturaſque, ut in refractarios ageretur e juris ordine.

Eo magis præpoſtera erat Capituli recuſatio, quod ad expendendam proviſionum vim nil juris eidem erat, eam conteſtari, ſi res tuliſſet, ad Collatores ordinarios ſpectabat; Capitulo ſatis eſſe debebat inquirere, an præſentati idonei eſſent, & qualitatibus præditi; & id quidem tum quoque, cum de proviſionibus agebatur per Patronos ordinarios conceſſis, multo autem potiore jure, cum eas auctoritas Suprema contulerat. Capitulum itaque Tornacenſe ſolii ſuo tum propriæ poteſtatis limites tranſiliebat, tum in Principem ſuum injuſtitia peccabat. Itaque bene multi Doctores, Advocati & Magiſtratus a ſuis A. A. P. P. conſulti ſenſerunt, in hujus auſi conſecutionem, agi poſſe in refractaris Tornacenſis Capituli Membra, eorumque redditus fiſco addici Satis tamen habuere Fœderati Belgii Principes iis mulctam imponere quæ ſumpta ex Capitulari maſſa, & ſaltem ex parte, per vacantium Canonicatuum redditus ſoluta fuit.

Facultas Juris Lovanii a Partibus conſulta.

III. In hic circumſtantiis Generales Ordines ex una parte, & Tornacenſis Capituli Recuſantes ex alia, proponendas curarunt Facultatibus duabus, Juris civilis & & canonici, Univerſitatis Lovanii quæſtiones plures ad hoc negotium ſpectantes, quibus ſingillatim reſponſum eſt.

Generalibus quidem Ordinibus requirentibus quæſitum fuit:

I. An vi proſcriptionis redditaum Epiſcopi Tornacenſis, Præſul hic excidiſſet jure conferendi Canonicatus & alia beneficia ſuæ liberæ collationis.

II. An jus hoc, proſcriptionis vi ad Principem pertineret, ex communi jure per eam regionem obtinente.

Facultas ſtricta reſpondit ad hæc quæſita duo, declarans 1. ſibi quidem in univerſo canonico Jure nullam Legem, Canonem nullum occurrere cujus vi beneficiorum collatio temporalium bonorum proſcriptione contineretur, ſibique videri magis congruere SS. Canonum menti, ſpectatis Interpretum auctoritatibus & rationibus, ne temporalium bonorum proſcriptio Beneficiorum collationem complecteretur, 2. nulla occurrente in toto canonico Jure regula, quæ Beneficiorum collationem in temporalium rerum numero poneret, quicquid in favorem hujuſmodi juris fiſci quoad Beneficiorum collationis enontiari poterat, non niſi per privilegia, per Indulta Summorum Pontificum, per approbatam denique conſuetudinem aſſeri poſſe. Certum enim eſt, ſubditur, in aliis Provinciis aliiſque temporibus hæc confiſcationis jura aliis rationibus in uſu poſita fuiſſe. Quamobrem Doctores conſulti nihil definiti certique ſuper altera propoſitione reſpondere poſſunt; ſentuntque ex Regiis Miniſtris per ſtata tempore ad ejuſmodi jurium executionem præpoſitis percipi poſſe, quid juris in ſimili facti ſpecie.

Tornacenſis Capituli Deputatus quæſtiones alias tres propoſuerat:

I. An Tornacenſis Epiſcopatus cenſendus eſſet vacans, per abſentiam aut non reſidentiam Epiſcopi.

II. Utrum Epiſcopus Tornacenſes Canonicatus in ejus libera collatione poſitos conferendi jure gauderet, an vero habendus eſſet eo ſpoliatus per editam ejus temporalium bonorum proſcriptionem, vel ob ipſius non reſidentiam, vel quia fidelitatis juramentum novo Principi nondum obſtrinxerat; & an dictus Epiſcopus dictos Canonicatus per Vicarios Generales Tornaci reſidentes, ſatiſque auctoritatis obtinentes conferre poſſet.

III. An qui per id temporis a dicto Epiſcopo ejuſve Vicariis Generalibus proviſi fuerant, poſſent privari jure quod iis per ejuſmodi proviſiones acquiſitum erat.

Facultas Juris e re fore non judicavit, ut ad poſteriores quæſtiones duas reſponderet; reſpondit ad primam tantum, inquiens per Epiſcopi non reſidentiam Sedem Epiſcopalem vacantem fieri non poſſe.

Videbimus infra, quæ reapſe cauſæ Lovanienſem Facultatem adduxerint, ut ita ſibi temperaret. Hinc anſam arripuit Abbas Lenglet edicendi (pag. 21. ſui I. Monumenti) *eam ſtatuiſſe communi voce per Conſultationes duas valde accuratas, & valde enucleatas, ad hujus* (inquit) *Monumenti calcem impreſſas, Fœderati Belgii Principes ad Tornacenſis Eccleſiæ Beneficia nominare non poſſe.* Niſi, quid hominis fuerit Lenglet, innoteſceret, portento ſimile videretur eum tam craſſe abuti publica credulitate, ut in ſui Monumenti corpore Lovanienſibus Doctoribus id affingat, quod eos nunquam dixiſſe vel ex Reſolutionibus aperte conſtat, quas ipſa in ejuſdem Monumenti fine ad verbum affert.

Recuſantes oppugnationem mutant, & negotium Romam deferunt.

IV. Firma & moderata Generalium Ordinum agendi ratio Recuſantes Tornacenſes Canonicos impulit, ut negotio cui Lovanienſis facultatis Reſponſa tam parum favebant, aliam quaſi faciem apponerent. Haud ab iis hactenus contra collationis validitatem allata perſpicitur ſuarum A. A. P. P. *Acatholicitas.* Id unum fuerat in quæſtione poſitum, an locum haberet in Tornacenſi Eccleſia Regaliæ Jus, & ſiquidem ei locus eſſet, ſatiſne ipſa per Epiſcopi abſentiam aperta cenſeri poſſet; an in hujus abſentiæ conſecutionem, vacans eſſet habenda Sedes; an per Epiſcopalium redditaum proſcriptionem jus ipſum patronatus proſcriptum eſſet; ſatiſne firma eſſet in Tornacenſem Eccleſiam Belgicorum Procerum dominatio, ut omnibus imperii privilegiis ibidem gaudendi jus iiſdem ſuppeteret. Super his tantum quæſtionibus verſabantur Monumenta a Tornacenſi Capitulo emiſſa, conſulendus Libellus ſupplex quem idem Capitulum Lovanienſi Facultati Juris exhibendum curaverat, & Juriſconſultorum duorum in Generalium Ordinum favorem Conſultatio &c. Singulis his quæſtionibus pene omnibus in ſuarum A. A. P. P. favorem ſolutis, Tornacenſes Canonici aliis armis uti ſtatuerunt. Contenderunt Beneficiorum collationem jus quoddam eſſe quo frui, quicumque Catholicus non erat, omnino non poſſet; non licere proinde tuta conſcientia a Generalibus Ordinibus præſentatos ſuſcipi, atque adeo tanquam excommunicatos ſpectandos eſſe Tornacenſes Canonicos undecim aut duodecim qui in id conſenſerant, ut novi quatuor ad eorumdem Ordinum nominationem proviſi ſuſciperentur, &c. Qui jactata jura hæc cæterorum acerrime propugnabant, fere omnes exteri erant. Eorum præcipui peculiaribus quibuſdam rationibus ad Galliam ſpectabant, & quo majorem apud illud imperium gratiam inirent, Generalium Ordinum juribus hac occaſione, ut ferebatur, obluctabantur.

E converſo undecim aut duodecim Canonici Refractariis oppoſiti omnes indigenæ & ex honeſta familia erant, virique inſigni quadam ad exemplum probitate, fide diſciplina habebantur. Eorum duorum inter Capituli membra ſeniores erant; alter (D. Farvaques) per annos fere 20. ſpectantibus DD. de *Choiſeul* & de *la Salle* qui D. de *Beauveau* præceſſerant, Theologiam in Seminario docuerat. Favebat eorum Sententiæ doctiorum quorumque Juriſconſultorum ſuffragium. Iidem etiam ſuper agendi ratione quam inierant, plura Capitula conſuluerant, quæ ex voto reſponderant.

Breve Clementis XI.

V. Priores tamen cum ad Romanam Sedem rem detuliſſent, a Papa Clemente XI. Decembris die 5. ann. 1711. datum Breve obtinuerant, quod collationes a Generalibus Ordinibus editas nullas & invalidas declarabat, non quidem eorum *Acatholicitatis* cauſa, vel quod

excommunicationi ſubeſſent; hoc enim de re in Brevi ne verbum quidem; ſed quia proviſiones s *laica poteſtate*, ſine S. Sedis Indulto expeditæ fuerant.

Eos idem Breve qui ejuſmodi proviſiones receperant, exhibebat veluti anathemati obnoxios per Conſtitutiones, & Bullas Sommorum Pontificum in eos pronuntiato, qui Eccleſiaſticam diſciplinam perturbant.

D. Van Eſpenii ſuper hoc Brevi Conſultatio.

VI. Poſtremum hoc Breve, ejuſque conſecutiones uni Canonicorum undecim Tornacenſium, qui promde tanquam excommunicatus traducebatur, locum præbuerunt, ut Van Eſpenium conſuleret. Hujus Doctoris reſponſum, cui etiam D. *Bauvvens* ejus Confrater ſubſcripſit, diei 23. Julii ann. 1714. Conſultationem conficit, quæ occaſionem huic Articulo ſuppeditavit. Occurrunt ibidem ſolida & utilia ad has quatuor quæſtiones reſponſa. 1. Capitulum quod inſtallandi tantum & in poſſeſſionem mittendi jure gaudebat, poteratne inſtallationem hanc ei denegare, cui per Principis Collationem proviſum erat, prætexens eam Collationem tanquam ex invalido infirmoque titulo factam a ſe ſpectari? 2. Hujus Principis *Acatholicitas* vel excommunicatio poteratne ſatis auctoritatis eidem Capitulo afferre, ut renueret ei poſſeſſionem tribuere, qui ejus Collatione munitus erat? 3. Canonici qui in hanc inſtallationem conſenſerant, ſubierantne excommunicationem, & vitandi ne erant tanquam excommunicati, vi potiſſimum poſtremi Brevis? 4. Poſſuntne ita excommunicati habiti Canonici ad hujus Cenſuræ abſolutionem petendam adigi, & eamne ipſi tuta conſcientia petere poſſunt? Lectorem remittimus ad Opus ipſum, ut in eo reſponſiones ad has quatuor controverſias inveniat.

D. Erneſti ſuper hoc negotio Monumentum.

VII. Unum addemus, ob oculos nobis eſſe ſuper hoc negotio ampla Monumenta duo, a D. *Ruth d'Ans* elaborata, & a DD *du Vaucel*, *Fouillon* & *Petitpied* reviſa & correcta. (*a*) Nimirum ex his Monumentis deprompſimus, pene quidquid hiſtorici hactenus exhibuimus. Ibidem oſtenditur in hac controverſia non id actum eſſe, ut Eccleſiæ nova diſciplina, quod ad Beneficiorum Collationem pertinet, cum ea conferretur quam veteres Canones præſcribebant. Concedebat, haud ægre, jus Patronatus laicorum, & alios novos uſus minime cum Eccleſiæ priſtina mente ac diſciplina congruere. Ordinatio per ea ſaoe tempora a Beneficiorum Collatione ſejungi non poterat, nec niſi communibus Epiſcoporum, Cleri & populi ſuffragiis definiebatur. Verum id agebatur, ut in re ipſa his poſterioribus ſæculis inducta diſciplina expenderetur, & an hujus diſciplinæ vi, jus hoc patronatus evaſiſſet, necne, civilis & hæreditarius effectus veluti quidam, qui prædia & bona, quibus addictus erat, ſequi deberet; & quod inde conſequitur, ad Laicos & ad eos ipſos tranſmitti poſſet, qui in externa Eccleſiæ communione non erant, ſiquidem ea prædia eaque bona in eorum poſſeſſionem legitime deveniſſent. D. *Ruth d'Ans* affert exempla bene multa, quæ palam faciunt ejuſmodi jure patronatus *Acatholicos* uſos eſſe.

Congeſtis auctoritatibus probat, in Gallia, per annos plures, Religionis, ut dicitur, Reformatæ Aſſeclas in hujus juris exercitatione perſtitiſſe, cum illud eorum Dominiis aut prædiis addictum erat; id ipſum per pacificationis Edicta firmatum fuiſſe; re quidem vera mutationem in diſciplina extitiſſe per Edictum diei 8. Julii ann. 1651. quod iis per ſe jus patronatus exercendi facultatem adimebat, eoſdemque adigebat, ut Procuratores Catholicos nominarent, qui eorum nomine illud obirent; at hunc uſum ad hæc uſque tempora in Belgio, Germania, Hollandia ipſa viguiſſe ob Patronatus, qui fundos poſſidebant, in quorum gratiam jus Patronatus olim conceſſum fuerat; in Diœceſibus Antverpiæ & Sylvæ Ducis paſſim Patronos Proteſtantes occurrere qui ad Beneficia in Catholicis Eccleſiis nominant. Quod ſi hunc uſum Eccleſia in privatis Reformatæ, ut dicitur, Religionis hominibus patitur aut tolerat, multo ſane magis naturæ ipſi conſonum eſſe, eam hac ipſa indulgentia quoad Supremas Poteſtates uti; adeoque Generales Ordines plena poteſtate gaudere nominandi ad Canonicatus S. Servatii & Dominæ Noſtræ Trajecti ad Moſam, in eamdem rationem eamdemque formam, qua veteres Catholici Principes ejus Urbis Domini nominare conſueverant. Laudat in hanc rem exempla dierum 1. & 15. Julii ann. 1697. quoad Trajectum ad Moſam, aliudque diei 14. Decembris ann. 1708. quoad Ruremundæ Decanatum, ſuper quo nil difficultatis Epiſcopus attulit, cum primum Patentes Literas ad earum normam redactas vidit, quibus Catholici Principes uti ſolebant. Arauſionenſes Principes tanquam *Dieuſtæ* Domini ea & ipſi poſſeſſione gaudent, ut Canonicatus & Parœciam ibidem conferant. Boruſſiæ pariter Rex confert Parœcias & alia Beneficia in Gueldriæ & Cliviæ Regionibus polita, quæ olim ad Catholicorum ejus Provinciæ Dominorum nominationem ſpectabant. Toleratur mos hic in univerſa Germania; ſpectatur ut validus & licitus ab omnium Scholarum Theologis; ac ſi reformandus eſſet, id vero facere non privatorum hominum foret.

Poſt has ſcilicet animadverſiones, juvat Eſpenianam Conſultationem Julii die 23. ann. 1714. editam perſpici. D. *Ruth d'Ans* in ſuis Monumentis oſtendit, quæ in ea ſtatuuntur, principia nec huic Doctori peculiaria, nec recens ob Tornacenſe negotium adoptata eſſe; etiam & affert excepta ſatis fuſa reſponſi quod hic Canoniſta ad Inſulenſis Canonici Epiſtolam, Julii die 24. ann. 1709. ſuper ſimillimo caſu dederat.

Alia ſuper hac ipſa quæſtione Van Eſpenii reſponſa.

VIII. Canonicus hic Eſpenium conſulerat occaſione proſcriptionis editæ, Generalium Ordinum Belgii Fœderati juſſu, in Inſulenſis Præpoſituræ redditus, & in jus Collationis aliquorum Beneficiorum quod eidem addictum erat. Proſcriptio hæc pronuntiata fuerat ob cauſas has; 1. quia Præpoſitus ſe fugæ dederat, & cum Præſidio receſſerat; 2. quia recuſaverat Inſulas regredi intra tres menſes, de quibus per bellicas conditiones convenerat; 3. quia Abbatiam Commendatariam acceptaverat quam ei Ludovicus XIV. contulerat, quæque ſpectabatur tanquam probatio eum ſibi domicilium ſub Galliarum Regis dominatione ſtatuiſſe. Reſpondit Eſpenius, in his circumſtantiis proſcriptionem redditunm Præpoſituræ validam & legitimam eſſe; proſcriptionem hanc ex præſentis temporis uſu, communique Victorum Principum more, ad ipſum jus Patronatus referri, nec ſcrupulo eſſe debere proviſionibus aſſentiri quaſcumque Generales Ordines in conſecutionem expediendas curarent, Religionis diſcrimine nihil obſtante, *modo in reliquis regulæ Canonicæ ſervarentur.*

Erneſtus etiam in ſuo Monumento nobis exhibet ſatis amplum propoſitæ conſultationis excerptum quam Eſpenius ſuper peculiari quæſtione juris Collationis Ordinum Generalium quoad Tornacenſes Canonicatus edere juſſus fuerat, univerſæ Facultatis Juris nomine. Facultas hæc ſuper eadem re, quod ſupra vidimus, a Generalibus Ordinibus, & a Tornacenſis etiam Epiſcopi amicis intimis conſulta fuerat. At Capituli Deputatus per technas impediit, ne Facultas propoſitum reſponſum a Van Eſpenio, ſollicitante ipſa, editum adoptaret.

(*a*) Eſt iis titulus: *Monumenta ſuper aliquorum Tornacenſis Eccleſiæ Canonicatuum per ſuos A. A. P. P. Generales Ordines diſpoſitione.*

Er-

Digitized by Google

Erneſtus in ſuo Monumento nonnulla tantum hojus propoſiti fragmenta profert. In primo quidem Eſpenius, inquit Erneſtus, regulam ſtatuit ex qua judicandum *de juribus Regum & Supremorum Principum providendi de dignitatibus & beneficiis Eccleſiaſticis in ſuis reſpective Ditionibus* (*quæ vulgo jura Regalia, ſive jura Coronæ & ſupremæ Majeſtatis vocantur*) *non tam ex Canonibus & Decretalibus Pontificum jus comnune Canonicum conficientibus, quam potius de ſpecialibus privilegiis, indultis, ac potiſſimum ex longævo uſu, qui vicem privilegii obtinet, ſtatuendum eſt; uti paſſim notant eruditiores Pragmatici, qui de his juribus ex profeſſo tractarunt; atque præ ceteris inter recentiores Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis in ſuo Opere de Concordia Sacerdotii & Imperii. Hinc & obſervant dicti Auctores, hæc jura Principum pro diverſitate temporum & locorum etiam varia fuiſſe, & etiamnum eſſe.*

In altero fragmento Van Eſpenius, pergit Erneſtus, generalem regulam quam modo ſtatuit, ad propoſitam facti ſpeciem refert: *ut igitur de jure Principum Belgii providendi de dignitatibus & beneficiis jure confiſcationis* (*quod & inter jura ſupremæ Majeſtatis refertur*) *aliquid certi ſtatuatur, id non tam ex jure communi quam ex continuo uſu quo Principes Belgii vigore confiſcationis de beneficiis & dignitatibus ab antiquo uſque ad hæc tempora palam uſi fuere petendum eſt.*

Hujus autem uſus certior & exactior notitia haberi non poteſt, quam ex publicis & Regiis Regiſtris, in quibus ſimiles Proviſiones Beneficiorum & Dignitatum vigore hujuſmodi confiſcationis per Principes factæ exactiſſime & ſingulatim annotantur: & per ordinem temporis annotatæ facile reperientur.

Utinam vero liceret nobis addere exceptis his ejuſdem Eſpenii reſponſum ſuper Opuſculo cujus examen ei per hujus negotii ſeriem demandatum fuerat. In eo proponebatur conciliationis ratio quam Eſpenius, quemadmodum dicitur, non repudiavit; ita ſcilicet, ut Collatio per Patentes Litteras a Generalibus Ordinibus edita ad puram putamque præſentationem redigeretur. D. Ruth d'Ans hoc Eſpenii reſponſum tanquam in ſui Monumenti fine legendum annotat, ubi tamen non invenitur.

Hujus negotii ſeries.

IX. Haud injucundum Lectori fuerit, antequam hunc Articulum abſolvamus, ex nobis audire, quæ Eſpenianorum Conſultationum vis & conſecutio, qui denique gravis hujus negotii exitus fuerit. Ipſe Ruth d'Ans hæc nobis Anecdota ſuppeditabit.

Cum D. *de Beaveau* Tornacenſem Epiſcopatum clam abdicaſſet, ad eum Papa Comitem *de Leeuvvenſtein* nominavit, quin Generales Ordines aut Imperatorem conſuleret, ad quem Tornacenſis Urbis & Belgii Auſtriaci proprietas ſpectare cenſebatur. Ergo nominatio hæc conteſtationi ſubeſſe potuiſſet. Novi tamen Epiſcopi inſtallationi Generales Ordines aſſenſi ſunt; at ea conditione, ut eos quatuor, quos ipſi ad Cathedralis Eccleſiæ Canonicatus ann. 1711. nominaverant, poſſeſſione donaret. Præſul *de Leeuvvenſtein* pure & ſimpliciter conditionem quoad eorum tres acceptavit; quoad quartum, major extitit in re difficultas; erat is D. *Ruth d'Ans* cui Tornacenſem Decanatum, ut diximus, Generales Ordines ex eodem jure & in iiſdem circumſtantiis ac reliquis tribus Canonicatus contulerant. Difficultas ergo non aliunde oriebatur quam ex hominis perſona ipſa, quem ſcilicet Adverſarii, pro conſuetudine, ſuſpectum inviſumque reddere per vagas Janſeniſmi accuſationes, præſertim apud Clementis XI. Curiam conati fuerant. Itaque Præſul *de Leeuvvenſtein*, quod unum potuit, ne quid negotii diſſidiique cum ea Curia ſibi crearet, ſolemnem in modum recepit ſe bona fide curaturum, ut ejus nominatio Summo Pontifici probaretur, quod ſi aſſequi non potuiſſet, editurum recuſationis inſtallationis actum cujus vi juſtitiæ Tribunalia civilem poſſeſſionem eidem concederent. Convenit eodem tempore, ut, quoad res eſſet ſub judice, nominato *Ruth d'Ans* annua penſio reſpondens Decanatus & Canonicatus proventibus ſolveretur. Quod executioni mandatum fuit vi Sententiæ Magni Conſilii Mechlinienſis, quæ civilem poſſeſſionem abſolutamque collationem concedebat, quæque rite Capitulo ſignificata fuit.

Quia tamen Sententia hæc nihil aliud erat quam Decretum ſeu Arreſtum quoddam ad Requiſitionem editum, integrum omnino erat Tornacenſi Capitulo defenſiones ſuas apud Magnum Conſilium proferre; at juſtitiæ cauſæ ſuæ procul dubio diffidens, haud ſatis habuit renuere ſe ſiſtere, obtinuit præterea Bruxellenſis Regiminis abſoluta mandata, ut hoc negotium evocaretur, ejuſque proſecutio Magno Mechlinienſi Conſilio interdiceretur.

Hac de re D. *Ruth d'Ans* apud Generalium Ordinum Deputatos ad ſtatuenda confinia, poſt initam Ultrajectenſem pacem, congregatos conqueſtus eſt, qui quidem ſolemnem primam cum Præſule *de Leeuvvenſtein* Tornacenſi Epiſcopo ſuper eodem negotio conventionem per ſuæ Conſtitutionis Articulum XXI. firmaverant.

Poſt annos aliquot, cum omnino Belgium ad Imperatoris Caroli VI. dominationem rediiſſet, novuſque Mechlinienſis Archiepiſcopus (*de Boſſu* de Alſatia) Tornacenſi Capitulo in perſonam D. *Ruth d'Ans*, qui ei non arridebat, ſuum omnem favorem promitteret, ejuſdem Capituli Canonici apud Magnum Mechlinienſe Conſilium hujus negotii proſecutionem rurſus aggredi ſtatuerunt. Erneſtus pro ſe novas Conſultationes obtinuit; at intelligens cum potentibus Adverſariis ſibi rem eſſe, medio circiter ann. 1719 id iniit conſilii, ut ſuum omne jus ad S. M. I. *pedes* remitteret. Ergo ad novum conſilium negotiorum Belgii quod Vindobonæ inſtitutum erat, demandata re, nova Monumenta Erneſtus exhibuit, quorum vi ſuum jus roboraret, & a calumniis & accuſationibus Janſeniſmi quibus pertinaciter impetebatur, ſe ipſe purgaret.

Sub ann. 1721. finem Abbas Lenglet *du Freſnoi* Vindobonam iter ſuſcepit, & quædam fortaſſe ab Abbate Baſſardarienſi, Tornacenſis Capituli Præſide & Magno Vicario, vel ab aliquo alio Canonico ſibi mandata prætexens, ſe ejus Capituli Deputatum dixit, ut Decanatus negotium proſequeretur. Fieri reapſe potuerat, ut Capitulum ſua arrogata jura univerſim ei commendaret; at hæc ejus itineris præcipua cauſa non erat; at hujus tituli ſpecie tegebatur arcanum negotium quod ei Cardinalis *du Bois* demandaverat, ut nempe Vindobonenſem Aulam, quoad Conventionem ſuper Bulla *Unigenitus*, in Galliarum conſilia traheret.

Ut ut de hoc poſtremo mandato ſentiendum ſit, Vindobonenſis Aula, ſub inſequentis anni finem, Regium Bruxellenſe Conſilium juſſit ſuper Tornacenſis Decanatus negotio ſententiam dicere. Ejus Conſilii Membrum D. *de Tombeur* ad fiſcalia negotia deſignatus, hac occaſione, ſuper hoc negotio *additionale Monumentum* exhibuit, quod Regium Conſilium Vindobonam miſit.

Monumentum hoc quod D. *Ruth d'Ans* ſaveba, Adverſarios, & præſertim Jeſuitas ac Bruxellenſem Internuntium impulit, ut in eum cælum terramque miſcerent. Is etiam in publicis rerum geſtarum Diariis traductus fuit tanquam *perditus Schiſmaticus, qui nihil intentatum relinqueret, ut hæreſin in Imperium induceret.* Actum in eum eſt apud Regium Conſilium, apud Marchionem *de Priè*, apud Vindobonenſem Aulam &c. Fœderati Belgii Principes, auditis novis conatibus qui intendebantur ad ſollemnis conventionis excidium, quam ſuper hac re cum Tornacenſi Epiſcopo inierant, quamque deinde in Conſtitutione ob confinia firmaverant, D. *Petters* ſuo Bruxellis Reſidenti, & D. *Hamel Bruynine* ſuo Vindobonæ Legato mandarunt, ut ſuam utrobique operam in Erneſti eorumque juris favorem

con-

conferrent. Ita quidem cohibita videntur Adverſariorum molimina; certum ſaltem eſt, Erneſtum ab eo tempore ad mortem uſque in Tornacenſis Decanatus civili poſſeſſione, annuæque penſionis quæ ejus redditus referebat, fruitione perſtitiſſe.

§. VI.

Tractatus de Uſura.

CONſultationes de quibus hactenus, ſequitur in 3. Volumine Operum Van Eſpenii Editionis ann. 1753. ſuper Uſura brevis Diſſertatio, quam Auctor Ephemeridis doctorum Virorum nuncupat *admodum brevem & admodum doctum de Uſura Tractatum.* Non ii ſumus qui huic judicio refragemur; atque adeo credimus addi poſſe Eſpeniana in hoc Tractatu principia accuratiſſima eſſe, & ſanæ Theologiæ cum primis congruere. Nos Editor per adnotationem monitos vult Eſpenium Diſſertationem hanc quibus primum annis Jus Lovanii profeſſus eſt, Auditoribus ſuis dictaſſe, eamque quamprimum publici juris factam fuiſſe. Quamcumque tandem ſuper hac re diligentiam adhibuerimus, nos de ea certos reddere non potuimus; Editori tamen id ipſi enuntianti quod audierat ejus Confratrum uno qui Lovanii ſtuduerat, repugnare non poſſumus. Notat idem Auctor hoc uno in Opere Eſpenium Scholaſticorum methodum ſecutum eſſe. Initio quidem in animo habuerat ei viæ inſiſtere in Juris Canonici profeſſione; ſed ab ea tamen poſt unius aut duorum menſium ſpecimen receſſit in omne tempus, quam ſcilicet intellexit nec Canoniſtis nec Juriſconſultis Univerſitatis probari.

Nobis præſto eſt Van Eſpenii Epiſtola ſuper Uſuræ negotio, die 4. Februarii ann. 1728. ad. Van Erkel Catholici Ultrajectenſis Capituli Decanum data, quæ ſcripta fuit occaſione diſputationum quæ tum quidem in Hollandia ſuper Contractibus utrinque redemptioni obnoxiis fervebant. In ea teſtatur Eſpenius ſe vehementer optare funeſtis hujus controverſiæ conſectionibus finem imponi; at argumentum ſibi quidem haud ſatis illuſtratum videri ait, ut omnino ſuper ipſa quæſtione pronuntiet; additque, cum ipſe, ante annos circiter 50. ſuper hac eadem materie, una cum DD. *Van Viane*, *Huyens*, *Steyaert & Hennebel* conſultus fuiſſet, nihil ſtatutum fuiſſe, quantum quidem memoria tenere poteſt, inquit, ob difficultates, quibus deciſio, quæcumque demum eſſet, ſubeſſe videbatur. Difficultates hæ potiſſimum ex Generalibus Ordinibus hæc contractuum genera permittentibus ingruebant, Quæ ſane cauſa ipſa impedüt, quominus D.D. *Huygens*, *Styaert*, *Paſman*, *Hennebel & de Swan* hac de re rurſus die 13. Martii ann. 1683. conſulti contractus hos tanquam ſuapte natura uſurarios damnarent, quemadmodum primum animo comparati erant; ſatiſque haberent reſpondere eos *ob periculum* vitandos eſſe, & animarum Moderatores, quantum in iis eſſet, ad eoſdem abolendos incumbere debere. D. *Opſtraet* Septembris die 21. ann. 1710. cum ei quæſtio ſuper hoc negotio propoſita eſſet, in eumdem fere modum reſpondit (*a*). Univerſim Lovanienſes Theologi a rectis omnibus principiis contra Uſuram aperte ſtabant; id unum cavebant, ne expreſſæ damnationi Contractus addicerent, qui utrinque redimi poſſunt, cujuſmodi nempe a Fœderati Belgii Principibus tolerantur.

§. VII.

Peculiares correctiones & additiones (*). In ſuperioribus notis expoſuimus errorem Scriptoris, licet docti & eruditi, qui noſtras editiones, præſertim illam 1759. ignorabat.

(*a*) Vide Collectionem Ver. Script. circa uſuram.

PRæter manuſcriptos Codices plures, de quibus diximus in editione ano. 1753. primum impreſſos, nos monet Editor ſibi ſuppeditatas fuiſſe additiones ſeu correctiones non paucas quas in Tractatibus ad quos referebantur, ſuis quaſque locis inſeruit. Quæ vero Commentariorum ſuper Gratiani Decreto ſpectabant, ei ſatis graves viſæ ſunt, ut diſtinguerentur a primæ Editionis Textu per indices manus duas inter quas continentur.

Omiſſa tamen eſt in hac poſtrema Editione additio Scripta Eſpenii manu, ad Can. 3. Diſt. 22. primæ Partis Decreti Gratiani; quæ quidem inter fragmenta novi Supplementi ad collectiones Operum hujus Doctoris occurret. Adeſt altera additio ad Cap. IV. Tit. IX. primæ Partis Juris univerſi, quam Editor ad calcem Collectionis Opuſculorum 1. Voluminis, pag. 941. propterea remiſit, quia ſerius in ejus manus pervenit, quam ut ſuo loco inſeri poſſet. Eſt & Declaratio a Van Eſpenio ſubſcripta Novembris die 13. ann. 1726. ad explicationem loci in quo Cathedralium Eccleſiarum Capitulo, Sede vacante, viſus erat eam facultatem tribuere, ut ex juris ordine de recuſationis cauſis Magno Diœceſis Vicario oppoſitis cognoſceret. Declarat Eſpenius ſe de Magno Vicario loqui qui voluntariam tantum Juriſdictionem exercet, non autem de eo qui contentioſæ Juriſdictionis exercendæ jure polleret, Magnuſque Vicarius ſimul & Officialis eſſet.

§. VIII.

Obſervationes D. Gibert *in Jus Eccleſiaſticum Univerſum* D. Van Eſpen (*).

NOvus Editor haud ſatis habuit Editioni ſuæ addere quidquid Operum aut fragmentorum D. Van Eſpenii colligere potuit; eam prætereà locupletavit animadverſionibus quas D. *Gibertus* celebris Canoniſta Gallus ſibi ſumpſerat inſtituendas ſuper iis omnibus *Univerſi Eccleſiaſtici Juris* locis quæ minus ei videbantur Gallicanis uſibus conſentanea. Eas Gibertus contexuerat ad Gallorum commodum *qui deinceps*, inquit, *id perſpicient quod in tanti momenti Opere peculiariter eos afficit.* Notat tamen Editor has animadverſiones exhibens, earum permultas eſſe quas Eſpenius quodammodo inutiles reddidit in ſuo novo ſuper omnibus Canonibus Commentario, providens ibidem errata vel omiſſiones quæ in *Jure Eccleſiaſtico univerſo* ei a Giberto exprobrabantur. Giberti adnotationes in locis ad quæ referebantur, Editor collocaſſet, ſi in ejus manu ante inchoatam impreſſionem fuiſſent; quas tamen ad finem vergente ſolum acceptas ad I. Voluminis calcem, & ſecundi initium ponere coactus fuit. (*) Quod Editor Neapolitanus ceterique ipſum imitati, licet præſtare poſſent, tamen non præſtiterunt.

§. IX.

Monumenta, Præfationes aut Verſiones addita.

OCcurrunt etiam in hac Editione Monumenta quædam addita, quæ illuſtrandis argumentis ab Eſpenio diſcuſſis inſerviunt. Ejuſmodi ſunt Edicta Regis Galliæ menſis Aprilis ann. 1693. & diei 2. Septembris ann. 1749. ad finem Voluminis I. pag. 915. & 917. collocata. Promiſerat Editor ad hiſtoricæ Præfationis ſuæ calcem ſe Latino ſermone allaturum Opuſcula ſingula quorum gallicum exemplar eſt, quæque hac tantum lingua in ceteris Editionibus extant. Haud nobis conſtat, cur obſtrictam fidem non præſtiterit niſi quoad Monumenta quæ referuntur ad finem tractatus *De Promulgatione Legum &c.* & alterius *De Recurſu ad Principem*, & quidem ſolummodo prout jam factum fuerat in Editione Colonienſi ann. 1729.

In Additionem negotio, nobis de Præfationibus tantum & Monitis Editoris dicendum ſupereſt. Hiſtorica Præfatio quæ ad I. Voluminis frontem eſt, notionem exhibet, & maxime compendiariam vitæ Van Eſpenii, occaſionum quæ ejus Operum aliquibus locum præbuerunt, & impognationum quas proinde pertulit. Ea nobis uſui noſtris in Monumentis fuit, & ſpecimina quæ non alibi invenimus, ſuppeditavit. At ampla & peculiaris Monumenta quæ in noſtram notitiam venerunt, quæque eum latuerant, nobis ad fuſiorem ac diligentiorem Eſpenianam hiſtoriam adjumentu fuerunt.

Volumini 3. præit altera Editoris Præfatio quæ eo ſpectat, ut eruditi in omnes Canones Commentarii ab Eſpenio editi gravitatem ob oculos ponat, aperiatque quæ cauſæ Auctorem permoverint, quamque ipſe methodum in eo concinnando ſecutus fuerit. Latinarum harum Præfationum duarum ſtylus, ita in doctorum Virorum Ephemeride, *purus eſt, fluens, & nobiliter ſimplex.*

§. X.

In anni 1753. Editione ſervatus ordo.

AD hujus Editionis ordinem ac diſtributionem quod attinet, præcipua mutatio quam in ea nos quidem animadvertimus, eſt in *Juris Eccleſiaſtici univerſi* Corpore omnium additionum & correctionum per Editorem inſertio, quas in ſuo *Supplemento* Van Eſpenius in illud ediderat. Sua novo huic ordini commoda ſunt, at eidem incommoda non deeſſe doctorum Virorum Ephemeridis Auctor animadvertit. *Supplementi*, inquit, *Commentario inmectendi neceſſitas nonnunquam diviſionum mutationem neceſſario ſecum traxit*, adeoque citationibus non nihil perturbationis attulit. Hoc malum, ut videtur, vitatum eſſet, ſi ſatis habitum fuiſſet ſuis Supplementa locis inſeri, quin Notæ Capitum & numerorum Corporis Juris inverterentur.

Quoad Opuſcula, novus Editor ea omnia in 2. Voluminis finem contulit, quæ in prioribus Editionibus occurrebant, eodem ſervato in iis ordine, præter quam in Diſſertatione *de Donationibus & unionibus Capellarum &c.* quam Tractatui de *Jure Parochorum &c.* cujus corollarium eſt, proxime ſubdidit. Opuſcula hæc ab eo numerantur XVII. quæ in Superioribus Editionibus non niſi XV. numero ſunt; at ei propterea ſuccrevere, quod Fragmentorum Collectionibus duabus quæ duorum ex his Opuſculis Appendices ſunt, peculiarem Titulum tribuit.

Alia Opuſcula ſex in Tomi IV. fine poſita ſunt; ea ſcilicet quinque quæ in Tomi III. Editionis Colonienſis ann. 1729. initio proſtant, quibus Scriptum cui titulus: *Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis &c.* nempe Collectio Fragmentorum quæ apud Mechlinienſe Parlamentum edita ſunt in ſeria proceſſus anno 1722. Govartio intentati, de quo ſupra diximus. Horum ſex Opuſculorum ordinem mutavit Editor ex Chronologiæ contemptu, ſed qui tamen parvi momenti eſt. Copioſæ huic Editioni finem affert Van Eſpenii Declaratio in favurem D. Van de Neſſe, Februario menſe ann. 1708. At eam Editor ſuæ Collectioni appoſitam voluit, *ut nihil eorum*, inquit, *quæ a D. Van Eſpen ſcripta ſunt, omitteretur.*

Una hæc animi præparatio ſatis firmo nobis fundamento fuiſſet, ut affereremus futurum fuiſſe, ut ſcitus hic Editor in eumdem modum exciperet Eſpenii Scripta quæ variis ejus Operum collectionibus novum Supplementum ſuppeditant, ſi in ejus notitiam opportune veniſſent. At addere præterea poſſumus, eum, cum hæc omnia Monumenta deinde accepiſſet, expendiſſetque, enuntiaſſe ſingula ſibi videri publica luce digniſſima.

LIBER III.

ILLUSTRATIONES HISTORICÆ SUPER SCRIPTIS D. VAN ESPEN, QUÆ SUPPLEMENTO PLURIUM COLLECTIONUM EJUS OPERUM CONTINENTUR.

CAPUT PRIMUM.

Novi Supplementi univerſim notio.

IN publicis votis jampridem erat Editio Scriptorum omnium Eſpenii quæ ſuis tandem omnibus abſoluta numeris eſſet. Aviditas qua varia ejus Opera docti homines arripuerunt, eorum ſeu ſingulorum ſeu complurium ſimul Editiones auxit. At harum Collectionum nulla, quarum Editiones haud pauciores quam octo, & quidem aliæ aliis locupletiores numerantur, tanquam omnibus expleta partibus ſpectari poteſt. Præter impreſſa bene multa quæ in ſingulis Editionibus omiſſa ſunt, iiſdem plura etiam Opera deſunt, quæ hactenus in manuſcriptis Codicibus remanſerunt, cujuſmodi ſunt Epiſtolæ, Conſultationes & alia gravia Monumenta quæ plurimum ad publicam utilitatem conferre, illuſtrandiſque canonicis quæſtionibus pluribus inſervire poſſunt.

Id ex omnibus ejus Scriptis licebit intelligi quæ in novam Collectionem congeſta ſunt, Titulo *Supplementi ad varias collectiones Operum Van Eſpenii*, quorumque rationem reddere aggredimur. Supplementum hoc cumulum addet poſtremis hujus Doctoris Operum Editionibus, eique potiſſimum quæ ann. 1753. Voluminibus 4. in Folio, Pariſiis, Lovanii nomine, elaborata eſt quæ, licet abſolutiſſima ceterarum ((Auctor non reſpexit ad Editionem noſtram anni 1759. quæ ne uno quidem apice differt in integritate autographi Van Eſpeniani ab illa Pariſienſi, vel a quavis alia)) non ea tamen vel ipſa eſt, ut in hoc III. Libro compertum fiet, quæ fuiſſet expetenda. Non ita ſane propterea factum quod docto viro (*a*) qui Editioni præfuit, ſollicitudo ſeu cura defuerit; at is operam navabat Pariſiis, ubi plura ex Operibus etiam impreſſis de quibus agimus, vix nota ſunt, pretioſumque quod manuſcripti Codices ſervabant, depoſitum ignorabat. Novi Supplementi Auctor ſibi videtur id aſſecutus, ut omnes Eſpenii fœtus, qui quidem luce digni erant, in illud conferret. Ne quem eorum omitteret, haud mediocrem perquiſitionem edere neceſſe habuit in iis ipſis Regionibus in quibus impreſſi fuerant, & in quibus hi manuſcripti Codices diſſeminati erant; opus eidem fuit ad eos aditu qui ſoli anonyma Scripta certo indicare poterant quæ

(*a*) P. Barre Sanctæ Genovefæ Canonicus Regularis.

ad

Digitized by Google

ad hunc Auctorem vere ſpectabant; at hos labores compenſavit ampla Collectio quæ eorum fructus eſt, & ſuper quam ſperare juvat fore, ut ſuam Deus benedictionem diffundat.

Collectio hæc ſeu Supplementum in Partes quinque tributum eſt. Complectitur prima peculiarium Conſultationum ſeriem ſuper canonicis pluribus argumentis. Varia in alterum congeſta ſunt Opuſcula & Fragmenta quæ manu ſcripta ſolum erant, aut quæ tanquam ab Eſpenio elaborata haud litterariæ reipublicæ innoteſcebant. Occurrent in tertia ejuſdem Doctoris Epiſtolæ, & in quarta ipſius Confutationes & peculiaria Scripta ſuper Catholicæ unitarum VII. Provinciarum Eccleſiæ ſpiritalibus & hierarchicis juribus. Denique quinta Pars devovebitur omnino Scriptis quæ Van Eſpenius ad ſuam ipſius, ſuorumque Operum defenſionem, ſingillatim vitæ poſtremis annis elucubravit. Ad horum Scriptorum in claſſes ſingulas diſtributionem viſus eſt adſcripti temporis ſervandus ordo; & cum utilia quædam atque in curioſitate poſita monumenta ſe prodiderunt, quæ ad eorumdem Scriptorum aliquod referebantur, ſed quorum tamen Eſpenius Auctor non erat, ea quidem ſuo Scripto addita Appendix exhibuit.

Hanc in univerſum notionem excipit accuratior diſcuſſio noſtra quam tamen ad hiſtoricas illuſtrationes redigemus, quæ ipſæ per ſe magni momenti ſunt, quibuſve opus eſt, ut cumulate Scripta, quæ novam Collectionem conficiunt, intelligantur. At cum occurrent in iis plura, quæ ad idem negotium referentur, cum hoc ipſum negotium permixtum erit, cum denique illud fuſius explicari neceſſe erit, ut e Scriptis eodem ſpectantibus neceſſarius omnis fructus percipi poſſit; tnm vero petemus eam veniam, ut paulo quam conſuevimus, longiores ſimus.

Occurrent ad hujus novi Supplementi frontem aliquæ approbationes & privilegia Operum Eſpenii, quæ in Editione ann. 1753. deſiderantur. Ejuſmodi ſunt 1. Privilegium Caroli VI. diei 24. Maji ann. 1728. in Editionis gratiam, quæ ann. inſequente 1729. Coloniæ prodiit. 2. Approbatio *D. Fierlant* Conſiliarii Conſilii Supremi Brabantiæ & Regii Librorum Cenſoris, ejus Tribunalis nomine, Septembris die 23. ann. 1712. adhibita Tractatui *De Promulgatione* Legum &c. & *De Placito Regio.* Sua poſteriori huic Operi addita eſt in ann. 1753. Editione pariter omiſſa Præfatio. 3. Approbatio D. Terraſſon Cenſoris Regii, Kal. Julii ano. 1728. pro *compendiario Decreti Gratiani Commentario,* apud Vincentium ann. 1729. Pariſiis impreſſo. 4. Approbatio D. Neuman Cenſoris Ordinarii Librorum, data Coloniæ die 30. Auguſti ann. 1729. pro *Supplemento ad Jus Eccleſiaſticum univerſum, & compendiario Decreti Gratiani Commentario*, Coloniæ rurſus impreſſis.

Has approbationes ſequuntur Decreta duodecim ſeu Conſulta plurium Conſiliorum Belgii, in favorem Scriptorum Eſpenii.

CAPUT II.

De Van Eſpenii Conſultationibus.

ARTICULUS I.

Illuſtrationes hiſtoricæ ſuper Eſpenii Conſultationibus, quæ Parte I. Supplementi ad varias Collectiones ejus Operum continentur.

Univerſa notio Collectionis Conſultationum Eſpeoii.

ETſi nihil neglexerimus, ut Collectionem Conſultationum Eſpenii, quoad potuimus, cumulatiſſimam redderemus, non ita tamen nobis placemus, ut nobis videamur id aſſecuti, ut, quotquot ex ejus calamo prodierunt, ad unam omnes colligeremus. Doctor hic tam parum de ſuis Operibus ſollicitus erat, ut fere nunquam Conſultationum formam & exemplum apud ſe retineret, quas mittebat in dies ſingulos ad omnis regionis omniſque conditionis homines a quibus conſulebatur. Auctor Supplementi ad Dictionarium Moreri ſibi ad id ait ſæpenumero Magiſtratus, Epiſcopos atque adeo Principes præſto fuiſſe. Facile intellectu eſt haud nobis integrum fuiſſe perquiſitiones noſtras in his ſacris depoſitis edere. Eorum eſt, qui litterarios theſauros norunt, quos continent, eos in publicum bonum conferre, cum per ſecretum & circumſpectionem licet quam iidem requirere poſſunt. Quas nos exhibemus Conſultationes e privatorum tantum hominum ſcriniis depromptæ ſunt.

In iis occurrent longæ plurimæ quæſtiones jucundæ & utiles ſolide pertractatæ. Inter has porro Conſultationes, priores XIV. (ſi ſecundam exceperis) adoptatæ ſolum aut ſubſcriptæ ab Eſpenio fuere; at eum reliquas ad unum omnes elucubraſſe certi ſumus; quod innuimus in titulo, tanquam ab Eſpenio ſubſcriptis tantum exhibitis iis, quarum ipſum Auctorem eſſe nobis non conſtat. Quia vero harum Conſultationum vulgo diſparata argumenta ſunt, non alium nobis quam adſcripti temporis ordinem in earum diſtributione ſervandum cenſuimus; a quo tamen ipſo receſſimus, cum Conſultationes variis temporibus editæ ſuper eadem omnino re verſabantur. Harum Conſultationum multæ in Judicio productæ fuerunt, apud Suprema Tribunalia, ubi quæſtiones, quæ in iis finiuntur, agitabantur; eædemque univerſim Magiſtratus in ſententiam traxerunt, eorumque Judicium moderatæ ſunt. Nos quidem Judicium hoc, quoties obtinere potuimus, Conſultationi ad quam referebatur, in Appendicis formam addidimus; ubi gravia pariter monumenta, quæ Van Eſpenii deciſiones confirmant; aut ad eas illuſtrandas faciunt, interdum occurrent. Harum Conſultationum aliquibus occaſionem præbuere turbæ, quæ in Belgio ſuper Conſtitutione *Unigenitus* extiterunt. In iis vulgo ſilentio teguntur eorum nomina, quorum intererat, ipſique ut plurimum hujus Conſtitutionis nomini parcitur. Erat hæc tunc temporis neceſſaria circumſpectio, cum id potiſſimum quærebatur, ut hæ Conſultationes a Doctoribus & Juriſconſultis, quibus animi quam Eſpenio minus erat, approbarentur. Id nos per aliquas breves Adnotationes, potiſſimum vero per Illuſtrationes, quas in hujus Articuli ſerie ſuper his pene omnibus Conſultationibus exhibemus, ſupplere ſtuduimus.

Non eſt tamen ea nobis mens, ut diſputationes ſuper negotiis refricemus, quæ, quin Eccleſiæ bono æque atque Imperii tranquillitati noceatur, agitari non poſſe Supremi complures Principes ſapientiſſime judicarunt. At caſuum expoſitio, ſuper quibus Eſpenius deciſionem ſuam enuntiavit, nobis quidem ad hanc ipſam in meliore lumine collocandam neceſſaria viſa eſt. Si comperiuntur ibidem ſpecimina, quæ deplorandas, in re judiciaria, depravationes quibus hæc Bulla occaſioni fuit, & enorme incommodum ob oculos ponunt, quod ejus religioſi propugnatores præcipuis diſciplinæ & regiminis Legibus, ſupremæ Poteſtatis juribus, & juſtitiæ Tribunalium auctoritati crearunt, in eam adducimur ſpem fore, ut id bene vertat. Gravitatis mali notitia eos, in quorum manibus auctoritas eſt, adigere poterit, ut ei remedium aliquod afferant, aut caveant, ne quid deinceps tale contingat.

De Conſultationibus tribus ſuper jure Patronatus aliquorum Hollandiæ virorum Nobilium.

I. Conſultationes tres, quæ in hujus Collectionis fronte ſunt, N. I. editæ fuere in favorem & ad poſtulationem Illuſtris Joannis *de Neercaſſel*, Archiepiſcopi Ultra-

Ultrajectenſis, ſub titulis Vicarii Apoſtolici Belgii fœderati, & Epiſcopi Caſtoriæ. Huic Præſuli, quod conſtat, omnium, dum viveret, obſervantiam & exiſtimationem conciliabat animi robur in Catholicæ Religionis propugnatione, vigilantia & ſolicitudo in concrediti gregis regimine, & diligentia, qua ſtudebat eum ipſe per ſe ac per dignos laborioſos ſocios inſtituere, eidemque præire; traditis Evangelicæ moralis diſciplinæ purioribus regulis, exhibitiſque omnium chriſtianarum virtutum exemplis.

Ejuſmodi quibus vivimus, ſæculis tam inſignis & ſplendida virtus ſine impugnatione eſſe non poterat. Hollandiæ Eccleſia miſere infeſta erat, ætate Præſulis *de Neercaſſel*, ingenti Jeſuitarum aliorumque Religioſorum numero, qui cogniti laxatæ moralis diſciplinæ fautores, publicique Hierarchiæ & auctoritatis Epiſcopalis hoſtes ſuccreſcere conabantur, ſibique vim in iis Provinciis conquirere, idque habere propoſitum videbantur, ut aliquando ſibi univerſum omnium Catholicorum regimen arrogarent.

Caſtoriæ Præſul Deceſſores ſuos imitatus, alacriter is quidem ac ſtrenue, ſed humanius fortaſſe ac parcius, omnibus eorum auſis obſtiterat. Coactus fuerat iter Romam facere, Eccleſiam regente Clemente X, obtinendi animo, ut eorum ſpiritus independentiæ reprimeretur; qui, eo feliciter, quod petebat, aſſecuto, ſe ad graviora paratos exhibuerunt. Conatus erat deinde pravæ eorumdem doctrinæ progreſſum ſiſtere, data opera, ut Innocentii XI. Decretum, die 2. Martii ann. 1679. contra moralis antichriſtianæ doctrinæ Propoſitiones 65. & alia nonnulla ejuſdem Papæ Decreta contra ſuperſtitioſos uſus, quibus hi Patres favebant, enuntiarentur, &, quantum in eo erat, executioni mandarentur. At hæc Præſulis nova conſilia pervicaces homines nedum cohibuerunt, vehementius exacerbarunt.

Hæc omnis rerum ratio in cauſa fuit, ut rurſus excitaretur ſuper jure Patronatus laici vetus conteſtatio, quod Conſultationum trium, quarum rationem reddituri ſumus, argumentum eſt. Religioſi de quibus loquimur, in id incubuerunt, ut Caſtoriæ Præſuli nonnullorum e Regionis Catholicis nobilibus viris exiſtimationem & auctoritatem opponerent. Iis inſtigantibus, hi Domini non contenti ſuos ipſi ſibi domeſticos Capellanos eligere contenderunt ſibi jus eſſe ad Paſtoralia ſuarum Dominationum officia nominandi. Non alium titulum afferebant quam vetus jus Patronatus, quo eorum majores potiti fuerant quoad Parochiales Eccleſias, quæ poſt inteſtinas viciſſitudines ſingulæ cum redditibus in Proteſtantium manibus erant, quoque & ipſi fruebantur, nominandis Miniſtris, qui eas Eccleſias poſſidebant. Alii quibus nunquam ejuſmodi jus Patronatus fuerat, illud ſibi acquiſitum ajebant a Religionis mutatione, per ſoli donum, ſuper quo, communibus Catholicorum impenſis, extructæ fuerant Eccleſiæ, in quas conveniebant, quin eas dote donaſſent, & quin Catholicorum Paſtorum eaſdem adminiſtrantium ſuſtentationi conſulerent.

Denique non deerant, qui jus Patronatus ſibi vindicare vellent, illudve ſaltem ſibi concedendum contenderent ea una de cauſa, quod non impediebant, nec turbabant Catholicorum Cœtus, per mulctas aliaſque pœnas, quod, aiebant, veterum per ejus Regionis Principes Editorum vi, facere potuiſſent.

Ante annos fere triginta, prima harum conteſtationum ſemina ſe prodiderant. Philippus Rovenius Archiepiſcopus Ultrajectenſis, qui magnanimos non ſemel fundos reſpuerat ſibi in Parochialium Eccleſiarum dotem oblatos, ea conditione, ut Fundatoribus juſpatronatus concederet, a Barone de *Aſſendelft* ſuper hoc articulo difficultates ſubierat. Dominus hic jam ejus loci Paſtorem P. *Leonardum* Jeſuitam nominaverat; at Rovenius, Harlemenſi Capitulo conſentiente, nullam hujus arrogati juris rationem habuit, & ann. 1644. D. *Beyerum* (*a*) in ejus Religioſi locum nominavit. D. *Chigius*, tum quidem Coloniæ Nuntius, ac deinde Summus Alexandri VII. nomine Pontifex ratum habuit Rovenii conſilium, improbavitque Aſſendelſtenſis Baronis auſum, datis ad hunc poſteriorem Julii die 4. ann. 1645. Litteris. At Jeſuitas quorum per Hollandiam propagationi major affulgere poterat ex Procerum quam ex Epiſcoporum favore ſpes, haud primus hic fragor detinuit. Alii Domini eadem præſumpta jura inſpirarunt, quæ in Barone de *Aſſendelft* improbata fuerant. Rovenius, cui nihil aliud cordi erat, quam ut doceret & convinceret, iis oppoſuit inſignium Facultatis Juris Lovanii Profeſſorum Judicium, qui Septembris die 5. ann. 1650. pronuntiarunt evidenter conſtare juſpatronatus ab iis Viris Nobilibus arrogatum omni prorſus fundamento deſtitui, conſtanti per eas Provincias poſt viciſſitudines conſuetudini repugnare, ejuſque præterea uſum *ſummo periculo ſummiſque difficultatibus* obnoxium eſſe.

Vita Van Eſpen.

Interea quoniam Eccleſiæ bonum, ea S. Sedis Decreta, & Concordata, quibus Jeſuitæ ſe ſtaturos promiſerant, Hollandiæ Epiſcopos permovebant, ut horum Patrum ambitionem reprimerent, eoſque intra ſtationes veteres continerent, hi Religioſi Nobilium Virorum ſuper jure patronatus inani arrogantiæ favere perſtiterunt, ea ſpe fore, ut Domini in eorum gratiam arrogato jure uterentur, ipſique hac ratione Epiſcoporum & S. Sedis ingratiis, in dies latius protenderentur. Morali Evangelicæ diſciplinæ addictus, & a laxatis Caſuiſtis alienus animus Præſulis de Caſtoria poſtremum hoc perfugium iis magis neceſſarium reddidit, ac dubio procul eoſdem impulit, ut acrius quam antea, conteſtationem ſuper jure patronatus Nobilium, ſub ejus regimine, ſuſcitarent.

Haud cunctatus Præſul hic nullam non rationem adhibuit, quam ſolers ei caritas inſpirare potuit, ut ab arrogatis juribus eos abduceret; patientia & tolerantia uſus eſt; iis humaniter paterna monita præbere non deſtitit; eos ab errore revocare ſtuduit rationum momentis & auctoritate præcipuorum in Theologia Lovanienſis Univerſitatis Doctorum, a quibus Aprilis die 20. ann. 1679. datam, & a præclaris DD. *Vincentio & Huygens* ſubſcriptam deciſionem novam obtinuit. Cum autem ad eos convincendos ſatis ponderis huic deciſioni non eſſet, aſſecutus eſt alteram quam iidem DD. *Vincentius & Huygens*, & præterea *Van Vianen*, *Van Eſpen*, aliique duo in Jure Doctores & Profeſſores firmarunt. Hæc trium prima eſt, quæ huic Articulo locum præbet. Data eſt die 9. Julii ann. 1682. eique quamprimum typis impreſſæ addita fuit ſuper eodem argumento (*b*) ſolida Diſſertatio cui ſaltem cæmenta Van Eſpenium ſuppeditaſſe ſit vero ſimile. Caſtoriæ Præſul a Comite *Tanara* Bruxellenſi Internuntio cui hæc duo monumenta ſignificaverat, Epiſtolam Septembris die 10. ann. 1682. datam accepit; in qua Miniſter hic pro mandatis & documentis, quæ in id a Romana Sede ſibi tradita ajebat, tamquam *injuſtam* Nobilium Virorum arrogantiam notabat, Præſulis ſolicitudinem ſingularibus laudibus efferebat, eum hortabatur, ut *viriliter* his auſis obſiſtere pergeret, eique pollicebatur, ſe, ſi res ita poſtularet, declaraturum, *talem eſſe mentem Suæ Sanctitatis.* (*c*)

(*a*) D. G. *Beyer* notus eſt ob eximia Opera plura, & peculiariter ob Tractatum: *De auctoritate ac neceſſitate Epiſcoporum &c.* impreſſum Bruxellis ann. 1669 cum approbatione Epiſcopi de Caſtoria, & Internuntio dicatum. Beyerus nominatus fuit Canonicus Harlemenſis ann. 1668. (Hiſt. Epiſcop. *Tom. II. p.* 30. *col.* 1.)

(*b*) Eſt huic Diſſertationi titulus: *Diſſertatio, qua expenditur, num Nobilibus Catholicis in Hollandia jus competat pro ſuo arbitrio deſignandi ac nominandi Paſtores ſuper Populum Catholicum.* Eam nos utpote per totam tribus ſuper eadem re Conſultationibus, in Appendicis modum, ſubdendam duximus.

(*c*) *Canonicæ Animadverſiones &c.* p. 39.

Papæ tamen Judicium non impediit Nobiles Viros (qui ceteroqui magnam de nbſervantia Pontificiis Decretis exhibenda ſolicitudinem affectabant, cum ea ſibi favere putabant) quominus in opinione perſiſterent. Aggreſſi ſunt etiam *Diſſertationem* de qua diximus, confutare; at ſuam ut technam celarent, uſi ſunt celebris Nicolai *du Bois*, Lovanii Sacræ Scripturæ Profeſſoris nomine, qui jampridem iis per vile ſordidumque ſervitium ſe mancipaverat. Libellus qui ejus nomine prodiit, (*a*) ubique genuinos Auctores ſuos, effræni partium ſtudio, præſeferebat. Scatebat vafritie, mala fide, audacia, injuſtitia in Præſulem de Neercaſſel ejuſque ſpectatiſſimum Clerum, quos ad extremam atrocitatem injuriis calumniiſque impetebat. In eo Præſul hic impudenter inter eos rejiciebatur, qui ibidem *novi Reformatores* appellabantur; compertumque fit non id ſolum conſilii fuiſſe, ut per has locutiones Theologi deſignarentur, quos Jeſuitæ *rigoriſtas*, acrioreſque ſeveræ moralis doctrinæ fautores dictitant, ſed ut iidem etiam cum Religionis P. R. Sectatoribus confonderetur. Ex eo proinde capite Sanctus hic Epiſcopus accuſabatur, quaſi non alia de cauſa Nobilium contentioni refragaretur, quam quod hi " fidei fideles quam a ſuis Majoribus acce-
" perant, amore ac ſtudio Theologos proſequebantur,
" qui eam tuebantur contra temporis novitates, quæ
" Catholicorum animos & conſcientias turbabant; "
(*b*) & ut omnis ambiguitas adimeretur, D. *du Bois* hos poſteriores Theologos indicabat, appellans *Religioſos ſana doctrina imbutos, ſanæ moralis diſciplinæ defenſores, qui ob hanc cauſam Epiſcopo accepti non ſunt*: quemadmodum Viri Nobiles, inquit, ante longum tempus apud eum queſti ſunt, ſecuti documenta Majorum ſuorum, qui ipſis hos Religioſos tamquam ſuos veros Paſtores commendaverant: *quos a proavis ſuis*, ejus verba ſunt. *didicerunt veros eſſe Paſtores*. Perſpicuum ſane eſt hoc loco de Jeſuitis agi.

Haud nos quidem longius Domini *du Bois*, ſeu potius Religioſorum, quorum is non niſi organum erat, declamationes ſequemur; erant adeo perditæ profligatæque, ut eas is ipſe ſibi horrori eſſe ſimularet. Bruxellenſis Internuntius de hoc fœtu certior factus, antequam prælo ſupponeretur, Domino *du Bois* ſignificavit eum Sanctæ Sedis conſiliis adverſari, ab eo poſtulavit, ut Dominos, de quibus quæſbo, pertraheret in hoc negotio ad obſequium Præſulis de Caſtoria, ſaltem proviſionis in modum, & *quoad Sua Sanctitas, poſt maturum examen, aliter ſtatuiſſet*; atque adeo manu ſcriptum Codicem ſibi traditum petiit. Dominus *du Bois* ſuper his omnibus poſtulatis tergiverſatus, ad Internuntium reſponſum diſtulit, eique tandem quinque aut ſex elapſis hebdomadis declaravit " nullam ſe ſuæ
" Diſſertationis formam ſervaſſe, ſed ſtatim ad Domi-
" num de *Cronenburg* ad quem eam miſerat, ſcriptu-
" rum, haud ſane futurum fuiſſe, ut eam contexeret,
" ſi quid contra jam a Sancta Sede ſtatutum credidiſſet,
" niſi forte majoris ante definitivum Judicium explica-
" tionis ergo; ſe proinde ſperare fore, ut Domini,
" quorum cauſa laboraverat, ſtatuerent ſimpliciter S.
" Sedi rationes exponere, quibus ſuum ipſorum jus
" niti putabant, potius quam privati cujoſquam Aucto-
" ris, quicumque tandem eſſet, deciſioni adhærere,
" atque id nimirum ab eorum magnanimitate nobili-
" buſque ſenſis expectandum eſſe, qui tam glorioſa
" certamina pro Catholica Religione ſubierant." Scripta fuit Epiſtola hæc die Paſchatis ann. 1683.

Poſt ejuſmodi declarationem nemini fortaſſe futurum videri poterat, ut Domini *du Bois* Diſſertatio, ut venditabatur *canonica*, in publicum emitteretur. Factum id tamen e veſtigio, vel ejus, vel Jeſuitarum cura, qui uſi fuerant ejuſdem opera. Dominorum unus, quos cauſa hæc afficiebat, ejus exemplum ad Præſulem de Caſtoria mittere non eſt veritus. Maxime licet contemnendus & reſponſo indignus eſſet abortus hic, viſum tamen eſt eum per confutationem elidi oportere, ut diſpeleretur illuſio quam Dominorum animo ingerere poterat, in quorum gratiam prodierat. Edita eſt confutatio hæc eodem excurrente ann. 1683. hoc titulo: *Canonicæ Animadverſiones in Diſſertationem canonicam D. N. du Bois &c.* Ei addita monumenta ſingula, de quibus diximus; Conſultationes Doctorum Lovanii, Epiſtolæ Internuntiorum &c. & nova deciſio D. G. *Raſſery*, *Vicarii Generalis & Apoſtolici* Sylvæ Ducis, data Maji die 8. ann. 1683. Spectari poteſt Opus hoc, ejus potiſſimum II. Pars a num. XVII. ad finem uſque, tamquam diſcuſſio e ſolidiſſimis jucundiſſimiſque ſuper natura & origine patronatus laici, ſuper ejus multiplici cum patronatu Eccleſiaſtico affinitate ac diſcrimine, ſuperque Eccleſiæ quoad utrumque regulis. Opus hoc aliquando tributum eſt Domino *Gerberonio*, ac Præſul de Neercaſſel evertit id rei per Epiſtolam Novembris die 17. ann. 1683. ad Arnoldum miſſa. (*c*)

Diſſertatio hæc admodum rara eſt; Bruxellenſis ſcilicet Internuntius eo ipſo tempore Caſtorienſem Præſulem impulit, ut iis tantum, quorum intererat, ejus exempla traderet. Nos pene quæcumque hactenus attulimus, illinc excerpſimus. Dogmatica pars ſolide quæſtiones has quatuor pertractat. 1. Jus patronatus prioribus ſæculis nullum fuiſſe, & patronatum laicum ab Eccleſia VII. tantum ſæculo conceſſum eſſe. 2. Jus patronatus eſſe gratiam & privilegium quod non niſi Eccleſiæ conſenſu obtineri poteſt. 3. Jus patronatus eſſe ſervitutem quamdam. 4 Hollandiæ Nobiles Viros ad jus patronatus ab Oratoriis Communitatum, in quæ Catholici conveniunt, nec vi ſui juris patronatus in publicas Eccleſias, quæ in Proteſtantium manibus ſunt, nec in ſoli confectionem quod ipſi eorumve Majores conceſſerint ad eadem Oratoria conſtruenda ceteroqui conſtructa Communitatum ære, quæ tantum ipſæ Paſtorum ſuſtentationi proſpiciebant, nec propterea denique quod ipſi Catholicorum Cœtibus ſuffragabantur, nec vetera Edicta, quæ id vetabant, exequebantur, contendere poſſe.

Novum tamen Opus hoc haud felicior quam uperiora ſecutus exitus; nec deſunt e Dominis, quos res ſpectabat, qui, veris omnium turbarum Auctoribus inſtigantibus, nonnullorum Coloniæ Doctorum (*d*) quorum ſuffragium per rei falſam expoſitionem ſurripuerat, eidem opponere auderet. Perſpicitur in Latinis litteris, quas hic Dominus in hujus negotii proſecutione ad Caſtoriæ Præſulem ſcripſit, is impetus elationis & arrogantiæ, quæ peculiaris eſt eorum nota, qui ei ſacem præbebant, quique dubio procul has eidem Litteras contexebant. In Epiſt[illegible] Novembris die 28. ann. 1683. data ſpecimen occurrit animadverſione dignum. Pacificus Præſul, in omnem indulgentiam effuſus, quam

(*a*) Inſcriptus erat: *Diſſertatio canonica, ſuper quæſtione, utrum Nobilibus quibuſdam Catholicis in Hollandia, ex cauſis in Diſſertatione hac adducendis, jus competat pro ſuo arbitrio nominandi & præſentandi Epiſcopo, ſeu Ordinario Paſtores, quos ipſe deinde, ſi capaces reperiat, teneatur inſtituere, ut præſint populo Catholico. Lovanii, apud Hieron. Nempe* 1683.

(*b*) *Diſſert. Canon.* Nic. du Bois ad n. XXV.

(*c*) *Nihil intentioni noſtræ & fructui ex Animadverſionibus a nobis ſperato magis officere poſſet, quam ſi* KERKERIUS (Dom. Gerberon.) *illarum auctor diceretur. Alium illarum auctor habere non debet, quam familiares meos. Omnes hic credunt eas ab illis compoſitas eſſe.* GODEFRIDO (ipſemet D. de Neercaſſel) *materiam ſuggerente*, TIMOTHEO (D. Van Heuſſen, *aliiſque familiaribus meis ſtylum dirigentibus, & ea ſcribentibus, quæ landem* [illegible] *Caſtorienſis concernunt. Hæc perſuaſio veritati conſona.*

(*d*) " Noſtri Viri Nobiles, qui ſibi jus patronatus arrogant,
" typis mandarunt Scriptum D. *du Bois*. Jeſuitæ Colonienſes il-
" lud imprimendum curarunt, operamque dederunt, ut Senten-
" tiam omnino D. D. Lovanienſium Sententiæ contrariam obtine-
" rent. Hic jurant horum ſe Scriptorum minime participes eſſe,
" eorumque contentiones, qui ſibi jus patronatus arrogant, im-
" probare. " Caſtorienſis Epiſcopi Septembris die 3. ann. 1683. ad Erneſtum Epiſtola.

qui-

quidem ad nequam homines rationi reddendos utilem crederet, huic Viro Nobili ſemel & iterum propoſuerat, ut ejus cauſæ deciſio Summo Pontifici relinqueretur. At is obnuit " non, inquiens, quod tam expertus recti ſapientiſque Pontificis judicium reformidaret, „ ſed quia nihil eſſe cauſæ videbat, quamobrem tam „ quam dubium S. Sedis examini jus ſubderetur, quod „ ſibi, ajebat, poſſeſſio & conſuetudo tamquam certum adjudicabant. „ Vidimus paulo ante, quo demum hæc arrogata poſſeſſio redigeretur. Ut ut res habeat, allatum eſt e Romana Curia Decretum quod nominationis jus, de quo agebatur, Ordinario proviſionis in modum adjudicabat. Bruxellenſis Internuntius, Decretum hoc Caſtorienſi Præſuli tradens, petiit eodem tempore, ut, quo animi humaniter haberentur & ſedarentur, caveretur, ne *Canonicæ Animadverſiones*, quæ D. *du Bois* Diſſertationem in favorem juris patronatus editam refellebant. publice diſtribuerentur, earumque Exempla traderentur iis tantum, de quibus edocendis convincendiſque agebatur. D. *Caſoni*, dein de Cardinalis, ſub idem tempus (Novembris die 20. ann. 1683.) ad Caſtorienſem Præſulem ſcripſit, Congregationem de propaganda Internuntio mandaſſe, ut Dom. *du Bois temeritatem reprimeret*, ad palinodiam eamdem adigeret, (*a*) juberetque ſe deinceps in officio continere, niſi vellet a S. Sede remediis ſubeſſe, quorum vi dum Nobilium Virorum errata corrigebantur, ipſe ignominia ſuffunderetur. (*b*) Reapſe D. *du Bois* eorum, quæ ſcripſerat, revocationem præſetulit; & Viri Nobiles, in quorum gratiam ſcripſerat, in ſententia perſtiterunt; atque adeo is, cujus nonnulla Litterarum excerpta protulimus, Paſtorem ad Eccleſiæ ſervitium, cujus ipſe ſibi jus patronatus arrogabat, a Caſtorienſi Præſule miſſum videns, perficere non eſt veritus, ut per Officiarios Proteſtantes, omnes Altaris decorationes, & ſacra omnia vaſa in Paſtorali domo depoſita ſubtraherentur, & in ejus oppidum deferrentur, ac deinde per eoſdem Officiarios Proteſtantes, quam late patebat ejus Dominatio, quicumque Sacerdos ad Catholicorum ſervitium adiiſſet, extruderetur. Poſtrema via hæc novis, a Van Eſpenio, & majore quam in antecedentibus factum fuerat, Lovanienſium Doctorum numero firmatis Conſultationibus locum præbuit. In iis nonnullorum Mendicantium Religioſorum, adeoque Patris Maximiliani *Dent* Jeſuitæ ac D. *du Bois* ſubſcriptiones occurrunt; ad quas quidem poſteriores ſubſcriptiones operam contulit Internuntius Tanara, quemadmodum ex ejus ad Præſulem de Neercaſſel Decembris die 28. ann. 1683. Litteris compertum fit. (*c*)

Hæ Conſultationes menſibus, Decembri ann. 1683. & Januario ann. 1684. datæ ſunt; & quod inde conſequitur, poſteriores Epiſtola Cardinalis Cibo Secretarii Status Innocentii XI. data Novembris die 20. ann. 1683. quæ proviſorium Decretum in Præſulis de Neercaſſel favorem continet (*d*).

Proviſorium Judicium hoc anteverterat aliqua cum peculiaribus Dominis, ut cum D. de *Warmond*, & Comite de *Warfuſe* compoſitio. Caſtorienſis Præſul, ut huic poſteriori morem gereret, Actum ediderat, ut jus patronatus ei ſervaretur, ſi quando Catholicis vetus Eccleſia cum ſuis proventibus redderetur. At hæc conventio non impedit, quominus idem Dominus aliquanto poſt per Ballivum e quadam ſuæ Dominationis Eccleſia, Presbyterum quem eo miſerat Caſtorienſis Præſul, expulſum vellet. Ad eum Præſul ipſe ſuper hac re Januarii die 18. ann. 1684. rationis & caritatis plenam Epiſtolam miſit (*e*); quæ quidem e voto ceſſit. Se Dominus dedidit, promiſitque cum Procerum nonnullis alia fore, ut ipſi S. Sedis judicio ſtarent. Ei Caſtorienſis Præſul ejuſdem menſis die 27. per Epiſtolam gratulatus eſt, & quicquid utrinque ſuper hoc negotio productum fuerat, datis Litteris ad Papam miſit.

Omnia S. Pater diligenter & ſedulo expendit, tandemque in Caſtorienſis Præſulis favorem pronuntiavit. Extat deciſio hæc, cujuſmodi a Cardinali Cibo ad hunc Præſulem miſſa fuit, in Conſultationum conſecutione de quibus diximus, Litt. H. Data eſt Kal. Aprilis ann. 1684. Eam D. Tanara Bruxellenſis Internuntius Præſuli de Neercaſſel, ſequentis Aprilis die 21. ſignificavit (*f*).

Hæc tamen deciſio non obfuit, quominus adhuc exiſterent aliqua nova molimina Domini de *Ryſwyck* qui vindictæ animo, quod, ajebat, ſuo patronatus jure ſpoliatus eſſet, excitavit Libellus veteres, quibus affixis e ſua Parœcia Paſtor expelleretur quem proprius Epiſcopus miſerat, ibidemque Catholicis conſueti Cœtus Divini Servitii interdicerentur. Alter Vir Nobilis (D. Florentius *Bam*) cui in eodem loco domicilium, quique ex ejus Domini factione erat, aliam viam iniit, ut Præſuli Caſtorienſi mœrorem afferret. Sibi devinxit Patrem *Wynants* Ordinis Sancti Dominici, adegitque, ut privilegium ſollicitaret, cujus vi Capellanus ex ejus Ordine ſtatueretur, qui, abſque Ordinarii facultate, in domeſtica ejus Domini Capella Sacrum facere, Divinum verbum nuntiare, confeſſiones audire, totique ejuſdem familiæ Sacramenta adminiſtrare poſſet. Re ipſa P. *Wynants*, die 2. Maji ann. 1684 a Congregatione de Propaganda, ope Secretarii ejus Congregationis cui amicitia conjunctus erat, optatum privilegium obtinuit. Id D. *Bam* una cum aſſeclis, habuit triumphi loco; & ita quidem ſibi plaudens ea de re ad Caſtorienſem Præſulem ſcripſit. Præſul hic cum univerſo Capitulo ſuas proinde querelas ad Congregationem de Propaganda per Epiſtolam prorſus Epiſcopalem detulit, die 3. Maji ann. 1684. Suus hanc Epiſtolam effectus conſecutus eſt, & ſequentis menſis Junii die 20. ſibi fucum factum perſpiciens, quod conceſſerat, privilegium revocavit, abrogavitque. D. de Neercaſſel hoc abrogationis Decretum ad eos qui in ipſius Clero primas tenebant, Julii die 18. per encyclicam Epiſtolam miſit. Juris patronatus fautores flexit depreſſitque poſtremum Decretum hoc, nullaque amplius Virorum vere Nobilium obluctatio nobis occurrit.

(*a*) Palinodia hæc eo potiore jure requirebatur, quod Lovanii publice notum erat eum pecuniæ vi ad Diſſertationem edendam adductum fuiſſe; & ab ea proinde epocha, *venalis calami* cognomentum eidem inditum ſemper deinceps perſtitit.

(*b*) *Ad coercendum Nic. du Bois temeritatem, demandatum fuit Internuntio Bruxellenſi, ut eumdem ad retractationem adigeret, & in poſterum compeſceret, niſi iis remediis nos hic uti vellet, quibus Nobilium animi, magna cum ſui nominis ignominia, ab erroribus avelli poſſent.*

(*c*) *Noviſſime accepi ſpecies facti ab Ill. D. V. mihi ſubmiſſas, quas dirigo ad dictum D. du Bois, eique potero obtinere, quod velit iiſdem ſubſcribere, & ſatagere ſubſignari etiam ab aliis Theologis Regularibus; curabo illis accedere quoque cenſuram aliquorum ex Doctoribus ſecularibus Lovanii. Inter eaſdem chartas deſideravi falſam facti ſpeciem Coloniæ exhibitam, cujus D. V. Illuſtriſſima meminit in ſuis.*

(*d*) Eam exhibebit Supplementum ad ſeriem Conſultationum, Litt. G

(*e*) Occurrit in hac Epiſtola grave monitum quod magnam huic rei lucem affert, & eſt ejuſmodi: " quidam ſingulari doctrina & „ pietate vir, inquit Caſtorienſis Præſul, a me ſuper hoc negotio „ conſultus ad me ſcripſit his verbis: *Parochiæ hujus miſſionis non eſſe vera & propriæ dicta beneficia, cum nullos fundos nulloſque reditus fixos Presbyteri habeant, ſed liberis tantum ac ſpontaneis fidelium oblationibus & eleemoſynis ſuſtineantur. Unde potius miniſteria vel officia dici debent quam beneficia, prout hoc nomen ex jure & forenſi uſu hodie uſurpatur. Jam vero certiſſimum eſt jus patronatus ad ea ſolum miniſteria extendi poſſe, quæ propriè dicuntur beneficia, non ad officia & curas aut gubernationem animarum, tametſi illæ non eſſent temporaneæ ſed perpetuæ, neque ad nutum revocari poſſent. Unde inauditum & monſtri inſtar foret ad ſimiles curas & gubernationes patronatum extendi.*

(*f*) Ex ejus Epiſtola excerptum *Sanctiſſimus D. feria & attente perpenſa contentione iſtorum Nobilium, qui ſibi nitebantur aſſerere jus patronatus, decrevit, quod, cum Eccleſiæ Fœderati Belgii, bonaque iiſdem attributa in earum fundatione uſurpata fuerint ab Heterodoxis, & Parochi Miſſionarii vivant impræſentiarum ex oblationibus Catholicorum, abſque eo quod habeant certum aliquem fundum, quo ſubſiſtant, nullatenus iſtis Nobilibus competere queat jus præſentandi ad Eccleſias ſitas ſub temporali eorum juriſdictione.*

Haud moleſtum fuerit hoc loco Judicium audire quod hac de re Magnus Arnoldus edidit. De ea loquitur in Epiſtola quam Auguſti die 1. ann. 1685. dedit, ubi indignationis ſenſa quæ hac occaſione in D. *du Bois* animo imbiberat, cohibere non poteſt. *Poſt indignam rationem procacitatis & calumniæ plenam*, inquit, *qua* (Dominus du Bois) *Caſtorienſem Præſulem habuit, qua non is exprobatione dignus eſt, quandoquidem nihil de eo dicitur, quod cum veritate non congruat? Mihi quidem, ingenue fateor, horrori eſt, ſpectandusque videtur ut inſtrumentum Satanæ.., æquo ne quiſquam acrius hominem, qui ipſe eſt, nullius non boni inimicum impetat?* Addit Arnoldus in altera Epiſtola data Kal. Martii ann. 1686. Jeſuitas in hoc negotio ſocietatem cum nonnullis aliis Regularibus iniiſſe; *injuſtis Nobilium Virorum quoad Paræciarum patronatum contentionibus faviſſe pro viribus; & Dominum du Bois, Jeſuitis aliiſque Regularibus penitus mancipatum malam hanc cauſam propugnaſſe per impreſſum Libellum atrocibus in eum excellentem Præſulem* (D. de Caſtoria) *calumniis infartum*.

Animadvertemus hunc Articulum abſolventes, *canonicæ Diſſertationis, D. du Bois* nomine editæ, Auctores haud ſatis habuiſſe in ea directe jura Epiſcopalis auctoritatis aggredi, ſed præterea perniciosiſſima ſuper Principum juribus principia ſtatuiſſe. Qui eam confutavit Auctor, haud ea loca notare neglexit, præſertim in ſuis ad n. 17, 18. & 19. animadverſionibus. Impugnat ibidem acriter laudes quas D. *du Bois* non in patientiam, ſed in *pervicacem reſiſtentiam*, congeſſerat, qua eorum Nobilium Virorum nonnulli mandatis Generalium Ordinum contra publicam Catholicæ Religionis exercitationem obluctati fuerant; ejuſdemque ſeditioſam contentionem, Hiſpaniarum Regem adhuc an. 1682. Supremum Imperium ſervaſſe, adeoque vetus ipſum jus nominationis ad Epiſcopatum Sylvæ Ducis, tametſi in pace Monaſterii, vulgo *Munſter*, inita Fœderati Belgii Principibus illud ceſſiſſet.

In eodem Libello D. *du Bois* eo impudentiæ progreſſus erat, ut non modo Jeſuitas in Hollandia Miſſionarios, falſo titulo, *veros Paſtores* diceret, verum etiam jactatum ab omni cupiditate alienum animum prædicaret, quo ii quidem ad ſanctum Miniſterium incumberent, præ Paſtoribus ſæcularibus quos per ſummam petulantiam tanquam *mercenarios* traducere audebat. Ad hunc Articulum initio ſtatim reſponſum fuerat, exhibita calumniatori extrema impudentia qua Jeſuitas Miſſionarios tanquam omnis cupiditatis expertes extulerat, quo ipſo tempore ejus Regionis Principes inibi erant, ut eos ejicerent, ob immenſas potiſſimum ſummas quas a Catholicis accipiebant aut extorquebant, *oblatas aut corrogatas*, eo conſilio ut eas deinde ad ſuos Conventus in exteris Regionibus mitterent. Impedierat ſuis vehementibus ſolicitationibus Caſtorienſis Præſul, ne hoc expulſionis Edictum promulgaretur, quia nimirum ad Regulares omnes protendebatur. Sua tamen moderatio Sanctum hunc Præſulem impulit, ut rem hanc per obductum ſolum e reſponſo disjiceret, quod in Diſſertationem D. *du Bois* edendum curaverat. Satis habuit ſæcularem Clerum ab afficta calumnioſa imputatione purgare, & oſtendere Dominum *du Bois* primum fuiſſe, qui eum calumniari ſuper hoc articulo auderet: *Ecquis enim hactenus*, inquit, *Miſſionarios noſtros qui e Clero ſunt, alicujus lucri cupidinis, vel minoris pro ſibi commiſſo grege ſolicitudinis uſquam redarguit? Immo quis plurimos ipſorum ſuis ſtipendiis ſacra adminiſtrare, ac omnes populorum ſaluti ſedulos invigilare, non ſua, ſed quæ ſunt Jeſu Chriſti, quærentes, non ſciat, & ſciens non gratuletur* (a)?

Negotium hoc ſignificatum fuit Romanæ Sedi tanquam penitus abſolutum ann. 1698. prout ex Epiſtola D. du Vaucel ad D. Godde eodem anno, Julii die 26. data perſpicitur.

Conſultatio ſecunda ſuper legitimitate jurisjurandi ab iis requiſiti qui matrimonium contrahunt. Ann. 1687.

II. Peculiare nihil ſuper altera Conſultatione, Decembris die 21. ann. 1686. data dicendum occurrit. Ea nihil eſt aliud quam Deciſionis (eadem die datæ) compendium, quæ quidem, quam late patet, in Volumine 3. Operum Van Eſpen Editionis ann. 1753. *pag.* 25. Et nos addidimus Romanæ Congregationis ab Eſpenio laudatæ reſponſum, in quo ſtatuitur matrimonii diſpenſationes ſemper *in forma commiſſoria* concedi, ea lege ſcilicet, ut facta verificentur. Eminet in hac Deciſione contra abuſus in Eccleſiam inductos Eſpenii ſolicitudo. Conſultationes allatæ numeris VI. & VII. ſuper eodem argumento verſantur.

Conſultatio tertia ſuper violentiis in Paſtorem quemdam adhibitis. Ann. 1687.

III. Conſultatio tertia potiſſimum ad D. *Cramprich* Hagæ Comitum Imperatoris Miniſtrum referebatur. Jeſuita *Foſſeas*, Culemburgi Miſſionarius, cum Socium, aut Sacri bis in die faciendi facultatem, contra Concordata & Decreta Summorum Pontificum quæ id prohibebant, ab Eccleſiaſticis Superioribus obtinere non potuiſſet, impedire voluit, ne ejuſdem Urbis Sæcularis Paſtor eo privilegio gauderet. In hunc finem Imperialem Miniſtrum impulit, ut Principem de *Waldec*, licet Proteſtantem ſolicitaret, qui, titulo Domini Culemburgi, ſua, ad Parochi Vicarium ex Urbe pellendum, auctoritate uteretur; quod executioni mandatum fuit. Scandala hinc ſuborta, quo potiſſimum tempore Ultrajectenſis Sedes vacabat, in cujus Diœceſi Culemburgum exiſtit, Parochum permoverunt, ut primum ore tenus, tum e ſcripto apud D. Cramprich nihil intentatum relinqueret, quo de injuſtitia facinorum Jeſuitæ, exiliique Vicarii ſui eumdem convinceret; quod eum aſſequi non potuiſſet, Lovanienſium Doctorum ſuper ea facti ſpecie ſententiam petiit, ut Imperialis Miniſter eorum rationibus & auctoritate permotus non amplius in hoc negotio ſui nominis vim interponeret. Ob hanc nimirum cauſam in hac Conſultatione, tametſi facti ſpecies ipſa per ſe nullam difficultatem pati deberet, conjuncta fuere ſuffragia Doctorum ſeptem in Theologia, & Doctorum duorum in Jure, quos inter adeſt Eſpenius. Data eſt Conſultatio hæc die 15. Julii ann. 1687. Qui univerſum negotium hoc, quod magni momenti eſt, ſcire voluerit, illud inveniet in Epiſtolis IX. & XXX. D. Andreæ *Van der Schuur*, *Lib.* 2. *pag.* 34. & *ſeqq.* 98. & *ſeqq.*

Reſolutio IV. ſuper excommunicatione Caſparis de Bie *ann.* 1691.

IV. Edita fuit hæc Reſolutio in favorem celebris Jacobi *Roſnatæ* Abbatis de *Tongerloo*, Ordinis Præmonſtratenſis, & Patris *Wayenbergh* Canonici Regularis ejuſdem Ordinis, Paſtoris *Roſſendaliæ*. *Gaſpar de Bie*, quemadmodum ex caſus expoſitione ſatis conſtat, erat perditus Religioſus ejuſdem Congregationis, ſuis cupiditatibus mancipatus. Is ſibi præſidium apud Abbatis de Tongerloo, & Parochi de Roſendale nonnullos Adverſarios invenerat; qui quidem Adverſarii non alii demum erant quam hoſtes doctrinæ S. Auguſtini, ſanæque moralis diſciplinæ quam hi duo ſtrenui Præmonſtratenſes, æque ac magnus aliorum ejuſdem Congregationis Membrorum numerus, tuebantur mordicus ſoliciteque ac fideliter exequebantur; quod unum ſatis fuit, ut *Janſeniſmi* & *Rigoriſmi* vagis accuſationibus

in-

(a) *Animadverſiones Canonicæ in Diſſertationem canonicam D. N. U. du Bois pag.* 55.

Digitized by Google

involverentur, quæ rurſus in Belgici Cleri florem ipſum ſub tempus hoc emerſerunt.

Harum accuſationum adminiculo, Gaſpar de Bie per eorum exiſtimationem qui eas fulciebant, aſſecutus eſt, ut juſtas quas meruerat pœnas, & medicinalis excommunicationis canonicas conſecutiones effugeret, quam Superiores ex Eccleſiæ Canonibus, Ordiniſque Statutis in eum pronuntiare ſe coactus viderant. Ipſe in ſuos Superiores productus teſtis, quamvis inſignium ad ſcandalum criminum reus eſſet ob quæ Sententiam ſubierat, auditusque fuit. Potiſſimum ſuper crimine jactatæ revelationis ſecreti Confeſſionis inſtitit. Infamia P. Deſirantius e Belgio Hiſpanico bis deinceps eliminatus has accuſationes Romæ proſequi juſſus fuit; quo fere tempore ad reſpondendum deputatus Hennebel procurationem a Belgicis Theologis plurimis demandatam ſignavit die 2. Septembris ann. 1692. Abbas *Roſnata* qui Romam & ipſe ann. 1694. profectus, ibidem perhonorifice ſuſceptus fuit, Apoſtolici Palatii Curruum uſu a Papa Innocentio XII. eidem conceſſu, cujus tamen ſuppreſſionem P. Deſirantius obtinuit, ſimplex pii Abbatis hoſpitium cauſatus, ſignificanſque fore, ut hæc ſingularis honoris & obſervantiæ argumenta viloſcerent, ſiquidem vulgaris notæ, minuſque congrui ſplendoris hominibus a Palatio Apoſtolico tribui conſueviſſent. Hac occaſione pater hic eo ſe abripi paſſus eſt, ut Abbati de Tongerloo Apoſtaſiæ dicam impingeret (*a*). Deciſio quam exhibemus, quamque Octobris die 23. ann. 1691. Univerſitatis Doctores & Profeſſores ſexdecim, & P. Deſirantius ipſe anno circiter ante ſuum Romam iter, ſignarunt, ſatis oſtendit, quo loco habendæ eſſent declamationes hæ quæ conſiliis tantummodo nitebantur quæ Abbas hic cum Gaſpare de Bie ſibi ineunda cenſuerat, conſilia omnino a Doctoribus ſexdecim approbata qui Conſultationi qua de agimus, ſubſcripſerunt. Gaſpar de Bie cujus tamen famæ parcere Superiores volebant, ſuam primus cauſam publicam fecit per quoddam *Motivum Juris* quod eo ipſo tempore emiſit, quodque D. de Præcipiano Mechlinienſi Archiepiſcopo patrono ſuo nuncupavit. Hoc ſolemne facinus Abbatem de Tongerloo & Roſendalenſem Paſtorem impulit, ut ei Doctorum ſexdecim Conſultationem opponerent, tum ut ſe ipſos purgarent, tum ut rectæ doctrinæ ejuſque defenſorum rationibus conſulerent. In hac prima tamen enuntiatione ſuppreſſum eſt, quicquid Gaſpar de Bie non ſine ſcandalo aggreſſum erat, & reſolutio quæſtionis ſextæ quæ ſuper hac re verſabatur; nec niſi ut ad ea reſponderetur quæ Gaſpar de Bie nova protulerat, Monumentum ad conſulendum, & reſponſionem ad quæſtiones ſex, quam late patebant, non vulgari non potuerunt; quod Conſultationem conficit cujus a nobis ratio reddenda erat. Videri poſſunt ſuper hoc negotio quidam primus caſus anonymus, quædam ad Gaſparem de Bie ſuper ejus *Motivo Juris* Epiſtola, denique Scriptum cui titulus: *Caſus poſitio vera contra falſam G. de Bie caſus poſitione.*

Conſultationes V. VI. & VII. ann. 1694. & 1697.

V. Reſolutiones V. VI. & VII. ſpectant ſocietatis caſum quemdam, & matrimonii validitatem in caſu diſpenſationis ex factis falſo allatis conceſſæ. Nulla nobis ſuppetit quam ſuper his afferamus, hiſtorica declaratio. De VIII. XXIII. XXVIII. XXXV. & XXXVIII. quæ Oratorii Congregationem afficiunt, in peculiari articulo ſermo erit.

IX. Conſultatio ſuper vera notione Libelli diffamatorii ann. 1687. *ſeu* 1689.

VI. Nona Conſultatio verſatur ſuper Epiſtola a privatis Religioſis ad Superiores in Ordinis Generali Capitulo congregatos miſſa, depravationes denuntiandi cauſa quæ domui quam incolebant, dedecori erant. Rei qui exiſtimatione pollebant, Religioſis hos in partem ſumpſerunt, in quos tanquam ejus Epiſtolæ auctores quam ut *Libellum diffamatorium* notabant, actum volebant.

Theologiæ & Juris in Lovanienſi Univerſitate Doctores, ſuper hoc negotio conſulti, graves in reſponſo regulas ſtatuerunt per quas Libelli *diffamatorii* quorum Auctores perſecutione & punitione digni erant, a legitimis & canonicis denuntiationibus diſcernerentur, cujuſmodi erat, qua de agebatur, Religioſorum Epiſtola. Inutile fuerit ad harum regularum perceptionem, eos hoc loco peculiariter exhiberi qui earum explicationi locum præbuerunt.

X. Conſultatio ſuper Revelationibus quas edere poteſt Confeſſarius, Pœnitente facultatem dante. Ann. 1702.

VII. Negotium ſecreti Confeſſionis quod decimæ Conſultationis argumentum conficit, eorum unum eſt quæ acrius in Belgio ſub poſtremi ſæculi finem agitata fuere. Hoſtes Univerſitatis Lovanii ſuper hoc articulo multos ex ejus Theologis accuſarunt. Eorum accuſationes Romam delatæ. Hennebel ibidem ad eos Theologos purgandos, luculentas Declarationes exhibuit ſuper eſſatis ad quæ ipſi ſuam agendi rationem hac in parte exigebant (*b*). S. Sedes nihil in iis comperit quod improbaret. Conſultatio quam annuntiamus, iiſdem principiis nititur, a Theologia edita quorum maxime fuerat rem hanc expendere & enucleate diſcutere. Quæ cum æque Canonicum Jus ac Theologiam ſpectet, his ſe Theologis addidit Van Eſpenius. Argumentum quod ei occaſionem præbuit, perſpicitur ex Epiſtola P. *Beauver* Congregationis Oratorii ad P. de *Swert* ejus Confratrem, deinde Superiorem Generalem, data die 10. Junii an. 1702. *P. Joannes Baptiſta*, ita ibidem, *inquit has omnes* difficultates & *vexationes propterea patitur, quod præſtare ſervitium voluit earumdem auctori ab iis exſtimulato qui in Oratorium haud bene animati ſunt.* Noti ſunt homines hi. Cum Pater Joannes Baptiſta Cameracenſi Officialitati addictus eſſet, Archiepiſcopus (D. de *Fenelon*) *Lovanienſium Doctorum opinionem ſibi exhibitam cupiit, antequam Sententiam ferret*, quæ dubio procul huic Patri favit.

XI. XII. XIII. & XIV. Conſultationes. Ann. 1709.

VIII. Sequentes Conſultationes quatuor breviores ſunt, eaſque nos quidem non tam ob intimam rationum vim quibus nituntur, quæque ſe ſatis produnt ipſæ per ſe, publici juris eſſe volumus, quam ut Eſpenii Theologorumque qui ejuſmodi caſus cum eo expediebant, mentem & ingenium exhibeamus. Undecima nobis ob oculos ponit molіminum, ſcandalum & ſchiſma ſecum trahentium exemplum quo in Hollandiæ Eccleſia Religioſi quidam in dies ſingulos utebantur, ut Fideles ſubducerent Sæcularis Cleri regimini, cui viſa non fuerat deferenda D. Coddæi Archiepiſcopi Ultrajectenſis, & hierarchicorum ejuſdem jurium defenſio. De hoc negotio fuſe agemus in peculiari articulo (*c*). Decimus ſecundus caſus a cupiditate alienum animum ſpectat quo omnino opus eſt, cum de Miſſarum ſtipendiis agitur. Decimus tertius verſatur in Communionis publica recuſatione cui nunquam locus eſſe poteſt, cum haud de publicis criminibus quæſtio eſt. Perſpicitur in decimo quarto cogitandi ratio peculiaris Eſpenii ceterorumque Theologorum Lovanii ſuper bonorum Librorum lectione quos unius Inquiſitionis Decreta damnarunt. Id ibi potiſſimum agitur, quam par-

(*a*) Epiſtola D. Hennebel diei 3. Julii ann. 1694.

(*b*) Vide Diſſertationem diei 10. Septembris ann. 1700. n. 6.

(*c*) Lib. III. Cap. V.

va

Digitized by Google

va Decreti diei 15. Julii ann. 1708. contra Moralium Animadverſionum Librum habende ratio. Videri poteſt ſuper hac quæſtione difficultas 95. D. Steyaertio propoſita.

XV. Conſultatio ſuper compatibilitate Decanatus & Canonicatus in eodem Capitulo. Ann. 1710.

IX In Conſultatione decima quinta quæ ad Martii diem 4. ann. 1710. ſpectat, id agitur, ut Decanatus Capituli S. Jacobi Lovanii cum ejuſdem Capituli Canonicatu compatibilitas ſtatuatur. Qui eam impugnabant, ſe niti contendebant fundationis Actu, peculiari Statuto quod deinde editum jactabatur, communi jure & patriis legibus, denique Tridentini ſuper incompatibilibus Beneficii Concilii Decretis. Van Eſpenius has ſingulas probationes diſcutit & impugnat. Oſtendit peculiariter Tridentini Concilio Decreta quæ afferebantur, non probare incompatibilitatem Beneficiorum duorum, de quibus agebatur, in eodem Capitulo, id que probat ex argumentis & rationibus quæ iiſdem Decretis fundamento ſunt, ex ſignificatione quam iis tribuit Congregatio ad Tridentini Concilii interpretationem inſtituta, ex uſu denique & praxi communi. Conſultationem hanc D. D. *Kenuebel*, *Renar* & *Verſchuren* Theologiæ in eadem Univerſitate Doctores adoptarunt ſignaruntque. Hæc inter eas omnes de quibus hactenus, ſecunda eſt, quam poſſimus aſſerere a Van Eſpenio elucubratam fuiſſe; reliquæ ab hoc Doctore non niſi adoptatæ eſſe poſſunt.

Conſultatio decima ſexta verſatur in controverſis quæ manſit ad annos fere triginta ſub judice. In eo erat poſita quæſtio, an Dignitates Capituli S. Petri Inſularum, nominatim Decanatus, per fundationem electivam conſecutumque prope quingentorum annorum uſum in Papæ nominationem incidere potuiſſent, ſiquidem eas menſibus per Cancellariæ Regulas Summo Pontifici reſervatis vacare contigeret, & id quidem aliquot ejuſmodi nominationis exemplorum vi.

Conſultatio ſuper jure Capituli Inſularum, ad electionem Dignitatum, menſibus Papæ reſervatis.

X. Inchoata fuerat conteſtatio hæc ann. 1698. Decanatus occaſione qui die 10. Julii, unius e menſibus Papæ reſervatis, forte vacaverat. Capitulum Dignitatem Carolo *Maguire* contulit, & Papa Philippo *Corrayer* ejuſdem proviſiones tribuit. Ergo inter proviſos duos eoſque quorum intererat, coorta lis. Hac de re conſultus Eſpenius primam Februarii die 10. Conſultationem edidit, quam quinque ex ejus Confratribus adoptarunt ſignaruntque. In ea ſtatuit, cum id agitur, ut beneficiorum conditionibus & qualitatibus derogetur, quæ in eorum fundationis Actis expreſſæ ſunt, difficillime tantum & ob *graves & publicas, a Principe approbatas* cauſas id fieri poſſe; quod ipſum tum quidem eſt certius, cum diſpoſitiones Actorum fundationis, cujuſmodi ſunt quæ in fundatione Capituli Inſularum occurrunt, conſentaneæ Juri communi ſunt. Definit proinde Van Eſpenius facta a proviſis in Romana Curie contra proviſos a Capitulo in medium allata nihilo minus quam ſatis apta ad eorum jus firmandum eſſe; unum tantum Romanarum hujuſmodi proviſionum exemplum ſuppetere, quod ipſum per ſe tranquillam poſſeſſionem creaverit, in eaque ipſe facti ſpecie admodum legitime præſumi poſſe Romanæ Curiæ proviſiones, & *Placet* ipſum quod eas firmaverat, non niſi per ſubreptionem obtenta fuiſſe.

Quoad exempla reliqua ad præſcriptionem in Romanæ Curiæ favorem probandam allata, monet Eſpenius ea ad unum omnia impugnata fuiſſe, ac ſi Electi a Capitulo fere coacti fuerant proviſis a Papa cedere, id ex eo potiſſimum capite factum eſſe, quod Romana Curie vim adhibuerat, cenſuras aliaſque Eccleſiaſticas pœnas iis minitans qui ei obſtitiſſent; & utens circumſtantiis, ut de hæreſi, & S. Sedis contemptu ſuſpectos redderet, quos minus excommunicationis timor ſubegerat. Leguntur hæ poſteriores animadverſiones in altera ſuper eodem argumento Conſultatione diei 3. Novembris ejuſdem ann. 1711. quæ inſcribitur; *Reſolutio additionalis &c.* Eam initio ſtatim Eſpenius tantum & *Brenart* ejus Confrater ſignarunt; at *Snellaerts* Canonicus Graduatus Antverpiæ, vir ſua ætate maxime ſi quis alius, in Hiſtoriæ & Juriſprudentiæ notitia verſatus (*a*) eamdem adoptavit Martii die 30. ſequentis anni.

Extat ſuper eadem re Conſultatio tertia in monumentis annexis Supplemento ad *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, *Litter.* N. Data eſt die 30. Julii ann. 1715. & ab Eſpenio aliiſque præterea quinque Doctoribus & Profeſſoribus Juris in Lovanienſi Univerſitate ſignata. In ea de Theſaurarii Dignitate agitur, quam Capitulum S. Petri Inſularum Raymundo Ludovico de *Valory*, & Nicolao *Parent* Papa contulerat. Eadem prorſus erat conteſtatio atque in diei 10. Februarii & 3. Novembris ann. 1711. Conſultationibus edita. Hæ poſteriores duæ numquam, quod ſciamus, impreſſæ fuere; at quæ Julii die 30. ann. 1715. prodiit, eas tunc temporis appellaverat. In publicum etiam emiſſa eſt deinde Requiſitio miſſa ad Regem Galliæ & ad ejus Conſilium Julii die 2. ann. 1719. per Dominos Fr. *Deme* & J. Fr. *Obert de Chauſnes* a Papa proviſos Decanatu & Theſauraria S. Petri Inſularum, veteribus proviſis jam fato functis.

Negotium hoc deciſum fuit in favorem Capituli, per Arreſtum Conſilii *ann.* 1727.

Videri poteſt ſuper hac conteſtatione Proceſſus verbalis Cœtus Cleri *ann.* 1723. *pagin.* 306. Relatio Agentiæ *ann.* 1730. *pagin.* 112. & Opuſculorum Collectio *pagin.* 218.

Conſultatio in favorem Ædilium & Paſtoris Urbis Halæ contra Rectorem Collegii ejuſdem Urbis. Ann. 1715.

XI. Decima ſeptima Conſultatio edita fuit ab Eſpenio Julii die 7. ann. 1715. occaſione gravis litigii apud Supremum Hannoniæ Conſilium in Urbe Mons inſtitutum, pendentis inter Urbis Halæ Magiſtratus & Paſtorem ex una parte, & Rectorem Collegii Jeſuitarum ejuſdem Urbis ex alia. Univerat Alexander VII. ejus Parœciæ redditus Jeſuitarum Collegio per Bullam diei 1. Octobris ann. 1655. eodemque tempore Rectori Collegii jura patronatus, Parochi primitivi, & plura privilegia patriis uſibus & Legibus contraria conceſſerat.

Jeſuitæ his privilegiis in præjudicium jurium Ordinarii, Archidiaconi, Paſtoris ſeu Vicarii perpetui, Æditorum Parœciæ, Capellanorum, Ædilium Urbis, &c. tam enormem in modum abuſi ſunt, ut tandem ad Juſtitiam confugere neceſſe fuerit quæ ſcilicet eorum uſurpationes cohiberet. Quoad Præſul de Fenelon Cameraci in cujus diſtrictu Urbs Hala eſt, Archiepiſcopus in vivis fuit, haud videtur fuiſſe ſatis animi, ut jus peteretur, cujus apertiſſimus Societatis Fautor, qui Præſulis erat, nullam ſpem exhibebat. At per ejus mortem quæ menſe Januario ann. 1715. contigit, erectis animis, inchoata lis quæ Conſultationi qua de agitur, locum præbuit.

Ea reſponſionem continet ad quæſtiones triginta quæ ad Jeſuitarum uſurpationes totidem referuntur. Ad eas reſpondens Eſpenius ſcite unionum & incorporationum beneficiorum ad Monaſteria & Collegia Eccleſiaſtica materiam diſcutit. Diſtinguit earum genera plura;

(*a*) *Vir in Hiſtoria & Juriſprudentia ad ſtuporem verſatus* Necrologium aliquot Romano-Catholicorum apud Belgas ann. 1739. pag 31.

Digitized by Google

plura; revocat ad trutinam privilegia Bullis unionis inſerta quæ dum communi juri & conſuetudini contraria ſunt, ſpectantur ut *puræ ſtyli clauſulæ* quæ nullum effectum obtinent. Expendit deinde naturam & originem *Parochi*, ut dicitur, *primitivi*, huic titulo addicta jura & honores, independentiam in qua Vicarii perpetui ſunt, ab ejus auctoritate, &c. & poſt amplam & ſolidam ſuper his omnibus capitibus diſcuſſionem, concludit contra P. P. Jeſuitarum contentiones, hortaturque Magiſtratus & Incolas Urbis Halæ, ut poſt litis deciſionem haud cunctari apud Regios Judices & Cameracenſem Archiepiſcopum erectionem Parœciæ in titulum ordinarium, & Concurſus in Belgio prope univerſo ex Tridentini Concilii mente ad ejuſmodi Beneficiorum collationem in uſu poſiti inſtitutionem ſolicitent. Hujus negotii exitum ignoramus.

XVIII. Conſultatio ſuper ſenſu Apoſtolici cujuſdem Indulti, in materia diſpenſationum Matrimonii. Ann. 1715.

XII. Conſultatio decima octava ſuper Apoſtolici cujuſdam Indulti ſenſu verſatur quod cum cuidam Epiſcopo facultatem tribuebat, ut matrimoniales diſpenſationes in caſibus Papæ reſervatis concederet. Spectatis Indulti verbis, Epiſcopo conferebatur auctoritas, ut quibuſdam in caſibus quoad Catholicos *in contrahendis matrimoniis*, & *in contractis* quoad Hæreticos diſpenſaret. Perſpicue diſtincteque decidit Eſpenius ſecundam quidem clauſulam in prima contineri, non item primam in ſecunda, videlicet, cum ea ſit Eccleſiæ mens, ut facilius diſpenſationes concedat ad redintegranda matrimonia bona fide cum impedimentis dirimentibus jam contracta, quam ab iiſdem impedimentis ante ullam Sacramenti celebrationem diſpenſet, eum qui diſpenſandi in hoc ſecundo caſu poteſtatem accepit, in primo quoque caſu diſpenſandi poteſtatem accepiſſe cenſeri, at non vice verſa.

Sentit Eſpenius in hujus caſus ſecunda parte Epiſcopum perficere non debere, ut per ipſius tantum auctoritatem in caſibus quos uſus Papæ reſervavit, matrimonia redintegrentur, quia non ſatis probatum videtur, inquit, hanc poteſtatem quæ radicitus intimeque ad Epiſcopos pertinet, ipſis ſervatam aut redditam fuiſſe, ex quo ſenſim ſpectata eſt tanquam ad Summum Pontificem devoluta. E ſupplicis ad conſulendum Libelli forma & expoſitione de Galliarum quodam Epiſcopo cujus tamen nomen nos latet, actum fuiſſe videtur. Ad Julii diem 31. ann. 1715. ſpectat Conſultatio. Aliæ nobis occurrent, quæ ad idem argumentum, ſed in alia ſpecie referuntur. Ejuſmodi fuit quas numeri XXV. & XXVI. exhibeot.

XIX. Conſultatio: an qui refragantur Bullæ, Unigenitus, *haberi poſſint excommunicati, & a Sacramentis publice arceri. Ann. 1715.*

XIII. Decima nona Conſultatio a Van Eſpenio edita fuit actorum occaſione quæ ab Officiali Tornacenſi contra Clementem *de Waterloop*, *Carvini Epinoi* Parochum in Diœceſeos parte quæ Gallicæ Dominationi ſubeſt, intentata fuerant. Crediderat paſtor hic ſe nec ſuſcipere, nec enuntiare poſſe Mandatum quod Julii die 25. anno. 1714. ſuus ad eum Epiſcopus miſerat; at ad Ruralem Decanum & ad Epiſcopum ſcripſerat, ut ita ſuæ recuſationis cauſas exponeret. Ad Officialitatem accitus fuit, eique Auguſti die 21, ejuſdem ann. ſe ſtitit. Interrogatus, an. 101. propoſitiones per Bullam damnatæ catholicæ eſſent, ſatis habuit reſpondere ſe quidem eas omnes in Auctoris ſenſu & in ejuſdem Libri contextu catholicas credere, at non prout infideliter afferuntur in Bulla, in qua earum plures mutilæ ſunt. Harum reſponſionum moderatio Vice gerentem non impedit, quominus ederet ſanctiones plures, ut eum ad retractationem damnaret, rurſuſque juberet Mandatum edicere; quod is facere renuens, per diei 2. Octobris Edictum *a Divinis* ſuſpenſus declaratus fuit, qui ad Cameracenſem Metropolitanam Officialitatem appellavit, ubi Juſtitiam obtinere non potuit; tum Inſulis detentus coactuſque iterum Tornacenſi Officiali ſe ſiſtere, juridice ſuo Judici appellationem ad futurum Gallicanæ Eccleſiæ Nationale Concilium quod publica fama proximum annuntiabat, ſignificandam curavit. Duobus poſt menſibus, & quidem Januarii die 12. ann. 1715. Vice-gerens per novam Sententiam declaravit Waterloopium juris omnes pœnas & cenſuras, & quaſcumque Bulla *Unigenitus* infligebat, ſubiiſſe; eumque damnavit, ut in Seminario biennium tranſigeret. Carvinenſis Parochus contra Sententiam hanc, contraque calumnioſas imputationes, quas continebat, datis eodem ann. Januar. die 29. & Februar. 4. ad Epiſcopum & ad Vice gerentem Litteris reclamavit. At detentus rurſus Kalend. Martii, primum in Cameracenſe, Sulpicianis moderatoribus, Seminarium conjectus, deinde in Arcis carceres ductus fuit, ubi ad uſque Ludovici XIV. mortem jacuit.

Hujus in Seminario vel in Arce captivitatis tempore, conſultus fuiſſe videtur Eſpenius, quæ ratio quoad hunc Parochum ineunda eſſet. In hoc rerum diſcrimine, Doctor, propoſitam rem ita ſibi ſpectandam cenſuit, ut eorum ſe anticipatis opinionibus accommodaret quos Conſultatio ſpectabat, ipſorumque animos permovens, haud aperto marte præjudicia impugnaret. Ergo negotio ipſo relicto, unam ejus formam diſcutit. Ut ut judicari poſſit de Bulla ipſa, eam probat non pronuntiare peculiarem cenſuram ullam in eos qui eamdem acceptare noluerint, immo ſane habere declarare eos qui damnatas propoſitiones aſſerunt aut propugnant, in cenſuras quas Jus exprimit, incidiſſe. Jam vero, pergit Eſpenius, Jus expreſſam excommunicationem in eos tantum pronuntiat, qui pertinaciter a ſollemni aliqua hæreſi ſtent; nemo igitur unus excommunicationem, Bullæ vi, ſubiiſſe dici poteſt, niſi probatum fuerit eum pervicaci animo hæreticum aliquam propoſitionem docuiſſe.

Addit Eſpenius, in hac ipſa poſtrema facti ſpecie eos tantum tanquam excommunicatos evitari, & publice tanquam tales Sacramentis privari poſſe, in quos exiſteret excommunicationis Sententia juridice publicata, cum expreſſa denuntiatione perſonæ; eam ſcilicet diſciplinam eſſe quam ſtatuit Bulla *ad evitanda*, quamque univerſa Eccleſia recipit & ſervat (*a*). Conſtat Conſultationem hanc a Lovanii Doctoribus multis ſignatam fuiſſe, at ejus Exemplar invenire non potuimus, ut eorum nomina detegeremus.

Poſt Ludovici XIV. mortem, Waterloopius reddita libertate uſus eſt, ut ad Pariſienſe Parlamentum a Tornacenſis Officialis Sententia, Januarii. die 12. ann. 1715. pronuntiata tanquam ab abuſu appellaret. Erat ea pluribus e capitibus abuſiva, & peculiariter ut pronuntiata ab externo Judice contra Subditum Regis Galliæ; quamobrem Pariſienſe Parlamentum nullam & irritam declaravit.

Paulo poſt hoc poſtremum Arreſtum, Waterloopius in deliberatione poſuit, an a Sententia ipſa ad aliquem Eccleſiaſticum Judicem appellaret. Conſultum hac de re voluit Eſpenium per interpoſitam perſonam apud *Collettum* Regentem Collegii *du Faucon* in Urbe Lovanio. Regentis hujus, Eſpenii ipſius nomine, reſponſum, haud illud quidem ſatis ad Gallici ſermonis puritatem elaboratum ita latine reddimus.

Domine, exhibui Monumentum tuum Van Eſpenio, ſuper Carvinienſis Paſtoris negotio, qui mihi reſpondit uſum tam Galliæ quam Belgii notorium & quotidianum eſſe, Eccleſiaſticorum Judicum Sententias in exterum Subditum, cauſa exempli, ab Eccleſiaſtico

(a) Vide illuſtrationes ſuper hac quæſtione, infra Capit. VI. Art. VII.

Gal-

Digitized by Google

Galliarum Judice, vel ab ipſa Romana Curia in quempiam in Brabantia reſidentem editas, tanquam nullas per Regios Judices abrogari, quemadmodum videre poteris in Libro cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum*, Part. 3. Tit. V. Cap. 3. Atque haud ita pridem abrogata eſt in Brabantiæ Conſilio, ad Regii Procuratoris perſecutionem, Sententia quam Romana Curia inter Partes duas ad Canonicatum in Eccleſia Collegiata C..... in Brabantia contendentes ediderat, quamvis eædem Partes apud Romanam Curiam conteſtatæ eſſent, & in Judicem conſenſiſſent; idemque Conſilium non judicavit habendam eſſe rationem Sententiarum duarum conſormium in cujuſdam Brabantiæ Monaſterii Religioſum Trinitarium, quia earum una Namurci, altera ab Officiali Atrebatenſi pronuntiatæ fuerant. Atque ann. 1700. in eodem Conſilio abrogata eſt Sententia (*a*) a Leodienſi quodam Archidiacono contra Limburgici Ducatus Subditum edita, quia licet Sententia in eodem Ducatu pronuntiata fuiſſet, Scholium tamen primæ Supplicationis Partis Leodii datum fuerat; juſſuſque per eamdem Sententiam Archidiaconus Leodienſis Officialem ſeu Vicarium perpetuum & minime amovibilem inſtituere, qui ſpiritalem Juriſdictionem in ejus Archidiaconatus diſtrictu, qui ſuper Limburgico Ducatu eſt, exerceret.

Haud oportere putat Eſpenius Waterloopium, abrogata per Pariſienſe Parlamentum Tornacenſi Sententia; ad Eccleſiaſticum Judicem confugere, a quo excommunicationis abſolutionem obtineat. Primum enim Sententia nullam excommunicationis mentionem facit, nec ipſum Paſtorem Judex in eam incidiſſe declarat; 2. In Bulla *Unigenitus* nulla adeſt excommunicatio in *refractarios* inflicta, ſed eos tantum pœnas a Jure indictas ſubituros enuntiatur; quæ quidem pœnæ expreſſæ & decretæ a Judice ſint, oportet.

Nec ignoratur excommunicationes quæ dicuntur *latæ ſententiæ*, nullius hoc tempore roboris eſſe, cum in quempiam nominatim pronuntiatæ non ſunt, per Extravagantem Martini V. quæ incipit *Ad evitanda*, quemadmodum in Tractatu *de Cenſuris Eccleſiaſticis* perſpicere poteris. 2. Pariſienſe Parlamentum, poſt Sententiæ abrogationem, Paſtorem ad Eccleſiaſticum Judicem confugere non patietur, ita enim videretur in dubium vocare, ſatis, nec ne, ponderis abrogationi fuiſſet, ut Sententiam invalidam omniſque effectus expertem redderet.

Cenſet Eſpenius e re fore, ut monitum (Pariſienſe) Parlamentum Officialem a Tornacenſi Epiſcopo in Arteſia inſtitutum velit, ad quem Chriſtianiſſimi Regis Subditi pergere poſſint, quod nullibi non poſitum in uſu eſt.

Poſtremum Conſilium hoc per eventum inutile prorſus evaſit. Waterloopius, evocato ad Conſilium negotio, Atrebatum relegatus fuit, unde quamprimum Inſulas, in patriam ſcilicet, redeundi veniam obtinuit, ubi ei tamen haud diu tranquille verſari licuit. Ann. 1726. e Tornacenſis Diœceſis finibus egredi juſſus, in ſequenti anno Dunquercam relegatus, ann. tandem 1728. Mandatum Regio ſigillo obſignatum per quod e Regno pellebatur, accepit. Waterloopius has probationes e Dei manu non ſine ſingulari fide ſuſcepit. In Holandiam ſeceſſit, ſe Carthuſianis addidit, qui illuc ob eamdem cauſam confugerant, pietate & ſuavitate confratribus exemplo fuit, ibique in domo Schonaow die 25. Aprilis ann. 1731. cum ſanctitatis laude ſupremum diem obiit, Videri poteſt in hanc rem Volum. 3. (*Clamoris Fidei*), Cap. 24. Folio NN. Eccleſ. diei 2. Auguſti ann. 1731. & Libellus inſcriptus: *Varia Scripta ſuper negotio D. Parochi Carvin-Epinoi* 1715.

(*a*) Refertur Sententia hæc, Tom. III. Edit. Balleonianæ ad Monumentum Operum D. Van Eſpen.

XX. Conſultatio ſuper Indicis *Regula IV. Ann.* 1717.

XIV. Eſpenius in ſua viceſima Conſultatione quæſtionem expendit, an *Indicis* regula IV. recepta & promulgata fuerit in Belgio. Negantem partem invicte probat propoſita compendiaria ſolemnis examinis *Indicis* & Regularum, quæ eum comitantur, in Belgio, Philippo II. regnante, editi Hiſtoria. Hujus examinis is exitus fuit, ut in *Indice* multa tranſverſo calamo delerentur, multa corrigerentur. Expunctæ pariter fuere Regulæ ſex e decem Pii IV. juſſu additis, nec niſi ſecunda, quinta, ſeptima & octava ſervatæ ſunt. Opus hoc quod *Indicis expurgatorii* titulo prodiit, Edicto Philippi II. poſtrema Julii die ann. 1571. firmatum fuit (*b*) Oppoſitioni deinde e Cameracenſi ann. 1586. Concilio ductæ reſpondet Eſpenius, qui qui ſane reſponſum idem Synodo Gandavenſi ann. 1650. ſub celebri *Trieſtio* celebratæ adhibere potuiſſet, quod præſtitit Arnoldus in ſua 91. ad Steyaertium difficultate argumentum hoc ſuſe pertractans. Potuiſſet etiam addere per Trieſtii Mandatum a generali interdictione, ne Sacræ Litteræ vernacula lingua legantur, Novi Teſtamenti verſionem excipi, præſertim cum Animadverſiones eam comitantur. Occurrunt doctæ ſuper hac re diſcuſſiones in cenſura Sorbonicorum Doctorum centum contra Propoſitiones 35., ſuper quibus D. *de Montgaillard* Pontipolitanus Epiſcopus eorum judicium petierat, ſuperiore ſæculo ad finem vergente. Videri poteſt, quod ajunt peculiariter ſuper 2. 3. & 4. Propoſitionibus. Pertractaverat ipſe Van Eſpenius argumentum hoc in Supplemento ad Juris Corpus (Part. 1. Tit. XXII. Cap. 5.) & in Tractatu *de Promulg. Legum &c.* (Part. IV. Cap. II. §. 3.). At extat aliquid novi in Conſultatione quam exhibemus.

XXI. Conſultatio ſuper cujuſdam Abbatis Curialibus Juribus in Domeſticos Abbatiæ ſervitio addictos. Ann. 1718.

XV. In viceſima prima Conſultatione quæritur, an Abbas S. Throni Brugenſis, Ordinis Ciſtercienſis in Domeſticos in Abbatia degentes, ejuſque ſervitio addictos Curialibus Juribus frui deberet. Non afferebatur in favorem Parochi Eccleſiæ S. Mariæ intra Abbatiæ ſepta collocatæ niſi Parochi quoddam informe Scriptum quod in ejus propria cauſa probationi eſſe non poterat. Præſto erat Abbati ſupra omnem memoriam poſſeſſio, & præterea Parochi primitivi & Collatoris Eccleſiæ S. Mariæ titulus. Nullus dubitat Eſpenius Abbati, aut Sacerdoti quem ipſe Eccleſiæ in Abbatia ſitæ ſervitio addixerit, id juris tribuere, ut Sacramenta adminiſtret, Matrimoniales enuntiationes peragat, & reliqua Curialis munia quoad ibidem commorantes Domeſticos obeat.

XXII. Conſultatio ſuper ſuſpenſione D. Van Rooſt Plebani Cathedralis Eccleſiæ Mechlinienſis, ann. 1718.

XVI. Eſpeniana Conſultatio viceſima ſecunda in D. Van Rooſt, Cathedralis Mechlienſis Eccleſiæ Parochi (qui Plebanus ibidem nominatur) favorem eſt. D. Alſatiæ de Boſſu ejus Archiepiſcopus, tum Cardinalis, paſtoralem Octobris die 17. ann. 1718. Epiſtolam emiſerat, in qua titulo *Regulæ Fidei* Conſtitutionem *Unigenitus* inſigniebat, declarabatque ſe cum iis qui eam acceptare recuſabant, nullum amplius communionis vinculum ſervare velle. Juſſit deinde paſtorali huic Epiſtolæ ſuum omnem Clerum ſubſcribere. D. Van Rooſt gravibus rationum momentis adducebatur, ut ne hoc

(*c*) Contenditur Edictum hoc nec receptum unquam, nec a Supremis patriis Conſiliis in acta relatum fuiſſe, ſed ſolum turbarum tempore ab eo quod *Conſilium Cæcum* appellabatur; ac proinde non ſolum *Indicem* Romæ impreſſum, verum etiam *Indicem expurgatorium* in Belgio Legis loco eſſe non debere.

in

in capite, quod ejus plerique Confratres inierant, conſilium imitaretur; ſatis tamen habuit ſuam ex eo recuſationem repetere, quod adhuc ea cauſa apud Regium Bruxellenſe Conſilium penderet. Edoctus ſane Plebanus informe quoddam *Placitum*, e quo ſatis auctoritaria an. 1714. ſuppetere viſum fuerat, ut in Belgio Bulla *Unigenitus* indiceretur, illegitima tantum ratione impetratum fuiſſe, Regio Conſilio Libellum ſupplicem exhibuerat, illuſtrationes ſuper hac re poſtulans, ne forte ſuo Principi ejuſque Legibus obſtrictæ fidei deeſſet, qui Romanam Bullam ſine ejus approbatione reciperet. Supplex Libellus hic ad Archiepiſcopum remiſſus fuerat; & ex eo quidem tempore Præſul a Plebano tum Bullæ tum ſuæ paſtoralis Epiſtolæ acceptationem exegit; renuentemque, nulla Juris ſervata forma, ſuſpenſum ab omnibus functionibus, proviſionis in modum, declaratum voluit: *Interim* (Sententiæ verba ſunt) *eumdem D. Guillelmum Van Rooſt proviſionaliter ſuſpendimus a Divinis & Paſtoralibus functionibus, donec vel præfatam Bullam acceptaverit, vel reſponſione perſonali ejus viſa, aliter ordinaverimus.* Super hac ergo Sententia Van Eſpenius conſultus fuit. Ex certis indubitatiſque Juris principiis definiit ſuſpenſionem, vel una ſpectata agendi ratione, nullam & invalidam eſſe. Ejus deciſionem D. *Baumens* ejus Confrater, octo celebres Advocati Conſilii Brabantiæ, & alii quatuor Conſilii Flandriæ adoptarunt (*a*).

Cum interea Regium Conſilium nullam Van Rooſtio fidem faceret *Placitum* vere & legitime conceſſum fuiſſe ad Bullæ *Unigenitus* enuntiationem ann. 1714 a qua ſane re procul aberat (*b*), Plebano cumulata auctoritas præſto fuit, ut poſtulatam acceptationem denegare pergeret. Se tamen ad nova in eum acta Archiepiſcopus comparavit. Plebanus ejus Tribunal recuſavit, petiitque pro more a Bruxellenſi Internuntio, ut ex patriis Legibus Judices nominaret, qui recuſationis cauſis expenderent. Reſpuit ejus poſtulatum Internuntius, etſi illud omnino non concedere non poſſet. Contra hanc juſtitiæ denegationem, contraque Archiepiſcopi acta ſuas D. Van Rooſt querelas ad Regium Conſilium detulit, quod reſpondit e ſtylo patrio: *Servitium Suæ Majeſtati præſtitum fuiſſe, ut Mechlinienſis Archiepiſcopi proſecutiones cohiberentur.* Non obſtitit Decretum hoc, quin Archiepiſcopus ſctorum proſecutionem præciperet. D. Van Rooſt ſuas apud Regium Conſilium querelas ad novum quodque Præſulis in ſe facinus iteravit. Reſpondebat ſemper Conſilium per Scholia (per Arreſta ſcilicet ſuper Requiſitione), ſeu per Conſulta eidem Van Rooſt apprime faventia ad Provinciæ Præfectum miſſa (*c*). Omnia tamen Conſulta hæc effectu caruerunt, eaque connlventia uſus Archiepiſcopus eo tandem devenit, ut in D. Van Rooſt Auguſti die 20. ann. 1728. definitivam Sententiam pronuntiaret quæ eum Canonicatu & Parœcia privabat, *Hæreticumque & excommunicatum excommunicatione majori.* declarabat. Negotium hoc in *Monumentis ſuper negotio Bullæ* Unigenitus *in Belgio Auſtriaco, &c.* T. I. *p.* 121. *& ſeqq.* videri poteſt.

Unum hoc loco Judicium quod D. de *Tombeur*, Regii Bruxellis Conſiliarius de primis in Van Rooſt actis protulit, afferemus. Extat illud in ejus Monumento ann. 1721. ad Sabaudæ Principem Eugenium miſſo (*d*). Re paucis expoſita, necnon ſuſpenſionis in Van Rooſt pronuntiatæ cauſis, ſubdit D. de *Tombeur* eam uno Paſtoris hujus ad petitionem acceptationis Bullæ reſponſo niti, ſcilicet *ſe negotium hoc ad Regium Conſilium detuliſſe, & expectare, dum illud explicaretur. Mihi quidem hoc Plebani reſponſum ita ad prudentiæ & moderationis leges exactum videtur, ut ſuſpenſionis proinde infligendæ jus Archiepiſcopo nullum eſſet*, pergit D. de Tombeur; *& ægre excuſari poſſet, qui aliqua ratione obſervantiam Supremo Suæ Majeſtatis Conſilio debitam quod hoc negotium* ſibi ſumpſerat, violaſſet. Ita quidem Magiſtratus hic de ſuſpenſionis tantum ſententia; quid ſi de excommunicationis ann. 1728. Sententia locutus eſſet?

Novam deinde D. de Tombeur Internuntii quoad D. Van Rooſt injuſtitiam notat. Appellaverat Van Rooſt ab Archiepiſcopi Sententia ad Judices Synodales; tum, ut moris eſt, Judices poſtulaverat; hos Internuntius ei denegavit, *etſi per admiſſionis Literas eos concedere teneretur. Jam vero in ejuſmodi occaſionibus denegare judices*, proſequitur D. de Tombeur, *eſt juſtitiam denegare; quæ quidem aperta oppreſſio eſt, quam omnes divinæ & humanæ Leges, & peculiariter Leges noſtræ, privilegia noſtra, & jucundus ingreſſus prohibent.*

XXIV. Conſultatio in favorem D. de Bade, Parochi Moen, Diœceſis Tornacenſis. Ann. 1719.

XVII. Agemus de Conſultatione XXIII. in hujus Libri III. Art. II. num. VIII. Peſtilens fuit Mechlinienſis Archiepiſcopi exemplum. In nonnullis aliis Belgii Diœceſibus haud minus abs regulis deinceps habiti vexatique ſtrenui Eccleſiaſtici quibus Bulla Unigenitus acceptanda non videbatur. In Diœceſi potiſſimum Tornacenſi paſſim hoc in genere ad execrationem contra jus faſque ſævitum eſt. Epiſcopo (Comite de *Lowenſtein*) abſente, concreditum Regimen erat Magnis Vicariis ambitioſis, accuſatiſque, qui falſam de Bulla ſollicitudinem præſeferentes ſtuderent ad primarias Eccleſiaſticas Dignitates ſibi viam ſternere. In Waterloopiam quid actum, jam vidimus. Joſeph *de Bade Parochus Moen*, vici in hujus Diœceſeos portione quæ Auſtriacæ Familiæ dominationi ſubeſt, altera hictæ hujus ſollicitudinis victima fuit. Appellaverat a Bulla *Unigenitus* una cum aliis ejuſdem Diœceſis Eccleſiaſticis bene multis ad futurum generale Concilium; qui ſcilicet omnes Præſulis *de la Salle* ſui quondam Epiſcopi, aliorumque complurium per Galliam Epiſcoporum appellationi adhærebant. Ergo D. *de Bade* ad Tornacenſem Vicariatum (ita nuncupatur in ea Regione Conſilium quod ex Magnis Vicariis Diœceſeos adminiſtrationi præpoſitis conſtat) accitus fuit; quam ea ipſa die qua comparare debebat; (Novembris die 28. ann. 1719.) idem Vicariatus *ab omnibus paſtoralibus functionibus ſanctorumque Ordinum exercitatione interdixit*; Tribunal novum cui contentioſæ Iuriſdictionis exercendæ nullum jus erat, & quod eam tamen in Parochum hunc exercuit, quin vel unam ſervaret e formis quibus ordinaria omnia Tribunalia ſummo jure adſtricta ſunt. Monſtroſa nimirum hæc agendi ratio Conſultationis argumentum fuit, quam in favorem D. *de Bade*, die 9. menſis Decembris ejuſdem anni 1719. edidit Eſpenius, una cum aliis duobus e ſuis Confratribus.

Ita primum omnium D. *de Bade* Conſultatione hac uſus eſt, ut eam Regio Bruxellenſi Conſilio exhiberet, addito Libello ſupplici in quo jus petebat contra Tornacenſis Vicariatus Sententiam, quippe quæ non ſolum omnibus procedendi regulis adverſaretur, ſed ſupremam etiam auctoritatem impeteret, ſine cujus concurſu publicum in Ditione Tribunal, cujuſmodi novus Tornacenſis Vicariatus erat, cum contentioſæ Juriſdictionis uſu, inſtitui non poterat. Auſum hoc a Regimine non ea qua par erat, ſeveritate repreſſum fuit; nec data opera, ut D. *de Bade* libere in ſuarum functionum exercitatione perſiſteret; at cohibita ſaltem acta quæ in eum inchoata fuerant; cumque ann. 1724. perſecutiones refricari libuiſſet, eas idem Conſilium ſtitit iterum, & Joſepho *de Bade* ad vitæ finem uſque Beneficii titulum ejuſque reddituum fruitionem ſervavit. Ad-

(*a*) Conſultatio hæc ſtatim impreſſa fuit.
(*b*) Videri poſſunt ſuper hac re Monumenta ad B. *Unigenitus* in Belgio Auſtriaco &c. ſpectantia. *Part. I. Art. II.*
(*c*) Conſulta hæc edita die 9. Nov. ann. 1711. Junii 13. 1720. Jan. 22. 1721. & Julii 20. 1728.
(*d*) Mon. Hiſt. ſuper negotio B. *Unigenitus* in Belgio Auſtriaco &c. *Tom. III. pag.* 477. *& ſeqq.*

dita ſunt Conſultationi Van Eſpenii Libellus ſupplex D. *de Bade*, & Decretum Conſilii Status diei 26. Auguſti ann. 1724.

Supremum pariter Flandriæ Conſilium Parocho de Moen ann. 1721. faverat, injurioſos ſermones reprimens quos ejus tum Deſerviens tum Vicarius in eum per ipſius propriam Parœciam diſſeminabant. Et per Decretum diei 3. Octobris accommodavit Conſtitutionis Arreſtum per quod die 20. Septembris ejuſdem anni editum interdixerat, ne quis *Paſtorum ſuorum doctrinæ, prætexens dictam Conſtitutionem* (Unigenitus), *aut aliter, obloqueretur, iiſve Janſeniſtarum odioſum nomen, Bullæ S. S. Innocentii XII. die 24. Novembris ann.* 1696. *datæ contrarium affingeret, iiſdemve, quod pejus, hæreſeos, ſchiſmatis, aut ſimilem notam inureret, quamdiu tales a legitimis Superioribus declarati non eſſent, eamve ob cauſam depoſiti ab animarum cura &c.* Ita quidem Flandriæ Conſilium de Parochis a Bulla *Unigenitus* ad futurum Concilium Appellantibus loquebatur.

Joſeph *de Bade* non unus e Tornacenſis Diœceſis Paſtoribus fuit, cujus defenſionem Eſpenius contra injuſta & præpoſtera Eccleſiaſticorum Superiorum acta ſuſciperet. Una cum D. *Bauwens*, in favorem D. de *Sentis* Parochi *Lezennii*, Junii die 4. ann. 1720. novæ Conſultationi ſubſcripſit, quam biduo poſt Supremi Brabantiæ Conſilii celebres novem Advocati adoptarunt. In hac Conſultatione probantur tria; 1. nullitas Sententiæ Interdicti contra D. *de Sentis* cujus unum & unicum crimen erat ejus ad Bullam *Unigenitus* oppoſitio; 2. legitimitas ejus recurſus ad ſupremam auctoritatem & ad ejus Tribunalia, ut in ſuarum functionum poſſeſſione contra Sententiam notorie nullam ſervaretur; 3. cum ab Epiſcopo in loci Seminarium mitti, qui extero Principi ſuberat, non potuiſſe. Extat Conſultatio hæc in *Appendice* Tractatus D. Van Eſpen *de Recurſu ad Principem* ſub Littera I.

Inſerta eſt eidem *Appendici*, ad litteram C. altera Van Eſpenii Conſultatio diei 16. Julii ann. 1721. a tribus aliis Juris Doctoribus ejus Confratribus adoptata. Ea porro in D. *Marecaux* Parochi *Moucronii*, in eadem Tornacenſi Diœceſi, favorem eſt. Agebatur de Miſſione quam Jeſuitæ in ejus Parœcia peragere, invito ipſo, volebant, ut Schiſmatis & furoris pruriginem quoad Bullam *Unigenitus* ibidem incenderent, quæ jam graves perturbationes in proximis vicis pluribus excitaverat. In ea ſtatuit Eſpenius Parochum, præſertim ſi ſua omnia munia obire velit & poſſit ipſe per ſe, ab Epiſcopo adigi non poſſe, ut Miſſionarios in ſuam Parœciam recipiat; 2. ſi Parochum Epiſcopus ad id adigere velit cenſuras minitans, eidem licere ſuum ad Principem & ad ejus Tribunalia confugere, petendi cauſa, ut ſua ſibi jura ſerventur. Huic definitioni præſidio erant Flandrici Conſilii Decreta tria (quæ ad Conſultationis calcem exiſtunt), & ejuſdem Tribunalis ad horum trium Decretorum purgationem Epiſtola. Videri poteſt Epiſtola hæc in *Monumentis ſuper negotio Bullæ* Unigenitus *in Belgio Auſtriaco*, Tom. I. pag. 540. Occurrunt in eodem Opere diſtinctim expoſita acta præcipua negotiorum trium (Parochorum *Moenii*, *Lezennii*, & *Moucronii*) quæ Eſpenianis Conſultationibus tribus quas exhibuimus, occaſionem præbuerunt.

De his Tornacenſis Diœceſis turbis loquitur D. *de Tombeur* in ſuo celebri Monumento ann. 1721. ad Sabaudiæ Principem Eugenium miſſo (num. XXVIII.) Eas ait ejuſmodi eſſe, ut *vix credi* poſſent, niſi juridice probarentur. Earum profert exempla plura; nos id unum afferemus quod dici ſuper D. *de Bade Moenii* Parocho; “ Paſtor *de Bade* prope Contracum, inquit, ex optimis in eadem Tornacenſi Diœceſi, a ſuis omnibus paſtoralibus functionibus ob eamdem cauſam (quod nempe D. *de la Salle* ſui quondam Epiſcopi Appellationi adhæſiſſet) interdictus fuit; & ad contemptum riſumque traductum eſt, quicquid afferre potuit contra Bullæ auctoritatem quæ *Placito* munitis non erat, quæque intolerandas clauſulas continebat, Excommunicationis etiam minis impetitus fuerat, niſi Bullam intra ſtatum tempus acceptaſſet (*a*).

Conſultationes XXV. & XXVI. ſuper Epiſcoporum, &c. Sede vacante, Capitulorum poteſtate Diſpenſationes concedendi. Ann. 1719.

XVIII. Redigimus ad eumdem titulum duas Van Eſpenii ſuper eodem argumento Conſultationes, tametſi inter eas annorum aliquot intervallum interſit. Id in iis quæritur, an Epiſcopi, ſeu Capitula quæ, Sede vacante, eorum Juriſdictionem exercent, Matrimonii diſpenſationes aliaſque Summo Pontifici reſervatas concedere poſſint, cum a Papa obtineri non poſſunt niſi ſub injuſtis conditionibus quibus aſſentiri non licet. In hac nimirum ſpecie, poſt D. Coddii Archiepiſcopi Ultrajectenſis ann. 1702. Interdictum, Hollandiæ Catholica Eccleſia verſabatur. Romana Curia per hunc actum primum miſere obſtricta, omnem deinde gratiam omnemque juſtitiam iis denegaverat, qui ex ejus Eccleſiæ ſeu Clero ſeu populo legitimum validumque ejuſmodi Interdictum profiteri, injuſtiſque mandatis illud conſecutis ſe ſubdere non poterant. Hinc orta quæſtio, an, cum erat ob caſus Papæ reſervatos legitimæ diſpenſationi locus, Capitulum aut Epiſcopi qui deinceps eam Eccleſiam adminiſtrarunt, eas concedendi poteſtate gauderent; admodum ſane Roma ab audiendis poſtulatis aliena, quæ in ejuſmodi caſibus exhiberi potuiſſent. Edita fuit Conſultatio prima, Ultrajectenſi Sede vacante; quo potiſſimum tempore, haud nobis conſtat; D. *Ooſterlingii* teſtimonium quod eam comitatur, id unum probat, Octobri menſe ann. 1720. priorem eſſe. Altera ad D. *Barchman* Ultrajectenſem Archiepiſcopum menſe Octobri ann. 1725. miſſa fuit. Occurrunt in his monumentis duobus vera ſuper Diſpenſationum negotio principia, & pura S. Cypriani effata ſuper Epiſcopalis auctoritatis amplitudine, Chriſti Domini tantum inſtitutione ſpectata.

Conſultationi ſecundæ ſimilem deciſionem menſe Majo ann. 1718 a D. Laurentio Franciſco *Bourſier* Doctore Sorbonico editam addidimus *Appendicis* loco. Monumentum conſulendum pro certo ponebat Papam, eum perficere vellet, ut Decretum quod Libertates noſtras afficiebat, in Regno reciperetur, conſilium initurum, ut nullam amplius diſpenſationem pro Epiſcoporum Diœceſi concederet, qui Decretum illud ſuſcipere renuiſſent, omneſque ſupplicationes quæ ex iiſdem Diœceſibus exiſterent, rejecturum. Quærebatur, an cum Papæ proinde recuſatio certo innoteſceret, Epiſcopus matrimonii, itemque votorum diſpenſationes concedere poſſet, quibus in caſibus Romam confugi conſuevit. Affirmans Burſerii, mixumque principiis iiſdem quibus Eſpenii reſponſum eſt, cui propterea illud addimus, quæ ſane principia ex optimis fontibus, & nominatim e Van Eſpenii ipſius Operibus quæ Burſerius laudare non negligit, petita ſunt. Ad Conſultationis tamen calcem animadvertitur, cum Matrimonium non modo Sacramentum, ſed etiam civilis Contractus ſit, quem civilia effecta conſequuntur, e re fore videri, ut Partes tum Papæ recuſationem, tum neceſſitatem in qua verſantur, ut ſibi a ſuo Diœceſanum Epiſcopum conſulant, Parlamento ſignificent.

XXVII. Conſultatio ſuper Probatione ad nova in Ordine minus auſtero Profeſſionis validitatem neceſſaria. Ann. 1721.

XIX. Diſcutit Eſpenius in Conſultatione XXVII. Februarii die 28. ann. 1721. data, & ab aliis quatuor in

(*a*) Vide Monumenta ſuper negotio Bullæ *Unigenitus &c.* Tom. 3. pag. 505.

Jure

Digitized by Google

Jure Doctoribus adoptata validitatem novæ Profeſſionis Religioſi qui in Ordine minus auſtero jam vota ediderat. Oſtendit ſecundam hanc profeſſionem, etſi poſt quinque tantum aut ſex probationis menſes peracta fuerit, non minus validam eſſe, quia regula quæ Novitiatus annum requirit, eos tantum ſpectat, qui primum s communi ſocietate ad Monaſterium gradum faciunt. Occurrunt in hoc monumento graves appoſitæque ſuper hoc argumento diſquiſitiones.

De Conſultatione XXVIII. quæ Oratorii Patrem *Zegerum* ſpectat, nihil hoc loco. Quod nobis de ea dicendum, in Articulum reſervamus, in quo continuata oratione, quicquid hanc Congregationem afficit, pertractabimus. (Infra Art. II. n. VII.)

Van Eſpenii Conſultationes ſuper Statutis Facultatis Artium Lovanii &c. Ann. 1721.

XX. Van Eſpenii Conſultationes tres, ad NN. XXIX. XXX. & XXXI. copulatæ de quibus in hoc Articulo dicturi ſumus, eo gaudent privilegio, quod non modo vix editæ a pluribus aliis Doctoribus Juriſque conſultis magni nominis adoptatæ, verum etiam digne fuere, quibus Supremi Brabantiæ Conſilii Decreta expreſſis verbis auctoritatem adderent, quaſque Tribunal hoc Regio Bruxellenſi Conſilio exhiberet. Eædem non minoris momenti ſunt ob eventa quæ Van Eſpanio eas edendi occaſionem præbuerunt. Eo nimirum tempore Lovanienſis Univerſitatis hoſtes id aſſecuti, ut validam in Artium Facultate factionem conflarent, nullum non lapidem movebant, ut eam ibidem dominantem redderent, & quicquid reliqui Nembrorum erat quibus ineſſet veteris doctrinæ rectæque diſciplinæ in Univerſitate ſervandæ ſtudium, opprimerent.

Decanatus Domini *Van Dyck* peculiariter per hæc non unius generis auſa inſignis evaſerat. Rationes quibus is uſus eſt, ut Bullam *Unigenitus* illic induceret, ibique ſervaret, alibi (*a*) videri poſſunt. Poſtremum ſcilicet conſilium hoc animo verſans, D. *de Clerq* Præſidem Collegii Montium, & D. *Bertonville* Vice Parochum S. Petri Lovanii in ejus Facultatis Conſilium per ejuſdem Statutorum contemptum induxit. Cum eo ventum eſt, ut hujus Decanatus Acta probarentur, duæ Nationum quatuor quæ Artium Facultatem conſtituunt, in eam ſententiam deſcendere non potuerunt, ſuis ut ſuffragiis eadem firmarent; cumque res inibi, eſſet, ut, earum reclamatione nihil obſtante, Acta ipſa Regiſtris inſcriberentur, ſuas eæ quereras ad Supremum Brabantiæ Conſilium detulerunt. Haud neglexere ſuper hominum duorum intruſione de quibus modo diximus, inſiſtere. Deducta fuit cauſæ proſecutio *ad uſque replicam incluſive*, quæ vernacula locutio eſt. At D. *Van Dyck* haud ſe *duplicando* parem ſentiens, & vincendæ litis abjecta ſpe, ſatis arte valuit, ut a Marchione *de Priè*, clauſas, die 2. Decembris ann. 1719. datas Litteras obtineret, quæ Conſilio mandabant, ut ab actis omnibus ſuperſederet, quoad Regimen, *viſa ejus opinione ſuper Internuntii Requiſitione, aliter ſtatuiſſet.* Hæ Litteræ Marchioni *de Priè* ſurreptæ, fuerant ex Abbatis *Santini* Bruxellenſis Internuntii Requiſitione, in qua Brabantiæ Conſilium incompetens eſſe aſſerebat, ut hac de materie cognoſceret.

Brabantiæ Conſilium Novembris die 29. ſequentis anni 1720. Opinionem (*b*) quam clauſæ Litteræ petebant, exhibuit. In ea cumulate falſa & perniciosa Internuntii placita confutabat. Una ſupererat huic Tribunali reddenda libertas, ut ſuper querelis in Decanatus D. Van Dyck Acta propoſitis tandem definitive ſtatueret. At id eſt aſſecuta calliditas, ut ea juſtitiæ proſecutionis intermiſſio protraheretur, atque ita libertas ad nova molimina quæreretur. De vacantibus in Conſilio Facultatis Artium replendis ſedibus agebatur, turbarumque Auctores votorum pluralitatem ad eas pro ſua ipſorum libidine implendas ſibi polliceri non poterant, ſi Membra duo, ſub Decanatu D. Van Dyck, illegitime intruſa ſuis ſedibus privarentur. Erat ergo neceſſe litis judicium ſuſpendi, ut interim uſui eſſet Intruſorum ſuffragium. Et ſane D. *Coedyck*, Succeſſor D. *Van Dyck* in Decani Sede, primum omnium ambos Nationum duarum Deputatos nominavit, quæ Decanatus D. *Van Dyck* Acta approbaverant; deinde ad diem 5. Januarii ann. 1720. quæ Dominica erat, ordinarium Cœtum indixit, cum ex uſu ad Sabbatum annuntiandus eſſet; & id egit, Nationum Deputatis tantum ita ſentientibus, quin exquireret, ut par erat, quid Facultatis Corpori videretur. Id conſilii feliciter diſjectum fuit. D. *Taſſaert*, in Artium Facultate ſenior, eumque ſecuti Nationum Flandricæ & Hollandicæ Procuratores, & ejuſdem Corporis alii complures, oblata ſtatim Supremo Brabantiæ Conſilio nova Requiſitione, obtinuere die 24. Decembris ann. 1720. Decretum in hæc verba. "Relatione facta Conſilio, ad Fiſcalis „ Officii interventum, Curia addit hanc (Requiſitio- „ nem) inchoatam per Requiſionem diei 32. Maji ann, „ 1719. quam Parti communicatam vult ut ibidem „ intra dies octo a communicatione dicat; interdicens „ interim Parti, ne quid amplius attentet, quoad Sua „ Excellentia (Marchio *de Priè*) diſpoſuerit ſuper hujus „ Conſilii Conſultatione (diei 29. Novembris) editæ „ ſuper interdictione cujus in ea mentio.

Non impedit Decretum hoc, quominus D. *Coedyck* die indicata Cœtum haberet. At tantum abfuit, ut electionem in deliberatione poneret, ipſiuſve electionis remiſſionem in aliam diem deciſioni Conſilii Facultatis ſubderet, ut potius ſtatim Cœtum ſolveret, ex una Intruſorum duorum ſententia, eodemque temporis momento recederet. Hanc Agendi rationem tueri contendit ex Regiminis & Internuntii mandatis quæ non oſtendebat, quæque ajebat eſſe Decreto Conſilii contraria; videlicet antequam ad ſedium vacantium nominationem procederet, ſibi licere per tempus voluit novas a Marchione *de Priè* Litteras obtinere, quæ Decretum hoc abrogarent, duoſque Intruſos ſervarent, ut per eorum vocem novos viros duos, prout ſibi placuiſſet, eligere poſſet. Contra indignam ſeſſionem hanc, ſenior e Cœtu, ad requiſitionem ceterorum Membrorum Conſilii Facultatis, Cœtum ipſum perſecutus eſt e Statutis; Cœtuſque poſt conſueta procemia, D. *Reymenant*, Sub Regentem *Fauconis* admiſit ad unam e ſedibus in Facultatis Conſilio vacantibus, pro indubitato jure quo ad id pollebat.

Electio hæc, ex eaque orta lis primæ Conſultationum trium Van Eſpenii de quibus diximus, locum præbuit. Data eſt Januarii die 7. ann. 1721. In ea per Facultatis Statuta & uſus, perque generales regulas ad Univerſitatis regimen ſpectantes oſtendit, Decano *Coedyck* nil juris fuiſſe, ut ordinarium diei 5. Januarii Cœtum ſolveret, in aliamve diem remitteret, abſque conſenſu Corporis; 2. cum Decanus hic & ſub Decanus e Cœtu receſſiſſent, Seniorem in Facultate eo jure polleret, ut Cœtum ipſum proſequeretur; 3. Huic non intermiſſo Cœtui jus fuiſſe, ut D. *Reymenant* ſupplicationem reciperet, eumque ad Facultatis Conſilium admitteret. Conſultationem hanc approbarunt alii Juris Doctores & Profeſſores duo, & Advocati decem Parlamenti Mechlinienſis, ſeu Supremi Brabantiæ Conſilii. Eam D. *Reymenant* annexuit Requiſitioni quam huic Conſilio obtulit, ut nova ſibi ſedes ſervaretur. Decreta fuit requiſitio, & Requirens ſervatæ poſſeſſionis Decretum obtinuit.

Cum tamen adhuc aliæ ſupereſſent in Facultatis Conſilio replendæ ſedes, in eaſque Decanus ſuæ factionis homines inducere vellet, ad novam Internuntii *Santini* Requiſitionem, ultramontanis ut primam principiis &

(*a*) Monum. Hiſt. ſuper negotio Bullæ *Unigenitus* in Belgio Auſtriaco Tom. I. Part. II. Art. I. VI. & VII.

(*b*) Ibidem pag. 253.

factis omnino falſis infartam (*a*), novas a Marchione *de Prié* clauſas Litteras Januarii die 12. ann. 1721. datas obtinuit, quæ inter alia enuntiabant Decretum Conſilii Brabantiæ diei 24. Decembris præcedentis, *non poſſe ſpectare admiſſionem DD. Clercq. & Bretonville.* Habitus eſt igitur novus Cœtus ad Januarii diem 21. indicatus, ad quem Intruſi hi duo appellati admiſſique fuerunt. Siſtere ſe viri quatuor, ut ſedes in Conſilio vacantes replerent, DD. *Van Kiel* & *Gybels* ex una parte, & D. D. Petrus Joannes *Soeteſtè* Syntaxis Profeſſor, & Nicolaus *d'Oſſogne* ſub Regens ex alia, uterque e S. Trinitatis Collegio quod unum ex Humanitatibus Corpori Facultatis Artium additum eſt. Hi poſteriores duo ſuam jampridem operam in S. Trinitatis Collegio non ſine communi plauſu navabant. Jam vero hujus Collegii Regentes & Profeſſores eo privilegio fruebantur, ut in Conſilium Facultatis Artium admitterentur præ ceteris qui, ut D. D. *Van Kiel* & *Gybels*, nec Regentes nec Profeſſores eſſent in uno e quatuor Facultatis Collegiis, inauditumque erat recuſatum fuiſſe Collegii S. Trinitatis Regentes & Profeſſores admitti, qui quidem eas ſedes peterent, hujuſque tantum generis homines concurrentes haberent. Decanus tamen ejuſque Conſortes duo in eorum præjudicium D. D. *Van Kielium* & *Gybelium* admiſerunt; & ſolum D. *Taſſaert* ejuſque Adjuncti alios duos pro merito habuerunt.

Nova hæc nominatio litigii tertii argumentum fuit, quod locum præbuit ſecundæ Conſultationi Van Eſpenii, quam ex ejus Confratribus duo, duo, & Conſilii Brabantiæ Advocati undecim adoptarunt. Data eſt die 30. Januarii ann. 1721. Occurrit in ea diſcuſſio hiſtorica eademque ad magnam curioſitatem compoſita inſtitutionis Facultatis Artium, primæ fundationis ejus præcipuorum Collegiorum quatuor (*b*), peculiarium privilegiorum quibus eam Summi Pontifices & Principes frui voluerunt, ac denique Studiorum ſeparationis quæ ann. 1658. ita ſtatuta fuit, ut Philoſophiæ quidem Studia veteribus Facultatis Collegiis quatuor reſervarentur, litteraria vero Studia, *Humanitatum* nomine deſignata, tum quidem ad novum Sanctiſſimæ Trinitatis Collegium deducerentur. In hoc uno poſtremo imbuitur humanioribus Litteris Juventus omnis, quæ Univerſitatis partem conſtituit, ejuſque privilegiis fruitur. Id hujus Collegii fundationi peculiare & animadverſione dignum eſt, quod eo præcipue ſpectavit, ut impediret, ne Jeſuitæ ſimile Collegium Lovanii inſtituerent, quod jampridem, & perquam ſolicite moliebantur. Præſto iis erat tunc temporis ſpecioſus titulos e ſtatu ductus, ad quem humaniorum Litterarum Studia in Facultatis Artium veteribus quatuor Collegiis devenerant. Fuerant Collegiis his in ipſa inſtitutione Profeſſores per Claſſes omnes ad Philoſophiam uſque, & hanc ipſam. At eas temporum calamitas funditus everterat in Collegiis tribus, in quibus uni Philoſophiæ ſubſiſtere licuerat. Quod ſtudiorum in quarto (*Porcienſi* nempe) & in aliquibus aliis, Univerſitati non aggregatis, ut Gandavenſi, ſervatum erat, id ipſum a priſtino ſplendore non parum exciderat; ac proinde timendum eſſet, ne ea rerum ratio Principem adduceret, ut tandem Jeſuitarum diuturnis acerrimiſque ad publicum Lovanii Collegium obtinendum ſolicitationibus cederet. Tum vero Univerſitas ſuam omnem ſolicitudinem excitavit, utque iis anſa quam intentabant, adimeretur, ejus præcipua Membra ad ſumptus ob novi Collegii conſtructionem & dotationem neceſſarios liberaliter contulerunt. Illud ergo ex condicto cum patriis Ordinibus, nec ſine omnium bonorum plauſu inſtitutum fuit; quin ulli prorſus impenſæ ſeu quoad ædium amplitudinem & ſoliditatem, ſeu quoad Magiſtrorum certam tutamque ſuſtentationem parceretur. Eo deductæ fundationes ſeu burſæ plures Profeſſoribus & Studentibus Humanitatum addictæ; novæque additæ. Celebris D. *Van Viane* fuit eorum unus, qui ſe hac occaſione inſignierunt. Novi hujus Collegii fundatio, quod Litterarium Sanctæ Trinitatis Collegium appellatur, prima renovationis & ejuſdem reformationis origo eſt, quæ in Lovanii Univerſitate medio circiter ſuperiore ſæculo contigit. Inſignis meriti viris demandatum fuit inſtituendæ educandæque juventutis grave munus, atque in Regione deinceps Alumni, qui ibidem alti edoctique fuerant, ab iis diſtincti fuere, qui ſtudiorum ſuorum curriculum alibi confecerant. Parentes, quibus aliquid eſſet ſolicitudinis, ſuis ut filiis idoneam æducationem conquirerent, eos ad hoc unum Collegium mittebant. Suos ibidem Alumnos fere centenos Claſſes ſingulæ numerabant. Erat Rhetorice frequentiſſima ceterarum; ad hanc claſſem celebrata Magiſtrorum, qui eidem præerant, ingenii virtutiſque præſtantia magnam Studentium multitudinem trahebat, poſtremis potiſſimum anni menſibus, quibus ibidem moralis doctrinæ compendium tradebatur. Collegium hoc ad tempus uſque quo de loquimur, ſuum omnem ſplendorem ſervaverat; & hac ipſa de cauſa Univerſitatis hoſtes nihil non moliebantur, ut ejus Profeſſores ſuis veteribus privilegiis ſpoliarent, eoque in primis quod iis præ ceteris jus afferebat, ut in Facultatis Conſilium admitterentur. Contra vero quicumque in Univerſitate eminebant, ob eamdem cauſam ſe hujus Collegii Profeſſoribus addiderunt. Nihil ergo aliud egit Eſpenius, quam communi bonorum ſtudio obſecutus eſt, dum ad eorum jura ſervanda ſuam operam contulit, quæ ſane inutilis non fuiſſet, niſi bonorum operum hoſtes per ſolemne perfugium, per facti vias ſcilicet, juſtitiæ curſum intermittendum curaſſent.

Poſtulantes duo contra jus faſque ſuo jure privati, ad Supremum Brabantiæ Conſilium, decimo poſt excluſionem die, Januarii 31. confugerunt, ſuoque Libello ſupplici Eſpenianam Conſultationem quam magnus aliorum inſignium Juriſconſultorum numerus adoptaverat, addiderunt. Ea Conſilio tam ſolida viſa eſt, ut eo ipſo momento temporis abſolutæ poſſeſſionis Decretum in eorum favorem ederet. At novum ſubſidium Decano & ejus adjunctis expreſſa juſſa attulerunt. Internuntius *Santini* per novas Requiſitiones Marchioni de Prié ſignificavit Brabantiæ Conſilium in Juriſdictionem Rectoris Univerſitatis falcem immittere; non hic agi de *Poſſeſſorii cauſa* (quamvis id rotundis verbis in editis Scriptis Decanus aliique quorum intererat, faſſi eſſent) & id negotii ad Rectoris Tribunal remitti oportere. His falſo propoſitis, a Marchione clauſas Litteras quinque, diebus 22. Martii, 13. Junii, 9. Julii, 4. & 17. Septembris obtinuit, ut Decreta, quibus Conſilium poſſeſſionem adjudicaverat, ſuſpenderentur, quæque Decanus & ipſe molitierant, firmarentur. Ad harum Litterarum poſtremam (diei 17 Septembris) Brabantiæ Conſilium per graviſſimam Conſultationem reſpondit, in qua ſua jura & acta contra Internuntii perniciosa placita & aleæ plena auſa purgabat, injuriamque exponebat, quam ſuprema auctoritas apud ipſum depoſita per ejuſmodi juſſa ſubierat. Hoc diei 2. Octobris ann. 1721. Conſultum (*c*) ſecuta eſt Expoſitio & Requiſitio Regentis Collegii Trinitatis, nixa Conſultatione tertia Van Eſpenii, die 24. Octobris data, & a DD. *Brauwens* & *Brenard* ejus Confratribus adoptata. Probabatur ibidem agi in hoc negotio de *poſſeſſorii* cauſa, & ejuſmodi rerum cognitionem dubio procul ad Brabantiæ Conſilium ſpectare. Requiſitio hæc cum Expoſitione & Conſultatione exhibita fuit Regio Conſilio die 15. Novembris ann. 1721.

(*a*) In ea dicebatur inter falſitates alias Brabantiæ Conſilium nondum opinionem die 2. Dec. ann. 1719. poſtulatam protuliſſe, tametſi expedita fuiſſet menſe Nov. ann. 1720.

(*b*) Vetera hæc Collegia quatuor ſunt *du Lis*, *du Porc*, *du Château*, & *du Faucon*.

(*c*) Occurret illud infra Van Eſpenii Conſultationes, iu quibus verſamur.

At

Digitized by Google

At quæ primum officis ſeu potios technæ Bruxellenſe Regimen devinxerant, omnia conſilia hæc inutilia reddiderunt, Marchio Priæus per novas Litteras diei 5. Februarii ann. 1722. ſuper iterata Requiſitione Facultatis Artium rurſus declaravit cauſam de qua agebatur, *ad Brabantiæ Conſilium non pertinere, quippe, quæ*, ajebat, *tamquam poſſeſſoria materies ſpectari non poterat*; & actionem Partium intentari non debere niſi *apud Rectoris Tribunal*. S. Trinitatis Profeſſores, 8. Novembris die ejuſdem anni exhibita Requiſitione, Brabantiæ Conſilio nova hæc juſſa ſignificarunt. Requiſitioni huic additum erat ſolidum Monumentum, in quo deducebantur momenta rationum, quæ fucum Marchioni Priæo factum in honoris & auctoritatis Regalium Tribunalium, quibus præſidio eſſe debebat, juſtitiæ Partibus debitæ, præcipui neceſſariique boni Univerſitatis Lovanii, publicæ denique pacis & tranquillitatis præjudicium probabant. At contra pervicaciam & auctoritatis vim quid evidentia & ratio poſſunt? His poſtremis querimoniis haud plus quam ſuperioribus momenti fuit, atque ita Facultatis hoſtes eo pervenerunt, ut io ejus Conſilium contra omnem regulam omnemque juſtitiam homines inducerent, quibus haud quicquam aliud meriti erat, quam ut iis mancipati eſſent, ab eoque per facti abſolutæque auctoritatis vias eos arcerent, qui maxime, ſi quis alius, ejus veterem exiſtimationem tueri poterant.

In D. Leydecker *favorem Conſultatio, contra ſuſpenſionem* a Divinis *a Magnis Vicariis Mechlinienſibus ann. 1722. pronuntiatam.*

XXI. Eſpenianæ XXXII. XXXIII & XXXIV. Conſultationes in D. I. Ch. *Leydecker* Capellani & Vice Paſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis favorem ſunt. Rationem reddidimus (ſupra, Num. XVI.) ſuſpenſionis Novembri menſe ann. 1718. in D. *Van Rooſt*, ejuſdem Eccleſiæ Plebanum ſeu Parochum pronuntiatæ non alia de cauſa, quam quia Conſtitutionem *Unigenitus*, & Mechlinienſis Archiepiſcopi paſtoralem Epiſtolam ſuperioris Octobris die 17. emiſſam acceptare diſtulerat, quoad Regium Conſilium ſuper Libello ſupplici pronuntiaſſet, quem eidem obtulerat, ut certius fieret, an ejus Bullæ promulgatio cum Supremo *Placito* facta eſſet. Regiminis in hanc expedita Mandata infirmiora fuere, quam ut hujus primi facinoris conſecutiones ſiſterent. Nominavit Archiepiſcopus paulo poſt D. *Bruſſelerſium* qui in *Van Rooſtii* locum et Parœciæ deſerviret; tantumque poteſtatis eidem contulit, ut D. *Leydeckerum* prohibitum vellet ullam in ea Eccleſia, *invito ac renitente Deſervitore*, Vice Paſtoralem functionem obire.

Vice-paſtoratus in Belgio non ut ſimplices Vicariatus in Gallia ſunt. Spectatur vulgo Vice Paſtor ab idoneis Canoniſtis, tamquam Beneficiarius in titulum, qui deturbari ſede non poteſt, quin in eum juridice procedatur, præſertim cum Vice paſtoratus alicui Capellæ, ut in caſu *Leydeckeri* de quo agitur, addicta eſt. Ei tamen Archiepiſcopus Mechlinienſis menſe Januario ann. 1721. auſus eſt arbitrario prædicandi & confeſſiones audiendi facultates adimere; & Capitulum Metropolitanum nulla interjecta mora alium Vice paſtorem in ejus locum ſuffecit. Unum *Leydeckeri* crimen erat, quod noluiſſet id ſibi ſumeret, ut omnibus e Parœcia Eccleſiaſticis aut Laicis Sacramenta ad mortem negaret, quos, ajebant, compertum erat, Bullam *Unigenitus ut Fidei Regulam* recipere nolle. Quamvis *Leydeckero* jus eſſet de Interdicto conquerendi quod deſtitutionem æquabat, ſatis habuit Capituli conſilium agere quod alium Vice-paſtorem in ejus locum induxerat. Exhibuit Magno Mechlinienſi Capitulo auſum hoc, tamquam facti turbationem in Beneficii poſſeſſione, qua pacifica fruebatur ex annis ſex, ejuſque ſervatæ Litteras eodem anno, Aprilis die 4. per Arreſtum contradictorium obtinuit, quod, auditis Metropolitani Capituli defenſionibus, ex Regii Fiſcalis opinione pronuntiatum fuit.

D. *de Tombeur* in Regio Conſilio Bruxellenſi Conſiliarius id auſi retulit inter injurias, de quibus hoc ipſo anno 1721. querelas ſuas ad Principem Eugenium Provinciæ Gubernatorem detulit: “ Quod etiam (inquit „ in ſui Monumenti num. XXII.) (*a*) *D. Leydecker*, „ Vicario ſeu Vice paſtori Metropolitanæ ejuſdem Ec„ cleſiæ contigit, magis præter ordinem præterque „ rationem eſt. Quin enim in eum prætexeretur id „ cauſæ, quod Bullam non acceptaret, id unum ex„ probratum eidem fuit, quod acceptationis conſecu„ tiones non æque produceret, atque iſtis ſollicitis Con„ ſtitutionariis in votis erat, nolens ei ſe legi ſubdere, „ ut Eccleſiaſticis ſeu Laicis morti proximis Sacramen„ ta negaret, quos conſtabat Bullam tamquam *Fidei* „ *regulam* non recipere. Itane unquam ultra omnem „ modum deductæ res in favorem Bullæ, quam con„ tra dicitur in Eccleſiis, quæ nunquam *Placito* munita „ fuit, nec io hac regione, quod inde conſequitur, „ legitime promulgata? Nihilominus, hac inepta de „ cauſa Vice-paſtor hic ſuis conciones habendi & con„ feſſiones excipiendi functionibus privatus eſt. „

Ineunte Januario ann. 1722. D. *Leydecker* in ipſa functionum exercitatione turbatus fuit, quæ cum ejus Vice paſtoratu conjunctæ erant. Ea de re queſtus eſt apud Magnum Mechlinienſe Conſilium quod ejuſdem menſis die 16. priores adjudicatæ poſſeſſionis Litteras, quas ei conceſſerat, confirmavit, *omnibus mandans, quorum intereſſet*, ut ad eas ſe conformarent, *in ulterioris proviſionis pœnam*.

Leydecker tamen a divino verbo nuntiando, & confeſſionibus audiendis abſtinuit; at io ceterarum ſancti Miniſterii functionum exercitatione perſtitit. Functionum una, quæ ceteroquin ei cum ſimplicibus omnibus Sacerdotibus communes erant, in eo verſabatur, ut Sanctam Communionem in S. Sacramenti Capella per Paſchatis dies quindecim diſtribueret. Inter eos, qui diebus 9. & 10 menſis Aprilis ann. 1722. acceſſerunt, non defuere, *Van Rooſt* peculiariter ejuſdem Parœciæ Plebanus, qui Conſtitutionem tamquam *Fidei Regulam* non recipere cenſerentur. Eos Leydeckerus indiſcriminatim ad ſacram Menſam ſuſcepit. Ei poſtridie qui Vicariatum obibant, nempe Magni Vicarii tres, quos Cardinalis de Alſatia, qui aberat, Diœceſeos regimini præpoſuerat, Sententiam ſignificatam voluerunt, qua mandabant, ut eorum Tribunali proxima feria quinta ſe ſiſteret, & proviſionis io modum *a Divinis* ſuſpenſum interim declarabant.

Sententia hæc Eſpenianæ Conſultationi locum præbuit, quam ipſam *D. Bauvens* ejuſdem menſis Aprilis die 24. ſignavit. Per eam firmabatur prior Conſultatio cui die 15. D. I. F. *Melchior*, Canonicus Graduatus Eccleſiæ Cathedralis Mechlinienſis ſubſcripſerat. Canonicus hic, etſi paſtoralem Epiſtolam diei 17. Octobris ann. 1718. ſignaſſet, in ſua tamen Conſultatione ſtatuit Sententiam Aprilis die 11. ann. 1722. contra *Leydeckerum* a Vicariatu pronuntiatam *ipſo jure nullam* eſſe, auctoritatis defectu; Vicariatum enim, ut ejuſmodi, nulla contentioſa Juriſdictione pollere; defectu corporis delicti; publicam enim Communionis diſtributionem quam *Leydeckerus* peregerat, eſſe regulis omnibus conſentaneam; denique formarum omiſſione, quas omnis actus juridicus poſtulabat. E quibus infert ejuſmodi Sententiam non modo nullam, ſed *ex omni parte injuſtam* eſſe, *pluresque tam facti quam juris intolerabiles errores continere*.

Cum Leydeckerus in ſuo ad conſulendum libello ſupplici quæſiiſſet, qua tutius ratione in ejuſmodi Sententiam ſibi proſpicere poſſet, reſpondit Melchior eum citationi parere non debere, ſed ſatis habere ſimplicem ad-

(*a*) Extat Monumentum hoc ad calcem Tomi III. Monum. Hiſtor. ſuper negotio Bullæ Unig. in Belgio.

advertentiam ſignificandam curare, qua declararet ſe nullam in Vicariatu contentioſam Juriſdictionem agnoſcere; quod ſi forte Officialis, qui unus e tribus Magnis Vicariis erat, quique Sententiam diei 11. Aprilis eo titulo pronuntiaverat, hac una Officialis qualitate novam actionem inchoare voluiſſet, Leydeckero pluſquam ſatis firmas eum recuſandi cauſas fore; vel ob id unum quod Aprilis memoratæ Sententiæ ſubſcripſiſſet.

Melchioris priores duas ſuper *invaliditate & injuſtitia* Sententiæ deciſiones omni ex parte Van Eſpenius confirmavit. Tertiæ tamen addidit, ſi quid novi in Leydeckerum Magni Vicarii poſt *Advertentiam* quam iis ſignificandam curaſſet, aggrederentur, ei nullum ſatius eſſe perfugium poſſe, quam ut opem Regiam contra ejuſmodi vim imploraret, ſibique in abrogationem conſuleret, pro conſuetudine in Belgio firmata; & eo quidem potiore jure in hac facti ſpecie, quod ratio qua Magni Vicarii ſe geſſerant, erat proprie dictum in Supremam auctoritatem facinus, abſque cujus conſenſu Tribunal omnino novum, in Ditione, non ſine contentioſæ Juriſdictionis uſu erigi non licebat. Auſum hoc erat ei geminum quod ann. 1719. in D. *de Bade* Parochum *de Moen* a Magnis Tornacenſibus Vicariis adhibitum vidimus. Conſultationem Eſpenius Decembris die 9. ann. 1719. in hujus Parochi favorem ediderat; de ea nos ſupra, num. XVII.

Cum Eſpeniana in Leydeckeri favorem Conſultatio cum ea quam Melchior protulerat, impreſſa fuiſſet, Magni Vicarii Advocatorum trium Parlamenti Mechlinienſis & Theologorum quatuor Cathedralis Eccleſiæ deciſionem utrique appoſuerunt. Hanc Eſpenius per alteram Conſultationem Julii die 27. confutavit, quam *Bauvvens* ut primam Aprilis die 24. editam adoptavit. Altera Conſultatio non modo fuſe purgat deciſiones tres, quas prima continet, ſed graviter etiam plures incidentes quæſtiones illuſtrat; ejuſmodi ſunt, ex gr. Officialium irrevocabilitas; reſtrictiones, quibus Tridentini Concilii Decreta ad diſciplinam ſpectantia in Belgio recepta fuere; functionum mere paſtoralium natura, & probationes e quibus conſtat publicam hoc tempore Communionis in Eccleſia diſtributionem tamquam earum unam ſpectari non poſſe.

Quæcumque tandem ſoliditas ineſſet Reſponſo huic, res erat, ut jam Eſpenius animadverterat, eum hominibus illudin partium abreptis, & contra partium ſtudium evidentioribus rationibus parum momenti eſt. Reſponſionis ad hanc ſecundam Conſultationem loco, Scriptum prodiit hoc titulo: *Animadverſiones ad Reſponſum alterum Juriſconſultorum Lovanienſium, in cauſa D. Leydecker &c.* ad quod Eſpenius per aliud replicavit, quod inſcripſit: *Reflexiones in ANIMADVERSIONES AD RESPONSUM ALTERUM &c.* Poſtremum Opus hoc; quod hactenus manu ſcriptum remanſerat; complectitur animadverſiones tres, quæ novam lucem argumentis afferunt, quæ in antecedentibus duabus Conſultationibus pertractantur. Spectat prima ſenſum Decretorum Tridentini Concilii ſuper Officialibus Magniſque Vicariis, & quid uſus in Gallia & in Belgio quoad hæc Decreta ſuſceperit. Altera præterea diſcrimen explicat inter Juriſdictionem voluntariam, cujus Magni Vicarii depoſitarii ſunt, & contentioſam, quæ ſolum Officialibus concredita eſt. Tertia reſpondet ad pravas difficultates plures, quæ duabus Conſultationibus opponebantur. Hæc tamen Opera tria non omne præſidium *Leydeckero* attulerunt, quod merito ſperare poterat. Sane Magnum Mechlinienſe Conſilium quod ei jam ſemel & iterum abſolutæ poſſeſſionis Literas contra Capituli auſum conceſſerat, ejuſmodi alias Maji die 25. ann. 1722. eidem tertio conceſſit. (*a*) At nulla nobis ibidem occurrit mentio ſuſpenſionis *a Divinis*, quæ præcedentis Aprilis die 11. inflicta eſt, Magnumque Conſilium reapſe non nominat niſi *Præpoſitum*, *Decanum & Capitulum* Cathedralis Eccleſiæ tamquam *Leydeckeri* Partes, quin verbum addat de Magnis Vicariis tribus, qui ſuſpenſionem paulo ante pronuntiaverant. Dici tamen poteſt ſuſpenſionem *a Divinis* tacite per hoc Arreſtum infirmatam fuiſſe, quandoquidem *dictæ Capellæ & Vice Parœciæ, & FUNCTIONUM VICE-PASTORALIUM fructuum & emolumentorum, præter quam prædicandi & confeſſiones audiendi jus & poſſeſſionem* Leydeckero ſervabat.

Mechlinienſis Archiepiſcopus in Libello ſupplici quem Suæ M. I. ann. 1723. contra Recurſus (jactatos) *incompetentes* exhibuit, nobis ſignificat D. *de Baillet* primum Magni Mechlinienſis Conſilii Præſidem (qui totus ei mancipatus erat) abfuiſſe, quo tempore Tribunal hoc jus reddidit *Leydeckero* per ea tria ſervatæ poſſeſſionis Arreſta; hoc autem Magiſtratu Mechlinium reverſo, *inſinuatum fuiſſe* (D. Leydeckero) *Magni Conſilii nomine* (Magni Præſidis nomine ſcilicet) *ut religioſe caveret, ne quam functionem obiret*, quamvis id ei per Arreſta expreſſis verbis liceret. De Conſultatione XXXV. ad Oratorii Congregationem ſpectante dicemus in hujus Capitis Articulo II. num. VIII.

Conſultatio XXXVI. ſuper titulo ad Exterorum in Fœderati Belgii Catholicis Eccleſiis Ordinationem neceſſario.

XXII. Conſultatio triceſima ſexta agit de titulo in Belgii Fœderati Eccleſiis ad eorum Ordinationem neceſſario, qui earumdem ſervitio conſecrantur. In hac pronuntiat Eſpenius eas Eccleſias niti mente communibuſque principiis Eccleſiaſticæ diſciplinæ, vi poſſeſſionis, qua gaudent ex annis centum & amplius, ac neceſſitatis, in qua verſantur, ut omnes ordinent, qui in S. Miniſterium ingredi, ſeque iiſdem Eccleſiis addicere parati ſunt, quin eos proinde neceſſe ſit in iis Provinciis natos eſſe, aut ibidem decenne domicilium tenere, qui mos in Regionibus obtinet, in quibus Religio Catholica dominatur. In ejuſmodi facti ſpecie, & pro rerum natura, veri tituli ſunt Eccleſiaſtici Miniſterii peculiaria munia, quibus quiſpiam in omnem ſe vitam devovet, non autem jus ad ſtatos redditus, aut ad alias temporales prærogativas.

Eſpenii Conſultatio Februarii die 4. ann. 1723. data, a D. D. *Bauvvens & Foringo* Juris Doctoribus & Profeſſoribus, & a D. *Verſchuren* Theologiæ Doctore, Alticolenſis in Urbe Lovanio Collegii Præſide adoptata fuit. Pariſienſis Theologiæ Facultatis celebris Doctores octo, eodem anno Januarii die 24. jam idem ſtatuerant, & quidem iiſdem principiis nixi. Paulo fuſius tantum perſecuti fuerant domicilii titulum, qui, docentibus Canoniſtis, acquiritur momento temporis, cum quiſpiam ex animo ſtatuit certæ cuidam Eccleſiæ ſe dedere, ſiquidem nulla lex aut conſuetudo repugnet. Hæc in novo Supplemento Lovanienſium Doctorum Conſultationi addita eſt. Servatur e manu ſcripto Codice, in Archiviis Ultrajectenſis Eccleſiæ, graviſſimum ſuper hoc argumento Monumentum a P. Q. paulo ante elaboratum quod hanc controverſiam ad prima mentis & diſciplinæ Eccleſiæ principia revocat, & Regulas ſtatuit, quæ aliis caſibus aliiſque Eccleſiis accommodari poſſunt præter Belgicas, in quarum gratiam confectum fuit.

Conſultatio in favorem Nominatorum a Facultate Artium Lovanii præ Indultariis etiam Imperialibus.

XXIII. In Conſultatione triceſima ſeptima de conteſtatione agitur inter Facultatem Artium Lovanii ex una parte, & Thorenſe in Leodienſi Diœceſi Capitulum, ac D. Jacobum *Delvee*, expectativa ſeu Indulto Imperiali munitum ex alia. Poſtremus hic Indulti ſui vi contendebat

(*a*) Occurret Sententia hæc poſt Conſultationem primam Eſpenii in Leydeckeri favorem. Proſtat eadem in *Appendice* Tractatus *De Recurſu ad Principem*, Litt. D.

tendebat ſibi jus eſſe ad Thorenſis Capituli Canonicatum, qui Novembri menſe ann. 1721. vacaverat. Menſis hic eſt eorum onus, qui Facultati Artium Lovanii per Summorum Pontificum Bullas a Principibus petitas aut ſaltem approbatas affecti fuere. Statuitur, expreſſis verbis in his Bullis, in iiſque potiſſimum, quas Leo X. Octobris die 2. ann. 1513. & Paulus V. Kal. Decembris ann. 1616. ediderunt, ut qui a Facultate Artium Univerſitatis Lovanii ad Beneficia nominati fuerint, quæ forte menſibus eidem affectis vacaverint, *præferantur & præferri debeant quibuſcumque habentibus PRIMARIAS PRECES REGALES & IMPERIALES.* Hujus privilegii ſenſum uſumque non intermiſſa poſſeſſio firmaverat; nec Imperator Carolus VI. in peculiari caſu, de quo agebatur, ei derogare contenderat per Indultum cujus *D. Delree* delator erat; illud enim non ad Facultatem Artium, ſed ad Capitulum aut Dominam Principem Thorenſem, ordinariorum Collatorum titulo, mittebatur.

Perſtitit tamen Conteſtatio fere biennium, cujus ſpatio Facultas Artium elaboratum voluit Libellum ſupplicem S. M. I. exhibendum, in quo omnes ejus rationes fuſe deductæ ſunt. Si minus Eſpenium Libellus hic Auctorem jactat, certum ſaltem eſt ab eo Maji die 7. ann. 1723. approbatum fuiſſe per maturum ponderatumque judicium quo palam facit Adverſariorum oppoſitiones ſolide confutatas, & cauſam Facultatis Artium *nervoſe demonſtratam* eſſe in Libello de quo ſermo eſt. Hoc idem Scriptum approbarunt alii ſex Facultatis Juris Doctores & Profeſſores, tres Conſilii Supremi Brabantiæ celebres Advocati, & Leodienſes Juriſconſulti ſex, qui in hoc negotio ſuſpicioni ſubeſſe non debent. Eſt hic Opuſculo titulus: *Juris & facti deductio, ſeu prærogativa privilegii nominationum ad beneficia Diœceſis Leodienſis, conceſſi Facultati Artium &c. ante PRIMARIAS PRECES.... vindicata &c.* Comperientur in eo principia Juris publici admodum ſplendida & affabre exhibita.

De Conſultatione triceſima octava agemus in Articuli II. poſtremo N.

Conſultatio ſuper validitate quarumdam Litterarum Reſignationis obtentarum ex falſa expoſitione in Creditorum præjudicium.

XXIV. Triceſimæ nonæ Conſultationi argumentum præbet reſignatio pura & ſimplex in Romana Curia per Cathedralis Tornacenſis Eccleſiæ Canonicum cui ære alieno laboranti, nec unde viveret, niſi ex Canonicatu, habenti ſuum Capitulum Curatorem dederat. Falſo in Supplicatione expoſuerat ſibi alia ſuppetere e quibus commode vitam traheret. Quia nullum Romanæ Curiæ Decretum executionem in Belgio ſortiri poteſt, niſi quatenus Patentibus Literis aut *Placito* Principis inſignitum eſt, conſultus Eſpenius fuit, an in ea facti ſpecie ſatis ad *Placitum* recuſandum firma rationum momenta præſto eſſent. Fuit affirmans Reſponſum, Reſignationis falſa ſupplicationis expoſitione nixæ nullitate ſpectata. Hæc Eſpenii reſolutio ab aliis duobus Juris Doctoribus, tribuſque Supremi Brabantiæ Conſilii Advocatis approbata fuit.

Conſultatio in favorem D. Jaille *Parochi* Oeſſelghem, *ſuper recuſati Officialis actis.*

XXV. Conſultationem quadrageſimam in D. P. *Jaille* Parochi *Oeſſelghem* in Gandavenſi Diœceſi favorem editam non alia ratione melius illuſtrare poſſemus quam id exſcribentes quod de ea dicitur in Libello ſupplici, quem Belgii Eccleſiaſtici quinquaginta novem Octobri menſe ann. 1724. Suæ I. M. obtulerunt. Libello huic addita erat Epiſtola, cui ſubſcripſerant viginti quatuor ex eorum præcipuis, in quorum numero erat Eſpenius. Jam in Libello (*num. IV. §. IV.*) ita de re propoſita:

(*a*) " Vis qua Gandavenſis Epiſcopus in D. Petrum *Jaille Oeſſelghemii* Parochum uſus eſt, quicquid hactenus attulimus, ſingulari quadam immanitate prætergreditur. Eſt is integerrimus in omni vitæ ratione vir, indefeſſuſque operarius vel ex teſtimonio quod expreſſit ex ejus perſecutorum ore veritas ipſa. Ex annis amplius triginta dignus hic Paſtor ſuo gregi præerat eo cum omnium Parochianorum plauſu ſtudioque, ut inter eos nemo unus extiterit, quod ſane mirum, quem excitata in eum perſecutio pelliceret, ut ipſum deſereret. Habebatur omnium judicio ita ad ſuavitatem ac pacem a natura factus, ut nullus eſſet ſuſpicioni locus eum potiſſimum fore quem Epiſcopus ſuæ falſæ ſolicitudinis victimam ſibi primam ſtatueret. Atqui Præſul cum animum applicuit, ut eum impeteret, hanc ſingularem tragœdiam egit. Menſe Junio anno 1723. familiariter & in colloquii modum ex eo quæſivit, de Bulla Unigenitus quid ſentiret; candide & modeſte Parochus eam recipere per ſuam ſibi conſcientiam non licere reſpondit. Poſt dies aliquot Epiſcopus eum tanquam a paſtoralibus functionibus ſuſpenſum habuit, quamvis eidem nullum adhuc Decretum ſignificandum curaſſet, & Deſervientem per puram facti viam in ejus locum induxit. Litteræ quibus hunc Deſervientem inſtituit, non aliam ſuſpenſionis Parochi cauſam, quam *rationes*, inquit, *ad id nos moventes* afferunt.

„ Cum in id Parœcia innotuiſſet, Conſilium & Ædiles ſuapte ſponte ac nemine ſollicitante Epiſcopum convenerunt, eique Requiſitionem cui pene omnes Patres familias ſubſcripſerant, obtulerunt. In hac Requiſitione, ſingularibus Paſtoris ſui laudibus pro merito expoſitis, humiliter admodum & ſolicite, quoad fieri per eos poteſt, eum ſibi redditum petunt. Epiſcopalis Curiæ Miniſtri Deputatis faſſi ſunt, id quod in ſui Parochi commendationem dicebant, apprime cum veritate congruere; at nullam tamen eorum poſtulati rationem habuere.

„ Suæ ſemper viæ inſiſtebat Epiſcopus, & quamvis Parocho viſum eſſet oportere, ut eum ſibi Judicem recuſaret, ſuo tamen Officiali mandavit, ut acta proſequeretur. At cum Officialis non aliud quam ipſius Epiſcopi Tribunal eſſet, ac ceteroquin apertiſſima præventionis argumenta *citatoriæ* Litteræ præſeferrent, Officialem Parochus recuſavit, prorſus ut Epiſcopum recuſaverat ... atque Officiali ab incepto non deſiſtente, (*D. Jaille* coactus fuit) ab eo ad S. Sedem appellare, & a Papæ Internuntio, qui Bruxellis reſidebat, Judices petere, quos Internuntius haud ſe daturum ſolemnibus verbis edixit, propterea quod de negotio agebatur, cui Bullæ cauſa admixta erat.

Hæc juſtitiæ denegatio *Jaillem* impulit, ut ſuas deinceps querelas ad Conſilium Flandriæ, ad Magnum Conſilium Mechlinienſe, & ad Regium Bruxellenſe Conſilium deferret. Hujus ultimi Tribunalis extitit Decretum primum Kal. Aprilis ann. 1724. quo ſtatuebatur *RECUSATIONEM contra dictum Officialem integram fore.*

Nimirum rebus ita ſe habentibus, Van Eſpenius conſultus fuit. Officiali ſuis proſecutionibus inſiſtente, Regii licet Conſilii Decreto quod recuſationem firmaverat, prohiberetur, quæſivit *Jailles*, quid ſibi facto opus eſſet. Reſpondit Eſpenius Maji die 10 ann. 1724. per Conſultationem, quæ huic articulo locum præbet; quæque proprie ſuper Recuſatione tantum verſatur, cujus in propoſita facti ſpecie legitimitatem, neceſſitatem, effectaque oſtendit. Lex naturalis, poſitivæ Leges, & canonica omnia principia ibidem dicitur, plene ac plane recuſationibus favent; cum nihil magis odioſum

(*a*) Extat univerſus in Monum. Hiſtor. ſuper negotio Bullæ *Unigenitus &c.* Tom. IV. Gallice quidem *pag.* 340. Latine vero *pag.* 385.

ſit,

ſit, quam ut accuſatus cogatur ſuorum ipſorum hoſtium Judicio ſe ſubdere. Congerit Eſpenius in hanc rem ſelecta bene multa maximique ponderis teſtimonia. Tum recuſationem probat recuſato Judici manus ligare; non ejus eſſe de recuſationis cauſis judicare; quicquid is in hujuſmodi recuſationis præjudicium egerit, nullum eſſe Jure ipſo; ac ſi quid novi molitus fuerit, *Jaillem* ſui Principis opem implorare debere.

Hæc omnia principia, quæ prorſus indubitata ſunt in Jure, quæque Gandavenſis Officialis ignorare non poterat, Officialem ipſum non detinuerunt, quominus ejuſdem menſis Maji die 13. ann. 1724. novam Sententiam pronuntiaret, & eam quidem eo magis abſonam & præpoſteram, quod hic Paſtor auditus non fuerat, omniſque eidem erat ad propriam defenſionem aditus interclouſus. " Declaramus in ea dicitur, Accu-
„ ſatum in Eccleſiaſticas cenſuras a Jure ſtatutas, & pe-
„ culiariter in dicta Bulla *Unigenitus* in ejuſmodi deli-
„ ctum enuntiatas incidiſſe; eumque ut talem denun-
„ tiantes ſuſpendimus *a Divinis*, quoad dictam Con-
„ ſtitutionem receperit, & debitam S. Sedi obedientiam
„ præſtiterit. „

Sententiam hanc ſecuta eſt omnium Parochi bonorum ſequeſtratio, apud quem Officialis duos in præſidium apparitores miſit, qui non ante receſſerunt, quam omnes impenſæ, ad quas damnatus fuerat, ſolverentur.

Hæc per novam vim geſta, ſparſæque proximæ depoſitionis, excommunicationis & carceris minæ Parochum impulerunt, ut rurſus ad Regium Bruxellenſe Conſilium confugeret. Libellum ſupplicem muniit ſolido Monumento ſuper auctoritatis ſupremæ ejuſque Tribunalium competentia ad reprimendas facti vias, quas Eccleſiaſtici Superiores inirent; eidemque Eſpenianam diei 10. Maji ann. 1724. Conſultationem addidit. Significata eſt ejus Requiſitio Gandavenſi Epiſcopo, qui ſuas defenſiones edere diu diſtulit. Tandem Novembris die 7. ann. 1725. Regium Conſilium, *viſa opinione Gandavenſis Epiſcopi, & ulterioribus* Oeſtelghemenſis Parochi *ſignificationibus, ſuoque dici* 1. *Aprilis ann.* 1724. *Decreto inhærens declaravit; cum dictus Supplicans in integro relictus fuiſſet in ſua recuſatione contra dicti Epiſcopi Officialem, huic non licuiſſe in præjudicium dictæ recuſationis ſuæ perſonæ. in Supplicantis contra Promotorem cauſa, ullum Decretum, Sententiam, ſeu Judicium emittere. Idem* Decretum eidem Promotori mandavit, *ut pariter Arbitrum nominaret, qui ad dictæ Recuſationis Judicium procederet. Per quæ*, in Decreto eſt. *ceſſat quicquid a dicto Officiali ex Kal. Aprilis ann.* 1724. *factum eſt hucuſque. Factum Bruxellis &c.*

Per hoc Decretum, cujus poſtrema clauſula Sententiam diei 13. Maji ann. 1724. abrogabat, Parocho ſatis erat auctoritatis, ut ad ſuarum omnium functionum exercitationem rediret; abſtinuit tamen moderatione ductus quam fortaſſe neceſſariam reddebat temporis ratio; at perſtitit in Parœcia, cujus etiam redditibus frui non deſtitit. Officialis, quod in eo erat, novam omnem proſecutionem intermiſit, & Parocho, cum Gandavi menſe Auguſto ann. 1728. in morbum incidiſſet Sacramenta non ſine conſuetis cæremoniis adminiſtrata ſunt, ſervato ſilentio ſuper Conſtitutione *Unigenitus*, ſuperque litigio quod in eum hac occaſione excitatum fuerat. Obiit die 26. ejuſdem menſis, peractiſque de more cæremoniis, in Parochiali Eccleſia ſepultus fuit.

Ceterum, nihil eſt, quod quiſpiam de perſona miretur quam in hoc negotio Gandavenſis Epiſcopus agere viſus fuit. Abſonum Mandatum quod, ſolicitantibus promotoribus Conſtitutionis *Unigenitus*, die 3. Decembris ann. 1718. ſignaverat, ejuſmodi effecta non edere non poterat. In eo Conſtitutio *Unigenitus* tamquam *Fidei Regula* proponebatur; & in hujus aſſertionis probationem, ibidem. contra rerum geſtarum notorietatem, ita: *Sola Gallia, centum & ultra Epiſcoporum publicis Epiſtolis, HANC REGULAM FIDEI commiſſo ſibi gregi propoſuit.* Delatis a graduatis quinque Cathedralis Eccleſiæ Canonicis contra Mandatum hoc contraque turbas, quas annuntiabat, querelis permotus Princeps Eugenius, Aprilis die 17. ann. 1720. reſpondit *contra Suæ* M. I. & C. mentem *juſſumque fieri, ſi Gandavenſis Epiſcopus aut quivis alius perfectæ æquabilitatis limites in Conſtitutionis negotio prætergrederetur.* Mandata hæc per aliquod temporis ſpatium falſam Conſtitutionariorum ſolicitudinem cohibuerunt; quæ tamen ann. 1723. recrudeſcens, peculiariter in Parochum de quo hactenus, graſſata eſt.

Conſultatio ſuper reſtitutione Depoſiti, quod, naturalibus inſciis hæredibus, Beneficiarius reliquerat.

XXVI. Quadrageſima prima Conſultatio perturbationi reſpondet, quæ probi Viri conſcientiam exagitabat, apud quem Beneficiarius diſſipator, mortuus *ab inteſtato* magnam pecuniæ vim depoſuerat, ad ejus deliberationem in bona opera conferendam, quæ Beneficiarius ipſe, Monumentis exhibitis, deſignabat. Sentit Van Eſpenius Depoſitario de accepta ſumma pro Deponentis mente ſtatuendi jus fore, ſi nulla ejus notitia ad Hæredes pervenerit; at iis detecto Depoſito, ei ſolum licere eoſdem hortari, ut defuncti perſpectam voluntatem exequantur, atque adeo diſtribuant in pauperes Eccleſiaſtica omnia ſucceſſionis bona, quorum reſtitutioni Beneficiarius ipſe ſuberat, qui nempe nulli ſui ſtatus officio ſatisfecerat.

Hanc facti ſpeciem conſequuntur aliæ quæſtiones plures, a Van Eſpenio definitæ. Data eſt ejus Conſultatio Septembris die 27. ann. 1724. eique *D. Renardi* Theologiæ Doctor, & *D. Hacquins* Juris Profeſſor ſubſcripſerunt.

Conſultatio ſuper arbitrariis Epiſcoporum quoad Sacerdotes exteros Interdictis.

XXVII. Quæ Conſultationes quadrageſimam & quadrageſimam tertiam, diebus 15. & 23. Decembris ann. 1724. datas anteverterunt, & ſubſecuta ſunt, majoris ſunt momenti, quam ut obiter tantum attingi poſſint. De Namurcenſis Epiſcopi Sententia agitur, quæ Octobris die 27. ann. 1724. complectebatur diſpoſitiones tres. 1. Interdicebat, in pœnam ſuſpenſionis *a Divinis, D. Germeau*, (a) ne Sacrum faceret, ne quam Eccleſiaſticam in Diœceſi functionem obiret, ne denique in Oignienſi Monaſterio Theologiæ lectiones aliaſve traderet. 2. Ejuſdem Monaſterii Religioſis prohibebat, ne, ſub eadem pœna ſuſpenſionis *a Divinis*, ipſius *D. Germeau* lectionibus intereſſent. 3. Oignienſis Monaſterii Priori (*Domino Bernardo Denis*) ac ſi is nullus eſſet, Subpriori (*Domino Patricio Hugia Comitum*) mandabatur, ut Sententiam hanc, congregata Communitate, duabus poſt ejus receptionem horis, promulgarent, perficerentque eodem tempore, ut de ea conſtaret; & id omne pariter ſuſpenſionis *a Divinis* indicta pœna. Sententia non aliam cauſam ad has diſpoſitiones tres quam in D. *Germeau* jactatam extranei notam præſeferebat.

Super prioribus duabus diſpoſitionibus Van Eſpenius conſultus fuit, duaſque ſeparatim, de quibus agitur, Conſultationes edidit. Præpoſtera in Sententiam hanc acta quæ a recto ordine non minus aberant, anteverterant.

Novembris die 3. ann. 1722. Namurcenſis Epiſcopus, Secretario alioque Eccleſiaſtico comitantibus, ad

(a) Erat D. Antonius *Germeau* ex Leodienſi Diœceſi, Licentiatus in Jure & in Theologia in Univerſitate Lovanii, Theologiæ Lector (ſeu Profeſſor) ex annis quindecim in Monaſterio Canonicorum Regularium Oignii, qui locus in Brabantiæ Provincia, & in Namurci Diœceſi. Fuerat, annuente Epiſcopo, per id temporis a concionibus & confeſſionibus. Abire coactus obiit Pariſiis ann. 174.

Oignienſis

Oignienſis Monaſterii viſitationem, quod ab Ordinarii Juriſdictione exemptum non eſt, improviſo ſe contulit; ab omnibus Religioſis, & peculiariter a D. *Germeau* poſtulavit, ut Bullam Unigenitus tanquam *Fidei Regulam* acceptarent; renuentibuſque nonnullis, Priori ejuſque Religioſis acerba extra ordinem & gravia minatus eſt; interea vero, nulla ſervata forma, omnes pro arbitratu Libros, Scripta, Litteras tabulaſque e D. *Germeau* cubiculo ſublata ſecumque aſportata voluit. Is apud Supremum Brabantiæ Conſilium de illata vi queſtus eſt, quod Epiſcopum juſſit defenſiones proponere; qui nihil habens quod pro ſe diceret, a Regimine mandatum obtinuit. Januarii die 9. ann. 1723. quo interdicta Brabantiæ Conſilio negotii cognitio, ea tamen conditione, ut Namurcenſis Epiſcopus *ab omni deinceps proſecutione & ipſe deſiſteret.*

Ita quidem ſuſpenſa res ad ann. uſque 1724. quo Namurcenſis Epiſcopus adductus eſt, ut acta refricaret, & peculiariter ab Oignienſi Priore peteret, ut dictum D. *Germeau* Lectiones proſequi prohiberet, eumdemque dimitteret. Cum hæc nova commotio juſſis diei 9. Januarii ſuperioris anni contraria eſſet, D. Germeau ſuas de ea querelas per Requiſitiones duas, Octobris diebus 5. & 23. ejuſdem ann. ad Regium Bruxellenſe Conſilium detulit, quod eas Requiſitiones Epiſcopo ſignificari juſſit, ad quem die 25. ejuſdem menſis in hæc verba ſcriptum voluit: *interim & quoad tua dicta opinione viſa, aliter ſtatuatur*, tenemus *in ſtatu quo* perſecutiones ibidem commemoratas.

Epiſcopus non modo non paruit, ſed inſcitiam prætendens, haud cunctatus 27. ejuſdem menſis Octobris die Sententiam de qua ſupra diximus, pronuntiavit.

Cum hæc Sententia æque Prioris Oignienſis & D. *Germeau* jura læderet, ſuas uterque ſeorſim querelas ad Regium Bruxellenſe Conſilium detulit, in cujus contemptum Sententia lata fuerat.

Requiſitiones has Conſilium Namurcenſi Epiſcopo de more ſignificavit, & Oignienſis Prior certior factus Epiſcopum ſuam opinionem ſuaſque defenſiones miſiſſe, novum Libellum ſupplicem obtulit petens, ut ſibi res hæc tota palam fieret. Debebat is ſane ad ſuam ipſius defenſionem ſcire, quid Epiſcopus attuliſſet, ut legitimam & pacificam poſſeſſionem conteſtaretur, in qua ipſe ſe hactenus extitiſſe contendebat, *ut tanquam Prior, quemcumque voluiſſet, Lectorem* (*Liſeur* vernacula lingua dicitur Theologiæ Profeſſor) *aſſumeret dimitteretque, & in ſuos Religioſos immediatam & coactivam juriſdictionem exerceret, in obedientiæ conſecutionem quam ei ſollemnibus verbis in ipſa profeſſione promiſerant.* Petiit eodem tempore, ut ſibi liceret confugere, *pro ut ſemper in Brabantiæ Ducatu ex patriis Legibus obtinuerat, ad ejuſdem Provinciæ Conſilium, ut ſua ſibi contra jus faſque impetita poſſeſſio ſervaretur.*

D. Germeau pariter inſpectionem reſponſionum Epiſcopi poſtulavit, ſuas ut defenſiones poſſet iiſdem opponere. Suis Requiſitionibus Conſultationes addidit quas *a præcipuis Lovanienſis Univerſitatis in Jure Doctoribus* obtinuerat. Et quia ſe in Namurcenſis Epiſcopi reſponſis tanquam ſuſpectum in doctrinæ negotio notatum percepit, ſe paratum eſſe declaravit (*poſtquam jam dicta molimina, factique rationes Suæ Majeſtatis auctoritas reparaſſet*) *ſubire quoad caput hoc competentem quemque & a partium ſtudio liberum Judicem, ut apud eum canonice ex Regionis legibus & conſuetudinibus haberetur, & juri ſubderetur, quippe qui probe de ſua jam innocentia certus eſſet.*

Regium Conſilium has ſingulas Requiſitiones ad Supremum Brabantiæ Conſilium, & ad D. D. *Van Volden*, *Courtois*, & de *L'Aſſault*, Magni Conſilii Mechlinienſis Conſiliarios miſit, ut eorum ſuper hac re mutuas opiniones audiret; quibus acceptis, eam ſelegit, quæ mollier & ad Epiſcopi auctoritatem pronior ei viſa eſt, & Auguſti die 13. ann. 1725. Decretum edidit quod ſequitur:

« Viſis hac, cum ceteris Requiſitionibus & monumentis Supplicantium nomine propoſitis, Opinionibus & Significationibus ſuper hac re Namurcenſis Epiſcopi nomine editis, itemque opinione per Brabantiæ Conſilium iterata, denique judicio Conſiliariorum Magni Conſilii *Van Volden Courtois*, & de *L'Aſſault*: rebus omnibus ſedulo ponderatis, S. M. I. & C. declarat cauſam ibidem memoratam quæ ſuper Eccleſiaſtica & dogmatica re verſatur, proponi agique apud Namurcenſis Diœceſis Officialem debere, apud quem jubebit Epiſcopus promotorem ſuum agere, ibidemque contra dictos Supplicantes aut eorum quempiam eam concluſionem ſumet, quam congruere judicaverit. Quamobrem, Sua Majeſtas dicto Epiſcopo mandat, ut dicto Officialis tradendas curet omnes Litteras tabulaſque quas ſuſtulit aut tolli juſſit ex cubiculo Sacerdotis Antonii *Germeau* Lectoris Oignii; *injungens dicto Epiſcopo Sua Majeſtas, ut repreſſas velit Interdictiones ab eo editas per Decretum diei 27. Octobris ann.* 1724. poſtquam per Regiminis Litteras ſcriptas ad dictum Epiſcopum biduo ante juſſus fuerat ipſe tenere in omnia *in ſtatu quo*; ut proinde actio tum a dicto Sacerdote *Germeau*, tum a dicti Monaſterii Priore, Bernardo *Denis* apud Brabantiæ Conſilium intentata jam ceſſet; mandans Sua Majeſtas iis omnibus quorum intereſſe potuerit, ut agant, pro ut jubentur, denturque ad Namurcenſem Epiſcopum & ad Brabantiæ Conſilium Litteræ ſecundum authographum. Factum Bruxellis die 13. Auguſti ann. 1725. (ſubſcripto) Eliſm. Ut. (& ſignato I. A. *Snellinck*), appoſitoque ibidem ſigillo Suæ M. I. & C. ex hoſtia rubra.

Decretum hoc notificatum fuit a Comite de Daun Conſilio Brabantiæ per ſequentem Epiſtolam.

« Virric Phle Laurentius Comes de Daun Princeps de Thiano &c.

« Domini ... Quoniam per hujus diei Decretum declaratum fuit Epiſcopum Namurcenſem in re Eccleſiaſtica perficere debere, ut Promotor ante ipſius Diœceſis Officialem agat, concluſionis ſumendæ cauſa quam congruere compererit contra Oignienſis Monaſterii Religioſos, aut contra Sacerdotem Antonium *Germeau* Lectorem dicti Monaſterii; adeoque oportere, ut memoratus Epiſcopus dicto Officiali tradendas curet omnes Litteras tabulaſque quas ſuſtulit aut ſublatas voluit ex dicti *Germeau* cubiculo, & Interdictiones cohibeat, quas edidit Octobris die 27. ann. 1724. cum ei biduo ante per Regiminis Litteras Injunctum fuiſſet, ut omnia relinqueret *in ſtatu quo*; Nos hanc ad vos mittimus, ut vobis declaremus, memoratæ diſpoſitionis vi, cauſam per dictum Sacerdotem *Germeau* apud vos intentatam ceſſare, qua ex re agere veſtrum erit. Ita, Domini, vos Deus in ſua ſancta cuſtodia teneat. Bruxellis Auguſti die 13. ann. 1725. &c.

Regium Conſilium ſimilem Epiſtolam ad Namurcenſem Epiſcopum miſit in hæc verba:

Imperator & Rex.

» Reverendiſſime Pater in Deo dilecte & Fidelis: Viſa opinione quam nobis exhibuiſti die 9. Januarii ann. 1723. ſuper Requiſitione nobis oblata nomine F. Patricii *Hagæ Comitum* Superioris: F. Huberti *L'Eſcuyer* Secretarii Capituli & Deputati ad negotia; F. *Poſſidenii Jacobi* Parochi Vicorum *d'Oignies* & *de Menorieux*, Canonicorum Regularium in Monaſterio Oignienſi, & Antonii *Germeau*, tibi remittimus exemplum authenticum Decreti noſtri ad dictam Requiſitionem editi, ut ad ea te conformes quæ in eo continentur. Ita, Reverendiſſime Pater in Deo dilecte & Fidelis, Dominus Noſter te in ſua ſancta cuſtodia teneat; Bruxellis Auguſti die 13. ann. 1725.

Cum Namurcenſis Epiſcopi mors ante acceptam præcedentem Epiſtolam contigiſſet, ea proinde ad ejuſdem Diœceſis Magnum Vicarium remiſſa fuit; quo juſſa facere renuente, Oignienſis Prior & D. *Germeau* ſequentis Septembris die 25. Regio Bruxellenſi Conſilio Libellum ſupplicem obtulerunt, *ut dictus Magnus Vicarius Diœceſis Namurcenſis, omneſque alii quorum interfuiſſet, iterato juberentur prompte ſine ulteriore dilatione ſupprimendas curare Interdictiones a dicto quondam Epiſcopo per Decretum diei 27. Octobris ann. 1724. ſub tali pœna &c.*

Super hac Requiſitione Regium Conſilium dedit ad Magnum Vicarium Namurcenſem, Sede vacante, ſequentes Litteras.

Imperator & Rex.

" Venerabilis chare & bene Amate. Cum hic ad-
„ dita Requiſitio nobis exhibita fuerit Prioris & Lecto-
„ ris Monaſterii Oignienſis nomine, ob fines quos vi-
„ debis, Nos eam tibi remittimus mandamuſque, ut
„ Decretum noſtrum ibidem memoratum executioni
„ des, in ulterioris proviſionis pœnam. Ita &c. Bru-
„ xellis die 25. Septembris ann. 1725.

Magnus Vicarius Namurcenſis ſuis conſiliis viam per has poſtremas Litteras intercluſam videns, Requiſitionem obtulit Regio Conſilio contra Decretum diei 13. Auguſti, cujus tanquam per ſubreptionem & obreptionem, ut ajebat, obtenti revocationem petebat. Ejus Requiſitio per ſequens Scholium rejecta fuit:

" Viſa repræſentatione Vicarii Generalis Epiſcopa-
„ tus Namurcenſis, S. M. I. & C. declarat in ſuo De-
„ creto diei 13. Auguſti ann. 1725. nec ſubreptionem
„ nec obreptionem interveniſſe; Mandans dicto Vica-
„ rio Generali, ut ad illud ſe conformet intra dies quin-
„ decim, in pœnam futuræ proviſionis ad ejus onus.
„ Factum Bruxellis Octobris die 8. ann. 1725. (ſub-
„ ſcriptus erat, de Baill. Ut. (ſignatus) I. I. Rex.

Singula hæc Regii Conſilii Decreta dubio procul tandem aliquando perfeciſſent reſtitutionem D. *Germeau* in ſuam veterem poſſeſſionem dicendi Miſſam, exercendi functiones Eccleſiaſticas in Diœceſi Namurcenſi, tradendi Theologiæ Lectiones aliaſque Religioſis Oignienſibus, quoad Domi Superiori placuiſſet; at mutatio quæ eodem tempore in earum Provinciarum Regimine contigit, hos felices ſucceſſus ſtitit. Archiduciſſa ejuſque Miniſtris alia a præcedenti Regimine conſilia præſeferentibus, magnus Vicarius Namurcenſis haud cunctatus ei Requiſitionem obtulit ad petendam revocationem Decreti Regii Conſilii diei 3. Auguſti ann. 1725. confirmati die 25. Septembris & 8. Octobris ſequentis; itemque executionem, ex proviſione ſaltem, interdicti quod Octobris die 27. ann. 1724. Defunctus Epiſcopus Namurcenſis in D. *Germeau* pronuntiaverat.

Super hac Requiſitione Conſilium expediit Decretum ſequens:

" Sua M. I. & C. cognitis in hac Requiſitione con-
„ tentis, ex deliberatione Sereniſſimæ Mariæ Eliſabeth,
„ Dei gratia, Gubernatricis generalis Belgii, Suppli-
„ canti mandavit, quemadmodum per hanc mandat,
„ ut ſe conformet ad Decretum ab ejus Regio Conſilio
„ poſtremi Auguſti die 13. editum, quoad proſecutio-
„ nem judiciariam ibidem mandatam, intra dies quin-
„ decim ab hac data, in futuræ ad ejus onus proviſio-
„ nis pœnam; & ſine ullo in id præjudicio, interdictio
„ a Namurcenſi quondam Epiſcopo per diei 27. Octo-
„ bris ann. 1724. Decretum prolata locum habeat &
„ ſortiatur effectum ſuum proviſionis in modum, quo-
„ ad Sacerdotem Antonium *Germeau*; in quem finem
„ hæc tam dicto Priori & Religioſis Oignienſis Mona-
„ ſterii, quam dicto Sacerdoti *Germeau* inſinuabitur.
„ Factum Bruxellis die 6. Novembris ann. 1725. (ſub-
„ ſcriptus) de Baill. Ut. (& inferius ſignatus) I. I.
„ Rex.

Novum Decretum hoc abrogabat præcipuam ejus diſpoſitionem quod a Regio Conſilio die 13. Auguſti ann. 1725. editum fuerat, quoniam Sententiæ Epiſcopi, ſaltem quoad D. *Germeau*, proviſoriam executionem tribuebat. At illud ipſum firmabat in diſpoſitione quæ mandabat Epiſcopo, ut eumdem *Germeau* apud ſuum Officialem ſuper accuſationibus doctrinæ in eum intentatis perſequeretur. Spiritualium proinde Namurcenſium Curiarum Promotor ei novum litigium intentavit apud Cathedralis Eccleſiæ Capitulum cujus nomine D. *Germeau*, Decembris die 20. ann. 1725. juſſus fuit ſuum Lectoris munus in Oignienſi Monaſterio deſerere. Nova hæc actio adeo præter regulas, prætérqua canonicas Conſtitutiones, & Regionis præcipuas Leges edita fuit, ut D. *Germeau* ſe coactum videret rurſus ad Brabantiæ Conſilium confugere. Ejus Requiſitio Aprilis die 23. ann. 1726. data eſt. Proceſſus apud hoc Tribunal ex formis omnibus inſtructus fuit; auditæ in ſuis omnibus defenſionibus ibidem Partes; ac tandem Junii die 27. ſequentis ann. 1727. per contradictoriam Sententiam deciſum fuit eam novam agendi rationem in D. *Germeau* apud Namurcenſis Cathedralis Eccleſiæ Capitulum intentatam, eſſe *abuſivam nullam, & ſine effectu.* Sententia, quam late patet, ejuſmodi eſt.

Viſa in Supremo S. M. I. & C. Conſilio in Brabantia inſtituto, Supplicantis Requiſitione Aprilis die 23. an. 1726. ibidem exhibita, continente eum tanquam Lectorem Monaſterii Oignienſis ad Sabin flumen in Namurcenſi Diœceſi, Brabantiæ Provincia, ibidem ex conſecutis quindecim & amplius annis domicilium tenuiſſe, quemadmodum ex fide Prioris dicti Monaſterii eidem addita compertum fieret; & quamvis certum & notorium eſſet Cathedrale dictæ Diœceſis Capitulum utpote ſtatum firmumque Corpus, in Namurcenſis Provinciæ Metropoli ſitum non poſſe notorie in Brabantiæ Provincia Juriſdictione gaudere, ullamve ſibi cognitionem aut judicandi facultatem in cauſis ad Incolas ſpectantibus arrogare, qui non alios Eccleſiaſticos agnoſcebant quam reſidentes ibidem & antiquitus inſtitutos, ſecundum Provinciæ Leges & privilegia, fore tamen, ut, cum dictæ Diœceſis Officialem in rite Supplicans recuſaverit, deveniatur ad Arbitrorum delectum qui dictam recuſationem dijudicent; eum qui ſe dicit *Promotorem Curiarum ſpiritualium Diœceſis Namurcenſis*, effeciſſe per meram novitatem, perque apertam dictatum Legum & privilegiorum infractionem, ut Supplicans, ita Namurci domicilium tenens juberetur Gemblaci ſe ſiſtere *in judicio coram Capitulo Cathedrali dictæ Diœceſis*. ut apud dictum Capitulum memoratum recuſationis cauſam intentaret & proſequeretur, quemadmodum conſtaret ex Actu pariter ibidem addito, certe Namurcum, ejus reſidentiæ locum expedito ubi morabatur æque Greffarius Farrius cum Regiſtro aut Judice; quod auſum eo magis monſtroſum & intolerandum eſſet, quod Cathedralia quoque Capitula, in Tridentini Concilii, conſtantiſque per eam Regionem conſuetudinis conſecutionem nulla judicandi vi pollerent; quia porro Conſilium hoc ut religioſe dictas Leges & privilegia cuſtodiret, cujuſque Provinciæ Incolas ab exteris & foraneis eorum Judicibus tueretur, & ab iiſdem omnino liberos exemptoſque ſervaret, id ſemper egiſſet, ut contra ejuſmodi facinora provideret, caſſationis ope, cum interdictione, ne quis e S. M. Subditis alios Judices quam domicilium ſtatamque reſidentiam in Regione tenentes agnoſcerent, in proviſionis pœnam ad eorum onus, prout conſtaret inter alia ex hujus Conſilii ſollemnibus Areſtis, & nominatim ann. 1700. & 1720. editis, quoad Eccleſiaſtica Tribunalia a Sinu maritimo ad Regionem ultra Moſam & Condroſium in Limburgi Provincia; quamobrem dicto Conſilio ſupplicabat, ut ne renueret declarare dictam citationem actionemque intentatam apud Cathedralis Namurcenſis Eccleſiæ Capitulum, & quidquid inde ſecutum erat, aut in poſterum ſequi poſſet, abuſivum, nullum, & ſine effectu, adeoque prædicto

dicto

Digitized by Google

dicto Promotori, aliiſque omnibus quorum intereſſet, mandare, ut ab iis prompte abſtinerent, cum omnibus ſumptibus, damnis & lucris toleratis & tolerandis, & facultate ea ponderandi; nihilque non ſub pœnis ad Curiæ arbitrium *cum expenſis*. Viſo ad dictæ Requiſitionis marginem Scholio per quod ea miſſa ad Fiſcalis Officii opinionem fuit, dictaque opinione viſa, per aliud Scholium dicti menſis die 29. ea lege, ut Parti ad reſponſionem ſignificaretur; viſo etiam Scripto requiſitionis inſinuati ibidem pro rennis, ſatisfactione & ſuſtentatione contraria Supplicantis, Reſcriptione, ſatisfactione & perſiſtentia incidentaria, & ſina præjudicio ejus Replicæ ad principale, Reſcriptione ulteriori additionaria, Perſiſtentis ulteriori & Duplica dictarum Partium, his omnibus reputatis;

Curia declarat citationem & actionem intentatam apud Namurcenſe Cathedrale Capitulum, & quidquid inde ſecutum, aut in poſterum ſequi poſſet; abuſivum, nullum & ſine effectu, adeoque prædicto Promotori mandat, ut prompte ab iis abſtineat, & Reſcribentem ſubdit expenſis ad debitam taxationem & moderationem Curiæ. Ita factum in Urbe Bruxellis Junii die 27. ano. 1727. (ſignatum erat) vobis.

Sententia hæc Oignienſe Monaſterium tranquillitati reddidit; verum haud ſane perdiu; novus enim Namurcenſis Epiſcopus *Strickland de Siaerche*) in illud Monaſterium perſecutiones Septembri menſe ann. 1728. refricuit; & ut anteverteret, quidquid eum in ſui conſilii executione retardare potuiſſet, Octobris die 23. ejuſdem anni ab Archiduciſſa Gubernatrice mandatum obtinuit, per quod interdicebatur Brabantiæ Conſilio, ne quam ejus negotii cognitionem ſuſciperet. Videns igitur Oignienſis Prior nullum amplius perfugium ſibi æque atque ipſi Germeau ſupereſſe, quo ſe a vi cujus nimis ſuberat, in tuto poneret, eo ſe demum adactum ſenſit, ut eum juberet e Monaſterio egredi; ei proinde in id Actum Octobris die 29. ann. 1728. datum exhibuit. Ita nimirum triſte negotium hoc, poſt conteſtationum annos ſex & amplius, abſolutum fuit.

Nos ejus peculiarem deſcriptionem protulimus, quia nempe deſcriptio hæc non alibi occurrit. Auctor *Monumentorum ſuper negotio Bullæ* Unigenitus *in Belgio Auſtriaco*, apud quem hac de re non nihil (*Tom. II. pag.* 279 *& ſeqq.*), eam non ita peculiariter & enucleate perſequi potuit, quia non omnia fragmenta habebat ob oculos, & in primis ſingula Regii Conſilii Decreta quæ nos attulimus, quæque fere confirmant Conſultationum duarum effata, quæ locum huic Articulo præbuerunt. Conſultationes hæ duæ non pervadunt facta ipſa, ſed canonicis quæ propoſitæ fuerant, quæſtionibus continentur. Quæ pertractatur in prima, longe maximi momenti eſt ipſa per ſe. Principia ibidem ſtatuta ex eorum numero ſunt, quæ plurimum conferunt, ut cohibeatur Epiſcopalis dominationis progreſſus, & potiſſimum abuſus adeo poſt annos aliquot, præſertim in Gallia, communis, ut ſcilicet interdicantur pro arbitratu paſſim Sacerdotes noti, ad exemplum probi, Eccleſiæ utiles, domicilium ex annis pluribus in iſta Diœceſi tenentes, ea tantum obducta cauſa, quod originis prærogativa non gaudeant, iiſque inepte admodum affingantur canonicæ regulæ quæ *vagantes* tantum *ignotoſque* Sacerdotes afficiunt. Conſultatio hæc diei 15. Decembris ann. 1724. eſt, & adoptata fuit a *Buggenhout* Juris Doctore & Profeſſore Lovanii.

Altera Conſultatio, ejuſdem menſis die 25. data de jure agit, quo Monaſteriorum Superiores ad diſciplinæ ſuis in domibus cuſtodiam gaudent; ac de obligatione qua tenentur Epiſcopi, tum quoque cum hæc Monaſteria ab eorum Juriſdictione exempta non ſunt, ne quid agant, niſi ut eorumdem Superiorum negligentiam ſuppleant, & id quidem canonicis ſervatis Regulis. Hanc ſecundam Conſultationem ſignarunt Lovanienſes Juris Doctores & Profeſſores quatuor, relato in numerum Van Eſpenio, cum reliqui tres fuerint DD. *Hacquius*, *Buggenhout*, & *Poringo*.

Conſultationes hæ claudunt Primam Supplementi Partem ad varias Collectiones Operum Van Eſpenii. His tamen ob adſcriptum tempus priores occurrent in IV. Parte quæ Opera ad Hollandicæ Eccleſiæ jurium defenſionem a Van Eſpenio concinnata complectitur. Eorum nos in Capite V. Rationem reddimus.

ARTICULUS II.

Illuſtrationes hiſtoricæ ſuper Conſultationibus Van Eſpenii, in favorem Congregationis Oratorii Flandriæ.

Quæ cauſæ impulerint ut compendiaria Hiſtoria Congregationis Oratorii Flandriæ contexeretur.

I. METhodus quam nobis præſcripſimus, ut hiſtoricas illuſtrationes ſuper Eſpenianis Conſultationibus ad gravia negotia ſpectantibus exhiberemus, nos impulit, ut in unum Titulum dilucitationes conferremus, quæ ſuper Oratorii Flandriæ Congregatione verſantur. Ejus præcipuum conſilium ſemper Eſpenius fuit ad illud uſque tempus quo eo calamitatis adacta eſt, ut hominibus quibus Cardinalis de Alſatio Mechlinienſis Archiepiſcopus favebat, prioribus ejus Epiſcopatus annis manciparetur.

Hujus Doctoris ſententiæ ut plurimum oretenus edebantur. Hujus generis conſilia neceſſario nos effugerunt, nec aliunde quam ex hujus Congregationis recto regimine cognoſci poſſunt, ad quod tantopere contulerunt. Alias Eſpenius per Epiſtolas reſpondebat, quibus ſervandis non ſemper adhibita cura fuit. Ex iis tamen aliquas exhibebit earum Collectio quæ in publicum emittuntur. (*Suppl. P. III.*) Denique in litigioſis negotiis in quibus Juriſconſultorum rationes & auctoritatem afferri neceſſe erat, Eſpenius eam ſibi legem impoſuit, ut id ſervitii Congregationi ei præſtaret, quæ Sacerdotii & Imperii ſervitio conſecrata erat. De variis nimirum Conſultationibus his nobis agendum eſt; quod ut utilius pleniuſque præſtemus, noſtrum eſſe ducimus compendiariam hujus Congregationis Hiſtoriam afferre, quæ per integrum ſeculum maxime floruit, & per id temporis viros ſcientia & pietate ſpectatiſſimos totius Belgii Eccleſiis ſuppeditavit; ut eam proinde a ſua jam ætate celebris Doctor *Sinnich Oratorium Epiſcopale & Paſtorale*, hoc eſt, Epiſcoporum & Paſtorum Seminarium appellaverit. Magnum ea ſane Parœciarum numerum per XVII. Provincias poſſidet, dumque ei ſors arriſit, fœderati Belgii Catholicæ Eccleſiæ bene multos etiam primi Ordinis Paſtores præbuit. Rovenius ejus alter poſt Viciſſitudinem Archiepiſcopus ſe, quod vixit, atque adeo ſuum Clerum huic Congregationi conſociare ſtuduit. Eam ſuæ totius Eccleſiæ Seminarium eſſe volebat; eoque conſilio peculiarem ejus domum in VII. Provinciarum una ſtatuiſſet, niſi, quominus id perficeret, eum temporis calamitas impediiſſet. Ultrajectenſes tres magni nominis Archiepiſcopi per annos circiter quinquaginta ex Oratorio prodiere, Jacobus de Turre, Joannes de *Neercaſſel*, & Petrus *Codde*. Omnes hæ cauſæ nos impulerunt, ut hujus Congregationis hiſtoricam rationem exhiberemus, eidem apte inſertis iis quæ nobis ſuper Eſpenianis in ejus favorem Conſultationibus & Epiſtolis dicenda erant. Compendium hoc ex Latino potiſſimum Flandrici Oratorii Chronico doctum eſt, cujus auctor Pater Petrus de *Swert*, qui plurium annorum ſpatio, Congregationis Præpoſitus, ſeu Superior Generalis fuit. Ejus Opus *cum approbatione* impreſſum Inſulis, apud Petrum *Mathonium* ann. 1740. pag. circiter 350. in 4. complectitur. Hiſtoria hæc incipit ab origine Congregationis in Belgio, an. 1626. & in annum 1729. deſinit, rerum geſtarum ſeriem continens quæ maximi momenti ſunt,

& parum notæ, quibus addita gravium fragmentorum eodem ſpectantium Collectio.

Origo & cauſa neceſſitudinis Van Eſpenii cum Oratorii Patribus.

II. Haud mirum videri debet intimam neceſſitudinem cum Belgici Oratorii Patribus Van Eſpenium iniiſſe. Hujus Congregationis ratio, Domi quæ eidem Lovanii erat, cum ejuſdem Urbis Univerſitate conſociatio, ejus Membrorum adhæſio Eccleſiæ doctrinæ jam fideliter in ea celebri Schola ſervatæ propugnatæque, &c. eam bonis omnibus ſummopere commendabant. Hæc ipſa Van Eſpenium non permovere non poterant, ut ejus ſervitio ſe devoveret; ſed huic Doctori, cur ita faceret, peculiares cauſæ ſuberant; eum Divina Providentia clariſſimis ex Oratorio mature devinxerat; in eorum Tamiſienſi Collegio alius ipſe educatuſque fuerat; ei condiſcipulus in ſingulis Claſſibus fuerat P. Gilleſius *Smet* qui deinde per annos quadraginta ſex ibidem Parochus fuerat, & annorum amplius quindecim ſpatio Flandricæ Congregationis Præpoſitum ſeu Superiorem Generalem egerat. Huic Patri deinceps & reliquis ejuſdem Corporis inſignibus Membris cum ſemper Eſpenius maxime addictus perſtiterit, haud cuipiam admirationi fuerit hunc ipſum ei præcipuum conſilium fuiſſe, ipſiuſque Conſultationes eidem facem præbuiſſe inter difficillima diſcrimina in quibus Congregatio verſata eſt; ut is proinde *Corypheus amicorum Oratorii* (*a*) appellatus fuerit, & quidem, ut mox videbimus, non immerito.

Jeſuitarum cum Oratorii Patribus ſimultates.

III. Quæ cauſæ bonum quemque Oratorii Patribus addicebant, eæ Jeſuitas acriter adducebant, ut iis apertum bellum indicerent; ita quidem animati ab ipſa Congregationis origine, cui longe aliam atque ipſorum Societatis regiminis formam eſſe perſpexerant. Teſtatur id Cardinalis de *Berule* in Epiſtola ad Cardinalem de *Richelieu* Decembris die 23. ann. 1623. data, & ſedulo a P. de Swert publici juris facta (*b*); e qua conſtat *execrandam* in hanc naſcentem Congregationem eorum Patrum *averſationem* jam tum haud levia effecta ediđiſſe. Ei vix in Gallia inſtitutæ *nullam, qua aperta fronte, qua cate & per cunniculos nocendi occaſionem* Jeſuitæ *neglexerant*; haud cohibiti uoli opera quam Berulius iiſdem præſtiterat *tempore* ipſo (eorum expulſionis ſub Henrico IV.) *quo nemo unus ex eo Regno* (Galliæ) *id facere audebat.* Neque id mirum, pergit Berulius, nec *nobis imputandum Jeſuitas ægre nobiſcum vivere; id enim mali nobis cum reliqua propemodum Eccleſia commune eſt.*

Haud ſane poterat, quin Jeſuitarum in Gallici Oratorii Patres odium hujus Congregationis quaſi palmitem medio circiter ſuperiore ſæculo in Belgio ſatum incesſeret; eo ſcilicet acrius acerbiuſque, quod ad hanc Inſtitutionem potiſſimum operam contulerant Janſenius Iprenſis Epiſcopus, & Jacobus Boonen tunc Epiſcopus Gandavenſis, deinde Mechlinienſis Archiepiſcopus, uterque ob cauſas quæ neminem latent, Jeſuitis inviſus. Itaque Patres hi nunquam ex eo tempore deſtiterunt huic ad virtutem inſigni Corpori extremam perniciem moliri; eorum diræ perſecutioni P. Joannes Hugo *Quarré* primus in Belgio Congregationis Superior Generalis, quoad vixit, obnoxius fuit, e cujus ad Boonen Archiepiſcopum ſuum Litteris (*c*) conſtat id eos *iniiſſe conſilii*, ut eum, unaque univerſam Oratorii Congregationem *ad ultimum uſque ſpiritum perſequerentur*; quorum furoris impetum cum Alphonſi de Berghes pacificum regimen cohibuiſſet, Epiſcopatus D. de *Præcipiano* qui ſe totum iis mancipaverat, acriorem reddidit. Hujus Præſulis ad Alexandri VII. Formularium additiones, ad juſjurandum ſuper Janſenii negotio ab omnibus extorquendum excogitatæ peculiarem iis occaſionem ad nova molimina ſuppeditarunt. P. *Beauver* in Lovanienſis Oratorii Domo Theologiæ Profeſſor *Additionibus* ſubſcribere primus renuit (*d*); cumque ceteri omnes ejus Confratres haud aliter affecti eſſent, P. Joannes Martinus de *Hondt*, tunc quartus Oratorii Flandrici Superior Generalis, ut Archiepiſcopi in univerſam Congregationem *terribilium minarum* effecta anteverteret, ea de re Menſe Majo ann. 1692. ad Cardinalem *Colloredum* Congregationis Oratorii Romani Membrum, totius ſui Corporis nomine, ſcripſit, a quo gratiſſimum 8. ſequentis Auguſti die reſponſum accepit (*e*). Sub idem tempus Archiepiſcopi Mechlinienſis Additiones in Urbe Roma damnatæ, credendique locus eſt eum Cardinalem non parum ad hanc damnationem curandam contuliſſe, quam Oratorii Patres non ſolum, verum etiam ex Belgicis Eccleſiaſticis multi e quorum numero Van Eſpenius erat, ſollicitaverant. Hæc prima Cenſura Decreto diei 28. Januarii & Brevi diei 6. Februarii ann. 1694. ut conſtat, firmata fuit. Cum Mechlinienſis Archiepiſcopus his iteratis damnationibus minime territus *Additionum* ſubſcriptionem requirere pergeret, atque adeo Patri de *Hondt* ſignificaſſet (*f*) ſuam ſibi conſcientiam legis loco fore, ne unquam ab incepto deſiſteret, Pater hic ejus Adſiſtentibus & præcipuis Oratorii Membris conſentientibus & approbantibus, ann. 1695. ad Innocentium XII. de hac nova vexatione conquerens ſcripſit (*g*). Suam tamen conſcientiam Archiepiſcopus paulo poſt novis Romanæ Sedis mandatis cedere juſſit. At id per Patris de *Hondt* Epiſtolam factum intelligens ultionem ſtatuit tam in eum quam in optimum quemque ex ejus Congregatione, abſonis quibuſque cavillationibus, prout res tulit, in eos excitatis.

In confirmatam P. de Hondt *Superioritatem oppoſitiones.*

IV. In annum proximum (1696.) incidebat Oratorii Flandrici triennalis & generalis Cœtus, in quo peragenda majorum Superiorum electio. Ergo Patri de Hondt ex more novem Præpoſito ſeu Superiori Generali firmata ſuprema Dignitas. Mechlinienſis Archiepiſcopus Cœtui præſens obſtitit, electum Patrem non uno ex capite criminatus, potiſſimum vero quod intimam cum *Arnoldo*, dum Bruxellis verſaretur, neceſſitudinem iniiſſet, eidemque, ajebat Præſul, ſuam ipſam Domum locaſſet. Ad has exprobrationes Patri de *Hondt* facilis fuit & expedita reſponſio. Suam cum Arnoldo neceſſitudinem, eidemque locatam domum profiteri non eum puduit, at quam tandem ob cauſam, quæſivit, utrumque ſibi crimini verti poſſet quoad Doctorem quem plures in dignitate conſtituti viri amore & exiſtimatione proſequebantur, & cui Provinciæ Regimen ipſum præſidio erat. Eadem facilitate Pater hic ſe a ceteris omnibus Archiepiſcopi cavillis purgavit, eidemque Præſuli ex juris redundantia ſe præterea paratum obtulit integri Judicis ſententiæ ſtare quem ei ſtatim libuiſſet. Æque huic propoſitioni acquieſcere non auſus Archiepiſcopus in ſua tamen recuſatione perſtitit, tametſi electionis aut proſecutionis ab univerſo Cœtu ex regulis decretæ probatæque confirmationem recuſare non poſſet. Recta Romam (cur, haud ſcimus) delata res; ibique Cardinalium ad Tridentini Concilii interpretationem Congregatio, mature rationibus utrinque diſcuſſis, Novembris die 17. ann. 1696. pronuntiavit

(*a*) Chron. Orat. pag. 198.
(*b*) Vide *Appendicem Chronici Oratorii.* Mon. V. p. 3.
(*c*) Vide Litteras 16. Junii & 7. Decembr. 1651. *Appendix ad Chronicon*, pag. 152, 21. & 22.

(*d*) *Chronicon*, pag. 152.
(*e*) Vide hanc Epiſtolam in Appendice Chron. Orat. *pag.* 54. & 55.
(*f*) Chronicon, pag. 155.
(*g*) Appendix Chron. Orat. p. 56.

electio-

Digitized by Google

electionem Patris de *Hondt* legitimam eſſe, nec licuiſſe Archiepiſcopo non eam confirmare (*a*). Deciſio hæc Aprili menſe ſequentis anni 1697. ad Bruxellenſem Internuntium miſſa eſt, eique mandatum, ut electionem confirmaret, ſiquidem Archiepiſcopus in recuſatione perſiſteret. At Præſul haud ſatis habens hac in re ſibi conſtare, novas in eumdem Patrem accuſationes ad Romanam ſedem miſit, quem tanquam *Janſeniſmi*, *Rigoriſmi*, & oppoſitionis *infallibilitate Papæ*, *ejuſque Superioritati ſupra Generalia Concilia* ſuſpectum traduxit. Replicavit Pater de *Hondt*, peculiari *Declaratione* (*b*) ſua ſenſa patefaciens. In ea ſuam candide mentem aperit contra decantatas Propoſitiones V. profiteturque ſe non aliam hac in re doctrinam tueri, quam quæ in veteri Lovanienſi Cenſura, in ſua ipſius Purgatione, & in inſignibus Articulis V. Diſcipulorum S. Auguſtini, ab Alexandro VII. Alexandro VIII. & Innocentio XII. (ann. 1663. 1689. & 1693.) approbatis continetur. At quoad Papam fallere & falli neſcium, ſatis habet edicere ſe numquam ejus infallibilitatem oppugnaviſſe.

Cardinalium Congregatio cui non ſatis ſuper hoc poſtremo articulo factum fuerat, Mechlinienſi Archiepiſcopo (ex primo quodam exacerbati animi motu) mandavit, ut clam in eum Patrem inquireret (*c*): Habita eſt ergo peculiaris collatio cum Præſule qui Romam miſit, quod in ea captum, non ſine aliis notitiis quas ei viſum fuerat ex officio exhibere; quibus ad trutinam revocatis, Congregatio die 2. Martii ann. 1698. definiit nihil *impedire debere confirmationem electionis Patris de Hondt*, *ſi pure & ſimpliciter Alexandri VII. Formularium ſignaret* (*d*). Haud ægre Pater de Hondt in hujuſmodi ſignaturam conſenſit, quam Belgium omne approbabat, poſtquam per Papæ regnantis (Innocentii XII.) Brevia notorium evaſerat Suam Sanctitatem non niſi Juris fidem requirere. At cum Mechlinienſis Archiepiſcopus qui ſuis ſemper *Additionibus*, ob facti fidem, mordicus adhærebat, haud hac ſubſcriptione contentus, varias cauſas prætexens, Patris de *Hondt* confirmationem recuſare pergeret, eam D. Spada Bruxellenſis Internuntius Aprilis die 7. ejuſdem anni conceſſit, & Brabantiæ Conſilium, ejuſdemque Urbis privatum Conſilium placito roborarunt.

Super Oratorii Statutis Van Eſpenii Conſultationes.

V. Hujus conteſtationis tempore, Congregationem adminiſtrabat unus Pater *Smet* primus Adſiſtens, ſed cui tamen interdum vires deerant, ut oppoſitionibus quibus impetebatur, obſiſteret. Archiepiſcopus hac imbecillitate uſus inteſtina diſſidia in Congregationem inducere ſtuduit, ibique factionem ſibi creare. Initio ſtatim Adſiſtentem ſecundum cum aliis nonnullis expugnavit, & ut hanc naſcentem Aſſeclarum manum augeret, per eos in Congregationem intulit homines quoſdam quos e Statutis, iiſque potiſſimum quæ nuper poſtremus Cœtus renovaverat, tanquam admodum legitime excluſos ſpectari oportebat.

Sua vis huic facinori, nec levis erat, quippe quod Congregationis Januam pravis omnibus hominibus aperiebat quos ipſa rejecerat, modo ſe paratos oſtenderent novis ejus domeſticis hoſtibus morem gerere; novamque auctoritatem Præſuli tribuebat, qua is quidem ſolum ad Congregationis detrimentum aut excidium uti contendebat. Ergo iis auſis obſiſtere pro viribus P. P. *Smet* & de *Hondt*, ſibique præſidio eſſe voluerunt Van Eſpenii Conſultationem cui Martii die 12. ann. 1697. datæ Lovanienſes alii Doctores duo ſubſcripſere (*e*). At gravia rationum momenta quas ea continebat, cum nihil contra vim poſſent, injuſtitiam reprimere non potuerunt; & Archiepiſcopi fautoribus ars ita profuit, ut eos in Congregatione ſervarent, qui contra Statuta, & Superiorum ingratiis in eamdem intruſi fuerant.

Contra Interdictum Patris de Hondt, Van Eſpenii Conſultatio.

VI. Quatuor poſt annis, ſcilicet Aprilis menſe an. 1701. Oratorii Cœtus generalis P. Smetium Superiorem Generalem nominavit in locum Patris de *Hondt* qui Superioritatis annos ſuos duodecim abſolvebat (*f*); poſterior hic menſe poſt primus *Adſiſtens* electus fuit.

Cum Vicariatus Dominæ noſtræ de *Finiſtere* in Urbe Bruxellis, poſt hujus in Brabantia Congregationis inſtitutionem, ab uno ex Oratorii Presbyteris adminiſtratus, per mortem Patris *Rommelſpach*, vacans evaſiſſet, Sanctæ Gudulæ Capitulum, utpote Collator, ad eum nominavit Patrem de *Hondt* Expræpoſitum Oratorii, quem P. *Smet* novus Præpoſitus impulit, ut eam ſedem acceptaret. Ejus ergo poſſeſſionem iniit, & Juriſdictionem ſeu *Viſa* a Sanctæ Gudulæ Plebano ſuſcepit. At Mechlinienſis Archiepiſcopus huic electioni quam minime probabat, pro viribus obſtitit; cumque ſibi ſupplicem Libellum oblatum voluiſſet, ſuper eo Patrem *Appelmans* ejus Parœciæ Deſervientem nominavit. Capitulum & Plebanus Sanctæ Gudulæ una cum P. de *Hondt*, ad Brabantiæ Conſilium confugerunt, a quo ſua ſingulis jura ſervarentur. Perfugium hoc, licet Archiepiſcopo ſignificatum, non eum impediit, quin *Appelmanſium* per novum Decretum Junii die 25. ejuſdem anni editum confirmaret. Sanctæ Gudulæ, Capitulum, & P. de *Hondt* Brabantiæ Conſilium contra poſterius Decretum hoc in ejus auctoritatem attentatorium iterum implorarunt; & præterea P. *de Hondt* Archiepiſcopo ſignificandum curavit recuſationis Actum quem Brabantiæ Conſilio inſinuatum voluit, a quo, ſequentis Auguſti die 20. ſervatæ poſſeſſionis, *in ampliſſima forma*, Sententiam obtinuit, de qua Mechlinienſis Archiepiſcopus apud Marchionem de *Bedmar* tunc Belgii Adminiſtratorem acriter queſtus eſt, incaſſum tamen; quia Sanctæ Gudulæ Capitulum & Plebanus ejus querelarum falſa principia & perniciosas conſecutiones per exhibitum Libellum ſupplicem huic Miniſtro ſignificarunt.

Tum vero Archiepiſcopus ipſe ſibi jus facere aggreſſus eſt; & Patri de *Hondt*, quem ſuo titulo ſpoliare non poterat, minitatus eſt ſe prædicandi & confeſſiones audiendi facultates (quas in ejus Diœceſi ex annis triginta octo exercebat) adempturum, ſi ſervatæ poſſeſſionis Sententiam exequeretur, nec recuſationis Actum revocaret. P. *de Hondt* recuſavit utrumque, in Appellatione perſtitit, petiitque, ut ad eligendos Arbitros deveniretur, qui de recuſationis cauſa judicarent. Præſul, nulla horum omnium Actorum ratione habita, 24. Novembris die, Patri *de Hondt* Interdictum quod minitatus fuerat, ſignificatum voluit; quod ipſum eo magis admirationi erat, quod Decanus Metropolis, quem Internuntius Synodalem Judicem nominaverat, hoc titulo & Summi Pontificis nomine, Archiepiſcopo prohibuerat, ne, quod minatus erat, Interdictum exequeretur. Internuntius ad quem P. *de Hondt* rurſus confugit, eum renuiſit ad Synodales Antuerpiæ Judices, & Appellationem *ſuſpenſivam* declaravit. Eodem tempore P. *de Hondt* pro ſe Van Eſpenii, aliorumque Lovanienſium Doctorum trium Conſultationem obtinuit, quæ enuntiabat ea ipſum auctoritate pollere, ſuas

(*a*) Chronicon, pag. 760.
(*b*) Data eſt Junii die 21. ann. 1697. Vide Appendicem Chronici Orat. p. 66.
(*c*) *Chronicon Oratorii*, p. 163.
(*d*) Chronicon, p. 165.

(*e*) *Chron. Orat. Append.* p. 65. & *Supplementum Eſpen.* Cum Part. I. n. VIII.
(*f*) Chron. Orat. p. 171. Ibid. *Tract. Prod.* Part. 2. §. VIII. p. 19.

ut

ut functiones proſequeretur. Deciſio hæc nitebatur principiis duobus; quorum primum erat, Vicariatum, de quo agebatur, quamvis haud *Paræcia ſeu Vicariatus perpetui* titulum gereret, non minus tamen ſpectandum eſſe tamquam *Officium perpetuum & ad vitæ tempus*, cui annexa erat Eccleſiaſticarum functionum exercitatio qua ſine *juſta cauſa*, legitime *probata*, poſſeſſores ſpoliari non poterant; alterum, & maximi quidem momenti, præter allatam rationem, ac licet de ſimplici tantum Presbytero ſine Officio & Beneficio ſermo eſſet, admodum legitime dubitari poſſe de validitate revocationis arbitrariæ facultatum Divini verbi nuntiandi & confeſſiones excipiendi. quæ conceſſæ erant cum clauſula, *ad revocationem uſque*, quia ſcilicet in præſenti facti ſpecie, aliiſque ſimilibus, *ejuſmodi revocatio ſine infamia fieri non poterat*, hæc autem pœna non poterat ſine canonico Juris ordine pronuntiari. Conſultatio hæc data die 24. Octobris ann. 1701. refertur in Appendice Tractatus *De Recurſu ad Principem* Litt. D. In hac Conſultatione expoſitæ rationes firmatæ fuere maxime authenticis atteſtationibus in favorem Patris de Hondt, Bruxellenſium Parochorum & Confeſſariorum nomine; at Archiepiſcopo in Sententia perſtante, Romam delata res, ubi tantum potuit Moliniana factio, ut ſuper Patris de Hondt negotio judicium ad ejus mortem uſque ſuſpenderetur, quæ in Auguſti diem 29. ann. 1707. incidit.

Haud videmus, cur P. de Hondt, cui tituli poſſeſſio a Brabantiæ Conſilio ſervata fuerat, ad hoc idem Tribunal non confugerit, ut in poſſeſſione facultatum prædicandi & confeſſiones audiendi ſervaretur, quæ neceſſario eidem annexa erat, quibuſque ſine legitima Sententia ſpoliatus fuerat. Eum fortaſſe a conſilio avocavit oppreſſionis ſtatus, cui ſubeſſe jam tum cœperant ſub Gallico Regimine Belgica Juſtitiæ Tribunalia; ac dubio procul iis redditæ poſt Ramillienſem pugnam libertate, ad eadem confugiſſet, niſi morte præventus eſſet.

Turbarum in Oratorio ſub Præſule de Alſatia de Boſſu renovatio.

VII. Dominationis mutatio, quæ in Belgio contigit, egreſſis Gallis, cohibuit aut retudit alia plura molimina, quæ Præſul de *Præcipiano* poſtremis Epiſcopatus annis inierat; ejus mors, quæ ann. 1711. ineunte contigit, tandem in ejus Diœceſi, & potiſſimum in Oratorii Congregatione pacem ac tranquillitatem omnino reſtituit, quæ ante tam multum temporis exulaverant. Cœpit id boni uſui eſſe, ut mala repararentur, & abuſus reformarentur, quibus ſuperius regimen cauſam præbuerat P. *de Swert*, quem Cœtus menſis Maji ann. 1713. Oratorii Superiorem nominaverat, feliciter hanc in ſuo Corpore reformationem aggreſſus eſt cujus is fructus extitit, ut Congregatio pluribus novis domibus ditaretur, aliis etiam locupletanda, niſi Præſulis *de Boſſu* ad Mechlinienſem Archiepiſcopatum (Martii die 3. ann. 1714.) nominatio hujus felicis fœcunditatis progreſſum remorata eſſet. Adeo notum erat hujus Præſulis animum perditæ Jeſuitis Oratorii apertis hoſtibus addictum eſſe, ut una ejus nominatio communem reformidationem pareret, ac recta in Oratorii favorem inita conſilia disjiceret. Hujus rei paulo ante memorandum exemplum perſpeximus. (*a*) Renei Capitulum ſub ann. 1714. finem ejus Urbis Parœcias duas Oratorii Congregationi uniri conſenſerat. Omnino unionem hanc D. de *Coriache* Magnus Vicarius Mechlinienſis, Sede vacante, confirmare paratus erat; & Van Eſpenius una cum ſocio Facultatis Juris Lovanii per ſolidam Conſultationem (*b*) probaverat eum Magnum Vicarium, Sedis vacantis tempore, dubio procul ejuſmodi poteſtate gaudere, quia de Beneficiis agebatur, quorum collatio ad Epiſcopum non ſpectabat. At omnem in Brabantia ſuper hoc negotio quæſtionem ſuſtulit allatum nuntium Præſulem de Boſſu ad Mechlinienſem Archiepiſcopatum nominatum eſſe; adeo juſto timori erat exiſtimatio, qua apud eum Jeſuitæ, Oratorii inexorabiles hoſtes, pollebant.

Eventum hoc tum in hanc Congregationem, tum in illuſtriorem quemque ex ejus Diœceſis Clero renovatæ perſecutionis velut ſignum fuit. Præſul de Boſſu cum Mechlinium ineunte ann. 1716. perveniſſet, id conſilii cœpit, ut Præſulis de Præcipiano, hoc eſt, Jeſuitarum veſtigiis inſiſteret, & quod opus iidem Patres tantum inchoaverant, ad finem perduceret. Ergo in ejus Conſilio ſtatutum fuit, Oratorii Congregationem a fundamentis everti, aut ejus mentem ac regimen mutari oportere. Duplex ad id obtinendum adhibita ratio; prima quidem, ut falſi fratres in Oratorium inducerentur parati ſuum Corpus hoſtibus ipſis tradere, & ab eo quicumque novi conſilii executioni vehementius obluctari poterant, arcerentur; altera vero, ut ſuper his duobus potiſſimum articulis auctoritas a Congregationis Superioribus ad Archiepiſcopum traheretur. D. de *Swert* tunc Congregationis Præpoſitus ſeu Superior Generalis is nimirum erat, cujus obluctatio maxime timebatur. Majus ſane menſis ejuſdem anni 1716. ejus primo triennali regimini poſtremus erat; at ea ſtare videbatur Congregationi ſententia, ut eum confirmaret, & Archiepiſcopus, qui id non ignorabat, ad acrem ſuper hac re vindictam ſe comparabat. P. de *Swert*, hæc ſtrui molimina intelligens, ſuæ ipſe Congregationis Jonas eſſe voluit. Congregatos Confratres vehementer obſecravit, ut ne amplius de eo cogitarent; edixit etiam ſe in præſenti rerum diſcrimine numquam adduci poſſe, ut confirmationem ſuam acceptaret. Cœtus igitur, ægre licet, Patrem *Smet*, bene animatum ſenem, at imbecillem & meticuloſum, quod monuimus, in ejus locum eligere ſtatuit; ea conditione tamen, ut totum Regiminis onus apud Patrem de *Swert* primi Adſiſtentis titulo remaneret.

Hæc tamen ordinis ratio, in quam non alia de cauſa Cœtus conſenſit, quam ut novi Archiepiſcopi anticipatis opinionibus indulgeret, Oratorii amicis pluribus (peculiariter *Opſtraetio*) diſplicuit; qui ſibi perſuadere non poterant imminens malum haud melius anteverti poſſe quam in ſede poſitis iis, qui minus eidem obſiſtere poſſent.

Probavit, ac nimium quidem, timorem exitus. Vix bonus ſenex Congregationis rationibus admota manu, ſuo tramiti oppoſitam falſorum fratrum Factionem comperit, præeunte P. *Winants* ſecundo Adſiſtente cui titulum conquiſierant falſæ politices ea ipſa conſilia, per quæ novus Generalis electus fuerat. Hic tamen ſecundus Adſiſtens ſuis cogitationibus utile judicans virus ad tempus occulere, ſpecie tenus omnino cum P. de Swert primo Adſiſtente concordem operam conferebat; nec niſi aliquanto poſt ſuæ Congregationis jam inde ab initio proditor, ſuorumque fratrum delator detectus eſt.

Acta in Patres de Hooghe *& Hier.* Zegers. *Van Eſpenii in hujus poſterioris favorem Conſultatio.*

VIII. Libellus, quem P. *Winants* Mechlinienſi Archiepiſcopo primum obtulit, impetebat Congregationis Membra, quæ præ ceteris ejus veterem formam tueri ſtudebant. Eorum quatuor, Patres ſcilicet, *de Swert*, (primus Adſiſtens), *de Viſch*, *de Hooghe*, *Zegers* unus omnes impetus inceſſit; Archiepiſcopus porro a Patre *Smet*, cujus imbecillitatem ſibi utilem fore noverat, ad ſe Aprilis die 13. ann. 1717. accito, coram Seminarii Superiore conſanguineo ſuo ad Iprenſem Epiſcopatum nominato, poſtulavit, 1. ne P. *de Swert* ſui primi Adſiſtentis conſilium ſumeret niſi in eo, quem neceſſitatis caſum appellabat, ſuamque omnem fidem P. Wynantio ad Congregationis regimen adhiberet; 2. jube-

(*a*) Lib. II. Art. XIX. §. IV.
(*b*) Extat Conſultatio hæc in T. VII. Edit. noſtræ, ſive in Opere poſthumo.

Digitized by Google

2. juberet Patres duos *Hooghe & Zegers* Formulario Alexandri VII. ex Bulla *Vineam Domini* ſubſcribere, & Bullam *Unigenitus* acceptare, ſecus ab eorum Generali, ejuſve defectu ab Archiepiſcopo ipſo e Congregatione expellendos; 3. deſtitueret Patrem de *Viſch* ſua Sede Directoris Domus Inſtitutionis Lovanii. Jactatus Janſeniſmus uuus his ſingularibus Mandatis prætexebatur, & hoc in genere Pater *de Swert* ſupra ceteros oonabatur; qui ſcilicet jampridem omnibus per Regionem dictitatis Janſeniſtis ſe Confeſſarium præbuiſſet, & ſemper *vagis plactiſque* reſponſis ſuper hac re ſibi factas exprobrationes, quoad D. *Van de Neſſe* potiſſimum, eluſiſſet. Ejus confeſſiones, ferebatur, Pater *de Swert* audierat ad mortem uſque (contigit hæc Februario menſe ann. 1716.), quin ei mandaret, ut ſaltem abſolutionem *ad cautelam* peteret ab arrogata excommunicatione in quam Præſul eum incidiſſe voluerat vi Bullæ *in Cœna Domini*, qui ad Brabantiæ Conſilium confugiſſet contra violentum & irregulare Interdictum quod in eum undecim aut duodecim ante annis quam mortem oecumberet, D. de Præcipiano pronuntiaverat, quin eum hoc Interdictum aut hæc excommunicatio impediſſent, quominus deinceps ſine intermiſſione ſui Paſtoratus munia proſequeretur. Se Pater *Smet* id quod Patres *Hooghe & Zegers* ſpectabat, ponderaturum recepit, Patrum de Viſch ab impactis accuſationibus purgavit, edixitque ſe conſilio Patris *de Swert* non uti non poſſe; ſibi enim Congregationis regimen hac ipſa conditione delatum eſſe. Promiſſis tamen effecta non reſponderunt; ita ejus animum perculerunt Archiepiſcopi minæ, ut Patrem *de Swert* conſulere non amplius auderet; eique non niſi contremiſcens habiti cum Præſule colloquii rationem per Epiſtolam redderet. Prima hæc conſternatio omnes Oratorii amicos deterruit. Patrem de *Swert* recuſatæ in ſupremo Congregationis gradu confirmationis pœnitere cœpit, (*a*) viriliter ad P. *Smet* Epiſtolam reſpondens, ſignificanſque quid ab eo hac in re demandati muneris ratio poſtularet. Van Eſpenius porro, eorum unus, quibus Oratorii incolumitas maxime cordi erat, ad eumdem Patrem *Smet* ſuum veterem amicum firmiter ſcripſit. Eum per Epiſtolam Aprilis die 19. ann. 1717. datam monuit, jus quod Archiepiſcopus ſibi tribuere volebat, ut de cauſis ad Membrorum Congregationis excluſionem ſpectantibus cognoſceret & judicaret, nullumque aliud officium Superiori Generali relinqueret, quam ut ejus mandatorum *ſimplex & cæcus executor* eſſet, inter graviſſima negotia locum habere; per hanc uſurpationem in præcipuo capite auctoritatem everti quam Conſtitutiones primo Oratorii Superiori concedebant; Congregationis bonum ab hac potiſſimum auctoritate pendere, & facile percipi poſſe, quam grave Oratorio foret hanc ipſam impeti.

Van Eſpenii Epiſtola hæc Patris *Smet* animum excitavit, (*b*) qui proinde Mechlinium profectus criminationum in Patres *Hooghe & Zegers* communicationem petiit, ut eas ipſe, quantum Oratorii œconomicum regimen pati poterat, dijudicaret; eoque conſilio ad Maji diem decimam Tamiſii Cœtum indixit, ubi una cum ipſo Adſiſtentes duo adeſſe debebant. Van Eſpenius, aliique duo Lovanienſes Juriſconſulti ſuper forma in ejuſmodi proceſſu ſervanda conſulti fuere, eorumque deciſioni additum fuit œconomicæ Sententiæ exemplum quæ in propoſita facti ſpecie pronuntiari poterat. Placuit eorum conſilium; at omnis is apparatus nihil demum aliud quam extremum indulgentiæ ſpecimen erat, quod neceſſarium viſum eſt ad auſa, quorum minæ Archiepiſcopi nomine perſonabant, antevertenda; re enim ipſa notorium erat accuſationes in eos Patres excogitatas non niſi puros putoſque cavillos eſſe, quibus non alia cauſa quam ſingularis de veritate ſolicitudo; ſcilicet ſummo jure totum delicti quaſi corpus ad locutiones quaſdam redigebatur, quas familiaris colloquii libertas expreſſerat, quaſque ſeveriores quique tamquam *male ſonantes* (*c*) tantum notabant.

Interea Archiepiſcopus a P. Wynantio certior factus Tamiſienſem diei decimæ Maji Cœtum nihil definitivum ſuper hoc negotio pronuntiaſſe, 28. ejuſdem menſis die novum ipſe mandatum dedit ad P. *Smet* a quo Accuſatos duos ad ſe miſſos volebat, qui ſe apud eum a Janſeniſmi ſuſpicione purgarent, & ex Bulla *Vineam Domini*, Alexandri VII. Formulario ſubſcriberent, *alioquin ab Oratorio excludendi*. (*d*)

Poſterioris Decreti hujus Auctores non auſi candide exponere, quicquid Præſul Aprilis die 13. Patri *Smet* verbo tenus mandaverat. Nulla in eo mentio, ut in verbalibus mandatis, de Bulla *Unigenitus*, aut de jure quod ſibi Præſul arrogabat, ut ipſe ab Oratorio, quos vellet, eorum Superiore abnuente, amoveret.

At hæ mitigationes non effecerunt, ut magis legitimum Decretum eſſet, minuſve Generalis Superioris Oratorii auctoritatem impeteret; Archiepiſcopo ibidem ſibi jus reſervante, ut excluſiones ei demandaret, quas non exequeretur ipſe per ſe. Id acriter expoſuit Eſpenius in altera ad Smetium Epiſtola, ſe poſt maturum examen intime convictum teſtatus Mechlinienſis Archiepiſcopi Decretum, quoad Sociorum admiſſionem & excluſionem, cum Congregationis Statutis, ejuſque primi Superioris juribus ex diametro pugnare, ac proinde ſuum eſſe credidiſſe eum cohortari, ut per juridicam proteſtationem Præſuli ſignificatum vellet ſibi perſuaſum eſſe, quoad Socios e Congregatione amovendos, ejus mandatis ſe non ſubeſſe.

Miſerant eodem tempore ad Smetium litteras eorum multi, qui Congregationi apprime ſtudebant, quique inter ejus Membra eminebant, nominatim Patres *Willemans*, *Neſse & Bouberel*, qui uno ore Van Eſpenii monitum confirmabant. Eum Pater *de Swert* & ipſe pro viribus extimulavit, ut tam gravia & tam neceſſaria conſilia ſequeretur. Smetius his omnibus ſignificationibus aures obſtruens Cœtum ad eorum executionem, quæ Archiepiſcopus juſſerat, 8. Junii die Mechlinii habendum indixit. Unus adfuit Pater Hooghe, qui ſe ſuper una Formularii ſubſcriptione ſatis Archiepiſcopo facturum, nec ulterius progreſſurum recepit, itaque animatus ei ſe ſtitit; at aliis pluribus, peculiariter ad acceptationem Bullæ *Unigenitus*, quæſtionibus territus, imminentem vim feliciter avitavit, & quam citiſſime potuit, Antuerpiam fugit, unde datis poſtridie litteris Superiori ſignificavit ſe Oratorio vale dicere. Congregationis hoſtibus ad nova facinora animos addidit Smetii imbecillitas; & quo promptius, quod ſibi propoſuerant, ejus domini prorſus evaderent, ab ipſa uno quaſi icto, quæcumque ſibi non probabantur, Membra amputare ſtatuerunt, uti rurſus ad id opera Smetii, Mechlinienſia Seminarii Præſidis, ut ita quidem Iprenſem Epiſcopatum nuper delatum ſolveret. (*e*)

Præſes hic P. Smetium cum Oratorii Adſiſtentibus duobus in ſuum Seminarium traxit, nihilque neglexit, ut eos ad novam propoſitam formulam, quæ Alexandri VII. Formularium ex Bulla *Vineam Domini* continebat, adoptandam adigeret; formulam, inquam, quam non amplius nonnulli tantum privati homines, ſed Superiorum primi primum ipſi ſignare, tum omnibus generatim Congregationis Membris ſignandam proponere jubebantur, *excluſionis indicta pœna*. Quia porro timendum erat, ne propoſiti conſilii executio non unius litis diſpendia ſecum traheret, Seminarii Præſes, Archiepiſcopi nomine, ea ſibi ſumere jubebatur.

Præpoſitus & ſecundus Adſiſtens ad eam vexationem curandam ſe comparatos exhibuerunt; at ei Pater *de*

(*a*) *Chronicon*, pag. 193.
(*b*) Ea legitur inter hujus Doctoris Epiſtolas in III. Supplementi Parte.

(*c*) *Chronicon*, pag. 199.
(*d*) *Ibidem*, pag. 200.
(*e*) *Chronicon*, pag. 201.

Swert

Svvert acriter obſtitit, declaravitque, etiamſi propoſitam formulam ſignare per conſcientiam ſibi liceret, ſe numquam adduci poſſe, ut id a Confratribus poſtulans, ſuæ ipſe Congregationis everſor & perſecutor evaderet. Nullis non blanditiis Seminarii Præſes, ut ejus obluctationem vinceret, uſus eſt; quod cum aſſequi non potuiſſet, ad auctoritatem compoſitis ei fore portendit, ut *omne perſecutionis onus in ejus caput recideret.*

Poſtridie quam ſcœna hæc acta eſt, cum Adſiſtentes duo Bruxellas ſe recepiſſent, ſuo ipſius arbitratu Præpoſitus Decretum 28. Maji die ab Archiepiſcopo editum ad Lovanienſis Domus ubi Pater *Zegers* aderat, Superiorem miſit, mandans, ut ei *domicilium & menſa* negaretur, ſi ter monitus eidem obſequi renuiſſet. Monitionem primam edidit Lovanienſis Superior; at e Patris de Svvert ſententia reliquas duas omiſit. Oportere tamen credidit Pater *Zegers* ſe ab Actorum horum conſecutionibus in tuto ponere, & primo Gandavum, deinde Furnas ſeceſſit.

Interim Junii menſis die 19. Præſul per novum Decretum publice affixum Patres de *Hooghe & Zegers* ad ſuum Tribunal accitos voluit, *juris inflictis pœnis*, ut per Formularii ſubſcriptionem ex Bulla *Vineam Domini* a Janſeniſmi ſuſpicionibus ſe purgarent. Pater Zegers, qui Archiepiſcopi a ſe alienum animum ſatis ſuperque noverat, ei Julii die 3. recuſationis Actum ſignificandum curavit. Et quoniam ſimplex citatio verum Decretum *pœnale & diffamans* in ſua enuntiatione complectebatur, Appellationem ad Papam, ex patriis Legibus, interjiciendam putavit; ab ejus Internuntio poſtulans, ut, quod jus erat, Judices in partibus nominaret, qui recuſationis hujus cauſas & Appellationis momenta expenderent & judicarent; ſe quidem ſolidarios Judices (annuente ipſo) Abbatem de *Ulierbeeck*, & Sanctæ Gudulæ Bruxellenſis, itemque S. Jacobi Lovanienſis Decanos accepturum recipiens.

Recuſavit Internuntius huic petitioni os, prætexens Archiepiſcopi Decretum nihil aliud quam *ſimplicem citationem* eſſe videri; quam ſi *Sententia* ſubſequeretur, tum vero ſe, quos petebat, *Judices* delegatos daturum.

Jactatam hanc *ſimplicem citationem* ſecuta eſt alia, quæ ſine ambiguitate, pœnam ſuſpenſionis *a Divinis* enuntiabat; data Julii die 29. & 2. ſequentis Auguſti die publice affixa.

P. Zegerus, qui ſibi prudenter e Mechlinienſi Diœceſi diſcedendum crediderat, ut ab imminenti vi ſe in tuto poneret, abiens D. *Juſtinæ Zegers* Sorori *peculiarem procurationem* reliquit, ut in ea re tota ageret ejus nomine. Generoſa puella hæc animi firmitate ac vi ſupra ſexum commiſſionem ſuam executa eſt; Auguſti die 9. a ſuſpenſionis Decreto die 2. enuntiato appellavit; comitata eſt ipſa Notarium, qui ejus ſignificationem apud Archiepiſcopum & Internuntium edidit; teſtis fuit minarum carceris in Notarium per Archiepiſcopi Secretarium, &c. Cum Præſul hic Auguſti die 14. Decretum definitivum ſuſpenſionis *a Divinis* pronuntiaſſet, in quo ſibi jus reſervabat, ut ulterius ad *Eccleſiaſticas cenſuras*, *pro ut de jure*, procederet, ab eo puella Zegers novam Appellationem interpoſuit, quam Archiepiſcopo ſignificatam voluit, rurſuſque ad Internuntium cum Notario ſe contulit, ut ab eo delegatos Judices obtineret, quos denegare in ejus poteſtate non erat, quoſque ipſe, cum prima Appellatio ſignificata eſt, ſe daturum promiſerat, ſiquidem, ajebat, Archiepiſcopus ad Sententiam deveniſſet. Jam vero Præſul hic non unam modo Sententiam ſed duas pronuntiaverat. Ab his ergo Sententiis duabus puella Zegera novam Appellationem ſui fratris nomine interponebat; ei tamen jus Internuntius negavit, ſatis habens urbane declarare ſe quidem Zegero auctorem eſſe, *ut ſuo cum Superiore ex inimicitia in gratiam rediret, ediceretque, ſi de Janſeniſmi ſuſpicione accuſabatur, eum rumorem falſo percrebuiſſe; ſe nempe veri nominis Catholicum eſſe, & Alexandri VII. Bullam jurare.*

Mechlinienſis Præſulis omnes in hoc negotio citationes & Sententiæ Patribus duobus *Zegers & Hooghe* communes erant (*a*); poſterioris tamen nomine, nullus oppoſitionis Actus nobis occurrit, niſi longa Brabantiæ Conſilio exhibita Requiſitio, querendi cauſa de Mechlinienſis Antiſtitis Sententia, tamquam patriis privilegiis contraria, quippe quæ Mechlinii ſignata & promulgata in eum eſſet, qui ante citationem primam, extra eam Diœceſin domicilium ſibi ſtatuiſſet, & id Archiepiſcopo ſignificandum curaſſet.

Brabantiæ Conſilium, de more, hunc Libellum ſupplicem ad Præſulem deferri juſſit; qui tamen impediendi rationem comperit, ne Tribunal hoc id negotii perſequeretur ac judicaret.

Oppreſſis hominibus, quibus intercluſa erant juſtitiæ Tribunalia, nihil aliud perfugii fuit, quam ut innocentiam ſuam apud Univerſi terrarum Orbis Tribunal probarent. Zegerus ergo Monumentum una cum omnibus proceſſus actis exhibuit Eſpenio, qui, cum ſingula ponderaſſet, cum D. *Beauvvens* Confratre Conſultationem edidit, in qua oſtendit irregularia & nulla Mechlinienſis Præſulis Acta fuiſſe; oppreſſorum hominum recurſum ad ſupremæ Juſtitiæ Tribunalia legitimum eſſe; hæc eo jure pollere, ut Principis Subditis præſidio ſint (etiam per remedia coactiva) contra *violentas Eccleſiaſticorum Judicum Sententias*; denique Zegero adhuc integrum eſſe *ſui Ordinis munia libere tutaque conſcientia proſequi*, ſiquidem Princeps ejuſve Conſilia declaraverint Interdicti Sententiam contra neceſſarias judiciariæ actionis regulas pronuntiatam eſſe, *prætermiſſo ſubſtantiali Ordine Juris*. Conſultatio hæc ann. 1721. Junii die 27. ſignata fuit, & ſequenti menſe Julio a Bruxellenſibus ſeu Gandavenſibus Advocatis undecim adoptata. Occurret in novo Supplemento, *Part. I. n. XXVIII.*

Irregulares Cœtus ann. 1719. *In hanc rem Van Eſpenii Conſultationes.*

IX. Utcumque Smetius Archiepiſcopi Mechlinienſis conſiliis juſſiſque obſequeretur, eidem tamen, ſeu potius Jeſuitis, qui eum manu ducebant, haud ſatis inceſſus ejus animus viſus eſt ad ea, quæ ſibi ad perniciem propoſuerant, perficienda. Itaque cum propediem novus Oratorii Superior Generalis eligendus eſſet, nihil intentatum reliquerunt, ut ei hominem ad ipſorum prava conſilia promptiorem ſufficerent.

Habendus erat Cœtus menſe Majo ann. 1719. cumque loci, in quo habetur, Epiſcopus eo jure gaudeat, ut eidem interſit, Mechlinienſem Archiepiſcopum impulerunt, ut ibidem habendum curaret, quo facilius in eo dominari poſſent. (*b*) Satis adhuc roboris Congregationi remanſerat, ut hanc petitionem rejiceret. Novis igitur oppugnationibus opus fuit, ut electiones hoſtibus e voto cederent. Eo primum collata opera, ut imminueretur in Cœtu vocalium numerus, quibus non ejuſmodi ſenſa fore præſumebatur. P. Hieronymus Zegers, etiamnum Congregationis Membrum, ac tum quidem Bruxellenſis Domus Deputatus, omnium primus Archiepiſcopo propoſitus fuit, cujus excluſionem peteret. At cum poſtulatum hoc perfici non potuiſſet, vehementer falſi fratres extimulati, ut Cœtum diſſolverent, ab eove recederent, ſi minus aſſequi potuiſſent, ut qui animo deſignati erant, eligerentur.

Apertus Cœtus die 9. Maji in Congregationis Domo, quæ in Gandavenſi Diœceſi erant. Et de more Diœceſanus Præſul, itemque legitimi omnes ſine exceptione Deputati interfuerunt. Patres de *Svvert & Ferron* abſque oppoſitione in Cœtus *Conſultos*, ut appellantur,

(*a*) *Chronicon*, pag. 104.
(*b*) *Chronicon*, pag. 107.

electi.

Digitized by Google

electi. At cum ad Præpoſiti ſeu Soperioris Generalis electionem ventum eſt, ſuffragia ſciſſa fuere. Archiepiſcopi fautores octo a P. Petro *Buyſt*, & decem a P. *Bouberecl* ſtabant. Renovatum non ſemel ſcrutinium; e Cœtu quoque diſceſſum eſt, ut, ſi heri poſſet, colligeretur ad electionem ſuffragiorum ſatis, at ſemper fruſtra. Denique Gandavenſi Epiſcopo ſolicitante, ut electio, ſe præſente, perficeretur, Conſulti novos viros quatuor Præpoſito propoſuerunt, in quos ſperabant ſuffragiorum ſatis congeri poſſe; at cum actum eſt, ut ad hanc electionem convenirent, ex Archiepiſcopi fautoribus plures, qui ſuo Patri *Buyſt* nuntium remittere nolebant, adeſſe renuerunt; quod Gandavenſem Epiſcopum impulit, ut recederet. Tum vero Vocales reliqui, maximum numerum conficientes Præpoſito auctores fuerunt, ut novam electionem aggrederentur; qui tamen veritus, ne Mechlinienſi Præſuli diſpliceret, aſſentiri noluit, edixitque (ſuo ipſius arbitratu, & quin Cœtus vota ſumeret, quod eum dubio procul facere neceſſe erat) *Cœtum ipſum ſolutum eſſe, novumque indici oportere, cui omnia Congregationis Membra, quibus activa & paſſiva vox erat, adeſſe poſſent.*

Hujus ſolutionis irregularitati ac nullitati reclamatum eſt a pleriſque Cœtus Membris; viſum etiam non paucis deliberationes proſequi; at œconomica ratio pervicit; itaque domum ſinguli rediere, Superiore annuente, teſtati tamen ſe Cœtum tamquam adhuc vigentem ſpectare, & convenire paratos fore, cum primum legitime revocarentur.

Antequam id conſilii exequerentur, pacis ſtudioſi alteram compoſitionis rationem propoſuere, quæ Superiori quidem probata, ſed ab uno ex Archiepiſcopi fautoribus rejecta fuit, qui acriter proteſtatus eſt *numquam fore, ut Cœtus haberetur, niſi qui Patrem Bouberecl proponebant, unanimi conſenſu promiſiſſent ſua ſe omnes vota in Patrem Buyſt collaturos.* Cum Pater *de Swert* Expræpoſitus in contentionem adeo ſuffragiorum libertati contrariam vehementer invectus eſſet, Patris *Buyſt* fautores omnes tumultuoſe e Cœtu exceſſerunt, quin Confratribus ullum urbanitatis officium exhiberent, aut verbum dicerent, ſecumque P. Smetium traxerunt, quem eo ipſo momento temporis Tamiſium, ejus reſidentiæ locum, regredi voluerunt.

Qui inter Antuerpiæ, Bruxellarum & Lovanii Juriſconſultos præſtabant, unanimi ſententia finierunt, cum ſuper ejus Cœtus ſolutione conſulti eſſent, eam haud legitime factam eſſe, & adhuc Cœtum ſubſiſtere; id autem propterea quidem certe, quod Cœtus legitime convocatus inceptuſque, in eodem loco & ab iiſdem perſonis abſolvi debet; niſi forte Adſiſtentes omnes in loci mutationem novorumque hominum inductionem conſenſiſſent. Congregationis Adſiſtentes duo per Epiſtolam Maji die 21. prima, poſt Cœtus ſeparationem ſeptima aut octava, Præpoſitum de hac deciſione monuerunt.

Interea Mechlinienſis Archiepiſcopus, conſentiente Præpoſito, quem ſenectus & timiditas omnibus ejus placitis mancipabant, Mechlinienſi Domui, contra Congregationis *mentem, libertatem & expreſſa Statuta*, novum Præpoſitum nominavit, (*a*) eodemque tempore novum Cœtum ad 30. menſis Auguſti diem, Mechlinii indictum voluit, cui quicumque activa & paſſiva voce in Congregatione gauderent, ut enuntiabat, adeſſe poſſent.

Pater *de Swert* primus Adſiſtens, quo inſcio, & ſine cujus aperta opinione, conſilia hæc omnia inita fuerant, huic novæ convocationi, Bruxellenſem domum referens, cujus Superior erat, reclamavit, ejus exemplum ſecuta ceteris Congregationis Domibus; & cum jam jam adeſſet indicta dies, eique non alia novi Cœtus celebrationis antevertendæ ſpes affulgeret, una cum Patre *Coppens* Sanctæ Gudulæ Canonico, complurium Congregationis Presbyterorum nomine, qui procurationem in id utrique contulerant, Regio Bruxellenſi Conſilio Libellum ſupplicem obtulit. Regium Conſilium eadem die (Auguſti 19.) mandavit, ut Libellus Patri Præpoſito ſignificaretur, vetuitque, ne Cœtus ad 30. diem indictus interim haberetur.

Ut autem Opponentes auctoritati rationes adderent, cum Lovanienſes Juriſconſultos iterum conſuluiſſent, D. D. *Van Eſpen & Beauvvens* ejuſdem menſis die 26. Conſultationem ſignarunt, in qua firmiſſimis & prorſus invictis argumentis probarunt Cœtum diei 9. Maji legitime ſolutum non fuiſſe, & adhuc ſubſiſtere cenſendum eſſe, quamvis ii, quibus conſtabat, e loco, in quo inchoatus fuerat, egreſſi eſſent. (*b*)

Van Eſpenius de triſti perſona vehementer dolens, quam in hoc negotio vetus ejus amicus Smetius agebat, per novas ad eum Litteras (*c*) in eorum favorem fuſe diſſeruit, qui Patrem *Bouberecl* ei Succeſſorem optabant. At hæc gravia conſilia ſurdas boni ſenis aures non ſubiere. Perſtrinxerat ejus oculos vana ſpecies, poſtremis his temporibus adeo communis, & amori proprio tantopere inſerviens, Congregationis bonum requirere, ne quid fieret, quod Epiſcopis diſplicere poſſet, quæcumque tandem, & quidem injuſtæ eorum animis inſitæ opiniones eſſent.

Ita ſcilicet affectus, & his principiis ductus bonus is Pater Regio Conſilio ad Opponentium Requiſitionem Reſponſum obtulit, vehementibus eidem additis Archiepiſcopi ſolicitationibus, qui obtinuit imo ſtatim, ut ejus cauſæ relatio illuſtri D. de *Tombeur*, quamvis eam ipſe jam ſibi ſumpſiſſet, adimeretur; perfecit deinde, ut Regii Commiſſarii duo nominarentur, inter quos tamen convenit (auditis utrinque Partibus) *eorum cauſam, qui novo Cœtui obſiſtebant, apprime perſpicuam & ſolidam* ſibi videri. (*d*) Iidem nihilominus pro viribus conati ſunt Opponentes adigere, ut a Requiſitione deſiſterent, & novo Cœtui intereſſent; ea tamen lege, ut ſua ipſorum & Congregationis jura per juridicam denuntiationem tueri poſſent. Cum Pater *de Swert* adduci non poſſet, ut rationem iniret, quam tamquam ſuæ Congregationi pernicioſiſſimam jure ſpectabat, tandem Commiſſarii pronuntiarunt Regem velle pro bono pacis, ut Cœtus indicta die Mechlinii haberetur, incommodis autem occurri poſſe, data opera, ut proteſtationes & alia Juris remedia, quæ neceſſaria viſa eſſent, Actis infererentur. Hæc jactata Regis voluntas ad Marchionis de Priè Belgii Gubernatoris placitum redigebatur, qui mane ipſo in frequentiſſimo Regio Conſilio declaraverat, *oportere congruas rationes excogitari, ut indictus Cœtus executionem ſuam ſortiretur; abſonum enim fore Archiepiſcopum Mechlinienſem & Epiſcopum Gandavenſem præ nonnullis Presbyteris cauſa cadere.*

Opponentes ergo, mandatis his quantumvis informibus obſervantiam profiteri volentes, Cœtui ad 30. Auguſti diem Mechlinii indicto adfuerunt. At hujus indulgentiæ nulla ratione habita, oppoſita Factio nihil cedere voluit, & vis perſtitit. Cum Pater *Zegers*, tamquam Deputatus, ipſiuſque Cœtus Membrum acceſſiſſet, eum Archiepiſcopus monitum voluit, ſi pedem intuliſſet, fore, ut eodem momento temporis in eum ipſe anathema pronuntiaret; ejusque Officiali ad monitiones eidem ſignificandas ſe jam comparante, Opponentes ſe coactos viderunt ad hos fragores vitandos, ejus excluſionem pati. Tum vero de Superiore in Mechlinienſem Domum intruſo conqueſti ſunt; ut operam interponente Præſule, Cœtus adductus eſt, ut ei ſedem relinqueret, Archiepiſcopo promittente, nihil tale deinceps fore.

(*a*) *Chronicon*, pag. 210.

(*b*) Occurret Conſultatio hæc in novi Supplementi Parte prima, num. XXIII.

(*c*) *Chronicon*, pag. 211.

(*d*) *Chronicon*, pag. 213.

Patres de *Svvert & Ferronius*, quos Cœtus præcedentis Maji die 9. habitus *Conſultos* elegerat, in hoc munus ſuum obiere; eoque titulo, poſt neceſſarias proteſtationes, quas Actis inſerendas curarunt, propoſuerunt, ut Statutum ſuper eorum qualitatibus ederetur, quos generalibus Congregationis Cœtibus intereſſe oportebat. Decretum hoc neceſſarium omnino erat, quod ſcilicet turbarum conſecutiones, quæ hactenus extiterant, & abſona deinceps hoc ex capite timenda incommoda anteverteret. Novum hoc Decretum quod exitus celeberrimum reddidit, enuntiabat „ neminem generalibus Cœtibus intereſſe poſſe, quin „ ad id ſui muneris vi peculiare jus obtineret, aut pluſ„ quam decennale in Congregatione Sacerdotium age„ ret. „ Decretum hoc unanimi conſenſu approbarunt omnia Cœtus Membra, & Archiepiſcopus ipſe, qui aderat, ſummopere commendavit.

Plus difficultatis in Superioris Generalis electione fuit. Ad eam habita ſcrutinia plura, in quibus unum ſemper ſuffragium deerat Patri *Buyſt*, quem omnino Mechlinienſis Antiſtes volebat in ſede ponere. Ne locus amplius ſciſſioni eſſet, Præſul eum ſuorum aſſeclarum nonnullis contendit veteri Præpoſito in novi electione ſuppetere debere ſuffragia duo. At cum paradoxum hoc in craſtina ſeſſione falſitatis convictum fuiſſet, & adhuc ſciſſio perſtaret, eorum unus aut duo, qui de Congregationis bono recte ſentiebant, ad Archiepiſcopi partes migrarunt, quoad novi Præpoſiti electionem tantum, & ita quidem Patri Buyſt ſatis ſuffragiorum fuit.

Boni & libertatis Congregationis hoſtes, haud ſatis habentes ſe tandem aliquando tam optatam electionem aſſecutos eſſe, ſenſere deinde, Decretum (*de Decennalibus* appellatum) quod communi ſententia in Seſſione prima firmaverant, obſtare poſſe conſilio quod fovebant, ut Congregationi aliam quaſi faciem affingerent. Archiepiſcopum proinde impulerunt, ut in Actorum Cœtus confirmatione quam debebat in ſcriptis edere, Decretum hoc ipſum exciperet. Huic recuſationi in omnibus univerſim Oratorii domibus reclamatum eſt, nemine non undique apud novum Præpoſitum conquerente, & operam dante, ut ei perſuaderet ſuſcepti muneris rationem requirere, ut ab Archiepiſcopo *juridice exigeret*, ut quam Conſtitutionem verbo tenus apud 50. & amplius teſtes ratam habuerat, eamdem ſcripto firmaret. Præpoſito id facere non audente, plures e Congregatione Presbyteri Patribus *de Svvert & Coppens* plenam poteſtatem contulerunt, ut eorum nomine juridice in hoc negotio tam apud Regium Conſilium, quam apud quodvis aliud Tribunal agerent.

Ex Lovanienſium tamen amicorum ſententia, (*a*) Libellum ſupplicem Regio Conſilio non ante exhiberi placuit, quam ederentur & confirmarentur Acta, quæ Decreti, de quo agebatur, exceptionem complecterentur, aut ſaltem aliquid excepto Decreto contrarium fieret.

Vexationes peculiares.

X. Tum quidem 34. circiter Oratorii Presbyteri in hujus Congregationis Domibus quatuor, quæ in Mechlinienſi Diœceſi ſunt, de veteri regimine recte ſentientes numerabantur; qui tamen non omnes ad illud reſtituendum potiorem rationem inierunt; pleriſque ſibi blandientibus ſe tum demum voti compotes fore, cum id aſſecuti eſſent, ut generalem Cœtum compararent, qui regulis & ſtatutis mordicus adhæreret, eique in primis *de Decennalibus* quod homines in Congregationem recens inductos, ejus proinde mentis & legum minus peritos, minuſque de ejuſdem vero bono ſollicitos a Cœtibus amovebat. Ut ejuſmodi Cœtum obtinerent, antecedentium Cœtuum abuſus & nullitates diſſimulare, novique Præpoſiti animum pertractare ſtatuerunt; eum ſe per hanc indulgentiam adacturos ſperantes, ut Decretum ſervaret, humaniterque exciperet Opponentes (qui in Congregatione plurimi erant) ſaltem ad uſque proximi Cœtus tempus, qui elapſo triennio habendus erat. At per illud intervallum Congregationis hoſtes Archiepiſcopum impulerunt, ut eos Mechlinienſis Archiepiſcopos multiplici ratione vexaret, qui eorum novo everſionis conſilio refragati fuerant. (*b*) Divini verbi nuntiandi & confeſſiones audiendi facultates ademit eorum præcipuis, iiſque ipſis qui poſt annos 25. aut 30. communi cum laude & fructu ſanctum Miniſterium obibant. Superiores quoſdam depoſitos novoſque ſuffectos voluit, ne Communitatibus quidem conſultis, contra Statutorum vim ac verba, contraque inconcuſſas Congregationis conſuetudines, quas in Superiore Cœtu ſe nulla ex parte violaturum promiſerat.

Poſtremi hujus moliminis executio in Bruxellenſi Domo, cui Pater de Svvert Expræpoſitus Superior erat, eos impulit, qui eam conſtituebant, ut apud Brabantiæ Conſilium ſibi conſulerent; (*c*) a quo quidem Octobris die 27. ann. 1721. proviſorium Decretum obtinuerunt, quod ſuam iis poſſeſſionem ſervabat, ne quem novum Superiorem ſuſciperent, Superiore veteri & Communitatis Corpore non ante conſultis, novoque Superiori acriter interdicebat, indicta gravi mulcta, ne quid attingeret in ejus Domi regimine, quoad cumulate diſcuſſa cauſa, per contradictorium Judicium aliter ſtatueretur.

Ceterum ejuſmodi vexatio multiplex nihil aliud erat quam univerſi ſyſtematis conſecutio quod Jeſuitæ per ea tempora ab omnibus ejus Regionis Epiſcopis executioni mandandum curabant, qui eorum conſilio ſe mancipaverant. Impetebantur ibidem in dies ſingulos omnia Corpora eorumque Membra, quæ intentatum novæ dominationis jugum ſubire non poterant. Ergo paſſim jam ac præter omnem modum illata vis Oppreſſos adegit, ut ad aram confugerent; itaque ut pervenirent ad S. M. I. perſonam uſque, e locis pluribus Principem Eugenium tunc Provinciæ Præſidem adiere, qui faciles aures querelis præbuit, ſuæque Majeſtati ſignificata re, ad Lovanienſis Univerſitatis Rectorem, ad Mechlinienſes Parochos, ad Canonicos Gandavenſes, ad Orvallenſem Abbatem, &c. eam S. M. mentem eſſe reſpondit, ne quis in ejus Ditionibus turbaretur (*d*) in negotio Conſtitutionis *Unigenitus*, quæ iis omnibus vexationibus occaſioni & colori, cuidam erat. Octodecim e præcipuis Oratorii Membris aliorum complurium nomine pro hac ipſa re nata ad eum Principem ſcripſerant, (*e*) ut de privatis, quibus ſuberant, vexationibus, communique conſilio conquererentur, quod ab Adverſariis initum videbatur, ut Congregationis mentem & regimen extinguerent, aut inverterent.

Novi Cœtus præpoſtera convocatio a Regio Conſilio interdicta, Van Eſpenii ſuper hac re Conſultatio.

XI. Has poſtremas formidines ſatis ſuperque probavit eventus; non obfuit perſpecta voluntas & mens Principis, quin deſtructionis conſilium omnino executionem ſortiretur. Habendus erat Oratorii novus generalis Cœtus Auguſto menſe ann. 1722. Pater de *Svvert* & quicumque ab eo ſtabant, moniti fuere de conſilio a novis Superioribus inito, ne quis, in ejus convocatione, celebris Decreti *de Decennalibus*, in ſuperiore Cœtu ſumma animorum conſenſione firmati, ratio haberetur, ea ſpecioſa de cauſa quod illud confirmare Mechlinienſis Antiſtes obfirmato animo renuebat,

(*a*) *Chronicon*, pag. 214.

(*b*) Ibidem, pag. 216.
(*c*) *Chronicon*, pag. 219.
(*d*) Extat hæc Epiſtola in *Monumentis hiſtoricis Belgii*, Tom. I. pag. 339.
(*e*) *Chronicon*, pag. 225.

Ut

Ut turbas, quas id conſilii non excitare non poterat, anteverterent, Patres de *Swert & Coppens*, quibus hujus negotii procurationem Confratres demandaverant, grave conſultumque Monumentum concinnarunt, in quo probabant, ſi ſemel locorum Epiſcopis, in quibus eorum Cœtus haberentur, id juris concedebatur, ut Conſtitutiones legitime unanimique conſenſu in iiſdem editas, pro ut iis libuiſſet, confirmarent aut improbarent, actum fore de eorum Congregationis libertate, futurum ſcilicet, ut ea ſervilem in modum Epiſcoporum Aulicorumve, quibus ipſi ſæpius ſe dedere conſueverant, lubidini ſubderetur, iidemque Præſules de universa ejus adminiſtratione pro arbitratu ſtatuerent.

Cum Monumentum hoc Lovanienſibus Juriſconſultis quorum præcipuus dubio procul Eſpenius erat, ſignificatum eſſet, haud cunctati reſponderunt " Oratorii Superiorem Generalem rogandum eſſe, ut primum triennalem ſeu generalem Cœtum convocaret, ad Decretum *de Decennalibus* ſe conformans, quod ipſe ſatis approbatum ſpectare, cujuſve ſaltem approbationem curare debebat, quippe quæ, fatente ipſo, hactenus abſque ullo fundamento dilata aut recuſata fuerat. "

Mechlinienſis Archiepiſcopus nondum redierat ab Urbe Roma, ad quam ſe contulerat, ut Conclavi intereſſet, Clemente XI. vivis erepto. Oratorii Præpoſitus, qui ejus reditum fruſtra expectaverat a menſe Majo, Cœtum conſueto tempore, tandem ad Kalendas Septembris eum convocare ſtatuit, qui eo anno (1722.) habendus erat. Ad eum accivit omnes Presbyteros, qui ex annis non amplius quinque in Congregationem recepti erant, quod non ſolum ad Decreti *de Decennalibus*, verum etiam ad articulorum, qui in Oratorii Conſtitutionibus maxime perſpicui erant, contemptum vergebat.

Patres de *Swert & Coppens* tum ſuo tum compluriam Confratrum nomine in eam illegitimam convocationem quamprimum Regio Conſilio Libellum ſupplicem obtulerunt, a quo die 5. menſis Auguſti Decretum obtinuere, quod Cœtus celebrationem interdicebat, his verbis conceptum: " Oſtendatur Oratorii Præpoſito, ut proinde die 11. hujus menſis (Auguſti) hora tertia pomeridiana ipſe cum Supplicantibus apud Regios Conſiliarios Comitem *d'Eliſſem & de Greuſſe* compareat. Interim Sua Majeſtas &c. interdicit convocationem ſupra memoratam &c. "

Comparuit Præpoſitus una cum Partibus ad ſtatam diem, cumque Interdicti ſolutionem aſſequi non potuiſſet, eidem Regio Conſilio perendie durius ad Opponentium Requiſitionem Reſponſum obtulit, quo ſibi ſignificato, hi promptiſſime replicaruut, ſibique faventem Conſultationem, a Van Eſpenio, aliiſque duobus Juris Doctoribus ſignatam, ejuſdem menſis die 11. datam ſuæ reſponſioni adnexuerunt, Conſultationem hanc ejuſdem menſis die 16. Bruxellenſes Advocati ſex adoptarunt. (*a*)

Hæc omnia fragmenta Regium Conſilium ejuſdem menſis die 29. ad Magnum Mechlinienſe Conſilium miſit, ejus ſuper eorumdem ſumma ſententiam petens.

Primus Magni Conſilii Præſes erat eo tempore Comes de *Baillet*, Jeſuitis & Cardinali Mechlinienſi Archiepiſcopo perdite addictus. Magiſtratus hic, ut ejus Eminentiæ votis obſequeretur, negotium in longum traxit, compoſitionis rationes propoſuit, quæ omnino cauſæ victoriam ejus Præſulis aſſeclis tribuebant, quæque proinde acceptari non poterant, tandemque expectavit Cardinalis adventum, quem ejus negotii arbitrum redderet.

Cardinalis de Alſatia die decima Auguſti ann. 1723. Mechlinium pervenit acrius quam antea in eos omnes animatus, qui non ita animo comparati erant, ut ſe Jeſuitarum placitis ſubderent, qui ejus veteres Magiſtri fuerant, quibuſque conſiliariis unice ipſe utebatur. Præſul hic Roma rediens, Vindobona tranſierat, ubi Litteras & Requiſitiones plures ad Principem Eugenium, & ad ipſam S. M. I. a magno ſuæ Diœceſis Eccleſiaſticorum numero miſſas audierat, ut de vexationibus quererentur, quas occaſione potiſſimum Bullæ *Unigenitus*, ſub ejus regimine perpetiebantur. Ex hoc numero erant Oratorii Patres plures. Prælatus, qui ſe ſignatoris omnibus inſtructum jactabat, eos omnes, qui eas ediderant, ſe perditurum minitabatur; eique temporis ratio occaſionem ſuppeditavit, ut has minas primum in Oratorii ſocios exequeretur. Proximo Novembri menſe Confrater *Carteau* minis territus fore, ut a Congregatione ſegregaretur, niſi intra biduum Conſtitutionem *Unigenitus* acceptaſſet. Ejus apud Regium & apud Brabantiæ Conſilium de his minis tamquam S. M. I. Decreto præcedentis Maji die 26. enuntiato contrariis querelæ effecerunt quidem, ut excluſionis arrogata cauſa mutaretur, ut excluſio ipſa vitaretur, efficere non potuerunt. Hanc in Patrem Carteau injuſtitiam aliæ multæ comitatæ ſunt, quarum deſcriptionem omittimus, ut veniamus ad conſecutiones convocationis Cœtus ad Septembris ann. 1722. diem primum indicti.

Cœtus, Interdicto ſubſiſtente, celebratio.

XII. Quamvis ſuper hac convocatione lis adhuc eſſet ſub judice, Interdictumque a Regio Conſilio pronuntiatum ſuam omnem vim roburque ſervaret, Oratorii tamen Superior Generalis, ſe omni Cardinalis exiſtimatione uxum ſentiens, Mechlinii Cœtum indixit ad 12. Julii diem ann. 1724. iiſdem conditionibus, quæ Regii Conſilii Interdicto cauſam præbuerant; nova etiam addita clauſula æque Congregationis Statutis oppoſita quæque initum de ea hoſtibus tradenda conſilium innuebat, eam arbitrariu ſubdens Mechlinienſi Archiepiſcopo, qui nihil omnino niſi ex eorum conſiliis agebat. Per hanc novam clauſulam, Cœtus non ſolum Archiepiſcopi Mechlinienſis, tamquam loci, in quo habendus erat, Epiſcopi Diœceſani conſenſu, verum etiam expreſſo juſſu indicebatur: *Ex Decreto & Mandato Eminentiſſimi.*

In hanc ſecundam convocationem, tamquam Supremæ a qua interdicta fuerat, auctoritati directe contrariam Patres de *Swert & Coppens* novam Regio Conſilio Requiſitionem exhibuerunt; at Archiepiſcopus impediendi rationem nactus eſt, ne quid huic Requiſitioni Regium Conſilium reſponſi daret; atque adeo inter Regios Miniſtros amicus hoſtium Oratorii non defuit, qui concurdi cum Archiepiſcopo & Congregationis Præpoſito ſententia, ad ædes Epiſcopales Cœtum ſtata die habendum ediceret. (*b*) Rebus ita ſe habentibus, Opponentes numero plurimi, ex Lovanienſium Doctorum, & Bruxellenſium Advocatorum conſilio, adeſſe renuerunt. Ergo Julii die 12. ſine reclamatione Cœtus habitus, perfecitque Archiepiſcopus, ut ex ejus mente electiones ibidem fierent. Cum tamen hujus Cœtus Decreta ob Regii Conſilii Interdictum ſine effectu remanerent, P. Buyſtius in eo Præpoſitus confirmatus ſe Bruxelles tranſtulit 4. ſequentis Novembris die, munitus Cœtus Actis, & Magni Mechlinienſis Conſilii quodam *Adviſamento* ſuper proceſſus monumentis Auguſti die 19. ann. 1722. ad illud miſſis edito. Horum Actorum vi Præpoſitus Requiſitionem obtulit Regio Conſilio, rogans, ut Acta Cœtus diei 12. Julii approbaret *auctoritate Regia*, & finem imponeret Expræpoſiti eique adhærentium oppoſitioni, ſuper qua Interdictum diei 5. Auguſti ann. 1722. intervenerat. Conſilii Reſponſum nihil aliud quam *vehemens graviſque increpatio* fuit in Præpoſitum edita, (*c*) qui in contemptum

(*a*) Occurrit hæc Conſultatio in Novo Supplemento I. Parte numer. XXXV.

(*b*) *Chronicon*, pag. 215.
(*c*) *Ibidem*, pag. 226.

Interdicti auſus eſſet Cœtum convocare. Juſſæ ſunt eodem tempore Partes Commiſſariis biennio ante nominatis intra dies octo ſe contradictorie audiendas ſiſtere; quibus mandata executis, adeo perſpicuæ fuere convincenteſque Opponentium defenſiones, ut Præpoſitus recedere cogeretur, omni prorſus obtinendæ ſui Cœtus approbationis abjecta ſpe. Commiſſarii contra in novi Cœtus ex Congregationis regulis & Statutis convocandi ſpem Opponentes erexerunt; ac promiſſa hæc renovata iterum atque iterum, quoad mutato, ſequentis anni 1725. Septembri menſe, per Archiduciſſæ Mariæ Eliſabeth, Sororis Imperatoris Caroli VI. adventum Regimine, eorum executionis ſpes omnis evanuit. Sub hujus menſis finem Conſilium Privatum Regio ſuffectum fuit, & die 9. menſis Octobris ejuſdem anni, Archiduciſſa Belgicæ Adminiſtrationis poſſeſſionem iniit. Lippis, quod ille ait, & tonſoribus nota eſt hujus Matronæ Principis erga Jeſuitas ejus Moderatores cæca devotio, notæ ſunt etiam anticipatæ opiniones, quas iidem Patres in eorum moralis doctrinæ Adverſarios, & peculiariter in Oratorii Presbyteros ejus animo afflaverant; ut nullus amplius fuerit in poſtremo Cœtu negotii proſecutioni locus, nulla firmum apud Juſtitiæ Tribunalia præſidium obtinendi ſpes. Adeo ſe Gubernatrix male in Oratorium affectam exhibuit, ut novum Præpoſitum, eum ipſum Mechlinienſis Archiepiſcopi placitis mancipatum videre nollet.

Poſtremæ in Oratorii Congregationem editæ vexationes.

XIII. Hæc nimirum epocha extremo Flandrici Oratorii excidio ſtatui poteſt. Annus hic 1725. primi hujus Congregationis ſæculi poſtremus erat. Ejus proinde factum idem atque omnium fere Inſtitutionum fuit, quæ paſſim, ut experientia ſæpe compertum eſt, non ultra annos centum priſtinam ſuorum Fundatorum mentem priſtinumque fervorem ſervant, niſi Deus in iis eximios eos viros excitet, qui per improbos exantlatos labores everſioni & relaxationi diſciplinæ remedium afferre poſſint.

Poſt hanc epocham perſecutio tam gravea in Oratorio progreſſus egit, ut ante annos deinceps quatuor prope nemo unus in eo ſupereſſet, cujus animi robore novus quidam impetus qui torrentis inſtar in illud irrepſerat, ſiſteretur. Seniores plures rapuit mors, quibus ſimiles non amplius ſuffecti ſunt; nonnulli e Congregatione pedem ſuapte ſponte extulerunt; nec defuere, qui vexationum ponderi ſuccumbentes tempori cederent, non eo tamen conſilio, ut a veteri Congregationis doctrina animum avocarent. In hoc numero fuit P. *Leonardus Ferronius*, S. Joannis Mechlinienſis Paſtor, peculiari neceſſitudine devinctus Eſpenio, qui eum pro virili ſua parte, ſed fruſtra, a caſu excitare conatus eſt. Ferronium imitati Confratrum plures, quemadmodum in proximo generali Cœtu, qui menſe Majo ann. 1727. habitus eſt, conſtitit. P. de *Swert* & qui veteri Corporis formæ cum eo mordicus adhærebant, cum probe viderent ad eum Cœtum vocari Sociorum non paucos, quos Congregationis Statuta excludebant, Cœtum ann. 1724. tamquam validum & legitimum in convocationis Literis poni, & Interdictum Regii Conſilii ann. 1722. adhuc ſubſiſtere, primo quidem cenſuerunt haud ſibi licere ad eum Cœtum accedere, atque adeo ſe compararunt, ut proteſtationem Præpoſito aut Cœtui ſignificandam curarent, ut ſuper hac re Privato Conſilio libellum ſupplicem exhiberent. (a) Confecta jam erant hæc Acta duo; at Lovanienſibus amicis, & Bruxellenſibus Juriſconſultis ſatius viſum eſt, ut bene animati ad Cœtum pergerent, acturi ſtrenue pro monitis de ſcripto traditis, & quidquid mali poſſent, impedituri.

(a) *Chronicon*, pag. 233.

Ergo P. de *Swert* una cum paucis ſibi adhærentibus ad Cœtum ſe contulit, qui 13. Maji die ann. 1727. habitus eſt. Eorum adventus ſingulari admirationi fuit. P. de Swert ſecundum Præpoſitum primas tenebat, eoque jure pollebat, ut primus ſententiam diceret. Quæſtio quam Præpoſitus primam propoſuit, præſentis Cœtus legitimitatem ſpectabat. P. de *Swert* fidenter reſpondit, probavitque eum Cœtum nulla ratione tamquam legitimum ſpectari poſſe, eodemque tempore contra quicquid ibidem fieret, proteſtatus eſt. Cœtus alia undecim Membra adhæſerunt ejus ſententiæ quam novis etiam rationibus roborarunt; opponentique Præpoſito eos, qui Cœtui refragarentur, intereſſe non debere, repoſuit Swertius, cum ipſi ſe tamquam falli neſcios nequaquam ſpectarent, ſiquidem Cœtus deinceps, contra atque ipſi opinabantur, per Sententiam legitimus declararetur, ſibi utile tum demum fore eidem intereſuiſſe, ut pravis conſiliis, quæ ibidem iniri poſſent, pro viribus obluctarentur, conjunctiſque ſuffragiis recta firmarent; futurumque præterea, ut, ſi valuiſſet eorum in Cœtus nullitatem reclamatio, omnia ſuffragia nulla eſſent, ſin fuiſſet invalida, ſuffragiorum utrinque validitatem non impediret.

Hoc invictum ac ſine replica dilemma fuit. Tum vero ad Superioris Generalis electionem ventum eſt. Retulit *Swertius* vota quatuordecim; at Buytho tandem ſatis, ut eligeretur, ſuffragiorum fuit. Ceterum tranquillus admodum Cœtus extitit, nihilque propoſitum ſuper Conſtitutione *Unigenitus*, ſuperque ceteris in diſputatione verſantibus argumentis; dubio procul vehementium, quæ ſane non defuiſſent, oppoſitionum metu.

Hæc fuere poſtrema exſpirantis Congregationis ſpecimina. Quæ ſubſecuto biennio in Oratorii clariora Membra, & ex eo Clero probatiſſimos quoſque Archiepiſcopus per vim egit, non aliud iis perfugium exhibuerunt, quam ut in exteram Regionem aliquam ſe reciperent. Provinciis unitis, Fœderati Belgii nomine, nulla proprior, nulla ad eorum mores aptior, denique nulla erat, in qua plus iiſdem ſolatii & ſubſidii ſpiritalis adeſſe poſſet; arridebat ibidem ad Catholicæ Religionis profeſſionem cumulata libertas; aderat Clero conſiſtentia per Ultrajectenſis Archiepiſcopi conſecrationem. Eccleſia hæc omni veneratione digna erat, non ſolum quod inter graviores procellas catholicam fidem ſervaſſet, ſed etiam quod Eccleſiæ doctrinæ veteri contra Jeſuitarum poſtremis iis temporibus innovationes mordicus adhæſiſſet. Flandrici Oratorii Patres huic Eccleſiæ jampridem addicti erant; ejus poſtremi Epiſcopi duo ex ejuſdem ſinu prodierant, ipſiuſque Congregationis Membra plura in ſuum Clerum pertraxerant.

In hoc rerum diſcrimine Flandrici Oratorii Patres ad eam Eccleſiam confugientes eidem fuere ipſi longe maximo emolumento ſubſidioque in ea Miniſtrorum inopia qua laborabat ob longum intervallum per quod Epiſcopis ſpoliata jacuerat. Erant inter eos ſpectandos perfugientes præcipui PP. de *Swert*, *Coppens*, *de Viſch*, *de Hondt*, *de Lateur*, *Tydgbad*, *I. Van Baeſrod*, *C. Bouberel*, *H. Zegers*, *H. Van den Doorne*, *I. Zegers*, *C. F. de Rees*, *&c.* qui omnes ibidem vixere, & adhuc vivunt cum magna ad exemplum pietatis laude, obeuntes non ſine ſolicitudine & in lætitia Spiritus Sancti non Sacri Miniſterii officia ſolum & munia, quæ eorum pleriſque Divina Providentia demandavit, ſed ſui quoque Inſtituti peculiares exercitationes, quatenus iis per locorum rationem licebat.

Quia non hic Hiſtoria Congregationis Oratorii contexitur, haud fuſius diſtinctiuſque poſtremas vexationes in Belgio Auſtriaco contra plura ejus membra editas perſequemur. Earum ſpecimen videri poteſt in iis, quas Patres de *Swert & Coppens* perpeſſi ſunt, quæque referuntur in Articulo XIV. Partis III. *Monumentorum hiſtoricorum ſuper negotio Bullæ* Unigenitus *in Belgio Auſtriaco &c.* At quæ protulimus, nobis viſa ſunt neceſ-

neceſſariis tum ad eorum ſupplementum, quæ in hoc poſtremo Scripto deſiderantur, tum ut innoteſceret ſollicitudo & alacritas, qua Van Eſpenius cæterique Lovanienſes amici ſpectandis his oppreſſis viris per conſilia profuerunt. His alioquin hiſtoricis declarationibus opus erat, ut Van Eſpenii in Oratorii gratiam Conſultationes plures novo Supplemento ad ejuſdem Doctoris Opera inſertæ probe perciperentur.

Van Eſpenii in Gallici peculiariter Oratorii gratiam Conſultatio.

XIV. Articulum hunc abſolvere non debemus, quin de hujus Canoniſtæ Conſultatione loquamur, quæ licet edita pro Gallici Oratorii Congregatione, deciſiones tamen continet, quæ perinde Oratorii Domibus in Belgio inſtitutis, quibus idem Fundator eædemque Conſtitutiones ſunt, accommodari poſſunt. Expenditur in hac Conſultatione, an Epiſcopus adimere poſſit Domorum Oratorii Superioribus facultatem adminiſtrandi Pœnitentiæ Sacramenti, Divinique verbi nuntiandi Clericis, Fratribus aut Commenſalibus perpetuis, qui ſub eorum regimine ſunt. Scriptum, cui titulus, *Caſus poſitio*, ſeu Monumentum ad conſulendum Van Eſpenio exhibitum ſplendida in favorem Superiorum Oratorii principia complectitur. In ea Auctor in perutilem uſum adhibet ea, quæ Van Eſpenius ſuper hoc negotio ſtatuerat in Jure Eccleſiaſtico univerſo, nominatim in II. Parte, Titulo 6. Non poterat ergo Canoniſta hic, quin in negantem partem deſcenderet. In ſua itaque Conſultatione ſtatuit, ex communis Juris principiis, per Conſtitutiones uſuſque conſtantes & perpetuos Congregationis Oratorii firmatis, Domorum hujus Congregationis Superiores tanquam *proprios* omnium Clericorum, Fratrum, aut perpetuorum commenſalium, qui eorum Juriſdictioni ſubſunt, Paſtores ſpectandos eſſe; eos proinde, quoad in Superioritatis poſſeſſione ſunt, *ordinaria & irrevocabili* poteſtate pollere, ut iiſdem omnia, & nominatim Pœnitentiæ, Sacramenta adminiſtrent; interdictumque quod iis Epiſcopi ſignificandum curare poſſent, non iiſi ad Fideles eorum Communitatibus extraneos, aliiſque Paſtoribus ſubjectos referri poſſe. Data eſt Aprilis die 24. ann. 1724. Eam undecima Junii menſis die celebres decem Doctores Sorbonici confirmarunt; quibus paulo poſt additum eſt ſapientium nonnullorum Italiæ Doctorum ſuffragium, quorum nobis comparare nomina non potuimus. Eſpenianam Conſultationem conſequitur Pariſienſium Doctorum adhæſio. Occurrit utraque in I. Parte Supplementi poſtremæ Editionis Operum Van Eſpenii, n. XXXVIII.

CAPUT III.

De Operibus D. Van Eſpen, quæ continentur in II. Parte Supplementi ad varias ejus Operum Collectiones.

ARTICULUS I.

Tractatus de Sanctorum Cultu, de eorum Reliquiis & de ſanctis Imaginibus.

Hujus Operis occaſio.

I. TRactatus hic eſt eorum unus quos in Lectionibus Hebdomadarum ſex dictavit Eſpenius (a). Ejus certus annus nos latet. Conſtabit tamen in hujus Paragraphi ſerie eum anno ſaltem 1691. dictatum eſſe, quo tempore ſuperficialium ſeu ſuperſtitioſarum religioſitatum fautores in ea erant exiſtimatione, ut ægre quiſpiam hoc argumentum accurate pertractare poſſet, quin reclamationi & calumniæ ſubeſſet.

(a) Tractatus hic impreſſus primum fuit in novo Supplemento ad Opera Van Eſpenii, & quidem ex Codicibus ab eo dictatis, quorum, ut accuratior eſſet, Exemplaria plura collata ſunt.

Hæ tamen contradictiones impedire non potuerunt, quominus Eſpenius ageret de re cujus eo magis neceſſaria illuſtratio erat, quo error & illuſio latius ſerpebant.

Jamdiu eſt, quod fuit animadvertendi locus ignorantiam ſuperſtitionis matrem eſſe, & ſæcula quibus luminis & documentorum minus fuit, ea demum fuiſſe quibus ſuperſtitioſi uſus citius inducti vel aucti ſunt. Ejuſmodi fuere ſæcula quæ poſtremos Hæreticos præceſſerunt; iiſque id ipſum occaſioni fuit, ut ſanctiores antiquioreſque conſuetudines, cujuſmodi Sanctorum & Reliquiarum cultus eſt, impugnarent, abuſuum & ſuperſtitionum obducta cauſa, quas iis inſcitia contra Eccleſiæ conſilium & mentem addiderat.

In aliud extremum prolapſi e converſo novi quidam Theologi id ſibi ſumpſerunt, ut pro his abuſibus & ſuperſtitionibus quaſi pro aris & focis pugnarent, cultus legitimitatem tuendi ſpecie; & quod inde fit conſequens, horum abuſuum Defenſores ſe ignorantiæ fautores, ſtatuerunt, quæ originem iiſdem præbuerat. Inter hos poſteriores Theologos ejuſmodi ſuperſtitionibus omnium maxime ſe devoverunt, qui omnium acerrime in cultum invecti ſunt qui in ſpiritu & veritate poſitus eſt; videlicet in Eccleſiæ dogmata ſuper Prædeſtinatione, ſuper Gratia, ſuper amore Dei, ſuperque chriſtianæ moralis doctrinæ regulis quæ ex iis neceſſario derivantur. Nihil magis ad horum recentium Caſuiſtarum ingenium fuit quam eæ commodæ & ſuperſtitioſæ pietatis imagines quæ quin ullam cupiditatibus moleſtiam creent, peccatores in morum pravitate firmant, iiſdemque parvo ſumptu certam ſalutem pollicentur. Jamdiu eſt, quod Paſchalis (b) hanc fautorem arrogantis Molinæ ſyſtematis peculiarem notam ob oculos poſuit. Ignorat nemo celebrem Librum Patris *Barry* Jeſuitæ: cui titulus: *Paradiſus apertus Philagiæ per pietatis officia centum erga Dei Matrem*, uſu facilia, & alterum Patris *Lemoine* inſcriptum: *Pietas facilis*. Arnoldus pariter (c) enucleavit celebris F. de *Mendoza* Jeſuitæ Luſitani Librum, inſcriptum, *Viridarium ſacræ & profanæ eruditionis*, qui multoties non ſine Superiorum Societatis authenticis approbationibus impreſſus fuit. Diſcutitur in hoc Libro hæc magni momenti quæſtio: *An fieri omnino non poſſit, ut qui pius in Virginem eſt, æternum damnetur.* Res ipſa per ſe P. Mendozæ videtur extra omnem dubitationis aleam poſita. Unam tantum in ea difficultatem comperit, cujus tamen ſolutionem affert; ea nimirum eſt vocis *impoſſibile* cum libertate conciliatio.

Calumniæ ſuper Beatæ Virginis & Sanctorum cultu.

II. Hi novi Doctores haud ſatis habuerunt hæc effata & hos ad ſcandalum abſonos pravoſque Libellos ubique gentium diſſeminare; ſuum omnem conatum eo contulerunt, ut in ſuſpicionem adducerent, atque adeo damnanda curarent principia Libroſque pietatis oppoſita ſenſa redolentes. Jampridem ſuper hoc articulo declamationes & calumnias tanquam præcipuarum rationum unam adhibuerunt, ut veritatum cum eorum Syſtemate pugnantium Defenſoribus exiſtimationem & fidem apud populum adimerent, quos ſcilicet Beatæ Virginis & Sanctorum cultum impugnare garriebant. Nullibi fortaſſe quam in Belgio ſuſa hæc audacius impudentiuſque exercebant, nullibi melius ſe voti compotes fore ſperabant ob Hiſpanicæ pietatis rationem in qua populi firmius ac durius miſere detinentur. In his Regionibus haud ita pridem in bonos Libros ad

(b) IX. Provincialis.
(c) Diffic. prop. D. Steyo. I. p. 58.

ad

ad ſenſa de quibus loquimur, exaratos conſpiratio quædam extiterat. Perfectum fuerat, ut in prohibitorum Librorum numerum rejiceretur Opus inſcriptum: *B. V. Mariæ ad ſuos iniquos cultores utilia Monita*, impreſſum ann. 1673. Gandavi, & ſequenti anno inſulis, cum inſignibus approbationibus D. Gilberti de *Choiſeul* Epiſcopi Tornacenſis, D. de *Neercaſſel* Archiepiſcopi Ultrajectenſis ſub Epiſcopi Caſtorienſis titulo. Vicarii Generalis Archiepiſcopi Colonienſis, D. P. de *Walembourg* Epiſcopi Myſiæ ejus Suffraganei, & magni nominis Theologorum plurium. Archiepiſcopus Colonienſis Junii die 3. ano. 1674. ad Cardinales Sancti Officii Epiſtolam in hujus Operis purgationem miſit, & D. de Choiſeul quatriduo poſt eadem mente Paſtoralem Epiſtolam ad ſuæ Diœceſis Fideles dedit (*a*).

Hoſtes doctrinæ Sancti Auguſtini, & relaxatæ moralis diſciplinæ fautores die 13. Decembris ann. 1690. ſub Alexandro VIII. Decreti promulgationem obtinuerant contra 31. Propoſitiones quæ in eo acerbiſſime notabantur (*b*). Earum Propoſitionum 24. excerpta erat ex Libro quem Oratorii Patrum unus elaboraverat (*c*). Ad ejus damnationem opera collata fuerat eo conſilio, ut hujus Congregationis Membra inter hoſtes Beatæ Virginis (*d*), atque adeo inter Neſtorianos Divinam Maternitatem negantes referrentur. P. *Porterius* Recollectus, earum 31. Propoſitionum denuntiator, in Monumento quod ediderat in hanc rem, D. *Steyaert* in ſuis Adnotationibus ad Decretum quod eas damnat, & alter Recollectus in ſuis ſuper hoc ipſo argumento animadverſionibus (*e*) haud neglexerat ſuper ea Propoſitione Librum de quo agitur, indicare. Idem P. *Steyaert* in ſua adnotatione ad 25. Propoſitionem damnatam quæ pariter cultum Virgini debitum ſpectat, indicaverat Librum, *B. V. Mariæ &c. utilia monita*, ex quo eam depromptam eſſe contendebat. Canino æque dente impetebatur in Belgio *Manuale Chriſtianum* quod D. *Cuyper* Mechlinienſis Decanus, D. *Pirot* aliique tres Theologicæ Pariſienſis Facultatis Doctores approbaverant (*f*).

Neminem latent execrandæ calumniæ quas Jeſuitæ Leodii & Montibus per ann. 1690. & ſequentes in Oratorii Patres diſſeminarunt, quos errorum plurium ſuper gratia, libertate, amore Dei, ſuperque Beatæ Virginis cultu peculiariter inſimulabant; calumniæ quæ licet cumulate per Archiepiſcopi Cameracenſis Sententias Octobris die 3. ann. 1690. & die 12. Novembris ann. 1692. in eorum favorem pronuntiatas disjectæ, Oratorio tamen Domum eripuerunt quam Baro de *Surlet*, Canonicus & Archidiaconus Leodienſis in ejus gratiam fundare volebat. Ut eamdem notam hoſtium B. Virginis inurerent Jeſuitæ Lovanienſibus Theologis qui eorum doctrinæ refragabantur, longum articulum, calumniis falſiſque placitis infartum Epiſtolæ Præſulis de *Præcipiano* diei 12. Octobris ann. 1692. ſuper Indulgentiis cultuque Sanctorum ioſerendum curarunt.

Sub idem fere tempus deduo ſtudio ſuper hoc argumento in Belgio ita e ſuggeſtu dicebatur, ut ſanis auribus ſcandalum afferretur, præbereturque credeodi locus Lovanienſes Doctores ſapientia præcipuos, ſecuratiſſimos quoſque Belgicæ Eccleſiæ Paſtores. Oratorii Patres, &c. impium conſilium iniiſſe, ut B. Virginis & Sanctorum cultum everterent (*g*). P. *Coemans* Jeſuita, Dominica ante Pentecoſten (Maji die 7. ann. 1690.) in quadam Bruxellenſi Eccleſia pro concione dicens, magna ex parte Sermonem impendit, ut in jactatos Novatores, Virginia cultus hoſtes, Neſtorianiſmum, eo judice, renovantes populum incitaret. " Ante annos circiter quindecim, inquit, hæc Hæreſis in Belgium inducta eſt per graves homines qui pii etiam habentur. Perfectum eſt Montibus haud ita pridem, ut Liber hanc Hæreſin continens Carnificis manu combureretur. Adhuc tamen in Belgio, adeoque Bruxellis non deſunt qui ejuſmodi Libros diſtribuant. Noſtrorum temporum Neſtoriani *Salutationis Angelicæ* partem alteram expunxerunt, quia Virginem Dei Matrem non credunt, nunc vero nobiſne quiſpiam obtrudet id genus Hæreticos in præſentis non exiſtere?

Palmares errores in Belgio ſuper Sanctorum cultu diſſeminati.

III. Haud laborandum Jeſuitis fuit, ut ſuarum declamationum fautores ex Religioſis Mendicantibus naneiſcerentur. Ex his extitere, qui eos Theologos impugnandi, longiuſque ab eorum doctrina recedendi ſpecie, auſi ſunt e pulpito pronuntiare (*h*), ſiquidem Virgines fatuæ non ita dixiſſent, *Domine, Domine, aperi nobis*, ſed potius, *Domina, Domina*, futurum fuiſſe, ut iis aperiretur, eædemque perinde ac Prudentes, in Nuptialis convivii Aulam, quod Cælum eſt, ingrederentur. " Extabat eadem Propoſitio in nonnullis malis Libris qui apud populum data opera vulgabantur. Erat inter eos unus, tritus omnium manibus, in quo dicebatur (*i*) " Pater ſuo Filio juſtitiæ jus, ſui autem Filii Sanctæ Matri jus lenitatis & miſericordiæ tribuiſſe. " In eo deinde proponebatur hæc ad Sanctam Virginem precis formula: " Oſtende, Sancta Virgo, te hoc jure pollere, adeoque ſerva me, qui ſcilicet ex ſeveritate & jure juſtitiæ, me ſervare non poſſum. " Januarii die 4. ann. 1693. enuntiata eſt e Wicchelenienſis Parœciæ ſuggeſtu fabella ſcandalo obnoxia ſuper B. Virginis cultu (*k*). En, quibus elata fuit, verba ipſa: " Venefica cui per annos ſeptem cum Diabolo commercium fuerat, capta & viva ad flammas damnata, ſe ipſa, eo inſtigante, interfecit. Cadaver tamen, Magiſtratus juſſu, in ignem projectum fuit; at confeſtim cadaver hoc ipſum, Spectatoribus longe plurimis ſumma admiratione correpta, Confeſſarium petiit; venefica biduum vixit, edixitque ſe ſalvam eſſe B. Virginis ope cujus Roſarium ſæpe recitaſſet. " Concionator ex hac narratiuncula occaſionem ſumpſit Auditoribus perſuadendi B. Virginem haud paſſuram e Roſarii ſeu Scapularis Confratribus quempiam damnari.

In has ſuperſtitiones Decreta.

IV. Cum ita ſe res haberent, adductus Eſpenius, ut Tractatum dictaret, quod hujus Articuli argumentum eſt, tum ut Alumnos ſuos edoceret, tum ut calumniis impetitos Theologos, minus directe ſaltem, purgaret. Impugnans, quod in hoc Tractatu præſtat, ſuperſtitiones in Sanctorum cultum inductas & Indulgentiarum abuſum, nihil agit aliud, quam ſanctiorum doctiorumque Summorum Pontificum & Epiſcoporum Catholicæ Eccleſiæ, ac peculiariter Alphonſi Bergenſis Archiepiſcopi ſui veſtigia premit & ſenſa pervadit. Præſul

(*a*) Vide has approbationes, cum *Utilibus Monitis* & Epiſtola Paſtorali D. de *Choiſeul*, in Opere D. *Baillet* inſcriptio: *De Pietate erga S. Virginem &c.* rurſus impreſſo Tornaci ann. 1712.

(*b*) Vide ſuper hoc Decreto Difficultates propoſitas Steyaertio &c. IX. Part. T. III. p. 253.

(*c*) Liber hic ann. 1634. impreſſus fuit hoc titulo: *Praxis interna*. Ann. 1637. Belgice redditus fuerat impreſſuſque Bruxellis, cum approbatione P. *Van der Linden* Oratorii Presbyteri, Licentiati in Theologia Lovanii, & Archipresbyteri Bruxellenſis.

(*d*) Vide *Inſcriptionem, in falſi crimine, PP. Oratoris Montium &c.* ann. 1691. pag. 5.

(*e*) *Inſcriptio, in falſi crimine*, pag. 2. & 3.

(*f*) *Ad Ludovicum Benedictum reſponſio*, pag. 29. *Artes Jeſuit.* pag. 197.

(*g*) Steyaertio prop. difficult. Tom. I. p. 59.

(*h*) *Motivum Juris* in Epiſtolam Paſtoralem diei 12. Octobris ann. 1692. pag. 135.

(*i*) Cap. 2. §. 2. *Motivum Juris*, p. 138.

(*k*) Teſtatur id Mechlinienſis Diœceſis Clerus in ſuo *Motivo Juris* contra Epiſtolam Paſtoralem diei 12. Octobris ann. 1692. pag. 136.

nimi-

nimirum hic per Epiſtolam Paſtoralem Kal. Februar. ann. 1675. pro Epiſcopali ſolicitudine ſtilum in abuſus acuit qui externum cultum Sanctis eorumque Reliquiis debitum occupaverant. Innocentius XI. Martii die 12. ann. 1678. grave Decretum ediderat, ut præpoſteras Indulgentias bene multas, nec pauca ſuperſtitioſæ pietatis officia ſupprimeret (*a*).

Non damnat Eſpenius niſi eos uſus qui tanquam ſuperſtitioſi damnati ſunt.

V. Nimiæ quædam Indulgentiæ, & abuſus ſuperſtitioſi quos Innocentius XI. damnavit aut ſuppreſſit, iidem omnino ſunt atque ii qui ab Eſpenio in Tractatu de quo agitur, diſcutiuntur. Initio ſtatim Canoniſta noſter ſuper hoc argumento ſtatuit Tridentino Concilio (Seſſ. 25.) deciſum dogma; remittenſque ad Theologos Controverſiſtas, & peculiariter ad DD. de Wallembourg, ſingularum probationum gratia quibus e Sacra Scriptura & Traditione petitis nititur Tridentinæ Synodo Sancitio, ſuum eo ſermonem redigit, ut id proponat quod hac in re Sacri Canones mandarunt vetueruntve, ut quidquid ſuperſtitioſa impietas aut avaritia in Sanctorum cultum induxiſſent, radicitus evellerent, vel in antever terent, quidquid in ejuſmodi extrema labendi occaſionem rudi populo præbere poſſet.

Exponit deinde Van Eſpenius, at paucis, ſuper Sanctorum canonizatione, veteris & novæ diſciplinæ regulas; quid neceſſarium ſit, ut iis *publicus & ſolemnis cultus* exhibeatur, quem ſedulo a ſecreto privatoque cultu diſtinguit; quo auctoritatis generis Summus Pontifex, atque adeo Generale Concilium in hac ipſa canonizatione pollere poſſint, auctoritatis, inquam, quæ cum ad facta ſolummodo non revelata referatur, eſſe non poteſt fallere & falli neſcia.

Doctor noſter (*b*) in hujus Tractatus proſecutione peculiariter ea ſibi ſumit impugnanda & exiſtimatione ſpoliandas quæ capitalibus in hoc negotio erroribus duobus favere poſſunt; ei 1. qui Sanctorum cultum cum eo confunderet qui Deo uni debetur; ei 2. qui eſſet in eo poſitus, ut certa ſalutis ſpes uni Sanctorum invocationi addiceretur. Id expendit quod rudi populo in hos pernicioſos errores incidendi occaſionem ſuppeditare, eoſdemve Eccleſiæ per calumniam tribuendi anſam Hæreticis præbere poteſt. Recenſet, ad rem apte, popularium religioſitatum genera plura, ut in iis conſuetudines ipſas per ſe legitimas ab abuſibus ſegreget qui inter eas irrepſerunt. Hac mente ad trutinam revocat mores & inſtituta Sodalitatum; religionem erga Sanctam Barbaram, privilegia attributa *Scapulari* B. Virginis de Monte Carmelo, ſeu in decantata viſione *Simonis Stock*, ſeu in ſuppoſita Joannis XXII. Bulla, *Sabbatina* vulgo dicta; Indulgentias Societati Sanctæ Trinitatis ad Captivorum Redemptionem addictas; eas quæ in Libellis quibuſdam Confraternitati Roſarii tribuuntur; denique ferendum judicium de Indulgentiarum & miraculorum ingenti copia quæ in Libellis numero pluribus per affectationem inter popellum diſſeminatis tantopere prædicantur. Super his omnibus capitibus ita loquitur Eſpenius, ut ejus omnis oratio ſimplicem, modeſtamque, ſed illuſtratam pietatem ſapiat; eoque patientiæ deſcendit, ad Eccleſiæ decus, & Fidelium utilitatem, ut diſcutienda ſuſcipiat facta quædam admodum ea quidem frivola ipſa per ſe, at e quibus tamen Hæretici Eccleſiam calumniandi anſam arripiunt, quibuſque Catholici per inſcitiam aut animi pravitatem utuntur, ut populorum credulitate abutantur.

In Eſpenii Tractatum Declamationes.

VI. Cum Tractatus hic manuſcriptus in hominis ſe Theologum dictitantis manus incidiſſet, ei viſum eſt eumdem per Conſultationem quamdam apud Privatum Bruxellenſe Conſilium denuntiare tanquam novitatibus infartum, quæ Sanctorum & B. Virginis cultui perniciem, ut ajebat, afferre poſſent. Eſt, eo judice, hunc cultum evertere, tanquam periculoſum notare, quod præſtat Eſpenius, effatum hoc: *facilius ſalutem per Mariæ quam Jeſu Chriſti nominis invocationem obtineri poſſe.* Invenit etiam Denuntiator quod improbet in prudenti cenſura quam Doctor noſter Revelationibus adhibet quæ æternam ſalutem certo promittunt iis qui deferunt Scapulare, &c. ea nimirum obducta ſpecie, quod eas adoptavit *Catholici populi* ſilentium, ſtatorumque hominum quorumdam judicium. Eumdem acriter increpat ex eo capite, quod auſus fuerit pronuntiare. *Summos quoſdam Pontifices* haud ſatis *moderationis adhibuiſſe in Indulgentiarum diſtributione, aut non niſi per ſubreptionem & obreptionem* earum bene multas ex ipſorum manibus extortas eſſe.

Poſt ejuſmodi placita quæ alio ſane tempore cenſuram non evaſiſſent, haud veretur anonymus Denuntiator ſuæ Majeſtatis Catholicæ curam ſtudiumque ſollicitare in ejus favorem quod appellat *Avitum Religionem & publicam tranquillitatem*, turbatam, inquit, ejuſmodi novitatibus; eo magis, ſubdit, quod *inſpiratæ ſunt juventuti a publico Profeſſore, qui a Regio, vel ab Urbis theſauro percipit emolumentu; quodque hic idem Profeſſor ſuperiori menſe tanquam ſuſpectus errorum Iconoclaſtarum denuntiatus fuit* (*c*).

Exhibita fuit Conſultatio hæc Januario menſe ann. 1692 Lovanii tum quidem vacabat *ordinaria Cathedra* Juris, ad quam Van Eſpenius deſignabatur, utpote quæ magis ejus merito quam ſex hebdomadarum Lectio reſponderet. Eſt ſane quod credamus hujus Doctoris hoſtes Denuntiatione hac uſos eſſe per Mechlinienſis Archiepiſcopi exiſtimationem ad Regimen adducendum, ut huic electioni refragaretur; quod ceſſit e voto.

Eum P. Deſirantius Romæ denuntiat.

VII. Biennio poſt, ann. ſcilicet 1694. P. Deſirantius, Romæ a Factione Lovanienſi Univerſitati oppoſita Deputatus Congregationi cui conteſtationum ſuper doctrina demandatum examen erat, Monumentum obtulit 61. Propoſitiones continens, excerptas, hoc Patre judice, *de verbo ad verbum*, e Scriptis DD. *Huyghens, Hennebel, Van Eſpen & Opſtraet.*

Inter has 61. Propoſitiones aderant ſex (*d*) quas a ſe P. Deſirantius ex Van Eſpenii de Sanctorum venera-

(*a*) Decretum hoc ann. 1679. Latine & Gallice impreſſum fuit cum adnotationibus apprime ſcitu jucundis utilibuſque. Ei finem imponit hæc univerſim declaratio " Indulgentiarum Summaria
" pro Congregationibus doctrinæ Chriſtianæ & pro omnibus Con-
" fraternitatibus Sanctiſſimæ Trinitatis & Redemptionis Captivo-
" rum, Nominis Dei, Roſarii, B Virginis de Mercede Redemp-
" tionis Captivorum, B. Virginis de Monte Carmelo, de cinctura
" S. Auguſtini & S. Monicæ, non eſſe permiſſa, niſi reviſa, rur-
" ſuſque approbata fint a dicta (Indulgentiarum & Sanctarum Re-
" liquiarum) Congregatione. "

(*b*) Fuſius Van Eſpenius has quæſtiones præliminares pertractavit in magno *Juris Eccleſiaſtici univerſi* Opere, I. Part. Titul. XX.

(*c*) Re ſane ipſa comperimus quemdam Mechlinienſis Diœceſis Subdiaconum, & adoleſcentem quemdam Studentem Theologiæ Lovanii, a Van Eſpenii Adverſariis, fortaſſe etiam a memoratæ Conſultationis Auctoribus ſubornatos eo impudentiæ progreſſos eſſe, ut per exſecrandam calumniam edita ſide Decembris die 15. ann. 1691. ſibi auditum Eſpenium ita cum Calviniſta loquentem teſtarentur. *Imagines nihil aliud ſunt, neque repræſentant quam picturæ patentum, immo non ſunt æſtimandæ, nec Scapulare, neque Roſarium; immo ipſi projicerem imaginem Deiparæ, vel aliorum Sanctorum in ignem, niſi mali per hoc committerem.*

(*d*) En eas Propoſitiones ſex:

51 *Canonizationem Sanctorum ajunt fallibilem, quia pendet a facto.* (Cap. 1. § 2)

52. *Neſcio, quid dubitent de exiſtentia S. Barbaræ* (Cap 4 § 1.)

53. *Confraternitatem redemptionis Captivorum cauſam eſſe erroris* (Cap. 4 §. 18)

54. *Carpunt Indulgentiarum Copiam.* (Cap. 4. § 22.)

56. *Culpant SS. PP. in adoratione Sanctorum & B. Virginis.*

57. *Explodunt Scapulare* (Cap. 4. §. 5.)

done

tione Tractatu erutas contendebat. D. Heonebel in ſua ad Cardioales Requiſitione contra Patris Deſirantii libellum ſupplicem enuntiavit ſuper accuſationibus in Van Eſpenium impactis, ſe quidem non habere præ manibus Tractatum hujus Doctoris manu ſcriptum a Deſirantio denuntiatum; ſe tamen, dum eum ſibi afferendum curaret, Sacræ Congregationi palam facere, Van Eſpenium, æque ac Doctores reliquos cumulatam ſibi poteſtatem tribuiſſe *corrigendi*, *delendi*, vel *explicandi* io eorum Scriptis, quidquid S. Congregationi viſum eſſet in iiſdem correctione, litura, vel explicatione dignum.

Cum interim Van Eſpenius ſua manu ſcriptum codicem Romam miſiſſet, Hennebelio quidem, ut P. Deſirantium calumniæ vel inſcitiæ convinceret, nihil aliud agendum fuit, quam ut Eſpenii locutiones ipſas e variis manu ſcripti codicis locis ad quæ ejus Patris Denuntiationes referebantur, fideliter depromptas, id quod præſtitit, in medium afferret.

P. Deſirantii Denuntiatio rejecta.

VIII. Ad cumulatam abſolutamque Van Eſpenii, aliorumque Theologorum trium purgationem ſatis id ſuperque foit. Earum 61. Propoſitionum Denuntiationem rejecit S. Officii Congregatio, & ex earumdem ſex tantum comperit examini ſubjiciendas, e quo demum conſtaret, aliquam, nec ne, correctionem requirerent. Quæ porro e Van Eſpenii Tractatu eductæ fuerant, adeo accuratæ erant, ut earum nulla eſſet ex harum ſex poſteriorum numero. Quamobrem hujus Operis per Deſirantium denontiatio nihil tandem aliud effecit quam illud affabre elaboratum oſtendit, nobiſque pronuntiandi locum præbuit illud ipſum Romæ approbatum fuiſſe; conſtat enim ei Curiæ non aliam methodum eſſe, ut ratos Libros habeat probetque quos ipſa examini ſubdit, quive ei denuntiati ſunt.

Hæ ſingulæ animadverſiones Deſirantium non impedierunt, quominus quadriennio poſt primam denuntiationem in arenam rurſus deſcenderet. Id præſtitit per novum Libellum anonymum & manu ſcriptum quem menſe Julio ann. 1698 Romam miſit hoc titulo: *Accuſatio & querela populi Belgici.* Confutationis ejus Auctor editæ in Scripto cui titulus: *Impoſturæ Libelli &c. refutatæ &c.* denuntiatarum 61. Propoſitionum purgationem affert, e ſingulis Theologis quatuor quibus adſcriptæ fuerant, elaboratam In ea Van Eſpenius plene ac plane, in §. 24. 25. & 26. (*a*) in tuto ponit eas ſex quæ ex ejus Tractatu mano ſcripto de cultu Sanctorum excerptæ erant. Opus hoc eo ipſo tempore cum approbatione impreſſum fuit. Ejus Eexemplum Hennebel ad omnes Congregatioois S. Officii Cardinales & Conſultores miſit, quin unquam ſuper hac re quidquam que edæ fuerit, ut ipſe profitetur in Requiſitione quam eidem Congregationi Septembris die 18. ann. 1700. exhibuit. Deſirantius tamen qui in viam redire non poſſet, & ipſe ſibi jus reddere vellet, cum apud S. Sedis Tribunal ſuccubuiſſet, ſuas veteres accuſationes io Lovanienſes Theologos & in Van Eſpenium renovavit in *Commonitorio ad Orthodoxos* (*b*) quod ſui Ordinis Generali nuncupare auſus fuerat. At is quidem Libelli ne dum nuncupationem ſuſcepit, ſuppreſſionem eidem mandavit, quæ Lovanii perfecta fuit. At cum Deſirantius ſatis arte valuiſſet, ut eum alibi diſſeminaret, Opſtraetius ſuum eſſe credidit iterum veritatis & innocentiæ defenſionem ſuſcipere; quod præſtitit per *Commonitorium ſuper Commonatorio &c.* impreſſum Leodii cum approbatione, apud Henricum *Hoyoux* ann. 1701.

Haud ſatis habuerat Deſirantius in *Commonitorio ad Orthodoxos* rancidas ſuas in Tractatum de Veneratione Sanctorum calumnias refricare, in eo præterea per longam diſſertationem (*c*) id impugnabat quod Eſpenius in aliis Operibus quoad publicam Pœnitentiam ſtatuerat; nec pronuntiare dubitabat contra auctoritates quas numero plures Eſpenius attulerat, *nunquam licuiſſe ob occulta peccata publicas pœnitentias imponi.* Van Eſpenius, eique additi DD. *Huyghens*, *Hennebel* & *Opſtraet* hoe Deſirantii poſtremum Opus apud Cardinales S. Officii denuntiarunt, per commonem Epiſtolam (*d*) quæ Auguſti die 26. hujus Tribunalis Aſſeſſori tradita fuit; in ejuſque conſecutionem, Deſirantii Libellus per ejuſdem Congregationis Decretum Octobris die 26. ann. 1707. damnatus fuit.

Nemo non judicaverit dubio procul rapidam hanc hominis acerbitatem, cujuſmodi Deſirantius fuit, quem ipſa Inquiſitionis Congregatio damnavit, impedire non debuiſſe, potiſſimum hoc tempore, quin ederetur in publicam lucem Opus quod non niſi ad Fidelium emolumentum, ad Eccleſiæ decus, & ad Van Eſpenii gloriam conferre poteſt.

ARTICULUS II.

De compendiario Tractatu ſuper Inquiſitionis in Hæreticos Congregationibus, ad Interpretationem Concilii Tridentini, & prohibitorum Librorum INDICEM.

DE Romanis Congregationibus compendiarius Tractatus in Lectionibus hebdomadarum ſex, ſub finem menſis Julii ann. 1691. a Van Eſpenio dictatus fuerat. Verum, ut ejuſdem generis alia non pauca, diu manu ſcriptus remanſit, nec impreſſus occurrit niſi in novo Supplemento ad varias ejus Operum Collectiones (*e*). Ejus quidem fragmenta plura Doctor hic ſuo magno Operi ſuper *Eccleſiaſtico Jure Univerſo*, aliiſque nonnullis inſeruerat. At ex iiſdem fragmentis cum Tractatu de quo agitur collatis perſpicitur, occaſionem Eſpenio non fuiſſe, ut quidquid in hoc agitur, in ea Scripta conferret. Se produnt in hoc Tractatu reapſe quæſtiones plures, eæque magni ponderis ſuper hoc argumento, quas alibi fruſtra quæſieris; atque adeo animadverſiones & auctoritates peculiares ſuper controverſius quas Van Eſpenius deinde diſcuſſit; quod in cauſa fuit, ut in publicum emitteretur ex mutuo collatis eorum codicibus qui tunc eum, ipſo dictante, conſcripſerant. Præter gravia diſcrimina quæ modo notavimus, in eo adeſt id etiam commodi, ut ſingulæ res deinceps & ex ordine ipſo naturæ comperiantur; quæ ceteroquio in variis ejus Operum locis ſparſim, & ut ita dicam, minutatim occurrunt. Præterea nihil amplius egimus, quam nos hoc in capite ad ſuperiores Editores Eſpenianorum Operum conformavimus, qui ob ſimiles & minus graves quandoque cauſas ſuis Editionibus peculiares Tractatus inſeruerunt, quorum argumentum plus minuſve diſcuſſum in ceteris ejus Operibus jam extabat.

Egit Eſpenius de Inquiſitionis origine in exordio Capitis III. Tituli XXII. Partis I. ejus Corporis Juris, ejuſque inſtitutionis in Arragonia, in Luſitania, in Hiſpania, & in Belgio Hiſtoriam proſecutus eſt in Cap. II. Tituli IV. Partis III. Num. XLVII. & ſequentibus. Nobis exhibet hanc eam Hiſtoriam in *Compendiarii Tractatus* Capite I. ſed continuata magis oratione laxiuſque patente, ac diſtinctius tamen preſſius. Ibidem ſuper inauditis hujus formidandi Tribunalis Actis integrum, eumdemque momenti maximi Paragraphum addit.

Extat etiam in eodem Tractatu origo Congregationis *Inquiſitionis S. Officii* Romæ inſtitutæ; forma quæ in ejus Decretis conficiendis ſervatur, ejuſque deciſio-

(*a*) Occurrunt hi Paragraphi tres ad calcem Tractatus de cultu Sanctorum, in novo Supplemento ad Opera D. Van Eſpen. Part. II. num. II.
(*b*) *Commonitorium ſuper Commonit. &c.* pag. 69.

(*c*) *Commonitorium ſuper Commonit.* pag. 80.
(*d*) Occurrit hæc in Collectione Epiſtolarum Van Eſpenii III. Part. Supplementi, Lib. II. n. VIII.
(*e*) II. Part. N. III.

num

num auctoritatis gradus; quæ ſane quæſtiones omnes Titulo XXII. Partis I. Juris univerſi pertractantur, ſed eo tamen diſcrimine, ut in magno Tractatu perſpicitur conſtrictus Auctor, qui non vult aut non poteſt dicere quidquid in animo habet, eo contentus quod mere hiſtoricum eſt; cum in compendiario Tractatu ſe prodat Hiſtoricus qui ſuo libere officio perfungitur, & acer, emunctæ naris, acuteque cernens Canoniſta qui nihil eorum omittit quæ animadverſione digna ſunt, & ad argumentum quod ei præ manibus eſt, referuntur, quamvis alioqui modeſtus circumſpectuſque ſit in re quæ paſſim non poteſt, quin ſatis ſuperque cauſam præbeat indignationis motibus quos excitant ipſa naturæ vi inhumanitates & injuſtitiæ.

In eamdem rationem animatus id exponit Eſpenius in *compendiario Tractatu*, quod ſpectat Congregationem *pro interpretatione Concilii* Tridentini, eamque *Indicis*, quoad Libros prohibitos; quæ quidem argumenta pertractantur in Capitibus IV. & VI. Tituli XXII. Partis I. Juris univerſi. At in compendiario tantum Tractatu (Capite III. §. I.) extat novum illud ſplendidumque fragmentum, in quo Van Eſpenius ſtatuit naturalis juris principia quæ Chriſtiano cuiqua homini in malorum Librorum lectione facem præbere debent; principia quæ fere tantum leges fuere, quibus Eccleſia in hoc negotio ante XVI. ſæculum uſa eſt.

Regularum *Indicis*, novorumque ad Librorum prohibitionem Decretorum forma quoque & auctoritas admodum ſcite, diſtincte & accurate in eo pertractantur. Deſiderantur ibidem tamen, ut nobis quidem videtur, Hiſtoriæ ſpecimina duo quæ hunc ſibi locum ſuapte natura vindicant, quæque ſuſpicamur extitiſſe in autographo codice, quamvis in exemplo non extent quod nobis in manus venit.

Primum oppoſitionibus ſeu modificationibus continetur, quas enuntiatio Regularum *Indicis* & Decretorum Inquiſitionis ad Librorum condemnationem pro Catholicarum Ditionum varietate paſſa eſt & in ſingulos dies patitur. Refertur alterum ad gravem Hiſtoriam *Indicis Expurgatorii* qui Philippi II. juſſu, omniumque Regionis Ordinum conſenſu ad *Indicis* Romani correctionem in Belgio confectus fuit. Capita hæc duo ſummatim pertractantur in Supplementis ad Jus univerſum (Part. I. Titul. XX.) & in Tractatu *de Promulgatione Legum &c.* (IV. Parte, Cap. II.)

Compendiarii Tractatus Caput IV. magni momenti deſcriptionem continet quæ in Eſpenii reliquis Operibus non occurrit, ſuper ratione qua Tridentinum Concilium in Lovanii Univerſitate receptum enuntiatum fuit; ſuper cauſis quæ poſtulant, ut Leges Eccleſiaſticæ in unaquaque Regione, per ordinem hierarchicum, & conſentiente Principe promulgentur; ſuper inſufficientia promulgationis Romæ peractæ, ſuperque oſcitantis, falſis delationibus aliiſque defectibus qui in Romæ Decretis, iiſque potiſſimum quæ ad Librorum prohibitionem ſpectant, ſæpe ac ſæpius occurrunt. Huic ipſi Tractatui brevem etiam confutationem inſeruit Eſpenius in paradoxa a Patre *Harney* Dominicano propoſita in Libello contra lectionem Sacræ Scripturæ ſub idem tempus Flandrice typis data.

ARTICULUS III.

De Tractatu de Jure Eccleſiaſtico Belgico.

EST & hic e Tractatibus per Lectiones hebdomadarum ſex ab Eſpenio dictatis unus qui nunquam publicam lucem aſpexit (*a*); qui tamen erat apprime dignus, præſertim ſi cura ſpectetur qua Doctor hic graviora ſelegit Eccleſiaſticæ diſciplinæ capita quibus imbuti Eccleſiæ Miniſtri potiſſimum eſſe debent, & animadverſionum gravitas quas capitibus iiſdem addit. Recuſa quidem occurrunt argumentorum pleraque in magno *univerſi Eccleſiaſtici Juris* Opere; at præterquamquod hic peculiaris Tractatus probationes & animadverſiones in magno Opere ſuppreſſas exhibet, eximit præterea Canoniſtæ hujus in publicis Lectionibus delectum & methodum ad vivum exprimit. Eum de animarum ſalute Eccleſiæque gloria ſolicitudo acriter excitabat, ut Eccleſiaſticos adoleſcentes qui legentem audituri confluebant, de præcipuis abuſibus commoneret qui in Sancti Miniſterii exercitationem ex aliquot ſæculis irrepſerunt; iiſdem opponeret veterum Canonum mentem quæ mutationi non ſubeſt; & in poſteriorum Conciliorum Decretis ob oculos poneret Eccleſiæ conſilia quæ ſemper iniit, ſuam ut veterem diſciplinam redintegraret, conatuſque quos edere non deſiſtit, ut, quantum temporum calamitas & Fidelium imbecillitas patitur, ad eamdem accedat.

Id potiſſimum agit Eſpenius in peculiari Tractatu quo de loquimur, ut graviores Sanctiones colligat quas edidere Provincialia Concilia & Diœceſanæ Synodi poſt Tridentinum Concilium in Belgio habitæ; quibus addit eodem ſpectantia mandata Principum, & quæ in hanc rem Supremæ Curiæ ſtatuerunt. Ibidem, ad titulum de Pœnitentiæ Sacramento abſonum Doctoris *Steyaert* paradoxum refellit in criminum duorum, fornicationis & ebrietatis, quoad gravitatem, comparatione poſitum; paradoxum quod una cum aliis nonnullis Papæ Epiſcopis, Principibus & Magiſtratibus Catholicæ Eccleſiæ ſub idem tempus denuntiatum fuit. Abſtinet tamen conſulto Eſpenius a Steyaertii nomine qui nondum correctionis impos in ejuſmodi aberrationibus habebatur. Satis habet opponere falſo placito communem antiquorum Canonum morem, & hujus ipſius inconcuſſum principium, oportere ſcilicet, ut peccatorum magnitudini pœnitentia reſpondeat.

Ibidem etiam Eſpenius quæſtionem diſcutit de neceſſitate ſubdendi peccatores pœnitentiæ publicæ ob peccata publica, & quod inde conſequitur, de obligatione negandæ communionis peccatoribus publicis & notoriis quibus eam Canones probatique Rituales Libri negandam præſcribunt. Principiis iiſdem nititur quæ deinde ſtatuit in ſuo *Jure Eccleſiaſtico univerſo* (Part. II. Sectione I. Tit. IV. Cap. II.) expreſſiſque proinde verbis rejicit juridicæ Sententiæ neceſſitatem quæ crimen comprobet. At certo conſtat hunc poſtremum articulum ab eo non ſpectari, niſi prout ad pœnitentiale forum refertur, non autem ad contentioſum forum, in cujus executione Paſtoribus ſingulis magna ceteroquin prudentia opus eſt pro caſuum, temporum & locorum ratione (*b*).

Immoratur Eſpenius in hac poſtrema animadverſione, ut Paſtores moneat, cum in eorum Parœciis magnus exiſtit publicorum peccatorum numerus, iis per prudentiam non licere Canonum quoad publicam Pœnitentiam ſeveritate in eam multitudinem uti; eoſdemque in ejuſmodi facti ſpecie nihil agere debere, quemadmodum Tridentinum Concilium ipſis præſcribit, niſi poſtquam proprium Epiſcopum aliosque pios & doctos viros conſuluerint. Non eſt ſilentio prætereundum, quo tempore Van Eſpenius hunc Tractatum dictabat, laxatæ moralis doctrinæ fautores adnixos eſſe contra unanimem accuratorum Theologorum ſententiam ſtatuere inſufficientiam notorietatis facti, & juridicæ Sententiæ neceſſitatem ad impoſitionem pœnitentiæ publicæ, publicamque Sacramentorum, quæ hanc impoſitionem conſequitur, recuſationem. Eos deinde Factionis adegit ratio, ut contrariam Theſin amplecterentur; non eo tamen animo, ut in proprie dictos peccatores publicos & ad ſcandalum depravatos quibus e converſo ſemper patrocinantur, eadem utantur, ſed

(*a*) Non ſuppetit hujus Tractatus autographus codex. Ex accurato exemplo editus eſt in Supplemento II. Part. n. IV.

(*b*) Vide, quæ dicemus infra ſuper hoc argumento, Cap. VI. Art. VII. N. III.

Digitized by Google

ut eamdem unice & pro arbitratu in eos e ſuis Adverſariis detorqueant, quos Hæreticos & excommunicatos haberi volunt, quique omnino in caſu impoſitionis pœnitentiæ publicæ non verſantur; quod ipſum per ſe quæſtionem exhibet ab ea prorſus aliam de qua agitur in Operibus Van Eſpenii.

Doctor hic in aliquibus ſui de Jure Eccleſiaſtico Belgico Tractatus locis remittit ad Diſſertationes quas jam ediderat *contra Simoniam, de Reliquiis & veneratione Sanctorum &c.* & ad *Motivum juris* quod ann. 1687. in favorem jurium Parochi Sanctæ Catharinæ Bruxellenſis aliorumque Paſtorum, contra Religioſorum Mendicantium contentiones elucubraverat; quod facit, ut hunc Tractatum ad an. 1691. aut 1692. circiter referamus.

ARTICULUS IV.

Van Eſpenii animadverſiones ſuper Actis Conſtantienſis Concilii ann. 1683. *ab Em.* Schelſtrate *Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtode in lucem editis.*

ANimadverſiones de quibus hoc loco ſermo eſt, ſcripſit Eſpenius ad Exemplaris impreſſi Schelſtratiani Operis marginem. Sunt hæ proinde ex hoc autographo in novo Supplemento publici juris factæ (*a*). Viſa ſunt iiſdem addenda Textus loca quibus reſpondent, ſingillatim per paragraphos, pro Schelſtratiani Operis diviſione. Quia Schelſtrate e Brabantia erat, atque adeo in Patria non vulgarem eruditionis, ſagacitatis & moderationis exiſtimationem ſibi acquiſierat, Van Eſpenius ſuum eſſe credidit per has animadverſiones, quod mali erat in eo novo Opere, confutare. Non ſine maxima admiratione perſpici poteſt ex harum animadverſionum lectione, quemadmodum commoratio in Urbe Roma, & aſſentationis ibidem percepta vis recta quæ inerant Schelſtratii animo, qualitates infecerit. Et ſane poteſtne cogitatione percipi cordatum hominem ſibi perſuadere potuiſſe manu ſcriptum Codicem informem & hactenus ignoratum quem trahebat e Bibliothecæ pulvere, tanti faciendum eſſe, ut præferretur, adeoque auctoritatem omnem adimeret authenticis pluribus Actorum Conſtantienſis Concilio Exemplaribus, ad quæ bene multæ eorumdem Actorum Editiones, vel in ipſa Urbe Roma, Summis Pontificibus videntibus & approbantibus, exactæ fuerant, & id quidem accuſandi cauſa Baſileenſis Concilii Patres, qui ſcilicet ea depravaſſent, totique Eccleſiæ (*Orbi Catholico*) fucum facere ſtuduiſſent, eidem propoſita generalis Conſtantienſis Concilii nomine falſa & pernicioſa quoad Summi Pontificis auctoritatem doctrina?

Diſcutit diſjicitque Van Eſpenius in ſuis animadverſionibus ratiocinationes ſingulas quas congerit Schelſtratius, ut ſui manu ſcripti codicis auctoritatem probet, firmetque ibidem facta & placita cum iis pugnantia quæ in ſuperioribus omnibus eorumdem Actorum Editionibus legebantur; & conſequens inde fit manu ſcriptum Schelſtratii Codicem, ut fidem aliquam mereretur, non id tamen dicere, quod ei ſuus Editor per parallogiſmos & contradictiones perpetuas affingere conabatur.

Pudor ſane quidam prohibuit Eſpenium, ne ſuas ſtatim animadverſiones in publicam lucem emitteret; ac fortaſſe ſibi licere credidit eas apud ſe detinere, cum in pluribus vulgatis Scriptis Schelſtratianum Opus ſatis ſuperque confutatum perſpexit. Illud omnium primus impugnaverat P. Maimburgus Exjeſuita in *Tractatu hiſtorico ſuper Eccleſiæ Romanæ prærogativis*, quo nullum ex omnibus ejus Operibus accuratius ſcriptum fertur, ac fortaſſe conſulitus (*b*). Maimburgii Tractatus Junii die 4. ann. 1685. per Innocentii XI. Breve damnatus fuit; eodemque labente anno, Schelſtratus ei ſuum oppoſuit *Tractatum ſuper ſenſu & auctoritate Decretorum IV. & V. ſeſſionis Concilii Conſtantienſis, &c.*

(*a*) II. Part. N. V.
(*b*) Opera *Boſſuet*, Tom. XVI. pag. 159.

Schelſtratii Opera rurſus confutarunt, *Dupinius* in Tractatibus, *De antiqua Eccleſiæ diſciplina &c.* & *De Poteſtate Eccleſiaſtica & Temporali &c.* *Lenfantius* in *Hiſtoria Concilii Conſtantienſis*, *P. Alexander* in Diſſertatione ſuper eodem Concilio, *Boſſuetius* in Defenſione Articulorum IV. Cleri Gallicani; *Arnoldus* denique in ſuis *Illuſtrationibus ſuper auctoritate Conciliorum generalium &c.* contra Schelſtratium. Poſtremus hic Doctor ann. 1684. ad Opus ſuum incumbebat, quod tamen anno tantum 1711. poſt ejus mortem decimo ſeptimo lucem aſpexit.

Affinitas longe maxima inter hujus Arnoldiani Scripti & Eſpenianarum Animadverſionum ſenſa nos admodum dubitare non ſinunt Arnoldo manu ſcripti Codicis Eſpenii notitiam fuiſſe, aut Eſpenium ipſum iis quæ Arnoldus ſcripſerat, uſum eſſe.

ARTICULUS V.

De Motivo Juris in favorem D. Van de Neſſe *Paſtoris Sanctæ Catharinæ Bruxellenſis &c. contra Archiepiſcopum Mechlinienſem ann.* 1707.

CAuſa D. *Van de Neſſe* contra Mechlinienſem Archiepiſcopum, qua continetur Eſpeniani Operis de quo agitur, argumentum (*c*), e celeberrimis & fortaſſe graviſſimis una eſt, quæ ad juſtitiæ Suprema Tribunalia deferri poſſint. In hoc negotio, res ipſa, forma, circumſtantiæ, conſecutiones, omnia denique magni momenti ſunt. Non perſonalis eſt hæc, ſed publici juris cauſa, quæ ſimul & Supremæ Poteſtatis jura, & ejus Tribunalium auctoritatem, & conſtitutionem ſtatumque Cleri ſecundi Ordinis, & præcipuas in Eccleſiaſtico foro agendi regulas afficit.

Non perſequemur hoc loco geſta ſingula quæ comperientur inter *Monumenta ad Hiſtoriam Univerſitatis Lovanii & Eccleſiæ Belgii* præpoſita (*d*), quorum editio quamprimum ſequetur hujus Operis editionem. At nobis temperare non poſſumus, quin ea ſaltem obiter innuamus.

Mechlinienſis Archiepiſcopus qui in hoc negotio primas egit, erat Humbertus de *Præcipiano*, qui ut Brugenſis Epiſcopus evaderet, coactus fuerat ipſe fateri publice (*e*) ſe per annos prope viginti in excommunicatione jacuiſſe, *ſuam ob contumaciam ſuamque inobedientiam quoad Decreta quæ publice a Sancta Apoſtolica Sede emanaverant*, occaſione ſuæ electionis ad Decanatum Metropolitanæ Veſontionenſis Eccleſiæ. Præſul hic paulo poſt ad Mechlinienſem Sedem translatus, ibidem per ſui regiminis annos viginti perſonam egit *Magni Inquiſitoris, a cujus ſententiis nullus eſſe debebat appellationi locus*, quæ unius e præcipuis ejus Miniſtris locutio eſt (*f*).

Archiepiſcopus hic Jeſuitarum alumnus, & *ab horum Patrum conſilio, miniſterio, & mente*, quoad vixit, *omnino pendens* (*g*), e poſteriorum temporum Præſulibus unus fuit, qui pertinacius ad Epiſcopalis dominationis, abſolutæque & cumulatæ perſonarum bonorumque Eccleſiaſticorum ab omni temporali auctoritate independentiæ ſyſtema commendandum & propagandum incubuit. Atque is quidem, quod magis deplorandum eſt, non alium ſibi proponebat hujus deſpoticæ poteſtatis uſum, quam ut everteret funditus, quid boni rectique in ſua Diœceſi compererat, ſi qua per univerſam Catholicam Eccleſiam alia, eo tempore florentiſſima. De hujus Præſulis animo non ſemel oblata

(*c*) Extat in novo Supplemento, II. Part. n. VI.
(*d*) Cap. V. Art. II.
(*e*) Confeſſio juridica D. H de *Precipiano*, diei 25. Maji ann. 1680.
(*f*) D. *Van Suſteren*. Vide Notionem Libelli, cui titulus: *Proceſſus* P. Q. pag. 18.
(*g*) Arreſtum Supremi Conſilii Brabantiæ in favorem D. Van de Neſſe 27. Octobris die ann. 1707. editum.

occa-

occaſione diximus; at quod egit in D. *Van de Neſſe*, apertiſſimum, ſi quod aliud, ejus exemplum ſimul & argomentum eſt. Dignus hic Paſtor ab eo Archiepiſcopo, quoad Epiſcopatum geſſit, impetitus fuit, ejuſque vexationes apprime inauditas, & quæ pernicioſiſſimam conſecutionem ſecum traherent, expertus eſt; & quo magis ei Belgici Ordines, juſtitiæ Tribunalia, &c. præſidio erant, eo magis in eumdem exarſit Adverſariorum furor, quem in ſacram ipſam auctoritatem vertentes quæ eorum auſa reprimebat, aut ſaltem circumſcribebat, eo demum devenerunt, ut ejus & juriſdictionem arroganter declinarent, & competentiam conteſtarentur, & poteſtati inſultarent.

Ut Supremæ nimirum auctoritatis & ſecundi Ordinis jura vindicaret Eſpenius, elaboravit *Motivum Juris* ſeu *Factum* pro D. Van de Neſſe, de quo in præſentia ſermo eſt. Expendens Doctor hic Mechlinienſis Præſulis in Sanctæ Catharinæ Paſtorem acta, in iiſdem comperit everſionem omnium principiorum ſuper origine & natura jurium Paſtorum ſecundi Ordinis, excidium omnium regularum proceſſus Eccleſiaſtici, auctoritatiſque Principum & eorumdem Tribunalium contemptum; quod ei locum præbuit agendi in *Motivo Juris* de primitiva Parochorum inſtitutione, de animarum eſſentialiter eorum ſtatui addicta cura, de ſpiritualibus functionibus quæ ab eorumdem ſtatu ſeparari non poſſunt; de jure *proprio & ordinario* quo ii gaudent, ut has exerceant; de eorum, ut nuncupant, inamovibilitate; de naturali privilegio, ne titulo ſcilicet sive adnexis functionibus niſi per proceſſum & Sententiam juridicam ſpoliari poſſint; de parte quam obtinent in hierarchico regimine tanquam veri *Prælati Hierarchici Divino Jure inſtituti* ad regendam Fidelium portionem tanquam Paſtores *proprii & ordinarii*, cum canonica quoad Epiſcopos ſubordinatione, quin tamen ab arbitraria quadam poteſtate tanquam ſimplices *Vicarii*, & puri putique *Delegati* pendeant.

Hæc prima principia cum iis collata quæ in D. Van de Neſſe Mechlinienſis Præſul egit, ejus actorum irregularitatem oſtendunt. Contendebat Præſul hic ſe vasi de pronuntiaſſe cenſuram quæ eum Paſtorem a ſuis functionibus ſuſpendebat, per ſimplicem familiarem Epiſtolam, quin ullam e formis in quovis Eccleſiaſtico proceſſu apprime ſollemnibus in ea ſervaſſet, ſine citationibus, ſine monitionibus, ſine inquiſitionibus præcedentibus, ſine requiſitione Promotoris nomine, ſine ullo apparatu judicii, denique ſine delicti corpore. Enucleate Van Eſpenius harum omnium formarum neceſſitatem probat (*a*), ſuperque defectu cauſæ ſeu corporis delicti diſcuſſionem addit æque accuratam atque utilem de vagis accuſationibus & ſuſpicionibus Janſeniſmi, quæ cauſa Mechlinienſis Præſulis in D. Van de Neſſe monſtroſis actis prætexebatur. Harum conteſtationum hiſtoricum compendium Eſpenius ibidem edit, & ex poſtremo negotii ſtatu, quoad Galliam quidem per Pacem Clementis IX. quoad Belgium autem per Brevia Innocentii XII. a Principe firmata finito demonſtrat Archiepiſcopum hac occaſione non minus a S. Sedis mente ſuper ipſa re, quam ab agendi forma quam Summi Pontificis Brevia confirmaverant, receſſiſſe. Ad hoc ipſum argumentum redit Eſpenius §. 7. Cap. III. eique totam Appendicem devovet, quæ Motivum Juris ſubſequitur; ubi palam facit Eſpenius poſt annos amplius ſexaginta (ſcilicet ann. 1707. ita loquebatur) accuſationem Janſeniſmi non alium uſum fuiſſe „ quam ut præſtantiorum quorumque inter Eccleſiaſti„ cos & Laicos cujuſque ſtatus & conditionis hominum „ fama detereretur, qui cum ſingulari exiſtimationis & „ vitæ integritate eſſent, tanquam Hæretici aut ſaltem „ hæreſeos ſuſpecti traducebantur, quin unquam, quod „ ſciverim, inquit, eorum quiſpiam de impactu nota „ convinci, atque adeo vel minima ejuſdem ſuſpicione „ laborans legitime ab ullo Judice declarari potuerit. “ Brabantiæ Conſilium ante annos undecim idem teſtimonium in Conſultatione diei 13. Aprilis ann. 1696. exhibuerat.

Addit Eſpenius notorium eſſe eas vanas & temerarias accuſationes ſæpenumero in homines fidei Catholicæ apprime addictos, *maxime Catholicos* intentatas fuiſſe, ea una de “ cauſa quod omnibus quorumdam placitis „ adhærere non poterant, qui præſertim cum ita gra„ tia pollent, ut in Aulis Principum dominentur, qua „ ſunt vafritie, perficiunt, ut quæ ipſi privatim ſen„ tiunt, CATHOLICÆ FIDEI DOGMATA cen„ ſeantur. „ Supervacaneum fuerit monere de Jeſuitis Eſpenium loqui.

Expendit deinde Doctor hic, an recuſatio ſignaturæ puræ & ſimplicis Formularii Alexandri VII. pro ut & factum & jus complectitur, ſit, necne, ſatis firmus ad Janſeniſmi accuſationem titulus, & contrarium evidenter probat auctoritate ipſa Innocentii XII. qui hanc notam iis inuri vetat qui Propoſitiones V. damnant *in ſenſu obvio*; quod ſane faciunt, quicumque puram & ſimplicem ſignaturam negantes ſe quoad jus ſignaturos recipiunt. Tum unam diſcutit e præcipuis ſuper hoc negotio in Sanctæ Catharinæ Paſtorem exprobrationibus, qui nempe Confratrum ſuorum exemplum quaſique torrentem non ſequeretur. Hic enimvero ſuæ Van Eſpenius ſolicitudini robur addit, ut novam hanc impugnet morum regulam, quaſi ſcilicet multitudinis conſuetudo & exemplum, inquit, Chriſtiani hominis regula eſſe deberent; placitum hoc, ſecundum Patrum Auctorumque Eccleſiaſticorum teſtimonia, tanquam *perniocioſum, ſcandalo obnoxium, diabolicum* notat. In hanc rem Epiſtolam laudat (*b*) qua Theologica Pariſienſis Facultas an. 1444. Gallicanæ Eccleſiæ Epiſcopos & Capitula ad Feſtum *Furentium* dictum ſupprimendum adigere ſtudet, ubi conſuetudinis argumentum velut *diabolicum & infernale* ſugillat. Et ſane nullum *pernicioſius argumentum eſt*, ſubdit Eſpenius, *quoque ſæpius mundus & mundi Princeps ad tentandos ſtrenuos quoſque Chriſtianæ Fidei, veritatis & juſtitiæ defenſores ac vindices uſi fuerint, quam quod e multitudinis exemplo & ex conſuetudine petitur.*

Opus in quo Van Eſpenius ita loquebatur, omnibus Membris Supremi Conſilii Brabantiæ diſtributum fuit, tanquam præcipuum e cauſæ monumentis quæ eorum judicio ſuberat; *tantumque abfuit, ut* Tribunal hoc *in eo quidquam damnandum offenderet*, ut illud potius ſpectaret tanquam *Motivum juris quod eam cauſam plene cumulateque illuſtrabat*; itaque ex rationum momentis in eo propoſitis Conſilium hoc (Octobris die 27. ann. 1707.) *ſuam ſervatæ Poſſeſſionis Sententiam edidit.* Illud deinde *adoptavit per Conſultationem* diei 16. *Junii anni* (ſequentis) 1708. *in probationem ſuæ competentiæ quæ in eo firmiſſime ſtatuebatur.* Hæ ſunt locutiones ipſæ Conſilii hujus in Conſultatione diei 12. Januarii ann. 1736. ubi defenſionem ſuſcipit hujus Scripti contra eos qui audebant illud in prohibitorum Librorum numero ponere, prætexentes Romanæ Inquiſitionis Decretum Feriæ quartæ 26. Octobris ejuſdem anni quod Opus hoc ſupprimebat.

Poſt hanc, brevem licet, quam hactenus exhibuimus, hujus Operis notionem non eſt neceſſe conſilium purgari quod initum eſt, ut illud novo Supplemento Eſpenianorum Operum inſeretur. Non defuere qui dehortari ſtuderent cauſati Doctorem hunc in eo teſtimoniis pluribus uti quæ referuntur in Opere quod 20. fere poſt annis, *De Recurſu ad Principem*, inſcriptum edidit. At præterquamquod in eo integræ quæſtiones ſunt, quas Eſpenius huic novo Tractatui non inſeruit, ubi non apte locatæ fuiſſent, eæ ipſæ quas ibidem agitat, quæque in Motivo Juris eodem tempore diſcutiun-

(*a*) Cap. II. §. VIII.

(*b*) Extat Epiſtola hæc in *Appendice* Operum Petri *de Blois*, pagin. 782.

tur, in hoc poſteriore exhibentur peculiari quodam ordine ac ſerie quæ novam iis vim & robur addit. Præterea non contemnendum, ut videtur, emolumentum eſt, quod ex generalium regularum ad cauſam D. Van de Neſſe per Eſpenium accommodatione percipi poteſt. Conſiliorum principiorumque Mechlinienſis Præſulis cum his gravibus effatis pugnantium diſcrimen ipſum novam iis lucem afferunt, ut proinde majore in pretio habenda ſint. Imago regiminis hujus Præſulis ejuſque facinorum ibidem ad vivum exhibita perutili poſterioribus temporibus documento, monitoque temporali Poteſtati eſſe poteſt, ut avertere ſtudeat, quidquid ex tam pernicioſo exemplo derivari poſſet.

Commemoranda nobis hoc loco ſunt eximia alia nonnulla Opera in eamdem rationem ex iiſdemque principiis elaborata ac Motivum juris in gratiam D. Van de Neſſe, cujus rationem modo reddidimus; eoque potiore jure, quod dubitare non poſſumus magnam in iis partem Eſpenio fuiſſe, ad conſilium ſaltem quaſique cæmentorum indicationem quibus ibidem ſuper canonicis argumentis locus eſſe debebat. Omnium præcipuum inſcribitur: *Defenſio juſtitiæ Supremæ Poteſtatis Regis, Sententiæ Supremi Conſilii Brabantiæ, & juris Eccleſiaſticorum in cauſa D. G. Van de Neſſe, Paſtoris Sanctæ Catharinæ Bruxellarum, contra D. Archiepiſcopum Mechlinienſem, ubi occurrit ampla reſponſio ad hujus Præſulis Summariam Deductionem, nova ejus Monitorii confutatio, examen Decreti Inquiſitionis diei 29. Martii ann.* 1708. *Apologia patrocinii Regii, perfugiique Eccleſiaſticorum ad Regem & ad ejus Conſilia contra vias facti, contraque excommunicationes injuſtas & abuſivas ann.* 1708. Eſt Opus in 4. pag 327. haud numeratis pag. 95. quas ſibi vindicat fragmentorum Collectio. Occurrunt ibidem animadverſiones, & principia accurata conſultaque ſuper argumentis quæ in Tractatu enuntiantur. Ejus Auctor eſt P. Q. æque ac *Refutationis Monitoris D. Archiepiſcopi* Mechlinienſis, ſignificati D. Van de Neſſe Bruxellis Februarii die 17. ann. 1708. quæ paulo ante *Defenſionem* in lucem prodiit. Monitorii Refutatio pag 74. in 4. complectitur. Editæ ſunt eodem tempore *Animadverſiones in* Breve S. P. N. Papæ Clementis XI. ad D. H. *de Præcipiano &c.* die 3. Martii ann. 1708. Monſtroſum Breve hoc abrogabat, quidquid Supremum Brabantiæ Conſilium egerat in favorem D. Van de Neſſe, ſpectatumque volebat Concilium hoc tanquam *excommunicatum*, cenſurarum vi quæ per Bullam *in Cœna Domini* pronuntiantur. Brabantiæ Conſilium huic Brevi præclaram Conſultationem Junii die 16. ejuſdem ann. 1708. datam oppoſuit, quam exhibet Collectio Fragmentorum Tractatus *de Recurſu ad Principem Litt. S.* Non hic exponenda ſuſcipimus hæc ſingula eventa, poſteriora Motivo juris pro D. Van. de Neſſe per Eſpenium elaborato quamvis ejus proſecutio fuerint; comperientur enim, ut jam monuimus, in *Monumentis ad Hiſtoriam Univerſitatis Lovanii & Eccleſiæ Belgi* (*a*).

Occurrit in Epiſtola quam Eſpenius ad D. Van de Neſſe die 4. Martii ann. 1707. dedit, magnanimitatis hujus Doctoris peculiare ſpecimen quod omittere non debemus. Suum eſſe crediderat D. Van de Neſſe ob Motivum juris quod in ipſius favorem elucubraverat, ei gratum animum per munuſculum teſtari. Gratiarum actionem diu diſtulit Eſpenius, eique demum reſpondit id ſe facere dubitaſſe, qui nempe amotam vellet omnem ſuſpicionis ſpeciem, ſe alia quam *amoris juſtitiæ integerrimæque amicitiæ* cauſa permotum fuiſſe, ut operi manum admoveret. Eum proinde rogabat, ut donum illud ultimum eſſet, quemadmodum primum erat, quod hac occaſione accepiſſet.

Ex ipſius Doctoris Epiſtola ad D. Van de Neſſe, ejuſdem menſis die 29. intelligimus eum *Appendicis* æque ac *Motivi juris* Auctorem fuiſſe, & utrumque Opus eo vidente impreſſum fuiſſe Lovanii apud Typographum *Denique*, Bibliopolæ ſumptibus, contra atque in ejuſmodi Scriptis aſſolet. At hoc non ſpectabatur tanquam vulgare *Factum* quod Partem tantum afficeret, in cujus gratiam editum erat.

(a) Cap. V. §. I.

ARTICULUS VI.

Super aliquibus Juris Regulis Animadverſiones.

Hic quoque Tractatus ex eorum numero eſt quas in ſuis Lectionibus hebdomadarum ſex Eſpenius dictavit. Cum autem in his *Animadverſionibus ſuper aliquibus Juris Regulis* tum de Diſſertatione *ſuper Simonia quoad Beneficia*, quæ ann. 1686. prodiit, tum de Tractatu *Diſpenſationibus*, qui ann. 1684. lucem aſpexit, quemque *jampridem* editum ait, mentionem faciat, eas profecto ſub poſtremi ſæculi finem dictatas fuiſſe intelligimus; omnino tamen haud ſerius, quia ſcilicet ann. 1700. ad *Juris Eccleſiaſtici univerſi calcem* impreſſa eſt earumdem animadverſionum quarta, hoc titulo: *Expoſitio Regulæ Juris: In pari delicto vel cauſa melior eſt conditio poſſidentis, &c.* Quid porro cauſæ fuerit, cur eo tempore quarta ſolum hæc Animadverſio typis daretur, haud nobis conſtat. Tractatus quo de loquimur, Animadverſiones quinque complectitur, & quatuor quæ impreſſæ non fuerunt, etſi minus fuſæ, tamen æque graves utileſque nobis videntur.

In prima Van Eſpenius univerſim exponit, quid veniat nomine Regulæ Juris, conciliatque duo quæ prima fronte pugnare videntur, id nempe quod mente concipitur per Regulæ nomen, & Juriſconſultorum effatum illud: *Omnis regula in Jure civili eſt perniciosa*; oſtendens has Regulas latius, quam par eſt, ſumptas, falſitati & abuſui obnoxias fore.

Has communes notiones in Animadverſione ſecunda accommodat huic peculiari civilis & canonici Juris Regulæ: *Scientiæ conſentienti non fit injuria*; probatque exemplis pluribus eam non niſi de libero, pleno & integro conſenſu intelligendam eſſe.

Exceptiones quas Juris Regulæ pati poſſunt, clarius etiam ſe produnt in Animadverſione tertia, ubi Van Eſpenius hujus Regulæ Juris Canonici ſenſum expendit: *Qui tacet, conſentire videtur.* Hoc loco Canoniſta noſter exponit ſolide admodum & luculenter præcipuos abuſus tres, in quos trahitur allata Regula. Primus eſt, cum ſilentium ſemper ſpectatur tanquam conſenſus ſaltem interpretativi probatio. Probat Eſpenius ad id opus eſſe, 1. ut loqui neceſſe ſit; 2. ut nulla ſubſit juſta & legitima tacendi cauſa.

Alter hujus Regulæ abuſus eſt, cum concluditur tum quoque cum legitimum ſilentium non eſt, adeoque ſecum interpretativum conſenſum trahit, ſemper etiam cum poſitivo conſenſu conjunctum eſſe. Eſpenius e contra probationes affert & exempla, quibus evincitur aliquando poſitive improbari, quod interpretative per culpabile ſilentium probatur.

Denique hujus Regulæ abuſus tertius eſſe poteſt multo quam præcedentes duo pernicioſior; cum ſcilicet e Superiorum, Papæ ipſius ſilentio, cumque idem ſilentium tanquam certam interpretativam & poſitivam approbationem ponit, concluditur rem ita ab iis approbatam permiſſam ſemper in conſcientia & licitam eſſe. Huic abuſui Van Eſpenius opponit ſcandala quæ Chriſtiani nominis ſæculo decimo Summi Pontifices attulerunt. Tum vero quis, inquit, dixerit, quidquid iidem Pontifices, legitimi quidem, at Sede quam occupant, prorſus indigni probarunt, licitum permiſſumque eſſe? Affert in hanc rem eximium Papæ Hadriani V. teſtimonium.

In Animadverſione quarta quam nos quidem utpote jam impreſſam ſuppreſſimus, quemadmodum ſupra diximus, admodum enucleate Van Eſpenius veram ſigni-

Digitized by Google

ſignificationem explicat ejus Regulæ Juris: *In pari delicto vel cauſa, melior eſt conditio poſſidentis*.

Animadverſio quinta quæ ob præcedentis ſuppreſſionem evadit quarta, verſatur ſuper hac Canonici Juris Regula: *Odia reſtringi, & favores convenit ampliari*. Exponit accurate Van Eſpenius, quid hac in re veniat *odioſi* nomine, nimirum id quod communi jure, veteribuſque Canonibus apprime cum vera Eccleſiæ mente congruentibus adverſatur. Oſtendit ab iis in neceſſitatis tantum aut legitimæ diſpenſationis caſu recedi poſſe; adeoque in dubio, eumque legitimæ diſpenſationis aut exceptionis haud ſatis graves probationes præſto ſunt, a communi jure & a veteri diſciplina præſumptionem ſtare.

Accommodat Doctor noſter principia hæc inſigni quæſtioni de Univerſitatum & Corporum Religioſorum exemptionibus ab Ordinariorum Juriſdictione, & hinc deducit ad uſum accuratas & graves concluſiones quinque.

ARTICULUS VII.

De nonnullis fragmentis & additionibus ad Opera Van Eſpenii.

Collectæ ſunt in II. Parte novi Supplementi ad varias collectiones Operum Van Eſpenii (Num. VIII. IX. X. XI. & XII.) nonnullæ animadverſiones ſuper peculiaribus argumentis, & nonnulla fragmenta quæ elaboraverat ac deſignaverat ipſe novæ Editioni ſuorum Operum inſerenda.

Primi generis Animadverſiones referuntur ad poſteriorum Pontificum Conſtitutiones quæ *Extravagantes communes* appellantur. Supplementum veluti quoddam ſunt ad Magnum Van Eſpenii ſuper Canonibus Commentarium quod primum in ejus Operum Editione ann. 1753. impreſſum fuit. Occurrunt in hoc Commentario per ordinem digeſtæ ſuper Decretalium Libris ſex, ſuperque Joannis XXII. Extravagantibus animadverſiones; nec ſuper Extravagantibus communibus quæ Corporis Juris Canonici poſtremam Partem conficiunt, deeſſe debebant. Hæ nimirum poſteriores animadverſiones in Editione ann. 1753. quam publicam facimus, deſiderantur. Oſcitantiæ cuidam tantum tribui poteſt manuſcriptorum Codicum portionem hanc cum reliquis impreſſam non fuiſſe. Extant ibidem igitur animadverſiones, 1. ſuper Conſtitutione Joannis XXII. *De Conſuetudine*, in qua ſtatuitur poteſtatis plenitudinem in Papa reſidere, omnemque Epiſcoporum auctoritatem ex eo fonte derivari; 2. ſuper Extravaganti quæ uſui in Gallia recepto locum præbuit, non expediendi Bullas niſi ſolutis Annatis; 3. ſuper Bulla *Unam Sanctam*, in qua Bonifacius VIII. ſtatuit, definit pronuntiatque " gladios in Eccleſia duos eſſe, ſpiritalem & „ temporalem, utrumque ſub Eccleſiaſtica Poteſtate..., „ auctoritatem temporalem ſubeſſe Poteſtati ſpiritali „ quæ eam judicat, quæ una privilegio gaudet, ut non „ niſi a Deo judicetur ... non aliter hoc in capite cre „ di poſſe, quin incidatur in hæreſim Manetis „ &c. 4. ſuper Extravaganti *Docta* quæ laïs aptas ad Divina Officia ſanctiones continet; 5. ſuper Extravaganti *Ex ſupernæ* quæ Commendarum abuſum abolet; 6. ſuper Extravaganti *Poſtulaſti*, quæ Papæ certam quantitatem proventuum Beneficiorum vacantium, & ad certum tempus adjudicat; 7. ſuper Extravaganti *Ratio recta* ad Beguinarum ſuppreſſionem; 8. ſuper Extravaganti *Vas Electionis*, quæ Pariſienſis cujuſdam Doctoris ſententiam damnat ſuper confeſſionum nullitate quæ ſine Parochorum venia apud Religioſos Mendicantes editæ fuerint.

II. Alterius generis Animadverſiones ſunt ſuper jure *Placet*. Has elaboravit Eſpenius paulo ante Tractatum *de Promulgatione Legum &c.* & *de Placito Regio*; ſcilicet occaſione Brevis a Clemente XI. ad Lovanii Theologicam Facultatem Novembris die 29. ann. 1710. miſſi, quo Papa confirmabat novum ejus Facultatis Decretum ad inductionem ſignaturæ Formularii Alexandri VII. ex Bullam *Vineam Domini &c.* Huic Decreto (diei 22. Septembris an. 1710.) gravia inerant vitia plura. Revocabat, contra ſeniorum Doctorum votum, Formularium in Theologiæ Facultate unum ab ann. 1660. in uſu poſitum quod approbante ipſo Alexandro VII. editum fuerat. 2. Statuebat ſuper negotio quod eo tempore apud Supremum Brabantiæ Conſilium pendebat, quodque omnino contra atque in Decreto, per Arreſtum diei 30. ſequentis Octobris deciſum fuit. 3 Firmabat acceptationem Romanæ Bullæ cui deerat in Regione cum Placito Regio legitima publicatio, cujuſque publicatio ipſa ab aliquibus Tribunalibus interdicta fuerat. Nimirum de Bulla *Vineam Domini* ſermo eſt. Eam recipi prohibuerat Conſilium Lucemburgicum per Decretum diei 14. Junii ann. 1706. ab Eſpenio relatum ad Animadverſionum finem de quibus agimus. Comperietur eventum quod huic Scripto occaſionem præbuit, plenius expoſitum in *Monumentis ad Hiſtoriam Univerſitatis Lovanii* (Cap. V. Art. V.).

Teſtimonium a Van Eſpenio aliiſque nonnullis Lovanii Theologis die 8. Februarii ann. 1709. exhibitum ad idem negotium refertur. Eorum veritatem probat quæ per ſollicitationes & fraudes acta, ut novum Formularium in ejus Univerſitatis Theologicam Facultatem induceretur. Occurrit id in ſecundo Libro Partis III. Supplementi.

III. Tertii generis Animadverſiones exhibent errores Operis peſſimi D. *Deckerii*, Mechlinienſis Cathedralis Eccleſiæ Decani, contra *Tractatum de Promulgatione Legum, & de Placito Regio &c.* quem *Deckerius damnoſum Librum* appellat. Animadverſiones hæ contulerunt ad ejus Operis denuntiationem quam edidit *Huetius* Conſiliarius & Advocatus Fiſcalis in Hannoniæ Conſilio, ex conſenſu expreſſo Comitis de *Konigſegg*, tunc Auſtriaci Belgii Gubernatoris. Nobis ſuppetunt in hoc negotio Epiſtola Huetii ad Comitem de *Konigſegg*, hujus Comitis reſponſio, & Huetii apud Hannoniæ Conſilium in conſecutionem Requiſitio; omnia ad ann. 1716. ſpectantia. Occurrent hæc tria monumenta ad novi Supplementi frontem cum reliquis teſtimoniis in favorem Operum Van Eſpenii quæ non ibidem collegimus.

IV. Addita ſunt his Animadverſionibus fragmenta quædam pro Juris Corpore, & pro Commentario in Gratianum.

Fragmentum primum obligationem ſpectat, qua ſe olim Romana peculiaris Eccleſia obſtrictam cenſebat, ut Canones & regulas diſciplinæ ſervaret.

Alterum ad controverſiam refertur, quæ vehementer poſtremis his annis Gallorum ingenia exercuit; videlicet ad Decretum *indicti perſonalis juris*, ſeu *citatio perſonalis* Eccleſiaſtici apud Judicem ſecum afferat interdictum ab ejus functionum exercitatione.

Van Eſpenius ita diſtinguit: aut hæc citatio nititur accuſatione criminis cujus ſola ſuſpicio juridica (quam perſonalis ad ſtatam diem in jus vocatio ut certam ponit) Eccleſiaſticum infamem reddit; aut de levium tantum delictorum ſuſpicione agitur, quæ ejuſmodi infamiam ſecum non afferunt. In prima facti ſpecie Eccleſiaſticus perſonaliter in jus accitus a ſuis functionibus abſtinere debet; non item in altera.

Huic fragmento ſubditur aliud quod explicationem continet cujuſdam Canonicis ſuper Juriſdictionis Patriarchæ Conſtantinopolis amplitudine.

Digitized by Google

ARTICULUS VIII.

De Tractatu de Poteſtate Eccleſiaſtica & politica ſeu civili in rebus ad Religionem ſpectantibus.

Bruxellenſis Internuntius, hujus Tractatus occaſione, moleſtias excitat in Eſpenium.

I. TRactatus de quo agitur hoc loco, eſt eorum unus quos Van Eſpenius ad Lectiones hebdomadarum ſex in Lovanii publicis Scholis dictabat. Eum dictare cœpit menſe Julio ann. 1718. jamque inter alia id explicuerat quod Epiſcoporum poteſtatem ſpectat, quodque ei cum Papæ poteſtate commune eſt, cum, forte luxato pede, per hebdomadas plures in cubiculo detentus Tractatum intermittere coactus fuit, impeditusque id, ut promiſerat, explicare quod peculiariter Papam afficit, Primatus cauſa.

In his circumſtantiis, occulti quidam & male animati delatores Van Eſpenium apud Bruxellenſem Internuntium accuſarunt, qui ſuis in Lectionibus principia auctoritati Papæ contraria dictaſſet. Haud cunctatus Internuntius D. N. *Delveaux* Theologiæ Doctorem, tunc Univerſitatis Rectorem per Litteras adigere conatus eſt, ut ſuper propoſitionibus pluribus ſibi denuntiatis tanquam a Van Eſpenio dictatis inquireret. *Delveaux* cui cauſæ ſuberant, ut ſe Internuntio officioſum præberet, haud neglexit juſſa facere. Aſſumptionis die, Auguſti 15, ſe ipſe contulit Eſpenii domum, ubi eum adhuc luxationis incommoda detinebant, monitoque de Internuntii mandatis propoſitiones ſignificavit, ſuper quibus, ajebat, ad Inquiſitiones incumbere cogebatur. Suam ſuper iis propoſitionibus mentem ita Van Eſpenius aperuit, ut ipſi *Delveaux* irreprehenſibilem ſe probaret. Eum deinde juſſit animadvertere, quam indignum foret in veterem Univerſitatis Doctorem & Profeſſorem tam levi cauſa juridicum proceſſum inſtitui; ſubdens ſe, cum primum convaluiſſet, quod propediem futurum ſperabat, ſuis lectionibus inſtiturum, acturumque de Papæ Primatu, & peculiaribus prærogativis, quæ ad eumdem proinde ſpectant, ita quidem, ut neminem non convinceret in ſua ipſius doctrina nihil eſſe non accuratum & ad Juris apices elaboratum.

Æquitati conſonæ ſignificationes hæ non impedierunt, quin *Delveaux* Univerſitatis Promotori mandaret, ut juridicas perquiſitiones ab Internuntio præſcriptas ederet, quamvis ejus Miniſtri juſſa læderent aperte Rectoris Univerſitatis jura, cujus Juriſdictio ab Internuntio omnino non pendet. Haud ſatis habuit *Delveaux* ita ſuam Rectoralem Juriſdictionem deprimere, prævaricatus præterea eſt in ſuo Miniſterio, perficiens, ut, quæ in ipſius Tribonali peractæ fuerant, inquiſitiones ad Internuntium mitterentur; licet, in ejuſmodi quidem caſibus, ante definitivam Sententiam eas Jus occultas manere velit, & Judici tantum ejuſque Officiariis innoteſcere.

Van Eſpenio Regimen præſidia eſt

II. Internuntius qui nihil aliud in animo habebat, quam ut ſuas facultates amplificaret, ſe formidandum obtruderet, & quidquid Eſpenius in ſuis operibus pluribus contra arrogata ultra montes jura ſcripſerat, ulciſceretur, eas perquiſitiones Vindobonam miſit, aut mittendas curavit, ut Imperatori ſignificarentur. Eas Vindobonenſis Aula ad Regium Bruxellenſe Conſilium remiſit, ac Van Eſpenius in gravi diſcrimine verſatus eſſet, niſi Divini Numinis beneficio ſub idem tempus priſtinæ valetudini reſtitutus ad ſuam ipſius defenſionem agere, occultaſque & calumnioſas quibus impetebatur accuſationes diluere potuiſſet. Ergo Doctor hic Bruxelles profectus, cum D. *Van der Haegen* Brabantiæ Cancellario collationem obtinuit. Haud laborandum Eſpenio fuit, ut eum de ſua innocentia convinceret, certumque faceret id negotii prorſus ab opinionum ultra montes obtinentium fautoribus agitari, qui Internuntii Juriſdictionem protendere, ejuſque contentionibus favere vellent. Brabantiæ Cancellarius, factis probe perſpectis, cumulatum jus tribuit Van Eſpenio, teſtatus ea de re non amplius quæſtionem fore; eum libere poſſe inchoatas Lectiones proſequi; in iis quæ ſcripſerat, nihil eſſe quod Regii Conſilii Membris diſpliceret, eique, quo ſemper uſus erat, ipſius præſidium adimere poſſet. Ita novus hic in Doctorem noſtrum Adverſariorum impetus pudori tantum ipſis atque ignominiæ fuit (*a*). Suum reapſe Tractatum repetit Eſpenius, & in Capite VI. propoſitiones ſeptem purgavit quæ denuntiatæ fuerant.

Internuntius porro Rectoris *Delveaux* de ſuis contentionibus ſolicitudinem ſine compenſatione relinquere noluit. Cum forte vacaſſet paulo poſt locus in Facultate ſtricta Theologiæ Lovanii, Miniſter hic Italus nihil neglexit, quo ſibi devinctum hominem ad eam ſedem nominandum curaret; & hoc ipſo conſilio Lovanium miſit familiarium unum, qui ibidem conſiſteret, quoad ejus vota, quod re ipſa contigit, perficerentur. Novum hoc beneficium magis magiſque Delvoxium addixit Internuntii partibus, cui ut morem gereret, Septembri menſe ann. 1725. Pro-Rectoris titulo, perinde aberrans a regulis ac ſtudio partium abreptus novas in Eſpenium perquiſitiones aggreſſus eſt, ſuper ejus celebri Conſultatione, nota *Epiſtolaris Reſponſi* nomine, pro D. *Steenhoven*, Ultrajectenſis Archiepiſcopi Conſecratione. Eum Van Eſpenius ſibi Judicem recuſare coactus fuit; nec ſibi temperavit, quin inter recuſationis cauſas referret male affecti animi argumenta quæ in eum ann. 1718. ſuper negotio de quo hactenus, exeruerat. Recuſatio hæc Delvoxium adegit, ut ab inchoatis perſecutionibus deſiſteret; qui tamen vindictæ animo ſe biennio circiter poſt ſocium addidit Doctoribus *Damen* & *de Quareux* ad interrogatoria quæ Van Eſpenium ſubire libuit, Mechlinienſis Archiepiſcopi juſſu, ſuper Alexandri VII. Formulario, ſuperque Bulla *Unigenitus*; qua de re alibi redibit ſermo.

Id unum ſupereſt, ut noſtrum propterea mœrorem teſtemur, quod miſeræ potiſſimum, quas perſpeximus, cavillationes in cauſa ſint, ut deſit rei publicæ gravis Tractatus quem Eſpenius ad calcem uſque nec dictaſſe, nec concinnaſſe videtur. In manu ſcripto quidem exemplari nihil aliud invenimus quam peculiares quæſtiones quas jam dictaverat, hujus Tractatus adumbrationem, & pretioſa quaſi cæmenta e quibus juſtæ molis opus extruendum erat; & quoniam argumentum hoc in ſingulos dies magis neceſſarium & gravius evadit, noſtrum eſſe duximus in publicam lucem emittere, quidquid fragmentorum in hanc rem nanciſci potuimus. Si minus Opus ſuis omnibus numeris expletum eſt, id certe poteſt ſolatio eſſe, illud omnino incorruptum, & quod ex Artificis manu prodiit, præſto eſſe. Moneamus tamen, oportet, Van Eſpenium ibidem ex *Barclai*, *Richerii*, & Antonii *de Dominis* Operibus ſua excerpta delibantem haud omnino cenſeri omnia horum Auctorum, & præſertim poſtremi ſenſa adoptaſſe. Is unum ſibi jus eſſe credidit, ut ex iis principia colligeret, quæ ipſe ſibi ſuo in Tractatu explicanda & evolvenda ſumebat,

(*a*) Vide Van Eſpenii, die 2. Octobris ann. 1725. ad D. *Van der Haagen* Epiſtolam: *Monumentum Apologeticum pro Juriſconſultis, qui ſe ab Ultrajectenſis Eccleſiæ juribus ſtare profeſſi ſunt*, n. XIX. Motiva recuſationis contra D. *Delveaux*, menſe Septembri ann. 1725. &c. *Motiva* hæc in manu ſcripto Codice remanſerunt.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS IX.

Theſes Animadverſionibus ſtipatæ ſuper Principum Populorumque communibus & peculiaribus quoad Sanctos Libros officiis.

Hujus Operis notio a Van Eſpenio per approbationem & adoptionem exhibita.

I. Opus cujus Titulum exhibuimus, non elucubravit quidem Eſpenius, approbavit tamen adoptavitque, ea ſane ratione, ut redderet ſibi proprium, ſuiſque reliquis Operibus additum cuperet; quod impulit ad dandam operam, ut novi Supplementi editioni adderetur (*a*). Eſt illud Lovanienſium quorumdam ex ejus amicis intimis Theologorum ſolicitudinis fructus, qui eo ſpectante elaboratum ipſius examini penitus ſubdiderunt, & quem ejus uſum fieri deceret, ejuſdem judicio reliquerunt. Eſpenius *ſedulo ponderatum* non ſine ſingularibus laudibus approbavit tanquam continens *publici quoad Sacras Litteras Juris Compendium*; eoque magis eodem tempore optandum cenſuit, ut prælis committeretur, quod nullus Auctor, quantum ipſe quidem memoria teneret, executus Opus ejuſmodi aggreſſuſve eſſet. Subdit Scriptum hoc, graviſſimis ceteroquin ratiocinationibus nixum, non redolere niſi religionis & obſervantiæ erga Sacrorum Codicum majeſtatem, Eccleſiaſticamque & civilem auctoritatem ſenſa parum communia; quod, inquit, Eſpenius, mirum videri non debet, cum in eo nihil niſi e Sacræ Scripturæ, Conciliorum, Patrum aliorumque Eccleſiaſticorum monumentorum auctoritate dicatur, & quæcumque ibidem proponuntur effata, non modo ſolidis rationibus roborentur, verum etiam adhibitis omnibus temperamentis exhibeantur, quæ prudentia & moderatio inſpirare poſſunt, quemadmodum ſatis ex animadverſionibus conſtat, quæ Theſes ſingulas comitantur: *ut equidem ſtatuam*, pergit Eſpenius, *Scriptum hoc publica luce digniſſimum eſſe. Eccleſiæque non apprime utile eſſe non poſſe; atque adeo futurum putem, ut illud magnus omnium bonorum doctorumque Theologorum, omnium Canoniſtarum, omniumque recte ſentientium virorum plauſus excipiat.* Approbatio hæc data eſt Lovanii, die 6. Novembris ann. 1720.

Quam Eſpenius animo imbiberat, hujus Operis exiſtimatio non eum paſſa eſt in hac prima approbatione conſiſtere. Edidit quamprimum alteram, ut illud adoptaret, ſibique proprium faceret, in votis ſibi eſſe ſignificans, ut ſuis Operibus ceteris adderetur. Hujus rei præcipuas affert rationes duas; prima eſt, ut Belgii Theologi ibidem invenire poſſint, inquit, *adjumenta facilia, quibus eam triſtem & periculoſam conteſtationem finiant, quæ videtur inter eos adhuc ſubſiſtere, ſuper Sacræ Scripturæ lectione lingua vernacula, percipiantque, quantum interſit ſuas eo curas quemque conferre, ut in dies jucundius vehementiuſque Clerus ad Sacrarum Litterarum ſtudium accendatur, & populus hos Sanctos Libros obſervantia proſequatur, iiſdemque utiliter legendis aſſueſcat.* Ratio altera propter quam optabat Eſpenius id Operis in ſuorum Operum collectione publici juris fieri, erat, ajebat, *ut Studentes & Doctores in Jure, æque ac Magiſtratus ſibi tandem perſuadere poſſent Divinarum Scripturarum ſcientiam non ſolum ad Religionem vitamque Chriſtianam neceſſariam eſſe, verum etiam apprime conferre ad eos in ſua profeſſione dirigendos, efficiendumque, ut omnibus ejus officiis digne & accurate fungantur. Id nimirum*, proſequitur Doctor noſter, *magni nominis Advocatus proponere non dubitavit in Theſibus in publicis Scholis noſtris ante annos propugnatis, inquiens præcipuum Cauſidici ipſius & Juriſconſulti ſtudium in Sacris Libris ponendum eſſe* (etiam in foro & praxi primas partes eſſe Sanctarum Scripturarum); *quam Aſſertionem*, ſubdit Eſpenius, *quam lætus complurium ſuffragio & experientia probatam & confirmatam video.* Occurrunt hæ Van Eſpenii Declarationes duæ ad Scripti frontem quod approbat & adoptat; quodque ita commendat, noſtris ut laudibus non indigeat.

Super Sacræ Scripturæ lectione, vulgari lingua, Van Eſpenii ſenſa.

II. Unum monebimus per Eſpenianam hujus Operis adoptionem non modo ipſius Operis meritum, ſed etiam Doctoris noſtri de Eccleſiæ Doctrina & mente ſuper hoc præcipuo capite ſolicitudinem exhiberi. Suam ſuper hac re mentem aperuit in pluribus Operum ſuorum locis. At nullibi plenius firmiuſque quam in Epiſtola ad D. de *Langle* Bononienſem in Picardia Epiſcopum die 16. Martii ann. 1722. loquens de Propoſitionibus ſuper ſacræ Scripturæ lectione damnatis in Bulla *Unigenitus*. “ Perſuaſum mihi eſt, inquit, eas dam-
„ nari non potuiſſe, quin ſimul præcipuum graviſſi-
„ mumque diſciplinæ caput everteretur, quod tanquam
„ de *Jure Eccleſiaſtico Divino* ſpectari debet, & quin
„ tolleretur de medio libertas quam Chriſtus Dominus
„ nobis promeruit. Præterea certum habeo, pergit,
„ Bullam in hoc negotio cum pluribus Tridentini Con-
„ cilii Decretis quæ maximi momenti ſunt, omnino
„ pugnare, & præterea, quod ſane animadverſione
„ dignum eſt, præcipuis Sacræ Liturgiæ ritibus adver-
„ ſari; ab Apoſtolicis enim temporibus ad hæc uſque
„ viguit in Eccleſia religioſe ſervatus mos, ut nunquam
„ Divina Myſteria celebrarentur, quin prius aliquid e
„ Sacris Litteris populo legeretur, quod ei revocaret
„ in animum conditiones & leges æterni novique fœ-
„ deris quod ſua cum Eccleſia ſane Servator inire vo-
„ luit, ſuoque ſanguine ipſe obſignavit.

“ Lovanienſes veteres Doctores noſtri, proſequitur
„ Van Eſpenius, haud ii quidem ad hoc auſum operam
„ contuliſſent, quos Eccleſia, deplorandæ Lutheri hæ-
„ reſeos tempore, tanquam præcipuos catholicæ Fidei
„ defenſores ſpectabat; at iidem Theologi tum tem-
„ poris, non ſine peculiari facultate, egregias bibliorum
„ verſiones duas unam Gallice, Flandrice alteram edide-
„ runt; e quorum Operum duorum Præfationibus
„ compertum fit magnam potiſſimum utilitatem quam
inde fidelis percipere poteſt, propoſitam fuiſſe.

“ Haud melius profecto Bulla hæc ab iis magni no-
„ minis viris (*b*) habita fuiſſet, qui ann 1569. Regis
„ (Philippi II.) juſſu, prohibitorum Librorum Indi-
„ cem contexuerunt qui cum Belgii legibus & conſue-
„ tudinibus cohæreret, quandoquidem in Exemplari
„ Indicis Romani, Pio IV. Summo Pontifice mandan-
„ te editi, ſuam operam collocantes, ex Regulis decem
„ quæ in eo continentur, quatuor tantum adoptarunt,
„ reliquis ſex conſulto prætermiſſis, inter quas erat
„ quarta ſuper Sacræ Scripturæ lectione. Hic Aucto-
„ rum noſtrorum Index per peculiare Edictum Regis
„ Catholici Philippi II. ſollemnem in modum approba-
„ tum fuit, juſſo univerſo Belgio ad eum ſe conformare
„ (*c*). Id equidem oſtendi fuſius in Tractatu *De Pro-*
„ *mulgatione Legum* &c. & *Placito Regio* &c. Parte
„ IV. Cap. 2. §. 3. typis edito ann. 1712. (ann. ante
„ Conſtitutionem.) Ceterum nullibi adhuc vidi *In-*
„ *dicem Romanum* cum ſuis decem Regulis hactenus in
„ Belgio, ſervatis conſuetis formis, enuntiatum fuiſſe.
„ A V. G. pergit Eſpenius, his animadverſionibus
„ veniam peto. Me cohibere non potui quin eas exe-
„ rerem, animo reputans indignam quorumdam ho-
„ minum agendi rationem, quos prætexentes Roma-

(*a*) II. Part. N. XIV.

(*b*) Erat ex horum numero Arias Montanus.

(*c*) Contenditur Edictum Philippi II. de quo hoc loco Van Eſpenius, numquam a Regionis Tribunalibus ordinariis receptum fuiſſe, ſed ab eo tantum quod tum quidem *Conſilium Centum virorum* appellabatur.

„ ni

„ ni Indicis, novæque Bullæ Regulam IV. non pudet
„ per blaſphemiam ab adeo ſalutari, cujuſmodi Sacro-
„ rum Librorum eſt, lectione Dei populum avocare. „

Conteſtationum origo & progreſſus in Belgio ſuper Sacræ Scripturæ lectione, vulgari lingua.

III. Motiva hæc ipſa paucis retulit Van Eſpenius in ſua celebri diei 15. Maji ann. 1727. ſuper Bulla *Unigenitus* Declaratione; in qua nimirum enuntiat ſe non poſſe hanc Bullam recipere, inter alias cauſas, “ quia
„ velle videtur contra omnium ſæculorum traditionem,
„ cum gravi animarum detrimento, magnoque Hære-
„ ticorum ſcandalo, Sacras Scripturas e Fidelium ma-
„ nibus extorquere.

Varia hæc Eſpenii loca huc conferenda duximus, ut ejus ſuper hoc gravi argumento doctrinam Lector uno quaſi intuitu perciperet. His addere aggredimur ejus conteſtationis hiſtoriam, conteſtationis, inquam, quam Doctor noſter *triſtem & perniciosam* appellat, ſuper Sacræ Scripturæ lectione, vulgari lingua, quæque tum quoque Lovanii Theologos in contrarias partes trahebat, cum ipſe ann. 1726. Theſes quæ nos in præſentia detinent, approbabat. Controverſia hæc in Belgio quidem proprie ann. tantum 1690. cum Epiſcopatu Præſulis *de Præcipiano* ortum habuerat. Ad illud uſque tempus Lovanienſes Theologi, & Belgici Cleri Corpus unanimi ſententia ut licitam lectionis Sacræ Scripturæ in vernaculam linguam tranſlatæ docuerant, Fideles a quibus conſulebantur, ad ejus uſum hortati fuerant, iſdemque ipſi per elaboratas verſiones ad id adjumenta ſuppeditaverant. Ad hanc lectionem, ut ſummum, nihil aliud quam Parochi aut Confeſſarii venia requirebatur. Ibidem Novi Teſtamenti Montium celebris verſio jam omnium manibus tenebatur. Ejus lectionem commendaverat Steyaertius, quippe quam ſine alio Commentario ad ipſam Epiſtolarum S. Pauli intellectionem ſatis eſſe judicaret (*a*). Mechlinienſe Parlamentum ſuppreſſit vetuitque executionem Decreti Romanæ Inquiſitionis diei 20. Aprilis ann. 1668. quod eam prohibebat (*b*). Jeſuitæ ſolum & eorum aſſeclæ qui nondum proprie Lovanienſis Univerſitatis Corpus ſubierant, ſancto huic uſui apertum bellum indixerant. Steyaertius ipſe, eum cum impugnare cœpit (*c*), ſuam ſaltem obſervantiam erga antiquitatis ſuper hoc articulo doctrinam & diſciplinam profiteri coactus fuit, ſuis in *Aphoriſmis* docens (*d*) olim Dei verbum a quovis indiſcriminatim e populo lectum fuiſſe, ac *tantum abfuiſſe ut ejuſmodi lectio vetita cuipiam eſſet, ut ad eam potius Epiſcopi neminem non vehementer, itaque concitatis ſermonibus hortarentur, ut prima ipſa fronte non utilem modo, ſed omnino neceſſariam proponere viderentur.* Eum tamen non impedivit confeſſio hæc, quin, menſe Novembri ann. 1690. aliquot ſolum poſt menſibus, quam Præſul *de Præcipiano* poſſeſſionem inierat, una cum Patre Harney (qui, ut ille, volebat Jeſuitis obſequi, qui ſub novo Præſule, prope dixerim, omnipotentes evaſerent) ſe ſuorum Confratrum denuntiatorem, ſuper quæſtione de Sacræ Scripturæ lectione, vulgari lingua, ſtatueret. Articuli 18. & 19. ex 42. denuntiatis exprimebant Lovanienſis Scholæ vetera ſenſa ſuper hoc magni ponderis argumento, tametſi non ſine omnibus circumſpectionibus, quas poſtulare poterat temporum ratio. Denuntiationem hanc ſecutum eſt novi Archiepiſcopi Decretum Januarii die 9. ann. 1691. datum, quod univerſim prohibebat, ne quis Sacras Litteras vulgari ſermone expoſitas legeret, abſque eorum expreſſa venia, quibus, ajebat, in id facultas conceſſa fuerat. Mandatum hoc firmavit celebris Epiſtola Paſtoralis diei 12. Octobris anni ſequentis 1692. In ea Præſul lectionem hanc exhibebat veluti tum quoque *periculoſam*, cum Auctores *approbati & Catholici* Verſiones ederent. Hæc epocha controverſiæ fuit, cui tandem finem imponi Van Eſpenius tam vehementer optabat. Qui Sacram Scripturam vulgari lingua lectam nolebant, una Indicis Regula IV. nitebantur, quæ præter quam quod omnino pendebat a cauſis, quæ non amplius vigebant numquam in Belgio firmata, ſed potius expreſſis verbis utriuſque Poteſtatis auctoritate rejecta fuerat. Id nimirum teſtantem audivimus Van Eſpenium, qui id ipſum præterea probavit in peculiari Conſultatione diei 28. Julii ann. 1717. quæ occurret in novo Supplemento I. *Part. n. XX.*

(*a*) Steyaertio prop. Diff. *Tom. II.* Part. VI. p. 17.
(*b*) Vide Arreſtum hoc diei 10. Julii ann. 1668. in Difficultatibus propoſitis Steyaertio, V. Part. pag. 36.
(*c*) Hæc Steyaertii ſuper hoc effato, ut & ſuper aliis pluribus aberrationes acriter impugnavit Arnoldus in IV. & V. ſuarum *Difficultatum* Parte.
(*d*) Part. 2. Diſp. 13. §. 3.

Benedicti XIV. ad Indicis Regulam IV. Additio.

IV. Erat ergo prævaricatio, quoad Præſulem de Præcipiano, ejuſque Theologos, eam Regulam, tamquam Legem ſummo jure ſervandam revindicare; ac nova eſſet, multoque minus toleranda prævaricatio, eam hoc tempore tueri velle, poſtquam Sancta Sedes ipſa e re eſſe judicavit, ut ei per gravem additionem Benedicti XIV. nomine Junii die 13. ann. 1757. adhibitam vis omnis & robur adimeretur. Ea proſtat *pag.* 6. novæ Editionis *Indicis Librorum prohibitorum &c.* Romæ eodem tempore, his ipſis verbis concepta: *Quod ſi hujuſmodi Bibliorum verſiones vulgari lingua fuerint ab Apoſtolica Sede approbatæ, aut editæ cum annotationibus deſumptis ex SS. Eccleſiæ Patribus, vel ex doctis Catholicisque viris*, *CONCEDUNTUR.*
“ Utinam vero (ut concinemus Eſpenio, dum ſuam
„ Theſium approbationem abſolvit, quibus argumen-
„ tum hujus Articuli continetur) id Operis, poſt hanc
„ SS. Libros legendi conceſſionem, in publicam lucem
„ emiſſum ad Evangelici verbi propagationem & glo-
„ riam conferat. „

Nobis in manus veniunt, dum Opus hoc ſub prælo eſt, Sacræ Scripturæ Theſes, in Trevirenſi Univerſitate, die 6. Septembris proxime elapſi (ann. 1765.) a D. *Helling*, ſub D. *Oehmbs*, Sacræ Scripturæ Profeſſoris Præſidentia publice propugnatæ. Ad harum Theſium calcem extat Suſtinentis ad Condiſcipulos ſermo, ut eos ad Sanctorum Librorum ſtudium inviter. In hoc ſermone, qui paginas quatuor in 4. complectitur, noſtro quidem judicio ſe produnt eadem concinnatas, eadem methodus eademque principia atque in Opere quod Van Eſpenius adoptavit. Ejus excerptum ad finem hujus Operis comperietur.

ARTICULUS X.

De aliquibus dubiis Operibus omiſſis in Supplemento ad varias Collectiones Operum Van Eſpenii.

§. I.

Motivum Juris pro R. D. Paſtore (*H. Van de Neſſe*) & Æditius Eccleſiæ Parochialis S. Joannis in Molembeca, & S. Catharinæ in Urbe Bruxellenſi, Reſcribentibus contra RR. PP. Guardianum & Priores quatuor Ordinum Mendicantium ejuſdem Urbis ſupplicantes.

Super Parochialibus Juribus quoad funera.

Rationum momenta, quæ permovent, ut Opus hoc Van Eſpenio tribuatur.

I. PLura facerent, ut Opus hoc Van Eſpenio tribueretur; principiorum, quæ ibidem leguntur expoſita, cum cæterorum ejus Scriptorum principiis cohæren-

hærentia & conſenſio hanc opinionem confirmat; eamdem roborat uſus conſtans, cui inſiſtebat D. *Van de Neſſe*, ut in ejuſmodi omnibus ſibi ſubortis negotiis hujus Canoniſtæ calamum adhiberet. Afferri denique quodammodo poſſet ipſa auctoritas Van Eſpenii, qui illud appellat, prorſus ut proprii fœtus appellari ſolent, Titulo VIII. Tractatus *De Jure Eccleſiaſtico Belgico*, de quo ſupra (Art. III.) verba fecimus. A ſingulis tamen hujus Scripti locutionibus, ſingulíſque verborum circuitionibus, tanquam Eſpenianis ſtare non auderemus; earum plures alienam manum præſeferre videntur; nec mirum fuerit, D. *Van de Neſſe*, in cujus gratiam elucubratum fuerat, & a quo apud Supramum Brabantiæ Conſilium proprio nomine proferendum erat, ſuæ illud incudi alicubi ſubdere voluiſſe.

Regularium in ſæcularem Clerum auſa.

II. Quæſtionis quæ in eo pertractatur, peculiare argumentum ipſum non ſpectat, niſi portionem quamdam ejus magnæ controverſiæ, quæ ante tam longum tempus inter Religioſos Mendicantes & Paſtores ſæculares fervet, e quibus Hierarchiæ ſecundus Ordo coaleſcit; videlicet Parochorum jus, ad Parochianorum ſepulturas & cæremonias quod attinet. Sæcularis Cleri ignorantia & corruptio, quibus ſæculis Mendicantes Ordines inſtituti fuerunt, Summis Pontificibus locum præbuerunt, quemadmodum Fleurius animadvertit, ut iis ad S. Miniſterii exercitationem privilegia concederent, quæ Ordinariorum juribus officiebant, quæque tolerari non poterant, niſi quamdiu & quatenus ea circumſtantiæ quodammodo neceſſaria reddebant. At ſemel conceſſa privilegia hæc haud facile revocari potuerunt. Immo vero Religioſi Mendicantes, qui initio quidem non alia de cauſa ad S. Miniſterium acciti fuerant, quam ut Paſtoribus ordinariis opitularentur, eorumque impotentiam supplerent, auſi deinde ſunt operam dare, ut ea privilegia tamquam jus ordinarium obtruderent, & ſe in Paſtorum locum ad graviorum eorumdem functionum bene multas ſufficerent. Romanorum Pontificum plures, ex iiſdem Religioſis Ordinibus fere educti his uſurpationibus faverunt, eaſque ad longe maximum boni animarum & hierarchici regiminis detrimentum amplificarunt.

Eccleſiæ Galliarum & Belgii fortaſſe per univerſam Catholicam Eccleſiam ceterarum acerrime hujus abuſus progreſſui obſtiterunt, earumque ſolicitudini Suprema ibidem auctoritas, & Sæcularis Juſtitiæ Tribunalia obſecundarunt. Qui etiam inter Epiſcopos ſuperiore ſæculo præſtiterunt, eam ſibi legem ſtatuerunt, ut ſuam ipſorum, ſuorumque cooperatorum auctoritatem ſuper hoc capite ſartam tectam ſervarent. Nemo neſcit, quid egerint hoc in genere D. *de Gondrin* Archiepiſcopus Senonenſis, & D. *Arnoldus* Epiſcopus Andegavenſis. D. Alphonſus *de Berghes*, qui Mechlinienſis Archiepiſcopus erat, tempore litigii D. Van *de Neſſe* contra Religioſos Mendicantes, laudatorum Præſulum veſtigia premere conatus eſt. Itaque ab obluctationibus exemptus non fuit, quas ejus ſolicitudo non ſubire non poterat in primis a Jeſuitis, qui omnium Religioſorum maxime audacia & ambitione trahuntur, & aperto marte hierarchicum regimen impetunt.

Quæſtionum notio, quæ in hoc Opere pertractantur.

III. Hujus Præſulis animi præparationes dubio procul Bruxellarum Religioſos Mendicantes adduxerunt, ut eo quidem tempore ſuper temporalis auctoritatis competentia Syſtema propugnarent ei perquam oppoſitum, quod deinceps amplexi ſunt. Hos nimirum Religioſos paſſim in præſentia contendentes Sæcularia Tribunalia nullo de Eccleſiaſticis negotiis cognoſcendi jure pollere, & *Petitorii ac Poſſeſſorii* diſtinctionem tamquam ſubtilem quamdam omnique fundamento deſtitutam præciſionem rejicientes audias. Poſterior hic articulus, ut liquet, unus eſt, ſuper quo temporalis Poteſtas in Belgio ſuam Juriſdictionem exercere contendit; prorſuſque integrum Eccleſiaſticis Judicibus *Petitorium* relinquit. Quia tamen Eccleſiaſtica Tribunalia, *Berghefii* Præſulis tempore haud comparata videbantur, ut falſis Religioſorum Mendicantium contentionibus faverent, hi quidem in ſuo contra D. Van *de Neſſe* litigio aſſeruerunt cauſas ad Eccleſiaſticam ſepulturam ſpectantes a Sæcularibus Tribunalibus, non ſolum quoad *Poſſeſſorium*, verum etiam quoad *Petitorium* judicari debere. Auctor *Motivi Juris* hoc paradoxum refellit, pluribus auctoritatibus probans Eccleſiaſticarum cauſarum cognitionem, in quarum numero ponendæ ſunt, quæ religioſas exequiarum cæremonias afficiunt, quoad *Petitorium*, *ex communi jure & quotidiana praxi*, privative ad Eccleſiaſticum Judicem pertinere; unumque *Poſſeſſorium* ad Sæcularia Tribunalia deferri poſſe. (*a*)

Oſtenditur deinde in hoc ipſo Opere, Defunctorum hæredes communi jure debere exequias in Parochiali Eccleſia celebrandas curare, tum quoque cum Defuncti ipſi ſibi ſepulturam in aliqua Religioſorum Mendicantium Eccleſia elegerunt; hunc peculiariter ante omnem memoriam eſſe Parœciæ Sanctæ Catharinæ Bruxellenſis uſum; & eum quidem *juſtum*, *laudabilem*, *SS. Canonibus conſentaneum*, *pluribuſque Eccleſiaſticorum & ſæcularium Tribunalium deciſionibus confirmatum*; hoc eſſe *primitivum & naturale Parochialium omnium Eccleſiarum jus*; illud eas *omnes pretioſe cuſtodiſſe*; concordata & conventiones peculiares nihil incommodi ei attuliſſe; Summos Pontifices in privilegiis, quæ Religioſis Mendicantibus conceſſerunt, haud cenſeri Parochialium Eccleſiarum juribus derogaſſe, præſertim cum ea per immemorabilem poſſeſſionem confirmabantur; ſaltem ea privilegia peculiariter in Belgio a Principibus ea ſolum conditione approbata fuiſſe, ut eorum Subditorum, & per regionem Eccleſiarum juribus nullum detrimentum afferrent; & Religioſorum Mendicantium contentionem, qui privilegiorum aliarumve cauſarum ſpecie ſibi Parochialium Eccleſiarum jus arrogare volebant, Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac Principum legibus æque atque ipſorum Inſtituto contrariam eſſe.

Motivum hoc excipiunt Appendices duæ. Oſtenditur in prima, ex Eccleſiæ mente ac regulis, Chriſti fidelium corpora ſepulturæ danda eſſe ea funebri pompa, quæ eorum conditioni reſpondeat; id eſſe in Defuncti hæredibus *pietatis & juſtitiæ* ſimul officium; & ut ſuperſtitionis & avaritiæ effecta vitentur, hanc pompam non eorum arbitrio relinquendam eſſe, ſed ad ea, quæ in Diœceſeon Ritualibus præſcripta ſunt, exigendam.

Appendix altera, Diſſertationis titulo, exponit, quid intelligi debeat per *funerearum oblationum quartam*, quam Caput XIII. Seſſionis 25. Tridentini Concilii, de Reformatione, Parochialibus Eccleſiis reſervat, Cum ſepultura in extraneis Capellis fit, in ea oſtenditur Rituales Libros & conſuetudinem, hujus *quartæ* nomine, intelligere oblationum partem quartam, quæ fiunt ad exequiarum cæremoniam in Eccleſiis a Parœcia diſtinctis, eamque ab oblationibus non pendere, quæ Parochiali Eccleſiæ fiunt ob *Funerum Miſſam*, quæ ſemper ibidem vel ante vel poſt exequias celebranda eſt. Citat Eſpenius hanc poſteriorem Diſſertationem tamquam Operis reliquam partem, in Titulo VIII. Tractatus de Jure Eccleſiaſtico Belgico.

(a) Van Eſpenius fuſe pertractat quæſtionem hanc in ſuo *Jure Eccleſiaſtico univerſo*, III. parte, Tit. II. Cap. IV. ſtatutiſque ibidem principiis iiſdem, quæ occurrunt in *Motivo Juris*, de quo ſermo eſt, ſubdit hoc tempore ſæculares Judices non ſolum de *puro Poſſeſſionis facto* cognoſcere, ſed etiam *examinare & diſcutere Petitorium*, nempe jus in ſe ipſo, *totum & integrum jus ipſum*, ut in conſecutionem judicent, cui poſſeſſio adjudicari debeat. Ita ſi quidem *Petitorium examinant*, *ut ſuper Poſſeſſorio tantum pronunciant*. (Ibid. n. XXIX.)

Digitized by Google

D. Van *de Neſſe*, Ædituique ejus Parœciæ, qui eidem in cauſa ſe addiderant, cauſam ipſam vicerunt. Occurrit Sententia in Collectione Libellorum Brabantiæ. (*a*)

D. de Præcipiano favet Regularium auſis

IV. Haud hoc judicium tamen Religioſorum Mendicantium, & in primis Jeſuitarum auſa cohibuit; quibus potius majorem quam unquam antea vim addidit apertus favor, quem novus Mechlinienſis Archiepiſcopus (Humbertus de *Præcipiano*, qui ann. 1690. Bergheſio ſucceſſit) Regularibus ſupra Sæcularem ſuæ Diœceſis Clerum conceſſit. Præſul hic ſuum ſuper hoc articulo partium ſtudium, ab ipſo Epiſcopatus exordio, teſtatus eſt, illudque ſolemnem in modum ſignificavit in Paſtorali Epiſtola Octobris die 12. ann. 1692. accuſans in ea per ſummam injuſtitiam Sæcularem Clerum odii & oppoſitionis ad ſcandalum in Religioſos, eoſque potiſſimum, qui, ait Paſtoralis Epiſtola, vehementius acerbiuſque ab Hæreticis impetuntur. Ita nimirum Præſul de Præcipiano Jeſuitas deſignat. Sane Belgicus Clerus ſemper odium oppoſitionemque conſtantem præſetulit non jam in horum Religioſorum perſonam, ſed in eorum doctrinam, in eorum antichriſtiana moralia placita, & in eorumdem ambitioſa molimina.

E Sæcularis Cleri Paſtoribus D. Van de Neſſe unus extitit, qui maxime Religioſorum auſis ſubeſſet; quæ tamen his haud e voto ceſſerunt. Nobis enim perſpecta ſunt Arreſta tria, quæ is in eoſdem obtinuit a Supremo Brabantiæ Conſilio, per quinque aut ſex Epiſcopatus Præſulis de Præcipiano priores annos. Primum eſt diei 6. Junii ann. 1691. contra Jeſuitas contendentes e ſuggeſtu dicere in ejus Parœcia, invito ipſo ac declarante ſe velle ipſum per ſe eo munere fungi. Alterum eſt diei 6. Maji ann. 1695. in eoſdem Religioſos id ſibi arrogantes, ut *clandeſtine Sanctum Viaticum* ad ejus Parochianos deferrent. Auſa hæc non ſolum Communi Juri & immemorabili poſſeſſioni, ſed etiam expreſſis interdictionibus per varia Romanæ Sedis Decreta (*b*) in eos editis adverſabantur. Arreſtum tertium eſt menſis Novembris ann. 1697. Editum fuit in Bruxellenſium Capucinorum Guardianum, qui divinum verbum in Eccleſia Parochiali Sanctæ Catharinæ a ſuorum Religioſorum uno nuntiatum volebat, Parocho repugnante. Eo nempe tempore eorum Religioſorum regimen erat penes Intruſum quemdam, P. *Deſirantii* technis in ſede poſitum. Videri poteſt hujus negotii deſcriptio in *Monumentis ad Lovanienſis Univerſitatis Hiſtoriam* (Cap. V. Art. III.)

Videri etiam poteſt in *Motivo Juris* a Mechlinienſis Diœceſeos Clero contra Præſulis *de Præcipiano* paſtoralem diei 12. Octobris ann. 1692. Epiſtolam edito, & a D. *Hennebel* Congregationi S. Officii exhibito, deputationis ad Romanam Sedem tempore, quam alia fuerit Alphonſi *de Berghes*, ac novi Archiepiſcopi, ſuper ſervandis contra Regulares Sæcularis Cleri juribus, agendi ratio; & quam monſtruoſa eorumdem Regularium, & potiſſimum Jeſuitarum auſa novus hic Præſul propugnaverit, ſuaque auctoritate munierit. Vide peculiariter *n. IV.* §. 2.

Quicquid hactenus diximus, ſatis probat quæſtionum pondus, quæ pertractantur in *Motivo Juris* quod huic Articulo locum præbuit. Viſum eſt tamen Opus hoc inſerendum Supplemento ad Collectiones Operum Van Eſpenii, tum quia non omnino conſtat ejus calami fœtum eſſe, quamvis id ſatis graves conjecturæ ſuadeant, tum quia, cum principia ibidem ſtatuta comperiantur in aliis ejus Operibus, & peculiariter in ejus *Jure Eccleſiaſtico univerſo*, non immerito timendum fuiſſe, ne Litterariæ reipublicæ prægrave eſſet, id tradi quod ei jam præ manibus erat.

§. II.

Motivum Juris, ſeu Defenſio Seminarii Leodii, & juris DD. Proviſorum contra facinus & Libellos Jeſuitarum Anglicorum ejus Urbis.

Quænam ad id Scripti fuerit opera Van Eſpenii.

I. AUctor Supplementi ad Dictionarium Moreri (Edition. ann. 1735.) tam honorifice ob litterarios labores notus in catalogo Scriptorum P. Queſnelli ponit Opus cujus modo Titulum exhibuimus, inquiens tamen Van Eſpenium ad hoc Scriptum ſuam & ipſum operam contuliſſe, ejuſque verſionem Gallicam eidem P. Queſnello tribui; quod videtur pro certo ponere illud a Van Eſpenio Latino ſermone elaboratum, ſolumque a P. Q. Gallice redditum fuiſſe.

Hanc nos quidem unam auctoritatem ſuper genuino hujus Operis Auctore detegere potuimus; nec fieri præterea potuit, ut nobis occurreret vel impreſſum, vel manuſcriptum *Motivum Juris* de quo agitur, Latina lingua, qua una a Van Eſpenio editum ponitur; nobis illud non niſi Gallicum ſuppetit; quod in cauſa fuit, ut ne videretur inſerendum novo ad varias hujus Doctoris Operum Collectiones Supplemento, in quo placuit ea tantum Opera collocari, quæ certi ſumus ex ejus calamo prodiiſſe, quæque ad ejus defenſionem, ipſoque moderatore concinnata ſunt.

Non proinde tamen nobis licere credimus haud loco Scripti hujus Analyſin tradere, addita, ut conſuevimus, eventorum brevi notione, quæ eidem locum præbuerunt. Opus, ut perſpicietur, ipſum per ſe maximi momenti eſt. Deducta ibidem principia cum Eſpenianis adamuſſim congruunt, ac ſi minus ejus auctor Eſpenius eſt, quin collatum eum eo fuerit, dubitari non poteſt. Eum id negotii peculiarem in modum, ut conſtat e pluribus ejus Litteris, afficiebat. Cauſæ ſuberat hoc in litigio Lovanienſis quoque Univerſitas, quæ ſuper hoc negotio Scripta plura ſuo ipſius nomine emiſit. Si minus ergo Van Eſpenius calamum tenuit, ambigi nequit, quin is P. Queſnellus fuerit; & quin hic tum quidem Bruxellis commorans, & peculiariter huic Doctori æque atque inſignibus ceteris Lovanii Theologis obſtrictus eos, ut ſolebat, ſuper ejuſmodi re conſuluerit. Fit etiam vero ſimile eum non niſi ipſorum rogatu id Operis aggreſſum eſſe.

(*a*) Sententia hæc Februarii die 16. ann. 1688. data eſt. In ea declarat Curia, cum Parochiani capiant apud Mendicantes ſepulturæ dari, eorum hæredes alioſve, quorum intereſt, Parocho facturos ſatis, data opera, ut in ejus Parœcia ſervitium fiat, ita tamen, ut iis libera relinquatur ejuſdem Servitii ratio; & præterea tum in primæ tum in ſecundæ claſſis funeribus ſolvatur Parocho ob Servitium ſumma ſaltem Florenorum trium, & Fabricæ Parochialis Eccleſiæ Florenorum novem pro primæ claſſis funeribus, & ſex pro funeribus ſecundæ claſſis; & pro minoribus ſepulturis, ratione habita; in utroque autem caſu ſolvantur Æditui Scalini duo.

Primam hanc litem ſecuta eſt altera ſuper eodem negotio inter Parochum, Fabricæ Magiſtros, Clerum, & alia ejuſdem Eccleſiæ Membra ex una parte, & defuncti alicujus Conſanguinei hæredes alia. Cœpit hæc altera lis die 3. Januarii ann. 1691. & 24. Decembris die ann. 1692. judicata fuit. Sententia Parochianos & Mendicantes juſſit ad Conſtitutiones a Curia ſuper funerum juribus editas, & ad ulteriorem diſpoſitionem uſque, ad apicem ſervandas ſe conformare. Sententia hæc, eique addita Conſtitutio leguntur in Collectione Libellorum Brabantiæ, Tom. V. p. 49. 50. 51. & 52. Cum 20. Novembris die ann. 1693. Mendicantes ſuper eadem re novas difficultates excitaſſent, hæ diremptæ fuere per tranſactionem inter S. Catharinæ Parochum & Mendicantes, datam die 2. Septembris ann. 1694. Tranſactio hæc quam Brabantiæ Conſilium probavit, extat in eadem Collectione Libellorum Brabantiæ, Tom. V. p. 57. 58. 59. & 60.

(*b*) Vide Congregationis Cardinalium ad Tridentini Concilii interpretationem Decretum diei 8. Martii ann. 1681. quod ſolemnibus verbis ſtatuit: *nullum jus competere Patribus Societatis Jeſu docendi doctrinam Chriſtianam in Eccleſiis, invito Parocho, nec in aliis, invito Titulari.*

Hujus

Digitized by Google

Hujus Operis occaſio.

II. Seminarii Leodii per hujus Urbis Jeſuitas uſurpatio e maxime deplorandis enormis abuſus exemplis eſt, in quem hi Patres Principum exiſtimationem trahunt, quos iis malum quoddam fatum addicit. Nimirum Pater *Glettelius* (tum quidem Colonienſi Electori, Leodienſi Epiſcopo & Principi a Confeſſionibus, deinde vero bis Apoſtata & a proprio Ordine & a Catholica Religione,) Confratrum dolis & impoſturis obſecundantibus, id eſt aſſecutus, ut hoc facinus ad exitum perdoceret. Seductus deceptuſque ab his Patribus Princeps initio ſtatim ſæculari Clero Seminarium ademit, addiditque in omne tempus Jeſuitarum Collegio per ſecretum & clandeſtinum donationis Actum, quem ipſi tamquam puram putamque ad Seminarii Præſidentiam Patris *Sabranii* nominationem exhibuerunt. A nobiliſſimo Leodienſis Cathedræ Capitulo detecta fraude, donatio tamquam omnino nulla ſuppreſſa eſt; nonminus tamen Jeſuitæ, quod in animo habebant, perfecerunt. Novus Præſes haud ſatis habuit ea Sede poniri armata manu; id obtinuit eadem ratione, ut veteres omnes Seminarii Magiſtros expelleret, ejusſe omnino dominum redderet, illudque in perpetuum Societati obligaret. Proviſores, ad quos tantum communi jure, fundationis titulo, & prope annorum centum poſſeſſione ſpectabat Præſidentiæ collatio, per apertam vim ſuo jure ſpoliati; veteres Profeſſores, quorum munera tamquam proprie dicti conſtantes firmique tituli ſpectabantur, per Lutheranorum Militum miniſterium ſuis ſedibus ignominioſe detruſi. Leodienſium Parochorum Corpus, Lovanienſis Univerſitas, omnes denique quorum intererat, reclamarunt ii quidem, & pro ſuis quique viribus obſtiterunt; at nulla querelis vis; nec per Jeſuitas ſtetit, quin acriter punirentur, quibus ſcilicet nemo tunc temporis impune obluctari poterat.

Evidentior juſtitia, ſanctiores leges, firmiora privilegia, contempta pedibuſque protrita omnia; nulla eſt habita maxime legitimarum Appellationum ratio; Requiſitiones, Significationes, Conſulta Univerſitatum, Magiſtratuum, Supremorum Tribunalium nullum effectum ſortita ſunt. Non defuerunt e Jeſuitis, qui ſuas in partes traherent omnes Europæ Principes, quorum ope ſua ipſis uſurpatio ſervaretur. Imperator, Hiſpaniarum Rex, Bavariæ Elector, Bullionienſis Dux &c. ſuo nomine actum voluerunt apud Romanam Curiam, ad quam negotium in Tribunalis præjudicium quod illud ſibi primum ſumpſerat, delatum fuerat, impediendi animo, ne unquam judicaretur. Uſurpatores igitur in poſſeſſione perſtiterunt, nec ſibi prædam unquam e manibus excidere paſſi ſunt.

Ejuſmodi ſtrictim cauſa eſt, quæ in Motivo juris, cujus rationem reddimus, defendenda ſuſcipitur; eam fuſius nos hoc loco non perſequemur, quippe quæ, pro ut rei ratio poſtulat, affertur in Capite III. *Monumentorum Lovanienſi Hiſtoriæ inſervientium &c.*

Ejus Analyſis.

III. Satis fuerit in præſentia dicere Auctorem *Motivi juris* ſolida perinde atque utili jucundaque ratione argumentum ſuum pertractare. Perſpiciuntur ibidem Seminariorum origo; ſuper hac re Tridentini Concilii Statuta; temperamenta, quibus ea ſingulæ Eccleſiæ adoptarunt; peculiare jus quod Leodii Sæcularis Clerus in ejus Urbis Seminarium acquiſierat; eximiæ ad diſciplinam ſpectantes regulæ, quæ in eo ſervabantur; doctrinæ ſemper in eodem traditæ puritas; Magiſtrorum Seminarii cum Lovanienſi Univerſitate conſociatio & conſpiratio; omnium Regionis Ordinum præcipuum bonum in ejus Muſarum domicilii incolumitate poſitum; Eccleſiæ generalis Regulæ, quæ facem præbere debent in eorum delectu, quibus Sæcularis Cleri educatio commiſſa eſt; cauſæ, propter quas viſum eſt oportere univerſim Regulares excludi; peculiares rationes, quæ Jeſuitas huic muneri ineptos reddunt, &c.

Poſtremus potiſſimum Articulus hic in *Motivo Juris* accurate diſcutitur. Inſignium quorumque virorum judicium, quos his poſterioribus ſæculis ſuæ Deus Eccleſiæ largitus eſt, S. Sedis Decreta, Societatis peculiaria Statuta, ejuſque in primis doctrina & agendi ratio invictas in eam ipſam excluſionis cauſas quoad Seminariorum adminiſtrationem ſuppeditant. Occurrit ad hanc rem in *Motivo Juris* eorum omnium brevis hiſtoria quorum poſſeſſione ſub poſtremi ſæculi finem gaudebant, adjumentorumque deſcriptio, quæ adhibuerant, ut eo pervenirent. Hiſtoriam hanc excipit argumentorum compendium, quæ luculenter evincunt eos Patres nullo non tempore ad inobedientiam & perduellionem animatos fuiſſe *contra S. Sedis Decreta, contra Epiſcoporum Conſtitutiones, contraque ſacra Principum jura.* Oſtenditur peculiariter in Articulo XIX. per genuina rationum momenta eoſdem Patres *non ſolum inobedientiæ & perduellionis in ſanctiſſimos Epiſcopos quoſque ſe paſſim reos reddidiſſe, ſed in eos etiam inhumanum & petulantem in modum deſæviiſſe, ac ſe Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, characteriſque & auctoritatis Epiſcopalis* hoſtes profeſſos eſſe; cui rei fidem faciunt, quæ egerunt in Dominum B. *Almanzam* Archiepiſcopum Sanctæ Fidei, Dominum *Matthæum de Caſtro* Indiarum Epiſcopum, Dominum *Hernandum Herrerum*, & Dominum *Philippum Pardum* Manillæ Archiepiſcopum, Dominum B. *de Cardenas* Epiſcopum Paraguai, D. Joannem *de Palafox* Epiſcopum Angelopolis, D. *Palu* Epiſcopum Heliopolis; ceteroſque Sinarum, Cochinchinæ, Siami &c. Vicarios Apoſtolicos; *quæ facta probata omnia apud S. Sedis vel Hiſpanici Imperii aliorumque Principum Tribunalia.* Auctor *Motivi Juris* longum deinde Epiſcopalium Cenſurarum catalogum exhibet contra Jeſuitarum in Epiſcoporum auctoritatem auſa & molimina, abſolvitque per indicationem oppoſitionum plurium, quas celebriorum Ordinum, Germaniæ, Bohemiæ, Saxoniæ. &c. Religioſi in Jeſuitas ediderunt, qui eorumdem Ordinum Abbatias, Prioratus, & Monaſteria invaſiſſent; earumque oppoſitionum probationes e Libris depromit, quos Imperatoris privilegium, univerſarumque Facultatum, aut inſignium in præcipuis Europæ Univerſitatibus Doctorum approbationes auctoritate munierunt.

Quam eſſet optandum, ut id Operis, cujus notionem hactenus exhibuimus, attente ac ſerio meditarentur omnes Epiſcopi, qui eorum inſtitutionem & regimen, qui ad S. Miniſterium deſignati ſunt, Jeſuitis concredunt! Motivum juris pro Leodienſi Seminario, ut lucem aſpexit, cum plauſu lectum fuit, convicitque omnium animos, qui a partium ſtudio liberi erant. D. Hennebel in Epiſtola Octobris die 3. ann. 1699. data illud Romæ perhonorifice exceptum refert; Dominicanorum ejus Urbis Superiores Majores ſummo illud in pretio habuiſſe teſtatur: *ſummopere prædicant*, ejus verba ſunt, *Motivum Juris in cauſa Seminarii Leodienſis editum*; aſſenſique iidem haud ægre fuiſſent, ut Lovanienſis Univerſitas e ſuo Corpore Patrem *Harnejum* eorum Confratrem excluderet, qui ſcilicet in ejus Seminarii cauſa, Univerſitatis rationes deſeruiſſet, ot ſe Jeſuitis ejus adverſariis addiceret: *Mire indignantur* (Dominicani) *contra P. Harnæi, alioſque Domino Steyaert addictos, quod in cauſa Seminarii Leodienſis contra Jeſuitas ita Academiam deſerant, ut Academiæ hoſtium partes agant. Certi eſtote, quod ſi eam ob cauſam ab Academiæ Corpore reſecaretur Harnæus, non protegeretur a Superioribus ſuis Majoribus.*

Tribuitur, ut vidimus, P. Q. hujus Operis Gallica verſio; cujus quidem, cum primum ann. 1699. prodiiſſet, extitere deinceps Editiones plures. Auctor Supplementi ad Dictionarium Moreri Editionis ann. 1735. citat Editionem in 12. pagin. 500. Nobis alia in 4. pagin. 208. ob oculos eſt.

Quia Lovanienſis Univerſitas obtulit Bruxellenſi Re-

gimini plura magni ponderis monumenta, quæ typis edita fuere, ubi juſtas cauſas probat, quibus permovebatur, ut Leodienſis Seminarii per Jeſuitas uſurpationi refragaretur, hæc addat, oportet, Motivo Juris, quicumque cumulatam hujus negotii notitiam aſſequi vult. Occurret ad calcem Epiſtolæ Van Eſpenii die 11. Septembris ann. 1699. datæ Requiſitio ejuſdem Univerſitatis nixa Conſultatione Supremi Conſilii Brabantiæ ſuper eadem re; Monumenta hæc duo oblata Regimini Belgii nunquam prælo ſubierunt; & quamvis Jeſuitarum auctoritas impedierit, ne ſuus eadem effectus conſequeretur, veritates tamen, quas continent, non proinde minus certæ, nec minus utiles ſunt.

Opus hoc ſi Van Eſpenium auctorem jactat, non unus ejus de Leodienſi Seminario ſolicitudinis effectus eſt. Occurrunt in altero Doctoris hujus Epiſtolarum Libro (Supplementi Parte III.) ejus teſtimonia duo, quibus una cum pluribus aliis Lovanienſis Univerſitatis Profeſſoribus legitimam fidem facit puritati doctrinæ & morum D. *Denis*, Cathedralis Eccleſiæ Theologi, & in eo Seminario Theologiæ Profeſſoris, quo ipſo tempore Jeſuitæ ejuſdem potiti ſunt. Poſt hanc expeditionem, hi Patres, ad obducendam uſurpationi ſpeciem, non neglexerunt in vulgus ſpargere, D. *Denis* ejuſque Confratres novam & hæreticam doctrinam tradere; ſuis etiam calumniis per nonnullorum in Lovanienſi & Duacenſi Theologicis Facultatibus Doctorum informes cenſuras auctoritatem conquirere ſtuduerunt. Accuſationes has impugnarunt, disjeceruntque teſtimonia duo, de quibus modo diximus, & Colonienſis Theologicæ Facultatis judicium. Confirmavit hæc omnia S. Sedis Sententia, quæ D. *Denis* doctrinæ puritatem tum quoque perſpexit, & luculenter profeſſa eſt, cum Jeſuitis relicta Seminarii poſſeſſio, quod earumdem calumnioſarum accuſationum ſpecie uſurpaverant.

CAPUT IV.

De Epiſtolis D. Van Eſpen.

Epiſtolarum D. Van Eſpen univerſim notio.

I. HÆ, de quibus dicturi ſumus, quæque in Supplementi Parte III. continentur, Epiſtolæ centum quinquaginta circiter numero ſunt. Tribuuntur in claſſes duas; ſpectant ad claſſem primam, quæ Auctori propriæ & peculiares ſunt; ſpectant ad claſſem alteram tum Epiſtolæ tum Acta alia, quæ cum aliis Univerſitatis aut Eccleſiæ Belgicæ Membris eidem communia ſunt. Primæ ſunt eæ quidem pleræque ſimplici & familiari ſtilo exaratæ; at in ſingulis nemo non eam ingenuitatem, eum candorem, eum veritatis amorem, eum moderationis & æquitatis ſpiritum admirabitur, quibus genuina Van Eſpenii nota continebatur. Se ipſe nimirum in iis ad vivum expreſſit. Sunt eæ fere breves, ſine officioſa circuitione verborum, ad argumenti propoſiti quod aut hiſtoricum aut Canonicum ſemper eſt, compendiariam diſtinctamque expoſitionem exactæ.

Epiſtolæ ſuper Formularii negotio.

II. Earum plures ad D. *Hennebel* Lovanienſis apud Innocentium XII. Univerſitatis Deputatum ſcriptæ ſunt, per ſpatium annorum octo, quibus ejus deputatio perduravit. Ei fere enim DD. *Opſtraet*, *Huygens*, *Van de Neſſe &c.* litterarum commercium erat; at Van Eſpenium intima cum his Theologis neceſſitudo, & in Papæ Collegio una cum D. Huygens commoratio adigebant, ut *Hennebelio* reſponderet non modo ſuper negotiis, quæ peculiariter ei demandata erant, ſed ſuper iis etiam, quæ eidem erant cum dictis Dominis communia, quoties aliquid eos impediebat, quominus reſponderent. Comperientur in his Litteris Anecdota ſcitu jucunda ſuper Lovanienſis Univerſitatis negotiis. In iis Eſpenius gravia non pauca, ſpectante ipſo, in Univerſitatis Cœtibus acta refert. In his narrationibus Steyaertius haud honorificam ſcenam agit; at machinationes, technæ, violentiæ, quas adhibebat, ut eo perveniret, quo ejus conſilia ſpectabant, ibidem eo candore eaque ſimplicitate exhibentur, quam calumnia imitari non poſſet. Perſpicietur id peculiariter in ejus conatibus, quos impendit, ut Hennebelianam Deputationem impediret, aut revocandam curaret. Van Eſpenio demandata fuit in hoc negotio Hennebelii procuratio; ſuaque ipſe ſolicitudine ac dexteritate tandem obtinuit, ut propoſitio, magna ſaltem ex parte, evaneſceret; revocatio enim quam ex Univerſitatis portione Steyaertius extorſit, utcumque tandem informis eſſet, ne ſignificata quidem juridice Hennebelio fuit; & Doctor hic, quamdiu Romæ deinceps conſtitit, ibidem ſemper Lovanienſis Univerſitatis Deputatum egit, Deputatus eſt habitus, & obiit Deputati munia.

Conſtat hanc ad Urbem Romam Deputationem eo potiſſimum ſpectaſſe, ut vanæ Janſeniſmi & Rigoriſmi accuſationes disjicerentur; impediretur puræ & ſimplicis ſubſcriptionis Formularii Alexandri VII. in Belgium inductio; obtineretur que *Additionum* ſuppreſſio, quas Belgicæ Eccleſiæ Epiſcopi quidam, & præſertim Mechlinienſis Archiepiſcopus in eam ediderant, eo conſilio, ut ejus per jusjurandum confirmatio in Janſeniſmi negotium incideret. Huc referuntur Eſpenii plures Epiſtolæ, eæque potiſſimum quas ann. 1692. una cum aliis bene multis Lovanienſis Univerſitatis, aut Belgici Cleri Membris ad Summum Pontificem & Cardinales ſcripſit. (*a*) Debentur inprimis his Litteris ſupplicibuſque Libellis ad earumdem robur S. Sedi exhibitis plura Innocentii XII. & Romanarum Congregationum Decreta, quæ ſane vanas eas omnes accuſationes extinguere potuiſſent, niſi ii, quorum intererat eas perpetuare, ſatis deinceps arte valuiſſent, ut eadem eluderent. Se produnt in his Epiſtolis ad æquum de hoc negotio ferendum judicium ſplendida principia, tutæque ſententiæ; Epiſtolæ menſis Auguſti ann. 1711. admodum enucleate Belgicorum Theologorum opinionem exponunt, qui ſuper Pacis Clementis IX. Breviumque Innocentii XII. principiis ſe pure & ſimpliciter Formulario ſubſcribere poſſe putabant, itemque cauſas, ob quas poſt Bullam, *Vineam Domini Sabaoth*, ſuper hoc agendi capite Sententiam mutarunt. Hujus Doctoris Epiſtola, Auguſti die 22. ann. 1726. ad Montis Peſſulani Epiſcopum data, eique additum Monumentum negotii ad Formularium in Belgio Auſtriaco ſpectantis gravem Hiſtoriam continent. Idem argumentum pertractat Eſpenius in ſua ulteriori Defenſione menſis Junii ann. 1726. (*b*) In ea per libertatem cum prudentia, obſervantia & veneratione conjunctam S. M. I. ſignificat Janſeniſmi futiles accuſationes, & Formularii in Belgium inductionem ſpectari debere tamquam præcipuam turbarum cauſam, quæ tantopere iis Provinciis, & Lovanienſi potiſſimum Univerſitati nocuerant; nec locum habere, niſi quod ibidem *haud ſatis viriliter ſervata eſſent Suæ Majeſtatis jura, & illud in primis, ne quam Bullam aut Decretum Romanæ Curiæ induci liceret, quin Regio Placito munita eſſent.*

Quod ait hoc loco Van Eſpenius de Romæ Bullis, ad præjudicium Jurium Principis, & patriarum Legum, præter regulas in Belgium inductis, ad Bullam quoque *Unigenitus*, ex Auctoris mente, referri poteſt, quippe quæ nunquam in iis Provinciis legitime *Placitum* prætulerit. Videri poteſt in ejus Epiſtolarum pluribus, quid ipſe de hujus Bullæ vi ac forma ſentiret.

(*a*) Hæ poſteriores Epiſtolæ communi calamo ſcriptæ extant in Libro ſecundo III. Partis Supplementi.

(*b*) A numero 159. ad numerum 171. & hunc ipſum.

Verum

Verum ſi lubet æquam hujus rei notionem cogitatione complecti, Epiſtolæ, quas in commune cum pluribus aliis Belgii Eccleſiaſticis ad S. M. I. Carolum VI. & ad Principem Eugenium ſcripſit, cum iis confundi non debent, quas ſuo ipſius nomine miſit ad DD. Epiſcopos Montis Peſſulani, & Bononiæ in Picardia, ad D. Abbatem *Duguet*, *&c.*

Epiſtolæ ſuper negotio Bullæ Unigenitus.

III. Hæ variæ Epiſtolæ uno eodemque tempore ejus ſolicitudinis & moderationis monumenta ſunt. In comperto eſt turbas, quas primum in Belgio Bulla *Unigenitus* excitavit, occaſionem præbuiſſe deputationi Vindobonam anno 1720. quæ ad obtinenda admodum favantia Decreta contulit. At Vindobonenſi Curiæ non ſatis roboris & conſtantiæ fuit, ut ei, quem primum inierat, tramiti inſiſteret. Conceſſit deinceps hoſtium pacis importunitati Litteras, quæ priorum ſanctionum accuratas & graves diſpoſitiones inobſcurarunt & enervarunt. Qui earum extitit abuſus aut uſus in apertam acerrimamque perſecutionem contra Belgici Cleri, & Lovanienſis Univerſitatis ſelectam portionem degeneravit. Cum illatæ per vim ac furorem vexationes novis querimoniis locum præbuiſſent, Van Eſpenius ſuum eſſe credidit conquerentibus adhærere, tametſi non eum ipſum perſecutio ſpectaret. Eum patriæ Ditionis amor, & innocentiæ ſtudium extimularunt, ut etiam ſeorſim Principi Eugenio, per Epiſtolam ann. 1724. datam, ob oculos mala poneret, quæ Bulla jam in Belgium & in Lovanienſem Univerſitatem intulerat; eique ſignificaret eam Univerſitatem quam ipſe *per annos plures florentiſſimam* viderat, *ad deplorandam conditionem redactam eſſe, extremoque profecto EXCIDIO proximam, niſi per promptum & efficax remedium eidem conſuleretur.* Ejuſdem ſolicitudinis vi denuntiavit Eſpenius D. *Keyaertio* Procuratori Generali Parlamenti Mechlinienſis illegitimam & præcipitem quam edi libuerat in Belgio, promulgationem Decreti Maji die 11. ann. 1725. in Romano Concilio editi quod Bullæ *Unigenitus abſolutam obedientiam* mandabat. Ejus Epiſtola Julii die 18. ann. 1725. data eſt. Ei peculiariter ſcribendi occaſionem dedit Mechlinienſis Cathedralis Eccleſiæ Decani auſum, qui in publico Sermone, quem habuit in eadem Eccleſia, Decretum hoc tamquam irrefragabilem Legem obtruſit, quam ipſam veluti a Sua M. I. approbatam inſinuare non eſt veritus. D. Procuratori Generali oſtendit Eſpenius ejuſmodi molimina ad ſtatuendum in Belgio Inquiſitionis Tribunal ſpectare, cujus unum & unicum nomen omnibus ejus Incolis execrationi eſt. Addit obiter verbum ſuper hujus Bullæ *cum primis Religionis principiis* pugna, ſuperque periculoſis quoad Principum auctoritatem, eorumdemque Ditionum tranquillitatem conſecutionibus, quæ ex 91. Propoſitionis damnatione derivantur.

Reſpondit Eſpenio *Keyaertius* omnino prout ſolicitum experrectumque Magiſtratum decebat. Conceſſit reapſe mala ſibi ab Eſpenio expoſita locum habere, atque adeo quædam alia expoſitis ipſis addidit. Detulerat ipſe, inquit, ſuas ſæpe querelas, & verbotenus, & e ſcripto; ſed eas ſemper inutiles enormis Eccleſiaſticorum, & peculiariter Mechlinienſis Archiepiſcopi exiſtimatio reddiderat. Quia per Imperiales Litteras Maji die 23. ann. 1723. datas Eccleſiaſtice omnia negotia, quæ quidem *alicui gravi dubitationi aut difficultati ſubeſſent*, ad Regium Conſilium remiſſa fuerant, propterea, inquit *Keyaertius*, ad illud ea ipſa remittebantur, quæ *meridiana luce clariora erant*, quippe quod iis omnibus, qui Eccleſiaſticorum poteſtatem timebant, ea placebat inter res dubias referre. (*a*)

Tum Van Eſpenii, tum Keyaertii querelæ inutiles extiterunt; & quia malum quod non reprimitur, ſerpit in dies latius, nova hæc ipſa querelarum argumenta, ratione habita, ſuccreverunt. Ea quidem initio ſtatim haud Van Eſpenium ipſum ſpectabant; at hujus tandem Doctoris meritum, exiſtimatio, ætas non amplius ſatis eſſe potuerunt, ut eum communi calamitati ſubducerent. Suo & ipſe loco impetitus fuit. Præſidium Suæ M. I. ejuſque præcipuorum Miniſtrorum imploravit, non quidem, ajebat, ob ſuum ipſius peculiare emolumentum, ſed ob rationes veritatis, innocentiæ, juſtitiæ, & in primis Jurium auctoritatis Supremæ, cujus defenſio quam egerat, præcipue erat perſecutionis cauſa, cui ſuberat. Legi non poſſunt, quin animus magnopere commoveatur, Epiſtolæ, quas hac occaſione ad Belgici Supremi Conſilii Membra Vindobonæ reſidentia, & ad Conſilii Privati Bruxellenſis Conſiliarios miſit. Perſpecta fuit in his duabus Curiis ejus ſignificationum juſtitia; ac ſi minus roboris fuit, quam ut Triumviratui, qui Van Eſpenii perniciem juraverat, obſiſteretur, ei ſaltem exhibita fuere præſidii ſpecimina, quæ, quid latius actum fuiſſet ſine temporum calamitate, ſignificarunt. Triumviratus hic Jeſuitis, Archiepiſcopo Mechlinienſi, Capite Præſidente Conſilii Privati, & nonnunquam Internuntio conſtabat. At primi quidem proprie ejus animæ, prope dixerim, erant, ſemper Archiepiſcopum manuducebant, atque adeo ſæpe Internuntium ad præpoſtera conſilia trahebant, contra atque ipſe ſentiebat, & animo comparatus erat. Haud nos in præſentia hac de re plura, quam fuſius perſequi tum demum debebimus, cum in Capite VI. rationem reddemus Operum Van Eſpenii ad peculiares vexationes ſpectantium, quæ in eum excitatæ fuerunt. Quod modo Lectori exhibuimus, neceſſarium erat, ut ei generatim Eſpenianarum Epiſtolarum notionem, quod attinet ad Formularium & Bullam *Unigenitus*, præberemus. Qui plura ſuper his duobus negotiis, quoad Belgium, ſcire voluerit, confugere poterit ad *Monumenta Lovanienſi Hiſtoriæ inſervientia, &c.* quæ ad prela propediem deſignantur; itemque ad *Monumenta ſuper negotio Bullæ* UNIGENITUS *in Belgio Auſtriaco, &c.* ann. 1755. typis edita. Remittitur ſæpe Lector ad hæc Opera dum in Adnotationibus ad Epiſtolas & Scripta cetera Van Eſpenii, quæ ad negotia ibidem enucleata referuntur.

Super aliquibus aliis argumentis Epiſtolæ.

IV. Quod ſpectat ad Epiſtolas, quæ ſuper Leodienſis Seminarii per Jeſuitas uſurpatione verſantur, ad inſignem Fraudem P. Deſirantii, qui ex eorum mancipiis erat, ad cauſam Cleri & Epiſcoporum Eccleſiæ Catholicæ Hollandiæ, &c. cum hæc negotia peculiaribus Articulis argumentum ſuppeditent, vel in *Monumentis ad Lovanienſis Univerſitatis Hiſtoriam &c.* addemus ibidem quidquid ad has Epiſtolas pertinet, factis hiſtoricis, quæ aliunde collegimus, & Summariis aliorum Auctoris Operum ſuper his ipſis negotiis. Exiſtet hinc totum veluti quoddam quod erit Lectori utilius atque jucundius.

Non ſuper Eſpenii ſolum vita & agendi rationibus, pariterque ſuper ejus Operum Hiſtoria graves deſcriptiones in ejuſdem Epiſtolis comperiuntur; inter eas etiam non deſunt, quæ Deciſiones animadverſione dig-

a) Animadverſione dignum eſt, Romani Concilii Decretum quod Keyaertio & Eſpenio locum præbuit, ut tam acriter ſtilum acuerent, non continuiſſe clauſulam *REGULÆ FIDEI*; hanc clauſulam deinde in eodem Decreto qualitatibus additam fuiſſe, quæ ibidem Bullæ tribuebantur, eamque, per inſignem adulterationem, confictam fuiſſe, impreſſionis Actorum tempore. Itaque clauſula ipſa non aderat in Decreto diei 11. Maji, cujuſmodi per Belgium affixum fuit, & cujuſmodi adhuc extat in Libello, ea ipſa ann. 1725. typis edito Lovanii apud Mart. *Overbeke*, cum approbatione D. G. I. de quareux Auguſti die 28. ann. 1725. data; cui titulus: *Manifeſta contradictio inter doctrinam Romanorum Pontificum &c. & doctrinam Z. B. Van Eſpen &c.* ann. 1725. Vide pag. 14. Decretum hoc ex Urbe Roma proxime poſt ſeſſionem diei 21. Maji, ante Actorum impreſſionem, & quod inde conſequitur, ante adulterationem, ad Mechlinienſem Praeſulem miſſum fuerat. Eſt hæc invictæ adulterationis ibidem deinceps editæ nova probatio.

nas

nes & ſcitu jucundas ſuper haud levibus Canonicæ diſciplinæ capitibus complectantur; & quæ ſuper uſibus & privilegiis Univerſitatis Lovanii ſolidas diſcuſſiones continent, quæ cæteris quoque Univerſitatibus, & peculiariter Pariſienſi, ad cujus formam Lovanienſis inſtituta eſt, non inutiles eſſe poſſent; ex hoc genere ſunt, quas ſuper Hennebelii ad Gandavenſis Cathedralis Eccleſiæ Canonicatum nominatione ſcripſit. Omitti fortaſſe potuiſſent harum poſteriorum nonnullæ, quæ non niſi privatos homines afficere videntur; at præterquam quod ſollicitudinis monumenta ſunt, qua ſuam amicis operam Van Eſpenius navabat, cavillationes, quas in hoc negotio Hennebel expertus eſt, & quarum eidem ratio per has Epiſtolas redditur, ſunt communium vexationum ſurculus veluti quidam, quas ſanæ doctrinæ Defenſores in Belgio ſubierunt; atque hoc quidem aſpectu utile erat hæc facta per locupletiſſimi teſtis, Eſpenii ſcilicet, ſuffragium comprobari.

Actorum Van Eſpenii, quæ in ejus Epiſtolarum Libro II. conjuncta ſunt, generatim notio.

V. Ea nobis mens erat, ut Eſpenianarum Epiſtolarum Libro ſecundo adderemus Acta, quibus Doctor noſter ſubſcripſit ſuper negotiis, quæ in duobus Operibus, de quibus ad N. III. finem diximus, expoſita comperientur. Ne tamen Litterariæ rei publicæ graves eſſemus, ingeſtis monumentis, quæ jam præ manibus habet, ſatis habuimus, ea ſecundo huic Libro inſerere, quæ hactenus manu ſcripta remanſerunt, exhibito ceterorum catalogo, cum Operis indicatione in quo exſtant.

Acta hæc referuntur ad negotia, quæ per annos prope octuaginta Lovanienſem Univerſitatem turbarunt. Jeſuitæ, ſoli turbarum Auctores, ita vafritie valuerunt, ut ea ad ſuas ipſorum rationes traherent, atque ita oppoſitiones ulciſcerentur, quas eorum doctrina, & dominationis conſilia ab hoc celebri Gymnaſio pertulerant. Humbertus de Præcipiano Archiepiſcopus Mechlinienſis, in Formularii re, ejuſque ſucceſſor Cardinalis de Alſatia, in Bullæ negotio, iis præcipuo inſtrumento fuere. Opera duo, quæ indicavimus, triſtem vaſtationum deſcriptionem continent, quibus in Belgio Formularium & Bulla cauſam præbuerunt. Sua Van Eſpenium ſapientia, moderatio, circumſpectio cohibere non potuerunt, quin communi ſe cauſæ adderet. Eo malorum ventum erat, ut ſe ipſe ab iis ſegregare omnino non poſſet, in quibus præcipua patrii Cleri gloria poſita erat, in eo diſcrimine, in quo id demum agebatur, ut magna bona, quæ tum quidem in Belgica Eccleſia edebantur, ad extremam perniciem adducerentur, omneſque leges everterentur. Fuit hæc poſteriorum duorum Mechlinienſium Archiepiſcoporum regimini quod deinceps per annos fere ſeptuaginta perduravit, communis nota, ut a Jeſuitis dirigeretur ad præſtantiorum Eccleſiaſticæ doctrinæ Defenſorum, ſupremæque auctoritatis jurium oppreſſionem, quæ hi Patres impugnabant. Ac miſere quidem aſſecuti ſunt, ut votorum compotes fierent, qui ſcilicet nullam non regulam conculcarunt, conſuetum juſtitiæ curſum intermiſerunt, eoque tandem, per execrandas technas & dolos pervenerunt, ut Principibus contra eorumdem Principum rationes fucum facerent, ſibique ab iis ipſis ad ipſorum jura impugnanda auctoritatem obtinerent.

Unum ſupererat, in hac injuſtitiarum & violentiarum ſerie, oppreſſis ſolatium, ut ad hos ipſos deceptos Principes per Deputationes confugerent; eo redactis eorum omnibus poſtulatis, ut ne inauditi damnarentur, aut punirentur, eamque libertatem conſequerentur, ut apud ſuos naturales Judices ſe defenderent. Huc ſpectant Epiſtolæ & Acta cetera, quæ Van Eſpenius cum ſelecto Belgii Clero ſignavit. Belgicæ Eccleſiæ ſuper Formulario ſuperque Bulla Reclamationes nulla non attentione dignæ ſunt; quæ ſi in primo quam in altero negotio frequentiores fuere, id proinde factum, quod Præſul de Alſatia exſiccatos magna ex parte fontes comperit, qui eas ſuper Formulario ejus Deceſſoris tempore ediderant; & quod perturbatio, ignorantia & inſitæ jam menti opiniones tandem Corpora plura pervaſerant, quæ vivente Præſule de Præcipiano primas egerant. Præſul hic, quem modo diximus, per annos amplius viginti operam dederat, ut in ſedibus collocaret illiteratos, deſides, ineptos homines, quorum omne meritum erat in eo poſitum, ut animoſe in Janſeniſmi phantaſma inveherentur. Ac Præſul de Alſatia, ſeu potius Bulla *Unigenitus* & Schiſma ex his calamitatibus emolumentum traxerunt.

Dictis plura non addemus; malumus enim Lectores noſtros ad monumenta ipſa mittere, quæ iiſdem innuimus. In eorum tribus tantum hoc loco immorabimur, quæ nobis viſa ſunt aliquam diſcuſſionem requirere, propterea quod eorum forma & brevitas haud ſatis accuratam rerum, de quibus egerunt, notionem ſuppeditat.

Procuratio in favorem D. Van de Neſſe ſuper Janſeniſmi, Rigoriſmi & novitatis accuſationibus.

VI. Primum locum tenet procuratio in favorem D. Guillelmi Van de Neſſe, Paſtoris Sanctæ Catharinæ Bruxellarum, a centum quinquaginta Univerſitatis ſeu Clerici Belgici Membra ſignata. Actus hic ad menſem Februarium ann. 1696. pertinet. Turbæ, quas in his Provinciis futiles Janſeniſmi, Rigoriſmi, &c. accuſationes excitaverant, occaſionem præbuerant celebri Deputationi D. Hennebel apud S. Sedem, Lovanienſis Univerſitatis, & omnium nomine, qui præ ceteris in Belgii Sæculari & Regulari Clero commendatione digni erant; quæ quidem Deputatio, conſentientibus & approbantibus Principe, præcipuis ejus Tribunalibus & Ordinibus Provinciæ Brabantiæ, ſtatuta fuerat. Ejus primus fructus extiterat Innocentii XII. Breve Februarii die 6. ann. 1694. editum, cujus diſpoſitionibus ea vis erat, ut ipſæ per ſe pacis reſtitutionem feliciter inchoarent. Supprimebat nimirum novum Formularium cum *Additionibus* Archiepiſcopi Mechlinienſis, quæ ejus ſubſcriptionem ad factum traxerant; reprimebat Janſeniſmi vanas accuſationes, vetabatque, ne quis ſuper hoc articulo notaretur, aut ad infamiam adduceretur, niſi *conſtans per legitimas probationes* eſſet eum docuiſſe aut aſſeruiſſe aliquam e decantatis Propoſitionibus V. Janſenio adſcriptis, *in naturali ſenſu quem verba propoſitionum exhibent* ipſa per ſe. Denique per idem Breve prohibebatur, *excludi quempiam ab ullo Officio, Munere, Beneficio, Gradu, Divini verbi nuntiandi facultate, vel ab ulla alia quacumque Eccleſiaſtica functione, quoad probatum eſſet, SERVATO JURIS ORDINE, eum ſubiiſſe & promeruiſſe pœnam hanc tam duram, quæque hominibus ceteroquin Catholicis non acerbiſſima eſſe non poteſt.*

Breve hoc communis omnium pacis amatorum plauſus excepit. At turbarum Auctores, cum fruſtra laboraſſent, ut illud, mutata verborum ſignificatione, ſuo ſyſtemati accommodarent, plus minuſve aperta fronte ſe ejus hoſtes profeſſi ſunt, nihilque neglexerunt, ut ejuſdem executionem impedirent. Iterata juſſa Romanæ Sedis & Hiſpanicæ Curiæ eo ſpectantia, ut ad illud ſe quiſque conformaret, inutilia fuere. Perfectum fuit, ut hæc mandata a Miniſtris, ad quos miſſa erant, ſupprimerentur, aut impediretur, ne ſolemni ratione, quæ ad eorum obtinendum effectum requirebatur, ab iiſdem enuntiarentur. Denique per biennii machinationes & fraudes adducta eſt Hiſpanica Curia, ut nova præciperet, quorum propoſitus uſus rectas priorum mandatorum, & Brevis Innocentii XII. diſpoſitiones evertebat.

Mandata hæc data Novembris die 7. ann. 1695. & ad Epiſcopos, ad Conſilium, & ad ipſos peculiarium Urbium

bium Magiſtratus miſſa prohibebant, ne *qua Dignitas Eccleſiaſtica, ſæculare munus, Collegiorum præſidentia, &c. iis conferrentur, qui detecti eſſent Janſenii doctrinam ſequi, aut Rigoriſmi, Novitatis, dictarumve doctrinarum &c. ſuſpicioni ſubeſſent.*

Alia juſſa eodem die data Supremæ Juſtitiæ Tribunalibus interdicebant, ne *quam inſtantiam aut contentionem ſuſciperent ſuove præſidio munirent, quam apud ea confici libuiſſet, vel poſſeſſorii titulo, vel aliter, contra atque Epiſcopi, aut Diœceſani ſuper dictorum Eccleſiaſticorum doctrina & moribus jam ſtatuiſſent, aut deinceps ſtatuerent.*

Quamvis hæc poſtrema juſſa benignam aliquam interpretationem paterentur, quæ temporalis Poteſtatis jura in tuto poſuiſſet, certum tamen exploratumque erat eorum mentem, qui eam ſolicitaverant, eam eſſe, ut Epiſcopi ceterique Superiores Eccleſiaſtici, vel, ut aptius loquamur, eorum nomine Jeſuitæ diſpotici redderentur, & Sæcularibus Magiſtratibus adjumenta omnia, quibus horum injuriis ac dominationi obſiſterent, adimerentur.

Vix Belgium rumor pervaſerat juſſa hæc adveniſſe, terrore perculſis animis, communis omnium perturbatio procurationis Actui, de quo agitur, locum præbuit. Collata *plena poteſtas D. Van de Neſſe*, ut ageret apud Principem, ejus Miniſtros, Ordines patrios, obtinendi cauſa, ne ea ſervarentur, niſi *ex Edicti de JUCUNDO INGRESSU appellati Articulo primo, ex divinis & humanis juribus ex Immunitatis Eccleſiaſticæ privilegiis, & ex Brevis Innocentii XII. diſpoſitionibus*, eaque potiſſimum, quæ præſcribit, ne quis ab ullo officio arceatur, *niſi ſervato juris ordine.*

Procurationis hujus vi, D. Van de Neſſe tum Regis Conſiliis, tum Bavariæ Duci, qui tunc Regionem adminiſtrabat, tum denique Ordinibus Provinciæ Brabantiæ peculiares ſupplicationes obtulit. Requiſitiones duæ per Februarium & Aprilem ejuſdem anni menſes Ordinibus exhibitæ (*a*) ob vexationum deſcriptionem, quam continent, ſingulari animadverſione dignæ ſunt. His addito *Libello ſupplici* cum approbatione typis edito inerat 1. *originis & præſentis ſtatus conteſtationum doctrinalium Belgii, certorumque ad eas finiendas adjumentorum ſummaria deductio*; 2. *ad Janſeniſmi, Rigoriſmi, & Novitatis accuſationes tres compendiaria reſponſio.* Libellum hunc, Opus in eo quidem genere numeris omnibus abſolutum, Romam miſſum Cardinales & potiores Theologi ſummis laudibus extulerunt. Cum P. Delirantio veniſſet in mentem eum S. Officio denuntiare nomine Archiepiſcopi Mechlinienſis &c. riſus contemptuſque ejus denuntiationem excepit; immo vero, ineunte Julio ann. 1696. habita extra ordinem Congregatio, in qua de rationibus actum, quibus Mechlinienſis Præſul ejuſque Aſſeclæ impedirentur, ne, emendicata Janſeniſmi & Rigoriſmi ſpecie, juſſis diei 7. præcedentis Novembris, ad ſibi propoſitam Lovanienſis Univerſitatis, omniumque, qui ei adhærebant, extremam perniciem abuterentur.

Simulabat Archiepiſcopus ſe perſuaſum habere ſibi non licere jam proviſos a muneribus amovere, niſi juris ſervato quoad eos ordine; at contendebat non eamdem eorum rationem eſſe, de quibus deinceps in ſede collocandis ageretur; ſibi enim jus eſſe, ut purisputiſque ſuſpicionibus ductus ſine juridicis actibus eos repudiaret. Id ergo agebatur, ut huic effugio conſuleretur. Ex Cardinalibus undecim conflata Congregatio negotium per horas quatuor expendit. Unus e Congregationis Membris propoſuit adjumenti uſum, quod novum non erat (*b*), ad impediendum, ne Epiſcopi pro arbitratu, quoſcumque tanquam ſuſpectos ſpectare voluiſſent, ab Ordinationis, divinumque verbum nuntiandi & confeſſiones audiendi functionibus arcere poſſent; ut nempe juberentur excluſionis cauſas declarare, earumque examen alteri Epiſcopo committere, qui, ſi minus eas legitimas comperiſſet, injuſte excluſos approbare & Ordinibus initiare poſſet. Decretum quod ex hac deliberatione prodiit, enuntiabat rurſus Epiſcopis Belgii mandandum eſſe, ut omni ex parte ſervarent Innocentii XII. Breve, adeoque nihil agerent, *niſi ſervato Juris ordine*, tam quoad eos qui jam ad beneficia & alia Eccleſiaſtica munia promoti erant, quam quoad eos de quibus ad ea promovendis agebatur; cum eo ſolum diſcrimine, ut gravioribus cauſis opus eſſet ad priorum excluſionem quam poſteriorum, de quibus tamen ipſis in Jure ſtatutum erat, ut, ſiquidem excludendi erant e ſuſpicionibus, id ſolum e *ſuſpicionibus juridicis* itaque publicis fieret, quæ eos aliqua ratione *infames* redderent. (*c*)

Decretum hoc ad Bruxellenſem Internuntium miſſum fuit, ut Mechlinienſi Archiepiſcopo ſignificaretur, ita quidem, ut ſi quis illud ibidem violatum quereretur, rei judicium alteri Epiſcopo demandaretur, ex iis, quæ a Fagnano afferuntur ad Cap. *ne innitaris*, *n.* 337.

Tantum abfuit, ut Mechlinienſis Archiepiſcopus ad hæc æqua ſtatuta ſe conformaret, quæ nil demum aliud præſcribebant, quam quod per antiquos Canones jam inſtitutum comperiebatur, ut potius eos e ſuis Eccleſiaſticis, qui eadem ſolicitaverant, reos ageret, & hoc ex capite apud Regium Bruxellenſe Conſilium per oblatum Libellum ſupplicem accuſaret (*d*). Requiſitiones peculiariter D. Van de Neſſe ejuſque ſociis crimini vertit, quas ſuperioribus Februario & Aprili menſibus Brabantiæ Ordinibus exhibuerant. Hoc eorum conſilium accuſabat *perduellionis in Supremam auctoritatem attentatoriæ*, contendens Regem in iis Monumentis argui *injuſtitiæ, perfidiæ, perjurii, ob Decreta* diei 7. Novembris ann. 1695. &c. Criminalis proceſſus quem ſuper hac re in eos intentavit, primo quidem ad Regium Conſilium delatus, tum ad Conſilium Privatum remiſſus fuit. Accuſati plene purgati. Sed quia ſais in defenſionibus poſtulaverant, ut ſuus ſibi honos tam aperta vi impetitus reſtitueretur, eos Archiepiſcopus accuſavit, qui eum apud Sæcularis Tribunalia traduxiſſent, eoque ex capite ſacrilegum in modum, ajebat, Eccleſiaſticæ Immunitatis privilegia violaſſent.

Ut his ergo congeſtis accuſationibus oppreſſos ulciſceretur, eorumque ad Brabantiæ Supremos Ordines perfugium purgaret, ſuperiore labente ſæculo Van Eſpenius Tractatum elucubravit quem inſcripſit; *De Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & juris Regii* (*e*). Hujus Tractatus apologia quam Supremum Brabantiæ Conſilium edidit in ſua Conſultatione diei 12. Januarii ann. 1736. in tuto poſuit eodem tempore procurationis Actum qui huic Articulo locum præbet. Actus hic jam tum prodiit e typis in Jeſuitico Libello cui titulus; *Decreta Regis Catholici a calumniis vindicata &c. pag.* 16. Monitus jam fuerat hujus Libelli Auctor de nonnullorum nomine ex Eccleſiaſticis qui huic Actui ſubſcripſerant; at præcipuos tantum nominat, quos inter eſt Van Eſpenius.

Procuratio D. Hoffreumont *Deputati Vindobonam ann.* 1720. *occaſione vexationum in apponenſes Bullæ* Unigenitus.

III. Actus alter cujus rationem reddere debemus, eſt pariter Procuratio qua D. *Hoffreumontio* Parocho Gra-

(*a*) Extant hæ Requiſitiones duæ in Appendice Tractatus D. Van Eſpen, *De Concordia Imm. &c.* N. 3. & 4.

(*b*) Vide Fagnanum ad Cap. *Ne innitaris* num. 337. & in 2. parte primi Decret. titulo *de tempore Ordinationum*. Cap. *ad Aures* num. 22.

(*c*) Epiſtolæ D. Hennebel datæ diebus 7. & 18. Julii ann. 1696.

(*d*) Vide Requiſitionem hanc in Appendice Tractatus D. Van Eſpen *de Concord. Immun.* n. V. & VI.

(*e*) Ejus rationem reddidimus in horum Monumentorum Libro II. nec quæ ibidem diximus ab iis, quæ modo protulimus, ſejungere debet, quicumque univerſum negotium hoc animo complecti vult.

tiæ

Digitized by Google

riæ prope Leodium collata poteſtas, ut Principis opem contra vexationes ab Eccleſiaſticis quibuſdam Superioribus editas imploraret. Quod a D. *de Præcipiano* ad Univerſitatis Lovanii & Cleri Belgici excidium, ſub poſtremi ſæculi finem, per Alexandri VII. Formularium, & Janſeniſmi accuſationes inchoatum vidimus, id ſibi Præſul de Alſaria de Boſſu ejus Succeſſor, Bullæ *Unigenitus* favore nixus conſummandum proponebat. Ut hanc extremam calamitatem anteverteret, Belgii, Clerus, habito 75. maxime inſignium virorum Cœtu, quos inter erat Van Eſpenius, deputavit D. *Hoffreumontium* apud S. M. I. ann. 1720. quemadmodum ante annos viginti octo D. *Hennebelium* apud Innocentium XII. deputaverat. Id ei peculiariter mandatum erat, ut eorum liberationem apud Imperatorem ſollicitaret, qui *oppreſſi* erant *& a ſuis functionibus interdicti*, occaſione Conſtitutionis *Unigenitus*, eorumque *reſtitutionem in ſuum priſtinum ſtatum, & in ſuorum munerum liberam exercitationem; ac ſi forte S. M. juſſa non impediſſent, quominus ejuſmodi vexationes & oppreſſiones renovarentur, aſſequeretur, ut ſemper* oppreſſis *liberum foret, abſque ullo impedimento, & ex patriis uſibus ac moribus, ad omnes Judices competentes, Eccleſiaſticos* aut Laicos *confugere*, a quibus obtinerent per vias *Juris contra omnes oppreſſiones*, *vim & facti vias quaſcumque perpeti poſſent, legitimum neceſſariumque præſidium.*

Super occaſione & conſecutionibus hujus negotii fuſior deſcriptio videri poteſt in *Monumentis ſuper negotio Bullæ Unigenitus in Belgio Auſtriaco* (*a*).

Unum monebimus Imperatoris Caroli VI. & ex ejus Conſilii Membris præcipuorum favorabilibus diſpoſitionibus vexationes pro merito repreſſas non fuiſſe, atque adeo non defuiſſe, qui ejuſdem Litterarum nonnullis, & peculiariter Maji die 23. ann. 1723. datis ad oppreſſionum auctoritatem abuterentur.

Adhæſio ad Epiſtolam a Gallis Epiſcopis VII. ad Innocentium XIII. datam.

IV. Monumentum III. eſt ejus de quo hactenus, conſecutio. D. Hoffreumontius, Leodienſis & Belgici Cleri nomine Vindobonam Deputatus, cum ibidem Decreta maxime favorabilia obtinuiſſet, ſub ann. 1722. menſem Februarium ex Imperii Vice-Cancellario monitus fuit eum ſperare non poſſe fore, ut vexationes occaſione Bullæ Unigenitus intentatæ, niſi per ejuſdem acceptationem, finem haberent. D. Hoffreumont, & qui eum deputaverant, nondum apud Suam M. I. ſuper ipſa Bullæ vi ac ratione, peculiarem in modum, animi ſui ſenſa aperuerant. Satis habuerant turbas exponere quas excitabat, juſſorumque executionem petere quæ primum Sua M. I. per Sabaudiæ Principem Eugenium Belgii præſidem expedita voluerat, ut *perfecta indifferentia* ſuper ea Bulla ſervaretur, & nemo unus ejus occaſione vexaretur. Vice-Cancellarii poſtulatum Hoffreumontium adduxit, ut Declarationem tam ſuo quam præcipuorum qui eum deputaverant, Belgii Eccleſiaſticorum nomine Imperatori exhiberet. Exponebat Declaratio hæc diſtinctæ ac ſolide rationes eas ob quas Bullam *Unigenitus*, quod ab iis petebatur, acceptare omnino non poterant.

Huic Declarationi addita fuit adhæſio ad Epiſtolam quam Galli Epiſcopi ſeptem die 9. Junii ſuperioris anni ad Innocentium XIII. ſcripſerant, ut ei ob oculos ponerent gravia rationum momenta quæ probabant Conſtitutionem *Unigenitus ſubreptitiam* eſſe, & ſanæ doctrinæ contrariam, rogarentque, ut eam revocaret.

Epiſtola hæc, inquiunt Eccleſiaſtici Belgii in ſua adhæſione, jam *celeberrima eſt, & in toto Chriſtiano orbe notiſſima*. Peculiariter haud latebat ejus ut complures Vindobonenſis Aulæ Miniſtros promotos fuiſſe, Magni nominis vir D. *Riccardi*, Neapolitani Regni Fiſcalis, qui tum Vindobonæ verſabatur, eam magnopere commendabat. Ejus Exemplum ad D. Marchionem *Belcredi*, Suæ M. I. nomine, Mediolani Regentem Senatorem miſerat, qui in ſua ad gratiarum actionem Epiſtola: *Quam efficax*, exclamavit, *doctum*, *ſolidum*, *convincens monumentum*, *& eruditione plenum! In eo mihi videor omnes cauſas omneſque rationes perſpexiſſe, quas* ſuper hoc argumento *in pluribus Tractatibus, Litteris Paſtoralibus, & Apologus animadverteram, quas tu quidem mihi ſubinde honorifice ſignificaſti.* Harum admirandas locutiones, *tam in Gallico quam in Latino textu, ordinem & perſpicuitatem omni comparatione majores comperio. Nihil non ibidem ad Rhetorices artem compoſitum tam affabre, vehementer & graviter, ut nihil magis. Haud tamen futurum puto, ut illud finem obtineat, cujus gratia ſcriptum eſt. Si Caput &c. ageret ipſum per ſe, vel, ut melius dicam, ſi agere poſſet ipſum per ſe, nullus dubito, quin ei propoſitæ rationes ſolidæ perſuaderent, ut evidentem ſubreptionem* (*Bullæ Unigenitus*) *declararet; at ejuſmodi nihil erit.* Ex hac Epiſtola compertum fit Marchioni Belcredio Romanam Curiam, dominationem quam ibidem Bullæ auctores Jeſuitæ exercebant, & rationes quibus ad eam obtinendam uſi fuerant, innotuiſſe. Ejus Epiſtolæ excerptum quod modo protulimus, tum quidem ad D. Erneſtum *Ruthdans*, Sanctæ Gudulæ Bruxellarum Canonicum miſit Riccardius ad quem Epiſtola data erat. Haud moleſtum Lectori fuerit judicium in Italia ſuper Epiſcoporum ſeptem Epiſtola a Suæ Majeſtatis Imperialis Miniſtro editum addere adhæſionis ad eamdem Epiſtolam Actui quem potior Belgici Cleri pars ad Vindobonenſem Curiam miſit. Actum hunc ad Aprilem menſem ann. 1722. ſpectantem Van Eſpenius, & alia viginti octo Lovanienſis Univerſitatis & Belgici Cleri Membra ſignarunt (*b*).

Eſt ſane, quod hanc agendi rationem tanquam celebris Epiſtolæ effectum ſpectemus, quam Duguetius Auguſti die 16. ad Eſpenium ſcripſerat, reſponſi loco ad hujus Doctoris Epiſtolam, ſuperioris Julii die 28. datam. Conſuluerat Eſpenius per Duguetium Theologos Galliæ, præcipuorum Belgii Eccleſiaſticorum nomine, *ſuper teſtimonii genere quod debebant veritati reddere quoad Conſtitutionem* Unigenitus, *ſuperque ratione qua* (teſtimonium hoc) *poſteritati commendaretur*. Additum erat Eſpenianæ Epiſtolæ *Monumentum ad conſulendum*, in quo exponebatur, quæ eſſet in Belgio rerum ratio, quomodo ibidem affecti animi, quæ denique animadverſiones ad illud uſque tempus impediſſent, quominus Belgium Appellationi adhæreret, quam Galliæ Epiſcopi a Bulla *Unigenitus* ad futurum generale Concilium interpoſuerant. Perſpicitur in Monumento ann. 1720. a D. *Rega* Lovanienſis Univerſitatis Rectore qui magna Van Eſpenio amicitia devinctus erat, ad Principem Eugenium miſſo, eos qui ibidem occaſione Bullæ vexationibus ſubierant, ſpectaſſe *ſanctum & ſacrum Appellationis remedium* (eſt hæc ejus locutio) *tanquam Eccleſiaſticorum qui in iis Regionibus oppreſſi vexatique eſſent, omnibus retro ſæculis uſitatum perfugium*, nec impeditos fuiſſe, quin illud amplecterentur, niſi metu, *ne Appellationis via S. M. Imperiali non probaretur* (*c*). Inſiſtit Eſpenius ſuper hac poſteriore ratione in ſuo *Monumento ad conſulendum*, inquiens *certo conſtare*, adhæſionem publicam Appellationi Epiſcoporum Galliæ, *Imperatori ejuſque Miniſtris offenſioni fore; ſe proinde rationem aliam Appellationi reſpondentem proponere; ejus enim teſtimonii vim & pondus a forma qua exponitur, non pendere; varias ſcilicet & multiplices pro temporum & locorum varietate has*

(a) II. Partis Art. I. §. IX. & ſeq.

(*a*) Videri poſſunt ſuper hoc negotio *Monumenta ad Bullam* Unigenitus *in Belgio Auſtriaco ſpectantia*. II. Part. Articul. I. §. IX. num. VII.

(*b*) Vide Monumenta ſuper negotio Bullæ *Unigenitus* in Belgio &c. loco citato, §. X. n. I.

for-

formulas eſſe. Hoc Eſpenii Monumentum in hujus Doctoris Epiſtolarum Collectione exhibetur.

Nihilominus poſt annos aliquot Van Eſpenius, una cum aliis pluribus e Clero Belgico, juridicum Appellationis Actum edere ſtatuit; neque enim aliter ſpectari poteſt ejus Declaratio diei 15. Maji ann. 1727. de qua in proximo Capite ſermo erit. *In ea Catholicæ Eccleſiæ præſidium implorat, ejus infallibile ſuper conteſtationibus in Eccleſia agitatis Judicium poſtulat, & ſe paratum edicit ingenue prorſuſque ex animo, prout unumquemque Sanctæ hujus Matris obſequentem filium decet, eidem ſe ſubdere.*

CAPUT V.

Conſultationes & alia Opera Van Eſpenii ſuper Capitulorum, Cleri & Epiſcoporum ad Belgii Fœderati Catholicam Eccleſiam ſpectantium Juribus.

Scriptorum D. Van Eſpen in favorem Ultrajectenſis Eccleſiæ univerſim notio.

I. CONſultationes & Scripta alia Van Eſpenii, ſuper Catholicæ in Belgio Fœderato Eccleſiæ cauſa, tam inſignem ac tam gravem ejus Operum portionem conficiunt, ut e re viſum fuerit ex iis congeſtis novi ad varias ejus Operum collectiones Supplementi Partem IV. conflari. In ea tamen Parte Conſultationes relictæ ſunt, quæ ad peculiaria tantum diſciplinæ capita, hujus cauſæ quaſi fundo extranea referuntur. Earum nonnullæ poſtremi ſæculi ſunt; e quibus apparet Lovanienſes Doctores, atque adeo Van Eſpenium, multo ante ejus Eccleſiæ oppreſſionis epocham, fere ejuſdem Cleri Conſilium fuiſſe. Hi quidem deinceps, quod ingenuæ & animoſæ neceſſitudinis ratio poſtulabat, huic Clero per conſilia præſto eſſe non deſtiterunt, rati ſe non poſſe in calamitate verſanti, & majore neceſſitate laboranti ſubſidium negare, quod utenti conſueto rerum ſtatu conceſſerant. Eſpenius potiſſimum ſpectabat officium hoc tanquam eo magis æquitati conſonum in ejuſmodi rerum diſcrimine, quo injuſtius, acerbiuſque præter modum, & fortaſſe a Chriſtiani nominis inſtitutione præter exemplum ea Eccleſiæ J. C. pretioſa portio habebatur.

Antequam ad ea ſingillatim accedamus, quæ in Batavæ Eccleſiæ gratiam egit Eſpenius, haud abs re fuerit paucis ejus Eccleſiæ cauſam ob oculos poni, quod nobis quidem videmur accuratius diſtinctiuſque præſtare non poſſe; ad ejus cum Romana Curia contentiones quod attinet; quam ſi ipſis hujus Doctoris verbis utamur.

“ Non agitur, inquit, in hac cauſa (*a*) de aliquo Fidei articulo, aut de Theologico aliquo dogmate. De Eccleſiaſticæ Juriſdictionis quæſtionibus tantum, quoad Ultrajectenſis (Metropolitanæ) Eccleſiæ ſtatum ac jura, ſermo eſt. „

“ Contendit Ultrajectenſis Clerus, non obſtante viciſſitudine ac mutatione quæ in Fœderato Belgio (ſub XVI. ſæculi finem) ſuper earum Provinciarum politico Statu & dominante Religione contigit, Ultrajecti Catholicam Romanam Eccleſiam hactenus ſubſtitiſſe, & adhuc ſubſiſtere. „

“ Aſſerit illud ſelectorum hominum Corpus quod *Vicariatus* nomine deſignatum eſt, eſſe verum Cathedralis Eccleſiæ Capitulum ad quod, vacantis Sedis tempore, pertinet Diœceſeos regimen & adminiſtratio, ex ipſo Tridentino Concilio, *Seſſ.* 24. *c.* 1. *de Reform.* „

“ Ait præterea Ultrajectenſis Eccleſiæ canonicam electionem ad illud ipſum ſpectare, ſeu communis juris vi quo ſine intermiſſione hactenus uſum eſt, ſeu per Germanica Concordata; Summumque Pontificem, ſi nulla obſtet canonica ratio, electionem hanc non admittere & confirmare non poſſe. „

“ Contra Romanæ Curiæ Miniſtri Ultrajectenſem Eccleſiam ita deletam eſſe contendunt, ut ibidem Epiſcopalis Sedes & Capitulum non amplius, ſubſiſtant, & id unum reliqui ſit quod dicitur *pura Miſſio*, ad quam nullum eorum jurium ſpectare poſſit. „

Van Eſpenius in Opere ſub idem tempus ad Suam M. I. Imperatorem Carolum VI. miſſo nobis ipſe ſignificat, quæ eum peculiares cauſæ rerumque rationes Ultrajectenſi Clero devinxerint. Conſultus fuerat, jam inde ab hoc ineunte Sæculo, *ſuper ejus Eccleſiæ juribus* (*b*); ac jam tum, inquit, æque ipſe ac Lovanii Doctores ceteri, Ultrajectenſis Eccleſiæ ſtatum haud parum noverat, quia ſcilicet ejus Capitulorum Decani & Membra non pauca, itemque complures ex eo Clero Presbyteri & Paſtores in hac Univerſitate ſtudiorum ſuorum curriculum peregerant, & Gradus, ſuſceperant; prætérquamquod rationis multum intererat inter hanc ipſam Univerſitatem & Hollandiæ Catholicum Clerum ob fundationes & Collegia quæ ibidem is poſſidebat. Addit ſe majus diligentioſque deinde ſtudium in ea cauſa poſuiſſe, adeoque non potuiſſe, quin *e ſuis documentis, ſuaque conſcientia*, quoties conſultus fuerat, reſponderet.

“ Ingenue fateor, inquit Eſpenius (*c*), quo magis ad hoc negotium animum refero, id expendens quod in illud opponitur, eo me magis in ea ſententia firmari, alterutrum ſtatuendum eſſe, ut vel Ultrajectenſis Eccleſiæ jura *probentur*, *vel* Romanæ *Eccleſiæ* placita *ſuſcipiantur*, quæ omnium *Eccleſiarum jura*, & peculiariter *libertates & franchiſias populorum Belgii* ſus deque vertunt (*d*.

“ Romanæ Curiæ contentionibus, ſubdit, quoad Epiſcopatus & Capituli Ultrajectenſis, atque atque Hierarchicorum jurium quæ neceſſario iiſdem addicta ſunt, extinctionem obſecundari non poteſt quin abſurdis maxime eque Eccleſiæ & Imperio periculoſis conſecutionibus locus præbeatur.

“ Quæ ſane foret rerum ratio, ſi ex obductis ejuſmodi cauſis, cujuſmodi in Hollandiæ Eccleſiam prætexuntur, Papa contenderet reliquas peculiares Eccleſias ſuæ proximæ Juriſdictioni ſubdere, & per ſimplices Vicarios Apoſtolicos regere? Nihil, inquit Eſpenius, Religioni, Hierarchiæ & diſciplinæ Eccleſiaſticæ pernicioſius, quam velle in Eccleſias Vicarios *amovibiles ad nutum* inducere (potiſſimum vero earum integram adminiſtrationem iiſdem concedere), quod Roma in Ultrajectenſi facere aggreditur. Concilia, ut Moguntinum ann. 1225. can... (*e*) conſuetudinem hanc tanquam *ENORMEM ABUSUM contra canonicas Sanctiones*, Eccleſiaſticiſque Legibus contrarium notarunt. „ Eo magis quoad ipſum peculiariter Ultrajectenſem Clerum præpoſtera erat hæc, ut monet Eſpenius, agendi ratio, quo magis ejus conditio *omnem favorem & opem* mereri poterat. “ Eccleſiæ Clerus, quæ ex ejus Regionis antiquiſſimis & clariſſimis erat, inter tot ac tam graves procellas conſtans firmuſque perſtitit, eoque cum exitu pro libera Religionis exercitatione laboravit, ut nihil amplius impedimento ſit, quin ejus Archiepiſcopus publice Ultrajectenſis Archiepiſcopi titulum gerat, ejuſque Dignitatis omnes libere functiones obeat. Quid a ratione longius portentoque ſimilius, quam Romanam Curiam quæ tam laudandis conſiliis obſecunda-

(*a*) *Motivum Juris pro Doctore Van Eſpen, ann.* 1727. *Proœmium* §. I.

(*b*) Ulterior Defenſio Doctoris Van Eſpen. N. 182.
(*c*) Ibid. N. 99. & 100.
(*d*) Ibid. N. 105.
(*e*) Ibidem, N. 246.

Digitized by Google

„ re prima deberet, unum eſſe videri quæ iiſdem ob-
„ ſiſtat, dum eum Clerum ſuis omnibus juribus, con-
„ ſuetaque Juriſdictione ſpoliare vult? „ (*a*)

Hanc tamen agendi rationem ita S. Sedis menti ex diametro oppoſitam propterea ſolum iniit Romana Curia, quia ſcilicet, ut id faceret, ſe veluti adactam vidit veterum ejus Cleri Adverſariorum machinationibus, quorum ſub Clemente XI. deſpoticum imperium erat, quique id aſſecuti non ſunt niſi per fraudem quæ ſollemnis apud eos eſt, ut nempe ſuper doctrina & Catholicitate ſuſpectos reddant, quoſcumque perdere volunt. Animadvertit in hanc rem Eſpenius, ejuſmodi imputationes emendicatas non fuiſſe, niſi ut cauſa quæ aliter cum ſucceſſu impugnari non poterat, ad invidiam traheretur; eas accuſationes ſemper vagas extitiſſe, futiles & probationibus deſtitutas; Chriſtianæque Religionis & naturalis æquitatis leges expoſcere, ut eædem tanquam omnis fundamenti expertes, & præterea a cauſæ ratione ipſa alienæ contemptui ducantur. “ No-
„ vi æquidem, inquit, reapſe eorum ex Clero ipſo ple-
„ roſque qui ad ſtudia in hac Univerſitate incubuerunt,
„ & tanquam homines, novi, qui Eccleſiæ & S. Sedi
„ maxime addicti, in Catholica doctrina quam perce
„ perunt, firmi conſiſtunt … Ac ſi minus hæc pecu-
„ liaris notitia mihi fuiſſet, a me ſane, ut a quovis alio,
„ poſtulaſſet ordo naturæ, ut de eo Clero recte ſenti-
„ rem. Hi ſucceſſores eorum ſunt, qui adeo ſtrenue
„ alacriterque devincti S. Petri Cathedræ perſtiterunt,
„ quique adminiſtrationem Sacramentorum, uſumque
„ Sanctarum Cæremoniarum Eccleſiæ retinuerunt,
„ nullis perturbationibus territi quas longe plurimas
„ graviſſimaſque per imperii viciſſitudines, dominan
„ tis Religionis mutationem, & diuturna bella quæ an-
„ nis amplius octuaginta graſſata ſunt, eos perpeti ne-
„ ceſſe fuit.

“ Si Succeſſores hi non æque ac Deceſſores Catho-
„ licæ Religioni addicti hactenus remanſiſſent; quid eos
„ impediiſſet, quominus dominanti Religioni & ipſi
„ ſe dederent? Id eis fuiſſet ad gradus principes appri-
„ me utile; at ex animo ſane ac mordicus Catholicæ
„ Fidei, & S. Sedis communioni adhæſerint, neceſſe
„ eſt, quos ab ea nec temporalia hæc emolumenta, nec
„ difficultates quas ſui cum Romana Curia diſſidii oc-
„ caſione paſſi ſunt, avellere potuerunt. „

Ut poſtremam Eccleſiæ hujus imagini manum imponat, addit Eſpenius “ ſe, cum acta & monumenta
„ perpenderet, ut de Ultrajectenſis Cleri juribus ju-
„ dicaret, perſpicue perſpexiſſe, Clerum hunc de re-
„ petitis in ſe ad faſtidium uſque ſuſpectæ doctrinæ per
„ vaga vocabula criminationibus & exprobationibus,
„ tanquam de puris putiſque calumniis numquam non
„ vehementer conqueſtum eſſe, nullaque non oblata
„ occaſione profeſſum fuiſſe ſe ſine exceptione crede-
„ re, quidquid Catholica docet Eccleſia, & damnare
„ quod ea damnat; eo ſæpe deveniſſe, ut Adverſarios
„ ſuos provocaret ad notandum diſtinctæ ac peculiari-
„ ter dogma aliquod, in quo eum ab Eccleſiæ fide re-
„ cedere contenderetur; & apud Romanam Curiam
„ de clandeſtinis ibidem in ſe intentatis criminationi-
„ bus conquerentem ab ea ipſa petiiſſe, ut Adverſarios
„ juberet ſingulas deſignare, quod ſi jam præſtitiſſent,
„ ne renueret afficta crimina, itemque eorum nomina
„ quibus eſſent impoſita, ſignificanda mandare.

“ Poſſum equidem ſubdere, pergit Eſpenius, me
„ nihil non ad apicem, quemadmodum tanti momenti
„ negotium poſtulat, expendentem hactenus nullum
„ ei Clero exprobratum caput detegere potuiſſe, in
„ quo non is cum fide Catholica conſentiret (*b*).

Cum ita Van Eſpenius Batavæ Eccleſiæ cauſam animo percepiſſet, haud ſane mirari ſuberit hac cum ſollicitudine & conſtantia ejus ſervitio ſuum calamum devoviſſe. Præter Scripta quæ concinnavit, ut Harlemenſis & Ultrajectenſis Capitulorum jura, Epiſcoporumque in his duabus Eccleſiis neceſſitatem æque ac legitimitatem defenderet, quæ in Supplementi Parte IV. comperientur; occurrunt in III. complures Epiſtolæ quæ Scripta hæc anteverterunt, comitatæ aut ſubſecutæ ſunt. Hæ quidem Epiſtolæ quodam ea quaſi glutine copulant, paucisque verbis regulas & principia complectuntur, quæ præcipuis Cleri conſiliis facem veluti prætulerunt. Datæ fere ſunt ad ſingulos qui deinceps ejus Eccleſiæ regimini præfuerunt, quibuſve conſtabat ejus Conſilium, & nominatim ad DD. *Codde, Van Heuſſen, Van Erkel, Steenhoven, & Barchman.*

Ultrajectenſis Eccleſiæ ſtatus compendiaria notio.

II. Facile intellectu eſt harum Epiſtolarum Scriptorumque complurium accuratam, ſplendidam cumulatamque rationem reddi non potuiſſe, quin adderetur eventorum narratio quæ iis occaſionem potiſſimum præbuerunt. Viſum etiam nobis eſſet quodammodo neceſſarium altius aſſurgere, ejuſque Eccleſiæ, præſertim poſtquam oppreſſa eſt, compendiariam notionem hoc loco exhibere, niſi huic nos operæ ſubduxiſſet in publicam lucem nuper emiſſa, & quidem non ſine plauſu excepta deſcriptio (*c*). Satis igitur habebimus dicere Ultrajectenſem Eccleſiam, ab ipſa per S. Willibrordium ejuſque Socios, ſub VII. Sæculi finem, inſtitutione ad hujus initium uſque, a propriis ſemper Epiſcopis adminiſtratam fuiſſe; ann. 1559. Philippum II. earum Provinciarum Supremum Principem perfeciſſe, ut ea in Archiepiſcopatum erigeretur, eidemque novi Epiſcopatus quinque Harlemi, Deventriæ, Leuwardenii, Groningæ, & Middelburgi, tanquam Suffraganei adderentur; ob viciſſitudinis conſecutiones, quæ ſub ejuſdem ſæculi finem, iis in Provinciis contigit, Suffraganeas Sedes repletas non fuiſſe, & ad Metropolitanæ Eccleſiæ a qua ſejunctæ fuerant, inſpectionem rediiſſe, ſalvis Capitulorum juribus in Diœceſibus ubi perſtiterant; ab hac epocha Ultrajectenſi Eccleſiæ ſuos ſemper Epiſcopos, ſuumque Capitulum fuiſſe, quocumque ſe nomine per temporum calamitates celare debuerint; ſuum Harlemenſi pariter Eccleſiæ Capitulum non ſine ſpiritualibus omnibus eidem annexis juribus ſervatum fuiſſe; eos Epiſcopos una cum iiſdem Capitulis, ut ejuſmodi ſemper, atque adeo ſæpe proprio iis in locis *Ordinariorum* nomine a Summis Pontificibus, & Romanæ Curiæ Miniſtris agnitos eſſe; Jeſuitas, tantum, conſecutione quadam ſui univerſi Syſtematis, & peculiaris conſilii quod ipſi ſibi confinxerant, ut ejus Eccleſiæ ſe omnino dominos redderent, pronuntiare auſos Hollandiæ Eccleſiam, ex quo bona & Templa externa amiſerat, periiſſe, Epiſcopales ibidem Sedes non amplius ſubſiſtere, ei non amplius aut Paſtores proprios, aut hierarchicum regimen auctoritatemque ſuppetere, omneſque Presbyteros Fidelium curæ quibus ea conſtabat, addictos non niſi puros putoſque pro Romanæ Curiæ arbitratu amovibiles Miſſionarios eſſe, ſub Vicarii Apoſtolici æque ab eadem Curia pendentis auctoritate.

Roma, ipſa Roma numquam auſa fuerat his paradoxis, maxime licet ambitioni noviſque contentionibus ejus Aulicorum accommodatis auctoritatem addere; quin potius auſa quædam quæ ex iis ſuapte natura derivabantur, in Jeſuitis aliiſque Regularium nonnullis damnaverat (*d*). Laborabat ea ſane jampridem, ut

(*a*) Ibid. N. 248. & 250.
(*b*) Ibid. N. 150. 151. 152.

(*c*) Eſt hic ei titulus: *Hiſtoria compendiaria Eccleſiæ Metropolitanæ Ultrajectinæ, præſertim poſt viciſſitudinem, quæ contigit in VII. Provinciis unitis ſub Philippo II. &c.* Ultrajecti apud G. Vander Weyde 1765.

(*d*) Vide Collectionem, quæ inſcribitur: *Concordata & Decreta a S. Congregatione de propaganda Fide, diverſis temporibus edita, pro bono regimine Miſſionum Fœderati Belgii. Romæ. Typis S. Congreg. de Propag. Fide* 1694. D. G. Beyts ediderat ann. 1669.

ſua

ſua nova ſuper Hollandiæ Eccleſiam, æque ac magis quam ſuper aliam quamlibet arrogata jura protenderet; utebaturque in eum finem ejus conditione ſub dominatione Principum communionis alterius, qui minus animo comparati erant aptique minus quam Catholici Principes ad ejuſdem jura ſervanda. Eam Eccleſiam anguſtiæ in quibus jacebat, ſpoliatam ſplendore aliiſque temporalibus emolumentis quæ opulentis Eccleſiis, magnorumve Principum præſidio gaudentibus timorem aut obſervantiam conciliant, ſæpe adigebant, ut auſis cederet, quibus Romanæ Curiæ Miniſtri Ordinariorum jura impetebant, eademve diſſimularet. His auſis ſpeciem & occaſionem afferebat *Apoſtolici Vicarii* titulus quo omnes Archiepiſcopi Ultrajectenſes poſt viciſſitudinem inſigniti fuerant. Hunc iis conferentes Summi Pontifices procul dubio propriorum Epiſcoporum titulum disjicere non contenderant, eorumve ordinariam Juriſdictionem imminuere, eamque recipientes iidem Epiſcopi tanquam purum putumque peculiarem favorem ſpectaverant ſuæ conditioni conceſſum congruumque & per quem abſque ulla ſuorum communium & naturalium jurium diminutione, acquirebant eorum uſum quæ conſuetudo aut diſciplina præſens Papæ reſervant. Verum Ultramontani auctoritates has duas ſæpenumero confundentes, multoque magis ſoliciti, ut Vicario Apoſtolico vim adderent, quam ut ordinariam Juriſdictionem Epiſcoporum propriam tuerentur, in eam pedetentim ſententiam abibant, Hollandiæ Eccleſiam potiore quadam ratione quam alias Romanæ dominationi ſubeſſe. Clemens tamen XI. omnem Ultrajectenſium Archiepiſcoporum auctoritatem ad Vicarii Apoſtolici titulum redigens, omnium primus contendit eos omnino & arbitrario ſuæ Juriſdictioni ſubdere. Eam Sedem tunc temporis occupabat Petrus Codde. Erat Præſul hic pietate, invictaque ſolicitudine qua faciebat omnibus ſui muneris officia ſatis, peculiariter commendandus; at eumdem in Lovanii Schola & in ſinu Congregationis Oratorii in ſtitutum ſingulari quodam odio Jeſuitæ, utriuſque aperti hoſtes, inſectabantur. Eum ergo jam inde ab Epiſcopatus exordio, e ſede detrudere ſtatuerunt. Sub Innocentii XII. Pontificatu inutilia fuerunt eorum molimina; at in ejus locum ſuffecto Clemente XI. affulſit iis perficiendi conſilii ſpes. Hinc Breve diei 13. Maji ann. 1702. miſſum ad D. Theodorum de Cock unum ex eorum aſſeclis, ſimplicemque Lugduni Batavorum Paſtorem, per quod ipſe Pro Vicarii Apoſtolici titulo, D. Coddio ſubſtituebatur, & Præſul hic *ab omni exercitatione omnique adminiſtratione Vicariatus Apoſtolici*, & quod ex novo Syſtemate conſequebatur, ab omni quoad regendam Hollandiæ Eccleſiam auctoritate *ſuſpenſus* declarabatur. Nullam tam abſonæ ſuſpenſionis cauſam Breve afferebat; nullus illud juridicus actus, nulla canonica forma præceſſerat, aut comitabatur; ejus nulla Coddio tum quidem Romæ verſanti facta ſignificatio, qui ſolum poſt duos & amplius menſes per ſui Cleri Literas de re tota monitus fuit. Sibi Clemens XI. ſatis auctoritatis eſſe crediderat, ut ita ſe gereret, quia Coddium, tanquam pura putaque Vicarii Apoſtolici commiſſione inductum ſpectabat, de qua contendebat ſe pro ſuo ipſius arbitratu, & abſque ulla forma ſtatuere poſſe (*a*). Ipſi ultra montes Juriſconſulti aliter ratiocinabantur, quemadmodum ex Hyacinthi de Archangelis Advocati Fiſcalis in *Capitolio* &c. in ejuſdem Coddii favorem Conſultatione perſpicitur (*b*). At nihil refert; jam captum erat, ut Jeſuitæ in Hollandiæ Eccleſia per deſpoticam vim ſub novo Pro Vicario dominarentur. Ergo Ultrajectenſi & Harlemenſi Capitulis in mandatis datum, ut novo Brevi ſe ſubderent, Magnique Vicarii, quibus, abſente Coddio, demandatum erat ejus Eccleſiæ regimen, ullum Juriſdictionis actum edere prohibiti, niſi prout iis per conceſſas a D. de Cockio facultates licuiſſet. Eos nova hæc allata juſſa in admirationem conſternationi parem traxerunt; cumque ſibi ſatis temporis petiiſſent, ut de ſuo Archiepiſcopo nuntium acciperent, ſuorumque animorum ſenſa S. Patri ſignificarent, eorum hæſitatio tanquam *pertinacia & contumacia crimiaoſa* notata fuit; propterea quod *obedientia ſine cunctatione*, quoad Papæ voluntatem quamlibet, *a Catholici hominis titulo*, ajebant, *ſejungi omnino non poterat* (*c*).

In eos etiam quamprimum hæc hæſitatio ſuæ propriæ exiſtentiæ jacturam traxit. D. *Buſſi* Bruxellis Internuntius qui nihil hactenus ſibi obeſſe ſignificaverat, quin Ultrajectenſe & Harlemenſe Capitula agnoſceret, & ad ea hoc nomine & hoc titulo ſcriberet, in eam de repente cogitationem abiit facilius fore Clerum ſubigi, novoque regimini ſubdi, auctoritatis & Corporis Hierarchici ſpecie omni disjecta. Cleri & Capituli Ultrajectenſis & Harlemenſis exiſtentia evaſit ex eo tempore phantaſma ac ſpectrum veluti quoddam. Ea quidem adhuc exiſtere per *craſſam* ſolum *affectatamque* ignorantiam aſſeri poterat; (*d*) & hæc præpoſtera aſſertio ſemel propoſita, ſemper deinceps præcipuo, ne dicam, unico omnibus conſiliis a Romana Curia in eam Eccleſiam initis fundamento fuit. Non eo progrediebatur audacia, ut enuntiaretur Papam poſſe de Capitulorum & Cleri Hollandiæ ordinaria Juriſdictione pro ſuo ipſius arbitratu ſtatuere, quemadmodum de Vicarii Apoſtolici titulo dicebatur; nihilque profuiſſet, ad propoſitum conſilium, Coddium hoc ipſo titulo ſpoliatum fuiſſe, ſi Capitulis inconcuſſo jure quo gaudebant, uti licuiſſet, ut in ſui Epiſcopi voluntariæ aut coactæ deſtitutionis caſu Diœceſin adminiſtrarent, eique alium ſufficerent. Non aliud ergo perfugium ſupererat, quam ut pro certo haberetur, in Hollandia non amplius ſeu Capitulum ſeu Clerum exiſtere; vetuſque Jeſuitarum paradoxum, toties licet reprobatum, quoties propoſitum fuerat, inter Canones referretur.

Ipſa Batavæ Eccleſiæ, ejuſque tum Cleri, tum Capitulorum, tum Epiſcopalium Sedium exiſtentia, & jura, quæ ab iis ſeparari non poterant, fuere deinceps argumenta litium, & materia Scriptorum Eſpenii, quorum rationem redditurі ſumus. Eum menſe Auguſto ann. 1702. conſuluit D. Van Heuſſen Canonicus & Vicarius generalis Ultrajectenſis, quid agendum Capitulo ſuper iteratis ad illud per Bruxellenſem Internuntium juſſis, ut ſuperioris Maji die 13. expedito Brevi ſe ſubderet. Proponebat Capitulum ab iis juſſis ad Papam appellationem; id conſilii Van Eſpenius non improbavit; at ejus inutilitatem prævidebat, æque atque Appellationis *a Pontifice minus informato ad melius informandum*, de qua tum quidem interponenda cogitabatur, quemadmodum die 6. Martii ſequentis anni reapſe factum eſt, & *efficaciora media* ſuggerebat.

cum approbatione & juſſu D. *de Neercaſſel*, Tractatum inſcriptum: *De auctoritate & neceſſitate Epiſcoporum &c.* In eo ſtatuit Epiſcopos non minus in Regionibus neceſſarios eſſe, quæ Principibus haud Catholicis ſubſunt, quam in cæteris; jamque experientia deplorandum in modum compertum eſſe in Anglia &c. &c. in novi Orbis Eccleſiis. Refellit ibidem falſas ratiocinationes & falſa principia a Jeſuitis ad impugnandam propriorum Epiſcoporum neceſſitatem adhibita; falſa, inquam, principia, quæ deinde Scriptis contra Ultrajectenſem Clerum hoc ſeculo vulgatis unico fundamento fuere. Opus hoc D. *Ayroldo* tunc Bruxellis Internuntio nuncupatum fuit. D. Beyer annuntiabat in Præfatione non minoris momenti nova Opera duo, primum, *De Divina Epiſcopalis Ordinis inſtitutione*; alterum, *De auctoritate Capitulorum Cathedralium Sedis vacantis, ac præcipue de inſtitutione & perpetuitate Capituli Cathedralis Eccleſiæ Harlemenſis.* Jam ediderat ann. 1598. de Confirmatione Tractatum D. *Sanfelicio* in Urbe Colonia Nuntio dicatum, annoque 1666. Tractatum de Eccleſiaſtica Hierarchia, ubi ſtatuit eadem principia, quæ *Urbi & Orbi* probata fuere.

(*a*) Breve diei 7. Aprilis ann. 1703.
(*b*) Vide Monumentum hoc in Scripto cui titulus: *Cauſa Coddeana.*
(*c*) Epiſtola D. *Buſſi* Bruxellis Internuntii ad Capitula Ultrajecti & Harlemi, die 21. Julii ann. 1702.
(*d*) Epiſtola D. Buſſi, Januarii die 25. ann. 1703.

Motivum Juris pro Harlemenſi Capitulo.

Erat horum adjumentorum unum per publica Scripta obſequens propriorum jurium defenſio. Quod omnium primum prodiit, inſcriptum erat: *Motivum Juris pro* Harlemenſi Capitulo (*a*). Ejus genuinum Auctorem eſſe Van Eſpenium conſtat ex ejus Epiſtolis dierum 17. Januarii, 14. Februarii, 3. Martii, & 4. Maji ann. 1703. At illud *D. de Swaen*, Decanus ejuſdem Capituli per inſcriptum ejus fronti Monitum adoptavit, vulgavitque ſub Aprilis ann. 1703. finem, cum ordinarii Cenſoris approbatione. Bruxellenſis Internuntius ſtatim *Govartium* (*b*) Sylvæ Ducis Vicarium Apoſtolicum impulit, ut reſponſum contra *Motivum Juris* elaboraret. Reapſe prodiit e veſtigio reſponſum hoc Latino Batavoque ſermone; ſed ita paradoxis & placitis pernicioſis infartum, ut ei Govartius ſuum nomen apponere non auderet, nec Approbatorem aut Typographum qui vellent ejus rationem reddere, nanciſceretur. Anonymum hunc Libellum initio ſtatim confutavit Eſpenius in *provifionali Reſponſo*, ad D. *Van Erkel* miſſo quod hactenus manoſcriptum remanſit (*c*); fuſiuſque quamprimum in Scripto ſub menſis Julii finem impreſſo, & a D. de *Swaen* adoptato, qua ipſa ratione *Motivum Juris* ipſe adoptaverat.

Qui graviores ſuper Jure publico Eccleſiaſtico controverſias ſolide pertractatas videre cupiunt, ad hæc Opera confugere poſſunt. In iis Van Eſpenius naturales & eſſentiales Eccleſiæ prærogativas ab iis enucleare ſecernit, quas ea non niſi per Fidelium liberalitatem & Principum conceſſionem obtinet. Propriam & peculiarem Eccleſiaſticæ Juriſdictionis notam ſedulo expendit, probatque ejus proprietatem ad univerſum Eccleſiæ Corpus ſpectare; Epiſcopos qui ejus primi Miniſtri ſunt, eam tenere proxime a Chriſto Domino, ac debere, e ſui Divini Magiſtri mente, eamdem in commune cum ſuo ipſorum Clero exercere; & quod inde conſequitur, iis ex hac mortali vita migrantibus, eorum Eccleſiam haud hujus Juriſdictionis jacturam facere; Clero jus eſſe, ut eam exercere pergat, vacantis Sedis tempore, idemque dicendum eſſe, quæ communis Canoniſtarum ſententia eſt, cum Epiſcopus ſuſpenſioni ſubeſt, aut a ſua Sede longius abeſt, quam ut ejus curam agere poſſit (*d*).

Occurrent ibidem pariter illuſtria principia ſuper jure quo gaudent omnes Eccleſiæ, ut ſingulæ proprios Epiſcopos habeant, ſuper obligatione cui primi Paſtores ſubſunt, ut earum unicuique Epiſcopum tribuant; ſuper iis quæ requireret Eccleſiæ mens ad Epiſcoporum *in partibus Infidelium* nominationem, denique ſuper abuſibus qui fere in hunc uſum irrepunt.

Scripto huic oppoſita ultra montes placita.

IV, Finiuntur omnes hæ controverſiæ per antiquitatis invicta principia, peculiariter, *Libertatum* nomine, in Eccleſiis ſervata quæ Romanæ Curiæ mancipatæ non ſunt. Batavæ Eccleſiæ Adverſarii nihil aliud habuere quod reponerent, quam jactata ultra montes placita e falſis Decretalibus unice delibata. Scriptum quod confutavit Van Eſpenius, illudque quod ejus confutationi ipſe Govartius oppoſuit, huic rei apertiſſimo exemplo ſunt. Omnes hujus poſterioris ratiocinationes non niſi poteſtatis plenitudine Summo Pontifici affictâ nituntur. Monet nimirum ab eo Epiſcopos ſuam omnem auctoritatem tenere; ad eum unum Epiſcoporum inſtitutionem ac depoſitionem ſpectare; & quemadmodum Papa abſolutam in eos auctoritatem exercet, ita hos ipſos eo jure pollere, ut prorſus eamdem in ſecundi Ordinis Clerum exerceant; eorum arbitrario ſupremoque regimini (*ſupremo arbitrio & moderamini*, pag. 8. n. 3.) Clerum ſubeſſe; ab uno eorum beneplacito eumdem pendere (*a nutu illorum dependent*, ibid.); ſuum ab Epiſcopis Clerum tum ſolum conſuli, cum iis lubet, iiſdemque ſemper integrum eſſe, ut filiorum ſuorum Patriſfamilias, eorum ſententiam negligere.

Ad Eccleſiæ communem pacem, Conſtantino M. rerum potiente, Auctor (pag. 7.) ejuſmodi regiminis epocham, ſaltem quoad Italiam, referre contendit; ad XII. uſque Sæculum (*num*, 5. *pag*. 12.) Capitulorum in Cathedralibus Eccleſiis inſtitutionem retrahit; ec ſi conſentit iis Summos Pontifices majorem auctoritatem (ſeu viventibus, ſeu fato functis Epiſcopis) conceſſiſſe; quam Clerus antea obtineret, contendit (*pag*. 12. & 24.) quemadmodum eam ſolum a Papa tenet, ita ejus exercendæ jus iiſdem non eſſe niſi ex ipſius Papæ beneplacito, & quoad eidem aliter mandare placuerit: *niſi per Sedem Apoſtolicam aliter contigerit ordinari*. Itaque concludit, Ultrajectenſe & Harlemenſe Capitula, ut veri nominis & proprie dicta Capitula eſſent, earumque Eccleſiarum vere ac reapſe vacarent, ſine *contumacia* tamen non poſſe Papali auctoritati obluctari, & Juriſdictionem, Sede vacante, exercere, poſtquam Summo Pontifici placuit id iiſdem prohibere.

Abſona hæc paradoxa, quod nemo non videt, eo demum abeunt, ut ſtatuant Papam tanquam ſupremum & abſolutum Dominum mutare poſſe Hierarchiæ ordinem, omneſque Eccleſias in ſervitutem redigere. Tam alte tamen hæc ipſe inſident Auctoris animo, ut eos qui eadem impugnant, habeat hominum loco (Ad Lect. *pag*. 1.) qui *pietatis obducta ſpecie*, & per *ſubdolam fictarum virtutum profeſſionem*, *veram Fidem & veterem Doctrinam* aggrediuntur, ut *novam Diſciplinam* in Eccleſiam inducant; & per hujus impotentis anticipationis conſecutionem, celebrem *Fevret*, in *Motivo Juris* laudatum, veluti *putridum Eccleſiæ membrum* ſugillat, cujus ipſi turpis eſſet & ignominioſa confutatio.

Principium alterum non minus periculoſum, quodque ipſum Batavæ Eccleſiæ Adverſariis baſis veluti loco fuit, illud eſt; temporalem Poteſtatem æque prorſus ac Spiritalem Eccleſiæ neceſſariam eſſe; utramque a Chriſto Domino Eccleſiæ collatam fuiſſe, eamque proinde formatam & in perfecto ſtatu poſitam non cenſeri, niſi cum utramque poſſidet; adeoque veteres Eccleſias, cum in Infidelium, aut qui a Catholica communione ſegregati ſunt, Principum poteſtatem incidunt, *deſtructas* everſaſque cenſeri ex eo ſolum capite, quod ſuam temporalem poteſtatem amittunt. Epiſcopalis *Cathedra*, inquit Govartius, (*pag*. 19. & 20. uno eodemque tempore *Thronus* eſt. Ut *Cathedra poſſet in Regnis non Catholicis reperiri*, eam tamen ibidem comitari non poteſt *Throni ſplendor* quem in Regionibus tantum poſſidet, in quibus Catholica Religio Principum eſt. *Epiſcopatus*, pergit (per criminoſum abuſum verborum S. Petri qui de ſpiritali tantum quæ omnium Fidelium communis eſt, prope dixerim, Regalitate loquitur) *eſt Sacerdotium regale*, & *Regnum Sacerdotale*; accepitque Epiſcopus verum *Regnum*, *liberam*

(*a*) Vide Supplementum ad Collectiones Operum Van Eſpenii, IV. *Part. num*. 1. Laudatur Opus hoc in Supplemento ad *Jus Eccleſiaſt. univ*. (I. P. *Tit. XV. Cap. III.*) Ei locus eſſe debebat in Collectione Monumentorum, quæ ad ejuſdem Supplementi calcem extant. Quæ cauſæ Typographum impulerint, ut illud ſupprimeret, ignoramus.

(*b*) D. Van Erkel (*Obſervationes Prodromæ* pag. 3.) Govartium tamquam primum Scriptorem nominat, quo contra Batavum Clerum Bruxellenſis Internuntius uſus fuerit. Sua jam Govartium, ut vidimus, de ultramontanis opinionibus, & Clericorum inde pendentia ſolicitudo prodiderat. Ejus præterea privatim intererat contentiones Romanæ Curiæ contra Ultrajectenſem Eccleſiam tueri; cum Eccleſia Sylvæ Ducis, cujus ipſe Apoſtolicus Vicarius erat, non alia de cauſa Epiſcopo ſpoliata eſſet, quam conſecutione quadam ejuſdem Syſtematis quod in Hollandiæ Eccleſiam intendebatur.

(*c*) Extat hoc *provifionale Reſponſum* prope omnino recuſum in ampliore Govartiani Reſponſi confutatione, quam exhibet novi Supplementi IV. *Pars num*. 11.

(*d*) *Cap*. 2, §. 8. *& ſeqq*.

Digitized by Google

rum dominationum, in Cives, Urbes & Provincias Juriſdictionem (a).

Poteſtatum tamen quas adeo directe ejuſmodi principia impetunt, animadverſionem merito veritus Auctor huic ſecundo Libello æque ac primo nec ſuum, nec Typographi, nec loci Editionis nomen apponere auſus eſt. P. Deſirannus ſuas Clamitationes (anno 1710. editas, inſcriptaſque *Scripta conſolatoria*) a Colonienſi Nuntio approbandas curavit; Hiſtoriam D. Hoynckii ann. 1725. Belgicorum Epiſcoporum tres approbarunt; in his tamen Operibus duobus æque pernicioſa contra temporalem Poteſtatem placita atque ea quæ in Govartio perſpeximus, continentur. Quæ cum ita ſe habeant, eſtne, quod quiſpiam miretur Eſpenium quo nemo melius in Hollandiæ Eccleſiam auſa ponderare, eorumque nullam non conſecutionem aſſequi poterat, non dubitaſſe Suæ M. I. ſignificare ea probari non poſſe, *quin Religio lædatur, incertis arbitrariiſque redditis rebus omnibus in Hierarchia & Diſciplina Eccleſiaſtica, quin evertatur a fundamentis* hæc ipſa Hierarchia; *quin periculoſæ perturbationi exponatur Imperium, quin omnium Principum, omniumque Eccleſiarum jura Romanæ Curiæ devoveantur* (b), *& quin ei præbeatur occaſio perducendæ ad cumulum abſolutæ totius Mundi Monarchiæ, cujus ea jam a pluribus ſæculis fundamenta jecit* (c)?

Id emolumenti Batavæ Eccleſiæ Adverſarii per miſeram deplorandamque pruriginem a Romana Curia ſpectandum curarunt, ut eam ad hujus Eccleſiæ perniciem adigerent. Curia hæc eorum præpoſteræ cupiditati ſe dedens, ipſa ſe ſuæ dominationis amplificandæ ſpe ſeduci paſſa eſt. Hoc primum conſilium a Curia ſemel initum, quæ pedem referre neſcit, ſemperque ab hominibus extimulatur, quorum *conſilia numquam moriuntur* (La Marteliere), hoc, inquam, primum conſilium inexhauſtus novarum oppreſſionum fons & origo fuit, quarum triſtem imaginem hujus Articuli ſeries exhibebit.

Epiſtolæ D. Van Eſpen ſuper conſilio ob Hollandiæ Eccleſia ineundo.

V. Harum videlicet funeſtarum conſecutionem aſpectus Hollandiæ Clerum graviſſime perturbabat. Ejus quidem jura ambigua non erant; horum apertiſſimas probationes præbere poterat, & reapſe præbebat. At timor, inſcitia, inſitæ jam menti opiniones, puſillanimitas obſtruebant hominum pleriſque aures qui ferre non poterant ſe a Jeſuitis & a Romana Curia quam hi ſeduxerant, imperi, proinde non niſi anathemata ſubituros. Ex D. Van Heuſſen & D. Van Erkel qui Cleſo præerant, Epiſtolis compertum fit non eos dubitaſſe quid ex jure, ſed ſolum quid agi utilius aptiuſque poſſet. Occurrit eadem hæſitatio in eorum ad hos reſponſis, a quibus conſilium petebant. Van Eſpenii ad Van Heuſſen & ad Van Erkel, æque ac P. Queſnelli ad eumdem Van Heuſſen Epiſtolæ nullibi non hæc ſenſa præſeferunt. Præſtantiorum in Belgio Theologorum conſenſus has omnes Epiſtolas fulciebat; id aperte conſtat de P. Queſnelli ad D. Van Heuſſen, Januarii die 8. & Martii 4. ann. 1703. Litteris quas Eſpenius ceterique Lovanienſes Theologi, ante quam mitterentur, expenderunt approbaruntque (d). In harum duarum prima, diſcutitur quæſtio: liceret, necne, oppreſſo Hollandiæ Clero ſuos ad Principes Proteſtantes confugere, ut ſibi contra vim quam perpetiebatur, ab eorum auctoritate præſidium peteret. Quin hoc perfugium legitimum eſſet ipſum per ſe, minime dubium erat; at eone uti e re erat in præſenti rerum diſcrimine? Id erat enimvero, ſuper quo nemo non hæſitabat. Eadem erat quæſtionis ratio, qua de agitur in Epiſtola, Martii die 4. ann. 1703. data: idne juris eſſet Ultrajectenſi & Harlemenſi Capitulis, ut Juriſdictionem in his Diœceſibus exercerent, Romanæ Curiæ prohibitionibus, injuſtarumque cenſurarum comminationibus nihil obſtantibus. Indubitatum erat & evidens, quemadmodum in hac Epiſtola oſtenditur, eorum jus; erant eæ prohibitiones eæque cenſuræ notorie, nullæ, tum *quoad rem ipſam*, tum *quoad formam ex maxime communibus juris Regulis* (hæ ſunt hujus Epiſtolæ locutiones); apertum æque firmumque erat edoctum ſuoque Archiepiſcopo fidelem Clerum nec ejus damnationi aſſentiri, nec ipſius innocentiæ defenſionem deſerere, nec Fidelium ſibi adhærentium regimini deeſſe poſſe. At quid agendum, ut ſeductionis progreſſus ſiſteretur, eorumque auſa reprimerentur, qui ſine auctoritate ac ſine proximorum ejus Eccleſiæ Superiorum miſſione ſe quotidie Paſtoralibus immiſcebant, & animarum regimen uſurpabant? Eumne oportebat ſua omni auctoritate in hos homines uti, eos interdicere, prohibere Fidelibus, ne eos agnoſcerent, &c. Ita quidem ex jure; at nunc fieri par erat? Id vero ut ſtatueretur, haud erat animi ſatis. Non ulterius progrediuntur Epiſtolæ de quibus loquimur, quam ut Capitula & Paſtores adhuc iiſdem addictos hortentur, ut *ſua munia proſequantur*, & interim *Epiſtolam ad obſequium apprime compoſitam, humiliſque alacritatis, & alacris humilitatis plenam* ad Papam ſcribant, ut ei rationes, ejuſdem mandatorum executionem impedientes, ob oculos ponant. Conſulebatur ibidem eodem tempore, ut ad Fideles inſtituendos, & per *paſtorales Litteras* ex caritate monendos incumberetur, conſcientiam non pati, ut juſſis deferretur, quæ S. Sedis nomen præferebant, at cum ejuſdem mente pugnabant; dareturque opera, ut contexeretur, verteretur que in vernaculam linguam vetus aliquod Opus ſuper injuſtarum excommunicationum negotio, ut Quinta Epiſtolarum D. Nicole ſuper *Hæreſi imaginaria*, Gerſonis Tractatus; *An Sententia Paſtoris etiam injuſta timenda ſit*, &c. Ejuſmodi tum quidem erat animorum affectio ſuper ineundo in re conſilio quæ merito ſpectabatur ut *earum una quæ graviores magiſque extra ordinem ante longum tempus in Eccleſia contigiſſent, cujuſque conſecutiones horrendas fore facile conjici poterat ex eorum animo qui eidem addicti erant* (e).

Breve Clementis XI. ad Belgii Fœderati Catholicos miſſum.

VI. Horrendæ conſecutiones quæ a P. Q. in Epiſtola ad D. Van Heuſſen die 4. Martii ann. 1703. miſſa portendebantur, quamprimum ſe in conſpectum dederunt. Pervenit in Bataviam, duobus circiter poſt menſibus, novum Clementis XI. ad Belgii Fœderati Catholicos miſſum Breve, ſeu potius fulmen multo quam Decreta vehementius, quæcumque præceſſerant. Expeditum fuerat in Urbe Roma die 7. Aprilis ann. 1703. triduo prorſus ante quam Sebaſtenus Præſul Bataviam verſus iter ſuſciperet, ac dum ei jamjam abituro nullius non honoris officium perſolvebatur.

Prohibetur per hoc Breve, ſub pœna excommunicationis *ipſo facto*, ne quis præter novum Pro Vicarium

(a) *Quippe regale Sacerdotium & Sacerdotale Regnum eſt Epiſcopatus, atque Regno donatus, libera ditione & Juriſdictione in Cives, Urbes Provinciaſque*, pag. 20.
(b) Def. ulter. n. 74. & 221.
(c) Ad S. M. I. Epiſtola, Octobris die 16. ann. 1725.
(d) Occurrunt hæ Litteræ in Scripto cui titulus: *Purgatio Capitulorum Belgii Fœderati*; pag. 246. & ſeqq.

(e) Ex iis, quæ excerpſimus ex P. Queſnelli Epiſtolis, judicari poteſt, quanti facienda ſit Colletii declamatio, qui ab eo pronuntiatum imputat, Sebaſtenum Archiepiſcopum Codde poſt Papæ Interdictum a ſui muneris exercitatione deſiſtere non debuiſſe. *Hinc definit* (Queſnellus) *Archiepiſcopum Sebaſtenum deſiſtere non debere ab exercendis Vicarii Apoſtolici muneribus, licet id illi fuiſſet a Summo Pontifice interdictum* (*Tract. de Grat. Part. I. Diſput. VIII. Concl. I.*) Collet hoc loco duo peccat. 1. Imponit P. Queſnello. 2. Criminii vertit Archiepiſcopo, haud ſe Papæ arbitrario Interdicto ſubdere.

(de

Digitized by Google

(de Cock), *vel abducta neceſſitatis ſpecie*, ullum Juriſdictionis actum exerat. In eo proponitur hæc poſtrema clauſula tanquam *circumſpectio ad omne diviſionis germen ab ipſis radicibus evellendum* neceſſaria; quin perſpiciatur, eamdem clauſulam, præterquamquod cum Eccleſiæ uſu pugnat, quæ, ſi neceſſitas urgeat, Juriſdictionem ſuam cuivis e ſuis Miniſtris vel apprime legitime excommunicatis concedit, unice ad inducendam diviſionem facere, quam funditus exſtirpari contenditur. Ejuſmodi ſanctio, ſiquidem executionem ſortita eſſet, earum Provinciarum Fideles ſpiritalibus omnibus ſancti Miniſterii ſubſidiis omnino ſpoliaſſet; cum D. *de Cock* cui uni per Breve licebat in illud incumbere, ſuis a Principibus ullam functionem edere vetitus eſſet, & interdictioni huic ipſe ſe ſubdidiſſet.

Ceterum tam præpoſteræ agendi rationis nulla in Brevi peculiaris affertur cauſa. Satis habetur Papam generatim dicentem induci ſe, *juſtis gravibuſque de cauſis* permotum fuiſſe.

Ita ſcilicet magnæ Sedis Archiepiſcopus, Nationalis Eccleſiæ Caput, conſpectus eſt ſuo Miniſterio interdictus, abſque ulla regularis formæ & proceſſus ſpecie, per pura putaque Papæ Brevia clanculum in ejus Diœceſin immiſſa, quorum unum ad ejus adverſariam partem datum, ad Fideles ejuſdem auctoritati ſubditos alterum. Ita in eumdem modum Cathedralium Eccleſiarum Capitula duo ſuis omnibus ſpoliata, juribus atque adeo delata penitus, & quod longe deterius, Catholicorum tercenta millia ad fatalem neceſſitatem redacta, ut, ſiquidem iis Decretis ſe deberent, Paſtoribus omnino deſtituerentur. Atque abſona hæc omnis agendi ratio, tam omnibus regulis contraria nitebatur hoc uno principio, quidquid ſibi placuerit, facere Papam poſſe: *ad hujus Sanctæ Sedis BENEPLACITUM.*

Horum duorum Brevium unum duobus fere menſibus ante Coddium in Hollandiam pervenit. Illud ejus Adverſarii dedito ſtudio diſſeminarunt, *per falſas æque ac malignas gloſſas pro viribus infecerunt*; ex eoque anſam arripuerunt, *ut audacius acerbiuſque quam unquam antea*, laudatum Præſulem ejuſque Clerum impeterent, *eorumque famam maxime effrenata licentia denigrarent* (*a*). Schiſmatis virus duorum jam menſium ſpatio tam late ſerpſerat, ut e Catholicis non deeſſent, qui Miſſæ Dominicis Feſtiſque diebus audiendæ præceptum violare quam Sacro intereſſe mallent per Cleri Presbyterum facto qui Cockium non agnoſcebat.

Ejuſmodi eſt deploranda conditio ad quam Sebaſtenus Antiſtes ſuum gregem redactum comperit, cum ex Urbe Roma Junio menſe ann. 1703. rediiſſet. Errans diſperſuſque, ovium inſtar abſque Paſtore, ſeu potius vaſtatus a lupis qui non alio ſpectabant quam ut eum devorarent, eo erat miſeratione dignior, quo minus oculorum acie pollebat, ut bonum Paſtorem a Mercenario dignoſceret. Eorum Fidelium complures mancipati jampridem Jeſuitarum moderationi qui per ſuam laxatam moralem doctrinam præpoſteris cujuſque cupiditatibus blandiebantur, aut Religioſos Miſſionarios ſecuti qui nihil aliud quam cæcam, quoad omnia Romanæ Curiæ Decreta, obedientiam prædicabant, ſuorum veterum legitimorumque Paſtorum non auctoritatem modo tanquam uſurpatam, ex quo Romanæ eidem Curiæ placuerat ea ſpoliatos declarare, ſed fidem quoque tanquam *pernicioſorum, & quidem non unius generis errorum* ſuſpectam ſpectabant. Dubitationes & ambiguitates novos, in dies ſingulos, progreſſus edebant, illudque, ſi quid aliud, maxime Coddium augebat, *nonnullos vel ex eo populo qui hactenus ſine ullo ſcrupulo ſuis Paſtoribus addictus perſtiterat, in quam ſe partem darent, prope non amplius ſcire; eorumque mentem ſuper certioribus puriorібuſque chriſtianæ moralis doctrinæ regulis, ſuperque adminiſtrationis Sacramentorum diſciplina ad ſalutem utiliore, hæſitationibus & ſolicitudinibus infarciri cœpiſſe; catholicamque doctrinam ipſam quam in ſua omni puritate perceperant, ſuſpectam propemodum incertamque ſibi evadere* (*b*).

D. Coddii deliberationes, cum in Diœceſim ſuam perveniſſet.

VII. Inter tot turbas & diſſenſiones, conſcientiæ perturbationes & ſcandala, denique in Schiſmatis tam aperto periculo, Coddium, qui conſilii potiſſimum iniret, extrema inceſſit animi fluctuatio. Ei proponebantur præcipua conſilia tria (*c*). Primum, ut Romanæ Curiæ Decretis, obmuteſcens, & in ſuum Interdictum conſentiens, ſe ſubderet, ſuæque ipſius, ſuique Cleri innocentiæ defenſionem deſereret; alterum, ut Decreto in ſe pronuntiato publicam humilemque proteſtationem opponeret, deinde vero nec cunctatus nec hæſitans ſui miniſterii functiones repeteret; tertium quod inter priora duo medium locum tenebat, in eo poſitum erat, ut nec contra ſuum Interdictum proteſtaretur, nec ejus abolitionem proſequeretur, atque adeo ne alterius quidem Vicarii Apoſtolici nominationi obluctaretur, *ne quid obſtaculi paci & animorum conciliationi objiceret*; at *quin negligeret legitimis rationibus ſuum honorem, ſua jura, ſuamque & ſui Cleri innocentiam defendere.* In hoc poſtremum Conſilium Coddius deſcendit, *ita conſulentibus pluribus ſingulari prudentia & pietate viris.* At novem menſes ſumpſit, ut deliberaret, oraret, conſuleret. Primum is quidem conſilium libenti animo prætuliſſet, plurium, ut ajebat, Sanctorum olim Virorum exemplo, ſi ejus, ut eorum cauſa mere perſonalis fuiſſet; ſed cum ea arcto vinculo cum fidei ſuique gregis rationibus, cumque Paſtorum fama conſociata eſſet, *qui doctrina in ejus Eccleſia, & ad animarum ſervitium alacritate ſupra ceteros eminebant*, crediⅾiſſet ſe reum reddere *veritatis & juſtitiæ in oppreſſione derelictæ*, ſiquidem *ſuæ cauſæ juſtitiam ita Dei judicio reliquiſſet, ut ſe eidem apud homines defendendæ ſubduceret* (*d*). Conſilium alterum, *quantumvis ſolidis rationibus niteretur*, haud ei viſum eſt, in *præſenti rerum diſcrimine*, Chriſtianæ prudentiæ regulis conſentaneum. Verebatur, *& quidem jure*, ne *malo pejus remedium eſſet*, ſupraque ægrotantis vires. Quæcumque ſpes affulgeret ad ejus executionem externa ſubſidia non defutura; quamvis eum bene multi ad id vehementer ſolicitarent, eoque plures abirent, ut eum monerent *conſcientiæ leges ita requirere*; quamvis Paſtores & Fideles quibus *ſolicitudo & animi robur* inerat, ſibi mordicus adhæſuros ſperare poſſet; timebat tamen, ne a majore numero deſereretur (*e*), cui nec perſpicaciæ nec alacritatis ſatis eſſet, ut ei addictus contra excommunicationes perſtaret, quas haud cunctata Romana Curia in eum pronuntiaret, ſi ipſe per ſe ad ſuarum functionum exercitationem rediret. Eum poſtrema animadverſio in ſententiam traxit, permovitque, ut ad infirmæ vel inſcitæ multitudinis bonum crederet ſe nulla non indulgentia quæ cum officio *veritati & juſtitiæ* debito non pugnabat, uti debere; id unum cavens, ne, *ut erat ad lenitatem a natura factus, ac de animorum conciliatione & pacis redintegratione apprime ſolicitus, quidquam aggrederetur, quod ſuo ſuique Cleri honori officeret*, aut quod *Adverſarii contra communem doctrinam aut ejus Eccleſiæ diſciplinam detorquere poſſent* (*f*).

D. Van Eſpen præcipua D. Coddi ejuſque Cleri conſilia moderatur.

VIII. Van Eſpenius, ut ex Coddii ad eum Litteris in-

(*a*) Decl. Apol. D. Coddii, *pag.* 102.

(*b*) Decl. Apol. pag. 113.
(*c*) Ibid. pag. 111. *& ſeqq.*
(*d*) Ibid. pag. 127. 164. 172.
(*e*) Julii die 21. & Auguſti 11. ann. 1704. datæ Litteræ.
(*f*) Decl. Apol. pag. 137.

Digitized by Google

intelligimus, In hujus gravis deliberationis ſerie maxime, ſi quis alius, ejus omnium conſiliorum particeps fuit. Id ſane, quemadmodum cum P. Queſnello conſenſionem (*a*) Doctori huic Adverſarii crimini vertere voluerunt; qui tamen id ipſum ſibi *gloriæ duxit* in Scripto quod S. M. I. obtulit (*b*). Et ſane quid illuſtrius ac laude dignius, quam peculiaris Eccleſiæ contra jus faſque vexatæ oppreſſæque juribus propugnandis, ejuſque conſiliis dirigendis, ſtudium & operam ad communes totius Eccleſiæ omniumque Principum rationes conferre? Nihil non præterea Doctorem hunc ad id adigebat, *juſtitia*, *caritas & ſuæ profeſſionis officia*, quemadmodum ſuum Principem alloquens ipſe teſtatur (*c*). Ita ejus alacritas nulli prorſus rei deerat. Suæ enim Epiſtolæ Libelli ſupplicis Auctorem produnt, quem Capitula duo, Arbitros petendi gratia, ineunte ann. 1703. ad Papam miſerunt; quibus ipſe eodem tempore ſuaſit, ut *Appellationis* viam inirent. Cum id actum eſt, ut, poſtquam Coddius interdictus fuerat, deliberaretur, Capitulisne an Pro Vicariis ejus Præſulis potius congrueret Diœceſeos regimen ſumere, Doctor hic in Capitulorum favorem pronuntiavit, eademque adduxit, ſua ut jura alacrius tuerentur, cum Coddius ita ſe comparatum prodidit, ut ne ſua ipſe exerceret. Cum Præſuli huic ipſi, poſt ſuum in Hollandiam reditum, aliqua fuit ineunda ratio, ejus ad Eſpenii conſilia potiſſimum perfugium fuit; eidemque ipſe conficienda quibus opus habebat, acta ſæpenumero demandavit. Ad ſeligendum e tribus agendi rationibus quæ ſe offerebant, Doctor hic plus contulit quam quivis alius. Ab edendis publicis reclamationibus, juridicave Appellatione a Romanæ Curiæ in ſe Decretis non alis de cauſs Coddius abſtinuit, quam quia Van Eſpenius id ei prorſus inutile fore ſignificavit. Haberentur, agebat, æquo honorificentius ejuſmodi Decreta, omnino *extrajudiciaria*, incompetentia, notoria nulla, ſeu res ipſa ſeu forma ſpectaretur, præterea haud rite ſignificata, ſiquidem ſervatis regulis ab iiſdem appellaretur, quemadmodum quoad Decreta vel injuſta, ſed a legitimo Tribunali & e canonicis formis pronuntiata fieri potuiſſet. Firmabat Eſpenius conſilium hoc illuſtris Jacobi *Boonen* Mechlinienſis Archiepiſcopi exemplo, qui, cum primas contra Janſenium Bullas promulgare renuiſſet, per Romanæ Curiæ Decretum æque informe excommunicatus, nulla anathematis ratione habita, in officio perſtiterat (*d*). Dehortatur etiam Coddium Eſpenius, ne, quod nonnulli conſulebant, in ſuam Epiſcopatus, tituliquc Vicarii Apoſtolici, demiſſionem aſſentiretur, & ſuam ipſius ſuique Cleri innocentiam propugnare deſiſteret (*e*). Ei Doctor hic ipſe auctor fuit, ut Scripta quædam ad ſuorum Diœceſanorum inſtitutionum emitteret, eidemque quoddam *Motivum Juris* exhibuit, quo nullitatem Decreti ſuſpenſionis, juſque probaret quo ad ſuarum functionum proſecutionem gaudebat. Suum quoque calamum ad hoc poſtremum Scriptum obtulit Van Eſpenius, eumque Coddius non ſine peculiari, in reſponſo, grati animi ſignificatione acceptavit; hoc tamen conſilium executioni mandatum fuiſſe nobis non conſtat (*f*).

Quamvis Eſpenius in ea plane ſententia eſſet, ut Coddius ſuarum functionum exercitationem repeteret, monito populo, cur ita faceret, & cur ab officio per aliquod tempus abſtinuiſſet, conditionem tamen addebat, ut nempe Regionis Ordines & Magiſtratus ei contra

(*a*) Cauſ. Quenell. *pag.* 142. *&* 152.
(*b*) Def. Ulter. N. 182.
(*c*) Def. Ulter. *n.* 240.
(*d*) Epiſtolæ dierum 13. & 20. Menſis Julii ann. 1704.
(*e*) Epiſtola diei 26. Junii ann. 1704.
(*f*) Eſt hoc fortaſſe Scriptum primo impreſſum ann. 1705. in *Cauſa Coddeana* hoc titulo: *Diſquiſitio Theologica de poteſtate & juriſdictione, quibus in Fœderati Belgii Provinciis etiamnum fruitur Archiepiſcopus Sebaſtenus, &c.* At ſi hoc indicatum Opus eſt, ſtatuatur, oportet, Eſpenium non niſi materiam ſuppeditaſſe, aliumque Auctorem calamum tenuiſſe.

Adverſariorum impetum opem ferre parati eſſent. (*g*) Coddius dubio procul quia non ſatis de hac conditione certus erat (cum per belli negotia ſuis AA. PP. exequi non liceret, quidquid iis ſua ceteroquin ſapientia inſpirare poterat, adduci propterea non potuit, ut hoc poſterius conſilium ſequeretur. Non perſpicientiæ, non animo & conſtantiæ ſatis, ut diximus, non ſolum in Magiſtratibus, verum etiam in Fidelibus ipſoque Clero perſpiciebat, ut magnanimitæ hujus agendi rationis conſecutionibus ferendis eſſent.

Erigebatur ex alia parte Præſul hic in eam ſpem fore, ut ſua moderatione Romanam Curiam molliret, ad aliquam conventionem, quæ acceptari poſſet, ineundam adigeret, impediretque, ne in ſe ſuumque Clerum excommunicationes pronuntiaret, quæ, quamvis injuſtæ eſſent, eo tempore, quo inſtitutio deerat & experientia, vehementer afficiebant terrebantque plurium etiam ex iis animum qui Ultramontanis contentionibus mancipati non erant. Experientia quidem certe quamprimum oſtendit, nihil, humanarum rerum ſpectato ordine, ex Romana Curia ſperari poſſe, quoad a Jeſuitarum dominatione liberata non eſſet; numquam interim fore, ut quidquam cederet, quod iis falſo perſuadentibus, ſe adeptam crederet; quantumvis boni Papæ quos Deus in S. Sede collocaret, de actorum in eam Eccleſiam injuſtitia & irregularitate convicti eſſent; quantumvis eorumdem ipſos puderet; quamvis a Jeſuitis eo rerum ſe adactos acerbe ferrent (quod ipſum peculiariter Benedictio XIV. contigit), Jeſuitas ſemper impedituros, ne Romana Curia evidentiæ veritatis & juſtitiæ ſe dederet, &, quæ Lovanienſis Doctoris (Renardi) locutio eſt, *æternum opprobrium* detergeret, quod hoc negotium eidem offuderat. (*h*) Ita ſibi blandiri, ajebat P. Q. jam inde ab ann. 1704. " ut
„ credatur auctoritas, obfirmato ſemel animo, pedem
„ referre velle, adducique poſſe, ut malum reparet;
„ ad quod agendum pertracta eſt; ea quidem ſpes haud
„ ſæculi noſtri eſt „ (*Monita ſincera &c.* Præf. pagin. 5.)

Fortaſſe animadverſiones hæ, plurium annorum experientia nixæ Coddium impuliſſent, ut ſub vitæ finem ſua munia repeteret, niſi ſalutis ſpem Eccleſiæ ſuæ affulgere ſenſiſſet in animi alacritate qua Ultrajectenſe Capitulum ſua jura tueri non deſiſtebat. Et ſane per inſignium virorum quibus illud conſtabat, ſolicitudinem & perſpicaciam Deus pretioſas ejus Eccleſiæ reliquias ſervavit. Epiſtola quam D. *Opſtraet* ad D. *Van Erkel* die 4 Martii ann. 1703. Van Eſpenii nomine ſcripſit, præcipuas cauſas nobis exhibet, quæ firmum eorum animum invictumque reddebat. Intellexerant bono fato ſuam peculiarem calamitatem ad Eccleſiæ communia mala referri, ſuorum jurium conſervationem cum Evangelicæ doctrinæ incolumitate cujus univerſam Catholicitatem eorum Adverſarii impugnabant, arctiſſimo vinculo conſociari, & ad hanc doctrinam puram in Eccleſia ſervandam, neceſſe eſſe, ut ibidem propugnaretur perpetua Miniſtrorum ſucceſſio qui fideliter eam ipſi in uſu ponerent, docerentque, & caverent populis à pernicioſis placitis quæ vafrities in veritatis locum inducere contendebat. Perſpexerunt eodem tempore ſe ab univerſa ſolum Eccleſia cumulatam juſtitiam ſperare poſſe, ac dum ejus judicium expectarent, aſſentiri debere ſe Chriſti Domini opprobrium ferre, ex agro, ejus inſtar, expelli, excommunicari, male haberi veritatis & juſtitiæ cauſa; eorum denique amplecti *bonorum hominum* ſenſa (quorum exemplum S. Auguſtino monente (*i*) jam ejus ætate communius erat quam cogitatione percipi poſſet) " qui per carna-

(*g*) Epiſtola diei 11. Auguſti ann. 1704.
(*h*) P. *de Swert* Superior Generalis Congregationis Oratorii Belgici affert hæc Renardi verba tamquam ſibimet ipſi dicta occaſione Decreti diei 13. Maji ann. 1702. contra Præſulem Sebaſtenum. *Chronicon Oratorii apud Belgas*, pag. 215.
(*i*) *De vera Relig.* Cap. 6.

„ lium

Digitized by Google

„ lium hominum conjurationem ex Eccleſiis quoad externam ſpeciem ejiciuntur, injuriam hanc ad vitæ finem uſque, ob ipſum pacis & unitatis ſtudium, *patientiſſime* ferunt; id optant laborantque, quantum in ipſis eſt, ut ſcandalum de medio tollant; ſervant in animo ſecum ipſi, ſi minus reapſe votorum compotes fieri poſſunt, unitatis & caritatis chriſtianæ ſtudium, quoad eos etiam a quibus hac injuſtitia afficiuntur; omnem agendi rationem quæ quamvis apprime legitima ipſa per ſe, turbas tamen sugere poſſet, omnemque novitatem quæ ſchiſma vel hæreſin ſaperet, ſedulo evitant; nec niſi fidelius tuentur ad mortem uſque, ſuiſque teſtimoniis aſſerunt Fidei depoſitum quod ſemper in Catholica Eccleſia ſervatur, expectantes, dum in occulto ab eo coronentur qui maxime intimam quamque animi præparationem novit.

Hæ potiſſimum cogitationes omnia Batavi Cleri ejuſque Epiſcopi Coddii conſilia moderabantur.

Negotiatio cum Govartio.

IX. Præſul hic eo magis nullam amplius juſtitiæ ſpem ſibi in Romana Curia eſſe ſentiebat, quod jam ante menſes ſex indignam negotiationem experiebatur quæ non alio ſpectabat quam ut enervaretur ipſe ac deciperetur. Erat ejus inſtrumentum Govartius, inſignis is Van Eſpenii Antagoniſta, Magni Conſilii Mechlinienſis Conſiliarius, & Vicarius Apoſtolicus Sylvæ Ducis. Functionum Magiſtraturæ pertæſus quæ non ſemper cum ejus votis cohærebant, ut nempe Romanæ Curiæ aſſentaretur, & Eccleſiaſticæ Poteſtatis auſis contra Principum jura faveret, in Sylva Ducis reſidere ſtudebat. At ut ibidem ſibi tranquillum jucundumque domicilium pararet, aſſenſionem Ordinum Fœderati Belgii, quorum imperio locus ſuberat, obtineri oportebat. Id animo verſans e re ſua eſſe credidit cum iis agere, ad eorumque favorem ſibi conſilium perſpexit aptiſſimum fore, ſiquidem ſe pacis auctorem, delegatumque peculiariter a Papa exhiberet, ut turbas ſedaret, quas Coddii interdictum in Fœderato Belgio excitaverat. Et Coddius quidem, qui his ſpecioſis promiſſis fidere non poterat, ejus delegationis legitimas probationes ſibi exhibitas poſtulabat, ſuccreſcente diffidentia pro difficultatum ratione, quæ poſtulatis opponebantur. Qui tamen vehementius paci ſtuderet, has difficultates eſt prætergreſſus, cum per Bruxellenſem Internuntium ſpei non nihil ejus oculis affulſiſſet. Miniſter hic Italus ut ſibi Cleri animum devinciret, Coddii, poſtquam ex Italia redierat, *prudentiam*, *moderationem* & obedientiam ſibi valde probari teſtabatur. Verum animadverſione dignum eſt Internuntium & Govartium ſemper de induſtria ſignificare ſtuduiſſe non eam ſibi mentem eſſe, ut *certi* quicquam afferrent. Cum interim Coddius Govartio colloquium quod reapſe ad exitum perductum fuit, cum eo poſtulanti ſyngraphum obtinuiſſet, ei Govartius haud dubiam ſpem obtulit fore, ut eodem anno *ſub Paſchatis Feſtum feliciter reſtitueretur*. Sed cum Govartii præcipuum conſilium in eo poſitum, ut ſibi liceret in Sylva Ducis reſidere, perfici non potuiſſet (graviſſimis cauſis Generales Ordines permoventibus, ne cujus Vicarii Apoſtolici ſemper a Romana Curia omnino pendentis Juriſdictionem in ulla ſuæ Dominationis Urbe firmarent), ejus jactata verba in auras abiere. Adhibita fuerat Hennebelii opera ad hujus cum Coddio negotiationis initia, e cujus nimirum Præſulis ad eum Doctorem manuſcriptis Epiſtolis hæc anecdota ducimus.

Coddii Paſtorales Epiſtolæ & Scripta alia.

X. Non aliud Coddio perfugium reliquum fuit, quam ut propriæ conſcientiæ motibus obſequeretur ad id quoad Eccleſiam ſibi concreditam perficiendum quod ſui miniſterii rationes ab eo requirebant. Erat inſtitutio ex eorum numero, quæ tamquam præcipua Van Eſpenius ei propoſuerat.

Primus Actus publicus, quem ex hoc genere in Hollandiam reverſus edidit, Epiſtola fuit quam Martii die 19. ann. 1704. ſuum ad populum dedit. Nempe duorum circiter annorum ſilentium & deliberatio hunc fructum protulerant. Laboraverat, inquit, (pag. 58.) *ut vinceret in bono malum*, ſervans hoc *humile pacificumque ſilentium*; at experientia convictus, quo plus moderationis ipſe præſeferebat, eo plus *audaciæ fidentiæque ad ejus impetendam fidem quoſdam homines* inde percipere, ſe putabat omnino non amplius poſſe, quin loqueretur. Suæ ipſius exiſtimationis negotium quod ei ſuper hoc præcipuo articulo deſerere non licebat, cum ſui Cleri rationibus & Fidelium ſalute conjunctum erat. Operam dari oportebat, ut *cæca* inconſultaque animorum occupatio disjiceretur, quæ eorum pluribus inſpirata fuerat, eum ejuſque prope univerſum Clerum *pravis hæreticiſque opinionibus neſcio, quibus* infectos eſſe, quæ numquam peculiariter enuntiabantur.

Coddius omnes ſuæ Eccleſiæ Catholicos ſuorum morum integritatis, ſuæque doctrinæ puritatis teſtes appellat. Triginta annorum ſpatio, ſcilicet annis quindecim Paſtoris, & totidem Epiſcopi titulo, Sacrum Miniſterium inter eos obierat. Nemo non eum ſæpenumero per illud tam longum tempus e ſuggeſtu dicentem audierat. Id enim, inquit *in Hollandiæ Miſſione, Epiſcopo æque ac Presbyteris magnopere cordi eſt, ut Fideles per verbi miniſterium inſtituat.* Numquam tamen ipſe *præciſe & ex formis* accuſatus fuerat, qui fidei contrarium ullum dogma propoſuiſſet. Atque adeo ſolemnibus verbis edicit in calamitatum ſerie quas Adverſarii in eum excitaverant, nullum accuſationum caput, quæ in eum ejuſve Clerum congeſtæ fuerant, *diſtincte cum Fidei puritate* pugnare. Nihil non vagis & indefinitis inſimulationibus continebatur. *Eſt aperte falſum*, addit, me Romæ accuſatum fuiſſe (pagin. 66.) *tamquam hæreticæ doctrinæ reum, multoque longius a vero abeſt, me hoc Titulo damnatum fuiſſe, quemadmodum nonnulli diſſeminare auſi ſunt… Adhuc mihi ſciendum ſupereſt, ob quas potiſſimum cauſas lata fuerit in me ſuſpenſio &c.*

Sed quia Præſul hic non ita ſibi blandiebatur, ut os Adverſariis obſtrueret, eos (pag. 76.) quicumque fuerint, scitos vult " ut publice, perſpicuis verbis & ſine „ ambiguitate deſignent aliquod peculiare dogma in „ quo per ſolidas & genuinas probationes oſtendant „ eum a fide Catholica recesſiſſe. „ Haud is quidem par eſſe credidit, ut in hac prima Epiſtola rem diſtinctius perſequeretur, id, inquit, (pag. 78.) deinceps acturus, ſi res poſtularet.

Van Eſpenii de Cenſuris Tractatus.

XI. Præſtitit id reapſe in nova Paſtorali Epiſtola quam Inquiſitionis Decreto diei 3. Aprilis ann. 1704. compulſus die 20. Auguſti ſequentis edidit. In hoc Decreto Scripta, quæ Romæ ann. 1701. ad ſuam ſuique Cleri defenſionem ipſe vulgaverat, tamquam doctrinas & aſſertiones *ſaltem ſuſpectas & ſingulares* continentia damnabantur. Ea Scripta tum quidem ſummo jure ad trutinam revocata fuerant, omneſque Cardinales, quibus illud examen demandatum erat, *unanimi ſententia* declaraverant eum *Præſulem ibidem ſingulis ſibi oppoſitis capitibus cumulatiſſime ſatis facere, omninoque ſe perinde ac ſuum Clerum univerſum ab omnibus offuſis calumniis purgare.* (a) In eadem plures alii Præſules & Theologi tum Romæ, tum alibi, qua verbo qua Scriptis amplisſimas laudes & approbationes contulerant. (b) Non erat igitur ſatis animi, ut tamquam erronea proſcriberentur;

(a) *Cenſ. Codd.* Præfat. pag. VIII.
(b) *Ultrajectenſis Eccleſiæ compendiaria Hiſtoria.* Art. XII. n. XIX. *Collectio* Teſtimoniorum. III. Part. &c.

Digitized by Google

rentur; ut ſaltem Coddii ejuſque Cleri fidem ſuſpectam reddi oportebat, ut abſonis in eos actis aliqua deinde vis adderetur. Ergo ſe Coddius iterum ad ſuum populum verba facere coactum vidit, " tum ut ſuam ſuique Cleri fidem, cujus puritati maculæ conquirebantur, in tuto poneret, tum ut funeſtas affectiones deleret (quas ea molimina in animos inducebant), quæque Catholicorum tranquillitati & ſaluti magnopere nocuiſſent. (a) "

Convincens Apologia hæc Adverſarios Coddii & ejus Eccleſiæ convincere quidem potuit, ad mentem revocare non potuit. Haud cunctati in vulgus Scripta, calumniam, fel, amaritiem undique olentia profuderunt, & in ejus grege diſſidia & zizania magis magiſque diſſeminarunt. Suas Præſul querelas per Epiſtolam diei 29. Decembris ejuſdem anni, qua par erat, obſervantia ad Papam detulit; hanc tres aliæ ſecutæ ſunt, quibus nova ſcandala occaſionem præbuerant. Queſtus eſt etiam recta apud D. Buſſi Bruxellenſem Internuntium, & apud Cardinalem Paulluccium ſupremi Regiminis Secretarium, præcipua tragediæ inſtrumenta duo. Hæc omnia Scripta, brevi aptaque initii totiuſque proſecutionis hujus negotii narratione addicta, collata fuerunt ann. 1707. in Collectionem cui titulus: *Declaratio Apologetica D. Petri Coddii &c.* Fuit ea Latino quoque ſermone typis edita, ejuſque præcipua fragmenta jam Belgice reddita, & in lucem emiſſa fuerant. Opus hoc in ſuo quidem genere numeris omnibus abſolutum eſt; in eo candor eminet ac ſimplicitas, quæ convincit atque perſuadet; idem ubique pacis & unitatis ſtudium, perfectioriſque caritatis ſenſa præſefert. Quæ magis ad execrationem horroremque contra jus faſque acta ſunt, ita moderate in eo referuntur, ut Lectori non niſi plus in eum obſervantiæ, qui malorum victima erat, & in eorum Auctores plus indignationis inſpirent.

Hujus negotii ſeriem ægro quidem animo miſſam facimus; ſed quia non eſt inſtituti noſtri continuatam hoc loco Batavæ Eccleſiæ Hiſtoriam contexere, ſuper eventis tantum inſiſtamus oportet, quæ Van Eſpenio locum præbuerunt, ut eidem Eccleſiæ præberet ſuæ ſollicitudinis ſuæque caritatis argumenta. Cum Coddius, ſua *Declaratione Apologetica* publici juris facta, ipſe ſibi ſilentium impoſuiſſet, & receptui cecinisſet, in id unum incumbens, ſuam ut cauſam apud Supremi Judicis Tribunal ageret, Deumque pro ſua Eccleſia & pro iis, qui eam vaſtabant, oraret; non amplius Eſpenium in hujus Præſulis peculiari cauſa occupatum videmus, qui tamen non niſi majorem deinceps operam ad cauſam communem contulit.

Perculit ejus animum vehementiſſime, ſi quid aliud, ſchiſmatis ſcandalum quod a Batavi Cleri Adverſariis illatum ſerpebat in dies latius. Schiſma hoc omnibus regulis contrarium erat, etiamſi reapſe injuſta fuiſſet ejus Cleri contentio. E primis hac in re principiis unum eſt, numquam licere cum iis communionem diſſolvi, qui ſe ab Eccleſia voluntarie non ſegregant, & in quos nulla legitime & canonice pronuntiata excommunicationis ſententia eſt. Jam ejuſmodi nulla aderat in eum Clerum Sententia, qui a leviſſima quaque Schiſmatis ſpecie abhorrebat; tantum aberat, ut ſe ſuapte ipſe ſponte ab Eccleſiæ communione ſejungeret. Nihil erat ex alia parte quod eidem exprobraretur, niſi maxime canonica & legitima præcipuorum ſuæ Eccleſiæ jurium defenſio quam deſerere ſine crimine non poterat. Papæ ſeu peculiarium Romanæ Curiæ Congregationum & Miniſtrorum informia mandata, quibus ſua Clerus jura, excommunicationis *ipſo facto* indicta pœna, derelinquere jubebatur, ex iis ipſis principiis, quæ Ultramontani maxime modum prætergreſſi ſequuntur, ſpectari non poterant niſi tamquam pœnæ comminatoriæ, & non tamquam excommunicationis Sententiæ, nec tamquam ſatis juſtus titulus, ut ab ejus Cleri communione recederetur. Non id in ipſa Urbe Roma contendebatur, idemque Clerus a Romanæ Curiæ Miniſtris, tametſi duriſſimis exprobrationibus impeteretur, tamen, iis primis temporibus, tamquam vere Catholicus habebatur.

Qui ergo ex ejus Adverſariis cum eo communicare renuebant, id facere non poterant niſi per meram facti viam & ſine ullo legitimo fundamento, ſeque ipſos vero peccati ſchiſmatis reos reddebant. Verum quidem eſt ſub anni 1708. finem, & 1709. initium allatas fuiſſe D. Buſſi, Colonienſis tunc Nuntii Litteras ad privatos in Hollandis homines ſcriptas, in quibus ſignificabatur Cleri Paſtores *ſine poteſtate & ſine auctoritate* Sacramenta adminiſtrare, eoſdemque ſubiiſſe excommunicationem in Decretis pronuntiatam, quæ mandabant, ſub ea pœna, ut ii quidem ſuis juribus cederent, & ſe novo regimini ſubderent, nemo non autem *ſe ab iis ſepararet, ab iiſdem populos abſtraheret, qui eos ſequebantur, nullam quiſpiam precem, vel poſt mortem, pro iis ederet;* ut nulla denique communicatio ac ſocietas in rebus ad Religionem ſpectantibus haberetur; *quatenus nullo pacto ad talium Sacerdotum Oratoria accedat, vel cum ipſis in rebus Religionis ullo modo communicet.* Haud diffitebantur tamen earum Litterarum Auctores Papam ad illud uſque tempus diſtuliſſe ad abruptionem devenire, ac tum id facere non audere niſi certa quadam adhibita reſervatione, & per puram putamque admonitionis & cohortationis rationem: *hortor itaque, moneo & obteſtor.* (b)

Sed hæ cohortationes re ſane ipſa non minus habebantur pro ſolemnibus & graviſſimis juſſis, quæ abſque ulla indulgentia ſervabantur, in primis quoad eos e Clero, in quos aliqua peculiaris Sententia enuntiata fuerat. Erant hi quam pauciſſimi, ac vix duo treſve in hac facti ſpecie; at eorum numerum per hyperboles & per mendacia augeri lubebat.

P. Deſirantius in Libello (c) ſub idem tempus vulgato, dicere non eſt veritus exiſtere Cleri Paſtores triginta quinque *Satanæ traditos per Dei Summique Pontificis juſtum judicium.* Quamlibet hæ multiplices contentiones falſæ injuſtæque eſſent, terror, quem inſpirabant, poſtremum Schiſmati ſigillum addidit; quæ quidem præcipua eſt complurium Fidelium nec paucorum Paſtorum ſeparationis epocha, qui de Traditionis ſuper Eccleſiæ unitate regulis & principiis parum edocti, communionem cum Cleri portione, quæ firma in officio perſtitit, abruperunt.

Ut hanc calamitatem anteverteret, Coddius poſt Interdictum a ſuarum functionum exercitatione deſtiterat; ea ſibi blanditus ſpe fore, ut moderatione uſus obſcuratuſque malum ſiſteret. Quod egerat, haud e voto ceſſiſſe videbat; & aliam viam inire non amplius ei per tempus licebat. Remedium quod unum tunc huic deplorando ſchiſmati afferri poterat, lumen erat & inſtitutio; atque ad hæc nimirum arma per Van Eſpenii calamum Clerus confugit. Hoc is conſilio de Cenſurarum negotio agere aggreſſus eſt; & quo ſuam operam utiliorem redderet, in hujus anni 1709. curriculo, ſuum *hiſtoricum* & canonicum *de Eccleſiaſticis Cenſuris Tractatum* publice Lovanii dictavit, qui quamprimum e prælis prodiit. Naviter in Præfatione (d) declarat præcipuam cauſam, quæ eum adduxerat, ut id Operis ederet, id fuiſſe quod in Fœderato Belgio agebatur; ſcilicet id conſilii (quod apertius exponere non ſinebat rerum ratio) ſibi fuiſſe, ut oſtenderet, quantum Adverſariorum Hollandiæ Eccleſiæ ſuper novis Cenſuris contentiones cum antiquitatis regulis & perpetua Eccleſiæ mente pugnarent. Hoc loco nos hujus Operis analyſin texere non aggredimur; id in horum Monumento-

(a) *Declarat. Apolog.* pag. 14.

(b) Hoynck pag. 148.

(c) *Concordia Litterarum &c.* pag. 139.

(d) *Cum multus eſſet ſermo de Cenſuris, præſertim occaſione eorum quæ agebantur in Belgio Confœderato, non inutile judicavi hanc Cenſurarum materiam penitus examinare.*

rum Libro altero, Articulo XII. præſtitimus; ſatis illud ceteroquin ex iteratis Editionibus & Verſionibus jam innotuit. Nos quidem ſatis habemus eos omnes hortari, qui de cenſurarum & excommunicationum *ipſo facto*, adeo hac noſtra ætate profuſarum, earum peculiariter, quæ contra Hollandiæ Eccleſiam emiſſæ ſunt, validitate judicare voluerint, eas ad ſplendida, quæ Van Eſpenius expoſuit, principia exigant. Addemus & illud, ejus Cleri Adverſarios ſuper vero docti Canoniſtæ conſilio, ſuperque effectu, quem ejus opus pariturum erat, hallucinatos non fuiſſe. *D. Hoynck Van Papendrecht* in ſua falſa Ultrajectenſis Eccleſiæ Hiſtoria illud ſpectat (*pagin.* 69. *col.* 1.) tamquam a Doctore noſtro elaboratum, ut ejus Eccleſiæ Clero Apologiæ loco eſſet. Non aliter de eo ſenſit, celebris ut ajunt, Pater Deſirantius, contraque non ſine extrema impudentia invectus eo temeritatis abiit, ut diceret (*a*) huic Tractatui ineſſe delicta iis graviora, quæ eidem Doctori imputaverat in falſis fragmentis Lovanienſis fraudis ob quam Deſirantius ipſe exilio mulctatus fuerat. Alibi hunc doctum Tractatum impietatis arguit (*b*) licet elaboratum, inquit, ab homine *quem putabamus Catholicum*. Nonne ſuum ſibimet ipſi proceſſum inſtruit, qui ejuſmodi Scripto cujoſmodi *de Cenſuris Tractatus* eſt, per adeo veſanas declamationes reſpondet?

Hollandiæ Cleri Proteſtatio. Hujus Proteſtationis Defenſiones.

XII. Cum furibunda Scripta hæc a Romanæ Curiæ Miniſtris auctoritate munita eſſent, & hi Miniſtri in dies ſingulos nova & ipſi auſa in Ultrajectenſem Clerum conferrent, ſuum eſſe cenſuit iis humilem & juridicam proteſtationem opponere, quam die 10. menſis Aprilis ann. 1709. præcipua Ultrajectenſis Capituli & Cleri Membra ſignarunt. In ea declamatur contra nominationem D. *Daemen*, peractam ſine Cleri ſuffragio, *inſcio Clero, neque conſultis Capitularibus*; contra Colonienſis Nuntii mandata eo ſpectantia, ut huic novo Superiori quiſque ſe ſubderet, quamvis eum recipere Generales Ordines recuſaſſent; contra Litteras ejuſdem Nuntii diebus 18 & 21. Decembris ann. 1708. & 22. Januarii ann. 1709. datas, in quibus aperte Schiſma firmabat, Cleri Presbyteros tamquam ſine titulis Paſtores traducens, prohibenſque, ne quis cum iis, dum viverent, communione jungeretur, Deumque pro iiſdem fato functis oraret, &c.

Hoc in actu Clerus ſuam diei 6. Martii Appellationem, ſuamque diei 1. Aprilis ann. 1703. Proteſtationem confirmat, renovatque. Iterum proteſtatur ſua ſe jura deſerere non poſſe, quin gravi ſe crimine obſtringat, promittitque nihilominus ſe Summi Pontificis judicio obſecuturum, cum ex Eccleſiaſticis Regulis patriiſque Legibus Superiorum Pontificum auctoritate firmatis pronuntiatum fuerit; *Cum* (controverſiam) *juxta Eccleſiaſticas & ſæpius approbatas a Romanis Pontificibus Belgarum Leges haud gravabitur audire atque decidere.*

Huic Proteſtationi finem imponit gravis permovensque ad Fideles cohortatio, ne ſe calumniis injuſtiſque agendi rationibus frangi patiantur, quibus a ſuorum Paſtorum hoſtibus impetuntur, ſuavitate & patientia cum iiſdem utantur, incorruptamque erga S. Sedem omneſque Eccleſiaſticos Superiores Obſervantiam cuſtodiant, quæ ſemper iis commendata fuit.

Hæc Proteſtatio & hæc Appellatio, quæ prout Babylonis Epiſcopus animadvertit, (*c*) *nihil aliud quam obſervantiæ actus erat, haud is quidem neceſſarius, quoniam Nuntii* (a quorum Decretis appellabatur) *nullam reapſe Juriſdictionem in eam Eccleſiam obtinebant*, tamquam novus tamen perduellionis actus notatæ fuerunt. Hinc tamen ſumpta eſt novi in Clerum exerendi furoris occaſio, ipſumque Proteſtationis Actum contumelioſe P. Deſirantius impetiit, qui perfecit, ut Colonienſis Nuntius ejus Scriptum probaret. Ejus defenſionem ſuſcepit ſtrenuus vir e gravioribus Capituli Membris, Confratrum ſuorum nomine, idque pari ſoliditate modeſtiaque & obſervantiis præſtitit. Hunc Scripto titulum poſuit: *Proteſtatio aſſerta.* Id hoc in Opere ſpectabat Cleri Scriptor, ut revocaret ob Lectorum oculos geſta, quorum erat publica notorietas, ſcilicet in cenſuris contra Clerum pronuntiatis nullam formam nullamque canonicam agendi rationem ſervatam fuiſſe, & Adverſarios, qui per calumnioſas delationes, eoſdem extorſerant, nullum tamen unquam ſolidum verumque crimen, nullumque certum expreſſumque errorem, qui cenſuris prætexi poſſet, deſignaſſe. Addebat ſingula Cleri Membra poſſe Calumniatores ſuos provocare, ut de doctrinæ vel uno capite quod cum univerſæ Eccleſiæ fide pugnaret, e Clero ipſo quempiam convincerent. Quoniam vero ad ſpeciem aliquam ſuis calumniis obducendam, *Janſeniſmi* tantum accuſationibus utebantur, edicit Auctor hic totius Cleri nomine, (quod jam non ſemel præſtiterat, numquamque deinceps præſtare deſinit) “ ſe ad unum omnes rejicere prorſus ex animo celebres Articulos V. Janſenii Propoſitiones vulgo dictos, ſecundum eas omnes notiones, quibus a Summis Pontificibus & a Romana Eccleſia damnati fuere... quocumque in Libro extiterint, atque adeo in Janſenii Libro, ſiquidem ibidem occurrunt. „

Nuntii Colonienſis Acta contra D. Van Erkel, tamquam Defenſionum Proteſtationis Auctorem.

XIII. Quidquid iniret conſilii ad ſuam purgationem Ultrajectenſis Clerus, & quidem legitime quantumvis & moderate, id ſemper nova aliqua cenſura conſequebatur. Hoc unum ſibi propoſuerant Romanæ Curiæ Miniſtri ad ejus Acta reſponſum, & huic ſane methodo conſtanter hactenus inhæſerunt. Nobis unum erit inſtar omnium D. Van Erkel Canonici Capituli Ultrajectenſis & Delfini Paſtoris exemplum. Quia commendandus hic Eccleſiaſticus inter præſtantiora Ultrajectenſia Cleri Membra eminebat eruditione & ingenii vi, fuit ſuſpicioni locus, eum *Defenſionis*, de qua modo diximus, Auctorem eſſe. Hac ſuſpicione permotus D. Buſſi Colonienſis Nuntius, cujus nullam probationem afferebat, nec vero afferre poterat, ſtatim ad eum citationem ſeu monitionem mittit, quæ eumdem de re convictum eſſe tamquam certum ponebat. Per eam jubebatur Van Erkelius Tribunali Nuntiaturæ Coloniæ, intra dies 24. ſe ſiſtere, ubi rationes proponeret, ob quas contenderet ſe per Opus ſuum in excommunicationem majorem aliaſque Eccleſiaſticas cenſuras non incidiſſe, quas, dicebatur, Sacri Canones, Apoſtolicæ Conſtitutiones & præſertim Decretum diei 4. Octobris ann. 1707. in omnes Scriptorum Auctores pronuntiaverant, quæ in Batavæ Eccleſiæ favorem jam edita fuerant, aut in poſterum ederentur. Internuntius, qui hujus evocationis nullitatem ignorare non poſſet, ad jactatam derogationem confugit editam, ajebat, a Clemente XI. *in latiſſima juris forma*, quoad omnia privilegia *de non evocando*, a Summis Pontificibus & nominatim a Leone X. Belgii Provinciis conceſſa. Cleri *Proteſtatio* ejuſque Appendices duæ notantur in hac monitione tamquam Scripta *impia & ſcandaloſa, falſa, calumnioſa, temeraria & apertum Schiſma ſonantia.*

Monitio hæc data die 22. Decembris ann. 1710. non niſi die 26. ejuſdem menſis per Tabellarium miſſa, & D. Van Erkel inſcripta. Erat ea tum quidem unica ratio qua ejuſmodi Acta ſignificabantur. D. Van Erkel contra informem hanc proceſſus inchoationem, contraque quic-

(*a*) *De Nullitatibus &c.* pag. 11.
(*b*) Ibidem, pag. 40.
(*c*) Secund. Apolog. Præf. pag. 17.

Digitized by Google

quicquid eam conſequi poſſet, de nullitate proteſtatus eſt; appellavitque *ad quemcumque Judicem ſuperiorem*, aſſerens, ut perſequeretur rationes ſuas, 1. ſe adigi non poſſe, ut ad Tribunal in extera Regione ſitum accederet, tam in privilegiorum conſecutionem, quæ Summi Pontifices arbitrario revocare non poterant, quam vi communis juris veterum Canonum, & laudabilium patriarum Legum & Conſuetudinum, in quarum confirmationem Poteſtates duæ conſpirabant, &c. 2. ſiquidem paratus eſſet ei Tribunali, quin teneretur, ipſe ſe ſiſtere, ſibi tamen id facere non licere, quod nimirum diſerte aperteque ſuorum Principum Edictis pluribus prohibebatur; (*a*) 3. quia competens licet Colonienſis Nuntii Tribunal eſſet, recuſationi tamen ſuberat ipſa præſentis Nuntii perſona, quandoquidem injurioſus Libellus, cui reſpondebatur in Scripto, quod proceſſus argumentum erat, ejus approbationem præſeferebat, eumdemque in Belgium Clerum male animatum eſſe, e pluribus aliis capitibus innotuerat; 4. quia Decretum diei 4. Octobris ann. 1707. cujus vi contendebatur *excommunicationem majorem* ſe ſubiiſſe, a nullo Superiore ſignificatum fuerat; 5. quia reapſe Nuntius nullam probationem afferebat, Van Erkelium Scripti Auctorem eſſe, propter quod excommunicatus aſſerebatur.

Actus hic datus die 15. Januarii ann. 1711. poſtridie miſſus fuit ad Nuntium, addita Epiſtola, in qua Van Erkel huic Italo Miniſtro ſignificabat, quam graviter deceptus eſſet, a quibus adductus fuerat, ut tam contumelioſe cum eo ageret, quem tantummodo Scripti Auctorem eſſe ſuſpicabatur, quod ceteroquin nihil aliud erat quam contra atroces calumnias omni fundamento deſtitutas juſta & modeſta defenſio. *Fuiſſet ſane*, ſubdit, *Miniſtro inſignibus qualitatibus & prærogativis prædito dignius, ad pacem ei afflictæ Eccleſiæ comparandam eo ipſo uti.* Id aſſequendi rationes, quas ei Van Erkel ſuppeditabat, ipſæ per ſe cum æquitate maxime congruebant. Se paratum exhibebat, quod omnes ejus Confratres ante ipſum non ſemel ſe facturos receperant, ad legitimum Judicem, quemcumque in locis ei ſtatui libuiſſet, ſive ordinarius, ſive extraordinarius eſſet, accedere, ut apud eum ex Legibus ageretur, obſtricta fide ſe ejus Judicio obſecuturum. Abſolvit Epiſtolam per *Poſtſcriptum*, in quo monet ſibi eo ipſo momento temporis *expreſſam gravemque* ex Dominis Ordinum Deputatis prohibitionem afferri, ne citationis contra quam proteſtabatur, rationem haberet. Ne vero ſuis Adverſariis locum præberet abutendi veritate facti, cujus iis nulla probatio præſto erat, ita ſibi temperavit in hac Epiſtola, ut ne ſe Operis propter quod impetebatur, Auctorem profiteretur. At eam ſibi legem impoſuit, ut id in proſecutione candide palam faceret. (*b*)

Colonienſis Nuntius per intolerandam præcipitationem, præſertim in excommunicationis negotio, Van Erkelii reſponſum non expectavit; quin potius per dies plures terminum, quem ei conceſſerat, antevertit. Eum die 16. Januarii excommunicatum, omnique Eccleſiaſtica functione & adminiſtratione ſpoliatum publice denuntiavit, per eamdem Sententiam mandans omnibus Archipresbyteris, Clericis, Notariis, &c. ut eam ipſam ſuis in Eccleſiis indicerent, omne cum excommunicato commercium vitarent, idemque Fidelibus, quicumque iis ſuberant, faciendum præſcriberent.

Hollandiæ Proceres id contra Leges patrias contraque Subditorum ſuorum privilegia, non ſine gravium in Ditione turbarum periculo, factum audientes, Sæcularibus Sacerdotibus quatuor ex eorum numero, qui D. *Daemen* novo Vicario Apoſtolico ſe ſubdiderant, in mandatis dederunt, ut Colonienſem Nuntium per Litteras ad ſuas deferendas contra Van Erkelium proſecutiones adduceret. Accepit Nuntius Epiſtolam Presbyterorum quatuor Januarii die 23. eademque reſpondit eorum interpoſitionem ſerius advenisse; peremptoriam excommunicationis Sententiam jam ante dies ſeptem pronuntiatam eſſe, ac ſe ſperare non id Ordinum Principes improbaturos; quid enim, ajebat, " (*c*) juſtitiæ magis conſonum, quam a Catholica Ec-
„ cleſia ſegregatum eum declarari, qui non ſolum a Ca-
„ tholica Eccleſia ſe ipſe ſeparat, ſed ceteros quoque,
„ quantum in ipſo eſt, ab ea ſeparare ſtudet, nihilque
„ non agit, ut Eccleſiam a fundamentis evertat, &c. „
A fundamentis Eccleſiam evertere, ab ea ſe alioſque ſejungere, nihil aliud erat in præſenti facti ſpecie, quam omnibus Romanæ Curiæ Decretis haud ſe cæco impetu ſubdere, & contra propoſitam eorum executionem modeſte & humiliter proteſtari. Dignoſcitur ex his notis Deſirantii manus, qui docebat Internuntii calamum. Is unus erat, qui Cleri nimia potius obſervantia quam in Romana Decreta irreverentia peccantis, maxime moderatis actis, apertæ ſeditionis & ſchiſmatis ſpeciem obducere poſſet.

Generales Ordines ſibi fucum fieri non paſſi ſunt. D. *de Sterremberg* Conſilii Deputatorum Præſes Presbyteris quatuor, Nuntii reſponſum eidem ſignificare juſſis, reſpondit, adeo præpoſteram excuſationem recipi omnino non poſſe; Sententiam enim in D. Van Erkel editam, evidenter in forma nullam, utpote ante ſtatum terminum pronuntiatam perinde ſpectandam eſſe, ac ſi minime contigiſſet, adeoque ſaltem ejus executionem ſuſpendi oportere. Intermedii Presbyteri quatuor Februarii die 6. reſponſum hoc ad Nuntium detulere, ſe a D. *de Sterremberg* monitos teſtati, ſi Fœderati Belgii Principum juſſa Nuntius contemneret, id omnibus Catholicis funeſtiſſimum eſſe poſſe; eodemque tempore tamquam conciliationis rationem quam *æquitati conſonam* judicabant, propoſuerunt, *ut Judices delegaret, qui cauſam hanc in locis definitive judicare poſſent.*

Haud ſe Nuntius tam congruenti propoſitioni dedidit. Aſſeruit ſententiam quam pronuntiaverat, validam & ad regulas exactam eſſe, aperteque edixit tum ſolum conciliationi locum fore, cum ad *Eccleſiæ ſinum*, ut ajebat, Van Erkel ex animo rediiſſet, ſuæque ipſum excommunicationis abſolutionem non niſi per humilem errati confeſſionem mereri poſſe.

Van Eſpenii ſuper hoc negotio ſententia.

XIV. In hoc rerum diſcrimine, Van Erkel ſuper agendi ratione ſibi ineunda Van Eſpenium conſuluit. Doctor hic, negotio cum Lovanienſibus amicis ad trutinam revocato, reſpondit, eum, ut Eccleſiæ, populo ſibi concredito, ſibi denique ipſi ſatis faceret, enuntiare debere; 1. *Monitum* vulgari lingua, in quo breviter omnium rerum geſtarum rationem redderet, *apertaſque & multiplices* nullitatis Sententiæ in ſe pronuntiatæ probationes proponeret; 2. hoc officio peracto, ejuſque Sententiæ, quæ ceteroqui nec promulgata, nec juridice inſinuata fuerat, evidenti nullitate ſpectata, non debere, vel uno momento temporis, a ſuarum functionum exercitatione abſtinere.

Opinionem hanc firmarunt aliæ plures Epiſtolæ, in quarum una Van Eſpenius peculiarem in modum nullitatem diſcuſſit, quæ ex eo capite derivabatur, quod Sententia ante terminum pronuntiata fuerat, quem Monitio ſtatuerat, Canoneſque præſcribunt.

In hujus aſſertionis conſecutionem, Van Erkel ſuum *Monitum* vulgavit hoc titulo: *Admonitio ad probos omnes cordatoſque Catholicos*; ac deinde perſtitit in populi regimine quod ei Dominus concrediderat. Refert in hoc Opere præcipua proceſſus fragmenta, & e Litteris unam, quas Eſpenius ad eum ſcripſerat. Tum ſermonem ad Fideles ſuæ fidei commendatos convertit, hor-

(*a*) Libellus affixus die 12. Auguſti ann. 1702. 19. Decembris ann. 1708. &c.

(*b*) *Admonitio ad probos omnes &c.* pag. 17.

(*c*) *Ibidem*, pag. 33.

tatus, ut ſe contra ſeductionem præmuniant, nec ſuos legitimos Paſtores deſerant, paratos omnia potius ipſumque anathema perpeti, quam eos mercenariis lupiſque rapacibus tradere, qui aperta fronte graviora quæque Religionis dogmata, & præcipuas regiminis regulas impugnabant.

Nova ad compoſitionem collata opera. Super hac re Van Eſpenii ſententia.

XV. Van Erkelii conſtans & e regulis agendi ratio, ejuſdem recta conſilia, & fortaſſe Belgicorum Principum animadverſionis timor Adverſariorum animum pervaſerunt. Eos e Clero nonnulli molitos rati, curandi occaſionem inde ſumpſerunt, ut apud Colonienſem Nuntium (Bulli) ageretur, cujus ope Epiſcopum, a Capitulo electum, & a Papa confirmatum pro præſcriptis diſciplinæ moribus ac legibus obtinerent. Coddæi mora (*a*) novi Præſulis neceſſitatem augebat, votorumque executionem faciliorem reddere videbatur. Nuntius negotio manum admovere non renuit, ad eumque Deputatos, quos petierat, Capitulum miſit, a DD. *Steenhoven & Delenoort*, e ſuis præcipuis Membris duo. Initio quidem D. Buſſi ſe pacis ſtudioſum exhibuit; at quamprimum id oblitus quo potiſſimum deputatio ſpectabat, ad puram & ſimplicem ſignaturam Formularii Alexandri VII. ſecundum novam Bullam, *Vineam Domini*, ſe totum retulit. Cum Deputati non aliter ſignare parati eſſent, quam facti & juris adhibita diſtinctione, ſignificavit primo Nuntius id ſibi ſatis eſſe, ab iiſque ſe nihil aliud poſtulare, quam ut ei Bullæ ceteriſque omnibus, quas ea continebat, obedientiam univerſim profiterentur; at ut altera manu reciperet, quod altera derelinquere viſus erat, formulæ quam ſignandam proponebat, clauſulam addidit, in qua facti æque ac juris profeſſionem ſatis perſpicue tamquam certam ponebat.

Deputati ſuper hac poſtrema propoſitione conſuluerunt. Ac Van Eſpenius perinde & Lovanienſes amici ceteri in ea fuere ſententia, (*b*) ſpectandas Chriſtiani candoris regulas minime pati, ut ea nova formula ſignaretur, quæ ambigua ſaltem habenda erat; magni inter Gallos nominis Viri opinionem, quæ mollior videbatur, ſolidis rationibus impugnabant. *II. Apol. Præſul. Babylon. Præf. pagin.* 18. At Internuntius omnem ipſe difficultatem amovit, Deputatis aperte juſſis, viſo tantum tegmine Libri Janſenii, quem iis exhibuit, jurare hæreſes in eo contineri, ſenſumque quem Janſenius eum contexens in mente habuerat, hæreticum eſſe. Poſtulata eſt eodem tempore ſi minus a Deputatis, a neſcio quo ſaltem e Clero, cujus nomen ignoramus, alterius formulæ ſignatura, ubi obſecutioni quoad Bullas ſuper Formulario addebatur promiſſio *habendi Damenium pro Vicario Apoſtolico & Colonienſis Nuntii Deputato, damnandi recurſum ad Poteſtatem temporalem*, qui ponebatur *auctoritati Papæ & S. Sedis injuriam irrogare*, & generatim appoſitaque conditione, *inobedientiarum veniam petere*, quarum ſe quiſpiam reum reddere potuiſſet.

Cum hæc omnis agendi ratio evidenter oſtenderet non agi bona fide, nec aliud quæri, quam Deputati detinerentur, aut fucus iiſdem fieret, hi quidem re infecta redierunt, quin ſcilicet ullam juſtitiam obtinere, ſuamve conditionem meliorem facere potuiſſent. At candor ipſe, quo ſe geſſerant in hoc negotio, in quo nihil ſcriptum fuerat, locum deinde præbuit Adverſariis, ut indigne iis, quæ ibidem contigerant, abuterentur, eoſque propterea calumniandi anſam arriperent.

Ceterum hujus negotiationis ſolutio magis magiſque cogitationem firmavit, quæ cordatis experrectæque mentis viris jampridem inſederat, Hollandiæ Eccleſiam ex firma quidem ſolum, alacri & canonica agendi ratione, non autem ex negotiationibus, & compoſitionibus ſuam incolumitatem ſuamque redintegrationem expectare debere. Præviderant id ante longum tempus Coddius & Van Eſpenius, & poſt id in primis quod poſt Porcampii mortem experientia docuerat. Ita nimirum Opſtraetius die 13. Novembris ann. 1707. ad Van Erkelium ſcribebat ejus Doctoris nomine: " Jam
„ fortiter, ajebat, ac ſtrenue pro Eccleſiæ tuæ defen-
„ ſione *tamquam pro aris & focis* pugnandum eſt. Eſt
„ id ei gloriæ, ut in præſentia viros poſſideat *animi* ple-
„ nos, ſuaque eruditione ſimul ac pietate commendan-
„ dos. Eorum ſucceſſores degenerare poſſent. Hi
„ ſi cœperint enervari, jam habere pro certo poſſunt
„ quamprimum fore, ut *miſerrimæ & pernicioſiſſimæ*
„ *ſervituti ſubdantur.* „

Ultrajectenſe Capitulum quod implorare juſtitiam non deſiſtebat, cujus impetratio difficilior in dies evadebat, rurſus ad Clementem XI. ineunte ann. 1712. ſcripſit. In hac Epiſtola de Colonienſis Nuntii quoad ejus Deputatos abſonis actis conquerebatur; teſtabatur calumnioſarum accuſationum occaſione, quæ iiſdem actis prætexebantur, ſe conſtanter invicteque tenere *quidquid Catholicam Fidem ſpectat*, *Eccleſiæque diſciplinam ſingulari obſervantia*, diligentia, *religione cuſtodire*; petebatque etiam atque etiam, ut S. S. placeret primum Paſtorem, tum quidem maxime neceſſarium tandem aliquando vaſtatæ deſolatæque Eccleſiæ concedere. (*c*) Remanſit Epiſtola hæc abſque reſponſione. Perſiſtente in dies firmius Romana Curia in ſuſcepto conſilio, ut eam Eccleſiam tamquam a fundamentis everſam, omnique ex parte ad *ſimplicis Miſſionis ſtatum* redactam haberet, ejus Miniſtri idem ſaxum volvebant. D. Santinius Bruxellis Internuntius complures ex Hollandiæ Eccleſia privatos homines atque adeo Communitates per iteratas Litteras hortatus eſt, ut Papæ juſſis ad apicem obſequerentur. Colonienſis Nuntius, affixis libellis, contra Eccleſiæ leges & patria privilegia, multos e Sacerdotibus de Eccleſiæ ſuæ juribus apprime ſolicitis ad ſuum Tribunal accivit, & excommunicatos declaravit. Id quærebatur, ea ut Eccleſia ad extremum veluti deliquium redigeretur; agebat ibidem enormes progreſſus ſchiſma; Fidelium & Paſtorum numerus Clero adhærentium in dies ſingulos decreſcebat; Capitulum, nulla ibi poſt annos quindecim Ordinatione peracta, neminem amplius nanciſci poterat, qui vacantes Paſtoratus repleret; hac inopia utebantur Nuntii, ut ibi Religioſos multiplicarent, enve Sæculares Presbyteros eorum arbitrio ſerviliter addictos mitterent; atque ita quidem Diœceſes *Deventriæ*, *Groningæ*, *Middelburgi & Leovvardiæ* prope omnino ſubegerant. Offecerat ad prodigium Harlemenſi Diœceſi Capituli languor cui, poſtquam Roma vetuerat, ne quid Juriſdictionis exerceret, ſatis erat Magnos Vicarios nominare, quibus nihil erat præter nomen, quique nullam prorſus functionem obibant. (*d*) Ultrajectenſe Capitulum ipſum, fide licet animoque præſtaret, ſatis habebat ſuas apud Romanam Sedem querimonias iterare, ſua jura palam facere, ſibique jus inutiliter petere, negligebatque paulo ultra modum adjumenta, quæ ei Providentia ſuppeditare potuiſſet, ut ſibi Presbyteros compararet ordinatum mittens ad Epiſcopos in ejus opem paratos.

Super Ultrajectenſis Capituli Dimiſſoriis Ordinationes.

XVII. Extremo malo opus erat, quod ad remedium reapſe conquirendum adigeret. Ad hoc grave conſilium Ultrajectenſi Capitulo inſpirandum Van Eſpenius ejuſque amici Lovanienſes Theologi omnium maxime

(*a*) Supremum diem obierat die 14. Decembris ann. 1710.
(*b*) Epiſtola diei 22. Novembris ann. 1711.

(*c*) II. Apolog. Præſul. Babyl. Præf. p. 19.
(*d*) Libellus ſupplex Clementi XI. oblatus per Decanum & Canonicos Harlem. 29. Januarii ann. 1705. pag. 13.

con-

Digitized by Google

contulerunt. Monuit Van Erkelium Opſtraetius, datis ad eum litteris Januarii die 6. ann. 1715. Van Eſpenii nomine, tempus eſſe, ut illud veterum excuteretur, eique mœrenti Eccleſiæ quæreretur Miniſtrorum ſucceſſio, qui eam ſolari ac tueri poſſent. Ei proinde auctor erat, ut Batavorum adoleſcentum ſupplementum veluti quoddam haberet; eos in aliqua mitteret ex idoneis Galliæ Seminariis, in quibus *ad ſanioris moralis diſciplinæ dogmata, ad Patrum, Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, & Gallicanæ ſuper Eccleſiaſtica Poteſtate Eccleſiæ effatorum ſtudium inſtituerentur*; itaque res compararet, ut eos deinceps a Galliarum Epiſcopis initiandos curaret. Conſilium hoc executioni mandatum fuit, etſi minus fortaſſe ſolicite quam fuiſſet optandum. Superſunt adhuc Ultrajectenſis Capituli Membra plura, a quibus in Gallia ſeu peracta ſtudiorum curricula, ſeu ſuſcepti Ordines, & a quibus illuſtratæ, quam ibidem hauſerunt, ſolicitudinis argumenta præbentur.

Cum ita Romana Curia Jeſuitis, ejus Eccleſiæ apertis hoſtibus, per editam Bullam *Unigenitus*, addita eſſet, faveretque, ut jampridem ab ea quidquam obtinendi ſpem omnem adimeret, Ultrajectenſe Capitulum id conſilii tandem iniit, ut optimos quoſque ſeligeret ex eorum numero, qui ad Sacros Ordines jamdudum ſe comparabant, & ad Epiſcopos plures mitteret. Statim eorum non paucos, non una collecta manu, miſit ad Hiberniæ Epiſcopum quendam (Lucam Fagamum Muhenſem Epiſcopum, tum Dublinenſem Archiepiſcopum) qui eos ex Dimiſſoriis litteris, quas D. Van Heuſſen, Ultrajectenſis Capituli, Sede vacante, Vicarius Generalis dederat, initiavit. Contulere paulo poſt ad idem bonum opus nonnulli e Gallicanis Epiſcopis, inter alios DD. Epiſcopi, Bajocenſis (Lotharingiæ) Bleſenſis (*Caumartin*) Senonenſis (*Soanen*) &c. atque adeo Lotharingiæ Præſul earum Ordinationum unam edidit Pariſiis, e Cardinalis Noviliacenſis conſenſu.

Van Eſpenii ſententia ſuper adminiſtratione Diœceſis Harlemenſis, Sede vacante.

XVIII. De triſti conditione diximus ad quam redegerat Harlemenſem Diœceſin imbecillitas ipſa Capituli quod nullum prorſus Magnum Vicarium nominabat, aut ea ſolum lege, ut nihil Juriſdictionis in Diœceſi exercerent. Ejuſmodi agendi ratio in extremam perturbationem trahebat, quidquid e Canonicis Paſtoribuſque firmioribus & melius animatis ſupererat. Horum ad Metropolitanum Capitulum perfugium fuit, a quo conſultus Eſpenius qui difficilius graviuſque quam ut ex tempore dirimeretur, negotium comperit. In eo ſane quæſtio verſabatur, an Metropolitanum Capitulum, vacantis Sedis tempore, in omnia quoad ſuffraganeas Diœceſes Archiepiſcopi jura ſuccederet, illudque peculiariter, ut Capitulorum ad ſuffraganeas Cathedrales Eccleſias ſpectantium negligentiam per devolutionem ſuppleret, & quod inde conſequebatur, an Ultrajectenſe Capitulum eo jure gauderet, ut Magnos Vicarios, Harlemenſi negligente, ad hujus Diœceſis regimen nominaret.

Dum erat in trutina quæſtio hæc, ex Harlemenſis Capituli Canonicis duo quibus ſuorum Confratrum oſcitantia probari non poterat, quid ſibi in eo rerum diſcrimine in quo verſabantur, agendum eſſet, quam tum in iis erat, conſuluerunt. Eo magis hi duo Canonici convicti erant oportere, ut ei negligentiæ in ſolidum providerent, quod mutuam jurisjurandi fidem obſtrinxerant, ut pro viribus *ad Eccleſiæ ſuæ jurium & traditionis* incolumitatem incumberent. D. *Van Eſpen*, D. *Verſchuren*, aliique Lovanienſes Theologi a D. Cornelio *Krys*, duorum Canonicorum uno conſulti reſponderunt, Tridentino Concilio mandante Capitulis, ut intra dies octo ab Epiſcopi morte Vicarium Generalem nominent, Canonicis duobus de quibus agebatur, id juris eſſe, ut Capitularem Cœtum ad eam electionem nominarent. Quod ſi Canonici *etiam in majori numero* convenire & eligere recuſarent, aut, quod eodem recidit, ſtipularentur, ut electus Magnus Vicarius nullam functionem obiret, Canonicos reliquos, vel ad unum redacti eſſent, in eo jure fore, ut Magnum Vicarium nominarent, qui univerſum Capitulum exhiberet, ejuſque omnia jura ad Diœceſeos regimen exerceret (*a*). Canonici duo in neutro e caſibus duobus qui in deciſione præviſi fuerant, verſabantur. Id enim conſilii cepit Harlemenſe Capitulum, ut reapſe Magnum Vicarium nominaret. Erat is D. *Vander Meer*. Factum id ſane eadem addita conditione ut nullam functionem obiret; quæ tamen initio quidem ita latuit, ut haud facile probari poſſet. Innotuit ea primum, die 28. Septembris ann. 1717. *Vander Meer* ipſo fatente, & Notarii manu in Actum redacta fuit (*b*).

Ante hanc magni momenti notitiam, Canonicis duobus, iiſque ex Harlemenſi Clero, qui adjumenta ad anarchiam evitandam, & Diœceſis regimini conſulendum neceſſaria quamprimum adhibere decreverant, nihil magis Canonibus conſentaneum, nihil ad rem ſatius eſſe viſum fuerat, quam ut ad Metropolitanum Capitulum confugerent, & ab eo Magnos Vicarios expoſcerent. Ex annis jam duobus deliberationi ſuberat quæſtio hæc, & ſuper ea potiores Theologi Juriſque periti Viri conſulti fuerant. Eam Lovanienſes qui primo quidem, ut vidimus, hæſitaverant tandem definierunt in Conſultatione diei 25. Maji ann. 1717. de qua mox, & quidem ex eo communi principio, omnia Epiſcopi jura, quoad ejus Eccleſiæ regimen, quæ ab Epiſcopali charactere non pendent, ad Capitulum poſt ejus mortem pleno jure migrare, niſi in Jure ipſo expreſſis verbis excepta ſint. Deciſio hæc Ultrajectenſe Capitulum in ſententiam traxit; quod proinde per jus devolutionis Capituli ſuffraganei ad Capitulum Metropolitanum, die 17. menſis Auguſti ejuſdem anni 1717. D. *Knotter* Enkuſenſem in eadem Harlemenſi Diœceſi Paſtorem, virum ſolicitudine, ſcientia & pietati commendandum, Magnum Vicarium nominavit.

Biennio poſt Knottero vita functo, Metropolitanum Capitulum, rurſus audita Van Eſpenii ſententia (*c*) D. *Steenhoven*, Ultrajectenſem deinde Archiepiſcopum in ejus locum elegit.

Van Eſpenii, totiuſque Facultatis Juris Canonici Lovanii in Ultrajectenſis Capituli favorem Conſultatio.

XIX. Ultrajectenſe Capitulum; cum ita ſe pro re nata geſſiſſet, tum vero magis quam unquam antea ſuum eſſe credidit, ut ob totius Catholicæ Eccleſiæ oculos ſua jura ſuamque agendi rationem purgaret, exteras Eccleſias in ſuæ cauſæ partem perduceret, earum ſuffragia ſibi conquireret, ſuoque ſtatui eum conſiſtentiæ & ſoliditatis gradum tribueret, qui animorum fiduciam quos perculerat calamitatum diuturnitas, excitare poſſet.

Ut id obtineret, ſibi certa reddere ſtatuit Doctorum ſuffragia, qui in Catholicæ Eccleſiæ celeberrimis Univerſitatibus inter ceteros eminebant.

Ann. 1715. & 1716. Sorbonici Doctores quatuor, & Galliæ Juriſconſulti plures in Ultrajectenſis Eccleſiæ favorem jam Conſultationes ediderant; quæ tamen impreſſæ non fuere niſi poſt annos aliquot ad calcem *Monumenti pro Eccleſia & Cleri* Ultrajectenſi, quod D. Boulenois Pariſienſis Diaconus concinnavit (*d*).

(a) *Quinque Tractatus &c.* Hiſtoriæ Ultraj. &c. Appendix *Monumentorum*, pag. 393.

(*b*) Vide Epiſtolam *D. Verſchuren* ad *D. Van Erkel* diei 10. Junii ann. 1719. & Opus inſcriptum, *Caſus poſitio* quod eam excipit in III. Part. *Supplementi*.

(*c*) Epiſtola ad D. Van. Erkel data die 18. Februarii ann. 1719.

(*d*) Rurſus impreſſæ fuere deinde in *Collectione plurium teſtimoniorum &c.* in favorem ejuſdem Eccleſiæ. I. Parte.

Quam

Digitized by Google

Quam ergo primam Batava Eccleſia publicam facere potuit, eſt diei 25. Maji ann. 1717. Conſultatio quam D. Van Eſpenius, aliique Doctores & Profeſſores quatuor ſignarunt qui Lovanienſis Canonici Juris Facultatem conſtituebant. Typis edita quamprimum fuit, ac deinde multoties, ſeu ſeparatim, ſeu ad Monumenti calcem, cujus modo mentionem fecimus.

Conſultis Doctoribus propoſitæ fuerant quæſtiones tres; prima ſuper Ultrajectenſis Eccleſiæ exiſtentia, & an verum eſſet eam ad id redactam eſſe quod Ultramontani *puræ miſſionis ſtatum* appellant; altera, an in ſtatu in quo hæc Eccleſia verſabatur, Metropolitanum Capitulum ibidem perſiſtere potuiſſet; tertia, an ejuſmodi Capitulum reapſe exiſtere in ea Eccleſia, quodcumque ei nomen tribueretur, ut eam regere, & omnia jura quæ vacantis Sedis tempore ad Cathedralium Eccleſiarum Capitula ſpectant, exercere poſſet & deberet.

Non erant ipſæ per ſe quæſtiones hæ ſolutu difficiles. Ante Internuntiorum auſa, poſt Coddii ann. 1702. Interdictum, nemo unus, ſi quos e Jeſuitis exceperis, Batavæ Eccleſiæ, & Capitulorum Ultrajectenſis & Harlemenſis exiſtentiam, & præcipua jura impugnaverat, quæ ſemper utrumque poſſederat, quæque cum ceteris omnibus Catholicis Eccleſiis utrique communia erant. Eorum ſtatus ipſa vis & ratio poſt ſæculi initium mutata non erat, ac niſi quis extremo, prope dixerim, Ultramontaniſmo mancipatus eſſet, negare non poterat nova Papæ Brevia & aliqua Romanarum Congregationum Decreta, quoad rem ipſam æque ac quoad formam irregularia, efficere non potuiſſe, ut ea penitus extinguerentur.

Quin fuſius ea perſequamur quæ in hoc ſolido monumento continentur, ſatis habemus addere ita illud omnium animos affeciſſe, ut Adverſariis, quo ſe extricarent, nullum aliud perfugium occurreret, quam ut in vulgus diſſeminarent ſuppoſitum illud aut ſurreptum eſſe; quod impulit Doctores quinque quorum nomen præſeferebat, ut illud Notarii manu, Lovanii die 29. Martii ann. ſequentis 1718. per Actum authenticum confirmarent.

Facultatis Juris Pariſiorum, & pluſquam centum Sorbonæ Doctorum in hanc Conſultationem adhæſio.

XX. Hæc ipſa Conſultatio cum Pariſienſis Theologicæ Facultatis Doctoribus, ſub ann. 1717. finem exhibita fuiſſet, ab eorum celeberrimis centum & duobus *in omnibus* (*a*) probata fuit. Eam genuinam teſtantur Pariſienſis Officialitatis Vice gerentes duo. Altera a Doctoribus 52. ſignata ad Novembris diem decimam ſpectat, & a 39. Doctoribus ſignata tertia ad ejuſdem anni 20. Decembris diem. In his duabus poſterioribus adhæſionibus viſum eſt Doctoribus aliquas additiones edere ſuper Ultrajectenſes Capituli juribus, & animadvertere eamdem Eccleſiam nedum per bonorum Templorumque jacturam, occaſione mutationis Principis, ad nihilum redactam funditusque deletam, *quin optius nova laudis acceſſione decoratam eſſe, eoque nomine ſtudioſius tuendam ac fovendam.* Poſteriores has adhæſiones duas genuinas eſſe conſtat ex ſubſcriptione & ſigillo DD. *Goddeau* & *Coffin*, Rectorum Univerſitatis titulo. Primi teſtimonium ad diem 22. Decembris ann. 1717. ſpectat, alterius autem ad 2. Januarii diem ann. 1719.

(*a*) Juvat hoc loco monere, poſt Auctorem Monumentorum pro Ultrajectenſi Eccleſia & Clero, Doctores & Juriſconſultos Galliæ cenſuiſſe mutandum verbum in Reſolutionis ſecundæ quæſtionis a Lovanii Doctoribus editæ initio; quæ cæteroqui mutatio for-taſſe locutionem tantum afficit, Ultrajectenſis Eccleſiæ jura nullo modo. Lovanienſes Doctores dixerant, *Epiſcopus & Capitula matuari ſuam omnem auctoritatem & Juriſdictionem ab Eccleſia in qua reſidet immediate, radicaliter & quoad proprietatem &c.* Pariſienſes Doctores judicarunt accuratius dici, eam immediate a Christo recipere.

Præter eos Doctores centum & duos, Conſultationem Doctorum quinque Lovanii adoptavit univerſa Pariſienſis Facultas Juris, ex Profeſſoribus quiſque & Doctoribus duodecim aggregatis conflata. Adhæſio eſt diei 18. Decembris ann. 1718. Graviter ibidem hi docti Viri, noviſque rationum momentis in medium allatis, ad tres propoſitas quæſtiones reſpondent; omnino præterea Lovanienſium Doctorum deciſioni concinunt ad quam remittunt, teſtati ſe auctoritates in ea laudatas ſedulo, conſultiſque fontibus expendiſſe, exactaſque nactos eſſe. In hoc ipſo reſponſo ſubſcriptionis eorum veritas a Coffinio, tunc Pariſienſis Univerſitatis Rectore firmatur (*b*).

In comperto eſt, qui per id temporis eſſet Pariſienſis Univerſitatis ſtatus, & addere ipſi poſſumus, Doctores qui aperta fronte Batavæ Eccleſiæ partes amplexi ſunt, ejus doctæ Scholæ celeberrimos extitiſſe, eoſque, quibus ejus præcipuum decus & ornamentum continebatur.

Hæc magni momenti ſuffragia compararunt alia Batavæ Eccleſiæ eademque illuſtriora. Cum enim ea Conſultationes has Epiſcopis pluribus ſignificaſſet, ab iis accepit approbantia reſponſa, adeoque paratos comperit, ut in ejus ſubſidium conſpirarent, iis initiandis quos ad eos mitteret, eidemque opportunis, ut res tuliſſet, conſiliis & conſolationibus exhibendis (*c*). Ex eo tempore Ultrajectenſis Clerus in dies arctius cum Gallicana Eccleſia fœdus ſibi ineundum cenſuit, nec amplius grave quidquam aggreſſus eſt, quin ex ejus Eccleſiæ Præſulibus & Doctoribus ſapientiſſimos quoſque conſuleret; idque eo præſtitit accuratius, quod ita quidem ſuæ cum tota Catholica & cum peculiari Romana Eccleſia conſpirationis invicta argumenta præbebat.

Batavæ Eccleſiæ ad futurum Generale Concilium Appellatio.

XXI. Divina Providentia quamprimum Batavæ Eccleſiæ magni ponderis occaſionem ſuppeditavit, qua ſe magis magiſque cum Gallicanæ Eccleſiæ illuſtriore portione conſociaret, ſuamque cauſam in ordine & ſua Jura in tuto poneret, per adjumentum iis omnibus efficacius magiſque canonicum quæ hactenus adhibuerat. De Appellatione ad futurum Generale Concilium loquimur; quæ nimirum agendi ratio in Epiſtola cum Van Eſpenio collata ei jam inde ab ann. 1703. propoſita fuerat (*d*). Gallicanæ Eccleſiæ exemplum, ubi Appellationes ad futurum Concilium ex annis duobus mirum in modum ſuccreverant, & ubi Regimen inibi fuerat, ut ejuſmodi Appellationem Nationis nomine interpoſitam vellet, Eccleſiam Batavam animavit. Conſpirarunt in hoc grave conſilium Capitulum Ultrajectenſe, & ex Metropolitana ac ſuffraganeis duabus Harlemenſi & Leovvardienſi Diœceſibus ſanior Cleri portio. Datus Actus die 9. Maji ann. 1719.

Nihil non ejus legitimitatem & neceſſitatem firmabat. Batavæ Eccleſiæ cauſa, quod poſt Coddium ejuſque Apologiſtas non ſemel notavimus, perſonalis & ſolitaria cauſa non erat. Doctrinæ diſciplinæque Eccleſiæ depoſitum (quod ea fideliter cuſtodiebat) ejus præcipui Adverſarii impetebant. Doctrina hæc & diſciplina ea ipſa erat cui Jeſuitæ poſt annos 150. ubique per Eccleſiam bellum indixerunt, cujuſque damnationem per Bullam *Unigenitus* propoſitam habuerunt. Ab hac proinde Bulla ad futurum Generale Concilium Ap-

(*b*) Occurrunt adhæſiones hæ ſingulæ cum ſubſcriptionibus ad calcem Conſultationis Eſpenii ejuſque 4. Confratrum datæ die 25. Maji ann. 1717. in novo Supplemento ad hujus Doctoris Opera, IV. Appendice A. B. C. D.

(*c*) Vid. *Collectionem Monumentorum plurium &c.* in favorem Eccleſiæ Batavæ. Ultrajecti apud G. *Vander Weyde* ann. 1763.

(*d*) Vid. *Purgat. Capitulorum Eccleſiarum Belgii Fœderati*, pagin. 239.

pellatio

pellatio quam illuſtrior Gallicani Cleri portio interjecerat, graviſſime ac neceſſario Batavam Eccleſiam afficiebat. Appellantes Galli auxiliarium copiarum quaſi Corpus conflabant quæ ſe dantes in ejus partes, communem cauſam tuebantur; nec poterat eadem Eccleſia ſe non iis addere, quin ipſa ſibi graviſſimum detrimentum afferret. Non ergo ab hac magni momenti re ſe avocari paſſa eſt; quam ſcilicet, ut a Bulla *Unigenitus* appellaret, præter cauſis omnium Appellantium communis, peculiaris & propria permovebat cogitatio, ſe inter Heterodoxos verſari, qui e ſcandalis per eam Bullam in Catholica Eccleſia excitatis contumeliarum, in eam ipſam & calumniarum occaſionem ſumebant (*a*); ut proinde non crederet *ſibi ſatis eſſe ſe numquam* Conſtitutionem *Unigenitus recepiſſe, niſi redderet* veritati quam Conſtitutio lædebat, publicum teſtimonium, ſuaſque publice querelas ad univerſam Eccleſiam deferret. Per conſecrationem apprime legitimam, inſignis in Coddium ejus Archiepiſcoporum poſtremum injuſtitia, ceteræque eam conſecutæ (quibus non aliam cauſam Jeſuitæ obducebant quam doctrinam, iis dictantibus, damnatam per Bullam *Unigenitus*) ſua omnino vi, querelarum pars evaſerunt quas ea tanquam ejuſdem cauſæ neceſſariam portionem conſtituentes ad futurum Concilium reſervabat. Ejus ſuper hoc poſtremo capite quod facti tantum & Juriſdictionis eſt, appellatio ab Ultramontanis ipſis legitima cenſeri debet, qui unam & unicam a Papæ doctrinalibus Decretis *ex Cathedra* pronuntiatis Appellationem rejiciunt. Hoc adminiculo doctrina, jura, Paſtores & Fideles Batavæ Eccleſiæ, omnia denique poſita fuere *ſub Omnipotentis Dei, Univerſalis Eccleſiæ & futuri Generalis Concilii præſidio*, contra omnia Decreta omneſque Cenſuras injuſtas & informes a Romanæ Curiæ Miniſtris pronuntiatas & pronuntiandas.

Erat eo magis, quod oppreſſa Batava Eccleſia ad futurum Generale Concilium per Appellationem confugeret, quia communibus principiis univerſæque conſuetudini omnium temporum omniumque Nationum quæ facem præferebant, addebantur exempla domeſtica ejus conditioni omnino ſimilis. Extiterat ibidem ineunte XV. ſæculo acre diſſidium, Ultrajectenſem Clerum inter & Romanam Curiam, occaſione *Rudolphi Depholdi* quem in Epiſcopum ſibi elegerat, & *Zwederi de Culembourg* quem in ejus loco ponere volebat Papa Martinus V. Hujus diſcordiæ conſecutiones e funeſtiſſimis fuere. Diri belli horrorem auxere cenſuræ, interdicta, anathema (& quæcumque ex iis mala per ea tempora derivabantur), tam Zvvederi quam Martini V. nomine in eam Ultrajectenſis Cleri portionem quæ ita obſiſtebat. Data eſt opera, ut eæ calamitates, Appellationibus non ſemel ad S. Sedem interjectis (earum ſimilibus quas ad eamdem poſt Coddii interdictum Ultrajectenſis Clerus interpoſuit) anteverterentur; at cum ita quidem Ultrajectenſis Clerus nullum ſibi jus obtinere poſſet, ſemperque ſe vexationibus impetitum videret quæ crebriores & intolerandæ in dies ſingulos evadebant, Ultrajectenſis Provinciæ Ordines tres edidere tandem Appellationem ad futurum Generale Concilium quod legitime cogeretur.

Canonicitas Appellationum ad Generalia Concilia, horumque Sanctorum Cœtuum præ Romanis Pontificibus ſuperioritas erant eo tempore catholica dogmata quæ univerſa Eccleſia profitebatur, quæque Conſtantienſe Concilium ſua nuper auctoritate firmaverat. Itaque Ultrajectenſis Eccleſiæ Appellatio ſuum prompte effectum ſortita eſt. Eugenius IV. Baſileenſe Concilium ann. 1433. propediem habendum ſentiens, ejuſdem Judicium durius futurum fortaſſe quam vellet, antevertere properavit. Ergo Joannem Epiſcopum Matiſconenſem, titulo Legati S. Sedis Apoſtolicæ Ultrajectum miſit, non ſine mandatis, ut Rudolphum Dipholdum ejuſque omnes Adhærentes reſtitueret, ſublata prius excommunicatione quam Martinus V. in eos pronunciaverat. Rudolphi electio legitima declarata & confirmata fuit (*b*); quod ipſum omni dubio procul Epiſcopis hac ætate ab Hollandiæ Clero electis contingeret, ſi Generale Concilium celebraretur; ut quoad Deo placuerit illud Eccleſiæ ſuæ votis concedere, Ultrajectenſis Cleri ſecuritas, Apologia, præſidium, eo per ipſius Appellationem petito, conſtat. In *Defenſione ulteriore &c.* quam S. M. I. Carolo VI. menſe Junio ann. 1726. Van Eſpenius exhibuit (*c*), occurrit Appellationis Eccleſiæ Batavæ numeris omnibus abſoluta purgatio, quæ ſcilicet Papæ a quo appellabat, & Eccleſiæ cui per hanc Appellationem ſe paratam obſequi teſtabatur, auctoritatem potiore ratione profiteri non poterat.

Actus Appellationis Eccleſiæ Batavæ quibuſdam religionis & ſollemnitatis notis quæ ipſæ obſervantia digniorem reddere debent, inſignitus fuit. Metropolitanum Capitulum eo conſilio apud Jacobum *Timmerium* Roterodami Paſtorem, ex ejus præcipuis Membris unum convenit. Celebrata eſt ibidem coram magno Fidelium numero Miſſa Spiritus Sancti, cui (quod in ea regione raro accidit) ſuperpelliceo & Almutio induti omnes ad unum Canonici interfuerunt. Sollemnem deinde in modum & e duplici Choro cantatus Hymnus, *Veni Creator*; tum vero ſignatus Actus. Singula hæc refert D. Hoynck ipſe (*d*).

Batava Eccleſia ſe addens Appellationi Epiſcoporum quatuor, Cardinalis Noviliacenſis, Epiſcoporum, Univerſitatum, Facultatum Theologiæ aliorumque Membrorum Cleri Sæcularis & Regularis Galliæ, opportunis circumſpectionibus uſa eſt, ſuo ut conſilio quam poterat maximam authenticitatem afferret. Suum Appellationis Actum ad primos Appellantes Epiſcopos IV. ad Cardinalem Noviliacenſem & ad Pariſienſem Univerſitatem miſit, in quorum Graffariatu regiſtratus fuit, & a quibus accepit ob animi ſui robur exiſtimationis, ſuiſque ob calamitates miſerationis plenas Litteras; ob calamitates, inquit Pariſienſis Univerſitas in ſuo diei 6. Julii ann. 1720. reſponſo (*e*), *e quibus novas vires novumque ſplendorem ſibi comparaverat.*

D. Van Eſpenii &c. ſuper Ultrajectenſis Archiepiſcopi Electione & Ordinatione Conſultationes.

XXII. Continebant hæ Litteræ ferventia vota, ut placeret Divino Numini Epiſcopum ei Eccleſiæ concedere, qui triſtibus ejus viduitatis conſecutionibus cohibendis aut molliendis par eſſet. Cohortatio hæc ad evitandum ejus inopiæ ſenſum in qua jampridem jacebat, duo procul non parum contulit. De ea Van Erkelium Van Heuſſenii in Ultrajectenſis Capituli Decanatu Succeſſorem graviſſime ejuſdem anni 1719. menſe Februario cum a Van Eſpenio locutum conſtat. (*f*) Huic Doctori negotium tanti ponderis viſum fuerat, ut ad illud ſedulo expendendum ſibi tempus conceſſum vellet. Examen hoc trium & amplius annorum fuit. Ejus prima ſuper hoc negotio quod appellat *negotium graviſſimum Eccleſiæ veſtræ*, poſitiva reſponſio ad diem 26. Auguſti ann. 1722. ſpectat. In ea definit, quin hæſiter, omnino oportere Capitulum ad Epiſcopum ſibi eligendum, ejuſque Conſecrationem ſibi comparandam incumbere. “ Non poterit, ſubdit, in præ„ ſenti rerum diſcrimine, ad hanc Conſecrationem ſer-

(*a*) Vide Scriptum Baſnagii cui titulus: *Viſibilitas, infallibilitas, indefectibilitas Romanæ Eccleſiæ, quas evertit Bulla Unigenitus &c.*

(*b*) Vidend. ſuper hoc negotio *Suffridus*, Appendix ad G. Bekam pag. 153. & 154. Monitum D. Steenhoven diei 23. Nov. 1724. & *Batavia Sacra* ad Articulum de Rudolpho.

(*c*) A. N. 180. ad N. 188.

(*d*) Hiſt. Eccleſ. Ultraject. pag. 74.

(*e*) Collectio Teſtimon. &c. III. Part. N. XXVIII.

(*f*) Vide hujus Doctoris Epiſtolam diei 26. Februarii ann. 1719.

„ vari

Digitized by Google

„ vari quidquid hodiernæ Eccleſiæ diſciplina præſcri-
„ bit; at quidquid poſitivi ſolum juris eſt, neceſſitatis
„ & caritatis legi cedere debet; jam vero dubitare ne-
„ mo poteſt, quin hæ leges duæ poſtulent, ut veſtra
„ in Eccleſia exiſtat Epiſcopus, & quin conſtans fir-
„ mumque ſit Romanos non niſi conditionibus veſtræ
„ conſcientiæ lumini contrariis Epiſcopum vobis datu-
„ ros. „

Sub idem tempus ſuperque eadem re ſcripſis Erkelius ad magni nominis virum Alexandrum Riccardium, S. M. I. pro Neapolitano Regno Fiſcalem, ejuſque intimi Conſilii Membrum: *Sum equidem jampridem certus*, reſpondit hic doctus & celebris Magiſtratus (*a*), *de cauſæ veſtræ juſtitia, idque ob Paſcherii Queſnelli, quod legi, Opus* (*b*), *multoque magis ob aliquam quæ mihi eſt, genuini Canonici Juris notitiam, ex quo ubicumque Fideles ſunt, ibidem Eccleſia eſt; hæc autem Eccleſia eo Jure pollet, ut ſibi Epiſcopum det; naturali ſane divinoque jure quod nulla conſuetudo contraria infrigere poteſt; ut velle Eccleſiam ſine ſuo proprio Epiſcopo, ſit velle facere Eccleſiam Dei monſtroſum ſine capite corpus; & velle Epiſcopum Romæ per Vicarium regere Ultrajectenſem Eccleſiam, ſit velle corpus habere caput trecentis leucis procul ab humeris.*

Gravis hic Juriſconſultus ſuper juſtitia cauſæ Capituli Ultrajectenſis eadem ſoliditate ratiocinatur: " Si
„ Ultrajectenſi Eccleſiæ, inquit, *naturaliter* id juris
„ eſt, ut Epiſcopum habeat, id etiam juris eidem ſup-
„ petit, ut Eccleſiaſticum Senatum obtineat. Senatum
„ hunc ſeu *Capitulum*, ſeu *Congregationem*, ſeu *Vica-*
„ *riatum* dixeris, unum ſemper idemque, magis mi-
„ nuſve proprio nomine, dixeris. „

Perſpicimus ex eadem Epiſtola Ultrajectenſem Eccleſiam eo ipſo tempore egiſſe de compoſitione cum Romana Curia, quæ cum eo ſtare poſſet quod ipſa veritati & juſtitiæ debebat. Eam incorrupta erga Sanctam Sedem obſervantia, & conſtans pacis ſtudium ad nova ſemper, ut hanc obtineret, tentanda permovebat. Innocentii XIII. Pontificatus ejus ſpem alere videbatur. Ei Capitulum Ultrajectenſe per Litteras Junii die 11. ann. 1721. datas Summum initum Pontificatum gratulatus fuerat, & ſignificaverat, quam ejus & caritate & juſtitia dignum eſſet, ut Batavæ Eccleſiæ malis, dato eidem Epiſcopo, remedium afferret. Hæ poſteriores ſignificationes iteratæ fuere non ſine aliqua fidentia Septembris die 30. ann. 1722. Reapſe, quemadmodum Ultrajectenſis Capituli apud hunc Summum Pontificem Agens datis Litteris teſtatus eſt, non pugnaſſet ipſe, (neque enim erat amplius Clemens XI.) quin aliquam huic afflictæ Eccleſiæ juſtitiam concederet. At omnis evanuit ſpes, cum primum cauſa hæc ad Congregationes delata eſt, quæ ſe ſuis veteribus agendi rationibus veluti devinctam ſpectabat, ſibique ex ejus Curiæ ſtilo de re ſtatuendum putabat. Bataviæ Clerus Appellationem ad Generale Concilium interpoſuerat; ſatis id unum fuit, ut enuntiaretur numquam fore, ut ulli propoſitioni aures accommodarentur, niſi hæc Appellatio in anteceſſum revocaretur. Id abrupit negotium omne; quod Ultrajectenſis Clerus prævidere debuiſſet, ut Van Erkelio Riccardius exprobrare videtur.

Ergo Ultrajectenſis Eccleſia cum a Romana Curia non amplius Epiſcopum quem ex tam longo tempore ab ea petebat, canonicas regulas executioni mandare decrevit, quæ ſibi ejus comparandi adjumenta ſuppeditabat. Ejus Theologorum unus hoc conſilio ſolidam Diſſertationem elaboravit, quæ has ipſas regulas exponebat. Miſſum eſt id Operis Lovanium, ubi illud Eſpenius in ordine poneret, expenderet, emendaret. Ei ſane Doctor his correctiones & additiones plures adhibuit; tum vero die 12. Decembris ejuſdem ann. 1722. Van Eſpenius, eique additi D. *Bauwens* ejus Confrater, & D. *Verſchuren* Theologiæ Doctor & Profeſſor judicium ſuum ediderunt, & Diſſertationem qua de agitur, approbarunt. Erat eidem titulus: *de miſero ſtatu Eccleſiæ Ultrajectinæ, mediiſque quibus illi ſuccurrendum eſt.* Doctores hi tres, eo Scripto perſpecto & ponderato, pronuntiant ſe propoſitas Quæſtiones quinque ibidem *ſolide* & *perſpicue* reſolutas comperiſſe. Earum prima *extraordinariam neceſſitatem* ſpectabat, in qua Ultrajectenſis Eccleſia verſabatur, ut Epiſcopum obtineret; altera jus quo Capitulum gaudebat, ut ejus electionem ederet; tertia Catholicorum omnium Epiſcoporum quibus ejus ſtatus innotuiſſet, ſolidariam obligationem, ut eidem ſubſidium afferrent; quarta & quinta legitimitatem Conſecrationis ejuſmodi Epiſcopi, ſeu ſine Papæ Confirmatione, ſi petitam ſine cauſa recuſaret, ſeu ſine duorum qui a Conſecratore diſtinguerentur, Epiſcoporum adſiſtentia, ſiquidem obtineri omnino non poſſent. Lovanienſes Doctores tres, vel, ut melius dicam, Van Eſpenius qui calamum tenebat, ſolidis probationibus quæ Diſſertatione ſuper his quæſtionibus quinque continentur, addunt ſplendida principia duo quæ difficultates, quæcumque ſuper hoc argumento proponi poſſent, compendiarium in modum diriment.

Primum eſt, omnes Epiſcopos, tanquam Apoſtolorum ſucceſſores, in ſolidum appellari, ut ſuam paſtoralem ſolicitudinem per univerſam, quam late patet, Eccleſiam protendant, cum ita poſtulant caritas & neceſſitas, & ejuſmodi obligationem per œconomicam gregis Chriſti Domini in portiones plures diviſionem in hac facti ſpecie ſublatam non eſſe.

2. Quidquid ad rectum diſciplinæ ordinem a Canonibus ſuper Epiſcopali Ordinatione ſtatutum fuit, ut adſiſtentes Epiſcopi duo Conſecratori additi, electionis per Summum Pontificem confirmatio, &c. non amplius obligare, cum ea ſervare caritas aut neceſſitas non patiuntur. Qui contra ſentiret, inquiunt Doctores noſtri, præferret in Eccleſiæ Canonibus ac diſciplina litteram quæ occidit, ſpiritui qui vivificat. Deo non placet, ſubdunt, Eccleſiæ mentem quæ diſciplinam ſolum ad ſalutem rectamque adminiſtrationem Fidelium inſtituit, in utriuſque detrimentum eamdem ſervatam velle.

Scriptum a Van Eſpenio & a duobus aliis Lovanii Doctoribus approbatum ſe habebat initio ſtatim in Conſultationis modum, & inſcribebatur *caſus poſitio* quæ uno quaſi ictu Lectori ponebat ob oculos facti ſpeciem de qua agebatur. Cum id Operis prælo tradi libuit, e re viſum eſt, ut inſcriptio *caſus poſitio* ſupprimeretur, & Monumento Diſſertationis titulus & forma tribueretur. Ad id autem perficiendum, addenda erat hiſtorica præfatio quæ clarius, nitidius, fuſiuſque rem explicaret. Ejus norma Lovanii propoſita & edita fuit. *Mihi quidem videtur* (ſcribebat ex Urbe Lovanio Brachmanus deinde Ultrajectenſis Archiepiſcopus ad Dalenoortium Canonicum & Paſtorem Hagæ Comitum die 23. Maji ann. 1723.) *ad hanc Præfationem omnino incumbendum. Eſt ed eo magis neceſſarium, quod hoc monumentum leges omnium Regionum omniumque linguarum plurimæ quibus ſtatus Eccleſiæ noſtræ vel nulla vel admodum tenuis notitia eſt. Non eſt ponendum ſatis eum jam innotuiſſe. Sunt in hac ipſa Regione non pauci qui hujus Eccleſiæ hiſtoriam non admodum callent, ac ſum equidem probe certus, ipſaque experientia teſte perſpectum habeo in exteris Regionibus inter homines decem ceterarum quarumque rerum valde peritos ne unum quidem paſſim fore qui ſtatum Eccleſiæ noſtræ non nihil intime noverit.* Brachmanus in hac Epiſtola Præfationis hujus hiſtoricæ normam exhibet, ibique qua mentis vi, quam ampla cognitione polleat, oſtendit. Quod propoſuit, paulo poſt executioni mandatum fuit in altera Editione Diſſertationis, *De miſero ſtatu &c.* conficitur inde Scriptum cui titulus: *Cauſa Eccleſiæ Ultrajectinæ.* At interim,

(*a*) Vide ejus Epiſtolam datam Vindobonæ die 10. Januarii ann. 1722. in *Collectione Teſtimoniorum &c.* V. Parte, N. I.

(*b*) Nempe Opus illud cui titulus: *Purgatio Juris Capitulorum Eccleſiæ Belgii Fœderati.*

terim, quia res poſtulabat, ut ſolicite Doctores alii ſuper hoc ipſo negotio conſulerentur, Diſſertatio, *De miſero ſtatu* Eccleſiæ *Ultraj.* ſine Præfatione typis tradita fuit. Brachmanus in eadem Epiſtola nos monet ei ſe Summaria quæ ſunt ad marginem, & Articulorum Tabulam addidiſſe.

Ad præcedentem Conſultationem adhæſio. Confirmantia Monumenta exhibita Conſilio Regentiæ ann. 1718.

XXIII. Opus hoc in Galliam quamprimum miſſum, ut Epiſcopis & præcipuarum Univerſitatum Doctoribus exhiberetur. Illud viris in Pariſienſibus Juris & Theologiæ Facultatibus *doctrina* & *pietate* præſtantibus, & Juriſconſultis compluribus apprime probatum fuit. Convenit inter eos illud haud plus difficultatis pati, quam quod Maji die 25. ann. 1717. editum fuerat, ac certo fore, ut ab earum Facultatum duarum Doctoribus *univerſim approbaretur*, ſi ſatis habitum eſſet *viva voce* & ſeparatim ab iiſdem ſuffragium peti. Verum addebatur temporum rationem non relinquere ſpei locum fore, ut illud a ſcriptis a Facultatis Corpore obtineretur; atque adeo videri magis ad Batavæ Eccleſiæ rem facere, ut, majori ex parte, in verbali approbatione, eorumque quibus animi plus erat, ſecretis ſubſcriptionibus conquieſceret. Id nimirum executioni mandatum eſt. Novemdecim a clarioribus Sorbonæ Doctoribus Februarii die 28. ano. 1724. (*a*) peculiarem quamdam Conſultationem ſignarunt; eoque quoad reliquos redacta res, ut ore tenus eorum ſuffragium, coactis privatim ac ſeorſim octonis aut denis, colligeretur (*b*).

Præſtitit aliquid amplius Univerſitas Nannetenſis. Conſultationem ſuper Ultrajectenſis Archiepiſcopi electione approbaſſent ibidem & ſignaſſent ab ann. 1722. privati Doctores plures, atque adeo univerſæ Facultates multæ, (*c*) niſi ab iis poſtulatum fuiſſet expreſſis verbis, ut cum tota Univerſitate ſententiam dicerent; quod procraſtinationibus occaſionem præbuit, quæ exitum impedierunt. Eam primum præcipuis cujuſque Facultatis Doctoribus privatim ſignificari neceſſe fuit; quam quicumque legerunt, ſe ſignare paratos eſſe teſtati ſunt. Doctores in Jure Canonico peculiarem ejus rationem habuerunt, ejuſdemque Auctoris *judicium & eruditionem* admirati edixerunt *ſuam Facultatem dubio procul ejus propugnaturam. Nominati a ſingulis Facultatibus Commiſſarii duo qui negotium hoc* ad generalem Univerſitatis Cœtum *referrent*. At per id intervalli, a Proditore quodam de re monitum Miniſterium vetuit Cœtum in id haberi, nihilque non ad Curiam remitti juſſit; ſecus minime dubitabatur futurum fuiſſe, ut Conſultatio ſolemnem in modum a toto Univerſitatis Corpore approbaretur.

Ad Rhemenſem Univerſitatem quod attinet, apprime peritus Auctor nos certos facit Conſultationem ibidem a pluribus in Jure ac Theologia Doctoribus approbatam fuiſſe (*d*). At temporis calamitates impedimento fuere, quominus hæc approbatio vel e ſcripto proferretur, vel ad nos perveniret.

Pariſienſis Theologicæ Facultatis Doctores novemdecim in ſua diei 28. Februarii ann. 1729. Conſultatione dirimunt quæſtiones quinque propoſitas diſcuſſaſque in Diſſertatione, *De miſero Statu Eccleſiæ Ultrajectinæ*, in eamdem rationem ex iiſdemque principiis ac Van Eſpenius aliique Lovanienſes Doctores duo. Occurrunt etiam ibidem nova rationum momenta quibus ea confirmantur. Præcipuorum unum ducebatur ex deciſionibus quæ, rebus perinde ſe habentibus, editæ fuerant ſeu pro Luſitania, medio circiter poſtremo ſæculo, ſeu pro Gallia Fœderis tempore, & Aurelianenſi Duce Regente. “ Neminem latet (inquiunt Docto-
„ res undeviginti ſuper hac poſteriore facti ſpecie),
„ quæ fuerit Theologorum & Canoniſtarum ſententia,
„ qui ſupra ceteros Hierarchiæ jura & Gallicanæ Ec-
„ cleſiæ effata callebant, cum Summus Pontifex Cle-
„ mens XI. renuit ad longius tempus (ſub Ludovici
„ XV. minoritate) iis Bullas concedere quos ad Epiſ-
„ copatus Rex nominaverat. Notorium eſt eos qui
„ tunc ad hoc expendendum negotium animum appli-
„ cuere, ſenſiſſe, ea Papæ recuſatione nihil obſtante,
„ ad Epiſcoporum Conſecrationem, abſque ipſius Con-
„ cordati præjudicio procedi poſſe. At nihil fuit, cur
„ ita fieret; ſtatuit enim Bullas dare, ſtatim ac Regio
„ juſſu Commiſſarios ad deliberandum ſuper hoc ne-
„ gotio nominatos audiit. „

D. Dorſanne Magnus Vicarius & Officialis Cardinalis Noviliacenſis & Secretarius Conſilii Conſcientiæ rem hanc planius pleniuſque nobis exhibet. Commiſſarios nominat quos Regentiæ Conſilium Dominica die 1. Maji an. 1718. deputavit; affert quæſtiones novem quas expendere in ſua ad cognoſcendum Delegatione debebant, ad Regentiæ Conſilium deinde relaturi; nobis præcipuos qui conſulti fuere, Doctores indicat, atque poſtremo loco Romanam Curiam in eorum conſecutionem quæ a Regentiæ Conſilio parari videbat, ſe coactam ſenſiſſe manus dare, & ſine conditione Bullas concedere.

Voluit Providentia ut ad nos pervenirent præcipua Monumenta eo quidem tempore, Commiſſariis Conſilii Regentiæ petentibus, a Gallorum Canoniſtarum ac Theologorum doctiſſimis edita. Quæ Monumenta hæc parum admodum diſſeminata, numquam typis edita, iiſdemque principiis effatiſque cumulata ſunt, ad quæ Lovanienſes & Pariſienſes Doctores ſuas in Batavæ Eccleſiæ favorem Conſultationes exegerunt; in novo proinde Supplemento ad calcem Conſultationis Eſpenii diei 12. Decembris ann. 1722. viſa ſunt imprimenda (*e*). Perſpicietur ibidem eorum veritas quæ Van Eſpenius triennio poſt S. M. I. alloquens in ſua *Defenſione ulteriore dicebat* (*f*); “ Ultrajectenſis
„ Capituli conſilium improbari non poſſe ... quin Ec-
„ cleſiaſticæ diſciplinæ Hierarchia funditus everteretur,
„ quin pernicioſæ perturbationi exponeretur Impe-
„ rium, quin ei Curiæ turpiter jura Principum & Ec-
„ cleſiarum devoverentur, (quin ei ſuppeditaretur)
„ tuta ratio qua privatis de finibus integras Eccleſias
„ extingueret, qua ſibi arrogata maxime præpoſtera
„ jura ſervaret, qua Principes eo rerum redigeret quo
„ ei libuiſſet qua denique per univerſum terrarum or-
„ bem abſolutam dominationem ſtatueret. „

Addit Eſpenius haud ſe *ſpeculationes chimericas* conſectari. recentibuſque Galliæ, Luſitaniæ, Neapolitani Regni exemplis probat non ſtetiſſe per Romanam Curiam, *quin Regna integra ſine Epiſcopis conſpicerentur, & ita quidem periculo expoſita, ut quamprimum ſine Sacerdotibus & ſine Chriſtianiſmo jacerent.* Et ſane ſi placita quibus ola eſt in Batavam Eccleſiam Romana Curia, prævaluiſſent; ſi propugnaſſet aulâ quæ primum in Luſitaniam & in Galliam inierat, dum ad arrogata jura ſibi ſervanda, Epiſcoporum utriuſque Regni confirmationem aut Bullas negabat; ibidem Epiſcopatus jampridem extinctus eſſet, aut non niſi per conſilium periiſſet ei omnino ſimile cui Fœderati Belgii Catholicus Clerus inſtitit; conſilium, inquam quod ex Romanæ Curiæ placitis in ea Regna duo eaſdem

(*a*) Vide Conſultationem hanc in Collectione Teſtimoniorum &c. I. Parte n. X.

(*b*) Vide Collectionem Teſtimon. &c. V. Parte num. V. X. XIII. &c.

(*c*) Vide Doctorum 24. Paſtorum &c. Nannetenſium ad Brachmanum Epiſtolam diei 31. Julii ann. 1727. Collect. Tom. V. Parte numer. CXI.

(*d*) D. Paris Vecquier de Villiers Canonicus & Magnus Vicarius de Lectoure, Auctor *Epiſtolæ Sacerdotis Galli &c.* pag. LI.

(*e*) IV. Parte n. V.

(*f*) Num. 221. & 222.

cenſuras eaſdemque excommunicationes trahere debuiſſet, quæ tam injuſte in hunc Clerum jactæ fuerunt. At cur in ejuſdem generis cauſa pedem retulit Romana Curia, cum ei res fuit cum formidandis Principibus, cujuſmodi Galliarum & Luſitaniæ Reges ſunt, & in Eccleſiam ita ſpectandam, ut Batava eſt, ad extrema devenit? Non eſt ænigma ſolutu difficile, Juſtitia ſolum & veritas Batavæ Eccleſiæ præſto erant; nihil ei ſuppetebat, quo ſe Romanæ Curiæ iiſque qui ejus opera utebantur, reformidandam exhiberet; ejus partes non ſuſcipiebant proprii Principes a Romana Eccleſia ſejuncti, quod, ſi fuiſſent Catholici, facere potuiſſent, atque adeo ad longum tempus eam durius habuerant, nec proprie cœpere cum ea mollius agere humaniuſque, niſi poſtquam a Romana Curia ita contra jus faſque impetitam viderunt. His nimirum de cauſis principia & effata quæ omnis terrarum Orbis Eccleſias in tuto ponunt, Batavæ Eccleſiæ non profuerunt, in ejus ore nullum robur nullamque vim obtinuerunt, & hæc ipſa principia prompte ad rationem redegerunt Romanam Curiam, cum diademate redimita capita iis uti voluerunt.

Id nuperrime doctum & celebrem Juriſtam impulit, ut tam vere quam vehementer & graviter diceret: *Tractet ſemel* (Romana Curia) *Eccleſiam Germanicam, Hiſpanicam, Gallicam, ſicut Ultrajectinam hactenus tractavit, & videbit diverſitatem.* (*a*) At veritati quæ una & æterna eſt, ſerius ocius ea vis erit, ut ſua jura revindicet. Interea temporis, nihil eſt aptius ad patefaciendam Batavæ cauſæ juſtitiam, quam ut oſtendatur principiorum quibus ipſa inſtitit, cum iis conformitas quibus ceteræ omnes Eccleſiæ uti debent, quibuſque reapſe uſæ ſunt, cum eo ſe redactas viderunt, ut in eamdem rationem a Romana Curia haberentur. Id ſibi facile probatum ſentiet, quicumque Regentiæ Conſilio ann. 1718. exhibita Monumenta, Belgique & Galliæ Doctorum in Batavæ Eccleſiæ favorem Conſultationes mutuo contulerit.

Nobis in votis fuiſſet, ut hæc undecim gravia & pretioſa Monumenta in publicam lucem emittentes, ſingulorum Auctores deſignare poſſemus. At indaginea noſtræ id ſolum aſſecutæ ſunt, ut nobis liceret id facere quoad ea quæ concinnarunt DD. *le Gros* Rhemenſis Theologiæ Doctor, P. *Pouget* ex Oratorio Doctor Pariſienſis, *Gibert* Theologiæ & Juris Doctor, *Chevalier* (Romanus). Quoad cetera, unum ſcimus in univerſum fuiſſe ex eis quædam DD. *Bourſier*, *Petitpied*, *le Maire* Advocati Cleri, *George le Roi*, P. *de la Tour* Generalis Oratorii, Abbatum, *Hennequin*, *Bertin*, *de Longuerue*, & *Beraud*, qui omnes ſuper hoc negotio conſulti fuere. Verum ut hæc undecim Monomenta ſingula his Auctoribus ſingulis accommodemus, conjecturæ tantummodo nobis ſuppetunt.

Conſultationem Doctorum novemdecim Pariſienſis Theologicæ Facultatis comitatæ ſunt & ſubſecutæ Litteræ plurium Epiſcoporum Galliæ, (*b*) magni numeri Canonicorum, Paſtorum aliorumque Eccleſiaſticorum ſcientia & pietate præſtantium, qui omnes aut ſua ſponte, aut reſpondentes ad Ultrajectenſis Cleri Litteras, id approbare non contenti quod is propoſuerat, ut ſcilicet ipſe ſibi Epiſcopum daret, eumdem vehementer hortati ſunt, ut id nulla interjecta mora faceret, & ad id uteretur D. *Varlet* Epiſcopi Babylonenſis præſentia, quam Divina Providentia, per eventum inopinatum & admodum extra ordinem, non alio conſilio in Hollandiam duxiſſe videbatur, quam ut, ſuo miniſterio ad Epiſcoporum Conſecrationem collato quos Clerus elegiſſet, eam Eccleſiam ſoſpitem incolumemque ſervaret. Gallos inter Epiſcopos qui hac occaſione nomen dederunt, ſunt DD. Montis Peſſulani, Sanitiæ, Bajocarum, Bononiæ in Gallia, Matiſconis, Antiſſioduni, & Apamiæ. Ex Epiſtola quam D. *Steenhoven* die 4. Decembris ad Cardinalem Noviliacenſem, ſex circiter poſt ſuam Conſecrationem hebdomadis, ſcripſit, intelligimus Eminentiſſimum eum Præſulem ipſum *Monumenta quæ* Batavæ Eccleſiæ *jura & conſilia purgabant, ad examen revocata voluiſſe, ejuſque cauſæ juſtitiam approbaſſe.*

Ultrajectenſis Archiepiſcopi Electio & Conſecratio.

XXIV. Ultrajectenſe Capitulum, his ſententiis & cohortationibus animatum, tandem aliquando non amplius differre ſtatuit, ut excidium ſuum anteverteret; ſed antequam Archiepiſcopi electionem perficeret, ſua illud erga S. Sedem obſervantia etiamtum impulit, ut novis apud Papam agendi rationibus uteretur. Quæcumque Germaniæ Capitula jus Electionum, ut Ultrajectenſe, ſervarunt, ad Romanam Curiam non ante ſe vertunt, quam eas peragant, ad eamque, ut ſummum, obtinendæ ſolum confirmationis gratia, confugiunt. Ultrajectenſis Eccleſia quæ tam injuſte inobedientiæ & perduellionis arguitur, ſe ulterius progredi debere credidit, ſuum ut obſequium Romano Pontifici teſtaretur, Capitulum ſemel & iterum ad Innocentium XIII. ſcripſit, ut ſuum ab eo conſenſum in Archiepiſcopi electionem peteret.

Haud allato reſponſo, Capitulum elegit in Archiepiſcopum, Aprilis die 27. ann. 1723. D. *Steenhoven* Canonicum & Magnum Vicarium, Sede vacante, virum pietate, moderatione, eloquentia, ejus Eccleſiæ negotiorum notitia, & in ejuſdem ſervandis juribus fide commendandum. (*c*) Deputatus fuerat pluries ad Papæ Miniſtros Bruxellis, Coloniæ, &c. tanquam unum e Cleri Membris quod iis e gravioribus eſſe debebat, et cum ipſis de adjumentis conferret, quibus turbæ ſedarentur. Alias reapſe fuerat educatuſque Romæ in Collegio *de Propaganda*, ibi Doctoris in Theologia gradum ſumpſerat, eoque iter alterum, D. Coddium ſecutus egerat.

Poſt hanc electionem haud neglexit Ultrajectenſe Capitulum rurſus ad Innocentium XIII. ſcribere, ut Electi confirmationem, ſecundum Germanicum Concordatum, ab eo poſtularet; & quia timendum erat, ne finitimi Epiſcopi quos ad Conſecrationem invitaverat, poſſent aut vellent ejus ſe precibus dedere, ab eo petebat, ut in eo neceſſitatis caſu, ne renueret diſpenſationem a diſciplinæ lege concedere, quæ requirit, ut Conſecratori duo alii Epiſcopi adſiſtant. Hæc ad obſervantiam compoſita poſtulata ſemel, iterum, tertio, quarto denique iterata fuere. Reſponſis per octodecim prope menſes fruſtra expectatis, in ſuoque ſilentio perſiſtente Romana Curia, D. Varlet Babylonis Epiſcopus qui ſingulari quodam Providentiæ conſilio ibidem aderat, D. Steenhovenium die 15. Octobris ann 1724. conſecravit, ei primariis duabus Capituli Dignitatibus adſiſtentibus, ſervatiſque, quoad fieri poterat, omnibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulis.

Breve Romanæ Curiæ, & Diſſertatio D. Darmen in hanc Conſecrationem.

XXV. Acerbitatem Adverſariorum Batavæ Eccleſiæ rurſus Conſecratio hæc excitavit. Eos imbecillitatis & decrementi ſtatus in quo ea poſt annos aliquot verſabatur, in eam ſpem erexerat fore, ut ipſam per ſe quamprimum pereuntem viderent, quin novis in eam ictibus opus eſſet. Ob hanc fortaſſe cauſam, Scriptorum parum prodire eorum nomine cernebatur, & Van Eſpenii aliorumque quatuor ejus Confratrum Conſultatio diei 25. Maji ann. 1717. tametſi multoties ab annis ſex aut ſeptem cum eorum nominibus impreſſa, nullam reclamationem ſubierat. At eos Archiepiſcopi

(*a*) Juſtinus Febronius, *De Statu Eccleſiæ &c.* 2. Edit Appendic. 2. pag. 23.

(*b*) Occurrunt hæ Litteræ in *Collectione Teſtimoniorum* &c. IV. & V. Parte.

(*c*) *Necrologium Belgii &c.* pag. 46.

Con-

Conſecratio permovit, ut aliam agendi rationem inirent. Conſiſtentiæ ſtatus quem Eccleſiæ huic ea conquirebat, inutile reddebat, quicquid hactenus egerant, ut eam ad nihilum omnino redigerent, eamque comparabat, ut, quæcumque tandem deinceps molirentur, firma conſiſteret. Contulere proinde ſuas omnes vires, ut novum hoc ædificium everterent. Februarii die 21. ann. 1725. prodiit, iis operam dantibus, Breve, Benedicti XIII. nomine, quod Steenhovenii Electionem *irritam ac prorſus nullam*, ejuſque Conſecrationem *illicitam & execrabilem* declarabat. (*a*)

Cum Breve hoc in Brabantiam pervenit, D. Daemen Doctor Facultatis ſtrictæ Theologiæ Lovanii, quem jampridem indigne Societati manciparum eſſe conſtabat, Diſſertationem elucubravit contra *validitatem* D. Steenhoven, ea ſolum obducta cauſa, quod ab uno tantum Epiſcopo, ſine Papæ diſpenſatione, peracta eſſet. Ejus Opus (inquit *num.* 90.) jam multum erat, cum Breve ejus ſyſtemati ex diametro oppoſitum ad ipſius notitiam pervenit. Doctor tamen hic adeo, ſpecie tenus, obſequens Sancto Patri, adduci non potuit, ſuam ut Diſſertationem ſupprimeret, oleumve & operam perderet. Suam ipſius mentem torquere maluit, ut ſe ab ejus auctoritate extricaret. Suo ergo Scripto additionem appoſuit, in qua probare contendit, 1. non eam Papæ mentem in ſuis ſollemnibus Conſtitutionibus, multoque magis ſuis in Brevibus unquam eſſe, ut controverſias finiat, quæ inter Doctores Catholicos agitantur; 2. ut hæc fuiſſet Benedicto XIII. mens, ejus Breve non eſſe definitionem pronuntiatam *ex Cathedra, & ad univerſæ Eccleſiæ doctrinam*; 3. eum Papam ſatis habentem ſuper principiis omnino certis diſſerere, nulla ratione opinioni de invaliditate Conſecrationis Epiſcopalis per unum tantum Epiſcopum, ſine Papæ diſpenſatione, quam ejus Diſſertatio tanquam probabiliorem tuebatur, aut contrariæ ſententiæ derogare; ſe porro ſi S. Sedi viſum eſſet quæſtionem hanc deinde decidere, *ejus ſupremo & infallibili judicio in omnibus* obſequi paratum eſſe.

Hic vero abſolutiſſimum Ultramontanum ſuis propriis retibus ita implicatum, ut non poſſit, quin ſecum pugnet, evadere, quis non videt? Si Breve Benedicti XIII. nullum detrimentum afferebat (*nullo modo officiat*) ejus Diſſertationis principiis, cur Daemen confugit ad priora reſponſa duo quæ ejus Adverſarii tam utiliter adhibere poterant? Si verum erat, quemadmodum Doctor hic graviter in ſua Diſſertatione pronuntiat (*b*), in jus vocari non poſſe Auctorem ullum qui Ordinationem Steenhovianæ ſimilem, vel theorice, validam habeat; ejuſque validitatem, ſaltem in peculiari facti ſpecie, tanquam *omni probabilitatis etiam ſpeculativæ gradu abſolute deſtitutam* ſpectari debere; ſi certum erat deciſumque, quod (*c*) ipſum ait, Epiſcopalem omnem Ordinationem ab uno tantum Epiſcopo ſine Papæ diſpenſatione peractam *neceſſario ſub conditione iterandam eſſe*, quia poſt Innocentii XI. decretum quo hoc loco tam craſſum in modum abutitur, non licet in Sacramentorum negotio opinionem probabilem in tutioris præjudicium ſequi: cur Benedictus XIII. qui ſaltem fatente Doctore ipſo, (*d*), ſecutus eſt in ſuo Brevi quicquid hac in re erat *omnino certum*, non eſt amplexus eas poſteriores opiniones *neceſſarias deciſaſque* a Summis Pontificibus, quarumque contrarium, hujus Doctoris judicio, eſt omni probabilitate extrinſeca deſtitutum?

Exhibent hæc ſpecimina arrogans elatumque Jeſuitarum ingenium quos vere Daemeniana Diſſertatio Auctores habet. Opuſne erat, quocumque tandem pretio, novi Ultrajectenſis Archiepiſcopi Ordinationem deteri? Extrahunt e Scholæ pulvere, & in dogma erigunt nonnullorum Scholaſticorum miſeram opinionem quæ nullum antiquiorem defenſorem obtinet, quam eorum Confratrem Vaſquez. Opinio hæc (*e*) non niſi falſis aliquibus Decretalibus perperam intellectis, & Papalis Poteſtatis ad extrema trahendæ prurigine nititur. Coguntur ne vocem demittere? Præclarum inventum hoc ad *probabilium opinionum* claſſem redigunt. Et quia neceſſe omnino eſt, ut Ultrajectenſis Eccleſia in crimine comperiatur, haud renuunt, ob hanc ſolummodo facti ſpeciem, gratioſum probabilitatis ſyſtema præcipua ex parte deſerere; aſſeruntque hanc Eccleſiam non potuiſſe, quin ad *tutiorem* ſententiam (quæ Epiſcopos tres, aut Papæ diſpenſationem requirit) etiamſi *minus probabilis* ceteroquin eſſet, ſe conformaret. Ita ſcilicet homines qui indentidem aſſerunt, *probabiliorem tutioremque* ſententiam in gravioribus morum negotiis deſeri poſſe, hac in re Batavæ Eccleſiæ crimini vertunt, quod non ſe conformaverit ad opinionem erroneam, omni ratione omnique auctoritate deſtitutam, ad opinionem pernicioſam aptam natam nihil, non incertum reddere, nihilque non in Eccleſia ſuſque deque vertere. Ita non niſi cum horrore Romana Curia temerarias Doctoris Daemen aſſertiones excepit; & in Brevi Benedicti XIII. ubi ceteroquin longe aliud agitur, quam ut Ultrajectenſis Eccleſiæ conſilio parcatur, nedum validitati Conſecrationis novi Archiepiſcopi dubitationis quicquam offunditur, dedito potius ſtudio in iis omnibus inſiſtitur quæ ejuſdem validitatem ut certam ponunt; ſemperque ad hoc ipſum principium exacta fuere, quæcumque deinceps Romæ Brevia ad hoc negotium ſpectantia prodiere.

Van Eſpenii ad Daemenii Diſſertationem reſponſio.

XXVI. Etſi Daemeniana Diſſertatio contemptu ſolummodo digna eſſet, Van Erkel tamen Ultrajectenſis Eccleſiæ Decanus, per Epiſtolam Maji die undecima ann. 1725. datam, Van Eſpenium rogavit, ut eam confutaret, quo prava effecta anteverterentur quæ vocia in Auctore ſonus ad imponendum compoſitus, ejuſque fautorum exiſtimatio in extimis quibuſdam mentibus edere poſſet.

Annuit eo facilius libentiuſque roganti amico veteri Van Eſpenius, quod a difficultate res aberat, & quod eam in pluribus Operum ſuorum locis jam pertractaverat. D. *Beſſemers* qui Secretarii loco fuit, nos certos facit eum dictaſſe reſponſum *animo roboris pleno*, illudque poſt hebdomadas tres (die 4. menſis Junii) ejuſmodi fuiſſe, ut ad Van Erkelium mitti poſſet.

Disjiciebat quaſique in pulverem redigebat Daemenii Diſſertationem reſponſio hæc. In ea demonſtrabat Eſpenius ejus Doctoris opinionem *omni fundamento omnique veritatis ſpecie deſtitutam eſſe, tanquam ab-*

(*a*) Breve diei 41. Februarii ann. 1725. Ultrajectenſi novo Archiepiſcopo prohibebat, ne quem Juriſdictionis Actum ederet, ullumve Sacramentum adminiſtraret: *cujuſcumque neceſſitatis quacumque ſpecie*, ſub pœna excommunicationis *ipſo facto*. Vetabat etiam omnibus Fœderati Belgii Catholicis, ne ejus auctoritatem agnoſcerent, & Eccleſiaſticis, ne Ordines ab eo ſuſciperent, ſuſpenſionis & irregularitatis indicta pœna; erat id Ordinationis validitatem profiteri. Ceterum Breve ſuppoſitionis ſuſpectum erat.

Prima exemplaria Latine & Belgice Lovanii impreſſa, apud Martinum *Van Overbeck*, licet ſignata a *D. Vincentio Monralto Nuntii AUDITORE* (qui titulus ibi non agnoſcitur) nullam mentionem facit ullius publicationis editæ Romæ vel alibi. In aliis Exemplaribus de jactata quadam publicatione Romæ edita ſermo eſt, at quin ejus noretur dies. Teſtatus eſt deinde ſuper Exemplaribus quibuſdam Nuntius unum ad ſe allatum ex Urbe Roma, at ibidem publicatum non dicit. Privatæ Litteræ diſertis verbis contrarium teſtatæ ſunt; nec quicquam aliud ex Nuntii verbis inferri poteſt, quam Breve clanculum Romæ editum, eademque ratione miſſum fuiſſe. Ejuſmodi tamen Breve deinde unum & unicum fundamentum fuit eorum omnium quæ acta fuere contra Van Eſpenii Reſponſionem Epiſtolarum, de qua mox verba faciemus.

(*b*) §. 5. n. 78.

(*c*) §. 6. n. 85. & 86.

(*d*) Add. x. 94.

(*e*) Eſt hoc Jacobi Pignatelli, celebris Itali Juriſconſulti, Innocentii XII. conſanguinei teſtimonium in *Conſ. Can.* Edit. 1700. Tom. I. *Cenſ.* 182. n. 28.

ſurdam & erroneam rejici debere; ſubdens *ſibi nullum unquam aliqua eruditione Auctorem inventum eſſe qui caput hoc vel in quæſtione poneret, nedum impugnaret.*

Quod proponit Eſpenius, invictis auctoritatibus probat, & poſtquam de Epiſcopalis Ordinationis ab uno tantum Epiſcopo peractæ validitate quæſtionem ſolide pertractavit, æque ſcite oſtendit nullum in antiquitate veſtigium occurrere, ſoltum fuiſſe ad Papam perfugium in neceſſitatis caſu, ut obtineretur a lege canonica diſpenſatio quæ Epiſcopos tres ad hanc Ordinationem requirit, multoque minus ullius unquam animum in eam cogitationem abiiſſe hujuſmodi diſpenſationem ad Ordinationis validitatem neceſſariam eſſe. Cum, inquit, SS. plures antiquorum temporum Epiſcopi judicarunt Eccleſiæ rationes & animarum ſalutem a ſe poſtulare, ut eorum SS. Canonum literæ vim & mentem præferrent, in *una & unica neceſſitatis & populorum utilitatis lege* ſibi ſatis ad id momenti eſſe crediderunt; ridiculumque eſt earum veterum Ordinationum quas Epiſcopus unus peregit, validitatem non aliunde quam *a Papæ diſpenſatione vel implicita commiſſione* deducere. Quia tamen id moris obtinet in præſentia, ut hæc diſpenſatio a Papa petatur, abſolvit Epiſtolam ſuam Doctor hic amico teſtatus, Batavæ Eccleſiæ in SS. Canones *ſtudium & obſervantiam, perfectumque* quoad S. Sedem *obſequium* ita ſibi innoteſcere, ut ne momento quidem temporis, dubitare poſſit, quin ea, quantum in ipſa erat, ad hanc novam diſciplinam ſe conformaverit, eamdemque non una neceſſitatis populorumque ſalutis lex hac occaſione ſupra in juſtam hujus diſpenſationis recuſationem traxerit. Quicumque, ſubdit, Scripta legerit ad Eccleſiæ veſtræ purgationem edita, perſuaſum habebit eam, cum ſe coactam ſenſit aliqua in re ab Eccleſiæ præſenti diſciplina recedere, non ita ſe ſe geſſiſſe, niſi quod vereretur, ne per ſervilem in Canonum littera judaicam pertinaciam, in ea facti ſpecie, in qua literalis eorum obſervatio cum populi ejus curæ fideique concrediti ſalute pugnaret, ab ipſius Eccleſiæ mente conſilioque recederet.

Statim hæc Epiſtola (*a*) impreſſa fuit, inconſulto (at non invito) Van Eſpenio. Ei Editor de ſuo penu Præfationem addidit, in qua efferebat Eſpenii virtutes, ſcientiam & robur animi, quem *nec minæ unquam nec blanditiæ impediebant, quin pro re nata a juſtitia ſtaret;* & ad novum pondus hujus celebris Juriſconſulti judicio tribuendum ſubdebat Electionem & Conſecrationem de quibus agebatur, intra extraque eam Eccleſiam ſinceris plauſibus exceptas fuiſſe *a pluribus magni nominis Theologis & Juriſconſultis, atque adeo a præclaris Epiſcopis bene multis qui de ſcripto ad novo Archiepiſcopo gratulati fuerant.* Multo plures, proſequitur, *quos temporis ratio metuſque Principum impediebant, ne publice loquerentur, ſua approbationis teſtimonia* occultius præbuerunt.

De ſuis propriis rationibus Van Eſpenius minus quam imbecilles ejus amici ſolicitus, quamvis ei fortaſſe magis timendum eſſet, liberum prorſus reliquerat, ut Conſultatio quam elaboraverat, ipſius nomine emitteretur, ſiquidem id ad Eccleſiæ bonum utile viſum eſſet. Cum de hac utilitate liquido conſtaret Erkelio, promptæ Conſultatio typis edita, & per Fœderati ſimul & Auſtriaci Belgii Provincias diſſeminata fuit. Eam conſecutæ ſingulares ubique gentium acclamationes; eadem nemini non viſa *obſervantiam & moderationem* ſapere, præſertim collata cum Doctoris Daemenii Diſſertatione; quod erat *furoris impetu abreptum, dicteriis infartum Opus*, & ejuſmodi, ut *turbas & diſſidia* tantum augere poſſet.

(*a*) Erat ei titulus: *Z. B. Van Eſpen &c. De numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito Reſponſio Epiſtolaris*, occaſione Diſſertationis D. Daemen S. T. D. &c.

Van Eſpenii Reſponſio ab Internuntio denuntiata.

XXVII. At eo jam ventum erat, ut noſter Eſpenius extremum ſacrificium ſubiret; ad illud eum duxit hoc Opus ipſum. Deus ejus animi præparationibus non contentus, eas voluit, periculo facto, ob univerſi terrarum orbis oculos ponere. Commune omnium bonum quod ejus Epiſtolarem Reſponſionem conſequebatur, ipſius Adverſarios in majorem quam antea furorem egerat, ad quem explendum, vindictæ ſolemnem in modum ſumendæ captum conſilium fuit.

Jamdiu erat, quod eum perdere Jeſuitæ & Romanæ Curiæ Miniſtri ſtatuerant. Id non ſemel moliti ad ſcopulos ſemper offenderant; numquam non Doctor hic e faceſſitis negotiis victor evaſerat, quia ſcilicet eorum nullum non e juſtitiæ regulis judicatum & finitum fuerat. Id unum obtineri potuerat, ut per Indicis & Inquiſitionis Decreta, nonnulla ejus Opera notarentur. At his Decretis non alia demum vis erat, quam ut Scripta injuſte prohibita celebriora redderent, efficerentque, ut ea diligentius exquirerentur.

Inter omnia Opera Van Eſpenii, Tractatus *de Recurſu ad Principem* quem hoc ipſo anno 1625. in lucem emiſerat, maxime fortaſſe ejus Adverſarios exacerbaverat, tum quia patefaciebat incommoda quæ eorum violentias conſequebantur, tum quia in ea remedium præſentiſſimum indicabat. At non facile Doctor hic impeti poterat e Scripto quod non niſi publicæ auctoritatis auſpiciis, Supremo Brabantiæ Conſilio approbante, prodierat. Viſa eſt utilius impugnanda Theologica magis quam Canonica Conſultatio, in exteræ Eccleſiæ omni præſidio ſpoliatæ favorem edita, ſuperque argumento cujus nullam Regimini rationem fore facile prævidebatur. Circumſtantiæ ex alia parte pravis eorum conſiliis apprime favebant. Non amplius Belgio præerat Princeps Eugenius; miſſus fuerat in ejus locum Comes de *Daun*, qui fere non iiſdem ac Princeps notitiis imbutus, nec tam bene animatus erat; nec ignorabatur ei non diuturnam adminiſtrationem fore, & Archiduciſſam Mariam Eliſabeth, Jeſuitarum conſiliis perdite mancipatam, propediem Bruxellas cum Gubernatricis auctoritate adventuram. Id Archiepiſcopum Mechlinienſem & Jeſuitas ejus Conſiliarios & Magiſtros in maximas ſpes erexit, quas ut ad exitum perducerent, moræ impatientes Gubernatricis adventum non expectarunt. Jam inde ab Auguſto menſe (an. 1725.) D. *Spinellium* Bruxellis tunc Internuntium coegerunt Epiſtolare Reſponſum apud Regium Conſilium denuntiare. Faſſus deinde eſt Ultramontanus Miniſter hic id ſe ſuis ingratiis feciſſe, nec aliter eorum moleſtiis minisque, ſe nempe Romam in eum ſcripturos, niſi ſe dederet eorum lubidini, ſe ſubducere potuiſſe. Ergo Regii Conſilii Membris, pleriſque militaribus, & huic rerum generi parum aptis ſignificatum fuit Eſpenianam Conſultationem Summorum Pontificum Decretis, & peculiariter Benedicti XIII. contra novi Ultrajectenſis Archiepiſcopi Electionem & Conſecrationem recenti Brevi injurioſam eſſe, ac proinde e politica ratione fore, ut ea diris devoveretur, & ultioni mactaretur.

Quantumvis clandeſtina eſſet hæc Denuntiatio, clam de ea monitus Van Eſpenius petiit iterum atque iterum, ne damnaretur inauditus, nec de criminationibus in ipſius Opus intentatis certior factus, ſuas ut defenſiones proferre poſſet. Significavit Adverſarios ſuos tanquam ipſius, ſeu potius maxime legitimorum Supremæ Poteſtatis jurium apertos hoſtes ex longo jam tempore notos eſſe; perinde ſe rem habere de Batavæ Eccleſiæ Adverſariis qui ſuæ cauſæ non aliunde quam ex iniquioribus Romanæ Curiæ contentionibus præſidium quærebant; quemadmodum probabant excerpta Operum quæ iidem ediderant, & ſingillatim Hiſtoriæ anonymæ Eccleſiæ Ultrajectinæ, Bruxellis apud F. *Foppens*, Internuntio curante, nuper impreſſæ.

At

Digitized by Google

At Van Eſpenii Requiſitiones & Libelli ſupplices inutiles fuere. Et quamvis Regii Conſilii Magiſtratus & Magni Mechlinienſis Conſilii Fiſcales clam ſuper hoc negotio conſulti diviſionem cum Militaribus in Regio Conſilio conflaſſent, ita potuit machinatio, ut pro conſpiratione prævaleret. Inductus primum fuit ad hunc effectum in Regium Conſilium D. *Baillet* Magni Mechlinienſis Conſilii Primus Præſidens, homo Archiepiſcopi & Jeſuitarum partibus prorſus addictus. Mandavit ergo Conſilium die 12. Septembris, ut Reſponſio Epiſtolaris *publice laceraretur tanquam Breve Benedicti XIII, aliiſque S. Sedis Decretis ſuper hac re editis injurioſa, ſcandaloſa & pernicioſæ conſecutionis.*

Nullis Romanæ Curiæ Decretis ad quæ Mandatum hoc alludere poterat, inerant notæ quæ vera S. Sedis Decreta deſignant. Erant pura putaque Brevia ſeu Decreta informia Romanarum Congregationum, ſine cauſæ cognitione, inauditis partibus, nulla canonica ſervata forma, per Tribunalia prorſus incompetentia; eadem denique numquam in Belgio enuntiata fuerant. Evidens ergo erat, fucum Regimini factum eſſe, & Spei non nihil eſſe poterat fore, ut ſine mutatione quæ contigit, ei veritas affulgeret. Cum e veſtigio Archiduciſſa Maria Eliſabeth ſuum ſollemnem ingreſſum Bruxellis, Gubernatricis titulo, celebraſſet, ejus adventus evaſit omnium turbarum epocha, quæ ſemper deinceps ad ejus deceſſum uſque ſuccreverunt. D. Ruth in Epiſtola ad Marchionem *de Rialp* S. M. I. intimum Conſiliarium die 29. Aprilis ann. 1727. ſcripta, octodecim circiter poſt menſibus, horrendam & miſere nimis fidelem horum malorum imaginem exhibet. Formidandus Triumviratus, inquit, exercet in Belgio *acerbiſſimam Inquiſitionem in optimos quoſque*, & in primis in eos, qui, ut Van Eſpenius, contra ambitioſas Romanæ Curiæ contentiones, Hierarchiæ & Poteſtatis temporalis aperti defenſores ſunt. Conflatus erat Triumviratus hic ex Capite Præſidente Baillet, & Cardinali Archiepiſcopo Mechlinienſi, & ex P. *Amyot* Jeſuita Archiduciſſæ a confeſſionibus.

In hac rerum ratione, mirum videri non debet ea Van Eſpenium contra jus faſque perpeſſum eſſe quibus ægre poſteritas fidem adjunget. De his nos ſingillatim in Cap. V. Libr. III. Art III. Videri etiam poteſt, quod in hanc rem dicitur in *Monumentis hiſtoricis ſuper negotio Bullæ* UNIGENITUS *in Belgio Auſtriaco* (*a*). Atque in novo Supplemento occurret Collectio fragmentorum hujus proceſſus inſcripti: *Cauſa Eſpeniana.* Satis ergo nobis eſt hoc loco poſt Eſpenium ipſum alloquentem S. M. I. (*b*) animadvertere non eſſe ſpectandam ejus oppreſſionem, tanquam injuſtitiam mere perſonalem, ſed tanquam *neceſſario conjunctam cum juribus & prærogativis Imperii, æque ac cum juribus & juſtis libertatibus ejus Ditionum ejuſque Eccleſiarum*; cum ejus *Epiſtolaris Reſponſionis* damnationem non alia mente ipſius Adverſarii ſollicitaverint & obtinuerint, quam ut ejus opprobrium offunderent Scriptis omnibus quæ per annos quadraginta elaboraverat, ut temporalem Poteſtatem & divinæ Hierarchiæ jura contra crebra aſſentatorum Romanæ Curiæ molimina propugnaret. Ea enim Curia, ſubdit Eſpenius, *perderet, ſi poſſet, eos omnes quibus ſatis animi eſt, ut ei obluctentur, quo perduceret ad cumulum* MONARCHIAM *abſolutam univerſi terrarum orbis, cujus a pluribus jam ſæculis fundamenta jecit. Epiſtolaris Reſponſio* quæ huic procellæ ortum præbuit, inſerta eſt novo *Supplemento IV. Parte, n. VI.*

Altera D. Daemen Diſſertatio.

XXVIII. Inflati nova gratia qua in Bruxellenſi Aula gaudebant, Adverſarii Van Eſpenii & Batavæ Eccleſiæ, qui modo in *Epiſtolaris Reſponſionis* negotio ea tam enormem in modum abuſi erant, nihil non ſibi licere crediderunt. Nullibi non diſſeminata omnium generum Scripta in hunc Doctorem & in hanc Eccleſiam contumeliis, calumniis, indignis falſitatibus & abſonis paradoxis infarta.

E primis ejuſmodi Libellis fuit altera Diſſertatio, vulgata Doctoris Daemenii nomine, ad defendendum paradoxum invaliditatis Ordinationis Epiſcopalis per unum Epiſcopum, ſine Papæ diſpenſatione. Erat hæc replica ad *Reſponſionem Epiſtolarem* D. Van Eſpen, contra primam D. Daemen Diſſertationem ſuper hac controverſia. Hujus Scripti ſtilus, aſſertionum nota, animoſitas, ne dicam, audacia qua in eo putidiores calumniæ & inſigniora mendacia tuto venditabantur, minus acute cernentes adduxit, ut crederent Jeſuitam calamum tenuiſſe, & Doctorem Daemenium non niſi nomen ſuum commodaſſe (*c*). Babylonis Epiſcopus, novus Archiepiſcopus Ultrajectenſis, ejuſque Clerus omnis ibidem traducuntur tanquam *Hæretici, Schiſmatici, Refractarii Perduelles, conjurationis Capita, Excommunicati, pſeudo Epiſcopi, &c.* & id quidem ex una nonnullorum Brevium Romanæ Curiæ, nonnullorumque Decretorum informium Inquiſitionis auctoritate. Erat illud Eſpenii crimen, Auctore judice, quod ei, ut dictitabat, *Schiſmaticæ Factioni* adhæreret, & ſe eorum *Perduellium* eorumque *Excommunicatorum* defenſorem & Advocatum profiteretur.

Hæc altera Diſſertatio, tametſi quater aut quinquies amplior quam prima, nihil tamen complectebatur quod reſponſione dignum eſſet. Nihil in ea dominari conſpiciebatur a carceribus ad calcem niſi inſignis mala fides, tum ut imputarentur Eſpenio ſenſa quæ ejus animum numquam ſubierant, tum ut ejus & probationes & reſponſiones inverterentur, tum ut in Auctorum opinioni faventium quæ ibidem aſſeritur, numero ponerentur, quorum apertiſſimi contrarii textus allati fuerant, tum denique ut mutaretur quæſtionis ſtatus, cum id actum eſt, ut eluderentur ii quorum ſenſa impugnari non poterant.

Opus hoc in aliis circumſtantiis contemptu rejectum eſſet, at turbinis & perſecutionis tempore, quo rudes aut occupatæ mentes evidentioribus calumniis & immanioribus paradoxis abripiebantur, viſum eſt deberi infirmis reſponſum quod adimeret Adverſariis inanem jactantiam haud ſibi reclamatum eſſe. Illud edidit D. P. L. *Verbulſt*, e fideliſſimis Eſpenii diſcipulis unus, quique eo ſpectante quaſique cæmenta ſuppeditante laboravit.

Verbulſtii contra Daemenii Diſſertationes Epiſtolæ.

XXIX. Verhulſtianum Opus labente ann. 1725. & 1726. ineunte prodiit; in Litterarum formam ad Juriſconſultum per Ultrajecti Presbyterum, ſuper ejus Urbis Archiepiſcopi Conſecratione (*d*). Earum priores duæ confutationem primæ Diſſertationis Doctoris Daemen jam ab Eſpenio editam repetunt, ſuperque locis inſiſtunt quæ in Scripto cujuſmodi Epiſtolare Reſponſum erat, excuti non decebat; ſequentes tres contra ſecundam Diſſertationem univerſæ ſunt. In iis controverſia de validitate Conſecrationis Epiſcopalis per unum Epiſcopum diſcutitur cumulatiſſime; oſtenditurque magis magiſque ſyſtema a Jeſuitis Doctoris Daemenii nomine in arenam reductum ſuſtineri non poſſe, Jeſuitam Vaſqueſium primum omnium illud propoſuiſſe, idemque deinceps ab omnibus alicujus notæ Auctoribus, pluribuſque recentioribus deciſionibus ſeu

(*a*) Tom. II. Art. XI.
(*b*) Epiſtola diei 16. Octobris ann. 1725.

(*c*) *De Conſecrat. Archiep. Ultraj. Epiſtola III. Presbyteri Ultrajectini, pag. 1.*
(*d*) *De Conſecratione Archiepiſcopi Ultrajectenſis Epiſtolæ Presbyteri Ultrajectini ad amicum Juriſconſultum.*

Sum-

Summorum Pontificum (*a*); ſeu Congregationis de Propaganda rejectum fuiſſe. Produntur ibidem Diſſertatoris errores, hallucinationes, calumniæ, Sycophantiæ, Sophiſmata, technæ. Subactus Epiſtolari Reſponſo ſuper Decretalium ſuppoſitione quibus ejus ſyſtema, fatente ipſo, potiſſimum nitebatur, eo ſe redegit, ut diceret in altera Diſſertatione ſaltem *dubium* eſſe, *genuinæ, necne, eſſent, & id fateri debere, doctrinam & dogmata quæ continent, ab Eccleſia adoptata fuiſſe, tanquam ejus veterem doctrinam ſemper in ipſius ſinu traditam, conſtanterque Hæreticorum erroribus oppoſitam exprimentia.* Quam quidem aſſertionem non ſemel repetit, paucisque interjectis lineis, affingit iis ipſis qui eas tanquam apocryphas ſpectant (*b*). Subjicit oculis Verhulſtius in Epiſtola IV. temeritatem & conſecutiones harum monſtroſarum propoſitionum quæ eo demum abirent, ut veluti fidei articulos nobis erroneas deciſiones plures obtruderent quæ in iis falſis fragmentis occurrunt, quod pluribus exemplis probat, allato peculiariter Platonis errore ſuper feminarum communitate, qui in falſarum Epiſtolarum quinta S. Clementi adſcripta approbatur.

Quamvis Opera plura de quibus hactenus, ſuper Epiſcopalis Ordinationis ab uno tantum Epiſcopo collatæ validitate nulli prorſus dubitationi locum relinquant, haud aba re tamen fuerit afferri teſtimonia duo iis permovendis idonea quibus Daemeniani Libelli imponere potuiſſent.

Primum ducitur ex Theſi quam Doctor Steyaertius Aprilis die 29. ann. 1690. propugnavit. Ejuſmodi eſt propoſitio quam Doctor ibidem tuetur: *Epiſcopatum per unum Epiſcopum conferri poſſe tam certum eſt, ut non niſi ſcrupuloſus dubitare poſſit.* Occurrit hæc Theſis in ejus Opuſculorum Collectione.

Alterum ex celebri Aſſemanio petitur cujus etiam vehementior locutio eſt in Opere ann. 1748. Romæ impreſſo cui titulus: *Acta SS. Martyrum Orientalium & Occidentalium in duas partes diſtributa &c. Romæ* 1748. *Typis Joſephi Collini, Præſidum permiſſu.*

Statuit Aſſemanius hoc in Opere propoſitionem hanc: *Epiſcopi Ordinatio ſeu Conſecratio, urgente Eccleſiæ neceſſitate, ab uno Epiſcopo valide & licite fieri poteſt.* Videri poſſunt quæ in hanc rem tradit pag. 140. I. Partis; ibidem adnotatione X. fidenter pronuntiat: *ita docent Theologi omnes.* Atque inter Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ probationes quas affert, ibi ea legitur quæ eruitur ex Theodoreo libr. V. cap. 4. & 23. itemque S. Gregorii ad S. Auguſtinum Angliæ Apoſtolum reſponſio quam ita explicat; *Quot neceſſarii ſint Epiſcopi in Epiſcopi Conſecratione? Ut quidem in Anglorum Eccleſia in qua adhuc ſolus Epiſcopus invenires, ordinare Epiſcopum non aliter niſi ſine Epiſcopis potes, id eſt,* SOLUS POTES; *convenientior quippe eſt hæc lectio quam illa quæ habetur apud aliquos Scriptores:* cum EPISCOPIS POTES.

Van Eſpenii Conſultatio ſuper petitione confirmationis Papæ pro novi Ultrajectenſis Archiepiſcopi electione.

XXX. Steenhovenii Archiepiſcopi Ultrajectenſis mors quæ Aprilis die 3. ann. 1725. ſex circiter ab ejus Conſecratione menſibus contigit, Batavam Eccleſiam in novas perturbationes traxit. Ejus hoſtes qui jam Fœderati Belgii Supremos Ordines ſolicitandos curaverant, ut impedirent, ne eidem Epiſcopus eſſet, tum vero ſuos in id conatus auxerunt. At iis per divinam Providentiam voti compotes fieri non licuit. Suis AA. PP. prudentiæ & perſpicaciæ ſatis fuit, ut intelligerent Reipublicæ ipſius intereſſe, ut per Epiſcopum in locis electum & in Regione reſidentem potius quam per Romanæ Curiæ Miniſtros in exteris Aulis reſidentes, ultramontanis placitis occupatos, aut per Apoſtolicos Vicarios his æque perjudiciis mancipatos Catholici eorum Subditi regerentur; quod in cauſa fuit, ut conſtanter eo ferme tempore Venetæ Reipublicæ reſponderent, quam adegerant Romanæ Curiæ Miniſtri, ut in novum Ultrajectenſem Archiepiſcopum ad Supremos Ordines ſcriberet (*c*). Suæ AA. PP. Fenelonii Agæ Comitum Oratoris, curante apud Gallos Nuntios, ſolicitationibus eadem vi reſtiterunt. Batavus Clerus, quod in eo erat, ne momentum quidem temporis elabi paſſus eſt, quin ad novi Archiepiſcopi electionem procederet; & quia præſertim in eo ſingulari rerum diſcrimine nihil unquam agebat ſine conſilio, præcipuos prius Doctores qui quidem eo præſto eſſent, conſulere voluit, e quorum numero Eſpenius fuit, cui ſuper Electionis & Conſecrationis proluſionibus propoſitæ quæſtiones tres. Sane nos nec Monumentum ad conſulendum, nec reſponſum comparare potuimus; at ex Litteris D. Erneſti Ruth Dans & Domni Theodorici de Viaixnes qui harum Conſultationum mediatores fuere, perſpicitur Van Eſpenium & Vivenium (doctum Lovanii Juriſconſultum quicum ſemper Eſpenius conferebat) ita reſpondiſſe: *Oportet Dominos Capitulares quantocius procedere ad Electionem canonicam.* Nitebatur ſententia hæc non generalibus ſolum regulis quibus Capitula prompte Sedes vacantes replere jubentur, ſed etiam peculiaribus circumſtantiis in quibus Batava Eccleſia verſabatur, ac timendi cauſis, ne ab Adverſariis turbaretur; quæ poſtrema ratio Van Eſpenium & Vivenium impulit, ut pronuntiarent nihil eſſe, cur, ſpectatis circumſtantiis, *omnes eæ Litteræ ſcriberentur, aut iterandæ curarentur eæ formæ omnes* quarum ad D. Steenhoven Electionem & Conſecrationem *uſus extiterat* (*d*).

Reapſe vidimus Ultrajectenſe Capitulum ante ejus Præſulis electionem ad Papam ſcripſiſſe, quamvis omnino id facere non teneretur. Senſit Eſpenius non eſſe ea ſane vice ante Electionem ſcribendum, eique auſcultatum eſt.

Non ita res habuit quoad alteram ſententiæ partem quam iidem Canoniſtæ duo protulerunt, non *oportere* ſcilicet (Electi) *confirmationem ante conſecrationem peti*; ſed eſſe ſatis *deinde idoneam ad Papam Epiſtolam mitti qua eidem urbane ſignificaretur, eam petitionem omiſſam eſſe, quod timeretur, ne id Suæ Sanctitati offenſionis eſſet*, & pertraherentur excommunicationis nova Brevia eorum ſimilia quæ loco reſponſionis ad ejuſmodi petitionis poſt Steenhovenii Electionem editas miſſa fuerant. (*e*)

Et ſane dici non poteſt, Eccleſiæ mentem in lege aut conſuetudine quæ ad hujus confirmationis petitionem adigit, eam unquam fuiſſe, ut ei ſummo jure ſtandum eſſet, non ſolum cum nulla ſpes affulgebat, fore, ut petitionis effectus obtineretur, ſed tum quoque cum locus non eſſet expectandi in reſponſionem niſi anathemata, cumque ita ſe res haberent, ut cunctationes ad hæc expectanda reſponſa neceſſariæ, & grava timenda earum effecta poſſent tanti momenti Opus evertere, quanti eſt ea in Eccleſia Epiſcopatum ſervari. Quidquid ea prudentia & ſcientia Doctores ſentirent, Batavi Cleri de ipſa legis littera ſolicitudo hac occaſione prævaluit. Voluit *Fidelibus exemplo eſſe ſuæ quoad S. Sedem adhæſionis proſecutionem oſtendens, ſuæ Romanam Curiam injuriæ magis magiſque convincere, nihilque agere quod criminationi anſam præberet* (*f*). Ergo D. Barchman cum Maji die 15. electus fuiſſet, itemque

(*a*) Bulla Pii IV. a Pignatellio in medium allata. Declaratio Sacr. Congr. diei 15. Dec. ann. 1657. confirmata ab Alexandro VII. die 16. Februarii ann. 1658. &c.

(*b*) Diſſert. II. pag. 13. & pag. 16.

(*c*) Vide Reſponſum hoc in *Hiſtoria compendiaria Eccleſiæ Ultrajectenſis*, pag. 521.

(*d*) Epiſtola D. Erneſti diei 11 Aprilis ann. 1725.

(*e*) Ejuſdem Epiſtola diei 19. Aprilis ann. 1725.

(*f*) Epiſtola Domini Theodorici de Viaixnes diei 16. Aprilis ann. 1725.

Ca-

Capitulum electionis confirmationem a Benedicto XIII. per litteras petierunt, & Conſecratio non niſi tribus & amplius elapſis menſibus peracta fuit, ut Papæ ſatis temporis & pluſquam ſatis ad reſpondendum relinqueretur.

Contra Ultrajectenſem Eccleſiam contraque Van Eſpenium Scripta plura.

XXXI. In hac circumſtantia, & quo tempore altera de qua diximus, Daemenii Diſſertatio ſparſa erat in vulgus, ſub anni 1725. finem ſcilicet, contra Ultrajectenſem Eccleſiam, contraque Van Eſpenium qui ab ea non amplius ſejungebatur, nova Opera duo Brabantiæ prodierunt.

Jam ante menſes plures D. Hoinck Van Papendrecht Mechlinienſis Eccleſiæ Canonicus, & homo Jeſuitarum, in ea Diœceſi amplam Ultrajectenſis Eccleſiæ Hiſtoriam publice annuntiaverat, in ea ſe oſtenſurum pollicitus Eccleſiam hanc, poſt Politici Status viciſſitudinem, periiſſe funditus, ſuiſque omnibus Juribus excidiſſe.

Annuntiato Operi præivit aliud brevius quod per ejuſdem anni 1725. æſtatem prodiit hoc titulo: *Hiſtoria de rebus Eccleſiæ Ultrajectinæ*. Impreſſum erat Bruxellis apud Fr. Foppens ſine Auctoris nomine, ſine ulla approbatione, & nihilominus in Regione liberrime diſtributum.

Hæc anonyma Hiſtoria nihil erat alium quam excerptum magnæ Hiſtoriæ D. Hoinck, quæ non niſi poſt aliquot menſes apparuit. Venditata eſt eodem tempore tanquam conſtans & certa res, manu ſcriptum Mechlinienſis Canonici Codicem, cum Romam ad Congregationem de propaganda miſſus eſſet, vehementiorum & in partium ſtudio nimium inventum fuiſſe, ac proinde Congregationem juſſiſſe, ut ejus Compendium in Belgio conficeretur, quod Romæ reviſum a D. *Lanfredinio*, deinde Cardinalis Camerlingi Auditore, (*a*) & Bruxellas remiſſum fuit, ubi prompte typis datum, curante D. *Spinellio*, qui paulo poſt ibidem Nuntii titulum ſumpſit.

Eſt hujus Compendii ſtilus quam Canonici moderatior. Percitur in eo non nihil, atque adeo laudis aliquid tribuitur Auctoribus Conſultationis die 25. Maji ann. 1717. in Ultrajectenſis Eccleſiæ favorem editæ, ſed ita tamen, ut tamquam certum ſtatuatur eos ſuper rebus geſtis deceptos fuiſſe, in quo quidem eo digniores excuſatione cenſentur, quod ea circumſpectione, inquit Auctor anonymus, uſi ſunt, ſuæ ut ſubſcriptioni modum adhiberent, hac addita clauſula (tum quoque ſemper implicita, cum expreſſa non eſt): *ſuppoſitis omnibus factis & circumſtantiis.* (*b*) Auctor hic nullibi Eſpenium nominat, nec niſi de *quatuor Doctoribus* loquitur, qui Conſultationi ſubſcripſerint; aut errore calculi, aut, quod ſit vero ſimilius, dedito ſtudio, ut ſibi liceret ab hujus Doctoris texendis laudibus, vel ab ipſius deterrenda fama abſtinere.

Ut ut res ſe habeat, in ſua Hoinckius fuſiore Hiſtoria, quæ quamprimum ſe in conſpectum dedit, ſe ſane ab hac omni moderationis ratione alienum prodidit. Jeſuitæ, qui ejus calamum ducebat, nil ſacrum erat, Injurias reputans, quas id Operis continet, eo potiſſimum animo confectum dixeris, ut Van Eſpenii & Lovanienſium Doctorum, qui ab eo ſtabant, fama convelleretur. Stilus, ut monet Eſpenius ipſe S. M. I. alloquens, (*c*) potius *Declamatoris quam moderati Hiſtorici eſt.* Quodam *furoris* impetu in diei 25. Maji an. 1717. Conſultationem inſurgit. Se in *horrendas calumnias diffundit*, præſertim Diſſertatione IV. in Doctores, qui eam ſignaverant, & nominatim in Van Eſpenium. Jeſuitæ ſimilius Auctoris Libelli, qui ann. 1705. *Cauſa Queſnellianæ* titulo prodiit, (*d*) Canoniſtam hunc criminatur, *qui aperti belli*, quod ei dictitare placet, Batavæ Eccleſiæ contra Summum Pontificem præcipuus Auctor extiterit, primuſque phantaſmæ Capitulorum duorum Ultrajectenſis & Harlemenſis invenerit, quorum, inquit imprudenter, ex annis 120. nullum veſtigium conſpiciebatur. (*e*) Ad majorem invidiam huic Doctori conflandam, quem tum quidem rabies impetebat, & in cujus perniciem juratum erat, Batavam Eccleſiam Libellus tamquam Hæreticorum, Schiſmaticorum inſignium, Eccleſiæ Sanctæque Sedis hoſtium &c. Sectam exhibet, quacum commercii quicquam ſervari crimen erat, cujuſque tamen nullo non tempore ſe patronum & vindicem profeſſum eſſe Doctori Van Eſpenio exprobratur.

Haud hujus poſtremæ accuſationis Eſpenium puduit; quin id ipſe ſibi contra ob S. M. I. oculos (*f*) gloriæ duxit, & inde occaſionem ſumpſit petendi jus in eum famoſum Libellum, utpote in bene moratis Ditionibus intolerandum. *Poſtquam me per extremam licentiam*, inquit Doctor hic, (*g*) *infamavit, mihique falſe quidquid eſt ad horrorem deterius, impoſuit, magnifice commendat* in SS. Miniſtro ſolicitudinem, qua *Epiſtolarem Reſponſionem meam denuntiavit*, ſibique blande gratulatur Regium conſilium *cepiſſe* (Libelli verba ſunt) *me punire proſcripto, ſuppreſſo, & in lacerationem data meo Epiſtolari Reſponſo, juſſoque* Univerſitatis Promotore *actionem in me intentare.*

Ejuſmodi fœtus Auctorum enormem gratiam nil melius oſtendit quam impunitas, qua iis frui licuit. Hanc dubio procul ut ſibi tutiorem redderent, eum præſidio munierant Archiepiſcopi Mechlinienſis, cui nuncupatus erat, & Belgicorum Epiſcoporum trium, qui iis perdite mancipati erant, quique amplas approbationes in id Operis congeſſerunt. Hi tres Epiſcopi ſunt celebris D. *Van Suſteren* veteranus Mechlinii Magnus Vicarius, ac tum quidem Brugenſis Epiſcopus. D. *Smet* Iprenſis Epiſcopus, & P. *Saugneſſa* Franciſcanus Epiſcopus Ruremundæ. Domini *Stevarts* Mechlinienſis Decanus, & Van de *Cruys* Canonicus & Pœnitentiarius ejuſdem Eccleſiæ ibidem & ipſi eminent Examinatorum Synodalium, Cenſorumque Librorum titulo. At tantum aberat, ut hujus generis fœdus edigere deberet expertectos Judices ut reis parcerent, ut eorum potius & crimen augeret, & deterius facinus redderet.

Jeſuitæ, cui ſuum nomen commodare libuerat Hoinckio, (nihil enim non evincit ejus Hiſtoriam Societatis Opus eſſe) (*h*) larvam etiam funditus adimit petulantia, qua hoc in Scripto Sebaſtenus Præſul & præcipua Cleri Membra, quæ ei adhærebant, erroris & hæreſis inſimulantur. Nullibi explicantur arrogatæ hujus hæreſis dogmata. Satis habet Jeſuita proponere eam Bajaniſmi & Janſeniſmi, ac præterea quoad hæc poſtrema tempora Queſnelliſmi hæreſin eſſe. Sat eſt, eo judice, ut harum hæreſeon quiſpiam convictus ſit, ei rationem fuiſſe cum *Arnoldis, Queſnellis, Gerberonis, Du Vauſſellis, &c.* aut aliquam in eos exiſtimationem teſtatum eſſe. Conſtat maxima ex parte Hiſtoria hæc excerptis (Jeſuitice confectis) Epiſtolarum, quæ inter hos magnos viros ultro citroque extiterunt, quaſque ſcripſere Batavi Epiſcopi & Eccleſiaſtici, quibus rationis aliquid cum iis erat. Exportatio Bruxellis edita, ineunte ſæculo, omnium Queſnelli Codicum, e quibus Jeſuitæ, quod iis potiſſimum placuit, *in Cauſa Queſnelliana* typis dederunt, & exſecranda proditio Domini *Blankaert* Mechlinienſis Diœceſeos Presbyteri, qui cum familiariſſime cum Queſnello præcipuiſque ex Hollandiæ Clero vixiſſet, ann. 1720. turpiter ab hoc ipſo Clero defecerat,

(*a*) Ephemeris itineris D. *le Gros* ad Urbem Romam ann. 1725.
(*b*) *Hiſtoria de rebus Eccleſiæ Ultraj.* pag. 71. 72. 219. & 220.
(*c*) *Defenſ. ulter. n.* 39. *Motivum Juris, n.* 164: *n.* 166.

(*d*) *Cauſa Queſnelliana p.* 152. *Hiſtoria Eccleſiaſt. Ultraject. pag.* 234. *col.* 2.
(*e*) *Ibid. pag.* 54.
(*f*) *Defenſ. ulter. n.* 182.
(*g*) *Ibid. n.* 39.
(*h*) Secunda Apologia Præſulis Babylonenſis Præf. p. XXIX.

fecerat,

Digitized by Google

fecerat, & quoſcumque arcanos Codices iis ſurripere potuerat, ad Mechlinienſem Archiepiſcopum aſportaverat, copioſa Archivia novo Hiſtorico ſuppeditaverant. At contra ejus mentem, eorum per ipſum uſus apud cordatum quemque, Batavi Cleri, eorumque omnium, quibus conſociatus erat, abſolutiſſimam apologiam conficere debet. Cum enim ea ſingula ſecretiorum Codicum excerpta, quæ ab eorum Adverſariis in medium allata ſunt, ad trutinam revocantur, ibidem nedum earum hæreſeon, earumque criminoſarum in Eccleſiam Sanctamque Sedem conjurationum, de quibus accuſantur, probationes occurrunt, eorumdem potius contra Jeſuitarum novitates ſolicitudinis, invictæque in Eccleſiam & genuina S. Sedis privilegia adhæſionis teſtimonia ſolummodo conſpiciuntur.

Admirationi demum eſſet, niſi hi Patres agnoſcerentur, arrogantia contemptuſque, quo Libellus de iis ipſis loquitur, qui ad eum uſque contra Ultrajectenſem Eccleſiam ſcripſerant; quos ſcilicet omnes ad unum ſpectat tamquam declamatores totidem, qui in hac controverſia ne ipſam quidem rem attigerunt: *Ploratores*, inquit in ſua dedicatoria Epiſtola (pag. 5.) *aderant multi, defenſores nulli. Detegendæ erant latentes nocenteſque artes, & mendaces narrationes refellendæ; ſed hoc opus erat, hic labor; hic languebat ardor omnium.*

Porro Scriptores veteres, quos hic tam parvi pendit, erant D. *Govarts* Vicarius Apoſtolicus Sylvæ Ducis, P. *Van Dyck*, D. Theodorus *de Cock*, & P. *Deſirant*. D. *de Cock* Romæ ſcripſerat, Congregatione de propaganda ſpectante ipſa. D. Govarts non niſi Bruxellenſi Internuntio inſtigante, calamum ſtrinxerat. P. Deſirant cum perdiu Romæ verſatus eſſet, ſcripſerat ob Colonienſis Nuntii oculos, qui ejus Scripta approbaverat. Singulos magni fautorum Romanæ Curiæ plauſus exceperant; at Jeſuitæ non ſapit, niſi quod ex ejus Societatis penu eſt.

Itaque novus Hiſtoricus ſe ratus acutius cernere quam veteres, quibus de monumentorum pleriſque, quæ profert, nihil, eo ſane judice, ſubolueratat, novo prorſus tramite incedit. P. Deſirantius *Sasboldum & Rovenium* legitimos Ultrajecti Archiepiſcopos agnoſcere coactus erat, nec niſi ad hujus poſterioris mortem, anno nempe 1651. eam Eccleſiam periiſſe volebat; Jeſuita ſub Hoinckii nomine deliteſcens hos duos Præſules ex Ultrajectenſium Archiepiſcoporum Catalogo expungit, & ad Schenkii mortem uſque, ad ann. 1580. ſcilicet hujus Eccleſiæ excidium retrahit. P. Deſirantius non pugnat, quin Eccleſia ſine externis Templis, ſine bonis & ſine temporalibus redditibus ſubſiſtere poſſit, modo Catholici Principis legitimo imperio ſublit; quod in cauſa eſt, ut ſtatuat Batavam Eccleſiam Monaſterienſis initæ pacis tempore, nempe ann. 1648. excidiſſe, quia Fœderati Belgii Suprema Poteſtas tum primum ad Proteſtantes devenit; ei novus Hiſtoricus (*a*) mendacii dicam impingere non veretur, & aſſerere Eccleſiam abſque exterioribus Templis, abſque redditibus & abſque ſplendore, quem temporalia bona comparant, prædiorumque & Dominiorum poſſeſſione conſtare non poſſe; quamobrem Ultrajectenſem Eccleſiam diſperiiſſe pronuntiat, & ad puræ putæque Miſſionis ſtatum redactam fuiſſe, ſimul atque ejus Templa violata fuere, proſcripti redditus, & interdicta Religionis libera exercitatio.

At ſi Auctores hi quoad præcipua capita ſibi invicem adverſantur, mirifice conſpirare dici poſſunt, ut Romanæ Curiæ adulentur, blandianturque ſuper Papæ ſuprema abſolutaque Poteſtate extremis placitis propugnandis; quibus ipſis potiſſimum ad Batavæ Eccleſiæ jura impugnanda nituntur. In eam decretorium principium per hos Auctores, eſt ipſius in voluntatem Summi Pontificis obluctatio. In Batavia, poſt viciſſitudinem, proprii, necne, Epiſcopi fuerint; Capitula Ultrajectenſe & Harlemenſe diu, necne, extiterint, vel adhuc exiſtant, parum refert; ſatis eſt, ut nihil non disjiciatur, poſt Coddianum Interdictum, Papam declaraſſe Eccleſiam hanc ejuſque Capitula deleta funditus, eademque omni Juriſdictione ſpoliata, tamquam *ſimplicis Miſſionis* Regionem ſuo ipſius proximo & Congregationis de propaganda regimini ſubdidiſſe. (*b*) Ad unum Papam, horum Scriptorum ſententia, tamquam inſtructum *integra plenitudine poteſtatis, qui omnis Juriſdictionis fons & origo eſt, pertinet divino jure* Epiſcopos *eligere & inſtituere, Eccleſias extinguere, Capitulis Juriſdictionem adimere, &c. pro ut ad bonum Eccleſiæ regimen magis expedire compererit.* (*c*) Omnis obluctatio in Papæ placita, criminoſa arrogantia eſt. Eo temeritatis ſuper hoc capite abit Hoynckius, ut principia hæc ipſis antiquorum temporum Sanctis viris affinget, *ambitionis, arrogantiæ & mendacii* S. Hilarium Arelatenſem accuſans, qui S. Leoni reſtiterit, cujus injuſtam in eum Sanctum Archiepiſcopum jam ſummo imbibitam opinionem Auctores ceteroquin Romanæ Curiæ maxime addicti agnoverunt, & poſt S. Hilarii mortem Sanctus Papa hic ipſe faſſus eſt. (*d*)

Libelli ceteri, qui in Van Eſpenium & Batavam Eccleſiam eodem tempore prodierunt, omnes & ſinguli principiis iiſdem inhærent, ſeu chorda, quod ille ait, oberrant eadem. Qui Jeſuitæ cujuſdam opera impreſſus fuit hoc titulo: *Manifeſta contradictio &c.* proprie unam tantum in Van Eſpenium argumentationem inſtituit quam autumnat ineluctabilem: tu quidem, inquit, ſuper Batavæ Eccleſiæ cauſa aliter ſentis atque in aliquibus Romæ Brevibus enuntiatur; ergo &c.

Apologia Conſultationis ann. 1717. per Van Eſpenium hoc titulo: Vindiciæ Reſolutionis DD. Lovanienſium.

XXXII. Scripta hæc univerſa & ſingula confutata cernuntur in ſolidis Operibus contra Ultrajectenſis Eccleſiæ Hiſtoriam D. Hoynckii nomine editam elaboratis. Illuſtria nomina, quæ eam decorabant, fidentia, qua res geſtæ, de quibus certius conſtabat, ibidem ad dubitationem trahebantur, audacia ac temeritas qua in eadem periculoſiora principia proponebantur, ad eam accuratius pleniuſque quam ceteroquin merebatur, refellendam adegerunt. Opus inter idoneos Scriptores quatuor diviſum fuit. D. *Van Erkel* (*e*) & *D. Broederſen* (*f*) hiſtoricarum rerum diſcuſſionem ſibi ſumpſerunt; primus quidem ſuper Ultrajectenſibus Archiepiſcopis, alter vero ſuper Capitulis; obtigit Van Eſpenio principiorum effatorumque canonicorum examen, & Conſultationis ann. 1717. purgatio; & Babylonis Epiſcopus latiorem ſibi campum aperiens, Hiſtorica & Dogmatica ſimul in ſua Apologia altera pertractavit.

Eſpenianum Opus inſcribitur: *Vindiciæ Reſolutionis Doctorum Lovanienſium &c.* Haud huic Doctori ſuaſum eſt, ut ei ſuum nomen apponeret ob rerum diſcrimen, in quo verſabatur, perdurante litigio quod in eum ſuper *Epiſtolari Reſponſione* intentatum fuerat. (*g*) At is ſe per Actum authenticum teſtaturum ultro recepit ſe ejus Auctorem eſſe.

Occurrunt in hoc Scripto ſublimitas, gravitas, ſoliditas,

(*a*) *Hiſt. Eccl.* p. 233. col. 1. & 2. p. 249. col. 2.

(*b*) Hoynck, pag. 290.

(*c*) *Hiſtoria de rebus Eccleſiaſt. Ultraject.* pag. 185. 191. 231. 232. 289.

(*d*) Baronius ad ann. 445. & 464. Binius *Tom. II. Concil.* p. 1. ad Epiſt. XI. Hilarii Papæ.

(*e*) D. Van Erkel initio ſtatim protulit *Obſervationes prodromas in Librum... Corn. Pauli Hoynck, &c...* deinde vero magnum Opus inſcriptum: *Defenſio Eccleſiæ Ultrajectinæ &c.* in 4.

(*f*) Scriptum D. Broederſen Canonici Ultrajectenſis & paſtoris Delphis hunc titulum præfert: *Quinque Tractatus de rebus Metropolitanæ Eccleſiæ Ultrajectinæ &c.* Horum quinque Tractatuum primus, qui conficit Vol. in 4. pag. ſupra 550, impreſſus fuit ann. 1729. reliqui quatuor ann tantum 1764.

(*g*) *Ep. ad Erkel* 16. *Julii* 1726.

Digitized by Google

ditas, eruditio tam parum communis, ut dicere minime vereamur Opus hoc e Van Eſpenii poſtremis fœtibus unum, e gravioribus etiam meliuſque elaboratis unum eſſe, quæ ex ejus calamo prodierunt. In eo Doctor hic magna principia ſuper Eccleſiaſtici regiminis vi & ratione eminentiorem in modum deducit; quæ re ipſa ad Eccleſiam divina inſtitutione pertinent, ab iis ſecernit, quæ eadem ſubſecutis temporibus conceſſione Principum acquiſivit; quæ ſunt Eccleſiæ neceſſaria ad finem propter quem inſtituta fuit, ab iis, quæ eidem non niſi ornamento ſunt; diſcrimen exhibet inter bona ad quæ unice refertur, quidquid Chriſtifidelibus promiſſum fuit, & ea, quibus omnis Judæorum portio continebatur; quæque, tantum abeſt, ut Eccleſiæ propria & neceſſaria ſint, ut plerumque graviſſimis ſcandalis occaſioni fuerint; jura Epiſcoporum, jura Cleri ſecundi Ordinis, itemque Capitulorum, Fidelium, &c. omnia ibidem ad Sanctuarii trutinam expenduntur; reddit Eſpenius unicuique quod ei debetur, nihilque confundit. Inſiſtens Antiquitatis veſtigiis, in novis uſibus abuſus & uſurpationes illegitimas a conſuetudinibus & conceſſionibus ſatis roboratis diſtinguit, & in his ipſis id quod Eccleſiæ menti congruit, & quod ab eadem alienum eſt. Hoc nimirum delectu, hac perſpicientie peculiariter ponderat Eccleſiæ mentem ac diſciplinam ſuper Epiſcopis *in partibus*, novorum Epiſcopatuum erectione, Eccleſiarum ſub Principibus; qui Catholici non ſunt, inſtitutarum adminiſtratione, novarum Miſſionum ad Chriſtianam Fidem Infidelibus inſpirandam, &c. Principia hæc omnia accommodat Batavæ Eccleſiæ; his utitur, ut ſuæ cauſæ juſtitiam demonſtrat, eo eodemque adminiculo perficit numeris omnibus abſolutam Apologiam Conſultationis diei 25. Maji ann. 1717. quam purgandam & in tuto ponendam ſuſceperat.

Van Eſpenio per ſuam modeſtiam pati non licuit, ut quod elucubraverat, Opus imprimeretur, quin prius eruditis viris, quos tum quidem conſulere facile poſſet, & peculiariter D. Babylonis Epiſcopo, D. Van Erkelio, & D. Groſio expendendum dediſſet.

Sunt nobis ob oculos animadverſiones, quas ſuper hoc Opere Babylonis Epiſcopus edidit. Earum nonnullis jus tribuit Van Eſpenius, reliquas vero, ſuas ipſe rationes explicans, negligendas exiſtimavit. (*a*) Ad calcem Epiſtolarum Van Eſpenii occurrent Babylonenſis Præſulis animadverſiones, & Doctores noſtri reſponſa. Erit ſime, quod utriſque prudens Lector utetur.

Conſultatio Van Eſpenii pro Harlemenſis Epiſcopi Electione.

XXXIII. In ejuſdem anni 1727. curriculo, Van Eſpenius novam Conſultationem protulit ſuper Inſtitutione Epiſcopi pro Harlemenſi Eccleſia, Ultrajectenſis Metropolis ſuffraganea. Ad hoc negotium ſerio incumbebat Batava Eccleſia (*b*) præſertim poſt Brachmani Conſecrationem, quæ Septembris die 30. ann. 1725. peracta fuerat. Sentiebat nempe Ultrajectenſium Archiepiſcoporum reſtitutione nil demum aliud quam ſuæ ipſius liberationis initium eſſe; populos Epiſcopatuum quinque, qui eam Eccleſiaſticam Provinciam conſtituebant, proprio Epiſcopo non minus quam ipſius Metropolis populum indigere; in eadem Eccleſia ex alia parte ad bonum fovendum continuandumque quod inchoatum erat, Epiſcopis pluribus opus eſſe. Poſt viciſſitudinem, Romana Curia, quæ deinceps in earum quinque Eccleſiarum regimine ſibi peculiare jus arrogaverat, earum gravioribus magiſque neceſſariis rationibus providere neglexerat. Ann. 1638. Sasboldus Archiduci Alberto ſupplicem libellum obtulit, in quo non ſolum Ultrajecti Metropolitanam Sedem, ſed ejus etiam Suffraganeas quinque, vel ſaltem tres aut quatuor replendi neceſſitatem probabat. Carebat eo tempore Epiſcopo Ultrajectenſis Eccleſia, & *reliquæ per Provinciam Sedes pene omnes aut vacantes aut derelictæ erant. Attamen*, inquit Præſul Babylonenſis, (*c*) *numquam magis neceſſarius Epiſcopatus fuit, ad titubantem plurium fidem ſuſtentandam, ſervandumque, edocendum corrigendum & renovandum Clerum... dignum erat curis & vigilantia Sancti Patris, efficere, ut Provinciæ Epiſcopatus ſex canonice ſemper a ſolicitis Epiſcopis repleventur... Metropolitanæ Sedis per annos 22. aliorumque Epiſcopatuum quinque vacatio, quæ adhuc poſt annos amplius centum perdurat* (ita Babylonenſis Præſul ann. 1727. loquebatur) *dici non poteſt, quam grave huic Eccleſiæ detrimentum attulerit.*

Inteſtinæ perturbationes, quæ divexant (Eccleſiam hanc) pergit Babylonenſis Antiſtes, *ex hac Epiſcopi privatione potiſſimum derivantur.* Non aliud ergo præſentius aptiuſque remedium his malis afferri poteſt, quam ſi ibidem Epiſcopale regimen reſtituatur. *Donec in ſingulis Sedibus digni Epiſcopi ſecundum Canones promoti non adſunt, dici nequit, ad paſtoralem vigilantiam quod ſpectat, nihil deeſſe, quin potius omnia deeſſe merito pronuntiabitur... Neque illud dici poteſt* Eccleſiam, cujus Epiſcopus non eſt devinctus aliis *Comprovincialibus, quos ſuper communibus privatiſque rationibus conſulere poſſit, ſatis ad doctrinam illuſtratam eſſe... exiſtit hinc, ad bonum Eccleſiæ regimen, Provincialium Conciliorum neceſſitas. Aſſiduum ſemper omnibus retro ſæculis ad ea celebranda ſtudium collatum eſt. & cum ea primum intermiſſa fuere, corruptio in mores irrepſit. Hujus diſciplinæ gravitatem perſpiciens Tridentinum Concilium mandavit, ut ejuſmodi Concilia ſaltem tertio quoque anno haberentur.*

Hinc factum eſt, concludit Babylonenſis Epiſcopus, *ut ſubſidii non parum magnæ huic Eccleſiaſticæ Provinciæ deeſſet, cui, cum eo jure gaudeat, ut regatur ab Epiſcopis ſex, qui identidem coeant, ut in commune ad cuſtodiendum doctrinæ depoſitum, ſervandamque diſciplinam invigilent, ex annis amplius centum unus tantum Epiſcopus præfuit, & is ipſe per diuturna intervalla defuit.... Erat vigilantiæ Sancti Patris operam dare, ut ne hujus magnæ Provinciæ Epiſcopalis Sedes vacantes remanerent, monere Clerum, huic rei providendum eſſe, eique per conſilia & præſidium præſto eſſe.... Quia non omnes hujus Provinciæ Sedes repletæ fuere, ſæpe proinde nullus ibidem ad annos plures Epiſcopus extitit, & ſolum ægerrime quiſpiam obtineri potuit....* Cum etiam poſſet, *ſi minus jure, ſaltem aliqua obducta ſpecie, excuſari harum Eccleſiarum longa vacatio, propterea quod tempora non arridebant, quid in præſentia dici poteſt, cum, tametſi mutata ſit temporum ratio, Romanæ Curiæ Miniſtri nihil intentatum relinquunt, ut ibidem omnino Epiſcopatum aboleant?*

Ita quidem animi ſui ſenſa promebat Babylonenſis Præſul ſuper neceſſitate replendi Suffraganeas Ultrajecti Sedes, in Opere, in quo Van Eſpenius *eruditionem, diligentiam, vim, moderationem & Religionis ſpiritum* admirabatur, (*d*) Non expendit hoc loco Babylonenſis Præſul, niſi quod hac in re Summorum Pontificum eſt. At ſi eorum erat, ut monet laudatus Præſul, *operam dare, ut ne ejus magnæ Provinciæ Epiſcopales Sedes vacantes remanerent*, & monere *Clerum, huic rei providendum eſſe*, ergo Cleri ipſius erat ſibi Epiſcopum comparare. Ab ann. 1707. Clerus Nuntios ſolicitare numquam deſtiterat, ne pugnarent, quin exiſteret *Epiſcopus unus, aut etiam plures, a Capitulis canonice electi*, (*e*) Ejus iteratæ ſolicitationes ſemper inutiles

(*a*) Epiſtolæ dierum 24. & 25. Junii, & 2. Julii ann. 1727.
(*b*) *Cauſa Harlemenſis*, Præf. §. XL. n. 7. p. 36.

(*c*) Altera Apol. pag. 48.
(*d*) Van Eſpenii ad Barchmanum Epiſtola diei 30. Januarii ann. 1727.
(*e*) Altera Apologia Babylonenſis Epiſcopi, Præfat. p. 16.

exstiterunt. Ad Babylonenſem Epiſcopum, quemadmodum quidem vidimus, confugiendum fuit, ut Archiepiſcopus haberetur. Cum porro ſemel Ultrajectenſis Archiepiſcopus reſtitutus eſſet, ejus erat, Metropolitani titulo, id agere, ut Provinciæ ad eum ſpectantis vacantes Sedes replerentur. Erat id officii quoad Archiepiſcopos eo gravius, quod hæc ipſa circumſpectio omnino neceſſaria fuerat, ut ipſi ſibi non intermiſſam Succeſſorum ſeriem pararent. Hæ nimirum animadverſiones ejus Eccleſiæ Theologos permoverunt, ut ad canonicas quæſtiones dilucidandas incumberent, quarum ſolutio in hujus gravis conſilii executione facem præferre debebat. Initio ſtatim edidere Conſultationem primam, quæ duodecim quæſtiones complectebatur.

Priores quatuor ad ordinariæ in Harlemenſi Diœceſi, Sede vacante, Juriſdictionis legitimam exercitationem ſpectabant. Reliquæ octo ſuper novorum Epiſcoporum in ſuffraganeis Eccleſiis, & peculiariter Harlemenſi & Leovvardienſi, inſtitutione verſabantur. Erat ipſi naturæ conſonum; omnium primas has duas poſteriores Sedes repleri, quia ſcilicet in iis tantum aderat Cleri populique perſpecta portio, quæ proprium Epiſcopum deſideraret, quæque eum ex Ultrajectenſis Archiepiſcopi ſui manu recipere parata eſſet. Aliarum trium diœceſeon (Deventriæ, Groningiæ, Middelburgi) Catholici erant & adhuc ſunt miſere jam animo infixis opinionibus irretiti, quibus adducuntur, ut nolint niſi Miſſionariis ſe ſubdere, quos ad eos Romanæ Curiæ Miniſtri miſerunt, quique iis tamquam Catholicæ Eccleſiæ doctrinam obtrudunt ultramontana placita, atque adeo ſæpe novas laxataſque doctrinas, quas ex his Miſſionariis plures iiſdem tradunt.

Animadvertitur, nec injuria; in hac Conſultatione, (*a*) omnia principia, quæ in ea ſtatuuntur ad probandum in Eccleſiis Harlemenſi & Leovvardienſi propriis Epiſcopis opus eſſe, eoſque inſtituendi facultatem penes Ultrajectenſem Archiepiſcopum, Metropolitani titulo, reſidere, æque ad Eccleſias ceteras referi poſſe. Conſultationem hanc & Reſponſa *complures haud vulgaris notæ viri expenderunt, approbaruntque.* (*b*)

Perſpicitur in *Teſtimoniorum Collectione*, in Ultrajectenſis Eccleſiæ favorem, ann. 1763. eorum, qui ſapiunt, prope commune votum in eo poſitum, ut Suffraganeæ Sedes quinque repleantur. D. *Monnerius*, Bononienſis (in Gallia) Epiſcopi veteranus Vicarius Generalis teſtabatur Barchmano per Epiſtolam, die prima Auguſti ann. 1726. *Bononienſis Epiſcopi, & Pariſienſis Archiepiſcopi ſententiam pro Epiſcoporum promptа in ſingulis Metropolis Sedibus inſtitutione.*

Rurſus ergo negotio in nonnullis Collationibus Scriptiſque peculiaribus, & in Capitularibus Cœtibus mature diſcuſſo, D. Archiepiſcopus (Barchmannus) die 16. Decembris ann. 1726. ad Harlemenſe Capitulum ſcripſit (quod ex annis pluribus nullum e ſuis juribus exercebat, & Internuntiorum placitis ſerviliter ſuberat) monens, ut pro ſuo jure ſuoque officio ad Harlemenſis Epiſcopi electionem procederet. Voluit quidem Præſul hoc in monito longam Capituli negligentiam oblivisci, eique concedere menſes tres, quos Canones Cathedralibus largiuntur, vacantes ut Sedes repleant; eidem tamen ſignificavit, ſi minus ad electionem per id intervalli deveniret, ipſum juris pœnas ſubiturum. Cum Harlemenſe Capitulum, hac admonitione contempta, in ſua negligentia deſidiaque perſiſteret, Ultrajectenſis Archiepiſcopus ſecundum Canones poterat atque adeo debebat hunc defectum, devolutionis jure, ſupplere. Antequam tamen negotium perficeret, novas capere conſilia voluit. Ergo Van Eſpenium ſingillatim conſuluit; at ſatis habuit, id facere ſuper quatuor e quæſtionibus duodecim in magna, de qua diximus, Conſultatione ſolutis, ſuper iis nempe, quæ unice ad Harlemenſis Epiſcopi Inſtitutionem referebantur. Erant eæ quæſtiones quatuor, 1. eſſet, nec ne, votis ſanioris partis Paſtorum & Fidelium Harlemenſis Eccleſiæ faciendum ſatis, proprio Epiſcopo iiſdem dato; 2. quia edere deberet Inſtitutionem hanc, nulla affulgente ſpe fore, ut Harlemenſe Capitulum ad eam procederet; 3. quæ demum ratio eſſet, qua is ad quem ſtatueretur hujus inſtitutionis peragendæ jus pertinere, debebat ad eam procedere; 4. petenda ne eſſet a Papa novi Epiſcopi confirmatio, an vero Metropolitani eſſet eum confirmare.

Reſpondit Van Eſpenius ad quæſtionem primam, eo magis oportere Cleri populique Harlemenſis vota perfici, quod eorum poſtulatum *divina Inſtitutione*, SS. Canonibus & primitivæ Eccleſiæ uſu ac moribus nitebatur.

Ut id probet, ait 1. docentibus Catholicis omnibus, Epiſcoporum Inſtitutionem Divini Juris eſſe; 2. eam mentem eſſe Chriſti Domini, ut peculiari cuique Eccleſiæ proprius Epiſcopus tribuatur; 3. ita quidem Apoſtolos ſtatuendis Eccleſiis pluribus ſe geſſiſſe; 4. poſt Apoſtolica tempora, Eccleſiam eidem diſciplinæ inſtitiſſe; 5. Nicænam Synodum, eamque ſecutas alias plures, denique Tridentinam ſtatuiſſe, ut Epiſcopus quiſque ſuæ propriæ Diœceſi præficeretur, quin a quopiam alio in regimine turbari poſſet; 6. Metropolitanorum, Patriarcharum, &c. inſtitutionem numquam obfuiſſe; quin peculiares Eccleſias a peculiaribus Epiſcopis adminiſtrari oporteret; 7. Harlemenſem Eccleſiam quamvis Ultrajectenſem Archiepiſcopum tamquam ſuum Metropolitanum, & Papam tamquam Epiſcoporum primum, Eccleſiæque viſibile Caput agnoſcat, nec Papam tamen nec Metropolitanum tamquam ſuum proprium Epiſcopum ſpectare poſſe; 8. denique cum hæc Eccleſia canonice in *Cathedralem* Eccleſiam erecta fuerit, ejus Clerum & Populum eo jure gaudere, ut ſibi proprium Epiſcopum petant.

Ut ad alteram quæſtionem reſpondeat, oſtendit 1. poſtquam Epiſcoporum Electio ad Cathedrales Eccleſias devoluta fuit, ex canonicis Regulis Harlemenſi Capitulo id juris eſſe, ut ad proprii Epiſcopi electionem deveniat; 2. eo non id præſtante, Metropolitanum communi jure ejus negligentiam ſupplendi poteſtate gaudere; 3. jus hoc per generale Lateranenſe Concilium ſub Innocentio III. habitum Metropolitanis confirmatum fuiſſe, ea lege, ut ne Metropolitanus Eccleſiam ultra tres menſes vacantem relinqueret, *ſi canonicam voluerit effugere ultionem*; 4. in facti ſpecie qua de agitur, Ultrajectenſem Archiepiſcopum eo magis Harlemenſis Capituli negligentiam ſupplere debere, quod ex ea Diœceſi non mediocris & ſanior populi pars, id rogandi cauſa ad eum confugit.

Super quæſtione tertia ſtatuit Van Eſpenius, cum commune jus & Concilia providendi Electorum negligentiæ facultatem & obligationem ad Metropolitanos transferant, dictum Archiepiſcopum, ex quo elapſi ſunt tres Electoribus conceſſi menſes, ad Electionem procedendi jure pollere, quin vel eos de negligentia monere debeat; Lateranenſe Concilium in hac facti ſpecie non aliam Metropolitano obligationem imponere quam ut Capitulum & *prudentes viros* conſulat; in præſenti tamen negotio *æquitati conſonum* eſſe, ut hi *prudentes viri* ex Harlemenſi Clero ſumantur; cumque Ultrajectenſi Archiepiſcopo adſit in Diœceſi Babylonenſis Epiſcopus, congruere proinde hunc ab eo rogari, ut ſibi Provincialis Epiſcopi loco ſit.

Principia in reſponſionibus ad ſecundam ac tertiam quæſtionem ſtatuta quartam finiunt, in caſu nempe de quo agitur, onius Ultrajectenſis Archiepiſcopi eſſe, Electum confirmare. Huic tamen poſtremæ deciſioni robur addit Eſpenius ex hoc communis juris, naturali & divino jure nixi principio, confirmationem ad eum pertinere debere cui conceditur a Canonibus Ele-

(*a*) Quæſt. V. n. XV. & n. XXIII.
(*b*) Cauſa Harlem. Præf. §. XI. n. VIII. p. 37.

Electi

eſt conſecrandi jus; & ex Lateranenſis III. Concilii Canone qui jus hoc Metropolitano defert. Verum quidem eſt Romanam Curiam & Canoniſtas *ſcrupuloſe* Decretalibus addictos hujus Concilii Canone parum moveri, quia Papæ jus eſſe contendunt, ut ob legitimam cauſam perque *ſuam plenitudinem poteſtatis*, Conciliorum etiam generalium Decretis deroget; at Canoniſtarum vel ultra montes communis ſententia eſt, Romanorum Pontificum *diſpenſationes & derogationes* locum habere non poſſe quoad generalium Conciliorum Decreta, niſi facta ſit horum expreſſa mentio in derogatoriis Litteris quæ alioquin ſubreptitiæ cenſentur. Jam vero nec in Concordatis (Germanicis), nec in Cancellariæ Regulis (quæ ceteroquin vel in Batavia vel in Germania nunquam receptæ aut promulgatæ fuere), nec in Bullis de novorum Epiſcopatuum erectione occurrit ulla ejuſmodi derogatio. Quamobrem concludit Doctor noſter, Metropolitanorum jus a Lateranenſi Concilio confirmatum, ex ipſis horum poſteriorum Canoniſtarum principiis, qui tanquam duriores in derogationis negotio notari non poſſunt, integrum remanere; & quod inde conſequitur, Ultrajectenſem Archiepiſcopum *poſſe* atque adeo *debere*, landan Concilio vi, Harlemenſis Capituli negligentiam ſupplere; non eſſe neceſſe novi Epiſcopi confirmationem a Papa peti, ac Metropolitano id juris eſſe, ut eum ipſe & ordinet & confirmet.

Conſultatio hæc ſignata fuit Kalendis Aprilis ann. 1727. & cum authenticis Notarii Ædiliumque Lovanienſis Urbis certificatis in Hollandiam miſſa. Eam duobus poſt menſibus D. Barchmanus exhibuit D *le Gros* Canonico & Doctori in Theologia Facultatis Rhemenſis; qui ponderatam die 12. Junii ejuſdem anni ſignavit.

Nihil non deinceps geſtum ad hanc deciſionem exactum fuit. Ultrajectenſis Archiepiſcopus die 16. ejuſdem menſis Junii ann. 1727. capitularem Cœtum convocavit, ad quem D. Babylonenſem Epiſcopum & præcipua quatuor Harlemenſis Cleri Membra appellavit; in eoque D. Theodorus *Doncker* in ea Diœceſi Paſtor & Archipresbyter communi conſenſu in Epiſcopum electus fuit.

Ultrajectenſem Archiepiſcopum difficultates negotio ipſi extraneæ, quæque ab eo non pendebat, quemadmodum D. Van Erkel ejus Capituli Decanus teſtatur (*a*), impedierunt, ne ad Electi Conſecrationem procederet qui ante disjectas difficultates mortem occubuit. Majora enim poſt ejus mortem obſtacula quibus nova electio impedita eſt, extiterunt; & Harlemenſis Sedes repleri non potuit niſi die 2. Menſis Septembris ann. 1742. per Conſecrationem D. Hieronymi *de Bock* qui eam Diœceſin ex annis novem Magni Vicarii titulo adminiſtrabat. D. Van *Stiphout* qui nunc temporis eamdem Sedem occupat, D. de Bockio an. 1745. ſucceſſit.

Conſultatio pro Harlemenſi Eccleſia poſtremum eſt in Batavæ Eccleſiæ favorem Eſpenianum Opus. Eſt hæc eo magis commendanda, quod eam ſingularis quædam ſolicitudo & parum commune animi robur edidit, quo nimirum tempore Van Eſpenius acriori ſuorum hoſtium furori ſuberat, quin eorum quidquam reputaret, quæ eamdem ad ejus oppreſſionis conſummationem conſequi poterant, ſcilicet in ipſo litis æſtu, quæ apud Tribunal Rectoris Univerſitatis in eum tam indigne ſuſcitata fuerat, occaſione *Reſponſionis Epiſtolaris* ſuper D. *Steenhoven* Ultrajectenſis Archiepiſcopi Conſecratione, quoque ipſo menſe Cardinalis Archiepiſcopus Mechlinienſis quoad Formularium & Conſtitutionem *Unigenitus* in eum agere aggrediebatur. Hæ plures aggreſſiones coegere venerandum ſenem ſe ætatis anno 82. per fugam in tuto ponere. Se primo Trajectum ad Moſam, tum in Amersfordienſe in Hollandia Seminarium recepit, ubi inter pretioſorum amicorum ſuorum manus (*b*) die ſecunda Octobris anni ſequentis 1728. vivere deſiit.

Aliæ Van Eſpenii pro Batava Eccleſia peculiares Conſultationes.

XXXIV. Scripta Van Eſpenii in Batavæ Eccleſiæ gratiam elaborata recenſentes omiſimus Conſultationes plures ſuper canonicis quæſtionibus peculiaribus quæ ejus Eccleſiæ jura non ſpectant, quæque propterea in hujus Doctoris Conſultationum generali Collectione collocatæ ſunt. Hoc loco nos de earum præcipuis tantum agemus.

Matrimoniales in prohibitis gradibus diſpenſationes prima ſpectat. Romana Curia ab ineunte ſæculo vel earum ullam concedere recuſabat, vel concedebat injuſta ſolum appoſita conditione, ut Clerus deſereretur. Pronunciavit Eſpenius in ejuſmodi facti ſpecie extra omnem dubitationem eſſe, Magnos ipſos Capituli Vicarios, Sede vacante, eas concedendi jure gaudere. Qua potiſſimum die data fuerit Conſultatio hæc, ignoramus; certum id unum eſt eam Octobri menſe ann. 1720. priorem eſſe. Occurrunt in ea ſuper jure concedendi diſpenſationis ſplendiora & ſolidiora principia, ſuperque neceſſitatis caſibus in quibus ne obligatio quidem adeſt, ut a primis Superioribus, injuſte jam animo affectis, aut longius abſentibus eædem petantur.

Extat ejuſdem Doctoris ſuper eodem argumento ad D. Barchman Ultrajectenſem Epiſcopum ſcripta Octobri menſe ann. 1725. Epiſtola, quæ collocata fuit ad calcem Conſultationis de qua modo diximus.

Februario menſe ann. 1723. idem Doctor conſultus fuit ſuper ſignificatione Legis quæ prohibet Epiſcopis, ne extraneos ſubditos Ordinent, ſuperque centenaria poſſeſſione in qua erat Ultrajectenſis Eccleſia, ſpectatis ejus extra ordinem rationibus, ut in ſui gratiam initiaret accedentes idoneos quoſque, quique ejus ſervitio ſe devovere parati erant. Ejus Conſultatio diei 4 Februarii ann. 1723. eſt, aliique Doctores in Jure duo, unuſque in Theologia Doctor ei ſubſcripſerunt. Viſa eſt huic Conſultationi Doctorum Lovanii ſubdenda deciſio omnino ſimilis, ſuperque eadem facti ſpecie, quam die 24. Januarii ejuſdem anni 1723. Sorbonici Doctores octo ediderunt.

Conſultationes quibus confirmatur Eſpeniana ſuper Harlemenſis Epiſcopi electione.

XXXV. A Van Eſpenii Conſultatione, die 1. Aprilis an. 1727. ad Harlemenſis Epiſcopi electionem edita ſejungendæ non ſunt aliæ nonnullæ Conſultationes quas Galli bene multi Theologiæ Doctores & Juriſconſulti ann. 1754. & 1756. protulerunt, quæque Eſpenianæ confirmatio veluti quædam ſunt; eam enim adoptant, ejus elogium contexunt, eam nullibi non ponunt tanquam certam, in eam denique haud ægre conſpirat ob controverſias quæ ibidem ſolvuntur.

Harum poſteriorum Conſultationum re quidem ipſa idem fere atque Eſpenianæ diei 1. Aprilis ann. 1727. argumentum eſt; id in hac quærebatur, utrum Ultrajectenſi Archiepiſcopo id juris eſſet, ut Harlemenſi Eccleſiæ Epiſcopum daret; in iiſque expendendum ſuſcipiebatur, an ſatis auctoritatis Ultrajectenſis Epiſcopus obtineret, ut aliam Sedem Suæ pariter Provinciæ Suffraganeam, eodemque propemodum temporis ſpatio vacantem repleret.

Harum peculiarium Conſultationum deciſionem conſtarunt præcipua rationum momenta duo. Petitur primum ab inſtitutione Divina, ab Eccleſiæ Regulis, a conſtanti omnium ſæculorum uſu, quæ volunt unam-

(*a*) *Epiſt. III. Adverſus C. Hoynck.*
Vita Van Eſpen.

(*b*) D. D. I. Willemaers, Hoffremont, Mees, &c.
(*c*) Occurrunt hæ Conſultationes in *Collectione Teſtimoniorum in Ultrajectenſis Eccleſiæ favorem* VII. Parte.

quamque Eccleſiam a proprio Epiſcopo adminiſtrari; ducitur alterum haud minus grave a neceſſitate in qua Batava Eccleſia verſatur, ut ſuæ ipſius incolumitati, nullique non rei ad ſuum rectum regimen neceſſariæ proſpiciat. Faciunt hæ cauſæ duæ, ut Galliarum Theologi & Juriſconſulti pronuntient Ultrajectenſem Archiepiſcopum omnino poſſe, ne dicam, debere vacantes omnes ſuæ Metropolis Sedes replere, Eccleſiæque regulas, ſpiritale Fidelium emolumentum, Ditioniſque bonum ac tranquillitatem id æquæ requirere. In harum ergo deciſionum conſecutionem, quæ auctoritatibus rationibuſque vehementioribus nitebantur, Ultrajectenſis Archiepiſcopus Januarii die 25. ann. 1758. ad novi Epiſcopi Deventriæ, D. Bartholomæi Joannis *Byevelt* ſcilicet, Conſecrationem proceſſit, quoad ita Divina Providentia eidem faveat, ut reliquas tres ſuæ Provinciæ Suffraganeas Sedes repleat, quemadmodum Galli Juriſconſulti eum, ut id perficiat, hortantur.

CAPUT VI.

De Scriptis D. Van Eſpen, quæ continentur in V. Parte Supplementi ad plures ejus Operum ad propriæ Perſonæ defenſionem ſpectantium Collectionis.

ARTICULUS I.

De Motivo Juris in favorem D. Van Eſpen &c. in lucem edito a Promotore Univerſitatis Lovanii P. Deſirant, in negotio quo *LOVANIENSIS FRAUDIS* nomine notum eſt.

Lovanienſis Fraudis univerſim notio.

I. OPus de quo agitur in præſentia, conſecutiones eorum continet quæ apud Tribunal Rectoris Univerſitatis Lovanii, contra P. Deſirantium, in celebri *Lovanienſis Fraudis* negotio geſta ſunt. Illud elaboravit Van Eſpenius, tametſi nomen præferat Promotoris Univerſitatis Lovanii, cujus nomine proceſſus peragebatur. Prodiit ann. 1708. (*a*). Perſona quam agit in hoc negotio Deſirantius, admodum abſona eſt. Eo ſpectabat ejus conſilium, ut ſcœnam in Lovanienſi Univerſitate renovaret, quam ejus amici & fautores in Duacenſi ante annos ſexdecim aut ſeptemdecim egerant, per ejuſdem generis calumniam æque *Duacenſis Fraudis* nomine notam. Neminem latet, per mendaciorum & inſignium deceptionum ſeriem, Jeſuitas ejus primæ Tragœdiæ Auctores id aſſecutos eſſe, ut, rejectis & in exilium actis præcipuis Duacenſis Univerſitatis Membris, eorum prurigini dominationis oppoſitis, ea potirentur. Ut his Patribus idem emolumentum conquireret, iiſque *Lovanienſem Univerſitatem traderet* (quæ Doctoris Martini locutio eſt) (*b*), P. Deſirantius rationes adhibuit iis ipſis fœdiores turpioreſque quarum in Duacenſi fraude uſus extiterat. Annuntiaverat hanc fraudem ante annos ſex aut ſeptem tanquam *heroicum facinus* quod libenter, ſiquidem potuiſſet, ſibi arrogaret. *Equidem*, inquit, *mihi libens hoc crimen imponerem*, *profiterer*, *mihi denique gloriæ ducerem*, *ſi fieri poſſet* (*c*). Sua cum Theologia adamuſſim reſpondens Jeſuitarum ſyſtemati, permovebat, ut tanquam permiſſum ſpectaret, quidquid id quod hæreſin dictitabat, exterminare poterat: *per fas & nefas extirpare* hæreſes licet. Addebat & illud, eſſe *opus gratiſſimum Religioni Chriſtianæ*, falſitatem calumnias in eum finem impendere. Has lectiones Pater hic miſeris hominibus tradebat, quos ſeducere volebat, ut ei ad Lovanienſem Fraudem qua de loquimur, inſtrumento eſſent (*d*).

Non ergo mirum videbitur his principiis ductum itaque animatum P. Deſirantium delictis ſe dedidiſſe ex eorum genere de quibus agitur in motivo juris Promotoris Univerſitatis Lovanii. Ibi præcipuus Auctor fuiſſe convincitur fragmentorum quindecim quæ mendaciis infarta & diabolice fabricata prodierant, ſuppoſito Van Eſpenii & aliorum nomine, ad id perdendum quod in Lovanienſi Univerſitate in Belgii Sæculari & Regulari Clero, in Ordine ipſo Deſirantii, & in Catholico ſeptem Provinciarum Fœderatarum Clero aderat ſcientia & pietate maxime commendandum. His omnibus præclaris viris, quos inter nonnulli etiam illuſtres Laici comperiebantur, horrenda conſpiratio *in Eccleſiam & in Imperium*, conſtituta cum Fœderati Belgii Principibus, in confictis fragmentis imponebatur. Exhibebatur, tanquam anteſignanus, Eſpenius, & huic Doctori præterea homicidii & proditionis violenta conſilia, cujuſmodi ſcilicet hominum ſceleſtiſſimi concipere potuiſſent, imputabantur. Falſorum horum omnium fragmentorum authentica exempla Deſirantius a Notariis edenda curaverat, & religioſo ſecreto concredita ad *Altiores*, ut appellabat, Poteſtates miſerat, videlicet, ad Mechlinienſem Archiepiſcopum, ad Bruxellenſem Internuntium, ad præcipuos Miniſtros Romanæ Curiæ, &c.

Ut confictis fragmentis aliquam veritatis ſpeciem tribueret, iis vera Deſirantius monumenta admiſcere voluit. Hoc animo perfecit ſemel, iterum ac tertio, ut e litterarum Diribitorio furtim extraherentur epiſtolarum faſciculi, quæ ad eorum aliquem quos faciebat jactatæ conjurationis participes mittebatur, confecitque deinde Opus, quo genuinarum Litterarum arrogatam cum iis conſenſionem probaret, quas ipſe confinxerat.

Quamvis Pater ingenio ſuo fideret ad calumnias apprime facto, ſibi tamen circumſpectiones ineundas credidit, ut ſe ipſum in tuto poneret, ſi forte dolus detegeretur. Adoleſcens *Tourteau* quem ſeduxerat, quique ei a ſecretis erat, una & unica victima, quidquid evenisset, eſſe debebat. Hunc ergo juſſit Actui ſubſcribere qui falſorum fœtuum ſuppoſitionem in eum unum omnino trahebat. Edidit Acta alia, ut in falſorum eorumdem monumentorum uſu quem a ſe factum diſſimulare non poterat, ſibi ſocios adderet, per quorum exiſtimationem ſibi a punitione cavere poſſet. Id ipſum animo verſans ſubdolas neceſſitudines iniit, ſtruxit inſidias dignitate inſignibus viris quibus nulla prorſus erat ejus calumniarum notitia, atque adeo ſacrilegium in modum Miniſterio & ſigillo Confeſſionis abuſus eſt.

Hujus negotio perſecutio Judiciumque.

II. Haud fuſius nos hoc loco ſingula hæc execranda flagitia perſequemur. D. Petitpied Doctor & Profeſſor Sorbonicus hanc nobis operam commodavit, edita ann. 1710. Hiſtoria ſuis omnibus expleta partibus hoc titulo: *P. Deſirantius*, *ſeu Lovanienſis fraudis Hiſtoria &c.* Magno Opus hoc uſui fuit in *Monumentis ad uſum Hiſtoriæ Univerſitatis Lovanii*, *&c.* cum ad Capitis V. Articulum IV. de hoc ipſo negotio ageretur, ita tamen, ut gravia Anecdota ſubderentur, hujuſque Hiſtoriæ ſeries ad uſque P. Deſirantii mortem perduceretur.

Erat tam enorme facinus, tam pernicioſæ in publicum bonum conſecutionis, tam evidenter ad omnium ſocietatis legum everſionem tendebat, tam aperte turbarum

(*a*) Is eſt huic Operi titulus: *Concluſio finalis pro C. D. Joanne Baptiſta Van Catſem, Juris utriuſque Lector. Univerſitatis Lovanienſis Promotore, ſeu Fiſco generali, nomine Officii Actore, contra P. Bernardum Deſirant, Reum inquiſitum, perſonaliter citatum.*

(*b*) 3. *Motiv.* pag. 33.

(*c*) *Commend. ad Orsbod.* Lib. I. c. 44. pag. 585.

(*d*) *Deductio loco Motivi exhibita per P. N. Tourteau &c.* N. 108. 126. & 155.

omnium

Digitized by Google

omnium quæ Belgium ex annis pluribus agitabant, veram cauſam patefaciebat, ut cauſa hæc non tanquam perſonalis et privatorum illuſtrium hominum multitudini qui calumniis impetebantur, ſed tanquam negotium ſpectaretur quod Pars publica perſequi, cujuſque ipſa punitionem quæ exemplo eſſet, ad Regiminis bonum & ad Religionis decus curare debebat. Non ergo aggreſſæ conqueri læſæ Partes; ſatis habuere de factis interrogatæ teſtari; ea ſibi prorſus Tribunal Rectoris Univerſitatis Lovanii, ad ſui Promotoris requiſitionem, pro officii ratione ſumpſit. Regii quoque Miniſtri Conſilii Supremi Brabantiæ intereſſe voluerunt, eamque privilegiatam cauſam eſſe, in Rectoris Tribunali non relinquendam, in primis ob ſurreptas ex Diribitorio Litteras, aſſeruerunt. Exitit proinde Juriſdictionis conflictus cui pro Regionis conſuetudine finem attulit inſtituta quæ nuncupatur *Additio*, quam Tribunalis Rectoris Aſſeſſores duo, & Conſilii Brabantiæ Magiſtratus tres, a Cancellario ad Fiſcalis Advocati interventum nominati conſtituunt.

Tum Rei, tum ejus fautorum exiſtimatio & molimina negotium in longum traxerunt; quod proinde die tantum 18. Maji ann. 1708. poſt menſium amplius 15. acta judicatum fuit, ac tum quidem ſolum temperamentis adhibitis, quibus profecto in quavis alia facti ſpecie locus non fuiſſet. Satis eſt habitum, ut Scripta de quibus agebatur, nempe litteras Van Eſpenii nomine exaratas, formularia, Librum Reſolutionem, &c. *falſa, ſuppoſita, ſcandaloſa & ſeditioſa* declararentur. Tourteau tanquam proximum inſtrumentum quod nihil non fabricaverat, damnatus fuit. Cum P. Deſirantio ſatis actum, ut declararetur *ſuſpectus collatæ ad falſorum fragmentorum fabricationem operæ*; convictus *malæ fidei in eorum uſu*, *cum* Adverſariorum ſuorum *gravi præjudicio &c.* Fuit proinde *declaratus omnibus Lectionibus, Beneficiis Officiiſque ſpoliatus quæ poſſidebat in Univerſitate Lovanii, relegatuſque in perpetuum ab omnibus Regionibus obedientiæ S. M. in arbitrariæ punitionis pœnam.*

Subire coactus hanc Sententiam, præ crimine quidem molliſſimam; at Rei ipſius oculis duriſſimam, ſtuduit Deſirantius ſibi compenſationem quærere per audaciam qua ſuas calumnias ſuſtinere perſtitit, eorum fretus præſidio ob quorum rationes egerat. Eum D. Buſſi Colonienſis Nuntius apud quem ſe ſtatim receperat, excepit perhumaniter, qui tamen, occaſione non ſemel oblata, dum Bruxellis Nuntiaturam obiret, *execrandam mendacis hypocritæ perfidiam* perſpexit (*a*); erat hæc ejus locutio. Romam deinde ſe contulit Deſirantius, ubi ei collata a Clemente XI. Theologiæ Cathedra in Sapientiæ Collegio, duplici ſtipendio, *propter merita perſonæ.* Haud conſtant hoc loco, magisne deploranda ſit calumniarum enormitas quarum ſe reum Deſirantius reddiderat, an eorum abſona agendi ratio qui proinde compenſabant quem paſſim etiam intutus & in cute norant. Facta hæc, certa licet ac notoria, fidem ſuperant.

Motivi Juris in P. Deſirantium notio.

III. Motivum Juris ſuper hoc negotio a Lovanienſis Univerſitatis generali Fiſcali editum novas iis quæ diximus, probationes ſuppeditat. Van Eſpenius, ut monuimus, hoc in Opere calamum tenuit, nihilque non cum Fiſcali contulit. Rem nobis teſtati ſunt ii quibus maxime poterat innoteſcere; ejuſdem præterea ſuppetunt ſatis expreſſa in ipſius Litteris indicia (*b*); eratque reapſe admodum naturæ conſonum, ut in ejuſmodi cauſa quæ Van Eſpenium potiſſimum afficiebat, quamque ipſe dubio procul omnium aptiſſime in bono lumine ponere poterat, ad eum unum qui eam dirigeret, confugeretur. Nihil itaque ibidem non ejus nomine dignum occurret; continuæ quidem Hiſtoriæ jucunditatem poni non ſinebat Scripti ratio, at extat roboris & evidentiæ probationum præcipuum emolumentum; calumnia impetitur ea ſolertia quæ in ſimili facti ſpecie poſſit exemplo eſſe.

Omnem Calumniatoris vafritiem, omnes technas, omnem nequitiem Van Eſpenius ibidem detegit. Extant ſplendida principia ſuper agendi regulis in crimina ex eorum genere de quibus agebatur, eo magis perniciosa, quo magis, cum omnino clam & ſine teſtibus perpetrentur, Rei ſibi impunitatem promittere poſſunt. Perſpicitur ibi Jus non requirere, nec poſſe requirere ad ejuſmodi nequam hominum convictionem & punitionem probationes ejoſdem generis atque in communibus criminibus, ne eos convincendi difficultas dignæ pœnæ ſubtrahat.

Ex legibus, & gravioribus Juriſconſultis a Van Eſpenio laudatis indicia, conjecturæ, præſumptiones Juris, conjunctim, tenent in his caſibus locum probationum per teſtes, quæ fere præſto eſſe non poſſunt. Nimirum *favor utilitatis publicæ* hanc Juriſprudentiam induxit, eamque ipſam per quam recipiuntur in ejuſmodi criminibus teſtes qui in aliis actionibus rejiciuntur. Non id perinde dictum, quaſi ad Deſirantii convictionem principiis his opus fuerit. Probatum enim eſt *Concluſionis Finalis* num. 1051, crimina ex eorum genere de quibus hic Pater accuſabatur, quæ ut plurimum clanculum patiantur, ægre occurrere poſſe quæ *tam evidentibus, tam concludentibus ac tam multis* argumentis proberentur, quam quæ exhibuerat Providentia, ut is præcipuus Fraudis Auctor oſtenderetur.

Ad hujus negotii cumulatam notitiam, addenda ſunt Operi quo de loquimur, alia monumenta duo quæ nobis animadverſione digna viſa ſunt. Primum eſt Majorum Superiorum Scriptum ex diſcalceatorum, ut nuncupantur, Carmelitarum Ordine; qui ſcilicet hac occaſione ſe adactos cenſuerunt, ut *juſtitiæ & veritatis* defenſionem ſuſciperent, contra *calumnias*, *errores* & *mendacia* quibus Apologia Deſirantii, inquiunt, infarta erat. Ea quidem tantum ibidem peculiariter recenſentur quæ plures ejus Ordinis Religioſos afficiebant; at ea ipſa proponuntur tanquam ſimilium Deſirantii in eos omnes quos impetebat, calumniarum exemplum. Scriptum hoc ann. 1710. Leodii typis editum prodiit, D. A. *Eyben* Antuerpienſis Theologi, & Librorum Cenſoris approbatione munitum (*c*).

Scriptum alterum eſt Epiſtola familiaris ad Aquiſgranenſem Juriſconſultum miſſa ſuper novis calumniis a P. Deſirantio adhibitis, ut publice obtruderet Petrum Nicolaum Tourteau qui ei ad fragmenta omnia fabricanda fuerat inſtrumenti loco, quique conſtanter ſuum crimen a proceſſus initio faſſus erat, morti proximum in ejus favorem palinodiam cecinisse. Data eſt Gandavi die 26. Decembris ann. 1713. (*d*).

His duobus impreſſis monumentis ſubdenda alia duo ſunt, quæ, cum hactenus inedita jacuerint, in Supplemento ad Opera Van Eſpenii, ad *Finalis Concluſionis* calcem occurrent. Venit primo Libellus ſupplex Imperatori Carolo VI. a P. Deſirantio ad redintegrationem ſibi petendam exhibitus; qui cum ad Supremi Brabantiæ Conſilii Membra remiſſus fuiſſet, e quibus Additionis Tribunal ann. 1708. conſtiterat, quibuſque P. Deſirantius indigne calumnias in Supplicatione affingebat, hi Magiſtratus per Conſultationem reſponderunt quæ Sententiam die 18. Maji ann. 1708. editam purgat, quæque oſtendit Deſirantii Significationem *a carcere*

(*a*) *Tertium Motivum Juris*, D. Martin &c. pag. 30.
(*b*) Epiſtola LXXXIV. & ſequentes.

(*c*) Eſt huic Operi Titulus: *Juſtitia & veritas vindicata, contra calumnias, errores & falſitates, quibus ſcatet Apologia P. Deſirant, in iis, quæ concernunt quoſdam Superiores Carmelitarum Diſcalceatorum circa P. P. Leopoldum & Sylvanum ejuſdem Ordinis Religioſos.* In 4. p. 58.
(*d*) Inſcribitur: *Epiſtola familiaris ad Juriſconſultum Aquiſgranenſem.* In 4. p. 10.

ad

ad talcem calumniis ſcatere. An hæc Conſultatio eo ipſo tempore ad Marchionem *de Prié* Plenipotentiarium in Belgio Miniſtrum miſſa fuerit, haud io comperto eſt. Unum conſtat P. Deſirantium id poſtulantem repulſum fuiſſe, nec niſi novum pudoris ignominiæque argumentum ex hoc poſtremo coofilio percepiſſe.

ARTICULUS II.

Belgici Juriſconſulti ad Pariſienſem Advocatum Reſponſio, ſuper calumniis a D. Govartio Vicario Apoſtolico Sylvæ Ducis, & a D. Cardinali de Biſſi contra D. Van Eſpenium Lovanii in Jure Doctorem propoſitis ann. 1724.

BElgici Juriſconſulti Reſponſio cujus titulum modo exhibuimus, haud proprium Opus eſt Van Eſpenii. D. P. L. *Verbulſt*, non mediocri bonorum aliorum Operum numero, manum tenuit. Hanc tamen ipſam in nova Eſpenianorum Operum Collectione complectimur, noo ſolum quia ad Eſpenii ejuſque Operum defenſionem unice confecta, ſed etiam quia ob ejus oculos; ipſoque moderatore elaborata fuit.

Hæc *Reſponſio Juriſconſulti &c.* in duas Epiſtolas diviſa eſt. Prima continet *animadverſiones aliquas ſuper D. Govartii Dialogis*, quorum primus eo ſpectabat, ut oſtenderet nil falſi Govartium in Epiſtola ad Mechlinienſem Archiepiſcopum ann. 1718. data propoſuiſſe, ſuper qua eum Van Eſpenius, una cum Regiis Miniſtris, apud Magnum Mechlinienſe Conſilium aggreſſus erat; in altero Govartius *Placiti* jus quoad dogmaticas Bullas recta impugnandum ſuſcipiebat; in tertio denique Arreſtum die 23. Februarii ann. 1722. in Van Eſpenii favorem a Magno Mechlinienſi Conſilio editum impetebat. De hoc negotio ſupra (*a*) diximus.

Belgici Juriſconſulti Epiſtola altera animadverſiones continet ſuper accuſationibus pluribus a Cardinali de Biſſi Meldenſi Epiſcopo in Van Eſpenium intentatis in ſua celebri diei 7. Iunii ann. 1722. Paſtorali Inſtitutione. Evertere volebat Eminentiſſimus Præſul hic uſum quem fecerat Cardinalis Noviliacenſis in ſua I. Paſtorali Inſtitutione ann. 1719. principiorum Eſpenii ſuper neceſſitate *Placiti* Principum ad ſollemnem Decretorum Romanæ Curiæ etiam dogmaticorum promulgationem & executionem in eorum Ditionibus. Cardinalis Noviliacenſis ſibi auctorem appellaverat Van Eſpenium cujus Opera in Belgio, in Gallia, in Germania, atque adeo in Italia celebria jam erant, eum iterum iterumque ſingulari cum laude citaverat; probabatque per ejus principia Bullam *Unigenitus* non eſſe inſignitam notis *regulæ fidei*, enuntiatamque in exteris Eccleſiis non fuiſſe formis iis quarum is *ſapiens ſcituſque Doctor*, peculiariter *in ſuo de Promulgatione Legum Libro, fuſe* neceſſitatem oſtenderat (*b*).

Biſſius cui tum quidem peculiares cauſæ ſuberant, quamobrem Cardinalem Noviliacenſem aggrederetur, ſervaretque auctoritatis ſpectrum quod Bullæ *Unigenitus* obduci contendebatur, hinc occaſionem ſumpſit inſumendi ſuæ Inſtitutionis paginas plures, ut in Eſpenii perſonam ſcriptaque declamaret. Et quo melius aſſequeretur, ut ab ejus effatis ſe ſe expediret, eaque in invidiam adduceret, ſtatuit obtruncare & adulterare hujus Doctoris verba, maximeque abſonas in eumdem injurias, calumnias, & accuſationes addere.

Si Cardinalem Biſſium audimus, erat Eſpenius *Juriſconſultus* quidam *ſanæ doctrinæ parum peritus quem nemo unus ignorabat parti quæ*, inquit, *nunc temporis Eccleſiam turbat, mordicus addictum fuiſſe.* Nullam illuſtrationem Biſſius nullamque probationem affert iis quæ proponit, tametſi non ita vulgo eſſent homines animo comparati, ut uni ejus teſtimonio acquieſcerent, quo intelligerent, an ita ſe geſſiſſet Eſpenius, itaque ſcripſiſſet, ut reapſe faveret parti quæ Eccleſiæ perturbationi eſſet. Id certum hac in re eſt, Belgii Magiſtratus plures, ſcientia & integritate præcipuos ſemper animadvertiſſe in querelis quæ in iis Regionibus excitorant ſuper Janſeniſmo quem a Biſſio deſignari liquido conſtat, *eos qui ex hoc capite accuſabantur, juris vias iniiſſe* (qua in re Van Eſpenius ſemper ſuom eſſe duxerat ſuis eos documentis conſiliiſque juvare), *eorumdemque Adverſarios e contra confugiſſe ad facti vias, vel ad Interdicta & abſoluta mandata. Quod unum ſatis erat*, eorum Magiſtratuum judicio, *ut veri turbarum auctores dignoſcerentur.* Id nimirum Verbulſtius ex ipſorum Magiſtratuum ore ſuis ſe auribus excepiſſe teſtatur.

Ab his communibus ſuper Janſeniſmo criminationibus progreditur Biſſius ad Opus *de Promulgatione Legum & de Placito Regio* quod Cardinalis Noviliacenſis ei oppoſuerat. Proponit initio ſtatim, per maxime ridiculam imputationem, Van Eſpenium id Operis elaboraſſe *eo animo, ut in anteceſſum Bullam* UNIGENITUS *infirmaret, ad quam Auctor*, inquit, *Romæ incumbi non ignorabat.* Oportuiſſet ad id ſane Van Eſpenium qui ab ann. 1711. Opus ſuum inchoaverat, prophetiæ dono gaudere, aut de Romanæ Curiæ ſecretioribus, deliberationibus, duobus ſaltem ante eorum executionem annis, factum eſſe certiorem. Contendit deinde Biſſius *perſpici ſtatim* in Opere Van Eſpenii *notam omnibus Novatorum Scriptis peculiarem & propriam, ex aperto ſtudio quod in eo*, inquit, *ſe prodit, ut Papam inviſum reddat, ejuſque auctoritatis contemptum inſpiret.* Vah putidam calumniam! Quaſi vero qui ex Eſpeniana methodo contentiones Romanæ Curiæ ſuos ad fines redigunt, eaſque a veris ac genuinis Sanctæ Sedis prærogativis diſtinguunt, non omnium efficaciſſime laborarent, ut ejus legitimam auctoritatem ita omnibus amabilem redderent, qui propterea ſolum ſe ab ea ſegregarunt, quia diſtinctionem non adhibuerant.

Haud nos injuſtas & calumnioſas exprobrationes ſingulas perſequemur quas in Eſpenium Biſſius congerere pergit, quaſque Belgicus Juriſconſultus, tam ſolide quam moderate refellit. Non poſſumus tamen, quin rationem exhibeamus qua hic Cardinalis invehitur contra Van Eſpenii principia, quoad *deciſionem vere dogmaticarum* notam; quoad neceſſitatem concurſus Principum, ut hæ deciſiones evadant in eorum Ditionibus, publica Lex cujus vi per acta & cenſuras publicas & ſollemnes agi poſſit in refractarios; ac demum quoad circumſpectiones quas ineundi jus obtinent Principes, ut *forma & ratio* qua *novæ Leges*, ceteroqui legitimæ enuntiari debent, nullam perturbationem, nullumque detrimentum afferat paci tranquillitatique cujus iis in Eccleſia & in Imperio demandata cuſtodia eſt. Traducit hæc gravia effata Biſſius tanquam *principia evidenter erronea quæ fidei unitatem impugnant.* Tum ſubdit *Theologiam Van Eſpenii ejuſque principia ſuper Principum poteſtate, etiam quoad fidei judicia*... non mereri *niſi cenſuras.*

Ejuſmodi aſſertiones hoc loco refellere non aggrediemur; id acriter præſtitit Belgicus Juriſconſultus, ut tamen calumnias invidiamque quarum ſpeciem Biſſius Eſpenii doctrinæ obducebat, ab hujus ipſius doctrinæ quaſi fundo ſecerneret. Unum monebimus, hunc Doctorem in animo habuiſſe Cardinali apud Pariſienſe Parlamentum litem intendere, ut eximia potius principia quæ is impugnaverat, ulciſceretur, quam ut injuriarum calumniarumque quæ ejus perſonam ſpectabant, juſtam reparationem obtineret. At quæ tunc erat Eccleſiaſticorum in Gallia negotiorum ratio, non ei licuit id exequi quod propoſuerat. Quæ ſane poterat Eſpenio affulgere ſpes fore, ut juſtitiam aliquam obtineret, quo tempore denuntiationes quas e Gallicanis Epiſcopis præcipui ſex, celebrioreſque in primo Regni Parlamentum

(*a*) Lib. 2. Cap. XV.

(*b*) Prima Inſtit. Card. Novil. Cap. III. §. XII.

Digitized by Google

lamento Magiſtratus in Biſſianam Inſtitutionem detulerant, penitus ſuffocatæ fuerant per mandata Supremæ auctoritati ſurrepta, & per Arreſtum quod Inſtitutionis a Cardinali editæ conſecutiones ad Conſilium evocabat?

Parum quidem has denuntiationes e voto cedere temporum calamitas paſſa eſt; non proinde tamen eædem minus animadverſione dignæ ſunt, minuſque momenti habent ad ſervanda & purganda principia ſcriptaque Van Eſpenii a Biſſio impetita, & ab iis illuſtribus denuntiatoribus propugnata. Inſtitutionem hanc denuntiaverant Magiſtratus, utpote quæ placita æque Gallicani Cleri doctrinæ ac Sceptri juribus oppoſita contineret. Epiſcopi ſex in ſuo ad eamdem Inſtitutionem reſponſo probaverant *eam non ſtatuere communem Bullæ* Unigenitus *acceptationem niſi omnium Principum, omnium Parlamentorum, omnium Epiſcoporum, omnium Capitulorum, & generatim totius ſecundi Ordinis everſis juribus.* (*a*) Iidem Epiſcopi ſuo Principi ſignificant in Epiſtola, qua eum obſecrant, ut hujus Reſponſi rationem ſibi redditam velit, eum ibidem *haud ægre viſurum arctam vinculum quo ipſorum & Libertatum Regni cauſa continetur; tam arctam vinculum*, ſubdunt, *ut in hujus negotii univerſa ſerie, quæcumque nos egimus, ad hæc pretioſa effata cuſtodienda, quæcumque autem ſolicitI Bullæ defenſores moliti ſunt, ad eadem penitus deſtruenda conſpirent.* Itaque concludunt id eſſe ſibi gloriæ, *ut uno eodemque tempore pro veritate, pro juſtitia, pro Eccleſiæ auctoritate, & S. Sedis honore, pro publica tranquillitate, pro Suæ Majeſtatis Sceptro ipſo pugnent.*

Ejuſmodi eſt non Apologiſtarum Eſpenii ſuper principio quod ei Cardinalis de Biſſi crimini verterat, quodque huic Præſuli occaſionem præbuerat, inquiunt Epiſcopi ſex (*b*), ut ipſum *indigne haberet.* Erat principium illud, examinis & concurſus auctoritatis Principum ad Bullarum Romanæ Curiæ promulgationem & executionem neceſſitas. Laudati Epiſcopi ſex, hujus principii defenſionem ſuſcipientes exprobrant jure Biſſio, qui infideliter hujus Canoniſtæ verba reddiderit, ut inviſa redderet. Judicet modo quicumque ſapit, an Præſulis, cujuſmodi Biſſius fuit, declamationes Eſpenio ejuſque Scriptis injuriæ plus irrogent, quam honoris eidem afferunt exiſtimatio & laudes Cardinalis Noviliacenſis, Prælatorum ſex, & Magiſtratuum de quibus diximus.

ARTICULUS III.

Univerſim notio novæ Collectionis inſcriptæ, CAUSA ESPENIANA, *continentis Fragmenta quæ ad poſtremas in Eſpenium editas vexationes referuntur.*

VEtus Scriptum cui titulus, *Cauſa Eſpeniana*, erat Latinorum fragmentorum Collectio ann. 1728. impreſſa & inſcripta: *Cauſa Eſpeniana, ſive Acta Litis intentata Doctori Van Eſpen coram Rectore Academiæ Lovanienſis, occaſione Reſponſionis Epiſtolaris de numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito.* Conſtat Collectio hæc paginis 196. *in* 4. Occurrunt in ea Scripturæ Partis adverſæ Van Eſpenii, & quas Doctor hic ad ſuam ipſius defenſionem protulit, cum præcipuis monumentis quibus utræque nitebantur, poſt hujus litis iterationem a medio Februario menſe ann. 1727. ad finem uſque.

Bruxellenſis Curia mandaverat, ut lis intentaretur die 12. Septembris ann. 1725. ſeptemdecim ante menſibus; at monumenta quæ ad ea ſpectant quæ tunc acta fuere, quibuſve nihil conſecutionis fuit, numquam typis edita ſunt. De his alibi ſermo erit.

Primam eam fragmentorum Collectionem ſecuta eſt altera quæ ſequenti ſolum ann. 1729. prælis data. Complectebatur hæc poſterior fragmentorum Collectionem quæ ſuper Regii Conſilii Decreto die 12. Septembris ann. 1725. contra eamdem *Reſponſionem Epiſtolarem* edito Van Eſpenius Bruxellenſi & Vindobonenſi Curiis exhibuit; conficiebatque Volumen in 4. pag. 108 quin numerentur Epiſtola & Monumentum pag. 16. quæ Doctor hic ſuper ſua poſtrema oppreſſione ad Imperatorem Carolum VI. miſit. Scripta omnia quæ in hac ſecunda Collectione continebantur, exarata erant ſermone Gallico, eorumque communis titulus erat: *Humillimæ Significationes Doctoris Van Eſpen ad Suam Majeſtatem Imperialem & Catholicam ſuper Conſtitutione ſurrepta Regio Conſilio* (Bruxellarum) *die* 12. *Septembris ann.* 1725. *enuntiante damnationem ejus Reſponſionis Epiſtolaris diei* 4. *Junii ann.* 1725. & 1729.

Extiterunt eodem tempore fragmenta nonnulla typis edita, & alia plura quæ hactenus manuſcripta manſerunt, ad litem tertiam ſpectantia quam in Van Eſpenium Archiepiſcopus Mechlinienſis ſuper Formulario Alexandri VII. & Bulla *Unigenitus*, menſe Majo ann. 1727. intentavit, eo nempe tempore quo apud Tribunal Rectoris Univerſitatis, occaſione ſuæ Reſponſionis Epiſtolaris ſe defendere cogebatur.

Has lites tres in Eſpenium onus fere impetus intulit, ut per unam, altera deficiente, dubio procul hujus venerandi octuagenarii extremum excidium obtineretur. Id habent commune, quod in ſingulis violatæ ſunt naturalis æquitatis regulæ, & juridicæ actionis leges maxime neceſſariæ, ut confugeretur ad vim, ad facti vias, vel ad Supremæ auctoritatis abſoluta mandata; nec niſi adhibitis ejuſmodi machinis effectum eſt, ut is tandem ſuccumberet. Hujus triplicis aggreſſionis initium incidit in annum quinquageſimum Doctoratus Eſpenii. Se jam comparabat Juris Facultas, ut ei hac occaſione honores & prærogativas decerneret, quæ Doctoribus emeritis vulgo *Jubilatis* addictæ ſunt, & id quidem apprime ſollemnem in modum faceret ob ejus meritum, quia non Facultatis ſolum, ſed totius Univerſitatis unus is ejuſmodi ex longo jam tempore Doctor erat. At Deo viſum aliter; ejus corona *jubilaris* ſpinea corona fuit.

De ſuis Adverſariis victor Van Eſpen, cum Juris ordo ſervatus eſt.

II. Per annos amplius quadraginta quorum ſpatio ſe Doctor hic audaciæ acerbitatique ſuorum Adverſariorum, ſeu potius hoſtium Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Juriumque Principum quorum ſemper ſolicitus defenſor ac vindex fuerat, obnoxium viderat, numquam non eorum multiplicem impetum ſtrenue repulerat, quia liberum eidem fuerat ſuas ad ordinaria Tribunalia querelas deferre, & quia ſemper ei jus factum, juſtitiæ ordine accurate ſervato. Is exitus aggreſſionum fuit in ejus Opera plura, & in ea ſingillatim quæ agebant de *Placito*, de jure *Patronatus*, de *Collatione Beneficiorum*, de *Aſylis*, de *Immunitate* & de *Juriſdictione Eccleſiaſtica*, de *Cenſuris*, de *Poſſeſſorio* in re ſpirituali, & de *Regio Præſidio*, quod Clero a ſuis ipſis Judicibus oppreſſo debetur. Ita loquitur ipſe Van Eſpenius in ſua ſignificatione ad S. M. I. & C. diei 16. Octobris an. 1725.

Nemo non, ipſi Internuntii & Congregationes Romanæ Curiæ jus reddidere litigiis Van Eſpenii quæ ad eam denuntiatæ fuerant, cum in iis quidem de peculiaribus ejus contentionibus non agebatur. Perſpectum id in horum Monumentorum ſerie, quoad ejus Tractatus ſuper *Simonia & paupertate religioſa*, ſuper *Diſpenſationibus*, ſuper *Penſionibus*, ſuper *Sanctorum* eorumque *Reliquiarum Cultu &c.*

(*a*) Reſponſio Epiſcoporum ad D. de Biſſi, Cap. XXVI.
(*b*) Caput XXVI.

De

De nova Collectione inſcripta: Cauſa Eſpeniana.

III. Hnjus Doctoris poſtremis Adverſariis reſervatum erat, ut eum impune aggrederentur, atque adeo certi eſſent ſe in eum præſidio & defenſione deſtitutum irruere, quod mox ex poſteriorum litium trium quæ in eumdem excitatæ fuerunt, expoſitione compertum fiet. Harum acta in unam Collectionem congeſta, cui relictus *Eſpenianæ Cauſæ* vetus Titulus; ita tamen, ut in ea mutationis aliquid fieret, eademque tribueretur in Partes tres quæ fragmenta ad lites ſingulas ſpectantia diſtinguerent. Novus hic ordo qui naturæ viſus propior, ad diſpoſitionem mutandam impulit quæ in priorum duarum hujus Collectionis Partium fragmentis ann. 1728. & 1729. impreſſis extabat; ac nova hæc diſtributio uſui fuit, ut inferrentur in congruum locum nonnulla magni ponderis fragmenta quæ in prima Editione omiſſa fuerant.

Collectio ergo quæ in *Eſpenianæ Cauſæ* titulo publici juris fit in Parte V. Supplementi ad plures hujus Doctoris Operum Collectiones, tribuitur in Libros tres.

Primus fragmenta complectitur quæ referuntur ad acta apud Regium Bruxellenſe Conſilium, & in Vindobonenſi Curia quoad *Reſponſionem Epiſtolarem* edita.

Occurrunt in altero Fragmente ſuper actis verſantis quibus, occaſione ejuſdem *Reſponſionis Epiſtolaris*, apud Lovanienſis Univerſitatis Rectorem impetitus Eſpenius.

Denique tertius Fragmenta continet ſuper Actis quæ Mechlinienſis Archiepiſcopi juſſu, contra Van Eſpenium, occaſione Formularii Alexandri VII. & Bullæ *Unigenitus* edita ſunt. Tertius hic Liber prope omnino conſtat Fragmentis novis quæ nondum lucem aſpexerant, aut quæ ſejunctim impreſſa fuerant, quæque in Collectionibus ann. 1728. & 1729. impreſſis non occurrebant.

Poſt hanc Collectionis de qua ſermo eſt, communem notionem, agere aggredimur ſingillatim de negotiis tribus ad quæ referuntur Fragmenta quæ in ea continentur.

ARTICULUS IV.

Acta apud Regium Bruxellenſe Conſilium, ſuper Conſultatione Van Eſpenii in favorem Conſecrationis Archiepiſcopi Ultrajectenſis, Epiſtolaris Reſponſionis nomine nota, &c.

Ab hoc Doctore, tam in Bruxellenſi *Regimine*, quam in Imperiali Vindobonenſi Curiæ editæ defenſiones.

Scopus & occaſio Reſponſionis Epiſtolaris.

VAn Eſpenii *Reſponſio Epiſtolaris* que de agitur hoc loco, ad D. *Van Erkel* Metropolitani Ultrajectenſis Capituli Decanum, ejus amicum veterem miſſa erat. Hic eum conſuluerat ſuper Diſſertatione quam D. Daemen, arrogatorum ultra montes jurium celebris fautor, & in Lovanienſi Univerſitate Theologiæ Doctor & Profeſſor vulgaverat. Annuntiabst hujus Diſſertationis Timlus examen quæſtionis Canonico Theologicæ ſuper Epiſcoporum numero ad Epiſcopalis Conſecrationis validitatem neceſſario. At Doctor propoſuiſſe non contentus ſuper hac re paradoxa ab omnibus cujus nominis Auctoribus in Eccleſia univerſim rejecta, eo temeritatis abierat, ut ſubderet D. *Steenhoven* Ultrajectenſis Archiepiſcopi Conſecrationem diei 15. Octobris ann. 1724. utpote ab uno tantum Epiſcopo ſine Papæ diſpenſatione peractam, eſſe *impiam, ſacrilegam, ſchiſmaticam, toti prorſus Catholico Orbi execrandam,* ac demum ita evidenter NULLAM, *ut ne unum quidem Auctorem crederet inveniri poſſe qui auderet ejuſmodi Conſecrationis validitatem, vel theorice, propugnare.*

Hujus Libelli publice Lovanii, cum D. de *Quareux* Apoſtolici & Regii Librorum Cenſoris approbatione, data die 11. Aprilis ann. 1725. eo erat cenſoria virga dignior aſſertio, quod habebat Auctor ob oculos Breve Benedicti XIII. in quo Papa hic D. *Steenhoven* Conſecrationem de qua quæſtio erat, *illicitam* declarare contentus, validam ponebat omni dubio procul.

Van Eſpenio ſuper hac Diſſertatione conſulto ſatis moderationis fuit, ut Daemenianas omnes in Ultrajecti Archiepiſcopum & Clerum dicacitates, injurias & calumnias in medio relinqueret. Satis habuit invictis probationibus confutare Daemenii vana ſophiſmata & falſa principia ſuper arrogata Epiſcopalis Conſecrationis invaliditate, ſiquidem ab uno tantum Epiſcopo ſine Papæ diſpenſatione peracta eſſet. At cum Eſpenii reſponſio in Epiſtolæ modum eſſet, & quidem ad veterem amicum miſſa, eam abſolvit Doctor hic per ſolemnia urbanitatis officia, teſtatus, ut ſuper Daemenianis injuriis eum ſolaretur, ſe jampridem ita noſſe, quæ eſſet Belgici Cleri in veteres Canones obſervantia ſtudiumque, & quam perfectum ipſius erga S. Sedem obſequium, ut dubitare non poſſet eum in ſui Archiepiſcopi Conſecrationis negotio, e Sanctorum Canonum mente & veteris diſciplinæ ratione ſeſe geſſiſſe, & quoad Superiores, quidquid iis in ejuſmodi facti ſpecie debebatur, religioſe ſervaſſe.

Interim Doctoris Daemenii fautoribus, & Ultrajectenſis Cleri inveteratis hoſtibus qui ejus opera uſi fuerant, ſuis in ſermonibus, Theſibus & Libellis in novam Ultrajectenſis Archiepiſcopi Conſecrationem declamare pergentibus; ſuum eſſe credidit Van Erkel iis Eſpenianum Reſponſum opponere. Illud ergo typis tradidit cum Præfatione in qua magni hujus Canoniſtæ meritum ſcientiamque afferebat. Atque ut Declamatoribus, ſi fieri poterat, os obſtrueret, faciebat in ea fidem Steenhovenianæ Conſecrationi *plauſiſſe complures Juriſconſultos & Theologos magni nominis, itemque celebres Epiſcopos bene multos* qui per Litteras ſua ipſorum vel aliena manu ſcriptas cum novo Archiepiſcopo gratulati fuerant.

Cum Opus Eſpenii Belgium pervaſiſſet, (*a*) duo circiter elapſi menſes, quin huic Doctori vel e Miniſterio, vel a Rectore, vel ab alio quopiam Univerſitatis Membro ſuper hac re quicquam negotii faceſſeretur, quamvis publice genuinus ejus Auctor agnoſceretur; quin ipſe potius ex eo ſolatium jucunditatemque percepit, quod ab omnibus, qui quidem eſſent a partium ſtudio liberi, *cum plauſu* exceptum videret.

Conſpiratio ad Reſponſionis Epiſtolaris damnationem *conflata.*

II. At plauſus hic ipſe procellam traxit, quæ quamprimum erupit. Batavæ Eccleſiæ veteres hoſtes, quorum omnia molimina novi Ultrajectenſis Archiepiſcopi Ordinatio perturbabat, omnibus collatis viribus eam deterere ſtatuerunt, & a Van Eſpenii Conſultatione, quæ ejus validitatem tuebatur, anſam arripere, ut hunc Doctorem opprimerent. Ita ſibi blandientes, ut Regimen nullam hujus Scripti rationem habiturum crederent, ex eo ſibi volebant ſatis ad vindictam facere, qui non potuiſſent efficaciter aggredi ejus Opera cetera, quæ iis æque diſplicebant, & nominatim ejuſdem Tractatus, *De Promulgatione Legum, De Placito Regio, & de Recurſu ad Principem*, quos Magiſtratus in ſuam peculiariter clientelam receperant. Horum Tractatuum poſtremus (*De Recurſu ad Principem &c.*) qui vix e prælo prodierat, iis fortaſſe ſupra ceteros offenſioni erat, quippe qui propius apertiuſque quam quivis alius, dominationem deſpotiſmumque impugnabat, quem ſub Mechlinienſis Archiepiſcopi auctoritate, contra ſecundi Ordinis Clerum, qui minus iis probatur, in Belgio potiſſimum exercebant.

(*a*) *Defenſio ult. n. 56. & 57.*

Con-

Digitized by Google

Contentionum, ultra montes obtinentium fautores, & Bruxellenſis Internuntius (*Spinelli*) qui Van Eſpenium tamquam Principum & Eccleſiaſticæ Hierarchiæ jurium cum his contentionibus pugnantium vindicem omnium acerrimum jampridem ſpectabant, in eamdem conſpirationem ivere manibus pedibuſque. Ac Spinellus quidem frontem unus exeruit, ut in venerandum Doctorem noſtrum, hunc impetum faceret; quamquam eſt, quod nobis perſuadeamus id cum ſuis tantum ingratiis, & Mechlinienſis Archiepiſcopi ac Jeſuitarum, in ipſum, ni ſe dederet eorum conſiliis, ſe Romam ſcripturos minitantium ſollicitationibus coactum feciſſe. Ergo ad Regium Conſilium Reſponſionem Epiſtolarem Van Eſpenii denuntiavit. Ejus Requiſitio confeſtim a Comite de *Daun* earum Provinciarum Gubernatore, inſtigante Mechlinienſi Archiepiſcopo, ad Conſiliarios Fiſcales, hoc eſt, ad Magni Mechlinienſis Conſilii Regios Miniſtros remiſſa fuit; at extremi ſecreti fide; quod cauſæ profecto fuit, ut faſciculus litterarum ad Archiepiſcopum mitteretur, & ad *Colomam* Advocatum Fiſcalem a D. *Hoyuck Van Papendrecht* Præſulis Generali Vicario perferretur. Nulla non eodem tempore machinatio, nulla non ſollicitatio ad DD. Fiſcales adducendos adhibita, ut ex Internuntii concluſionibus ſententiam dicerent. (*a*) Ipſe tamen *Coloma*, quamvis *Moliniſta & Romaniſta* (*b*) haberetur, (obtinebat in Regione locutio hæc) Accuſatum, antequam ejus Opus damnaretur, audiendum cenſit, ſi minus libuiſſet in id incidi quod riſu dignum eſſet, ut juridica ſcilicet actio ab actu inchoaretur, quo finiri debebat. (*c*)

Interea Van Eſpenius de ſuorum Adverſariorum cuniculis certior factus, Regio Conſilio, in perſona Comitis de Daun, die 13. Menſis Auguſti ann. 1725. primam Requiſitionem exhibuit, (*d*) Internuntii repræſentationes, quibus ipſe impetitus eſſet, ſibi ſignificatas petens, ut iis ſuas *juſtas defenſiones* opponere poſſet.

Hæc Requiſitio, ſententia Conſiliariorum Fiſcalium Magni Conſilii, & Internuntii ſignificatio Regio habendo Conſilio locum præbuerunt, in quo ſtatutum, ut ad Comitem *de Daun*, ex Eſpenianæ Requiſitionis concluſione, Conſultatio mitteretur. Comes hic tamen, Mechlinienſi Archiepiſcopo requirente, die 30. Auguſti ann. 1725. conſilium cepit, quod ei afflatum non fuit, niſi ut illud ipſum impediretur. Opinionum varietas, quæ ad eum ſuper hoc negotio pervenerant, huic conſilio cauſam prætexuit: *Quia diſcrepantes ſententiæ ſunt*, inquit is reapſe, *negotium hoc iterum Conſilio proponetur, Comite de Baillet Magni Conſilii Præſide, aliiſque Conſiliariis interveníentibus.* Tum primum Comes *de Baillet*, ex quo penes Comitem *de Daun* Regimen erat, ad Regium Conſilium appellabatur; eum ſcilicet Archiepiſcopus poſtulaverat. Ita porro negotii Judex ſtatuebatur Magiſtratus, ſi quis alius, maxime recuſandus; erat enim in Regione notorium, Comitem *de Baillet* Archiepiſcopo Mechlinienſi & Jeſuitis, Van Eſpenii adverſis Partibus mancipatum eſſe; Jeſuitam olim fuiſſe, & adhuc Jeſuitæ hominis ſenſa, quæ jam animo imbiberat, retinere.

Monumentum apologeticum pro Juriſconſultis Ultrajectinſis Cleri cauſam amplexis.

III. Ita nimirum ſe rebus habentibus, diſtributum fuit pluribus Bruxellenſis Regiminis Membris *Monumentum apologeticum pro Juriſconſultis, qui a Capituli Clerique Catholici Ultrajectenſis cauſa ſe ſtare profeſſi ſunt*, quod conficit novæ Collectionis Fragmentum quartum. In hoc reſpondetur paucis verbis ad Adverſariorum in eumdem Clerum dicteria; oſtenditurque ejus rebus geſtis opponi non potuiſſe niſi exuberantia principia plenitudinis poteſtatis Papæ, cujus vi contendunt Ultramontani *ei uni facultatem ſuppetere, ut Epiſcopos eligat, inſtituatque, ut Capitulis Juriſdictionem adimat, aut conferat*, ut fundet Eccleſias, eaſdemque funditus deleat, &c. E quibus infertur ibidem tam firma eſſe ac ſolida Ultrajectenſis Eccleſiæ jura, ut, ſiquidem bono facto ſub Catholicis Principibus verſaretur, haud ea ſane contra oppreſſionem quam patiebatur, eorum auctoritatem implorare negligeret; nec dubium fore, quin eam obtineret; adeoque tantum abeſſe, ut Juriſconſulti, qui ei ſe fautores profeſſi fuerunt, arguendi ſint, eorumque Scripta deterenda, ut potius ſtatuendum ſit eos non niſi laudibus dignos eſſe, qui alacriter id præſtiterint, quod debebant, quemadmodum commendati profecto fuiſſent, ſi quorum Catholicorum Principum, aut alicujus Eccleſiæ in eorum Ditionibus ſitæ cauſam, contra injuſtas Romanæ Curiæ contentiones propugnaſſent.

Exponitur in eodem Opere, quam abſonum, quamque periculoſum eſſet damnari Canoniſtæ Scriptum, cujuſmodi eſt Van Eſpenius, cujus *nomini non innoteſcebat eruditio, pietas, integritas, qui in omni vita pro Sacerdotii & Imperii bono deſudaverat, qui certiſſime omnium firmiſſimus acerrimuſque legitimorum jurium, amplitudinum & prærogativarum ſui Principis defenſor extiterat*; cum liceret *publice nec ſine jactantia* aſſeri ac doceri quotidie opiniones *Ditioni Eccleſiæque* periculoſiores, cujuſmodi ſunt *Papæ infallibilitas, ejus ſupra Concilia Superioritas, ejuſdem immediata & ordinaria in omnes peculiares Eccleſias Juriſdictio, ipſius poteſtas in Principum temporalia*, &c. quibus ſane placitis infarta potiſſimum ſunt Scripta Adverſariorum Ultrajectenſis Eccleſiæ, & peculiariter Epiſtola quædam *Euſtachii Jauſenii* approbata perhonorifice a Domino *de Quareux* Regio Cenſore Lovanii, eo ipſo, qui Doctoris Daemenii Diſſertationem in *Reſponſione Epiſtolari* confutatam approbaverat.

Præterea, ſubditur, relicta etiam in medio *cauſa ipſa Ultrajectenſis Eccleſiæ*, nonne liquido conſtat *Juriſconſulto negatum aſſeri non poſſe, qui ſua eam judicio firmaverit, quin adimatur aut graviter comprimatur juſta libertas adeo Juriſconſultis neceſſaria, ut gravia ſuæ profeſſionis officia perficiant, reſponſa dantes ingenue & alacriter, quaque oblata occaſione, & ſine perſonarum acceptione, in juſtitiæ & innocentiæ favorem, præſertim cum oppreſſæ ſunt, &c.* Hoc poſtremum principium eo magis *Epiſtolari Reſponſioni favebat*, quod in ea de communi tantum diſciplinæ capite quæſtio erat; quod ibidem de conteſtatione Jurium Ultrajectenſis Eccleſiæ ne verbum quidem, exceptis ad Epiſtolæ finem urbanitatis officiis; quod denique Concluſio quam ante annos ſex (die 15. Maji ann. 1717.) una cum Confratribus quatuor ſuper his ipſis juribus Eſpenius ediderat, nihil exprobrationis in eum traxerat, pluries licet impreſſa fuiſſet. Datum eſt Monumentum hoc die 30. Auguſti ann. 1725. miſſumque nulla interjecta mora ad Vindobonenſem Curiam, ubi *ſingulari quadam attentione dignum*, peculiariter Principi de *Cordona viſum fuiſſe* inſequentis Decembris Litteræ nos certos faciunt.

Contra Epiſtolarem Reſponſionem Decretum Regio Conſilio ſurreptum.

IV. Quæcumque vis huic Monumento in Bruxellenſis Curiæ Miniſtrorum animos eſſe potuerit, Mechlinienſis Archiepiſcopi & Internuntii exiſtimationem exæquare non potuit. Novis Requiſitionibus, quas Regio Conſilio, die 10. & 12. menſis Septembris, additis æque gravibus Monumentis duobus, obtulit Van Eſpenius, (*e*) haud plus ad effectum momenti fuit. Fruſtra ſignificavit hoſtium ſuorum conſilia, dum ejus aut

(*a*) *Schedula recuſat.* Domini Delvaux, n. 32. 33.
(*b*) Epiſtola diei 17. Aprilis ann. 1726.
(*c*) *Quadruplica*, n. 167.
(*d*) Prima hæc Requiſitio eſt Fragmentum primum Collectionis inſcriptæ, *Cauſa Eſpeniana* &c. in novo Supplemento.

(*e*) Vide novam Collectionem, Litt. B. C.

Scripta aut perſonam impetebant, non alio ſpectare, quam ut *vera Eccleſiæ & Imperii jura*, quæ ſemper ipſe, Deo dante, defenderat, ſuſque deque verterent; eorum conatus inutiles fuiſſe, quoties (ita poſtulantibus omnibus divinis humaniſque legibus) *ſatis ei temporis & libertatis fuerat, ut ſe defenderet*; ſe id unum petere, ut *ex ordine juſtitiæ, ſecundum ſupremas leges patrias* audiretur; in ea cauſa de iiſdem omnino juribus agi, quæ Sua Excellentia Comes *de Daun*, itemque Principes & Proreges Neapolitani Regni contra Romanæ Curiæ molimina ſæpe numero propugnaverant; ex ejuſdem Regni Hiſtoria per Advocatum Giannonium (*a*) cujus Opera ibidem ſæpe proferebantur, conſtare, qua animorum firmitate iis repugnatum erat, &c. Hæ cauſæ omnes non impedierunt, quominus Epiſtolaris Reſponſio per Regii Conſilii Decretum, die 12. Septembris ann. 1725. (*b*) ex Internuntii petitione damnaretur. Potiſſimum porro ſuper ſententia Comitis de Baillet Decretum hoc expeditum fuit. Certum tamen ſit ſententias ad hanc damnationem unanimes non fuiſſe, & peculiariter D. *de Tombeur* in ſua aſſertione perſtitiſſe, Van Eſpenium, antequam ejus Opus proſcriberetur, ſaltem audiri oportere.

Van Eſpenii ad S. M. I. Recurſus.

V. Damnatio hæc Eſpenium impulit, ut ad Suam Majeſtatem Imperialem confugeret. " Si de me tantum meiſve rationibus ageretur (inquit in Epiſtola (*c*) diei 16. Octobris ejuſdem anni); haud equidem credidiſſem me ſine temeritate ad V. S. M. Auguſtum Thronum accedere poſſe .... At conditio, in qua verſor, ita neceſſario ad Sceptri jura & prærogativas ..... ad ejus Ditionum ejuſque Eccleſiarum jura juſtaſque libertates refertur, ut compluribus præſtantibus viris obſiſtere non potuerim, a quibus ſum monitus me tuta conſcientia non poſſe, quin meas juſtas querelas ad V. S. M. pedes deferrem.

Epiſtolæ ſuæ Van Eſpenius primam ſignificationem addit, (*d*) in qua compendiarium in modum ſingulas aggreſſiones deducit, quas Adverſarii variis temporibus in eum intenderant, propterea quod *Eccleſiæ, Suæque Sacræ Majeſtatis vera & jura* propugnaſſet, eoque nova ipſorum molimina ſpectare monet, ut Epiſtolaris Reſponſionis damnationem ad cetera omnia ejus Opera pertrahant. Reaple damnatio hæc novo tantum Papæ Brevi in Regione non firmato nitebatur, cui quidem ejus Reſponſionem injurioſam eſſe contendebatur; quæ cauſa æque prætexi poterat contra ejus reliqua Opera omnia, in quibus haud potuerat, quin Romanæ Curiæ contentiones impeteret, æque ac contra Sententias Conſiliorum S. M. quæ abrogabant quotidie habebantque pro *ſubreptitiis & obreptitiis* acta, Sententias, Brevia, aliaſve Romanæ Curiæ proviſiones, atque adeo contra Edicta, quæ earum executionem impediebant, ſalutaribus legibus *de Placito & de non evocando* ſartis tectiſque ſervandis; quoniam hæ ſententiæ & hæc Edicta pariter Romanæ Curiæ Decretis adverſabantur.

Primam hanc ſignificationem quamprimum ſecuta eſt altera (*e*) cui occaſionem præbuere nova mandata, quæ Internuntius Regio Conſilio ſurripuerat, ut Rector & Promotor Univerſitatis Lovanii juberentur *actionem intentare & acriter agere, ſervato juris ordine, in Van Eſpenium, in eumdemque procedere per decretas pœnas & cenſuras Eccleſiaſticas, ſiquidem Epiſtolaris Reſponſionis Auctor compertus eſſet, dictamque cauſam, qua maxima poſſet, celeritate præ quavis alia cauſa finire.* Poſtrema hæc juſſa data erant eadem die 12. Septembris ann. 1725. Horum conſecutiones alibi (*f*) videbimus.

In hac ſecunda ſignificatione queritur Van Eſpenius ex iis, quæ mandatis his continentur, intelligi in actione, quæ ibidem in eum intentanda præcipitur, id unum quærendum fore, an ipſe Epiſtolaris Reſponſionis Auctor eſſet; & in hac facti ſpecie pro certo poni, vel abſque probatione, eum procul dubio reum eſſe, *ut proinde nihil aliud ſupereſſet, quam ut ad decernendam pœnam procederetur*, quin ei ſuæ Reſponſionis purgandæ libertas ulla relinqueretur; quod, inquit, contrarium eſſet *naturali rationi, patriis ſupremis legibus veteribuſque conſuetudinibus. Si ob dictam Reſponſionem Epiſtolarem*, pergit, *omnino in me agi libebat, qui tandem, contra omnes regulas, ea damnari & publicæ lacerationi ſubdi potuit, antequam mihi proceſſus inſtrueretur, ante etiam quam ipſe audirer &c. Si dicta Reſponſio*, proſequitur, *quæ Regimini exhibita eſt, adamuſſim reſpondet meæ, eam equidem in Judicio libero & ad regulas exacto purgare poſſum.... At quomodo id fiat in præſentia?.... Libebit fortaſſe, contra ac mihi mens eſt, meas defenſionis rationes tamquam oppoſitionem, Regimini parum honorificam, ad augendum mihi crimen, obtrudi.*

Apud Vindobonenſem Aulam in Van Eſpenii favorem ſolicitationes.

VI. Has poſteriores Significationes Imperatori Carolo VI. Kal. Novembris D. *Garrelius*, ejus Medicorum primus, obtulit. Ei licuerat per longum temporis ſpatium, quo in Urbe Lovanio Medicinam profeſſus erat, Eſpenium ipſum ejuſque meritum ex una parte, ipſiuſque Adverſariorum ingenium ex alia cognoſcere. Accurate S. M. I. de re tota certiorem fecit, rogavitque eodem tempore, (qua de cauſa, haud ſcimus, bono quidem animo) ut cauſa hæc ad Magnum Mechlinienſe Conſilium remitteretur. Imperator, quicquid ad eum Garellius, clementer audiit, annuitque poſtremo huic poſtulato cum aliis adjunctis, *quæ ſilentio tegenda* ſunt, inquit Epiſtola (*g*) quam exſcribimus. Subdit Epiſtola alia viſum eſſe primo Vindobonæ ſuper hoc negotio *nihil magis Principis ſervitio*, & Van Eſpenii *venerandæ ſenectuti congruere, quam ut eidem omnino ſilentium imponeretur, nec ubi turbas illud amplius crearet. Luberet*, additur, *id ex hominum memoria nullibi non excidere, dum admodum actum erat in præceps*, Decretum Regii Conſilii diei 12. Septembris in Epiſtolare Reſponſum.

Negotium porro non ad Magnum Mechlinienſe Conſilium, ut primo ſtatutum erat, remiſſum fuit, ſed Supremi Vindobonenſis Conſilii examini demandatum. De re monitus Van Eſpenius ſtatim ad præcipua Membra ſcripſit, e quibus illud conſtabat, & peculiariter ad D. D. *Vander Haegen* Cancellarium, *Rialp*, *Bentenrieder*, *Coloman*, *Wynants*, *&c.* Horum Magiſtratuum pleriſque Van Eſpenii querelæ viſæ *apprime rationi conſonæ*; qui ſpem etiam *utilis vehementiſque* apud Bruxellenſe Regimen *commendationis* eidem præbuerunt. (*h*) Celebris Advocatus *Giannonius* Neapolitanus, qui tunc Vindobonæ verſabatur, peculiarem in modum negotium Miniſtris, apud quos majore exiſtimatione gaudebat, & nominatum D. de *Rial* & Marchioni *de la Guardia* commendavit. *Gravis admodum erat & permoleſta* huic docto Juriſconſulto æque atque ejus amicis animo concepta in Eſpenium injuria, quæ non potuiſſet, ajebat, non reſilire in ejus potiſſimum Neapolitanam Hiſtoriam, *cujus omnes margines referti ſunt D. Van Eſpen nomine & Operibus, quæ ubique appellantur.* (*i*)

His pluribus eorum ſolicitationibus, qui Vindobonæ per id temporis acutius cernebant, ſuas addidit Lovanienſis Medicinæ Facultas, D. *Rege* præeunte, data in hanc rem die 17. Decembris ejuſdem anni 1725. ad

(*a*) T. IV. XL. Cap. VI.
(*b*) Vide Decretum hoc in nova Collectione Litt. E.
(*c*) Vide novam Collection. Litt. F.
(*d*) Ibidem, Litt. G.
(*e*) Ibidem, Lib. 2. Litt. C.
(*f*) Articulus V. infra.

(*g*) Epiſtola diei 3. Novembris ann. 1725. Epiſtola diei 28. Decembris ann. 1726.
(*h*) Epiſtola diei 8. Decembris ann. 1725.
(*i*) Domini *Kurblaus* ad Comitis *de Daun* Auditorem Epiſtola.

Garel.

Garelliuen Epiſtola, quæ tam apte Van Eſpenii cauſam, & quæ ejus oppreſſioni deeſſe non poterant, conſecutiones exhibet, ut ejuſdem expoſitionem nobis hoc loco afferendam cenſeamus. (a)

“ Præclara & erecta ſenſa, quibus tu quidem es animatus, tua de communi bono & S. M. I ſervitio perſpecta ſolicitudo, communis noſtra Medicinæ profeſſio, gradus denique quem in Lovanienſi Univerſitate artis medicæ Facultas tenet, totidem rationum momenta ſunt, quæ nobis animos addunt, ut ad Excellentiam tuam confugiamus in gravi diſcrimine, cui ſubeſt Doctor Eſpenius, omnium hujus ætatis Juriſconſultorum facile princeps. Cum hoc negotium haud lateat Excellentiam tuam, inutile fuerit eidem exponi, quid incommodi publico bono, Auguſtiſſimique Principis noſtri juribus oppreſſio Van Eſpenii ſit allatura. Hujus Doctoris Adverſarii, Mandatis non contenti, quæ proxime elapſo Septembri menſe, Bruxellenſi Curiæ ſurripuerunt, in dies ſingulos per nova facinora conniluntur, ut hunc excellentem virum omnino perdant. Nihil æque timendum, ac bonorum omnium in hac Univerſitate ſtudiorum everſio, ſiquidem obtineretur excidium hominis, qui his poſtremis temporibus ejus decus ornamentumque præcipuum eſt. Tum ſane conſpicietur quamprimum, quod adhuc Juriſconſulti aut Magiſtratus ſervare poſſunt, de Principum juribus Eccleſiæque Libertatibus ſolicitudinis veſtigium deficere vel prorſus extingui. Ecquis reapſe deinceps audeat in eorum favorem frontem excrere, ſi deſeri cernitur & opprimi Coriphæum præcipuumque eorum inſignium effatorum vindicem, impetitaque ejus Scriptorum auctoritate, dirui penitus adjumentorum unum, quæ potiſſimum ad ea propugnanda adhiberi poterant? Id vero ſi malo fato contigerit, quid non malorum, ſeu in Univerſitate, ſeu in reliqua Regione nobis impendeat? Non ergo videtur aliud humanum perfugium contra tam urgens periculum ſupereſſe quam promptum S. M. I. præſentiſſimumque præſidium. Ac certum eſt omnium Principum ſapientiſſimum optimumque, qui oppreſſi Doctoris inſigne meritum & eximias animi dotes noverit, ne momentum quidem temporis cunctaturum efficaciter ei præſto eſſe. Nobis igitur liceat obſecrare etiam atque etiam Excellentiam tuam, ut, quæ eſt ejus conſueta bonitas & magnanimitas, *Vitæ Scriptorumque Doctoris Van Eſpen* compendium excipiat, quod huic Epiſtolæ ſubdimus; nec renuat obſecundare votis noſtris, exhibens opportune S M. I. Scriptum hoc, ſive ſaltem ſignificans, in quo illud argumento verſetur, & quorſum evadat. Hac tu ratione præclariſſimum S. M. I. ſervitium præſtabis; ad ejus jurium incolumitatem, itemque ad Univerſitatis noſtræ ac totius Eccleſiæ emolumentum operam conferes. Nos vero propterea, quod in nobis eſt, tibi magis magiſque devincti gratum in omne tempus animum profitebimur, qui ſumus, non ſine Excellentiæ tuæ ſolemni obſervantia, humillimi &c.

Plura Romana Curiæ per id temporis in Vindobonenſem auſa.

VII. Peculiaris rerum ratio in qua tum quidem Vindobonenſis Aula per apertum cum Romana Curia diſſidium verſabatur, eo maxime, ſi qua unquam alia, ſpectabat ipſa per ſe, ut Imperiale Miniſterium ad agreſſionem Van Eſpenio ejuſque Operibus illatam attentum redderet, adduceretque, ut eam repararet; ejuſdemque conſecutiones cohiberet, ne reſiliens impetus in ipſius cariora négotia recideret,

Neminem latet Clementina contra Siculi Regni Tribunal Bulla quæ ſub Clementis XI. Pontificatu (b) tam gravem rumorem edidit. Rurſus excitatum eſt negotium hoc ſub hoc ipſum tempus, novi Brevis occaſione; tam acre Vindobonenſem inter & Romanam Curias diſſidium fuit, ut prima quidem ad Neapolitanum & Siculum Regna Curſorem die 6. Decembris cum Litteris mitteret, in quibus, ut eo tempore ferebatur, enuntiabat Imperator (c) ſe velle, ut Romana Curia *omnino Breve & Clementinam contra Siciliæ Monarchiam edita revocaret, gravibus maximeque formidandis additis minis, ſe ſcilicet impediturum, ne quid pecuniæ Romam perflueret.*

Æque notus eſt de Pace Tractatus ſub hoc idem tempos Imperatorem inter & Hiſpaniarum Regem initus. Nulla quidem erat in hoc Tractatu de Religione quæſtio; is tamen ipſe encyclico Brevi ad Nuntium & ad Internuntium Bruxellarum miſſo locum præbuit, in quo Papa dicens inducebatur *ſe deteſtari conditiones ejus pacis, quippe quæ ſanctam Religionem in diſcrimen adducerent, & S. Sedi adverſarentur*, propterea peculiariter quia ibidem S. M. I. tribuebatur auctoritas, ut *Parmenſis Ducatus inveſtituram conferret* (d).

Singula exempla hæc & alia antiquiora pro Van Eſpenio allata fuere; quæ ſane invicte probabant nihil eſſe pernicioſius quam hunc Doctorem tanquam damnandum ſpectari ob eam ſolum cauſam, quod Romanæ Curiæ contentiones impugnaverat, & inſignis Eccleſiæ ab ea Curia oppreſſæ defenſionem ſuſceperat. Epiſtola die 20. Februarii ann. 1726. a non vulgaris notæ viro Vindobona ſcripta graviſſimas ſuper hoc articulo animadverſiones edit. Certum eſt, inquit Epiſtola hæc, exploratumque *poſſe quempiam bonum Chriſtianum eſſe, eodemque tempore non approbare, quidquid fit in Romana Curia.* Atque ut id probet exemplo quod oculis obſervabatur, eadem Epiſtola citat Auctorem Scripti cui titulus: *Veritas facti & juris*, editi nuperrime Vindobonæ in favorem Societatis Oſtendæ. Collocaverat ex toto Auctor hic ad ſui Scripti finem Bullas Summorum Pontificum Nicolai, Sixti, Leonis & Alexandri per quas omnia bona in Africa & in Indiis ſita donaverant Luſitaniæ & Hiſpaniæ Regibus cum plenaria indulgentia in eorum gratiam qui iis ad ea in ſuam ditionem redigenda ſuppetias ferrent, expreſſoque in eo ſollemnique anathemate qui eos in hac expeditione turbarent. *Jam vero indubitatum eſt*, inquit Auctor Epiſtolæ quam laudavimus, *nec eos Reges, vel in ipſa mutuo edita partitione, nec Galliarum Regem in ſuis per Africam, Indias, Americam acquiſitionibus, nec Imperatorem noſtrum in traditione Oſtendenſi Societati conceſſa ullam dictarum Bullarum rationem habuiſſe, in quibus auctoritas Chriſti Domini, SS Petri & Pauli, Religionis commune bonum admodum magnifice prædicantur; ac ſe ſane cuique videndum præberet, quicumque edere MANIFESTAM CONTRADICTIONEM inter dictarum Bullarum doctrinam, conceſſamque Oſtendenſi Societati traditionem ſtatueret.*

Libellus famoſus in Van Eſpenium ad firmandam Reſponſionis Epiſtolaris denuntiationem effictus.

VIII. *Manifeſta Contradictio* de qua agitur hoc loco, miſer Libellus eſt Lovanii impreſſus apud Martinum *Van Overbike*, cum D. *de Quareux*, *Apoſtolici*, *Regii & Imperialis Cenſoris* approbatione, data die 29. Auguſti ejuſdem ann. 1725. Eo ſpectabat, ut Eſpenianæ *Reſponſionis Epiſtolaris* apud Regium Bruxellenſe Conſilium Internuntii denuntiationem firmaret. En hujus

(a) Extat hæc Epiſtola Latine ſcripta ad calcem CXXIV. Epiſtolæ Van Eſpenii cum ejus vitæ Scriptorumque compendiaria notione.

Vita Van Eſpen.

(b) Notum eſt etiam celebre Arreſtum Parlamenti Pariſienſis, die 15. Januarii ann. 1716. editum contra Monitoriales Litteras Romæ enuntiatas ſuper Siciliæ negotio.

(c) Epiſtola Vindobonenſis Curiæ diei 8. Decemb. ann. 1725.

(d) *Cauſa Eſpeniana* II. Monum. diei 12. Sept. 1725. Monumentum alterum MS. ſuper Internuntii Repræſentatione.

T 2 ad

ad ſcandalum inſignis declamationis titulum: *Manifeſta contradictio inter doctrinam Romanorum Pontificum ex una parte, & doctrinam quæ recenter ſpargitur ſub nomine Z. B. Van Eſpen ex altera, demonſtrata per Theologum Romano Catholicum.* Pater Meyer Jeſuita hujus Operis Auctor enuntiabat a Præfatione ſe non ſine horrore vidiſſe in Epiſtolari Van Eſpenii Reſponſione *aſſertiones plures expreſſis totidem Romanorum Epiſcoporum documentis ex diametro oppoſitas.* Eas denuntiat, inquit, apud *Poteſtates duas, tanquam impugnantes Eccleſiæ doctrinam* & CATHOLICAM FIDEM, & ejuſmodi, *ut Eccleſiæ pacem turbare, & ſcandalo atque offenſioni publicæ iis omnibus eſſe poſſint, qui Papæ*, inquit Auctor, *æque atque Imperatori ſubſunt.* Lineamenta hæc Jeſuiticum ſtilum produnt.

Omittit omnino P. Meyer quæſtionem de Epiſcoporum numero ad Epiſcopalem Conſecrationem neceſſario, quod unum & unicum *Epiſtolaris Reſponſionis* argumentum erat. Ad graves quas vidimus, accuſationes probandas non adhibet niſi urbanitatis officia quæ ad Eſpenianæ Epiſtolæ calcem occurrunt, ſuamque inter Eſpenii & Summorum Pontificum aſſertiones pugnam non aliunde repetit quam ex conſecutionibus quas ducit ex hujus Doctoris verbis quæ Brevibus Clementis XI. & Benedicti XIII. contra Batavum Clerum opponit. Brevia hæc, ut liquet, ei Clero nullum ſuper doctrina peculiarem errorem exprobant; impugnant ſolum ejus adminiſtrationem, ipſius Capitulorum exiſtentiam & jura, &c. Placet tamen P. Meyero Van Eſpenium accuſare; quaſi *Hæreticis & Schiſmaticis* faveat, propterea quod in *Epiſtolari Reſponſione* pro certo ponit Scripta in ejus Eccleſiæ jurium defenſionem edita nec contemni debere, nec cum debita S. Sedi obſervantia pugnare.

Ita Jeſuita hic extranea demum argumenta quæritat (de quibus in Reſponſione Epiſtolari ne verbum quidem), ut jactatam hujus Reſponſionis cum *catholica fide* oppoſitionem oſtendat. *Hæreticus & Schiſmaticus*, eo judice, Batavus Clerus erat, quia Bullam *Unigenitus* non recipiebat, & quia ab ea ad futurum Concilium appellaverat, Eſpenianæque Reſponſionis Epiſtolaris aſſertiones Catholicæ fidei adverſabantur, quia favebant ejus Eccleſiæ juribus quæ Pontificum Brevibus & Inquiſitionis Decretis impetebantur.

Ejuſmodi erant hujus miſeri Scriptoris ratiocinationes; hæ tamen ipſæ ſolummodo ad *Epiſtolaris Reſponſionis* denuntiationem & damnationem uſui fuerant. Adeo verum eſt falſiſſimas, ineptiſſimas omninoque abſonas argumentationes in Jeſuitarum manibus eximias eſſe, cum id agitur, ut ultramontanis placitis faveatur, ſeu potius emolumentis quæ Societas ex iis percipere contendebat. (*a*)

Regiminis in Belgio mutatio Van Eſpenio minus favens.

IX. Bona conſilia quæ Vindobonenſis Curia ſuper Eſpenii negotio ſuſcipere videbatur, Regiminis mutatio quæ in Belgio contigit, omnino reddidit inutilia. Ejus poſſeſſionem iniit Archiduciſſa Maria Eliſabeth ſub initium Octobris menſis ann. 1725. eodemque tempore Comes de *Baillet* Bruxellenſi Privato Conſilio præfectus fuit. Cum porro Archiduciſſa perinde ac Comes Jeſuitis mancipati penitus eſſent, nec niſi ex eorum conſiliis agerent, difficile ſane erat Eſpenium juris aliquid obtinere. Ergo hoc ipſo anno, die 21. ſeu 22. Decembris, novus inter Præſides primus, ad Internuntii & P. *Amiet* Jeſuitæ, Archiduciſſæ Confeſſarii, ſollicitationem, ſibi tradita voluit a D. *d'Heems* Regii Conſilii Secretario Acta omnia quæ Van Eſpenii negotium ſpectabant, ſpecie quidem, ut ſuper eo cum Brabantiæ Cancellario conferret, re autem vera, ut id totum ad ſe traheret. Itaque Præſidens *de Baillet* unus deinceps univerſum negotium egit, quin ejus ullam notitiam ceteris Conſiliis impertiretur; ad eum remittebantur allatæ Vindobona Litteræ; is ſibi ſumebat, ut ad eas e ſententia ſua reſponderet, abſolutamque facultatem ſibi arrogabat, ut eas ſupprimeret mutaretque, cum Van Eſpenio favebant, ex iiſdemve id unum quod ipſe expedire judicaſſet, executioni mandaret:

*Imperatoris Diploma, ut liceat Eſpenio ſuas omnes de*fenſionis rationes *afferre. Ei negata criminatio*num *quibus impetebatur, ſignificatio.*

X. Contigit id peculiariter in S. M. I. Diplomate diei 29. Decembris ann. 1725. Illud Vindobonæ datæ Litteræ tanquam Eſpenio favens, ejuſque Significationum concluſionibus conſentaneum annuntiabant; ex eo tamen id unum innotuit, quod Comiti *de Baillet* placuit Epiſtolæ inſerere quam Archiduciſſa die 31. Januarii ſequentis anni ad Eſpenium miſit. (*b*) In ea dicebatur, Imperatoris *Regiam voluntatem* eſſe, ut exhiberet *quæcumque potuiſſent eidem ſuppetere rationum momenta & defenſionis argumenta, præter ea quæ* in ſua Significatione *protulerat & adhibuerat*, atque id quidem *quam poſſet, citiſſime* faceret.

Van Eſpenius, acceptis Archiduciſſæ mandatis, ad eam 12. Februarii ſequentis die, primam Significationem (*c*) afferendam curavit, ut eam moneret ſe omnino non poſſe *peculiarem in modum* exponere *ſua omnia ulteriora defenſionis argumenta & rationum momenta*, e ſui Principis mente, niſi dignus habitus eſſet, cui *criminationes & querelæ* quibus clam impetitus erat, ſignificarentur, ſibique adſcripti fragmenti inſpectionem obtinuiſſet. Huic Significationi, cum ad Comitem *de Baillet* remiſſa fuiſſet, reſponſi nil datum eſt; quod Eſpenium adegit, ut alteram exhiberet (*d*) die 23. ſequentis Martii, rogans, ut, ſi minus e re fore videbatur, ut ei quod petebat, concederetur, liberet ſaltem id ipſi notum facere, ne diutius inutiliter cunctaretur ſuas *ulteriores defenſionis rationes*, pro Imperatoris mandatis, ut poterat, exhibere.

Hanc alteram Significationem ſecuta eſt ſanctio in qua dicebatur: " Supplicantem poſſe e Regii Conſilii Se-
„ cretariatu inſpectionem ſumere Exemplaris Reſpon-
„ ſionis cujuſdam Epiſtolaris &c. ut ſatis deinde faceret
„ ſine ulteriori dilatione juſſit S. M. &c. enuntians ex-
„ preſſis verbis, eſſet, necne, ipſe ejus Auctor.

Etſi judicium hoc petitionis partem tantum Van Eſpenio concederet, inventa eſt tamen impediendi ratio, ne niſi tribus amplius menſibus poſt quam datum fuerit, ejus notitia ad eum perveniret. Quamcunque tandem diligentiam adhibuiſſet, ut conſilium ſuper ejus Repræſentationibus captum ſine cunctatione cognoſceret, ea tamen omnis inutilis fuerat; atque adeo ſe proinde coactum viderat, ad S. M. I. die 5. Aprilis ejuſdem anni novum Libellum ſupplicem mittere, (*e*) quo ſuam in exhibendis ulterioribus defenſionis rationibus procraſtinationem excuſaret, rogaretque S. M. ut *per*

(*a*) Hujus Libelli Auctor in Bulla *Unigenitus* quam veluti doctrinæ Societatis ſuæ canonizationem ſpectabat, adeo pertinaciter inſiſtebat, ut ſui Scripti partem in ejuſdem Bullæ auctoritate eſſerenda poſuerit, etſi altum eſſet de ea ſilentium in Epiſtolari Van Eſpenii reſponſione quam refellere contendebat. Hoc nimirum conſilio integrum affert ex Seſſione diei 11. Maii præcedentis dictum Romani Concilii Decretum. Sed eſt admodum animadverſione dignum ab eo exhiberi Decretum hoc, cujuſmodi reapſe in ea Seſſione editum, ſtatimque ad Mechlinienſem Archiepiſcopum miſſum fuit, adeoque ſine celebri clauſula *Regulæ fidei*, quæ deinde hujus Concilii Actis inſerta eſt. Eſt hæc nova hujus inſignis adulterationis probatio quam hodie fatentur Romani Theologi ipſi in ſuo Scripto contra *Jeſuitarum Dubitationes* ſuper Brevi *ex omnibus*.

(*b*) Vide hanc Epiſtolam in *Cauſa Eſpeniana* R. I. Litt. H.
(*c*) Ibidem, Litt. I.
(*d*) Ibidem, Litt. K.
(*e*) Ibidem, Litt. L.

tres

[illegible] *omnia ſuper hac re conſilium* differret, itaque ſatis temporis ei concederet, ut extremam operi manum imponeret.

Per id intervalli, Comes *de Baillet* qui veram cauſam ignorare non poterat, ob quam Van Eſpenius ſuas ulteriores defenſionum rationes proponere differebat, eum apud Vindobonenſem Curiam tanquam hominem traducebat; *qui id unum quæreret, ut negotium in longum protraheret, &c.* Erat hæc ejus quoad hanc rem expoſitio Archiduciſſæ tradita, ut Vindobonam mitteretur.

Interim Van Eſpenius, quamvis eſſet admodum gravis annis, infirmaque valetudine, quamvis etiam querelarum quibus impetebatur, ſignificatio ei pertinaciter & crudeliter negata fuit, quo ipſo tempore ad ſuas defenſiones quamprimum proferendas adigebatur, his tamen ſub finem menſis ejuſdem anni exhibendis fuit. Hæ traditæ fuere Magno Magiſtro Archiduciſſæ die 29. ejuſdem menſis, cum Repræſentatione data die 27. (*a*). Miſit Eſpenius ad S. M. I. ſuæ Defenſionis ſua manu ſignatæ exemplum cui novam Repræſentationem addidit (*b*). Erat eo magis neceſſaria circumſpectio hæc, quod jam notum erat Relationem Comitis *de Baillet* Vindobonam perveniſſe, graveſque timendi cauſæ ſuberant haud eum Comitem ſollicitum fore, ut illuc Eſpenianam Defenſionem mitteret, præſertim cum perſpexiſſet ſe in eo fragmento rationibus parum faventibus exhiberi, in eodemque luculentiſſime detegi ejus innocentiam quam ſtudebat opprimere. Id certo traditur eum properaſſe eo mittere de ſuo penu *ſpecifica Monumenta* duo cum aliis *tabulis & documentis* ad criminationem Eſpenii, duabuſque hujus negotii *Relationibus*, editis Archiduciſſæ nomine, una quidem die 29. Martii, altera vero die 27. Septembris ejuſdem anni 1726.

Notio rationum adjumentorumque ulteriorum Defenſionis *D. Van Eſpen.*

XI. Eſpenii Opus hoc (*c*) tanti momenti eſt, in eo a carceribus ad calcem ſapientia, vis, evidentia tam dignæ cauſæ quæ defenditur, eminere cernuntur, ut ipſi nobis temperare non poſſimus, quin hoc loco fuſius ejus excerptum demus, quam quoad Scripta cetera conſuevimus; ejus perſonalis purgatio, indignæque quas ſubjerat, vexationes quodammodo ibi evaneſcunt, ut locum dent defenſioni Jurium ſui Principis, Libertatum Eccleſiarum, innocentiæ Cleri oppreſſi, & gravium effatorum omnium cum Romanæ Curiæ contentionibus pugnantium.

Agitur in primo Paragrapho ad injuria ejus honori, famæ, Scriptis illata per contumelioſam damnationem ejus *Reſponſionis Epiſtolaris*, quin ipſe audiretur, eique ſe defendendi libertas relinqueretur. Oſtendit Eſpenius hanc agendi rationem, quoad peculiaria quæcunque circumſtant, adjuncta ſpectatam æque naturali rationi regulis Juris, Sacræ Scripturæ, Traditioni, Juri Canonico & Civili, denique Juriſprudentiæ penes Ethnicos ipſos in uſu poſitæ repugnare. Refellit hac occaſione inane effugium cui non ſemel his poſtremis temporibus quæſitum pondus, videlicet effatum illud, inauditum damnari debere neminem, in perſonarum ſolum, non autem in earumdem Operum damnatione locum habere; & id præſtat per naturalis æquitatis rectique ſenſus principia; per Conciliorum omnibus retro ſæculis uſum, per Principum eorumque Conſiliorum conſuetudinem, quæ ſemper ſuum eſſe duxerunt (præter quam in peculiari extra ordinem aliqua facti ſpecie), antequam damnarent Opera, eorum Auctores ipſos audire. Hujus regulæ gravitatem confirmat Eſpenius exemplis hallucinationum plurium, quibus, ea neglecta, locus fuit (*d*).

A communi Theſi Van Eſpenius ad ſuam peculiarem facti ſpeciem progreditur, oſtendens Adverſariorum ſuorum nequitiam qui ſæpe jam aut falſa Scripta ejus nomine fabricaverant, aut genuina corruperant, ſingularem rationem eſſe, propter quam Scriptum tanquam ejus fœtum ab ipſius Adverſariis exhibitum non damnaretur, quin certo conſtaret eum eſſe verum ejuſdem Auctorem, & quin illud recognoſcendi & quoad omnes partes defendendi facultas ei præberetur. Erat autem hæc agendi ratio quoad ipſum eo magis neceſſaria, quo magis Adverſarii, pertinaciter eam reſpuentes, ſe ſuſpectos reddebant.

Queritur Eſpenius in II. Paragrapho de actionis injuſtitia, quam in eum intenderet, Univerſitatis Rectori mandandum curaverat Internuntius. In ea quidem e Curiæ juſſis id unum quærendum erat, an ipſe vere damnati Scripti Auctor eſſet, ut confeſtim ad *decernendum pœnam* procederetur, quin ei ſe defendendi, explicandique vel excuſandi quod in eo cenſoria virga dignum inventum eſſet, libertas relinqueretur. Oſtendit Eſpenius, cum id fuiſſet conſilii, ut de ejus Perſona judicaretur, factum proinde eſſe, ut criminalis actionis ordo & regulæ perverterentur, damnato non ſine contumelioſis notis ejuſdem Scripto, ante Sententiam ſuper criminali cauſa pronuntiandam; omnes enim fori regulas poſtulare, ut delicti corpus, cujuſmodi eſt, relinquatur, eique non niſi definitiva Sententia notam & qualitatem apponat.

Non hic agitur niſi de primis actis Rectoris Univerſitati mandatis menſe Septembri ann. 1725. quæ Van Eſpenii ad S. M. I. recurſus ſuſpendit. Hæc expendet Articulus qui proximo ſequitur.

In §. III. incipit Eſpenius cauſam ipſam per univerſam ſuæ Reſponſionis Epiſtolaris purgationem attingere. Primum omnium oſtendit hanc Reſponſionem omnino niti *Belgicæ Juriſprudentiæ principiis* quæ utpote *diſcrepantia atque adeo ex diametro oppoſita effatis Romanæ Curiæ*, ſuper poteſtate *arbitraria & ſine limitibus* Epiſcopi Romæ, non proinde minus erant *pretioſiſſimæ reliquiæ veteris libertatis Eccleſiæ Univerſæ, nempe communis antiqui Juris quod nos*, inquit (*n.* 88.) *ut aliæ Eccleſiæ nonnullæ, ſedulo cuſtodivimus, ne nos ipſos ſervili dominationi Romanæ Curiæ ſubderemus*; Ultrajectenſem Eccleſiam, *ex totius inferioris Germaniæ antiquiſſimis unam, quippe quæ in celebribus Concordatis Germanicis continetur*; unamque e XVII. Belgii Provinciis conſtituit, ad Belgicæ Juriſprudentiæ principia ſe conformare debere; ſe porro ſuper hujus Eccleſiæ juribus quæ a Romanæ Curiæ fautoribus impugnabantur,

(*a*) Ibidem, Litt. M.
(*b*) Ibidem, Litt. N.
(*c*) Ibidem, Litt. O.

(*d*) Hæc quoad Librorum damnationem agendi regula acriter diſcuſſa fuit in Cardinalium, Prælatorum, Theologorum & Canoniſtarum Congregatione quam Leo X. ann. 1519. Romæ habuit, ſtatim ante quam ſuam contra Lutheri errores bullam emitteret. Poſt longam Theologos inter & Canoniſtas diſceptationem, ut ſtatueretur, vocandus, necne, eſſet Lutherus in jus, ante quam damnaretur, diſtincta fuit cauſa in partes tres, in *Doctrinam*, in *Libros*, & in *Perſonam*. Super capitibus duobus Canoniſtæ Theologis aſſenſi ſunt; 1. *Doctrinam ſine citatione damnari poſſe*; 2. Luthero, ante quam damnaretur ejus *Perſona*, *ſtatuendum fore diem quo audiretur. Difficultatis plus exstitit quoad Libros. Eos Theologi omnino cum doctrina damnari, Canoniſtæ contra in præſcripto temporis ſpatio cum Perſona conjungi volebant. Cum inter eos hac de re convenire non poſſet, utrumque factum fuit* (Hiſt. Conc. Tridentini, interprete D. Ameloth, L. I. p. 9. & 10.)

Si in Conſtitutione diei 12. Septemb. ann. 1725. ſatis habitum eſſet ſuper aliquibus doctrinæ capitibus ſtatui, quin ſeu Perſona ſeu Scripta Van Eſpenii damnarentur, haud hic Doctos quæſtus eſſet ſe inauditum damnatum fuiſſe. Benedictus XIV. in Conſtitutione diei 9. Julii ann. 1753. de regulis in Librorum damnatione ſervandis, non eſt is quidem auſus damnationes, inauditis Auctoribus, editas improbare, ſed ſaltem mandavit, *ſumma æquitatis & prudentia ratione, ut quando res ſit de Auctore Catholico, aliqua nominis & meritorum fama illuſtri... vel Auctorem ipſum ſuam cauſam tueri volentem audiat, vel unum ex Conſultoribus deſignet, qui ex Officio, Operis patrocinium defenſionemque ſuſcipiat.*

tur,

tur, non ſemel conſultum, ſecundum eadem principia ſententiam dixiſſe, quod ipſum præſtabat *in ejuſmodi conteſtationibus quæ Germanicorum Concordatorum occaſione inter Romanam Curiam & quaſdam Eccleſias ſeu Capitula occurrunt*; (n. 102.) quas ediderat, Reſolutiones non ſine ipſius nomine pluries impreſſas fuiſſe, *quin in iis cupiam occurreret quod improbaret*; eas ipſas *a magno Pariſienſium Juriſconſultorum numero, & a centum & amplius Theologiæ Doctoribus firmatas fuiſſe; profeſſos eſſe plures Epiſcopos* Ultrajectenſis Eccleſiæ jura *in dubium vocari non poſſe*; ſuam ceteroqui poſtremam Conſultationem de re ſolum agere quam Romana Curia profitebatur, nempe de Epiſcopalis per unum Epiſcopum Conſecrationis validitate; at quamvis de *Electionis validitate* locutus eſſet, ſuam tamen Reſolutionem damnari non poſſe, quod eam cum aliquo Romanæ Curiæ Brevi pugnare prætexeretur. *Secus enim*, inquit (n. 116.) *nunquam reſponderi poſſet ex effatis Belgicis; quorum ſcilicet nullum eſt, quod non alicui Brevi repugnet.* E quibus infert Doctor noſter, ſe quo attentius ad hoc negotium animum refert, eo magis in hac ſententia firmari, *oportere vel Ultrajectenſis Eccleſiæ jura profiteri, vel Romanæ Curiæ placita amplecti, quæ omnium Eccleſiarum jura, & peculiariter Eccleſiarum populorumque Belgii libertates & franchiſias evertunt.*

Id agitur in IV. §. ut expendatur, an *S. Sedis Decretis injurioſa ſit Epiſtolaris Reſponſio.* Eam Regii Conſilii Decretum diei 12. Septembris ann. 1725. talem declaraverat ob eam unice cauſam, quia Brevi Benedicti XIII. diei 21. Februarii præcedentis adverſabatur.

Quærit hoc loco Van Eſpenius, quo tandem principio firmari potuerit ejuſmodi qualificatio, cum in ſua ipſe reſponſione *circumſpectionem, moderationem & lenitatem quam poterat maximam adhibuiſſet, ne cui offenſioni eſſet. An quia*, inquit, *in ea teſtor factam in hoc negotio Suæ Sanctitati factum eſſe?* At enim *nunquam crimen fuit dicere Papam deceptum fuiſſe, dummodo cauſa ſubſit, cur ita ſtatuatur, & id ipſum cum obſervantia dicatur.* Nullus eſt hominum qui deceptioni non ſubſit; ab ea non Principes, non Summi Pontifices in tuto ſunt. Id ipſi profeſſi paſſique ſunt ſe ab errore per eos quorum intererat, liberari; cujus rei affert Eſpenius exempla plura. *Subreptionis* accuſare aliquod Papæ Decretum, pergit Eſpenius, tam parum injuria eſt, *ut ſit potius eidem elogium texere, eſt enim palam facere, S Patris juſtitiam & caritatem eam eſſe cenſeri, ut iis contraria Decreta non putetur edere poſſe; niſi per falſas expoſitiones deceptus fuerit. Supremi Principes noſtri*, ſubdit, *non ſolum pro certo poſuerunt S. Patrem decipi poſſe, ſed minime dubitarunt per Edicta ſignificare ſe perſuaſum habere Bullas & Brevia Romanæ Curiæ, venerandum S. Patris nomen præſeferentia, Sanctæ Eccleſiæ Canonibus & Conciliis, Principum juribus & auctoritatibus, æque ac populorum Eccleſiarumque peculiarium juribus & privilegiis eſſe poſſe contraria.* Atque id ipſum præcipuum Edictorum fundamentum eſt ſuper *Placiti neceſſitate.* In peculiari facti ſpecie enucleat Eſpenius ſingula rationum momenta quibus adducebatur, ut Benedicti XIII. Breve tanquam ſubreptitium ſpectaret; quod ipſum præterea nec placito munitum nec in Regione enuntiatum fuerat, ut ſuam ipſe deciſionem ad illud conformare deberet; ac ſiquidem ejuſmodi fuiſſet, ignorare *nemo poteſt*, inquit (n. 136.), poſtquam *Regium Placitum conceſſum eſt, integrum adhuc eſſe diſputari* de SUB & OBREPTIONE *ſuper Pontificis Brevibus & Bullis, in quibus de Eccleſiarum & Capitulorum juribus agitur.*

Super diſcrimine S. Sedem inter & Romanam Curiam peculiaris Articulus.

XII. D. Erneſtus *Ruth d'ans* Van Eſpenio propoſuerat, ut ad hujus IV. §. calcem, magni ponderis Articulum collocaret ſuper diſtinctione quæ inter S. Sedem, Papam & Romanam Curiam ſtatuenda eſt. Hac diſtinctione nihil gravius; qua nimirum neglecta, factum eſt, ut Catholicorum plures conſecrarent falſas contentiones & abuſus enormes Romanæ Curiæ, quos cum eximiis S. Sedis prærogativis confundebant, & Proteſtantes has prærogativas damnarent, & ſe ab Eccleſia ſejungerent, averſationis cauſa quam in eos abuſus perceperant. Evitantur extrema hæc duo, dum auctoritas ab auctoritatis abuſu, in dignitate conſtitutæ perſonæ a gradu quem occupant, obedientia rationi conſona & canonica legitimis Superioribus debita a cæca nimiaque ſubjectione diſtinguitur quæ in prævaricationem degenerat, &c. Diſtinctionem hanc indicavit Eſpenius in ſua diei 27. Junii ann. 1726. ad Archiduciſſam Gubernatricem Epiſtola, dum ſua *ulteriora defenſionis argumenta & rationes* ad eam miſit; poſtquam enim locutus eſt de Romanæ Curiæ *formidanda factione quæ eum jampridem perſequebatur, cujuſque Miniſter aggreſſus erat eum perdere, occaſione ipſius Reſponſionis epiſtolaris*, addit hæc animadverſione digna verba: *equidem nec Eccleſiam, nec S. Sedem, nec Suam Sanctitatem ſpecto, dum de Romana Curia ita loquor. Avertat id Deus. Omnino ſemper Eccleſiæ ſum obſecutus, & obſequar, quoad vixero; S. Sedem & Suam Sanctitatem honoro revereorque, atque ejus auctoritatem profiteor, prorſus ut facit & facere debet bonus quiſque Catholicus. Uno verbo ſuper hac omni re ita ſentio, ut in ſua Catholicæ Fidei Expoſitione magnus Meldenſis Epiſcopus &c.*

Satis habuit Eſpenius de hac diſtinctione ſemel tantum monere, quin eam fuſius exponeret diſcuteretque. Id ſolide perficiebatur in peculiari Articulo qui ei ab Erneſto propoſitus fuit; at Eſpenio, qui eſſet ad moderationem & circumſpectionem apprime factus, eum prorſus adoptare haud viſum eſt. Sat fore duxit, ut eo uteretur, prout credidit per peculiares rerum rationes in quibus verſabatur, ſibi licere poſſe. Quia porro fragmentum hoc magni momenti eſt, & præterea nos omnino alia rerum ratio circumſtat, haud moleſtum fuerit hoc loco ejus analyſin exhiberi.

Inchoatur Articulus hic per ingenuam obſervantiæ ſignificationem, quam præſtari neceſſe eſt *primo Vicario Chriſti Domini, & Cathedræ S. Petri.* At, ſubditur, *quo magis eſt veneranda hæc auctoritas, eo diligentius, ne ſuper eadem erretur, cavendum eſt. Hanc non minus dedecorat qui ei arrogata jura ſeu Decreta tribuit quæ cum ipſius vi ac ratione pugnant, quam qui ejuſdem legitimæ poteſtati ſe ſubdere renuit.*

Subſequitur S. Sedis diſtinctio a Perſona Papæ qui eam occupat; ex ipſis quidem S. Leonis verbis ducta diſtinctio. Hac nititur obluctatio qua nonnonquam opus eſt quoad quædam quæ Papa ſtatuit agitque S. Sedis menti reguliſque contraria; cujus obluctationis afferuntur exempla ex omnibus retro ſæculis, eorumque pleriſque qui ſanctitate ac doctrina inter ceteros præſtiterunt. *Quis dicere auderet*, ſubditur, *agendi rationem & Scripta eorum omnium inſignium virorum S. Sedi injurioſa eſſe*, quia Romanorum Pontificum Decretis aliquibus obſtiterunt? Potiſſimum vero evaſerunt animadverſione digna ſuccreveruntque hæc obluctationis exempla, poſtquam in prima Chriſtianæ Reipublicæ Eccleſia, ſæcularis Curia non ſine omnibus Curiarum mere profanarum vitiis ac depravationibus inſtituta eſt. Hujus origo prima repetitur a falſis Decretalibus, & a commentitia donatione Conſtantini, &c. Continetur hæc Curia eo enormi ſpiritalis auctoritatis incremento, & acquiſitione Supremi in Urbe Roma Eccleſiaſticaque Ditione temporalis Imperii, quod ſecum trahit eam congeriem Officiariorum, Tribonalium, Miniſtrorum, Aulicorum, &c. qui *S. Sedis auctoritatem ſervandi ſpecie, reapſe laborant, ut Papam quoad ſpiritalia ſimul ac temporalia abſolutum Monarcham reddant.* Ex eo nimirum tempore non Epiſcopo ſolum omneſque Cleri inferiores Ordines, verum etiam *pene omnes Catholici Principes non potuere, quin ſæpenumero*

ob-

Digitized by Google

obſiſterent, *& interdum confugerent ad extrema remedia contra ejus Curiæ in Coronas ipſas auſa*, *&c.* quemadmodum ex Hiſtoriæ monumentis luculentius evincitur. Nec quiſquam dixerit, ſubditur, tempora mutata eſſe; quamvis enim *jam Roma non amplius ex aliquo tempore tam inſignia & immania facinora moliri audeat*, *fovet tamen ipſa fovetque ſtudioſe principia quæ eorum fons & origo ſunt*, *eorumque pro re nata*, *quam poteſt*, *partem intentat*. Indicantur recentiſſima exempla, imponiturque his probationibus per eas fines quæ ductæ ſunt ex *Relatione Romanæ Curiæ*, quam Cardinalis de Luca locupletiſſimus recentiorque teſtis contexuit (obiit Cardinalis hic ann. 1683.). In ea quodammodo de Romana Curia univerſa loquitur; explicat admodum affabre præcipua hujus Curiæ placita, & ibidem ſatis ſuperque ad Eccleſiæ calamitatem perſpicitur, eam ſemper in iiſdem principiis hærere. Judicet hac de re quiſque ex propoſitionibus quæ ſequuntur.

Papa, ex Cardinali de Luca, *univerſi terrarum orbis habituale dominium obtinet. Imperatores ceterique Principes temporalis auctoritatis actuali ſolum exercitatione gaudent.* Papa ſemper eo jure pollet, ut eos *deponat*, *eorum Principatus & dominia*, *cui* maluerit, adjudicet, *vetet aut jubeat bellum geri*, *&c.*

Eadem eſt ſpiritalis auctoritatis ratio. Reſidet hæc omnis in Papa, Cardinali judice. Eſt is *Ordinarius Ordinariorum* in verborum rigore ſummo. *Omnis ordinaria Epiſcoporum Juriſdictio a Papali proxime derivatur*; eam Papa, cum vult, in eorum præjudicium per eorumdem Diœceſes exercere poteſt, in capitibus ipſis quæ ab *Apoſtolicis Reſervationibus* diſtincta ſunt. Qui aliter ſentiunt in Eccleſia, *Schiſmatis ſuſpecti* ſunt eorumque *damnata doctrina eſt*.

Uno verbo, auctoritas Papæ *in temporalibus & ſpiritualibus* Suprema eſt, independens & abſoluta, nullaque ipſe obſtringitur humana lege.

Hæc omnia non ſunt ea quidem S. Sedis placita; ſed ejus Curiæ ſolummodo tribui poſſunt. Ergo Romanæ Curiæ tantum obſiſtitur, dum hujuſmodi arrogatis juribus eorumque variis effectibus repugnatur. *Igitur omnes Catholici qui Romanæ Curiæ cæce ac ſerviliter mancipati non ſunt*, *Romanam Curiam inter & S. Sedem multum diſcriminis ſtatuunt.* Conſecutio hæc ex iis ducitur quæ hactenus allata ſunt.

Majoris ſuper hoc argumento declarationis gratia, ob oculos Lectori ponitur diſſidium & aperta oppoſitio inter ſpiritum S. Sedis, cujuſmodi nobis e Sacris Litteris, et Traditionis venerandis monumentis perſpectus eſt, & ſpiritum Romanæ Curiæ, quem quidem occaſiones tam multæ poſt aliquot ſæcula patefecerunt. Ipſa quoque Perſona Papæ, ſubditur, a Romana Curia diſtingui debet. Ejus eſt is quidem Caput, at non ejuſdem ſemper Dominus eſt. *Bonus Papa non poteſt ſemper perficere* bona conſilia quæ concepit. Sæpe a Miniſtris ſuis impeditur, fallitur, circumvenitur, aſſentationibus allicitur, minis impellitur, &c. cogiturque non ſemel ſuis ingratiis malum Romanæ Curiæ ſpiritum ſequi.

Abſolvitur hic gravis Articulus per aliquas regulas ex Antiquitatis mente ac monumentis ductas quæ adjumento ſint ad diſcernenda in Decretis quæ Papæ nomen præferunt, ea quæ S. Sedi tribuenda ſunt, & ea quæ a Romana tantum Curia derivantur.

Tam grave eſt, & hoc tempore tam magni uſus argumentum hoc, ut a nobis hoc loco afferendam putemus ſplendidam vehementemque rationem qua exhibetur in Requiſitorio Procuratoris Generalis Coronæ Luſitaniæ, ſuper Bulla *Apoſtolicum*, diei 7. Januarii ann. 1765. Eſt hoc affabre elaboratum eorum compendium quæ ſuper eadem re in Regalium Officiariorum Parlamentorum Galliæ Requiſitoriis occurrunt (*a*).

(*a*) Vide peculiariter Arreſta Parlamenti Pariſienſis in nova Brevia Romanæ Curiæ, diei 11. Februarii 1765.

" Unus e finibus quos ſibi ſtatuerant hi Religioſi
" (Jeſuitæ), impetrantes vulganteſque ubique, dedito ſtudio, Breve hoc, is demum fuit, ut diſcordiæ, ſeditionis & perduellionis zizaniam inter Principes eorumque Subditos diſſeminarent, utentes, ut id perficerent, ſua erga Eccleſiam atque erga S. Sedem obedientia, ſolliciteque ſemper amoventes a ſimplicium hominum animo *diſcrimen eſſentiale quod intereſt inter Eccleſiæ viſibile Caput & S. Sedem ex una parte*, quibus vere debetur amor noſter & noſtrum obſequium; & Supremum Principem temporalem ac Romanam Curiam ex alia, quorum immanis ambitio, parum chriſtiana politica, immoderata cupiditas, &c. ſæpe nos ac ſæpius ſuper Chriſtiani Orbis Metropoli ingemiſcere cogunt, quin omnino mutemus exiſtimationis & venerationis ſenſa quæ merito ſibi vindicant Viri in omni genere ſpectatiſſimi quos Ea nullo non tempore continet, quique ſuper ejus Miniſterii aberrationibus in doloris noſtri partem & ipſi veniant.

Ulteriorum Defenſionis rationum & adjumentorum proſecutiones.

XIII. Ulterioris Defenſionis §. V. impenditur, ut reſpondeatur exprobrationi, qua in Regii Conſilii Decreto impetitur Epiſtolaris Reſponſio tanquam *noſtræ Sanctæ Religionis bono* contraria. Super hoc capite quærit Eſpenius, quæ demum cauſa eſſe potuerit ejuſmodi criminationi, quæ ceterarum *maxime eum admiratione perfudit & mœrore perculit*. *An quia*, inquit, *in ea pono tanquam certa & indubitata Ultrajectenſis Eccleſiæ & Capituli jura quæ Romana Curia contendit extincta eſſe. At quo tandem eſſet deducta res*, *ſi ſua unumquemque ſenſa ad omnia* Romana Curiæ Decreta *exigere neceſſe eſſet? Si luberet etiam poni in hac conteſtatione Ultrajectenſem Clerum cauſa ſummopere laborare*, *quænam hujus totius rei ad noſtræ Sanctæ Religionis dogmata ratio eſt?* In ea non agitur niſi *de factis mere humanis*, *vel ut ſummum*, *de quæſtione juris ab his factis pendente* quæ cum Fidei & Religionis quæſtionibus confundi nequit, *quin totum ædificium Eccleſiæ diruatur*; quod porro contenditur eos qui hoc e Clero ſunt, *pravæ doctrinæ ſuſpectos* eſſe, *reſpondere* poſſem, *id nihil facere ad rem noſtram*; cum ignorare nemo poſſit Juriſconſultos ſuam ſuper Partium juribus ſententiam dicere, ſuumque Judices ſuper iiſdem judicium ferre, quin ad ejuſmodi imputationes animum referant, earumve rationem reddant. At hoc reſponſo non contentus Eſpenius quod erat ad ejus perſonalem tantum purgationem utile, ambiguarum hujuſmodi communiumque imputationum periculum ob oculos ponit, ab iiſdemque purgat Ultrajectenſem Clerum quem jampridem, inquit, *Eccleſiæ & Sedi addictiſſimum* eſſe, & *in Catholica*, quam in Lovanienſi Univerſitate percepit, *Doctrina firmum* conſiſtere perſpectum eſt. Petit a S. M. I. Van Eſpenius, ut ſibi liceat hac occaſione diſcuſſionem aliquam inſtituere ſuper rumore *cujuſdam Janſeniſmi qui exprimitur*, inquit, (quin definiatur) *tanquam monſtrum maxime*, *ſi quod aliud*, *horrendum exſecrandumque*, *quique videtur* (*& optimo quidem jure*) *ad implicandam inviſamque reddendam Ultrajectenſis Cleri cauſam uſui fuiſſe*, *quemadmodum uſui jampridem fuerat*, *ut nihil non in Lovanienſi Univerſitate jam florentiſſime everteretur*. Suus Eſpenium ſingularis pudor omnis non impedit, quin addat per paucos de iis diſputationibus (quæ dudum quidem in Belgio agitatæ fuerant) *cum majore factorum notitia* loqui poſſe quam ipſum, quippe qui earum *ortum*, *progreſſum & triſtes conſecutiones* ſuiſmet oculis viderat.

Videre poteſt in eodem Opere hiſtoricum compendium quod edit Eſpenius ſuper Formularii Alexandri VII. & Bullæ *Vineam Domini* irregulari in Belgium introductione, ſuperque turbis quas eadem hæc introductio excitaverat.

Gradum

Digitized by Google

Gradum facit deinde (in §. VI.) ad excommonicationes, ut vendiiabantur, in bene moltos ex Ultrajectenſi Clero emiſſas, quarum ait ſe *nullam agnoſcere quæ lata fuerit e canonicit formit. Sunt eæ ſane. ut ſummum*, proſequitur, *irregularia quædam penes Romanæ Curiæ Miniſtros admodum uſitata in eos anſa qui eorum contentionibus obluctantur. Sunt arrogatæ cenſuræ quædam inflictæ ſine legitima agendi ratione, extra Regionem, contra ſupremas leges patrias DE NON EVOCANDO, nec ob aliam cauſam quam ob firmum animi robur quo jactati rei ſua jura tuebantur.... Si oporteret*, addit Eſpenius, *Juriſconſultos eorum omnium cauſam deſerere quos Romana Curia tanquam excommunicatot traducit, ubinam iidem eſſent? Ubinam etiam Judices & Principes? Vix enim quiſpiam fuerit, quin aliqua excommunicatione involutus ſit, ſi earum omnium eſſet habenda ratio, quas ex aliquot ſæculis, in Bullis Brevibuſque propemodum innumeris Roma ſine modo profundit.*

Accedit deinde Van Eſpenius ad exprobrationem in Ultrajectenſem Clerum editam ſuper ejus Appellatione ad futurum Conciliom tam a Brevibus quæ ejus jura lædebant, quam a Cooſtitutione *Unigenitus*; eamque purgat (n. 186.) tanquam firmatam *plurium Eccleſiarum pluriumque Communitatum*, etiam Belgicarum (*a*) exemplo; per affixos Libellos & Edicta Principum, ac per Conſiliorum Arreſta, *tanquam maxime legitimum maximeque canonicum omnium temporum adjamentum quod nedum in Eccleſiam & in Papam perduellio* (n. 186.), potius eſt ſollemnis profeſſio auctoritatis S. Sedis & Eccleſiæ cujus judicio teſtatur Appellans ſe obſequi paratum eſſe.

Exprobrationes in Babylonenſem Epiſcopum, Ultrajectenſis Archiepiſcopi Conſecratorem congeſtæ, cui ſalutem, urbanitatis ergo, in *Epiſtolari Reſponſioni* dixiſſe, Van Eſpenio crimini vertebatur, eadem vi eſdemque alacritate confutantur. *Suſpenſio* cui robur in eum Præſulem quæri contendebatur, eſt *tam informis ipſoque jure nulla*, tam oppoſita *regulis juris* ipſique *naturali rationi*, ut ei ſimilis, inquit Eſpenius, in univerſa Eccleſiaſtica Hiſtoria vix ac ne vix quidem occurrat.

Pergit Doctor hic in poſtremis tribus ſuæ Defenſionis Paragraphis agendi rationem ab Ultrajectenſi Eccleſia ſuſceptam purgare; quæ ona in Decreto quod Regio Conſilio ſurreptum fuerat, prætexi potuerat, ut ejus *Epiſtolaris Reſponſio* tanquam *contraria incolumitati Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, ſcandaloſæ & pernicioſæ conſecutionis* notaretur. Haud ſingula perſequemur magni ponderis principia quæ ſtatuit hac oblata occaſione ſuper natura legum ad diſciplinam ſpectantium, ſuper Eccleſiæ mente, cum neceſſitas & ſalus populorum eas ſervari non patitur, ſuper recentiorum Conſtitutionum vi, quæ Papæ reſervant Epiſcoporum confirmationem, diſpenſationes, &c. Dici ſat eſt, invicte ibidem probatum eſſe, effata quibus ductus Ultrajectenſis Clerus Archiepiſcopum ſibi dedit, quamvis ejus electionem confirmare nollet Romana Curia, ejuſmodi eſſe, *ut reſpui non poſſent, quin Eccleſiæ Hierarchia funditus everteretur, quin Imperium in gravis excidii diſcrimen adduceretur, quin Principum Eccleſiarumque jus ignave Romanæ Curiæ devoveretur; quin ſuppeditaretur eidem Curiæ certa ratio, qua Eccleſias integras ob peculiares fines extingueret, ſuas maxime abſonas contentiones ſervaret, Principes, quo vellet, redigeret, abſolutamque dominationem in univerſo terrarum orbe ſtatueret*; quas omnes conſecutiones Eſpenius *chimæricas ſpeculationes* non eſſe recentibus eorum exemplis probet, quæ contigere, quoad Epiſcoporum per Papam confirmationem, in Regnis Galliæ, Luſitaniæ, Neapolis, &c. (n. 221. 222.)

Occurrit in octavo Paragrapho ſummi, ſi qua alia, momenti expoſitio officiorum & obligationum ad Doctores & Juriſconſultos ſpectantium, ac tentationum, quas vexatio quam perferebat, eorumdem officiorum executioni non opponere non poterat. Addictus potiſſimum eſt §. nonus evolvendis Miniſtrorum Romanæ Curiæ conſiliis in ejus *Reſponſionis Epiſtolaris* damnatione, peculiariter ad everſionem juris *Placiti*; cum hæc damnatio ſit *deſtituta fundamento omni, niſi ponatur principi loco, neceſſe prorſus eſſe cæce omnibus omnino Decretis obſequi, quæ emittit Romana Curia, antequam etiam in Regione ſint firmata Placito, ſeu viſa & promulgata.* (n. 261.)

" Si paulo fuſius hujus negotii pericoloſas conſecutiones ſum perſecutus (inquit Eſpenius in ſuæ Defenſionis concluſione, n. 270.) idegi, quia licet adhuc per tempus iis remedium afferri, & quia tamquam S. M. fidelis Subditus credidi meum eſſe palam facere noſtri Auguſti Principis ſacra jura tam arcto cum mea vinculo colligata eſſe, ut mei damnatio perfici non potoerit, quin lethale vulnus his juribus infligeretur.... Si aperte ac libere locutus ſum, in id cauſa fuit, quod cum mihi bono fato contigerit, per Suæ Majeſtatis clementiam, ut apud eam me defenderem, credidi mea profeſſione indignum fore pudere in mea ſenectute me afflictæ Eccleſiæ fautorem in mea *Reſponſione Epiſtolari* profeſſum eſſe, & ita quidem ſub vitæ finem malo compluribus aliis exemplo eſſe, ne auderent ſeu verbo ſeu ſcripto innocentiam & veritatem, leges patrias & ſacra jura tueri, quæ Deus Principibus ad Ditionis & Eccleſiæ bonum concredidit. Mea me monet ætas unum mihi reliquum eſſe, ut ad mei Divini Domini gradum faciam, cui me excuſare non poſſem, qui veritus eſſem hominibus diſplicere, &c. (n. 275.)

D. Erneſtus *Ruth d'Ans*, qua erat ſolicitudine, Van Eſpenio propoſuit, ut apponeret ſuæ *Defenſionis ulterioris* fronti Epiſtolam ad Archiduciſſam Gubernatricem ejus manu exaratam, vehementemque concluſionem ad calcem additam quam Van Eſpenius haud ſibi adoptandam cenſuit. Hac de re ita Erneſtus in Litteris ad Dominum Theodoricum *de Viaxnes* die 17. & 24. Junii ann. 1726. Bruxellis datis: " Cum Van Eſpenii *Defenſionem ulteriorem*, inquit in priore Epiſtola, perpendiſſem, dixi D. *Willemaers* & *D. Verbulſt* qui hic adſunt, in ea me comperire, quæ ſaltem meæ *Epiſtolæ ad Archiduciſſam* exempli vim ac robur æquarent. Quibus hac de re conſentientibus, quid ergo, repoſui, huic bono ſeni auctores eſtis, ne Epiſtolam ſignet mittatque? Quia nimirum, reſponderunt, in *Reſponſione* nihil non eorum probatum eſt. Ita quidem, ego rurſus, Epiſtola non niſi *Defenſionis* Epitome veloti quædam ſpectanda eſt. Eos heſterna adhuc die monebat Matrona Princeps (Alverniæ) eam Operis fronti inſcribi omnino oportere, in eoque fortaſſe id unum fore quod ab Imperatore & Archiduciſſa legeretur, & animum afficeret. Unde nil unquam fuerit, niſi aperto marte in Romanam Curiam agatur.

" Replicavi, ſubdit Erneſtus in poſteriore Epiſtola, *Eſpenianam Cauſam*, ejuſque *Concluſionem* ſtilo exaravi, qui fere Epiſtolæ Archiducali reſpondet. Van Eſpenium per juſtæ molis Epiſtolam adducere ſtudui, ut his fragmentis duobus, primam & poſtremam ejus *Defenſionis* partem conficientibus uteretur.

Ex hoc Anecdoto æque atque ex 130 Van Eſpenii ad Erneſtum Epiſtola compertum fit poſtrema ejus Opera, tametſi gallice ſcripta, ita ipſius propria eſſe, ut ne a melioribus quidem amicis ſibi propoſita extera fragmenta iis inſerere voluerit. Id ſe ajebat propterea facere, quod cum ejus ſtilus ſimplex, levis, minimeque figuratus jam omnibus notus eſſet, haud putabat fragmenta,

(*a*) Vide Scriptum cui titulus: *Catalogus & Excerpta plurium Actorum Appellationis ad futurum Generale Concilium interjecta ab Eccleſiis, Principibus, Ditionibus, Communitatibus Eccleſiaſticis & Secularibus Belgii Auſtriaci & Galliæ.*

menta, quorum ſtilus longe alius, Scriptis inſerenda eſſe, quæ tamquam propria ejus Opera produſſent. Ita loquitur occaſione conſilii quod ſuper Epiſtola ad Archiducifſam, & *ulterioris Defenſionis* Concluſione Erneſtus ei propoſuerat; *ſatis habui*, inquit, *iis uti, eorumdemque ſubſtantiam adhibere.*

Politices falſa principia quæ impedierunt, ne plenum jus Eſpenio tribueretur.

XIV. Admodum ſolida licet ac vehementia eſſent rationum momenta, quibus inſtructa erat Eſpeniana Defenſio, iis tamen in Viudobonenſi Curia parum roboris ad effectum fuit. Ibi politici homines ſibi regulæ loco ſumebant, ut nihil non agerent e Bruxellenſis Regiminis conſiliis & monitis, quæ Van Eſpenio favere non poterant, utpote quæ Comes de Baillet ejus apertus hoſtis moderaretur. Lubebat ibidem ſane pro certo poni Archiducifſam Gubernantem expendere omnia per ſe, *eique ad agendum in ejuſmodi caſibus ſatis perſpicaciæ & pietatis eſſe*, quin animo reputaretur eam in hujus generis negotiis omnino mancipatam eſſe P. *Amiot* Confeſſario, iiſque e Miniſtris quorum intererat hujus Jeſuitæ machinationibus obſecundare. Parum permovebat veritatis, juſtitiæ, innocentiæ, ipſius etiam Regiminis ratio, cum non ita gravis apertaque videbatur.

Utcumque tandem Batava Eccleſia Catholicorum Principum & peculiariter Imperialis Aulæ Belgicarum omnium Eccleſiarum patronæ natæ miſeratione præſidioque digna eſſet; parum ejus conditio politicos ibidem homines afficiebat, quippe qui non perciperent ex ejuſdem liberatione temporalis emolumenti quicquam Imperio eſſe poſſe. *Non eſt ſperandum*, inquit Epiſtola Februarii die 20. ann. 1726. Viudobona ſcripta, *fore, ut Curia noſtra ejus* (Eccleſiæ Ultrajectenſis) *præſidium ſibi ſuſcipiendum putet, niſi forte perſuaſum habent ſe ita quidem quamplurimos aſſeclas addere poſſe: ibi enim exiſtere non pauca bonorum Catholicorum millia, quos omnino divexat Romanæ Curiæ durities, quibuſque ibidem nullus Princeps Catholicus præſto eſt.* Sane Van Eſpenius ad præcipuos ejus Curiæ Miniſtros, quibus ejus negotium demandatum erat, vehementiores Litteras ſcripſit; at has quidem ipſius innocentiæ convictio, non oppreſſionis ceſſatio ſecuta eſt. Dubitare non poſſumus, quin Comes *de Wynants*, Marchio de *Realp*, D. de Bentenrieder, &c. in Eſpenium bene animati eſſent; qui tamen aut ſatis alacriter in ejus favorem eloqui non audebant, aut ſurdis canebant. Inita nihilominus in Conſilio diei 21. Decembris ann. 1726. deliberatio non erat incommoda, ſiquidem omni ex parte executionem ſortita eſſet, nec eam depravaſſent, Gubernatricis Archiducifſæ nomine, quæ eam ſignificabant, expedita Diplomata; enuntiabat ea quidem agendum *omni diligentia & promptitudine contra Perſonam* D. Van Eſpen, at ſubdebatur id fore *apud ejus Judicem competentem Univerſitatis Lovanii*, SERVATO JURIS ORDINE, ex patriis Legibus & Eccleſiæ Canonibus. Quæ his poſtremis mandatis conſecutio fuerit, oſtendet ſequens Articulus.

ARTICULUS V.

In Eſpenium acta apud Rectorem Univerſitatis Lovanii, ſuper ejus Epiſtolari Reſponſione.

Irregularitas Conſtitutionis quæ Reſponſionis Epiſtolaris *negotium ad Rectoris Tribunal remittit.*

I. SI Epiſtolaris Van Eſpenii Reſponſio debuiſſet conficere delicti corpus quod juridicæ in ejus Perſonam actioni locum non præbere non poſſet, certum eſt indubitatumque ex patriis legibus & privilegiis Univerſitatis Lovanii eam primo apud hujus Univerſitatis Tribunal intendi debuiſſe; factaque hypotheſi hac in re de caſu Supremis Juſtitiæ Curiis reſervato quæſtionem fuiſſe, non erat Regii Conſilii (quod non venit ejus nomine quod Juſtitiæ Conſilium dicitur) (a) de eo cognoſcere, ſed potius Supremi Conſilii Brabantiæ, ad quod Brabantienſium in Provincia natorum & reſidentium cauſæ omnes ex legibus, quibus Regio nititur, deferri debent.

Erat ergo prima deceptio, impuliſſe Regium Conſilium, ut in ſua diei 12. Septembris ann. 1725. contra *Reſponſionem Epiſtolarem* Conſtitutione de cauſa judicaret, cujus cognitio ad aliud Tribunal devoluta erat. Hanc altera non minus legibus contraris ſecuta eſt, adduxiſſe Conſilium idem, ut eadem die ad Rectorem & Promotorem Univerſitatis Lovanii juſſa expediret, (b) non eos quidem monendi cauſa, ut id agerent, quod ipſos in ejuſmodi facti ſpecie ſpectare poterat, ſed jubendi per abſolutam poteſtatem, ut ſe ſtatuerent executores Sententiæ Regii Conſilii, & quin ſeu naturam ſeu circumſtantias jactati criminis, ſeu Accuſati defenſiones prius expendiſſent, eum ad pœnas cenſuraſque damnarent, quas promeruiſſe ponebatur, dummodo *Reſponſionis Epiſtolaris*, quæ ei tribuebatur, Auctorem ſe fateretur.

Quantumvis ejuſmodi juſſa non ſolum naturali juſtitiæ & æquitati, verum etiam Juriſdictioni Univerſitatis Lovanii repugnarent, omnino tamen Rector, qui tunc Sedem tenebat (N. *Stoupt* Præſes Magni Conſilii) ad conſpirationem in venerandum Accuſatum conflatam accedere paratus erat.

Acta prima in D. J. E. Verbulſt, tamquam Van Eſpenii Secretarium.

II. Jam inde a primis actis in conſecutionem editis, per *informationum præparatoriarum* formam, D. Joſeph Eugenius *Verbulſt* Studens in Jure, qui Van Eſpenio a ſecretis erat, accitus fuit, ut nulla interjecta mora, ſuper quibuſdam articulis, qui minime deſignabantur, ſe teſtem ſiſteret. Eo reapſe redacta res, ut is, obſtricta jurisjurandi fide, declarare juberetur, an ei Van Eſpenius *Epiſtolarem Reſponſionem* dictaſſet, eidemve per familiaritatem aperuiſſet ſe ejus Auctorem eſſe. Excuſavit ſe Verhulſtius, ne hujuſmodi interrogationi reſponderet, propterea 1. quia ſi quid de re noverat, erat id *ſub naturalis ſecreti fide quam ſervare tenebatur*; 2. quia cum nemo ſui ipſius Accuſator eſſe teneatur, e ſuo tamen reſponſo, ſiquidem fuiſſet affirmans, factum ſibimet ipſi grave conſequeretur; evidens enim eſſe, ſi forte Van Eſpenius *Epiſtolaris Reſponſionis* ei dictatæ reus eſſet, ſe ejus delicti participem evaſiſſe, qui eo dictante ſcripſiſſet.

Excuſatio hæc, licet eſſet apprime legitima, non impediit, quominus Rector die 22. Septembris novum Decretum pronuntiaret, ad J. E. Verhulſt adigendum, ut reſponderet ſuper facto, de quo agebatur, ſub mulctæ *decem Imperialium* pœna.

Appellavit Verhulſtius ab hoc Decreto ad Univerſitatis Judices quinque; at ejus Adverſariorum machinationibus ea vis fuit, ut Decretum diei 22. Septembris, die 10. ſequentis Novembris confirmaretur. Ei non aliud perfugium ſupererat, quam ut ab hoc poſtremo Decreto ad Summum Pontificem appellaret, ſibique datos peteret a Bruxellenſi Internuntio, qui Synodales Judices appellantur, quod executioni mandatum fuit.

Eſt e Regionis uſu & conſuetodine, ut in ejuſmodi Appellationum caſibus, Internuntii concedant Judices, quos ab iis Partes petierint, hac addita Requiſitioni clauſula: *Fiat, ut petitur.* Atque eos ſaltem leges obligant, ne quos nominent niſi e reſidentibus in Regione, qui Partibus non ſuſpecti, ab ipſiſque acceptati ſint.

Vita Van Eſpen. V

(a) Defenſ. Ulter. n. 63.
(b) Vide juſſa hæc in *Cauſa Eſpeniana*, Lib. 9. Lit. A. & B.

Verum

Digitized by Google

Verum hac occaſione, Bruxellenſis Internuntius, qui in Eſpeniano negotio præcipua Pars erat, cujus Verhulſtianum non erat niſi acceſſorium quoddam, e ſuo tantum delectu Judices dare voluit, nec niſi exteros & ſummopere Parti ſuſpectos nominavit. Injuſtam hanc ex condicto cum Rectore Univerſitatis Lovanii recuſationem ſecuta eſt hujus poſterioris nomine per Univerſitatis Promotorem ad Verhulſtium interpellatio, in cujus conſecutionem ei declaratum fuit, ipſo Judices ſibi ab Internuntio oblatos non acceptante, Appellationem quam interpoſuerat, enuntiatam eſſe *deſertam*, Sententiamque contra ipſum editam *in rem judicatam* abituram. Violenta hæc omnibuſque contraria regulis agendi ratio Verhulſtium impulit, ut ad Supremum Brabantiæ Conſilium confugeret, *Regiam opem* imploraturus, ac petiturus, ut huic rei, itemque negatæ ab Internuntio juſtitiæ, pro ut congruere viſum eſſet, a Curia conſuleretur.

Hoc actorum in Verholſtium poſtrema nobis quidem nota circumſtantia perfugium eſt; atque ea dubio procul ſuſpenſa fuerunt in conſecutionem mandatorum Curiæ Vindobonenſis, quæ negotium principale evocabat.

Univerſitatis Rectorem & Prorectorem Van Eſpenius recuſat.

III. Interea Van Eſpenius, quem tandem ea primum in Verhulſtium acta impetebant, eo ſe adactum ſenſit, ut & ipſe adjumenta ad eorum proſecutionem cohibendam ſibi a legibus ſuppeditata imploraret. Ergo D. Stoupio Univerſitatis Rectori ſignificatum voluit Recuſationis Actum, 22. Septembris die, ea ipſa ſcilicet qua idem Rector *pœnalem Sententiam* in Verhulſtium protulerat. Hæc recuſatio nitebatur notorio partium ſtudio quo Rector trahebatur in ea re, quæ præcipua erat in cauſa cujus ipſe judicium ſibi ſumebat. Sane Rector hic non modo notus erat umquam primariæ Van Eſpenii Parti perdite addictus, ſed ſuam etiam mentem aperuerat non ſemel publice prorſus indignum in modum contra Electionem & Conſecrationem Archiepiſcopi Ultrajectenſis, contraque Juriſconſultos, qui legitimitatem jurium ejus Eccleſiæ profeſſi fuerant. Aſſeruntur in Recuſationis Actu Theſes, quas ipſe die 10. Martii ejuſdem anni propugnatas voluerat, in quibus Clerus hic inter *Schiſmaticos*, *Diaboli filios*, *viperarum genimina*, &c. rejiciebatur, aliæque diei 17. menſis Auguſti ſequentis, in quibus eadem ſenſa prodebat. Addita erat huic Recuſationis Actui Proteſtatio nullitatis in acta quæcunque etiam per informationis præparatoriæ formam in ejus præjudicium intenderentur. Cum D. Stoupius adactus fuiſſet, ut huic Recuſationi adhæreret, D. *Delvaux* Doctor Regens & Membrum ſtrictæ Facultatis Theologiæ id ſibi ſumpſit, ut, Prorectoris titulo, hujus Recuſationis Judicem ſe ipſe ſtatueret. Ergo ejuſdem Septembris die 25. Rectoriale Decretum Van Eſpenio ſignificatum voluit, ut is intra horas 24. *ſub pœna non uſus*, ſuæ Recuſationis cauſas proponeret, quamvis eæ cauſæ in ipſo Recuſationis Actu, quod jam diximus, expreſſæ eſſent.

Van Eſpenius, cui Prorector multo magis quam Rector ſuſpectus erat, ſe coactum ſenſit eum pariter recuſare, ſuæque Recuſationis cauſas proferre; quæ quidem ejuſmodi erant: 1. Internuntii, qui in hoc negotio præcipua Pars erat, placitis notoria & abſoluta ejus adhæſio; 2. ſtudii partium & acerbitatis argumenta, quæ in eum (Van Eſpenium) per ſuum Rectoratum ann. 1718. exhibuerat; 3. compenſationes, quas proinde per ejuſdem Internuntii favorem acceperat; 4. ejus qualitates Archipresbyteri Lovanii, Miniſtri & Domeſtici Archiepiſcopi Mechlinienſis, qui ſuo cum Conſilio non minus apertus ejus hoſtis erat quam Internuntius; 5. ejus iteratæ ac publicæ in Ultrajectenſem Clerum declamationes, quæ obſtabant, quominus ipſe judex in cauſa eſſet, quæ ſuper Conſultatione in ejuſdem Cleri favorem edita verſabatur, &c. Ob has omnes cauſas aliaſque ſuo loco & tempore deducendas, D. Delvauxium Prorectorem obſecrat Van Eſpenius, ut Judicis qualitatem abdicet in hoc negotio, eique ad quem ex jure & conſuetudine devolutum eſt, illud judicandum relinquat; quod ſi facere ſi forte renuerit, petit, ut procedatur ad electionem Arbitrorum, &c. proteſtans de nullitate, &c.

Prorector, qui independenter a ſui recuſatione, hac in cauſa non alia poteſtate gaudebat, quam ut Partibus terminum competentem ſtatueret, quo de Arbitrorum duorum electione inter ſe convenirent, auſus eſt contra omnes leges, 1. e ſuo delectu Arbitrum (D. Daman) nominare; 2. nominare Arbitrum unum tantum; 3. hunc ipſum nominare proviſionis in modum ſolummodo, & ad unam cauſæ inſtructionem; 4. eum ſeligere qui ei eidem Aſſeſſor fuerat in Decreto in D. Verhulſtium edito, a quo aderat Appellatio; quod unum ſatis erat, ut is Aſſeſſor recuſaretur, etiamſi a Parte adverſa propoſitus fuiſſet. Hos abuſus multiplices in hujus Arbitri electione graviores alii ſecuti ſunt. Nihil is egit, quod irregulare non eſſet, quodque non eum ineptum litiſque jam ante menti opinionibus abreptum oſtenderet. Per Decretum diei 15. Octobris admittebat reſponſum unius e Partibus, & *replicam* mandabat alteri, ante omnem ſeu actionem ſeu concluſionem Actoris nomine. Adeo ridicula & noxia Partibus agendi ratio opprobrio erat Univerſitati, novumque afferebat in Prorectorem recuſationis argumentum. D. *Haelgoet* quem ſibi Van Eſpenius Procuratorem ſtatuerat, ab ea ad Tribunal Judicum quinque Univerſitatis appellavit hujus Doctoris nomine. Hæc Appellatio, quæ conſilia ab ejuſdem Doctoris Adverſariis inita perturbabat, D. Delvauxio Prorectori locum præbuit, ut ſe a Van Eſpenio recuſatum, per exhibitam Significationem, apud Bruxellenſe Regimen quereretur. In hujus Significationis conſecutionem, Comes de Baillet perfecit, ut die 5. Decembris ann. 1725. privati conſilii nomine Decretum expediretur, quo mandaretur Univerſitatis Promotori, ut *quam celerrime ad Arbitrorum electionem procederetur, quorum eſſet prompte dictam recuſationis materiam perſequi*, SERVATO JURIS ORDINE, ea lege, ut, *judicata cauſa editaque ſententia*, Curiam de re tota certiorem facerent.

Suſpenſa Acta, eademque poſt annum & amplius reſumpta.

IV. Ne ulla eſſet his poſtremis mandatis proſecutio, obſtitere die 29. ejuſdem Decembris datæ S. M. I. Litteræ quibus ad Supremum Vindobonenſe Conſilium veluti evocata cauſa, juſſuſque Van Eſpenius ibi ſuæ *Defenſionis ulteriores rationes* proferre. Ad ſuperioris Articuli calcem de obſtaculis verba fecimus, quæ impediere, ne poſtremo huic Operi ſua omnis merito ſperanda vis eſſet. Illud novæ ſolum, die 21. Decembris ann. 1726. Imperiales Litteræ ſecutæ ſunt, (*a*) quibus jubebatur, ut liceret Eſpenio ſuæ *Reſponſionis Epiſtolaris* Exemplar inſpicere quod in Regii Bruxellenſis Conſilii Secretaria exiſtebat, tum demum declaraturo, ſuum, necne, id Operis eſſet, *curandumque* mandabatur, *ut nulla non adhibita diligentia & celeritate, intra dies 15. apud ejus Judicem competentem Univerſitatis Lovanii in ipſius perſonam procederetur*. ſervato juris ordine, *ſecundum Leges patrias & Eccleſiæ Canones.*

Refricandæ litis, quæ jam inde a Septembri menſe an. 1725. apud Univerſitatis Rectorem inchoata fuerat, locum præbuerunt hæ novæ Litteræ. Archiduciſſa ad quam negotium omnino remiſſum erat, eas Litteras 9. ſequentis Januarii die ad Univerſitatis Promotorem miſit, ei per additam Epiſtolam mandans, *ut vocaret in*

(*a*) Vide Diploma hoc in V. Parte Supplementi: *Cauſa Eſpeniana*: Lib. 2. Litt. D.

jus

jus interpellaretque Van Eſpenium, cujus eſſet ſuæ Reſponſionis Epiſtolaris *inſpectionem ſumere, ſumendamve curare*, quo declararet, *an ſuum illud Opus eſſet, necne.* Van Eſpenius cum per valetudinis infirmitatem non poſſet Bruxellas pergere, ut ſuiſmet oculis Opus inſpiceret, quod ei tribuebatur, D. *Cinck* Præſidi Collegii *Craendonck* in mandatis dedit, ut id ejus nomine faceret. Tum vero ejuſdem menſis Januarii die 28. declaravit eam *Reſponſionem Epiſtolarem, a Tituli & Præfationis ad frontem impreſſione ſejunctam* cum autographo congruere, *quantum quidem ipſe meminiſſe poterat*; addens tamen ſe, qui crederet eam *nulla cenſura ſeu demonſtratione* dignam eſſe, quemadmodum poſſet *apud Judicem, ſi res poſtularet, oſtendere*, ſecum animo reputare *Præfationem* lacerato Exemplari præpoſitam (*a*) a Regii Conſilii Conſtitutione *ſpectari potuiſſe*.

Univerſitatis Promotor, cum ad eum hæc Declaratio remiſſa fuiſſet, de re monuit Bruxellenſe Regimen, *a quo ulteriora mandata acciperet*, prout in Archiducisſæ Epiſtola diei 9. Januarii præcedentis enuntiabatur. Idem Promotor, itemque Advocatus Fiſcalis per Litteras Bruxellas acciti, ad mandata in aurem ſuſcipienda, agendumque ex condicto de rationibus conciliandi Vindobonenſis Curiæ juſſa cum eorum votis, qui Van Eſpenium oppreſſum volebant. Extitere hinc *ulteriora mandata* Bruxellenſis Curiæ, 8. ſequentis Februarii die expedita; in quibus animus Comitis de Baillet, ſeu potius Adverſariorum Eſpenii haud ægre perſpicitur. Enuntiabant mandata hæc procedendum fore in Eſpenium, nulla ratione habita ejus *allegationis erroneæ, perinde ac ſi lacerationis Juſſio* Præfationem *Reſponſionis Epiſtolaris propoſitam habere potuiſſet*, ita tamen, ut ageretur *unice ad ejus onus ſuper iis, quæ, quoad arrogatam Electionem & Conſecrationem Cornelii Steenhoven in Archiepiſcopum Ultrajectenſem, in dictæ Reſponſionis Epiſtolaris Corpore continentur.* In hoc ipſo poſteriore Articulo non alia poteſtas Univerſitatis Rectori relinquebatur, quam ut ad Benedicti XIII. Breve diei 21. Februarii ann. 1725. & ad Regii Conſilii Sanctionem diei 12. Septembris ſequentis ſe conformaret, *per Decretum pœnarum cenſurarumque*, quas ponebatur Eſpenium promeruiſſe, propterea ſolum quia Brevi de quo quæſtio, Placito licet haud firmato, nec in Regione promulgato reclamaviſſet.

His Litteris addita ad Promotorem & Advocatum Fiſcalem Univerſitatis *arcana juſſa*, quorum is vi ſuper actis ſingulis ineundis Bruxellenſem Curiam conſuleret; redigebatur ipſe nimirum ad qualitatem puri putique executoris Brevis Papæ, Conſtitutionis Conſilii, mandatorumque arbitrariorum Comitis de Baillet, qui totum negotium e placitis conſiliiſque capitalium hoſtium Van Eſpenii moderabatur. Dicitur hac occaſione in Epiſtola ſub idem tempus Vindobona ſcripta deſleri bonum Senem, (Van Eſpenium) *quia quos habebit Judices, nempe Jeſuitas, Internuntium, &c. habebit hoſtes.*

Bono fato contigerat Rectorem qui tum quidem fungebatur officio, non amplius eſſe *Delvauxium* aliquem, aut eorum quempiam qui, ut ipſe, poſſent parati eſſe ea occaſione juſtitiam & innocentiam, æque atque Univerſitatis honorem & jura devovere. D. *Buggenhout* Juris Doctor cujus Rectoratus ad finem vergebat, ſatis bene animatus erat, tametſi meticuloſus, videbaturque ita comparatus, ut ſtaret a legibus, ſi ſatis firmum præſidium nactus eſſet, quo tranquillaretur, & in tuto poneretur ab incommodis quæ ſibi timere poterat. Hac mente ſuper ratione ſibi ineunda ſtrictum Facultatis Juris Collegium conſuluit, cujus reſponſo ſe tutum ſperabat fore. At ita terror omnium animos occupaverat, ut Doctorum nullus, quamvis ii quidem Eſpenium plurimi facerent, iniræque in eum injuſtitiæ cumulatiſſime convicti eſſent, hiſcere auderet. Rectori ſedem tenenti futurus auctor, ut ejus defenſionem ſuſciperet.

Se Rector actis manum admovere coactum videns, ſe geſſit hominis inſtar qui ſuis ingratiis contraque propriam conſcientiam ageret. Ejus citationes, ejus interrogatoria, &c. familiares potius illuſtrationes quam actionem juridicam referebant. Decretum quod primum edidit, 11. Februarii die ann. 1727. ſuum ut Promotorem juberet actionem in Van Eſpenium intendere, nullum terminum ſtatuebat; alterum quod huic Doctori mandabat, ut ejus Tribunali ſe ſiſteret, nec locum, nec diem, nec horam qua id faceret deſignabat; Promotor ipſe Van Eſpenium adire juſſus, amice cum eo ſuper hac re collaturus. Statuta juri dies Februarii 13. firmatumque, ut Van Eſpenii cubiculum Tribunalis loco eſſet. Rector, Promotor & Fiſcalis matutina hora 8. eo ſe contulerunt. Fuere quæſtiones & reſponſiones admodum breves & unice verbo tenus. Nihil non actum *valde ex urbanitatis officiis*; eadem fuit eorum ratio quæ deinceps acta. Scripta utrinque finem habuere perquam celeriter, & quantumvis ita Promotor eſſet animo comparatus, ut ne a documentis quæ Bruxellis acceperat, vel tantillum recederet, ſe coactum ſenſit ad ipſius cauſæ examen concludere, non ad ſimplex *pœnarum decretum, quemadmodum mandatum fuerat.* In hac proinde agendi ratione quæ profecto non iniri non poterat, difficile factu erat, ut Van Eſpenius reus, ejuſque *Epiſtolaris Reſponſio* reprehenſione digna comperiretur. Et ergo a Promotore nihil aliud exprobrari potuit, quam oppoſitio quæ inter locutiones concluſionis ejus Reſponſi ſuper validitate Electionis & legitimitate Conſecrationis Archiepiſcopi Ultrajectenſis ex una parte, & diſpoſitiones Brevis Benedicti XIII. diei 21. Februarii ann. 1725. ex alia occurrebat; oppoſitio, inquit ille, quam Regii Conſilii Conſtitutio ſatis gravem judicaverat, ut propterea Epiſtolarem de qua quæſtio, Reſponſionem damnaret. Hoc uno argumento ſcilicet Promotoris 23. gravamina continentur. (*b*)

Ut hoc arrogatum delicti corpus deſtrueret, ſatis Eſpenio fuit in ſuis proviſionalibus reſponſionibus, inſiſtere ſuper *Placiti*, quoad memoratum Breve, legitimæque promulgationis defectu ob quem Promotori non licebat illud in probationem afferre, multoque minus tanquam criminalis actionis fundamentum ponere. Ad criminationes e Regii Conſilii Sanctione petitas reſpondit Eſpenius eſſe contra jus omne in eum uti Decreto quod, quin ipſe audiretur, editum fuerat; neminem præterea Promotore melius ſcire debere, in negotio proceſſus contra Univerſitatis Membrum, rectoris Tribunal Regio Concilio minime ſubalternum eſſe, vel inſtitutum, ut ejus Conſtitutiones executioni mandandas curaret. Eum itaque interpellavit, ut ediceret, quo jure contenderet eam Conſtitutionem in medium afferre, & quid auctoritatis eidem tribueret; quod eum redegit ad incitas, unde ſe expedire non facile poterat qui volebat hoſtibus Eſpenii parcere, quin ſui Corporis rationes aperte proderet.

Rector ſe recuſandum curat. Ad Prorectorem devolutum negotii judicium.

V. Interea Univerſitatis Rector qui nec ſatis erat ad malum factus, ut innocentem damnaret, nec ſatis animo promptus, ut eum defenderet, nullum non movit lapidem, ut ab eo negotio ſe liberaret, quin ſuorum hoſtium furori Van Eſpenium exponeret. Ejus Rectoratus tempus properabat ad finem; ſi minus ei continuatum officium eſſet, Medicinæ Facultatis erat eidem Succeſſorem dare. At D. *Rega* in quem unum ex ea Facultate electio cadere poterat, non ita comparatus animo videbatur, ut Rectoratum acceptaret. Utriuſque defectu nonniſi Rector adverſæ Van Eſpenii Parti man-

(*a*) Vide IV. Partem Supplementi n. 6.

(*b*) Vide *Libellum Gravaminum* in Supplementi Parte V. Lib. 2. Litt. E.

cipatus expectari poterat; quod in cauſe fuit, ut D. D. *Buggenhout* & *Rega* mutuo paciſcerentur. Se primus accepiaturum conſenſit, ſi Rector confirmaretur, ſed ea condirione, ut Eſpenoiani negotii judicium ſibi Rega, Prorectoris titulo, ſumeret. Hac inita conventione, Cœtos diei 28. Februarii D. *Baggenhont* confirmavit io Rectoratu; qood is acceptavit. Id unum ergo reliquum fuit, ut pondus cui ſe imparem dicebat Rector, io D. Rega rejiceretur. Ratio quæ haoc exonerationem perfecit, haud fortaſſe condicta fuit; at edmodum appoſite ipſa ſe obtulit, ita ſcilicet: biduo ante ſui Rectoratus finem, Buggenhout ſibi in animum induxerat de Van Eſpenii negotio cujus ipſe Judex erat, apud eorum quinque aut ſex qui erga hunc Doctorem bene animati erant, in eum modum loqui, ut audientibus perſuaderet illud a Bruxellenſi Curia dicifum fuiſſe, ſibique jam non aliam perſonam quam executoris mandatorum Regiminis agendam fore. De D. *Buggenhout* ſermonibus, poſt ejus in Rectoratu confirmationem, certior factus Eſpenius hanc occaſionem ſumpſit eum ſibi Judicem recuſandi. De ſermonibus ſibi imputatis faſſus eſt Rector, & in ſuam recuſationem conſenſit, edicens tamen, ſe cum locutus erat, perſuaſum habuiſſe fore, ut ſibi D. *Rega* ſuccederet, ac ſiquidem eorum ſermonum tum meminiſſet, cum ei propoſitum fuit, ut Rector confirmaretur, id nunquam accepturum fuiſſe. Promotor qui Comiti de Baillet ſuam omnem operam devoverat, non ita facile in eamdem recuſationem aſſenſus eſt; ſibique tempus ad deliberandum petiit, ut interim nempe totius negotii moderatorea Bruxellis conſuleret. Ini quia ibidem auribus excepta eſt hæc nova rerum ratio, puia ſpes affulgere non poterat fore, ut D. *Rega*, rectus, firmus & integer vir eo traheretur, qoo D. *Buggenhout* trahi poſſe viſum erat. Plauſibile tamen nihil occurrit quo recuſatio rejiceretur, omninoque ſatis habendum fuit acriter conqueri de Rectoris conſilio; cum ſcilicet, *ſi ſermones habuerat* (qui ejus recuſationi locum præbuerant), *quin animum adverteret, ſane imprudentem; ac ſi dedito ſtudio fecerat, valde ſuſpectum eſſe debere.*

Ergo per Actum ſolemnem Tribunalis Univerſitatis acceptata recuſatione, D. Rega Protector id ſibi ſumpſit, ut acta in Van Eſpenium inchoata proſequeretur. Poſt quadrimeſtre ſpatium judicatum eſt cauſam *ſatis inſtructam* eſſe, nec aliud qoidquam Rectori agendum ſupererat, quam ut ſibi Aſſeſſores adderet ad pronuntiandam Senteotiam, quod per ſtatuta præſcribitur. cum Rector ooo eſt profeſſione Juriſconſultus; id quod is per Decretum mercurii die 25. Junii editum egit; nominatis ſibi Aſſeſſoribus DD. *Cools*, *Tourneville*, & de *Svvert* Advocatis io Supremo Brabantiæ Conſilio; qui tres ab utraque Parte acceptati fuere, ac tum quidem noo emplius a Judicio excludi poterant.

Aſſeſſores nominati ex delectu Comitis de Baillet.

VI. Quia porro perſpecta eorum integritas nullum aditum præbebat machinationibus hoſtium Eſpenii, hunc autem, quoque demum impendio, damnari oportebat, unum ad auctoritatis vim perfugium reliquum fuit. Prorector ad Bruxellenſem Curiam veneris die 27. accitus, cum Comiti de Baillet Privati Coofilii Capiti Præſidenti ſeſe ſtitiſſet, vehementer increpitus eſt Archidueiſſæ nomine, qui D. de *Svvert* ſibi unum ex Aſſeſſoribus elegiſſet, quin ei detegerentur exprobrationom cauſæ, monituſque fuit ſe non alia ratione S. A. S. facere poſſe ſatis, quam auctis ſibi Aſſeſſoribus ad ſeptem uſque, ſelectiſque novis quatuor e duodecim quorum catalogus eidem exhibitus. (*a*)

Protector ſignificavit ſibi non amplius integrum eſſe D. de *Svvert* excludere, quia ipſe acceptaverat, quia jam in liis Actis oominatus erat, & quia ad ſeſſionem perendie 30. ejuſdem menſis die ſtatutam appellatus fuerat. Se pariter excuſavit ſuper Aſſeſſorum auctione, ſuperque ſeptenario potiſſimum numero, utpote nimio, iouſitato, immodiciſque Partium impenſis obnoxio. Nihilominus ne is *violentias* ſibi timeodas] vitaret, poſt ejuſdem diei meridiem apud Comitem de Baillet ſtatutum fuit, ut ad Promotoris requiſitionem, D. Rega novos Aſſeſſores duos ex propoſitis duodecim nominaret; quod poſtridie, die 28. per electiooem D. D. *Deſcartes* & *Vander Vorſt* executioni mandatum fuit.

Van Eſpenius qui novos hos Aſſeſſores duos recuſare potuiſſet, ſtatuit tamen eos acceptare. Id egit pacificus Doctor ea ſpe fore, *ut ſaltem poſt id obſequii curſus juſtitiæ non amplius intermitteretur.* At eum ſua fefellit ſpes. Reapſe 30. ejuſdem menſis Junii die ad ſeſſionem primam ſtatuta, quoque ipſo momento temporis Aſſeſſorum primi tres qui nempe ſolum ad invitationem convenerant, inibi erant, ut cum Prorectoris Tribunali, legendi proceſſus ergo, cœtum agerent, allatum eſt novum ad Prorectorem Archiducisſæ mandatum in hæc verba:

„ CHARE & DILECTE.

„ Quia cogoovimus te tibi Aſſeſſores ad judicaturam
„ cauſæ per Promotorem Univerſitatis Lovanii contra
„ Doctorem Van Eſpen intentatæ, in conſecutionem
„ mandatorum S. M. I. & C. noſtri Auguſtiſſimi Fratris
„ & Domini, nominaſſe Advocatos *Deſcartes*, *Vander Vorſt*, *Cools*, *Tourneville* & de *Svvert*, dictum-
„ que *Vander Vorſt* ſeſe excuſaturum; & quia ob ſu-
„ periores rationes nobis notas ea noſtra mens eſt, ut
„ dictus Advocatus de Svvert dictæ litis deciſioni non
„ interſit; per has proinde Litteras tibi mandamus, ut
„ ſtatim, io locum dictorum *Vander Vorſt* & de *Svvert*,
„ ad aliorum Aſſeſſorum duorum nominationem pro-
„ cedas, quos ſumes *ex* (ſcilicet *in*) appoſito Indice
„ (*b*) ex veteribus inſignibuſque Advocatis conflato,
„ qui tibi hac io re debebit regulæ loco eſſe. Propterea,
„ Chare & dilecte, tibi ſancta Dei cuſtodia præſto ſit,
„ Bruxellis die 29. Junii ann. 1727. &c.

Haud conſtat, quid cauſæ fuerit, cur D. Vander Vorſt excluderetur, cum eſſet e duobus unus qui juſſu conſenſuque Comitis de Baillet nominati fuerant. Haud plus cauſæ ſuberat, cur D. de *Svvert* arceretur; qui tamen cum Prorector ei ſtatim Bruxellenſia juſſa ſignificaſſet, obteſtatus, ut œconomiæ cauſa a lectione litis abeſſe vellet, quoad Curiæ melius expoſita res eſſet, aſſenſus eſt.

Juriſconſultus hic qui a litis Judicio in hunc modum amovebatur, e Regionis clarioribus Advocatis erat. Eum privatum Conſilium iterum atque iterum conſuluerat, propoſueratque nuperrime & altera quidem vice, ut io Supremum Brabantiæ Conſilium adſcriberetur (*c*).

Prorectori deinde cum reliquis Aſſeſſoribus duobus, Fiſcali & Promotore coovenit de proſecutione lectionis actorum litis, ne iter quod alii Aſſeſſores duo Lovanium ad hoc unum negotium confecerant, inutile prorſus eſſet; quod executioni mandatum fuit. Id habitum pro certo fuit Aſſeſſores abſentes aut excluſos poſſe deinceps eamdem lectionem privatim repetere.

Monitus Eſpenius Actorom lectionem peragi ſine Advocato de *Svvert* quem tamen Bruxellenſia juſſa a *litis deciſione* tantum removerant, de hac judiciarii ordinis perturbatione conqueſtus eſt. Ejus requiſitio ſta-

(*a*) Sunt hæc Advocatorum XII. nomina: D. D. *Simon Van Gelder*, *Van Hamme*, *Lion*, *Peterbrouck*, *Vander Vorſt*, *de Witt*, *Goevaerts*, *Caſſelos*, *de Fierlant*, Fiſcalis Audientiæ Militaris, *de Fierlant* ejus frater, *Deſcartes*, *De Foez*.

(*b*) Advocati ſex, qui hunc Indicem conficiebant, erant D.D. *Simon*, *Lion*, Fiſcalis Audientiæ Militaris, *Fierlant* Advocatus *de Foez*, *Peterbrouck*.

(*c*) Vide Van Eſpenii ad D. Winants Epiſtolam diei 27. Auguſti ann. 1727.

tim

tim adverſæ Parti ſignificata fuit; & quia hæc in reſponſione ſe Prorectoris Judicio ſubdidit, judicatum fuit eam veniam dari, ut *Advocatus de Svvert craſtinæ lectioni intereſſet*, eique interim tradi privatim legendum quod in ſeſſione habita lectum fuerat.

Prorectoris ſuper his excluſionibus querimonia.

VII. Eadem die Prorector ſuas ſuper Aſſeſſorum duorum excluſione querimonias ad Bruxellenſem Curiam per peculiarem Curſorem miſit; quæ quia in fragmentorum litis impreſſa Collectione non occurrunt, eædemque ad hujus negotii cumulatam notionem exhibendam apprime faciunt, a nobis, quam late patent, hoc loco affecuntur, ad Archiduciſſam ſcilicet Gubernatricem miſſæ.

DOMINA,

Ut Sereniſſimam Altitudinem Tuam de lite certiorem faciam quæ a Promotore contra Doctorem Van Eſpen intentata, apud hujus Univerſitatis Tribunal indeciſa pendet, id mihi honoris eſt, ut Altitudini Tuæ Sereniſſimæ ſignificem, in reſponſionem ad Epiſtolam qua ea me heri honoratum voluit, ſuper Advocatis Vander Vorſt & de Svvert *quos Aſſeſſores in præſenti cauſa nominavi:*

Non eſſe in mea poteſtate, nec per conſcientiam licere nominare Aſſeſſorem in locum dicti Advocati de Svvert, *quoad recuſatus aut excuſatus non fuerit*, ſervato Juris ordine, *quippe qui judiciarie per Decretum Aſſeſſor ad Actu dictæ cauſæ nominatus fuit, quin ulla Partium quidquam habuerit quod in minima re contra diceret, acceptavitque ipſe deinceps, ut ejuſdem cauſæ judicaturæ intereſſet.*

Dictu litem inſtitutam fuiſſe privative vi Decreti Rectoris Magnifici hujus Univerſitatis, eo lem tempore mandantis dicto Promotori, ut ageret, ſervato Juris ordine, *quam in rem conſpirant* S. M. I. *&* C. *juſſa. Vindobonæ data die* 21. *Decembris ann.* 1726. *per eumdem Promotorem in proceſſum allata quæ præterea mandant admodum graviter, ut hac in re jus fiat* e patrus Legibus Eccleſiæque Canonibus.

Jam vero conſtans, Domina, firmumque eſt cum per commune jus, tum per Supremorum noſtrorum Principum quos Auguſtus Dominus noſter glorioſos Deceſſores habuit, affixos Libellos. in negotia recuſationis Judicum, Judicem aut Aſſeſſorem ita inſtitutum, ut dictus Advocatus de Svvert *inſtitutus fuit, ad dictæ cauſæ judicaturam, excuſari ſuper ea nec debere nec poſſe, niſi ob legitimam cauſam,* & ſervato Juris ordine, *prout fuſius in dicto Libello præſcriptum eſt, & pro Tribunalium rationem habentium uſu documentiſque; quamobrem ut meo apud Deum officio ſatis faciam, (ejus enim Judicium ipſum exerceo) (a) mihi quidem omnino non licet, Domina, a dicta judicatura dictum Advocatum* de Svvert *excludere, niſi ipſe per legitimum Judicium, & cum cauſæ cognitione, ab eadem excuſaretur; præſertim cum Pars certior facta me hoc mane proceſſus lectionem inchoaſſe, abſque interventu dicti Advocati* de Svvert *qui tamen & ipſe una cum Advocatis* Cools & Tourneville *in hanc Urbem pervenerat, requiſierit aſſeruerit que neceſſe fore, ut, Aſſeſſorum trium hac in Urbe præſentium interventu, proceſſus lectionem ederem: quod ni feciſſem, proteſtabatur &* nullitate & negata juſtitia; *quod equidem recuſare non potui, mecum etiam reputans utrinque Partes in perſonam dicti Advocati* de Svvert *ad Aſſeſſores officium, conſenſiſſe.*

Quod ſi Advocatus Vander Vorſt *& ipſe nominatus a nobis Aſſeſſor ad dicti Promotoris requiſitionem, ſuper hac re ſe excuſaverit, quod is haud mihi hactenus ſignificavit,* T. A. S. *teſtari poſſum me ne momento quidem temporis cunctaturum pro mei officii ratione per alium ſupplere.*

(a) *Memento, quod non hominis, ſed Dei Judicium exerceatis, & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.*

Ceterum rogo T. A. S. *ut ne renuat favorabiliter animadvertere Juriſdictionem Tribunalis hujus Univerſitatis independentem omnino eſſe, utpote erectam* auctoritate Apoſtolica & Regia, *& me per edictum juſjurandum non poſſe, quin eidem prorſus adhæream. Me humillima cum obſervantia profiteor.*

Nova mandata Archiduciſſæ ſurrepta. Multiplex in Prorectorem adhibita vis.

VIII. Adverſarii Van Eſpenii non ad Repræſentationes ſed alia adjumenta confugerunt; ut querimoniarum Prorectoris effectum impedirent. Eo ipſo veſpere, Univerſitatis Promotorem Bruxellas miſerunt. Erat tam multus dies, cum is Lovanio diſceſſit, ut non niſi ſub veſpertinas horas decem pervenire potuerit. Se ſtatim contulit ad Comitem de Baillet; intempeſtivaque hora nihil obſtante, & quamvis Aula jam clauſa eſſet, inventa eſt efficiendi ratio, ut duo nova mandata a Comite de Baillet contraſignata, & Promotori tradita expedirentur. Hic vero duobus his Fragmentis tam evidenter ſurreptis munitus eam diligentiam adhibuit, ut Lovanium poſtridie ſatis tempeſtive adveniret, ut ea ſignificanda curaret ante matutinas horas octo; quod ipſum erat, ad proſecutionem lectionis proceſſus, aperiendæ ſeſſionis tempus.

Mittebatur eorum mandatorum primum ad Advocatum de Svvert in hæc verba: *Sua Altitudo Sereniſſima interdicit Advocato* de Svvert, *ob rationes ſuperiores ſibi notas, ne interveniat lectioni litis intentatæ a Promotore Univerſitatis Lovanii in Doctorem* Van Eſpen, *ei mandans eodem tempore, ut ſtatim poſt hujus inſinuationem, in pœnam inobedientiæ, Bruxellas ſe conferat.* Factum Bruxellis, die 30. Junii ann. 172 .

Mandatum alterum ad Prorectorem miſſum acerrimas exprobrationes ſuper ejus arrogata *irregulari agendi ratione* continebat; eique eodem tempore mandabat, ut quamprimum Bruxellas pergeret, ſuorum ibidem conſiliorum rationem redditurus, ſub pœna inobedientiæ, & *depoſitionis a Munere.*

Animadverſione dignum eſt hæc juſſa duo expedita fuiſſe Archiduciſſæ nomine, ac fortaſſe inſcia pſa, antequam Prorectoris Significationes vidiſſet, eadem tamen conſecuta eſt executio.

Aſſeſſores tres æque ac Prorector eadem die Bruxellas iter inſtituerunt. At hunc ante diſceſſum Eſpenius ſignificatum voluit ſe in anteceſſum recuſare tanquam ſuſpectos quoſcumque novos Aſſeſſores Bruxellenſis Curia ex auctoritate nominaret.

Statim ac Prorector Magno Magiſtro, & Capiti Præſidenti ſe ſtitit, acrioribus objurgationibus exceptus eſt, perinde ac ſi ſolemnis contemptus in Archiduciſſæ juſſa reus eſſet, ac tanquam ſibi vindicans in ſuis ad eamdem Principem *Significationibus*, poteſtatem *independentem*, ſuæ Rectoralis Juriſdictionis ergo.

Excuſavit ſe Prorector ſuper arrogata inobedientia, oſtendens Archiduciſſæ juſſa, ſignificanſque ſe iis omnino obſecutum eſſe, quoad facere potuerat, quin obſtrictum juſjurandum & neceſſaria ſui Muneris officia violaret. Quoad independentiæ exprobrationem, per Actum erectionis Univerſitatis, Brabantiæ Edictis inſertum probavit ſe nihil in ſuis Significationibus attuliſſe, quod non ibidem firmatum eſſet; ſubdens, Archiduciſſæ juſſa quæ contra ſtarent, non niſi tanquam ſubreptitia ſpectari poſſe. His gravibus excuſationibus haud auſcultatum eſt. Longius rejecta fuere Univerſitatis jura quæ proferebat, & per facinus maxime, ſi quod aliud, ab ordine alienum coactus fuit Judex hic rationem reddere, etiam memoriter, & quin fragmenta haberet ob oculos, totius ſingillatim proceſſus, omniſque rationis quam in eodem inierat; quod executioni mandatum fuit coram Exteris duobus (Secretariis Comitis). Tum vero adactus eſt, ut relationem ſignaret.

Furorem

Digitized by Google

Furorem tamen haud ſatis explevit hæc prima vis, minarum nihil fuit quod non in Prorectorem ad terrorem intenderetur. Ferebatur jam tanquam certum exiſtere mandatum omnino exaratum, ut is a muneris uſu ad Septembrem uſque menſem ſuſpenderetur. Vir nobilis (D. *de Herbenrode*) tum quidem Caput primuſque Magiſtratus Urbis Lovanii, & cui cum Aula commercii plurimum erat, eum adiit non ſemel monendi cauſa id eſſe conſilii, ut vi facta, in aliquam Arcem conjiceretur. Bruxellis jam & Lovanii rumor is increbuerat; nec ceſſatum eſt ab his minis, niſi cum certo conſtitit DD. de *Suvert* & *Vander Vorſt* a ſuis Aſſeſſorum qualitatibus deſtituros, Rectoremque huic deſiſtentiæ aſſenſurum. Statuerant (2. Julii die) id facere hi Viri duo violentæ conditionis miſeratione in qua Prorector eo tempore verſabatur, eique præbendæ occaſionis animo, ut ſe a diſcrimine ſine prævaricatione expediret. Eorum porro vel ad deſiſtentiam Litteræ novis ſollicitationibus locum dedera, ad Prorectorem adigendum, ut eorum loco novos Aſſeſſores (D. de *Fierlant* fratrem Fiſcalis Audientiæ Militaris & D. *de Fooz*) nominaret. Obſtitit Rega, quoad potuit; inſtitit etiam, ut ſibi liceret Lovanium regredi, quo ſua eum officia ſuique infirmi vocabant; at laterem lavit; juſſuſque eſt poſt meridiem diei 4. Julii ad Regii Conſilii Secretariam ſe conferre, ubi Archiduciſſæ nomine Mandatum acciperet, hoc ſcilicet:

„ Noſtrum hoc ad te juſſum eo ſpectat, ut tibi man-
„ demus, quemadmodum per hanc Epiſtolam tibi man-
„ damus, ut nulla interjecta mora ad aliorum duorum
„ Advocatorum nominationem procedas.... (*a*). Ti-
„ bi præterea mandamus, ut ad ſtatam diem a te præ
„ ſcribendam convoces dictos Aſſeſſores quinque qui
„ ſe in Urbem Lovanium conferant inchoandi cauſa
„ conjunctim & cum interventu Fiſcalis, ut mora eſt,
„ lectionem dicti proceſſus ſine intermiſſione, decidendique non ſine animadverſionibus quas cauſæ gravitas poſtulat.

His Litteris Prorectori tradendis, contendebatur id agi, ut palam fieret eam Regiminis indulgentiam eſſe; ceterum ejus inobedientiam, juſſionumque Archiduciſſæ violationem punitione ad exemplum inſigni dignam fuiſſe; libuiſſe tamen ea vice diſſimulare, ea ſpe fore, ut in poſterum prudentius ſe gereret, eaque conditione, ut quæ nova acceperat juſſa adamuſſim exequeretur. Se ergo D. *Rega* coactum vidit deſignatos a Comite de *Baillet* novos Aſſeſſores duos nominare; quod per Decretum die 7. ejuſdem menſis editum executus eſt.

Sententia interlocutoria.

IX. Poſt hanc nominationem, nihil amplius ſupererat, quam ut de habendæ ad proceſſus lectionem ſeſſionis tempore conveniret. Id animo verſans Rega ad DD. Aſſeſſores ſcripſit; quorum ad eum prima reſponſio ſignificabat eos paratos videri die 23. menſis Julii Seſſiones aggredi; at in id obſtaculo fuit unius ex ipſis petitio, ut nempe Seſſiones Bruxellis haberentur, nonnullarum cauſarum ſpecie quæ eum Urbe egredi prohibebant. Fit valde probabile hac ipſa in re novas inſidias latuiſſe, ut Rectoris Tribunal in Curiæ & Comitis de *Baillet* manibus poneretur, magiſque ab iis pendentes Judices redderentur. Ut ut res habeat, edixit Prorector graviſſimas ſibi cauſas ſubeſſe, ne ita ſuum Tribunal transferret. Ergo Aſſeſſores quinque Lovanium ſe contulerunt, proceſſuſque lectionem Julii die 29. matutina hora octava inchoarunt.

Poſtridie, die nempe 30. Van Eſpenius Libellum ſupplicem oblatum voluit, in quo petebat, ut Advocatus Fiſcalis (e conſuetudine, de qua deinde convenit) ſaltem a deliberationibus excluderetur quæ ad Sententiæ pronuntiationem ſuſciperentur; Prorectoris tamen judicio & perſpectioni relinquens, ut id ageret, quod magis cauſæ congruere, magiſque juſtitiæ favere intelligeret. At ea acerbitate ac pertinacia Fiſcalis huic excluſioni refragatus eſt, ut Prorector ſe coactum videret eum ad deliberationes recipere, ex pura putaque conniventia, & ad novas vitandas turbas quibus omnino de lite judicium interverti poſſet.

Sua erant Fiſcali rationum momenta, cur obfirmato animo deliberationibus adeſſe vellet. Qui otebantur ejus opera, ſummopere verebantur, ne, tametſi nihil non actum per vim eſſet, ut parum parati Van Eſpenio parcere Judices nominarentur, ei tamen favens Sententia foret. Ut is exitus impedieretur, certum fit Fiſcalem mandatis pluribus munitum fuiſſe, quibus ex tempore, *pro commoditate cauſæ* uteretur. Id exploratum firmumque eſt eum ipſum Aſſeſſoribus faſſum eſſe ſibi mandata ſuppetere quibus Eſpenianum *Motivum Juris* invaderet, ſi forte negotium eo demum abiiſſet, ut ita quidem cavendum eſſet.

Hæc omnis rerum ratio Prorectorem ejuſque Aſſeſſores impulit, ut ſatis haberent interlocutoriam Sententiam 31. Julii die pronuntiare; qua jubebatur *Motivum Juris* Van Eſpenii ejus Parti ſignificari, ut ad illud per *Tripliram* reſponderet. Communi animorum conſenſu pronuntiata fuit Sententia hæc; quæ cum prorſus abs uſu, ſaltem quoad Rectoris Tribunal, eſſe, haud vulgo dubitatum eſt Judices rationem hanc extra ordinem poſitam iniiſſe, ut ſe negotio ſubducerent, evitarentque definitivam Sententiam quæ favens Eſpenio non eſſe non poterat. Non defuere tum quidem qui contenderent, extitiſſe expreſſa juſſa, ne definitive pronuntiaretur, ſi forte viſi eſſent parati Judices Eſpenium abſolvere; quod hoc nos tempore ex gravis cumulataque hujus rei notitia inſtructi viri teſtimonio pronuntiare certo poſſumus (*b*). Is nos certos fecit, pridie ejus diei qua edita eſt interlocutoria Sententia, Prorectorem una cum Aſſeſſoribus jam unanimi conſenſione definitivam Sententiam ad Van Eſpenii abſolutionem propoſuiſſe. Hæc poſtrema Sententia poſtridie juridice pronuntianda erat & expedienda; cumque primum id acturi coiviſſent, per allata juſſa Bruxellenſis Curiæ (ſeu potius Comitis de *Baillet* qui dubio procul certior de re propoſita factus fuerat) prohibiti fuere definitive ſuper hoc negotio pronuntiare; quod Aſſeſſores adegit, ut a Sententiæ propoſitione recederent, in quam conſenſerant, & ſe ad interlocutoriam Sententiam redigerent.

Ut Aſſeſſores ita ſe gererent, quemadmodum Prorector nunc faſſus eſt, in cauſa potiſſimum fuit ſpes fore, ut, cum adverſa Pars nunquam reſpondere poſſet ad rationum momenta quæ in *Motivum Juris* continebantur, nunquam proceſſus judicaretur, adeoque Van Eſpenius non amplius hac occaſione vexaretur. Id etiam ſibi in animum inducebant credere fore, ut forenſium actorum peritus quiſque interlocutoriam Sententiam tanquam argumentum ſpectaret, quod evinceret eos Van Eſpenium nullius delicti convictum nactos eſſe, ei cauſam ſuper præcipuo capite adjudicaſſe, conteſtatione ad articulos in *Motivo Juris* deſignatos redacta, eoſdemque mandantes adverſæ Parti, ut ad ſingula reſponderet, ei ſilentium impoſuiſſe. Ita reapſe viſum omnibus quos animo jam inſitæ opiniones non abripiebant, futurumque proinde cenſebatur, ut non amplius eſſet hac de lite quæſtio, tandemque aliquando venerando ſeni per Adverſarios liceret quiete mori. Re ſane ipſa menſes prope quinque effluxere, quin adverſa Pars id

(*a*) Verba omiſſa hoc loco in Exemplari quod exſcribimus, reapſe hæc eſſe videntur: *quos ſumas ex Indice Advocatorum ſex, quem tibi per poſtremam Epiſtolam noſtram die 29. Junii propoſuimus.*

(*b*) D. Joannes *Willemaerts* vetus Profeſſor Rhetorices in Collegio Trinitatis Lovanii, Ex Præſidens Seminarii Amersfordiæ, die 10. Novembris ann. 1762.

operæ

operæ ſibi ſumeret; ut reſponſi quidquam exereret. At mox videbimus eam vafritiem, in omnium legum contemptum aſſecutam eſſe, ut ſe reſponſioni ſubduceret, tutiuſque ad Van Eſpenii oppreſſionem perveniret.

Litis tertia redintegratio. Non amplius in examine poſitum, an reus eſſet Eſpenius, ſed ſolum quibus pœnis puniendus eſſet.

X. Occurrit hoc loco tertia ejuſdem litis redintegratio, vel, ut aptius loquar, nova conjuratio in qua machinatio, techna, vis ad iniquitatem conſummandam conſpirarunt. Eorum, quæ contigerant, experientia convicti Adverſarii Van Eſpenii ſe obtinere non poſſe, ut eum opprimerent, dum quoad eum ſervarentur æquitatis principia & juridicæ actionis regulæ, ſtatuerunt Rectorem in ſede ponere qui mancipatus iis eſſet paratuſque nullam non legem eorumdem placitis devovere. Ac ne novus hic Judex recuſari poſſet, obſcurum hominem delegerunt, qui nondum in conteſtationum argumento ullam publice partem ſumpſerat, quique proinde nullam recuſationi anſam præbere poterat. Id nacti ſunt in perſona D. *Van Kiel* Membri Facultatis Artium. Novus tamen Rector hic nonniſi ſub primos Januarii dies ann. 1728. perficere ſtatuit, ut acta repeterentur. Scriptum quod omnium primum per Promotorem proferri libuit, nomen *Triplicæ* præferebat. Contendebat Promotor illud edere *ex interlocutoria Sententia* diei 31. Julii præcedentis at id ita præſtabat, ut eam craſſum apertumque in modum eluderet. Sane per eam Sententiam jubebatur, ut vidimus, reſpondere *Motivo Juris* Eſpenii, nempe rem ipſam pervadere, omneſque probationes evertere quæ ibidem in favorem innocentiæ Doctoris hujus, ejuſque *Reſponſionis Epiſtolaris* afferebantur. At hæc ſtatio teneri non poterat. Non amplius omnino licebat in eo Scripto peculiarem aſſertionem aliquam deſignari quæ ei crimini verti poſſet. Quicunque conatus per ſex prope menſes quorum ſpatio poſtrema actio perduraverat, in id adhibiti fuerent, nihil aliud effecerant, quam juſtitiam cauſæ Van Eſpenii ejuſque Conſultationis ita expoſuerant, ut eam vel ab ejus Adverſariis electi Judices non fateri non poſſent. Initum ergo conſilium eſt, ut alia oppugnatio in uſu poneretur, pro certo ſcilicet circa examen haberetur Eſpenium reum eſſe, nec in quæſtionem verteretur niſi pœnæ genus quo demum puniendus eſſet. Id nimirum Promotor in ſua Triplica diſerte enuntiavit. Non aliud, inquit n. 25. hac in cauſa quam pœna in Accuſatum infligenda perpendi poteſt: *Certum eſt, quod .... non aliud hac in cauſa diſquirere poſſit, quam qua pœna D. Reus citatus ſit puniendus.* Ejuſmodi opinatio cumulatiſſimæ probationi erat venerandum Accuſatum convinci non poſſe, omninoque per omne flagitium in ejus extremam perniciem conjuratum eſſe. Id luculenter oſtendit Eſpenius in ſua *Quadruplica*, & in Libello ſupplici quem paulo poſt ad S. M. I. ſuper ſua ipſius oppreſſione miſit. “ Ita quidem Pars adverſa fatebatur (inquit)
„ ſe non poſſe probare crimen de quo me accuſaverat;
„ adeoque poſt litis annum perſpicue ab intentata accu-
„ ſatione recedere; & cum ſatis interlocutoriæ Senten-
„ tiæ non faceret, per definitivam Sententiam damnari
„ debere; ceterum nihil magis inaudinm, magiſque
„ Fiſcali Univerſitatis indignum eſſe quam aſſerere Re-
„ ctori quem nemo non profitebatur, quemque ipſa
„ S. M. I. & C. juſta declaraverant Accuſati *competen-*
„ *tem Judicem*, haud jus fore, ut de accuſatione ju-
„ dicaret. ſed ſolum, ut pœnas ob arrogatum crimen
„ infligeret, de quo nullam ipſe cognitionem ſumere
„ poſſet. Id porro nihil aliud quam novum effugium
„ eſſe; quandoquidem ante annum Partes conteſtatæ
„ fuerant utrinque ſuper accuſationis re ipſa, & Accu-
„ ſator in præcedentis Rectoris recuſationem a Docto-
„ re Van Eſpenio propoſitam juridice ipſe conſenſerat,
„ cui recuſationi id unum fundamento fuerat .... quod
„ Rector in privato colloquio id omnino ipſum dixe-
„ rat, quod Accuſator aſſerit in præſentia.
“ At probe conſtitit, pergit Eſpenius, Accuſatorem
„ non alia de cauſa ad tam abſonam contentionem ſe
„ redegiſſe, quam quia nihil non ita jam ex condicto
„ per aliquam occultam machinationem ſtatutum erat.

In Van Eſpenium cum 22. nullitatibus pronuntiata Sententia.

XI. Et ſane vix Van Eſpenius ſuam *Quadruplicam*, hoc eſt, Reſponſionem ad *Triplicam* Promotoris ſignificandam curaverat, cum ſe ſollicitum Rector exhibuit, ut definitivam Sententiam Februarii die 7. ann. 1728. clam pronuntiaret, præter omnium expectationem, antequam de fragmentorum ad litem ſpectantium repertorio conveniret, quin palam fieret lectioni cauſam ſubeſſe, ac dum Van Eſpenius ad contexendum ſuum alterum *Motivum Juris* ſe comparabat. Nec Procurator ipſe hujus illuſtris Oppreſſi, ut ſe ſiſteret, accitus fuit niſi ipſo Judicii die, poſt matutinas horas decem, videlicet, horæ dimidio ſeu tribus horæ quadrantibus ſolum ante Sententiæ pronuntiationem. Tam bene vafrities caverat, ut veluti certum eſſet fore, ut Apparitor Procuratorem domi non inveniret, quem ſcilicet, ea hora ipſa, ſua munia alio vocabant; neque vero potuit ipſe de re certior fieri, quia cum ſchedula, qua vocabatur in jus, exarata eſſet latino ſermone, quem nec Apparitor, nec Procuratoris Soror cui tradita fuit, ignorabant, omnino ejus argumentum ignorabatur; nec de ea Procuratori niſi domum regreſſo, cum jam Sententia pronuntiata eſſet, innotuit.

Eadem Sententia laborabat abuſu alio, quæ nempe ab ignotis Judicibus pronuntiata eſſet. Rectoris erat Aſſeſſores ſumere, & Partibus notos facere; eoſque ſibi ipſos addere qui ſub præcedenti Rectoratu nominati fuerant, & interlocutoriam Sententiam pronuntiaverant, quod ab eo requiſierat Van Eſpenius; ac novus tamen Rector nedum Aſſeſſores veteres appellavit, celavit etiam eorum nomina e quorum opinione conſenſuque, ait in Sententia ſe hanc pronuntiaſſe; vehemens hercle præjudicium, jactatos eos Aſſeſſores, ſi minus commentitii fuere, ſaltem ſuſpectos & recuſationi obnoxios fuiſſe.

In hac tam furtim tamque præter regulas pronuntiata Sententia agebatur nihilominus ſummo jure. Damnabatur in ea Van Eſpenius, *ut intra hebdomadas tres, in ulteriorum ad ejus arus proviſionum pœnam, Epiſtolarem Reſponſionem revocaret retractaretque*; eodemque tempore declarabatur *ſuſpenſus in proviſionis modum ab omnibus functionibus eccleſiaſticis & academicis*, quin hanc Cenſuram canonica ulla monitio præceſſiſſet; quæ quidem conditio tam eſt ex Canonibus neceſſaria, ut una ſi deſit, ſatis invalidas & abſolute nullas Cenſuras reddat.

Has omnes infamantes pœnas in adeo ſpectandum Doctorem, cujuſmodi erat Van Eſpenius, pronuntiavit novus Rector, faſſus ipſe in Sententiæ enuntiatione, ſe eam pronuntiare, quin delicti & accuſationum vim ipſam & rationem perſpectam haberet, una tantum confeſſione nixus quam Eſpenius ediderat, ſe *Reſponſionis Epiſtolaris* Auctorem eſſe, teſtatuſque ſe non aliam perſonam agere quam puri putique executoris Mandati Conſilii Regii diei 12. Septembris ann. 1725. “ Nos de-
„ claramus, ibidem dicitur, Accuſatum rite convictum
„ Auctorem *Reſponſionis epiſtolaris* ...., declaratæ ſcan-
„ daloſæ, pernicioſæque conſecutionis, & ut talis dam-
„ natæ ad lacerationem per Mandatum .... diei 12. Sep-
„ tembris ann. 1725. Quamobrem Nos declaramus
„ Accuſatum condemnatum, & eum condemnamus
„ per has præſentes, &c. „ Nimirum Rector, ut ſuis Eſpenium potentibus hoſtibus devoveret, *ſuammet Juriſdictionem devovit ipſe*, *trivitque pedibus omne jus omnemque*

nemque ordinem judiciarium, in divinarum humanarumque legum, & peculiariter expreſſarum Principis juſſionum contemptum. (a)

Abſona hæc & monſtroſa Sententia in qua ad calculos vocata detectæ ſunt nullitates numero 22. promulgata fuit & executioni mandata non ſine eadem præcipitatione eademque irregularitate, qua pronuntiata fuerat. Affixa fuit hora poſt Judicium, contra regulas & conſuetudines patrias, quæ ne affigi quidem ullo modo hujus generis Sententias ſinunt, cum ii contra quos proferuntur, inibi ſunt, iiſque proinde ipſis ſignificari poſſunt. Hæc tamen Affixio facta fuit in duobus maxime inſignibus Urbis locis, ſigillo ipſo Univerſitatis appoſito, quamvis haud id in ſua Rector Sententia mandaſſet, & hæc ipſa Van Eſpenio non niſi poſt hanc illegalem promulgationem horis amplius quatuor ſignificata fuit.

Ab hac Sententia appellatio. Juſtitiæ denegatio. Coactus Van Eſpenius ſe in fugam dare.

XII. Quamvis univerſa hæc agendi ratio moneret Eſpenium nullam ipſi expectandam juſtitiam eſſe, nullam ſibi tamen negligendam cenſuit e juris viis, quæ eidem patebant. Appellavit ergo a Sententia diei 7. Februarii ad Tribunal Judicum quinque Univerſitatis, ad cognoſcendum de hujuſmodi Appellationibus inſtitutum, Judicii abuſus & nullitates probavit, obtinuitque a Judicibus quinque *Sententiam interlocutoriam* (diei 21. Februarii) quæ non modo *devolutivam, ſed etiam ſuſpenſivam, præter quam quoad Cenſuram*, ejus Appellationem declaravit. Hanc poſtremam clauſulam Judicibus quinque extorſit timor, ne ipſi ſibi negotium facesſerent, ſi favorabilius agerent cum Eſpenio. Indubitatum enim ceteroquin erat Appellationem non minus quoad pœnas reliquas pollere ſuſpenſionis vi, ſpectata earum notoria nullitate, & abſurditate pœnæ proviſoriæ in definitiva Sententia pronuntiatæ.

Non obfuit Sententia hæc, quin Rector contenderet Decreto quod Februarii die 7. ediderat, ſuam omnem executionem eſſe debere, *ſub ulterioris proviſionis pœna*. Hæc ulterior proviſio demum ad carcerem, ad corporales punitiones aliaſque ejuſmodi pœnas abibat, quæ graviter & ex animo parabantur. Annis 82. gravis ſenex, infirmus & admodum molli corporis habitu, qui erat Eſpenius, dubio procul harum inhumanitatum minimæ ſuccubuiſſet. Ergo ſe ad hanc fatalem optionem redactum videns, ut vel *abuſuum plenam Sententiam legitimam profiteretur, & palinodiam caneret contra ſuæ ipſius conſcientiæ vim, contraque jura Eccleſiæ, Principum, Patriæ &c.* vel hoſtium furori traderetur, quin ullam opem ſperare poſſet a Juſtitiæ Tribunalibus, ad quæ Adverſariorum gratia & auctoritas omnem ei additum intercludebat, ſtatuit Eſpenius omnia deſerere, & receptui canens ita ſibi conſulere, ut in ſui officii fide perſtaret, quin Adverſariorum inſidiis ſubeſſet. Magno tamen ei ſtetit hæc ratio conſilii. Familia amici, patria, quibus peramanter addictus & intimo devinctus erat, ita eum detinebant, ut hæc arctiſſima quaſi vincula abrumpere, quin magnam inferret ipſe ſibi vim, omnino non poſſet. At ei nihil acerbius fuit quam eo ſe rerum deductum eſſe, ut a ſuorum Auſtriacæ Domus Principum regimine recederet, quos in omni vita ſtudioſus & obſervantiſſimus adamaverat, quorumque jura inſigni præter exemplum ſollicitudine & alacritate defenderet.

Actorum litis univerſim notio.

XIII. Liber alter Collectionis inſcriptæ, *Cauſa Eſpeniana*, Litis, de qua hactenus, Acta complectitur. Hanc nos Collectionem damus, cujuſmodi anno 1728. eodem titulo impreſſa fuit. At monere debemus in ea non occurrere niſi fragmenta ad alteram ac tertiam actionum redintegrationem ſpectantia, iis prorſus expunctis, quibus ea continentur, quæ primum poſtremis quatuor ann. 1725. menſibus geſta, ſuper ſuſpectorum qui ea intenderant, Judicum per Eſpenium recuſationibus, ſuperque indigne actis in ejus Secretarium Verhulſtium penitus verſabantur; omiſſo etiam ſecundo Motivo juris quod Eſpenius Univerſitatis Rectori exhibere paratus erat, cum is id ſibi ſumpſit, ut furtim Sententiam diei 7. Februarii ann. 1728. pronuntiaret. (b) Motivum hoc alterum Latine & Gallice exaratum eſt; in eoque extat quorumdam Articulorum peculiaris diſcuſſio, qui in ceteris Collectionis fragmentis non pertractantur. Paragraphus tertius, ut aliquod exemplum afferam, graves animadverſiones continet ſuper natura vitiiſque Sanctionis Regii Conſilii, Septembris die 12. ann. 1725. editæ per quam Promotor Eſpenium definitive damnatum ponebat, ſibique proinde nihil aliud reliqui eſſe, quam ut pœnarum genus, quas meruerat, in eum decerneret. Ut ea Sanctio immunis fuiſſet ab omni vitio, probat Eſpenius eam nunquam tanquam ejus Perſonæ damnationem obtrudi poſſe, non ob ea ſolum, quæ peculiare factum circumſtant, ſed ob communes etiam regulas, quæ agendi rationem quoad opiniones a Juriſconſultis exhibitas ſervandam præſcribunt.
“ Juriſconſultus quiſque, inquit, id juris & poſſeſſionis
„ obtinet, ut ſuper juris quæſtionibus ſibi propoſitis
„ dicat, quod ſentit, perinde ac Judices, ſuam ut opi-
„ nionem in cauſis ad ſuum Tribunal delatis enuntient....
„ eum ergo, qui *ex animi ſententia* reſponderit, nec
„ vituperari propterea nec puniri poſſe; præſertim cum
„ ejus reſponſio communem tantum quæſtionem affi-
„ cit; fieri quidem poſſe, ut is in ſuo Conſilio fallatur;
„ *item*, ut ejus error ita Regimen lædat, ut hujus in
„ ſe cenſuram & proſcriptionem pertrahat; at conſilii
„ damnatione non debere Auctorem involvi.... quia
„ ſcilicet conſilium, eſſet licet juri contrarium, non
„ efficit Auctorem criminis reum, æque atque erronea
„ Judicis opinio, quoad ullius doli convictus non fue-
„ rit.
„ In hac, pergit, facti ſpecie, comperitur conſilium
„ revera interdum notatum, ac ſæpius etiam Sententiæ,
„ quas quotidie nullas erroneaſque declarari, & non-
„ nunquam abrogari ac tranſverſo calamo deleri cerni-
„ mus; at non proinde tamen quicquam ad Judicis onus
„ pronuntiatur, qui ejuſmodi Sententiam protulit; at-
„ que id *ſumma quidem ratione*; neque enim damnari
„ is poteſt niſi ob *delictum*, & delictum in actione cri-
„ minali non poteſt intelligi ſine dolo, &c. (c) Quam-
„ obrem quæcunque Sententiæ fuerit enormitas, ea
„ ſane notabitur & punietur; at Judex qui eam protulit,
„ cum id facere per errorem potuerit, Cenſuræ non
„ ſubeſt, aut punitioni Sententiæ; niſi in ea expreſſe
„ involvatur; quod non niſi ob dolum fit: *Errantis*
„ *pœna eſt docere; condemnatio pœna eſt malignantis.* „

Eadem eſt conſilii ratio: *Nam ſicut Sententiæ vel opinionis in Judicio, ita conſilii non fraudulenti nulla eſt obligatio.*

Haud hoc loco cetera omnia litis peculiaria fragmenta proſequimur, quorum aliqua nonniſi ad oſtendendum utilia ſunt, quæ fuerit Adverſariorum Eſpenii præter modum injuſtitia & mala fides; at non ita dictum volumus de ejus *Motivo juris*; in quo nempe comperta eſt tam gravium principiorum ſeries, ipſiuſque intime negotii tam accurata notio, ut ne poſſimus, quin ejus ſaltem epitomen exhibeamus.

(a) Montum. ſuper oppoſ.

(b) Quia Motivum hoc alterum fuſius eſt, ejuſque vis adeſt in Scriptis *Eſpenianæ Cauſæ* titulo impreſſis, haud viſum eſt novo Supplemento illud inſerere.

(c) *Dolus eſt*, CUM SCIENS FALLO, *verbis aut factis. Dolus non præſumitur; & ne lataſſima quidem culpa æquiparatur dolo in criminalibus.*

Epitome Motivi juris Eſpenii.

XIV. Doctor hic in eo demonſtrat 1. fieri omnino non poſſe, ut ejus adverſa Pars ullam corporis delicti ſpeciem in eum ſtatuat; ſibi imputatum crimen, qui Benedicti XIII. Brevi, die 21. Februarii ann. 1725. edito obluctatus eſſet, niti non potuiſſe niſi erroneis, & in ſupremam auctoritatem, præcipuaſque leges patrias attentatoriis allegationibus; (*a*) illud arrogatum Breve ea una de cauſa quod non ſatis enuntiatum fuerat, nulla auctoritate pollere quoad ipſos Fœderati Belgii Catholicos ad quos tantummodo miſſum erat, (*b*) idemque ex hoc ipſo capite, æque atque ex defectu *Placiti* multo minus opponi poſſe Brabantiæ Incolæ, ubi non poſſet ſine crimine in ejuſmodi circumſtantiis vis legis eidem tribui; (*c*) ejuſdem Brevis inſtrumentum in proceſſu productum nec legale eſſe, nec fide dignum, ſed ſuppoſitionis apprime ſuſpectum; præterea ſiquidem authenticum eſſet, vulgatumque eum Principis venia, non poſſe Juriſconſulto crimini verti, qui illud tanquam magnæ litis (inter Romanam Curiam & Hollandiæ nationalem Eccleſiam) per publica Scripta ex annis amplius viginti agitatæ fragmentum ſpectaverit, quod diſcutere Partibus omnino liceret; (*d*) Breve de quo agitur, tamquam irrefragabilem legem, & tamquam hujus litigii definitivum Judicium nulla ratione proponi poſſe; ſuppetere innumera legitimarum oppoſitionum exempla ad Brevia & alia Decreta Romanæ Curiæ iis longe firmiora, de quibus ſermo erat; (*e*) atque ejuſmodi oppoſitiones ſæpe *neceſſarias* eſſe ac *laude dignas*, etiam ob genuinum honorem S. Sedis Summorumque Pontificum. (*f*)

2. Probabat ibidem Eſpenius ſi id agebatur, ut ex penderetur ipſa res in quæſtione poſita, ſuper qua ſuam ipſe modeſte ſententiam dixerat, non poſſe id ad criminalis actionis argumentum trahi; ſe controverſiam non exigiſſe niſi ad principia, quibus Eccleſiaſticum Regimen, Epiſcoporum eorumdemque Eccleſiarum jura & Principum prærogativæ potiſſimum continentur; (*g*) e converſo Batavæ Eccleſiæ Adverſarios ei non opponere niſi ultramontana placita, quibus nihil non in Eccleſia & in Imperio ſuſque deque verti poteſt; (*h*) denique, ut in ejus Eccleſiæ favorem contra ultramontanas contentiones pronuntians deceptus eſſet, id ſibi non majori crimini tribui poſſe quam reſolutionem diei 25. Maji ann. 1717. ſuper qua, plures licet intra annos circiter ſeptem impreſſa nemo unus eum auſus fuerat impetere; ſuam porro in ejuſmodi facti ſpecie hallucinationem ſibi cum pluribus e ſuis Confratribus, cum univerſa Pariſienſi Facultate Juris, cum bene multis inſignibus Catholicæ Eccleſiæ Præſulibus communem fore. (*i*)

3. Se imprudentiæ damnari non poſſe qui ſuum ſuper hoc negotio conſilium præbuiſſet, ea obducta cauſa, quod illud Romanæ Curiæ fautoribus inviſum eſſet, quin læderentur præcipua Juriſconſultorum officia in teſtimonio ſubſidioque quod veritati, juſtitiæ, innocentiæ, pauperi & oppreſſo debent; quin iis os obstrueretur, quoties potentes homines injuſtitiæ favere contingeret; quin tandem liber ultramontanorum Miniſtrorum dominationi campus aperiretur.

4. Decretum Regii Conſilii, die 12. Septembris ann. 1725. in ſuam *Reſponſionem* epiſtolarem editum ſibi opponi non poſſe; evidenter enim ſurreptum eſſe, maximeque communibus æquitatis legibus adverſari; (*k*) præterea Tribunal illud non eſſe Tribunal *Juſtitiæ*, & quoad Univerſitatis Membrum, *certiſſime incompetens* eſſe; (*l*) quod ſi res eo demum redigeretur, ut ſpectaretur tamquam prudentum virorum Judicium, qui in eum poſſent præjudicium conficere, hoc præjudicium nihil non poſſe eorum rationibus, quas nullas penitus allegabant; aut eorumdem auctoritate, quandoquidem in re canonica, militares homines, qui ſoli ex Judicibus in eum opinati fuerant, quoad auctoritatis pondus, cum Magiſtratibus comparari non poterant, qui eidem faverant; ad extremum, quæcumque fieret hypotheſis, id fundamento eſſe non poſſe criminali in ipſum actioni, multoque minus actioni tam irregulari quam quæ mira fuerat; adeoque ſuam *Reſponſionem epiſtolarem* ne dum poſſe aliqua *pœna* aut aliqua *cenſura* dignam eſſe (*m*) ſpectari potius debere tamquam effectum ſuæ de ſupremis Patriæ legibus in arrogata ultra montes jura ſollicitudinis; ac tantum abeſſe, ut ipſe reus habendus eſſet, ut e contra poſſet optimo jure perſequi Adverſarios tamquam reos actorum irregularium, pernicioſorum, injurioſorum ejus Perſonæ, &c. ſuper quibus ſibi opportune petendam reſervabat juſtam compenſationem, damna, lucra, &c. (*n*)

Pertractatur omnia argumenta hæc ea moderatione, æquitate, ſoliditate, quæ Van Eſpenii peculiares & propriæ ſunt.

ARTICULUS VI.

Actorum notio, quæ D. Damen in Van Eſpenium edidit, Mechlinienſis Archiepiſcopi nomine & juſſu, ſuper Formulario Alexandri VII. & Bulla Unigenitus.

Primæ in Van Eſpenium aggreſſionis occaſio ſuper ejus ſententia quoad Bullam Unigenitus, *& Formularium.*

I. HUjus Articuli titulus argumentum exhibet fragmentorum Libri tertii Collectionis, quæ in novo Supplemento, *Eſpenianæ Cauſæ* titulo continetur. Acta de quibus ibidem agitur, inchoata fuere, quo tempore ſecunda reſumptio litis in Van Eſpenium apud Rectorem Univerſitatis Lovanii, occaſione ejus *Reſponſionis Epiſtolaris* intentatæ vehementius fervebat. Hujus Doctoris hoſtes conjicientes e circumſtantiis fieri poſſe, ut contra omnia eorum molimina victor evaderet, e re fore opinati ſunt, ut novam oppugnationem inſtituerent, a qua certum ejus excidium ſibi pollicebantur, ſi forte ex aggreſſionibus elaberetur, quibus Univerſitatis Promotor eum impetebat. Jam ante inſita Cardinalis Archiepiſcopi Mechlinienſis animo ſenſa, ejus ad Romanæ Curiæ Fautores & ad Jeſuitas abſoluta mancipatio, & ſumma gratia, qua apud Archiduciſſam Gubernatricem pollebat, nullum iis dubitandi locum ſuper hujus poſtremæ machinationis vi relinquebant.

Ex annis undecim quorum ſpatio Cardinalis de Alſatia Mechlinienſem Sedem tenebat, Van Eſpenium Eminentiſſimus Præſul hic nec turbaverat, nec impetierat ſuper Formulario & Bulla *Unigenitus*, quamvis ejus ſuper hoc duplici articulo ſententiam non ignoraret. Hanc ipſam denuntiaverat ad eumdem Præſulem Govartius per Epiſtolam die 8. Decembris ann. 1718. datam, in qua Van Eſpenium tamquam eorum ſigniferum exhibebat, qui e Lovanienſi Univerſitate Bullam *Unigenitus* impugnabant. At nedum hanc denuntiationem ullus in Van Eſpenium actus eſt conſecutus, ea potius huic Doctori locum præbuit, ut Govartium ipſum ſuper aggreſſionibus perſequeretur, quas in ejus Opera per eam ipſam Epiſtolam intendebat; atque in eum obtinuit celebre Arreſtum a Magno Mechlinienſi Conſilio

(*a*) *Cap. IV.* §. 1.
(*b*) *Cap. I.* §. 1. & 2.
(*c*) *Ibid.* §. 3.
(*d*) *Cap. III.* §. 1. & 2.
(*e*) *Ibid.* §. 3.
(*f*) *Ibid.* §. 4.
(*g*) *Ibid.* §. 3. & 4.
(*h*) *Cap. IV.* §. 1.
(*i*) *Ibid.* §. 3.
(*k*) *Cap. V.*

(*l*) *Ibid. n.* 414.
(*m*) *Cap. VI.*
(*n*) *Cap. VIII.*

die 22. Februarii ann. 1722. editum de quo ſupra diximus (Lib. II. Art. XV.)

Non hac una occaſione Mechlinienſis Archiepiſcopus intellexerat, quemadmodum Van Eſpenius ſuper hoc argumento animatus eſſet. Gloriabatur Præſul hic deſcripta ſe præ manibus habere ſingulorum nomina, qui apud Vindobonenſem Curiam de vexationibus queſti erant, quas ab eo perpetiebantur e Clero præcipui, qui Bullam *Unigenitus* non recipiebant. Jam vero cum hæ querelæ per communes Litteras edebantur, ſemper ex eorum numero, qui eas ſignabant, Eſpenius erat. In ejus Epiſtolarum Libro ſecundo videri poſſunt, eæ quibus adhæſit ann. 1720. 1221. 1724. & 1727. una cum aliis compluribus, qui in Regione eminebant. Hæ Litteræ fere ad Bruxellenſem Curiam remittebantur, quæ eas Archiepiſcopo ſignificare non omittebat. Præſul tamen hic nihilo Van Eſpenium aggreſſus eſt niſi menſe Majo ann. 1727. Nec dici poteſt ad id ei ſtimulos addidiſſe Epiſtolam ad S. M. I. datam cui Van Eſpenius ſuperiore Aprili menſe cum aliis Eccleſiaſticis numero 44. ſubſcripſerat; non cum per temporis intervallum de re moneri licuerat; nihil ergo aliud quam præſens rerum ratio in qua Doctor hic verſabatur, adduxit Præſulem, ut eum impeteret. Ex annis fere duobus Bruxellenſis Curia per damnationem *Reſponſionis Epiſtolaris* Eſpenii ſub Comite de Daun, ſe in ejus perſecutionem veluti obſtrinxerat. Archiduciſſa Gubernatrix quæ Comiti ſucceſſerat, erat ſane magis quam hic eſſe potuerat, expoſita, ut ab iis, qui ejus familiaritate abutebantur, ſe circumveniri fineret, ac præter mentem ſe pravis Eſpenianorum hoſtium machinationibus dederet; quod jam non ambigue ſignificaverat in litis ſerie quæ damnationis *Reſponſionis epiſtolaris* conſecutio fuit. Singula hæc ejus Conſilio non incertam ſpem inſpirabant, impetito Van Eſpenio ſuper Conſtitutione *Unigenitus* anno 1727. melius quam antea potuiſſet, ſua ſe molimina perfecturum.

Novam hanc aggreſſionem ipſam tamquam omnino neceſſariam ſpectarunt, quicunque ſtatuerant Eſpenium perdere. Doctor hic, quem per litem, ejus *Epiſtolaris Reſponſionis* occaſione, in eum excitatam ſe eliſuros ſperaverant, inibi erat, ut iis e manibus elaberetur. D. *Buggenhove* Univerſitatis Rector, qui eodem ann. 1727. ineunte, eam ſe refricare coactum viderat, recuſatus fuerat, aſſenſuſque hujus negotii Judicium ad D. *Rega* Prorectorem devolvi, qui æquior erat quam ipſe, vel ſaltem firmior candidiorque. Ergo nemini dubium erat, ut ſuo loco notavimus, quin ſub adeo perito integroque Judice, ſuam Eſpenius litem vinceret. In hac circumſtantia, & hebdomadis circiter ſex poſt hæc poſtrema eventa, edactus eſt Mechlinienſis Antiſtes, ut in hunc Doctorem vexationem aggrederetur, *qua nulla indignior, nulla contumelioſior, cujuſque exemplum ne in ipſis quidem Hiſpania & Luſitania inveniri poſſet*, (*a*) tametſi crudelibus Inquiſitionis actis ea Regna ſubſint; quam denique ipſa peculiaris conditio, in qua tum jacebat Eſpenius, inhumaniorem reddebat. Erat *gravi affectus morbo*; ſupra annum octogenarius; fere ex biennio preſſus inauditarum vexationum ſerie. At omnia adjuncta hæc, quæ ejus hoſtes cohibere debuiſſent, animos potius iiſdem addebant.

Requiruntur e Van Eſpenio Profeſſio Pii IV. Signatura Formularis & acceptatio Bullæ Unigenitus.

II. Nimirum Doctor *Damen* Decanus Eccleſiæ S. Petri Lovanii, & Van Eſpenii aperta adverſaria Pars in ejus *Reſponſionis Epiſtolaris* negotio, dignus eſt habitus qui novæ hujus expeditionis miniſter eſſet. *Juſſa*, ajebat, *Cardinalis Archiepiſcopi*, die 25. & 30. Aprilis, & 10. Maji hujus ipſius anni 1727. ſe contulit Eſpenii domum, una cum DD. *Delvaux* & de *Quareux* æque in hunc Doctorem animatis, eum categorice interrogavit, ab eoque poſtulavit, ut obedienter obſequenterque ſe ſubderet ſequentibus Articulis tribus: 1. *renovationi Profeſſionis Fidei Pii IV. ingenue & prorſus ex animo*; 2. *ſignaturæ, non ſine jurejurando, Formularii Alexandri VII. e Bulla* VINEAM DOMINI, &c. 3. *acceptationi puræ & ſimplici Conſtitutionis* UNIGENITUS, *omniumque & ſingularum quæ in ea notantur, propoſitionum damnationi.*

Poſcebatur humilis horum trium Articulorum ſuſceptio tanquam conditio *requiſita, ut quiſpiam dignus fieret, qui* REDIRET, *& reciperetur, in Catholicæ Eccleſiæ ſinum.* Declaravit præterea Damen Eſpenio, ſiquidem juſſa facere renuiſſet, fore, ut intra breve ſpatium dierum quinque impeteretur *e Canonum ſummo jure, privatus omnibus* Sacramentis; & quidem nihil non pro mandatis quæ in id acceperat, inquit, e Mechlinienſi Archiepiſcopo per Epiſtolas duas quarum exemplum eidem in manus tradidit.

Hæc poſtulata tria erant æque omnia illegitima & irregularia, vel ſi de iis e Regiminis tantum legibus judicaretur. Bullæ duæ, una Alexandri VII. quæ ſignaturam celebris Formularii contra Propoſitiones V. præſcribit, altera Clementis XI. (*Vineam Domini &c.*) per quam diſtinctius hanc ſignaturam determinare, tamque ad factum quam ad jus trahere contendebatur, nunquam in Regione legitime promulgatæ aut Principis *Placito* inſignitæ fuerant. Idem dici poſſet de Bulla *Unigenitus* cui non impetrata fuerat ann. 1714. niſi *Placiti* quædam umbra, quod ipſum per fraudem extortum fuerat ab aliquibus tantum Tribunalis Membris, cui ceteroquin illud pro Brabantiæ concedendi nec uſus erat, nec jus. Ad hæc S. M. I. per inſigne Diploma diei 26. Maji ann. 1723. vetuerat *exigi aut veniam dari, ut exigerentur ſubſcriptiones Bullæ in quæſtione*, ob oculos ponens has ſubſcriptiones tanquam contrarias *moderationi ad publicam tranquillitatem ſervandam idoneæ.*

Ad renovationem profeſſionis Fidei Pii IV. quod attinet, hanc exigi a Van Eſpenio erat eo magis injurioſum & contumelioſum ejus perſonæ, quod hæc ipſe profeſſio eſt quæ præſcribitur, ut conſtat, Hæreticis qui poſt Tridentinum Concilium petunt, ut ſibi liceat in Eccleſiam regredi; quodque ea requirebatur e Van Eſpenio, in id omnino, *ut dignus eſſet, qui in Catholicæ Eccleſiæ ſinum rediret*, a qua proinde eum receſſiſſe tanquam certum ponebatur. Ejuſmodi profeſſionem fidei in his circumſtantiis exigere ab ejus exiſtimationis homine cujus erat Eſpenius qui ſemper abſque nota vixerat in Catholicæ Eccleſiæ ſinu, quique nedum ſe ſuper catholicitate ſuſpectum reddiderat, præbuerat potius acceperatque non ſemel authentica puritatis ſuæ fidei, ſuæque præterea de Eccleſiæ doctrina ſollicitudinis argumenta, nihil aliud demum erat quam eum calumniari & contumelia afficere ſuper articulo quo nullus bono cuique Catholico, & potiore jure Sacerdoti gravior acriorque, & eumdem adigere, ut ſua ipſe ſignatura hanc contumeliam & hanc calumniam firmaret.

Ex alia parte tametſi fuiſſet Eſpenii ſuſpecta fides, non magis id quod ex eo petebatur, e regulis extitiſſet. Erat id in ejuſmodi circumſtantiæ ab eo *canonicam purgationem* exigere. Jam vero *purgationem* hanc Canones ab iis tantum exigi ſinunt, quos juridica Sententia, poſt accurrate ſervatas agendi regulas pronuntiata, ſuſpectos legitime declaravit. In hac autem facti ſpecie, e converſo, eadem exigebatur a Van Eſpenio cujus integra fama erat, quin in eum prius actum vel minimum quidquam aut inquiſitum eſſet. Addebatur etiam actionis irregularitati inſultatio, eo accuſato ſimulationis in fide; quamvis enim pluribus obviis occaſionibus profeſſionem fidei Pii IV. ſignaſſet, jubebatur tamen eam rurſus amplecti *de corde puro & fide non ficta*; quod ponebat

ut

(*a*) Sunt hæc ipſa Eſpenii verba in Epiſtola ad D. Wynants ſupremi Conſilii in Urbe Vindobona Conſiliarium data die 19. Auguſti ann. 1727.

Digitized by Google

ut certum hactenus eum Eccleſiæ fucum feciſſe, fraudulenter eam ſcilicet contraque propriam conſcientiam ſignaſſe.

Qui tamen ita Van Eſpenium inſectabantur, non eum quidem ſerio ſpectabant tanquam ſuſpectum ſuper capitibus quæ in ea fidei profeſſione continebantur. Id unum contendebatur, ſuper aſſirmatione de facto Janſenii, ſuperque acceptatione Bullæ *Unigenitus* eſſe quod eidem exprobraretur. At per indignam technam profeſſio fidei Pii IV. duobus his poſterioribus fragmentis dedito ſtudio addita fuit, ut Doctor hic cum Proteſtantibus confunderetur, vel ut palam fieret recuſare neminem poſſe Janſenii factum credere, & Bullam *Unigenitus* acceptare, quin ſe Calviniſmi & Lutheraniſmi ſuſpectum redderet.

In hoc facinus Proteſtatio Van Eſpenii.

III. Tam expreſſa & inſignia, tam inaudita, tam atrox homini Catholico, Sacerdoti, Doctori, Profeſſori SS. Canonum &c. contumelia tranquille citraque reclamationem tolerari non poterat. Ergo Van Eſpenius ſuum eſſe credidit in hanc injuſtitiam invehi per adjumenta quæcunque leges & ratio temporis eidem ſuppeditare potuiſſent.

Primum omnium, juridicam Proteſtationem in petitiones & interrogationes edidit, quas ei Damen, diebus 25. & 30. Aprilis & 10. Maji præcedentis, nomine & juſſu Mechlinienſis Archiepiſcopi, facturus venerat. Quamvis his aggreſſionibus deeſſent ſolemnes formæ quæ ad acta canonica requiruntur, perſpiciebatur tamen id eſſe conſilii, ut iis id robur omne tribueretur, obtruderetur que ea triplex interrogatio tanquam triplex canonicarum Monitionum ſpecies, quibus peractis conſequens fieri deberet Van Eſpenium jam eſſe declaratum excommunicatum, denuntiatum & ut talem habendum eſſe.

Præſto erant plura Doctori noſtro, quæ huic facinori opponeret, adjumenta; verum a ſimpliciore magiſque peremptorio ſibi incipiendum credidit; a defectu ſcilicet poteſtatis & Juriſdictionis in Judice, qui ita in eum agere contendebat. Ergo Damenio juridicam in ejus interrogatoria tria Proteſtationem die 15. ejuſdem menſis Maji ſignificatam voluit; in qua declarabat ſe quidem ut Lovanienſis Univerſitatis Membrum & Canonicum S. Petri ejuſdem Urbis a Mechlinienſis Archiepiſcopi Juriſdictione exemptum eſſe, nec poſſe vel eam profiteri, vel ad interrogationes, ejus juſſu cum contentioſæ actionis apparatu factas reſpondere, quin jurisjurandi fidem violaret quam ad ſuam immatriculationem obſtrinxerat, ſe non niſi Rectoris & Univerſitatis Juriſdictionem hoc in genere profeſſurum; quod ipſum Damen æque juraverat, & peculiariter ob titulum Conſervatoris jurium & privilegiorum Univerſitatis ſervare debebat. Addidit eſſe valde mirandum ac portento ſimile D. Archiepiſcopum id ab exempta Perſona petitum velle, quod eadem ſaltem ratione eademque forma, ne ab iis quidem exigere poterat, qui plene ejus juriſdictioni ſuberant; eam agendi rationem ſpectari non poſſe niſi tamquam puram putamque facti viam, omni divino humanoque juri, juvandi ingreſſus Articulis, Innocentii XII. Brevibus, & S. M. I. mandatis die 26. Maji ann. 1723. datis contrariam; eamdemque præterea conjunctam eſſe cum atrociore calumnia, qua tota Lovanienſis Univerſitas involvebatur, cujuſque juſtam reparationem ſibi petendam reſervabat per congrua adjumenta opportuniſque temporibus & locis. (a)

Super exactionum trium argumento, Van Eſpenii Declaratio.

IV. Van Eſpenius haud hac declinatoria Proteſtatione contentus fuit. Quamvis in ea declararet ſe paratum eſſe apud Univerſitatis Rectorem, ſuum competentem Judicem comparere, noluit præbere locum ulli vel minimæ ſuſpicioni eum pudere fidem ſuam profiteri. Perſuaſum habens ſe non ita ab Ordinarii Juriſdictione exemptum eſſe, ut ne ſuis ipſe fratribus totique Eccleſiæ rationem reddere deberet in cauſa, in qua *de Evangelii veritatibus* agebatur, & in conteſtatione in qua res erat (ejus locutiones ſunt) *de fundo ac de eſſentia Religionis Chriſtianæ*, quam 101. Propoſitionum damnatio impetebat. Credidit ergo, in ejuſmodi circumſtantia, Sacerdoti potiſſimum & Doctori pluſquam octuogenario non licere ſuper ipſo negotio ſilentium ſervare; quod in cauſa fuit, ut eadem Maji die 15. expreſſam & authenticam ſuæ genuinæ ſententiæ declarationem ſignaret. Suam in ea mentem accuratiſſime & fidentiſſime ſuper trium petitionum argumentis aperit, quas Archiepiſcopus ei factas voluerat. Ait ſuper profeſſione fidei Tridentini Concilii, ex formula Pii IV. eam ſe ex animo ſignaſſe ante annos 63. cum in Univerſitate immatriculatus fuit, & ſæpe deinceps ac ſæpius, eam ſe ſuis in Operibus citaſſe cum laude, ſemperque paratum eſſe eam ipſam fidei profeſſionem renovare, *quoties juſta neceſſitas aut aliqua utilitas id peteret.*

Super altera quæſtione declarat haud ſibi licere ſignare cum juramento Formularium Alexandri VII. ex Bulla Clementis IX. quæ his verbis incipit, *Vineam Domini Sabaoth*, quia Bulla diſerte ait eſſe fallere Eccleſiam Dei, Formularium ſignare, cum intime non creditur Librum Janſenii doctrinam hæreticam continere; ſibi porro de hujus facti veritate perſuaſum non eſſe; ſe quidem optime ſcire ſuper hujus Libri ſenſu jampridem magna animorum contentione Catholicos diſputare, hanc facti controverſiam deciſam non fuiſſe *per ullam infallibilem auctoritatem*, adeoque ſe enorme crimen perpetraturum, ſiquidem eo temeritatis abiret, ut rem tam ſacram, quam jusjurandum eſt, adhiberet, ut *factum dubium & incertum, quod nec fidem nec mores afficit*, teſtaretur. Eadem præciſione exponit animi ſui ſenſa ſuper jure, videlicet, ſuper Propoſitionibus quinque in ſe ipſius ſpectatis. Tum de infractione queritur quam ejuſmodi exactiones intulere Brevi Innocentii XII. promulgato in Belgio, cum auctoritate Principis, itemque de audacia qua exigitur acceptatio Bullæ, *Vineam Domini*, *quæ*, inquit, *non niſi pro Gallia data fuit, quæ his in locis nec nixa, vel ſpecie tenus, auctoritate Regia, nec enuntiata pro conſuetudine, nec lecta in Univerſitate, nec propoſita fuit ulli Profeſſorum aut Studentium in Jure, cujuſque* in Theologiæ Facultatem *irregularis inductio magnas turbas excitaverat, & gravia mala in Univerſitatem & in omnem Brabantiam intulerat.*

Quoad Conſtitutionem *Unigenitus*, ait aperte & candide Van Eſpenius ſe *non poſſe eam recipere, aut damnare Propoſitiones* 101. *quas ea proſcribit*, & in id affert *gravia motiva* ſex, ſe præterea referens ad ea quæ ſunt, inquit, *mirum in modum enucleata in præclara Declaratione celebris Univerſitatis Pariſienſis* ano. 1718. Hæc motiva ſex ſunt 1. damnatio *expreſſionum* Sacræ Scripturæ & Patrum Eccleſiæ; 2. proſcriptio *plurimarum Propoſitionum quæ intellectæ in ſuo ſenſu proprio & naturali quemadmodum Conſtitutio ipſa vult eas intelligi, non exprimunt niſi veterem fidei morumque doctrinam, per Apoſtolos & Patres ad nos uſque tranſmiſſam*, eamque potiſſimum quam ſemper Lovanienſes Theologi defenderunt, *quæque eſt fideliter expoſita in eorum celebri* CENSURA ejuſque JUSTIFICATIONE; *& in Articulis Innocentio XI Pontifici Maximo exhibitis*; 3. *quia videtur ea velle e Fidelium manibus extorquere Sacras Litteras, contra uſum & Traditionem Sæculorum omnium, ad animarum grave detrimentum, & ad magnum Hæreticorum ſcandalum*; 4. quia ea vix ac ne vix quidem cum SS. Canonibus & diſciplina Eccleſiæ conciliari poteſt ſuper *methodo remittendi & retinendi peccata,*

(a) Vide hanc Proteſtationem in V. Parte Supplementi, Lib. III. Collectionis inſcriptæ: *Cauſa Eſpeniana*, Lit. B.

ſuper poteſtate clavium, ſuperque Eccleſiaſtica Hierarchia; 5. quia proſcribit Librum *Animadverſionum moralium, lectum cum fructu per annos plures ab omnibus Theologis & emunctæ naris viris, tanquam Librum ſancta & incomparabile unctione refertum*; 6. denique quia eadem damnat Libri hujus Auctorem tanquam *abominandum Hæreſiarcham, tanquam fidelium Diaboli, tanquam omnino proſſus ad omnem malitiam factum hominem, quem cum audire libuerit*; Auctorem nihilominus cujus Eſpenius ait ſe perſpexiſſe *peculiariter & perdiu orthodoxiam, pietatem & humilitatem, cum alta eruditione conjunctam.*

Occurrunt omnia motiva hæc, & alia nonnulla fuſius expoſita in præclara Epiſtola quam Van Eſpenius ad Bononienſem (in Gallia) Epiſcopum die 16. Martii ann. 1722. ſcripſerat. Ex ea non afferemus niſi quod ſit de Quenelli perſona: " Equidem, inquit, hoc ei
„ teſtimonium debeo, me qui eum magnopere nove-
„ rim, cum eoque verſatus fuerim per annos 18. aut
„ circiter, quorum ſpatio Bruxellis moratus eſt, nihil
„ minus in eo notaſſe quam ea indigna conſilia & ea
„ criminoſa molimina quæ non pudet eidem tribui,
„ Eſt potius, quod in eo mirer, quam in alio non com
„ peri, vaſtam & profundam eruditionem, cum ad-
„ mirabili ſimplicitate, magna modeſtia, prorſuſque
„ ſingulari humilitate conjunctam, & in primis ſtudio-
„ ſiorem candidioremque erga Eccleſiaſticam auctori-
„ tatem, obedientiam & obſervantiam. Tum quidem,
„ pergit Eſpenius, intellexi, quam vere ejus elogium
„ mihi olim contexuerit in Collegio Adriani VI. Lo-
„ vanii, illoſtris D. Joannes de Neercaſſel, Epiſcopus
„ Belgii Fœderati, titulo Epiſcopi Caſtorienſis. No-
„ bis dicebat Præſul hic, cum ann. 1674. Pariſiis fuiſ-
„ ſet, ſe vidiſſe, quidquid ibidem ſcientia & pietate
„ eminebat; at in quo plus virtutis eodemque tempo-
„ re plus eruditionis notari poſſet quam in P. Quenello,
„ ſibi compertum neminem.

Invehitur deinde Van Eſpenius in ſua Declaratione contra falſam obedientiæ & obſervantiæ ſpeciem qua omnium Romanæ Curiæ Bullarum acceptationem firmari contenditur, contraque falſam obedientiæ Papæ obſtrictæ promiſſioni tribuitur, explicationem, quæ ſcilicet in Profeſſione fidei Pii IV. continetur: " obe-
„ dientia hæc, inquit poſt Bellarminum Eſpenius, non
„ debet intelligi, *niſi cum Papa non aliud jubet quam*
„ *quod ſecundum Deum & Sacros Canones jubere poteſt*;
„ agereturque e converſo, proſequitur, contra dictam
„ profeſſionem fidei, ſi per falſam cæcamque obedien-
„ tiam, reciperentur indiſcriminatim omnes Romano-
„ rum Pontificum Bullæ; cum certum ſit non omnes
„ & ſingulas Sacræ Scripturæ, Traditioni & Eccleſiæ
„ menti congruere, quæ tamen una infallibilis & expli-
„ cativa fidei in Eccleſiis propoſita regula eſt.

Suam tandem Eſpenius Declarationem abſolvit, inquiens, ſe quidem, cum ſe expoſitum videat *his obſcuritatis diebus, turbini ac procellæ, committere Perſonam ſuam, & quidquid ad ſe ſpectat, Omnipotentis præſidio, necnon Eccleſiæ Catholicæ Matris ſuæ & Sponſæ C. D. ad infallibilem uſque eodem tempore ſuper his diſputationibus deciſionem Eccleſiæ univerſæ cui ſe obſequi omnino paratum edicit.* Addit ſe cupere ſuam *Declarationem publicam* reddi, quam interea Doctori Damenio ſignificatam vult (*a*).

Apud Brabantiæ Conſilium contra Archiepiſcopi Inquiſitionem Requiſitio Van Eſpenii.

V. Omnipotentis, univerſæque Eccleſiæ præſidio ſe tradens Eſpenius per Appellationem veluti quemdam quæ ejus Declarationi finem imponit, haud ſibi negligendum cenſuit implorare eorum opem quos in terris ſtatuit Deos, ut injuſtitiam & violentiam reprimerent. Confugit ergo ad Supremum Brabantiæ Conſilium per Requiſitionem quæ nonniſi menſis Junii die 28. ei exhiberi potuit. Pingit in hac quaſi tabula quidquid egerat ex annis 60. ut farta tecta ſervaret Supremæ auctoritatis jura contra Eccleſiaſticorum auſa, qui volebant *ſe Principum domans, felicitatiſque & tranquillitatis eorum Ditionum ac Subditorum arbitros reddere.* Erat hæc, inquit, plurium aggreſſionum cauſa quibus ipſe non uno tempore impetitus fuerat, quaſque ſemper tandem repulerat, quia feliciter ea libertate potitus erat, ut e Juſtitiæ regulis & per Juris vias ſe defenderet.

Monumenta ad probandam incompetentiam & irregularitatem actorum Archiepiſcopi.

VI. Ob eaſdem nimirum cauſas, pergit, *duriſſime & acerbiſſime* nuper habitus fuerat, Mechlinienſis Archiepiſcopi juſſu, quamvis ab ejus Juriſdictione eſſet exemptus duplici titulo, tanquam Canonicus Collegiatæ Eccleſiæ S. Petri Lovanii, & tanquam Membrum Univerſitatis ejuſdem Urbis; porro *indebitam hanc & incompetentem Juriſdictionis exercitationem*, ſeu potius hanc *uſurpationem* Juriſdictionis Univerſitatis ad ejuſdem privilegia funditus evertenda referri; agendi præterea rationem quam Mechlinienſis Archiepiſcopus quoad ipſum inierat, regulis omnibus repugnare; eamdemque, ut ipſe ejus Juriſdictioni ſubeſſet, habendam fore tanquam vim, viam mere facti, perturbationem in ſuorum jurium pacifica fruitione, apertam infractionem legum Patriæ, Brevis Innocentii XII. Principis juſſu enuntiati, poſteriorumque mandatorum S. M. I. ſuper negotio Bullæ *Unigenitus*.

Suam Eſpenius Requiſitionem abſolvit petens, ut jubeantur Mechlinienſis Archiepiſcopus, Doctor Damen & quivis alius *de medio tollere ac ſupprimere omnem perturbationem & impedimentum, prohibeanturque ſimiles facti vias deinceps inire*; ac rei neceſſitate ſpectata, concedantur, in communicationis caſu, juſſa hæc & interdicta ſaltem *proviſionis ergo*, & quoad viſa per Curiam Reſcriptione aliter ſtatutum fuerit.

Huic Eſpenianæ Requiſitioni addita erant fuſa Monumenta duo. Oſtendebatur in primo *agendi rationem a Mechlinienſi Archiepiſcopo quoad Eſpenium initam auſum apertum eſſe in jura Univerſitatis Lovanii ejuſque Rectoris*, qui unus eo jure pollebat, ut contra Suppoſitos ſuos in prima inſtantia procederet. Et quia fautores Archiepiſcopi contendebant jura hæc ad id redigi quod ſtudia, exercitationes, gradus, & id genus alia ſpectabat, quæ *mere Academica appellabantur*, at Univerſitatis Membra, jurium & privilegiorum Univerſitatis vi, in negotiis quæ fidem moreſque afficiebant, ab Ordinarii Juriſdictione exempta non eſſe; in hoc proinde Monumento, ex fundationis Univerſitatis Titulis, ex Poteſtatum duarum Actis quæ ejus privilegia inſtituerant & confirmaverant, atque ex poſſeſſione uſuque non intermiſſo probatum eſt, ejus Suppoſitorum exemptionem, præterquamquod, ſpectatis ejus omnibus circumſtantiis, & peculiariter propterea quod ab Univerſitatis *fundatione ipſa, & per ejus Fundatorum voluntatem* ſtatuta fuerat, comparari non debebat cum vulgaribus exemptionibus quæ merito tanquam *odioſa* ſpectari poſſunt, omni dubitatione procul generalem & univerſalem eſſe, ab eaque doctrinales cauſas non excipi. Quod in Monumento reliquum eſt, ad ea diſjicienda confertur quæ huic poſtremæ Aſſertioni peculiariter opponebantur.

Oſtenditur in altero Monumento, tametſi Van Eſpenius a Mechlinienſis Archiepiſcopi Juriſdictione non eſſet exemptus, hujus tamen Præſulis in eumdem Doctorem acta non minus fore puram putamque facti viam, injuſtamque & atrocem diffamationem, in quam ipſe

ſui

(*a*) Occurret hæc Declaratio latine ſcripta in V. Parte *Supplementi*, Lib. III. Collectionis inſcriptæ: *Cauſa Eſpeniana*, Litera C. itemque gallice in Tomo II. Monumentorum ſuper negotio Bullæ *Unig.* in Belgio &c. p. 597. atque adeo in Collectione generali Actorum Appellationis ad calcem Tomi II. *ff.* 31.

ſui Principis ejuſque Tribunalium opem implorandi jure gaudebat.

Hujus Antiſtitis Aſſeclæ perſpicientes quæ primum in hunc Doctorem moliti fuerant, e voto non cedere, atque adeo vero, ne querela quam ipſe ad Suprema Tribunalia detulerat, aliquam in eos animadverſionem pertraheret, ſtatuerunt initio ſtatim proponere non eam Archiepiſcopo mentem fuiſſe, ut juridicam in Eſpenium actionem intenderet, ſed eum tantummodo, pro primi ejuſdem Paſtoris titulo, *ex caritate monendum* curaret. At cum ſyſtema hoc aperte rebus geſtis primiſque Actorum rationibus repugnaret, alia quamprimum adhibita locutio eſt, palamque factum id Moniti quoad Archiepiſcopum Juriſdictionis Actum eſſe; at hunc tamen ipſum utpote ſuper *fide moribuſque* verſantem nil detrimenti juribus & privilegiis Univerſitatis ejuſque Rectoris afferre, quia ſcilicet ejus Membra quoad caput hoc ab Ordinarii Juriſdictione exempta non erant. Cum hæc altera contentio cumulate disjecta fuiſſet per rationum momenta quæ in priore Monumento continebantur; eo demum deducta res, ut contenderetur injunctionem Eſpenio factam, ut profeſſionem fidei Pii IV. renovaret, *canonicæ purgationis* injunctionem non eſſe, quæ formas in hac facti ſpecie præſcriptas requireret, ac proinde actionis genus quæ in eum intentata fuerat, regulare & Juri conſonum eſſe. Hæ nimirum novæ contentiones ſunt quæ in Monumento altero confutantur. Probatur ibidem 1. injunctionem Eſpenio factam Archiepiſcopi juſſu, veræ ac propriæ dictæ *purgationis canonicæ* injunctionem fuiſſe, atque injunctionem quæ maxime, ſi qua alia, ad ejus infamiam vergebat; 2. actionem hanc quocunque nomine deſignaretur, *omnino nullam & irregularem, & quod inde conſequitur, meram facti viam eſſe*; 3. quod actum fuerat, ob peculiares circumſtantias evaliſſe tam enorme & contumelioſum, quam quod maxime.

Hæc Monumenta duo æque ac Requiſitio Brabantiæ Conſilio exhibita e prælis nondum prodierant: occurrent ergo in Supplementi Parte V. Lib. III. Collectionis inſcriptæ: *Cauſa Eſpeniana*, Litt. D. E. F.

Prima deliberatio Conſilii Brabantiæ ſuper Requiſitione Van Eſpenii.

VII. Continebantur in his tribus Fragmentis tam evidentes probationes juſtitiæ querelarum Eſpenii, perniciosarumque conſecutionum quas publicæ tranquillitati afferre poterat tam immanis oppreſſionis tolerantia, ut dubitari non poſſit futurum fuiſſe conſuetis temporibus, ut Supremum Brabantiæ Conſilium illico decerneret quod petebat Eſpenius, eique concederet ſaltem proviſionis in modum Litteras ſervati juris, & prohibitionis Arreſtum quod implorabat. At qui in Bruxellenſi Curia dominabantur, Tribunalium ſollicitudinem & auctoritatem ita torquebant, ut ſuper hujuſmodi negotiis nihil ſine Archiduciſſæ Gubernatricis conſilio nutuque præcipere auderent; quod in hoc rerum diſcrimine accurate ſervatum eſt. Satis ergo habuit Brabantiæ conſilium ſtatuere, ut Archiduciſſa conſuleretur; & quidem Conſultatione quæ ei exhiberi debebat, ultra menſem dilata; cavit tamen perfecitque, ut *certus fieret* interea Van Eſpenius *ei nihil in antecessum timendum fore, nihilque agendum aliud, ſi quid interim contigiſſet, quam ut ſuas ad Conſilium querelas deferret.*

Fit admodum vero ſimile hanc a Brabantiæ Conſilio datam Eſpenio ſecuritatem nixam fuiſſe moderationis conſiliis Archiepiſcopo Mechlinienſi propoſitis. Utut res habeat, hujus Præſulis Conſilium ita reapſe ſe geſſit, ut acta peculiaria per Damenii miniſterium in hunc Doctorem intentata deſerere videretur; at non alia ſane de cauſa, quam quia tum quidem obverſabatur animo ſpes fore, ut ille alia ratione opprimeretur. Re quidem ipſa redit in mentem, eo ipſo tempore litem quæ apud Tribunal Rectoris Univerſitatis in eum ſuper *Epiſtolari Reſponſione* inſtruebatur, inibi fuiſſe, ut finiretur, ac fuiſſe finiendam die 30. menſis Junii ann. 1727. perendie ab exhibita Brabantiæ Conſilio Eſpeniana Requiſitione. Perſpectum eſt, quid egerint ex eo tempore Doctoris Adverſarii, ut ſibi Aſſeſſorum Prorectoris animum devincirent, quibuſque deinde rationibus aſſecuti ſiant, ut ſuis tandem votis conſentaneum Judicium a Rectoris extorquerent.

Van Eſpenii ad Archiduciſſam Epiſtola, cum compendio præcipuarum difficultatum quæ in Bullæ acceptatione occurrebant.

VIII. Dum Bruxellis agebatur hæc ſcæna duplex, altera die ſcilicet menſis Julii ann. 1727. Pater *Labens* Auguſtinianus, Doctor in Theologiæ Facultatis Lovanii, convenit Eſpenium, *juſſu*, ajebat, S. A. S. *Archiduciſſæ Gubernatricis, ut hujus benevolentiam ei teſtaretur.* Seu teſtimonium hoc cum veritate animique candore congrueret, ſeu novum offendiculum eſſet quod ejus ſimplicitati obtendi lubebat, ut tranquillaretur ſuper delectu novorum Judicum ad quos ei dandos Bruxellenſis Curia ſe comparabat, ſe Doctor hic uti debere cenſuit oblata occaſione, ut ad Matronam Principem recta confugeret, eique, quam indigne haberetur, eadem fidentia atque obedientia & obſervantia ſignificaret. Inſiſtebat ſingillatim ſuper actis Archiepiſcopi, in quorum conſecutionem, ait, e duobus jam menſibus Sacramentis privatus erat, quamvis *legitima omnia adjumenta, ſeu ipſe per ſe, ſeu per conſanguineos & amicos*, ut ea obtineret, adhibuiſſet. *Me ergo in præſentia*, pergit venerandus Senex, *ad T. A. S. pedes abjicio, precatur obteſtatuſque, ne Chriſti Domini Sacerdotem tanquam ſcelestum haberi patiaris, cui per Dei miſerationem nihil unquam ſuper fide ac moribus exprobratum fuit.* Eſt enim animadverſione dignum ad uſque diem 15. Aprilis ann. 1727. Van Eſpenium omnibus Catholici hominis & Sacerdotis juribus abſque ulla turbatione potitum fuiſſe; & quin ipſe vel tantillum mutaretur, derepente Sacramentis & Communione Eccleſiæ indignum ſui Archiepiſcopi ejuſque Conſilii oculis evaſiſſe.

Quia poſtremæ huic injuriæ id fundamento erat, quod Bullæ *Unigenitus* renueret ipſe ſe ſubdere, quodque ſuper ejus adhæſione ad profeſſionem fidei Pii IV. dubitationes de induſtria diſſeminarentur; Van Eſpenius, poſtquam hanc poſteriorem calumniam disjecit, ſuper Bulla *Unigenitus* ſuam ingenue mentem aperit, magnaque cum ſimplicitate oſtendere nititur eam Bullam acceptandi recuſationem nedum ullam ejus catholicitati ſuſpicionem obducere debere, ejuſdem potius apertiſſimum, ſi quod aliud, argumentum eſſe, quippe quæ non aliunde prodibat quam e ſincera animi præparatione in qua *erat, ut lætus & alacer vitam ipſam, per Divinæ gratiæ ſubſidium, pro omnibus catholicæ fidei capitibus traderet* & quia non *videbat, qua demum ratione conciliari poſſet ea Conſtitutio cum maxime communibus certioribuſque chriſtianæ de moribus doctrinæ principiis, aut cum fide quam Eccleſia omnibus retro ſæculis profeſſa fuerat, & adhuc in publicis precibus profitebatur.*

Matronæ Principi, ad eam hac de re convincendam, proponit Eſpenius rationem admodum ſimplicem, cujuſque vim, inquit, paſſim experientia probaverat, ipſius Conſtitutionis lectionem ſcilicet. *Liceat mihi, Domina, oſtendere*, proſequitur, *nullum bonum Catholicum hominem poſſe Conſtitutionem legere, quin ægro animo ferat propoſitiones tam multas in ea damnatas occurrere quæ ad illud uſque tempus ut veritate ſpectatæ fuerunt quæ in Catechiſmo percepta erant.*

Ne Archiduciſſam longiore deſcriptione fatigaret, ac *ne tamen temeritatis accuſaretur, qui tam fidenter ſuper tam gravi negotio* loqueretur, *quin ullam in id probationem afferret*, addidit *Epiſtolæ ſuæ* Van Eſpenius *difficultatum Compendium quæ Bullæ acceptationi obſiſtebant.*

Affert initio ſtatim nonnullas e Propoſitionibus in Bulla

la damnatis, monens *ejus Defenſores conniti pro viribus earum notitiam Fidelibus ſubducere, veritos, & quidem jure, ne ea vel una ab hoc Decreto eorum animos avertat;* & poſtquam iiſdem Propoſitionibus aliqua Sacræ Scripturæ & Patrum loca iis omnino ſimilia, nonnullaſque patheticas & peremptorias animadverſiones addidit, infert tantum abeſſe, ut *acceptandæ Bullæ recuſatio, quæ eas Propoſitiones & ejuſmodi tot alias damnat, Eccleſiæ Sacramentis indignum hominem reddat, ut bis ipſe ſe potius indignum redderet, ſi Decretum quo catholicam fidem tam multis rationibus lædi, maximeque ſolemnes Sacræ Scripturæ & Patrum locutiones damnari appareret, contra propriæ conſcientiæ vim acceptaret.*

Paucis deinde reſpondet Eſpenius ad præcipuas difficultates duas quæ eidem opponi poterant; prima eſt, Bullam a compluribus acceptari, quin veritates damnent quas damnatæ Propoſitiones menti exhibent; altera eſt, cum omnis Chriſtianus Orbis Conſtitutionem receperit, quemlibet Catholicorum ad illius receptionem teneri.

Ad difficultatem primam reſpondet eam recipiendæ Bullæ methodum, ut eidem coactæ explicationes adhibeantur, damnatiſque Propoſitionibus pravæ notiones & obvio verborum ſenſui contrariæ tribuantur, tanquam Bullæ, Libri & hujus Auctoris ſenſui, *candoris & bonæ fidei* regulis, Clementis XI. menti in ejus Bulla & poſterioribus Brevibus expreſſæ repugnantem, denique tanquam ad perſecutionem vitandam, quæ, ea non acceptata, imminere poſſet, unice inventam æque a non Acceptantibus, atque a magno Acceptantium numero rejici.

Reſpondet ad alteram, multum abeſſe, ut Acceptantes omnium Chriſtiani Orbis Epiſcoporum teſtimonia in medium attulerint, etſi quam plurima potuerunt, obtinere conati ſint; eos ipſos qui eam receperunt, ſuper Bullæ ſenſu, ſuper ejus acceptandæ ratione, ſuperque hujus acceptationis cauſa inter ſe digladiari; Epiſcopos extraneos Galliæ fere omnes Papæ infallibilitate niti; & quod inde conſequitur, haud plus auctoritatis Bullæ concedere quam tot aliis Decretis quæ perinde recipiunt, quamvis recipienda non ſint; Epiſcopis ex Inquiſitionis Regionibus, & ex Gallia, libertatis non ſatis fuiſſe, ut quam animo fovebant, ſententiam expromerent; tandem numerum Opponentium Bullæ ad evertendam communis omnium acceptationis hypotheſin ſatis eſſe & plus quam ſatis. Monumento huic ſolidæ quædam animadverſiones ſuper obedientia Papæ debita finem imponunt; eo ſcilicet ſpectant, ut palam fiat non minus mortuis quam viventibus Summis Pontificibus hanc obedientiam deberi; ac ſi tres eorum ſunt qui Bullam propugnaverint, viginti & amplius qui eidem aperte refragati ſunt, recenſentur.

Fortaſſe poſtrema hæc Fragmenta duo ad ipſam uſque Matronam Principem non pervenerunt; id enim impedire eorum intererat, qui nunquam ab ejus latere diſcedebant, quibuſque ipſa ſuam omnem familiaritatem tribuebat. Utut res habuerit, certum ſaltem eſt firma rationum momenta in iiſdem expoſita non effeciſſe, ut rerum facies vel tantillum mutaretur (*a*).

Conſultatio Conſilii Brabantiæ pro Van Eſpenio.

IX. Idem fatum ſubiit Conſultatio Conſilii Brabantiæ, ad Archiduciſſam Gubernatricem die 30. menſis Julii ann. 1727. miſſa, videlicet eo fere tempore quo Eſpeniana de qua modo diximus, Epiſtola. Et quidem Magiſtratus Eſpenii Requiſitionem prope univerſam inſeruerunt, eamdemque novis momentis ſane graviſſimis roborarunt; at oleum, quod dicitur, & operam perdiderunt; eam nulla expeditio ſecuta eſt dolo malo Comitis de Baillet, qui eam Archiduciſſæ Gubernatrici haud forſan exhibuit, aut ſaltem, quod nobis certo conſtat, aliorum Miniſtrorum pleroſque, atque adeo privati Conſilii Membra, quamvis ejus Caput eſſet, de ea æque ac de fragmentis ceteris ad hoc negotium ſpectantibus omnino ignorare voluit.

In Conſultatione de qua loquimur, Archiepiſcopi in Lovanienſis Univerſitatis Juriſdictionem molimini non inſiſtitur; expenditur ſolum agendi ratio, qua Van Eſpenii querelæ continebantur, *ſeorſim ab ejus exemptione ipſa*, eademque nihilominus exhibetur *tanquam Opus ex diametro ſupremis Legibus patriis, Apoſtolicis Brevibus, & ſacris S. M. I. & C. juſſis oppoſitum*, propterea ſolum quod Van Eſpenius in ea perſpiciebatur *habitus tanquam Membrum a Fidelium & Corporis univerſæ Eccleſiæ communione reciſum, minuſque impetitum* PER CANONICUM RIGOREM, *ſine juris ordine, ſine forma aut figura proceſſus, ſine cauſæ cognitione &* SINE SENTENTIA (approbantur hoc loco effata Magiſtraturæ Galliarum ſuper neceſſitate notorietatis juris ad hujus generis acta). E quibus Brabantiæ Conſilium infert ſe non potuiſſe, quin eam agendi rationem ſpectaret tanquam *puri putique facti, violentiæ & oppreſſionis machinationem*, ſuper qua poſtulatam *interdictionem proviſionis in modum conceſſiſſet, niſi ex Regio S. M. Diplomate diei 26. Maji* (ann. 1727.) *ſuum eſſe credidiſſet ea de re S. A. S. ante certiorem facere, quam quoad Caput hoc quicquam aggrederetur.* (*b*)

Conſultatio hæc Conſilii Brabantiæ diei 30 Julii anno 1727. cum interlocutoria Sententia concurrit quam poſtridie, nempe die 31. ſuper litigio ad *Epiſtolarem Reſponſionem* ſpectante Tribunal Rectoris Univerſitatis Lovanii pronuntiavit. Hæc Fragmenta duo eamdem notam ambo præſeferunt, prout genuino argumento ſunt innocentiæ Van Eſpenii, injuſtæque vexationis quam perferebat, & prout eodem tempore conteſtantur enormem ejus Adverſariorum exiſtimationem, qui Tribunalia hæc ipſa impediebant, ne ei cumulatam juſtitiam redderent, eumdemque ab oppreſſione liberarent.

Van Eſpenii apud Brabantiæ Ordines Requiſitio. Ordinum in ejus favorem ſignificationes.

X. Ejuſmodi rerum ratio Van Eſpenium adegit, ſuas ut querimonias ad Ordines Provinciæ Brabantiæ deferret, quibus demandatum erat, ut privilegiorum quibus omnes Brabantienſes gaudebant, incolumitati, Legumque Regio nitebatur, executioni invigilarent. His ejus Requiſitio die 12. menſis Auguſti ejuſdem anni 1727. exhibita fuit (*c*). Exponit in ea Van Eſpenius
„ ſe, ut ab ejuſmodi oppreſſione *ſibi caveret*, neceſſe
„ habuiſſe ad Supremum Regionis & Ducatus Braban-
„ tiæ Conſilium confugere, ex omnium temporum
„ uſu, defenſionis & regii præſidii gratia; id enim con-
„ tra omnem vim omnemque facti viam conſuetum ad-
„ jumentum eſſe, eo ſane potiore jure, quod eadem
„ oppreſſio & facti via in ſe etiam *Inquiſitionis viam*
„ continebat, qua nulla durior & magis intoleranda;
„ quod jugum, pergit Eſpenius, Supremi Principes
„ noſtri ab his Regionibus averterunt, cum illud ibi-
„ dem ſtatui creditum eſt.

Subdit laudatus Doctor ſe qui nondum *ullam diſpoſitionem ſuper ſua Requiſitione* ante duos prope menſes ad Brabantiæ Conſilium delata obtinere potuerit, jam intelligere Conſilium illud S. A. S. *Super hac re conſuluiſſe, quis ſciat, an ejuſmodi Conſultatio ex eodem petita fuerit, cur, & quorſum; quod in cauſa eſt, proſequitur, ut ſuum ipſe recurſum ſumat apud Dominationes Veſtras, tanquam Patres Patriæ & Depoſitarios legum, privilegiorum, libertatum & franchiſiarum Regionis &c.*

(*a*) Occurret Epiſtola hæc cum Libello ſupplici qui eidem additus erat, in V. Parte Supplementi, Lib. III. Operis inſcripti: *Cauſa Eſpeniana*, Litt. H.

(*b*) Vide Conſultationem hanc in V. Parte Suppl. Lib. III. cui titulus: *Cauſa Eſpeniana*, Litt. G.

(*c*) Vide Requiſitionem hanc, ibid. Litt. I.

Nulla

Digitized by Google

Nulla non obſervantia ſupplicans, ut *Ordinarius Juſtitiæ curſus ſibi ſit apertus & liber apud Brabantiæ Conſilium*, & ut *ſine ulteriore dilatione*, ſuper ejus Requiſitione ſtatuatur *ea juſtitiæ proviſio* quæ congruere viſa fuerit &c.

Brabantiæ Ordines eadem die (12. Auguſti) decreverunt *favorabilem Repræſentationem apud* S. A. S. *edere ſuper poſtulatione Van Eſpenii*. Repræſentatio hæc lecta fuit & approbata poſtridie, mandatumque Graffario ſeu Actuario *Van Broeck*, ut *eadem die expediendam*, hoc eſt, Archiduciſſæ Gubernatrici tradendam curaret. Hanc Ordinum Brabantiæ Repræſentationem ipſi nobis comparare non potuimus. At quæcunque fuerit, remanſit effectus expers, quia Van Eſpenii oppreſſionem ſtatuerant conjurati homines qui tum quidem in Bruxellenſi Aula dominabantur.

ARTICULUS VII.

Nova molimina D. Damen &c. in D. Van Eſpen, qui rurſus proinde apud Brabantiæ Conſilium queritur. Hujus Tribunalis in ejus favorem altera Conſultatio.

In Van Eſpenium Declamationes & Libelli famoſi.

I. IN obſervantia ſupremæ Auctoritati debita, quæ Van Eſpenii negotium ſibi ſumpſerat, & in rationibus quas Ordines & Supremum in Conſilium Brabantiæ poſtulabant, a quibus hic Doctor in præſidium receptus erat, non ſatis momenti fuit, ut ejus hoſtium acerbitas & audacia contineretur in officio, & cohiberetur.

Doctor Damen qui eorum furori inſtrumento erat, inique ferens per hæc obſtacula plura ſui facinoris conſummationem ſuſpendi, ſibi in animum induxit eam cunctationem ulciſci, jus, ut ita dicam, tribuens ipſe ſibi, traducenſque Van Eſpenium in Sermonibus Scriptiſque publicis durius acerbiuſque quam per graviſſi. Sententiam fieri potuiſſet. Circumſtantia quam ad id ſelegit, fuit initium menſis Julii ann. 1727. nempe tempus illud quo detentus erat in Bruxellenſi Curia Prorector Univerſitatis in captivitate veluti quadam, ut ad aſſociandos ſibi in Judices ſuper Eſpenio negotio Aſſeſſores ab apertis hujus Doctoris hoſtibus electos adigeretur. Cum omni generatim ope deſtitutus jaceret hic venerandus Senex, id ſane Damenio animos addidit ad facinus, quod dubio procul in quavis alia circumſtantia graviter a Tribunalibus non reprimi non potuiſſet quibus publicæ tranquillitatis cura demandata erat. Pronuntiaverat ante dies aliquot (die 17. Junii) latinam Declamationem in Actu publico, ob Lovanienſis Univerſitatis oculos, ut Proteſtationem refelleret ſibi ab Eſpenio 15. præcedentis Maji menſis die contra interrogationes ſignificatam, quas ipſe prorſus Inquiſitionis in modum editurus ad eum ſemel, iterum ac tertio venerat. Proteſtatio hæc enormem ejus facinoris irregularitatem, tum ex poteſtatis & Juriſdictionis defectu, tum ex potiſſimarum juridicæ actionis regularum omiſſione tam invicte probabat, ut Damenius & qui uſi fuerant ejuſdem opera, ab ulterioribus actis quæ Van Eſpenio minitati fuerant, quinto poſt die, quem terminum eidem ſtatuerant, recedere cogerentur. At quia facilius erat injuriis opponere, quam per ſolida rationum momenta reſponſum dare, Damenius ab iis non abſtinuit; Eſpenium tanquam hominem *verſipellem & deceptorem* traduxit, cujus Proteſtatio non eſſet niſi *vanum effugium quod eum trahebat in ſuſpicionem propugnatæ doctrinæ quæ damnata erat &c.* Bullæ *Unigenitus* recipiendæ recuſatio exhibita fuit tanquam ſchiſmatica perduellio; quia Eccleſia, inquit doctor Damenius, *eos ſibi legitimos filios non agnoſcebat, quia in ejus legis & ejuſdem* EXEMPLUM *contemptum, Conſtitutioni* UNIGENITUS *obedientiam recuſabant quæ ei debebatur*. Quæ iſthæc tandem loquacitas! Quomodo nobis Eccleſia obedientiæ exemplum præbet quæ Papali Conſtitutioni debetur? Quænam eſt ſuperior auctoritas cui jactatam hanc obedientiam Eccleſia debet & præſtat? Auſuſne eſſet Declamator reſpondere Papæ Perſonam eſſe?

Haud ſatis habuit Damenius ita publice confutare, quod adhuc latebat, agendi rationis Fragmentum quam ipſe Judicis titulo inierat, ſuam præterea confutationem Lovanii impreſſam voluit cum approbatione D. de Quareux ejus digno Collega in interrogatoriis quæ Van Eſpenium ſubire voluerat; addixitque Opus ſuum, in titulo ipſo, omnium Univerſitatis Candidatorum inſtitutioni: *Ad Inſtructionem Juventutis Academicæ*. Huic deſtinationi obducta cauſa erat arrogata neceſſitas, ut in anteceſſum Univerſitatis Suppoſiti contra id munirentur quod appellabatur *falſa libertas* quam Van Eſpenius iis inſpirabat; videlicet Univerſitatis Cuſtos & vindex ipſe prodebat hac in re fidem quam jurejurando obſtrinxerat, & notam qua inſignitus erat, in id incumbens, ut quantum in eo erat, everteret exemptionis privilegia quæ Fundatores Univerſitati conceſſerant, & utraque Poteſtas non ſemel firmaverat.

Ceterum falſa omnis & vana Damenianæ eruditionis oſtentatio eo demum redigebatur, ut ad ſummum probaret Univerſitatis Clerum ab Archiepiſcopo quoad omnia pendere quæ ad *gratioſam Juriſdictionem* ſpectant, cujuſmodi, ſunt Divini verbi nuntiandi & confeſſiones audiendi facultates, celebratio feſtorum dierum, jejuniorum &c. quæ nemo unus in dubium vocabat; at non probabat omnino Archiepiſcopo id juris eſſe, ut *contentioſam Juriſdictionem* in Univerſitatis Membra exerceret, quod unum quærebatur; ac ne Præſul quidem ea uti contendebat, niſi ut hæc ipſa Membra per acta ad Bullam *Unigenitus* ſuſcipiendam adigeret. D. de Quareux qui *Cenſoris Apoſtolici, Imperialis & Regii* titulis gloriabatur, manibus pedibuſque, quod dicitur, deſcendebat in Damenii ſententiam, cujus Declamationem per approbationem ſingularibus laudibus efferebat, fragmentum appellans *publica luce digniſſimum*, quod eo tempore verius quam putabat, *periculoſum* appellabat. Domini Quareux quoad Damenianam Declamationem approbatio ſpectat ad diem decimam menſis Julii ann. 1727.

Libelli notio qui inſcribitur: Irenicon.

II. Primus tamen hic fœtus nonniſi velitatio quædam fuit, nec poteſt omnino cum eo comparari qui proximo Novembri menſe prodiit. Huic poſteriori titulus erat: *Irenicon, ſive Reſponſio pacifica Theologi Romano-Catholici ad quædam Dubia &c.* Impreſſum erat Opus Mechliniæ apud Laurentium *Vander Elſt* Archiepiſcopi Typographum. Libelli Auctor haud e re fore crediderat ſe nominare; at eum Damenius Novembris die 18. ann. 1727. approbaverat, teſtatus ſe quem pari cum *attentatione ac voluptate* legiſſet, nactum eſſe apprime dignum qui lucem aſpiceret, utpote doctrinam *ſolidam, ſanam, orthodoxam & catholicam* continens.

Videretur ſane portento ſimile Libellum quo de agitur a Damenio tantopere commendari, niſi de cæco quodam impetu conſtaret quo is adoptabat quidquid ei proponebatur ab iis quibus ſuam fortunam debebat, quibuſque pergratum erat ſub ejus nomine deliteſcere. Notorium erat Jeſuitas nimirum fuiſſe qui rem totam agitabant, dum cavebant, ne ſe proderent; nihil aliud præſtabat Doctor, quam eorum loco perſonam agebat. Innumeræ potiſſimum notæ Libellum infarciebant quæ non niſi Jeſuitæ calamum præferebant. Nota eſt horum Patrum amica methodus in reſponſis ad Scripta quæ iis non probantur; non ab ea recedebat P. Annatus quoad Litteras Provinciales; eo judice, non alio reſponſo opus erat ad priores Litteras quinque, quam ut quindecies ediceretur hæreticas eas eſſe. Ex horum Patrum ſermone, non alii Catholici quam Jeſuitæ, præter eorum opi-

niones

Digitized by Google

niones orthodoxum nihil: *Dogma Jeſuiticum & dogma Catholicum convertuntur*, inquit ex eorum veteribus Auctoribus quidam. Hæc Libelli qui inſcribitur *Irenicon*, nota eſt. Sibi Auctor ex Operis Titulo, *Catholico-Romani* qualitatem tribuit præ ſuis Adverſariis quos in univerſa ſui fœtus ſerie nonniſi tanquam *Hæreticos & Schiſmaticos apertos* traducit. Atque hæc ipſa proprie Theſis eſt quam probandam ſuſcipit. Eos generatim involvit *Quenelliſtarum* nomine; at id præſtat enuntians in ipſo Operis limine ſe ita quidem deſignatos velle, *quicunque* PURE & SIMPLICITER *Bullam* UNIGENITUS *non recipiunt*; quod fere omnes acceptantes Gallicanæ Eccleſiæ complectitur. Hos nimirum omnes jactatos Quenelliſtas Libelli Auctor dogmatice pronuntiat eſſe *veros & formales Hæreticos & Schiſmaticos*; iis proinde Sacramenta & Eccleſiaſticam ſepulturam negari debere; ad id ſufficere eos de Bulla non recepta *notorie vel graviter ſuſpectos* eſſe, quin id ipſum per Judicis Sententiam declarari neceſſe ſit; Paſtores qui *ſcienter*, cum cauſæ cognitione ſcilicet, ſecus agerent, mortalis peccati reos evaſuros, & *ipſo facto excommunicationem* ſubituros; (*a*) eos prudentiæ legibus adigi, ut ſaltem dubiis in caſibus Epiſcopum conſulant, cognitionem cauſarum de Eccleſiaſtica ſepultura quas *ſpiritales & ſacras appellat*, ad Eccleſiaſticos tandem Judices pertinere, & Laica Tribunalia ſuper hoc articulo abſolute *incompetentia* eſſe (*b*).

Haud contentus eſt Auctor hæc abſona paradoxa generatim ſtatuere; ea Van Eſpenio aliiſque Belgii Eccleſiaſticis *nominatim* accommodat, quibuſcum reapſe eo ipſo tempore ex principiis his agebatur. At Doctor hic potiſſimum ibidem impetitur; ejus *Proteſtatio* die 15. Maji in Dameniauam inquiſitionem edita per lacerationem affertur; confutatur Aſſertio, in qua Van Eſpenius tanquam *apprime infamantem & oneroſam* notat canonicam purgationem quæ ab eo exacta fuit ſuper Profeſſione fidei Pii IV. ſuper Formulario, ſuperque Bulla *Unigenitus*. Denique poſtremus Paragraphus omnino ad exemptionem ab Ordinarii contentioſa Juriſdictione quoad omnia Univerſitatis Membra impugnandam confertur. Super his capitibus ſingulis eo temeritatis abit Anonymus, ut contumelioſiorem in modum Van Eſpenium excipiat. « Quis crederet, proh Deus immortalis! (exclamat pag. 13.) ſacrorum Canonum Pro-
» feſſorem, Sacerdotem, laxatæ moralis doctrinæ
» apertum hoſtem, ſeverioris diſciplinæ aſſertorem &
» vindicem, tantopere *in arte vitiligandi, imponendi*
» *& fallendi* exercitatum eſſe, ut in ejus reſponſione
» tot occurrerent falſitates, mendacia, calumniæ, quot
» lineæ? » Traducitur alibi tanquam factionis Quenelliſtarum Signifer, apud quam, Anonymi verba ſunt, ſuſpicitur Doctor hic *tanquam ſedes ſapientiæ & alter Apollo Delphicus* (*c*). Ejus Tractatus *De Recurſu ad Principem* ibidem pernicioſus appellatur (*noxium illum Tractatum*) (*d*), quem ſine reſponſione relictum fuiſſe acerbiſſimum eſt, utpote *atrociſſimis calumniis & erroribus refertum* (*e*). Ano iquioribus ejuſdem Operibus haud magis parcitur. Accuſatur Eſpenius, qui *Eccleſiaſticam Juriſdictionem everterit & conculcaverit, S. Sedem contempſerit, ſuaque ſcientia & ingenii vi ad ſcribendum enormiter abuſus fuerit*. Abſolvit has declamationes edicens ſe, ſiquidem hunc Doctorem magis quam quemvis alium refellere aggreſſus eſt, non id egiſſe, quod ejus majorem quamdam rationem haberet, ſed, inquit, ut palam faceret, *quam ſit homo hic vafer & verſipellis*, & qua *levitate & facilitate ſua vetera ſenſa deſerat, ſuis ut Superioribus fucum faciat*, *eorumque juſſa declinet* (*f*).

(*a*) Irenicon, pag. 14.
(*b*) *Ibid.* pag. 12. & 30.
(*c*) *Ibid.* pag. 30.
(*d*) *Ibid.* pag. 37.
(*e*) *Ibid.* pag. 36.
(*f*) *Ibid.* pag. 40.

Eſpenius purgatus a criminatione mutatæ ſententiæ ſuper inſufficientia notorietatis facti ad Sacramentorum publicas recuſationes.

III. Id huic poſtremæ imputationi prætexitur, quod Eſpenius in ſua Proteſtatione ſtatuerat, ſecutus Eccleſiæ Regulas, ſibi canonicam purgationem imponi non potuiſſe, quin prius exiſteret *Sententia Judicis, quæ eum ex juris ordine legitimo ſuſpectum declararet*. Hic idem Doctor in aliis Operibus ſtatuit notorietatem juris, hoc eſt, Sententiam Judicis eſſe pariter neceſſariam, ut in quempiam cenſuræ pronuntientur, ut cum eo tanquam Hæretico & Schiſmatico excommunicato publice agatur, ut eidem, hac obducta cauſa, Sacramenta & ſepultura Eccleſiaſtica denegentur. Poſtremum effatum hoc expreſſis verbis firmatum vidimus in Conſultatione Conſilii Brabantiæ diei 30. Julii ann. 1727.

Hujus Doctoris Adverſarii & ſchiſmatis fautores, ut ejus famam detererent, non ſemel oſtendere conati ſunt eum pugnantia locutum eſſe, qui nempe in antiquis Operibus ſtatuiſſet facti notorietatem ad publicam Sacramentorum recuſationem ſatis eſſe, & vitæ poſtremis annis notorietatem juris, ex puro putoque partium ſtudio, requiſiiſſet. Id nimirum æque per injuſtitiam ac malam fidem facit Auctor *Irenici*, idque ipſum deinde præſtitit Auctor Inſtitutionis Paſtoralis D. Archiepiſcopi Pariſienſis diei 19. Septembris ann. 1756. (*g*) qui eum omnino ſuper hoc Articulo exſcripſiſſe videtur Ratio veritatis & honoris Eſpenii nos adigit, ut hoc loco apparentem contradictionem tollamus, quæ calumniæ prætenditur. Ut Doctor hic, aucta per ætatem ſcientia, ſub vitæ finem, diſciplinæ caput aliquod illuſtraſſet, quod minus accurate in ſuis primis Operibus expoſuiſſet, injuſtitia eſſet & calumnia, hinc ſine probatione inferre id eum ſuæ tantum utilitatis ergo feciſſe. At nihil eſt, quod ad purgationis genus hoc in præſenti facti ſpecie confingamus. Non eum Auctor *Irenici* niſi per inſcitiam aut per malitiam contradictionis accuſat, ſuper hoc argumento in eamdem notionum perturbationem incidens, quam ſuper Juriſdictionis negotio præſetulerat. Gratioſam nimirum Juriſdictionem cum contentioſa Juriſdictione confundens contenderat Univerſitatis ſuppoſitos, eorum exemptione nihil obſtante, ab Archiepiſcopo quoad ea pendere quæ ad poſteriorem ſpectabant, propterea quod in rebus ad priorem ſpectantibus ab ipſo pendebant. Perinde res habet in præſentia. Van Eſpenius de Foro pœnitentiali verba faciens, deque iis quæ ex Eccleſiæ veteri diſciplina ſuper impoſitione Pœnitentiæ publicæ ob peccata publica, in aliquibus Eccleſiis ſuperſunt, in ſuis antiquioribus Operibus & in nonnullis peculiaribus Conſultationibus ſtatuit, Parochis, ex Tridentini Concilii Canonibus, id juris eſſe, ut hæc Pœnitentiæ genera imponant, & quod inde conſequitur, a publica communione peccatores arceant, quos ejuſmodi pœnitentiæ ſubdiderunt. Quia porro in his circumſtantiis de nulla actione juridica, ſed ſolum de caritatis & pœnitentialis fori miniſterio agebatur, ſtatuerat Eſpenius facti notorietatem Parochis ſatis firmo argumento eſſe, ut ſuper hoc publicæ Pœnitentiæ capite Tridentini Concilii Canones exequerentur, quin eos ad id per Sententiam muniri neceſſe eſſet. Neque tamen prætermittebat modificationes regulaſque prudentiæ quas rerum peculiaris ratio neceſſarias nonnunquam reddit.

Hæc facti ſpecies, ut liquet, prorſus ab ea diſtinguitur, de qua Doctor hic, ſeu in Proteſtatione & Requiſitionibus apud Brabantiæ Conſilium, ſeu in aliquibus aliis Operibus loquitur. Si in his inſufficientia notorietatis facti, & neceſſitas notorietatis juris, Sententia Judicis nixæ ſtatuitur, propterea fit, quod de publica impoſita pœnitentia non amplius ibidem agitur; ibi contra de directa & publica Sacramentorum recuſatione agebatur,

(*g*) II. Part. pag. 65. & 66.

batur; de actis præterea ſermo erat; quæ ad contentioſum forum pertinent. deque Sacramentorum Eccleſiaſticæque ſepulturæ recuſatione, quæ conſecutio cenſurarum & excommunicationum eſt, quæ ex præſenti diſciplina pronuntiari niſi ab iis non poſſunt, qui contentioſa Juriſdictione inſtructi ſunt, quique ex Juris ordine eadem utuntur. Jam vero in hac duplici facti ſpecie, cum cenſuræ & excommunicationes nec pronuntiari nec contrahi ſine Sententia poſſint, liquido conſtat Sacramentorum quoque recuſationes quæ earum effecta ſunt, ſine Sententia locum habere non poſſe.

At id ſane eſt animadverſione dignum, vexationis accuſationem in Van Eſpenium intentatam, cum ipſe ab ea liber immuniſque ſit, ut oſtendimus, in eos potius ipſos incidere qui eam confingebant. Hi enim Caſuiſtæ qui hoc loco exprobant Van Eſpenio, quod juris notorietatem juridicamque Sententiam ad publicas directaſque Sacramentorum recuſationes requiſierit, ad eas ſcilicet recuſationes quæ cenſurarum & excommunicationum conſecutio quædam ſunt, non autem ad eas quæ non niſi in pœnitentiali foro impoſitionem Pœnitentiæ publicæ conſequuntur, ipſi prius ad eamdem publicarum pœnitentiarum impoſitionem, & ad eas Sacramentorum recuſationes quæ earum conſecutio tantum erant, hanc juris notorietatem requirebant. In hos ſcilicet Van Eſpenius ceterique Lovanienſes Theologi, eorum laxatæ morali doctrinæ oppoſiti deciſiones ediderant quas temere eorum Adverſarii revindicant, ut non ſolum earum recuſationum quas olim acriter impugnaverant ſed etiam odioſiorum legitimitatem firment. At nulla mihi ſit hac in re fides; nihil ſane minus quam de noſtrorum Myſteriorum ſanctitate ac de diſciplina quæ publicos peccatores publicæ Pœnitentiæ ſubdit, ſollicitudo Caſuiſtas hos impulit, ut poſtremis hiſce temporibus ſufficientiam notorietatis facti ad Sacramentorum recuſationem tantopere prædicarent. Satis perſpectum eſt eximiis his veteris diſciplinæ reliquiis, quam eos, acrius neminem refragari. Undenam ergo hæc ſollicitudinis ſpecies? Fortuita ne quædam viciſſitudo laxatos reddidit eos qui ab iis ipſis ſeveræ moralis Doctrinæ Vindices appellantur, & Rigoriſtas qui laxati Caſuiſtæ ſunt? Facta ipſa conſuli ſatis eſt. Expendatur id quod agebatur in Mechlinienſi Diœceſi ſub Epiſcopatu Deceſſorum Cardinalis de Alſatie cujus nomine adeo decantata eſt publicos peccatores abſque prævia Sententia publice a Sacramentis excludendi neceſſitas. Notorium eſt eo jam tempore, publicæ Pœnitentiæ uſum ob peccata publica, ad exemplum & quidem non ſine fructu adhuc in quibuſdam caſibus obtinuiſſe; atque ad hunc uſum ipſum contra laxatis a quibus damnabatur, Caſuiſtas firmandum, Van Eſpenius & celebres Lovanienſes Doctores ejus Collegæ Conſultationes duas ediderunt, unam Kal. Septembris ann. 1685. die 9. Aprilis ann. 1688 alteram, quæ in *Irenico* referuntur. Expendatur e contra quod accidit ſub diuturno Epiſcopatu Cardinalis de Alſatia (idemque de compluribus aliis Diœceſibus dici poſſet); an vero uſus publicæ ob publica peccata Pœnitentiæ e Tridentino Concilio firmatæ vel unum exemplum ibidem proferri poſſet? Ibine in ullam ex iis ad ſcandalum inſignibus notoriiſque depravationibus quæ inundant Eccleſiæ faciem, adhibita eſt & in uſu poſita ea jactata obligatio communionis publicis omnibus peccatoribus ſuper pura putaque facti notorietate publicæ recuſandæ? Immo vero in eos tantum huic effato locum eſſe libuit, qui in Regione vel inter Laicos, vel e Clero, ſingulari morum integritate eminebant; unumque arrogatum publicum crimen quod in iis tam acerba duraque vexatione puniri placuit, eſt recuſatio recipiendi pure & ſimpliciter novas Romæ Bullas quas ab univerſa Eccleſia acceptari tam falſum eſt, quam quod falſiſſimum. Unice igitur ut novis Bullis his faveretur, inſtitum eſt ſufficientiæ notorietatis facti, & id quidem non alia ratione quam omnibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ violatis regulis, ut proinde non niſi de Caſuiſtis Cardinalis de Alſatia pronuntiari debeat, eos uno partium ſtudio abreptos aliam Theologiæ rationem amplexos eſſe.

Poſt hanc digreſſionem veluti quamdam quam Lectori non injucundam fore ſperamus, ad Hiſtoriæ ſeriem regredimur.

Nova Requiſitio Van Eſpenii apud Brabantiæ Conſilium, peculiariter in Irenicon.

IV. Quæ tam abſona ac præpoſtera in *Irenico* deteximus, procul dubio nulla non publici Miniſterii animadverſione digna erant. Nulla eſt bene morata recteque conſtituta Regio, in qua Libelli famoſi tolerentur; ac ſi quis hoc nomine dignus Libellus eſt, is profecto eſt, quem hactenus excuſſimus, in quo ſcilicet Doctor is, qui erat Eſpenius, qui ad illud uſque tempus ſua omni exiſtimatione omnibuſque probi Sacerdotis ſincerique Catholici privilegiis potitus erat; maxime calumnioſum veſanumque in modum contumeliis afficitur, & tamquam *Hæreticus*, *Schiſmaticus*, *Conjuratorum Anteſignanus*, *Impoſtor & Nebulo* traducitur.

Ejuſmodi Libelli Auctor ejuſque Approbator non alia ſane de cauſa ad eum vulgandum animos ſumpſerant, quam quia oppreſſionis ſtatus in quo Van Eſpenius detinebatur, eos in impunitatis ſpem adducebat. Doctor hic reapſe inutiliter ex pluribus menſibus, Legum ſuique Principis præſidium, & ſe apud Judicem defendendi libertatem ſollicitabat. Eum nihilominus novi Libelli Damenii, ut novos conatus ederet, impulerunt. Ad Brabantiæ Conſilium novam Requiſitionem miſit, quæ ei die tantum 4. menſis Februarii exhiberi potuit; (*a*) quo nempe tempore novus Univerſitatis Rector Acta vetera refricuerat, quæ ad *Reſponſionem Epiſtolarem* referebantur. Significat humiliter in ſua Requiſitione Van Eſpenius eam vexationum proſecutionem & peculiariter auſa Damenii ex eo potiſſimum derivari, quod ejus querelas ſuſcipi, ejuſdemque defenſiones pro Juris regulis audiri renuebatur. Eo autem monſtroſior erat hæc juſtitiæ recuſatio, quod Suprema Tribunalia ſuorum jurium & ejus in primis quod ad Eccleſiaſticorum Superiorum violentias & oppreſſiones reprimendas ſpectabat, tam utilem propugnationem ei ſingillatim debebant, quodque Van Eſpenius ob ea omnia, quæ pro ſui Principis ejuſque Tribunalium auctoritate egerat, nullam unquam compenſationem petierat, aut receperat. Videtur ergo eorum minimum, quæ ſibi ab iis polliceri poterat, juſtitiam & opem fuiſſe quam nulli prorſus ex infimis Principis Subditis negare poterant. At eorum abſolutiſſima dominatio, quos malo quodam fato Archiduciſſa in ſuam omnem familiaritatem receperat, in hujus venerandi Doctoris favorem agendi libertatem omnem ordinariis Tribunalibus adimebat. In hac tamen nova Requiſitione implorat ipſe eorumdem præſidium, & ratione quidem ad permovendum aptiſſima, quin omnia nihilominus Libelli vitia proponat; recurſum hunc ait ſibi unum & unicum perfugium eſſe; „ ſe, quamvis *ex omnibus divinis humaniſque legibus* eo jure gauderet, ut ſe per publica Scripta defenderet contra Impreſſa, cujuſmodi erant, de quibus agebatur, id tamen facere cum ſucceſſu non poſſe, quia non poterat in eam ſpem erigi, fore, ut Approbatorem ullum naneiſceretur, terroris cauſa quem magna ejus Adverſariorum exiſtimatio diſſeminaverat, & quia ſi ſuam Apologiam ſine Cenſorum approbatione publicam faceret, id ei dubio procul novo crimini verteretur, & inde novi alicujus negotii in eum ſuſcitandi occaſio ſumeretur.

“ In hac infeſtatione ac tam gravi rerum diſcrimine, „ pergit Requiſitio, dum ex provecta Conquerentis

(*a*) Vide Requiſitionem hanc in Supplemento Partis V. Lib. III. Collectionis inſcriptæ. *Cauſa Eſpeniana*, Litt. K.

„ ætate ad eum opprimendum auſi per inauditam ex„ emploque cateniem duritiem arripitur, et non niſi „ novum ad hanc Supremam Curiam perfugium ſuper„ eſt; quod eo quidem agit fidentius, quod probe no„ vit ibi notam eſſe ſuam agendi rationem perinde ac „ cauſam, quæ in eum aliquos e Miniſtris & Judicibus „ Eccleſiaſticis exacerbavit, qui eidem infenſi jampri„ dem ſunt .... humillime conceſſum rogans, ſibi ut „ apertus liberque ſit conſuetus Juſtitiæ curſus, &c.

Altera Conſultatio Conſilii Brabantiæ in favorem D. Van Eſpen. Mandata in D. Damen Acta.

V. Cum hæc Requiſitio die 4. Februarii ano. 1728. ad Brabantiæ Conſilium delata eſſet, ſtatutum eadem die fuit, *ut ſuper iis, quæ Requiſitio continebat, S. A. S. conſuleretur*, rogareturque, *ut ſuper Conſultatione die 30. Julii præcedentis edita deliberaret, certiorque fieret Conſilium ſtatuiſſe Requiſitionem Doctoris Van Eſpen, cum eidem addito excerpto Libelli impreſſi, cui titulus:* IRENICON &c. *Fiſcali Officio tradere, ut pro ſui muneris ratione ſuper argumento ageret, quod ibidem continetur, eidemque Conſilio certum eſſe fore, ut S. A. S. hanc deliberationem non improbaret.*

Huic Arreſto Conſilii ſatis prompta executio fuit, ſaltem prout mandabatur, ut ad Archiduciſſam Gubernatricem Conſultatio mitteretur. Hæc reſpſe edita fuit 18. ejuſdem menſis Februarii die; (*a*) in ea Brabantiæ Conſilium de Van Eſpenii Perſona & Operibus digne loquitur; *attentati* notam inurit auſis in hunc Doctorem adhibitis, de quibus ſuas ipſe querelas detulerat 10 Requiſitionibus dierum 28. Junii ann. 1727. & 4. Februarii ann. 1728. animadvertens ea *ſuam originem trahere* ex eo quod S. M. *ejuſque Conſiliorum altitudines ſuſtinuerat contra molimina & abuſus Eccleſiaſticæ poteſtatis*, quemadmodum ipſi ejus Adverſarii fatebantur. Teſtatur idem Conſilium, quam ſibi mirum viſum fuerit, Dominum Damen unum *e ſenioribus Lovanii Doctoribus, pluribus & primariis* ejus Univerſitatis *Dignitatibus inſignitum*, tam parum circumſpectione uſum eſſe *in hujus momenti negotio, ut, quam perfugii rationem haberet quod Doctor Van Eſpen ad hoc Conſilium inierat, & quin reputaret, quid ipſe deberet S. A. S. quæ facti cognitionem ſuſceperat, auderet in utriuſque contemptum aggredi rurſus & ob eamdem cauſam, flagitia & verba ſuper Perſona dicti Van Eſpen.*

Id vero potiſſimum admirationi eſt, ſubdit Conſultatio, Doctorem Damen; qui tamquam Cenſor ignorare non debebat *cujuſque generis Libros, quibus famoſorum Libellorum vel minima nota eſt, in quaque bene inſtituta Republica & Regimine rejici, tantumque abeſſe, ut iidem probentur, ut potius eorum Auctores, Cenſores & quicunque ad eorumdem Editionem contulerunt, graviſſime puniantur*, voluiſſe nihilominus *approbationem ſuam, ut eam quidem ampliſſimam addere Operi quod in quibuſdam Articulis contumelioſum in modum impetit eodem tempore & Auctorem Operis quod S. M. altitudines & præeminentias per contrariam uſurpationem, & indebitæ Jurisdictionis exercitationem obtenebratas quaſique ſepultas ob oculos ponit, & Regii Conſilii publicam fidem, auctoritatemque & Religionem Conſilii Supremi a cujus miniſterio impetitum Opus* (Tractatus *De recurſu ad Principem*) *approbatum fuit, & prælo traditum.*

Scilicet ex genuinis rectæ Politiæ regulis quas adeo commendatas habet Conſilium hoc, proſequitur Conſultatio, OFFICIUM A MUNERIBUS NOSTRIS INSEPARABILE *nos adduxit, ut Conſiliario Procuratori noſtro tradendam curaremus Requiſitionem Doctoris Van Eſpen, cum excerpto eidem addito Libelli cui titulus:* IRENICON *ut ageret ex officio ſuper argumento ibidem repetito, & ad ejus onus ad quem pertinet.*

(*a*) Vide Conſultationem hanc in V. Parte Supplem. Lib. III. Collectionis inſcriptæ *Cauſa Eſpeniana*. Litt. L.

Conſilio ſatis hoc loco eſt id exponere quod ſibi *ineluctabile officium* putat, quemadmodum egerat in ſua diei 30. Julii præcedentis Conſultatione. In utraque facti ſpecie ſe ſpectat, quaſi vinctis manibus ſit quoad hujus officii executionem, dum Archiduciſſæ Gubernatricis approbationem & adhæſionem obtineat. Et quia hujus Matronæ Principis Conſilium in hoc negotio Pars erat, hæc approbatio nunquam veniebat, & Magiſtratus in præjudicium *officiorum, quæ ab eorum muneribus ſejungi non poterant*, otioſi remanebant. Id hac nimirum occaſione contigit. Nullum Archiduciſſa reſponſum dedit, nullumque conſilium cepit aut ſuper Conſultatione, quæ Julii die 30. aut ſuper ea, quæ ſequentia Februarii die 18. editæ fuerant. Mandatæ perquiſitiones in *Auctores*, *Cenſores*, alioſque, conſcios Libelli famoſi, cujuſmodi erat *Irenicon*, in quo impetebatur, ut monebat Conſultatio, *contumelioſum in modum*, Supremorum Tribunalium auctoritas, itemque Perſona & Opera Auctoris, qui non alio animo ſcripſerat, quam ut eorum jura defenderet, perquiſitiones, inquam, hæ ſine effectu jacuerunt. Auctores, quos Leges *graviſſime punitos* volunt, haud deſtiterunt impunitate frui, Regiminis ope potiti ſunt, impune nova flagitia ſuſceperunt, ut mox videbimus; tandemque aſſecuti ſunt, ut conſummarent oppreſſionem illuſtris Innocentis, ſeu potius hominis, qui tamquam ſupremæ auctoritatis defenſor ſuſpiciebatur, quique ea una de cauſa perſecutioni ſubierat, quia Suæ M. prærogativas *per contrariam uſurpationem obtenebratas quaſique ſepultas* ſuſtinuerat. Quod non enorme præjudicium publico bono afferebat illhæc afferendi ratio?

Supremum Brabantiæ Conſilium firmavit, ſequenti anno, quicquid ab eo dictum percepimus. Id præſtitit per Arreſtum diei 12. Maji ann. 1729. Agebatur ibidem, ut ſtatueretur juris ad poſſeſſorium ſpectantis germana notio. Tribunal hoc haud id ſe melius facere poſſe credidit, quam allata definitione ipſa quam tradit Eſpenius in *ſuo pretioſo Tractatu: De Recurſu ad Principem* (Arreſti verba ſunt.) In hoc eodem tempore Conſilium declarat eo ſe in pretio habuiſſe Opus illud, & *tantum virum* ejuſdem Auctorem, *ut crederet ſe debere ejus defenſionem ſuſcipere contra famoſum & calumnioſum Libellum, in quo non ſine ſcandalo impugnabatur, juſſo Fiſcali Officio ſuper hac re pro munere agere.* (*b*)

ARTICULUS VIII.

Conſummatio oppreſſionis D. Van Eſpen. Novi Libelli famoſi in eum vulgati. Se ipſe in exteram Regionem recipere cogitur. Epiſtolæ & Monumenta in ejus purgationem ad Vindobonenſem Curiam miſſa. Poſtrema quoad ejus vitam circumſtantiæ; Ejuſdem mors.

Omnis præſidii deſtitutio in qua verſatur Eſpenius, ſub initium anni 1728.

I. TEmpus quo Van Eſpenius ſuas ad Supremum Brabantiæ Conſilium querelas detulit de auſis Doctoris Damen in ejus famam & Opera, atque adeo in Supremæ Poteſtatis, ejuſdemque Tribunalium auctoritatem, illud ipſum fuit quod ejus Adverſarii ſelegerunt, ut haud cunctati ejus oppreſſionem conſummarent, perinde ac ſi veriti eſſent, ne eæ novæ querelæ tandem aliquando publicæ auctoritatis vim excitarent, eamque adducerent, ut efficacius eam vexationum ſeriem reprimeret, quæ non niſi pernicioſiſſimas conſecutiones bono ipſi Regiminis afferre poterat. Nimirum die 4. menſis Februarii ann. 1728. Van Eſpenii Libellus ſupplex exhibitus Brabantiæ Conſilio fuit, & triduo poſt, nempe die 7. ejuſdem menſis, novus Rector per extremam maximeque præpoſteram præcipi-

(*b*) Occurret Arreſti hujus excerptum ad frontem Supplementi Operum Van Eſpenii.

tationem

tationem in eum pronuntiavit enormem Sententiam, de qua ſupra diximus Articulo V. Appellatio quam edidit Van Eſpenius ab hac Sententia ad Tribunal Judicum quinque Univerſitatis, interlocutoria Sententia, ejuſdem menſis die 21. ab his enuntiata, per quam ejus Appellatio *ſuſpenſiva & devolutiva* declarabatur, Conſultatio quam Supremum Brabantiæ Conſilium in ejus favorem Archiduciſſæ Gubernatrici triduo ante exhibendam curaverat, &c. novum Rectorem non impediere, quin ſibi ſumeret, ut ſuam in hunc Doctorem Sententiam executioni mandaret, eique minitaretur extrema omnia, ni manus daret, ac juſſa faceret. In hoc ſummo diſcrimine, Van Eſpenius videns ſuis poſtremis Significationibus effectum non reſpondere, quem ex iis ſibi polliceri jure poterat, Ordinumque Provinciæ & Supremi Conſilii Brabantiæ interpoſitionem haud majoris momenti eſſe, ſerio de rationibus deliberavit, ut ab extrema vi, cui jacebat expoſitus, ſe in tuto poneret. Jeſuitæ, Cardinalis de Alſatia, Papæ Internuntius, Comes de Baillet tam potentem in eum conjurationem conflabant, eaque apud Bruxellenſem Aulam, ſeu potius ſupra Gubernatricis Archiduciſſæ animum exiſtimatione & gratia pollebant, ut nedum illinc præſidii quicquam ſperare, novos ſolum auctoritatis ictus, quibus penitus obrueretur, omnino timere poſſet. Vindobonenſis Aula longius aberat, ſegnioreſque & infirmiores erant ejuſdem expeditiones, quam ut alliceretur alicujus inde ſubſidii ſpe, quod extremos ictus, qui in eum parabantur, antevertere poſſet.

Irenici *nova Editio cum additionibus Van Eſpenio magis injurioſis.*

II. Ejus Adverſarii qui melius quam quivis alius, eam omnis præſidii ſpoliationem noverant, majores animos ſumebant in dies, ut in eum acriore quam unquam antea furore perſtreperent, agerent, ſcriberent. Auctor ipſe infamis Libelli, cui titulus, *Irenicon*, ſevero, et æquiſſimo Judicio cohiberi non potuit, quod ſuper ejus abortu Supremum Brabantiæ Conſilium tulerat. Ejus novam Editionem protulit menſe Martio ann. 1728. cum D. *Van de Cruys*, Mechlinienſis Cathedralis Eccleſiæ Pœnitentiarii approbatione, die 22. menſis ejuſdem data. Nova hæc Editio aucta eſt tertia circiter parte, quin computetur Præfatio, quæ 14. paginis conſtat, omneſque additiones hæ non alio propemodum ſpectant, quam ut dicteria tueantur, quæ in Van Eſpenium Editio prima exhibebat, & nova iiſdem addant. Auctor ut ad querelas reſpondeat, quibus ab ipſis ſuarum partium hominibus fuerat increpitus, in ſuos ipſum Adverſarios *acrioribus & mordacioribus* locutionibus uſum eſſe, ſibi quodammodo potius exprobrat, qui lenius molliuſque Van Eſpenium habuiſſet: *Satis leniter*, inquit, *ac molliter cum eo egi.* (*a*) Atque has ipſas novas injurias, ut apertiores magiſque notorias redderet, ſecundus Editor annuntiavit novo titulo, qui his verbis incipit: *D. Z. B. Van Eſpen propriis Scriptis jugulatus, ſive Reſponſio pacifica &c.* Quæ vehementius impetit hujus Doctoris Opera, ſunt, *Diſſertatio ſuper Epiſcoporum interpoſitione, & Aſyli jure:* ejus Tractatus de *Cenſuris*, *alter de Promulgatione Legum, & jure Placiti*, Tractatus *De Recurſu ad Principem*, *ejuſdem Jus Eccleſiaſticum Univerſum &c.* Ait (pag. 56.) poſtremum Opus hoc quod adeo communis omnium plauſus excepit, maxima ex parte non niſi pernicioſorum damnatorumque Librorum excerptis infartum eſſe: *& quoad maximam partem excerptum ex Libris damnoſis & prohibitis*; cujuſmodi ſunt, inquit, quos edidere D. *Marca*, *Fevret*, *Dumoulin*, *Stokmans*, Tractatus *De Juribus & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, harum ipſarum Libertatum *Probationes*, *&c.* addens D. Dekerium Mechlinienſis Eccleſiæ Decanum oſtendiſſe *in quodam Scripto* quod laudat hoc ſimplici titulo, *Annotationes &c.* (*b*) eo in Opere occurrere errata generum plurium magnique ponderis, præſertim ſuper Eccleſiæ Juriſdictione ac libertate: *in præfato Opere* (Jus Eccleſiaſticum univerſum &c.) *reperiri plurimas diverſi generis graviſque momenti prolapſiones, ac præſertim circa Eccleſiæ Juriſdictionem & libertatem.* Eidem placet hujus Doctoris Operibus litigia adſcribere, quæcunque ejus ætate in Belgio ſuper utriuſque Poteſtatis juribus extiterunt. *Fere omnia ejus Opera*, inquit, non alio ſpectare comperiuntur, quam ut Sanctos Canones & Eccleſiaſticam Juriſdictionem evertant: *cujus omnia fere Opera non alium videntur habuiſſe ſcopum quam SS. Canonum & Juriſdictionis Eccleſiaſticæ deſtructionem* (pag. 51.) At ei quidem videtur Opus omnium peſſimum ejus *Reſponſio Epiſtolaris ſuper Epiſcoporum numero ad Epiſcopalem Conſecrationem requiſito*, quod appellat *infame* Scriptum *& execrandum*; poſtremum, inquit, Operum Van Eſpenii *mole quidem minimum, ſed nequitia maximum* (pag. 57.)

Ex hujus furibundi Scripti fine compertum fit illud in Belgio non niſi poſt Van Eſpenii receſſum prodiiſſe, quem eidem acerbius exprobrat, falſo ponens eum in aliquam e ſeptem Fœderatis Provinciis ſe recepiſſe, in conſuetum ſcilicet, inquit, *Apoſtatarum aſylum.*

Van Eſpenii receſſus in Urbem Trajectum ad Moſam.

III. Haud in *Hollandiam*, vel e ſeptem Fœderatis Provinciis aliquam, quod obtrudit Auctor *Irenici*, ſe receperat Van Eſpenius, ſed Trajectum ad Moſam, Leodienſis Diœceſis Urbem, cujus Epiſcopus Princeps Supremus eſt, tametſi conjunctim cum Ordinibus Generalibus. Et quamvis hæc Urbs omnino ſub Proteſtantium dominatione fuiſſet, qua fronte, qui eum coegerant capere conſilium hoc, ætatis anno 82. id ei crimini vertere potuiſſent? Ejuſmodi exprobratio fuiſſet ei ſimilis quam Saulis aſſeclæ in Davidem evomebant, cum eum perſecutionis vis quam a ſuo proprio Principe patiebatur, adigebat, ut ad hoſtes ipſos Dei Iſrael confugeret, apud quos libertatem, pacem & tranquillitatem comperiebat, quibus in Patria frui non poterat. Id accidit Van Eſpenio, qui tamen ad id ſacrificii non admodum ægre pertrahi non potuit. Sane Doctor hic ſingulari amore Patriam complectebatur, e qua nunquam pedem extulerat. Peramanter & intime devinctus erat Nepti (Sororis filiæ) cujus erat in Avunculum ſumma obſervantia & inſigne ſtudium, apud quem degebat ex ann. 1702. quo Papæ Collegium deſerere coactus fuerat, ubi ad triginta circiter annos verſatus erat. Huic Nepti, licet pietati jampridem conſecratæ, integerrimaque conſcientiæ eſſet, haud penitus de cauſa conſtabat, quæ feliciter Eſpenium perſecutioni ſubdebat. Ut ergo vidit eum inibi eſſe, ut ab Adverſariis opprimeretur, terminumque ab Univerſitatis Rectore per Sententiam Februarii die 7. editam eidem præſcriptum jamjam expirare, ad eum venit dolore ac terrore perculſa, periculi cauſa cui obnoxium tam pretioſum tamque dilectum Avunculum conſpiciebat, ac ſummatim: Chare Avuncule mi, inquit, me quidem non ignoras abeſſe longius, quam ut te ad aliquid contra conſcientiam tuam faciendum adducam; vide tamen, an, ſine veritatis præjudicio, declarationem aliquam edere poſſis, qua tuo Judici ſatis facias, teque a vexationibus tuæ ſenectuti ad perniciem imminentibus liberes. Van Eſpenius, cum animum momento temporis intendiſſet, reſpondit alacriter; " audi, Neptis mea; jamdiu eſt, quod Ultrajectenſis Cleri cauſam ob quam patior, expendi ſerio; & poſtquam imploravi S. Spi-

(*a*) *Præfat.* pag. VI. *Vita Van Eſpen.*

(*b*) Nobis unus tantum notus eſt in Van Eſpenium Dekerii Libellus, cui titulus: *Animadverſiones ...*, *in Librum damnatum, cui Titulus: Tractatus de Promulgatione legum &c.* vero ſimile fit eum eſſe, de quo Anonymus loqui vult.

 " ritus

Digitized by Google

„ ritus lumina, & Adverſariorum objectiones accurate „ diſcuſſi, me magis magiſque in mea priſtina ſententia „ confirmo; quamobrem ita ſum de hujus cauſæ æqui- „ tate & gravitate convictus, ut, ſiquidem me pude- „ ret ei teſtimonium reddere, non vereri non poſſem, „ ne Dominum Noſtrum Jeſum Chriſtum puderet apud „ Supremi Judicis Tribunal me ſuum Diſcipulum pro- „ fiteri. „ Huic reſponſo quid reponeret, Neptis non habuit, reſpondere contenta id ergo jam unum curandum eſſe, ut patrium ſolum deſereretur, & cum Trajectenſis Urbs ſelecta foit, illuc Neptis eum ipſa docere voluit, quaſcunque deinde exprobrationes ex hoc ipſo capite ab hujus Doctoris hoſtibus ſubire poſſet. Facta eſt, ut videtur, ad finem vergente Februario menſe ann. 1728 hæc tranſmigratio.

Quibus primum menſibus Van Eſpenius Trajecti conſtitit, occupatus fuit in elaborandis litis Actis quæ apud Tribunal Judicum quinque Univerſitatis Lovanii agebatur. Advocato J. *Charlis* ſatis animi fuit, ut pro eo diſputaret, Actiſque ſubſcriberet. Eorum tria ſeorſim protulit, die nempe 19. Februarii, 6. & 30. Martii; poſtrema tria ſcilicet II. Partis Collectiones inſcriptæ : *Cauſa Eſpeniana*. OPpreſſionis tamen ſtatus in quo tunc temporis erat Eſpenius, & formidanda ejus Adverſariorum exiſtimatio impedimento fuere, ne Judices quinque definitivam Sententiam pronuntiarent; & hæc quidem adhuc ſub Judice lis eſt, ut ad Fragmenti poſtremi calcem animadvertitur.

Ad Van Eſpenium exportandum, ab eove palinodiam aliquam ſurripiendam molimina.

IV. At ſi deſides otioſique morabantur Judices Van Eſpenii, non eos imitabantur ejuſdem Adverſarii. Certi alleti ſunt nuntii eos inſidias eidem ſtruxiſſe, ut ejus exportandi occaſionem arriperent, & abuterentur aliquo imbecillitatis momento, cui eum ætas & infirmitates exponere facile poterant, quo fraudulentam aliquam palinodiam ab ipſo extorquerent. Sparſum fuit etiam in vulgus Aprili menſe, eum cœpiſſe mutare ſententiam, & Ultrajectenſis Archiepiſcopi Ordinationem *illicitam* & *ſacrilegam* profiteri. Id, ferebatur, Trajecto paulo ante regreſſus quidam Presbyter teſtabatur. D. de Queroux e Damanii Collegis unus in interrogatoriis tribus quæ ſuperiore anno Van Eſpenium Mechlinienſis Archiepiſcopi juſſu ſubire liberat, anſam hanc ipſam ſumpſit, ut bonum Apoſtolum apud eum ageret, eidemque ad jactatam palinodiam pariendam quam ab ipſo jam conceptam poni placebat, ſuppetias ferret. Super hoc argumento ſcripſit Epiſtolas ad eum duas, die 29. Aprilis unam, 16. Junii alteram. Prima ſuper obedientia Eccleſiæ præſtanda, ſocietatiſque cum ea ſervandæ neceſſitate communibus tantum inſulſis locis infarta erat. Eo ſpectabat altera, ut eum ad palinodiam excitaret, propoſito ad eamdem ſollicitandam Maclovienſis Epiſcopi exemplo, cujus ad eum mittebatur acceptationis Mandatum, quod, ut conſtat, ab eo Præſule extortum fuit, cum contra aliqua ſui Capituli Membra quæ ei inſultaverant, litem locriri vellet; quod nempe lucrum conditioni huic addixit Curia.

Ad Van Eſpenium invitationes, ut in Hollandiam perfugeret.

V. Hæc plura violentiæ & ſeductionis molimina quibus in Urbe Trajecto Van Eſpenium exponebat Lovanii proximitas, & facilitas quam ipſius Adverſariis ſuppeditabant ejus Urbis incolæ qui iis mancipati erant, hujus Doctoris amicos, & ſingillatim D. *Barchman* Archiepiſcopum Ultrajectenſem, & D. *Varlet* Babylonenſem Epiſcopum impulerunt, ut eum vehementer ſollicitantes, ut quæſitum veniret aſylum tutius jucundiuſque in Batavæ Eccleſiæ ſinu, cujus rationibus omnia devoverat. Non continuo tamen oblationem hanc acceptavit Eſpenius; aliquibus prius Operibus extremam Trajecti manum adhibere voluit, ad quæ ſubeunda luci apta reddenda ſe comparabat; magnus enim hic Dei famulus ea patientia ac tranquillitate vexationes probationeſque duriſſimas & acerbiſſimas ſuſcipiebat, ut ei grandis ætas, infirma valetudo, mollis habitudo corporis, nulla prorſus ex parte, animi pacem & mentis libertatem adimerent. Dum ſcilicet ea in Urbe verſatus eſt, ſuum compendiarium ſuper Gratiani Decretum Commentarium ad novam trutinam revocavit, quod ſequenti ann. 1729. apud Jacobum Vincentium Pariſiis impreſſum fuit. Incubuit tum quoque, quod diximus, ad poſtrema Fragmenta, Tribunali Judicum quinque Univerſitatis Lovanii contra diei 7. Februarii Sententiam exhibita.

At ad eum per aliquod præterea tempus Trajecti detinendum contulere potiſſimum novæ Significationes quas ad S. M. I. deferendas curare ſe debere credidit ſuper oppreſſione quæ in eum conſummata jam erat, intercloſo ad Tribunalia aditu, quæcunque eum in fidem ſuam ac tutelam recipere potuiſſent. Et ſuper hac re tamen aqua parumper hæſit, tum quod perſpiceret, quam parum utilitatis inde ſperare poſſet, tum quod timeret, ne moleſtus evaderet. Verum operi manum admovit certior factus operam dari, ut *male ſuper ejus receſſu* Suæ M. I. animus *afficeretur*. *Ejus ſumma*, inquit, *in ſuum Auguſtum Principem obſervantia*, metoſque ipſe, ne Perſonæ ignominia traheretur ad ejus opera, eaque potiſſimum quæ de temporalis Poteſtatis juribus agebant; haud pati potuerunt eum in ſilentio perſiſtere, atque ipſe ſe non poſſe credidit, quin ſuo Principi ſignificaret poſtremas injuſtitias quibus contra ejus mandata & mentem affectus fuerat, ac neceſſitatem ad quam per eas redactus fuerat, in exteram Regionem ſe recipiendi, ut alias graviores quarum minis ſuberat, evitaret.

Van Eſpenii ad Carolum VI. Imperatorem Epiſtola.

VI. Sua Eſpenium circumſpectio, moderatio, & in omnes gradu inſignitos homines obſervantia impedire non potuerunt, ne *conſpirationis ad ejus exitium conflatæ* Signiferos tres in ſua ad Imperatorem Carolum VI. Epiſtola nominaret. Erant hi ſcilicet: *Cardinalis Archiepiſcopus Mechlinienſis*: *Suæ Sanctitatis Internuntius*, *& Comes de Baillet*, *Privati Conſilii Caput & Præſidens*. *Neque* enim, pergit, *diſſimulare poſſum*, *Sacra Majeſtas*, *Comitem hunc acerbiſſime in me animatum eſſe*; *cum equidem qua demum in re lædere potuerim*, *ignoro*; *at* V. S. M. *teſtari audeo eum pluribus oblatis occaſionibus magnam in me acerbitatem exhibuiſſe*, *in eoque potiſſimum quod meam cauſam ſuper Epiſtolari Reſponſione ſpectabat*. Fuit is, ut ita dicam, *anima perſecutionis quam in me quoad caput hoc Lovanienſis Univerſitatis Promotor inſtituit*. *Nihil abſque ejus opera geſtum eſt*, *quia Conſilio cujus Caput & Præſidens eſt*, *quidquam conflaret*. *Ego vero*, inquit Eſpenius, *qui demum eram*, *ut me contra tam potens fœdus ſervare poſſem?*

Mirum videri poteſt, ab hoc Doctore, dum de conſpirationis in ſe conflatæ Anteſignanis loquitur, Jeſuitas hoc loco non nominari, eumdemque dicere, qua in re Comiti de Baillet offenſioni eſſe potuerit, ſe neſcire. Idem omnino de Mechlinienſi Archiepiſcopo ac de Internuntio dicere potuiſſet, ſiquidem de perſonali ſolum injuria ſermo erat. At nimirum non privatæ alicujus vindictæ cauſa, *Triumviratus* hic, ut eum appellabat Erneſtus in quadam ad Vindobonenſis Aulæ Miniſtrum Epiſtola, Van Eſpenium inſectabatur; agebatur hoc loco Factionis res, Societatis nempe cujus Comes de Baillet Membrum fuerat, cujuſque præcipuum Caput in Belgio erat Pater *Amiot* ejus olim Confrater, Archiduciſſæ a confeſſionibus. Ex hoc Patre, Archiepiſcopo Mechlinienſi & Internuntio *Triumviratum* Erneſtus conficit. Omnino volebat ea Factio Lovanien-

vanien-

Digitized by Google

vanienſem Univerſitatem & Clerum Belgicum ſibi ſubdere, qui eidem ex tam longo tempore obluctabatur; volebat pariter Fœderati Belgii Clerum ſubigere. Præcipuum ergo Van Eſpenii, vel etiam unum & unicum crimen erat, eum ſemper erga Clerum hunc exiſtimationis plenum fuiſſe, nunquamque ſuum calamum ad veritatis & innocentiæ defenſionem recuſaſſe. Probari ſane non potuerat Romanæ Curiæ Miniſtris & Fautoribus ſollicitudo qua eorum ſupra Epiſcoporum ſupraque Principum auctoritatem contentiones ſolide Doctor hic conſtanterque impugnaverat; at eorumdem ad ultionem indignatio fuiſſet effectus expers, quemadmodum ad ea uſque poſtrema tempora fuerat, ſi verum eorum querimoniæ effectu vacuæ fuiſſent, quemadmodum uſque ad poſtrema hæc tempora contigiſſe compertum erat, oili comites adjutoreſque habuiſſent Jeſuitas, pari ſumendæ ultionis ſenſu commotos; qui jam conſtituerant, ea qua pollebant auctoritate apud Archiducißam & Cardinalem Alſaniæ, funditus evertere quidquid ipſis averſabatur. Nihilominus omni ſe induſtria celabant patres Societatis, licet clam totius negotiationis fila ipſi moverent, ac pro nutu dirigerent. Ii ipſi araot, qui primas tenebant in Operibus promulgatis contra Dom. Van Eſpenium. Pater *Meyer* calamum diſtrinxerat in libello, cui titulus: *Manifeſta contradictio inter doctrinam Romanorum Pontificum, &c. & doctrinam Z. B. Van Eſpenii.* Nec dubitare poſſumus, quin ipſe pariter conſcripſerit Diſſertationes circa numerum Epiſcoporum, qui neceſſarii ſunt ad validam Coofecrationem Epiſcopi; quas quidem Diſſertationes Doctor *Damen* bono animo tulerat, quod nomen ſuum in fronte gererent. Id porro hac in re certum eſt, eum ſex latinas Epiſtolas exaraſſe, quibus prædictarum Diſſertationum Apologia adornatur, contra epiſtolas Dom. Verhulſt, qui eas viriliter confutaverat. Jeſuitis pariter præcipua adſcribitur pars in concinnanda latina Hiſtoria Eccleſiæ Ultrajectinæ, quæ iis circiter temporibus publicam lucem aſpexit ſub nomine Dom. *Hoynck Van Papendrech.* Non aliis profecto quam iis attribui poſſunt binæ editiones turpis libelli, cui titulus: *Irenicon.* Dom. Van Eſpenius de factis iſtis minime dubitabat, verum cogebatur alto ſilentio ea omnia prætetire; immo nec proprio nomine indigitare poterat Jeſuitas in Scriptis ſuis, quæ ad Viennenſem Aulam mittebat; ne ſcilicet cauſæ ſuæ præjudicium afferret quo tempore intendebat ſe purgare; iis præſertim in circumſtantiis, in quibus mira politica Jeſuitæ dum omnia ſuo nutu agebant, in omnibus ſe occultabant. Hæc ſunt, quæ inoteſcunt ex Epiſtolis tunc temporis hac ſuper re conſcriptis.

Libellus ſupplex Dom. Van Eſpenii circa ſuam vexationem ſeu oppreſſionem Imperatori datus.

VII. Epiſtola Dom. Van Eſpenii, quam Trajecti ad Moſam ipſe ſcripſit die 14. Junii, ann. 1728. miſitque ad Imperatorem, adjunctum habebat *ſupplicem libellum* ſeu Commentariolum ſuæ vexationis & oppreſſionis. Narrat ibidem brevi machinationes omnes contra ſe uſurpatas, quibus adactus fuerat Pariam relinquere: narrat quonam pacto Reſponſio Epiſtolaris quam concinaverat, damnata fuiſſet a Conſilio Status; lites ſibi intentatas eadem ſuper re in Tribunali Rectoris Univerſitatis; & tandem inquiſitionem, cui obnoxius fuit de mandato Archiepiſcopi Mechlinienſis circa ſubſcriptionem Formularii Alexandri VII. juxta Bullam *Vineam Domini*, nec non circa *puram ac ſimplicem* acceptationem Bullæ *Unigenitus*; quæ duo ab eo exigebantur ſub pœna privationis Sacramentorum in præſenti, & ulterioris animadverſionis in poſterum, juxta rigorem Sacrorum Canonum. D. Van Eſpenius compendio ob oculos ponit in ſuo Commentario prælaudato quidquid in hac cauſa, & in hac ratione agendi erat irregulare, odioſum, illegitimum, & contrarium menti ac mandatis ipſius Imperatoris: poſt quæ ſic proſequitur: “ Hæc
„ ſunt, quæ de inſidiis a præpotentibus adverſariis con-
„ tra D. Van Eſpenium excogitatis erui potuerunt. Si
„ autem viſum fuerit Majeſtati tuæ injungere inter ce-
„ tera Advocato Fiſcali Lovanienſis Univerſitatis Pro-
„ motori, Procuratori, ac Protectori illius temporis....
„ ut ſincere declaret quid ipſis conſtiterit de hoc ne-
„ gotio, fortaſſe non ſolum ſuo teſtimonio confirma-
„ bunt facta modo enunciata, ſed alia inſuper admiol-
„ cula prodent, quæ manifeſtam omnibus faciant inu-
„ ſitatam oppreſſionem Doctoris Van Eſpenii. „
„ Hæc vexationum multitudo, inquit ille prope fi-
„ nem prælaudati ſupplicis libelli, vexationes inſuper
„ publice comminatæ in tempus futurum, ulterius ve-
„ xationes longe duriores, quas facile erat prævidere,
„ & certo expectari debebant ab odio & livore horum
„ adverſariorum; tandem impoſſibilitas tuendi aliquo
„ publico ſcripto propriam fidem ac famam impune
„ jam tum concionibus, tum famoſis libellis dilaniatam;
„ hæc omnia, inquit ille, ſatis ſuperque purgant ab
„ omni ſuſpicione receſſum Doctoris Van Eſpenii, qui
„ id unum intendit, ſcilicet oppreſſionem vitare, ac
„ tranquille extremos vitæ ſuæ dies tranſigere ſe præ-
„ parando ad mortem. „ Epiſtolam ſuam, quam una cum ſupplici libello ad Cæſarem Auguſtum miſerat, præclara hac declaratione concludit. “ Ad me quod
„ attinet, quocunque degam, per gratiam & miſeri-
„ cordiam Dei inviolabiliter adhæream Eccleſiæ Catho-
„ licæ, & Communioni Sanctæ Sedis. Memor ſem-
„ per ero venerationis ſummæ, quam debeo primo ac
„ ſupremo totius mundi Principi: zelabor ſemper ſu-
„ prema ejus jura, & nunquam obliviſcar acceptorum
„ beneficiorum; & tandem Deum enixe orabo pro in-
„ columitate tum Majeſtatis tuæ, tum totius Auguſtæ
„ domus, quam dignetur Omnipotens novo favore
„ cumulare, Archiducem concedendo tamdiu expecta-
„ tum. „ Quod poſtremum votum D. Van Eſpenii Deus non exaudit.

Apologia profuga.

VIII. Prælaudatus Doctor eodem circiter tempore, dum adhuc Trajecti ad Moſam degeret, opuſculum latino idiomate conſcripſit, cui titulum fecit: *Apologia profuga Z. B. Van Eſpen J. U. D. & SS. Canonum Profeſſoris &c.* Hoc opuſculum ad hæc uſque tempora nonniſi Manuſcriptum legebatur; & eſt poſtremum eorum, quæ publici juris facta ſunt in ſupplemento ad varias Collectiones ejus Operum. Venerabilis iſte Doctor modeſte æque ac ſincere quamdam veluti confeſſionem inſtituit anteactæ vitæ ſuæ. Loquitur de primis ſtudiis ſuis, ſcopum, quem ſibi propoſuerat, indigitat, necnon regulas, quas ſecutus eſt; narrat deinde quænam opera concinnaverit, & tandem moleſtias ac vexationes, quas occaſione ſuorum Operum poſtremis duobus annis vitæ ſuæ ſubire coactus eſt. Lacinia occurrit in narratione ultimæ moleſtiæ; ſed defectus iſte nullo negotio ſuppleri poteſt ex aliis Scriptis ejuſdem Doctoris ſuper eodem argumento. Concludit ex hac ſerie factorum, manifeſto conſtare præpotentes quoſdam viros contra ipſum conjuraſſe ut eum omnino perderent, niſi illorum deſideriis aſſentiretur: quod quidem cum ei nullo pacto liceret, niſi & Deum offendere, & contra conſcientiam agere vellet, ſola fuga ei ſupererat, ſi vitare cupiebat innumeras eaſque graviſſimas tentationes, quibus expoſitus remanſiſſet cum jam provecta eſſet ætate, & corporis viribus fractus: ideoque nec levitati, nec deſiderio alterius domicilii adſcribendum eſſe ejus receſſum a dilecta patria, a qua nunquam receſſerat ſpatio annorum 82. ſincere inſuper fatetur ſe non receſſiſſe metu moleſtiarum ac vexationum, quæ comminatæ ipſi jam fuerant: *Cum ſciam*, inquit, *per miſericordiam Dei, has probationes admodum utiles eſſe ad æternam vitam conſequendam.* Verum id quod metuebat

bat ſuper omnia hoc erat, videlicet ne adverſarii ejus aut vi aut fraude aliquid ab eo extorquerent contra veritatem, aut contra juſtitiam. *Nam pergit idem* Auctor, *ut imbecillitatem meam ſilentio prætercam, quis unquam eſt, qui de viribus ſuis diffidere non debeat; ac metuere, ſi voluntarie perſiſtat in gravi periculo, lapſum; quemadmodum contigit D. Petro, qui putabat poſſe ſe reſiſtere tentationi, quia voluntatem reſiſtendi habebat?* QUI PUTABAT SE POSSE QUOD SE VELLE SENTIEBAT.

Dom. Van Eſpenius profert deinde nonnulla exempla ex Sacris Litteris deprompta, necnon ex Hiſtoria Eccleſiaſtica, circa fugam in perſecutione, & concludit, neminem poſſe ſuam fugam in hac occaſione condemnare, quin ſimul damnet fugam celebriorum Sanctorum, immo exemplum ac doctrinam ipſius Chriſti Domini. “Quid timebant igitur (inquit) ſummi iſti viri,
„ eximii iſti Sancti? Num mortem, quam conſidera-
„ bant tamquam tranſitum ad æternam vitam? Num
„ carcerem, aliaque tormenta? Minime gentium.
„ Verum timebant pro ſua & pro fratrum ſalute. Non
„ ignorabant ſiquidem, quæ occurrunt in Eccleſiaſtica
„ hiſtoria terribilia eorum exempla, qui ſtrenui eum
„ eſſent, tamen miſerrime lapſi ſunt, quia nimium ſuis
„ viribus tribuebant; alii quidem ex metu mortis, alii
„ ex tædio exilii, alii ex horrore carceris, alii ex con-
„ ſpectu aſperius tormenti, etiam minoris; alii tandem
„ decepti fraudibus ac æquivocationibus ſuorum adver-
„ ſariorum.

„ Hac igitur ſpe recreor (proſequitur ille) quod
„ nemo eorum, qui probe noſcunt juſtitiam & æquita-
„ tem meæ cauſæ, improbabit meum ſeceſſum. Non
„ ſpero eandem æquitatem ab adverſariis meis, qui
„ omnia omnino damnant, quæ facere poſſimus, niſi
„ eorum deſideriis adhæreamus. Sat ſuperque erit iis
„ reſpondere cum P. Athanaſio; cujus Epiſcopatus fu-
„ ga fuit fere nunquam interrupta (*Apolog. de fuga num* 8.) ſi fugam vituperant, erubeſcant potius de
„ perſecutione, quæ ad fugam impellit: deſinant ipſi
„ laqueos & inſidias tendere; & qui fugiunt, conſi-
„ ſtent. „ Manuſcriptum, ex quo hoc Opuſculum lectori præbemus, exaratum eſt a Dom. P. Z. Verhulſt, arctiſſimo amicitiæ fœdere ei devincto.

Honores præſtiti D. Van Eſpenio dum Trajecto egreditur. Se recipit in Seminarium Amisfortienſe.

IX. Injuſtitia, quam D. Athanaſius exprobrabat iis, qui improbabant ejus fugam, ea ipſiſſima eſt, qua adverſarii D. Van Eſpenii ſeipſos reos conſtituebant, dum ejus fugam carpebant; cum hoc tamen diſcrimine; quod cum D. Athanaſius eſſet Epiſcopus, potiori jure tenebatur adhærere Eccleſiæ ſuæ, quam teneretur Van Eſpenius commorari Lovanii; nam par erat odium, eædem inſidiæ ex utraque parte. Immo tam ingens erat odium contra Van Eſpenium, ut debuerit etiam Trajectum dimittere, cum nec ibidem tutus eſſet, & ſeſe recipere in Provinciam Ultrajectenſem. Neque periculo caruit hæc transmigratio. Ut autem omne periculum evaderet celeberrimus vir toties memoratus, Supremum Belgii Conſilium, ſtatim ac res iſta ei innotuit, præcepit Præfecto præſidii Trajectenſis, ut laudato huic viro præſidiariorum cohortem concederet, donec in terras Reipublicæ veniſſet. Præfectus porro, ut adimpleret intentionem ſuorum Dominorum, qui ſibi glorioſum ducebant poſſe in ſua Ditione tueri innocentem perſecutum, & aſylum præbere viro perilluſtri Dom. Van Eſpenio; Præfectus, inquam, omnia honoris, quæ potuit ſigna, ei dedit: quapropter præſidium in ordinem redegit; ut Van Eſpenio Trajecto exeunte, militiæ honores exhiberet. Sic Deus ejus infenſiſſimos adverſarios confundere voluit, afflando mitiora conſilia iis etiam, qui hoſtes ſunt Catholicæ Religionis.

Hæc autem extrema ſigna honoris lenire non poterant amariſſimum dolorem, quo cruciabatur pro infortuniis Patriæ ſuæ, ac pro injuſtitia ſuorum Perſecutorum. Hanc expertus eſt ſolidiorem conſolationem; quod ſcilicet arctiſſime junctus eſſet venerabilibus membris illius Eccleſiæ, quæ eandem ob cauſam, & ab iiſdem adverſariis patiebatur diuturnam perſecutionem. Exceperunt in ulnas ſuas Van Eſpenium Epiſcopi Ultrajectenſis & Babylonenſis, necnon primaria membra Cleri, & omnis dilectionis & æſtimationis ſigna ei præbuerunt. Locum habitationis ſuæ elegit Seminarium Amisfortienſe nuper erectum a Clero, ut repararet jacturam duorum Collegiorum, quæ Lovanii poſſidebat, quæque per vim erepta ipſi fuerant, ratione generalis illius Syſtematis, vi cujus quidquid boni & ſolidi exſtabat in Belgio, erat penitus exterminandum. Locus iſte plures delicias præbebat Dom. Van Eſpenio. Amore ſimplicitatis, vitæ ſobriæ ac frugalis, regularitatis ac exercitiorum vitæ chriſtianæ & eccleſiaſticæ, quæ omnia in Communitatibus habentur, a teneris annis ſeipſum jam receperat in Collegium Adriani Papæ VI. Lovanii, & Collegium iſtud aliis omnibus præpoſuerat, eo quia celeberrimi Viri Dom. Van Vienne, & Huygens, qui ſucceſſive ejus Præfecturam geſſerant, regularitatem ac ædificationem illius Collegii dotes primarias effecerant. Coactus autem eo diſcedere ann. 1702, poſt mortem Dom. Huygens, idem vitæ genus, prout fieri poterat, domi proſecutus eſt, eadem ſcilicet exercitia diligentiſſime cuſtodiendo, quæ 30. annorum ſpatio in Collegio Adriani VI. in deliciis habuerat: & modo ſummopere lætabatur eamdem diſciplinam, eademque pietatis ac Religionis exercitia adinvenire in Seminario Amisfortienſi, quæ in laudato Collegio Adriani VI. expertus fuerat.

Aliud conſolationis argumentum nactus eſt Clariſſimus Eſpenius in præfato Seminario; quoſdam videlicet ibidem adinvenit veteres cariſſimoſque amicos, quos Lovanii olim cognoverat, quique ante ipſum eo loci ſe receperant. Hos inter erat Dom. D. Willemaers; hujuſce Seminarii Præſidens, ſingularis Eſpenii amicus a pluribus annis, & ſecretiorum communicatione illi præ omnibus conjunctiſſimus. Opportune Lovanium ipſe reliquerat ſanitatis cauſa, & in hoc receſſu, quem perpetuum eſſe voluit contra primam ſuam intentionem, omnes declinavit inſidias, quas ſibi metuere debebat a perſecutoribus Eſpenii, ob plurima eidem præſtita officia, præſertim in litibus ac cauſis contra illum intentatis. Præter Willemaers adinvenit pariter eodem in Seminario Dom. Hoffreumont, olim Curatum Gratiæ prope Leodium, quem ipſe ad Viennenſem Aulam deputaverat ann. 1720. una cum pluribus aliis Eccleſiaſticis in Flandria varie vexatis, ut communem cauſam ibi tuerentur. Dom. Hoffreumont tunc temporis Theologiam profitebatur Amisfurti, & ſocium tam gravi in ſcientia habebat Celeberrimum Dom. Nicolaum le Gros, Doctorem Rhemenſem, cujus meritum & eruditionem ipſe Van Eſpenius ſatis noverat.

Van Eſpenii Obitus.

X. Hoc pacto Van Eſpenius poſtquam fuerat victima amoris ſui ſuæque magnanimitatis pro Eccleſia Belgii extremis vitæ ſuæ diebus habuit ibidem præclarum aſylum, eidemque Eccleſiæ optatam occaſionem præbuit manifeſtandi ſuam venerationem erga ipſum, percipiendi ædificatione ex ejus virtutibus, & tandem accipiendi poſtrema pignora zeli ſui, ac ſuæ dilectionis. Verum hæc mutua conſolatio ac beneficiorum retributio diu non perduravit. Vix enim venerabilis ſenex vires reficiebat ſuas ob immenſos labores poſt egreſſum e Patria jam debilitatas, in pace ac tranquillitate degens in ſæpe memorato Seminario; placuit Altiſſimo coronare glorioſos ejus labores, eamque perfectam & æternam

pacem

Digitized by Google

pacem ei tribuere, quam tamdiu ſuſpiraverat. Duos menſes & aliquot dies jam emenſus erat in Seminario, perfecta utens valetudine, & mente illæſa, cum ſubito, & ferme in ictu oculi e vivis ereptus fuit. Initium breviſſimæ infirmitatis fuit exigua febris, quæ nihilominus ſatis manifeſtavit proximum periculum mortis in homine provectæ adeo ætatis, & illius corporeæ conſtitutionis. Petiit ſtatim extrema Sacramenta, cum gratiam illa ſuſcipiendi tanti faceret, ut metus ea non percipiendi in ſua Patria, fuerit facile præcipuum motivum ſuæ fugæ. Pie ac devote ea ſuſcepit; & cum aliquanto ſerena mente conſtitiſſet, percipiendo fructus uberrimos Sacroſancti Viatici, & præparando ſeipſum ad conſummationem ſui Sacrificii, placide emiſit ſpiritum, & ad mercedem evolavit, quam ei paraverat juſtus Judex pro ejus virtutibus, laboribus, ac tribulationibus. Obiit die 2. Octobris ann. 1728. cum ætatis annos haberet 82. menſes 2. & dies 23. natus ſiquidem erat die 9. Julii ann. 1646. Dom. Archiepiſcopus Ultrajectenſis (Barchman) qui Lovanii ejus lectiones audierat, in Siminarium ſe contulit obſequii ſui erga Van Eſpenium ſigna daturus, ibique Orationem pronunciavit in ejus honorem. Corpus honorifice conditum fuit in Eccleſia S. Georgii Amisfurti (quam Eccleſiam poſſident Heterodoxi) in ſepulcro nobiliſſimæ Familiæ *de Foeyt*, in ingreſſu Chori ejuſdem Eccleſiæ. Domini *Foeyt* non minus nobilitate, quam zelo & adhæſione ad Fidem Catholicam illuſtres, ſummi honoris loco habuerunt in tumulo ſuæ familiæ condere poſſe pretioſos cineres celeberrimi Doctoris, tum ſapientia, tum perſecutionibus præclariſſimi. Subdimus Epitaphium tunc in ejus honorem compoſitum: & licet laconico ſtylo ſit exaratum, tamen eum perfecte adumbrat; & ſi veritates in eo memoratæ marmoribus inſculptæ non fuerunt, tamen æternum manebunt in corde eorum omnium qui æqui æſtimatores ſunt veri ac non fucati meriti.

ZEGERUS BERNARDUS VAN ESPEN
LOVANIENSIS J. U. DOCTOR.

SS. Canonum conſultiſſimus, integerrimuſque interpres, multis lucubrationibus, virtutibus, perſecutionibus clarus; Patriam maluit in extrema ſenectute, quam juſtitiam, & veritatem deſerere: (id eſt Cleri & Archipræſulis Ultrajectini R. C. defenſionem denegare, & famoſam Bullam Unigenitus admittere.) Obiit Amisfurti die 2. Octobris anni M. DCC. XXVIII. ætatis ſuæ 83. Oſſa excæpit monumentum Illuſtris Familiæ Foeys.

Concluſio tertii Libri hujus Operis.

XI. Hic finis Sanctiſſimi Presbyteri, & omnium ætatis ſuæ in Canonico Jure peritorum, tota conſentiente Europa, Principis. Hunc finem nemo non videt apprime conformem promiſſis æternæ veritatis, ſcilicet glorioſum iis qui Fideles certant uſque ad mortem propter juſtitiam. Verum eſt pariter condemnatio ſæculi maligni, quod dignum non erat tanto viro. Ejus Opera erunt in perpetuum deliciæ eorum qui ſincere amant antiquitatem; erunt lucerna & fax dirigens ſemitas Juriſperitorum, & judicia Tribunalium; erunt gloria & fulcrum imperii iis Principibus, qui in ſuis Regnis Eſpenii Opera commendabunt; erunt clypeus, quo non validor alter, toto Ordini hierarchico, cum nata apta ſint eum conſervare in ſuis juribus ac prærogativis, quibus ejus dignitas ac magnificentia conſtituitur. E contra erunt terror eorum omnium, qui dominari volunt in grege Domini, & uſurpare auctoritatem ſuorum fratrum, vel eorum auctoritatem, quibus Altiſſimus ſubjecit omnem carnem, nemine excepto, in temporalibus. Idea, quam pro imbecillitate noſtra dedimus de illius Operibus, & de contradictionibus quas experiri debuerunt, ſatis manifeſtum in illis prodit characterem, quem obſervavimus in omnibus viris præclariſſimis qui floruerunt poſtremis hiſce ſæculis. Veritates, quas ipſi propugnarunt, ſubegerunt quidem errorem ac præjudicia poſt diuturnum ac calamitoſum bellum; at ipſi victima fuerunt infenſiſſimi odii adverſariorum. Quis porro noſtris hiſce temporibus ſatis non perſpicit periculum & pernicioſas conſequentias illarum doctrinarum, quas Eſpenius viriliter impugnavit toto vitæ ſuæ tempore, circa legitimos limites Poteſtatis Pontificiæ; circa jura Epiſcoporum; circa independentiam Supremorum Principum circa jura inalienabilia quæ conſervat quoad bona, & loca, & perſonas Eccleſiaſticas; circa poteſtatem, necnon obligationem omnium Principum cohibendi violentias quorumlibet ſubditorum, & eos protegendi qui opprimuntur a ſuis Superioribus Eccleſiaſticis modis injuſtis, qui tum contra naturalem æquitatem ſunt, tum contra Formulas Juris Eccleſiaſtici & Civilis, & conſervandi omnibus ſuis ſubditis externam poſſeſſionem omnium ſuorum bonorum ſive ſpiritualium, ſive temporalium, cum quis audet ea tollere per viam facti, quam ſola poteſtas temporalis poteſt impedire aut punire?

Hoc debemus teſtimonium Tribunalibus Supremæ Juſtitiæ in Flandria; nam cum pretium & valorem harum omnium veritatum probe noſſent, ac eſſentialem unionem quam habent cum conſervatione auctoritatis in Principe, & tranquillitatis in ſubditis, ſi pro viribus non potuerunt Eſpenium liberare a poſtremis ſuis vexationibus, tamen nunquam ceſſarunt tueri ejus innocentiam, & ejus Opera defendere. Diximus jam de variis conſultationibus, quas in illius favorem ſæpe porrexerunt Archiduciſſæ, quæ antequam alibi ſe conferret Flandriam regebat. Poſt ejus mortem pluries renovarunt eadem ſigna honoris & æſtimationis, & quantum in ipſis fuit, reprimere ſtuduerunt conatus omnes, quibus ejus adverſarii, & hoſtes veritatis nunquam deſtiterunt ejus opera infamare, venditionem impedire, & procurare ut in catalogo librorum prohibitorum recenſerentur. Alibi citavimus & protulimus Arreſtum 22. Maji ann. 1729. Conſultationem 12. Januarii ann. 1736. Decreta 18. Novembris 1738. 15. Januarii & 20. Junii 1739. 10. Maji 1744. 16. Octobris 1749. & 12. Aprilis 1758. Felices profecto, ſi tam frequentes conatus potuiſſent exſiccare fontem horum facinorum. Hac in re id ſaltem eſt certum, quod tunc temporis tanta eſt auctoritas Eſpenii in Tribunalibus Flandriæ, ut eum citare ſufficiat in aliqua controverſia Juris, & ſtatim judicium exit juxta ejus doctrinam. Nec minor eſt ejus fama in Parlamentis Franciæ, nec erit minor in aliis Regionibus, quæ colla non dederint jugo Inquiſitionis, vel illorum, qui ſummo deſpotiſmo, licet nomen Inquiſitorum non gerant, crudelem nihilominus tyrannidem exercent, ea longe ſeveriorem, quæ exercetur in iſtis odioſis tribunalibus.

Virtutes, ac animi dotes, quibus Van Eſpenius erat præditus, pretioſæ eſſe debent probis viris, æque ac ejus Opera Magiſtratibus ac Juriſperitis. Qui virum hunc viderunt, parem eum faciunt iis admodum raris hominibus, qui non ſecus ac Dom. Tillemontius & perpauci alii hujuſce ætatis, vel ſolo habitu corporis externo talem ſanctitatis ideam præſeferunt, ut videntes & veneratione moveantur erga illos, & ad virtutis amorem excitentur. Dom. Eſpenius ſuis præclariſſimis ingenii dotibus & ſummæ nominis exiſtimationi, qua apud omnes florebat, profundam conjungebat humilitatem, quæ ejus meritum magis magiſque elevabat. Apparebat in eo ſimplicitas innocentiæ & Chriſti næ infantiæ, necnon candor veri Iſraelitæ. Bonus & affabilis natura cum eſſet, longe affabilior deprehendebatur ob eminentem cordis ſui caritatem. Magnanimus adeo erat, & a terrenarum rerum cupiditate alienus, ut fatentur

ipſa

Digitized by Google

ipſe (a) ſe nunquam quidquid appetiviſſe; & fateantur omnes quotquot eum cognoverunt, ſe nunquam vel minimam recepiſſe mercedem temporalem ſuorum laborum. Gratis ſemper tradebat Typographis ſua Manuſcripta, hac una tamen conditione adjecta, ne nimio pretio ea typis edita venderent. Cum recte compoſitus eſſet moribus, & cum teſtimonium bonæ conſcientiæ in ſe haberet, tanta fruebatur animi ſerenitate, pace, tranquillitate. ut ſemper amœnus eſſet, ſemper lætus etiam inter adverſa diſcrimina, & inter inſidias ac vexationes ſuorum adverſariorum. Accurate & rigoroſe omnia ſua exercitia perficiebat, & vitæ rationem, quam ſibi propoſuerat nunquam immutare, ſollicitus erat etiam ad extra patefacere fervoris ſpiritum & orationis, necnon cum divinæ præſentiæ ſenſum, quo ſemper & ubique tenebatur. Veruntamen etſi ab humanis rebus abſtraheretur, & auſterus erga ſeipſum eſſet, nunquam tamen rigidus aut aſper fuit erga alios, & quemcunque obviam haberet, eum amœno ſermone alloquebatur.

Quis unquam verbis exequi poterit quam cara & amabilis eſſe debeat memoria tanti viri celeberrimæ huic Univerſitati, quam præ ceteris in deliciis habuit Eſpenius, utpote objectum majoris ſuæ dilectionis? Dignetur Omnipotens Deus effundere ſuper ipſam abundantiam illius gratiæ efficacis, quam glorioſum ſemper ſibi eſſe duxit pro viribus tueri! Faxit Deus, ut reviviſcat in illa vetuſtiſſimus ille zelus pro ſanctis hiſce veritatibus, ut omnibus omnino hominibus admirationi ſit, ut olim, propter ſanctitatem æque ac propter doctrinam membrorum ſuorum. Concedat tandem idem Altiſſimus, ut Eccleſia tota agnoſcat in Operibus piiſſimi noſtri Doctoris ſpiritum & indolem antiquitatis, puriores regulas diſciplinæ Eccleſiaſticæ, monita ſalubriora ac magis neceſſaria pro reformatione Eccleſiæ in ſuo Capite, & in ſuis membris. Quam quidem reformationem concupiverunt ad unum Sancti omnes, qui poſtremis hiſce ſæculis floruerunt.

(a) *Apologia pro Fuga.*

LIBER IV.

APPROBATORES ET CONTRADICTORES OPERUM DOM. VAN ESPENII.

ARTICULUS PRIMUS.

Ejus Approbatores.

Generale Specimen ejus Approbatorum.

I. Fama, quam ſuis Operibus ubique terrarum ſibi acquiſivit Van Eſpenius, videtur nos liberare ab onere conciliandi iis nomen ex merito eorum, qui paſſim ea approbarunt. Supervacaneum nihilominus nobis non videtur, attenta natura contradictionum, quas Opera iſta experiri debuerunt, hanc materiam ſingillatim pertractare, eoſque primitus indigitare, qui ea approbarunt, & illos deinde, qui eadem impugnarunt. Inita collatione inter utroſque poterit Lector de laudatis Operibus juſtum judicium efformare.

Diſtinguere oportet inter approbatores, eos, qui peculiare aliquod Opus Eſpenii calculo ſuo approbarunt, & illos, qui in genere approbarunt vel patrocinio promoverunt Collectionem omnium ejus Operum. Primi generis ſunt ordinarii Cenſores librorum; ad quorum ſuffragium communiter vel nihil vel parum attendi ſolet; quia plerumque vel ex circumſtantiis temporis, vel ex favore nobilium, qui patrocinio ſuo tuentur auctores & libros, oritur ipſorum judicium. Verum quoad Opera Van Eſpenii nec lucrum, nec favor intercedebant; ſed e contra magno zelo opus erat, multa animi conſtantia ad efformandum de illis favorabile judicium. Quæ quidem approbationes eo majorem vim habent, quod ex ſolo amore veri proficiſcuntur.

Dom. de Cuyper, & Paſmans.

II. Quæ ante initium hujuſce ſæculi promulgata fuerunt Eſpenii Opera, approbatores nacta ſunt Dom. Joannem de Cuyper, & Dom. Bartholomæum Paſmans, vel una ſimul, vel disjunctim. Joannes de Cuyper ortus Bruxellis, fuit ſucceſſive Profeſſor Theologiæ, Regens Collegii Trinitatis Lovanii, Paſtor S. Catharinæ Bruxellis, & tandem Canonicus, Archipresbyter, & Decanus Cathedralis Mechlinienſis, quo in munere deceſſit die 6. Decembris ann. 1703. Erat eodem tempore Examinator, Judex Synodalis, ac Cenſor librorum. Dominus Alphonſus de Berghes Archiepiſcopus Mechlinienſis cum eo amiciſſime agebat: & zelo perculſus, quo eum viderat per undecim annos pie ac ſancte curam gerere Parochiæ S. Catharinæ, necnon cœleſti Benedictione ſuo ſacro miniſterio deſuper conceſſa, voluit eum propius habere, & copioſiorem meſſem ejus zelo ſuppeditare. Nihilominus magna animi conſtantia ei opus fuit, ut conſervaret Dom. de Cuyper in Decanatu Cathedralis, cujus Beneficii poſſeſſionem Dom. Tanara, qui Bruxellis Internuntius degebat, conabatur impedire. Obſtabat Internuntius hanc ob cauſam, quia ſcilicet Dom. de Cuyper cum placito ſuorum Confratrum, immo ipſis ſollicitantibus, quædam Scripta elaboraverat, quibus tuebatur celeberrimos ſeptem articulos jam ſuppreſſos per Decretum Inquiſitionis. (a) Omne meritum Dom. de Cuyper evanuit ab oculis Dom. *de Præcipiano*, qui ann. 1690. ſucceſſit Dom de Berghes. Poſt tempora hæc nonniſi calamitates & calumnias perpeſſus eſt. Verum divina gratia adjutus ambulavit in ſemitis veritatis & juſtitiæ, nec unquam a recto tramite dimoveri potuit aut precibus, aut importunitatibus, aut ſollicitationibus eorum, qui vel divitiis, vel dignitatibus magni habebantur. Non alios moriens reliquit bonorum ſuorum hæredes, quam pauperes Parœciæ S. Catharinæ Bruxellis, & S. Romualdi Mechlinii. (b)

Dom. Bartholomæus Paſmans non minore commendatione dignus erat, ſive ejus pietatem ſpectes, ſive ſcientiam, ſive adhæſionem ſanæ doctrinæ. Trajecti ad Moſam ortus erat, & primitus vocatus fuerat a Dom. *Gottiſnies* Epiſcopo Ruremondenſi ad munus Secretarii, & deinceps Conſiliarii ſui. Præfuit poſtea Collegio Atrebatenſi Lovanii, ibique omnem operam poſuit

(a) Vid. Epiſt. 308. & 309. Dom. Arnoldi, necnon Commentar. pro Hiſtoria Univerſitatis Lovanienſis &c. Cap. I. n. 16.
(b) *Necrologium Belgicum &c. pag.* pag. 169.

ut

ut pietatem & Eccleſiaſticam ſcientiam doceret adoleſcentes Theologos ſuæ curæ commiſſos. Ejus Tractatus Morales in forma Theſium, plurimi æſtimantur; & utiles præcipue ſunt Paſtoribus ac animarum moderatoribus. Dom. Paſmans erat eodem tempore Cenſor Librorum. Obiit die 24. Auguſti, ann. 1690. (a)

Domini Joannes le Beau, *Arnoldus* Eyben, *Cornelius* Breuver, *Joannes* Neuman.

III. Domini Joannes *le Beau*, & Arnoldus *Eyben* fuerunt ordinarii Cenſores Operum Eſpenii poſt ſuperius laudatos Dom. *Cuyper & Paſmans*. Horum primus erat Curatus Decanus S. Adalberti Leodii, & Examinator Synodalis hujuſce Diœceſis. Alter erat Canonicus Theologus Cathedralis Anverſæ, & Cenſor librorum: ambo illuſtres pietate, zelo, & amore erga probos viros veritatis defenſores. Clades, quas in ſua Diœceſi fecerat Dom. *de Præcipiano*, nec non præoccupationes nuperum Cenſorum, quos idem Prælatus elegerat; (Cenſores ſiquidem iſti totis viribus tuebantur doctrinas italorum Scriptorum, nec non ſyſtema præfati præſulis) coegerunt Eſpenium inquirere in proximis Diœceſibus Anverſæ Leodii, & Coloniæ alios Cenſores, qui æquiores eſſent, & prudentiores. Sufficiat legere fuſam approbationem, quam de Jure Eccleſiaſtico Eſpenii tradiderunt Dom. le Beau & Eyben, & illico innoteſcit eorum judicium & amor erga Eccleſiam.

Dom. Cornelius Breuver, Doctor, & Theologiæ Profeſſor in Univerſitate Colonienſi, Canonicus, Chorepiſcopus, & Paſtor S. Severini, Cenſor librorum, approbavit & ipſe Jus Eccleſiaſticum Univerſum Dom. Van Eſpenii die 16. Auguſti ann. 1702. pro nova editione, quæ eodem anno Coloniæ publicam lucem aſpexit. Ipſe pariter approbavit die 12. Junii 1708. novam editionem, ibidem procuratam, Opuſculorum ejuſdem Doctoris.

Domino *Breuver* adſtipulatur Joannes *Neuman* Doctor Juris in eadem Univerſitate. Vocat ſeipſum uno eodemque tempore Canonicum S. Severini, Archipresbyterum S. Cuniberti, Protonotarium Apoſtolicum, Conſiliarium Eccleſiaſticum Electoris Coloniæ, & Cenſorem ordinarium librorum in tota extenſione hujuſce Archiepiſcopatus. Approbatio Dom. *Neuman* eſt ſub die 30. Auguſti ann. 1729. ideoque poſterior eſt poſtremis vexationibus contra Eſpenium excitatis. Non occurrit hæc approbatio niſi initio Supplementi ad Jus Eccleſiaſticum Univerſum laudati Doctoris, typis editi Coloniæ apud Viduam *Metternich*. Verum hæc approbatio afficit *Supplementum æque ac Commentarium contractum* Decreti Gratiani, quod in hac editione comitatur præfatum Supplementum. Immo aſſerere etiam poſſumus, approbationem Dom. Neuman ſeſe extendere ad Jus Eccleſiaſticum Univerſum, tum quia Supplementum eſſentialem relationem cum illo habet; tum quia ſpecialis ejus mentio occurrit in hac approbatione.

Domini Gibert, Novet, & Tarraſſon.

IV. Laudatis Theologis ac Juriſperitis Flandriæ ac Germaniæ, adjungendi veniunt tres celeberrimi Juriſperiti Galli, videlicet Dom. *Gibert*, *Novet*, & *Tarraſſon*. Primus ſatis ſuperque omnibus innoteſcit per erudita ſua Opera Canonica. Quanti ipſe faceret Jus Eccleſiaſticum Univerſum Dom. Van Eſpenii, in quo principia jurium omnium continentur, apertiſſime manifeſtavit *in obſervationibus & additionibus* huic Operi factis circa peculiares conſuetudines Galliæ, ut Operi tam neceſſario *perfectionem* (inquit ille) imponeret. Obſervationes iſtæ & additiones occurrunt in editione ann. 1753. Gallice conſcriptæ, quæſque Van Eſpenius in opere Poſthumo prorſus effecit inutiles.

(a) *Ibid. pag. 106.*
Vita Van Eſpen.

Nec minore obſervatione digna eſt approbatio Dom. *Novet*, Advocati Cleri Gallicani, quoad ſupplementum Juris Eccleſiaſtici Univerſi Dom. Van Eſpenii. Hæc approbatio eſt ſub die 2. Januarii ann. 1727. & per conſequens dum Eſpenius in vivis adhuc degeret, immo eo præciſe tempore, quo omnium majorem contradictionem & perſecutionem patiebatur. Hæc circumſtantia impedire non potuit, quominus Dom. Novet tum Eſpenium, tum ejus ſcripta ſumma laude cumularet. *Opus eſt* (inquit ille de hoc ſupplemento verba faciens) *celeberrimi Dom. Van Eſpenii ..... Hoc Manuſcriptum refertum eſt profunda eruditione, quæ optime reſpondet famæ juſte acquiſitæ ab Auctore ſuis præcedentibus Operibus*. Quibus verbis Dom. Novet non approbat ſolum ſupplementum, ſed totum Opus prælaudati Auctoris.

Dom. Terraſſon, doctiſſimus Advocatus, eodem laudis præconio proſequitur Eſpenium occaſione illius editionis, quæ Pariſiis apud Vincent ann. 1729. publicam lucem aſpexit. Commentarii ſcilicet contracti in Decretum Gratiani; quod quidem Opus privilegium, ac peculiarem approbationem habet, etſi non videatur eſſe niſi naturalis proſecutio ſupplementi. Approbatio Dom. *Terraſſon* eſt ſub die 1. Julii, ann. 1728. quo tempore erat ipſe Cenſor Regius Librorum Juriſprudentiæ ac Litteraturæ; & prout Cenſor Regius horum librorum approbavit Commentarium.

Facultas Juris Lovanienſis, Supremum Conſilium Belgii.

V. Quædam ſunt Eſpenii Opera, quæ approbatores habuerunt non peculiares tantum Doctores, ſed integras etiam Facultates, immo & Tribunalia Suprema. Hujuſce generis eſt Tractatus: *De priſtinis Altarium & Eccleſiarum incorporationibus & donationibus*; cui ſuffragium ſuum dedit tota Facultas Lovanienſis die 22. Januarii ann. 1711. Idipſum dicendum eſt de Tractatu *De promulgatione Legum, & de Placito Regio*, ſummis laudibus celebrato die 23. Septembris ann. 1712. a Dom. de Fierlant Regio Cenſore Cenſorum, & Conſiliario Supremi Conſilii Belgici, nomine totius hujuſce præclariſſimi Tribunalis. Idem Conſilium die 26. Februarii ann. 1725. majore etiam ſollemnitate approbavit Tractatum *de Recurſu ad Principem*. Eum ad examen revocavit Comes de Wynants, membrum hujuſce Conſilii, & ſuper illius approbatione, hoc Tribunal conceſſit privilegium authenticum nomine Auguſtiſſimi Imperatoris: quod quidem privilegium conſtituebat, ut ita dicam, Opus Eſpenii monumentum ſupremæ, ac publicæ auctoritatis.

ARTICULUS II.

Contradictores Operum Dom. Van Eſpenii.

Cauſa Contradictionum contra ſcripta Eſpenii.

I. INterea præclariſſimæ approbationes ſuperius recenſitæ non potuerunt Scripta liberare a contradictionibus. Duplex adverſariorum genus contra ea inſurrexit; qui tamen adverſarii communiter in ſuis accuſationibus ſimul conjunguntur. Hoſtes antiquæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ probare non poterant methodum noſtri Doctoris, qui quacumque in materia vetuſtam Eccleſiæ Diſciplinam cum nova Diſciplina confert, & ex hac collatione diſtinguit & notat quidquid vel imperfectionem ſapit vel abuſum, & eodem tempore oſtendit quam optandum foret, ut vetuſtæ, & ſaluberrimæ conſuetudines reviviſcerent, & quanto zelo ac prudentia adlaborare debeant Superiores Eccleſiaſtici in hanc rem. Ex altera vero parte fautores doctrinæ Ultramontanæ, necnon illius ſyſtematis dominationis & independentiæ, quod poſtremis hiſce ſæculis animum

occupavit innumerabilium Eccleſiaſticorum, ipſi pariter offenſionis occaſionem arripuerunt ſive ex pura ac illibata doctrina Eſpenii in materiis adeo graviſſimis, ſive ex ejus attentione, qua ea prudentia tueretur jura Eccleſiaſticæ poteſtatis, ut in nihilo lædat jura poteſtatis temporalis.

Ex circumſtantiis temporis, quo ſcripſit Eſpenius, repetenda eſt multiplicatio, odium, ac coitio adverſariorum recenſiti duplicis generis contra illum. Unica tunc temporis ſupererat via perveniendi ad dignitates Eccleſiaſticas, videlicet adhærere ſyſtemati Scriptorum Italorum, & relaxationi Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Hinc eſt, quod Opera Eſpenii naturaliter loquendo eos experiri debebant adverſarios, qui in cœtu Eccleſiaſticorum & Regularium ceteros antecellerent ſive in ambitione, ſive in arte ſe immiſcendi implicatiſſimis negotiationibus. Specimen præcipuorum ejus adverſariorum modo dabimus, ab iis incipiendo, qui palam contra ipſum in aciem deſcenderunt occaſione primi Opuſculi, quod in lucem emiſit; ſcilicet occaſione ſuæ diſſertationis de vitio Simoniæ, & proprietate Religioſa. Cogimur hoc loco nonnulla ſimul conjungere, ac repetere, quæ ſuperius ſuis locis jam memoravimus.

Primi adverſarii Eſpenii.

II. Inter primos qui Eſpenium impugnarunt, venit P. Wynant Auguſtinianus, qui omnium primus a pugna receſſit, & ſive ex prudentia, ſive ex convictione, contra Diſſertationem Eſpenii nihil exaravit poſt eum libellum, quem prælaudatus Doctor refutavit in Apologia, quæ inſcribitur: *Vindiciæ Diſſertationis &c.* Poſt illum autem duo veniunt hoſtes alterius ingenii & indolis; videlicet P. Clenaerts, & P. Deſirant. Erant iſti ex eodem Auguſtinienſium Ordini, ſed adhuc juvenes, nondum licentiati, & Profeſſores Theologiæ in proprio Conventu Lovanii. Ambo, præſertim ſecundus, ambitione ac vanitate pleni erant, ambo perſonaliter excitati ad tuendam propriam vivendi rationem non admodum regularem, & conſequenter ad impugnandas Doctrinas Eſpenii, quibus ad religioſam obſervantiam proprii inſtituti perducebantur.

Hoc autem certamen nec honorabile in ſe erat, nec prudens; nihilominus circumſtantia temporis magnopere favebat eorum auſibus. Sicuti fautores laxarum opinionum zelum affectabant pro ulciſcendis prætenſis juribus ultramontanis, & ſicuti earum adverſarii erant hoſtes etiam iſtorum; ſic fautores horum jurium ſtatim ſe aliis adjunxerunt, ut communibus adverſariis, licet diverſo ex motivo moleſtiam crearent. Hæreſis hujus ætatis pro ultramontanis erat circa quatuor articulos Cleri Gallicani ann. 1582. & via tutior perveniendi ad dignitates & beneficia in Romana Curia, in eo poſita erat, ſcilicet in aſſerendo zelo contra hanc doctrinam, & contra quoſcumque ei adhærebant. Dom. Van Eſpenium hanc doctrinam admittere, ſatis compertum erat. Sapientiores Theologi Lovanienſes una cum Van Eſpenio recuſaverant cenſuria inurere, ac impugnare quatuor articulos; & hac de cauſa promeruerant animadverſionem Miniſtrorum Romanæ Curiæ. Memorati Auguſtiniani Fratres hanc arripuerunt occaſionem nanciſcendi protectionem eorum, & toto zelo exarſerunt contra doctrinam quatuor Articulorum. Hoc modo viam ſibi aperuerunt tuendi libere ac impune corruptam moralem, inſerviendi Jeſuitis, & opprimendi adverſarios corruptæ Moralis, quibus Sancta Sedes uſque ad hæc tempora opitulata erat fervore ac protectione contra Patres Societatis.

Errores P. Deſirant circa Auctoritatem Papæ.

III. P. Deſirant aggreſſus eſt nomen ſibi comparare duobus hiſce articulis. Inter primos & infenſiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ hoſtes ſeipſum declaravit contra Doctrinam Cleri Gallicani, indecenter prorſus, & nullo habito reſpectu ad dignitatem ac meritum illius Eccleſiæ, quæ præ ceteris florebat illa ætate tum virtute, tum ſcientia ſuorum Antiſtitum ac Theologorum. Erupit abſque mora ejus furor, & in ſua Theſi Licentiæ die 11. Maji ann. 1683. impugnavit auctoritatem Principum, & ſacra jura Epiſcopatus. Papa ab eo appellatur *Orbis Monarcha, & Antiſtes Mundi:* poteſtatem ei tribuit dejiciendi imperio Reges & Imperatores hæreticos: *Hæreticos dejicit imperio*, atque, eam *poteſtatem*, quam ipſi arridet appellare *indirectam ſuper temporale Principum*, eſſe neceſſariam *Eccleſiæ, & de jure divino* (a).

Idem Religioſus anno inſequenti 1684. recens Licentiatus & Theologiæ Profeſſor in domo ſui Ordinis Lovanii, duas expoſuit Theſes, in quibus majore temeritate impugnavit quatuor articulos Cleri Gallicani: & cum in theſi anni ſuperioris 1683. non videretur concedere facultatem Papæ dejiciendi imperio niſi Principes *hæreticos*, in theſibus hujuſce anni 1684. abſque ulla diſtinctione aſſerit, idipſum poſſe etiam quoad *Principes ſacrilegos*, & quoad eos, qui *hortantur, excitant, & cogunt ſubditos ad perpetranda cujuslibet generis crimina, & qui abutuntur paterna auctoritate quam habent ſuper eos.*

Tandem P. Deſirant omnes limites prætergreſſus eſt in Theſi, quam defendit altero anno poſt adeptam lauream Doctoratus. Audacter ſiquidem docuit, quatuor Articulos Cleri Gallicani non ſolum eſſe *errores*, ſed inſuper *enormes*, qui ſe invicem deſtruunt, & ſecum invicem pugnant. Quo vero ad prætenſam Papæ poteſtatem dejiciendi Principes imperio, eam extendit quoad omnes Principes *contumaciter delinquentes*. Eoſdem exceſſus ridiculis loquendi formulis tradidit in ſua Theſi 17. Novembris ejuſdem anni 1685. nam ibidem appellat Romanum Pontificem *Compendium Univerſi, Regem Regum, Dominum Dominantium, & divinum apicem Theologorum.* Hujuſce generis ſunt impudentes aſſentationes, quibus P. Deſirant ſibi acquiſivit libertatem impune impugnandi ſanctas doctrinas de Statu Religioſo, quas Eſpenius non minore zelo quam veritate expoſuerat.

Errores P. Clenaerts circa idem argumentum.

IV. Pater Clenaerts ambulavit in ipſiſſima via Socii ſui. Menſe Auguſti ann. 1604. præfuit Theſi cujuſdam Religiſi ſui Ordinis, in qua contendebat quamdam veluti fidei profeſſionem emittere ſuper auctoritatem Papæ. Titulus Theſis hic erat: *Pontificiæ auctoritatis profeſſio.* Eum appellat *Pontificem Romæ, & totius mundi; cujus irreformabili judicio omnia ſubjecta ſunt; cum ipſe ſolus dignitatem ſuam habeat immediate a Jeſu Chriſto.* Rejicit quatuor Articulos Cleri Gallicani, & uſurpatis verbis poſtremæ Bullæ Bonifacii VIII, contra Philippum Pulchrum, non ſecus ac feciſſe viderat P. Deſirant in ſua Theſi 11. Maji 1683. tuetur, Papam *conſtitutum eſſe ſuper nationes & regna, ut Reges in carcerem detrudat, & vinculis conſtringat tum ipſos, tum eorum Miniſtros & Magnates, & ut dejiciat imperio Principes Hæreticos &c.* (b)

Hæc eadem in Theſi P. Clenaerts acriter inſurgit contra Diſſertationem Eſpenii circa vitium proprietatis Religioſæ; & in poſterum ſe prorſus dedidit Jeſuitis, quorum inſtrumentum fuit in impugnandis ac conviciis calumniiſque onerandis defenſoribus Moralis Evangelicæ. Hæc agendi ratio eum adeo deſpicatum reddidit, ut in Belgio communiter appellaretur *Mimus* (vulgo *l'Arlechino*) *Jeſuitarum.* Nihilominus, ſi agatur de

(a) Hæc theſis impugnata fuit a quodam Gallo Theologo in pluribus Opuſculis, quæ in lucem edita fuerunt ann. 1687. Vide Opuſculum, cui titulus: *Status præſens Facultatis Theologicæ Lovanienſis*, typis datum ann. 1701. &c. pag. 31. 41. 43 &c.

(b) Status præſens Facultatis Lovanienſis, pag. 75. & 77.

malitia

Digitized by Google

maſtis & improbitate, eum diſtinguere debemus a Confratre ſuo P. Deſirant, qui hoc in genere parem non habuit. Ex hiſtoria Vitæ & Operum Eſpenii id ſatis ſuperque congeſtum eſt. Alia modo præbebimus argumenta ejus improbitatis, ut imago viri hujus ad amuſſim ob omnium oculos ſit.

Imago P. Deſirant.

V. Initium ſumimus a teſtimonio P. Wynants ſui Provincialis, qui ann. 1699. alloquens Paſtorem Steyaert, qui pro illo gratiam petebat, quam Provincialis ipſe non poterat concedere; hæc habet: “ Cognoſco Patrem Deſirant ab ejus anno decimoſeptimo, quo tempore ingreſſus eſt hunc Ordinem; cognoſco ejus indolem, quæ toti terrarum Orbi comperta eſt. In conſcientia, & coram Deo affirmare poſſum, eum talem eſſe, ut ſi neceſſarium eſſet pro ſuo commodo & utilitate, nullo negotio & abſque ulla difficultate te proderet, nec non totam facultatem Theologicam, integrum Ordinem noſtrum, Pontificem, & Religionem Catholicam. „

Doctor Martinus, oculatus teſtis, & tunc temporis amicitiæ nexu devinctus Patri Deſirant, refert recitata verba Patris Wynants in juridica depoſitione, quam contra Patrem Deſirant coactus fuit emittere occaſione celeberrimæ fraudis Lovanienſis (*a*).

Quæ reliquo vitæ ſuæ tempore egit P. Deſirant apprime quadrant iis quæ de illo narravit ſuus Provincialis. Is ſiquidem fuit, qui dum Romæ degeret, ibidem deputatus a Dom. *Præcipiano*, & a Dom. Steyaert, ſive potius a Jeſuitis non omiſit recenſere Eſpenium inter prætenſos Janſeniſtas & Rigoriſtas, quorum damnationem ex aſſumpto munere debebat procurare. Calumniarum contra Eſpenium probationes ſatagebat ille eruere ex ejus Tractatu *de Veneratione Sanctorum, eorumdem Reliquiarum ac Imaginum*, quem Tractatum jam publice dictaverat in Scholis Univerſitatis. Verum, ut ſuperius (lib. 3. art. 1.) innuimus, irriti fuerunt omnes ejus conatus. Supplices libelli, quos Dom. Hennebel porrexit Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, necnon Apologia, quam ipſe Eſpenius concinnavit pro tuendo ſuo Tractatu, ab omni periculo eum eruerunt. Pater Deſirant Romæ eadem confuſione perfuſus fuit circa alias omnes accuſationes intentatas contra celebriores Theologos Lovanienſes, amicos Eſpenii, ſcilicet Dom. Huygens, Hennebel, Opſtraet &c. unde Roma egreſſus eſt prorſus diffamatus. Nec potuit poſt ſuum reditum amiſſam famam recuperare, quidquid fecerit contra Eccleſiam Belgii, contra Dom. Huygens in particulari, contra Superiores ſui Ordinis &c. Tandem propter exilium, quo ann. 1701. mulctatus fuit ob temerarias declamationes contra Ludovicum XIV. univerſalem contemptum ſibi acquiſivit. Revocatus nihilominus intercedentibus Patribus *de la Chaiſe*, & *d'Aubenton* Jeſuitis, Confeſſariis Regum Galliæ & Hiſpaniæ, ſe totum dedit perficiendæ celeberrimæ fraudi Lovanienſi, qua ſperabat Eſpenium perdere, nec non eximios Theologos, quos Romæ ſuis calumniis perſecutus fuerat, & tandem primarios Superiores ſui Ordinis, qui pro virili ſe opponebant ejus ambitioni ac corruptis moribus. Aſt incidit in foveam, quam paraverat adverſariis ſuis. Pulſus iterum in exilium, Aquiſgranum ſe contulit, ibique ſub patrocinio Internuncii, qui eum optime noverat, ſed ejus egebat calamo & ingenio, non deſtitit calumnias de novo cudere contra viros probos; quas hic minutatim non recenſemus, cum ex hucuſque dictis jam innoteſcant.

Sufficiat hic compendio referre quæ de P. Deſirant narrat Doctor Martinus, per annos viginti eidem addictiſſimus. Leguntur hæc verba in ejus tertio motivo Juris, promulgato ann. 1712. (*b*) verba ſuperius fecerat de imprudentia, qua Profeſſor *du Bois*, de quo infra ſermonem habebimus, & Doctor Steyaert compromiſerant cauſam Curiæ Romanæ, impugnando doctrinam Cleri Gallicani, cum carerent ingenio, ſcientia, ac eruditione neceſſaria ad pertractanda ejus generis argumenta. “ Quid boni expectari poterat, (inquit ille) hac in cauſa ex parte Patris Deſirant, Viri memoriæ quidem ſingularis, ſed *ingenii diſſipati minuſque ſubacti*? Primis adoleſcentiæ annis non pietatem, non chriſtianam humilitatem coluit, ſed quidquid alere poſſet ſuam vanitatem. Si politioribus litteris ac ſcientiis vacavit, ob ſolam ambitionem id feciſſe videtur. Adeo vehemens in eo fuit ambitio, ut nunquam deſtiterit omnia ſuſdeque confundere in ſuo Ordine, licet irrito conatu, ut ad primas dignitates perveniret. Ceterum quid non fecit, ut ſuæ faceret ſatis ambitioni? Hæc ſunt præclara ejus facinora: uſurpare (contra Dom. Gautium) Lectiones Hiſtoriæ in Univerſitate, & in ſua uſurpatione, iratis licet aliis, perſeverare; obtinere Legationem ad Romanam Curiam ſub prætextu tuendi cauſam Epiſcoporum contra prætenſos Janſeniſtas; poſtquam Roma diſceſſit ignominia perfuſus, occupare fraudulenter manſionem Dom. Huygens in Facultate, & in ea perſiſtere; impedire ſucceſſionem Dom. Steldeſhovii; nullum non movere lapidem pro Status religioſi mutatione, ad declinandas juſtas oppoſitiones, quas ratione ſuæ ſuperbiæ, luxus & ambitionis experiebatur a ſuis Confratribus; medis inquirere ſumendi vindictam de P. *Van Roy* confratre ſuo, inducendo Archiepiſcopum Mechlinienſem ad exquirendam Cenſuram ſacræ Facultatis (Lovanienſis) contra plures propoſitiones hujuſce Patris, & eaſdem propoſitiones denuntiando Romæ; ſe immiſcere viginti annorum ſpatio implicatiſſimis computationibus Magni Collegii; ſe Advocatum ac Judicem conſtituere una cum aliis Rectoribus Regentibus, fruſtra me reclamante, Viduæ, cui onus incumbebat dati & accepti rationes reddere; occaſiones venari, & ultro ſe proferre quotidie pro deciſione quorumcumque caſuum utriuſque Juris, Civilis & Canonici; adeo præſumere de proprio ingenio, ut ſe parem putaret ſolvendis gravioribus difficultatibus; velle, abſque ullo adjutore pertractare omnia negotia cum ſpiritualia, tum temporalia Facultatis; diſcordiæ facem non penitus extinctam, iterum accendere in Ordine Capucinorum; inflare ejuſdem generis incendium in Ordine S. Thereſiæ, cujus progreſſus ſola prudentia Superiorum potuit remorari; accuſare proprium Ordinem apud Gallos (tunc temporis ſupremam dominationem eo loci tenentes) crimine proditionis; quærere a Facultate Legationem in Galliam, ſub prætextu adaugendi redditus Facultatis Theologicæ bonis Abbatiarum, ſed revera ut cum Patre de la Chaiſe deliberaret de inducendo novo imperio in ſua Regione, & ſic de obtinendo gradu Conſiliarii, ut tandem pervenire poſſet ad dignitatem Epiſcopalem; excogitare deteſtabilem conjurationem (ſatis ſuperque notam ſub nomine fraudis Lovanienſis) ut ſuppleret defectum alterius conjurationis initæ cum Patre de la Chaiſe, quæ in irritum eis ceſſit; in qua Lovanienſi fraude omnes Doctores Regentes in Patre Deſirant perſpexerunt verum conſilium tradendi Facultatem Jeſuitis &c.

„ Quæ omnia excogitavit Pater Deſirant ſpatio annorum quinquaginta ſex; (Doctor Martinus ſcribebat anno 1712.) ut autem ea executioni demandaret, conſumpſit vim totam ingenii ſui, &, ſi ita loqui fas eſt, omnes ſuos ſpiritus animales & vitales. „

Quibus omnibus addimus, quod poſtquam Pater Deſirant in pœnam ſuorum ſcelerum bis in exilium pul-

(*a*) *Concluſio finalis pro Univerſ. Lovan. promotore &c. contra P. D. Deſirant* Cap. I. num. 407. Supplem. V. part. num. 1.

(*b*) *Tertium Motivum Juris in Cauſa D. Martini*, pag. 12.

ſus fuit, & poſtquam inutiliter tentavit revocationem ſecundi exilii, Coloniæ primum receptus fuit, & poſtmodum Romæ, ibique Jeſuitæ, qui ſub Pontificatu Clementis XI. principatum tenebant, ſtuduerunt, quam potuerant, mercedem ei reddere pro omnibus, quæ ipſorum gratia fecerat. Porro vir hujuſce indolis, hujuſce meriti, fuit ſemper infenſiſſimus hoſtis Eſpenii.

Imago Dom. du Bois.

VI. Eadem ferme dicere poſſumus etiam de Dom. *du Bois*, qui ſolus approbavit Opera a Patre Deſirant promulgata contra Eſpenium in materia Simoniæ, & proprietatis Religioſæ. Adeo impudenter hac in re ſe geſſit, ut in omnibus ſuis Approbationibus, ineptiſſimis præconiis celebret libellos approbatione indignos, & ſeveris ac ridiculis cenſuris inurat doctrinas adverſariorum, quas audet appellare *profanas novitates*.

Ceterum miretur nemo hanc agendi rationem in Dom. *du Bois* contra Eſpenium: ſiquidem a multo jam tempore in Univerſitate Lovanienſi munus indignum obibat exploratoris, & delatoris fratrum ſuorum; hoſtis erat ſanæ (*a*) Moralis, nec non proborum omnium; & tandem famulus erat, ſive potius vile mancipium Jeſuitarum. (*b*) Archidux Leopoldus, urgentibus Jeſuitis, eum per vim collocaverat in Univerſitate Lovanienſi, & abſoluta auctoritate immiſerat in poſſeſſionem Cathedræ Sacræ Scripturæ; cujus Cathedræ munera ineptus erat exercere; & reipſa non niſi impudenter ac ſcandaloſe in eo officio ſe geſſit. (*c*)

Hiſce mediis multa diverſi generis officia valuit obtinere: hinc eſt, quod præ vanitate ſe continere non poterat, quin communiter, etiam in Actis levioris momenti, ſuos omnes titulos profunderet; quapropter in ſubſcriptionibus ſeipſum appellat *Profeſſorem primarium Sacræ Scripturæ, Præſidem Regii Collegii, Judicem Synodalem, Canonicum, Prodecanum, & Decanum electum S. Petri, Deputatum a Sancta Sede pro collatione graduum Academicorum, Cenſorem librorum &c.*

Quibus omnibus titulis ac favoribus ebrius Dom. *du Bois*, nec non potentia ſuorum protectorum, omnem verecundiam depoſuerat, & objectum evaſerat publicæ indignationis. Impudenter omnes aggrediebatur, quos ſciebat Jeſuitis non placere, etiam in exteris regionibus, nulla habita ratione ad ipſorum characterem aut eximias animi dotes. Teſtimonium hujuſce rei locupletiſſimum habemus negotium, quod Dominus de Neercaſſel Archiepiſcopus Ultrajectinus, ſub titulo Epiſcopi Caſtoriæ (*d*) coactus fuit habere contra quoſdam Nobiles ſuæ Eccleſiæ excitatos a Patribus Societatis. Dom. *du Bois* electus fuit in peſſima hac cauſa ut partes tueretur Jeſuitarum; quod præſtitit quadam elucubratione calumniis referta graviſſimis contra hunc illuſtrem præſulem; dum interim Eſpenius, & fere tota Univerſitas Lovanienſis ſuſcepit partes præfati Archiepiſcopi in pluribus Conſultationibus, quæ extant in Novo *Supplemento*. Innumera inſuper edidit Dom. *du Bois* Opuſcula contra quatuor articulos Cleri Gallicani, in quorum uno gloriatur, ſe omnia refutaſſe, quæ ſpatio quadraginta annorum Galli conſcripſerant pro defenſione ſuarum libertatum. (*e*) Lucubratio, quam exaravit ſub hoc titulo: *Advocatus Gallus corruptor SS. Patrum &c.* adeo nefaria erat, ridicula, & injurioſa Eccleſiæ Gallicanæ, ut Dom. Tanara, qui Bruxellis erat Internuntius, occaſionem exinde arripuerit, juxta expreſſum mandatum, quod a Romana Curia acceperat, eidem præcipiendi, ut impoſterum in hujuſmodi materiis ſilentium cuſtodiret: idem ipſe *du Bois* eximio cuidam Viro oſtendit epiſtolam a Tanara acceptam hac ſuper re. Verum nihilominus eſt, quod ludibrio habuit talem prohibitionem, & non deſtitit alias improbas lucubrationes ſuper eodem argumento in lucem emittere, (*f*) quia ſibi blandiebatur, fore ut Romanæ Curiæ non diſplicerent. Immo audacter nimis gloriatus eſt, quod ſi reprehenſione dignæ deprehendebantur, nil aliud ſupererat, niſi proceſſum contra ipſum inſtituere. Nil metuebat, ajebat ille, nec pro ſua doctrina, quam ſubjiciebat Sanctæ Sedi, nec pro perſonali ſua agendi ratione, quia artem jam callebat tuendi ſe ſuamque agendi rationem contra quoſcumque aggreſſores.

Anno 1693. Dom. *du Bois* libellum promulgavit, quo Arnoldus (*g*) teſtatur ſe nullum unquam vidiſſe tam *infamem*, *diabolicum*, *calumnioſum*. Hunc titulum præſeferebat: *Janſeniſmus evertens omnem Religionem.* Dom. *de Præcipiano*, Archiepiſcopus Mechlinienſis, agentibus Jeſuitis præfatum libellum adoptavit. (*h*) Verum calumniis adeo graviſſimis ſcatebat, ut effugere non potuerit condemnationem, quam contra illum promulgavit Romana Inquiſitio ſuo Decreto 7. Decembr. ann. 1694.

Eodem ferme tempore Profeſſor *du Bois* cupiens æternum facere in Univerſitate Lovanienſi indignum, quo fungebatur, officium, ſcilicet delatoris Fratrum ſuorum, Facultati Theologicæ propoſuit adoptionem Doctoris Martini in ſuum Succeſſorem pro Cathedra Sacræ Scripturæ, quæ eſt prima facultatis. (*i*) Doctor Martinus tunc temporis adeo addictus erat partibus Jeſuitarum, ut Facultas pro virili recuſaverit hanc adoptionem. Dom. *du Bois* ſtatim adiit Conſilium privatum Bruxellis, ut intercedente ejus auctoritate voti compos fieret. Facultas cauſam ſui diſſenſus protulit in duobus libellis porrectis præfato Conſilio; in quibus inter cetera ait, " cenſere ſe, nullam dari poſſe electionem pernicioſiorem Scholæ Theologicæ, nec aptiorem ad rixas & diſſenſiones propagandas in tota Univerſitate, quam electionem D. Martini. " Nihilominus expetitam Cathedram obtinuit; & hac occaſione fertur dictum fuiſſe, duos hoſce viros (Dom. *du Bois*, & D. Martinum) natos reipſa fuiſſe ut ſibi invicem ſuccederent, *adeo alter dignus erat altero; cum ambo pro theatro potius nati eſſent, quam pro Cathedra, & pro Schola.* (*k*)

(*a*) Corruptam Moralem Domini du Bois vel ex hoc uno conjicere poſſumus: in ſuis Theſibus Theologicis *de methodo remittendi & retinendi peccata*, quas theſes appoſuit lucubrationi Domini Huygens eundem titulum præſeferenti, docet, *peccatorem ſepties in die abſolvi poſſe, ſi ſepties eadem die committat idem peccatum mortale.*

(*b*) Vide epiſtolam 338. Dom. Arnoldi, & *Tertium Motivum in cauſa D. Martini &c.* pag. 19.

(*c*) Vide ſtatum præſentem Facultatis Theologicæ Lovanienſis, p. 227. Vide inſuper in Elucubratione, cui titulus, *Hiſtoria immiſſionis Domini du Bois in Cathedram Sacræ Scripturæ &c.* Coloniæ 1685. quam inverecunde ſe geſſerit iſte Profeſſor, & quæ media adhibuerit, ne loco ſuo dejiceretur, non obſtante oppoſitione Univerſitatis, ac Civitatis Lovanienſis.

(*d*) Vide ſupra Librum III. Cap. II. Artic. I. & Epiſtolas Dom. Arnoldi 291. & 313.

(*e*) Vide *defenſionem æqui judicii &c.* pag. 41. reſp. ad IV. propoſitionem, Epiſt. 368. Dom. Arnoldi; *Tertium Motivum D. Martini pag. 32. & 33. Hiſtoriam immiſſionis Dom. du Bois in Cathedr. S. Scripturæ pag. 27.*

(*f*) Epiſt. 368. Dom. Arnoldi.

(*g*) Epiſt. 593. tom. 7.

(*h*) Demonſt. ad D. Mechlinienſ. ann. 1695. pag. 69.

(*i*) Stat. præſ. Facultatis Lovanienſis pag. 191.

(*k*) Si Dom. Boſſuetus Epiſcopus Meldenſis compertum habuiſſet quam æſtimationem habebat *du Bois* Lovanii, & quam eſſet omnibus contemptibilis, videtur profecto quod in ſua Defenſione Declarationis Cleri Gallicani omiſiſſet refutare ejus libellum ſatis miſerum contra quatuor articulos, cui titulum fecerat: *Diſſertatio Theologico juridica &c.* & inſuper quod eum nequaquam cenſuiſſet organum totius Facultatis. Quando in Belgio Boſſueti Opus allatum eſt, obſtupuerunt omnes, Doctiſſimum hunc Epiſcopum adeo conſtituiſſe nomini Dom. *du Bois*, qui nulla conſideratione erat dignus.

Dom.

Dom. Govarts *Vicarius &c.*

VII. Petrus *Govarts* Magnus Vicarius Archiepiſcopi Mechlinienſis (*de Præcipiano*) & Conſiliarius Clericus in Parlamento ſeu Magno Conſilio Mechlinienſi, inter primos, quos novimus, impugnavit Opera Eſpenii circa jura poteſtatis temporalis, & circa naturam ac limites Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Hæc expectari non debebant, ut videtur, a Magiſtratu, qui ratione ſtatus ſui tenetur adlaborare conſervationi ac defenſioni horum jurium. Verum opiniones Italorum Doctorum, & ſyſtema independentiæ tales radices in Belgio jam egerant, ut ne unus quidem eſſet inter Eccleſiaſticos ambitioſos, adhærentes Domino *de Præcipiano*, hujusce ſyſtematis Patrono celeberrimo, qui illud non adoptaſſet, vel illius defenſionem non ſuſcepiſſet, licet falſum crederet, ſi ſpes obtinendæ alicujus dignitatis aut beneficii videretur id exigere. Nec deeſſent momenta quæ Dominum Govarts hac ſpe motum fuiſſe evincerent, ſi vel paululum perpenderemus ipſius vitam, non admodum ſeveram, (*a*) & vagam illam agendi rationem, qua quæſtiones hujuſmodi pertractabat ſive in ſuis Scriptis, ſive in ſuis Converſationibus. Quidquid ſit, ſemper eamdem tenuit ſemitam uſque ad extremum vitæ ſuæ; licet ſuum zelum non manifeſtaverit, niſi in iis circumſtantiis, in quibus putabat ſe ad id teneri ut conſuleret ſuis Protectoribus.

Inter prima quæ edidit Opuſcula Dominus Govarts contra jura Poteſtatis temporalis, eſt defenſio prætenſæ immunitatis perſonalis Sacerdotum &c. *Certamen Immunitatis Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus &c.* Publici juris factum eſt hoc Opuſculum ann. 1699. Monebat titulus, hunc libellum recta petere refutationem a Dom. *Opſtraet* elaboratam nomine Theologorum Belgii contra Memoriale Jeſuitæ *Palazol*, ann. 1697. porrectum Regi Hiſpaniarum nomine Patris Gonzalez, Generalis Societatis. Dominus Govarts in hac lucubratione non aggrediebatur perſonam Eſpenii, ſed impugnabat ejus principia, ejuſque præcipuos amicos improbabat, qui ea principia ad praxim jam deduxerant. Hinc eſt, quod ſolo veritatis amore, ac zelo tuendi innocentes calumniis oneratos, Eſpenius oppoſuit Domino Govarts ſuum Tractatum, qui inſcribitur: *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ, & Juris Regii.*

Dominus Govarts ut vindictam ſumeret de hac refutatione, anno inſequenti adorſus eſt directe Eſpenium, ejuſque Jus Eccleſiaſticum Univerſum, quod recens in lucem fuerat emiſſum. Id præſtitit in appendice ſuæ defenſionis Immunitatis Eccleſiaſticæ localis &c. Ibidem Dominus Govarts opponit principiis Eſpenii doctrinas adeo periculoſas circa naturam Immunitatis Eccleſiaſticæ, & circa jus aſyli, ut Magnum Conſilium Mechlinienſe ad petitionem Conſiliariorum Fiſcalium debuerit eum citare *perſonaliter & criminaliter* pro hac cauſa, & eum *ſuſpendere ab Officio Conſiliarii*, & tandem ei *prohibere ingreſſum in conſilium.* Hoc interdictum alios habuiſſet effectus, niſi ſublatum fuiſſet per mandatum abſolutum Ducis Bavariæ, conceſſum ad ſollicitationem Archiepiſcopi Mechlinienſis, & Jeſuitarum qui a Confeſſionibus erant in Aula Regum Galliæ & Hiſpaniæ. Verum id factum fuit ex *mera gratia*, & ratione *circumſtantiarum.* (*b*)

Miniſtri Romanæ Curiæ eodem tempore compenſarunt hanc humiliationem Domini Govarts eidem conferendo Dignitatem Vicarii Apoſtolici *Sylvæ Ducenſis*, quæ iis diebus vacaverat per mortem Domini Steyaert. In eadem temporis circumſtantia Dominus Van Suſteren ſecundus Magnus Vicarius Archiepiſcopi Mechlinienſis, Romam miſſus fuit, ut ad Tribunal S. Officii denunciaret inter cetera egregia Opera, etiam Jus Eccleſiaſticum Univerſum Dom. Eſpenii. Dominus Govarts ut pretium rependeret novæ Dignitatis a Romana Curia ſibi collatæ, ann. 1703. ſuſcepit publicationem Reſponſionis cujuſdam (anonymæ) ad motivum Juris pro Capitulo Harlemenſi, quod Menſe Aprilis ejuſdem anni publicam lucem aſpexerat. Hoc Opuſculum, licet adoptatum a Decano Capituli Harlemenſis, nihilhominus cito innotuit tanquam partus Eſpenii. Agebatur de tuenda exiſtentia nec non juribus hujuſce Capituli contra nova molimina Internuntii, Bruxellenſis, & Congregationis de Propaganda fide, qui cum illius jura cognoviſſent, & jam admiſiſſent tanquam vetuſtiſſima, ſcilicet ab initio fundationis, nunc machinabantur, impulſu adverſariorum Cleri Belgii, & occaſione Interdicti Domini Sebaſteni, ea irrita declarare, & prohibere illorum exercitium. Eſpenius refutavit hanc reſponſionem, & Dominus Govarts, omiſſo ſemper proprio nomine ei oppoſuit aliam Reſponſionem, in anteceſſum jam refutatam in duabus Lucubrationibus prælaudati Eſpenii.

Ab anno 1704. uſque ad annum 1718. pacem habuit Dominus Govarts cum Eſpenio: verum ann. 1718. zelus Domini de Boſſu recens evecti ad infulas Mechlinienſis Eccleſiæ iterum excitavit odium Vicarii Apoſtolici Sylvæ Ducenſis contra Eſpenium. Occaſione cujuſdam Epiſtolæ, quam Præſul ab eo extorſerat, inſurrexit contumelioſus vir contra Eſpenium, contra ſuum Tractatum *de placito Regio*, & contra ſuum Jus Eccleſiaſticum Univerſum. Eſpenius, una cum Conſiliariis Fiſcalibus conqueſtus eſt coram Magno Conſilio Mechlinienſi de hac nova inſidia & calumnia Domini Govarts; qui coactus fuit ſe defendere; & Eſpenius ejuſque Opera dignam ultionem de infenſiſſimo hoſte reportarunt; & in ſententia 23. Februarii 1722. præceptum fuit, ut quidquid Dominus Govarts injurioſum ſcripſerat contra Eſpenium & ejus Opera, deleretur ex ejus Scriptis. Dom. Govarts tunc nova audacia vocavit præfatum Magnum Conſilium Judicem incompetentem, contra ejus ſententiam proteſtatus eſt, & *Dialogos ac motivum Juris* promulgavit, ut ſuas contumelias renovaret, ſuaſque erroneas ac falſas doctrinas &c. Eſpenius iterum conqueſtus eſt de Domino Govarts: verum Archiduciſſa Eliſabeth, quæ recens regiminis habenas receperat, eum incolumen ſervavit. Obiit paulo poſt, circa menſ. Septembr. 1726. & ſi valuit hominum effugere juſtitiam, non valuit effugere juſtitiam Altiſſimi.

Dom. Decherius.

VIII. Dominus Decherius, Decanus Cathedralis Mechlinienſis, cujus anticipata judicia videri poſſunt in Epiſtola eidem conſcripta a P. Queſnello ann. 1707. circa ſuum *novum ſyſtema Janſeniſmi*, & in ſuis quatuor epiſtolis ad Dom. Hennebel; typis dedit ann. 1716. Declarationem aſperrimam contra Opuſculum ab Eſpenio recens promulgatum circa *promulgationem legum, & placitum Regium.* Licet hoc opuſculum ſpeciali titulo patrocinium publicæ auctoritatis obtinuiſſet, quia ſolemniter fuerat approbatum a Magiſtratu, cui incumbit conſervare jura regia; nihilominus Decherius vel in ipſo titulo ſui libelli; *damnoſum* illud appellavit; & deinceps adjecit, lucubrationem præfatam Eſpenii *ſcatere pluribus ſcandaloſis erroribus, evertere Canones Eccleſiæ, libertatem ac juriſdictionem Eccleſiaſticam &c.* Nec minus loquitur de illius Jure Eccleſiaſtico Univerſo. Doctrinæ quas hac occaſione tradidit Decherius,

adeo

(*a*) Dominus Govarts, qui ſuam ambitionem non ſimulabat, nihil ſollicitus erat prævenire Chronica ſcandaloſa. Innotueſcunt nobis duo proceſſus contra ipſum incepti in materia morum. Verum abſtinemus res hujuſmodi narrare.

(*b*) *Arreſt du Conſeil Parlement Mechlinienſis &c.* Replique du Docteur Van Eſpen a l'Advertance du Sieur Govarts.

Digitized by Google

adeo erroneæ ac ſcandaloſæ fuerunt, (*a*) ut auctoritas publica adacta fuerit durius egere contra ejus ſcripta. Tria opuſcula hac de re habemus; ſcilicet Epiſtolam Dom. Huetii Conſiliarii Fiſcalis ad Comitem *Konigſegg* Miniſtrum cum ſumma poteſtate Imperatoris Bruxellis 16 Julii 1716. Reſponſionem Miniſtri, & petitionem ejuſdem Huetii ad Conſilium (de Hainaut) ut ei denuntiaret libellum Dom. Decherii. (*b*)

Doctor Damen.

IX. Hermannus Damen, nepos ſenioris Doctoris *Marcellis*, alumnus & commenſalis celeberrimi Steyaert, exhibetur a Doctore *Martino* (*c*) a multis annis ejus amico, tanquam inſtrumentum omnium abjectiſſimum, quo uſi ſunt hoſtes Univerſitatis Lovanienſis in ejus perniciem & ruinam. Facta, inquit ille, quibus hoc judicium innititur, toti Belgio innoteſcunt. Idem Doctor Martinus hiſtoriam exaravit eorum omnium, quæ impudenter geſſit Damen ut perveniret ad diverſa ea munera, quæ obtinebat in Univerſitate. Per vim occupavit, poſt obitum Dom. Steyaert, munus Præſidentis Magni Collegii Theologorum, ejusque Succeſſor fuit in Decanatu Capituli S. Petri. Inſuper fuit Judex Synodalis Cenſor librorum, Conſervator Privilegiorum Univerſitatis &c. etſi ingenium adeo tenue ſortitus eſſet, ut in Theſi quam defendit, ut obtineret lauream Doctoratus, opus fuerit ei ſuggerere omnes reſponſiones, immo dolo ac mendacio extorquere ejus adoptionem in Collegium Doctorum.

Turpis & indecora unio Domini Damen cum adverſariis Univerſitatis *ut perpetuam faceret ſuam ignominiam, & ſuam infamiam* (verba ſunt D. Martini) in eo vices gerebat veri meriti, quo revera carebat. Initio ſuarum lucubrationum prodiderat animum apprime devotum opinionibus Italorum, & procedentibus annis hac in re multum profecit. Lovanii habebatur tanquam acerrimus defenſor auctoritatis Pontificiæ, cum tueretur ejus Monarchiam abſolutam & univerſalem, ejus primatum ſupra Concilia Oecumenica, ejus independentiam ab omnibus omnino legibus; inſuper famulatum omnium Chriſtiani Orbis Epiſcoporum ſub imperio Pontificis, ejus auctoritatem in temporale Regum, ejus poteſtatem illos deponendi & imperio dejiciendi, nec non ſolvendi ſubditos a juramento fidelitatis &c. Hæc fere omnia renovavit in Theſi, cui præfuit die 21. Junii 1724. & in ſermone quem pronunciavit die 23. Auguſti ejuſdem anni in favorem Bullæ *Unigenitus*. Quo quidem in ſermone impugnavit principia tradita ab Eſpenio circa neceſſitatem *Placiti* Regii quoad omnia Decreta Romanæ Curiæ. Dominus Philippus Verhulſt oſtendit pericula ac pernicioſas illationes harum propoſitionum Domini Damen, in ſua Confutatione latino idiomate edita Sermonis præfati Damen. (*d*). Nihilominus Dom. Damen non ideo deſtitit ab inceptis. Diſſertatio de numero Epiſcoporum pro valida Ordinatione Epiſcopali, publici juris facta ſub ejus nomine circa menſem Aprilis ann. 1725. non innitebatur niſi principiis Italorum Doctorum, & auctoritati Pſeudo Decretalium. Validiſſime refutata hac Diſſertatione ab Eſpenio in ſuo *Reſponſo* Epiſtolari 4. Junii ejuſdem anni, Dominus Damen ultionem ſumpſit obtinendo potentia ſuorum Protectorum Decretum Conſilii Status Bruxellenſis, contra hoc *Reſponſum*. Cui addidit publicationem alterius Diſſertationis ſub proprio nomine, in qua evomuit totam bilem ſuam contra Eſpenium, & contra Mandatum Archiepiſcopi Ultrajectini, cujus Mandati occaſione Eſpenius defenderat doctrinam Eccleſiæ hac ſuper re. Secunda hæc Diſſertatio perdocte confutata fuit quinque latinis epiſtolis Domini Verhulſt. Promulgatæ fuerunt, quo tempore Eſpenius graviores vexationes experiebatur pro eadem materia; & eadem in circumſtantia Archiepiſcopus Mechlinienſis commiſit Domino Damen ut odioſiſſimam inquiſitionem exerceret contra Eſpenium. Omnia quæ huc ſpectant, alibi narravimus. (*e*) Sufficiat hic dicere, quod eodem prorſus tempore, quo lis hæc pendebat adhuc in Conſilio Supremo Belgii, & emanaverat jam conſultatio in favorem Eſpenii, Dominus Damen auſus eſt approbare libellum famoſum (anonymum) admodum injurioſum Eſpenio; cui titulus erat: *Irenikon, ſive Reſponſio pacifica &c.* Eſpenius conqueſtus hac de re eſt coram eodem Conſilio a quo prodiit altera Conſultatio favorabilior Eſpenio. Hoſtes Eſpenii, quos nulla res poterat morari, uno circiter Menſe poſt hanc ſecundam Conſultationem procurarunt novam editionem libelli *Irenikon* cum additionibus æque injurioſis, & cum alio titulo, in quo Eſpenius nominatim conviciis oneratur. Titulus hujuſce novæ editionis ſic ſe habebat: *D. Z. B. Van Eſpen propriis Scriptis jugulatus, ſive Reſponſio pacifica &c.* Nihilominus Dominus Damen, cum quo dure egerat Conſilium Belgii ob ſuam approbationem præſtitam primæ editioni memorati libelli, auſus non eſt approbare hanc ſecundam.

Ceterum hæc facinora Domini Damen contra Eſpenium non ſunt niſi leve ſpecimen eorum omnium, quæ hujuſce furfuris præſtitit Lovanii ab initio hujus ſæculi contra alia membra Univerſitatis. D. Martinus perhibet nobis Damen tamquam inſtrumentum Præſulum Mechlinienſium, (*de Præcipiano & de Boſſu*) nec non Jeſuitarum in Univerſitate Lovanienſi, & tamquam fidelem adminiſtrum pravæ ipſorum voluntatis contra pretioſiorem portionem Univerſitatis. Juxta præfatum D. Martinum, hi Præſules nil aliud erant & ipſi, niſi mera inſtrumenta Societatis. En ipſiſſima verba Martini, quibus ob oculos ponit nexus, quibus hæc omnia ſimul arctiſſime conjuncta erant. *Patres* (Jeſuitæ) *quidquid Univerſitati Lovanienſi noxium atque funeſtum eſſet, cupidiſſime amplectentes, Præſuli ſuggerebant, & proponebant; ejuſque auctoritate abutentes perficere moliebantur:* (Præſuli) *cui nihil quod Jeſuitis diſpliceret improbatur, omnia & ſola, quæ Patribus iſtis eſſent grata comprobata exequebaturque. Hi* (Damen &c.) *omnia in Mechlinienſis Archipræſulis gratiam faciebant, nihil ei negabant.* Idea quam præbet D. Martinus de regimine Dom. *de Præcipiano*, eadem prorſus eſt quam efformare debemus de regimine Domini de *Boſſu* ſui Succeſſoris, ſub quo Damen perfecit in Univerſitate Lovanienſi omne malum, quod inceperat ſub Domino de Præcipiano.

Jeſuitæ hoſtes occulti Eſpenii.

X. Mirabitur fortaſſe nonnemo ex hucuſque dictis, quod de hoſtibus Eſpenii dum verba facimus, peculiarem articulum non dedimus Jeſuitis. Verum data opera id fecimus, quia idea, quam de illis nobis exhibet D. Martinus, videtur hanc omiſſionem requirere. Siquidem Jeſuitæ non habebantur tamquam hoſtes Eſpenii, niſi in quantum habebantur (ut in ceteris omnibus mundi partibus) tamquam hoſtes totius boni, tamquam prima origo omnium controverſiarum, & præcipua ac primaria cauſa omnium vexationum, quibus affictabantur defenſores doctrinæ Eccleſiæ, cujus ſunt hoſtes manifeſti. Verum tum ex politica qua plurimum pollent, tum propter odium, cui ſe obnoxios norunt apud plurimos, coguntur in omnibus ferme negotiis

clam

(*a*) Harum propoſitionum Decherii una eſt, quod auctoritas Rom. Pontificis ſuper temporale Regum ac Principum, eſt dogma confirmatum auctoritate & deciſione ſex vel ſeptem Conciliorum Generalium.

(*b*) Tria hæc Opuſcula habentur initio Novi Supplementi ad Opera Eſpenii.

(*c*) *Quartum motivum Juris* D. Martin pag. 7. & 10.

(*d*) *Confutatio Orationis de Dogmatica Bulla Unigenitus habita* 23. *Auguſti* 1724. *per Hermannum Damen &c.*

(*e*) Lib. III. Cap. VI. Artic. 6. 7. & 8.

alam agere, & ſeipſos regere, & d liteſcere ſub umbra eorum, quos ſibi devotos habent, & quibus utuntur tamquam inſtrumentis. Hanc methodum conſtantiſſime tenuerunt Patres Societatis in omnibus perturbationibus, quibus Belgium fuit exagitatum ſub duobus Archiepiſcopis Mechlinienſibus *de Præcipiano*, & *de Boſſu*. Inter innumeros libellos, qui tunc temporis chriſtianam Rempublicam contaminarunt, admodum difficile erit vel unum reperire, qui in fronte gerat nomen alicujus Jeſuitæ. Recenſentur plus quam viginti libelli exarati a Patre *de la Fontaine* Confeſſario Domini de Præcipiano, Auctor Supplementi ad Dictionarium Moreri multo plures enumerat lucubrationes, adſcriptas Patri *le Meyer*. Iſti porro ſunt præcipui Scriptores Societatis pro Belgio in præfato annorum decurſu; aſteorum Opuſcula ſunt fere omnia aut anonyma, aut ſub fictitio nomine. Immo ſat ipſis non erat ſuum nomen tegere, quod per ſe jam imminuit meritum cujuſcunque libri; ſed inſuper nihil intentatum relinquebant ut aliquem adinvenirent, qui paratus eſſet ſuum honorem ſuamque conſcientiam iis vendere, & talia opuſcula ſub proprio nomine in lucem emittere.

Dominus du Bois prope finem elapſi ſæculi, & Dominus Damen in præſenti ſæculo ii ſunt, qui frequentiſſime hoc indignum miniſterium præbuerunt Patribus Societatis. Quo tempore in lucem prodierunt binæ Diſſertationes ann. 1725. contra validitatem Conſecrationis Archiepiſcopi Ultrajectini factæ ab uno tantum Epiſcopo, pro certo habebatur apud omnes, fuiſſe illas exaratas a Jeſuitis. Interea P. *Meyer* earum apologiam ſuſcepit in ſuis latinis Epiſtolis contra alias epiſtolas cujuſdam Presbyteri Ultrajectini, qui præfatas Diſſertationes ſtrenue confutaverat. Idem P. *Meyer* habetur tamquam indubitus Auctor libelli, qui inſcribitur, *Manifeſta contradictio* &c. cujus libelli auctor Eſpenium peculiariter impugnat, ejuſque Reſponſionem Epiſtolarem contra primam Diſſertationem promulgatam ſub nomine Doctoris Damen. Præfato Patri *Meyer* adſcribebatur, & quidem cum eodem fundamento, libellus *Irenkon*, a Doctore Damen approbatus, nec non ſecunda editio ejuſdem libelli, quam approbavit Pœnitentiarius Cathedralis Mechlinienſis.

Qui omnes recenſiti libelli ſatis aperte produnt, Jeſuitas, licet ſub aliorum nomine delitecentes, fuiſſe præcipuos hoſtes Eſpenii. Conſtat pariter, a Patre Amiot, Confeſſario Archiducíſſæ Gubernatricis, manaſſe omnes vexationes, quibus Eſpenius poſtremis annis vitæ ſuæ varie ac dire exagitatus fuit: conſtat ulterius, Internuntium Bruxellis degentem (Spinelli) non niſi invito animo eorum inſidiis miniſterium ſuum præbuiſſe, ut ſcilicet declinaret periculum, in quo verſabatur, ſi, ut comminabantur, Romæ eum denonciaſſent tanquam faventem Janſeniſtis. Comes de Baillet, Caput ac Præſes Conſilii Privati Bruxellenſis, primas agebat partes in hac negotiatione; & omnibus compertum eſt, virum hunc, poſtquam aliquo temporis ſpatio Jeſuitarum habitum detulit, nunquam amiſiſſe eorum indolem.

ARTICULUS III.

Decreta Inquiſitionis contra quædam Opera Eſpenii. Animadverſiones ſuper his Decretis.

Decreta Inquiſitionis contra Opera Dom. Eſpenii.

I. NEmini mirum videri debet, quod hoſtes infenſiſſimi Eſpenii, quos ſupra memoravimus, Decreta tandem obtinuerint non a Sancta Sede, non ab ipſo Romano Pontifice, (*a*) ſed a Tribunali Romanæ Inquiſitionis contra Opera prælaudati Doctoris, quæ lædere poterant eorum præjudicia. Eorum conatus, licet admodum frequentes, irriti tamen fuerunt ante Pontificatum Clementis XI. Sub hoc Pontifice, cujus zelus pro doctrinis ac præjudiciis Italorum Doctorum Univerſæ Europæ innotuit, ſui voti compotes facti ſunt. Primum, quod hac in re exiit Decretum, fuit contra *Jus Eccleſiaſticum Univerſum* ſub die 22. Aprilis (Feria 3.) ann. 1704. Qui librum illum denunciaverant, narrant etiam motiva hujuſce condemnationis. (*b*) Fatentur & ipſi, ſe librum illum non denunciaſſe, *quod aliquid contineat contra fidem aut bonos mores*; ſed unice, *quod Juriſdictioni Eccleſiaſticæ non ſatis faveat, immo potius illam impugnantibus & deprimentibus*; *atque inter cetera jus adſcribat Poteſtati ſæculari dijudicandi & reſolvendi in dubiis de Immunitate*. Quæ confeſſio eſt manifeſta ac plena juſtificatio illius Libri, cujus condemnatio quærebatur. Quæ Eſpenio exprobrant Itali, eum nulli æquivocationi ſint obnoxia, majorem gloriam pariunt huic Doctori; & ſatis oſtendunt, quod eum condemnatio prædicti libri non innitatur niſi fidelitati Auctoris, qui reddit quæ ſunt Dei Deo, & quæ ſunt Cæſaris Cæſari, Opus Eſpenii nobis multo pretioſius eſſe debet.

Idipſum dicendum eſt de ſecundo Decreto contra Tractatum *de promulgatione legum, & de placito Regio* &c. eſt ſub die 12. Septemb. (Fer. 4.) ann. 1714. Cauſa hujuſce prohibitionis dubia nemini eſſe poterat. Conſtat ſiquidem, Romanam Curiam admodum ſollicitam eſſe in conſervanda ea poteſtate abſoluta, quam ſibi ipſa attribuit. Si ipſam audias, ejus Decreta ſunt Leges inviolabiles, ſi vel ſemel Romæ promulgata fuerunt in Campo Floræ. Velle itaque hujuſmodi Decreta ſubjicere novæ promulgationi in qualibet particulari provincia, & præſertim exigere, ut contendit Eſpenius in ſuo Tractatu, quod Suprema auctoritas permittat & approbet hanc promulgationem, eſt profecto tangere Italos in pupilla oculorum, & uſque ad effuſionem ſanguinis eos vulnerare, qui in Romana Curia aut dominari volunt, aut lucrari.

Extat tertium Decretum Romanum contra quoddam Opuſculum Eſpenii. Hoc Decretum, die 26. Octobr. (Fer. 4.) ann. 1707. damnat *Motivum Juris*, & *Appendicem* hujuſce motivi, in favorem Domini Van de Neſſe, Curati S. Catharinæ, Bruxellis, quod Opuſculum promulgatum fuerat eodem hoc anno 1707. Licet fœtus eſſet Eſpenii, tamen ejus nomen non præſeferebat. Erat portio quædam cauſæ adhuc pendentis ſub Conſilio Supremo Belgii, & lucubratio iſta diſtributa fuerat Judicibus, qui nihil in ea reprobandum invenerunt, immo fuit præcipuum fundamentum ſententiæ favorabilis quæ poſtmodum prodiit; & ipſum Supremum Conſilium mox laudatum, poſt Romæ damnatam hanc lucubrationem eam non ſine laudis præconio citavit in ſua Conſultatione 16. Junii, ann. 1708. Ceterum ignorat nemo, innumeris inſidiis in Romana Curia, quo tempore in Belgio agitabatur prædicta cauſa, adverſarios Domini Van de Neſſe eum exagitaſſe; cum inſuper ann. 1708. 29. Martii (Fer. 5.) prodierit Decretum Inquiſitionis contra ſententias Belgici Conſilii in favorem illius Curati. Hoc poſtremum Decretum irritas ac nullas declârat haſce ſententias, atque memoratum Conſilium jam incidiſſe in pœnas ac Cenſuras latas in Conſtitutionibus Apoſtolicis (& præſertim in Bulla *in Cœna Domini*) contra eos, qui lædunt Juriſdictionem & *Immunitates Eccleſiaſticas*.

Quid ſentiret Eſpenius de hujuſmodi prohibitionibus.

II. Alibi legi poſſunt circumſtantiæ & effectus omnes

(*a*) Vide Tract. cui titulus: *Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis*, Cap. IV. de Deductione Juris. *Quartum Juris motivum* in Cauſa D. Martini &c. pag. 10.

(*b*) Epiſtola P. Norberti Delbeque &c. *Æquitas Sententiæ* &c. pag. 7.

hujuſce

hujuſce rei. (a) Nobis ſufficit hic obſervare, quod cum *motivum Juris* pro Dom. *Van de Niſſe* iiſdem innitereiur principiis, quæ Italos irritaverant io *Jure Ecleſiaſtico Univerſo*, mirum non eſt quod eandem ſortem ſubire debuerit: cum conſtantiſſima lex ſit in Romanis Tribunalibus, abſque ullo novo examine ſemper adhærere primis decretis eadem ſuper re latis, & nulli rei parcere, quæ contraria ſit eorum prætenſis juribus.

Operæ preoum erit hoc loco exſcribere verba ipſius Eſpenii, quibus compertum erit quid ſentiendum ſit de iſtis prohibitionibus Romanis. Loquitur ille de Decreto Inquiſitionis contra ſuum *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*, ſibi objecto: quæ autem de hoc Decreto ipſe dicit, aptari commode poſſunt reliquis omnibus.

“ Quid notius (inquit ille) (b) quam per Congrega-
„ tiones Cardioalium paſſim omnes libros prohiberi,
„ & in Indicem librorum prohibitorum referri co ſolo
„ titulo, quod jura & præemioentias Principum tuean-
„ tur?

„ Id jam pridem notavit Vir Clariſſimus Franciſcus
„ Salgado in ſuo Tractat. *de Supplicatione ad Sanctiſſi-*
„ *mum* part. 2. cap. 33. oum. 144. & ſeq.) inquiens:
„ *Quod aſſidue practicari videamus circa libros Catholi-*
„ *corum Auctorum horum Regnorum tractantes & fun-*
„ *dantes Regis Catholici Juriſdictionem, aut Rigalias*
„ *maxime in rebus Eccleſiaſticis ſibi competentes, aut*
„ *de jure, aut indultis Apoſtolicis, ſive etiam immemo-*
„ *rabili conſuetudine a Sede Apoſtolica diu tolerata in Ro-*
„ *mana Curia prohiberi, & vetari, & ad hoc Brevia*
„ *Apoſtolica tranſmitti ad Inquiſitionem ſupremam Hiſ-*
„ *paniæ publicanda.*

„ Adjungit (Salgado) quod Rex Catholicus *omni*
„ *conatu, vultu tamen reverenti, huic violentiæ ſuis ju-*
„ *ribus Rigalibus, & ſibi ipſi illatæ occurrat, agnoſ-*
„ *cens hanc prohibitionem dumtaxat tendere ad infringen-*
„ *da ſua jura, nec non in grave, & intolerabile præju-*
„ *dicium ſuum, ac proinde impediens talis Brevis exe-*
„ *cutionem ad evitanda ſcandala, penes ſe retineat.*

„ Hanc Romanorum praxim & propoſitum, pro-
„ ſcribendi quæcumqoe ſimilia Scripta (pergit Eſpe-
„ nius) ſat manifeſta prodit Regula Septima Iodicis
„ Romaoi, præſcribens Inquiſitoribus & Epiſcopis,
„ *expungendas eſſe e libris* (eorum examini commiſſis)
„ *propoſitiones, etiam quæ ſunt contra libertatem, im-*
„ *munitatem, & juriſdictionem Eccleſiaſticam.*

„ Quidni igitur Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtati,
„ ejuſque Supremis Auditoriis tueri liceat doctrinam,
„ qua exponuntur Jura Regia, tametſi in Curia Roma-
„ na liber ob ſimilem rationem fuiſſet proſcriptus?

„ Interim ex his manifeſtius ſe prodit ſtudium D. In-
„ timati placendi D. Internuncio & Curiæ Romanæ,
„ quo perſuadeat Bullas Pontificias, quin & Decreta
„ quæcunque e Congregationibus Cardinalium ema-
„ nantia obligare omnes Chriſtifideles, modo Romæ
„ ritu ſolito fuerint publicatæ, tametſi nec io Conſiliis
„ Regiis viſæ aut recognitæ fuerint, immo nec per
„ Epiſcopos ritu ſolito per Provincias publicatæ.

„ Neque enim io tota hac ſua *perſiſtentia* vel verbo
„ indicavit D. Intimatus, Decretum Congregationis,
„ quo Opus Supplicantis (*Jus Eccleſiaſticum Univer-*
„ *ſum*) prohibitum dicitur, unquam ad Conſilium
„ Sanctius, aliudve Regium Auditorium miſſum eſſe,
„ multo minus in eo examinatum aut recognitum, vel
„ etiam aliqua legitima auctoritate Eccleſiaſtica ritu ſo-
„ lito publicatum. Neque id unquam probatum iri
„ confidit ſupplicans, cui nonniſi privatim aliquid de
„ hac prohibitione innotuit. „

Quæ dicit Eſpenius circa Decretum contra ſuum Jus Eccleſiaſticum Univerſum, dici pariter debent de duobus aliis Decretis contra ſuum Tractatum *de promulgatione &c. & Motivum Juris* pro Dom. *Van de Niſſe.* Evincere nemo poterit, hujuſmodi Decreta, quæ nonniſi privatim innotuerunt, Regium placitum unquam obtinuiſſe, vel publicata fuiſſe ab Epiſcopis in Belgio etiam eo ritu quo publicantur in Regionibus Inquiſitionis. Hinc ſi hoſtes Eſpenii, ſive potius doctrinam antiquitatis ac jurium Principum, quæ ille ſemper totis viribus defendit, auſu temerario occaſionem inde arripuerunt redigendi Opera Eſpenii in cathalogum librorum prohibitorum, ſemper eorum audaciam cohibuerunt tum Suprema Auctoritas, tum Tribunalia Iuſtitiæ, ut ex dicendis in ſeq. artic. compertum erit.

Animadverſiones iſtæ ſuper Decretis latis contra Opera Eſpenii ſatis ſuperque diſſipare poſſunt præjudicia, ſi quæ orta ſunt in animo imperitorum. Hujuſce generis Decreta, tum etiam cum veritati favent, haud magnam habent auctoritatem in Eccleſia, ut omnibus notum eſt. Multo minus movere nos debent Decreta Congregationis *Indicis*, cum huic Congregationi Pontifex nunquam interſit; idipſum dicendum eſt de Decretis S. Officii ſub Feriis 3. & 4. cum nec iis diebus Pontifex interſit Congregationibus illis. Aſt hujuſce naturæ ſunt omnia Decreta lata contra Eſpenium. Hiſce addendum, in Communione Catholica integras eſſe Eccleſias, eaſque conſpicuas, quas inter Gallicana, & Belgii, in quibus hujuſmodi Decreta, etiamſi prolata fuiſſent coram Pontifice, nullam habent auctoritatem, niſi in Regno promulgata ſint cum omnibus requiſitis formalitatibus. Immo capitale crimen eſt, ea velle executioni demandare, quando carent recenſitis formalitatibus.

Quam ideam horum prohibitionum haberet Lambertinus, (poſtmodum Benedictus XIV.). Quanti faceret Eſpenium.

III. Ipſe Benedictus XIV. pluries cognovit futilitatem harum condemnationum. Nobis innoteſcit fundamentis haud dubiis, hunc Pontificem peculiarem habuiſſe æſtimationem Eſpenii, ejuſque Operum; hancque tum etiam prodidiſſe, antequam ad Petri cathedram eveheretur. Archiepiſcopus Mechlinienſis (Dom. de Boſſu) cum Bononiam veniſſet, quo tempore Lambertinus erat Archiepiſcopus illius Urbis, interrogavit eum Lambertinus de Viris illuſtribus, qui tunc temporis florebant in Lovanienſi Univerſitate, & præſertim de celebri viro, Dom. Van Eſpenio, cujus elogium tunc texuit. Dominus de Boſſu obſtupuit hæc verba audiens e diametro oppoſita ſuis præjudiciis contra Eſpenium; hinc nihil aliud reponere potuit, niſi, Romæ damnata fuiſſe Opera Eſpenii. *Nugæ ſunt*, reſpondit Lambertinus, *futiliſſimæ nugæ.* Pontifex iſte, quem ignorat nemo non fuiſſe ſemper rerum gerendarum abſolutum dominum, nec ſemper egiſſe juxta propriam conſcientiam paſſus eſt, ut in *Indice Librorum prohibitorum* exarato ann. 1757. de ejus mandato, ponerentur *Jus Eccleſiaſticum Univerſum* Eſpenii, & *cetera ejus opera*, utpote jam ſuppreſſa per Decretum 17. Maji 1734. ſicut auctoritatem harum prohibitionum voluit ipſe imminuere, hinc huic recentiori editioni *Indicis* annexuit novam Conſtitutionem quoad methodum ſervandam in examine & proſcriptione librorum: in qua ſane Conſtitutione, inter cetera ait, ſe magnopere optare, *magnopere optamus*, ut nulla proferatur *cenſura ſeu prohibitio contra libros Catholicorum Scriptorum, qui nominis fama & merito ſunt celeberrimi*. niſi ipſi per ſe, vel aliorum miniſterio patrocinium ſuæ cauſæ ſuſceperint: *Vel Auctorem ipſum, ſuam cauſam tueri volentem audiat, vel unum ex Conſultoribus deſignet, qui ex officio operis patrocinium, defenſionemque ſuſcipiat:* quam agendi rationem prælaudatus Pontifex ait inniti *ſummæ æquitatis & prudentiæ ratione.* Quæ verba manifeſte pro-

(a) Lib. III. Cap. III. Artic. 4. Item Memoir. pour ſervir a l'Hiſtoire de l'Univerſ. de Louvain &c. C. V. art. 3.
(b) Vide Tract. cui titulus, *Æquitas Sententiæ &c. Deductio Juris & Facti &c.* Cap. IV.

Digitized by Google

produnt, omnes prohibitiones librorum Eſpenii (& aliorum hujuſce generis) factas Romæ non auditis ejus defenſionibus, injuſtas eſſe, & adverſari huic graviſſimæ Regulæ *prudentiæ & æquitatis naturalis*.

Hinc eſt, quod doctiſſimus Benedictus XIV. pluries in ſuis Scriptis oſtendit quanti faceret Eſpenium, & ejus Opera, etſi per Decreta Congregationis Indicis eſſent prohibita: ſiquidem Eſpenius in Operibus Lambertini perpetuo laudatur tanquam ſplendidiſſimum lumen in omnibus quæſtionibus de Diſciplina Eccleſiaſtica.

Nec pauci erant qui in Romana Curia idipſum de Eſpenio ejuſque Operibus ſentiebant, quod Lambertinus. Licet Viri iſti ex circumſtantia loci ad extra oſtendant ſe venerari hujuſmodi Decreta SS. Congregationum, nihilominus ſatis produnt ſe nihili ea facere; cum pro certo jam habeant, grave præjudicium per hujuſmodi Decreta, contraria veritati & æquitati, inferri veræ gloriæ Sanctæ Sedis.

Hinc ſatis deplorare non poſſumus cæcitatem aut malitiam eorum, qui Eſpenii Opera inter libros vetitos recenſent, vi Decretorum, quæ ſuperius memoravimus. Si ea, quæ huc uſque diximus, non ſufficiunt, ut præjudicia deponant, vel ſaltem ut modum imponant propriæ temeritati, fortaſſe movebuntur auctoritate illorum Decretorum, quæ in favorem Operum Eſpenii prodierunt a Supremis Curiis & Tribunalibus ſæcularibus.

ARTICULUS IV.

Decreta Supremæ Auctoritatis, ſuorumque Tribunalium in favorem Operum Dom. Van Eſpenii.

Varia teſtimonia Conſilii (de Hainaut) Magni Conſilii Mechlinienſis, Conſilii Belgii, & Imperatoris Caroli VI. in favorem Operum Eſpenii.

I. Omitto in medium proferre Denunciationes ann. 1716. factas a Dom. Huetio Conſiliario Fiſcali (de Hainaut) de Libello Decheri contra Tractatum *de promulgatione Legum, & de placito Regio*: nam Denunciationes iſtæ non ſunt mera Approbatio Operum Eſpenii; cum ſint vera ac realis proſcriptio doctrinarum illarum, quæ opponuntur principiis ab Eſpenio poſitis in præfato ſuo Opuſculo. Idipſum dicendum de Sententia Magni Conſilii Mechlinienſis contra Dom Govarts 23. Februarii 1722. Principia, quæ Eſpenius poſuit in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* ac in ceteris ſuis Operibus, in quibus agitur de Juribus auctoritatis temporalis, ſolemniter vindicantur a Cenſura jam adornata a Dom. Govarts.

Conſiderari poſſunt tamquam veræ Apologiæ Operum Eſpenii binæ Conſultationes a Supremo Conſilio Belgii porrectæ Archiduciſſæ 30. Julii 1727. & 18. Februarii 1728. Arreſtum ejuſdem Tribunalis 12. Maji 1729. continet ſimilem Apologiam peculiaris Tractatus *De Recurſu ad Principem*. Conſilium Belgii cum ibidem determinare deberet veram ideam Juris Poſſeſſorii, *cenſuit, non poſſe ſe id melius aſſequi, quam exſcribendo ipſiſſima verba Eſpenii* de illo pretioſo Tractatu, *De Recurſu ad Principem*, quem Tractatum eadem *Curia tanti fecit*, ut duxerit ſuſcipere Eſpenium in ſuam defenſionem (in Conſultatione 18. Februarii 1728.) contra calumnioſum libellum, in quo præfatus Scriptor celeberrimus calumnioſa traducebatur. (*a*)

Privilegium a Carolo VI. conceſſum die 24. Maji anno 1729. pro editione Colonienſi Operum Eſpenii eſt manifeſta approbatio Operum hujuſce Doctoris, Quod quidem privilegium Cæſar ipſe *propria manu* ſignare voluit, ut teſtatur Supremum Conſilium Belgii in ſua Conſultatione 12. Januar. 1736. Majorem vim acquirit hoc privilegium, ſi conſideremus circumſtantiam temporis, in qua fuit conceſſum; videlicet quando Eſpenius duriſſimas perſecutiones anno præcedenti expertus in Flandria, coactus fuerat in aliam Regionem abire, ut vitaret extrema mala ſibi comminata. Tunc porro Eſpenius patrocinium Cæſaris, Principis ſui, per ſupplices libellos impetravit. Cum autem obiiſſet die 2. Octobris ann. 1728. antequam effectus clementiæ ac juſtitiæ Imperatoris experiretur, Carolus VI, quaſi compenſare vellet hoc damnum, ſeptem vel octo ab ejus menſibus conceſſit præfatum privilegium pro nova editione omnium illius Operum.

Conſultationes contra Catalogum librorum prohibitorum, in quo peculiariter proſcribebantur Opera omnia Eſpenii.

II. Cum per oppreſſionem ac obitum Eſpenii audaciores evaſiſſent ejus adverſarii, nihil intentatum reliquerunt anno 1729. ut ab Archiduciſſa approbaretur novus Catalogus librorum prohibitorum, qui complectebatur non ſolum libros curioſos ac graves in omni genere ſcientiarum, ſed etiam omnia Opera Eſpenii in generali & in particulari, & omnes ferme egregios libros publici Juris factos poſtremis hiſce temporibus pro tuenda doctrina Eccleſiæ adverſus laxas doctrinas Caſuiſtarum, & pro tuendis Juribus poteſtatis temporalis, impugnatis a Scriptoribus Italis, & ab innumeris ambitioſis Eccleſiaſticis. Cum iſti animum ac voluntatem Archiduciſſæ ſibi obſequentem haberent, obtinuerunt ab ea libellum ſub die 25. Junii 1729. in quo approbabat ſua auctoritate novum Catalogum. Cum autem Conſilium Belgii viriliter obſtitiſſet hujuſce libelli diſpoſitioni, temperavit Archiduciſſa diſpoſitionem primi libelli aliis duobus, ſeditis 6. Maji 1730. & 9. Julii 1731. quos tamen prælaudatum Conſilium ſimiliter rejecit. Auctores hujuſce Indicis ſimularunt recedere ab inceptis; aſt revera ut commodius concinnarent alium Catalogum, & ut obtinerent ampliorem approbationis libellum ab Archiduciſſa. Secundus iſte Catalogus exaratus fuit cura & ſtudio Patris *Wouters* Jeſuitæ, & Domini *Hoynck van Papendrecht* Archipresbyteri Diœceſis Mechlinienſis. Dominus *Hoynck* pro mercede laboris ſui recepit effigiem Archiduciſſæ, ut ipſe cum jactantia aſſeruit. Novus libellus ad Conſilium Belgii miſſus 24. Decembris 1735. impugnatus fuit anno ſeq. 1736. 12. Januarii in præciſa & graviſſima Conſultatione hujuſce Tribunalis; (*b*) in qua ad examen revocantur non ſolum diſpoſitiones novi hujuſce libelli, ſed etiam regulæ poſitæ in novo Catalogo, nec non intentio, qua Catalogus exaratus fuit, & his vel illis libris inuſta Cenſura. Sapientiſſimi præfati Conſilii Patres circa hæc omnia objecta plurima animadvertunt; videlicet, quod talis librorum prohibitorum Catalogus, & libellus approbationis *ſenſim ſine ſenſu lædunt ac minuunt jus regium, regiamque juriſdictionem; Eccleſiaſticos ſubtrahunt ab auctoritate regia; adimunt Conſiliis Suæ Majeſtatis regiam protectionem, & cognitionem poſſeſſoriis; eodem tempore conſtituunt Tribunal Inquiſitionis Romanæ Judicem & Arbitrum Supremum* (non ſolum ſubditorum Suæ Majeſtatis, & eorum Operum, ſed etiam) *omnium Conſiliorum ſeu Tribunalium Suæ Majeſtatis, nec non ſententiarum prolatarum ab ipſis; approbant omnes Bullas, omnia Decreta, Con-*

(*a*) *In pretioſo illo Tractatu De Recurſu ad Principem, Opere illo, quod hæc Curia TANTI fecit, ut duxerit TANTUM VIRUM ſuſcipere in ſuam defenſionem, & injungere Officio Fiſcali muneris ſui Officium exequi circa quoddam Scriptum* (Irenikon) *calumnioſum, ubi tam ſcandaloſe* (Eſpenius) *traducebatur.*

(*b*) Extat initio Novi Supplementi ad Opera Eſpenii, cum pluribus aliis Monumentis hujuſce generis.

Digitized by Google

ſtitutiones omnes Romanæ Curiæ; labefactant, immo abſolute extinguunt memoriam Auctorum omnium, qui ſcripſerunt pro juribus, prærogativis & jurisdictione Regia, pro legibus, ac libertatibus ſuorum populorum, & Regni; anticipato proſcribunt Auctores, qui in poſterum audeant conſcribere pro juribus ſuorum Principum; ad nihilum redigunt commercium (præſertim Bibliopolarum) *penitus extinguunt omnes ſcientias; inducunt in Regno ſummam rerum omnium ignorantiam, quæ eſt origo omnium vitiorum; traducunt Lovanienſem Univerſitatem ut Janſeniſtis plenam, cujus rei odioſam memoriam ſtudent relinquere poſteris, auctoritate Suæ Majeſtatis, & quidem abſque cauſa; ſubjiciunt omnes Miniſtros Regios, omnia Tribunalia ſæcularia, omneſque ab illis pendentes, Eccleſiaſticis; impediunt, quominus Sæculares, cujuſcunque ſint caracteris & profeſſionis, poſſint ſedulam operam navare ſcientiis, & acquirere plenam notitiam Juris, Praxis, Conſuetudinum, Hiſtoriæ Politicæ, artis Militaris, Medicinæ, Navigationis, linguarum &c. niſi prout viſum fuerit Eccleſiaſticis iis permittere: tandem ſtatum ſæcularem vectigalem reddunt ſtatus Eccleſiaſtici, & præſertim Curiæ Romanæ; & eodem tempore inducunt in hanc Regionem veluti quoddam Tribunal ſeveriſſimum Inquiſitionis.*

Inter hæc abſurda & incommoda, nec non plurima alia in præfata Conſultatione memorata per partes, & diſtincte recenſita, obſervant Sapientiſſimi hujuſce Conſilii Patres, quod Auctores prædicti Catalogi librorum prohibitorum, ex manifeſto partium ſtudio inter prohibitos libros recenſent non ſolum omnia Opera Eſpenii in genere, ſed etiam omnes peculiares Tractatus, in quibus iſte Doctor tuetur Jura Auctoritatis temporalis contra prætenſa Jura Romanæ Curiæ & Eccleſiaſticorum. Conſilium Belgii occaſionem inde arripit extollendi pro merito ſcripta Eſpenii, & ſimul oſtendendi ſummum ac graviſſimum præjudicium quod Supremæ Auctoritati, & Auctoritati Tribunalium obveniret ex horum Operum proſcriptione.

„ Revera (inquiunt prælaudati Patres Conſilii Belgici) Eſpenium fraudare non poſſumus hoc teſtimonio, ſcilicet neminem tanta eruditione & diligentia illuſtrare & tueri Jura & Regalias veſtræ Majeſtatis, juriſdictionem ſuorum Conſiliorum, leges & conſuetudines Regionis contra prætenſa jura Romanæ Curiæ, & contra auſus & molimina Eccleſiaſticorum. Cogimur frequentiſſime Eſpenii Scripta conſulere in dubiis quæ occurrunt. Fieri nequit, quod Eſpenii Scripta prohibeantur, quin ſimul eodem momento careamus Optimo Canoniſta, qui ceteros omnes longe ſuperavit in hac ſcientia, ſive doctrinam conſideres, ſive methodum, qua de Jure Canonico pertractavit juxta Juriſprudentiam Belgii, & quem adeo frequentes adire debemus in dubiis quæ paſſim occurrunt. „

Quibus poſitis, Conſilium Belgii ſic finem imponit ſuæ Conſultationi. “ Tandem concludimus, quod omnibus perpenſis & mature conſideratis, juxta exigentiam Caſus, cenſemus, hunc novum Catalogum, una cum libello approbationis, nullatenus admitti poſſe, prout ſe habent, quin ſimul lædantur jura Regia & Suprema veſtræ Majeſtatis, Leges & conſuetudines, libertates populorum, & quin Reipublicæ tranquillitas exponatur extremis incommodis cum gravi detrimento noſtræ Sanctiſſimæ Religionis. „ Superius jam modum narravimus, quo Supremum Belgii Conſilium in hac Conſultatione partes Eſpenii ſuſcipit, & tuetur ejus Opera etiam in particulari, inter libros vetitos jam recenſita. Idipſum quod Supremum Conſilium Belgii, dixerunt in ſuis Conſultationibus Magnum Conſilium Mechlinienſe, & privatum Conſilium Bruxellenſe; quas tamen adinvenire non potuimus. Quibus omnibus rationum momentis, nec non auctoritate Supremorum Magiſtratuum Provinciæ perculſa Archiduciſſa, ſuum approbationis libellum revocavit, licet cuperet magnopere iis ſatisfacere, qui architecti fuerant prædicti Catalogo, quorum votis ipſa inconſulto, & cæco animo obſecundabat.

ARTICULUS V.

Varia Decreta Conſiliorum Belgii, edita ne Opera Eſpenii recenſerentur inter libros vetitos.

Molimina Eccleſiaſticorum Cenſorum librorum.

I. SIcuti ex conſuetudine ab aliquot annis in Belgio introducta omnes Catalogi librorum, antequam publicæ venditioni exponerentur, examinandi erant a Cenſoribus publicis; hinc ii ipſi, qui, ut ſuperius diximus, fruſtrati fuerant ſua ſpe quoad libellum approbationis Archiduciſſæ, nihil intentatum relinquerunt, ut munus Cenſorum non niſi iis committeretur, qui ſibi eſſent addictiſſimi. Cardinalis Alſatiæ eorum votis annuit quoad Cenſores ſuæ Diœceſis; qui Cenſores idipſum revera executioni demandarunt, quod antea rejectum fuerat in negotio Catalogi & libelli approbationis, de quibus ſupra. Hinc Cathalogus librorum prohibitorum, licet ſeveriſſima cenſura mulctus a Tribunalibus Juſtitiæ, fuit ſola regula quam ſecuti ſunt in examine Catalogorum, qui pro publica venditione eorum oculis ſubjiciebantur. Tribunalia Juſtitiæ plerumque inſurrexerunt contra hanc prævaricationem. Cenſuerunt ſiquidem, quod eſſet contra venerationem debitam Sacræ Majeſtati Principis, collocare inter libros vetitos ac proſcriptos ea Opera, quæ Princeps ipſe digna publica luce judicaverat, & quorum Operum patrocinium Conſilia Suprema tam frequenter ſuſceperant. (*a*) In favorem præſertim Operum Eſpenii zelum ſuum prodiderunt Suprema Conſilia in hujuſmodi occaſionibus. Mirum autem eſt, quod tot ac tanta Decreta Tribunalium Juſtitiæ Supremæ non potuerint radicitus evellere hunc abuſum, quamdiu Cardinalis de Boſſu in vivis fuit; & publici Cenſores, audaciores ob illius patrocinium, quo gaudebant, eandem ſemitam tenuerunt. Hæc autem Decreta extant initio Supplementi ad Opera Eſpenii.

Decreta Conſilii Flandriæ 1738. *&* 1739.

II. Conſilium Flandriæ, quod Gandavenſe poteſt appellari eo quod Gandavi conſtitutum ſit, mandavit die 18. Novembr. ann. 1738. Petro *Goeſin* Bibliopolæ, *ut publice venderet inter libros permiſſos, Opera Doctoris Eſpenii, nullo habito reſpectu ad oppoſitionem quam intentare poſſint ordinarii Cenſores librorum.* Idipſum præcipit *reliquis omnibus Bibliopolis.* Et tandem ut occurrat futuræ prævaricationi publicorum Cenſorum, mandat omnibus Bibliopolis, ut *tradant reſpective Conſiliariis Fiſcalibus Cathalogos librorum*, qui publicæ venditioni exponi debent, *una cum indice eorum quos Ordinarii librorum inter prohibitos recenſuerunt &c. & quidem antequam prædictos Cathalogos imprimant aut publicent.* Hoc Decretum confirmatum fuit 15. Januarii anno ſequenti 1739.

Decretum Conſilii Supremi Belgii 20. *Junii* 1739.

III. Die 20. Junii ejuſdem anni 1739. cum Dominus *Kerpen* Plebanus Bruxellenſis auſus eſſet delere ex parvo indice originali librorum Conſiliarii Van *Soeteſte* ſequentes libros: *Van Eſpen Opera Omnia. A Marca Concordia Sacerdotii & Imperii &c. Stokmans Opera omnia &c.* Conſilium Supremum Belgii mandavit, ut libri iſti imprimerentur in Cathalogo conficiendo & prædicto parvo indice & publice venderentur.

(*a*) Conſult. 12. Januarii 1736.

De-

Digitized by Google

Decretum ejuſdem Conſilii 10. *Maji* 1744.

IV. Menſe Majo ann. 1744. Dominus F. *Scheppers* Cenſor Regius & Apoſtolicus Lovanii ſuſus eſt recenſere Opera Eſpenii & Vinii inter libros vetitos in Catalogo librorum Domini *Pomerevil* Præſidentis Collegii Montis Hannoniæ, qui publicæ venditioni exponendi erant die ondecima ejuſdem Menſis penes Bibliopolam *Overbeek*. Monito autem de hoc exceſſu, & de aliis ejuſdem generis jam perpetratis Anverſæ, Supremo Magiſtratu, Procurator Generalis Belgii ſuas querelas porrexit Supremo Conſilio Provinciæ, die decima præfati Menſis. Expoſuit neceſſitatem condendi legem generalem contra hos abuſus, quia, inquit ille, recenſeri ſolent inter libros vetitos varia Opera, & præſertim *libri de Jure differentes, ut Eſpenius, Vinnius, aliique plurimi, qui non ſolum nulla cenſura inuri debent, ſed DEBENT COMMENDARI JURIS PERITIS &c.* Verum cum temporis anguſtia non permitteret tunc condere hoc generale Decretum; ſiquidem libri Domini Pomerevil ſequenti die, undecima ejuſdem Menſis, venditioni erant exponendi; Procurator Generalis petiit, ut donec prodiret generale Decretum contra hujuſmodi abuſus, vellet Conſilium prohibere Bibliopolæ *Overbeek* venditionem prædictorum librorum, *donec Catalogus emendaretur &c. ſub pœna arbitrariæ correctionis &c.*

Conſilium eodem die annuit votis Procuratoris Generalis, & interim vetuit Domino *Martino Van Overbeek tam incipere, tam jam inceptam proſequi venditionem prædictam &c. ſub pœna centum ſtatorum, & ſub eadem pœna vetuit aliis omnibus adeſſe tali venditioni*, donec *ulterius, vel aliter Decretum eſſet in Conſilio.*

Hoc Decretum die undecima ejuſdem Menſis ſignificatum fuit Domino *Van Overbeek*, hora diei ſeptima cum dimidio; hinc venditio ſuſpenſa remanſit. Ignoramus exitum hujuſce rei, non ſecus ac rationum momenta quæ impedierint Generale Decretum a Procuratore Generali requiſitum, & in ſe apprime & abſolute neceſſarium. Conſilium Belgii Decretum præcedenter emiſerat, conforme illi, cujus mentio occurrit in Decreto Conſilii Flandriæ 18. Novemb. 1738. Commemorat hoc Decretum etiam Procurator Generalis in ſua expoſtulatione diei 10. Maji, de qua modo verba fecimus. In eo præcipitur, " ut nulla fiat venditio librorum, niſi „ Catalogi antea remiſſi fuerint in manus Cenſoris Sæ„ cularis & Conſiliariorum Fiſcalium. „ Aſt laudatus Generalis Procurator in ſua expoſtulatione repræſentat tale Decretum tanquam ineptum, cum non præveniat prævaricationes Cenſorum Eccleſiaſticorum, & de medio non tollat ſcandaloſam contradictionem inter hos Eccleſiaſticos Cenſores, & Cenſores ſæculares, ſeu Conſiliarios Fiſcales Supremorum Tribunalium.

Decretum Magni Conſilii Mechlinienſis 16. *Octobris* 1749.

V. Experientia quotidiana ſatis ſuperque oſtendebat, præfatum remedium eſſe ineptum. Omnia Tribunalia Belgii idipſum evidentiſſime agnoverunt, quia Cenſores Eccleſiaſtici, electi a Conſilio Domini *de Boſſu*, ſemper & ubique ejuſdem erant indolis. Mechlinienſe Conſilium nullum hac de re Decretum ediderat; aſt occaſione obitus Domini *Keyaerts* Procuratoris Generalis hujuſce Parlamenti, & Catalogi ſuorum librorum, quem illius hæredes produxerant, Magnum Conſilium Mechlinienſe primum edidit Decretum, conforme Decretis Conſilii Belgii & Flandriæ ſuperius recenſitis. Catalogus librorum Domini *Keyaerts* cum traditus fuiſſet Cenſori Librorum Mechlini; Dominus *Steyaert*, Decanus Metropolitanæ Eccleſiæ, qui hoc munere fungebatur, & qui jamdio innoteſcebat omnibus tanquam addictiſſimus præjudiciis Italorum Scriptorum, delevit ex hoc Catalogo, *tanquam vetitos*, plures libros *Juris & Hiſtoriæ*, qui cum ſuis præjudiciis conciliari non poterant; & inter alios Opera Eſpenii. Hæredes cum tradidiſſent hunc Catalogum Advocato Fiſcali Magni Conſilii, iſte Magiſtratus præfatum Tribunal adiit, & petiit, ut remedium afferret huic incommodo, & impediret Cenſores Eccleſiaſticos, ne inter libros vetitos recenſerent *Opera* quæ *Auctoritate ipſius Imperatoris vetita non erant; quia exinde oriri poterant graviſſima præjudicia contra jura & prærogativas Principis &c.*

Super hac expoſtulatione Magnum Conſilium decrevit, *ut libri ex præfato Catalogo expuncti tanquam vetiti, nominatim Juriſprudentiæ, & Hiſtoriæ, eidem Catalogo insererentur, & venderentur publice*, iis exceptis, *quorum prohibitio approbata fuerat a Principe.*

Eodem in Decreto, *omnibus Typographis, aliiſque ad quos pertinere poteſt, prohibetur ſub pœna quinquaginta ſtatorum, impoſterum imprimere, vel facere alibi imprimere aliquem Catalogum librorum, qui ea in Urbe debeant vendi, niſi prius illum communicaverint Conſiliariis Fiſcalibus Suæ Majeſtatis* (poſtquam Cenſores Eccleſiaſtici illum examinaverint) *qui nunquam permittent, ut libri nominatim de Juriſprudentia aut Hiſtoria pertractantes, niſi eorum librorum cenſura approbata fuerit a Principe, recenſeantur inter libros vetitos, vel aliqua peculiari nota diſtinguantur &c.* Hoc Decretum eſt ſub die 16. Octobris 1749.

Decretum Bruxellis editum 12. *Aprilis* 1758.

VI. Quæ omnia Decreta ſigillatim ſumpta occurrebant eo peculiari malo, cujus occaſione fuerant edita; cum autem prævaricatores impune adhuc agerent, ſiquidem nunquam contra illos animadverſum eſt, oportebat ſemper & fere quotidie eadem remedia adhibere, Ab anno 1749. uſque ad ann. 1758. nullum innoteſcit Decretum Supremorum Conſiliorum hac ſuper re emanatum. Hinc, ſi hoc temporis ſpatio Cenſores Eccleſiaſtici pro more ſuo non deſtiterunt injuſte hunc vel illum librum delere ex Catalogis librorum, qui exponendi erant venditori, dicendum eſt, quod Magiſtratus abſque ullo dubio ignoraverunt hujuſmodi Cenſuras, cum præſumi nequeat eos neglexiſſe corrigere hunc abuſum. Certum nihilominus eſt, quod Menſe Aprilis 1758. cum Cenſores Eccleſiaſtici Tornacenſes ex Catalogo librorum Comitis *Cavelier* num. 93. expunxiſſent *Opera Eſpenii tanquam librum prohibitum*, Magiſtratus, re perſpecta, die duodecima ejuſdem menſis obtinuit a Conſilio Regio Tornacenſi, nomine Imperatricis Reginæ, Decretum, in quo præcipitur, *ut Opera Doctoris Eſpenii vendantur tanquam LIBER PERMISSUS, ideoque hunc librum indiſtincte emi poſſe a quacunque perſona. Ulterius* (proſequitur idem Decretum) *nobis proponetis viros aliquos, quos aptos exiſtimabitis ad obeundum munus, noſtro nomine, Cenſorum librorum*, quæ poſtrema verba videntur innuere, mentem Conſilii fuiſſe, impedire impoſterum temerarios auſus Cenſorum Eccleſiaſticorum Tornacenſium, eligendo Cenſorem Regium, qui attente perpenderet cenſuram Eccleſiaſticorum Cenſorum, prout antea jam factum fuiſſe diximus Gandavi, Bruxellis, & Mechlini. Quidquid tamen ſit, ex hiſce Decretis manifeſto coram publicam & Supremam auctoritatem ſemper partes ſuſcepiſſe Eſpenii, & conſtantiſſime improbaſſe Cenſores Eccleſiaſticos, qui ex mera præventione pro doctrinis Italorum Doctorum & Curiæ Romanæ, conſueverunt Opera Eſpenii, & hujuſce generis alia recenſere inter libros vetitos.

Aliud Decretum Bruxellis editum 2. *Maji* 1759.

VII. Sequenti anno Bruxellis pariter emanavit aliud De-

Digitized by Google

Decretum in favorem Operum Eſpenii aliorumque hujuſce generis, ne ſcilicet libris vetitis accenſerentur. Hoc Decretum eſt ſub die 2. Maji ann. 1759. & eſt ad omnia Conſilia Belgii Auſtriaci. In eo ſupprimuntur duo libri Theologici exarati a Dom. *Dens* Canonico Cathedralis, & Præſidente Seminarii Archiepiſcopalis Mechliníenſis, tamquam *continentes principia contraria auctoritati Imperiali, & doctrinis inviolabiliter obſervatis in ea Regione tam quoad Bullam in COENA DOMINI, proſcriptionem librorum emanatam a Curia Romana, & immunitatem localem, quam quoad jura Epiſcopatus.* Idem Decretum ſupprimit *Indicem librorum prohibitorum* Romæ typis datum 1757. de mandato Benedicti XIV. ob hanc ſolam cauſam, quia in eo proſcripta reperiuntur *Opera Doctoris Eſpenii, & alia hujuſce generis, quæ ſtabiliunt jura Principis*, & fundamentales doctrinas Belgii.

Duo hæc poſtrema Decreta extant initio Sopplementi ad Opera Eſpenii &c.

Id unum ſupereſt pro coronide hujuſce Operis, ut ſcilicet copulemur viris probis & doctis, & conjunctis ſimul precibus oremus Altiſſimum, ut tandem aliquando ceſſent in Orbe Chriſtiano ſcandaloſi conflictus inter utramque poteſtatem, temporalem ſcilicet & ſpiritualem; inter Principes ſæculares, & Miniſtros Eccleſiaſticos; quorum innumera exempla in hoc Opere prodidimus. Quod ſæculis elapſis, ſæculis ignorantiæ, Viri ceteroquin exiſtimatione & laude digni, in errorem prolapſi ſint; & decepti quibuſdam Opuſculis ab Impoſtoribus concinnatis ſub nomine venerabilium ac ſanctiſſimorum virorum, quin ulla haberetur ſuſpicio de ſimili fraude, pro certo habuerint, doctrinas ibidem traditas quoad independentiam, recta fluere a ſacra auctoritate Traditionis, & conſequenter quod prælaudati viri has doctrinas ſummo zelo defenderint pro aris & focis, hoc nemini mirum videri debet. Aſt in noſtro hoc ſæculo ob depulſas craſſiſſimas ignorantiæ tenebras celeberrimo, in quo origo erroris, ac ignorantiæ præteritæ in meridiana luce clareſcit, ita ut ne unum quidem cordatum virum & ſuæ famæ cupidum adinvenire poſſimus hac noſtra ætate, qui contradicat: in hoc ſæculo, in quo Principes omnes abſolute nolunt amplius tolerare auſus vetuſtiſſimos Eccleſiaſticorum, ſed potius ſua jura tueri volunt, quæ legi naturali innituntur & Evangelicæ, & commendantur per traditionem nuſquam interruptam teſtium omni exceptione majorum: in hoc, inquam, ſæculo, quis unquam inter Eccleſiaſticos audebit obſtinate defendere odioſas haſce doctrinas, quæ tot tantaque mala ac perturbationes produxerunt in Eccleſia & Imperio. Speramus igitur & confidimus, fore ut omnes probi, æqui rerum æſtimatores, & Chriſtiani, qui rationis ac Religionis partes ſequuntur, ex omnibus in hac lucubratione dictis, probe intelligant, bonum Religionis & Imperii exigere, ut quiſque pro viribus adlaboret in reſtituenda pace & concordia inter Sacerdotium & Imperium; quæ tamen pax vera & diuturna eſſe non poterit, ſi vel Sacerdotium, vel Imperium ſuos limites pertranſire voluerint, & invadere jam aliena.

FINIS.

SUPPLEMENTUM
AD VARIAS COLLECTIONES OPERUM
Z. B. VAN ESPEN,
J. U. D. ET SS. CANONUM PROFESSORIS IN UNIVERSITATE LOVANIENSI.

PARS PRIMA,
CONTINENS VARIA JUDICIA ET JURIS RESPONSA.

I.
RESOLUTIONES CASUUM

Circa Jus Patronatus Quorumdam Nobilium Catholicorum in Hollandia, ab Eſpenio, aliiſque Doctoribus Subſcriptæ.

MONITUM.

Q*Uæ ſequuntur* de Jure Patronatus *Judicia petita & obtenta fuerunt a* D. de Neercaſſel. *Hic ſub titulo Epiſcopi Caſtorienſis Trajecti ad Rhenum Archiepiſcopus, Vicarii Apoſtolici munere in Fœderato Belgio tunc fungebatur.*

Prima ex his Reſolutionibus data eſt die nono Julii ann. 1682. Typis paulo-poſt edita prodiit in lucem una cum Diſſertatione, cui adeſt hic titulus : Diſſertatio, qua expenditur num Nobilibus Catholicis in Hollandia jus competat pro arbitrio ſuo deſignandi ac nominandi Paſtores ſuper populum Catholicum.

Diſſertationis hujus Auctori litem movit D. Nicolaus du Bois, *Lovanii Sacrarum litterarum Profeſſor; ſcripſit enim Diatribam, cui hunc fecit titulum* Diſſertatio Canonica D. N. du Bois, in qua contra R. Epiſcopum Caſtorienſem &c. contendit Nobilibus quibuſdam Catholicis in Hollandia jus competere, pro ſuo arbitrio, nominandi & præſentandi Epiſcopo ſeu Ordinario Paſtores.

Ubi hæc Diſſertatio publici juris facta eſt, læſam Sedis Apoſtolicæ doctrinam & auctoritatem exiſtimavit D. Tanara Bruxellis Internuncius. Jus autem D. Neercaſſel illæſum remanſit; ſtabat enim fretum vulgatis non ſolum Canonicæ diſciplinæ principiis, ſed etiam plurimis Romanorum Pontificum & Nunciorum Apoſtolicorum Deciſionibus.

Subiratus Internuncius culpavit Dominum du Bois. Ab eo exegerat ut iſtius Diſſertationis autographum ipſi traderet; reus promiſſi non ſoluti D. du Bois nocentior viſus eſt Internuncio; hic nullum non movit lapidem ut manuſcriptum & exemplaria typis mandata Lectoribus ſubduceret. Nicolaus autem du Bois ſcripſit viro nobili, ad quem ſuam Diſſertationem miſerat, ut eam negligeret, velut ex imprudenti calamo profectam. Sed uterque non ita præcavere potuit, quin hujus Diſſertationis firma prodierit in lucem Confutatio; cui ſuus Auctor hunc titulum : Canonicæ animadverſiones in Diſſertationem Canonicam D. Nicolai du Bois, &c.

Varia hæc opuſcula eodem tempore Romam celeri curſu miſſa ſunt. De iis mentem Innocentii XI. declaravit Cardinalis cibo, a Sanctioribus Conſiliis, in Epiſtola quam ad D. de Neercaſſel direxit. Scripta illa eſt 20. Novembris 1683. En ejus excerptum.

Illuſt. ac Reverend. Domine.

 Pemo-

Permoleſta acciderunt Sanctitati Suæ quæ Nicolaus du Bois pro Fœderati Belgii Nobilibus ſcripſit; ac mihi curandum per Abbatem S. Mariæ (*Bruxellis Internuncium*) demandavit, ne quid ex iis Eccleſiaſtica libertas detrimenti capiat. Hæc ad Illuſtriſſimæ Dominationis tuæ litteras reſcribere me juſſit. Sanctitas Sua Apoſtolicam Benedictionem Pontificiæ in te caritatis indicem tibi amanter elargitur; dum ego veterem meam voluotatem dignitati ac commodis tuis paratam offero, & læta omnia cum diuturna ſoſpitate tibi a Deo auguror &c.

Aderat interim unus e Proceribus qui præ ceteris jus Patronatus ſibi pugnacius arrogabat. Is excandeſcens in Presbyterum, quem Paſtoratui Terræ hujus viri perfecerat D. de Neercaſſel, vim illi intulit. De iſto flagitio factus certior Archipræſul petiit a Doctoribus Lovanienſibus novas Conſultationes, quæ virum nobilem ad ſanam mentem revocarent.

Petitioni Archiepiſcopi annuerunt Doctores, Eorum deliberationes ad ſeriem primæ Conſultationis, quæ 9. Julii 1682. data eſt, extant conſignatæ; eas ſuo munivit judicio vir Doctiſſimus D. Baſſery *Vicarius Generalis & Apoſtolicus Diœceſeos Sylvæ Ducis, in Epiſtola quam ad D. de* Neercaſſel *ſcripſit, 5. nonas Maji 1683.*

De hac quæſtione ampliorem elucidationem videre eſt in vita Eſpenii, *Gallice elaborata, Lib. III. cap. II. Artic. I. numer. I.*

JUDICIUM PRIMUM. (a)

CASUS POSITIO.

Domini N. & N. jam a multis retro annis gaudent jure Patronatus, ſeu jure præſentandi ad Baſilicam ſive Paſtoratum N. Et quamvis exorta Religionis immutatione Baſilica iſta Acatholicorum ſubdita fuerit poteſtati, remanſit nihilominus penes eoſdem Dominos N. & N. jus Patronatus, quo eidem Baſilicæ præficiunt Reformatæ religionis Miniſtros ac Doctores.

Deinde Fideles tam hujus quam vicinorum pagorum locorumve Catholici ædificaverunt, ſuiſque ſumptibus exſtruxerunt domum habitationi Presbyteri, ſuiſque cooventibus Eccleſiaſticis habendis idoneam: quæ domus conſtructa eſt in exigua terræ portione, quam Toparcha in N. hunc in finem donavit, quæque ſub ejuſdem ſita eſt dominio.

QUÆRITUR.

Utrum Toparcha in N. jus habeat ad ſufficiendum in locum defuncti ejux Eccleſiæ Presbyteri Sacerdotem alium, qui populo fideli ibidem præſit, ac Sacra adminiſtret; an vero hoc competat Reverendiſſimo Domino Epiſcopo, ejuſdemque Vicario?

RESOLUTIO.

Inſtitutioni divinæ & canonicæ conſentaneum eſt ut penes Epiſcopos, quos Spiritus ſanctus poſuit regere Eccleſiam Dei, ſit libera poteſtas cooſtituendi per civitates & pagos Presbyteros, Paſtoralis ſui regiminis coadjutores; quo factum, ut Eccleſia ægre hanc Epiſcopalem libertatem per jus Patronatus præcipue laicorum, reſtringi paſſa ſit: donec tandem ob penuriam fundatiooum, illud fundatoribus indulgere debuit, id eſt, offerentibus omnia, quæ ad ſtructuram, cultum divinum, ac Miniſtrorum intentionem forent neceſſaria. Quibus & non aliis jus Patronatus Eccleſiam conceſſiſſe in antiquis Canonibus proditum eſt. A quibus nec Concilium Tridentinum (b) receſſit, dum ſtatuit; ut *Nemo etiam cujuſvis dignitatis eccleſiaſticæ vel ſæcularis, quacunque ratione niſi vel Eccleſiam, Beneficium aut Capellam de novo fundaverit, & conſtruxerit, ſeu jam erectam quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit; jus Patronatus impetrare aut obtinere poſſit aut debeat.* Requirit proinde Synodus Tridentina, ut quis jus Patronatus ſibi aſſerere poſſit, ut vel fundaverit & exſtruxerit, vel jam erectam, quæ tameo ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit. Immerito ergo N. in caſu propoſito, prætendit ſibi competere jus Patronatus, quandoquidem per fundi unius donationem non poſſit dici Eccleſiam fundaſſe & exſtruxiſſe; neque jam erectam competenter dotaſſe; ut N. potius benefactor, qoam fundator illius dicendus ſit.

Quinimmo nec ob quamcumque fundationem, conſtructionem, vel qualecumque augmentum dotis, fas eſt Epiſcopis Eccleſias ſuas libertate privare, ac in ſervitutem quodammodo, per conceſſionem juris Patronatus redigere; ſed tantum maxime evidenti Eccleſiæ neceſſitate eam fundationem, conſtructionem &c. exigente; dum nimirum tantum ex carentia &c. incommodum Eccleſiæ obventurum timetur, ut ad illud avertendum, incommoda ex jure Patronatus nata evenire, merito permitti poſſint.

Quanduquidem igitur in caſu præſenti, ſolum de unius & modici forſitan valoris agelli oblatione ſit quæſtio, Epiſcopus non poteſt pro re tantilla, Eccleſiam liberam facere Patronatam.

Hoc ipſum in Tridentina Synodo evidenter inhibetur, dum Epiſcopis mandat, ut Patronatus quoſcumque in Eccleſiis, quibuſcumque aliis Beneficiis, etiam acquiſitos a quadraginta annis ante dictam Synodum, aut acquirendos, ſeu ex augmento dotis, ſeu ex nova conſtructione, vel alia ſimili cauſa diligenter cognoſcant (c). *& quos non repererint ob maxime evidentem Eccleſiæ vel Beneficii ſeu Dignitatis neceſſitatem legitime conſtitutos eſſe, in totum revocent, atque beneficia hujuſmodi ſine damno illa poſſidentium, & reſtituto Patronis eo, quod ab eis idcirco datum eſt, in priſtinum libertatis ſtatum reducant*; non *obſtantibus privilegiis, conſtitutionibus & conſuetudinibus etiam immemorabilibus.*

Si proinde Epiſcopus, Patronatus ex fundatione, vel augmento dotis jam conſtitutos debeat revocare, dum cognoverit eos non eſſe conſtitutos ob maxime evidentem Eccleſiæ neceſſitatem, multo minus ut de novo, citra evidentem oeceſſitatem, conſtituantur, fas eſt permittere.

Proinde præſumendum non eſt N. in caſu præſenti in ipſius fundi oblatione per Epiſcopum datum fuiſſe jus Patronatus, aut quod Epiſcopus donationem acceptaſſet, ſi ſciviſſet onus juris Patronatus ex illa donatione Eccleſiæ imponendum.

Sed licet forſitan Epiſcopus quiſpiam jus Patronatus conceſſiſſet, deberet tamen præſens Epiſcopus dum cognoſcit dictum jus Patronatus non conceſſum ob evidentem Eccleſiæ neceſſitatem, reſtituto N. prætenſo Patrono valore fundi donati, Eccleſiam ſuam in priſtinam libertatem vindicare.

Ita Reſolutum Lovanii die 9. Julii 1682.
(*Subſcripſerunt*)

Fr. van *Vianen*, S. Theol. Doct. & Prof. Regius.
Natal. *Charmat*, J. U. D. & ex Prof. Prim.
J. *Huens*, J. U. D. Prof. Ordinar.
Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.
Lambert. *Vincent*, S. Theol. Doct. & Prof. Ordin.
G. *Huygens*, S. Theologiæ Doct.

(a) Primo editum anno 1682.

(b) Seſſ. 24. c. 12. de reform.

(c) Seſſ. 25. c. 9. de reform.

JUDI-

JUDICIUM SECUNDUM.

(*Nunc primo editum.*)

I. FACTI SPECIES.

CAjus Catholicus Toparcha pagi N. in Fœderato Belgio, jus Patronatus habet, ut ſupponitur, in iſtius loci Eccleſia, quam cum omnibus ejus reditibus ac bonis Acatholici detinent.

Deinde Cajus exiguam terræ portionem Catholicis in prædicto pago conceſſit ad Capellæ conſtructionem. Hanc Capellam Catholici, qui maxima ex parte non Cajo, ſed aliis Dominis ſunt ſubditi, ſuis ſumptibus in prædicta terræ portione exædificarunt, eamque omnibus ad Dei cultum neceſſariis inſtruxerunt, ac Sacerdoti ſuis oblationibus victum veſtitumque ſubminiſtrant.

Inſuper Cajus, vi Edictorum contra Catholicam Religionem editorum, Catholicas Synaxes impedire, multis vexare, & Sacerdotes ejicere e ſua ditione poteſt.

QUÆRITUR.

1. An Cajus tum virtute antiqui juris Patronatus, quod habere ſupponitur in Eccleſia quam Acatholici tenent; tum virtute donationis prædictæ terræ portionis, jus acquiſitum habeat nominandi, ſeu præſentandi Epiſcopo, ſeu Vicario Apoſtolico, Sacerdotem qui Sacra faciat, & adminiſtret in præfata Capella.

2. An Vicarius Apoſtolicus hoc jus prænominato Cajo in præfatæ donationis gratiam concedere debeat; vel an debeat præfato Cajo id juris uſurpanti fortiter obſiſtere?

3. An Cajus jus Patronatus legitime prætendere poſſit hoc titulo, quod non vexet nec impediat Catholicorum Synaxes, nec Sacerdotes ejiciat, cum poſſit: quamvis tamen Potentiſſimorum Ordinum clementia executionem ſuorum Edictorum non urgeat, nec amet pacem Catholicorum perturbari?

RESPONSUM.

Inſpecta ſupra poſita facti ſpecie,

Ad 1. Quæſitum ſic reſpondendum cenſuimus: cum jus Patronatus ſit onus reale affixum Baſilicæ, quam Cajus Patronus fundavit, ædificavit, ac dotavit, non transfertur, nec extenditur ad aliam Eccleſiam ſeu Capellam, quam Cajus non conſtruxit, nec dotavit. Unde Cajus virtute prioris Patronatus quem ſupponitur habere in Eccleſia quam Acatholici prorſus occupant cum omnibus illius bonis, nullum habet jus præſentandi Sacerdotem, qui in præfata Capella inſerviat.

Et cum exigua terræ portio non ſit quid competens ad acquirendum vel obtinendum jus Patronatus, nec ſufficiens ratio ad Eccleſiam huic ſervituti ſubjiciendam, maxime in Provinciis Fœderatis, ubi multa mala inde oriri nata ſunt; prænominatus Cajus virtute conceſſionis exiguæ portionis terræ, in qua Capella conſtructa eſt impenſis Catholicorum, qui etiam omnia tam ad Dei cultum, quam ad Sacerdotis ſuſtentationem neceſſaria ſuppeditant, nullum jus præſentationis habet in iſta Capella; ſed inter benefactores computari meretur.

Ad 2. Cum Concilii Tridentini definitionibus ſtandum ſit, quæ ne in ſervitutem Eccleſiæ redigantur per novorum Patronatuum conceſſiones (quas antiquior Eccleſia non novit) expreſſe decernunt; Vicarius Apoſtolicus contra ſacras has Conſtitutiones peccaret, ſi pro minima terræ portione jus Patronatus præfatæ Capellæ Cajo concederet. Si enim Patronatus non pro maximo ac evidenti Eccleſiæ bono introductos, ſi qui ſint, revocare tenetur per Concilii Tridentini Decreta, multo magis contra ſacræ Synodi ſtatuta ac mentem peccaret, ſi novum ex tam levi ratione ipſe introduceret aut concederet.

Ad tertium, nullum quidem vel minimem ſpeciem juris Patronatus competere aut concedendam eſſe illis qui Eccleſiam non perturbant, vel Sacerdotes non ejiciunt, cum poſſent, ex ſacris Canonibus & Canoniſtis apertiſſimum eſt; quippe qui jus Patronatus iis ſolis attribuant, qui Eccleſiam fundaverunt & extruxerunt aut competenter dotaverunt. Unde Cajus nullum jus Patronatus ſibi hac ratione arrogare poteſt.

Ita Reſolutum Lovanii Dec. 1683. & *Jan.* 1684.

(*Erat ſignatum*)

Fr. van *Vianen*, S.T. Doct. & Prof.
Fr. Franciſc. *Farvacques*, S. Th. Doct. & Prof.
G. *Huygens*, Theol. Doct.
Fr. Lambertus *Le Drou*, S. T. Doct. & Prof.
Henr. *Scaille*, S. Th. Doct. & Prof. Regius.
Joan. *Lovinus*, S. Th. Doct. & Prof. Primarius.
Fr. Joannes *d' Aubermont*, Ord. Præd. S. Th. Doct. & Prof.
Jo. *Sullivane*, S. Theol. D. & Prof.
Henricus *de Charneux*, S. Th. Doct. & Prof. Regius
Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. SS. Canon Prof.
Aſſentior Jacobus *van Caloen*, Societatis Jeſu S. Th. Prof. &c.
Idem ſentio Maximilianus *le Dent*, S. J. S. Theolog. Profeſſor.

Infra ſcriptus ſuper hoc primo caſu dico, quod quandoquidem fuerim antea ab altera parte conſultus, eique ſignificaverim quod proviſionaliter Sancta Sedes pro illuſtriſſimo Caſtorienſi decreviſſet, deberet rationes a me dictas eidem S. Sedi repræſentare. In quo perſiſto. Nicolaus *du Bois*, Sacrarum Litt. Lovanii Primarius.

JUDICIUM TERTIUM.

(*Nunc primo editum.*)

ALTERA FACTI SPECIES.

MOrtuo Miſſionario Capellæ in ſuperiori facti-ſpecie præfatæ, Vicarius Apoſtolicus Sacerdotem defuncti adjutorem illic reliquit cum poteſtate Sacra faciendi iſta in Capella. Cajus vero in Superiori pariter facti ſpecie prænominatus, ſe in iſta Capella jus præſentandi habere contendens, iniquius fert iſtam per Vicarium Apoſtolicum datam Miſſionem.

Ipſi Cajo nullum hujuſmodi jus competere ſcripto publico (*a*) & Doctorum in Theologia ac U. J. judicio ex Vicarii Apoſtolici parte probatum eſt. Ipſemet Doctor Nicolaus du Bois, quem Cajus pro ſua parte conſuluit, eidem Cajo reſcripſit, quod ſuas rationes Summo Pontifici exponere debeat. Et ut Sacerdotem

(*a*) Id eſt, *in Diſſertatione qua expenditur &c.* quam vide Litter. A.

Miſſionarium non vexaret ſed protegeret, a Vicario Apoſtolico paterne fuit admonitus. Nihilominus Cajus juſſit omnem Altaris apparatum, & omnia ſacra vaſa quæ in domo Sacerdotis aſſervabantur, per ſuos Officiales Acatholicos ſub publico officii ſigillo concludi, Sacerdote populoque quantumvis reclamantibus, & in ipſa Presbyteri domo ſatellitem quaſi cuſtodem conſtitui. Quod & factum eſt.

Paucis diebus elapſis, Cajus omnem hunc præfatæ Capellæ apparatum, & omnia ſacra vaſa juſſit per eosdem Acatholicos Officiales in Colonorum Acatholicorum curribus auferri, ac in Caſtrum ſuum deportari. Quod & factum eſt, renitente, quantum poterat, Presbytero; renitentibuſque Catholicis, qui ſuas iis de rebus querelas Vicario Apoſtolico detulerunt, qui ſtatim ad Cajum graves paternaſque ſcripſit monitiones ac correptiones.

Demum Cajus juſſit per Officiales eoſdem Acatholicos præfatum Sacerdotem expelli ex tota ditione ſua. Et id pariter factum eſt. Adeo ut nullus ſit in iſta Eccleſia Sacerdos; ac ſic omni Sacerdote privata, omnibus ſacris vaſis ac ornamentis ſpoliata manet iſta Eccleſia.

QUÆRITUR.

1. An nulla data ſententia, ſed nec quidem expoſitis apud Sanctam Sedem ſuis rationibus Cajus via facti Sacerdotem a Vicario Apoſtolico inſtitutum turbare, vexare & ejicere, ac ipſam Eccleſiam, abſque gravi mortalique peccato, ut dictum eſt, ſpoliare potuerit?

2. An eidem Cajo Abſolutio & alia Sacramenta poſſint abſque ſacrilegio adminiſtrari, quamdiu Sacerdotem expulſum non revocaverit, & omnia præfatæ Capellæ vaſa ſacra ac ſupellectilem non reſtituerit?

3. An ſi Cajus moriatur in hoc ſtatu, abſque pœnitentiæ ſigno, publicis Fidelium orationibus adjuvandus ſit?

RESPONSUM.

Hac facti ſpecie attentiſſime conſiderata.

Ad 1. Reſpondetur: Cajus via facti procedere, ac prædicta patrare, aut patrari jubere non potuit, abſque graviſſimo ſcandali ſacrilegiique peccato.

Ad 2. Sine novo ſacrilegii crimine ipſe non poteſt Abſolutionis beneficium vel alia Sacramenta ſuſcipere: ſicut nec ſine ſacrilegio ullus Sacerdos poteſt Cajo Abſolutionem aut alia Sacramenta, ſive privatim ſive publice petenti adminiſtrare, etiam in articulo mortis, niſi Cajus ipſe tanti criminis pœnitentia ductus, Sacerdotem expulſum revocaverit, ac rurſus in præfata Capella libere ſacris operari permiſerit, & omnia ablata ſeu abducta reſtituerit, atque illatam Eccleſiæ injuriam, publicumque ſcandalum congrua ſatisfactione reparaverit.

Ad 3. Si Cajus in tali peccato obduratus moritur, precum publicarum ſuffragio privari poteſt, ſervato juris ordine.

Ita judicatum (*Lovanii*, *Dec.* 1683. *Jan.* 1684.)

Franc. van *Vianen*, S. Th. Doct. & Prof. Regius.
Fr. Franciſcus *Farvacques*, S. T. Doct. & Prof.
G. *Huygens*, Theol. Doctor.
Fr. Lambertus *le Drou*, S. Th. Doctor & Prof.
Jo. *Sullivane*, S. Theol. Doct. & Prof.
Joan. *Lovinus*, S. Th. Doct. & Prof. Primarius.

Idem cenſeo, modo reſponſum ad 2. intelligatur ita, ut Cajus pœnitens in articulo mortis teneatur ſufficientia ac efficacia media adhibere ad illa quæ ibidem exprimuntur præſtanda, vel ſaltem præſtare quam primum ſit revera ac ſincere paratus. Fr. Joannes Antonius *d'Aubremont*, Ord. Præd. S. Th. Doct. & Prof.

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſ.
Henricus *Scaille*, Sacræ Theologiæ Doctor & Prof. Regius.
Henr. de *Charneux*, Sac. Th. Doct. & Prof. Regius.
Maximilianus *le Dent*, S. J. Th. Prof. &c.

Infra ſcriptus viſu hoc Caſu ſeu *ſpecie facti*, nec non reſponſione ad 1. & 2. eodem charactere deſcripta cum facti ſpecie, viſa quoque limitatione facta ſeu explicatione per Eximium P. M. d'Aubermont, ac diſcuſſis Canonibus & Doctrina Sancti Caroli Borromæi quoad Caſos differendæ aut negandæ Abſolutionis, permanens in judicio quod antea eidem parti adverſæ (nempe quod etiamſi conſtaret de vero & abſoluto jure Patronatus, non poſſat illa facere quæ & quo modo ſunt in facti ſpecie expreſſa) ſubſcribo ſupra ſcriptorum judicio, intellecto vel limitato, prout limitat Eximius Pater Magiſter d'Aubermont. Nicolaus *du Bois* Sacrarum Litt. Lovanii Primarius Profeſſor.

Salva meliori, Aſſentior reſponſo ſupra ſcriptorum, ſine ulla limitatione; ſi enim poteſt, debet publice datum ſcandalum tolli, ut cenſeatur verus efficax dolor, & retractatio commiſſi, etiam calumniæ V. G. Jacobus *van Caloen*, Sacræ Theologiæ Prof. Lovanii, ac nuper ſtudiorum altiorum Præfectus.

APPENDIX MONUMENTORUM.

A.

DISSERTATIO

Qua

Expenditur num Nobilibus Catholicis in Hollandia jus competat pro arbitrio ſuo deſignandi vel nominandi Paſtores ſuper populum Catholicum.

(*Primum edita anno* 1682.)

EX juris antiqui regulis, priſciſque Chriſtianorum moribus Epiſcopus de omnibus, quæ ad Eccleſiam ſibi creditæ regimen pertinebant, libera caritate diſponebat; adeo ut non niſi ex ejus aſſenſu Baſilicæ conſtruerentur, nec niſi ab eo in exſtructis Miniſtri ſacrorum conſtituerentur: quandoquidem primis his Eccleſiæ temporibus Presbyterorum & Sacrorum Miniſtrorum ordinatio, quæ non niſi ab Epiſcopis uſpiam facta eſt, non diſtingueretur ab ipſorum inſtitutione ſeu incardinatione in certa quadam Eccleſia, aut Capella, vel in aliquo Oratorio, quæ erant ordinationis ipſorum titulus, ſine quo fas non erat aliquem in Presbyterum ordinare (*a*). Id videre eſt in Concilii Chalcedonenſis

(*a*) Si primis Eccleſiæ temporibus jus collationis Beneficiorum primario & quaſi naturali jure competeret Epiſcopis, ipſi ut in Mini-

Digitized by Google

ſis celeberrimo Canone, qui *Abſolutas*, hoc eſt, ſine ſingulari titulo, & nulli Eccleſiæ vel Oratorio affixas ordinationes prohibuit.

Primævæ huic diſciplinæ & uſui ſuffragatur Canon, *Omnes Baſilicæ* 16. q. 7. qui eſt Concilii I. Aurelianenſis.

Itaque antiquis hiſce temporibus Eccleſia non tantum non admiſit jura Patronatus, ſed ea expreſſe exclusit, juxta c. *Piæ mentis* & cap. *Frigentius* 16. q. 7. ubi Gelaſius Papa, qui ad quinti ſæculi finem Romæ ſedebat, ſtatuit ac declarat, quemdam, qui Baſilicam in ſuo fundo conſtruxerat & dotaverat, non aliud jus inde obtinuiſſe, quam ut in ea divinis officiis interesſet, eo tantum diſcrimine, & eo ſolo privilegio, ut in ordine primus ſederet, primus offerret, & ad Sacram Synaxem feſtis diebus primus procederet. Hæc enim probabilius intelligenda per *aditum proceſſionis*, de quo ibi Gelaſius, qui in officio, quod non uni proprium ſit, ſed omnibus Fidelibus commune, fundatoribus ſpecialem tribuit honorem; ut patet ex his ejus verbis : *Qui Chriſtianis omnibus in commune debetur.* Id *honor proceſſionis* a Clemente III. dicitur, c. *Nobis.* De jure Patronatus.

Nullum juris Patronatus veſtigium apparet ante Concilium Arauſicanum I. ſæculo quinto circa medium : in cujus Canone 10. habetur, quod ſi Epiſcopus in aliena Parochia ſeu Diœceſi Baſilicam ædificaverit ac dotaverit, iſtius Parochiæ Epiſcopus hac in Baſilica non alios ordinabit, quam quos voluerit & acceptaverit Epiſcopus hujus Baſilicæ conſtructor ac fundator (*b*). Circa quod obſervandum 1. hoc privilegium in unius Epiſcopi favorem conceſſum : 2. hoc privilegium fuiſſe perſonale, ſeu huic Epiſcopo proprium, nec ad ejus ſucceſſores potuiſſe extendi : 3. hoc privilegium non niſi nomine gratiæ ibidem vocari : *Reſervata ædificatori Epiſcopo hac gratia.* Quo ſignificatur indulgentia, & quaſi juris communis remiſſio, quæ non niſi ab Eccleſia conceſſa valet. Itaque jus Patronatus, ſive jus ad præſentandos Eccleſiæ Miniſtros, nemo ſibi uſurpare poteſt, qui illud ab Epiſcopo ſollemniter non acceperit. Hæc gratia ſæculis poſterioribus non Prælatis aut aliis viris Eccleſiaſticis modo, ſed & religioſis Congregationibus, ac etiam hominibus mere laicis conceſſa fuit : hinc Patronatus Eccleſiaſticus & Patronatus laicus dicti & diſtincti ſunt.

Patronatus laicus non fuit in ſuæ inſtitutionis exordio, niſi pro Oratoriis & Capellis, quas viri Nobiles de Epiſcopi licentia ruri exædificabant in ſuæ familiæ commodum, quaſque ornamentis inſtruebant, & dotabant, ſive aſſignando reditus ad Presbyteri ſuſtentationem, ſive ei annuatim pendendo, quæ ei ad victum veſtitumque forent neceſſaria. Hæc in Conc. Agath. c. 21.

Deinde jus iſtud extenſum eſt ad Eccleſias Parochiales & ad Monaſteria, uti patet ex c. *Decernimus.* 16. q. 7. quod eſt c. 2. Conc, Tolet. Ann. 655. Circa quod notatu dignum; Primo, quod juxta Canonis verba jus iſtud non obtineretur, niſi *prece ſupplicationis*, ex quo conſequens eſt illud prorſus ab Epiſcopi Indulgentia pendere : ſecundo, quod ab iſto Canone non probetur idem jus, niſi erga ſolos fundatores, dum viverent; adeo ut ad hæredes cum ceteris eorum bonis non tranſeat. Deinde ait Canon, illud non niſi *vi quadam doloris* conceſſum fuiſſe; hoc eſt, ſicuti ea conceduntur, quæ ab invitis extorquentur, dum potentiæ cedentes, id indulgent quod juſtitiæ legibus, & ſalubrioribus ac primævis Chriſti inſtitutis, bonoque animarum minus expedit. Eſt ergo jus Patronatus ex genere illarum rerum, quas ambitio deſideravit, & languens diſciplina conceſſit, dum Prælati Eccleſiæ ſtuduerunt eam bonis mundi magis, quam Chriſti donis adornare.

Quod vero diximus ſpecialem & expreſſam Eccleſiæ, ſeu Prælati illius conceſſionem omnino requiri ad jus Patronatus conſtituendum, maxime locum & vim habet in Patronatu laico, qui nihil aliud cenſeri poteſt, quam ſingularis admodum gratia ſeu indulgentia Eccleſiæ in fundatorum favorem; & quod ipſis eſt gratia, eſt onus ſeu cujuſdam ſervitutis ſpecies Eccleſiis ſeu beneficiis (*c*).

Unde etſi circa duodecimum ſæculum jus iſtud Patronatus non eſſet infrequens, & jam quaſi de jure communi fundatoribus competeret; nihilominus ſine ſpeciali Epiſcoporum conceſſione nullatenus obtineri cenſebatur. Quæ conceſſio etiam tunc habebatur inſtar oneris, quod Eccleſia ſuſtinebat potius, quam probabat (*d*).

Hinc Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. (ut fertur c. *Quoniam* de jure Patronatus) expreſſe declarat Eccleſiam fundatores aut hæredes eorum in iſta poteſtate hactenus *non niſi ſuſtinuiſſe.*

Ex præcitatis autem Canonibus liquet, ut quis alicujus Eccleſiæ fundator ſeu Patronatus cenſeatur, plura requiri. 1. Quod locum, in quo conſtructa eſt Eccleſia, dederit. 2. Quod hæc ejus impenſis conſtructa ſit. 3. Quod ipſam ornamentis, & aliis ad Dei cultum neceſſariis ditaverit. 4. Quod eam dotaverit concedendo reditus, qui Presbytero aliiſque Miniſtris in ea ſervientibus ſufficiant (*e*). Et hæc omnia neceſſario præmittenda ſunt, antequam Epiſcopus Patronatum indulgeat : inter illa autem eminet ac præcipuum locum tenet aſſignatio reditus ad Presbyteri & aliorum Miniſtrorum ſuſtentationem, & ad Dei cultum neceſſarii (*f*). Qua de cauſa in Lotharii Imperatoris Capitularibus, ut refertur *C. Conſiderandum* 16. q. 7. ſtatutum eſt, quod ſi fundatoris hæredes huic Eccleſiæ providere, & Altaris Miniſtris, cultuique Sacro neceſſaria ſuppeditare non deſinant, jus Patronatus eis illibatum & integrum ſtet : *Si ſecundum noſtram providentiam*, inquit Imperator, *& admonitiones Epiſcopi, ipſi cohæredes Eccleſias tenere voluerint, & honorare faciant.* Eo enim ſenſu doctiores interpretes volunt eo loci intelligendum eſſe hoc verbum *honorare* : ſicuti & eo ſenſu ſolet uſurpari in Sacris Scripturis.

Verum in novo jure videtur major fuiſſe circa hæc Eccleſiæ indulgentia; adeo ut Patronatum conceſſerit ei, qui locum ædificandæ Baſilicæ dederat, aut cujus ſumptibus fuerat exſtructa, aut, ſi collapſa fuerit, reædificata, etſi nullos reditus, ſive in Presbyteri, ſive in Sacri cultus ſubſidium conceſſiſſet. Quod maxime fiebat in Parochialibus Eccleſiis, quibus cum decimæ, primitiæ, & aliæ Fidelium oblationes jure communi & proprio competerent, neceſſe non fuit ipſis alios ſpeciales reditus attribuere.

Verum ſi laxior hac in re diſciplina Patronatum iis indulſit, qui Baſilicæ alicujus vixdum fundatores cenſendi ſunt, cum nonniſi locum vel impenſas huic ædificandæ conceſſerint, abſque ulla dotatione; jus tamen iſtud nuſquam eis indultum eſt, niſi ex quaſi conventione, in qua id ipſis exigentibus Epiſcopus promiſerit. Si enim non niſi de Epiſcopi conſenſu & indulgentia id juris obtinent veri fundatores, qui Baſilicas & conſtruxerunt & dotaverunt; quanto magis ſine Epiſcopi expreſſo conſenſu & indulgentia jure iſto gaudere minime debent, nec poſſunt, qui nullam dotem

Eccle-

ſtrorum electione ſecuſius procederent, Conſilium Cleri ſui adhibere, quin & populi teſtimonium, de horum Miniſtrorum moribus & converſatione audire ſolebant. Van Eſpen, *Jus Univ.* Part. II. Tit. IV. c. I. n. II. & VIII.

(*b*) Vide Van Eſpen, *Jus univerſum* &c. Part. II. Tit. VIII. Cap. I. n. VI. & ſeq.

(*c*) Van Eſpen, loco Cit. C. III. n. XVII.

(*d*) *Proſp. Faguan. in c. Quoniam de jure Patron, n. 6,*

(*e*) *Faguan. Ib. n. 26. 27. 28. & ſeq.*

(*f*) *Vide Juſtinian. Nov. 123. Cap. 18.*

Eccleſiis dedere; ſed locum duntaxat vel ſumptus in ædificandis neceſſarios?

Hinc Canones ſive in Decreto, ſive in Decretalibus, ubi de conſtructione Eccleſiæ & de jure Patronatus agitur, Epiſcopi conſenſum ut plurimum commemorant, quaſi conditionem neceſſariam, ſeu ſine qua jus iſtud ſtare non poſſet. Quod patet *C. quicumque* 16. q. 1. item *C. nobis*. De jure Patronatus.

Et quidem non modo non expediret, ſed in maximum Eccleſiæ damnum cederet, ſi quoties quis duo vel tria terræ jugera ad Baſilicam conſtruendam dediſſet, vel ſuis ipſe impenſis integram ædificaſſet, eo ipſo jus Patronatus ipſe ſibi ſuiſque hæredibus perpetuo acquireret abſque Epiſcopi conſenſu ac expreſſa gratia. Itaque nullo vero fundamento nititur, qui aliud opinatur. Immo legibus Canonicis firmum fixumque tenendum eſt, eos qui jus Patronatus ſibi vindicant, & eo uti volunt, exhibere debere ſcripturas & titulos, quibus de conceſſo ipſis eo jure conſtet, ut & in aliis ſervitutibus fit, quæ præſcriptione non acquiruntur, & quæ ex authenticis ſcripturis ſeu teſtimoniis probandæ ſunt; idque juxta Concilium Tridentinum (*a*), quod hac in parte antiquos Canones innovavit, & juxta Auctores, qui hanc rem attigere (*b*).

Quod ſi quandoque jus Patronatus alicui ex longa & immemoriali poſſeſſione vindicatur, licet nullum proferat authenticum juris iſtius teſtimonium; id ex juris præſumptione fit, qua jus iſtud ab initio de Epiſcopi gratia conceſſum creditur, teſtimoniis conceſſionis iſtius bello vel incendio, aut quolibet alio caſu deperditis. Adeo firmum certumque eſt jus Patronatus in titulo & Eccleſiæ conceſſione debere fundari.

Jam ut ad rem, de qua modo contenditur veniamos. Ex præmiſſis quaſi certiſſimis principiis quivis recti amans deducere facile poteſt, quod contra omnem æqui bonique rationem viri quidam Nobiles in Belgio Fœderato, ubi modo Eccleſiaſtica nulla libertas, nullaque publica Catholicæ Religionis profeſſio, in Catholicas Eccleſias ſibi jus Patronatus vindicent.

Qui autem jus illud ſibi debitum arbitrantur in tres claſſes diſtribui poſſunt. Primi jus Patronatus in Parochialibus Eccleſiis obtinuiſſe ſe dicunt, antequam in Belgio Fœderato Religio fuiſſet mutata.

Alii, qui cum jus Patronatus nuſquam habuerint, eo jam gaudere volunt, ac proinde nominare Paſtores, ex eo, quod in eorum fundo conſtructa ſit Baſilica ſeu Oratorium ad uſum Catholicorum.

Tertii illud ſibi juris attribuunt; quia Catholicas Synaxes cum ex auctoritate turbare poſſent, ab injuria defendunt.

Itaque bis omnibus jus Patronatus nullatenus competere, modo demonſtrandum eſt. Et ut a primis exordiamur, quorum prætenſio nonnullam juris ſpeciem præ ſe ferre videri poſſet: ſupponimus, quod jus Patronatus in Baſilicis ſuorum dominiorum eos habuiſſe certo conſtet, ſive ex authenticis ſcripturis, quas exhibuerint, ſive ex longa & immemoriali poſſeſſione antequam Religio, ut vocant, Reformata Belgium Fœderatum occupaſſet. Sed illud jus cum publicis Templis affixum ſit, ad privata ac domeſtica Sacella, quibus nunc Catholici utuntur in his partibus, extendi non poſſe indubitatis hiſce rationibus ſtabilitur.

1. Id omne, cujus intuitu ab Eccleſia ipſis iſtud conceſſum eſt, non ſtat Religione mutata; nam Catholicis ademptæ ſunt omnes Baſilicæ cum earum omnibus reditibus, juribus & emolumentis; ipſis abrepta ornamenta, & alia id genus mobilia iſtarum Baſilicarum: decimas etiam & terras & alia omnia bona iſtis Templis annexa occuparunt Magiſtratus, ac Potentiſſimi Provinciarum Fœderatarum Ordines ſub ſua tenent poteſtate, & Acatholicæ religioni ſervire cogunt. Qua ergo lege, quave ratione ex bonis per Fœderatos Ordines propagationi Reformatæ Religionis mancipatis ac addictis, jus ſibi arrogabunt pro arbitrio ſuo Rectores Catholicæ plebi deſignandi præficiendive? Patronorum hujuſmodi jus perinde eſt, ac ſi Eccleſiæ ad quas præſentare quondam potuerunt, funditus everſæ ac dirutæ jacerent: quo caſu conſtat, juxta omnium Canoniſtarum doctrinam (*c*), jus Patronatus, ſi non extinctum, ſaltem conſopitum vel ſuſpenſum manere, nec poſſe exerceri donec Baſilica ab ipſis reædificata fuerit. Idem omnino ac potiori ratione de prædictis Patronis ſentiendum. Jus igitur ipſorum vel periit, vel quaſi ſopitum manet, quamdiu res manent in hoc rerum ſtatu, in quo nunc reperiuntur.

Ita definivit Fabius *Chiſius* Apoſtolicæ Sedis ad Rhenum tunc Nuncius, cum hac de re coram ipſo lis mota fuiſſet a Clero *Harlemenſi* contra prætenſionem Prænobilis viri Toparchæ *Aſſendelfenſis*. Ita ut hæc res nunc in rem judicatam tranſierit.

2. Non ab iſtis Patronis, ſed a ſocietatibus Catholicis empta vel conſtructa Oratoria, in quibus Paſtores populuſque conveniunt, & Sacra peragunt: ab ipſis & non a prælatis Nobilibus, non tantum ornamenta, ſed & omnia, quæ ad Paſtorum ſuſtentationem & ad Dei cultum ſpectant, pia liberalitate ſuppeditantur. Quin & ab ipſis Catholicis, & non minus quam a Nobilibus pecunia penditur, qua vexationes Religionis redimuntur. Non ergo hi Nobiles ſed potius populus Catholicus Eccleſiarum ſuarum verus fundator cenſendus eſt, atque is gaudet omnibus titulis, quorum intuitu jus Patronatus quondam introductum fuit. Si cui ergo jus illud concedendum foret, non uni Nobili, ſed toti Fidelium cœtui id tribui oporteret. Quo ergo æquitatis colore, rective ſpecie ſolus Nobilis, neglectis populi votis, nec attenta ipſius conſolatione ſpiritualive profectu, hoc jus ſibi arrogare contendit?

3. Patronatus ex natura & origine ſua, & ex uſu, eſt gratia ſeu privilegium ab Eccleſia conceſſum, ut prænotavimus. Unde fit conſequens jus iſtud a præfatis Toparchis non poſſe modo uſurpari vel exerceri, non ſolum non conſentiente Epiſcopo, ſed prohibente, ſed reluctante, ut par eſt, & debet juxta Canonicas ſanctiones, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ firmiſſimas regulas; a quibus, hac in parte Toparcharum hujuſmodi auſibus aſſentiendo, recedere non poteſt abſque manifeſta prævaricationis labe, & magna totius populi Catholici injuria, ut ex præadductis colligere licet.

Inſuper, ſi ad hanc Eccleſiaſtici juris temerationem Epiſcopus taceret, inde Eccleſiaſtici viri anſam arriperent ambiendi favorem & gratiam Nobilium & Toparcharum, & hac via ad Paſtoratus & animarum regimen Cœleſti vocatione contempta ambitioſe obreperent. Quod quam exitioſum ſit in his maxime Regionibus, ubi Catholica Religio Miniſtris divina miſſione inſtructis maxime indiget, judicet is, cui antiquæ fidei conſervatio ac propagatio cordi eſt: nullus enim iſtiuſmodi fructus ſperari poſſet, niſi hæc ad Paſtoratus via præcluderetur. Hujuſce rei optime conſcius Illuſtriſſimus *Rovenius*, qui cum prudentia & pietate eximia huic Miſſioni præfuit, conſtanter ſprevit fundos ac munera Eccleſiaſtici viri, quibus dotaturum ſe pollicebatur quatuor Parochias urbis *Harlemenſis*, dum modo per ejus indulgentiam, Patronus earum tam ipſe, quam ipſius hæredes haberi poſſent. Adeo pius iſte doctuſque Prælatus noverat, quanti momenti ſit Patronis laicis non ſubjicere hujus Miſſionis Parochias, ſeu Catholicas Societates.

Epiſcopus Caſtorienſis ſui prædeceſſoris veſtigia premens, cum quidam Presbyter ejuſdem *Harlemenſis* civita-

(a) *Seſſ.* 14. *c.* 12. *de Ref. Seſſ.* 25. *c.* 9. *de Ref.*

(b) *Fagnan. in cap. Conſultationibus de jure Patronatus n.* 7. 8. 9. *Barboſa l.* 3. *juris Eccleſ. c.* 12. *De jure Patron. n.* 64. 65 *& ſeq. Soſius in l.* 3. *Dec.* 1. 38.

(c) *Barboſa l.* 3. *juris Eccleſ. c.* 12. *n.* 254. *Soſius in l.* 3. *De tit.* 38. *n.* 65 *& alii ab. citati.*

Digitized by Google

civitatis, idem jus ſive potius Patronatus gratiam in ædificato, dotatoque a ſe Harlemi Oratorio, ſibi tributam vellet, maluit iſto ædificio ejuſque dote carere, ſeque plurimis moleſtiis exponere, quam aſſentiendo ei Presbytero, exemplum præbere, quo homines ambitioſi animarentur ad Eccleſiam ſervitute premendam præficiendo ei iſtiuſmodi Rectores, qui magis Patronorum prolubiis commodi, quam Fidelium animabus curandis idonei exiſterent. Cum autem Presbyter ille a judicio Caſtorienſis Epiſcopi appellans, hac de re Illuſtriſſimum Comitem *Luci*, Apoſtolicæ Sedis Bruxellis Internuncium interpellaſſet, rejectæ fuerunt ejus poſtulationes & prenſationes, laudata Epiſcopi Caſtorienſis ſollicitudine pro ſervanda Eccleſiarum libertate.

4. Alio inſuper validiſſimo argumento demonſtratur Nobilibus hiſce jus deſignandi Presbyteros non competere. Nam legibus iſtarum Provinciarum ſancitum eſt, ut Toparchæ ſive Nobiles qui ante Religionis mutationem jus Patronatus in quibuſdam Eccleſiis obtinuerant, eo jure etiamnum gaudeant, & vi hujus juris Paſtores Religionis, ut ajunt, Reformatæ nominent in Templis, quæ ſuæ nominationis fuerant, & quæ jam a Reformatis eorumque Paſtoribus ſeu Miniſtris detinentur. Et revera ſui Patronatus virtute Nobiles hi nominant Reformatorum Miniſtros in Templis, in quibus jus nominandi Eccleſia eis olim conceſſerat, quod hac ratione eis integrum ſtare voluerunt ac decreverunt Illuſtriſſimi Ordines Fœderati Belgii. Itaque jus iſtud nominandi Miniſtros Reformatos vices gerit juris Patronatus quo olim Catholicos Eccleſiarum Paſtores deſignabant. Quod autem hac una ratione, & ſolo Patronatus intuitu ab iſtis Toparchis Miniſtri nominentur, ex eo liquet, quod aliis Nobilibus, qui nullum jus Patronatus habuerant, nequaquam conceſſum ſit Miniſtros nominare. Qua ergo ratione, vel qua lege Nobiles iſti hoc uno eodem Patronatus jure volunt & Paſtores, ut vocant, Reformatorum nominare, & Paſtores Catholicarum Societatum, quæ in privatis Oratoriis conveniunt? Nonne hoc tam iniquum eſt, ac iniquum foret, ſi jus conſtituendi juſtitiæ Præfectos in ſuis villis, ad vicinas ſibi villas vellent extendere; aut ſi dominium, quod in ſuas Arces exercent, etiam exercere vellent in alias Arces, quæ in illorum pagis ab aliis poſſidentur? Sicut ergo jus quod habent in ſuas ædes, non poſſent ſine manifeſta iniquitate ad aliorum ædes porrigere; ita nulla cum æquitatis ſpecie, ſi quod habent jus in Sacram ædem antiquitus erectam, illud ad aliam Sacram ædem noviter ædificatam ampliare poſſunt. Quis enim & *Amſterodami*, & *Leydæ* & *Hagæ comitis* non rideretur, ſi iſtis in locis veterum Baſilicarum Patronus, jus ſuum ad Templa illic recenter erecta extendere auderet? Aut forte licebit hac domini ampliatione erga Catholicas Eccleſias uti, quod illæ inermes ſint & defenſoribus deſtitutæ; non licebit vero erga Reformatas, quod illæ publicis legibus & Magiſtratuum auctoritate contra injurias tutæ ſint? Sed hoc eſſet non jure Chriſtiano, ſed leonino vivere; ubi viribus potior ſe etiam æquitate potiorem arbitratur. Sed tanta fœditas non eſt de viris nobiliter natis, & in Catholica Eccleſia regenitis ſuſpicanda.

Nec firmius ſtat jus aliorum, qui cum antea Patronatum non obtinuiſſent, eum jam ſibi acquiſitum putant ex eo quod Baſilica ſeu Capella, in qua Catholici modo conveniunt, conſtructa ſit in eorum fundo. Quid enim juris inde illis obtigit, cum (ut ſupra poſuimus) niſi ex expreſſa Eccleſiæ gratia ſeu Epiſcopi conceſſione, jus iſtod non obtineatur, & prælati Domini nullum proferant aut exhibere valeant hujuſmodi conceſſionis teſtimonium? Qui enim fieret, ut hujuſmodi gratiam Epiſcopus concederet in hiſce partibus, ubi admodum exitioſa foret hujuſmodi conceſſio, quæ viam ad ambitum aperit. Verum tantum abeſt, ut illud jus alicui conceſſerit, ut potius, quantum in ipſo fuit, conſiliis eorum atque in hac re conatibus exiſtimaverit melioribus conſiliis reſiſtendum eſſe. Accedit ad hoc quod iniqua admodum eſſet hujuſmodi gratia, qua quis pro modica terræ portione Eccleſiæ Patronus ac fundator nuncuparetur. Quæ enim tam levis beneficii ratio ad tam grave Eccleſiæ onus? Iniqua iterum foret iſta conceſſio, quæ pro uno terræ jugero Domino alicui jus Patronatus indulgeret in totius populi Catholici injuriam, qui non modo ſuis ſumptibus & impenſis Eccleſiam ædificavit, ſed & omnia tum ad Dei cultum, tum ad Presbyteri victum veſtitumque neceſſaria, ſingulari pietate, & caritate quotidie ſubminiſtrat. Iniquius igitur erga Eccleſiam & populum Catholicum ſe haberent, ſi qui pro tenui dono jus Patronatus in Eccleſiam ac plebem Catholicam invitas atque gementes ſibi ipſis aſſumerent.

Supereſt ut jus expendamus illorum, qui cum ſupremam juriſdictionem in ſuis pagis habeant, non alia ratione ad Paſtoratus nominandi jus ſibi vindicant, quam quod juxta ſtatuta harum Provinciarum per ſuos Ballivos, & alios ſuæ juriſdictionis adminiſtros poſſent impedire ne Religio Catholica ſuis in terris exerceretur; quod cum non impediant, immo ſuos Ballivos adeo cohibeant, ut Catholici liberius conveniant, & Deo ſimul vacent, inde de Eccleſia optime meritos ſe credunt, & ſibi partum jus nominandi Paſtores.

Meritum eorum hac in re libenter agnoſcendum; partum vero jus nominandi Paſtores agnoſci non poteſt. Quia bene de Eccleſia merentur, oportet ut Catholici, qui illorum in terris Sacras Synaxes extra metum perſecutionis inſtituunt, non coempta, ſed gratuita exercendæ Religionis ſecuritate fruentes, eis hanc ob rem gratos ſe & officioſos exhibeant; pro eis devotius ſupplicent, & Divinæ benedictionis abondantiam piis precibus ſtudeant impetrare. Verum iſtis Nobilibus quoque conſiderandum, iſtud meritum proficiſci ex iſta officiorum claſſe quæ ſine peccato prætermitti non poſſunt; non vero ex eo operum genere, quæ ita cum laude & merito exercentur, ut ſine crimine atque demerito ea omittere vel eis contraria opera ipſimet exercere, aut aliis exercenda mandare poſſint. Etenim cum ipſi ſint Catholicæ Religionis cultores & Eccleſiæ filii, ſervique Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, omnino oportet, ut Religionem, quam profitentur, protegant, non expugnent; Matrem, quæ ipſos in Chriſto regenuit, obſervent, non perſequantur; Deum, in quem credunt, ritibus Catholicis adorent, non vero iſtos ritus damnent, ſuiſque e terris proſcribant, & tanquam crimina forent, mulctis afficiant, ac pœnis addicant: ſcelera enim damnanda & proſcribenda, non autem exercitia ejus Religionis, qua ſola, ut ipſimet credunt, Deus placatur, & ſalus obtinetur. Quod vero Catholicas Synaxes, quantum in ipſis eſt, ſecuras reddant; quod Religionem ad mundi ſalutem a Chriſto inſtitutam pœnia non inhonorent, ſed honore proſequantur; quod ſuam poteſtatem, qua excellunt, obſequio Dei & Salvatoris ſui ſubdant, ac conſecrent, officium eſt debitæ Deo ſervitutis, non vero indebitæ liberalitatis. Ex eo autem officio quamtumvis magnum meritum exiſtat, illud tale cenſendum eſt, quo Cæleſtis gloria obtinetur, non vero quo Epiſcopi, quorum eſt (uti docet Paulus) per Civitates & Villas *Presbyteros conſtituere*, ea poteſtate exuantur, ut in Laicos, quantumvis illuſtres transferatur.

Deinde nihil animum magis ſapit ignobilem, quam ſi quos ex officio quis protexerit, ne alii injuria afficerent, eos ſuo juri acquiſitos exiſtimet, atque hoc ipſo alium ſua libertate arbitretur excidiſſe, quo impedivit ne alii ipſum ſubderent ſervituti, ac pœnis indebitis affligerent. Malus tutor eſt, qui poſtquam pupilli bona contra direptores aſſeruit, ea ſibi debita opinatur. Nec laudabilis eſt Paranymphus, qui ſponſam zelans, ne violetur, illam non Sponſo ſuo, ſed ſibi ipſi

Digitized by Google

ipſi zelatur, & debitam arbitratur. Nec advocati ac Patroni officio recte fungitur, qui clientibus contra violentas aliorum machinationes ideo patrocinatur, ut eis ſuum jugum ac dominium imponat.

Demum etſi Catholicis quarundam villarum Dominis privilegium deligendi Catholicos Parochos indultum foret; (quod tamen ipſis in Fœderato Belgio nunquam indultum fuit, nec eis, dum res Catholicæ manebunt eo, quo nunc ſunt ſtatu, cum bono Eccleſiæ unquam poterit indulgeri) conſiderandum tamen iſtis Dominis vocationem & electionem Paſtorum non eſſe, quemadmodum ipſi exiſtimare videntur, rem dominii, quod dominantis gloriam & commodum præcipue ſpectat, ſed eſſe negotium ſollicitæ caritatis, quæ Dei gloriam & animarum ſalutem unice procurat. Unde Chriſtus docens Apoſtolos, qua ratione animarum ſalutem procurare, ſive præficiendo illis Presbyteros, alioſve ſacrorum Miniſtros, ſive alia eis officia impendendo, ipſi deberent, diſerte & vehementer mandat, ne ex iſtis officiis ſibi in hoc ſæculo gloriam aut opes comparare ambiant; *Scitis*, inquit, *quia Principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos : non ita erit inter vos; ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter Miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus: ſicut filius hominis non venit miniſtrari ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Vult ergo Chriſtus, ut qui Eccleſiaſtica poteſtate major eſt, eam gerat non faſtu dominatus, ſed humilitate ſervientis; non ut ex aliorum ſubjectione in ſæculo creſcat, ſed ut alii ex ipſius ſollicitudine in regno Chriſti majores fiant. Vult Chriſtus ut non velint ſibi commoda miniſtrari, ſed ut cupiant ipſi animabus miniſtrare ea omnia, quæ ad æternam illas promovent ſalutem; ſicuti ipſe Chriſtus non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.

Quando cum Laicis præter Chriſti inſtitutum, & priſcum Eccleſiæ morem per indulgentiam tam magna pars Epiſcopalia curæ communicatur, ac eſt præſentatio & deſignatio Parochorum, tunc ipſa ſuam naturam non mutat, ſed eam retinet ac conſervat, atque eodem divinæ gloriæ & ſalutis animarum ſtudio ab ipſis exerceri debet, ſicuti eam ab Epiſcopis exerceri oportet. In ejus itaque exercitio nulla terrena commoda, nullam mundanam excellentiam, nullum dominium intendere poſſunt.

Sicuti ab Epiſcoporum mentibus, dum Paſtores eligunt atque inſtituunt, exulare oportet omne ſtudium proprii honoris & commodi; ita pari ratione Laici, dum officium Epiſcoporum gerunt, nil intendere poſſunt, quam gloriam Dei & ſalutem animarum. Ex quo conficitur, etiam ipſos Laicos debere ita animo eſſe affectos, dum Paſtores nominant, ac affectus erat Apoſtolus, quando dicebat Corinthiis : *Non dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri.* Hoc autem minime dicere illi poſſunt, qui neglectis fidelium votis, deſideriis ac gemitibus, quibus Paſtores ſibi notos & caros deſiderant, ipſis invitis obtrudunt homines, quos merito adverſantur, quia haud dubiis convicti argumentis eos credunt non tam Paſtorali caritate, quæ ſtudet Chriſti lucris, quam mercenaria cupiditate, quæ quærit quæ ſua ſunt, ad Paſtoralem ſarcinam aſpirare. Qui enim populis præficiunt Paſtores, quos merito nolunt ſibi præfici, vere dominantur fidei illorum, nec ſunt adjutores gaudii ipſorum, ſed ſunt eis cauſæ gemituum ac lacrymarum, quibus divina ita contra illos accenditur, a quibus duriter tractantur.

Debent itaque illi, ad quos pars magna Epiſcopalis officii delata eſt, perinde ac ſi forent Epiſcopi, digniores minus dignis anteferre, & Epiſcopo inſtituendos, & Paſtorali poteſtate donandos præſentare. Debent Patroni perinde ac Epiſcopi ſollicita & pia cura fuſis ad Deum precibus eos quærere, qui creduntur animabus regendis & ad æternam ſalutem adducendis maxime idonei, & a Deo ad illud munus ab æterno eſſe electi.

Non poſſunt Patroni Paſtorales curas in mercedem & præmium illis conferre, qui ipſis ab obſequio fuerunt : neque enim officium Paſtorale, quod ad curandos & ſanandos animarum morbos, virtuteſque nutriendas ac firmandas unice inſtitutum eſt, conſiderari ſine ſacrilegio & Simonia poteſt tanquam res idonea, ut ſit inſtar pecuniæ, alteriuſve utilis rei, quibus miniſteria & obſequia percepta remunerantur & exſolvuntur.

Minime etiam ſinit Paſtoralis officii natura, ut præſentator aut collator ex præſentatione aut collatione propriam gloriam & honorem ſpectet, quæratque ſibi facere clientes, ex quibus glorioſior appareat : ſi enim ſuam ex iſta electione gloriam intenderet, ea ſe labe inficeret, quam *Simoniam a lingua* Theologi vocant.

Quemadmodum Paſtores non ſunt Paſtores, niſi ut Chriſti lucra & animarum procurent ſalutem, ita Paſtoralia officia ad iſtum finem duntaxat conferenda ſunt adeo ut in re, quæ ad Dei gloriam, animarumque æternam ſalutem, & non ad humanos honores aut comoda inſtituta eſt, nihil quæri poſſit, quod ad faſtum ſæculi, & gloriam mundi pertineat.

Deinde ſicuti Epiſcopi eos, qui paſtoralem curam per ſe ipſos aut per alios audent ambire, æſtimare debent eo officio indignos; ita pariter Patroni laici nullos poſſunt ſine offenſa in Chriſtum, ad animarum curas nominare, quos ſciunt eas exambire. *Profecto enim*, ut ajunt Imperatores, *indignus eſt Sacerdotio, niſi fuerit ordinatus invitus* (a).

„ Atque hinc Concilium Tridentinum, omnes & „ ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum „ quodcumque jus quacumque ratione habent, hor„ tatur & monet, ut in primis meminerint, nihil ſe „ ad Dei gloriam & populorum ſalutem utilius poſſe „ facere, quam ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ guber„ nandæ idoneos, promoveri ſtudeant, eoſque alie„ nis peccatis communicantes mortaliter peccare, ni„ ſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi ju„ dicaverint, non quidem precibus, vel humano af„ fectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exi„ gentibus meritis, præfici diligenter curaverint (b).

Hæc ſi viri Nobiles conſiderent, non quærerent privilegium nominandi Paſtores animarum, nec gaudebunt, dum quempiam ad iſtud officium poterunt nominare, ſed potius anxii erunt ac triſtes in re tam periculoſa, ubi digniores difficile inveniuntur, nec niſi poſt imploratum cæleſte lumen a Deo revelantur; & ubi mala electio electori tanto graviorem perniciem affert, quanto magis in ipſum redundant quæcumque a male electo crimina perpetrantur. (c).

Hæc præ oculis habebat Regina Portugalliæ ſoror Caroli quinti Cæſaris, quæ cupiebat *omnes ſui regni Epiſcopos ſibi eſſe ſuperſtites, ne unquam cogeretur rem adeo periculoſam ac difficilem exercere, atque eſt nominatio Epiſcoporum* (d).

Hæc attendebat Sanctus Ludovicus Rex Galliarum, quando admittere noluit ampliſſimam facultatem deligendi per omne regnum ſuum Epiſcopos, aliaque quibus vellet Sacerdotia conferendi, quam ei initio a Pontifice Maximo ſuus Legatus impetraverat. Cum enim Legatus illam ſanctiſſimo Regi lætus offerret, reſpondit Rex : „ *Tuam quidem damnare fidem non poſ„ ſum, qui quod dignitati meæ amplificandæ viſum eſt, „ ſedulo atque induſtrie curaſti : ſed rem ipſam ego pe„ nitus rejicio : ſatis enim mihi fuerit repoſcenti Deo „ Regii muneris rationem reddere; Sacerdotalis rei* officii-

(a) *Leo & Anthemius, Cod. l. 1. tit. 3. l. 31. Vide Bernardum lib. 4. de conſider. c. 4. item S. Thomam 2. 2. q. 100. a. 3. ad 3.*

(b) *Seſſ. 24. c. 1. de reform.*

(c) *Vide Chryſoſt. hom. 1. in Epiſt. ad Tim.*

(d) *Dans la vie de Dom. Barthelemy des Martyrs. lib. 2. c. 6.*

„ *officiique curam Pontifex Maximus habeat ſibi, cui* „ *mandata a Deo eſt.* Simul hæc dicens Diploma in „ ignem conjecit.

„ Franciſcus quoque primus Galliæ Rex, cum idem „ jus a Leone decimo rerum omnium largiture maxi„mo abſtuliſſet, reddenti ſibi ejus rei Diploma Cardi„nali Rothomagenſi, qui auctor impetrandi fuerat, „ dixiſſe fertur : *Cavendum jam, Cardinalis, utrique* „ *noſtrum magnopere erit, ne nos iſtud tanto ſtudio* „ *quæſitum Diploma, niſi modice recteque eo uſi fueri*„*mus in exitium detrudat ſempiternum* (a).

Electio itaque Paſtorum eſt res divina & ardua, quæ non niſi ex cæca cupiditate concupiſci, & via recte geri ab illis poteſt, qui non ſunt divinitus ordinati, ut conſtituant per civitates Presbyteros; Deo plerumque eos deſerente, qui prætergreſſi limites ſui ſtatus ac vocationis, aliena munia uſurpant. Nemo itaque illam ambiet, niſi forte amans periculum, in illo perire velit.

Porro ex his omnibus viri Nobiles facile cognoſcent non ſolum ſe jus Patronatus ſuper populum Catholicum Fœderati Belgi non habere, ſed ne quidem illud eis ab Epiſcopo tribui poſſe, niſi Sacris Canonibus rebellis (b), injurius erga Chriſti Fideles, & conſervandæ ac propagandæ fidei velit eſſe adverſus; cum ipſi juri, quod prætendunt, renunciare cum gloria & laude poſſint. Deinde etſi rationes ſupra expoſitæ, quantumvis validæ ac manifeſtæ, ipſis forte non omnino perſuaderent, quod prorſus iniqua ſit prætenſio, qua jus Patronatus uſurpare contendunt; ſaltem ipſis oſtendent Epiſcopum & populum juſtis probationibus & auctoritatibus niti, dum illorum prætenſionibus non conſentiunt, quod ſufficit, ut intelligant, manifeſtam magnamque fore iniquitatem, ſi dubio incertoque ut plurimum jure nitentes, certam Eccleſiæ Chriſti, & Sacris Synaxibus vim inferrent; idque nulla legitima auctoritate freti, ſed ex ſolo ſuo arbitrio, non aliis rationibus perſuaſo, quam illis quas ſuggerit ambitio, quærens *quæ ſua ſunt, & non quæ Jeſu Chriſti.* Hinc etiam manifeſtum fit, quod, ſi dum ſunt incerti utrum jus Patronatus ipſis competat, Chriſtos Domini & Religioſas Synaxes proſcriberent, ſe ipſos exponerent periculo perpetrandi facinus deteſtabile, nempe Chriſtum in ſuis Sacerdotibus & Fidelibus perſequendi.

Hæc dum Nobiles Hollandiæ expendent, Eccleſiæ ſe Patronos exhibebunt ſine detrimento libertatis, qua illam Chriſtus præditam eſſe voluit : illam contra injurias aſſerent, non ut ei tanquam Ancillæ dominentur, ſed ut ei tanquam Matri obſequantur : illam tanquam pupillam tuebuntur, non ut ipſi in illam ſuum extendant imperium, ſed ut ipſa liberius Chriſto ſervire poſſit. Eligent ergo eſſe protectores & Patroni Eccleſiæ; ſed officium quod Religioni, Eccleſiæ & Deo debetur, non reputabunt pretium acquirendi Dominii, quo in Clerum & Dei populum dominari, aut Epiſcopos ſacro & canonico jure conſtituendi in Eccleſiis Paſtores exuere poſſint : verum ex iſto opere a Principe Paſtorum, cujus ſunt oves propriæ, pro mercede expectabunt, in die judicii cum ovibus ad dexteram collocati, & admitti in ovile ſalutis æternæ.

F I N I S.

(a) *Vide Anton. Mariam Gratianum de caſibus illuſtrium virorum in Franciſco Lotharingo Guiſiæ Duce.*
(b) *Conc. Trid. Seſſ. 14. c. de Reform.*

B.

Epistola Illuſtriſſimi Comitis *Tanara*, Apoſtolicæ Sedis in Belgio Internuncii, data Bruxellis, 10. Septemb. 1682.

Ad Illuſtriſſimum Epiſcopum Caſtorienſem.

Pro Paſtorali ſollicitudine, qua advertit Sanctiſſimus Dominus, ingens aptum eſſe oriri detrimentum Orthodoxæ Religioni ex injuſta contentione nonnullorum Nobilium nominandi ad iſtas Parochias, optat ſummopere Sanctitas Sua, viriliter reſiſti ejuſmodi Laicorum molimini, manuque firmiter teneri ſalutarem conſuetudinem conferendi ad arbitrium Vicarii Apoſtolici Curas animarum, iis qui doctrina & pietate aptiores videntur, & non affectu a ſæcularium officiis intrudi poſſunt. Compertum eſt Sanctitati Suæ Illuſtriſſimam V. D. ſtrenue iſthic oppugnare, tum ſcripto, tum opportunis, ſuggeſtionibus prætenſionem Laicorum : idcirco dignata fuit mihi injungere ut ne dum in eo veſtrum inſignem debitis laudum encomiis commendem zelum, verum etiam eidem Pontificio nomine ſtimuloe addam, ne unquam aſſentiatur ſupra tactæ nominationi, declaretque, ubi opus fuerit, talem eſſe mentem Suæ Sanctitatis. Quod ſi dicti Laici ſupponant habere juridicum aliquod nominandi fundamentum, libenter Sanctitas Sua eorundem jura examinabit, miniſtrabitque juſtitiam; ſed interim neutiquam pati intendit, ut de facto uſurpetur, quod tam diuturna conſuetudine pertinuit & juſte ſpectat ad Vicarium Apoſtolicum. Hiſce deferens &c. Datum Bruxellis 10. Septembris 1682.

C.

Excerptum ex litteris Illuſtriſſimi Internuncii Bruxellenſis, datis die 18. Martii 1683.

Quandoquidem Dominus du Bois *ſcripſit in favorem contentionis, quam iſti Nobiles fovent occupandi ius Patronatus ſuper Oratoriis & Eccleſiis Parochialibus : eidem renuntio, quæ ſit in hoc tanti momenti negotio mens Pontificia. At ſi ab ipſo ad me mittatur exemplar ſuæ lucubrationis, eamdem communicabo D. V. Illuſtriſſimæ; illum interea requirens, perſuadeat dictis Nobilibus liberam prætenſorum jurium Patronatus collationem D. V. Illuſtriſſimæ relinquendam eſſe ex judicio Suæ Sanctitatis, donec, re mature examinata, aliud Romæ decernatur.*

Bruxellis 18. *Martii* 1683.

S. A. *Tanarius* Abbas S. Mariæ.

Digitized by Google

D.

Extractum ex Epiſtola Illuſtriſſimi Internuncii Bruxellenſis, ſcripta die 29. Martii 1683.

Necdum accepi reſponſum a Doctore du Bois, *cujus ſcriptum doleo effeciſſe, ut nonnulli ex iſtis Nobilibus perſiſtendo in contentione ſibi arrogandi jus Patronatus ad Parochiales Eccleſias Miſſionarios illarum curæ præfectos ejicere conentur. Non dubito tamen, quin Dominus* du Bois *ſeſe ſit conformaturus meuti Pontificiæ, juxta quam, nuper occaſionem nactus ſcribendi ad Dominum Ruſwick, declaravi Suam Sanctitatem intendere relinqui D. V. Illuſtriſſimæ libertatem conferendi Paſtoratus, donec auditis rationibus ab iiſdem Nobilibus deducendis, aliud ſtatuendum eſſe cenſuerit.*

Bruxellis 29. *Martii* 1683.

S. A. *Tanarius* Abb. S. Mariæ.

E.

Extractum ex Epiſtola Illuſtriſſimi Domini Internuncii Bruxellenſis ſcripta die 22. Aprilis 1683.

Mitto Illuſtriſſimæ D. V. hiſce acclusam Epiſtolam directam a Doctore du Bois. *Nullum ab ipſo accipere potui exemplum ſcripti prolati in cauſa nota; quia aſſerit ſibi delatum fuiſſe illud, quod illuſtriſſima V. D. ediderat, diviſum in articulos, eumque diſtractum majoribus negotiis, dictaſſe* volante famuli calamo *brevem ad eoſdem articulos reſponſionem, nullafacta minuta.*

Bruxellis 22. *Aprilis* 1683.

S. A. *Tanarius* Abb. S. Mariæ.

F.

Tranſumptum Epiſtolæ Domini *du Bois* ſcriptæ die Paſchatis 1683.

Perilluſtris Domine

Ab aliquot menſibus juvenis quidam utcumque detulit ad me juris ſcriptum in favorem Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Caſtorienſis, Apoſtolici in partibus veſtris Vicarii, quo aſſerebatur eidem Illuſtriſſimo Vicario competere liberam collationem Curarum Paſtoralium, independenter a jure Patronatus aut nominatione eorum, qui in iſtis locis fundarum parochiales Eccleſias, vel Nobilium & Communitatum, qui ære & ſolicitudine ſuis manutenerent Paſtorum exercitia adverſus Officialium hæreticorum inſultus. In eodem ſcripto aſſerebatur eſſe a S. Sede deciſum in favorem ejuſdem Illuſtriſſimi Caſtorienſis, ſed cum ejus rei nulla adferretur probatio, & contrarium aſſereretur: aliunde judicari me poſſe ſuper jure inter partes controverſo reſpondere, & ad ſcriptum illud, in plures diviſum articulos (29. ſi bene memini) breves feci marginales notas: conatus ſtabilire contrarium; minime facturus ſi crediſſem jam aliquid fuiſſe aliter a S. Sede deciſum, niſi ſaltem ad effectum plenius eandem Sedem, quæ nondum definitive pronunciaverat informandi: parito interim *(ut Canoniſtæ loquuntur)* judicato. *Unde confido Perilluſtrem D. V. alioſque potius Sanctiſſimo D. rationes, quas pro jure ſuo habere ſe credunt, expoſituros pro revocatione proviſionis; quam privato meo, vel cujuſcumque alterius judicio adhæſuros. Hoc quivis Catholicus expectare debet a V. Generoſitate & Nobilibus animis, quos ut poſt tot pro Catholica religione luctas & prælia Deus æternis laureis coronet orabo; Perilluſtris D. veſtræ humillimus ſervus. Lovanii* 1683. *ipſo ſacri Paſchatis die.*

Nicolaus *du Bois*, Sacrarum litterarum Primarius Profeſſor.

Inſcriptio vero erat : *Perilluſtri Domino, Domino Toparchæ de Cronenburg, in Cronenburg.*

G.

Epistola Em. Cardinalis Cibo, Papæ a Sanctioribus Conſiliis; ad Ill. Epiſcopum Caſtorienſem.

Illuſtr. ac Rev. Domine.

Permoleſta acciderunt Sanctitati Suæ quæ Nicolaus *du Bois* pro Fœderati Belgii Nobilibus ſcripſit, ac mihi curandum per Abbatem St. Mariæ (Bruxellis Internuncium) demandavit ne quid ex iis Eccleſiaſtica libertas detrimenti capiat. Hæc ad Illuſtriſſimæ Dominationis tuæ Litteras reſcribere me juſſit Sanctitas Sua, quæ Apoſtolicam Benedictionem Pontificiæ in te caritatis indicem tibi amanter elargitur; dum ego veterem meam voluntatem Dignitati accommodis tuis paratam offerre, & læta omnia cum diuturna ſoſpitate tibi a Deo auguror &c.

Romæ 20. die Nov. 1683.

H. Epis-

H.

Epistola Em. Cardinalis Cibo, ad Epiſcopum Caſtorienſem.

Illuſtr. ac Rev. Domine.

Singulari quadam voluptate perfuderunt Paternum Sanctitatis Suæ animum Litteræ tuæ quibus præcipuos ex Fœderato Belgio Nobiles, prætenſum in Eccleſiaſticas Stationes jus præſentandi ipſius judicio ac arbitrio, per ſummum erga Apoſtolicam Sedem obſequium pietatemque, ſubmittere luculenter ſignificaſti. Nihil tamen in re ad eorumdem Nobilium dignitatem ſpectanti decernendum exiſtimavit S. S. priuſquam ex editis utrinque Conſultationibus de cauſæ juſtitia plane edoceretur. Mature igitur, diligenterque perpenſis argumentis, quæ pro D. T. Illuſtriſſima & pro ipſis ſunt allata, cum Eccleſiæ a piis præclariſque eorum Majoribus extructæ, ac ipſis Eccleſiis (ut aſſeritur) attributa bona in ipſo ſeceſſionis initio ab Hetherodoxis fuerint uſurpata, & *Paſtores* Fidelium oblationibus alantur, Sanctitati Suæ viſum eſt, nullum amplius jus in eaſdem Eccleſias ipſis Nobilibus competere poſſe.

Scribere itaque me juſſit ad Abbatem S. Mariæ (Intern. Bruxellenſem) ut quam primum de hoc ſuo judicio eoſdem Nobiles edoceat, iiſque Apoſtolicam Benedictionem amanter elargiendo, Pontificiam caritatem, qua ipſos complectitur, ac aſſiduo in ſinu gerit, declaret. Hæc habui quæ Sanctitatis Suæ verbis ad binas Illuſtriſſimæ D. T. litteras reſcriberem, qui Tibi quoque bene dicere juſſus. Vetus meum ſtudium de egregia virtute tua benemerendi cupidum tibi confirmo, & læta omnia a Deo auguror.

D. T. Illuſtriſſimæ ad officia Paratiſſimus.

Cardinalis Cibo.

Romæ die 1. Aprilis 1684.

(Subſcriptio) Joanni Ep. Caſtorienſi Vicario Apoſtolico in Fœderato Belgio. Amſtelodamum.

II.

CASUS POSITIO.

Miſſa ad D. van ESPEN, circa Juramentum a *Sponſis*, hac aut ſimili forma exigi ſolitum.

(*Nunc primum edita.*)

Petit Officialis a Sponſa aut Sponſo.

1. Sciſne Sponſum eſſe Catholicum & bene noviſti? qua reſpondente affirmative; petit Officialis ulterius.

2. Velles-ne inire Matrimonium cum aliquo hæretico? qua reſpondente negative; petit ulterius Officialis.

3. An proinde cum hoc Sponſo, quem ſcit eſſe Catholicum velit conjungi? qua iterum reſpondente affirmative, petit Officialis an ſuper his velit præſtare juramentum. Itaque fit juramentum.

Quod juramentum Paſtor St. Catharinæ ſæpius & publice in aula Epiſcopali dixit eſſe illicitum, utpote inutile, & nullo modo ad intentum Bullæ Romanæ, nec ullo modo neceſſarium.

Infra ſcriptus, motus rationibus, judicat ſe conſcientia dubia non poſſe aſſiſtere Matrimonio Catharinæ L. & Gerardi V. quapropter id ipſum recuſat.

Actum 20. Decembris 1686.

(*Erat ſignatum*)
Guill. van der Neſſe.

RESOLUTIO CASUS PRÆCEDENTIS.

Rev. Admodum Domine.

Reſolutionem ſuper caſu nuper propoſito tranſmitto (*a*), attamen reſpondeo mihi videri quod Paſtor Matrimonio, de quo quæſtio, aſſiſtere merito renuet, tametſi D. Officialis urgerat, maxime cum de re ſummi momenti agatur. Quis enim novit num forte hac occaſione non aperientur oculi multorum, circa abuſus quotidianos, qui e diſpenſationibus Matrimonialibus cum peſſimis ſæpius effectibus contingunt. Et certe niſi aliquando viri fortes ſe abuſibus opponant, continget ut abuſus in leges tranſibunt, & error pro lege cuſtodietur, uti pene hac in materia ob Officialium & Paſtorum ſocordias & ignavias, nec dicam illorum cupiditates, contigiſſe videmus. Ejuſdem mentis, quoad hoc quæſitum ſunt Eximii D.D. *Huygens*, *Paſmans* & *Hennebel*, quibus veſtras communicavi. Valete; & D. V. ac D. Paſtori Spiritum fortitudinis exopto, utque eum in vobis augeas, precibus & ſacrificiis inſtare non prætermittam; & maneo &c.

Lovanii 21. Dec. 1686.

(*Erat ſignatum*)
Z. B. *van Eſpen.*

PS. Non immerito D. Paſtor urgebit (quod nos omiſimus, quod Ordinarius ad inſtantias Paſtorum Romæ ſcripſerit, periculum hæreſis hic non ſubſiſtere; & illud quod S. Congregatio reſpondit.

Tempus non permiſit ut copias Reſolutionis nobis retineremus. Si Procurator die craſtina dumtaxat vel die Lonæ revertatur, copiam per ipſum nobis tranſmitti deſideramus (*b*).

Appendix ad Reſolutionem. 2.

I.

Reſponſum Sacræ Congregationis, ſuper hoc quod Domini Paſtores expoſuerant, partes in diſpenſationibus non moveri periculo hæreſis, ſaltem Brabantia Diœceſis Mechlinienſis.

Illuſtriſſime ac Rev. Domine uti frater.

A Secretaria Status, cum remiſſa fuerit S. Congregationi Sancti Officii Epiſtola V. Dominationis 15. lapſi, cum accluſa Epiſtola Paſtorali Archiepiſcopi Mechlinienſis, qua exponit ſenſum ſuorum Parochorum circa facultates pro diſpenſationibus Matrimonialibus,

(*a*) Hanc Reſolutionem reperire eſt Tomo tertio operum Eſpenii edit. ann. 1753. pag. xxv.

(*b*) Vide Diſſert. Can. D. van Eſpen, *de Diſpenſationibus* præſertim cap. IV. §. 12.

quæ huic tranſmittuntur pro pauperibus illius Diœceſeos. Cumque dictæ Epiſtolæ contextus fuerit relatus hiſce meis Eminentiſſimis Dominis Collegis Cardinalibus Geoeralibus Inquiſitoribus, Eminentiæ ſuæ reſcripſerunt quod cum facultates pro ſimilibus diſpenſationibus a Sua Sanctitate ſemper concedantur in forma commiſſoria; *injungaturque onus verificandi omnes cauſas in dictis facultatibus expreſſas*, aufertur omne dubium in dicta Epiſtola propoſitum a Reverendis Paſtoribus D. Archiepiſcopo prædicto, cui V. D. communicare poterit mentem ſacræ Congregatioois, & Deus ipſam cuſtodiat. Romæ 20. Januarii 1685. D. V. Chriſti frater

(*Erat ſignatum*)

J. Cardinalis Cybo.

(D. Internuncio Bruxelleoſi.)

III.

RESOLUTIO CASUS (a).

An deneganda ſit abſolutio cuidam viro Potenti ob violentias illatas in Paſtorem Culemborgenſem?

CASUS POSITIO.

IN quadam Fœderati Belgii civitate, (1) doæ ſunt Catholicæ Eccleſiæ, quarum una a Paſtore ſæculari Sacerdote regitur (2), altera a Presbytero Societatis. (3) Illi juxta Pontificia Statuta a Vicario Apoſtolico (4), conceſſum eſt ut bis Sacra faciat Dominicis Feſtiſque diebus, vel ut Sacellanum habeat: iſti vero a Summo Pontifice & ab Apoſtolico Vicario prohibitum ne Sucium admittat, & ne duo Sacra eodem die unquam faciat.

Juxta hæc Conſtituta Paſtor hactenus duo Sacra fecit Dominicis ac Feſtis diebus, donec Sacellanum habuerit: Presbyter vero Societatis hactenus unum tantummodo Sacrum fecit, nec Socium habuit, etſi multoties a Vicario Apoſtolico facultatem petierit bis Sacrum faciendi, vel ut Socius ei adjungeretur, quod utrumque ſemper ei denegatum eſt, ne Pontificiæ Conſtitutiones violarentur.

Verum Presbyter Societatis iniquius ferens quod Paſtor juxta Pontificia Decreta Socium haberet, & quod ipſe neque a Vicario Apoſtolico, neque ab Internuntio Sanctæ Sedis, licentiam poſſet obtinere Socium habendi, vel duo Sacra faciendi, nihil non movit apud Titium (5) qui in partibus illis pro aliquo Principe Catholico agit, ut inſtaret apud præfatæ urbis Toparcham qui Acatholicus eſt, quatenus Sacerdotem qui jam a triennio ab Apoſtolico Vicario Paſtori in adjutorem miſſus fuerat, ex ſua civitate ejiceret, ac prohiberet ne Paſtor conceſſa ſibi facultate bis in die Eccleſiam congregandi, ac Sacris operandi poſthac uteretur: licet nullam hactenus rationem iſtorum reddere potuerit Presbyter Societatis, quamquam ab ipſo Toparchæ Miniſtro requiſitus. Hoc factum eſt.

Titius enim, licet Paſtor ore & ſcriptis Pontificia Statuta, ac Ioternuntii ipſiuſmet ea de re ſingulare judicium ſæpius ei exhibuerit, unaque monſtraverit quod multo majorem populum habeat quam Presbyter Societatis, ita apud Toparcham Acatholicum egit & inſtitit, ut Sacerdos Paſtori cohabitans, jubeote Toparcha, e civitate pulſus fuerit, ac Paſtori prohibitum, ne bis in die Eccleſiam congregaret.

Imo quum jam, connivente Toparcha ejuſque Miniſtro, idem Sacerdos apud Paſtorem manet, ea lege, ut nullo munere publice in Eccleſia fungatur, & Paſtor antiqua libertate bis in die Sacris operandi & Eccleſiam congregandi gaudere pergat, iterum Titius urget ac inſtat apud Toparcham ejuſqoe Miniſtros, qui omnes Acatholici ſunt, ne quid conniveant, ſed juxta Toparchæ mandatum omnia executioni mandari curent; id eſt, Paſtorem ea libertate ſpolient, qua juxta Pontificia Decreta, Vicarii Apoſtolici placitum, ac Toparchæ indulgentiam in hunc uſque diem fruebatur · his poſitis.

Quæritur I. An non injuſte agat Titius, dum ſic adverſus Paſtorem ejuſque ſocium Sacerdotem apud Principem ac ejus Miniſtros Acatholicos inſtat, contra Apoſtolica Statuta, & Vicarii Apoſtolici ac Internuntii judicia quæ ei ſignificata ſunt?

II. An Titio poſſit abſolutio a peccatis impendi, & an non peccet ejus Confeſſarius, qui eam ipſi largitur, licet de præfatis monitus; donec Titius non modo a ſuſceptis in dictos Paſtorem & Sacerdotem deſiſtat, ſed & pro viribus pro ipſorum libertate inſtet & agat.

RESPONSIO.

Cenſemus, ſalvo meliori judicio, Titium in dicto caſu injuſte agere, nec licite abſolvi poſſe, donec a cœpto deſiſtat; agatque ſedulo pro dictorum Sacerdotum libertate. Datum Lovanii hac 15. Julii 1687.

(*ſubſcripſerunt.*)

Franciſcus *van Vianen*, S. Th. Doct. in Academia Lovanienſii.
Henricus *Scaille*, S. Theol. Doct. & Prof. Regius.
G. *Huygens*, Theol. Doctor.
Joan. *Lovinus*, S. Th. Doct. & Prof.
B. *Parmans*, S. Th. Doctor,
J. L. *Hennebel*, Sacræ Th. Doct.
Eximius Magiſter Franciſcus *Farvaquius*, Auguſtiniani Ordinis religioſus hæc manu ſua adſcripſit: *Cenſeo Apoſtolicas Conſtitationes eſſe ſervandas, & Titium Sacramentaliter abſolvi non poſſe, niſi illis pareat.*
J. H. *Blanche*, J. U. D. & SS. Can. Prof. Primarius.
Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.

(a) Primum edita anno 1696. inter Epiſtolas Andreæ Schurii, Trajecti ad Rhenum T. II. p. 113.
(1) *Columburgum.* (2) A. D. *Verſtio.* (3) P. *Foſſeo.*
(4) P. *Joan. Neercaſſelio.* (5) D. *Campricbium*, Cæſaris apud Fœderatos Ordines Legatum.

IV. RES-

IV.

RESPONSUM JURIS (a).

Circa excommunicationem &c. cujuſdam Gaſpari *de Bie*, &c. *Ab Eſpenio, aliiſque variis Doctoribus Subſcriptum.*

MONITUM.

GAſpar de Bie *ipſe primus Cauſam hanc publici juris fecit ; publicando* Motivum *quoddam* juris. *Archiepiſcopo Mechlinienſi (Humb. a Præcipiano)* dedicatum. *In illo accuſatores ſuos calumniabatur, tanquam* ſcientia ex Confeſſione acquiſita abuſi fuiſſent, ſigillumque fregiſſent ; *quam accuſationem in veteres amicos, & veritatis ſtrenuos defenſores, ex pravorum hominum conſilio, impingere non metuebat. Anonimus quidam huic* Motivo juris, *per* Epiſtolam ad D. Gaſparum de Bie *directam reſpondit, in eaque oſtendit Gaſpari accuſatores longe alienos fuiſſe a ſacrilega revelatione eorum quæ ſub* Confeſſionali ſciebant ſigillo ; *eoſque, prævia & ſæpius iterata paterna & caritativa admonitione ea tantum revelaſſe, quæ vel ex plurium annorum cohabitatione, vel ex factis publicis didicerant.*

Rurſus contra idem. Motivum *alia prodiit ſcriptiuncula cum hoc titulo :* Caſus poſitio vera, contra falſam G. de Bie Caſus poſitionem, *quæ ſic incipit:*

„ *Tandem accidit quod verebar, & quod ne fieret in nupera ad Gaſparum de Bie Epiſtola monitum fuit ; ne „ per ſe vel ſuos cogeret ut proferrentur Excommunicationis cauſæ quæ ſciebantur ipſi inhonorificæ fore, & in „ Ordinis deſpectum amicorum infamiam, Cleri univerſi contemptum, omnium Catholicorum ſcandalum, toti- „ uſque orbis facere offenſionem; ſed miſeræ prolis infelix pater, & infelicior apologus, dum filii ſui honorem „ tueri ſe profitetur, hoc unum efficit, ut vel a nolente proferantur Mundo cauſæ, ob quas a legitimo & nimis „ clemente Superiore filius ſuus virgam expertus fuit : quas quidem non propalare fixum erat, niſi ſilentium, „ & perverſæ doctrinæ, & injuſtæ ſententiæ poſt ſe maculam relinqueret : ſed & nunc (quod pro ulteriori „ monitione ſit,) eas ſic conati ſumus deducere, ut & juſtificationi Reverendiſſimi Domini Excommunicantis „ fiat ſatis, & quouſque in hiſce anguſtiis fieri poteſt, excommunicati parcatur honori : neque vero ſingula quæ „ Doctoribus exhibita, viſum fuit in vulgus ſpargere, generalia tantum hic capita eorum quæ in caſus poſitio- „ ne noſtra allegata fuerunt, exhibemus ; ex quibus Titius, & Titio cæco impetu adhærentes, ſatis intelligent „ quo res vergat ; nec tamen alii habebunt in quo ſcandalizentur. Igitur quæſtionibus quas Doctoribus infra „ ſcriptis propoſuimus, hanc Caſus poſitionem adjecimus.*

CASUS POSITIO.

G*Aſpar de Bie* Lyranus, poſtquam ab Ampl. Domino Abbate Tongerloenſi a puero in ſtudiis liberalioribus Monaſterii expenſis, fuiſſet educatus, tandem ad habitum in eodem Monaſterio admiſſus fuit.

Circa Profeſſionem magnam paſſus oppoſitionem ob aliqualem oculorum defectum, demum omnem pro ipſo lapidem movente Rev. Domino Abbate, admiſſus fuit ad ſolemnem Profeſſionem, quam & emiſit modo & forma in Ordine Præmonſtratenſi conſuetis.

Ab hinc aliquo tempore ſat tolerabiliter ſe geſſit, donec extra Monaſterium ad ſtudia Theologica emiſſus, jugum Superiorum impatientius ferre cœpit.

Cum autem temporalium aliqualis adminiſtratio ipſi commiſſa fuit, tum vero patuit quid in homine eſſet.

Nam ſtatim incepit equum & equos ad Rhedam alere, ac ea occaſione vagari per Patriam & Patrias ; idque ſæpe cum conſortio diſparis ſexus, non ſine gravi multorum offendiculo.

Qua etiam occaſione factum eſt, ut non tantum ſæpe abeſſet a loco Domicilii ſui, ſed etiam cum in eodem præſens eſſet, tamen vix unquam niſi valde ſero domum veſperi rediret, aliquando etiam ſoris pernoctaret.

Quæ divagationes & ſero venientiæ induxerunt Dominum Paſtorem de *Roſendale* fratrem Antonium *Wayenbergh*, cui cohabitat, ad deſuper conquerendum tam coram Abbate, utriuſque Superiore, quam coram aliis.

Imo etiam ad reſignandum Paſtoratum, uti & actualiter ipſum reſignavit, ſæpius dicens : *iſte homo* (denotans Gaſparum de Bie) *deſerit Deum, timeo ne & ipſe a Deo deſeratur, ac tandem fiat Apoſtata.*

Prædictus enim *Gaſpar de Bie* in meris iſtis evagationibus & ſero venientiis non hæſit ; ſed paulatim (ut fieri ſolet) ad pejora delapſus, & paulatim decidens, incipit etiam turpitudines hiſce converſationibus miſcere.

Imo etiam docere quod hæ vel peccatum non ſint, vel a Communione non præpediant, etiam abſque Confeſſione prævia &c.

Quales etiam in Doctrina errores circa alias materias valde ſcandaloſos commiſit.

Turpitudines autem illæ conſiſtebant in modis valde abſonis, & ad plurimarum ſeductionem natis.

Adeo ut etiam conſtanti fama dicatur prolem ſuſcitaſſe ex quadam Maria *Sayens*, muliercula pridem ex Calviniſmo converſa.

Super quæ omnia bona Eccleſiaſtica & beneficia ipſius adminiſtrationi commiſſa, multum diminuit & deterioravit, & etiam ultra hæc notabilia contraxit debita.

Et poſtulatus computum ſuæ adminiſtrationis deducere, tam notorios circa illum commiſit exceſſus, ut nulla bona fide committi potuerint.

Dictus *Gaſpar de Bie* tandem ab eodem Superiore ob contumaciam declaratus eſt incidiſſe in pœnas & cenſuras juxta Statutorum Ordinis Præmonſtratenſis tenorem ;

Et ſpecialiter in Excommunicationem majorem.

Qua pœna Gaſpar de Bie tantum abeſt ut reſipuerit, ut potius ſtatim coram Magiſtratu Acatholico bona Beneficialia Arreſto ſubjecerit, dum tamen paulo ante faſſus fuiſſet ſe ipſis beneficiis eſſe debitorem.

Quin etiam a prædicta Excommunicationis incurſæ declaratione pretenſe appellans, & condemnatus, a Judice *ad quem*, ad ſe recipiendum proviſionaliter ad aliquod Monaſterium virorum Ordinis ſui intra Brabantiam, datis ipſi ad hoc literis ſalvi conductus, ſub omni imaginabili ſecuritatis expreſſione uſque ſæpius reitera-

(a) Primo editum an. 1691. in lucubratione cui titulus : *Caſus poſitio vera contra falſam G. de Bie Caſus poſitionem, cum Reſponſionibus Doctorum.*

reiteratis & renovatis, tum ab Ampliſſimo Domino Abbate Diligemenſi, tanquam in hiſce Judice Delegato Apoſtolico, tum ab Abbate Tongerl. ſuo immediato Superiore, tum etiam ab Illuſtriſſimo Domino Epiſcopo Antverp. neque tunc obedire voluit.

Et cum tantum obtinuiſſet ab Illuſtriſſimo Domino Internuntio Belgii, Reſcriptum cum Clauſulis, *devolutionis*, non fuit veritus Sacris ſe ingerere, Miſſam celebrare, concionem ad populum habere, non obſtante dicta Excommunicatione, & ſpeciali ipſius Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi Antverp. inhibitione, etiam ſolemniter facta.

Sed maluit ad protectionem Superiorum hæreticorum recurrere, exhibitis ad hoc Libellis; etiam cum expreſſione tendente ad vilipendium Hierarchiæ Eccleſiæ, & ſuperioritatis regularis.

Quam protectionem ut facilius obtineret, cum ceteris perſonis laicis in armis comparuit, & publice caſtratus fuit.

Ac ut palam faceret, ſe omnem reſpectum erga Hierarchiam & juriſdictionem Eccleſiaſticam exuiſſe, Reverendum Decanum Ruralem, de Mandato Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi in Eccleſia Catholica publicantem certum Decretum Epiſcopale, Arreſto ſub hæreticis detinuit, intentata ipſi actione injuriarum; & contra idem Decretum proceſſit ut ſupra ad celebrandum &c.

Donec ob tumultus ſedandos omnino ceſſatum fuerit a Divinis in Eccleſia de *Roſendale*, ad trium menſium ſpatium, cum magno Catholicæ Communitatis & Eccleſiæ detrimento.

Poſt quæ omnia cum protectionem Statuum Provinciarum Unitarum obtinere non poſſet, ſed e contra dicti Status Superioribus Eccleſiaſticis permiſiſſent plenam executionem ſub diſtrictu generali dictarum Provinciarum, tandem ad Sanctam Sedem aufugit, ſub prætextu Appellationis.

Non obſtante lite pendente ſuper cauſa ſua principali coram Ampliſſimo Domino Abbate Diligemenſi tanqoam Jndice Delegato Apoſtolico.

Non obſtante omni ſua aoteriori contumacia:

Non obſtante quod nullam legitimam appellationem contra Interdictum & revocationem Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi Antverp. proſecutus fuerit, vel etiam nunc proſequatur.

Ex qua Caſus poſitione QUÆRITUR.

I.

An Superior Titii, non habuerit ſufficientes rationes ad Titium (*) revocandum?

II.

An *Titius* Superiori taliter revocanti non fuerit obligatus obedire?

III.

An Superior *Titii* ipſum revocatum & redire nolentem poſt tot monitiones & Excommunicare & ut talem denuntiare non potuerit?

IV.

An *Titius* non fuerit obligatus ſe tali Excommunicationi conformare?

V.

An Superior *Titii*, non fuerit ad prædicta facienda obligatus, maxime cum Statuta, Diſt. 3. Cap. 16. n. 2. vetent ne quis propria auctoritate pœnas in Statutis decretas mutare præſumat; & taliter mutantes denuntiari ac puniri velint. Diſt. 3. cap. 5. n. 13. & 14.

RESOLUTIO.

Attenta vita diſſoluta *Titii* & ſcandalis per eum dantia, prout in caſu exprimuntur, nullatenus dubitandum, quin Superior habuerit ſufficientes rationes ut Titium ad ſuum Monaſterium revocaret, ejuſque revocationi Titium debuiſſe obedire: & conſequenter Superiorem, vi Statutorum Ordinis, Titium, obtemperare ſuperiori renuentem, potuiſſe excommunicare; vel ut Excommunicatum denunciare; ipſumque Titium huic juſtæ excommunicationi debuiſſe obtemperare: neque dubium eſt quin Superior ad hæc omnia, & forſan plura facienda, vi officii ſui, fuerit obligatus. Ita reſponſum Lovanii hac 23. Oct. anni 1691.

(*Erat ſignatum*)

G. *Huggens*, Th. Doct. Prof.

Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Canon. Prof.

ad eumdem Caſum ſimiliter Reſponderunt 25. Sept. ejuſdem anni. J. *Lovinus* S. Th. Doct. & Prof. 22. Octob. &c.

M. *Harney*, S. T. D. & Prof.
F. H. *Collins*, S. T. D. & Prof.
F. T. *du Jardin*, S. T. D. & Prof.
M. *Steyaert*, S. T. D. & Prof.

23. Octobris 1691.

Jo. *Sullivane*, S. T. D. & Prof. Regius.
Fr. Lambertus *Le Drou*, S. T. D. & Pr. S. Fac. Reg.
Fr. Franciſc. *Pauwens*, S. T. D. & Prof.,
Fr. B. *Deſirant*, S. T. D. Hiſt. Regius.
Fr. Petrus *Clenaerts*, S. T. D. & Prof.
J. L. *Hennebel*, S. T. Doct.
M. *de Swaen*, S. T. Doct.

24. Octobris.

H. *de Charneux*, S. T. D. & Prof. Regius.

26. Octobris.

G. *Renardi*, S. T. Doct.

Additio ad Caſus Poſitionem.

Cum Titius & Cornelius Titii Pater, ad conciliandum odium Superiori ipſius Titii, & eludendam Excommunicationem, qua Titius innodatus eſt, conentur mundo perſuadere Titium non pati, niſi quia Cajum (1) Paſtorem ſuum detulit Illuſtriſſimo Domino Epiſcopo N. (2) ſuper male ſana Doctrina & praxi, conſiderari petimus ſequentia.

I. Quod omnes exceſſus Titii (exceptis ſolis illis quæ ultimam contumaciam & rebellionem ſonant) ſint tempore anteriores ad accuſationem factam contra Cajum Paſtorem: quod conſtat 1. ex litteris correctoriis ad Titium ſcriptis, quas ipſe Titius in manus ſæcularium tradidit, ſic ut inde rumor publicus contra Titium creverit, longe tempore antequam Cajus Paſtor accuſatus fuerit.

Conſtat 2. Ex ipſa relatione G. de Bie in ſua prætenſa Caſus poſitione ubi n. 9. dicit qnod *Titius, a ſuo Superiore jam correptus, minatus fuerit relationem Caji.*

Conſtat 3. ex eo quod Titius, antequam de Caji accuſatione mentio eſſet, jam fuerit revocatus a ſuo Superiore: uti oſtendi poteſt tum ex litteris & citationibus Superioris ad Titium, tum ex litteris Titii reſponſoriis: *addi potuiſſet*: tum etiam ex arreſtatione perſonæ Titii, quam Cornelius Titii Pater revocationi Prælati interpoſuit, antequam Cajus Epiſcopo delatus eſſet.

II. Conſiderari petimus, quod Titius in delatione Caji non habebat nomen, ut patet ex actis litis de ſuper exortæ, & ipſe G. de Bie ſatis inſinuat io ſua prætenſa Caſus poſitione, dicto n. 9. ubi minatur Titius, ſe permiſſurum ut *pœnitentes* Cajum deferant.

III. Delationem contra Cajum Paſtorem factam (cum diſertiſſimis teſtimoniis probata ſit contraria Caji praxia; & fallax ſubdoluſque modus in conſcribendis con-

(*) *Gaſper de Bie.*

(1) Antonium *Wayenbergh*, Paſtorem de *Roſendale*,
(2) Ep. Antwerp.

Digitized by Google

contra Cajum teſtimoniis adhibitus) eſſe veroſimiliter calumnioſam : quibus poſitis,

QUÆRITUR VI.

An Superior ab incepta correctione & revocatione Titi, ob tam infames exceſſus, ſuperſedere debuerit, eo titulo quod Titius prætendat ſe interea Cajum Paſtorem detuliſſe? magis quam Illuſtriſſ. Epiſcopus N. abſtinere debuerit a ſuſpendendo Titio, non obſtante quod ante denunciationem a Titio factam cauſa contra ipſum non inſtituiſſet, & talem denunciationem, caſu quo malam deprehenderet in Cajo praxim, ipſemet Epiſcopus Titio præcepiſſet : ut refert Caſus poſitio *G. de Bie* Quæſt. 4.

RESOLUTIO.

Superiorem ab incepta Titii correptione & revocatione ob tam infames exceſſus, ſuperſedere nullatenus debuiſſe, imo nec potuiſſe, eo quod Titius prætendat ſe interea Cajum Paſtorem detuliſſe : ſiquidem illa denunciatio a Titio facta adverſus Cajum Paſtorem, nullomodo excuſat aut diminuit male facta Titii, adeoque denunciatio illa impertinens eſt ad ſiſtendam correptionem & revocationem *Titii* : nec minus impertinens quod ipſe *Titius*, vel quis alius, ſpargat rumorem, ob hanc ſolam denunciationem, *Titium* a ſuo Superiore eſſe correptum; & revocatum quandoquidem, ut Caſus poſitio habet, manifeſte conſtet Superioris correptionem & revocationem factam fuiſſe, priuſquam ulla fuiſſet facta denunciatio Caji, per Titium, certumque eſt Superiorem nec debere, nec poſſe attendere ſimiles rumores, quominus faciat ea quæ officii ſui ſunt. Ita reſponſum Lovanii, hac 23. Octobris anno 1691.

(*Erat ſignatum*)

G. *Huygens*, T. D. & Prof.

Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.

(Reſolutio præcedentis Quæſtionis ſextæ eorumdem Doctorum, qui V. priores reſolverant, ſuffragio confirmata fuit, eadem die 23. Octob. 1691.

V.

RESPONSUM JURIS

Circa quemdam contractum Societatis, ab *Eſpenio*, aliiſque Doctoribus ſignatum.

(*Nunc primum editum.*)

STATUS QUÆSTIONIS.

Petrus habens navim in Orientem ſolvere paratam, aut ſolummodo volens eo mittere certam pecuniæ quantitatem negotiationi quam cogitat impendendam, cogitur pecuniam illam conquirere. *Joannes* paratus eſt talem *Petro* pecuniam dare, itinere demum abſoluto refundendam. *Petrus* & *Joannes* una adeunt Notarium, & en formam, qua intereſſe ſtipulantur.

Petrus fatetur ſe a *Joanne* recepiſſe paulo ante confectum hoc inſtrumentum ſummam trecentarum librarum impendendam in merces non prohibitas, tali loco invehendas tali navi, cui pariter imponendum erit quidquid ex ſumma mutuata comparatum fuerit, hoc eſt merces imponi debent eidem navi in exitu ex eodem loco, ea lege ut ſi navim vel naufragium pati vel ab hoſtibus capi contingat, ſoli *Joanni* qui mutuam dedit ſummam trecentarum librarum illa pereat.

Quod ſi autem navis ſalva ad portum appellat, *Petrus* refundet *Joanni* dictam ſummam cum fænore maritimo; 17. vel 18. in centum ſtipulatorum in contractu, juxta uſum taxamque locorum, quæ variant, pluſque aut minus exigunt, juxta pericula majora aut minora, quibus exponuntur naves ad bella quæ tunc geruntur.

Et *Petrus* ſe obſtringit bimeſtri poſt navis adventum ſolvere ſortem cum fœnore, ſolutionemque illam præſtare ſive ex mercium venditione lucrum ſive jacturam faciat; eamque præſtare tenetur ſub obligatione omnium bonorum ſuorum; & expreſſe quidquid mutuata pecunia comparatum eſt, *precario nomine Joanni*, qui mutuam pecuniam dedit, obligatur ut ex eo ſolutionem ſibi debitam excutere poſſit.

Duæ illæ poſtremæ circumſtantiæ nimium ponderari nequeunt, cum ſuper iis præcipuæ Caſus propoſiti difficultates volvantur.

RESOLUTIO.

Si ſpectetur ſolum jus naturale, poteſt contractus iſte eſſe licitus; nam ut licitus ſit contractus, non aliud jure naturali requiritur quam ut par ſit utrinque contrahentium conditio; atqui hic par eſſe utrinque poteſt : igitur &c.

Quod utrinque par eſſe poſſit contrahentium conditio, patebit, ſi utrinque ponderetur periculum damni, quod contrahentes ſuſcipiunt, & utrinque expendatur ſpes lucri, quam habent.

Et ad periculum quidem damni quod attinet :

Petrus in ſe ſuſcipit obligationem reddendi ſortem, & ſupra ſortem ſolvendi 17. vel 18. in centum, ſi navis redeat incolumis, idque eo etiam caſu quo nullum e mercibus ſuis lucrum, ſed damnum fortaſſe habiturus eſt.

Sed *Joannes* viciſſim in ſe ſuſcipit obligationem, ne ſortem quidem repetendi, ſi navis, vel a naufragio vel ab hoſte pereat :

Poteſt autem illud periculum par eſſe utrinque.

Quod attinet ad ſpem lucri : *Joannes* quidem ſi navis redeat incolumis, certo lucraturus eſt 17. vel 18. in centum. Sed & *Petrus* ſi venditio mercium ſuccedat feliciter ſpem habet lucrandi multo amplius quam lucretur Joannes.

Nec diſpar eſt utriuſque conditio ex eo quod *Joannes* de lucro ſuo, ſi navis redeat, aſſecuratus, (Cum *Petrus* eo caſu omnia ſua bona ipſi obligaverit, & expreſſe obligaverit proventus illius pecuniæ *nomine precario*,) *Petrus* autem de lucro ſecurus non ſit, cum fieri poſſit ut ex mercibus ſuis nihil lucretur, imo & perdat; quia diſparitas iſta compenſari poteſt ex eo quod *Petrus* ſpem habeat plus lucrandi, quam *Joannes*; poteſt enim lucrum incertum, quod ſperat Petrus, tantum excedere lucrum certum, quod habiturus eſt Joannes, ut ſpes illa lucri incerti majoris æquiparetur lucro certo minori.

Ergo par eſt utrinque Contrahentium conditio.

Confirmatur hæc Reſolutio ratione.

Quia licitus contractus Societatis : atqui hic contractus poteſt eſſe contractus Societatis, vel illi poteſt æquivalere : Ergo &c.

Quod illi æquivalere poſſit, probatur: quia, ut jam oſtenſum eſt, utrinque aliquid in commune confertur, cum pari utrinque periculo damni, & pari ſpe lucri, ſervata proportione ad id quod uterque confert.

Dixi,

Dixi, *ſi ſpectetur ſolum jus naturale* : quia ſi iis locis ubi contractus ejuſmodi fiunt, receptum eſſet jus aliquod poſitivum quo Contractus iſti prohiberentur, hoc deberet ſervari.

Dixi etiam, *poteſt contractus iſte eſſe licitus*, non vero *eſt licitus* : quia poteſt idem ille contractus fieri in circumſtantiis diverſis ; ita ut uno tempore vel loco eſſet juſtus & licitus, non autem alio ; eo quod uno tempore vel loco eſſet par utrinque contrahentium conditio, non autem alio.

Sic v. g. poſſet fieri ut periculum quod in ſe ſuſcipit *Petrus*, multo majus ſit quam periculum quod in ſe ſuſcipit *Joannes* : ut ſi maximum ſit, ne ullum lucrum & fortaſſe damnum ex mercibus ſuis faciat *Petrus* minimum autem periculum ſit a naufragio vel ab hoſte : aut econtra, ſi periculum maximum ſit a naufragio vel ab hoſte, ſpes autem maxima vendendi merces cum lucro maximo.

Hæc porro, cum facti ſint, non tam æſtimanda ſunt a Theologis & Juris peritis, quam ab iis, qui in negotiatione & rebus publicis verſati ſunt : quare & hi in ſimilibus caſibus quoad facta ejuſmodi conſulendi. Ita reſolutum hac 6. Novembr. 1693.

(*Subſcripſerunt.*)

Huygens, Th. Doct. & Prof.
H. *de Charneux*, S. T. D. & Pr. Reg. Lovanii.
Jo. *Sullivane*, S. T. D. & Pr. Reg. ibidem.

Contractus de quo in caſu, coincidit cum *fœnore Nautico*, in quo periculum ſortis creditæ ſuſcipit in ſe mutuans, hac lege, ut ſi navis pereat, nihil veniat reddendum mutuanti ; ſi vero ſalva ad portum perveniat, ſors ipſa cum conveoto augmento reddatur. L. 1. & 2. ff. *de nautico fœnore*, & lege finali Codices, eodem. Quod fœnus cum & juri Civili & Canonico ſervetur ac probetur juxta Doctores, ad Cap. *Naviganti X. de Uſuris*, Reſolutionem Theologorum juri communi conformem judicamus. Ita reſolutum ut ſupra.

(*Erat ſignatum.*)

Nat. *Chamar*, J. U. D. & Exprof. Primarius.
Huens, J. U. D. & Prof. Ordinarius.
Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Canonum Prof.

VI.

RESOLUTIO.

Circa Diſpenſationem Matrimonialem dictam pro Belgis. Ab *Eſpenio* aliiſque Doctoribus ſignata.

(*Nunc primum edita.*)

PRo Caſus hujus reſolutione prænotandum, Pontificem non ſolere diſpenſare per ſe ipſum in impedimentis Matrimonii, ſed poteſtatem diſpenſandi delegare Epiſcopis eorumve Officialibus ; idque ſub ea clauſula : *ſi poſt diligentem informationem preces veritate niti repererint*. Adeoque diſpenſandi facultas data Officialibus, pendet a veritate factorum ſive precum ; ut ſi illa vera non ſint, etiam facultas diſpenſandi deficiat.

Porro cum in Reſcripto quo Pontifex facultatem diſpenſandi in caſu præſenti delegavit, cauſa diſpenſationis his verbis exprimatur : *quod cum dicti Oratores Orthodoxæ fidei cultores exiſtant, ac Deo dante ſub obedientia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ vivere & mori intendant, & in illis partibus in quibus multi adſunt hæretici non poſſint animos ſingulorum explorare, & qui Catholicam religionem vere profitentur internoſcere ; ac propterea ne contingat eos cum hæreticis Matrimonium contrahere, cupiunt* &c. hæc, inquam, cum ita pro cauſa expreſſa ſint, conſtare debet, (ad hoc nimirum ut hæc clauſula, *ſi preces veritate nitantur* verificetur) in illo loco ubi exiſtabant Oratores, non ſolum fuiſſe multos hæreticos tempore quo hæc diſpenſatio data fuit, ſed inſuper illos ita latuiſſe, ut Oratores eos non poſſent a Catholicis facile paſſim internoſcere ; ac propterea periculum eſſet ne ignoranter, & præter intentionem Matrimonium contraherent cum perſona hæretica, quam bona fide putabant eſſe Catholicam.

Cum vero in locis a Provinciis Confœderatis nonnihil remotis, ex. gr. Lovanii, Bruxellis, Mechliniæ &c. pauci ſoleant eſſe hæretici, præſertim ante hæc tempora belli quando Matrimonium in caſu initum fuiſſe apparet ; vel ex hoc capite clauſula, *ſi preces veritate nitantur*, deficere videtur. Deinde licet hoc tempore multi ſint inter copias militares hæretici, illi tamen nequaquam ita latent aut religionem ſuam ita occultant, quin prudens quiſque facile eos internoſcere poſſit : ut nec periculum morale eſſe videatur, ut quiſquam Catholicorum prudenter procedens præter ſuam intentionem incidat in perſonam hæreticam, quam putaret eſſe Catholicam.

Hæc tamen cum ad verificationem conditionis, ſub qua poteſtas diſpenſandi delegata fuit, requirantur, non caret difficultate, cum diſpenſatione in vim hujuſmodi Reſcripti data, in his partibus Matrimonium contrahere. Et ſi Matrimonium contrahendum eſſet, judicaremus ulterius ſuperſedendum, quouſque in alia forma diſpenſatio eſſet obtenta.

At quia hic agitur de Matrimonio in vim hujuſmodi diſpenſationis contracto : atque Romanis ſufficienter conſtare credatur, quod in his partibus ab hæreticis tale periculum non immineat ; illudque Officialibus perquam ſit notorium ; & tamen Romani Reſcripta dare, & Officiales in vim illorum diſpenſare queant, multo minus auderemus pro invaliditate Matrimonii contracti reſolvere, ſed Oratoribus ſuademus ut potius Epiſcopos, aliosque Superiores conſulant (*a*).

(Hæc Reſolutio, una cum proxime ſequenti, ſignata fuit aut approbata Lovanii 31. Dec. 1694. a DD. *de Charneux*, *de la Hamayde* & *van Eſpen*.)

(*a*) Vide circa hunc caſum Diſſert. Can. D. van Eſpen, *de Diſpenſationibus* Cap. IV. §. IX.

VII.

VII.

CASUS RESOLUTIO,

Circa Matrimonium, ex metu, & ex diſpenſatione dubia ſuper tertium Conſanguinitatis gradum contractum; ab *Eſpenio* aliisque Doctoribus ſignata.

(*Nunc primum edita.*)

IN caſu propoſito duo pro invaliditate contracti Matrimonii adferuntur argumenta, quorum alterum petitur ex metu qui Sponſæ illatus prætenditur; alterum ex invaliditate diſpenſationis ſuper tertium Conſanguinitatis gradum.

Ad primum quod attinet, non judicamos metum iſtum eſſe ſufficientem pro invaliditate Matrimonii. Quod enim dicitur Parentes Sponſæ minatos fuiſſe, ut ſi Matrimonium non iniret, illam per biennium in Monaſterio collocarent, in eo Parentes aliud non dixerunt, aut Sponſæ ſignificarunt quam id quod quilibet bonus Paterfamilias pro ſua paterna cura filiæ ſuæ merito diceret, conſulere & imperaret. Quid enim juſtius quam ut filia 15. annorum, ſi non nubat, coonſervandæ caſtitatis & inſtructionis cauſa, in honeſto aliquo Monaſterio collocetur. Itaque niſi aliud interveniſſe probetur, nullus iojuſtus metus Sponſæ hic illatus apparet: cujus & hoc eſt indicium, quod per plures annos conjugata nullam de metu ſibi illato querimoniam deprehenderit.

Secundum quod affert argumentum, aliquam ſpeciem habere videri poſſet, ſi ad rigorem litteræ diſpenſatio data examinetur.

Et præſertim ſi a S. Sede, pro ſecuritate conſcientiæ, non petatur plenior declaratio: licet omnibus attentis judicemus nullo modo iſtud Matrimonium poſſe de facto diſſolvi, cum eodem argumento plura ſimilia Matrimonia forent diſſolvenda, cum ſumma familiarum & Reipublicæ confuſione. Reſolutum Lovanii hac 31. Decemb. 1694. (*Et erat ſignatum*) *De Charueux*, S. T. D. & Prof. Reg. *De la Hamayde*, J. U. D. Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſ.

VIII.

RESOLUTIO ESPENII (a).

A duobus aliis Doctoribus Lovanienſibus ſignata, de neceſſitate conſenſus Superiorum, ut quis Beneficia prætendat in Congregatione Oratorii D. J. apud Belgas.

CASUS.

UT congregatio Presbyterorum Oratorii Domini Jeſu per Provinciam Mechlinienſem impediret ſollicitationes ad Beneficia aut Officia tanquam alienas a ſpiritu Congregationis ſuique deſtructivas, matura deliberatione habita condidit in Comitiis Generalibus habitis Bruxellis octava & nona Maji anni 1696. Seſſ. 3. hunc Canonem: *Propoſitum quoque eſt, an Congregatio non judicet inviolabiliter obſervanda ea quæ ſtatuta ſunt anno 1681. Seſſ. 2. contra eos qui Beneficia vel Officia Eccleſiaſtica prætendunt, ſiue conſeuſu Superiorum iu ſcriptis habito? Reſponſum, quod ſtandum ſit ante decretis anuo 1681. Seſſ. 2. quando Beneficium vel Officium fuerit compatibile cum Oratorio: ſi autem fuerit incompatibile, ipſo facto excluſus erit ex Congregatione.*

Contigit autem unum ex Presbyteris dictæ Congregationis per Regem denominari ad quandam Dignitatem Eccleſiaſticam, & quidem cum Oratorio incompatibilem, ad quam ille quidem noluit offerre libellum ſupplicem Regi, ſed tamen ſcivit poſtulari per amicos ſuos pro ſe iſtam Dignitatem, neque a Superioribus ſuis petiit utrum hoc ipſis placeret, & nequidem petiit poſtquam denominatus eſt, ſed tantum ſignificavit ipſis ſingulis ſeorſim, quod Rex ipſum denominaſſet, volebatque totum retineri in ſecreto: ivit gratias acturus ſuæ Celſitudini Electorali (*), Miniſtris Status &c. accepit congratulationem ab omnibus congratulari volentibus, etiam a Capitulo, in quo Dignitatem illam obtinuerat, per Deputatum, & hoc in præſentia publica & communi aliorum Presbyterorum ejuſdem Congregationis Oratorii: inquirit de mediis,

quibus in ſua Dignitate ſubſiſtere poſſit, facit dependere acceptationem poſſeſſionis a ſua voluntate, quam hactenus ſe ſe non cepiſſe aſſerit, nec confirmationem ab Epiſcopo loci; adeoque ſe ſe hæſiſſe in terminis dubii utrum acceptaret, nec ne: ad hæc omnia non requiſivit conſenſum ſuorum Superiorum, multo minus in ſcripto habet. Hiſce poſitis.

Quæritur 1. Utrum talis non ſit cenſendus incidiſſe in pœnam Canonis prædicti?

2. Utrum conſenſus modernus poſſit ſupplere defectum, poſtquam in pœnam incidit?

RESPONSIO.

Ad I. Quæſtionem infraſcripti reſpondent N. Presbyterum in caſu propoſito, in pœnam prædicti Caoonis incidiſſe, & ipſo facto ex Congregatione excluſum eſſe.

Qui enim peccat contra legem prohibentem aliquid ſub certa pœna, incurrit ſine dubio pœnam a lege ſtatutam. L. I. C. *de Sext. nupt.* proinde non eſt dubitandum N. Presbyterum in ſpecie propoſita, pœnam præfati Canonis incurriſſe: ſiquidem contra expreſſam ejuſdem Canonis prohibitionem, ſine conſenſu Superiorum in ſcriptis habito, ſollicitavit Dignitatem Eccleſiaſticam a Rege Catholico obtinendam; neque eum excuſare poteſt quod ipſemet Libellum Regi non obtulerit; nam cum in caſu præſenti ipſo ſciente, ejus amici Libellum Regi obtulerint, & pro ipſo ſollicitaverint, cenſeri debet ſollicitationem eis mandaſſe, *Argum. tex. iu Lege 6. §. 2. L. 18. L. 53. ff. Mandat; ubi qui patitur pro ſe alium fidejubere, vel intervenire, mandare intelligitur & mandati tenetur.*

Qui

(a) Primum edita anno 1740. *Chronicon Oratorii D. J. apud Belgas*, Append. pag. 64. & 65.
(*) Duci Bavariæ Belgii Gubernatori.

Qui autem facit per alium, puta Mandatarium, perinde eſt ac ſi faciat per ſeipſum. Cap. 72. de R. J. in 6.

Et quamvis forte quis diceret, hæc verba Statuti, *qui prætendunt*, cum effectu eſſe accipienda; & ideo ſi quis prætenderet, nec effectum ſollicitatio habuit, ceſſare Statutum ſeu Canonem. *Argumento l.* 1. §. 2. *ff. quod quiſque Jur. in att.* ne ſic quidem N. Presbyter in caſu propoſito pœnam Statuti aut Canonis evitare poterit.

Etenim ad ſollicitationem amicorum Rex dictum N. ad Dignitatem Eccleſiaſticam nominavit.

Et pro hac Regia nominatione ſeu Collatione dictus N. Suæ Celſitudini & Miniſtris Regiis gratias egit, & variorum gratulationes admiſit.

Ex quo evidenter conſtat quod dictus N. eam nominationem Regiam ſibi factam ratam habuerit; cui conſequens eſt eum jus in re, vel ſaltem ad rem acquiſiviſſe, *text. in Cap.* SI TIBI ABSENTI 17. *de præb. in* 6. *in verbis, donec eam ratam habueris.*

Jus, inquam, in re, vel ſaltem ad rem acquiſivit per illam ratihabitionem ſeu acceptationem; quamvis necdum adeptus foret poſſeſſionem illius Dignitatis Eccleſiaſticæ, neque confirmationem.

Eſt enim hoc receptiſſimum, ſolam collationem Beneficii abſque poſſeſſionis apprehenſione jus in re & perfectum tribuere, poſtquam ille cui collatum eſt Beneficium, eam collationem ratam habuit; etenim ex hoc proprium dicitur ipſius Beneficium, *Gloſſ. ad D. Cap. ſi tibi, de præb. in* 6. COVARR. 3. *Var. C.* 16. *in pr.* DYNUS *ad Cap. I. n.* 8. *de R. J. in* 6.

Itaque cum dictus N. hæc omnia fecerit ſine conſenſu Superiorum in ſcriptis habito, evidens eſt eum pœnam Statuti incurriſſe, & ex Congregatione excluſum eſſe.

Quoad II. Quæſtionem hic propoſitam infraſcripti cenſent, conſenſum modernum Superiorum non poſſe ſupplere defectum, poſtquam in pœnam Canonis ſeu Statuti incurſum eſt; neque enim Superiores Canonem a tota Congregatione ſancitum abrogare poſſunt. Ita reſolutum Lovanii hac 12. Martii anno 1697. (Signabant) *Nat. Chamart*, J. U. D. & Exprofeſſor Primarius. *J. Herys*, J. U. D. & Profeſſor Regius, Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.

IX.

RESOLUTIO.

Ab *Eſpenio*, aliiſque ſignata circa veram notionem Libelli famoſi.

(*Nunc Primum edita.*)

AD PRIMUM.

NUlla ratione dici poteſt, Epiſtolam, de qua quæſtio, eſſe diffamatoriam.

Ratio eſt, quod Epiſtola illa ſcripta non ſit ad diffamandum; ſed ad remedium poſtulandum graviſſimis malis, quæ in Monaſterio graſſabantur: quod caritas erga Deum, Monaſterium, & proximum poſtulabat.

Poſtulabat caritas erga Deum, ut tot peccata in Domo & perſonis ipſi conſecratis impedirentur.

Poſtulabat caritas erga Monaſterium, ut ruina ſpiritualis ac temporalis illi impendens averteretur.

Poſtulabat caritas erga proximum, ut ipſius emendationi ac ſaluti conſuleretur.

Neque diffamatoria dici poteſt ex eo, quod ordo debitus ſervatus non ſit, vel aliæ circumſtantiæ debitæ prætermiſſæ.

Quia in primis ſi conſideretur, *qui* ſcripſerint?

Illi ſunt; quos proxime ea res tangebat, cum ſint dicti Monaſterii membra, & ad quos ea cura devolvebatur, deficiente Abbate.

Si expendatur, *ad quos* ſcripſerint? Ad Superiores Legitimos.

Si, *quando?* Non niſi poſt duas viſitationes fruſtra factas, quando jam aliud remedium non ſupererat, niſi recurſus ad Capitulum Generale.

Iterum ſi, *quando*? Tunc, cum Monaſterium jam palam per erumpentia crimina apud omnes diffamatum erat: adeoque taceri amplius non debebat nec poterat apud Superiores, ut famæ Monaſterii conſulerent.

Si, *quomodo* & *quid*? Non niſi cum reverentia ſupplicant, ut quo videbitur modo remedium malis graviſſimis adhibeatur.

Ex quibus patet, ne per ſpeciem quidem dici poſſe, dictam Epiſtolam eſſe Libellum famoſum: nam præter rationes jam dictas id etiam accedit, quod ſparſa non fuerit in vulgus, ſed tantum privatim ſcripta ad Superiores Legitimos; idque non ſuppreſſis, ſed expreſſis, ſcribentium nominibus.

Hinc non niſi injuſte Religioſi, qui illam ſcripſerunt, accuſari poſſunt, multo minus condemnari, tanquam Auctores *Libelli famoſi*, aut Monaſterii diffamatores.

Econtra vero pro ſuo erga Monaſterium zelo laudandi. Neque refert quod Religioſi illi in Epiſtola dicant, copiam chartæ viſitationis, in Capitulo ſemel prælectam, *corruptam* fuiſſe; quod falſum eſſe prætenditur.

Quia eſto etiam id falſum foret, videntur, tamen Religioſi ſat juſtas rationes habuiſſe id credendi & ſcribendi. 1. Quod quidam aſſererent in copia illa lectum fuiſſe articulum, qui auditus non fuerat, dum lectum fuerat Originale, 2. Quod non proferretur nec legeretur ipſum originale, quod tamen erat ad manum; cujus ratio alia non videbatur eſſe poſſe, quam quod ab Originali diſcreparet.

Si tamen aſſeverantius quam oportebat, copiam illam corruptam eſſe ſcripſerint dicti Religioſi, & forte prudentius id tantum ſcripſiſſent ſub dubio, exprimendo rationes ſuæ ſuſpicionis, ſtatuet de eo Capitulum Generale, & ut videbitur, eorum imprudentiam corriget: quamquam non videantur propterea gravius aliquid commeruiſſe, tum ob rationes jam dictas, tum quod ad caput rei non multum interſit, an copia illa dicatur corrupta fuiſſe nec ne; nam etiamſi fuiſſet incorrupta, nec ſic tamen ſufficiebat ad remedium malis afferendum; adeoque adhuc ad Capitulum Generale ſcribendum erat, exponendaque mala quæ in Epiſtola continentur.

Quapropter æquum non videtur, vexare dictos Religioſos ob levem aliquam & forte nullam culpam, quam poſſent bona fide & zelo admiſiſſe: atque interea nihil curare de correctione Monaſterii, impunitoſque relinquere alios, qui vel horrenda crimina commiſerunt, vel ea diſſimulando foverunt.

Profecto in re tanti momenti primum a gravioribus & magis neceſſariis incipiendum eſt; ac deinde ad leviora, ſi ita expedit, veniendum.

AD SECUNDUM.

Si vera ſint facta, quæ poſt hæc verba (*Pudor eſt dicere quod Monaſterium paſſim pro Lupanari habeatur*) in dicta Epiſtola narrantur, nequaquam poſſunt

dicti

Digitized by Google

dicti Religioſi accuſari, nedum ad pœnas graviſſimas condemnari, quod verba illa Epiſtolæ ſuæ inſeruerint. Quis enim dubitet, quin *paſſim pro Lupanari habeatur* Monaſterium, in quo Famuli domeſtici impregnarunt ſeptem Bertas? Ubi duo Monachi pro ſacrilegio deprehenſi ſunt? Ubi ipſa Neptis Abbatis (ſignatura Parocho tradita & Epiſtola propria manu ac ſtylo exarata poſt partum) tertium aliquem Religioſum de carnali commercio accuſat? Quis, inquam dubitet, ſi hæc paſſim nota ſint, quin Monaſterium paſſim pro Lupanari habeatur? Nam etſi hæc ſola ſufficerent; tamen facile conjiciunt homines, plura alia intus ſupremi, & deliteſcere, quæ in lucem non veniunt. Satis etiam intelligunt, dum talia tam frequentia ſunt tum in Famulis tum in Religioſis, non ſine Superiorum Monaſterii diſſimulatione & tacito quodammodo conſenſu ea committi. Quare ſicut quamvis aliam domum etiam ſæcularem, ubi iſta fierent, pro Lupanari haberent; ita multo magis pro Lupanari habere ſolent domum Religioſam, in qua notum eſt iſta committi.

AD TERTIUM.

Enuntiatio illa, *Domine Prior* &c. de qua in Quæſito tertio, non eſt niſi mera Denuntiatio facta legitimo Superiori ad hoc ut inquirat, an ita ſe res habeat, ut dicitur, nec ne: quod ex ipſis Enuntiationis verbis manifeſtum eſt. Quare nequaquam illius Auctor probare tenetur, quod talis reipſa talem impregnaverit: ſatis eſt, quod juſtas rationes habuerit denuntiandi Superiori id quod fama ferebat. Habuit autem rationes juſtiſſimas: nimirum, quod ipſa Neptis Abbatis poſt partum, ſignatura Parocho tradita & Epiſtola propria manu exarata, talem accuſaret; quod id notum eſſet multis in Monaſterio; proinde, quod caritas tum erga Monaſterium tum erga Religioſum illum exigeret, ut denuntiatio illa fieret: quo vel Monaſterium & Religioſus iſte corrigerentur, vel ab infamia & ſuſpicione liberarentur. Ita reſponſum hac 18. Febr. 1700.

(Signatum erat.)

G. Renardi, S. T. D. & Profeſſor Regens.
Florentius Sullivane, S. Th. Doct.
G. Huygens, Th. Doctor & Profeſſor.
G. M. Claes, S. T. Doctor.
F. Verſchuren, S. Theol. Doctor.
H. de Charneux, S. Th. Doct. & Profeſſor Regius ac Regens.
S. Cognouac, S. Th. L. & Profeſſor.
Z. B. van Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Prof.
J. Opſtraet, S. Theol. L.

X.

CASUS RESOLUTIO,

Circa ſigillum Confeſſionis Sacramentalis, ab *Eſpenio* aliiſque Doctoribus Lovanienſibus ſignata.

(*Nunc primum edita.*)

CASUS POSITIO.

Titius excepit Confeſſionem *Berthæ*, & injunxit ei quædam facienda.

Hæc obedire nolens ſæpius adiit Confeſſarium ſuum *Titium* extra Confeſſionem, multa ei narrans de conſcientia ſua.

Sed & multis aliis propalavit, non dari ſibi abſolutionem, eo quod obedire recuſaret Confeſſario ſuo in aliqua re.

In primis vero id dixit Hero ſuo & Heræ, rationem afferens quod nollet denunciare aliquem Epiſcopo.

Verum hi id non credentes ſuſpicati ſunt illam de multis, volueruntque illam dimittere.

Bertha ſentiens ſibi imminere malum, eo quod ſic dimiſſa vix poſſet aliquam invenite conditionem, *Titium* enixe rogavit ut domum veniret, licentiamque ei dedit totum illud negotium Hero ſuo exponendi.

Titius moleſtia & improbitate precum *Berthæ* gravatus, utilitatemque & commodum illius intendens domui ejus ſe reddidit: cui Herus & Hera ſtatim expoſuerunt ſuſpiciones omnes quas habebant de *Bertha* ancilla ſua, eo quod dixiſſet ipſis ſe abſolutione non donari.

Titius repoſuit illis, filiam illam & honeſtam & fidelem eſſe, nec quidquam ab illa eſſe timendum.

Verum & Herus & Hera ſuſpicari pergentes, dixerunt ſe illam non retenturos, ne quidem uno die.

Tunc *Bertha* malum illud apprehendens, voluit ut *Titius* veram eis diceret rationem ob quam non abſolveretur, & ſic omnis ſuſpicionis cauſa auferretur.

Titius qui rem illam extra Confeſſionem ab ipſa *Bertha* ſæpius audierat, & ab uno quodam Presbytero cui etiam *Bertha* illud ipſum narraverat, monuit in primis Herum & Heram, quod non niſi de licentia & voluntate *Berthæ* ibi præſentis loqueretur, & addidit revera requiri ab ancilla eorum *Bertha* conditionem aliquam, ſed quæ nulli crederetur præjudicium allatura.

Tum Herus & Hera de iſta conditione ab ancilla ſua & quibuſdam aliis instructi multa objecerunt, ſuadere conantes illam non eſſe neceſſariam, ſed & contrariam eſſe honori & famæ quarumdam perſonarum.

Repoſuit iterum *Titius* tum nihil quidquam mali inde eventurum, tum ſe credere conditionem illam eſſe abſolute neceſſariam; nec aliter ſine illa ſe judicare aut agere poſſe abſque conſcientiæ ſuæ graviſſimo nocumento: monens interim eos conditionem illam ipſos non ſpectare; & ancillam eorum & honeſtam & fidelem eſſe.

Herus & Hera inito conſilio *Berthæ* ſuaſerunt ut alium Confeſſarium adiret quod & fecit.

Poſt tres circiter menſes, rem illam quatuor perſonis conteſtibus narravit *Bertha*; nec multo poſt adhuc aliis duobus conteſtibus, quibus & illam circumſtantiam aperuit ſe tunc dediſſe Titio licentiam declarandi punctum aliquod ſuæ Confeſſionis, ut conſtat ex eorum depoſitionibus juratis.

Verum ecce *Bertha* exiſtimans ſibi ex aliqua alia occaſione illatam ſibi injuriam a Titio, in vindictam illius accuſat eum revelatæ Confeſſionis; negatque ſe ullam ei dediſſe circa iſtam rem licentiam.

Sed & Herus & Hera ejus, volentes ſavere cuidam tertio, pro cujus honore timebant, depoſuerunt, *Titium* coram ipſis dixiſſe ſe non poſſe dictam Bertram abſolvere, abſque ſuimet ipſius perditione, niſi id præſtaret quod ipſi injunxerat.

Et inſuper ajunt ſe non recordari licentiæ a *Bertha Titio* datæ, & ab illo coram ipſis memoratæ, nolentes iſtam circumſtantiam nec affirmare nec negare.

Cum vero *Bertha*, ſuper accuſatione tam injuſta a nonnullis corriperetur ex caritate; dicentibus illi: in-

de conſcientiam ejus graviter lædi; reſpondit illis *Bertha*, ſe non curare de damnatione ſua; uti depoſuerunt tres jurati conteſtes.

Imo & coram aliis tribus conteſtibus ſimiliter juratis, agnovit ſe animo vindictæ accuſationem illam contra *Titium* intentaſſe : his ſuppoſitis

QUÆRITUR.

1. An revera *Titius* Confeſſionem *Berthæ* revelaverit?

2. An ſit jam aliqua fides adhibenda *Berthæ*, neganti a ſe datam licentiam *Titio* loquendi de ſua Confeſſione?

3. An non teneatur *Bertha* reſtituere honorem *Titii*, quem conata eſt longe lateque perdere; & expenſas reddere quæ in ſui defenſionem fecit *Titius?*

4. An non ſit vera & tuta ſententia, quam ut veram & communem tenent, poſt Divum Thomam, *Eſtius* in 4. Diſt. 17. §. 14. num. 9. *Sylvius*, Supplem. q. XI. art. 4. *Wiggers*, Suppl. q. XI. concluſ. 5. *de Sigillo* : *A. Neeſen*, tr. 5. de Sac. Pœnit. dub. 4. *Suarez*, diſp. 33. de ſigillo Conf. ſect. 5. cum multis quos ibi citat Auctoribus : *Bonavent.* nempe, *Richard. Palud. Adrian. Henric. Sylveſt. Soto*, *Covarrav.* &c. ſcilicet poſſe Confeſſarium de rationabili conſenſu pœnitentis, manifeſtare alteri id quod ex ejus Confeſſione novit, juxta & rationabili de cauſa.

RESOLUTIO.

Vera & tuta eſt communis Theologorum ſententia, Confeſſarium, ex rationabili, expreſſa, & plane voluntaria pœnitentis venia, poſſe manifeſtare quod ex ejus Confeſſione novit. At controvertitur an ejuſmodi venia in caſu propoſito data fuerit : datam fuiſſe affirmante *Titio*, *Bertha* vero negante. Cui ergo credendum, aut quæ probationes requirendæ?

Recte notant paſſim Theologi, in hoc negotio non poſſe dari certam regulam; ſed ex qualitate peccati & circumſtantiis perſonarum & publicatione delicti præſumptionem eſſe ſumendam.

Si enim Confeſſarius, qui de Confeſſione revelata accuſatur, probet revelationem factam eſſe ad bonum pœnitentis, ſi toto agendi modo id ſpectaverit ut, quoad fieri poſſet, pœnitentis fama & honor ſalva forent; ſi accedant etiam alia adminicula, quæ etſi non plane, aliquo tamen modo probent veniam revelandi a pœnitente datam fuiſſe, tunc in favorem Confeſſarii præſumendum eſt: maxime ſi pœnitens famam habeat non bonam, & aliquam inimicitiæ occaſionem adverſus Confeſſarium, Confeſſarius autem ſi probus ac prudens; de quo videri poteſt Cardinalis *de Lugo*, de Sacram. Pœnit. Diſp. 23. ſect. 5. §. 5.

Atqui omnia hæc argumenta præſumptionis favent *Titio*, & adverſantur *Berthæ* : ſiquidem *Titius* revelationem non fecit niſi in bonum *Berthæ*, ſalva ejus fama & honore, quoad fieri potuit; conatus eſt enim *Bertham* a malis ſuſpicionibus, & ab expulſione, quam horrebat, liberare.

Et quia id, ſalva ejus fama & honore, quoad fieri poterat, præſtare volebat, a principio ea diſcretione uſus eſt ut aliud non dicere quam *Bertham* non abſolvi niſi ob defectum conditionis, quæ nulli præjudicium allatura credebatur.

Ac ne quidem de caſu ipſo, prout a parte rei acciderat, locutus eſt, niſi poſtquam Herus & Hera de caſu prius a *Bertha* informati eum expreſſiſſent.

Cum itaque *Bertha* Hero & Heræ, & pluribus aliis rem antea aperuiſſet, nec id ſufficeret ad defenſionem, *Titius* in bonum ejus & favorem rem ab ea prius manifeſtatam confirmaſſe præſumendus eſt : nec credibile videtur id feciſſe animo vel *Berthæ* nocendi, vel Confeſſionem ejus inique revelandi.

Favet *Titio* modus manifeſtationis quam fecit, *Bertha* ipſa præſente, nec tunc contradicente; licet enim Herus & Hera nec affirmare velint nec negare quod *Titius* veniæ ſibi a *Bertha* datæ mentionem fecerit, *Titium* tamen in præſentia Berthæ locutum fuiſſe non negant. Quis autem præſumat fieri poſſe ut Confeſſarius non omnino fatuus, præſente pœnitente, ſine ejus venia, Confeſſionem ejus revelare audeat?

Favet denique *Titio*, quod duo conteſtes jurent ſe a *Bertha* hoc negotium narrante audiviſſe, quod *Titio* licentiam dederit declarandi punctum aliquod ſuæ Confeſſionis.

Contra autem *Berthæ* plurima præſumptionis argumenta adverſantur; ac in primis illud, quod tres jurati conteſtes depoſuerint, eam, cum de injuſta accuſatione moneretur, reſpondiſſe, *ſe non curare de damnatione ſua.*

Ac illud inſuper quod tres jurati conteſtes declarent, agnoviſſe illam, ſe animo vindictæ accuſationem hanc contra *Titium* intentaſſe.

Denique contra *Bertham* militant magnæ illæ anguſtiæ, ad quas redacta fuit; a quibus cum avidiſſime cuperet liberari, nec efficacius per ullum quam per Confeſſarium liberari poſſet, valde credibile eſt eam Confeſſarii opem imploraſſe, veniamque dediſſe, ut rem Heris, prout erat aperiret; præſertim ſi ſimul ſpectentur argumenta datæ veniæ in favorem Confeſſarii ante allegata.

Quibus omnibus attentis, concludendum videtur, *Titium* abſolvendum eſſe, mediante ſaltem juramento quo fidem faciat ſe revera accepiſſe licentiam de qua quæſtio : præcipue ſi accedat bona exiſtimatio de probitate & prudentia *Titii.*

Ita, ſalvo meliori, cenſuimus: Lovanii die 28. Jun. 1702. (& erat ſignatum) *J. L. Hennebel*, S. Th. Doct. *F. Renardi*, S. Th. Doct. & Prof. Regens, *G. M. Claes*, S. Th. Doct. *F. Verſchuren*, S. Th. Doct. *Z. B. van Eſpen*, J. U. D. & SS. Canonum Prof. *J. Opſtraet*, S. Th. L. *J. L. Claeſſens*, S. T. L. *Paendavain*, S. T. L.

XI.

CASUS THEOLOGICUS.

De obligatione ad adimplendum promiſſum quoddam exactum in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, ab *Eſpenio* aliiſque approbatus.

(*Nunc primum editus.*

B*Ertha* ancilla obſtrinxit ſeſe famulatui *Caji* Paſtoris, interim priuſquam in ejus famulatum veniat confitetur *Semphronio* regulari in ea civitate, in qua Cajus Paſtor eſt, Miſſionario, qui ab ea ante Sacramentalem abſolutionem exigit, ut promittat ſeſe Caji famulatum deſerturam poſt annum, niſi intra illum annum Cajus ſe ſubmittat placitis illuſtriſſimi D. *Buſſii* Apoſtolici Nuncii : ea promiſſione facta abſolvitur *Bertha.*

Item *Titius* eidem Semphronio in Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtratione promittit ob eandem prætenſam inobedientiam ſeſe deinceps non aditurum Eccleſiam Caji, ut Concionibus ejus & Inſtructionibus interſit; quo promiſſo abſolvitur. Vide-

Videtur eos teneri hac ſua promiſſione, quia ſaltem apparet res aliquo modo indifferens, quam obſervare poſſunt, & ad quam obſervandam libere ſeſe obſtrinxerunt.

Sed econtrario apparet Semphronium eam exigere non potuiſſe, & cedere eam aliquo modo in odium Sacramenti Pœnitentiæ, ac in impedimentum Fidelium ne omnino libere illud accedant.

Ad quod reſpondetur *Bertham* & *Titium* ſe equidem revera obſtrinxiſſe, & obligaſſe hac ſua promiſſione; adeoque ex obligatione promiſſi, Confeſſario vices Chriſti tenenti facti, non tam homini quam Chriſto obſtrictos.

Ab altera parte conſiderandum, hanc Semphronii exactionem provenire a ſpiritu ſchiſmatico, qui membra Eccleſiæ tam in ſpiritualibus quam in temporalibus ab invicem avellit.

2. *Bertham* & *Titium* hoc promiſſo huic ſpiritui ſchiſmatico quaſi adſtipulari (licet id revera ignoranter quidem) & proinde exactionem & promiſſum eſſe rem illicitam in ſe, quæ nullo modo coram Deo obligat.

3. *Titium* experentia didiciſſe multum ſe in negotio ſalutis ex Caji Concionibus & Inſtructionibus proficere: Bertham ſimiliter experiri, ſe in temporalibus, magno ſuo emolumento (quo egentes etiam Parentes ſuos pro parte ſuſtentat) & in ſpiritualibus profectu non exiguo, ex Caji & Domeſticorum ejus converſatione hunc famulatum adiviſſe.

4. *Bertham* & *Titium* modo confiteri Cajo Paſtori, ejusque curæ Paſtorali a Deo benedici ad animarum ſuarum ſalutem.

Angitur nihilominus *Bertha* & ex ejus anxietate *Cajus*. *Titius* in bona fide eſt nec ullo ſcrupulo angitur.

Quæritur an, & ad quid. *Bertha* aut *Titius* teneantur?

Reſolutio Eruditiſſimi *D. J. Opſtraet.*

Debet Cajus bonis rationibus perſuadere *Berthæ* & *Titio* placita Illuſtriſſimi Nuntii Apoſtolici injuſta eſſe; nec ſibi licitum iis obedire. Illicite proinde Semphronium ab eis exegiſſe promiſſionem de Cajo deſerendo, & illos eam illicite præſtitiſſe: tantum vero abeſſe ut promiſſione illa illicite exacta & præſtita teneantur, ut ne liceat quidem illis eam exequi, ſed novam culpam contracturi ſint exequendo.

Primum quia ipſis exiſtimare non licet aut ſuſpicari, quod *Cajus* non ſit obediens Sedi Apoſtolicæ, in iis ſcilicet quibus obedire tenetur.

Deinde, quia multo minus ipſis licet, eam de *Cajo* exiſtimationem aut ſuſpicionem palam declarare, ipſum deſerendo.

Præterea quia non licet ipſis deſerere *Cajum*, ſub quo experiuntur ſe non parum in negotio ſalutis proficere; ne forte incidant in alios, a quibus ſalutis periculum metuendum ſit.

Denique quia non licet ipſis deflectere ad eos, qui dum injuſte alios traducunt ut Sedi Apoſtolicæ inobedientes, & veluti ſchiſmaticos, ipſi ſchiſma faciunt & Eccleſiam conturbaot.

Reſolutio ejuſdem caſus ab Eximio viro D. Franciſco Verſchuuren in Univerſitate Lovanienſi S. Th. Doctore.

Quum circa caſum nuper a te miſſum mentem ego meam aperuiſſem D. *Opſtratio*, ſupra poſitum hiſce reſponſum breviter ipſe adſcripſi. Tranquillitatem animi reddere poterit *Berthæ* ſi candide, ut res eſt, ei exponatur.

Quum nullo ſcrupulo angatur *Titius*, niſi forte poterit ſua pace frui: non enim videtur *Titius*, non videtur *Bertha* peccaſſe hic mortaliter.

Ad id qund objicitur videri eos promiſiſſe rem *indifferentem* quam obſervare poſſint licite. Reſpondetur, attentis omnibus circumſtantiis, nullatenus eſſe indifferentem, quamque illi præſtare poſſint licite; ut ſileam, quod debeat eſſe res Deo grata, quæ Deo promittitur.

Si *Cajus* eſſet laxis perverſiſque imbutus principiis, ſi contra Evangelii regulas concionaretur, ſi in Sacramento Pœnitentiæ foveret homines in deſideriis animæ ſuæ, tunc deſerendus eſſet etiam citra illam promiſſionem præviam. Atqui talis eſt Semphronius, ergo deſerendus eſt ille cum ſuo ſpiritu ſchiſmatico.

Reſponſum *D. Opſtratii* ſicut & meum probat Clariſſimus *D. Van Eſpen.*

(1708. vel 1709.)

XII.

CASUS THEOLOGICUS.

Circa ſatisfactionem obligationis, ortæ ex fundatione Miſſarum; ab *Eſpenio* aliiſque Lovanienſibus approbatus.

(*Nunc primo editus.*)

FRatres quidam Alexiani vere pauperes, acceperunt & acceptarunt ſundationem Miſſæ conventualis quotidianæ cum libera intentione.

Petunt; an oblatione iſtius Miſſæ, cujus habent liberam intentionem, poſſint ſatisfacere obligationi aliarum fundationum, per quas obligantur ſingulis ſeptimanis procurare celebrationes quarumdam Miſſarum?

Videtur P. *Henricus a Sancto Ignatio* ſentire affirmative, ut patet in ejus Theologia Tom. III. p. 196. No. 916.

Quod ſi ipſis non liceat, petunt an facienda ſit reſtitutio quædam? Si ita; petunt, cujus rei, & cui illa facienda ſit?

Petunt inſuper; an id quod quotannis ſupereſt ex primo dicta fundatione, præter honorarium ſolitum quotidie dandum Presbytero, qui Miſſam conventualem celebrat juxta illam fundationem, applicari poſſit eorum, utpore pauperum ſuſtentationi, aut Eccleſiæ ſuæ ejuſque oneribus ſolvendis?

Quod ſi hoc illis ſit illicitum, quæ, cui, & qualiter facienda ſit reſtitutio?

Petunt denique; an eſſent tuti in conſcientia & coram Deo, ſi de his omnibus interrogent ipſum Fundatorem primo dictæ fundationis, qui adhuc vivit, & quid proprie intenderit in ſua ſundatione ipſis poſſet declarare?

Reſolutio caſus, data per Eximium Dominum Franc. Verſchuuren in alma Univerſitate Lovanienſi S. Theol. Doctorem, approbante Clariſſimo D. Zegero Bernardo van Eſpen, in eadem Univerſitate J. U. Doctore ac Sacrorum Canonum Profeſſore, ordinario, nec non Eruditiſſimo Domino Joanne Opſtraet in dicta Univerſitate S. Th. Licentiato.

Caſus de quibus in accluſa ſcheda propoſui D. *Eſpenio* & *Opſtratio*; reſolutio ſuit ut ſequitur.

Oportet videre cujus naturæ ſit primo dicta fundatio. Forte eſt verum beneficium Eccleſiaſticum. Quo caſu omnes proventus deberent cedere Beueficiato,

ſive

Digitized by Google

ſive illi Sacerdoti qui quaſi jure ſuo celebrat quotidie Miſſam conventualam.

Si vero non ſit proprie beneficium Eccleſiaſticum ſed Fundator ſpecialiter benefacere, etiam quoad temporalia, voluerit iſtis Fratribus vere pauperibus, ſique nihil aliud requiſiverit quam Miſſæ conventualis quotidianam celebrationem cum libera intentione, tum videtur quod (in rigore loquendo) Fratres illi oblatione iſtius Miſſæ ſatisfacere poſſent obligationi aliarum fundationum, per quas obligantur ſingulis ſeptimanis procurare celebrationes quarumdam Miſſarum; ſed cavenda interim diligenter omnis nundinatio; cavendus torpis quæſtus in rebus adeo ſacris. Res per ſe, male ſonat, & forte alias ob rationes nobis ignotas merito ſuſpecta eſt.

Optime facient Fratres illi ſi de omnibus interrogent ipſum Fundatorem primo dictæ fundationis; e quo intelligere poterunt quid in illa ſua fundatione proprie intenderit, vel etiam num intendat. Forſan etiam ob juſtas cauſas mutare poſſet primam ſuam Intentionem. Videntur Fratres illi prorſus obligati ſuper his rebus agere cum Fundatore, idque quam primum.

D. Nicolaus PETIT PIED, *Doctor & Socius Sorbonicus Sequentem Reſolutionem dedit ad prædictum Caſum.*

Les Alexiens, dont il s'agit, peuvent demeurer dans leur uſage. & nonobſtant la memoire qu'on fait de leur Fondateur a la Meſſe conventuelle recevoir un honoraire pour la célébration de ladite Meſſe: d'autant plus que le Fondateur s'en eſt expliqué nettement en leur laiſſant, comme on l'expoſe, *Miſſa conventualis liberam intentionem* On a un exemple de cela a l'Egliſe Metropolitaine de Paris, où daus la Meſſe canonicale, qui ſe dit tous les jours pour les Fundateurs, on fait une memoire particulière des 2 ou 3 Archevêques de Paris. Il y a une fondation pour cela. Un Acolité vient a l'autel au memento des morts & die au Prêtre: *Reverende Pater memento animarum Illuſtriſſimorum ac Reverendiſſimorum DD. de Gondi, de Perefixe &c.* Le Prêtre ſe tourne & dit: *requieſcant in pace.* L'Acolite repond *Amen*, & ſe retire.

Ces mêmes Alexiens étant pauvres peuvent appliquer a leur maiſon ou à leur Egliſe ce qui leur reſte de la fondation, après avoir donné l'honoraire legitime au Prêtre qui vient celébrer chez eux.

XIII.

CASUS THEOLOGICUS,

In quo quæritur, quid ſit agendum Confeſſario diſtribuenti S. Communionem, dum inter ceteros accedit quidam ab eo non abſolutus; ab *Eſpenio*, aliiſque approbatus.

(*Nunc primo editus.*)

C*Ajus* in Sacramento Pœnitentiæ judicatus eſt a Confeſſario omnino indiſpoſitus ad abſolutionem, quæ proinde ei dilata eſt; accedit tamen inter ceteros dum Confeſſarius iſte S. Euchariſtiam diſtribuit, petitque publice Communionem: idque bona ſide neſcius ſibi dilatam abſolutionem, aut ſibi non licere accedere ad S. Communionem.

Quæritur 1. quid agendum ſit iſti Confeſſario Sacram Communionem diſtribuenti?

2. Quid agendum Confeſſario ſi *Cajus* mala fide ad S. Communionem accederet, ſciens ſe ligatum eſſe, non ſolutum in Sacramento Pœnitentiæ?

3. Quid ſi de diſpoſitione *Caji* ad abſolutionem dubitaſſet Confeſſarius, adeoque eam diſtuliſſet, & *Cajus* ad Communionem, ut ſupra, bona fide accederet?

4. Quid ſi accedat eo caſu mala fide?

5. Quid ſi Confeſſarius judicaſſet rite diſpoſitum quidem ad abſolutionem ſed non diſpoſitum ut tam frequenter accedat ad Communionem; adeoque in aliud tempus quo eum ad Communionem judicat admittendum diſtuliſſet abſolutionem, & *Cajus* nihilominus bona fide ad eam accedit?

6. Quid ſi accedat eo caſu mala fide?

Dubitatur præcipue an nullo ex his caſibus deberet Confeſſarius *Cajo* Sacram Communionem publice petenti, antequam illi diſtribuat, clanculo dare abſolutionem.

Reſolutio Eximii D, Verſchuuren, S. T. D. Clariſſimi D. van Eſpen, J. U. D. & Erud. D. Opſtraet, S. T. Lic.

Caſus de quibus in accluſa ſcheda propoſui D. D. *Eſpenio* & *Opſtratio.* Reſolutio fuit ut ſequitur.

Omnibus iſtis caſibus debet Confeſſarius tali pœnitenti dare Communionem, dareque deberet licet indiſpoſitionem non ſciret ex ſola Confeſſione peccatori non publico, publice petenti.

Sed dubitatur præcipue, an nullo ex illis caſibus deberet Confeſſarius *Cajo* Sacram Communiunem publice petenti, antequam illam ipſi diſtribuat, clanculo dare abſolutionem?

R. Poſſet ſic abſolutionem aliquando dare in caſu 5. Sed cum pœnitens, de quo illo caſu. ſupponatur equidem *juſtus*, non videtur quod Confeſſarius abſolute loquendo *debeat* ſive *teneatur* ei clanculo dare abſolutionem. Forſan etiam in 3. caſu poſſet ejuſmodi abſolutio aliquando dari. De mala fide accedente &c. videre oportet *quam mala* ſit fides qua intendit accedere; qualis ſit ejus vita; quæ communicandi vel cauſa, vel occaſio. In his omnibus dantur gradus. Non ſe torquent ob talia Confeſſarius. Faciat, vel omittat, quod, omnibus conſideratis prudenter faciendum vel omittendum videtur.

(1709.)

Reſolutio Sapientiſſimi Magiſtri Nic. Petit Pied, Doctoris & Socii Sorbonici ad eumdem caſum.

Quand un Confeſſeur differe l'abſolution, il doit s'expliquer en termes ſi clairs, que le Pénitent ne le puiſſe ignorer.

Si néanmoins le Pénitent ſe préſente a la Sainte Table publiquement, le Prêtre doit lui donner la Sainte Communion; ſoit que le Pénitent ſoit de bonne foi, qu'il ſoit de mauvaiſe foi. Cela ne paroit point au dehors, & ce n'eſt point là le lieu d'en juger.

J'ai oui dire; qo'en pareille occaſion un Préte avoit donné ſecretement, & en lui même, l'abſolution au Pénitent qui ſe préſentoit a lui pour communier, avant que de lui donner la Communion. Je ne puis approuver cette conduite.

XIV.

CASUS THEOLOGICUS,

In quo quæritur an liceat alicui ſecreto & abſque ſcandalo legere librum Romæ prohibitum v. g. novum teſtamentum cum reflexionibus Patris *Quenelli*; ab *Eſpenio* aliiſquæ reſolutus.

(*Nunc primo editus.*)

UNe fort bonne Superieure d'un Monaſtere de Religieuſes ayant appris la condamnation du *Noveau Teſtament* avec les reflexions, en eut peur & donna ce livre a Mr. l'Abbê... Depuis elle s'en eſt repentie & demande de le réavoir, voulant que M. l'Abbé... lui diſe qu'il lui eſt permis de le lire en ſecret.

Le Pere Abbé demande ce qu'il peut, & ce qu'il doit faire.

Reſolutio Sapientiſſimi Magiſtri PETIT PIED, Doctoris & Socii Sorbonici ad caſum ſupra poſitum.

Outre que le Décret de Rome, qui condamne les Réflexions (*a*), n'eſt point reçu & publié; il eſt évident que c'eſt un Decret ſurpris a Sa Sainteté. Ce livre continue d'etre lu en France. Pluſieurs Eveques en entreprenent la défenſe. Bien des Théologiens font voir qu'il eſt exempt de l'erreur qu'on lui attribue. Ainſi je crois que le Rev. P. Abbé peut le rendre à l'Abbeſſe dont il s'agit; & lui dire qu'elle peut continuer à le lire, pourvu que ce ſoit ſans bruit, ſans ſcandale, & ſans aucun mépris de l'autorité du St. Siege, qu'on doit toujours reſpecter quiqu'on ne puiſſe pas toujours deférer à tous les Decrets de diſcipline qui en émanent. D'ailleurs on en demande en France un nouvel examen, & on ne s'en tient pas au Décret donné par le pape.

(*a*) Decret du 15. Juillet 1708.

Reſolutio Eximii D. Verſchuuren, S. T. D. Clariſſimi D. van Eſpen, J. U. D. & Erud. D. Opſtraet; S. T. Lic. ad eundem caſum.

Caſus de quibus in accluſa ſcheda propoſui D. *Eſpenio* & *Opſtratio*. Reſolutio fuit ut ſequitur:

Poteſt Abbas ille dicti libri lectionem permittere bonæ iſti Religioſæ: rationes ſunt paſſim notæ. Leges non publicatæ, uti oportet, injuſtæ &c. non obligant ſepoſito ſcandalo. Liber ille tot Egregiorum virorum, Epiſcoporum etiam, calculis fuit approbatus: tanto tempore, tanto Fidelium cum fructu perlectus, venit jam cenſura vaga, generalis ob & ſubreptitie fabricata inſtigantibus hoſtibus veritatis. Quid ejuſmodi cenſura poteſt hic multum operari?

Sed cum Abbas *teneatur* concedere legendi poteſtatem?

Reſp. Cum illa Religioſa non *teneatur* legere illas Reflexiones, Abbas etiam non videtur *teneri* ad eam facultatem ei concedendam; ſepoſitis circumſtantiis ob quas forte revera ad id *tenetur*. Ipſius eſt diſpicere quid officii ſui ratio exigat. (1709.)

XV.

CASUS RESOLUTIO.

ab *Eſpenio* data, & ab aliis Doctoribus Lovanienſibus approbata.

(*Nunc primum edita.*)

De compatibilitate Decanatus cum Canonicatu in eodem Capitulo.

CASUS POSITIO.

IN Archivis Collegiatæ Eccleſiæ St. Jacobi Lovanii invenitur, prout ſupponitur, ſimplex ſchedula cujus copia huic annexa eſt, quam prætendunt Canonici prædictæ Eccleſiæ eſſe erectionem & dotationem Capituli ejuſdem Eccleſiæ, quod primitus fuit erectum in pago *d'Ayncort*, & poſtea translatum ad præfatam Eccleſiam St. Jacobi; vi cujus ſchedulæ prætenditur quod dictum Capitulum debeat neceſſario componi ex duodecim perſonis, realiter inter ſe diſtinctis; quod dicitur ſequi ex his clauſulis: *Itaque conſtructa Eccleſia in proprio territorio, id eſt in villa quæ vocatur* AYNCORT, *omnes ſuas poſſeſſiones eidem contulerunt ad uſum videlicet duodecim Canonicorum, quos in obſequium Domini pro animabus ſuis ibidem conſtituerunt.*

Nunc ergo quantum ad nos pertinet, oramus & obteſtamur, per nomen Domini, ut nemen Domini, ut nomen Domini, ut nemo noſtrorum ſucceſſorum audeat de rebus ſupradictis quidquam uſurpare, neque commutationem, neque PRECARIAM *facere, neque in Beneficium dare, nec unum omnino Canonicum de duodecim minuere; ſi autem ſciens & cognoſcens hanc rem ita firmatam eſſe, poſtea tamen contra hoc noſtrum Decretum fecerit, non remittatur ei hoc peccatum, neque in hoc ſæculo, neque in futuro; ſed condemnetur cum Diabolo, & ejus Angelis in die judicii.*

Invenitur præterea in Archivis præfati Capituli, Codex continens aliquos articulos quos dicunt Canonici eſſe Statuta Capituli. Iſte Codex fuit ſcriptus, ſaltem prout tenor ejus fert, an. 1540. & complectitur inter alia hoc quod ſequitur:

Item ſtatutum eſt ab antiquo, & denuo ſtatuimus & ordinamus, quod aliquis Beneficiatus in noſtra Eccleſia St. Jacobi nullam poterit habere Vicarium in eadem; ne numerus perſonarum ipſius Eccleſiæ diminuatur: debent autem eſſe duodecim perſonæ principales, videlicet Abbas St. Laurentii, qui tenetur loco ſuo ibi ponere unum Vicarium pro eo prout tenentur Canonici ipſius Eccleſiæ.

Item Decanus ipſius Eccleſiæ; item ſex Canonici principales; item duo Canonici minores; item Scholaſticus; item Cuſtos. Horum autem quilibet niſi fuerit reſidens principaliter in ipſa Eccleſia, tenetur ponere pro eo unum Vicarium ſufficientem, qui continue frequentet Eccleſiam,

& interſit omnibus horis Canonicis ipſius Eccleſiæ, cantando & legendo ita a principio uſque ad finem; excepto Decano dumtaxat, qui tenetur ad perſonalem reſidentiam in ipſa Eccleſia. Statuimus tamen quod ſi Beneficium vel officium alicujus Presbyteri vel Beneficiati ipſius Eccleſiæ eſſet adeo tenue & modici valoris, videlicet ſex modiorum vel minus, quod non poſſet bono modo, ſegubernare de dicto ſuo Beneficio, quod hoc Statutum non ſit in præjudicium talis modici Beneficiati; *ſed ſi placet Capitulo, poteſt ſibi providere de remedio opportuno, ut puta de Vicaria, vel de uno officio in ipſa Eccleſia, una cum ſuo* Beneficio *exiſtente; & hoc ex gratia ſpeciali ipſius Capituli.*

Porro prætenſa Statuta ex quibus capita ſupra inſerta extracta ſunt, neque ſunt ſigillata, neque ab ullo ſubſignata, multo minus ſunt confirmata aut approbata ab aliquo Superiore.

Denique animadvertendum eſt duas Præbendas minores dicti Capituli fuiſſe ſuppreſſas, eorumque fructus fuiſſe unitos menſæ Capitulari dictæ Eccleſiæ, anno 1586. auctoritate Archiepiſcopi Mechlinienſis, idque ad requiſitionem & ſupplicationem Decani & Capituli ejusdem Eccleſiæ. Hæc unio fuit facta poſt debitam *informationem & obſervatis ſolemnitatibus in ſimilibus obſervari ſolitis & requiſitis.*

Quantum vero ad Abbatem St. Laurentii attinet, non reſidet in dicto Capitulo per ſe, vel per Vicarium; nec conſtat quod unquam reſederit uno vel altero modo; præterea prædictus Abbas nullam partem fructuum ad Capitulum ſpectantium percipit; & quod maxime notandum, nullum habet characterem Capitularem, ex quo poſſit colligi eum eſſe Membrum Capituli, id eſt, neque eſt Dignitarius, neque Canonicus, neque Capellanus iſtius Capituli, nec ulla alia qualitate Capitulari inibi inſignitus eſt: quibus omnibus præſuppoſitis,

QUÆRITUR I.

An ex prædicta ſimplici ſchedula, & ex præfatis prætenſis Statutis in circumſtantiis relatis reſultet aliqua incompatibilitas inter Decanatum dicti Capituli, & Canonicatum ejuſd. Eccleſiæ Collegiatæ?

II.

An dicti Decanatus & Canonicatus ſint incompatibiles, inſpecto jure communi Patriæ?

III.

Denique quæritur ex ſuperabundanti, an dicti Decanatus & Canonicatus ſint incompatibiles, inſpecta diſpoſitione Concilii Tridentini?

RESOLUTIO.

Beneficiorum incompatibilitas præcipue fundatur in impoſſibilitate aut difficultate ſatisfaciendi oneribus utriuſque Beneficii per unam eamdemque perſonam. Hæc autem impoſſibilitas vel difficultas habetur in Beneficiis fundatis in diſtinctis Eccleſiis, reſidentiam perſonalem requirentibus, dum una eademque perſona in duabus diſtinctis Eccleſiis eodem tempore perſonaliter reſidere nequeat, ut ibidem oneribus utriuſque Beneficii ſatisfaciat.

Ad hanc igitur impoſſibilitatem ſubeundi onera pluribus Beneficiis incumbentia, reflexiſſe apparet Synodus Tridentina, prohibens Seſſ. 24. Cap. 17. *de Reform.* ſimul retineri duo Beneficia cujuſcumque conditionis, ſi utrumque requirat perſonalem reſidentiam.

Cum enim officia ſint difformia, ſive diverſi generis & ordinis, atque in eadem Eccleſia peragi debeant, nulla quoque reſultet impoſſibilitas ſatisfaciendi utriuſque Beneficii oneribus ex ipſa perſonali reſidentia.

Hinc conſuetudo retinendi ſimul duo Beneficia difformia ſub eodem tecto ſive in eadem Eccleſia, puta dignitatem, aut Beneficium etiam Curatum ſeu Parochiale cum Canonicatu, perſeveravit, & hactenus conſtanter perſeverat paſſim in omnibus orbis Chriſtiani Eccleſiis, tam Cathedralibus, quam Collegiatis: non obſtante prædicto Decreto Concilii Tridentini.

Refertque *Garzias de Beneficiis*, part. 21. Cap. 5. n. 246. & ſeq. ſacram Congregationem non ſemel declaraſſe huic conſuetudini per Concilium Tridentinum non eſſe derogatum: quin in novis per Belgium erectis Eccleſiis Cathedralibus, ſpeciatim ordinatum eſt, ut tres Dignitates, ſcilicet Archidiaconatus, Archipresbyteratus, & Pœnitentiaria debeant conferri alicui e Canonicis Graduatis, qui conſequenter ſemper dignitatem una cum Canonicatu poſſident.

Similiter & Epiſcopus in hiſce Eccleſiis, vigore Bullæ erectionis, una cum Epiſcopali dignitate Canonicatum obtinet, & in qualitate hac Canonici gaudet ſuffragio abſoluto in Electione Canonicorum Graduatorum; & in qualitate Epiſcopi gaudet ſuffragio deciſivo in paritate ſuffragiorum.

Imo in plerîſque Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, vel ex ſtatuto, vel conſuetudine, obtinet quod ad primarias earum dignitates, puta Epiſcopatum, Præpoſituram, Decanatum eligi nequeat, niſi actu Canonicus; uti de Eccleſiis Leodienſibus & Germanicis, in quibus, vi Concordatorum, electiones conſervatæ ſunt, notorium eſt; & paſſim Auctores teſtantur, inter alios *Pirrhus*, *Corrardus*, praxi Beneficiali.

Concordata inter Leonem X. & Franciſcum I. Regem Galliarum, tit. de *reſervationibus*, expreſſe mentionem faciunt Eccleſiarum in quarum Statutis conſtat, quod nullus ibidem Dignitatem, Perſonatum, Adminiſtrationem vel officium obtinere poſſit, niſi in illis actu Canonicus exiſtat.

Monetque Petrus *Rebuffus*, in Commentario hujus textus, quod ex conſuetudine ita obſervetur *communius in Eccleſiis hujus Regni.*

In Eccleſiis Belgicis, quarum primæ dignitates pertinent ad collationem Principis paſſim conferuntur dignitates illæ tam Canonicis quam non Canonicis, prout Principi viſum fuerit: nec hactenus auditum quod ulli Canonico, per Principis collationem de dignitate in eadem Eccleſia proviſo, mota fuerit quæſtio ſuper Canonicatu, quaſi hic, per obtentam pacificam poſſeſſionem Dignitatis, vacaret, ob incompatibilitatem; imo videmus paſſim in omnibus Eccleſiis, quod Præpoſiti, Decani, aliique in Dignitate conſtituti Canonicatus ſine ullius contradictione retineant quos ante obtentam dignitatem poſſidebant.

Et quod hæc incompatibilitas duorum Beneficiorum difformium ſub eodem tecto, non ſit nota in hac ipſa Eccleſia Collegiata Sancti Jacobi, vel inde probatur, quod ſine ulla contradictione Paſtoratus hujus Eccleſiæ ſæpius habeatur, & retineatur cum Canonicatu in eadem Eccleſia.

Ad hæc conſtat quod non ſemel in Decanum hujus Eccleſiæ per Principem fuerit nominatus Canonicus ejusdem Eccleſiæ, quodque is nominatus & Decanatum & Canonicatum ſimul retinuerit.

Dicitur quidem quod ſic nominati ad Decanatum, ipſum Canonicatum poſtmodum reſignaverint, vel permutaverint; ſed vel hæc per illos facta de Canonicatu reſignatio vel permutatio, & per Superiores admiſſa, poſt adeptam Decanatus pacificam poſſeſſionem, probat Superiores qui illam admiſerunt, judicaſſe nullam intercedere inter Decanatum & Canonicatum incompatibilitatem, multo minus primi generis, quæ faceret primum Beneficium, ſcilicet Canonicatum, per poſſeſſionem pacificam ſecundi ſcilicet Decanatus, ipſo facto vacare.

Si enim credidiſſent hanc intercedere incompatibilitatem, reputare debuiſſent ipſum Canonicatum ipſo facto vacantem per adeptam poſſeſſionem Decanatus, & per conſequens nullum amplius jus in Canonicatu competiiſſe Decano, a tempore adeptæ pacificæ poſſeſſio-

nis

Digitized by Google

nis ejuſdem; proinde nullum ei jus ſuperfuiſſe quod reſignare aut permutare potuiſſet, ſed quod libera Canonicatus proviſio ſpectaſſet ad ordinarium Collatorem, tamquam vacantis ipſo facto per adeptam pacificam Decanatus poſſeſſionem.

Hinc etiam facile videre eſt, quod prætenſum Statutum, in quo ſimilem incompatibilitatem fundare videtur adverſarius, vel non eſſe legitimum Statutum, vel quod Decanus & Capitulum & Superiores, permutationem Canonicatus admittentes, judicaverint per dictum Statutum ſimilem incompatibilitatem inter Canonicatum & Decanatum non eſſe inductam.

Ad hæc circa prætenſum hoc Statutum obſervandum in primis, quod in hoc Statuto nulla fiat expreſſa mentio de incompatibilitate Decanatus cum Canonicatu in eadem Eccleſia; nec quidquam ſuper hac incompatibilitate inordinatum: dicitur quidem in hoc prætenſo Statuto, quod nullus Beneficiatus in hac Eccleſia poſſit habere Vicariam; ſed id non Decanatum, ſed Canonicatum concernit, & conſequenter ad incompatibilitatem Decanatus cum Canonicatu trahi non poteſt; præſertim quia hæc incompatibilitas contrariatur conſuetudini generali, quæ pro jure communi hodie reputanda eſt, quæ compatibilitatem Canonicatus cum Decanatu in omnibus paſſim Eccleſiis admittit, uti ſupra notatum eſt.

Unde ut incompatibilitas inter Decanatum & Canonicatum, contra hunc receptum in aliis Eccleſiis uſum, admitteretur, deberet ſpecifice prohiberi per Statutum ſpeciale, legitima auctoritate conditum.

Quod additur in prætenſo Statuto, *ne numerus duodecim perſonarum ipſius Eccleſiæ diminuatur: debent autem eſſe duodecim perſonæ principales in ipſa Eccleſia &c.*

Hanc incompatibilitatem non inferunt, notanter ſi integer contextus Statuti attendatur.

Ex ipſo quippe contextu manifeſtum eſt, quod Statutum non requirat ut omnes duodecim perſonæ principales reſideant, & officium Divinum perſonaliter perſolvant; ſed permittit ut Abbas St. Laurentii qui vocatur prima perſona, nec non principales Canonici per Vicarium reſideant, & officium Divinum peragant.

Igitur ex hoc duodenario numero perſonarum requiſito nullatenus ſequitur incompatibilitas Decanatus cum Canonicatu, eo quod requiſitus numerus perſonarum haberi queat, tametſi ipſe Decanus ſimul cum Decanatu obtineat Canonicatum, nimirum conſtituendo per ſe in qualitate Canonici Vicarium qui locum ejus ſuppleat legendo & canendo in Choro.

Ita enim Vicarius per Decanum in qualitate Canonici aſſumptus, non minus complebit numerum duodecim perſonarum per Statutum requiſitum, quam Vicarius conſtituendus per Abbatem St. Laurentii, aut Canonicos abſentes ſive foraneos.

Ut igitur daretur eſſe verum & legitimum Statutum, legitima auctoritate editum, nulla tamen ex illo concludi poſſet incompatibilitas inter Decanatum & Canonicatum; ſed ad ſummum cogi poſſet Decanus, ut in qualitate Canonici Vicarium aſſumeret, qui numerum perſonarum duodenarium in Choro pſallentium compleret.

Verum nec quoad hanc Vicarii ſubſtitutionem ad complendum numerum duodenarium perſonarum principalium, probabitur Statutum eſſe aut unquam fuiſſe in uſu; quod vel inde patet quod Abbas St. Laurentii nunquam in Eccleſia ipſa reſederit; aut ad reſidendum ſtallum habuerit, aut Vicarium pro ſe conſtituerit.

Similiter nec Dominus *Ruſſels*, qui indubie ſimul Decanatum & Canonicatum pacifice retinuit, ut ſupra notatum eſt, unquam Vicarium in qualitate Canonici ſubſtituit, neque ut ſubſtitueret a Capitulo unquam interpellatus legitur; ſed utrumque ſimul pacifice retinuit, ad modum quo in aliis paſſim Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis Decanatus aliæque Dignitates cum Canonicatu poſſidentur; abſque ulla obligatione ſubſtituendi Vicarium in qualitate Canonici.

Argumentum nequaquam obſcurum prætenſum Statutum quoad ſubſtitutionem Vicarii, vel non fuiſſe notum, vel contrario uſu abrogatum; quod facile contingit in Statutu alicujus Eccleſiæ, quod aliarum Eccleſiarum receptæ conſuetudini adverſatur, uti eſt hoc prætenſum de ſubſtituendo Vicarium.

Quia & conſtat hoc Statutum de non diminuendo numero duodenario perſonarum ibidem nominatum, nunquam fuiſſe in uſu, aut ſaltem a tempore immemoriali in deſuetudinem abiiſſe.

Inter perſonas has enim principales primo loco nominatur Abbas St. Laurentii, qui tamen nec unquam reſediſſe in ipſa Eccleſia, nec Vicarium habuiſſe ſcitur.

Similiter duo Canonici minores a tempore immemoriali eſſe deſierunt, ut proinde & uſus Statuti de non diminuendo numerum duodecim perſonarum principalium in hac Eccleſia jam dudum in deſuetudinem abiiſſe cenſeatur.

Itaque non apparet qua ſpecie ex hoc prætenſo Statuto velint nonnulli contra Dominum modernum Decanum urgere incompatibilitatem ipſius Decanatus cum Canonicatu in eadem Eccleſia; & quidem incompatibilitatem primi generis, qua mediante ipſe Canonicatus vacaret *ipſo facto* poſt adeptam poſſeſſionem pacificam Decanatus.

Quin ſi tenorem prætenſi Statuti attendiſſent, facile intellexiſſent, quod attento hoc Statuto (quod primævæ fundationi conformе eſſe ſupponunt) ſex Canonicatus principales ſint plane foranei, ſive Beneficia ſimplicia reſidentiam perſonalem non requirentia.

Manifeſtum quippe eſt, ex tenore Statuti quod hi Canonici ad reſidentiam perſonalem non aſtringantur, ſed abſentes, ſive perſonaliter non reſidentes defungantur ſubſtitutione Vicarii, qui vices abſentis in Divinis Officiis ſuppleat.

Cum igitur Synodus Tridentina, ſeſſ. 24. Cap. 17. de Refagat de incompatibilitate duorum Beneficiorum, quorum utrumque requirit perſonalem reſidentiam, conſequens eſt quod Decanatus & Canonicatus de quibus hic agitur, etiam vi Synodi Tridentinæ, non eſſent incompatibiles, ſtante hoc Statuto; quandoquidem utrumque non requirat perſonalem reſidentiam.

Prætertim quia attento ordinario Decanatus annuo proventu, is ad honeſtam Decani in Univerſitate famoſa Graduati, & ſimul variorum pagorum Archidiaconi ſuſtentationem prorſus inſufficiens eſſe dignoſcitur: nam ut creditur, ejuſmodi Decanus vix inde perciperet de bonis temporibus medietatem victus ſolius, detractis oneribus.

Non eſt contra Tridentinum in quovis verborum ejus rigore intellectum, quod aliquis tenuiſſimam habens dignitatem ſub eodem tecto aut alibi retineat Beneficium, nullibi requirens perſonalem reſidentiam.

Notandum interim, prædictam Tridentini Conſtitutionem non magis reſpicere Eccleſiam St. Jacobi, quam alias quaſcumque per orbem, & ſignanter in toto Belgio, nulla alia penitus Eccleſia excepta, in quibus ante & poſt Tridentinum conſuetudo habet, ut quis ibidem obtineat & ſimul retineat Decanatum & Canonicatum ſub eodem tecto: quæ conſuetudo ut ſupra notatum eſt, a Tridentino non eſt ablata neque prohibita.

Itaque ſtante præfati Statuti validitate & vigore, habetur minor incompatibilitas inter Decanatum & Canonicatum in hac St. Jacobi Eccleſia Collegiata, quam in reliquis Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, quarum Canonicatus paſſim requirunt perſonalem reſidentiam, neque abſentes defunguntur ſubſtitutione Vicarii, prout in hac Eccleſia ſtante illo prætenſo Statuto.

Porro indubitatum eſt, majorem incompatibilitatem eſſe inter duo Beneficia, ambo requirentia perſonalem

Digitized by Google

reſidentiam, quam inter doo, quorum alterum duntaxat eam reſidentiam requirit.

Impertinens quoque eſt, ad fundandam hanc incompatibilitatem, Charta prætenſa fundationis hujus Capituli, qua expreſſe narratur quod fuodatores bona ſua contulerint *ad uſum duodecim Canonicorum, quos in obſequium Domini pro animabus ſuis ibidem conſtituerunt*; addita per Epiſcopum Leodienſem impetratione in ſuos ſucceſſores, ſi quis hanc ordinationem infringere, vel unum Canonicum de duodecim minuere vellet.

Ut enim ſupponeretur hanc eſſe originalem Chartam fundationis, nequaquam vel in ſpeciem aſtrueret incompatibilitatem Canonicatus cum Decanatu.

Quod enim velit prætenſa fundatio ut nullus *Canonicum de duodecim minuere poſſet*, commune eſt cum omni fundatione Eccleſiarum quas vulgo vocant *numeratas*, eo quod certus & determinatus Canonicorum ſeu Beneficiatorum numerus in fundatione ſit præfixus, quales paſſim ſunt omnes Eccleſiæ Cathedrales & Collegiatæ.

In his nemo hæredum, aut ſucceſſorum poteſt contra voluntatem fundatoris aut erectoris Canonicorum præfixum numerum minuere.

Nihilominus hæc numeri præfixio non impedit quin in omnibus paſſim Eccleſiis, Canonicatus una cum Decanatu, aliave ejuſdem Eccleſiæ dignitate retineatur.

Scimus quod ad inſtantiam Philippi II. Regis Catholici ordinatum ſit in erectione novorum Epiſcopatuum, ut in omnibus illis noviter erectis Eccleſiis Cathedralibus ſint perpetuo novem Canonici Graduati.

Hæc tamen numeri præfixio non impedit quin hi Canonicatus paſſim retineantur cum alia ejuſdem Eccleſiæ dignitate; ſic modo in Eccleſia Metropolitana Mechlinienſi Præpoſitus eſt ſimul Canonicus nobilis Graduatus, & ultimo defunctus Decaous Dominus *Cuipers* erat Cauonicus Theologus Graduatus: & nuper defunctus *D. Jharra* Decanus Antverpienſis, erat ejusdem Eccleſiæ Canonicus Graduatus; neque enim ſic diminuitur numerus Canonicorum præfixus quando quidem Canonicus qui eſt Decanus, vel Præpoſitus, ſemper maneat Canonicus; omnique jure Canooici gaudeat; ſemperque maneat in integro ſtatu, integer oumerus Canonicorum, in fundatione præfixus, nec ullus reperitur extinctus.

Itaque nulla plane apparet incompatibilitas inter Canonicatum & Decanatum, de quibus in caſu, ſive prætenſum Statutum, ſive prætenſam Capituli erectionem, ſive jus Patrium, ſive Decreta Concilii Tridentini, attendamus. Reſponſum Lovanii, hac quarta Martii 1710.

(*Signatum erat*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.
J. L. *Hennebel*, S. T. D. & Prof. Regens.
G. *Renardi*, S. T. D. & Prof. Regens.
F. *Verſchuren*, S. T. Doctor.

XVI.

JURIS RESPONSUM ESPENII,

& a quibuſdam aliis Doctoribus Subſcriptum,

De jure Capituli S. Petri Oppidi Inſulenſis in collatione Dignitatum, menſibus Papæ reſervatis.

(*Nunc Primo editum.*)

CASUS DEDUCTIO.

Queſtion.

A Propoſer à Meſſieurs les Docteurs & Profeſſeurs de l'Univerſité de Louvain de la part de Meſſieurs du Chapitre de l'Egliſe Collegiale de S. Pierre à Lille, pour ſçavoir; ſi dans les circonſtances des faits & raiſons rapportées, il a droit d'elire en tous mois au Doyenné & autres Dignités de ſon Egliſe vacantes par mort, ou ſi le Pape n'en a point acquis a diſpoſition dans les huit mois reſervés, à titre de preſcription.

„ La mort du Sieur Philippe *Van Campenhout*, der-
„ nier poſſeſſeur paiſible du Doyenné de ladite Egli-
„ ſe, arrivée le 10. de Juillet 1698. un des huit mois
„ reſervés, a donné lieu au Chapitre d'élire le Sieur
„ *Charles Maguire*, & au Pape d'en pourvoir le Sieur
„ Jean Philippe *Corroyer*, d'où s'eſt enſuivie une con-
„ teſtatioo, où ledit Chapitre s'eſt joint pour ſon E-
„ lu, & laquelle dure encore ſans avoir été decidée
„ définitivement par l'Arrêt d'une Cour Souveraine.

„ Pour juger, lequel des deux pourvûs a le milleur
„ droit, il eſt neceſſaire d'expoſer ici tous les faits au
„ naturel, en remontant à la ſource des choſes, ſans
„ y rien ajoûter en faveur de l'un plus qu'en faveur
„ de l'autre, afin que l'on ne puiſſe imputer au Cha-
„ pitre & à ſon Elu de s'être flatté dans leur propre
cauſe.

„ L'Egliſe Collegiale de S. Pierre à Lille a été fon-
„ dée en 1066. par Bauduin de Lille Comte de Flan-
„ dres qui établit un Prevôt, un chantre un Tréſurier
„ & quarante Chanoines.

„ Peu de tems après fut fondé le Doyeoné, ſans
„ qu'on en ait d'autre titre qu'un acte de 1090. rap-
„ porté par Burelin en ſon Livre ſecond intitulé: *Gal-*
„ *lo-Flandria* Chapitre 14. (*a*)

„ Le Chapitre voulant auſſi faire ériger en Dignité
„ l'Ecolatrerie, qui n'étoit qu'une prebende affectée,
„ en obtint la ſéparation, en la dotant, & en ſe re-
„ tenant toûjours l'election, comme des autres Dig-
„ nités; de ſorte qu'en 1260. il y avoit, comme il y
„ a aujourd'hui, dans l'Egliſe de Lille, cinq Digni-
„ tés, le Prevôt, avec la charge d'ames du Clergé &
„ de la Parroiſſe; le Doyen pour convoquer le Cha-
„ pitre, y préſider, & y traiter de toutes les affaires,
„ avec one obligation plus étroite a la reſidence; le
„ Chantre pour être l'œil du Chœur, ayant attenti-
„ on a ce que l'Office divio y ſoit bien chantée, &
„ les ceremonies de l'Egliſe y ſoint bien obſervées; le
„ Treſorier pour avoir ſoin de l'Egliſe & de ſoo tre-
„ ſor; & l'Ecolatre pour avoir ſoin du Seminaire de
„ ladite Egliſe, & de toutes les Ecoles de la Ville, où
„ l'on inſtruit la jeuneſſe.

„ S'étant mû en 1217. une difficulté entre le Pre-
„ vôt & le Chapitre, au ſujet de la diſpoſition de la
„ Tréſorerie, il fut decidé par ſentence arbitrale con-
„ firmée par l'Evêque de Tournay & les Papes Inno-
„ cent III. & Honoré III. que le Chapitre en avoit l'é-
„ lection, & le Prevôt la confirmation, comme de
„ toutes les autres Dignités, en ces termes: *Voca-*
„ *bitur ut interſit electioni Præpoſitus* (ſçavoir pour la
„ Tréſorerie) *ſicut in aliis electionibus Decani & Can-*
„ *toris fieri conſuevit.*

(*a*) D'abord le Doyen n'avoit qu'un petit bien ſitué à *Mouſcron* Village de la Chatelenie de Courtrai, que le Chapitre a depuis aſſigné au Chantre, en laiſſant annexe au Doyenné une de ſes prébendes.

„ L'un

Digitized by Google

„ L'on voit par un titre de 1238. qu'elles ſont les fonctions d'un Doyen élu, les charges dont il doit ſe defaire, & l'ordre de Prètriſe qu'il doit prendre deux ans après; & en 1260. que le Chapitre ſe retient l'élection de l'Ecolatrerie, comme des autres Digoités.

„ Voilà tout ce qu'on trouve dans l'antiquité ſur le fait des Dignités, n'y ayant que quelques titres ramaſſés, & point de Regitres aux actes Capitulaires plus anciens que 1421, & aux Elections & Collations que 1547. On ne s'arrêtera ici d'abord qu'au Doyeoné; qui fait le principal objet de la conteſtation, quoique les autres Dignités s'y enveloppent inſenſiblement, & qu'on en parlera après, parce que les faits en ont été allegués de part & d'autre.

„ On trouve en 1421. la reception de Jean *de Carnin* au Doyenné, ſans qu'on y voit ni le genre de la vacance, ni le titre de ſa reception. Il en jouiſſoit encore en 1463. que l'on prétend, que le Chapitre a obtenu de Pie II. un indult pour élire une fois ſeulement a ſon Doyenné, à condition de recourir au S. Siége pour la confirmation, à peril de nullité.

„ Cette Bulle eſt repoſante aux Archives du Chapitre, dans la boëte où ſont inſerré tous les titres concernans le Doyenné; ce qui fait dire au Sieur *Corroyer* que cette Bulle eſt one preuve autentique, que le Doyenné étoit déja reſervé au Pape, vû que le Chapitre en reconnoiſſoit le droit par un acte auſſi autentique, qu'il a conſervé lui-même dans ſes Archives.

„ Le Sieur *Maguire* ſoutient, que cette Bulle ne ſçauroit être qu'une piece ſuppoſée, miſe dans les Archives par quelques pourvus de Rome; & qu'elle n'a pû être demandée alors par le Chapitre.

„ Cette piéce, dit il, eſt ſuppoſée: premiérement, parce qu'elle n'a pas été rendne publique par une fulmination enſuivie, ſemblable a celles que la Chapitre a obtenu dans des tems voiſins avant l'introduction des Lettres de *Placet*.

„ Secondement parce qu'il a prouvé, que depuis l'an 1440. juſqu'en 1470. enſuite du Decret du Concile de Bâle, le Prevôt a conferé toutes les prébendes de ladite Egliſe, en quelques mois qu'elles aient vaqué; ſans qu'aucun pourvû de Rome, par Mandat, Graces expectatives ou autres reſerves les y ſoit venu troubler; & même trois expectans y ayant prétendu des Canonicats, en vertu de Mandat, dans le tems même de ladite datte de ce pretendu Bref, ne purent les obtenir.

„ Troiſiémement, parcè qu'il a produit trois Electiones du Chapitre à ſes Dignités vacantes dans les mois reſervés, immediatement avant cet indult de 1463. ſuivies de paiſible poſſeſſion & jouiſſance des Elus, ſçavoir en 1445. a la Chantrerie, en 1451. a la Prevôté, & en 1455. à l'Ecolatrerie.

„ Quatriément, parce que les trois dernieres vacances du Doyenné, arrivées par mort immediatement aprés ce Bref ou indult de Pie II. ont été ſuivies d'Election du Chapitre, de confirmation des Prevôts, & de paiſibles poſſeſſions & jouiſſances des Elus, dont il y a eu deux, enſuite de vacance par mort dans les mois reſervés, & ſans que le Chapitre & ſes Elus aient eu recours à Rome pour la confirmation, ſuivant le preſcrit dudit Indult, & la peine y apposée.

„ Mais malgré ces raiſonnemens ſi ſolides, appuyés ſur des faits tels qu'on les énooce ici, le Sieur Corroyer en revient toujours à ſa Bulle de Pie II. de 1463 diſant qu'elle eſt une piecé autentique, conſervée dans les Archives du Chapitre, & dont il a été parlé en 1643. dans le procés de *Jooſſe de Lyon* pourvu du Doyenné par le Pape à titre de reſerve; & que ſi on avoit les préces des procés anterieurs on l'y trouveroit cité, comme dans celui ci deſſus. De plus que cette Bulle eſt dans la forme de toutes les autres de ce tems là, ſans aucune rature, avec le plomb du Pape Pie II. & que pour n'avoir point été fulminée elle n'a pas été muins demandée; & que d'ailleurs on ne peut pas dire abſolument qu'elle ne l'ait point été, vû que la fulmination eſt une piéce détachée qui peut fort bien s'égarer par le long eſpace de tems.

„ Pour continuer les faits, il eſt neceſſaire de ſçavoir, que les Reſerves par mandats, Graces expectatives & antres eſpeces, qui s'exerçoient dans les huit mois reſervés avant le Concile de Bâle, ayant été rétablies en Flandre en 1470. & en particulier dans l'Egliſe de Lille par l'autorité de la Cour de Rome, & des ſentences, qu'elle rendoit chez elle en faveur de ſes pourvûs, & qu'elle faiſoit ſortir leur effect par ſes executeurs Apoſtoliques, qui menaçoient de Cenſures Eccleſiaſtiques ceux qui avoient envie d'y reſiſter, les prébendes de ladite Egliſe y étoient ſoumiſes depuis lors, ſans que cela ait ſouffert que trés-peu d'interruption juſqu'à preſent.

„ Jean *de Carnin* étant mort le 29. Avril 1476. ſa prébende fut conferés par le Pape à Louis *Toureti*, qui y fut reçu par le Chapitre le 26. Septembre de la même aonée, & qui en a joui paiſiblement depuis.

„ Il n'en ſut pas de même de ſon Doyenné, auquel le Chapitre élut *Hugues de Lannoy*, qui aprés la confirmation du Prevôt y ſut reçu le huit de May de ladite année 1476. Il ne s'addreſſa pas au Pape pour la confirmation de ſon élection, comme cela auroit dû être, ſi l'Indult de 1463. avoit été demandé par le Chapitre, ainſi qu'on le ſuppoſe; & cependant il ne paroit qu'il ait été troublé par aucun pourvû de Rome, & l'on voit qo'il en a joui paiſiblement juſqu'au premier de Septembre 1481. que *Philippe de Syron* y fut recu, enſuite de ſa permutatiun avec ledit de *Lannoy*, admiſe par le Prevôt, *de conſenſu Capituli*: ce ſont les termes. *Philippe de Syron* en a joui de même ſans aucune conteſtation juſqu'à ſa mort arrivée le cinq de Septembre 1485.

„ L'on ne trouve pas l'acte d'élection par le Chapitre de *Jean Magiſtri* ſon ſucceſſeur, à cauſe du peu d'exactitude, que l'on avoit alors à tenir Regitre de ces ſortes de choſes; mais on a un acte Capitulaire par lequel le Chapitre a accordé audit *Magiſtri* ſon Elu au Doyenné les fruits de cette dignité, nonobſtant le procès, dont le menaçoit *Jean Bontillier* Chanoine de ladite Egliſe, qui avoit apparemment obtenu cette Dignité en Cour de Rome, & qui prétendoit y obtenir une ſentence contre ledit Elû, comme il en avoit obtenu une en 1470. contre Etienne *Carondelet* pourvû par le Prevôt de la prébende vacante par la mort d'Antoioe *de Franqueville*, dont le Pape l'avoit alors pourvû. Il ne paroit pourtant d'aucun trouble fait audit *Magiſtri*, & l'on voit par les comptes d'alors, qu'il a joui paiſiblement du Doyenné juſqu'à ſa mort arrivée le 30. de Mars 1500 Le Chapitre élut auſſitot Guillaume *de Proiſy*, qui ayant fait confirmer ſon élection par le Prevôt fut mis peu de jours après en poſſeſſion de la dignité vacante.

„ Le Sieur Corroyer ne peut rien oppoſer à des faits ſi clairs tels que les deux élections *d'Hugues de Lannoy* & de *Jean Magiſtri*, après la mort de *Jean de Carnin* en Avril 1476. & de Philippe *de Syron* en Novembre 1485. Tout ce qu'il a dit, eſt, que les pourvûs de Rome n'ont pas ſoutenu le droit du S. Siege, comme ils le devoient. Il n'a pu de même rien repliquer ſur ce que pour la coofirmation les Elus du Chapitre ne ſe ſont pas addreſsés au Pape, mais au Prevôt. Voilà donç par trois actes conſecutiſs

„ cutifs d'élection, les choſes revenues au droit commun, quand le Pape y auroit apparavant exercé quelque droit, ce qui cependant ne ſe voit pas.

„ Guillaume *de Proiſy* mis, comme l'on a dit ci-deſſus, en poſſeſſion du Doyenné, en a joui paiſiblement juſqu'en 1504. qu'il permuta cette dignité entre les mains du Prevôt avec Euſtache de *Tenremonde*, qui la permuta de même en 1528. avec Jacques *du Res*, qui la fit paſſer en 1553. par réſignation en faveur, devant le Legat de S. Siege aux Pays-bas, à Wallerand *Hangouart*, qui mourut en Janvier 1567.

„ Le Chapitre élut à la dignité vacante Louis *Poutrain*, qui ayant obtenu la confirmation du Prevôt, en fut mis en poſſeſſion ſeulement le 31. Decembre 1568. c'eſt-à dire environ un an après la mort dudit *Hangouart*. Car l'année n'étant point encore reformée par Gregoire XIII. comme elle a été depuis en Octobre 1582. commençoit alors à Pâques; en ſorte que Janvier 1567. ſe trouvoit dans la même année, où nous compterions aujourd'hui le mois de Decembre, quoique ce fut Decembre 1568. à cauſe de la differente maniere de commencer l'année.

„ Philippe II. Roi d'Eſpagne ayant obtenu en 1560. un Indult de Pie IV. lui donnant faculté de nommer à une dignité inférieure à la premiere, ou à une prébende de chaque Egliſe des Pays-bas, nomma ſur celle de Lille Jean *de Bonmarché*, qui ayant adopté le Doyenné vacant par la mort dudit *Hangouart*, ſe le fit conferer par les Executeurs Apoſtoliques dudit Indult, leſquels ſur le refus du Chapitre l'en mirent en poſſeſſion.

„ Le Pape en pourvût Joſſe *Van den Berghe* à titre de reſerve des mois, à cauſe de la vacance par mort en *Janvier*, lequel ne put obtenir le *Placet* ſur ſes Bulles, à cauſe de l'acceptation de l'Indultaire *Bonmarché*, qui ayant levé à Gouvernance de Lille une commiſſion de maintenue, plaidoit pour lors avec *Poutrain*.

„ Dans ces entrefaites ledit *Bonmarché* étant venu à mourir en Octobre ou Novembre 1569. durant le procès ci deſſus, ſans qu'il y eut encore aucune ſentence rendue, ledit *Van den Berghe* obtint à Rome en Novembre 1596. une nouvelle proviſion du Doyenné, contenant ſurrogation à tout le droit vacant par la mort dudit *Bonmarché*, & joignant cette Bulle à la premiere, il reçut ſur les deux les Lettres de *Placet* du Roi d'Eſpagne, pour pouvoir les mettre enſemble à execution.

„ Il requit, le 19. Janvier 1570. avant Pâque, le Chapitre de le mettre en poſſeſſion du Doyenné; ce qui lui ayant été refusé, il la prit par la voie de droit, enſuite de laquelle il leva une commiſſion de maintenue à la Gouvernance de Lille, où il obtint le 28. Mai 1572. une ſentence de recréance contre ledit *Poutrain*, qui n'ayant fait aucune pourſuite ultérieure juſqu'à ſa mort, arrivée le 3. de Mai 1574. laiſſa ledit *Van den Berghe* en paiſible poſſeſſion du Doyenné.

„ Le Chapitre n'ayant donné audit *Poutrain* aucun ſucceſſeur, & ainſi point d'adverſaire audit *Van den Berghe*, celui-ci requit ladite Gouvernance de decréter ſa maintenue; ce qu'elle executa auſſitôt par ſa ſentence du 16. Juillet de ladite année 1574.

„ Le Sieur *Corroyer* conclu de ces deux ſentences, rendues en faveur dudit *Van den Berghe*, que le Doyenné de ladite Egliſe de S. Pierre a été déclaré ſujet à la reſerve des huit mois; & que le Chapitre n'ayant point élu après la mort dudit *Poutrain*, & ayant laiſſé jouir paiſiblement ledit *Van den Berhe*, eſt cenſé avoir acquieſcé auxdites Sentences, & & avoir reconnu les reſerves des huit mois, comme un titre, légitime.

„ Et pour preuve, ajoute t'il, que c'eſt en faveur des reſerves des mois, que ces Sentences ont été rendues, c'eſt, qu'il en faut revenir au titre, en vertu duquel ledit *Van den Berghe* les a obteou. Il avoit deux proviſions, l'une par la mort dudit *Hangouart*, arrivée en Janvier, laquelle contient ces termes: *dudum ſi quidem omnes dignitates ceteraque Beneficia Eccleſiaſtica in Januario & certis aliis tunc expreſſis menſibus diſpoſitioni noſtra reſervavimus*, où l'on voit la reſerve des mois clairement exprimée. Cette Bulle n'a pu ſe mettre d'abord en exécution à cauſe de l'acceptation fait du Doyenoé par l'Indultaire *Bonmarche*, comme il a été dit ci-deſſus; mais celui-ci n'a pas plutôt été mort qoe *Van den Berghe* voyant l'obſtacle levé, a impetré une oouvelle proviſioo Elle portoit ſurrogation à tout le droit qui pouvoit avoir vacqué par la mort dudit *Bonmarche*, afin que ſi cet Indultaire en avoit été legitimement pourvû, & qu'il eneût eu le ſeul titre valable, le Doyenné fut véritablement vacant par ſa mort, & ſur ce genre de vacante bien pourvu par le Pape.

„ De ſorte que *Van den Berghe* raiſonnoit ainſi: Ou ledit *Bonmarché* o'a eu aucuo titre valable au Doyenné; ou il en a eu un: s'il n'en a point eu, le Doyenné étoit donc vacant par la mort *d'Hangouart*: donc la premiere proviſion lui étoit neceſſaire. Si au contraire après la mort dudit *Hangouart*, *Bonmarché* a été le ſeul légitimement pourvu du Doyenné, ça donc été par la mort ſeule de celui-ci, que cette dignité a veritablement vacquée, & par conſequent ſa deuxiéme proviſion lui étoit abſolument neceſſaire.

„ Le Sieur *Maguire*, ſoutient, que *Van den Berghe* n'a joui du Doyenné qu'eo vertu de ſa deuxiéme proviſion à titre de ſurrogation au droit de l'Indultaire *Bonmarché*, & que cette proviſion n'étant point une reſerve de mois, les ſentences rendues en faveur dudit *Van den Berghe* ne font rien à la queſtion préſente, où il s'agit de trouver pluſieurs actes conſecutifs de cette nature & ſuffiſans pour introduire les proviſions de Rome pour les dignités.

„ Mais le Sieur *Corroyer* replique auſſitôt, que la deuxiéme proviſion de *Van den Berghe* eſt auſſi bien à titre de reſerve des mois que la premiere; car la ſurrogation ne ſignifie autre choſe en matiere bénéficiale, qu'une proviſion faite d'un bénéfice litigieux vacant par la mort civile ou naturelle d'une des parties conteſtantes; en ſorte que le ſucceſſeur repréſente le droit de celui à qui il ſuccede, & le ſien en même tems: le droit de celui à qui il ſuccede pourque le bénéfice ait véritablement vacqué par ſa mort civile ou naturelle, comme ayant été le ſeul légitime poſſeſſeur; il repréſente auſſi ſon droit, parce que le bénéfice ayant été poſſedé légitimement par le predéceſſeur à titre d'Indult du Prince, de nomination d'Univerſité, de proviſion du Pape, ou de tout autre, & venant à vacquer par la mort de ce titulaire dans un mois de l'Ordinaire ou du Pape, le bénéfice eſt conferé par l'un ou l'autre, ſuivant le mois de vacance, ſans que celui à qui ils conferent, ait le même titre que ſon predéceſſeur; mais pour aſſurer ſon titre, il eſt obligé de ſoutenir celui du predéceſſeur, parce que le titre de celui-ci venant à crouler, le genre de vacance & le titre de proviſion du ſucceſſeur viennent de même à ceſſer.

„ De-là vient que *Van den Berghe* ſoutenoit la validité de l'Indult de 1560. & la nomination en conſequence dudit *Bonmarché*, ſon acceptation, ſa commiſſion de maintenue, & la vacance du Doyenné par ſa mort en Octobre ou Novembre 1569. & en conſequence la validité de ſa deuxiéme proviſion du Doyenoé vacant par cette mort à titre de reſerve.

„ Le Sieur *Corroyer* ajoute, que de quelque maniere,

Digitized by Google

„ qu'on prouve cette deuxiéme proviſion de *Van den Berghe*, c'a toujours été a titre de reſerve des mois: *Poutrain* Elu du Chapitre a été debooté par la ſentence, le Chapitre ne lui a donné aucun ſucceſſeur, il a ſouffert qu'on ait decreté la maintenue aprés la mort de ſon Elu. l'Indultaire de Philippe II. a accepté & pris poſſeſſion du Doyenné. Le Prince ayant nommé une deuxiéme fois à cauſe de quelques clauſes de ſon Indult, Jean *Mouſlin* par lui nommé, ayant accepté le Doyenné a ſuccombé par Arrêt contre *Van den Berghe* : de ſorte que celui-ci n'a point eu le titre d'élection du Chapitre ni de l'Indult, qui n'étoit reſervé au Prince que puur une fois; donc il n'en a eu d'autre que celui de la reſerve des mois, arrivée en Octobre on Novembre 1569. par la mort dudit *Bonmarché*.

„ Le Sieur *Maguire* ſoutient toûjours, que ce titre de ſurrogation, n'étant point clairement une reſerve des mois, ne doit point paſſer pour un acte tel & ſuffiſant pour commencer une preſcription.

„ Quoiqu'il en ſoit, Jooſſe *Van den Berghe* a joui paiſiblement do Doyenné, depuis ſa ſentence de maintenue du 16. Juillet 1574. juſqu'à ſa mort arrivée le 2. Avril 1594.

„ Le Chapitre a indiqué le cinq des mêmes mois & an pour faire l'élection d'un nouveau Doyen; il ne paroit point par les actes Capitulaires, ni par aucun Regitre, qu'elle ait été faite; l'on y voit an contraire pluſieurs actes qui déclarent le Doyenné vacant depuis lors juſqu au ſix d'Octobre 1595. que Guillaume *Gifford* y a été reçu, auſſi bien qu'à la prébende dudit *Van den Berghe*, en vertu de proviſion de Rome, ſans que le Chapitre ait formé la moindre oppoſition.

„ Le Sieur *Corroyer* ſoutient, que cette proviſion eſt un acte des reſerves des mois pour le Doyenné, vû que la Bulle y eſt expreſſe en ces termes : *Dudum ſi quidem omnes dignitates &c. in Aprili & certis aliis menſibus tunc expreſſis*, & ces autres : *cum itaque Decanatus Collegiatæ Eccleſiæ S. Petri Oppidi Inſulenſis Tornacenſis Diœceſis, per obitum Judoci Van den Berghe in menſe Aprili extra Romanam Curiam vacaverit, & vacet ad præſens, nullnſque de illis præter nos hac vice diſponere potuerit ſive poſſit.*

„ Le Sieur *Maguire* prétend au contraire, que cette proviſion eſt à titre de dévolution; parce qu'elle n'a été faite que le 15. de Mai 1595. plus de 13. mois après la vacance, ce que le Pape exprime dans la Bulle d'alors : *in menſe April anni proxime præteriti* : & que ſi la cauſe de reſerve des mois y eſt, ce n'a été que pour tacher de l'introduite, quoique le véritable titre ſoit celui de dévolution. Mais le Sieur *Corroyer* replique que la Bulle contient dans ſon diſpoſitif la vacance dans le mois reſervé, & la proviſion à titre de reſerve; au lieu que dans les Bulles de dévolution, le diſpoſitif la contient expreſſement, comme il a prouvé par une Bulle de cette nature pour une prébende de la Collegiale de S. Amé à Douai, laquelle a été conſerée par le Pape en vertu de ce dernier titre.

„ Ce qui eſt ſi vrai, que la Prébende dudit *Van den Berghe*, vacante en même tems par ſa mort que le Doyenné, a été conferée par le Pape en la même forme, ſans qu'on ſe ſoit aviſé de dire, qoe cette proviſion fut à titre de dévolution.

„ Et ſi dans la Bulle donnée en Mai 1595. il eſt exprimé, que la vacance eſt arrivér *in menſe Aprili anni proxime præteriti*, ç'a été pour determiner le tems précis de la vacance, & non pour marquer que les 12. mois de la dévolution au Pape étoient écoulés.

„ D'ailleurs, ajoute le Sieur *Corroyer*, ſi le Chapitre n'avoit voulu reconnoître la proviſion de *Gifford* qu'à titre de devolution, il auroit du en protettor & clauſuler ſun acte de reception, en y apportant ſes modiſications en pareil cas requiſes. C'eſt ce qu'il n'a eu garde de faire, vû qu'il étoit perſuadé, que la proviſion du Doyenné comme de la Prébende, qu'il a reconnue le meme jour, & en conſequence reçu en même tems à tous deux ledit *Gifford*, étoit en vertu de la reſerve des mois, & qu'ayant acquieſcé vingt-un an auparavant aux ſentences rendues en ſaveur de *Van den Berghe*, en le laiſſant jouir paiſiblement, ils ne devoient pas troubler le ſucceſſeur pourvu à même titre.

„ Philippe *de Sion* ſucceda en 1605. audit *Gifford* par reſignation en ſaveur, & poſſeda cette dignité juſqu'à ſa mort arrivée le 8. de Fevrier 1643.

„ Le Chapitre ne voulant point laiſſer perdre ſon droit delection, cboiſit à la dignité vacante *Jean Paris*, qui ayant obtenu la confirmation du Prevot & ſut mis auſſitôt en poſſeſſion.

„ Jooſſe *de Lion* obtint cette même dignité à Rome à titre de reſerve des mois, & nonobſtant l'oppoſition de *Paris*: ayant impetré ſes Lettres de *Placet*, il s'en fit mettre en poſſeſſion par voie de droit, évoqua la cauſe au Conſeil de Flandre, où il gagna la recréance en 1645. confirmée à Malines en 1648. & le plein poſſeſſoire audit Conſeil en 1652. contre Pierre *Pollet* compermutant & ſubrogé de Jean *Paris*.

„ Ledit *Pollet* appella de cette ſentence, mais ne la pourſuivit point. Le Chapitre & lui tranſigerent avec ledit *de Lion*, en conſentant qu'il jouiroit comme s'il avoit obtenu le plein poſſeſſoire par Arrêt de Malines, ſaos préjudice à ſon droit d'élection : & accordant un acte de réſignation en faveur dudit *de Lion* de la part *de Pollet*; & en même tems déclare en ſon acte, que pour eviter dorénavaot conteſtations, on tachera d'obtenir du S. Siége un Indult d'élire en tous mois à ſes dignités, pourvû, de par les Elus faire confirmer leur élection à Rome.

„ Le Chapitre croit, qoe cet appel a ſuſpendu le droit de reſerve, & empeché Rome de preſcrire, auſſi bien que les clauſes de proteſtation & de réſignation.

„ Le pourvu de Rome au contraire ſoutient, que cette tranſaction eſt un déſiſtement, & que la proteſtation eſt contraire à ſon acte, & n'empeche point la preſcription au moyen de trois actes conſecutifs.

„ Jooſſe *de Lion* étant ainſi demenré paiſible poſſeſſeur mourut en Janvier 1658. Le Chapitre renouvellant la conteſtation élut le même Pierre *Pollet*, qui ayant été confirmé par le Prevôt fut mis en poſſeſſion.

„ Le Pape en pourvût à titre de reſerve *Gilbert Natalis* qui obtint en 1663. la recréance audit Conſeil de Flandre contre *Pollet*, qui mourut la même année, & à qui le Chapitre donna pour ſucceſſeur *Martin de Flandre*, qui mourut auſſi en l'an 1665. durant le procés; après quoi le Chapite n'ayant choiſi perſonne, & auſſi aucun Chanoine ne voulant ſoutenir le procès à ſes ſrais, on tranſigea avec ledit *Natalis*, en ſe déportant purement & ſimplement du procès, & conſentant que ledit *Natalis* jouit du Doyenné, *comme s'illi avoit obtenu par Arrêt au plein poſſeſſoire*; moyennant que pour les fraits de huit années écoulées pendant la procedure, vallantes dix mille florins ou environ, il ſe contenta de quatre, & le teſte confondu en la maſſe commune.

„ Le Chapitre en tranſigeant de cette façon, déclare que, quoi qu'il ait non droit, cependant ce qu'il en fait, eſt pour avoit un chef, dont il eſt privé par cette procedure, qui cauſe un notable préjudice à la diſcipline de ſon Egliſe, & à ſes affaires.

„ Le

Digitized by Google

„ Le Chapitre croit, que cette, clauſe conſerve ſon droit; & le Sieur *Corroyer* au contraire que c'eſt un déſiſtement abſolu du droit du Chapitre, & une reconnoiſſance de celui du Pape.

„ *Natalis* reſigna en 1667. en faveur de Philippe *van Champenhout*, qui en ayant joui depuis lors, eſt mort le 10. de Juillet 1698.

„ Le Chapitre y a élu le Sieur Charles *Maguire*, qui aprés la confirmation du Prevôt en a été mis en poſſeſſion le 19. de Septembre dudit an.

„ Le Pape en a pourvu le Sieur Jean Philippe *Corroyer*, qui aprés les Lettres *de Placet* obtenues & enregiſtrées au Parlement de *Tournai*, par Arrêt du 22. Decembre 1703. nonobſtant l'oppoſition du Chapitre, en a pris poſſeſſion par voie de droit: & depuis a obtenu deux ſentences de la Gouvernance de Lille, l'une de recréance du 2. Mai 1704. & l'autre de maintenue du 17. d'Octobre 1710. de laquelle le Chapitre a appellé.

„ Voilà l'état de conteſtation du Doyenné, mais comme elle a entrainé le fait des autres Dignités, dont on a raporté les faits de part & d'autre, il eſt neceſſaire d'en inſtruire ceux qui verront ce memoire.

„ Quant à la Prevôté, le Sieur *Corroyer* n'a rapporté autuoe proviſion Romaine à titre de réſerve des mois. Il en a bien produit pluſieurs collations du Pape, enſuite des nominations des Princes du Pays, en vertu de l'Indult de Leon X. de 1515. & de Clement IX. en 1570. Mais on ſçait, qu ces indults ont été accordés contre la liberté des Egliſes, qui n'ont pu éviter l'autorité Souveraine.

„ Le Sieur *Maguire* a prouvè, qu'avant ces indults, l'élection de la Prevôté appartenoit au Chapitre, & la confirmation au Pape, à cauſe qu'il eſt ſuperieur immediat de cette Egliſe.

„ C'eſt ce qu'il a fait voir par deux actes, l'un qu'Euſtache *Calculi* Prevôt étant venu à mourir en Janvier 1451. le Chapitre a élu Jacques de *Conimbria* Parent de la Ducheſſe de *Bourgogne*; & l'autre après la mort d'Adrien *de Poitiers* en Octobre 1508. il a élu auſſitôt François *de Melean*, qui en ont tous deux jouis paiſiblement: les autres actes d'élection & de reception à ladite Prevôte ne ſe trouvant point enregiſtrées.

„ A l'égard de la Chantrerie, le Sieur *Maguire* a rapporté, que depuis 1421. que commence le premier Regitre juſqu'à 1627. tous les Chantres n'ont été reçus, qu'en vertu d'élection du Chapitre & confirmation du Prevôt, en quelque mois que cette dignité ait vacqué, ſoit reſervé ou ordinaire. Le Sieurs *Corroyer* rapporte au contraire, qu'apres la mort du Chantre Jacques *Manart* en Novembre 1627. le Chapitre auroit élu Robert *Imbert*, qui n'ayant ſçu avoir la confirmation du Prevôt, ſe feroit intrus dans la poſſeſſion de ſa dignité, & reconnoiſſant depuis, que cette dignité avoit vacqué dans un mois reſervé; auroit renoncé à ſon election, & l'auroit obtenu en Cour de Rome.

„ Mais comme ledit Sieur *Imbert* n'a ſignifié aucun acte de rénonciation au Chapitre, ainſi qu'il lui en a donné un acte en 1643. le Sieur *Maguire* ſe ſert de cette poſſeſſion; les autres actes non connus au Chapitre étant étrangers.

„ Il eſt arrivé encore trois autres vacances par mort de ladite dignité depuis 1627. juſqu'en 1675. Mais comme les deux premieres ſont tombées dans les mois ordinaires, cela ne fait aucune difficulté; la troiſiéme étant arrivée en Octobre 1675. par la mort pierre *Hughelet*, le Chapitre au lien de faire l'élection, a attendu que Rome y eut pourvu, comme elle a fait en conferant cette dignité à Paul Philippe *l'Hermite*, qui y a été reçu ſans aucune oppoſition.

„ Le Sieur *Maguire* n'a rien à oppoſer contre cet acte, ſinon que les principaux Chanoines d'alors étoient devoués à la Cour de Rome, & que leur negligence ou connivence n'a pû préjudicier à l'Egliſe, que pour cette ſois & non pour toûjours.

„ Depuis ce tems-là juſqu'à preſent, il n'y a eu de vacance par mort, que celle de Jacques *l'Hermite*, réſignataire de ſon oncle, en Octobre 1702. Le Chapitre y a élu Alexis *Frans*, & Rome en a pourvu François *Ricart*. Le premier étant mort en Novembre 1703. le Chapitre y a encore élu le Sier *du Foreſt* Chantre moderne, qui a repris les arremena de la cauſe de ſon predéceſſeur contre ledit *Ricart*; qui étant auſſi venu à mourir en Decembre 1703. avant aucune ſentence, le Chapitre pour éviter toute vexation ulterieure, & ſans préjudice au droit acquis aud. Sieur *Du Foreſt* l'a élu de nouveau, *jus juri cumulando*.

„ Paſſant à la Tréſorerie, le Sieur *Corroyer* a produit la proviſion Romaine par grace expectative de Jean *de Lacu* (*) après la mort de Jean *d'Ecoute* en Fevrier 1471. & reçu par le Chapitre ſans contradiction.

„ Le Sier *Maguire* n'a point d'autre reponſe à donner à cet acte, ſi non que c'étoit le tems auquel on reſpectoit & craignoit les cenſures Eccleſiaſtiques, que le Chapitre appelle dans les actes de ce tems, *valde formidandæ*; ce qui l'a obligé, pour ſe ſervir des termes des actes, *Apoſtolicis obedire mandatis*.

„ Depuis ce tems juſqu'en 1634. en quelque mois que ladite Tréſorerie ait vacquée le Chapitre y a toujours élu, & le Prevôt confirmé ſon élection, ſans que Rome y ait apporté aucun trouble; étant arrivé, pendant cette eſpace de tems aſſez long, quatre vacances par mort dans les huit mois, que l'on nomme reſervés.

„ Il eſt arrivé en 1634. que Floris *Van der Haer*, dernier poſſeſſeur paiſſible de la Tréſorerie, étant mort en Fevrier. le Chapitre y élut Bertrand *Verviano* qui après la confirmation du Prevôt a été mis en poſſeſſion de cette dignité le 13. de Mars de la même année; & après en avoir joui juſqu'au 30. d'Octobre 1637. ſans conteſtation de la parrt de Rome, il s'aviſa alora de donner une déclaration au Chapitre ledit jour 30. d'Octobre: *ſe mutare cauſſam poſſeſſionis Theſaurariæ alias captæ, & eamdem vigore Litterarum Apoſtolicarum & non in vim proviſionis ordinariæ ad electionem factæ poſſidere & retinere, illiuſque poſſeſſionem continuare*.

„ Le Chapitre ayant enregiſtré cette déclaration proceda à une nouvelle élection, dans laquelle il élut Jean *de Lannoy*, qui aprés la confirmation du Prevôt en fut mis en poſſeſſion le 1. Decembre 1637.

„ Ces deux pourvûs plaiderent an Conſeil de Flandre, où ledit *Verviano* ayant allegué ſa poſſeſſion plus que triennale, quoique deſtituée de titre enſuite de cette déclaration, ne laiſſa pas d'y obtenir la recréance en 1643. confirmée par Arrêt de Malines de 1644.

„ Cette procedure ſe termina par un accomodement, ſçavoir que ledit Verviano permuteroit en Cour de Rome l'Ecolatrerie de ladite Egliſe, qu'il avoit toûjours retenu juſqu'a lors, avec le droit que prétendoit Jean *de Lannoy* à ladite Tréſorerie, ce qui fut executé en 1645. moyennant quoi ledit *Verviano* prit poſſeſſion de la Tréſorerie & Jean *de Lannoy* de l'Ecolatrerie.

„ Le Sieur *Corroyer* propoſe cet exemple, comme un acte favorable à la Cour de Rome, & le Sieur *Maguire* ſontient au contraire, que ces jugemens de recréance n'ont été rendus, que ſur une poſſeſſion triennale, & que la permutation enſuivie a laiſſé les choſes en ſuſpens, & dans l'état qu'elles étoient avant cet acte.

„ De-

Digitized by Google

„ Depuis lors juſqu'en 1709. cette dignité n'a vacqué dans aucun mois reſervé, ſi non le 16. d'Avril de ladite année, que Philippe-Joſeph *de Lannoy* étant mort le Chapitre y a élu auſſitôt le Sieur Philippe Antoine *de la Haye*, qui après la confirmation du Prevôt a été mis en poſſeſſion.

„ Le Pape en a pourvu le Sieur Nicolas *Parent*, à titre de reſerve de mois, lequel conteſte actuellement cette dignité audit Sieur *de la Haye*.

„ A l'égard de l'Ecolatrerie, le Sieur *Maguire* fait voir, que le ſeul acte, que l'on trouve depuis 1421 qui commence le premier Regitre, juſqu'en 1470. eſt une élection du Chapitre après la mort de Gerard *de Paty* en Juillet 1455. ſuivie de la confirmation du Prevôt & de la paiſible poſſeſſion & jouiſſance de cet Elu.

„ Le Sieur *Corroyer* oppoſe à cet exemple celui de Pierre *Bogard*, pourvu par grace expectative de l'Ecolatrerie & de la Prébende vacante le 5. Auguſt 1472. & ſa reception par le Chapitre ſans oppoſition ſuivie de jouiſſance paiſible.

„ Le Sieur *Maguire* repond à cet eaemple, comme à celui ci deſſus de Jean *du Lac* à la Tréſorerie, qui eſt de l'année 1471.

„ Depuis cet an l'Ecolatrerie a paſſé de réſignation en réſignation juſqu'à Robert *Gilleſon*, qui étant mort le 2. de Juillet 1524. le Chapitre y a élu George *Taiſſil*, qui ayant obtenu la confirmation du Prevôt en a été mis en poſſeſſion, & en a joui paiſiblement par la rénonciation, que Thomas *Fabri* pourvu en Cour de Rome à titre de reſerve en fit publiquement.

„ La dignité paſſa par ſa permutation à George *Immelot* ſon neveu, qui étant mort en Mai 1588. le Pape en a pourvû Jean *le Duc* qui a été reçu par le Chapitre ſans aucune conteſtation.

„ Jean *le Duc* étant mort en Juillet 1616. le Pape pourvut de la dignité vacante Bertrand *Verniano*, qui y fut reçu, de même que ſon predéceſſeur, en 1617. & par ſa permutation avec Jean *de Lannoy* en 1645. & par la mort de celui ci en Fevrier 1666. Paul Philippe *l'ermite* en vertu de proviſion de Rome,& par ſa promotion à la Chantrerie de ladite Egliſe en 1675. Vincent *Vermeulen* en vertu d'une autre proviſion de Rome.

„ Ledit *Vermeulen* étant mort en Janvier 1698. le Chapitre y a élu le Sieur *Maguire*, & par ſon élection au Doyenné & enſuite de la démiſſion de ladite Ecolatrerie le Sieur *Breekevelt* élu par le Chapitre en eſt demeuré poſſeſſeur paiſible, le pourvû de Rome ne l'ayant attaqué.

„ Le Sieur *Corroyer* ſe prevaut de toutes les receptions paiſibles des pourvûs de Rome à ladite Ecolatrerie, ſans que le Sieur *Maguire* ait autre choſe à y oppoſer, que la négligence ou connivence des Chanoines, qui devoient ſçavoir que cette dignité a été dotée par le Chapitre, qui dans l'acte de fondation s'en eſt retenu l'Election, & qui a été confirmé par l'Evêque Diocéſain & par le Pape.

„ Voilà ce que l'on trouve dans les Regitres du Chapitre pour les autres dignités.

„ Ceci poſé, il eſt queſtion de ſçavoir, *Primo* : ſi le Pape peut preſcrire le droit d'élection du Chapitre au Doyenné, pour s'en attribuer la diſpoſition dans les huit mois reſervés. *Secundò* : au cas que ce droit d'élection ſoit ſujet à preſcription, ſi par les actes allegués par le Sieur *Corroyer*, il y auroit un tems & un nombre d'actes ſuffiſans & légitimes pour ladite preſcription.

„ Et enfin ſuppoſé, que la preſcription ſeroit tout à fait introduite en faveur de la Cour de Rome, ſi le Chapitre ne doit point avoir recours au Souverain, comme protecteur de la liberté des Egliſes, pour maintenir ou rétablir celle de Lille dans ſon ancien droit d'élection, conforme à l'uſage général de toutes celles du Pays bas.

„ A l'égard de la premiere queſtion, le Chapitre préteud, que ſon droit d'élection eſt un droit public, établi dans toutes les Egliſes du Pays-bas, ſans en excepter aucune, ainſi qu'il l'a prouvé au procès, concernant le bien & la diſcipline de Egliſe, qui ſeroit renverſé s'il n'étoit pourvu aux dignités de cette maniere, puiſqu'il arriveroit à un Chapitre d'être obligé de recevoir pour Doyen une perſonne inconnue & nullement inſtroite des regles, coutûmes & uſages de ſon Egliſe, & ne connoiſſant aucun des ſuppots, à la conduite deſquels il doit veiller. D'ailleurs qu'il eſt ſtipulé par l'article..., du Traité de Madrid de 1526. que les Egliſes de Flandre & d'Artois jouiroient des mémes privileges & libertés ſous la Souveraineté de la Maiſon d'Autriche, qu'elles en avoient joui ſous celle de France; & comme ce Traité a été ratifié par l'Empereur Charles Quint & François I. Roi de France & depuis a été confirmé par le Pape Clement VII. & qu'avant ce Traité l'Egliſe de Lille jouiſſoit de la liberté d'élire à toutes ſes dignités en quelques mois qu'elles euſſent vacqué, c'eſt une conſequence neceſſaire, qu'il n'a pu être rien innové dans la proviſion du Doyenné, & des autres dignités de l'Egliſe de Lille au préjudice de ce Traité public; & qu'ainſi une preſcription contraire à la liberté d'élire ne peut ici avoir lieu.

„ Le Sieur *Corroyer* repond à cette queſtioo en diſant, que l'état des Bénéfices peur changer de nature par pluſieurs voies differentes, entre leſquelles eſt la preſcription; & que, ſi par ce moyen on peut changer la nature du Bénéfice, on pourra en changer à plus forte raiſon la maniere d'y pourvoir.

„ A la ſeconde queſtioo, le Chapitre ſoutient qu'il n'y a point eu des actes ſuffiſans pour établir une preſcription dans la diſpoſition de ſon Doyenné en faveur des reſerves, parce qu'il n' a point eu au moins trois actes paiſibles & non conteſtés. Car ſuppoſant que les proviſions de *Van den Berghe* & de *Giffort* auroient été à titre de reſerve, & que ces pourvus, en vertu de ce même titre auroient joui paiſiblement du Doyenné, la preſcription a été interrompue dans le troiſiénne acte, lorſque Jooſſe *de Lion* en a été pourvu à Rome; car le Chapitre lui a uppoſé ſucceſſivement, *Paris* & *Pollet*, qui tous deux ont fait valoir ſon élection; & quoi qu'ils aient perdu leur procès par ſentence definitive a Gand, cependant il en a été appellé à Malines,& depuis tranſigé, ſans préjudice au droit d'élection; ainſi qu'il a encore été fait à la quatriéme fois, lorſque le Pape en a pourvu *Natalis*, qui a tranſigé avec le Chapitre après la mort conſécutive de deux Elus, & faute d'en trouver d'autre qui voulut l'être. Et ſi la ſentence rendue à Gand a pu préjudicier aux Elus d'alors, l'érreur du Juge qui ne pouvoit donner un droit à titre de preſcription, où elle n'étoit point établie, n'a pu nuire à l'Egliſe, & encore moins faire changer la maniere de diſpoſer du Doyenné, ſans un nouveau titre de preſcription.

„ Le Sieur *Corroyer* ſoutient au contraire, qu'un Bénéfice pouvant changer de nature par deux ou trois actes ou plus, le Doyenné a du changer dans ſa maniere d'y pourvoir par les deux actes paiſibles de *Van den Berghe* & *de Gifford*, & par les ſentences ſuivies de tranſaction au troiſiéme & quatriéme acte; d'autant plus que le Chapitre s'y eſt deporté de tout appel, & a conſenti que les pourvûs de Rome jouiroient de la dignité, comme s'ils avoient obtenu uo plein poſſeſſoire.

„ A la troiſiéme queſtion; le Chapitre croit, que ſon Egliſe eſt mineure, que les Chanoines d'alors,

n'ont

Digitized by Google

„ n'ont pû préjudicier à la liberté de ſon droit d'élection obſervé dans toutres les Egliſes du Pays bas, & en conſéquence qu'il eſt obligé d'avoir recours au Souverain pour le ſupplier de rétablir ladite Egliſe de Lille dans ſon ancien droit d'élection, à l'exemple de ce qui a été accordé par l'Empereur Charles Quint en 1528. aux Egliſes de Tournay, Tuurneſis & dependance; & en 1531. aux Egliſes d'Artois, en les rétabliſſant dans la liberté de conférer en tous mois, comme elles en avoient joui ſous la Souveraineté de France, à l'excluſion de toute ſorte de reſerves, qui s'étoient déja introduites à la faveur du changement d'Etat.

„ De plus le droit d'élection aux dignités eſt ſi favorable, que nonobſtant l'indult accordé par Sixte IV. Leon X. & les autres Papes à l'Univerſité & Faculté de Arts de Louvain (à la requiſition des Empereurs Maximilien & Charles) de nommer à trois bénéfices ou dignités de chaque Egliſe des Pays-bas, ſur la remonſtrance desdites Egliſes l'Empereur Charles Quint a exclu ladite Univerſitè ou Faculté des Arts de Louvain du droit de nommer aux dignités.

„ Henri IV. Roi de France en a fait de même en 1604. en faveur des Egliſes de ſon royaume, quoique les dignités fuſſent declarées dans le Concordat de 1515. entre le Pape Leon X. & le Roi François I. ſujettes aux nominations des Gradués.

„ Si nonobſtant deux actes auſſi autentiques, les Egliſes de France & des Pays-bas ont recouvré la liberté d'élire en tous mois à leurs dignités, celle de Lille doit eſperer que ſon Souverain la rétablira dans cette même liberté, nonobſtant quelques actes de la Cour de Rome introduits contre le droit commun & l'uſage général des Egliſes du Pays-bas.

R E S O L U T I O.

Ex poſitione caſus & deductione factorum nobis exhibitis, habetur, quod anno 1066. Baiduinus Comes Flandriæ fundaverit Capitulum Inſulenſe cum tribus in eo dignitatibus, ſcilicet *Præpoſitura*, *Cantoria* & *Theſauroria*. Præterea conſtat, anno 1090. erectam fuiſſe quartam dignitatem, nimirum *Decanatum*, idque, ut apparet ex Charta relata per Buzelinum Libro 2. *Gallo-Flandriæ* Cap. 14. per Præpoſitum & Capitu- „ lum.

Circa idem tempus conſtat, quod ad inſtantiam Capituli erecta fuerit quinta dignitas, nimirum *Scholaſteria*, eam dotando & ſibi reſervando electionem quemadmodum reliquarum dignitatum.

Inſuper habetur quod anno 1217. *Theſauroria*, *Decanatus* & *Cantoria* eſſent dignitates electivæ confirmativæ, ſive quod earum electio ſpectaret ad Capitulum, & confirmatio ad Præpoſitum: nam ut in deductione refertur, oborta eo anno difficultate inter Præpoſitum & Capitulum ſuper diſpoſitione ſeu collatione Theſauroriæ per ſententiam arbitralem, auctoritate Epiſcopi Tornacenſis, nec non Summorum Pontificum Innocentii III. & Honorii III. probatum & for- „ matam declaratum fuit: electionem competere Capitulo, confirmationem vero Præpoſito, ſicut & ceterarum dignitatum in verbis: *vocabitur ut electioni interſit Præpoſitus* (ſcilicet ad electionem Theſauroriæ) *ſicuti in aliis electionibus Decani & Cantoris fieri conſuevit*.

Ex his manifeſtum eſt, quod tempore hujus deciſionis notorium eſſet, electionem Decani & Cantoris *conſueviſſe* fieri per Capitulum, & confirmationem per Præpoſitum. Quod & habetur ex acta fundationis Scholaſteriæ, in qua Capitulum ſibi reſervat ejusdem electionem ſicuti ceterarum dignitatum: evidenter ſupponens aliarum dignitatum electionem ſibi competere.

Ex quibus nequaquam obſcurum eſt, prædictas dignitates, & ſignanter Decanatum fuiſſe dignitatem electivam confirmativam ex ipſa fundatione; quandoquidem nullibi dicatur, dignitates has, notanter Decanatum, factas fuiſſe electivas confirmativas, ſed ſimpliciter aſſeratur in ſententia arbitrali de anno 1217. electionem Decani per Capitulum fieri conſueviſſe, & confirmationem a Præpoſito.

Unde nec in propoſita factorum deductione quidquam ex parte proviſi Apoſtolici refertur allegatum contra eam qualitatem & conditionem dignitatis Decanalis, quaſi hæc dignitas non ſemper a ſua origine fuiſſet electiva-confirmativa.

His præſuppoſitis conſequens eſt, quod Capitulum non tantum habeat pro ſe intentionem fundatam in jure communi eligendi ſibi Decanum; ſed inſuper quod hæc dignitas Decanalis ex ſua fundatione & origine ſit dignitas electiva-confirmativa, ſive quod electio ex ipſa fundatione pertineat ad Capitulum, & confirmatio ad Præpoſitum.

Porro expeditum & notorium eſt, conditionum & qualitatum Beneficiorum, quæ in ipſa fundatione ſunt expreſſæ, difficulter admodum, nec niſi ex arduis & publicis cauſis, præſertim his in partibus, derogationem admitti.

Inſuper ex prædictis habetur dignitatem hanc Decanalem non comprehendi ſub regula Cancellariæ de reſervatione menſium; quandoquidem expeditum ſit & notoria praxi comprobatum, dignitates notanter electivas-confirmativas hac regula non comprehendi, ſive vigore hujus regulæ nequaquam cenſeri Sedi Apoſtolicæ in octo menſibus, quos Apoſtolicos dicimus, eſſe reſervatas; tum quia dignitates nominatim in hac Regula non exprimuntur; tum quod Pontifex per ſuas reſervationes non præſumatur velle immutare naturam & conditionem dignitatum ſignanter ex ipſa fundatione reſultantem.

Si autem dignitates electivæ-confirmativæ comprehenderentur ſub reſervatione, harum dignitatum conditio immutaretur, quandoquidem dignitates reſervatæ per Pontificem conferrentur per ſimplicem proviſionem; atque ita ex dignitatibus electivis confirmativis fierent dignitates ſimplicis proviſionis & mere collativæ.

Igitur in caſu propoſito proviſus Apoſtolicus non poteſt prætendere dignitatem Decanalem, vacantem in menſe Apoſtolico, fuiſſe reſervatam diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ, vigore Regulæ Cancellariæ de reſervatione menſium; quandoquidem hæc regula hanc & ſimiles dignitates non comprehendat. Et ſane nec ipſe proviſus Apoſtolicus titulum ſuum ſeu proviſionem Apoſtolicam probat vel adſtruit ex ipſa Regula Cancellariæ; quaſi vigore hujus regulæ hæc dignitas ad proviſionem Sedis Apoſtolicæ ſpectaret, ſed contendit ſpeciali præſcriptione ſeu poſſeſſione hanc dignitatem Decanalem Sedi Apoſtolicæ in octo menſibus eſſe reſervatam.

Quandoquidem autem non tantum jus commune, ſed & ipſa fundatio, nec non conditio & qualitas, ejuſdem dignitatis electionem deferat Capitulo & obſtet reſervationi, debet indubie poſſeſſio ſeu præſcriptio, qua ſpecialiter juri Capituli tot titulis innixo derogetur, eſſe admodum diuturna & actibus poſſeſſoriis pluribus iiſque continuis aſſerta.

Conſtat in primis ex propoſita deductione, quod Capitulum per quinque circiter ſæcula, id eſt uſque ad ann. 1567. manſerit & continuaverit in pacifica poſſeſſione libere eligendi in omnibus menſibus ſuum Decanum, eumque ſic electum a præpoſito fuiſſe confirmatum.

Adducit quidem proviſus Apoſtolicus Bullam ſive indultum Pii II. de anno 1463. quo ſignificatur Capitulum poſtulaſſe a Pontifice facultatem eligendi ad dignitates vacantes, etiam in menſe Apoſtolico; eamque facultatem a Pontifice fuiſſe indultam, cum ea tamen clau-

Google

clauſula quod Electus teneretur confirmationem petere a Sede Apoſtolica.

In primis contendit proviſus Capitularis illud indultum non poſſe dici fuiſſe poſtulatum a Capitulo, quantumvis id in ipſo indulto aſſeratur. Quidquid ſit de hac prætenſione, illud ſufficienter conſtare videtur ex factis in deductione enarratis, Capitulum & ante & poſt hoc indultum proceſſiſſe ad liberam electionem ſuarum dignitatum, & notanter dignitatis Decanalis, non vigore hujus indulti, ſed vigore juris ſibi ex jure communi & fundationis competentis; quandoquidem nullibi legatur, quod Electus confirmationem ſuam poſtulaverit a Sede Apoſtolica, prout ſub pœna nullitatis indultum præſcribebat.

Ad hæc notandum quod hic Pontifex Pius II. omnia impenderit, ut reſervationes etiam majorum dignitatum, abrogata Sanctione Pragmatica ex Decretis Concilii Baſileenſis conflata, reſtituerentur: & quidem tantum effecit, ut Ludovicus XI. Galliarum Rex Litteras ediderit abrogatorias Sanctionis Pragmaticæ, de quibus videri poſſunt acta Concilii Mantuani de anno 1459. nec non Hiſtoria Sanctionis Pragmaticæ & Concordatorum, evulgata per Franciſcum Pinſonium in Appendice Monumentorum ad Sanctionem Pragmaticam, editionis 1666.

Ut proinde mirum non eſſet, quod eo tempore Capitulum Inſulenſe ſimile indultum ſaltem ad cautelam poſtulaſſet.

Sed cum dictæ Litteræ Ludovici XI. ob reſiſtentiam Parlamentorum plenum non ſortirentur effectum, & mortuo dicto Rege Sanctio Pragmatica rurſus reſtitueretur (ut in citata Hiſtoria latius deducitur) mirum quoque non eſt quod Capitulum dicto indulto uſum non legatur, ſed in ſua libera electione perrexerit.

Primus itaque actus poſſeſſionis ex parte proviſi Apoſtolici reproductus occurrit in proviſione Apoſtolica, impetrata vigore reſervationis in menſe Apoſtolico, per Judocum *Van den Berghe* anno 1567.

Circa hanc proviſionem Apoſtolicam notatur, eam non habuiſſe effectum & executionem propter indultarium Regium, qui in vim indulti Apoſtolici a Rege Catholico impetrati dignitatem Decanalem contra dictum *Van den Berghe* obtinuit, & vita durante poſſedit.

Mortuo autem indultario petiit dictus *Van den Berghe* ſe ſurrogari in omne jus præmortui indultarii, Bullamque ſurrogatoriam impetravit, qua mediante poſſeſſionem dignitatis Decanalis obtinuit; non tamen omnino pacificam, niſi poſt mortem Ludovici *Poutrain* proviſi Capitularis, contra quem dictus *Van den Berghe* obtinuerat ſententiam Recredentiæ in Gubernantia Inſulenſi.

Cumque mortuo dicto *Poutrain*, Capitulum nullum in ejus locum eligeret, obtinuit dictus *Van den Berghe* plenum poſſeſſorium in dicta Gubernantia, vi cujus manſit pacificus vita ſua durante.

Verum quandoquidem dictus *Van den Berghe* non obtinuerit poſſeſſionem Decanatus, nec dictam ſententiam in Gubernantia Inſulenſi niſi poſt impetratam ſecundam proviſionem, quæ principaliter innitebatur titulo ſurrogationis, non poteſt hinc efficaciter concludi, num poſſeſſio vel ſententiæ illæ fundatæ fuerint in jure ſurrogationis, an in jure reſervationis; & conſequenter hinc elici non poteſt actus indubitatus poſſeſſionis vel præſcriptionis juris providendi in menſibus reſervatis.

Secundus actus poſſeſſionis ex parte proviſi Apoſtolici adductus occurrit in proviſione Decanatus, obtenta per Guillelmum *Giffort* vigore reſervationis in menſibus Apoſtolicis.

Huic actui nihil in deductione factorum ex parte proviſi Capitularis oppoſitum legitur, niſi quod hæc proviſio facta cenſeretur jure devolutionis; ſed cum in ipſa proviſione nulla hujus tituli mentio occurrat, ſed ſolius reſervationis, non apparet quod actus hic eo titulo impugnari queat.

Quapropter hic actus pro actu poſſeſſionis pacifico juris reſervationis admittendus apparet, niſi quod non ſine omni fundamento argui poſſet hæc proviſio ſubreptitie obtenta.

Cum enim dicatur obtenta vigore reſervationis menſium, dubitari poteſt, num qualitas dignitatis electivæ-confirmativæ ſufficienter fuerit expreſſa, præſertim tanquam reſultans ex ipſa fundatione. Uti enim ſupra notatum eſt, Regula Cancellariæ de reſervatione menſium, non comprehendit ſimiles dignitates, neque Pontifex præſumitur velle derogare conditionibus beneficiorum in fundatione expreſſis.

Itaque ſi qualitas illa rite fuiſſet expreſſa, præſumendum eſt, quod Pontifex proviſionem illius dignitatis Decanalis, titulo reſervationis menſium, non conceſſiſſet.

Præſumendum quoque eſt, quod ſi qualitas illa fuiſſet ſincere & veraciter expreſſa, Placetum Regium non fuiſſet quoque impetratum, eo quod hiſce in partibus non ſoleat facile admitti proviſio Romana derogans legibus fundationis.

Hæc reflexio de vitio ſubreptionis applicari ſimiliter poteſt ſubſequentibus proviſionibus Apoſtolicis, quæ ſimiliter fundantur ſuper reſervatione menſium inducta per Regulam IX. Cancellariæ.

Sed circa has ſubſequentes proviſiones & illud occurrit, quod nullus proviſus in vim earum proviſionum pacificam poſſeſſionem ab initio habuerit, ſed quod Capitulum jus liberæ electionis, etiam in menſibus reſervatis prætendens, alium elegerit qui contra proviſum Apoſtolicum judicio contendit, neque proviſus Apoſtolicus abſolute pacificus fuiſſe legitur, niſi titulo tranſactionis cum adverſario ſive proviſo Capitulari; & quidem inſerta hac aut ſimili clauſula *ſalvo jure Capituli*, vel quod amplius eſt, *facta proventuum partitione*.

Itaque poſſeſſio ex parte proviſi Apoſtolici adducta, & unico pene actui pacifico, & de ſubreptione multum ſuſpecto, innixa nullatenus ſufficiens judicari poteſt ad infirmandum jus Capituli libere eligendi in omnibus menſibus ſuum Decanum, non ſolum fundatum in jure communi, ſed in ipſa fundatione, & pacifica poſſeſſione per quinque circiter ſæcula ſine intermiſſione continuata firmatum, nec non in omnibus Belgicis Eccleſiis hactenus inviolabiliter, non obſtante receptione Regulæ Cancellariæ de reſervatione menſium, conſervatum. Reſponſum Lovanii hac 10. Februarii 1711.

H. F. *Herthals*, J. U. D. & SS. Can. Prof. Ord.
Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.
L. *Hacquius*, J. U. D. & Prof. Ordinarius.
J. A. *Brenart*, J. U. D. & Prof. Primarius.
J. H. *Van den Goedenhuiſe*, J. U. D. & Prof. Ord.
H. *de la Hamaide*, J. U. D. & Anteceſſor Primar.

De mandato D. Dominorum meorum.

P. *de Vaddare*, Facultatum J. U. Secretarius Bedellus & Notarius 1711.

RESOLUTIO ADDITIONALIS.

Super controverſia de dignitate Decanali in Eccleſia Collegiata S. Petri in Civitate Inſulenſi, inter Electum a Capitulo ad hanc dignitatem, & proviſum Apoſtolicum de eadem dignitate, ad reſolutionem Doctorum Juris utriuſque Univerſitatis Lovanienſis, ſuper eadem controverſia, datam die 10. Februarii 1711.

Infra ſcripti Conſulti ſuper difficultate & quæſtione exorta ſuper Decanatu Eccleſiæ S. Petri in Civitate Inſulenſi, inter proviſum Apoſtolicum & Electum a Capitulo

pitulo ad eamdem dignitatem Decanalem, ex iis quæ ipſis erant propoſita, reſponderunt cum aliis Doctoribus Juris hujus Univerſitatis Lovanienſis die 10. Februarii 1711. pro Electo a Capitulo, eo quod conſtaret ex caſus deductione.

Primo dignitatem Decanalem iſtius Eccleſiæ ex ſua fundatione ad inſtar trium aliarum dignitatum ejuſdem Eccleſiæ, ſcilicet Cantoriæ, Scholaſteriæ & Theſaurorıæ, eſſe dignitatem electivam-confirmativam.

Ulterius qood notorium eſſet, dignitates electivas-confirmativas non comprehendi ſub Regula de reſervatione menſium, eoque titulo eſſe & ſemper ſuiſſe ſimiles dignitates in omuibus Eccleſiis tam Cathedralibus quam Collegiatis, tum in Flandria, tum in Brabantia, exemptas & liberas ab hac reſervatione, tametſi quoad reliqua Beneficia ad collationem ſive electionem Capitulorum ſpectantia, hæc menſium reſervatio jam pridem obtinuerit & etiamnum obtineat.

Præterea obſervatum fuit, in ipſa Eecleſia Collegiata Inſulenſi per quinque circiter ſæcula, id eſt, uſque ad annum circiter 1567. de hac dignitate Decanali ſuiſſe proviſum per electionem Capituli & confirmationem Præpoſiti, conſormiter ad ipſam ſundationem, tametſi ut minus centum annis ante illum annum, Regula de reſervatione menſium hic in Belgio eſſet recepta.

Cum igitur conſtaret hanc dignitatem Decanalem ex unanimi Doctorum ſententia & ootoria praxi omnium Eccleſiarum comprobata, utpote ex ſundatione electivam-comfirmativam non comprehendi ſub regula de reſervatioue menſium, & conſequenter vi hujus regulæ non ſpectare ad proviſionem Sedis Apoſtolicæ, etiam in menſibus reſervatis, ſed liberam electionem manere penes Capitulum, eamque Capitulo ſalvam manſiſſe, uſque ad prædictom annum 1567. examinandum duntaxat credebant, ntrum ſaltem titulo poſſeſſionis ſeu præſcriptionis, ad Sedem Apoſtolicam proviſio hujus & aliarum dignitatum in prædicta Eccleſia devoluta ſat probaretor, viſumque fuit conſultis Doctoribus ea quæ dicebantur allegari ex parte proviſi Apoſtolici ad ſundandam hanc poſſeſſionem ſeu præſcriptionem non eſſe ſufficientia ut contra ſundationem & jus commune, nec nun generalem Belgii praxim in omnibus Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis hactenus obſervatam & retentam, hujos Decaualis dignitatis electivæ-confirmativæ proviſio titulo poſſeſſionis ſeu præſcriptionis a Capitulo cenſeretur translata ad Sedem Apoſtolicam in menſibus reſervatis; præſertim quod ad intervertendam poſſeſſionem Capituli per quinque circiter ſæcula continuatam, & tot titulis legitimis innixam deberent in primis pleue probari continuati per tempus ad præſcriptionem requiſitum, & indubitati actus quaſi poſſeſſionis, quales non apparebant actus quaſi poſſeſſionis, ſi unum alterumve exceperis, per proviſum Apoſtolicum producti.

Primus enim actus quaſi poſſeſſionis, qui ex parte proviſi Apoſtolici productus dicebatur, erat proviſio quam anno 1567. obtinuit Judocus *van den Berghe* vigore reſervationis menſium.

Verum circa hunc actum quaſi poſſeſſionis advertenunt Doctores Conſulti quod dicto *Van den Berghe* mota fuerit controverſia per Electum a Capitulo, ac inſuper per indultarium Regium, quodque dictus *van den Berghe* poſſeſſionem Decanatus non obtinuerit in vim ſuæ proviſionis Apoſtolicæ, niſi poſt mortem iodultarii Regii, idque poſtquam impetraſſet ſecundam proviſionem Romanam, vigore cujus ſurrogabatur in jus & poſſeſſionem indultarii, qui lite pendente defunctus erat.

Hinc ulterius conelufere Doctores Conſulti hooc actum non poſſe dici actum indubitatum quaſi poſſeſſionis ex parte Sedis Apoſtolicæ providendi in menſibus reſervatis, quandoquidem non conſtet dictum Judocum *Van den Berghe* accepiſſe poſſeſſionem Decanatus, & in eo manutentum vigore primæ proviſionis fundatæ in reſervatione menſium, an vero in vim poſterioris proviſionis ſive ſurrogationis in locum defuncti indultarii.

Verum quidem eſt, tempore factæ ſurrogationis indultarium jam ſuiſſe defunctum, & conſequenter jus ejos extinctum; ſed & hoc ſcitur quod in vim regulæ de ſurrogandis collitigantibus, Pontifex dicatur etiam poſſe ſubrogare in jus & poſſeſſionem colligantis defuncti, uti poſt alios notat *Melchior Poſtor* de Benef. Eccleſiaſt. Lib. 2. titulo 11. ubi aſſerit, id quidem per Ordinarium fieri non poſſe, co quod ſit contra jus commune, ſed bene per Legatos & Vice Legatos, ſi id in mandatis habeant, adeoque multo magis per ipſum Pontiſicem.

Et quandoquidem uſque ad illud tempos Capitulum fuiſſet in pacifica quaſi poſſeſſione eligendi Decanum etiam in menſibus reſervatis, nec ullus actus proviſionis Apoſtolicæ ante illud tempus, ſaltem qui effectum habuerit, oſtendatur, vix credi poteſt, quod proviſus in vim ſuæ prioris proviſionis obtinoiſſet recredentiam, ſed admodum veriſimilc quod eam obtinoerit vigore ſurrogationis in locum indultarii, atque in vim illios manſerit in poſſeſſione Decanatus, quodque timuerit Capitulum alium a ſe electum ipſi opponere, quia varebatur ne ſurrogatus in jus indultarii non minus quam ipſe indultarius manuteneretur; neque Capitulo tunc viſum ſuit diſputare num ſimile jus ſurrogandi Pontifici competeret.

Quidquid ſit, hic actus nullatenus pro indubitato & certo actu poſſeſſionis providendi in vim reſervationis menſium reputari poſſa videtur.

Ex illis quæ in deductione caſus Conſultis Doctoribus erant expoſita, viſum eſt ipſis ex omnibus actibus quibus quaſi poſſeſſionem ex parte Sedis Apoſtolicæ ſtabilite nitebatur proviſus Apoſtolicus, nullum fuiſſe (niſi unum exceperis) pacificum, ſed ipſum Capitulum ſemper prætendiſſe jus ſibi eſſe etiam in menſibus reſervatis eligendi ſibi ſuum Decanum, atque vigore hujus juris etiam ad electionem proceſſiſſe, non obſtante proviſione Apoſtolica, ac Electum a Capitulo & proviſum Apoſtolicum ſuper hoc jure judicio contendiſſe.

Verum quidem eſt ex ipſa deductione eaſus apparuiſſe, proviſum Apoſtolicum tandem quodammodo triumphaſſe; co quod ultimate ipſe in poſſeſſione Decanatus contra Electum Capituli permanſerit.

At & illud ex ipſa deductione caſus patuit proviſum Apoſtolicom tandem, non niſi vigore tranſactionis inter ipſum & Electum, a Capitulo pacificam poſſeſſionem adeptum ſuiſſe.

Porro cum notorium ſit tranſactionem inter partes non iniri niſi ſuper re dubia, cenſuenint Conſulti Doctores ſimiles actus, ſuper quibus in judicio fuit controverſia, & tandem non niſi tranſactione inter partes controverſia ſopita fuit, non poſſe dici actus poſſeſſionis pacificos & ſufficientes ad inducendam poſſeſſionem pro parte Sedis Apoſtolicæ providendi in menſibus reſervatis, contra longiſſimam Capituli poſſeſſionem, juri communi innixam, & ex ipſa fundatione profluentem.

Cum enim ipſa tranſactio ſuper controverſia inter partes inita nihil de jure ipſo definiat, ſed ipſum jus ut dubium relinquat, & duntaxat pars uoa ob particulares rationes ob quas ulterius judicio contendere non cupit, ea lite decedat, evideus Conſultis Doctoribus apparuit, ex hujuſmodi actibus controverſis, tranſactione tandem inter partes ſopitis, non poſſe educi actus quaſi poſſeſſionis providendi in menſibus reſervatis.

Unde & *Vallenſis* in ſuo Tractatu *de Beneficiis* Lib. 1. Tit. 13. n. 7. examinans quæ requirantur ad actum, vi cujus quis poſſit dici eſſe quaſi in poſſeſſione juris cooferendi & præſtandi, tanquam indubitatum aſſerit, quod actus proviſionis vi cujus prætenditur quaſi

poſſeſſio

poſſeſſio providendi, debeat fuiſſe ſortitus ſuum effectum; quodque dici non poſſit habuiſſe effectum in ordine ad acquirandam quaſi poſſeſſionem, etiam ſecuta inſtitutione & poſſeſſione, ſi proviſus in ea permanſerit *ex cauſa concordiæ ſubſecutæ inter ipſum & adverſarium.*

Non ignorarunt quidem Conſulti Doctores, in jure vulgatum eſſe, tranſactionem habere vim rei judicatæ; ſed & illud noverant, tranſactionem inter partes initam non niſi quoad ipſas partes, & in caſu particulari controverſiæ finem imponere, neque per tranſactionem inter partes fieri deciſionem ſuper ipſo jure, ſed jure ipſo in dubio relicto ipſæ partes ſuper re controverſa a lite recedunt & controvarſiam componunt: idque, ut fieri ſolet, compenſatis expenſis; & ſubinde aliqua facta compoſitione ſuper fructibus perceptis aut percipiendis, prout materia tranſactionis & cauſæ ſtatus permittunt aut exigunt.

Ad hæc reflexerunt Conſulti Doctores quod & in ipſa tranſactione, qua mediante proviſus Apoſtolicus manſit in poſſeſſione Decanatus, expreſſa fuerit clauſula *ſalvo jure Capitulo*, quæ idem ſonat ac diceretur, *ſine præjudicio juris Capituli*; quæ clauſula etiam per proviſum Apoſtolicum admiſſa, manifeſtè declarat, quod nec Capitulum nec a Capitulo electus jus Sedis Apoſtolicæ pro indubitato agnoſceret, ſed a contrario per hanc clauſulam oſtenderet, quod non obſtante hac tranſactione intenderet jus ſuum proſequi & tueri; & ipſe quoque proviſus Apoſtolicus eam clauſulam admittendo luculenter oſtendit ſe velle jus Capituli integrum manere.

Quapropter *Vallenſis* loco citato num. 3. agens de actu, quo mediante quis in quaſi poſſeſſione juris providendi conſtituitur, requirit ut actus factus ſit abſque clauſula: *ſine præjudicio juris alterius.* Si enim hanc clauſulam inſertam habuerit ſimilis actus, teſte Vallenſi, non ſufficit, ut vi illius conſtituatur quis in quaſi poſſeſſione providendi.

Adverterunt inſuper Conſulti Doctores, quod in hac controverſia fuerit ſemper quæſtio inter proviſum a Sede Apoſtolica & Electum a Capitulo, & per conſequens quod proviſus Apoſtolicus haberet ſibi faventem Curiam Romanam; quæ ſemper admodum ſollicita pro amplificandis juribus Sedis Apoſtolicæ, etiam non intermiſerit, pro hoc jure inducendo, impendere ſolita media, nimirum comminationem cenſurarum & pœnarum contra obſiſtentes, uti etiam ex actis litis ſat patere aſſeritur; ac per conſequens actus poſſeſſionis, ſi qui ex parte proviſi Apoſtolici allegari poſſent, non tam eſſent dicendi actus liberi, quam violenti, & per metum incurrendarum cenſurarum & indignationis Sedis Apoſtolicæ quodammodo extorti: præſertim ſi attendatur circumſtantia temporis quo actus proviſionis, ac notanter Judoci *Van den Berghe* contigerunt; nimirum quod eo tempore, ob exortam hæreſim Calvini & Lutheri, mox pro hæreticis, vel de hæreſi ſuſpectis proclamarentur, qui vel in ſpeciem videbantur auctoritatem Sedis Apoſtolicæ aut cenſuras ejus contemnere, prætenſiſve juribus obſiſtere.

Præterea quandoquidem ex vi regulæ Cancellariæ de menſibus reſervatis, Sedes Apoſtolica provideret de Canonicatibus in octo menſibus, natum erat fieri, ut Capitulum, ut minus, conſtaret duabus partibus Canonicorum, qui ſuam a Sede Apoſtolica proviſionem habuerant.

Hi igitur majorem partem Capituli conſtituentes facile in gratiam Sedis Apoſtolicæ, a qua ſuam obtinuerant proviſionem, proviſos de dignitatibus ſuæ Eccleſiæ in vim reſervationis menſium admittebant, aut ſaltem aperte reſiſtere nolebant, ne benefactores ſuos palam offenderent; ut mirum proinde videri non debeat, ſi Capitulum remiſſius in ſuo jure tuendo ſubinde proceſſerit, & proviſum Apoſtolicum in ſua poſſeſſione facilius quam forte oportebat demiſerit.

Si proinde hi actus cum omnibus ſuis circumſtantiis attendantur, non apparet quod ullatenus poſſint judicari ſufficientes, ut contra fundationem adeo diuturna poſſeſſione firmatam, proviſio dignitatis Decanalis translata cenſeatur ad Curiam Romanam: imo quod amplius eſt ipſa dignitas, quæ ex fundatione erat electiva-confirmativa, per ſimiles actus facta eſſet dignitas ſimplicis proviſionis.

Refert Renatus *Choppinus* de *ſacra politia* Lib. I tit. 1. Statutum Capituli Claromontani, quo edicebatur Canonicatus ejuſdem Capituli impoſterum per Capitulum conferendos, ad præſentationem ſeu nominationem ſingularis Canonici qui tempore vacationis eſſet in turno, ab eo tanquam ab abuſu appellante Procuratore Regio, per Senatum Pariſienſem declaratum fuiſſe bene appellatum, ipſumque Statutum tanquam abuſivum caſſatum; eo quod Capitulum ſua auctoritate non potuiſſet immutare formam proviſionis quæ ab antiquo eſt, & ex ipſa fundatione fieri ſolita fuerat Capitulariter ſive per electionem Capitularem.

Si proinde Statutum Capituli Claromontani reputatum fuerit abuſivum eo ſolo titulo, quod electionem Capitularem tranſtulerit contra primævam iuſtitutionem & antiquam conſuetudinem in Turnarium, & id quidem ad evitanda diſſidia quæ in electionibus frequenter occurrunt: quanto magis improbanda & abuſiva reputanda eſt Capituli Inſulenſis conniventia aut negligentia, qua contra fundationem & inveteratam conſuetudinem Decanatus ſui proviſionem ad Curiam Romanam tranſire permiſiſſet; idque mutando ipſam dignitatem electivam confirmativam in dignitatem ſimplicis proviſionis.

Reflexerunt quoque Conſulti Doctores ex parte quidem proviſi Apoſtolici adduci quaſdam ſententias in favorem proviſorum Apoſtolicorum in Regiis Auditoriis prolatas; ſed & illud obſervarunt ſententias has vel dumtaxat fuiſſe recredentiales ſeu proviſionales; vel ſaltem, ſi quæ ſuper pleno poſſeſſorio prolata ſit, eam nonniſi a Senatu Regio ſubalterno proceſſiſſe, atque ab ea ad Regium Parlamentum appellatum, nec ab hoc Regio Parlamento Arreſtum ſententiam hanc confirmans unquam proceſſiſſe; ut proinne nec in hoc particulari caſu cauſa inter partes controverſa plenarie & ultimate dici poſſit deciſa.

Præterea noverant Conſulti Doctores, ordinarie res inter partes etiam in ſupremo Pincipis Senatu judicatas jus generale non facere, juxta illud vulgatum: *Non exemplis ſed legibus judicandum*; nihilque notius eſſe quam illud, quod in uno caſu hiſce illiſve Judicibus viſum ſuit, aliis in eodem Tribunali aliter videri; ſicuti enim Doctorum ſuper quæſtionibus juris variæ ſunt opiniones, ita & Judicum variæ ſolent eſſe ſuper caſibus occurrentibus deciſiones.

Ad hæc exiguæ reputandæ ſunt auctoritatis Curiarum deciſiones ſuper caſibus particularibus, variis circumſtantiis & multiplicibus factis implexis, ut ex iis caſuum occurrentium deciſio peti poſſit. Quandoquidem vel una minima circumſtantia aut factum aliquod particulare interveniens caſum mutare queat, & ineptam efficeret applicationem deciſionum, quæ ſuper ſimilibus caſibus, ſed per circumſtantiam a caſu propoſito tamen diverſis, prolatæ reperiuntur.

Quamdiu igitur non oſtenditur, quod ſententiæ per proviſum Apoſtolicum adductæ prolatæ fuerint ſuper caſibus in omnibus circumſtantiis & factis cum præſenti caſu conſonantibus, nihil pro deciſione hujus caſus valere poſſunt adductæ deciſiones.

Ulterius deciſiones per proviſum Apoſtolicum adductæ huic caſui applicari nequeunt, niſi demonſtretur, in his cauſis agitatum fuiſſe, utrum Regula de reſervatione menſium comprehendat dignitates electivas-confirmativas; aut ſaltem utrum hæc reſervatio contra communem praxim omnium Eccleſiarum Flandriæ ad eas dignitates ſe extenderet in Eccleſia Colle-

giata Inſulenſi, & tandem ſuper hac quæſtione deciſiones prædictæ prodiiſſent ſine reſpectu ad aliquas circumſtantias, aut facta in hiſce cauſis occurrentia.

Porro veriſimile non eſt hanc quæſtionem in generali hic fuiſſe agitatam aut deciſam, quandoquidem enim hæc quæſtio ſpectaret inveteratas & receptas Eccleſiarum conſuetudines, nihil ſuper ea decidi oportuiſſet ſine interventu Officii Fiſcalis, cujus eſt invigilare & attendere ſuper privilegiis & inveteratis conſuetudinibus Eccleſiarum, & ne contra publica commoda reſervationes Curiæ Romanæ extendantur, & beneficiorum ac notanter dignitatum fundationes invertantur.

Cum igitur in cauſis, quarum deciſiones proferuntur, non legatur interveniſſe Officium Fiſcale, exigui momenti & ponderis eſſe debent ad extendendam reſervationem Regulæ Cancellariæ contra communem omnium Eccleſiarum Flandriæ praxim, nec non ipſarum dignitatum fundationem evertendam.

Etiam & hoc ſcitur Deciſionibus Curiarum illud commune eſſe cum concluſionibus aliorum Corporum & Communitatum, quod in iis non ponderentur ſed numerentur ſuffragia; atque inde contingere, quod nonnunquam minus inſtructi & periti inſtructiores & petitiores in ſuffragiis ſuperent.

Inſuper & illud ſcitur, Judices Regios frequenter parum ſe applicaſſe dum in Scholis verſarentur ſtudio Juris Eccleſiaſtici, ſed pene totos incumbere ſtudio Juris Civilis, eo quod hujus peritiam magis ſibi uſui futuram autument.

Hinc & non raro contingit, quod pene non niſi notitiam aliquam habeant Decretalium, quæ in Scholis paſſim præleguntur, in quibus plenaria & abſoluta Beneficiorum proviſio Sedi Apoſtolicæ non obſcure aſſeritur; ut proinde mirum non ſit, quod Judices non niſi harum Decretalium notitia inſtructi proviſis Apoſtolicis amplius, quam oporteret faviſſent, & rereſervationes ultra juſtos limites & receptas conſuetudines extendiſſent; nec ſat attendiſſent quod ſimiles reſervationes uſum habere non poſſint niſi in quantum Principis Placito, vel inveterato populi & Eccleſiarum uſu probatæ ſunt & receptæ.

Notarunt quoque Conſulti Doctores, quod in caſu præſenti non agatur de quaſi poſſeſſione ſeu præſcriptione temporis immemorialis, ſive de cujus initio non conſtat; quandoquidem ex deductione caſus nequaquam obſcurum ſit, huic prætenſæ quaſi poſſeſſioni ex parte proviſi Apoſtolici initium dediſſe proviſionem Sedis Apoſtolicæ in favorem Judoci *Van den Berghe* anno 1567.

Præterea ex ipſa caſus deductione manifeſtum eſt, hanc prætenſam quaſi poſſeſſionem pro titulo habuiſſe reſervationem vigore Regulæ Cancellariæ de octo menſibus.

Omnes enim hactenus proviſi a Sede Apoſtolica de dignitate Decanali, unice ſe in hac reſervatione fundarunt.

Cum autem certum ſit, ut in præcedentibus ſuit notatum, Regulam non comprehendere dignitates electivas-confirmativas, neque quoad ſimiles dignitates hanc Regulam etiam unquam fuiſſe in Belgio receptam, conſequens eſt initium hujus quaſi poſſeſſionis ſimili titulo innixum manifeſte eſſe vitioſum, & inefficax ad complendam præſcriptionem.

Ut enim poſt alios Interpretes recte notavit Didacus *Covarruvias*, ad Capitulum *poſſeſſor* : parte 2. §. 3. num. 8. *Si allegetur poſſeſſio immemorialis, & contra eam probetur certum quaſi poſſeſſionis initium, idque vitioſum, ultra centum annos a die motæ litis, excluſa eſt præſcriptionis immemorialis vis.*

Id vero in caſu præſenti vel eo magis obtinere debet, eo quod agatur de vitio tituli, quod ne quidem per conſenſum Capituli, etiam undequaque liberum nulliſque circumſtantiis vitiatum, purgari potuit.

Neque enim Capitulum ſua auctoritate poteſt admittere novas reſervationes Curiæ Romanæ, aut jam publica auctoritate, vel ſaltem tacito Principis & populi conſenſu admiſſas extendere; eo quod per ſimilem reſervationem admiſſionem vel extenſionem contingeret, nominationem perſonarum ad dignitates ad exteras poteſtates deferri, quod non raro in publica commoda tum Reipublicæ tum Eccleſiæ impingeret: atque idcirco hiſce in partibus ac notanter in Belgio jam pridem receptum fuit ejuſmodi reſervationes citra Principis conſenſum nec admitti nec extendi.

Hoc ex capite in Belgio ac notanter in Flandria, plurimæ reſervationes etiam contentæ in Regulis Cancellariæ uſum non habent, & proviſi in vim earum rejecti fuere: atque inter alias reſervatio beneficiorum ad liberam collationem Epiſcoporum ſpectantium, vacantium durante vacatione Sedis Epiſcopalis, facta per Pium V. & quæ hodie partem conſtituit regulæ ſecundæ Cancellariæ, ob defectum *Placiti Regii* ſeu admiſſionis Regiæ effectum hactenus non habuit.

Unde cum quidam *Dinoix* impetraſſet a Pontifice, vigore hujus Regulæ, duas Capellanias, unam in Eccleſia B. Mariæ, & alteram in Eccleſia S. Walburgis in Civitate Brugenſi, ſpectantes ad liberam collationem Epiſcopi Brugenſis, quæ vacaverunt Sede vacante, iſque peteret Placitum a Conſilio Privato, fundando ſe in Regula Cancellariæ hac Piana appendice aucta; Conſilium Privatum petiit adviſamentum a Vicariatu Brugenſi, qui reſpondit, in novis Epiſcopatibus Belgicis, fructus perceptos tempore vacationis reſervari futuro Epiſcopo; cumque collatio Beneficiorum computetur inter fructus, eam quoque reſervandam eſſe: & ita obſervari Atrebati, ubi jus Regaliæ locum non habet. Tornaci autem, ob jus Regaliæ, Regem ibidem conferre, nec Pontificem ullatenus ſe immiſcere; regulam autem Cancellariæ cum hoc additamento hic nunquam fuiſſe receptam aut placetatam.

Conformiter ad hoc adviſamentum Placetum negatum fuit per Apoſtillam 20. Novembris 1641. Uti & in ſimili caſu negatum fuit in eodem Conſilio 1. Maii 1642. Carolo *Meſurnir* qui impetraverat a Pontifice Præbendam Furnenſem, quæ vacaverat Sede Epiſcopali Iprenſi vacante.

Ex his quoque habetur, Flandriam quoad ſimiles reſervationes reputandam eſſe non pro Patria obedientiæ ſed pro Patria conſuetudinaria, quæ in ſimilibus regitur moribus & conſuetudine; nec alias reſervationes & Regulas Romanas agnoſcit, quam Principis placito admiſſas, aut inveterata conſuetudine receptas.

Quod de Belgio generaliter notavit Franciſcus *Zypæus*, in Analyſi Juris Canonici; titulo *de Conſtitutionibus*, num. 11. ſcribens: *Ditiones hæ Belgicæ conſuetudinariæ ſunt; ac mores primo loco eis jus ſint, & deinde Principum Edicta, ac iis deficientibus jus ſcriptum*; quod & ſpecialiter de Flandria ſcribit *Jacobus Marchantius*, in deſcriptione Flandriæ Lib. 1. titulo de Legibus. Ita Reſponſum Lovanii hac 3. Novembris 1711.

Z. B. *van Eſpen*, J. U. Doct. & SS. Canon. Profeſſor. J. A. *Brenart*, J. U. D. & Profeſſ. SS. Canonum Primarius.

Attende perlegi & examinavi hanc additionalem Reſolutionem, eidemque ſubſcripſi hac 30. Martii 1712. D. *Snellaerts*, juris utriuſque L. Cathedr. Antverpienſis Canon. Grad.

XVII.

JURIS RESPONSUM ESPENII,

ab A. *Bauwens* ſubſcriptum. De juris *Paſtoris Primitivi*. In cauſa Paſtoris & Magiſtratus oppidi Hallenſis, contra Rectorem Collegii Societatis Jeſu ejusdem urbis, hujus Paſtoratus Patronum; in ſupremo Hannoniæ Conſilio agitata.

(*Nunc primo editum.*)

CASUS POSITIO.

ALexander VII. Papa, per Bullam de anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo nono Kal. Octobr. mandavit Officiali D. Archiepiſcopi Cameracenſis, quatenus, vocatis qui fuerant evocandi, Eccleſiam Parochialem oppidi Hallenſis, Perſonatui Eccleſiæ dictæ Parochialis & Collegio Patrum Societatis Jeſu in dicto oppido Hallenſi erecto auctoritate Apoſtolica perpetuo uniret & annecteret, ſalvis tamen in omnibus, & per omnia remanentibus juribus D. Archiepiſcopi Cameracenſis & Archidiaconi ac Decani Chriſtianitatis diſtrictus Hallenſis pro tempore exiſtentium; ita quod liceat pro tempore exiſtenti dicti Collegii Rectori, per ſe vel alium ſeu alios, corporalem poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ, aut annexorum juriumque & pertinentiarum ſuarum quarumcumque, propria auctoritate apprehendere, apprehenſam perpetuo retinere; curam Parochianorum dictæ Eccleſiæ Parochialis, ac cetera munera Paſtoralia per unum Presbyterum ſæcularem Theologum, & alias bene qualificatum, per Rectorem prædicti Collegii eligendum, & Ordinario loci præſentandum, atque ab eodem ordinario examinandum, & tanquam idoneum antequam officium Vicarii dictæ Eccleſiæ recipere poſſit approbandum & admittendum: non tamen *ad nutum* dicti Collegii Rectoris, nec ex quacumque cauſa, ſed tantum ex cauſa gravi & quæ privationem mereatur, non ſolum judicio dicti Rectoris, ſed etiam Provincialis & Conſultorum dicti Collegii pro tempore exiſtentium amovibilem exercere, & adminiſtrare tantum debeat; qui de cetero quo ad adminiſtrationem curæ animarum, Sacramentorumque, & aliorum munium Paſtoralium dicto Ordinario ſubjectus exiſtat, prout antea fuerunt Rectores proprietarii dictæ Eccleſiæ, & ſunt ſimiles Vicarii aliarum Parochialium Eccleſiarum; in caſu tamen infirmitatis, ſeu legitimi impedimenti Vicarii, ſicut præfertur, deputandi, præfati Collegii Rector curam animarum & munia Paſtoralia præfata, durante infirmitate, ſeu legitimo impedimento hujuſmodi, per ſe ipſum exercere ſeu per alium ad id ab eo deputandum Presbyterum ſæcularem, ſeu de Superiorum ſuorum licentia regularem ad id idoneum exerceri facere libere & licite poſſit. Vicario vero, ut præfertur, deputando, remaneant uſus domus Rectoralis, ceteraque alia dictæ Eccleſiæ fructus & emolumenta, illaque omnia percipere levare ac in ſuos uſus & utilitatem convertere libere & licite poſſit & valeat: illis tamen exceptis quæ Perſonatui & Paſtoratui ſunt communia, quæ inter Rectorem dicti Collegii & Vicarium, ut præfertur, deputandum, hujuſmodi erunt dividenda. Hac inſuper reſtrictione adjecta, quod propter unionem & annexionem præfatas dicta Eccleſia Parochialis debitis propterea non fraudetur obſequiis, & cura Parochianorum nullatenus negligatur, ſed illius congrue ſupportentur onera conſueta.

QUÆRITUR.

Quid juris Rectori & Collegio Societatis Jeſu, titulo unionis ſeu incorporationis de qua quæſtio, competat, circa quæſtiones ſequentes, in ſupremo Hannoniæ Conſilio inſtitutas & agitatas.

„ Primo · Si le Vicaire eſt amovile ou perpetuel?

„ 2. Si le Recteur peut amovoir le Vicaire pour autres ſujets, que *pro cauſa Canonica jure expreſſa?*

„ 3. Si le Recteur a droit de faire ou de ſe mêler de quelques offices de la Paroiſſe, *præſente Vicario?*

„ 4. Si le Vicaire pour les fonctions Paſtorales eſt ſoumis au Recteur, on à ſon Ordinaire?

„ 5. Ce que le Recteur peut faire *per ſe*, & ce qu'il peut & doit faire *per accidens?*

„ 6. Si *præſente Vicario* le Recteur a droit de regit les Paroiſſiens?

„ 7. Si le Vicaire n'a point la juriſdiction de l'Ordinaire *cum poteſtate delegandi?*

„ Si les Paroiſſiens duivent reconnoitre plus d'un Curé en une Paroiſſe, & s'ils ſont ſoumis à autre qu'à célui qui leur adminiſtre les Sacremens?

„ 9. Lequel a droit, ou le Recteur ou le Vicaire, de regler les offices Paſtoreaux?

„ 10. Lequel a droit, oo le Recteur ou le Vicaire, de ſubſtituer un Souvicaire?

„ 11. Si le Recteur, *vacante Paſtoratu*, peut conſtituer un Déſerviteur de ſon autorité & ſans le conſentement de l'Ordinaire; ou s'il peut lors faire les offices Paſtoreaux *par ſe*, ou par ſes Peres, ſans l'agréation dudit Ordinaire?

„ 12. Si le Recteur, *præſente & nolente Vicario*, peut adminiſtrer les Prêtres habitués en ladite Egliſe?

„ 13. Si le Recteur peut introduire quelque choſe dans ladite Egliſe, qui ſoit contraire aux rubriques du Dioceſe & de la Paroiſſe; & ſi les Echévins en ce cas ne ſont fondés de maintenir les droits de leurs Paroiſſe?

„ 14. Lequel eſt autoriſé, ou le Recteur ou le Vicaire, de faire obſerver les rubriques du Diocéſe?

„ 15. Si le Recteur peut déranger les offices de la Paroiſſe, pour faire les offices de la Societé?

„ 16. Si le Recteur a droit d'avoir la clef de la place & des armoires, où les ornemens de la Vierge & des Chapelles ſe conſervent? laquelle clef n'a jamais été en la poſſeſſion des Curés propriétaires; mais en mains & ſous la ſeule direction du Magiſtrat.

„ 17. Si le Sacriſtain, à l'égard du ſpirituel, doit être ſoumis au Recteur ou au Vicaire?

„ 18. S'il appartient au Recteur, ou au Vicaire d'admoneſter le Sacriſtain de ſon devoir, pour ce qui concerne la propreté & netteté des Autels, vaſes ſacrés, ornemens, linge & habits Sacerdotaux?

„ 19. Quel doit être conſulté, ou le Recteur ou le Vicaire, pour l'admiſſion des Chapellains & autres Officians?

„ 20. Quel, ou le Recteur ou le Vicaire, eſt autoriſé de corriger les Chapellains pour quelques defauts?

„ 21.

„ 21. Si le Recteur a droit d'intervenir avec les E-
„ chévins en affaires mixtes, à l'excluſion du Vicai-
„ re?

„ 22. Si le Vicaire doit renconnoître le Recteur
„ lorſque l'Ordinaire ordonne des offices & prieres
„ publiques, pour déterminer ſur la façon, le tems,
„ & les ſolemnités?

„ 23. Si le Vicaire doit reconnoître le Recteur,
„ pour avoir ſon conſentement à l'egard de l'exécu-
„ tion de la ſolemnité des Fêtes, prieres & offices
„ extraordinaires; & ſur le tems & heure en quelles
„ l'Office Divin ſe doit raiſonnablement faire?

„ 24. Quel a droit d'être reconnu, ou le Recteur
„ ou le Vicaire, pour faire chanter des Meſſes ſolem-
„ nelles, votives, ou autres, que des particuliers
„ ſoubaitent?

„ 25. Si le Recteur, en ſa qualité de Curé primitif,
„ eſt authoriſé de chanter les Meſſes ſollemnelles, &
„ faire les autres offices de la Paroiſſe, és jour des
„ principales Fêtes de l'année, à l'excluſion du Vi-
„ caire?

„ 26. Quel droit le Recteur a dans l'interne de l'E-
„ gliſe? & quel droit dans l'externe?

„ 27. Si le Recteur, en qualité de Perſonne ou de
„ Curé primitif, ſe peut ſeparer du Clergé, & ſe pla-
„ cer entre l'*Euchariſtie* (*) & les Echevins?

„ 28. Lequel doit faire la fonction, ou le Recteur
„ ou le Vicaire, lorſqu'il s'agit de la reception de l'Ar-
„ chevêque & de le conduire à l'Egliſe.

„ 29. Si le Recteur peut retenir des offrandes, en
„ diſpoſer ſans le conſentement des Magiſtrats, qui
„ en ſont les adminiſtrateurs?

„ 30, Si le Recteur, en ſa qualité de Perſonne &
„ Curé primitif, n'eſt point obligé à la rédification
„ du Chœur & à l'entretien & rédification de la mai-
„ ſon Paſtorale?

RESPONDETUR.

Quando quidem ex ipſa formula incorporatinnis potiſſimum ſtatuendum ſit, quo mndn Eccleſia cenſeatur incorporata, quæque jura titulo incorporationis pertineant ad Monaſterium ſeu Collegium, cui incorporatio facta eſt, cenſent infra ſcripti, totum jus Rectoris Collegii Societatis Jeſu, quod in hac incorporatione fundatur, conſiſtere in præſentatione Vicarii ſive Paſtoris, ab Ordinario loci examinandi approbandi, & ad curam animarum ſeu regimen dictæ Eccleſiæ Parochialis admittendi: quamquam, juxta hodiernum modum loquendi a recentioribus Canoniſtis paſſim uſurpatum, non dicendus ſit verus Patronus ſed Paſtor primitivus, tamquam qui ipſam Eccleſiam, titulo conceſſionis & incorporationis, quaſi ſuam & propriam accepit. Quod ut apertius demonſtretur prænotandum varios modos, quibus ſenſim Eccleſiæ Parochiales incorporari & ſubjici cœperunt Monaſteriis & Collegiis Eccleſiaſticis, ſignanter ſæculo decimo & ſequentibus: ex variis Juris Canonici textibus annotaſſe Canoniſtas, ac inter ceteros, poſt Gloſſographum ad Cap. *de Monachis* 12. *X. de Præbendis* Panormitanum, in commentario ejuſdem textus, qui ibidem notat num. 5. quod quinque modis poſſint Eccleſiæ ſæculares ſpectare ad Religioſos.

Primo: qooad jus Patrunatus duntaxat; & hoc caſo (ait) non poſſunt capere aliquid de reditibus, ſed tantum conſequuntur id quod conſequitur quilibet laicus ratione juris Patronatus.

Secundo: ſpectare poſſunt quoad collationem, ſeu quoad inſtitutionem tituli collativam.

Tertio: quoad inſtitutionem auctorizabilem, ſic ut poſſent inſtituere Presbyterum, etiam quoad curam populi; ſive, ut hodie loquimur, etiam dare curam animarum.

Quarto: ſpectare poſſunt quoad temporalia tantum; & talis conceſſio intelligitur, ut poſſint percipere reditus, & convertere in utilitatem propriam.

Quinto & ultimo: quoad temporalia & ſpiritualia: Hoc caſu Eccleſia dicitur ſubjecta pleno jure; & in tali Eccleſia (ait Panormitanus) habent ipſi Religioſi plenam inſtitutionem etiam auctorizabilem quoad populum; nec tunc neceſſe eſt recurrere ad Epiſcopum.

Porro ex formula incorporationis ſupra exhibita evidens eſt, unionem Eccleſiæ Parochialis Oppidi Hallenſis per D. Officialem Cameracenſem auctoritate Apoſtolica ſaciendam, perſonatui & Collegio Patrum Societatis Jeſu referri non poſſe niſi ad primum ex quinque modis annotatis, ſive quoad jus Patronatus dumtaxat; quod hodie dici poteſt jus primitivi Paſtoris. Etenim cum Summus Pontifex dictam unionem ſeu incorporationem nun ſimpliciter fieri mandaverit, nec etiam in uſum ſeu ſuſtentationem Patrum dicti Collegii Societatis Jeſu, ſed e contra expreſſe voluerit, ut Vicario præſentato, remaneant uſus domus Rectoralis ceteraque alia dictæ Eccleſiæ fructus & emolumenta; illaque omnia percipere, exigere, levare, ac in ſuos uſus & utilitatem convertere libere, & licite poſſit & valeat: illis tamen exceptis, quæ Perſonatui, & Paſtoratui ſunt communia, quæ inter Rectorem dicti Collegii & Vicarium deputandum erunt dividenda.

Illud in primis indubitatum eſt dictam unionem ſeu incorporationem nulla ratione cenſeri poſſe factam quoad temporalia; quandoquidem hæc omnia pleno jure, ut ante, cedere debeant in uſus Rectoris ſeu Vicarii ad curam animarum ſeu regimen ipſius Eccleſiæ Parochialis deputandi.

Præterea cum hæc unio ſeu incorporatio fieri debuerit, ſalvis in omnibus & per omnia remanentibus juribus D. Archiepiſcopi Cameracenſis & Archidiaconi diſtrictus Hallenſis, pro tempore exiſtentium: ita etiam quod cura Parochianorum dictæ Eccleſiæ ac cetera munera Paſtoralia per unum Presbyterum ſæcularem Theologum & alias bene qualificatum, per Rectorem Collegii prædicti eligendum, & Ordinario loci præſentandum, atque ab eodem Ordinario examinandum, & tanquam idoneum, antequam officium Vicarii dictæ Eccleſiæ recipere poſſit, approbandum & admittendum, exerceri & adminiſtrari tantum debeant; qui de cetero quoad adminiſtrationem curæ animarum Sacramentorumque & aliorum munium Paſtoralium dicto Ordinario ſubjectus exiſtat, prout antea fuerunt Rectores proprietarii dictæ Eccleſiæ, & ſunt ſimiles Vicarii aliarum parochialium Eccleſiarum, æque indubitatum eſt, Rectorem Collegii Societatis Jeſu, titulo dictæ unionis ſeu incorporationis, non habere inſtitutionem tituli collativam; multo minus auctorizabilem quoad curam populi: attento quod utraque hæc inſtitutio in diſtrictu Hallenſi notorie pertineat ad D. Archiepiſcopum Cameracenſem, ejuſque juribus annumeretur.

Immo, ſi rem penitus conſideremus, nequaqam obſcurum eſt, ſupra dictas clauſulas, Diplomati Pontificio inſertas, reſpicere Canonem Claromontanum apud Gratianum Cauſ. 15. quæſt. 2. Canon 6. quo ſtatuitur: *ne Monachi in Parochialibus Eccleſiis quas tenent, abſque Epiſcoporum conſilio, Presbyteros collocent; ſed Epiſcopi Parochiæ curam cum Abbatum conſenſu Sacerdoti committant, ut hujuſmodi Sacerdotes de populi cura Epiſcopis rationem reddant.*

Nec enim hic Canon aliud vult, quam ut Monachi eorumve Abbates in Eccleſiis Parochialibus quas habent, Presbyteros collocent; ſive, ut hodie loquuntur, præſentent ſive nominent, qui curam populi ſive animarum ab Epiſcopo accipiant.

Recte proinde obſervant Canoniſtæ huic Claromon-

tano

(*) C'eſt ainſi qu'on appelle le lieu ou l'on garde le St. Sacrement.

tano Canoni adſcribendam eſſe originem juris Patronatus, ſive præſentationis; vigore cujus Abbates, Abbatiſſæ, & Collegia Eccleſiaſtica præſentant Presbyteros ad Eccleſias Parochiales ſibi incorporatas ipſis Epiſcopis, ab iis inſtituendos, & ad curam animarum populi, ſi idonei reperti fuerint, admittendos.

Quapropter Rector Collegii Societatis Jeſu, titulo unionis ſeu incorporationis de qua quæſtio, ad inſtar aliorum Abbatum, Abbatiſſarum aut Capitulorum, quæ ex ſimili conceſſione Eccleſias Parochiales tenent, jure præſentationis tanquam Patronus Eccleſiaſticus, ſive ut hodie loquimur, tanquam Paſtor primitivus, uti poteſt.

Sed de cetero Presbyter ad præſentationem ipſius Rectoris Parochiæ Præpoſitus, ſubjectus debet eſſe Epiſcopo, ejuſque Archidiacono, & Decano, in his quæ curam animarum concernunt; & ipſe etiam ſe ſiſtere debet conventibus Eccleſiaſticis ſeu Congregationibus Paſtorum, in quibus de ſpectantibus ad curam animarum per Archidiaconos & Decanos Presbyteri inſtruuntur.

Quin uti recte monet *Molineus* ad Cap. Pag. 2. ff. *de privilegiis*, non poſſunt Eccleſiæ Parochiales ita uniri ſeu incorporari Monaſteriis Religioſorum, ut ipſi Religioſi poſſint dare vel exercere curam populi ſive animarum, ſine recurſu ad Epiſcopum, niſi habeant populum exemptum, & in eo juriſdictionem Epiſcopalem.

Similes nonnulli Abbates & Prælati, habentes Eccleſias pleno jure ſibi ſubjectas cum populo exempto & juriſdictione Epiſcopali, reperiuntur in Italia, & dicuntur *nullius Diœceſis*; at in Belgio nullum novimus.

Cui conſequens eſt, ut hæc clauſula Bullæ Pontificiæ inſerta: *In caſo tamen infirmitatis ſeu legitimi impedimenti Vicarii deputandi, præfati Collegii Rector curam animarum, & munia Paſtoralia per ſe ipſum exercere, ſeu per aliom ad id ab eo deputandum exerceri facere libere & licite poſſit*, ex uſu & moribus Belgii haberi debeat pro non adiecta, in quantum Rectori Collegii Societatis Jeſu, durante infirmitate ſeu legitimo impedimento Vicarii ab Archiepiſcopo inſtituti, videatur tribuere poteſtatem exercendi curam animarum & munia Paſtoralia per ſe ipſum ſeu per alium ad id ab eo deputandum, ſine ullo recurſu ad D. Archiepiſcopum.

Nempe tametſi Litteræ ſeu Bullæ Pontificiæ in Belgium miſſæ, in Curia Romana expediantur eadem forma & cum iiſdem clauſulis ac aliæ, quæ diriguntur ad Provincias Ultramontanas, nihilominus hic ſuam modificationem ab uſu & moribus, ac Principum Edictis recipiunt; pluresque clauſulæ ex ſtylo Curiæ Romanæ his litteris inſertæ, habentur hic pro non adjectis, ſive conſiderantur ut ſuperfluæ & meri ſtili.

V. G. Belgium noſtrum permittit, ut executores Apoſtolici ſolemniter publicent, etiam per proceſſum, more Curiæ Romanæ, Bullas privilegiorum a Principe placetatas; ſed ex uſu & moribus Belgii proceſſus iſte duntaxat habet vim nudæ & ſimplicis publicationis; rejectis & pro ſuperfluis ſeu meri ſtili reputatis omnibus illis clauſulis, quibus ipſis Executoribus attribuitur auctoritas cognoſcendi de jure aut rationibus opponentium ſeu intereſſe habentium, ſive in poſſeſſorio ſive in petitorio; aut compellendi vel exturbandi injuſtum poſſeſſorem per competentia juris remedia, quæ perfici nequeunt ſine cognitione cauſæ, & exercitio juriſdictionis.

Quia ſcilicet hic in Belgio nullum juriſdictionis exercitium competit Executoribus Apoſtolicis, ſed omne illud exercitium in poſſeſſorio reſervatur Judicibus Regiis; & in petitorio Ordinario, in prima inſtantia.

Penes executores autem manent nuda miniſterialis publicatio & immiſſio in poſſeſſionem, quæ privilegiatis dant nudum introitum ad judicium poſſeſſorium, ſi occaſione Bullæ Pontificiæ controverſiæ oriantur: quæ proinde inſtituendæ & agitandæ ſunt coram ipſo Senatu Regio, ubi Bullæ & Litteræ Pontificiæ ſuam modificationem, ab uſu & moribus Belgii ac Principum Edictis recipiunt: idque conformiter Edicto Principis do 20. Maji anni 1497. quod extat prima parte Edictorum Flandriæ, pag. 209.

Cum igitur hic in Belgio poteſtas dandi curam populi ſive animarum, competat ſolis Epiſcopis, qui eam committunt Rectoribus ſeu Vicariis per ſingulas Parochias conſtitutis, cum poteſtate delegandi ſeu ſubſtituendi in caſu infirmitatis ſeu legitimi impedimenti ipſius Rectoris ſeu Vicarii; evidens eſt hanc clauſulam Bullæ Pontificiæ inſertam, qua Rectori Collegii Societatis Jeſu poſſet videri tribui poteſtas circa curam populi ſive animarum, abſque ſpeciali delegatione Vicarii aut commiſſione Epiſcopi, habendam eſſe pro non adjecta, ſive pro ſuperflua & meri ſtili.

Idem cenſenſum de alia clauſula ibidem adjecta, qua Rectori, de judicio Provincialis & Conſultorum dicti Collegii, videtur tribui poteſtas, ex gravi cauſa & quæ privationem mereatur, ſine conſenſu Epiſcopi Vicarium Eccleſiæ Parochiali Præpoſitum amuvendi.

Cum enim prædictus Vicarius inſtitutionem auctorizabilem, quoad curam populi, ab Archiepiſcopo acceperit, hæc prævia inſtitutio hoc efficit, ut ex notorio uſu Belgii, confirmato etiam per Synodum Cameracenſem primam, titulo de *Miniſteriis* Eccleſiaſticis Cap. 6. ſine Epiſcopi conſenſu removeri Vicarius non poſſit.

Quotquot inquit Synodus habent Curata beneficia unita ſuis Eccleſiis, ut Capitula & Abbates, non prius committant Paſtores iiſdem beneficiis Curatis quam præſentati Ordinario fuerint, & accepti ab eo: quoniam populus ejus curæ commendatus eſt, a quo iidem Rectores poteſtatem, quam curam animarum vocant, accipient: nec poſſent aut Abbates aut Capitula, admiſſos & approbatos ab Ordinario, Rectores revocare niſi conſenſerit Epiſcopus; & iidem Rectores conſtituti Mandatis Epiſcoporum omnino pareant; ab iiſque corrigantur ſi quid deliquerint.

Ad quæ accedit quod hæc verba, *non tamen ad nutum dicti Collegii Rectoris nec ex quacumque cauſa, ſed tantum ex cauſa gravi & quæ privationem mereatur, non ſolum Judicio dicti Rectoris ſed etiam Provincialis & Conſultorum dicti Collegii* &c. liberam amuvendi vel deſtituendi libertatem non importent, ſed ad arbitrium boni viri apertiſſime referantur; ita ut ſine cauſa ejuſque cognitione & exercitio juriſdictionis nulla deſtitutio aut amotio fieri poſſit.

Præſertim cum hujuſmodi deſtitutio aut amotio, ex gravi cauſa & quæ privationem mereatur, fieri non poſſit ſine infamia ipſius Vicarii amovendi & deſtituendi.

Itaque cum ex uſu & praxi Belgii, ac Principum Edictis, ea quæ ſine cognitione cauſæ & exercitio juriſdictionis perfici nequeunt, non competant Rectoribus, Provinciali, aut Conſultoribus Collegiorum Societatis Jeſu; ſed omnia in poſſeſſorio reſerventur Judicibus Regiis, & in petitorio Ordinariis in prima inſtantia; vel Judicibus Synodalibus delegatis in partibus, in cauſa appellationis: recte concluditur, dictam clauſulam ſimiliter habendam eſſe pro non adjecta, ſive pro ſuperflua & meri ſtili.

Unde ſi Rector dicti Collegii vigore dictæ clauſulæ, ex certis cauſis animum ſuum moventibus, quas ipſe ex Judicio Provincialis ac Conſultorum dicti Collegii judicaret graves, & tales quæ privationem mereantur, ipſum Vicarium amoveret & alium in ejus locum ſurrogaret, dictus Vicarius, non obſtante ſua amotione, invitis Rectore Provinciali & Conſultoribus dicti Collegii, via juris, implorata Regia protectione

ctione, per litteras manutenentiæ poſſet in poſſeſſione ſua manere.

Nempe, ut in ſimili recte obſervat Henricus *Kinſchotius*, Reſponſo 83. num. 7. Rector Collegii Societatis Jeſu tantum præſentantis loco eſt, & Ordinarius pro collatore habetur. Unde ſicut Beneficiatus a Patrono ſine Epiſcopi auctoritate privari beneficio non poteſt; ita neque Vicarius, non habito conſenſu Epiſcopi inſtitutoris: qui etiam tanquam Judex, vocato & audito Vicario ac Rectore dicti Collegii, de amotionis cauſa cognoſcere debet. Ita *Kinſchotius*, poſt Panorm. & alios, loco citato, ubi quæſtio erat de Plebania Eccleſiæ onitæ & incorporatæ, cum obligatione curandi eam deſerviri per Vicarium ad nutum Capituli removibilem.

Ut proinde rationes & jura ibidem adducta multo fortius militent in caſu propoſito, ubi ex ipſa Bulla conceſſionis Vicarius non ex quacumque cauſa, ſed tantum ex gravi & quæ privationem mereatur, amoveri poteſt.

Atque his præmiſſis, facilis eſt reſponſio ad quæſtiones omnes; occaſione hujus unionis ſeu incorporationis, in ſupremo Hannoniæ Conſilio inſtitutas & agitatas.

Etenim Vicarius a Rectore Collegii Societatis Jeſu Archiepiſcopo præſentatus, & ab eo per litteras Inſtitutionis in forma communi datas, ipſi Eccleſiæ Parochiali præpoſitus, eatenus eſt perpetuus, ut non poſſit niſi Canonice & ſervato juris ordine amoveri.

Doctores eoim inquit *Kinſchotius*, loco citato Numer. 4. qui inter Vicarium perpetuum & temporalem diſtinguunt, eum vocant perpetuum qui a Prælato vel Capitulo, quod beneficium curæ annexum habet, cum Epiſcopi conſenſu, animarum curæ perficitur; temporalem autem, qui pro tempore tantum, & in locum Curati ſeu Vicarii legitime impediti vel abſentis, ſurrogatur pro temporis neceſſitate.

Unde hujuſmodi Presbyteri, ad præſentationem Paſtoris primitivi, ab Epiſcopo Parochiæ præfecti, nullatenus dependent a primitivis Paſtoribus, quemadmodum mandatarii a mandantibus, aut delegati a delegantibus; ſed vigore litterarum inſtitutionis ab Epiſcopo in forma communi datarum, & inſtallationis per Decanum Chriſtianitatis inſecutæ, cauſam habent per ſe ſubſiſtentem; & in ipſos transſertur omnis plane cura animarum, eamque æque ac alii Parochi tenent & exerceot, vigore litterarum inſtitutionis ab Epiſcopo in forma communi expeditarom: adeoque non jure delegato, ſed jure ordinario, cum poteſtate ſubſtituendi in caſu infirmitatis, vel abſentiæ, ſeu legitimi impedimenti. Itaque reſpectu curæ populi ſive aoimarum, & munium Paſtoralium, non oiſi nomine tenus ſunt Vicarii, eo quod revera jure proprio hæc omnia exercent; quemadmodum Abbates, Canonici, aliique, qui Eccleſias ſic unitas poſſident, Paſtores non re ſed nomine ſunt; eo quod omnis functio Paſtoralis ſive cura animarum & regimen populi in ſolo Vicario reſideat.

Unde etiam dicuntur Paſtores non ſimpliciter, ſed cum addito *primitivi*: quod eſt nomen adeo recens, ut nulla in libris Juris Canonici etiam recentioribus, puta Clementinis aut Extravagantibus, ejus mentio occurrat.

Quin nec in Gloſſario mediæ & infimæ latinitatis, quod ſumma diligentia & eruditione compilavit Carolus *du Freſne*, nulla hujus vocabuli *primitivi Paſtoris*, mentio habetur: argumentum admodum veriſimile virum hunc, in ſcrutandis Eccleſiaſticis monumentis occupatiſſimum & oculatiſſimum, nuſquam oomen illud reperiſſe.

Illud notant recentiores Canoniſtæ & ſignanter *Zypeus*, Conſult. 4. da Parochiis, num. 7. quod qui jam pridem dicti fuere Patroni Eccleſiaſtici, titulo unionis & incorporationis Altarium ſeu Eccleſiarum Parochialium, tandem dicti ſunt Paſtores primitivi; tanquam qui ipſas Eccleſias, titulo conceſſionis & incorporationis, quaſi ſuas & proprias acceperunt.

At illud notandum, quod ſimiles conceſſiones factæ cenſeantur ſine detrimento earum Eccleſiarum in ſpiritualibus, nti paſſim notant Doctores ad Cap. 11. ff. de Præbendis. *Nota* ait *Panormitanus*, quod licet Eccleſia ſit ſubjecta Religioſis quoad temporalia, oon tamen poſſunt Religioſi ad libitum alterare antiquum ſtatum Eccleſiæ, ſed tenentur conſervare Rectores ſeu Vicarios illarum Eccleſiarum in antiquo ſtatu.

Cum igitur nulla eſſet Eccleſia Parochialis, cui ut minus neceſſarius non eſſet unus Rector ſeu Vicarius, qui curam populi haberet, etiam Monachis & Canonicis Eccleſias tenentibus ſibi appropriatas, injunctum fuit, nt in iis Eccleſiis Presbyteros collocarent, ſive Epiſcopo præſentarent; quod & renovavit Concilium Lateranenſe, ſub Alexandro III. in Cap. 3. §. 2. ff. *de Privilegiis*.

Ex quibus conſequens eſt, jus Rectoris Societatis Jeſu, quod in hac conceſſione fundatur, nullatenus attingere ſpiritualia ad ipſam curam Cleri aut populi ſive animarum ſpectantia; quanduquidem hæc jura ſpiritualia in Collegium Societatis Jeſu ex ſimili conceſſione non tranſiverint.

Uode nihil ad curam animarum pertinens, ut ſunt verbi Divini prædicatio, Sacramentorum adminiſtratio, aliæve functiones aut officia Paſtoralia, poteſt Rector hoc titulo per ſe vel per alium in Eccleſia incorporata, reſpectu Cleri aut populi, exercere, aut ei quoquo modo ſe immiſcere ſive præſente ſive abſente ſeu legitime impedito Vicario, vel etiam eo mortuo & Eccleſia Parochiali vacante; ſed hujuſmodi vocatione occurrente, ſervanda erit diſpoſitio Tridentini circa deſervituras Eccleſiarum Parochialium vacantium.

Cumque nullum ſpirituale regimen Cleri aut populi neque cura animarum ſit penes Rectorem Collegii Societatis Jeſu, integrum vero reſideat penes Vicarium Parochiæ præfectum, merito a cura iſta Curatus, a paſcendo Paſtor, & a ſpirituali regimine Parochiæ Parochus, a Clero & populo vocatur ac reputatur.

Si ergo Rector dicti Collegii eum nominet Vicariom iſtius Eccleſiæ, nequaqam poterit per hoc qualitatem veri Paſtoris diſputare. vel in minimo huic derogare; ſed ipſa duntaxat hac appellatione Vicarii denotare, quod hanc Eccleſiam teneat tanquam dependentem a ſuo Collegio, eique unitam & incorporatam; quemadmodum paſſim Vicarii aliarum Eccleſiarum Parochialium ſuas Eccleſias, recognoſcunt dependentes & appropriatas Monachorum aut Canonicorum Collegiis.

Id recte obſervavit celeberrimus Juris-conſultus Claudius *Le Maiſtre*, diſcurſu nono; una inde concludens, nomen *primitivi Paſtoris* originem non habere ex cura Paſtorali, quam Monachi vel Canonici primitus per ſe in his Eccleſiis Parochialibus exercuiſſent, ſed ex conceſſione ſive incorporatione harum Eccleſiarum: qua mediante hæ Eccleſiæ ipſis, quoad jus Patronatus vel etiam temporalia, appropriatæ fuerunt; quod vel inde (inquit) manifeſtum eſt, quod jus illud primitivi Paſtoris etiam Communitatibus mulierum & virorum laicorum competat.

Nec quidquam facit, quod Vicaria Eccleſiæ Parochialis Hallenſis forte auctoritate Epiſcopi in titulum aut beneficium erecta non ſit; adeoque Vicarius ipſam Vicariam abſolute non poſſideat.

Nam Vicarius eatenus equidem Eccleſiam in titulom habere dicitur, ut expelli aut removeri ſine cauſæ cognitione non poſſit; & vigore litterarum inſtitutionis, ab Epiſcopo in forma communi expeditarum, & inſtallationis inſecutæ, Eccleſiam non ad tempus, pro tempore nimirum vacationis, quemadmodum

dum

dum ſolent eſſe deſervitores Eccleſiarum Parochialium vacantium, ſed in perpetuum, id eſt ad vitam ſuam, quaſi commendatam habet, ac ſi juſta cauſa ſine titulo poſſideret : ita ot a ſolo Judice competente, qui ex uſu Belgii in prima inſtantia eſt Epiſcopus, præhabita cauſæ cognitione, removeri poſſit.

Generalis enim juris regula eſt quod eadem ſolemnitas, quæ in creatione aut celebratione actus requiritur, etiam in diſſolutione ejuſdem ſit neceſſaria: ita *Kinſchotius*, reſponſo citato num. 10. & 11. conformiter Decreto Synodi Cameracenſis ſupra citato.

Atque ex his evidens eſt, tantum abeſſe ut Parochiani dictæ Eccleſiæ plures Curatos ſive Parochos agnoſcere debeant, in his quæ ad curam animarum, adminiſtrationem Sacramentorum aliaſve fuoctiones Paſtorales pertinent, ut ſi quod abſit, duo Parochiani Eccleſiæ Parochialis Hallenſis (præterquam quod in omnem eventum Rector, in prætenſa illa qualitate perſonæ, nihil aliud prætendere poſſet in Choro, proceſſionibus vel aliter, quam locum honorificum præ reliquo Clero) matrimonium de facto contraherent coram Rectore Societatis Jeſu aut alio Presbytero ab eo deputato, abſque conſenſu Epiſcopi, aut ſpeciali delegatione Vicarii Parochiæ præfecti, bujuſmodi matrimooium propter defectum, Parochi, indubie cenſeretur clandeſtinum : adeoque juxta Decretum Concilii Tridentini, ſeſſ. 24. Cap. 1. Reform. neque licite neque valide celebratum. Similiter tantum abeſſe, ut Rector dicti Collegii, præſente & nolente Vicario, jus habeat adminiſtrandi Sacramenta Presbyteris ſervitio dictæ Eccleſiæ deputatis, ut e contra ſi ipſe perſonatus, cui Eccleſia Parochialis unita eſt jam pridem per Urbanum VIII. Papam, oon eſſet incorporatus Collegio Societatis Jeſu, ſed adhuc hodie poſſideretur in titulum per Clericum ſæcularem, qui in ipſo oppido Hallenſi reſideret, ipſa perſona æque ac reliquus Clerus & populus dictæ Eccleſiæ Parochialis D. Vicarium tanquam ordinarium Sacramentorum Miniſtrum agnoſcere deberet.

Præterea cum ſupra demonſtratum ſit, Rectorem & Presbyteros Societatis Jeſu, prætextu unionis ſeu incorporationis, de qua quæſtio, alterare non poſſe antiquum ſtatum Eccleſiæ, ſed teneri conſervare Eccleſiam in ſtatu in quo ante unionem ſeu incorporationem fuerat, illud etiam expeditum eſt in peragendis Divinis Officiis obſervari debere rubricas Diœceſis & Parochiæ, nequaquam vero illas quæ in Societate Jeſu peculiariter obſervantur : ſoli quoque Curato ſeu Parocho & non Rectori hanc provinciam eſſe demandatam, ut Officia Divina juxta has rubricas celebrentur.

Unde etiam Synodi Belgicæ, Manualia, Ritualia &c. quæ præſcribunt ritus & rubricas in peragendis Divinis Officiis Eccleſiarum Parochialium obſervandas, diriguntur non ad Paſtores primitivos, qui dictas Eccleſias ſuis Monaſteriis aut Collegiis unitas ſeu incorporatas tenent, ſed ad ipſos Vicarios ſeu Parochos & Curatos, quibus univerſum Eccleſiæ regimen in ſpiritualibus eſt demandatum.

Et bæc quidem ſufficiunt pro quindecim primis quæſitis.

Ad 16. breviter dicimus, dictam incorporationem nihil novi juris tribuere Rectori Societatis Jeſu in præjudicium ipſius Magiſtratus oppidi Hallenſis; adeoque circa directionem armarii, In quo conſervantur ornameota Divæ Virginis ejuſque Sacelli, in boc judicio poſſeſſorio coram Regio Senatu intentato, ſtandum eſſe cooſuetudinibus antiquis in dicta Eccleſia, ante unionem ſeu incorporationem hujuſmodi practicatis.

Ad 17. & 18. reſpondetur : Cum Cuſtos ſive Matricularius ſit miniſter Curati ſeu Parochi, ut ipſi ſerviat in iis omnibus quæ muneris ejus ſunt, uti loquitur Synodus Audomarenſis anni 1583. Tit. 20. Cap. 2. naturale eſt ut in ſpiritualibus ſoli Vicario, & non Rectori ſubjectus exiſtat.

Paſtori enim vel ejus vices gerenti, ait Synodus Gandenſis, diebus Dominicis & Feſtis veſperas & laudis veſpertinas ſolemniter decantanti, Cuſtos in habitu decenti & ſuperpelliceo indutus debite aſſiſtet, pro ut & Miſſam ſolemnem vel privatam quocumque anni die celebranti; ac paratus erit, quacumque hora illi a Paſtore ſignificanda, ut Paſtori inſerviat in muneribus Paſtoralibus ipſius auxilium requirentibus: cavebit igitur, ne ſine Paſtoris licentia ſeſe abſentet; immo, ſi interdum ob negotia privata domo ſua abeſſe cogatur, mandamus ut alteri idoneo & Paſtori grato vices ſuas committat, vel de abſentia ſua domeſticos aut vicinos ſuos, vel ipſum Paſtorem certiorem reddat quonam pergat : quatenus, neceſſitate vel occaſione urgente, facile valeat reperiri & advocati: Tit. 18. Cap. 19.

Cui conformes ſunt pleræque Belgicæ Synodi.

Adduntque Namurcenſis Cap. 12. & Audomarenſis titulo 20. Cap. 2. ut moneantur diligenter & frequenter a Paſtoribus, ut nullas in Altaribus aut in parietibus, nec in ipſo Templi pavimento, immo nec in Cœmeteriis notabiles ſordes patiantur; ornamenta quoque & bona Eccleſiæ ſollicite conſervent, dentque operam ut ſurſum & deorſum in Templis omnia ſint munda ac nitida; Altarium mappas, Sacerdotum Amictas atque Albas, ſacra Corporalia, priuſquam evadant ſordida, mutent, aut Sacerdotibus mutanda dent, &c. Denique in omnibus diligenter & fideliter quæ officii ſui ſunt, præſtent.

Quæ omnia indubie de Vicario ſeu Paſtore, cui totius Eccleſiæ Parochialis cura incumbit, neutiquam vero de Rectore Collegii Societatis Jeſu, qui non re ſed nomine tenus Paſtor dicitur, intelligenda ſunt.

Reſponſum ad 19. & 20. Cum ſoli Vicario totius Parochiæ cura ſpiritualis principaliter & immediate incumbat, eumque Parochiæ iſtius Clerus & populus ut ordinarium & proprium Sacramentorom Miniſtrum agnoſcere debeant : cumque Capellani aliique Eccleſiæ Miniſtri aſſumantur, ut Parocho in adminiſtrandis Eccleſiaſticis Sacramentis, & cultu Divino peragendo aſſiſtant, ratio poſtulat, ut Vicarius quoque & non Rector, in eorum admiſſione conſulatur. Et ſiquidem admiſſi in explendo officio ſuo vel aliter defectuoſi & negligentes exiſtant, ab ipſo etiam Vicario, quem tanquam proprium ſuum Paſtorem venerari & audire debent, corrigantur : præſertim ſi conſideres, quod ſolus Vicarius & non Rector de his quæ ad curam ſpiritualem Cleri aut populi pertinent, Epiſcopo rationem reddere teoeatur.

Reſponſum ad 21. Cum Vicario, & non Rectori, primaria cura Eccleſiæ & pauperum commendata cenſeatur, nulla dubitandi ratio eſt, quin ſolus Vicarius & non Rector, cum Scabinis intervenire debeat negotiis illis quæ mixta vocantur; quibuſque ante unionem ſeu incorporationem, de qua quæſtio, intervenire ſolebant Parochi proprietarii ipſius Eccleſiæ Parochialis unitæ ſeu incorporatæ.

Reſponſum ad 29. Cum ſupra oſtenſum fuit, dictam unionem ſeu incorporationem Rectori Societatis Jeſu nihil novi juris tribuere quoad temporalia, evidens eſt, quod titulo hujuſmodi unionis nullum jus pretendere poſſit circa oblationes, quarum adminiſtratio hactenus fuit penes ipſum Magiſtratum.

Reſponſum ad 30. Cum Rector Societatis Jeſu, in vim conceſſionis ſeu incorporationis perſonatus per Urbanum VIII. factæ, præcipuas decimas intra limites dictæ Eccleſiæ Parochialis poſſideat, nulla dubitandi ratio eſt, quin conformiter ad Decretum Synodi Provinc. Cameracenſis, titulo *de decimis*, Cap. 8. renovatum per Synodum Provincial. 2. Tit. 24. Cap. 12 ex proportione decimarum quas recipit conferre tenea-

tur; ſive inſtaurari tantum Chorus & domus Paſtoralis debeant, ſive de integro ædificari.

Quod attinet ad 22. & ſequentes articulos uſque ad 29. excluſive, notandum eſt, Patronos & Paſtores primitivos Eccleſiarum Parochialium in dictis Eccleſiis præter jus Patronatus aut temporalia, ſubinde obtinere jura quædam honorifica, quæ tamen ipſam curam populi ſive animarum minime contingunt, in quorum poſſeſſione etiam facile turbandi non ſunt: præſertim ſi a tempore immemoriali in pacifica poſſeſſione fuerint.

Verum illud etiam notandum eſt, fundamentum & rationem eorum honorum noo eſſe jus Patronatus, quod perſonis Collegiorum vel Monaſteriorum titulo unioois ſeu incorporationis Altarium ſive Eccleſiarum Parochialium competit, ſed aliud jus Patronatus, quod Patronis ſive Laicis ſive Eccleſiaſticis defertur, titulo conſtructionis, dotationis, & fundationis ipſius Eccleſiæ Patronatæ: uti multis auctoritatibus probat probat Franciſcus *de Roie*, Anteceſſor Andegavenſis lib. 2. de juribus honorificis Cap. 3. per totum.

Ubi etiam notat omnes illos honores Fundatori deberi, etiamſi nullam præſeotationem habeat, immo quamvis loco ſui Religioſo ſuam præſentationem donaverit: ei enim ſoli, inquit, omnes alii honores debentur, non etiam perſonæ illius Collegij vel Monaſterii: quia ſemper verum eſt eum eſſe fundatorem, & ſemper retinere nomen, qualitatem & dignitatem Fundatoris, quam ſolam inſpiciunt ſacri Canones, ut ex ea cauſa pietatis & munificentiæ booorem deferant & exhibeant.

Unde omnes Patroni, tam Laici, quam Eccleſiaſtici, ultra jus præſentationis, habere poſſunt in ſuis Eccleſiis honorem ſedis & primi conſeſſus, ut nempe fixam & ſtatam ſedem in Choro habeant. Item honorem proceſſionis, ut in publica & ſolemni Proceſſione ſuæ Ecclaſiæ honoratiorem locum habeant inter omnes. Idem eſt de honore panis benedicti, ſuffitu aquæ benedictæ, oſculo pacis & ſimilibus; nec alii quilibet debent eos honores invidere Patrono, qui locum iis dedit, in quo etiam honorentur. Deinde Patronus Eccleſiaſticus illud adhuc ſibi vindicare poteſt, ut in Majoribus Solemnitatibus loco Pontificis Sacra celebrare poſſit in ſua Eccleſia. Hæc tamen & ſimilia de iis ſolis Patronis Eccleſiaſticis intelligenda ſunt, qui ſunt perſooæ fundatrices Eccleſiæ, cujus bonis & proveotibus Eccleſia Patronata extructa & dotata fuit; nequſquam vero de perſonis Collegiorum vel Monaſteriorum, quæ titulo ſolius unionis ſeu incorporationis Altaria ſive Eccleſias Parochiales, aliorum ſumptibus dudum ante cooſtructas & dotatas, ſuis Collegiis vel Monaſteriis appropriatas tenent.

His enim ultra jus Patronatus nulla jura honorifica io Eccleſiis Parochialibus iocorporatis competere ſolent, niſi dependenter a conſuetudine aut ſpecialibus Eccleſiarum conventionibus.

Unde abſtrahendo ab hujuſmodi conſuetudine & ſpecialibus conventionibus, & inhærendo ſoli formulæ unionis ſeu incorporationis de qua quæſtio, dicimus totum jus quod Rector Collegii Societatis Jeſu titulo dictæ unionis prætendere poteſt unice conſiſtere in eo, quod Eccleſia Parochiali vacante jus habeat præſentandi Presbyterum ſæcularem ſibi gratum & erga Societatem Jeſu bene affectum; alias tamen idoneum & debite qualificatum, qui ab Epiſcopo curam populi ſive animarum & totius Eccleſiæ regimen accipiat.

Quod enim attinet preces aliaſque ſolemnitates ab Ordinario iodictas, certum eſt quod mandata Epiſcopi per Decanum diſtrictus Hallenſis dirigi ſoleaot & debeant ad ipſum Vicarium, tanquam verum Curatum ſeu Parochum; cui proinde executio primario & immediate incumbit.

Similiter cum agitur de receptione Epiſcopi, ab eo procul dubio recipiendus & ad Eccleſiam ſolemniter deducendus eſt, qui ipſi Epiſcopo rationem de univerſo ſpirituali Eccleſiæ regimine reddere tenetur.

Deinde cum Parochiani hunc ſolum Parochum ſeu Curatum agnoſcant, ad quem cura animarum, adminiſtratio Sacramentorum, aliæque Paſtorales functiones pertinent; cumque Eccleſia, non obſtante incorporatiooe, conſervari debeat in ſtatu antiquo, & principaliter deſtinata manſerit peragendis Divinis Officiis Parochialibus, ſub regimine ſpirituali unius Curati ſeu Parochi, certum eſt quod pro cantandis Miſſis ſolemnibus votivis & aliis ſolus Vicarius agnoſci debeat.

Finaliter dicimus quod Rectori Collegii Societatis Jeſu, titulo unionis ſeu incorporationis de qua quæſtio, præter jus Patronatus dumtaxat nullum prorſus jus compeſat ſive intra ſive joxta ipſam Eccleſiam Parochialem, ſed totum iſtud deſumendum ſit a legibus & conditionibus, ſub quibus Collegium Societatis Jeſu ad dictum oppidum Hallenſe olim admiſſum fuit.

Nam quod attinet qualitatem perſonæ, cum ex Bulla incorporationis ipſius perſonatus appareat, dictum perſonatum fuiſſe beneficium ſimplex perpetuum, & perſonalem reſidentiam oon requirens, evidens eſt quod Collegio Societatis Jeſu uniri non potuerit, niſi per omnimodam ſuppreſſionem: ita ut per hujuſmodi unionem ſeu incorporationem ipſe titulos perſonatus penitus fuerit extinctus, ejuſque fructus redditus & proventus Collegio Societatis Jeſu ſolummodo incorporati: attento quod ex notorio uſu Belgii Rectores & Presbyteri Societatis Jeſu, uti & aliorum Ordinum Religioſi, beneficia ſimplicia in titulum poſſidere nequeunt. Illud enim ſtultum & plane ridiculum eſt, quod in hac qualitate, quæ mere Eccleſiaſtica eſt, ſeſe ſeparare velit ab ipſo Eccleſiaſtico conventu, & locum honorificum affectare inter Laicos præ ipſo Magiſtratu.

Præcipue hic ubi agitur de Eccleſia Parochiali, quæ dudum ante uniones ſeu incorporationes hujuſmodi, dotata ædificata & fundata fuit, non ſumptibus Collegii Societatis Jeſu, ſed ex pietate & munificentia oppidanorum quibus Magiſtratus præficitur.

Immo cum Rector & Presbyteri Societatis Jeſu privilegio ſibi conceſſo tam enormiter abutantur, conſultum fuerit ut Magiſtratus & incolæ oppidi Hallenſis, finita hac cauſa coram Judice Regio, indilate recurrant ad Illuſtriſſimum D. Archiepiſcopum Cameracenſem, in eum finem ut Vicaria dictæ Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi erigatur in titulum; atque ita non tantum Presbytero ſæculari in titulum conferri, ſed etiam forma concurſus a Concilio Trideutino præſcripta ſeſſion. 24. Capit. 18. de Reformation. juxta uſum & praxim Belgii, in ejus proviſione deinceps ſervari poſſit; uti in omnibus pene Eccleſiis Parochialibus, Monaſteriis ſeu Collegiis & locis qoibuſcumque perpetuo unitis & aunexis, factum eſt auctoritate Concil. Trident. Seſſ. 7. de Reform. Cap. 7. conformiter ad Concil. Lateranenſe ſob Innocentio III. Capit. 30. ff. *de prœbendis*.

Ita reſolutum Lovaoii hac 7. Junii 1715.

(erat ſignatum)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Canon. Profeſſ.
Amandus *Bauwens*, J. U. D. & Prof. Ordinar.

XVIII.

CASUS RESOLUTIO.

de ſenſu horum verborum : *in contrahendis* & *in contractis Matrimoniis*, &c. cujuſdam Indulti Apoſtolici circa Diſpenſationes Matrimoniales, ubi de poteſtate ordinaria Epiſcoporum erga easdem Diſpenſationes.

(*Nunc Primo edita.*)

CASUS POSITIO.

„ UN Evêque a un pouvoir de Rome de diſpenſer „ en certains degrés. Le pouvoir eſt couché „ en ces termes:

Diſpenſandi in 3. & 4. ſimplici & mixto tantum cum pauperibus, IN CONTRAHENDIS : IN CONTRACTIS vero cum hæreticis converſis, etiam in ſecundo, ſimplici & mixto; dummodo nullum attingat primum gradum; & in his caſibus prolem ſuſceptam declarandi legitimam.

„ On demande 1. ſi l'Evêque à qui le Pape a accor„ dé, l'Indult, conçu aux termes cy-deſſus, peut, *vi* „ *talis indulti*, diſpenſer les Catholiques des empê„ chemens de conſanguinité, ou d'affinité non oc„ cultes, qui ſe trouvent après le mariage contracté.

„ La raiſon d'en douter ce ſont les termes même „ de l'Indult : *Diſpenſandi cum pauperibus in contra„ hendis.* Par le mot *in contrahendis*, les Théolo„ giens entendent des mariages à faire ; & par „ *in contractis* des mariages faits en face d'Egliſe, „ avec quelques empêchemens dirimans.

„ Le Pape oppoſe *in contrahendis* à *contractis*; & „ & les Catholiques aux hérétiques : *in contractis ve„ ro cum hæreticis converſis*; & paroit entendre cho„ ſe différente par ces deux mots, & leur donner un „ ſens different par ces Indults. En effet le Pape don„ ne pouvoir à l'Evêque de diſpenſer avec ceux qui „ ont toujours été Catholiques *in 3. & 4. ſimplici* „ *& mixto*, pour les mariages à faire : *in contrahen„ dis.* Mais pour des mariages faits entre des héré„ tiques convertis, il leur donne pouvoir de diſpenſer „ pour eux ſeulement, *etiam in 2. gradu ſimplici &* „ *mixto; dummodo nullo modo attingat 1. gradum.* „ C'eſt le ſens naturel de ces termes de l'Indult : *in* „ *contractis vero cum hæreticis converſis.*

„ Donner un autre ſens à ces mots, *in contrahen„ dis*, & *in contractis*, de maniere que *in contrahen„ dis* ſignifie *in contractis*, c'eſt un ſens forcé, & qui „ ne paroit pas naturel; & le Pape eſt cenſé dans un „ Indult qui doit être clair, parler le langage du com„ mun des Théologiens.

„ Si ce terme *in contrahendis* renferme *in contractis* „ il ne falloit pas mettre celui-ci : *in contractis*, en „ en parlant des hérétiques convertis.

„ On a conſulté gens habiles qui ſont d'avis que les „ termes, *in contractis*, dans le ſens des mariages faits „ ſelon la loi des hérétiques, n'eſt qu'en faveur deſ„ dits hérétiques convertis, & non des hommes qui „ ont toujours été Catholiques, à l'égard deſquels „ ils croyent qu'on ne peut pas diſpenſer, quand ils „ ont été contractés, avec quelque empêchement. M. „ le *Venier* ancien Official de Paris, la cru comme „ cela.

„ Dans un fait auſſi conſidérable que celui d'aſſu„ rer un mariage & la legitimé des enfans, il ſemble „ qu'il faut s'arrêter au ſens litteral de l'Indult du Pa„ pe, qui ſemble reſtraindre le pouvoir de diſpenſer, „ donné à l'Evêque, aux ſeuls mariages à contracter: „ *in contrahendis*, à l'égard des gens toujours Catho„ liques, & l'étendre aux ſeuls hérétiques convertis „ pour les mariages contractes : *in contractis.*

„ Enfin on a juſqu'a preſent, entendu ces termes „ *in contractis*, des mariages; contractés; & *in con„ trahendis*, des mariages à contracter; & l'Evêque „ en queſtion a toujours été dans cet uſage.

„ On demande 2. ſuppoſé que l'Evêque n'ait pas ces „ pouvoir en vertu de cet Indult, s'il ne l'a pas *au„ ctoritate ordinaria.*

RESOLUTIO.

Ad primum : Indubitatum apparet, quod in caſu præſenti Epiſcopus vigore hujus Indulti Apoſtolici poſſit diſpenſare ſuper impedimento. 3. & 4. gradus ſimplicis & mixti, cum pauperibus ſuæ Diœceſis, non ſolum *in contrahendis*, ſed etiam *in contractis* Matrimoniis, dum enim conceditur authoritas diſpenſandi in matrimoniis, nequaquam cenſetur hæc diſpenſandi facultas data in caſum quo deberet eſſe difficilior diſpenſatio ; negata vero, ubi facilior & minor cauſa ad diſpenſandum requiritur.

Porro certum eſt, & ipſa Synodus Tridentina expreſſe declarat, ſeſſ. 24. cap. 5. de Reformat. Matrim. facilius ſuper impedimento ad contrahendum Matrimonium poſſe diſpenſari, ſi bona fide antea contractum fuit Matrimonium, & poſtea impedimentum aliquod fuiſſe cognoſcatur, cujus contrahens probabilem ignorantiam habuit, quam ſi diſpenſatio petatur ad contrahendum Matrimonium quod antea non fuit de facto contractum; nec conſequenter ad revalidandum prius Matrimonium requiritur.

Dum igitur per Indultum tribuitur facultas Epiſcopo diſpenſandi in 3. & 4. gradu ſimplici & mixto cum pauperibus *in contrahendis Matrimoniis*, cenſetur data facultas in contrahendis Matrimoniis, non tantum quæ contrahuntur ad ratificandom ſeu revalidandum prius Matrimonium de facto contractum bona fide cum impedimento dirimente, ſuper quo facilius diſpenſari poteſt, ſed etiam in contrahendis de novo Matrimoniis, ſuper quibus, ut ait Concilium Tridentinum, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro idque ex cauſa.

Itaque hæc clauſula : *in contrahendis Matrimoniis*, non eſt reſtrictiva, ſed potius extenſiva, utpote ipſam auctoritatem diſpenſandi extendens generaliter ad contrahenda Matrimonia; tametſi agatur de Matrimonio de novo contrahendo, & non tantum de Matrimonio contrahendo ad revalidandum Matrimonium de facto cum bona fide cum impedimento dirimente contractum.

In 2. vero parte Indulti, qua datur auctoritas diſpenſandi cum hæreticis converſis, *in 2. ſimplici & mixto in contractis Matrimoniis*, reſtringitur ipſa auctoritas diſpenſandi ad caſum quo Matrimonium de facto contractum fuit bona fide, cum impedimento dirimente : ſive ad caſum quo juxta Synodum Tridentinam facilius diſpenſari poteſt, ſcilicet in contrahendis Matrimoniis ad revalidandum Matrimonium antea de facto & nulliter contractum.

Igitur per utramque partem Indulti datur Epiſcopo facultas diſpenſandi *in contrahendis Matrimoniis*; in priori quidem parte generaliter *in contrahendis Matrimoniis*, ſive Matrimonium antea fuerit contractum, ſive non; in 2. vero dumtaxat in caſom quo Matrimo-

num

nium antea fuit de facto nulliter contractum: quod ſignificatur per clauſulam *in contractis Matrimoniis*.

Proinde oppoſitio inter duas partes Indulti, non tam intercedit illas duas clauſulas, *in contrahendis*, & *in contractis Matrimoniis*; ſed potius inter gradus ſuper quibus ipſa diſpenſandi auctoritas indulgetur.

Et quidem cum in priori parte diſpenſandi auctoritas reſtringatur ad gradus remotiores, idcirco extenditur gratia *in contractis Matrimoniis*: in 2. vero parte ubi extenditur diſpenſatio ad proximiores gradus, reſtringitur diſpenſandi auctoritas *in contractis Matrimoniis*; ſive ad contrahendum Matrimonium, quo facilius diſpenſatio ob contractum antea bona fide Matrimonium concedi poteſt.

Ad ſecundum: Quantumvis ratio ſuadere videatur, quod Epiſcopi poſſint ſua auctoritate in ſimili caſu ſuper notorio impedimento diſpenſare; nihilominus quia auctoritas ſuper impedimentis dirimentibus Matrimonii ad Romanum Pontificem ſenſim videtur devoluta, neque hactenus hoc probatum invenitur, quod in caſu occurrenti auctoritas diſpenſandi ſalva manſerit, aut reſtituta ſit Epiſcopis, conſultum non apparet, ut Matrimonium de novo contraheretur, prævia ſolius Epiſcopi diſpenſatione; quia facile contingeret ut propemodum contracto Matrimonio, rurſus in dubium revocaretur, cum plurium incommodorum ſubinde ſequela.

Ita Reſponſum Lovanii, hac 31. Julii 1715.

(*& erat ſign.*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Prof.

XIX.

CASUS RESOLUTIO

ab Eſpenio, aliiſque Lovanienſibus approbata. Utrum non acceptantes B. *Unigenitus* tanquam excommunicati poſſint evitari, eiſque ut talibus Sacramenta publice denegari.

(*Nunc Primum edita.*)

CASUS POSITIO.

Quidam Paſtor non ſolum recuſavit acceptare aut publicare Conſtitutionem *Unigenitus*, verum etiam ab Officiali interrogatus, an propoſitiones 101. eſſent Catholicæ, reſpondit omnes eſſe Catholicas in ſenſu Auctoris, & ſpectato libri contextu, non autem prout ſunt infideliter extractæ in Bulla, ubi plures ſunt truncatæ.

Has ob cauſas a prædicto Officiali adverſus Paſtorem iſtum lata fuit hæc ſententia: „ Declaramus prædictum Paſtorem incurriſſe omnes pœnas & cenſuras, „ latas per dictam Conſtitutionem & a jure adverſus „ refractarios, & eos qui ſuſtinerent propoſitiones in „ eadem Conſtitutione damnatas. Pronuntiatum a „ Judice ordinario Diœceſis & Officialitatis &c.

Hæc ſententia fuit quidem publicata in Curia Officialis, & prædicto Paſtori per Apparitorem inſinuata; ſed nullibi coram populo promulgata fuit; nec Paſtor iſte unquam nominatim tanquam excommunicatus denuntiatus eſt.

QUÆRITUR.

An vigore hujus ſententiæ cenſendus ſit prædictus Paſtor excommunicatus? & in tantum debeat evitari ut poſſit publice repelli a ſacra Communione, tanquam excommunicatus?

RESOLUTIO.

Notorium eſt quod in Bulla *Unigenitus*, nulla ſpecialis cenſura exprimatur adverſus illos qui Bullam illam acceptare renuunt; immo nec adverſus eos qui aliquam ex propoſitionibus 101. per hanc Bullam cenſuratis ſuſtinent aut defendunt; ſed ſolummodo contra hos decernatur eos incidiſſe in cenſuras a jure expreſſas: cum autem in jure non reperiatur expreſſa excommunicatio niſi in illos, qui cum pertinacia ſuſtinent propoſitionem hæreticam, non poteſt dici quemquam vigore hujus Bullæ incidiſſe in excommunicationem, niſi probetur ipſum cum pertinacia ſuſtinuiſſe propoſitionem hæreticam.

Cum autem in Caſu ſupponatur, quod prædictus Paſtor interrogatus a Judice agnoverit aliquas ex propoſitionibus, prout in Bulla exprimuntur, eſſe falſas, & Pontifex non deſignet quæ & quot propoſitiones ut hæreticæ condemnentur, evidens eſt, quod ex reſponſo Paſtoris non liqueat quod aliquam propoſitionem, ut hæreticam per hanc Bullam cenſuratam, cum pertinacia ſuſtinere prætenderit; quandoquidem fieri poſſit ut ſolæ illæ propoſitiones, quas ipſe Paſtor, prout in Bulla continentur, dixit eſſe falſas, ſint ut hæreticæ in hac Bulla condemnatæ.

Præterea cum ſupponeretur, Paſtorem, de quo in Caſu, ſuſtinuiſſe coram Judice propoſitiones in hac Bulla expreſſas eſſe vere Catholicas, idque cum pertinacia; atque ob eam juſte declaratus fuiſſet per Judicem incidiſſe in cenſuras juris in Bulla comminatas contra eos qui has propoſitiones vel etiam earum unam ſuſtinerent vel defenderent, nihilominus certum eſt quod ob hanc latam per Judicem ſententiam Declaratoriam, & in Curia Eccleſiaſtica pronuntiatam, & Paſtori per Apparitorem intimatam, non poſſit prædicto Paſtori tanquam excommunicato, hactenus ſacra Communio publice denegari.

Notorium enim eſt quod juxta Extravagantem Martini V. quæ incipit *ad Evitanda*, per univerſam Eccleſiam, etiam in Gallica uſu receptam & admiſſam: „ Nemo deinceps a communione alicujus in Sacra- „ mentorum adminiſtratione vel receptione, aut ali- „ is quibuſcumque Divinis vel extra, prætextu cujuſ- „ cumque ſententiæ aut Cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſuſ- „ penſionis aut prohibitionis ab homine vel a jure ge- „ neraliter promulgatæ, teneatur abſtinere vel ali- „ quem vitare.... niſi ſententia, prohibitio, ſuſpen- „ ſio vel cenſura hujuſmodi fuerit in vel contra perſo- „ nam a Judice publicata vel denunciata ſpecialiter & „ expreſſe. “

Ex quibus ſequitur nequaquam ſufficere, quod in aliquem ſpecialiter & expreſſe, id eſt nominatim ſententia excommunicationis lata ſive promulgata ſit, ſed inſuper requiri, ut a Judice denuntiata ſeu publicata fuerit; quemadmodum obſervat Suarelius, Diſp. 9. ſect. 2. Num. 8. additque quod licet Decretum loquatur disjunctive, *niſi ſententia a Judice fuerit publicata, vel denuntiata*, nihilominus conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, ita legem illam acceptaverit & interpretata ſit; quia hoc eſt maxime conſentaneum fini illius legis, ſcilicet *ad evitanda ſcandala*, *&c.*

Deinde hæc interpretatio non diſcordat a rigore & pro-

proprietate litteræ; quia duo illa verba *publicata* vel *denuntiata* non ponuntur disjunctive tanquam diverſa, ſed tanquam æquipollentia; niſi quod participium *publicata*, proprie referatur ad cenſuram vel ſententiam; *denuntiata* vero ad perſonam.

Itaque ut excommunicatus debeat evitari, non ſufficit quod Judex ſedens pro tribunali publice ſententiam pronuntiaverit, ſed requiritur ut inſuper hæc ſententia ſit publicata, & excommunicatus publice ut talis ſit denontiatus.

Publicatio autem hæc ita fieri debet ut vi ſimilis promulgationis ſive publicationis in communem omnium notitiam venire poſſit. Unde ſuperlaudatus Suareſius loc. citat. ſect. 2. num. 9. dicit promulgationem ſententiæ excommunicationis ita faciendam eſſe, ut actione aliqua publica, & communi conſuetudine uſitata ad res juridice promulgandas, publicata ſit.

Quin immo notat idem Auctor, ead. ſect. Num 8. adeo neceſſariam eſſe illam publicationem, ut ipſemet *Parochus*; etiamſi ſecum habeat ſententiam declaratoriam ſactam contra talem perſonam, non teneatur illam vitare, donec publice tempore præſcripto, illam denuntiet.

Itaque cenſent infra ſcripti, Parochum ſine ſumma injuria & injuſtitia, non poſſe in caſu propoſito huic Presbytero ſacram communionem publice petenti denegare, etiamſi ejus Superior idipſum ei mandaſſet; quin mandatum illud notorie injuſtum eſt, & contra prædictam Bullam Martini V. ab univerſali Eccleſia ubique receptam.

(Hæc caſus poſitio reſoluta fuit ab Eſpenio, & quibuſdam aliis Lovanienſibus.)

Anno 1715.

XX.

QUÆSITUM.

Utrum Regula quarta Indicis in Belgio fuerit recepta & publicata? (a) ab *Eſpenio* & duobus aliis Lovanienſibus reſolutum.

(*Nunc primum editum.*)

CUm anno 1564. Pius IV. Indicem librorum prohibitorum vulgo Tridentinum, cum adjunctis quibuſdam Regulis, quas *indicis* vocamus, evulgaſſet, & ab omnibus obſervari præcepiſſet per Conſtitutionem quæ incipit *Dominici Gregis*, plures ſuper hoc Indice librorum hic in Belgio difficultates motæ fuere.

Cum enim in dicto *Indice* permulti libri in omni facultate ſcientiaque comperti eſſent, qui alias caſtigati & a zizaniis impuræ doctrinæ opinionumque emendari bona ſui parte utiliter & cum fructu legi poſſe viderentur, & quorum in Belgio exemplarium erat ingens copia, Dux Albanus Belgii Gubernator juſſit nomine Philippi II. Regis Hiſpaniarum & Belgii Principis, libros hoc Indice contentos, (exceptis Hæreſiarcharum libris,) conſervari eoſque inter Prælatos, Academias, & viros eruditos ſuarum Provinciarum diſtribui, ut ſinguli in partibus ejus ſibi creditis ſumma ope & alacri ſtudio ita verſentur, quo iſta librorum prædictorum expurgatio commodius breviusque procederet, & adimpleretur.

Hac porro recognitione & expurgatione, per Prælatos & Academias & viros doctos peracta, idem prædictus Dux Albanus, ut operi huic ultima manus apponeretur, Collegium Cenſurum in Civitate Antverpienſi inſtituit, cui ex Ordine Eccleſiaſtico præfuit quidam Epiſcopus, & nomine Regio nominatiſſimus ille Theologus Arias Montanus: hi porro Cenſores maturo conſilio & diligentia, excuſſis & examinatis iis quæ per Prælatos, & Academias & viros doctos circa libros in Indice Romano contentos, fuerant annotata, tandem convenientem ea de re confecerunt Cenſuram, ſeu libellum ſub hoc titulo: *Index Expurgatorius.*

Iſtos autem Cenſores non tantum libros in Indice Romano proſcriptos, ſed & ipſas Regulas Indicis per Pium IV. confectas & eidem adjunctas, excuſſiſſe, vel inde compertum eſt, quod ſicuti in hoc Indice expurgatorio declararunt, interdictionem librorum in hoc Indice Romano contentorum non eſſe ſimpliciter in hiſce Provinciis recipiendam, ſed quoſdam ex illis libris, vel cum aliqua expurgatione, vel etiam nulla, eſſe permittendos; ita quoque non obſcure declaratum, quaſdam dumtaxat ex illis Regulis eſſe recipiendas.

Huic enim Indici expurgatorio quatuor tantummodo ex prædictis Regulis Indicis, ſcilicet 2. 5. 7. & 8. præfixerunt ſub hoc titulo: *Regulæ ex Concilio Tridentino.*

Argumentum evidens, quod hi Cenſores crediderint, admiſſionem aliarum Regularum hiſce in Provinciis nequaqam convenire.

Hic vero *Index*, una cum prædictis quatuor Regulis, juſſu Ducis Albani evulgatus, ſpeciali Edicto Regio de ultima Julii anno 1571. probatus fuit, quo mandat, hunc Indicem in hiſce Provinciis ab omnibus ſervari, & juxta illum procedi: præmittiturque huic indici immediate poſt illud Edictum, hoc expreſſum monitum litteris majuſculis: „Cavetur etiam, „ne quis hunc *Indicem* aliqua parte augeat vel minuat, neve ex impreſſis manuſcriptum exprimat, citra Gubernatoris & conſilii auctoritatem.

Poſt hanc publicationem nulla legitur, hic in Belgio, prædicti *Indicis* Romani, aut Regularum eidem ſubjectarum facta aut poſtulata publicatio. Igitur cum in hac publicatione quatuor dumtaxat Regulæ fuerint comprehenſæ, remiſſis reliquis, ſcilicet 1. 3. 4. 6. 9. & 10. concludendum, has Regulas hic nunquam fuiſſe publicatas aut receptas; quin immo Judicatum fuiſſe earum publicationem aut receptionem in hiſce Provinciis non expedire: ſi enim harum receptionem & publicationem Collegium convenientem exiſtimaſſet, quis dubitet, quin eas ac nominatim quartam, cum aliis quatuor Regulis expreſſiſſet, & obſervari voluiſſet.

Occurrit quidem in Synodo Provinciali Cameracenſi, anni 1586. Tit. 1. Cap. 4. Decretum in hæc verba: *non permittantur cuivis de populo libri Sacræ Scripturæ lingua vernacula, contra 4. Regulam Indicis librorum prohibitorum: niſi de licentia Epiſcoporum aut Deputatorum ab iis.* Sed hoc Decretum non videtur poſſe dici habere vim publicationis hujus Regulæ; (præſertim contra prædictum Edictum Regium) quo non obſcure, ex Judicio Collegii Cenſorum, hæc Regula IV. tanquam hiſce Provinciis non conveniens non fuit admiſſa.

De-

(a) Vide *Supplem. in Jus Univerſum* &c. Part. 1. Titul. xxii. Capit. V. nec non Tractat. De Promulgatione Legum &c. Part. 4. Capit. 11. §. 3.

Deinde tametſi ad hanc Synodum emanaverit Edictum Philippi II. tamen notandum quod hoc Edictum non concernat niſi quædam *puncta* ibidem nominatim expreſſa, & ad quorum executionem auctoritas Regia ſpecialiter viſa fuit ipſis Synodi Patribus neceſſaria. Inter iſta autem puncta nihil reperitur concernens hanc IV. Regulam *Indicis*. Ita Reſolutum Lovanii 28. Julii 1717.

(*Et erat ſignatum*)

F. *Verſchuren*, S. T. Doctor. Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Prof. J. *Opſtraet*, S. Th. Licent.

XXI.

RESOLUTIO,

circa jura Parochialia Abbatis S. Trudonis, in ſui Monaſterii famulos.

(*Nunc primum edita.*)

AD prioris Quæſiti primum membrum: *ſi adjunctum Extractum attentionem mereatur?* Reſpondetur, hoc Extractum nullam fidem facere poſſe ad probandum jura illa, de quibus in Extracto, Paſtori ſeu Vicario Parochialis Eccleſiæ B. M. competere.

Cum enim hoc Extractum non contineat niſi privatam Declarationem, manu Paſtoris ſcriptam & ſignatam, non poteſt hæc ullam fidem facere ad jura Paſtori aſſerenda; quandoquidem indubitatum ſit, fidem non mereri privatam alicujus ſcripturam, in proprium ſuum commodum ſcriptam. Præſertim quando nulla fortia concurrunt adminicula, quæ fidem ejus adſtruant, prout in caſu præſenti; ubi e contrario plura occurrunt, quæ fidem ejus enervant, ut ex reſponſo ad alia quæſita conſtabit.

Ad alterum Quæſiti membrum, indubitatum eſt jura illa, de quibus in quæſito, conſueviſſe regulari juxta receptas hactenus obſervantias: multumque in hiſce valere antiquam conſuetudinem.

Cum igitur in caſus poſitione aſſeratur, a tempore memoriam hominum excodente, ſive a tempore *immemoriali*, Sacramenta fuiſſe adminiſtrata familiaribus ejus Domeſticis, famuliſque R. D. Abbatis vel Abbetiæ S. Trudonis, per Presbyterum ſeu Regularem ſeu ſæcularem *Conſtitutum* ipſius Abbatis, nec non eos per eumdem fuiſſe ſepultos, & hactenus ſepeliri; quin & in ipſa Abbatia haberi ab antiquo locum hiſce famulis ſepeliendis ſpeciatim deputatum, qui vulgo dicitur *Cæmiterium famulorum*: Cenſet infraſcriptus, quod non obſtante prædicto Extractu, jus adminiſtrandi Sacramenta hiſce famulis, eoſque ſepeliendi integrum debere manere dicto *Conſtituto*, titulo immemorialis conſuetudinis, quæ vicem Tituli, dum de illo non apparet, ſupplet.

Ad ſecundum. In caſus poſitione aſſeritur, famulos de quibus in quæſtione, a tempore immemoriali Communionem ſuam Paſchalem feciſſe in Eccleſia Abbatiæ: item quod ipſis quoque a tempore ſimiliter immemoriali, fuerint adminiſtrata Sacramenta per *Conſtitutum* Abbatis, atque per eumdem fuiſſe ſepultos, in loco eorum ſepulturæ ſpeciatim deſtinato, qui vulgo, *Cœmeterium famulorum* dici conſuevit, uti ſupra notatum eſt.

Quæ omnia cum ſint *Paſtoralia*, nequaquam dubitari poſſe videtur, quin Abbas ſive ejus *Conſtitutus* reputandus ſit horum famulorum Paſtor ſive Curatus; quodque ſimiles famuli, etiam quoad curam animarum, Abbati ſive *Conſtituto* ſiot ſubjecti; quamdiu intra Monaſterium, tanquam ejuſdem Monaſterio inſervientes morantur: ot proinde mirum non ſit, hunc *Conſtitutum* vulgo dictum fuiſſe Paſtorem famulorum.

Et ſane cum in caſu dicatur, Monaſteriom *S. Trudonis* fuiſſe fundatum ante Eccleſiam Parochialem B. M. hancque ſitam eſſe in fundo Monaſterii, atque Abbatem ejuſdem Eccleſiæ eſſe Patronum & Collatorem, admodum veriſimile eſt Eccleſiam Monaſterii reputandam eſſe pro Eccleſia Matrice, ac per conſequens, in hujus Eccleſiæ Parochialis erectione vel Vicariæ perpetuæ, etiam Abbatis vel Monaſterii conſenſum interveniſſe.

Porro conſuetum io novæ Eccleſiæ erectione jura aliqua Eccleſiæ Matrici reſervari, quæ ſub nomine *honoris* expreſſit Alexander III. in Cap. *ad audientiam ff. de ædificandis Eccleſiis*; ubi & honor ille Mattrici Eccleſiæ ſervandus dicitur. Itaque ex illis quæ a tempore immemoriali per Abbatem ſeu ejus *Conſtitutum* ſervata fuerunt circa prædictos famulos, admodum veriſimile evadit, quod in erectione hujus Parochialis Eccleſiæ, jus Parochiale fuerit reſervatum Abbati, ſeu Eccleſiæ Abbatiali, reſpectu omnium qui ad ſervitium Monaſterii intra ſepta Monaſterii ſub obedientia Abbatia morarentur.

Cenſet perinde infraſcriptus, quod Abbas ejuſve *Conſtitutus* ſit reputandus ut Paſtor dictorum famulorum, atque ipſos, eo pro tempore quo in Monaſterio ejus habitant & famulantur, non cenſeri Parochianos Eccleſiæ Parochialis B. M. atque per conſequens teſtimoniales pro obtinenda diſpenſatione ſuper proclamationibus Matrimonialibus eſſe expediendas cum atteſtatione Abbatis, ſive ejus *Conſtituti*, tanquam eorum Paſtoris. Ita reſponſum Lovanii hac 14. Martii 1718.

(*Erat ſignatum.*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Ss. Can. Prof.

XXII.

RESPONSUM JURIS

circa ſuſpenſionem G. *van Rooſt*, Canonici & Plebani Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis.

CASUS POSITIO.

REverendus Dominus Guilielmus van Rooſt, (*a*) Canonicus & Plebanus Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis per rumorem publicum probe informatus de ſiniſtro in ipſum affectu Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi ſui Archiepiſcopi, eo quod ad ipſum D. Archiepiſcoporum delatus eſſet quaſi recuſaret acceptare Bullam Pontificiam, quæ incipit *Unigenitus*; cujus acceptationem multum urgere Dominum Archiepiſcopum ſciebat: ac propterea veritus ſibi imminere grave aliquid, puta Ceoſuram ſuſpenſionis, obtulit,

(*a*) Vide Lucubrationem cui titulus: *Memoires hiſtoriques* &c. des Pais-Bas Autrichiens Tom. 1. p. 121. & ſeq.

Digitized by Google

tulit Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtati in Concilio Status 3. Novembris 1718. libellum ſupplicem hiſce junctum, ſub litter. A.

Super quo Libello prædictum Concilium Status requiſivit adviſamentum Excellentiſſimi Domini Archiepiſcopi per Apoſtillam de data ejusdem 3. Novembris, quod & eadem die legitime inſinuatum fuit præfato Domino Archiepiſcopo per litteras clauſas, uti moris eſt.

Deinde 4. Novembris habitum fuit Capitulum ordinarium ſub juramento, in quo Excellentiſſimus Dominus a dicto Domino Plebano petiit, an admitteret Conſtitutionem *Unigenitus*, an non? Ad quod idem Dominus Plebanus reſpondit cauſam ſuam eſſe in manibus Cæſaris juxta litteras heri ipſi inſinuatas, & eo dicto Capitulo exivit.

Poſtridie vero, ad inſtantiam Procuratoris Officii, Dominus Archiepiſcopus expedivit litteras Citatoriales ad oous dicti Domini Plebani hiſce junctas, ad finem ut die 10. dicti menſis Novembris perſonaliter comparat, & interim nulla alia prævia citatione ſuper prætenſo delicto, neque præmiſſa ulla Canonica monitione proceſſit ad ſuſpenſionem *a Divinis & Paſtoralibus functionibus*, ut latius in dictis litteris, ſub Litt. B.

QUÆRITUR.

Utrum dicta ſuſpenſio ſit valida?

RESOLUTIO.

Pro reſolutione propoſiti caſus prænotandum.

Primo ſuſpenſionem a Divinis vel ab officio aut beneficio, duplici modo ſive forma infligi poſſe, ſcilicet per modum meræ & ſimplicis pœnæ in punitionem & ſatisfactionem perpetrati delicti, eoque caſu habet rationem pœnæ vindicativæ.

Alio modo infligitur in modum cenſuræ, eoque caſu proprie non tam infligitur in vindictam & ſatisfactionem perpetrati criminis, ſed ut a crimine commiſſo Reus retrahatur, & per ſuſpenſionem ad obediendum Judici monenti, & eum curare & a crimine avocare volenti pareat; atque propterea non tam cenſetur infligi in vindictam & ſatisfactionem commiſſi delicti, ſed potius per modum medicinæ, ut propterea dicatur pœna *medicinalis*.

Nec tam reſpicit præteritum & commiſſum delictum quam futurum, ſive perſeverantiam ſeu contumaciam in delicto. Hanc duplicem ſuſpenſionis ſpeciem & formam notant tam Theologi quam Canoniſtæ: *Loquendo de propria ſuſpenſione Eccleſiaſtica*, ait Suareſius de Cenſuris, Diſput. XXV. ſect. 2. num. 4. *poteſt dividi in eam quæ propria eſt cenſura, & eam quæ eſt pure pœna.*

Eamdem ſuſpenſionis diviſionem obſervavit & latius probavit Marius Alterius, Romanus, Canonicus Vaticanæ Eccleſiæ ſancti Petri in ſpeciali ſuo opere de Cenſuris, *tom. 2. Diſputat. 1. Capit. 1.* eamque ab omnibus paſſim Doctoribus notari & in praxi receptam teſtatur atque inter utramque intercedentes differentias ibidem obſervat.

In primis quia ſuſpenſio inflicta per modum pœnæ vindicativæ imponitur in meram pœnam & punitionem perpetrati criminis, monent communiter Doctores quod hæc imponi ſoleat ad certum tempus pro ratione & qualitate delicti.

At vero ſuſpenſio inflicta per modum *Cenſuræ* ad certum ac determinatum tempus reſtringi ac determinari nequeat: *Hæc enim ſuſpenſio, uti & omnis alia Cenſura*, ait Suareſius dicta Diſp. ſect. 1. Num. 3. *præcipue fertur ad reprimendam contumaciam, & ut homo a culpa recedat, ideoque non poteſt habere alium terminum niſi* DONEC RECEDAT *ab illa.*

Hanc inter ſuſpenſionem inflictam per modum meræ pœnæ & in modum Cenſuræ differentiam latius exponit Marius Alterius in citato opere, *tom. 2. Diſput. 7. Cap. 2.*

Hinc & concluditur ſuſpenſionem, prout eſt cenſura, non niſi ferri per proviſionem ſive interim, eo quod non feratur niſi duratura donec Reus ſatisfaciat, ſive donec reſipiſcat, ideoqoe ſive addantur illa verba, *per proviſionem ſive interim*, hæc nihil mutant de natura ipſius cenſuræ, quia in effectu nihil ſignificant, niſi durationem Cenſuræ donec ſatisfaciat, & Reus a contumacia reſipiſcat, quæ in omni cenſura includuntur.

Ex prædictis autem ulterius habetur, quod cum ſuſpenſio ita inflicta habeat rationem veræ Cenſuræ atque nomine Cenſuræ veniat, juxta Reſponſum Inn. III. in *Cap. 20. Extra de verborum ſignificatione*, ubi quærenti quid per Cenſuram intelligatur, reſpondit: quod per eam non *ſolum interdicti, ſed ſuſpenſionis & excommunicationis ſententia valeat intelligi.*

Ex his concludunt uno conſenſu Doctores, formam & ordinem judicialem in proferenda ſententia ſuſpenſionis, ut eſt *Cenſura*, eſſe ſervandum, qui de jure in prolatione excommunicationis & interdicti præſcriptus eſt.

Secundo itaque notandum, inter defectus eſſentiales cenſuræ ab omnibus referri omiſſionem citationis, & auditionis ejus cui Cenſura inuritur.

Unde quærens Soareſius de Cenſuris *Diſputat. 4. ſect. 7.* utrum defectus ſeu error in ſententia debeat eſſe expreſſus, ut ſententiam reddat *nullam*, ait num. 37. *Quando ſententia eſt nulla ex defectu juriſdictionis,* CITATIONIS *aut alterius rei ſimilis pertinentis ſecundum jura ad* SUBSTANTIALEM *ſolemnitatem ſententiæ, tunc verum eſt ſententiam eſſe* NULLAM, *etiamſi talis defectus in ſententia non exprimatur.*

Quin citatus Marius Alterius aſſerere non dubitat, etiam ſententiam declaratoriam, *quod aliquis inciderit in Cenſuram, non poſſe fieri ſine* CITATIONE, *& antequam audiatur & contumax judicetur, & ſi fiat declaratio abſque ulla* CITATIONE *& auditione, eſt ipſo jure nulla, & nullum impedimentum adfert quominus geſta per obſtrictum cenſuris valeant.*

Quin & Covarruvias ad Cap. ALMA MATER, *part. 1. Cap. 9. num. 5.* monet declarationem juridicam de Cenſura *ipſo jure* contracta non eſſe faciendam, niſi prius, *citata* parte, *juridice* de crimine conſtet; & aliter factam declarationem *nullam* eſſe ipſo jure.

Cum igitur forma eadem requiratur in prolatione ſuſpenſionis, quæ in aliis cenſuris, conſequens eſt omiſſionem *citationis* nullam & invalidam reddere ſuſpenſionem.

Quandoquidem informationes præparatoriæ ſuper crimine capiantur, parte nec citata nec audita, ſequitur Cenſuram ex his informationibus præparatoriis per Judicem in Reum ferri non poſſe; etiamſi forſitan ex hiſce informationibus ſummarie conſtaret de crimine per Reum perpetrato: quia pars nec citata nec audita fuit. Et cum Cenſura præſertim ſuſpenſionis a Divinis & Officio ſit pœna ordinaria eaque graviſſima, non poteſt imponi ex proceſſu ſummario & cognitione ſummaria, uti recte advertit Franciſcus Zypæus in ſua Analyſi juris novi, *titulo de accuſationibus, num. 9.* SED EA (ait) *ſolemnem & plenam cognitionem requirit, quæ inſtituenda eſt dum contra aliquem ordinaria punitio intenditur.*

Tertio notandum, quia ſuſpenſio, ut eſt cenſura, tendit non tam ad peccantem puniendum, ſed vel præcipue ad corrigendum & medendum, ac propterea dicatur pœna *medicinalis*, uti jam pridem monuit Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV. *in cap. 1. de ſentent. Excommunicationis* in *ſexto*; ubi de omni ſpecie Cenſuræ dictum eſt: *quod cum* MEDICINALIS *ſit non mortalis, diſciplinans non eradicans, dum tamen is in quem lata fuerit non contemnat, cauſæ pro-*

videat

Digitized by Google

videat Judex Eccleſiaſticus ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi, quod corrigentis fuerit & medentis.

Licet enim ſub initium de excommunicatione loqoatur, poſtmodum tamen expreſſe monet, *& hæc eadem in* SUSPENSIONIS *& Interdicti ſententiis velle obſervari.*

Quare communiter tradunt tam Canoniſtæ quam Theologi, hæc non ſola de excommunicatione, ſed de omni ſpecie Cenſuræ dicta eſſe; quodque nec minus in *ſuſpenſione* ſerenda Judex oſtendere debeat *ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis*, *quam in ferenda excommunicatione.*

Et licet omnis pœna Eccleſiaſtica aliquo modo tendat ad correctionem vel ipſius criminoſi vel aliorum, qui occaſione inflictæ pœnæ a peccato retrahuntur; nihilominus Cenſura longe alio modo eſt medicinalis pœna, uti monet & exponit Suareſius de Cenſuris *Diſput.* 4. *ſect.* 5. *Numer.* 10. *Nam*, ait, PER SE *intendit non ſolum præcavere futura peccata*, *ſed potius* PER SE *primo curare peccatorem a peccato commiſſo*, *& liberare illum a ſtatu in quo* PERMANET *ratione talis peccati.*

Quarto notandum ceoſuram ferri non poſſe in aliquem niſi in peccato ſuo hæreat, indigeatque ſeveriori remedio, ut a peccato ſanetur atque reſipiſcat.

Deinde cum Judex in ferenda Cenſura oſtendere debeat ſe proſequi, *quod corrigentis fuerit & medentis*, inquirendom eſt, priuſquam infligatur Cenſura, num delinquens in ſuo peccato aut inobedientia *contumaciter* hærere præſumat; neque ſuaviori modo in viam ſalutis reduci poſſit aut corrigi.

Ex his conſequens eſt, cenſuram ab homine ferri non poſſe, oiſi in eum, qui *contumaciter* probatus ſit hærere in peccato: oec poſſe cenſuram *valide* ferri nulla præcedente *contumacia*, ut pluribus adductis tam Canoniſtis quam Theologis probat Suareſius loco *ſect.* 5. *numer.* 6.

Quinto notandum, jam pridem receptum fuiſſe, ut de hac contumacia Judici conſtet atque de ea ipſe peccator certius coovincatur, monitionem eſſe præmittendam, eamque *trinam*; hæcque monitio in jure noſtro vocatur Canonica vel competens, eamque ſupponit Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. *in cap.* 9. *de ſent. Excommunicationis in VI.* volens ut *inter monitiones Canonicas quas ſtatuunt jura præmitti, Judices ſive monitionibus tribus utantur, ſive una pro omnibus, obſervent aliquot dierum competentia intervalla; niſi facti neceſſitas aliter ſuaſerit moderanda.*

Permittit quidem Concilium temporum intervalla Judici moderare, ſi facti neceſſitas aliter ſuaſerit: ita tamen ut Judex tempus ſufficiens ad reſipiſcentiam largiatur, uti recte notavit Suareſius *Diſput.* 6. *ſect.* 9. *Num.* 4. additque non videri *permiſſum ut propter ullam neceſſitatem admonitio omnino prætermittatur, nullumque tempus ad reſipiſcentiam concedatur.*

Ratio eſt quia dum Cenſura fertur ab homine; non fertur abſolute ad puniendum commiſſum delictum, ſed ut Reus ab illo reſipiſcat; & ex hac parte jam reſpicit futurum, ut ibidem monet Suareſius *Num.* 7. Et IDEO, ait, *ferri non poteſt ſine aliquo genere admonitionis*, *quia non poteſt abſolute ferri*, *ſed conditionali modo*, *ſcilicet niſi intra tale tempus reſipueris vel ſatisfeceris*, *talem Cenſuram incurres*: *in hac autem forma ferendi Cenſuram intrinſece includitur admonitio.*

Hinc rurſus habetur Cenſuram non poſſe ferri *abſolute*, ſed dumtaxat quaſi *proviſianaliter* & *interim*, id eſt donec ſatisfecerit ſive reſipiſcat; ideoque verba illa *per proviſionem* ſive *interim* oihil immutare de eſſentia ipſius Cenſuræ.

Id quod de Cenſuris in genere dixit Suareſius (nimirum omnino oeceſſariam eſſe præviam admonitionem) idipſum de ſuſpenſione monuit Alterius *tom.* 2. *Diſputat.* 7. *Numer.* 2. propoſito dubio, *An reperiatur aliquis caſus in quo Cenſura* SUSPENSIONIS *ferri poſſit a Judice ſine* PRÆVIA MONITIONE? *reſolvit ſimpliciter eſſe reſpondendum ad dubitationem, nequaquam poſſe imponi ab homine pœnam* SUSPENSIONIS *aut excommunicationis*, *quæ revera novum vinculum & novum nocumentum inferat*, *in eum qui non fuerit* PRÆMONITUS.

Hanc neceſſitatem præmittendi monitionem Canonicam ante ſententiam ſuſpenſioois agnoſcunt & tanquam certam ſupponunt Canoniſtæ.

Hinc Navarrus in ſuo Manuali, *cap.* 27. *num.* 159. tanquam indubitatum aſſerit, quod ſicot excommunicationem præcedere *debet monitio*, ita quoque præcedere debet *ſuſpenſionem.*

Demum Antonius Diana *part.* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 55. aſſerere non dubitat: *Certum eſt cenſuram non poſſe* VALIDE *ferri*, *ac proinde nec* INCURRI; *niſi ob peccatum exterius inobedientiæ ſeu* CONTUMACIÆ *reſpectu Eccleſiæ; unde dictum eſt excommunicationem majorem,* SUSPENSIONEM *& interdictum non poſſe* VALIDE *ferri ob peccatum exterius præteritum, factum abſque inobedientia ſeu* CONTUMACIA *reſpectu Eccleſiæ ſeu Miniſtrorum ejus*, *id eſt quando non præceſſit aliqua* JURIDICA MONITIO, *qua monuerat opus illud peccaminoſum non eſſe faciendum.*

Nec tantum ante ioflictionem cenſuræ neceſſaria eſt prævia monitio; ſed requiritur præterea, monitionem hanc fieri auctoritate & nomine ipſius Judicis. *Ratio eſt manifeſta*, ait Suarez Diſput, III. Sect. XI. Numer. 1. *quia adminitio talis eſſe debet ut ſi quis non pareat contumax & inobediens exiſtat*: *quod eſſe non poteſt niſi admonitio auctoritate Superioris facta ſit.*

Quin ex præſcripto Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. *cap.* 48. *extra de Sent. excommun.* ADMONITIO *fieri debet perſonis præſentibus idoneis*, *per quas* (*ſi neceſſe fuerit*) *poſſit probari monitio.*

Verum quidem eſt ab hoc Concilii Lateranenſis præſcripto, quoad præſentiam perſonarum, hodie in praxi non nihil eſſe receſſum, uti etiam obſervat Dominus du Caſſe Archidiaconus & Officialis Condomenſis, in ſua praxi Juriſdictionis Eccleſiaſticæ Tom. 1. Cap. 11. Num. 3. ſub finem: QUIA, ait, *hæ monitiones fiunt in ſcriptis & vigore mandati Superioris*, *quod intimatur parti opera Apparitoris Curiæ*, *qui relicta ipſi parti copia de facta admonitione*, *per ſuam relationem ad calcem originalis appoſitam ſufficienter conſtare facit.*

Sexto notandum ſpeciale eſſe io prolatiooe Cenſuræ, quod ipſa Sententia Cenſuræ non tantum proferenda ſit in ſcriptis, ſed inſuper requiritur, ex præſcripto Concilii Lugdunenſis *in cap.* 1. *de Sent. Excommunicat. in VI.* ut Judex cauſam Cenſuræ expreſſe conſcribat propter quam Cenſura profertur.

His præmiſſis, ad reſolutionem propoſiti Caſus & inde formatæ quæſtionis deſcendendo, cenſent Infraſcripti:

In primis liquido conſtare ex tenore Decreti ſuſpenſionis de data quinta Novembris 1718. & litteris Citatorialibus inſerti, ſuſpenſionem hanc eſſe inflictam non in meram pœnam ſive punitionem & ſatisfactionem perpetrati delicti, ſed per modum Cenſuræ; ut ea mediante Domious Plebanus a contomacia ſeu pertinacia in delicto, de qua quæſtio, retraheretur.

Conſtat enim hanc ſuſpenſionem oon eſſe determinatam ad certum tempus (quemadmodum fieri conſuevit dum infligitur per modom pœnæ vindicativæ, ſive per modum punitionis & ſatisfactionis perpetrati delicti, ut patet ex prædictis Notabili primo) ſed donec ſatisfecerit ſive obedierit præcepto Superioris, eum a contumacia & perſeverantia in delicto retrahere & ſanare per hanc ſuſpenſionem tanquam pœnam medicinalem volentis, in verbis: *Donec vel præfatam Bullam acceptaverit*, *vel reſponſione perſonali ejus viſa alias ordinaverimus*: quæ eſt notoria Formula ſuſpen-

ſuſpenſionis ut eſt Cenſura Eccleſiaſtica, uti ex dictis pateſcit.

Proinde de validitate vel invaliditate hujus ſuſpenſionis, judicandum eſt juxta regulas in prolatione Cenſurarum a jure præſcriptas.

Itaque cum ex præſcripto Concilii Lugdunenſis cautum ſit, ut Judex in prolatione *Sententiæ cauſam cenſuræ expreſſe conſcribat propter quam Cenſura profertur*, uti patet ex Notabili ſexto, conſequens eſt, nullam aliam hujus ſuſpenſionis cauſam fuiſſe, aut reputari poſſe niſi hanc unicam quod Dominus Plebanus Bullam Pontificiam quæ incipit *Unigenitus* recuſaſſe dicatur; quandoquidem hæc unica ratio in ſententia conſcribatur, atque ipſa Cenſura unice tendat ad inducendum Dominum Plebanum ad acceptationem prædictæ Bullæ in verbis: *Donec præfatam Bullam acceptaverit*.

Porro Cenſura inferri nequit niſi ſubſit cauſa non tantum rationabilis, ſed & manifeſta, juxta Decretum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III, in *Cap. 48. extra de ſentent. Excommunicationis*, his verbis: *Judices caveant diligenter ne ad excommunicationem cujuſquam abſque* MANIFESTA *& rationabili cauſa procedant.* Quia nec ſufficit ad inflictionem Cenſuræ cauſam eſſe rationabilem & manifeſtam, ſed inſuper requiritur ut rationabilis & manifeſta ſit probata ipſi Judici; uti notant Interpretes poſt Gloſſographum ad citatum caput 48. qui ad verbum *rationabili* addit: *coram ipſo Judice probata.*

Hinc Suarelius reflectens ad præcitatum Decretum Concilii Lateranenſis ait: *Manifeſte autem, ſi ſit non ſolum Judici privatim nota, ſed etiam* JURIDICE *probata*: rationem reddit *Diſput. 7. Sect. 7. Num. 4. Nec enim ſatis eſt*, ait, *quod cauſa in re ſubſit, ſi ſit occulta, quia Judex humanus non poteſt de ſibi occultis judicare: eſt autem occulta quoad effectum ferendi ſententiam quamdiu juridice probata non eſt, etiamſi alioquia privatim nota ſit illi homini qui Judex eſt.*

Itaque priuſquam ad ſuſpenſionem, de qua in caſu, poſſet procedi, requirebatur ut non tantum ipſi Domino Archiepiſcopo ſive Judici privatim innotuiſſet, Dominum Plebanum recuſare Bullam quæ incipit *Unigenitus* acceptare, ſed inſuper quod hæc recuſatio ipſi Domino Archiepiſcopo uti Judici fuiſſet juridice probata.

Ex his quæ in caſu proponuntur manifeſtum eſt, cauſam in Decreto ſuſpenſionis conſcriptam, ſcilicet recuſationem acceptandi prædictam Bullam Pontificiam non fuiſſe judici juridice probatam; quandoquidem, uti in caſu propoſito aſſeritur, nunquam Dominus Plebanus a Judice aut ejus auctoritate fuerit legitime interrogatus ſuper acceptatione hujus Bullæ ante diem 4. Novembris, quando Dominus Archiepiſcopus in Capitulo, cui in qualitate Canonici aderat Dominus Plebanus, & Dominus Archiepiſcopus præſidebat, ipſum in qualitate præſidentis interrogavit, utrum acceptare vellet Bullam Pontificiam, quæ incipit *Unigenitus*, adeoque ante hanc per Dominum Archiepiſcopum factam interrogationem, non poteſt vel in ſpeciem Dominus Plebanus dici recuſaſſe acceptationem ſæpe dictæ Bullæ ad effectum, ut hæc recuſatio præberet rationabilem cauſam ſuſpenſionis aut pœnæ Eccleſiaſticæ: cum certum ſit neminem conſtringi, præſertim ut incurrat pœnam in foro externo, facere poſſeſſionem ſuæ fidei, niſi legitime fuerit interrogatus.

Præterea ſi attendatur reſponſum Domini Plebani, datum in Capitulo ad interrogationem Domini Archiepiſcopi, his verbis in caſu expreſſum, *cauſam ſuam eſſe in manibus Cæſaris juxta litteras heri ipſi inſinuatas*, conſtat Dominum Plebanum nec tunc abſolute recuſaſſe acceptationem hujus Bullæ, ſed dumtaxat requiſiviſſe aliqualem dilationem in dando categorico reſponſo ad interrogationem ſibi factam.

Quo autem hæc petita dilatio tenderet, nullatenus latere poterat Dominum Archiepiſcopum: evidens enim erat in hoc reſponſo dominum Plebanum per hæc verba, *Cauſam ſuam eſſe in manibus Cæſaris, juxta litteras ipſi* (Domino Archiepiſcopo) *heri inſinuatas*, ſeſe referre voluiſſe ad libellum Concilio Status oblatum, & Domino Archiepiſcopo communicatum & inſinuatum die tertia menſis Novembris, pridie ante interrogationem factam in Capitulo, hic annexum.

Ex hoc porro libello cognoſcere poterat Dominus Archiepiſcopus hanc petitam a Domino Plebano dilationem, nequaquam reputandam frivolam aut fruſtratoriam, ſed fundatam in debita obedientia quam ſubditi, ſeu Laici ſeu Eccleſiaſtici, debent legitimo ſuo Principi.

Hoc unum enim a ſuo Principe edoceri poſtulabat Dominus Plebanus per ſuum libellum ſupplicem, utrum conformiter ad ſua Edicta, Bulla Pontificia cujus ab ipſo petebatur acceptatio, eſſet legitime placetata, ſive per Principem admiſſa ad eum effectum, ut in ſuis Provinciis per modum legis poſſet promulgari, & ad ejus acceptationem & profeſſionem ſubditi ejus per cenſura aliaſve pœnas conſtringi.

Inſuper ex rationibus per Dominum Plebanum expoſit in libello ſuo ſupplici Concilio Status oblato, & Domino Archiepiſcopo communicato & inſinuato, cognoſci poterat dubium de Principis volontate ſuper publicatione hujus Bullæ ſuo non caruiſſe fundamento, meritoque Dominum Plebanum ad Concilium Status recurriſſe, ut certior de Principis intentione redderetur, atque ita verbo & exemplo ſubditis ſuis debitam erga Principem ejuſque leges obedientiam inſtillaret.

Igitur non apparet, qua ratione Dominum Plebanum tantillam dilationem per ſuum reſponſum poſtulantem ſuper acceptione hujus Bullæ dici queat acceptationem recuſaſſe; idque ad eum effectum ut hæc recuſatio graviſſimam hanc cenſuram mereretur, ſcilicet ſuſpenſionem non tantum ab officiis ſive functionibus Paſtoralibus, ſed inſuper a Divinis: qualis ſuſpenſio ſeu Cenſura ex omnium Doctorum calculo requirit culpam *mortalem*.

Sed etſi ſupponeretur Dominum Plebanum abſolute & ſimpliciter recuſaſſe acceptationem hujus Bullæ; eamque recuſationem ſine gravi culpa fieri non potuiſſe; quin & eam recuſationem Domino Archiepiſcopo juridice fuiſſe probatam: nihilominus ad Cenſuram procedi non poterat ſine prævia juridica citatione Domini Plebani, & antequam ſuper hac recuſatione auditus fuiſſet, uti ſupra probatum eſt Notabili 5.

Porro cum expoſitione caſus habeatur, Dominum Plebanum ante inflictam Cenſuram nec fuiſſe juridice citatum, nec auditum ſuper hac recuſatione, ex omiſſione præviæ citationis, & contra inauditum inflicta cenſura, reſultat eſſentialis defectus ipſam cenſuram nullam & invalidam reddens, uti probatum fuit.

Ulterius certum & indubitatum eſt, ob ſolum commiſſum delictum non poſſe infligi cenſuram; ſed ultra perpetratum & probatum delictum neceſſariam eſſe contumaciam in delicto: eamque contumaciam in delinquente non probari, niſi per prævias legitime factas monitiones, prout ſupra latius expoſitum fuit; atque una probatum, inflictam cenſuram, ſine prævia monitione & ex hac reſultante contumacia, eſſe eo titulo omnino nullam & invalidam.

In caſus autem poſitione aſſeritur, nullam juridicam & legitimam auctoritate Judicis monitionem factam fuiſſe Domino Plebano poſt prætenſam acceptationem Bullæ; adeoque nec ullam vel in ſpeciem dici potuiſſe contumaciam in delicto, ſive in prætenſa recuſatione acceptationis Bullæ. Hinc rurſus evidens reſultat hujus ſuſpenſionis nullitas & defectus eſſentialis, ut in ſupradictis latius fuit demonſtratum.

Denique ex ipſis litteris Citatorialibus habetur, quod prævie ante Decretum ſuſpenſionis nullus proceſſus crimina-

criminalis fuerit formatus ſuper commiſſo delicto, ſive recuſatiune Bullæ per Dominum Plebanum, ſed domtaxat dicatur id conſtare ex prævììs informationibus per Promotorem Curiæ Archiepiſcopalis factis.

Indubitatum eſt pœnam ordinariam, qualis eſt ſuſpenſio de qua in caſu, infligi non puſſe ex cognitione ſummaria, reſultante ex præviis & ſecretis informationibus, nec parte citata nec audita capitis; ſed inflictionem ſimilis cenſuræ ſeu pœnam ordinariam requirere *ſolemnem & plenam cognitionem*, ut ſupra ex Franciſco Zypæo notatum eſt.

Neque dici poteſt, haoc ſummariam cognitionem ex præviis illis Informationibus habitam potuiſſe ſufficere, eu quud hanc ſuſpenſionem Dominus Archiepiſcopus noa inflixerit niſi *per proviſionem & interim*: quandoquidem, ut ſupra non ſemel notatum eſt, ſuſpenſio, ut eſt cenſura, non poteſt abſulote infligi, ſed duntaxat quaſi *proviſionaliter*, & interim *ſive donec* ſatisfecerit; ideoque, non obſtante hac Clauſula *per proviſionem & interim*, hanc ſuſpenſiunem eſſe veram & graviſſimam Cenſuram, nec potuiſſe ferri niſi ſervatis iis, quæ in prolatione Cenſuræ jura præſcribunt.

Itaque cenſent Infraſcripti, Suſpenſionem, de qua in caſu, ub non ſervatum ordinem judicialem a jure præſcriptum, eſſe nullam & invalidam. Reſponſum Lovanii hac 26. Novembris 1718. Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Canon. Prof. *Amandus Bauwens*, J. U. D. & SS. Canonum Prof. Ordin.

Infraſcripti ſupremæ Curiæ Brabantiæ Advocati, viſo caſu, quæſtione & reſolutione ſupra ſcriptis, declarant ſe ejuſdem opinionis eſſe cum Clariſſimis Dominis præconſultis, ob ſolidas rationes ibi deductas. Actum Bruxellis 3. Decembris 1718. *De la Chambre*; A. *Deſcartes*; J. *de Pleker*; R. *Bodry*; J. *de Sweert*; H. *van Hannewyck*; J. B. *de Wilde*; R. C. E. *Swarts*.

Viſis per Infraſcriptos Curiæ Flandriæ Advocatos conſultos ſuperius ſcriptis, facti ſpecie, quæſtione deſuper propoſita, reſolutione Clariſſimorum Dominorum Cari Eſpen & Bauwens, viſis etiam copiis Inſtrumentorum in iis relatis, & omnibus mature perpenſis.

Cenſent Infraſcripti ſuſpenſionem Archiepiſcopi Archi-Diœceſis Mechlinienſis prorſus eſſe invalidam, propter ratiunes in prædicta reſolutione deductas; quibus addi poteſt ſuſpenſionem de qua quæritur per ſe & ex nunc inferre certum præjudicium Domino Plebano, in quantum eum privat Divinis, & functionibus Paſtoralibus; cum tamen ad minus dubium & incertum ſit, an deliquerit, quandoquidem in litteris Citatorialibus Archiepiſcopi expreſſe contineatur, dictam ſuſpenſionem *proviſionaliter* tantum eſſe *decretam, donec vel Bullam* Unigenitus *acceptaverit, vel reſponſione perſonali ejus viſa, aliter foret ordinatum*. Unde recte concluditur fieri poſſe, ut dictus Plebanus ſua reſponſione ita ſe juſtificaret, & rationes tam ſulidas allegaret, ut ſuſpenſio retrahi poſſet aut revocari. Certum eſt etiam dictum præfati Plebani in Capitulo, quod Cæſarea Catholica Sua Majeſtas jam nunc cœpiſſet de cauſa cognoſcere, non poſſit haberi pro renitu aut recuſatione acceptationis præmemoratæ Bullæ, ſed tantum pro legitima temporiſatione ad explorandam mentem Sereniſſimi ſui Principis, an & quomodo propoſitioni & voluntati Archiepiſcopi poſſet parere: atque ita ex una parte poteſtati Eccleſiaſticæ, ac etiam ſupremi Principis temporalis poteſtati ex altera, ratione uotiſſimorum Edictorum coocernentium neceſſitatem placitationis omnium *indiſtincte* Litterarum, Bullarum & Proviſionum Sedis Apoſtolicæ; & quod dictum Apoſtoli, *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit*, non ſolum de Poteſtatibus Eccleſiaſticis, ſed etiam de Sæcularibus nemine contradicente intelligatur, & accipienda ſit: & conſequenter quod prædictus Plebanus in perplexitate conſtitutus, an & quomodo obedire poſſet utrique, imprudentiſſime ageret, ſi ſuu proprio motu (ſpreta ſuprema auctoritate Sæculari, ſe ſubmitteret Eccleſiaſticæ, maxime a ſuprema poteſtate ſæculari jam ſumpta cognitione cauſæ, admiſſione libelli Plebani, & petita reſcriptione Archiepiſcopi) ſe determinaret ad acceptationem dictæ Bullæ, priuſquam non ſulum idem Archiepiſcupus reſcripſerit, ſed etiam ſuprema poteſtas ſæcularis deſuper diſpoſuerit. Actum Gandavi hac quarta die Dec. MDCCXVIII. *Hoonaker*. B. *van Coukelberg*. Ph. *de Hondt*. J. D. *Bauwens*.

APPENDIX MONUMENTORUM

A.

REQUETE

de M. van Rooſt, au Conſeil d'Etat de Bruxelles.

A l'Empereur & Roi.

GUilliaume van Rooſt, Prêtre & Pleban depuis cioq ans de l'Egliſe Metropolitaine de Malines, repréſente trés-humblement à Votre Majeſté I. & C. qu'il a été cité dans les formes accoutumées de comparoitre Vendredi prochain, qoatre de ce mois de Novembre, au Chapitre de ladite Egliſe Metropulitaine; que le bruit Commun & la préſomption bien ſondée eſt, qu'il n'eſt cité que pour lui faire accepter, par la ſignature ou autrement, la Cooſtitution ou Bulle *Unigenitus* aſſés connué: à qui on ajoute que s'il ne le fait pas, il eſt un homme perdu.

Or quoi que le Remonſtrant ſoit & ait toûjours été trés-diſpoſé a obeir aux volontés du Seigneur Archêveque, il ne croit pas pouvoir en conſcience ſatisfaire à celle-ci, ſans expoſer en du reſpect à V. M. I. & C. les raiſons qui l'en empêchent.

Primo, qu'on lui a perſuadé que cette Conſtitution n'a poiot été viſitée ou examinée ſelon l'ancien uſage dans aucun Tribunal competant de Sa Majeſté, & qu'il n'y a jamais eu enſuite des Lettres Patentes du *Placet*, depêchées en due forme: on lui a même fait croire que les Placcarts & les loix du Pays requierent ce *Placet* ou *Viſa*, pour toute ſorte de Bulles, même Dogmatiques, ſelon le ſentiment du Conſeiller *Stockmans*, dans ſon Traité de *jure Belgarum*; & du Docteur *van Eſpen*, dans ſun livre du *Placet*, approuvé par le Ceoſcor Royal de V. Majeſté.

2. Bien qu'on appelle cette Bulle *Unigenitus* une Bulle Dogmatique, elle renſerme néanmoins tant de choſes, que les Parlaments de France ont jugé contraires à l'autorité des Evêques, aux droits & à la ſureté des Souverains, & aux libertés de l'Egliſe, qu'ils n'ont pû ſe reſoudre à enregiſtrer ladite Bulle, malgré les ordres exprès du Feu Roy tres Chrêtien, ſans apporter des modifications, des reſtrictions & des Exceptions à cet égard; de ſorte que le Remonſtrant, ſe croiroit coupable envers Sa M. I. & C. ſon legitime Souveraio, s'il ſe conformoit à ladite Bulle par un ſigne

Digitized by Google

ne public ſans ſon ordre exprés. D'autant plus qu'on lui a perſuadé qu'il ne conſte pas juſqu'à preſent que Sa M. I. & C. l'ait reçuë dans ſes Etats. . . .

3. On apprend par les Nouvelles publiques, que pluſieurs Evêques en France avec leurs Chapitres, une infinité de Curés, tous les Benedictins & autres Religieux & Congregations de France viennent d'appeller de cette Bulle, ou du Pape, dont elle eſt emanée, au futur Concile general. Ce qui s'eſt pratiqué auſſi autrefois dans ces Pay-Bas, comme on apprend par le Placcart du 20. May 1497. imprimé au vol. 1. liv. 1. Rub. 8. des Plac. de Flaudre.

On apprend auſſi que toute l'Univerſité de Paris, avec ſes Quatre Facultés, vient de publier un Appel ſemblable, avec des Expreſſions trés-fortes.

4. Enfin il laiſſe au très-pourvû jugement de V. M. I. & C. & de ſon Miniſtére Superieur de ces Pays-Bas, s'il ſeroit de la prudence, pendant que l'on voit toute la France partagée & en trouble à l'occaſion de cette Bulle, de vouloir expoſer ſes Etats aux ſuites qui pourroient peutêtre arriver de l'acceptatioc de cette Bulle; & il apprehende qu'on pourroit preudre de mauvaiſe part, ſi le Remontrant accepteroit cette ſans préallablement avoir expoſé ce que deſſus, & de prendre ſon recours à Sa M. I. & C.

La ſuppliant en toute ſoumiſſion & humilité de déclarer comment le Suppliant ſe doit conduire & comporter au ſujet ſusdit, & de le prendre ſous ſa protection en cet égard; & de pourvoir qu'il ne ſoit atteint d'aucune cenſure ſoit de ſuſpenſion ou autre, pour ne pas avoir accepté pour les raiſons préexpoſées ladite Bulle, par telles voyes & moyens que V. M. I. & C. trouvera convenable.

Et en cas que V. M. I. & C. ſeroit ſervie de faire communiquer cette, ou de la renvoyer à l'avis du Seigneur Archevêque & Chapitre de la Metropolitaine a Malines, de prevenir par *interim* & par proviſion ladite cenſure & tous autres attentats qu'on voudroit exercer contre le Suppliant au ſujet ſuſdit, du moins juſqu'à ce que Sa M. I. & C. ait declaré ſon intention la deſſus. Quoi faiſant &c. (*ſigne*) *Guill. van Rooſt*, Can. & Pleb. de St. Romb.

(*Exhibée au Conſeil d'Etat à Bruxelles, le 3. Nov. 1718. & envoyé le même jour à l'Archevêque, afin de rendre ſon avis.*)

B.

SENTENCE

De M. l'Archeveque de Malines pour faire citer le Pleban, & pour le ſuſpendre à *Divinis* & de fonctions Paſtorales.

THomas Philippus de Alſatia de Bouſſu Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis, Primas Belgii, Sanctiſſimi Domini noſtri D. Clementis Papæ XI. Prælatus Domeſticus, ad Exercitus Cæſareos & Regios Delegatus Apoſtolicus, Sacræ Cæſareæ Catholicæque Majeſtatis actualis intimus Conſiliarius &c.

Omnibus Presbyteris, Clericis, Notariis, Tabellionibus publicis & Apparitoribus Curiæ noſtræ juratis ſalutem in Domino. Cum nobis Promotor Curiæ noſtræ Archiepiſcopalis expoſuerit præparatorie, conſtare Dominum Guilielmum van Rooſt, non obſtantibus multifariis paternis & amicabilibus admonitionibus eidem factis, Bullam quæ incipit, *Unigenitus Dei Filius* (quæ debite recepta & publicata fuit non ſolum in hac Archidiœceſi, juxta Mandatum Ampliſſimi Domini Vicarii Generalis, Sede vacante, die decima tertia Julii 1714. ſed etiam in omnibus aliis Diœceſibus Comprovincialibus) acceptare renuiſſe, & ob hoc a nobis petierit, & de conſilio & aſſenſu Reverendorum Dominorum Deputatorum Capituli noſtri Metropolitani, obtinuerit has litteras noſtras Citatoriales, vobis & ſingulis veſtrum mandamus, ut citetis perſonaliter peremptorie coram nobis ad diem jovis proximum hora tertia pomeridiana in Palatio noſtro Archiepiſcopali Mechlinienſi, ad inſtantiam præfati Promotoris Dominum Guilielmum van Rooſt, Canonicum & Plebanum Eccleſiæ noſtræ Metropolitanæ, dicto Promotori, ſuper eo quod præfatam Bullam, quæ incipit *Unigenitus Dei Filius*, huc uſque acceptare renuiſſet cum gravi Chriſti Fidelium ſcandalo & obloquio, & concluſione exinde ſumenda; aliiſque de jure, conſuetudine & Concordatis Principum ad cognitionem noſtram pertinentibus die ſerviente latius deducendis, quod videbitur reſponſurum. Interim eundem Dominum Guilielmum van Rooſt proviſionaliter ſuſpendimus a Divinis & Paſtoralibus functionibus, donec vel præfatam Bullam acceptaverit, vel reſponſione perſonali ejus viſa aliter ordinaverimus: & quid in præmiſſis feceritis nobis fideliter reſcribatis. Datum Mechliniæ die quinta menſis Novembris anni Milleſimi ſeptingenteſimi decimi octavi. *Et erat ſignatum*, Thomas Archiepiscopus Mechliniensis. *Inferius habebatur*, De mandato Excellentiſſimi & Reverendiſſimi Domini mei Archiepiſcopi præfati: *& erat ſignatum*, J. L. Herman Graph. *& ſigillatum ſigillo prædicti Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi.*

Ego Infraſcriptus Primarius Apparitor Curiæ Archiepiſcopalis Mechlinienſis cito te Dominum Guilielmum van Rooſt Canonicum & Plebanum Eccleſiæ Metropolitanæ Divi Rumoldi in hac Civitate, ad inſtantiam Promotoris præfatæ Curiæ Archiepiſcopalis, ad perſonaliter & peremptorie comparendum coram Excellentiſſimo ac Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo Mechlinienſi, in Palatio ſuo Archiepiſcopali Mechliniæ die jovis proximo, decima hujus menſis Novembris MDCCXVIII. hora tertia promeridiana, ad audiendum petitionem & concluſionem quam præfatus Promotor tunc temporis contra te faciet, & ſumet ob cauſas in his litteris contentas: idque cum proviſionali ſuſpenſione, prout in dictis litteris latius continetur. Actum Mechliniæ hac ſeptima menſis Novembris MDCCXVIII.

Signatum erat,

G. Eychens, Primarius Apparitor.

XXIII.

JUDICIUM ESPENII,

a quibuſdam aliis Doctoribus Lovanienſibus ſubſcriptum. An Præpoſitus Congregationis Oratorii, pro ſuo arbitrio Comitia diſſolvere queat. (a)

CASUS POSITIO.

Singulis trienniis apud Presbyteros Oratorii D. J. in Flandro-Belgicis Provinciis celebrantur Comitia, ad quæ ex Statutis & de more conveniunt omnes Superiores Domorum una cum Deputato cujuſque Domus; ubi vero non eſt Superior ſed Paſtor eſt Caput Domus, deputantur duo ex eadem Domo, quibus Epiſcopus loci, ſi velit, poteſt intereſſe per ſe vel per Vicarium ſuum Generalem; obtinens ibidem, ſi compareat, honoratiorem locum, ſed non proponit, neque ollo ſuffragio gaudet, neque ullam durantibus Comitiis auctoritatem exercet.

Comitiis illis ſeu Conventui Congregationis legitime convocatæ *Præpoſitus ſubeſt*, uti expreſſe decernitur Capit. 2. *Conſtitutionum.*

Ita die 9. Maji 1719. cœpta ſunt Comitia triennalia in Domo S. Nicolai *Waſiæ*, in quibus, præmiſſis præmittendis, electi ſunt ex more duo Conſultantes, quibus onus incumbit faciendi propoſitiones ab aliis ſcripto traditas; ita ut præpoſitus nequidem proponat, ſed tantum habeat ſuum ſuffragium.

Diſcuſſis nonnullis propoſitionibus, proceſſum deinde eſt ad electionem novi Præpoſiti; cujus electio, ut legitima ſit, debet ſaltem una integra voce ſuperare mediam partem ſuffragiorum. Cap. 4. *Conſtitut.*

Dum ſuffragia examinantur, reperiuntur prima vice, octo pro A. novem vero pro B. ſecunda, octo pro A. decem pro B. & tertia vice iterum eodem modo: ut proinde ad electionem B. unicum ſuffragium deeſſet, eo quod Electores eſſent numero novemdecim.

Cum deinde ad modicum tempus abiviſſent ex loco conſeſſus, & ordinario ſigno nolæ eſſent revocati, eodem ſucceſſu repetitum eſt ſcrutinium; ita votis diviſis inter A. & B. ut neuter eorum integra voce ſuperaret mediam partem ſuffragiorum. Ad quod attonitus Præpoſitus dixit: debebimos convocare omnes, qui habent vocem *activam & paſſivam.* Quod dictum acceptum fuit, ſicut accipi debebat, per modum adviſamenti; & ut Patres Congregati efficacius inducerentur ad cogitandum de modo concordiæ, v. g. oculos conjiciendi in aliquem tertium: ad quem finem iterum conceſſum eſt ad breve tempus exire; ſed cum adeſſet hora prandii, reſolutum eſt prius ire ad menſam.

Poſt menſam iterum dato ſigno ordinario nolæ, plures Patres cum R. A. Patre Præpoſito venerunt ad locum Congreſſus ad perficiendam electionem; ſed variis non comparentibus exitum eſt tantiſper e dicto loco. Paulo poſt R. R. Conſultantes urſerunt Præpoſitum, ut inciperetur nova ſeſſio, qui reſpondit, *Congregationem eſſe ſolutam & novam indicendam, ad quam omnes comparerent, qui habent vocem activam & paſſivam*; deditque interim facultatem quatuor Patribus abeundi ad ſua, cum nihil ſuper præmiſſis fuiſſet Congregationi propoſitum, neque Conſultantes ut hæc proponerent rogati. Sed facta & extradita ei die ſequenti, per eos qui B. elegerant, Proteſtatione contra prætenſam illam diſſolutionem, & propoſitis variis pacis mediis, Præpoſitus Epiſtola per expreſſum miſſa revocavit abſentes ad finienda Comitia; quo facto cum Præpoſitus videret A. quem ipſe electum volebat, ab aliis non eſſe eligendum; ſed eos, qui elegerant B. velle pacis cauſa eligere tertium, inſalutatis aliis clam diſceſſit.

Ad quam inurbanam agendi rationem ceteri qui B. elegerant, obſtupeſcentes & ingemiſcentes partim eadem die, partim die ſequenti, tum ne ulterius gravaretur Domus S. Nicolai, de præſumpta licentia Rev. adm. Patris Præpoſiti abſentis, ad ſua ſe receperunt; nullatenus tamen exiſtimantes, Comitia eſſe diſſoluta: unde eodem mane PP. Conſultantes ſcripſerunt P. Præpoſito Epiſtolam, qua conqueſti de ejus inexpectato & clanculario diſceſſu, profitentur, ſe paratos, cum ei placuerit, Comitia Chriſtiane & rite cœpta, ſed non ea ratione continuata, conſummare & finire.

QUÆRITUR.

Utrum his poſitis præfata Comitia die 9. Maji in S. Nicolai *Waſiæ* cœpta debeant cenſeri ſoluta ſeu finita; an vero adhuc ſubſiſtere ac durare.

RESOLUTIO.

Viſa ſupra ſcripta Caſus poſitione, una cum Quæſito inde formato, cenſent infraſcripti, præfata Comitia neque fuiſſe, neque eſſe diſſoluta.

In primis ex Caſus poſitione conſtat, 1. quod Comitia, de quibus in caſu, fuerint legitime indicta ad diem nonam Maji 1719. in Domum S. Nicolai *Vaſiæ*; & ad dictam deſignatam diem eo convenerint omnes, qui ex Statutis & de more convenire debebant, atque conſequenter ibidem fuiſſe legitima Congregationis Comitia ipſam Congregationem repræſentantia. 2. Ex eadem Caſus poſitione habetur, quod ipſius Congregationis Præpoſitus ſubſit Congregationi ſive Comitiis eam repræſentantibus; in tantum ut nec ipſe ſua auctoritate quidquam ipſis Comitiis proponere queat, ſed id pertineat ad PP. Conſultantes, ab ipſa Congregatione, ſive Comitiis eam repræſentantibus, electos.

3. Supponit Caſus poſitio, nihil per PP. Conſultantes fuiſſe Comitiis propoſitum ſuper diſſolutione Comitiorum, multo minus per Comitia fuiſſe reſolutum aut declaratum Comitia eſſe diſſoluta & nova indicenda.

Cum igitur juxta ipſas Conſtitutiones Congregationis, ipſe Præpoſitus indubitanter Congregationi ſive Comitiis eam repræſentantibus ſubſit, ipſiſque Comitiis durantibus omnis auctoritas, etiam in ipſum Præpoſitum, reſideat in ipſis Comitiis, non videtur, qua ſpecie prætendi queat penes Præpoſitum eſſe poteſtatem pro ſuo arbitrio Comitia diſſolvendi. Et ſane ſi hæc poteſtas eſſet penes Præpoſitum, auctoritas Comitiorum pro magna ſua parte evaneſceret; ſi enim Præpoſitus intelligeret, quidpiam in Comitiis proponendum ſibi ingratum, mox diſſolvere poſſet ipſa Comitia, & nova ſibi magis placentia per novam indictionem accipere; atque ita omnem correctionem, ſi quam forte mereretur, evaderet, & diſponeret de Congregatione prout ſibi placet.

Et ſane inauditum eſt eum qui ſubeſt alicui Corpori ſeu Congregationi, poſſe huic Congregationi ſua auctoritate imperare vel legem dare; quod tamen hic directe fit dum Congregationem legitime congrega-

tam

(a) Primo editum anno 1740. in Chronicon Oratorii D. J. apud Belgas, Appendicis pag. 71. & ſeq.

Digitized by Google

tam invitam diſſolvere præſumit, eamdem in effectu auctoritate quidquam ſtatuendi privans.

Hinc legimus, quod ubi agebatur de diſſolutione Concilii Generalis per Romanum Pontificem facta, utrum legitima eſſet, id unum in quæſtione fuiſſe, utrum Romanus Pontifex ſubeſſet Concilio Generali legitime congregato, an ſecus : inter omnes quippe conveniebat, Romanum Pontificem illud invitum non poſſe diſſolvere, ſi eidem ſubeſſet, prout res in Concilio Baſileenſi diſputata fuit.

Et in Concilio Tridentino ut hæc quæſtio evitaretur, placuit Legatis Præſidentibus ejuſdem Concilii Patribus proponere : *Placetne vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis, huic Sacræ Oecumenicæ Synodo finis imponatur... Reſponderunt, placet.* Et tum demum Cardinalis Moroous primus Legatus & Præſidens, benediceus *S. Synodo* : dixit : *Poſt gratias Deo actas, Reverendiſſimi Patres, ite in pace*; qui reſponderunt : *Amen.*

Cum autem hic indubitatum ſit, Præpoſitum ſubeſſe Congregationi ſeu Comitiis, etiam indubitatum eſt, ipſum non potuiſſe neque poſſe ſine conſenſu Patrum, eadem diſſulvere; præſertim ubi negotia, ob quæ Comitia erant indicta, inter quæ præcipua erat electio novi Præpoſiti, nondum eſſet abſoluta. Immo Ipſemet Præpoſitus ſufficienter videtur apprehendiſſe per ſuam Declarationem vocaliter intimatam ſolis PP. Conſultantibus (prout in Caſu exprimitur) Comitia non fuiſſe diſſoluta; quandoquidem poſtmodum adhuc ſolemniter Seſſionem indixerit ad finiendam electionem Præpoſiti.

Neque arguit diſſolutionem Comitiorum receſſus Patrum a loco Comitiorum, poſtquam intellexiſſent P. Præpoſitum aliosqoe, clanculane ad ſua reverſos eſſe, quandoquidem ſat pateat, Patres hos non receſſiſſe a loco iſto, niſi neceſſitate cogente, eo quod viderent ob diſceſſum illum clancularium Præpoſiti, non eſſe in proximo habendam Seſſionem, ad conſumanda Comitia; crederentque injuſtum, Domum illam Sancti Nicolai ulterioribus expenſis gravare; & interim indocerent Præpoſitum, ut continuatis Comitiis Patrum nova Seſſio ſeu Congreſſus haberetur; ut proinde hic eorum receſſus non arguat diſſolutionem Comitiorum, ſed dumtaxat interruptionem Seſſionum, quod ipſum indicarunt P. Præpoſito ſcripta Epiſtola, qua profitentur ſe paratos Comitia conſummare & finire. Quis enim dubitet, diſtinguendum eſſe inter Seſſiones & ipſa Comitia? ut illæ poſſint interrumpi, integris manentibus Comitiis : ſicuti Concilium Tridentinum, licet ſæpius interruptum, etiam per diſceſſum Patrum, non ideo tamen fuit diſſolutum, ſed dumtaxat Seſſiones intermiſſæ; unde ſe mutuo, tanquam ejuſdem Concilii acta, Seſſiones ordine ſequuntur. Tum vero demum finitum fuit, dum Legatis & Patribus viſum fuit finem ei imponere, uti ſupra dictum eſt. Ita reſponſum Lovanii hac 26. Auguſti 1719.

(*Et erat ſignatum.*)

A. *Bauwens*, J.U.D. & Prof. Ordin.
Z.B. *Van Eſpen*, J.U.D. & SS. Can. Prof.

XXIV.

R E S O L U T I O J U R I S,

in favorem D. de *Bade*, Paſtoris Diœceſis Tornacenſis; nulliter ſuſpenſi, per Vicariatum ejusdem Diœceſis,

ab *Eſpenio* aliiſque Doctoribus ſignata.

(*Nunc primum edita.*)

C A S U S P O S I T I O.

IN quadam Diœceſi Belgica, Epiſcopus a ſua Diœceſi abſens, præter Officialem ſuum ordinarium, habet quoque ſuum Vicariatum. Paſtor quidam ob prætenſum aliquod delictum, ad inſtantiam Promotoris citatur coram dicto Vicariatu; & ab eo contra ipſum Paſtorem profertur ſententia proviſionalis, qoa ad tempus ſuſpenditur a functionibus Paſtoralibus, & exercitiis SS. Ordinum. (*a*)

Q U Æ R I T U R.

Ao dictus Vicariatus potuerit valide de cauſa cognoſcere, & iſtam ſententiam ferre?

R E S O L U T I O.

Indubitatum & notorium eſt, in Eccleſiis Belgicis, Gallicanis, Hiſpanicis, aliiſque paſſim extra Italiam ſitis, Vicarium Generalem Epiſcopi, & etiam Capituli Sede vacante, ſeu ejus Vicariatum, omnino diſtinctum eſſe, quoad exercitium juriſdictionis, ab eo qui vulgo dicitur Officialis Epiſcopi, ſeu Capituli Sede vacante.

Vicarius enim ſeu Vicariatus, tametſi generalis, nollum plane habet exercitium jurisdictionis contentioſæ, ſed dumtaxat jurisdictionis volontariæ : omni plane integra juriſdictione contentioſa, ſeu ejus exercitio, reſidente penes Officialem.

Hioc eſt quod Vicarius Generalis, ſeu Vicariatus, nullum dicatur habere Tribunal, ſed ſolus Officialis Tribunali Epiſcopi, tanquam Judex Ordinarius præſidet; atque Cauſas ſeu civiles, ſeu criminales, ad forum Eccleſiaſticum ſpectantes, ipſe dirigit, & decidit.

Præterea Officiarii, ſive Miniſtri Curiæ Eccleſiaſticæ, puta Advocatus Fiſcalis, Promotor, Apparitores & ſimiles, nullatenus ſubſunt Vicario Generali, aut Vicariatui, ſed dumtaxat Officiali, utpote Curiæ Eccleſiaſticæ, ſeu Tribunali Epiſcopi, in exercitio juriſdictionis contentioſæ præſidenti.

Quapropter ſæpius judicatum fuit, Vicarium Generalem, ſeo Vicariatum, limites ſuæ juriſdictionis & poteſtatis exceſſiſſe, dum actum aliquem juriſdictionis contentioſæ, puta partes judicialiter citando, aut informationes judiciales accipiendo, aut aliud quidpiam ad juriſdictionem contentioſam ſpectans exercendo : uti pluribus judicatis Arreſtis oſtendit Carolus Fevretius, in opere ſuo *de Appellationibus*, tanquam ab abuſu Lib. 3. Capit. 5. Num. 3. 4.

Cum igitur in caſu poſito Vicariatus, ad inſtantiam Promotoris, citaverit Paſtorem, ut coram ſe ſuper prætenſo delicto & libello Promotoris, reſpondeat, quin & ejus reſponſo audito ſuſpenſionem proviſionalem

(*a*) Vide occaſionem &c. hujus ſuſpenſionis in libro edito anno 1755. cui titulus : *Memoires hiſtoriques &c. des Pais-Bas Autrichiens* &c. T. 1. pag. 499. & Tom. II. pag. 198. & ſeq.

Digitized by Google

lem a functionibus Paſtoralibus, & exercitio SS. Ordinum pronunciaverit, indubitatum eſt, Vicariatum hac in parte terminos ſuæ jurisdictionis & auctoritatis evidenter exceſſiſſe; omniaque per Vicariatum acta tanquam nulla & invalida eſſe; quandoquidem certum ſit & indubitatum hic omnia per Vicariatum geſta, non ad juriſdictionem voluntariam, ſed contentioſam ſpectare. Hactenusque inauditum eſt, Promotorem Curiæ Eccleſiaſticæ Paſtores vel Presbyteros de criminibus aut delictis ſuſpectos, ad Vicariatum ſeu Vicarium deferre, aut ab eo petere Citatoriales; ſed ſimiles Cauſas criminales ad Tribunal Officialis, cujus eſt Miniſter, defert, inſtruit, & juſtitiam adminiſtrari petit.

Hac porro novitate inducta, facile in præjudicium Regiæ jurisdictionis, & cum non exiguis Vaſallorum incommodis, novum Tribunal Eccleſiaſticum, hactenus in Belgio incognitum, ſenſim erigi contingeret. Ita reſponſum Lovanii, hac 9. Decembris 1719.

(*ſignatum erat.*)
Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. Prof.
Laurentius *Hacquius*, J. U. D. & Prof. Ordin.
Amandus *Bauwens*, J. U. D. & Prof. Ordin.

APPENDIX AD RESOLUTIONEM XXIV.

A.

R E Q U E T E

de M. Joſeph de *Bade* preſénte au Conſeil d'Etat de Bruxelles le 13. Aout 1724.

A l'Empereur & Roy.

REmontre très-humblement Joſeph de *Bade*, Prêtre & Paſteur du village de *Moen*, Chatelenie de *Courtray*, que l'Official du Diocéſe de *Tournay*, directement en préjudice du recours pris en matiere d'oppreſſion vers V. M. J. & C. de la recuſation duement faite contre ſa perſonne, dans laquelle le Remontrant a deja procedé de ſon coté à la dénomination d'Arbitre par l'Acte ci-joint ſub A. il vient d'ordonner au Remontrant par Decret; ci-pareillement joint ſub B. qu'il aura à comparoitre pardevant lui à peine d'*Excommunication*: le voulant ainſi abſolument forcer à abandonner ſondit recours competant, & à ſe ſoumettre au jugement d'un Juge recuſé. Que ce procedé eſt une nouvelle invention pour anéantir la protection Royale & opprimer ſans reſource les fideles ſujets de V. M. ſelon le bon plaiſir des Superieurs Eccleſiaſtiques; directement contre les Canons, Loix, & Coutûmes du Pais, de le repos & la tranquillité publique. Cauſe que le Remontrant, pour pervenir la totale oppreſſion & ruine, & les deſordres & ſcandales qu'elle cauſera infailliblement parmi ſes Paroiſſiens, eſt cootraint de prendre de nouveau ſon recours vers votre Majeſté.

Suppliant très-humblement, qu'elle ſoit ſervie (joignant cette aux Requêtes précedentes) d'interdire ſerieuſement audit Official de Tournay de paſſer outre au decrement de ladite Excommunication comminées & ſans préjudice de ce, de defendre (pour prevenir tout ſcandale) à tous & un chacun de tel état & condition qu'ils puiſſent être, Eccleſiaſtiques ou ſeculiers de la publier, faire ou laiſſer publier, ou d'y deferer en aucune maniere, directement ou indirectement.

Et en cas d'avis, *interim* & *par proviſion*, l'interdiction & la defence ſusdites: conſideré le *periculum in mora*, & qu'il eſt plus facile de prevenir les cenſures, que de les faire redreſſer quand elles ſont portées. En quoy &c.

B.

D E C R E T.

du Conſeil d'Etat de Bruxelles, en faveur du Curé de *Bade*.

Hercule Joſeph Louis Turinetti, Marquis de Priè &c. &c.

VEnérable cher & bien amé: Joſeph de *Bade* Prêtre & Paſteur du Village de *Moen* nous ajant repreſénté ce que vous verrez par les requêtes ci encloſes, nous vous les envoyons; afin de nous informer des raiſons que vous pouvez avoir pour ne pas deferer à la ſuſpectation faite par ledit Paſteur de *Moen*, & de faire proceder à la nomination des Arbitres, ainſi que le Suppliant a fait de ſon coté; & deſaute vous nous y ſerviez inceſſament de votre Avis. A tant vénérable cher & bien amé Dieu vous ait en ſa St. garde. Bruxelles le 26. Aout 1724. (paraphé) Eliſſm vt. (ſigné) le Marquis de Priè; contre ſigné J. B. de *Heems*. *L'Adreſſe etoit a l'Official de l'Eveché de Tournay.*

Le Secrétaire J. B. de *Heems*, qui a contreſigné la ſuſdite lettre, a par une lette ſeparée de même date fait connoitre au même Official, que la reſolution dudit Cooſeil d'Etat étoit auſſi qu'il devoit cependant tenir en état & ſurceance l'excommunication comminée par le Decret mentionné dans la ſusdite Requête, juſque à ce que ſon avis vû autrement ſeroit diſpoſé; & que c'étoit pour menager ſon autorité, que le Conſeil avoit bien voulu lui en donner part par une lettre ſeparée.

Ces lettres ont été delivrées audit Official de l'Evêché de *Tournay*, en perſonne, le 27. du dit mois d'Aout 1724. à deux heures après midi par Jacques Janſſens Chevancheur de l'Ecurie de l'Empereur & Roy.

En conformité de la ſuſdite interdiction, toute procedure a été tenue en état & ſurcéance, de même que l'Excommunication comminée; & rien n'a depuis plus été entrepris par ledit Official contre ledit Paſteur de *Moen*.

XXV.

Digitized by Google

XXV.

RESOLUTIO JURIS,

circa poteſtatem Epiſcoporum, & Capitulorum Sede vacante, diſpenſandi in caſibus reſervatis Romano Pontifici, quando ad ipſum non patet acceſſus (Accedit confirmatio ejuſdem Reſolutionis anni 1725.)

(*Nunc primum edita.*)

CASUS POSITIO.

QUum Catholici (Hollandiæ) Clerum frequentantes, intra gradus conſanguinitatis juſtas ob rationes Matrimonium contrahere meditantur, & relaxatione legis opus habent, illam a Romana Curia impetrare nequeunt, niſi ſub conditionibus iniquis; & inter alias niſi ſe promittant Eccleſias Cleri derelicturos.

QUÆRITUR IGITUR.

1. An ex jure Divino & antiquo non competat in ſuis Diœceſibus Ordinariis poteſtas omnia agendi, quæ poteſt Puntifex?

2. Quamvis vel ex Eccleſiæ lege, vel ex uſu, vel ex uſurpatione tolerata, diſpenſandi facultas videatur Romano Pontifici reſervata, & Ordinariis quodammodo ablata: An hoc etiam extendendum ſit ad caſum quo ad Pontificem non datur acceſſus?

3. An nos, ob circumſtantiam ſupra expreſſam, non verſemur in illo caſu?

4. An igitur Capituli Ultrajectini Vicariis non liceat modo in tertio & quarto conſanguinitatis gradu diſpenſare; maxime quando urgens ratio adeſt, & Paſtor & contracturi, qui talem diſpenſationem petunt, omnino perſuaſum habent hoc eſſe modo in poteſtate Vicariorum? Addito præterea, quod non neceſſe ſit publicare, undenam diſpenſatio ſit profecta, & quod juxta Patriæ leges tale Matrimonium, etſi citra diſpenpenſationem contraheretur, ratum foret ac validum.

RESOLUTIO.

Certum eſt, Epiſcopos tanquam Apoſtolorum ſucceſſores poſitos eſſe a Spiritu Sancto, ut regant Eccleſiam Dei; idque cum plenitudine Sacerdotii, in his quæ curam animarum populi ſibi commiſſi ſpectare poſſunt. Neque legitur, quod poſt adventum Spiritus Sancti Petrus alia poteſtate ac ceteri Apoſtoli in propaganda fide & populi ſalute procuranda uſus fuerit.

Poſtquam vero ſingulis Epiſcopis ſuæ particulares Eccleſiæ ſive populi concrediti fuere, etiam ipſi Romano Epiſcopo ſua fuit aſſignata Eccleſia; ac ſingulis Epiſcopiſcopis data facultas, cum plena auctoritate Eccleſiam ſibi commiſſam gubernandi, & ordinandi quidquid pro ſalute populi ſibi commiſſi judicarent eſſe ordinandum, juxta illud S. Cypriani: *Singulis Paſtoribus portio gregis fuit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet, rationem Domino redditurus.* Et illud Hieronymi ad Evagrium: *Ubicumque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Euguby, ſive Conſtantinopoli, ſive Regii, ſive Alexandriæ, ſive Thanis, ejusdem meriti, ejusdem & Sacerdotii: potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit. Ceterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.* Apud Gratianum, diſt. 93. Can. 24.

Hinc communiter docent Canoniſtæ, plenam auctoritatem adminiſtrandi & regendi Eccleſiam Epiſcopis, ſive Ordinariis, de jure communi præveniendo omnem poſitivam reſervationem, competere; atque ex hoc principio uno conſenſu docent, omnium Beneficiorum collationem ſeu proviſionem ſingulis Epiſcopis in ſua reſpective Diœceſi competere, niſi oſtendatur eam vel Pontifici eſſe reſervatam, aut alteri cuiquam delatam.

Inde ulterius conficiunt, omnem reſervationem Pontificiam reputandam eſſe ut odioſam, tanquam Ordinariorum auctoritati in jure communi fundatæ contrariam; atque idcirco in dubio, & ubi ipſa reſervatio plene non probatur, judicandum eſſe in favorem Ordinarii.

Eodem ex principio deducunt communiter Canoniſtæ, Epiſcopum ſive Ordinarium in omnibus caſibus, juſta exigente cauſa, poſſe diſpenſare, niſi probetur, in particulari caſu, hanc diſpenſandi auctoritatem Pontifici eſſe reſervatam, & Epiſcopo ademptam: quæ Canoniſtarum concluſio non obſcure quoque probata eſt ab Innocent. III. in Cap. 29. *ff. de Sent. Excom.* ubi reſpondet, Epiſcopum poſſe abſolvere a quadam Excommunicatione, hac ſubjecta ratione: *quia Conditor Canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non reſervavit, eo ipſo conceſſiſſe videtur aliis facultatem relaxandi*, ſat manifeſte ſignificans, Epiſcopum poſſe abſolvere ab omni Excommunicatione per Canones lata, niſi probetur quod Conditor Canonis eam ſibi reſervaverit: non alio indubie fundamento, niſi quod Epiſcopus præveniendo omnem reſervationem, poſſit pœnas Canonicas relaxare, ubi viderit id animarum ſaluti convenire.

Quidni igitur eodem fundamento dicatur, rigorem Canonum per Epiſcopum relaxari poſſe, niſi relaxandi ſive diſpenſandi auctoritas probetur reſervata; uti ad citatum Capitulum recte obſervavit Gloſſographus ſcribens: *Eſt hic argumentum Epiſcopos poſſe diſpenſare, ubi ſpecialiter diſpenſatio non eſt inhibita.*

Itaque dubium non apparet, quin & ex communi Canoniſtarum ſententia Epiſcopus poſſit in ſua Diœceſi, præveniendo omnem poſitivam reſervationem, quæ pro ſalute animarum judicaverit neceſſaria & opportuna; plenaque diſpenſandi auctoritas Epiſcopis, vigore ſuæ ordinariæ poteſtatis, competat & competierit, priuſquam labentibus ſæculis diſpenſandi auctoritas ſuper aliquibus articulis diſciplinæ, Sedi Apoſlicæ fuit reſervata.

Ad ſecundum. Quandoquidem, teſte Synodo Tridentina, Seſſ. 25. Cap. 18. de Reform. & continuo Eccleſiæ uſu, publice expediat legis vinculum quandoque relaxari, ut plenius, evenientibus caſibus & neceſſitatibus, pro communi utilitate ſatisfiat, indubitatum eſt, Epiſcopis ac Ordinariis hanc auctoritatem relaxandi ſalvam manere, etiam ſuper iis articulis, ſuper quibus diſpenſandi auctoritas tandem, Eccleſia connivente, Romano Pontifici eſt reſervata; dum nimirum is occurrit caſus, ut publice expediat legis vinculum relaxari, nec ea tamen relaxatio a Pontifice impetrari poſſit; ne alias reſervatio non tam in ædificationem Eccleſiæ Fidelium, quam in deſtructionem data cenſeretur.

Hoc fundamento poſt alios docet Thomas *Querola* Epiſcopus Minorenſis, in ſua praxi Epiſcopali, ver-

bo

bo *Diſpenſatio*, *Num.* 5. quod, ubi Matrimonium publice eſt contractum, cum impedimento dirimente occulto, nec ſine ſcandalo ſeparari poſſunt, nec pateat acceſſus ad Pontificem, poſſit Epiſcopus ſuper impedimento dirimente diſpenſare; additque, *& dum ego haberem hunc caſum, ita fuit mihi ab Urbe reſponſum.*

Hoe eodem fundamento tanquam indubitatum aſſerit D. *Ducaſſe*, Doctor Theologus, Archidiacoous, Vicarius Generalis & Officialis Condomienſis, in ſuo Tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica, Tomo 1. Cap. 10. §. 4. Num. 2. „*Que l'Ordinaire peut diſpenſer de* „ *quelque ampechement ſecret qu'on decouver dans le* „ *temps que tout eſt pret pour la celebration du Ma*„ *riage, & qne les parties ne peuvent par attendre la* „ *diſpenſe du Pape ſans quelque ſcandale, & ſans qu'il* „ *leur en arrive quelque prejudice conſiderable.*

Deinde ſubjongit: „*Dans ces ſortes de cas, ces* „ *empeſchemens ceſſent d'etre reſervés ou Pape* „ (Rationem hanc notandam allegans) „ *parceque la reſer*„ *vation qui lui en eſt faite, & la puiſſance que Jeſus* „ *Chriſt lui adonnée, eſt pour edifier & non pour de*„ *truire:* „ quæ ratio patenter indicat, mentem Auctoris non fuiſſe auctoritatem Ordinariorum in diſpenſando coarctare ad caſus ibidem expreſſos, ſed indicare voluiſſe, ceſſare reſervationem, ipſamque auctoritatem Ordinariorum ab iſta reſervatione ſolvi, quoties publice expedit rigorem Canonum relaxari, & tamen recurſus ad Pontificem non pateat, vel ſine notabili incommodo diſpenſatio Pontificia expectari non poſſit; verbi gratia: *in omnibus caſibus, in quibus contingeret, reſervationem ſeſſuram potius in deſtructionem quam in ædificationem Eccleſiæ, ſi in ſimilibus occurrentibus caſibus reſervatio obtineret.*

Ad tertium. Cum ex circumſtantiis habeatur publice expedire, ipſamque conditionem & ſalutem perſonarum requirere ut ſuper impedimento Matrimonii Canonum rigor relaxetur, nec ipſa diſpenſatio Pontificia haberi moraliter queat, ex prædictis ſat intelligitur, etiam in hoc præſenti caſu Ordinarium poſſe diſpenſare.

Ad quartum. Diſpenſandi auctoritas in prællegatis caſibus, neqoaquam competit Ordinariis, vigore alicujus commiſſionis ſeu delegationis Apoſtolicæ, ſed vigore juriſdictionis ordinariæ; quæ quodammodo reviviſeit ſive libera redditur, dum ob circumſtantias ipſa reſervatio, qua auctoritas ordinaria vinculabatur, ceſſare judicatur; quod & præcitatus D. *Ducaſſe* notavit, loco allegato, verbis ſupra expreſſis ſubjiciens: „ *De la vient que quand les Prelats diſpenſent de ces* „ *ſortes d'empechemens, ils le font en vertu de la ju*„ *riſdiction qui leur eſt naturelle.* „ Atque hinc ulterius infert: „ *que leurs grands Vicaires n'ont pas be*„ *ſoin pour cet effet d'une commiſſion particuliere.*

Cum igitur Capitulum Cathedrale, Sede vacante, ſuccedat in omnem juriſdictionem ordinariam, omniaque exercere queat, quæ ſunt juriſdictionis ordinariæ, indubie Vicarii Capituli, quibus exercitium juriſdictionis Capitulo competentis concreditur, poterunt non ſecus atque ipſi Ordinarii in ſimilibus circumſtantiis, vigore juriſdictionis ordinariæ, ſuper impedimentis Matrimonii diſpenſare.

(Ampliſſimus ac Reverendus D. Decanus Capitoli Metropolitici Ultrajectini J. C. *Erkelius* mihi aſſeruit, Reſolutionem hnjus Caſus poſitioois datam eſſe a Clar. Viro D. Z. B. *van Eſpen*, Juris utriusque Doctore ac Profeſſore in Academia Lovanienſi. Quod atteſtor. *Matthias Oeſterling*, Secretarius Capituli ſupradicti ac Proto-Notarius Apoſtolicus Delphis 21. Octobris 1720.)

XXVI.

CONFIRMATIO PRÆCEDENTIS RESOLUTIONIS.

(*Nunc primum edita.*)

CASUS POSITIO. (a)

Eccleſia Ultrajectina, ob diſſenſiones quas propter defenſionem jurium ſuorum habet cum Curia Romana, ad Summum Pontificem non habet acceſſum pro obtinendis diſpenſationibus Matrimonialibus; nee etiam tales conceduntur ſupplicantibus, niſi prius promittant ſe non habituros communionem cum iis Sacerdotibus, qui Cleri & Eeeleſiæ jura tuentur.

Epiſcopi & Vicarii Apoſtolici uſque ad tertium gradum ordinarie diſpenſaverunt, ſed ex Indulto Pontificis, ut ſupponitur.

Quæritur an, & in quo gradu diſpenſare poſſit Archiepiſcopus Ultrajectious?

(a) Miſſa Lovanius, 9. Octob. 1725.

Præterea quandoquidem numerus Catholicorum, qui Eecleſiæ unitatem eolunt & ab omni ſchiſmate abhorreut, minor ſit quam ut ſemper invenire quilibet poſſit eonjogem in unitate Eccleſiæ permanentem, & ſummum periculum ſit perverſionis & ſeductionis a veris & legitimis Paſtoribus, cum ſummo animarum ſuarum periculo, ſi cum aliis jungatur, Quæritur:

2. An ſicut Romæ periculum perverſiouis propter hæreſim ſufficiens habetur cauſa ad diſpenſandum, etiam ſimile periculum ſchiſmatis in hac Patria non ſit cauſa ſufficiens dandæ diſpenſationis, & in quo gradu?

(Reſolutio præcedentis Caſus reperitur in ſubſequenti Epiſtola.)

EPISTOLA D.***

ad Ill. D. Corn. Joan. Barchman, Archiepiſcopum Ultrajectinum.

Illuſtriſſime Præſul.

REſponſionem ad *Caſus poſitionem*, quam petiſti a Clariſſimo D. *van Eſpen*, tibi 17. hujus menſis per Epiſtolas meas ſignificavi, communicavique.

Hujus reſponſionis contentum erat:

1. Quod Indultum Romani Pontificis, circa Matrimonii diſpenſationes, magis *Reale* quam *Perſonale* exiſtimari debet: ſcilicet magis datum Eccleſiæ propter inſtantes & continuas, neceſſitates, quam uni Epiſcopo vel alteri in particulari; conſequenter quod illud Indultum Eccleſiæ coocessum ſeu datum adhuc exiſtere eenſeri debet.

2. Quod juxta veteris Eccleſiæ ſanctorumque Patrum praxim, iſta poteſtas & auctoritas diſpenſandi ſit

penes

penes Epiſcopos : ita ut ſinguli in ſua propria Eccleſia hac auctoritate poſſint uti, prout neceſſitas ac charitas id poſtulant.

Quod etſi ſecundum hodiernam praxim hanc poteſtatem ſibi ſoli arrogaverit Pontiſex, tamen, ſi abſque legitima ratione diſpenſationem neget, vel non pateat acceſſus ad ipſius Sedem, auctoritas illa *jure devolvitur* ad ſontem unde emanaret, ſcilicet ad Epiſcopum.

3. Qnod de talis diſpenſatioois neceſſitate, ut in caſu noſtro, Fideles debeant ſufficienter inſtrui, ac convinci; & hoc ad evitandum puſillorum ſcandalum.

Nunc idem Clariſſimus D. ad plenam reſponſionem permiſit, hæc ſequentia deſumi ex Supplemento ſecundæ partis, Tituli XIV. Num. 13. ipſius, operis, Manuſcripto.

Cap. I. Num. XIII.

Quandonam reſervatio diſpenſandi dicenda ſit ceſſare?

In textu notatum eſt, quod ex communi Canoniſtarum opinione, Epiſcopus diſpenſare queat. ſuper impedimento dirimente, ſi hoc demum, contracto in facie Eccleſiæ Matrimonio, innoteſcat, nec ſine ſcandalo Matrimonium, quoad Thorum diſſolvi queat, facilisque ad R. Pontificem recurſus non pateat. Hæc indubie opinio huic innititur fundamento, quod credatur ceſſare reſervatio, jure dumtaxat mere politivo inducta, dum caritas aut neceſſitas proximi id exigit: quemadmodum omnem Caſuum & Cenſurarum reſervationem, ſive Epiſcopalem ſive Papalem, ceſſare non ambigitor, ſi caritas vel neceſſitas proximi, ſeu ſalus animarum, quæ ſuprema lex eſt, id exigat.

Quidni igitur dicamus, generaliter & hanc reſervationem ceſſare, atque Epiſcopis liberam eſſe diſpenſandi auctoritatem, ſi ſalus animarum, ſeu caritas aut neceſſitas proximi id requirat.

Cap. 2. Num. 1.

Quare reſervationes diſpenſandi viſæ ſint jam pridem odioſæ?

Quandoquidem, etiam fatentibus Curiæ R. Miniſtris, uti in textu ex Pyrro Corrado notatum eſt) difficile admodum ſit, de negotiis in diſſitis Provinciis occurrentibus R. Curiam, Summoſque Pontifices rite informari, & plenam ac ſufficientem accipere negotiorum illorum notitiam, ut propterea viſum ſit diſpenſationes potius in forma *Commiſſoria*, quam *Gratioſa* expedire, facile intelligitur merito reſervationes cauſarum & diſpenſationum, quas recentior ætas contra priſtinas Eccleſiæ regulas induxit, ſemper reputatas fuiſſe odioſas : & e contrario æquam ſemper viſam eſſe Patrum regulam, quæ ſingula negotia, in ſuis reſpective Provinciis, ubi orta ſunt, terminari velit; & ſingulis Epiſcopis auctoritatem integram permiſit gubernandi Eccleſiam ſibi commiſſam, & incidentia negotia Eccleſiaſtica in ædificationem populi ſibi commiſſi dijudicandi & terminandi.

Unde nec priſtinis Eccleſiæ ſæculis nota fuit formula *Commiſſoria*, qua cauſarum diſcuſſio aut examen factorum pro obtinenda diſpenſatione allegatorum, e Curia R. Ordinariis locorum committeretur : quaſi tota auctoritas penes unum R. Pontificem reſideret, Epiſcopi vero & Ordinarii non niſi tanquam Pontificis Delegati & Vicarii, hujuſmodi negotia, & quidem juxta tenorem commiſſionis & auctoritate Pontificia, abſolvere aut diſpenſare poſſent.

Cap. 2. Num. 2.

Diſpenſatio in forma Commiſſoria cur indocta, & quibus incommodis obnoxia?

Com tempore Concilii Tridentini omnem pene diſpenſandi auctoritatem ſibi aſſereret Curia R. intelligerentque Patres Tridentini, in Curia R. ſine ulla pene narratorum notitia ſeu verificatione, diſpenſationes dari, huic abuſui, quantum temporis conditio, & R. Curiæ, pro tuenda ſua auctoritate & recepta praxi, zelus patiebatur, occurrere volentes, præſcribendum cenſuerunt, ut diſpenſationes extra Curiam Romanam concedendæ, ſuum ſaltem ultimum complementum non eſſent habituræ, niſi prius Ordinarii locorum narrata eſſe vera cognoſcerent : prout in Decreto in textu relato expreſſum eſt.

Cum itaque Ordinarii ſive eorum Officiales jubeantur examinare & diſcutere veritatem narratorum, atque judicare num cauſæ ſeu rationes diſpenſandi in litteris expreſſæ revera ſubſint, indubie ſatius eſſet, ut conſormiter ad avitam Patrum diſciplinam, integra auctoritas diſpenſandi Epiſcopis (prout in nota præcedenti obſervatum fuit) ad ædicationem Eccleſiæ & ſalutem Fidelium permitteretur : & ita quoque ipſi Fideles ſumptibus & difficultatibus ſublevarentur, quibus per recurſum ad R. Curiam, pro obtinendis hiſce litteris Commiſſionis non parum gravantur.

Quo magis certus eſſes, Illuſtriſſime Præſul, de Clariſſimi Domini reſponſione, eo libentius hiſce propria ſua manu ſubſignavit.

(*Erat ſignatum.*)

Oct. 1725.) *Z. B. van Eſpen.*

APPENDIX AD RESOLUTIONES XXV. & XXVI. (*a*)

Conſultation ſur le droit des Eveques d'accorder des diſpenſes reſervées au Pape, ſur le refus injuſte qu'il en peut faire.

LETTRE

de M. de Torcy, Miniſtre d'Etat, à M. Bourſier, Docteur de Sorbonne &c.

L'Importance de l'affaire, & la confiance que M. de Montpelier prend en vous, Monſieur, me font eſperer que vous voudrez bien me donner vos avis ſur les cas contenus, dans le Memoire que je vous envoie. Je vous en demande le ſecret, & je vous prie de me faire ſavoir s'il vous ſera plus commode ou que je me rende chez vous pour vous entendre, ou que je vous envoie un caroſſe pour vous amener chez moi. En ce cas, vous aurez s'il voos plait la bonté de me marquer le jour & l'heure. J'ai compté que vous ne déſapproveriez pas la liberté que je prends, s'agiſſant d'une affaire ou l'Egliſe eſt ſi intereſſée, & je vous prie de croire que je ſuis plus que perſonne, Monſieur, eotierremeot à vous.

(*ſigne*) *de Torcy.*

4. Mai 1718.

(*a*) Cum in ſequenti Reſolutione de eodem agatur argumento, eam hic inſerendam putavimus, utpote quæ nunquam publici juris fuit, etiamſi noſtro quidem judicio Doctorum ſuffragio non ſit indigna.

MEMOIRE A CONSULTER.

On ſuppoſe qu'un Pape, voulant faire recevoir dans le Royaume un Decret qui intereſſe ſes Libertés, prenne le parti de ne plus accorder aucune diſpenſe pour le Diocèſe des Evêques qui refuſeroient de recevoir ce Decret, & de renvoyer toutes les Suppliques qui viendroient de ces Diocéſes.

Dans ce cas on demande:

Si le refus du Pape étant connu & aſſuré, un Evêque peur accorder les diſpenſes de Mariage & celle des voeux, dans les cas où l'on a coutume de recourir a Rome.

RESOLUTION.

Le Conſeil ſouſſigné, qui a vu l'exposé, eſtime que, comme le remarque un ſavant Canoniſte, (*a*) les Evêques pendant pluſieurs ſiecles on été en poſſeſſion d'accorder les diſpenſes pour leſquelles on a coûtume de recourir maintenant au Souverain Pontif.

C'eſt ainſi que nous voyons dans le Concile d'Ancyre de l'an 314. des diſpenſes accordées aux Diacres par l Evêque pour contracter Mariage, *propterea quod eis Epiſcopns licentiam dederit*, dit ce Concile.

Nous trouvons de pareilles diſpenſes dans le IV. Concile de Tolede, C. 44. *Clerici*, dit ce Concile, *qni ſine conſultu Epiſcopi ſni, aut viduam vel meritricem in conjugio acceperint, ſeparari eos a proprio Epiſcopo oportebit*. Ce Canon donne lieu de conclure, qu'un tel Mariage, qui auroit été invalide & qu'il auroit fallu ſeparer ſi l'Evêque n'y avoit conſenti, étoit ſouffert lorſqu'il avoir été contracté avec ſa permiſſion.

Quoique le Concile d'Agde en 506. composé des Evêques de preſque toutes les Provinces du Royaume, defende de contracter des Mariages entre perſonnes qui ſont liées par affinité, cependant il laiſſe ſubſiſter ces Mariages, même entre perſonnes qui étoient dans les degrés les plus prochains. Le Concile d'Epone l'an 519. le 3. Concile d'Orleans l'an 538. or donnent la même choſe; & les paroles de ce dernier Concile doivent être particuherement remarqués, puiſqu'elles ſont voir que c'étoit l'Evêque Diocèſain qui étoit chargé ou de ſeparer ces Mariages, on de les laiſſer ſubſiſter par graces, conformément au reglement du Concile: *Illud etiam adjiciendum eſſe credidimus, ut IN EPISCOPI DISCUSSIONE conſiſtat de his qui in Civitate ſua ac territorio conſiſtunt, ac tali ſunt ordine ſociati, utrum ignoranter ad illicita conjugia venerint, an per contumaciam quæ ſunt interdicta præſumpſerint; quia ſicut his qui per ignorantiam lapſi ſunt ſubvenitur (ut contracta hujusque hujuſmodi conjugia non ſolvantur* comme ledit ce Concile dans le même Canon;) *ita illis, quibus prius Patrum Statuta in notitiam venerunt, qnique etiam contra Sacerdotum interdicta in tali permixtione verſantur, priorum Canonum in omnibus Statuta ſerventur; ut non prius ad communionem recipiantur quam inceſti adulterium, ſicut ſcriptum eſt, ſeparatione ſanaverint.*

Il n'eſt pas neceſſaire de rapporter un plus grand nombre de preuves tirées de l'antiquité, pour montrer que dans les premiers ſiécles de l'Egliſe, les Evêques ont été en poſſeſſion d'accorder des diſpenſes, touchant les empêchemens dirimens, ſoit avant le Mariage, ſoit après qu'il a éte contracté; que le pouvoir de le faire n'a point été regardé comme un droit uniquement & eſſentiellement reſervé au Souverain Pontiſe par l'inſtitution de J. C.

Un celébre Canoniſte remarque „ quæ ni les Canons, ni les Decretales de Gregorie IX. ne determinent à qui convient le pouvoir de diſpenſer des „ empêchemens de Mariage, & qu'on ne trouve au- „ cun Décret général qui ôte cette puiſſance aux E- „ vêques, & qui la reſerve au Souverain Pontiſe. (*b*)

Il eſt vrai que c'eſt un uſage, reçu maintenant dans toute l'Egliſe, qu'on ne s'adreſſe qu'au Pape pour obtenir diſpenſe des empêchemens dirimens, excepté dans certains degrés, ou quelques Evêques ſont en poſſeſſion de le faire, & en certains cas marqués dans nos Théologiens; & l'on ne doint point s'écarter de de cet uſage, auquel pluſieurs Conciles particuliers oot rendu temoignage.

Mais il eſt vrai auſſi que ſi le recours au Souverain Pontif devenoit impoſſible, le Pape ne voulant point accorder de diſpenſes qu'on n'eut conſenti à ſacrifier nos Libertés, dans ce cas, qu'on ne preſume point néanmoins devoir arriver, il eſt naturel que les choſes rentrent dans l'ordre primitif, & que les Evêques accordent ces diſpenſes, puiſque le pouvoir d'en accorder eſt une ſuite de celui qu'ils ont reçu de J. C. de gouverner l'Egliſe de Dieu, ſelon la portioo d'auctorité qu'il leur a confiée.

C'eſt ainſi que le cas a été décidé par l'Aſſemblée générale tenue à Paris l'an 1408. où après que l'Egliſe Gallicane eut pris le parti de la neutralité, c'eſt-à-dire de la ſouſtraction d'obéiſſance aux deux Papes qui ſe diſputoient la Papauté, il ſut ordonné que le Concile des Evêques de la Province accorderoit les diſpenſes de Mariage pour leſquelles on avoit coûtume de recourir au Souverain Pontiſe. C'eſt ce que nous liſons en ces termes dans le Decret intitulé: *Aviſamenta* &c. (*c*) *ſi autem magna Reipublicæ utilitas exigeret, forte cum aliquo Rege & Principe ſuper hoc diſpenſandum, tunc cauſæ cognitione præmiſſa, Concilium Provinciale, citra tamen caſus Lege Divina prohibitos, valeat diſpenſare. ut de quarto gradu cum illis quibus viderit diſpenſandum.*

On renvoye auſſi au Concile Provincial les diſpenſes touchant l'empêchement de l'Alliance ſpirituelle & de l'Honneteté publique, pour être accordées ſur des cauſes moins conſidérables que les précedentes.

Il paroit par le reglément de cette Aſſemblée, auſſi bien que par toute l'Hiſtoire de l'Egliſe, que l'uſage des diſpenſes étoit auſſi rare dans ce tems que celui des Conciles étoit frequent. Mais il paroit auſſi que le principe ſur lequel on s'eſt appuyé pour faire ce réglement, eſt que le recours au Pape étant devenu impoſſible, à cauſe du parti qu'on avoit pris pour faire ceſſer le ſchiſme, il étoit naturel que les Evêques rentraſſent dans la poſſeſſion d'accorder ces diſpenſes; & pour rendre ces diſpenſes plus rares en les rendant plus difficiles, on reſolut que les Evêques ne les accorderoient que dans le Concile de la Province.

Ce principe paroit autoriſé par le Droit Canonique par rapport, à une autre matiere, ſur laquelle les Canons ont expreſſément reſervé la diſpenſe au Souverain Pontiſe. C'eſt ſur la matiere de l'excommunication reſervée, ſur laquelle neanmoins la reſerve au Pape ceſſe, & les diſpenſes rentrent dans le droit commun, & ſont attribués à l'Ordinaire, dans le cas où le recours à Rome n'eſt pas poſſible. Cap. *de Cetero*, & Cap. *Quamvis* de *Sentent. Excommun.*

Les Théologiens & les Canoniſtes nous fourniſſent, par rapport même aux diſpenſes de Mariage, une eſpéce qui favoriſe le pouvoir des Evêques & le droit de recourir à leur autorité dans le cas de neceſſité. C'eſt lorſqu'un mariage eſt contracté avec un empêchement occulte, & qu'on ne pourroit, ſans ſcandale ou ſans peril, recourir au Pape pour obtenir diſpenſe de

cet

(*a*) Van Eſpen, *Diſſert. Canon. de Diſpenſ. Præſertim Matrimon.*
(*b*) Van Eſpen, Part. 2. Tit. 14. C. 1. N X. de Diſp. Matrim.
(*c*) Preuves des Libertés de l'Egl. Gall. C. 20.

cet empêchement. Alors c'eſt l'uſage de l'Egliſe Gallicane, approvée par la Cour de Rome ſelon le temoignage de Zerola, (*a*) que l'Evêque Diocéſain accorde la diſpenſe; & la raiſon de cet uſage eſt que la coûtume de recourir à Rome pour obtenir les diſpenſes de Mariage n'a point été introduite au préjudice des ames, au ſalut deſquelles les Evêques ſont obligés de ſubvenir par une obligation, que le droit Divin leur impoſe.

Le même peril du ſalut des ames, qui ſe trouve après que le Mariage eſt contracté, peut ſe trouver avant qu'il le ſoit; & ſi les Evêques ne pouvoient licitement accorder diſpenſe, le Pape ne voulant le faire qu'au préjudice de nos Libertés, il faudroit ou qu'ils conſentiſſent à ſacrifier ces Libertés prétieuſes, ce qu'ils ne pourroient ſans trahir la verité: ou qu'ils laiſſaſſent perir des ames qui leur ſont confiées, ce qu'ils ne pourroient ſans manquer aux devoirs les plus eſſentiels de la charité.

Dans ce cas, où un precepte de droit Divin concourt avec un uſage de pure diſcipline qui a été établi par les hommes, c'eſt une regle indubitable & reconnue par tous les Théologiens qui ont traité la matiere des Loix, que le devoir de droit Divin doit l'emporter.

Enfin *Sanchez*, L. 2. Diſput. 40. N. 7. ſoutient que l'Evêque peut quelques fois diſpenſer d'un empêchement dirimant occulte, avant même que le Mariage ſoit contracté, lorſqu'il y a une neceſſité urgente qui le demande; ce qu'il montre, entr'autres preuves, par le pouvoir qu'il a de diſpenſer du vœu ſimple de chaſteté, en cas de neceſſité.

On trouve la même deciſion dans *Silvius*, *Reginaldus*, *Præpoſitus*, *Bonacina*, *Barboſa*, *Perez*, *Pontius* & autres Auteurs remplis d'ailleurs des opinions Ultramontaines.

On la trouve auſſi dans les Auteurs qui ſont attachés à nos Libertés, comme dans la Théologie Dogmatique & morale à l'uſage du Seminaire de Châlons.

Mais il eſt bon d'obſerver que, le Mariage étant ſeulement un Sacrement, mais encore un Contract civil, qui a des effets civils, & qui par cet endroit eſt ſoumis aux loix civiles, on croit qu'il ſeroit à propos que dans le cas expoſé, qui ſeroit un cas public, les parties qui auroient beſoin d'obtenir diſpenſe, priſſent la précaution de préſenter une Requête au Parlement, & lui notifier le refus du Pape & la neceſſité où elles ſe trouvent de ſe pourvoir par devant l'Evêque Diocéſain.

Deliberé en Sorbonne, le... 1718.

(N. B. Nous ne trouvons ni le nom ni le nombre des Docteurs de Sorbonne, qui ont ſigné cette conſultation dans la Minute originale, écrite de la main de M. Bourſier, que nous avons ſous les yeux; les ſignatures n'ayant été miſes ſans doute que ſur l'expédition, qui en fut remiſe à M. de Torci, & que nous n'avons pu nous procurer.)

(*a*) In *Praxi* I. Part. verbo *Diſpenſatio*.

XXVII.

RESOLUTIO

Doctorum Facultatis Juridicæ Lovanienſis,

De probatione neceſſaria ad validitatem novæ Profeſſionis in Monaſterio ſtrictioris obſervantiæ.

(*Nunc primum edita.*)

CASUS.

Titius & Cajus, Profeſſione Benedictini, tranſierunt ad Ordinis Ciſtercienſis (qui eamdem S. Benedicti Regulam profitetur) ſtrictiorem obſervantiam; ubi poſt quinque vel ſex Menſes novam Profeſſionem emiſerunt, juxta ejusdem Ciſtercienſis Ordinis antiquum Statutum anni 1257. quod ſic habet: „Monachus alterius Ordinis Profeſſus, ſecundum Regulam S. Benedicti, in aliquo Ordinis noſtri Monaſterio receptus, ſi Benedictus non eſt, in cella Novitiorum ſit per annum, & eodem ordine, quo Novitius benedicatur; ſi autem Benedictus fuerit, ſtatim detur ei Cuculla, & completis ad minus antea 4. Menſibus, poſtea ad nutum Abbatis in Capitulo petitionem faciat de Profeſſione facienda, & in Eccleſia ſicut Novitius Monachus Profeſſionem ſuam legens ſuper Altare offerat nihil amplius faciens." Ubi notandum eſt, quod olim apud nonnullos Benedictinos non raro ſepararentur Profeſſio & Benedictio, quæ hodie ſolent conjungi; dum poſt emiſſionem votorum, quæ eſt Profeſſio, Abbas ſuper Profeſſum cantat aut recitat orationes, quæ Benedictionem conſtituunt.

Porro præfati Statuti obſervantia etiamnum viget in Abbatia *Trappenſi*, aliisque ejusdem obſervantiæ Monaſteriis, nemine contradicente, ut videre eſt in Libro Gallice conſcripto Relationum mortis quorumdam Religioſorum dictæ Abbatiæ. Titius & Cajus igitur, emiſſa ſic ſecunda Profeſſione, ſecure ac tranquille perſeverarunt in geſtatione habitus, in obſervantia, in proferendo ſuffragium, aliaque ſervando & faciendo, quæ ſervare & facere ſolent illius, in qua erant, Domus Religioſi vere Profeſſi.

Poſt novem vero aut decem Annos, Sempronius ibidem Abbas, quamdam præcipue erga Cajum diſplicentiam animo concipiens, inquirere cœpit num eorum valida eſſet Profeſſio, præſertim cum Synodus Tridentina ſeſſ. 25. de Regul. Cap. 15. Profeſſionem ante expletum Probationis annum emiſſam, declaret invalidam ac nullam.

Titius tandem concepto ſimiliter tædio propter hujusmodi agendi modum Abbatis, nec non propter obſervantiam, quæ ipſi non ſatis foveri ac firmari videbatur, magna inſuper laborans ſtomachi debilitate ac dolore, petiit ab Abbate Sempronio, ut ſibi liceret ad prius ſuum Monaſterium redire. Huic petitioni Sempronius non ſolum annuit, ſed præterea Cajo indixit, ut & ipſe rediret ad ſuum.

QUÆRITUR.

Primo, An hujuſmodi Profeſſio Titii & Caii, prout in Caſu refertur, facta ante expletum Probationis annum ſit irrita? notanter propter Decretum Concilii Tridentini ſeſſ. 25. de Regular. Cap. 15.

Secundo, utrum nullitas Profeſſionis, ex defectu annalis Probationis reſultans, debeat, juxta Decretum Con-

Concilii Trid. intra quinqoennium a die Profeſſionis proponi?

Tertio, utrum Profeſſio, de qua in Caſu, non cenſeatur per geſtationem habitus Profeſſorum, & admiſſionem ad actus Capitulares, ſufficienter ratificata; etiamſi defectus aliquis ſubfuiſſet in ipſa Profeſſionis emiſſiooe?

RESOLUTIO.

Certum eſt variam primitus fuiſſe circa tempus Probationis Novitiorum diſciplinam. Et quidem conſtat, quod apud Monachos Orientales, præcipue Ægyptios, Probationis tempus protractum fuerit ad Triennium; apud Latinos vero, ſaltem ſæculo VI. ſecundum Regulam S. Benedicti, fuerit dumtaxat annale.

Sed & hoc conſtat quod tempus illud, ſive triennale ſive annale, non fuerit determinatum niſi in Probationem eorum, qui e vita ſæculari ad Monaſticam tranſire cupiebant.

Unde Juſtinianus Imperator in Novella ſua 5. c. 2. conſormiter ad Regulas Orientalium, Triennium Probationis præſcribens, nominatim ac de ſolis iis loquitur, qui de ſæculo accedebant, in verbis: ut acce„ dentes ad vitam Monaſticam per Triennium in ve„ ſte laica maneant, Divina addiſcentes eloquia; & ut „ Reverendiſſimi eorom Abbates requirant eos, un„ de eis deſiderium vitæ ſingularis acceſſerit: & diſ„ centes ab iis, quod nulla maligna occaſio ad hoc eos „ adduxerit, habeant eos inter eos, qui adhuc do„ centur & monentur, & exprimento percipiant eo„ rum tolerantiam & honeſtatem; non enim (ait) fa„ cilis eſt vitæ mutatio, ſed cum animæ ſit labore.

Similiter & S. Benedictus in ſua Regula, Cap. 58. præfigens annale tempus probationis, non loquitur, niſi de accedentibus e vita ſæculari ad Monaſticam, uti ex toto contextu illius Capitis eſt manifeſtum.

Nam in primis ſic exorditur: NOVITER *veniens ad converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus.* Agit igitur de nondum converſo, & nondum Profeſſo; utique qui *noviter* venit ad converſionem; quod dici non poteſt de Monacho alibi profeſſo & converſo.

Præterea agit S. Benedictus de accendente hujuſmodi, cui non vult ſtatim concedi ingreſſum, quemque vetat recipi ad cellam hoſpitum, niſi poſtquam *quatuor aut quinque dies perſeveravit pulſans*: cum tamen in eadem ſua Regula Cap. 61. ubi agit de Monacho peregrino, ipſi ſine mora ingreſſum annuat, mandans ut *ſuſcipiatur quanto tempore cupit*; nullumque deinde determinatum tempus præſcribens, quo in cella hoſpitum aut Novitiorum probari debeat, ſed id Abbatis relinquens arbitrio.

Et ſane Profeſſio Monaſtica, cui tempus probationis trienoale vel annale per Regulas præfixum eſt, indubitanter intelligi debet de ea, per quam quis e vita ſæculari primitus tranſiens, vere fit Monachus; quod non fit niſi emittendo tria vota ſolemnia ad eſſentiam vitæ Monaſticæ pertinentia.

Porro Monachus, qui jam Profeſſus eſt, ad alium Ordinem tranſiens, non poteſt amplius dici veram ac proprie dictam illam Profeſſionem emittere.

Hinc & S. Benedictus loquens de receptione Monachorum extraneorum, non dicit eos dum alii Congregationi ſe obſtringunt vitam Religioſam ingredi vel profiteri, ſed dumtaxat per ſuam promiſſionem Congregationi ſociari in verbis: „ *ſi quis Monachus* „ *de longinquis Provinciis ſupervenerit*: (poſtquam „ determinato aliquo tempore tamquam huſpes ibi„ dem commoratus fuit) poſtea *voluerit*, inquit, *ſtabilitatem ſuam firmare, non renuatur talis voluntas; & maxime quia tempore hoſpilitatis potuit ejus vita dignoſci.* Deinde ſubdit: *ſuſpiciatur Congregationis ſociandus*: patenter innuens Monachi peregrini promiſſiooem nequaquam eſſe veram & proprie dictam Profeſſionem, ſed ſolummodo promiſſionem ſtabilitatis in iſto Monaſterio, per quam ejuſdem Coogregationi aſſocietur.

Cum igitur Tridentina Synodus loquatur de Profeſſione Religioſa ac Monaſtica, determinetque tempus probationis annale, conformiter ad Regulas Monaſticas Eccleſiæ Latinæ, notanter Benedictinam (quam teſte Chriſtiano Lupo, t. 3. Schol. in Can. Pag. 627. *eſſe omnium Regularum Dominam ſemper cenſuit Apoſtolica Sedes*) indubie intelligi debet de Profeſſione illa prima & proprie dicta, per quam qui e ſæculo veniens tribus Religionis votis ſolemnibus ſeſe obſtringit; quaque mediante verus Religioſus conſtituitur, & de qua loquuntur Regulæ Monaſticæ, notanter S. Benedicti.

Ad hæc ipſe contextus Concilii Tridentini patenter evincit, ibidem non niſi agi de tempore probationis, quæ præmittenda eſt Profeſſioni eorum qui e vita ſæculari ad Monaſticam primitus tranſeunt.

Imprimis enim, id quod eodem illo Decreto, unoque contextu ſtatuitur de ætate 16. annorum ad Profeſſionem requiſita, applicari nequit niſi Profeſſioni eorum qui e ſæculo convertuntur. Præterea nullitas, quam Synodus per hoc Decretum ſuperinducit, dumtaxat afficere poteſt primam illam Profeſſionem, quam e ſæculo veniens emittit. Declarat enim Synodus non ſimpliciter, quod ea Profeſſio invalida ſit & nulla, ſed inſuper quod „ *nullam inducat* obligationem „ ad *alicujus Regulæ*, vel Religionis, vel Ordinis ob„ ſervationem; aut ad alios *quoſcumque* effectus:" quibus verbis, inquit *Fagnanus*, ad Cap. *Perlatum, de his quæ vi metuſve cauſa*, num. 29. & 30. „ Decla„ ravit S. Congregatio ſublatam eſſe obligationem ad „ Religionem in genere;" adeoque taliter Profeſſo liberum eſſe redire ad ſæculum; quod nulla veri ſpecie de 2. Profeſſione Monachi extranei poteſt intelligi: nam licet nulla foret hæc ejus 2. Profeſſio, nihilominus dici non poſſet ad nullam *Regulam, Religionem*, Ordinemque reſtringi.

Igitur Decretum Concilii Trid. extendi nequit ad eam Profeſſionem, qua Monachi Ordinem mutantes, alteri Ordini ſic aſſociantur; quandoquidem S. Synodus de ſimili Profeſſione non loquatur. Cum enim Decretom hoc, quatenus prædictam nullitatem Profeſſionis inducit, pœnale ſit, & contrarium iuri communi, quo ex Superiorum arbitrio ante expletum probationis annum Profeſſio valide emittebatur, non poteſt ultra expreſſos terminos extendi.

Præſertim ubi nec eadem ſubeſt ratio, prout in præſenti. Nam cum jam Profeſſus Monachus dumtaxat in alio Ordine probari ſe ipſe & probari debeat circa quædam *accidentalia*, quæ ad faciliorem & meliorem votorum obſervantiam inſtituta ſunt; aſt e contrario e ſæculo veniens non ſolum probare ſe debeat & probari circa *accidentalia* quædam, ſed & circa ipſa Religionis eſſentialia, ſufficienter patet majorem exactioremque per ſe requiri probationem pro Profeſſione e ſæculo venientis, quam pro Profeſſione jam ante ad eſſentialia immutabiliter adſtricti.

Itaque cenſent infraſcripti, Profeſſionem Titii & Caji, de qua in caſu, nullatenus dici poſſe irritam; neque Decretum Concilii Trid. ad ſimilem Profeſſionem extendi; & conſequenter Titium & Caium illi Congregationi ſtrictioris obſervantiæ cui fuerant aſſociati, conſormiter ad Regulam S. Benedicti, manere obſtrictos & incorporatos.

Ad ſecundum, manifeſtum eſt Synodum Trid. voluiſſe, ut Profeſſus in aliqua Religione, prætendens Profeſſionem ſuam invalidam ſive nullam, teneatur intra quinquennium cauſam ſive titulum nullitatis proponere coram Ordinario; & Superiore ſui Monaſterii.

Igitur quandoquidem Profeſſio publice emiſſa & per Superiorem ſeu Conventum acceptata prætendatur invalida ſeu nulla ex defectu annalis Probationis ſeu No-

vitiatus

vitiatus, non apparet ullum dubium, quin juxta Decretum Synodi, hæc nullitatis cauſa debeat intra quinquennium a die Profeſſionis proponi, ſive quod eam proponere volens poſt elapſum quinquennium non ſit audiendus. Evidens quippe eſt Synodum Trident. in hoc ſuo Decreto comprehendiſſe omnes cauſas, e quibus poſſet nullitas Profeſſionis deduci. Expreſſis enim quibuſdam cauſis nullitatis ſubjungit: *aut quid ſimile*; aperte ſignificans ſe nolle ad expreſſas cauſas Decretum ſuum reſtringere, ſed alias quoque cauſas voluiſſe comprehendi.

Hinc & concludant communiter Doctores juxta tenorem hujus Decreti, non videri faciendam diſtinctionem inter impedimenta temporalia & perpetua; uti videri poteſt apud *Fagnanum* apud Caput. I. *ff. de his quæ vi metuſve cauſa fiunt* qui & ibidem aſſerit ſententiam aſſerentem invaliditatem Profeſſionis ex impedimento *perpetuo*, etiam lapſo quinquennio poſſe proponi, ſemper a Sacra Congregatione Regularium fuiſſe reprobatam.

Ad hæc, impedimentum, de quo in caſu, non magis cenſeri poteſt perpetuum, quam impedimentum ætatis, cujus nominatim meminit Synodus. Quemadmodum enim impedimentum ætatis ceſſat hoc ipſo quo Profeſſus ad legitimam ætatem pervenit, ſimiliter impedimentum non adimpletæ annalis Profeſſionis ſive Novitiatus ceſſare dicendum eſt, dum per plures annos poſt emiſſam ſuam Profeſſionem, & Profeſſus vitam Religioſam, & Conventus ipſius Profeſſi qualitates & vivendi rationem probavit.

Itaque cenſent infraſcripti, nec Monachum ſic Profeſſum, neque Abbatem ſeu Conventum in caſu propoſito eſſe audiendum, poſt lapſum quinquennium a die Profeſſionis.

Licet enim Synodus Trid. loquatur de ſolis Monachis Profeſſis nullitatem ſuæ Profeſſionis deducere volentibus, nihilominus id ipſum ex natura correlativorum obtinere reſpectu Conventus ſeu Superioris receptum eſt; uti latius deducit Proſper *Fagnanus*, loco citato; qui & ibidem teſtatur etiam S. Congregationem Cardinalium conformiter declaraſſe cauſam nullitatis per Superiorem ſive Conventum intra quinquennium a die Profeſſionis eſſe deducendam, nec poſt quinquennium eſſe audiendum.

Ad tertium, indubitatum eſt juxta Regulam S. Benedicti, nullum ſpecialem ritum ad eſſentiam Profeſſionis fuiſſe neceſſarium: immo nec jure Decretalium aliquam formulam Profeſſionis fuiſſe præſcriptam; ſed & ex factis & quibuſdam actibus Profeſſionem probari potuiſſe, puta ex geſtatione ſpecialis habitus Profeſſorum, nec non ex admiſſione Novitii ad exercitium eorum quæ Profeſſis Religioſis ſunt propria; idque aperte deducitur ex Cap. 22. *ff. de Regularibus*; & fuſius exponitur in Cap. 1. eodem, in 6. Eamque Canoniſtæ appellare conſueverunt *Profeſſionem tacitam*, quam nec, per Concilium Trid. ſublatam probat Proſper *Fagnanus*, ad Cap. *Ad noſtram*, *de Regularibus*.

Verum quidem eſt, in Gallia & in Belgio probationem Profeſſionis in Judiciis non recipi niſi per ſcripturam; qua Profeſſio facta exponitur, & ab ipſo profitente ſignata.

Verum cum Edicta Principum, hanc ſpeciem probationis præſcribentia, loquantur de Profeſſione Religioſa, indubitanter intelligenda de ea Profeſſione, qua quis ſe votis ſolemnibus Religionis obſtringit, atque ita in alium ſtatum tranſit; & conſequenter cum agatur de re ſummi momenti, merito Principes exactiorem & ſolidiorem & paucioribuſque difficultatibus obnoxiam requiſiverunt probationem.

Cum vero in caſu præſenti non agatur de vera & proprie dicta Profeſſione Religionis, qua quis ſe votis ſolemnibus Religionis obſtringit, ſed dumtaxat de ſimplici incorporatione ſive aſſociatione alicui Congregationi ſeu Monaſterio, cenſent infraſcripti ad hunc caſum ſive ad ſimilem improprie dictam Profeſſionem, hæc Edicta non eſſe extentenda; præſertim cum in hoc articulo adverſentur juri Communi, quo etiam tacita Profeſſio ſive probatio ex factis & conjecturis recipitur.

Itaque apparet Profeſſionem de qua in Caſu, per geſtationem habitus Profeſſorum, & admiſſionem ad actus Capitulares ſufficienter fuiſſe ratificatam, etiamſi defectus aliquis in hac Profeſſione ſubfuiſſet. Ita Reſponſum Lovanii hac 28. Febr. 1721.

(*Erat ſignatum.*)

Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & Prof.
J. *Hacquius*, J. U. D. & Prof. Ord.
J. *Wirtz*, J. U. D. & Prof. Ord.
J. A. *Brenart*, J. U. D. & Prof. Primarius.
Amandus *Bauwens*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius

XXVIII.

JURIS RESPONSUM

circa Illegitimam Suſpenſionem R. P. Hieronymi Zegers, Presbyteri Congregationis Oratorii

apud Belgar. (a)

CASUS POSITIO.

CUm Hieronymus *Zegers*, Presbyter Congregationis Oratorii Domus Mechlinienſis vago quodam rumore percepiſſet, contra ſuam perſonam Mechliniæ publice affixum eſſe Decretum aliquod pœnale & infamans, ſub nomine Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi D. Archiepiſcopi, hic junctum ſub *A.* idem ſine mora eidem Archiepiſcopo curavit legitime inſinuari Actam recuſationis & appellationis ſub *B.*

Notarius autem, cum accepiſſet reſponſum de refutationis, appellavit denuo tamquam a novo gravamine, uti retulit.

Quapropter præfatus Hieronymus *Zegers* 31. menſis Julii ab Illuſtriſſimo Domino Internuntio petiit Reſcriptum appellatorium per libellum ſub *C.* quod, non obſtantibus iteratis inſtantiis, annuere diſtulit, prætexens præfatum Decretum ſimplicem continere citationem.

Interea emiſit Excellentiſſimus ac Reverendiſſimus Archiepiſcopus novum Decretum, publicis locis Mechliniæ affixum, die 2. ſubſequentis menſis Auguſti, hic junctum ſub *D.* quo eidem iterato ordinatur, ut „ compareat infra octiduum coram nobis (inquit) in Pala-
„ tio noſtro Epiſcopali Mechliniæ ad purgandam contumaciam, & reſpondendum ad Articulos in for-
„ ma juris ipſi ibidem proponendos in ſatisfactionem
„ dictarum litterarum Citatoriarum, ſub pœna confeſſi & convicti: ordinantes interim, ut dicta die
„ præſtet juramentum & ſubſcriptionem Formularii
„ Alexandri VII. juxta Bullam Clementis XI. quæ incipit *Vineam Domini*, ſub pœna ſuſpenſionis a Di-
„ vinis ex nunc pro tunc.

Ab hoc novo Decreto iterum appellavit per Actam

datam

(a) Primo editum anno 1721.

datam 9. dicti menſis Auguſti, hic junctam ſub *E.* eamque per Notarium Apoſtolicum *van der Elſt* debite inſinnari curavit, qui & eamdem ejus appellationem iteravit & Apoſtolos petiit, ſed male exceptus & cum terrore Carceris repulſus fuit; uti retulit.

Unde præfatus Hieronymus *Zegers* libellum ſupplicem 20. Auguſti obtulit Illuſtriſſimo Domino Internuntio ſub *F.* exhibens quod primum Decretum Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi, licet præferret citationem, tamen revera eſſet ſenteutia definitiva, otpote quo ipſi inaudito injungebatur purgatio Canonica. Quodqoe idem Reverendiſſimus in præjudicium non ſolum appellationis, ſed etiam recuſationis legitimæ procederet ad ulteriora; quodque novo Decreto ſuo ipſum iterato & ad eumdem finem citaſſet ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis, ſicque eum privaret recuſationis remedio; non ſine gravamine prorſus irreparabili, a quo coactus fuerit appellare.

Unde ſupplicabat, quatenus, jungendo præſentem libellum præfato anteriori, dignaretur cauſam & cauſas hujuſmodi committere aliis Judicibus Eccleſiaſticis, eo quo priori libello petitum erat modo, clauſulis & effectibus.

Sed nihil obtinuit: poſtque iteratas inſtantias tandem 27. ejuſdem menſis Illuſtriſſimus Dominus Internuntius Judices dare negavit; quare Notarius Apoſtolicus *van der Elſt* proteſtatus fuit *de denegata juſtitia*, uti conſtat ex ejus relatione annexa ſub *G.*

Interea, dum hæc ita agerentur, Reverendiſſimus Archiepiſcopus ſciens nihil ab Internuntio obtentum iri, tulit Decretum, locis publicis Mechliniæ affixum die 18. dicti menſis Auguſti, quo ipſum ſuſpendit a Divinis; ſibi reſervans procedere ad ulteriores Cenſuras Eccleſiaſticas. Habetur ſub *H.*

Hanc ſuſpenſionem præfatus Hieronymus *Zegers* neglexit; tamquam notorie nullam, & mere via facti latam.: inſtituitque recurſum adverſus tam manifeſtam ac violentam oppreſſionem, ad protectionem Regiam; ſupplicans Imperatori ac Regi, quatenus mandare dignaretur Domino Internuntio, ut ſibi concederet Judices integros proot de Jure: aut alias ipſi adminiſtrare, aut adminiſtrari juberet juſtitiam eo modo, quo Sacra Sua Majeſtas ex æquitate & juſtitia duceret convenire.

QUÆRITUR.

1. An Præfatus Hieronymus *Zegers* Eminentiſſimum ac Reverendiſſimum Dominum Archiepiſcopum legitime recuſaverit?

2. An idem a Decretis annexis ſub litt. *A.* & *D.* rite appellaverit?

3. An Illuſtriſſimus Dominus Internuntius potuerit negare Judices?

4. An Decretum ſoſpenſionis a Divinis, hic annexum ſub *H.* non ſit notorie oullum, & mere via facti latum?

5. An adverſus hanc violentiam & oppreſſionem non recte recurſum inſtituerit ad protectionem Regiam, & concluſerit prout in caſu?

6. An, & quomodo poſſit Rex huic violentiæ proſpicere?

7. An eidem *Zegers* ſub Regia protectione & manutenentia continuare liceret functiones ſpirituales ſui Ordinis, non obſtante Cenſura via facti inflicta?

Viſo & examinato caſo ſupra poſito, una cum annexis & in eo reclamatis actis cenſent infraſcripti.

Ad I. Recuſationem interpoſitam per Reverendum P. Hieronymum *Zegers*, Oratorii Preſbyterum, contra perſonam Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis fuiſſe legitime inſtitutam; ut minus ad eum effectum, ut ea inſtituta Dominus Archiepiſcopus Perſonam Judicis contra prædictum Patrem ſuſtinere non poſſet, quoadusque per Arbitros Juris cauſa recuſationis eſſet legitime deciſa.

Nec enim dubium videtur, quin legitima & ſufficiens eſſet cauſa recuſationis, ſi ea, quæ contra Perſonam Domini Archiepiſcopi in libello Recuſationis fuerant allegata, probati poſſent eſſe vera.

Porro indubitatum eſt, non ad perſonam Judicis recuſati ſpectare de veritate aut falſitate factorum, quibus recuſatio ionititur, judicare, ſed id privative pertinere ad Arbitros Juris.

Unde quæcumque Decreta, poſt inſtitutam legitime recuſationem, ſub nomine dicti Domini Archiepiſcopi lata convincuntur eſſe nulla, ob defectum Juriſdictionis in perſona ejuſdem Archiepiſcopi.

Expeditum enim eſt, per recuſationem legitime interpoſitum æque ac per Appellationem, omnem io Judice recuſato juriſdictionem ſuſpendi, quo uſque cauſa recuſationis per Arbitros juris fuerit deciſa.

Hinc poſt gloſſam ad Cap. Judex verbo *proponatur* de Officio Jud. Deleg. in VI. communiter hodie tradunt Doctores, acta a Judice recuſato, etiam pendente cauſa recuſationis coram Arbitris Juris juxta diſpoſitionem Juris Canonici indeciſa, eſſe nulla; ut licet etiam poſtmodum per Arbitros declaretur cauſa Recuſationis in ſufficiens cauſa ad Judicem Recuſatum remittenda, tanquam non ſufficienter probatum ſuſpectum, tamen Acta pendente recuſatione oon convaleſcant.

Ad II. Quandoquidem Decreto ſub litt. *A.* Pater Hieronymus *Zegers* non tantum ſimpliciter fuerit citatus; ſed per idem Decretum fuerit condemnatus, idque nec citatus nec auditus, ut ſe Canonice purgaret a ſuſpicione hæreſis Janſenianæ, per ſubſcriptionem Formulæ Alexandrinæ juxta Bullam Clementis XI. quæ incipit *Vineam Domini*, evidens eſt, quod per hoc Decretum judicatus ſit de dicta hæreſi ſuſpectus; quodque hanc ſuſpicionem per purgationem Canonicam ante omnem ulteriorem proceſſum diluere jubeatur.

Quis autem dubitet quin Decretum, quo qoia per Judicem de hæreſi pronuntiatur ſuſpectus, jubeaturque ſe de illa Canonice expurgare, reputandum ſit pro ſententia definitiva, aut ſaltem vim definitivæ habente: quandoquidem per hoc Decretum fama ſic condemnati palam lædatur, ipſique condemnatus in ſuſpicionem hæreſis vocetur antequam fuerit ſuper hac ſuſpicione auditus. Neque enim magis permittit juris ratio, ut quis inauditus & indefenſus de perpetrato crimine aliquo declaretur ſuſpectus, quam ut de crimine pronuntietur convictus.

Qua ratione motus Innocentius XII. in Brevi ad Epiſcopos Belgii de 4. Februarii 1694. noluit pro ſuſpecto de Janſeniſmo haberi, *niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſliterit.*

Itaque cenſemus a Decreto ſub littera *A.* quo dictus Pater indefenſus ſuſpectus declaratur de Janſeniſmo, & ad purgationem Canonicam condemnatur, recte fuiſſe appellatum.

Quantum vero ad Decretum ſub littera *D.* recte quoque ab eo appellatum fuit. Cum enim hoc Decretum emanaverit ſub nomine Domini Archiepiſcopi, non ſolum poſt interiectam appellationem a Decreto priori ſub littera *A.* ſed inſuper poſt propoſitam recuſationem, evidens eſt, ab hoc Decreto tamquam lato a Judice recuſato, & cujus per hanc recuſationem juriſdictio erat ſuſpenſa, uti probatum eſt in reſponſo ad primum, meritiſſime tamquam a nulliter lato potuiſſe appellari.

Ad III. Praxis notoria & indubitata Belgii habet, ut Nuntii vel Internuntii Apoſtolici ne vel minimum actum juriſdictionis exercere poſſint, neque de cauſis inter partes agitatis cognitionem judicialem ſumere, aut de juſtitia vel iojuſtitia cauſæ, ſive in prima aut ſecunda vel ulteriori inſtantia, judicare: ſed ut om-

nis

Digitized by Google

nis judicialis cognitio & deciſio ſpectet ad Judices ordinarios vel in partibus delegandos.

Igitur in caſu propoſito, non erat Domini Internuntii judicare, num primum vel ſecundum Decretum contineret gravamen irreparabile per ſententiam definitivam, ſed de eo judicare ſpectabat ad Judices in partibus delegandos; uti & de juſtitia vel injuſtitia appellationis.

Nollatenus proinde potuit Dominus Internuntius prædicto P. *Zegers* Appellanti Judices appellationis denegare, ordinem judiciorum invertendo.

Notanter in caſu præſenti, tum quod primum Detum ſub *A.* latum contra inauditum, ſententiam contineat in effectu definitivam; tum quod ex Acta appellationis a ſecundo Decreto, ſatis pateret, gravamen quod ſibi per hoc Decretum illatum contendebat Apellans, ut minus præferret ſpeciem irreparabilitatis valde probabilem, de qua merito per Judicem appellationis cognoſceretur, & judicaretur.

Ad IV. Quandoquidem ex caſus poſitione, & annexis habeatur ſuſpenſionem a Divinis (de qua in caſu) inflictam fuiſſe per Dominum Archiepiſcopum poſt interpoſitam appellationem, & propoſitam recuſationem de ejus perſona, conſequens eſt, hanc Cenſuram ſuſpenſionis eſſe notorie nullam.

Certum enim eſt juxta moderoam Eccleſiæ diſciplinam & receptam praxim, nullam proprie dictam cenſuram valide infligi poſſe; niſi per Judicem, ſive per eum cui competit juriſdictio fori externi Eccleſiaſtici, idque ſervato juris ordine. In quo ſi committatur defectus aliquis ſubſtantialis, *certum eſt*, ait Suareſius, *cenſuram non ſolum eſſe utcumque injuſtam, ſed prorſus invalidam, quia ſententia ipſa nulla eſt, & ſententia nulla nullum poteſt producere effectum.* De cenſuris Diſp. 4. ſect. 7. Num. 2.

Jam vero inter eſſentialia ordinis judicialis, non poſtremom eſt ipſa Judicis non ſuſpenſa ſeu impedita juriſdictio.

Expeditum autem eſt, effectum appellationis eſſe ſuſpendere juriſdictionem Judicis a quo appellatum eſt, „quodque examen & cognitionem cauſæ, in qua „ appellatum eſt, ad appellatum ſeu provocatum Judi- „ cem transferat "uti poſt alios loquitur & probat *Wameſius* in Commenrio de Appell. ad Cap. 1. Num. 1.

Additque „non tantum transferri quoad principa- „ le negotium, ſed etiam quoad ejus acceſſiones: „ item quod appellatum a juriſdictione ejus qui judi- „ cavit eximat.

Unde Suareſius de Cenſuris *Diſp.* 28. *ſect. V.* agens de modo ſervando in ferenda ſuſpenſione, ait *N.* 3. oportere.... „præſertim ut ſuſpenſio non feratur poſt inter- „ poſitam *appellationem*: quia erit *nulla*, ut eſt com- „ munis ſententia... defectu juriſdictionis quæ per „ *appellationem* ſuſpenditur." Idipſum uno conſenſo tradunt Canoniſtæ ad *Cap.* 37. *ff. de Appellat.* ubi in terminis reſpondet Pontifex, quod *poſt appellationem excommunicari non poſſint*: & ad *Cap.* 40. *ff. de ſententia excommunicat.* ubi Pontifex æquiparat ſententiam excommonicationis latam poſt legitimam appellationem interpoſitam excommunicationi, *in cujus forma intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum* probaretur; qualem excommunicationem *ipſo jure* nullam eſſe nemo dubitat.

Quinimo Cenſuræ, poſt interpoſitam appellationem, ita ſunt ipſo *jure nullæ*, ut etiam *deſerta aut iniqua declarata appellatione non convaleſcant*. uti loquitur *Wameſius* loco citato *Num.* 4. & evidenter probatur *in Cap. Licet de ſententia excommunicat.* in VI.

Ex qua omnimoda Cenſurarum nullitate infert *Wameſius*, quod excommonicatio poſt legitime interpoſitam appellationem „ſic inflicta, judiciali retractatio- „ ne non indigeat, nec abſolutionem requirat; quod- „ que ſi *Divinis* ſe immiſcuerit non contrahat irregu- „ laritatis vitium." Conformiter ad reſponſum Pon- „ tificis *in Cap. ad Præſentiam* 16. *ff. de Appel.* quo mandat Archiepiſcopo Eboracenſi, ut „ Presbyterum, „ pro eo quod, poſt excommunicationem *contra appellationem* factam, *Divina cantavit*, nullatenus in- „ quietet: ſed ad eum ſtatum reducat omnia, in quo „ erant tempore emiſſæ appellationis.

Unde Gloſſographus hanc ponit regulam: *ſententia excommunicationis, poſt appellationem legitimam lata, nulla eſt: unde qui poſtea celebrat non punitur.*

Ex qua Decretali præterea ſtatuunt Canoniſtæ, quod talis Cenſura *nec remedio appellationis indigeat. Wameſius* ad Capitulum *Num.* 2.

Quemadmodum autem poſt interpoſitam appellationem ſuſpenditur juriſdictio Judicis, ita & per recuſationem; ſaltem quouſque de cauſis recuſationis ſecundum formam & Statuta Canonum fuerit judicatum: unde etiam unus idemque titulus eſt in Decretalibus *de Appellationibus & recuſationibus.*

Hinc concorditer concludunt Doctores, *quod ſicut per appellationem, ita & per recuſationem Judicis ſuſpendatur ejus juriſdictio, ne poſſit in cauſa in qua recuſatur, ad aliquem actam procedere; & ſi proceſſerit proceſſus ſit* NULLUS: uti loquitur Andreas Vallenſis in Paratitlis Decretaliom ad tit. de Appellat. §. 18. n. 1.

Et Petrus Rebuſſus in ſuo Tractatu *de Recuſationibus Art.* 6. ait, hodie indubitatum eſſe, „ quod Judex „ poſt recuſatiouem propoſitam non poſſit de princi- „ pali cognoſcere, & ſi coguoverit, proceſſum eſſe „ *nullum*; quia recuſatus omni juriſdictione privatus „ cenſetur; ideo quidquid poſtea facit, cenſetur fa- „ cere tanquam privatus non habens juriſdictionem." Idipſum latius proſequitur Hieronymus de Cevallos Tractat. *de cognitione per viam violentiæ Quæſt.* 14. notans Numer. 28. Rotam ſic ſæpius judicaſſe, adeo ut hæc ſententia dici debeat communis & inviolabili praxi firmata.

Igitur manifeſtum eſt Cenſuram ſuſpenſionis, de qua hic quæſtio, prorſus eſſe nullam & nullius effectus, utpote latum a non habente juriſdictionem: ſeu cujus juriſdictio per appellationem, & recuſationem erat ſuſpenſa & impedita. Ante omnia enim in eo qui Cenſuram infert neceſſario requiritur liber uſus juriſdictionis contentioſæ.

Præter hanc inſigniſſimam nollitatem, occurrunt in eodem Decreto ſuſpenſionis ſub *H.* variæ aliæ nullitates etiam notoriæ.

Nam 1. latum apparet hoc Decretum ſine informationibus præparatoriis per Promorem de more capiendis; quæ legitimæ informationes ad eſſentialia proceſſus criminalis ſic pertinent, ut ejus quaſi baſis & fundamentum ſint, adeoque & harum omiſſio totum proceſſum nullum reddat, neceſſe eſt.

2. Videtur Duminus Archiepiſcopus hic egiſſe motu proprio, neque enim apparet Decretum eſſe latum ad inſtantiam Promotoris, tanquam Actoris & Accuſatoris. Fit quidem meotio Promotoris in primo Decreto ſub *A.* ubi illi mandat: ut citet Patrem Zegers, ſed rurſus ordine præpoſtero, cum hoc ipſum mandandum fuiſſet potius Apparitoribos, & non niſi ad inſtantiam ipſius Promotoris: cujus inſtantiæ nullum in toto proceſſu invenire eſt veſtigium: ita ut videatur Dominus Archiepiſcopus hic ſuſtinuiſſe perſonam Accuſatoris & Judicis ſimul, quod in cauſa legitima inauditum eſt, & totum proceſſum evertere debet.

3. Conſuetudine & uſu invaluit, fundato in ipſo Evangelio, ut adhibeantur monitiones Canonicæ ſub expreſſa commiostione talis Cenſuræ puta *ſuſpenſionis* Circa quas eſſentialis rurſus defectus ſe manifeſtat. Nam cum in Decreto ſub *A.* tantom in genere dicatur, *ſub pœnis juris*, cenſeri debet in ordine ad ſuſpenſionem tantum onam monitionem Canonicam præceſſiſſe, nempe in Decreto ſub *D.* Nec opponi poteſt, unam monitionem æquivalere interdum tribus, quia in hoc Decreto ſub *D.* non præſcribitur niſi tempus octo

Digitized by Google

octo dierum, adeoque non ſufficiens in ordine ad contumaciam atque adeo defectu contumaciæ & competentis monitionis; etſi alia non deeſſent, Decretum Cenſuræ de quo agitur, neceſſario corrueret.

Ex quibus omnibus luculenter patet, præfatam ſuſpenſionem a Divinis comprehenſam in Decreto ſub *H.* eſſe undequaque caſſam, irritam, notorie nullam, & latam mere via facti.

Ad V. Nihil adeo proprium eſt Regibus & Principibus, quam vi oppreſſos benigne protegere, præſertim cum a potentioribus opprimuntur. Quod perſpicue expreſſit Rex Salomon in ſuo Eccleſ. Cap. 5. *Si videris*, inquit, *calumnias egenorum, & violenta judicia, & ſubverti juſtitiam in provincia, non mireris ſuper hoc negotio: quia excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque eminentiores ſunt alii*; ut (ſi priores *judicio violento, & ſubverſa juſtitia* egenos oppreſſerint) eos protegant, ac in illos animadvertant. *Et inſuper*, ſi & hi defecerint, *univerſæ terræ Rex imperat ſervienti.* Unde Propheta Regius deſcribens Pſalm. 71. benignitatem ac felicitatem futuri imperii Regis Salomonis, ait: „humiliabit *calumniatorem*; liberabit *pauperem* a *potente*, & pauperem cui non erat adjutor..... animas pauperum ſalvas faciet..... Ex iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo."

Cum vero violentiæ illæ niſi validiore manu vix queant comprimi, & pœnarum timore ſiſti, ideo Deus illis gladium commiſit; unde ait Apoſt. *Si malum feceris time: non enim ſine cauſa* (Princeps) *gladium portat. Dei enim Miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malum agit.* Rom. 13.

Quare etiam Principes Chriſtiani nihil ſibi glorioſius duxerunt, quam oppreſſorum Patres ac Protectores nuncupari; ſuaque Tribunalia eis tuta Azyla eſſe voluerunt.

Id Magno illi Conſtantino adeo ſanctum erat, ut publica Sanctione declaraverit in *L. unica Cod. quando Imperator inter*, &c. *Quod ſi Pupilli vel Viduæ aliique, fortunæ injuria miſerabiles, judicium noſtræ Serenitatis oraverint, præſertim cum alicujus Potentiam perhorreſcunt, cogantur eorum adverſarii examini noſtro, ſui copiam facere.*

Hinc & Pupillorum, Viduarum, aliarumque miſerabilium perſonarum, ſub violentia potentiore gementium eſt perpetuum etiam his temporibus privilegium ut adverſarios ſuos ad Curiam Principis in jus vocent: *Ubi nec* VIOLENTIÆ *locus datur, nec avaritiæ vitia formidantur: Ubi & innocentiæ profugium, &* CALUMNIATORES *jus poſſunt invenire diſtrictum*: uti loquitur Theodoricus Rex apud Caſſiodorum Lib. 4. Cap. 9.

Cum vero Clerici, aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ, non minus quam laici ſint Cives Reipublicæ & Regis ſubditi, æque eis protectio debetur, dum vi opprimuntur.

Immo ut recte advertit *Salgado* de protectione Regia *part. 1. Cap. 1.* præludio 2. Num. 72. *Defenſio Regia* POTIUS *convenit* ECCLESIÆ, *&* ECCLESIASTICIS PERSONIS *quam aliis, quia arma non ferunt.*

Unde S. Leo ad Cognominem Auguſtum Epiſt. 75. „debes, *inquit*, incunctanter advertere Regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, *ſed maxime ad Eccleſiæ præſidium* eſſe collatam, ut auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his quæ ſunt turbata reſtituas."

Quod ſi violentia Clericis ab ipſo Judice Eccleſiſtico inferatur, tunc vel maxime, „eis protectio Regia debetur, ceteris enim violentiis? inquit Salgado *præl. 4. Numer.* 192.) hæc, quæ a Judice fit, major eſt & atrocior, quam ſub ſecuro & ſuperioritatis ac juriſdictionis prætextu, facillime deliberari poſſit ad ejusmodi vim inferendam."

Et quidem nunquam facilius Judices & Superiores Eccleſiaſtici opprimunt Clericos, quam dum *violento judicio & ſubverſa juſtitia* eos Cenſuris Eccleſiſticis perſtringunt, quibus eos functionibus ſuis & officiis *via facti* exuunt.

Unde vel tunc præcipue tenetur Rex ſuam protectionem impartiri Clericis eam inclamantibus; & ideo magis, quod nunquam periculoſius pax publica & communis tranquillitas perturbentur, quam hujuſmodi irritis Cenſuris. Cujus rei teſtimonia innumera, quæ non ſine horrore referri poſſent, ſuppetit Hiſtoria Eccleſiſtica.

Ex qua ſimul diſcimus, Reges ac Principes ſemper adverſus hujuſmodi violentas Cenſuras ſuam potentem Protectionem benigniſſime Clericis impartiiſſe: eſtque & hodie hac in parte illæſa ac uſitata in toto orbe Chriſtiano Protectio Regia. Id teſtantur auctores omnes eam materiam tractantes, ac inter ceteros quoad *Hiſpaniam* celeberrimus *Covarruvias*, Hieronymus de *Cevallos* & Franciſcus de *Salgado*, toto ſuo Tractatu de *Protectione Regia vi oppreſſorum*; nec non in altero de *Supplicatione ad Sanctiſſimum.*

Quoad *Galliam*, teſtes ſunt Joannes Gallii Advocatus Regius, Arnulphus Ruſæus in Curia Parienſi Conſiliarius, in Tract. *de Regalia*, nec non nominatiſſimi illi Pithæi in probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.

Et quoad *Belgium* vel unus *Anſelmo* in ſuo Triboniano Belgico *Capit.* 32. ubi in compendium contractas exhibet notas, quas harum Provinciarum Senatus Regii miſerunt ad Margaretam Parmenſem Belgii Gubernatricem, quæ eorum exquiſierat judicium ſuper publicatione Concilii Trident. Et quidem §. 48. exhibet notata ad prærallegata verba Concilii Tridentini. *Nefas autem ſit, &c.* quibus verbis „Magiſtratibus omnibus (ait Anſelmo) ſevere interdicitur, ne excommunicationes Eccleſiaſticæ Poteſtatis impediant, aut jam latas revocari mandent." *Hic rurſus*, proſequitur, *plerique obloquuntur, Judices Regios hac auctoritate* AB OMNI MEMORIA *in Belgio uſos, ut* CENSURAS *impedire poſſint, vel ad revocandum cogere Eccleſiaſticos, remedio immiſſionis in eorum temporalia, quado exceſſus & abuſus id poſtulant: alioquin tolli e medio remedia* CASSATIONIS *& aliarum proviſionum Regiarum, veluti quæ dicuntur* PROVISIONS EN CAS D'ABUS, VOYE DE FAIT, ET AULTRES, *quæ ſua conſultatione ajunt Brabanti præcipua eſſe auxilia tuendæ Regiæ dignitatis & jurium Subditorum.*

Qui inveteratus & antiquiſſimus uſus ad nos illæſus devenit, ac in viridi eſt obſervantia.

Juvabit hic exprimere teſtimonium prælaudati Celeberrimi Didaci Covarruvias Epiſcopi *Segovienſis*, & ita in hac re minus ſuſpecti, quique ipſi Concilio Tridentino ſumma cum laude interfuit: *In Regia & Caſtellana Republica*, inquit, *illud obſervantiſſimum eſt, & diu obtinuit a tempore quod memoriam hominum excedit, poſſe ab his qui a* JUDICIBUS ECCLESIASTICIS *vi &* CENSURIS *opprimuntur, Regios Auditores & Conſiliarios, qui apud Regia ſuprema prætoria jura reddunt, omnino adiri ut vim auferant, & compellant Judices Eccleſiaſticos ab ea inferenda ceſſare.* Pract. qq. Cap. 35. Num. 3.

Quod ſi quis, proſequitur, *contendat a Principibus ſæcularibus hanc tollere poteſtatem, ſtatim, non quidem ſero, comperiet experimento* MANIFESTISSIMO, *quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

Hic vero forenſis uſus (inquit idem Covarruvias) *non tantum in his Caſtellanis Regis Hiſpaniarum Ditionibus & Principatibus, ſed & apud Gallos, aliosque Chriſtianæ Reipublicæ ſæculares Principes eſt receptiſſimus.*

Neque per hunc uſum forenſem dici poſſunt Principes aut Magiſtratus ſæculares manum ponere ad thuribulum, ſive auctoritatem Clavium ſibi arrogare, aut eripere eam Epiſcopis, quibus a Deo commiſſa eſt, quandoqui-

doquidem hujus Regiæ protectionis unicus ſcopus & finis ſit, ut poſt Covarruviam, alioſque recte advertit Joſephus Seſe, J. U. D. in Tract. *De inhibitionib.* Cap. 8. §. 3. N. 69. & poſt ipſum Franciſcus Salgado *De Protectione Regia* Part. 1. Cap. 1. Prælud. 5. n. 194. *vim repellere, propulſare, & oppreſſum ſublevare, & Eccleſiaſticum quodammodo reducere ad viam juſtitiæ & tramites legitimos.*

Igitur ex his manifeſtum evadit, Patrem H. Zegers recte inſtituiſſe recurſum ad Protectionem Regiam adverſus vim & oppreſſionem, quam patitur per ſuſpenſionis Cenſuram, latam poſt legitime interpoſitam appellationem : quæ violentia præ omnibus aliis locum præbet recurſui ad Protectionem Regiam, uti loco citato notavit Covarruvias & toto ſuo tractatu *de Protectione Regia* expoſuit Franciſcus Salgado. Maxime cum per hunc recurſum nihil aliud petatur, quam ut tam enormis violentia tollatur, & nihil per viam facti, ſed ſervato in omnibus juris ordine cum ipſo agatur.

Ad VI. Reſolutio hujus per ſe ex præcedenti ſequitur. Nam cum proxime oſtenſum ſit, Principes a Deo poſitos eſſe, *ut liberent vi oppreſſum de manu Calumniatoris*, Jeremiæ Cap. 22. res ipſa loquitur, Regem non ſolum poſſe, verum etiam debere proſpicere violentiæ, de qua Hieronymus Zegers apud Suam Majeſtatem jure merito conqueſtus eſt : idque eo magis, quod hæc oppreſſio ex illa etiam parte, inaudito exemplo, gravata ſit a qua levamen accipere debuiſſet.

Nempe ex parte Domini Internuntii, a quo contra omne fas, ut viſum eſt ad Tertium, denegati ſunt Judices in partibus; quamvis eos miſer ille, & ſaltem in ſpeciem enormiter læſus, iterum iterumque inclamaſſet. Quo quid poſſet homini libero durius aut intolerabilius accidere!

Etenim in hunc præcipue finem Internuntius a Summo Pontifice delegatus eſſe cenſetur; aut, certe, non ſub alia conditione in ditionem Suæ Majeſtatis admittitur, quam (Verba ſunt Placeti ſuper facultatibus Internuntiorum) *quod in cauſis appellationum committet eas Judicibus in partibus.* Cui tamen conditioni Dominus Internuntius in præſenti caſu ſine cauſa defuit: ſicque recuſantem & iterato appellantem reliquit Judici a quo, ſeveriori Cenſura feriendum.

Ceterum indefenſum ſeu indiſcuſſum Cenſura perſtringere, non violentiam tantum, ſed vel tyrannidem eſſe declarat Concilium Hiſpalenſe II. ſub S. Iſidoro Canon. 6. „ Multi (Epiſcopi) ſunt, inquit, qui „ indiſcuſſos (Presbyteros) POTESTATE TYRANNICA non „ auctoritate Canonica damnant. Et ſicut nonnullos „ gratia favoris ſublimant; ita quoſdam odio, invi„ diaque permoti humiliant, & ad levem opinionis „ auram condemnant, quorum crimen non appro„ bant." Qui Canon relatus in Corpus Canonicum Cauſ. 15. Quæſt. 7. Can. 1. jam partem juris communis conſtituit, & in cauſa propoſita expendi meretur.

Remedia vero quibus Rex violentiæ, de qua in caſu, & infractioni ordinis judicialis, poſtquam de ea cognoverit, proſpicere poſſit, nota ſunt & in promptu, utpote uſu quotidiano frequentata. Puta, informis & per ſe invalidæ Cenſuræ caſſatio, abuſus Poteſtatis Eccleſiaſticæ notatio, manutenentia vim paſſi, coercitio vim inferentis per ſeveriora Decreta, per immiſſionem in bona temporalia, &c.

Qualia quidem adverſus violentas Judicum Eccleſiaſticorum Cenſuras remedia, ſi Belgii & totius Orbis Catholici Conſilia Regia etiam in favorem Clericorum ab omni memoria adhibere non conſueviſſent, ipſa facti juriſque ratio, & Sereniſſimorum Imperatorum recentiora exempla docere nos poſſent.

Nam cum anno 1707. die 27. Julii Clemens XI. edidiſſet Bullam aliquam, qua volebat non ſolum annullare Concordiam quamdam initam ſuper hybernis ſtationibus Militum Germanorum in Ducatu Parmæ & Placentiæ, verum etiam confirmare ſeu publicare Eccleſiaſticas Cenſuras Sedi Apoſtolicæ reſervatas contra Cæſareos Miniſtros, Commiſſarios, Milites, &c.

Non dubitavit Imperator Joſephus I. glorioſæ memoriæ, per Diploma ſuum datum Viennæ 26. Junii 1708. eandem Bullam Pontificiam *caſſare, annullare, irritam & injuſtam decernere*, unaque *inhibere omnibus ac ſingulis Eccleſiaſticis ac ſæcularibus* ipſius & *Imperii Vaſallis, Miniſtris ac ſubditis,... ſub graviſſima*, inquit, *noſtra & Imperii* indignatione, *omnium bonorum confiſcatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto ſcripto*, (eadem Bulla) *continetur, in ulla re habeant; ſed diſtricte mandamus, ut noſtris juſſibus, & ordinationibus conſtanter & debite pareant; dum viciſſim Protectionem noſtram Clementiamque Cæſaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus.*

Similiter S. Cæſarea & Catholica Sua Majeſtas Mandato ſuo Viennæ lato 31. Januarii 1713. *caſſavit, annullavit, abolevit nullaque declaravit* Decreta quædam comminatoria & executiva excommunicationis, attentata per Dominum Nuntium Colonienſem, nunc Cardinalem Buſſi, adverſus Gaſparem Joſephum Huygen, Jurium Doctorem in Univerſitate Colonienſi; „ injungens, idque ſub pœna gravi, ſex Doctoribus „ Eccleſiaſticis illius adverſariis, ut Acta omnia co„ ram dicto Domino Nuntio producta repetant, & „ una cum Decretis hujus cauſæ inde emanatis retra„ ctari faciant, &c. "

Quæ exempla confirmare debent Tribunalia Regia, quibus Principis ſuprema poteſtas commiſſa eſt, in praxi & exercitio manutenendi cives & ſubditos ſuos, eoſque protegendi adverſus Judicum Eccleſiaſticorum violentas ſententias; adhibitis etiam ubi opus eſt remediis coactivis.

Ad VII. Cum jam ſatis ſuperque conſtet, ad Principem aut ejus Conſilium omnino pertinere, ut cognoſcat de vi & via facti, qua in Judiciis Eccleſiaſticis ſubditi ſui ſæculares aut Clerici opprimi poſſint; ejuſdemque officium eſſe, ut Cenſuras violentas, & calcato juris ordine latas, caſſando, irritas, nullaſque declarando ſic oppreſſos protegat; eoſdemque in juribus & muniis ſuis in quibus turbabantur, efficaciter manuteneat : nullum ſupereſſe poteſt dubium, quin ſub hac Principis & Cuſtodis Canonum protectione & manutenentia liceat Clerico (de quo in caſu) libere & tuto functiones ſuas Eccleſiaſticas continuare : ſaltem quamdiu nulla alia ſententia legitima Canonica impeditur.

Etenim uno conſenſu tradunt tam Theologi quam Canoniſtæ, Cenſuram, quæ neglecto eſſentiali ordine judicii fuit lata, tamquam nullam & invalidam poſſe contemni, ac ne quidem in foro externo ſervandam eſſe; niſi ad ſummum ratione ſcandali, quod e contemptu oriri in populo poſſet, eo quod ignoret populus, an revera Cenſura iſta neglecto juris ordine, *via facti* fuerit inflicta. Unde *ſi ſcandalum quacumque ratione ceſſet, & innoteſcat aliis* QUALITAS SENTENTIÆ, *ceſſat obligatio.* Ita, poſt Navarrum, de hac Cenſura tractans Suarezius e Societate, *de Cenſuris*, Diſp. 4. ſect. 7. Num. 16.

Porro, ſi inodatus *tali* Cenſura, ab ea appellationem inſtituiſſet ad Judicem Eccleſiaſticum, iſque eam nullam & invalidam declaraſſet; nullus dubitet, quin ille libere functiones Eccleſiaſticas poſſet reſumere, eo quod legitime jam conſtaret de nullitate Cenſuræ, ac ſi ſcandalum ceſſaret, quod alias timebatur.

Igitur dum Princeps Protectionem ſuam impertitur Clericis adverſus Cenſuras nullo juris ordine latas, illis pariter licebit functiones Eccleſiaſticas continuare: eo quod, dum jam quoque debite ac legitime conſtabit, eas *via facti* ac ſic nulliter fuiſſe latas, ſcandalum

Digitized by Google

ſit ceſſaturum, quod ex non obſervantia timebatur. Siquidem & ad Conſilia Regia, ut ſupra notatum eſt, cognitio de violentia ſeu via facti pertineat.

Ita enim in dies videmus per Conſilia Regia manutentos Paſtores, Canonicos, Presbyteros aliosve Clericos, in functionibus ſpiritualibus, Beneficiis ſuis annexis, continuare & libere pergere, in quarum pacifica poſſeſſione per violentas Cenſuras via facti turbati fuerant.

Atque hic tandem opponere deſinant: quod effectus Cenſuræ Eccleſiaſticæ ſiſti aut tolli nequeat, niſi per Poteſtatem Eccleſiaſticam, cum ſit ejus ſolius ſolvere, cujus ſolius eſt ligare. Jam enim ad nauſeam reſponſum eſt, Poteſtatem Laicam non cognoſcere de meritis cauſæ intrinſecis, aut diſſolvere poſſe Judicium Eccleſiaſticum ſervato juris ordine æque aut inique latum; ſed ad illam hoc ſolum omni jure naturali, Divino, humano & perpetuo uſu ſpectare, ut cognoſcat de forma & ordine proceſſus, declaretque cenſuram aliquam via facti latam & ex ſeſe nullam eſſe, caſſam, & irritam, ideoque ſubditum ſuum adverſus talem vim & oppreſſionem protegat & manuteneat. *Nam Regum officium proprium eſt liberare de manu calumniatoris vi oppreſſos*, a quibuſcumque tandem vis illa inferatur.

Quapropter cenſent infraſcripti, quod ſi Princeps, aut ejus Conſilium in cauſa propoſita interveniſſe declaret violentiam, ſive Cenſuram latam fuiſſe prætermiſſo ſubſtantiali ordine juris, poſſe P. Hieronymum Zegers (non obſtante hac Cenſura) libere & tuto functiones ſui Ordinis & muneris, in quibus fuit per Cenſuram nulliter latam turbatus, reſumere & continuare; ſaltem quamdiu per Judicem Eccleſiaſticum, juris ordine ſervato, ſimilem Cenſuram eum meruiſſe non fuerit judicatum. Ita reſponſum Lovanii die 27. Junii 1721. *Amandus Bauwens*, J. U. D. & Antecaſſor Primarius. Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Prof.

Infraſcripti Advocati in ſupremo Brabantiæ Senatu, viſis omnibus ſupra relatis & deductis, idem omnino cenſemus cum Clariſſimis Dominis Præconſultis Actum Brux. 7. Julii 1721. A. *Deſcartes*; J. B. *de Wilde*; J. *de Plecker*; C. *van Baren*; *De la Chambre*; H. *van Hanewyck*; J. *de Swert*; R. C. E. *Swarts*.

Infraſcripti ſe conformant præcedentibus reſolutionibus propter rationes in iis allegatis. Datum Gandavi 14. Julii 1721. Ph. *de Homdt*; B. *van Coukelberghe*; *Maſſeau*.

Infraſcriptus ſe conformat præcedentibus reſolutionibus, cenſetque R. Patrem Hieronymum Zegers legitime recuſaſſe Eminentiſſimum ac Reverendiſſimum Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem, & a Decretis annexis ſub litt. *A.* & præcipue D. legitime appellaſſe: Deinde Illuſtriſſimum Dominum Internuntium non potuiſſe negare Judices: Decretum quoque ſuſpenſionis a Divinis annexum ſub *H.* eſſe notorie & evidenter nullum & via facti latum, recteque contra hanc violentiam & oppreſſionem nec non ob denegatam juſtitiam ad Protectionem Regiam eſſe concurſum: Poſſe autem huic rei a Rege proſpici præcipue per abuſus poteſtatis Eccleſiaſticæ notationem, manutenentiam vim paſſi, coercitionem vim inferentis per ſeveriora Decreta, juſſionem, ut quæ de facto lata ſunt Cenſuræ leventur atque revocentur, &c. Denique ſub Protectione Regia eumdem R. Patrem Zegers poſſe tuto & libere ſui Ordinis & muneris ſubire functiones; adeo ut ne eo nomine a quoquam, qualiſcumque ille ſit, contra eum proceſſus ulli legitime intentari poſſint, nempe poſtquam Judices Regii cauſa cognita judicaverint via facti ad Cenſuras eſſe proceſſum. Actum Gandavi 17. Julii 1721. J. B. *Bauwens*.

A.

Thomas Philippus de Alſatia de Bouſſu, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis; Primas Belgii, S. D. N. Clementis Papæ XI. Prælatus Domeſticus, ad Exercitus Cæſareo-Regios Delegatus Apoſtolicus, Sacræ Cæſareæ Catholicæque Majeſtatis actualis intimus Conſiliarius, &c. Omnibus has viſuris ſalutem in Domino.

CUm informati eſſemus, quod Patres Joannes de *Hooge* & Hieronymus *Zegers*, Oratorii Domus Mechlinienſis Presbyteri, male ſentirent, & indigne locuti eſſent de quibuſdam Bullis Pontificiis, cum magno Chriſti fidelium ſcandalo & obloquio, evocavimus ad nos Dilectum nobis in Chriſto venerabilem Dominum Ægidium *Smet* Oratorii Præpoſitum, cui 13. menſis Aprilis ultimo elapſi, oretenus injunximus, ut dictos duos Patres indilate ad nos accedere juberet, ut purgarent ſe de mala doctrina, jurarent Formularium Alexandri VII. juxta Conſtitutionem Clementis XI. quæ incipit *Vineam Domini*, & panderent mentem ſuam ſuper Conſtitutione *Unigenitus*, quæ ſi præſtare detrectarent illos ex Congregatione Oratorii dimitteret. Sed cum ſatis longo tempore expectati non comparerent, dirigendum duximus ad præfatum Dominum Præpoſitum mandatum noſtrum tenoris ſequentis: „ Thomas Philippus de Alſatia de Bouſſu, „ Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratia Archiepiſcopus „ Mechlinienſis, Primas Belgii, S. D. N. Clementis „ Papæ XI. Prælatus Domeſticus, ad exercitus Cæſareo-Regios Delegatus Apoſtolicus, Sacræ Cæſareæ „ Catholicæque Majeſtatis actualis intimus Conciliarius, &c. Dilecto nobis in Chriſto venerabili Domino Ægidio *Smet*, Congregationis Oratorii Præpoſito, ſalutem in Domino. Cum ad nos delatum „ ſit, & non ſine magno animi noſtri dolore intellexerimus, quod Patres *Zegers* & de *Hooge* Oratorii veſtri Presbyteri male ſentiant, & indigne locuti ſint de quibuſdam Bullis Pontificiis, & quod ſuper exceſſu illo admoniti non ſe correxerint, ſed e „ contrario Præfatus Pater *de Hooge*, per Epiſtolam „ ſuam ad præſidem Seminarii noſtri Archiepiſcopalis datam, ſuſpicionem de mala ſua doctrina plurimum auxerit, mandavimus tibi ut dictos Patres indilate ad nos accedere juberes; & quia huc uſque „ non comparuerunt, hinc eſt quod iterum mandemus per præſentes, ut prædictos duos Patres cites, „ ut quam citiſſime Nobis ſatisfaciant, & ſe liberent „ ſuſpicione Janſeniſmi per juramentum, & ſubſcriptionem in Aula noſtra Mechlinienſi faciendam formularii Alexandri VII. juxta Bullam Clementis XI. „ quæ incipit *Vineam Domini*, ſub pœna dimiſſionis „ ex Oratorio. Datum Mechliniæ 28. Maji 1717. (*erat Signatam*) Thomas Archiepiſcopus Mechlinienſis. „ *Infra habebatur*: de mandato Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini mei Archiepiſcopi præfati; „ (*& erat contra Signatum*) A. C. D. *Smet*, Secretarius.“ Quibus non obſtantibus cum Pater Hieronymus *Zegers* hactenus non comparuerit, & Pater Joannes *de Hooge* 9. hujus menſis Junii comparuerit quidem in Aula noſtra Archiepiſcopali, ſed contra ordinationem noſtram ex illa clanculo aufugerit, abſque eo quod ullam nobis ſuper prædictis punctis ſatisfactionem dederit, hinc eſt quod nos ſimilibus exceſſibus occurrere volentes mandandum duximus Promotori Curiæ noſtræ Eccleſiæ, pro ut illi mandamus per præſentes, ut dictos duos Patres Joannem *de Hooge*, & Hieronymum *Zegers* citet, etiam per Edictum publicum, aſſignando illis tres dies pro primo, tres

dies

dies pro ſecundo, & tres dies pro tertio & peremptorio termino, ad comparendum coram nobis in Aula noſtra Archiepiſcopali Mechliniæ, ad effectum ut circa prædicta puncta nobis ſatisfaciant, & liberent ſe ſuſpicione Janſeniſmi per joramentum & ſubſcriptionem Formularii Alexandri VII. juxta Bullam Clementis XI. quæ incipit *Vineam Domini*, idque ſub pœnis juris. Datum Mechliniæ 19. Junii 1717. (*& erat Signatum*) Thomas Archiepiſcopus Mechlin. (*inferius habebatur*) de mandato Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini mei Archiepiſcopi præfati. (*& erat ſignatum*) A. C. D. *Smet*, Secretarius; *& Sigillatum Sigillo præfati Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi.*

„ Uyt erachte van de Originele Breven van citatie
„ daer van de bovenſtaende in copye, ende der in-
„ ſtantie van den Promoteur van den geheſtelycken
„ Hove des Arsbiſdoms van Mechelen, daege ick
„ ondergeſchreven Appariteur van den coorſz. gee-
„ ſtelycken Hove U. E. Paters Joannes de Hooge en-
„ de Hieronymus Zegers, geyde Prieſters van de
„ Congregatie van het Oratorie binnen deſe Stadt
„ Mechelen, omme vorr de eerſte reyſe perſonelyck
„ ende peremptoirelyck te compareren voor Syne
„ Excellentie den Aerts biſchop van Mechelen in des-
„ ſelfs Paleys Arci epiſcopael, alhier op den 30. Ju-
„ nii 1717. ten 10. uren vornoen, om al daer te vol-
„ doen aen den teneur van de boveoſtaende brieven,
„ ende te aenhooren den eyſch ende concluſien die
„ den voorſz. Promoteur alſdan aldaar tegens U. E.
„ alle beyde doen ende nemen ſal, uyt ſaecken in de
„ voorſz brieben breeder uytgedruckt; op pene in
„ gevalle van geene comparitie dat gylieden ſult ver-
„ ſteken worden van alle exceptien dilatoir, ende in
„ cas van geene comparitie herdaege U. E. voor de
„ tweede reyſe om te compareren ter plaetſe ende ure
„ voorſz. op den 3. Julii 1717. op pene van verſtee-
„ cken te worden van alle exceptien peremptoir, en-
„ de dat het ſeyt U. E. alle heyde opgeleyt ſal gehou-
„ den worden voor bekent, ende in cas van alſdan
„ noch geene comparitie herdaege U. L. alle beyde
„ voor de derde en de leſte reyſe om te compareren
„ ter voorſz. plaetſe en de ure op den 7. Julii 1717. om
„ U. E. Sententie te hooren pronontieren de coſten
„ te ſien taxeren ende de breven monitorialen ende
„ executorialen daer op decerneren: ende inthime-
„ re U. L. alle beyde ende verclaere dat ingevalle gy-
„ lieden op eenige van de voorſz. daegen niet en
„ compareert, dat men evenweel ſonder voordere
„ wete ofte dagement ſal voorts procederen, de ge-
„ tuygen produceren voor ſoo vele het nodigh ſou-
„ de konnen weeſen, de Sententie pronuntieren en-
„ de voorts als naer rechte, ſtyle ende practycke. A-
„ ctum binnen Mechelen deſen 25. Julii 1717.

Willem Hellin.

B.

Excellentiſſimo ac Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo Mechlinienſi.

DEbito cum reſpectu notificat Hieronymus *Zegers*, Congregationis Oratorii Presbyter, ſe magno cum dolore inaudiviſſe præfatam ſuam Excellentiſſimam Gratiam intentionis eſſe, adverſus eum jure procedendi, unde prædictus Presbyter utens remedio, quod omnia jura tam Divina, quam humana ſibi concedunt, declarat ſe excipere contra perſonam, & judicium præfatæ Excellentiſſimæ ſuæ Gratiæ, tamquam notorie ſuſpectæ & præventæ, ob rationes ſequentes.

In primis quod Excellentiſſimus Dominus, paucis ab adventu ſuo in hanc Diœceſim diebus, a Presbytero quodam Congregationis Oratorii Mechlinienſis exquiſierit, an non ſit penes Congregationem poteſtas, ſuos, nulla allegata ratione, dimittendi; quod poteſtas illa exerceri poſſet contra duos ejuſdem Congregationis Presbyteros, *de Hooge* & *Zegers* deſignans, de quibus, ut ajebat Excellentiſſimus, apud ſe ab aliquo e Capitulo ſuo depoſitæ erant querelæ: quo Sacerdote reſpondente Congregationem hujuſmodi poteſtate non pollere, Excellentiſſimus attollendo humeros tacuit.

2. Quod Excellentiſſimus Dominus jam ab anno plures motus in Oratorio excitare ceperit adverſus Patrem *Zegers*, in ordine ut ab Oratorio dimitteretur.

3. Quod 28. Maii hujus anni Excellentiſſimus direxerit ad Reverendum admodum Patrem Præpoſitum ejuſdem Congregationis Decretum in forma authentica, quo dictus Pater non auditus, immo nec citatus aut vocatus taxatur, contra veritatem, tamquam qui male ſentiat, & locutus ſit indigne de quibuſdam Bullis Apoſtolicis; & quod monitus ſe non correxerit.

4. Quod eodem, ad Præpoſitum, Decreto dictum Patrem, non citatum, non auditum, voluerit per eundem Patrem Præpoſitum cogere, ut, ad liberandum ſe a ſuſpicione Janſeniſmi, coram ſe juraret Formularium.

5. Idque ſub graviſſima pœna dimiſſionis ab Oratorio, qua præfatus Pater *Zegers* Congregationis ſuæ, in qua ſenuit, prærogativis, alimentis, aliiſque tam ad mores quam ad vitam adminiculis privatus, & de ſalute periclitaretur, & ad inopiam redigeretur.

6. Quod per hæc omnia idem Pater *Zegers*, non citatus, nec auditus, graviter ſit infamatus, tam in ſua Congregatione quam extra, & in honore ſuo graviter læſus.

7. Quod hæc omnia non ſolum ſint contraria juri humano & Divino, ſed etiam ſpeciali Brevi Innocentii XII. de data ſexti Februarii 1694. directo ad immediatum Prædeceſſorem Excellentiſſimæ ſuæ Gratiæ.

8. Quod eo uſque proceſſerit præventio Excellentiſſimi Domini adverſus Patrem *Zegers*, & in dimiſſionem ejus animoſitas, ut in ſe ſuſcipere voluerit litis incommoda, quæ eidem Congregationi imminere poſſent ex parte præfati Patris *Zegers*, occaſione petitæ dimiſſionis ab Oratorio.

9. Quod præfatus Excellentiſſimus penes ſe habeat viros dicto Patri *Zegers* male affectos, & eorum conſiliis utatur.

10. Quod ex his omnibus præfatus Pater *Zegers* merito exhorreſcat judicium præfati Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini; & juramento ejuſque exhorreſcentia, quod præſentat in caſu neceſſitatis, ſit deferendum.

Ob quas aliaſque rationes, quando & ubi opus erit latius deducendas, declarat præfatus Pater *Zegers*, ſe præfatum Excellentiſſimum ac Reverendiſſimum Dominum Archiepiſcopum, ſalva in omnibus reverentia ipſius perſonæ & dignitati debita, recuſare, ut notorie ſuſpectum, in hac & in omnibus cauſis, quæ dictum Patrem *Zegers* quacumque ratione concernere poſſent, cum ſuis concernentibus, & emergentibus, annexis & connexis, rogans eundem Excellentiſſimum quam poteſt humillime, ut eandem cauſam & cauſas hujuſmodi dimittere, & a ſe ablegare, aut ad deſignationem arbitrorum procedere dignetur, juxta ſtylum & praxim, & jus commune in Capitulo 61. *de appellatio-*

pellationibus : proteſtans de nullitate omnium, quæ in præjudicium hujus ſuæ recuſationis contigerit attentari.

Inſuper quia ad dictum Patrem *Zegers* rumore aliquo, licet minus certo delatum eſt, quod ex parte præfati Excellentiſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi emanaverit Decretum pœnale & infamans, & in locis publicis Mechliniæ affixum.

Hinc in quantum opus & cauſæ præfati Patris *Zegers* utile aut conveniens eſſe poſſet, & non alias, & ſub expreſſa proteſtatione de non conſentiendo in judicium præfati Excellentiſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis, aut ſibi præjudicando in materia recuſationis præfatæ, quam e contrario ex dicto actu & Decreto, dum pleniorem ejus notitiam habuerit, tamquam ex nova cauſa amplius ſtabilire intendit, præfatus Pater Hieronymus *Zegers* appellat & provocat in his ſcriptis ab eodem Decreto, & quolibet alio forſitan lato, aut ferendo, omnibuſque inde ſecutis aut ſecuturis, ad SS. Dominum noſtrum Papam, Illuſtriſſimum ejus Internuntium, omneſque alios ad quos de jure, vel conſuetudine appellare poteſt, petens primo, ſecundo & tertio inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime de Apoſtolis reverentialibus, reſponderi proteſtans de nullitate & attentato in Caſum, &c.

Committens omnes & ſingulos Presbyteros, Clericos; Notarios, & Tabelliones latores harum, & quemlibet eorum in ſolidum, ut præſentem actum recuſatinnis, & in quantum opus aut utile, appellationis, præfato Excellentiſſimo & Reverendiſſimo Domino Archiapiſcopo Mechlinienſi inſinuent, Apoſtolos petant, proteſtentur, agantque omnia, quæ præfatus Pater Hieronymus *Zegers* agere poſſet, ſi præſens foret; etiamſi magis ſpeciale mandatum requirerent, promittens ratum & gratum, &c. promittens, obligans, renuntians, &c. in quorum omnium fidem præſentes ſignavit hac prima Julii. anni milleſimi ſeptingenteſimi decimi ſeptimi. (*Signatum erat*) Hieronymus *Zegers*, Oratorii Presbyter.

Concordantiam cum ſuo originali atteſtor JOANNES VAN DER ELST, *Notarius Apoſtolicus juratus.* 1717.

Infraſcriptus Notarius Apoſtolicus juratus, Bruxellis reſidens, declarat per præſentes, ſe tertia Julii 1717. fuiſſe hora octava veſperi ad Palatium Archiepiſcopale Mechliniæ, ut inſinuaret ſupraſcriptam actam recuſationis & appellationis; & petiiſſe a portario ad alloquendum Excellentiſſimom & Reverendiſſimum Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem, qui mihi reſpondit in Verbis : *que Monſeigneur étoit à table & qu'apres la table il ne parleroit a perſonne.* Actom ut ſupra. *Joannes van der Elſt*, Notarius Apoſtolicus juratus.

Infraſcriptus Notarius Apoſtolicus joratus, Bruxellis reſidens, declarat per præſentes ſe inſinuaſſe Excellentiſſimo ac Revendiſſimo Domino Archiepiſcopo Mechlinienſi originaliter actam recuſationis & appellationis per manus Domini Secretarii; & acceptavit, dicens in verbis : *ſal U leeren op Sondaghen inſinuatie doen, ſeggende voor twee Appariteurs, nempt dat in kenniſſe* : & interim appellavi a Decreto Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini lato, & petii inſtanter ac inſtantiſſime reſponderi de Apoſtolis reverentialibus & proteſtatus fui de expenſis, damnis & intereſſe, paſſis & patiendis. Actum Mechliniæ quarta Julii 1717. *Joannes van der Elſt*, Notarius Apoſtolicus juratus, Bruxellis reſidens.

Infraſcriptus Notarius Apoſtolicus juratus, Bruxellis reſidens, declarat per præſentes, ſe die vigeſima octava Julii anni milleſimi ſeptingenteſimi decimi ſeptimi, acceſſiſſe Excellentiſſimum ac Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem, & ab eodem Excellentiſſimo Domino in perſona petiiſſe, ex parte Reverendi Patris Hieronymi *Zegers*, inſtanter, inſtantius ac inſtantiſſime reſponſum de Apoſtolis reverentialibus ſupra ſcriptæ actæ appellationis Excellentiſſimæ ſuæ Gratiæ, per me infraſcriptum Notarium ad manus Domini ſui Secretarii intimatæ, die quarta currentis, qui mihi reſpondit in verbis : *nihil habeo quod tibi dicam ad hoc*; quod reſponſum declaravi me accipere pro refutatoriis, & ab eodem reſponſo tamquam a novo gravamine iterative appellavi ad quemcumque Judicem ſuperiorem; & proteſtatus ſum de expenſis, damnis & intereſſe Actum in Roosbeke juxta Michelbeke, inter Gerardimontes & Audenardam, die menſe & anno quibus ſupra. *Joannes van der Elſt*, Notarius Apoſtolicus juratus, Bruxellis reſidens.

C.

Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Domino Internuntio.

EXponit omni cum Reverentia humillimus Orator Hieronymus *Zegers*, Congregationis Oratorii Flandro-Belgici Presbyter, omnes Viros bonos, & qui vera pietate in Matrem ſuam Eccleſiam ducuntur, graviſſime affici luctuoſo illo diſſidio Theologorum, quorum quidam dum opiniones ſuas defendere & Fideles poſt ſe abducere ſatagunt, adverſæ partis & opinionis Theologos, tamquam Hæreticos inſectantur, in maledicentiæ ſuæ ſubſidium abutentes ipſis Conſtitutionibus Apoſtolicis, Viros maxime Catholicos tamquam iis Rebelles traducendo : eoque obtentu Superioribus, etiam ſæculi Poteſtatibus obrepunt, & efficiunt ut officiis, muniis, beneficiis, gradibus & functionibus excludantur, qui io Eccleſia ut ſtellæ in firmamento lucere potuiſſent; quo ipſi in Eccleſia rerum potiantur. Quæ calamitas maxime Belgium afflixit, maximo ſane ſcandalo vicinorum Acatholicorum, qui funeſto ſchiſmate ab Eccleſia defecerunt, & ex diſſidio illo captata occaſione, primam notam veræ Eccleſiæ, nimirum unitatem, in Romana Eccleſia exſibilant & pertinaciæ ſuæ prætextum obducunt. Hiſce malis excitatus felicis recordationis Innocentius Papa XII. inter ejuſdem Eccleſiæ filios & eorumdem Sacramentorum participes, pacem & animorum conjunctionem ſtabilire volens, Brevi ſuo Apoſtolico de data 6. Februarii 1694. directo ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, & ceteros ejuſdem Provinciæ Epiſcopos, pruvide ſtatuit & præfatis Epiſcopis injunxit,
„ ut pro veſtra pietate & prudentia, facultate illa, qua
„ per Conſtitutionem Apoſtolicam muniti eſtis, ita
„ Formularii ſubſcriptionem ſeu juramentum ad pra-
„ xim reducatis, ut in exigendo juramento prædicto
„ zelus & caritas veſtra quam maxime eluceat, ne ali-
„ cujus fama indebite lædatur aut detractionibus &
„ murmurationibus locus detur : “ *& finaliter.*
„ Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem
„ inter ſe excitata diſſidia, Fraternitatibus Veſtris,
„ quantum in Domino poſſumus, præſentibus noſtris
„ mandatis injungimus, ne ulla ratione quemquam
„ vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſ-
„ mi traduci aut nuncupari ſinatis, niſi prius ſuſpe-
„ ctum eſſe legitime conſtiterit, aliquam ex his Pro-
„ poſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe, nec quemquam
„ ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, bene-
„ ficiis, gradibus ac concionibus habendis vel alia

„ qua-

Digitized by Google

„ quacumque functione Eccleſiaſtica, permittatis, „ niſi, ſervato juris ordine, eam pœnam, quæ Vi„ ris alioquio Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe „ probatum fuerit.“ Decretum certe æquiſſimum „ dignumque cui Rex Clementiſſimus Carolus II. glorioſæ memoriæ conſervandæ cauſa publicæ tranquillitatis brachium Regium adjungere voluit. Sane hiſce mediis ſecuris ad radicem funeſtarum harum diſſenſionum ponebatur, qua infelix illa arbor penitus exciſa fuiſſet, ſi omnes ii ad quos præfata æquiſſima mandata directa ſunt vocem Supremi Paſtoris audiſſent, ejuſque voluntati ſe conformaſſent. Verum Excellentiſſimus D. modernus Archiepiſcopus Mechlinienſis, ad cujus immediatum prædeceſſorem præfatum Breve Apoſtolicum directum fuit, eo non obſtante, inſtigatione hominum inquietorum, quorum conſiliis utitur & quibuſcum Orator in opinionibus ſuis non per omnia conſentit, adverſus Oratorem ſe commoveri paſſus eſt, ſuamque præventionem adverſus eum fere ab initio, quo ad Archidiœceſim hanc advenit, oſtendit: in hoc incumbens ut Orator ex Congregatione ſua, etiam indicta cauſa, dimitteretur; pluresque motus in eum finem in præfata Congregatione excitavit; qui, dum ipſi ex voto non ſuccedebant, tandem 19. Junii emiſit Decretum, hiſce junctum, motu proprio, ad nullius inſtantiam, eo unice tendens ut Orator ejuſque Congregatio diffametur. Ipſe enim Orator non auditus ſive in judicio ſive extra, ſuſpectus Janſeniſmi declaratur, & evocatur, non ad dicendum cauſam, ſed ad liberandum ſe ſuſpicione prætenſi Janſeniſmi per juramentum Formularii; hoc eſt indicitur ei purgatio Canonica, quæ nemini niſi graviter infamatu, in judicio legitime audito & in demonſtranda ſua innocentia deficienti, de jure imponi poteſt; quamquam nec purgatio, de qua hic agitur, ſit materiæ conveniens: etenim clara & diſerta Sedis Apoſtolicæ voluntas eſt, ne Epiſcopi ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinant, (multo minus ipſi ad ignominioſam purgationem Canonicam adigant) niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſliterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe. In præfato vero Decreto Orator nequidem inſimulatur aliquam ex dictis propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe; ſed unice, licet falſiſſime, quod de quibuſdam Bullis Apoſtolicis male locutus fuiſſet: quoque atrocior eſſet diffamatio, hæc omnia contra Oratorem, Decreto publico, locis publicis affixo, decreta ſunt; præter, immo contra ſtylum & praxim, juxta quæ citationes per Edictum numquam decernuntur adverſus eos, qui in loco habent domicilium, ad quod fieri poteſt citatio, quale Mechliniæ habet Orator, qui in ipſo Decreto vocatur *Presbyter Congregationis Oratorii Domus Mechlinienſis*; immo ipſi, curandis ſuis negotiis & valetudini afflictæ ex ſymptomate ruptæ venulæ, abſenti dantur tres dies, pro quolibet trium terminorum; quo tempore nimirum novem dierum, fere ipſi impoſſibile erat adeſſe, de cauſa ſua deliberare, & exceptiones ſuas proponere: ut primo ſuſtineret publicam diffamationem, deinde, brevitate temporis exceptionibus ſuis fruſtratus, ſententiam ignominioſam non ſolum ſibi ſed & Congregationi Oratorii; eoque conſilio ſtudioſe inſerta videntur parerga illa, quæ verbaliter & deinde per Decretum acta dicuntur cum Superioribus præfatæ Congregationis, ut inde ipſa Congregatio inſimuletur uti fautrix malarum doctrinarum; cum tamen optandum foret ut Conſiliarii aut Inſtigatores præfati Excellentiſſimi Domini Archiepiſcopi eadem religione & in S. Sedem obſervantia, qua prædicta Congregatio, ſe geſſiſſent. Verum favente Deo, innocentium Protectore, factum eſt ut citius opinione eorum, res ad Oratorem devenerit, quo facultatem habuit ut intra legitima tempora & recuſationem contra perſonam præfati Excellentiſſimi Domini Archiepiſcopi & appellationem a dicto ejus Decreto interponeret, prout fecit per actam hiſce junctam, una cum relatione Notarii Apoſtolici *van der Elſt*; ad quam etiam præfatus Excellentiſſimus Dominus Archiepiſcopus die 28. currentis menſis Julii in effectu reſpondit de refutatoriis, ut patet ex Relatione præfati Notarii; a quo rurſum tamquam a novo gravamine exſtitit appellatum.

Verum quidem eſt quod ioterpoſita recuſatio de jure ſiſtere debeat progreſſum ulteriorem præfati Decreti a quo, ſed tamen nullo modo reparata eſt fama Oratoris & ſuæ Congregationis enormiſſime læſæ, quamque ulterius lædere poſſet cum reſponderit de refutatoriis. Unde præfatus Orator recurrit ad Illuſtriſſimam & Reverendiſſimam veſtram Gratiam:

Supplicans humillime quatenus dignetur cauſam & cauſas ejuſmodi appellationis, injuſtitiæ, nullitatis, attentatorum & attentandorum quorumcumque ac quam & quas dictus Orator habet, habere & movere vult & intendit, contra & adverſus præfatum Excellentiſſimum Dominum Appellatum, omneſque alios de & ſuper præmiſſis, una cum omnibus ſuis annexis & connexis incidentibus, dependentibus, ſummarie audiendas, cognoſcendas, decidendas fineque debito terminandas Judicibus Eccleſiaſticis, & eorum cuilibet committere & mandare, cum poteſtate quos quibus ubi & quando & quoties opus fuerit ſub cenſoris, ſententiis & pœnis Eccleſiaſticis aliiſque pecuniariis & arbitrariis citandi, inhibendi, attentata revocandi, aggravandi, reaggravandi, interdicendi, ſervata forma Concilii Tridentini, invocato etiam ad hoc, quatenus opus, brachii ſæcularis auxilio; fatalia quatenus darent prorogandi, quatenus vero lapſa ſint Oratorem adverſus illorum & cujuſvis temporis lapſum ac præjudicialia quæcumque in integrum, prout juris fuerit reſtituendi; attentata & innovata quæcumque in primis & ante omnia jure medio revocandi, aliaque faciendi, dicendi, gerendi & exequendi in præmiſſis, & circa ea neceſſaria quomodolibet & opportuna, non obſtant, fel. rec. Bonifacii PP. VIII. de una & Concilii Generalis de duabus dietis, dum modo non ultra tres, & aliis Apoſtolicis Conſtitutionibus & Ordinationibus ceteriſque contrariis quibuſcumque ſtatum, &c.

Et cum abſolutione a cenſuris ad effectum præſentium conſequendum & per Breve Illuſtriſſimæ Dominationis veſtræ, præſenti ſupplicatione introcluſa, committatur ſi placet Reverendis Dominis Abbati Ulierbacenſi, Decanis D. Gudulæ Bruxellenſis & Sancti Jacobi Lovanienſis, & eorum cuilibet in ſolidum.

D.

Thomas Philippus de Alſatia de Boſſu, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis; Primas Belgii, S. D. N. Clementis Papæ XI. Prælatus Domeſticus, ad Exercitus Cæſareo-Regios Delegatus Apoſtolicus, Sacræ Cæſareæ Catholicæque Majeſtatis actualis intimus Conſiliarius, &c.

VIſis informationibus habitis per Reverendum Admodum Dominum Præpoſitum Coogregationis Orato-

Digitized by Google

Oratorii, virtute mandati noſtri oretenus dati, decima tertia Aprilis hujus anni milleſimi ſeptingenteſimi decimi ſeptimi, contra Patres Joanoem *de Hooge* & Hieronymum *Zegers*, Presbyteros dictæ Congregationis, viſo etiam altero mandato noſtro eidem Domino Præpoſito in ſcriptis dato, vigeſima octava Maji ejuſdem anni, cum Epiſtola dicti Patris *de Hooge* in eodem mandato memorata, viſis denique Litteris citatorialibus ad onus dictorum Patrum per nos decretis, decima nona Junii ultimo elapſi, cum relatione citationis virtute dictarum Litterarum citatorialium edictaliter factæ, vigeſima quinta ejuſdem menſis Junii : Nos de plurium Theologorum & Juriſperitorum conſilio, in contumaciam dictorum citatorum non comparentium, ordinamus iiſdem iterato, ut compareant infra octiduum curam nobis in Palatio noſtro Archiepiſcopali Mechliniæ, ad purgandam dictam contumaciam & reſpondendum ad Articulos in forma juris ipſis ibidem proponendos, in ſatisfactionem dictarum Litterarum citatorialium; ſub pœna confeſſi & convicti, ordinantes interim ut dicta die præſtent juramentum, & ſubſcriptionem Formularii Alexandri VII. juxta Bullam Clementis XI. quæ incipit *Vineam Domini*, ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis ex nunc pro tunc; ſalva inſinuatione per unum ex Apparitoribus Curiæ noſtræ Archiepiſcopalis edictaliter facienda. Datum in actu viſitationis Parochiæ de Rooboſt vigeſima nona Julii 1717. (*& erat Signatum*) Thomas Archiepiſcopus Mechlin. (*Inferius habebatur*) de mandato Excellentiſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi præfati: (*& erat Signatum*) C. P. *Honyck van Papendrecht*, Secretarius; *& ſigillatum Sigillo præfati Excellentiſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi in hoſtia rubra.*

„ Uyt crachte van den Originelen Vonniſſe, waer van den bovenſtaende is Copye, inſinueert ende ſommeert den ondergeſchreven Apparıteur van den geeſtelycken Hove des Aertsbisdoms van Meche- U. L. den Eerweerdigen Pater Hieronymus Zegers, Presbyter der Congregatie van het Oratorie ten ſine U. L. ſult hebben te voldoen aen het voorſchreven Vonnis, ende dienvolgende te compareren voor Syne Hoogweerdigebeyt, myn Heer den Aertsbiſchop van Mechelen, in het Paleys Archiepiſcopael tot Mechelen voorſchreven, op den twelften deſer ten thien uren voornoen, ten ſine en op de reſpective penen als by het ſelve Vonnis: adverterende U. L. ſonder prejuditie van dien, dat ick tot U. L. laſte gelycke inſinuatie ende ſommatie gedaen hebbe op den tweeden deſer met ordinarie affixie van Copyen van het gemelt Vonnis ende inſinuatie ende ſommatie als boven daer onderſtaende, ſoo op het voorſchreven Paleys Archiepiſcopael, als andere gewoonelycke plaetſen. Actum vierden Auguſti duyſent ſevenhondert ſeventhien.

HENDRICK VAN STEENWEGHEN.

E.

„ JUſtina Zegers, Suſter van den Eerweerdigen Pater Hieronymus Zegers, Prieſter van't Oratorie als ſpecialen laſt ende macht hebbende van den ſelve, geſien de Citaturiales van wegens Syne Excellentie den Heere Artsbiſſchop van Mechelen, geëmaneert den negen en twintighſten der gepaſſeerde maendt Julius ende geëxploiteert by Edict den tweeden deſer loopende maendt Auguſti, verclaert wel expreſſelyck te adhereren aen de Acte van recuſatie ende appellatie by den vermelden Pater Hieronymus Zegers reſpectivelick geproponeert, ende geinteriecteert by Acte van den eerſten der voorleden maendt Julius, aen de ſelve Syne Excellentie geinſinueert door den Apoſtolycken Notaris van der Elſt den vierden der ſelver maendt : dienvolgens nochte den Rechter, nochte den Tribunal herkennende, niet den Rechter als zynde wettelyck gerecuſeert, nochte den Tribunal, alwaer van geappellert is, ende waer van beyde de ſaecken noch zyn hangende, redenen waeromme ſy iterativelyck ſoo van deſe Citatie als alle andere rechtwoorderinge geappelleert heeft als van een nieuw gravamen, als by het welcke haeren principaelen gefruſteert word van den middel van recuſatie geordonneert, ſoo door de natuerelycke, als Canonike Rechten : gelyck ſy uyt redenen voorſchreven appelleert by deſen, ſoo van de ſelve Citatie, als van alle het gene uyt de ſelve gevolght is, oſte ſoude konnen volgen, tot Syne Heyligheyt den Paus van Roomen, ſynen Doorluchtighſten Internuntius ende alle andere, tot de welcke ſy naer rechte oſte gewoonte magh appelleren, verſoeckende eerſtmael, tweede ende derde mael, met alle behoorelycke inſtantie, antwordt *de Apoſtolis reverentialibus*, proteſterende in cas, &c. van attentaet, nulliteyt, midtsgaeders van injurie, coſten, ſchaeden ende intereſten, &c.

„ Conſtituerende alle Prieſters, Notariſſen ende publiecke Perſoonen Thoonders deſers ende ieder *in ſolidum*, om deſe te inſinueren aen de vermelde Syne Excellentie den Heere Arts Biſſchop voorſcreve, ende voorders te doen als in de ſelve : t'oirconde, &c. hebbe deſe onderteeckent binnen Mechelen den negenſten Auguſti ſeventhien hondert ſeventhien. Was onderteeckent, JUSTINA ZEGERS. *Concordantiam cum ſuo Originali atteſtor* JUANNES VAN DER ELST, *Notarius Apoſtolicus juratus.*

„ D'Inſinuatie van de bovengeſchreve Acte van Appel is originelyck geinſinueert aen Syne Excellentie den Heere Arts Biſſchop van Mechelen in perſoon, *& acceptavit*: ende naer dat Syne voorſz. Excellentie de ſelve geleſen hadde, heeft de ſelve gehouden, ſeggende *in verbis*, *je ſuis bien aiſe que je ſcay que cette Damoiſelle demeure a Malines*: waer over begoſte ick t'appeleren, waerop Syne voorſz. Excellentie my ſeyde *in verbis*, *allés-vous en vite, vite, & remerciés moy que je vous ay pas mis la premiere fois, deuxieme & aſteur la troiſiéme fois en priſon.* Actum tot Mechelen den negenſten Auguſti 1717. JOANNES VAN DER ELST, *Notarius Apoſtolicus juratus.*

„ Den ondergeſz. Notaris declareert ſich getranſporteert te hebben tot Mechelen, om te hebben *reſponſum de Apoſtolis reverentialibus* van Syne Excellentie den Heere Arts Biſchop van Mechelen, over de bovenſtaende Acte van Appel, aen hem in perſoon den negenſten deſer maendt Auguſti geinſinueert, ende alſoo den ſelven niet en hebbe konnen ſprecken, hebbe gebeden ſynen Secretaris, om aen Syne voorſz. Excellentie de ſelve antwoort te vraegen, den welcken my heeft geantwordt *in verbis, ik en houve daer van Syne Excellentie met te ſprecken, gaet maer ſtillekens aen, oft men ſal U daer in een cot doen ſteken neffens de poorte*, welcke antwoordt hebbe ontſangen *pro refutatoriis*, en hebbe van de ſelve iterativelyck, als van een nieuw gravamen, geappelleert tot alle ſuperieure Rechters ende geproteſteert van alle coſten, ſchaeden ende inter-

Digitized by Google

„ intereſten, waer op hy ſeyde *ick hoore ende ick ſien.*
„ Actum Mechelen den negenhieſten Auguſti 1717.
„ JOANNES VAN DER ELST, *Notarius Publicus Apoſtolicus juratus.*

F.

Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Domino Internuntio.

EXponit, omni cum Reverentia, Devotus Orator Hieronymus *Zegers*, Congregationis Oratorii Flandro-Belgici Presbyter, quod 31. Julii noviſſimi, Illuſtriſſimæ, ac Reverendiſſimæ veſtræ Gratiæ libellum ſupplicem obtulerit, in ordine ad reſcriptum appellatorium cum delegatione Judicum, ſuper appellatione per Oratorem interjecta a Decreto & citatione per Edictum ad onus ſuum emanato, ab Excellentiſſimo & Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo Mechlinienſi; quod Decretum licet præferat citationem, tamen revera eſt ſententia definitiva: ſaltem eatenus quod per eam Orator inauditus, declaretur ut prætenſe ſuſpectus Janſeniſmi; nec tam evocetur ad dicendam cauſam quam ad purgationem Canonicam; quod contrarium eſt Juri Divino & humano, & ſignanter Brevi Apoſtolico Innocentii XII. de data ſexta Februarii 1694. uti latius oſtenſum eſt in prædicto Oratoris libello, ad quem, cum venia Illuſtriſſimæ veſtræ Gratiæ, ſe refert Orator. Verum cum Illuſtriſſima & Reverendiſſima veſtra Gratia moveretur ſcrupulo, quaſi dicta citatio non contineret gravamen, quod per ſententiam definitivam reparari non poſſet, res hactenus hæſit; ſed, ſub correctione, modo ceſſat hic ſcrupulus: etenim Acta ex parte Oratoris præfato Excellentiſſimo & Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo inſinuato, & prædicto priori ſuo libello juncta, non eſt nuda appellatio, ſed præcipue recuſatio, & in quantum opus aut utile eſſe poſſet, appellatio; recuſatio, quamdiu cauſa ejus per Arbitros Juris non eſt deciſa, ſuſpendit de jure omnem ulteriorem progreſſum; appellatio vero ſerviebat, ut vulneri famæ Oratoris & Congregationis ſuæ inflicto medela aliqua adhiberetur, eoque tendit præfata ſupplica Illuſtriſſimæ & Reverendiſſimæ veſtræ Gratiæ oblata. Nunc vero præfatus Excellentiſſimus Dominus Archiepiſcopus, in præjudicium, non ſolum appellationis, ſed etiam recuſationis legitime propoſitæ & debite ipſi inſinuatæ, procedit ad ulteriora, & novo Decreto ſuo Mechliniæ publicis locis affixo 2. currentis menſis Auguſti, iterato & ad eundem finem Oratorem citavit ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis, ut patet ex eodem Decreto hiice juncto; atque adeo Oratori non admiſſo ad deducendas & probandas rationes præfatæ ſuæ recuſationis eripitur medium recuſationis, quod omne jus tam Divinum quam humanum ei concedit, ne contra omnem æquitatem ſe cauſamque ſuam, eamque quam maxime arduam, teneatur permittere Judici ſuſpecto, qui præventionem ſuam adverſus Oratorem tot modis oſtendit, novumque ejus judicium & recuſationis medium præbuit per præfata ſua Decreta, quibus in hac eadem cauſa adverſus Oratorem inauditum, dum eum Janſeniſmi ſuſpectum declarat & ad purgationem Canonicam vult adigere, ſententiam ſuam dixit, atque adeo juxta omnes Juriſperitos, inidoneus eſt, qui in eadem perſonam Judicis ſuſtineat, cum ſuam opinionem, præſertim quam adeo publice manifeſtavit, non facile præſumatur retractaturus: unde ut confidit Orator videbit Illuſtriſſima veſtra Gratia hoc proceſſu præfati Excellentiſſimi Domini Archiepiſcopi & virtuali rejectione naturalis medii recuſationis, Oratori inferri gravamen plane irreparabile; unde ab eodem tamquam tali idem Orator appellavit, per Actam de data nona currentis menſis Auguſti hiſce junctam, eamque per Notarium Apoſtolicum *van der Elſt* debite inſinuari curavit, qui & eandem ejus appellationem iteravit & Apoſtolos petiit, ad quam etiam per Secretarium præfati Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi die 19. currentis menſis Auguſti, reſponſum eſt in effectu de refutatoriis; ut patet ex relatione præfati Notarii, e quo rurium, tamquam a novo gravamine extitit appellatum: ſed dictus Notarius utraque vice, male exceptus & cum terrore carceris repulſus fuit. Unde Orator recurrit ad Illuſtriſſimam ac Reverendiſſimam veſtram Gratiam.

Supplicans humillime quatenus, jungendo præſentem libellum præfato anteriori, dignetur cauſam & cauſas ejuſmodi committere aliis Judicibus Eccleſiaſticis, eo quo priori libello petitum eſt modo, clauſulis & effectibus.

G.

LE ſouſigné Notaire Apoſtolique, declare qu'il a le trente uniéme Juillet mil ſept-cent-dix-ſept, preſenté à Monſeigneur l'Illuſtriſſime Internonce *Santini*, par mains de Monſieur ſon Secrétaire, une requête de la part du Reverend Pere Jerôme *Zegers*, Prêtre de la Congregation de l'Oratoire de Malines, afin d'obtenir *reſcriptum appellatorium cum delegatione Judicum*, dans la cauſe du prédit Pere *Zegers* appellant, contre ſon Excellence le Seigneur Archevêque de Malines Appellé, à cauſe du Decret de Sadite Excellence, de date dix-neuf Juin 1717. en après ayant été pluſieurs fois chez ledit Seigneur Internonce tant ſeul qu'ac compagné de Mademoiſelle Juſtine *Zegers*, Sœur dudit Jerôme *Zegers*; quand Sadite Seigneurie Illuſtriſſime nous a dit en preſence de Mademoiſeille *Zegers*, le ſix d'Août 1717. *que ce n'étoit qu'une ſimple citation; qu'il n'avoit par d'appel, que le Pere Zegers devoit comparoitre & ſe juſtifier, & ſi ſon Excellence donneroit ſur cela ſentence, que lors il pourroit appeller de ladite ſentence, & qu'il nous donneroit lors des Juges, autrement qu'il lieroit d'apreſent les mains de l'Archevéque, ce qu'il ne pouvoit pas faire*; enſuite de ladite reſponſe j'ai preſenté le vingtiéme dito, une ſeconde requête à Monſeigneur l'Illuſtriſſime Internonce par les mains de Monſieur ſon Secrétaire pour déſabuſer, ſous très humble correction, Sa Segneurie Illuſtriſſime & remontrer que le Decret du dix-neuf Juin n'étoit pas une ſimple citation, mais en effet une ſentence definitive, comme ſe voit par ladite requête à laquelle étoient annexés un ſecond Decret de la part de ſon Excellence ledit Seigneur Archevéque, émané le vingt-neuf Juillet dernier, & exploité par Edict le deuxiéme d'Août, comme auſſi l'acte d'Appel de Madamoiſelle *Zegers* du 9. Août, en vertu de ſa procure ſpeciale; & en après ayant retourné pluſieurs fois chez ledit Seigneur Internonce, j'ay enfin obtenu le vingt ſept dito d'Août de ſa Seigneurie Illuſtriſſima cette reſponſe: *dites au Pere Zegers, que je lui conſeille de ſe reconcilier avec ſon Superieur; qu'il montre qu'il eſt bon Catholique & qu'il n'eſt pas de ces petits Meſſieurs de France; & qu'il luy écrive, s'ils l'ont accuſé d'etre ſuſpect de Janſeniſme, qu'il dit qu'ils en ont menti; qu'il eſt bon Catholique; & qu'il jure la Bulle d'Alexandre, & qu'il ſigne.* Et priant

encore

encore Sa Seigneurie Illuſtriſſime de m'accorder les Juges, il me diſoit, *qu'il feroit très-mal, s'il les luy accorderoit*; ſur quoy j'ay proteſté *de denegata Juſtitia.* Actum 27. d'Août 1717. *Joannes van der Elſt*, Notarius Apoſtolicus & Regius publicus.

H.

Thomas Philippus de Alſatia de Boſſu, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis; Primas Belgii, S. D. N. Clementis Papæ XI. Prælatus Domeſticus, ad Exercitus Cæſareo-Regios Delegatus Apoſtolicus, Sacræ Cæſareæ Catholicæque Majeſtatis actualis intimus Conſiliarius, &c.

VIſo Decreto noſtro, de data 29. Julii 1717. lato ad onus Patrum Joannis *de Hooge* & Hieroymi *Zegers*, Presbyterorum Congregationis Oratorii, una cum relationibus inſinuationum, edictaliter facturum, virtute dicti noſtri Decreti, per Appantorem Henricum *van Steenwegen*, & attenta oon comparitione dictorum Citatorum, Chriſti nomine invocato, de Plurium Theologorum & Juriſperitorum conſilio & aſſenſu, decretantes pœnam comminatam per præfatum noſtrum Decretum, ſuſpendimus dictos Patres Joannem *de Hoogs*, & Hieronymum *Zegers* a Divinis, nobis reſervantes procedere ad ulteriores Cenſuras Eccleſiaſticas, proot de jure; & ordinantes ut hæc noſtra ſententia in locis ordinariis affigatur & edictaliter inſiouetur. Datum Mechliniæ 14. Auguſti 1717. (*Et erat ſignatum*:) Thomas Archiepiſcopus Mechlinienſis: (*Inferius habebatur*:) de mandato Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini mei Archiepiſcopi; (*& erat Signatum*:) A. D. *Smet*, Secretarius; *ſigillatam ſigillo præfati Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi in hoſtia rubra.*

„ De Inſinuatie van den Originelen Vonniſſe, waer „ van de boveoſtaende is Copye, wordt door den „ ondergeſchreven Appariteur van den geeſtelycken „ Hove des Ars Bidoms van Mechelen mits deſen gadaen aen U. L. Pater Hieronymvs Zegers, teo eynde vao U. E. naer het ſelve te reguleren, adverterende U. E. ſonder prejuditie vao dien dat ick aen „ U. L. gelycke Inſinuatie by Edict ende à la Breteſque gedaen hebbe op dan 17. deſer met ordinaire „ affictie van Copye van het voorſchreven Vonnis, „ ende Inſinuatie als boven daer onderſtaende ſoo op „ het Paleys Archiepiſcopael tot Mechelen voorders „ als andere gewonelycke plaetſen. Actum deſen „ 18. Auguſti 1717.

HENDRICK van STEENWEGEN.

I.

Joſephus Divina favente Clementia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Marchio Moraviæ, Dux Lucemburgiæ, ac ſuperioris & inferioris Sileſiæ, Würtembergæ & Teckæ, Princeps Sueviæ, Comes Habſpurgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi & Goritiæ, Landgravius Alſatiæ, Marchio Sacri Romani Imperii Burgoviæ, ac ſuperioris & inferioris Luſatiæ, Dominus Marchiæ Sclavonicæ, Portus Naonis, & Salinarum, &c.

COmpertum eſt omnibus, noviſſimorumque temporum ſeries demonſtrat, quam inſigni cura, labore ac ſumptu hoſtes ex Italia ejecti ſint, atque huic libertas, quamvis Gallica labefactarat, victricibus noſtris Fœoeratiſque armis feliciter reſtituta: ut proinde perſuaſi omnino fuerimus, neminem potuiſſee totius Italiæ Proceribus reperiri, qui non eſſet gaudium propterea & condigoum erga Nos amorem gratitudinemque teſtaturus.

Verum memorare nunc, haud abſque juſto doloris ſenſu, cogimur Miniſtros Curiæ Romanæ, ſeu alieni inſtinctu genii, ſeu proprii qualiſcunque emolumenti fiducia, eo abreptos eſſe, ut auſi fuerint, ad ſtuporem univerſi, & cum Reipublicæ Chriſtianæ ſcandalo, ſecularibus in rebus *ſpiritualia arma* iotentare, & ſcriptum typo impreſſum in vulgus edere, tenoris ſequentis.

Tum ſequitur Bulla Clementis XI. de die 27. Julii 1607. qua annullat ſeu nullam declarat, Concordiam quamdam initam ſuper Hybernis ſtationibus militum Germanorum, in Ducatu Parmæ & Placentiæ; ac inſuper confirmat ſeu publicat CENSURAS ECCLESIASTICAS Sedi Apoſtolicæ reſervatas contra Cæſareos Miniſtros Commiſſarios, milites, &c. Tum proſequitur IMPERATOR.

Nos babita declarationis præinſertæ, clauſularumque ejus omnium ac ſingularum attentatâ conſideratione, non poſſumus non graviter ioter cetera ex eo commoveri, quod antiquiſſima Noſtra & Imperii Romani in Italia, atque inde dependentia Ducatus Mediolanenſia Jura in Parmam ac Placentiam, velint a Romana Curia, per aſſertionem Dominii quaſi ſibi competentis, præſidenter convelli, cum plena Hiſtoriarum fide, & ipſis Inveſtiturarum per Prædeceſſores Noſtros Romanorum Imperatores datarum tabulis aliiſque actibus evidentibus, in bunc uſque diem conſtet, directum, ſupremum & Majeſtaticum Dominium in præſatam Parmam Placentiamque, nonniſi Nobis Sacroque Romano Imperio competere, legitimoſque Ducatus Mediolanenſis Poſſeſſores deſuper inveſtiri. Oſtendi profecto nequit, directum hoc & Supremum Dominium, reſervatumque Majeſtaticum, ab ullo unquam Imperatore abdicatum eſſe, aut ſine expreſſo Ejuſdem ac Imperii conſenſu a Ducibus Mediolanenſibus abdicari, cedi, vel transferri, multo minus a Curia Romana valide uſurpari, ab eave per Duces Parmenſes legitime recognoſci potuiſſe. Innuunt hoc plures Hiſtoriarum libri, & prolixe ſimul notant, quæ hac in materia pro conſervatione Jurium Imperialium non interrupto ordine peracta ſint. Neque latet publici ſtatus peritos, quantopere Prædeceſſores Noſtri, & ſpeciatim Carolus Quintus glorioſæ memoriæ, Cæſarea ſua Imperiique Jura, non in curriculo vitæ ſolum, ſed ultimæ etiam voluntatis elogio, ſit tuitus teſtatuſque. Et aliunde ſat liqoet, Imperialia Jura ſic eſſe Imperio innexa, ut ab illo, ſine totius aſſenſu nequaquam ſeparari, multoque minus ab invito per *Bullas Pontificias, qualibuſcunque fulminum minus refertas*, abſtrahi & ſeparari queant.

Irritus idcirco labor fuit, & vix non exploſiona dignus, quo allegati in ſopra tacta Declaratione Pontifices judicium in cauſa propria arrogare, &, *ope Bullarum ejuſmodi*, jura territorum ſibi aſſerere conati ſunt. Neo certa pateſt intelligi, quid in mentem Ro-

manæ

manæ venerit Curiæ, quando a militia noſtra bona Eccleſiæ invadi ſcripſit, cum ſciat aut ſcire ſaltem debeat, Noſtra & Imperii eſſe feuda, in quæ miles diſpertitus eſt; alimenta quoque vitæ neceſſaria tantopere per Jus naturæ ac gentium privilegiata baberi, ut poſſint etiam in territorio neutrali nunc potiſſimum quæri ſumique, cum ſuſtentatio in propriam alentis defenſionem præſervationemque ab ulteriore hoſtili damno & periculo cedit: quales circumſtantias in præſente inveniri caſu, & per Canones, leges, rationemque ſtatus, ad communia onera ipſummet Clerum pro pace ac libertate ſtabilienda obligari, nemo eſt, qui non videat; præſertim illa in Provincia, in qua & mos hujuſmodi antiquus circa communionem tributorum militarium ſervatur, & poſſeſſiones Cleri Parmenſis tam amplæ exiſtunt, ut quartam Ducatus integri partem pene exſuperent. Indignum itaque Clericali felicitate eſt viſum, quod, cum alii eguerint, ipſa tenacitatem ſuam prodere, nec cum Laicis, quanquam inſtanter a Commiſſario Noſtro Imperiali ſollicitata, nec ad obulum quidem erogandum, concurrere voluerit, ſed pertinaci ſuo refractarioque inhæſerit propoſito, quamvis ipſe conſenſus Pontificius pro collectis ad communem neceſſitatem utilitatemque conferendis; non ſine illuſtri reverentiæ nota in tractatu per dictum Commiſſarium Noſtrum concluſo, fuerit reſervatus.

Quæ omnia & plura alia; quibus tam provide ac juſte ex parte Noſtra procedi placuit, adeo luculenta ſunt Noſtræ æquitatis & Muneris Cæſarei legitime exexerciti teſtimonia, ut, ex quo Juris fonte *acres iſtæ superius expoſitæ* CENSURÆ SPIRITUALES confeſtim profluxerint, diſpicere haudquaquam valeamus. Fecimus quod Noſtra & Imperii Jura poſtularunt; & eo quidem modo fecimus, quem Conſtitutiones Imperii, illarumque uſus dictavere, ac ſingularis etiam obſervantia, qua communem Chriſtianitatis Patrem Sedemque Apoſtolicam extra partium ſtudia proſequimur, deſiderare viſus eſt; prout Cardinalis *Grimani* negotiationes complures, tum pro impetrando ſuperfluo Pontificis aſſenſu, tum ad remonſtrandum auctoritatis Eccleſiaſticæ, præpropere nimis ac perperam adhibitæ, abuſum, non uno loco convincunt.

Obſervamus exempla in ſimili collectarum & onerum Eccleſiaſticorum genere, ſed modo agendi prorſus diſpari cum hoſtibus Noſtris, ut ut communem Europæ libertatem infeſtantibus, & nullo favore dignis; quibus tamen a Romana Curia, vel conſenſus etiam ſæpe contra fas ipſum præbetur ſubito, vel ita indulgetur conniveturque, ut animoſitas contraria, qua & Nos liberrime in conſpectu totius mundi impetimur, & aperta Noſtra ac Imperii Jura paſſim verbis, typis, factiſque impugnantur, jampridem duriorem in Nobis motum excitaſſet, niſi hunc innata bonitas Auſtriaca & alia momenta intuitu ſanctæ Eccleſiæ molliviſſent. Et vellemus adhuc ulterius longanimitatem Noſtram, etſi jam ab origine Noſtri Regiminis Cæſarei ſat laceſſitam, lubenter manifeſtam reddere, *ſi in omittendis* NOSTRORUM *& Imperii Jurium defenſionibus* longior mora permiſſa foret, poſſemuſque erga DEUM & poſteros de illa recte excuſari; nunc autem, cum in contrarium a lege Divina & humana, recta ratione, Gentium jure, & aliis Juſtitiæ pietatiſque principiis moneamur.

Hinc omnibus iſtis ac ſingulis innixi, nec non juratæ Capitulationis Noſtræ Conſtitutionumque Imperialium memores, adhibito Conſiliariorum Noſtrorum arcanorum, totiuſque Conſilii Noſtri Imperialis Aulici ſcrutinio, conſultis etiam extraneis præſtantibus Theologis, Canonumque & Legum civilium peritis, pro Noſtrorum atque Imperii Jurium tutela.

Declaramus ſupra inſertam ſic dictæ nullitatis Declarationem, inanem, irritam, & nullam, ſimulque EXCOMMUNICATIONEM *in ea expreſſam, aut ſi quæ alia hujuſcemodi prætenditur, aut prætendi poteſt,* OMNINO PRO INVALIDA *reputandam eſſe*, eoque minus hanc ſubſiſtere, quo evidentius patet, ejuſdem requiſita (nimirum peccatum mortale, contumaciam in notabili errore, præviam perſonarum citationem, &c.) defeciſſe, ac deficere, ſcriptumque Romanæ Curiæ, non ad defendendam hæreditatem Domini, ſed ad Jura Imperialia ſuper Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro uſurpanda, tendere.

Et cum juxta ſanctorum Patrum Conciliorumque mentem, *non illis, quibus, ſed his, a quibus injuſte infligantur, timendæ ſint* CENSURÆ, Nos Judici omnis carnis, cordiumque Scrutatori, Omnipotenti DEO, ſicut & cuilibet mortalium ab affectibus libero, diſcernendum atque æſtimandum relinquimus, quid oporteat de ploratu Cleri ſentire, qui tunc aures obturatas habet, cum Noſtri ac Sacri Romani Imperii hoſtes in Germanicis Italiciſque Provinciis, immo in ipſis Pontificum Ditionibus, Miniſtros DEI & Eccleſiæ pro libitu opprimunt, crudeliterque diſcruciant; in Nos vero & Sereniſſimum ac Potentiſſimum Principem Dominum Carolum Tertium Hiſpaniarum Regem, ac adverſus Neapolitanum Regnum, Subaudiæque Ducem, tunc primum inſurgit, cum Nobis & juſtæ cauſæ noſtræ tam proſpera affulſere ſidera, ut ex hoſtilibus prævalidiſque manibus ſit cum aliis Italiæ oppreſſæ Partibus Neapolis & Belgium prodigioſe ereptum.

Ad perpetuam præterea rei memoriam tenore præſentium declaramus, & efficaciſſime, quantum opus, proteſtamur, nullum omnino Jus, & multo minus directum ſupremumque Dominium in Parmam & Placentiam Sedi Romanæ a Nobis dimitti, neque dimitti poſſe, quin potius omnia & ſingula ſuprema Dominia, quæ in Prædeceſſorum Noſtrorum Noſtrumque præjudicium uſurpata ſunt unquam, & adhuc uſurpantur, quocunque etiam nomine appellentur, Nobis & Sacro Romano Imperio firmiter reſervamus & confirmamus omni meliori forma ac modo; cunctas poſſeſſiones illegitimas & prætenſiones, exceptis iis, quæ ex magnanimitate & munificentia Cæſarea in antedictam Sedem expreſſim translatæ ſunt, annullando, abolendo & caſſando, eoque magis pro nullis, injuſtis ac invalidis declarando; quo manifeſtius per ſe corruit, quicquid Imperatoriæ Majeſtati, clam palamve, auctoritate propria ſubtractum eſt, aut etiam ab Imperatore extra normam debitam alienari nequit.

Sollemniſſime pariter & ſpeciatim Romanæ contradicimus Curiæ prætenſam illam quoad Jura tertiorum bonave temporalia poteſtatem, quam Bullæ Pontificiæ exercere præſumunt, cum hæ, nec validæ hoc in genere, nec receptæ ſint, quibuſcunque inſigniantur nominibus, & Nos Romanumque Imperium obligare non poſſint debeantve; neque facultatem Nos ullam admittamus, aut tolerare poſſimus in ſæpefata Curia, quæ caſſare vel annullare conetur ea, quæ non vi Muneris Auctoritatiſque Noſtræ Cæſareæ diſponimus ac ordinamus; nullatenus dubitantes, quin Conventus univerſi Imperii, ac omnes ejuſdem Electores, Principes, & Status, Vaſallique ac ſubditi, conſilio Nobis ac auxilio ſuo efficaci, ubi opus fuerit & ordo rerum demandarit, ſint actutum adſtituri.

Iterato igitur, & deliberato animo, ſanoque & maturo accedente conſilio, atque ex plenitudine poteſtatis Noſtræ Cæſareæ, hiſce publice *declaramus, contradicimus, abolemus, caſſamus, & proteſtamur, ut ſupra, ſolemniſſimo, quo poteſt fieri, pacto & modo, annullantes, & irritum injuſtumque decernentes*, quicquid in ſæpius memorato ſuperiore ſcripto quoad formam aut materiam in præjudicium Noſtrorum & Sacri Romani Imperii Jurium, vel etiam contra *Noſtros Miniſtros, Commiſſarios, Milites vel alios quoſcunque*, exprimitur, aut intellectum videri poteſt.

Digitized by Google

Inhibemus quoque omnibus ac ſingulis Eccleſiaſticis ac ſæcularibus Noſtris & Imperii Vaſalis, Miniſtris ac ſubditis, ſive in terris Eccleſiæ, ſive in Ducatibus Parmæ aut Placentiæ, ſive alibi exiſtentibus, ſub graviſſima Noſtra & Imperii indignatione, omnium bonorum confiſcatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto ſcripto continetur, in ulla re habeant; ſed diſtricte mandamus, ut Noſtris Juſſibus, & ordinationibus conſtanter & debite pareant: dum viciſſim protectionem Noſtram Clementiamque Cæſaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus; Monituri idcirco etiam modo debito Parmenſem Ducem, ut nullum aliud Dominium quam Noſtrum & dicti Hiſpaniarum Regis Fratris Noſtri cariſſimi, utpote legitimorum Ducatus Mediolanenſis reſpective Dominorum & Poſſeſſorum, ratione Parmæ ac Placentiæ recognoſcat, cum potiſſimum etiam aliunde in propatulo ſit, quod reſpondere Nobis de Noſtris & Sacri Romani Imperii Juribus non immerito teneatur.

Rogamus denique Omnipotentem ac Juſtiſſimum DEUM, ut ardentem omnibus & ſincerum honeſtæ, fidæ ac perpetuæ pacis concordiæque amorem inſtillare, Nobiſmet autem largiri gratiam dignetur, qua continuo & fortiter, quæcunque ad Nos & Sacrum Imperium pertinent, tueri valeamus, cum ſubmiſſiſſima gratitudine totum id, quod Cæſaris eſt, Divinæ Majeſtati acceptum ferentes, publicaque hac Declaratione, Proteſtatione & Reſervatione repetita profitentes, circa temporalia Imperii bona & Jura nihil alteri cuipiam, niſi quod expreſſo Prædeceſſorum Noſtrorum & Imperii conſenſo munitum eſt, atque in ſpecie nullum dicti Imperii Dominium temporale ſupremum legitime unquam competere, aſſeri, aut vindicari poſſe; iis omnibus ac ſingulis, quæ ſecus facta ſunt aut reputantur, hiſce pro nunc ut ex tunc, & pro tunc ut ex nunc, ac futuris æternum temporibus, quam fieri poteſt ſolemniſſime, graviſſime, firmiſſimeque contradicentes, vigore Diplomatis hujus, Manu Noſtra ſubſcripti, & Sigillo Noſtro Cæſareo muniti, quod dabatur in Civitate Noſtra Viennæ, die vigeſima ſexta menſis Junii Anno Domini Milleſimo ſeptingenteſimo octavo, Regnorum Noſtrorum Romani decimo nono, Hungarici vigeſimo primo, Bohemici vero quarto.

JOSEPHUS.

(L. S.)

Ut FRID. CAROLUS Comes de Schönborn.

Ad Mandatum Sacræ Cæſareæ Majeſtatis proprium.

FRANCISCUS WINANDUS DE BERTRAM.

K.

S. Cæſarea Majeſtas Dominus noſter Clementiſſimus.

EX humillimis, quas ſex de Facultate Juridica Colonienſi Doctores ac Profeſſores ſæculares, adverſus reliquos ſex Doctores Eccleſiaſticos, ratione recurſus ad Dominum, eo tum Nuntium Apoſtolicum, nunc Cardinalem Buſſium, ſumpti, exhibuerunt querelis, non ſine indignatione intellexit, quem in modum, non obſtante quod dicta Facultas, vel a primæ fundationis ſuæ principio, ita ſit inſtituta, ut ex duodecim, quibus Collegium ejus Facultatis conſtat, ſex ſolummodo Juribus publice tradendis Profeſſores ordinarii eligantur, iidemque etiam a Magiſtratu Colonienſi, ſalarium annuum ordinarium recipiant, nec non in ſubſidium a Cæſarea Majeſtate, id omne quod pro Reſponſis Juridicis, ut & Regalibus, pro Jure ſigillandi & expediendi ſolvitur, pro præcipuo relictum habeant. Reliqui vero ſex Eccleſiaſtici, non Profeſſores ſed ſimpliciter Doctores appellentur; & certis Præbendis primæ Gratiæ Facultati affixis, aliiſque a Sede Apoſtolica tum Beneficiis Eccleſiaſticis tum Præbendis 2. ac 3. Gratiæ fruantur fruive poſſint, eoque intuitu Sacros Canones doceant, relationibus autem tranſmiſſorum actorum haud intereſſe, nec ſententias latas ſigillare nec remittere queant; & proinde Decanatus Officii, utpote cujus potiſſima functio in huc uſque adductis conſiſtat, haud quaquam capaces ſint; non ita pridem tamen poſtremo loco nominati ſex Doctores Eccleſiaſtici; cum dictis Profeſſoribus ſæcularibus unam paſſim eandemque ſibi aſſeruerint æqualitatem, atque ad eundem Decanatum primo apud Univerſitatem ſeſe admitti prætenderint, & poſteaquam ibi non fuiſſent exauditi, contra Jus faſque, nec non Statutorum Juratorum Academicorum diſpoſitionem, ad præfatum ejus temporis Dominum Nuntium Apoſtolicum ibidem recurrere præſumpſerint, ab eoque prima vice Decretum Decanatus ſequeſtratorium adverſus paulo ante Electum Decanum Doctorem Gaſparum Joſephum *Huygen* obtinuerint, poſtmodum vero impetraverint, ut prædictus Dominus Nuntius Apoſtolicus appellatione deſuper interpoſita, haud quaquam attenta, repetitis mandatis inhibitoriis, eumdem *Huygen* impetere haud deſtiterit, ſed ut concredita ſibi ſub juramento ſigilla, annales, claveſque ad Archivum Facultatis reponeret ſub comminata 500. florenorum aureorum pœna juſſerit, parvo etiam tempore interjecto, præ-primis in eandem condemnarit. Et cum executio illius Decreti pœnalis Magiſtratui Colonienſi demandata, ſperatum effectum haud ſortiri videretur, *plane ad* EXCOMMUNICATIONEM *progreſſus ſit, eandemque publicis valvis ubique affigi curarit*: humillime ſupplicantes ut juſtitiæ remediis ac reſcriptis a Sereniſſimo Electore Palatino, qua S. R. Imperii Interregni tempore Vicario, impetratis, Sua quoque Cæſarea majeſtas, poſt Solium Imperiale conſcenſum, inhærere, & ſupplicantibus contra ſententias iſtas iniuſtas a memorato Domino Nuntio latas, ex Juris Conſtitutionumque Imperialium præſcripto ſubvenire Clementiſſime dignaretur. Cum itaque ex circumſtantiis in ſupplica adductis & demonſtratis, abunde appareat, prædictum recurſum incompetenter factum, nonniſi ad colliſionem ſupremarum Poteſtatum in Eccleſiaſticis & politicis, tendere, & non exiguis incommodis & ſcandalis viam aperire: Hinc Altiſſime D. Sua S. Cæſarea Majeſtas iis omnibus a Conſilio ſuo Imperiali Aulico ſibi debite relatis, probeque atque accurate perpenſis, non modo recurſum illum a memoratis ſex Doctoribus Eccleſiaſticis ad ſæpius dictum Dominum Nuntium Apoſtolicum hac in cauſa ſumptum, ſevere, cumque indignatione exprobandum, ſed & *Decreta ejuſdem comminatoria & executiva, utpote ex ſe nulla & invalida, caſſanda, annullanda, & abolenda juſſit, prout ea omnia caſſat, anuullat, abolet, nullaque declarat*, ac inſuper memoratorum ſex Doctorum Eccleſiaſticorum univerſos temporales reditus, in pœnam temerarii recurſus, ſequeſtrari juſſit: de reliquo etiam iiſdem ſerio diſtricteque ſub pœna amiſſionis voti activi, *præcipit injungit, quod acta omnia coram dicto olim Domino Nuntio producta repetant, & una cum Decretis hujus cauſæ inde emanatis retractari faciant*, eaque ſe repetiſſe ac retractari feciſſe intra bimeſtre, ab harum publicatione, proximo in Conſilio

Imperiali

Digitized by Google

Imperiali Aulico doceant; proindeque ab omni poſt hac ad Nuntium Apoſtolicum aut Judicem Eccleſiaſticum cum recurſu, io ejuſmodi cauſis, abſtineant; ſin ſecus, comminata pœna, cum debito rigore contra Ipſos ad executionem deducetur. Signatum ſub Cæſareæ Majeſtatis Sigillo ſecreto Viennæ 31. Januarii 1713.

FRID. CARL. Comes de Schöoborn. (L. S.)

J. H. HAYECK de Waldſtätten.

XXIX.

RESOLUTIO ESPENII;

ab aliis Doctoribus & Juriſperitis approbata.

Circa Cauſam Legentium & Regentium Gymnaſii Litterarii Facultatis Artium Lovanienſis pendentem in ſupremo Brabantiæ Conſilio; nec non circa hujus Concilii competentiam quoad Academicos Lovanienſes.

(*Nunc primum edita.*)

CASUS POSITIO.

Cum die quinta hujus anni 1721. per venerandum D. Decanum Facultatis Artium indicta eſſet Congregaoo ordinaria ejuſdem Facultatis, in horam undecimam matutinam, idque ſecundum ſtatutum prædictæ facultatis *de die Congregationum ordinariarum*, præcipiens illam haberi, *die quinta Januarii*, *ſeu pridie Epiphaniæ*, convenerunt in locum Congregationis ordinariæ Magiſtri frequentiſſimi, quando Decanus præfatus ex ſuffragiis duorum vel trium Deputatorum concluſit indictam & quaſi inchoatam Congregationem ordinariam transferendam eſſe in aliam diem.

Contra quam Concluſionem reclamarunt in primis Deputatus Nationis Hollandicæ, & duo ex quatuor Regentibus Conſulturibus, ac plures alii Magiſtri adſtantes; dein ex his plures poſtularunt 1. a dicto D. Decano, deinde a D. Vicedecano, ut hac die præſcripta per Statutum perſiceret Congregationem ordinariam.

Cum autem Decanus & Vicedecanus recuſareot, rogarunt iidem Magiſtri Facultatis Seniorem, ut in defectu Decani & Vicedecani fungeretur munere, quod in caſu ſimili per Statutum *de electione Decani & ejus officio* Seniori committitur.

Unde idem Facultatis Senior pro munere ſuo ex Magiſtris cum illo remanentibus numero pluſquam quindecim, advocavit Procuratorem unum ex quatuor qui remanſerant, & tres inter eos qui ex tribus aliis Nationibus permanſerant Seniores, quorum conſenſu habito ſuper articulis proponendis deliberationi Congregationis propoſuit:

1. An placerent *ordinaria* in ſtatutis præſcripta, nimirum diſtributio ordinaria; item *publicatio Statutorum quæ Magiſtros de Concilio concernunt*; item reſignatio officii Promoturis.

2. Propoſuit an placeret ad Concilium Facultatis admittere Magiſtrum Joannem *Reymenandt*, titulo Subregentiæ Pædagogii Falconenſis, prout de jure.

Ex deliberationibus Magiſtrorum ſuffragantium cooclutit Senior, ad 1. placere *ordinaria*; atque ita facta eſt diſtributio ordinaria & publicatio Statutorum præfata, utrumque per Magiſtrum Ægidium Denique, Notarium, propter abſentiam Magiſtri P. Auguſtini Denique Bedelli moderni. Concluſit ad 2. admitti ad Concilium Facultatis Magiſtrum Joann. *Reymenandt*, ſalvis ſalvandis.

Nota 1. quod unum ex Statutis Facultatis habeat nihil unquam poſſe vel a tota Facultate reſolvi cootra aliquod Statutum, modo tres ſiot qui reclament contra talem reſolutionem.

Nota 2. quod abſentibus Decano & Vicedecano, jus convocandi Facultatem, & conſequenter proponendi & concludendi, per Statuta ejusdem Facultatis competere Magiſtro Seniori.

Nota 3. quod Sobregentes quatuor Pædagogiorum jure ſuo admittendi ſunt ad Concilium Facultatis; quodque eorum ſupplicatio proponi & admitti poſſit, in quacumque Congregatione ſive ordinaria ſive extraordinaria.

Quæritur 1. Utrum fuerit in poteſtate Decani & Deputatorum Congregationem ordinariam, quæ ſecundum Statuta pridie Epiphaniæ haberi debet, transferri in aliam diem poſt Epiphaoiam, qua Coogregatio illa ordinaria haberi poſſet?

Quæritur 2. Utrum Senior Magiſter Facultatis Artium & alii, qui cum ipſo in loco Congregationis permanſerant, non recte fecerint Congregationem ordinariam ſic perficiendo, prout illos feciſſe ſupra refertur: & an poſſit legitimitas illios Congregationis io dubium vocari ob abſentiam Decani, Vicedecani, & majoris partis Deputatorum ordinariorum, aut alio titulo?

Quæritur 3. Utrum poſt receſſum Domini Decani & Deputatorum ordinoriorum potuerit per Seniorem Facultatis proponi ſupplicatio Subregentis Pædagogii Falconis?

RESOLUTIO.

Quandoquidem per Statutum Facultatis Artium deſignati ſint dies certi, quibus indici & haberi debeat Cungregatio ejuſdem Facultatis, conſequens eſt quod Decanus illius Facultatis, cui competit exequi Statuta, teneatur præſcripta die Congregationem Facultatis indicere, utpote cui indictio dictæ Facultatis incumbit.

Et quidem com ex Statuto Facultatis præſcripta die Congregatiu ſit habenda, ac propterea dicatur ordinaria, hæc Congregatio dici debet convocari, non tam auctoritate Decani quam auctoritate ipſius Facultatis, ita ut ipſe Decanus dumtaxat illam convocare cenſeatur ex mandato & auctoritate Facultatis.

Quapropter poteſt etiam Decanus hanc Congregationem indicere, & ſine aſſenſu aut conſilio Deputatorum ea proponere quæ juxta ordinationes & antiquam Conſuetudioem Facultatis in ea proponenda ſunt, quæ ob id *ordinaria* vocantur.

Et ſane ſicuti Univerſitas & Facultas non ſine cauſa Congregationes illas ordinarias certo ac determinato tempore habendas cenſuit, & nonnulla in ejs proponi voluit, ita quoque plura & graviſſima ſequi poſſent incommoda, ſi illo ſtatuto tempore Congregationes illæ non haberentur, & propoοenda non proponerentur. Exempli gratia; inter Coogregationes ordinarias Univerſitatis immo & Facultatis, determinatis

tis diebus celebrandæ occurrunt Congregationes in quibus eligendi ſunt Rector Univerſitatis, nec non Facultatum Decani, & ex ſingulis Facultatibus Appellatiooum Judices; quæ Congregationes ſi ex judicio & arbitrio Deputatorum ultra præfixum diem differri poſſent, & Univerſitas Rectore & Judicibus Appellationum & Facultates ſuo reſpective deſtituerentur Decanu; cum omnes ii ad ſummum eligantur ad ſemeſtre, quo finito eorum expirat officium; atque ita ex aliarum Congregationum dilatione plura his ſimilia nata ſunt oriri incommoda.

Unde & in Univerſitate Congregationes ordinariæ, quæ ex Statuto Univerſitatis determinatis diebus haberi debent, per Rectorem dictæ Univerſitatis indicuntur independenter a conſenſu aut Conſilio Deputatorum; atque independenter ab eorum conſenſu *ordinaria* proponuntur & reſolvuntur. Atque ita obſervari vidit infraſcriptus Van-Eſpen, qui per quadraginta & amplius annos de Coocilio Univerſitatis extitit.

Itaque in Caſu propoſito non fuit in poteſtate Decani aut Deputatorum Congregationem ex Statuto Facultatis ioſtituendam pridie Epiphaniæ, differre in diem poſt Epiphaniam. Ratio evidens eſt: quandoquidem dies Congregationis non committatur præfigenda Decano cum Deputatis; ſed hæc dies ſit per ipſam Facultatem præfixa. Porro indubitatum eſt nec Statuta, nec ordinationes Facultatis dependere ab arbitrio & judicio Decani & Deputatorum, ut ii poſſint illa pro ſuo judicio & arbitrio immutare; ſed ipſi tamqoam Miniſtri ſeu Deputati Facultatis tenentur ex officio eadem exequi.

Verum quidem eſt quod Decanus & Deputati, tamquam fideles Facultatis Miniſtri, poſſint & debeant intendere, ne quid præjudicii aut incommodi ſubinde ſequi poſſet ex vigoroſa obſervantia alicujus Statuti; ſed & hoc verum eſt, quod ipſi ſua auctoritate non poſſint a Statuto recedere, prætextu hujuſmodi præjudicii aut incommodi ſecuturi; ſed eo caſu convocanda eſſet Facultas ut ipſa ob præjudicium aut incommodum quod ſecuturum timetur, judicet a Statuto non nihil eſſe recedendum aut ejus executionem ſuſpenpendam.

Proinde *ad primum* cenſet infraſcriptus, non fuiſſe in poteſtate Decani & Deputatorum Congregationem ordinariam habendam pridie Epiphaniæ, ſine conſenſu Facultatis differre in alteram diem poſt Epiphaniam; immo ne quidem cum conſenſu totius Facultatis, modo tres contra talem reſolutionem Facultatis reclamarent.

Ad ſecundum, cum ex Caſus poſitione habeatur Decaoum & Vicedecanum noluiſſe etiam interpellatos per Magiſtros ejuſdem Facultatis, Congregationem per Decaoum vi Statuti indictam, & jam tum inchoatam perficere, immo e conventu diceſſiſſe, non dubium quin licuerit Seniori Facultatis, tamquam in abſentia ac defectu Decani & Vicedecani a Facultate in Vicedecanum ſubſtituto, Congregationem iſtam perficere, & proponenda proponere, ſive verius ipſum Statutum Facultatis exequi.

Ad tertium, cum in omni Congregatione ex conſuetudine Facultatis conſueverint admitti ſupplicationes eorum qui jure ſuo ad facultatis Conſilium ſunt admittendi, cenſet infraſcriptus ſupplicationem Subregentis Pædagogi Falconis in Congregatione prædicta per Seniorem ſungentem munere Decani & Vicedecani abſentium, tamquam punctum unum ex ordinariis potuiſſe, immo & debuiſſe proponi, maxime conſentientibus Senioribus, qui in abſentia Deputatorum ordinariorum, juxta notoriam praxim Univerſitatis, ſupplent locum Deputatorum. Ita reſponſum Lovanii hac ſeptima Januarii 1721. Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & Prof. Idem cenſeo J. A. *Brenart*, J. U. Doctor & Anteceſſor Primarius. Idem cenſo Amandus *Bauwens*, J.U. Doct. & Aoteceſſor Primarius. J. G. *Geens*. J. B. *Henricii*. J. O. *Connogtine de Galdorp*. (Cauſidici Parlamenti Mechlinienſis.) Idem cenſemus. A. *Des Cartes*. H. *van Hanneuyck*. R. C. E. *Swarts*. C. *van Buren*, 1721. J. *de Swert*. J. *de Plecker*. (Cauſidici Concilii Brabantiæ.)

XXX.

CASUS POSITIO,

circa eamdem cauſam.

(*Nunc primum edita.*)

ARTICULUS I.

De primæva Facultatis Artium inſtitutione, & ſtatu ejus ac forma Eſſentiali.

Artium Facultas, una ex quinque quibus alma Univerſitas Studiorum Lovanii conſtituta eſt, quæque ceterarum quaſi Fundamentum eſt, & Matrix, exordium ſuum ſumpſit a quatuor Ludis ſeu Gymnaſiis 1. (vocata fuere poſtea *Pædagogia*) in quihus non prius Philoſophia quam Litteræ humaniores ab ipſa erectione Academiæ tradebantur. Erectio autem refertur ad annum milleſimum quadringenteſimum vigeſimum ſextum, vide *Vernulæi Academiam*, pagin. 23. in fine.

„ Ab origine Academiæ, inquit, Valerius in Fa-
„ ſtis, etiam Litterarum ſicce Grammaticæ ſtudium
„ in Pædagogiis viguit: & memini me vidiſſe exem-
„ plom Reformatæ rationis ſtudiorum cum Gramma-
„ ticæ tom Philoſophiæ, ſicce ſormulam artium tra-
„ dendarum in Pædagogio Caſtrenſi auno milleſimo
„ quingenteſimo ſexageſimo primo, typis editam in
„ *Faſtis* pag. 250. editionis ſecundæ.

In hac formula ſtudii Caſtrenſis variæ Claſſes Grammaticæ proponuntur, committendæ Præceptoribus ſeptem. Extat hæc in Archivis Regiis Bruxellis.

„ Litterarum ſtudium, ait Vernulæus, jam a con-
„ dita Academia in quatuor Gymnaſiis florentiſſimum
„ fuit, in iis Grammaticæ Rhetoricæque profeſſiones
„ quam plurimæ.

„ Unde, ut idem Auctor proſequitur, cum Fer-
„ dinandus Alvaretius Dux Albanus, & Belgii Præ-
„ fectus, univerſum Academiæ ſtatum ac omnes in
„ ea profeſſiones cognoſcere deſideraret, publico
„ ſcripto, quod ad eum Academia tranſmiſit, præter
„ Philoſophicas litterariæ in ſingulis Pædagogis pro-
„ profeſſiones ut minimum quatuor, in quibuſdam
„ plures etiam ſunt enumeratæ. *Academ. pag.* 61.
„ & 62.

In hoc publico ſcripto ad Belgii Præfectum miſſo anno 1568. & adhuc extaote in Archivis Regiis, commemo-

Digitized by Google

memoratur in principio univerſam Academiam conſtare ex quinque Facultatibus; tum omnium Facultatum ex ordine lectiones & Profeſſores exhibet.

In ipſa vero Facultate Artium ponit non ſolum Philoſophicos ſed etiam Profeſſores litterarios, docentes principia Grammaticæ, Grammaticam, Syntaxim, Poeſim, Rhetoricam, Dialecticam, principia Arithmeticæ, &c.

Poſtremo loco aſſignat duos publicos Profeſſores quos Facultas Artium quoque habet in communi Schola Artium: alterum, Ethicorum; alterum Rhetoricorum, ut qui doceant tantum diebus Dominicis & Feſtis.

Et poſt enumeratas quinque Facultatum profeſſiones omnes, tandem ſubjungit:

Et quoque in Univerſitate a Domino Jeronymo Buslidio fundatum Collegium quod Triglinge appellatur &c. quod nimirum ad nullam Facultatem refertur, quia nulli ſpeciatim incorporatum eſt.

Porro Profeſſores & Rectores Studiorum humanitatis in quatuor Pædagogiis ſic fuiſſe incorporatos Facultati Artium ut ad ejus Concilium eſſentialiter pertinerent, evincere videtur ipſa Facultatis ordinatio anni 1462. qua ſancitum erat ab initio, *nequis in Pædagogiis quidquam doceret niſi in Facultatis Senatum receptus eſſet.* Acad. *pag.* 64.

Atque hæc ſunt quæ primævam Facultatis Inſtitutionem ejuſque eſſentialem formam ac ſtatum abunde declarare poſſunt.

ARTICULUS II.

De privilegio nominationum Facultatis quatenus ad Legentes & Regentes Litterarios pertinet.

Sedente Romæ Leone X. qui bonarum artium & Litteratorum Virorum æquus Æſtimator & Patronus munificentiſſimus extitit, cum communi Academiæ privilegio Sixtino minus proviſum videretur Facultati Artium quæ quotidie augebatur; & ſpeciatim iis non eſſet conſultum qui in regenda docendaque juventute graviſſimos quotidie labores ſatis longo tempore in ea exantlabant, & propterea ſingulari prærogativa digni habebantur.

„ Facultas Artium, inquit Vernulæus, in quaqua-
„ tuor ſunt Gymnaſiarchæ, cum totidem eorum Vi-
„ cariis, *totque Litterarum* & Philoſophiæ *Profeſſores*,
„ præterquam plurimos alios Artium Magiſtros, ut
„ his omnibus Pontificiæ largitatis beneficio amplius
„ providere, & hoc veluti præmio ad ſtudium unde-
„ quaque plures allicere poſſet, novum ab Apoſtoli-
„ ca Sede privilegium ſupplex poſtulavit: *Acad. pag.*
„ 100.

Nimirum idem erat tunc ſtatus & forma eſſentialis Facultatis qui ſupra, articulo primo, exhibitus eſt.

Facultas autem interveniente Maximiliano Imperatore, Carolo item & Margareta Auſtriæ Archiducibus, facile a Pontifice impetravit quod petebat, nempe poteſtatem *nominandi* (verba ſunt & Facultatis ſupplicantis & Pontificis concedentis in Bulla) *unum ex Magiſtris in Artibus, qui inibi in Facultate prædicta ſex annis legerit ſeu rexerit, vel ob doctrinæ eminentiam ad docendam Logicam vel Phyſicam Ariſtotelis admiſſus, ſeu in illa novem annis promotus & Graduatus fuerit & de illius Conſilio ſit vel aliquando extiterit.*

Eſtque hæc famoſa Clauſula disjunctiva quæ claritatis cauſa diſtingui poteſt in membra quatuor, ut 1. ponantur Legentes Sexcennales. 2. Regentes & Subregentes, item Sexcennales. 3. Profeſſores Philoſophici. 4. Magiſtri novennales, qui in Conſilio Facultatis locum habent, vel aliquando habuerunt. Vide *Acad.* pag. 104.

De qua Clauſula quæritur an primo & ſecundo membro comprehendere cenſenda ſit Legentes & Regentes Litterarios.

In quam rem notandum quod Profeſſores Litterarii etiam Legentes vocentur in ipſa noviſſima renovatione Statutorum Facultatis, ut verbi gratia Cap. 2. Art. 2. *cum aliis vero in Litterarum ſtudio Legentibus non diſpenſabitur niſi ad ſummum in duobus Annis.*

Idem in ordinatione ſuæ Majeſtatis anni 1623. die 17. Novembris, recepta per Facultatem & inſerta Libro Statutorum, pag. 93. *Ceteri*, inquit, *Profeſſores Litterarii etſi ſex annis legerint, contentierunt ea prærogativa &c.*

Obſervandum etiam patere ex procemio Bullæ Leoninæ, Pontificis mentem fuiſſe, *ſingularum perſonarum meritis & conditione diligenter attentis earum commoditatibus & utilitatibus æqua lance conſulere.*

„ Nempe ut ii qui ſtudium & laborem impende-
„ rant, mercedem ex laboribus perciperent · eorun-
„ dem, & alii vita & exemplo invitati ad litteras per-
„ diſcendum libentius invitarentur, uti ex ſuppl.ca-
„ tione Bullæ Sixtinæ repetitur.

Item quod Facultas & Auguſtiſſimi Principes in expoſitione ſua, Bullæ Leoninæ inſerta, ad Pontificis animum inclinandum, eamdem Facultatem magnopere commendent ex eo quod „ ex ipſa velut ex funte ceteræ facultates ſcaturiant, ac ipſa Theologia
„ per quam hæreſes confunduntur viris *Litteratiſſimis*
„ tamquam fulgentibus candelabris claruerit, & flo-
„ rendo clareat, in qua etiam juvenes quibus in ju-
„ ventute minus proviſum eſſe ſolet, ab ineunte æta-
„ te Litterarum rudimenta ſuſcipiunt.

Penſandum denique id quod Clemens VII. aſſerit de Hadriano VI. cujus evulgat Bullam, quam hic motu proprio in favorem Facultatis Artium condiderat:

Hadrianus Prædeceſſor, inquit, ſollicita conſideratione penſans quod per LITTERARUM *ſtudia Divini nominis & fidei Catholicæ cultus protendebatur & omnis humanæ conditionis proſperitas augebatur, ac dignum immo debitum cenſens, ut ea quæ pro ſtudiorum hujuſmodi manutentione & incremento & virorum doctorum qui lectionum laboribus & vigiliis pro aliorum inſtitutione inſudant ſuſtentatione provide conceſſa erant, per ſuæ approbationis præſidium robur perpetuæ firmitatis obtinerent &c.*

ARTICULUS III.

De Gymnaſio Litterario SS. Trinitatis.

Anno 1658. Lovanii erectum eſt Gymnaſium Litterarium SS. Trinitati ſacrum, in quo docentur ſtudia humaniora in Claſſibus ſex, & præſunt Regens, Subregens & quinque Profeſſores.

Hoc Gymnaſium proprium eſt Facultatis Artium, eique incorporatum.

Ideoque hæc Facultas ejus Moderatrix & Patrona exiſtit, omniaque ejus docendi & Regendi munia confert, nempe Magiſtris ſuis in Artibus.

Juventus etiam hujus Gymnaſii ſubjecta eſt legibus & Juriſdictioni ejuſdem Facultatis, non ſecus ac Philoſophiæ Studioſi.

Notandum quod in erectione ejuſdem Gymnaſii Pædagogium Porcenſe in quo ſolo ad tempus illud docebantur Litteræ, juri ſuo docendi Litteras ceſſerit, uti & Fundationibus quæ eo ſpectabant, in gratiam novi iſtius Gymnaſii.

Adeo ut ab illo tempore nullæ Profeſſiones Litterariæ Facultatis Artium propriæ niſi in præfato Gymnaſio exiſtant.

Quæritur I. An ex ipſa inſtitutione & eſſentiali forma ac ſtatu Facultatis Artium Profeſſores & Rectores Litterarii non pertineant proprio jure ad Concilium ejuſdem Facultatis.

II.

Digitized by Google

II. An Bullæ Pontificiæ privilegiorum ejuſdem Facultatis in primo & ſecundo membro famoſæ Clauſulæ disjonctivæ, *nominandi unum ex Magiſtris in Artibus qui inibi in Facultate prædicta ſex annis legerit ſeu rexerit &c.* non cenſendæ ſint comprehendiſſe Legentes & Regentes Litterarios.

III. An Facultas Artium privata ſua auctoritate potuerit per Ordinationes primævum ſtatum ſui Corporis immutare : aut præjudicare iis juribus aut prærogativis, quæ alicui ſecundum primævum ſuum ſtatum competere poſſent.

IV. An Profeſſores & Rectores Gymnaſii Litterarii SS. Trinitatis non ſint cenſendi ſucceſſiſſe in jura & prærogativas eorum qui olim in Pædagogiis docuerunt & direxerunt ſtudia humaniora.

V. An concurrentibus Legentibus & Regeotibus dicti Gymnaſii Litterarii pro admiſſione ad Concilium Facultatis Artium poſſint iis neglectis eligi aut admitti alii Magiſtri qui nec legunt nec regunt in eadem Facultate.

Viſo & examinato caſu ſupra poſito infraſcripti cenſent.

Ad 1. Nullum dubitandi locum eſſe quin ex ipſa inſtitutione & eſſentiali forma ac ſtatu Facultatis Artium Lovanienſia Profeſſores & Rectores Litterarii, proprio ſuo jure pertineant ad Conſilium ejusdem Facultatis non minus quam Regentes & Profeſſores Philoſophiæ.

Etenim ex his quæ in caſu proponuntur ſatis liquet Facultatem Artium conſtitiſſe a principio, adinſtar aliarum Facultatum, ex Profeſſoribus & Regentibus, juventutem ad eam Facultatem ſpectantem moderantibus & erudientibus.

Quod in primis conſtat ex publico illo ſcripto quod teſte Vernulæo in ſua *Academia Univerſitatis Lovanienſis* Duci Albano tranſmiſit, in qoo exhibetur Univerſitas ut conſtans ex quinque Facultatibus, & enumerantur membra unamquamque Facultatem conſtituentia.

Porro inter membra Facultatis Artium enumerantur non ſolum Philoſophici, ſed etiam Profeſſores Litterarii, nam teſte Vernulæo *præter Philoſophicas Litterariæ in ſingulis Pædagogiis Profeſſiones ut minimum quatuor in quibuſdam etiam plures ſunt enumeratæ.*

Itaque dubium non eſt quin omnes illi qui Profeſſiones illas litterarias ad Facultatem Artium ſpectantes obibant, fuerint per Univerſitatem Duci Albano repræſentanti tamquam Facultatem illam eſſentialiter componentes, quemadmodum Profeſſores aliarum Facultatum eas quoque conſtituebant.

Id ipſum innuunt verba quud Dux Albanus Univerſum Academiæ ſtatum noſcere deſideraret, adeoque indubie ſingularum Facultatum ſtatum ſive corpus prout ex propriis ſuis membris eſſet conſtructum.

Et manifeſtius evincit quod poſt enumeratas omnes Profeſſiones quinque ſæcularium, & quaſi Facultates illas reſpective conſtituentes ſubjungat : *eſt quoque in Univerſitate a Domino Jeronymo Buslidio fundatum Collegium quod Trilingue appellatur.*

Indubie Univerſitas hunc Academiæ ſtatum exhibens Duci Albano eum repræſentavit prout eum ab antiquo viderat inſtitutum & vigentem.

Et ſane ex ipſa Ordinatione Facultatis Artium anni 1462. de qua in caſu evincitur jam eo tempore Profeſſores Litterarios in Pædagogiis docentes de Facultatis Conſilio fuiſſe, ſi quidem præcipitur, *ne quis in Pædagogiis quidquam doceret niſi in Facultatis Senatum receptus eſſet.*

Certum autem eſt quod illo tempore in Pædagogiis docerentur non ſolum Philoſophia, ſed etiam Litteræ humaniores; adeoque evidens eſt nullum potuiſſe admitti ad docendum Litteras, niſi eſſet de Facultatis Conſilio.

Ut autem Magiſtri Litterarii ad Conſilium Facultatis Artium ſuo jure pertineant, æquiſſimo ſane jure conſtitutum eſt.

Conſilium enim uniuſcujuſque Facultatis in Academia aliqua nihil eſt aliud quam cœtus virorum qui juventutem in ſtudiis ad Facultatem iſtam ſpectantibus regunt & inſtituunt.

Facultas autem Artium hujus Univerſitatis Lovanienſis, cum ab initio non ſolum Philoſophiam, ſed eas etiam Artes ſemper profeſſa ſit quæ maxime ad humanitatem & politiorem doctrinam pertinent, quales ſunt Grammatica, Poetica, Rhetorica &c. eaſque ex ſua Inſtitutione profiteri neceſſario debeat.

Res ipſa loquitur, Magiſtros Litterarios æque ad Conſilium Facultatis Artium pertinere debere quam Philoſophiæ Præfectos.

Enim vero ſi a Conſilio Facultatis Artium diſtrahas Profeſſores & Regentes Litterarios : qua ratione Cœtus ille dici poterit moderari & inſtituere magnam illam & pretioſam juventutis ſuæ partem quæ ſtudiis *Litterariis* dedita eſt.

Cum tamen ſtudioſa illa juventus ut præcipua ſpes & cura Academiæ & Reipublicæ ipſi Facultati Artium per ſuam inſtitutionem a ſuprema poteſtate ſpecialiter commiſſa ſit, ut in ſtudiis humanioribus & bonis Artibus tam neceſſariis, tam dignis & utilibus ſedulo excolatur.

Ad 2. Ex Supplica per Facultatem Artium, junctis ſibi Belgii Principibus, Leoni X. Summo Pontifici pro obtinendo privilegio nominationum oblata, manifeſtum eſt Facultatem Artium repræſentatam fuiſſe eo tempore ut conſtantem ex Profeſſoribus & Regentibus qui juventutem moderarentur & erudirent, idque a tenera ætate, dum Rudimentis Litterarum eſſet inſtituenda, in verbis : *in qua etiam juvenes, quibus in juventute minus proviſum eſſe ſolet ab* INEUNTE ÆTATE LITTERARUM RUDIMENTA *ſuſcipiunt.*

Ex quo evidenter ſequitor, ſub Profeſſoriboa illis ſive Legentibus qui Facultatem conſtituebant comprehenſos fuiſſe Litterarios; ſi quidem hi ſunt per quos juvenes ab ineunte ætate Litterarum rudimenta ſuſcipiunt.

Proinde evidens eſt eo tempore Facultatem Artium repræſentatam fuiſſe Leoni X. prout eam poſtea exhibuit Univerſitas Duci Albano, nempe ut conſtantem ex omnibus Profeſſoribus ſive Legentibus & Regentibus juventutem Facultatis erudientibus, ſive Philoſophicis ſive Litterariis, prout ad primum latius.

Ulterius manifeſtum eſt ex tenore Bullæ, Pontificem voluiſſe benefacere & privilegium concedere Facultati Artium prout hæc ipſi erat exhibita.

Itaque nullatenus dubitandum, quin Leo X. in prædicta clauſula de Legentibus & Regentibus in Facultate Artium locutus fuerit ad mentem ſupplicantium, & conſequenter comprehenderit non ſolum Legentes & Regentes Philoſophicos; ſed etiam Litterarios, per quos ab ineunte ætate juvenes Litterarum rudimenta ſuſcipiebant.

Ad 3. Certum in primis eſt Facultatem Artium per ſuas Ordinationes non potuiſſe invertere ſtatum & ordinem ſui Corporis, prout illud per primævam ſuam inſtitutionem erat conſtitutum, & prout illud per Facultatem & Sereniſſimos Belgii Principes fuit repræſentatum Romanis Pontificibus privilegio Nominationum dotandum.

Ulterius quando quidem Pontifices privilegium nominandi indulſerint Facultati Artium, prout hæc ip-

ſis

Digitized by Google

ſis erat exhibita, debuit Facultas illum ſuum ſtatum, quantum in ſe eſt, integrum conſervare, & prærogativam privilegii concedere juxta eum ſenſum, quem habebat Bulla eo tempore quo fuit edita.

Porro ex dictis ad ſecundum quæſitum habetur quod Pontifex per Legentes in famoſâ Clauſula debuerit intelligere & intellexerit Legentes etiam Litterarios, quando quidem & ipſa Facultas & Sereniſſimi Belgii Principes in Supplica ſua eoſdem Legentes Litterarios, una cum ceteris, Facultatem conſtituentes, & privilegii ſubſidio ſublevandos Pontifici propoſuerit.

Accedit quod Principes & privilegia juxta eorum tenorem auctoritate ſua roborantes primævum ſtatum Facultatis in Supplica præfata exhibitum conſtabiliverint.

Itaque cenſent infraſcripti, Facultatem Artium ſua auctoritate non potuiſſe primævum ſtatum ſui Corporis, prout is per Bullas Pontificias & Placeta Regia probatus & obſignatus fuit, ullatenus immutare; neque Litterariorum juribus aut prærogativis in quodam præjudicare potuiſſe, ſed ea prout erant tempore impetrati privilegii integra conſervare debuiſſe.

Et ſane nequaqam credibile eſt Facultatem Artium voluiſſe quidquam immutare contra primævum ſtatum ſuum quem pro obtinendo privilegio Pontifici exhibuerat, & cujus intuitu Pontifex annuerat, aut prærogativas & jura quæ Legentibus Litterariis tamquam Facultatem tunc temporis una cum reliquis conſtituentibus conceſſa erant, voluiſſe ullatenus violare.

Verum quidem eſt, quod circa initium præteriti ſæculi nonnulli de Facultate Artium, notanter Profeſſores Philoſophiæ & Regentes, Clauſulam Bullæ Leoninæ ſupra memoratam, ita cœpiſſent interpretari quaſi Legentes Litterarii qui in dicta Clauſula erant juncti Regentibus, non ſolum deberent cedere iis qui ad docendam Logicam vel Phyſicam Ariſtotelis admiſſi erant, ſed inſuper omnibus Regentibus Pædagogiorum.

Et quidem conformiter ad hanc interpretationem edita videtur Ordinatio Facultatis 1692. uti intelligitur ex *Academia* Vernulæi.

At ex eodem Auctore colligitur huic Ordinationi Facultatis non paruiſſe Legentes Litterarios, niſi poſtquam & in quantum per Regiam Suam Majeſtatem hæc Ordinatio fuiſſet diſcuſſa & declarata Bullis Pontificiis non omnino contraria.

Scribit enim Vernulæus ſuo tempore exortam fuiſſe controverſiam, „cui, inquit, locum dedit quo-
„ rundam non ſincerus in bonas Artes affectus, con-
„ tendentium nomine *Legentium* eos dumtaxat cenſe-
„ ri qui Logicam aut Phyſicam profiterentur, non qui
„ Grammaticæ partem aliquam aut Rhetoricam, aut
Ethicam ſeu publice ſeu privatim interpretarentur: ve-
„ rum cum ad cognitionem Sanctioris in Belgio Ca-
„ tholicæ Majeſtatis Conſilii delata controverſia om-
„ nis eſſet anno 1623. 15. Kal. Decembris Reverendus
„ Dominus Joannes *Druſius* Parcenſis Abbas, Aca-
„ demiæ Viſitator, & Ampliſſimus Vir Gerardus *Corſelius*,
„ Libellorum ſupplicum Magiſter, & Sanctio-
„ ris Conſilii Senator, Regia auctoritate Judices con-
„ ſtituti ita pronuntiarunt:

„ *Profeſſores duo Publici Facultatis Artium alter E-*
„ *thicæ, alter Rhetorices, habebuntur impoſterum in*
„ *numero Magiſtrorum Legentium in eadem Facul-*
„ *tate, ad effectum, ut cum ſex annis Legerint, fru-*
„ *antur prærogativa attributa per Litteras Apoſtoli-*
„ *cas privilegii nominationum his qui ſex annis Lege-*
„ *riat in verbis*: „ UNUM EX MAGISTRIS QUI
„ INIBI IN FACULTATE PRÆDICTA SEX ANNIS LEGE-
„ RIT.

„ *Ceteri Profeſſores Litterarum, etſi ſex annis Le-*
„ *gerint, contenti erunt ea prærogativa, quam illis*
„ *tribuit Ordinatio dictæ Facultatis facta Octava Kal.*
„ *Septembris anno 1602. ita ut præferantur omnibus*
„ *ceteris Magiſtris, exceptis iis, qui ad legendam Lo-*
„ *gicam vel Phyſicam, vel ad regendum admiſſi fue-*
„ *rint; item iis, quibus per præſentem Ordinationem*
„ *attribuitur dicta prærogativa eorum qui ſex annis*
„ *Legerint.*" Hanc ſententiam ratam eſſe Rex juſſit eodem anno 14. Kal. Decembris; utque illi Facultas Artium pareret, ſevere mandavit. Hæc apud Vernulæum.

Ex quo Decreto Regio hoc equidem habetur: 1. quod Ordinatio Facultatis memorata non habuerit ſuum plenarium effectum, niſi poſtquam & in quantum Regia auctoritate fuit firmata.

2. Quod Legentes Litterarii cenſerentur nomine *Legentium*, de quibus in Bulla, & quod iidem inſuper eſſent ſuo jure de Conſilio Facultatis; ſiquidem ibidem præferantur omnibus Magiſtris, etiam novennalibus, qui de Conſilio Facultatis ſunt, vel aliquando extiterunt.

Cum tamen & ex Bulla & ex uſu indubitatum ſit, nulli dari jus prærogativæ in privilegio nominationis niſi ſit, vel fuerit de Conſilio Facultatis.

Ad 4. Quando quidem Facultas Artium una cum Sereniſſimis Belgii Principibus, Facultatem Artium Romano Pontifici, pro obtinendo privilegio nominationum repræſentaverit tamquam conſtantem ex iis qui juventutem *ab ineunte ætate rudimentis Litterarum* imbuerent: atque ipſe Pontifex horum etiam intuitu privilegium ſpeciatim annuerit, uti in reſolutione ad ſecundum fuſius expoſitum eſt, dubitari non poteſt quin Legentes & Regentes in prædicto Gymnaſio, ad mentem Pontificis & Sereniſſimorum Principum reputandi ſint Legentes & Regentes, a quibus juxta Bullam in eadem Facultate juvenes Litterarum rudimenta ab ineunte ætate ſuſcipiunt.

Neque refert quod præſentes Magiſtri Litterarii non Legant aut Regant in Pædagogiis; quando quidem ridiculum eſſet dicere ſupremam poteſtatem non reſpexiſſe ad munera, labores & perſonas, ſed tantum ad ipſa loca.

Itaque cenſent infraſcripti hodiernos Legentes & Regentes dicti Gymnaſii Litterarii ſucceſſiſſe in locum eorum omnium qui tempore petiti privilegii magno numero in Pædagogiis docebant & regebant ſtudia humaniora, & a quibus tunc juvenes *ab ineunte ætate litterarum rudimenta* ſuſcipiebant; eoſdemque ipſos tamquam eorum ſucceſſores gaudere debere iiſdem juribus & prærogativis: eo magis quod jam ſoli in ampliſſimo Gymnaſio totam Studioſam Facultatis Artium juventutem ab ineunte ætate ſtudiis Litterariis imbuere debeant quod unus olim diviſum erat, & diſpertitum in plures, qui in ſingulis Pædagogiis in hoc ipſum erant præfecti.

Ad 5. Reſolutio hujus quæſtionis ſponte fluit ex reſolutionibus præcedentibus.

Cum enim in ſuperioribus probatum ſit Legentes & Regentes Litterarios ex mente ſupremæ poteſtatis habere prærogativam in Nominationibus ante omnes Magiſtros qui non Legunt aut Regunt in Artibus etiam ante illos qui novem annis Graduati de Conſilio Facultatis ſunt, vel exſtiterunt.

Adeoque etiam & jus proprium habeant ut ſint de

Con-

Digitized by Google

Conſilio Facultatis ſine quo prærogativam hanc, ut ſupra dictum eſt, obtinere non poſſent: evidenter conſequitur nullum e Magiſtris in eorum præjudicium ſive cum eorum excluſione eligi aut admitti poſſe ad Conſilium Facultatis.

Ratio eſt, quia, ut jam probatum eſt, Legentes & Regentes Litterarii ex inſtitutione Facultatis & placito utriuſque poteſtatis ante omnes alios Magiſtros non Legentes aut non Regentes in Facultate, ad Conſilium Facultatis vocati ſunt, ac conſequenter per concurſum alterius Magiſtri etiam in alia Facultate ſuperiori Graduati nullo modo excludi poſſint.

Id quod illuſtrari poteſt exemplis quotidianis. Si enim Fundator beneficiorum, aut ut vocant, Burſarum tribuat prærogativam ſuis conſanguineis, aut oriundis ex certo loco, conſanguineus aut ex deſignato loco oriundus præferetur omnibus aliis qualitate iſta deſtitutis.

Immo tametſi plures eſſent beneficii aut Burſæ illius Collatores aut electores, hique extraneum unanimi etiam ſuffragio prætuliſſent, nihilominus poſſet conſanguineus aut ex loco deſignato oriundus poſſeſſionem civilem illius beneficii aut Burſæ accipere & in ea manuteneri, ſicut quotidie obſervatur.

Idem prorſus in Caſu propoſito & Magiſtris Litterariis locum habere omnino cenſendum eſt.

Ita reſponſum Lovanii die trigeſima Januarii milleſimo ſeptingenteſimo vigeſimo primo: (*ſignatum erat*) Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Can. Prof. J. A. *Brenart*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius. A. *Bauwens*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius. (ad hoc inferius erat) infraſcripti in Supremo Brabantiæ Conſilio Advocati, viſis & examinatis Caſus poſitione & reſolutione ſuprapoſitis ob rationes ſolidas a Clariſſimis Viris præconſultis allegatas idem cenſemus, hac quinta Februarii 1721.

(*erat ſignatum*)

A. *Deſcartes*, J. Lion. *Jamez*, J. *de Swert*. C. F. *Cole*. J. F. *Goyvarts*. *Cadhovius*. J. *Flodrop*. J. *de Plecker*. R. C. E. *Swarts*. J. B. *Grau*.

XXXI.

JUDICIUM TERTIUM

circa idem negotium.

(*Nunc primo editum.*)

INfraſcriptus atteſtor & declaro quod ſecundum conſtantem uſum & praxim hujus Univerſitatis in cauſis quibuſcumque ubi agitur de Poſſeſſorio, exortis inter Suppoſita, aut etiam inter ipſas Facultates ejuſdem Univerſitatis, ſemper recurratur ad ordinarium Tribunal Regium; quodque oumquam audierim aut viverim hujuſmodi cauſas Poſſeſſorias agitari, vel agitari debere, coram Rectore Magnifico; immo quod nec unquam intellexerim Univerſitatem ipſam id ipſum prætendiſſe, tametſi infraſcriptus pluſquam a quadraginta ſeptem annis de Conſilio dictæ Univerſitatis extiterim, & jam per annos quadraginta ſex J. U. Doctor, in hujuſmodi cauſis perpetuo verſatus fuerim. Idemque cenſeo prædictam praxim Univerſitatis non obſtante ejus juriſdictione & privilegio fundatam eſſe in eo quod manuteneotia ſit quædam ſpecies protectionis contra violentiam ſive turbationem facti; quæ protectio ſoli Principi aut ejos Auditoriis eum repræſentantibus competat; adeo ut inter jura Principis quæ Regalia dicuntur, & Coronæ ipſius indivulſe adhærent, manutenentia cenſenda ſit: uti late probat Celeberrimus Auctor Franciſcus *Salgada*, in tractatu de protectione Regia, Part. 1. Cap. 2. Numer. 28. & ſeq. & praxis univerſalis immemorialis omnium Regnorum confirmat; teſte Didaco *Covarruvias*, qui floruit a ducentis circiter annis; *practicarum qq.* Cap. 35. ubi & ejuſdem praxeos utilitas & neceſſitas exponitur. Et certe ſi præfatus recurſus ad Tribunalia Regia in cauſis Poſſeſſoriis tollatur, mox apparehit in Univerſitate noſtra, quod prælaudatus Covarruvias generatim affirmavit; nempe *ſtatim non quidem ſero comperietur experimento manifeſtiſſimo quantum calamitatis Reipublicæ invectum ſit*; attento quod in hac Univerſitate ſicut in ceteris, Tribunalibus Eccleſiaſticis, oporteret habere tres ſententias conformes, ut vim paſſus & poſſeſſione ſua, via facti, turbatus, poſſet reſtitui. Ita declaratum & reſponſum hac 24. Octobris 1721. Lovanii. (*Et erat ſignatum*) Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof. (*Inferius habebatur*) Idem atteſtor & declaro; (*Signatum*) A. *Bauwens*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius ab undecim annis Stricti Collegii Facultatum, Jur. U. Regens. Idem cenſeo. (*Signatum*) J. A. *Brenart*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius.

APPENDIX.

APPENDIX AD JUDICIUM TERTIUM,

Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant, addreſsée au Marq. de Prié ſur le meme objet.

MONSEIGNEUR,

„ IL n'eſt pas ſurprenant de voir l'Internonce de Sa Sainteté ſe donner tant de mouvement pour appuyer les plaintes mal fondées de quelques membres de la faculté des Arts dans l'Univerſité de Louvain (dans la Requête) qu'il a plu à Votre Excellence de renvoyer à notre avis par Lettre du 22. Mars dernier, puiſqu'elles ne tendent qu'à dépouiller les Tribunaux de Sa Majeſté de l'autorité Royale qu'ils exercent en ſon nom, & de relever & aggrandir ainſi l'autorité de la Cour de Rome & des gens d'Egliſe, au préjudice & à l'oppreſſion des ſujets du Roi. Il n'y a que le recours à la protection Royale qui ſoit capable de les en garantir; à quoi ce Miniſtre tache de porter obſtacle par faire ôter aux Conſeils la connoiſſance des matieres poſſeſſoires, pour rendre peu à peu la Cour de Rome l'arbitre des loix & privileges du pays. Les glorieux Prédeceſſeurs de Sa Majeſté ont toujours eu tant de ſoin d'un point ſi important qu'ils en firent une condition expreſſe dans le Concordat fait avec le Prince de Liége le 10. Mars 1541. Ils défendirent d'accorder aucunes Lettres de Placet qu'avec cette clauſe: que le poſſeſſoire ſera à la connoiſſance de leurs Tribunaux. Ils attribuerent auſſi cette connoiſſance à ce Conſeil par un article particulier de ſes inſtructions du 13. Avril 1604. Enfin ils n'approuverent les graces & induits accordés à ceux de ladite Faculté des Arts, qu'avec cette reſtriction: *Que s'il ſe meut procès en matiere poſſeſſoire, qu'ils ſeront tenus de l'intenter par devant les Juges Provinciaux*. C'eſt ſur ce principe que nous avons commencé à prendre connoiſſance des cauſes dont il s'agit.

„ La premiere eſt celle que Pierre *Taſſart*, le plus ancien de ladite Faculté & neuf autres conjointement avec Jan *Opſtraet*, comme Procureur de la Nation Hollandoiſe, & Antoine *Cnuck* comme Procureur de la Nation Flamande de la même Faculté, ſoutiennent en ce Conſeil, afin d'être maintenus dans l'ancienne poſſeſſion d'approuver ou déſapprouver les actes du Doyen qui finit, ou ſort de fonction, à l'occaſion que Gille *van Dyck* ayant achevé ſon terme de Doyen avoit entrepris d'inſerer aux Regiſtres de la Faculté les prétendus actes de ſon Decanat, nonobſtant que deux des quatre Nations (dont la Faculté eſt compoſée) les avoient poſitivement déſapprouvés, & que les Actes d'un Doyen qui finit ou ſort hors de fonction ne peuvent, être conſiderés comme actes légaux & valides de la Faculté, tandis qu'ils ne ſont ratifiés & approuvés par leſdites quatre Nations, ou par la plus grande partie.

„ Cette cauſe étant conteſtée & inſtruite juſqu'à répliplique incluſivement, & le Doyen *van Dick* ne trouvant matiere pour y dupliquer, prit recours à l'Internonce & ſçut obtenir par ſon entremiſe, état & ſurſéance de toute procedure par Lettres de Votre Excellence du 2. Decembre 1719. juſqu'à ce que notre avis vû autrement ſeroit diſpoſé.

„ Nous y reſervimes de notre avis par conſulte du 29. Novembre dernier. (*a*) Mais comme les hautes occupations de Votre Excellence ne lui permirent pas d'y prendre ſitôt reſolution, & que cependant Pierre le *Clercq* & N. *Bertonville* s'avançoient d'intervenir aux aſſemblées de la Faculté comme prétenduement élus pendant le Decanat dudit *van Dick*, dont l'élection défectueuſe avoit obligé ledit *Taſſart* & conſorts, d'improuver entr'autres les actes de ſon Decanat, ceux ci s'adreſſerent à ce Conſeil par la Requête ci jointe en double, ſur laquelle ce Conſeil le joignit à la cauſe ſuſmentionée, ordonna qu'elle ſeroit communiquée à partie pour y dire dans la huitaine, & lui interdit cependant de plus rien attenter juſqu'à ce que Votre Excellence auroit diſpoſé ſur notre conſulte prétouchée.

„ Cette apoſtille, qui eſt du 24. Decembre dernier, nous paroiſſoit d'autant plus juſte que comme l'état & ſurſéance accordée par Votre Excellence étoit reciproque & regardoit auſſi bien ledit *van Dick* & ſes adhérents que ledit *Taſſart* & ſes conſorts, les uns & les autres devoient egalement s'abtenir de rien attenter juſqu'à ce que Votre Excellence auroit trouvé bon de reſoudre ſur leur different.

„ Cependant l'Internonce qui avoit pris à cœur cette affaire, ayant porté lui même une ſeconde Remontrance dudit *van Dick* dans les mains propres de Votre Excellence ſçut faire enſorte que V. E. trouva bon de lever l'interdiction de ce Conſeil ſur la fauſſe expoſition dudit *van Dick* que nous n'avions pas encore reſervi de notre avis, quoique nous l'avions fait voir au Secrétaire d'Etat *Snellinck*, par un double autentique quelques jours avant cette levée de notre interdiction.

„ La ſeconde cauſe dont il s'agit eſt celle que le Souregent du Faucon Jean *Reymenant* a intentée en ce Conſeil par les Lettres de maintenue ci jointes en double, pour etre maintenu dans la poſſeſſion de la place qu'il a dans ladite Faculté, contre les troubles lui faits par le Doyen de la meme Faculté *Coedyck*.

„ En vertu de ces Lettres le Doyen fut ajourné au Rolle, & il y conteſta en forme contre la concluſion du Sourégent priſe au poſſeſſoire.

„ Mais ſe trouvant preſſé de ſervir contre la réplique du Sourégent & n'ayant auſſi matiere pour y dupliquer, fut conſeillé de ſuivre les traces de ſon prédeceſſeur en office le Doyen *van Dyck*, en employant l'Internonce pour faire arrêter le cours de la cauſe, & il réuſſit ſi bien qu'à ſon entremiſe & encore ſous le faux pretexte que nous étions en défaut de rendre notre avis, V. Excellence fut derechef ſervie de tenir auſſi cette procedure en état & ſurſéance, ſans que ledit Sourégent ait pu obtenir levée de cette ſurſeance, ni ſur l'appuy de la notoire competence de ce Conſeil, ni ſur l'appuy des raiſons énoncées par l'avis des Docteurs & Avocat ci joint en copie qu'il a eu l'honneur de préſenter à Votre Excellence. (*b*)

„ La troiſieme cauſe dont il s'agit eſt celle que les Regens & Profeſſeurs du College de la Très Sainte Trinité ſoutiennent pour être maintenus dans la poſſeſſion de leur droit de devoir être choiſis & admis au Conſeil de la Faculté des Arts lorſqu'ils ſe préſentent, du moins préferablement à tous autres *qui nec Legunt nec Regunt in eadem Facultate*.

„ Ils y ont conclu " *Ten eynde het Hoff maintenerende de Supplianten in de poſſeſſie van hun recht van te moeten gekoſen ende geadmitteerd voorden* ad Conſilium dictæ Facultatis dum ſe præſentant *ten minſten preferabelyck aen alle andere* qui nec Legunt nec Regunt in ea-

(*a*) Voyez cette Conſulte dans les *Memoires hiſtoriq. ſur l'affaire de la B. Unig. dans les Pays-bas Autrichiens* &c. T. I. p. 153. & ſuiv.
(*b*) Reſolutio Eſpenii, data 7. Janv. 1721. ſupra, N. XXIX.

Digitized by Google

dem Facultate, *gedient zoude wveſen te verclaeren dat den voorgemelden pretenſen Keus op den 21. Jan. 1721. geſchied in de Perſoonen van den voorſchreven Van Kiel en de Procurator Geybels tot het* Conſilium præfatæ Facultatis *is nul ende van onwveerden, ende integendeel dat den Keus gedaen van de peerſoonen van de twe Supplianten van Soeteſte ende D'Oſſogne tot het zelve* Conſilium *vvettigh ende van vveerden is.*

„ Cette concluſion a donné lieu à Votre Excellence de nous charger par ſa Letire du 22. Mars 1721. de l'informer diſtinctement ſi elle concerne purement le poſſeſſoire.

„ Il n'y a perſonne tant ſoit peu verſé dans la pratique de ce Conſeil qui ne ſçache que les cauſes poſſeſſoires s'y traitent en deux differentes manieres; l'une au Rôle, & l'autre communicatoirement; & l'on ſe ſert fort ſouvent de cette voye communicatoire, parcequ'elle eſt beaucoup plus courte & expéditive.

„ Les cauſes poſſeſſoires ſe traitent au Rôle, quand le Suppliant demande & obtient ſur ſa Requête Lettres d'ajournement au Rôle, à fin de maintenue en cas d'oppoſition, lorſque l'impetrant à jour ſervant au Rôle ramene à fait le contenu de ſes Lettres afin de maintenue & conclut à l'enterinement des mandemens y repris.

„ L'enterinement de ces mandemens conſiſte en ce qu'après pleine inſtruction de cauſe, la Cour maintenant l'impetrant dans la poſſeſſion ou quaſi poſſeſſion de ſon office, bénéfice ou outre droit, déclare nul & de nulle valeur tout ce qui a été fait au contraire, ordonne à partie de le caſſer & reparer & de faire ce qu'a du & doit être fait enſuite de la poſſeſſion de l'impetrant.

„ Les cauſes poſſeſſoires ſe traitent communicatoirement lorſque le ſuppliant au lieu de demander Lettres à fin de maintenue, conclut par ſa Requête à ce que la Cour le maintenant dans la poſſeſſion ou quaſi poſſeſſion de ſon office, bénéfice ou autre droit ſuit ſervie de declarer nul & de nulle valeur tout ce qu'a été fait au contraire, ordonne à partie de le caſſer & reparer, & de faire ce que a du & doit être fait enſuite de la poſſeſſion du Suppliant, de ſorte que conclure ſur ce pied ou concluſe à l'enterinement des mandemens repris dans les Lettres à fin de maintenue eſt une & meme choſe,

„ Or la cauſe des Regens & Maîtres du College de la trés-Sainte Trinité eſt uniquement batie ſur la poſſeſſion de leur droit de devoir être chois & admis au Couſeil de la Faculté des Arts, preférablement à à tous autres *qui nec Legunt nec Regunt in eadem Facultate.* Elle eſt inſtruée communicatoirement par une concluſion ordinaire uſitée regulierement ez cauſes poſſeſſoires, qui ſe traitent communicatoirement.

„ L'eſſentiel de leur demande ne va qu'a être maintenus dans la poſſeſſion de leur droit de devoir être choiſis & admis aut Conſeil de la Faculté des Arts preférablement à tous autres, *qui nec Legunt nec Regunt in eadem Facultate.* Si l'on trouve matiere de leur adjuger cette demande il s'enſuit que le choix fait de la perſonne de N. N. *van Kiel & Gybels ad Conſilium Facultatis* eſt nul & de nulle valeur, & qu'au contraire le choix fait des Supplians, ſçavoir. Pierre Jean *van Soeteſte*, Profeſſeur de la Syntaxe, & Nicolas *d'Oſſogne* Souregent du College de la très-Sainte Trinité, eſt bon, & doit ſortir effet, non ſeulement parce que le choix deſdits *van Kiel & Geybels, qui nec Legunt nec Regunt* ſeroit entrepris par voie de fait, contre la poſſeſſion deſdits Regens & Maîtres, & que celui du Maître *van Soeteſte* & Sourégent *d'Oſſogne* ſeroit fait conformement à cette poſſeſſion, mais auſſi parce qu'étant maintenus en icelle & dans le choix ce en ſuivant fait en leur faveur il y auroit de l'incompatibilité que celui fait en faveur de leurs adverſaires pour les mêmes places vacantes ſubſiſteroit pareillement.

„ C'eſt pourquoi quand ils auroient conclu ſimplement afin d'etre maintenus dans la poſſeſſion de leurs droits de devoir être choiſis & admis au Conſeil de la Faculté des Arts, preférablement à tous autres *nec Legentes nec Regentes*, ce Conſeil leur adjugeant cette concluſion & les maintenant en ladite poſſeſſion declareroit en même tems auſſi que le choix deſdits *van Kiel & Geybels* ſeroit nul & de nulle valeur, & que celui des Supplians devroit ſortir effet, qui eſt le ſtyle conſtament pratiqué de tout tems en ce Conſeil, quoique cette déclaration quand elle ne ſut pas exprimée dans la ſentence y ſeroit tacitement compriſe, & en reſulteroit *reipſa & per conſequentiam neceſſariam*; n'étant pas bien poſſible que le choix deſdits *van Kiel & Geybels* puiſſe tenir lieu, pendant que celui des ſupplians ſeroit maintenu.

„ De tout quoi Votre Excellence pourra reconnoître que l'action intentée devant nous par les Regens & Maitres du College de la très S. Trinité, batie uniquement ſur leur poſſeſſion ancienne, concerne purement le poſſeſſoir, nonobſtant que leurs concluſion afin d'y être maintenus, s'étend auſſi à ce que le choix deſdits *van Kiel & Geybels* ſeroit declaré nul; attendu que cette déclaration eſt une ſuite neceſſaire, un acceſſoire inſéparable du principal qui eſt la maintenue.

„ Voilà Monſeigneur l'état & la conſiſtence des trois cauſes dont l'Internonce appuye la défenſe en faveur des Doyens *van Dyck & Corduck*, non pas pour conſerver à ceux de l'Univerſité la juriſdiction qui leur a été accordée par le Prince, ainſi qu'il pretend par ſes remontrances, mais pour dépouiller ce Conſeil du droit de juger du poſſeſſoire entr'eux, que Sa Majeſté lui a attribué par une reſerve expreſſe, leur accordant leur juriſdiction. Le but de ce Miniſtre eſt d'établir en ce pays une ſuperiorité abſolue & deſpotique de la Cour de Rome, pour empêcher le recours aux Conſeils du Roy par la voie de maintenue, qui eſt une des eſpéces de la protection Royale par laquelle le Prince défend ſes ſujets contre tous troubles de fait; rétablit & ſoutient le repos & la tranquillité publique.

„ C'eſt pourquoi Monſeigneur nous avons eu juſte ſujet de croire qu'il étoit de notre devoir indiſpenſable d'entreprendre la connoiſſance deſdites cauſes, uniquement fondées ſur la poſſeſſion & le trouble de fait des parties reſpectivement, à moins que d'abandonner un droit que tous les Princes Catholiques ont toujours eu ſoin de conſerver à leurs Tribunaux, ainſi que nous avons fait voir par notredite Conſulte du 29. Novembre dernier.

„ Et comme les raiſons y déduites pour établir la competence de ce Conſeil à l'égard de la premiere de ces cauſes militent également pour les deux autres; que deſuite nous avons jugé avec fondement qu'il n'y avoit plus rien à conſulter en cette affaire, il nous a été bien ſenſible de voir les expreſſions ſurprenantes faites dans la Lettre de Votre Excellence du 4. Septembre dernier; nous ſommes ſi fort perſuadés de ſon équité naturelle que ſi elle eut été informée à fond de notre conduite & de la nature de cette affaire, Elle n'auroit pas permis qu'on uſát des termes auſſi rudes que ceux y énoncés à l'égard de ce Conſeils qui a l'honneur de repréſenter Sa Majeſté & d'être dépoſitaire de ſes droits & prérogatives. Nous avons l'honneur d'êtra avec reſpect Monſeigneur &c.

2. *Octobre* 1721.

XXXII.

XXXII.

JURIS RESPONSUM (a),

Circa ſuſpenſionem Proviſionalem R. D. J. C. *Leydecker*, Vicepaſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis, par *Vicariatum* (ut dicunt) ejuſdem Eccleſiæ inflictam (*b*) in qua præcipue agitur de diſcrimine inter juriſdictionem Vicarii Generalis & Officialis.

CASUS.

REverendus D. Joannes Carolus *Leydecker* Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis Capellanus & Vicepaſtor, ſed nunc interdictus functionibus Vicepaſtoralibus, ſuper quo lis pendet, ſæpe a tempore dictæ interdictionis in Sacello SS. Sacramenti in prædicta Eccleſia Veſtibus Sacerdotalibus indutus ante vel poſt Sacrum ſuum Euchariſtiam populo diſtribuit; & notanter die nona & decima hujus menſis intra quindenam Paſchatis, qua populus frequentius ad menſam Domini confluere ſolet. Ampl. D. Vicarii Generales Eminentiſſ. ac Reverend. Domini Cardinalis Archiepiſcopi adhuc abſentis, per adjunctas litteras eundem quaſi graviſſimi criminis ex illo capite reum coram prætenſo ſuo Tribunali citari fecerunt ad inſtantiam, ut ajunt, Promotoris, ſuſpendentes illum proviſionaliter a Divinis.

QUÆRITUR.

1. An ſuſpenſio illa proviſionalis ſit valida?
2. An ſaltem non ſit omni modo injuſta?

Et 3. Quo modo magis opportuno citatus ſe defendere queat?

Infraſcriptus J.C. & Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis Canonicus Graduatus, viſis hac facti ſpecie dictis Citatorialibus, & quæſtionibus inde deductis, exiſtimo ſuſpenſionem illam eſſe *ipſo Jure nullam*: conſtat enim quod dictæ litteræ, licet falſo Eminent. Domino adſcribantur, & ejus mandato datæ dicantur, etiam contra notorium uſum omnium Judicum delegatorum, qui auctoritate quidem Delegantis ſed ſuo nomine jus dicunt; tamen a parte rei a dictis Ampliſſimis Dominis Vicariis conceſſæ ſint, qui etiam iiſdem ordine Dignitatis ſervato ſubſcripſerunt.

Jure communi quidem hæc nomina, *Vicarius*, & *Officialis* Epiſcopi confunduntur: quia Epiſcopi Italiæ ſolent univerſam Juriſdictionem ſuam eidem perſonæ mandare: ſed moribus Belgii ac Galliæ nihil notius, quam quod Officialis toto cælo a Vicario differt: Officialis enim dicitur, cui Epiſcopus Juriſdictionem ſuam contentioſam mandavit; Vicarius vero ille, cui voluntariam commiſit. Capitulum noſtrum Sede vacante eodem modo partitur exercitium Juriſdictionis Archiepiſcopalis ad ſe devolutæ, conſtituendo Vicarium Generalem pro voluntaria, & Officialem pro contentioſa. Unde ſicut Officialis non poteſt ſibi, quæ ad voluntariam ſpectant, arrogare; ita viciſſim nec Vicarius poteſt cauſas ad cognitionem Epiſcopi pertinentes decidere: quia diſtincta & limitata eſt utriuſque poteſtas; nec in hiſce partibus Vicarius, ut talis, Tribunal umquam habuiſſe viſus eſt; aut cauſas judicialiter cognoviſſe. Late Clariſſ. *D. Van Eſpen*, Juris Eccleſ. Univ. *p.* 1. *tit.* 12. *cap.* 4. & 5.

Illud etiam moribus noſtris Officialem inter & Vicarium Epiſcopi diſcrimen eſt, quod prior indiſtincte omnes cauſas ad cognitionem Epiſcopi ſpectantes decidendi jus habeat; unde etiam nunc, prout de jure, idem Tribunal cum Epiſcopo habere dici poteſt *Cap.* 2. *de Conſuet. in* 6. Sed Vicarius (quamvis improprie *Generalis* appellari ſoleat) non omnem Juriſdictionem voluntariam Epiſcopi exercere poteſt; ſed ſolum intra mandati fines, qui pro arbitrio mandantis reſtringi ſolent. Quare Vicarii Generalis facultates, non viſis litteris Conſtituentis, amplius ſciri aut intelligi nequeunt, quam cujuslibet alterius delegatam juriſdictionem habentis.

Conſtat autem quod illi, qui ſe dicit delegatum, nulla fides ſit adhibenda ante exhibitas delegationis litteras *l.* 1. *C. de mand. Princip. Cap.* 31. *ff. de Offic. ut poteſt. Jud. deleg. late Barboſa ad dict. Cap. N.* 1. & 2. Ubi etiam oſtendit receptiſſimam eſſe D. D. ſententiam, quod citatus non inſerto Citationi Delegationis tenore, non teneatur comparere; argumentum evidens, citationem ejuſmodi eſſe nullam, nec alios ſubſequentes actus judiciales poſſe ſubſiſtere, quod etiam in terminis docet Maſcard. de probat. *Concl.* 491. *N.* 6. & 7. aliique paſſim.

A Delegato ad Vicarios Generales Epiſcoporum Belgii recte argumentamur, quia illi tantum nominetenus tales ſunt; cum non totam juriſdictionem Epiſcopalem, immo ne quidem totam voluntariam, ſed ſolum ad mandati fines reſtrictam habeant, ita ut a parte rei veri Delegati Epiſcoporum, non Vicarii Generales ſint.

Quare cum in hoc caſu commiſſionis tenor prædictis litteris inſertus non ſit, concludendum eſt eas ipſo jure nullas eſſe, nec citatum teneri ad comparendum, tanto magis quod etiam in illis aſſeratur D. Officialem eſſe *Generalem*, qualis certe dici non poſſet, ſi ipſi vel partem Juriſdictionis contentioſæ commiſſam haberent, vel nunc illas, nunc alias cauſas fori Epiſcopalis, pro libitu notioni ſuæ arrogare poſſent.

Ex nullitate dictæ citationis etiam recte infertur dictam ſuſpenſionem proviſionalem, uti ejuſdem actus judicialis partem, eodem nullitatis vitio laborare, argumento a toto ad partem; & quod ei, cui minus denegatur, id quod plus eſt concedendum non ſit: cum enim Delegatus ante exhibitam delegationem pro non Judice habendus ſit, ita ut nec valide citare poſſit, clarum eſt ſententias ejuſdem etiam proviſionales, qualis eſt hæc ſuſpenſio, nullas eſſe; adeoque nec citatum a Divinis abſtinere debere.

Ad ſecundum reſpondeo, ex ſolis dictis litteris luce meridiana clarius patere, ſuſpenſionem illam, etiam ſuppoſita gratis validitate ejus, *ex omni parte injuſtam* eſſe, pluresque tam *facti quam Juris intolerabiles errores continere*: quia in illis citatus non alterius criminis arguitur, quam quod functiones Vicepaſtorales exercuit, diſtribuendo intra quindenam Paſchatis Euchariſtiam variis Parochianis in Sacello SS. Sacramenti ejuſdem Eccleſiæ.

Sed inexcuſabili Juris errore: functio enim illa non eſt Paſtoralis, ſed ad Summum Sacerdotalis: & id clare evincit Trident. *Seſſ.* 22. *Cap.* 6. *de Sacrificio Miſſæ*, dum optat, ut in ſingulis Miſſis Fideles adſtantes non ſolum ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, prout in primitiva

(*a*) Primo editum anno 1727. (*b*) Vide prolixius negotium hujus interdicti in libro edito anno 1755. cui titulus *Memoires hiſtoriques &c. des Païs bas Autrichiens* &c. T. 1. p. 290. & ſeq.

Eccleſia moris erat. Nec diſtributio Sacræ Communionis tempore Paſchali ſoli Paſtori & ejus Vicario reſervata eſt: quia licet tunc temporis Fideles in Parochia ſua communicare debeant, tamen nulla lege obligantur ad recipiendum Sacram Communionem ex manibus Parochi aut ejus Vicarii: neque etiam ullo jure Sacerdotibus Curam Animarum non habentibus inhibetur illo tempore in Parochiali Eccleſia Euchariſtiam diſtribuere. Immo & notoria praxis habet, tam in noſtra quam in aliis Parochialibus Civitatum, quod quilibet Preſbyter ante vel poſt Sacrum ſuum Sacram Communionem Fidelibus Menſæ adſtantibus elargiatur; & etiam in noſtra Eccleſia vix umquam Paſtor aut ejus Vicarius, ſed certus Miniſter ad hoc conſtitutus illo munere fungitur; qui ſi abſit, Celebrantes pro commoditate populi ejus vices ſupplent.

Falſo igitur aſſeritur in dictis Litteris, quod Citatus illo modo exercuerit functionem Paſtoralem, quod inhibitionem Emin. Domini, Decretum D. Officials, & Auctoritatem Superiorum cum gravi Fidelium ſcandalo & obloquio contempſerit: alia ſane verba, ſed caſui plane non conſona: interdictus enim functionibus Paſtoralibus, non prohibetur alias alterius ordinis exercere, nec jure ſuo utens alterum contemnere aut offendere valle videri debet, nec Sacra miniſtrans præſumi poteſt Sacrilegæ intentionis reus, aut magis cauſaſſe obloquium aut ſcandalum, quam alii Preſbyteri Curam Animarum non habentes.

Neque Citato crimini verti poteſt, quod, ut ſupponunt dictæ Literæ, contra inhibitionem moderni Parochiæ Deſervitoris Euchariſtiam diſtribuiſſet, quia in facto ponitur, quod demum poſt diſtributionem inhibuerit. Sed ſupponamus quod ante inhibuerit, ſane illo pacto functionem non Paſtoralem, inaudita hactenus metamorphoſi, in Paſtoralem convertere non potuit, nec licuit ipſi in illa Eccleſia, quæ immediate Juriſdictioni Capituli Metropolitici ſubjacet, Preſbytero functiones Ordinis prohibere: ultra quod inhibitio intelligi ſolum deberet pro tempore, quo ipſe aut ſpecialis Diſtributor præſto eſſent ad diſtribuendum, ne alias parati ad communicandum, longiori mora provocarentur ad murmurandum.

Igitur injuſta eſt hæc ſuſpenſio defectu cauſæ. Etiam injuſta eſt ob modum, quo lata eſt: nempe adverſus inauditum: quia uno ſolum caſu ad ſummum ſuſtineri poteſt hujuſmodi proviſionalis ſuſpenſio, ſcilicet in atrocioribus delictis ſatis præparatorie probatis, & ita palam notis, ut accuſato ſine gravi ſcandalo pendente Judicio permitti nequeant Sacra facere; quæ omnes circumſtantiæ ab hoc caſu procul abſunt, prout ſatis probatum.

Immo etiam gratis ſuppoſito, quod ab Emin. Domino aut ab Officiali diſtributio Euchariſtiæ ipſi interdicta fuiſſet, una aliave tranſgreſſio (de duabus enim tantum accuſatur) gravioribus delictis ab æquo rerum arbitro non annumeraretur, ad illum effectum, ut ſuſpenſio illa ferri poſſet, quia ſcandalum aut obloquium Divina celebrando, pendente lite, evidenter non cauſaret; nec proviſionali remedio illi contra inauditum locus eſſe poteſt, dum gravius eſſet ipſa pœna per definitivam ſententiam inferenda: licet enim ſuſpenſio illa ſpem promptæ abſolutionis ſpondere videatur, tamen a parte rei ſatis clare hoc agitur, ut citatus intra mores Judicii diuturni illo vinculo innodatus maneat; quia non eſt veroſimile prætenſos illos Judices, qui contra apertam veritatem crimina ei affingunt, poſt reſponſionem viſam æquiora decreturos.

Ad tertium ſatis ex dictis liquet ſuadendum non eſſe Citato, ut coram illis perſonaliter reſpondeat, ne illo modo fundatiſſimis exceptionibus declinatoriis, quæ lite conteſtata ſerius proponuntur, renuntiet: ſed illis ante omnia ſignificandum erit per modum, ut ajunt, ſimplicis advertentiæ, nullam Vicariis Juriſdictionem contentioſam competere, ac prætenſum Tribunal eorum Belgis plane ignotum eſſe, adeoque citationi aut ſuſpenſioni iſti citatum parere non debere. Si illo modo errorem ſuum percipientes, novis forte citatoriis mandatum ſuum inſeri faciant, & ex eo pateat contentioſam Juriſdictionem etiam mandatam eſſe, tunc recurrendum erit ad recuſationis remedium; nec cauſæ ſufficientes deerunt, prout vulgo etiam notum eſt: immo ſolæ ad hoc ſufficient dictæ litteræ citatoriæ, cum Judex, qui tam enormiter gravavit, ultra gravaturus præſumi debeat. Pluribus opus non eſt in hac ſuppoſitione: quia certo mandatum illud, quod hactenus in tenebris delituit, publici Juris non facient.

Ita cenſui Mechliniæ hac 15. Aprilis 1722.

J. F. MELCHIOR.

Infraſcripti J. U. Doctores, viſo, & examinato caſu ſupra poſito, & litteris citatorialibus annexis cenſent.

Ad primum Cenſuram ſuſpenſionis a Divinis, de qua in caſu, eſſe omnino nullam ob notorium defectum Poteſtatis, & Juriſdictionis in proferente.

Indubitatum quippe eſt, quod juxta hodiernam Eccleſiæ diſciplinam & praxim nulla cenſura valide ferri queat, niſi ab eo, qui juriſdictionem habet fori externi, ſive juriſdictionem *contentioſam*, quodque nulla Cenſura infligi poſſit, niſi ſervato ordine Judiciario, atque neglectum ordinis Judiciarii reddere Cenſuram omnino nullam. *Quotieſcumque in ſententia eſt defectus ſubſtantialis ordinis Juris, certum eſt* (*ait Suarezius in tract. de Cenſuris Diſp. 4. ſect. 7. N. 2.*) *Cenſuram eſſe non ſolum utcumque injuſtam, ſed prorſus invalidam: quia ſententia ipſa nulla eſt, & ſententia nulla, nullum poteſt producere effectum.*

Ulterius indubitatum eſt, quod juxta notoriam praxim Belgii, uti & Galliæ nulla omnino Juriſdictio *contentioſa* ſive Fori Judiciarii ſit penes Vicarium, aut Vicarios Generales Epiſcopi, nec quod hi habeant hujus Juriſdictionis exercitium, ſed ſolum his committatur Juriſdictio, quam vocant voluntariam, tota Juriſdictione contentioſa, & Judiciaria plenarie reſidente in Vicario, qui hodie dicitur *Officialis*, qui & ſolus cognoſcit & expedit ea, quæ ordinem judiciarium requirunt.

Unde Vicarium Generalem Epiſcopi definiens conformiter ad modernam praxim & diſciplinam Eccleſiæ Vir Clariſſimus Ludovicus Hericourt in ſuo erudito Opere, cui tit. *Les Loix Eccleſiaſtiques dans leur ordre naturel, part. 1. Cap. 2. Num. 1. Le Vicaire General de l'Eveque eſt un Pretre, qu'il établit pour exercer en ſon nom la Juriſdiction* VOLONTAIRE.

Porro ex Litteris Citatorialibus hic annexis, evidens eſt, quod hæc citatio, & Cenſuræ inflixio proviſionalis proceſſerit a Vicariis tamquam mere Vicariis Generalibus Epiſcopi: ſubſcribunt enim non in qualitate Officialis, ſed in qualitate Vicariorum Generalium.

Verum quidem eſt, quod ſecundus in ordine Ampliſſimus DD. de Viſſcher aſſumat ſibi titulum *Officialis Mechlinienſis*; ſed ut oſtendat ſe in hac parte non procedere tamquam Officialis, addit & *Vicarius Generalis*, in qua qualitate unum cum aliis duobus conſtituit Corpus, quod vocant *Vicariatum*, & coram quo Citatus evocabatur.

Inſuper ex iiſdem Litteris Citatorialibus, manifeſtum eſt hos Vicarios Generales ſibi voluiſſe attribuere juriſdictionem contentioſam, ſive ſeſe erigere in judices fori contentioſi, novumque Tribunal hactenus in Belgio non cognitum erigere.

In Litteris enim Citatorialibus expreſſe dicitur, mandamus omnibus Apparitoribus *Curiæ noſtræ*, ut citetis ……… ad inſtantiam Promotoris *Curiæ noſtræ* ……… quæ omnia manifeſte ſignificant hanc citationem fieri coram hoc Vicariatu, tamquam vero & hic recepto & uſitato Tribunali Eccleſiaſtici fori exterioris ſive contentioſi.

Numquam enim Vicariatus, cui exercitium juriſdictionis voluntariæ committitur, venit nomine *Curiæ*.

Neque

Digitized by Google

Neque ullos Apparitores alioſve ſimiles Miniſtros habet, ſed hi omnes ad ſolam Curiam Eccleſiaſticam ſive Tribunal fori contentioſi, cui ſolus Officialis præſidet, ſpectare noſcuntur.

Denique hactenus inauditum, quod Promotor, qui eſt Miniſter Curiæ Eccleſiaſticæ, ſuas cauſas deferat atque ſuper iis Jus dici petat coram Vicariatu, admodumque veriſimile eſt Promotorem, priuſquam hanc cauſam inſtitueri, non deliberaſſe & conſuliſſe cum Advocato Fiſcali, pro ut præſcribunt Ordinationes Curiarum Provinciæ Mechlinienſis *Tit. 4. Cap. 2.*

Neque enim veriſimile eſt, quod Advocatus Fiſcalis Promotorem pro Inſtructione & Deciſione hujus cauſæ miſiſſet ad Vicarios Generales, quos noverat nulla Juriſdictione *Contentioſa* munitos & coram quibus Promotorem cauſas Criminales deducere aut unquam deduxiſſe hactenus inauditum.

Ad ſecundum cenſent, *cum Domino præconſulto*, cenſuram proviſionalem a Divinis etiam ex parte materiæ eſſe injuſtam: certum enim eſt, & ab omnibus receptum adeo gravem cenſuram, qualis eſt ſuſpenſio a Divinis, non poſſe infligi, niſi ob crimen mortale & quidem enorme, quale nec in ſpeciem dici poteſt commiſſum eſſe per citatum diſtribuendo Sacram Communionem ante vel poſt Sacrum, tempore Paſchali in Eccleſia Metropolitana & Parochiali S. Rumoldi, cum hactenus nullo Canone nullove etiam alicujus Epiſcopi Decreto inhibitum ſciatur, præſertim ſub pœna ſimilis Cenſuræ, Presbyteris nullam Curam Animarum habentibus diſtribuere, etiam ſine licentia Parochi Sacram Euchariſtiam tempore Paſchali: neque hanc diſtributionem inter functiones Paſtorales eſſe relatam, uti latius in ſua reſolutione deduxit *Præconſultus*. Neque probabile eſt, quod, ſi Promotor, priuſquam hanc cauſam contra Citatum inſtituiſſet, cum Advocato Fiſcali informationes ſuas communicaſſet & ſuper iis conſuluiſſet, ad ejuſmodi cenſuram proviſionalem concludere attentaſſet; vidiſſet indubie Advocatus Fiſcalis, ſi quis exceſſus eſſet commiſſus in hac diſtributione Communionis, is eſſet e levioribus caſtigandis non Cenſuris ſed Paternis monitionibus.

Ad tertium cenſent, cum D. Præconſulto, Citatum nullatenus poſſe comparere in vim factæ citationis ad inſtantiam Promotoris coram hoc hactenus inaudito & non cognito Tribunali, ſed perſiſtendum in ſimplici advertentia, qua declarat ſe non poſſe agnoſcere hos Vicarios tanquam Judices fori judiciarii.

Inſuper cenſent, quod, ſi hi Vicarii quidquam ulterius contra Citatum attentare aut ſibi Juriſdictionem *Fori Judiciarii* attribuere præſumant, Citatus merito contra hanc violentiam & attentatum recurrere poſſet ad Parlamentum Regium, implorando Regiam protectionem, utque per remedium caſſationis aliave hic in Belgio uſitata media hanc violentiam tollat, prout hic, & alibi eſt uſitatiſſimum. Et quidem teſtatur Didacus Covaruvias Pract. qq. Capit. 35. Num. 5. quod *in Regia & Caſtellana Republica illud obſervatiſſimum ſit, & diu obtinuerit, a tempore, quod memoriam hominum excedit, poſſe ab his, qui a Judicibus* Eccleſiaſticis *vi & Cenſuris opprimuntur, Regios Auditores & Conſiliarios, qui apud Regia ſuprema Prætoria Litigantibus jura reddunt, omnino adiri, ut* VIM *auferant, & compellant Judices Eccleſiaſticos ab ea inferenda ceſſare.*

Si hoc obtineat in Cenſuris, quibus neglecto ordine Juris ſeu via facti per Judices Eccleſiaſticos ſubditi opprimuntur, multo magis obtinere debet in caſu præſenti, quandoquidem cenſura non ſolum neglecto ordine Juris per Judicem inflicta ſit, ſed inflicta per illos, qui nulla juriſdictione *fori Judiciarii* muniti quaſi novum Tribunal ſine conſenſu Principis, & cum non exiguis Vaſallorum incommodis erigere præſumunt.

Ita reſolutum Lovanii hac 24. Aprilis 1722.

Z. B. VAN ESPEN, J. U. D. & Prof. SS. Canon.
AMANDUS BAUWENS, J. U. D. Anteceſſ. Prim.

A.

Thomas Philippus S. R. E. Presbyter Cardinalis de Alſatia, de Boſſu, *Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis, Primas Belgii &c. &c.*

OMnibus Presbyteris, Clericis, Notariis, Tabellionibus publicis, & Apparitoribus Curiæ noſtræ juratis ſalutem in Domino. Vobis & ſingulis veſtrum, mandamus, ut citetis perſonaliter peremptorie coram nobis ad diem jovis proximum hora nona matutina in Palatio noſtro Archiepiſcopali Mechlinienſi ad inſtantiam Promotoris Curiæ noſtræ, D. Joannem Carolum *Leydecker* Presbyterum, et ſuper eo, quod non obſtante inhibitione noſtra ipſi intimata die 10. Jan. 1721. & non obſtante Decreto Reverendi Adm. D. Officialis noſtri Generalis de data 31. Jan. ejuſdem anni, ipſi etiam inſinuato, quo ipſi proviſionaliter etiam inhibitæ fuerunt quæcumque functiones Vicepaſtorales, renitente & invito etiam D. *Baetſeliers* moderno Vicepaſtore & Deſervitore Eccleſiæ noſtræ Metropolitanæ & Parochialis D. *Rumoldi*, auſus fuiſſet quaſdam functiones Vicepaſtorales ibidem exercere, & notanter in Sacello Venerabilis Sacramenti, ubi Parochianis diſtribuitur Communio Paſchalis, diebus nona & decima hujus, variis Parochianis dictæ Eccleſiæ eandem Communionem diſtribuiſſet, in formalem contemptum ſupradictæ inhibitionis noſtræ & Decreti D. Officialis, ac in vilipendium auctoritatis Superiorum ſuorum, cum gravi Chriſti Fidelium ſcandalo & obloquio; & concluſione exinde ſumenda, aliiſque de jure, conſuetudine, & Concordatis Principum ad cognitionem noſtram pertinentibus, die ſerviente latius deducendis, quod videbitur reſponſurum. Interim cum præfati exceſſus ſint notorii, *proviſionaliter* eundem D. Joannem Carolum *Leydecker ſuſpendimus a Divinis*, donec ejus reſponſione perſonali viſa aut alias, aliter ordinaverimus, & quid in præmiſſis feceritis nobis fideliter inſcribatis. Datum Mechliniæ die 11. Aprilis 1722. (*& erant ſignati*) P. F. *Baert*, Propoſ. Vicar. Generalis. L. I. A. de *Viſcher*, Officialis Mechlin. & Vicar. Generalis, & C. P. *Hoynck van Papendrecht* Vicar. Generalis. (*Inferius habebatur*) de Mandato Emin. ac Rev. D. Cardinalis Archiepiſcopi præfati; (*& ſignatum*) A.' *Nanni*, Graph. & ſigillatum ſigillo antefati Emin. Domini.

Inſinuatio eadem die facta.

Ego infraſcriptus virtute originalium Litterarum citatorialium, quarum ſupraſcriptæ ſunt copiæ, & ad inſtantiam Promotoris Curiæ Eccleſiaſticæ Mechlinienſis Archiepiſcopatus, cito te D. Joannem Carolum *Leydecker* in Prælatio Archiepiſcopali Mechlinienſi die 16. Aprilis 1722. hora decima ante meridiem ad perſonaliter & peremptorie comparendum coram Reverendiſſimis ac Ampliſſimis Dominis Vicariis Generalibus Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Domini Cardinalis Archiepiſcopi Mechlinienſis in finem, & prout latius in dictis litteris expreſſum; interim virtute ſupraſcriptarum litterarum proviſionaliter tibi inſinuo ſuſpenſionem a Divinis, donec reſponſione veſtra viſa aliter ordinatum fuerit cum intimatione debita & conſueta. Actum Mechliniæ hac undecima Aprilis 1722.

JUDOCUS HALS. 1722

B.

Digitized by Google

B.

Sentence de Maintenue en faveur de M. J. C. Leydecker *&c. par le Grand Conſeil de Malines.*

VU le procès entre M. Jean Charles *Leydecker*, Prêtre Bénéficier de la Chapellainie de St. Etienne, Vicecuré de l'Egliſe Metropolitaine de St. Rombaut en cette ville d'une part: Les Prevôt, Doyen & Chapitre de ladite Metropolitaine Adjournez & ſupplians par requêtes validées pour civiles le 11. Fevrier & 27. Avril 1722. ſous bénéfice deſquelles ils ont exhibé piéces, debattues par parties, jointes au procès par ordonnance du 19. Fevrier, & 28. Avril, de la même année, d'autre: Vû auſſi l'ordonnance du 20. de ce mois & ce qui eſt enſuivi, l'Empereur & Roi rejette leſdites requêtes validés pour civiles; & faiſant droit garde & maintient l'impétrant en la ſaiſine & poſſeſſion de ladite Chapelle & Vicecure, & fonctions Vicepaſtorales, fruits, & emoluments en dependants, ſauf de précher & entendre les Confeſſions; déclare les adjournés en leurs oppoſitions, fins & concluſions contraires, non-recevables, ni fondés les condamne en dommages & intérêts ſoufferts & à ſouffrir pour l'impetrant, ès amendes deſdites deux requêtes validées pour civiles, preſentées après acte diſpoſitif, & en depens du procès au taux de la Cour. Prononcé à Malines le 23. May 1722.

XXXIII

RESPONSUM ALTERUM JURISCONSULTORUM LOVANIENSIUM (a),

Quo Aſſeritur illud quod ab iiſdem & altero præconſulto, primo datum fuit, in caſu prætenſæ ſuſpenſionis a Divinis, R. D. J. Caroli Leydecker, *Sacellani & Vicepaſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis.*

CASUS.

EVulgata & typis commiſſa fuit quædam Conſultatio hic annexa trium Advocatorum Parlamenti Mechlinienſis eum Reſolutione quatuor Theologorum Eccleſiæ Metropolitanæ ejuſdem civitatis data ad inſtantiam Officii Fiſcalis Curiæ Eccleſiaſticæ, directa adverſus Reſponſum cui ſubſcripſerunt Ampliſſ. D. *Melchior* & Clariſſ. DD. *van Eſpen* & *Bauwens.*

QUÆRITUR.

An hæc Conſultatio vel Reſolutio evertat in aliqua parte dictum Reſponſum Ampliſſimi D. Melchior & Doctorum Lovanienſium, aut probet validitatem vel juſtitiam prætenſæ cenſuræ?

Infraſcripti J. U. Doctores, viſo, & examinato Caſu, DD. Jurium Licentiatis & Cauſarum Patronis in Parlamento Mechlinienſi, propoſito, eorumque ſuper eodem Conſultatione, nec non quatuor Theologorum Reſolutione, cenſent, nihil in his contineri, quod præcedens noſtrum, aut primi conſulti reſponſum vel in ſpeciem enervet; vel inflictam cenſuram a nullitate, aut ab injuſtitia vindicet.

In præcedenti reſolutione ad primam propoſitam quæſtionem, nimirum: *an ſuſpenſio illa proviſionalis ſit valida?* reſpondimus eam eſſe omnino nullam, ob notorium defectum poteſtatis & Juriſdictionis in proferente: eo quod expeditum ſit inflictionem cenſuræ requirere Juriſdictionem fori contentioſi in proferente; qua DD. Vicarios Generales non eſſe inſtructos probavimus.

Ut igitur hanc cenſuram per DD. Vicarios Generales inflictam a nullitate vindicare poſſent, omnem in ſua conſultatione movere lapidem, ut DD. Vicarios Generales hac Juriſdictione inſtructos eſſe evincerent, ac conſequenter ob defectum hujus Juriſdictionis in Vicariis Generalibus, inflictam cenſuram non poſſe dici invalidam.

Ut id probent mox ſub initium ſui reſponſi pag. 5. dicunt: *exiſtimamus illos* (Conſultos) *recte ſentire, cum ajunt, ſaltem primus* (D. Melchior) *Jure communi* Vicarium & Officialem pari jure cenſeri, & nomina confundi.

D. conſultus non dixerat *pari jure* cenſeri, ſed, licet id dixiſſet, nihil ad quæſtionem præſentem elicere poterant præfati DD. cauſarum Patroni, quandoquidem hic non ſit quæſtio, quomodo inter ſe diſtinguantur Vicarii Generales & Officiales de jure communi, quod conſtat ex Reſponſis & Decretalibus Rom. Pontificum, qui reſpondere ſolent conformiter ad praxim Italiæ; ſed quæ ſit utriuſque juriſdictio & diſtinctio ſecundum mores Belgii, quod & ipſe primus Conſultus nominatim expreſſit his verbis: *jure communi quidem hæc* „ nomina, *Vicarius* & *Officialis* Epiſcopi, confunduntur: „ quia ſolent univerſam juriſdictionem eidem perſonæ „ mandare; ſed moribus Belgii ac Galliæ nihil notius, „ quam quod Officialis toto cælo a Vicario diſtet. „

Pergunt DD. Jurium Licentiati, & quodammodo arguunt præfatum D. conſultum, quaſi ex propoſito omiſiſſet dicere: *vel ipſo noviſſimo Tridentini jure etiam ipſum Epiſcopum, ipſius in ſpiritualibus Vicarium Generalem pari etiam jure cenſeri vel in ipſis criminalibus; quin immo & in appellationibus: diſtinctive Sacrum Concilium loquatur ſeſſ. 13. de Reform. Cap. 2. & 3. & alibi.*

Hæc a præfato D. conſulto nequaquam ex propoſito omiſſa creduntur; ſed quia ſciebat indubie, Decreta Concilii Trid. non ſecus ac Decreta Pontificum, eorumque Decretales, formata fuiſſe ad normam praxis Italiæ, in qua ob exilitatem Diœceſium etiamnum hodie utraque juriſdictio *voluntaria* & *contentioſa* uni & eidem perſonæ mandatur, atque ita Vicarius Generalis & Officialis confunduntur.

Potuiſſent & hi DD. Jurium Licentiati addere Decretum Concilii Trid. ſeſſ. 24. Cap. 16 de Reform. ubi aperte confundit Vicarium Generalem & Officialem per Capitulum Sede vacante conſtituendum.

Quapropter nemo negaverit, jure communi & Concilii Trid. Vicarium Generalem Epiſcopi, aut Capituli Sede vacante, & Officialem, pro eadem perſona accipi, & utraque juriſdictione tam *voluntaria* quam *contentioſa* eſſe inſtructum.

Porro Decreta Concilii ad praxim & mores Italiæ

(a) Primo editum anno 1722.

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe inflexa etiam obſervavit Cardinalis *de Luca*, diſcurſu 31. io Concilium præfatum. Poſtquam enim notaverat Sede vacante in Italia eligendum eſſe in Vicarium Generalem Doctorem *in Decretis*, ſi talis ſit in Capitulo, conformiter ad Decretum Concilii ſeſſ 24. Cap. 16. de Reform.

Rationem ſobjungit Num. 16. „ Cum enim illud, „ inquit, in magna parte ex Italis Cardinalibus Epiſco- „ pis & Prælatis conſtaret, ita ſecundum *Italiæ mores* „ ſenſiſſe viſum eſt. "

Et Num. 18. notavit „ quod in Hiſpania conſtans „ opinio eſt ut ex conſoetudine repoſitum ſit io liber- „ rate Capituli eligere Canonicum vel alium ſibi viſum, „ etiam non Doctorem, in Vicarium. Iſtaque conſue- „ tudo, ait, ſuppooebatur etiam inconcuſſa, & certa „ in iſta Eccleſia. "

Ex his evidenter habetur, Conſilium Trid. Decretum ſuum expreſſiſſe ſecundum praxim & mores Italiæ; ac propterea io Vicarium Generalem requiſiviſſe gradum in *jure* propter utramque in unam eandemque perſonam concurrentem *juriſdictionem voluntariam & contentioſam*.

Inſuper conſtat, teſte dicto Cardinale, in Hiſpania perſeveraſſe, etiam poſt Concilium Trid. conſuetudinem in Vicarium Generalem eligendi quemcumque Canonicum, ſive non graduatum in *jure*, ea indubie ratione, quod ibidem eſſet conſuetudo eligendi Vicarium Generalem, qui dumtaxat præeſſet Juriſdictioni *voluntariæ*, & alium, qui dicitur Officialis, juriſdictioni *contentioſæ* præpoſitum.

Eandem etiam poſt Concilium Trid. in omnibus paſſim Eccleſiis extra Italiam, ac notanter in Belgio, praxim & conſuetudinem uſque in hodiernum diem perſeveraſſe adeo notorium eſt, ut vix concipi poſſit, quomodo inciderit DD. cauſarum Patroois eam praxim in dubium revocare.

Agnoſcunt & ipſi cauſarum Patroni nec primum conſultum nec Doctores Lovanienſes defectum *juriſdictionis contentioſæ* in Vicariis Generalibus adſtruxiſſe ex jure communi aut Decretis Conc. Tridentini, ſed ex praxi & moribus Belgii.

Poſtquam enim dixerant jure communi & Conc. Tridentini, Vicarium & Officialem confundi, & penes ſola nomina diſtingui, ſubjungunt pag. 7. „ Sed illi „ objectant mores, quin & auctoritatem *Van Eſpen*, „ ſcilicet una conſulti. Dicunt ergo in hiſce partibus „ inſolens eſſe, immo nec auditum, nec viſum Tribo- „ nal Vicarii. Hoc ſcilicet diſcrimine & partitione, „ Officiali contentioſam, Vicario ſolam eſſe volunta- „ riam juriſdictionem. Caput utrumque, quod ille „ citat, perlegimus; D. *Van Eſpen* Cap. 5. N. 2. aſſe- „ rit quidem, at non ex vero; totaque, quam adfert, „ probatio non profert rem extra Galliæ fines, ipſe- „ que ſit nobis teſtis, ubi Forget & Fevret io agmen „ ducit. "

Verum eſt quod Dominus conſultus & DD. Lovanienſes ſoſtinuerint & ſuſtineant, „ *in hiſce partibus* „ inſolens aſſe, immo nec auditum, nec viſum Tribu- „ nal Vicarii; hoc ſcilicet diſcrimine & partitione, Of- „ ficiali contentioſam, Vicario ſolam eſſe voluntariam „ juriſdictionem. "

Sed quod dicunt ſe otrumque caput, quod ipſe (D. *Melchior*) citat, perlegiſſe, neſcimus nom verum ſit.

Si enim attente utrumque citatum caput perlegiſſent, indubie vidiſſent, Doctorem *Van Eſpen* non ex moribus Galliæ hanc Belgii praxim adſtruxiſſe, ſed eam, Num. 1. & 2. ejuſdem Cap. 5. ut notoriam & nulla probatione adſtruendam ſuppoſuiſſe, uti & fecerat parte 1. Tit. 9. Cap. 3. Num. 3. Sed demum Num. 3. dicti Cap. 5. ex pragmaticis Galliæ id unum oſtendere voluiſſe, quid ex notoria hac Belgii praxi ſequatur, ſcilicet quod Vicarius, qui dicitur Generalis & ſola juriſdictione *voluntaria* inſtructus nequeat ea vi ſuæ juriſdictionis exercere, quæ vel videntur attingere juriſdictionem *contentioſam*. Quod addunt, *Van Eſpen*, qui de Belgarum moribus ſcribit, oominare neminem.

Sane quid opus erat chartas replere citationibus Auctorum io re omnibus nota?

Interim ſi Belgam deſiderent, inſpiciant *Zypæum* Arcbidiaconum & Officialem Antverpienſem lib. 3. Juris Pontif. Tit. *ne Sede vacante* Num. 4. ubi aperte ſcribit, Vicarium Generalem, quem Epiſcopi conſtituere ſolent in his locis, eum eſſe qui *voluntariam*, & officialem qui *contentioſam* juriſdictionem exercet.

Et ſi majorem auctoritatem requirant, videant Synod. Mechl. ſub *Hovio* Tit. 25. Cap. 5. obi videre eſt, in Diœceſi Mechlinienſi qualitatem *Vicarii Generalis* & qualitatem *Officialis* ab antiquo diverſis perſonis fuiſſe collatas.

Ibidem enim præfato capite nomioantur Judices Syoodales, ac 1. loco nominatur D. Henricus *van der Burgh*, J. U. Licentiatus, Decanus Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis, & Vicarius Generalis Archiepiſcopatus ejuſdem, ac dein Jacobus *Boonen* Canonicus & Officialis Mechlinienſis.

Id ipſum clariſſimis terminis expreſſerunt Ordinationes ſeu Statuta omnium Curiarum Eccleſiaſticarum Provinciæ Mechlinienſis, quæ apertiſſime Officialem a Vicario Epiſcopi diſtinguunt, illumque ſolum tanquam Tribunali & Conſiſtorio Curiæ Eccleſiaſticæ præſidentem & cauſarum Judicem deſignant & agnoſcunt.

Poſt hæc progredientes ajunt: „ *Reſtrictius in Gallia*, extenſius apud nos receptum Tridentinum, re- „ cepti Canones. Quæſo, quæ lex, quod Statutum, „ quod Privilegium in Belgio arroſit, abrogavit, re- „ pudiavit Tridentioum aut Canones? ſuas ſibi res judicatas habeaot Galli, ſuas Belgæ.

Scitur quidem, in Gallia nunquam obtineri potuiſſe a Miniſtris Regiis ut Concilium Trid. ibidem promulgaretur, notanter quoad Decreta reformationis; ſed utrum hæc Decreta in Gallia reſtrictius, quam in Belgio ſint in uſum recepta, neſcimus an id probari poſſit.

Fuit quidem Concilium Trid quoad Decreta reformationis etiam auctoritate Principis in Belgio publicatum, ſed vix credi poteſt, DD. cauſarum Patronos adeo circa praxim & mores Belgii eſſe ignaros, ut ignorent, quanta cum moderatione juris Concilii Decreta in Belgio recepta fuerint, ut probat clauſula inſerta litteris Regiis, quibus Epiſcopis & Magiſtratibus executionem Concilii Trid. demandabat: de qua clauſula & moderatione poſt *Zypæum* in Jure novo, & Antonium *Anſelmo* in ſuo Triboniano Belgico, videre potuiſſent prolegomena ad citatum opus Doctoris *Van Eſpen* §. 6. & quæ in eodem opere ſparſim annotata fuerunt de hac moderatione.

Sed quid ineptius quam quod exclamantes quærunt: „ Quæ lex, quod Statutum, quod privilegium in Bel- „ gio arroſit, abrogavit, repudiavit Trideotinum aut „ Canones? " nonne eadem ratione quæri poſſet a quæ lex, quod Statutum, quod privilegium omnia illa Decreta Concilii Trid. aut hic io Belgio, aut extra Italiam pene oon recepta, aut ad uſum oon deducta arroſit, abrogavit & repudiavit?

His omnibus reſpondendum eſſet, ea non eſſe ſimpliciter recepta prout ſonant; eo quod, ut ſupra dictum eſt, ad praxim & mores Italiæ nimium inflexa, ac propterea inveteratis aliarum Provinciarum moribus non ſat eſſent conformia; qui inveterati Provinciarum mores ſi ſubitanea mutatione inverterentur, idipſum non ſine populi perturbatione fieri providebatur: cenſuit proinde Princeps ſalvis hiſce inveteratis moribus, cum moderatione eſſe exequenda Decreta: *Non ad contraveniendum dicto Concilio, ſed ut executio accommodetur naturæ cujuſque Provinciæ.*

Quod circa revocabilitatem Officialium pag. 7. dicunt. „ Gallia perpetua eſt Officialis Juriſdictio, nec „ permiſſa amotio. Ita poſt Monarc. *Van Eſpen* dicto „ Cap. 4. N. 10. refert quidem recentius contra judica- „ tum.

Hæc

Digitized by Google

Hæc quidem ad præſentem caſum & quæſtionem parum pertinere videntur: quandoquidem hic quæſtio non ſit quæ ſit Epiſcoporum auctoritas revocandi ſuos reſpective Officiales, ſed quæ ſit Vicariorum Generalium Juriſdictio.

Interim ut paucis dicamus, conſtat ſuper hoc Articulo nihil in Gallia ſtabile & univerſale fuiſſe uſque ad Annum 1700. prout ſat indicant varia circa hunc Articulum Parlamentorum Arreſta a D. *Van Eſpen* citata Cap. 4.

At Edictum Regium de Anno 1700. datum poſt editionem hujus Operis *Van Eſpen* revocabilitati magis favet, uti videre eſt apud D. Hericourt in ſuo Opere, *Les Loix Eccleſ. &c.* Part. 1. Cap. 2. Art. XXXI.

Quod autem addunt: „ Referre una potuiſſet apud nos rem hanc, ſcilicet lippis & tonſoribus notam, numquam fuiſſe revocatam in dubium, Epiſcopos ſcilicet Jure ſuo uti, meraque Juris facultate, ſive porro ſinant Officiales Juriſdictionem exercere ſive Juris dicendi revocent facultatem.

Optandum fuiſſet, ut in hujus aſſerti probationem, evincens aliquod argumentum attuliſſent, aut ſaltem aliquod judicatum, quo hæc Epiſcopalis auctoritas Officialem ſemel ſtabilitum, & Tribunali Eccleſiaſtico ut Judicem ordinarium præpoſitum, revocandi fuiſſet aſſerta.

Immo e contrario, eam non eſſe in Belgio Epiſcoporum aut Prælatorum facultatem revocandi pro libitu ſuo Officiales ſeu Judices ſemel conſtitutos, in primis probat generalis Belgii praxis, quæ paſſim omnia officia vult eſſe perpetua, ac notanter officium Judicis, quod ob gravitatem & dotes, quæ in eo requiruntur, merito præ reliquis perpetuitatem exigit. Et quidem cum Anno 1700. Archidiaconus Condromii in Eccleſia Cathedrali Leodienſi tentaſſet revocare Officialem a ſe conſtitutum in Ducatu Limburgenſi, Conſilium Brabantiæ, interveniente Officio Fiſcali, declaravit Archidiacono fas non eſſe revocare ſeu amovere pro libitu, ſed Officialem a ſe conſtitutum debere eſſe perpetuum.

Quod vero quærunt pag. 6. „ nonne Epiſcopi, & Vicarii idem eſt Tribunal?

Inepta Quæſtio, nec ad præſentem caſum aut propoſitam quæſtionem pertinens; nihilominus facilis eſt reſponſio,

Quis unquam e Canoniſtis aut Pragmaticis in dubium revocavit, idem eſſe Tribunal Vicario, quem dicimus Officialem, cum Epiſcopo: ſin vero de Vicario, quem dicimus *Generalem*, quæſtio ſit, quis ex Pragmaticis noſtratibus vel umquam cogitavit idem eſſe Tribunal cum Epiſcopo, cum ipſis certum eſſet ſimili Vicario nullum eſſe Tribunal, utpote non judicio *contentioſo*, ſed *voluntario* præpoſito.

Non minus hallucinantur hi cauſarum Patroni ob non adhibitam diſtinctionem inter Vicarium Generalem & Officialem, dum dicunt: „ Quin & verius eſt, Vicarii Juriſdictionem non eſſe delegatam ſed ordinariam.

Id enim verum eſt de Officiali ſive Vicario in *contentioſis*, qui eſt Judex ordinarius, non Aſſeſſor Epiſcopi, qui auctoritate quidem Epiſcopi, ſed nomine ſuo & ſub proprio ſuo ſigillo cauſas inſtruit & decidit tanquam Ordinarius.

Contrarium eſt de Vicario in voluntariis, qui eſt merus mandatarius, quem Epiſcopus, dum ſibi libet, aſſumit, etiam tantum ad certum tempus, aut certos caſus infirmitatis, aut abſentiæ, quibus ceſſantibus, ceſſat ejus poteſtas, immo & illimitate datam ſemper revocare poteſt Epiſcopus & ſibi reſervare, uti jam notaverat *Van Eſpen* Tit. XII. Cap. 5.

Quod ulterius addunt: „ Juxta Fevretium, ipſo *Van Eſpen* teſte, Epiſcopos Galliæ ita ſe juriſdictione contentioſa exuiſſe, ut nec ipſis judicare fas ſit, nec alios dirimendis cauſis delegare, aut committere. „ . Saltem addere debuiſſent, quod ipſe *Van Eſpen* expreſſe monuerit: *Num dictum Fevretii verum ſit, ſe multum dubitare.*

Præterea ſi ſincere proceſſiſſent, & addere debuiſſent, *Van Eſpen* eodem Capite monuiſſe, dictum Fevretii, „ ſi verum eſſet, non eſſe conforme, *Belgii noſtri Diſciplinæ*, quæ (ut ait) Epiſcopis auctoritatem cauſarum deciſionem ſibi reſervandi hactenus conſervaſſe videtur.

Hæc ſi ea ſinceritate, quæ Pagmaticos decet, propoſuiſſent, nullatenus exclamaſſent:

„ Hæc quam a noſtris moribus abhorreant, vel popellus facile judicaverit quotidiano rerum experimento.

Hac ſua vociferatione non obſcure indicantes, quaſi D. *Van Eſpen* cæco modo ſine diſcuſſione mores Galliæ cum moribus Belgii confunderet.

Immo ex his aliiſque ab ipſis ex Doctore *Van Eſpen* adductis omnibus innoteſcere poteſt, quam vanus ſit eorum clamor, dum paucis interjectis rurſus ſic ſibi plaudunt: " Vel hæc paucula luculenter demonſtrant, quam periculoſum ſit Gallorum mores producere ad populum, alio plane Jure utentem.

Quandoquidem vel ipſis fatentibus Doctor *Van Eſpen* praxim & diſciplinam Galliæ a praxi & diſciplina Belgii in multis diſſonam eſſe aſſeruerit, vel ſi conſonam eſſe dubitaret, id monere non omiſerit.

Poſt hæc etiam triumphabundi gloriantur: „ Selectiora congerere labor eſſet forte exiguus, ſed hæc ipſa collegiſſe ad hoc argumentum ſatis ſuperque eſt, everſo ſcilicet totius molis fundamento, ex Gallorum uſu accerſito.

Qualivero praxis & diſciplina Notoria Belgii, quæ Juriſdictionem voluntariam & contentioſam in duas diſtinctas perſonas, ſcilicet in Vicarium Generalem & Officialem diſpartitur, Argumento ex Gallorum uſu accerſito fuiſſet aſſerta, & non potius ex notorio & inveterato uſu Belgii, ut ſupra oſtenſum eſt, pro indubitato habita.

Poſt hæc DD. cauſarum Patroni aſſerunt, quod inter Canoniſtas quæratur: *An Epiſcopus teneatur Vicarium conſtituere? in affirmativam*, inquiunt, *plerumque concedunt.*

Id quidem verum eſt, ſpectata conſuetudine & praxi Belgii aliarumque paſſim Provinciarum extra Italiam, de Vicario in *contentioſis*, quem Officialem dicimus, talem enim Epiſcopus conſtituere tenetur.

Immo & ipſi Romani ſupponunt, in omnibus paſſim Epiſcopatibus eſſe Vicarium, quem dicimus Officialem, Tribunali Eccleſiaſtico tanquam Judicem ordinarium præſidentem.

Solent enim reſcripta ſua, ac notanter Diſpenſationes Matrimoniales dirigere ad Vicarium ſeu Officialem Epiſcopatus v. g. Mechlinienſis. Quin & ſtylus Curiæ R. habet, quod Reſcriptum directum Officiali non poſſit executioni mandari per Epiſcopum, ut notatum fuit *in Jure Eccleſ.* Part. 2. Tit. 14. Cap. 2. ex Pyrrho Corado.

Porro quod adduot: *Sed melius hæc res relinquitur arbitrio Judicis & conſcientiæ ipſius Epiſcopi.*

Id rurſus verum eſt de Vicario in *voluntariis*, ut relinquatur ejus Conſtitutio conſcientiæ ipſius Epiſcopi, qui ſi omnia per ſe facere poſſit, Vicario non indiget, nec ad eum conſtituendum compelli poteſt.

Similiter & de hoc Vicario in voluntariis veriſſimum eſt quod ulterius inferunt: „ Ut igitur Epiſcopus in hoc caſu diuturnæ abſentiæ, Eccleſiæ pro viribus conſulat, neceſſe omnino eſt, Vicarium ut conſtituat ampliſſima, qua poteſt, poteſtate inſtructum.

Sed omnino id abuſivum & a praxi alienum de Vicario *in contentioſis*, ſive Officiali: cum enim hic fixum ac ſtabile habeat Tribunal, cui tanquam Judex ordinarius cum ampliſſima auctoritate inſtruendi & decidendi cauſas *fori contentioſi* præſidet, nullatenus neceſſe eſt ut Epiſcopus in caſu diuturnæ abſentiæ hanc Juriſdictionem

Digitized by Google

nem contentioſam alteri committat, novumque Tribunal erigat, cui ſimilis noviter creatus Vicarius in contentioſis ſeu Officialis præſideret, & cauſas inſtrueret ac decideret, quod hic in Belgio numquam ab Epiſcopis etiam in caſu diuturnæ abſentiæ aut infirmitatis factum fuiſſe legitur, nec hi cauſarum Patroni umquam oſtendent.

Pergunt & ajunt: *hæc ratio generalis eſt:* „ Occurrit & alia, quæ ex hac ipſa facti ſpecie proficiſcitur. „ Ipſe citatus præbuit cauſam & occaſionem. Vocatus „ ad Tribunal Officialis (remiſſa ſcilicet cauſa ab Eminentiſſimo) recuſavit Judicem: Judex tandem rem „ totam remiſit ad Eminentiſſimum, uti Superiorem. „ Superior igitur jam diſcedens neceſſe habuit & ad „ hanc cauſam committere, qui ſua vice judicaret. Ne- „ que veroſimile eſt Citato in votis eſſe, ut res ſua „ ſit ſine Judice. “

Igitur fatentibus DD. cauſarum Patronis ratio ſpecialis, ob quam in hoc caſu diuturnæ abſentiæ neceſſe fuerit, ut Eminentiſſimus ac Reverendiſſimus D. Archiepiſcopus committeret exercitium Juriſdictionis *contentioſæ* tribus DD. Vicariis Generalibus, hæc fuit quod Citatus recuſaſſet Ampliſſim. D. *de Viſſcher* Officialem, ejuſque Aſſeſſorem D. *van Aken*, atque idcirco D. Archiepiſcopus alium Judicem deputare debuiſſet, qui cauſam decideret.

Haud difficulter conceditur quod in caſu recuſati Judicis ſeu Officialis poſſit Epiſcopus alium Judicem delegare, ut proinde hoc ex capite facultas fuiſſet D. Archiepiſcopo (modo & ipſe per Citatum non fuiſſet recuſatus) alium Judicem delegare.

Sed ſanæ ſummæ fuiſſet imprudentiæ hanc cauſam committere his tribus DD. Vicariis Generalibus, inter quos erat ipſe D. *de Viſſcher* jam recuſatus: quanta enim fuiſſet imprudentia, illum ipſum D. *de Viſſcher* in cauſa, in qua recuſatus erat, cum aliis in Judicem delegare.

Unde vix concipi poteſt, qua ratione huic proviſionali ſententiæ ſive ſuſpenſioni a Divinis, D. *de Viſſcher* tanquam Judex, & *Officialis Mechliniensis* ſubſcribere non fuerit veritus, cum ipſe ſciret, & in hac caſus poſitione ſupponatur, ſe fuiſſe recuſatum & ob hanc recuſationem ſe cauſam remiſiſſe ad Eminentiſſimum.

Quin & hæc ſola D. *de Viſſcher* in hac cauſa interventio notorie nullitatem ſententiæ præfert, quandoquidem notorium ſit ſententiam prolatam a Judice recuſato eſſe nullam invalidam.

Præterea cum inter rationes recuſationis contra D. *de Viſſcher* hæc inter alias foret, quod eſſet membrum Capituli Metropolitani, cum quo D. *Leydecker* erat in lite coram hoc magno Conſilio Regio ſuper attentata amotione ipſius a ſuo Vicepaſtoratu, circa quem verſabatur cauſa ab Officio contra ipſum inſtituta; quanta fuiſſet rurſus imprudentia, ſi Eminentiſſ. eandem cauſam commiſiſſet præciſe tribus, qui omnes erant de gremio ejuſdem Capituli.

Proinde quod de commiſſa Juriſdictione contentioſa vel in generali, vel ad hunc ſpecialem caſum data per Eminentiſſ. D. Archiepiſcopum his tribus Vicariis Generalibus dicitur, merum eſſe commentum credimus, adinventum ut aliquid tandem in juſtificationem hujus exorbitantis proviſionalis ſententiæ & ſuſpenſionis dici videretur.

Hæc de commiſſa Juriſdictione contentioſa aſſerta, eſſe, merum commentum & illud evincit, quod D. *de Viſſcher* uſque in hodiernum diem manſerit Officialis Mechlinienſis & ſolus Tribunali Eccleſiaſtico in cauſis inſtruendis & decidendis præeſſe perrexerit, ſitoque nomine & ſtylo conſueto ſententias promulgare.

Nec creditur quod ex Regiſtris hujus Tribunalis vel ullum Decretum proferetur ſub DD. Vicariorum Generalium nomine, ideoque indubie ſolus D. *de Viſſcher* ſibi adſcripſit in hac prætenſa proviſionali ſententia titulum Officialis Mechliniensis.

Sed & illud maxime mirandum hos cauſarum Patronos hujus Caſus reſolutionem ſuſcipere voluiſſe, priuſquam ipſis exhibitum eſſet una cum Caſus poſitione inſtrumentum commiſſionis, quo DD. Vicarii ab Eminentiſſimo D. Archiepiſcopo erant conſtituti Vicarii, illudque vel eo magis petere debuiſſent, quod & ex ipſa Caſus poſitione, nec non ex Reſolutione D. *Melchior* & Doctorum Lovanienſium intelligere poterant, quæſtionem ſuper validitate vel invaliditate cenſuræ, de qua quæſtio, præcipue dependere a poteſtate DD. Vicariorum, quæ ex dicto inſtrumento petenda erat.

Uti enim recte notat Rebuffus in praxi Beneſ. Part. 1. Tit. *de Vicariis* Epiſcoporum N. 9 „ *Vicarius* non „ debet exercere officium, niſi habeat Scripturam ſuæ „ poteſtatis, & eam exhibeat petentibus, alioquin damnis & expenſis onerabitur. “

Dicunt quidem in ſua Reſolutione pag. 8. ſignificatum eſſe primo Conſulto (D. *Melchior*) *Modernos Vicarios non* „ abuſive, ſed vere ab Eminentiſſimo Do- „ mino conſtitutos eſſe in ſpiritualibus Generales. Sed quid inde, non viſis litteris, concludi poterat, niſi ipſos eſſe conſtitutos Vicarios Generales in *ſpiritualibus* ad normam qua paſſim in Belgio, & notanter in hac Diœceſi Mechlinienſi conſtitui ſciuntur Vicarii Generales in *ſpiritualibus*; nimirum cum ſola Juriſdictione in *voluntariis*.

Unde immerito redarguunt D. conſultum, quod *male habeat* quod Vicarii Generales delegationis non ediderint litteras, quandoquidem ex his litteris intelligi deberet, num Eminentiſſimus D. in hac commiſſione, ab ordinaria & hactenus conſueta commiſſionis formula, receſſiſſet. Sed & illud exorbitantius videtur, quod dicant pag. 9. & 10. „ Citatus comparere debuiſſet, tametſi citatorialibus litteræ commiſſionis ſive delegationis „ non eſſent inſertæ, *cum*, inquiunt, Citatus *in eadem ſit Eccleſia*, & ignorare nequeat Tribunal om- „ nibus notum juriſdictionem exercens ab eo tempore „ quo ad urbem profectus eſt Eminentiſſimus Cardina- „ lis Archiepiſcopus.

Ubinam quæſo, a diſceſſu Eminentiſſimi D. notum fuit Tribunal, cui tres Vicarii Generales præſiderent, aut ubinam viſus eſt ullus actus juriſdictionis contentioſæ, qui a ſimili Tribunali prodiit?

Quin & ipſa cauſarum Patronis commiſſio prætenſa *juriſdictionis contentioſæ* in Vicariis ſuſpecta eſſe debebat ea ſola ratione, quod nullus actus juriſdictionis contentioſæ ſub eorum nomine expeditus reproduceretur.

Ad ſecundam quæſtionem propoſitam, quæ erat hæc, an cenſura proviſionalis ſuſpenſionis a Divinis *ſaltem ſit omni modo injuſta*? Viſa & examinata proviſionali ſententia hujus ſuſpenſionis a Divinis, nec non cauſa hujus cenſuræ in ſententia expreſſa, reſponderunt tam primus Conſultus (D. *Melchior*) quam Infraſcripti J. U. Doctores eam eſſe injuſtam.

Et ſane videntur & Officium Fiſcale caſum proponendo, nec non & ipſi cauſarum Patroni, ſat perſpectum habuiſſe, cauſam hujus ſuſpenſionis a Divinis in litteris citatorialibus expreſſam, non eſſe ſufficientem ad juſtificationem hujus cenſuræ; atque idcirco plura eſſe adducenda, ut vel in ſpeciem hujus proviſionalis cenſuræ contra non auditum multo minus convictum juſtitiam adſtruerent.

At mirum eſt Officium Fiſcale ipſoſque cauſarum Patronos adeo Juris Canonici ignaros, ut neſcirent ex ſolis litteris citatorialibus ſive ſententia proviſionalis ſuſpenſionis de cauſa inflictæ cenſuræ, num juſta vel injuſta ſit, judicandum eſſe.

Quid enim notius, quam quod Concilium Lugdunenſe Generale ſub Innoc. IV. relatum in Cap. 1. de ſent. excom. in VI. præceperit, *ut quiſquis excommunicat* (idem eſt de ſuſpenſione & interdicto) *excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis* expresse *conſcribat, propter quam excommunicatio profertur.*

Digitized by Google

Ut autem Conſilium oſtenderet quam enixe idipſum obſervari vellet, addit; *Si quis autem Judicum hujuſmodi Conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ & Divinis Officiis noverit ſe ſuſpenſum.*

Hæc ſi attendiſſent cauſarum Patroni, nequaquam tam fidenter aſſeruiſſent pag. 10. in fine, male ſuppoſuiſſe DD. conſultos nihil aliud Citato obfuiſſe quam quod functiones Paſtorales exercuerit, quandoquidem certum ſit nihil præter cauſam in ſententia ſuſpenſionis EXPRESSE conſcriptam ad judicandum de juſtitia vel injuſtitia cenſuræ potuiſſe ſupponi: quod autem additur: *facti ſpecies, etiam alia quam plurima ingerit, quæ Citatus forte Conſultis non indicavit.* Verum eſt, ſed merito non indicavit, ſciebat enim illa omnia attendi non debuiſſe, nec exponi, ut judicaretur de juſtitia vel injuſtitia cenſuræ, adeoque perperam per Officium Fiſcale ad juſtificandam hanc cenſuram, in caſu fuiſſe propoſita, & per Patronos cauſarum in ſua Reſolutione perperam conſiderata.

In ſententia autem nulla alia cauſa hujus cenſuræ EXPRESSE conſcribitur præter hanc: quod Citatus *auſus fuiſſet* „ quaſdam functiones Vicepaſtorales ibidem „ (in Eccleſia Metropolitana S. Rumoldi) exercere, & „ notanter in Sacello Venerabilis Sacramenti, ubi Pa„ rochianis diſtribuitur Communio Paſchalis, diebus „ 9. & 10. Hujus (Aprilis 1722.) variis Parochianis „ dictæ Eccleſiæ eandem Communionem diſtribuiſſet „ in formalem contemptum ſupradictæ inhibitionis no„ ſtræ (Citato intimatæ die 10. Januar. 1721.) & De„ creti D. Officialis (31. Januarii ejuſdem anni) ac in „ vilipendium Auctoritatis Superiorum ſuorum cum „ gravi Chriſti Fidelium ſcandalo & obloquio.

Id unum itaque examinandum reſtat, utrum Communionis (etiam Paſchalis) diſtributio annumeranda ſit functionibus Paſtoralibus, ita ut Citatus, prætenſe interdictus a functionibus Vicepaſtoralibus, cenſeretur contraveniſſe huic prætenſo Decreto, & functionem Paſtoralem exercuiſſe, prout in ſententia ſuſpenſionis a Divinis, hæc ſola cauſa ſuſpenſionis EXPRESSE conſcribitur.

Utrum vero magis Theologorum (prout hi Jurium Licentiati prætendunt) quam Juriſperitorum ſint partes, judicare: utrum SS. Euchariſtiæ diſtributio ſit functio Paſtoralis vel tantummodo Sacerdotalis, merito dubitatur: cum enim ad diſciplinam pro temporum & locorum circumſtantiis variam pertineat, per quos aut quibus in locis Communionis diſtributio fieri debeat, hoc examen potius ad Canoniſtas, quam Theologos ſpectare videtur.

Ad hæc quæ ſint functiones Paſtorales ex Canonibus, Decretiſque Eccleſiaſticis petendum eſt, non ex privatorum arbitrio aut ordinatione, prout non ſine juris errore ſuppoſuit officium Fiſcale in Caſus poſitione, ubi arguit Citatum quaſi aggreſſus fuiſſet exercere *functiones Vicepaſtorales*, dum 2. Maji 1721. voluit celebrare Sacrum ſolemne ad Altare B. M. V. de *Concordia* in Eccleſia Metropolitana fundatum per quemdam lanionem ad opus Vicepaſtorum D. Rumoldi.

Quaſi vero celebratio hujus Miſſæ ſolemnis annumeranda foret *functionibus Vicepaſtoralibus*, eo quod hic lanio eandem per Vicepaſtores celebrari voluerit.

Quidni igitur eodem titulo *functionibus Archidiaconalibus* eſſet annumeranda celebratio Miſſæ ſolemnis, ſive anniverſarii, ſi quis Fundator voluiſſet ſuum anniverſarium ſub pingui honorario celebrari ab ipſo Archidiacono.

Hanc interim Advocatorum hæſitationem ſuper reſolutione hujus quæſtionis animadvertentes quatuor Theologi una cum DD. Vicariis de gremio Capituli Metropolitani Canonici exiſtentes, & quibus æque, ac ipſis Vicariis animus erat ſententiam ſuſpenſionis proviſionalis a Divinis ſuſtinere, ultro aſſumpſerunt reſolutionem hujus quæſtionis: *Utrum diſtributio SS. Euchariſtiæ ſit functio Paſtoralis, an ad ſummum, Sacerdotalis.* Cum vero, præter Scholaſticorum & Caſuiſtarum turbam, nullum Canonem aut Juris Canonici auctoritatem pro adſtruenda ſua Reſolutione adducant, manifeſte probant ſuam in Canonibus & Eccleſiaſtica diſciplina inſcitiam.

Quis enim neſcit, non ex Caſuiſtarum, aut Scholaſticorum placitis petendum eſſe, quæ hic & nunc ſint functiones Paſtorales aut Sacerdotales; ſed id potius ſtatuendum eſſe ex Canonibus & Decretis Eccleſiaſticis, aut etiam ex conſuetudine vim legis habente petendum eſſe?

Si hi Theologi, ſecuti ſuos Caſuiſtas, id dumtaxat prætendant, diſtributionem SS. Euchariſtiæ *ex ſe*, uti & cæterorum Sacramentorum adminiſtrationem eſſe functionem Paſtoralem, ſive ad ſolum Parochum *jure proprio* pertinere, non refragabimur; nec ut id probetur, opus erat tot Theologorum citationibus chartam implere.

Ad id enim probandum ſolus Textus Concilii Trident. ſeſſ. 24. Cap. 13. de Reform. ſufficiebat, quo mandatur Epiſcopis, ut diſtincto populo unicuique ſuum perpetuum peculiaremque Parochum aſſignent, qui cognoſcere valeat populum ſibi commiſſum, & a *quo*, ait, *ſolo licite Sacramenta ſuſcipiat.*

Neque D. primus conſultus, quem in hac ſua Reſolutione aggrediuntur & arguunt, unquam negavit hujus Sacramenti diſtributionem ſeu adminiſtrationem *ex ſe* eſſe functionem Paſtoralem, eamque *jure proprio* Parocho competere; ſed id unum contendit, eam hodie e tacito ut minus conſenſu Parochorum factam eſſe functionem Sacerdotalem, in quantum nimirum ex Parochorum & Prælatorum conſenſu ſub Parochia & in Parochiali Eccleſia permittuntur Presbyteri, *publicas*, id eſt ad quas populus venire permittitur, Miſſas celebrare.

Dum enim Miſſas publicas celebrare permittuntur, ipſis conceſſa cenſetur Sacræ Communionis diſtributio, tanquam ipſius Sacrificii pars.

In hujus probationem adduxit præfatus primus Conſultus Decretum Concilii Trident. quo ait, „ ſe optare ut in ſingulis Miſſis Fideles adſtantes non ſolum „ ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam perceptione „ communicarent.

Videamus quid contra hanc probationem dicant quatuor hi Theologi, „ *nihil aliud citato loco*, inquiunt, „ *vult S. Synodus, quam ut Fideles communicent in ſin*„ *gulis Miſſis, non determinans ex* QUORUM MANIBUS „ *ipſi communicare debeant.*

Quid magis Magiſtrale & arrogans, aut a Decreto hujus S. Synodi magis alienum! ſi hoc non ſit illudere Decreto Synodali, neſcimus quid erit.

Quando Concilium optat ut in ſingulis Miſſis adſtantes Fideles *Sacramentali* etiam perceptione communicent, an forte voluit ut ſingulis Miſſis Sacrificanti adeſſet Parochus aut alius Sacerdos, qui ad diſtribuendam S. Euchariſtiam a Parocho licentiam haberet, e cujus manibus communicarent?

Nec minus inſulſum quod addunt: *certe non voluit Trident.* CONTRA VETERES CANONES *jus Parochorum lædere.*

Hic ſi ullibi manifeſte produnt ſuam veterum Canonum ac diſciplinæ nimis craſſam ignorantiam. Si enim vel minimam de avita Patrum diſciplina notitiam haberent, ſcirent indubie, quod *Concilium Trident. dum optavit ut Fideles adſtantes in ſingulis Miſſis Sacramentali etiam perceptione* communicarent, una optaverit, ut paulatim reſtitueretur priſtina Patrum praxis, qua diſtribuebatur S. Communio per ipſum Sacrificantem, poſtquam ipſe ſub ſpecie vini communicaſſet, atque ita Fideles cum Sacrificante de Sacrificio participarent.

Et hic quidem ritus religioſe per duodecim & amplius ſæcula ſervatus fuit teſte Morino lib. 8. de Pœnit. Cap. 14. Num. 2. additque: „ nec in Eccleſia conſer„ vabatur Corpus Chriſti alium in finem, quam pro„ pter

Digitized by Google

„ pter infirmos, una ſcilicet ex pane conſervata peri„ cula, quocirca ſanis non erat extra Sacrificii actio„ nem communicandi locus. Conſuetudo moderna „ Corpus Chriſti propter Fidelium Communionem „ reſervandi recens eſt, a Monachis Mendicantibus pri„ mum introducta, deinde ab aliis pleriſque uſurpata, „ quæ nondum tamen Romani ritus Rubricas expunge„ re potuit.

Quod de *Rubricis* hic aſſerit Morinus, veriſſimum eſſe evincit *Rubrica* Ritualis Romani Pauli V. quæ titulo de Sacramento Euchariſtiæ hæc ſcribit: „ *Communio* „ autem populi intra Miſſam ſtatim poſt Communio„ nem Sacerdotis celebrantis fieri debet (niſi quando „ ex rationabili cauſa poſt Miſſam ſit accipienda) cum „ orationes, quæ in Miſſa poſt Communionem dicun„ tur, non ſolum ad Sacerdotem, ſed etiam ad alios „ communicantes ſpectant.

Quis igitur ambigat, quin Patres Concilii Trid. optaverint reſtitui ſanctiſſimam illam Eccleſiæ diſciplinam, ut una cum Sacerdote celebrante adſtantes Fideles etiam Sacramenti perceptione communicarent, atque ita omnibus Sacerdotibus celebrantibus facultas eſſet S. Euchariſtiam adſtantibus diſtribuendi.

De hac Patrum mente optime inſtructus S. Carolus ſtatuit in ſuo Concilio V. Part. 1. Tit. 9. „ Hoc inſti„ tutum, quod antiquiſſimi ritus eſt, Sacerdos religio„ ſe ſervet, ut intra Miſſarum ſolemnia; poſtquam ſci„ licet Sanguinem ipſe ſumpſerit, Fidelibus Sacram Communionem miniſtret, “

Manifeſtum itaque eſt, quod dum optavit Concilium Tridentin. ut in ſingulis Miſſis adſtantes Sacramentali etiam perceptione communicarent, una ſuppoſuiſſe Presbyteros admiſſos ad celebrandas publicas Miſſas, ad quas populus confluit, poſſe adſtantibus Sacram Communionem diſtribuere; ac proinde D. *Melchior* primo conſultum, ſolide concluſiſſe ex Decreto Concilii Trid. diſtributionem Euchariſtiæ non eſſe functionem Paſtoralem, ſed ad ſummum Sacerdotalem.

Unde nec creditur ulli Sacello aut Monaſterio directe conceſſum unquam eſſe, ut ibidem diſtribueretur Sacra Communio, ſed ut iis in locis Miſſæ Sacrificium peragi poſſet, qua data facultate, cenſebatur & celebrantibus data facultas diſtribuendi SS. Euchariſtiam Sacrificio Miſſæ adſtantibus.

Videntur equidem hi Theologi perſpectum habuiſſe, quod licet diſtributio SS. Euchariſtiæ *per ſe* & *jure proprio* ſpectaret ad Parochum, illud tamen non eſſe ſufficiens ad juſtificandam inflictionem proviſionalis cenſuræ, de qua agitur.

Hinc pag. 4. ſuæ reſolutionis deſcendunt ad diſtributionem Communionis Paſchalis, quam ſaltem eſſe functionem etiamnum hodie Paſtoralem adſtruere nituntur.

Et quidem ad eam adſtruendam adducunt auctoritatem ſecundi Conſulti Z. B. *Van Eſpen*, quaſi ipſe in ſuo jure Eccleſ. Art. 2. Tit. 4. Cap. 1. Num. 22, 23, 24. aſſereret, diſtributionem communionis Paſchalis etiamnum hodie eſſe functionem proprie Paſtoralem, non Sacerdotalem.

Huic temerario aſſerto confidenter ſubjungere non verentur: „ Judicet nunc æquus Lector, an dictus D. „ *Van Eſpen* ſibi ipſi non contrarietur, dum in ſua con„ ſultatione, quæ ſubſequitur illam D. Juriſconſulti au„ dacter reſolvit, Communionem Paſchalem non eſſe „ functionem Paſtoralem. “

In primis non dixit ſecundo Conſultus in ſua conſultatione Communionem Paſchalem non eſſe functionem Paſtoralem: ſed id unum dumtaxat aſſeruit, cenſuram ſuſpenſionis a Divinis eſſe injuſtam ex parte materiæ; eo quod certum „ ſit, & ab omnibus receptum, adeo „ gravem cenſuram, qualis eſt ſuſpenſio a Divinis, non „ poſſe infligi, niſi ob crimen mortale, & quidem *enor*„ *me*, quale nec in ſpeciem dici poteſt commiſſum eſſe „ per Christum diſtribuendo Sacram Communionem „ ante vel poſt Sacrum tempore Paſchali in Eccleſia „ Metropolitana & Parochiali S. Rumoldi. „

Atque in probationem illius addit: *Cum hactenus nullo Canone, nullove etiam alicujus Epiſcopi Decreto inhibitum ſciatur, præſertim ſub pœna ſimilis cenſuræ Presbyteris nullam curam animarum habentibus, diſtribuere etiam ſine licentia Parochi Sacram Euchariſtiam tempore Paſchali: neque hanc diſtributionem inter functiones Paſtorales eſſe relatam.*

Hoc igitur incumbebat Theologis, ut vel unum Canonem, aut alicujus Epiſcopi Decretum proferrent; quo Presbyteris nullam curam animarum habentibus, quibus tamen facultas eſt in Eccleſia Parochiali tempore Paſchali celebrandi, inhibitum ſit eodem tempore Sacram Communionem diſtribuere, præſertim ſub pœna talis cenſuræ, vel quo diſtributio Sacræ Euchariſtiæ tempore Paſchali inter functiones Paſtorales ſit nominatim relata.

Sed nec id verum eſt, ſecundo Conſultum in ſuo jure Eccleſ. locis per hos Theologos citatis ſcripſiſſe, Communionem Paſchalem eſſe functionem Paſtoralem.

Verum poſtquam oſtendiſſet, quod ſenſim invaluiſſet, ut Sacra Communio non tantum in Eccleſia Parochiali, ſed in omnibus paſſim Monaſteriis, Sacellis, ac Oratoriis diſtribueretur, eo quod conſuetudine invaluiſſet, ut in his omnibus locis Miſſæ publicæ, ſeu ad quas populus publice admittitur, celebrari permitterentur, concluſit: *tandem jus Eccleſiæ Parochialis ad ſolam Communionem Paſchalem, & Parochorum ad hujus, nec non Viatici adminiſtrationem redactum creditur.*

Nonne hinc ſat compertum eſſe debebat hiſce Theologis, Doctorem *Van Eſpen* id dumtaxat voluiſſe ſignificare, quod licet conſuetudine tandem invaluiſſet SS. Euchariſtiæ diſtributionem fieri in omnibus Monaſteriis, Sacellis, & Oratoriis, in quibus Miſſæ, ad quas populus confluit, celebrantur, jus tamen diſtribuendi S. Communionem ſaltem tempore Paſchali Parochiali Eccleſiæ eſſet reſervatum, ſive quod Fideles S. Communionem ſemel in Anno tempore Paſchali in Eccleſia Parochiali recipere teneantur, quam extra tempus Paſchale, ipſis jam liberum videtur in aliis Eccleſiis, Sacellis, aut Oratoriis recipere.

Hoc autem Auctor, eſſe *Jus Parochorum*, idcirco dixit, quia Parocho, titulo ſui Beneficii Parochialis, cenſentur competere omnia jura Eccleſiæ ſuæ Parochialis.

Et ſane videmus, quod Synodi etiam noſtræ Belgicæ, dum hoc præceptum annuæ Communionis urgent, id unum declarent, Fideles tempore Paſchali teneri communicare in Eccleſia ſua Parochiali: *Quilibet Annos diſcretionis* “ habens communicare debet, ut mini„ mum in Paſchate in Eccleſia ſua PAROCHIALI, ait Synodus P. Mechl. Tit. 7. Cap. 5. cui conſonant & reliquæ Synodi.

Addunt quidem DD. Theologi ex neſcio quo Caſuiſta, aut Scholaſtico quod “ ad licitam Euchariſtiæ „ diſtributionem Ordinis poteſtas omnibus Sacerdoti„ bus communis non ſufficiat; ſed deſuper requiratur „ poteſtas Juriſdictionis, aut ſaltem licentia eorum, qui „ juriſdictionem habent.

Sed quam hoc eſt frivolum! obiram quæſo unquam legerunt, quod ad diſtribuendam S. Communionem, alia requiratur juriſdictio quam ad celebrationem Miſſæ? Nonne qui poteſtatem habet publice celebrandi, una cenſetur accepiſſe poteſtatem diſtribuendi S. Communionem tamquam partem functionis Sacrificii?

Quapropter cum, ut ſupra notatum eſt, oſtendi non poſſit, quod ullo privilegio Monaſteriis Sacellis, aut Oratoriis expreſſe indultum ſit, ut ibidem S. Communio diſtribuatur, ſed dumtaxat datum ſit privilegium vel facultas publicas Miſſas celebrandi: qua facultate data, ſufficienter data cenſebatur facultas diſtribuendi Sac. Communionem.

Quid ſibi volunt ea, quæ ulterius proferunt? „ Sacerdos,

Digitized by Google

„ cerdos, inquiunt Theologi, qui ſine tali licentia, &
„ quod gravius eſt, plane invito, & expreſſe inhiben-
„ te Superiore vel Parocho Euchariſtiam diſtribuit,
„ peccat mortaliter.
„ Ratio eſt, quia talis Sacerdos mittit falcem in meſ-
„ ſem alienam: officium alienum uſurpat, jus alterius
„ invadit in re gravi. Proprius enim Sacerdos jus ha-
„ bet paſcendi oves ſuas, & ne alieni paſcant.

Hæc enim quam impertinenter & inepte huic caſui applicantur! & quam ſint manifeſta contra Citatum exorbitantis præventionis indicia!

Quis enim credidiſſet; hæc tam enormia applicatum iri Sacerdoti, publice in ipſa Eccleſia Metropolitana & Parochiali S. Rumoldi quotidie celebranti, nimirum propter diſtributam S. Communionem ante vel poſt Sacrum tempore Paſchali, idque populo S. Communionem ex petente & Deſervitore aut Presbytero ad Communionem deputato non præſente.

Hocne ſane eſt, *mittere falcem in meſſem alienam*, Officium alienum, jus alterius invadere in re gravi?

Nonne hæc diſtributio Communionis in tali caſu potius reputari debuiſſet inter officia caritatis, utpote qua Fidelibus promptius de Sacra Communione providetur, & qua ipſi Parocho, majoribus functionibus impedito, ſuccurritur?

Quid porro magis a ratione alienum, quam dicere hic invadi jus Parochi *in re gravi*. Cum omnibus notiſſimum ſit, diſtributionem SS. Euchariſtiæ eſſe unam ex facilioribus functionibus Sacris, ideoque & eam paſſim committi Presbyteris ad functiones Paſtorales vel parum idoneis, vel ab iis abhorrentibus.

Immo conſtat pluribus ſæculis eam commiſſam fuiſſe Diaconis, uti notatum in ſæpe allegato jure Eccleſ. Part. 2. Tit. 4 Cap. 1. ut interim Epiſcopi & Presbyteri gravioribus functionibus intenderent.

Igitur ſi Theologi noſtri ſuas illas qualificationes potius applicaſſent iis, qui prætextu privilegiorum, aut neſcio cujus prætenſæ poſſeſſionis, invitis Parochis invadere attentant Sacras functiones, ut ſunt annuntiare verbum Dei, Confeſſiones excipere, probabilis videri poſſet zelus, quem præ ſe ferunt pro juribus Paſtoralibus, & ab omni præventione liber.

Nunc autem ut hanc per D. Citatum factam Euchariſtiæ diſtributionem tanquam *crimen enorme* & tali cenſura caſtigandum; quoquo modo colorent, Decretum accerſunt ſub nomine Clem. V. in Concilio Viennenſi, relatum in Clem. I. de privilegiis.

Verum ſi propius expendatur textus hujus Decreti, ſatis apparebit, quod adminiſtratio Euchariſtiæ hic confertur cum adminiſtratione Extremæ Unctionis, quæ non niſi infirmis adminiſtratur: ut proinde cenſurarum comminatio, de qua in hoc Decreto, præcipue dirigi videatur ad Religioſos, qui limites ſuorum Privilegiorum excedentes, Sacramentum extremæ Unctionis, & Euchariſtiæ infirmis extra caſum neceſſitatis, ſine licentia Parochi adminiſtrare præſumunt.

Quapropter non legitur, quod Synodi noſtræ Belgicæ hanc cenſurarum comminationem impenderint, niſi in Regulares, qui Euchariſtiam extra ſepta ſui Monaſterii publice vel occulte ad infirmos ſine licentia Parochi deferre auderent; uti videre eſt in ſæpe citato Jure Eccleſ. Part. 2. Tit. 4. Cap. 4. ubi num. XI. refertur reſponſum quatuor Doctorum Lovanienſium de Anno 1664. qui poſtquam ad Interrogationem Paſtorum Civitatis Antverpienſis reſponderunt, vetitum eſſe Regularibus occulte deferre Euchariſtiam ad infirmos, addiderunt: poſſe, immo & teneri Epiſcopum prohibere delationem occultam hujus Sacramenti ſub pœnis *in dicta Clementina* expreſſis; ſignanter quando leviores pœnæ judicantur non ſufficere ad obviandum efficaciter abuſibus contrariis.

Quod denique proferunt in fine, ex Paſtorali Mechlinienſi, nihil pertinet ad caſum præſentem; non enim præcipit Paſtorale, ut Fideles SS. Euchariſtiam tempore Paſchali ſumant de manu Parochi, aut Presbyteri ab ipſo ſpecialiter deputati: " ſed ſolummodo monet *ut*
„ *Parochus* deſcripta habeat nomina ſuorum Parochia-
„ norum in libro ſtatus animarum, & qui dicto tem-
„ pore non communicaverint & poſt octavam Paſchæ
„ ſæpius admoniti, propriæ ſalutis immemores, præ-
„ cepto huic ſatisfacere neglexerint, eos graviter pu-
„ niendos Ordinario ſuo denuntiet.

Ex quo manifeſtum eſt, id unum voluiſſe Paſtorale, ut Parochi ſollicite curarent, ut Decretum Concilii Lateranenſis de annua communione rite obſervaretur, & defectuoſi, ac ſæpius moniti, & non obedientes, Ordinario denuntiarentur.

Medium autem, quo id aſſequantur, ſuggerit Paſtorale, ſcilicet, ut Parochus deſcripta habeat nomina ſuorum Parochianorum in libro ſtatus animarum.

Porro hoc medium a Parochis, notanter in hac Eccleſia Metropolitana ob nimiam numeroſitatem Parochianorum non impendi, ſat norunt ipſi Theologi hujus Eccleſiæ Canonici.

Sed dicunt, aliud medium ibi impendi, hoc nimirum, ut diſtributio Communionis Paſchalis committatur, uti ſpeciali Presbytero, quod & incaute fateri primum D. conſultum in ſua conſultatione dicunt, atque inſuper ſua confeſſione ſuiſque verbis ſeipſum jugulare, viro illi exprobrare non dubitant.

Ibidem præfatus Conſultus aliud non dixit, quam, quod praxis notoria etiam in Eccleſia Metropolitana habeat, quod *vix unquam Paſtor, aut ejus Vicarius, ſed certus Miniſter ad hoc conſtitutus illo munere fungatur.*

Quaſi vero, quia certus Miniſter conſtituitur in adjutorium Parochi, ut hoc munere fungatur, idcirco aliis Presbyteris in Eccleſia celebrantibus hoc munus eſſet interdictum.

Falſum eſt, quod hic Miniſter conſtituatur, " *ut ob-*
„ *ſervet & invigilet*, an omnes Parochiani Eccleſiæ præ-
„ cepto ſatisfaciant, ut perſuadere volunt Theologi,
„ nec id aſſerit D. Melchior.

Sed conſtituitur ſimpliciter, ut per totum Anni circulum S. Communionem in ſublevamen Parochi & Vicarii, functionibus gravioribus occupatorum, pro commoditate populi diſtribuat, idque ſub certo honorario ad hoc conſtituto.

Sed ſupponatur, Presbyterum aliquem ſpecialiter pro diſtribuenda Communione Paſchali a Parocho eſſe conſtitutum, ut invigilet, & obſervet, prout dicunt iii Theologi, an omnes Parochiani Eccleſiæ præcepto ſatisfaciant, nequaquam medium hoc ullatenus ſufficiens eſſet ad finem conſequendum, notanter in hac Eccleſia Metropolitana & Parochiali: cum enim Concilium Lateranenſe Fideles adſtringat ad annuam Communionem ſub hac reſtrictione: *Niſi forte de conſilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum*: Quis non videat, in tanta multitudine Confeſſariorum tam Regularium quam Sæcularium (qui hodie ſub nomine proprii Sacerdotis veniunt) pene eſſe impoſſibile, quemquam convincere, quod non ſatisfecerit præcepto Concilii Lateranenſis, nominando Confeſſarium aliquem ſeu Regularem, ſeu Sæcularem, de cujus conſilio ad tempus a Communione abſtinendum eſſet.

Non eſt dubium, quin hæc, aliave majora incommoda oriantur ex tanta multitudine Confeſſariorum tam Regularium quam Sæcularium, nec non ex promiſcua illa facultate diſtribuendi Sacram Communionem extra Eccleſias Parochiales; ſed Superiorum eſt, ac ſignanter Epiſcoporum, pro tempore, & locorum circumſtantiis, hiſce remedium adferre.

Interim ſi Parochus judicet, ſe poſſe notitiam aſſequi non communicantium in Paſchate, & præcepto Eccleſiæ de annua Communione non ſatisfacientium, ſibi aut ſuo Vicario reſervando tempore Paſchali diſtributionem SS. Euchariſtiæ, non dubium, quin illud medium impendere poſſet.

Hoc

Hoc tamen certum eſt, quod Presbyter huic reſervationi non deferens, nequaquam dici poſſet præcapto aut legi Superiorum contravenisse, ita ut ſaltem ob hanc contraventionem pœnam in foro externo incurriſſe cenſeretur; ſed a ſuperiore legiſlativa poteſtate, & juriſdictione fori contentioſi inſtructo, hujus reſervationis petenda fuiſſet approbatio, cum appoſitione alicujus pœnæ in foro externo per contravenientes huic Superioris Decreto, incurrendæ.

Unicuique jam facile judicare erit, nulla præventione præoccupato, quam vana ſit horum Theologorum gloriatio, quamque intolerabilis eorum arrogantia, dum per modum invectivæ in D. primo conſultum ſuam reſolutionem in hunc modum concludunt: " Ex jam „ allegatis æquus rerum arbiter nullo negotio diſpiciet, „ quam ſingularis & infundata ſit opinio D. Juriſconſul- „ ti, quam futiles & ſtramineæ rationes, quibus illam „ roboravit, & quam meliori jure ille inexcuſabilis ju- „ ris erroris argui debeat.

Nonne potiori jure dici poſſet, non niſi futiles eſſe & ſtramineas rationes, a præventione & paſſione contra Citatum excogitatas, quibus prætenſam hanc cenſuram colorare laborarunt?

Nam quid impotentius, quam in gravamen exceſſus a Citato prætenſe commiſſi, dum Sacram Communionem 9. & 10. Aprilis hujus anni diſtribuit, allegare formalem contemptam & vilipendium Superiorum, & grave Fidelium ſcandalum.

Quis enim unquam Superior D. citato interdixit diſtribuere Sacram Communionem tempore Paſchali? dicitur quidem in caſus poſitione D. *Batſeliers* Deſervitorem, admonuiſſe eum, ut a diſtribuenda Communione abſtineret, addens, *ſe querelas depoſiturum apud Superiores.*

Utrum dictus D. Deſervitor querelas ſuas depoſuerit apud Superiores, neſcitur: hoc ſcitur, Citatum nunquam fuiſſe monitum, multo minus ipſi interdictum a Superioribus Sacram Communionem diſtribuere, ut proinde id quod de formali contemptu & vilipendio Superiorum inclamant hi Theologi, aliud non ſit, quam inanes larvæ & vociferationes ad commovendos rudes conſictæ. Uti & illud quod addere non verentur de gravi Fidelium ſcandalo: quaſi vero cederet in grave Fidelium ſcandalum; quod Sacerdos, qui per ſex Annos in hac Eccleſia Metropolitana Parochiali tanquam Vicepaſtor functiones Paſtorales laudabiliter obierat, Miſſam celebrans in præfata Eccleſia populo adſtanti, & communicare expetenti SS Euchariſtiam diſtribuat in Sacello SS. Sacramenti præfatæ Eccleſiæ, ubi Sacra pyxis in hoc expoſita erat, & ubi Citatus hucuſque celebrare conſueverat.

Id ipſum dici poteſt de Cauſarum Patronis dum pag. 12. ſuæ conſultationis huic caſui applicare non verentur illud *ſolemne*, uti aiunt, *Canoniſtarum effatum, etiam ipſo jure ſuſpenſionem irrogari ob manifeſtum crimen propter ſcandalum*, ETIAMSI NON SIT ENORME.

Quod præterea ſubjungunt: *illud magnopere mirandum, quod DD. Conſulti cenſeant ſuſpenſioni iſti citatum non debere parere.*

Sane neſcio quid hic magnopere mirandum, quod Conſulti, ac notanter primus, dixerint citatum ſuſpenſioni parere non debere, quandoquidem ex ipſorum reſolutione noviſſe poterant, ipſos hanc cenſuram exiſtimaſſe non tantum eſſe injuſtam ex parte materiæ, ſed & notorie ac manifeſte nullam, tum ob defectum Juriſdictionis in proferentibus, tum ob multiplices defectus ordinis judiciarii, quo caſu ſimili cenſuræ non eſſe parendum, unanimis eſt Canoniſtarum & Theologorum ſententia.

Neque de hoc caſu loquitur D. Hericourt loco per Cauſarum Patronos citato, ſed de caſu, quo cenſura, ſervato juris ordine, per legitimum judicem eſt inflicta; quam obſervari debere ex S. Gregorio recte adſtruit ibidem dictus Auctor, tametſi cenſuram paſſus certo ſciat, aut ſaltem ſcire putet, eſſe injuſtam ex parte cauſæ, ne ex non obſervantia ſcandalum Fidelium, aut contemptus clavium & judicis oriatur.

Nihilominus ut Citatus, nec in ſpeciem DD. Vicariorum, ſub quorum nomine hæc cenſura lata erat, auctoritatem contemnere videretur, ei uſque in hodiernum diem paruit.

Prædicti cauſarum Patroni exiſtimantes ſe abunde ſatisfeciſſe prioribus duabus quæſtionibus, ſibi per officium Fiſcale propoſitis, ad tertiam quæſtionem, quæ erat, *quid Citato in his circumſtantiis faciendum fuerit ſecundum jura & SS. Canones*, reſpondent: *Quoad tertiam nihil eſt quod addi poſſit nobiliſſimæ Juſtiniani Conſtitutioni in Novella 83. exhibemus textum cedro dignum. Si vero Eccleſiaſticum ſit delictum, inquit, egens caſtigatione Eccleſiaſtica, & mulcta, Deo amabilis Epiſcopus hoc diſcernat, nihil communicantibus clariſſimis Provinciæ Judicibus, neque enim volumus talia negotia omnino ſcire civiles Judices: cum oporteat talia Eccleſiaſtice examinari, & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam mulctam ſecundum ſacras, & divinas regulas, quas etiam noſtræ ſequi non dedignantur leges.*

Addunt: *de Canonibus non poteſt eſſe quæſtio, cum illi ſint in hac re notiſſimi.* Quid hæc nobiliſſima Juſtiniani Conſtitutio, nec non Sacri Canones, ad quos provocant, ad præfatæ quæſtionis reſolutionem faciant, vix percipi poteſt. Quis enim inficiatur, quin ex Juſtiniani Conſtitutionibus, & SS. Canonibus Clerici in criminalibus juriſdictioni Epiſcoporum ſubjaceant, præſertim ſi de crimine Eccleſiaſtico, per pœnas Eccleſiaſticas caſtigando, agatur? Neque id ipſe Citatus, aut DD. Conſulti unquam negarunt. Verum aliquid amplius voluiſſe cauſarum Patronos, ſufficienter indicant, ubi in ejuſdem quæſtionis reſolutionem, & ſui dicti confirmationem addiderunt: *Juri, & Canonibus auctoritatem quoque ſuam jungunt Principes noſtri in inſtructionibus ſupremi Senatus Tit. des* REQUESTES ET PROVISIONS DE JUSTICE *Art. penultimo & ultimo, cui accedit Decretum recens 7. Novembris 1695. Novæ editionis fol. 224.*

Ex ordinationibus Principum per hos Patronos his citatis & adductis, nequaquam obſcurum eſt, hos cauſarum Patronos intendiſſe, quod Citatus debuiſſet in his circumſtantiis ſe ſubmittere juriſdictioni & judicio Vicariorum, non autem recurrere pro remedio adverſus inflictam Cenſuram, ad Regium Parlamentum: ipſoſque Doctores Lovanienſes male conſuluiſſe, dum Citato pro remedio adverſus hanc cenſuram ſuggeſſerunt recurſum ad Parlamentum Regium pro implorandа Regia protectione adverſus hanc *via facti* ſive neglecto juris ordine inflictam cenſuram.

Verum ſi citatæ ordinationes Principum rite attendantur, non amplius probant aſſertum DD. Cauſarum Patronorum, quam Conſtitutio Juſtiniani, & Canones, ad quos provocant.

In primis enim ordinationes Parlamenti, citatis articulis, aliud non volunt, quam præcavere, ne per appellationes *tamquam ab abuſu*, alioſve recurſus, Eccleſiaſtici, alive ſubterfugiant proceſſus in materia morum, aut doctrinæ per Epiſcopos alioſve Superiores inchoatos. Verba articuli ſunt: *Pource qu'es lieux où l'on eſt accouſtumé admettre appellations en cas d'abus, pluſieurs s'avançent d'appeller des procedures des juges Eccleſiaſtiques comme d'abus, ſeulement pour empecher leſdites procedures, & afin d'éviter correction & punition de leurs crimes, & délicts, & après ne relievent leſdites appellations, où après les avoir relevés, les laiſſent tomber en interruption.*

Similiter Decretum Regium de 7. Novembris 1695. in conſultatione a DD. Cauſarum Patronis reclamatum unice præcavet, ne ſub titulo poſſeſſorii (aliove ſimili) Eccleſiaſtici ſiſtant executionem Decretorum, aut ordinationum, quas Epiſcopi in materia morum & doctrinæ edidiſſent, aut in futurum edere vellent, in verbis:

bis: *Nous vous faiſons cette, pour vous interdire, comme nous vous interdiſons ſerieuſement de reçevoir, vous meler ni proteger aucun inſtance en pretenſion que l'on voudroit former par devant vous, ſoit à tiſtre de poſſeſſoir, ou autrement contre les diſpoſitions & ordonnances que les Eveques ou Diocéſains pourroient avoir faits ou feroient ci aprés pour cauſe de doctrine & mœurs deſdits Eccleſiaſtiques.*

Quid igitur evidentius, quam hæc oſqne allegata in probationem ad tertiam quæſtionem a cauſarum Patronis eſſe ad caſum præſentem omnino impertinentia?

Neque enim Citato vel umquam incidit, proceſſum contra ſe *legitime* inſtitutum coram legitimo ſuo judice in materia morum aut doctrinæ, per Recurſum ad Regium Parlamentum ſiſtere, vel ordinationes ſui Epiſcopi in materia morum & fidei titulo poſſeſſorii, aliove ſimili, ſuo fruſtrare effectu.

Si enim auctoritate ſui legitimi judicis D. *Leydecker* fuiſſet in materia morum aut doctrinæ juxta ſtylum ordinarium citatus; proceſſuſque adverſus ipſum ordine judiciario formatus, nihilque *via facti*; vel ordine juris neglecto attentatum, numquam Citato incidiſſet, habendum recurſum ad Parlamentum Regium, neque cenſuiſſent Doctores Lovanienſes, pro remedio adverſus prætenſam Cenſuram, ad dictum Regium Parlamentum eſſe recurrendum.

Notum enim erat & Citato & Conſultis, recurſui ad Tribunalia Regia pro imploranda protectione locum non parere, ſi Judex Eccleſiaſticus, præſertim in decernenda Cenſura, proceſſerit ordine judiciario per omnia ſervato, nihilque per *violentiam, ſive via facti* attentaverit.

Primum enim, quod in hoc recurſu probandum venit, eſt *violentia* a Judice Eccleſiaſtico per inflictionem cenſuræ illata, quam violentiam auctoritate Regia tollendam poſtulat recurrens, uti uno conſenſu teſtantur omnes, qui de hoc recurſu ad Tribunalia Regia ſcripſerunt.

Ac inter alios Didacus Covarruvias Pract. q. q. Cap. 35. Num. 3. tractans de hoc recurſu adverſus judices Eccleſiaſticos, qui pendente appellatione ad Pontificem non verentur ſuæ ſententiæ executionem per inflictionem cenſurarum urgere, expreſſe monet, *quod Conſiliarii Regii* NON COGNOSCANT DE INJUSTITIA *appellationis ad Summum Pontificem deferendæ, ad hoc ut ab ipſis ſententia confirmetur vel revocetur;* SED TANTUM AD HOC UT TOLLATUR VIS ILLA, *quæ a Judice Eccleſiaſtico injuſtiſſime fit appellanti, dum eum* CENSURIS *Judex pro executione ſententiæ, quæ nondum tranſivit in rem judicatam, pendente appellatione ad Summum Pontificem, opprimit.*

Vel uti loquitur Franciſcus Salgado de protect. Regia Part. 1. Cap. 1. Prælud. 5. Num. 194. *Judex Regius dumtaxat cognoſcit de violentia, ut ubi de illa conſtiterit, auctoritate Regia, vim* PROPELLAT, PROPULSET, OPPRESSUM SUBLEVET, ET ECCLESIASTICUM REDUCAT AD VIAM JUSTITIÆ, ET TRAMITES LEGITIMOS.

Hoc cum ſuum aſſertum ex omni ratione citatis Auctoribus confirmaſſet, monet in principio dicti præludii quinti, quod hoc *ſit cardo, ſeu potius columna fortiſſima, ſuper qua totum hujus recurſus pondus, onus, virtus, eſſentia requieſcunt: ſitque totius* CONTRADICTIONIS, INSIDIARUM SEU ARGUMENTORUM *fortiſſimus murus, conſtans propugnaculum impenetrabile, & valida reſiſtentia, &c.*

Contradictio, inſidiæ ſeu argumenta, de quibus loquitur Salgado, indubie ſunt contradictiones, inſidiæ ſeu argumenta, quibus nonnulli Prælati aliive judices Eccleſiaſtici hujus recurſus ad Regia Tribunalia apud Reges & ſupremos Principes ſuſpectum & odioſum reddere moliuntur, quaſi per hunc recurſum Clerici a correctione ſeu virga Paſtorali ſuorum Prælatorum ſe abducere vellent; ipſaque Regia Auditoria ſimilem recurſum Clericorum recipientia, auctoritatem Epiſcoporum in corrigendis exceſſibus ſuorum ſubditorum, ac notanter in *uſu Clavium* ſeu ferendis cenſuris Eccleſiaſticis, infringere attentarent, majoremque, quam ſibi competat, auctoritatem in rebus Eccleſiaſticis arrogare, & manum ſuam ad thuribulum extendere.

Non dubium, quin hiſce argumentis ad reddendum hos recurſus odioſos apud Principes, utantur illi præcipue Prælati, & judices Eccleſiaſtici, qui non plane liberi ſunt a veneno de quo monendum cenſuit Eugenium III. Papam S. Bernardus: *Nullum venenum tibi magis timeo quam libidinem dominandi.*

Verum abſit, ut Principes & ſuprema Auditoria, Judicum aliorum contradictionibus, inſidiis ſeu argumentis moveantur, ut ſubditos ſuos ſeu laicos ſeu Eccleſiaſticos a ſe repellant, qui unice protectionem Regiam contra violentias & oppreſſiones potentiorum humiliter implorant.

Noverunt enim, ad Principes pertinere illud Jeremiæ cap. 22. *Facite judicium & juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris.* Ad hæc verba reflectens S. Hieronymus dicere non dubitavit: *Regum officium eſt proprium facere judicium & juſtitiam, & liberare de manu calumniatoris vi oppreſſos.* Apud Gratianum Cauſ. 23. qu. 5. Can. 23.

Quapropter recte notavit ſæpe citatus Franciſcus Salgado *de protect. Regia Part. 1. Cap. 1. Prælud. 5. Num. 510. quod cognitio de violentia & oppreſſione ſubditorum non competat Regibus ſupremis ex privilegio Romani Pontificis, ſed ex juris naturalis inſtinctu, ratione, & principio: naturale attributum eſt*, ait, *propriumque Regis officium inhærens regimini a quo avelli non poteſt, niſi ſimul ex iis cauſis, quibus Regimen & Regnum tolli poteſt, & tunc non per ſe tollitur; ſed tanquam ſubſtantia, medulla, anima, & qualitas totius ſui ſubjecti.* Quin hic Auctor in Tractatu *de ſupplicatione ad Sanctiſſimum* Part. 1. Cap. 1. Num. 109. notat poſt Cancerium, Covarruviam, alioſque ibi citatos, quod Regalias, quæ competunt Regi, in ſignum ſupremæ juriſdictionis, ut ad ipſum appelletur, & per *Oppreſſos* ad eum recurratur, Princeps a ſe abdicare non poteſt, & ſic ſunt impræſcriptibilia: additque Num. 110. ex citatis ibidem Doctoribus: *Regem non poſſe ſibi auferre ſupremam Regaliam recurrendi ad eum, niſi Regiæ Sedi renuntiet.*

Hanc autem protectionem, non minus Clericis quam Laicis, contra violeotias & oppreſſiones impertiendam eſſe, quis dubitet?

Certum quippe eſt, etiam Clericos, licet ſpecialiter Dei & Eccleſiæ ſervitio vi ſuæ vocationis adſtrictos, manere Reipublicæ membra ac partes, Principumque ſubditos: quapropter prædictus Salgado de protectione Regia Parte 1. Cap. 1. Prælud. 2. Num. 76. tamquam indubitatum aſſerere non dubitat: *Rex tenetur tam Clericos & Eccleſias, quam Laicos tueri, cum ſint pars, membra, & cives Reipublicæ temporalis, quæ ſub tutela Regis eſt.*

Immo, uti recte citatur Salgado ibidem reflectit Num. 72. *Defenſio Regia potius convenit Eccleſiæ & Eccleſiaſticis Perſonis quam aliis, quia arma non ferunt.* Atque ibidem ex Belluga N. 77. *Manus Regia murus eſt Eccleſiæ,* PAX CLERICORUM, *ſalus populi, vita Vaſallorum, Caput ſubditorum, Tutor Reipublicæ, Propugnaculum & præſidium Chriſtianæ Religionis.*

Reflectit & ibidem Salgado Prælud. 4. Num. 192. quod ſi violentiam Clericis ab ipſomet *Judice Eccleſiaſtico* inferri contigerit, tunc vel maxime neceſſarius ſæpe erit recurſus ad Regem, ut ab illa liberetur oppreſſus, & potentiori defenſione muniatur. *Ceteris enim violentiis* (ait) *hæc quæ a Judice fit, major eſt & atrocior, cum ſub ſecuro, & ſuperioritatis, ac juriſdictionis prætextu facilius deliberari poſſit, ad hujuſmodi vim inferendam.*

Et nonnullis in aſſerti ſui probationem adductis, concludit: *Igitur cum Judices tot intolerabiles violentias & oppreſſiones, ſuæ majoritatis & juriſdictionis occa-*

ſione

Digitized by Google

ſione, committant, juſtiſſime multo fortius poterit Rex illis reſiſtere & oppreſſis naturalem defenſionem præſtare, cujus proprium officium eſt.

Non mirum proinde, hunc recurſum ad Regis Auditoria in omnibus paſſim Principum ſupremorum ditionibus, eſſe receptiſſimum.

De quo teſtatur Didacus Covarruvias Pract. q. q. Cap. 35. Num. 3. qui a ducentis circiter annis ſcripſit; poſtquam enim dixit, quod in Regia & Caſtellana Republica hic recurſus ſit uſitatiſſimus, ibidem ſubjungit: *Hic vero forenſis uſus non tantum in his Caſtellanis Regis Hiſpaniarum ditionibus & Principatibus, ſed & apud Gallos, aliosque Chriſtianæ Reipublicæ ſæculares Principes eſt receptiſſimus.*

Quin & dicere non veretur Covarruvias loco citato: *Quod ſi quis contenderet, a Principibus ſæcularibus hanc tollere poteſtatem, ſtatim, non quidem ſine compertet experimento manifeſtiſſimo, quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

De hoc receptiſſimo uſu apud Belgas, ejuſque neceſſitate teſtati fuere jam pridem Regii Magiſtratus, ubi de promulgatione Concilii Tridentini agebatur. Miſſa enim fuerunt ad Regios Magiſtratus per Margaretam Belgii Gubernatricem Decreta reformationis Concilii Tridentini ut ea examinarent, & ſi quid in iis deprehenderent Juribus Regiis aut Vaſallorum, vel inveteratis moribus Provinciarum contraria, ea annotarent, & remitterent. Plura autem annotata fuiſſe ſciuntur, quæ ſummatim recitat Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico Cap. 32.

Atque inter alia refert, quod ad Cap. 3. verſiculum *nefas autem* ſeſſ. 25. de Reformat. hæc notata fuerint: *Magiſtratibus omnibus ſevere interdicitur, ne excommunicationes Eccleſiaſticæ poteſtatis impediant, aut jam latas revocari mandent. Hic rurſus plerique obloquuntur, Judices Regios hac Auctoritate ab omni memoria in Belgio uſos, ut cenſuras impedire poſſint, vel ad revocandum cogere Eccleſiaſticos, remedio immiſſionis in eorum temporalia, quando exceſſus & abuſus id poſtulant: alioquin tolli e medio remedia caſſationis & aliarum proviſionum Regiarum, veluti quæ dicuntur* PROVISIONS EN CAS D'ABUS, VOYE DE FAIT, ET AUTRES, *quæ ſua conſultatione ajunt Brabanti præcipua eſſe auxilia tuendæ Regiæ dignitatis, & jurium ſubditorum.*

Refert quoque Berthrandus Loth. Dominicanus, & apud Duacenſes Doctor Theologus in ſuis reſolutionibus Belgicis Tract. 2. Art. 9. Num. 16. quod eadem occaſione ad citatum locum Concilii Tridentini annotarint in ſua conſultatione Artheſiani, *quod Judices Laici ſemper* ARRESTARINT BONA TEMPORALIA *Epiſcoporum, Officiariorum, & generaliter omnium Judicum, Officiariorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, cujuſcumque dignitatis & conditionis fuerint, ad* IMPEDIENDAS *eorum* CENSURAS, INTERDICTA, ET EXCOMMUNICATIONES, *& revocandas illas, quæ per ipſos declaratæ, & executioni mandatæ fuerunt, quando ipſi Laici Judices id expedire judicaverint.*

Indubitatum eſt, hoc eſſe unum ex punctis, circa quæ Concilium Tridentinum, hic in Belgio reſtrictionem quamdam in ipſa publicatione accepiſſe cenſetur, per clauſulam inſertam literis Duciſſæ Parmenſis Belgii Gubernatricis, ſcriptis nomine Regis, pro executione dicti Concilii ad Regia Conſilia, aliosque Magiſtratus; qua declaravit, mentem ſuæ Majeſtatis eſſe, Concilium hoc executioni mandandum, *ſalvis juribus ſuæ Majeſtatis, ſuorum Vaſallorum, Statuum, aut ſubjectorum,* cujus clauſulæ ſupra meminimus.

Quapropter citatus Berthrandus Loth, relatis annotationibus factis per Magiſtratus Artheſiæ, ſubjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia.*

Hunc recurſum ad Auditoria Regia jam pridem & etiamnum hodie receptum, & uſitatiſſimum eſſe apud Gallos, adeo notorium eſt, ut ſuperfluum videatur, in ejus probationem auctoritates adducere. Unam tamen Ludovici de Hericourt, qui de hac Galliæ praxi recenter ſat accurate ſcripſit, hic adducendam duximus, præſertim, quia & ipſi cauſarum Patroni ad eum remittunt; ut cognoſci poſſet, quomodo Citatus poſt hanc inflictam cenſuram ſe gerere deberet.

Hic igitur Auctor poſt capitis 22. articulum 48. per cauſarum Patronos citatum, exponit articulo 51. quod licet excommunicatus per ſuum Superiorem ſit convictus, excommunicationem eſſe nullam vel injuſtam, & conſequenter in foro *interiori* non ligare, nihilominus in foro *exteriori* ſe gerere debere pro excommunicato, tum quia nemo poteſt eſſe Judex in propria ſua cauſa, tum ſi ſe in foro *exteriori* ſententiæ Superiorum non ſubmitteret, poſſet alios ſcandalizare, addu que: *Les Canoniſtes concluent de cette regle, que celui qui a été excommunié ſuſpens, ou interdit injuſtement, peut celebrer ſans encourir l'irregularité, pourvu que ce ſoit en particulier, & ſeulement en preſence des perſonnes qui ſont convaincues de ſon innocence.*

Et quod ad caſum magis pertinet, infert articulo ſequenti: *il s'enſuit de ces principes, que quand les Cours Souveraines ont jugé qu'il y a abus dans les procedures, ſur leſquelles une excommunication a été prononcée, cette excommunication, ou toute autre cenſure, tombe d'elle-même, & qu'on n'eſt point obligé de ſe pourvoir par devant le Superieur Eccleſiaſtique.*

Ad quem articulum notandum eſſe monet: *Ce n'eſt pas que les Juges Laics dans ce cas pretendent abſoudre de l'excommunication, n'y s'attribuer un pouvoir qui ne depend que de la Juriſdiction Eccleſiaſtique; mais en qualité de Conſervateurs de la diſcipline de l'Egliſe, ils declarent nulle la procedure, & cette declaration emporte avec elle la nullité du jugement.*

Quod igitur opportunius remedium adverſus hanc manifeſtam violentiam, per inflictionem hujus proviſionalis cenſuræ Citato illatam, ſuggeri potuiſſet, quam recurſus ad Cæſaream ac Regiam ſuam Majeſtatem, ejuſve ſupremum Senatum pro tollenda hac violentia, utpote cujus proprium officium eſt, oppreſſos contra violentias potentiorum ſua ſuprema auctoritate liberare?

Nunc expendamus, utrum cauſarum Patroni opportunius quidpiam ſuggeſſerint, quod Citato in his circumſtantiis faciendum eſſet, *ſecundum Jura & Sanctorum Canones.*

Nihil hactenus, inquiunt, concludentes pag. 13. definitum eſt adverſus Citatum, adeoque res illæſa, & etiamnum proviſio tolli aut confirmari poteſt, prout res exegerit. Nulla ipſi juris remedia denegantur: appellet, recuſet, litiget, pareat; ipſius arbitrio omnia relinquuntur, ſervato juris ordine, & tenore.

Itane vero nihil hactenus definitum eſſe adverſus Citatum, adeoque rem illæſam dicere potuerunt cauſarum Patroni? an ergo ipſis excidit proviſionalem ſuſpenſionem a Divinis adverſus Citatum eſſe decretam? aut forſitan exiſtimarunt per hanc ſuſpenſionem nihil definitum eſſe adverſus Citatum, adeoque rem illæſam manſiſſe? nemo ſane adeo in jure ignarus, qui neſciat per ſuſpenſionem a Divinis Citatum proviſionaliter ab omnibus functionibus ſacris eſſe excluſum, adeoque & poſſeſſione, ſeu quaſi poſſeſſione ſuorum Beneficiorum (quæ in exercitio ſacrarum functionum conſiſtit) eſſe ſpoliatum.

Quin non tantum ſuorum Beneficiorum, quæ de facto obtinet, ſpoliatum, ſed & omni ſpe alia obtinendi fruſtratum.

Nec enim vel ipſis DD. Cauſarum Patronis dubium eſſe poterat, per hanc inflictam cenſuram Citatum proclamari tanquam graviſſimorum criminum reum. Quis enim ſibi perſuadeat, talem cenſuram infligi poſſe contra aliquem non auditum, niſi idem per ſecretas informationes convictus habeatur de talibus exceſſibus & ſcandalis, quæ nec per tantillam temporis moram paterentur Citatum ſacras functiones obire, quouſque ei libellus gravaminum communicatus & ſuper eo auditus fuiſſet.

Infa-

Digitized by Google

Infamiam auget, quod Presbyter, qui per plures annos in hac Eccleſia Metropolitana irreprehenſibiliter functiones Paſtorales obivit, tamquam indignus omni miniſterio ſacro traducatur; præſertim dum paſſim conſpiciuntur varii per Diœceſim Sacerdotes, qui ſacras functiones obire & ſacris Altaribus quotidie adſtare ſinunt, etiamſi vitam in otio agant, & quæ otium conſequuntur, luxu, commeſſationibus, chartarum & alearum luſibus, aliiſque, ne graviora commemoremus, contra SS. Canones tranſgreſſionibus: de cujuſmodi Sacerdotibus, ex eorum modo agendi & miniſtrandi, nihil aliud populus cogitare poteſt, quam Divinorum exercitio eos turpe lucrum ſectari, & de celebratione Miſſarum *artem facere de pane lucrando*, ut loquitur Cardinalis Bellarminus.

Hæc ſi vel leviter attendiſſent cauſarum Patroni indubie veriti fuiſſent dicere: *Nihil hactenus definitum eſt adverſus Citatum, adeoque res illæſa*: Quod addunt: *& etiamnum proviſio tolli aut confirmari poteſt, prout res exegerit*: Quis ſublationem prætenſæ illius cenſuræ expectabit ab iis, qui omni juris ordine neglecto, adeo gravem cenſuram contra non auditum protulerunt? *Sed*, inquiunt, *nulla ipſi* (Citato) *juris remedia denegantur: appellet, recuſet, litiget, pareat, ipſius arbitrio omnia relinquuntur, ſervato juris ordine & tenore.*

In primis quod hic volunt, ut Citatus in omnibus procedat *ſervato juris ordine & tenore*, utinam id perſuadere potuiſſent DD. Vicariis, ut in proceſſu adverſus Citatum, ſervato juris ordine & tenore proceſſiſſent.

Nunc juris remedia a DD. Patronis ſuggeſta, quibus ſe a cenſura inflicta liberare poſſet, expendamus.

Primum remedium indicatur per verbum *appellet*; verum quam hoc remedium frivolum & inefficax ſit, mirum cauſarum Patronos non vidiſſe.

In primis an ignorare potuerunt, hanc graviſſimam cenſuram ante omnem cauſæ inſtructionem, non niſi per ſententiam proviſionalem eſſe prolatam? a qua ſententia proviſionali, non habente vim definitivæ, appellationem non admitti, quis Juriſconſultus ignorat?

Ad hæc, appellationem ab inflicta cenſura non habere effectum ſuſpenſivum, omnibus notum eſt juxta Cap. 20. de ſententia excomm. in VI. & Cap. 53. §. 1. ff. de Appellat. ut proinde per appellationem, licet admitteretur, nullum remedium conſequetur Citatus, donec tres conformes ſententias obtinuiſſet, id eſt poſt mortem ſuam.

Secundum remedium ſuggeſtum verbo: *recuſet*. Mirum, hoc remedium a cauſarum Patronis ſuggeri potuiſſe, qui ex caſus poſitione noverant, D. *de Viſſcher*, etiam poſt inſtitutam a Citato recuſationem, & ab eo ut ſufficienter agnitam, veritum non fuiſſe, non tantum inſtructioni hujus cauſæ intervenire, ſed & ſententiæ ſubſcribere tamquam *Officialis Mechlinienſis*, uti ſupra notatum fuit.

Mirandum ſane Patronis cauſarum perſpectum non fuiſſe, hanc cenſuræ inflictionem adeo præcipitanter, & quaſi in occulto ex ſolis ſecretis informationibus, Citato, nec monito, nec audito, nec de hac cenſura quidquam ſuſpicanti proviſionaliter fuiſſe inflictam, ut, quam prævidebant recuſationem contra ſuas perſonas tamquam membra Capituli (cum quo Citatus erat in lite) inſtituendam, dextere prævenirent.

Nec ipſi enim ignorabant, quod, ubi inflictio cenſuræ præveniſſet recuſationem, poſtmodo inſtituta recuſatio effectum cenſuræ tollere non poſſet, nec remedium Citato adferre.

Quod pro tertio medio ſuggerunt, *litiget*. Num forſan DD. cauſarum Patroni neſciunt, ſi litigandum ſit in Curiis Eccleſiaſticis, Citatum citius viſurum finem ſuæ vitæ, quam finem hujus cauſæ?

Tandem quod pro finali remedio ſuggerunt: *pareat*. Id eſt proviſionali huic cenſuræ, *ſuſpenſioni a Divinis*, ſe ſubmittat, atque agnoſcat ſe enormium criminum reum ipſoſque DD. Vicarios Generales, ut Juriſdictione *fori contentioſi* munitos.

Favorabile admodum reſponſum pro Conſulente & DD. Vicariis; at non magis, quam præcedentia media, opportunum, aut efficax, ut violentia, nec non ſumma infamia Citato per prætenſam cenſuram inflicta tollatur.

Itaque omnibus viſis & diſcuſſis cenſent infraſcripti, conformiter ad ſuam præcedentem reſolutionem, modum magis opportunum, quo ſe Citatus defendere queat, eſſe, ut ad protectionem ſuæ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis, ſive ejus Magni Conſilii recurſum habeat, humiliter rogando, ut violentiam per hanc Cenſuram irregularem, nullo ordine juris ſervato factam, ſua auctoritate tollere dignetur, remedio *caſſationis* aliove, prout viſum fuerit, opportuniori.

Ita reſponſum Lovanii hac 27. Julii 1722.

Z. B. VAN ESPEN, J. U. D. & SS. Can. Prof.
A. BAUWENS, J. U. D. & Anteceſſor Primarius.

XXXIV.

REFLEXIONES

Ad *Animadverſiones ad Reſponſum alterum Juriſconſultorum Lovanienſium*, in cauſa D. *Leydecker* Vicepaſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis.

(*Nunc primum editæ.*)

REFLEXIO PRIMA.

Dicunt, fol. 1. & 2. quod in *Reſponſo altero*, admittatur, quod de *jure communi*. & ex Decreto Concilii Tridentini, Vicarius & Officialis dumtaxat penes nomina diſtinguantur; quodque id adſcribatur moribus Italiæ.

Ulterius dicunt, nulla Principum Edicta, Decreta vel Reſcripta hac in parte juri communi aut Concilio Tridentino derogaſſe.

Notandum quod plurima, moribus & conſuetudine, pro varietate Provinciarum, ſerventur aliter quam jure communi aut Concilio Tridentino fuit expreſſum; idque *circa ea, quæ* nec jus commune, nec Concilium Tridentinum poſitive ordinat vel præcipit obſervari; ſed dumtaxat loquitur & diſponit, ſuppoſita certa Provinciarum conſuetudine; uti in caſu præſenti.

Non enim præcipit jus commune aut Concilium Tridentinum, ut Vicarii & Officialis officium in unam eamdemque perſonam concurrat; ſive quod juriſdictio contentioſa & voluntaria eidem perſonæ committatur; ſed dumtaxat præcipit, ut iis in Provinciis, in quibus ita fieri conſuevit, is Vicarius, ob mandatam ipſi juriſdictionem contentioſam, debeat eſſe Doctor aut Licentiatus in *Decretis*, ſive jure Canonico.

Cum autem in provinciis extra Italiam conſuetum eſſet diſtinctis perſonis juriſdictionis contentioſæ & voluntariæ exercitium committere, nihil adverſus Decre-

tum

Digitized by Google

rum Concilii Tridentini aut juris communis ſe facere crediderunt, ſi huic conſuetudini inſiſtentes exercitium utriuſque juriſdictionis diſtinctis perſonis committerent; atque conformiter ad inolitos mores diceretur *Vicarius Generalis* juriſdictioni voluntariæ præpoſitus; alius vero contentioſam exercens, diceretur ſimpliciter *Officialis*: atque in hoc dumtaxat requireretur gradus ille in *Decretis*; utpote quem in *Vicario* per Concilium Tridentinum requiſitum eſſe ſciebant ob juriſdictionem ipſi demandatam. Unde nec hodie gradus ille in Vicario Generali, per Epiſcopum aut Capitulum conſtituendo, hic requiritur.

Ad hæc Regimini Eccleſiæ indubie magis congruit, ut per Diœceſes numeroſas & extenſas, juriſdictionis utriuſque exercitium pluribus potius quam uni perſonæ committatur. Abſit ut Patres Tridentini voluiſſent morem illum abolitum, & morem Italiæ, ubi ob exiguitatem Diœceſium, unus utriuſque juriſdictionis exercitio ſufficere poteſt, inducere.

Immo Concilium Tridentinum aperte ſupponit, *Sede vacante* per Capitulum eſſe eligendum Vicarium in jure Canonico prædicatum, utpote etiam juriſdictioni contentioſæ præpoſitum; & tamen Capitula non unum ſed plures Vicarios, etiam in jure non Graduatos, eligunt, qui Vicariatum conſtituunt; & dein præter hos, unum Officialem nominant, pro exercitio juriſdictionis contentioſæ; eumque in jure Graduatum.

REFLEXIO II.

Quod dicunt pag. 1. in fine & ſequentibus: *fatentur tamen nobis cum* &c. . . . . vix intelligimus quid dicere velint. Illud certum; diſtinctionem inter Vicarium Generalem & Officialem, æque apud Gallos quam apud Belgas, *ſuppoſitione* conſtare: ſcilicet Auctores & Pragmaticos, qui hanc diſtinctionem aſſerunt, eam non ſecus ac Belgas, & notanter D. *Van Eſpen*, tanquam *notoriam* ſupponere, nulla adjecta probatione: neque oſtenditur quod ab ullo Pragmatico, in hujus diſtinctionis probationem, ullum vel Principis aut Eccleſiæ Decretum adducatur.

Neque D. *Van Eſpen* ullam probationem in re adeo notoria adducere voluit; ſed tandem urgentibus cauſarum Patronis, teſtes ejuſdem notoriæ praxis aſſignavit *Zypæum* &c.

Quod aſſerunt, Conſultos textum Zypæi abraſiſſe, & quidem *ſtudio*: temerarium ſane dictum. In primis DD. Conſulti non attulerunt textum Zypæi, ſed dumtaxat ad eum remiſerunt tanquam teſtem, qui conformiter ad notoriam praxim aſſereret cum D. *Van Eſpen*, quod *Vicarius Generalis*, qui ab Epiſcopo conſtituitur, conſtituitur ut *voluntariam, & Officialis ut contentioſam juriſdictionem* exerceat.

Porro per additam particulam *fere*, aut verbum *ſoleant*, nullatenus dicere voluit Zypæus, quod *Vicarius Generalis & Officialis* ab Epiſcopo conſtitui, non ſemper, ſed tantum *fere*, id eſt, non ſemper, eſſent (quoad exercitium juriſdictionis *voluntariæ & contentioſæ*) diſtincti: ſed particula hæc *fere*, manifeſte id unum ſignificat in textu Zypæi, quod *fere* ſemper Epiſcopi *ſoleant* habere *Vicarium Generalem*, qui voluntariam, & Officialem, qui contentioſam juriſdictionem exerceat. Scitur quod Epiſcopi non ſemper habeant Vicarium Generalem, qui voluntariam exerceat juriſdictionem; quem habuiſſe D. Archiepiſcopum modernum ante ſuum Romam diſceſſum, neſcimus. Itaque hæc particula *fere*, nihil ad præſentem quæſtionem pertinebat, utpote cum quæſtio non eſſet: utrum Epiſcopi ſemper habeant Vicarium Generalem & Officialem? ſed unum hoc: utrum *Vicarius Generalis & Officialis* hic in Belgio diſtinguantur, quoad exercitium juriſdictionis? ut nimirum *Vicarius Generalis ſit* ille, qui voluntariam, & Officialis qui *contentioſam* juriſdictionem exerceat: quod apertiſſime aſſerit Zypæus; ſed quod Vicarium Generalem habeant, aut habere debeant Epiſcopi nec aſſeruit D. *Van Eſpen*.

Sed Zypæum ibidem producunt quaſi hoc in caſu occurrente Conſultus reſpondiſſet reſponſo Canonico ſub tit. *ne Sede vacante*. In primis ſciunt cauſarum Patroni quantum interſit inter Pragmaticos (qualiter *Zypæus*) ſcribentes opus aliquod per ſe conſtans, & ad inſtructionem publice edendum, & Conſultationem alicujus privati, & ad caſus incidentes datam? quamque frequenter hic ſe affectus favendi conſulenti ſe immiſceat; atque hinc contingat, quod nulla pene ſit cauſa, quantumvis male fundata, quæ non reperiat Patronum & ſibi patrocinantem, & in ejus favorem conſulentem.

Ad hæc ſcitur, ex ſimili reſponſo & conſultatione nihil ſolidi haberi poſſe, niſi caſus cum omnibus circumſtantiis ſciatur: minima enim circumſtantia poteſt reſponſum mutare.

Et quidem ipſe Zypæus ſic fatur: *conſtitutionem eſſe & mentem conſtituentis & loci conſuetudinem, in diſcriminandis Officialem & Vicarium; ubi duo ſunt, poteſtatem recidendam exiſtimat.*

Porro quis neſcit, conſtituentis mentem, & Vicarii poteſtatem ex litteris commiſſionis eſſe petendam; eam tamen Zypæus hic petit ex aliqua, quæ ante creationem Vicariorum facta eſſe dicebatur Declaratio. Hæc indubie hujus viri affectum & animi propenſionem reſpondendi in favorem conſulentium Vicariorum non obſcure indicat.

Præterea quia, ipſo fatente, cum attendenda ſit *loci conſuetudo*, exprimendum fuiſſet an in hac Eccleſia conſuetudo haberet, ut Sede Vacante conſtituerentur præter Officialem plures Vicarii Generales, cum poteſtate & auctoritate fori contentioſi, contra omnium aliarum Eccleſiarum Belgii conſuetudinem, quæ, Sede vacante, unum dumtaxat conſtituunt Vicarium pro exercitio juriſdictionis contentioſæ, qui Officialis dicitur.

Hæc propius examinaſſent Doctores & prout ex rite probatis reperiſſent, de jure reſpondiſſent.

Neſcio, quid pag. 2 velint, quaſi ex his, quæ ibidem e Synodo Mechlinienſi adducta ſunt, non probetur qualitatem Vicarii Generalis, & qualitatem Officialis tunc temporis duabus diſtinctis perſonis fuiſſe collatam, prout Doctores conſulti dixerunt. Num credant duos viros, quorum alter ad Cathedram Cameracenſem, alter ad Mechlinienſem promotus fuit, coram Synodo incompetentem ſibi titulum vel dignitatem voluiſſe adſcribere?

Notandum quod ibidem fatentur, quod *lege ordinaria* conſtituatur Vicarius Generalis cum ſola juriſdictione in voluntariis: Officialis vero cum juriſdictione contentioſa. Igitur recte proceditur, dum non agnoſcitur juriſdictio fori contentioſi in Vicario Generali, quouſque plene probetur eam ipſi legitime collatam.

REFLEXIO III.

Quæ pag. 2. circa finem, & ſequenti dicunt de recepto reſtrictius in Gallia quam in Belgio Concilio Tridentino, nihil vel parum ad præſentem quæſtionem. Interim libenter fatemur, in Belgio non autem in Gallia eſſe publicatum dictum Concilium; neque id negatum eſt; ſed dumtaxat dictum eſt quod utrum Decreta hujus Concilii *in Gallia reſtrictius quam in Belgio ſint in uſum recepta, neſcimus an id probari poſſit?*

Fatendum & hactenus nos neſcire. Licet enim non ſint in uſum recepta, in vim Concilii Tridentini, pleraque tamen, præſertim ſpectantia reformationem Cleri, auctoritate Prælatorum, & etiam Regia in uſum recepta leguntur.

Cæterum quæ de Concilii Tridentini ejuſque Decretorum in Gallia receptione, nec non de Officialium revocabilitate in medium afferuntur, ad præſentem quæſtionem & caſum non pertinent. Quod de his aliqua

in reſponſo altero dicta ſint, id unice factum quia conſultatio ejuſque refutatio id exigere videretur.

Cum fateantur tandem hi cauſarum Patroni, pag. 2, circa medium, quod lege ordinaria videatur ab Epiſcopo conſtitutus alius Vicarius *in ſpiritualibus*, alius in *contentioſis*:

Igitur recte conclusit D. *Leydecker* non eſſe comparendum coram his Vicariis Generalibus, niſi plene probaverint ipſos præter legem ordinariam eſſe conſtitutos cum utraque poteſtate.

Præterea cum de jure & praxi Judex delegatus teneatur litteris Citatorialibus adjungere Litteras ſuas commiſſionis, nec alias ei credatur, quanto magis hi delegati, præter legem ordioariam, debuiſſent Litteras commiſſionis Citatorialibus adjunxiſſe; meritoque in eis hæc poteſtas non agnoſcitur.

Ex his quoque Litteris intelligi debuiſſet, an in ſolidum & ſeparatim ſingulis, an vero conjunctim pro exercitio juriſdictionis contentioſæ eſſent conſtituti? Et utrum generaliter pro omnibus, num vero pro hac unica D. *Leydecker*; de quibus plura garriunt Advocati ut aliquod dicere videantur.

Scitur quidem ſolere hic in Belgio auctoritate Pontificia per Internuntium in cauſis Appellationum dari petentibus plures Judices delegatos, iiſque omnibus & ſingulis *in ſolidum*: ſed hoc nunquam viſum vel auditum, quod dum unus eorum Judex fuit in cauſa, reliqui, qui Judices non fuerunt, ſententiæ ſubſcribant; idque eadem omnino formula qua ſubſcribit, qui Judex in cauſa fuit: ita ut conſtare nequeat, ex formula ſubſcriptionis, quis habuerit partes Judicis: prout in ſubſcriptione hujus ſententiæ contigit; eodem quippe modo ſubſcribunt; immo ſi ex ſola ſubſcriptione judicandum eſſet, videretur præ reliquis D. *de Viſſcher* partes Judicis ſuſtinuiſſe: quia hic ſe *Officialem* Mechlinienſem, cui *Lege ordinaria* juriſdictio data cenſetur, ſcribit.

Dicunt pag. 5. verſ. *ſpecialem*, quod D. Archiepiſcopus *nec recuſatus fuerit, nec Canonice recuſari potuerit*: utrum Canonice recuſari non potuerit dubitari merito poteſt: ſed eum non fuiſſe recuſatum credimus, ſed num non fuiſſet *ſummæ imprudentiæ* in Judicem aut Judices cauſæ delegare, qui vel erat recuſatus, aut ſciebat plane eſſe ſuſpectos & recuſabiles; uti ibidem prætendunt Patroni.

Quod autem folio 6. verſ. *vexatiſſime* in dubium vocari dicunt, utrum per *recuſationem* ſuſpendatur juriſdictio Judicis, ita ut poſt eam inſtitutam acta per eum ſint ipſo jure nulla, neſcio quis in dubium queat revocare; cum certum ſit non minus per recuſationem quam per appellationem ſuſpendi juriſdictionem Judicis.

Quod ibidem 10 dubium vocare videntur, num recuſatio D. *de Viſſcher* eſſet ex cauſa ſufficienti, frivolum eſt: cum ipſe eam ut ſufficientem ſatis admiſiſſe cenſeatur, cauſam ad Archiepiſcopum remittendo. Præterea ſicuti poſt appellationem legitime interpoſitam, acta ipſo jure ſunt nulla, licet poſtmodum declaretur male eſſe appellatum; ita quoque acta ſunt nulla, licet recuſatio judicaretur non fundata, uti in terminis tradit Wameſius.

(*Has Reflexiones propria Eſpenii manu exaratas invenimus, ſed non ſubſignatas.*)

XXXV.

RESOLUTIO ESPENII (*a*)

a quibuſdam aliis ſubſcripta,

circa Decretum Comitiorum Oratorii anni 1719. de Decennalibus.

CONſtitutiones Oratorii D. J. in Belgio Cap. 2. ubi agitur de poteſtate & regimine Congregationis, ita habent: *Directio ſive Regimen dictæ Congregationis, quoad perſonas, bona & domos, ad ejuſdem Præpoſitos ſpectabit: cujus quidem directionis poteſtas primaria in ipſo Corpore ſive Conventu Congregationis legitime convocata, cui etiam Præpoſitus Congregationis ſubeſt, & in quo pluralitatem ſuffragiorum tenebitur ſequi, reſidere decernitur.*

Cap. vero 3. ubi agitur de convocatione Congregationis ita habetur: *Ab ipſa porro Congregatione ſic convocata leges convocandi inpoſterum ſtatuentur.*

Deinde in fine ejuſdem Capit. 3. habentur ſequentia: *Quæ vero a Congregatione ſic legitime convocata decreta & determinata erunt, vim & effectum non habebunt, donec ab Illuſtriſſimo ſeu Reverendiſſimo loci approbata ac confirmata fuerint.*

Ratione cujus confirmationis dandæ, Epiſcopus loci, ab aliquot annis, Ipſemet Congregationi, ſeu Comitiis Generalibus, ut vocant, intervenit, quoties ipſi ſic viſum fuit: Alius ſiquidem titulus, quo iiſdem Comitiis interveniat non reperitur.

Quando autem Epiſcopus loci, dictis Comitiis ipſemet non intervenit, vel iiſdem ab initio uſque ad finem non aſſiſtit; ſolet Congregatio ad illum deputare tres vel quatuor Presbyteros ex primariis, uti ei, nomine totius Corporis, rationem reddant actorum & ſtatutorum in Comitiis, ſeu ut ipſum de omnibus informent. Quibus Deputatis Epiſcopus mentem ſuam ſuper actis Comitiorum, pandebat olim oretenus; ac ita cenſebantur omnia ſufficienter approbata & confirmata. Sic adhuc proceſſum eſt, 10. Auguſti 1644. item 30. Julii 1652. & adhuc ſæpius uſque ad annum 1675.

Poſtmodum Epiſcopus loci etiam aliquando approbationem & confirmationem actorum ſcripto dare dignatus eſt, quo adminiculo Præpoſitus & Aſſiſtentes, omnibus & omni tempore facilius fidem facere poterant iſtius approbationis.

Anoo 1719. in Comitiis Generalibus celebratis Mechliniæ, die 30. & 31. Auguſti, Excellentiſſimus, nunc vero Eminentiſſimus Dominus Archiepiſcopus Mechlinienſis ab initio uſque ad finem perſonaliter interfuit, qualem aſſiduitatem nullus ejus Anteceſſor unquam ante præſtiterat.

In his Comitiis ſeſſ. 2. ad evitandas omnes inconvenientias claſſium, contra quas multo tempore factæ erant querelæ, omnium calculo (approbante & laudante, quin & dictante Excellentiſſimo Domino Archiepiſcopo) decretus eſt modus convocandi impoſterum ad Comitia Generalia; quo ſtatuitur *ut impoſterum ultra illos, qui de jure veniunt ad Comitia*, (id eſt Præpoſitus, Expræpoſiti, Aſſiſtentes, & Superiores Domorum) *poſſint etiam in iis comparere omnes & ſoli illi, qui decem annos Sacerdotii exegerant in Congregatione Oratorii; etiamſi in eo videatur aliquid derogari circa illud punctum, Cap. III. de convocatione Congregationis.*

(a) Primum edita in libro cui titulus: *Chronicon Oratorii apud Belgas*, Append. pag. 18.

Denique

Digitized by Google

Denique dictante R. Patre *Wynants*: ex antiquioribus actis Comitialibus, deputati ſunt tres, qui Excellentiſſimo Domino gratias agerent pro Paterno erga Congregationem affectu, & petarent confirmationem actorum.

Qui Archiepiſcopus, ſuggeſtione, neſcitur quorum in diverſa mutatus in ſua approbatione ſcripto data 4. Septembris, articulum illum non quidem reprobavit, ſed tamen ipſius approbationem diſtulit, in verbis: *Excepta reſolutione ſeſſ. 2. capta contra præſcriptum Cap. 3. præfatarum Conſtitutionum, quam hactenus approbandam non duximus.*

Notandum quod Congregatio ſit in poſſeſſione derogandi dictis Conſtitutionibus ex gravi cauſa; ſignanter in materia convocationis.

Interim jam tempus inſtat novorum Comitiorum. Præpoſitus vero ſub prætextu quod hoc Statutum non ſit hactenus ſufficienter approbatum per Epiſcopum loci, renuit juxta illud Comitia convocare.

QUÆRITUR.

An Statutum, unde quæſtio, ſit ſufficienter approbatum per Excellentiſſimum Dominum, qui Congregationi præſens interfuit, & Statuto conſenſum præbuit prout in caſu? Et conſequenter an liceat R. admodum Domino Præpoſito contra tenorem ejus, Comitia Generalia convocare.

RESPONSIO.

Viſa per nos infraſcriptos J. U. Doctores & Profeſſores ſupraſcripta caſus poſitione; viſo etiam quæſito inde formato; item lectis Capitibus 2. & 3. Conſtitutionum Oratorii de data 26. Maji 1634. cenſemus, Statutum ſcilicet, *ut in poſterum ultra illos, qui de jure veniunt ad Comitia, poſſint in iis comparere omnes & ſoli illi, qui decem annos Sacerdotii exegerunt in Congregatione*, eſſe ſufficienter approbatum, & confirmatum; ita ut plenam vim & effectum habere debeat.

In primis quia textus citatus Conſtitutionum cap. 2. aperte decernit, quod *directionis poteſtas primaria reſideat in ipſo Corpore ſive Conventu Congregationis legitime convocata*; & cap. 3. quod apud eamdem ſit poteſtas, *ut ab ipſa leges convocandi impoſterum ſtatuantur.*

Nec obſtat clauſula finalis cap. 3. *Quæ vero a Congregatione ſic legitime convocata decreta & determinata erunt, vim & effectum non habebunt, donec ab Illuſtriſſimo loci approbata & confirmata fuerint.* Nam approbavit penitus Archiepiſcopus in ipſo actu præſens, ſecundum ea, quæ proponuntur in caſu. : Nulla enim eſt approbatio fortior, quam quæ in ipſo actu fit, non applaudendo tantum, & adminiculando, ſed & ſua voce dictando. Quæ omnia non ſolum arguunt animum approbandi, ſed nec interpretationem quidem aliam admittunt.

Cum enim non poſſit ibidem Archiepiſcopus alia qualitate cenſeri, quam quæ relationem habet ad iſta Comitia; nec in iſtis Comitiis alia qualitate quam approbatoris, aut confirmatoris poſſit agnoſci; conſequens eſt, ut quidquid ibi probando vel improbando, formaliter aut virtualiter, tacite vel aperte dicit aut negat, hoc ipſo probatum vel improbatum debeat reputari. Et quidem omnibus modis convenit, eam Epiſcopi confirmationem in ipſis fieri Comitiis; & uno tempore, unoque tractu Statuta ſimul condi & confirmari; quia ſic fit auditis hinc inde rationibus cum plenaria informatione; quæ alias diſſolutis Comitiis & Patribus ad ſua reverſis haberi non poteſt.

Eſt autem penitus impertinens, quod Archiepiſcopus in Caſu, poſt diſſoluta Comitia, dicatur mutaſſe conſilium; *Nec enim quamvis incontinenti facta pœnitentiæ conteſtatio, conſenſu finita reſcindit.* Leg. 12. Codic. *de contrahenda emptione.*

Ergo ſola ſupereſt hæc difficultas, an confirmatio poſtmodum petita, nec univerſaliter ſcripto data, an, inquam, iſta duo facta, retroactis præjudicent.

His commentis nihil poteſt dici ineptius. Nam petitionem quidem quod attinet, en tibi duplex ſolutio. Prima hæc eſt: quod ea petitio non tam ad confirmationem ipſam, quæ jam tum erat in prædictis, quam ad ſcripturam referenda ſit: ut ſcilicet Archiepiſcopus id quod verbis factiſque firmaverat, dignaretur & ſcripto præſtare, nempe ad fidem faciendam, de quo infra II. Videtur ea petitio potius facta ex more & ſtylo, quam neceſſitate cogente: cum enim ante dictum annum 1719. nullus unquam Epiſcopus interfuiſſet Comitiis tam aſſidue ab initio uſque ad finem, conſequens eſt, tunc approbationem petendam fuiſſe poſt Comitia; ſaltem circa puncta, quæ abſente Epiſcopo erant reſoluta.

Inde cum in morem iverit approbationem petere poſt finita Comitia, etiam nunc ſic petita fuit, juxta veterem formulam, quam ex vetuſtis actis dictavit P. *Wynants.*

Et quamvis ea cura in tali caſu ſupervacua fuiſſet ante annum 1675. dum Epiſcopus non confirmabat ſcripto, ſed oretenus, (quamquam etiam tunc dici potuiſſet *quod abundat non vitiat*,) nunc tamen otioſa dici non poteſt, poſtquam Epiſcopi ſcripturam addere dignati ſunt. Nam intererat Congregationis hanc etiam in hoc caſu obtinere, ad probandam omni tempore confirmationem actorum.

Cum ergo in Caſu deputati ſunt a Comitiis *ad petendam confirmationem actorum*, quæ tamen acta jam tum erant confirmata, in dictis circumſtantiis, nihil aliud petiiſſe cenſendi ſunt, quam ſcriptum illud probatorum confirmationis, quod etiam ſcriptum, optimo ſenſu vocatur *confirmatio*; quemadmodum ſcripturæ probatoriæ obligationum, ceſſionum, abſolutionum, vulgatiſſime vocantur *obligatio*, *ceſſio*, *&c.* quamvis in plerique nihil ad ſubſtantiam rei, ſed ad ſolam pertineant probationem.

Verum quidem eſt, ſcripturam aliquando pertinere ad ſubſtantiam actus, ſed hoc obtinere non poteſt, niſi ex 2. capitibus, nimirum ſi aut lege ſtatutum eſt actum aliter non valere quam ſcripto (ut V. G. in Teſtamentis:) vel inter partes ita fuerit conventum. Alioqui ſi naturam inſpicimus, nihil ad ſubſtantiam actus pertinet ſcriptura, quod evincitur, vel ex hoc ſolo, quod omne genus actuum celebrari potuit antequam ſcriberetur inter homines, & etiam nunc poteſt apud populos, qui non utuntur ſcripto. Quin & in toto jure conventiones, promiſſa & alia ejuſdem generis definiuntur generatim, non cum relatione ad ſcripturam, ſed ſimpliciter ad voluntatem qualitercumque declaratam.

Quibus omnibus nihil derogat acceſſio ſcripturæ, quæ ad probationem adhibetur; V G. dum debitum ſolvo, peto apocham; non ut per hanc extinguatur obligatio, quæ jam tum certo certius per ſolutionem ſublata eſt; ſed ut probem exceptionem pecuniæ ſolutæ, ſi deinceps ex eadem cauſa convenior.

Qua de re dici poteſt idem fere quod Cicero de verbis dixit: *quibus utique non uteremur, ſi voluntas tacitus nobis poſſet intelligi.* Sic inquam non uteremur ſcripto, ſi conventio vel alius actus æque ſine ſcripto poſſet probari.

Eſt igitur illa naturaliſſima cauſa adhibendæ ſcripturæ, probatio ſcilicet omni tempore hoc adminiculo facienda: quæ alioquin aut nullo modo, aut certe non perpetuo poſſet fieri; V. G. teſtibus emortuis. Sed ad ſubſtantiam actus ſcripturam per ſe non pertinere jam evidens eſt, niſi eam vel lex, vel expreſſa conventio requirat.

Quamobrem qui talem neceſſitatem ſcripturæ ad cujuſdam actus ſubſtantiam dicit pertinere, is probare debet ita cautum eſſe per legem; vel inter partes ita fuiſſe ſtipulatum.

Qualem probationem Præpoſitus in Caſu non videtur unquam facturus, cum potius omnia contraria reſultent ex iis quæ proponuntur. Nam dum Epiſcopus loci abfuerat a Comitiis aut non ſemper præſens erat, Deputati oretenus dumtaxat rationem ei reddebant actorum & Statutorum in Comitiis, quibus Epiſcopus loci etiam oretenus mentem ſuam ſuper actis Comitiorum pandebat, atque ita cenſebantur omnia ſufficienter approbata & confirmata.

Uſus autem, præſertim primævus, eſt optimus Conſtitutionum interpres; quia continet factum illorum Epiſcoporum, qui dictas Conſtitutiones ſibi oblatas primitus examinarunt, laudarunt & approbarunt; quique facto ſuo amplius declararunt quid per clauſulam illam confirmationis & approbationis intellexerint.

Cum ergo afferatur quod in Comitiis de quibus hic agitur, ab initio uſque ad finem Exc. D. Archiepiſcopus ipſemet interfuerit Decretis, & Statutis nihil oppoſuerit: immo e contra Statuto, de quo hic quæſtio, applauſerit, ita ut illud etiam dictare dignatus fuerit, non apparet, quæ alia approbatio & confirmatio ex parte præfati Archiepiſcopi fuerit neceſſaria; aut quid obſtare poſſit quo minus Statutum illud a tota Congregatione omnium ſuffragiis conditum, plenam vim & effectum habeat, & habere debeat. Nam Conſtitutiones non requirunt approbationem in ſcriptis, immo nullam formam approbationis præſcribunt, ita ut quæcumque demum approbatio, ſeu forma ejus ſufficere debeat uti prædicta praxis confirmat. Et eſt hic beneficium quod ſequentes Epiſcopi voluerunt præſtare Congregationi, ejuſque Præpoſitis & Superioribus, dando eis inſtrumentum, quo de ſua approbatione ſemper & ubique docere poſſint: quod vero in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum. Cap. 61. Reg. juris in 6.

Itaque non videtur quod exceptio inſerta confirmationis ſcriptæ, quæ demum prodiit poſt aliquod tempus a concluſis Comitiis, nocere aut alterare poſſit, poſt verbalem & realem approbationem, in ipſo tempore & loco Congregationis factam, qua Statutum ipſum plenum: obur & effectum obtinuit. Hoc amplius (ſalvo tamen ſuperfluo) in hac exceptione præſumenda eſt ſub & obreptio; præſertim cum nullam rationem dilatæ approbationis præfatus Archiepiſcopus expreſſerit, niſi quod hoc Statutum eſſet contrarium Capiti 3. præfatarum Conſtitutionum: quæ ratio in Comitiis, ipſo præſente & applaudente diſcuſſa fuit, & judicata talis ut ea non obſtante, in hiſce circumſtantiis novum hoc Statutum, pro bono Congregationis condi poſſet & conveniret: quamvis & aliunde conſtet iſtud præſcriptum Capit. 3. nequaquam poſſe obſtare, tum ut ad oculum patebit inſpicienti tenorem ejus, tum quia ipſa Congregatio eſt in poſſeſſione derogandi ejuſmodi Statutis & Conſtitutionibus; ſignanter quoad materiam & modum convocandi Congregationem. Quæ poſſeſſio etiam in ipſis Conſtitutionibus, & nominatim in eodem illo Capite 3. ex verbis in caſu citatis eſt fundata.

Itaque cenſent infraſcripti, quod in caſu propoſito, R. adm. D. Præpoſitus non poſſit contra Statutum unde quæritur, utpote ſatis approbatum & confirmatum, Comitia indicere. Ita Reſponſum, Lovanii hac 11. Auguſti 1722.

(*& erat ſignatum*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Profeſſ. L. *Hacquius*, J. U. Doct. & Prof. Ord. A. *Bauwens*, J. U. Doct. & Ant. Primarius.

(*infra habebatur*)

Infraſcripti apud Supremum Concilium Brabantiæ Advocati, viſa Superiori caſus poſitione, quæſtione & reſolutione Cl. DD. Præconſultorum, idem penitus cenſemus. Actum Bruxellis hac 16. Auguſti 1722.

(*& erat ſignatum*)

A. Deſcarte. J. de Pleber. H. van Hannwyck. A. de la Chambre. J. de Swert. R. E. Swarts.

XXXVI.

JURIS RESPONSUM ESPENII

a quibuſdam aliis Doctoribus ſubſcriptum.

De Titulo ad Ordinationem extraneorum Requiſito, in Eccleſiis Catholicis Belgii Foederati.

(*Nunc primo editum.*)

CASUS POSITIO.

A Tempore, quo Provinciæ Confœderatæ redactæ ſunt in poteſtatem Acatholicorum, bona Eccleſiaſtica earum Provinciarum ſibi aſſumpſerunt ſupremæ Poteſtates, & Miniſtris Catholicis erepta ſunt; ita ut una cum ipſis bonis Eccleſiaſticis, etiam Beneficiorum tituli, notanter ſimplicium Beneficiorum, pene omnes extincti ab eo tempore fuerint; eaque ratione contigit, ut nulli pene ad titulum Beneficii in Diœceſibus, in Provinciis illis conſiſtentibus, ordinari potuerint.

Verum ab initio fere hujus mutationis, conſiderantes Eccleſiarum illarum Rectores, quod juxta ſpiritum & mentem Eccleſiæ, non tam eſſent ipſi tituli Beneficiorum, per quos propriæ quis Eccleſiæ adſcriberetur, & quaſi homo Eccleſiæ alicujus efficeretur, ſed potius ipſum Miniſterium Eccleſiaſticum, per quod ſe profitetur Eccleſiæ illius Miniſtrum velle conſtitui, & in Miniſtrum aſſumitur, non dubitarunt, quin ſimilis in Miniſterium adſcriptio ſive aſſumptio vicem tituli Beneficialis ſufficienter ſuppleret, ut ſimiles adſcripti, etiamſi non eſſent origine hujus Eccleſiæ, neque domicilium in ea antea fixiſſent, nihilominus tanquam huic jam Eccleſiæ incardinati ſive incorporati, & quaſi homines illius Eccleſiæ effecti, ordinari poſſent: quod & ſic in hiſce Eccleſiis practicatum fuit.

QUÆRITUR.

Utrum hæc praxis a ſæculo continuata repugnet ſacris Canonibus, aut modernæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ.

RESOLUTIO.

In primis indubitatum eſt præcipuum atque in primis Eccleſiæ ſæculis uſitatum titulum Ordinationis fuiſſe

ad-

adſcriptionem alicujus perſonæ in Miniſtrum Eccleſiæ, per quam videbatur fieri homo iſtius Eccleſiæ.

Neque enim ante hujuſmodi adſcriptionem proprie dici poterat alicujus particularis Eccleſiæ homo, aut de foro Eccleſiæ exiſtere, quemadmodum nullus dicitur eſſe de militia armata, etiamſi ſit de territorio, & ſub dominatu alicujus Principis, niſi prius fuerit militiæ armatæ adſcriptus, atque hac adſcriptione fuerit factus quaſi Miniſter, & homo iſtius Militiæ cui adſcriptus eſt.

Hinc & notat Franciſcus *Hallierius*, quod hodierni tituli domicilii & originis, antiquitus vix noti fuerint, eo quod priuſquam vere dicerentur alicujus Eccleſiæ homines, deberent prius ut Miniſtri iſtius Eccleſiæ Matriculæ, ſive Catalogo iſtius Eccleſiæ adſcribi, & per eam adſcriptionem ſe Miniſtros iſtius Eccleſiæ profiteri, & tanquam Miniſtros hujus Eccleſiæ eſſe ſuſceptos.

Quapropter in priſtinis Eccleſiæ Canonibus id unum cautum reperitur, ne unus Epiſcopus alienum Clericum ſive Miniſtrum ſibi adſciſceret, & alteri Epiſcopo quaſi eriperet.

Hiſce ſane judicantes Patres non videri alteri Epiſcopo eripi ſubditum, niſi hic jam eſſet in Miniſtrum alteri Eccleſiæ adſcriptus, atque ita Miniſter & homo iſtius Eccleſiæ factus.

Hinc videmus quod in Concilio Carthaginenſi III. anno 397. habito, cum Julianus Epiſcopus in Diaconum ordinaſſet Clericum quemdam, origine quidem civem ſuum, ſed tamen per alterum Epiſcopum Epigonium Lectorem factum, videmus quod Epigonius, in dicto Concilio Canon. 54 de Juliano acriter fuerit conqueſtus dicens: " Eumdem Julianum ita temerarium
" & audacem extitiſſe, ut eum, qui a ſe baptizatus &
" enutritus fuerit, & in Diœceſi Mappalienſi Lector eſſe
" cœperat, immo annis fere duobus legerat, eum Ju-
" lianum quaſi proprium civem ſui loci Vaſaritani ſe in-
" conſulto uſurpaſſe, & Diaconum ordinaſſe. " De quo facto ſic judicaverunt Patres, reſpondente Numidio:
" ſi non poſtulata neque conſulta tua dignatione id vi-
" detur feciſſe Julianus, judicamus omnes inique factum,
" atque indigne. "

Perſpicuum eſt Patres querelam Epigonii juſtam reputaſſe adverſus factum Juliani, eo præcipue titulo, quod Julianus vetantibus ſacris Canonibus, alienum Clericum, ſive Miniſtrum uſurpare, & Epigonio eripere tentaſſet.

Ulterius evidens eſt quod Patres reputaverint hunc baptizatum (licet origine eſſet ex Diœceſi Juliani, & etiamnum eſſet civis illius territorii) nihilominus per aſſumptionem ad Miniſterium Eccleſiaſticum, nimirum Lectoris, jam factum eſſe Miniſtrum, & quaſi hominem iſtius Eccleſiæ, a qua divelli non potuerit per Julianum ſine licentia Epigonii.

Immo nec per tonſuram Clericalem aut Minores Ordines non fuiſſe jam pridem Eccleſiis proprie adſcriptos, ad effectum ut cenſerentur eſſe homines alicujus particularis Eccleſiæ, niſi quod juxta illius ætatis diſciplinam tonſura Clericalis aut Minores non darentur, niſi una tanquam Miniſtri per hanc tonſuram Clericalem aut Minores Ordines cenſerentur conſtitui Miniſtri illius Eccleſiæ, & ad obeundum actualiter Miniſterium ſeſe addicerent, & aſſumerentur.

Hinc contigit quod poſtquam labentibus ſæculis tonſura Clericalis, & Minores Ordines, cœperunt reputari & conſerri tanquam quædam Sacramenta, & quaſi quædam ad complementum ſacrorum Ordinum prærequiſita, ſine reſpectu ad Miniſterium ſive functiones ſacras per ordinatos obeundas, etiam cœperunt & tonſura Clericalis; & Minores Ordines reputari minime ſufficientes, ut his mediantibus quis cenſeretur adſcriptus Eccleſiæ, ſive eſſe de foro Eccleſiaſtico: ſed neceſſarium viſum eſt, ut poſt ſuſceptam Tonſuram aut Minores Ordines eſſet adſcriptus alicui Eccleſiæ, cujus ſe Miniſtrum eſſe aut futurum profiteretur.

Ita legimus Synodum Tridentinam renovando Conſtitutionem Bonifacii VIII. in Capitulo unico, *de Clericis conjugatis* in 6. qua Pontifex iſte declaravit Clericos etiam conjugatos, modo bigami non eſſent; eſſe de foro Eccleſiaſtico, & conſequenter privilegio fori gaudere, addidiſſe hanc cautionem ſeſſ. 23. Cap. 6. de Reform. *modo hi Clerici (conjugati) alicujus Eccleſiæ ſervitio vel Miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſerviant vel miniſtrent, & Clericali habitu & tonſura utantur.*

Similiter circa Clericos non conjugatos declaravit, quod *nullus prima Tonſura initiatus, aut etiam in Minoribus conſtitutus... fori privilegio gaudeat, niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem habitum & Tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in Seminario Clericorum aut in aliqua Schola vel Univerſitate, de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad Majores Ordines ſuſcipiendos verſetur.* Non obſcurum eſt Synodum hic æquiparare initiatum prima Tonſura & initiatum Minoribus Ordinibus, atque in utroque requirere hic expreſſas conditiones ut privilegio fori gaudere queant.

Ulterius fit manifeſtum, Synodum non refundere hoc privilegium fori in nudam & ſolam tonſuræ Clericalis aut Minorum Ordinum ſuſceptionem, ſed in hoc quod quis Miniſterio Eccleſiaſtico ſit actualiter applicatus, aut ſaltem ſe impendat, ut Eccleſiæ ſervire queat.

Præterea textus Concilii Tridentini jam relatus manifeſte indicat Synodum reputaſſe tanquam Miniſterio Eccleſiæ alicujus addictum, ad eum effectum ut cenſeri debeat de foro Eccleſiaſtico & quaſi homo iſtius Eccleſiæ, *qui in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola vel Univerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad Majores Ordines ſuſcipiendos verſetur.*

Huic & conformis eſt Declaratio Regis Chriſtianiſſimi, data ad inſtantiam Cleri Gallicani, qua declaravit non tantum Beneficiatos ſed etiam Scholares actualiter & ſine fraude ſtudentes, privilegio fori uti: verba ſunt: *Les Ecoliers actuellement étudians & ſans fraude, & auſſi tous les Clercs beneficiers &c.*

Unde & ſacram Congregationem declaraſſe refert Fagnanus ad Cap. 1. *Extra, de foro Comp.* Num. 22. quod Clericus incedens in habitu & tonſura Clericali, gaudeat privilegio, ſi alicui Eccleſiæ ſerviat, etiam ſine *mandato* Epiſcopi, aut ſtudeat *in aliquo Seminario*, vel Schola aut Univerſitate *citra ſententiam* Epiſcopi; quia etiam ceſſante mandato aut licentia Epiſcopi habetur finis præcipuus Concilii.

Ex his in primis habemus quod Synodus Tridentina refuderit hoc privilegium fori, non tam in ſuſceptam Tonſuram aut Minores Ordines quam in ipſum Miniſterium cui quis ſe impendit, & in Miniſtrum Eccleſiæ addicitur & aſſumitur.

Præterea in textu Concilii Tridentini, aliiſque, nequaquam obſcurum eſt illum reputari pro beneficiato, ad effectum ut reputetur de foro Eccleſiaſtico, qui licet nullum Beneficium in titulum poſſideat, tamen ut Miniſter Eccleſiæ ſit adſcriptus, & actualiter ei ſerviat; aut ſaltem in aliqua Univerſitate aut Seminario de licentia Epiſcopi ad Miniſterium perſonaliter implendum ſtudeat, & ſe capacem reddat; quin & tonſuram Clericalem aut Minores Ordines non requiri, ut quis cenſeatur tanquam Miniſter Eccleſiæ alicui adſcriptus, ad effectum ut tanquam homo iſtius Eccleſiæ, & eidem incorporatus cenſeatur, evincit quotidiana & notoria praxis, qua videmus quod Matricularii, Cantores, quin & pueri Chori, tametſi nec tonſura Clericali, nec ullo Minori Ordine inſigniti, hoc privilegio fori fruantur. Unde ſi quis incola alicujus Parochiæ, etiam hujus Parochiæ ratione domicilii incola manens, ad officium matriculatus, aut aliud ſimile officium aſſumatur, vigore hujus aſſumptionis & Miniſterii efficitur ſubditus, & quaſi homo iſtius Eccleſiæ; tametſi etiam actualiter aliam Parochiam incolat; poteſtque Parochus hujus

Eccleſiæ

Digitized by Google

Eccleſiæ Parochialis, cui ut Miniſter eſt incorporatus, ipſi tanquam proprius Parochus Sacramenta miniſtrare; ipſeque moriens in ea Parochia ſepeliendus erit, & Communionem etiam Paſchalem in hac Parochia poteſt recipere; tametſi vetitum ſit Parochis alterius Parochiæ incolis, Sacramenta adminiſtrare, vel ad ſepulturam recipere, æque ac ipſis Epiſcopis alienos Diœceſanos ordinare.

Signum evidens eos hac ſola adſcriptione in Miniſtros Eccleſiæ reputari de foro Eccleſiaſtico, & tanquam homines iſtius Eccleſiæ reputari; ac per conſequens Epiſcopum in eos tanquam ſubditos poſſe exercere ea, quæ juriſdictionis ſuæ ſunt.

Itaque cenſent infraſcripti, praxim, prout in caſu, hactenus obſervatam, eſſe plane conformem ſacris Canonibus, & etiam modernæ diſciplinæ, quæ pro titulo Ordinationis reputat Beneficia, non propter merum titulum Beneficii, ſed propter Miniſterium quod hinc Eccleſiæ, tanquam Miniſtri impendunt, & ab Eccleſia ſunt aſſumpti; eaque aſſumptione vel adſcriptione quaſi homines proprii hujus Eccleſiæ ſunt effecti, quales & reputantur; tametſi nondum actualiter hoc Miniſterium Eccleſiæ impendant, ſed ad illud implendum de licentia Epiſcopi vel Rectorum iſtius Eccleſiæ cui ſe addixerunt, in Seminariis aut Univerſitatibus, ut ſe aptiores ad Miniſterium implendum reddant, verſantur.

Quod in terminis confirmatur quoad Eccleſiam Batavicam, per Epiſtolam S. Congreg. *de prop. fide*, datam die 26. Januarii 1664. ad Joannem Epiſcopum Caſtorienſem & Vic. Apoſtol. in qua inter cetera hæc habentur: „ Ceterum ubi in aliquo quas diximus conditiones „ effulgere perſpexeris, poteris nedum Provinciarum „ iſtarum nationales, verum etiam exteros ad Sacros „ Ordines promovere, ac Miſſionum Miniſterio applicare, ſi in aliquo ex Seminariis ad iſtas Provincias „ ſpectantibus, earumdem redditibus ac fundationibus „ fuerint enutriti: „ prout refertur Bat. Sac. p. 493.

Scitur quidem in Gallia, aliiſque partibus, Epiſcopos aliqua ordinaſſe ad occurrendum abuſibus, qui videbantur ſenſim invaluiſſe, ex libero recurſu ad exteros Epiſcopos occaſione triplicis tituli, nimirum Originis, Domicilii, & Beneficii; ſed quæ hi Epiſcopi pro temporis circumſtantiis & recto regimine ſuarum Eccleſiarum ſpecialiter decreverunt, ad exteras Eccleſias nequaquam ſunt extendenda; ſed his unice incumbit ut quocumque modo & mediis ſibi opportunis hiſce abuſibus pro temporum & Eccleſiarum ſuarum conditione ſatagant occurrere. Unde nec in Belgio unquam publicatum aut receptum ſcitur Decretum Innocentii XII. quod incipit: *Speculatores.* Sed Epiſcopi eo utuntur & in illo præſcripta impendunt, prout ad occurrendum hic & nunc abuſibus convenire judicant.

Ita reſolutum Lovanii die 4. Febr. 1723.

(*Erat ſignat.*)

Z. B. Van Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Profeſſor.
A. Bauwens, J. U. D. & Anteceſſor Primarius.
F. Verſchuren, Sacræ Theologiæ Doctor, Collegii Alticollenſis Præſes.
H. A. Poringo, J. U. Doctor & Profeſſor.

APPENDIX AD RESOLUTIONEM XXXVI.

A.

Conſultation des Docteurs de Sorbonne ſur le meme ſujet.

MEMOIRE A CONSULTER.

UNe Egliſe étrangre, dont les biens ont été pillés par les Proteſtans, ne peut trouver dans ſon diſtrict qu'un trés petit nombre des perſonnes qui ſoient en état de remplir les fonctions du Miniſtre Eccleſiaſtique, en ſorte que ſi on ne s'aidoit du ſecours des étrangers, les peuples ſeroient en pluſieurs endroits privés du ſervice Divin, de la parole de Dieu, & des Sacremens. C'eſt pourquoi on eſt dans l'uſage, depuis plus de cent ans, d'y incorporer des étrangers, ſoit Laics, ſoit Clercs; & aprés s'étre aſſuré de leur capacité & de leur probité par de bons temoignages, de les élever aux Saints Ordres pour exercer, dans les endroits qu'on leur aſſigne les fonctions de leur Miniſtére. Perſonne juſqu'à preſent ne s'eſt oppoſé à cet uſage.

On objecte pluſieurs Canons des Conciles qui défendent aux Evéques d'ordonner des Clercs étrangers; mais

1. Le cas où ſe trouve cette Egliſe eſt un cas de neceſſité, & on ſait que la neceſſité n'a point de loi.

2. La coutume où l'on eſt d'en agir ainſi eſt raiſonnablement établie, puiſque autrement on ne pourroit ſubvenir aux beſoins des fideles.

3. Les Laics qu'on ordonne ſont des perſonnes de bonne volonté, qui y vont de bonne foi, dans le deſſein de ſe fixer & de travailler dans les endroits qui leur ſont aſſignés. Ainſi quoique ils ſoient étrangers, il ſemble qu'on peut les ordonner à titre de Domicile, puiſqu'ils s'y établiſſent effectivement.

4. Pour ce qui eſt des Clercs étrangers, il ſemble auſſi qu'on peut les ordonner à titre de Benefice, puiſqu'on leur aſſigne des Paroiſſes dans leſquelles ils travaillent en qualité de Curés; & quoique ces Curés n'ayent point de revenus particuliers, néanmoins on trouve de quoi leur fournir ce qui pourroit leur étre neceſſaire pour leur entretien.

On demande ſi cet uſage où on eſt dans cette Egliſe d'y aggreger des étrangers, & de les y faire Ordonner pour travailler au ſalut des fideles, eſt permis dans les circonſtances qu'on vient d'expoſer.

On prie Meſſieurs les Docteurs de Sorbonne de vouloir bien donner la deſſus avis par écrit.

RESPONSE.

Les Docteurs ſouſſignés qui ont lu l'expoſé cy deſſus ſont d'avis.

Que ſi d'un côté les Saints Canons ordonnent aux Evéques de ſe renfermer chacun dans les bornes de leur diſtrict, & de n'ordonner que ceux qui ſont ſoumis à leur juriſdiction, ils preſcrivent de l'autre que les Egliſes qui ſe trouvent parmi les nations barbares, ſe conforment aux coutumes qui y ſont anciennement établies. C'eſt la diſpoſition du ſecond Canon du premier Concile Général de Conſtantinople.

Non invitati Epiſcopi ultra Diœceſim ne tranſeant ad Ordinationes faciendas, aut quaslibet alias adminiſtrationes Eccleſiaſticas - - - quæ autem in Barbaris ſunt gentibus, Dei Eccleſias adminiſtrari oportet, juxta eam, quæ a Patribus obtinuit conſuetudinem.

Cette diſpoſition doit s'étendre aux Egliſes qui ſe trouvent parmi les Proteſtans; & la coutume qu'on obſerve depuis plus de cent ans, dans celle ſur laquelle on conſulte, eſt d'autant plus legitime, qu'elle eſt fondée ſur la neceſſité, puiſqu'autrement les peuples, privés de Mini-

Miniſtres Eccleſiaſtiques, le ſeroient auſſi de la parole de Dieu, & de l'uſage des Sacremens.

D'ailleurs cette coutûme eſt conforme á l'eſprit de l'Egliſe, qui outre le titre de naiſſance, en vertu duquel on recoit les Ordres ſacrés par les mains de ſon Evêque, permet encore de les recevoir à titre de Benefice, ou à titre de domicile.

1. A l'egard du Domicile, quoique pluſieurs Conciles ordonnent une habitation de dix années pour l'acquerir à cet effet, l'eſprit de ces Conciles en faiſant ces Régles, a été de s'aſſurer d'une maniere autentique que ceux qui recevroient ainſi les Saints Ordres, auroient une reſolution véritable & conſtante de fixer à perpetuité leur Domicile dans le lieu où ils auroient été ordonnés.

Or l'Egliſe étrangre dont il s'agit, ne s'aſſocie que des perſonnes dont elle connoit clairement la reſolution ſincere d'y fixer à perpetuité leur Domicile, comme il paroit par l'expoſé.

Il faut entendre Navarre & d'autres Canoniſtes s'expliquer là deſſus, par rapport aux pays, où il n'y a pas de regle contraire qui y ſoit en vigueur; *per quod probatur*, dit Navarre, (*a*) *Contrahere quem Domicilium in loco ubi conſtituit habitare, animo ibi perpetuo habitandi vel manendi ibi, etiamſi parvo tempore manſerit; quia per manſionem talem quæritur Domicilium, etiam momento temporis; ut poſt alios tradit etiam Philippus Francus, ubi loquitur de Domicilio quod ſufficit per illum textum, ad effectum faciendi ſe ſubditum Epiſcopo ad hoc ut ordinari poſſit ab ipſo, ratione Domicilii.*

Barboſa dit, (*b*) en citant un grand nombre d'Auteurs; *illum qui non longo tempore degit in aliquo loco, dum tamen habuerit animum perpetuo illic permanendi, poſſe ab illius Antiſtite, aut illius accedente conſenſu ab alio ordinari... & quod ſupra diximus de decennio ad contrahendum incolatum requiſito, non procedit ubi conſtat de voluntate; quia tunc ex ipſo abſque aliquo lapſu temporis acquiritur Domicilium ſive incolatus.*

Sicut commemoratio, dit van Eſpen, (*c*) *plurium etiam annorum non ſufficit, ut quis habere cenſeatur fixum firmumque Domicilium, ut ratione illius poſſit ab Epiſcopo aliquo ordinari; ita nec ea ſemper requiritur, ut verum Domicilium in aliquo loco figatur. Poteſt enim aliquis ſine mora temporis ad aliquem locum vere migrare, ibique animo ſemper manendi, larem, rerumque ac fortunarum ſummam conſtituere, atque ita firmum fixumque Domicilium eligere.*

2. Pour ce qui eſt du titre de Benefice, il paroit qu'on peut s'en ſervir dans l'Egliſe dont il s'agit pour ordonner des étrangers.

En effet quoique les biens de cette Egliſe aient été pillés par les Proteſtans, elle ne laiſſe pas d'avoir des titres; & l'on aſſigne certaines Paroiſſes ou Egliſes à ceux auxquels on donne les Ordres, pour y travailler au ſalut des ames. Or ces ſortes de titres auxquels on attache ceux qu'on ordonne, ſont de vrais Benefices; & l'Ordination conferée de cette maniere eſt très conforme á la diſcipline de l'Egliſe, ſellon laquelle autrefois, dit Van Eſpen, (*ibid. enum. 6. & 7.*) *hoc ipſo quo quis in Clericum aut Miniſtrum Eccleſiæ ordinabatur, mox ei Eccleſiæ, vinculo perpetuo, nec ſine voluntate Epiſcopi ſolubili, alligabatur, & ſe ſubditum Epiſcopi illius Eccleſiæ tranſibat, ut amplius nec originis nec Domicilii ratio haberetur; credebatur Clericum nec alibi quam in ſua Eccleſia cui ſervire tenebatur, Domicilium habere. Immo, ut advertit & multis exemplis probat* HALLIERIUS, *loco citato* §. 4. (*de Sacr. Elect. P. 2.*) *olim in Ordinatione vix* DOMICILII *aut* ORIGINIS *ratio habebatur.*

On voit par le 6. Canon du Concile Général de Calcedoine qu'il étoit défendu d'ordonner quelqu'un ſans l'attacher à une Egliſe: ce qui fait voir que dans les tems même où les biens de l'Egliſe n'étoient pas partagés comme ils le ſont, ni fixement attachés à divers Benefices, on ordonnoit néanmoins ſous ce titre ceux qu'on attachoit à certaines Egliſes pour exercer les fonctions de leurs Ordres.

Dans le cas dont il s'agit on aſſigne auſſi certaines Egliſes aux étrangers qu'on ordonne, pour y travailler au ſalut des fideles. C'eſt pourquoi on peut les ordonner à titre de Benefice. La coutûme de l'Egliſe étrangere ſur laquelle on conſulte, eſt fondée ſur ces titres: Elle eſt juſtement établie, legitimement preſcrite, & l'on eſt autoriſé par les Conciles Généraux à s'y conformer dans la pratique. Deliberé en Sorbonne ce 24. Janv. 1723.

(*ſigués*)

De Beyne. F. H. Delae. Bourſier.
De Belloi de Franciere. Paul Edmont. Bellot. Touvenot.

(*a*) Lib. 1. Conſ. de temp. Ordin. conſil. 2. (*b*) In Cap. *cum Nullus*, de temp. Ordin.
(*c*) Jus Eccl. Univ. Part. 2. Sect. 1. Tit. 9. Cap. 2. Num. 21.

XXXVII.

JURIS RESPONSUM,

circa Prærogativas Facultatis Artium Lovanienſis,

ab Eſpenio aliiſque Doctoribus ſubſcriptum.

(*Nunc primo editum.*)

Juris & facti Deductio ſeu Prærogativa Privilegii Nominationum ad Beneficia Diœceſis Leodienſis conceſſi FACULTATI ARTIUM STUDII GENERALIS OPPIDI LOVANIENSIS, *ante* PRIMARIAS PRECES, *ex Romanorum Pontificum Bullis, Auguſtiſſ. Imperatorum conceſſionibus, & conſtanti uſu deprompta; ab objectionibus, quibus illam evertere moliuntur, nonnulli* PRECISTÆ CÆSAREI *vindicata, ac præſtantiſſimorum Juriſperitorum ſuffragiis roborata.*

Quamvis privilegia, quibus Facultas Artium ſtudii generalis Oppidi Lovanienſis decorata eſt; juſtiſſimis ex cauſis fuerint conceſſa, multiſque confirmatoriis & Civilis poteſtatis Decretis aſſerta & roborata, tamen Adverſariorum livorem & invidiam non ſic potuerunt effugere, quin novis ſubinde impetantur aſſultibus, quos inter is ſane non poſtremo loco habendus, quem Illuſtre Capitulum Beatæ Mariæ Thorenſis Diœceſis Leod. nec non Rev. Dominus Jacobus *Delrée Primariis*, ut ait, *Precibus*, munitus, occaſione Canonicatus & Præbendæ menſe Novembris 1721. in præfata Eccleſia Thorenſi vacantium inſtaurant. Nempe illi poſthabitis privilegiis, quibus indultum eſt Decano Facultatis Artium jus conferendi Beneficia, quæ ſingulis annis menſe Novembri & alternis annis menſe etiam Januario vacare contingit, in Civitate, Patria, & Diœceſi etiam non

Patria

Digitized by Google

Patria Leodienſi, nihil non moliontur, ut præfatis Canonicatu & Præbenda proviſum Academicum ſpoliare valeant, eorumque collationem a Decano Facultatis Artium factam, *primariarum precum* obtentu reddant inanem; ſed hunc inconſultum conatum nec poteſt nec ferre debet Facultas Artium; cujus utique jura ac prærogativæ adeo luculentis Summorum Pontificum largitionibus, & Auguſtiſſimorum Imperatorum conceſſionibus ac confirmationibus nituntur; ut ſi aliquod illis præjudicium inferri æquo animo ſuſtineret merito vereatur, ne in utriuſque Poteſtatis contemptum conſenſiſſe, & paternæ hæreditatis jura videretur turpi ignavia reliquiſſe indefenſa. Accedit publica ſtudiorum utilitas, quæ ſicut ad concedenda hujuſmodi privilegia Summ. Pontificum & Auguſtiſſimorum Imperatorum animos excitavit; ita prorſus exigit, ut eadem pro rationis æquitate ſarta tectaque ſerventur, & contra irruentes Adverſariorum molitiones vindicentur.

Eam ob rem adornata eſt hæc juris & facti deductio, in qua breviter demonſtratur:

I. Per Leonem XI. Hadrianum VI. Clementem VII. &c. Roman. Pontifices conſtitutum fuiſſe & ordinatum, ut nominati a Decano Facultatis Artium perpetuis futuris temporibus præferrentur & præferri deberent quibuſcumque aliis, etiam habentibus *Primarias Preces* Regales & Imperiales.

II. Hanc Conſtitutionem & ordinationem petitam fuiſſe per Auguſtiſſimos Imperatores Maximilianum I. & Carolum V. qui Pontificia Diplomata ſuis quoque placetis confirmarunt.

III. Prætactam prærogativam Nominatorum Academicorum ante eos, qui *Primariis Precibus* nituntur conſtanti fuiſſe uſu receptam, & noviſſimis annis in Eccleſia Cathedrali Leodienſi, ac in aliis ejuſdem Diœceſis Collegiatis Eccleſiis; ſciente & non contradicente Auguſtiſſimo ac Clementiſſimo Cæſare Carolo VI. fuiſſe obſervatum; quin immo ubi anno 1647. contradictorio judicio actum fuit, eandem ſupremi Senatus Mechlinienſis ſententia meruiſſe corroborari.

IV. Objectiones contrarias adeo non eſſe ullius ponderis; ut potius Imperiali dignitati & ſupremæ auctoritati non ſatis videantur congruere. Ceterum tanta eſt Auguſtiſſimi & Clementiſſimi Imperatoris & Regis Catholici pietas, benignitas, & æquitas; ut quæ olim publicæ utilitatis intuitu conceſſa & ſtatuta ſunt perpetuæ firmitatis munimine roborata velit permanere, ſibique gloriæ ducat Clementiſſimi Imp. Caroli VI. zelum erga Academias æmulari. Quantus autem fuerit Piiſſimi Cæſaris zelus, & quam ardens in aſſerendis Univerſitatis Lovanienſis privilegiis ſtudium ex fragmento Epiſtolæ ejuſdem Imperatoris datæ ad Eminentiſſimos DD. Cardinales liquido conſtabit.

LITTERÆ AUGUSTISSIMI AC INVICTISSIMI IMPERATORIS CAROLI QUINTI.

Scriptæ Cardinalibus S. Euſebii, SS. Quatuor *& de* Medicis *commiſſis a* Sanctiſſimo, *ad Examinationem Privilegiorum Univerſitatis Lovanienſis* 20. *Novembris* 1520.

Carolus &c. Reverendiſſimis in Chriſto Patribus, Sancti Euſebii, Sanctorum *Quatuor*, *& de Medicis* Cardinalibus Amicis noſtris cariſſimis ſalutem. Libertatem & privilegia Universitati Nostræ Lovaniensi in Ducatu Brabantiæ ſitæ, olim a Sede Apoſtolica conceſſa & a pleriſque Romanis Pontificibus; nuper etiam a SS. Domino noſtro confirmata. evertere, ut audimus, & revocari facere laborat Hieronymus Alexander Epiſcopi Leodienſis Cancellarius, & ob idipſum dictorum privilegiorum examinationem RR. vestris Paternitatibus a SS. D. nostro fuiſſe commiſſam: quæ & ſi nullo examine indigere putemus, utpote quæ ſumma deliberatione ac maturitate conceſſa: ſi inſuper poſt iſta cujuſquam aut recognitionis aut emendationis eguiſſent in eorum confirmatione patuiſſet; quia tamen in accuſatorem tam importunum nulla non poteſt eſſe juſta defenſio, nec ipſi permitti debet ut tanta audacia, quin immo licentia moleſtus immeritus exiſtat, non poſſumus diſſimulare, aut pati, tam inconſultam ejus aut Domini ſui confidentiam, qui tot Pontificum acta reſcindere & Sacroſancti Collegii ſententiam tam recentem ſe immutaturos ſperant: Quibus ſatis eſſe deberet, quod ſe liberos putarent, non qui in aliorum Libertatem nihil ad ſe attinentem inquirerent. Sunt profecto nostræ universitatis privilegia maximis ſumptibus impetrata, rectiſſimo uſu perpetuata, multis confirmationibus armata, juſtiſſimis ex cauſis conceſſa. Et niſi conſideremus reverendissimas paternitates veſtras iſta omnia vice noſtra præ oculis habituras, diligentius de ſingulis ad ipſas ſcriberemus. Si tamen ſcrupulus aliquis occurrat, R. P. Wilhelmo Enckevoirt Conſiliario & Oratori commiſimus, ut rem totam ſedulo declaret: ſperantes nihil favoris hac in re universitati nostræ defuturum quod in rebus noſtris propriis eſſetis præſtituri. Gratum vero nobis futurum eſt quidquid in ipſam nostram universitatem contuleritis: cum pro ejus erectione *non mediocria de jure noſtro proprio remiſerimus*, & omnia ejus emolumenta, commoda, & incrementa perpetuo tanquam *noſtra & pluſquam noſtra* defenſuri ſimus. D. O. M. Præſide qui, &c.

PRÆROGATIVA

Privilegii nominationum ad beneficia Diœceſis Leodienſis conceſſi Facultati Artium ſtudii generalis Lovanienſis ante Primarias Preces *ex Rom. Pontificum Bullis, Auguſtiſſimorum Imperatorum conceſſionibus & conſtanti uſu deprompta; ab objectionibus, quibus illam evertere moliuntur nonnulli* Preciſtæ Cæſarei *vindicata, ac præſtantiſſimorum Juriſperitorum ſuffragiis roborata.*

1. Noverat Maximilianus hujus nominis primus Imperator, & Auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ illuſtre ornamentum; Noverat, inquam, ibi præcipue ſcientiarum ſtudia vigere, ubi magna noſcuntur eſſe propoſita præmia, & tanto amplius juventutis animos ſapientiæ & doctrinæ amore inflammari, quanto frequentius illi, qui in ſtudiorum Palæſtris feliciter verſati ſunt, ſeu Eccleſiaſticis, ſeu Civilibus muniis ſublimari, ac præteritorum laborum fructibus recreari conſpiciuntur.

2. Noverat præterea e publicis ſcientiarum Scholis maximum tum *Catholicæ Religioni tum Reipublicæ* emolumentum accedere; & nominatim ex *Lovanienſi Palæſtra* ingentem in Belgicas Provincias utilitatem redundare.

3. Hinc Princeps Benigniſſimos æque ac ſapientiſſimus ubi Belgicarum Provinciarum nactus fuit Dominium nihil habuit antiquius quam certiſſimis protectionis ac benevolentiæ ſuæ monumentis *Lovanienſem Academiam* decorare, & alterum ſe illius Fundatorem munificum exhibere, ea præſtando præmia ac ſubſidia, quæ indigentium ſervirent neceſſitatibus & aliis conciliarent ſplendorem.

4. Conſtitutis itaque, in eorum, qui ſcientias ſuperiores profitebantur ſubſidium, nonnullis ſolatiis, quæ inſuper interceſſionis merito a Sixto IV. P. M. impetravit privilegium, quo idem Sixtus ob publicam utilitatem de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine indulgebat, ſtatuebat, & ordinabat.

5. Ut in Academia Lovanienſi Rector unum Clericum ex ſtudentibus & Graduatis dictæ Univerſitatis poſſet nominare ad beneficia in terris temporalis Dominii ejuſdem *Maximiliani & Philippi Primogeniti* conſiſtentia. Bulla deſuper confecta eſt anno 1483. 4. Kal. Maji, & extat p. 3. Edict. Brab. Lib. I. Tit. V. Cap. 18.

6. Dein idem *Maximilianus* poſt ſuſceptum Imperiale

Digitized by Google

riale Diadema, in *Facultatem Artium ſtudii generalis Lovanienſis*, quam & numeroſam aliarumque Facultatum Seminarium & præ reliquis egeſtate gravatam conſpiciebat, animum convertit, eamque Suæ benignitatis muneribus ſtuduit ſublevare.

7. Ideo tam ſuo quam *Caroli Archiducis* Auſtriæ ac Burgundiæ & Brabantiæ Ducis, & in Imperiali dignitate ſucceſſoris nomine a Leone X. P. M. petiit prædictæ *Facultati Artium* ſeu illius *Decano*, concedi privilegium perpetuo duraturum, nominandi unum ex Magiſtris in Artibus. Verba ſunt:

8. „ Singulis decem annis, quibuſcumque Collegiis, „ Capitulis & Conventibus ſemel; Prælatis vero Collatoribus, Collatricibus & aliis ſingularibus perſonis „ habentibus diſpoſitionem etiam qualemcumque Beneficiorum, vel Officiorum Eccleſiaſticorum in terris „ temporalis Domini Maximiliani, & Caroli Ducis...

9. „ Nec non in Civitate & Patria Leodienſi ac Comitatu Loſſenſi, & Ducatu Bullonenſi, & etiam in „ civitate Cameracenſi & Comitatu Cameraceſii prædictis, ac Tornacenſi, Morinenſi & Attrebatenſi Civitatibus, & Diœceſibus; & in Civitate Trajectenſi „ conſiſtentium; bis ſeu duabus diſtinctis vicibus, vita „ & prælatura ac adminiſtratione eorum durante.

10. „ Ipſeque, ut præfertur, nominatus quodcumque beneficium vel officium Eccleſiaſticum, cum cura vel ſine cura in dictis litteris expreſſum, diſpoſitioni „ Apoſtolicæ reſervatione generali in corpore Juris „ clauſa non reſervatum... quovis etiam Menſe Apoſtolico, vel ordinario nuncupato acceptare valeret.

11. Vel „ ut alias idem Leo in præmiſſis opportune „ providere de benignitate Apoſtolica dignaretur „ ut patet ex Conſtitutione *Admonet nos*, edita anno 1513. 13. Kalendas Octob. cujus compendium refertur inter Edicta Brab. p. 3. Lib. I. Tit. 5. Cap. 18.

12. *Piis Maximiliani Imperatoris & Caroli tunc Archiducis* poſtulatis annuit Summus Pontifex, & pro ſuo in bonas Artes ſtudio, ac erga Auguſtiſſimum Cæſarem affectu, petitum privilegium gratioſe conceſſit; conceſſumque ampliſſimis prærogativis & antelationibus munitum eſſe voluit. Verba prætactæ conceſſionis ſunt:

13. „ Nos igitur eumdem *Maximilianum* nominibus „ quibus ſupra, a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis.... harum ſerie abſolventes & abſolutum fore „ cenſentes... auctoritate Apoſtolica & ex certa ſcientia, „ tenore præſentium perpetuo ſtatuimus & ordinamus:

14. „ Quod *Decanus vel Vicedecanus* pro tempore „ dictæ Facultatis... poſſit ſingulis decem annis, a data earumdem præſentium computandis, quibuſcumque Collegiis, Capitulis & Conventibus ſemel; ... „ Prælatis vero, Collatoribus, Collatricibus & aliis ſingularibus perſonis habentibus diſpoſitionem etiam „ qualemcumque Beneficiorum, vel Officiorum Eccleſiaſticorum in dictis terris temporalis Domini Maximiliani & Caroli Ducis... nec non in Civitate & Patria Leodienſi, ac Comitatu Loſſenſi, & Ducatu Bullonenſi; & etiam in Civitate Cameracenſi, & Comitatu Cameraceſii, ac Tornacenſi, Morinenſi, & Attrebatenſi Civitatibus & Diœceſibus, & in Civitate „ Trajectenſi prædictis conſiſtentium. Etiamſi aliqui „ eorum extra terras & loca prædicta ſedem & reſidentiam habeant, & quacumque præfulgeant Dignitate, „ bis ſeu duabus diſtinctis vicibus, vita, prælatura, & „ hac adminiſtratione eorum durante, unum ex prædictis Magiſtris in Artibus ..... perpetuis futuris temporibus nominare, ipſeque Nominatus, quodcumque Beneficium ſeu Officium Eccleſiaſticum cum cura „ vel ſine cura in dictis litteris (ſcilicet in Sixtina Bulla) „ expreſſum, eidem diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervatione generali in Corpore Juris clauſa non reſervatum. „ ...... quovis etiam menſe Apoſtolico vel ordinario „ nuncupato acceptare valeat. „

15. Infra ſubdit Pontifex: " omneſque ſic pro tempore *Nominati* præferantur & præferri debeant quibuſcumque aliis etiam habentibus *Primarias Preces Regales & Imperiales*, ſeu alias nominationes, etiam „ vigore quorumvis privilegiorum & Indultorum Apoſtolicorum, quibuſcumque aliis ſtudiis generalibus, „ etiam *Pariſienſi*, nunc & pro tempore, etiam motu, „ auctoritate, & poteſtate ſimilibus conceſſorum, cum „ Decreto irritanti, ſi ſecus ſcienter vel ignoranter fuerit ab aliquo attentatum. „

16. Ne autem de hujus Indulti valore poſſet unquam ambigi, aut de illius revocatione, ſuſpenſione, modificatione diſputari, ſtatuit & ordinavit ut ſequitur:

„ Quod præſentibus litteris derogari non poſſit, nec „ derogatum cenſeatur per quaſcumque litteras Apoſtolicas quibuſvis perſonis, cujuſcumque Dignitatis, „ Status, Gradus, Ordinis, & Conditionis exiſtentibus, etiam familiaribus, continuis, commenſalibus, „ etiam antiquis & deſcriptis noſtris, vel Romani Pontificis pro tempore exiſtentis aut Epiſcopali ſeu majori Dignitate etiam Cardinalatus honore fulgentibus, „ conceſſas & pro tempore concedendas, etiam facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de „ præſentibus litteris mentionem etiam in ſe continentes quaſcumque clauſulas, quantumcumque prægnantes, etiam derogatoriarum derogatorias, fortiores, efficaciores, & inſolitiſſimas, niſi ad minus tres „ fiant derogationes tribus diſtinctis litteris, & diſtinctis „ tribus temporum intervallis, intra quorum quodlibet „ ad minus quatuor menſes exiſtant, quas etiam tales „ derogationes ipſi perpetrantes tenes, quoties intimare dictæ Facultati teneantur, decernimus & declaramus...

17. Quin immo idem Leo aliis ſuis litteris anno 1516. editis, voluit & decrevit privilegium *Facultati Artium* ut præmittitur, conceſſum " minime revocari, ſuſpendi, aut modificari poſſe; niſi dum & quoties in hujuſmodi revocationibus, ſuſpenſionibus & modificationibus de aliis *Sixti* ac prioribus, & poſterioribus „ ſuis Litteris & diebus datæ earumdem *nomineque & dignitate ipſius Maximiliani in Imperatorem electi*, „ tam quamdiu in humanis ageret, quam eo vita functo ſpecialis, ſpecifica & individua, non autem per „ clauſulas generales idem importantes, mentio facta „ foret. „

18. Hocce privilegium a *Leone X.* ad inſtantiam Auguſtiſſimi Imperatoris *Maximiliani* conceſſum, cum ei adjunctis clauſulis, prærogativis & antelationibus etiam ſpecifice ante *Primarias Preces Regales & Imperiales* confirmarunt, deinceps Summi Pontifices Hadrianus VI. Clemens VII. Gregorius XIII. eique perpetuæ firmitatis robur adjecerunt. Ut patet ex illorum conceſſionibus, relatis inter Edicta Brab. parte 3. Lib. 1. Tit. V. Cap. 18. in Bulla Pauli V.

19. Ac eo quidem privilegio jam diu gaviſa fuerat Facultas Artium ſtudii generalis Lovanienſis, dum ſubortis variis litibus nominatos a prædicta Facultate inter, & proviſos vel a Sede Apoſtolica vel ab Ordinariis in Diœceſi Leodienſi, ad obviandum exorientibus inde ſcandalis & firmandam Academiæ tranquillitatem finem provide impoſuit *Paulus V.* P. M.

20. Nimirum optimus *Pontifex* poſt varias de iis controverſiis conſultationes inter plures S. R. E. *Cardinales*, una cum *Datario* ad id negotii deputatos & Sereniſſimi *Alberti Archiducis* Illuſtriſſimorum *Ordinum Brabantiæ & Academiæ Lovanienſis* Oratores, audita eorum relatione, omnibuſque mature perpenſis, ut exorta diſſidia componeret, & præcaveret futura.

21. Indultum nominandi ad Beneficia in Diœceſi Leodienſi exiſtentia, eaque acceptandi quovis menſe *Apoſtolico vel Ordinario* nuncupata, cum *Facultatis Artium*

conſenſu mutavit & reſtrinxit ad ipſum jus conferendi beneficia quæcumque, quæ ſingulis annis menſe Novembri & alternis annis menſe etiam Januario vacare contingeret.

22. Sic enim ſtatuit Pontifex anno 1616. " Et loco
„ ejuſdem juris ſeu Facultatis nominandi. concedimus
„ Decano ſeu Vicedecano prædictæ Facultatis Artium,
„ ut perpetuis futuris temporibus ipſe Decanus vel Vi-
„ cedecanus... beneficia cum cura & ſine cura ſæcula-
„ ria, in titulum Clericis ſæcularibus conferri & per Cle-
„ ricos ſæculares regi & gubernari ſolita, *in Civitate,*
„ *Patria & Diœceſi* etiam *non Patria Leodienſi*, pro
„ tempore per obitum dumtaxat vacantia, etiamſi ſint
„ Canonicatus & Præbendæ, Perſonatus, Adminiſtra-
„ tiones & Dignitates cujuſcumque qualitatis & valoris,
„ non tamen major poſt Pontificalem, in Eccleſiis Leo-
„ dienſi, nec principalis dignitas in qualibet ex Colle-
„ giatis, Civitatis, Patriæ, & totius Diœceſis, etiam
„ non Patriæ Leodienſis. Illa tamen illos & illas, quæ
„ in Civitate, Patria & Diœceſi etiam non Patria Leo
„ dienſi, per obitum tantum vacare contigerit in men
„ ſe *Januarii & Novembris* anni proxime venturi mil-
„ leſimi ſexcenteſimi decimi ſeptimi, & unico menſe
„ ſcilicet menſe *Novembri* anni immediate ſequentis mil-
„ leſimi ſexcenteſimi decimi octavi; & ſic deinceps per-
„ petuis futuris temporibus; conferre valeat Magiſtris
„ in Artibus ibidem Graduatis & reſidentibus. „

23. Deinde prærogativam *Academicorum Lovanienſium* prænominatis vigore *Primariarum Precum* ſartam tectamque eſſe & remanere voluit & ſtatuit ut ſequitur:

24. " Quia vero antea durante facultate nominandi
„ in *Civitate, Patria & Diœceſi* etiam non *Patria Leo-*
„ *dienſi* nominatis præferebantur juxta prædicta Indul-
„ ta *Leonis X. Hadriani VI. & Gregorii XIII.* præde
„ ceſſorum, hujuſmodi nominatis vigore *Primariarum*
„ *Precum*, etiam Regalium, & Imperialium, aliorum-
„ que Indultorum Apoſtolicorum; hinc nos, quod be-
„ neficia in prædictis menſibus *Decano vel Vicedecano*
„ Facultatis Artium aſſignatis per obitum vacantia, non
„ comprehendantur in prædictis *Primariis Precibus*,
„ aliiſque Indultis Apoſtolicis, nec ad illa poſſint fieri
„ illorum vigore aliquæ nominationes, nec acceptatio-
„ nes declaramus & decernimus. „ Bulla refertur inter
„ Edicta Brab. P. 3. L. 1. Tit. V. C. 18.

25. Privilegium Facultati Artium Lovanienſi, ut præmittitur, conceſſum, *a Leone X.* confirmatum & amplificatum ab *Hadriano VI. & Clemente VII. & Maximiliani* Imperatoris precibus impetratum, cum ſuis prærogativis, antelationibus, derogationibus, ſuo placito, tum alias ſæpe munivit Carolus V. Imperator, tum maxime & ſpecialiſſime anno 1531.

26. Subortis ſiquidem nominatos, vi præfati privilegii inter & Collatores ordinarios, qui ſe nimium gravari querebantur, graviſſimis diſſidiis, Diploma edidit Gandavi anno 1531. menſis Maji 12. & relatum inter Edicta Brab. parte 3. Lib. 1. Tit. V. Cap. 13.

27. In quo quidem Diplomate per modum concordati, adjectis circa privilegii uſum aliquot mortificationibus, etiam cum Facultatis Artium conſenſu, declaravit & ſtatuit ut ſequitur: verba Diplomatis latine reddita ſunt.

28. „ *Carolus Divina favente clementia Romanorum*
„ *Imperator ſemper Auguſtus ac Germaniæ, Caſtillæ,*
„ *Arragoniæ &c. Rex*, notum facimus quod nos *Fa-*
„ *cultatis Artium* (quæ filiæ noſtræ Univerſitatis Lo-
„ vanienſis inſigne membrum exiſtere dignoſcitur) ſup-
„ plicationibus ac precibus benigne annuentes, & ube-
„ rioris illius *Facultatis* commodi & profectus intuitu....
„ poſtquam *a Sanctiori noſtro Conſilio* ſpecialiter & ma-
„ ture præfati articuli fuerunt diſcuſſi & examinati, nec
„ dilectorum Præſidis & aliorum magnum noſtrum
„ Concilium Mechliniæ conſtituentium præhabito ju-
„ dicio, ex certa noſtra ſcientia, & plenitudine noſtræ
„ poteſtatis, laudaverimus, indulſerimus, & rohe-
„ buerimus, ac tenore præſentium omnes & ſingulos
„ articulos præmemoratos laudemus, indulgeamus &
„ ratihabeamus, diſtincte præcipientes ut perpetuo,
„ integre & inviolabiliter obſerventur:

29. „ Et hujuſmodi reſtrictionum, modificationum,
„ ac conceſſionum, manente diſpoſitione dederimus
„ & indulſerimus, demus & indulgeamus *Facultati*
„ *Artium*, ut privilegiis a Sanctiſſimis quondam *Leone*
„ *& Hadriano* Romanis Pontificibus, nec non a Cle-
„ mente conceſſis, *plene integre & libere* (antedictis
„ ſemper ſalvis) gaudere, frui & uti valeat.

30. Porro inter modificationes & reſtrictiones eodem inſertas Diplomate, nullam reperire eſt, quæ *Leonini privilegii* prærogativam & antelationem ante *Primarias Preces* Imperiales & Regales vel afficiat vel minuat.

31. Porro huic prærogativæ ſuum conſenſum præbuiſſe cenſendus eſt Carolus V. Imperator, eamque ſuæ auctoritatis pondere muniviſſe.

32. Nam qui unum excipit, aliud videtur concedere *Cap. Nonne, de præſumpt.* & exceptio aliquorum caſuum firmat regulam in contrarium, quoad caſus non exceptos. *Aut, ſi de non alienand. Cap. 2. ut autem in l. 1. Num. 21. & 27. ff. de R. J.* Alexander III. *Conſ.* 35. *Num.* 10. *Lib.* 4. Covarruvias, *lib.* 2. *variarum reſ. Num.* 6 *Cap.* 5.

33. Maxime ubi caſus non excepti claris & formalibus terminis in Pontificia Conſtitutione expreſſi comperiuntur.

34. Hactenus compendioſe exhibita ſunt fundamenta, quibus innititur *Pontificium Cæſareum* privilegium, ſeu jus nominandi quo gaudet Facultas Artium, cum prærogativa nominatorum ante *Primarias Preces* quoad beneficia per nominationem affecta.

35. Et quod tanto firmius certiuſque eſſe oportet quod iteratis *Pontificum Romanorum* conceſſionibus & approbationibus, nec non Auguſtiſſimorum Cæſarum Maximiliani I. & Caroli V. aſſenſu, & Placito, ut dictum fuit, munitum reperiatur.

36. Quid enim ſumma Sacerdotali & Imperiali Auctoritate majus ſanctiuſque eſt? Vel quis tantæ ſuperbiæ faſtigio tumidus eſt, ut Regalem ſenſum contemnat? Cod. Lib. 1. Tit. 16. L. 22.

37. His accedit continuus uſus, & conſuetudo, ſeu poſſeſſio pacifica, quibus prædictum nominandi privilegium, & ei conjuncta ante *Primarias Preces Imperiales & Regales* prærogativa confirmatur.

38. Quem quidem longævum uſum & antiquam conſuetudinem modo infringi æquitas non patitur.

39. Cum inveteratam conſuetudinem pro lege cuſtodiendam jura præſcribant ff. de Leg. L. 32.

40. Maxime, ubi illa conſuetudo contradictorio judicio aliquando firmata eſt Lib. 3. ff. eod. Tit.

41. Adeo autem præfata conſuetudo & poſſeſſio qua nominati Lovanienſes gaudent, notoria eſt; ut in inferioris Germaniæ partibus nemo credatur futurus, qui eam ſerio negare audeat.

42. Nempe tota Leodienſis Civitas teſtis eſt ocularis, eos, qui vel a bonæ Memoriæ Joſepho I. Imperatore, vel ab Auguſtiſſimo & Invictiſſimo Carolo VI. Imperatore (cui Deus longævam vitam tribuat & perpetuam felicitatem) *Primarias Preces* ad Beneficia Eccleſiarum Civitatis & Diœceſis Leodienſis obtinuerant, Nominatis Lovanienſibus hactenus fuiſſe poſtpoſitos.

43. Ita ut vigore precum nominationem de ſe factam ad beneficia, quæ deinceps vacare contigit, dirigere ſibi conſultam duxerint.

44. Ex plurimis exemplis, quæ adduci poſſent, pauca recentiſſima, eaque notiſſima proferre viſum fuit.

45. In Cathedrali S. Lamberti Leodii perilluſtris Dominus *de Mean* vigore *Primariarum Precum* Nominatus, alteri a Facultate Artium Lovanienſi nominato, quoad ad Canonicatum & Præbendam in præfata Cathedrali vacantem, ceſſit.

46. In Collegiata Eccleſia St. *Pauli*, *Leodii D. N. du*

Meſnil,

Meſnil, ſimiliter *Primariis* munitus *Precibus*, iteratis vicibus, vacantes Præbendas in menſibus *Facultati Artium* aſſignatis, coactus fuit relinquere, & earum pacificam poſſeſſionem Nominatis Academicis cedere.

47. Idem obſervatum fuit in Collegiata Eccleſia *St. Martini Leodii*. Item *S. Crucis* ibidem. Nec non in Collegiatis Eccleſiis *Tongrenſi*, *Huenſi*, *Cinacenſi*, in quibus Nominati *Academici* pacificam Canonicatuum poſſeſſionem apprehenderunt, quamvis plures *Primariis Precibus* muniti exiſterent, quibus eoſdem Canonicatus acceptandi adfuiſſet animus; ni tali acceptationi jura & privilegia Lovanienſia obſtare advertiſſent.

48. Huic quidem juri & prærogativæ, quibus gaudent Lovanienſes *Academici* vim inferre & pacificam eorum poſſeſſionem turbare tentavit D. *Caſtellam*, qui *Primariis Precibus* nixus Canonicatuum in Eccleſia *Thorenſi* Diœceſis Leodienſis, & menſi Facultati Artium aſſignato vacantem acceptare præſumpſit, ejuſque poſſeſſionem velut armata manu apprehendit.

49. Verum nec juri nec poſſeſſioni *Lovanienſium* ullum inde poteſt emergere præjudicium, duas ob rationes, eaſque graviſſimas.

50. Prima eſt quod præfati Canonicatus Thorenſis acceptatio facta per D. Caſtellan & prætenſa poſſeſſio, notorie executioni mandata fuerit via facti, & nullo juris ordine ſervato; quia immo præter ſacræ Cæſareæ ſuæ Majeſtatis intentionem. (*a*)

51. Dico *præter intentionem*, quia dum eo ſuper negotio ſuſcitata controverſia *ad ſacræ ſuæ Majeſtatis* cognitionem delata foret, præfata *Majeſtas* colloquium verbale Deputatos a Supremo *Conſilio Aulico* inter, & Deputatos a *Conſilio Regio Hiſpanico* deſuper fieri mandavit; ut debitus controverſiæ finis imponeretur.

52. Sed tantum abeſt, ut hujuſce colloquii exitum expectaverit præfatus *Caſtellan*, ut potius, quo minus dictum colloquium haberetur, allaboraverit, ut quamvis ſufficienti deſtitutus auctoritate exiſteret, Præbendam *Thorenſem* cauſa pendente & indeciſa poſſet occupare.

53. Quæ quidem occupatio & apprehenſio, utpote omni ex parte vitioſa, & *Suæ Sacræ Cæſareæ Majeſtatis* intentioni contraria, poſſeſſioni qua multis retro temporibus gaviſi fuere *Academici Lovanienſes*, nequit præjudicare.

54. Accedit & alia ratio: nempe *Illuſtriſſimus Dominus Ruremundenſium Epiſcopus*, in quem *Facultatis Artium ſeu Nominati Lovanienſes* jus ad Canonicatum, de quo tranſlatum fuerat prædicto jure uti neglexit, nec illud prætenſioni Domini *Caſtellan*, ut decebat, oppoſuit; ſed aliud prorſus diſparatum in proviſione quadam Romana fundatum, ut ex tranſmiſſis ſcriptis ad Aulam Cæſaream videre eſt.

55. Hæc autem *Illuſtriſſimi Domini* negligentia in allegando jure *Facultatis Artium ſeu Nominati Academici*: uti & oppoſitio contraria Domini *Caſtellan*, contra Academiæ jura minime poſſunt retorqueri; cum equidem res ſit inter alios acta; præſertim eorum uno jus in ſe transfuſum non allegante.

56. Eo etiam attento quod Gregorius XIII. tales ceſſiones, & non proſecutiones, juri Facultatis adverſas, nullas, nulliuſque roboris eſſe voluerit, & ſtatuerit in verbis: " inſuper prohibemus expreſſe, ut quicumque
„ nominationes prædictas nunc, & quandocumque ha-
„ bentes aut proſequentes earum juri aut proſecutioni
„ ſive ſimpliciter, ſive alias in cujuſvis favorem nulla-
„ tenus cedere poſſint: quod ſi fecerint ceſſiones hu-
„ juſmodi nullæ ſint. „

57. Eſt & aliud exemplum, quo habens *Preces Primarias Imperiales*, Nominato Lovanienſi voluit præferri, ſed illud idem Lovanienſium jus & juris poſſeſſionem confirmat.

58. Nempe cum *Theobaldus Motmans*, poſt impetratas *a Ferdinando III.* preces Imperiales primarias, *ad Archiepiſcopum & Capitulum Cathedrale Cameracenſe*, ac legitime intimatas, vigore earumdem *Precum* acceptaſſet Canonicatum & Præbendam, quam vi Nominationis ex parte *Facultatis Artium* acceptarat *Petrus Stokmans*, & lis in poſſeſſorio coram Magno Conſilio *Mechlinienſi* deſuper fuiſſe agitata, demum 7 Junii 1647. prodiit ſententia, qua *Nominato Lovanienſi* plena, ut ajunt, illius Canonicatus & Præbendæ poſſeſſio fuit adjudicata.

59. Adeo ſcilicet notoria erat præferentia & præferentiæ poſſeſſio *Nominatorum Lovanienſium*, ante eos, qui *Precibus Primariis* gaudebant, ut illis tanquam jure evidenti nitentibus præferentiam ante Preciſtas adjudicare non dubitaverit Supremus Senatus.

60. Nunc ad objectiones, quibus prærogativam *Facultatis Artium* evertere conantur *Preciſtæ*, veniendum eſt.

61. Primæ objectionis loco obtendunt *Preciſtæ*, Auguſtiſſimos Imperatores *Maximilianum & Carolum V.* poſtulaſſe & obtinuiſſe *a Leone X.* privilegium quo *Facultati Artium* Academiæ Lovanienſis poteſtas fieret nominandi Magiſterii gradu inſignitos ad beneficia &c. ſed eos non poſtulaſſe, ut nominati, vigore dicti privilegii, præferrentur quibuſcumque *Preces Primarias Imperiales* habentibus.

62. Unde inferunt per ejuſmodi conceſſionem *a Leone X.* factam, nullum juri *Primariarum Precum* inferri potuiſſe præjudicium, cum, ut illi ajunt, plus fuerit conceſſum quam petitum.

63. Sed perperam negant *Preciſtæ* petitum fuiſſe ut nominati præferrentur *Preces Primarias* habentibus.

64. Deinde ea ſuppoſitione facta, nullum equidem inde *Facultati Artium Lovanienſi* præjudicium emergeret, ut interius oſtendetur.

65. Primo, prærogativam ante *Preces Primarias* a *Maximiliano* Imperatore & *Carolo* Archiduce non fuiſſe petitam fruſtra negant Preciſtæ; etenim qui gratiam largitur, præcipue notabilem, perpetuis futuris temporibus duraturam, qua ipſius etiam concedentis libertas reſtringitur, non præſumitur Reſcripto ſuo plus conceſſiſſe, quam continebat facta ſupplicatio.

66. Cum igitur Leo X. Pontifex M. clariſſimis & expreſſiſſimis verbis Nominatos Lovanienſes præferri voluerit *Preces Imperiales* obtinentibus: etiam pro perpetuis futuris temporibus; conſequens eſt quod hujuſmodi prærogativam in *Nominatorum Academicorum* favorem petiverint Maximilianus I. Imperator, & *Carolus* Archidux.

67. Secundo: Refert Leo X. in Bullæ ſuæ parte narrativa pro parte Maximiliani Imperatoris, & Caroli ſupplicatum fuiſſe, " ut Nominatus quodcumque Be-
„ neficium vel Officium Eccleſiaſticum, cum Cura vel
„ ſine Cura, diſpoſitioni Apoſtolicæ, reſervatione ge-
„ nerali in Corpore Juris clauſa non reſervatum ...
„ quovis etiam menſe *Apoſtolico vel Ordinario* nuncu-
„ pato, poſſet acceptare, vel alias in præmiſſis oppor-
„ tune providere de benignitate Apoſtolica dignare-
„ tur. „ Ut dictum fuit Num 10 & 11.

68. Si petierit Maximilianus Imperator, ut Nominatis liceret acceptare quodcumque Beneficium quod reſervatione generali in Corpore Juris clauſa non exiſteret reſervatum: qua quidem reſervatione non afficiuntur Beneficia, ad quæ *Primariæ Preces* diriguntur.

69. Sed etiam petierit, ut prædicti Nominati acceptare valerent Beneficium, quod in quovis menſe, ſive *Apoſtolico*, ſive *Ordinario* vacare contingeret;

70. Conſequens eſt, quod petiverit derogari quibuſvis juribus, Statutis, Concordatis &c. quæ quovis modo privilegii Nominationum effectum poſſent impe-

(*a*) Nota D. Caſtellan fuiſſe per varias ſententias excluſum a dicta Præbenda.

dire: qualia ſunt *Concordata Germaniæ*, *Primariæ Preces*, *Indulta Apoſtolica*, *Regulæ Cancellariæ &c.*

71. Inſuper aliæ particulæ: *vel alias in præmiſſis opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaretur*, quæ ſunt ampliativæ, denotant ab Imperatore petitum fuiſſe; ut derogaretur quibuſcumque aliis privilegiis ſeu juribus ſpecialem notam merentibus; quæ præfati privilegii libero & pleno uſui poſteot obeſſe;

72. Unde, quamvis *Primariæ Preces* ſpeciali nota dignæ habeantur, cenſendus eſt Imperator petiiſſe, ut Nominati, iis non obſtantibus, in perpetuum *Preciſtis* præferrentur.

73. At huic objectioni confutandæ diutius inhærere ſupervacaneum eſt, cum Maximiliani & Caroli V. conſenſu præfata prærogativa *Nominatorum Lovanienſium* firmata reperiatur; fruſtra de petitione ambigitur, dum approbantium voluntas in aperto eſt.

74. Porro approbantium voluntas ex duplici capite demonſtratur. Prius eſt quod Maximilianus & Carolus conceſſum a Leone X. privilegium Nominandi acceptaverint, nec unquam de inſerta prærogativa Nominatorum ante *Preces Primarias* fuerint conqueſti; quin potius præfato privilegio abſque contradictione plene & libere Lovanienſes Nominatos gaudere voluerint & ordinaverint:

75. Salvo eo, quod privilegium nequaquam extendi cenſeretur ad Beneficia Patronatus Laici ſui, aut Vaſallorum.

76. Quæ exceptio firmat Regulam & privilegium in iis, quæ excepta non reperiuntur.

77. Præterea Imperatoris voluntas abundantius inde manifeſtatur: nempe exortis multiplicibus querelis adverſus *Facultatem Artium*, hæc ea, qua decebat, ſubmiſſione, ab Auguſtiſſimo Carolo V. poſt ſuſceptum Bononiæ Imperiale Diadema humillime rogavit quatenus motorum difficultatum tempeſtatem ſedare & compeſcere dignaretur.

78. Cui petitioni annuens Benigniſſimus Imperator, Concordatum ſeu Diploma edi curavit 12. Maji 1531. in Civitate Gandenſi. Ut ſupra ad Num. 28. & 29.

79. In quo quidem Concordato ſeu Diplomate, ſtatutis aliquot circa uſum privilegii modificationibus ſic loquitur:

80. „ Et hujuſmodi reſtrictionum, modificationum
„ ac conceſſionum manente diſpoſitione, dederimus &
„ indulſerimus: demus & indulgeamus *Facultati Artium*, ut Privilegiis a Sanctiſſimis quondam Leone
„ & Hadriano Romanis Pontificibus, nec non a Cle-
„ mente conceſſis, *plene*, *integre & libere* (ante dictis
„ ſemper ſalvis) gaudere, frui & uti valeat. „

81. Inter quas reſtrictiones & modificationes ibidem declaratas, nullam reperire eſt, quæ prærogativam privilegii Nominationum ante *Primarias Preces*, vel afficiat vel minuat.

82. Ita ut perſpicuum evadat, prærogativam Privilegii Nominationum ante *Primarias Preces* non poſſe in controverſiam adduci; cum de porrectis a Clementiſſimo Cæſare Maximiliano I. & Carolo V. precibus, & Pontificiæ conceſſioni ab eis præſtito aſſenſu conſtet.

83. Qui quidem Caroli V. Imperatoris aſſenſus firmiſſimus fuit, & efficaciſſimus: cum non niſi matura habita deliberatione, nec non Sanctioris Conſilii & Supremi apud Mechlienſes Senatus præhabito judicio prodierit; & talibus demum verbis uſus fuerit Imperator in ſuo Diplomate, quæ certiſſimam ipſius voluntatem & poteſtatis plenitudinem ſignificabant.

84. Prima objectione ſat ſuperque confutata, aliud ſuccedit repagulum, quo ſeſe tueri conantur Preciſtæ; ſed prorſus infirmum.

85. Quamvis, inquiunt, Privilegium Nominandi cum prærogativa Nominatorum ante *Preces Primarias* obtinuerint, & placitis ſuis firmaverint Maximilianus I. & Carolus V. id equidem non egerunt qua *Imperatores*, ſed dumtaxat qua *Belgii Supremi Principes*; ac per conſequens extra terras temporalis eorum Dominii facta conceſſio, nullius potuit eſſe roboris.

86. Siccine vero ab Imperiali Majeſtate profectas conceſſiones aut videre licet, aut convellere impune?

87. Sane privilegia a ſuprema poteſtate emanantia aſtute interpretari vetitum eſt ſub pœna infamiæ. L. 1. Codic. *de leg.* quid ergo cenſendum erit, dum quæ apertiſſima ſunt negantur, & ipſi ſapientiſſimi Principes in craſſæ ignorantiæ ſuſpicionem adducuntur?

88. Ut pateat quantum ejuſmodi objectio aberret a vero, *Leonem* Pontificem in Bulla loquentem audire ſufficiet: “ *Nos igitur*, inquit, *eumdem Maximilianum*
„ *nominibus quibus ſupra* (de eodem autem ut Impe-
„ ratore actum fuerat) a quibuſvis excommunicationis,
„ ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſen-
„ tentiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine,
„ quavis ratione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet
„ innodatus exiſtit ad effectum dumtaxat præſentium
„ conſequendum; harum ſerie abſolventes, & abſo-
„ lutum fore cenſentes, hujuſmodi ſupplicationibus
„ inclinati.

89. Id ipſum clarius expreſſum videre eſt in Bulla Hadriani VI. & Clementis VII. in qua a *Leone* decretum fuiſſe recitatur privilegium *Facultati Artium* Lovanienſi conceſſum revocari, ſuſpendi, aut modificari non poſſe “ niſi dum & quoties in hujuſmodi futuris
„ revocationibus, ſuſpenſionibus, modificationibus,
„ de aliis Sixti ac prioribus & poſterioribus *Leonis* præ-
„ deceſſoris litteris ejuſmodi, & diebus datæ earum-
„ dem, nomineque & dignitate ipſius *Maximiliani in*
„ *Imperatorem Electi*, tam quamdiu in humanis ageret,
„ quam eo vita functo ſpecialis, ſpecifica & individua,
„ non autem per clauſulas generales idem importantes
„ mentio facta foret &c. „ ut ſupra dictum fuit Num. 17.

90. Specialis itaque dignitatis ac virtutum quibus ſplendebat *Maximilianus*, intuitu, fuit inſerta clauſula, ne prædictorum privilegiorum derogatio, revocatio, aut modificatio exiſteret valida aut talis cenſeretur; niſi ſpecialis, individua, & ſpecifica fieret mentio de nomine, dignitate (nota bene) *Maximiliani in Imperatorem electi*.

91. Igitur privilegium nominandi cum omnibus ei inſertis clauſulis, non tantum qua Belgii Princeps rogavit & impetravit Maximilianus (ut fingunt nonnulli Preciſtæ) ſed maxime *Imperialis* ſublimitatis & dignitatis nomine.

92. Ceterum quamvis id in Pontificum Bullis ſpecialiter expreſſum non reperiretur peremptorium equidem argumentum, ex ſubjecta materia depromere liceret, quo probetur privilegium nominandi petitum & impetratum fuiſſe a *Maximiliano I.* qua Imperatore.

93. Supplicatum ſiquidem invenitur ut nominandi privilegium, beneficia non ſolum qua in terris temporalis Dominii *Maximiliani I. & Caroli V.* quovis menſe vacarent, afficeret, ſed etiam beneficia vacantia in *Leodienſi & Cameracenſi* Diœceſibus, quæ ſub temporali Dominio *Maximiliani* qua Belgii Principis minime comprehendebantur; ſed ſoli *Imperatori* & ſuis reſpective *Epiſcopis* parebant.

94. Quis autem non videat non aliud a Sapientiſſimo & Auguſtiſſimo Imperatore deſideratum fuiſſe quam quod & Summus Pontifex poterat concedere, & ipſe *Maximilianus* valebat ſua auctoritate firmare.

95. Tritum enim, & legibus conſentaneum eſt Principem dum plura fieri vel mandat vel procurat, præſumi eam aſſumere auctoritatem, quæ illis pluribus convenit; ne aliquid fruſtra, aut potuiſſe aut mandaſſe videatur.

96. Non minus quoque notum eſt quod Concordatorum Germanicorum, & competentium Collatoribus ordinariis jurium derogationi per Summum Pontificem factæ, valide conſentire non potuerit *Maximilianus*, præſertim quoad Diœceſim *Leodienſem*, *Civitatem Camera-*

mera-

Digitized by Google

meracenſem, & Comitatum Cameracesſi niſi qua Imperator.

97. Ergo cum certiſſime conſtat præfatum *Imperatorem* poſtulaſſe & conſenſiſſe ut *Nominatus Academicus* quodvis beneficium quovis menſe *Apoſtolico vel Ordinario* nuncupato in Patria & Diœceſi *Leodienſi*; item in Civitate *Cameracenſi* & Comitatu *Cameraceſis* poſſet acceptare, id impetravit ac impetrationi conſenſit *Maximilianus*, non tantum qua *Belgii Princeps*; ſed etiam qua *Imperator*. Idem circa prærogativam de qua agitur eſto judicium:

98. Idem quoque de conſenſu ab Auguſt. *Cæſare Carolo V.* præſtito cenſendum eſt. Nempe nec ille *Concordatorum Germaniæ* derogationi aut modificationi (cui tamen eum conſenſiſſe conſtat) poterat efficaciter conſentire, niſi quatenus *Imperiali dignitate* præfulgebat.

99. Tertio loco objicere memorantur Preciſtæ quod quantumvis *Maximilianus I.* qua Imperator Nominatos Lovanienſes aliis *Preces Primarias* habentibus præferri voluerit, juri quidem ſuo potuerit renuntiare, quatenus id ipſi competiit; id eſt pro tempore ſui regiminis Imperialis, non item in præjudicium ſuorum ſucceſſorum; cum *Primariarum Precum* jus cujuſvis Imperatoris reſpectu perſonale ſit & habeatur. Pariformiter de conſenſu a *Carolo V.* præſtito ratiocinantur.

100. Mirum ſane id potuiſſe objici ab illis, qui jurium *Cæſareorum* amant videri propugnatores, & *Imperiales* culminis præcones eximii; ea ſiquidem admiſſa ſententia, neceſſe eſt, ut omnia prorſus ab Imperiali benignitate profecta beneficia & privilegia corruant, vel intra unius dumtaxat regiminis anguſtias contineantur.

101. Et iiſdem agentibus panditur via, qua Civitates, Collegia, & Academiæ, quæ ab Imperiali quondam benignitate & largitate libertates, privilegia &c. nactæ ſunt, ſuis omnibus prærogativis deſtituantur; cum, ſi eis fides, ultra concedentis regimen extendi haud potuerint; nec *Cæſarum* ullus in præjudicium ſuorum ſucceſſorum juri ſuo potuerit renuntiare.

102. Quantum autem id a vero alienum ſit, ita in propatulo poſitum videtur, ut longa refutatione minime egeat.

103. Sufficiat ergo hic referre *Cap. decet 16. de Reg. jur. in 6.* cujus hæc ſunt verba: *Decet conceſſum a Principe privilegium eſſe permanſurum.*

104. Id quod intelligitur non de beneficio mere perſonali, quod extinguitur morte perſonæ privilegiatæ, ſed de privilegio quod cenſetur *reale*, quodque proinde *perpetuum* eſt, ut inquit Gloſſ. ibi.

105. Unde ſcripſit *Eraſmus de Chokier* Juriſconſult. Leod. in ſuo Tractatu Juriſdict. Ordinar. in Exempt. T. 2. Part. 2. Quæſt. 24. N. 2. *gratiam factam & perfecte conceſſam, etiam re integra mortuo concedente non expirare.*

106. Scripſit etiam *Reguet Sixtin* in ſuo Tractatu Regal. Lib. 1. Cap. 6. N. 27. *quod privilegium de Regalibus conceſſum ſucceſſori non liceat revocare, ſive per electionem ſive jure hæreditario ſucceſſerit*, citans *Part, M. de Afflict. Bran. Sigism Loffred. Roland. Avalle. Menoch. Modeſtin. Piſtor Buſart*, & addens *hanc ſententiam eſſe communiter a Doctoribus approbatam.*

107. Et certe indubitatum manet, morte Principis, qui privilegium conceſſit illud non extingui ſive *reale* fuerit ſive *perſonale*; ſive *abſolute* datum, ſive ita, *ut ad libitum concedentis foret revocabile.*

108. Quamvis enim hoc ad libitum concedentis revocabile, in univerſum a Principis voluntate dependeat, ac vulgo obtinuerit, quæ ab alicujus voluntate libera nutuque pendent, morte ejus evaneſcere; cum ultra vitæ finem, voluntas humana ſe non extendat. *L. locatio 4. ff. locat.* & gratioſa conceſſio ad bene placitum dantis indulta, morte ejus dicatur expirare, quaſi ceſſante tunc beneplacito. *Cap. ſi gratioſe 5. de reſcript. in 6.*

109. Conſiderandum tamen eſt Principem qua talem nunquam *civiliter* deficere, nunquam mori, ſed in ſucceſſoribus ſupereſſe.

110. Unde quemadmodum morte naturali ejus, qui Principatum gerit, aut aliud officium, non extinguuntur ea, quæ Principi qua tali, vel alii ut dignitatem gerenti, relicta ſunt (licet alias ejus ſit naturæ ut morte extinguantur) ſed ad ſucceſſores in Principatu aut officio tranſmittuntur, quaſi non tam perſonæ quam Principatui & dignitati data. *Si quod Principi 56. de Legat. 2. L. annua 20. §. 1. ff. de ann. Legat.*

111. Ita & ex rationis ſimilitudine fas eſt, rebus humanis exempto Principe, qui ut Majeſtate præditus, & qua Princeps beneficia ad beneplacitum revocanda largitus fuerat, eo ipſo jure non interire.

112. Ut tamen ad exemplum ejus, qui ſic privilegium conceſſerat ſucceſſor Imperii quovis tempore eorum revocandorum ſit habiturus poteſtatem.

113. Hac in noſtra hypotheſi non agitur de privilegio ita conceſſo: ut ad libitum concedentis ſit revocabile; neque etiam de privilegio *perſonali* ad vitam privilegiati duraturo; ſed revera agitur *de privilegio reali & abſolute dato.*

114. Adeoque dicendum prorſus venit privilegium illud a tot Piiſſimis, Auguſtiſſimis *Pontificibus & Imperatoribus* conceſſum ac ſæpius renovatum morte concedentium non expiraſſe.

115. Prout nec obitu perſonarum privilegiatarum extinctum fuiſſe, quoniam *Academia Lovanienſis* obiiſſe dici nequit, ſed eadem uſque huc permanſit, quamvis mutatæ fuerint perſonæ illam componentes, uti habetur in *L. proponebatur 76. ff. de Judic.*

116. Et hoc tanto magis quod propter bonum publicum & per modum contractus conceſſum ſit præfatum privilegium, ac velut ob cauſam oneroſam; nimirum ut excitarentur viri Docti, non modo ad formandam; verum etiam ad ſuſtinendam illam Academiam, dandaſque lectiones, & docendam juventutem.

117. Cum itaque cauſa illa in perpetuum ſit deſtinata, debet & privilegium *per modum remunerationis* conceſſum quoque durare in perpetuum.

118. Princeps enim nequit revocare privilegium ſubdito conceſſum ex *cauſa oneroſa*: quia eſt conceſſum per modum contractus, quem naturalis juſtitia cum ſubdito initum vult ſervari, ut inquit *Henric. Zoes ad ff. L. 1. Tit. 3. Num. 37.*

119. Idem dicendum eſt de privilegio dato *in remunerationem*; nam & hoc reducitur ad illud quod eſt *per modum contractus* conceſſum. Zoes d. loc.

120. Exempli gratia, privilegium *immunitatis acciſiarum* conceſſum a Principe *Scholaribus* ſeu venientibus ad habitandum, non poteſt in eorum præjudicium revocari, ut poſt *Caſtreaſ.* & alios in *L. digna vox Cod. de Legibus &* Archor. *Conſ.* 306. tradit *Petrus Peckius, Cap. decet Conceſſum 16. N. 1. ad fin. de Reg. Jur. in 6.*

121. Ubi hanc adfert rationem: nempe quia tranſivit *in contractum* & Princeps tenetur etiam ſubdito ſervare privilegium quod tranſivit in contractum.

122. Aliunde; quamvis ſilentio præteriremus Libertates, & privilegia plurima, quibus decoratæ noſcuntur *Germanicæ Academiæ, Civitates & Collegia*: ex ipſis ſolummodo conceſſionibus *Diœceſi Leodienſi* ab Auguſtiſſimis *Imperatoribus* factis & hodiedum vigentibus peremptorium argumentum ſumitur.

123. Nimirum *Joannes Chockier* in ſuis in *Primarias Preces Imperiales* Scholiis, pag. 41. tradit electivas dignitates *Primariis Precibus* ex peculiari privilegio non comprehendi, ſic enim ait: " Verum in hac *Civitate*
„ *& Diœceſi Leodienſi* Preces non afficiunt Beneficia &
„ dignitates electivas ob Conſtitutionem Pii II. de data
„ 1458. *Sixti IV.* de anno 1479. quæ confirmant aliam
„ Conſtitutionem Eugenii IV. de data 1432. quoad
„ liberam electionem *dignitatum & Beneficiorum in Ci-*
„ *vitate & Diœceſi Leodienſi* exiſtentium. Ut & *Julii*

„ *III.*

Digitized by Google

„ *III.* de anno 1544. quibus accedunt Privilegia & Indulta *Maximiliani Imperatoris* de anno 1518. & *Caroli V.* de data anni 1554. ſucceſſive edita & promulgata confirmantia dictas *Pii*, *Eugenii* & *Sixti* Conſtitutiones. „

124. Ex his videre eſt *Civitatem* & *Diœceſim Leodienſem* per Pontificiam conceſſionem, *Maximiliani I.* & *Caroli V.* Imperatorum conſenſu firmatam, eo gaudere privilegio ut *dignitates electivæ* penes liberam eligentium diſpoſitionem maneant, ac Primariis Precibus minime ſubjaceant.

125. Illud autem privilegium etiamnum viget, nec ullus invenitur, qui vel ullam dignitatem electivam vi *Precum Primariarum* in Diœceſi Leodienſi auſus ſit acceptare, vel præfatum Privilegium tentaverit inde oppugnare, quod reſpectu cujuslibet Imperatoris jus *Primariarum Precum ſit perſonale*, aut quod *Maximilianus I.* & *Carolus V.* in ſuorum ſucceſſorum præjudicium, hanc prærogativam Leodienſibus non potuerint concedere.

126. Si memoratum privilegium Leodienſium admittatur, prout reipſa admitti debet, nonne evidens eſt admittendum quoque eſſe Privilegium Lovanienſium, cum annexa prærogative: *ante Primarias Preces Imperiales & Regales*? cum in hoc, ſicut in iſto, ſumma *Sacerdotalis* & *Imperialis* poteſtas concurrerit. Itam in hoc a *Primariis Precibus* eximuntur Beneficie nominatione Academica affecta, ſicut in iſto ab iiſdem Precibus eximuntur dignitates electivæ.

127. Præterea quid Imperiali Diademati conjunctius eſſe poteſt juriſdictione? Nemo tamen ambigit quin Imperator aliquos a ſua & ſuorum ſucceſſorum ordinaria juriſdictione: Ex. Gratia, Univerſitates ſtudiorum, aliave ſimilia Corpora, valide & cum effectu valeant eximere: ergo quantumvis jus *Primariarum Precum* Coronæ Imperiali annexum ſupponatur, equidam conceſſionem ab Auguſtiſſimis Imperatoribus *Maximiliano I.* & *Carolo V.* nequit infringere, nec tollere.

128. Quod ut amplius pateat, conſiderandum venit *Maximilianum I.* & *Carolum V.* Imperatores Auguſtiſſimos, non abdicaſſe vel a ſe, vel a ſuis ſucceſſoribus jus *Primariarum Precum*; ſed talem dumtaxat ſtatuiſſe modificationem, qua Facultati Artium Lovanienſi conſuleretur, ſine *Preciſtarum* diſpendio.

129. Nempo publicæ utilitatis intuitu, & ſtudiorum promovendorum grana voluerunt, ut reſervata Facultati Artium Beneficia, ſub Primariis Precibus non comprehenderentur.

130. Reſervate eutam Facultatis Artium diſpoſitioni Beneficie, juxta Bullam *Pauli V.* anno 1616. reſtrictivam, intelliguntur ea, quæ ſingulis annis Novembri, & alternis annis etiam Januario menſibus per obitum dumtaxat in Patria & Diœceſi, itam in Diœceſi non Patria Leodienſi, vacara contingit. Ut patet ex allatis Num. 22.

131. Ita ut biennii ſpatio; tres dumtaxat menſes, ac in iis per obitum vacantia Beneficia in dicta Diœceſi Leodienſi, ut præmittitur, ſub reſervetione Facultati Artium attribata comprehendantur.

132. Ceteri autem viginti, & unus menſes liberi remaneant, ut circa Beneficia *Primariæ Preces* effectum ſuum abſque contradictione conſequentur.

133. Talem autem modificationem, ſeu Facultati Artium pro perpetuis futuris temporibus datam exemptionem, extra poteſtatis Imperialis plenitudinem fuiſſe poſitam, quis credat, aut ſuſtinere audeat? Quandoquidem de poteſtate Principis diſputare ſit inſtar ſacrilegii. *L. Diſputare* 3. Codic. *de Crim. ſacrileg. Geil. l.* 1. obſerv. 14. num. 6.

134. Et præciſis in terminis ſcripſit *Regner. Sixtin*, dict. Tractat. *de Regal.* L. 1. Cap. 2. N. 26. ad majorum Regalium claſſem referendum eſſe jus eligendi & privilegiis muniendi ejuſmodi Scholam, quæ hodie Univerſitas vel Academia appellatur. . . . . .

. . .

135. Et id etiam uſus paſſim, & maxime in Germania ebunde teſtatur, ibid.

136. Quio & extra caſum Academiarum & Studiorum, privilegie ab Auguſtiſſimis Imperatoribus ſæpius Clementiſſime conceſſa fuiſſa, non modo expero ſunt incolæ Civitatis & Patriæ Leodienſis; ſed & ipſi Brabantini Ducatûs ſubditi, qui beneficio *Bullæ Aureæ* ab invictiſſimo Cæſare *Carolo V.* ſibi donatæ potiuntur.

137. Sane Summi Pontifices Academiæ Lovanienſi, quæ in totius Germaniæ inferioris, ipſiuſque Diœceſis Leodienſis commodum fundata & erecta dignoſcitur, publicæ utilitatis intuitu de ſuiſmet juribus pro ſe & ſuis ſucceſſoribus aliquid imperari potuerunt. Quidni etiam *Imperatoribus* competiit poteſtas, qua menſes *Academiæ* deſtinatos, in perpetuum a *Primariis Precibus* valerent eximere?

138. Præſerrim cum Auguſtiſſimos *Imperatores* non in proprium commodum, ſed ad publicum ſuorum ſubditorum, & Provinciarum Imperio ſubjectarum utilitatem, conceſſiones, & exemptiones hujuſmodi largitos fuiſſe ſit exploratiſſimum.

139. Id quidem tanto magis admittendom videtur; quod jus *Primariarum Precum*, ſi non plene, & integre, ſaltem pro parte a *Summorum Pontificum* conceſſione procedere non pauci exiſtiment.

140. Ipſi quoque Auguſtiſſimi Imperatores ducentorum & amplius annorum continua ſerie, illud videantur agnoviſſe, dum ſupplicara ſoliti ſunt apud Summos Pontifices ad Preces ejuſmodi habendas.

141. Sic *Fredericus III.* ſupplicavit *Nicolao V.* ot patet ex formula Indulti: ubi inter cetera habetur: *Hinc eſt quod Nos tuis ſupplicationibus inclinati eidem Celſitudini Tuæ dicta Auctoritate præſentium ſerie concedimus & indulgemus.*

142. Idem eolligitur ex Indulto qood *Innocentius VIII.* conceſſit *Maximiliano I.* quod *Leo X. Carolo V.* quod *Clemens VII. Ferdinando I.* quod *Pius IV. Maximiliano II.* quod *Gregorius XIII Rudolpho II.* quod *Paulus V. Matthiæ* & *Ferdinande II.* quod *Urbanus VIII. Ferdinando III.* & *Clemens XI. Carolo VI.* modo feliciter regnanti.

143. Patet etiam ex forma conceſſionis *Precum Primariarum* quas ipſi *Imperatores* Auguſtiſſimi porrigunt Collatoribus, in quibus quidem formulis ſic loquuntur: *Quare cum nobis, ad prædeceſſorum noſtrorum imitationem, ex inveterate conſuetudine* & Apostolica Auctoritate *per Sanctiſſimum in Chriſto Patrem DD. N. Sanctæ Romanæ & Univerſalis Ecclesiæ Pontificem Maximum roborata, jus competat* Preces Primarias ... *porrigendi, dandi &c.* Et infra: *Quo vero hæ Preces noſtræ certiorem conſequantur effectum, nominamus & deputamus* Auctoritate Apostolica *nobis in hac parte conceſſa tenore præſentium &c.*

144. Idem amplius evincitur ex eo quod Summi Pontifices varia in ſuis Indultis beneficia ſoleant excipere, ut ex Indultorum formulis apud *Chokier* videre eſt. Exceptio antem fieri non poſſet ſi *Primariarum Precum* jus integra ab *Auguſtiſſimo Imperatore* penderet, nullaque in es pars *Summo Pontifici* competeret.

145. Cum itaque notiſſimum ſit, Beneficia in Indultis *Primariarum Precum* excapta a Preciſtis vi Precum non accepteri, nec acceptari poſſe: pari ratione nec ab iis valent acceptari Beneficia, quæ in *Diœceſi Leodienſi* pro perpetuis futuris temporibus Facultati Artium noſcuntur reſervata per Summos Pontifices, conſentientibus *Maximiliano I.* & *Carolo V.* *Imperatoribus Auguſtiſſimis.*

146. Accedit communis & recepta Juriſconſultorum ſententia, qui *Primariarum Precum* jus, ſaltem partim a ſummis Pontificibus pendere agnoſcunt.

147. *Joannes Chokier* Leodienſis Cathedralis Canonicus, qui *Primarias Preces* Scholiis primus tentavit illuſtrare, pluribus operis ſui partibus *Primariarum Precum* jus ex Summi Pontificis largitate procedere agnovit,

ſignanter

Digitized by Google

ſignanter pag. 1. & 2. item pag. 54. ubi ſic loquitur: *prima eſt quod jus illud nominandi ſeu* PRECES PRIMARIAS *concedendi Cæſar habet ex* PRIVILEGIO PONTIFICIO, *contra juris communis diſpoſitionem &c.*

148. Idem in Scholiis ad ſect. 4. pag. 61. & 62. *Facultatis Artium Lovanienſis* Nominationes *Precibus Imperialibus* præferendas eſſe, expreſſis verbis docet, idque vi privilegii Pontificii.

149. *Precum etiam Primariarum* efficaciam a Summo Pontifice pendere agnoſcit *Reiuffeſtuel* Tom. 3. Can. §. 20. Num. 576. item *Henricus Piring. Tom. 3. Titul. 5. Sectione IX. § 6. Num. 367. & 371. Engel. eod. Tit. Num. 71. Lotherius de re Benefic.* 1. *q.* 6. *Num.* 47. *& ſeqq.* & alii innumeri.

150. Celeberrimus Practicus *Gail. lib. 2. obſerv. practicarum obſ.* 155. circa finem ſic habet: *Hinc apparet valere* CÆSAREAS PRECES PRIMARIAS, *ſuper Beneficiis primo vacaturis, quæ* PONTIFICIS INDULTO & PRIVILEGIO *bene meritis, vel aliis perſonis idoneis conferre conſuevit.*

151. Et ipſe *Vitriarius* quamvis *Acatholicus Lib.* 3. *Titul.* 2. *Numer.* 9. *de Inſtit. juris publici Roman. German.* fatetur Imperatores hoc jus hodie ut Beneficium a Pontifice agnoſcere; idque clariſſime patere ait ex formula qua *Paulus V. Papa Ferdinando II.* hoc jus indulſit. Item ex conceſſione ſimilis juris, quæ facta eſt *Ferdinando III.*

152. Hæc de *Primariarum Precum* juribus non eo animo referuntur, ut *dignitati Imperiali* quidquam detractum, aut utramque poteſtatem pro ſuis reſpective juribus certare velimus; ſed ut illi, qui *Primariis Precibus* donati ſunt, tandem intelligant caducum eſſe fundamentum, quo nititur argumentum, quod, ad evertendam *Facultatis Artium* Lovanienſis, *Pontificio Cæſaream* prærogativam, tertio loco adduxerunt.

153. Cujus quidem infirmitatem & levitatem tanto clarius licet perſpicere; quod etiam illius ſuppoſita veritate nihil adverſus *Nominatorum Lovanienſium* prærogativam poſſit concludi.

154. Sit enim *Primariarum Precum jus Imperiali Diademati* connexum; ita ut nulli *Cæſari* fas ſit illud irrevocabiliter a ſe abdicare, aut ei certos præfigere terminos in gratiam alicujus *Academiæ* quæ nominandi privilegio decorata eſt (quod nullus admittet.)

155. Eſto *Maximiliani I. & Caroli V.* Clementiſſimorum & Invictiſſimorum *Cæſarum* placita & conceſſiones, quibus prærogativam Nominatorum Academicorum ante *Primarias Preces* indulſerunt, revocari poſſint per Auguſtiſſimos in *Imperiali dignitate* Succeſſores.

156. Equidem certum, fixumque eſt, & eſſe debet talem prærogativam morte concedentis non interire, & velut natura ſua expirare ut oſtenſum eſt, Numer. 104. & ſequentibus.

157. Sed eam tam diu perſeverare, quamdiu nova ſucceſſoris voluntate non fuerit revocata; & ea demum non fuerit adhibita revocationis ſolemnitas per quam pateat eum non latuiſſe prædeceſſorum voluntatem.

158. Verum tantum abeſt ut *Clementiſſimus Cæſar* modo feliciter regnans ejuſmodi revocationem fecerit, & *Facultati Artium* prærogativam, quam Glorioſiſſimi ac Potentiſſimi Prædeceſſores magnis utrique ſumptibus & auris obtinuerant & conceſſerunt, imminutam voluerit.

159. Ut potius, ex adductis Num. 45. & ſeqq. manifeſtum evadat, quod eandem integram & illæſam eſſe & manere conſenſerit.

160. Permiſit ſiquidem ut Capitula *Civitatis, Patriæ, & Diœceſis Leodienſis, proviſos Academicos* in poſſeſſionem Canonicatuum & Præbendarum admitterent, non admiſſis iis, qui *Precibus Primariis* gaudebant.

161. Præterea dubium eſſe nequit, quin *Piiſſimus Imperator Preces Primarias* juxta Indultum Pontificium felicis recordationis *Clementis XI.* deſuper anno 1714. emanatum porrexerit.

162. Atque adeo; quin *Invictiſſimi Cæſaris* mens fuerit, ut ea dumtaxat Beneficia acceptarentur *vi Precum, quæ Summus Pontifex* conceſſerat per ſuum Indultum.

163. Beneficia autem *Facultati Artium*, ut præmittitur, reſervata nequaquam per ſuum Indultum *Precibus Primariis* ſubjecit *Piiſſimus Pontifex*; ſiquidem privilegia Lovanienſium nominatim non derogavit, prout cautum fuerat per *Leonem X.* alioſque Summos Pontifices. Num. 16. 17. & 89.

164. Quin immo in Indulto *Precum Primariarum* 3. Martii anni 1714. *Romæ* dato a SS. D. *Clemente XI* cujus hæc erat inſcriptio: *Dilectis filiis Capitulis & Canonicis quarumcumque Cathedralium etiam Metropolitanarum & Collegiatarum Eccleſiarum per* S. Rom. Imperium *ubi licet exiſtentium*, nulla vel minima derogationis ſpecies apparet.

165. Et ad majorem evidentiam, agente *Illuſtriſſ. Domino* ad Tractum Rheni *Nuntio Apoſtolico*, ſignificatum fuit univerſo Clero Leodienſi, Suæ Sanctitatis intentionem fuiſſe, & eſſe; ut *Nominati* Lovanienſes, *Preciſtis Imperialibus* præferrentur: & collaudata fuerunt Capitula, ſignanter *S. Pauli* Leodii, quod *Academicos, neglectis Preciſtis*, in realem & actualem poſſeſſionem Beneficiorum admiſiſſent.

166. Ex quibus proinde conſequitur, nec per *Auguſtiſſimum Cæſarem, Preces ſuas Primarias* concedentem, *Privilegiis Lovanienſibus* fuiſſe derogatum; ſed ea, ut ante fuerant, integra & illæſa permanſiſſe.

167. Cum aliunde etiam notorium ſit quod ille, qui conceſſione aut reſcripto utitur, juxta concedentis intentionem uti præſumatur.

168. Hæc ad tertiæ objectionis refutationem fuſius dicta ſint, cum alias ad plenam Preciſtarum convictionem abunde ſufficeret, ſi ſerio attenderent.

169. Auguſtiſſimum & Clementiſſimum Imperatorem & Regem Carolum VI. modo feliciter regnantem, non minus virtutum, quibus Auguſtiſſimi Anteceſſores *Maximilianus I. & Carolus V.* reſplenduerunt, quam Regnorum ſucceſſorem exiſtere & hæredem; ita ut Religioni ducat & jura & privilegia ſubditorum ſervare intemerata; & Academiis, quas Imperialis Prædeceſſorum benignitas dotavit & evexit, ſuæ Cæſareæ ac Regiæ protectionis beneficium impertiri.

170. Novit enim Auguſtiſſimus Cæſar, ſicut *Imperatorum Regumque ſublimitas & magnitudo nullo expreſſius officio Dei Optimi Maximi ſimilitudinem referre poteſt quam ſi pluribus benefecerit*, (ut Primariarum Precum textus habet.) ita nullo amplius pacto Imperatoriam Majeſtatem magnificam effici & glorioſam, quam dum conceſſorum a ſuis Prædeceſſoribus privilegiorum & Gratiarum Cæſar ſe præbet vindicem Religioſiſſimum.

QUÆRITUR.

An per argumenta, in hac juris & facti deductione propoſita, & reſponſa ad contrarias *Preciſtarum* objectiones, ſufficienter ſtabilita ſit prærogativa *Nominatorum* a Facultate Artium Lovanienſi, ad beneficia Civitatis, Patriæ, & Diœceſis, etiam non Patriæ Leodienſis, ante eos, qui Primariis Precibus Imperialibus nituntur?

RESOLUTIONES.

Clariſſimorum Dominorum Juris utriuſque Doctorum & Profeſſorum Academiæ Lovanienſis.

Viſo & examinato ſcripto cui titulus: *Prærogativa privilegii Nominationum* &c. cenſet infra ſcriptus non tantum rationes & objectiones, quibus nonnulli *Preciſta Cæſarei* nituntur, in eo ſolide eſſe confutatas, ſed plura inſuper adduci argumenta, quibus nervoſe demonſtratur prærogativam, de qua quæſtio, Nominatis Academicis competere.

His

Digitized by Google

His præterea addi poteſt, quod *Preces Primarias* obtinens, vigore Reſcripti Imperialis, acceptare nequeat vel prætendere ullum Beneficium aut dignitatem Eccleſiaſticam, niſi quod vel quæ ſpectat ad collationem, præſentationem, aut quamcumque aliam proviſionem Collatoris vel Collatricis, cui Imperiale Reſcriptum inſcribitur; ita ut ſi ad *Principiſſam Thorenſem, vel ad Capitulum Thorenſe* (ut in caſu præſenti) directum fuerit Auguſtiſſimi Cæſaris Reſcriptum, nequeat aliud Beneficium acceptari, vel prætendi, vigore dicti Reſcripti, niſi quod ad collationem præfatæ Principiſſæ, aut Præfati Capituli (ſublata in favorem Preciſtarum Apoſtolica reſervatione) pertinet.

Additur *ſublata Apoſtolica Reſervatione*; dum enim Summus Pontifex *Preces Cæſareas* admittit, ſimul intelligitur pro ea vice reſervationem menſium ſuſpendere; ita ut Collator ordinarius, velut ſuo jure conferat Beneficium menſe etiam Apoſtolico vacans, ſi illud a *Preciſta Cæſarea* fuerit acceptatum.

Id autem non obtinet circa Beneficia, quæ menſe Novembri ſingulis annis, & alternis annis menſe etiam Januario, in Civitate, Patria & Diœceſi etiam non Patria Leodienſi, vacare contingit; cum illa pleno jure ad collationem & omnimodam proviſionem Decani vel Vicedecani Facultatis Artium ſpectare dignoſcantur; unde quantumvis Reſervationes Apoſtolicas Menſium ſuſpenderet vel tolleret Summus Pontifex, nihilominus Beneficia in præcitatis menſibus vacantia, omnimodæ diſpoſitioni Decani ſeu Vicedecani Facultatis Artium ſubjacerent: prædictus ſiquidem Decanus Beneficiorum ut ſupra vacantium effectus eſt Collator ordinarius: ut patet ex Bulla *Pauli V*, edita anno 1616. in qua habentur ſequentia: *Idem Decanus vel Vicedecanus Facultatis Artium habeat plenum jus & facultatem conferendi & immittendi ſuos, ut præfertur, proviſos in poſſeſſionem prædictorum Beneficiorum; prout ceteri Collatores ordinarii ejuſdem Patriæ Leodienſis; & in prædictis Beneficiis & vacationibus tantum gaudeat Concordatis inter Sedem Apoſtolicam & Nationem Germanicam antea initis, aliiſque juribus quibus gaudent ceteri Collatores ejuſdem Patriæ Leodienſis.* Ex quibus liquet plenum jus providendi, ſuoſque proviſos immittendi in poſſeſſionem, competere Decano, quoad Beneficia Facultati Artium aſſignata; Ita ut illorum reſpectu prædictus Decanus ſit Collator ordinarius, iiſdemque prærogativis gaudeat, quæ ceteris Collatoribus ordinariis tribuuntur.

Proinde nullus eſt vel apparens titulus, quo Cæſareus Preciſta poſſit acceptare aut prætendere Beneficium, ad diſpoſitionem Decani, ut præfertur, pertinens; quandoquidem Imperiale Reſcriptum non fuerit directum ad Decanum Facultatis Artium, & ſolum poſſit illas perſonas afficere quibus inſcribitur, & ad illa tantum beneficia ſe extendat, quæ ad ejuſmodi perſonarum proviſionem ſeu collationem ſpectant: ut formula *Precum Primariarum* abunde probat, & Exſpectativarum, quales hodiedum ſunt Preces Cæſareæ, uſus confirmat. Ita reſolutum Lovanii ſeptima Maji 1722.

(*& erat ſignatum*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſ.
L. *Hacquius*, J. U. Doct. & Prof. Ord.
J. A. *Brunart*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius.

Infraſcriptus idem cenſet cum clariſſimo D. Præconſulto. A. *Bauvvens*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius. L. *Wirix*, J. U. D. & Prof. Ord.

Infraſcriptus idem cenſet cum Clariſſimis D. Præconſultis. J. P. *Hony*, J. U. D. & Profeſſor Ordinar. H. A. *Poringo*, J. U. D. & Profeſſor Regius.

Reſolutiones Advocatorum Bruxellenſium.

Viſa & examinata præfata Deductione, & ponderatis argumentis & reſponſis in ea contentis, ac refutationibus objectionum, cenſent infraſcripti, Supremæ Brabantiæ Curiæ Advocati, ſatis evidenter demonſtratam eſſe prærogativam, qua nominati a Facultate Artium Lovanienſi ſint præferendi ad Beneficia civitatis, Patriæ Diœceſis etiam non Patriæ Leodienſis, iis qui *Primariis Precibus* Imperialibus aut Regalibus nituntur. Reſolutum Bruxellis 28. Dec. 1722. A. *des Cartes*. J. B. *de Wilde*. J. *Lion*.

Reſolutiones Advocatorum Leodienſium.

Hanc expoſitionem & facti veritati, & juris communis diſpoſitioni prorſus conformem reperio; ideo illi lubenter ſubſcribo, ſalvo ſaniori. J. F. *de Jaer*, Senior Advocatus Leodienſis.

Hoc ſcriptum juris communis diſpoſitioni omnino conſentaneum eſſe, etiam arbitror, ac proinde eidem quoque non invitus ſubſcribo. Salvo ſaniori. *F. de Gonzé*, Advocatus Leodienſis. Eidem pariter ſcripto, uti exemplorum quoad *Primarias Preces* relatorum, ac in Academicorum Lovanienſium favorem vel deciſorum vel obſervatorum veritati, nec non juris tam Civilis quam Canonici diſpoſitioni conformi, abſque vel minima hæſitatione ſubſcribo, ſalvo ſaniori. D. F. *Jenicot*, Advocatus Leodienſis.

Demonſtrativam hanc juris Deductionem, (in qua ſolidiſſime firmatur proviſos in vim Indulti Facultatis Artium Univerſitatis Lovanienſis, nominatis vigore *Primariarum Precum* eſſe præferendos, funditusque diluuntur objectiones quibus nonnulli Preciſtæ indubitatam hanc Indulti Academici prærogativam convellere nituntur, & ſolent) praxi noſtræ Beneficiariæ conformem eſſe, & juxta illam conſtanter judicari & obſervari teſtor: ſalvo ſaniori. H. *de Heesvvick*, Advocatus Leodienſis.

Præſentem tum facti tum juris expoſitionem veriſſimam & ſolidiſſimam cenſeo. A. *de Garavelle*, Advocatus Leodienſis.

Hanc facti juriſque expoſitionem veriſſimam ac ſolidiſſimam pariter cenſeo. Salvo &c. *de Vaulx*.

Ego infraſcriptus Publicus Cæſareus, ac in Camera Imperiali immatricolatus Notarius fidem facio, hic ſupra eſſe proprias Advocatorum ſubſignantium manus, quorum qualitatem & manum hiſce recognoſco & atteſtor. Leodii hac tertia menſis Novembris 1722. * F. F. *de Jace*, Publicus Cæſareus ac in Camera Imperiali immatriculatus Notarius in fidem manu & ſigillo propriis.

* Fortaſſe 1723. cum enim ſuperiores ſubſignationes datæ ſint menſis Maji vel Decembri 1722, nequeunt ut veræ recognoſci menſe Nov. 1722.

APPENDIX AD RESOLUTIONEM XXXVII.

EXTRACTUM EX SENTENTIA. (*a*)

L*ata in magno Concilio Mechlinienſi, in materia manutenentiæ Beneficialis inter Magiſtrum* N. Stockmans *S. T. L. proviſum a Vener. Facultate Artium Lovanienſi de Canonicatu & Præbenda in Metropolitana Eccleſia Cameracenſi impetrantem, & Magiſtrum Theobaldum* Mormans, *proviſum de iiſdem Canonicatu & Præbenda vi*

Precum

PRECUM IMPERIALIUM, *citatum & opponentem*; *in qua inter cetera habentur ſequentia*:

„ Quod in omnem eventum D. *Motmans* in hoc concurſu cum impetrante tanquam Nominato Lovanienſi, cedere deberet juxta hanc præferentiæ clauſulam in privilegiis Facultatis Artium Lovanienſis contentam; *omneſque ſic pro tempore nominati præferantur & præferri debeant quibuſcumque aliis etiam habentibus Primarias Preces Regales & Imperiales*, ſuivant la Bulle du Pape *Leon X.* circa finem, & *Clementis VII.*

Nous à mûre déliberation faiſant droit & rejetant ladite Requête validée pour civile dudit *Motmans*, & pre ce jointe, avons mainteno, & par cette notre ſentence definitive & arrêt maintenons ledit impetrant en la poſſeſſion & jouiſſance de la Chanoinie & Prébende en l'Egliſe Metropolitaine de Cambray en queſtion, enſemble des droits & revenus en dependans: condamnants ledit *Moutmans* en l'amende de ladite Requête validée pour civile, preſentée après acte diſpoſitif; & les adjournés ès depens du procès, poor autant que chacun d'eux touche au taux de notre Grand Conſeil. En temoin de ce avons fait mettre notre Sçel à ces preſentes. Donné en notre ville de Malioe le 17. de Juin l'an de grace 1647. & de nos Regnes le 27. (en bas depend le Sçel de S. M. & eſt écrit *Collarr*, ſoulligné comme s'enſuit: *par le Roy à la relation du Conſeil*; (*& étoit ſigné*) *Sanguesſo.* Et plus bas. *Collation faite à l'original ſentence étendue ſur parchemin, cette copie eſt trouvée par moi Notaire accordée de mot à autres, que j'atteſte.* (Et étoit ſigné) *D. le Noir*, Not.

XXXVIII.

JURIS RESPONSUM ESPENII,

An Superioribus Domorum Oratorii interdici poſſit audire Confeſſiones, reſpectu Clericorum Congregationis, Fratrum, & perpetuorum Commenſalium quibus præſunt?

(*Nunc primo editum.*)

CASUS POSITIO.

SI Superiori Domus N. Congregationis Oratorii Gallicani interdiceretur indiſcriminatim ab Ordinario ſuo audire Confeſſiones & prædicare verbum Dei.

Quæritur 1. Utrum ille teneretur ſubjacere hujuſmodi interdicto, reſpectu Clericorum Congregationis ſuæ, & perpetuorum Commenſalium quibus præeſt.

Rationes occurrunt dubitandi, eæque, ut videtur, non contemnendæ; quæ tamen prudentum judicio, eorum vel comprobandæ calculo, vel cenſura refellendæ, ſubjiciuntur.

Primo enim cum in confeſſo ſit apud omnes ita invaluiſſe uſum hodiernum ut hominum ſub certis legibus, de utraque, tam Eccleſiaſtica quam politica auctoritate, in religioſa Congregatione viventium, qui inter eos Præpoſiti, ſive alio quovis nomine appellatur, Prælatorum ſive Parochorum vices reſpectu ſubditorum ſuorum, quodammodo gerant, adeoque illis ſingula Sacramenta, nemine reclamante, tam vivis quam morientibus adminiſtrent, videntur conſequenter & ipſi Superiores Congregationis Oratorii agere poſſe in re hujuſmodi pro jure ſuo, nec deterioris cenſeri debere conditionis.

Sic ſentiunt Summiſtæ omnes.

Nec eſt quod reponatur ab ipſis fieri mentionem de ſolis Superioribus *Regularium*, quibuſcum nihil eſt viris ſtatûs Eccleſiaſtici mere ſæcularis omnino commune. Nam ut ait Barboſa Jur. Eccleſ. L. 1. Cap. 43. N. 16. nomen hoc *Religioſus aut Regularis*, nomen eſt generale, omnes omnino comprehendens, qui ſub Regula aliqua communiter perpetuo vivunt: quod quidem competit fere totum & Patribus Oratorii; unde etiam ab erudito viro D. *Van Eſpen* dicuntur *quaſi Regulares*.

Unus ſit inſtar omnium vel ipſe quem modo laudavi virum, utpote qui ut Juris Canonici Conſultorum peritiſſimus, ita & juris ejuſdem peritorum conſultiſſimus dici poteſt. Sic ille, Part. 2. Tit. 6. Cap. VI. N. 111. (*a*) „ Cum præcepto Divino mandatum ſit omnibus, „ quibus cura animarum commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, atque *Sacramentorum adminiſtratione paſcere*, ut loquitur Tridentin. Seſſ. 23. Cap. 1. de Reform. „ *Etiam jure Divino quodammodo mandatum cenſetur* „ Sacerdotibus, quibus cura animarum commiſſa eſt, „ Fidelibus hoc Sacramentum (Pœnitentiæ) adminiſtrare... Et licet Synodus loquatur dumtaxat de habentibus beneficium Parochiale; *idem nihilominus eadem ratione ac fundamento locum obtinet in quocunque beneficio ſive dignitate Sæculari vel Regulari*, cui vera & interna cura animarum incumbit; ut hi qui ejuſmodi beneficia & dignitates obtinent, & curam animarum iis annexam acceperunt, *cenſeantur una accepiſſe facultatem audiendi Confeſſiones eorum, ad quos eorum cura ſe extendit*; atque eatenus *ordinarios* hujus Sacramenti Miniſtros reputari, *nec ſpeciali approbatione ad Confeſſiones excipiendas* (ſubditorum ſuorum,) indigere quod notoria praxis in Decanis Canonicorum, nec non Abbatibus, Prioribus Conventualibus, *aliiſque ſimilibus* oſtendit. „

(*a*) In Edit. anni 1753. ibidem, Cap. VIII. Num. 111. V.

Non potuit apertius rem ipſam dicere: nam ſi Abbas, Prior &c. audiunt pro jure ſuo, & ſine ſpeciali approbatione Confeſſiones ſubditorum ſuorum, quidni & Superior Domûs Oratorianæ? Et unde nam illis cura animarum magis incumberet in ſuos quam iſti?

2. Cum ex Canone: *Omnis utriuſque ſexus* unicuique tam Clerico quam Laico adoleſcere, ſemel ſaltem in anno, neceſſe ſit proprium Sacerdotem cui ille confiteatur peccata ſua; & proprium Sacerdotem illum intelligi declaret Synodus Audomarenſis cujus cit æ quiſque proprie ſubjectus eſt. Quæro cujuſnam curæ magis intime & immediate ſubjaceant Clerici Congregationis Oratorianæ? Superioris Domûs quam incolunt; an Parochi cujus intra fines Parochiæ continentur præſertim cum eadem Synodus videatur eos diſertis verbis eximere, ſaltem quantum ad hoc, à Parochi juriſdictione, dicendo: „ Parochus proprius Sacerdos eſt „ Parochianorum ſuorum, tam Sacerdotum ac Clericorum Parochiæ ſubſervientium, aut in Parochia habitantium, *nec ad certam Eccleſiam pertinentium*, „ quam Laicorum. „ Cum enim Oratorianos conſtet *ad certam Eccleſiam* pertinere, alium a Parocho habere dicendi ſunt proprium Sacerdotem, ac proinde Domûs Superiorem; niſi forte, quod abſit, inter Acephalos reputentur.

Digitized by Google

3. Præterea eodem Canone, *omnis utriuſque &c.* tam jubetur unicuique accipere ſacram Euchariſtiam a proprio Sacerdote, quam confiteri ſemel in anno; atqui Communionem Paſchalem a ſuis Præpoſitis Clerici Oratoriani, vel ab ipſa Congregationis origine, ſemper accepere, a Parocho nuſquam; immo nec Paſchalem ſolummodo, ſed etiam in mortis articulo, ſacrum Viaticum & Eccleſiaſticam ſepulturam, ceteraque Paſtorum erga oves munia, nuſquam gentium alii præter Superiores Oratorii erga ſuos exercuerunt; ergo a pari cenſendi ſunt proprii ſuorum Sacerdotes; adeoque ſpeciali approbatione non indigere reſpectu Sacramenti Pœnitentiæ; cum non ſolum nullum videatur cum fundamento aſſignari poſſe diſcrimen cur jure haberentur proprii ſuorum Sacerdotes reſpectu Sacræ Euchariſtiæ, minime autem circa Pœnitentiæ adminiſtrationem; ſed etiam talis intercedat, juxta hodiernam Eccleſiæ praxim, inter utrumque Sacramentum neceſſitudo, ut qui ſe habet vice Parochi in adminiſtrando ſacro Viatico & Communione Paſchali, huic jus ad Sacramentum reconciliationis ſaltem vice præparationis, & quaſi per præambulum, eſſe videatur; quo jure excipiendi ſuorum Confeſſiones, citra Ordinarii facultatem, Superior ſupradictus, ſin minus hactenus uſum ſe eſſe fateatur, inde dumtaxat factum eſſe declarat, quod cum adventanti ſibi ad Regendam Domum N. ultro ſtatim conceſſæ ſint ab Ordinario facultates ſolitæ tam excipiendi Confeſſiones Fidelium, quam verbi Dei prædicandi; & ſimiliter evenire ſoleat Collegis ſuis ad eadem munia deſtinatis; hoc ſive jus proprium quaſi ſuorum Paſtores, ſive Privilegium quaſi jam ab Ordinariis approbari indiſcriminatim utentes confuderunt, &, (ut in re odioſa ſolet) ſecernere diſtulerunt.

Et ne quis ſuſpicetur jura illa quaſi Paſtoralis intra domorum limites exerceri ſolita ortum duxiſſe a principio aut ab aliquibus cum Parochis locorum pactis conventia, aut ab Ordinariorum facultate; obſervandum nec ullum alibi hujuſmodi Parochorum pactionis & conſenſionis extare veſtigium, immo infelicis ipſorum diſſenſionis & caſſæ interventionis in Gallia noſtra ſupereſſe nonnullum; nec ab ipſorum etiam Ordinariorum auctoritate deſcendere, cum nullam expreſſis verbis hujuſmodi facultatum mentionem faciant, ſed tantum ubi Oratorii Sacerdotes in Diœceſibus ſuis ſedem figere aut jubent aut ſinunt, ibi *commorari & juxta eorum mores, Statuta, Inſtitutionem, propoſitum vivere permittant.*

At, inquies, nunquid moris eſt Congregationis Oratorianæ & peculiaris inſtituti omnimodam ab Ordinariis dependentiam circa obeunda munia quævis Eccleſiaſtica, & in primis Sacramenta, non profiteri ſolum, ſed & religioſiſſime obſervare? Omnimodam profecto reſpectu Chriſtianæ plebis, & quantum ad functiones omnino omnes etiam leviuſculas, quæ exercentur *ad extra*; non item circa eas quæ, ut ita dicam, *ad intra*, inter privatos parietes, & erga ejuſdem ſodalitii viros, a Præpoſito Domus, obeuntur. Cum enim eos jubet Bulla *Sacroſanctæ*, nullas niſi de licentia Ordinariorum exercere, manifeſte eas intendit, quæ a Regularibus nonnullis, in Galliis tunc temporis, etiam invitis & reluctantibus Epiſcopis, ex vi privilegiorum ſuorum exerceri erga Fideles poſſe putabantur; non item in eas, quæ ſcientibus & volentibus locorum Ordinariis, a ſæculis bene multis in univerſo Chriſtiano orbe, per Præpoſitos quorumcumque, ſive Congregationum, ſive Ordinum, quaſi per proprios Sacerdotes exercentur erga ſuos.

Qua diſtinctione ne quis paratum effugium putet, ſed petitam eſſe intelligat ab imis viſceribus cauſæ; & a primigenia inſtituendi Oratorii ratione, ejuſque propria & peculiari forma, audiatur pro re ſua ipſius Oratorii Inſtitutor & Fundator, quo non alius, circa iſtud negotii, teſtis luculentus magis. Is ſpiritu plenus Hierarchico, dum Romæ cuderetur Bulla Pontificia *Sacroſanctæ &c.* ſedulo curavit eas leges Congregationi ſuæ præfigi, quibus corpus vere & undequaque Hierarchicum coaleſceret; id eſt Sanctæ Sedi ſimul, & locorum Ordinariis tenaciter adhæreſcens, ſed diverſa via; Epiſcopis quidem per indeclinabilem & omnimodam ab ipſis ſolis, in opere Miniſterii erga Fideles, dependentiam; Sanctæ vero Sedi, per ejus ſolius agnoſcendam auctoritatem in iis omnibus, quæ ad mores, leges, ritus, diſciplinam, Congregationis ſuæ inſtituendæ, conſervandæ, amplificandæ, reformandæ, & ad univerſam demum & optimam corporis habitudinem, qua corpus eſt, pertinere viderentur: Quod quidem quaſi fundamentum duplex quo Congregationem ſtare totam voluit, tam impenſe cordi fuit, ut Procuratori ſuo in Curia Romana, nec ab alterutro, latum quidem unguem, in Pontificio Diplomate diſcederetur, ſcriptitare non ante deſtiterit quam fuerit impetratum.

Atqui deluſus fuiſſe videretur ſpe ſua ſapiens Inſtitutor in re non levi, niſi Domorum ſuarum Præpoſiti animas ipſorum curæ concreditas, quas jam paſcunt Sacramento Corporis Chriſti, & pabulo verbi Dei, eas itidem de jure poſſent & ſine ſpeciali approbatione, Sacramento reconciliationis fovere, excitare, & ad meliorem frugem revocare; nam quod tam proprium Paſtoris munus quam ſanare morbidas oves, quas nutrit & regit ſanas? Et nunquid ex illo in pejus neceſſe ſit ruere ædificium totum domeſticæ diſciplinæ, & retro ſublapſum referri, ſi virorum mere Eccleſiaſticorum mores & ſtudia, alieno Sacerdoti, etiam Religioſiſſimo viro, ut puta Franciſcano, ſemoto proprio, pro ſolo Ordinarii nutu, dirigendi & reformandi demandentur? quod videtur eſſe contra mentem & conſilium Sanctæ Sedis, quæ dum Inſtitutum Congregationis Oratorianæ, ut Eccleſiæ apprime utile comprobavit, non ab aliis profecto quam ab ejuſdem Patribus, in alumnis ſuis promoveri & conſervari voluit primævum pietatis & nativum ſpiritum. Unde etiam Paulus V. in Bulla Inſtitutionis, annuens votis pii Fundatoris eamdem inſtituit *cum plena & omnimoda facultate exequendi alia omnia & ſingula a ſimilium Congregationum, nec non quorumcunque Ordinum approbatorum Inſtitutoribus, aut aliis Superioribus etiam Generalibus, de jure vel conſuetudine ſive ex privilegio aut alias quomodocumque fieri & exequi ſolita*: quæ facultas ne diceretur ad ſolum Berullium & ad Domum Pariſienſem, quæ ſola tunc extabat pertinere, additur a Pontifice: *omnes alias canonice deinceps erigendas Domos ad inſtar ſupradictæ, eiſdem & auctoritate & tenore perpetuo a ſe approbari & confirmari.* Unde cum conſtet Superiores omnes Congregationum ſive Ordinum quorumcumque de jure vel conſuetudine, Confeſſiones audire ſubditorum, eadem videtur eſſe conceſſa facultas Præpoſitis Congregationis Oratorianæ; quibus eſt, clauſula licet generali; ſimilis & omnimoda demandata.

Sic mentem Pontificiam intelligebat & ipſe Berullius. Cum enim Romæ verſaretur, ibique de Sancta Sede optime meritus voluiſſet aliquandiu hanc facultatem ab Urbano VIII. petere, quaſi dubius de jam conceſſa a Paulo V. fidem faciunt, quæ extant adhuc ipſius Epiſtolæ ipſum poſtmodum introſpecta penitius Bulla Pontificia mox laudata, mutatoque conſilio abſtinuiſſe ab obtinendo vivæ vocis Oraculo, & ſive privilegio ſive jure, quod ſibi jam Litteris Apoſtolicis conſignatum & impetratum eſſe in Bulla legebat.

Unde videtur inferri poſſe Superiori Domus N. Oratorii jus eſſe audire ſuorum Confeſſiones, utpote nixum 1. Conſuetudine Priorum, Abbatum, Præpoſitorum, Decanorum omnium. 2. Officio & titulo proprii Sacerdotis, quo reſpectu ſuorum, gaudere videtur ex Canone *Omnis utriuſque ſexus &c.* 3. Praxi perpetua adminiſtrandi ſuis Sacramenta cetera, & ea ipſa quibuſcum habet Sacramentum Pœnitentiæ, ex uſu hodierno, aliquatenus relationem; qualis Euchariſtia in Paſchate & in articulo mortis. 4. Auctoritate Sanctæ Sedis, cujus

jus

jus eſt ea quæ ſpectant ad generalem Eccleſiæ diſciplinam, ut eſt regimen quorumcumque Ordinum, cognoſcere & ordinare; quæ momenta ſicubi leviora videantur quam ut in praxi ſequenda ſint:

Quæritur 2. Numne, habita ratione regiminis & ſtatus ſupra memorati, hujus Congregationis ad Sanctam potius Sedem quam ad Epiſcopos recurri deceat, ut illius auctoritate jus hujuſmodi roboretur?

Enixe ſupplicatur ut ad utrumque quæſitum, ſecundum leges Canonicas, ſine perſonarum acceptione, & pro ſola veritate reſpondeatur.

RESOLUTIO.

Viſo & examinato caſu propoſito una cum deductione, cenſet infraſcriptus interdictum Epiſcopi ſive Ordinarii factum Superiori Domus Oratorii D. N. J. C. non eſſe extendendum ad Clericos aut Fratres ſive perpetuos commenſales qui eam incolunt, & quorum ipſe tanquam Superior curam habet.

Certum eſt enim, juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam, nullos extare Fideles, ſive Sæculares, ſive Regulares, ſive in Communitate, ſive extra Communitatem viventes, quibus non ſit proprius Sacerdos, qui eorum tanquam immediatus Paſtor & Curatus curam ſpiritualem gerat.

Quod ſatis indicat Concilium Tridentinum Seſſ. 24. de Reform. Cap. 13. volens enim collapſam diſciplinam reſtaurare, mandat Epiſcopis, ut " in iis quoque civitatibus ac locis, ubi Parochiales Eccleſiæ certos non " habent fines, nec earum Rectores proprium populum quem regant, ſed promiſcue petentibus Sacramenta adminiſtrant, mandat, inquam, S. Synodus " Epiſcopis pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, ut diſtincto populo in certas propriaſque Parochias unicuique ſuum perpetuum peculiaremque Parochum aſſignent, qui eas cognoſcere valeat, & *a quo licite Sacramenta ſuſcipiant*; aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque in iis civitatibus ac locis ubi nullæ ſunt Parochiales, quam primum fieri curent: non obſtantibus quibuſcumque privilegiis & conſuetudinibus, etiam " immemorialibus. "

Nihil evidentius quam Synodum Tridentin. voluiſſe ut juxta Eccleſiæ laudabilem diſciplinam Fideles haberent proprium ac perpetuum ſuum Parochum, qui immediatam eorum curam gereret, & *a quo ſolo* ipſi licite Sacramenta ſuſciperent.

Cum igitur ex caſus poſitione ac deductione habeatur, Clericos & Fratres ſeu perpetuos commenſales Domûs Oratorianæ N. Sacramenta accipere, non a Parocho Eccleſiæ Parochialis ſub qua Domûs ſita eſt, ſed a ſuo Superiore: evidens eſt, quod illum Parochum ut ſuum proprium Sacerdotem ſeu Curatum non recognoſcant; alioquin indubitate Parochi illius dici deberent Parochiani; & conſequenter uti loquitur Concilium Tridentin. *ab ipſo ſolo* licite poſſent Sacramenta ſuſcipere; cum tamen ea, ut jam dictum eſt, nec ab ipſo nec ab alio de ejus commiſſione aut ſpeciali licentia, quotidie ſuſcipiant; atque etiam, ut in caſu aſſeritur, Sacrum Viaticum & Extremam Unctionem, quorum adminiſtratio ſpecialiter præ reliquis Parocho competit, aliis omnibus etiam Regularibus privilegiatis excluſis.

Præterea ſi Clerici & Fratres præfatæ Domûs haberent Parochum pro ſuo proprio Sacerdote, certe Eccleſiam cui ipſe præeſt, pro Parochiali ſua recognoſcere deberent; ac proinde ad eam, uti reliqui Parochiani confluere, ſignanter in Paſchate, ut ab ipſo Parocho aut alio Sacerdote de ejus licentia, S. Communionem acciperent, juxta Capitulum *omnis utriuſque ſexus*, quod in praxi obſervatiſſimum eſt: nemo enim ab hoc præcepto, niſi qui aliam Eccleſiam tanquam ſibi propriam ſeu Parochialem habere noſcatur, eximitur.

Quapropter cum in caſu habeatur, omnes tum Clericos tum perpetuos commenſales a tempore immemoriali in Eccleſia domeſtica, etiam tempore Paſchali, abſque Parochi commiſſione aut licentia Sacram Communionem ſemper ſuſcepiſſe & hactenus ſuſcipere, negari non poteſt quin hanc ipſam Eccleſiam tanquam Parochialem ſuam ſemper recognoverint & hactenus recognoſcant; nec non Epiſcopi ac Parochi eam ut talem recognoverint, quandoquidem prædictos Oratorios nunquam monuerint nedum puniverint tanquam præcepto Eccleſiæ de Communione annua in Parochiali Eccleſia non ſatisfacientes.

Cumque inſuper indubitatum ſit, Parochianos dejure in Eccleſia Parochiali & a proprio Parocho ſepeliendos eſſe, conſequitur dictos Oratorios nequaquam cenſeri poſſe Parochianos Eccleſiæ Parochialis, quandoquidem ſine Parochi licentia & abſque electione facta, ſepeliantur in domeſtica Eccleſia, & a Superiore ipſius Domûs, uti refert caſus.

Denique Superior Domûs Oratorianæ eligitur, atque a Præpoſito Congregationis confirmatur & inſtituitur, ut curam ſuorum non tantum in temporalibus, ſed & præcipue in ſpiritualibus habeat, *eoque collimet ut ſpiritum vitæ Jeſu Chriſti D. N. Sacerdotis in æternum in ipſis excitet; atque intendat maxime animarum profectui & perfectioni, occurrendo omnibus impedimentis, ac ſuccurrendo infirmitati & neceſſitatibus ſingulorum; firma denique in illis ſolidæ pietatis fundamenta jaciat & ſtabiliat*; uti habent Statuta Congregationis Berullianæ in Belgio, eodem quo in Gallia Fundatore inſtitutæ.

Porro hæc evidenter ſatis ſupponunt Superioribus Domorum laudatæ Congregationis veram curam animarum, ſive ſuos ſpiritualiter paſcendi, committi; præſertim cum in eorum inſtitutione nulla adjiciatur clauſula quæ in Parochis (in quorum Parochia ſitæ ſunt Domus) ſua in illos jura conſervet, prout talis clauſula adjicitur dum certis Communitatibus Presbyter non tanquam proprius eorum Sacerdos ſeu Curatus, ſed ut ſubſidiarius aſſignatur. Ita conſtat, jam pridem ſeu viris, ſeu mulieribus in communi viventibus ſubſidiarium Presbyterum aſſignatum fuiſſe, & hodiedum aſſignari, qui ipſis Sacramenta adminiſtret, & verbum Dei annunciet, ſed cum hac clauſula, *ſalvo jure Parochi*. Quod obſervatum fuiſſe videmus in Beguinis, quæ licet in communi viventes Presbyterum fore haberent a quo Sacramenta ſuſciperent; tamen ſub Parocho Parochiæ ſub qua Beghinagium earum ſitum erat, tamdiu remanſerunt, donec proprium ac peculiarem Curatum acceperint. Uti infraſcriptus latius deduxit in jure Eccleſ. Part. 1. Tit. 53. Cap. 3.

Ex his manifeſte patet Congregationem D. N. J. C. inſtitutam eſſe ad inſtar aliarum ſive Sæcularium ſive Regularium Congregationum, ut ſcilicet in ſingulis Domibus viventes ſuis reſpective Superioribus tanquam propriis & immediatis Paſtoribus ſeu Curatis ſubjiciantur; nullamque præter domeſticam Eccleſiam Parochialem agnoſcant.

Quod quidem non obſcure indicavit Paulus V. in Bulla quæ incipit *Sacroſanctæ Rom. Eccleſ.* in qua P. Berullium Presbyterum deſignat Congregationis Oratorianæ Præpoſitum generalem, *cum plena & omnimoda facultate, poteſtate, & auctoritate* eam erigendi, Statuta, Ordinationes, vitæque normam præſcribendi; *aliaque omnia & ſingula a ſimilium Congregationum, nec non quorumcumque Ordinum approbatorum Conſtitutoribus aut aliis Superioribus etiam generalibus fieri ſolita, faciendi, &c.*

Ambiguum igitur eſſe non poteſt, quin P. Berullius conformiter ad prælaudatam Bullam, Congregationem Oratorianam ita inſtituerit, ut quemadmodum in aliis Ordinibus approbatis fit, ſingulæ Domûs haberent ſuum peculiarem Superiorem, cum cura ſpirituali ſuorum, quæ cura eis vigore ſuæ Superioritatis compe-

teret, & eſſentialiter ſeu independenter ab approbatione Epiſcopi annexum haberet jus & facultatem excipiendi Confeſſiones & prædicandi verbum Dei, iis ad quos cura iſta animarum ſeſe extendit.

Proinde facultas excipiendi Confeſſiones & prædicandi verbum Dei, quam Superiores Oratorii habent, vi ſuæ Superioritatis, non eſt precaria vel delegata, ad nutum Epiſcopi revocabilis, ſed ordinaria & quamdiu Superioritas ſubſiſtit irrevocabilis.

Concludendum igitur eſt, Decretum Epiſcopi, quo ſimpliciter revocat Facultatem excipiendi Confeſſiones & annunciandi verbum Dei, unice ſpectare eam facultatem, quæ eſt reſpectu Fidelium ad extra, quæque ſola precaria eſt & ad nutum Epiſcopi revocabilis, non vero illam, quæ Superioribus Oratorii competit jure ſuæ Superioritatis ſive officii ſui Curati.

Quod non ſolum conforme eſt juri communi, ſed & Edicto Regis Chriſtianiſſimi anni 1695. in Parlamento Pariſienſi probato, (*) in quo poſtquam Art. XI. declaraverat licentiam excipiendi Confeſſiones & annunciandi verbum Dei Presbyterorum ſive Sæcularium ſive Regularium ad nutum Epiſcopi eſſe revocabilem, articulo immediate ſequenti declarat " ſub Articulis præcedentibus non comprehendi Curatos, ſive Sæculares ſive Regulares, qui concionari & Sacramentum pœnitentiæ in ſuis Parochiis adminiſtrare poterunt.

Ad 2. Certum eſt quod ſi ſuper Bulla dubium orietur, pro interpretatione illius recurrendum eſſe ad Sedem Apoſtolicam, a qua Bulla emanavit. Ita Reſponſum Lovanii, hac 24. Aprilis 1724.

Z. B. Van Eſpen, J.U.D. & SS. Can. Prof.

Adhæſio Doctorum Pariſienſium.

Nos infraſcripti Doctores Sorbonici, cenſemus pariter interdictum Epiſcopi ſive Ordinarii factum Superiori Domûs Oratorii Domini Noſtri Jeſu Chriſti non eſſe extendendum ad Clericos aut Fratres ſeu perpetuos commenſales dictæ Domûs, quorum ipſe tanquam Superior curam habet, & quibus Sacramenta Euchariſtiæ & Extremæ Unctionis tum ex jure primævæ inſtitutionis, tum ex conſuetudine adminiſtrat. Datum Pariſiis die undecima Junii anni 1724.

Goy. · *Bourſier.* *Damoreau.*
N. Petitpied. *De Belloy de Franciere.* *J. Chaſſepoux.*
De Bourdeaux. *Touvenot.* *P. Boidot.*
Paul Edmont Bellot.

XXXIX.

CASUS RESOLUTIO,

circa validitatem Litterarum Reſignationis ſub & obreptitie obtentarum, in creditorum præjudicium, ab Eſpenio aliiſque ſubſcripta.

(*Nunc primum edita.*)

MEMOIRE A CONSULTER.

LE Sieur *J. A. van K.* Chanoine de la Cathedrale de Tournay, étant chargé de dix mille Ecus de dettes, dont il conſte par proviſion de 12000. florins par les ſentences des Juges aux cauſes de ladite Cathedrale ici vuës, il a été mis en Curatelle, raport à l'acte decerné par leſdites Juges, ici pareillement vû; enſuite il s'eſt aviſé de réſigner ſon Canonicat en Cour de Rome, purement & ſimplement, & ſans y donner à connoître la portance des ſes groſſes redevances, pas même des liquides & adjugées, ayant au contraire expoſé, contre la verité, qu'il avoit dequoi vivre commodement, ſans ſon Canonicat. Il eſt qu'à preſent le Sieur J. T. à obtenu les Bulles de la Collation dudit Canonicat, & qu'il fait devoir de les faire placeter par S. M. J. C.

QUÆRITUR.

Si leſdites Lettres Patentes de *Placet* doivent s'admettre & être miſes en execution au préjudice des créanciers du Sieur *J. A. van K.*

Viſis inſtrumentis his annexis & Caſus poſitione, infraſcripti Juris Utriuſque Doctores cenſent, juſtiſſima de cauſa recuſari poſſe litteras Placeti Regii, non ob id ſolum quod Dominus J. A. van K. Canonicus Tornacenſis, pure & ſimpliciter Canonicatum ſuum reſignaverit, prout colligitur ex Litteris ſeu Bullis Summi Pontificis, in quibus dicitur: *In manibus noſtris in ſequelam infraſcriptæ concordiæ ſponte factam & a nobis admiſſam &c.* nulla facta mentione reſervatæ penſionis aut alterius obtenti Beneficii, ſed e contra expoſitum fuit per obreptionem, quod dictus D. J. A. *aliunde commode vivere valeat*; quod hucuſque nullatenus apparet, ac ita dictæ litteræ Pontificiæ de nullitate argui poſſent: "Cum " juxta Conſtitutionem Pii V. quæ incipit; *Quanta*, 58. " in Bullario Romano, quæ inter alia habet: (*ſed nec " horum ullus ſacro Ordine mancipatus niſi Religionem " ingreſſurus, valeat ullo modo Beneficium vel Officium " Eccleſiaſticum reſignare niſi aliunde ſit quo in vita com" mode poſſit ſuſtentari*:) Beneficium reſignare nemo " valeat in ſui vel alterius præjudicium. " Quæ conſtitutio cum optima nitatur ratione, ne Clerici in opprobrium Ordinis Clericalis mendicare cogantur, in omni reſignatione etiam coram Pontifice facta obſervari debet. Ideo hanc clauſulam *ſi aliunde ſit quo in vita commode ſuſtentari poſſit*, de ſubſtantia gratiæ eſſe dicit Flamineus, Libr. 8. Quæſt. 6.

Ob eamdem enim rationem requiſierunt Canones ut nemo admitteretur ad Sacrum Ordinem niſi eidem proviſum foret vel in beneficialibus, vel ſaltem in patrimonialibus, unde honeſte ſuſtentari valeat; quodque eumdem titulum ſive patrimonii ſive beneficii alienare non poſſit, ſub pœna nullitatis. *Can. neminem* & ſequenti, *Diſtinct.* 70. & *Cap.* 16. ff. *de Præb.* Syno: Prov. Mech. *Tit.* 9. *Cap.* 8. & confirmatione ad eamdem ſecuta *Art.* 11. & 18. Serenis: Princip. Alberti & Iſabellæ.

Quare ſi Canones tam ſollicite & ſancte decreverint, ne quis per reſignationem ſui beneficii vel Officii ad inopiam redigatur, quantum magis hoc locum habere debet quoties ſimul & ad inopiam redigitur, & jam ante infinitis debitis obæratus, ſuos fraudat creditores; cum hac reſignatione omnes omnino creditores, qui bona fide ei crediderunt, ſcientes ſibi poſſe ſatisfieri ex fructibus beneficii jam obtenti & poſſeſſi, credito ſuo con-

tra

tra omnem æquitatem & juſtitiam fruſtrentur: quod minus adhuc tolerari debet in caſu poſito, cum dictus D. J. A. van K. fuerit poſitus per Capitulum Cathedrale Tornacenſe in Curatela; poſitis vero in Curatela omnis alienatio bonorum eſt interdicta *L. 6. ff. de V. O.* (quia tanquam prodigi tales conſiderantur) maxime eo caſu quo creditores fraudantur; quia omnis alienatio in fraudem creditorum facta, aut ipſo jure nulla eſt, vel ſaltem revocanda: toto titulo: *ff. & Cod. quæ in fraudem creditorum facta ſunt ut reſtituantur.*

Ob has & plures ſimiles rationes ex Inſtrumentis annexis deducendas, denegari poſſet executio litterarum Apoſtolicarum, unde quæſtio.

Sed præcipue ob hanc ſolam Litteræ Placeti denegari poſſunt (ſalvo meliori judicio) quod olus iſtarum Litterarum ab antiquiſſimo jure hic introductus obſervatus ac confirmatus ſit, ne damnum aliquod Regi, Reipublicæ Vaſſalis aut ſubditis inferatur, per Litteras aut Bullas Pontificis, cujuſcumque generis, quæ per ſub vel obreptionem ſæpe obtinentur: ac magis ob importunitatem petentium quam ex libera voluntate conceduntur, prout ipſemet Pontifex conqueritur in *Cap. 10. ff. de Reſcriptis. Cap. 20. ff. de Præbend. Cap. 2. de Conceſſ. Præb. in Sexto*, & aliis locis.

In caſu vero poſito veroſimiliter dictæ Litteræ ſub & obreptitie acceptæ ſunt; nec ſine manifeſto detrimento Reipublicæ & ſubditorum ſimiles Litteræ executioni mandari poſſunt, ne ſic via aperiatur obæratis Clericis Beneficiatis, Beneficia ſua in fraudem creditorum ſuorum reſignandi, ac ita clanculo eoſdem eludendi; quod Eccleſia nunquam toleravit nec tollerari poteſt, prout conſtat ex Tit. *de obligatis ad ratiocinia non ordinandis.*

Hic enim finis manifeſtiſſime colligitur ex Pragmatica Sanctione Philippi II. de anno 1574. *cujus verba refert Ampl.* D. Stockmans in Jure Belgarum Cap. 2. Num. 1. *in fine hoc tenore*: déſirant que les affaires Eccleſiaſtiques ſoient conduites maintenues & reglées ſelon les anciennes Conſtitutions, Canons & Conciles de la S. Egliſe, à l'honneur de Dieu & ſalut de nos ames, avons par avis & déliberation de nos Principaux Conſaux Souverains & Provinciaux de par deça, ordonné, ſtatué, declaré par forme d'Edit perpetuel, comme ordonnons & que nulles Bulles, proviſions ni autres depêches ou impétrations de Rome, ni des Legats ou Nonces Apoſtoliques, ou revocations d'aucunes graces, Indults, privileges, tant généraux que particuliers, ni auſſi aucune ſentence ou executoriales rendues, ou decretés hors oosdits pays de par deça; TENDANT DIRECTEMENT OU INDIRECTEMENT AU PREJUDICE DE CETTE REPUBLIQUE OU D'AUCUNS TIERS PARTICULIER, ſe puiſſent admettre, ſortir effect en jugement ou dehors ni être miſe en execution &c.

Conſequenter cum Literæ Placeti petitæ tendant maniſeſtiſſime in ruinam Reipublicæ, & præjudicium creditorum, hæ juſtiſſime recuſari poſſunt.

Ita Reſolutum, ſalvo meliori judicio, Lovanii 4. Maji 1724.

(*erat ſignatum*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Prof.
A. *Bauvveus*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius.
H. A. *Porugo*, J. U. D. & Profeſſor.

Infraſcripti Advocati Supremi Concilii Brabentiæ propter rationes præmiſſas idem ſentiunt, nimirum quod juſtiſſima de cauſa recuſari poſſint Litteræ Placeti Regii, addito quod maximæ ſint præſumptiones, immo & ex Bulla reſultantes, quod intervenerint conventiones occultæ, contra Eccleſiæ Canones, quandoquidem non ſit veroſimile quod Dominus Reſignans nihil habens extra proventus ſui Canonicatus unde ſuſtentetur, voluerit illum pure reſignare; cum nemo præſumatur velle redigi voluntarie ad egeſtatem. Datum Bruxellis die 6. Maji 1724.

(*erat ſignatum*)

James, M. *de Witte*, & H. *Samin.*

XL.

JURIS RESPONSUM,

de effectu recuſationis.

(*Nunc primo editum.*)

CASUS POSITIO.

Sive rationes juris, quibus demonſtratur Petrum Jaille, *Paſtorem in* Oeſſelghem (*Diœceſis Gandenſis*) *jure meritiſſimo appellaſſe a Decretis latis ad onus ſuum, per R. Adm. ac Ampliſſimum Dominum Officialem Gandavenſem.* (*a*)

NOtiſſimum eſt, Judicum Recuſationes ad defenſionem eſſe comparatas.

Atque ut defenſio juri naturæ adſcribitur, ita & hoc Recuſationis remedium.

Quod ſuſpecti & inimici Judices eſſe non debeant, inquit Canon, *& ipſa Ratio dictat, & pluribus probatur exemplis.*

Nam quodammodo naturale eſt, ſuſpectorum Judicum inſidias declinare, & inimicorum judicium ſemper velle refugere: Can. 15. Cauſ. 3. q. 5.

Sic etiam Celeberrimus *Covarruvias*, Epiſcopus Segovienſis, *Pract. QQ.* Cap. 26. " etiamſi nulla humana
„ lex, hac de re fuiſſet in ſpecie ſtatuta, ipſa Ratio fa-
„ cillime oſtenderet, eorum judicia nobis fugienda,
„ *omnibuſque modis* avertenda fore, quos propter odium
„ inimicitiam, aliamve cauſam ſuſpectos habemus; aut
„ juſte opinamur maxime amicos eſſe, & propenſos,
„ hiſce qui nobiſcum litigaturi ſunt. „

Quare merito advertunt, *Vultejus*, de Judic. Lib. 2. Cap. 7. N. 190. & *Mynſing*, Cent. 3. obſerv. 63. *nihil alicui accidere poſſe gravius aut luctuoſius, quam ſub Judice ſuſpecto litigare.*

Ex qua etiam ratione tenet Clariſſimus *Hameda*. J. U. D. & in Academia Lovanienſi Ant. Primarius, *Judicum Recuſationes eſſe favorabiles non odioſas; ita ut extenſionem mereantur juxta regulam juris Canonici in 6.* FAVORES CONVENIT AMPLIARI, fol. 218. & ſeqq. *de Recuſ. Jud.*

Hinc indubitatum, notorium & certiſſimum eſt quemcunque Judicem, in quacumque cauſa poſſe recuſari.

Adeo ut ipſe Eminentiſs. *Cajetanus*, S. E. R. Cardinalis aſſeveranter tradat, *quod quis perſonam Papæ poſſit ſuſpectam rationabiliter habere, & propterea ejus immediatum judicium recuſare.*

Pro ratione allegat: *namque ... poteſt perſona Papæ tyrannice gubernare, & tanto facilius quanto potentior*

(*a*) Vide lucubrationem cui titulus: *Memoires Hiſtoriques* des Pais bas Autrichiens, 1755. T. II. p. 368. & ſeqq.

eſt,

eſt, & neminem in terris timet ultorem. 1. 2. q. 39. a. 1. ad 2.

Potuit itaque R. D. Petrus *Jaille*, Paſtor *in Oeſſelghem*, recuſare, prout fecit, Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Dominum Epiſcopum Gandavenſem, nec non Ampliſſimum ejus Officialem.

Expeditum autem eſt ipſum Judicem recuſatum non poſſe de cauſa Recuſationis cognoſcere; ne in cauſa propria, contra omne jus, jus dicat; fitque ſimul & inimicus & Judex dicto Can. 15. Cauſ. 3. q. 5.

Sed ex diſpoſitione Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. in Cap. 61. ff. *de Appellat. & Recuſat.* eligi debent Arbitri, qui de cauſa Recuſationis ſive ſuſpicionis cognoſcant.

Statuit enim Concilium, *ut ipſe* (recuſans) *cum adverſario, vel ſi forte adverſarium non habeat, cum Judice,* ARBITROS *communiter* ELIGAT; *aut ſi communiter convenire non poſſint, abſque malitia ipſe unum & ille alium eligat, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: & ſi nequiverint in unum concordare ſententiam advocent tertium, ut quod duo ex ipſis decreverint, robur obtineat firmitatis.*

Idem advertit ad hoc Caput nominatiſſimus *Alteſſera: jure Canonico*, inquit, *cauſa recuſationis proponenda eſt coram Judice, qui recuſatur, & probanda coram Arbitris, quos partes communi conſenſu eligere debent; & ſi non conveniunt, quiſque eliget ſuum; & ſi hi diſſentiant, advocent tertium, ita ut ſtetur ſententiæ duorum ex tribus.*

Nec minus expeditum eſt, quod propoſita recuſatione nullatenus Judex poſſit ulterius progredi, cum per Recuſationem ejus ſuſpendatur juriſdictio; ſaltem quouſque de cauſis recuſationum ſecundum diſpoſitionem juris Canonici fuerit judicatum: *Appellatio & Recuſatio eodem jure reguntur, quoniam utraque eſt provocationis auxilium, quod eo juvat ut declinetur* EXAMEN JUDICIS. *Unde hic titulus eſt de Appell. & Recuſ.* Hæc nominatiſſimus *Alteſſera*, ad dictum titulum.

Sicut per appellationem, ita & per recuſationem Judicis (inquit *Andreas Vallenſis*, in Paratitlis Decretalium ad eumdem titulum, §. 18. N. 1.) *ſuſpenditur ejus juriſdictio, ne poſſit in cauſa in qua recuſatur ad aliquem actum procedere; & ſi proceſſerit, proceſſus ſit* NULLUS. Et §. 19. N. 5. *Judex recuſatus, non aſſimulatur ei, a cujus interlocutione dumtaxat eſt appellatum, ſed ei cui poſt appellationem ab interlocutione poſt Judicem provocatum facta eſt* INHIBITIO *alterius proſecutionis; quaſi uti ibi* HOMINIS, *ita hic inhibitio ſit* JURIS. *Conſtat autem omnia acta poſt inhibitionem eſſe ipſo jure nulla:* Cap. non ſolum de Appell. in 6. Idem tradit *Wameſius* ad Caput *Cum ſpeciali* 61. *ff.* de Appell.

Et Petrus *Rebuffe*, in ſuo tractatu *de Recuſationibus* Art. 6. ait, *hodie indubitatum eſſe, quod Judex poſt recuſationem propoſitam non poſſit de principali cognoſcere; & ſi cognoverit Proceſſum eſſe nullum*: quia recuſatus *omni juriſdictione privatus cenſetur: ideo quidquid poſtea facit, cenſetur facere tanquam privatus, non habens juriſdictionem.* Idipſum latius proſequitur Hieronymus *de Cevallos*, *Tract. de cognitione per viam violentiæ*, Quæſt. 14. notans, Num. 28. Rotam ſic ſæpius judicaſſe; adeo ut hæc ſententia ſit communis & inviolabili praxi firmata.

Ex quibus manifeſte liquet certiſſima juſtitia & æquitas Appellationis per D. Petrum *Jaille* Paſtorem in *Oeſſelghem* interjectæ, a Decretis ad onus ſuum latis, per Ampliſs. Officialem Gandavenſem.

Cum enim poſt iteratam recuſationem debite propoſitam, etiam poſt electionem *Arbitri*, nec non poſt interjectam appellationem, dictus Ampliſs. Officialis ulterius proceſſerit in cauſa principali, & ipſemet dictam Recuſationem rejecerit tanquam prætenſe frivolam & non fundatam; excluſerit præterea dictum Paſtorem a comparendo, & admiſerit Promotorem ad probandum Paſtore deſuper citato;

Quis non videat ex cauſa juſtiſſima præfatum Paſtorem ab hoc Proceſſu appellaſſe? Læſio etenim eſt enormis & evidens. Hic enim Proceſſus in primis ipſo jure nullus eſt, utpote poſt Recuſationem per dictum Officialem tanquam privatum non habentem juriſdictionem attentatus; ut ex ſupra dictis ſatis liquet.

Deinde cum Paſtor non admittatur ad deducendas & probandas cauſas dictæ ſuæ Recuſationis coram Arbitris, eripitur ipſi remedium recuſationis, quod omne jus, tam divinum quam humanum, ei concedit; directe contra diſpoſitionem Concilii Lateranenſis, cujus præfatus Officialis notorius extitit in hoc caſu violator.

Atque ita præfatus Paſtor, contra omnem æquitatem, ipſa naturali defenſione erepta, ſe cauſamque ſuam, in re etiam maxime ardua, cogebatur concredere Judici notorie ſuſpecto & inimico: quod juxta omnes juriſperitos improbiſſimum, periculoſiſſimum & a ratione alieniſſimum eſt.

A gravamine itaque plane irreparabili, & a ſententia in effectu definitiva, (a quibus de jure certo licet appellare) appellavit dictus Paſtor d'Oeſſelghem.

Male autem prætendit dictus Ampliſſ. Officialis quod recuſatio foret prætenſe frivola & non fundata, id enim non ad ipſum pertinebat judicare, ut ſupra notatum; ſed privative ad Arbitros ,uria, (ad quorum electionem jam Paſtor ex ſua parte modo præceſſerat,) coram quibus cauſa Recuſationis probanda eſt & ab eiſdem decidenda.

Præterea nullum eſt dubium, quin dictus Paſtor legitimam & ſufficientem habuerit cauſam recuſandi; modo ea, quæ contra perſonam Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Gandavenſis, ejuſque Ampliſſimi Officialis, in libellis recuſationis allegaverit, poſſit probare eſſe vera.

Cauſæ etenim hæ ſunt. 1. Quod dictus Illuſtriſſimus, publice in plena congregatione Paſtorum, recuſaverit cum dicto Paſtore cibum ſumere; in tantum ut declaraverit ſe ſtatim diſceſſurum, caſu quo Paſtor ad menſam accederet.

2. Quod etiam iterato negaverit viſitare Parochiam dicti Paſtoris, cum tamen jam publice fuiſſet indicta viſitatio.

3. Quod inde fama Paſtoris apud gregem multum fuerit læſa, ac ejus auctoritati grave vulnus inflictum.

4. Quod dictus Illuſtriſſimus violente ſpoliaverit Paſtorem omni functione Paſtorali.

5. Quod dictus Paſtor ſuper eo ſit in actuali lite cum dicto Illuſtriſſimo, tam coram Conſilio Flandriæ, quam coram magno Conſilio Mechliniæ.

6. Quod ampliſſimus ejus Officialis, per apertam colluſionem cum dicto Illuſtriſſimo, ſubſtraxerit Paſtori in ipſis Citatorialibus qualitatem ſuam: *Paſtoris d'Oeſſelghem.*

7. Quod dictus Paſtor, ſit etiam in actuali lite cum dicto Officiali coram Conſilio Flandriæ.

8. Quod dictus Officialis, non obſtante iterata recuſatione, proceſſerit ad ulteriora; etiam poſt electionem Arbitri; ac ita manifeſtæ ſuæ præventionis nova & indubitata dederit indicia.

Ex his aliiſque cauſis in dictis libellis recuſatoriis contentis recuſationem Judici propoſuit dictus Paſtor, contenditque eam probare coram Arbitris ad ſufficientiam juris.

Nec duæ primæ cauſæ ſeu rationes enervari poſſunt; ex eo quod Paſtor prætenſe non ſe ſubmitteret Sanctæ Sedi: id enim expreſſe negatur; nec ut talis unquam per ſententiam judicatus eſt; eſtque manifeſta calumnia.

Si interim Dominus Ampliſſimus Officialis, ex eo prætenderet cauſas recuſationis reddere frivolas, id agat coram arbitris, coram quibus hæ cauſæ probandæ & dijudicandæ ſunt.

RESPONSUM.

Infraſcriptus, viſis & examinatis rationibus juris ſupra

pra

pra poſitis ex parte R. D. Petri *Jaille*, Paſtoris in Oeſſelghem, cenſet:

1. Rationes Recuſationis ab ipſo propoſitas contra Ampliſſimum D. Officialem Gandavenſem eſſe ſufficientes ad recuſandum ipſum pro Judice, ſi facta, quæ allegantur ſint vera.

2. Probationem horum factorum non eſſe deducendam coram ipſo Domino Officiali recuſato, ſed coram ſolis Arbitris juris.

3. D. Officialem non poſſe declarare quod dictæ rationes ſint inſufficientes & frivolæ; neque declarare quod facta allegata non nitantur veritate; ſed hæc omnia eſſe deducenda coram ſolis Arbitris juris, & per ipſos declaranda, ut cauſa inſtructa negotium decidatur.

4. Certum eſſe, quod omnia, poſt legitime inſtitutam recuſationem, acta judiciablia per D. Officialem recuſatum, prorſus ſint nulla; atque jure merito a ſic actis poſt interpoſitam recuſationem, medio Appellationis, peti poſſe e Judice ſuperiore omnium iſtorum caſſationem.

5. Quin immo, ſi hoc remedio Appellationis, non ſufficienter contra hæc attentata provideri queat, R.D. Paſtorem recuſantem procul dubio poſſe ac debere ad auctoritatem Regiam recurrere, ut Sua Majeſtas eidem tanquam ſubdito ſuo oppreſſo, ab hac manifeſta oppreſſione adverſus Judicis recuſati violentiam, protectionem promptam & efficacem impertiatur.

Reſponſum Lovanii, hac 10. Maji 1724.

(*ſignatum erat*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & Profeſſor.

APPENDIX.

Notandum quod D. Jaille, *Paſtor in Oeſſelghem obtinuit in hac cauſa duplex Decretum, a Conſilio Status Bruxellenſis: unum prima die Aprilis 1724 quo ſtatuitur:* que la recuſation demeurera entiere contre le dit Official (*de Gand.*) *Alterum poſt ſententiam ſuſpenſionis* a Divinis *latam a D. Officiali Gandenſi contra dictum* D. P. Jaille *die 13. Maji 1724. in verbis:* Vû l'avis de l'Evêque de Gand, & les Repréſentations ulterieures du Suppliant, S. M. J. & C. inherant dans ſon Decret du 1. Avril 1724. declare que ledit Suppliant ayant été laiſſé en entier dans ſa recuſation contre l'Official dudit Evêché, il ne lui a été permis de porter aucun Decret, ſentence ou appointement, au préjudice de ladite recuſation de ſa perſonne, dans la cauſe du Suppliant contre le Promoteur; ordonne audit Promoteur de denommer pareillement de ſon coté un Arbitre, pour proceder au jugement de ladite recuſation. Au moyen de quoi vient à ceſſer tout ce qui a été fait par ledit Official depuis le 1. Avril 1724. juſqu'à preſent: fait à Bruxelles le 7. Nov. 1725.

XLI.

CASUUM RESOLUTIONES

Ab *Eſpenio* datæ, & ab aliis duobus Doctoribus ſubſignatæ de reſtitutione depoſiti; inſciis hæredibus, relicti, & bonorum Eccleſiaſticorum cujuſdam Beneficiati qui ſeculariter vivendo, nullum ſervitium Eccleſiæ præſtitit, nullaque officia Beneficiis annexa adimplevit.

(*Nunc primum edita.*)

PREMIER MEMOIRE A CONSULTER.

T*itius* ayant poſſedé pluſieurs gros benefices pendant ſa vie, ſans faire aucune fonction Eccleſiaſtique, ſans dire le Breviaire, & même ſans s'appliquer à autre choſe qu'à des negoces purement ſeculiers, dans leſquels il a gagné conſiderablement du bien, eſt mort ſans avoir fait de teſtament.

Marius, parent, mais non heretier de *Titius*, a demeuré vingt ans au ſervice de *Titius*, prenant ſoin de ſes affaires temporelles; & il y a perdu, tout le tems de ſa jeuneſſe & de ſes études, ſans en recevoir d'autre recompenſe que celle de la nourriture & de l'habit.

Titius avoit de l'amitié pour *Marius*; & il lui avoit offert pluſieurs fois des établiſſemens, que *Marius* n'a refuſés que parcequ'ils lui ont paru d'une nature contraire aux regles de ſa conſcience. *Titius* devant faire un long voyage, & ayant une confiance entiere en *Marius*, il lui confia avant ſon depart une ſomme de 300000. livres qu'il volut être portée dans la maiſon particuliere de *Marius*, & dont il ne tira ni billet ni reconnoiſſance contre ſa coutume. *Titius* étant mort dans ſon voyage, *Marius* s'eſt trouvé depoſitaire de cette ſomme.

Il a ſemblé à pluſieurs que *Titius* n'avoit mis ce dépôt entre les mains de *Marius*, dont il connoiſſoit la probité & la delicateſſe de conſcience, que pour le mettre en état de faire des aumônes, & des œvres pies, à la decharge de *Titius*, en cas de mort; & cette préſomption n'étoit pas ſans fondement, parceque *Titius* avoit beaucoup d'eſprit; & il arrive ſouvent que tel qui n'a pas aſſez de vertu pour faire le bien par lui même de ſon vivant, eſt bien aiſe que d'autres les faſſent pour eux quand ils ſont morts. Cependant les heritiers de *Titius* étant venus pour recueillir ſa ſucceſſion, *Marius* apprehendant de contrevenir aux loix civiles du Royaume, & ne ſe croyant pas aſſez authoriſé pour diſpoſer de ce dépôt, ſans le conſentement des heritiers, leur en a fait ſa déclaration; en y ajoutant beaucoup d'exhortations pour les exciter à faire des aumônes & œuvres piés de cet argent. Les héritiers qui n'étoient pas riches auparavant, & qui le ſont devenus par la ſucceſſion de *Titius*, independament du dépôt que *Marius* leur à declaré, n'en ont paru que plus avides de partager entr'eux cet argent, & n'ont pas été touchés des Remontrances de *Marius*.

Cependant *Marius* a trouvé des Ecrits ſecrets de la propre main de *Titius* & ſignés de lui, par leſquels il declare nettement ſa volonté ſur certaines œuvres pies d'obligation & de juſtice, pour l'execution deſquelles il faut ou il faudra employer environ le tiers du dépôt; & la choſe dont il s'agit eſt telle, que par une ſuite de la confiance que *Titius* avoit en *Marius*, & pour d'autres raiſons de bienſeance, *Marius* a cru ne devoir pas laiſſer connoître aux héritiers de quoi il s'agit; & eſt néanmoins diſpoſé à réveler ce que c'eſt à l'oreille du

Juge.

Joge, ſi les héritiers l'y forcoient. Ainſi *Marius* ne s'eſt pas encore déſaiſi du dépôt, qu'autant qu'il a été beſoin pour ſatisfaire aux obligations marqués dans les Ecrits ſecrets de *Titius*; Mais il a promis aux héritiers de leur rendre le reſte du dépôt, d'abord qu'il aura pu achever de ſatisfaire aux intentions de *Titius* exprimées dans ces Ecrits.

Sur tout cela on demande

1. Si *Marius* connoiſsant parfaitement que *Titius* n'avoit pu legitimement retenir ni faire ſiens ces fruits de ſes bénéfices, puiſque de ſa vie il n'avoit rempli aucune des conditions que les Canons & les regles de l'Egliſe demandent pour les gagner, étoit en droit & pouvoit de ſa propre autorité diſpoſer du dépôt de 30000. livres & les employer en aumônes & œuvres pies, à l'inſçu des héritiers, qui ſemblent n'avoir aucun droit ſur cette ſomme, parce qu'elle n'excede pas, & même elle ne remplit pas le montant des revenus que *Titius* a perçus de ſes bénéfices pendant ſa vie?

2. Si *Marius* eſt coupable d'avoir fait ſa declaration aux héritiers, en ſorte que l'apprehenſion qu'il a eu de contrevenir aux loix civiles du Royaume, lui ſoit imputée à peché? & ſi on trouvé du peché, que eſt le moyen de le reparer?

3. Si *Marius* doit tenir bon contre la curioſité que pouroient avoir les héritiers de ſavoir ce que c'eſt que les œuvres marquées par les Ecrits ſecrets de *Titius*; & s'il doit ſe laiſſer plutôt traduire devant les Juges que de déclarer une choſe qui doit être ſecrete, & dont la revelation cauſeroit du ſcandale?

4. Quoique *Marius* ne ſoit pas en neceſſité, & qu'il eit honnêtement de quoi vivre, les 20. années de ſervices & d'aſſiduités qu'il a rendus à *Titius*, au depens de ſes études & de ſa jeuneſſe, ne ſont elles pas appreciables, & ne doit il pas en demander la recompenſe aux héritiers; ainſi que des travaux fatiguans auxquels leſdits héritiers ont engagé *Marius* pour les affaires de la ſucceſſion? Et l'honoraire qu'il obtiendroit ne lui appartiendroit il pas légitimement, quoiqu'il n'ait jamais formé de demande ſur cela à *Titius* quand il vivoit?

5. *Marius* étant dans le deſſein de faire des aumônes & œuvres pies de toute la recompenſe que les héritiers de *Titius* lui arbitrairont, afin de contribuer, autant qu'il eſt en lui, au bon emploi d'un argent provenant des bénéfices, ne ſe rendroit il pas coupables devant Dieu ſi par une génerosité mal placée il ceſſoit de demander ſa recompenſe à certains des héretiers, qui n'ont pas de goût pour lui en faire,

6. La ſucceſſion de *Titius* eſt compoſée de deux ſortes de biens; ſavoir de revenus de Bénéfices, & de profits faits par des négoces ſéculiers; quelles précautions doivent prendre ceux des héritiers qui déſirent de ſauver, & qui ne veulent pas avoir leur conſcience chargée par la poſſeſſion d'un bien appartenant aux pauvres? il y a des Caſuiſtes qui eſtiment que les héritiers doivent faire un compte exact du montant de tous les revenus des bénéfices, perçus par *Titius* pendant toute ſa vie; & un autre compte du montant de tous les autres revenus ſéculiers; que les héretiers peuvent s'approprier ſans ſcrupule le montant de tous les revenus ſéculiers; mais qu'ils doivent diſtribuer en aumônes & œuvres pies tout le montant des revenus Eccleſiaſtiques, ſans en deduire même la depenſe annuelle que faiſoit *Titius* tant pour lui que pour ſa maiſon; parceque, ſelon les Caſuiſtes, *Titius* ne ſervant pas l'Egliſe, ne devoit pas vivre aux depens de l'autel, mais ſeulement aux depens de ſes autres biens.

7. S'il y a eu un tems pendant lequel *Titius* n'avoit aucun bien ſéculier, mais ſeulement des revenus de bénéfices, les héritiers ne peuvent-ils pas ſans ſcrupule defalquer ſur le montant des revenus des bénéfices toute la dépenſe qu'il a faite pendant le tems qu'il n'avoit pas d'autres biens; & quoique *Titius* n'ait jamais ſervi l'autel, ne peut-on pas croire qu'il pouvoit vivre de l'autel durant tout le tems qu'il ne pouvoit vivre d'ailleurs? ſi cela n'étoit pas permis, les héritiers ſeroient donc obligés de prendre ſur le montant des biens ſéculiers dequoi reſtituer tout ce que *Titius* aura mangé ou dépenſé, pendant un nombre conſidérable d'années qu'il n'avoit aucun bien ſéculier. Cela ſeroit un grand mécompte aux héritiers, & les meilleurs d'entr'eux auront bien de la peine à goûter cette morale.

8. Les héritiers de *Titius* ſont-ils obligés d'examiner ſcrupuleuſement les dépenſes annuelles de *Titius*, pendant le tems qu'il n'avoit d'autre bien que le revenu de ſes bénéfices; en ſorte que ſi *Titius* a dépenſé 20000 livres par an, pouvant vivre honnêtement pour 10000, l'excedent des 10000 livres doit être reputé diſſipation & vol du bien des pauvres; & que les héritiers de *Titius* ſoient obligés de réſtituer tout le montant de cette diſſipation aux dépens des biens ſéculiers dont ils héritent? Cette queſtion ſuppoſe que *Titius* a pu vivre aux dépens des bénéfices, pendant le tems qu'il n'avoit pas d'autres biens, & elle eſt faite pour ſavoir ſi les héritiers ſont abſolument obligés d'entrer dans une grande diſcuſſion & reviſion d'anciens comptes, comm'il ſeroit neceſſaire pour éclaircir le fait des receptes & des dépenſes annuelles de *Titius*.

RESOLUTIO.

Viſo & examinato caſu ſupra poſito, reſpondent infraſcripti,

Ad I. Ex circumſtantiis in caſu enarratis, vix dubium eſt, quin *Titius* ſummam trecentarum millium librarum a reliquis ſuis proventibus ſpeciatim ſeparaverit, ea intentione ut a ceteris bonis hæreditariis illam ſecerneret, ne una cum ſua hæreditate ad hæredes perveniret. Cum vero *Marius* per viginti annos in gerendis negotiis & proventibus expendendis ſat fideliter *Titio* aſtitiſſet, præſumendum omnino eſt quod præfatam ſummam pecuniæ, jam a reliquis proventibus ſeparatam, eidem *Mario* confidere voluerit, ut juxta ſuam intentionem, quam non dubitabat ipſi potius quam hæredibus notam, impenderet; maxime ſi *Titius* jam iter aggreſſurus cenſerit valetudinem ſuam non eſſe omnino firmam.

Ex quibus conſequi videtur quod *Marius* dictam ſummam inſciis hæredibus in pios uſus, præſertim quos in ſchedulis per *Titium* ſcriptis & ſignatis reperit expreſſos, impendere potuerit; attento maxime quod illas pecunias, etiam inſciis hæredibus, nec ulla apocha a *Mario* recepta, ipſi plene confidiſſet; atque ita non ſimplicem depoſitarium, ſed quaſi cum plenaria poteſtate diſpenſatorem conſtituiſſet.

Ad II. Certum eſt, quod juxta leges & conſuetudines Regni Galliæ, bona Eccleſiaſticorum, tam mobilia quam immobilia, devolvantur ab inteſtato ad proximos eorum conſanguineos, ſive hæredes. Proinde cum non omnino conſtaret an ſumma pecuniæ de qua quæſtio, fuerit per *Titium* inter manus *Marii* conſignata ſive depoſita, ea intentione ut per *Marium* quaſi propria, aut ſaltem cum libera poteſtate diſpenſaretur, an vero tamquam ſimplex depoſitum, non videtur quod *Marius* eam proximis conſanguineis & hæredibus revelando dici poſſit ullum coram Deo incurriſſe reatum; neque aliud ipſi incumbere quam ut ipſos hæredes de obligatione præfatam ſummam in pios uſus convertendi ſerio admoneat; oſtendatque ex omnibus circumſtantiis illam fuiſſe defuncti *Titii* intentionem.

Ad III. Quandoquidem in caſus poſitione habeatur, quod *Titius* confiderit *Mario*, non tantum directionem ſuorum negotiorum, ſed & ſpecialiter tam notabilem pecuniæ ſummam, idque hæredibus inſciis, nullaque petita aut accepta, contra conſuetudinem ſuam, apocha, quis dubitet, quin ſecretas illas litteras, quibus anno-

tabat

tabat voluntatem ſuam circa quædam opera tum pietatis tum juſtitiæ, etiam voluerit ſoli *Mario* eſſe notas? proinde nec dubium apparet, quin hæredes directe agant contra intentionem *Titii* urgendo *Marium* ad exhibendum dictas litteras; maxime cum dicatur earum contenta revelari non poſſe ſine aliquo ſcandalo, quod forte redundaret in infamiam defuncti, aut eorum quibus per dictas litteras aliquid impendi voluit.

Quod ſi tamen adeo inhumani & irrationabiles ſint hæredes *Titii*, ut non obſtantibus his circumſtantiis, quæ ſat manifeſte voluntatem defuncti oſtendunt, equidem *Marium* vexare nimium pergant, poſſet *Marius* illis offerre, ut litteræ hæ communi conſenſu exhibeantur alicui perſonæ, in ſuperioritate & dignitate conſtitutæ, puta Epiſcopo loci, qui viſis & examinatis præfatis litteris & aliis circumſtantiis judicare poterit num expediat illas litteras hæredibus communicare, an vero debeant ſolius *Marii* notitiæ & fidei reſervari.

Ad IV. Imprimis evidens eſt, quod opera quam *Marius* per viginti annos juventutis ſuæ conſumpſit & impendit gerendo negotia *Titii*, omnino ſit pretio æſtimabilis, neque ullatenus præſumendum eſſe voluiſſe *Titium ut Marius* ipſi conſanguinitate conjunctus, annos ſuos juveniles in ejus obſequio ſine ulla mercede conſumeret, præcipue cum *Titius* omni tempore oſtenderit quod ipſi eſſet ſpecialiter affectus, atque in eo ſingularem fiduciam haberet.

Quod vero *Marius* Titium pro mercede obtinenda non interpellaverit, non dubium, quin id ex quadam erga *Titium* reverentia provenire potuerit; nec non continuo & ſingulari ipſius erga ſe affectu & benevolentia; adeo ut non dubitaverit, quin ſuo tempore, ſive inter vivos ſive mortis cauſa, ab illo ampliorem quam merebatur compenſationem eſſet accepturus, immo & admodum veriſimile eſt quod *Titius Marium* inter hæredes, vel ſaltem legatarios in ſuo Teſtamento nominaſſet, niſi morte inopinata præventus ſine Teſtamento obiiſſet.

Quidquid ſit de ſtricta obligatione hæredum ad condignam compenſationem *Marii* faciendam, hoc equidem negari nequit, quin ſummæ eſſet ingratitudinis hæredum eam *Mario* etiam ultro non offerre; præſertim cum & ipſi hæredes magna ex parte debeant fideli adminiſtrationi *Marii* quod tam notabilis hæreditas ad ipſos pervenerit. Quid enim facilius fuiſſet *Mario*, quam magnam illam pecuniæ ſummam ſibi a Titio concreditam in compenſationem ſui laboris retinere, cum nec ipſis hæredibus nota eſſet illius ſummæ inter manus *Marii* conſignatio, nec ulla petita fuiſſet apocha aut ſcriptura vel quidquam aliud quo poſſet præfata conſignatio in judicio probari.

Ad hæc quis non videat quantum potuiſſet *Marius* ex tam ampla proventuum adminiſtratione fidei ſuæ concredita, ſenſim ſibi appropriare, niſi in omnibus ſe fidelem diſpenſatorem & œconomum exhibere voluiſſet.

Cum vero in caſu aſſeratur, quod hæredes *Marium* impenderint in colligendis bonis & proventibus hæreditariis *Titii*, indubitanter ad compenſationem operæ hac occaſione impenſæ, etiam ex juſtitia tenentur. Sic enim *Marium* ſuum quaſi Mandatarium ſeu œconomum conſtituerunt; adeo ut etiam ex hoc capite actio mandati *Mario* contra hæredes competere poſſit.

Ad V. Si *Marius* prævideat eam eſſe alicujus ex hæredibus *Titii* ingratitudinem, ut petitam & debitam compenſationem laborum pertinaciter negaturus ſit, timeatque, ne non exiguæ inde oriantur difficultates; ipſaque familia ea occaſione non parum turbaretur; non apparet cur *Marius* coram Deo reus eſſet, ſi pacis cauſa, & ad ſopiendas illas difficultates, & mala inde obventura præcavenda, illi hæredi præfatam compenſationem, vel in totum, vel ſaltem pro parte remitteret; cum & illud quod datur procurandæ pacis, & malorum avertendorum cauſa, etiam vicem eleemoſynæ & pii operis ſupplere queat.

Ad VI. In primis adeo evidenter, tam ex ratione naturali, quam in ſcriptura ſacra & ſacris Canonibus expreſſum eſt, neminem poſſe proventibus beneficiorum Eccleſiaſticorum gaudere, vel eos ſibi appropriare, niſi & officium illis annexum, & propter quod datur Beneficium, perſolvat, ut propterea apud omnes tum Theologos tum Canoniſtas indubitatum ſit nullum beneficiatum coram Deo fructus ſuos facere, qui officium Beneficio annexum non adimplet; eoque titulo neminem ex proventibus beneficii vivere poſſe, niſi qui operam ſuam, juxta exigentiam beneficii, Eccleſiæ impendit; juxta illud Chriſti: *Dignus eſt operarius mercede ſua*; ſive ut alius Evangeliſta habet *cibo ſuo*.

Proinde licet moderna diſciplina, præſertim Eccleſiæ Gallicanæ, bona tam mobilia quam immobilia Eccleſiaſticorum, etiam eorum, qui nulla bona patrimonialia in vita ſua poſſederunt, ad proximos eorum conſanguineos ſeu hæredes deferat, id tamen indubitanter in foro conſcientiæ & coram Deo intelligendum eſt de proventibus Eccleſiaſticis quos ipſi Beneficiati, ut minus in foro fori, ſuos fecerunt, ob præſtitum officium. Cum vero in caſu propoſito dicatur, quod *Titius* nullum ſervitium Eccleſiæ præſtiterit, nec per conſequens officia beneficiis annexa adimpleverit, manifeſtum eſt eum coram Deo proventus Beneficiorum ſuorum ſibi non potuiſſe appropriare, nec conſequenter illos unquam ſibi appropriatos ad hæredes tranſmittere.

Ex quibus evidenter conſequitur in caſu propoſito hæredes *Titii* teneri coram Deo omnia quæ *Titius* ex beneficiis vel ad ipſos tranſmiſit, vel conſumpſiſſe quocumque modo ſcitur, in pios uſus, & juxta mentem Eccleſiæ convertere; quemadmodum ipſe *Titius* feciſſe debuerat.

Ad VII. Hujus quæſtionis reſolutio, quaſi ſua ſponte profluit ex reſolutione præcedentis. Cum enim dicatur in caſu *Titium* nullum prorſus officium Eccleſiæ præſtitiſſe, conſequens eſt quod nec ex proventibus beneficiorum. (qui unice propter officia beneficiis annexa *Titio* cedere poterant, eique tanquam operario præbebant jus ad ſuſtentationem honeſtam & congruam ex illis deſumendam) vivere potuerit, etiam tunc dum nulla alia bona ipſi ſuppetebant; quia cum non vellet eſſe operarius in Eccleſia, non debebat nec poterat ab Eccleſia tanquam operarius, ſuſtentationem accipere. Proinde omnes proventus beneficiorum, quos recepit *Titius*, & quo modo conſumpſit, etiam dum nulla alia bona poſſidebat, ab hæredibus etiam cum notabili bonorum ſæcularium diminutione, in pios uſus, juxta ante dicta, convertendi ſunt.

Et ſane poſt adeptos tam amplos proventus ex negotiationibus ſæcularibus, debuiſſet *Titius* ex iis Eccleſiæ reſtituere quæ ſine ullo titulo ex proventibus Eccleſiaſticis ob defectum exhibiti officii quocumque modo conſumpſerat; quæ obligatio reſtituendi procul dubio tranſivit ad hæredes, ad quos tam opulenta *Titii* hæreditas eſt delata. Neque id adeo grave & durum videri debet præfatis hæredibus, qui etiam ſepoſita hac obligatione, merito attendere deberent ad illud Chriſti Domini: *facite vobis amicos de mammona iniquitatis*.

Ad VIII. Ex reſponſione ad VI. & VII. patet in hoc quæſito ſupponi falſum; quandoquidem jam oſtenſum ſit *Titium* non potuiſſe, etiam dum alia bona non ſuppetebant, honeſtam & congruentem ſuſtentationem ex ſuis beneficiis accipere. Non opus eſt ſcrupuloſe examinare quid annue *Titius* expenderit, ſed moraliter & juxta prudentiam Chriſtianam expendendum eſt quid tota vita ex beneficiis Eccleſiaſticis perceperit. Id enim totum, utpote ſine titulo a *Titio* perceptum, ſecundum ante dicta ab ejus hæredibus reſtitui debet. Ita reſponſum Lovanii hac 27. Septembris 1724.

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS Can. Prof.

G. *Renardi*, Fac. Th. Doct. & Prof. Regius, ac Regius Catecheſeos.

L. *Hacquius*, J. U. D. & Profeſſor Ordinarius.

SECOND MEMOIRE A CONSULTER,

ſur les demandes duquel on prie MM. les Docteurs de donner des reponſes ſeparées de celles qui ſont dans le grand Memoire.

1. Quoique *Marius* ne puiſſe pas ſe flater que les héritiers feront du reſte du dépôt l'uſage convenable; & qu'il y ait tout lieu de croire qu'ils ſe l'approprieront, comm'ils ont fait du reſte de la ſucceſſion, *Marius* ne voit pas de moyen de ſe diſpenſer de le remettre entre leurs mains; après la déclaration qu'il leur en à faite. Il y ſeroit contraint par la juſtice, ſelon la juriſprudence de France.

2. Si les héritiers ne faiſoient pas de récompenſe à *Marius*, ou s'ils ne la faiſoient pas ſuffiſante, *Marius* pourroit il ſe payer pas ſes mains, s'il en trouvoit l'occaſion; ſurtout dans la ſuppoſition que *Marius* ne demande cette récompenſe que pour en faire des aumônes, & œuvres pies; & qu'il n'en demanderoit pas, ſi les héritiers étoient diſpoſés à faire par eux-mêmes les pieux uſages que *Marius* les a vainement exhortés de faire?

3. Les héritiers de *Titius*, qui ſont au nombre de quatre, avoient fait & ſigné une promeſſe de récompenſe à *Marius*. L'un d'eux s'en eſt repenti; & a beaucoup tracaſsé & dechiré la réputation de *Marius*. *Marius* pour marquer du déſintereſſement, & qu'il n'avoit pas de reſſentiment de toutes les injures de cet héritier, a effacé ſon nom de la promeſſe qu'il avoit ſignée avec les autres; & *Marius* en effaçant le nom de cet héritier en ſa preſence; a dit qu'il ne vouloit pas le tenir par force, mais qu'il vouloit s'en rapporter à ſa diſcretion, & lui laiſſer faire comm'il voudroit. Cette action de *Marius* n'a pas picqué d'honneur cet héritier, qui au contraire paroit fort content d'être delivré de l'obligation qu'il avoit contractée par ſa ſignature. *Marius* ſent qu'il en eſt la dupe; & il ſe repent aujourd'hui de ſa généroſité malplacée, qui diminuera d'autant la part des pauvres. C'eſt pourquoi il demande, ſi en cas qu'il trouve le moyen de retenir quelque choſe de ce qui pourroit revenir à cet héritier, il peut en retenir au *prorata* de la récompenſe que les autres héritiers pourront faire à *Marius*; & ſi cela ſe peut à l'inſçu de cet héritier de mauvaiſe volonté. La choſe ne paroitroit gueres ſelon la droiture, ſi *Marius* vouloit faire ſon profit de la ſomme qu'il retiendroit à ce 4e. héritier. Mais peut-être, dans les circonſtances alleguées, cette action qui a, en apparence, quelque choſe de mauvais, feroit bonne par l'effet qu'elle produiroit, à l'avantage même de ce 4e. héritier, quoique malgré lui.

4. *Marius*, qui en général eſt diſpoſé à employer en aumônes & œuvres pies toute la récompenſe qu'il poura tirer des héritiers de *Titius*, eſt il néanmoins ſi ſtrictement obligé à en faire cet uſage, qu'il ne puiſſe en employer quelque partie à ſe procurer des livres d'étude & de pieté, des tableaux de dévotion, & quelques meubles utiles, comme une pendule à repétition, & autres ſemblables; à condition que tout cela ſoit vendu au profit des pauvres après ſa mort; ainſi qu'il ſera ordonné par ſon teſtament. Et ne peut on pas croire que les peines & les fatigues extrêmes de *Marius*, qui lui auront acquis cette recompenſe, meritent bien qu'il ait l'uſage de ces livres & meubles, dont la proprieté ſeroit aux pauvres par la teneur du teſtament de *Marius*.

RESOLUTIO.

Ad I. Quandoquidem *Marius* jam declaraverit hæredibus præfatam ſummam trecentorum millium librarum apud ſe eſſe depoſitam, & juxta leges Galliæ etiam bona Eccleſiaſticorum ad hæredes devolvantur, non videtur qua ratione *Marius* poſſit illius ſummæ reſtitutionem hæredibus eam urgentibus negare; præſertim ſi juridice illa exigatur. Aliud igitur non videtur incumbere *Mario*, quam ut ſerio hæredes adhortetur, ut obligationi præfata bona in uſus pios exequendi ſatis faciant, prout in reſolutione præcedentis caſus dictum eſt.

Ad II. & III. Nullatenus convenit, ut *Marius* ſibi occulte in compenſationem ſui laboris aliqua ex hæreditate ſibi retineat ſeu approprient, etiam ſub prætextu illa in pios uſus expendendi. Id enim ſapit occultas compenſationes, quæ odioſæ ſunt & mali exempli; & propterea per leges reprobatæ. Nec Deo gratum eſt, ſi ejuſmodi odioſa media adhibeantur, ut pauperibus ſubveniatur, vel ut bona Eccleſiaſtica in legitimos uſus impendantur. Poteſt enim Deus aliter providere; & eos a quibus bona illa diſpenſanda ſunt excitare ut ea legitime diſpenſent.

Ad IV. Cum *Marius* ob ſuos labores honeſtam compenſationem meruerit, indubie eam ſuis neceſſariis & convenientibus uſibus poteſt impendere; quales omnino ſunt qui in caſu exprimuntur, præſertim cum iis tantum vita ſua durante uti intendat, per teſtamentum ea pauperibus relicturus. Ita reſponſum Lovanii hac 27. Septembris 1724.

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſor.

G. *Renardi*, Facult. Theol. Doctor & Profeſſor Regens, ac Regius Catecheſeos.

L. *Hacquins*, J. U. D. & Prof. Ordinarius.

XLII.

JURIS RESPONSUM,

Ab Eſpenio, aliiſque ſubſcriptum.

Utrum Licentia Ordinarii cuicumque Presbytero extraneo neceſſaria ſit ad celebrationem Miſſæ, aliaſque functiones Presbyterales exercendas.

(Nunc primo editum.)

CASUS POSITIO.

Titius Sacerdos (a) accepit Litteras Teſtimoniales a ſuo Epiſcopo, (b) in quibus Epiſcopus atteſtatur *Titium* eſſe Presbyterum Diœceſis ſuæ, bonorum nominis & famæ, a vitæ ac morum honeſtate commendabilem, nullumque ipſi Canonicum obſtare impedimentum, quominus ad SS. Miſſæ Sacrificium ubique faciendum admitti poſſit, & una eidem concedit Licentiam tranſeundi ad aliam Diœceſim.

His Teſtimonialibus inſtructus *Titius*, tranſiit ad vicinam Diœceſim, (c) ubi a Prælato Monaſterii N. (d) conſtitutus eſt Lector S. Theologiæ, conformiter ad diſpoſitionem Concilii Tridentini, Seſſ. 5. de Reform. Cap. 1. nec non ejuſdem Monaſterii Conſtitutiones Capitulares. Inſuper iiſdem Teſtimonialibus in Aula Epiſcopali exhibitis, ab Ordinario Diœceſeos ad quam *Titius* tranſivit, conceſſa illi fuit facultas prædicandi verbum Dei, & Fidelium Confeſſiones excipiendi toto tempore commorationis ejus in dicto Monaſterio.

Titius in prædicto Monaſterio per 15. annos continuos tradidit Lectiones Theologicas; ac toto illo tempore Fidelium Confeſſiones excepit, & verbum Dei prædicavit rogatus; itemque celebravit, & alias functiones Eccleſiaſticas, quas facer Presbyteratus Ordo exigebat, publice exercuit, abſque eo quod unquam ullius defectus aut exceſſus legitime accuſatus fuerit, vel ſuper ullo delicto aut errato ab Epiſcopo vel alio Superiore quocumque unquam monitus fuerit.

Dum has functiones omnes exercet *Titius* inſinuatur ipſi Decretum ſub nomine dicti Epiſcopi, * quo ipſi inaudito & indefenſo inhibetur in præfata Diœceſi (in qua jam per annos 15 commoratus eſt, uti dictum eſt) celebrare, ac ullam functionem Eccleſiaſticam exercere aut peragere, ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis incurrendæ ipſo facto: idque hoc ſolo prætextu quod in dicta Diœceſi ſufficiens ſit Miniſtorum Altaris numerus, & *Titius* extraneus ſit.

Hujus Decreti habita inſinuatione, *Titius* coram Notario proteſtatus fuit de abſoluta nullitate dicti Decreti; & una, in quantum opus aut utile, appellavit nominatim a dicta inhibitione de non celebrando, ac ullam functionem Eccleſiaſticam exercendo aut peragendo in dicta Diœceſi; itemque a præfatis commioationibus ſuſpenſionis a Divinis incurrendæ ipſo facto; curavitque hujus Proteſtationis & Appellationis Actam debite inſinuari prædicto Epiſcopo.

QUÆRITUR.

1. An illud Decretum non ſit abſolute nullum, & ita quidem ut *Titius* pergere poſſit in celebrando ſicut prius.

2. An Appellatio *Titii* habeat utrumque effectum devolutivum & ſuſpenſivum.

RESOLUTIO.

Viſo & examinato caſu propoſito cenſent infraſcripti, Decretum, de quo ibidem ſit mentio, eſſe plane nullum, non ſolum ob defectum formæ, ſed vel præcipue ob defectum cauſæ.

Nam diſciplina & praxis per Eccleſiam conſtanter recepta, & ab immemoriali tempore obſervata obtinet vim Legis; neque ab ea ſine cauſa rationabili recedendum eſt.

Porro nihil notius quam a ſæculis, non ſolum in hiſce Belgicis Eccleſiis ſed ubique paſſim receptum eſſe, ut Presbyteri ex una Diœceſi tranſeuntes in aliam, atque in ea negotiorum vel peregrinationis cauſa commorantes ſine ulla ſpeciali ab Ordinario loci obtenta Licentia ad celebrandum admittantur, modo ſaltem non ſint *vagi & ignoti*.

(a) D. Germeau. (b) Leodienſi. (c) Namurcenſem. (d) Oignies.

* Decretum Epiſcopi Namurcenſis ex 27. Octobris 1724.

Io qua re Synodus Tridentina ſtudens omnimodo, quantum conditio temporis patiebatur, SS. Miſſæ Sacrificio debitam reverentiam conciliare; & quidquid eam lædere poſſet avertere, inter cetera hoc unum circa peregrinos Sacerdotes ſtatuit, in Decreto de obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ, ut Epiſcopi in ſuis Diœceſibus interdicant ne cui *vago & ignoto* Sacerdoti Miſſas celebrare liceat.

Coi Decreto inſiſtentes Synodi Belgicæ conformiter ſtatuerunt, atque id unum præcaverunt, ne Parochi, ſive Rectores Eccleſiarum, ſive Sæcularium, ſive Regularium, ad Miſſæ celebrationem in ſuis Eccleſiis ullos admittant *vagos & ignotos* Presbyteros, ſine Ordinarii licentia: neque Epiſcopi licentiam illam Sacerdotibus vagis atque ignotis concedant, niſi viſis Litteris Commendatitiis & Teſtimonialibus Epiſcopi vel Vicarii ultimæ reſidentiæ eorum.

Neque creditur unquam viſum fuiſſe Decretum quo Presbytero inhibitum fuerit celebrare in aliqua Diœceſi, poſtquam non tantum Litteras Teſtimoniales & Commendatitias exhibuerit, & ab Epiſcopo Diœceſis, ad quam tranſivit ad functiones Eccleſiaſticas obeundas admiſſus fuerit; eaſque per annos plures publice exercuerit; quo, inquam, ipſi inhibitum fuerit celebrare, hoc ſolo titulo quod foret extraneus.

Ex caſus poſitione autem habetur, quod Epiſcopus Diœceſeos propriæ ipſius *Titii* expreſſe conſenſerit per Litteras Teſtimoniales, Commendatitias ac Dimiſſorias, quas vocant *Exeat*, *ut Titius* ſeſe transferre poſſet ad aliam Diœceſim, & in ea functiones Eccleſiaſticas exercere.

Ulterius ſupponitur *Titium* vigore dictarum Dimiſſorialium ad vicinam Diœceſim tranſiviſſe, ut ibidem moraretur, & functiones Eccleſiaſticas obiret.

Ad hæc habetur *Titium* cum hiſce Litteris Dimiſſoriis ac Teſtimonialibus ſeſe præſentaſſe Epiſcopo vicinæ Diœceſeos, ad quam tranſivit; atque ab eo admiſſum, non tantum ut in illa Diœceſi, ad inſtar aliorum extraneorum Presbyterorum, qui ignoti ac vagi non ſunt, obire poſſet functiones Eccleſiaſticas omnibus Presbyteris communes, puta SS. Miſſæ Sacrificium offerre; ſed inſuper cum facultate ibidem prædicandi verbum Dei, & Fidelium Confeſſiones excipiendi.

Denique in caſo habetur *Titium* in Monaſterio ejuſdem Diœceſeos a Superiore in S. Theologiæ Lectorem aſſumptum fuiſſe, & jam per 15. annos in eo docuiſſe.

Ex quibus indubitanter ſequitur tam procul abeſſe quod *Titius* haberi & tractari poſſit tanquam Presbyter ignotus ac vagus, ut potius reputandus ſit tamquam illius loci incola ac civis, etiam juxta leges civiles: nam ut ſcribunt Imperatores in *L. Civis*, Cod. *de incolis in eod. loco*, ſingulos habere domicilium non ambigitur, ubi quis larem, rerumque ac Fortunarum ſuarum ſummam conſtituit; unde rurſus non ſit diſceſſurus, ſi nihil avocet; unde cum profectus eſt, peregrinari videtur; quo ſi redit, peregrinari deſtitit.

Perſpicuum enim eſt *Titium* in illo Monaſterio ac Diœceſi, ubi per tot annos taliter commoratus eſt, uti in caſu, toto eo tempore conſtituiſſe rerum ſuarum ſummam ac larem; ita ut dum ab eo abeſſet peregrinari diceretur, ut quo dum rediret a peregrinando deſiſtere æſtimaretur.

Concludendum igitur Decretum, de quo in caſo, continere errorem notorium & intolerabilem, quo Epiſcopus *Titio*, prætextu quod ſit extraneus, inhibet, ne amplius in Diœceſi ſua celebret, aut ullam functionem Eccleſiaſticam exerceat; cum juxta conſtantem diſciplinam & praxim ubique receptam, hujuſmodi inhibitio facienda non ſit niſi Presbyteris ignotis ac vagis, qui Litteras Teſtimoniales non adferant, & licentiam ab Ordinario loci, in quo celebrare vellent, non obtinuerint.

Ulterius conſequens eſt idem Decretum tanquam diſciplinæ & praxi in omnibus Eccleſiis jam receptæ & probatæ contrarium, non ſolum reputandum eſſe tanquam irritum & invalidum, ſed inſuper tanquam *Titio* graviter injurioſum & infamans.

Quis enim exiſtimabit *Titium* cum talibus circumſtantiis, de quibus in caſu, per Decretum inhibitionis impediri a celebratione Miſſæ, ob ſolam cauſam in Decreto expreſſam, *quod ſit extraneus*; quandoquidem ſciatur centenos Presbyteros in Diœceſibus paſſim ad celebrandum admitti, Epiſcopis nihilo contradicentibus; etiam ſi nec exhibuerint hujuſmodi Literas Commendatitias & Dimiſſorias, prout exhibuit *Titius*; nec ad functiones Eccleſiaſticas per Epiſcopum fuerint nominatim admiſſi, prout admiſſus fuit *Titius*; nec denique per tantum tempus eas publice exercuerint, prout exercuit *Titius*: Quis, inquam, credet ea ſola ratione permoveri potuiſſe Epiſcopum, ut ſimile Decretum adverſus *Titium* emitteret; neque ſubeſſe graviorem aliquam cauſam ob quam *Titius*, celebrare haud permittatur?

Titio igitur perquam injurioſum eſt hujuſmodi Decretum; prout ſimile Decretum graviter injurioſum foret Sacerdoti Academico, cui celebratio Miſſæ inhiberetur, hoc ſolo prætextu quod eſſet extraneus, & ad Academiam in Diœceſi ſitam tranſiiſſet ſtudiorum cauſa, vel in ea moraretur ob Profeſſoratum, V. G. in Philoſophia: ubi tot aliis Sacerdotibus Academicis, aliiſque etiam extraneis celebrare permiſſum eſſet; nullatenus contradicente, immo nec prohibere volente Epiſcopo Diœceſeos.

Quin immo ſi attendatur graviſſima pœna comminatæ ſuſpenſionis *a Divinis*, de qua in Decreto Caſus propoſiti, neceſſe eſt, ut is, qui ad eam attenderit, judicet ſubeſſe cauſam graviſſimam ut *Titius* ſub comminatione illius pœnæ a Sacrificio Miſſæ peragendo prohibeatur; ad quod ſi admittatur, grave ſcandalum in populo orietur, aut ſumma Sacrificio irreverentia inferretur.

Et quis hujuſmodi Sacerdotem ex alia Diœceſi, ubi per 15. annos, non ſolum publice celebravit, ſed & de ſcitu & approbatione Epiſcopi verbum Dei prædicavit, & animas Fidelium in Tribunali Pœnitentiæ direxit, dein ab eodem illo Epiſcopo ſub comminatione graviſſimæ pœnæ a celebrando prohibitum, & ſua quodammodo Diœceſi expulſum, ad Divina officia alibi peragenda admittet? ita ut Epiſcopus de quo in caſu, *Titium* inauditum, nec legitime monitum, nec citatum, non ſolum publica afficiat infamia, ſed & quodammodo omni functione Sacerdotali ubivis locorum peragenda ſpoliet, ac quaſi cum ſummo dedecore a Divinis ſuſpenſum e ſua Diœceſi dimittat.

Itaque cenſent infraſcripti hoc Decretum pluribus ex capitibus nullum eſſe, & invalidum: in primis quod contineat notorium ac intolerabilem errorem inhibendo

Titio

Digitized by Google

Titio celebrationem Miſſæ, quaſi foret Presbyter ignotus ac vagus, qui ſine oſtenſione Teſtimonialium ex parte Ordinarii ultimæ ſuæ reſidentiæ, & abſque licentia Epiſcopi Diœceſeos ad quam tranſivit, celebrare attentaret; cum tamen Epiſcopus de quo in caſu, nullatenus ignorare poſſit *Titium* e priori ſua Diœceſi cum debitis Teſtimonialibus de vitæ ac morum honeſtate ſibi exhibitis ad ſuam Diœceſim tranſiiſſe; & a ſemetipſo, etiam ad præcellentiores functiones Eccleſiaſticas, in ſua Diœceſi exercendas olim admiſſum; ibidemque domicilium fixiſſe; ac ne per ſpeciem quidem Presbyteris ignotis ac vagis annumerari poſſe.

Deinde cum hoc Decretum latum ſit contra *Titium*, nec monitum nec citatum, nec auditum, etiam ex hoc capite manifeſta laborat nullitate; quandoquidem, uti jam demonſtratum eſt, ſecum adferat ſummam infamiam; immo quodammodo ſuſpenſionem quamdam a Divinis.

Quandoquidem autem nullitas hujus Decreti, ex ipſo ejus tenore, per ſe ſit notoria, etiam conſequens eſt, quod non obſtante hoc Decreto *Titius* in celebratione Miſſæ pergere poſſit, quaſi illud non emanaſſet.

Scitur quidem non raro ſententiis & Decretis, quantumvis injuſtis & invalidis in foro exteriori eſſe parendum propter ſcandalum quod ex contraventione oriri poſſet: ſed & illud ſcitur, tunc ſimilibus ſententiis ſeu Decretis nullatenus obſequendum eſſe, etiam in foro externo, quando ob notorietatem nullitatis ſcandalum non eſt timendum, prout indubitanter obtinet dum ipſa ſententia ſeu Decretum continet errorem intolerabilem, uti traditur in Cap. *Per tuas ff. de ſentent. Excomm.* & ibidem notant Doctores; atque inter ceteros etiam Janſenius Gandenſis in Concord. Evang. Cap. 78.

Præſertim in hoc caſu propter Appellationem quam *Titius* poſt ſuam Proteſtationem de nullitate Decreti interpoſuit, in quantum opus aut utile. Quæ Appellatio indubitanter habet effectum ſuſpenſivum; quandoquidem hoc Decretum ſit abſolutum, & vim habeat ſententiæ definitivæ.

Ad 2. Reſp. in primis ex Decreto prout in Caſu expreſſum eſt, habetur, quod ſuſpenſio in eo comminata, non habeat rationem Cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſed rationem meræ pœnæ: Cenſura enim mere infligitur, ut quis contumax in ſuo reatu, ſeu exceſſu, per eam a ſua contumacia retrahatur: in præſenti autem caſu tantum comminata eſt in pœnam delicti quod *Titius* committeret per contraventionem adverſus hoc Decretum.

Igitur tametſi dicatur Appellationem a pronunciata Cenſura habere quidem effectum devolutivum, ſed non ſuſpenſivum, illud tamen non poteſt applicari huic caſui, quandoquidem hic non agatur de proprie dicta Cenſura, ſed de Decreto mere pœnali, a quo Appellatio interjecta utrumque operatur effectum, Devolutivum & Suſpenſivum.

Præterea etiamſi hoc Decretum contineret comminationem Cenſuræ Eccleſiaſticæ, in hoc omnes conveniunt quod Appellatio interjecta a comminata Cenſura, ſive ab illa quæ nondum inflicta, pronunciata & publicata eſt, utrumque habeat effectum Devolutivum & Suſpenſivum, uti expreſſe probat Textus, in Cap. 40. *ff. de Appell.* & ibid. Doctores, ac nominatim *Wameſius.*

Igitur cum in hoc Decreto nulla infligatur Cenſura, ſed tantum fiat comminatio Cenſuræ incurrendæ ſub conditione, ſive in caſum quo *Titius* contraveniret Decreto, evidens eſt Appellationem ab eo interjectam, utrumque effectum ſortiri. Ita reſponſum Lovanii, hac 15. Dec. 1724.

(*ſignatum erat*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſ.

Arn. V. *Buggenhout*, J. U. D. & Prof. Ordin.

XLIII.

XLIII.

JURIS RESPONSUM,

Ab Eſpenio aliiſque Doctoribus ſubſcriptum.

Utrum Epiſcopus poſſit, in Monaſterio etiam non exempto, prætermiſſo Monaſterii Superiore, Lectiones Theologicas Legenti inhibere, Religioſiſque ut eis interſint prohibere; ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis.

(*Nunc primo editum.*)

CASUS POSITIO.

IN Monaſterio N. (*a*) Canonicorum Regularium ab Epiſcopi juriſdictione non exempto, Prælatus ſive Prior legitime conſtituit S. Theologiæ Lectorem *Titium* (*b*) conformiter ad diſpoſitionem Concilii Trid. Seſſ. 5. de Reformat. Cap. 1. nec non Conſtitutionum Capitularium ejuſdem Monaſterii. *Titius*, de ſcitu Epiſcopi loci, per multos annos ibidem laudabiliter & pacifice Lectiones Theologicas tradidit.

Poſtea idem Epiſcopus fert Decretum (*c*) contra *Titium* inauditum & indefenſum, quo eidem inhibet *ne Lectiones Theologicas aut quaſcumque alias tradat* in dicto Monaſterio, atque *ejuſdem Monaſterii Religioſis, ne ejuſdem Lectionibus interſint, ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis incurrendæ ipſo facto*, hoc ſolo prætextu quod *Titius ſit extraneus* Presbyter.

Et ut hoc mandatum ad notitiam præfatorum Titii Presbyteri extranei ac Religioſorum perveniat, injungit idem Epiſcopus in ſupradicto Decreto eidem *Priori, & ab eo deficiente, Subpriori, ut illud in Capitulo, præſentibus Religioſis, ad id per pulſum campanæ ſpecialiter convocatis & Capitulariter congregatis, voce intelligibili legatur infra duas horas a receptione ejus, ſub pœna quoque ſuſpenſionis a Divinis incurrendæ ipſo facto.*

Prior legitime proteſtatus eſt de nullitate dicti Decreti.

Notandum quod dictus Epiſcopus nunquam ullum exceſſum aut errorem Priori, aut etiam ipſi *Titio* indicaverit, quem *Titius* commiſiſſet.

QUÆRITUR.

1. An dictus Epiſcopus potuerit valide, prætermiſſo Monaſterii Priore, directe & immediate *Titio* Lectori inhibere, ne Lectiones Theologicas tradat in eodem Monaſterio.

2. An idem Epiſcopus ſimiliter potuerit directe & immediate Religioſis dicti Monaſterii inhibere, ne prædictis Lectionibus interſint; ita quidem ut ab iis frequentandis abſtinere debeant metu incurrendæ ſuſpenſionis a Divinis *ipſo facto*.

RESOLUTIO.

Viſo & examinato caſu ſupra poſito, cenſent infraſcripti Priorem de quo in caſu, male ab Epiſcopo prætermiſſum & neglectum fuiſſe.

Certum enim eſt curam, inſtitutionem, ac regimen Monachorum ſive Regularium, totiuſque Monaſterii ac Domeſticorum de jure & ex inſtituto Monachorum, primario & immediate ſpectare ad ſingulorum Monaſteriorum Prælatos;

Quin immo & ipſam correctionem ac coercitionem ſimiliter primario ad eoſdem Prælatos pertinere; uti evidenter exprimitur in Cap. 7. *Quanto ff. de officio Judicis Ordin.* & ibidem obſervant Doctores, ac inter alios, pluribus citatis, Proſper Fagnanus. *Nota*, inquit, *correctionem & coercitionem Monachorum primo loco ad Abbatem pertinere.*

Cum igitur Monachis & notanter Canonicis Regularibus, qui paſſim ad curam animarum deſtinantur, nihil magis neceſſarium ſit quam ut S. Scripturæ & SS. Patrum ſcientia ad curam illam requiſita rite imbuantur, indubitanter etiam eorumdem Monaſteriorum Prælatis incumbit providere, ut hæc inſtructio per idoneum Lectorem ſeu Profeſſorem fiat.

Ut proinde & indubitatum ſit ad Prælatum ſive Priorem Monaſterii pertinere, Lectorem, qui inſtructionem illam habeat, conſtituere.

Id ipſum quoque evidenter ſuppoſuit Concil. Trid. Seſſ. 5. de Reform. Cap. 1. decernens, *ut in Monaſteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri queat, lectio S. Scripturæ habeatur*; *addens: qua in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum eos ad id opportunis remediis compellant.*

Evidenter hic ſupponit S. Synodus Abbatibus ſeu Prælatis incombere, S. Scripturæ Lectores in ſuis reſpective Monaſteriis, ubi commode fieri queat conſtituere; & in caſum negligentiæ ex parte Prælatorum, injungit Epiſcopis, ut Prælatos negligentes ad id præſtandum compellant.

Igitur non ad Epiſcopum, ſed ad Prælatos Monaſteriorum pertinet conſtituere Lectorem S. Scripturæ: ad Epiſcopos vero dumtaxat Prælatos negligentes ad id opportunis remediis compellere.

Quemadmodum vero ad Prælatos pertinet hæc inſtitutio Lectoris, eo quod cura Monachorum ad ipſos primario pertineat; ita quoque ad eoſdem Prælatos primo loco ſpectat, invigilare, num Lector rite inſtruat Religioſos & an Religioſi Lectionibus cum fructu interſint; itemque an Lectorem conveniat a munere ſuo amoveri, atque Religioſos ne ejuſdem lectionibus aut

(*a*) Oignies, Diœceſis Namurcenſis. (*b*) Germeau, Presbyterum Leodienſem.
(*c*) Decretum Epiſcopi Namurcenſis de die 27. Octobris 1724.

inſtructionibus interſint prohiberi; quandoquidem, uti ſupra dictum eſt, totius Monaſterii cura ac regimen, nec non ſuorum correctio & coercitio ad Prælatum ſpectat, ut proinde & ad ipſum Prælatum pertineat inhibitio facienda Lectori quominus lectiones tradat; Religioſis vero ne illis interſint; ac denique ad eumdem Prælatum pertineat Lectorem dimittere, & alium in ejus locum aſſumere, Religioſos autem ſi adverſus inhibitionem ſibi factam egerint, corrigere & coercere.

Ex his luculenter concluditur, quod Epiſcopus ad dimiſſionem Lectoris, atque ad inhibitionem faciendam Religioſis ne ejuſdem lectionibus interſint, præcipue adjiciendo pœnam, procedere nequeat, niſi ad ſummum ſubſidiarie ſive ſupplendo negligentiam Prælati; idque juxta formam præſcriptam in Concilio Lateranenſi, ſub Innocent. III. in C. 13. *Irrefragabili* ff. de officio Judicis ordinarii: ubi ſtatuitur, quod ſi Capitulares fuerint negligentes in corrigendis exceſſibus Canonicorum, Epiſcopus poſſit ipſis conſtituere terminum intra quem exceſſus illos corrigant: & ſi correctionem negligant, ipſe, elapſo termino, id ſupplere queat & Canonicos corrigere.

Itaque in caſu propoſito, ſi forte Epiſcopo innotuiſſent quidam exceſſus aut errores Lectoris, propter quos judicaſſet eum a lectionibus prohibendum vel dimittendum, debuiſſet illos Prælato ſive Priori ſignificare, eique injungere ut intra præfixum terminum circa exceſſus illos debitam correptionem faceret; & in caſum, quo neceſſaria correctio a Priore neglecta fuiſſet, poterat tunc Epiſcopus negligentiam illam, congrua remedia adhibendo, ſupplere, atque dictos exceſſus corrigere; idque per modum correctionis.

Ex his concluditur in caſu propoſito irregulariter proceſſiſſe Epiſcopum.

In primis quod Epiſcopus emiſerit Decretum contra Lectorem *Titium*, in quo non ſolum *Titio* inhibet ne lectiones ullas habeat in memorato Monaſterio; verum etiam Religioſis, ne iiſdem interſint, ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis incurrendæ *ipſo facto*, antequam Prior inventus fuerit negligens in corrigendo exceſſus ſuorum; quæ negligentia certe adeſſe non poteſt, cum Prior, ut in caſu ſupponitur, nunquam fuerit monitus ſuper ullo exceſſu aut errore ſui Lectoris, circa quem inhibitionem vel correctionem faceret.

Et quidem quod Lector *Titius* nullius exceſſus vel erroris reus ſit, vel haberi debeat ex ipſomet Decreto Epiſcopi clare videtur colligi, quandoquidem in eo nec in generali quidem ullus exceſſus vel error commemoretur, ſed hic unicus prætextus aſſignetur, quod *Titius* ſit Presbyter *Extraneus*.

Deinde irregulariter proceſſit Epiſcopus quod hoc ſuum Decretum miſerit ad Priorem, non mandans ipſi ut Lectorem dimittat, & Religioſos ſuos impediat ne ejuſdem Lectionibus quibuſcumque interſint, ſed directe inhibens non ſolum Lectori ne lectiones habeat, verum etiam ipſis Religioſis ne iis interſint, idque ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis incurrendæ *ipſo facto*, cum tamen & cura Monaſterii & correctio præſertim Religioſorum primario pertineat ad Priorem.

Ad hæc (quod notandum) evidens eſt ex ipſo tenore Decreti, & ex pœna ſuſpenſionis a Divinis comminata adverſus Lectorem & Religioſos, hoc Decretum nequaquam dici poſſe correctionale, utpote continens pœnam ordinariam eamque graviſſimam, quæ in correctionalibus locum non habet.

Ulterius Decretum hoc in quantum præcipit Priori ut capitulariter ad pulſum campanæ Religioſos ſuos congreget eiſque idem Decretum voce intelligibili infra duas horas a receptione ejus prælegi curet, etiam ſub pœna ſuſpenſionis a Divinis incurrendæ *ipſo facto*, ſummam injuriam atque infamiam, Priori inurit, quaſi ipſe adeo fuiſſet negligens in curanda diſciplina ſui Monaſterii & recta inſtitutione ſuorum Religioſorum, ut eos permitteret ſive prava doctrina, ſive exceſſibus *Titii* Lectoris corrumpi; & neceſſarium foret ut hoc idem mandatum ſeu Decretum inſtantiſſime Religioſis prælegeretur, ipſiſque ſub graviſſima pœna inhiberetur ne ulterius lectionibus a *Titio* habendis interſint.

Denique, quod graviſſimum eſt & hactenus inauditum, ipſe Prior ſive Superior Monaſterii idem illud Decretum ſibi adeo injurioſum & diffamatorium jubetur per ipſum tenorem Decreti, per ſeipſum Religioſis ſuis capitulariter congregatis intimare; & adeo quodammodo ſeipſum coram propriis Religioſis etiam ſub graviſſima pœna infamare.

Ut proinde merito Prior contra illud Decretum, ſeu de nullitate illius proteſtatus fuerit.

Ex his habetur etiam reſponſum ad ſecundum: quod Religioſi, de quibus in caſu, hactenus abſtinere non debeant, vigore illius Decreti, a frequentandis lectionibus ſui Lectoris *Titii*; quia Religioſis notum eſt quod correctio circa diſciplinam Monaſticam & Clauſtralem pertineat ad ipſum Prælatum; cui obedientiam promiſerunt in ſua profeſſione, & ad Epiſcopum, non niſi negligente ipſo Prælato, & de negligentia legitime convicto; de qua negligentia his Religioſis hactenus legitime non conſtat.

Deinde ex præmiſſis habetur, hoc Decretum & quantum ad Priorem & quantum ad Religioſos eſſe plane nullum ac notorie irritum, atque ex ipſo tenore nullitatem ſufficienter patere, ut per conſequens poſſit merito ut tale etiam in foro externo tanquam non emanatum negligi, utpote ex quo neglectu nullum verum ſcandalum timendum ſit prout probatum eſt in reſolutione, *data 15. hujus menſis* ſuper eodem Decreto, de quo in caſu. Ita reſponſum Lovanii hac 23. *Decembris* 1724.

(*ſignatum erat*)

Z. B. *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.

L. *Hacquius*, J. U. D. & Anteceſſor Primarius.

Arm. V. *Buggenhout*, J. U. D. & Prof. Ordin. Idem cenſeo cum DD. Præconſultis H. A. *Paringo*, J. U. D. & Profeſſor Ordin.

APPENDIX

APPENDIX

AD

RESOLUTIONES XLII. & XLIII.

Decretum Concilii Status Bruxellenſis.

Vû cette, avec les autres Requêtes, & les pièces produites de la part des Supplians, les Avis & Répréſentations faites ſur ce ſujet de la part de l'Evêque de Namur; comme auſſi l'avis reſſervi par le Conſeil de Brabant, & finalement celui des Conſeillers du Grand Conſeil van *Velden*, *Courtois*, & de *L'Aſſault*, le tout mûrement conſideré S. M. J. & C. déclare que la cauſe y mentionée, concernant la matiere Eccleſiaſtique & Dogmatique doit être intentée & pourſuivie devant l'Official du Diœcéſe de Namur, par devant lequel ledit Evêque ſera agir ſon Promoteur & y prendra contre leſdits Suppliants ou quelqu'un d'entr'eux, telle concluſion qu'il trouvera convenir; en conſequence de ce Sa Majeſté ordonne audit Evêque de faire conſigner ſous ledit Official toutes les lettres & papiers qu'il a enlevés ou fait enlever hors de la chambre du Prêtre Antoine Germeau Liſeur d'Oignies: *enjoignant Sa Majeſté au ſuſdit Eveque de faire ceſſer les interdictions par lui données par Decret du* 27. *Octobre* 1724. après que par lettres du Gouvernement écrites audit Evêque le 25. auparavant, lui avoit été ordonné de tenir le tout in *ſtatu quo*: au moyen de quoi l'action intentée au Conſeil de Brabant par ledit Prêtre Germeau, & celle intentée par le Prieur du Monaſtere Bernard *Denis*, viennent à ceſſer: ordonnant Sa Majeſté à tous ceux à qui peut toucher, de ſe regler & conformer ſelon ce. Et ſeront écrites lettres à l'Evêque de Namur, & au Conſeil de Brabant ſelon la minute. Fait à Bruxelles le 13. d'Août 1725. (*paraphé*) Eliſm. Vt. (& ſignée) J. J. A. Snellinex; & y a appoſé le cachet de Sa Maj. J. & Cath. en hoſtie rouge.

SUPPLEMENTUM

AD VARIAS COLLECTIONES SCRIPTORUM

Z. B. VAN ESPEN,

J. U. D. ET SS. CAN. PROF. IN ACAD. LOVANIENSI.

PARS SECUNDA

CONTINENS VARIA OPUSCULA EJUSDEM DOCTORIS.

I.

TRACTATUS

De veneratione Sanctorum, Reliquiis eorum & Sacris Imaginibus. (*a*)

(*Nunc primo editus.*)

PRÆFATIO AUCTORIS

In qua breviter refertur quid in hac materia fide tenendum proponat Eccleſia, & quis ſit ſcopus hujus Tractatus.

PRofeſſio fidei Catholicæ de invocatione & veneratinne Sanctorum ſic habet: *Conſtanter teneo Sanctos una cum Chriſto regnantes venerandos atque invocandos.* Idem proponit Concilium Tridentinum; (*b*) Præcipiens omnibus qui docendi munus ſuſtinent ut Fideles doceant, *Sanctos una cum Chriſto regnantes orationes ſuas pro hominibus Deo offerre; bonum atque utile eſſe ſuppliciter eos invocare, & ob beneficia impetranda a Deo, per Filium ejus J. C. qui ſolus noſter Redemptor & Salvator eſt, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere* .... Deinde contrarium ſentientes anathemate perculit. Hæc circa invocationem Sanctorum. De Reliquiis vero eorum, profeſſio fidei Catholicæ ſubjungit: *Conſtanter teneo Sanctorum Reliquias eſſe venerandas.* Idem declarat Concilium Tridentinum (*c*) affirmans per eas *multa beneficia hominibus a Deo præſtari; ita ut affirmantes Sanctorum Reliquiis venerationem atque honorem non deberi, vel eas aliaque ſacra monumenta Fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ cauſa, Sanctorum memorias fruſtra frequentari; omnino damnandos eſſe, prout jam pridem eos damnavit, & nunc etiam damnat Eccleſia.* Hoc de SS. Reliquiis. De Sanctis autem Imaginibus ita loquitur fidei profeſſio: *Conſtanter teneo imagines Chriſti ac Deiparæ ſemper Virginis nec non aliorum Sanctorum habendas ac retinendas eſſe, atque debitum eis honorem ac venerationem impertiendam.* Iiſdem verbis idem proponit Conc. Tridentinum ibidem.

(*a*) Hic Tractatus dictatus fuit, Lovanii, in Scholis Publicis, a Z. B. *Van Eſpen*, ann. 1690.
(*b*) Seſſ. 25. Decreto de SS. Reliq. & SS. Imaginum cultu & invoc. (*c*) ibidem.

Hæc ſunt quæ Eccleſia Catholica de SS. Invocatione, eorum Reliquiis, & Sacris Imaginibus fide Divina credenda Fidelibus proponit.

Hanc Eccleſiæ Catholicæ doctrinam, adverſus modernos hæreticos e Scriptura ſacra vel Patrum Traditione hic ſtabilire animus non eſt. Id enim Theologi qui contra hæreticos ex profeſſo ſcripſerunt, atque præceteris, Illuſtriſſimi Fratres *Wallenburgenſes*, qui in materia controverſiarum contra hæreticos excellunt, abunde præſtiterunt. Similiter nec illa quæ a Theologis communiter recepta ſunt, vel inter ipſos diſputantur, hic examinare non inſtitui; ſed ſolum proponere quæ juxta Sanctos Canones ſeu Regulas Eccleſiæ obſervanda aut cavenda ſunt: ne vel ſuperſtitio, impietas, aut turpis quæſtus in hunc cultum ſub ſpecie religionis irrepat: aut populus, ejus occaſione, in ſuperſtitionem, impietatem, aut etiam in ſpeciem quamdam idololatriæ labatur.

CAPUT PRIMUM.

De veneratione & Invocatione Sanctorum.

§. I.

Quinam ut Sancti venerandi & invocandi ſunt.

NE forte ex indiſcreto populi zelo reprobi pro Sanctis, & vitia ſub ſpecie virtutum publice colantur, pervetuſtum conſtat in Eccleſia fuiſſe morem, ut nullus, nec Martyr quidem, abſque prævia diſcuſſione & approbatione inter Sanctos publico religionis cultu colendus recenſeretur. Luculentum iſtius rei teſtimonium habetur apud (Optatum) Milevitanum, libro 1. adverſus Parmenianum, ubi de Lucilla potenti & factioſa femina, Donatiſtarum patrona hæc ſcribit: *Cum correptionem Archidiaconi Ceciliani ferre non poſſet, quæ ante ſpiritualem cibum & potum, os neſcio cujus (Martyris), ſi tamen Martyris, libare dicebatur, & ſi Martyris, ſed necdum vindicati, correpta cum confuſione irata receſſit.*

Hinc patet Lucillam correptam fuiſſe quod oſſa alicujus defuncti ut Reliquias Martyris, publice coleret, necdum vindicati; id eſt declarati ſive recepti pro Martyre: Porro in hac vindicatione ſive relatione in numerum aut faſtum Sanctorum, præcipuas habuiſſe partes ſuas Epiſcopos conſtat ex Canone 14. Concilii Carthaginenſis quinti (anni 398.) Quin & ſæculo octavo ex Concilio Francofordienſi, Can. 42. Unde de Engrano al. Eugenio Cameracenſi Epiſcopo, Adulphum Prædeceſſorem ſuum miraculis coruſcantem in numerum Sanctorum referre, ſcribit in ejuſdem Eccleſiæ Chronico Baldericus Tornacenſis Epiſcopus, l. 1. Cap. 35. *Epiſcopus lætus verbo facto ad populum Beati Adulphi ſolemnia in numero SS. notificavit.* Et Sigebertus Gemblacenſis ad annum 1117. refert S. Hubertum fundatorem Gemblacenſis Monaſterii aſſenſu Generalis Synodi ab Epiſcopo Legenſi ſeu Leodienſi elevatum cum mirabili concurſu & gaudio populi.

Quin & circa idem tempus ſtatuit in ſua Synodo S. Anſelmus Cantuarienſis Epiſcopus: *ne quis temeraria novitate corporibus mortuorum, (quod contigiſſe cognovimus) ſine Epiſcopali auctoritate reverentiam Sanctitatis exhibeat.* Porro hæc Epiſcopalis auctoritas valebat quidem, ut in particulari Eccleſia defunctus, tanquam Sanctus coleretur: Sed ut per univerſalem Eccleſiam pro tali haberetur, auctoritas illa minime ſufficiebat; ſed univerſalis Eccleſiæ conſenſus quodammodo neceſſarius credebatur: unde cuidam Abbati prædeceſſorem ſuum faſtis Sanctorum adſcribi poſtulant, id de facili concedi non poſſe reſpondit Urbanus II. addens rationem: *non enim Sanctorum numero debet quiſquam Canonibus admiſceri, niſi teſtes adſint qui ejus miracula viſa ſuis oculis atteſtentur & plenariæ Synodi firmentur aſſenſu:* (b) Item Ulricus Conſtantienſis Epiſcopus S. Conradum Prædeceſſorem ſuum canonizari ſupplicans, ad crebras ſuas litteras hoc immutabilis ſententiæ reſponſum accepit a Romana Eccleſia: *Vitam ejus in Concilio recitandam & comprobandam fore Generali: &c.* Exſtat in Chronico Conſtantienſis Eccleſiæ. Et Alexander III. in Diplomate quo S. Eduardum ad preces Henrici Secundi Angliæ Regis, in Sanctorum numerum retulit, ſcribit: *Negotium tam arduum & ſublime, non frequenter ſolet niſi in ſolemnibus Conciliis de more concedi.* Habetur in Bullario Romano editionis anni 1655. tom. 1. pag. 67. Dicit *non frequenter*, quia Eugenius III. ſcilicet Canonicis Lamburgenſis Eccleſiæ poſtulantibus Canonizationem Henrici Imperatoris ſui fundatoris, reſpondiſſet, hujuſmodi petitio niſi in Generalibus Conciliis admitti non ſolet; illum tamen ſolus in ſuo Conſiſtorio canonizabat, uſus hoc fundamento, quod Romanæ Eccleſiæ auctoritas ſit omnium Conciliorum firmamentum. Habetur Tomo 1. Bullarii Romani, pag. 61. Et certe ait P. Lupus, tomo tertio ſcholiorum pag. 569. ipſe Eugenius III. legitur primus ita canonizaſſe, quem in S. Eduardo & S. Thoma Cantuarienſi Alexander III. & in aliis Sanctis canonizandis alii Pontifices ſunt deinceps imitati. Quin immo cum jam Pontifices ſua auctoritate Sanctorum Canonizationem peragere incepiſſent, cœperunt quoque eam ſibi privative attribuere. Etenim Alexander III. (c) reſcripſit quempiam non eſſe pro Sancto colendum addita ratione: *cum etiamſi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipſum pro Sancto abſque auctoritate Eccleſiæ Romanæ venerari*, quod refertur in Capite primo Extrav. *de Reliquiis & veneratione Sanctorum.* Quin & fertur idem Pontifex edixiſſe, ut nullus novus Sanctus in veneratione haberetur; niſi ex auctoritate Apoſtolica; & niſi ſit canonizatus a Papa. (Lupus dicto loco pag. 567.) Et quamvis, ut etiam notat idem Lupus, illud Decretum non ſtatim ubique fuerit receptum, tamen ab eo tempore hæc auctoritas canonizandi ad Sedem Apoſtolicam ſenſim tranſivit: præſertim poſtquam prædictum Alexandri III. Reſcriptum in Decretales Gregorii IX. relatum fuit & a Canoniſtis pro communi jure receptum; adeo ut tandem juxta modernam diſciplinam nullus novus Sanctus publico ritu coli poſſit niſi auctoritate Romani Pontificis pro tali declaratus fuerit.

Dixi *publico ritu*, quia, ut recte notant Canoniſtæ poſt Gloſſam, in Cap. Unico, *de Rel. & veneratione SS. in 6. cuilibet licet in ſecreto alicui defuncto quem Sanctum credit, preces porrigere, ut pro ipſo ad Deum intercedat: licet ſolemnes preces publice emittere, vel ſolemne officium publice dicere nequeat.*

Diſtinctionis illius inter publicum & privatum cultum notabile exemplum occurrit apud Molanum ad 5. Januarii: agens de B. Gerlaco Eremita in territorio Falchenburgenſi: *Commemoratio ejus in vigilia Epiphaniæ Domini: ſed quia non eſt Canonizatus*, Miſſæ ſacrificium peragatur de æterna ſapientia; & dum Litaniæ canuntur, ſubmiſſa voce inſeritur: *Sancte Gerlace, ora pro nobis.*

(a) Conſ. Attr. Can 50. (b) Habetur Epiſtola Pontificis Tomo 4. Galliæ Chr. (c) Decr. Greg. L. III. Tit. XL. Cap. I.

§. II.

§. II.

An relatio alicujus in numerum Sanctorum ſit infallibilis Sanctitatis Argumentum? Et utrum Dubium de Sanctitate alicujus in numerum Sanctorum relati, debeat remorari ejus cultum & invocationem. (a)

Certum in primis eſt quod relatio alicujus in Martyrologium etiam Romanum, non ſit infallibile ſanctitatis argumentum. *Errari hic poſſe*, ait P. Lupus, *docet nupera Martyrologii Romani purgatio, quæ plures Donatiſtarum ac aliorum hæreticorum falſos Martyres merito expunxit. Deinde Martyrologio etiam olim Canonizati inſeruntur*; ait rurſum P. Lupus, *qua in re falli poteſt & Pontifex; & errorem habere pro veritate. Eadem eſt ratio de inſertione in Romanum Breviarium.* Hæc ille; Tom. 3. Schol. pag. 573. & ſequentibus.

2. Apud omnes certum eſt non eſſe infallibile ſanctitatis argumentum quod quiſpiam a populi acclamatione jam pridem in numerum Sanctorum receptus ſit; & ut talis jam publice colatur.

3. Conſtat quod nec infallibile ſanctitatis ſit argumentum, ea relatio in album Sanctorum, quam hodie beatificationem dicimus, uni duntaxat Eccleſiæ, Ordini aut Regno impertiens colendi defuncti facultatem; eo quod Pontifex tunc non proponat toti Eccleſiæ adeoque nec ex Cathedra, ut ajunt, loquatur.

Sola proinde ſupereſt quæſtio de relatione alicujus in numerum Sanctorum quæ hodie Canonizatio dicitur: qua nimirum prævio ſolemni ritu, (qui integer refertur Tom. 13. Conciliorum, ultimæ editionis, pag. 1470. & ſequentib.) a Romano Pontifice quiſquam in numerum Sanctorum refertur; & ut talis, toti Eccleſiæ colendus proponitur: utrum nimirum ſit infallibile ſanctitatis argumentum?

Conſtat in primis de fide non eſſe Papam, immo & Concilium Generale in hujuſmodi Canonizatione errare non poſſe. Id inter Catholicos Doctores diſputari, & aliquos conſtanter affirmare fatetur ipſe P. Lupus loco ſupra citato; & plures inter Canoniſtas, ſecuti Gloſſam; ad Caput Unicum, *de Reliquiis & veneratione S. S.* in 6. Eccleſiam in Canonizatione ſuſtinent errare poſſe idemque affirmat Franciſcus Veronius, in ſua Regula fidei, quam ut utiliſſimam pro convertendis hæreticis probarunt & adoptarunt Illuſtriſſimi Walemburgenſes. Rationem vero quare ex canonizatione alicujus Sancti haberi nequeat infallibile ſanctitatis argumentum, hanc allegat Veronius: *Canonizantur enim maxime ex miraculis factis poſt tempora Apoſtolorum, quorum miraculorum plenæ ſunt vitæ Sanctorum, tum in vita, tum poſt mortem ab eiſdem editorum. At nullum talium miraculorum eſt revelatum in verbo Dei: Proinde nullum eſt de fide Divina. Quomodo ergo Canonizatio ex illis facta, ſeu judicium Eccleſiæ quod ſint Sancti eſſet. fide Divina credendum? Nullæ ergo Bullæ Canonizationem, quæ fere omnes ſunt Romanorum Pontificum, & continent quæſtionem ſeu doctrinam facti, ſcilicet hunc vel illum eſſe Sanctum, facient rem de fide*: Hæc Veronius. Denique ſolebant jam pridem Pontifices prævie ad pronuntiationem Canonizationis proteſtari his verbis; *Antequam ad pronuntiationem veniamus, proteſtamur publice apud vos omnes hic præſentes, quod per hunc actum canonizationis non intendamus aliquid facere quod ſit contra fidem aut Catholicam Eccleſiam, ſeu honorem Dei. Quæ proteſtatio*, ait Lupus loco citato, *palam ſupponit errandi poſſibilitatem.* Eſſe tamen graviſſimam auctoritatem ex hac Canonizatione pro ſanctitate Canonizati, temerariumque futurum qui de ea dubitaret, recte idem Veronius notat.

Ad hæc licet de ſanctitate alicujus in numerum Sanctorum relati, & qui ut talis publice colendus proponitur abſolute poſſit eſſe dubium, immo & ſubeſſe falſum, id tamen non impedit quin cultus illi impenſus Deo ſit gratus; & preces ad eum fuſæ ſint fructuoſæ; quia ut ajunt Canoniſtæ poſt Gloſſam ſupra citatam: *Per fidem Chriſti omnia purgantur; & eſto quod veritas Canonizationis deficiat, non deficit fides*; id eſt, cum ille qui colit & invocat prudenter credat hunc eſſe Sanctum, atque ex illa fide impendat illi honorem quem Deus Sanctis ſuis impendi vult, fides illa errorem purgat, ſive facit ut Deo gratus ſit; licet qui colitur revera Sanctus non ſit: Deo nimirum fidem ſeu pium animi affectum penſante & remunerante; quemadmodum contingeret, ſi quis adoraret Hoſtiam conſecratam ab aliquo qui publice & ab omnibus haberetur Sacerdos, & tamen re ipſa non eſſet.

CAPUT II.

Qua ratione præcavendum ne detur Hæreticis materia calumnioſe imputandi Eccleſiæ quod aliquid Deo aut Chriſto proprium tribuat Sanctis, vel ne detur occaſio rudibus Catholicis in errorem illum prolabendi.

§. I.

Frequenter populo proponendus verus ſenſus Eccleſiæ, circa cultum Sanctorum.

Ne rudiores Catholici in prædictum errorem prolabantur, utque omnis calumniandi materia hæreticis ſubtrahatur, mandavit Tridentina Synodus (b) omnibus docendi munus ſuſtinentibus, ut juxta Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ uſum de Sanctorum invocatione & interceſſione Fideles inſtruant, docentes eos: *Sanctos una cum Chriſto Regnantes orationes ſuas pro hominibus Deo offerre: Bonum atque utile eſſe eos invocare. & ob beneficia impetranda a Deo per Filium ejus J. C. D. N. qui ſolus noſter Redemptor & Salvator eſt, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere.*

Hæc ſi frequentius proponantur, facile intelligerent tum hæretici tum vulgares omnia a Deo tanquam omnium largitore & auctore omnis boni expectari; idque per merita Filii ejus J. C. quando Sanctorum preces poſtulantur; atque hinc ulterius intelligerent, alium eſſe cultum quo Sanctos venerari pie debemus, alium vero quo Deus ac Mediator Dei & hominum homo Jeſus Chriſtus colitur. De quo edoceri populum mandat Synodus Cameracenſis anni 1565. titulo de Sanctis Cap. 2. Præterea ex dictis intelligerent *quamvis Divos recte colamus, vocemuſque advocatos & interceſſores non eo tamen ordine atque loco quo Chriſtus Homo Advocatus Mediatorque eſſe dicitur, cujus rei*, ait citata Synodus, *populares a Paſtoribus admoneri debebunt, ut retundatur hæreticorum contumelia qui dicunt Eccleſiam Catholicam Divos æquare Pontifici & Mediatori noſtro Chriſto.*

Præcipit quoque eadem Synodus, ut *admoneantur populares minus docti, ut cum Sanctorum memorias viſitant, & eorum auxilium implorant, Chriſtiana conſuetudine orationem Dominicam recitant, intelligant ſe eam non ad Sanctos, ſed ad Deum dirigere, adjunctis ſibi comprecatoribus Sanctis.* Hæc atque ſimilia quæ verum Eccleſiæ ſenſum circa cultum & venerationem Sanctorum ſimpliciter & dilucide exprimunt; ſi frequenter populo proponantur, facile ab errore illo præſervabitur, & hæreticis calumniandi materia, ſubtrahetur.

(a) Vide jus Eccleſ. univ. Edit. 1755. Part. I. Tit. XXII. Cap. X. excerptum ex Supplem.

(b) Seſſ. 25. de Invocatione SS.

§. II.

Cavendum coram populo a verbis quæ ſecundum obvium ſenſum errorem prædictum exprimunt.

Quandoquidem quibus inſtructio populi incumbit, ita debeant ſua proponere ut populus in ſana doctrina inſtituatur, & ab omni præſervetur errore, evidenter conſequitur, cavendum eſſe a talibus expreſſionibus: quæ populo erroris occaſionem præbere poſſent. Exempli gratia; ab his ſimilibuſque: *facilius quis ſalutem adipiſcetur invocata Maria quam invocato (nomine) Jeſu:* quia cum Deus habeat juſtitiam & miſericordiam, *ſibi in hoc mundo exercendam retinuit juſtitiam, & miſericordiam matri conceſſit: & ideo ſi quis ſe ſentiat gravatum, a foro juſtitiæ Dei appellet ad forum miſericordiæ matris ejus.* Sive ut alius dicit: *altera regni parte, hoc eſt judicio & ſeveritate vel ſibi retenta vel translata in Filium, ut ſi quis forte a Patre terreatur, quia ſeverus; aut a Filio quia Judex eſt, matrem ejus intueatur, & ad eam fugiat, quia medicina eſt & miſericors.*

Denique quod nonnulli dicere haud erubuerunt, nimirum quod *quinque virgines fatuæ a loco nuptiarum excluſæ fuerunt, eo quod Chriſtum inclamaverint dicentes* DOMINE DOMINE, APERI NOBIS: *admiſſæ vero fuiſſent ſi Divam Virginem invocaſſent & dixiſſent* DOMINA, DOMINA, APERI NOBIS. Quis enim ambigit quin hæc & ſimilia alia ſic expreſſa nata ſint imprimere popularibus ideam, quaſi miſericordia Divæ Virgini, magis quam Deo & Chriſto competat; aut ſaltem quod Diva Virgo miſericordiam ſubinde exhibeat, alicui, cui Deus miſericordiam exhibere non intendebat; quæ non tantum falſa, ſed & blaſphema eſſe nemo negarit. Nec refert quod forſan qui ea ſcripſere aut dixere, aliter illa intellexerint; quia dum populus his inſtruitur, non tam attendendum quomodo verba illa doctiores intelligere aut interpretari queant, ſed quam ideam illa populo imprimant. Natum enim eſt contingere quod vulgus ea accipiat non prout doctiores forte illa intellexerunt, ſed prout verba præ ſe ferunt.

§. III.

An coram populo conveniat indifferenter ea dicere de Sanctis, quæ nonnulli viri Sancti dixerunt, aut in Officio interdum occurrunt,

Occurrunt nonnulla piorum ac eruditorum, quin & Sanctorum dicta io hac materia, quæ ſi per ſe conſiderentur, attribuere videntur Sanctis ac præſertim Divæ Virgini ea quæ ſoli Deo ac Chriſto competunt; aut eam ſupra Chriſtum quodammodo extollere, aut ſaltem æquare videntur. Verbi Gratia: hæc Petri Damiani ad B. Cirginem Serm. I. de Nariv. B. M. V. *accedis enim ad illud aureum humanæ reconciliationis altare, non ſolum rogans, ſed imperans; Domina non ancilla*, & a S. Brigitta L. I. Revelationum Capite I. hæc dicta leguntur: *Dolor Chriſti erat dolor meus, quia cor ejus erat cor meum: ſicuti enim Adam & Eva vendiderunt mundum pro uno pomo; ſic Filius meus & ego redemimus mundum quaſi uno corde.* His annumerari poſſuot hi vulgatiſſimi verſiculi.

Hinc lactor ab ubere: hinc paſcor a vulnere:
Poſitus in medio (Nimirum ioter vulnera Chriſti & ubera matris) *quo me vertam neſcio.*
In hoc dulci dubio, dulcis eſt collatio.

Hæc & ſimilia quæ apud nonnullos Sanctos occurrunt, ſi juxta obvium verborum ſenſum accipiantur, omnioo inſinuant Divam Virgioem non tantum ſupplicare Chriſto, ſed ut Dominam imperare. Item ipſam Virginem una cum Chriſto mundum redemiſſe; & conſequenter Chriſtum oon eſſe ſolum Redemptorem mundi, pretiumque reconciliationis Patri obtuliſſe; aut denique dubios oos hærere poſſe, utrum potius ad lac matris an ad ſanguinem Filii confugere debeamus.

Cum igitur, ut ſupradictum eſt, natum ſit contingere ut vulgus verba illa accipiat, juxta obvium illorum ſenſum, ſequitur quod prudentia requirat ut ea vel nunquam vel rariſſime coram populo uſurpentur, nec tunc quidem ſine convenienti interpretatione quæ oſtendat illa eſſe intelligenda in ſenſu Catholico, atque in eo ſenſu a Sanctis uſurpari potuiſſe, ut oſtendit Caſtorienſis Tract. 3. *De cultu Sanctorum* §. 63. & 65. & Theophilus Raynaldus, in Dyſticis Marianis, Parte 3. puncto 10. Num. 15. qui ibidem relatis oonnullis ſimilibus dictis, monet Num. 16. *non ſunt tamen iſta vel paſſim proponenda, vel abſque convenienti interpretatione.*

Occurrunt in Officio Divino etiam quædam de Diva Virgine. V. G. *quod ſit vita & ſpes noſtra; advocata & mediatrix noſtra;* & ſimilia, quæ licet quodam ſenſu vere & Catholice ipſi applicari poſſint, quia tamen io ſenſu proprio & primario & obvio videntur exprimere ea quæ ſoli Chriſto competunt, utpote qui proprie eſt ſpes noſtra & vita, & Advocatus & Mediator noſter apud Patrem; his ſimilibuſque epithetis prudenter apud vulgus utendum eſt; ne ſi illa frequenter Divæ Virgini ſine congrua explicatione applicari intelligat, credat illa Divæ Virgini applicari in eo ſenſu quo ſoli Chriſto applicari poſſunt. Unde ut periculum illud caveatur, prudenter aget populi inſtructor, ſi id quod Eccleſia per ſimilia epitheta de Diva Virgine aſſerere intendit, verbis apertioribus & clarioribus exponat; V. G. ſi populo ioculcare velit, quod Diva Virgo ſit vita noſtra; dicet quod ipſa ſit quæ vitam, ſcilicet Jeſum Chriſtum, nobis protulit, quod ſit advocata noſtra, quia intercedit pro nobis apud Patrem & Deum, ut per merita Chriſti unici & principalis noſtri Advocati, gratiam impetret. Ex his facile intelliges quomodo & qualem aliis his ſimilibus de Diva Virgine locutionibus ſenſum & explicationem dare debeat inſtructor populi.

CAPUT III.

De errore quem calumnioſe Eccleſiæ affingunt Hæretici, & in quem populares ſubinde prolabuntur, nimirum quod promittatur ſecuritas ſalutis iis qui aliquem e Sanctis coluerunt.

§. I.

Oſtenditur quod non ſine atroci calumnia ejuſmodi error Eccleſiæ Catholicæ adſcribi poſſit.

HÆretici noſtri temporis ut doctrinam Eccleſiæ de culu & veneratione Sanctorum reddant odioſam, ipſi non vereotur adſcribere, quaſi omnem ſolidam devotionem, in quibuſdam externis devotioois exercitiis erga Sanctos, ac præcipue D. Virginem, conſtituat; addicatque certam ſalutem illis qui aliquibus ejuſmodi externis pietatis exercitiis aliquem e Divis coluerit.

Et quidem recenter unus illorum famoſiſſimus Miniſter Jurieu, in libro Gallico cui titulus: *Prejugés legitimes contre le Papiſme*, parte 1. Cap. 33. oſtendere contendit Eccleſiam Romanam reprobatam eſſe hoc titulo; quod omnis ab ea exulet ſolida pietas; totus in hoc verſans, ut indicia conquirat & conglomeret, quidquid de ejuſmodi pietatis externis exercitiis nonoulli particulares ſcribant aut dicant, vel etiam populo perſuadeant, impudentiſſime toti Eccleſiæ illorum parti-

Digitized by Google

particularium facta dictave affingens; quaſi ex particularibus aliquorum factis aut dictis, & non potius ex fidei formulis, atque Conciliorum Decretis quibus ſenſum ſuum Eccleſia proponit, ejus doctrina haurienda eſſet. Hos fontes ſi conſulerent Hæretici, compertum ipſis foret, non ſine calumnia Eccleſiæ Romanæ ejuſmodi doctrinam poſſe adſcribi; immo facile intelligerent ſimilia ſcripta aut dicta, quæ falſam illam de externis illis pietatis exercitiis ideam in populo fovent, non tantum ab Eccleſia non probari, ſed etiam politive improbari & damnari.

Quem in finem hic ſufficiat bina e Belgii noſtri Conciliis Decreta afferre, quæ omnem iſtam hæreticorum calumniam confundunt. Primum Concilii Cameracenſis anni 1565. quo præcipitur ut *doceatur populus abominandam eſſe eorum vanitatem ac ſuperſtitionem qui certe pollicentur non ex hac vita migraturos ſine pœnitentia & Sacramentis eos qui hunc illumve ex Divis coluerunt; qui ſecuritatem in rebus gerendis fortunæ certum ac optatum eventum eiſdem committunt.*

Alterum Concilii Mechlinienſis anni 1570. titulo de indulgentiis, quo monet pios ſuos filios *circumforaneis quibuſdam, aut etiam cum privilegio impreſſis libellis temere fidem adhibeant; qui ex levibus aut ſuperſtitioſis cauſis, incertiſque revelationibus, immodicus & plus æque exorbitantes pollicentur indulgentias, potiſſimum ſi promiſſiones continent certorum effectuum, periculorum ſcilicet evitationem, a gladiis, a tormentis, ab aquis, a peſte, aut liberationem certam a Purgatorio; quemadmodum & Miſſis quibuſdam & precibus certo numero recitandis affixas alicubi videre licet.*

Doctrina binis hiſce Decretis contenta ſi frequentius populo exponatur, & hæreticis calumniandi materia, & popularibus ne in deteſtabilem illam fiduciam aut ſuperſtitionem prolabantur, occaſio ſubtrahetur.

§. II.

An Confraternitates inferant prædictum errorem.

Præcitatus Miniſter Hæreticus, volens Eccleſiæ Romanæ affiogere jam dictum errorem, in ſubſidium adducit confraternitates; quaſi ipſa in earum externis exercitiis ſolidam integramque pietatem conſtitueret; cum tamen ipſemet Miniſter in initio ſui libri fateatur neminem eſſe boni ſenſus in Eccleſia Romana qui non fateatur ejuſmodi fraternitates non eſſe utiles, niſi ad ſummum ad fovendam & nutriendam devotionem Fidelium & ſimplicium: quibus verbis, vel ipſo fatente, convincitur quod in Eccleſia Romana nequaquam credamus in Confraternitatum exercitiis eſſentiam conſiſtere ſolidæ pietatis; ſed quod ad ſummum illa habeamus ut media quibus ſimplicium pietas juvatur & ſuſtinetur. Verum quidem eſt in ejuſmodi pietatis exercitia, uti in alia quæcumque etiam ſanctiſſima inſtituta poſſe interdum abuſus irrepere; ſed propter eorum abuſus, legitimus eorum uſus culpandus non eſt; prout jam advertit Ægidius *Carlerius* Decanus Cameracenſis, in oratione habita in Concilio Baſileenſi, ubi agens de Confraternitatibus, ait; *Revera non eſt dubium quin multa mala ſub hac ſpecie pietatis, parentur: puta, quæſtus illiciti, deordinati favores, audacia peccandi; & multa ſimilia. Verum non ſunt de ſe illicitæ confraternitates ipſæ; immo titulum habent honeſtatis & parere poſſunt fructum. Nam frater qui juvatur a fratre, eſt quaſi civitas firma; Proverb. 18. Licet enim ſuffragia Eccleſiæ proſint omnibus in unitate ejus exiſtentibus ex parte caritatis, quæ non quærit quæ ſua ſunt, ſed facit omnia communia, ut dicit Apoſtolus: tantum ex parte intentionis hic quibus applicantur proſunt magis quam aliis. Et per hoc inſtitutæ, conceſſæ vel permiſſæ ſunt fraternitates ipſæ.* Hæc ille Tom. 12. Concil. p. 1213.

Legitimus proinde Confraternitatum uſus eſt, ut Fideles in unum confœderati mutuis precibus juventur, & mutuis exemplis ad opera pietatis, & præcipue ad faciendas virtutes illius Sancti, quem in ſpecialem ſuæ Sodalitatis Patronum elegerunt provocentur.

§. III.

Quid Clemens VIII. circa Confraternitates obſervandum decreverit.

Clemens VIII. in Bulla quæ incipit *Quæcumque &* habetur Tom. 3. Bullarii Rom. pag. 160. pro recta Confraternitatum adminiſtratione ſtatuit ſequentia, 1. Unam tantum in ſingulis locis ejuſdem nominis vel inſtituti erigi poſſe, accedente ſemper Ordinarii conſenſu: a quo etiam fraternitatis Statuta examinanda & approbanda ſunt; quæ deinceps ejuſdem Epiſcopi Decretis, & moderationi & correptioni in omnibus ſemper ſubjecta maneant.

2. Non poſſe promulgari Privilegia, Indulta, Gratias aut Indulgentias niſi prius ab Ordinariis recognoſcantur, qui adhibitis duobus de ſuo Capitulo illa juxta Sacri Concilii Tridentini Decreta, promulganda decernat.

3. Eleemoſynas a Confraternitatibus colligendas juxta formam ab Ordinario præſcribendam: ſicque collectas expendendas eſſe in ornatum Eccleſiarum, aut alios pios uſus, arbitrio Ordinarii loci; ut omnes intelligant Cæleſtes Eccleſiæ Theſauros non queſtus aut alicujus lucri gratia, ſed pietatis & caritatis excitandæ cauſa, & Apoſtolicæ Sedis benignitate Chriſti fidelibus aperiri.

4. Confeſſarios etiam regulares, a Confratribus eligendos indigere prævia approbatione Ordinarii loci.

5. Confeſſariis Confraternitatum non competere facultatem abſolvendi Confratres a reſervatis Sedi Apoſtolicæ aut Ordinariis loci; prætextu privilegiorum.

Ex his conſtat quod Epiſcopis ſpecialiter incumbat Confraternitatibus invigilare atque providere, ne quid in legibus aut Statutis Confraternitatis religioni Catholicæ ſolidæque pietati adverſum occurrat; nihilque populo proponatur, quod illis pernicioſi erroris occaſionem dare poſſet. Cumque Parochi ſint Epiſcoporum in regimine animarum coadjutores, indubie & hi invigilare debent, ne occaſione Confraternitatum populus ſibi concreditus in ſalutem, in errorem prolabatur.

CAPUT IV.

De quibuſdam dictis quæ errori, de quo Capite ſuperiori, occaſionem dare poſſent.

§. I.

De iis quæ de S. Barbara referuntur, & dicto errori favere videntur.

De S. Barbara legitur, ait Colvenerius Doctor Theologus in Academia Duacenſi, in notis ad librum ſecundum Cantipratani de apibus C. XXV. N. 25. „ quod quicumque eam coluerit, Sacramentorum „ Confeſſionis & Euchariſtiæ particeps efficietur; „ antequam ex hac vita demigret. Hinc eſt quod in „ Francia & locis adjacentibus, S. Barbaram matrem „ Confeſſionis appellent; adjiciantque laici pene omnes, in Confeſſione generali quæ præmittitur Sacramentali, hæc verba; *Et Dominæ Sanctæ Barbaræ, matri Confeſſionis.*" Hactenus ille: quibus additur a Dorcando L. 4. Chronici Carthuſianorum Cap. 3. quod huic S. Virgini ſuus ſponſus dederit in munere ut eam colentibus nunquam extrema & lacry-

mota

moſa Confeſſio defutura ſit. Inſuper in libellis idiomate vulgari conſcriptis, & in laicorum manibus paſſim verſantibus ſcribitur : *Cum eſſet martyrium conſummatura, poſtulaſſe a Deo ut ſuccurrere poſſet exiſtentibus in extremo vitæ diſcrimine; ac reſponſum accepiſſe, Deum facturum quodcunque cultores ejus eſſent rogaturi*; inter quæ hæc duo ſpecialiter referuntur. 1. Quod liberet a ſubitanea morte, neceſſariam peccatorum remiſſionem impetrans, 2. Quod ſuos cultores non ſinat migrare ex hac vita ſine Sacramentis Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & extremæ Unctionis. Hæc & ſimilia quæ in hujuſmodi libellis leguntur, eam indubie nata ſunt imprimere ideam populo, quod quicumque coluerit D. Barbaram, V. G. jejunando in ejus profeſto, audiendo Miſſam quæ ad ejus honorem celebrari conſuevit, aut certas preces in ejus honorem recitando, (qualia pietatis exercitia in dictis libellis notantur) ſecurus ſit quod ſine Sacramentis ex hac vita non ſit diſceſſurus; iiſque receptis ſalvabitur : atque hinc nulla de converſione atque ſeria pœnitentiæ cura; ſed perniciosa ac periculoſa emendandæ vitæ procraſtinatio. Ut igitur populus a ſimili errore eximatur, 1. Oſtendetur quomodo ejuſmodi perſuaſio repugnet Sacræ Scripturæ atque Sanctorum Patrum unanimi doctrinæ; quæ nihil adeo inclamant, quam incertam fore peccatorum converſionem; nulli eam deberi, aut addictam eſſe; fiduciamque externis quibuſdam pietatis exercitiis innixam eſſe inanem & vacuam. Ad hæc oſtendetur revelationes quibus hæc fiducia innititur, omni plane fundamento deſtitutas eſſe; nulloque apparenti argumento probari : quod de revelatione quæ huic Virgini facta dicitur, facile erit evincere. Dicitur enim S. Barbara martyrium paſſa ſub Maximino anno 300. Ut igitur quid certi de revelatione ipſi facta haberetur, id ad minus conſtare deberet ex aliquo Auctore ipſi coævo, qui, ut minus, teſtaretur a S. Barbara dictum fuiſſe eam ſibi revelationem factam eſſe. Tantum vero abeſt ut veterum aliquis meminerit ſimilis revelationis, ut nec ipſius Virginis ullus mentionem fecerit; adeo ut de ipſa dicere non vereatur R. P. Papenbrochius Societatis Jeſu, in Præfatione ad Tom. 2. SS. menſis Maji pag. 54. *Si hæc Martyr quæ apud Græcos Latinoſque ævi ſuperioris eſt celebris, tam fuit ignota antiquioribus, æque ac S. Catharina, quæ cum hac etiam commune habet quod acta valde incertæ fidei ſint.* Hæc ille. Et forſan primus qui hujus Sanctæ meminit, fuit *Joannes Damaſcenus*, qui quatuor facile ſæculis poſt illius obitum floruit; ex quo acta aliqua concinnavit *Surius*; in quibus tamen nec ullum iſtius revelationis veſtigium occurrit. Miracula, quæ in hujus revelationis confirmationem facta eſſe referuntur, perinde atque ipſa revelatio, incerta ſunt; nec etiam ullum legitime examinatum & authentice probatum præfertur; ſed ex privatis duntaxat auctoribus aut obſcuris quibuſdam manuſcriptis proferuntur, quibus quam exigua fides adhibenda ſit in hac materia, ex infra dicendis patebit. Recte proinde monebit Parochus pios fideles juxta Synodum Mechlinienſem ſupra citatam, *ne ſimilibus libellis etiam cum privilegio impreſſis, temere fidem adhibeant, utpote qui certas promiſſiones contineant certorum effectuum, ex incertis plane revelationibus nullo veroſimili argumento probatis.*

§. II.

Referuntur aliqua Dicta de Scapulari B. M. V. de Monte Carmelo, quæ prædicto errori favere videntur.

Duo ſunt quæ Confratribus Scapularis B. M. V. de Monte Carmelo tanquam ſingularia privilegia promittuntur. Primum quod a B. Virgine revelatum fuiſſe dicitur B. Simoni *Stock*, his verbis : *Dilectiſſime mi, recipe hoc tui Ordinis Scapulare meum Confraternitatis ſignum, tibi & cunctis Carmelitis privilegium, in quo quis moriens æternum non patietur incendium. Ecce ſignum ſalutis; ſalus in periculis; fœdus pacis & pacti ſempiterni.*

Alterum a D. Virgine revelatum eſſe dicitur Joanni XXII. & ab eodem, ut volunt, expreſſum, in Bulla quæ vulgo *Sabbatina* dicitur : Illud hoc tenore referri & proponi ſolet : *quod qui in Sancta perſeverabit obedientia, paupertate, & caſtitate, vel qui Sanctum intrabit Ordinem, ſalvabitur : & ſi alii devotionis cauſa in Sanctam ingrediantur Religionem ſacri habitus ſignum gerentes, appellantes ſe Confratres & Conſorores mei Ordinis prænominati, liberentur & abſolvantur tertia eorum parte peccatorum, a die quo præfatum Ordinem intrabunt, caſtitatem quæ vidua eſt, promittendo; virginitati, quæ virgo eſt, fidem præſtando : ſi conjugata, inviolate obſervationem matrimonii adhibendo, ut ſancta mater imperat Eccleſia. Fratres profeſſi dicti Ordinis ſupplicio ſolvantur & culpa; & die quo ipſi ſæculo recedunt, ac properato gradu accellerant Purgatorium, ego mater gratioſa deſcendam Sabbato poſt eorum obitum, & quos inveniam in Purgatorio, liberabo; & eos in montem Sanctum vitæ æternæ reducam. Verum quod ipſi Confratres & Conſorores teneantur horas dicere canonicas ut opus fuerit ſecundum regulam datam ab Alberto : illi qui ignari ſunt, debeant vitam ducere jejunam iis diebus quibus ſacra jubet Eccleſia; (niſi neceſſitatis cauſa aliqui eſſent traditi in impedimento) Mercurio & Sabbato debeant a carnibus abſtinere; præterquam in mei filii nativitate.*

Dum hæc eo modo populo proponuntur, quis non videt, illa eſſe nata eam imprimere ideam, quod qui præfatum geſſerit Scapulare, Confraternitatique adſcriptus externa illa pietatis exercitia præſtiterit, ſecurus ſit quod æternum non patietur incendium, ac Sabbato poſt obitum e pœnis Purgatorii per D. Virginem ſit liberandus. Neque refert quod peritiores forſan aliter verba illa accipienda eſſe ſciant, immo & dicant; quia populus verba illa audiens & legens, non ſolet attendere ad ſenſum improprium quem vel ipſi peritiores difficulter exprimere poſſunt, ſed ad ſenſum proprium ac obvium. Nemo vero ambigere poteſt quin juxta obvium ſenſum verba illa præfatam ideam imprimant. Ulterius, cum prædicta verba eum ſenſum præferant, facile exinde hæretici arripient materiam calumniandi Eccleſiam, quaſi errorem præcedenti capite expreſſum populo proponeret; ut noviſſime ſupra nominatus Miniſter hæreticus facere non eſt veritus. Verum ſimiles expreſſiones incertis duntaxat ac nunquam ab Eccleſia probatis revelationibus inniti, & calumnioſe Eccleſiæ Romanæ affingi, nec difficile, nec operoſum eſt probare.

§. III.

Quinam ſint Primi Viſionis Stockianæ Teſtes. (a)

Si conſulamus omnes qui a centum & amplius annis viſionem Simonis *Stock*, libris ſuis indiderunt, quin & omni ſtudio & diligentia firmarunt, uſque ad annum 1642. hujus ſæculi teſtem hujus viſionis nullum antiquiorem productum reperimus Joanne *Paleonydoro*, Carmelita Batavo, qui L. 3. antiq. Ordinis ſui, Cap. 7. hanc viſionem ſic adornat. *B. Simon Prior Generalis, non multitudine divitiarum, ſed gratiarum, non ornamento veſtimentorum ſed virtutum incumbens ſedulo, Mariam deprecabatur, quatenus Ordinem ejus titulo inſignitum, aliquo ſingulari privilegio munitum*

ad

(a) Vide Cenſuram III. De Guidonis de Seve de Rochechouart Epiſcopi Atrebatenſis in ſeptem propoſitiones a quodam Prædicatore defenſas 21. Julii 1697. præcipue Propoſ. 1.

ad ſui laudem & multorum ædificationem Fidelium Fidelium decoraret : frequenter ſic orando : Flos Carmeli, florigera vitis, ſplendor cæli; Virgo puerpera ſingularis, Mater mitis ſed viri neſcia, Carmelitis da privilegia, ſtella maris. Nec defuit fervido zelatori ſuo ſubſidiatrix Virgo Dei Mater, ſed Angelicis comitata catervis, lumine amicta eidem apparuit, dicens: Dilectiſſime mi &c. ut diximus §. præcedenti.

Scripſit autem Paleyonydorus anno 1495. viſio autem contigiſſe dicitur Simoni *Stock* 1251. adeoque inter Paleyonydorem & viſionem Simonis *Stock* intercurrunt ad minus 244. anni; & conſequenter ſi hic primus haberi deberet viſionis illius teſtis, nullus non videre poteſt quam incerto teſtimonio viſio illa niteretur; nimirum illius qui teſtatur de facto aliquo quod 200. & amplius annis ante ipſum contigiſſet; & cujus hactenus nemo meminerit. Hujus argumenti evidentiam contra viſionem Stockianam, advertens Joannes *Cheronius*, Carmelita Burdigalenſis qui anno 1642. hujus ſæculi privilegiati Scapularis & viſionis Stochianæ vindicias divulgavit, omnem impendit induſtriam & curam, ut teſtem antiquiorem Paleyonydoro hujus viſionis reproduceret : ac tandem ſe inveniſſe gloriatur unum non tantum antiquiorem, ſed etiam ipſi Simoni *Stock* coævum; ejuſque individuum ſocium Petrum *Svvaintonum* Anglum Carmelitam, quem aſſirmat exaraſſe vitam Simonis *Stock*, eamque manuſcriptam in tablino Burdigalenſis Monaſterii ſervari, ex qua pag. 165. ſuarum vindiciarum hanc laſciniam viſionis Stockianæ narrationem continentem publici juris fecit. „ Beatus Simon *Stock* grandæva ſenectute
„ gravatus, & rigoroſa pœnitentia fractus, omnium
„ fratrum dolores in corde ſuo ſuſtinendo, aſſidue
„ pernoctabat in oratione uſque ad auroram. Dum
„ autem ſic oraret, venit ei conſolatio de cælo, quam
„ nobis etiam in ſimul congregatis ſic narrabat : Fra-
„ tres cariſſimi, benedictus Deus qui non dereliquit
„ ſperantes in ſe: & non ſprevit preces ſervorum ſuo-
„ rum. Benedicta in id ipſum Mater Domini noſtri
„ Jeſu Chriſti, quæ memor dierum antiquorum, &
„ tribulationum quæ multos noſtrorum invenerunt
„ nimis, non attendentes quod omnes qui pie vo-
„ lunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutiones patien-
„ tur, mittit vobis verbum, quod ſuſcipietis cum gau-
„ dio Spiritus Sancti. Ipſe me regat ut manifeſtem
„ illud : ita ut oportet me loqui : Cum effunderem
„ animam meam in conſpectu Domini, quamvis ſim
„ pulvis & cinis, & in omni fiducia Dominam meam
„ Virginem Mariam deprecare, quod ſicuti volebat
„ nos appellari fratres ſuos, monſtraret ſe matrem eri-
„ piendo nos de caſu tentationum & aliquo ſigno
„ ſuæ gratiæ nos recommendando, erga ipſos qui nos
„ perſequuntur : dicendo illi cum ſuſpiriis: *Flos Car-*
„ *meli, vitis Florigera, ſplendor cæli, Virgo Puerpe-*
„ *ra, ſingularis, Mater mitis, ſed viri neſcia, da*
„ *Carmelitis privilegia, ſtella maris*; apparuit mihi
„ cum grandi comitatu, & tenendo habitum Ordi-
„ nis, dixit : *Hoc erit tibi & cunctis Carmelitis privi-*
„ *legium : in hoc moriens, non patietur æternum in-*
„ *cendium* : & quia ſua glorioſa præſentia me lætifi-
„ cabat ultra captum, nec ego miſer majeſtatem ejus
„ ſuſtinere poteram, diſparendo dixit, quod mitte-
„ rem ad Dominum Innocentium benedicti Filii ſui
„ Vicarium, qui de gravaminibus remedium præſta-
„ ret. Fratres conſervando verbum iſtud in cordibus
„ veſtris, ſatagite electionem veſtram certam facere
„ per bona opera, & nunquam deficere : vigilate in
„ gratiarum actione pro tanta miſericordia, orantes
„ ſine intermiſſione ut ſermo mihi factus clarificetur
„ ad laudem SS. Trinitatis, Patris, Jeſu Chriſti, &
„ Spiritus Sancti; & Virginis Mariæ ſemper benedi-
„ ctæ. Idem verbum mittebat fratribus qui erant in
„ aliis locis valde triſtes, per conſolatoriam quam ego
„ immeritus, homine Dei dictante, ſcribebam, ut
„ ſimiliter gratias agerent, orando & perſeverando
„ Cantabrigiæ, in craſtinum diviſionis Apoſtolorum
„ anno 1251. &c. “

Adducitur ulterius a Cheronio in teſtem viſionis Stockianæ Joannes *Groſſus* in ſecunda viridarii ſui claſſe, Paleyonydoro ſæculo integro ſenior. Verum an illa quæ de viſione Stockiana adducuntur ex Joanne *Groſſo*, revera ab ipſo ſcripta ſint, non ſine fundamento ambigitur. Nam in manuſcripto Francoſurtenſi ex quo vitam Stockii actis ſuis inſeruit *Papenbrochius*, ad 16. Maji, nulla viſionis fit mentio; quod tamen manuſcriptum eſt magis integrum, quam vetus editum. Groſſi viridarium, etiam laudavit P. Daniel a Virgine Maria, Auctor noni ſæculi Carmelitici, ut teſtatur Papenbrochius in præfatione ad Tom. 3. §. 5. Maji pag. 48. ibidem ſimiliter oſtendens Joannem Groſſum non fuiſſe accuratum Hiſtoricum. Deinde & ſi Groſſus præceſſit ſæculo integro Paleyonydorum, fuit tamen Simone Stockio ſæculo & dimidio poſterior; vel exinde teſtimonium ejus de factis Stockianis plane ſit infirmum; Denique a Cheronio adducitur Paleyonydoro antiquior teſtis viſionis Stockianæ Auctor quidam anonymus, quem e manuſcriptis Vaticanæ Bibliothecæ operi ſuo de vita PP. occidentalium nuper inſeruit Benedictus Canonius, Ordinis Cæleſtinorum. Verum quis Auctor hic fuerit, aut quæ ipſius in actis referendis ſinceritas, aut quo præciſe tempore ſcripſerit, hactenus non conſtat: hoc duntaxat ſcitur quod ſaltem ante annum 1307. adeoque 50. & amplius annis poſt Stockium, ſcripſiſſe non potuerit; quia meminit Eduardi ſecundi Regis Angliæ, qui illo demum anno patri in regnum ſucceſſit. Ad hæc hactenus nulla habetur probatio de ſinceritate illius manuſcripti; utrum nimirum ab aliquo recentiore non fuerit ſuppoſitum. Quod enim in Bibliotheca ſervetur Vaticana, nullum eſt ſinceritatis argumentum: notum eſt quippe illud Cardinalis Baronii ad annum 604. Vaticanam Bibliothecam, ut ceteras omnes referre ſimilitudinem ſagenæ miſſæ in mare, ex omni genere piſcium congregantis, bonos & malos continentem; item libros probatos & improbatos, utiles & inanes, ſimul amplectentem; illos ut ſequatur, rejiciat iſtos. Unicus deinde reſtat P. *Svvaintonus* ſolus Simoni coævus, qui cum aliqua veroſimilitudine in teſtem viſionis Stockianæ adduci poteſt.

§. I V.

Licet ſupponatur Patrum Svvaintonum narraſſe viſionem *Stockianam, nihilominus hactenus infirmum inde ducitur argumentum.*

Si vitam Simonis Stock conſcripſerit Svvaintonus, a 400. & amplius annis, ut nunc primus prodiit Cheronius, totamque viſionis Stockianæ narrationem, prout eam exhibet Cheronius, inſeruerit; id unum ſequitur Svvaintonum teſtari, ſibi & fratribus in unum congregatis a Simone revelatum fuiſſe, ſibi eam viſionem contigiſſe. Sed quis nobis hactenus ſufficienter adſtruxit Svvaintonum non eſſe de numero illorum Scriptorum qui vitas Sanctorum ſcribentes, *vel affectibus inſerviunt, vel de induſtria quoque tam multa confingunt, ut eorum me non ſolum pudeat*, ait Melchior Canus, de Locis Theologicis, Lib. II. Cap. 6. *ſed etiam tædeat*. Niſi ergo fides & ſinceritas Svvaintoni aliunde adſtruatur, infirmum erit quidquid ejus fidei, & quidem ſingulari, ſuperinſtruitur: præſertim cum ſi ejus foret ſufficienter probata fides, atque in deſcribendis rebus Stockianis ſinceritas ac eruditio, vix eſſet credibile quod hæc ejus elucubratio quatuor ſæculorum curriculo ſub Bibliothecæ Burdigalenſis pulveribus manſiſſet ſepulta adeo ut nec ullus ante Cheronium ipſius meminerit. Quin etiam poſtquam ex illa laſciniam detraxit, ac publici juris fecit Cheronius, nullo aut admodum exiguo pretio apud ſuos fuiſſe ar-

gumento

Digitized by Google

gumento eſt, quod nec dignam exiſtimaverit illa vitæ illius deſcriptionem, ut in noviſſima ac ampliſſima ſpeculi Carmelitici editione monumentis tota Europa conquiſitis aucta, locum haberet; cui tamen inſerere non dubitaverunt vitæ Stockianæ Scriptores Svvaintono multo poſteriores. Immo quod amplius eſt, ſcribenti acta Sanctorum Papenbrochio oblata fuit vita Stockiana, ſcripta a Rolando anno 1513. id eſt 3. circiter ſæculis poſt obitum Stockii, ut eam actis Sanctorum inſereret, deliteſcente interim ſub pulveribus Bibliothecæ Burdigalenſis elucubratione Svvaintoni Scriptoris coævi, & individui ipſius Stoekii ſocii: quæ tamen quantam præ Rolandi ſcriptione in revelatione factorum Stockii fidem mereretur, nec Carmelitæ dubitate poſſunt?

Ex quibus ſumitur conjectura non improbabilis, ipſis Carmelitis non undequaque perſpectam eſſe Svvaintoni in referendis actis Stochianis ſinceritatem.

§. V.

Suppoſita fidelitate Swaintoni in relatione factorum nihilominus incerta manet viſio Stockiana.

Si ea ſcripſerit Swaintonus quæ ex eo refert Cheronius, fueritque in ſua ſcriptione fidelis ac ſincerus, jam conſtabit Simonem Stock Swaintono ac aliis fratribus ſimul congregatis narraſſe, ſibi oranti apparuiſſe D. Virginem cum grandi comitatu, & tenendo habitum Ordinis dixiſſe; *hoc erit tibi* &c. Sed an vera fuerit quam credidit ſibi factam viſionem & fratribus narravit Stockius, an vero non fuerit imaginatio aliqua aut illuſio, unde probatur? Swaintonus enim ſimpliciter ac nude aſſerit Stockium retuliſſe eam ſibi viſionem contigiſſe; ſed illam a ſapientioribus, atque in diſcernendis veris revelationibus a falſis exercitatis hominibus, examinatam probatamque fuiſſe non aſſerit Swaintonius. Suppoſita proinde Swaiotoni in narrandis factis fidelitate, aliud confici non poteſt quam Stockium credidiſſe eam ſibi factam fuiſſe viſionem, illamque fratribus retuliſſe. Verum ſi de omnibus paſſim revelationibus aut viſionibus verum ſit parum iis eſſe deferendum, niſi ſerio prudenti & accurato undequaque examine fuerint examinatæ atque probatæ; id non uno ex capite de hac Stockii viſione præcipue affirmandum erit.

Si enim Stockii perſonam conſideremus, erat eo tempore quo viſio contigiſſe dicitur, grandæva ſenectute gravatus, annum agens circiter centeſimum, adeoque in ea ætate qua ingenium ad diſcernendum vera a falſis deficere, & illuſionibus amplius ſolet eſſe ſubjectum. Erat inſuper rigoroſa pœnitentia fractus, ait Swaintonus; aſſidueque pernoctans in oratione uſque ad auroram. *Compertum autem eſt ex longa inedia crebriſque jejuniis ac immoderatis vigiliis exſiccato cerebro; diſſipatiſque ſpiritibus, inania phantaſmata repræſentari, quibus illuſa mens, tanquam Divinis revelationibus pertinaciter adhæret.* Hæc Cardinalis Bona de Diſcretione ſpirituum, Cap. 20. Numer. 3.

A perſona ad rem revelatam ſi tranſeamus, apparebit quod ſi de nulla viſione verum ſit, ſine diligenti examine illi eſſe deferendum, id majori ratione de hac eſſe dicendum. Quo enim majora atque inuſitatiora revelata eſſe dicuntur, eo ſine dubio diligentiori ac accuratiori opus eſt examine. Quid vero majus atque in Eccleſia hactenus inuſitatius, immo incredibilius, quam D. Virginem e cælo deſcendiſſe, tenendoque habitum Ordinis dixiſſe: *hoc erit tibi* &c. Num forſan quid majus aut inuſitatius auditum unquam, quam nudæ ac ſimplici geſtationi externi alicujus habitus, divinitus annecti privilegium, ut in hoc moriens æternum non patiatur incendium? Id tamen revelavit D. Virgo, ſi vera ſit; quæ a Swaintono exprimitur & refertur, Stockio facta revelatio. Denique admodum ſuſpecta eſt revelatio ſi res revelata potius diſſentiat quam conſentiat cum Scriptura aut PP. Traditione. Quis vero conſenſus hujus revelati privilegii cum Scriptura Sacra, & SS. Patribus, qui ubique inſinuant ſecuritatem ſalutis unice in operibus bonis, præſertim quæ concupiſcentiæ praviſque inclinationibus contrariantur, nequaquam vero in externa alicujus habitus geſtatione, eſſe collocandam: juxta illud S. Petri: *Satagite ut per bona opera vocationem veſtram & electionem certam faciatis.*

Verum dices: D. Virgo ultra geſtationem habitus Ordinis amplius aliquid requirit, ut quis in eo moriens, æternum non patiatur incendium: nimirum mandatorum Dei obſervantiam. Verum ſi ultra geſtationem habitus, D. Virgo exegerit obſervantiam mandatorum Dei, ergo tenendo Ordinis habitum dicens, *Hoc tibi erit &c.* nullum dedit Carmelitis privilegium, quandoquidem certum ſit quod obſervantia mandatorum Dei, etiam ſine illius habitus geſtatione ſufficiat, ut quis moriens æternum non patiatur incendium.

Sed replicabitur forſan ulterius: Licet ultra geſtationem habitus neceſſaria ſit mandatorum Dei obſervatio, multum tamen confert Scapularis geſtatio. *Eſt enim illa* (inquit Theophilus Reynaldus Societatis Jeſu, in Scapulari defenſo part. 2. q. 7.) *teſſera & pignus uberis gratiæ auxiliatricis a Deipara ſodalibus ſuis exoratæ; cujus interventu ſervabunt mandata, & vitam ſancto fine concludent.* Et hæc eſt vis ſpecialis juxta Deiparæ ſponſionem, vel ut Joannes Lezana in Maria Patrona Cap. 1. N. 12. exponit, ideo in prædicta viſione ſalutem animæ & liberari ab inferorum pœnis tribui ſancti Scapularis induitioni, quod illud pie geſtantes, quantum eſt ex parte B. Mariæ Virginis, ipſiuſque pro ipſis interceſſione, niſi per ipſos ſteterit, ſalutem conſequentur æternam.

Sed nonne admiſſa priore illorum verborum expoſitione, res ipſa revelata nihilominus diſſentiet potius quam conſentiet Scripturæ Sacræ & PP. Traditioni? Quandoquidem rei plane de ſe ad bonum vel ad malum indifferenti, nimirum externæ habitus geſtationi, divinitus dicatur annexum, ut ſit *teſſera & pignus* uberis gratiæ &c. quod nec Sacramenti ullius ſuſceptioni, nec incruenti Sacrificii oblationi reperitur conceſſum.

Quod poſteriorum verborum illorum expoſitionem ſpectat, ſi hæc verba, *niſi per ipſos ſteterit*, accipiantur in eo ſenſu quod ſi geſtantes Scapulare nihil ex ſua parte omiſerint de obſervantia mandatorum Dei, morientes in Scapulari, æternum non ſint paſſuri incendium; ridicula plane redditur revelatio: cum etiam geſtantes ſuam chlamydem, ſi nihil de ſua parte omittant de obſervantia mandatorum Dei, morientes æternum non ſint paſſuri incendium. Si vero præfata verba, *niſi per ipſos ſteterit* ita accipiantur quaſi geſtantibus Scapulare promiſſum ſit quod certo ſint accepturi eam gratiam, qua fiat ut ſint obſervaturi mandata Dei, aut ſaltem in fine vitæ talem acturi pœnitentiam, quæ ad evadendum æternum incendium ſufficiat, tunc rurſus hac admiſſa explicatione, major virtus attribuitur geſtationi Scapularis, quam illius Sacramenti ſuſceptioni.

Non obſtante igitur ſimili expoſitione, verum eſt rem revelatam vel ridiculam eſſe, vel inanem, vel eſſe aliquid hactenus in Eccleſia inauditum; & Scripturæ. Patrum Traditioni, qui rebus indifferentibus & externis nunquam tantam tribuere virtutem, diſſonum potius quam conſonum; & conſequenter ſine accuratiſſimo, diligentiſſimoque examine neutiquam eſſe recipiendum; ac proinde cum hoc examen interveniſſe non conſtet ex Swaintono, pro incerta haberi debet viſio quam ſibi factam credit Stockius, quouſque ſaltem de examine illo conſtet.

Ulte-

Digitized by Google

Ulterius, cum revelatio, juxta obvium verborum ſenſum, etiam fatentibus defenſoribus ejus ſtrenuiſſimis, recipi nequeat, ſed verba ſenſu aliquo quem præ ſe non ferunt, & in quo nec ipſius expoſitores conveniunt, accipienda ſint; ſequitur quod & hoc titulo incerta ſit hæc revelatio. Dum enim verba revelationis in ſenſu proprio & obvio accipi nequeunt, nihil certi haberi poteſt, niſi alia habeatur æqualis auctoritatis revelatio, quæ ſenſum improprium indicaret: qua non habita, nihil certi ex priori revelatione ſtatui poteſt.

§. VI.

Suppoſita veritate eorum quæ ex Svvaintono aliiſque de viſione Stockiana referuntur, ſequitur quod a quatuor ſæculis celebris & nota fuerit.

Svvaintonus relata viſione Stockiana narrat, quod eſſet circa Wintoniam in Anglia „ quidam Waltherus homo inverecundus, adulus, improbus, rixoſus, & magicis ſacrilegiis deditus, Sacramentorum contemptor, & vicinorum fatigator, qui rixando cum alio nobili fuerat lethaliter vulneratus ab illo, & videndo ſe citari ad Divinum Judicium, Diabolo commiſſa crimina ante oculos ponente nolebat audire loqui de Deo nec de Sacramentis; ſed blaſphemando quamdiu potuit loqui, vociferabat; *ſum damnatus: Diabole vindica me de interfectore meo.* Poſt hæc ſubjungit Svvaintonus quod Stockius ipſo præſente veniens ad domum dicti Waltheri, invenerit illum ſtridentem dentibus, & rotantem oculos tanquam canem rabidum, cumque videretur mori, nec haberet uſum ſenſuum corporis ſui, B. P. Simon Stock facto ſigno crucis, & injecto habitu ſuper languentem, elevatis oculis petiit indicia a Deo, ut pretium Chriſti non eſſet præda Diaboli; quo facto, ſubjungit Svvaintonus, ægrotus receptis viribus cœpit miſere ejulari, & publice agnoſcere quoniam iniquitates ejus creviſſent ſuper numerum arenæ maris; dixitque, *Pater adjuva me; volo confiteri.* Poſt Confeſſionem, ut ait Svvaintonus, renuntiavit Waltherus ille publice Diabolicis pactis, & recepit Sacramenta Eccleſiæ, edendo ſigna magnæ pietatis, & pœnitentiæ; & circa horam octavam noctis, pacifice exhalavit animam quæ fratri ſuo hæſitanti de ſalute ejus apparuit, ſignificando ſecum bene agi, & quod per potentiſſimam Reginam Angelorum, per habitum beati viri, tanquam per clypeum evaſerit inſidias Dæmonum. Fama illius facti volavit per totam urbem. “ Hoc miraculo relato narrat Svvaintonus quod Petrus de Linthonia frater dicti Waltheri miraculum illud retulerit Epiſcopo Wintonienſi, qui interrogato B. Simone de virtute habitus, cuncta juſſit ſcribi ſub ſigillo authentico, & prædictus Petrus, ait Svvaintonus „ propter miraculum ſibi per glorioſiſſimam Virginem Mariam in fratre ſuo oſtenſum, fratres Wintoniæ fundavit, dando eis locum ad ædificandum Monaſterium noſtræ Religioni valde commodum & amplum. Sermone vero per totam Angliam & extra currente, civitates multæ offerebant nobis loca ad inhabitandum & multi proceres petebant aſſociari huic ſanctæ Religioni, pro participio gratiarum deſiderantes mori in habitu ſancto Ordinis, ut per merita Glorioſæ Virginis Mariæ haberent exitum vitæ bonum; atque ita paulatim religio B. M. V. de Monte Carmelo cœpit, præſtante D. N. J. C. & Maria Mater ejus, in partibus occidentalibus multiplicari, in multas Provincias; Provinciæque in domus, domus in perſonas ſufficientes & idoneas, quæ multum fructum adferunt ad augmentum fidei Catholicæ. “

Joannes Groſſus deſcripta viſione Simonis Stock, (ſi tamen illa deſcriptio ſit Groſſi, cum etiam fatente Auctore noviſſimi ſpeculi Carmelitici, Tom. 1. Parte 2. pag. 131. vetuſta exemplaria quæ hinc inde exſtant, & Venetiis editum anno 1507. inter ſe non conveniant) ſubjungit: „ Ratione ergo illius magni privilegii, diverſi proceres Regni Angliæ ut Eduardus Rex Angliæ II. poſt conqueſtum, fratres prædictos fundavit Oxoniis; dans ipſis proprium palatium pro conventu: ſimiliter D. Henricus Dux Lancaſtriæ (qui miraculis multis dicitur claruiſſe,) & etiam multi alii nobiles iſtius regni prædicti Scapulare Ordinis clam portaverunt, in quo poſtea obierunt “. Paleyonydorus relata viſione Stockiana, ſubjicit: „ Emergit fama facti: rumor de Anglia ad exteras ſpargiunt nationes; fit res celebris populo Dei. Ratione itaque tanti & ſingularis ſigni ſalutis & privilegii pacis ſempiternæ, complures magnorum ſtatuum viri & feminæ arma illa Reginæ Cælorum & ſcutum apprehendentes, ſe Religioni Carmeli offerebant: veluti Ludovicus Rex Franciæ, Eduardus Anglorum Rex, D. Henricus Lancaſtriæ Dux miraculis clarus; Comes Northumbriæ Henricus; Angela filia Regis Bohemiæ; Joanna & Anna Tholozana; ſacrum Ordinis Scapulare die noctuque portarunt, aliique plures diverſarum provinciarum. Plures inſuper iiſdem temporibus eumdem habitum ſuſcipientes, a diverſis ſunt curati languoribus. “ Si igitur vera ſint quæ ab his Auctoribus referuntur, dubitari nequit quin viſum Stockii apud Anglos ceteraſque nationes a quatuor ſæculis non tantum notum, ſed & celebre fuerit; quandoquidem ratione tanti tamque ſingularis ſigni ſalutis & privilegii pacis ſempiternæ, complures Reges & Principes Scapulare ſuſcipientes ſe Religioni Carmeli obtulerint; magnoque ob illud privilegium & per ſacrum habitum perpetrata miracula affectu ordinem fuiſſe amplexos & variis beneficiis cumulaſſe.

§. VII.

Viſionis Stockianæ celebritas jam deſcripta non conſiſtit cum ſilentio illorum qui ſcripſerunt de Ordine Carmelitico, ſub initium & medium ſæculi XIV.

Si adeo celebris, tantoque populi applauſus circa medium ſæculi decimi tertii recepta fuerit viſio Stockiana, atque ipſius Scapularis a B. Virgine revelatum privilegium, ut §. præcedenti relatum eſt, impoſſibile eſt ut famoſiſſimis illius Ordinis Scriptoribus, ſub initium ac medium 14. ſæculi incognita fuerit; & tamen ſi eorum ſcripta moduſque ſcribendi attendantur, clariſſime patebit dictam viſionem ipſis incognitam fuiſſe. Joannes Bacho Carmelita Anglus, Theologorum ſui temporis princeps, ait Sixtus Senenſis, & ſui Ordinis quondam Provincialis circa annum 1329. edidit compendium Hiſtoriarum & Jurium pro defenſione inſtitutionis, confirmationis & inſtitutionis Ordinis B. M. de Monte Carmelo; *peculiariter ſcriptum*, ait Auctor noviſſimi ſpeculi Carmelitici Tom. 1. Parte 2. p. 713. *contra eos qui Ordinem* (hunc) *non eſſe confirmatum, calumniabantur.*

Porro in toto hoc tractatu nulla viſionis Stockianæ mentio occurrit, cum tamen nihil fuiſſet argumento quod tractabatur opportunius; præſertim, quia Auctor ex profeſſo, particula 6. tractat de habitu Ordinis Carmelitarum; atque in commendationem candidi habitus Carmelitici dicit: *Illum ante ortum Eccleſiæ eſſe prognoſticatum; Legitur enim*, inquit, *in hiſtoriis ad 4. Regem 2. quod* Sabacha *pater Eliæ nondum nati, viderit in ſomniis viros candidatos ſe ſalutantes.* Qui hanc viſionem in commendationem ſui habitus attulit, an Stockianam omiſiſſet? Si jam tam nota & communiter recepta fuiſſet. Ulterius particula 7. ſui operis, conatur oſtendere Ordinem ſuum confirmatum (eſſe) jure Divino. Poterat ne aliquid opportunius

aut efficacius Stockiana viſione in probationem hujus argumenti adduci?

Denique idem Auctor edidit tractatum de inſtitutione Ordinis Carmelitici ad venerationem B. V. M. & capite 3. conatur evincere quod recte Romani Pontifices hunc titulum, fratres Ordinis de Monte Carmelo in ſuis Bullis expreſſerint. Si viſio Stockiana cognita fuiſſet, incredibile eſt quod eam in probationem hujus argumenti non allegaſſet.

Alter ejuſdem Ordinis Scriptor famoſiſſimus Joannes Hildeſemenſis natione Teutonicus, edidit defenſionem Ordinis circa annum 1370. dum Ordinis antiqua inſtitutio, intitulatio, & confirmatio vehementer impeterentur, præſertim in Anglia. Sane non potuiſſet Auctor hic viſionem Stockianam omittere, cum nullum argumentum in Ordinis ſui defenſionem opportunius aut efficacius adducere potuiſſet; præſertim cum alias ſimiles viſiones in Ordinis ſui commendationem adducere non dubitaverit V. G. Cap. 5. qualiter B. Petro Thomæ Patriarchæ Conſtantinopolitano ex Ordine Carmelitarum deſideranti a B. M. V. Religionis ſuæ patrocinium, & conſervationem, in ſomnis ipſi reſponderit B. V. *Petre ne timeas; quia durabit in finem Carmeli Religio noſtra: Nam & pro ea etiam ſupplicavit Filio meo primus Ordinis Patronus Elias in transfiguratione, & impetravit.* Et Capite 12. alteram non minus mirandam refert quæ contigiſſe dicitur occaſione particulæ crucis Dominicæ, quæ cum aliis nonnullis Reliquiis ex quodam pinnaculo cui fuerat incluſa, ceciderat, dum eam Canonici tullere vellent ſaltavit procul, & levari noluit; cumque ſequerentur, ſaltavit iterum ſimiliter, & ſæpius fecit. Tentaverunt hoc alii Clerici Religioſique diverſorum Ordinum qui tollere non potuerunt. *Habebant*, pergit auctor, *pro tunc noſtri Fratres locum novum; ibidem, & erant penitus in re pauperes; ſed in bona vita locupletes. Erat autem inter eos quidam frater excellentis devotionis, qui reliquiis fratribus dixit, vadamus & nos pro ligno D. N. J C. nam & in hac nocte B. V. mihi per viſionem locuta eſt:* VOLO QUOD FRATRES MEI SOLI TOLLANT CRUCEM FILII MEI *Proceſſerunt igitur humili corde humili habitu; nec S. Lignum, ut antea, ſaltavit, ſed ſe quaſi ſponte rapi permiſit.* Hæc ille.

Qui ſimiles viſiones oppoſuit detractori Ordinis, potuiſſet ne omittere adeo notam ac celebrem, tantoque applauſu receptam viſionem Stockianam, qua in Ordinis ſui commendationem nihil proferri poterat illuſtrius? Et tamen viſionis Stockianæ, in toto tractatu, nec verbum occurrit.

Sub idem tempus Philippus *Ribotus*, ſui Ordinis provincialis de inſtitutione & (peculiaribus) geſtis Carmelitarum compoſuit 10. libros in quorum ſexto agit de titulis quibus Profeſſores hujus Religionis decorantur; ſpecialiter, cur fratres B. V. M. appellentur. Liber ſeptimus totus eſt de habitu Religioſorum hujus Ordinis; & de ejus ſignificatione, qualiterque fuerint in aliquibus variatus. Libro nono tractat de Ordinis multiplicatione, facta noviſſimis diebus in Syria; & qualiter Religio illa conſequenter in Europam tranſplantata ſit; & quidem capite 6. quomodo eam S. Ludovicus Galliæ Rex in Franciam adduxerit. Hæc ſola librorum argumenta ſi quis attendat, apparebit, non eſſe veriſimile quod nota fuerint quæ refert Petrus Svvaintonus, & tamen nil de illis referat hic Auctor; quandoquidem nulla potuiſſent eſſe opportuniora & convenientiora argumento quod tractabat.

Bernardus *Olerius* Ordinis Carmelitici Generalis, anno 1376. librum ſcripſit pro defenſione Ordinis, Pontifici offerendum; diſtinctum in tres articulos, quorum ſecundus eſt *de intitulatione Ordinis a SS. Virgine Maria*, qui totus in hoc verſatur, ut oſtendat quod Deipara recta dicatur Ordinis Patrona; quis vero in animum inducat, quod ſi Olerio viſio Stockiana cognita fuiſſet, eam prætermiſiſſet, quandoquidem vel illa ſola (abunde) ſuffeciſſet, quod merito Deipara Virgo Maria Ordinis Patrona appelletur.

Thomas Waldenſis famoſiſſimus a doctiſſimus Ordinis Carmelitarum Theologus, ſub initium ſæculi 15. edidit opus Sacramentalium, quod obtulit Martino V. Pontifici; in quo opere Tit. 10. Cap. 92. ex profeſſu differit de Religioſorum veſtibus; & Cap. 93. de meritorum & ſuffragiorum participatione; ibidem referens formulam qua utuntur Carmelitæ, dum aliis Ordinis ſui merita communicant. *Hac item forma*, inquit, *præfatus*, *Carmelitarum*, *omnium noſtrum quæ per fratres noſtros operari dignabitur*, *clementia Salvatoris vobis participationem perpetuam concedimus.* Hæc licet Waldenſis ex profeſſo per plures paginas tractet; nullam tamen de viſione Stockiana aut privilegio habitus mentionem facit. Quis vero credat quod Thomas Waldenſis Anglus, & tam famoſus Ordinis ſui Theologus tam opportunum in rem illam quam tractabat argumentum omiſiſſet, ſi ei nota fuiſſet viſio Stockiana?

Denique Petrus Bruno Gandavenſis Prior edidit tabulam fratrum Ordinis Deiparæ Virginis de Monte Carmelo anno 1474. Aloſti impreſſum, in quo puncto 6. agens de habitus aſſignatione, ſcribit; *Indui Scapularibus conſpicimus Carmelitas*, *qui fauſto tradente Simone Stock*, *Virgineis manibus tentum Scapulare (quando ſuæ devotionis in Virginem Mariam veluti cujuſdam præmii præludio*, *Mariam etiam aſpexerat) mirum in modum alacres ſuſceperunt.* Eſt ne credibile quod hic Auctor qui illa de Simone Stock, & forſan primus in commendationem ſui habitus tradidit. privilegium illud maximum ipſi Simoni in eadem viſione manifeſtum omiſiſſet, ſi jam a duobus ſæculis in Ordine celebre atque receptum, quin & miraculis comprobatum fuiſſet? Omnium illorum ſilentium Scriptorum, una cum circumſtantiis expreſſis, ſi attentius expendatur, patebit nullatenus eſſe veriſimilia quæ ex Svvaintono aliiſque de celebritate & fama viſionis Stockianæ ſupra ſunt relata. Nec obſtat quod argumentum a negativis ſit: quia etiam argumentum negativum in ejuſmodi circumſtantiis veſtitum evidenter concludit, ut infra oſtendetur; ubi oſtenſum fuerit ſimili argumento quod nequaquam vera ſit ac ſincera Joannis XXII. Bulla Sabbathina.

§. VIII.

An Paleyonydorus ex Svvaintono aut alio antiquiore Scriptore Hiſtoriam viſionis Stockianæ hauſerit.

P. Daniel a Virgine Mariæ Auctor noviſſimi ſpeculi Carmelitici Tom. 1. Parte 2. N. 2086. volens texere Auctores aliquos atque vetuſta monumenta in quibus hiſtoria viſionis Stockianæ traditur, aut exponitur, per ætates, ſcilicet a tempore Simonis Stockii uſque in præſens, procedendo in 1. ſæculo, id eſt anno 1265. quo Stockium obiiſſe dicit, uſque ad 1200. allegat Svvaintonum, a quo, inquit ceteri hauſerunt, utpote B. Simoni coævo, & auriculari teſte. Sed unde habetur quod ceteri ex Svvaintono hiſtoriam illam hauſerint? Num forſan Paleyonydorus aut alii poſt eum in hujus hiſtoriæ relatione auctoritatem aut teſtimonium Svvaintoni adduxerunt? Nequaquam. Nullus enim hujus Hiſtoriæ Scriptor ante Cheronium in in illius probationem Svvaintoni meminit; cum tamen nequaquam ignorare poſſent quam opportunum, immo quam neceſſarium eſſet, ut ad adſtruendam fidem alicujus facti quod jam a ſæculis aliquod debuerat contigiſſe, vel unus ſaltem teſtis coævus adduceretur.

At hæc ſi Paleyonydorus ex Svvaintono ſuo hauſerit, qui factum ut plane diverſimode, & apparitio & verba Divæ Virginis ab utroque referantur? Apud Svvaintonum enim hæc dicit Stockius: „Apparuit „mihi cum grandi comitatu, & tenendo habitum

„Ordi

„ Ordinis dixit: *hoc erit tibi & cunctis Carmelitis privilegium. In hoc moriens, æternum non patietur incendium.* " Apud Paleyonydorum vero hæc leguntur. „ Nec defuit fervido (ſuo) zalatori " &c., ut ſupra §. 3.

Hæc quam diſparia ſint inter ſe conferenti facile conſtabit; & tamen ſi apud Svvaintonum hiſtoriam legiſſet Paleyonydorus, quis dubitet quin fideliſſime de verbo ad verbum, præſertim dicta B. Virginis ad Simonem Paleyonydorus retuliſſet? Ulterius ſi ſua ex Svvaintono hauſerit Paleyonydorus, qua ratione fieri potuit, ut omiſerit, quod in confirmationem viſionis Stockianæ adjungit Svvaintonus perpetratum miraculum? An adeo negligens credendus Paleyonydorus, ut illud quod viſioni illi ſummum pondus addere poterat, maximumque ad ipſius viſionis veritatem comprobandam ſuppeditabat argumentum, eumque in finem a Svvaintono additum eſſe ſciebat, una cum viſionis hiſtoria referre prætermiſiſſet? Omni proinde deſtituitur veriſimilitudine, quod Paleyonydorus aliique qui ante Cheronium ſcripſerunt ex Svvaintono viſionis hiſtoriam hauſerint, tum quod nullus in enarratione illius hiſtoriæ, Svvaintoni meminerit, tum vel maxime quod nemo illorum miraculorum a Svvaintono ad probandam viſionis veritatem adductum retulerit.

Hinc rurſus novum ſumitur argumentum Svvaintonum nequaquam ſcripſiſſe viſionis Stockianæ hiſtoriam, quia incredibile eſt ut tot Scriptores qui hujus hiſtoriæ jam a centum annis meminerunt, teſtem coævum, qui ſolus hac in re fidem merebatur, adducere omiſiſſent; non hauſiſſe quoque Paleyonydorum viſionis hiſtoriam e Joanne Gruſſo exinde colligitur, quod in hujus hiſtoriæ teſtem illum non adducat; cum tamen immediate poſt relatam viſionem ejus utatur teſtimonio in re quæ facile poterat innoteſcere; nec teſtem adeo neceſſarium requirere videbatur; nimirum ut probaret Simonem Stock 50. annis Ordinem laudabiliter rexiſſe.

Denique quam diverſimode viſio Stockiana a Groſſo & Paleyonydoro referatur, facile patebit, ſi formulæ ex utroque §. 3. relatæ inter ſe conferantur. Alterum hinc rurſus argumentum Joannem Gruſſum viſionis Stockianæ hiſtoriam nequaquam ſcripſiſſe; ſed quibuſdam operis ipſius manuſcriptis per aliquem recentiorem fuiſſe adjectam; cum nequaquam ſit veroſimile quod Paleyonydorus aliique poſt eum viſionis Stockianæ relatores, teſtimonium Gruſſi integro ſæculo Paleyonydoro ſenioris; & conſequenter ad adſtruendam viſionis Stockianæ veritatem tanto aptioris neglexiſſent; præſertim cum hi qui poſt Paleyonydorum de viſione illa ſcripſerunt, ipſius Paleyonydori auctoritatem adducere non neglexerint; argumentum quod gravius teſtimonium, ſi eiſdem innotuiſſet, non neglexiſſent. Nullatenus perinde veroſimile eſt aliquem Paleyonydoro antiquiorem verſionem Stockianam retuliſſe, quod & ante Cheronium ab omnibus qui de hac viſione ſcripſere, creditum fuiſſe conſtat.

§. IX.

Refertur Bulla cui ſecundum Scapularis Privilegium innititur.

Confratribus Scapularis B. V. M. de Monte Carmelo duo promitti privilegia §. 2. diximus; unum quod viſioni Stockianæ innititur; alterum ſimiliter innixum cuidam viſioni, ſive revelationi quæ facta dicitur Joanni XXII. quam ipſe fertur expreſſiſſe in quadam Bulla quæ ob annexum diei privilegium vulgo dicitur *Sabbathina*. De hac viſione ac Bulla eam viſionem repræſentante, ut commodius inquiri poſſit an germana, an ſpuria ſeu ſuppoſititia ſit, convenit eam prius integram referre. Verum cum certum ſit originale iſtius Bullæ hactenus non eſſe repertum, ipſaque quæ extant apud diverſos, Bullæ exemplaria, multum inter ſe variare; (cum tamen omnes paſſim aſſerant ſe illam ex authentico exemplari de verbo ad verbum referre,) neſcitur ex quo ſincerius ea repræſentanda ſit. Quia tamen Bullæ illius vindices mordicus ſuſtinent eam ex originali per Alexandrum V. ad perpetuam rei memoriam fuiſſe tranſcriptam, & Bullæ ſuæ inſertam; convenientius credidi eam iiſdem verbis quibus in dicta Bulla Alexandri V. expreſſa eſt, hic repreſentare:

„ Joannes Epiſcopus Servus ſervorum Dei, univerſis & ſingulis Chriſti Fidelibus &c. (ut prædictum eſt.) Sacratiſſimo uti culmine Paradiſi Angelorum tam dulcis & ſuavis reperitur melodia modulamine viſionis; dum paterno Jeſus numini conſpicitur, atque humanitus dicendo: *Domine Ego & Pater unum ſumus*, & *qui videt me, meum videt & Patrem*; & Angelorum non deſinit chorus dicere; *Sanctus, Sanctus, Sanctus*; ita Synodus non ceſſat laudes effundere celſæ Virgini dicendo: *Virgo, Virgo, Virgo, ſis ſpeculum noſtrum pariter & exemplum* (quoniam munere munitur gratiarum, ſicut ſancta canit Eccleſia, Maria gratia plena & mater miſericordiæ) ſit iſte ille mons reputatus de Carmelo Ordine cantibus extolleodu, hanc gratiarum Genitricem commendando & dicendo, ſalve Regina mater miſericordiæ, & ſpes noſtra; ſic mihi flexis genibus ſupplicanti, Virgo viſa fuit Carmelitano *habitu*; ſequentem affata ſermonem: o Joannes, o Joannes, Vicarie mei dilecti Filii, veluti a tuo te eripiam adverſario; te Papam faciu, ſolemni dono Vicarium meis coadjuvantibus ſupplicantibus a dulciſſimo Filio meo petitis, quod gratioſe obtinui: ita gratam & amplam meo ſancto ac devoto Carmelitarum Ordini confirmationem debeat præcondere, per Eliam & Eliæum in monte Carmelo inchoato; quod unuſquiſque profeſſionem ac regulam a meo ſervo Alberto Patriarcha ordinatam obſervabit, inviolatam tenebit, & per meum dilectum filium Innocentium approbatam veri mei Filii Vicarium, debeat in terris aſſentire quod in cælis meus ſtatuit ſemel, & ordinavit Filius; quod qui in ſancta perſeveraverit obedientia, paupertate, & caſtitate, vel qui ſanctum fratrum intrabit Ordinem, ſalvabitur. Et ſi alii devotionis cauſa in ſanctam ingrediantur Religionem ſacri habitus ſignum gerentes appellantes ſe confratres & conſorores mei Ordinis, prænominati, liberentur & abſolvantur tertia eorum parte peccatorum; a die quo præfatum Ordinem intrabunt, caſtitatem, quæ vidua eſt, promittendo; virginitati, quæ virgo eſt, fidem præſtando: ſi conjugata, inviolate obſervationem matrimonii adhibendo, ut ſancta mater imperat Eccleſia. Fratres Profeſſi dicti Ordinis ſupplicio ſolvantur, & culpa; & die quo ipſi ſæculo recedunt, ac properato gradu accelerant Purgatorium, Ego mater gratioſa deſcendam Sabbatho poſt eorum obitum: & quos inveniam in Purgatorio liberabo, & eos in montem ſanctum vitæ æternæ reducam: verum quod ipſi confratres & conſorores teneantur horas dicere Canonicales, ut opus fuerit, ſecundum regulam datam ab Alberto, illi qui ignari ſunt debeant vitam ducere jejunam iis diebus quibus ſancta jubet Eccleſia, (niſi neceſſitatis cauſa, aliqui eſſent traditi in impedimento) Mercurio & Sabbatho debeant a carnibus abſtinere, præterquam in mei Filii nativitate; & hoc dicto evanuit ſancta viſio. Iſtam ergo ſanctam indulgentiam accepto, roboro, & in terris confirmo, ſicut propter merita Virginis Matris gratioſe Jeſus Chriſtus, conceſſit in cælis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ Indulgentiæ ſeu ſtatuti & ordinationis irritare, vel ei auſu temerario contrariare; ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipoten-

„ tis Dei & BB. Apoſtolorum Petri & Pauli ſe nove-
„ rit incurſurum. “

Datum Avenione 3. die Martii. Pontificatus noſtri anno ſexto. Hactenus Bulla cui innititur privilegium Scapularis de liberatione Confratrum ex Purgatorio primo poſt obitum Sabbatho. Bullam hanc ipſamque in hac relatam viſionem ſpuriam ſeu ſuppoſitiam eſſe quatuor diverſi generis argumentis oſtendam. 1. Argumentis ex verbis Bullæ deductis. 2. Ex ipſa perſona Joannis XXII. deductis. 3. Ex ipſa revelata. 4. Ex ſilentio Auctorum de hac Bulla, tum qui geſta & privilegia Ordinis Carmelitici, tum qui vitam & acta Joannis XXII. ſcripſerunt.

§. X.

Proponuntur argumenta contra Bullam Sabbathinam ex ipſis verbis Bullæ deſumpta.

Primum ſuppoſitionis argumentum ſuppeditat ipſa verborum obſcuritas & perplexitas. Quis enim intelligit quid verba hæc initialia velint: *Sacratiſſimo uti culmine Paradiſi*, tum quæ ſequuntur: *Angelorum tam ſuavis melodia* &c. quæ item connexio verborum quæ ſubjunguntur cum antecedentibus; aut quis eorum ſenſits, dicendo: *Domine ego & pater unum ſumus* &c. Ulterius quis præter Chriſtum hæc dicere potuit; nemo, niſi demens, ſive de terra, ſive de cælo uſurpabit ſibi illam Unigeniti vocem: *ego & Pater unum ſumus*: inquit S. Bernardus, (Serm. 71. in Cant.) Num igitur & Chriſtus in hac viſſione locutus? Ita omnia confuſa, ut neſciatur quis loquatur. Quæ deinde ſequuntur, adeo abſona, adeo inconcinne poſita, tantaque obſcuritate & perplexitate involuta, ut potius hominis alicujus ſenſus experts quam Pontificis eſſe videantur. Et tamen omnia illa uſque ad hæc, *ſic mihi flexis genibus*, ſi Auctori noviſſimi ſpeculi Carmelitici Tom. 2. parte 2. N. 2185. credimus, *ſunt proœmium quoddam ad movendum lectori attentionem rei narrandæ inſolito & ſublimi ſubjecto congruentem.* An igitur conveniens judicetur ad conciliandum attentionem rei narrandæ, uti proœmio adeo obſcuro & inconcinno ut ad ejus intelligentiam non tantum opus foret prolixo commentario, ſed & divina revelatione, quæ arcana verba detegeret & explicaret? Quis unqoam, in Bullis Pontificiis, ac ſignanter ipſius Joannis XXII. hujuſmodi oſtendit obſcuritatem, ſimilemque loquendi modum? *Eſt quidem Bullæ hujus ſtylus nonnihil diverſus a formulis ceterarum*, ait dictus Auctor: *Sed veroſimiliter hæc ab ipſomet Pontifice Joanne, cui ſoli nota erat illa viſio, compoſita fuit.* Mera & nullatenus fundata conjectura, quæ tamen ut vera eſſet argumentum ab obſcuritate verborum petitum confirmaret potius quam infirmaret. Si enim ab ipſo Pontifice Bulla foret compoſita, nonne potius præſumendum eſſet, quod relicta Notariorum aut Scribarum ordinaria formula, quæ ſolet eſſe oonnihil obſcurior, clariore ac concinniore ſtylo uſus fuiſſet? præſertim cum argumentum eſſet inſolitum, & ſoblime, ideoque indigens ſtylo clariore, ut intelligeretur, & reciperetur.

Secundum ſuppoſitionis argumentum ſumitur ex verbis, *Veluti a tuo te eripiam adverſario; te Papam facio* &c. quæ ſupponunt evidenter viſionem illi contigiſſe ante Pontificatum. Quod ſi verum ſit, qua ratione B. Virgo eum ſic effata in hæc verba: *o Joannes, o Joannes, Vicarie mei dilecti Filii*; quandoquidem ante Pontificatum non vocaretur Joannes, ſed Jacobus. Quam naturale ſit hoc ſuppoſitionis argumentum, facile intelligit qui expenderit confectorem hujus Bullæ attendiſſe ad nomen Pontificis, quo tunc vocabatur, neqoe ipſi inciderit ipſum alio nomine ante Pontificatum fuiſſe appellatum. Ita enim contingere ſolet ut dum aliqui monumentum aliquod antiquitati ſupponere volunt, ſolummodo ſint intenti qua ratione ſua verba compooant ad intelligentiam præſentium; & non attendant ſatis quis fuerit modus loquendi eo tempore ad quod monomentum ſuum extendere volunt; atque ita evidens ſuæ ſuppoſitionis argumentum relinquunt.

Tertium argumentum ſuppeditat totus ille verborum contextus, quo ſignificatur B. Virginem Pontificatum addixiſſe Joanni ea conditione: ut confirmationem amplam & privilegium Sabbathinum Ordini Carmelitico concederet, ſeu potius coofirmaret. Quid enim magis ridiculum quam inducere B. Virginem eo modo cum homine contrahentem; aut quodammodo mercantem? Deinde quis dubitat ſi Joaones edita Bulla dixiſſet ſe per divinam revelationem ad Pontificatum vocatum, idque ea cauſa ut Carmelitarum Ordini confirmationem concederet, & privilegium in cælis conceſſum, in terris firmaret, quis, inquam dubitet, quin ipſius adverſarii qui ejus vitam actaque omnia tam anxie criticabant, illud aliquando objeciſſent, ut riſui ac ludibrio vulgi exponeretur; ipſumque tanquam hominem phantaſticum, qui ejuſmodi viſionibus fidem præberet, exploſiſſent.

Quartum ſuppoſitionis argumentum ſuppeditant hæc verba: *Datum Avenione 3. die Martii Pontificatus noſtri anno ſexto.* Quæ ſi vera ſint, data eſt Bulla Pontificatus Joannis XXII. anno ſexto, cum tamen Gregorius Nazianzenus a S. Baſilio, aliique referant eam datam eſſe anno 1. Pootificatus, idque ex authentico, ut ajunt, exemplari.

Sed dicet quis: hæc varietas ex Librariorum ſeu Scriptorum oſcitantia irrepſit. Id quidem gratis aſſeritur; ſed non probatur. Deinde numerus annorum non exprimitur per ciſram, ſed per litteras, adeoque haud facile illis per oſcitantiam errari poteſt.

Alii ut hoc manifeſtum ſuppoſitionis argumentum evadant, dicere ſeu potius ſine ullo fundamento fingere oon verentur; Joannem XXII. bis ſeu duas Bullas de apparitione B. Virginis ſibi facta ac de privilegio Sabbathino dediſſe; priorem Pontificatus anno 1. alteram 6. anno: nec enim binæ a Joanne de ſua viſione emiſſæ Bullæ exſtat veſtigium. Sane dum ad vindicandam alicujus monumenti ſinceritatem de quo dubitatur an genuinum ſit an ſuppoſititium, in medium adduci ſeu potius fingi debet aliquid cujus nullum poteſt proferri plauſibile argumentum; tum ipſa monumenti ſuppoſitio ſufficienter detecta cenſeri debet. Hæc itaque ex verbis Bullæ deprompta argumenta abunde evincunt ipſius ſuppoſitionem, ut nihil dicamus de conſignatione Bullæ quæ facta dicitur *die tertia Martii*, conſtra ſtylum communem Bullarum Joannis XXII. quæ plurimæ exſtant tum in Corpore Juris, inter Extravagantes; tum in Bullario Romano; tum tom. 4. hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, quæ omnes Kalendis, Idibus, vel Nonis perpetuo conſignantur, ad quem ſtylum Bullæ hujus fabricator non reflexit, atque ita hoc ſuppoſitionis reliquit argumentum.

§. XI.

Argumentum ſuppoſitionis Bullæ Sabbathinæ ex perſona Joannis vigeſimi ſecundi.

Argumentum ſuppoſitionis dictæ Bullæ ſuppeditat opinio Joannis XXII. de tarda animarum viſione beatifica, ſcilicet quod ad extremum judicii diem, quantumvis igne Purgatorii expiatæ viſuræ non eſſent Deum; & quidem tam firmiter huic ſuæ opinioni inhæſit, ut publicata hac ſententia multorum, novitatem iſtam deteſtantium, in ſe converteret indignationem, non tamen prædictam opinionem tueri & diſpergere deſtiterit, quin & duos e ſuis concionatoribus unum Dominicanum, Franciſcanum alterum, miſit Luteti-

am Pariſiorum, qui ſententiam illam ut veram & orthodoxam, prædicarent.

Hæc ſententia Joannis XXII. ſi conferatur cum his verbis quæ in Bulla B. Virgini tribuuntur; *eos a pœnis Purgatorii liberatos in montem ſanctum vitæ æternæ gratioſe reducam*, non obſcurum ſuppoſitionis ſuppeditat argumentum. Nec enim veroſimile eſt quod ſi ſibi Joannes a B. Virgine verba illa dicta fuiſſe crediſſet, tanta pertinacia tantaque acritate in prædicta hæſiſſet ſententia; quod ex ipſis B. Virginis verbis intellexiſſet animas a pœnis Purgatorii primo poſt obitum Sabbatho in montem ſanctum vitæ æternæ reducendas; quod aliod ſonare non videtur; quam ducendas in cælum æterna fruituras beatitudine.

Deinde ut primum ejuſmodi dogma Pariſiis auditum eſt, inquit Hiſtoria Univerſitatis Parienſis, Tom. 4. pag. 225. *plurimi Doctores doctrinæ ab omnibus receptæ tenaces, novitatem iſtam ferre non potuerunt, & qui ſecus docerent & crederent, in concionibus & ſcriptis tanquam hæreticos condemnarunt: nec Pontificis reverentia prohibuit, quominus veritati inſiſterent. Hinc ergo vehemens exurgit æſtus animorum; & in ſacris ſuggeſtibus utrinque fiunt acres diſputationes, declamationes* &c. Et tamen in omni hac acerrima contentione nulla hujus Bullæ ſit mentio: maximum ſane ſuppoſitionis argumentum. Quis enim in animum inducat quod adverſariorum nemo ex Bulla illa quæ ad minus jam decem annis edita fuiſſe debebat, contra ſententiam Joannis argumentum formaſſet, ut ajunt ad hominem; & tamen nihil ſimile in tota illa hiſtoria occurrit. Hæc rurſus Bullæ hujus fabricator vel ignoravit, vel non attendit; atque ita manifeſtum reliquit ſuæ ſuppoſitionis indicium.

§. XII.

Argumenta ſuppoſitionis Bullæ Sabbathinæ deprompta ex ipſa materia Bulla vel re revelata.

Duo in Bulla Sabbathina promittuntur, 1. quod *qui in ſancta perſeveraverit obedientia, paupertate & caſtitate, vel qui S. intrabit Ordinem, ſervabitur.* Hæc verba ſi juxta obvium ac naturalem ſenſum ſuum accipiantur, ſignificant quod ſolus Religionis ingreſſus certitudinem præſtet ſalutis: quod a fide Catholica alienum eſſe nemo negaverit: ut ipſe *Lezana* fatetur, in Maria Patrona Cap. 5. N. 25.

Hoc primum ſuppoſitionis argumentum. Neque enim veroſimile eſt verba quæ ſimilem pernicioſum ſenſum præſeferunt, ſine ulla prorſus expoſitione a Pontifice publice fuiſſe propoſita: ſi dicatur verba illa eſſe intelligenda eo ſenſu, quo ſimilia in viſione Stockiana occurrentia, ſupra §. 5. expoſita fuerunt, apparebit quoque ex dictis ibidem, per ſimilem expoſitionem, vel promiſſionem verbis illis contentam reddi inanem ac inutilem & ridiculam, vel non obſtante ea interpretatione, promiſſionem illam S. Scripturæ ac PP. Traditioni manere contrariam; & conſequenter argumentum ſuppoſitionis firmum conſiſtere.

2. Promittitur in dicta Bulla iis qui devotionis cauſa in Sanctum ingrediuntur Ordinem, ſacri habitus ſignum ferentibus, & caſtitatem pro ſui ſtatus conditione ſervantibus, *quod Sabbato poſt eorum obitum a B. Virgine e Purgatorio liberabuntur, & in montem ſanctum vitæ æternæ reducentur*, modo vel horas canonicales ſecundum regulam dictatam a S. Alberto, quotidie recitaverint; vel qui ignari ſunt, præter præſcripta Eccleſiæ jejunia, inſuper die Mercurii & Sabbato a carnibus abſtinuerint: hæc verba ſi rurſus in ſenſu ſuo obvio ac naturali ſumantur, fidei Catholicæ haud conſentanea erunt; utpote quæ nemini ob certas preces aut modicam hebdomadariam abſtinentiam, certam e Purgatorio liberationem ſtatuto die addicit. Et ſane ſi Synodus Mechlinienſis anno 1570. tit. *de indulgentiis* deploret, *quod promiſſiones certorum effectuum, aut liberationem certam a Purgatorio Miſſis quibuſdam & precibus certo numero recitandis, affixas alicubi videre liceat*; nonne eadem ratione deploraſſet quod certis precibus recitandis, aut modicæ per hebdomadam abſtinentiæ certam e Porgatorio liberationem primo poſt obitum Sabbatho annexam circumferri audiſſet? Si vero urgeatur, eamdem quæ priorum verborum data eſt interpretatio, hic quoque eſſe adhibendam, reſpondebimus, vel per ſimilem verborum expoſitionem, nullam ac inanem reddi quæ a Deipara Virgine, Confratribus Scapularis his verbis facta eſt promiſſio; aut non obſtante illa expoſitione, externæ geſtationi Scapularis, una cum modica abſtinentia, plus virtutis tribui, quam ſuſceptioni Euchariſtiæ, aut Sacrificii oblationi, ut in ſimili ſupra §. 5. oſtenſum fuit.

Quomodocumque igitur revelatio iſta accipiatur, & verba illa exponantur, indigna omnino eſt cui a Pontifice fides adhibita, & quod amplius quæ per Bullam a Pontifice publicata dicatur. Præſertim quia revelatio iſta ſic publice propoſita nata eſſet vulgus inducere in pernicioſiſſimum errorem; nimirum quod ſoli externi habitus geſtationi cum exigua abſtinentia, vel precum aliquarum recitatione, adeo feſtina ac prompta e Purgatorio liberatio eſſet addicta. Nam ut §. 2. fuit obſervatum, vulgus non ſolet accipere verba in ſenſu improprio de quo frequenter nec inter peritiores convenit; ſed obvio ac naturali. Ipſa igitur materia Bullæ abunde evincit, illam non eſſe Joannis XXII. genuinum ſed ſuppoſititium fetum.

§. XIII.

Argumenta ſuppoſitionis Bullæ Sabbathinæ deprompta ex ſilentio Auctorum de hac Bulla.

Sommi ponderis argumentum pro ſuppoſitione hujus Bullæ deſumptum ex ſilentio Auctorum Carmelitarum, qui §. VII. relati ſunt, evidens erit, ſi tantummodo attendatur ſcriptionis argumentum pene præcipuum fuiſſe oſtendere Ordinem Carmeliticum debite fuiſſe *confirmatum*, quodque eum in finem ſummo ſtudio collegerint omnes Pontificum Bullas quibus Ordinis ſui *confirmatio*, vel per indirectum vel obliquum adſtrui poſſit, immo plures eorum & ſignanter Baccho & Bernardus Olerius ad probandam Ordinis ſui confirmationem adducunt Bullam exemptionis hujus Ordinis ab ipſo Joanne XXII. (cui Bulla Sabbathina adſcribitur) datam, eo quod in dicta Bulla Joannes dixiſſet: *Dictum Ordinem in ſtatu firmo, ſolido ac ſtabili decernimus & volumus permanere.* Hæc aliaque §. VII. dicta, ſi rite expendantur, ab omni plane veroſimilitudine apparebit alienum, quod Auctores illi Bullam Sabbathinam proferre omiſiſſent; præſertim cum omnes poſt tempus illud quo Bulla Sabbathina edita fuiſſe fertur, ſcripſerint, & nulli incognita fuiſſe potuerit; neque ulla inter omnes quas attulere Bullas, argumento quod tractabant, adeo fuiſſet opportuna; utpote in qua profitebatur Joannes XXII. ſe per interceſſionem Sanctæ Virginis ad Pontificatum eſſe aſſumptum, ea conditione, *ut amplam ſancto ac devoto Carmelitarum Ordini deberet præcondere confirmationem per Eliam & Eliſeum in monte Carmelo inchoato.*

Hoc igitur Auctorum ſilentium de Bulla Sabbathina ſi attentius expendamus, ſecure concludemus eo tempore Bullam Sabbathinam nondum fuiſſe confectam & evulgatam, præſertim ſi una reflectatur, quod prædicti Auctores fere omnes, ex profeſſo tractent de habitu Ordinis, ejuſque ſignificatione & excellentia; ſtudeantque oſtendere Profeſſores Ordinis Carmelitarum merito appellari *fratres B. M. de Monte Carmelo*, ipſamque Deiparam *ſpecialem Ordinis Patronam*

recta

recte dici, qoibus probandis ac ſtabiliendis nihil poterat Bulla Sabbathina eſſe opportunius aut efficacius.

Ulterius ſi Deiparæ revelationem veram credidiſſet, eamqoe edita Bulla publicaſſet Joannes XXII. ambigi ne poteſt quin ipſe & qoi partes ejus ſcripto ſuſtinuerunt, eamdem produxiſſent contra Ludovicum Bavarum, contra Antipapam & omnes qui illorum cauſas ſcriptis & armis propugnabant? Efficacius profecto pro Joanne afferri nihil potuiſſet, aut validius, quam quod Ludovicus Bavarus vel Antipapa judicatus fuiſſet a Deipara Virgine Joannis adverſarius; item quod D. V. allocuta fuiſſet Joannem ut legitimum Chriſti Vicarium; item quod eadem ipſamet Virgo eumdem feciſſet Papam &c. & tamen nihil iſtorum in ſcriptis illorum occurrit; nec ullum Bullæ Sabbathinæ habetur veſtigium: atque hinc ſecundum habetur ſuppoſitionis argumentum.

Tertium argumentum petitur ex ſileotio eorum qui vel vitas Pontificum Avenionenſium, e quorum numero fuit Joannes XXII. ex profeſſo vitas ſcripſerunt; quorum tamen nec unus meminit illius revelationis aut Bullæ Sabbathinæ.

Verum quidem eſt Auctorum illorum ſcopum non fuiſſe omnia a Joanne XXII. conceſſa privilegia, aut ſingulas illius Bullas in commentaria ſua referre: omnibus tamen propoſitum eſſe debuit, cum de Joannis ad Pontificatum aſſumptione loquerentur, meminiſſe rei quæ ad hanc rem quam maxime pertinebat: cujuſmodi indubie eſſet Bullæ Sabbathinæ Privilegium vel recenſita in ea Virginis apparitio, qua oſtenderetur eum divinitus ac per ſpecialem B. Virginis interceſſionem ad Pontificatum fuiſſe aſſumptum; incredibile ſane eſt ut qui aſſumptionem Joannis ad Pootificatum deſcribunt, eamque ſecundum omnes ſuas circumſtantias delineant, ſaltem vel verbo non meminiſſet revelationem aliquam de re adeo extraordinaria & Divina ad Pontificatum aſſumptione circumferri, eamque ab ipſo Pontifice eſſe publicatam. Nullus id ſane credet qui attenderit, quod minutiora plurima & huic revelationi nullatenus comparanda a Scriptoribus illis annotentur. Securo proinde concluditur antiquiores Scriptores Bullam illam ignoraſſe; recentiores vero, ut Bzovium, Spondanum, Canonium, aliosqoe non quidem ignoraſſe Bullam iſtam; & in ea contentum Sabbathinum privilegium; a Carmelitis circumferri, ſed illam tanquam fabuloſam ſpreviſſe, indignamque cujus meminiſſent reputaſſe.

§. XIV.

Adſtruitur efficacia argumenti a ſilentio Auctorum petiti ad evincendam alicujus facti falſitatem.

Argumentum ab auctoritate negativa ſive a ſilentio Scriptorum in quiboſdam circumſtantiis efficaciſſimum eſſe ad evincendam facti alicujus falſitatem aut libri ſuppoſitionem, nemo inficiatur: ſi enim ſi enim V. G. Auctoritas alicujus not & certa materia ſcribentes, factum aliquod inſtituto quod tractabant opportuniſſimum, quodque ignorare haud quaquam potuiſſent, ſilentio obvolvant, præſertim ſi appareat ex eorum modo ſcribendi, quod omnia quæ inſtituto ſuo coogruere poſſint, ſummo ſtudio ac labore collegerint; quin argumentum ab ejuſmodi ſilentio Auctorum deſumptum, præſumptionem faciat fortiſſimam, pro facti illius falſitate, nemo negaverit. Ut quidem ſimili argumento ſcripta plurima ut ſuppoſititia ab omnibus paſſim rejici variis exemplis oſtendi poſſet. Unicum hic ſufficiet. Epiſtolarum Decretalium, quæ primis Romanis Pontificibus ante Siricium Papam adſcribuntur, ſuppoſitionem abunde eſſe detectam, nemo vel parum criticus hodie non agnoſcit; ſed quo argumento? nonne potiſſimum argumento negativo, nimirum a ſilentio Dionyſii Exigui hoc modo efformato: Dionyſius Exiguus vir eruditus ſæculo 6. codicem Canonum edidit, in quem oon Conciliorum duntaxat Canones, ſed & præteritorum Sedis Apoſtolicæ Præſulum conſtituta, quæ qua valuit diligeotia, ſe collegiſſe ſcribit, retulit; oec tamen ullas ex prædictis Decretalibus Epiſtolis codici ſuo inſeruit; cum perſpicuum ſit quod hæ ſummorum Pontificum Decretales huic Dionyſiano codici multum ſplendoris & auctoritatis fuiſſent allaturæ; oec eas ſi extitiſſent Dionyſius ignorare potuiſſet; ex ſilentio Dionyſii concluditur, Decretales Epiſtolas a Dionyſio omiſſas, a recentiore Pontificibus illis fuiſſe ſuppoſitas. Hoc argumentum ex Dionyſii ſilentio formatum, ſi conferatur cum argumento ex ſilentio Auctorum pro ſuppoſitione viſionis Stockianæ & Bullæ Sabbathinæ ſuperius allegato, apparebit hoc poſterius priore multo validius; quia non tantum unius Dionyſii, ſed plurimorum ſilentio, eiſdem, quin & fortioribus circumſtantiis vallato innititur: quod quiſque facillime intelliget, ſi vel leviter expendat circumſtantias quas ad ſingulos Auctores aquorum ſilentio argumenta formavimus, ſuis locis annotavimus.

§. XV.

Expenduntur tria augumenta, quæ in defenſionem Viſionis Stockianæ & Bullæ Sabbathinæ adduci ſolent.

Viſionis Stockianæ & Bullæ Sabbathinæ vindices, argumentis pro ſuppoſitione utriuſque adductis, tria potiſſimum opponere ſolent: 1. quod veroſimile non appareat quod viſio Stockiana & privilegium Sabbathinum ita potuiſſet invaleſcere, ſi viſio Stockiana eſſet fabuloſa & Bulla Sabbathina ſuppoſititia: 2. Quod revelationes contentæ in Bulla Sabbathina, & viſio Stockiana diverſis Bullis Pontificum fuerint inſertæ: 3. Quod Ordini Carmelitarum indultum ſit celebrare feſtum Simonis Stockii, & in lectione ſexta illius officii a Congregatione Rituum approbati, viſio Stockiana recitetur; & in officio commemorationis ſolemnis B. M. V. de Monte Carmelo per Clementem X. ad omnes ditiones Regis Catholici extenſu, manifeſte privilegii Sabbathini mentio fiat.

Ut ad argumenta illa ordine quo propoſita ſunt reſpondeatur. Primi infirmitas patebit ſi ſolum attendatur quanta facilitate ac velocitate fabulæ ſemel confictæ incrementum & auctoritatem accipere ſoleant, præſertim ſi faveant auctoritati & excellentiæ alicujus Inſtituti, a quo ſtrenuos propugnatores ac promotores habere poſſint. Illud infinitis pene exemplis facile demonſtrari poteſt. Unum hic ſufficiet. Famoſa illa fabula de Joanna Papiſſa a Mariano Scoto primum tenuiter ac leviter efformata, nonne paulatim ſucceſſu temporis adeo reformata & exornata fuit, ut non heterodoxos duntaxat, ſed etiam quam plurimos non exigui nominis e Catholicis, fautores & patronos fuerit adepta; ſi hujuſmodi fabella ipſi etiam Romanæ Eccleſiæ prima fronte non parum injurioſa, ac præjudicioſa, ut quæ filum ſucceſſionis Pontificum in Cathedra S. Petri interrumpere videbatur, ac propterea tanto applauſu ab hæreticis arrepta, tantoque ſtudio propugnata, ſi, inquam ſimilis fabella ita invaleſcere & a quibuſdam Auctoribus pro vera hiſtoria recipi potuerit, quid mirum ſi hæc de qua quæſtio, inter Ordinis illius Religioſos, & communem populum invaleſcere, & a quibuſdam Auctoribus pro vera hiſtoria recipi potuerit? Quandoquidem nullatenus obſiſtat hominum cupiditati, ſed potius faveat; nullique in particulari appareat injurioſa; & inſuper Religionis & Confraternitatis, quæ defenſores & fautores habet plurimos, incremento plurimum conducere videatur.

Secundum quod a Bullis Pontificiis petitur argumen-

tum

Digitized by Google

tum non minus infirmum eſt. Ut enim nihil dicam de incertitudine Bullarum quæ in eum finem allegari ſolent, cum præter unam Clementis VII. nulla in Bullario Romano reperiatur, quis ignorat quam frequenter ejuſmodi Bullæ per *ſub & obreptionem* obtineantur? Deinde cum plerumque Bullæ illæ impetrentur ad petitionem partis ſeu ſupplicantis, illæ ſolummodo expediuntur *ſuppoſita veritate narratorum*: unde ſi privilegia aliaque Pontifici exponantur tanquam jam pridem conceſſa, Pontifex illa non confirmat niſi *ſuppoſita narratorum veritate*; ut propterea quoque jam pridem declaraverunt in litteris ac Bullis ſuis ſubintelligi hanc particulam; *ſi preces veritate nitantur* ff. Cap. 52. de *Reſcriptis*. Nihil igitur Bullæ iſtæ auctoritatis addunt, pro adſtruenda veritate narratorum, ſed illam aliunde ſupponunt.

Tertium denique argumentum ab auctoritate Breviarii deſumptum, parum firmum eſt. Quis enim unquam dicere præſumpſit eam eſſe Breviarii, præſertim alicujus particularis Ordinis, auctoritatem, ut omnes in illo relatæ hiſtoriæ reputandæ ſint authenticæ, nec ullæ in illud irrepere potuerint fabulæ? Ipſa iterata per Pontifices inſtituta Breviarii Romani correctio & emendatio abunde oſtendit, quod nec illud eſſe credatur Breviarii Romani privilegium, ut nihil falſum aut fabuloſum in ipſum irrepere poſſit. Et ſane quis hodie Epiſtolas Decretales veterum Pontificum, de quibus §. præcedenti, non reputat pro Iſidori Mercatoris putridis mercibus, licet ex illis tanquam ſinceris vetuſtatis monumentis lectiones plurimæ etiam hodie in Romano Breviario exiſtant? Numquid Breviarii Romani auctoritas impedit quo minus lapſus Marcellini tanquam fabuloſus a plurimis rejiciatur; & a Chriſtiano Lupo de illo dictum ſit: *calumnioſum eſſe Donatiſtarum figmentum*. Tom. 5. ſchoriorum pag. 228.? Si ergo relatio in Breviarium Romanum non inferat hiſtoriarum aut factorum ſinceritatem, quanto minus illam inferet relatio in Breviarium particulare alicujus Ordinis.

Quod vero ſpectat illa quæ hodie Breviario Romano ſaltem pro Ditionibus Regis Catholici inſerta ſunt, illud in primis ſcitur lectiones ſecundi Nocturni illius officii parum placuiſſe Auberto van den Leden, Antverpienſium Epiſcopo, ut teſtatur ejus Epiſtola ſcripta ad Congregationem Cardinalium, quam actis ſuis ad primum Maji in Commentario prævio ad vitam S. Aloyſii Rabatha inſeruit P. Papenbrokius. Deinde inter illa quæ Breviario inſeruntur, & privilegium Sabbathinum, prout in Bulla refertur, non parum intereſſe, vel ex iis verbis *Pie creditur*, intelligi poteſt; quæ etiam privilegii illius incertitudinem indicare videntur. Denique licet privilegium Sabbathinum, prout in Bulla refertur, Breviario Romano eſſet inſertum, non magis tamen propterea certius redderetur, & a nota ſuppoſitionis immune, quam illa quæ ex falſis Decretalibus referuntur; aut ipſius Marcellini prolapſus &c.

§. XVI.

Oſtenditur quod Bulla Alexandri V. quæ in probationem Bullæ Sabbathinæ adfertur, multos præferat ſuppoſitionis characteres.

Defenſores Bullæ Sabbathinæ ut probent originale illius aliquando extitiſſe, allegant Bullam Alexandri V. qua profitetur originale Bullæ Sabbathinæ a ſe viſum fuiſſe, & diligenter inſpectum; atque ex illo originali verba illius Bullæ *ad perpetuam rei memoriam* ſuæ Bullæ eſſe inſerta: verba illius ſunt:

„ Alexander Servus ſervorum Dei, univerſis & ſin-
„ gulis præſentes litteras inſpecturis, ſalutem & bene-
„ dictionem Apoſtolicam. Tenore cujuſdam privile-
„ gii a felicis recordationis Joanne XXII. prædeceſſo-
„ re noſtro, dilectis Filiis Priori, Generalibus, & fra-
„ tribus dilectis in Chriſto, filialibus & ſororibus,
„ Confratribus & confratriæ fratrum dicti Ordinis Car-
„ melitarum conceſſi, per nos viſi & diligenter inſpe-
„ cti, *de dicto originali ſumpto*; *ut de ipſo in poſterum*
„ *certitudo plenior habeatur*, præſentem fecimus an-
„ notari; quæ talis eſt: *Joannes Epiſcopus* " &c.
(hic inſerta erat Bulla Sabbathina prout ſupra relata eſt; ac demum concluditur his verbis:)

„ Datum Romæ 7. Decembris apud S. Mariam Ma-
„ jorem Pontificatus noſtri anno. 1. "

Verum eſt ſi conſtaret ſufficienter Bullam hanc eſſe genuinam & revera ab Alexandro V. editam, eam non parum valituram ad oſtendendum Bullæ Sabbathinæ originale aliquando extitiſſe. Sed cum non pauciora aut minora ſuppoſitionis hujus Bullæ exſtent argumenta, quam ipſiuſmet Sabbathinæ, nihil quoque ex illa pro veritate hujus adſtruenda, adduci poteſt.

Primum illudque evidentiſſimum ſuppoſitionis argumentum educitur ex his finalibus verbis: *datum Romæ apud S. Mariam Majorem, 7. Decembris.* Conſtat enim Alexandrum V. electum eſſe in Concilio Piſano anno 1409. die 9. Julii, eumque diem extremum clauſiſſe Bononiæ 3. Maji ſequentis anni; & conſequenter decem dumtaxat menſibus in Pontificatu vixiſſe. Porro toto illo tempore nunquam ipſum Romæ fuiſſe conſtat ex omnibus Scriptoribus qui acta & vitam Alexandri V. ſcripſerunt; qui omnes referentes quo loco hoc illove tempore moratus ſit, aut quo profectus fuerit, nullibi tamen Romæ meminerunt. Immo expreſſe ſcribit Bzovius ad annum 1410. „ hæ-
„ rebat id temporis Bononiæ Alexander: ad eum cir-
„ ca menſem Februarium Paulus Urſinus, una cum
„ Magiſtratu recens creato & Proceribus Populoque
„ Romano Sedi Apoſtolicæ devoto Oratores deſtina-
„ vit, unum de Conſervatoribus, duos ex Præfectis
„ Regionariis, decem Epiſcopos & nonnullos alios ex
„ præcipua nobilitate; a Clero Romano unus; ex Mi-
„ noritis Aracelanis vir inſigni facundia & auctoritate
„ miſſus ivit. Omnes una voce Alexandro fauſta pre-
„ cati, orabant: *Romam quantocius veniret*, & ur-
„ bem a Ladislaonis cæde laceratam præſentia ſua re-
„ crearet. Optavit quidem, cupiitque; at non po-
„ tuit Alexander votis Romanorum ſatisfacere, gra-
„ viſſimis Reipublicæ Chriſtianæ negotiis & Ladislai
„ ipſius territamentis impeditus; mox fatis ereptus
„ eſt. " Ex quibus conſtat Alexandrum quidem deſideraſſe Romam pergere, & in hoc votis Romanorum ſatisfacere, ſed ob rationes allegatas vota ſua implere non potuiſſe. Ulterius Wadingus Tomo 4. Annalium Minoritarum ex Regiſtro Alexandri V. refert Bullam ab eo editam Piſtoriæ, (quod 50. circiter milliaribus Belgicis diſtat Roma) 14. Decembris. Eſtne autem veroſimile Pontificem magna ætate gravatum, nimirum 71. annis, ſpatio 6. aut 7. dierum, tantum iter confeciſſe: idque hyemali tempore? Aut certe ſi confecerit, qui fieri potuit, ut nullus Hiſtoricus tam celeris & extraordinarii itineris meminerit, illiuſve rationem inſinuaverit? Denique ſi Romæ fuerit Pontifex quomodo poſſibile eſt ut nullus vitæ ejus Scriptor vel verbo indicaverit, quid Romæ egerit, aut qualiter a Romanis & præſertim a Ladislaianis fuerit exceptus? Hæc evidenter evincunt Alexandrum V. nunquam Romæ fuiſſe; & conſequenter ſuppoſititiam eſſe Bullam quæ ab ipſo dicitur data Romæ ad S. Mariam Majorem.

Alterum ſuppoſitionis argumentum ſumitur ex eo quod Bullæ dicatur ſignata *7. menſis Decembris*; quia Alexander V. Bullas ſuas, (e quibus plurimas refert dictus Wadingus) conſignat Kalendis, Nonis, Idibus. Nulla autem apparet ratio cur in confectione hujus Bullæ a conſueta ſua forma receſſiſſet: ad hæc cum fateantur Bullæ Sabbathinæ propugnatores hujus Bullæ genuinum ſeu originale exemplar periiſſe, fateantur quoque neceſſe eſt non extare in Regiſtro E-

pistolarum

piſtolarum Alexandri V. quod in duos diſtributum libros exſtat in Bibliotheca Vaticana. Sed in hoc Regiſtro ubi tot aliæ Bullæ præſertim pro fratribus Minoribus, (de quorum Ordine fuerat Alexander V.) aſſervantur, hanc Bullam non extare; vehemens rurſus ſuppeditat ſuppoſitionis indicium. Quis enim perſuadebit Bullam quæ ſingularem Virginis apparitionem, ac Divinum proprie privilegium contineret, non fuiſſe in Regiſtro Papæ relatam, vel ex eo poſtea ſublatam? Et *ſane* in Romana Curia falſitatis indicium vix datur certius, quam dum in Pontificis alicujus Regiſtro Diploma aut privilegium, quod perquiritur, non invenitur.

Tertium denique argumentum ſuppoſitionis petitur ex ſilentio Thomæ Waldanſis, qui paucis ab obitu Alexandri V. annis, opus ſuum edidit de Sacramentalibus; cui hanc Bullam, ſi extitiſſet, non inſerere ſcriptionis ejus inſtitutum haud patiebatur; ut ex dictis §. VII. intelligi poteſt. Argumentum confirmat ſilentium Joannis Baptiſtæ Mantuani; Ordinis Carmelitici, quondam Generalis; viri in Italia *celeberrima opinione*, ut ait Trithemius, *ubique nominati*. Hic anno 1400. ſcripſit apologiam ſui Ordinis. Occaſio ſcribendi fuit, ait Auctor noviſſimi ſpeculi Carmelitici Tom. 1. Parte 2. N. 845. moleſtatio æmulorum quorumdam Ordinem calumniantium tanquam non approbatum, nec nec regulam approbatam habentem, *nec titulo B. V. M. Dei genitricis inſignitum*. Quis credet quod vir ille Italus & Ordinis ſui Generalis hanc Bullam ſi extitiſſet, & genuinam credidiſſet, tantopere ſuo inſtituto opportunam & convenientem, non allegaſſet? His accedit ſilentium Auctoris qui anno 1507. Venetiis edidit compeodium hiſtoriæ & jurium pro defenſione Inſtitutionis & confirmationis Ordinis Carmelitici; cui inſertæ ſunt 95. Bullæ, quæ ut volunt, a variis Pontificibus ad illud uſque tempus Ordini Carmelitico conceſſæ fuerunt; & tamen inter illas deſideratur hæc Alexandri V. quæ tamen ſi extitiſſet & pro genuina a collectore habita fuiſſet, ſine dubio præcipuum locum meruiſſet. Ex his concludendum eſt hanc Alexandri Bullam pari cum Bulla Sabbathina ſuppoſitionis evidentia laborare.

§. XVII.

Oſtenditur, quod Decretum Sacræ Congregationis editum ſub Paulo V. potius infirmet quam confirmet Bullam Sabbathinam.

In Luſitania Lisbonæ anno 1609. auctoritate Inquiſitoris Generalis ſuſpenſa fuit publicatio Bullæ Sabbathinæ; & prohibiti Concionatores de ejus privilegio tractare. Negotium hoc inſtantibus Carmelitis ad Romanam Curiam delatum fuit; & ibidem ex mandato Pauli V. ad S. Congregationem Cardinalium Generalis Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem remiſſum fuit. Duo in hoc negotio tangebantur adverſus Carmelitas: Primum Sabbathinam Bullam ſuppoſititiam eſſe: alterum meram fabulam eſſe reputandam quod Chriſti Mater in Purgatorium ad liberandas animas ſuorum fratrum deſcenſura eſſet. Cum negotium hoc tribus & amplius annis, habitis variis Congregationibus, duraſſet, tandem inſtantibus Carmelitis 11. Febr. 1613. a S. Congregatione editum fuit hoc Decretum „ Fratribus Ordinis Carmelitici permittitur
„ prædicare quod populus Chriſtianus poſſit pie cre-
„ dere de adjutorio animarum fratrum & confratrum
„ B. M. V. de monte Carmelo, videlicet B. V. M. ani-
„ mas fratrum & confratrum in caritate diſcedentium,
„ qui in vita habitum geſtaverint, & caſtitatem pro
„ ſuo ſtatu coluerint; officiumque parvum recitarint;
„ vel ſi recitare neſciant, Eccleſiæ jejunia obſervarint,
„ & feria quarta & Sabbatho a carnibus abſtinuerint;
„ niſi ubi in iſtis diebus nativitas Domini inciderit,
„ ſuis interceſſionibus continuis, piis ſuffragiis ac me-
„ ritis, & ſpeciali protectione poſt eorum tranſitum,
„ præcipue in die Sabbathi, quæ dies ab Eccleſia ei-
„ dem B. V. M. dedicata eſt, adjuturam. Itaque ima-
„ gines quæ a devotis hac de re ſolent fieri ac depin-
„ gi, cum deſcenſione B. M. V. ad animas in Purga-
„ torio liberandas, *minime fiant*; ſed per interceſſio-
„ nem ejuſdem Virginis a tanto periculo per manus
„ Angelorum in cælo collocari. “ Ut intelligatur quid per hoc Decretum ordinatum ſit circa privilegium Bullæ Sabbathinæ, in memoriam revocandus eſt ſtatus controverſiæ coram Tribunali Inquiſitionis Romanæ; qui erat: utrum Inquiſitio Luſitaniæ recte ſuſpendiſſet Bullam Sabbathinam, prohibuiſſetque legitime Concionatoribus *de ejus* privilegio tractare. Ab hac ſententia ſuſpenſionis, dictoque Decreto prohibitivo ad Tribunal Romanæ Inquiſitionis provocabant Carmelitæ, contendentes Ordini ſuo vere fuiſſe a Joanne XXII. datam Bullam Sabbathinam; eamque a tribus Pontificibus fuiſſe confirmatam; & licet originale Bullæ Joannis reproduci non poſſet, ſufficienter tamen de illa per poſteriores Bullas docerentur. Ita enim coram S. Inquiſitione mentem ſuam expoſuerunt Commiſſarii. „ Jam ad rem noſtram, inquiunt, Joannes
„ XXII. Pont. O. Max. anno 1322. dedit nobis Bullam
„ Sabbathinam: hanc poſtmodum confirmavit Ale-
„ xander V. & ambas iterum Clemens VII. Hæc Cle-
„ mentis fuit rurſus confirmata a Gregorius XIII. Hæ
„ ergo ultimæ probant primam, quæ in illis æquiva-
„ lenter ſubſiſtit; & hæc veritas eſt Petra illa ſupra
„ quam per tria integerrima ſæcula fundata fuit exi-
„ mia illa tot Religioſorum pietas, populorum per
„ univerſum orbem credulitas, & Mariana devotio. “
Hæc in ſpeculo noviſſimo Carm. Tom. 1. p. 2. N. 222. His poſitis non difficulter patebit, nullatenus ex hoc Decreto Bullam Sabbathinam fuiſſe confirmatam, aut ut genuinam Joannis XXII. Bullam eſſe agnitam.

Conſtat in primis in dicto Decreto nullam expreſſam fieri revocationem ſuſpenſionis Bullæ Sabbathinæ factæ per Inquiſitionem Luſitaniæ; aut ejuſdem Decreti, ne Concionatores de ejus privilegio tractarent; nec fuiſſe injunctum dicto Inquiſitori prædictam ſuam ſuſpenſionem tollere, mandatumque ſuum revocare.

Hinc concluditur ſententiam Judicis non fuiſſe revocatam vel emendatam; hinc conſequens eſt inquiſitioni Romanæ ſinceritatem Bullæ Sabbathinæ non fuiſſe ſufficienter probatam. Si enim probata fuiſſet, juſtitia exegiſſet ut per Decretum fuiſſet declaratum Carmelitas recte appellaſſe a ſententia ſuſpenſionis inquiſitionis Luſitaniæ, Inquiſitores vero Bullam Sabbathinam perperam tanquam ſuppoſititiam ſuſpendiſſe; atque injuſte dediſſe Decretum ne de ejus privilegio tractarent Concionatores.

Sed dicetur forſan: Decretum ſufficienter ſuſtulit ſuſpenſionem Bullæ Sabbathinæ decretam ab Inquiſitore Luſitaniæ, & ejuſdem Decretum prohibens Concionatoribus de privilegio B. Sabbathinæ tractare; ipſamque Bullam Sabbathinam abunde confirmavit, dum permittit Carmelitis prædicare quæ in Decreto exprimuntur; quandoquidem illa ipſa ſint privilegium Sabbathinum, & Bullæ Sabbathinæ contentum. Sed reſpondeo, verba Decreti Pauli V. nullatenus quoad ſubſtantiam privilegium Sabbathinum exprimere; atque illa quæ in hoc Decreto Carmelitis prædicare permittuntur, plurimum differre ab iis quæ in Bulla Sabbathina ejuſque privilegio referuntur: immo ex verbis hujus Decreti ſat aperte intelligitur Paulum V. nullum habuiſſe ad Bullam Sabbathinam reſpectum, ſed potius eam reprobaſſe tanquam ſuppoſititiam. In Decreto Paulus V. nullam de apparitione Virginis quæ Joanni XXII. facta fuiſſet, nullam de fœdere quod Beata Virgo cum Joanne pepigerit, nullam de hac promiſſione quod *qui in S. perſeveraverit obedientia, paupertate & caſtitate, vel qui S. intrabit Ordinem ſalvabitur*;

tur; *nullam denique de hoc privilegio: quod ſi alii devotionis cauſa in S. ingrediantur Religionem S. habitus ſignum ferentes, liberentur & abſolvantur a tertia eorum peccatorum parte a die qua præfatum Ordinem intrabunt.* De his, inquam, nullam mentionem facit; aliquam ſine dubio facturus, ſic hæc omnia, prout in Bulla Joannis XXII. narrantur, & quam genuinam eſſe Carmelitæ ſuſtinebant, eveniſſe crediſſet; in iis enim notabilis privilegii pars continetur. Ulterius in Bulla Sabbathina refertur B. Virginem dixiſſe Joanni XXII. die quo ipſi ſæculo recedant, ac properato gradu accelerant Purgatorium: ego Mater gratioſe deſcendam Sabbatho poſt eorum obitum „ & quos inveniam in Purgatorio liberabo & eos in montem vitæ „ æternæ reducam. „ Quæ verba medullam privilegii Sabbathini continentia, rurſus in Decreto Pauli V. nec quoad expreſſionem, nec quoad ſubſtantiam reperiuntur; ſed alia etiam quoad ſenſum plane diverſa; ſcilicet: *quod populus Chriſtianus poſſit pie credere de adjutorio animarum* &c. quæ quantum differant a verbis Bullæ Sabbathinæ, cæcus ſit oportet qui non videat. Ut enim hæc verba Pauli V. verificentur, nullo opus eſt ſpeciali privilegio, nulla B. Virginis rerevelatione, aut Pontificis Bulla: Quin immo quod Paulus dixit *pie poſſe credi, de Confratribus Scapularis*, non dubium quin pie credi de alio poſſit quolibet Chriſtiano, qui licet Carmelitarum habitum non geſtaverit, cetera tamen quæ obſervanda præſcripſit Pontifex, ſervaverit. Quis enim dubitat quin *pie credi poſſet*; quod ille qui in ſpiritu mortificationis & pœnitentiæ ad honorem B. M. V. feria 4. & Sabbatho a carnibus abſtinuerit, aut officium parvum devote recitaverit, pie confidere poſſit de ſingulari adjutorio B. Virginis præ aliis qui nihil in B. Virginis honorem contulerunt? quin & idem credi queat de exercentibus aliâ pietatis opera, ad B. Virginis honorem: idque eo majori cum fiducia quo plura & majora pietatis opera exercuerint, nullus Catholicus ambigere poteſt.

Additur, *præcipue in die Sabbathi*, qui Dies eſt ab Eccleſia eidem B. M. V. dicatus. Quæ rurſus innuunt autores hujus Decreti nequaquam privilegium Bullæ Sabbathinæ, aut prætenſam Divæ Virginis revelationem reſpexiſſe; ſed illud præ oculis habuiſſe, quod omnibus B. Virginis piis cultoribus commune eſſe poteſt. Omnes enim hi pie credere poſſunt quod B. Virgo ipſos ſit ſpecialiter adjutura, *præcipue in die Sabbathi, qui ab Eccleſia B. M. V. dicatus eſt.*

Denique finalibus his verbis Decreti, *itaque imagines quæ a devotis* &c. Bulla Sabbathina ſat reprobatur aperte: Nec enim ratio ulla apparet cur Pontifex vetaret de cetero efformari imagines, (quales jam plures efformatæ fuerant, & publice expoſitæ) quibus B. Virgo repræſentetur in Purgatorium deſcendens, & inde Confratrum animas reducens in cælum; ſi pro vera habuiſſet Bullam Sabbathinam; quia imagines illæ quæ ſunt Idiotarum libri nihil aliud repræſentaſſent, quam quod in Sabbathina B. Virgo ſe facturam promiſerat.

Ex his concludere poſſumus 1. per Decretum S. Congregationis non fuiſſe ſublatam ſuſpenſionem Bullæ Sabbathinæ factam ab Inquiſitione Luſitaniæ, nec improbatum ejus Decretum quo injunxerat Concionatoribus ne de privilegio Sabbathino tractarent. 2. Per hoc Decretum aliud non fuiſſe permiſſum fratribus Ordinis Carmelitarum prædicare, quam quod citra ullum privilegium aut ſpecialem revelationem vel Bullam Pontificiam, pie credi & affirmari poteſt de quolibet qui B. Virginem piis operibus ſpecialiter proſequitur.

3. Carmelitas excedere limites & tenorem Decreti, dum prædicant aut evulgant promiſſum eſſe a B. Virgine *quod ipſa gratioſe deſcendet Sabbatho poſt obitum primo, & quos inveniet in Purgatorio ex fratribus, liberabit, & eos in montem Sanctum vitæ æternæ reducet*, aut quod præfert viſio Stockiana, dictum eſſe a B. Virgine de Scapulari: *Dilectiſſime mi recipe hoc Ordinis tui Scapulare* &c. Hæc enim plane diverſa eſſe ab iis quæ in Decreto permittuntur prædicari ex dictis conſtat; illaque inſuper peſſimam populo ingerere ideam ex dictis §. 2. colligitur; ut mirum non ſit quod Sacra & Generalis Inquiſitio Romana, illa in ſuo Decreto Carmelitis prædicare non permiſerit.

§. XVIII.

Referuntur quædam occurrentia in Confraternitate SS. Trinitatis ſub titulo B. M. V. de REDEMPTIONE CAPTIVORUM *quæ pernitioſi erroris occaſionem dare poſſunt.*

In confraternitate SS. Trinitatis ſub titulo B. M. V. de Mercede, ſeu redemptione captivorum ſub poteſtate Turcarum & Paganorum (quæ circa annum 1644. mirum in modum in Belgio & Provinciis vicinis propagata fuit) tria potiſſimum occurrunt, quæ dicto errori favere videntur, ac populo occaſionem in illum incidendi, & hæreticis materiam calumniandi, & illum Eccleſiæ adſcribendi dare poſſunt.

Primum communicatio bonorum operum Confratribus hujus Confraternitatis quibuſdam diebus fieri ſolita ſub hac formula verborum: *Communicamus vobis, fratres, orationes, jejunia, Miſſas, peregrinationes & labores pro redimendis captivis ſuſceptos, ceteraque opera bona, quæ per Dei gratiam in noſtra Congregatione & Ordine fiunt in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen.*

Hinc enim facile apprehendent Fideles vulgares, quod ex hoc ſolum quod huic Confraternitati ſint inſcripti, Scapulare Confraternitatis geſtantes, ſingulis diebus quinies *Pater* & quinies *Ave Maria*, pro exaltatione S. Matris Eccleſiæ, Hæreſium extirpatione, & Principum concordia recitantes: addito uno *Pater noſter* & *Ave Maria* cum verſu *Gloria Patri*, &c. pro bona intentione Summi Pontificis; atque exiguam eleemoſynam, V. G. 3. aſſium cum primum Confraternitati inſcribuntur; & medium aſſem ſingulis annis, pro redemptione Captivorum offerentes (ut regulæ Confraternitatis præſcribunt) participes efficiantur omnium iſtorum bonorum operum: atque hinc ulterius continget facile ut ſegniores reddantur ad ſimilia pietatis ac mortificationis opera exercenda; credentes hæc ſibi, vi Confraternitatis, abunde communicari, eorumque fructus applicari.

Secundum quod in hac Confraternitate occurrit, & natum eſt occaſionem erroris præbere, eſt formula abſolutionis plenariæ, quam recipere poſſunt confratres & conſorores in articulo mortis his verbis exprimi ſolita: *miſereatur tui* &c. Deinde poſt prolatam abſolutionem ordinariam dicit Confeſſarius: „ Item remitto per plenariam Indulgentiam omnem pœnam „ in Purgatorio tibi debitam, pro præmiſſis, & reſtituo te illi innocentiæ & puritati quam in Baptiſmo „ recepiſti; ita quod tibi diſcedenti ab hoc ſæculo „ clauſæ ſint portæ pœnarum, & apertæ januæ deliciarum Paradiſi, & ſi hac vice non morieris, ſalva „ ſit tibi iſta gratia, quando fueris in articulo mortis, „ in nomine Patris &c. " Nemo non videt quod hæc abſolutionis formula populo nata ſit imprimere ideam quod vi Confraternitatis, ſi exigua pietatis opera ſuperius deſcripta obſervaverit, reſtituendus ſit in articulo mortis innocentiæ Baptiſmali; adeo ut nihil ipſum a Dei conſpectu remorari queat; atque hinc naturaliter contingere ut parum ſolliciti ſint, ut per bona opera pœnitentiæ & mortificationis pro ſuis peccatis ſatisfaciant, vel pravos habitus & affectus ex peccatis contractos, contrariis virtutum exercitiis evellant; atque ita innocentiam Baptiſmalem deperditam

recuperent, dum apprehendunt & plane fidunt ſibi in articulo mortis non defuturum Confeſſarium, qui dictam abſolutionem impendat. Tertium quod occurrit in hac Confraternitate, & dicto errori occaſionem præbere poteſt eſt multitudo Indulgentiarum ac privilegiorum quæ in libellis hujus Confraternitatis in tanta copia fratribus promittuntur, ut ſi earum fiat exactus computus, vix dubitem quin ſingulis diebus ut minus 10. plenariæ Indulgentiæ lucrandæ aſſignentur; quas omnes Indulgentias applicare poſſunt parentibus tam vivis quam defunctis per modum ſuffragii. Immo diebus notatis per ſignum crucis qui plures ſingulis menſibus notantur, promittitur liberatio unius aut plurium animarum e Purgatorio. Quis non videt ex hac Indulgentiarum multitudine, & lucrandarum facilitate populo propoſita, diminuendum, ſi non extinguendum pœnitentiæ ſpiritum, nimiaque hac Indulgentiarum promiſſione, diſciplinam Eccleſiaſticam enervandam?

§. XIX.

Reflectiones & obſervationes ſuper notatis paragrapho præcedenti.

Circa primum, ſcilicet communicationem bonorum operum, quæſtionem motam fuiſſe coram Congregatione Rituum, ſub Clemente VIII. patet ex bino Decreto ea de re edito, & Bullario Romano inſerto.

In utroque Decreto præſcribitur formula qua in hujuſmodi communicatione utendum eſt; atque §. 6. primi Decreti expreſſe prohibet Pontifex: *ne populus publice invitetur ab Ordinis SS. Trinitatis fratribus ad ſuas Eccleſias, ad conſequendam ſupradictam communicationem Indulgentiarum, & bonorum operum; id eſt, in plateis, vicis & locis publicis non apponantur ſchedulæ impreſſæ ſeu manuſcriptæ, quibus indicetur & promulgetur talis communicatio Indulgentiarum.*

In poſteriori decreto dicitur §. 4. *De hac communicatione Indulgentiarum, & aliorum piorum operum, quamvis non ſit uſitatum eam ita generatim fieri, ſed certis tantum perſonis & benefactoribus, tamen Sanctitas Sua non prohibet id fieri expreſſis diebus, omnibus qui præſentes fuerint, Confratribus tantum & conſororibus.*

Ex illa Pontificis reſtrictione, ejuſque modo loquendi, ſufficienter colligitur hanc Indulgentiarum & bonorum operum communicationem generalem, a Pontifice potius eſſe toleratam, quam probatam. Nec mirum: formula enim illa indicat quod Confratres iſtius Confraternitatis plurimum fructum ex hac communicatione accipiant; cum tamen ſi res in ſe conſideretur & præſertim prout hodie contingit, parum inde expectari queat. Unio enim quæ inter Religioſos iſtius Ordinis & ſodales Confraternitatis intercedit, tam parum hodie caritatis ſpiritu animata videtur, & opera pietatis tam parum in ſpiritu unitatis & caritatis exerceri, ut vix appareat quæ bonorum operum communicatio ratione iſtius unionis ſperari poſſit.

Interim dum hæc formula communicationis bonorum operum toleratur a Superioribus, poterunt Parochi pro opportunitate, populo oſtendere quam parum fidendum ſit huic bonorum operum communicationi, niſi ipſi bona opera exerceant; idque ſequenti argumento.

Indubitatum eſt quod quodammodo infinities extenſior & excellentior ſit Divinitus inſtituta unitas & connexio inter membra totius Eccleſiæ, ratione cujus inter Fideles eſt communio bonorum operum quæ appellatur *Communio Sanctorum*; & tamen certum eſt quod eſſe de corpore Eccleſiæ nullum reddat ſanctum, ſi ipſe bona opera non fecerit; tametſi ratione unitatis qua membra Eccleſiæ inter ſe uniuntur, quædam ſit communio, ratione cujus etiam poſſit communicatio quædam bonorum operum inter ipſos Fideles pronuntiari: ſi igitur non obſtante hac unione Divina & communione inter Eccleſiæ membra intercedente, nullus poſſit aliorum bonis operibus ita fidere, ut ipſa bona exercitia omittat aut negligat, ſatis apparet quam ſtultum eſſet eam habere fiduciam propter infirmam hanc ac humana auctoritate introductam communionem, quæ inter Religioſos iſtius Ordinis, & ſodales Confraternitatis intercedere dicitur.

Secundum quod attinet, ſcilicet formulam abſolutionis plenariæ in articulo mortis, illam in nullo aut Concilii, aut Pontificis, aut Epiſcopi Decreto exſtare credo; neque in libellis Confraternitatis quibus hæc formula inſerta eſt, ullum pro adſtruenda ejus auctoritate aut validitate Pontificis aut Epiſcopi Decretum reproducitur. Sed neque in Bullis quæ in favorem Ordinis B. M. V. de Mercede datæ dicuntur, & per modum appendicis Tom. 4. Bullarii Romani ſunt adjectæ, ulla hujus abſolutionis mentio occurrit.

Veroſimile eſt proinde illam ab aliquo particulari hujus Confraternitatis zelatore, fuiſſe compoſitam, & expreſſam, idque veroſimiliter ea occaſione quod alicubi invenerit vel audiverit Confratribus hujus ſodalitatis conceſſam eſſe Indulgentiam plenariam in articulo mortis, cujus affectum & efficaciam, ut fortius exprimeret & majorem de illa imprimeret ideam, magiſque Confraternitatem eo titulo commendaret, convenire judicavit ipſum plenariæ Indulgentiæ, ut ipſe credebat, totalem ac plenarium effectum verbis formalibus exprimere, & Confratribus communicare, non ſatis attendens, quod Indulgentia plenaria ſimili forma expreſſa, & communicata, aliam prorſus ideam vulgaribus nata ſit imprimere, quam ſi ſimpliciter diceretur Confratribus eſſe conceſſam Indulgentiam plenariam in articulo mortis, Communiter enim bene apprehenditur quod licet dicatur conceſſa Indulgentia plenaria, illius tamen non reddamur participes, niſi pro ratione diſpoſitionis, & cauſæ & rationis quæ ſubeſt ad dandam ſimilem Indulgentiam. Prædicta vero formula abſolutionis plenariæ aperte innuit quod Confratres vi hujus Confraternitatis & operum quæ juxta ejus præſcriptam exercuerint, protinus reſtituantur illi innocentiæ & puritati quam in Baptiſmo perceperunt.

Cum igitur formula hæc nata ſit imprimere populo pernicioſam ideam, nullaque publica auctoritate videatur inducta aut probata, expedire poterunt Superiores, quibus incumbit Statuta Confraternitatum revidere ac reformare; an non conveniret hujus formulæ uſum tollere. Interim dum hoc factum non eſt, Parochorum officium eſt populum monere ne huic abſolutioni ſalutem ſuam, aut a pœnis Purgatorii liberationem perperam confidant.

Quoad Tertium, ſi libelli hujus Confraternitatis legantur patebit omnem pene illam Indulgentiarum copiam inniti quibuſdam incertis Bullis & libellis; adeo ut merito Parochi pios ſuos Fideles moneant, juxta præſcriptum Synodi Mechlinienſis, ne ſimilibus incertis Indulgentiis fidem adhibeant. Sed cum hic Indulgentiarum exceſſus etiam reperiatur, licet forſan non in æquali gradu, in aliorum Confraternitatum libellis, de illo infra ſpecialiter agam; oſtenſurus quod a mente Eccleſiæ plane aliena ſit tanta Indulgentiarum effuſio, atque eo titulo Indulgentiæ quæ in dictis libellis circumferuntur, ſint de falſitate & ſuppoſitione omnino ſuſpectæ.

§. XX.

Referuntur quædam occurrentia in Confraternitate Roſarii D. Virginis, ſive in libellis de illa Confraternitate ſcriptis, quæ occaſionem erroris populo dare poſſunt.

In libellis hujus Confraternitatis etiam in idiomate vulgari impreſſis, nonnulla quoque inveniuntur expreſſa

preſſa, ex quibus & vulgares erroris occaſionem; & hæretici Eccleſiam calumniandi materiam trahere poſſunt.

1. Quod D. Virgo B. Alano de Rupe, Ordinis Prædicatorum anno 1460. apparuerit, eique dixerit: *Dulcis ſponſe, ſecretum jam paudam tibi diviuæ Provideutiæ. Scias & ſecure intelligas, quod & ſine mora*
„ aliis patefacias, quod ſignum reprobationis proba-
„ bile eſt & propinquum, horrere, & attediari, &
„ negligere Salutationem Angelicam totius mundi re-
„ parativam. Habentibus vero devotionem ad hanc,
„ ſignum eſt ordinationis & prædeſtioationis permag-
„ num ad gloriam. Propterea, qui tenet me hac ſa-
„ lutatione, ſemper me teneat, donec ad me in Para
„ diſum perveniat. „

Porro licet hic tantum ſimpliciter ſalutationis Angelicæ mentio fiat, illa tamen ad Roſarii recitationem referuntur; quia de hac ſolum in libellis illis tractatur. Inde in libellis Flandricis auctoritate hujus revelationis aſſeritur quod devotio Roſarii ſit ſignum Divinæ Prædeſtinationis ad gloriam. Secundum quod eidem Alano refertur revelatum: *veri Pſalterii mei* (id eſt Roſarii) recitatores morientur, Sacramentis præmuniti, nec ante perdent loquelam aut uſum rationis.

2. Quod ad preces S. Dominici D. Virgo compulerit Dæmones virum quemdam obſidentes, ut puram ac ſinceram veritatem pronuntiarent, compulſique dixerunt; *amplius etiam neceſſitate compulſi prouuntiamus uullum in ſancto exercitio SS. Roſarii perſeverantem æternos ſubire cruciatus: ipſa enim devotis ſervis ſuis impetrat coutritionem; qua ratione ſit ut peccata ſua couſiteantur, & eorumdem Indulgeutiam a Domiuo conſequantur.* Quam pernicioſam hæc aliaque populo imprimant ideam, pluribus hic explicare neceſſe non eſt, cum id ſufficienter intelligi queat ex illis quæ de ſimilibus in Confraternitate Scapularis B. M. V. de monte Carmelo dicta fuerant.

§. XXI.

Oſtenditur quod utilis ſit recitatio Roſarii, ſed tamen nullatenus ei tribuenda ſint quæ §. præcedenti notata ſunt.

Famoſum ac hodie admodum uſitatum orandi genus, quod Roſarium D. Virginis dicimus; nimirum recitandi quindecim orationes Dominicas, atque poſt ſingulas orationes Dominicas decem ſalutationes Angelicas (quæ ſimul junctæ faciunt 150. orationes ſeu ſalutationes Angelicas). Olim dictum fuiſſe *Pſalterium Dominæ noſtræ* ſive D. Virginis conſtat; idque ea ratione quod inſtitutum fuerit ad imitationem Pſalterii Davidici; ut ſicuti Clerici & Religioſi per ſingulas hebdomadas dictum Pſalterium recitando Deum laudant, & myſteriorum quæ in illis exprimuntur, memoriam renovant, & ob beneficia enarrata ad gratiarum actionem invitantur, ſimiliter vulgares habeant quoddam Pſalterium ipſorum conditioni & capacitati accommodatum conſtans ex dictis orationibus Dominicis, ac 150. ſalutationibus Angelicis; quod ſingulis hebdomadibus abſolvendo, Deum laudarent & orarent: ac myſteriorum, præſertim Incarnationis Verbi quæ adeo manifeſte in ſalotatione Angelica continetur, memoriam renovarent; unaque ad D. Virginis imitationem ejuſque laudes, per hujus Pſalterii recitationem, incitarentur.

Hoc orandi genus ad inſtantiam Franciſci Ducis Britaniæ & Margaritæ ejus uxoris, aliorumque obnixe ſupplicantium, Sixtus IV. approbaſſe fertur, edita Bulla anno 1479. In hac Bulla poſtquam narravit ſe obnixe rogatum a Franciſco Duce Britanniæ ejuſque uxore & aliis multis Fidelibus, ut probaret illud orandi genus, quod appellatur Pſalterium B. M. tandem concludit: *Nos igitur tam Ducis & Duciſſæ quam aliorum Fidelium piam devotionem plurimum in Deo commendantes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati præfatum Pſalterium ſeu oraudi modum prædictum, auctoritate Apoſtolica tenore præſeutium approbamus; illumque tolerandum fore a cunctis Fidelibus eo modo orare licere decernimus & declaramus.* Hactenus Pontifex: quibus verbis verum Eccleſiæ ſenſum de hoc orandi modo expreſſit. Eccleſia enim recitationem Roſarii tanquam medium utile & conveniens Fidelium pietati vel excitandæ vel fovendæ, non poteſt non probare, utpote unice ex precibus ſanctiſſimis & probatiſſimis, ſcilicet oratione Dominica & ſalutatione Angelica ſæpius repititis conſtantem, eamque tolerandam fore a cunctis Fidelibus, ut ait Pontifex, indubie intendit. Sed ſicuti mens Eccleſiæ non eſt ſolidam pietatem aut ſecuritatem ſalutis, vel cordis contritionem aut Divinam prædeſtinationem alicui externæ devotioni tribuere, aut conjunctam dicere; ſed illam unice in mandatorum obſervantia Deique miſericordia reponere; ita quoque procul abeſta mente Eccleſiæ, recitationi Roſarii aut Pſalterii D. Virginis illa tribuere. Unde quæ in quibuſdam libellis recitationi Roſarii tribnuntur, nullatenus Eccleſiæ adſcribi poſſunt, nec in ullo ejus Decreto reperiuntur; ſed a privatis quibuſdam & indiſcretis nimiumque credulis ex incertis ac fabuloſis revelationibus recitantur, & vulgaribus proponuntur.

Duo quidem priora deſumpta ſunt ex libello cui titulus, *B. Alanus de Rupe, redivivus iu Pſalterio ſeu Roſario Chriſti & Mariæ*, ejuſdemque Confraternitati Roſarii: auctore Joanne Andrea *Coppenſteni* Mandalenſi, Ord. Prædic. Theologo; qui liber tot fabuloſis atque ridendis revelationibus & hiſtoriis ſcatet, ut neſciam ſi alius ipſi in hac materia ſimilis facile reperiatur; adeo ut merito de ejus Auctore dici queat, quod de Auctore Aureæ Legendæ poſt Ludovicum *Vives*, dixit *Melchior Canus* de locis Theologicis Lib. 11. Cap. 6. *Homo fuit ferrei pectoris, plumbei cordis, auimi certe parum prudentis.*

Tertium vero refertur ex quadam prolixiori hiſtoria ſeu revelatione quæ S. Dominico contigiſſe dicitur; cujus vel ſola lectio ejus ridendam prodit fabuloſitatem; oſtenditque non minus ridiculam quam ſimile de eodem Sancto relatum (*a*): ſcilicet diabolum S. Dominico *ſemel obſtrepentem, a Divo eſſe coactum, ut lucernam haberet iu mauibus; quoad, illa abſumpta, non moleſtiam ſolum, ſed & incredibilem dolorem afferret*; ut ſatis mirari nequeam quomodo Bzovium non puduerit eam Annalibus ſuis ad annum 1213. n. 12. inſerere.

Hinc concluditur non ſine calumnia hujuſmodi dicta ab hæreticis Eccleſiæ adſcribi. Si enim ſincere procedere vellent, ſcirent hujuſmodi fabuloſas revelationes, ex quibus ſimiles ſententiæ hauriuntur, nequaquam ab Eccleſia recipi; immo Concilia frequenter declaraſſe hujuſmodi incertis revelationibus fidem non fore adhibendam; pluresque ex famoſis Eccleſiæ Romanæ Scriptoribus deplorare in citato Melchiore Cano, *vera Sanctorum geſta falſis & commentitiis fabulis contamiuari: uovellas revelationes non pro Eccleſiæ neceſſitate, ſed pro hominum affectu exprimi; quæ res*, ait Canus, *impiis quidem uon levem ſubſannandi occaſionem præbet, piis vero lacrymaudi.*

Docebunt itaque Parochi ſubditos ne temere fidem adhibeaut circumforaneis quibuſdam, aut etiam cum privilegio impreſſis libellis, ut loquitur Synodus Mechlinienſis, *qui ex incertis revelationibus promiſſiones certorum effectuum contiuent*; ut V. G. qui certum prædeſtinationis effectum, aut peccatorum contritionem, vel copiam Confeſſarii & Sacramentorum ſuſceptionem in fine vitæ, ſecuramque inferni evitationem recitationibus Roſarii annexam promittunt. Inſuper po-

(*a*) Melch. Can. Loc. cit.

pulum monebunt; quod licet Roſarium ſeu Pſalterium D. Virginis ſit perutilis & commodus orandi modus, dummodo id ſicut oportet fiat; ſcilicet attente expendendo tum quæ tam in oratione Dominica quam in ſalutatione Angelica continentur; tum myſteria Roſarii quæ & præcipua ſunt fidei noſtræ, ſerio ruminando; *tamen ſi orationis mentalis donum habeant, ei ſemper primarium locum aſſignent; adeo ut ſi poſt hanc abſolutam, commode Roſarium recitare nequeant, aut negotiorum multitudine obruti, aut alia qualibet de cauſa, non multum propterea crucientur vel contriſtentur, ſed ſatis illis ſit ante vel poſt meditationem, ſolam orationem, ſolam orationem Dominicam, ſalutationem Angelicam, & Symbolum Apoſtolorum recitare*: ita Philotheam ſuam inſtituit S. Franciſcus Saleſius, Introduct. Vitam Devotam P. 2. Cap. 1.

Hinc ulterius monebunt ne ſuperſtitioſe ſolliciti ſint de adæquata & integra Roſarii recitatione, ipſam veram & ſolidam devotionem, & myſteriorum ſeriam meditationem negligant.

Denique multo utilius atque Eccleſiæ ſpiritui conformius eſſe, ſi tempore ipſius incruenti Sacrificii attendant & mente ſe jungant Sacerdoti celebranti, ipſiusque Sacrificii oblationi intendant, quam ſi eo tempore vocali Roſarii recitationi incumbant. Si tamen ea ſit eorum infirmitas, ut Sacrificio ſine magna animi evagatione intendere nequeant, ad eam mentis evagationem impediendam ipſa indubie externa Roſarii recitatio interdum ſuaderi poterit. Ut igitur tandem concludam, aſſerere non dubito, ſicuti, dubium non eſt quin externa pietatis exercitia erga Divam Virginem alioſque Sanctos, quæ in variis Confraternitatibus occurrunt, utilia eſſe queant, ut per ea Fideles ad veram & ſolidam pietatem excitentur vel alliciantur, ita quoque dubium non eſt quin verum ſit quod de ſimilibus dixit Vinc. Contenſonus Ord. PP. Prædicatorum: *Verum omnis ille ſacrarum obſervantiarum apparatus ad nihilum valet, niſi de caritatis fonte naſcatur; habeatque ſolidas virtutes annexas, quibus verus Deiparæ amor a falſo & ſpurio pietatem ficta imitatione mentiente, ſejungitur. Parum vel nihil proderunt externa officia, niſi caritati, bonis operibus, diligenti mandatorum obſervantiæ, paſſionum caſtigandarum ſtudio, jugi pœnitentiæ adjuncta ſint. Ad Divinam miſericordiam invocandam impetrandamque perſeverantiam Mariæ potiſſimum opem implorare expedit; verum non inertibus duntaxat precibus, ſed Marianarum præcipue virtutum imitatione, quæcumque petimus, efficacius conſequamur; & rationem hujus ſolidam tradit quidam recentior. In precibus enim unus amor miſericordiam flectit, unus, quod poſcit, impetrat; amor autem nullus penitus otioſus, quantus eſt, tantum agit; tantum illud quod amat, moribus exprimit. Ergo qui Mariam multum imitatur, multum amat, qui nullo modo imitatur, non amat omnino; adeoque non precatur, quamvis totos dies in murmurandis precationibus conterat. Non minus abutuntur complures Mariæ patrocinio quam Divina miſericordia de qua multi confidentes & juſtitiam nihil veriti, inanem ex ea ſalutis ſuæ ſecuritatem hauriunt. Unde de Mariæ cultu dicere licet, quod de fiducia in miſericordia Dei alicubi ſcripſit S. Bernardus: Tria ſunt genera eorum qui non habitant in adjutorio altiſſimi, nec in protectione Mariæ; aliud non ſperantium; aliud deſperantium, aliud fruſtra ſperantium. Primi habitant in meritis ſuis; ſecundi in pœnis; tertii in vitiis. Primi ſibi confiſi Mariæ protectionem flocci faciunt, & ſunt ſuperbi, & præſumentes: ſecundi multitudine & gravitate ſcelerum obſtupefacti de Mariæ poteſtate diffidunt; tertii de miſericordia ejus ſibi blandientes, a peccatis non emendantur. Primorum habitatio ſtulta & impia: ſecundorum anxia & miſera; ultimorum, periculoſa, inanis & immunda.* Hæc Contenſonius.

§. XXII.

Oſtenditur fidem adhibendam non eſſe libellis Confraternitatum, immenſam Indulgentiarum copiam promittentibus.

Sicuti certum & indubitatum eſt poteſtatem conferendi Indulgentias Eccleſiæ conceſſam eſſe, atque Indulgentiarum uſum Chriſtiano populo maxime ſalutarem & SS. Conciliorum auctoritate probatum in Eccleſia retinendum eſſe, ita indubitatum eſt, & Eccleſiæ mens ſemper fuit, *in his concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem*, adhibendam eſſe, *ne nimia facilitate* (ait Synodus Tridentina in Decreto de Indulgentiis ſeſſ. 25.) *Eccleſiaſtica diſciplina enervetur.*

Pro hac Indulgentiarum moderata conceſſione, admodum ſemper ſollicita fuit Eccleſia. Hinc Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. advertens Epiſcopales in iis concedendis exceſſus, Indulgentiis Epiſcopalibus terminos, quos excedere haud poſſent, poſuit Rationem ſui Decreti hanc aſſignat Concilium: *Quia per indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur.*

Quis enim, ut recte notat Morinus de Pœnitentia L. 1. Cap. 28. N. 9. *acre pharmacum febri curandæ quærat, ſi præſto ſemper eſt leve & nulla aſperitate moleſtum?* unde etiam bene obſervat Baronius ad annum 847. *Quod fiant potius remiſſiores vaſta Indulgentiarum laxitate Fideles.* Ea ratione Pontifices in concedendis Indulgentiis, jam pridem parcos admodum fuiſſe notat; & pluribus exemplis probat Morinus, loco citato: quin & obſervavit Baronius ad annum 1177. *eo etiam tempore morem fuiſſe ut Indulgentiæ a Romanis Pontificibus conceſſæ, unius anni terminum non excederent; præterquam in expeditione terræ ſanctæ.* Succeſſu temporis factum quidem eſt ut nonnulli Pontifices in elargiendis Indulgentiis non ſatis moderati fuerint; atque paulatim Indulgentiæ in præjudicium Eccleſiaſticæ diſciplinæ excreverint; adeo ut Sixtus IV. Indulgentias multas ante conceſſas abrogare fuerit coactus; quæ legi poſſunt in titulo *De Pœnitentia & Remiſſione*, Can. 5. in Extrav. communibus; rationem valde notandam abrogationis hanc allegans: *Cenſemus id propenſiori ſtudio præcavendum eſſe, ne cujuſvis Indulgentiæ remiſſionis vel facilitatis obtentu, Chriſti Fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur; aut facilitas veniæ, peccandi eis tribuat incentivum. Cum itaque (ſicuti multorum fide dignorum teſtimonia accepimus) ob multitudinem facultatum per Nos aut auctoritate noſtra conceſſarum, tam verbo quam ſcriptis &c. Fideles præfati ad peccandum & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliviores exiſtant, etiam non parvo periculo ſalutis animarum ſuarum; Nos qui Deo propitio ejuſdem Gregis Dominici curam gerimus, & illum ſpiritualis theſauri elargitione cupimus ipſi Deo reddere acceptabilem, ne exinde clavium auctoritas in contemptum, ipſique ad peccandum procliviores liberius prolabantur, &c. auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium ſtatuimus &c.*

Simile quid fecit Clemens VIII. ut teſtatur Baronius ad annum 1595. his verbis: *Ad quam laudabilem antiquam formam S. Dominus noſter Clemens Papa VIII. non ſine Divino inſtinctu effuſas nimium Indulgentiarum conceſſiones reſtringere eſt aggreſſus.*

Quidni igitur, recte Baronius ad annum 1177. *profuſa largitione, tanquam ex lapide Lydio colligi vult Indulgentiarum impoſturam?* Similiter ad hunc lapidem Lydium ſi de Indulgentiarum prodigioſa ſegete in dictis libellis occurrente experimentum capiatur, non difficulter quid de illis cenſendum ſit, apparebit.

Et quidem in libellis qui privilegia & Indulgentias Confraternitatis SS. Trinitatis ſub titulo B. M. V. de Mercede exhibent, tam profuſa Indulgentiarum largitio

Digitized by Google

gitio exhibetur, ut ſi earum ineatur computus, quotidie quiſque Confratrum ut minus, decem Indulgentias plenarias easque frequenter cum liberatiune unius aut plurium animarum ex Purgatorio; immo & non raro cum privilegio ſive in forma Jubilæi, lucrari poſſit; idque nullo laborioſo pœnitentiæ exercitio, ſed ſola pauciſſimarum precum recitatione & annuæ Eleemoſynæ unius medii aſſis elargitione.

Quid de Confraternitate Roſarii? Nonne ſimilis pene Indulgentiarum profuſa largitio in libellis iſtius Confraternitatis occurrit? ut enim omittam plenarias Indulgentias quæ ſingulis primis Dominicis menſis, & Feſtis D. Virginis, aliiſque præcipuis Feſtis promittuntur, quotidianæ promittuntur Indulgentiæ plenariæ Confratribus, ſi ſemel in die legere jubeat Pſalterium D. Virginis XV. Decadum; vel ſi id furſam nimis difficile, eaſdem plenarias Indulgentias toties lucrari poterunt, quoties Miſſam de S. Roſario legi jubebunt. Quidni ſæpius eodem die, ſi plures una die celebrari curent? Utinam hæc Indulgentiarum promiſſio tam ſaperet pietatem quam turpem quæſtum! Neque ſufficit tanta Indulgentiarum copia, quam quiſque ſine ullo laborioſo pœnitentiæ exercitio exiſtens ſanus vitæ ſuæ curſu lucrari poteſt; ſed inſuper trine ultra generalem Abſolutionem adjicitur plenaria Indulgentia. Prima dum Confeſſi accipiunt Viaticum: ſecunda dum accepto Viatico invocant in extremis, ſi nequeant ore, ſaltem ſpiritu, nomen Jeſu: tertia dum in manu tenentes cereum hujus confraternitatis benedictum in honorem D. Virginis moriuntur: modo tamen in vita ad minus unum Pſalterium Divæ Virginis XV. Decadum recitaverint.

Neque pro vivis dumtaxat ſed & pro mortuis hæc lucrandarum Indulgentiarum facilitas promittitur. Si quis enim Confratrum Roſarii in aliqua Eccleſia quocumque tempore & loco viſitet quinque Altaria, ad ſingula recitans quinque *Pater Noſter*, & *Ave Maria*; vel ſi non ſint 5. Altaria legat ad unum 25. *Pater Noſter*, & 25. *Ave Maria*, liberabit unam animam e Purgatorio.

Item quoties recitaverit uno die integrum Pſalterium quindecim decadum, vel etiam ſolum quinque decadum liberabit animam e Purgatorio; imo animam liberabit quoties in Templo PP. Dominicanorum ante Altare SS. Roſarii recitaverit quinque *Pater noſter*, & *Ave Maria*, pro neceſſitate Eccleſiæ. Denique animam liberabunt, dum alibi jubebunt celebrari Miſſam de S. Roſario pro defunctis. Hæc ex libello Flandrico impreſſo Aſſeleti, anno 1671. Quidni & quatuor animas uno die ſi omnia jam dicta uno die faciant?

Non minor in ceterarum Confraternitatum libellis, Indulgentiarum copia promittitur. Et quidem in uno qui privilegia exhibet Confraternitatis quinque Vulnerum & Paſſionis Chriſti, quæ vulgo dicitur, *Cordæ S. Franciſci*, impreſſo Bruxellis 1661. præter plenarias Indulgentias in die inſcriptionis in Confraternitate, in fine vitæ, ſi fuerint in ſtatu gratiæ, & invocaverint nomen Jeſu; item lucrandæ ab iis qui Confeſſi fuerint & Communicaverint illa Dominica menſis, qua ſupplicatio menſtrua Confraternitatis habetur, atque illi interfuerint; præter has, inquam, Indulgentias, promittitur plenaria, Indulgentia eis, qui vel legerint vel etiam audierint Miſſam de Immaculata Conceptione; orando pro Pontifice; item illis qui legent Roſarium D. Virginis conſtans 70. *Ave Maria*, & 7. *Pater Noſter*, cum uno *Pater* & *Ave* pro Papa. Item qui recitabunt Roſarium Chriſti, ſcilicet triginta & tres *Pater* & *Ave*, in honorem 33. annorum Chriſti. Ulterius pro illis qui officium Sanctorum, XVII. ac XV. Pſalmos recitabunt; deinde pro illis qui in extremis deſiderant ex devotione ſepeliri in habitu Fratrum Minorum, aut mulieres in habitu Clariſſarum. Deinde pro parentibus qui, exiſtentes in ſtatu gratiæ habent filium in Ordine Fratrum Minoritarum; idque toties, quot habent filios; poſſuntque filii has Indulgentias applicare parentibus mortuis, celebrando circa eorum ſepulcra.

Ultra has plenarias Indulgentias, promittuntur plurimæ partiales plurimorum annorum & dierum; V.G. 40. annorum 30. dierum, viſitantibus Eccleſiam Minoritarum; 100. dierum qui Miſſam aut Divinum officium ibidem audiunt; 18. annorum & 323. dierum, qui ibi concionem audiverint. Et ſi in alia Eccleſia concioni Fratris Minoritæ interfuerint, totidem annorum & 222. dierum &c. Hæc ex dicto libello, cujus Auctor inſuper teſtatur multas Indulgentias in aliis libellis haberi, quas brevitatis cauſa omiſit; cum etiam a neſcientibus obtineri poſſint. Quapropter, ait, qui ſpirituali ſuo lucro intendit, orans aut aliud quodcumque opus bonum exercens, ſemper formet intentionem Indulgentias lucrandi, illi orationi vel bono operi annexas.

Item monet omnes has Indulgentias mortuis applicari poſſe: Deinde notat undecim Dies, præter omnes quibus Romæ habetur ſtatio, quibus legendo 6. *Pater* & *Ave*, cum *Gloria Patri* &c. quis poſſit liberare unam animam ex Purgatorio.

Ad hæc ultra omnes has Indulgentias in fine hujus libelli appenduntur ſeptem privilegia, conceſſa, ut ait, a Deo S. Franciſco; quorum omnium fabuloſitas, licet vel ex ſola lectione ſatis appareat, præcipue populo pernicioſa ſunt, & ad quæſtum adornata videntur; 1. quod qui Ordinem ſuum ſincere diligit, quantumvis magnus ſit peccator, in fine accipiet gratiam converſionis. 2. quod ſingulis annis, die ſuo feſto, id eſt 4. Octobris, liberet e Purgatorio omnes animas trium ſuorum Ordinum & benefactorum.

Hæc ſane non refutatione digna ſunt, ſed admiratione, ſive potius lacrymis & ſuſpiriis, quod ſimilia in ſummum populi Chriſtiani ſcandalum, & Eccleſiæ opprobrium evulgari videamus.

Qui hanc prodigioſam Indulgentiarum profuſionem, quæ in his aliiſque ſimilibus Confraternitatum libellus occurrit, contulerit cum moderatione quam in diſpenſandis Indulgentiis ſervatam vult Eccleſia, quamque Romani Pontifices ſe ſervaturos frequenter ſunt profeſſi, nonne fateri cogetur ſimiles Indulgentias vel ex ſola earum profuſa largitione, judicandas eſſe ſuppoſititias, aut ut minus a Pontificibus ſub vel obreptitie eſſe impetratas. Quis enim in animum inducat tantam Indulgentiarum profuſionem a Pontificibus vere emanaſſe, qui non ignorant quin & profitentur, quia per indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur.

Hinc concluditur libellos Confraternitatum ſimilem Indulgentiarum farraginem exhibentes, & populo proponentes, merito adſcribendos catalogo illorum librorum, de quibus loquitur Synodus Cameracenſis, anno 1565. titulo, *De Indulgentiis*; præcipiens *ut Parochi populum ſuum diligenter admoneant ne circumforaneis quibuſdam aut etiam impreſſis libellis temere fidem adhibeant, qui ex levibus, vanis & ſuperſtitioſis cauſis exhorbitantes Indulgentias pollicentur; cum Indulgentiæ nonniſi ex piis & rationabilibus cauſis concedi debeant.*

Huic quoque conſonat, Decretum Synodi Mehlinienſis 1570. ſupra §. 1. exhibitum: Monebunt inſuper Parochi populum ne ob promiſſas frequenterque publicatas Indulgentias, ſedulo ac forti animo agere pœnitentiam pro commiſſis peccatis omittant, cum ex Traditione compertum ſit, eam eſſe Eccleſiæ mentem in dandis Indulgentiis, ut per illas non infringantur illa ſacra & nulla humana auctoritate convellenda Decreta: *Facite fructus dignos pœnitentiæ: ſi pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter perhibitis*; atque adeo non niſi pœnitentibus, ſeu amara pœnitentiæ opera pio ac generoſo animo frequentantibus tribuendas; exemplo Apoſtoli qui indulſit Corinthio inceſtuoſo, *ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur.*

Et

Digitized by Google

Et Concilia jam pridem edixere; *licere Epiſcopo humanius aliquid cogitare de his qui lacrymis atque pœnitentia vel bonis operibus re ipſa converſionem ſuam non ſimulatione demonſtrant.*

§. XXIII.

Quid ſentiendum de Miraculis quæ in libellis Confraternitatum narrari ſolent.

Libelli Confraternitatum non tantum ſolent privilegiis ac Indulgentiis abundare, ſed etiam miraculis, quibus quiſque ſuæ Confraternitatis ſigna ac devotionis exercitia extollat ac commendet. Quin ad interceſſionem Sanctorum ac præſertim D. Virginis miracula Deus fieri concedat, ut per illa oſtendat gratum ſibi fore quod Sanctis ac præſertim D. Virgini exhibeatur obſequium, nemo Catholicorum ambigit.

Verum & illud indubitatum eſt, multo examine, atque prudenti & judicioſa diſcuſſione opus eſſe in dijudicandis veris miraculis a falſis, fabulis a veris hiſtoriis: immo & caveatur ne Dæmon ſuas fallacias ac præſtigias ſub ſpecie miraculorum occultet & populo proponat. Hinc a Concilio Tridentino ſtatutum (Decreto de SS. Invocatione) *nulla admittenda eſſe nova miracula, niſi recognoſcente & approbante Epiſcopo, qui ſimulatque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in conſilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat quæ veritati & pietati conſentanea judicaverit.*

Hinc intelligitur nequaquam Eccleſiam velle recipi pro veris miraculis universa quæ pro talibus circumferuntur; ſed ſolum quæ ut talia, prævio diligenti examine, probata fuere: Et merito ſane cum pridem compertum ſit veriſſime dictum eſſe a Melchiore Cano Lib. 11. de Locis Theolog. Cap. 6. *quod plurimi è Catholicis qui vitas & acta Sanctorum conſcribunt, vel affectionibus inſerviant; vel de induſtria quoque ita multa confingant, ut eorum, ait Canus, me non ſolum pudeat, ſed & tædeat.*

His præmiſſis, ſi ad miracula quæ in prædictis libellis Confraternitatum narrantur, oculos convertamus, comperiemus ne unum forſan legitime ac rite examinatum, & probatum; ſed Auctores illa undequaque ſine ullo legitimo probationis argumento congerere & referre.

Quin ſi attentius expendamus eorum referendi ac probandi modum, apparebit eos haud abſimiles cuidam Sacerdoti, de quo hæc refert Melchior Canus: *Ætas noſtra*, ait, *Sacerdotem vidit cui perſuaſiſſimum eſſet nihil omnino eſſe falſum, quod ſemel fuiſſet typis excuſſum; non enim ajebat Reipublicæ adminiſtros tantum facinus commiſſuros, ut non ſolum evulgari mendacia ſinerent; ſed etiam ſuo communirent privilegio, quo illa tutius mentes mortalium pervagarentur.* Aut certe ſimiles illi quem idem Melchior Canus his verbis depingit: *Miſeranda ſane hominis ignorantia potius quam ludenda; qui uſque adeo aut bonus aut ſtultus erat, ut omni narrationi ſtatim crederet, ſi modo litteris eſſet prodita:* his, inquam, non abſimiles eſſe dictorum libellorum Auctores prodit eorum modos referendi & probandi miracula. Revolvantur enim libelli, & patebit quod ſi unum receperint librum, præſertim privilegio munitum in quo miraculum narretur, illud tanquam indubitatum ac pene fide credendum proponant; quin & non pauca reperies quæ non niſi alicujus manuſcripti in aliqua Bibliotheca latentis fide nituntur, qualia plurima in libello de S. Barbara exſtant.

Non mirum proinde quod veriſſime de his libellis aſſirmari poſſit, quod de libro qui *Speculum Exemplorum* inſcribitur, dixit Melchior Canus, ſcilicet quod in *illo miraculorum monſtra potius quam vera miracula legas.* Sed quod maxime deplorandum eſt, omnia pene quæ in hujuſmodi libellis recitantur perpetrata miracula, eo collimant, ut pernicioſiſſimam hanc populo imprimant ideam, quod qui V. G. B. Barbaram, aliquo fuerit externo devotionis opere proſecutus, aut Confraternitatis B. V. teſſeram portaverit, & exigua quædam pietatis exercitia in honorem D. V. ſubierit, quantumvis magnis eſt diuturnis peccatis involutus vixerit, ſalvus fiat. Quotquot enim fere referuntur miracula, declarant quod vel homines multis ſceleribus implicati miraculoſe fuerint in hac vita retenti, donec Sacramenta ſuſcepiſſent; vel etiam ad vitam revocati, ut confeſſionem peccatorum facere poſſent; qua peracta ſalvi fierent: idque ea de cauſa, quod, vita durante licet ſceleribus multis fuiſſent implicati, nihilominus aliquod externum qualecumque devotionis opus in honorem S. Barbaræ, V. G. aliquam quotidie oratiunculam recitando, vel ſingulis ſeptimanis Miſſæ quæ de hac Sancta celebratur, aſſiſtendo, aut in ejus profeſto jejunando, fecerant. Alii vero non obſtante vita ſua ſcelerata Confraternitati D. Virginis, V. G. Scapularis aut Roſarii fuerant inſcripti, & aliqua interdum, juxta præſcripta Confraternitatis, devotionis externa opera perſolverant atque propterea eam ſe gratiam per interceſſionem S. Barbaræ aut D. Virginis conſecutos fuiſſe, aſſeruiſſe dicuntur.

Merito proinde Parochus monebit ſubinde populum ne ſimilibus libellis fidem temere adhibeat, in relatione miraculorum, cum compertum ſit plurimas in illis contineri fabulas; atque frequenter diabolum hujuſmodi abuti, immo ſub ſpecie miraculorum præſtigias occultare, ut homines externis quibuſdam devotionis exercitiis confidentes, in peccatis detineat; ideoque miraculis fidem non habeant, niſi quæ a Superioribus rite ac debite examinata ac probata eſſe conſtat.

II.

APOLOGIA TRACTATUS

de veneratione Sanctorum &c. Romæ exhibita nomine ipſius Z. B. van Eſpen, exarata in tribus ſequentibus paragraphis deſumptis ex libro cui titulus; *Impoſturæ libelli anonymi cui titulus:* ACCUSATIO ET QUERELA POPULI BELGICI &c. *per Joannem Opſtraet, & eos qui accuſantur refutatæ, & doctrina accuſatoris denuntiata: Leodii ex Typographia Henrici Hoyoux an.* 1698. *cum approbatione.*

§. XXIV.

Reſponſio ad propoſitionem, quæ fuit inter 61. accuſatas quinquageſima tertia.

„ Referuntur quædam occurentia, in Confraternitate SS. Trinitatis ſub titulo B. M. V. de redemptione captivorum, quæ pernicioſi erroris occaſionem dare poſſunt) Zegerus Bernardus van Eſpen in dictatis authentice exhibitis fol. 38. verſo, lin. 1.) tria potiſſimum occurrunt, quæ dicto errori ſavere videntur, ac populo occaſionem in illum inci-

dendi,

Digitized by Google

„ dendi, & hæreticis materiam Eccleſiæ tribuendi, dare poſſunt. Primum communicatio bonorum operum Confratribus hujus Confraternitatis, quibuſdam diebus fieri ſolita, ſub hac formula verborum: *communicamus vobis fratres orationes, jejunia, Miſſas, peregrinationes, & labores, pro redimentis etiam captivis, ſuſceptos, ceteraque opera bona quæ per Dei gratiam, in noſtra Congregatione* & Ordine fiunt, in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen. *ibid. lin.* 10, *& ſeqq.* (*a*)

Dicit *Querelator*, ſe oeſcire, quo fundamento hanc formulam communicationis bonorum operum impugnem. Sed oſtendere debuiſſet me eam impugnare. Nec eoim dixi eam eſſe erroneam; ſed hoc aſſerui, & aſſero, quod niſi a Parochis aliiſque animarum Directoribus exponatur, quæ ſit vis hujus communicationis, natum ſit fieri, ut ex illa generali communicatione bonorum operum in pernicioſum errorem populus incidat: „ quia hinc facile apprehendent Fideles vulgares (ut habent dictata) (*b*) quod ex hoc ſolum quod huic Confraternitati ſint inſcripti, Scapulare Confraternitatis geſtantes, ſingulis diebus quinies *Pater noſter*, & quinies *Ave Maria* pro exaltatione S. Matris Eccleſiæ, hæreſum extirpatione, & Principum concordia recitantes; addito uno *Pater noſter* & *Ave Maria* cum verſu *Gloria Patri &c.* pro booa intentione Summi Pontificis; atque exiguam eleemoſynam, verbi gratia, trium aſſium, cum primum Confraternitati inſcribuntur, & medium aſſem ſingulis annis pro redemptione captivorum offerentes, (ut regulæ Confraternitatis præſcribunt) participes efficiuntur omnium iſtorum bonorum operum: atque hinc ulterius facile continget, ut ſegniores reddantur ad ſimilia pietatis, & mortificationis opera exercenda; credentes hæc ſibi, vi Confraternitatis, abunde communicari, eorumque fructum applicari. “

Hæc ſi Auctor *Querelæ* addidiſſet, ſat perſpicuum fuiſſet, me formulam non ſimpliciter improbaſſe; ſed ſolum monere, merito Parochos ſolicitos eſſe, ut vis hujus formulæ populo exponatur, ne alias effectum illius ultra verum apprehendendo in pernicioſurum errorem incidat. Unde & §. 19. monui: „ Ioterim, dum hæc formula communicationis bonorum operum a Superioribus toleratur, poterunt Parochi pro opportunitate oſtendere, quam parum fidendum ſit huic booorum operum communicationi, niſi ipſa bona opera exerceant. “

Hanc formulam communicationis bonorum operum *tolerari* non autem *poſitive* probatam eſſe, ſat innuit ipſum Decretum Congregationis Rituum, probatum per Conſtitutionem Clementis VIII. ad quam provocat *Querela*.

In hoc enim Decreto dicitur §. *Quamvis non ſit uſitatum eam ita generatim fieri, ſed certis tantum perſonis & benefactoribus, tamen Sanctitas Sua* NON PROHIBET *id fieri expreſſis diebus, omnibus qui præſentes fuerint Confratribus* TANTUM *& ſororibus.*

Dein addit. §. 6. *prohibet expreſſe Sanctitas Sua ne populus in civitatibus, terris & locis publice invitetur a dictis Congregationibus ad ſuas Eccleſias ad conſequendam ſupradictam communicationem Indulgentiarum & bonorum operum; hoc eſt, in plateis, viis & locis publicis non apponantur cedulæ impreſſæ ſeu manuſcriptæ, quibus indicatur & promulgetur talis communicatio Indulgentiarum.*

§. XXV.

Reſponſio ad propoſitionem inter 61. accuſatas quinquageſimam ſextam.

„ Quis enim in animum inducat tantam Indulgentiarum profuſionem a Pontificibus vere emanaſſe, qui oon ignorant, qui & profitentur, quia per indiſcretas, & ſuperfluas Indulgentias, & claves Eccleſiæ cootemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur? *van Eſpen, ibid. fol.* 49. *lin* 2. *& ſeqq.* (*c*).

Senſum eſſe duplicem illius propoſitionis, dicit cenſura appoſita; atque in uoo illorum non eſſe cenſurabilem, ſed quis ſit duplex ille ſenſus oon exprimit. Hoc ſcio me hoc unum voluiſſe, & in dictatis apertiſſime expoſuiſſe, nullatenus veriſimile eſſe, tantam Indulgentiarum farraginem, qualis in libellis Confraternitatum paſſim occurrit, a Sede Apoſtolica emanaſſe; ſed pleroſque ſimiles libellos merito annumerari libellis illis, de quibus Synodus Mechlinienſis anno 1570. titulo *de Indulgentiis: monet pios ſuos filios eadem hæc Synodus, ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam cum privilegio* impreſſis libellis temere fidem habeant; qui ex levibus aut ſuperſtitioſis cauſis, incertiſque revelationibus, immodicas, & plus æquo exorbitantes pollicentur Indulgentias; potiſſimum ſi promiſſiones contineant certorum effectuum, periculorum ſcilicet evitationem, a gladiis, a tormentis, ab aquis, a poſte, aut liberationem certam a Purgatorio.

Et Synodus Cameracenſis anno 1565. eodem titulo: *præcipit ut Parochi populum ſuum diligenter admoneant, ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam impreſſis libellis temere fidem adhibeant, qui ex levibus, vanis & ſuperſtitioſis cauſis exorbitantes Indulgentias pollicentur.*

Rationem addit: *cum Indulgentiæ non niſi ex piis & rationabilibus cauſis concedi debeant.*

Legat *Querelator* libellos Confrateroitatum idiomate vulgari impreſſos, & hic diſtribui ſolitos; videbit quam graphice hi libelli a Synodis illis deſcripti ſint.

Monui ergo conſormiter ad citatas Synodos, quod merito moneatur populus, ne libellis illis facile fidem adhibeat; neque Indulgentiis ibidem relatis temere fidat; expreſſe eam in rem citatis verbis Synodi Cameracenſis.

§. XXVI.

Reſponſio ad propoſitionem quæ fuit inter 61. accuſatas 57.

„ Si hæc verba, *niſi per ipſos ſteterit*, accipiantur in dicto ſenſu, quod ſi geſtantes Scapulare de ſua parte nihil omiſerint de obſervantia mandatorum Dei, morientes in Scapulari æternum noo ſint paſſuri incendium: ridicula plane redditur revelatio, cum etiam geſtantes ſuam chlamydum, ſi nihil de ſua parte omittant de obſervantia mandatorum Dei, morientes æternum non ſiot paſſuri incendium. Si vero præfata verba, *niſi per ipſos ſteterit*, ita accipiantur, quaſi geſtantibus Scapulare promiſſum ſit, quod certo ſint accepturi eam gratiam, qua fiat ut ſint obſervaturi mandata Dei, aut ſaltem in fine vitæ talem habituri pœnitentiam, quæ ad evadendum æternum incendium ſufficiat, tunc rurſus hac admiſſa explicatione major virtus attribuitur geſtationi Scapularis, quam ullius Sacramenti ſuſceptioni. Non obſtante igitur ſimili expoſitione, verum eſt, rem revelatam vel eſſe ridiculam vel inanem, vel eſſe aliquid in Eccleſia hactenus inauditum; & Scripturæ, Patrum Traditioni, qui rebus indifferentibus & externis nunquam tantam tribuere virtutem, diſſonum, potius, quam conſonum, *idem ibid fol.* 17. *lin.* 17. *& ſeq.* (*d*).

Rurſus hic monet cenſura, propoſitionem hanc accipi poſſe in duplici ſenſu, atque in uno ſenſu acceptam poſſe dimitti. Sed quis is ſit ſenſus non exponit.

Ut autem ſenſus meus, alias, credo, ſat clare in Dictatis, expreſſus, innoteſcat, ſciendum, me primum oſten-

(*a*) Ex Tractatu de veneratione Sanctorum &c. Cap. IV. §. XVIII. (*b*) Ibid. §. XVIII. (*c*) Tract. de vener. Sanctorum &c. Cap. IV. §. XXII. (*d*) Tract. de venerat. Sanctorum &c. Cap. IV. §. V.

oſtendiſſe, quod revelatio, quæ B. Simoni *Stock* facta dicitur, & exprimi ac proponi ſolet his verbis: *Dilectiſſime mi; recipe hoc tui Ordinis Scapulare; meum Confraternitatis ſignum, tibi & cunctis Carmelitis privilegium, in quo quis moriens æternum non patietur incendium: ecce ſignum ſalutis, ſalus in periculis, fœdus pacis & pacti ſempiterni*, ſi ſimpliciter proponatur, oata ſit populum inducere io pernicioſum errorem; ſcilicet *in abominandam eorum vanitatem ac ſuperſtitionem, qui certo pollicentur non ex hac vita migraturos ſine Pœnitentia & Sacramentis eos, qui hunc illumve ex Divis coluerint*: uti loquuntur Synodus Cameracenſis an. 1565. tit. *de Sanctis*, Cap. 6. & Synodus Mechlinienſis anno 1609. tit. 14. Cap. 1.

Poſt hæc monui in dictatis: " neque refert, quod peritiores forſan aliter verba illa accipienda eſſe ſciant, immo dicant: quia populus verba illa audiens & legens, non ſolet attendere ad ſenſum proprium quem vel ipſi peritiores difficulter exprimere poſſunt; ſed ad ſenſum proprium ac obvium. Nemo vero ambigere poteſt, quin juxta obvium ſenſum verba illa præfatam ideam imprimant. „

Scilicet illam ideam, quod qui præfatum habitum (id eſt *Scapulare*) geſtaverit, Confraternitatique adſcriptus externa pietatis præſcripta exercitia præſtiterit, ſecurus ſit, quod æternum non patietur incendium.

Poſt hæc quorumdam formulæ illius expoſitione proponere & diſcutere intendens, hanc mihi objectionem formavi: " ſed replicabitur forſan ulterius, quod ultra geſtationem habitus neceſſaria ſit mandatorum obſervatio; multum tamen conſerat Scapularis geſtatio. Eſt enim illa, ait Theoph. Raynaudus Soci. Jeſus in Scapulari defenſo parte 2. q. 7. pignus uberis gratiæ auxiliatricis a Deipara ſodalibus ſuis exoratæ, cujus interventu ſervabunt mandata, & vitam ſancto fine concludent: Et hæc eſt vis ſpecialis juxta Deiparæ ſponſionem. Vel, ut Joannes de *Lezana* in Maria patrona Cap. 5. num. 12. exponit, ideo in prædicta viſione ſalutem animæ & liberari ab infernorum pœnis tribui S. Scapularis induitioni, quod illud pie geſtantes, quantum eſt ex parte Beatæ Mariæ Virginis ipſiuſque pro ipſis interceſſione, niſi per ipſos ſteterit, ſalutem conſequenter æternam.

„ Sed nonne admiſſa priore verborum illorum expoſitione, res ipſa revelata nihilominus diſſentiet potius quam conſentiet Scripturæ Sacræ & Patrum Traditioni? quandoquidem rei plane de ſe ad bonum vel malum indifferenti, nimirum externæ habitus geſtationi divinitus dicatur annexum, ut ſit teſſera & pignus uberis gratiæ &c. quod nec Sacramenti ullius ſuſceptioni, nec incruenti Sacrificii oblationi reperitur conceſſum. "

Hæc occaſione prioris expoſitionis dixeram; in quibus Accuſator nihil reperit quod accuſaret.

Dein oſtendere volens nec poſteriorem expoſitionem revelationi, quæ B. Simoni Stock facta fertur, convenire, dixi: „ quod poſteriorem illorum verborum expoſitionem ſpectat: ſi hæc verba, *niſi per ipſos ſteterit*, accipiantur in eo ſenſu quod ſi geſtantes, & cetera, quæ in ipſa propoſitione accuſata referuntur. „

Quid vero hæc aliud ſignificant, quam quod ſi verba hæc, *niſi per ipſos ſteterit*, ita accipiantur, ut geſtantes Scapulare, *æternum non ſint paſſuri incendium*, ſi obſervent omnia mandata Dei, tunc nihil *ſpeciale* datum ſit per hanc revelationem geſtantibus Scapulare: cum & illi qui illud non geſtant, *ſi obſervent omnia Dei mandata*, æternum non patientur incendium.

Neque autumo, quod Querelator noſter neceſſariam ſibi credat geſtationem Scapularis Carmelitici, ut æternum oon patiatur incendium; ſi modo cum geſtatione Scapularis & habitus Ordinis Eremitarum S. Auguſtini obſervet omnia Dei mandata.

Dum alterum ſenſum illorum verborum, *niſi per ipſos ſteterit*, rejici; quid aliud ſignificavi aut volui, niſi hoc unum quod geſtationi Scapularis nequeat dici annexum privilegium, quod illud geſtantes certo ſint accepturi eam gratiam, qua fiat, ut ſint obſervaturi mandata Dei; aut ſaltem talem habituri pœnitentiam, quæ ad æternum evadendum incendium ſufficiat?

Hoc enim privilegium ſi geſtationi Scapularis dicamus annexum; oonne merito dicetur, geſtationem Scapularis eſſe *certum* prædeſtinationis ſignum: atque Beatum Simonem Stock accepiſſe Scapulare, tanquam ſuæ & omnium Conſratrum illud geſtantium, prædeſtinationis *certam* teſſeram; atque inter omnes praxes devotionis erga Divam Virginem, devotionem ipſius Scapularis eſſe notam certiorem prædeſtinationis, & ſignum omnium ſecuriſſimum ſalutis? Quæ omnia in nupero ſuo Decreto inter alias ſeptem propoſitiones cenſuravit Epiſcopus Atrebatenſis. Propoſitio prima gallice expreſſa, hæc eſt; „ le Bienheureux Simon Stoc a reçu le Scapulaire comme la marque certaine de ſa prédeſtination, de celle de ſes Religieux, & des autres fideles qui dans la ſuite des tems devoient le recevoir.

Tertia his verbis exprimitur: „ entre toutes les pratiques de devotion inventées pour honorer la Sainte Vierge, celle du Scapulaire eſt la marque la plus certaine de prédeſtination & le ſigne le plus aſſuré du ſalut.

Cenſura eiſdem ſubjecta eſt: „ declarons les propoſitions cy-deſſus marquées, dans leur ſens propre & naturel reſpectivement ſauſſes, temeraires, ſcandaleuſes, propres à expoſer le culte de la Vierge à la raillerie, & à jetter les pecheurs dans l'impenitence, en les arrêtant dans leurs deſordres par une vaine & préſomptueuſe confiance.

Expendat ounc Accuſator, num expoſitio illorum verborum, *niſi per ipſos ſteterit*. a me rejecta, non coincidat, ſaltem quoad ſenſum, cum hiſce propoſitionibus; minoremque mereatur cenſuram?

Sed forſan reponet, propoſitionem non accuſari in hoc ſenſu, ſed in ſenſu, quo ſignificatur, piam Scapularis geſtationem, piaque Confraternitatis exercitia, nihil ad evadendum æternum incendium valere, ut in ſuis reflexionibus non obſcure innuit: verum neſcio qua ſpecie ex verbis propoſitionis hunc ſenſum elicere, aut mihi affingere potuerit Accuſator? Quid enim in ipſa propoſitione occurrit, quod vel ſpeciem illius ſenſus *præfert*?

Deinde ſi quid obſcurum in hac expreſſione occurreret, nonne ex profeſſo non ſemel in Dictatis, e quibus propoſitio excerpta eſt, aſſerui, quod pia Confraternitatum exercitia proſint ad ſalutem, immo quod ipſæ Confraternitates vel eo titulo ab Eccleſia ſint utiliter inſtitutæ; quod per eas plures in unum conſociati, ſe mutuo excitent ad exercitium bonorum operum, & mutuis precibus mutuam ſalutem promoveant, ſi modo ex mente Eccleſiæ omnia peragantur: oſtendique, quam immerito hæretici noſtri temporis ipſum Confraternitatum inſtitutum improbent, & calumnientur.

Nonne nominatim Cap. 4. §. 17. Dictatorum, laudavi Decretum S. Congregationis editum 11. Februarii 1613. & probatum a Paulo V. quod fratribus Ordinis Carmelitarum permittitur prædicare, quod populus Chriſtianus poſſit *pie credere* de adjutorio & protectione Divæ Virginis, ſi in caritate diſceſſerint, & Scapulare geſtaverint, ac præſcripta pietatis opera in ejus honorem pie obierint?

Dico itaque, uti & ſatis clare dixi & repetii in Dictatis cum Epiſcopo Atrebatenſi in citato Decreto regula 8. " Il eſt impoſſible qu'un Chretien ſoit ſauvé ſans faire penitence, ſans garder les commandemens de Dieu, ſans l'aimer. Le Scapulaire ne le ſauvera pas ſans cela. Avec cela il ſera infailliblement

„ ment ſauvé ſans porter le Scapulaire. Toutes ces
„ propoſitions ſont de foi. A quoi donc lui ſervira
„ le Scapulaire? A être en l'autre vie plus ſeverement
„ châtié s'il le porte, ſans faire penitence, ſans garder
„ les commandemens de Dieu, ſans l'aimer: A rece-
„ voir ici bas beaucoup de ſecours de la Sainte Vier-
„ ge, s'il y joint une vie penitente, une vie Chréti-
„ enne; en un mot, s'il porte le Scapulaire en Chré-
„ tien, & non pas, comme pluſieurs le font, en Juif,
„ c'eſt à dire, exterieurement ſeulement, & qu'il ob-
„ ſerve ce que l'Egliſe preſcrit pour recevoir les gra-
„ ces qu'elle a attachée à cette pieuſe Confrairie.

Si igitur nihil aliud prætendatur per revelationem quæ facta prætenditur B. Simoni Stock, non refragabor; ſed quomodo hic ſenſus conſiſtat cum ſupra expreſſa formula revelationis; & qua ratione vulgari populo eam formulam audienti, & in ſenſu obvio & naturali eam intelligenti, ſufficienter ſit cautum, ne incidat in vanam & præſumptuoſam fiduciam de conſequenda ſalute ex ſola Scapularis geſtatione, judicent, & expendant Superiores.

APPROBATIO.

Tria genera ſunt erroris quibus homines erant cum aliquid legunt, *inquit magnus Eccleſiæ Doctor S. Aug. l. de util. cred. C. 4. illa ſi eruditi quiqoe, prout par eſt, caviſſent, non tot & tantæ diſſenſiones inter ipſos, factiones, & ſcandala ſuccreviſſent; quœ mala necdum ceſſarunt, ut patet ex hoc ſcripto, quo juſtæ defenſioni, modeſte conſultum eſt, contra varias circa alterius ſcripta aberrationes; nihil contra fidem aut bonos mores occurrit, ſed potius aliqua pro puritate Sacerdotum, pro caſtitate conjugatorum, pro utilitate Pœnitentium &c. quœ omnia cum S. Sedis judicio ſubmiſſa ſint; hanc quoque ſuper his, ſub ejus beneplacito, expanſam mentem meam, ſubjectam volo. Dabam* 22. *Novembris* 1698.

Joan. le Beau S. Adalberti,

Curio-Decanus Exam. Synod. Leod.

III.

TRACTATUS (a) BREVIS
DE SACRIS CONGREGATIONIBUS
Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem; pro interpretatione Concilii Tridentini, & Indicis librorum prohibitorum.

Auctore Z. B. Van Eſpen J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore in Academia Lovanienſi.

(Nunc primo editus.)

PRÆFATIO.

Ob multiplicia quæ ad Romanam Curiam devolvi, poſtremis hiſce præſertim ſæculis, ex omnibus mundi partibus cœperunt negotia, variæ fuere a diverſis Pontificibus, & præcipue a Sixto V. inſtitutæ Congregationes, ex Cardinalibus, aliiſque inferioribus Prælatis, quœ in cauſis aliiſque negotiis ſibi commiſſis vel Pontifici eſſent ſubſidio, vel ea, vice Pontificis, juxta facultatem ſibi datam, dirigerent & abſolverent. Inter has quidem aliæ ſunt ut expediant ea negotia, quæ Pontifici tanquam urbis Romæ ejoſque diſtrictus Epiſcopo particulari incumbunt: V. G. Congregatio Viſitationis Apoſtolicæ; *aliæ ut ea curent negotia quæ regimen Eccleſiaſticum vel temporale ſtatus Pontificii ſeu Eccleſiaſtici dumtaxat reſpiciunt: ut Congregatio* examinis Epiſcoporum; *item quæ* Conſulta *dicitur; item* boni Regiminis *&c. Denique aliæ, eæque ceteris celebriores, quæ pro regimine univerſalis Eccleſiæ a Pontificibus inſtitutæ fuerunt: inter quas præ ceteris tres ſunt, ſcilicet Congregatio* S. Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem; pro interpretatione Concilii Tridentini; & Indicis librorum; *quarum notitiam admodum utilem & convenientem judicavi, utpote, ſub quarum nomine plurima ac frequentia hodie eduntur ac circumferuntur Decreta & Declarationes.*

De his itaque acturi ſingularum originem, ſtatum, ac hodiernum procedendi modum breviter deſcribemus; quaſque partes in Decretis ſub earum nomine editis, Pontifex habeat, ad ſingulas annotabimus. Verum cum non tantum Romæ & in Italia, ſed in aliis quoque ditionibus, præſertim Regi Catholico ſubjectis, ſacra Inquiſitio locum habeat, conveniens credidi priuſquam de ſtatu & modo procedendi dictæ Congregationis Romanæ agatur, primo oſtendere quomodo Inquiſitio, prout hodie in uſu eſt, originem ſumpſit; quæ ſint generales Inquiſitionis leges & modus contra hæreticos agendi: & denique unde contigerit, ut nonnullorum Regnorum, Populi, præſertim Belgii noſtri, ſeſe ſubjicere noluerint Tribunali Inquiſitionis.

CAPUT PRIMUM.

De Inquiſitione contra hæreticam pravitatem.

§. I.

Origo dictæ Inquiſitionis.

Quandoquidem Epiſcopis ex officio incumbat populum ſibi commiſſum in fide Catholica conſervare, ac ab omni errore fidei contrario, quantum in ipſis eſt, præſervare, ſequitur Epiſcopis jure naturali quodammodo competere Inquiſitionem contra hæreticam pravitatem, ipſosque eſſe naturales fidei Inquiſitores; quapropter per XII. circiter ſæcula nullos præter Epiſcopos Eccleſia ignorerat fidei Inquiſitores; donec tandem ſub finem ſæculi XII. exorta fuerit hæreſis Waldenſium, & ex illa poſtmodum progenita hæreſis Albigenſium, quæ fautore Raymundo Comite Toloſano tantum brevi tempore, præſertim in Toloſana & adja-

(a) Dictatus Lovanii, in Scholis publicis, circa finem Julii 1691.

adjacentibus Provinciis progreſſum fecerat, ot, teſte Cæſareo Heiſterbacenſi, auctore coævo temporibus Innocentii III. hujus hæreſis vires eſſent tam validæ, ut omne triticum fidei gentis illius verſum videretur in lolium erroris.

Ob nimium hunc hæreſcos progreſſum Innocentius III. aot non ſatis confidens de zelo Epiſcoporum, vel eorum vires adverſus hæreticos inſufficientes exiſtimans, anno 1204. ad Provincias illas deſtinavit, cum plena auctoritate procedendi contra hæreticos, Arnaldum Abbatem Ciſtercienſem, & Petrum de Caſtro novo, & Radulphum, Monachos Ciſtercienſes, ut patet ex litteria dicti Pontificis quæ incipiunt: *Etſi noſtra navicula*, in quibus conceſſam eis plenam poteſtatem explicat.

Cumque ſub idem tempus ad Curiam Romanam veniſſent de Hiſpania Didacus Epiſcopus Oxonienſis cum S. Dominico tunc ejuſdem Eccleſiæ Canonico, ipſi quoque ab Innocentio III. ad Provincias hæreſi infectas ſimili auctoritate anno 1206. miſſi fuerunt, qui jam dictis Sedis Apoſtolicæ Legatis ſe jungentes hæreticorum converſioni ſe impenderunt.

Cumque biennio tranſacto Epiſcopus ad Eccleſiam ſuam reverteretur, Dominicus ut felicius & efficacius operi ſibi injuncto incumberet, ſæculares aliquot Presbyteros ſibi adjutores aſſociavit, quibus circa annum 1215. ab Epiſcopo Toleſano conceſſa fuit Eccleſia S. Romani ejuſdem civitatis, cum omnibus proventibus & juribus; ad quam cum Sociis Dominicus migravit, primaque ibi Ordinis ſui fundamenta jecit, quem anno ſequenti Honorius III. confirmavit.

Ordo hic a prædicandam fidem contra hæreticos inſtitutus, & ob id *Prædicatorum* nuncupatus, etiam uſque ad hæc tempora, præcipuas partes in Tribunalibus, Inquiſitionis ſemper habuit.

Hinc Gregorius IX. in Litteris ad Priorem Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia, ſub divini obteſtatione judicii diſtricte ei mandat, quatenus aliquos de fratribus ſuis ad partes ſui Prioratus tranſmittat, qui tanquam Inquiſitores fidei contra hæreticos & infamatos procedant. Habetur Tomo XI. Parte 1. Conciliorum ultimæ editionis Epiſt. 9. col. 335.

Hi fidei Inquiſitores, quaquaverſum per Provincias diſcurrentes, tum exhortatione, tum prædicatione hæreticæ pravitati ſe opponebant; interdum etiam ipſos Magiſtratos aut Principes ut contra hæreticos & de hæreſi ſuſpectos procederent, excitarunt: qui & ſubinde populum concitabant, ut ſub nomine cruce ſignatorum conſociati bellum in hæreticos moverent, Indulgentias qoamplurimas auctoritate Apoſtolica belligerantibus promittebant; & quidem tanto rigore hujus Ordinis fratres aliquando in hæreticos ferebantur, ut neceſſe interdum fuerit adjungere collegas ex Ordine fratrum Minorum, qui *rigorem*, ut loquitur Guillelmus de Podio Laurentii, in Chronico C. 8. *manſuetudine ſua temperarent....* de qoo etiam vide Spondanum ad annum 1234. N. 3.

Verum licet hi Inquiſitores auctoritate Apoſtolica modo jam dicto adverſus hæreticos ſubinde etiam Epiſcopis indignantibus procederent, nullum tamen hactenus Tribunal Inquiſitionis firmum ac ſtabile inſtitutum erat; ſed demum Innocentius IV. circa annum 1252. Conſtitutionem edidit, conſtantem 38. Capitulis, quibus inter alia præſcribit Magiſtratibus civilibus, ut jurejurando promittant ſe in omnibus legibus hic præſcriptis obſecuturos, atque Inquiſitorum ſententias executuros, omneque auxilium ſine ulla contradictione ipſis exhibituros.

Hanc Conſtitutionem ſequentes Pontifices præſertim Alexander IV. & Clemens IV. ſæpius innovarunt & ſuppleverunt; quæ partim ſub titulo *de hæreticis* in VI. Decretalium: partim in Bullario Romano, & omnes ſimul compilatæ in Appendice ad *Directorium Inquiſitorum* videri poſſunt.

Ab eo tempore Inquiſitores non amplius exhortando ſed judicando proceſſerunt, eorumque ſententias Magiſtratus civiles ſine ullo ulteriori examine exequi obligati fuerunt.

§. II.

Deſcribitur ſummarie modus procedendi in Tribunali Inquiſitionis.

Inquiſitor litteris ſuæ delegationis a Sede Apoſtolica receptis, eas Ordinario ejuſve Vicario & Magiſtratui loci inſinuare tenetur, quo facto Officialibus civilibus ſub juramento injungit, ut leges ac ſtatuta contra hæreticos fideliter obſervent, quodque hæreticos aut de hæreſi ſuſpectos vel infamatos inſequentur, vel Inquiſitori denunciabunt, præſertim cum fuerint requiſiti, ut latius in formula juramenti apud Eymericum in Directorio Inquiſitorum Parte 3. N. 11. exprimitur. Poſt hæo Inquiſitor ſermonem generalem, qui *Edictum fidei* vocatur, in certum diem indicit, utque frequentior populi ſit concurſus in omnibus Eccleſiis pro ea die conciones ſuſpendit, Indulgentiasque 40. dierum accedentibus promittit. In hoc ſermone primum loquitur de fide, ad ejus defenſionem & hæreticæ pravitatis extirpationem populum adhortans, deinde a Notario legitur *Edictum fidei*, quo ſub poena excommunicationis, Papæ & Inquiſitori reſervatæ, præcipitur univerſis, cujuſcumque conditionis & ſtatus, quatenus infra certum terminum Inquiſitori revelent ſi quam ſciverint perſonam hæreticam aut de hæreſi ſuſpectam aot diffamatam, vel perverſe ſentientem de articulis fidei vel Eccleſiæ Sacramentis, ac alias a communi Fidelium converſatione, vita & moribus diſcedentem. Tandem promulgatis trium annorum Indulgentiis, pro iis qui perſonam aliquam denunciaverint, aut auxilium vel favorem Inquiſitori præſtiterint, promolgatur terminus aliquis infra quem ſi quis hæreticus coram Inquiſitore ſponte culpam ſuam agnoſcat, veniamque petat, magna ei gratia addicitur, vocaturque *tempus gratiæ*; quæ latius videri poſſunt in Directorio Inquiſitorum Parte III. N. 47. & ſeqq. Poſt hæc Inqoiſitor more Judicis ordinarii, excipit accuſationes & denunciationes, aut etiam ex officio inquirit. Si ex denunciatione vel inquiſitione deprehendantur indicia ſufficientia ad capturam, illa ad inſtantiam Promotoris decernitur; niſi eſſent perſonæ illuſtriores, contra quas in Hiſpania captura decerni nequit, niſi conſulto ſupremo Inquiſitionis Tribunali. Deinde reus coram Inquiſitore comparens, præmiſſa generali inqoiſitione, de patria, parentibus, &c. interrogatur utrum ſciat quam ob cauſam ſit citatus; an aliquos habeat ſuſpectos, a quibus ſe delatum reputet, & quos? moneturque ſedulo ot ſincere ac aperte veritatem fateatur, recepturus omne miſericordiæ auxilium. Puncta tamen accuſationis ipſique accuſatores maximo ſilentio premuntur. Ideoque non reſtat citato niſi propriæ conſcientiæ diſcuſſio, ut ea facta divinare queat quæ ſint & puncta accuſationis & accuſatores. Interim tertio, ſimile examen ſimiliſque monitio inſtituitur. Vide Directorium Inquiſitorum Parte III. N. 74. & ſeqq. & Commentarium Franciſci Pegnæ ibidem.

Hoc examine peracto, ſi maneat Inquiſitori reus ſuſpectus, ducitur ad carcerem Inquiſitionis, in quo ſinguli in ſingulis cellulis ſeparatim includi ſolent; neque ad Miſſam vel Sacramenta admittuntur; nec libri, ne quidem Breviarium, ſi Clerici ſint, ipſis permittuntur. Directorium Parte III. Comment. 108.

Si tertio interrogatus ac monitus non omnia ſuper quibus accuſatus eſt fateatur, tunc Promotor exhibet libellum, punctis accuſationis ſingulatim expreſſis; concludens ut reus pœnis hæreticorum puniatur. Forma libelli habetur Parte III. Direct. & Comment. num. 14. Libellus Reo communicatur cum toto litis proceſſu, nominibus tamen accuſantium & teſtium occulta-

tis.

tis, quæ nunquam reo revelantur; quapropter reo non patet modus aliquid adverſus teſtes objiciendi, niſi eos divinare queat; quod quam ſit periculoſum nemo non videt; præſertim cum in cauſa hæreſis omnes indifferenter in teſtes, ſive excommunicati, infames, perjuri, quin & inimici, niſi ſint capitales, admittantur. Vide Directorium Parte III. Quæſt. 64. & ſeqq. & Commentarium Franc. Pegnæ ibid.

Cauſæ inſtructione facta Inquiſitor una cum Epiſcopo ejuſve Vicario ad ſententiam dicendam procedit. Si meritis cauſæ diſcuſſis Reus reperiatur plane innocens, nullaque ſuſpicione aut infamia hæreſis laborare, abſolvitur; ita tamen ut ſententia in hac materia nunquam tranſeat in rem judicatam, poſſitque poſtmodum ſuper eodem crimine ſemper accuſari.

Si diſcuſſione cauſæ facta nulla appareant indicia eum ſuſpectum reddentia, appareat tamen eum de hæreſi eſſe infamatum, ſubire cogitur purgationem canonicam, quam ſi tempore ſtatuto abſolvere nequeat, habetur pro convicto hæretico, & ut talis condemnatur. Si autem poſt purgationem factam rurſus incidat in eandem hæreſim habetur pro relapſo & pœnis relapſi ſubjecto.

Quam hic ſit periculoſus procedendi modus facile intelliget qui attenderit formam purgationis canonicæ neceſſario ab eo ſubeundæ Parte III. N. 145. & ſeqq. deſcriptam, & inſuper quam incerta ſit fama popularis; præſertim in crimine hæreſeos.

Cauſa diſcuſſa ſi appareat Reus ſuſpectus *de vehementi*, id eſt, ſi ſint indicia quæ ipſum vehementer ſuſpectum reddant de hæreſi, cogitur ad ſubjurationem hæreſeos; juratque primo ſe corde credere, & ore profiteri fidem Catholicam, quam Romana Eccleſia docet & profitetur, & ſpecialiter articulum contrarium hæreſi de qua eſt ſuſpectus, & abjurat hæreſim contrariam. Deinde expreſſis illis dictis aut factis ob quæ habetur ſuſpectus, jurat quod nunquam ſimilia faciet, vel dicet, vel alias velit haberi pro relapſo.

Si meritis cauſæ diſcuſſis inveniatur vel propria oris confeſſione vel per teſtes, aliave argumenta convictus de hæreſi, ſi pœniteat, veniamque poſtulet, tunc ultra abjurationem de qua jam dictum eſt, debet tanquam hæreticus abſolvi ab excommunicatione, & ulterius induitur veſte livida ad modum Scapularis monachalis, ante & retro habente Cruces de panno croceo, qua veſte & crucibus indutus ſtare debet in valvis alicujus Eccleſiæ quibuſdam præcipuis anni feſtivitatibus. Hoc palliamentum Hiſpani vocare ſolent *Sant-Benito*: quaſi ſaccum benedictum. Propterea ait *Pegna* Parte III. Direct. Commentario 42. quod ſit aptus ad agendum pœnitentiam per quam benedicimur & ſalvamur.

Hæ veſtes tempore pœnitentiæ abſoluto, vel poſt mortem pœnitentium ſuſpendi ſolent in Eccleſiis in quarum Parochiis habitabant; neque ait Pegna Parte III. Comm. 144. inde facile debent amoveri; immo ſi vetuſtate delapſæ ſint renovandæ ſunt, inſcriptis nominibus quorum palliamenta fuerunt, ut extent in perpetuum ea ſigna & monumenta impietatis.

Denique condemnatur ſic convictus, ad carcerem, vel in perpetuum vel ad tempus; aliave pœnitentiæ opera, prout Judici videtur.

Si convictus vel confeſſus hæreſim, vel eam fateri nolit, vel veniam petere recuſet, tunc in primis Inquiſitores omnia media poſſibilia adhibent, ut confeſſionem veniæque poſtulationem extorqueant: oſtendendo quomodo hac via poſſit facile evadere mortem, quam alias infallibiliter ſubire debebit; atque in illum finem ipſum nonnunquam torturæ ſive quæſtionibus ſubjiciunt, quam & frequenter adhibent dum reum de hæreſi ſuſpectum habent, ut ſcilicet, tortura mediante, veritatem & oris proprii confeſſionem extortorqueant: verum ſi ea, quæ de torturæ tormentis & ejus praxi in Direct. Parte III. N. 155. & ſeqq. item quæſtione 61. referuntur, rite expendantur, apparebit ea quidem apta eſſe ut confeſſionem extorquere queant, ſed non ut Judicem de veritate ſecurum reddant.

Si omnibus adhibis reus fateri nolit, aut impœnitens maneat, traditur Brachio ſæculari comburendus, uti & is qui reperitur eſſe relapſus: quia V. G. deprehenditur quod ante vel ut hæreticus pœnitens, vel ut ſuſpectus *de vehementi* hæreſim adjuraverit, aut de eadem hæreſi infamatus purgationem canonicam ſubierit. Et hic quidem licet pœniteat, veniamque poſtulet, hæreſimque abjuret, mortem evadere nequit, ſed infallibiliter Brachio ſæculari comburendus traditur, illudque Judex ſub pœna excommunicationis ſine ullo ulteriori examine exequi tenetur.

Quare cum relapſo ita procedatur rationem indicat Franciſcus Pegna Parte III. Comm. 38. quoniam per hanc ſecundam deprehenſionem expreſſam declaratur animus illius, qui primo fuit in mala opinione contra fidem Chriſti, in qua ſemper præſumitur continuaſſe, uſque ad ſecundam deprehenſionem.

Si ita de relapſis judicent Inquiſitores, quomodo non merito ſuſpecta habetur converſio peccatorum, qui in eadem ſæpius crimina relabuntur.

Non tantum contra vivos ſed & mortuos, tametſi nulla præcedente accuſatione vel ſuſpicione hæreſis defunctos, ad inſtantiam Fiſcalis actio interdum inſtituitur; & quidem ſi hæreticus fuiſſe probetur, ſtatua ipſius cum inſcriptione nominis in publicum producitur, & coram illa ac ſi viveret ſententia dicitur, eaque una cum oſſibus ejus exhumatis Judici ſæculari comburenda traditur.

Inſuper a die commiſſi delicti bona ejus declarantur ipſo jure Fiſco addicta, ipſumque dominio illorum excidiſſe; ideoque a filiis aliiſque poſſeſſoribus auferuntur; tametſi etiam per 30. annos bona fide poſſediſſent: Vide latius Direct. Parte III. Qu. 43.

Hæc bonorum confiſcatio omnes de hæreſi convictos tametſi confitentes & pœnitentes manet: & poſt ſententiam, juxta praxim modernam Hiſpaniæ, ait Farmoſinus ad Capitulum XI. de Conſtitutionibus Q. 3. N. 30. Fiſcus repetit omnia bona a die patrati criminis poſſeſſa, ubicumque ſint; & reſcindit omnem alienationem ab eo die factam; quæ omnia Regi addicuntur, qui ex iis neceſſaria Inquiſitoribus ſubminiſtrat, ut ibidem notat Farmoſinus, oſtendens quoque quanto cum rigore hæc confiſcatio fieri ſoleat; adeo ut ne quidem filiis minoribus, adverſa licet valetudine laborantibus, de bonis confiſcatis aſſerat alimenta eſſe ſubminiſtranda; ſed ſi quid detur, id ex mera miſericordia dari: immo affirmat ſe novem annis in Tribunali Inquiſitionis Valliſoleti verſatum, nunquam vidiſſe vel audiviſſe retro actis temporibus in eo Tribunali aſſignatam fuiſſe pro tali honeſta alimonia alimonia aliquam etiam minimam portionem.

Tandem omnium reorum, ſive mortuorum, ſive vivorum ſententiis ordinatis, Inquiſitores certum diem publice indicant & promulgant, quo die incarcerati omnes nudis pedibus, aperto capite cum cereo ardente, & ſi hæretici fuerint, ſed pœnitentes, cum veſte crucibus inſignita ſupra deſcripta; impœnitentes autem ac relapſi inſuper induti veſte nigra flammis & Diabolis in ea depictis, in modum ſupplicationis comitante Clero, nec non civitatis Magiſtratu, quin & Regio Senatu, ſi ibi ſit, ac innumera populi multitudine undique accurrente ad aliquam Eccleſiam, vel locum Eccleſiæ proximum pergunt, ibique habito ſermone proceſſus publice recitantur, ſententiæ pronunciantur, abjurationes ac abſolutiones ab excommunicatione fiunt, ipſique denique impœnitentes & relapſi Judici ſæculari traduntur, qua traditione facta & ſi ſacris Ordinibus fuerint inſigniti præmiſſa degradatione, eodem die, alio tamen in loco publice igni traduntur & comburuntur.

Actus hic vocatur *Actio fidei* (Hiſpanice *Auto daſé*) quæ interdum ad annos differtur quouſque tantus habeatur reorum numerus ut Actio celebris fiat, majoremque terrorem incutiat: omnia enim ad terrorem ita componuntur ut teſte F. Pegna Parte III. Comm. 45. dum actio in Hiſpania celebratur, videre ſit *horrendum ac tremendum ſpectaculum*, & quaſi imaginem futuri judicii.

§. III.

Quando & qua ratione Inquiſitio in Regnis Regi Catholico ſubjectis recepta ſit, & quæ obſtacula in aliquibus, in Belgio nominatim offenderit.

Circa annum 1233. in Aragoniam, inſtante S. Raymundo de Pennafort, inductam fuiſſe Inquiſitionem aſſerit Ludovicus a Paramo Lib. 2. de origine & progreſſu Inquiſitionis Tit. 2. Cap. 8. ſed ultra ditionem Regis Arragoniæ ſe non extendiſſe ſat manifeſte conſtat, ex Epiſtola Innocentii IV. anno 1249. data ad dictum Raymundum, & extat Tom. 2. Conciliorum pag. 603. (a) Et ſane ante ſæculum XV. vix ullum Inquiſitionis extat veſtigium in aliis regnis Hiſpaniæ; ſed ſub finem hujus ſæculi, cum per mortem Henrici Regis Caſtellæ regnum illud devolutum eſſet ad ejus ſororem Iſabellam Ferdinandi Regis Arragoniæ uxorem, ipſique conſpicerent quod licentia ſuperiorum temporum, ut loquitur Mariana Lib. 24. de rebus Hiſpaniæ Cap. 17. multa in Caſtella forent depravata, Mauris Judæiſque cum Chriſtianis promiſcue verſantibus, nullo non commercii genere, prava conſuetudine uſuque, non pauci e piorum numero inficerentur, plures ſacra Chriſtiana, quæ ſuſceperant patria ſuperſtitione abdicata, fide inconſtanti, nullo vetante desererent; hæc inquam cum attenderent dicti Reges, ſuaſu Cardinalis Hiſpanici & auctoritate Sixti IV. Inquiſitionem in regnum Caſtellæ introduxerunt.

Toti adminiſtrationi, ait Mariana, (b) *Thomas de Turrecremata*, ex Ordine Dominicanorum, præcipua apud Reges gratia, quorum peccata per pœnitentiam expiare conſueverat, tum quidem præfectus eſt. *Is Edictis Inquiſitionis propoſitis ſpe veniæ homines promiſcuæ ætatis, ſexus, conditionis ad* 17000. *virorum ultro crimina eſſe confeſſos memorat*, 2000. *igne crematos, majori numero in vicinas provincias delapſos.* Hæc Mariana, qui & notat hoc Inquiſitionis Tribunal initio Provincialibus *grave* viſum eſſe; illa maxime, parentum ſcelera filiorum pœnis lui; occulto accuſatore reos fieri; contra quam olim factum fuerat, peccata in religionem vindicari morte, illud graviſſimum adimi per Inquiſitores loquendi libere audiendique commercium, diſperſis per urbes & oppida obſervatoribus, quod extremum in ſervitute „ credebant. „ Hæc ille.

Interim his non obſtantibus in regno Caſtellæ ſtabilita Inquiſitione, paucis poſt annis in omnia pene regna reliqua Regi Catholico ſubjecta, prupagata fuit variiſque in locis Inquiſitores inſtituti; quibus omnibus præeſt Inquiſitor generalis qui a Rege nominatur, & a Pontifice confirmatur. Is præſidet ſupremu Inquiſitionis concilio quod Curiam Regis ſemper ſequitur. Ab hoc concilio reliqui Inquiſitores inferiores leges accipiunt; ab ipſorum ſententiis ad hoc Tribunal appellatur, ipſum vero a nullo niſi a Rege dependet; immo prætendunt Hiſpani uſuque tritum affirmant, cauſas ab hoc Tribunali nec per litteras Pontificias etiam via appellationis Romam avocari poſſe, nec ſimiles litteras executioni mandari poſſe ſine aſſenſu Regis, ut latiſſime deducit Franciſcus *Salgado*, in ſupplicatione ad Sanctiſſimum, Parte II. Cap. 33. & pro indubitato aſſerit Farmolinus ad Cap. 7. de appellationibus Quæſt. 3. N. 12. & 16.

Non eodem ſucceſſu in regnum Neapolitanum inductam fuiſſe Inquiſitionem conſtat ex Mariana Lib. 30. Cap. primo ſub finem anni 1510. Neapoli, inquit, extitere tumultus, plebe ad arma conſternata, offenſaque vehementer adverſus Inquiſitores qui more ex Hiſpania translato cœperant in ea urbe judicia de Religione exercere majori ſeveritate quam mores gentis reciperent.

Tanta fuit commotio ut nec potentia Pro-regis ſedanda prævideretur; quare Judæis qui ex Hiſpania eo confluxerant ejectis, ſancitum tanden fuit Inquiſitionem ceſſare & amoveri. Pontifex ipſe, ait Mariana, cujus maximæ dignitati Inquiſitores ſerviunt, ne incommodo tempore eo conſtituto Tribunali, turbaret gentis tranquillitatem, auctor erat. Sic Populus conquievit.

Sed cum rurſus anno 47. ejuſdem ſæculi, rogatu Inquiſitorum Romanæ Eccleſiæ Pro-Rex Neapolitanus Judicium Inquiſitionis introducere voluiſſet, tantus repente tumultus iterato excitatus eſt, ut poſt multa concilia deſuper habita Pro-Regi quoque intentatum periculum fuerit: non quidem recuſantibus Neapolitanis, quin in hæreticos & ſuſpectos inquireretur, ſed petentibus ut ex antiqua Eccleſiæ diſciplina id fieret: quorum obſtinatum animum perpendens Pro Rex, ne quid triſtius contingeret, coactus eſt fidem dare de Inquiſitionis mentione nunquam deinceps repetenda, tanta populi gratulatione ut ignibus per tres dies & facibus accenſis lætitiam celebrarent. Verum renovata poſt diſſenſione, etiam ad multam cædem ea utrimque prorupit, accitis quoque externis auxiliis, & diſploſis ex arcibus contra cives tormentis, donec miſſis ab utraque parte ad Cæſarem (Carol. V.) Legatis, venit ab eo Decretum, quo Inquiſitionis mentione tacita cives ab armis diſcedere juſſi ſunt, & obedientiam Pro-Regi præſtare. „ Hæc ex Spondano ad ann. 1547. „ §. 15. qui ibidem rationem præmiſerat ob quam tam „ exoſi forent hi Inquiſitores: " quod multis locis a nonnullis hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, ſævius quam par eſſet, atque etiam non raro contra innocentes a malevolis delatos, illud exerceri diceretur, ut non tam pietatis tuendæ cauſa, quam ut everſis fortunis periculum liberis capitibus crearetur inventum plurimi conquererentur.

Non abſimilis fuit in Belgio noſtro Inquiſitionis fortuna anno 50. præteriti ſæculi, ut Lutheraniſmi progreſſum ſiſteret Carolus V. a Pontifice Inquiſitores poſtulavit, quorum auctoritati & ſecuritati cavens multa ſancivit quæ Edicto illius anni anni continentur. Verum ait Strada de bello Belgico Lib. 2. *Nova illa judicii facies plus terroris ſecum attulit* in *Belgio quam obſervantiæ; nam etſi alicubi ſuſceptares eſt, Brabantini tamen, quod in eo carpi ſuam libertatem dicerent, commodum nacti impoſito ſe ſe onere liberarunt ſub ejus anni quinquageſimi finem, quo tempore partim Auguſtana Comitia, Tridentinumque Concilium, partim bella alio diſtraxere Cæſaris curas.* Hæc illa.

Anno 55. Philippus II. in quem Carolus Provincias has tranſtulerat, novo Edicto Patris placita confirmavit & Inquiſitores primarios nominavit quoſdam Theologos Lovanienſes, & inter alios Michaelem Bajum, qui in monumento ſepulcrali dicitur *generalis per Belgiam Inquiſitor.*

Sed cum Philippus eo & tribus ſequentibus annis bello cum Gallo eſſet implicitus, parum rem hanc promovit, donec tandem anno 59. a bello liber ad Religionem ſtabiliendam in ditionibus ſuis animum admovit, diſcedenſque e Belgio mandata ſorori ſuæ Margaritæ Parmenſi, Belgii Gubernatrici & Antiſtiti Granvellano dedit, ut enixe curarent ut placita patris ſui quæ ipſe, pro Pontificiis Inquiſitoribus firmarat, exquiſite ſervarentur.

Margarita rem cum Provinciarum Præfectis exequi aggreſſa mox obſtacula ſumma oſtendit. Magiſtratus ægre

(a) Vide originem Inquiſitionis & Congreg. S. officii in jus Eccleſiaſticum univerſum part. 1. Tit. XXII. C. III.

(b) L. 24. de Rebus Hiſpaniæ Cap. 17.

ægre videbantur id negotium in ſe ſuſcipere. Nobilium aliqui ambigue operam ſuam pollicebantur; alii præciſe negabant, opportunum tunc eſſe redire ad eum lapidem movendum, ad quem toties offendiſſent. In populo exaudiebantur multorum etiam contra Regem voces, quas aliunde immiſſas ſatis apparebat, ut latius apud Stradam videre licet.

Quid circa Inquiſitionem ſentirent Belgæ præcipue circa annum 1565. innoteſcere cœpit. Sub hoc enim tempus Philippus II. per litteras ad Gobernatricem præcepit ut Inquiſitores cauſarum fidei ubique pertanꝺe retineantur omnique ope a Gubernatrice ac reliquis Provinciarum Præfectis adjuventur. Conformiter ad has litteras ſignificatum fuit Præfectis Provinciarum, ut ſacris Inquiſitoribus favor omnis impendatur.

Hoc Edicto promulgato, mox quatuor primariæ Brabantiæ civitates vehementer iracundeque apud Cancellarium poſtulant ut ſuorum privilegiorum ratio habeatur, quibus ea Inquiſitorum judicia repugnant. Deinde paucis poſt diebus nunciatur Gubernatrici multos in Brabantia nobiles, inito inter ſe fœdere decreviſſe, ſi Rex in illorum Provinciam Inquiſitores vi vellet inducere, ſe ſumptis armis contra vim ituros. Ad hæc novem e notabilitate ſub initium anni 66. fœdus conſcribunt aliis proponendum: in eo exorli ab Inquiſitionis execratione quæ divinis humaniſque legibus adverſa, barbariem longe ſuperet, omnium retro tyrannorum, commotos ſe ſe affirmant ea indignitate: ſeque ſocietatem iniiſſe, qua obviam irent nefariis eorum conatibus qui per hæc judicia in optimorum civium fortunas intenderent; quam ob rem perſancte jurarunt Inquiſitionem ſe nullo modo in Belgio paſſuras. Inde miſſi per ſingulas Provincias animos popularium ac nobilium ſolicitarunt, eo ſucceſſu ut brevi ultra 400. nobiles palam fœderi ſubſcripſerint, unanimiter ceſſationem Inquiſitionis poſtulantes.

Cum vero Gubernatrix intellexiſſet confœderatos nobiles circiter 500. Bruxellas adventuros, conventum ſolito celebriorem apud ſe indixit ad diem 3. Aprilis, quo die congregatis Provinciarum Præfectis atque Aurei Velleris Equitibus & privati Conſilii Senatoribus, multis in deliberationem poſitis, variæ quoque fuere ſententiæ: pleriſque inviſum erat, ait Strada, Inquiſitionis nomen, omneſque fere acerbe ac palam contra novum inquirendi de Religione Tribunal diſſerere; & rurſus die ſequenti coactis Dynaſtis ac Senatoribus pleriqne acriter ac incitatius diſſerebant contra Inquiſitionem, ut ſatis appareret eam nulli hominum ordini acceptam eſſe: adeo ut Antverpiæ nemo ſit tam tenuis fortunæ qui ſclopum aut haſtile aliquod non oſtentet, mineturque illo ſe telo uſurum in eos qui Hiſpanicam Inquiſitionem inferre in urbem connitantur. Immo & Epiſcopos non levi affectos injuria videri, dum Religionis cauſæ, quarum cognitio ad ipſos jure pertinet, ad poſterius hoc Quæſitorum Tribunal transferuntur: uno verbo *vix unus fuit in eo Senatu qui opportunum tempori exiſtimaverit ejuſmodi Tribunal.*

Demum 5. Aprilis nobiles ſupra 200. libellum Gubernatrici obtulerunt quo abolitio Inquiſitionis poſtulabatur.

Dum de univerſali hoc Belgarum non ſectariorum tantum ſed & Catholicorum adverſus Inquiſitionem odio, tumultu populari & pejoribus quæ prævidebantur imminere, Gubernatrix frequenter Regem certiorem feciſſet, tandem ex parte Regis ſcriptum eſt quod Rex permitteret Eccleſiaſticos Inquiſitores removeri, modis Epiſcopis in ſuas Sedes ante inductis; atque ab eo tempore Inquiſitionis Tribunal ceſſare cœpit, ac tandem non obſtante contrario Ducis Albani conatu totaliter obliteratum eſt; adeo ut nullum hodie veſtigium Inquiſitionis illius Belgio ſuperſit, cognitione hæreſeos & hæreticorum punitione, Epiſcopis, aliiſque ordinariis Magiſtratibus juxta priſtinam diſciplinam relictis. (*a*).

§. IV.

Quandonam inſtituta fuerit Congregatio Inquiſitionis S. Officii, & quinam ad illam Congregationem pertineant.

Primus hanc Congregationem inſtituit anno 1542. Paulus III. eique deputavit ſex Cardinales in tota Republica Chriſtiana ſuper negotium fidei Inquiſitores generales & generaliſſimos, data illis omnimoda ac plenaria poteſtate inquirendi in hæreticos ut de hæreſi ſuſpectos; eoſque puniendi; idque per totam rempublicam Chriſtinam. Subſequentes Pontifices frequenter eam Congregationem confirmarunt, eique Sixtus V. in Conſtitutione ſua 74. (*b*) inter XV. Congregationes primum locum attribuit, ampliſſimamque in negotiis fidei auctoritatem dedit.

Ad hanc Congregationem in primis ſpectant Cardinales plures vel pauciores pro beneplacito Pontificis, illique proprie hanc Congregationem conſtituunt, & in negotiis decidendis ſoli gaudent ſuffragio deciſivo.

Præter Officiales interiores V. G. Fiſcalem, Notarium &c. habet hæc Congregatio unum Judicis ordinarii vices gerentem, ex Ordine S. Dominici & dicitur *Pater Commiſſarius S. Officii.* Hic in Aſſeſſorem habet Prælatum aut Clericum ſæcularem, Canonum Profeſſorem qui vocatur *Aſſeſſor S. Officii.*

Denique ad hanc Congregationem pertinent illi qui appellantur *Conſultores S. Officii*, inter quos quatuor fixum locum habent; tres ex Ordine S. Dominici, ſcilicet prædictus Pater Commiſſarius, Pater Generalis ejuſdem Ordinis, & Magiſter S. Palatii; quartus Profeſſor ex Ordine Fratrum Minorum Conventualium, cui tanquam fixo & invariabili, ait Cardinalis de Luca in relatione Romanæ Curiæ diſcurſu 14. N. 9. congruit ſingulariter nuncupatio, Conſultoris S. Officii, habens hoc minus magis peculiariter, illudque præ cæteris Conſultoribus exercet.

His quatuor fixum locum habentibus adjungi ſolent alii nonnulli Theologi pro arbitrio Papæ ex Variis Religionibus, aut quandoque ex Clericis ſæcularibus præcipue canonum periti.

Hi Conſultores licet ſolo ſuffragio conſultivo fruantur, ſintque dumtaxat Cardinalium Conſiliarii ſeu Aſſeſſores, plerumque tamen ab ipſorum ſuffragiis geſta Congregationis unice dependent, ut §. ſequenti videbitur.

§. V.

Qua forma Congregatio hæc procedat & quibus potiſſimum decreta hujus Congregationis adſcribenda ſint.

Negotia ad hanc Congregationem pertinentia diſtribui ſolent examinanda uni vel interdum pluribus Conſultoribus, qui eorum examine facto relationem faciunt in Congregatione ad quam conveniunt Conſultores, quæ habetur qualibet feria ſecunda in Palatio S. Officii, ibique ipſum Aſſeſſorem S. Officii de negotiis ſibi commiſſis inſtruunt, qui juxta inſtructionem a Conſultoribus acceptam ea relaturus eſt in alia Congregatione ad quam conveniunt Cardinales de S. Officio, quæ qualibet feria IV. habetur in Conventu PP. Dominicanorum prope Eccleſiam B. Mariæ *ſuper Minervam.*

In hac Congregatione congregatis Cardinalibus ſolus Aſſeſſor (Conſultoribus in aula exteriori interim expectantibus) ſtando, tanquam miniſter, negotio occurrentia juxta inſtructionem in præcedenti Congregatione a Conſultoribus acceptam, refert; & poſtquam

(*a*) Vide *jus Eccleſiaſticum univ.* part. III. Tit. IV. ch. II. (*b*) Al. 72. in Bull. Rom.

Digitized by Google

quam inter Cardinales diſcuſſio eis bene viſa ſecuta eſt, advocantur Conſultores, eorumque votum ſeu conſilium expetitur; quibus auditis ex judicio ac ſuffragio Cardinalium negotia terminantur.

Ut autem aliquid pro determinatione Congregationis habeatur, non requiritur ut major pars Cardinalium de S. Officio conſentiat, ſed ſufficit major pars eorum qui actualiter in Congregatione præſentes ſunt, ut declaravit Pius IV. Conſtitutione 79. & confirmavit Pius V. Conſtitutione 23. inſuper addens haberi pro determinato a tota Congregatione quod per præſentes licet dumtaxat duos determinatum eſt.

Hinc facile contingit, ut ſi qui decretum aliquod ab hac Congregatione deſiderent, prævideantque Cardinales aliquos ſibi futuros contrarios, conentur efficere ut negotium in Congregatione proponatur, dum hi Cardinales ſciuntur aut prævidentur futuri abſentes.

Abſoluta Congregatione feriæ quartæ, die ſequenti feria V. alia rurſus habetur Congregatio eorumdem Cardinalium in Palatio Papali coram ipſo Pontifice, qui tunc Congregationi præſidet; cui compendioſe, ut decet, ait Cardinalis de Luca dicto loco N. 11. referuntur ea quæ in præcedentis diei Congregatione Cardinalitia diſcuſſa fuere, ipſius etiam Congregationis votum referendo, ut ipſius Papæ oracula recipiantur. Hæc ille.

Facta hac relatione quandoque etiam pro negotiorum qualitate advocari ſolent præfati Conſultores, ut & ipſorum votis auditis Papa ultimate reſolvat.

Ex his quæ modo dicta ſunt non difficulter intelligi poteſt, quibus potiſſimum ipſa decreta Inquiſitionis ſeu S. Officii ſint adſcribenda; & quidem cum ad Congregationem quæ feria IV. habetur, non conveniat, aut interſit Pontifex, ſed ſoli Cardinales de S. Officio, ex quorum ſuffragiis in illa Congregatione negotia terminantur, patet decreta ab hac Congregatione emanantia non poſſe Pontifici adſcribi, ſed ſolos Cardinales de S. Officiis Auctores habere; nec his omnibus adſcribenda eſſe, ſed ſolis qui in Congregatione fuerunt, aut horum majori parti. quia ut ſupra notatum fuit, licet plures ex Cardinalibus S. Officii ſint abſentes, determinatum per præſentes, aut eorum majorem partem, habetur ac ſi a tota Congregatione determinatum foret; ideoque fieri poteſt ut decretum ſub nomine hujus Congregationis editum, duos treſve dumtaxat Cardinales auctores habeat.

Hinc ulterius intelligitur cur in decretis ab hæc Congregatione feriæ IV. emanatis, nulla fiat mentio Pontificis, neque dicatur V. G. *Sanctiſſimus Dominus hunc illoſve libros prohibendos cenſuit* ſed *Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Cardinales Inquiſitores Generales eos* prohibendos eſſe voluerunt, prout præſenti decreto prohibent.

Verum quia Cardinales ſolent ſe conformare votis Conſultorum, ſeque ad eorum examen referre, abſque ſpeciali per ſe ipſus V. G. librorum lectione vel alterius materiæ propoſitæ diſcuſſione, non dubium quin Conſultores ſæpenumero in iſtis decretis præcipuas partes obtineant, iiſque præcipue adſcribenda veniant: quin immo quia inter ipſos Conſultores unus dumtaxat aut alter eligi ſoleat, qui V. G. librum legat, aut materiam integre diſcutiat, reliquis ad ſummariam ejus relationem judicia ſua formantibus, patet potiſſimum his decreta illa eſſe adſcribenda.

Quod ad decreta Congregationis feriæ V. attinet cum in illa præſideat Pontifex & auditis Cardinalium ſuffragiis, ipſius quoque Congregationis diei præcedentis voto, & quandoque etiam Conſultorum ſententiis, concludat, decernat ac ſtatuat; ſequitur eatenus ipſi Pontifici hæc decreta adſcribenda fore: unde licet hæc decreta vere ſint decreta Inquiſitionis, atque ob id a Notario illius Congregationis ſignentur, tamen Pontifex tanquam Præſes iſtius Congregationis, & a cujus ſuffragio decreta illa vim ſuam ultimate accipiunt, ſolus tanquam decernens ac ſtatuens introducitur hac ſimilive forma; *Sanctiſſimus Dominus, Cardinalium ac Theologorum votis auditis ſtatuit* &c.

Verum tamen cum in hac Congregatione Pontifex, auditis compendioſe Cardinalium ſuffragiis, ſoleat ſe eorum reſolutioni abſque ſpeciali per ſe ipſum examine aut diſcuſſione, conformare & negotia concludere, rurſus patet qua ratione & hæc decreta non tantum a Cardinalium ſuffragiis, ſed vel præcipue a Conſultorum relatione dependere ſoleant; quia ut ſupra dictum eſt, & ipſi Cardinales Theologorum relationi & votis ſine ſpeciali per ſe ipſos examine ordinarie ſua vota conformant.

Et hic quidem ordinarius eſt Congregationum illarum procedendi modus; ſed interdum dum negotii alicujus magni momenti res agitur pluribus Conſultoribus res examinanda, immo & ſubinde iterato committitur; præſertim ſi inter ipſos Conſultores ſit diſſenſio; quin & quandoque fit ut ſi agatur de re ſummi momenti V. G. de prohibitione libri, qui Auctorem habet in ſumma Eccleſiæ dignitate conſtitutum & magnæ auctoritatis, tunc ſi qui ſint inter Cardinales profeſſione Theologi, librum ipſi legant judiciumque ſuum in ſcriptis deponant.

CAPUT II.

De Congregatione pro executione & interpretatione Concilii Tridentini.

§. I.

Origo hujus Congregationis & qui ad illam pertineat (*a*).

SUb initium anni 1564. publicato Concilio Tridentino, ut ejus de reformatione decreta exactius ſervarentur, Pius IV. octo deputavit Cardinales qui decretorum Concilii executioni intenderent, niſi, ait, in executione dictorum decretorum Conciliorum aliqua dubietas aut difficultas emerſerit, quo caſu ad nos referant. Conſtitutione 81. (18. in Bull. Rom.)

Hæc eſt prima hujus Congregationis inſtitutio, quæ tamen ut ex verbis patet, non ad interpretationem, ſed ad ſolam executionem fuit inſtituta. Subſequentes vero Pontifices eam non tantum confirmarunt, ſed ejus auctoritatem ampliarunt: & quidem Sixtus V. in Conſtitutione (al. 74. in Bull. Rom.) 79. eorum decretorum quæ ad fidei dogmata ſpectant interpretatione ſibi reſervata, Cardinalibus dictæ Congregationis, ſi quando in his quæ de morum reformatione, diſciplina ac moderatione & Eccleſiaſticis judiciis conſtituta ſunt dubietas aut difficultas emerſerit, interpretandi facultatem, ipſo tamen conſulto, impartitur. Hac itaque Conſtitutione non exequendi dumtaxat, ſed etiam interpretandi decreta Concilii huic Congregationi poteſtas facta fuit.

Congregationem hanc proprie conſtituunt Cardinales aſſumendi pro arbitrio Pontificis plures aut pauciores, ordinarie tamen pauciores, quam pro Congregatione Inquiſitionis; & hi ſoli rurſus in hac Congregatione voto deciſivo gaudent. In iſta Congregatione, ait Cardinalis de Luca in Relatione Romanæ Curiæ diſcurſu 15. N. 16. nulla adeſt mixtura Prælatorum, uno excepto qui Secretarii munus gerit; atque unus Cardinalis ejus habet præfecturam pro ſubſcriptione litterarum & decretorum, ipſiuſque Congregationis cura & directione, diciturque *Cardinalis Præfectus*. Ad-

(*a*) Vide jus Eccleſiaſticum Univ. part. I. Tit. XXII. C. VI.

ſunt

ſunt etiam huic Congregationi ut & ceteris, Theologi quidam & Juriſperiti qui in dubiis & caſibus decidendis opera & conſilio Cardinalibus aſſiſtunt.

§. II.

Qua ratione in hac Congregatione procedatur & decreta edantur.

Dubia ſive caſus Congregationi propoſita examinanda traduntur uni aut pluribus Conſoltoribus, qui eorum examine facto illa referunt in Congregatione quæ qualibet hebdomada vel bis in menſe, pro negotiorum numero vel qualitate, die Sabbati in Palatio Apoſtolico habetur.

Huic Congregationi Pontifex non aſſiſtit ſed ſoli Cardinales; ex quorum ſuffragio dubia ſuper decretis Conſilii Tridentini exorta declarantur. Verum licet Pontifex Congregationi non interſit, interdum tamen ultima reſolutio Congregationis non habetur priuſquam ad Pontificem facta ſit relatio, quod eo caſu in ipſa declaratione indicatur hac vel ſimili forma: *& facta relatione ad Sanctiſſimum, Sanctiſſimus illam approbavit.*

In hac uti & præcedenti Congregatione Pontifex relationi ſibi factæ & ſuffragiis Cardinalium ſine ſpeciali examine annuere ſolet, ſicut & Cardinales ordinarie Conſultorum reſolutioni ſe conformant.

Quare ex dictis §. præcedenti facile deduci poteſt quibus potiſſimum hujus Congregationis decreta adſcribenda ſint.

Congregatio hæc non ſolum dat decreta in generali & in abſtracto ſuper alicujus dubii & quod varios pariter ſenſus decreti Concilii Tridentini declaratione, ſed etiam caſus particulares in forma contentioſa diſputandos & decidendos aſſumit; & quid in caſu illo particulari juxta decreta Concilii Tridentini reſolvendum ſi, declarat & decernit.

Quando ſuper dubio propoſito ante jam prodierunt reſolutiones, cum iſtis, ait Cardinalis de Luca loco citato N. 17. procedi ſolet, atque aliquando abſque ulla diſcuſſione reſcribi, quod dentur reſolutiones alias factæ; id autem non ſemper bene procedit, cum id ſervandum non ſit, ait idem, in reſolutionibus caſuum particularium, cum diverſæ ſingulorum caſuum circumſtantiæ diverſam exigere valeant reſolutionem.

Reſolutiones hujus Congregationis non ſolent quemadmodum decreta S. Officii publicari nequidem more Curiæ Romanæ, ſed per litteras ſigillo Congregationis, ſubſcriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii munitas, conſulentibus intimari; niſi forſan ejus publicationem expreſſe fieri Pontifex mandet; ſicuti circa decretum *de Communione quotidiana* nuper (*b*) ex ſpeciali mandato Innocentii XI. factum fuit.

§. III.

Quantum reſolutionibus hujus Congregationis deferendum ſit.

Certum in primis eſt nullam aut exiguam eſſe auctoritatem earum declarationum, quæ paſſim in auctoribus Scholaſticis circumferuntur, quia falſas multas & truncatas circumferri jam pridem deprehenſum fuit: ideoque ex ſpeciali juſſu Urbani VIII. decrevit S. Congregatio 2. Auguſti anno 1632. ejuſmodi declarationibus tam impreſſis quam imprimendis, ac etiam manuſcriptis nullam fidem in judicio vel extra eſſe adhibendam, ſed tantum illis quæ in authentica forma, ſolito ſigillo & ſubſcriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii ejuſdem Congregationis munitæ fuerint.

Deinde cum hæ declarationes frequenter dentur occaſione alicujus caſus particularis, in ſupra dictum fuit, *erroneum eſt*, ait Cardinalis de Luca in annotationibus ad Concilium Tridentinum diſcurſu primo N. II. *in particularibus declarationibus cum conſueta cœca fide vim conſtituere, cum illæ quæ ſingulos vel particulares concernunt caſus, ex eorum particulari qualitate & circumſtantiis manare ſoleant; ideoque alteri diverſas circumſtantias habenti, non ſemper ſint applicabiles, cum diverſimode ob diverſam facti qualitatem ſæpius decernere congruat.* Hæc ille.

Licet ergo de declaratione ſuper caſu aliquo data autentice conſtaret, inepte declaratio hæc applicaretur, niſi ſciretur caſum propoſitum fuiſſe omnino cum iiſdem circumſtantiis eumdem cum eo cui eam applicare vellet; quod rariſſime contingit.

Denique cum hæ declarationes publicari non ſoleant, evidens eſt eas non ut leges eſſe recipiendas, nec etiam ut infallibiles Concilii Tridentini interpretationes; quandoquidem ſuper eodem decreto etiam in abſtracto & in generali contrariæ interdum datæ fuerint declarationes, ut videre licet apud Fagnanum ad Capitulum *Quoniam* de Conſtitutionibus N. 57. & 58. ſed ſolum habendas ut probabiles & doctrinales reſolutiones, eo majoris auctoritatis quo earum auctores majori pollent auctoritate, ut pluribus citatis auctoribus docet Bertrandus Loth, Tractatu II. Art. 18. Reſolut. Belgic.

CAPUT III.

De Congregatione Indicis.

§. I.

An ſemper aliquorum librorum lectio fuerit prohibita.

Cum omnibus jure naturali præceptum ſit vitiorum ac errorum contagionem vitare, tentationibus aut peccatorum periculis nulla exigente neceſſitate ſe ſe non exponere, tempus rebus vanis & inutilibus haud impendere, lege quoque naturali nunquam non præceptum fuit, eorum librorum vitare lectionem, qua fieret ut in unum ex dictis præceptis impingeretur.

Si qui igitur ſint libri pernicioſis principiis referti, licet nulla lege poſitiva eorum lectio ſit interdicta, ſemper tamen fuit, & erit lex naturalis mandans ab eorum lectione abſtinere eos qui ex eorum lectione facile inficerentur: atque hinc ulterius præcipit eadem lex naturalis, ut quiſque ſollicite inquirat & attendat quorum librorum lectio ſibi contagioſa aut periculoſa eſſe poſſet, tametſi nulla lex humana eorum lectionem interdicat.

Hanc legem naturalem non ſatis attendere videntur illi juventutis Academicæ Moderatores, qui nihil aut parum ſolliciti ſunt, ut juventutem ſibi concreditam abſtrahant a lectione librorum illorum, quorum lectio licet nulla lege poſitiva ſit interdicta, lex tamen naturalis ob evidens contagionis periculum eam interdicit. Quis enim neſcit plurimos eſſe hodie tum Theologorum tum Canoniſtarum libros nulla poſitiva lege interdictos, immo qui omnium paſſim manibus teruntur, quorum tamen lectio juventuti ſit pernicioſior quam foret aliquorum, quorum lex poſitiva lectionem interdixit: Quot enim non etiam hodie Theologorum manibus teruntur qui peſſima præſertim in moralibus nati ſunt principia legentibus inſtillare? Quot non Canoniſtarum, qui pernicioſam ac plane ſæcularem de Beneficiis Eccleſiaſticis ideam imprimunt, quo tandem fiat ut hæc idea præoccupati nihil poſtmodum pene in Beneficiis præter temporalia attendant.

At primis Eccleſiæ ſæculis ad hanc legem naturalem unice pene attendebant Patres, & conformiter ad il-lam

(*b*) 12. Febr. 1679.

Digitized by Google

lam hortabantur Fideles ut a librorum lectione ſe temperarent, e quorum lectione periculum foret, ne in unum ex prædictis præceptis impingerent: quin & ſubinde cum deprehenderant quoſdam a ſimilium librorum lectione ſolo dictamine legis naturalis non ſufficienter retrahi, lege etiam poſitiva eorum lectionem interdicebant, aut aliis mediis eorum lectionem iis adimere ſtudebant.

Hinc ſub finem ſæculi IV. cum repeririſſent Patres Concilii Carthaginenſis IV. Epiſcoporum nonnullos eloquentiæ addiſcendæ nimia curioſitate pluſquam expediebat librorum Gentilium lectione occupari, eorum lectionem ipſis interdixit Canone 27.

Similiter ſub initium ſæculi IX. conſiderantes Patres Synodi Cabilonanſis quantum periculi immineret Sacerdotibus, ſi ipſis ex quorumdam librorum lectione perſuaderetur peccata quantumvis gravia, levibus pœnitentiis poſſe expiari, repudiatos ac omnino eliminatos voluere libellos illos quos *Pœnitentiales* vocabant, quorum ſunt, inquiunt, *certi errores, incerti auctores*, de quibus recte dici poteſt: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivicabant animas quæ non vivebant: qui dum pro peccatis gravibus leves quoſdam & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos ſub omni cubitu manus.* Canones 38. &c.

Quin & ſub idem tempus, ut efficacius ſimiles pernicioſi libelli e Sacerdotum manibus retraherentur, viſum fuit Concilio VI. Pariſienſi, a quatuor Provinciarum Epiſcopis celebrato, ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia eoſdem erroneos Codicillos diligenter perquirat & inventos igni tradat, ne per eos ulterius Sacerdotes imperiti homines decipiant. Lib. 1. Gan. 32.

Conſtat igitur non tantum jure naturali præceptum fuiſſe a librorum impiorum lectione abſtinere dum periculum contagionis prævidetur, ſed etiam a multis retro ſæculis Eccleſiam reipſa oſtendiſſe ſibi eſſe poteſtatem ſupprimendi libros eorumve lectionem interdicendi, quorum lectionem filiis ſuis pernicioſam fore judicat; licet verum ſit, quod priſtina librorum interdictio quoad modum & formam non parum differat ab ea quæ poſtremis hiſce temporibus frequentari cœpit.

Quis enim in præteritorum ſæculorum Conciliorum libris aut hiſtoriis reperiet legem univerſalem qua generaliter, idque ſub pœna excommunicationis, *latæ*, ut ajunt, *ſententiæ* interdicatur, ne quis libros hæreticam doctrinam continentes, aut hæreſeos ſuſpectos legat? Immo primus qui ſimili forma uſus fuit dicitur fuiſſe Leo X. qui Luthero damnato ſimul omnes ejus libros ſub pœna excommunicationis legi vetuit.

Ipſum ſecutus Paulus III. damnatis generaliter & excommunicatis per Bullam quæ vocatur Bulla *Cœna Domini*, omnibus hæreticis, eadem quoque ſententia involvit libros Lutheri, aut quorumvis aliorum ejuſdem ſectæ leges, aut in ſuis domibus tenentes, imprimentes, aut quomodolibet defendentes ex quavis cauſa, publice vel occulte, quovis ingenio vel colore. Quinimo nec ulla librorum interdictio ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ aut denunciatione peccati mortalis in legentes, uti hodie librorum prohibitioni adjici conſuevit, apud veteres reperitur; adeo ut fateri oporteat, quod licet nota fuerit apud veteres & a multis retro ſæculis uſurpata librorum prohibitio, forma tamen prohibitionis hodiernæ recentior ſit.

§. II.

De INDICE *librorum prohibitorum: quandonam is confici cœperit; & quid in Concilio Tridentino circa illum actum ſit.*

Extat in Concilio Romano anno 494. ſub Gelaſio I. catalogus exhibens nonnulla apocrypha & fabuloſa ſcripta, quorum lectionem indignam judicavit Concilium; ſed ut ex verbis Concilii conſtat, ibidem dumtaxat agitur de lectione *publica* in Officio Divino; ac per conſequens catalugus ibidem exhibitus dici non poteſt *index librorum prohibitorum*, prout hodie intelligitur, ſcilicet continens libros abſolute etiam privatim legi prohibitos, qualis Index ſæculum proxime elapſum confectus non reperitur. Aſt circa medium illius ſæculi cum invaleſcentibus Lutherana & Calviniana hæreſibus plurimi ederentur etiam mentito auctore, ac prælo libri, fermento hæretico infecti, & qui nec facile a Catholicis diſcerni poſſent, varii a variis Theologis confici cœperunt librorum catalogi ſeu Indices, in quibus notabant libros quos vel ab hæreticis confectos, vel hæreſi conſperſos judicabant.

Et quidem ad inſtantiam Caroli V. Sacra Facultas Lovanienſis Indicem confecit librorum hæreticorum, & de hæreſi ſuſpectorum, & quorum lectionem, *pro eo ſaltem tempore populo haud convenire judicavit*, qui anno 1546. juſſu ejuſdem Cæſaris, publicatus fuit.

Item alium fuſiorem & copioſiorem eadem Facultas compoſuit, quem adjuncto Edicto anno 1556. idem Cæſar publicavit. Hi integri una cum Cæſareis Edictis referuntur lib. 1. Edictorum Flandriæ impreſſionis anni 1639.

Similiter anno 1557. Romanus Pontifex Paulus IV. præcepit ut ab iis, qui Inquiſitionis officio Romæ erant præpoſiti, Index librorum prohibitorum conficeretur, qui anno 1559. abſolutus & publicatus fuit.

Hic Index in tres claſſes diſtributus, prima claſſe exhibebat nomina eorum quorum omnia opera cujuſcumque argumenti, etiam profani, omnino vetantur; inter quos etiam Catholicorum quorumdam nomina occurrunt.

Secunda claſſe continentur libri ſingulatim damnati, cum alii eorumdem auctorum libri non vetentur.

Tertia claſſis complectitur ſcripta quædam anonyma, adjecta clauſula generali vetante libros omnes anonymos editos ab anno 1519.

Denique additur catalogus 60. Typographorum quorum omnium libri, quos illi typis ſuis evulgaverunt, prohibentur, a quocumque demum auctore aut idiomate prodiiſſent.

Similem ante hac librorum prohibitionem aut Indicem a Romanis Pontificibus evulgatum fuiſſe haud reperitur: unde de hoc Pontifice dicere non dubitat Spondanus „ quod *primus extiterit qui univerſalem*
„ pernicioſorum librorum cujuſcumque argumenti
„ etiam profani, a quibuſcumque etiam Religione
„ Catholicis ſcriptoribus, vel etiam a ſuſpectis Typo-
„ graphis, de quacumque arte editorum Indicem
„ contexere ſtuduerit: cum ad eum uſque diem li-
„ brorum prohibitiones tam a Pontificibus quam ab
„ Imperatoribus factæ, nunquam exceſſiſſent termi-
„ nos *librorum hæreticorum*, aliive peſtilentes legi
„ prohibiti fuiſſent, niſi quorum auctores etiam dam-
„ nati extitiſſent. „ Hæc ille ad annum 1557. §. V. ibidem addens: „ Illud in hoc Indice Pauli rigidius vi-
„ ſum quod pœna legentibus libros eo catalogo com-
„ prehenſos ac prohibitos denunciata erat excommu-
„ nicatio latæ ſententiæ Pontifici reſervata, privatio
„ atque incapacitas quorumcumque munerum ac Sa-
„ cerdotiorum, perpetua infamia, cum aliis pœnis
„ arbitrariis. Quo factum eſt ut Pius IV. Pauli ſuc-
„ ceſſor, rigorem hunc temperans, totum illud libro-
„ rum negotium ad Concilium Tridentinum retule-
„ rit. „ Hactenus Spondanus.

Quod ad Concilium Tridentinum attinet, legitur quod cum poſt ſuſpenſionem decem circiter annorum rurſus ſub Pio IV. omni ſuſpenſione ſublata, ejus reſumptio in ſeſſione habita 18. Januarii anno 1562. communi Patrum aſſenſu declarata eſſet, habita fuerit Congregatio 26. ejuſdem menſis in qua a Præſidibus

Conci-

Digitized by Google

Concilii inter alia propoſitum fuit ut libri a diverſis „ auctoribus poſt hæreſes natas editi una cum Catho- „ licorum contra eos cenſuris examinarentur, quo „ Synodus, quid ſuper illis babeat decernendum, ſta- „ tuat.

Super hoc articulo varias fuiſſe Patrum ſententias ex actis Concilii conſtat: & quidem inter alios Archiepiſcopus Granatenſis „ ab ea occupatione Patres „ dehortatus fuit, quippe longiſſima, & quæ Syno- „ dum abſtraheret ab altioribus negotiis, magiſque „ indigentibus ipſius proxima cura.

Barthulomæus de Martyribus Archiepiſcopus Bracarenſis adjecit, *poſſe id committi Academiis.* Plures ſi Petro Suavi credimus, ſolus vero Petrus Contarenus, ſi Pallavicino, *ſuadebat ut nulla fieret in Indice Pauli mutatio; eſſe verius recentium ingeniorum intemperantiam, quam Religionis ſtudium, velle deceſſorum opus reformare, non quo illa meliora redderentur, ſed quo ipſi præſtantiores oſtentarentur.*

Generalis Auguſtinianorum exiſtimabat novum ab initio Indicem conſtruendum non eſſe, ſed Indicem Pauli reformandum. Huic conſonabat alius, Daniel Barbarus adjutor Patriarchæ Aquilejenſis, monens Indicem Pauli correctione plurima indigere, cum eodem modo proſcriberet opus licentiæ juvenilis, & opus hæreticæ pravitatis.

Tandem poſt varias ſuper hoc negotio Patrum altercationes, pleriſque conſentientibus, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur, rogatiſque Patribus, ut librorum Cenſores deſignarent, communi voce Præſidibus Concilii horum electio injuncta fuit, a quibus ex Patribus 18 delecti fuerunt ad Indicem elaborandum, tradita facultate tum ipſis minores etiam Theologos adhibendi, tum reliquis ſuggerendi quod cuique in id conferre videretur. Vide Pallavicinum Lib. 15. Cap. 19. hiſtoriæ Concilii Trid. (& Spondanum ad an. 1562. §. 17.)

Conformiter ad hanc Patrum reſolutionem formatum fuit decretum, quod ſeſſione 18. publicatum eſt.

Poſt hunc Patrum delectum & publicatum hoc decretum; nihil de hoc negotio in Concilio amplius actum legitur, quouſque jam inſtante Synodi concluſione quarta Decembris, quo die & finis Concilio impoſitus eſt, decretum Patribus prælectum & probatum fuit, in quo prius relatis quæ ſeſſione 18. decreta erant, ſubditur „Audiens nunc (Synodus) huic „ operi ab iis (quibus opus Indicis conficiendi com- „ miſſum fuerat) extremam manum impoſitam eſſe, „ nec tamen ob librorum varietatem & multitudinem „ poſſe diſtincte & commode a S. Synodo dijudicari, „ præcipit ut quidquid ab illis præſtitum eſt, San- „ ctiſſimo Romano Pontifici exhibeatur, & ejus judi- „ cio & auctoritate terminetur & evulgetur.

Duo igitur in Synodo Trid. circa Indicem Librorum acta ſunt: primum cura illius conficiendi demandata fuit quibuſdam delectis Patribus cum relatione ad Synodum, quo ipſa tunc commodius deliberare ac ſtatuere poſſet: ſecundum omnium eorum quæ a delectis illis Patribus acta erant relatio ad Sanctiſſimum facta eſt; ut ejus judicio opus illud terminaretur & evulgaretur.

§. III.

De Indice a Pio IV. evulgato, & qua ratione hic Index, cum regulis ſubjectis, Tridentinus dici queat.

Pius IV. tunc Pontifex, ut decreto Concilii Trid. quoad ipſum negotium Indicis relatum fuerat, ſatisfaceret, poſtquam Indicem ſibi oblatum *doctiſſimis, quibuſdam probatiſſimiſque Prælatis* (verba ſunt Pontificis) *accuratiſſime legendum examinandumque tradidiſſet*, ipſeque etiam legiſſet, ipſum Indicem una cum Regulis ei præpoſitis, auctoritate Apoſtolica approbavit per Bullam quæ incipit *Dominici gregis*, editam 24. Martii anno 1564.

In hoc Indice unaquæque Alphabeti littera tres claſſes habet: In prima non tam libri quam librorum ſcriptores continentur, qui vel hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti fuerunt. In ſecundam referuntur libri qui ob *doctrinam non ſanam vel ſuſpectam, aut quæ offenſionem etiam in moribus* (tantum) *fidelibus adferre poteſt, rejiciuntur; etiamſi auctores a quibus prodiere ab Eccleſia nunquam deſciverint.* Tertia *eos libros complectitur, qui ſine ſcriptoris nomine exierunt in vulgus, & doctrinam continent quam Eccleſia Romana tanquam fidei Catholicæ, aut morum integritati contrariam refutandam ac repellendam eſſe decernit: non enim omnes libros qui nomen auctoris non præferunt damnandos eſſe putarunt; quandoquidem ſæpe viros doctos quidem ac ſanctos novimus, ut Reſpublica quidem Chriſtiana ex eorum vigiliis fructum caperet, ipſi vero inanem gloriam evitarent, libros optimos ſine nomine ediđiſſe.* Hæc ex præfatione Patris Franciſci Forentii Ord. Præd. Tridentinæ deputationis ad confectionem Indicis Secretarii.

In fine Regularum Indici præfixarum pœna in contravenientes decernitur, ut *ſi quis libros hæreticorum, vel cujuſvis auctoris ſcripta ob hæreſeos vel falſi dogmatis ſuſpicionem damnata atque prohibita legerit, aut habuerit, ſtatim excommunicationis ſententiam incurrat: qui vero libros alio nomine interdictos legerit vel habuerit, præter mortalis peccati reatum, quo afficitur, judicio Epiſcoporum ſevere puniatur.*

Hæ ſunt pœnæ ad quas fit alluſio dum in hodierna prohibitione librorum dici ſolet, *ſub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis*; ſed cum diverſa ſit pœna pro diverſitate librorum prohibitorum, nec ſoleat hodie exprimi quo ex capite libri prohibeantur, patet quod incerta ſit pœna quam legentes incurrere poſſunt legendo libros prohibitos.

Cum hic Index auctoritate Pii IV. una cum præpoſitis regulis, tribus & amplius menſibus demum poſt diſſolutum Concilium probatus & publicatus fuerit, quæritur qua ratione vulgo dicatur *Tridentinus*?

R. Certum in primis eſt Tridentinum dici non poſſe, quaſi a Synodo Tridentina compoſitus aut probatus fuerit; quandoquidem conſtet Concilium Tridentinum nullum Indicem compoſuiſſe ſed tantum delectis quibuſdam Patribus curam illius demandaſſe, idque cum relatione ad Synodum, ut facta relatione, ipſa demum commodius deliberare ac ſtatuere poſſet. Conſtat quoque Patres Tridentinos nunquam probaſſe opus a delectis Patribus exaratum; quia ut ex his decreti verbis, *Audiens nunc Synodus*, &c. intelligitur quod demum in ipſo fine Synodi Patribus innotuerit huic operi ab eis ultimam manum impoſitam eſſe, ac præterea fatentur illud a ſancta Synodo dijudicari non potuiſſe, adeoque ſi dijudicari non potuerit, ergo nec approbari.

Sed dicit auctor P. Harney Dominicanus libelli Flaodrici de lectione Scripturæ Sacræ in lingua vulgari. Lib. 1. Cap. 2. „ In Præfatione ad appendicem „ Indicis Tridentini, cujus conficiendi curam Dux „ Albanus auctoritate Regis Catholici commiſerat „ *certis delectis graviſſimis & doctiſſimis viris* (ver- „ ba ſunt Præfationis) *Epiſcopis, Inquiſitoribus gene-* „ *ralibus, Decanis & Doctoribus*, quamque ipſe Dux „ anno 1569. Bruxellis publicavit; in hac inquam Præ- „ fatione dicitur: A Sacro Sancto Tridentino Con- „ cilio ſingulari diligentia, ſumma æquitate compoſi- „ to Catalogo ex tredecim ſelectiſſimorum Epiſcopo- „ rum judicio; eodemque omnium deinde Patrum „ ſententia & Summi Pontificis auctoritate compro- „ bato.

„ Non ergo dumtaxat, inquit prædictus Auctor, „ a delectis Patribus catalogus comprobatus fuit, ſed

Digitized by Google

„ omnium etiam Patrum Tridentinorum ſententia „ comprobatus.

Notandum in primis hanc præfationem nequaquam adſcribendam eſſe auctoribus Appendicis, ſed ab aliquo privato exaratam fuiſſe, ipſique appendici præfixam, quod vel ex ſolo elogio, quod auctoribus appendicis tribuitur ſat manifeſtum eſt.

Quiſquis igitur prædictæ præfationis auctor extiterit manifeſte Patribus Tridentinis contradicit, dum aſſerit omnium ipſorum ſententia catalogum a delectis Patribus confectum, fuiſſe comprobatum; quandoquidem ipſi edito decreto expreſſe declarent opus a delectis Patribus exaratum a Synodo, non potuiſſe dijudicari; ideoque velit ut quidquid ab illis præſtitum eſt *Romano Pontifici exhibeatur* &c. Si dijudicari a Synodo non potuit, quomodo comprobari?

Sed ulterius inſtat, dictus libelli Auctor Cap. 3. „ Verum quidem eſt Concilium declaraſſe quod non „ potuerit diſtincte & commode de opere illo dijudicare „ ob librorum varietatem & multitudinem; ſed cum „ hoc bene conſiſtit, ſed cum hoc bene conſiſtit, (inquit) „ quod de ipſo opere Indicis ſecundum ſe & etiam „ de regulis ipſi præfixis dijudicare potuerit; „ adeoque & hac ratione catalogum comprobaſſe dicatur.

Sed unde hanc diſtinctionem ſive exceptionem hauſit Auctor ille? Nonne in ipſo decreto abſolute & ſimpliciter declarat Synodus, quod ne opere cui a delectis Patribus ultima manus dicebatur impoſita, dijudicare non potuerit, ideoque præcipiat non aliquid dumtaxat, ſed quidquid ab illis præſtitum eſt, Romano Pontifici exhibeatur?

Deinde ſi quæ decreta a Patribus in ſeſſione comprobanda erant, juxta modum in Concilio Tridentino obſervatum, illa prius in Congregatione Patribus examinanda ac diſcutienda proponi ſolebant: in qua vero Congregatione hic catalugus cum regulis præpoſitis Patribus examinandus ac diſcutiendus propoſitus legitur?

Deinde quo tempore hæc Indicis & regularum comprobatio facta dicetur? Forſan in ſeſſione ultima ſeu illius continuatione, habita quarta Decembris? Sed ſi hic contigerit, cur inter ſeſſiones hujus decreta comprobatio illa non refertur? Quomodo factum, ut nequidem in actis illius ſeſſionis (quæ ſingulatim ac ordine a Pallavicino Lib. 24. Cap. 8. recitantur) verbum occurrat, quo vel innuatur Indicem aut Regulas Patribus fuiſſe propoſitas, ac poſtmodum omnium ipſorum ſententia comprobatas?

Denique ſi quis expendat tum decreta quæ in hac continuatione ſeſſionis Patribus fuere prælecta, & ab iis nec tamen ſine aliqua altercatione comprobata, tum reliqua altercatione comprobata, & ab iis nec tamen ſine aliqua altercatione comprobata, tum reliqua iſtius ſeſſionis acta, a Pallavicino ibidem relata, facile intelliget omni plane veri ſpecie deſtituti quod in hac continuatione ſeſſionis hujuſmodi comprobatio prævia diſcuſſione (quæ etiam ſola plurium ſeſſionum tempus requiſiviſſet) a Patribus, fieri potuerit, præſertim quia ut ibidem notat Pallavicious, eodem die primo mane adhuc habitus fuerat conventus fere generalis, in quo Patribus prælectum fuit decretum de Indulgentiis, ac propterea itum ſerius eſt ad ſeſſionem abſolvendam vel continuandam.

Ut igitur verbo dicam, *Index* hic dici poteſt *Tridentinus* non quod a Synodo confectus vel probatus fuerit, ſed quia Synodus quibuſdam Patribus Indicis conficiendi curam commiſit cum relatiune ad Synodum. 2. Quia hi delecti Patres etiam durante Concilio, huic operi ultimam manum appoſuerant, aut ſaltem ut loquitur Clemens VIII. in Bulla *Sacroſanctum, in negotio illo non parum erant progreſſi.* 3. Quia auctoritate Synodi, quidquid a Patribus confectum erat, ad Romanum Pontificem relatum fuit, ut ejus judicio & auctoritate terminaretur & evulgaretur; & hoc titulo quadam ratione dici poteſt, *Index* juſſu Concilii Tridentini confectus.

Quod ad *Regulas* attinet, illæ non iiſdem rationibus, quibus *Index* ſiynodo Tridentinæ adſcribi poſſunt: quia Indicis conficiendi cura a Synodo Patribus delectis data legitur: aſt commiſſio dictas Regulas conficiendi nullibi reperitur a Synodo facta. Sive enim articulum in Congregatione 26. Januarii 1563. propoſitum ſpectemus, ſive altercationes & varias Patrum ſententias ſuper propoſito articulo, ſive decretum ex Patrum deliberatione, ſeſſione 18. promulgatum, deprehendetur unice de librorum prohibitorum Indice a Patribus delectis præformando actum fuiſſe.

Id & ipſe Pater Forrerius in præfatione ad has regulas ſat manifeſte indicavit: cum enim narraſſet quod Synodus Tridentina cenſuiſſet ut Patres aliquot ex omnibus fere Nationibus delecti de librorum cenſuria (quod ad Indicem ſpectat) diligenter cogitarent, tum quæ delecti illi Patres inter ſe deliberarint ſubjungit, & inter cetera dicit „ quod delecti illi Patres adverterent „ in Indice Pauli eſſe nonnulla parum explicate „ poſita, quæ interpretatione indigerent, re multum „ diuque deliberationibus agitata, ac viris etiam ex „ omni natione Theologicæ Facultatis ſcientiſſimis „ in conſilium adhibitis, ſubjectas regulas componendas „ judicarunt. „ Hactenus Forrerius: Quibus ſatis innuitur conſilium de componendis dictis regulis primum incidiſſe Patribus illis delectis, cum a Synodo ſolum delecti eſſent ut de librorum cenſuris cogitarent.

Index itaque *Tridentinus* dici poteſt, quia cura de Indice conficiendo & edendo Synodo data fuit; regulæ vero eo titulo quod a Patribus ad Indicem concipiendum deputatis propoſitæ fuerint. Hanc diſtinctionem advertiſſe videtur S. Carolus; nam de *Indice* loquens in V. ſuo Concilio Provinciali, dicit, librorum prohibitorum Indicem Juſſu Concilii Tridentini confectum &c. de regulis vero in prima ſua Synodo, ait *Regulas Indicis de libris vetitis ab iis qui illi negotio a Sacro-Sancta Tridentina Synodo præfecti fuerunt ex auctoritate Sanctiſſimi Domini noſtri Pii IV. editas* &c.

§. IV.

Quandonam inſtitata ſit Congregatio Indicis librorum, & quem in finem & quibus perſonis conſtet.

Congregatio Inquiſitionis ſive S. Officii, de qua capite primo actum eſt, licet, ut ex verbis erectionis patet, primario inſtituta fuerit ut adverſus hæreticos aut de hæreſi ſuſpectos procederet, cœpit tamen & ipſa paulatim invigilare ſuper prohibitione ac extirpatione librorum qui ſanam doctrinam non continerent. Cum autem ait Cardinalis de Luca in Relatione Romanæ Curiæ diſcurſu 19. N. 16. malo creſcente, dictaque Congregatione in gravioribus actualibus negotiis fidei magis occupata, iſta materia reviſiunis ac prohibitionis librorum forſan non adeo diligenter & accurate ageretur, Sixtus V. in ſæpius enunciata multarum Congregationum erectione, hanc quoque *Indicis librorum* tanquam dictæ Congregationis S. Officii in hac parte vicariam ſeu adjutricem erexit Conſtitutione 74. (alias 44.)

Hujus Congregationis Cardinalibus injunxit Pius V. ut libros *qui poſt Indicem Concilii Tridentini juſſu editum prodierunt, Catholicæ doctrinæ Chriſtianorumque morum diſciplinæ repugnantes expendant & recognoſcant; ac ubi nobis retulerint*, ait, *noſtra auctoritate rejiciant; hominum vero injuria ac dolo depravatos emendent: eos libros qui paucis erroribus rejectis, alioquin utiles ſtudioſis eſſe poſſent, expurgandi atque corrigendi modum ineant; indiceſque expurgatorios conficiant.*

Hinc duo conſectaria : primum Pontificis intentionem nequaquam fuiſſe, ut ob quælibet durius dicta, aut male expreſſa, immo nec ob quoslibet errores mox libros alioquin ſtudioſis utiles, eſſe prohibendos, & e manibus ſtudioſorum abſolute tollendos : Et ſane ut recte notat Cardinalis de Luca dicto loco N. 15. *id apud omnes commendabile reputatur, ut quo magis fieri poteſt*, PARCE & CIRCUMSPECTE *in hac prohibitione procedatur; ne facilitas vel* FREQUENTIA *vilipendium cauſet, aliaque producat inconvenientia.*

2. Ex prædictis verbis conſectarium eſt non minus eſſe expendendos, corrigendos, & proſcribendos libros Chriſtianorum morum diſciplinæ quam Catholicæ doctrinæ repugnantes : nec immerito; cum nonnunquam nocentiores ſint libri, qui Chriſtianorum morum diſciplinæ relaxationem quam dogmatum errorem continent.

Congregationem hanc præcipue conſtituunt Cardinales in majori vel minori numero pro beneplacito Pontificis aſſumpti : inſuper habet hæc Congregatio Secretarium ex Ordine S. Dominici, ac etiam ex eodem Ordine in primarium & firmum Conſultorem Magiſtrum S. Palatii. Ulterius habet magnum numerum, Theologiæ aliarumque Litterarum Profeſſorum, *qui* (ait Cardinalis de Luca loco citato N. 17.) *frequentius omnes vel pro majori parte ſunt Religioſi diverſarum Religionum ſub nomine ſeu vocabulo* CONSULTORUM.

§. V.

Quomodo hæc Congregatio procedat & quibus potiſſimum adſcribenda Congregationis decreta.

Congregatio hæc ſtatutum diem non habet; ſed pro negotiorum numero vel urgentia aliquibus anni temporibus haberi ſolet. Secretarius librum de quo ſuſpicio habetur, Congregationi proponit; refertque ſummarie de qua materia tractet : qua facta relatione nominatur a Congregatione unus alterve Conſultor, cui librum Secretarius diſtribuat, ut illum legat & examinet in ordine ut referat judicium ſuum de doctrina in libro contenta coram Cardinalibus & reliquis Conſoltoribus in ſequenti Congregatione.

Huic Congregationi nunquam aſſiſtit Pontifex ſed ſoli Cardinales præſentes voto deciſivo gaudent & ex pluralitate ipſorum ſuffragiorum concluditur. Verum licet ſoli Cardinales habeant votum deciſivum, ipſi tamen per ſe librum legere aut examinare non ſolent, uti nec Conſultores; iis dumtaxat exceptis quibus cura examinis ſpecialiter demandata fuit. Quare conſueverunt Cardinales ſe conformare relationi Commiſſariorum, eorumque judicio : adeo ut ſi hi librum prohibendum aut ſuſpendendum judicent, ſoleat pro prohibitione aut ſuſpenſione concludi; ſi tamen e Cardinalibus aut Conſultoribus aliqui judicio Commiſſariorum contradicant, tum interdum unus alterve Commiſſarius de novo deputatur, qui ſi idem cum prioribus judicium ferat, tunc abſolute concluditur.

Hinc non difficulter intelligitur, quantum interſit, quis in hoc negotio conſtituatur Commiſſarius, cum omnibus notiſſimum ſit, quam facile fieri poſſit, ut quis referendo ſummarie doctrinam alicujus libri coram iis qui librum nec examinaverunt nec legerunt, pro ſuo vel in doctrinam, vel auctorem libri vario affectu, imprimat audientibus ideam de doctrina in libro contenta, plane diverſam ab ea quam illi formarent, ſi librum illum integre legiſſent & attente examinaſſent.

Decreta hujus Congregationis eduntur ſub nomine ſolorum Cardinalium ad Indicem librorum a Sancta Sede ſpecialiter deputatorum, nulla Pontificis facta mentione, quia ut jam dictum fuit, ex ſola pluralitate ſuffragiorum Cardinalium, Pontifice non aſſiſtente, decreta hujus Congregationis formantur. Verum quidem eſt decreta jam concepta & formata, priuſquam imprimantur & publicentur, per Secretarium Congregationis Pontifici præſentari; ſed quia Pontifex nec librum legit, nec Commiſſariorum qui illum examinarunt, relationem vel ſuffragia audit, ſed decreto jam formato ſimpliciter dumtaxat annuit, ſolius Congregationis decreta reputantur, ideoque & ſolo ejus nomine publicantur.

Denique ſi ea quæ hactenus dicta ſunt conferantur cum iis quæ Cap. 1. §. V. notata fuerunt, haud difficulter colligi poterit quibus hujus Congregationis decreta potiſſimum ſint adſcribenda.

§. VI.

Per erectionem hujus Congregationis adempta non eſt poteſtas proſcribendi libros iis quibus prius competebat.

Ex plurimis quæ quotidie emanant ſuper interdictione librorum decretis, manifeſtum eſt, quod notavit Cardinalis de Luca, loco ſupra citato, quod Sixtus V. hanc Congregationem tanquam Congregationis S. Officii in hac parte Vicariam & adjutricem erexit, eadem primæva poteſtate penes ipſam matrem adhuc remanente quandoquidem inter illa decreta varia ſint a Congregatione S. Officii tum feria IV. tum feria V. celebrata, emanantia : quinimmo non ſemel contingit librum prius per hanc Indicis Congregationem prohibitum, ut major libri illius interdictioni auctoritas accedat, rurſus a Congregatione S. Officii proſcribi.

Ulterius ſicut erecta hac Congregatione ſalva manſit Congregationi S. Officii ſua in omnibus auctoritas, ita pariter erectis Congregationibus quibuſcumque, ubique & in omnibus Pontifex nulla interveniente Congregatione ſuo motu proprio, libros quos pernicioſos judicat, proſcribere poteſt & quandoque prohibet; immo interdum ut majorem det prohibitioni libri auctoritatem, liber prius, non tantum per Congregationem Indicis, ſed & S. Officii proſcriptus, ulterius per ſpecialem Bullam motu proprio, ex certa ſcientia & matura deliberatione a Pontifice proſcribitur, ut videre licet in decreto Innocentii XI. adverſus librum Amadæi Guinemæi edito 16. Septemb. ann. 1680. (*a*).

Epiſcopis quoque, uti & fidei Inquiſitoribus ſalvam eſſe in ſuis reſpective diſtrictibus libros proſcribendi, ſuſpendendi ac corrigendi auctoritatem, quotidiana experientia nimis quam manifeſtum eſt : immo tantum abeſt ut Inquiſitio Hiſpanica credat per erectionem hujus Congregationis in hac parte læſam eſſe ſuam poteſtatem ut ſi fides F. *Salgado* in Regali Cancellaria Valliſoletana Senatori, nequidem permittat in *Regnis* Hiſpaniæ *nec in Sicilia expurgationem & prohibitionem, emanatam a Congregatione de Indice Romæ exiſtente, publicari, niſi prius per Concilium ipſum ſupremum Sacræ Inquiſitionis Hiſpaniæ illi libri prohibiti & purgati noviter & accurate examinentur, & expurgentur : ita ut ſi quid prohibitionis vel expurgationis dignum reperiat ſub cenſura dumtaxat ſua, non attenta quæ a Congregatione de Indice emittitur, publicantur.* Super *quo plurima exemplaria præ manibus habui; ex Regiſtris hujus ſupremi Conſilii, quæ facile potuiſſem hic inſerere, niſi defeſſus calamus tam ingentem laborem recuſaret.* Hæc Salgado in ſupplicatione ad Sanctiſſimum Parte 2. Cap. 33. Num. 145.

Ipſis quoque Academiis hanc manere facultatem, praxis etiam in hac noſtra Academia oſtendit. Sed & Sixtus V. in ipſa erectione hujus Congregationis Cardinalibus injunxit, ut Univerſitatum ſtudia & ſi-

(*a*) Hic Liber 5. April. 1666. a Congregatione Indicis, & rurſus 12. Septemb. 1675 a Congregatione Inquiſitionis prohibitus fuerat.

Digitized by Google

gillatim Lovanienſis ad librorum expurgationem & correctionem excitent, earumque diligentem operam & induſtriam requirant.

Et ſane optandum eſſet ut Academiarum Doctores operam ſuam & induſtriam ſingulariter impenderent ad expurgationem & correctionem librorum, præſertim illorum qui juventutis manibus paſſim teruntur, & e quibus prima ſcientiæ principia hauriunt, & noo raro perniciosis & ad morum ac diſciplinæ relaxationem impellentibus principiis ſunt referti: vel ſi otium non ſuppetat eos corrigendi vel expurgandi ſaltem, ut minus, frequentius juventutem ſibi commiſſam de illis principiis in libris illis contentis monerent.

CAPUT IV.

An Decreta Congregationem Romæ publieata omnes ubique obligent. (*a*)

§. I.

Sola Promulgatio Romæ facta non eſt idonea ut vi illius omnes ubique fideles convenientem legis notitiam accipiant: atque eo titulo inſufficiens ut vi iſtius lex apud omnes ubique fideles virtutem obligandi obtineat.

LEgem poſitivam, ſive civilem ſive Eccleſiaſticam, ooo habere vim obligandi niſi rite & debite ſit promulgata apud omnes eſt expeditum. Hinc communiter cum D. Thoma lex definitur: *quædam rationis ordinatio ob bonum commune, ab eo qui curam communitatis habet promulgata.* Rationem ob quam lex humana virtutem obligandi ante promulgationem non aſſequatur; allegat idem Doctor: *quia lex*, inquit, *imponitur aliis per modum regulæ & menſuræ; regula autem & menſura imponitur per hoc quod applicetur his qui regulantur & menſurantur; unde ad hoc quod lex virtutem obligandi obtineat, quod eſt proprium legis, oportet quod applicetur hominibus, qui ſecundum illam regulari debent. Talis autem applicatio fit per hoc quod in eorum notitiam deducitur ex ipſa promulgatione*: hactenus S. Thom. 1. 2. quæſt. 90. a. 4. in C.

Ut ergo lex vim obligandi obtineat neceſſaria eſt, ex mente S. Thomæ, talis promulgatio, vi cujus lex applicetur hominibus qui ſeeuodum eam regulari debent; oimirum per hoe quod deducatur in eorum notitiam ex ipſa promulgatione, ſive virtute ipſius promulgationis.

Hine ulterius ſequitur, eam requiri promulgationem, quæ ſive locum, ſive tempus, aliaſve ſpectes circumſtantias, ejuſmodi ſit ut ex ipſa promulgatione homines, aut major ſaltem pars eorum qui ſecundum eam regulari debeot, convenientem notitiam legis accipere queant: ita quidem, ut qui poſt factam talem promulgationem legem ignorarent, merito reputari deberent laborare ignorantia craſſa & culpabili.

Si quis igitur expendat diſtantiam loci urbis Romæ a reliquis Chriſtiani orbis partibus, V. G. Belgio, facile intelliget promulgationem Romæ factam aſſe inidoneam ut vi illius lex applicari poſſit Belgis, qui ſecundum eam regulari deberent, per hoc quod deducatur in eorum notitiam ex ipſa promulgatione.

Et ut ſupponeremus tractu temporis aliquos in Belgio per ſimilem promulgationem notitiam legis accipere, id potius ex accidenti quam vi ejuſmodi promulgationis accideret. Deinde plerumque notitia illa noo niſi vaga & incerta erit, ex aliqoorum privatorum relatione accepta. Denique ordinarie pauci hanc notitiam accipiunt, majore communitatis parte eam ignorante. Fatentur autem tum Theologi tum Canoniſtæ, legem nor obligare dum major pars communitatis convenientem legis notitiam non habet: præſertim quando ignorantia illa dici nequit affectata & craſſa. Quis vero dicat Belgarum eſſe affectatam & craſſam ignorantiam, qua ignorant ea quæ in urbe Roma aguntur; nec aliunde per legitimos Superiores, quos audire & quibus credere debeant, ad eorum notitiam deducuntur.

§. II.

Ratio Hierarchiæ Eccleſiaſticæ requirit ut leges ordine Hierarchico ſubditis intimentur. (*b*)

Cum leges ſint quædam regulæ a Superioribus præſcriptæ, ſecundum quas ſubditi actiones ſuas dirigere debent, ratio ipſa inſinuat leges populo immediate proponendas ab iis a quibus juxta ordinem Hierarchicum vivendi & credendi præceptis immediate inſtituendus eſt.

Cum igitur ordo Hierarchicus requirat, ut a Superioribus V. G. Epiſcopis, inſtruantur medii, V. G. Parochi, & a mediis infimi; ita quoque idem ordo exigit ut leges Eccleſiaſticæ, eodem ordine ſervato, primo quidem Epiſcopis; ab illis deinde inferioribus Sacerdotibus, ac denique ab his populo intimentur; ut ita eodem ordine de legibus populus inſtruatur, quo de reliquis vivendi & credendi præceptis inſtituitur.

Hane in promulgandis legibus Pontificiis normam adeo conformem ordini Hierarchico credit auctor anonymus Charlas Tractatus *de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, pro Curia Romana, contra articulos Cleri Gallicani, ut *ſi alia via perferantur, in ſuſpicionem merito veniant; nec ſatis ſit, ut fidelibus quoquomodo innoteſcant, niſi conſueto more promulgentur; ſi nempe potuerit ſolitus ordo commode ſervari.* Lib. 2. Cap. 3. Num. 10.

Ad hæc, ut ibidem advertit dictus Auctor, *ſolemne eſt Eccleſiæ, ut in gubernandis fidelibus Divinum lumen imitetur, nec ſolum attingat a fine uſque ad finem fortiter, ſed etiam diſponat omnia ſuaviter. Itaque omnia ita ponderat, ut conſenſum & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat, ſuadeat quam præcipiat, amore alliciat, quam timore impellat.*

Quis porro convenientior ſuaviorque modus obtinendi conſenſum ac obedientiam populi, immo & perſuadendi ut legiboa reverentiam adhibeat, quam ſi eas a propriis ſuis Paſtoribus, quibus animarum ſuarum directionem & ſalutis curam concreditam novit, intelligat probari, & tamquam ſibi ae Reipublicæ Chriſtianæ congruentes proponi & ſuaderi? Perſuaſum enim eſſe ſolet populo quod iis, qui illorum curæ & directioni immediate intendunt, melius innoteſcat quæ leges ſibi boc tempore, & in his circumſtantiis conveniant, quam iis qui univerſali Eccleſiæ intendentes ſæpe numero nullam aut exiguam particularium Provinciarum aut poplorum notitiam habent.

§. III.

Quia Pontifices per falſas informationes circumveniri poſſunt; & particulares locorum conſuetudines & jura ignorare, conveniens eſt ut eorum leges ordine Hierarchico populo intimentur.

Romanum Pontificem per falſas informationes circumveniri poſſe nemo dubitat; ipſique Pontifices libenter agnoſcunt. Unde jam pridem ad Archiepiſcopum Ravenatenſem ſcripſit Alexander III. quod ſi aliqua ad eum dirigentur, quæ animum ejus exaſperare vidarentur, turbari noo debeat; *quia*, ait, *patienter*

(*a*) Confer. cum Tract. de Promulg. C. I. (*b*) Vide Tract. de Promulg. Legum, Cap. II. §. 9.

tienter ſuſtinebimus ſi non feceris quod prava vobis fuerit informatione ſuggeſtum. Cap. 5. *extra, de Reſcriptis.*

Cui conſonat illud D. Bernardi: " hoc ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes, ut non pigeat „ revocare quod a ſe forte deprehenderit fraude elicitum non veritate promeritum. Epiſt. 180. „ *Lumen quippe illud Sancti Spiritus quod Summo Pontifici adeſt*, verba ſunt dicti Anonymi loco citato n. 5. *cum explicanda ſint fidei myſteria & tradenda morum præcepta, non perpetuo illis hypocritarum fraudes, Aulicorum adulationes improborum mendacia detegit; non adverſus ambitioſorum importunitatem, magnatum preces, ſuſpecta Officialium conſilia immotos ſervat. Quid ſi (quod tamen ſine gravi fundamento cogitare nefas eſt, aliquo ulciſcendi injurias, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid ſuæ poteſtatis limites tranſcendens, aut juſtitiæ repugnans! nec enim altitudo & ſanctitas ſolii ſanctum facit & a peccato ſecurum. Num ſi quid ejuſmodi contingeret ab exequendo mandato non liceret abſtinere: Quod autem in mandatis ſingularibus, etiam in communibus legibus liceret: quamvis longe difficilius legibus deſit juſtitia quam præceptis particularibus.* Hæc ille: quæ omnino conſonant iis quæ de ſe & prædeceſſoribus ſuis dixit Clemens V. in Extravagann 2. *de Præbendis*, in communibus.

Hoc proinde titulo rurſus oſtenditur rationi plane eſſe conforme, ut promulgatio legis ordine Hierarchico obſervato fiat: eo quippe pacto fiet ut ſi quid er ſub-vel obreptionem aliave ratione contra intentionem legislatoris in legem irrepſerit, illius executionem inferiores Prælati ſiſtere poterunt; atque ita incommoda, quæ ex legis illius promulgatione provenirent. impedire.

Ulterius, cum mille ſint hominum ſpecies, & infinita propemodum morum varietas, varia Regnorum ac Provinciarum jura & conſuetudines, Principum & populorum privilegia (quorum omnium ſe notitiam non habere ingenue fatentur Pontifices, Cap. 1. *de Conſtitut.* in ſexto) difficile ſane eſt legem generalem Provinciis omnibus & populis convenire; & non interdum impingere in publica commoda: cui rei vix aliter occurri poteſt quam ſi de his, quæ incidunt, admoneant legislatorem ii, quibus promulgandi provincia incumbit, qui deinde legem temperet, uti e re eſſe adverterit.

§. IV.

Juxta inveteratam Belgii conſuetudinem Diplomata Romana ſine conſenſu Regis publicari. non poſſunt.

Una e receptiſſimis Belgii & omnium pene, extra Italiam, Provinciarum conſuetudinibus hæc eſt: quod Reſcripta, Brevia, Bullæ, aut alia Diplomata Romana, nun ante promulgari aut executioni mandari ſinantur in his Provinciis, quam recognita, diſcuſſa & probata ſint eorum calculo qui juriſdictione vice-Regia per Provincias præſunt: quam approbationem hic litteras *Placeti*, vel *Placet* vocamus.

Hujus conſuetudinis Belgicæ mentio occurrit in vetuſtiſſimis Principum noſtrorum Edictis, ut, E. G. in Edicto *Philippi* cognomento *boni*, Ducis Burgundiæ 3. Januarii anni 1447. Item *Philippi* Archiducis Auſtriæ, 30. Maji anni 1497.

Scio quidem nonnullos cum Zypæo, in jure novo, tit, de *Conſtitutionibus* prætendere, hæc Principum Edicta ſolum ſpectare Reſcripta Pontificalia; ſed ut daremus Edictorum verbo hanc reſtrictionem pati poſſe, illam tamen omnino excludit perpetuus uſus, non uno, ſed pluribus ſæculis continuata ſerie cuſtoditus optimus legum interpres, quem Monumenta & Regeſta Parlamentorum Belgii oſtendunt: referta ſcilicet Reſcriptis, Proviſionibus, Mandatis, Bullis a Romana Curia profectis, cujuſcumque argumenti, quæ Placito & conſenſu Principis muniri curarunt hi quorum intererat; mulctatis ſubinde iis qui neglexerant, & Reſcriptis ipſis irritis declaratis.

Conformiter ad hunc inveteratum uſum Philippus II. Hiſpaniarum Rex, ann. 1574. pragmaticam ſanctionem edidit, miſitque ad Regia Parlamenta, qua diſerte vetuit, ne quis ullius argumenti Bullas aut Diplomata ex urbe Romana, aut a Legatis Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandari auſit, niſi litteris Placeti prius comprobata fuerint vel ſanctiori Conſiſtorio, vel in Brabantiæ Conſilio, idque ſub pœna excidendi effectu dictarum Bullarum & Proviſionum; & exilii ex his Provinciis, atque exemplaris correctionis.

Quare qui Belgii jura & conſuetudines deſcribunt, hanc quoque ut notiſſimam annotant. Pontifex, ait Ludovicus Guicciardinus in deſcriptione generali Belgii pag. 85. *nec beneficium ullum aut gratiam poteſt conferre* (in Belgio) *nec expedire in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale quod effectum ſortiatur, abſque Principis quidem aut Conſiliorum ejus Placito atque conſenſu.*

Et ſane quandoquidem, ut §. præcedenti notatum fuit, Summus Pontifex nonnunquam per ſub-vel obreptionem aliove modo circumveniri aut induci poſſit, ut quidpiam decernat aut edicat, quod populo aut Reipublicæ minus conveniat; aut interdum legem generalem promulgare, quæ particularia jura aut conſuetudines Patriæ, quæ ipſe Pontifex ignorare poteſt, violaret, non ſine gravi incommodo, ſui officii eſſe autumant Reges & Principes, ut per ſe aut ſuos Miniſtros, ſalva omni erga Sedem Apoſtolicam & Romanum Pontificem reverentia & ſubmiſſione, cognoſcere poſſint, an ea quæ e Romana Curia emanant Diplomata, nihil adverſus Regni ſtatum, Privilegia, inveteratas conſuetudines aut quietem publicam contineant; & ſi quid ejuſmodi invenerint, publicationem eo uſque ſuſpendant quoaduſque Romanus Pontifex de tota re melius fuerit informatus. Hoc uſu, ſive jure, ſolide ſtabilitu, præſumendum eſt quod Eccleſia nolit obligare filios ſuos ad legum ſuarum obſervantiam, niſi juxta uſum & recepta Patriæ jura fuerint promulgata. Ut enim recte advertit ſæpe citatus auctor Anonymus, Eccleſia ad imitationem ſui Magiſtri, non ſolum fortiter, ſed etiam ſuaviter volens regere filios ſuos in legibus promulgandis *honoris Principibus debiti meminit, illorum jura illæſa ſervat, ordinem & dignitatem Epiſcoporum veneratur, populorum ſtudia & uſus attendit* Loco citato, Cap. 3. N. 5.

§. V

Probatur per exempla Belgas non credere leges Eccleſiaſticas obligare, niſi juxta morem Patriæ ipſis fuerint intimatæ.

Abſoluto Concilio Tridentino 4. Decembris, anni 1563. Pius IV. Pontifex omnia illius Acta & Decreta confirmavit per Bullam Romæ editam & publicatam 26. Januarii anni ſequentis, & ab omnibus Chriſti fidelibus ſuſcipienda & ſervanda eſſe decrevit; præcipiens univerſis Eccleſiæ Prælatis, quacumque dignitate fulgentibus: *in virtute St. obedientiæ, & ſub pœnis a S. Canonibus conſtitutis, aliiſque gravioribus, etiam privationis; ut eadem Decreta & ſtatuta in Eccleſiis ſuis, civitatibus & Diœceſibus, in judicio & extra judicium diligenter obſervent, & a ſubditis quiſque ſuis ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant obſervari.*

Hanc Bullam ſecuta eſt altera ejuſdem Pontificis Conſtitutio

Digitized by Google

ſtitutio, quæ incipit: *ſicut ad ſacrorum*, publicata Romæ 20. Julii ejuſdem anni, qua declarat *Decreta omnia* (*Concilii Tridentini*) *ad Reformationem, juſque poſitivum dumtaxat ſpectantia, à Kalendis Maji proxime præterıı, omnes obligare cœpiſſe; neque poſt eam diem excuſationem cujuſquam, quod ea ignoraverit, admittendam.* *Atque ita*, ait, *Apoſtolica auctoritate declaramus & definimus, & ab omnibus judicari debere mandamus & ſtatuimus; decernentes irritum & inane ſi quid ſecus a quoquam, quacumque dignitate, auctoritate & poteſtate prædito, contigerit judicari.*

Quid hic Belgæ? An per hanc promulgationem ſeu publicationem crediderint ſe Decretis Concilii conſtrictos? nequaquam. Nam cum ad Cameracenſem Archiepiſcopum ſcripſiſſet Belgii Gubernatrix *Margareta Parmenſis*, ſub initium anni 1564. ut expenderet Concilii Tridentini Decreta, ſuamque de modo exequendi ſententiam reſcriberet, reſpondit ipſe 23. Julii ejuſdem anni: *Re communicata cum Capitulo Metropolitanæ Eccleſiæ, & adhibitis in conſilium Theologis & Canonum peritis, celebrationem Synodi Provincialis ſuper receptione Concilii & publicatione Decretorum, per ſingulas Eccleſiarum Parochias, eſſe modos juri conſentaneos, & ante hac in ſimili uſitatos; ſed magnis difficultatibus fore implicitos, niſi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur.* (*a*)

Nullatenus ergo credidit Archiepiſcopus Cameracenſis, nec ceteri quos in conſilium adhibuit, per ea quæ Tridenti vel Romæ geſta erant Belgas Decretis Concilii Tridentini conſtringi; quamdiu in his Provinciis modo uſitato, per ſingulas Eccleſiarum Parochias per Paſtores Fidelibus non eſſent intimata.

Poſt hæc eodem anno Belgii Gubernatrix per litteras mandavit ſingularum Provinciarum Regis Conſiliis, ut examinarent Decreta dicti Concilii; ipſamque monerent de iis quæ ſibi ex officio pro obſervantia dictorum Decretorum incumberent; etiam in cunctis quæ concernunt Reformationem; omiſſis tamen illis quæ doctrinam ſpectant: utpote quæ non debent ulterius diſcuti & examinari. Inſuper ut attenderent ad præeminentiam ſuæ Majeſtatis, ſimul & Eccleſiæ. Item ad privilegia & conſuetudines ſingularum Provinciarum.

Nequaquam ergo credidit Gubernatrix, ob ſolam Romæ factam promulgationem & publicationem, Decreta Reformationis Concilii Tridentini Belgas indiſtincte obligare, eaque, ſine exceptione, abſolute recipienda fore.

Regia Conſilia, receptis his Gubernatricis litteris, Decreta Concilii exminanda & expendenda aliquibus de corpore ſuo commiſerunt; &, examine facto, ſingula Concilia varia annotarunt, quæ vel jura Regalia, vel antiqua Privilegia & conſuetudines Provinciarum convellere videbantur; eaque omnia in litteris Reſponſoriis ad Gobernatricem expreſſerunt.

Quibus litteris receptis Gubernatrix omnia ad Regem retulit; cujus poſtmodum cognita voluntate tandem deliberationibus finis impoſitus fuit, & Gubernatrix, nomine Regis, publicationem Concilii ſimpliciter quidem fieri præcepit, nullis Concilii capitibus in ipſo Edicto publicationis nominatim exceptis, ſed mandatis ſuis, tum ad Archiepiſcopum Cameracenſem, tum ad Provinciarum Magiſtratus datis menſe Julio anno 1565. expreſſe adjecit, mentem Regis eſſe *ut promulgatione iſta, licet illimitata, quid mutetur aut innovetur circa Regalia jura, Privilegia ſuæ Majeſtatis aut ſuorum Vaſallorum, ſtatuum, aut ſubjectorum; & ſpeciatim circa juriſdictionem laicalem, jus Patronatus; Indultum ſeu jus nominationum, cognitionem cauſarum, & materiæ poſſeſſoriæ Beneficiorum, Decimarum poſſeſſarum aut prætenſarum per laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem Hoſpitalium aliorumque piorum locorum.* *Non*, inquit, *ad contraveniendum dicto Concilio, ſed ut executio accommodetur naturæ cujuſque Provinciæ.*

His pene comprehendebantur omnia quæ Regia Parlamenta annotarant. Unde *Bertrandus Loth* relatis annotationibus factis per Conſilium Artheſiæ, addit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia.* (*b*)

Hinc patet nec Clerum, nec Regios Miniſtros, neo populum Belgii exiſtimaſſe per ſolam publicationem Romæ etiam iterato factam, Decreta Concilii de Reformatione virtutem obligandi in Belgio accepiſſe.

Quid hæc noſtra Academia de obligatione Decretorum Concilii Tridentini ſenſerit, produnt Acta; in quibus quid circa publicationem Concilii Tridentini contigerit refertur.

Anno 1567. menſis Octobris 30. hora tertia poſt meridiem fuit indicta deputatio in magno numero in loco Capitulari Eccleſiæ D. Petri Lovanienſis, in qua D. Rector narravit quomodo alias (29. menſis octobris anni 1565.) Univerſitas concluſiſſet Concilium Tridentinum eſſe publicandum in hac Univerſitate, diemque & modum publicandi per Dominos ab Univerſitate deputatos fuiſſe die 3. Decembris anno eodem ſtatutum. Deinde ſuperveniſſe Facultatem Artium, quæ die 11. Decembris ex tunc ſequenti porrexit Domino Rectori & DD. Deputatis ſupplicationem, qua in effectu petebat publicationem dicti Concilii differri, donec ipſa ſuper nonnullis dubiis circa Privilegia nominationis Declarationem Summi Pontificis obtinuiſſet; atque ob id toto jam triennio fuiſſe dilatam publicationem: neque tamen Facultatem Artium quidpiam ſuper eo expediviſſe. Quare propoſuit in deliberationem Dominorum an placeat ut in proxima Congregatione Univerſitatis, quæ erit ipſo die S. Huberti proxime futura, eidem Univerſitati proponatur an placeat dictum Concilium publicare, & ex deliberationibus Dominorum D. Rector concluſit, quod quia dies S. Huberti eſt dies Lunæ, ita quod veroſimile ſit paucos Dominos venturos ad dictam Congregationem; & quia res eſt magni momenti, quod ipſo die S. Huberti proponetur ſolum Univerſitati, an placeat facere ſpecialem Congregationem deſuper; & quod Domini Decani ſingularum Facultatum admonebunt ſeniores Facultatis ſuæ ad hoc, ut mature deſuper deliberare poſſint.

Deinde eodem anno menſis Novembris die 24. poſt meridiem, inter tertiam & quartam horas, indicta fuit & ſervata deputatio in loco Capitulari inferiori Eccleſiæ D. Petri Lovanienſis, in qua Magnificus D. Rector poſuit in deliberationem Dominorum, quomodo placeat die Sabbati proxima publicare Concilium Tridentinum? An placeat ut totum legatur? an ut alio modo publicetur? Et ex deliberationibus Dominorum Magnificus D. Rector concluſit, quod die Sabbati proxima declarabitur publicatio ſacri & œcumenici Concilii Tridentini; atque omnibus ſuppoſitis per Edictum ad hoc convocatis, mandabitur obſervatio ejuſdem; & quod inde Magnificus D. Rector leget juramentum per ſingulos Decanos præſtandum: quo facto Notarius ſingulos accedet, atque ab eiſdem dicentibus ejuſmodi juramentum percipiet.

Conformiter ad has Deputatorum deliberationes die 29. Novembris eodem anno, in ordinaria Univerſitatis Congregatione, habita in Refectorio magno Fratrum Prædicatorum Lovanienſium publicatum fuit Concilium Tridentinum hoc verborum tenore: *Alma Univerſitas ſtudii generalis Lovanienſis ad hoc ſpecialiter indicta convocatione, congregata, ſuo officio, quantum in ſe eſt fungi cupiens, ad conformandum ſe concluſioni & mandatis ſacri ac œcumenici Concilii Tridentini, ad omnium & ſingulorum dictæ Univerſitatis* Ma-

(*a*) Vide *Commentarium in jus noviſſimum.* Tom. IV. operum Eſpenii, pag. 167. & ſeq. (*b*) Bert. Loth, in ſuis Reſolutionibus Belgicis Tract. 2. part. 9.

Magiſtrorum, Scholarium & Suppoſitorum quorumcumque, notitiam deducit hujuſmodi ſacri Concilii Concluſiones & Decreta, quorum exemplaria paſſim impreſſa extant; mandans ſingulis & omnibus iiſdem Magiſtris Scholaribus & Suppoſitis, ut ejuſmodi concluſionibus & Decretis ſe conforment, eadem obſervent, & quantum in ſe eſt, executioni mandent. Hactenus Acta Univerſitatis.

Ex his ſufficienter pateſcit, in Academia creditum non fuiſſe, per ſolam publicationem Romanam Decreta Concilii Tridentini ubique obligare, ſi enim id crediſſent Academici, ut quid opus fuiſſet tot deliberationibus & conſultationibus, an & quomodo Concilium Tridentinum eſſet publicandum? Ut quid Facultas Artium publicationis ſuſpenſionem poſtulaſſet, ſi credidiſſet vi publicationis Romanæ Decreta Concilii Tridentini vim ſuam ubique habere, ut quidquid contra illa geſtum eſſet irritum foret & inane, juxta Bullam Pii IV. pluribus menſibus ante dictam publicationem ritu Romano publicatam? Qua denique ratione ad ſupplicationem Facultatis Artium toto biennio publicationem Concilii Tridentini ſuſpendere præſumpſiſſet Univerſitas, ſi credidiſſet vi prædictæ Promulgationis Romanæ, ſuppoſita ſua Decretis Concilii Tridentini fore constricta?

Si hæc circa generalia Decreta Concilii, a Pontifice iterato confirmata, & per duas iteratas Bullas obſervari juſſa, quid non cenſendum circa Reſcripta, Bullas & Diplomata ex Romana Curia emanantia; quæ nec pari ſemper circumſpectione & deliberatione conduntur; & frequentioribus ſub & obreptionibus ſunt obnoxia? Et ſane quis ignorat plurimas paſſim Bullas Romanas circumferri, & Romano Bullario magnis voluminibus conſtante inſertas, quibus tamen Belgæ nullatenus ſe constrictos credunt; hac unica ratione, quia in Belgio, juxta conſuetudines & inveteratum uſum, per Provincias publicata non ſint. Quis neſcit Bullam vulgo *in Cœna Domini*, quæ non ſemel dumtaxat, ſed ſingulis annis Romæ publicari ſolet, hic in Belgio nequaquam obligare; neque Conſilia Regia ejus auctoritatem recipere: hoc unico fundamento quod nunquam illius publicatio in Belgio admiſſa fuerit.

§. VI.

Rationes quæ oſtendunt promulgationem Romæ factam non ſufficere ut leges Pontificiæ obligent in Belgio, etiam locum habent in Decretis, quibus lectio quorumdam librorum vetatur.

Prima ratio qua oſtenſum fuit promulgationem Romæ factam inſufficientem fore ut lex Pontificia virtutem obligandi ubique habeat, deſumpta fuit ex inſufficientia hujuſmodi promulgationis, ut virtute illius in omnium ubique Fidelium debitam notitiam lex deduceretur.

Hanc rationem æque militare in lege vetante librorum lectionem quam in reliquis legibus poſitivis evidentius eſt, quam ut probari debeat: quandoquidem evidens ſit hanc promulgationem non minus fore inſufficientem ut per illam lex vetans librorum lectionem in convenientem notitiam deducatur eorum qui juxta illam regulari debent; quam aliæ quæcumque leges poſitivæ.

Secunda ratio deſumpta a ratione ordinis Hierarchici ſimiliter & in his Decretis obtinet; quandoquidem ratio ſuadeat ut populus intelligat, quæ librorum lectio ſibi ſit interdicta, ab iis a quibus ſalutis fundamenta & regulas accipere immediate ſolet. Deinde dubitari nequit quin populus promptius & libentius ſe temperabit a lectione librorum, dum ab immediatis ſuis Directoribus ac Superioribus intelliget eorum lectionem ſibi eſſe merito interdictam; præſertim ſi in ipſa promulgatione populo exponatur illius interdictionis juſtitia.

Tertia ratio exinde deſumpta fuit quod Pontifici in Decretis edendis interdum per ſub & obreptionem imponi queat; quodque lumen S. Spiritus non perpetuo illi hypocritarum fraudes & Aulicorum adulationes detegat &c. Hanc rationem hic quoque locum obtinere dubitari non poteſt; cum certum ſit etiam circa prohibitionem librorum, non minus quam circa alias materias, Pontificem dictis modis circumveniri poſſe; vel quia ex falſis quibuſdam allegationibus aut informationibus credat in libro aliquo contineri errorem, vel aliquid male ſonans, quod revera in libro non continetur; aut librum eſſe alicujus hæretici, qui revera eſt auctoris Catholici &c.

Et quidem ſi Roderico Toletano Archiepiſcopo credimus, Benedictus II. ſcripta Sanctiſſimi Præſulis Toletani Juliani, *quæ prius incautius lecta improbavit*, poſtquam Sacræ Scripturæ teſtimoniis & auctoritate Patrum vidit munita, pro orthodoxis agnovit.

Verum certiora ac recentiora hujus rei nobis ſuperſunt exempla. Duo hic tantummodo referemus.

Legitur in vita Cardinalis Bellarmini; Italice ſcripta a Jacobo *Tulligatto*, & latino reddita a *Silveſtro a Petra Sancta*, Sacerdotibus Societatis Jeſu, Lib. 2. Cap. 7. quamdam animorum diſceſſionem exortam fuiſſe inter Sixtum V. Pontificem & Bellarminum, tunc Legatum Sedis Apoſtolicæ agentem in Gallis: “ quæ „ diſceſſio vix intelligi Romæ cœpta eſt, ait vitæ Au„ ctor, cum id e ſententia fuit judicatum, ii qui Bel„ larmini obſcurare nomen cupiebant, rati ſuæ glo„ riæ demi, quidquid adderet alienæ. Itaque homi„ nes accendendis offenſionibus callidi, Pontifici ſen„ ſim adulari temere dum ſpargerent (quæ ſæpe inter „ Aulicos eſt libido fingendi) doctrina Bellarmini au„ ctoritatem illam minui, quam Chriſtus Dominus „ Vicario ſuo in terris dedit, ad Eccleſiæ dignitatem, „ firmitatemque, idque fieri in opinione ipſius circa „ Dominium temporarium quod Pontifici competit. „ Item in res temporias (Lib. 3. de Rom. Pontifice.) „ Et quoniam ea vox percrebuit tempore, quo jam „ caute iſta jactari, ſi unquam alias debuiſſent, ideo „ captata occaſione; dum peregre aberat ipſe (Bellar„ minus) nonnulli re non diſcuſſa, urgere atque in„ ſtare, quo ejus opera inhiberentur, donec egeri „ quæ damnoſa, & ingeri catalogo deberent volumi„ num proſcriptorum, fraudem excepit eventus: & „ ii quorum invidia in occulto adulatio in aperto erat, „ facile impetrarunt ut hoc pacto in Bellarmini libros „ inquireretur. Manſerunt libri illi in indice libro„ rum prohibitorum quouſque vixit Sixtus V. At ex„ cedente (e vivis) Pontifice, ait Auctor vitæ, cum „ eo, ut Aulici ſunt plerumque ſuorum Principum in „ ſerie, cecidere adverſarii ejus; & S. Congregatio „ Cardinalium reputans injuſtum eſſe ita damnari exi„ mium virum, præſertim cum is Sedis Apoſtolicæ „ cauſa abeſſet, ſponte mandavit ex indice probroſo„ rum ſcriptorum eximi Auctorem egregium, nullo „ in operibus ejus deprehenſo vitio. „

Secundum exemplum occurrit circa *Miſſam Illiricianam*, quam Mathias *Flaccius*, Centuriatorum Magdeburgentium princeps anno 1557. Miſſam latinam ex veteri codice vulgavit ſub hoc titulo, *Miſſa Latina, quæ olim ante Romanam circa ſeptingenteſimum Domini annum in uſu fuit, bona fide ex vetuſto authenticoque codice deſcripta.*

De hac Miſſa primum miros triumphos egerunt Lutherani, quaſi Catholicis dogmatibus de ſacrificio Miſſæ, invocatione Sanctorum, ſuffragiis pro mortuis & Confeſſioni auriculari penitus adverſaretur. Quibus triumphis ut occurreret Sixtus V. eam in librorum prohibitorum claſſem redegit, & in Indice a Clemente VIII. publicato, habetur ſub hoc titulo: *Miſſa latina*

quæ

Digitized by Google

quæ olim ante Romanam circiter annum ſeptingeſimum erat. Lutherani tandem aperte Miſſam Catholicis ſuffragari ſibique adverſari intelligentes, illam ſupprimere modis omnibus ſtuduerunt. Catholici ex hac palinodia proficientes, ipſammet accuratius legerunt, laudarunt & comprobarunt, & pro aſſerendis Euchariſtiæ, Confeſſionis, aliiſque fidei myſteriis adhibuerunt. Quin & ſi Emin. Cardinali Bonæ credimus, Lib. 2. *Rerum Liturgicarum* Cap. 12. Num. 3. eſt *ipſamet Miſſa Romana variis orationibus interpoſita;* vel ut credit vir eruditus Joannes Mabillonius, *de Liturgia Gallicana*, Lib. 1. Cap. 3. Num. 6. *Ordo ille Illiricianus Miſſam Pontificalem continet ſecundum Ritum Romanum; & quidem nihil fere aliud, quam orationes privatas ab Epiſcopo recitandas, dum Chorus canendo occupatur.* Conſtat ergo Sixto V. & Clementi VIII. fuiſſe obreptum ſermonibus Lutheranorum, dum illum Ordinem Miſſæ vere Catholicum, in indicem librorum prohibitorum retulerunt. Verum magis illud mirandum quod cum ſciretur eam jam & a Lutheranis eſſe ſuppreſſam, qui eam viderant ſibi contrariari, & a Catholicis non ſemel laudatam & reimpreſſam, nihilominus concinnatores Indicis ſub Alexandro VII. & ſequentibus Pontificibus, eam permiſerint librorum Indici prohibitorum inſertam; præſertim poſtquam in ipſa urbe Romæ Cardinalis Bona hanc Miſſam tanquam *ipſammet Miſſam Romanam* in Appendice ad opus ſuum Lyturgicum publicaverat, cum approbatione Magiſtri Sacri Palatii P. *Hyacinthi Libelli*, anno 1670.

Quarta denique ratio deprompta ex Provinciarum particularibus juribus, moribus & privilegiis, quæ Pontificis notitiam nonnunquam effugiunt, in his quoque Decretis non minus ac reliquis locum habet; quandoque frequenter contingere queat ut lex vetans librorum aliquorum lectionem juſta eſſet in una Provincia; & tamen ob particulares circumſtantias non foret conveniens in alia. Unde Clemens VIII. in Appendice ad Regulas Indicis Tridentini ait: *de Prohibitione*, §. 5. præcipit *ut Epiſcopi & Inquiſitores, tam in Italia quam extra, penes ſe habeant ſingularum nationum Judices, ut librorum, qui apud illas, damnati aut prohibiti ſunt, cognitionem habentes, facilius proſpicere poſſent an etiam a ſuæ juriſdictionis terris eoſdem recognitos arcere vel retinere debeant:* Evidenter ſupponens libros in una natione proſcriptos non continuo apud alias nationes eſſe proſcribendos, ſed in una vetitos ſubinde in alia retineri poſſe; quod ſane non uno ex capite contingere poteſt.

Quid enim evidentius, quam expreſſiones aliquas apud unum populum minus in fide Catholica inſtructum, aut inter hæreticos verſantem, poſſe eſſe offenſivas & ſcandaloſas, quæ nequaquam tales ſunt apud alium melius inſtructum nec hæreticis commixtum. Item contingere poſſe ut liber aliquis uno in loco magnam in populo ſit excitaturus commotionem, & non in alio: atque ita liber in uno loco interdici hoc ex capite ſubinde poſſe; & non in alio.

Fieri quandoque etiam poteſt, ut liber aliquis in quodam loco a Paſtoribus & conſcientiarum Directoribus populo ſit multum commendatus, & viciſſim a populo avide lectus; aut etiam a viris admodum ſpectatæ doctrinæ & magni apud populum nominis fuerit probatus: quibus circomſtantiis concurrentibus, non dubium quin fieri poſſit ut libri hujuſmodi inhibitio in tali loco ullatenus conveniret; tametſi aliis in locis ubi dictæ circumſtantiæ non concurrunt, quandoque juſte inhiberi poſſet, propter obſcuriores quaſdam aut duriores expreſſiones; aut etiam leviores aliquos errores. Si enim in priori loco libri prohibitio populo innoteſceret, facile fieret ut populus de fide ſuorum Paſtorum aut Prælatorum qui librum commendarunt dubitare inciperet, quin & interdum in dubium revocare dogmata ab eis tradita. Hoc autem incommodum ſubinde populo multo nocentius eſſet quam periculum quod ex lectione hujuſmodi libri metuendum eſſet.

Denique fieri poteſt ut doctrina aliquo in libro contraria videatur, aut etiam revera ſit, Ex. Gr. Immunitati Eccleſiaſticæ, ſi eam juxta Pontificum Decretales expendamus, quæ tamen nullatenus Immunitati Eccleſiaſticæ adverſetur, ſi quarumdam Provinciarum vetuſtas conſuetudines, privilegia, vel jura Regia ſpectemus. Quo rurſus ex capite fieri poſſet ut liber aliquis in certis Provinciis jure merito prohiberetur, cujus prohibitio in aliis Provinciis plus noceret & turbaret quam prodeſſet.

Et quidem ſi Franciſco Salgado credimus, Rex Catholicus hoc motivo inductus nonnunquam impedit executionem Bullarum quibus librorom lectio interdicitur. Poſtquam enim pluribus conatus eſt adſtruere a ſententia ſupremæ Inquiſitionis Hiſpanicæ non dari recurſum ad inquiſitionem Romanam ſine Regio conſenſu. in finalem ejus probationem prædictis adjungendum vult. *quod aſſidue practicari videmus*, ait, *circa libros Catholicorum Auctorum horum Regnorum, tractantes & fundantes Regis juriſdictiones aut Regalia; maxime in rebus Eccleſiaſticis ſibi competentes; aut de jure aut Indultis Apoſtolicis, ſive etiam de immemorabili conſuetudine diu tolerata, quæ ob id ſolum integraliter in Romana Curia prohiberi & vetari & ad hoc Brevia Apoſtolica tranſmitti ad Inquiſitionem ſupremam Hiſpaniæ publicanda aſſolet. Rex tamen noſter omni conatu, cultu tamen reverente, occurrit; agnoſcens hanc prohibitionem dumtaxat tendere ad infringenda ſua jura; nec non in grave & intolerabile præjudicium ſuum; ac proinde impediens talis Brevis executionem, ad evitanda ſcandala, penes ſe illud retinet. Interim (quod per ſupplicationem) de damnis & inconvenientiis conſulit ſanctam Apoſtolicam Sedem, ut de remedio paternali clementer provideat.* Hæc ille *in ſupplicatione ad Sanctiſſimum*, Parte 2. Cap. 33. Num. 144. pag. 332.

Hæc omnia ſufficienter oſtendunt non minus rationi congruum eſſe ut Decreta Romana circa prohibitionem lectionis librorum, ſervato ordine Hierarchico, & prævio Regio Placito, ſecundum vetuſtum uſum Belgii publicari debeant, quam cetera Sedis Apoſtolicæ Decreta: quod ipſum & Belgarum communis ſenſus confirmat.

Quis enim in Belgio priuſquam librum aliquem legat ſe conſtrictum arbitratur ad revolvendos Romanos Indices, ut ex iis intelligat num forſan liber ille in Indicem librorum prohibitorum Romano Decreto relatus non fuerit.

Utque ad ſpecialiora deſcendamus, quis Juriſperitorum Belgii, aut inter Juris ſtudioſos hujus Academiæ ſcrupulo angitur paſſim evolvendo V. G. *Commentaria Schzeiduini ad Inſtituta Juſtiniani*, *Commentaria Franciſci de Amaria in tres poſteriores libros Codicis*; *Commentaria Dovelli* enucleatis *opera Andreæ Corvini*, *Matthæi Roeſembecii*, alioſque plurimos in Indicem librorum prohibitorum Romano Decreto relatos? Quinimo, ut notat Bertrandus Loth, Tractat. 13. Quæſt. 2. Art. 7. *omnium pene Juriſperitorum manibus teruntur opera juridica Caroli Molinei; idque ſcientibus nec contradicentibus Epiſcopis aut Paſtoribus; cum tamen conſtet jam pridem inter auctores primæ claſſis Indicis Tridentini nomen hujus auctoris relatum eſſe; ac deinde per ſpecialem Bullam ſub ſeveriſſimis pœnis & cenſuris, omnia ejus opera indiſtincte per Clementem VIII. eſſe interdicta, cum revocatione diſpenſationum a quibuſcunque conceſſarum:* Quin & adempta etiam Inquiſitoribus Romanis auctoritate cuiquam indulgendi facultatem libros illos legendi; ut propterea etiam hodie dum Sacra Congregatio Inquiſitionis alicui concedit facultatem legendi libros prohibitos expreſſe excipiat *opera Caroli Molinei &c.* Quod vero Juriſperiti ſine ſcrupulo hic in Belgio illis nec obſtantibus

tibus

tibus opera juridica illius auctoris legant, non alia ratione contingit, niſi quod credant dictam Bullam hic in Belgio non eſſe promulgatam, ut ex Zypæo refert Bertrandus Loth, dicto loco.

§. VII.

Rationes quibus evincitur promulgationem Romæ factam non ſufficere ut Bullæ Apoſtolicæ in Belgio virtutem obligandi obtineant, fortius militant in Decretis quæ ſub nomine Congregationum evulgantur.

Si quis attendat ad ea quæ in præcedentibus dicta ſunt, nimirum Decreta quæ nomine Congregationum prodeunt, Cardinalibus Congregationes illas conſtituentibus, itemque Theologis quos Conſultores vocant, potius quam Pontifici, ordinarie eſſe adſcribenda, facile intelliget rationes ante allegatas fortius in his Decretis quam in iis quæ Romanum Pontificem proprium auctorem habent, militare. Quis enim dubitet facilius in Decreta, quæ pro magna parte a Cardinalibus vel Theologis dependent, per ſub-vel obreptionem, aot per importunitatem ſolicitantium, vel alium quempiam humanum affectum, quo hujuſmodi homines facilius quam Romanus Pontifex ducuntur, aliqua irrepere poſſe quam in illa quæ Romanum Pontificem Vicarium Chriſti, immediatum auctorem habent.

Quin immo quia Decreta quæ ſub nomine harum Congregationum publicantur, potius Cardinales has Congregationes conſtituentes, quam Romanum Pontificem auctorem habeant; fit, ut licet univerſus orbis Catholicus Decreta Pontificia revereatur, & ſumma veneratione ſuſcipiat; eaque in omnibus Regnis & Provinciis; juxta morem cujuſque Provinciæ publicari ſinantur; atque ita publicata pro legibus habeantur, non ubique tamen eadem veneratione Decreta quæ a dictis Congregationibus emanant, recipiuntur.

Et quidem in Hiſpania Decreta Congregationis Indicis non admitti, nullumque ſub nomine iſtius Congregationis in Regnis Hiſpaniæ Decretum publicari ex Franciſco Salgado ſupra vidimus.

In Gallia nec hujus, nec ullius alterius Congregationis etiam Sancti Officii, per modum legis obligantis recipi notiſſimum eſt.

Belgas Inquiſitioni ſeu Congregationi S. Officii eatenus non eſſe ſubditos ut coram ea, in materia hæreſis Belgarum aliquis juridice citari poſſet aut conveniri, notum eſt, ideoque nec Decretis S. Officii credunt ſe conſtrictos, in quantum hæc modum procedendi contra hæreticos aut de hæreſi ſoſpectos concernunt. Quod & ipſam Romanam Pœnitentiariam judicare innuit Navarrus. Quærens enim num aliquis Romæ, ubi viget Inquiſitio, teneatur denunciare S. Officio aliquem quem ex familiari converſatione ſcit eſſe hæreticum aut hæreſi ſuſpectum, reſpondet quoad ultramontanos, *ſi ſolum eſt converſatus cum hæreticis ultra montes, non teneatur denunciare illos; ſi autem eſt converſatus cum hæreticis in Italia vel Hiſpania, tenetur denunciare illos; neque debet abſolvi niſi denunciet, vel ſaltem omnino proponat denunciare; quia non videtur contritus. Et hoc*, inquit, *obſervat Sacra Pœnitentiaria.* Hæc ille, Conſilio 3. *de hæreticis*

Sane hujus diſtinctionis alia ratio eſſe non poteſt quam quod leges Inquiſitionis obligantes ad hæreticorum denunciationem ſe non extendant ad partes ultramontanas, ad quas ipſa Inquiſitio etiam non extenditur.

III.

TRACTATUS (a)

De jure Eccleſiaſtico Belgico.

Auctor Z. B. Van Eſpen, J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore in Academia Lovanienſi.

(*Nunc primo editus.*)

PRÆFATIO.

Belgio noſtro, non ſecus ac aliis Eccleſiis & Provinciis, eſſe ſua ſingularia jura, Privilegia, ac vetuſtas & laudabiles conſuetudines, non tantum in rebus Politicis, ſed etiam Eccleſiaſticis, & quæ Eccleſiæ diſciplinam ſpectant, adeo notorium & quotidiano uſu tritum eſt, ut id nemo niſi in rebus Belgicis hoſpes ignorare poſſit.

Jus itaque Eccleſiaſticum Belgicum hoc tractatu breviter ac compendioſe exhibere ſtatui, a tribus potiſſimum, Monumentorum generibus hauſtum ſeu depromptum.

Primum genus erunt Synodi, tum Provinciales tum Diœceſanæ, quæ pro formanda diſciplina variis temporibus in Belgio habitæ fuere.

Secundum genus conficient varia Principum Belgii Edicta, quibus vel ab antiquo ſervatam diſciplinam confirmant, vel labefactatam reſtaurant & renovant: aut denique modum præſcribunt quo Canones Eccleſiæ pro temporum, locorum & perſonarum conditione & natura facilius & efficacius, ac minore cum Reipublicæ turbatione executioni mandari queant.

Tertium tandem genus erunt Moderationes ſeu reſtrictiones cum quibus Decreta reformationis Concilii Tridentini in Belgio publicata fuere; has enim unice ad conſervanda antiqua Provinciarum jura, & laudabiles conſuetudines fuiſſe adjectas declaratur in Litteris Regiis ad Archiepiſcopum Cameracenſem, & Provincialem Magiſtratum, pro executione dicti Concilii: non ad contraveniendum, ait Rex, dicto Concilio, ſed ut executio accommodetur naturæ cujuſque Provinciæ.

Jus hoc tradituri, ordinem Titulorum ſequemur quem Synodus Provincialis Mechlinienſis ſub Mathia *Hovio* a Pontifice Probata, & Principum Edicto roborata propoſuit: ſi quæ vero materia occurrat quæ in hac Synodo ſpecialiter non tangatur, eam jungemus illi Titulo, qui de materia maxime affini tractat. Sit itaque.

(a) Dictatus in Scholis publicis, poſt Tractatum *de veneratione Sanctorum*, &c.

TITULUS PRIMUS.

De Profeſſione fidei, ac de his quæ ad ejuſdem fidei integritatem conſervandam pertinent.

IN primis unanimi Synodorum conſenſu receptum eſt Decretum Concilii Tridentini, ſeſſ. 24. Cap. 12. de Reform. quo cavetur a proviſis de quibuſcumque Beneficiis, curam animarum habentibus, aut de Canonicatibus in Cathedralibus Eccleſiis publicam fidei profeſſionem emittendam eſſe: quod Decretum Synodus Provincialis Cameracenſis 2. item Mechlinienſis Provincialis etiam 2. & Edicta Regia extenderunt ad quoſcumque Officiales ſeu Magiſtratus civiles, tam in urbibus quam in pagis: item ad omnes ludi Magiſtros, & ludi Magiſtras. Addidit inſuper Mechlinienſis Synodus, Tit. 17. Cap. 8. & Edictum Principum Art. 18. quod hodie merito obſervaretur, ut Paſtores ab omnibus ad ſuas Parochias migrantibus, ſi eorum vitam & fidem aliunde cognitam non habuerint, exigant deſuper litteras teſtimoniales ultimi ipſorum Paſtoris; & ſi recuſent, vult Edictum Principum, ut Paſtores id ſignificent, ut per Epiſcopum vel Officiales & Magiſtratus locorum provideatur; prout bono publico id expedire videbitur.

Denique ad conſervandam fidei integritatem in ombus fere Synodis renovatum eſt Decretum Concilii Tridentini, de non evulgandis aut imprimendis libris de rebus ſacris tractantibus, ſine licentia Ordinarii, aut ejus Deputati in ſcriptis obtenta. Monuerunt tamen pleraque Conſilia Regia Decretum illud accipiendum eſſe ſine præjudicio juriſdictionis ſæcularis & Edictorum a Principibus Belgii ſuper hac re antea promulgatorum; atque ut laici a laicis, Clerici ab Eccleſiaſticis Judicibus coerceantur. In reliquis Decretum probatum fuit, & per Synodos & Edicta Regia extenſom ad Commœdias, ſive Ludos recreationis cauſa exhiberi ſolitos, Cantilenas &c. immo & ad libros domorum mortuariarum, qui diſtrahi vetantur, niſi a probato Cenſore, vel alio ad id ab Ordinario deputato viſitati & vendi permiſſi fuerint; quæ viſitatio gratis fiat: Synodus Mechlinienſis Provincialis 2. & Edictum Principum Art. 6. quæ & addunt ut Typographi, & Bibliopolæ ac Librarii juramentum præſtent de non invehendis nec diſtrahendis, vel etiam compingendis libris prohibitis.

Pro hoc aliiſve ſimilibus juramentis ab admittendis ad officia, vel opificia & ad gradus Academicos exigi ſolitis merito expenditur Decretum Synodi Antverpienſis anni 1610. tit. 17. Cap. 11. quo hortatur in Domino omnes qoos ea res concernit, ut revideant atque perpendant juramenta antiqua, quæ ab admittendis ad officia, opificia, aliaque munia præſtari ſolent; eo fine ut quæ in uſum deduci non poſſunt omittantur.

Si enim attendatur & multitudo librorum prohibitorum, & lucrorum quod ex eorum venditione ſibi obvenire conſpiciunt Typographi & Bibliopolæ, facile apparebit moraliter pene impoſſibile eſſe, ut illud hominum genus, lucro plerumque inhians, ac huc unice intentum, Religione juramenti quod leviter ac fere ſine attentione in admiſſione ad opificium præſtare conſueverunt, a vendendis ſimilibus libris coerceantur, quod & experientia nimis notum eſt quam ut proinde merito, juxta monitum dictæ Synodi, hodie expendant ii quos ea res concernit, utrum juramentum hoc, uti & plura ſimilia hodie exigi ſolita, non ſint ea iis quæ in uſum deduci non poſſunt; & ex qnibus, attenta hominum infirmitate, & rerum circumſtantiis, nullus aut exiguus fructos ſperandus ſit; & eo contrario multa penuria timenda.

Hæc circa prædictum juramentum. Quoad legem vero de non evulgandis libris ſine licentia Ordinarii aut ejus Deputati in ſcriptis obtenta, illud notandum ipſam indubie intelligi debere cum iis exceptionibus cum quibus ſimiles leges poſitivæ humanæ, V. G. de jejuniis, feſtis &c. intelliguntur.

TITULUS II.

De Sacramentis in genere.

DUo potiſſimum a Synodis Belgicis circa adminiſtrationem Sacramentorum obſervanda occurrunt.

Primum a Synodis frequenter inculcatum ut Sacramenta omnia libere conferantur; nihilque omnino directe vel indirecte in eorum adminiſtratione exigatur. Cameracenſis Provincialis 2. Cap. 5. Cameracenſis Diœceſiana anni 1567. Cap. 6. Mechlinienſis Diœceſana, C. 3. Namurcenſis ultima Cap. 2. Addit Attrebatenſis ſub Richardoto cap. 2. ut adminiſtrantes Sacramenta omnes avaritiæ ſordes, & quæſtus inhoneſti & improbati ſuſpiciones evitent; ne mercedem vel carpant procaciter, vel exigant ſordide.

Ex his facile quiſque conficiet ex mente Synodorum, omne genus pactionis ſive directæ ſive indirectæ in hac materia debere exulare. Unde Synodus Mechlinienſis Provincialis 1. Tit. *de Decanis*, Cap. 11. Paſtoribus & quibuſcumque Sacerdotibus inhibet, ſub pœna ſuſpenſionis, ne per ſe vel alium, directe vel indirecte ſtipulentur pro Miſſis votivis ad piorum poſtulationem celebrandis; additque: *Sed quod eis ſponte oblatum fuerit accipiant*; quod & aliæ ſupra citatæ Synodi permittunt.

Verum & in hac ſponte oblatorum receptione attendere debent adminiſtrantes, ne dum forte minus ſolito datur, aliquod propterea indignationis indicium oſtendant, aut offerentes avaritiæ vel illiberalis animi accuſent; ne ſuo agendi modo indirecte ad ampliua dandum cogant; & conſequenter per indirectum exigant. Cum vero admodum difficile ſit ut ex parte adminiſtrantium aliqua interveniant, ſpeciem ut minus avaritiæ aut ſordidi quæſtus habentia, ſi ea oblatis in adminiſtratione Sacramentorum victum ſuum corradere teneantur; omnino ſatagendum erit ut aliunde adminiſtrantibus neceſſaria ſuppeditentur; ſi id fieri nequeat, ſaltem conſultius tunc forent, (quod & Synodi paſſim exoptant) ut quædam jura Paſtoralia legitime auctoritate taxarentur; quo fieret ut non tam ipſi Paſtores aliquid pro adminiſtratione exigere viderentur, ſed a Superioribus aſſignata jura, per modum Decimarum perſonalium (in quarum loco hæc jura ſucceſſiſſe certum eſſe, ait, Synodus Attrebatenſis anni 1570. Cap. 3.) in ſuſtentationem accipere. De quibus latius titulo 17. ubi de competentia Paſtorum agetur.

Alterum in adminiſtratione Sacramentorum obſervandum inculcant Synodi, ot in quorumcumque Sacramentorum adminiſtratione, vis & efficacia eorum pro captu ſumentium ac præſentium ſæpe a Paſtoribus explicentur. Mechlinienſis Provincialis 2. Cap. 3. Cameracenſis 2. Cap. 6. Audomarenſis, Cap. 3. quæ addit breviter quidem in adminiſtratione, latius autem in concionibus; & addit Attrebatenſis Cap. 1. ut ſemper aliquid adferant ex quo præſentes ædificationem aliquam capiant. Hæc igitur potiſſimum obſervanda in adminiſtrationem illorum Sacramentorum, ubi plures præſentes adeſſe ſolent.

TITULUS

TITULUS III. & IV.

De Sacramento Baptiſmi & Confirmationis. (a)

PRimo inculcaot Synodi, ut Paſtores ſedulo moneant parentes ut eos dumtaxat eligant in Patrinos prolium ſuarum, de quibus probabile fiat fore ut præſtent id quod promittunt, & eos potius qui animæ conſulere, quam qui inopiæ ſubvenire poſſint: Synodus Audomarenſis Cap. 6. & Buſcoducenſis Cap. 17.

Secundo. Ut & ipſi Paſtores caveant, ne quoſvis ad hoc officii admittant: *alienum enim eſt recens in Chriſto renatis oviculis* (verba ſunt dictæ Synodi Audomarenſis) *ejuſmodi in Chriſto parentes aut dare aut admittere, de quorum paterna ſolicitudine ſpes veroſimilis non concipiatur: Rejiciantur proinde* pergit Synodus, *ab hoc munere quicumque hæretici... excommunicati, ... notorie crimino ſi, & ſcandaloſe viventes. Rurſus ii qui ipſimet neſciant ea quæ docere oporteat Neophytum, & qui per ætatem aut mentis inopiam ipſi notitiam non habent fidejuſſionis ejus ad quam ſe offerunt. Denique alii quicumque, a quibus fidei libe rationem exonerationemque veriſimiliter non expectant.* Adde Synodum Tornacenſem Cap. 5. Aotverpienſem Cap. 4. Buſcoducenſem Cap. 5.

Ulterius moneant Paſtores, ut Patrini cognoſcant ſe fidejuſſores pro eis apud Deum extitiſſe quos ſuſceperint; & ideo ſuper eos ſolicitudinem veræ caritatis impendant, ut præ reliquis latius proſequitur Synodus Buſcoducenſis, Capit. 6.

„ Et quia, ait Synodus Audomarenſis Cap. 7. per-
„ ſuadent ſibi quidam ſponſioni ſuæ feciſſe ſe ſatis, ſi
„ munus aliquod poſt Baptiſmum offerant Baptizati
„ parentibus ... Idcirco conſultum foret abrogare
„ prorſus illam munerum offerendorum conſuetudi-
„ nem; quemadmodum Edicto Cæſareo aliquando
„ cautom fuit, ſi temporum iniquitas pateretur. „
Edictum Cæſareum cujus meminit Synodus, editum eſt a Carolo V. ſeptima Octobris anni 1531. & habetur lib. 1. Edictorum Flandriæ, pag 751. ubi artic. 12. præcipitur omnibus cujuſcumque ſtatus, ne eligant in Patrinos ſuarum prolium aliquos ut ab iis munus accipiant; immo ſi quid eis offeratur, accipere vetat, prohibetque aliquid dari ſub pœna dupli illius quod datum eſt, niſi forent proles pauperum & miſerabilium perſonarum. Hujus tamen Edicti vigorem idem Carolus Edicto anni 1545. art. 3. mitigavit, permittens dari munuſculum aliquod valorem trium florenorum non excedens. Habetur eodem libro Edictorum, pag. 782.

Ex his interim patet Principes & Synodos in hoc conſpiraſſe ut parentes in eligendis liberorum ſuorum Patrinis, attenderent potius qui animæ illorum conſulerent, quam eorum inopiæ ſubvenire poſſent.

Quæ de Patrinis Baptiſmi dicta ſunt, etiam intelligenda eſſe de Patrinis Confirmationis declarant Synodi Mechlinienſis Provincialis 2. Cap. 2. Cameracenſis Provincialis 2. Cap. & præ omnibus Audomarenſis Cap. 5.

Ulterius inculcant Synodi ut non admittantur in obſtetrices niſi illæ quarum fides & capacitas probe ootæ ſint, & a Paſtoribus probatæ: Cameracenſis Provincialis 2. Cap. 15. & Edictum Regium Art. 9. Mechlinienſis Provincialis 2. Cap. 4. & Edictum Principum Art. 8. quod & addit, eas ab Officiali & Magiſtratu loci debere admitti; qui tamen nullas admittant, niſi prævie bene ſint informati de earum capacitate, & Religione; idque per atteſtationem Paſtoris Parochiæ in qua degunt.

Denique Paſtores adhortentur fideles ut quotannis pie ac Chriſtiane recolant diem Baptiſmatis: Synodis Mechlinienſis Diœceſana, Cap. 10. & Namurcenſis ultima Cap. 5.

(a) Jus Eccl. Univ. parte II. ſect. I. Tit. II. Cap. V. num. IX. XV. p. 385.

TITULUS V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

PAſſim inculcant Synodi ut a Paſtoribus tempeſtive populo proponatur Decretum Capituli *omnis utriuſque ſexus* &c. quo inter alia, cavetur ut Fideles poſtquam ad annos diſcretioois pervenerint, omnia ſua peccata confiteantur fideliter: ſaltem ſemel in anno, proprio Sacerdoti.

Ut vero huic præcepto commodius ſatisfieri poſſit, admoneant quotannis Paſtores ſubditos, ſtatim a Quadrageſimæ initio, ut ex eo ipſo tempore, ſe parent ad exactam peccatorum ſuorum Confeſſionem; hortenturque ut faciant eam ante Quadrageſimæ medium; tum ut Exomologeſi purgatis animis gratiora ſint Deo jejunia; tum ex operibus pœnitentiæ converſioniſque ſignis, probati, iterata circa Paſcha confeſſione, eo dignius & fructuoſius Sacroſanctorum myſteriorum participes fiant. Hæc Synodus Audomarenſis Cap. 7. ubi obiter nota *operibus* noo *verbis* converſionem probari.

Plures inſuper Synodi terminis expreſſis declarant, non ſufficere confiteri ſemel in anno, alicui ſimpliciter approbato, ſed confitendum eſſe *proprio Sacerdoti, aut alteri de ejus expreſſa licentia.* Synodus Cameracenſis anno 1567. Cap. 8. Audomarenſis Cap. 4. quæ & Cap. 5. monet quod dicta conſtitutio intelligenda ſit non de ſolis laicis, verum etiam de Clericis. *Hi enim*, inquit, *æque ac laici tenentur, quotannis ſemel proprio ſuo Sacerdoti confiteri:* quamquam nec his, nec laicis rogantibus proprium Sacerdotum veniam alteri confitendi ſine cauſa neganda ſit; modo promittant factæ confeſſionis coram Sacerdote per proprium ſubſtituendo fidem facere; & alias opportuno tempore proprium Sacerdotem recognoſcere. Addit Attrebatenſis Cap. 4. & Tornacenſis Cap. 4. ut nemo ſive Regularis, ſive ſæcularis, circa feſtum Reſurrectionis Domini id eſt tempore Quadrageſimæ confeſſiones Pœnitentium audiat, ſive abſolvat, ſine ſcitu & licentia Paſtoris cujus unius intereſt, ſaltem ſemel in anno ſuas oves recognoſcere.

Hæc Synodorum Provinciæ Cameracenſis Decreta licet & rationi & ipſi Decreto Capitoli *omnis utriuſque ſexus*, nec non juri communi in Extravagante 2. *de Treuga & Pace* ſint admodum conformia, moderate tamen ac prudenter eorum praxis hodie a Paſtoribus urgenda eſt; & fere non niſi communicato cum Epiſcopis conſilio, ut alias zelo præcipiti plus nocumenti quam utilitatis cauſet; illudque interim compertum eſt hanc diſciplinam facilius in pagis, præſertim faventibus Epiſcopis, quam in amplis & populoſis civitatibus poſſe indoci aut conſervari.

Præterea ſerio monent Syoodi ut in adminiſtratione hujus Sacramenti obſervetur Decretum Conc. Trid. ſeſſ. 14. Cap. 8. de Pœnitentia, quo præcipitur ut pro qualitate criminum & Pœnitentium facultate ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungantur. Mooentque inſuper Synodi, nt ſatisfactiones, quantum fieri poteſt, peccatis commiſſis ſint contrariæ; ut V. G. pro peccato luxuriæ, jejuniom & abſtinentia; pro ira, manſuetudinis opera &c. Buſcoducenſis Cap. 20. & fuſius Audomarenſis Cap. 13.

Hinc facile intelligimus, quod etiamſi nec Synodus Tridentina, nec Synodi Belgicæ conſtringant Presbyteros ut in omnibus & ſemper in imponendis Pœnitentiis ad verbom ſequantur Canones Pœnitentiales, nihilominus declaraverint ſpiritum illorum Canonum, qui eſt convenientes Pœnitentias pro peccatis com-

miſſis & Pœnitentium qualitat præſcribere, etiamnum hodie eſſe ſervandum. Hinc & in moderno Corpore Canonico, poſt Decretum Gratiani, Canones illi exhibentur ſub hoc titulo: *Canones Pœnitentiales, quorum notitia viris Eccleſiaſticis eſt valde neceſſaria; ſunt enim quædam regulæ directivæ ad Pœnitentias delinquentibus imponendas.*

Et ſane io illis videre poterunt Confeſſarii quas pœnitentias huic illive peccato convenientes & ſalutares Patres judicaverint; & expendere quouſque, attentis temporum perſonarum & locorum circumſtantiis, eas vel attemperare, vel etiam forte commutare, prout ſaluti Pœnitentis conveniat.

Ad hæc, ex nntitia Cannoum illorum peccatorum gravitas dignoſci poterit. Si enim non tantum in certis caſibus ſive circumſtantiis particularibus, ſed conſtanter & paſſim uni peccato præ altero gravior multo & diuturnior pœnitentia in Canonibus præfixa ſit, nemo jure dubitare poterit quin ex mente Patrum & Conciliorum gravius judicari debeat peccatum cui major pœnitentia; & levius cui minor præſtituta eſt; cum indubitatum ſit fixam fuiſſe Patribus hanc regulam: pœnitentias, ſepoſitis particularibus circumſtantiis, ſecundum peccatorum gravitatem eſſe imponendas.

Itaque ex pœnitentiis injunctis, haud difficulter dignoſcetur fornicarionem inter & ebrietatem, quoad peccati gravitatem; ſummum Patribus diſcrimen fuiſſe.

Conſulamus enim libros Canoneſque Pœnitentiales, ut V. G. S. Baſilii, Theodori Cantuarienſis, antiquam librum Pœnitentialem Romanum, e ſcrinio Eccleſiæ Romanæ, ab *Halitgario* Epiſcopo Cameracenſi ante annos octingentos exſcriptus, quem in Appendice operis ſui de pœnitentia edidit Morinus, pluresque in eadem appendice exſtantes; item omnes quibus uſus fuit S. Carolus in ſua Canonum Pœnitentialium collectione, hos inquam conſulamus, & reperiemus pro peccato fornicationis paſſim & conſtanter impoſitam pœnitentiam 12. 10. aut 7. annorum; præſertim ſi in homine ſacrato contingerit; aut certe in laico trium annorum vel ad minus; idque raro, etiam remittente diſciplina Pœnitentiali, duorum annorum; vel in particulari circumſtantia unius anni.

Circa ebrietatem vero dicitur, laici, velut vota non habentes, ſi inebrientur, arguantur a Sacerdote, quod ebrioſi regnum Dei oon poſſidebunt, & interitus ſit ebrietas rationis, & compellat eos pœnitere. At quanto tempore, revolve libros, Canoneſque Pœnitentiales, & vix reperies pro ebrietate, etiam cum aliqua circumſtantia aggravante, V. G. qund vomitum cauſaverit, diuturniorem quam 40. dierum, etiam io homine ſacrato aut votum habente; in laico vero 15. aut 7. dierum impnſitam pœnitentiam.

Hin igitur ſecure concludi poteſt, quod ſicut pœnitentia pro fornicatione peragenda ex mente Patrum, multis excedere debuit pœnitentiam pro ebrietate ſubeundam; ita quoque ex mente eorumdem, ebrietas per ſe & ut communiter fit, noo tantum non excedat fornicationem quoad gravitatem peccati, ſed nec æqualis, immo nec pene ipſi comparari poſſit: niſi dicamus Patres & Concilia in ſuis Canonibus paſſim neglexiſſe hanc invinlabilem Divinæ juſtitiæ regulam, pœnitentias, ſepoſitis partieularibus circumſtantiis, peccatorum gravitati eſſe commenſurandas.

Eodem fundamento de gravitate peccatnrum carnis inter ſe ratiocinandum, ut ſi uni paſſim & conſtanter multo gravior & diuturnior quam alteri injuncta reperiatur pœnitentia, hoc quoque altero multo gravius a Patribus & Conciliis Canonum eorum auctoribus fuiſſe judicatum; licet fortaſſis quidam Theologi, non tam Patrum & Canonum auctoritate, quam humano ratiocinio, quod etiam interdum ad abſurdiſſima ducit, innitantur; alter de illorum peccatorum gravitate judicent & doceant. (*a*)

(*a*) Hæc contra *Dogma novum* &c. M. Steyaertii, de Ebrietate & Fornicatione. Vide Dogma novum denunciatum.

Denique merito monent Synodi, & hodiernæ Confeſſarinrum inſtructinnes, ut caveant Confeſſarii, ne quæ commoda temporalia ſibi vel ſuis, occaſione Cooſeſſinnis a Pœnitentibus aucupentur: Synodus Namurcenſis ultima tit. 16. vix enim poſſibile eſt ut partes boni Confeſſarii expleat, qui temporalia a Pœniteotibus expectat; ut latius videri pnterit in Libello, *de ſimonia circa Beneficia*, Parte 1. Cap. 8. ibi quoque oſtenditur, quanto periculo exponantur, qui ex oblatis Sacramento Pœnitentiæ vivere debent. (*b*)

TITULUS VI.

De Indulgentiis.

NE cuivis Indulgentiæ remiſſionis vel facultatis obtentu, ut loquitur Pontifex in Extravagante 5. de *pœnitentiis*, Chriſti fideles procliviores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peecandi anſam tribuat, Syoodus Tridentina, in eis concedendis moderationem, juxta veterem & probatam io Eccleſia conſuetudinem, adhiberi cupit. Veteres autem parciſſimos fuiſſe in conferendis Indulgentiis, nntiſſimum eſt, ait Bellarminus, L. 1. *de Indulgentiis*, Cap. 12.

Hæc moderatin, ut exactius obſervetur, neque per falſas ac immoderatas Indulgentias populo imponatur, mandat eadem Synodus ſeſſ. 21. Cap. 9. de Refnrm. eas *deinceps per Ordinarios locorum, adhibitis duobus Capitulo, debitis temporibus publicandas eſſe*: quod Decretum Synodus Provincialis 2. Mechlinienſis, ab Ordinariis diligenter obſervandum decernit, *ſumma in illis Indulgentiis recognoſcendis*, ait, *adhibita diligentia.*

Monet præterea Synodus 1. Provincialis Mechlinienſis *pios ſuos filios ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam cum privilegio impreſſis libellis temere fidem habeant, qui ex levibus aut ſuperſtitioſis cauſis immodicas & plus æquo exorbitantes pollicentur Indulgentias, potiſſimum ſi promiſſinnes contineant certorum effectuum, periculorum, ſcilicet, evitationem a gladiis, a tormentis, ab aquis, a peſte; aut liberationem certam a Purgatorio: quemadmodum & Miſſis quibuſdam & precibus certo numero recitandis affixas alicubi videre licet.* Hactenus Synodus, cui conſonat Synodus Provincialis 1. Cameracenſis.

Plurimi ſimiles libelli, quorum meminit Synodus, oecurrunt inter illos quibus privilegia & Indulgentiæ Coofraternitatum exponuntur: uti brevitatis cauſa videri poterit in Dictatis ad Titulum Decretalium: *De Reliquiis & veneratione Sanctorum.* (*c*)

TITULUS VII.

De Sacramento Euchariſtiæ. (*d*)

PUblicæ Meretrices, & uſurarii & alii quilibet peccatores notorii, etiam ſanctiſſime confeſſi, ad publicam Sacramentorum perceptionem non admittantur, ait Synodus Cameracenſis, anno 1604. tit. 5. Cap. 3. niſi pnblice pœnitentiam egerint, aut ex ipſorum bona converſatione, aliove legitimo mndo, de vitæ ipſorum emendatione publice ennſtet. Hinc manifeſtum eſt a Sacra Communione publice arcendos eſſe non tantum meretrices, uſurarios alioſque ſimiles, qui paſ-

(*b*) Tractatus de ſimonia &c. prælo datus fuit ſub finem anni 1686

(*c*) Hunc Tractatum, nunc 1. editum ſupra videre eſt, P. II. n. 1.

(*d*) Vide jus *Eccleſiaſticum univ.* P. 2. Tit. 4. de Sacram. Euchar. Cap. 2. n. 13. & ſeq.

ſim

ſim in Ritualibus ſeu Manualibus nominatim exprimuntur; ſed etiam fornicarios notorios, juratores profeſſos, & ebrioſos & bibones quoidam perditiſſimos; quandoquidem dubitari nequeat quin & hi peccatores ſint notorii, quos omnes iodiſcriminatim prædicta Synodus, melius quam privatus aliquis de ſenſu Ritualium inſtructa, repellendos declarat. Nec mirum: cum ratio repellendi publice a Sacramentorum perceptione concubinarios, alioſque paſſim nominatim expreſſos, æque militet in aliis notoriis peccatoribus. Unde in ordinationibus Synodalibus de Mandato Gaſparis *Hemii* Epiſcopi Antverpienſis evulgatis, inter repellendos a ſacra commonione nominatim exprimuntur non tantum concubinarii, ſed etiam fornicarii.

Ulterius cum Notorii dicantur oon tantum qui ut tales a Judice ſunt declarati, ſed etiam illi quorum peccata adeo publica ſunt, ut omnibus paſſim innoteſcant, uti poſt alios Canoniſtas ad Capitulum *Tuas* de cohortatione Clericorum & mulierum fuſe docet *Fagnanus*, nullatenus ferenda quorumdam novella opinio, contra unanimem Canoniſtarum & Theologorum ſententiam, a perceptione Sacramentorum ſolum repellendos eſſe notorios & publicos peccatores qui tales per ſententiam Judicis ſunt declarati; contra manifeſtam Canonum & Decretum ſententiam: quia mens illorum Canonum eſt, ne cum publico populi ſcandalo ſancta dentur canibus; ipſaque peccata quantumvis gravia pro levibus aut nullis habeantur, dum ſimilibus peccatis notorie contaminatis publice Sacramenta, quæ non niſi dignis diſtribuenda ſunt, populus diſtribui conſpicit. Quis vero auſit negare ſcandalum illud æque metuendum eſſe, ſive admittantur notorii notorietate facti, ut ajunt, ſive notorietate juris.

Sed ajunt, dicti novelli Juriſperiti, ſi hoc paſſim permittatur judicio Parochorum & Sacerdotum, fiet ut ipſi nonnunquam zelo præcipiti & imprudenti a ſacra communione publice repellant tanquam notorios peccatores, qui tales ad mentem Canonum non ſunt. Quaſi vero zelus Sacerdotum non minus quam ſufficienter retineretur & compeſceretur per multiplicia obloquia & vexationes, quæ Sacerdotes ex ſimili repulſione peccatorum notoriorum a ſacra communione ſibi imminere prævident; adeo ut timendum non ſit Sacerdotes hac in parte juſto futuros ferventiores; ſed e contrario jure merito verendum, & quotidiana experientia nimis quam compertum; Sacerdotes hac in parte juſto futuros laxiores & remiſſiores. Hinc cum tot & toties renovata videamus Decreta, quibus Sacerdotum in hoc puncto zelus excitatur, nullum tamen unquam Edictum legitur, quo eorum hac in parte compeſcatur exceſſus; ideo indubie quia hic timendum non erat.

Si qui proinde Officiales Paſtoribus hanc Eccleſiæ diſciplinam cum multis incommodis tuentibus & obſervantibus moleſti ſint; eorumque zelum, quaſi imprudentem etiam publice coram populo reprehendere non vereantur, vereor ne ii ex illis ſint, de quibus aliquando dixit Petrus Bleſenſis, *quod non ab officio nomine, ſed ab officio verbo, Officiales dicantur*.

Ceterum ſi aliqua in Parochia deprehendantur multi ſcandaloſe viventes, prævideatque Parochus, ex eorum expulſione magnam orituram turbationem, indubie exigit prudentia, ut in his & ſimilibus caſibus conſulat tum Superiores, tum alios viros doctos & pios, quorum cum auctoritate & conſilio, in re tanti momenti, fulciatur.

Monent præterea Synodi hoc Sacramentum non niſi publice ac honorifice ægris eſſe deferendum: utraque Synodus Provincialis Mechlinienſis, Cameracenſis Provincialis 1. tit. *de Paſtorum reſidentia* Cap. 7. & 2. hoc titulo, Cap. 2. una improbans abuſum eorum qui ſacram Euchariſtiam ægris, quia morbum diſſimulare volunt, ſeu alio quocumque prætextu occulte deferunt; niſi de expreſſa Epiſcoporum licentia id faciant; additque Cap. 3. ut Parochi ſæpe populum ſuum moneant ut frequens SS. hoc Sacramentum proſequatur; maxime hi qui ſunt fratres ſodalitatum Corporis Chriſti; quas obtaret ſacra Synodus ubique erigi, atque inſtitui per Epiſcopos. Optandum eſſet ut Eccleſiaſtici, præſertim in civitatibus, ſuo exemplo ad hoc religioſis officium laicos excitarent & permoverent.

Ex prædictis Decretis manifeſtum eſt, nec ſæcularibus nec Regularibus curam animarum non habentibus, licitum eſſe Euchariſtiam ægris deferre. Publice enim per illos deferri non poſſe omnes fatentur: occulta autem delatio cum nequidem Parochis hujus Sacramenti ordinariis miniſtris licita ſit, qua ſpecie eam ſibi licitam prætendent, qui ſolum ut Parochorum ſubſidiarii & adjutores advocantur? Unde Synodus Namurcenſis ultima, Cap. 6. ait: „ ſciant Regulares nec „ ullo tempore ſe deferre poſſe publice aut privatim „ Euchariſtiam ad ægros, extra ſepta Monaſterii ſui; „ multo minus viaticum in mortis articulo exiſtenti- „ bus ſaltem non niſi cum licentia & de conſenſu ex- „ preſſo noſtro, vel Vicarii noſtri Generalis, aut Pa- „ ſtoris loci, extra caſum neceſſitatis. “

Deinde Cap. 8. ſubjungit: „ ſi qui ex illis præſum- „ pſerint præmiſſis contravenire, ſciant ſe ſubjacere „ Cenſuris; & tam per ſubtractionem eleemoſynarum „ Cleri quam ademptionem ſtationum eos cogendos „ iri ad obſervationem eorum. “ Plura tum Synodorum tum Epiſcoporum Decreta contra hanc attentatam Regularium occultam delationem Euchariſtiæ videri poterunt in Epiſtola impreſſa Reverendi Domini *Guillæmans* Canonici & Archipresbyteri Gandenſis; in qua præterea defertur judicium Doctorum Lovanienſium datum ad petitionem Parochorum Antverpienſium anno 1664.

TITULUS VIII.

De Sacramento Extremo Unctionis, Teſtamentis & Sepulturis.

Monent paſſim Synodi Parochos ut ægros ſæpe viſitent, hortenturque ne ad extremum hujus Sacramenti ſuſceptionem differant, ac potius ſenſibus rationiſque uſu adhuc integris, illud ſibi adminiſtrari petant, ut ita uberiorem fructum percipiant; ſtudeantque populo adimere falſam illam ideam, quaſi poſt hujus Sacramenti receptionem ſpes nulla convaleſcendi ſupereſſet.

Si ea hodie vigeret diſciplina quam pene uſque ad finem præcedentis ſæculis in multis viguiſſe certiſſimis argumentis oſtendit Joannes *Launoius* Doctor Sorbonicus, in libro: *de Sacramento unctionis infirmorum*; per diſciplinam, inquam, conferendi hoc Sacramentum ante viaticum, non dubium quin facilius obtineretur ut Sacramentum hoc ſenſibus, rationiſque uſu adhuc integris, adeoque & majori cum fructu ſuſciperetur; populoque paſſim perſuaſum non eſſet Extremam unctionem certum eſſe mortis indicium. Ulterius cum hoc Sacramentum ſit quoddam ſupplementum Sacramento Pœnitentiæ, quo nimirum reliquiæ peccatorum plenius abſtergantur, priſtina illa diſciplina & hoc titulo modernæ præferenda videtur, quod per illam fieret, ut infirmus prius accepto hoc Sacramento, a peccatorum reliquiis plenius expurgatus, cum meliori etiam diſpoſitione viaticum ſuſciperet. Ceterum cum moderna diſciplina non tantum diuturno uſu ſuffulta ſit, ſed etiam in pleriſque Ritualibus & Synodis diſerte præſcripta, hæc non temere ſine auctoritate Epiſcoporum abroganda, nec priſtina in uſum revocanda eſt.

Inſuper in hac materia notandum Decretum Synodi Cameracenſis Provincialis 2. Cap. 1. quo præcipi-

tur

tur ut dum adminiſtrandum eſt hoc Sacramentum, campana aliqua pulſetur, cujus ſono omnes intelligant deferendum hoc Sacramentum; moneantque Fideles ut hoc ſigno dato, ſe ad Eccleſiam conferant, & Sacerdoti ſe jungant, pro ſalute ægri cum eodem deprecaturi; & ad hoc opus caritatis etiam propoſitis Indulgentiis, ubi expedire judicaverit Epiſcopus, invitentur. Ceteri quibus non vacat, dirigant ſaltem animum in cælum, & pro ſalute decumbentis aliquam oratiunculam offerant Deo: extrema enim hac neceſſitate Fidelium precibus ægri maxime indigent, & iiſdem plurimum juvantur.

Denique utiliter obſervatur, quod monet Synodus Buſcoducenſis, anni 1612. tit. 7. Cap. 12. ut ægrotis Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ & Extremæ unctionis, diſtinctis temporibus adminiſtrentur.

DE TESTAMENTIS.

Quandoquidem conformiter juri Canonico in Belgio receptum ſit ut Paſtores & vice Paſtores poſſint conficere Teſtamenta; & caſus præſertim in pagis non raro occurrat, quod ipſi defectu Notarii teſtamenta conficere teneantur, plane conveniens eſt, ut & ipſi prævie de forma & ſolemnitate teſtamenti conficiendi ſint debite inſtructi; ne alias ob defectum alicujus ſolemnitatis aut dubiam expreſſionem, poſtmodum de validitate teſtamenti, aut mente teſtatoris, cum ſequela multorum incommodorum tam in ſpiritualibus quam temporalibus, quæſtio oriatur.

Ceterum quia plerumque illis qui ad curam Paſtoralem vocantur nec vacat nec convenit totam Teſtamentorum materiam fuſe pervolvere, pro compendioſa aliqua inſtructione conſulere poterunt V. G. *Manuale Paſtorum*, juxta uſum Paſtoralis Mechlinienſis, nuper Leodii impreſſi, cui per modum Appendicis ſubnectuntur formulæ Teſtamentorum, & monita quædam pro Teſtamentis condendis. Item *Commentarium Antonii Anſelmo*, Juriſconſulti Antverpienſis, præſertim ad Art. 12. *Edicti perpetui*; ubi paulo fuſius notat & refert quæ de jure Belgico in Teſtamentis ſint obſervanda.

Illud inter alia notandum, quod Paſtor conficiens Teſtamentum, nihil ſibi aut conſanguineis ſuis uſque ad 4. Gradum, juxta ſupputationem civilem, adſcribere poſſit; quin & Synodorum Decreta monent ut Parochi, dum apud ægros de condendo Teſtamento tractant, ſolicite caveant, ne ſibi directe vel indirecte, præſertim in præjudicium pauperum conſanguineorum, legata aut hæreditatem ſolicitent. Hinc ſtatuta Leodienſia anni 1613. diſerte habent: *Caveant Paſtores in ſuadendis anniverſariis mortuorum, ne in avaritiæ notam incidant.*

Denique quamvis de conſuetudine in Belgio obtineat ut Eccleſiaſticis permittatur libere teſtari, etiam de Proventibus Eccleſiaſticis, merito tamen monet Synodus Buſcoducenſis 2. tit. 23. Cap. 1. *Ejuſmodi indulto non permitti libertatem legandi teſtandique in quoſvis fines & uſus, inſtar Patrimonialium: atque de iis quæ ex juſta rerum ſuarum diſpenſatione ſupererunt, ſupremæ voluntatis declaratione, non ſecundum carnem & ſanguinem, ſed utilitatem Eccleſiæ Dei diſponant.*

DE SEPULTURIS. (a)

Pro loco ſepulturæ, etiam eo prætextu quod cedat Fabricæ, aut aliæ piæ cauſæ, nihil ex pacto exigatur; ſed ſi quid juxta cujuſque loci piam & laudabilem conſuetudinem a defuncti hæredibus vel executoribus donetur, ipſi Fabricæ cedat, non autem in uſus Canonicorum, Paſtorum, aut aliarum perſonarum convertatur: Synodus Cameracenſis Provincialis 2. Tit. 13. Cap. 3. ſimiliter Mechlinienſis Provincialis 1. tit. *de Decanis & Paſtoribus*, Cap. 12. præcipit Paſtoribus ut pro exequiis, ſeptenariis, trienariis, aut anniverſariis, nihil ſtipulentur.

Ut autem efficacius & facilius ſimiles pactiones ſpeciem plerumque ſimoniæ, aut ut minus turpis queſtus, præferentes, præcaveantur, optandum foret ut ubique obtineret quod dicitur in lege 18. Codice, *de ſacroſanctis Eccleſiis. Magna conſtitutio aſſignat magnæ Eccleſiæ Conſtantinopoleos ſeptuaginta librarum auri reditum, eam ob cauſam ut exequiæ ſine ſumptu & gratis fiant in Eccleſia Conſtantinopolitana.* Optandum, inquam, foret ut ubique ſufficienter provideretur Parochis & Eccleſiæ Miniſtris ne ad ſcabioſa illa Funeralium jura victitandi cauſa recurrere deberent. Qua de re vide *Chriſtianum Lupum*, Diſſ. 2. proœmiali ad Tom. 3. ſcholiorum Cap. 7. ibidem monens quod *Epiſcopi & alii decimas poſſidentes Prælati, eorumque Capitula & Monaſteria rigidum coram Deo onus portent dandæ Parochis integræ ſuſtentationis, & miſeras plebes liberandi ab exactionibus variis ſuſpectis & offenſis, ad quas iſti a paupertate coguntur.* Hactenus iſte.

Ceterum cum ea jam dudum fuerit, & modo ſit temporum miſeria ut vix ſperare liceat Parochis aliiſque Eccleſiæ neceſſariis Miniſtris, præſertim in civitatibus, aliunde ſufficienter proviſum iri, merito Synodi noſtræ ſolicitæ fuere, ut ſaltem auctoritate Epiſcoporum & Magiſtratuum civilium Funeralia illa jura determinarentur, ut hoc ſaltem pacto privatæ ſtipulationes ac pactiones ceſſarent, populuſque certa jura per modum Decimarum Perſonalium ſolvere cogeretur; omniſque quoque populo ſubtraheretur conquerendi occaſio, quaſi ab Eccleſiaſticis nimium gravaretur, dum ea jura etiam per civilem Magiſtratum præſcripta & probata intelligit. Vide Synodum Cameracenſem Provincialem 1. tit. *de Decimis*, Cap. 7. Provincialem 2. Cap. 8. & pleraſque Diœceſanas.

Ceterum cum jura illa in ſingulis officiis, & quidem pro officiorum & funeris qualitate minora aut majora exigantur & ſolvantur, difficulter ſimoniæ aut turpis quæſtus omnis nota evitabitur; niſi in illorum jurium exactione magna cum moderatione & circumſpectione procedatur; atque in primis ob jurium illorum defectum corpora defunctorum etiam pauperum, honorifice ſepelire Parochi non omittant. Synodus Namurcenſis ultima, tit. 19. Cap. 2.

Eumdem in finem ſtatuit Synodus Cameracenſis Provincialis 2. Cap. 7. quod Clero ob funus aut exequias datur, ne durante officio & ſpectante populo, ſed eodem officio finito, iis qui eidem ab initio uſque ad finem adfuerint, diſtribuatur.

Inſuper ne mercenario modo officium defunctorum peragi videatur, merito monet Synodus Gandenſis, anno 1650. tit. 11. Cap. 4. quod Paſtores ſedulo advigilabunt & ſtrenue allaborabunt ut Vigiliæ & exequiæ Fidelium defunctorum ſolemniter, tractim, graviter & devote decantentur.

Denique monentur Parochi ut brevem ſemper exhortationem habeant in ſepulturis & exequiis defunctorum antequam populum a loco ſepulturæ dimittant; in eaque ad ſeriam mortis cogitationem & præparationem, atque ad orandum pro defunctis ſerio hortentur: Synodus Cameracenſis anni 1604. tit. 13. Cap. 2.

Et hæc quidem ſi defunctus in propria inhumetur Parochia; at ſi vel electionis arbitrio, vel ob Majorum ſepulturam extra Parochialem Eccleſiam defunctum ſepeliri contingat, jus Belgarum habet, ut, quoad jura Funeralia Eccleſiæ Parochialis in primis concordata pactave cum Sæcularibus aut Regularibus inita, juxta Capitulum 3. *de Pactis*, in ſexto, itemque vetuſtæ conſuetudines, ſerventur. His vero ceſſantibus juxta electionem quidem defuncti & privilegia paſſim Monaſteriis & Eccleſiis indulta, fas eſt in illis defunctum ſepelire; ſed corpus defuncti, priuſquam ad locum ſepulturæ

(a) Vide *jus Eccleſ. univ.* p. II. Sect. IV. Tit. VII. C. V.

pulturæ deferatur, prius Eccleſiæ Parochiali præſentandum eſt, & ibidem præſente corpore, Miſſa celebraoda, aliaque funera circa corpus peragenda, ac ſi in ipſa Eccleſia Parochiali eſſet inhumandum: quo fiat ut jus ſepulturæ quidem aliis Eccleſiis & Monaſteriis concedatur, ſed ſalva juſtitia Eccleſiarum Parochialium; quæ clauſula Bullis Pootificum, quibus jus ſepulturæ Monaſteriis conceditur paſſim appoſita eſt. Hoc jus Belgarum frequenter in contradictorio jodicio tam Eccleſiaſtico quam civili ſæpiſſime firmatum fuit, ut brevitatis cauſa videri poterit in *Motivo* impreſſo *pro Paſtore & Æditnis Eccleſiæ S. Catharinæ Bruxellis*, contra quatuor Ordines Mendicantes; in quo etiam oſtenditur hoc jus Belgarum eſſe conforme jure communi. Huic inſuper *Motivo* annectitur *Appendix*, in qua demonſtratur quæ ſit *Quarta Funeralium*, de qua Conc. Trid. ſeſſ. 25. Cap. 13. de Reform. oſtenditurque hanc Quartam plane eſſe diſparatam a Miſſa funerali in Eccleſia Parochiali, præſente corpore defuocti celebranda, priuſquam ad locum ſepulturæ deferatur.

Denique in hac materia notandum, quod declarat Synodus Cameracenſis ultima, tit. 19. Cap. 4. quod in ſepeliendis mortuis ſeu deducendis ad Eccleſiam, non poterunt Religioſi portare Stolam: extra Monaſterii ſui ſepta, juxta contentum Clementinæ *Dudum, de ſepulturis*: cui Synodali Decreto conformis eſt univerſalis per Belgium praxis; ut vel hinc oſtendatur, Regularibus extra Monaſterii ſui ſepta, nullam juriſdictiooem aot auctoritatem competere: Stola quippe poteſtatem diſpenſandi Sacramenta iodicat; ut habetur in ſupplemento S. Thomæ Quæſt. 40. Art. 7.

TITULUS IX.

De Sacramento Ordinis.

SYnodi noſtræ Belgicæ plurimum ſolitæ fuere ut incommodis ex defectu ſufficientis & boneſti Tituli ordinationis provenientibus, occurrereot. (a)

Pro qoo notandum olim aliam fuiſſe, quam hodie, tituli rationem & acceptionem. Titulus enim prioribus ſæculis accipiebatur pro Eccleſia, ad quam deſerviendam Presbyteri aliique Miniſtri Eccleſiæ ordinabantur; & in qua ſtabilitatis promiſſionem facere tenebantur; nec ab ea recedere iis liceret ſine Epiſcopi licentia. Hinc in Synodis etiam ſæculi IX. & X. frequenter legitur, ut Presbyteris de minore titulo ad majorem non liceat tranſmigrare; ſed in eo ad quem ordinati ſunt permaneant; ut late videri poteſt in *Gloſſario mediæ & infimæ latinitatis* &e Auctore *de Fraiſne*, verbo *Titulus*. Hinc ordinari ſine titulo eo tempore dicebantur qui in ordinatione nulli certæ Eccleſiæ addicebantur.

Durante hac diſciplina, dum de titulo ageretur, noo tam de vitæ neceſſariis ordinandi, quam de Eccleſia cui per ordinationem eſſet adſcribendus inquiſitio fiebat. At circa ſæculum XII. ad titulum ordinationis major cœpit haberi ratio facultatem ſeu mediorum quibus ordinandus honeſte ſuſtentari poſſet, quam Eccleſiæ pro cujus utilitate aut neceſſitate ordinaretur.

Cum vero hæc media noo modo ex Beneficio Eccleſiaſtico, ut hodie loquimur, ſed etiam ex paterna hæreditate ſive Patrimonio haberi poſſent, paulatim titulos Patrimonialis, priſtinis & melioribus ſæculis incognitus, invaluit; ac inſuper in Beneficio Eccleſiaſtico, dum de titulo ordinatiois eſſet quæſtio, non tam ipſum Miniſterium Eccleſiaſticum, quam proventus eidem annexi, conſiderari cœperunt. In quo tandem factum eſt, ut tituli nomine veniant Facultates ſeu media ad honeſtam ſuſtentationem ordinandi neceſſaria, illeque dicatur habere titulum, qui ejuſmodi mediis, undecumque provenientibus, ſufficienter eſt inſtructus. Hæc diſciplinæ mutatio originem ſuam habuiſſe dicitur, partim ex malo intellectu Decreti Coocilii Lateranenſis, in Cap. 4. *extra*, de *Præbendis, & Dignitatibus*; partim ex mala verſione Canonis VI. Concilii Calcedonenſis apud Gratianum Diſt. 70. Canone 1. ot videri poterit apud Franciſcum Florentem ad Cap. 2. *de Præbendis*; & Ludovicum Thomaſſinum, de Diſciplina Eccleſiæ, Part. 4. Lib. 2. Cap. 3.

Synodus Trid. ut & priſtinam ac meliorem diſciplinam, quantum temporum conditio patiebatur, reſtitueret, & incommodis ex defectu ſufficientis & boneſti tituli naſcentibus obviaret, ſtatuit ſeſſ. 21. Cap. 2. de Reform. „ Ne quis deinceps Clericus ſæcularis, quamvis alias ſit idoneus moribus, ſcientia & ætate, ad ſacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſofficiat, pacifice poſſidere... Patrimonium vero vel penſionem obtinentes, ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum. "

Hinc habemus Synodum Trid. pro titulo legitimo & ordinario ordinationis dumtaxat agnoviſſe Beoeficium Eccleſiaſticum, quo mediante quis certe Eccleſiæ eſt adſcriptus. Patrimonialem vero titulum non admiſiſſe, niſi diſpenſative; id eſt ſi Epiſcopus judicaverit neceſſitatem aut utilitatem ſuarum Eccleſiarum exigere, ut ſub hoc titulo aliqui ad Ordines ſacros aſſumantur. Inde, ut notat Fagnanus, ad Cap. 4. *de Præbendis*, Nom. 24. Concilium Tridentin. aperte ſuſtulit diſpoſitionem Cap. 23. *extra* de *Præbendis*, ſecundum quam Clerici non Beneficiati licite poterant ad ſacros Ordines promoveri ad titulum Patrimonii: „ nam, ait, hodie ſolum Beneficium eſt Titulus Legitimus ad Sacros Ordines; Patrimonium non niſi diſpenſative; quemadmodum etiam alias declaravit Sacra Congregatio ejuſdem Concilii interpres: " hæc ille: Quæ ulterius oſtendunt Synodum Trid. propius ad priſtinam diſciplioam, quæ titulum patrimonialem ignorabat, acceſſiſſe, quam Decretales Gregorii IX.

Inſuper vult Tridentinum, ut titulus, ſive Eccleſiaſticus ſive Patrimonialis, ſit talis qui ad victum ordinandi honeſte ſufficiat. Quid vero requiratur ad illam ſufficientiam judicio Epiſcoporum permittit, & merito: nam quod uno tempore & loco ſufficit, alio tempore & loco ſæpe non ſufficit. Interim tamen Epiſcopus hanc tituli ſufficientiam, ita determinare debet, ut obtineatur ſcopus quem verbis initialibus ſui Decreti Synodus indicat: ne Clerici defectu honeſtæ ſuſtentationis, *aut cum Ordinis ſui dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere* compellantur.

Igitur Epiſcopus qui in titulum imputari permitteret, quæ ordinandus e quotidiana celebratione Miſſarum lucrari poſſet, menti Synodi Tridentioæ nequaquam ſatisfaceret; eo quod per hujuſmodi tituli ſufficieotiam minime occurratur incommodis quibus hoc ſuo Decreto occurrere voluit. Notum enim eſt nullos ad quæſtum inhoneſtum adeo declinare ſolere, quam illos qui ex quotidiano Miſſarum honorario victitare coguntur, qui frequenter de celebratione Miſſarum faciuot artem de pane lucrando. Quare nec in Synodo Trid. nec in alia ulla, dum de titulo ordinationis tractatur, ejuſmodi honorariorum mentio occurrit.

Præterea Synodi noſtræ Belgicæ obviare voleotes fraudibus & iocommodis, quæ vel per falſi tituli ſuppoſitionem, aut ejuſdem tituli præpoſteram alienationem contiogunt, ſtatueruot, ut juret deinceps quilibet Ordinandus ad Titulum Patrimonialem aut Beneficialem, quod titulum quem pro futura ſua promotione exhibet, vere & ſine fraude poſſideat; quodque illum non reſignabit vel alienabit: niſi ei de alio titulo ſuffi-

(a) Vide *jus Eccleſ. univ.* Parte II. Sect. I. Tit. VIII. Cap. VI.

ſufficienti ſit proſpectum; neque tunc quidem aliter, niſi cum ſcitu & conſenſu ſui Epiſcopi, in Litteris ipſius reſignationis aut alienationis exprimendo. Item quod titulum qui in locum prioris tituli ſucceſſerit abſque ſimili conſenſu, non reſignabit aut alienabit. Ita Synodus Provincialis Mechlinienſis 2. Capit. 8. Item Cameracenſis Provincialis 2. Cap. 4. niſi quod hæc ſolum titulum Patrimonialem exprimat.

Ut vero Decreta Synodorum efficacius & facilius obſervarentur, per Edictum Regium ad Synodum Cameracenſem Art. 10. & Principum ad Synodum Mechlinienſem Art. 12. omnes cujuſcumque generis alienationes, obligationes, aut oppignorationes titulorum Patrimonialium declaratæ ſunt nullius valoris, niſi ut minus reſervetur uſusfructus illorum ad vitam ordinandi, aut alias obſervatæ ſint ſolemnitates quas in alienatione ejuſmodi bonorum Synodi & præſtitum juramentum exigunt.

Hanc juramenti formulam ſerio expendere debent qui ad ſacros Ordines ſunt promovendi; præſertim ſi in titulum Patrimonialem aſſignare intendant bona parentum, quæ non tantum portionem ipſius ordinandi, ſed & reliquorum, liberorum integram aut pro magna parte abſorbent: quæque veroſimiliter ordinando in titulum non darentur, niſi directe aut ſaltem indirecte ſuo loquendi vel agendi modo indicaret, & quaſi addiceret ſe nunquam bonis illis uſurum. Hic, inquam, merito ſaltem expendat num ad mentem Synodorum hoc juramentum præſcribentium, & Epiſcoporum exigentium, cum veritate jurare poterit.

Illod equidem de mente Synodorum haud eſſe crediderim, ut Epiſcopi adeo ſint rigoroſi & ſolliciti de tituli ſufficientia dum aliunde de moribus & capacitate ordinandi, ejuſque prompta voluntate, pro arbitrio & vocatione Superiorum ad laboraodum cum fructu in cura animarum abunde conſtat; quandoquidem eo caſu morale periculum non ſubſit, quod ordinandus defectu honeſtæ ſuſtentationis ad mandicitatem aut inhoneſtum quæſtum adigetur: nec enim difficulter, maxime ſi Epiſcopus ad hoc allaboret, ejuſmodi ordinandus locum inveniet, ubi & in vinea Domini laborare poſſit, & neceſſaria pro honeſta ſuſtentatione percipiat.

Deoique Synodi noſtræ, conformiter ad Synodum Trid. ſeſſ. 23. Cap. 16. de Reform. ſtatuunt *ut nullus impoſterum ordinetur qui illi Eccleſiæ aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus.* Synodus 2. Provincialis Cameracenſis Cap. 6. quæ & addit: *Et in proximi Ordinis ſuſceptione examinentur ſinguli, num in iis Eccleſiis quibus adſcripti fuerint, ſuas functiones obierint.*

Si horum Decretorum exacta eſſet obſervatio, moderna diſciplina circa titulum ordinationis, nihil a priſtina & meliori diſciplina diſcreparet, etiam dum quis titulo Patrimonii ordinatur; præſertim ſi adſcripti certæ Eccleſiæ, non tantum, V. G. Epiſtolam vel Evangelium decantare, ſed in aliis functionibus Clericalibus Parocho quiſque pro ſua capacitate & talento cooperari tenerentur; id quod intendiſſe videtur Synodus Provincialis 2, Cameracenſis, tit. 21. Cap. 6. præcipiens omnibus Sacerdotibus & Clericis, qui intra ſinus Parochiæ degunt, ut Parochum in munere catechizandi pueros pro ſuo quiſque virili adjuvet.

TITULUS DECIMUS,

De Sacramento Matrimonii.

SOlicite admodum inculcant Synodi noſtræ, ut proclamationes Matrimoniales tribus diſtinctis Dominicis vel feſtivis diebus, ſub ſummo Sacro vel concione, aut alioquin ſub frequenti populi conventu, contractui Matrimoniali præmittantur; & quidem ſi Matrimonium contrahere volentes ſint diverſarum Parochiarum, in utriuſque Deſponſorum Parochia proclamationes fiant; nec Parochus unius Parochiæ Matrimonio adſiſtat, niſi ipſi conſtet in altera Parochia proclamationes factas.

Cum autem ſcopus harum proclamationum ſit detegere impedimenta, ſi quæ forſan inter contrahere volentes ſubeſſent, idcirco ſi Deſponſi in Parochia, in qua moderna eorum eſt habitatio, brevem moram traxerint, ita ut ibidem non ſint ſatis noti, etſi ibidem Matrimonio jungi poſſint, nihilominus in Parochia in qua prius habitarunt, ubi veriſimilius eſt fore ut impedimenta ſciantur, proclamationes omnes fieri debeot: Synodus Mechlinienſis Diœceſana Cap. 8. Gaudeoſis Cap. 7. Audomarenſis Cap. 5. Mandantque ordinationes Diœceſanæ Antverpienſes, Anni 1643. Num. 7. ut Paſtores non mittant facile pro habenda diſpenſatione Caoonum, niſi urgens ſit ratio.

Hæc enixa & oniformis, & tantopre inculcata Synodorum ſententia, de præmittendis contractui Matrimoniali proclamationibus, oſtendit quam parum conformis ſit menti Eccleſiæ uſitata in quibuſdam Diœceſibus praxis cuilibet poſtulanti remiſſionem proclamationum paſſim annuendi; idque non raro cum multorum incommodorum ſequela, quæ, ex impedimento occulto dirimente poſt contractum & conſummatum Matrimonium, propter omiſſas proclamationes demum detecta nata ſunt oriri.

Demum monent Concilia noſtra, ut ad ſpooſalia, ac Matrimonium præſertim, non admittantur, qui non noverint orationem Dominicam, Salutationem Aogelicam, Symbolum Apoſtolorum, Decalogum, quinque præcepta Eccleſiæ ac generalia fidei principia: Synodus 2. Provincialis Cameracenſis Cap. 6. & Audomarenſis Cap. 3. quæ & Cap. 17. præcipit Paſtoribus *ut recens conjugatos inſtruant honorabile debere eſſe connubium in omnibus; nec in re ſacra quærendam libidinoſam voluptatem, ſed expectanda fidei Sacramenti & prolis bona; quare & inſtruant, ubi res poſtulat, verecunde & modeſte, ut non exiſtiment conjuges quidlibet inter ſe licere:* quod ibidem latius proſequitur.

TITULUS UNDECIMUS.

De Doctrina & prædicatione verbi Dei,

CUm præcipuum maximeque neceſſarium Paſtorum officium ſit verbi Dei prædicatio ac populi inſtructio, Synodi noſtræ, conformiter ad Synodum Tridentinam valde ſollicite inculcant, ne Paſtores hac in parte officio ſuo deſint; utque non tantum ad populum diebus Dominicis ac majoribus feſtis concionem habeant, ſed & inſtructioni, quam Catechiſmum vocant, aſſidue incumbant.

Saluberrimam Catechiſmi doctrinam numquam intermittant Parochi, etiamſi pauciſſimi forent auditores: ſed ſingulis diebus Dominicis, ante vel poſt veſperas, diligenter eo munere fungantur, magnam a Domino mercedem tam pii operis recepturi; Synodus Cameracenſis anni 1604. tit. 3. Cap. 5. Mechlinienſis 2. Provincialis Cap. 6. Gandenſis anno 1650. quæ & addit, ut non ſolum in Parochis, ſed etiam in ſcholis; aut ſi fieri poſſit in particularibus Congregationibus per hebdomadam aliquando indicendis, in viciis a Parochia ſua remotioribus ejuſmodi inſtructiones Paſtor inſtituat. Synodus Namurcenſis ultima, tit. 16. Cap. 2. inſuper monet ut Paſtores tempore meſſis, & etiam illis diebus quibus opiliones vel bubulci vel ſubulci in agris ſunt, illos viſitent ibidem & doceant;

imita-

imitaturi ea in parte veſtigia Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui per vicos & plateas tranſibat evangelizare regnum Dei. Denique Synodus 2. Buſcoducenſis Cap. 3. præcipit ut Miſſa matutinali finita, ſolliciti ſint Paſtores ut pauperes mendici, famuli, ancillæ, atque alii Mechanici Catechizentur & erudiantur in iis quæ ſine ſalotis ſuæ periculo ignorare non poſſunt.

Ut vero majori cum fructu ejuſmodi inſtructiones peragantur, ante omnia monet Synodus Mechlinienſis Diœceſena,. Cap. 1. ut Concionator quilibet ita mores ſuos componat & in omnibus ſe gerat, ut ab iis quæ verbo docet vita non diſcrepet; & quod ædificat prædicatione, converſatione non deſtruat; nec oſtentandæ doctrinæ vel eloquentiæ cauſa difficiles & inanes quæſtiones moveat, unde ſui ipſius potius quam Jeſu Chriſti Prædicator eſſe videatur.

Præterea ne quacumque occaſione populus a concione & Catechiſmo Parochi abſtrahatur, quo tempore verbum Dei in Eccleſia Parochiali anountiatur, oemo in Capellis Parochiæ vicinis, aut concionari aut celebrare præſumat: Mechlinienſis Diœceſana, Cap. 5. Addiditque Antverpienſis Cap. 8. ne quis in oppidis Dominicis & feſtis diebus, ante meridiem extra Parochialem Eccleſiam linguæ vernacula concionetur, ne quidem prætextu Indulgentiarum aut Confraternitatis. Lingua vero externa non fiat concio ante horam decimam.

Eumdem in finem Synodus 1. Provincialis Mechlinienſis tit. *de Divino officio*, Cap. 12. vult ut requirantur Magiſtratus, ut in omnibus Parochiis Edicto publico mandent tempore quo Divinum officium peragitur aut verbum Dei prædicatur tabernas nun niſi pro viatoribus aperiri; neque aliquod genus ludi publice aut aut privatim inſtitui; & omnino abſtineri a tripudiis & aliis inſolentiis, quibus Parochiani a viſitatione Divini Officii diſtrahi poſſent; ſub pœnis arbitrio eorum imponendis. Simidia habet Syoodus 2. Provincialis Cameracenſis tit. 4. Cap. 1.

Quomodo in his omnibus intentioni ac deſiderio Synodorum per Principes noſtros ſit ſatisfactum, videri poterit tum in Edicto Caroli V. decima quinta Novembris anni 1531. Artic. 31. & Edicto Philippi II. ad Synodum Cameracenſem Art. 5.

Denique ne Parochis officium ſuum obire volentibus qoodcumque impedimeotum objiciatur, declarant Synodi noſtræ Paſtoribus per ſe munus prædicationis obire volentibus, meminerint omnes quomodocumque Privilegiati, ſe juxta Decretum Concilii Tridentini cedere debere: Antverpienſis Cap. 7. addit Gandenſis Cap. 4. Catechizare volentibus.

Neque contra hoc Parochorum jus tueri ſe poſſe Fratres Mendicantes vigore *ſtationum*, ut vocant, etiam longiſſimi temporis, multis oſtendit Zypeus, Reſponſo 4. tit. *de Parochiis*; & ſæpius in Conſiliis Regiis declaratum eſt; & ſignanter anno 1674. in Conſilio Brabantiæ pro præpoſito Paſtore & Edituis Eccleſiæ Parochialis Frigidi Montis Bruxellis, contra Patres Dominicanos: non obſtante duceotorum annorum pacifice cootinuata ſtatione.

V.

ANNOTATIONES BREVES (a)

in opus, cui titulus:

Acta Conſtantienſis Concilii, ad expoſitionem Decretorum ejus Seſſionum IV. & V. facientia, nunc primum ex codicibus MSS. in lucem eruta ac Diſſertatione Illuſtrata, per D. Emmanuelem A. Schelſtraete, S. T. D. Bibliothecæ Vaticanæ Præfectum &c. Antverpiæ &c. 1683.

Auctore Z. B. Van Eſpen J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore in Academia Lovanienſi.

(*Nunc primum edita.*)

§. I.

Annotationes generales in Lucubrationem Schelſtratii.

Acta Schelſtratiana conſtant triginta paginis (in quarto). Harum priores quatuordecim aliquid vel apparenter facere videntur ad exſolvendam fidem eorum quæ titulo operis ſui promittit: poſteriores autem ſexdecim nihil ad inſtitutum pertinent quæ a 16. pag. uſque ad 28. nihil habent niſi Decreta Reformationis a Martino V. edita, quæ etiam ante in Editione noviſſima Pariſienſi Conciliorum Tom. 12. in Appendice ad Conc. Conſt. edita erant, nec aliquid ad intellectum Decretorum Seſſ. IV. & V. faciunt; & conſequenter ad 14. primas pagellas tota illa mirifica machina qua omnes Gallorum prætenſiones plane retundere gloriatur, cedit. Ex quibus etiam tres poſteriores nihil ad rem attinent, & jam pridem in Edit. Concil. Pariſ. extabant quidem auctius.

Itaque *Acta* nunc primum edita, ad ſummum 14. pagellis comprehenduntur; quarum 4. primis totum continetur quod ad argumentum operis pertinet; ſcilicet ad interpretationes Decretorum Seſſ. IV. & V. nam reliqua tantum ſpectant ad proteſtationem ſive denunciationem eorum qoi volebant reformationem electioni Pontificis eſſe præmittendam, & ea quæ occaſione iſta dicta ſunt, ex quibus unum dumtaxat verbum elicit Schelſtratius, quod nimirum ea occaſione dictum eſſet, *quod Papa electus ligari non poterat.* Sed illæ 4. pagellæ admodum ſuſpectæ ſunt. Solent enim Acta Concilii cujuſvis, auctoritate publica & in ipſo Concilio fieri, quio & bujus rei ſuperſunt & notæ argumenta quædam, ut io omnibus Concilii Conſtantienſis Editoribus videre eſt, ubi Henricus de Pyro Promotor Concilii poſtulat in fine ſeſſionis, ut ſibi a Notariis & Scribis Concilii tradantur exemplaria Authographa Actorum; id quoque videtur in MSS. Romanis, quæ in Appendice ad Concil. Conſtantienſe Tom. 12. Concil. Labbe edita ſunt. Nihil apparet ſimile in hiſce pagellis Schelſtratianis. Nec omnino eſt qoi non videat hæc non eſſe vera Acta Concilii, ſed ad ſummum privati cujuſpiam commentarios, qui vel ipſo Concilii tempore vel poſt Concilium, quæ de

(a) Excerpta ex Autographo Auctoris.

illo audiverat, exaravit; videturque compendium quoddam ſcribendum ſibi propoſuiſſe, non quo alios erudiret ſed ut ſuæ tantum memoriæ conſuleret. Dicit Schelſtraete Acta ad Seſſ. IV. & V. ſpectantia ex duobus Codicibus MSS. eſſe deſumpta: eaque quæ Acta continent inter Seſſ. 38. 39. ex 4. Codicibus MSS. Aliud pro adſtruenda fide illorum Actorum dicere non placuit, & tamen in titulo operis dicere audeat ea eſſe *ex MSS. indubitatæ fidei.* Verum multa etiam ab indulgentiſſimis criticis circa hæc MSS. eſſent inquirenda. 1. Utrum integra ſint in illis MSS. Concilii Acta, an ſolum laciniæ ſint, & fragmenta? 2. Utrum duo priora MSS. Seſſ. IV. & V. ſpectantia, partes ſint eorum quæ inter Seſſionem 38. & 39. geſta narrantur; an vero illa a duobus prioribus omnino diſcrepent, nec quidquam intercedat commune? 3. An utraque habeant notas quibus certo aut ſaltem probabiliter oſtendatur illa Concilio coæva, nec ſuſpicionem admittant illa in gratiam Aulæ Romanæ eo tempore quo Eugenius cum Baſilienſibus certabat, fuiſſe confecta? 4. Dato quod tempore Concilii Conſtantienſis eſſent exarata, inquirendum reſtat an auctoritate publica, an vero ex commentario alicujus privati deſumpta ſint, qui cum Conſtantiæ adeſſet tempore Concilii, paſſim & ſine delectu ſcriptis mandabat rerum minus bene gnarus. Ad hæc admodum de falſitate redduntur ſuſpecta recenter edita Acta, quando per illa abrogatur fides librorum qui ſæpius ſumma fide & cura, ex MSS. editi fuerunt. Hoc autem hic prætendit Schelſtratius.

§. II.

Annotationes in Schelſtratii *Synopſin Diſſertationis & capitum;* ac præcipue in hæc verba capitis ſecundi: „ *oſtenditur Patres poſt Seſſionem* 38. *primum Decretum Seſſionis V. ita interpretatos fuiſſe ut nihil faciat ad ſuperioritatem Concilii.*

Nihil iſtius oſtendit Schelſtraete, nec oſtendere potuit; & ideo illa verba in titulo Articuli in Diſſertatione poſito omiſit.

Notandum quod per acceſſionem duarum obedientiarum tantum 4. aut 5. Prælati qui obedientiam faciebant Gregorii XII. & 12. Hiſpani Antiſtites Conſtantienſi Concilio conſociati ſint, adeo pauci quid potuiſſent contra numerum 400. aut 500. qui concorditer tum nationaliter, tum conciliariter, Decreta Seſſ. V. comprobaverant, ut ex Actis conſtat.

Ut vero Cap. 2. hoc probet, quod hic præfert titulus, duo ſolum profert nullius momenti. Profert inſtrumenta quorum alterum eſt prolixa & tetrica quædam proteſtatio trium Nationum, & Collegii Cardinalium adverſus Nationem Germanicam, quæ prætendebat reformationis negotium præcedere debere electionem Pontificis. Alterum obſcuram & impeditam continet narrationem eorum quæ in concertatione contigerunt. Sed quomodo hæc idonea eſſent ad demonſtrandum in quo ſenſu hæc Decreta accepiſſet Concilium, poſt unionem trium obedientiarum, cum in his quæ Schelſtraete producit in tota hac rapſodia quæ incipit a pag. 6. uſque ad pag. 15. ne verbum quidem occurrat de iſtis decretis; & ridendum plane eſt quibus conſequentiis & conjecturis ex iſtis trahat probationes in rem ſuam.

§. III.

Annotationes in hæc verba Schelſtraetii: pag. 2. *Acta poſt Seſſionem tertiam &c.... Item obtulerunt D. Domini Cardinales, quod ipſi parati erant Seſſioni in craſtinum celebrandæ intereſſe, dummodo non fierent, neque ſtatuerentur alia Capitula, niſi Capitula infra ſcripta &c.*

Cum in tota hac narratione non fiat mentio de articulis concernentibus ſuperioritatem Concilii, manifeſtum eſt, juxta regulas Gramaticorum & Dialecticorum, quod illa *infra ſcripta Capitula, hi articuli &c.* quæ generalia ſunt, non pertinent ad illa quæ refert; ſed debeant ad ea de quibus in præcedentibus & ſubſequentibus tractatur.

Schelſtraete, pag. 3. *Eadem die venit novum de Scafuſa Conſtantiam, qualiter Dominus noſter Papa timens, ne Dominus Rex Caſtrum Scafugæ obſideret, inde hora non ante meridiem .... receſſerat &c.*

Eſpenius. Quid hæc *novum de Schafuſa*, ad Capitula de quibus contendebatur, niſi Capitula eam agendi rationem ſpectaſſent qua utendum erat erga Pontificem?

Schelſtraete, ibid. *in craſtinum uſque ad illam horam viderent ſi poſſent ad invicem concordare.*

Eſpenius. Clarum eſt illa referenda ad diſſenſionem quæ Cardinales inter & Nationes interceſſerat; ut proinde ineptiſſime D. Schelſtr. pag. 42. ex illis verbis colligat diſcordiam fuiſſe inter Nationes.

Schelſtraete ibid. *Fuit plurimum ſuper infra ſcriptis & aliis Capitulis altercatum.*

Eſpenius. Volebat Imperator Duci Auſtriæ movere bellum quia fugienti Joanni XXIII. receptaculum dederat. At quorſum hæc? niſi altercatio hic mota perſonam Joannis XXIII. concerneret.

Schelſtraete, ibid. p. 4. *Habita fuit non modica diſceptatio inter Dominum Regem, Dominos Cardinales, & Deputatos Nationum ſuper Capitulis prælibatis.*

Eſpenius. Admodum veriſimile quod Nationes vellent Seſſione IV. definita & ordinata eſſe contra Joannem XXIII. quæ demum Seſſ. V. ſtatuta fuerunt. Nec mirum quod Cardinales tandem conſenſerint ut Seſſione V. ederentur, quia Joannes XXIII. per ſuam fugam ex Scafuſa & rurſus a Friburgo &c. ſatis oſtendebat ſe non velle Concilio adhærere.

Schelſtraete, ibid. p. 4. *Hæc ſancta Synodus Conſtantienſis & Generale Concilium faciens, &c.*

Eſpenius. Si igitur Acta Schelſtratiana genuina ſunt, compertum eſt unanimi conſenſu hoc Decretum hoc modo editum fuiſſe; & conſequenter 1. Synodum Generalem fuiſſe congregatam. 2. Senſiſſe unanimiter Patres, non obſtante fuga Joannis XXIII. Concilium eſſe Generale, univerſalem Eccleſiam repræſentans. 3. Concilium a Chriſto immediate poteſtatem accepiſſe; & conſequenter quod Decreta Conciliorum non egeant approbatione Pontificis ſcilicet, eo ſenſu quo ab his aſſeritur qui prætendunt Conciliorum Decreta nullius eſſe roboris priuſquam a ſummo Pontifice probentur. 4. Pontificem obedire debere Concilio in his quæ ad fidem &c.

Schelſtraete ibid. *Ad conſequendum ..... uberius, ac liberius unionem ac reformationem Eccleſiæ Dei ordinat, definit* &c.

Eſpenius. Hæc verba manifeſte innuunt in 1. Decreto Seſſionis IV. etiam haberi debere hæc verba *ad reformationem &c.* quandoquidem verbis expreſſis dicit Synodus ſe pro *reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris* præſens Decretum edere.

Ad pag. 38. ait Schelſtratius ſe reperiſſe in quodam ſuo MS. poſt hæc verba: *ad fidem & ad extirpationem Schiſmatis* hæc verba: *Iſte* (nimirum *articulus*) *imperfecte fuit factus ut ſequitur; ideo ſuppletur in ſeſſione ſequenti.* Vocem *articulus* poſt vocem *iſte* ſuo quidem jure interſerit Schelſtratius, quo huic annotationi aliquid luminis tribuat. At quo ſint hæc verba *ut ſequitur*, referenda omiſit dicere: pudeat profecto homines fatigare, & neſcio quæ velle perſuadere iis quæ Librarius quiſpiam non modo imperite ſed & incurioſe, ac nulla rerum ſingularum deſignatione facta annotavit: pudeat hujuſmodi confuſæ & imperfectæ annotationi tantum tribuere ut ejus auctoritate omnes Editiones Actorum alicujus Concilii Generalis falſas dicamus. Neque dicit Annotator in quo Decreti illius imperfectio ſit, quodque alia Seſſione ſupplendum eſſet;

nonne

Digitized by Google

nonne mere divinat Schelſtraete, dum ideo imperfectum aſſerit, quia omiſſa eſſent hæc verba *ad reformationem Eccleſiæ* &c. Potiori certe jure ideo imperfectum fuit Decretum illud & Seſſ. V. ſuppletum, quia non decernebatur de caſu quo Pontifex contumaciter obedire Decretis Concilii renueret; quod Seſſ. V. ſuppletur.

Schelſtraete p. 5. *Die Sabbati ſexta Menſis Aprilis.... præmiſſa per Dominos Cardinales & Oratores Regis Franciæ proteſtatione.... ſecrete facta, quod propter ſcandalum evitandum ad ſeſſionem ibant, non animo conſentiendi his, quæ audiverant in ipſa ſtatui debere, maxime quod D. noſter Papa, & alii in Concilio exiſtentes in plena ſecuritate fuerant* &c.

Eſpenius. Omnia hic admodum obſcura & enigmatica; ut vel ex inde appareat non eſſe vera & genuina Concilii Acta. Dicit altercatum fuiſſe inter Cardinales & Nationes ſuper correctione & emendatione Capitulorum in præcedenti ſeſſione ſtatutorum. Non dicit ſuper quibus Capitulis. An aliquorum, an omnium? Si aliquorum, non dicit quorum. Sed quinam eorum correctionem poſtulabant? An Nationes, an Cardinales? Ad hæc p. 4. Actorum Schelſtratianorum dicitur quod Seſſ. IV. Decreta edita ſint cum conſenſu, & quod omnes *Divino flamine inſpirante in unam convenerint ſententiam*; quomodo ergo 8. diebus poſt, tanta exorta eſt diſſenſio & altercatio? Pergunt Acta pag. 5. *tandem ordinatum & concluſum eſt quod ſupradicta Capitula modo infra ſcripta corrigerentur.*

Videtur Auctor ex profeſſo ſtuduiſſe obſcuritati, ne quid a quoquam intelligeretur. Neſcimus quid ſibi velit per *Capitula ſupra dicta*. Minus etiam ſcimus quid ſit *modus infra ſcriptus* juxta quem concluſum eſt fore ut Decreta reformarentur. Tum etiam divinandum reliquit an Decreta Seſſ. IV. quæ ad nos pervenerunt, ſint ex correctis?

Addit poſt pauca: *præmiſſa per DD. Cardinales & Oratores Regis Franciæ proteſtatione in Camera Paramentorum Palatii Conſtantienſis ſecreta facta.* Sed quomodo illi qui ante ita publice conteſtati fuerunt ſuper articulis jam conſtitutis, jam non audant ſuam opinionem publice proferre ſuper non conſtitutis; ſuper iis, de quibus in Conciliis diſputandi major ſolet eſſe libertas quam ſuper jam Decretis. Deinde jam ſibi adjunctos habebant Oratores Galliæ. Deinde nullum fuit Concilium in quo tanta quodvis proponendi libertas fuerit quam in hoc; unde cum in initio exorta eſſet, cum a Concilio poſtulabatur ut etiam Joannes certo promitteret cedere Papatu, nonnulli Cardinales ipſi Joanni impenſius faventes reſiſtebant; & licet Univerſum Concilium cum Imperatore ipſis contrariaretur, nihilominus non tantum voce ſed etiam ſcriptis ſententiam ſuam defenderunt; eorumque hinc inde dicta & ſcripta reſervata ſunt in Appendice Tom. 2. Vide ſequentia pag. 16. (Actorum Schelſtratii).

Schelſtraete pag. 6. *Proteſtatio facta a Collegio Cardinalium, & tribus Nationibus, Italica, Hiſpanica & ipſa Gallicana.*

Eſpenius. Hæc proteſtatio multis titulis de falſitate redditur ſuſpecta. Primo quia nulla ejus mentio occurrit in Concilii hujus actis editis ampliſſimis ac fuſiſſimis, Schelſtratiana longe ſuperantibus. Nihil quoque apud Auctores qui hiſtoriam Concilii circa tempus ipſius Concilii ſcripſerunt; qualis Theodoricus Niemenſis, Sandioniſianus Monachus, abunde in primis locutus. 2. Ex lectione illius proteſtationis apparet potius alicujus hominis, Rhetoris inſtar declamantis, declarationem, quam Nationum & Cardinalium proteſtationem eſſe.

3. Ipſa proteſtatio caret initio, caret fine. Ignotum quis in ea loquatur; nec Nationes nec Cardinales pro ſe loquuntur. Alii pro ipſis loquentes introducuntur; qui & quales ſint ignoratur. Ignoratur quoque a quo, ſuo vel alieno nomine, proteſtandi Auctoritatem acceperint, quæ tamen ſi defuerint nullius roboris eſt proteſtatio; unde valde diverſa eſt hæc prætenſa proteſtatio a duabus aliis una ſcilicet Cardinalis Cameracenſis, & Florentini, & altera Oratoris Regis Poloniæ, quæ extant in editis actis in Appendice Concilii Conſtantienſis; in his enim omnia prædicta adſunt, ſcilicet initium, finis &c.

Ad hæc, duæ proteſtationes clarum & ſimplicem exhibent ſenſum, dilucideque intelligitur quid velit At hæc Rethoricam declamationem præferens, ita incipit: *Audite hæc omnes gentes* &c. Deinde pag. 9. proteſtantur tres Nationes & Cardinales Deum Patrem omnipotentem &c. Deinde in eadem proteſtatione pag. 7. dicitur, *quod Clerus & populus nonnullorum Regnorum & Provinciarum nondum ſolide & clare huic S. Concilio adhæſerint*; quod plane a Seſſionis illius tempore eſt alienum.

Nec enim eſt veriſimile cum eo tempore obedientiæ Greg. XII. & Bened. XIII. eſſent Concilio unitæ. Rurſus in eadem proteſtatione dicitur Nationem Germanicam pro ſuo fundamento aſſumpſiſſe Decretum. Seſſ. 14. quod veriſimile non eſt, cum in eo nec verbum quidem habeatur quo inſinuetur reformationem fieri debere ante electionem Pontificis. Sed & abſurdior eſt quæ attribuitur Nationi Hiſpanicæ ad Decreta illa Reſponſio. *Quibus Decretis*, ait, Natio, *nos Hiſpanica Natio, etiamſi alias valida exiſterent, non ligamur*: quid hoc abſurdius? Duodecim Prælati recens ad Concilium admiſſi Decretis illius etiamſi valida exiſterent non ligari ſe prætenderent. Demum admodum ſuſpectam reddit hanc Proteſtationem quod in ea valde ignominioſe traducatur Sigiſmundus Imperator; cum ſemper Synodus illum ut præcipuum ſuum protectorem & piiſſimum Advocatum ſuſpexerit, ipſiuſque auctoritatem & protectionem ſingulariter imploraverit, pro negotio electionis novi Pontificis; ut videre eſt Seſſ. 14. poſt Decretum de elect. novi P. & litteras Imperatori ſuper ea conſcriptas.

Notandum quod de hac tota proteſtatione, altum ſilentium ſit in fuſiſſima illa Actorum Concilii Conſtantienſis Appendice, ex Codice MS. Barberino daſumpta, quæ accurate valde omnia acta etiam minutiſſima refert.

Qui igitur veriſimile fiet tantumdem animi hic non fuiſſe Cardinalibus & Oratoribus Galliæ, eoſque intra clancularem proteſtationem ſtetiſſe: in qua nihil poterat eſſe præſidii cum in Concilio non fuerit denunciata, nemoque ſit qui eam poſtea Concilio innotuiſſe aſſerat? Ad hæc ſi ſecreta fuit, qui eam ſcivit Actorum horum compilator; Qui fit ut illi ſoli innotuerit? Alia autem omnia edita Acta illius non meminerint, ſed potius aſſerant a Cardinali Florentino cum res & occaſio poſtularunt, non tantum ſcripto ſed etiam voce ſæpius Concilio proteſtationem intimatam fuiſſe. Pergunt Acta Schelſtr. *Proteſtatione ſecrete facta, quod propter ſcandalum evitandum ad Seſſionem ibant, non animo conſentiendi his quæ audiverant in ipſa ſtatui debere.* Ex vera proteſtatione Cardinalis Florentini quæ in Actis editis refertur, hoc totum fabuloſum eſſe evincitur. Deinde quid poterat eſſe majus ſcandalum quam quod in Concilio, quod debet eſſe liberrimum, libertas non fuiſſet ſenſa ſua depromendi? Non igitur *ſecreto proteſtando* evitaſſent ſcandalum ſed econtra per eam ſecretam proteſtationem ſummum cauſſaſſent ſcandalum ſi rem in Concilio, ſi alicujus momenti erat, non declaraſſent. Deinde dicitur quod his aſſentire nollent quæ ſeſſione proxima *ſtatuenda audierant*; quæ etiam faciunt narrata de falſitate ſuſpecta. Cum inter Oratores Galliæ duo eſſent Epiſcopi, alter Gerſon, & quartus Archidiaconus Pariſienſis, unus tantum Laicus, in Congregatione Nationis ſuffragium illi quatuor habebant, adeoque certo ſcire poterant quæ eſſent in ſeſſione publica proponenda, cum proponenda

da in ſeſſione per Nationes examinarentur &c. Deinde ſi in Natione proteſtati eſſent, qua ratione etiam in ſeſſione publica proteſtati non fuiſſent, aut ſaltem contradixiſſent? Sed illud maxime totum hoc Schelſtratianum præſidium ex hoc MS. erutum, plane evertit quod non dicatur ſuper quibus illa proteſtatio facta ſit; plura enim Seſſ. V. ſtatuta fuere. Dein ex verbis quæ ſequuntur: *maxime quod D. N. Papa &c.* ſatis colligitur quod proteſtatio concerneret ſtatuenda circa perſonam Joannis XXIII. Unde ſollicite cavit ne in tota ſua Diſſertatione ullibi faceret illorum mentionem. Immo ſane videtur compilatorem horum Actuum hic mentionem feciſſe proteſtationis quia de aliqua proteſtatione facta a Cardinalibus Florentino & Cameracenſi relata in Appendice p. 1464. inaudiverat; & ſane ex lectione hujus proteſtationis ſatis apparet ad eam collectorem horum Actuum reſpexiſſe. Denique in Actis Schelſtratianis dicitur quod aliqua propoſita in Seſſ. V. non fuerint edita. Unde igitur ſcit D. Schelſtrate an proteſtatio non fuerit de illis quæ quidem propoſita fuerunt ſed non edita. Deceptus fuit dictus collector. 1. Quod proteſtationem dicat factam inter IV. & V. Seſſionem; cum facta ſit in fine tertiæ. 2. Quod eam attribuat omnibus Cardinalibus, quæ tantum facta fuit a Cardinalibus Florentino & Cameracenſi. 3. Quod eam clancularem dixerit, cum publica fuerit & ſcripto exhibita.

Schelſtraete. p. 8. *Obſtantibus quibuſdam hujus Concilii Decretis, quibus nos Hiſpanica Natio, etiamſi alias valida exiſterent, non ligamur.*

Eſpenius. Hic loquitur Natio Hiſpanica quæ alias non erat locuta.

Schelſtraete, pag. 13. ..... *ſed* NULLUS AUDEBAT *proponere in Natione, ne contra eum clamaretur ... & ſemper fuit in Concilio* NAONA CONTROVERSIA .... *Et tandem dicta Natio* (Germanica) *petivit aſſecurationem & cautionem per Decretum irritans, quod poſt electionem Papæ fieret reformatio, ante coronationem Papæ & adminiſtrationem aliquam.*

Eſpenius. Dubium proinde non eſt quin Natio Germanica crediderit id fieri poſſe per Concilium quod ipſa poſtulabat; nimirum Papam conſtringere, conſtituta pœna per Decretum irritans, ad faciendam reformationem ante coronationem; neque poſtulationem Nationis Germanicæ reliquæ Nationes tanquam Auctoritati Pontificiæ derogantem rejecerunt: ſed admiſerunt, & ſuper ea deliberaverunt, qua ratione executioni mandaretur; quia, ut ajunt MSS. *poſtea fuerunt factæ diverſæ formæ Decreti ad hoc.*

Deliberarunt ergo de eo quod licitum credebant. Sed an hic & nunc expediret, diſcuſſerunt; ac tandem inter deliberandum fuit viſum præpoſterum nimis eligere Pontificem cui coronatio omniſque vel minima dignitati annexa adminiſtratio vetaretur, donec abſolutum eſſet negotium incerti exitus; quodque ad longum tempus protrahi potuiſſet. Facile igitur in eorum ſententiam itum eſt, qui ſoſtinebant *quod Papa electus ligari non poterat.* Quod quidem totidem verbis dictum fuiſſe ambiguum eſt; ſed quibuſcumque dictum ſit, non aliud ſignificat quam nec fore approbandum ſi electus Papa tam duris conditionibus addiceretur. Verbum *non poteſt* aut *non poterat* non ſemper ſignificat rem abſolute impoſſibilem, ſed frequenter etiam rem quam hic & nunc fieri non convenit.

Ad hæc illa verba non dicuntur de *Papa* abſolute ſed de *Papa electo*; ideoque verba videntur tantum referri ad Papam electum aut proxime eligendum. Deinde verba in eo ſenſu quo accipit ea Schelſtraete, nequaquam probabile eſt fuiſſe a Patribus accepta, cum poſt multa ſæcula obſervatum ſit quod electus Papa ante ordinationem adminiſtrationi ſe immiſcere non poſſet, ut in Diurno Romano pag. 9. recte obſervatum eſt. Finaliter notandum, moris eſſe in Conciliis quod cum agitur de concinnandis formulis, rem illam committi quibuſdam Deputatis. Inter iſtos ergo Deputatos hæc verba dicta eſſe aſſerendum eſſet; at inde non haberetur quod a Concilio eſſent profecta, aut in eo Nationaliter vel Conciliariter diſcuſſa & concluſa; neque veriſimile eſt quod ob quædam verba a Deputatis leviter dicta, præſtantiſſimi Patres & Theologi, quorum unanimi ſuffragio Decreta Seſſ. IV. & Seſſ. V. erant edita, vim eorum labefactari permiſiſſent. Nihil igitur infirmius quam quod ex his verbis, quæ an ſint prolata, a quibus, quo ſenſu dubium eſt, velit Schelſtr. nos inducere ut non ex contextu Decretorum, prout Seſſ. V. edita ſunt, ſenſum eorum eruamus, ſed ſenſum capiamus ex interpretatione quæ facta fuit a Patribus poſt Seſſ. 28. nihil præter illa pauca & dubia verba, quæ vel apparenter ad rem faciant, adducens.

§. IV.

Annotationes in Diſſertationem Domini Emanuelis a Schelſtraete, de auctoritate & ſenſu Decretorum Seſſionum IV. & V. Conſtantienſis Concilii.

Schelſtraete, Cap. 1. Art. 1. pag. 36. .... *Ideoque* (Concilium Baſileenſe) *mandaſſe duobus Cardinalibus, duobus Epiſcopis, duobus Theologiæ Doctoribus, & Archidiacono Zagabienſi ut ex Actis Conſtantienſis Synodi Decreta extraherent*, &c.

Eſpenius. Sane hæc accurrata diligentia & cura circa exſcriptionem Actorum Conſtantienſis Concilii vel ſola vindicat Baſileenſes Patres pietate & eruditione illuſtres, a teterrima illa nota quam illis affingit, nimirum falſificationis Actorum. Quid enim illa cura & diligentia indicat, niſi ut nihil in publicum prodeat quod merito in dubium revocari queat? An falſa meditantibus mos eſt adhibere tot teſtes? Si Schelſtratius tantumdem pro ſuis MSS. adſerret, nec forte hactenus edita, in dubium ſaltem vocari poſſent.

Schelſtraete, p. 36. *Nactus fuerat Petrus Crabbe, alium Codicem Concilii Conſtantienſis Coloniæ aſſervatum, in quo multo plura continebantur, quam a Deputatis Baſileenſis Concilii collecta fuerant.*

Eſpenius. Audax nimium aſſertum! Quaſi nulla alia fuerint MSS. niſi pauca illa quorum meminit Schelſtraete. Et ſi daretur quod omnes Concilii Conſtantienſis poſtmodum factæ ſint editiones ad exemplar editionis Baſileenſis, quid inde conficeret? An forte pro falſis habanda ideo quia Actis Schelſtratiani non conſentiunt? Quod ſi inter ſe conferantur, fides & auctoritas Baſileenſium omni diligentia & auctoritate edentium Acta Conſtantenſis Concilii; & auctoritas privati hominis ſua ſola fide hujuſmodi in publicum protrudentis, quis ſanæ mentis illorum fidem huic non præferret? Inſuper ex hoc ipſo loco conſtat quod editio Romana non tantum nitatur auctoritate editionis Baſileenſium ſed etiam aliorum MSS. quod & fatetur pag. 39. Et clarum eſt ex hoc ipſo loco, quod Petrus Crabbe in MSS. nihil invenerit quod fidem Baſileenſium circa Decreta Seſſ. IV. & V. elevet, ſive ea corrupta fuiſſe indicet; id enim ſicut reliqua annotare non omiſiſſet. Inſuper falſas Schelſtratianas hypoteſes funditus evertit, ejuſque auctoritatem omnino peſſumdat noviſſima Conciliorum editio opera & diligentia Patris *Labbei & Coſſartii* elaborata, in qua duo notatu digna occurrunt. Primum: Acta Concilii, cum additamentis charactere Italico, quæ merito cenſentur deſumpta ex narrationibus Concilio æqualibus, ob varias quas referunt rerum circumſtantias, quæ annotari non poſſunt niſi per id tempus quo geruntur. Secundum: Appendix ad Concilium Conſtantienſe ad 430. paginarum columnas producta, quæ a Cardinali Barberino Collegii Sacri Decano, Pariſios tranſmiſſa fuit, ut ad initium hujus Appendicis pag. 1434. monent dicti Patres. Porro ad fidem & auctoritatem atque integritatem in iſto Codice MS. ex quo deſumpta eſt iſta Appendix nihil ultra requiri poſſe videtur. Eam exactiſſimam eſſe clamant minutæ res pene innumeræ

adeo

Digitized by Google

adeo ſingillatim & ad ſcrupulum uſque relatæ, ut ibi legas etiam horum teſtium nomina, qoeis uſi ſint Concilii Promotores in confirmandis Actis quæ ſibi a Notariis exhibita erant. Nec ſolum fidelem ſed etiam fuſiſſimam narrationem continet Appendix eorum quæ in Concilio geſta ſunt, etiam ad tædium uſque minutiſſima quæque enarrans.

Quis hinc non videat quam majora auctoritatis & ſinceritatis indicia præ ſe ferant, tum Acta Concilii Conſtantienſis; tum Appendix ejus Tom. 12. Concil. exhibita, quam 14. illæ pagellæ quas e Codicibus MSS. in lucem miſit Schelſtraete; ac per conſequens dum inter ſe diffident, prioribus potius quam poſterioribus aſſe credendum.

Sane cum in hac Appendice omnia tam ſingillatim & accurate per ſingulas Seſſiones acta referantur, quis credat hos diligentiſſimos ac fuſiſſimos actorum compilatores tam notabilem rem, qualis narratur in Actis Schelſtratianis, a pag. 6. uſque ad 14. omiſiſſe, aut ignoraſſe, aut cognitam conſulto omiſiſſe.

Schelſtraete, p. 37. *Attamen ſi genuina & vera eſſet Actorum a Baſileenſibus collectorum copia, ex qua prima Conſtantienſis Concilii Editio prodiit, non deeſſent forſan, qui de particula:* AD FIDEM, *an Decreto addenda ſit, dubitare pergerent.*

Eſpenius. Sane ſi Baſileenſes illam particulam *ad fidem* addidiſſent Decreto Seſſ. IV. cur non & Seſſ. V. Deinde falſitas iſtius additionis clare habetur ex Epiſtola 2. Juliani Cardinalis S. Angeli ad Eugen. Deinde licet juris Doctores ex ſuppoſititiis Epiſtolis primorum Pontificum uſque ad Siricium & nonnullis apocriphis Conciliis *Sueſſano & Romano* ſub Sylveſtro in Gratianum relatis in varias de poteſtate R. P. opiniones exorbitantes abierint, ut tandem etiam ipſum quemdam Monarcham conſtituerint, & propterea Concilium Conſtantienſe veritatem declarare debuerit, ut ex Panormitano dubio de Concilio Baſil. & Epiſtola Synod. Baſil. quæ incipit *cogitanti*, conſtat. Quamvis, inquam, variæ eſſent hæ Eminentiſſimorum DD. opiniones, veterum tamen erat ſatis conſtans ſententia quod Papa a fide devians a Concilio judicari poſſet; idque ob Canonem *ſi Papa* Diſt. 40. idque etiam Bellarminus (*a*) & Cajetanus admittunt. Et ſane hoc admittendo non apparet quomodo non ſequatur Papam Concilio eſſe inferiorem, & Concilio obedire debere; præſertim ſi attendantur principia Bellarmini quibus oſtendit Papam hæreticum ab Eccleſia judicari poſſe. Item quibus oſtendit, adverſus Cajetanum hanc legitimam eſſe conſequentiam: Eccleſia ob hæreſim, invitum Papam deponit. Ergo eſt ſupra Papam.

Ad hæc notandum quod Canoniſtæ, dum dixerunt Papam a fide devium poſſe judicari, non aſſeruerint Papam hæreticum deſinere eſſe Papam, ſed de hæreſi convictum poſſe ab Eccleſia judicari, & a Papatu dejici, & ſane poſſe etiam hæreticum eſſe exterius, licet adhuc maneat per exteriorem Sacramentorum communionem conjunctus & membrum Eccleſiæ. Illud quoque clare docet Julianus in dicta Epiſtola: & idem ex gloſſa ad dictum Canon. *ſi Papa*, eſt manifeſtum; item ex Panorm. de Concil. Baſil. ibi etiam pro eadem citat Cardinalem Zarabellam, ſive Florentinum; Ad hæc cum his Auctoribus notandum, quod nullatenus poſſit intelligi de hæreſi mere interna, quæ ſe exterius nullatenus prodit, quia ridiculum eſſet de hac quærere num propter eam Papa judicio Eccleſiæ ſubjaceret. Deinde etiam clarum eſt quod intendam etiam loqui de hæreſi occulta quæ probari poteſt; quia expreſſe differentiam ponunt inter hæreſim & alia crimina, ut ſcilicet ob illam etiam occultam Papa accuſari poſſit; ob hæc vero niſi quando publica ſunt & totam Eccleſiam ſcandalizant. Deinde in Bulla quæ incipit *Deus novit*, quæque quantum poteſt, extollit Pontificum auctoritatem, tantumque deprimit Concilii Generalis auctoritatem ut eam pro ſua agnoſcere auſus non fuerit Eugenius; in illa, inquam, Bulla equidem agnoſcit auctor Papam in cauſa fidei Synodo ſubeſſe. Idem quoque tamquam certum ſupponunt Patres Baſileenſes in reſp. Synodali quæ incipit *Cogitanti*; quæ ſummo ſtudio & accuratiſſime adverſus Orationem Archiepiſcopi Tarentini, hominis aſtuti & Pontifici ſummopere addicti edita eſt; eo tempore quo etiam fatente Eugenio IV. Concilium Baſileenſe œcumenicum fuit.

Schelſtrate, p. 39. *Ita factum eſt de Actis Concilii Conſtantienſis, quæ poſt Editionem Romanam aliam certitudinem non obtinent præter eam quam merentur, & auctoritas Baſileenſium qui eam compilarunt, & manuſcripti Codices ex quibus edita fuerunt. Enim vero in Editione Romana alia Acta Conſtantienſis Synodi non prodierunt.*

Eſpenius. Vel inde evincitur quod illi qui editioni ſub Paulo V. præfuerunt, qui nec eruditione nec diligentia Schelſtratio cedere debuerunt, crediderunt Acta Concilii Conſtantienſis ſincera & genuina eſſe prout a Baſileenſibus edita fuere; neque ullam corruptionem paſſa fuiſſe; ſed iis omnem fidem adhibendam eſſe, prout Baſileenſes volebant. Et quid nos urget ut potius Schelſtraete accuſantem Baſileenſes de mala fide & perfidia ſequamur, quam Paulum V. & illos quos ad hanc editionem parandam Paulus adhibuerat; qui a Baſileenſibus Acta ſincere exſcripta fuiſſe dicunt. Ipſe ergo Schelſtratius vult ut ex ejus fide contra omnium aliorum fidem & auctoritatem credamus Baſileenſes Acta Concilii Conſt. corrupiſſe, eamque corruptionem neminem ante ipſum advertiſſe; tametſi editioni Actorum illorum operam & diligentiam adhibuerint.

Schelſtrate, ibid. *Ex quo manifeſtum fit, Decretum Seſſionis IV. genuinum ad manus noſtras non perveniſſe.*

Eſpenius. Præclarum commentum ab omnibus, etiam a Chriſtiano Lupo, exploſum.

Decretum Seſſ. IV. ad nos genuinum non perveniſſe hoc uno argumento probatur, quia hæc verba *quæ ad reformationem &c.* non reperiuntur in MSS. Codicibus illis quos nuper Schelſtrate in lucem edidit; cum tamen non modo in eorumdem MSS. Codicum Decreto Seſſ. V. ſed & in omnibus ubilibet, etiam Romæ editis, Decretis Seſſ. IV. æque ac V. haberi fatentur etiam Schelſtraete; adeoque ut ejus ſubſiſtat argumentum hoc modo eum argumentari neceſſe eſt: Editiones communes Concilii Conſtantienſis etiam Romana, juſſu Pauli V. facta, MSS. Codices omnes ſecundum quos recenſitæ ſunt illæ editiones, minorem merentur fidem quam ii MSS. Codices qui a me vulgati ſunt, qui præter me nullum alium habent Auctorem; quique mihi uni debent honorificum titulum quo inſigniti ſunt dum inſcribuntur: Codices *MSS. indubitatæ fidei.* Quis crederet fundamento adeo ruinoſo ac debili, ne dicam ſtupido, virum alicujus eruditionis aut ingenii ſuperſtruere ea quæ habet Schelſtratius, tamque fidenter Baſileenſes Patres malæ fidei, & textus corruptionis arguere.

§. V.

Annotationes in Articulum II. ejuſdem Diſſertationis.

Schelſtrate, Art. II. p. 40. *An Decreta Seſſionis quintæ* CUM DEBITA DELIBERATIONE, *&* CONSENTIENTIBUS OMNIBUS QUORUM INTERERAT, *conſtituta ſint.*

Eſpenius. Hoc dubium de debita deliberatione hic tantum infert Schelſtrate ut diſputationem implicet: nihil

(*a*) Bellarm. L. 3. de Eccleſ. milit. Cap. X. L. 1. de Conc. Cap. ult. L. 2. de Rom. Pont. Cap. 30. §. 5. Cajetan. *de Auctor. Papæ & Concil.*

Digitized by Google

nihil enim tale in ſuis MSS. invenit, totumque hic redit quod luculenter in titulo Libri expreſſit; ex ſuis ſcilicet MSS. manifeſtum fieri Seſſ. V. *Decreta contra proteſtantibus Cardinalibus & Regis Galliæ Oratoribus edita eſſe.* Hoc enim & non amplius pollicetur magnificus Libri titulus.

Soſtinet D. Schelſtrate ex fide ſuorom MSS. quod Decreta Seſſionis V. edita ſunt contra proteſtentibus Cardinalibus & Regis Galliæ Oratoribus: atque exinde ulterius conficere vult quod Decreta illa nullius ſint roboris; utpote cum iisdem ſufficiens conſenſus Concilii non ſupervenerit. Sed hæc Schelſtrati molitio quadruplici rationum præſidio ſubrui poteſt. 1. Quamvis tale factum ſupponatur, conſecutionem tamen eſſe illegitimam. Inde enim nutaret auctoritas omnium quæ in Conciliis Generalibus acta & decreta ſunt. Pro quo notandum quod etiam, fatente Schelſtraete, illa proteſtatio tantum fuerit clancularia; ſic enim habent MSS *proteſtatione ſecrete facta*; quin & fatetur proteſtationem hanc numquam Concilio innotuiſſe, neque illos quos proteſtatio introducit, in ipſo Concilio contradixiſſe, & rebus omnibus quæ poſtea vi horum Decretorum factæ fuerunt conſenſiſſe. Deinde notandum quod Seſſ. V. tantom interſuerunt 7 aut 8 Cardinales. Legatos vero Galliæ fuiſſe 4 aut 5 in Concilio præſentes, 200 Epiſcopos qui poſt deliberationes in 4 Nationibus habitas concluſerunt Decreta hujuſmodi proxima Seſſione publicatum iri. Unde in MSS. Crabbe, de Andrea Poznanienſi habetur: *Certa Capitula per modum Conſtitutionum Synodalium prius per ſingulas 4. Nationes concluſa & deliberata legit & publicavit.* Et in alio MS. cujus excerpta ex Urbe Roma a Cardinale Fraociſco Barberino miſſa ſunt, & per modum Appendicis ad Concilium Conſtantienſe Tom. 12. Conciliorum Labbeanæ editionis inferuntur; hæc eadem leguntur & fuſius ac accuratius referuntur pag. 1468. poſt hanc notam *inſerenda*; pag. 26. His ita poſitis peto utrum Schelſtrate hanc auſit ſuſtinere propoſitionem: Decreta alicujus Concilii Generalis, quæ ot ex rebus certiſſimis, Actiſque authenticis conſtat, deliberata & concluſa fuerunt in Conventibus quibuſque particularibus; deinde publicata, tum in Seſſione publica legitime celebrata 200 Epiſcoporum unanimi conſenſu approbata, nullius auctoritatis exiſtimanda ſint, ſi 250. annis poſt, MSS. quædam reperiantur quibus innoteſcit, 12 plus minus, hujus Concilii Patres adverſus Decreta in hac Seſſione promulgandi *ſecrete* fuiſſe ante proteſtatos quam eidem Seſſioni intereſſent. Quis non videt hac propoſitione admiſſa omnium Conciliorum Generalium Decreta nutare? Et tamen hanc admittere debet Schelſtrate ut ſuom principium ſuſtineat.

Secundo ex ipſis, qui hic proteſtatos fuiſſe introducuntur, manifeſte cooficitur illam proteſtationem contra Decreta Seſſ. V. de auctoritate Concilii eſſe merum figmentum. Quis enim credat Legatos Galliæ eſſe contra illa Decreta proteſtatos, qui præcipuum ac anteſignanum & auctoritate & doctrina ac pietate fuiſſe Joannem Gerſonem conſiderat; & inter Cardinales Dux eorum qui proteſtati dicuntur, inducitur Franciſcus Zarabella Cardinalis Florentinus; quem conſtat etiam fatente Bellarmioo (in p. 2. de Actor. Concil. Cap. 14.) ſuſtinuiſſe Concilium eſſe ſupra Pontificem; uti & Cardinalis Cameracenſis, Petrus de Aliaco, qui duo inter 7 aut 8 Cardinales facile præcipui erant. Et Cardinalis Cameracenſis in ipſo Concilio Conſtantienſi Tractatum edidit quo auctoritatem Concilii ſupra Pontificem aſſerit.

Schelſtrate, ibid. pag. 43. *Sic ut a Seſſione quarta non ſolum abſit Decretum de puniendo quocumque contumaciter obedire nolente, ſed & articulus de reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris a primo Decreto abeſſe debeat, cum & illi articulo Cardinales contradixiſſent.* . . . . . .

Eſpenius. Mera ſunt figmenta Schelſtratiana; immo nec eius MSS. ullam hujus contradictionis mentionem faciunt; immo nec dicunt ſuper his Decretis altercationem inter Cardinales & Nationes fuiſſe; immo apertiſſime etiam ex MSS. Schelſtratianis conſtat, quod tota altercatio quæ facta dicitur ante Seſſ. IV. concernat modum agendi circa perſonam Joannis XXIII.

Schelſtrate, ibid. *Fuiſſe per eumdem Cardinalem* (Florentinum) *cum aliquibus Deputatis aliqualiter diſputatum. Ubi notandum To* ALIQUALITER.

Eſpenius. Nota quod nec in MSS. Schelſtratianis habeatur quod Decreta Seſſ. V. edita ſint ſine maturum deliberatione, ſed id per conſequentiam ex notatis verbis inſerri per Schelſtraete.

Schelſtrate, ibid. *Seſſioni tamen quintæ interfuiſſe Cardinales &c.*

Eſpenius. Sane ſi in illa concertatione, quæ fuit poſt Seſſ. III. & in Actis Schelſtratianis refertur ſuiſſet certatum de Dogmate tanti momenti, quomodo credibile eſt quod Cardinales permiſiſſent ſine ulla publica proteſtatione hoc Dogma definiri & ſe præſentibus referri in Acta: *Publicatum fuiſſe probantibus & conſentientibus omnibus*; contenti, ut credit Schelſtr. ſecreta proteſtatione in camera paramentorum. Sane ſi ita eſſet, Cardinales illi non veri conſtantes & intrepidi defenſores ſed meri veritatis proditores, aut pueri æſtimandi eſſent, qui Dogma aliquod tanta contentione octo ante diebus defendiſſent, ejuſque definitioni obſtitiſſent, & nunc, ne verbo quidem publice contradicere audeant, licet animo contrarium crederent.

Schelſtrate, ibid. p. 44. *Sed vellem ſcire cur hæc verba immediate ſequentia omiſerint?* Fuerunt pronuntiatæ definitiones ſequentes per electum Poznanienſem, quia Cardin. Florentinus illas noluit pronuntiare. *Hæc enim verba &c.*

Eſpenius. Verum quidem eſt Decreta Seſſ. V. lecta fuiſſe per electum Poznanienſem; ſed unde habeat Schelſtratius eorum lectionem Cardioalem Florentinum recuſaſſe, neſcio. Interim tamen ut ſupponatur ita eſſe, id tamen contigiſſe ob Decreta Concilii auctoritatem ſpectantia plane improbabile eſt; cum eſſent conſentanea doctrinæ quam Florentinus propugnabat. Sed veriſimile eſt id factum ob Decreta perſonam Joannis XXIII. ſpectantia, quæ licet Florentinus non improbaret, tamen non videbatur conveniens ea publicatum iri per Cardinalem qui dignitatem ſuam Joanni XXIII. debebat. Neque hic aliquid arcani latere ſat inde patet, quod a Seſſ. V. uſque ad electionem Martini V. Decreta non per Cardinalem ſed ab uno Epiſcoporum lecta ſint.

Schelſtrate, ibid. *Ibi ex verbis ſubſequentibus conſtabat de oppoſitione Cardinalis Florentini &c.*

Eſpenius. Admodum ſuſpecta ſunt verba quæ tamquam a Baſileenſibus ad Apologiam Eugenii repoſita fuiſſe dicit Schelſtraete p. 40. Cum enim Rainaldus auctor ſit, illam Apologiam adhuc MS. ſub Bibliothecæ Vaticanæ pulvere deliteſcere, probabile hinc ducitur argumentum vile eſſe opus, quod lumen non mereatur. Valde dubium ergo eſt an Reſponſio illa Baſileenſium ex illa Apologia excerpta, non ſit ſuppoſititia; aut falſo ſaltem illis per auctorem illius Apologiæ adſcribi; præſertim cum ex inſtrumentis indubitatæ fidei habeatur Baſileenſibus fuiſſe certiſſimum, Decreta illa de auctoritate Conciliorum, in Conſtantienſi Concilio nemine contradicente edita fuiſſe, ut vel ex una earum Synodorum reſp. 13. Junii 1539. compertum eſt. Deinde cum in illa reſponſione dicatur quod Cardinalis Florentinus diceret hunc articulum non eſſe verum de jure patet eam eſſe ſuppoſititiam, quia etiam teſte Bellarmino, Florentinus ſuſtinuit Concilium eſſe ſupra Pontificem.

Schelſtrate, ibid. pag. 46. *De ſententia enim illa* (con-

tra eum) *dictis Joannes* (XXIII.) *neque Concilium* IN HOC *errare poſſe, neque eidem ſe contradicere* &c.

Eſpenius. Illa particula, *in hoc*, in Actis non reperitur, & mala fide addita fuit; adeoque indefinite pronuntiavit Joannes XXIII. Concilium Coostantienſe errare non potuiſſe. Et ſane, infallibilitas ſi quoad aliqua eſſe debeat, ea maxime locum habet in definitione dogmatum. Deinde ratio quam addit: *cum id minus non eſſet quam publice fateri ſe in Papatu nullum jus habere*, quæ verba aliud non indicant quam auctoritatem Concilii in Pontificem, etiam ad eum deponendum; quam agnoſcere debebat Joaones ut ſibi Papatum jure aſſerere poſſet.

Schelſtrate, ibid. *Nec etiam coucorditer factum eſſe ab omnibus ejuſdem Obedientiæ, cum reclamaverint complures Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, complures Prælati, & Doctores affirmantes, Decretum minus juridicum fore, datorumque quandoque occaſionem ſchiſmatis.*

Eſpenius. Sane ſi talibus fides detur contra omnium Codicum auctoritatem, qui dicunt unanimi conſenſu publicatum fuiſſe Decretum, quæ tandem fides Conciliis habebitur? Primo ne quidem in MSS. ſuis Codicibus ſimile quid reperit Schelſtrate. Reperit quidem proteſtationem ſecretam Cardinalium, ſed aliquos publice reclamaſſe non reperit. Ad hæc, inſulſa admodum ratio Decretum *daturum*, ſcilicet, *quandoque occaſionem ſchiſmatis.* Conſtat enim per hoc Decretum & Concilium feliciter extinctum fuiſſe ſchiſma. Hinc apparet quam parum conſiderate hujus Auctoris auctoritatem adducat Schelſtrate.

Schelſtrate, ibid. *Et ipſum Joannem XXIII. ea de cauſa infeliciter fugam arripuiſſe.*

Eſpenius, Hinc patet quam parum fidei dandum ſit iſti Auctori, qui tam impudenter aſſerit Joannem XXIII. arripuiſſe fugam ob Decreta de Concilii auctoritate, Seſſione V. publicata. Conſtat enim Joannem XXIII. fugiſſe 20. Martii; iſta vero Decreta promulgata demum Seſſione V. habita 6. Aprilis. Immo nullum adhuc Decretum ediderat Concilium quando Joannes XXIII. aufugit. Primum quippe factum eſt 25. Martii.

Schelſtrate, ibid. *Neque ipſam integram Joannis XXIII. Obedientiam conſenſiſſe* &c.

Eſpenius. Hæc aperte falſa eſſe conſtat ex Actis indubitatis.

Schelſtrate, ibid. *Item nec ipſe in ſua Obedientia vocatus Joannes XXIII. quoniam cum poſt receſſum ſuum a Conſtantia Scafuſæ conſtitutus audiret præfatam declarationem concluſam, DD. Oratoribus Regis Franciæ viſitantibus eum, ... amaro animo conqueſtus eſt, falſa quædam & erronea adverſus autoritatem R. P. Decreta* &c.

Eſpenius. Hæc conſequentia fabuloſa eſſe inde conſtat quod nullus Orator Regis Galliæ ad Joannem miſſus legatur, niſi Archiepiſcopus Rhemenſis, qui relationem exactam fecit eorum quæ Joannes XXIII. dixerat; de his vero altum ſilentium. 2. Joannes XXIII. Scafuſæ moratus dumtaxat fuit uſque ad feriam VI. majoris hebdomadæ; Decreta vero Seſſionis V. quibus ſolis imminutam putat Schelſtrate Pontificum auctoritatem, edita fuere pridie Dominicæ *in Albis*; & conſequenter quomodo verum eſſe poteſt Joannem XXIII. Scafuſæ conqueſtum fuiſſe de his Decretis?

Schelſtrate, ibid. p. 48. *Qui Conſtantiæ conſedebant unius tantum Obedientiæ Synodum faciebant &c.* (*Eugenius IV. in Apologia, parte* 8. *inſerta Regiſtro Baſileenſi, Tomo* 2.)

Eſpenius. Hæc Apologia nunquam typis edita eſt; ſed adhuc ſub pulvere Bibliothecæ Vaticanæ lateſcit. Sed ſane multa præfert falſitatis argumenta, & fabuloſa protrudit. Ubinam in Actis, ſive editis, ſive MSS. unquam reperit Schelſtrate, aliquos reclamaſſe graviores? Qua veri ſpecie dicitur quod ſtrepente multitudine edita ſunt Decreta, ubi legitur optime & tranquille exauditum fuiſſe Henricum *de Piro*, in fine Seſſ. V. cum poſtulavit ut ſibi liceret fieri publica inſtrumenta eorum quæ in hac Seſſione acta erant, & ab omnibus uniformiter approbata fuerant.

Quod vero addit Schelſtrate, quod ſtrepens multitudo carnalibus paſſionibus exuberans ea Decreta reclamantibus gravioribus, cudiſſent, plane injurioſum eſt Concilio, io quo fuere ſupra mille Patres, e quibus trecenti erant Epiſcopi, & inter illos graviſſimi & doctiſſimi, qui Decreta illa fortiter propugnarunt, ut ut Joannes Gerſon, Cardinales Florentinus & Cameracenſis &c. Facta proinde hæc Apologia fuiſſe patet ab aliquo Eugenii adulatore, qui omnes illos qui poteſtatem Pontificiam ad legitimos limites reducere, & Eccleſiam in Capite & in membris ſincere reformari intendunt inſimulat quaſi neſcio qua carnali paſſione procedant. At hæc ex ſcriptis & geſtis Eugenii IV. & Baſileenſium clarum eſt fabuloſum eſſe IV. ſimile quid dixiſſe; conſtat enim nec Eugenium, nec ejus Oratores unquam ſimile quid ad elevandam auctoritatem Concilii Conſtantienſis dixiſſe; cum tamen ipſorum maxime intererat illa Decreta, quibus potiſſimum erant innixi (adverſarii) evertere. Et ſane in Epiſtola Synodali, data 15. Junii 1433. quando Concilio intererant Cardinales qoi nominantur in Epiſtola Synodali data 13. Junii 1439. dicitur Concilium reſpondiſſe Oratoribus Eugenii: *Malumus mori quam tanto errori per ignaviam cedere.... Hic Articulus, de quo diſceptamus, fidem concernit, qui ſine interitu ſalutis negligi non poteſt. Si D. Eugenius Sanctam Eccleſiam non audierit, quam hoc Concilium repræſentat, oportebit tandem haberi ut Ethnicum & publicanum* (*a*) Memoranda ſunt Concilii verba Seſſionis 38. (*b*) ubi dicitur quod quæ ominati ſunt Patres de Eugenio vera eſſe ſat pateat, ſcilicet abolendi illa Decreta Concilii Conſtantienſis, de ſuperioritate Concilii.

Falſitas illius Apologiſtæ de reclamatione graviſſimorum virorum manifeſte convincitur ex Epiſtola XII. Synodali Baſil. ad Oratores Principum. Nihil unquam Eugenius Decretis Concilii Conſtantienſis oppoſuit, aut opponere auſus fuit, niſi poſtquam Ferrariæ agens, jam a Baſileenſi Concilio depoſitus eſſet. Tunc quodammodo coactus Conſtantienſis Concilii Decreta laceſſere incepit; ſed tamen nihil de hac tumultuatione aut refragatione, quæ tamen ipſi valde fuiſſet opportuna, & ignota eſſe non potuiſſet; ſed eam reproducere auſus non fuit, quia ſe ex authenticis Actis convincendum prævidebat; ſed hoc unum adverſus illa Decreta tandem allegavit, nihilque aliud unquam repoſuit, quam *quod ab una dumtaxat, eaque Joannis XXIII. Obedientia condita eſſent.* Sed nec in hoc perſtitit Eugenius; non auſus perfracte & palam auctoritatem Concilii Conſtantienſis, apud omnes in ſumma veneratione, ſpernere, ne omnium in ſe odia converteret; ſed ad aliam confugit cavillationem, qua inquiebat, ſe quidem damnare qood ex iſtis Decretis ſibi fuerat objectum, ſed *in ſenſu Baſileenſium*, ut docet Epiſtola 15. Synodalis.

§. IV.

Annotationes in Caput II. ejuſdem Diſſertat.

Schelſtrate. (Diſſ. Cap. II. p. 55.) *Agerem hic de ſententia Theologorum qui Decreta Seſſionum IV. & V. de ſolo Schiſmatis tempore intellexerunt; oſtenderemque quibus fundamentis innixi ipſa Decretorum verba eodem ſenſu interpretati ſunt, niſi occaſione geſtorum hactenus ineditorum, Patrum Conſtantienſium mentem aperiri poſſe animadvertiſſem. Cum enim de ſenſu Decretorum certius conſtare non poſſit quam ex mente conſtituentium*

(*a*) Conc. Labbe, T. XII. col. 703. (*b*) Ibid. col. 631.

Digitized by Google

ſtituentium, illam ex Actis nunc primo repertis eruendam eſſe duxi, &c.

Eſpenius. Hoc ſane fidem ſolvere non eſt. Notandum autem quod illi Codices MSS. e quibus circa hoc punctum mentem Conſtantienſium oſtendere promittit Schelſtrate, ſint duplicis generis. In unis referuntur, ſive male ſive bene, quæ geſta ſunt Seſſ. IV. & V. Alii vere ea continent quæ longo poſt tempore contigerunt, ſcilicet immediate poſt Seſſ. XXXVIII. In his ultimis, qui tempus reſpiciunt quo tres Obedientiæ unitæ erant, de quo in hoc 2. Capite ſermonem facere partes erant D. Schelſtrate, ne verbum quidem extat de Decretis Seſſ. IV. & V. de auctoritate Concilii. Altum ergo ibi ſilentium de eorum ſenſu. In prioribus quidem illorum Decretorum ſit mentio, nec nihil occurrit vel apparenter innuens Patres Decreta illa de ſolo Schiſmatis tempore intellexiſſe.

Schelſtrate, ibid. p. 56. *Habes ſuperiori Capite Artic. 2. teſtimonium ex geſtis Concilii citatum a Baſileenſibus, qui eo fraudulenter uſi ſunt ad oſtendendum Decreta Seſſ. IV. & V. conſentientibus omnibus Concilii Patribus fuiſſe edita.*

Eſpenius. Falſum eſt in Actis Concilii Baſileenſis, quantumvis copioſis, ullum ſimile exſtare teſtimonium; ſed contrarium reperitur in Epiſtola 13. Synodali, ubi ajunt, Orbi notum eſſe quod in Conſtantienſi Concilio explicata fuit Declaratio fidei, de auctoritate Conciliorum Generalium ſupra Papam, *nemine reclamante, nemine reprobante.*

Schelſtrate, ibid. *Hiſce autem Decretis oppoſuerint ſe Franciſcus Zarabella Cardinalis Florentinas cum pluribus aliis* &c.

Eſpenius. Qua ſpecie de illo (Franc. Zarabella) id dici poteſt, cum certum ſit illum fuiſſe in ſententia de auctoritate Concilii ſupra Pontificem. Vide *Bellarmin.* de Concil. p. 91. & *Panormitan.* de Concil. Baſileenſi, Dub. 2.

Schelſtrate, ibid. *Quia (inquiunt geſta a Baſileenſibus citata) Cardinalis Florentinus ſuſtinebat quod ille Articulus non erat verus de jure* &c.

Eſpenius. Nequidem in Actis Schelſtratianis dicitur quod hoc a Cardinali Florentino dictum ſit de Articulo quo auctoritas Concilii ſupra Pontificem definitur.

Schelſtrate, ibid. p. 57. *Super Articulo de reformatione Eccleſiæ aliqualiter diſputatum cum Deputatis Nationum; quid vero ex utraque parte dictum ſit, latet & ignoratur.*

Eſpenius. Quomodo ergo tam confidenter unicuique ſuas tribuit partes, quaſi in ſcena repræſentandas Cardinali Florentino hoc, Nationibus illud? Et omnia ad gratificandum Aulæ Romanæ compoſita.

Schelſtrate, ibid. p. 58. *Hærebat tamen Cardinalis Florentinus, non percipiens quomodo Concilium Conſtantienſe de reformatione Eccleſiæ in Capite ſtatueret, niſi & juriſdictionem ſupra ipſum Eccleſiæ Caput uſurparet.*

Eſpenius. Sed circa quid hærebat Florentinus? Num forte dubitabat hic Cardinalis, utrum Concilium haberet auctoritatem & juriſdictionem in Caput dubium & incertum? Certe fas non eſt hoc vel cogitare. Cum enim eſſet creatus Cardinalis a Joanne XXIII. qui omne jus in Papatu habebat a Concilio Piſano, quis ambigat quin Florentinus pro certo habuerit quod Piſanum Concilium poteſtatem habuerit in dubios Pontifices? Conſequenter ſi Cardinales Florentinus & Cameracenſis, qui etiam Cardinalatum acceperant a Joanne XXIII. hæſerint *quomodo Concilium Conſtantienſe de reformatione Eccleſiæ in Capite ſtatueret, niſi & juriſdictionem ſupra Caput ipſum Eccleſiæ uſurparet*, ſequitur quod verbis illis quibus Decretum eſt conceptum, & non obſtante Florentini interceſſione editum, ſignificaretur juriſdictio Concilii ſupra *Caput indubitatum*; quia ſi tantum ſignificata fuiſſet juriſdictio in dubios Pontifices, Cardinalis Florentinus non potuiſſet (hærere) ni una Papatum Joannis XXIII. in dubium vocando, & conſequenter ſuam dignitatem Cardinalitiam. Nullomodo ergo conſiſtunt illa duo Schelſtratiana aſſerta: Decreta illa edita eſſe contradicentibus Cardinalibus & Oratoribus Galliæ, qui etiam adhærebant Joanni XXIII. & Decreta illa ad ſolum ſchiſmatis tempus eſſe referenda.

Schelſtrate, ibid. p. 59. *Neque a Deputatis Nationum cum Cardinali Florentino de Capitulis ſufficienter, ſed ut dicitur, aliqualiter dumtaxat diſputatum fuiſſe.*

Eſpenius. Ex quo MS. hoc habeat, neſcitur. Interim tamen ineptum valde inde velle arguere defectum Decreti, immo perquam pernicioſum; ita enim facile omnia Generalium Conciliorum Decreta in dubium trahi poſſent. Et ſane quis nobis dicet quæ ſit *ſufficiens*, quæ *inſufficiens* deliberatio? Major enim, minorve requiritur pro rei obſcuritate, proque hominum qui de ea deliberant, capacitate & eruditione. Ad hæc, ſi ullum unquam Decretum fuerit excuſſum, fuit hoc, cum illud fuerit per omne ſchiſmatis tempus unica in omnibus Univerſitatibus examinata & diſcuſſa materia. Vide Seſſ. XIII. Concilii Piſani.

Schelſtrate, ibid. p. 60. *Fides jam de eodem Concilio dicitur vacillare.*

Eſpenius. Admittit tamen Schelſtrate Concilium per incorporationem trium Obedientiarum fuiſſe Generale Concilium.

Schelſtrate, ibid. *Ex quibus videmus clariſſime extra Concilium non unam Nationum de ejus Decretis fuiſſe ſententiam; ſed regna & Provincias fuiſſe quæ Concilii Decretis nonobediendum putabant.*

Eſpenius. Hæc gratis a Schelſtrate adduntur. Hæc rurſus contra fidem Actorum inſerta. Tantum enim agitur de obedientia præſtanda vel non præſtanda Pontifici electo. Sed quid hæc ad Decreta Seſſ. V. quæ jam ab anno integro erant evulgata?

Schelſtrate, ibid. *Et ipſum populum ac Clerum Romanum de alio eligendo Pontifice cogitaſſe.*

Eſpenius. Hæc ſane ineptiſſima gloſſa. Quid enim ad populum ſpectabat hæc quæſtio?

Schelſtrate, ibid. *Cum Natio Germanica objiceret quod agere de modo electionis ante reformationem eſſet contra Decreta Concilii &c.*

Eſpenius. Sane non advertit Schelſtrate, quod ſi verba illa quæ ex MSS. refert eſſent vera, imprimerent peſſimam ideam de Concilio, pro eo tempore quo ſummæ auctoritatis fuiſſe alibi oſtendit Schelſtrate, ſcilicet poſt trium Obedientiarum unionem; quo tempore generale fuiſſe non dubitat Schelſtrate; in quo tempore interpretatio Decretorum Seſſ. V. quam hic adſtruere contendit, data fuiſſet.

Schelſtrate, ibid. p. 61. *Et hic habes ſenſum Decreti 1. Seſſionis V. per* DECRETA CONCILII *enim a Natione Germanica objecta, intelliguntur Decreta Seſſionis V.*

Eſpenius. Quot hic verba, tot fere hallucinationes; atque in primis hallucinatur dum contendit per Decreta quibus Natio Germanica prætendebat reformationem Eccleſiæ præmittendam eſſe electioni Pontificis, eſſe Decreta Seſſionis V. Nec veri ſpeciem habet quod exinde Natio illa, viris doctiſſimis conſtans, id probare voluiſſet, cum nihilum ad hoc valeat. Sed clarum eſt verba illa: *allegant præterea quod agere de modo electionis ante reformationem, eſſet contra Decreta Concilii*, referri ad Decretum Seſſionis XLV. qua ſancitum erat ne ad electionem Pontificis procederetur, niſi ex mandato Concilii; quo Decreto Hiſpani proteſtati ſunt ſe non teneri, ut ipſemet Schelſtrate aſſerit, pag. 53. ibi enim apparet quod hoc Decretum Germani in hunc finem adferrent. Conſule Indicem. (*a*) Falſa omnino & inepta hæc ratiocinatio: nec

(*a*) En verba Indicis, ad Litt. G. *Germani voluerunt ante electionem unius indubitati Pontificis, præcedere materiam reformationis.*

Digitized by Google

nec enim Natio Gallicana aut Italica reformationem prætendebat fieri debere poſt electionem, quaſi Concilium ſolum non poſſet reformationem facere in Capite; hoc enim nullibi allegatur; ſed quia in Decretis & Concordatis videbatur præponi negotium *unionis*, & quia credebant reformationem aptius futuram Pontifice indubitato exiſtente.

Schelſtrate, ibid. *In quibus* (Decreti Seſſionis V.) *ſolum agitur de reformatione Eccleſiæ in Curia Romana ſive Capite.*

Eſpenius. Falſum in primis eſt quod Germani allegarent Decreta in quibus fit (mentio) *reformationis Curiæ R.* Deinde falſum eſt quod in ſola Seſſione V. fiat mentio iſtius reformationis. De ea fit mentio Seſſ. III. Item Seſſ. X. in exordio ſententiæ contra Joannem XXIII.

Schelſtrate, ibid. p. 61. *Et illa Decreta quocumque tandem ſenſu Seſſione illa.... fuerint edita* &c.

Eſpenius. Stupenda eſt hæc Schelſtratiana hallucinatio. Paradoxum eſt, verum & genuinum ſenſum alicujus Decreti alium fingere ab eo in quo acceptum eſt eo tempore quo examini datum eſt, cum ſuper eo deliberatum & conclusum unanimi Concilii conſenſu cumque iſtius approbationis publicum inſtrumentum fieri poſtulatum eſt; & ut fieret, nemine reclamante aut improbante conceſſum eſt nulla facta in verbis Decreti mutatione ſenſus illius, ſine ullo examine, ſine ulla in Nationibus aut Seſſione deliberatione, ita mutatus ut quod ibi ante Cardinalibus diſplicuerat, jam placeret Quid his ineptius?

Schelſtrate, ibid. *Unitis jam tribus Obedientiis, hoc ſenſu intelligenda dicuntur, ut non de Concilio ſeorſim ſumpto, quem ſenſum Superiotati Concilii favere exiſtimaverant Cardinales, ſed Concilio cui verus & indubitatus Pontifex adeſt, qui ſenſus nihil ad Superioritatem Concilii facit, intelligantur.*

Eſpenius. Quæ hujus mutationis cauſa? Nulla niſi forte 16. aut 17. Epiſcoporum recens ad Concilium acceſſus, qui hunc alterum plane ſenſum Decretis Seſſ. V. (dediſſe ſupponitur,) nullo ex 500. aut 600. Patribus, qui in alio ſenſu acceperant, contradicente.

Quid cogitavit Schelſtrate dum hanc ineptam hic profert gloſſam? An non attendit quod dum hæc conderentur Decreta, jam tres ſeptimanas effluxiſſe quod Joannes XXIII. aufugiſſet? Non attendit quod Conſtantienſes, mox a fuga Joannis, edixerant Seſſionem III. quod per receſſum Joannis D. Papæ de hoc loco Conſtantienſi, non eſt diſſolutum hoc S. Concilium, ſed remanet in ſua poteſtate, integritate, & auctoritate. Loquitur ergo de ſe ipſo ſine Pontifice, aut ſaltem non indubitato, ſecundum Schelſtrate, in Decreto Seſſionis V. Ad hæc, ſi Decretum loquatur de Concilio cui adeſt unicus & indubitatus Pontifex, ergo corruit quod tantopere contendit Schelſtrate, ſcilicet Decreta illa eſſe reſtringenda ad tempus ſchiſmatis, & ad dubios Pontifices. Et ſane ni is ſit ſenſus illorum verborum, ut per illa ſtabiliatur auctoritas Conciliorum in veros & indubitatos Pontifices, ſed dicatur quod intelligantur de vero & indubitato Pontifice, qui adeſt Concilio, & una dominatur Concilio, ita ut Concilium nihil ejua ſententiæ contrarium decernere queat, evidenter ipſa Decreta evertentur; nec dici poterit per Patres poſt Seſſiunem 38. Decreta illa fuiſſe interpretata, ſed omnino abrogaſſe erit aſſerendum; quod tamen nec Schelſtrate auſus eſt aſſerere.

Schelſtrate, ibid. p. 62. *Verum quidem eſt notari in geſtis Concilii hæc magnam animorum perturbationem Regi, ipſique adhærentibus attuliſſe* &c.

Eſpenius. Immo nullus niſi Schelſtrate, qui nugas illas profert; neque enim in tota illa concertatione nec verbum de Decretis Seſſionis V.

Schelſtrate, ibid. p. 63. *Aperte concluſum eſt in Sacro Collegio, quod propter tales minas, & timores incuſſos, neque propter machinationes, quas ſciebant Cardinales fieri contra eos, non dimitterent proſecutionem unionis Eccleſiæ uſque ad mortem, & portabant Capellum rubeum in ſignum Martyrii* &c.

Eſpenius. Hæc omnia ſi conferantur cum affectu quem erga Concilium ſemper geſſit Sigiſmundus, item cum miti ejus indole, cum libertate quam Concilium Conſtantienſe ſuper omnia alia Concilia habuit, plane vana & ridicula eſſe patebunt, quidquid de unius & machinationibus, ac de Capello rubeo Cardinalium hic refertur. Deinde quid futilius quam id quod de denunciatione hic narratur? Si enim tres Nationes & Concilium Cardinalium ſtabant ab una parte, & ſola Natio Germanica ab altera, jam illæ hanc quantum in ſuffragiis ſuperabant? Atque ita concludere poterant; nec opus erat denunciatione quæ non ſolet fieri niſi ab illo qui inferior eſt adverſus ſuperiorem.

Schelſtrate, ibid. p. 64. *Tandem fuit dictum quod Papa electus ligari non poterat.*

Eſpenius. Hæc verba, non a Concilio, ſed ab aliquo particulari in confuſione dicta fuere.

Schelſtrate, ibid. *Ex iis enim non difficile colligitur aliam longe fuiſſe mentem Patrum Conſtantienſium de auctoritate Summi Pontificis, quam orbi Catholico obtrudere conata fuit Turba Baſileenſium.*

Eſpenius. Sane quid impudentius dici poſſet contra conventum Baſileenſem quam eo tempore quo certo fuit Generale Concilium, non genuinum ſenſum Decreti Seſſionis V. quem verba præferunt, plus decies expreſſiſſe; quaſi vero nova fuiſſet eo tempore ſententia de Superioritate Concilii, ut eam Concilium Baſileenſe orbi Catholico obtruderet. De eo tempore loquens Bellarminus dicit: *Tunc plurimi in eam ſententiam iverunt ut Concilium eſſet ſupra Pontificem.*

At quo argumento probat Schelſtrate illa duo Concilia, Conſtantienſe & Baſileenſe, eſſe contraria, ſuiſque ſententiis inter ſe contrariis pugnaſſe? Num forſan demum ſunt Baſileenſibus opponenda Decreta aliqua rite in Concilio Conſtantienſi rationabiliter & conciliariter examinata & concluſa? An forſan hujuſmodi aliquod Decretum ex optimæ notæ MSS. profert? Nequaquam. Quo ergo fundamento? Nempe his pauculis ſed mirificis verbis: *tandem dictum eſt quod Papa electus ligari non poterat. Ex iis enim*, ait Schelſtrate, *non difficile colligitur, aliam longe fuiſſe mentem Patrum Conſtantienſium de auctoritate Summi Pontificis, quam orbi Catholico obtrudere conata fuit turba Baſileenſium.* Omne igitur Baſileenſium crimen in eo ſitum eſt quod de ſententia Concilii Conſtantienſis judicaverint ex Decretis a ſe editis, non autem ea prædictis myſticis verbis: *quod Papa electus ligari non poterat.* Verum quidquamne judicare poterant (de his) quæ ipſis hactenus fuerant incognita, ut ipſe dicit: (p. 64.) *hoc a Patribus Conſtantienſibus datum reſponſum nemo in hunc uſque diem typis edidit, & quia illud aliaque plura ignoravit orbis Catholicus, opinio Baſileenſium apud nonnullos prævaluit.*

Schelſtrate, ibid. *Illud aliaque plura ignoravit orbis Catholicus.*

Eſpenius. Mira confidentia & arrogantia!

Schelſtrate, ibid. p. 65. *Ad quam evertendam, vel hoc ſolum teſtimonium ſufficit.*

Eſpenius. Sed non ſufficit ut evertat Baſileenſium opinionem, ſed etiam validum eſſe debet ut evertat Cardinales Florentinum & Cameracenſem, ac Joannem Gerſonem, qui omnes ſuſtinuerunt Papam a Concilio judicari & ligari poſſe. Si id dictum ſit a Nationibus quæ urgebant electionem Pontificis, id indubie a Natione Gallicana, quæ etiam ferventius urgebat propoſitum, cui Joannes Gerſon, tanquam Regis & Univerſitatis Parienſis Orator intererat. Adhæc non

poſſunt hæc verba toti Concilio adſcribi, niſi in publica Seſſione fuerint propoſita & concluſa, & conſequenter fieri nequit quod ſi a Concilio ſint profecta, ad minus Gerſoni fuerint perſpecta, ad minus Gerſoni fuerint perſpecta. Quomodo ergo piiſſimus ac doctiſſimus Theologus Decretorum œcumenici Concilii tenaciſſimus, etiam poſt Concilium Conſtantienſe, docere perrexit (*a*) quod Concilium Pontificem punire ac ligare poſſet, illudque poſt definitionem Concilii Conſtantienſis ſine hæreſi negari non poſſet?

Adhæc Eugenius IV. factus Cardinalis a Gregorio XII. cum ad Seſſ. XII. aut XIII. Conſtantienſem ventum eſſet, ad Concilium acceſſit; in eoque uſque ad finem perſeveravit; adeoque ignarus non erat eorum quæ in Concilio acta erant. Si ergo illa verba a Concilio prolata fuiſſent, & ad enervandam auctoritatem Concilii ſupra Pontificem valuiſſent, quis dubitat quin iis Eugenius adverſus Baſileenſes uſus fuiſſet? Ob id præcipue Baſileenſes contra Eugenium procedebant, quod Decreta Concilii ſperneret. Ergo quam opportuna fuiſſent Eugenio hæc verba! Admodum igitur veriſimile eſt aut hæc dicta verba non fuiſſe prolata; aut prolata, a Concilio non fuiſſe probata; aut denique aliam longe habuiſſe notionem quam eis Schelſtrate affingit.

Schelſtrate, ibid. p. 65. & 66. *Quidquid enim Deputati a Nationibus & Cardinalibus conſtituti egerint, patet ex Actis, nihil determinaſſe.... quam quod Pontifices dubios ſpectat, vel eorum Decreta tempore ſchiſmatis facta, ut ſunt Decreta Seſſ. XIX. in cauſa Fratrum Minorum contra Bullam Alexandri V.* &c.

Eſpenius. Conſtantienſes habuiſſe Alexandrum V. contra cujus Decretum hic agitur, pro vero & indubitato Pontifice patet ex Decreto Piſano, quo ad electionem procedi jubetur. Quaſi vero etiam Pontifices indubitati in illis non exceſſiſſent? Hi enim abuſus maniſeſte etiam facti a Pontificibus, Avenione ſedentibus, nullo exiſtente ſchiſmate.

Schelſtrate, ibid. p. 66. *Quod ſi aliqua ſint quæ etiam Pontifices indubitatos tangunt; .... illa ſpectant ad extinctionem futurorum ſchiſmatum, ut Capitulum* Frequens, *in quo Patres Conſtantienſes pro veris & indubitatis Pontificibus nullam pœnam injungunt* &c.

Eſpenius. Nihil (Schelſtrate) probat, neque enim omnes leges habent pœnam annexam, præſertim dum leges concernunt ſuperiores Poteſtates.

Schelſtrate, ibid. p. 66. & 67. *Nullum Concilium ex omnibus generalibus tam ſpecialem Conſtitutionem ediderat de obſervandis a quocumque, etiamſi Pontificalis auctoritatis exiſtat, Decretis fidei a ſe ſtatuendis, quam hoc Concilium Conſtantienſe Seſſ. V. & cum ageretur Seſſ. XXXIX. de Profeſſione Pontificis pro obſervandis Decretis Generalium Conciliorum, adducuntur octo prima Concilia quæ ſunt omnia Generalia ab Orientalibus.... & ab Occidentalibus ante illud tempus celebrata, & Decreta fidei continentia: Conſtantienſis vero Concilii nulla fit mentio.... Ex hoc loco evincimus, ipſum Conſtantienſe Concilium Seſſione XXXIX. ad fidei Decreta a ſe edita, Romanos Pontifices ante approbationem adſtringere noluiſſe.*

Eſpenius. Hic aperte ſibi contradicit *Schelſtrate*. Jam enim, ſequendo auctoritatem MSS. ſuorum, dixit (pagina 4.) Seſſione IV. unanimi conſenſu ſtatutum fuiſſe, ab omnibus Concilii Patribus, *Divino flamine inſpirante in unam ſententiam convenientibus*, Decretumque in his quæ ad fidem ſpectant Papam obedire teneri. Quomodo igitur Concilium hic ſtatuere & declarare potuit quod Concilii Decreta Papam ante ejus liberam Confirmationem non conſtringerent? Et ſi hæc limitatio ſubintelligi debuiſſet, ut quid, juxta Schelſtrate, Cardinales & Oratores Regis Galliæ detracta voluiſſent a Decreto Seſſionis IV. hæc verba: *& reformationem generalem Eccleſiæ, in Capite & in membris*? Forſitan ideo omiſit quod cum non eſſet veriſimile quod ullus ex eo Concilio Pontifex eligeretur, fruſtraneum foret eum adigere ad promittendam obſervantiam illius Concilii cujus auctoritati unice ejus inniteretur electio. Saltem ea non poteſt eſſe ratio Schelſtrati, quia nimis repugnat cum Concilii Decretis.

§. VII.

Annotationes in Caput III. Diſſertationis.

Schelſtrate, p. 68. *Spem hanc præter Cardinales conceperant tres Nationes, dum in Proteſtatione omnium nomine facta, non ſolum Decretum Seſſionis V. de reformatione, poſt electionem Pontificis facienda, interpretati ſunt; ſed & a corpore Acephalo* &c.

Eſpenius. Hæc ſunt ex quibus Schelſtrate contendit probare Decreta Seſſionis V. poſt Seſſionem XXXVIII. fuiſſe aliter explicata; immo hic probare debebat, ut in Frontiſpicio ſui libri promiſerat, Decreta illa a Martino V. fuiſſe improbata; & tamen eſt in illa Proteſtatione ac concertatione, quam hic rurſus reproducit, ne verbum quidem de illo Decreto factum fuiſſe.

Schelſtrate, ibid. *Sed & a corpore Acephalo ante electionem Pontificis præ animorum contentione, & opinionum diverſitate fieri non poſſe indicaverint.*

Eſpenius. Si ita hæc verba accipias, ut ſignificare contendas Concilium ſine Pontifice, ita eſſe Acephalum quod propterea auctoritate reformandi Eccleſiam deſtituatur, quare Nationes & Cardinales menti Concilii pugnantia loquentes introducis? Mox enim poſt fugam Joannis XXIII. declaravit Synodus hac fuga neque de plenitudine ac integritate Concilii, neque de auctoritate ejus quidquam detractum. 2. Quod Concilium non haberet poteſtatem a Papa qui eſt Caput Miniſteriale, ſed immediate a Chriſto, Capite ſcilicet eſſentiali. Deinde ſi Synodus crediderit eam ſibi eſſe poteſtatem ut Caput illud rejiceret, quanto magis ut reformaret, quod eſt minus. Deinde ante electionem Martini V. certum eſt multa Decreta ad reformationem ſpectantia, lata fuiſſe; & quod immediate poſt hanc prætenſam Proteſtationem, factam poſt Seſſ. XXXVIII. editum fuit Decretum *Frequens*, Seſſ. XXXIX.

Schelſtrate, ibid. p. 69. *Et dici poteſt quod ubi Concilium ante electionem Pontificis* (Martini V.) *tanquam navis ſine gubernatione hinc inde fluctibus collisa agitabatur; poſt electionem Pontificis, ſedata tempeſtate, in tranquillo mari navigerit;* &c.

Eſpenius. Ita quidem. Sed nihil factum, nihil reformatum, ut deplorat *Gerſon* in Dialogo pro Geſtis Concilii Conſtantienſis.

Schelſtrate, ibid. *Vix electus erat Pontifex, quin illi qui ſe Romanæ Curiæ infenſiſſimos oſtenderant, ad pedes ejus ſeſe proſtraverint, & ipſe Romanorum Rex* &c.

Eſpenius. Abſurdum ſane quod Prælatos & Regem Sigiſmundum reponat inter hoſtes *infenſiſſimos Curiæ Romanæ*, qui abuſus ejus notiſſimos, & quos maxime hæretici in ſuum Patrocinium adducebant, extinctos volebant; idque ante electionem Pontificis, metuentes aliud poſtmodum obtineri non poſſe præter ſpeciem & fucatum Reformationis ſimulacrum, uti & eventus docuit. Neque aliæ Nationes negabant abuſus Curiæ Romanæ eſſe reformandos; ſed credebant alteri malo, ſcilicet ſchiſmati, celerius eſſe obviandum, planeque obruendum; verentes ne forte differendo aliquando adhuc reviviſcere potuiſſet.

Schelſtrate, ibid. *Et ipſe Romanorum Rex, quaſi auctoritatis Concilii oblitus, ſolum Pontificem reſpexerit.*

Eſpenius. Quaſi vero quia ad Pontificis pedes ſe ab-

jecit

(*a*) In Tractatu: *An liceat in cauſa fidei a Pontifice appellare?*

jecit & proſtravit, ideo auctoritatis Cocilii erit dicendus oblitus? Nugæ; nemo enim ad Joannis XXIII. ſe proſtravit, dum hic ſolemniter promiſit ſe Pontificatum cedere, ſi id viſum foret Eccleſiæ paci congruere; & tamen ſenſit ipſe Joannes, quanti auctoritatem Concilii fecerit Sigiſmundus.

Schelſtrate, ibid. *Non cogitabatur de Profeſſione fidei facienda ante conſecrationem, licet Concilium Seſſ. XXXIX. illud ſtatuiſſet.*

Eſpenius. Hoc non habetur (Seſſ. XXXIX.)

Schelſtrate, ibid. *De reformatione Eccleſiæ in Capite & in Curia Romana, una cum Concilio aut ejus Deputatis, per Pontificem facienda, poſuerant Patres XVIII. articulos; & poſtquam Martinus V. Deputatos ex Cardinalibus dederat, & aliquot diebus ea in re per illos cum Deputatis Concilii egerat, ex XVIII. non niſi ſex Articuli publicati fuere Seſſ. XLIII. addito*, &c.

Eſpenius. Hinc patuit quam juſte petierit Natio Germanica, ot reformatio fieret ante electionem Pontificis.

Schelſtrate, ibid. *Addito quod tam hiſce Articulis quam aliis in particulari cum Nationibus concordatis, ſatisfactum ſit Decreto ſuper Reformationem per Concilium edito.*

Eſpenius. Arguitur hinc auctoritas Concilii, quia apparet quod Pontifex faſſus ſit ſe teneri Decreto Concilii; nec aliter ſe crediderit ſatisfeciſſe, niſi poſtquam Concilium declaravit ipſum ſatisfeciſſe.

Schelſtrate, ibid. *Neque mirum videri debet, ex XVIII. Articulis fuiſſe relictos XII. quia inter illos plures erant Sedis Apoſtolicæ auctoritatem immediate tangentes*, &c.

Eſpenius. Inepta & ficta Schelſtratii opinio & confictio. Tantum legendus Dialogus Joannis Gerſoſonis, de Geſtis Concilii Conſtantienſis. Ex eo intelligitur poſt electionem Martini V. demum animadverſum non eum qui ſperabatur eventum habiturum, (nempe) reformationem. Ideoque Nationes conſenſiſſe, ut Concilium quod quatuor annis duraverat firmiretur. Cetera ad reformationem ſpectantia, ad proximum Concilium, poſt 5. annos celebrandum, reſervantes. Itaque mirum non eſt ex XVIII. Articulis, ad quos totum reformationis negotium per Concilium revocatum erat, 5. Tantum aut 6. ordinatos aut compoſitos fuiſſe.

Schelſtrate, ibid. *Quos ſi Concilium Acephalum reformari deſiderarat, Concilium Capiti ſuo unitum deſeruerat.*

Eſpenius. Nihil abſurdius fingi poteſt. Nonne enim & ipſo fatente Schelſtrate, Cap. I. Art. III. ipſum Concilium Conſtantienſe, dum ſtatuit illos XVIII. Articulos, fuit vere univerſale, Eccleſiam univerſalem repræſentans, adunatis ſcilicet tribus Obedientiis? An Eccleſia tunc non dirigebatur Spiritu Sancto?

Schelſtraete, ibid. *Concilium Capiti ſuo unitum deſeruerat.*

Eſpenius. Hoc falſum eſt. Sed tantum dilatum, eo quod cauſarentur Cardinales quod ſi juxta Articulos propoſitos plena fieret reformatio, Pontifici recenter electo ſubtraherentur neceſſaria; idque ſpeciem quidem habebat, & plures ad differendum movit. Plures tamen contrarium ſentiebant, ut ex Proteſtatione Gallicanæ Nationis contra Annatas, & ejus ad futurum Concilium Appellatione (conſtat).

Adhæc abſurdum eſt ea quæ his Articulis continebantur vocare cum Sede Apoſtolica ejuſque (Juribus) defendendis annexa; præſertim dum iis apertiſſimos & ſcandaloſos abuſus tranſierunt; uti Concilii Conſtantienſis tempore contigerat, & quibus hæreſis Lutherana magna ex parte adſcribenda.

Schelſtrate, ibid. p. 70. *Ego tamen, qui Concordata hucuſque edita legi, teſtari poſſum de omnibus Reformationis Articulis actum fuiſſe a Natione Germanica poſt electionem Pontificis, unico tamen excepto*, &c.

Eſpenius. Si hæc vera ſunt, ergo falſum qood dixit pagina præcedenti, relictos fuiſſe XII. Articulos, ſuper quibus ex Decreto Concilii facienda erat reformatio; & hic dicitur unicum tantum ſine reformatione manſiſſe.

Schelſtrate, ibid. *Quem proinde articulum credebam vel a Nationibus non fuiſſe propoſitum poſt electionem Pontificis; vel a Martino V. ut novum aliquod & hucuſque inauditum, fuiſſe rejectum.*

Eſpenius. Mera conjectura, nulla innixa fundamento.

Schelſtrate, ibid. *Et hoc ultimum revera contigiſſe didici ex aliis MSS. Codicibus.*

Eſpenius. Ignoto MS. vult nos habere fidem contra omnium aliorum tam editorum quam ineditorum fidem. Adhæc Thomas de Courſellis 18. aut 20. annis poſt Seſſ. XL. Concilii Conſtantienſis, profert V. Articulos, & inde forte duxit argumentum fictio, cavillatio, & hallucinatio.

Schelſtrate, ibid. *Voluerunt aliqui ex verbis ejuſdem Pontificis Seſſione XLV. occaſione Legatorum Regis Poloniæ prolatis, ipſa Decreta Seſſionis V. per eum confirmata fuiſſe.*

Eſpenius. Si daretur quod ſpecialis requiratur Papæ confirmatio, ut Concilii auctoritas ſit infallibilis, ſane octo primorum ſæculorum Concilia Generalia vacillabunt; quia nunquam oſtendetur quod illa per Romanum Pontificem fuerint confirmata; ſed ab Epiſcopis & aliis ſubſcripta, ad Pontificem mittebantur, ut ipſe per Occidentem, omnibus intimaret; unde in antiquis Lectionibus Feſti Leonis II. legebatur: *Hic ſextam Synodum ſuſcepit*, quibus verbis exemplar in Occidentis Eccleſiis publicandum accepiſſe dumtaxat ſignificabatur. In novis legitur: *Hic probavit Acta ſextæ Synodi*, nuda ſcilicet Actorum ſuſceptione in approbationem mutata.

Schelſtrate, ibid. p. 72. *Ubi* (in Actis) *de materiis fidei mentio facta reperitur, ſemper agitur de iis quæ facta ſunt contra Joannem Wicief &c. & nunquam de alia materia.*

Eſpenius. Ipſe Bellarminus fatetur Decreta de præeminentia Concilii eſſe in materia fidei. Et ſane, id manifeſtum eſt. Sed ut demus totam ratiocinationem Schelſtratii validam & concludentem, inde nec ſequeretur Decreta Seſſ. V. a Martino V. fuiſſe improbata, ut promiſit ſe oſtenſurum in initio ſui libri, niſi ſimul velit omnia a Martino improbata, quæ non ſunt in materia fidei, hoc eſt juxta ipſum, contra hæreticos; adeoque Decretum Frequens; Depoſitio Joannis XXIII. & Benedicti XIII.

Schelſtrate, ibid. *Hic oculos eruditorum appello, ut Acta legant, & videant Seſſione V. diſtinctionem fieri inter Decreta & adviſamenta contra hæreticos prælecta, quæ ſola a Concilio ipſo dicuntur verſari in materia fidei.*

Eſpenius. Hoc indicat quod quædam *adviſamenta* ſive ſcripta Concilio ab exteris contra hæreticos fuerint ſubminiſtrata.

Schelſtrate, ibid. p. 74. *Cum autem . . . Oratores Regis Poloniæ & ducis Lituaniæ unum ex fautoribus hæreſum (in ſuis regionibus exortarum) ad Deputatos Judices detulerant, & libellum ejus hæreſibus ſcatentem damnandum obtulerant; ac reipſa per Judices Concilii . . . damnatum receperant. Neque his contenti per omnes Nationes . . . ex publicis & authenticis ſcripturis obtinuerant, quod dictus Libellus tanquam hæreſes continens in Seſſione publica per Sacroſanctum Concilium publice damnaretur, ſeu damnatus nuntiaretur. Quæ omnia . . . ſolus Martinus V. ne fieret effecit, & cum a multis multa dicerentur, impoſito omnibus ſilentio, non petito ullo Patrum conſenſu, ſola auctoritate Pontificia de illo nihil declarandum eſſe conſtituit, & ſic*

omnium Nationum & Cardinalium Decreto SOLUS OBSTITIT: *utque oſtenderet ſibi ſupremum in rebus fidei judicium competere, Acta in materiis fidei ... Decreta confirmatione ſua indigere monſtravit; & verba quibus confirmabat* &c.

Eſpenius. Notandum quod Martinus V. non pronunciaverit librum illum eſſe hæreſis aut erroris expertem contra reſolutionem & deliberationem Nationum: ſed ſolum tanquam Præſes Concilii, impedivit ne in Seſſione publica proponeretur; quæ fuerit ratio qua motus fuit Martinus non legitur in Actis; mirum tamen quod ex particulari facto Pontificis juris deciſionem trahere velit Schelſtrate; quaſi ignoraret etiam ſubinde Pontifices poſſe limites ſuæ juriſdictionis excedere; & interdum facere quæ facere non oporteret. Et ſane hoc factum Martini V. non adeo æquum fuiſſe ſcribit Gerſon, in Dialogo *de geſtis Concilii Conſtantienſis.* Quod vero Patres non obſtiterint & tandem acquieverint, inde factum fuiſſe poteſt quod cum jam finis & concluſio Concilii inſtaret, immo am dictum eſſet, *ite in pace;* & reſponſum, *Amen*, non vellent per hanc diſceptationem rurſus Concilium protrahere; præſertim quod crederent librum tot erroribus refertum & a Nationibus reprobatum ſua ſponte periturum.

Econtra hæc verba quibus confirmationem hanc expreſſit, evidentem ſubmiſſionem Concilio quoad Decreta fidei exhibent, & omnino ſimilia ſunt illis quibus olim profeſſionem fidei ante ſuam conſecrationem Pontifices emittere ſolebant; immo& Martinus V. veritus ne ob non damnationem libri *Falkemberg* veniret in ſuſpicionem, quod Decreta in materia fidei a Concilio determinata non ſuſciperet, & revereretur, per hanc profeſſionem animi ſui ſententiam exprimere voluit.

Schelſtrate, ibid. p. 75. *Neque hic finis fuit; dum enim Paulus Voladinuri, unus ex Regis Poloniæ Legatis, animadvertiſſet Libelli damnationem minime publicandam, proteſtationem & appellationem ad futurum Concilium proſequi tentavit: ſed ut loqui cœpit, ſtatim fuit ipſi de Mandato D. N. Papæ impoſitum ſilentium, ſub pœna Excommunicationis;* &c.

Eſpenius. Sed quis Schelſtratio indicavit juſte Pontificem id feciſſe, ni velit Pontifices dicere peccati in omnibus eſſe immunes; eorumque facta regulam eſſe vivendi. Sane ut hic deſcribitur modus procedendi Pontificis, dominandi ſpiritum exprimit. Verum quidem Oratorem Regis Poloniæ per verba quidem Pontifici minitanti excommunicationem non reſtitiſſe; ſed tamen ne probare videretur Pontificis factum, proteſtationem ſcripto exhibuit, qua de iojuria Regi & Nationi ſuæ facta proteſtatus eſt & ad futurum Concilium appellavit. Extat Tom. 12. pag. 1767. in hac proteſtatione notanda oltima clauſula, quæ oſtendit nequaquam credidiſſe Auctores monarchicam proteſtatem Pontifici ineſſe.

Schelſtrate, ibid. p. 75. *Summus autem Pontifex oſtenſurus mentem ſuam de ſupremo ſucceſſorum Petri in cauſis fidei judicio; in Conſiſtorio publico anni* 1418. *Conſtantiæ habito, Conſtitutionem ... promulgavit, in qua reperitur hæc aſſertio; Nulli fas eſt, a ſupremo Judice, videlicet Apoſtolica Sede, ſeu Romano Pontifice ... appellare, aut illius judicium in cauſis fidei ... declinare* &c.

Eſpenius. Iſtius Conſtitutionis ſolus meminit Gerſonius in Dialogo & Tractatu de excommunicatione &c. Et quidem ex verbis Gerſonis manifeſtum ipſum illam non vidiſſe, ſed tantum ex rumore habuiſſe minutam ejus fuiſſe conceptam, ex qua dicit Acta Conciliorum Piſani & Conſtantienſis evidenter everti, multaque alia incommoda conſequi: ut veriſimile ſit quod ob dictas conſequentias quas videbant inde conſecuturas fuiſſe ſuppreſſam: quod & innuit Gerſon io Tractatu circa materiam excommunicationis: ibi Conſider. 8. docet a Pontifice poſſe appellari, nulla facta Bullæ iſtius mentione. Deinde ſi fuiſſet evulgata & probata quis dubitet quin Cardinales Romani jam ſæpius eam publici juris feciſſent. Quin & Cardinalis a Turrecremata & Eugenius IV. ea uſi fuiſſent.

§. VIII.

Annotationes in Indicem rerum Diſſertationis Schelſtrat.

Schelſtrat. Index rerum hac Diſſertatione contentarum. C. *Cardinales nolunt venire ad Seſſionem IV. niſi omiſſis iis quæ Sedis Apoſtolicæ auctoritatem impetere credebant.*

Eſpenius. Hoc eſt quam falſiſſimum; nec ſimile quid vel in ſpeciem, in ſuis MSS. reperit Schelſtrate.

Schelſtrate, ibid. D. *Decreta Seſſionis IV. & V. ſine debita deliberatione edita fuerunt. Item contradicentibus pluribus Patribus Cardinalibus, & Galliæ Regis Oratoribus.*

Eſpenius. Figmentum; nec aliquid ſimile in Actis Schelſtratianis.

Schelſtrate, ibid. F. *Franciſcus Zarabella impugnat Decreta, Pontificis auctoritatem tangentia.*

Eſpenius. Mera impoſtura; nec quidquam in Actis Schelſtratianis ſimile habetur.

VI.

MOTIVUM JURIS

Pro R. Domino Guilielmo van de Neſſe, Paſtore S. Catharinæ in Civitate Bruxellenſi, apud Senatum Brabantiæ ſupplicante.

CONTRA

Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum D. Archi-Epiſcopum Mechlinienſem Intimatum & Excipientem,

Diviſum in quatuor Capita, quorum

I. *Adſtruitur jus perpetuum & ordinarium Parochorum ad functiones Paſtorales obeundas.*

II. *Oſtenditur quæ in ſuſpenſione Parochorum ab Officio a Paſtorali ſint ſervanda.*

III. *Agitur de Regia Manutenentia; quæ ejus materia & quis effectus.*

IV. *De Protectione Regia ſubditis tam Eccleſiaſticis quam Laicis oppreſſis impartienda.*

(Auctore Z. B. Van Eſpen (*a*), J. U. D. & SS. Prof. in Ac. Lovan.)

(*Primo editum anno 1707.*)

SPECIES FACTI.

Illuſtriſſimi atque ampliſſimi Viri.

VEritus Supplicans, ne ad Regium hunc Senatum recurrens, Regiam protectionem contra ſuum Archiepiſcopum poſtulans, irreverentiæ in Superiores ſuos arguatur, ſpeciem facti Vobis ante omnia exhibere audet, qua oſtendat, quanta ſubmiſſione erga D. Archiepiſcopum ſe ſemper exhibuerit; quantaque eum veneratione coluerit; quodque nonniſi urgente neceſſitate ad hoc extraordinarium Regiæ protectionis remedium confugere coactus fuerit, ut ſe a violentia & oppreſſionibus Adverſariorum ſuorum, qui auctoritate Archiepiſcopali nimium abutuntur, protectione Regia tueatur.

Dominus Supplicans anno 1684. ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo D. *de Berghes*, Archiepiſcopo Mechlinienſi ad Paſtoratum S. Catharinæ Bruxellas vocatus, ſemper eidem pergratus fuit; quo defuncto ad Archiepiſcopatum promotus eſt modernus Illuſtriſſimus ac Reverentiſſimus D. Archiepiſcopus *Humbertus a Præcipiano*, quem mox ſub initium ſuſcepti Regiminis adiit Supplicans; monuitque. ſe non paucos pati Adverſarios, qui indubie gravea apud ipſum querelas depoſituri eſſent; ſe autem id unum poſtulare ut Supplicantem dignaretur acceſſere, audire, & ſi quid minus recte geſtum aut dictum crederet, ipſum paterne moneret, ac corrigeret; paratum ſe offerens monitis ejus obtemperare: idipſum plus ſemel per ſe & per alios decurſu temporis repetiit Supplicans.

At non obſtantibus hiſce interpellationibus & humilibus precibua, numquam hoc Archiepiſcopalis & Paſtoralis Officii debitum expertus eſt, numquam accerſitus, numquam auditus, numquam monitus, multo minus ſuper aliquo errore doctrinæ, morum defectu vel Officii Paſtoralis neglecta adminiſtratione correptus.

Interea Supplicans aliunde monitus, ſe apud Dominum Archiepiſcopum de multis accuſari; ac pluribus argumentis convictus, ejus animum quotidie a ſe magis ac magis alienari, tandem anno 1696. ſibi timere cœpit, monitus a viris fide dignis, D. Archiepiſcopum contra ſe graviora moliri.

Quare Supplicans veritus & Archiepiſcopalis Characteris potentiam, & Adverſariorum qua apud illum & ſæculi Poteſtates valent, fallaciam, coactus eſt D. Archiepiſcopum ſub initium anni 1696. in omni cauſa ipſum quomodolibet concernente recuſare, enumeratis octo iiſque graviſſimis recuſationis Capitibus: rogavitque bis per Notarium Apoſtolicum procedi ad electionem arbitrorum, qui de cauſis recuſationis cognoſcerent ac juxta Canonicas Sanctiones de ejuſdem juſtitia & validitate judicarent.

At D. Archiepiſcopus probe ſibi conſcius de ſufficientia rationum dictæ recuſationis, ad electionem arbitrorum, licet bis rogatus, procedere noluit, atque hinc Supplicans illum recuſationi acquieſcere judicavit: & reipſa D. Archiepiſcopus manibus ejus dicta ſuſpectatione ligatis, ab illo tempore nihil contra Supplicantem in *Judicis* qualitate tentavit.

At eodem anno 1696. D. Archiepiſcopus graviora contra Supplicantem meditatus, evidentiora alienati animi præbuit argumenta, dum illum non auditum, non monitum, nec ullius rei ſibi conſcium, oblato Libello Sereniſſimo Bavariæ Duci, tum pro Rege Catholico Belgium moderanti, accuſavit de graviſſimo crimine, quaſi prohibuiſſet *Tributa dare Cæſari* ſeu Regi, niſi prius hic ſua contra Janſeniſtas Decreta revocaret. Accuſationes ſumma continetur Sereniſſimi Electoris Litteris ad Cancellarium & Senatum Brabantiæ ſcriptis die 19. Octobris 1696. quæ inter adjuncta habentur Litt. A.

De hac accuſatione certior redditus Supplicans Electorali ſuæ Celſitudini ſupplicuit, ne, quod unum timebat, via juſtitiæ ſibi clauderetur. Libelli hujus prolixioris hæc erat ſumma:

Coactum ſe dicit Electoralis Suæ Celſitudinis protectionem & juſtitiam implorare adverſus accuſationem tam atrocem, cujus falſitatem manifeſte demonſtraturus eſt. Summo tamen dolore affici, dum ad defenſionem ſuam proferre compellitur quæ parum grata futura ſint ſuo Archiepiſcopo, cujus perſonam, characterem & auctoritatem ſemper veneratus ſit: Nihil omiſiſſe ut offenſum ſibi jam dudum illius animum placaret ſupplicaſſe, ut ſi quid in doctrina, vel in Parochia adminiſtratione, vel in moribus ſuis diſpliceret, id eum

paterne

(*a*) Vide Epiſtolas [illegible] de Neſſa de 4. & 19. M[illegible] id conſtat.

paterne commone faceret, paratum auctoritati ipſius & monitis obtemperare; quin & paucis ante hanc accuſationem diebus eum conveniſſe; ſed inſinuatum ab Archiepiſcopo nihil. Cogitare ſe non poſſe qua ſpe accuſationem iſtam inſtituerit Archiepiſcopus, niſi forte, ut ubi in accuſatione deficeret; curſum juſtitiæ ea facilitate, qua & alias id fecit, impediret. At ſperare ſe ab Electorali Suâ Celſitudine permiſſum non iri, ut criminatione tam horrenda per viam facti opprimatur: ſe pro tuenda ſua innocentia & fama, pro exiſtimatione Familiæ ſuæ, pro charactere & officio ſuo, cauſam illam via juris proſecuturum. Mandaſſe Majeſtatem Suam Catholicam ſæpius, & ſpeciatim die 22. Martii 1677. Ut Juſtitia adminiſtretur omnibus, nullo excepto, præcipue vero ad protectionem pauperum adverſus oppreſſionem divitum. *Profiteri palam Electoralem Suam Celſitudinem quod velit Jura Patriæ & juſtitiæ ordinem ſervare: jus omne divinum & humanum id exigere: ſe deinceps Eccleſiæ inutilem fore, dum ex criminatione jam publica & a tali accuſatore inſtituta, in vulgi animis ſuſpectus ſaltem manebit, niſi eam juris ordine de falſitate convincat. Itaque non aliud ſupplicare ſe, quam ut quemadmodum nulla Dignitatis vel Auctoritatis Archiepiſcopalis ratio habenda eſt in judicio, ita ipſe illic ſervato juris ordine audiatur, & juxta omnem rigorem judicetur.*

Supplicanti annuit Celſitudo ſua Electoralis, liberum juſtitiæ curſum permittens. Summa diligentia per Concilium Brabantiæ inquiſitio inſtituta eſt: citati & auditi teſtes omnes, quos audiri voluit D. Archiepiſcopus, Sacerdotes, Clerici, Magiſtratus, aliique: nihil prætermiſſum quod ad cauſam iſtam facere videretur.

Omnia ad ſuam Celſitudinem, prout ipſa mandaverat, retulit Senatus Brabantiæ, ad quem die 24. Maji 1697. ſcripſit Elector, ut ſi innocens deprehenderetur Paſtor, ſuus ei honor reſtitueretur. Inter adjuncta ſub Litt. B.

Has Litteras die 8. Julii ejuſdem anni ſententia ſecuta eſt, qua Supplicans immunis & liber ab exceſſibus ipſi per denunciationem D. Archiepiſcopi imputatis, declaratur. Ibidem Litt. C.

Interea dum quæſtio hæc agitabatur, D. Archiepiſcopus videns ſe in hac contra Supplicantem accuſatione probationibus deſtitui; dictamque ſententiam abſolutionis ipſius Supplicantis prævidens, eam impedire omni modo conatus, aliam accuſationem eodem anno 1696. molitus eſt non minus atrocem, non ſolum in ipſum Supplicantem, ſed & in alios quatuor viros integerrimos, quos ſeditionis, rebellionis & hæreſeos inſimulavit, atque ipſis Hæreſiarchis, Calvino & Luthero prope æquiparavit, oblato eum in finem libello Sereniſſimo Electori; qui una cum adjuncta deductione habetur Litt. D.

At D. Archiepiſcopus ex reſponſo Accuſatorum agnoſcens ſe deceptum ac graviter a Veritatis, Caritatis & Juſtitiæ tramite deviaſſe, conatus eſt variis prætextibus, deciſionem litis, qua reparatio honoris petebatur, effugere, maluitque accuſationem ſuam violento, ne damnaretur ipſe, damnare. Reſponſum habetur Litt. E.

Quod ſtupendum! nec ſic animus D. Archiepiſcopi contra Sopplicantem mitigatus eſt; & ſupra quam dici poteſt ejus exulceratio ac contra eumdem præventio excrevit, dum anno 1703. menſe Septembri e carcere Archiepiſcopali elapſo R. P. Paſchaſio Queſnel Supplicans Archipiſcopo delatus eſt tanquam hujus effractionis carceris Reus aut conſcius.

Itaque D. Archiepiſcopus, necdum ſuis præjudiciis liberatus contra Supplicantem. qui ſub tempus evaſionis fere per quindenam ab urbe abſuerat, nulla mora, nolla Judiciali Informatione præmiſſa, nulla habita ratione recuſationis ante memoratæ, manu militari domum Supplicantis fractis foribus irrupit, ejuſque perſonam necnon famulam & ancillam apprehendere militum & Miniſtrorum marte tentavit; ac revera ejus Vice-Paſtorem, evaſionis iſtius prorſus ignarum, publice cum ſumma ignominia, nulla etiam præmiſſa Informatione, via facti abduxit & carceri mancipavit; idque prætextu reddendi teſtimonium veritatis, ad quod numquam fuerat monitus rogatus, citatus, nedum refractarius, in quo carcere Sacerdos integer, modis indigniſſimis habitus eſt, omnique contempto juris ordine ac juſtitiæ legibus violatis, oppreſſus ſupra bimeſtre ingemuit.

Ex quibus omnibus præſcius Supplicans, nihil non ſibi ab Adverſariorum furore ac potentia, ſtante hac D. Archiepiſcopi præventione & nimia credulitate, metuendum, coactus eſt jam pridem factam D. Archiepiſcopi recuſationem, ex hiſce de novo emergentibus aliiſque ante enarratis cauſis denuo renovare, quod & fecit oblato novo & ampliori recuſationis libello, Habetur Litt. F.

Verum Sopplicans neque his ſatis fidens contra ſimiles violentiaa viam Juſtitiæ ingredi ſtatuerat, ſeque contra imminentes tempeſtates Regia protectione munire; ac interea Eccleſia ſua tanquam azylo contra violentias, quas ex parte Archiepiſcopi ſibi metuebat per quatuor menſes uſus eſt. Dum hæc meditatur Supplicans, adverſarii ejus, ſolitis ſuis artibus & calumniis ita obrepſerunt Religioni Regis Catholici, ut inauditus, nulla cognita cauſa, nullo ſervato Juris ordine, per litteras vulgo *ſigillatas* e Patria exulare juſſus ſit. Elapſo autem circiter exilii biennio, tandem ob morbum matris morientis pro octiduo de ſpeciali Regis licentia in Patriam reverſus; D. Archiepiſcopo libellum obtulit tanta veneratione ac obedientia conſcriptum, ut D. Archiepiſcopi viſcera paterna commiſeratione commota viderentur, adeo ut D. Comiti de *Lumminghen*, hujus Civitatis Primario Conſuli, libelli Bajulo aperte faſſus ſit ſatisfactum ſibi eſſe a Supplicante, nihilque ſe ab illo exigere, quam ut ſepoſitis non ſpectantibus ad ſe negotiis, Paſtorali officio ſe totum impenderet; addita promiſſione ſe eadem veſpera in Hiſpaniam pro Supplicantis ab exilio revocatione ſcriptorum. Extat ſub Litt. G.

Verum hæc erga Supplicantem Archiepiſcopalis affectionis ſcintilla, moa in fumum abiit, dum ſuperveniens ejus Vicarius Generalis D. *van Suſteren*, eandem uno flatu extinxit.

Quod ut ſpecioſa quodam colore velaret, Supplicanti ad ſuum exilium 30. Octobris reverſo, ſeptem poſt diebus Epiſtolam ſcripſit ſtipatam 46. punctis, indubie ab aliquo e Societate Jeſu compoſitis, monens eundem, ut ſi petitam ab Illuſtriſſimo Domino Archiepiſcopo gratiam conſequi vellet, ad illa puncta *affirmative* reſpondendo, ſe a ſuſpicione hæreſeos, quam apud D. Archiepiſcopum incorrerat, *authentice* expurgaret. Epiſtola cum adjunctis articulis extat Litt. H.

Supplicans jam anno præcedenti fuerat publico Decreto D. Vicarii Generalis Leodienſis tanquam ſuſpectus de ſimili hæreſi proclamatus. Quia a Supplicante aliiſque pluribus rogatus tam infamantis Decreti rationem, reſpondit, ſe nullam ſcire. Non obſcurum argumentum, illud ab Adverſariis Supplicantis compoſitum, & Vicario cæco modo obſequenti extortum fuiſſe. Habetur Litt. I.

Interea Sopplicans videns, famam ſuam hoc publico Decreto enormiſſime læſam, apud SS. D. Clementem XI. querelas ſuas depoſuit; injuriæque ſibi illatæ reparationem depopoſcit ſcripta Epiſtola, quam habes Litt. K.

Hac Epiſtola rectius informata Sua Sanctitas, injunxit Sereniſſimo Principi Leodienſi prædictum Decretum a Vicario ſuo ſupplicatum, per aliud Decretum revocari & aboleri, quod & factum edito Decreto quod exſtat Litt. L.

Non mirum proinde quod Supplicantem ſummope-

re

Digitized by Google

re perculerit dicta Epiſtola D. *van Suſteren*, que videbat ſe aſpergi rurſus eadem nota hæreſeos, a qua per revocationem prioris Decreti Leodienſis fuerat ſufficienter purgatus.

Cum autem videret, ſe in eadem Epiſtola nullius ſpecialis & determinati erroris aut criminis argui quem Supplicans deberet corrigere aut in moribus emendare, credidit ſufficere generale reſponſum, quo debitam ſuam erga Apoſtolica & Epiſcopalia Decreta reverentiam & obedientiam teſtabatur. Hæc perſuaſio Supplicantis, effectu firmata eſt & eventu, dum a 28. Novembris quo ſuum generale reſponſum miſerat, nullas litteras aut monitum a D. Archiepiſcopo, ejuſve Vicario quibus de inſufficientia ſuæ reſponſionis moneretur, accepit. Reſponſum hoc exſtat Litt. M.

Atque ita perſuaſus Supplicans, nihil amplius a ſe pro diluenda hæreſeos ſuſpicione deſiderari; mutato harum Provinciarum regimine 3. Junii noviſſimi ſecurus ad ſuas oves reverſus eſt; cum ad ejus conſpectum Adverſariorum ira recruduit, & quæ ante exulantem ſimulata patientia tulerat, ab illa oppreſſione inpinato cæleſtis providentiæ ictu liberatum, diu ferre non potuit.

Sequenti enim poſt reditum die dum Supplicans reſolverat per unum ſuorum Vicepaſtorum obſequia ſua D. Archiepiſcopo offerre obedientiamque teſtari paratus etiam eumdem perſonaliter accedere, ſi id gratum fore reſciret, ecce ſub horam decimam matutinam mittitur ipſi Epiſtola, qua D. Archiepiſcopus illum nec auditum, nec citatum, ab omni Paſtorali functione ſuſpendit, donec vel S. Sedi Apoſtolicæ vel ipſi Archiepiſcopo ſuper doctrina ſua reſpondendo 46. punctis per Vicarium Generalem ante propoſitis, ſati-faceret, ſicque ſe ab errorum ſuſpicione *authentice* expurgaret. Epiſtola habetur Litt. N.

Supplicans hac extrajudiciali ſuſpenſione perculſus & *via facti* in pacifica Paſtoralis Officii juriumque, & annexorum poſſeſſione turbatus, huic Regio Senatui Libellum obtulit quo rogat 1. ſe manuteneri in pacifica Officii Paſtoralis ejuſque exercitii libera poſſeſſione. 2. Rogat ſibi concedi protectionem Regiam quæ eum contra omnes Adverſariorum violentias ſecurum redderet & ab injuriis vindicaret. 3. Interdictum quod Archiepiſcopo toties recuſato ligaret manus, ne quidquam ut Judex contra Supplicantem ageret, niſi prius juxta Statuta Canonica, recuſatio deciſa fuiſſet.

Quo libello, auctoritate hujus Senatus D. Archiepiſcopo de more communicato, hic loco reſponſi, propoſuit Exceptionem Declinatoriam ſeu ſimplicem advertentiam, ſuſtinens cauſam hanc non competere Judicio Senatus Regii, ſed Judicis Eccleſiaſtici; eo quod agatur de re *mere ſpirituali*, ut ſunt Prædicatio Verbi Dei & Adminiſtratio Sacramentorum, aliæque functiones Paſtorales: addens, ſe cogi non poſſe hujus Senatus Judicio rationes ſuſpenſionis ſubjicere; ſi vero ſupplicans eas ſat graves eſſe non credat, aut juſta de ſuo Archiepiſcopo conquerendi motiva ſe habere præſumat, poſſit illa in foro Eccleſiaſtico allegare. Habetur ſub Litt. O.

Ut autem huic Senatui dilucide exponatur, quam infundata ſit hæc Archiepiſcopalis Exceptio, & fundata Supplicantis Concluſio, præſens Motivum in quatuor capita dividetur: quorum Primum oſtendet, Parochis jure proprio & ordinario Curam Animarum & functiones ad eam ſpectantes incumbere, & conſequenter hac cura aliiſque eidem annexis non magis poſſe licite vel valide extrajudicialiter nulloque ſervato juris ordine interdici aut exui, quam ipſo Parochialis officii titulo privari.

Secundum exponet, quæ forma in ferenda ſuſpenſione ab Officio Paſtorali ſit de Jure ſervanda; ac dein, ſuſpenſionem Supplicantis ex pluribus Capitibus eſſe irregularem, nullam, invalidam, ac pro mera extrajudiciali turbatione reputandam.

Tertio Capite agetur de Interdicto poſſeſſorio ſive manutenentia Regiis Conſiliis competente: ac demonſtrabitur, manutenentiam æque poſſeſſionem exercitii Curæ Animarum & functionum ad eam ſpectantium, ac ipſam Beneficii Parochialis poſſeſſionem concernere; neque hic de re mere ſpirituali quæſtionem agitari; nec Senatum Regium conſtitui Judicem de ſufficientia aut inſufficientia rationum ſuſpenſionis inflictæ: uti nec de doctrina aut morum correctione, neque horum omnium Judicium Tribunali Eccleſiaſtico per manutenentiam eripi. Sed neque Supplicantem prætendere, Curam Animarum via manutenentiæ ſibi hujus Senatus auctoritate dandam vel reſtituendam, ſed ſolummodo ſe in quaſi poſſeſſione eam obeundi contra turbationem, *via facti* attentatam auctoritate Regia confirmandum.

Quarto denique Capite aſſeretur, proprium eſſe Regiæ Majeſtati ſubditis ſuis oppreſſis protectionem impartiri, eamque in præſente caſu Supplicanti non poſſe denegari.

CAPUT PRIMUM.

De Origine & Jure Parochorum in exercitio Curæ Animarum & functionum ad eam pertinentium.

§. I.

A primis ſæculis Eccleſiæ Presbyteri fuerunt Parochiis præpoſiti.

Apud Gratianum *Cauſ.* 13. *quæſt.* 1. *Can.* 1. ſub nomine Dionyſii Papæ Severo Epiſcopo ſcribentis legitur, *Eccleſias ſingulas ſingulis Presbyteris dedimus: Parochias & Cœmeteria eis diviſimus: & unicuique jus proprium habere ſtatuimus.*

Hinc poſt Gloſſographum communi conſenſu concludunt Canoniſtæ, per hunc Dionyſium Papam (qui ſedit ſæculo III.) diviſos vel diſtinctos fuiſſe terminos Eccleſiarum ſive Parochias, ſinguliſque ſingulos aſſignatos Presbyteros.

Objicitur quidem hodie, ſuſpectam eſſe Eruditis hujus Epiſtolæ fidem, eamque ad ſuppoſititias Pſeudo-Iſidori merces rejici. Verum ut quæſtioni huic inter Eruditos agitatæ non inhæreamus; dicimus, abunde conſtare ex aliis indubitatis documentis, etiam primis ſæculis fuiſſe diſtinctas Eccleſias, quibus ſinguli Presbyteri fuere præpoſiti.

Sub Initium ſæculi IV. ſcribit S. Athanaſius in ſecunda ſua ad Imperatorem Conſtantium Apologia: *Mariotes ager eſt Alexandriæ, quo in loco numquam Epiſcopus fuit, immo nec Chorepiſcopus quidem, ſed univerſæ ejus loci Eccleſiæ Epiſcopo Alexandrino ſubjacent, ita tamen* UT SINGULI PAGI SUOS PRESBYTEROS HABEANT.

Sub idem tempus S. Epiphanius *Lib.* 2. *adverſus Hæreſes*, de eadem Alexandrinæ Eccleſiæ diſciplina teſtatur: *Etenim*, ait, *quotquot Alexandriæ Catholicæ Communionis Eccleſiæ ſunt uni Archiepiſcopo ſubjectæ*, SUUS CUIQUE PRÆPOSITUS EST PRESBYTER, *qui Eccleſiaſtica munia adminiſtret, qui circa illas habitat, earumque conventicula, vici ſive lauræ, ab Alexandrinis vulgo nominantur.*

Eodem

Eodem ſæculo celebrata Synodus Antiochena *Canone* 8. meminit Presbyterorum, qui *in Pagis* ſeu *Agris* conſtituti, curam populi agerent. Et Concilium Sardicenſe *Can.* 6. ſtatuit, *Licentiam dandam non eſſe, ordinandi Epiſcopum aut in vico aliquo; aut in modica Civitate*, CUI (ait) SUFFICIT UNUS PRESBITER. Frequentiſſima occurrit in ſubſequentibus Synodis Presbyterorum per vicos & minores Eccleſias conſtitutorum mentio.

Id autem ſtuduerunt Synodi omnes, ut ſingulorum Presbyterorum diſtincti eſſent termini, ſic ut alter alterius terminos non invaderet: ſed quiſque ſuis contentus, populi ſibi commiſſi curam ageret.

In Capitularibus Regum Francorum *Lib.* 1. *Cap.* 147. legitur: *Ut nullus Parochus alterius Parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat.*

Vulgatum eſt quod ex Concilio Nannatenſi circa idem tempus celebrato, refertur in Cap. 2. ff. de Parochiis: *Ut Dominicis vel Feſtivis diebus Presbyteri antequam Miſſam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero ibi velit Miſſam audire: quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia abjiciant.*

Hæc aliaque Conciliorum Decreta evincunt, jam ſæculo 9. (quo hoc Concilium celebratum fertur) paſſim diſtinctas fuiſſe Parochias, ac terminos ſingulis Eccleſiis deſignatos; nec non ſingulis ſuum proprium Presbyterum fuiſſe præpoſitum. Quin ſub initium hujus ſæculi 9. Patres Concilii Pariſienſis *Canone* 29. decernunt: *Sicut unicuique Civitati convenit proprium habere Epiſcopum, ita & unamquamque Baſilicam Deo dicatam, decet & oportet* PROPRIUM *habere* PRESBYTERUM.

Hanc diſciplinam licet ſæpius renovatam, nihilominus temporum injuria collapſam, cupiens reſtitutam Synodus Tridentina mandat Epiſcopis Seſſ. 24. cap. 13. De Reform. *Ut in iis quoque Civitatibus; ac locis ubi Parochiales Eccleſiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium populum, quem regant, ſed promiſcue petentibus Sacramenta adminiſtrant ... pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, ut diſtincto populo in certas, propriaſque Parochias unicuique* SUUM PERPETUUM PECULIAREMQUE PAROCHUM *aſſignent, qui eas cognoſcere valeat, & a quo* SOLO *licite Sacramenta ſuſcipiant, aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque in iis Civitatibus ac locis, ubi nullæ ſunt Parochiales, quamprimum fieri curent: non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus.*

Non dubium proinde, quin a primis ſæculis ea fuerit Eccleſiæ intentio, ot in vicis & numeroſis Civitatibus ſtatuerentur Presbyteri, qui ſinguli ſuum, certis limitibus diſtinctum populum regerent; & quæ curam animarum ſpectaot, miniſtrarent. Quapropter jam pridem recte dixit pius ac doctus Joannes Gerſonius Cancellarius Pariſienſis, in tracta de ſtatibus Eccleſ. *Conſid.* 1. *Status Curatorum ſuccedit ſtatui* 72. *Diſcipulorum Chriſti quoad legem novam, & figuratus eſt in antiqua lege per Levitas; ac proinde ſtatus Curatorum eſt de inſtitutione Chriſti & Apoſtolorum.*

§. II.

Presbyter Parochiæ præfectus ejuſdem Curam Paſtoralem ſuſtinet.

Presbyteros quos ſingulis Parochiis a primis naſcentis Eccleſiæ ſæculis præpoſitos fuiſſe præcedenti Paragrapho vidimus, ejuſdem populi ſpiritualem curam egiſſe indubitatum eſt.

Hinc jam pridem Presbyteri *Parochiales*, & hodie *Parochi*, a cura *Parochiæ* eiſdem incumbeote, dicti ſunt; notatque poſt alios Canoniſtas Petrus Rebuffus ad Coocordata Galliæ §. STATUIMUS, verbo PAROCHIALES ECCLESIÆ, *quod Parochialis dicatur a Parochia ei deputata, quæ dicitur partitio curæ; quia Rector Eccleſiæ habet* CURAM TOTIUS POPULI *inter illos limites congregati, unde dicitur regere populum. Cap.* 1. *de Capell. Monach.*

Hoc ipſum evidenter ſuppoſuit Synodus Tridentina in ſupra citata Decreto, mandans Epiſcopis, ut diſtincto *populo in certas propriaſque Parochias unicuique ſuum perpetuum peculiaremque Parochum aſſignent, qui eas cognoſcere valeat & a quo* SOLO LICITE SACRAMENTA *ſuſcipiant.*

Patenter bic Synodus ſuppoſuit, quod ſingulis diſtinctis Parochiis ſuus proprius & particularis Presbyter aſſignandus ſit, qui curam totius Parochiæ agat & populo Sacramenta adminiſtret.

Qua enim ſpecie voluiſſet Syoodus, *ut ab hoc* SOLO *Presbytero Parochiani licite Sacramenta ſuſciperent*, niſi una credidiſſet, ipſum Presbyterum eſſe *ordinarium* Sacramentorum Miniſtrum.

Quare Synodus Provincialis Mechlinienſis anno 1570. *tit. de Decanis Chriſtianitatum, Paſtoribus* &c. *Cap.* 8. advertens frequenter varia ſequi incommoda, lites & contentiones ex eo quod in una eademque Eccleſia plures Paſtores auctoritate pares toti Parochiæ præſunt, inſequendo prællegatam Concilii Tridentini diſpoſitionem, ſtatuit & mandat, ut *Epiſcopus in hujuſmodi locis unicuique Paſtori ſuum proprium & peculiarem aſſignet populum, deputando cuique certas plateas, vicos & Regiones quarum quiſque* CURAM *gerat.*

Unde nihil frequentius in Synodis paſſim inculcatur Parochis, quam ut ſerio attendant, totius Parochiæ ſibi curam ſpiritualem incumbere. Quio & a cura ipſi incumbente idem Presbyter antonomaſtice *Curatus* dici ſolebat; & ab eadem cura totius Parochiæ ſive populi *proprius Sacerdos* dicitur; quo nomine a Coocilio Lateranenſi ſub Innocentio III. indigitatur, in *Cap. Omnis utriuſque ſexus ff. de Pœnitentiis & remiſſ.*

Hinc & communiter concludunt Canoniſtæ, quod eo ipſo quo Eccleſia aliqua eſt Parochialis, conſequentes ſit Beneficium *Curatum*, ut loquitur Hieronymus Gonzales ad *Reg.* 8. *Cancell. Gloſſa* 6. *num.* 92. quia nimirum Parochiale Beneficium ſine actuali cura animarum eſſe non poteſt; ſed vi tituli & inſtitutionis curam illam habet annexam.

§. III.

Cura Animarum ſecum trahit obligationem populo impendendi quæ ad curam illam ſpectant.

Quandoqoidem Parocho utpote proprio & peculiari Sacerdoti, totius Parochiæ ſibi commiſſæ, cura ſpiritualis incumbat, ut præcedenti paragrapho oſtenſum eſt, conſequens eſt, ipſum ex officio obligari, populo impendere omnia curam illam Paſtoralem ſpectantia.

De his muniis ad curam animarum neceſſariis loquitur Synodus Trident. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* ibidem declarans, quod *Præcepto Divino mandatum ſit omnibus quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere.* Hic autem Synodus non ſolum exprimit ea, quæ ad curam animarum pertioent ſed etiam evidenter ſupponit, curam animarum ſecum trahere prædicationem verbi Divini, Sacramentorum adminiſtrationem, aliaque munia Paſtoralia, ſive quod Parochus ratione curæ animarum ſibi incumbentis ad ea omnia teneatur ex officio, ſeu ob curam animarum ei commiſſam, idque præcepto Divino.

Hinc ulterius deducunt Canoniſtæ, quod Eccleſia Paro-

Digitized by Google

Parochialis dicatur Beneficium cum adminiſtratione, quia (ait Rebuffus in Praxi Benef. *part.* 1. *tit. Sæculare Beneficium quotuplex num.* 10.) *Curatus tenetur miniſtrare Sacramenta Eccleſiaſtica, videlicet baptizare pœnitentes, confitentium peccata audire, & eos abſolvere injuncta eis pœnitentia, & Sacramenta adminiſtrare, aliaque opera eos tangentia facere tenetur.*

Et recte ſcribit Franciſcus Pinſonius in *Tract. de Beneficiis*, ad verbum *Militia*, *cap.* 4. §. 21. *num.* 15. quod *cura animarum ſtricte & ſimpliciter* ſumatur pro poteſtate ligandi & ſolvendi, quæ pertinet ad forum pœnitentiale; additque *n.* 6. *quod eo quidem caſu, quo hæc poteſtas in plebem aliquam ſpecialiter data eſt, proprie dicitur eſſe cura animarum, & hujus curæ partes ſunt* (ait *num.* 7.) *confeſſiones audire, pœnitentiam injungere &c.*

§. IV.

Parochi curam Animarum & functiones ad eam ſpectantes exercent jure proprio & ordinario.

Parochum vigore ſui tituli & Beneficii Parochialis habere curam animarum in populum Parochiæ limitibus comprehenſum, jam ante probatum eſt §. 2. Probatum quoque eſt curam hanc ſecum trahere poteſtatem & neceſſitatem impendendi populo ſibi ſubiecto omnia ad curam animarum proprie & ſtricte ſumptam ſpectantia, ut ſunt adminiſtratio Sacramentorum, & prædicatio verbi Dei.

Cum vero hæc Cura & omnia ad eam ſpectantia competant Parocho vigore ſui Beneficii Parochialis quod ſine ſimili Cura nequit ſubſiſtere, conſequens eſt, Parocho competere hanc curam & reliqua eo pertinentia jure ordinario & proprio, id eſt jure tituli ſeu Beneficii Parochialis ſeu Curati.

Immo niſi proprio nomine & vigore tituli ſui curam eam exerceat, vere Parochus non eſt; neque Beneficium dicitur Curatum; cum nullum Beneficium dicatur tale, niſi Curam Animarum vi tituli habeat annexam. Hinc inter requiſita ad Eccleſiam Parochialem, ſive Beneficium Parochiale, numerant Canoniſtæ, ut poſſeſſor ejuſdem exerceat *Curam animarum* NOMINE SUO ET NON ALIENO; uti videre eſt apud Hieronymum Gonzales *ad Reg.* 8. *Cancell. Gloſſ.* 6. *num.* 40. & ibi citatos.

Hoc adeo manifeſtum jam pridem viſum eſt Doctoribus Pariſienſibus, ut cum anno 1408. F. Joannes de Gorello, Ordinis Fratrum Minorum, ſuſtinuiſſet hanc propoſitionem : *Curatis non competit, ut tales ſunt, Prædicare, Confeſſare, Extremam Unctionem dare, ſepulturas dare, decimas recipere : fundatur in hoc quod Curati non ſunt ex inſtitutione Chriſti & Eccleſiæ primaria, ſed per Dionyſium Papam fuerunt ordinati &c.* Eandem per dictam Facultatem ſub hac formula revocare juſſus ſit : *Dico nunc ex ordinatione ejuſdem Facultatis Matris meæ, & ultronea voluntate veritatis quæ ſequuntur.*

Prima, *Domini Curati ſunt in Eccleſia minores Prælati & Hierarchæ ex primaria inſtitutione Chriſti, quibus competit* EX STATU *jus Prædicandi, jus Confeſſiones audiendi, jus Sacramenta Eccleſiaſtica ſecundum exigentiam ſui ſtatus & Parochianorum miniſtrandi, jus ſepulturas dandi, jus inſuper decimas & alia jura Parochialia recipiendi &c. Item quod jus Prædicandi & Confeſſandi competit Prælatis & Curatis* PRINCIPALITER ET ESSENTIALITER, *& Mendicantibus per accidens & ex Privilegio, quoniam ſunt introducti vel admiſſi ex commiſſione & beneplacito Dominorum Prælatorum.*

Supra citatus Joannes Gerſonius in *Tract. de poteſtate Eccleſ.* agens contra quoſdam Mendicantes, qui ſuam poteſtatem ſupra Curatorum auctoritatem temere extollebant, adducit iiſdem verbis prædictam ſententiam Facultatis Pariſienſis; *Contra temeritatem extollentium Privilegiatos ſuper Curatos in Prædicationibus & Confeſſionibus.*

Et ante hos Sanctus Thomas, hanc Prædicandi & Confeſſiones audiendi auctoritatem Curatis non ſecus atque ipſis majoribus Prælatis jure *proprio*, ſive ex officio competere, ſuppoſuit tamquam compertum & indubitatum.

Inquirens enim 2. 2. *quæſt.* 188. *art.* 4. Utrum aliqua Religio inſtitui poſſit ad Prædicandum vel Confeſſiones audiendum, more ſuo præmittit pro parte negativa hoc argumentum. *Id ad quod Religio inſtituitur, videtur eſſe maxime proprium Religioni, ſed prædicti actus non ſunt proprii Religioſorum, ſed Prælatorum: non ergo ad hujuſmodi actus poteſt aliqua Religio inſtitui.* Deinde in Corpore pro affirmativa reſolvens, tandem propoſito argumento ita reſpondet : *Sicuti Religiones inſtituuntur ad Prædicandum & Confeſſiones audiendum non quidem* AUCTORITATE propria; *ſed auctoritate ſuperiorum & inferiorum ad quos ex* OFFICIO *pertinet, & ita ſubvenire in tali miniſterio, eſt hujus Religionis proprium.*

Evidens eſt, quod Sanctus Thomas ſupponat tamquam indubitatum, Religioſos Ordinum Mendicantium (de quibus hic agit) functiones illas obire auctoritate *aliena*, ſcilicet Prælatorum ſuperiorum & inferiorum; Prælatos vero ſeu ſuperiores & inferiores auctoritate *propria*, ſive ex *officio*.

Similiter S. Bonaventura in *Tract. Quare FF. Minores prædicent*, expreſſe monet, hos fratres duntaxat venire in adjutorium Epiſcuporum & Parochorum ad quos *ex officio* jus prædicandi ſpectat; utque *remanentes manipulos ſegetum* (inquit) *& ſpicas decidentes poſt Meſſores, & racemos relictos in vinea colligere debeant, id eſt, illas reliquias quas Plebani, qui habent* OFFICIUM *in plebe ſua docendi & colligendi relinquunt.*

Ergo non tantum Epiſcopi ſed & Plebani ſive Parochi habent juxta S. Bonaventuram *Officium* in plebe ſua docendi, ſive ex officio plebem ſuam docere tenentur.

Nec mirum Parochos a Sancto Thoma nomine *Prælatorum inferiorum* deſignari, uti & Facultas Pariſienſis, nec non Joannes Gerſonius eos *minores Prælatos & Hierarchas indigitant.*

Cum enim jure ſuo, ſive jure ſuorum titulorum, exerceant juriſdictionem fori pœnitentialis reſpectu populi intra limites ſuæ Parochiæ conſiſtentis, merito minores prælati nuncupantur, ab ordinario jure quo juriſdictionem ſpiritualem exercent, atque eo nomine in *Cap.* 3. *ff. de Officio Jud. ord.* inter Eccleſiarum Prælatos numerantur; & in *Cap.* 4. *ff. de Clerico ægrotante* &c. Presbyter in Parochiali Eccleſia *Prælationis* officio ſungi dicitur. Hinc Canoniſtæ communi conſenſu Parochos reputant minores Prælatos.

Joannes Staphilæus Epiſcopus Sabinicenſis & ſacri Palatii Apoſtolici cauſarum Auditor, qui a 200. circiter annis Tractatum De gratiis exſpectativis ſcripſit, Curatos Prælatis annumerare non dubitat. Exponens enim neceſſario requiſita, ut quis dicatur Curatus ait *pag.* 47. *Requiritur & tertium, ut quis dicatur Curatus quod tamquam* PRÆLATUS *ſuo nomine ſingulariter ad regimen Parochialis Eccleſiæ & populi aſſumatur.*

Et Hieronymus Gonzales poſt Panormitanum, ad *Reg.* 8. *Cancell. Gloſ.* 6. *num.* 100. tamquam indubitatum aſſerit, quod Rector in ſua propria Eccleſia Parochiali dicatur *Prælatus*. Quin & addit num. 101. *Nec non habet tantam poteſtatem, quantam habet Prælatus cum Capitulo in Eccleſia Collegiata*: ſcilicet quoad forum pœnitentiale, & Curam Animarum reſpectu ſuorum Parochianorum.

Deinde num. 104. ex allegatis concludit, quod Rector intra propriam Eccleſiam debeat præcedere omnes alias majores & ſuperiores dignitates in dicendis Miſſis ſolemnibus, & aliis quibuſcumque præeminen-

tiis concernentibus ipſius Rectoris officium; teſtaturque anno 1591. judicatum fuiſſe in Rota, quod *Rector in ſua propria Eccleſia, inſpecto jure communi erat præferendus Decano & omnibus Capitularibus Collegiatæ, ad eamdem Eccleſiam proceſſionaliter, certis diebus, ex antiqua conſuetudine accedentibus.*

§. V.

Idipſum declaravit Synodus Tridentina.

Synodus Tridentina in ſupra citato Decreto declarans, *Præcepto Divino mandatum eſſe omnibus quibus Animarum Cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, verbique Divini Prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum operum exemplo paſcere &c.* non obſcure ſuppoſuit hæc omnia Parochis jure *proprio* & vigore *tituli* Parochialis incumbere.

Neque enim dubitare potuit Synodus, quin Parochis ratione Parochialis ſui Beneficii Cura Animarum, ſuarum reſpective Parochiarum, commiſſa ſit: ac per conſequens cum declarat *præcepto Divino* mandatum eſſe omnibus quibus hæc cura commiſſa eſt, hæc omnibus quibus hæc cura commiſſa eſt, hæc omnia præſtare, una declaravit, Parochum *ex officio* ad eadem obligari.

Evidentioribus terminis illud expreſſit eadem Synodus quoad ipſam poteſtatem excipiendi Fidelium Confeſſiones (quæ functio propriiſſime pertinet ad poteſtatem Clavium) dum *Seſſ. 23. Cap. 5. De reformat.*, ſtatuit nullum Presbyterum etiam Regularem *poſſe Confeſſiones ſecularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut* PAROCHIALE BENEFICIUM *obtineat aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis neceſſarium fuiſſe videbitur, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat.*

Hic enim ſignificat Synodus pro Presbytero, qui Beneficium Parochiale obtinet, non requiri ſpecialem Epiſcopi approbationem ad audiendum Sæcularium Confeſſiones, qualem aliis Presbyteris etiam Regularibus Beneficium Parochiale non habentibus neceſſariam eſſe declarat: evidenter ſupponens, eam poteſtatem, Presbyteris ſimili *Beneficio* gaudentibus titulo ſive jure Beneficii Parochialis competere.

Hinc Paulus Piaſecius, in ſua *Praxi Epiſcopali* aſſignans modos quibus hodie poſt Concilium Tridentinum Presbyteri approbantur ad audiendum Confeſſiones Sæcularium, ait *parte 2. cap. 1. n. 10. Primo Curatis* IPSA BENEFICII *Curam Animarum annexam habentis* COLLATIONE; *ut patet ex textu Concilii.*

Et Auguſtinus Barboſa, de Officio Parochi *parte 2. cap. 19. num. 1. Proviſus de Parochiali Beneficio, & ſic Parochus Sacerdos, habet juriſdictionem* ORDINARIAM *in Pœnitentiæ foro circa omnes ſuæ Parochiæ fideles, & cenſetur quoad hoc* LEGE *approbatus abſque alia deſuper ſibi facienda per Ordinarium licentia, ut colligitur ex Concil. Trid. Seſſ. 23. De Reformat. Cap. 15. ubi, niſi aut* PAROCHIALE BENEFICIUM *&c.*

Addit loco ſupra citato Piaſecius quod, *ſi Presbyter ille, dimiſerit aliqua cauſa ipſum Beneficium Curatum, deſinat ipſius poteſtas nec poſſit excipere Confeſſiones abſque alia licentia:* quia nimirum, poteſtas ipſi unice competebat ob Curam Animarum ſuo Beneficio annexam: qua dimiſſa etiam poteſtas ex Cura Animarum profluens evaneſcit.

Eodem fundamento reſpondit S. Congregatio: uti ibidem refert Piaſecius, Proviſum *de Parochiali Eccleſia cenſeri aprobatum dumtaxat ad audiendum Confeſſiones in ea Civitate, vel oppido ubi ſita eſt Parochialis, non autem paſſim per totam Diœceſim:* eo quod Cura Animarum ei commiſſa ſe per totam Diœceſim non extendat. Hæc omnia poſt plures citatos confirmat Barboſa eodem loco.

Itaque ex præfatis deducitur, Parochi Jus & obligatio munia Paſtoralia ex *officio*, ſeu vi *tituli* in ſua Parochia obeundi, uti optime ac dilucide expreſſit citatus Barboſa *in Tract. de Officio Parochi part. 1. Cap. 1. num. 11.* dicens: *Porro per Curam, a qua dicuntur Curati, non intelligenda venit qualiſcumque, qualis eſt illa, quæ ex lege caritatis mandatur unicuique de proximo. Nec illa etiam, quam habet, verbi gratia, quilibet ſuperior temporalis, licet ſuo modo etiam teneatur ad cuſtodiam animæ; neque etiam dicitur Curam ejuſmodi habere qui habet licentiam ad exercendos certos actus Paſtorales: alioquin tot eſſent Paſtores, quot ſubſidiarii. Sed is demum* CURATUS *eſſe intelligitur, qui accepit Curam Animarum ex* NATURA OFFICII, *qui accepit non ſolum poſſe, ſed debere: non ſolum licentiam, ſed ultra hæc etiam officium, munus, onus, debitum Curandi Animas, quod involvit obligationem curandi eas ex lege Juſtitiæ.*

§. VI.

Presbyteri Parochialibus Eccleſiis præfecti debent eſſe perpetui.

Indubitatum eſt, Clericum per qualecumque Beneficium adſcribi certæ Eccleſiæ ac per illud vocari ad Miniſterium Beneficio annexum: cum omne Beneficium detur *propter officium.*

Cum vero moneat Apoſtolus; *Unuſquiſque, in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat,* ſemper optavit Eccleſia, ut huic monito Clerici præ ceteris obtemperent, conſtanter perſeverantes in Miniſterio, cui auctoritate Superiorum fuerint applicati.

Hinc fixa perpetuaque fuit Eccleſiæ diſciplina, ut dum quis alicui Eccleſiæ legitima auctoritate & vocatione fuerit adſcriptus, in ea permaneat: quam diſciplinam *Canone 6.* expreſſit Synodus Chalcedonenſis, & innovavit noviſſime Synodus Trid. *Seſſ. 23. cap. 16. De Reformat.*

Unde dum erecta fuerunt Beneficia, eorumque tituli auctoritate Epiſcoporum inſtituti, conformiter ad mentem & ſpiritum Eccleſiæ, illa ſemper fuerunt reputata *perpetua*; hoc ſcilicet ſenſu, ut qui vigore Beneficii in titulum erecti, certæ Eccleſiæ tamquam quam ejus Miniſter adſcribitur, in ea permaneat & vita durante deſerviat.

Quia vero inter Beneficia eminent *Curata*, ſignanter *Parochialia*, per quæ ipſis certi, circumſcriptique populi Animarum Cura committitur, quem regat, cuique ea quæ ſalutis ſunt adminiſtret, ſemper ſollicita fuit Eccleſia, ut hæc præ ceteris *perpetua* eſſent; utque Eccleſiis Parochialibus non Mercenarii & amovibiles, ſed proprii & perpetui Paſtores paſcendis ovibus aſſignarentur.

Unde dum labentibus ſæculis, Eccleſiæ Parochiales Capitulis & Monaſteriis unitæ, cœperunt committi Vicariis non perpetuis, ſed amovibilibus, mox huic abuſui variæ Synodi ſeſe oppoſuerunt.

Ita videmus Synodum anno 1225. habitam Moguntiæ Præſide Conrado Epiſcopo & Cardinale Portuenſi Sedis Apoſtolicæ Legato, *Canone 12.* deplorare, *quod enormis quædam conſuetudo in quibuſdam Alemanniæ partibus contra* CANONICAS SANCTIONES *invaluit, ut ponantur in Eccleſiis conductitii Sacerdotes,* VICARII TEMPORALES. Ne id fiat de cetero (ait Legatus) *auctoritate legationis qua fungimur omnibus modis inhibemus. Sed cum Vicarius poni debet & poteſt,* PERPETUUS *inſtituatur.*

Cumque idem abuſus in quibuſdam Galliarum partibus invaleſceret, eidem ſe Synodus Biterrenſis oppoſuit anno 1233. *Canone 11.* præcipiens omnibus Religioſis, Capitulis & aliis perſonis tenentibus Parochiales Eccleſias, ut *ſuis Diœceſanis Epiſcopis, Rectores ſeu perpetuos Vicarios, & idoneos vita & ſcientia,*

Digitized by Google

tia, ad eaſdem Eccleſias repræſentent, qui ab eis curam accipiant animarum. Et Canone 12. *vult & diſtricte præcipit, ut qualibet Parochialis Eccleſia* PROPRIUM *habeat &* PERPETUUM *Sacerdotem.*

His aliisque Synodis præiverat Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. quod ſtatuit, ut ſi Eccleſia Parochialis fuerit annexa majori dignitati, hacque veſtitus nequeat perſonaliter illi Eccleſiæ deſervire, *tunc in eadem idoneum &* PERPETUUM *habeat Vicarium, Canonice inſtitutum.* Habetur in *Cap.* 30. *ff. de Preb. & Dignit.*

Cum autem non obſtantibus hiſce ſæpius iteratis Decretis in multis Eccleſiis paſſim Vicarii amovibiles locarentur, Concilium Trident. *Seſſ.* 7. *cap.* 7. *de Reformat.* volens tanto morbo opportunum adhibere remedium, mandat Ordinariis ſolicite providere, ut in Beneficiis *Curatis* quæ aliis Eccleſiis vel Monaſteriis perpetuo unita ſunt & annexa per idoneos Vicarios, etiam *perpetuos*, ibidem deputandos, Animarum Cura laudabiliter exerceatur.

Rurſus *Seſſ.* 24. *Cap.* 13. *de Reformat.* volens populum in certas, propriasque Parochias diſtingui, una voluit, ut Epiſcopi cuilibet ſuum *perpetuum* peculiaremque Parochum aſſignarent.

Itaque ex mente Eccleſiæ, Parochialia Beneficia debent eſſe perpetua; ut ſcilicet Parochus ſuæ præficiendus Eccleſiæ habeat verum titulum ſua natura & inſtitutione perpetuum.

Unde ut Vicarius perpetuus ad mentem Tridentinæ Synodi citato *Cap.* 7. deputetur, prius Epiſcopali auctoritate erigenda eſt Vicaria *perpetua*, uti jam pridem reſolviſſe S. Congregationem teſtatur Fagnanus ad *Capitulum Ad audientiam ff. de Reſcript. n.* 100.

§. VII.

Beneficiorum perpetuitas facit, ut hos ſine Judicis ſententia privari legitimi eorumdem poſſeſſores nequeant.

Non tantum Parochialia & curata Beneficia, ſed etiam ſimplicia quæcumque, ut rationem veri Beneficii habeant, debere eſſe *perpetua*, concors eſt Canoniſtarum ſententia.

Perpetuitas autem hæc profluit ex ipſa inſtitutione ſeu applicatione, qua Clericus certæ Eccleſiæ Epiſcopali auctoritate intitulatur ſeu applicatur, ut eidem vita ſua durante miniſtret.

Quæ perpetuitas proinde exigit, *ut non conferatur Beneficium ad certum tempus, ſed perpetuo, ſeu ad vitam ejus cui confertur*, uti poſt alios Canoniſtas loquitur Hieronymus Gonzales ad *Regul.* 8. *Cancell. Gloſſ.* 6. *n.* 11. addens, *hoc eſſe proprium Beneficiorum.*

Quia ergo Beneficiatus vi inſtitutionis tituli, veluti *perpetuus* Miniſter adſcribitur ut ad vitam Eccleſiæ miniſtret, hæc quoque vult, ut ab ea non removeatur invitus, niſi Judicis ſententia probetur ob juſtam cauſam ſuo gradu & munere excidiſſe.

Ita videmus ſæculo XI. Concilium Nemauſenſe Præſide Urbano II. decreviſſe *Canone* 9. *Sacerdotes quando regendis præficiuntur Eccleſiis de manu Epiſcopi Curam Animarum ſuſcipiant, uti & in* TOTA VITA *ſua Deo deſerviant, niſi* CANONICO *degradentur officio.*

Hinc tamquam indubitatum docent Canoniſtæ, Beneficiatum non poſſe Beneficio exui ob commiſſum crimen, niſi illud *judicialiter* probatum ſit; & Judex crimine probato ſententiam privationis enuntiet.

Immo licet tale ſit crimen, quod pœnam privationis inducit ipſo jure; nihilominus Beneficiatus e poſſeſſione Beneficii amoveri nequit invitus, niſi Judici probetur, crimen illud a Beneficiato fuiſſe commiſſum; & ſententia commiſſi criminis declaratoria ſubſequatur, uti pari conſenſu docent Canoniſtæ, quos magno numero citat Garcias *de Beneficiis, parte* 11. *Cap.* 10. notans *numer.* 5. *nullum crimen etiam privatione dignum inducere privationem Beneficii ipſo jure, niſi ſit jure cautum, ſed quod ſit privandus per ſententiam.*

Et quia Vicarii deputati ad regimen Eccleſiarum Parochialium unitarum de jure debent eſſe perpetui, idcirco nec hi a ſuis Vicariis ſive titulis amovendi ſunt, niſi per Judicem, uti reſpondet Alexander III. in *Cap.* 3. *ff. de Officio Vicarii*, reſpectu Vicarii quem Perſona alicujus Eccleſiæ in eadem Eccleſia inſtituit, de aſſenſu & auctoritate Diœceſani Epiſcopi. Hunc a Succeſſore in Perſonatum removeri non poſſe dicit, *niſi aliquid committat, propter quod per* JUDICEM *in Vicaria ſit vel Beneficio condemnandus.*

Hinc poſt Gloſſam conficiunt Canoniſtæ, etiam *Vicarios perpetuos non poſſe removeri, nec privari, niſi ex legitima cauſa, ac per* JUDICEM COMPETENTEM, uti aliis citatis loquitur Fagnanus ad citatum *Cap.* 3. *n.* 28.

Nec immerito voluit Eccleſia in depoſitione ac ſuſpenſione Parochorum ordine judiciario & non ex arbitrio Epiſcoporum procedi: nam ut jam pridem deploravit Concilium Hiſpalenſe II. *Can.* 6. *Multi ſunt qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica non auctoritate Canonica damnant, & ſicut nonnullos gratiæ favore ſublimant, ita quoſdam odio, invidiaque permoti humiliant.*

Quare & ipſum Concilium juxta diſciplinam illius temporis ſtatuit, ut *juxta priſcorum Patrum ſententiam nullus noſtrum ſine Concilii examine dejiciendum quemlibet Presbyterum vel Diaconum audeat.* Apud Gratianum *Cauſ.* 15. *q.* 7. *Can.* 1.

§. VIII.

Ex perpetuitate tituli Parochialis ſequitur jus ad functiones Paſtorales in Parocho eſſe perpetuum.

Parochos ratione Curæ Animarum ſibi commiſſæ obligari ad obeundum ex officio munia Paſtoralia, uti ſunt prædicatio Verbi Divini, adminiſtratio Sacramentorum; ac jus illa exercendi, ipſis vi ſui tituli Parochialis, ſine alia ſpeciali delegatione competere, ſupra abunde monſtratum eſt.

Igitur jus exercendi dictas functiones ex titulo Parochiali profluens, eique naturaliter inhærens, non minus cenſendum eſt eſſe perpetuum ac ipſe titulus.

Et ſane Eccleſia volens ſingulis Parochiis præfici PERPETUUM *peculiaremque Parochum qui eas cognoſcere valeat & a quo ſolo licite Sacramenta ſuſcipiant* Parochiani, indubitanter ſuppoſuit, quod Parochus ille perpetuus eadem perpetuitate ſeu quamdiu eſt Parochiæ præpoſitus, poſſit populo conferre omnia quæ populus ab eo tanquam *proprio* Parocho ſuſcipere, & ipſe populo vi Curæ Animarum ſibi incumbentis adminiſtrare tenetur.

Hinc recte conficiunt Canoniſtæ, quod omnia quæ Parochis aliiſque Beneficiatis competunt jure *ordinario*, ſive jure ſui tituli & Beneficii, æque conſeantur perpetua, atque ipſe titulus: neque magis his juribus Parochum aliumve Beneficiatum ſine juris ordine ad beneplacitum ſuperioris poſſe vel in totum vel in parte privari, aut ab eorum exercitio *via facti* ſuſpendi, quam ipſo titulo ſeu Beneficio ſpoliari.

Exempli cauſa, quia hodie Archidiaconatus judicatur eſſe dignitas in titulum Canonica inſtitutione conferri ſolita, deducunt Canoniſtæ, Archidiaconum functiones ſui muneris exercere jure *proprio* ſive jure *ſui tituli*: neque his magis, quam ipſa dignitate pro nutu Epiſcopi & ordine juris neglecto exui poſſe; uti poſt plures citatos docet Fagnanus ad *Cap.* AD HÆC *ff. de Officio Archidiac. ibidem numer.* 31. referens opinionem Innocentii dicentis, *Archidiaconos & ſimiles ideo dici Vicarios Epiſcopi, quia exercent ea, quæ etiam ad Epiſcopum pertinent, ſed tamen non eſſe tantum Vicarios, ſed* CERTA DIGNITATE *potiri: adeo ut,*

Digitized by Google

PROPTEREA *removeri non poſſint ad libitum Epiſcopi, nec ipſe pro ſuo velle illorum* OFFICIA *exercere.*

Deinde citatis pluribus ex antiquis Canoniſtis Innocentio conſentieotibus ſubdit *num.* 32. *Ex quibus apparet opinionem Innocentii communiter teneri a Canoniſtis, & videtur etiam de jure verior: nam Archidiaconus eſt Vicarius non ab Epiſcopo aſſumptus, ſed datus* A JURE, *& ſic non eſt amovibilis, ſed habet Vicariam perpetuam annexam ex privilegio Canonis, quod in totum, vel in partem a quoquam Pontificum convelli vel mutari non poteſt.*

Evidens eſt, Canoniſtas concludere, immovibilitatem Archidiaconi tam quoad Officium, quam munia & jura eidem competentia, hoc ipſo quo habetur, Archidiaconatum ex privilegio vel conſuetudine eſſe dignitatem, ipſumque habere Vicariam *perpetuam*, atque ita exercere munia officii ſui jure *ordinario* ſeu *jure ſuæ dignitatis* & Vicariæ *perpetuæ*. Et ut propius præſentem caſum de Parocho inſpiciamus, quid vulgatius, quam diſtinctio inter Presbyteros ſive Regulares ſiva Sæculares, qui ex ſimplici approbatione & Epiſcopali delegatione prædicant, Confeſſiones excipiunt &c. & Presbyteros, qui ea auctoritate pollent vigore ſuorum titulorum quibus annexa eſt Animarum Cura; unde & Curatorum nomen ſortiuntur.

Quis neſcit, priores, utpote nullum firmum & perpetuum titulum cui jus hæc munia obeundi eſt annexum poſſidentes, poſſe ea facultate, uti mere precaria, pro voluntate Epiſcopi privari: non ita eos, qui jus illud poteſtate *propria* ratione *tituli* ſibi competentis exercent.

Ita ſæpius judicatum eſt, poſſe Epiſcopos approbationem & licentiam excipiendi Confeſſiones, Presbyteris ſeu Sæcularibus ſeu Regularibus nullum titulum Beneficii Curati habentibus conceſſam *pro ſuæ conſcientiæ religione revocare, ubi pro ſuæ timoratæ conſcientiæ religione viderit in eo munere non ita ſincere integreque, & cum ædificatione ſe gerere quemadmodum & tanti Miniſterii illis commiſſi ſanctitas & animarum ſalus expoſcit, quæ ſuæ fidei curam conereditæ ſunt*; uti declaravit S. Carolus *in ſuo Concilio Mediolan. VI. tit.* DE HIS QUÆ AD SACRAM POENIT. *pertinent.*

Nil ſimile legitur de Parochis aliiſque Beneficia Curata poſſidentibus: ſed ſi quis eorum in muneris Paſtoralis functione minus recte procedere judicetur, mandatur paſſim Epiſcopis, ut ſi monitus ſe non corrigat & notabiles in moribus vel doctrina defectus appareant, contra ipſum inquiſitio fiat & ſervato juris ordine procedatur.

Diſtinctionem hanc fundatiſſimam judicavit nuper Clerus Gallicanus dum Regi Chriſtianiſſimo Auctor fuit Edicti quod anno 1695. evulgavit & Parlamenti Regii calculo probatum eſt. Cum enim *art.* 11. declaratum eſſet, quod datam licentiam Presbyteris Sæcularibus & Regularibus ad excipiendas Confeſſiones vel ad tempus vel ſine temporis limitatione poſſint Epiſcopi, etiam ante elapſum terminum revocare ex cauſis quæ ad eorum notitiam poſt conceſſam facultatem pervenerint, quaſque non tenerentur exprimere, declarat articulo immediate ſequenti *ſub articulis præcedentibus non comprehendi* CURATOS *ſive Sæculares ſive Regulares, qui concionari & Sacramentum Pœnitentiæ in ſuis Parochiis adminiſtrare poſſunt.*

§. IX.

Qua ratione Parochi dicantur Curam Animarum accipere ab Epiſcopo?

A primis Eccleſiæ ſeculis ſervatum eſt, ut ſingulis Epiſcopis portio quædam orbis, quam Diœceſim vocamus diviſa ſit, quam regeret, & cui quæ ſaluris ſunt fideliter miniſtraret juxta illud S. Cypriani de Epiſcopis loquentis: *Singulis Paſtoribus portio gregis fuit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet.*

Poſtmodum aucta fidelium multitudine, cum unus Epiſcopus non ſufficeret regendæ portioni gregis ſibi concreditæ, cœpit ſingulorum Epiſcoporum portio ſive Diœceſis dividi in minores; ſinguliſque præfici diſtincti Presbyteri, qui tanquam minores Prælati eas regerent, cum quadam tamen ad Epiſcopum, totius Diœceſis caput, & ſuperiorem Prælatum, ſubordinatione.

Porro ſicut nullus ſe ipſum in Epiſcopum poteſt eligere aut Eccleſiæ Miniſterio applicare, ſeu ſibi *honorem ſumere, ſed tanquam Aaron a Deo vocari* debeat, ſimiliter nec inferiores Presbyteri propria auctoritate curam Parochiarum ſuſcipere, aut iis ſeſe unquam ingerere potuerunt; ſed ab aliis vocari & applicari debuerunt.

Uti vero circa formam vocationis & applicationis Epiſcoporum (quæ per electionem & confirmationem fieri conſuevit) varia fuit pro varietate temporum & Eccleſiarum diſciplina, ita & circa vocationem & amplificationem inferiorum Presbyterorum ſive Parochorum.

Hoc unum firmum manſit & conſtans, ut nec Epiſcopus nec Presbyter Curæ Animarum applicaretur ſine ejus qui in Hierarchia Eccleſiaſtica ſuperiorem obtinet locum, auctoritate.

Sic olim Epiſcopi ſine ſui Metropolitani, & hodie ſine Romani Pontificis approbatione ſeu confirmatione, Curæ Animarum non applicantur. Presbyteri vero non obſtante mutatione quacumque, quæ circa electionem, aut præſentationem vel collationem interveniſſe potuit, abſque auctoritate & approbatione Epiſcoporum, vel qui eorum auctoritate funguntur, Parochias regendas ſuſcipere aut earum ſpirituali & Paſtorali Regimini ingerere ſeſe numquam potuerunt.

At vero Epiſcopi, ubi auctoritate vel Metropolitani, vel juxta modernam diſciplinam, per confirmationem Romani Pontificis Regimini & Curæ alicujus Eccleſiæ ſeu Diœceſis applicati fuerint & adſcripti, vi hujus applicationis ſine alia nova commiſſione jus & auctoritatem regendi in ſpiritualibus populum illius Eccleſiæ aſſequuntur: atque hoc ſenſu dicitur juriſdictio & poteſtas Epiſcoporum eſſe Juris Divini ſive immediate a Chriſto; quia licet per homines in Epiſcopos eligantur & Eccleſiis applicentur, ubi tamen ſunt electi & Eccleſiæ Canonice applicati, Jure Divino & ex Chriſti inſtitutione habent poteſtatem regendi populum ſibi commiſſum.

Simile & in Parochis contingit. Hi enim non ſecus atque Epiſcopi, hominum Miniſterio eliguntur & ſuis applicantur Eccleſiis; at ubi ſemel electi & auctoritate Epiſcoporum certæ Eccleſiæ tanquam *perpetui peculiareſque Parochi* ſunt adſcripti, immediate vi ſolius hujus applicationis (ſive, ut hodie loquimur) dationis tituli Parochialis, conſequuntur jus & auctoritatem populo ſibi credito omnia ad animarum ſalutem neceſſaria miniſtrandi. Hoc ſenſu jam pridem dixit Facultas Theologica Pariſienſis, etiam Curatorum poteſtatem eſſe immediate a Deo.

Cum enim F. Joannes Saraſin ex Ordine Prædicatorum ſuſtinuiſſet hanc propoſitionem; *Dicere inferiorum Prælatorum poteſtatem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi, ſive* CURATI, *eſſe immediate a Deo, ſicut poteſtatem Papæ, veritati quodammodo repugnat*; id ſub hac formula revocare juſſus eſt: *Dicere inferiorum Prælatorum poteſtatem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi ſive* CURATI, *eſſe immediate a Deo, Evangelicæ & Apoſtolicæ conſonat veritati.*

Eodem ſenſu dixit Joannes Gerſonius, ſecutus dictam Facultatem Theologicam; *Domini* CURATI *ſunt in Eccleſia minores Prælati & Hierarchæ* EX PRIMARIA INSTITUTIONE CHRISTI, *quibus competit ex ſtatu jus prædicandi, jus Confeſſiones audiendi &c.*

Itaque

Itaque Curati dicuntur Curam Animarum aliaque ad eam ſpectantia ab Epiſcopo accipere, quia nimirum per Epiſcopum prævio ejus examine & approbatione Eccleſia Parochialis eis aſſignatur, & eorumdem auctoritate tanquam proprii Presbyteri eidem intitulandi ſuot; uti juxta modernam diſciplinam, Epiſcopi auctoritate Romani Pontificis confirmati, Eccleſiam regendam accipiunt, & eidem adſcribuntur.

At poſtquam Canonice Eccleſiam regendam Presbyter ab Epiſcopo ſuſcepit, & obtenta ab eodem Cura Animarum tanquam proprius Paſtor intitulatus eſt, eam jure *proprio* & tanquam illius Eccleſiæ Minor Prælatus poſſidet, & in ſpiritualibus adminiſtrat.

Nequaquam ergo Prælati & Parochi reputandi ſunt Vicarii Epiſcoporum, quaſi eorum poteſtas ſit vicaria ſeu delegata pro Epiſcoporum arbitrio revocabilis, ſed tanquam inferiores Prælati ſeu Paſtores, una cum Epiſcopo; jure *proprio*, populi curam agentes, cum quadam tamen ad Epiſcopos Hierarchica ſubordinatione.

Quapropter cum ſub finem ſæculi 15. Joannes Angeli ex Ordine Minorum ſuſtinuiſſet: *Fratres Minores præſentati Epiſcopo & admiſſi, ſunt proprii Sacerdotes & veri Curati, & melius quam Presbyteri Parochiales: quia facultatem ſuam habent a Summo Pontifice, & dicti Presbyteri ab Epiſcopo dumtaxat:* hanc propoſitionem ita cenſuravit Facultas Pariſienſis die 5. Februarii 1482. *Quidquid ſit de prima parte, propter æquivocationem illius termini proprii*, dicit tamen Facultas, *quod propoſitio in ſe & quoad omnes reliquas partes & probationes partis ultimæ in qua dicitur* AB EPISCOPO DUMTAXAT, *eſt ſcandaloſa, in fide erronea, Hierarchici ordinis deſtructiva, & pro conſervatione ejuſdem ordinis publice revocanda.*

Quia ergo Presbyteri Eccleſiis Parochialibus præfecti jure proprio & ordinario Curam Parochiæ agunt, jam pridem dicti fuere Presbyteri *Cardinales.* Sic legitur in Capitulis Synodalibus a Waltero Epiſcopo Aurelianenſi anno 858. promulgatis *Capite* 2. *Ut per Archidiaconos vita, intellectus & doctrina* CARDINALIUM *Presbyterorum inveſtigetur.* Ad quæ verba ita notat Ludovicus Cellutius e Societate Theologus *num.* 5. *Cardinales Presbyteri, ſunt addicti & incardinati Eccleſiis in quibus moventur quidem ut omnibus provideant: ſed ita tamen ut ab illis non moveantur. Et quia Cardo rerum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & Primarii earum Eccleſiarum Presbyteri ſunt, quos* PAROCHOS *ſeu* CURATOS *dicimus.*

Et ſimiliter in *Cap.* 2 *ff. De Officio Archipresb.* injungitur Archipresbytero *ut provideat vitam Sacerdotum* CARDINALIUM, quos antiquus Gloſſographus vocat Sacerdotes *principales*: & in nota marginali ex Antonio Auguſtino dicitur: *Sacerdotes* CARDINALES *hoc loco non Urbis tantum Romæ, ſed aliarum etiam Civitatum primos interpretamur; quibus tituli, id eſt,* PAROCHIÆ *committuntur.*

His conſonant recentiores Canoniſtæ, uno conſenſu docentes: *Quando diſtinctæ ſunt Parochiæ, & in qualibet Parochia adeſt* PROPRIUS *Rector, tunc Epiſcopus non eſt Rector totius Diœceſeos, ſed ſolius Eccleſiæ Cathedralis, & Prælatus ſuper omnes ſuæ Diœceſis Rectores, & ideo non habet juris communis aſſiſtentiam in percipiendis decimis Parochialium ſuæ Diœceſis, ſed potius reſiſtentiam ſi agit contra Rectorem*, uti loquitur Hieronymus Gonzales ad *Reg.* 8. *Cancell. Gloſſ.* 6. *n.* 83. Et Barboſa, de officio Parochi *Part.* 1. *Cap.* 1. *num.* 22. idipſum iiſdem verbis expreſſit, addens, *ita & Rotam reſolviſſe.*

§. X.

Quomodo Epiſcopi uti debeant ſua Auctoritate in Parochos.

Parochis jure ordinario ſive tituli & Beneficii Parochialis Curam Animarum incumbere; eodemque titulo ipſis competere jus obeundi functiones huic Curæ annexas, abunde oſtenſum eſt; ac inſuper probatum, Parochos hanc Curam eatenus ab Epiſcopo accipere, quia ab eodem, examine prævio, Eccleſiæ ſibi commiſſæ tanquam Parochi & Sacerdotes proprii applicantur ac intitulantur.

Inſuper eodem paragapho oſtenſum eſt, Parochos ab Epiſcopo Eccleſiis Parochialibus adſcriptos, merito dici & reputari minores Prælatos ac Paſtores ordinarios: eo quod juriſdictionem fori pœnitentialis habeant & exerceant jure proprio, nempe jure proprii tituli ac Beneficii.

Una tamen dictum eſt, Parochos quidem eſſe ordinarios Miniſtros in Cura Animarum; ſed cum quadam ſubordinatione ad Epiſcopos, etiam in his quæ pertinent ad eandem Curam.

Licet enim Parochi tanquam proprii Presbyteri conſtituti ſint ad regendum populum ſibi commiſſum, atque eo ſenſu inter ordinarios Prælatos & Hierarchas merito numerentur, nihilominus & illud ſcimus, *Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad Hierarchicum ordinem præcipue pertinere & poſitos a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei*, uti docet Synodus Trid. *Seſſ.* 23. *De Ordine Cap.* 4.

Igitur Epiſcopi ut præcipuum & ſuperiorem locum in ordine Hierarchico obtinentes, prævalent ſuperioritate & auctoritate in Parochos tanquam inferiores Hierarchas.

Ita tamen ſe Soperiores reputare debent, ut una meminerint, ſe Paſtores Eccleſiæ & Miniſtros eſſe, non dominos; animo alte infixum retinentes illud Principis Apoſtolorum, ad Epiſcopos præcipue directum monitum: *Paſcite qui in vobis eſt Gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie: neque ut* DOMINANTES *in Clericis, ſed forma facti gregis* EX ANIMO.

Quantumvis ſe talem reſpectu totius ſibi commiſſi gregis exhibere teneatur Epiſcopus, ſingulari tamen ratione, omnis vel in ſpeciem dominatus in Parochos cavendus eſt; utpote qui tamquam minores Prælati & ſecundi Ordinis Sacerdotes, una cum ipſo ſollicitudinem & curam populi agunt, *pondus diei & æſtus ſuſtinentes. Attendite* (inquiebat in Conſtitutione ſua anno 889. cap. 1. Riculfus Sueſſiorum Epiſcopus ad Parochos ſibi ſubjectos) *quia nobiſcum ſollicitudinem gregis Dominici percepiſtis, & in Sacerdotali Miniſterio, ſecundi Ordinis & dignitatis locum poſſidetis.* Extat *Tomo* 9. *Conc. General. col.* 416.

Procul igitur a ſpiritu Eccleſiæ abeſt, ut Epiſcopus Parochos reputet quaſi ſuos in Animarum Cura delegatos ſive *Vicarios*, qui illam tanquam a nutu & arbitrio ipſius dependentem exerceant, eamque Parochis adimere aut interdicere in totum vel in parte valeant pro ſuæ voluntatis arbitrio. Econtra vult Eccleſia, ut Parochos tanquam ſuos in Miniſterio Coadjutores, & ſecundi ordinis Hierarchas jure proprio curam populi ſuſtinentes honorent & Paterno proſequantur affectu.

Quod ſi forte quem minus recte Miniſterium ſuum implere exiſtiment, vel iis vitiis aut defectibus obnoxium, ob quæ a Paſtoralibus muniis ſuſpendendus ſit aut privandus, Epiſcopus eum non pro ſuo arbitrio, quaſi dominans in Cleris, removeat aut deponat. ſed juxta leges & regulas ab Eccleſia præſcriptas præviis monitionibus & ſuavioribus mediis, contra eum agat, ut Miniſter Chriſti, Superior & Pater; ac tandem ut Judex, ſed non niſi coactus.

Si ergo Epiſcopus contra Parochos quaſi ſuos in Officio Paſtorali Vicarios & in uſu Clavium, quatenus ad Curam Animarum neceſſario, a ſuo nutu dependentes, eoque quaſi precario utentes, tentet procedere; plane a mente & ſpiritu Eccleſiæ recedit, nihilque agit.

Voluit enim Eccleſia, ut abunde probatum eſt, Parochos

rochos

rochos alioſque vere Beneficiatos eſſe perpetuos; id eſt ut vita ſua durante Eccleſiæ, cui Beneficii collatione, & Canonica inſtitutione adſcripti ſunt, ſerviant, & rite functiones Miniſterii ſibi incumbentis exerceant, nec dicto titulo ſeu Beneficio vel officiis illi annexis, aliter quam ſervato juris ordine, vel in toto vel in parte ſpolientur.

Ex his perſpicitis, Viri Ampliſſimi, Parochos jure ordinario ſive jure ſuorum titulorum Curam Animarum & functiones ad eam pertinentes obire; Ipſoſque in jure has functiones obeundi non magis dependere a nutu & arbitrio Epiſcoporum, quam dependeant in ſuis titulis vel Beneficiis Parochialibus; ſive quod non minus jure perpetuó ac proprio competat ipſis Parochis jus dictas functiones obeundi, quam jus retinendi & poſſidendi ipſum titulum ſeu Beneficium Parochiale.

Cum igitur D. Archiepiſcopus in ſua advertentia ſive exceptione declinatoria in quæſtionem non trahat pacificam poſſeſſionem Supplicantis obeundi functiones Paſtorales ſuo Beneficio Parochiali annexas, hinc ſufficienter huic Regio Senatui probatum creditur primum fundamentale requiſitum Regiæ *Manutenentiæ*, ſcilicet *pacifica poſſeſſio* Supplicantis.

Hanc autem pacificam Supplicantis poſſeſſionem *via facti* turbatam eſſe per D. Archiepiſcopum, ſuſpendendo Supplicantem ab omni officio Paſtorali (quod eſt alterum Manutenentiæ fundamentale requiſitum) non minus dilucide demonſtrare conabitur Supplicans capite ſequenti.

CAPUT II.

De Suſpenſione.

§. I.

Variæ Species Suſpenſionis.

MUltiplicem eſſe ſuſpenſionis ſignificationem, variaſque ejus ſpecies notant paſſim Doctores: atque præ ceteris eas fuſe enumerat *Franciſcus Suarez e Societate Theologus, Tract. De Cenſur. Diſput. 25. n. 2. & Marius Alterius Romanus*, Canonicus & Theologus Vaticanæ Eccleſiæ S. Petri, in ſuo opere de *Cenſuris Tomo. 2. Diſput. 1. Cap. 1*, qui explicatis variis, ſed impropriis ac minus uſitatis ſuſpenſionis nomenclaturis & ſpeciebus, notant, binas eſſe ejuſdem ſpecies uſitatiores & famoſiores.

Loquendo de propria ſuſpenſione Eccleſiaſtica (ait Suareſius) *dividi poteſt in eam quæ proprie eſt Cenſura, & eam, quæ eſt pure pœna.*

Eamdem diviſionem amplectitur *Alterius*, aliique ab ipſis citati.

Suſpenſio, quæ eſt *pure* pœna infligitur ob peccatum præteritum in ſolam punitionem peccati, ideoque *vindicativa* nominatur.

Ab hac diſtinguitur ſuſpenſio, quæ proprie eſt *Cenſura Eccleſiaſtica*, quod nempe hæc non feratur in ſolam vindictam & pœnam delicti ante commiſſi; ſed vel præcipue, ut a contumacia in delicto ſuſpenſus recedat, atque reſipiſcat; ideoque hæc non *vindicativa*, ſed *medicinalis* appellatur.

Ex dicta utriuſque ſuſpenſionis differentia reſultat & hæc, quod prior, quæ eſt in *meram pœnam*, imponatur ad certum & determinatum tempus, eo ordine ut quo major eſt culpa, etiam ipſa ſuſpenſio ſit diuturnior, debita inter delictum & pœnam gravitatis proportione ſervata.

Poſterior, quæ proprie eſt cenſura, ad certum ac præfixum tempus imponi nequit ex ratione propria omni Cenſuræ; quia nempe talis ſuſpenſio, uti & omnis alia Cenſura *præcipue fertur ad reprimendam contumaciam, & ut homo a culpa recedat: ideoque non poteſt habere alium terminum, niſi donec recedat ab illa.* Sic loquitur Suareſius ibid. *num.* 3.

Ex hac differentia ſequitur altera: quod ſuſpenſio, quæ eſt tantum pœna, non requirat præviam monitionem; quia fertur propter culpam jam commiſſam, etiamſi non habeat tractum ſucceſſivum: at vero ſuſpenſioni, quæ eſt Cenſura, ſemper monitio præferenda eſt, ſaltem illa, quæ includitur in illa conditione, ſi *hoc feceris*, vel niſi *ſatisfeceris*, uti ibidem monet Suareſius.

Eamdem utriuſque ſuſpenſionis differentiam pluribus exponit & probat citatus *Alterius, Tom. 2. Diſput. 7. Cap. 2.* De admonitione autem præmittenda ſuſpenſioni prout eſt Cenſura, infra latius dicetur.

Notum præterea eſt, ſuſpenſionem adinſtar aliarum Cenſurarum diſtingui in eam, quæ eſt ab homine, & eam quæ eſt a lege ſeu ipſo jure. Ac rurſus in eam, quæ ab homine in certam perſonam pro delicto commiſſo ad reſipiſcentiam infligitur: & eam, quæ per modum præcepti promulgatur, idque contra indeterminatam perſonam, ut nempe hoc illudve fiat aut non fiat: inter quas nonnullæ quoque indifferentiæ a Doctoribus allegantur, præſertim quoad neceſſitatem præviæ monitionis.

Sed cum in præſenti caſu occurrat ſola ſuſpenſio ab homine lata in certam & determinatam perſonam Supplicantis, etiam de ſola hac quæſtio inſtituenda eſt, & inquirendum, quæ in hac ferenda Canones obſervanda præſcribant.

§. II.

Suſpenſio eſt actus juriſdictionis & ſervato juris ordine proferenda; & quæ ſunt hujus Ordinis eſſentialia?

Ante omnia ad infligendam ſuſpenſionem, prout eſt ſpecies *Cenſuræ*, requiri auctoritatem juriſdictionis contentioſæ ſive fori externi nemo ambigit.

Omnis quippe Cenſura eſt pœna ſpiritualis fori externi, quæ non niſi a Judice infligi poteſt: *unde ſi Cenſura ſumatur active, ſic actionem Judicis ſignificat,* (inquit Suareſius *de Cenſuris Diſp. 1. ſect. 1. num. 5.*) *quæ eſt punitio activa.* Ibidem addens *actum eſſe juriſdictionis, & poteſtatis coactivæ: & nunquam vel imponitur, vel incurritur niſi ratione criminis.*

Id ipſum tanquam indubitatum aſſerit poſt alios Canoniſtas Navarrus in Manuali *Cap. 27. n. 151.* notans, quod in definitione ſuſpenſionis ponatur Cenſura tanquam genus *ad ſignificandum quod non poſſit ferri niſi ab habente juriſdictionem Eccleſiaſticam* EXTERIOREM *ad quam pertinet Cenſuras ferre.*

Quare & ab eadem juriſdictione procedere debet ſuſpenſio infligenda in meram pœnam peccati commiſſi.

Cum enim agatur de externa, eaque admodum gravi pœna, nemo eam poteſt imponere, cui non ſit poteſtas ſive juriſdictio in foro externo, ad quod ſimilis pœna externa ſpectare dignoſcitur.

Præterea cum hic agatur de pœna eaque gravi & infamante, Judex in hoc proceſſu eſſentialia proceſſus criminalis obſervare tenetur.

Porro primum eſſentiale proceſſus criminalis, immo baſis ejus & fundamentum, eſt informatio prævia ſuper delicto commiſſo; ut communiter docent Canoniſtæ & Pragmatici.

Et quidem ſi Judex ſine prævia *informatione*, quæ *præparatoria* dicitur, contra reum quidquam attentet, immo vel ipſum proceſſum inchoat, acta illa ſua nullitate corruent & omni prorſus firmitate carebunt.

Quapropter cum Officialis quidam proceſſum criminalem contra Presbyterum ſuſpectum de Simonia ab *interrogatione* ipſius ſuſpecti inchoaſſet, nulla ſu-

pe

per crimine *informatione* præmiſſa; ac in vim confeſſi criminis ipſum Beneficio privaret, interjecta appellatione tanquam *ab abuſu* per Arreſtum Curiæ Normandiæ declaratus fuit proceſſus *nullus*, & omnia inde ſequta *abuſiva*, ipſe Officialis condemnatus in mulctam 25. pattaconum, ut refert Joannes Tornetius in ſua Collectione Arreſtorum *Litt. A. Cap.* 125.

Refert quoque Carolus Fevretius, *Tract. de abuſu lib.* 8. *Cap.* 3. *n.* 2. quod cum quidam Prior Clauſtralis excommunicaſſet unum e ſuis Religioſis, nulla præmiſſa ſuper crimine informatione, appellatione tanquam ab abuſu per dictum Religioſum interpoſita declaravit Parlamentum Dieuſe, perperam nulliterque judicatum, & proceſſum, caſſaveritque omnia acta, condemnato Officiali in mulctam abuſus & expenſas.

Hæc autem prævia ſeu *præparatoria* informatio fieri debet auctoritate Judicis, ut recte monet Damhauderus in praxi rerum criminal. *Cap.* 8. *num.* 1. addens *n.* 2. *Nemo enim niſi ſolus Judex, aut Judicis poteſtatem habens, de crimine efficaciter inquirere poteſt.*

Requiritur autem hæc informatio, ut Judici ante ſententiam, cauſa ſuſpenſionis juridice innoteſcat.

Cum enim tanquam Judex contra Reum in hac cauſa procedat, non ſufficit gravitas cauſæ ſuſpenſionis, ejuſve privata judicis notitia, ſed requiritur ut Judici in judicio fuerit probata, uti notat *Gloſſa ad Cap. Sacro* 48. *ff. De ſent. Excommunic.* ubi Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. monet Judices, *ut caveant diligenter ne ad excommunicationem cujuſquam abſque* MANIFESTA *& rationabili cauſa procedant.* Hic ad verbum RATIONABILI CAUSA, addit Gloſſa, CORAM IPSO PROBATA.

Quamvis de excommunicatione in ſpecie loquatur Concilium, id tamen ex identitate rationis de omni generaliter cenſura Doctores intelligunt.

Unde de Cenſuris generaliter agens Suareſius ſine ulla hæſitatione aſſerit, ad eam requiri ex Decreto dicti Concilii cauſam *rationabilem & manifeſtam*; ſubjungens: *Manifeſta autem, ſi ſit non ſolum Judici privatim nota, ſed etiam* JURIDICE PROBATA *juxta varia Decreta, quæ habentur* 6. *quæſt.* 2. *& in Cap.* NEMO 2. *q.* 1. [cujus Canonis poſterioris hoc eſt ſummarium: *Antequam cauſa probetur aliquis excommunicari non debet.*

Et rurſus *Diſp.* 7. *Sect.* 7. agens de cauſa neceſſaria ad Cenſuram, notat quod ſi cauſa quidem ſubſit, non tamen in judicio probata, ſententiam *eſſe nullam ex defectu ſubſtantialis ordinis: nec enim ſatis eſt* (ait) *quod cauſa in re ſubſit, ſi ſit occulta: quia Judex humanus non poteſt de ſibi occultis judicare. Eſt autem occulta quoad effectum ferendi ſententiam, quamdiu* JURIDICE *probata non eſt, etiamſi alioqui privatim nota ſit illi homini qui Judex eſt.*

Similiter Marius Alterius de Cenſuris *Tomo* 1. *Lib.* 3. *Cap.* 1. aſſerit, ordinem neceſſarium & eſſentialem in fereoda excommunicatione cenſeri prætermiſſum, ſi cauſa Judici *in Judicio* non fuerit probata; tametſi revera fuiſſet cauſa ſufficiens, & Judici privatim nota. Monet præterea *Tomo* 2. *Diſput.* 7. *Cap.* 2. jam a ſe dicta de excommunicatione, de proceſſu formando etiam circa *ſuſpenſionem eſſe ſervanda.*

Requirit inſuper proceſſus criminalis, ut ſit actor, qui reum de crimine coram Judice accuſet & ultionem criminis proſequatur. Omne enim judicium requirit actorem & reum. Judex enim per ſententiam ſeu Decretum Judiciale, pœnam publicam in aliquem decernere non poteſt, niſi actore inſtante & urgente.

Notum antem eſt, moribus hodiernis nullum admitti ad accuſandum quemquam de crimine ad fines Judiciales & vindictam *publicam*, niſi ſit Officiarius Publicus: *Qui ex Officio* (ait Gudelinus de Jure Noviſſ. *Lib.* 5. *Cap.* 14.) *nomine Fiſci ſeu Reipublicæ ultionem criminum proſequitur, atque is in Tribunalibus Regiis Procurator Generalis ſeu Regius, in Tribunalibus autem Epiſcoporum, nec non hujus Univerſitatis Promotor vocatur.*

Cui conſonant Statuta Curiarum Eccleſiaſticarum Provinciæ Mechlinienſis quibus ordinatur *tit.* 7. *cap.* 1. *De Promotoribus. Omnia & ſingula delicta ad juriſdictionem Eccleſiaſticam ſpectantia, inveſtigabunt, & ut puniantur, proſequentur.*

Denique omni judicio præſertim criminali, ſubſtantialis eſt *citatio* partis ſive Rei; recteque notat citatus Damhouderus *in praxi rer. Civil. Cap.* 54. *n.* 2. quod citatio ſit fundamentum & principium Ordinis judiciarii. Monetque *n.* 4. eam jure Naturali & humano ad judicii ordinem adeo neceſſariam, ut ipſius omiſſio judicium omne reddat *nullum*: nam parte non vocata & inaudita nihil legitime ſtatui poteſt.

Quapropter inter eſſentiales defectus ordinis judiciarii in ferenda Cenſura ſervandos, referunt unu conſenſu Doctores, omiſſionem citationis.

Unde quærens Suareſius *De Cenſuris Diſput.* 4. *Sect.* 7. utrum defectus ſeu error in ſententia debeat eſſe expreſſus, ut ſententiam reddat *nullam*, ait *num.* 37. *Quando ſententia eſt nulla ex defectu juriſdictionis,* CITATIONIS, *aut alterius rei ſimilis, pertinentis ſecundum jura ad* SUBSTANTIALEM *ſolemnitatem ſententiæ: tunc verum eſt, ſententiam eſſe* NULLAM, *etiamſi talis defectus in ſententia non exprimatur.*

Quin ſæpius citatus Marius Alterius aſſerere non dubitat, etiam ſententiam declaratoriam, *quod aliquis inciderit in Cenſuram, non poſſe fieri ſine* CITATIONE, *& antequam audiatur, vel contumax judicetur, & ſi fiat declaratio abſque* ULLA CITATIONE *& auditione, eſt ipſo jure nulla, & nullum impedimentum affert quo minus geſta per obſtrictum cenſuris valeant.*

Similiter *Covarruvias ad Cap.* ALMA MATER *parte* 1. *Cap.* 9. *num.* 5. monet declarationem juridicam de Cenſura ipſo jure contracta non eſſe faciendam, niſi prius *citata* parte, *juridice* de crimine conſtet, & aliter factam declarationem *nullam* eſſe ipſo jure.

Præ ceteris hanc nullitatem ex defectu citationis latiſſime proſequitur *Sebaſtianus Vantius, de nullitatibus tit. De Nullitate ex* DEFECTU CITATIONIS, notatque eam *omnium nullitatum* eſſe *potentiſſimam.*

§. III.

Suſpenſio ut eſt Cenſura, requirit præviam monitionem.

Suſpenſio, ut eſt Cenſura, tendit non tantum ad peccantem puniendum, ſed vel præcipue ad corrigendum, & medendum; inde appellatur pœna *medicinalis*: ut jam pridem monuit Concilium Lugdunenſe, ſub Innocentio IV. *in Cap.* 1. *de Sent. Excomm. in VI.* ubi de omni ſpecie Cenſuræ dictum eſt: *Quod cum* MEDICINALIS *ſit, non mortalis, diſciplinans non eradicans, dum tamen is in quem lata fuerit non contemnat, caute provideat Judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis.*

Licet enim ſub initium de excommunicatione loquatur, poſtmodum tamen expreſſe monet, *& hæc eadem in ſuſpenſionis & Interdicti ſententiis velle obſervari.*

Quare uno conſenſu docent tam Canoniſtæ, quam Theologi, hæc non de ſola excommunicatione, ſed de omni ſpecie Cenſuræ dicta eſſe, quodque nec minus in ſuſpenſione ferenda Judex oſtendere debeat *ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis*, quam in ferenda excommunicatione.

Et licet omnis pœna Eccleſiaſtica aliquo modo tendat ad correctionem, vel ipſius criminoſi vel aliorum, qui occaſione inflictæ pœnæ a peccato retrahuntur, nihilominus Cenſura longe alio modo eſt medicinalis

pœna,

Digitized by Google

pœna, uti monet & exponit *Suareſius*, *de Cenſuris*, *Diſp.* 4. *Sect.* 5. *n.* 10. *Nam* (ait) PER SE *intendit non ſolum præcavere futura peccata, ſed potius* PER SE *primo curare peccatorem a peccato commiſſo revocare, & liberare illum a ſtatu in quo* PERMANET, *ratione talis peccati.*

Hinc ſequitur, cenſuram ferri non poſſe in aliquem niſi in peccato ſuo hæreat; indigeatque ſeveriori remedio. ut a peccato ſanetur, atque reſipiſcat.

Deinde cum Judex in ferenda Cenſura oſtendere debeat ſe proſequi quod *corrigentis fuerit & medentis*, inquirendum eſt, priuſquam infligatur Cenſura, num delinquens in ſuo peccato aut inobedientia *contumaciter* hærere præſumat: neque ſuaviore modo in viam ſalutis reduci poſſit, ac corrigi.

Hinc uno conſenſu tradunt Doctores, Cenſuram ab homine ferri non poſſe, niſi præcedat *contumacia* in peccato, cui per Cenſuram mederi Judex intendit; nec poſſe Cenſuram *validam* eſſe, ſi hoc ordine omiſſo feratur, uti pluribus adductis tam Canoniſtis, quam Theologis probat Suareſius, citata *Sect.* 7. *num.* 6.

Ut autem de hac contumacia ante Cenſuram Judici conſtet, jam pridem receptum fuit, monitionem præmittere, eamque *trinam*; ut hoc pacto certius contumacia convincator.

Sic Dioſcorus ante latam in ipſum a Synodo Chalcedonenſi excommunicationem, *ter* vocatus dicitur, idque ſecundum *Sanctos Canones*: uti legitur in Actis dictæ Synodi *Tomo* 4. *Conc. Gener. Col.* 421.

Quapropter apparet, diſciplinam de præmittenda *trina* monitione ex Apoſtolica traditione, atque ex præcepto Chriſti de fraterna correptione deſcendere; uti non male advertit Suareſius, de *Cenſuris*, *Diſput.* 3. *Sect.* 6. & obſervat, *Quod jura, quæ de illa loquuntur, non ſignificent ſe illud* DE NOVO *ſtatuere, ſed illud ſupponere ut perpetuo in Eccleſia obſervatum.*

Hæc eſt monitio, quæ in jure noſtro vocatur *Canonica* vel competens; atque hanc ſat patenter ſuponit Concilium Lugdunenſe, ſub Gregorio X. in Cap. 9. *de Sentent. excomm.* in 6. volens, *ut inter monitiones Canonicas, & quas ſtatuunt jura præmitti, Judices, ſive monitionibus* TRIBUS *utantur, ſive una pro omnibus, obſervent aliquorum dierum competentia intervalla: niſi facti neceſſitas aliter ſuaſerit moderanda.*

Et quidem ſecuti prævie ante omnem Cenſuram requiritor contumacia ex parte rei, ita & requiri præviam monitionem qua ejus contumacia probetur, indubitatum eſt.

Licet enim plerique textus, quibus forma monitionis præſcribitur, de excommunicatione tanquam de graviore & famoſiore Cenſura loquantur, nullus tamen ambigit quin & reliquis Cenſuris præmittenda ſit.

Martinus Navarrus in ſuo Manuali Cap. 27. num. 159. tanquam indubitatum aſſerit, quod *ſicut excommunicationem debet præcedere* MONITIO, *ita quoque præcedere debeat* SUSPENSIONEM.

Et ſæpius allegatus Marius Alterius, *Tom.* 2. *de Cenſuris, Diſput.* 6. inquirens, quæ ſpectent ad formam ferendæ ſententiæ ſuſpenſionis, ſine hæſitatione pronuntiat: *Ante ſuſpenſionem* CERTUM EST MONITIONEM *præcedere debere.*

Atque poſt alios Suareſius ſine ambuiguitate docet, Canones requirentes præviam monitionem, *omnes Cenſuras a quocumque homine latas comprehendere. Diſput.* 3. *Sect.* 8. *num.* 6. additque, ſe id pluribus non proſequi, *quia res eſt clara.*

Et quidem dum ab homine fertur Cenſura, *ejus monitio præcedere debet, ut ita etiam* CONTUMACIA *probata ſit reſpectu ejus, a quo cenſura manat*, ait Suareſius, citata Diſput. 3. Sect. 11. num. 20. *Quod etiam jura diſpoſuerunt* (ait) *propter majorem ſuavitatem in Cenſuris ferendis; & ideo ſervanda ſunt cum moderatione, quæ ab ipſis adhibentur, ſcilicet, ſi neceſſitas aliquid moderari coegerit.*

Licet enim Judici jura permittant temporum intervalla moderari pro neceſſitate occurrente, tamen ea ita moderanda ſunt, ut Judex tempus ſufficiens ad reſipiſcentiam largiatur, uti rurſus notavit Suareſius, dicta Diſput. 3. num. 4. dicens: *Non videri permiſſum, ut propter ullam neceſſitatem admonitio omnino prætermittatur, nullumque tempus ad reſipiſcentiam concedatur.*

Dum enim Cenſura fertur ab homine ob delictum commiſſum non fertur abſolute ad puniendum illud, ſed ut Reus ab illo *reſipiſcat*, & ex hac parte jam reſpicit futurum: *Et ideo ferri non poteſt ſine aliquo genere admonitionis, quia non poteſt abſolute ferri, ſed conditionali modo, ſcilicet, niſi intra tale tempus reſipueris vel ſatisfeceris talem Cenſuram incurres. In hac autem forma ferendi Cenſuram intrinſece includitur admonitio.* Ita Suarez, dicto loco num. 7. Quapropter licet jura permittant Judicis prudentiæ pro caſuum circumſtantiis numerum monitionum & temporum intervalla moderari; *tamen monitio ſimpliciter ſeu* SALTEM UNA *ita neceſſaria eſt, ut nulla ſit adhibenda exceptio: quia* INTIME *includitur in ratione pœnæ* MEDICINALIS: *& ad minimum neceſſarium eſt; ferri ſub ea conditione, niſi ſatisfeceris, reſipueris, hoc vel illud feceris, quæ forma* INTRINSECE *admonitionem includit*: uti ibidem loquitur Suareſius, Sect. 10. num. 24.

Itaque una ſaltem admonitio adeo neceſſaria eſt, ut ejus omiſſio reddat Cenſuram non tantum injuſtam, ſed etiam invalidam ET NULLAM, uti late probat idem Suareſius, Diſp. 3. Sect. 12. & Diſput. 4. Sect. 5. num. 6. plurimis citatis Auctoribus de omni Cenſura aſſerit: *Eam non ferri pure & abſolute pro peccato commiſſo, niſi intercedat* PRIUS CONTUMACIA *contra Eccleſiæ præceptum, nec poſſe Cenſuram* VALIDAM *eſſe, ſi aliter feratur*; & Sect. 7. n. 7. id ipſum refert, notatque quod *ſi nulla monitio præmiſſa ſit, nec contumacia præcedere poſſit: & conſequenter nec vera ac ſufficiens cauſa Cenſuræ; & ideo* (ait) *talis Cenſura* SEMPER *eſt* NULLA, *ex defectu cauſæ.* Monetque Diſput. 28. Sect. 5. quod quæ de neceſſitate monitionis præmittendæ dicta ſunt circa cenſuras in genere, obſervanda ſint in *ſuſpenſione* lata ab homine per modum Cenſuræ.

Similiter ſupra citatus Marius Alterius, Tomo 2. Diſput. 7. num. 2. propoſito dubio: *An reperiatur aliquis caſus in quo cenſura* SUSPENSIONIS *ferri poſſit a Judice ſine* PRÆVIA MONITIONA, *reſolvit, ſimpliciter eſſe reſpondendum ad dubitationem,* NUNQUAM *poſſe imponi ab homine pœnam* SUSPENSIONIS *aut excommunicationis, quæ revera novum vinculum & novum nocumentum inferat in eum, qui non fuerit* PRÆMONITUS.

Quin & addit, poſt Suareſium, quod monitio hæc prætermitti nequeat ſub prætextu quod contumacia ſit *notoria. Intelligi enim non poteſt* (inquit) *quo pacto poſſit eſſe contumacia notoria contra Eccleſiam, ſi non fuerit monitus, niſi recuſet agere quod præcipitur.* His conſonat Stephanus Avila, e Societate Theologus, *de Cenſuris*, part. 3. Diſput. 3. dub. 1. ſcribens: *Quando ſuſpenſio fertur ob contumaciam, debet* PRÆCEDERE MONITIO CENONICA: *quia non poteſt conſtare Eccleſiæ de inobedientia &* CONTUMACIA *alicujus, niſi prius moneatur.*

Utque in re clara ac indubitata concludam, dicam cum Antonio Diana, Part. 5. Tract. 9. Reſolut. 55. *Certum eſt, cenſuram non poſſe* VALIDE *ferri ac proinde nec meum niſi ob peccatum exterius inobedientiæ* SEU CONTUMACIÆ *reſpectu Eccleſiæ. Unde dicendum eſt, excommunicationem Majorem,* SUSPENSIONEM *& interdictum non poſſe* VALIDE *ferri ob peccatum exterius præteritum factum, abſque inobedientia, ſeu* CONTUMACIA *reſpectu Eccleſiæ, ſeu Miniſtrorum ejus, id eſt quando non præceſſit aliqua* JURIDICO MONITIO,

qua

qua monuerint opus illud peccaminoſum non eſſe faciendum.

§. IV.

Non qualiſcumque monitio ſufficit ut valida ſit Cenſura.

Cenſuram eſſe actum Juriſdictionis; & nonniſi ſervato Juris ordine poſſe a Judice decerni ſupra oſtenſum eſt. Cumque monitio præcedere debeat, ut Judici inobdiens probetur & contumax, ſequitur hanc monitionem fieri debere auctoritate & nomine *ipſius Judicis, qui cenſuram laturus eſt*, ut recte notat Suarelius, *de Cenſuris, Diſp.* 3. *Sect.* 11. *num.* 1. *Ratio eſt manifeſta* (ait) *quia admonitio talis eſſe debet, ut ſi quis non pareat, contumax & inobediens exiſtat: quod eſſe non poteſt, niſi admonitio auctoritate* SUPERIORIS *facta ſit.*

Id non tantum Theologi ſed & Canoniſtæ aſſerunt, qui dum hanc monitionem, vim citationis habere aſſerunt, eam non ſecus ac citationem, ut ſit legitima & competens, Judicis auctoritate fieri debere contendunt; ut late exponit Abbas Panorm. ad *Cap.* 1. *de Judiciis*, num. 33.

Quapropter ut ſupra vidimus, Antonius Diana aſſerit tanquam *certum*, quod ſuſpenſio *valide* non poſſit ferri, quando non præceſſit aliqua *Juridica* monitio.

Nullatenus proinde extrajudicialis & amica ſeu fraterna aut Paterna monitio privatim facta, ſufficit ut quiſquam *in judicio* contumax habeatur, ac tanquam talis a *Judice* Cenſura feriatur, quemadmodum ſimilis admonitio non ſufficeret, ut quis pro citato in judicio habeatur.

Dein ſupra notavimus, Cenſuram eſſe pœnam *medicinalem*, quodque Judex in ea ferenda oſtendere debeat ſe proſequi, quod *corrigendis fuerit & medentis*, ideoque inflictione Cenſuræ uti non debere, niſi ſuavioribus ægrum medicinis tentaverit.

Hinc concluditur, non tantum ſimplicem *Juridicam* monitionem præmittendam; ſed addendam comminationem Cenſuræ; ſive monendum, ſub expreſſa *comminatione* Cenſuræ; ut hinc appareat, quod nec Cenſuræ comminatione corrigi poſſit; ſed ita ut contumacia perſeveret, & nonniſi per inflictionem Cenſuræ corrigendus appareat.

Hæc itaque comminatio Cenſuræ, licet de jure expreſſe & nominatim non præſcribatur, in monitione exprimenda: quia tamen ipſa ratio Cenſuræ, in quantum eſt pœna *medicinalis*, eam apparet exigere, conſuetudo, quæ eſt optima legum Interpres, eamdem videtur poſtulare; uti inter alios cenſet Suareſius *Diſp.* 3. *Sect.* 11. *num.* 7. dicens: *Conſuetudo eſſe videtur, ut admonitiones fiant ſub* EXPRESSA COMMINATIONE *talis Cenſuræ; quoniam* (ait) *ex ſola tranſgreſſione ſimplicis præcepti Eccleſiaſtici abſque comminatione Cenſuræ, non cenſetur homo ſufficienter contumax, ut abſolute ſtatim cenſura feriatur: alioqui pro tranſgreſſione cujuſcunque legis Eccleſiaſticæ præſertim ſæpius repetita, poſſet quis ſtatim excommunicari vel interdici, quod non eſt in uſu Eccleſiæ, nec jure ordinario fieri poteſt.*

§. V.

Suſpenſio Supplicantis eſt inflicta per modum Cenſuræ, & non in meram pœnam.

Supra notavimus duplicem eſſe Cenſuræ ſpeciem, unam quæ mere in pœnam commiſſi delicti infligitur, diciturque *vindicativa*; alteram quæ non tam ad vindictam quam ad delinquentis reſipiſcentiam ordinatur: vocatur idcirco ſuſpenſio *medicinalis*.

Si tenor Epiſtolæ, qua D. Archiepiſcopus Supplicantem ab officio Paſtorali ſuſpendit, propius attendatur, manifeſtum eſt, prætenſam hanc ſuſpenſionem non eſſe inflictam in *meram* pœnam delicti commiſſi, ſed eam præcipue ad reſipiſcentiam, & frangendam contumaciam ordinari; & conſequenter per modum Cenſuræ Eccleſiaſticæ ac medicinalis inflictam eſſe.

Dicit in prima D. Archiepiſcopus, quod *necdum D. Supplicans ſatisfecerit punctis ſibi a D. Vicario Generali die 6. Novembris ultimo præteriti in materia Doctrinali, notanter quoad errores Bajanos & hæreſim Janſenianam propoſitis, ſed iis conatus ſit ſeſe ſubducere reſponſo callido & vago, atque ſuſpicionem errorum non tantum non minuente, ſed potius augente &c.*

Supponit hic D. Archiepiſcopus, Supplicantem adhuc erroribus ſuis, aut ſaltem ſuſpicione eorum in materia doctrinæ circa puncta ſibi propoſita inhærere, neque hactenus ſuper propoſitis a D. Vicario articulis ſatisfeciſſe, ſed potius ſuo *reſponſo vago* & *callido ſuſpicionem auxiſſe.*

Ut ergo ad debitam ſatisfactionem & expurgationem ſuſpicionis errorum urgeat Supplicantem, ipſum ab omni Paſtorali functione ſuſpendit.

Et id quidem non ad *certum* & *determinatum* tempus (quod proprium eſt ſuſpenſioni in meram pœnam) ſed *donec nobis* (ait) *vel S. Sedi Apoſtolicæ quoad doctrinam ſuam ſuper præfatis propoſitionibus ſatisfecerit, ſeſeque ab errorum ſuſpicione debite expurgaverit*: quæ eſt evidens & indubitata formula ſuſpenſionis inflictæ per modum Cenſuræ.

Ut ergo de hujus ſuſpenſionis validitate & invaliditate ejuſque effectu judicetur, expendendum, num forma a jure præſcripta in ferenda hac ſuſpenſionis Cenſura ſervata ſit.

§. VI.

Suſpenſio Supplicantis eſt nulla & invalida ex defectu ordinis Judicarii.

Cenſuram Eccleſiaſticam, qua Clericus ab exercitio ſui Beneficii vel Ordinis ſuſpenditur, eſſe actum juriſdictionis contentioſæ ſupra hoc Capite §. 2. oſtendimus: idque ſive infligatur in meram pœnam criminis, ſive per modum Cenſuræ ad correctionem delinquentis.

Porro ex propoſita facti ſpecie, ipſiuſque ſuſpenſionis tenore, conſtat, hanc ſuſpenſionem non proceſſiſſe a juriſdictione fori exterioris, ſive a judice ut Judice; cum nullius actus Juridici veſtigium occurrat, aut umbra.

In primis nullæ præviæ juſſu Judicis informationes captæ memorantur, nec in Epiſtola, qua ſuſpenſus eſt Supplicans, ullius informationis mentio occurrit.

Eſt tamen moris & ſtyli quod in Decreto, quo Judex quidpiam contra aliquem proviſionaliter decernit, ante cauſam plene inſtructam, exprimat, ſe ita diſponere ob vehementem ſuſpicionem ex præviis informationibus reſultantem.

Exempli cauſa, ſi contra Parochum ex præviis captis Juridicis informationibus vehemens ſit nata ſuſpicio de crimine Simoniæ, aliove graviter infamante, indubie talis Parochus *proviſionaliter* ſuſpendi poteſt: at Judex juxta receptum morem Judiciarium uteretur hac ſimilive formula: attenta vehementi ſuſpicione &c. reſultante *ex reformationibus præparatoriis* &c.

Indubie ſi ſimiles Juridicæ informationes ad onus Supplicantis captæ fuiſſent & ex his reſultaſſet vehemens ſuſpicio hæreſeos, hæc in ſuſpenſione non fuiſſet omiſſa: utpote quæ ſpeciem actus *Juridici* præ ſe tuliſſet, ipſique ſuſpenſioni colorem, ſervati ordinis Juſtitiæ dediſſet.

Cum autem, ut ſupra diximus, informatio prævia ſit fundamentum & baſis proceſſus criminalis, conſe-

Digitized by Google

quens eſt, quod hujus ſolius omiſſio ſuſpenſionem nullam reddat & invalidam.

Deinde notatum eſt, eſſentiam actus Judiciarii criminalis exigere, ut publicus Officiarius, qui in Curia Eccleſiaſtica Promotor dicitur, pœnam ſive publicam vindictam contra Reum poſtulet urgeatque.

Promotor autem in hac cauſa non dignoſcitur, nec alius Officiarius publicus ut actor contra Supplicantem comparet, nec libellus per Promotorem oblatus nominatur, cujus tamen neceſſario in ſuſpenſionis ſententia mentio fieri debuiſſet.

Nunquam enim ſententia ſive civilis ſive criminalis pronuntiatur niſi in ipſa pronuntiatione partes, id eſt actor & Reus, ſuis nominibus exprimantur.

Cum igitur in prætenſa hac ſuſpenſione nullus actor compareat, nullus a Promotore libellus contra Supplicantem exhibitus, nulla capta concluſio; rurſus ob hunc eſſentialem actus Judiciarii defectum, invalida eſt dicta ſuſpenſio, & nullius effectus, ſive ut cenſura, ſive ut mera pœna ſpectetur.

Captis deinde informationibus præparatoriis, atque ex his per Promotorem formatis ad onus ipſius Rei articulis & concluſione, offertur libellus Judici, cujus auctoritate Reus citatur, ut reſpondeat articulis a Promotore propoſitis.

Quæ quidem citatio adeo eſſentialis eſt proceſſui criminali, ut ejus omiſſio quemcumque proceſſum reddat nullum & invalidum, in tantum ut nulla neceſſitas aut auctoritas hunc defectum excuſet aut ſuppleat, prout ſupra notatum eſt.

In propoſito caſu conſtat, nullam Supplicantis citationem a Judice fuiſſe decretam, nec a Promotore ad onus Supplicantis formatum libellum, aut captam concluſionem, multo minus citationem a Promotore fuiſſe petitam, nedum Supplicanti inſinuatam; ſine qua inſinuatione etiam petita & decreta citatio caret omni robore & effectu.

Hinc rurſus exurgit hujus ſuſpenſionis evidens irregularitas, & indubitata ac omnimoda nullitas; ſive illam ut cenſuram, ſive ut meram pœnam conſiderare lubuerit.

Nemo quippe ambigit, quin omnis qualiſcomque pœnalis ſententia, contra non citatum, nec auditum lata, nullius effectus ſit, & manifeſta invaliditate laboret.

§. VII.

Nullitas Suſpenſionis ex defectu Cauſæ.

Num Supplicans ex ſatis gravibus cauſis ab Officio Paſtorali ſuſpenſus ſit, & an hæ ſufficienter fuerint D. Archiepiſcopo *privatim notæ* & probatæ, non eſt hujus fori diſcutere, neque illas vult Supplicans hujus Senatus examini ſubjicere. Hoc ſufficit, D. Archiepiſcopo nullam ſuſpenſionis cauſam, nullam ſuſpicionem erroris in doctrina hæreſis Janſenianæ aut alterius, ſervato juris ordine fuiſſe probatam.

Ut enim ſupra dictum, nullus umquam ad onus Supplicantis proceſſus Judiciarius inſtitutus eſt; nullus eſt a Promotore oblatus libellus; nulla hæreſis, cujus Supplicans eſſet ſuſpectus, allegata, nulla probata ſuſpicio.

Si autem nullum in individuo crimen ejuſve vehemens ſuſpicio in judicio propoſitum ſit, nullus ſuper illis formatus libellus, nulla concluſio, nulla monitio, nulla citatio, qua fronte dicetur crimen ſive cauſa ſuſpenſionis juridice fuiſſe probata?

Hinc enim manifeſta, nulloque colore tegenda, reſultat hujus ſuſpenſionis nullitas: quia, ut ſupra §. 2. notatum eſt, defectus eſſentialis ordinis Judiciarii omnimodam ſententiæ invaliditatem inducens, eſt, ſi cauſa Judici debito ordine probata non ſit, tametſi vera cauſa ſubſiſteret, & Judici privatim nota fuiſſet.

§. VIII.

In hac Suſpenſione contraventum eſt Breve Innocentii XII. ad Epiſcopos Belgii.

Contentiones & quæſtiones in materia de Gratia Chriſti acerrimas, graviſſimaſqoe fuiſſe, primum in Gallia ac dein io Belgio excitatas, inter Theologos occaſione Libri Janſenii Epiſcopi Iprenſis, Lippis & Tonſoribus notum eſt.

Ad hæc notum eſt, anno 1664. ab Alexandro VII. miſſum fuiſſe in Galliam famoſum illud Formularium juramenti quo quinque damnatæ Propoſitiones Janſenianæ abjurari & damnari jubentur in ſenſu ab Auctore intento, prout eas Sedes Apoſtolica damnat.

Quos motus hæc Formularii exactio excitaverit in Gallia, ipſoſque ibi Theologos, immo & Epiſcopos, quin & Regnum totum in partes diviſerit, donec tandem anno 1668. pax Eccleſiæ Gallicanæ reddita eſt, notius eſt quam ut probari debeat.

In Belgio vero occaſione hujus Formularii, quod ſoli Galliæ præſcriptum erat, vix turbatio aliqua fuiſſe ſcitur.

In primis enim in Lovanienſi Univerſitate, quæ præcipuum eſt Theologorum in Belgio Seminarium, nulla erat hujus Gallicani Formularii exactio: ſed ab omni nota erroris circa damnatas qoinque ſamoſas Janſenii Propoſitiones eſempti cenſebantur Theologi, qui juxta Formulam a Facultate Theologica anno 1660. conceptam, & ab ipſo Alexandro VII. probatam, articulos illos hæreticos ſimpliciter ejurarent; nec alia contra dictos errores fidei profeſſio a Theologis in Belgio petebatur, nec ſcitur ulla ſuper dicta Formula fuiſſe contentio, eratque in hac materia Belgium labii unius.

Donec anno 1690. ab Epiſcopatu Brugenſi ad Archiepiſcopatum Mechlinienſem tranſlatus modernus Archiepiſcopus, cœpit a Theologis ad Paſtoratus aut Sacros Ordines promovendis, eam ab illis, qui Lovanii pro ſuſcipiendis gradibus Academicis juxta dictam Formulam ibidem uſitatam damnatas quinque illas Propoſitiones medio juramento damnaverant, exigere memoratum Formularium Gallicanum, idque non ſimpliciter prout ab Alexandro VII. maodatum erat, ſed cum additionibus.

Vix dici poteſt quam graves acerbæque contentiones ac diſſidia hinc inter Theologos eſcitata ſint.

Neque aptior modus hæc componendi viſus eſt, quam ut utraque pars diſſentientium Theologorum, quoſdam e ſuis ad Sedem Apoſtolicam deputarent; ut ipſa, partibus utrimque auditis, quæſtiones has ſua auctoritate decideret, ac tempeſtatem, reddita Belgio tranquillitate, ſedaret.

Itaque anno 1692. nomine Theologorum exactionem Formularii cum additionibus D. Archiepiſcopi improbantium, Romam ivit Doctor *Hennebel*, quem ſecutus juſſu D. Archiepiſcopi & quorumdam Belgii Epiſcoporum P. *Deſirant*, Doctor Theologus ex Ordine Eremitarum S. Auguſtini, qui Romæ Formularium cum additionibus tueretur.

Quæſtio hæc ab Innocentio XII. ad Congregationem S. Officii remiſſa eſt, ubi per annum & amplius, utrimque auditis partibus, ſcriptiſque hinc inde magna copia oblatis maturo examine, pluriboſque habitis Cardinalium Congregationibus diſcuſſa eſt; ac tandem anno 1694. 6. Februarii ad ſopiendas conteotiones, tam occaſione hujus formularii quam damnatarum propoſitionum exortas, prodiit Breve Apoſtolicum ad D. modernum Archiepiſcopum & alios Belgii Epiſcopos miſſum.

Hoc Brevi primom additiones Formulario Alexandri VII. factæ rejiciuntur: vetaturque omnibus, ne quidquam ſub quocumque prætextu addere præſumant, aut demere.

Eodem

Eodem Brevi Sua Sanctitas Archiepiſcopo Mechlinienſi ceteriſque Belgii Epiſcopis inter alia ſalubertime præſcribit in verbis: 1. *Ut contra omnes & quaſcumque, cujuslibet ſtatus, gradus, & conditionis exiſtat, qui auſu temerario quinque propoſitiones* (ſcilicet Janſenii) *ſic damnatas in Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. publice vel privatim tam in ſcholis quam in Concionibus, verbo vel ſcripto, defendere præſumpſerint, ſervato tamen juris ordine, procedant.*

Secundo proſequitur Pontifex: *Præterea Fraternitatibus veſtris injungendum duximus, prout per præſentes injungimus, ut pro veſtra pietate & prudentia facultate illa, qua per Conſtitutionem illam muniti eſtis, ita formularii ſubſcriptionem ſeu juramentum ad praxim reducatis, ut in exigendo prædicto zelus veſter & caritas quam maxime eluceat, ne alicujus fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur.*

Tertio monet Epiſcopos: *Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter ſeſe excitata diſſidia Fraternitatibus veſtris, quantum in Domino poſſumus, præſentibus noſtris mandatis injungimus ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinant, niſi prius ſuſpectum eſſe* LEGITIME *conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus* (Janſenii) *docuiſſe aut tenuiſſe; nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis aut muniis, Beneficiis, gradibus ac Concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi ſervato juris ordine eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.* Extat Breve ſub litt. P.

Qui ſupra narratam ſpeciem facti, nec non tenorem controverſæ ſuſpenſionis, contulerit cum his, quæ D. Archiepiſcopo in hoc Brevi præſcribit Pontifex, facile perſpiciet, quam parum Archiepiſcopus ſeſe Optimi Pontificis monitis ac mandatis conformaverit: mandat enim Epiſcopis, *ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinant, niſi prius ſuſpectum eſſe* LEGITIME *conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut teniſſe.*

Tantum vero abeſt ut D. Archiepiſcopus impedierit, ne Supplicans vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduceretur, aut nuncuparetur, priuſquam ipſum ſuſpectum eſſe *legitime* conſtitiſſet aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe; ut econtra eumdem palam illo nomine traduxerit, & ſua ſuſpicione tanquam de hæreſi Janſeniana ſuſpectum proclamaverit, priuſquam *ſuſpectum* eſſe *legitime* conſtiterit, Supplicantem aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe: immo priuſqnam ſuper hac ſuſpicione legitime accuſatus, vel citatus, vel auditus ſit: & quod amplius, priuſquam vel paterne ſuper hac ſuſpicione umquam monitus fuerit, tametſi ſæpius D. Archiepiſcopum rogaſſet, ut ſi quid crederet in ejus doctrina aut moribus corrigendum, dignaretur exponere, promittens corrigenda corrigere, ejusque mandatis obtemperare.

Præterea D. Archiepiſcopus ignorare non potuit Supplicantem priusquam gradu Licentiæ in Theologia Lovanii donaretur, tertio quinque illas damnatas propoſitiones abjuraſſe.

Si ergo Pontifex injungat Epiſcopis, ne quemquam ſinant vaga illa accuſatione *& invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari, niſi ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit, aliquam ex damnatis his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe*, quanto minus ſinere debuiſſet D. Archiepiſcopus eo nomine traduci Supplicantem, poſt dictas propoſitiones trino Juramento damnatas?

Mandat eodem Brevi Pontifex, *nec permittant quemquam ſub hoc prætextu* (Janſeniſmi) *repelli ab Officiis aut muniis &c. niſi ſervato juris ordine eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit.*

Quam hæc Pontificis æquiſſima mandata modo procedendi D. Archiepiſcopi contraria! Nec enim ſolum permiſit D. Archiepiſcopus Supplicantem ab officiis contra tenorem Apoſtolici Brevis excludi; ſed ipſe eumdem ſub hoc prætextu ab officio paſtorali ejusque exercitio, turbata viginti circiter annorum pacifica poſſeſſione, ſuſpendit, *priuſquam ſervato juris ordine eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit*: immo priuſquam de Janſeniſmo accuſatus, citatus, vel auditus ſit.

Non immerito proinde ſcripſit idem Pontifex in altero Brevi ad D. Archiepiſcopum de 20. Novembris 1696. mala quæ quotidie ex Janſeniſmo renaſci conquerebatur Archiepiſcopus, *non procedere ex eo, quod dicto Brevi de 6. Februarii 1694. ſatis ipſis non ſit conſultum, ſed potius quia idem Breve executioni fortaſſe, ut par eſſet, non mandetur.* Extat Breve, Litt. Q.

Sane ſi D. Archiepiſcopus circa Supplicantem alioſque ſuæ Diœceſis Eccleſiaſticos regulas & mandata hujus Brevis, ordine in illis præſcripto, exequi voluiſſet, facile omnes illos motus & ſcandala occaſione prætenſi Janſeniſmi exorta ſedaſſet; comperiſſetque veriſſime dictum ab eodem Pontifice in citato Brevi de 20. Novembris 1696. prius Breve aptum eſſe, *ubi in ipſa præſcripta adimpleantur, efficax afferre remedium,* ad omnia illa mala ſedanda & ſcandala præcavenda.

At proh dolor! multi amant ſub vaga accuſatione Janſeniſmi Adverſarios poſſe traducere, & Eccleſiam diſſenſionibus lacerare, quam *ſervato juris ordine* larvam Janſeniſmi detegi & abſtergi.

§. IX.

Suſpenſionis hujus nullitas ex defectu præviæ monitionis.

Præcedentibus quatuor paragraphis probatum fuit, primo ſuſpenſionem unde quæſtio, non eſſe inflictam in *puram* pœnam delicti commiſſi, at per modum *Cenſuræ* Eccleſiaſticæ.

Secundo; quod ſuſpenſio per modum Cenſuræ nec licite nec valide ferri poſſit, niſi ob ipſius ſuſpendendi contumaciam, quæ omnem cenſuram præcedat, neceſſe eſt.

Tertio, quod hæc contumacia Judici probanda ſit.

Quarto, quod quis contumax probari nequeat, niſi monitus parere recuſet monitioni, eaque ad ſuſpenſionis, alteriusve Cenſuræ valorem prærequiratur juridica, & quidem juxta ſtylum ſub comminatione Cenſuræ, ut ita Judici conſtet contumacia ſuſpendendi.

Porro ante inflictam ſuſpenſionem Supplicantis, nec trina, nec una pro tribus cum temporum intervallo, ſed nec ulla ejusdem monitio ſuper hæreſeos Janſenianæ aut alio perverſæ doctrinæ errore præceſſit: nec unquam tempore ſexdecim annorum a D. Archiepiſcopo aut alio, ejus nomine, ne extrajudicialiter quidem, de ullo morum defectu vel doctrinæ errore correptus eſt, licet corrigi & doceri ab eodem plus ſemel per ſe & per alios poſtulaverit.

Quod plus eſt, quindecim ab inflicta ſuſpenſione diebus Supplicans acceſſit D. Vicarium *van Suſteren*, ab eoque petivit ſcire rationes, aut errores ob quos ſuſpectus hæreſeos cum tanta injuria & infamia notaretur, qui eos indicare noluit licet iterato rogatus illos aperire, perſtitit recuſando, ac tandem reſpondit, ſe eoſdem in judicio probaturum. Numquid belle? profecto ſi ulla unquam ſuſpenſio ſeu cenſura fuerit nulla, invalida & nullius effectus, ob neglectum monitionis Canonicæ, & defectum contumaciæ, indubie hæc talis habenda.

Dicitur quidem in litteris ſuſpenſionis, quod Sup-

plicans *necdum ſatisfecerit punctis ſibi a D. Vicario Generali die 6. Novembris anno 1705. in materia Doctrinali, notanter, quoad errores Bajanos & hæreſim Janſenianam propoſitis*: Verum hæc propoſitio ne umbram præ ſe fert monitionis ante omnem Cenſuram præmittendæ.

Primo enim hæc propoſitio facta eſt per Epiſtolam familiarem abſenti in exilio miſſam, cujus hæc erat inſcriptio, *Eruditiſſimo Domino van de Neſſe Paſtori S. Catharinæ Bruxellis.*

Secundo; facta eſt a Domino *van Suſteren* Vicario Generali D. Archiepiſcopi, nulla fori *contentioſi* juriſdictione munito: cum hanc ſolus Officialis exerceat.

Tertio; hæc propoſitio a D. Vicario Generali facta non eſt, ut D. Supplicans ſua ad articulos 46. reſponſione ſibi a Cenſuræ inflictione caveret, ſed ut illa mediante, *apud D. Archiepiſcopum eam gratiam obtineret, ut is pro paterna ſua bonitate apud ſacratam Regis Perſonam intercedere dignaretur, pro obtinenda a Regia benignitate licentia ad Paſtoratum ſuum revertendi.*

Quid huic amicabili propoſitioni commune cum admonitione Canonica, quæ ad convincendam in judicio alicujus contumaciam, eamque Judici probandam, omni juri præmittitur? Et tanta quidem neceſſitate, ut ejus omiſſio omnem Cenſuram nullam reddat & invalidam?

§. X.

Supplicans ſe plus quam ſatis ab omni contumacia purgavit ad quadraginta ſex articulos reſponſione.

Ex præmiſſis luce meridiana clarius innoteſcit, Supplicantem ne vel per umbram poſſe argui reum cujuſdam contumaciæ, ad quam domandam, ut & ad delinquentis reſipiſcentiam, juxta Statuta Canonica Cenſuræ Eccleſiaſticæ adhibentur.

Quam procul vero ab hac contumacia abſit Supplicans, docet reſponſum ejus 28. Novembris 1705. ad Dominum *van Suſteren* miſſum, pro plena ad 46. interrogatoria reſponſione & ſatisfactione, ubi profitetur, ſe *omnes & ſingulas propoſitiones ab Apoſtolica Sede damnatas, damnare, eo prorſus modo ac ſenſu quo eas damnat Sedes Apoſtolica; ſeque tanta cum veneratione Conſtitutiones ejus omnes ac Decreta ſemper ſuſcepiſſe, ut nec verbulum, nec apicem, aut interpunctionem addiderit illis unquam aut dempſerit; nec aliud unquam optarit, quam vel ab Illuſtriſſimo D. Archiepiſcopo, vel a S. Sede ejuſque Miniſtris corrigi, ſi hac in parte a veritatis tramite deviaſſet.*

Quid hac profeſſione ſubmiſſius? Quid ad purgandam omnem hæreſeos ſuſpicionem efficacius?

Si Concilium Generale Lateranenſe ſub Innocentio III. *Cap. 2. ff. de Summa Trinitate*, etiam poſt damnatas aliquot Abbatis Joachim aſſertiones, eumdem tamen ab hæreſi librum declaravit *eo quod omnia ſcripta ſua nobis* (ait Innocentius) *aſſignari mandavit, Apoſtolicæ Sedis judicio approbanda ſeu etiam corrigenda.*

An non potiore ratione ab omni hæreſeos ſuſpicione liber eſt Supplicans, cujus, licet nulla aſſertio damnata ſit, nulla accuſata, nullus ei error, cujus reus eſſet ad corrigendum propoſitus, tamen erga omnes & ſingulas Sedis Apoſtolicæ Conſtitutiones eam profitetur ſubmiſſionem, qua major excogitari vix poteſt: addens ſe *nihil adeo optare, quam vel a D. Archiepiſcopo vel a S. Sede ejuſve Miniſtris corrigi, ſi hac in parte a veritatis tramite deviaſſet.*

At, quod ſtupendum, tantum abeſt, ut Supplicans ſe per hoc tam Catholicæ & filialis ſubmiſſionis reſponſum, ab errore & hæreſis ſuſpicione circa propoſita ſibi puncta, purgaverit, ut & contra aſſerat D. Archiepiſcopus in litteris ſuſpenſionis, *quod punctis ſibi a D. Vicario propoſitis non ſatisfecerit, ſed iis conatus ſit ſeſe ſubducere, reſponſo callido & vago, atque ſuſpicionem errorum non tantum non minuente, ſed potius augente, ut fert judicium plurimorum Theologorum quos deſuper conſuluimus.*

Quo ducit hominum præventio! reſponſum tanta reverentia plenum & apertum; judicatur *callidum & vagum*, idque in illo, qui de nullo errore accuſatus, nedum convictus eſt; qui de errore, ſi quis ſubeſſet, moneri, etiam iteratis precibus, poſtulavit? Profeſſio autem, qua de hæreſi, legitimo & ſervato juris ordine accuſati & convicti, ſe ſolent ab illa nota purgare, in Supplicante ſuſpicionem non *tantum non minuit, ſed potius auget. Idque, ut fert judicium plurimorum Theologorum.* Illorum indubie qui 46. interrogatoria ex officina Monaſtica fabricarunt.

Relegantur a capite ad calcem articuli Supplicanti propoſiti; & facile palpabitur, eos ad ſenſa & placita Moliniſtarum eſſe compoſitos ac Apoſtolicas Conſtitutiones ad eorum opiniones & ſenſa detortas. Hæc Theologis diſcutienda relinquimus.

Hæc Moliniſtarum dogmata dictis articulis expreſſa Vicarius pro punctis fidei vult Supplicanti obtrudere, ut niſi ad illa *affirmative* reſpondeat, hæreticus habeatur, & D. Archiepiſcopi gratia & interceſſione privatus, in exilio putreſcat.

Haud incertus erat D. Vicarius, Supplicantem nunquam hiſce articulis aſſenſurum. Neque enim ignorabat D. Vicarius, Supplicantem a juventute in Scholis Lovanienſibus inſtructum, & ibidem *tutiſſimis & inconcuſſis SS. Auguſtini & Thomæ dogmatibus* imbutum, nunquam aſſenſum fuiſſe, articulis ad firmanda Moliniſtarum (in quorum ſchola D. Vicarius inſtructus fuit) artificioſe compoſitis: & tamen ni illis aſſentiri velit, ipſum ut hæreſeos labe notatum in exilio oppreſſum manſurum denuntiat. Quæ ſinceritas!

Quod amplius eſt, id vafritiem, ne dicam malitiam adverſariorum Supplicantis prodit, quod non poſſet Supplicans ad propoſitos ſibi a D. Vicario articulos *affirmative*, ut volebat D. Vicarius, reſpondere, niſi una fateretur quod ſeſe *decretis Regiæ Majeſtatis oppoſuiſſet, eamque ac illius miniſtros in pluribus offendiſſet*: ita enim ſonant articuli 45. & 46. *An agnoſcat* (Supplicans) *quod male fecerit opponendo ſe Decretis Regiis adverſus Janſeniſmi & novitatum propugnatores ac de iis ſuſpectos latis, quæ 7. Novemb. 1695. a Sereniſſimo Bavariæ Electore miſſa fuerant & præſcripta?* Item, *an etiam a Rege deſideret veniam ſuo nomine rogari de omnibus quibus ſacratam ejus Perſonam aut miniſtros offendit?*

Ut ergo Supplicans D. Vicarii gratiam ſibi conciliet, fateri deberet, quod ſeſe Decretis Regiis oppoſuiſſet, & in pluribus ſacratam ejus Perſonam aut miniſtros offendiſſet; hoc eſt, reipſa agnoſcere deberet, ſe illorum criminum, quæ illi in utroque libello per D. Archiepiſcopum Duci Bavariæ oblato calumnioſe affricantur (de quibus in ſpecie facti) eſſe reum, & exilii pœnam, aliaſque graviores promeritum.

Hæc eſt illa vafrities & calliditas illorum qui prædictos 46. articulos fabricarunt. Simulant offerre ſuam opem & interceſſionem apud D. Archiepiſcopum, qua Supplicans ab exilio & oppreſſione liberetur, hac horrenda, & omni fideli Regis ſubdito execranda conditione, ut prius agnoſcat, *ſe Decretis Regiis ſeſe oppoſuiſſe, ac ſacratam ejus Perſonam & miniſtros in pluribus offendiſſe.*

Denique, cui bono tota hæc 46. articulorum congeries? Quid huic cum officio Paſtorali? An huic ſedulo incumbere, & plene defungi non poterit, niſi de his articulis plenaria inſtructus? quorum vix unus ad fidem pertinet, nullus formandis Chriſtianis moribus utilis eſt. Et tamen niſi ad ſingulos eorum Supplicans *affirmative* reſpondeat, de hæreſi ſuſpectus proclamatur.

§. XI.

§. XI.

Ipſe tenor ſuſpenſionis evincit, eam eſſe actum extrajudicialem.

Qui formulam in concipiendis & pronuntiandis ſententiis in Curia Eccleſiaſtica uſitatam vidit, aut regulis in illis ferendis per Statuta Curiarum Eccleſiaſticarum præſcriptis attenderit, videbit, ſuſpenſionem Supplicantis ne umbram habere judicialis ſententiæ.

Quis neſcit, ſententiam a Judice, publice, id eſt, pro tribunali ſedente ex Canonum & Legum præſcripto, eſſe proferendam, quibus conſonant ipſæ Ordinationes Curiarum Eccleſ. Provinciæ Mechlinienſis *tit.* 11. *art.* 471. ſtatuentes, *ut Judex pro tribunali ſedens in loco conſiſtoriali die juridico definitivam ſententiam proferat.*

Et licet Epiſcopi, utpote ampliore honore digni, poſſint alteri ſententiæ pronuntiationem demandare, ut dicitur in *Cap. fin. ff. De Sent. & re jud.* nihilominus, ſententia per quemcumque enuntietur publice & in loco conſiſtoriali die juridica in ſcriptis proferenda eſt.

Præterea Legibus præſcriptum eſt, eſtque ſtylus in Curiis Eccleſiaſticis uſitatus, ut ſententia pronuntietur partibus præſentibus, aut ſaltem ad audiendam ſententiam legitime citatis, licet non comparentibus; modo Judici de hac citatione conſtiterit.

Nil ſimile in hujus ſuſpenſionis prolatione ſervarunt; immo nec ulla vel in ſpeciem ſententiæ pronuntiatio contra Supplicantem unquam facta ſcitur, aut allegatur.

Si ſolita formula concipiendæ ſententiæ in Curiis Eccleſiaſticis inſpiciatur, nomen & qualitas Judicis præmiſſa invocatione Divini nominis in ipſo procemio ſententiæ apparebit; nomina partium, id eſt, Actoris & Rei ſpeciatim cum ſuis qualitatibus expreſſa; ac dein hanc ſolitam; *Viſis & examinatis actis & actitatis, Dei nomine invocato, ac ſolum Deum & juſtitiam præ oculis habentes, dicimus, &c.*

Nihil eorum omnium in hac Supplicantis ſuſpenſione conſpicitur; ut nec ſpeciem judicialis ſententiæ præferat. Integer contextus evolvatur, evidens erit, non eſſe niſi merum actum extrajudicialem per Epiſtolam familiarem Supplicanti intimatum.

Quid niſi talem ſignificat hoc ejus exordium: *Dilecto fili. Cum intelligamus Reverentiam veſtram heſterna die circa veſperam in hanc civitatem reverſam eſſe &c.*

Familiaris Epiſtolæ evidentiſſimum argumentum eſt, ejusdem concluſio. Poſt enim inflictam Supplicanti ſuſpenſionem ab officio Paſtorali donec ſeſe ab errorum ſuſpicione purgaverit concludens ait: *In quem finem R. V. uberrimos Divinæ caritatis & Euchariſticæ ſolemnitatis fructus apprecati, paterne ſubſcribimur, Dilecte fili D. V. affectiſſ. Servus H. G. Archiepiſcopus Mechlinienſis.*

Omnis Juriſprudentiæ & Forenſis praxeos plane ignarus ſit oportet, qui hæc eſſe judicialis ſententiæ formulas credat; aut ſimilibus verborum exordiis & concluſionibus refertam Epiſtolam actus judicialis umbram præferre crediderit.

Neque in animum inducere poſſum, D. Archiepiſcopum ejuſve Miniſtros vel Conſiliarios, exiſtimaſſe hanc ſuſpenſionis formam aliquid judiciale redolere.

At veriſimile eſt, Theologos, quorum in Epiſtola fit mentio, crediſſe, nimia adverſus Supplicantem paſſione præventos, ipſum extrajudicialiter, ac per ſimplicem, ac familiarem Epiſtolam a functionibus Paſtoralibus valide poſſe ſuſpendi, non ſecus ac ſimplices Sacerdotes ad munia illa pro tempore aut uſque ad revocationem ex gratia & beneplacito Epiſcoporum admiſſos.

Juvat hanc conjecturam, quod in dicta Epiſtola dicat: *Reverentiæ Veſtræ ad interim facultatem concionandi, & fidelium confeſſiones excipiendi revocandam duximus, & revocamus per præſentes.* Hæc enim eſt ipſiſſima formula, qua ſoliti ſunt uti Epiſcopi in revocatione facultatis concionandi aut confeſſiones excipiendi, datæ Presbyteris, quibus jure ſive titulo Beneficii ſimilis auctoritas non competit: ſed eam ex ſpeciali approbatione & delegatione Epiſcopi obtinent, & exercent.

Ex his abunde perſpectum eſſe credit Supplicans huic Regio Senatui, ſuſpenſionem, a D. Archiepiſcopo ſibi inflictam habendam pro turbatione *facti*: ideoque ſibi nihil ulterius pro obtinenda manutenentia probandum crederet, niſi D. Archiepiſcopus prætenderet, hic agi de materia manutenentiæ non ſubjecta, quod quam infundatum ſit capite ſequenti oſtendetur.

CAPUT III.

De Cognitione Judicii Poſſeſſorii rei ſpiritualis Conciliis Regiis competente, ejuſque effectu.

§. I.

Ubique receptum eſt, Regios Judices de poſſeſſorio cujuſcumque rei ſpiritualis, tanquam meri facti, cognoſcere.

Superfluum eſſet, coram hoc Regio Senatu multis velle probare poſſeſſorium rei ſpiritualis Conciliis Regiis eſſe ſubjectum: cum id non tantum quotidiana praxis, ſed & ipſæ Ordinationes Principum ſupremis Curiis præſcriptæ, *de modo & forma in judicio poſſeſſorio* ſervandis evincant.

Neque hanc auctoritatem Senatui denegat D. Archiepiſcopus; ſed prætendit eam ſe ad res *mere ſpirituales*, uti ſunt Officia Paſtoralis, non extendere. Sed non attendit D. Archiepiſcopus, Supplicantem non velle, ut Regius Senatus cognoſcat de ipſa *re mere ſpirituali*, puta de ipſis functionibus Paſtoralibus; ſed duntaxat de quaſi poſſeſſione rei ſpiritualis: id eſt, utrum Supplicans fuerit in poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione *pacifica* exercitii dictorum munium annexorum ſuo Parochiali Beneficio, & utrum extrajudicialiter in ea poſſeſſione turbetur; quæ cum ſint *meri facti*, Senatus de his cognoſcens, ſibi non adſcribit rei mere ſpiritualis judicium, nec manum ad Thuribulum mittit, uti pleno ore paſſim buccinant adverſarii Exponentis.

Idcirco a ſæculis ubique paſſim gentium obtinuit, ut poſſeſſorium rei ſpiritualis indiſtincte ad Regii Magiſtratus judicium deferatur, ſine ulla inter res pure, aut non pure ſpirituales differentia.

Neque hujus diſtinctionis ullum apud Auctores, hanc materiam tractantes, veſtigium occurrit; at generaliter poſſeſſorium rei ſpiritualis Regiis Judicibus attribuunt hoc ſolum fundamento, quia poſſeſſio rei ſpiritualis ejusque violenta turbatio ſunt *meri facti*, neque aliquid ſpiritualitatis intervenit. Teſtatur Andreas *Gail. lib.* 1. *obſervat.* 35. *Clericum poſſe conveniri coram Judice Laico, quando agitur ſuper poſſeſſorio vel quaſi, etiam in cauſis* SPIRITUALIBUS: *Hac ratione, quia poſſeſſorium non eſt quid ſpirituale, ſed temporale.*

Eodem, Motivo *Mynſingerus, Cent.* 2. *obſerv.* 67. poſtquam dixit, vulgati juris eſſe, Laicum non poſſe Judicem agere in cauſis *ſpiritualibus*, nec inter perſonas Eccleſiaſticas, mox addit pro limitatione, *ſi tamen verſaretur in* MERO POSSESSORIO, *etiam Laicus dicitur Judex competens,* UTCUMQUE *ſit* SPIRITUALIS, *ut tradunt Innocentius, Joannes, Andreas & Ant. de Butrio, in Cap. fin. de judiciis.*

Hæc

Digitized by Google

Hæc *Mynſingerus*, aperte ſupponens, *poſſeſſorium rei utcumque ſpiritualis*, non eſſe cauſam ſpiritualem a poteſtate Judicis Laici exemptam, ſed temporalem, ejusque cognitioni ſubjectam.

Pariformiter *Guido Papa*, qui a ducentis circiter annis ſcripſit, teſtatur *Decij.* 1. quoad poſſeſſorium, in cauſis ſpiritualibus, Judicem Laicum eſſe competentem. *Et ratio eſt* (inquit) *quia poſſeſſorium non eſt quid ſpirituale, ſed* TEMPORALE. *Nec eſt inconveniens, quod reſpectu ejuſdem rei, petitorium ſit ſpirituale & poſſeſſorium temporale, cum nihil commune inter ſe habeant.*

Recte proinde notavit D. *Chriſtineus* ad Bognonium *lib.* 3. *Cap.* 7. citatis omnium Nationum Auctoribus : *Hodie ſæculares Judices cognoſcunt de* OMNI *poſſeſſorio judicio, etiam Beneficiorum, & rei Eccleſiaſticæ.*

§. II.

Quis hujus judicii præcipuus ſcopus.

Scopus judicii poſſeſſorii, præſertim *retinendæ poſſeſſionis* (quod juxta hujus Curiæ ſtylum *manutenentia* dicitur) eſt pacificum poſſeſſorem in ſua poſſeſſione, contra violentias quaslibet & facti turbationes defendere, quoad uſque per Judicem Superiorem & competentem, ſervato juris ordine, poſſeſſione ſua excidiſſe declaretur; uti recte advertit famoſus ille Flandriæ Pragmaticus Judocus *Damhauderus*, *in Praxi rer. Civil. Cap.* 41. ibidem notans, *Interdicto*, UTI POSSIDETIS, *hodie ſucceſſiſſe judicium poſſeſſorium, quod* MANUTENENTIA *appellatur; quæ poſſeſſorem pacificum, ait, in poſſeſſione ſua conſervat.* Deinde ſubjungit : *Eſt igitur manutenentia quædam proviſio, immo verius quoddam Principis vel Conſilii ſui Beneficium, quo aliquem* PACIFICUM POSSESSOREM, *metuentem tamen ex ea ejici aut exturbari, in eadem ſua quieta poſſeſſione tenet, ſervat & quaſi ſua* MANU TENENDO, *ſua auctoritate tuetur.*

Ex quo infert *n.* 2. *Unde eſt aptum ei, licet recens vocabulum eſt inditum, quod Poſſeſſor in poſſeſſione ſua per Principem* MANUTENEATUR *& in ea manere jubetur, cum interdictione omnium qui ad hanc quietam poſſeſſionem contradicere velint; & id donec per juſtitiam alius potius jus habens, inſeratur, & manutentus iterum ejiciatur.*

Ulterius *num.* 4. oſtendit, huic judicio non repugnare, quod Judex ſæcularis non debeat immiſcere ſe rebus ſpiritualibus, *quia in iſto caſu* (inquit) *non immiſcet ſeſe rebus ſpiritualibus, nec ſpirituales res tractat, nec exercet, ſed tantum quod eſt* MERE SECULARE, *dum lites, contentiones, & turbationes a ſuæ Reipublicæ ſubditis arcet & prohibet. Unde dicunt Franci quod Judex ſæcularis optimo jure poſſit decernere & dare hanc proviſionem, & per eam cognoſcere de materia Beneficiali; quia licet ipſum Beneficium & functio ſit mere ſpiritualis, & ad ſpirituales potiſſimum ſpectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defenſio ſæcularis eſt.*

Manifeſtum eſt hunc peritiſſimum Pragmaticum ſuppoſuiſſe, non tantum poſſeſſorium in Beneficiis, ſed etiam in functionibus Beneficio annexis, ſive quaſi poſſeſſione exercendi dictas functiones, Regio Tribunali competere : *quia licet* (inquit) *ipſum Beneficium &* BENEFICII FUNCTIO *ſit mere ſpiritualis, & ad ſpiritualis, & ad ſpirituales potiſſimum ſpectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defenſio ſæcularis eſt.*

Quidquid ergo proteſtetur D. Archiepiſcopus, ſe nolle Supplicantem in poſſeſſione ſui tituli ſeu Beneficii Parochialis turbare; tamen hoc ipſo quo illum turbat in pacifica poſſeſſione functionum Paſtoralium, aperitur ei via manutenentiæ, qua in pacifica poſſeſſione a Rege tenetur, uti *Damhauderus* evidenter ſupponit.

Et ſane cum fundamentum hujus manutenentiæ ſit violentias a ſuis ſubditis, ac contentiones facti, & *turbationes a Republica arcere, & publicam tranquillitatem pacemque ſervare*, uti recte monet *Damhauderus*, non minus ad tuendam publicam poſſeſſionem exercendi functiones Beneficio annexas, quam ad ipſius Beneficii poſſeſſionem, hoc manutenentiæ judicium ſe debet extendere.

Nec enim minores turbationes & contentiones oriri natæ ſunt, neque minor oppreſſio ſubditorum, ſi violente in exercitio functionum Beneficii quam ſi in ipſius Beneficii poſſeſſione pacifica turbentur.

Et conſequenter Regis eſt, non minus illam, quam hanc violentiam arcere, & pacificum Poſſeſſorem contra omnem violentiam & facti turbationem tueri & protegere : unde manutenentia proprie ſpecies & protectionis Regiæ, ut Capite ſequenti oſtendetur.

§. III.

Manutenentia præcipue cadit ſuper poſſeſſione Rei Spiritualis, & functionum ei annexarum, & turbatio ſuper hac poſſeſſione ſecum trahit turbationem in temporalibus, etiam reſpectu Supplicantis.

Beneficii pacifica poſſeſſio potiſſimum conſiſtit in pacifico & libero exercitio ipſius Beneficii; quemadmodum pacifica poſſeſſio rei temporalis in libero uſu rei illius.

Porro exercitium Beneficii præcipue ſpectare functiones Eccleſiaſticas illi annexas, indubitatum eſt.

Ipſa quippe temporalia, ſive jus ad illa, *conſequenter* ſolum ad ipſa ſpiritualia ſeſe habent : functiones autem ſive Officium Eccleſiaſticum ipſo Beneficio eſſentiale eſt, & principaliter ſpectandum eſt, juxta vulgatum illud : *Beneficium datur propter Officium.*

Itaque ſine fundamento contendit D. Archiepiſcopus in ſua Advertentia, non eſſe hic locum manutenentiæ, quia quæſtio vertitur ſuper ſuſpenſione *ab Officio Paſtorali.*

Cum enim hoc ſit eſſentialiter ipſi Curæ Animarum & Parochiali Beneficio annexum, evidens eſt, non poſſe quempiam in exercitio illius turbari, quin ſimul in pacifica & libera Beneficii Parochialis & Curæ Animarum illi annexæ, poſſeſſione turbetur.

Quare ſicuti hujus Senatus eſt, cognoſcere de turbatione *facti* in Beneficii Curati poſſeſſione, ita & ad ipſum ſpectat cognitio de turbatione in quaſi poſſeſſione Paſtoralium functionum.

Quod ulterius D. Archiepiſcopus prætendit in ſua Advertentia, Manutenentiam requirere turbationem in percipiendis temporalibus Beneficio annexis, plane erroneum eſt, & hactenus inauditum.

Uti enim ſupra vidimus, & quotidiana praxi notiſſimum eſt, manutenentia Regia pacificos poſſeſſores liberat ab omni oppreſſione, qua poſſeſſio aut quaſi poſſeſſio cujuscumque rei ſpiritualis, & etiam functionum Beneficii violente impetitur, eo quod Rex pacificos poſſeſſores nolit *via facti* (quæ altercationibus & rixis ac oppreſſionibus obnoxia eſt) a ſua poſſeſſione removeri aut quomodolibet inquietari.

Sed ſupponatur, licet erronee, manutenentiam fundandam eſſe ſuper turbatione temporalitatis Beneficio annexæ, nullum inde exceptio declinatoria accipit adjutorium.

Quid enim notius, quam Parochum in Paſtoralis Officii poſſeſſione violente turbatum, ſimul etiam temporali utilitate privari, puta honorariis, quæ fidelis Populus Paſtoribus ſuis in Sacramentorum adminiſtratione Chriſtiana caritate largitur, quæque in Urbibus conficiunt magnam partem competentiæ ſeu ſuſtentationis Paſtoribus debitæ.

Deinde qua fronte, Parochus Paſtoralia munia non exercens; non aſſiſtens Matrimoniis, neque baptizans,

nec

nec extremam Unctionem aut Viaticum adminiſtrans, recipiet oblationes a Fidelibus tum offerri ſolitas?

Quo titulo Parochus a functionibus ſuſpenſus, oblationes has Presbyteris munia Paſtoralia obeuntibus ſubtrahere, ſibique arrogare præſumat? *Cum operarius mercede ſua dignus ſit.*

Ad hæc, Parocho ita ab officiis ſuſpenſo, indubie ſubſtituendus eſt alter Vicarius, qui, ſuſpenſione durante, functiones Paſtorales exerceat, & populo ſpiritualia ad Curam Animarum ſpectantia adminiſtret.

Cui Deſervitori non tantum oblationes, ſeu incerta accidentia, cedere debeant, ſed etiam ex Paſtoralis Beneficii fructibus liberalior portio ſuſtentationis offerri; quod ſine Paſtoris ſuſpenſi gravi præjudicio fieri non poſſe manifeſtum eſt.

Ut proinde evidens ſit, ſuſpenſionem hanc ab officio ſaltem indirecte involvere turbationem ſeu gravem jacturam temporalium dependentium ab exercitio muneris Paſtoralis.

Quod plus eſt, nemo ambigere poteſt, quin ſi quis potiatur Beneficio fructibus & emolumentis temporalibus vacuo, ac in illius vel functionum annexarum pacifica poſſeſſione turbetur; eadem illi Senatus Regii manutenentia ſeu protectione, ſervanda ſit aut reddenda.

§. IV.

Judex Regius in judicio Poſſeſſorio non cognoſcit nec judicat de re mere ſpirituali, nec de validitate Cauſæ ſuſpenſionis.

Sæpe repetitum eſt, Senatum Regium in judicio Poſſeſſorio ſibi rei ſpiritualis judicium non aſſumere, puta, de ipſis functionibus Paſtoralibus.

Exempli cauſa; in caſu propoſito, non eſt Supplicantis intentio ut Senatus cognoſcat aut judicet, an bene vel male Officium Paſtorale exerceat; vel ut Regius Senatus Supplicanti munia Paſtoralia obeundi poteſtatem, impertiat; ſed ut judicet de pacifica poſſeſſione Supplicantis exercendi dicta munia Paſtoralia Beneficio Parochiali jure ordinario connexa; necnon de turbatione *facti* quo hæc pacifica poſſeſſio violatur.

Ubi autem Senatui de poſſeſſione & turbatione conſtiterit, concludit Supplicans in ſua poſſeſſione contra turbationem illam, manuteneri; ſeu contra extrajudiciales vexas Regia auctoritate defendi.

Impertinens proinde eſt, quod in ſua advertentia aſſerit D. Archiepiſcopus, Judici Eccleſiaſtico, non vero huic Senatui, competere judicium, num cauſæ ſuſpenſionis Domini Supplicantis ab Officio Paſtorali fuerint ſatis graves.

Nec enim vel per ſomnium Supplicanti incidit, D. Archiepiſcopum cogere, ut coram hoc Senatu prætenſæ ſuſpenſionis cauſas edat: aut hunc Senatum conſtituere Judicem ſufficientiæ aut inſufficientiæ earumdem cauſarum.

At unice contendit, auctoritate Regis tolli omnem turbationem illegitimam, ſibique ſui Beneficii cum annexis ſervari uſum integrum ſeu pacificam poſſeſſionem, donec ſervato juris ordine probetur Beneficio excidiſſe aut a functionibus illi annexis meruiſſe ſuſpendi.

§. V.

Per manutenentiam non impeditur Judex Eccleſiaſticus contra Beneficiatos Judicialiter procedere.

Oſtenſum eſt, hujus Poſſeſſorii judicii unicum ſcopum eſſe, ut auctoritate Regia ſubditis Regis, cujuſcumque ſint ſtatus aut conditionis, contra quamcumque violentiam, pacifica ſua poſſeſſio conſervetur.

Ut ergo locus ſit manutenentiæ, probanda Supplicantis poſſeſſio pacifica, ejuſdemque indebita vexatio.

Si vero turbetur dicta poſſeſſio, ſed ordine judiciali, puta ſi Judex Eccleſiaſticus ſervato juris ordine, agat contra pacificum poſſeſſorem, hæc turbatio viam manutenentiæ non aperit; neque Senatus judiciarium hunc proceſſum impediet.

Dum enim pacifico hactenus Poſſeſſori ſuper ſua poſſeſſione, vel ob defectum tituli, vel ob incapacitatem, aliamve cauſam, coram legitimo Judice, & ordine juris, quæſtio movetur, Senatus Regius nequaquam contra ſimilem judicialem turbationem concedat manutenentiam; utpote, qui unice intendit, beneficio manutenentiæ pacificum Poſſeſſorem contra omnem *facti* turbationem tueri, ac proſpicere ut omnia, ſervato juris ordine, agantur.

Itaque ſi quis Paſtor de mala converſatione aut perverſa doctrina probatus ſuſpectus, criminaliter coram legitimo Eccleſiaſtico Judice convenitur, quamdiu Promotor juxta formam ac ſervato juris ordine procedit adverſus eundem, nullus poterit eſſe locus manutenentiæ aut poſſeſſorii; nec enim Paſtor hic *via facti* in ſua poſſeſſione turbatur, ſed judicialiter & via juris; nullaque illi infertur violentia, ſed omnia ſecundum formam juris peraguntur.

Nequaquam ergo hoc judicio poſſeſſorio impeditur Epiſcopus aliuſve Eccleſiaſticus Judex contra ſubditum ſuum criminaliter procedere, eumque ſervato juris ordine reum probatum ex ſua poſſeſſione dejicere, vel pro criminis qualitate ſuſpendere; ſed unice vetatur, poſſeſſorem *via facti* ſive per violentiam in ſua poſſeſſione turbare. Itaque effectus manutenentiæ ac etiam pleni poſſeſſorii eſt, Beneficiatum in pacifica ſui Beneficii & annexorum poſſeſſione ſervare, quoaduſque, ſervato juris ordine, declaratus fuerit per legitimum Judicem ſua poſſeſſione excidiſſe, vel ad tempus aut in perpetuum privandus eſſe.

Id dilucide & compendioſe nuper expreſſum fuit in quadam Theſi *de judicio poſſeſſorio in cauſis Eccleſiaſticis* Lovanii in actu Licentiæ die 27. Julii noviſſimi publice propugnata, ſub Præſidio Clariſſimi D. *l'Hamayde*, Juris Utriuſque Doctoris, & Anteceſſoris Primarii, cujus Theſeos Concluſio 4. erat: *Effectus hujus judicii ſive manutenentiæ eſt, manutenere ipſum Poſſeſſorem in ſua poſſeſſione tam quoad temporalia, quam ſpiritualia ſuo Beneficio, ſeu Officio annexa, contra turbationem facti; puta Canonicum in functionibus Canonicatus, Parochum in munus & exercitiis Paſtoralibus, quoad uſque, ſervato juris ordine, in petitorio hiſce functionibus excidiſſe fuerit declaratus.*

§. VI.

Senatum Regium, Parochum manutenendo in quaſi poſſeſſione functionum Paſtoralium, non dare ipſi poteſtatem Clavium aut Curam Paſtoralem.

Senatus Regius in judicio poſſeſſorio duo præcipue diſcutit & probari deſiderat, priuſquam poſſeſſorium Beneficiato adjudicet.

Primo examinat, num qui manuteneri rogat probet ſe hactenus fuiſſe ſui Beneficii poſſeſſorem.

Secundo, num dicta pacifica poſſeſſio extrajudicialiter ſeu *via facti* turbetur. Supponit ergo Senatus Regius illum cui manutenentia conceditur, fuiſſe hactenus in Canonica & pacifica ſui Beneficii alteriuſve juris poſſeſſione.

Nequaquam igitur dat, aut dare prætendit Senatus Regius novam poſſeſſionem, aut jus quod ante ipſi manutento non competeret: ſed dumtaxat manutenendum declarat Supplicantem in hactenus habita pacifica poſſeſſione contra turbationem facti.

Neque in præſenti caſu contendit Supplicans, petendo a Regio Senatu manuteneri in quaſi poſſeſſione functionum Paſtoralium, ab eo accipere curam animarum, aut jus aliquot functiones Eccleſiaſticas exercendi: ſed unice conſervari rogat in pacifica poſſeſſione

ſui

ſui Beneficii, & curæ animarum, functionumque & jurium ad illam pertinentium; idque contra turbationem facti, qua D. Archiepiſcopus eundem, nullo ſervato juris ordine, ſua poſſeſſione dejicit.

Curam enim animarum & jus exercendi functiones ad eam ſpectantes accepit Supplicans auctoritate Eccleſiæ; quanto juxta leges ab Eccleſia præſcriptas prævio examine & Canonica inſtitutione, Eccleſiæ Parochiali tanquam ejus proprius ac peculiaris Parochus fuit adſcriptus, uti ſupra *Capite* 1. probatum eſt.

Hanc autem Curam animarum & auctoritatem functiones ipſi annexas obeundi, jure *tituli* Parochialis & *ordinario* ei competentem extrajudiciali ſuſpenſione auferri Parocho non poſſe, neque in ejus exercitio via facti turbari, ſimiliter ibidem probatum eſt.

Ex quibus evincitur, quod nihil ſpirituale aut redolens Curam Animarum Supplicans ab hoc Senatu ſibi concedi poſtulet: ſed juxta receptum morem, petit in poſſeſſionem ſui tituli illique annexo exercitio protegi, ac contra omnem indebitam vexationem manu Regia defendi ſeu manuteneri.

§. VII.

Per recurſum ad Senatum Regium non intendit Supplicans declinare Judicium legitimi Judicis Eccleſiaſtici in materia correctionis morum, aut doctrinæ.

Aliquoties in hujus Motivi decurſu, repetit Supplicans nolle ſe titulo Poſſeſſorii, in correctione morum aut materiæ doctrinæ, Tribunal Eccleſiaſticum declinare, vel judicium ſuper iiſdem hujus Senatus Auctoritati adſcribere.

Verum & hoc ſupra fuſa oſtenſum eſt, nemioem prætextu correctionis morum aut perverſæ doctrinæ poſſe *via facti* ac violenter in pacifica Beneficii ſui vel munium eidem annexorum poſſeſſione turbari: at contra id generis vexas patere recurſum ad Senatum Regium; ut ſuprema Auctoritate tollatur violentia, & pacificus Poſſeſſor contra illam Regia protectione muniatur.

Quod ſi D. Archiepiſcopus viſitans ſuam Diœceſim, aut Parochiam Supplicantis, quidquam ordinaſſet ad correctionem morum, aut Divini cultus augmentum vel aliqua minus recte hactenus obſervata emendari voluiſſet, nequaquam Supplicans ſe illis tentaſſet opponere, vel ejus Senatus Patrociniom contra ejus ordinationes implorare: qui nihil adeo cordi habuit, quam a D. Archiepiſcopo intelligere quid corrigendum, quid mutandum pro bono animarum, pro feliciore Parochiæ directione, & meliore Cleri inſtitutione judicaret.

Sciebat Supplicans, quod *nec in his, ubi de viſitatione aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam, interpoſita, executionem eorum, quæ ab Epiſcopis mandata, decreta aut judicata fuerint, quomodo impediat aut ſuſpendat*, uti declarat Synodus Trid. *Seſſ.* 24. *Cap.* 10. *de Reformat.*

Verum & hoc novit Supplicans, hic non agi de *correctione morum*, quæ, ſine ſtrepitu judicii, per Epiſcopos viſitantes fieri ſolet, de qua loquitur Synodus Tridentina; ſed de pœna *ordinaria*, eaque graviſſima, nimirum Cenſura ſuſpenſionis, qua Supplicans ab omni Officio Paſtorali ſuſpenditur, & in Beneficii Parochialis poſſeſſione turbatur, quod nequaquam ad morum correctionem, ſed ad pœnæ inflictionem ſpectare dignoſcitur.

Correctio enim politiam reſpicit, *quam qui curant magis exequendo, quam judicando & cognoſcendo procedunt. Ita Ædiles Romani, politiæ curandæ præfecti, ſi quid eam læderet, e medio tolli, frangi, emendari jubebant; magis facti, quam juris rationem ſervantes. Igitur correctio illa fit ſine forma judicii, ſola veritate perſpecta, & olim ſine ſcripto, ac, ut nunc Abbas procedit contra Monachum, Pædagogus contra Diſcipulum, & hodie indies videmus fieri in viſitandis per Prætores & Magiſtratus viis & aggeribus, qui in loco oculis ſubjecto, mox decernunt & exequuntur.*

Hæc ex *Zypæo* in Analyſi Juris novi, *tit. de Accuſat. ibidem num.* 9. ita concludente: *Ergo correctioni locus maxime eſt in viſitatione, dum Epiſcopi, ſicut Ædilitii Magiſtratus, Civitatem vel Diœceſim obeunt, & quidquid inordinatum inveniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi ſervantes, ita* (ait) *non niſi correctiones, non* POENAS ORDINARIAS *infligentes: hoc enim non poteſt fieri niſi proceſſu plenarie inſtructo.*

Rationem ſubjungit *Zypæus*: *Nam ex proceſſu ſummario & cognitione uti conveniit Judicibus pedaneis, non poteſt imponi pœna* ORDINARIA: *ſed ea* (ait) *ſollemnem & plenam cognitionem requirit, quæ inſtituenda eſt, dum contra aliquem* ORDINARIA *punitio intenditur.*

Hinc & S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum reſolvit die 24. Aprilis 1595. *Epiſcopum non poſſe imponere in viſitatione pœnas* ORDINARIAS, *ſed tantum extraordinarias, quæ magis morum emendationem & correctionem, quam* DELICTI VINDICATAM *reſpiciant*, uti ibidem refert *Zypæus*.

Cum igitur hic agatur de pœna ordinaria, eaque graviſſima, ob prætenſum crimen hæreſeos, evidens eſt, quod D. Archiepiſcopus ordinem judiciarium in ea infligenda ſervare debuiſſet; quo facto indubie fuiſſet Supplicanti liber recurſus ad ſuperiorem Judicem Eccleſiaſticum via Appellationis, uti eadem Congregatio judicavit, & refertur in Declarationibus ad citatum *Cap.* 10. Concilii Tridentini. Ubi vero D. Archiepiſcopus *via facti* & extrajudicialiter hanc pœnam inflixit; ipſumque Supplicantem *via facti* in ſua pacifica poſſeſſione turbavit; liberum illi fuit, hujus Senatus patrocinium via poſſeſſorii implorare, quo in ſua poſſeſſione manuteneatur, donec, ſervato juris ordine, probatum fuerit, illum hanc ordinariam & graviſſimam pœnam ſecundum Statuta Canonica meruiſſe.

Nec per umbram igitur de Correctione morum quæſtio eſt; ſed de pœna *ordinaria*, nimirum ſuſpenſionis *via facti* inflicta, qua Supplicans in ſua pacifica poſſeſſione turbatur, & de qua coram hoc Senatu conqueritur, & protectionem Regiam ac manutenentiam deprecatur.

Nec dubitat, quin defuiſſet querelæ locus ſi D. Archiepiſcopus inhæſiſſet conſilio Synodi Tridentinæ *Seſſ.* 13. *Cap.* 1. *de Reform.* ubi primum admonendos cenſuit Epiſcopos, *ut ſe Paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, ut non in eos dominentur, ſed illos tanquam filios & fratres diligant, laborentque, ut hortando & monendo ab illicitis deterreant, ne ubi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur.*

Si enim D. Archiepiſcopus tanquam Pater dignatus fuiſſet, Supplicantem ut filium hortando & monendo ab illicitis, quum Supplicantem reum credebat, deterrere, omnino confidit Supplicans, quod ea veneratione & ſubmiſſione his hortatiooibus & monitis paruiſſet, ut reipſa comperiſſet D. Archiepiſcopus, gravi hac pœna ſuſpenſionis ipſum coercendum non fuiſſe.

Sicuti autem oemo ſub prætextu correctionis morum, *via facti* puniendus eſt pœna ordinaria, eaque graviſſima, ita nec titulo perverſæ doctrinæ ſive hæreſeos, aut ſuſpicionis illius.

Quapropter jam pridem Arcadius Imperator in *l.* 2. §. 1. *Cod. de Hæreticis*, cenſuit pro hæreticis non eſſe habendos, neque pœnis in hæreticos decretis puniendos, *niſi qui a judicio Eccleſiaſticæ Religionis, & tramite* DETECTI *fuerint deviare*; id eſt, probati ſint a judicio Eccleſiæ in cauſa Religionis deviare.

Hanc æquiſſimam juris naturalis regulam, quæ neminem puniri patitur, niſi eam pœnam commeriſſe juridice

ridice probatum ſit, ſervari ab Epiſcopis Belgii mandavit Innocentius XII. in Brevi ad eos directo die 6. Februarii 1694. in hac de qua præcipue agitur de Janſeniſmi materia, ipſis injungens ne ſub prætextu Janſeniſmi quemquam *repelli ab Officiis aut Muniis*, *Beneficiis*, *Gradibus ac Concionibus habendis*, *vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant*, NISI SARVATO JURIS ORDINE EAM POENAM, *quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt*, *commeruiſſe probatum fuerit*, uti latius deductum eſt ſuperiore Capite §. 8. & oſtenſum, quam procul a præſcripto hujus Brevis D. Archiepiſcopus in Supplicantis ſuſpenſione deviarit.

Ex his perſpicuum eſt huic Ampliſſimo Senatui, nulla vel apparenti ſpecie, Supplicanti opponi poſſe litteras a Carolo II. ad hunc aliosque in Belgio Regios Senatus anno 1695. directas, quibus intardicitur huic aliisque Regiis Conciliis, ne ſub prætextu protectionis aut poſſeſſorii impediant, quo minus Decreta & Ordinationes Epiſcoporum in materia correctionis morum vel doctrinæ ſuum ſortiantur effectum.

Ex integro enim illarum contextu colligere eſt, in hiſce redargui Eccleſiaſticos illos, eosque dumtaxat a Tribunalibus Regiis repellendos, qui prætextu protectionis aut Poſſeſſorii ſe conabantur judicio Epiſcoporum in moribus ac doctrina ſubducere, & vim Decretorum Epiſcopalium impedire. Habetur ſub litt. R.

Quod cum nullatenus intendat Supplicans, ſed unice petat Regia protectione a violentia & facti turbatione vindicari, non apparet, qua æquitatis forma, eam a Clementiſſimo Rege per dictas litteras negatam eſſe dicamus.

Sciebat optimus Princeps, nihil adeo Regibus eſſe naturale, nihil tam glorioſum, quam ſubditis ſuis oppreſſis protectricem manum porrigere; eamqoe a ſe non poſſe niſi cum ipſa Regia Corona abdicare: uti latius Capite ſequenti oſtendetur.

Nec mentem fuiſſe Clementiſſimi Regis eam protectionem negare ſubditis ſuis, aut permittere, ut *via facti*, prætextu correctionis morum aut doctrinæ, in ſua pacifica poſſeſſione turbentur, evincunt ejus litteræ de 10. Junii 1697. ad D. Archiepiſcopum aliosque Belgii Epiſcopos datæ, quibus ſignificat ſe velle executioni mandari Breve Innocentii XII. de 24. Nov. 1696. *relativum* (ait) *ad illud de 6. Febr.* 1694. quo præſcribitur *ut nemo ſub prætextu Janſeniſmi a functionibus Eccleſiaſticis repellatur*, *niſi ſervato ordine juris eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit*, uti latius ſupra. Epiſtola habetur ſub litt. S.

Inſuper in iiſdem litteris declarat quidem Clementiſſimus Rex, quod juxta priora mandata non patietur materias correctionis morum aut doctrinæ trahi ad tribunalia laica, ſed addita hac clauſula, *modo noſtra Edicta & antiquus patrium uſus obſerventur.* Quod non fiet ſi manutenentia Regia & protectio ſubditis etiam Eccleſiaſticis via facti oppreſſis, denegetur; cum uſus antiquus, uſque in hæc tempora continuatus, probet protectionem illam oppreſſis omnibus concedendam, & Regia Edicta, quæ leges in danda manutenentia ſervandas præſcribunt, uſum illum manifeſte ſupponant.

Hæc abunde evincont, Viri Ampliſſimi; Supplicantem nequaquam prætendere, ſub prætextu Poſſeſſorii ſive manutenentiæ, ſe jodicio Judicis Eccleſiaſtici ſubtrahere in materia doctrinæ aut correctionis morum; ſed unice poſtulare, via manutenentiæ contra turbationem facti ſe manuteneri Regia auctoritate in pacifica poſſeſſione exercitii Beneficii ſui Parochialis, quoaduſque probatum fuerit, ſervato juris ordine, pœnam ſuſpenſionis a ſuo Officio Paſtorali meruiſſe.

Immo ſi quam Regiam protectionem ulterius requirat Supplicans, unice prætendit per eam contra violentias & facti turbationes ſibi inferendas ſe munIri, non judicio Superiorum ſuperiorum ſuorum ſe ſubducere, uti Capite ſequenti oſtendet.

CAPUT IV.

De Protectione Regia.

§. I.

Rex ſubditis ſuis Oppreſſis protectionem tenetur concedere.

Singularem ac præcipuum Regiæ dignitatis ac politici Regiminis ſcopum & objectum eſſe, ut ſubditi quietam & tranquillam vitam agant, nemo ambigit. In commune enim ac publicum ſubditorum bonum, Regia omnisque ſæcularis poteſtas a Deo ordinata eſt.

Nihil porro tam neceſſarium & efficax ad bonum illud procurandum, quam ſi imbecilliores, & minus potentes a potentiorum violentiis & oppreſſionibus vindicentur, illisque contra easdem refugium, & protectio ſolatiumque præſtentur.

Cum vero violentiæ illæ vix, niſi validiore manu, comprimi poſſint, idcirco hæc protectio Regibus eorumque Miniſtris propria eſt; illis enim Deus gladium, ejuſque uſum commiſit, ut pœnarum timore ſubditorum ſuorum ſaluti ac ſecuritati conſulerent. *Non enim ſine cauſa gladium portat* (ait Apoſtolus:) *Dei enim Miniſter eſt: vindex in malum ei qui male agit.*

Si Dei Miniſter eſt, hoc illi præcipue ad eius imitationem ſatagendum ut infirmiores ab oppreſſione potentiorum liberet, cum ipſe Deus maxime in hoc potentiam ſuam juſtitiamque manifeſtet, *ut pauperes de manu potentis eripiat*, *& adjutorem ac protectorem eorum ſe in tempore tribulationis oſtendat.*

Unde ad Principes præcipue pertinet illud Jeremiæ Cap. 22. *Facite judicium & juſtitiam & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris.* Ad quæ verba ſcribit S. Hieronymus apud Gratianum *Cauſ.* 23. *q.* 5. *Can.* 23. *Regum officium eſt proprium facere judicium & juſtitiam*, *& liberare de manu calumniatoris vi oppreſſos.*

Quare Principes Chriſtiani nihil ſibi duxerunt glorioſius, nihil Regiæ dignitati convenientius, quam Dei & Regis Regum exemplo, oppreſſorum Protectores & Defenſores nuncupari: ſuaque Auditoria & Tribunalia, pupillorum, viduarum, aliarumque miſerabilium perſonarum opportuna azyla eſſe voluerunt. Id Magno Conſtantino ita fuit infixum ut publica Sanctione declaravit in *L. Unica Cod. Quando Imperator inter pupillos* &c. *Quod ſi pupilli vel viduæ aliique fortunæ injuria miſerabiles*, *judicium noſtræ ſerenitatis oraverint*, *præſertim cum alicujus* POTENTIAM *exhorreſcunt*, *cogantur eorum adverſarii examini noſtro*, *ſui copiam facere.*

Hinc & pupillorum, viduarum, aliarumque miſerabilium perſonarum, ſub violentia potentiore gementium eſt perpetuum, etiam his temporibus privilegium, ut adverſarios ſuos in prima quoque inſtantia ad Curiam Principis, in jus vocent: *Ubi & innocentia profugium & calumniatores jus poſſunt invenire diſtrictum*, uti loquitur Theodoricus Rex, apud Caſſiadorum *lib.* 4. *Cap.* 9. Quapropter recte notat Franciſcus Salgado *in Tract. de Protectione Regia*, *parte* 1. *Cap.* 1. *Prælud.* 5. *num.* 310. Quod cognitio de violentia & oppreſſione ſubditorum, eorumque defenſio & protectio *non competat Regibus ſupremis ex Privilegio Romani Pontificis*, *ſed ex juris naturalis inſtinctu*, *ratione*, *& principio. Naturale attributum eſt*

(ait) *propriumque Regis Officium, inhærens regimini a quo avelli non poteſt, niſi ſimul ex iis cauſis, quibus Regimen & Regnum tolli poteſt; & tunc non per ſe tollitur, ſed tamquam ſubſtantia, medulla, anima, & qualitas totius ſui ſubjecti.*

Non immerito proinde Principes hanc ſubditorum ſuorum protectionem, tamquam proprium, immo primum numerant ſui Diadematis Regalis ornamentum, uti bene notavit Annæus Robertus *lib. 3. Rerum Judicat. Cap. 1.* ita ſcribens: *Hoc jus* protectionis) *tanta dignitate commendare voluerunt Majores noſtri; ut licet nomen* Regaliæ *generale ſit, multaque ſua univerſali appellatione comprehendat, tamen huic uni rei, præter cetera Regii Sceptri jura, eximia quadam ſpeciali prærogativa, Regaliæ appellationem tribuere, viſum eſt.*

Hinc citatus *Salgado* in Supplicatione ad Sanctiſſimum *parte 1. Cap. 1. num. 109.* notat poſt Cancerium, Covarruviam aliosque ibi citatos, quod Regalias quæ competunt Regi, in ſignum ſupremæ juriſdictionis, ut ad ipſum appelletur, & per *Oppreſſos* ad eum recurratur, Princeps a ſe abdicare non poteſt, & ſic ſunt impræſcriptibilia: additque *num. 110.* ex citatis ibidem Doctoribus: *Regem non poſſe ſibi auferre ſupremam Regaliam recurrendi ad eum, niſi Regiæ Sedi renuntiet.*

§. II.

Protectio Regia etiam Eccleſiaſticis concedenda.

Clerici aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ licet ſpecialiter Dei & Eccleſiæ obſequio, vi ſuæ vocationis, ſint adſtricti, nihilominus manent Reipublicæ membra, ac tenentur Regibus ac ſublimioribus poteſtatibos obedientiam fidelitatemque præſtare.

Hinc & Pincipes ipſis tamquam ſubditis non ſecus ac Laicis obligantur officium ſuæ protectionis impeodere; uti bene monet Franciſcus *Salgado*, de Protectione Regia, *Part. 1. Cap. 1. Prælud. 2. num. 76. Rex tenetur tam Clericos & Eccleſias, quam Laicos tueri, cum ſint pars, membra, & Cives Reipublicæ temporalis, quæ ſub tutela Regis eſt.*

Immo, uti recte citatus *Salgado*, ibidem reflectit *num. 72. Defenſio Regia potius convent Eccleſiæ & Eccleſiaſticis perſonis quam aliis, quia arma non ferunt.* Atque ibidem ex Belluga *n. 77. Manus Regia murus eſt Eccleſiæ, pax Clericorum, ſalus populi, vita vaſallorum, caput ſubditorum, tutor Reipublicæ, propugnaculum & Præſidium Chriſtianæ Religionis.*

Pluribus probat dictus Auctor, *Præludio 3.* qood *Princeps temporalis ſupremus omni jure naturali, divino & poſitivo & conſuetudine immemoriali teneatur a violentiis perſonis Eccleſiaſticas ſibi ſubditas protegere*, uti ſonat primum illius Præludii Summarium.

Hinc & tamquam indubitatum infert, Clericis fas eſſe, pro violentiis tollendis ad Regiam protectionem recurrere & a Rege ſeu ejuſdem Senatu remedium, quo liberentur ab oppreſſionibus implorare.

Quod ſi violentiam Clericis ab Ipſomet *Judice Eccleſiaſtico* inferri contigerit; tunc vel maxime neceſſarius ſæpe erit recurſus ad Regem ut ab illa liberetur oppreſſus, & potentiori defenſione muniatur, uti bene nutat citatus Salgado *Prælud. 4. num. 192. Ceteris enim violentiis* (ait) *hæc quæ a Judice fit, major eſt & atrocior, cum ſub ſecuro, & ſuperioritatis, ac juriſdictionis prætextu facillime deliberari poſſit, ad hujuſmodi vim inferendam.*

Et nonnullis in aſſerti ſui probationem adductis concludit: *Igitur cum Judices tot intolerabiles violentias & oppreſſiones ſuæ majoritatis & juriſdictionis occaſione committant, juſtiſſime multo fortius poterit Rex illis reſiſtere, & oppreſſis naturalem defenſionem præſtare, cujus proprium officium eſt.*

Et late deducit *Matta*, de Juriſd. *part. 1. Cap. 48. Attributum Principis in protegendo vi oppreſſos præſertim procedere in Eccleſiaſticis perſonis*, addita hac ratione: *Quia res & Perſonæ Eccleſiaſticæ nequaquam in tuto eſſe poſſunt, niſi eas & Regia & Sacerdotalis poteſtas regat.*

Non mirum proinde, hunc Clericorum adverſus violentias quas a Judicibus Eccleſiaſticis patiuntur ad Regios Senatus recurſum, omnium pene Regnorum Catholicorum uſu probatum eſſe.

Didacus *Covarruvias*, qui a 200. circiter annis ſcripſit, teſtatur, *Pract. qq. Cap. 35. num. 3.* quod in *Regia & Caſtellana Republica illud obſervantiſſimum ſit, & diu obtinuerit, a tempore quod memoriam hominum excedit, poſſe ab his, qui a* JUDICIBUS ECCLESIASTICIS *vi & cenſuris opprimuntur, Regios Auditores, & Conſiliarios, qui apud Regia ſuprema prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri, ut vim auferant, & compellant Judices Eccleſiaſticos, ab ea inferenda ceſſare.*

De conſuetudine & praxi ejusdem recurſus ad Regia Tribunalia a tempore *immemoriali* in Regno Aragoniæ teſtatur Joſephus *Seſe*, J. U. Doctor, in Tractatu de inhibitionibus & executione privilegiata, ac ſignanter *Cap. 8. §. 3.* ubi *n. 69.* recte advertendum monet. quod *Rex aut Regius Senatus non ſe intromittat in his oppreſſionibus, conditionaliter, & in modum ordinariæ juriſdictionis; neque ut cauſam definiat, quæ ad ſe forſan non pertinet, ſed per modum extra ordinariæ defenſionis, ut vim repellat, propulſet, & oppreſſum ſublevet, & Eccleſiaſticum quodammodo reducat ad viam juſtitiæ & pramites legitimos.*

Quin & teſtatur dictus Auctor citato *Cap. 8. §. 4. num. 1.* quod ſuper juſtitia hujus recurſus ad Regia Tribunalia pro comprimendis violentiis Judicum Eccleſiaſticorum, *Conſulti fuerint* MULTI *doctiſſimi viri, tam Theologi, quam Juriſperiti, in hoc Regno Arragoniæ, quorum reſponſa,* (ait) *ipſe vidi, legi & maxime notavi: &* OMNES *illi* UNO ORE *& lingua fatentur, & maximis auctoritatibus ſundatum relinquunt, hos recurſus licite interponi ad effectum tantum ad tollendam violentiam... Et dicunt concludentes, fundamentum violentiæ id ſolum operari & inducere, ut ſcilicet Judex Secularis vim tollat extrajudicialiter & per modum extrajudicialis & caritativæ defenſionis, aliqua tamen cognitione adhibita circa violentiam, non autem judicialis ordinariæ cognitionis: ex hoc inferentes, eos, qui intra juſtos limites, recurſus fecerint ad Judices Sæculares pro manutentione ſuæ poſſeſſionis, nullas incurrere Cenſuras, cum id fiat ad nudum auxilium dumtaxat pro tollenda violentia, quod de jure naturali permiſſum eſt, immutabile & perpetuum.*

Teſtatur quoque poſt alios ipſe *Salgado*, de protectione Regia *parte 1. Cap. 1. Prælud. III. num. 171. in ſupremo Senatu Regni Galliciæ dari recurſus ad propulſandas per viam violentiæ illationes ab* ECCLESIASTICIS *& Religioſis, non ſolum in profanis, ſed &* SPIRITUALIBUS; *quam cognitionem* (ait) AUTO ORDINARIO, *Pragmatici vocant.*

De Regno Galliæ nihil eſt quod dicamus: quia notum nimis eſt, Regem, ſive Parlamenta Regia, nihil habere antiquius, quam titulo *poſſeſſorii*, & appellationis tamquam *ab abuſu* aliisque mediis ſubditos, tam Eccleſiaſticos quam Laicos, a violentiis & oppreſſionibus, etiam Judicum Eccleſiaſticorum, vindicare; eamque praxim jam a ſuo tempore conſuetudine *immemoriali* in hoc Regno obtinuiſſe teſtatur, qui a 200. annis ſcripſit Guilielmus Benedicti, Parlamenti Tholoſani Præſes, in Doctiſſimo ſuo Commentario ad *Cap.* RAYNUTIUS *ff. De Teſtam.* verbo *& uxorem nomine Adelam, num. 331.* quem & a Martino Papa V. per Bullam aſſerit probatum fuiſſe: quod & teſtatur *Guido Papæ Deciſione 1.* ibidem integram hanc Bullam referens.

Nihil quoque notius, quam Principes noſtros, ac notan-

notaoter bunc ſupremum Brabantiæ Senatum, ab omni ævo protectionem ſuam oppreſſis ſeu Laicis, ſeu Eccleſiaſticis, ſumma Benevolentia conceſſiſſe; ipſosque Clericos omnis conditionis ac dignitatis, quantumvis eminentis, ad hunc veſtrum Senatum, tamquam tutiſſimum, omnibuſque expoſitum oppreſſorum azylum confugiſſe; idque juxta antiquiſſimas tabulas legum hujus Ducatus Brsbantiæ, vulgo *Den Landt-chartre*, Joannis Ducis de anno 1312. quibus *art.* 17. declarat, quod velit *ut Monachi, Moniales, Presbyteri & qualeſcumque Religioſi, ſi quomodo* OFFENDANTUR, *ad ipſius Ducis Judices pertineant, nimirum* ut ab injuriis & violentiis liberentur.

Hanc protectionem unice coram hoc Senatu implorat Supplicans, neque vult doctrinæ ſuæ examen, aut morum eorrectionem ejuſdem calculo ſubjicere, aut eo prætextu legitimum ſuperiorum ſuper illis Judicium aut Cenſuram evadere, ſed de ſola violentia illata cognoſci poſtulat, ſeque contra illam hujus Regii Senatus auctoritate muniri.

§. III.

Manutenentia Regia eſt ſpecies protectionis Regiæ.

Interdicto, *uti poſſidetis*, ſucceſſiſſe jodicium poſſeſſorium, quod *Manutenentia* dicitur, ex *Damhondero* notatum eſt, Capite præcedenti §. 2.

Ac deinde oſtenſum, unicum hujus judicii Poſſeſſorii ſcopum eſſe, pacificos Poſſeſſores in ſua poſſeſſione protegere, contra quamcumque turbationem *facti*, ſive violentiam, quoad uſque via juris ſua poſſeſſione excidiſſe, aut ea merito privandi ſeu exuendi judicentur.

Unde uti ibidem ex *Damhaudero* obſervavimus, manutenentia revera eſt *quædam proviſio, immo verius quoddam Principis vel Concilii ſui beneficium, quo pacificum poſſeſſorem; metuentem tamen ex ea ejici aut exturbari, in eadem ſua quieta poſſeſſione tenet, ſervat, & quaſi ſua* MANUTENENDO, *ſua auctoritate tuetur.*

Evidens eſt, *Damhanderum* nequaquam dubitaſſe, quin manutenentia eſſet ſpecies *protectionis Regiæ*, qua nimirum ipſe Rex ejuſve Senatus pacificos poſſeſſores contra turbationes *facti* ſua auctoritate protegit amovendo & tollendo omnem violentiam quo dicti poſſeſſores contra juris ordinem, in ſua poſſeſſione turbautur. (*a*)

Hæc enim protectio dsnda eſt contra omne id qood fit incompetenter vel cnntra regulas Juſtitiæ, quod omne ſapit violentiam, ad qusm arcendam Reges gladium portant, per quemcumque & quibuſcumque ſubditis inferatur.

Hinc & uno conſenſu, Auctores de protectione Regia tractantes, atque Regiis Senatibus cognitionem de *violentia*, etiam inter Eccleſiaſticus, aſſerentes, huic protectioni adſcribunt, tamqusm illius ſpeciem, judicium Poſſeſſorii; probatque *Salgado*, prædicto *Prælud.* 3. *num.* 175. conſuetudinem cognoſcendi de *violentia* inter Eccleſiaſticos, in ordine ad eamdem, Regia auctoritate tollendam, eſſe probatam in Bulla Martini V. Papæ, relata ut ſupradictum, per *Guidonem Papæ Deciſ.* 1. tametſi hæc Bulla ſolum loquatur de Conſuetudine immemoriali qua Rex Galliæ de poſſeſſorio cognoſcebat, non dubitans, quin hæc cognitio poſſeſſorii eadem eſſet cum illa, qua Reges cognoſcunt de *violentia*, in ordine ad protectionem ſuam ſubditis largiendam.

Perſpicuum hinc eſt, hanc manutenendi auctoritatem non ex aliquo privilegio, aut jure mere poſitivo Regiæ auctoritati, & huic ſupremo Senatui esmdem repræſentanti, fuiſſe conceſſsm, ſed Regibus propriam eſſe, ipſorumque Regali Officio nsturaliter annexam: neque ab ipſa Regia Dignitste & Juribus Majeſtatis magis divelli poſſe ae abjici, quam poſſit ipſa oppreſſorum protectio, quæ præcipua & indivulſa ac inſeparabilis ſupremæ & Regalis Majeſtatis eſt portio, uti ſupra oſtenſum eſt.

Proinde non minus vere de hac protectionis ſpecie, qua pacificis poſſeſſoribus ſua poſſeſſio aſſeritur, dici poterit, quam de ſimili ſpecie protectionis Regiæ dixit Didscus *Covarruvias*, Pract. qq. *Cap.* 35. *num.* 3. *Quod ſi quis contendat a Principibus ſæcularibus hanc tollere poteſtatem, ſtatim, non quidem ſero comperiet experimento* MANIFESTISSIMO, *quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

Non eſt quod hæc veritas huic perſpicaciſſimo Senatui pluribus perſuadeatur: cum ipſum minime lateat, quantum Reipublicæ, notanter Eccleſiaſticæ, calamitatis invexerint, qoantaque Eccleſiaſticorum oppreſſorum murmura, quantas rixas & contentiones excitarint; qui nuper variis fraudibus & artibus ſupremis poteſtatibus obrepentes, impedierunt, procuratis pluribus Interdictis, ne hanc ſuam auctoritatem Veſter Senatus Eccleſiaſticis oppreſſis impenderet, eoſque a ſibi factis violentiis auctoritate protegeret, & in ſua poſſeſſione manuteneret.

§. IV.

Protectio Regiæ impendenda Eccleſiaſticis contra violentias Judicis Eccleſiaſtici pendente recuſatione procedentis.

Per recuſationem Judicis ſoo tempore, debitaque forma propoſitsm, non ſecus atque per interpoſitam appellationem ſuſpendi juriſdictionem Judicis recuſati, ſaltem quouſque de cauſis recuſationis ſecundum formam & Statuta Canonica judicatum ſit, concors eſt Doctorum ſententia, inviolabili praxi comprobata.

Unde & notant, ob hanc appellationis & recuſationis conſonantiam, unum & eumdem eſſe titulum Decretalium *de Appellationibus & Recuſationibus.*

Hinc unsnimi voto concludunt *quod cum ſicut per appellationem ita & per recuſationem Judicis ſuſpendatur ejus juriſdictio, ne poſſit in cauſa, in qua recuſatur, ad aliquem actum procedere, & ſi proceſſerit, proceſſus ſit* NULLUS, uti loquitur *Andreas Vallenſis*, in Paratitlis Decretalium, ad *tit. de Appellat.* §. 18. *num.* 1. monetque §. 19. *num.* 5. *Quod Judex recuſatus non aſſimiletur ei a cujus* INTERLOCUTIONE *dumtaxat eſt appellatum, ſed ei cui poſt appellationem ab interlocutione per Judicem provocatum, facta eſt* INHIBITIO *ulterioris proſecutionis; quaſi, uti ibi hominis, ita hic inhibitio ſit juris: conſtat autem omnia acta poſt inhibitionem eſſe ipſo jure nulla*, *Cap.* NON SOLUM de appellst. in VI. Id ipſum iiſdem pene verbis tradit *Wameſius*, ad *Cap.* CUM SPECIALI, 61. *ff. de Appellat.*

Et Petrus *Rebuffus*, in ſuo Tractatu de *Recuſationibus art.* 6. ait, hodie indubitatum eſſe, *quod Judex poſt recuſationem propoſitam non poſſit de principali cognoſcere, & ſi cognoverit proceſſum eſſe nullum, quia recuſatus omni juriſdictione privatus cenſetur: ideo quidquid poſtea facit, cenſetur facere tamquam privatus non habens juriſdictionem.* Id ipſum latius proſequitur

(*a*) (*Additamentum propria manu Eſpenii in exemplari impreſſo exaratum.*)
„ Id ipſum etiam ſat clare docet *Covarruvias*, Pract. qq. Cap. 35. n. 2. ſub finem, verſu ſexto; cum id probare nitatur quod Ju-
„ dices Regii extraordinarie de cauſa poſſeſſoria in Beneficialibus cognoſcant, *in qua* (ait) *de poſſeſſione Beneficii diſputatur ad effectum*
„ *ut quieta reſpublica, & ne fiat alicui injuria & violentia, aut ne debita poſſeſſione quam obtinebat exſpolietur.* Hoc enim etiam in
„ Neapolitano Regno ſemper fieri teſtatur Matthæus *de Afflictis*, Deciſ. 24. ſcribens in hoc judicio potius agi de defenſione extraju-
„ diciali, quam de judiciali ordinaria cognitione; quia tantum id agitur quod quis reſtituatur ad poſſeſſionem; quia inique & per
„ violentiam fuerat exſpoliatus a Judice Eccleſiaſtico.

proſequitur Hieronymus de *Cevallos*, *Tract. de* COGNITIONE PER VIAM VIOLENTIÆ *quæſt.* 14. notans *num.* 28. *Rotam* ſic ſæpius judicaſſe.

Si igitur Judex recuſationi deferre recuſet, eaque non obſtante procedat, cenſendus erit procedere *via facti*, & violentiam inferre, non ſecus ac Judex qui appellatione legitime interpoſita, nihilominus in cauſa pergeret, & ſententiæ executionem, pœnarum ac cenſurarum inflictione vel comminatione promoveret.

Cum ergo Regi ejuſque ſupremis Conſiliis jus ſit ſubditos ſuos etiam Eccleſiaſticos, adverſus quaſcumque violentias & attentata protegendi, indubie etiam contra hanc Judicis recuſati violentiam & attentata protectio Regia danda, & Eccleſiaſticis pandendus ad Regem recurſus.

Et quidem recurſum ad Senatus Regios contra Judices Eccleſiaſticos non deferentes appellationi interpoſitæ, in omnibus Regnis Hiſpaniæ receptum, & lege Regia firmatum eſſe, teſtantur illorum Regnorum Pragmatici; atque inter alios Didacus *Covarruvias*, *Pract. qq. Cap.* 35. *num.* 3. Citata enim lege Regia, qua modus præſcribitur, qui in tollendis violentiis per Judices Eccleſiaſticos illatis, a Senatu ſervandus eſt, ſubjungit: *Nam ubi lis agitur apud Judicem Eccleſiaſticum etiam inter Eccleſiaſticos, qui per ſententiam condemnatus appellavit, Judexque non vult deferre appellationi, & ideo pro executione multis afficitur Cenſuris & gravaminibus, conqueritur ſimplici querela coram Regiis Auditoribus, ex eo quod non deferatur appellationi quam ad Sedem Apoſtolicam propoſuit: tunc ſane ſtatim ex ſola ſimplici querela dantur litteræ Regiæ, quibus præcipitur Tabellioni ſub certa pœna, quod intra breve tempus mittat ad Curiam acta cauſæ & proceſſum: & rogatur Judex Eccleſiaſticus ut abſolvat excommunicatum ad aliquot dies qui ſufficiant miſſioni & examinationi proceſſus; quod ſi contumax Judex ſit, dantur ſecundæ litteræ ac tandem tertiæ, & id agere cogitur pœnis quibuſdam.*

De hoc recurſu ejuſque forma & effectu pleniſſime tractat Franciſcus *Salgado*, in ſuo Tractatu *de protectione Regia*, unice pene de hac protectionis ſpecie conſcripto, aſſeritque *parte* 1. *Cap.* 1. *num.* 5. *frequentiori* modo ad Regem & ejus Tribunalia ſuprema recurri ad tollendam hanc violentiam.

Ut autem de violentia Senatui Regio conſtet; ſolet hic mandare Judici Eccleſiaſtico, qui violentiam intuliſſe prætenditur, ut acta Originalia in Curia reponat, ex quibus cognoſci queat, num violentia inferatur interpoſitæ interpellationi non deferendo, & contra eam attentando: quam actorum originalium exportationem, ad effectum cognoſcendi ex eis, an violentia facta ſit, licite per Principem imperari poſſe, poſt *Covarruviam* ſupra relatum, probat pluribus citatis Auctoribus *Salgado*, in allegato Tractatu, *de Protectione Regia parte* 1. *Cap.* 2. *num.* 96.

Viſo autem proceſſu, & viſis actis cauſæ TANTUM *illud agitur, an juſte ille Judex deferre noluerit appellationi*, uti monet *Covarruvias*, loco citato; ſive ſolum agnoſcit de *violentia*, ut ubi de illa conſtiterit, Auctoritas Regia *vim repellat, propulſet & oppreſſum ſublevet & Eccleſiaſticum quodammodo reducat ad viam juſtitiæ, & tramites legitimos, deferatque appellationi juſtæ*, uti inquitur *Salgado*, citata *parte* 1. *Cap.* 1. *Prælud. V. num.* 194.

Nec enim ait citatus *Covarruvias*, *Regii Conſiliarii cognoſcunt de Juſtitia appellationis ad Summum Pontificem deferendæ; ad hoc ut ab illis ſententia confirmetur vel revocetur, ſed tantum ut* TOLLATUR VIS *illa quæ a Judice Eccleſiaſtico injuſtiſſime fit appellanti, dum eum Cenſuris Judex opprimit pro Executione ſententiæ quæ nondum tranſivit in rem judicatam pendente appellatione ad Summum Pontificem propoſita, cui tenebatur Judex omnino deferre juxta Canonicarum Sanctionum Decreta.* Id ipſum monet Joſephus *Seſe*, *De inhibitionibus Cap.* 8. §. 3. *n.* 70.

Si viſis actis compertum ſit, quod juſta fuerit appellatio, quodque Judex ei non deferendo vim inferat, *tollitur illa vis & injuria, quæ adverſus ſacros Canones & auctoritatem Sedis Apoſtolicæ fit Appellanti ad eamdem; & præcipitur illi Judici, quod appellationi deferat, & abſolvat excommunicatum, omniaque acta poſt appellationem retractet ac reducat in eum ſtatum in quo erant tempore appellationis & ſententiæ*, ait *Covarruvias* loco citato, ac pluribus in allegato Tractatu proſequitur *Salgado*.

Hic vero Forenſis uſus (ait *Covarruvias*) *non tantum in his Caſtellanis Regis Hiſpaniarum ditionibus & Principatibus, ſed & apud Gallos, alioſque Chriſtianæ Reipublicæ ſæculares Principes eſt receptiſſimus:* de quo generali uſu etiam teſtatur Martinus *Navarrus*, ad *Cap.* CUM CONTINGAT *ff. de Reſcript. Remed.* 3.

Et omnium pene Catholicorum Regnorum, citatis Auctoribus, eumdem ubique probatum docet *Salgado part.* 1. *Cap.* 1. *Prælud.* 3. *a.* 159. & ſequentibus.

Idem *Salgado* recte probat *Cap.* 6. *num.* 19. quod ad hanc protectionem implorandam ſufficiat ſola denegata delatio appellationi ſine ulteriore proceſſu aut attentato, *quod ex denegata delatione juſtæ appellationi, manifeſte deducta, dicitur Judicis deliberatio aut determinatio vim cum effectu inferendi; ac propterea, & quod ipſa denegatio ſit violentiæ pars integralis, & principium violentiæ ſufficiens ad auxilium & Regiam protectionem invocandam.*

Cum vero non minus attentet Judex procedendo in cauſa poſt recuſationem legitime propoſitam, quam procedendo ad executionem ſuæ ſententiæ appellatione interjecta, dubitari nequit, quin hæc attentata per Judicem recuſatum huic recurſui ad Senatum Regium æquæ viam aperiant, quam attentata per Judicem poſt legitime interjectam appellationem.

Unde ſupra citatus Hieronymus *Cevallos*, dicta *quæſt.* 14. tanquam indubitatum tradit, violentiam illatam a Judice procedente poſt propoſitam *recuſationem* præbere recurſum ad Regium Senatum, non ſecus atque attentata poſt interjectam appellationem, atque *num.* 24. quod *Judices Regii in hoc caſu habeant cauſæ cognitionem, an recuſatio ſit juſta vel frivola, cum ſine hac cognitione articulus violentiæ examinari non poſſit.*

Verum, Ampliſſimi Viri, opus non erit moleſta aut longa indagine, num recuſatio non ſemel, ſed tertio per Supplicantem contra perſonam D. Archiepiſcopi propoſita, ſit juſta vel frivola.

Sola quippe facti ſpecies, & annexa, ipſeque libellus recuſationis huic Senatui exhibita, adeo manifeſtam evincunt hujus recuſationis juſtitiam, eamque tam evidentibus ſolidiſque rationibus ſubnixam oſtendunt, ut auſim aſſerere, nullam umquam veſtro Senatui adeo gravibus tamque ponderoſis argumentis firmatam recuſationem fuiſſe propoſitam.

Manifeſtum & hinc erit perſpicaciſſimo Senatui, quam juſtus ſit fundatuſque Supplicantis ad eum recurſus, ut Regia protectione contra violentiam Judicis recuſati, muniatur; omniaque violente contra ipſum, ab interpoſita recuſatione attentata, revocari & caſſari jubeantur; & contra ulterius metuendas violentias ſibi caveatur, facta D. Archiepiſcopo inhibitione quidquam contra Supplicantem attentandi, quouſque de recuſatione ſit Canonice judicatum.

§. V.

Protectio Regia etiam ſe extendit ad violentias occaſione Cenſuræ Eccleſiaſticæ illatas.

Sapientiſſime reflexerunt Patres Concilii Trident. *Seſſ.* 25. *Cap.* 3. *de Reformat.* *Quod quamvis excommuni-*

Digitized by Google

municationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officiis ſubditos valde ſalutaris, ſobrie tamen, magnaque circumſpectione exerendus ſit; cum experientia doceat (inquiunt) *ſi temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere quam ſalutem.*

Quam frequentes levibuſque ex cauſis excommunicationes, aliæque Eccleſiaſticæ Cenſuræ poſterioribus ſæculis emanarunt, quantaque exinde & in Eccleſiam & in Rempublicam pernicies, atque in populo ſcandala, & etiam innocentium oppreſſio & injuria emanarint, evincitur ex ipſiſmet Pontificum & Conciliorum Decretis quæ corpori Canonico inſerta leguntur, quæ limites, formamque in ferendis Cenſuris præſcribunt; ut vel ſic tantis, & tam multiplicibus abuſibus occurreretur.

Et ſane cum cenſurarum inflictio & uſus dependeat a poteſtate Clavium, quarum uſum Chriſtus Eccleſiæ ejuſque Miniſtris commiſit, etiam ad hos præcipue pertinet formam & limites in eis ſerendis præſcribere, & abuſus in iis ferendis ſenſim inductos corrigere, deque earum validitate judicare.

Nihilominus, quia Regi ejuſque Supremis Senatibus ſemper ſalvum manet, ſubditos ſuos oppreſſos contra violentias protegere, ſi contingat Judices Eccleſiaſticos hac ſua poteſtate abutentes, ſubditos Regis his cenſuris violenter opprimere, aut Rempublicam turbare; nequaquam ab officio Regis alienum eſt, etiam illis contra has violentias Regiam protectionem annuere & manum auxiliatricem extendere.

Et quidem vidimus Paragrapho præcedenti ex *Covarruvia*, in Hiſpania uſum eſſe a tempore *Immemoriali*, quod ſi Judex Eccleſiaſticus rejecta appellatione rite interpoſita, ſententiam ſuam exequatur, condemnatumque & appellantem *Cenſuris* afficiat; tunc Senatus Regius, poſtquam de violentia cognoverit, præcipiat Judici, ut excommunicatum abſolvat.

De eadem praxi in Regnis Hiſpaniæ, & quidem expreſſa lege Regia firmata, teſtatur Hieronymus de *Cevallos*, *Tomo 3. quæſtionum practicarum, quæſt.* 897. Et ibidem *n.* 126. huic praxi objicit hæc verba Concilii Tridentini, citato *Capite* 3. *Nefas ſit ſæculari cuilibet Magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico Judici ne quem excommunicet, aut mandare ut latam excommunicationem revocet, ſub prætextu quod contenta in præſenti Decreta non ſint obſervata, cum non ad Sæculares, ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.* Reſpondet autem Cevallos, *Illa verba intelligenda eſſe, quando Judex Sæcularis intendit cognoſcere principaliter vel incidenter in caſu Appellationis de ſententia lata a Judice Eccleſiaſtico, vel ſi potuit, vel non potuit Eccleſiaſticus cognoſcere vel excommunicare: ſecus vero quando ipſe cognoſcit* PER VIAM VIOLENTIÆ *in caſu legis Regni: quia tunc de jure & conſuetudine talis cognitio pertinet ad Judices Regios, & illud dicitur proprie officium Regis jure naturali conceſſum.*

Eamdem praxim, & legem Regiam praxim hanc firmantem, multis propugnat Franciſcus *Salgado*, toto ſuo Tractatu de Protectione Regia, reſpondetque *parte* 1. *Cap.* 1. *Prælud.* 5. *num.* 227. ſub prædictis generalibus verbis *Concilii Tridentini non eſſe comprehendendum tam ſalubre remedium, & caritativum ſubſidium, miſeris & oppreſſis ſpecialiter a Jure Canonico ex ratione, & principiis juris naturalis, & Divinis permiſſum, longo uſu immemoriali conſervatum; ſuper quo, cum Tridentinum nihil ſpecialiter inducat, ſed generaliter potius diſponat, hanc limitationem a jure approbatam debet accipere.* Quam ſolutionem pluribus citatis Auctoribus latius proſequitur.

De eadem praxi in Regnis Hiſpaniæ uſitata late agit idem Auctor in Tractatu de Supplicatione ad Sanctiſſimum, ac ſignanter *part.* 2. *Cap.* 24. Enumeratis enim nullitatibus excommunicationis ex variis titulis reſultantibus, puta ob defectum legitimæ promulgationis, vel juriſdictionis in excommunicante, ut quod Legatus aut Nuntius Apoſtolicus excommunicaverit in caſibus in quibus offenditur diſpoſitio Concilii Tridentini, reſervantis primam inſtantiam Ordinario, vel ante præſentatas, aut intimatas litteras ſuæ commiſſionis, ſubjungit *n.* 53. & 54. *Quod in omnibus his caſibus Senatus vim tollendo, & taliter oppreſſis occurrendo retinet litteras monitoriales, & cenſuras tangentes & remittit cauſam principalem Ordinario, atque inſuper acriter fert audaciam Tabellionum has intimationes facientium, atque eos & omnes participes, & agentes ſevere punit. Clericos* EXTRANEOS AB HIS REGNIS *declarat, eorum* TEMPORALITATES OCCUPAT, *laicoſque gravibus pœnis afficit, atque partem ipſam, quæ attulit vel excommunicationem vel declarationem, vel cedulones etiam in forma probante in prædictis caſibus, aut ea carentes,* AD CAUTELAM *compellit omni juris rigore, ut ſuis expenſis afferat abſolutionem excommunicatorum, etiam nulliter* AD CAUTELAM.

Hæc *Salgado*, qui ibidem *n.* 56. dicit ex Henriques Theologo e Societate Jeſu, *quod generaliter in omnibus caſibus in quibus violentia committitur per Judicem aut Executorem Romanæ Curiæ* EXCOMMUNICANDO PARTEM, *& in his partibus non reperiatur Judex ipſe qui abſolvat, tunc Senatus Regius compellit partem vel ejus factores, ut ſuis expenſis afferat dictam abſolutionem a Romana Curia vel alias.*

Similiter ſi a Judice Ordinario violentia infertur per excommunicationem aliaſque cenſuras, puta ſi excommunicatio feratur a Judice poſt interpoſitam appellationem, aut pendente ejuſdem recuſatione, Senatum Regium pariter interponere ſuam auctoritatem ad violentiam tollendam ibidem docet *Salgado*.

§. VI.

Eadem praxis in Gallia.

De prædicta praxi & uſu Regni Franciæ teſtantur, non tantum recentiores, ſed & antiquiſſimi illius Regni Pragmatici.

Atque inter ceteros Joannes *Galli*, Advocatus Regius, qui a 300. & amplius annis, ſcripſit, refert *quæſt.* 352. *Per arreſtum fuiſſe condemnatum Epiſcopum Cenomanenſem, ad faciendum filium* Ponceti *dehumari qui fuerat* UT EXCOMMUNICATUS *per Officialem dicti Epiſcopi in campis humatus, nec non ad faciendum dictum* Poncetum *abſolvi, quia pendente lite, & poſt inhibitionem Epiſcopo & ejus Officiali factam, ne contra ipſum procederent, in contemptum proceſſus pendentis inter Epiſcopum antedictum coram Ballivo Cenomanenſi, & appellationis in Parlamento pendentis, & dictus* Poncetus *Pater fuerat excommunicatus, & ejus filius ut excommunicatus in campis inhumatus.*

Et Arnulphus *Ruzæus*, in Curia Parienſis Conſiliarius, in Tractatu de Regalia, *Privil.* 26. *n.* 12. teſtatur quod ſuo tempore in Regiſtris Curiæ Parlamenti reperiretur, *quemdam nomine De Perieriis, Auditorem Rotæ, qui citaverat proviſum in Regalia in Curia Romana, fuiſſe condemnatum in tribus, videlicet* AD REVOCANDUM CENSURAS, *& fulminationes auctoritate Apoſtolica, tanquam contra legem ſacram totius Regni factas. Secundo ad delegationem impetrandam certis Judicibus in partibus Regni, pro abſolutione eorum qui ſententia excommunicationis innodati erant. Tertio ad reſtituendum integre Beneficiorum fructus & intereſſe, quibus erant privati, propterea quia juri Regaliæ, & non proviſioni Apoſtolicæ adhæſerant, & donec omnia complerentur,* CARCERI MANCIPATUS EST: *volens Senatu conſultum Pariſ. quod adſit clauſula, & Papa utatur, hoc verbo,* REVOCAMUS; *& cetera inde ſecuta pro infectis habentes: quod arreſtum pronuntiatum eſt anno* 1494. *pro præbenda Tornacenſi.*

Immo

Digitized by Google

Immo praxim hanc inter libertates Eccleſiæ ſuæ referre non dubitant Galli, uti videri poteſt apud Pitheos in Probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, cujus Caput ſextum inſcribitur: *Monitions & excommunications de diverſes ſortes, declarés abuſives*, obi plura variis temporibus prolata Parlamentorum Regiorum arreſta proferuntur, quibus Epiſcopi eliique condemnati fuere, cenſuras ſuas revocare aut ſuſpendere tanquam abuſive aut nulliter prolatas.

Atque inter alia refertur *n.* 4. qood anno 1408. Epiſcopus Anicienſis (*Du Puy*) prohibuiſſet ſub pœna excommunicationis ne quis in die feſto mercaretur, & cum eb hoc Decreto per Status Patriæ appellatum eſſet ad Parlamentum Regium, dictum fuit, partes debere conteſtari ac rationes ſuas allegare, ac una dictum: *Que ledit Eveſque ſera contraint par la prinſe de ſon temporel. Et defend ladite Cour audit Eveſque, ſur la peine deſſus dite, qu'il ne faſſe pendaut ledit procés aucunes telles ou ſemblables excommuuications.*

Et *num.* 5. refertur, quod cum anno 1409. penderet lis inter Procuratorem Regium, & quemdam Guilielmum *Martroy* ab una, & Archiepiſcopum Rhemenſem ex altera partibus, coram Parlamento Regio, inhibitum fuiſſe dicto Archiepiſcopo, ne pendente hac inſtantia prædictum Guilielmum alio in judicium trahat; *Et pour ce que peudant ledit procès ledit Archeveque à prins executoire de la ſentence obtenu en Cour de Rome qu'il a fait executer, & a fait ledit Guillaume* DENONCER POUR EXCOMMUNIE, *ledit. Archeveque ſera contraint par priſe de ſon temporel de ſurſeoir de ladite execution, & de faire abſoudre ledit Guillaume, & ſi condamne ledit Archeveque envers le Roy en amende de cent livres Pariſis.*

Adhæc refertur *num.* 6. caſus præſenti caſui non plane abſimilis. Cum enim quidam Gerardus *Oudet* obtinuiſſet ſeotentiam ſuper poſſeſſorio cujuſdam Paſtoratus contra quemdam Nicolaum *Menu* Presbyterum coram Præpoſito (*Prevoſt*) Pariſienſi; atque dictus *Menu* impetraſſet & publicaſſet citationes, monitiones, fulminationes & cenſuras Apoſtololicas contra dictum *Oudet*, hic recurſum habuit ad Parlamentum Regium, concludens, ut dictus *Menu* cogeretur per corporis & bonorum appreheoſionem facere revocare, caſſare & nullare dictas citationes & fulminationes, idque ſuis expenſis; & ut ipſe *Oudet* reſtitueretur io poſſeſſione & exercitio dictæ Curæ, prout fuerat ante executas dictas cenſuras abuſive factas. Regii Judices omnibus mature examinatis & diſcuſſis, *ont condamné & condamnent ledit* Menu *à faire caſſer, revoquer & annuller à ſes propres couſts & deſpens leſdites citatious, monitions, fulminations & cenſures Apoſtoliques, qu'il a fait fulminer & executer contre ledit* Oudet..... *Et au ſurplus ont ordonné & ordonnent iceux Præſidens, que juſques à ce que iceluy* Menu *ait certifié deuemeut ladite Cour, eu leſdits Præſideus d'avoir faire revoquer, caſſer & annuller leſdites citations, monitions, fulminations, & cenſures Apoſtoliques, il ſera reudu à l'Official de Paris, pour lui faire & parfaire ſou procès à la charge du cas privilegié; & defendent iceux Præſidens audit Official de ne proceder à delivrance dudit* Menu, *ſans appeller aucuns Conſeillers d'icelle Cour, à ce commis pour aſſiſter audit procès, par devant lequel Official ledit* Menu *ſe pourra aider de ſes lettres de rehabilitation, & autres lettres par luy produites. Et au ſurplus ont ordonné & ordonnent leſdits Præſidens, qu'en ſuivant leſdits arreſts & ſentences données par ledit Prevoſt de Paris ou ſondit Lieutenant au profit dudit* Oudet: *iceluy* Oudet *ſera remis en la poſſeſſion & jouiſſance d'icelle Cure d'Autreſche, en l'eſtat qu'il eſtoit au temps deſdites citatious, fulminations, ſenſures Apoſtoliques & appellations par luy interjettés d'icelles, & condamnent ledit* Menu *à deſpens de cette inſtance, la taxation d'iceux reſervée par devers eux.*

Similia ibidem ſervato ordine temporis exhibentur arreſta quibus non tantum coguntur Epiſcopi aliique ad revocationem cenſurarum, eæque abuſive latæ declarantur; ſed inſuper mandatur ſimilibus cenſuris non deferri.

Ita enno 1502. cum quidam *Du Queſne*, monitiones, fulminationes & cenſuras impetraſſet in Curia Romana contra quemdam *Charmoluc* cui adjudicatum fuerat poſſeſſorium Canonicatus & Præbendæ in Eccleſia Audomarenſi, nec non contra Præpoſitum, Decanum & Canonicos dictæ Eccleſiæ, Parlamentum non tantum injunxit dicto *Du Queſne*, ejuſque agenti, procurare revocationem dictarum cenſurarum, ſed inſuper *La Cour fait deffenſes auxdits Prevoſt, Doyens, Chanoines & Chapitre, de non obtemperer auxdites cenſures & fulminations, & de ne caſſer le Divin Office ſoubs ou au moins d'icelles.*

Similis inhibitio facta legitur Præpoſito & Capitulo S. Juſti in civitate Lugdunenſi, mandatumque ut cenſuris non obſtantibus permitterent Præpoſito (contra quem cenſuræ erant fulminatæ) *aſſiſter au divin ſervice & autres actes & droits qui lui appartiennent à cauſe des ſeſdites Prevoſté & Prebende.*

Hanc praxim in Gallia etiem poſt Conciliom Tridentinum perſeveraſſe probant ibidem prolata Perlamentorum arreſta, ac notanter alterum anno 1627. contra cenſuras promulgatas per Epiſcopum Verdunenſem, & alterum contra cenſuras per Epiſcopum Burdigalenſem anno 1645.

Epiſcopus Verdunenſis Franciſcus Lothariogiæ (*De Lorraine*) die ultima anni 1626. publicari fecerat *Monitoriales* quibus monebantur primo, ſecundo & tertio omnes & ſinguli qui quidquam attentaverant ſuper bonis, ædificiis, juribus, juriſdictione, reditibus & proventibus Eccleſiarum aut Monaſteriorum, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, niſi ſimilia attentata ceſſent, & ceſſare faciant intra ſex ſeptimanas, quas pro omni termino ipſis aſſignat. Ulterius injungens ſub ſimili pœna excommunicationis, ut intra tres menſes reparent dicta ettentata. Inhibens præterea, ſub eadem pœna excommunicatioois, quidquam ſimile imposterum attentari, eam ex nunc prout ex tunc infligendo omnibus, qui poſthac quidquam contra prædicta jura directe vel indirecte per ſe vel alios ettentabunt, aut ipſis auxilium vel conſilium occulte vel publice præſtabunt.

Ab his Muoitorialibus Procurator Regius appellans tanquam *ab abuſu* ad Senatum Regium, pro appellante admiſſus fuit, & mandatum per proviſionem, qood dictæ Monitoriales locis publicis affixe tanquam indebite & contra tormas ordinarias factæ tollentur; & in locum dictarum Monitorialium præſens arreſtum in prædictis publicia locis affigetur, ne ullus illius ignorantiam prætendere queat.

Epiſcopus hujus arreſti & affixionis conſcius, mox dictum Procuratorem tanquam juriſdictionis & immunitatis Eccleſiaſticæ manifeſtum infractorem declaravit excommnnicatum, & ſententiam excommonicationis publicavit; inbibens omnibus ſuis ſubditis cum dicto Procuratore Regio jam excommunicato communicare ſine ſua ſpeciali licentia.

Ab hac rurſus declaratione excommunicationis appellatum tanquam *ab abuſu*; atqoe ob gravitatem cauſæ, facta ſpeciali per Regem commiſſiooe Præſidi & ſupremo Senatui Metenſi, habita omnium actorum inſpectione, & omnibus diſcuſſis & plane examinatis, tandem 13. Februarii 1627. prodiit ſententia a Senatu Regio in hæc verba: *Avons caſſé, revoqué, & annullé, les actes des pretendus monitoire & excommuuication, ſigné François de Lorraine, comme abuſifs, ſcandaleux, remplis d'impoſtures, & faux faits, préjudiciables à l'autorité du Roi, repos & tranquillité publique, & ordonné que leſdits actes des pretendus mouitoire & excommunicatiou, ſeront lacerés & brulés, en la place pubiique de cette ville, par l'Executeur*

de la

Digitized by Google

de la haute juſtice ; & que ſi desdits actes il ſe trouve quelque choſe d'écrit & mis és regiſtres & greffe dudit Eveché, il en ſera tiré & oſté, ou tellent rayé & biffé, que rien n'en puiſſe paroitre, ou etre leu à l'advenir: Avons fait & faiſons inhibitions & defenſes à toutes perſonnes, de quelque qualité & condition qu'elles ſoient de retenir aucune copie desdits actes des pretendus monitoire & excommunication, ainsi leur enjoignons de les apporter pardevers nous vingt-quatre heures après la pronunciation du præſent arret, pour etre ſupprimés, meme à tous Curés, Vicaires, & autres Eccleſiaſtiques, de les recevoir, publier, ou ſouffrir publier, ſous peine d'etre punis comme criminels de leze-Majeſté.

Quin & ulterius addit : *Et pour reparation de tel attentat commis par icelui Francois de Lorraine Eveque de Verdun, ordonnons qu'il ſera memé ſous bonne & ſure garde en la ville de Paris, pour ſatisfaire ſa Majeſté : & juſquà ce, le revenu de tous ſes bénefices, & autres biens, mis ſous la main du Roi, & regis par commiſſaires, comme auſſi tous les offices du temporel de l'Eveché & Comté dudit Verdun, & autres bénéfices, ſeront exercés ſous la main du Roi, ſelon la forme qu'il ſera par nous ordonnée : condamnons ledit Francois de Lorraine Eveque dudit Verdun, à dix mil livres d'amende envers ſadite Majeſté.*

Hæc latius conferuntur in citato Capite 6. Probationum Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *n.* 21. & 22.

Et *n.* 23. refertur quod anno 1645. Archiepiſcopus Burdigalenſis excummunicaſſet Juratos civitatis S. Macarii, & Apparitorem (*Sergent*) Regium, ac inſuper interdixiſſet celebrare Divinum Officium in dicta civitate, & juſſiſſet auferri Venerabile ex Altari S. Martini in quo Miſſa Parochialis celebrari conſueverat, illudque juſſerit per Vicarium perpetuum illius Altaris deferri extra civitatem ad Eccleſiam Cordigerorum.

Ab hac excommunicatione, interdicto, & translatione Venerabilis appellatum fuit ad Parlamentum Burdigalenſe, atque in primis per arreſtum de 20. Martii 1645. juſſæ fuère partes conteſtari & rationes ſuas deducere, & injunctum proviſionaliter Archiepiſcopo ut intra triduum ab intimatione arreſti daret abſolutionem ad *cautelam* his qui in ſua ordinatione erant comprehenſi, atque levaret ſuſpenſionem & interdictum per dictam ordinationem inflictam.

Poſt hæc 4. Aprilis ejusdem anni Parlamentum pronuntiavit in hæc verba : *A declaré & declare qu'a été mal, nullement, & abuſivement procedé en la citation, interdit & excommunication dont eſt queſtion, a ordonné & ordonne, que dans trois jours ledit defendeur ou en ſon abſence ſes Vicaires généraux, caſſeront, revoqueront, & annulleront le mandement de la citation, ledit interdit & excommunication : autrement, & à faute de ce faire dans ledit delay, & iceluy paſſé, ils y ſeront contraints par ſaiſie de leur temporel, & autrement procedé ainſi qu'il appartiendra.*

Hoc arreſtum rurſus confirmatum fuit 11. ejusdem menſis ; injunctumque Vicario perpetuo facere functiones Paſtorales in dicta civitate S. Macarii & ad Altare Parochiale S. Martini in Eccleſia S. Salvatoris: & quod ad id faciendum cogendus eſſet per apprehenſionem temporalium ut alias prout conveniens judicabitur ; uti ibidem hæc latius exprimuntur.

Ex his apparet notorius uſus Parlamentorum Regiorum in Regno Galliæ providendi ſubditis via protectionis contra indebitas & nulliter latas cenſuras.

§. VII.

Conformis eſt praxis Belgii.

Quantumvis Principibus noſtris ſemper curæ fuerit, ſartam rectamque ſervare jurisdictionem & auctoritatem Eccleſiaſticam ; neque ea quæ Clavium Eccleſiæ ſunt ſibi attribuere, nihilominus ipſis, non minus ac aliorum Regnorum Principibus, ſubditos ſuos a violentiis tueri, & a Republica ſibi credita turbationes & ſcandala arcere curæ fuit.

Hinc & uſus Belgii, non minus quam aliorum Regnorum jam pridem obtinuit, ut Principes eorum ſupremi Senatus etiam circa cenſuras ab Eccleſiaſticis promulgatas aut promulgandas invigilarent, ne ſub prætextu ſimilium cenſurarum ſubditi per violentiam opprimantur, aut Reſpublica indebite vexetur & turbetur.

Ita Carolus V. harum Provinciarum Princeps prævidens, non modica ſcandala atque incommoda & contentiones exoritura, ſi ſui Conſiliarii & Miniſtri in exercitio ſuorum Officiorum per Cenſuras Eccleſiaſticas vexarentur aut impedirentur, cavit Edicto ſuo de 4. Octobris 1540. ne Judices Eccleſiaſtici uti poſſint Cenſuris contra dictos Miniſtros in his quæ eorum Officium concernunt.

Et quid plura? Uſum hunc inveteratum totoque Belgio receptiſſimum, tanquam aptiſſimum, immo neceſſarium medium ad ſervandam ſubditorum quietem, & tranquillitatem publicam, aſſeruerunt harum Provinciarum Regii Senatus, ac ſignanter Brabantinus in ſua ad Decreta Concilii Tridentini Conſultatione.

Priuſquam enim in Belgio Decreta reformationis hujus Concilii promulgarentur, miſſa illa fuerunt per Margaritam Parmenſem, tunc Belgium nomine Philippi II. moderantem, ad Conſilia Regia & præcipuarum Civitatum Magiſtratus, ut ſi quid in iis contrarium crederent conſuetudinibus, privilegiis Patriæ, aut juribus Regiis, id annotarent.

Examine facto, ſingula Conſilia per ſpeciales litteras ad Margaritam ſuas ad dicta Decreta notas miſerunt ; quas in compendium contractas exhibet *Antonius Anſelmo*, in ſuo Triboniano Belgico *Cap.* 32.

Et §. 48. exhibet notata ad præallegata verba Concilii Tridentini, *Nefas autem ſit* &c. quibus verbis Magiſtratibus omnibus ſevere interdicitur, ne excommunicationes Eccleſiaſticæ poteſtatis impediant, aut jam latas revocari mandent. *Hic rurſus* (ait Anſelmus) *plerique obloquuntur, Judices Regios hac auctoritate* AB OMNI MEMORIA *in Belgio uſos, ut cenſuras impedire poſſint, vel ad revocandum cogere Eccleſiaſticos, remedio immiſſionis in eorum temporalia, quando exceſſus & abuſus id poſtulant: alioquin tolli e medio remedia caſſationis & aliarum proviſionum Regiarum, veluti quæ dicuntur* PROVISIONS EN CAS D'ABUS, VOYE DEFAIT ET AUTRES, *quæ ſua conſultatione*, ajunt BRABANTI, *præcipua eſſe auxilia tuendæ Regiæ dignitatis & jurium ſubditorum.*

Quamvis nihil ſolidius nullumque fortius argumentum pro inveterato hoc in Belgio uſu adferri queat ; nihilominus pro uſus illius continuatione annotanda credidit Supplicans duo, quæ noſtra prope ætate occurrerunt exempla.

Primum occurrit occaſione cujuſdam *interdicti* promulgati per Epiſcopum Tornacenſem anno 1662. Cum enim Magiſtratus Inſulenſis ſua auctoritate, abſque Licentia Epiſcopi aut Paſtoris, exhumari feciſſet, & ad alium locum transferri cadaver cujuſdam Pauli *Diedaman*, quod ſepultum fuerat in Choro ad gradus ſummi Altaris in Eccleſia Parochiali S. Mauritii in civitate Iſulenſi, Epiſcopus Tornacenſis de hac attentata exhumatione & translatione cadaveris rite informatus, & ratus per eam notorie infractam eſſe immunitatem Eccleſiæ & ſepulturæ Eccleſiaſticæ, declaravit 15. Maji dicti anni 1662. *Præfatam Eccleſiam S. Mauritii in quam, & in qua peccatum extitit ; ac inſuper Capellam cum oratorio Dominorum de Magiſtratu infra limites domus civicæ ſitam, Eccleſiaſtico ſupponendas interdicto*, prout (ait) *per præſentes ſupponimus & interdicimus : inhibentes ne ibidem Miſſæ Sacrificium vel alia Divina Officia celebrentur, donec & quouſque pro*

hujuſmodi

Digitized by Google

hujuſmodi immunitatis & ſepulturæ Eccleſiaſticæ infractione fuerit plene ſatisfactum, vel aliter per Nos ordinatum.

Addit præterea: *Si vero dicti Domini de Magiſtratu huic noſtro Interdicto non obedierint, vel illud (quod abſit) contempſerint, vel aliquid contra attentaverint, eo caſu ex nunc prout tunc omnes Eccleſias Parochiales, & alias tam Sæculares quam Regulares, etiam Collegiatam D. Petri ac Patrum Societatis Jeſu, una cum Capellis omnibus & Oratoriis intra metas & pomœria Oppidi Inſulenſis, ac ſuburbiorum ſitis, pari Eccleſiaſtico ſupponimus Interdicto. Mandantes hanc noſtram Ordinationem per omnes nobis ſubditos Paſtores, locumtenentes, ac Vicarios, ac alios quoſcumque etiam exemptos, ac Regularium, etiam Societatis Jeſu Superiores publicari ac divulgari, nec non exacte obſervari, ſub pœnis a jure Decretis.*

Magiſtratus habita hujus ſententiæ notitia recurrit Bruxellas ad Conſilium Regium Privatum, expoſuitque quod ſibi ex commiſſione Regis incumberet juriſdictio in totam Civitatem & omnes Eccleſias Parochiales quoad ea quæ temporalitatem & exteriorem cultum concernunt; quodque in prætacta exhumatione nihil egerit niſi quod ſibi ex officio incumbit; ideoque injuſtum eſſe præfatum Interdictum; præſertim cum Regiis Edictis cautum ſit, ne contra Magiſtratus per cenſuras procedatur in his quæ officium eorum ſpectant; petunque ut injungatur Epiſcopo *de promptement & ſans delai lever ledit interdit, meme à ce le contraindre par le ſaiſiſſement de ſon temporel.*

Conſilium Privatum hanc reſcriptionem Magiſtratus communicavit Epiſcopo per Litteras de 24. Maji ejuſdem anni, ipſi injungens, ut ſummarie informaret Conſilium de jure & auctoritate, quam in Eccleſias Parochiales dictus Magiſtratus prætendit; nec non de Edictis inhibentibus uſum cenſurarum Eccleſiaſticarum, idque infra ſex dies; ipſi præterea injungens, *de ne paſſer cependant à aucuns ulterieurs Interdits.*

Dum autem Epiſcopus non reſponderet; atque ipſi de Magiſtratu per quoſdam de Clero tanquam etiam perſonaliter interdicti dicerentur vitandi & a Divinis arcendi; ac propterea vererentur a publica ſupplicatione etiam excludendi, rurſus pro ulteriori remedio recurrerunt ad dictum Regium Conſilium ſupplicantes, *qu'icelle ſoit ſervie de par proviſion faire tenir en état & ſurcéance ledit Interdit.*

Ad hanc ſupplicam ſcripſit Conſilium Epiſcopo, ut quod, quoaduſque viſo ejus reſponſo aliter ſuerit ordinatum, conveniens judicet, quod præfatum Interdictum ſuſpendatur, ad effectum, quod dicti de Magiſtratu poſſint ſine ulla oppoſitione aut difficultate intereſſe ſupplicationibus inſtitui ſolitis in Eccleſiis Interdicto locali non ſubjectis.

Cum vero Epiſcopus nec his iteratis litteris reſponderet; atque Magiſtratus vereretur, ne ulterius Epiſcopus aliquid attentaret, per tertias litteras Conſilium monuit Epiſcopum ut præcedentibus Decretis prompte ſatisfaceret, *à peine que ſera fait droit ſur ce que leſdits de Lille ont requis, comme il appartiendra, en vous abſtenant cependant, & juſqu'à ce qu'ulterierement ſoit ordonné, de toute ulterieure nouveauté ſoit d'interdit ou autre, tant contre les Egliſes de notredite Ville de Lille, que les perſonnes de ceux dutii Magiſtrat, enſemble les manans & habitans d'icelle Ville.*

Alterum exemplum (*a*), idque recentius, occurrit In Curia Regia Montenſi in Hannonia. Quæſtio enim coram dicta Curia erat ſuper poſſeſſorio Paſtoratus Braniæ Comitis inter R. P. *Renon* & R. P. *Rauwez*: ao tandem die 6. Auguſti anni 1697. adjudicatum fuit dictum poſſeſſorium P. *Renon*. Poſt hanc ſententiam manutenentiæ a dicto Patre obtentam, Promotor Curiæ Spiritualis Cameracenlis obtulit libellum D. Officiali hujus Curiæ contra P. *Renon*, petens ipſi injungi ut intra brevem & peremptorium terminum exhibeat commiſſionem, vi cujus functiones Paſtorales dictæ Curiæ exerceat, ſub pœna interdicti ab omnibus. functionibus Clericalibus per ipſam Diœceſim, ſi intra præfixum terminum obtemperare detrectet.

Libellus hic a D. Officiali die 14. Auguſti 1697. Patri *Renon* communicari juſſus eſt, cum mandato exhibendi petitam Commiſſionem infra octo dies peremptorie, ſub pœna interdicti ab omnibus functionibus Clericalibus aliiſque in dicta Diœceſi obeundis, in caſum non exhibitionis termino præfixo.

Præfatus P. *Renon*, facta illi ejuſdem libelli communicatione, reſpondit ſe ad ſimilem exhibitionem, ad judicato ſibi per ſententiam Senatus Regii Poſſeſſorio, non teneri.

Procurator Officii econtra obtulit iteratum libellum Domino Officiali ſuſtinens frivolum ac impertinens eſſe reſponſum, cum non foret quæſtio, num obtinuerit ſententiam in Senatu Regio, ſed dumtaxat, an Decreto D. Officialis de proferenda facultate ſeu exercendi functiones Paſtorales, ſatisfecerit, concludens ut ipſi juxta prius mandatum, interdicantur functiones Paſtorales ſaltem donec commiſſionem ſuam exhibuerit, ſeque debita facultate functiones Paſtorales obeundi munitum eſſe probaverit. D. Officialis ad hanc Procuratoris inſtantiam petitum interdictum conceſſit.

Qua proviſionali inhibitione dictus P. *Renon* credens ſe in adjudicato ſibi poſſeſſorio ſui Paſtoratus eſſe turbatum, recurrit ad Senatum Regium, qui viſis & examinatis eius ac Procuratoris officii libellis, aliiſque actis & actitatis in præfato proceſſu coram D. Officiali, declaravit 28. dicti menſis Auguſti ſententiam judicii Poſſeſſorii die 6. ejuſdem menſis datam præfato P. *Renon*, debere ſortiri ſuum plenum effectum, donec per ſententiam *definitivam* in petitorio aliter fuerit judicatum.

Cum autem hac ſententia non obſtante memoratus P. *Renon* in exercitio functionum Paſtoralium vexaretur, ſibique ab Archiepiſcopo ſuo & Eccleſiaſtico Judice graviora metueret, ad Senatum Regium iterato recurrit, qui viſo illius libello die 5. Octobr. 1697. decrevit dictum Libellum parti communicandum ut reſpondeat infra octo dies, *pendant leſquels les pièces reſteront au grefs, interdiſant cependant au Pere* Rauwex *& tous autres de faire aucune fonction Paſtorale dudit lien, & de troubler en icelle ledit Pere*, Renon, *à peine d'y etre pourvu ulterierement: au ſurplus la Cour prend ledit Pere* Renon *ſous ſa protection.*

Ex his perſpicuum eſt, Viri Ampliſſimi Supplicantem nihil alienum a patrio more, aut aliorum Catholicorum Regnorum moribus attentare, dum contra cenſuras *via facti* contra ſe latas, aut ſtante Judicis recuſatione ferendas, Regiam protectionem ab hoc Supremo Senatu implorat.

(*a*) Vide Tract. de Rec. ad Princ. p. 332. col. 1. T. IV. Edit. anni 1753.

CON-

C O N C L U S I O

Et Totius Motivi Brevis recapitulatio.

IN compendium contrahamus, quæ in hoc motivo latius deducta ſunt ad probandum quam infundate in hac controverſia conetur D. Archiepiſcopus hujus Regii Senatus judicium declinare. Ac primo quidem hujus motivi Capite conatus eſt Supplicans oſtendere, ab initio naſcentis Eccleſiæ, Presbyteros particularibus Eccleſiis, quas Parochiales hodie dicimus, fuiſſe præpoſitos, illoſque harum reſpective Parochiarum fuiſſe proprios Sacerdotes, qui curam illarum *jure proprio* gererent, eiſque ex officio neceſſaria ſalutis pabula miniſtrarent. Deinde hos Presbyteros ex mente Eccleſiæ ſemper fuiſſe *perpetuos*, hoc ſenſu quod Eccleſiis illis præficerentur, ut tota vita durante, tanquam proprii Parochi, illis intenderent.

Ideoque Parochos non poſſe reputari Vicarios Epiſcoporum ſeu Delegatos, ad nutum eorum Curam Animarum exercentes, ac pro eorum arbitrio amovibiles, ſed eſſe inferiores Prælatos ſeu Hierarchas; qui jure ordinario & ſtabili, id eſt vi ſuorum titulorum, ſive Beneficiorum Parochialium, Curam Animarum functioneſque ad eam ſpectantes exerceant.

Hinc conſequenter oſtenſum eſt, Parochos non poſſe per ſimplicem aut extrajudicialem prohibitionem ſive revocationem, Cura Animarum aut exercitiis eidem annexis pro libitu privari, aut ab eis, etiam valide, ex ſola voluntate ſuſpendi, cum hæc Cura & jus dictas functiones obeundi, Parochis competant jure ordinario, ſeu jure *tituli*; adeoque eadem ſtabilitate, qua ipſe titulus.

Aliter plane judicandum de Presbyteris quibus facultas Confeſſiones audiendi & Divini verbi prædicandi, ex ſimplici Epiſcopi delegatione committitur.

Cum enim horum facultas non profluat ex aliquo titulo ſtabili atque perpetuo, etiam illa perpetua non eſt, ſed pendet a nutu Epiſcopi delegantis, quam ſi revocet, nihil reſtat, in quo illa vel jus aliquod ad functiones eaſdem, vero & perpetuo titulo deficiente, fundetur.

Secus in Parochis accidere oſtenſum eſt, qui dum ab Epiſcopis ſemel cum cura animarum, Parochiali Eccleſiæ ſunt adſcripti, vi ſuorum titulorum curam illam & jus exercendi functiones ad eam ſpectantes, ſtabiliter poſſident, & eadem perpetuitate, qua ordinarii omnes, etiam Epiſcopi, Eccleſiis ſuis, quibus tanquam ſponſi matrimonio ſpirituali junguntur inhærent.

Unde ſequitur controverſam ſuſpenſionem, plane extrajudicialem, & latam *via facti*, nulla juris forma adhibita, non potuiſſe, adimere Parocho curam Animarum, aut jus functiones ei annexas obeundi; eo quod hæc cura & jus illi competat vi ſui tituli non revocabilis aut adimibilis, niſi per ſententiam ſervato juris ordine latam.

Ex quibus omnibus concluſum eſt: quod tametſi ſimilis extrajudicialis ſuſpenſio per ſe loquendo ſufficiat ut Presbytero nullum titulum habenti, facultas audiendi Confeſſiones valide adimatur, tamen inefficax ſit ut eam auferat Parocho; ſed reſpectu hujus judicatur pro mera turbatione facti reputanda.

Probatum deinde Capite 2. ſuſpenſionem de qua agitur, eſſe veram Cenſuram, ac pœnam medicinalem quæ infligi non poteſt, niſi ſervato juris ordine, ac adhibitis eſſentialibus hujus ordinis requiſitis.

Quorum primum eſt fori exterioris auctoritas ſeu juriſdictio, nec appellatione impedita, nec recuſatione ligata.

Secundum eſt *Informatio prævia* facta auctoritate Judicis, aut cauſa legitime probata, juridice eidem conſtet de crimine.

Tertium eſt perſona Actoris qualis in exigenda pœna ſeu vindicta publica debet eſſe Officiarius publicus ſeu Promotor, qui Reum accuſet & ultionem criminis proſequatur.

Quartum eſt citatio partis ſeu rei, quæ eſt fundamentum ac principium Ordinis Judiciarii tam neceſſarium, ut ejus ſola omiſſio, omne judicium nullum reddat & invalidum, nec alius ſit defectus, quo omnis quæcumque ſententia efficacius enervetur.

Quintum eſt previa monitio, ut peccator officii ſui admonitus ad rectum ordinem redeat, & ab errore ſuo in moribus aut doctrina reſipiſcat; cum enim Cenſura hæc medicinalis ferri non poſſit niſi in contumacem, & contumax judicari nequeat, niſi qui debiti ſui ab ipſo Judice monitus optemperare detrectat, manifeſtum eſt ſolum monitionis defectum, ſententiæ omne ſuum robur auferre; hæc autem monitio talis ſit oportet, ut fiat a Judice ſub comminatione Cenſuræ, ut qui remedio ſuaviore non corrigitur ad meliorem frugem gravioris pœnæ inflictione reducatur.

Sextum eſt cauſa, quæ an D. Archiepiſcopo privatim nota ſit, non eſt hujus loci diſcutere, neque illam vult Supplicans Regii Senatus examini ſubmittere: hoc conſtat quod cauſa, quæ allegatur ſcilicet hæreſis aut ejus ſuſpicio, ſervato juris ordine probata non ſit: nullus enim contra Supplicantem eſt inſtitutus proceſſus, nullus a Promotore libellus oblatus, nulla capta concluſio, nulla citatio, nulla monitio, nullus notatus error: nulla hæreſis nominatim expreſſa, cujus Supplicans reus ſit aut ſuſpectus, ex quibus omnibus reſultat manifeſta ſententiæ nullitas & inflictæ Cenſuræ invaliditas.

Præter hæc oſtenſum eſt, ſuſpenſionem Supplicantis æquiſſimo Brevi Innocentii XII. ac ordini in illo præſcripto eſſe contrariam, cum in eodem præter alia ſaluberrime Decreta, mandet optimus Pontifex, *Ne ulla ratione quiſquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi* (eadem ratio eſt de aliis erroribus) *traducatur aut nuncupetur niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit, aliquam ex damnatis Propoſitionibus* (Janſenii) *docuiſſe aut tenuiſſe; nec quiſquam ſub hoc prætextu repelli ab Officiis, Muniis, Beneficiis, Gradibus ac Concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittatur, niſi ſervato juris ordine eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.*

Quam autem ab omni hæreſi, alioque errore contra fidem cum pertinacia tuendo, alienus ſit Supplicans, præter plura alia, evincit ſola ejus ad D. *Van Suſteren* Epiſtola, qua profitetur *ſe omnes & ſingulas Propoſitiones ab Apoſtolica Sede damnatas, damnare, eo prorſus modo ac ſenſu quo illas damnat Sede Apoſtolica; ſeque cum tanta veneratione Conſtitutiones ejus omnes ac Decreta ſemper ſuſcepiſſe; ut nec apicem, nec verbulum aut interpunctionem addiderit illis unquam aut dempſerit; nec aliud unquam optarit quam vel ab Illuſtriſſimo D. Archiepiſcopo vel a S. Sede, ejuſve Miniſtro corrigi, ſi hac in parte a veritatis tramite deviaſſet.*

Poſt hæc Capite tertio probavit Supplicans, quam fundate contra turbationem hanc pro obtinenda manutenentia Regio Senatui ſupplicaverit; dum oſtendit quam infundata ſit Archiepiſcopalis exceptio judicii hujus Senatus declinatoria; idque ex eo, ut ait, quod

agatur de re mere ſpirituali, cognitioni Judicis Eccleſiaſtici privative ſervanda.

Monſtratum eſt enim non agi coram hoc Senatu de ipſa cura animarum aut functionibus ad eam ſpectantibus, ſed ſolommodo de poſſeſſione pacifica Supplicantis reſpectu tituli Parochialis & Curæ Animarum ei annexæ, & violentia ejuſdem turbatione.

Hæc vero cum ſint meri facti, nihil ſpiritualitatis habentia, cognitione Regii Senatus juxta receptum ab immemoriali tempore, ubique gentium morem indubitanter competunt; hujus enim manutenentiæ ſcopus eſt & Regalis Officii debitum, omnem a ſuis ſubditis quibuſcumque violentiam depellere, omnibus ſua jura ſervare, & ne quis indebite in pacifica ſua poſſeſſione turbetur, inhibere. Ita Auctores omnes teſtantur, in toto Orbe Catholico, judicium poſſeſſorium, etiam in re quacumque ſpirituali, Regiis Tribunalibus reſervari, cujus uſus exempla aliquot cum utroque libello Civili, præſenti caſui accommodata, exhibuit Supplicans.

Ac ſignanter ſententiam hujus Senatus qua anno 1676. manutenuit Paſtorem Frigidi Montis in hac Civitate Bruxellenſi in jure *Prædicandi verbum Dei*, contra PP. Dominicanos. Item per Litteras manutenentiæ quibus ipſe Supplicans ab hoc Senatu manutentus fuit in eodem jure Prædicandi contra PP. Societatis: & alias quibus manutentus eſt in jure Catechizandi in Sacello S. Cornelii contra eoſdem Patres. Item exhibuit D. Alphonſum *De Berges*, Archiepiſcopum Mechlinienſem ſupplicaſſe huic Senatui pro manutenentia in jure confirmandi Decanos Capituli S. Gudulæ, & dandi eiſdem curam animarum.

Hæc aliaque quæ exhibuit Supplicans, manifeſte oſtendunt etiam in poſſeſſione rei mere ſpiritualis manutenentiam peti ſolitam.

Utrobique enim Senatus ſolum cognoſcit de pacifica poſſeſſione & illegitima poſſeſſoris turbatione, quæ ſi utraque probata ſit Supplicantibus concedit litteras manutenentiæ, quibus violentia ſiſtitur & pacifica poſſeſſio continuatur; præterquam quod a veritate alienum ſit, id quod in exceptione declinatorio D. Archiepiſcopi aſſeritur, ſcilicet nullum temporale functionibus illis Paſtoralibus eſſe annexum: quis enim neſcit populum fidelem Paſtoribus Sacramenta aliaſque Eccleſiaſticas functiones adminiſtrantibus, *Duplicia*, honoraria ſolere Chriſtiana liberalitati largiri; quæ in Urbibus, ubi decimæ deſunt, magnam partem Paſtoralis ſuſtentationis efficiunt; quæ honoraria vel minuuntur, vel illis Paſtores privantur, dum per ſe ſubditis ſuis ſalutis pabula non miniſtrant: adeoque D. Archiepiſcopus Supplicantem via facti ab exercitio Officii Paſtoralis impediens, eumdem in debitæ ſuſtentationis ac commodi temporalis perceptione perturbat.

Monſtratum eſt deinde hoc recurſu ad Regium Tribunal urgeri D. Archiepiſcopum ut coram eodem cauſas ſuſpenſionis alleget, ſed ut Supplicantem in ſua pacifica poſſeſſione non turbet, quoad uſque ipſum ſervato juris ordine, coram Eccleſiaſtico Judicio competente, pœnam ſuſpenſionis ab Officio Paſtorali meruiſſe probaverit.

Quin nec prætendit ſupplicans a Senatu tolli Cenſuram ſuſpenſionis; aut ſe ab eadem abſolvi: ſed judicio poſſeſſorio declarari ſuſpenſionem hanc *via facti* fuiſſe inflictam; qua declaratione ipſa cenſura non tollitur, aut Supplicans abſolvitur: ſed publica ſententia probatur illum ſine ordine juris in ſua poſſeſſione fuiſſe turbatum, eamque violentiam Regia auctoritate tollendam.

Denique ad nauſeam repetitum eſt nolle Supplicantem titulo Poſſeſſorii in correctione Doctrinæ aut morum, Tribunal Eccleſiaſticum declinare, vel judicium de iiſdem Regii Senatus auctoritati committere, ſed unice contendere, ſe non poſſe illis prætextibus violente ac via facti pro mero arbitrio Superioris Eccleſiaſtici in ſui Paſtoratus pacifica poſſeſſione turbari.

Probe novit Supplicans D. Archiepiſcopo incumbere Paternæ correctionis officium, cujus ſuavitatem ac debitum etiam poſt iteratas preces, Paſtor numquam expertus eſt.

Novit etiam Epiſcopis, Diœceſim ſuam & Parochias viſitantibus, competere auctoritatem diſponendi & ordinandi ea, quæ pro bono animarum, abuſuum exſtirpatione, correctione morum & Cleri Inſtitutione, ac totius Diœceſis ædificatione judicaverint convenire: neque horum Decretorum executionem poſſe qualibet appellatione, inhibitione aut alio juris remedio impediri; verum hæc omnia fieri ſolent ſine ſtrepitu & furma judicii, nec in illis viſitationibus infligi poſſunt pœnæ ordinariæ, ſed tantum extraordinariæ, quæ magis morum emendationem & correctionem quam vindictam reſpiciunt: pœna vero ordinaria & gravior non poteſt niſi cum plena cauſæ cognitione & juridica diſcuſſione decerni, verum nec de hoc correctionis modo eſt quæſtio, dum nulla invenitur inſtituta viſitatio.

At tantum agitur de inflictione Cenſuræ ſuſpenſionis ac pœnæ graviſſimæ quæ ferri non poteſt niſi a Judice ut Judice, ſeu agente partes Judicis, & procedente juxta præſcripta ordinis Judiciarii, a quo quam procul aberraverit D. Archiepiſcopus ſupra probatum eſt, & oſtenſum ne unum quidem requiſitum eſſentiale in ferenda ſententia fuiſſe ſervatum.

Atque inde clareſcit nulla æquitatis ſpecie huic recurſui Supplicantis ad hoc ſupremum Conſilium titulo poſſeſſorii, opponi poſſe litteras piiſſimi Regis Caroli Secundi, ad hunc aliosque Regios Senatus directas, & exhibita ſub littera S, quibus interdicitur ne Epiſcoporum Decreta in correctione morum aut doctrinæ, titulo poſſeſſorii aut protectionis impediant; verum has Regis litteras intelligendas eſſe dum Epiſcopi procedunt ordine judiciario, & juxta Regulas Eccleſiæ ac Statuta Canonica, evincunt aliæ ejuſdem Regis litteræ ad Epiſcopos Belgii datæ 10. Junii 1697. prout latius §. 7. Capitis 3. probatum eſt.

Quarto denique Capite monſtratum eſt Supplicantem merito pro protectione Regia ſupplicaſſe, qua a violentiis ſibi nomine D. Archiepiſcopi illatis & adhuc timendis ſervetur immunis; ad hoc enim Regia omniſque Sæcularis poteſtas ordinata eſt, ut minus potentes a potentiorum injuriis & oppreſſionibus vindicentur, pax & tranquillitas publica firmetur, & omnibus ſua jura ſerventur illæſa; quod quam ſit Regibus proprium, neceſſarium ac eſſentiale eorumdem officium vel inde patet quod ſit ab ipſa Corona & dignitate indivulſum, inhærens Regimini, ac ab illo inſeparabile. Quod locum habet non tantum reſpectu ſubditorum Laicorum, ſed etiam Eccleſiaſticorum, hoc ipſo quo hi manent Reipublicæ membra, ac tenentur Regibus & ſublimioribus poteſtatibus, obedientiam, fidelitatemque præſtare. Unde concluditur fas eſſe Clericis ad Regem ejuſque Senatus contra violentias, pro remedio ſalubriore, recurrere, quod vel tunc maxime licet, cum illæ ab ipſomet Judice Eccleſiaſtico inferuntur, quia hujus auctoritas eſt ad vim inferendam potentior, & ad nocendum, ſub nomine & juſtitiæ colore fallacior.

Hoc autem caſu Rex aut Senatus ejus non ſe intromittit ſpirituali regimini, non ſibi adſcribit de moribus Clericorum ac doctrina judicium, non jura immunitatis Eccleſiæ violat, non Epiſcopos in correctione Clericorum aut animarum ſalute procuranda, vel Diœceſis ſuæ directione & ædificatione perturbat, ſed id unice ſtudet ut cunctis ſubditis ſive Clericis ſive Laicis ſua jura ſerventur, & omnia debito ordine peragantur; quo jure Rex vindex Canonum eſt, murus Eccleſiæ, pax Clericorum. Quam vero hoc ſit Regibus proprium, non ex conſuetudine vel indulto, ſed jure

Coronæ, omnium Auctorum & Regnorum conſenſus oſtendit.

Eodem jure & titulo Regi competit judicium poſſeſſorium, utpote ſpecies protectionis qua pacificus poſſeſſor contra quamcumque violentiam in ſua poſſeſſione ſervatur illæſus; donec debito ordine juſtitiæ eadem privatus aut privandus de jure probetur. Hæc enim protectionis ſpecies, quæ manutenentia dicitur, danda eſt contra id quod fit incompetenter ſeu contra Juſtitiæ Regulas; & contra omne id quod violentiam redolet, ad quam arcendam Reges gladium portant, a quibuſcumque & per quoſcumque eadem inferatur: ut proinde, neque hæc protectionis ſpecies per Regem poſſit abjici, vel ab ejus dignitate divelli.

Sicut autem ſunt plures violentiæ ſpecies, quibus Clerici etiam a ſuis Judicibus Eccleſiaſticis poſſunt opprimi, ita plura Regiæ protectionis officia, quibus oppreſſi debeant ſublevari. Inter has una eſt, dum Judex Eccleſiaſticus debita forma & ſecundum Statuta Canonica recuſatus, pendente recuſatione indeciſa vult adhuc Judicis partes agere, & detrectans recoſationem Arbitrorum, hinc inde aſſumendorum judicio ſubmittere, pergit recuſantes pœnis, Cenſuris, aliiſque id genus moleſtiis divexare.

Cum recuſatio propoſita, æque ac appellatio Judicis liget manus, quidquid hic jam recuſatus agit, attentare cenſendus eſt ut privatus, qui cùm omni juriſdictione careat, Regia auctoritate comprimendus, ne quibuſcumque modis vexet aut noceat.

Cum vero nulla umquam propoſita ſit recuſatio gravior ac fundatior ea, qua Supplicans recuſavit D. Archiepiſcopum ſuum, qui deciſionem illius juxta Canonum præſcripta, arbitrorum judicio, licet quarto ad hoc a Supplicante interpellatus, noluit committere, atque interim officium Judicis pergit agere & vexare Cenſuris, quid æquitati naturali, quid omnium Nationum moribus, legibuſque conformius, quam contra talem violentiam, auxilium Regis expoſcere? Quid huic glorioſius, quam ſic oppreſſis protectricem manum Judicis tali recuſatione ligatas manus habentis & adhuc nocentis, fortius eaſdem ligando, præſtare?

Atque hoc eſt quod a Senatu Regio Supplicans ſibi concedi petiit, & ab ejuſdem æquitate negari non poſſe, confidit.

Nec minor eſt aut minus efficax Regalis protectio & Regii Senatus auctoritas, qua ſubditos contra violentias Judicis Eccleſiaſtici tueatur, dum hic illos terret, comminatis Cenſuris indebitis, quam dum contra Canonum Statuta, contra juſtitiæ regulas, vexat inflictis; his namque ſolet Rex ex muneris ſui debito providere vel probibendo ne injuſtis Cenſuris violente noceant, vel ſi illas tulerint, jubendo eaſdem revocare, ne ſubditos opprimere pergant. Recurſus autem Clericorum in hoc caſu ad Regiæ protectionis auxilium eodem fundamento Regalis officii nititur, quo Regem in eiis oppreſſionis generibus procedere ante monſtratum eſt, prout variorum Regnorum ac ſignanter Belgii noſtri exempla, & immemorialis uſus evincunt.

Ex his omnibus non dubitat Supplicans manifeſtum fore huic Ampliſſimo Senatui, quam fundata ſit Supplicantis Concluſio, qua petit ſe manuteneri in pacifica poſſeſſione obeundi functiones Paſtoratui ſuo annexas, nec non protectionem Regiam adverſus violentiam ſibi concedi, atque inhiberi D. Archiepiſcopo, ne quid pendente recuſatione contra Supplicantem ut Judex agat.

M O N U M E N T A.

Quorum in hoc Motivo fit mentio.

A.

Litteræ quibus Dux Bavariæ Cauſam Supplicantis ad Concilium Brabantiæ remittit.

Maxilien Emanuel par le grace de Dieu Duc de la Haut & Baſſe Baviere, & du haut Palatinat, Comte Palatin du Rhin, Grand Eſchanſon du St. Empire & Electeur, Gouverneur des Pays-bas, &c.

TRés-Chers & bien-Aimez. Comme l'Archevêque de Malines dit que l'hiver paſſé le Paſteor de S. Catherine a commis des actes ſeditieux & prévarications en cette ville, qui auroient été publics, que le même Paſteur par une continuation, auroit au mois d'Août voulu induire le Magiſtrat & les Nations de cette Ville de ne pas conſentir à l'Impoſition d'on liard ſur le pot de biere, qu'a condition que nous levetions & ferions ceſſer nos Decrets donnés contre les Janſeniſtes & Novateurs; que les Paſteurs de cette Ville qui étoient lors de la Congregation, en pourroit dire les circonſtances, & que le Magiſtrat & les Nations pourront auſſi depoſer les pernicieuſes inſtances que ledit Paſteur leur a fait de même que les Doyens des Nations pourvu qu'on les y oblige ſous ferment: Nous vous faiſons la preſente, afin que vous faſſiez inceſſament informer ſur ce ſujet par un Conſeillier & le Procureur-Général, & Nous aviſer de dix en dix jours, ce qui reſultera des devoirs, qui ſeront rendus, comme auſſi, porquoi vous n'avez pas pris les informations ſur tous ces excès ſitôt qu'ils ſont venus à votre connoiſſance, puiſque l'on Nous repreſente préſentement qu'ils auroient été publics; attendu qu'il étoit votre devoir de prendre des Informations & châtier cet excès, & de nul autre juge en Brabant. A tant, trés-chers & bien aimez. Notre Seign. Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles le 19. d'Octobre 1696. *Eſtoit Paraphé* : Coxvt. *Signé* : M. Emanuel. *La ſuperſcription* : A Nos trés chers & bien aimez les Chancellier & Gens du Conſeil du Roy ordonné en Brabant.

B.

Alteræ Litteræ Ducis Bavariæ quibus Concilio Brabantiæ Cauſam Supplicantis dijudicandam permittit.

Maximilien Emanuel par la grace de Dieu Duc de la Haute & Baſſe Baviere, &c.

TRès-Chers & bien-Aimez. Ayant vû vos repréſentations au ſujet des Informations que vous avez pris à la Charge du Paſteur de Sainte Catherine, Nous vous faiſons cette pour vous dire que ſi vous trouvez ledit Paſteur innocent, ou point convaincus des excès dont on l'avoit accuſé, vous pourrez le declarer tel, & lui en faire depécher acte comme trouverez convenir pour la reparation de ſon honneur; & quant aux concluſions que ledit Paſteur a pris à charge de l'Archevêque de Malines, Nous en avons remis la connoiſſance à Ceux du Conſeil Privé, & par tant vous pourrez renoyer vers eux ledit Paſteur en ce regard. A tant trés Chers & bien-Aimez, Dieu vous

ait en ſa Sainte Garde... De Bruxelles le 24. de May 1697. *Etoit Paraphé* : S. J. Pol. vt. *Signé* : M. EMANUEL. & *contreſigné* : P. De Rivanegra.

C.

Sententia Conſilii Brabantiæ qua Supplicans ab omnibus Accuſationis capitibus abſolvitur.

Vû au Souverain Conſeil du Roy ordonné en Brabant, la lettre de ſon Alteſſe Electorale du 19. Octobre 1696. ou le Paſteur de Sainte Catherine ſe trouve denoncé d'avoir commis des actes ſeditieux & prevarications en cette Ville qui auroient été publics, & une par une continuation, il auroit au mois d'Août de la méme année, voulu induire le Magiſtrat & les Nations de cette Ville de ne pas conſentir à l'Impoſition d'un liard ſur le pot de biere, qu'avec condition, qu'on leveroit, & feroit ceſſer les decrets donnés contre les Janſeniſtes, & Novateurs; vû auſſi les Informations priſes enſuite de ladite Lettre de ſadite Alteſſe Electorale du 24. de May dernier, le tout conſideré la Cour declare ledit Paſteur exempt & libre des excès à luy impoſés. Ainſi fait en la Vile de Bruxelles, le 8. Juillet 1697. *Eſtoit Paraphé* : Ro. vt. *ſigné* : A. V. Ghindertaelen.

D.

Memoriale Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis Regi oblatum contra Supplicantem & quatuor alios Theologos. (*a*)

E.

Reſponſum D. Supplicantis contra præcedens Memoriale D. Archiepiſcopi. (*b*)

F.

Quo Supplicans recuſat D. Archiepiſcopum.

INfraſcriptus Paſtor S. Joannis in Molenbeca & S. Catharinæ in hac Urbe Bruxellenſi, declarat, per præſentem actam, ſe inhærere ſuſpectationi Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis, eidem intimatæ 19. Menſis Maji 1696. per Notarium *Cats*, adhuc pendenti indeciſæ poſt munitionem ad eligendos arbitros factam per eumdem Nutarium 23. ejuſdem menſis, qua ſuſpectatione præfatum Illuſtriſſimum Dominum recuſat infraſcriptus, in omni cauſa ipſum quomodolibet concernente, & ut probet prædictam recuſationem eſſe fundatiſſimam, præter rationes ibidem allegatas, ſubdit ſequentes ad majus robur primæ ſuæ ſuſpectationis.

Primo quod præfatus Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus 19. Octob. 1696. infraſcriptum denuntiaverit apud Sereniſſimum Bavariæ Ducem, quaſi hyeme præcedenti commiſerit diverſos actus ſeditioſos & prævaricationes, quodque idem, illas continuans etiam menſe Auguſto, tunc ultimo elapſo, voluiſſet inducere Magiſtratus & Nationes hujus Urbis & impedire ne in obſequium Regis conſentirent quadrantem in poculum cereviſiæ, niſi Rex revocaret decreta ſua data contra Janſeniſtas & Novatores; quod Paſtores qui tum fuerant congregati, poſſent exprimere circumſtantias, & Magiſtratus & Decani Nationum, pernicioſas inſtantias quas fecerat dictus Paſtor. Hæc eſt in ſubſtantia accuſatio Illuſtriſſimi Archiepiſcopi contra Paſtorem, Superioris contra ſubditum, Patris contra filium, numquam ſuper iſtis, aut aliis defectibus correptum, immo nequidem monitum. Cauſa hæc remiſſa eſt per ſuam Celſitudinem Bavaricam ad Concilium Brabantiæ ibidem diligentiſſime examinata & diſcuſſa auditis pluſquam 50. teſtibus & in favorem ſupraſcripti deciſa 8. Julii 1697. Patet ex copiis additis numeris 1. 2. & 3.

2. Quod idem Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus eundem infraſcriptum Paſtorem contra omne privilegium exemptionis Eccleſiaſticæ, & non obſtante periculo irregularitatis, ſub idem tempus iterato denuntiaverit cum aliis quatuor Viris honeſtiſſimis, ſcilicet RR. DD. *Haygens* S. Theol. D. *Baerts* Plebano Mechlinienſi; *Bacx* Plebano Antverpienſi, & *Van Geet* Plebano Gandenſi, idque apud præſatum Sereniſſimum Bavariæ Ducem, de graviſſimis criminibus quæ nonniſi morte potuiſſent expiari, ſi vera fuiſſent. Crimina illa ſunt tam gravia, tam enormia & terminis tam atrocibus expreſſa, ut neceſſarium judicaverit infraſcriptus exhibere copias tum libelli oblati ſuæ Sereniſſimæ Celſitudini Bavariæ, tum Reſponſionis infraſcripti & aliorum accuſatorum N. 4. & 5. quorum omnium criminum ne unum quidem vel per umbram probare potuit Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus nec adhuc probare poſſet cum mica veritatis.

3. Quod non obſtante memorata prima ſuſpectatione anni 1696. Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi (quæ illi ligabat manus) aliiſque rationibus ſupra allegatis & infra allegandis pergat, idem Illuſtriſſimus Dominus infraſcripti Judicem agere, capiendo contra eum informationes & ſignificando ſe in ejus perſonam attentaturum, ſi informationes materiam ſobminiſtrent, idque ob evaſionem Rev. Patris *Queſnel* ex domo Archiepiſcopali, ad quam infraſcriptum allaboraſſe ſuſpiciatur ſæpe dictus Illuſtriſſimus Dominus, tametſi ille abſuerit & per Flandriam ac Brabantiam ad ſchaldim obambulaverit, cum Dominis *Vercautren*, & *Verſchueren* ac duabus ſuis Sororibus, a die 1. Septembris proxime elapſi uſque ad 15. ejuſdem incluſive; prout paratus eſt per teſtes probare, & hæc abſentia nota fuit Reverendo Admodum Domino *van Suſteren* Vicario Generali, qua durante e carcere liberatus eſt dictus Pater *Queſnel*.

4. Veritas eſt, quam infraſcriptus extrajudicialiter profitetur ut tuti mundo ionoteſcat ejus innocentia, cujus veritatis puncta ſequentia paratus eſt infraſcriptus coram quocumque legitimo & non ſuſpecto Judice affirmare ſolemni juramento, 1. quod non diſceſſerit eo fine ut interea dictus Pater *Queſnel* e carcere evaderet ac aufugeret, ſicque prætexrum abſentiæ aut ignorantiæ prætendere poſſet: prout tamen ſuſpicatus eſt & ſignificavit præfatus D. *van Suſteren*.

2. Quod infraſcriptus nullum eorum, qui dictum Patrem *Queſnel* ſuo carcere liberarunt, noverit vel viderit, vel audiverit, nulli eorum locutus ſit aut alloqui juſſerit per ſe vel per alium directe aut indirecte, nec mandatum aut auxilium aut pecunias dederit, aut dari juſſerit, vel promiſerit, nec ad dandum fuerit requiſitus. 3. Quod unum illorum qui pecunias petiit (ſcilicet quadraginta piſtolas, quas aſſerebat ſibi fuiſſe promiſſas) & iterato ad illas habendas inſtitit etiam cum minis ſe, niſi ipſi ſatisfieret, idem totum in Epiſcopatu proditurum, durius rejecerit & ne quidem alloquio dignatus ſit, idque priuſquam ullus illorum captus eſſet. 4. Quod infraſcriptus ne quidem fuerit requiſitus ad pecunias illis vel ulli eorum numerandas. 5. Quod ſi quæ pecuniæ Reverendo Patri *Queſnel* numeratæ ſint, in domo infraſcripti, id ipſo abſente & nullatenus conſcio accidiſſe, & ab ipſo improbatum fuiſſe, eo quod prævideret ſibi ob præventum Illuſtriſſimi D. animum, illa imminere incommoda, quibus involutus eſt.

Quinta ratio ſuſpectationis eſt quod communi omnium fere judicio, tanta ſit Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi

(*a*) Hoc Memoriale invenitur in Appendice ad *Concordiam Immunitatis Eccleſiaſticæ & juris regii*. (T. III. Operum Eſpenii Ed. an. 1753.) N. V. & VI.

(*b*) Hoc Reſponſum reperitur ibidem ut ſupra, N. VII.

copi ac Conſiliariorum ejus præventio, etiam Lippis & Tonſoribus nota, contra infraſcriptum, ut communis opinio ſit dictum Illuſtriſſimum Dominum ac Conſilium ejus eſſe infraſcripto totique Clero ejus in omnibus contrarium, nullamque ipſos ſperare poſſe promotionem, quam præfatus Illuſtriſſimus Dominus impedire poterit : quod eadem ſors maneat omnes infraſcripti amicos, aliosque & adhærentes, ac ſi excommunicatis & hæreticis pejor eſſet; ſic ut propterea ejus conſortium, domum, alloquium, & amicitiam publicam erubeſcant plurimi.

Sexta Ratio eſt quod ſuum Vice-Paſtorem Dominum *Verſchueren* incarceraverit, ac idem attentaverit in famulum & ancillam infraſcripti, de quibus certum eſt quod ad evaſionem Rev. Patris *Queſnel* nullo modo cooperati ſint, licet famulus & ancilla innocentiſſime ad inſtantiam præfati Patris *Queſnel* jam liberati, dederint ſimul inter ſe quatuor et quinque piſtolas, rati ſe facturos opus caritatis, D. autem *Verſchueren* captus eſt ſine Decreto & innocentiſſimus; ſi vero capti ſint, ut teſtes, id factum eſt contra omnem juris formam, ſtylum, praxim & ordinem juſtitiæ, nulla prævia ratione, aut monitione, quæ omnia notant extraordinariam memorati Illuſtriſſimi Domini & Conſiliariorum ejus contra infraſcriptum, omnesque ab eo dependentes, præventionem.

Cum vero plures ex rationibus deductis tam in prima quam hac ſecunda ſuſpectatione, concernant non tantum infraſcriptum, ſed etiam viceParſtores ejus ac omnes ab illo dependentes, hinc eſt quod infraſcriptus præfatum Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum ac Tribunal ejus ſuſpectet & recuſet in omni cauſa ipſum quomodolibet concerneote, idque non tantum pro ſe, ſed etiam pro ſupraſcriptis, aliiſque ab ipſo dependentibus tam conjunctim quam diviſim: plures alias rationes paratus eſt allegare infraſcriptus coram arbitris ubi ad illos ventum fuerit, quod ſi de ſufficientia & veritate rationum enarratarum, inter Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem & infraſcriptum non conveniat, petit hic iterato procedi ad electionem arbitrorum; & ut omnia conformiter ſtylo Eccleſiaſtico fiant, committit infraſcriptus Notarios Apoſtolicos *Cats*, aut N. *Vander Elſt*, & eorum quemlibet in ſolidum; & in eorum defectu quemlibet alium Notarium Apoſtolicum & Regium, ut recuſationis actam inſinuet, reſponſum deſuper petat, & in caſum denegationis proteſtetur prout moris & ſtyli. Actum hac 8. Octobr. 1703. *ſignatum erat*: Guil. *Van de Neſſe*, Paſtor S. Joannis in Molenbeca & S. Catharinæ.

Infraſcriptus Notarius Apoſtolicus & Regius publicus Bruxellis reſidens declarat ſe ad inſtantiam Reverendi Domini *van de Neſſe*, Paſtoris Sancti Joannis in Molenbeca, & Sanctæ Catharinæ Bruxellis, inſinuaſſe in originali die 12. Octobris 1703. hora octava ante meridiem hanc actam ſuſpectationis cum quinque Copiis annexis ſignatis in fronte A B C D & E (cujus hic ſupraſcripta eſt copia) Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo Mechlinienſi in ſuo Palatio Bruxellenſi per manus Revereodi Admodum Domini *van Suſteren* Vicarii Generalis præfati Illuſtriſſimi Domini, & acceptavit. Actum ut ſupra, præſentibus ibidem Hadriano *Hellinx* & Vincentio *van Turnhout* Civibus hujus Civitatis Bruxellenſis, & teſtibus ad hoc ſpecialiter habitis atque rogatis. *Signatum erat* Joannes *van der Elſt* Notarius Apoſtolicus & Regius.

Infraſcriptus Notarius Apoſtolicus & Regius Publicus declarat quod ad inſtantiam & requiſitionem ſupra memorati Reverendi Domini Guilielmi *van de Neſſe*, Paſtoris Sanctæ Catharinæ acceſſerit perſonam Reverendi admodum Domini *van Suſteren*, Vicarii Generalis, & ab eodem petierit nomine præfati Domini Paſtoris, an Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus Mechlinienſis dignatus ſit eligere Arbitros ad dijudicandum ſuſpectationem eodem die, ſcilicet 12. Octobris per me illi intimatam, qui præfatus Dominus *van Suſteren*, reſpondit in verbis : *Seght datter noch niet geintenteert en is tot ſynen laſte tot nu toe*, id eſt, referas, nihil hactenus intentatum eſſe ad unus ejus : quod reſponſum infraſcriptus acceptavit pro recuſatione, proteſtans de expenſis, damnis & intereſſe prout juris. Actum 12. Octobris 1703. quod atteſtor, *& ſignatum erat* : Joannes *van der Elſt*, Notarius Apoſtolicus & Regius Publicus.

G.

Libellus ſupplex ſupplicantis oblatus D. Archiepiſcopo.

A Monſeigneur l'Illuſtriſſime & Reverendiſſime Archevêque de Malines Primat &c.

R*Emonere trés humblement Guillaume* van de Neſſe *Paſteur de la Paroiſſe de Sainte Catherine à Bruxelles, qu'ayant plu à Sa Majeſté & à S. A. E. de lui accorder, à l'inſtance de la veuve Anna* van der Elſt *ſa Mere, pour lors accablée de ſa maladie, dont elle eſt decedée le* 20. *de ce mois, la permiſſion de ſe rendre en cette ville, pour huit jours, il a eu la ſenſible affliction, de ne pas avoir pu y arriver avant ſa mort; & ſon devoir l'obligeant à obſerver exactement les ordres de Sa Majeſté, qui ne lui permettent pas de ſortir de la maiſon mortuaire, il a encor le deplaiſir, de ne lui pas etre permis d'avoir l'honneur de ſe mettre aux pieds de votre Grandeur, pour l'aſſurer de ſon obeïſſance filiale & de ſa diſpoſition à lui témoigner tout le reſpect & la vénération qu'un Paſteur eſt obligé de rendre à ſon Archeveque, ne doutant pas que Votre Grandeur en auroit tout appaiſement qu'elle pourroit ſouhaiter, & qu'elle regarderoit d'un œuil favorable le Remontrant, qui n'a rien de plus à cœur que de pouvoir, ſous ſes ordres, reprendre le ſoin de ſon Troupeau, dont il eſt éloigné depuis* 20. *mois par lettre de Cachet de Sa Majeſté. C'eſt pourquoy le Remontrant ſe retire d'une humilité profonde vers Votre Grandeur.*

La Suppliant trés-humblement d'interpoſer par ſes bontés paternelles, l'honneur de ſa protection & ſon grand credit vers ſa Majeſté, afin que Sa Royale Benignité veuille permettre qu'il retourne à ſes fonctions Paſtorales. Quoi faiſant &c. Etoit ſigné : *Guill.* van de Neſſe, *Paſt. S. Catharine.*

H.

Epiſtola D. van Suſteren, *Vicarii Generalis ad Supplicantem cum adjunctis interrogatoriis.*

CUm D. Guilielmus *van de Neſſe*, Paſtor S. Catharinæ Bruxellis, a Rege noſtro Catholico e ditione Hiſpanica ablegatus, per D. Conſulem Bruxellenſem & per aliquot Primores Parochiæ ſuæ infraſcriptum Vicarium Generalem Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis rogaverit, urſeritque, ut eidem Illuſtriſſimo D. Archiepiſcopo offerre & commendare non gravaretur libellum ſuum ſupplicem, quo humillime ſupplicat ut Illuſtriſſima ejus Gratia, pro paterna ſua bonitate apud ſacratam Regis perſonam intercedere dignetur, pro obtinenda a Regia Benignitate licentia ad Paſtoratum ſuum revertendi : infraſcriptus Vicarius ad hoc caritatis officium fructuoſe præſtandum, opportunum ſaltem eſſe judicavit, ſi non ſolute neceſſarium, ut dum libellum illum offeret, paternamque Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi præmemorati implorabit Clementiam, de filiali Domini Supplicantis Reverentia, & quæ Superioribus, eorumque Decretis, debetur, integra ſubmiſſione, certitudinem ſimul exhibere poſſit, & authenticam purgationem a ſuſpicione, quam in materia Religionis D. Supplicans,

apud

apud Illuſtriſſimam Gratiam incurrit, quod non dubitat futurum, ſi D. Supplicana infraſcripto ſubmittat Chirographo ſuo munitam reſponſionem ſimpliciter affirmativam, ad hæc puncta interrogatoria, quæ in veritate & caritate ſubjungit. Hac 6. Novembris 1705, ſignatum erat: H. J. *van Suſteren*, Vic. Geoer.

Puncta Interrogatoria.

1. An recipiat Bullam : *Ex omnibus afflictionibus*, qua Pius V. Kalendis Octobris 1567. condemnavit 76. Propoſitiones Bajanas?

2. An agnoſcat quod illæ 76. Propoſitiones ſint recte damnatæ io rigore & proprio verborum ſenſu ab Auctotibus intento?

3. An improbet quod nonnulli ſuſtineant aliquas ex præfatis Propoſitionibus eſſe damnatas *ad tempus*, aot poſſe modo in aliis aut in ſenſu Baji ſuſtineri?

4. An agnoſcat quod Gregorius XIII. per Bullam ſuam : *Proviſionis noſtræ* datam 4. Kal. Februarii 1579. confirmaverit dictam Bullam Pii V. *Ex omnibus afflictionibus?*

5. An recipiat Bullam Urbani VIII. *In Eminenti*, datam pridie Nonas Martii 1642.?

6. An admittat Auguſtinum Janſenii continere & defendere multas ex Propoſitionibus a Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. damnatis?

7. An ceoſeat quod nomen Janſenii, non inſertum fuerit Bullæ: *In Eminenti* contra mentem Urbani VIII.?

8. An arbitretur in eadem Bulla Urbani VIII. *noa perperam* appoſitum fuiſſe famoſum comma, poſt verbum *poſſent*?

9. Ao ſimiliter recipiat prælaudati Urbani VIII. Decretum editum feria 5. die 6. Junii 1644. in confirmationem Bullæ : *In eminenti*?

10. An agnoſcat omnes difficultates contra Bullam: *In Eminenti*, male motas per Decretum in ſuperiori articulo memoratum, deciſas fuiſſe?

11. An agnoſcat libellum Gallicum : *Catechiſme de la grace* ab Innocentio X. feria quinta die 6. Octobris 1650. condemnatum, continere quam plures ſententias per Pium V. Gregorium XIII. & Urbanum VIII. damnatas?

12. An recipiat Conſtitutionem : *Cum occaſione*, qua Inoocentius X. pridie Cal. Junii 1653. damnavit ut hæreticas famoſas quinque Propoſitiones?

13. An agnoſcat per illam Conſtitutionem Innocentium X. damnaſſe in quinque Propoſitionibus doctrinam Cornelii Janſenii contentam ejus libro cui titulus, *Auguſtinus*?

14. An admittat quod Liber ille Janſenii complectatur quinque famoſas illas Propoſitiones, quoad ſenſum hæreticum, qoo damnatæ fuerunt?

15. An credat hæreticam eſſe hanc Propoſitionem: *Aliqua præcepta Dei interdum ſunt juſtis impoſſibilia, quia deſtituuntur gratia, qua illa poſſibilia fiant?*

16. An credat Deum velle æternam omnium hominum ſalutem?

17. An credat Chriſtum pro æterna ſalute, non ſolorum prædeſtinatorum, ſed etiam reproborum ſanguinem ſuum obtuliſſe & mortuum eſſe?

18. An recipiat Conſtitutionem Alexandri VII. *Ad ſacram* 17. Kal. Novembris 1656. datam in confirmationem Conſtitutionis *Cum occaſione?*

19. An agnoſcat quinque Propoſitiones in ſenſu libri Janſenii, ſive in ſenſu a Janſenio intento merito damnatas eſſe?

20. An agnoſcat cauſam libri Janſenii diſcuſſam eſſe ea diligentia, qua major deſiderari non poſſet?

21. An agnoſcat foliis inſcriptis : *Tredecim Theologorum ad examinandas quinque Propoſitiones ab Innocentio X. ſelectorum ſuffragia*, *ſeu*, ut *appellant*, *vota Summo Pontifici ſcripto tradita*, tunquam Apocryphis nullam fidem eſſe adhibendam, nec a quoquam illa allegari poſſe?

22. An agnoſcat quod falſum patenſque mendacium ſit aſſerere, quod tempore Innocentii X. inquiſitum non ſit, an quinqne Propoſitiones, ex Auguſtino Janſenii extractæ eſſent, & ita in ſenſu ab eodem Janſenio intellecto damnatæ?

23. An cenſeat libros omnes in quibus damnata Janſenii doctrina defenditur vel adſtruitur, damnum itidem eſſe atque prohibitos?

24. An improbet quod aliqui non velint ſubſcribere Formulæ ab Alexandro VII. per Bullam : *Regiminis Apoſtolici* 15. Kal. Martii 1664. præſcriptæ, niſi diſtinguendo inter jus & factum, aut quod ſubſcribere nollent, niſi exiſtimarent, vel niſi ſupponerent quod ſubſcriptio non cadat in illud, quod ipſi vocant *Factum Janſenii*?

25. An agnoſcat Clementem IX. nullam exceptionem ſeu reſtrictionem in negotio dictæ Formulæ Alexandrinæ re ipſa admiſiſſe?

26. An recipiat Decretum Alexandri VIII. adverſus 31. Propoſitiones datum 7. Decembris 1690.?

27. An improbet quod aliqui ſentiant prænominatas Bullas aut Decreta eſſe ſubreptitia, aut ullum ipſorum eſſe ſubreptitium, aut quod alio modo ulli ipſorum obtrectent?

28. An admittat Innocentium XII. in Decreto ſuo dato 28. Januari 1694. quoad Formulam Alexandrinam & in Brevibus deſuper ad Epiſcopos Belgii datis voluiſſe, ut quinque famoſæ propoſitiones damnentur in obrio ſenſu, quem in Janſenii libro habent, quive ab eodem Janſenio intentus, ac ab Innocentio X. & Alexandro VII. damnatus fuit?

29. An admittat Summorum Pontificum Conſtitutionibus in quinque Propoſitiones Janſenii latis, oon deſerre eum, qui Auguſtini Janſenii ſenſum, in illis Propoſitionibus damnatum, interius, ſeu corde non damnet ut hæreticum, vel qui interius non judicat prædictu Janſenii libro doctrinam hæreticam cootineri?

30. An paratus ſit juramentum Formulæ Alexandrinæ præſtare juxta declarationes contentas in confirmatione Conſtitutionum Innocentii X. & Alexandri VII. quas modernus Pontifex fecit 16. Julii anni hujus 1705. per Bullam quæ incipit : *Vineam Domini Sabaoth*?

31. An improbet quod aliqui dicant, librum Janſenii non coutinere niſi Doctrinam Sancti Auguſtini?

32. An admittat judicium Romani Pontificis in rebus fidei & morum, etiam extra Concilium Generale, eſſe infallibile?

33. An famoſum caſum conſcientiæ a 40. Doctoribus Sorbonicis 20. Julii 1702. approbatum & a Sanctiſſimo Domino Noſtro Clemente XI. 12. Februarii 1703. damnatum, ipſe damnet tamquam multiplici noxiæ doctrioæ veneno abunde refertum, quo plures damnati errores, pernicioſæque novitates aſtruuntur, ac Conſtitutiones contra Janſenianam hæreſim per cuniculos impetuntur?

34. An quoad Libros Sacræ Scripturæ, idiomate vulgari traductos & alios prohibitos, recipiat Conſtitutiones Pontificum ac potiſſimum Pii IV.?

35. An improbet quod acta Congregationem *de Auxiliis* poſtquam S. Sedes declaravit iis nullam fidem adhibendam eſſe, nec a quoquam allegari poſſe, adhuc ab aliquibus allegentur?

36. An agnoſcat Rituale Alethenſe a Clemente IX. 9. Aprilis 1668. proſcriptum continere nonnulla ab ipſo Rituali Romano, juſſu Pauli V. edito aliena, & propoſitiones falſas, ſingulares, in praxi periculoſas, erroneas, & conſuetudini io Eceleſia communiter receptæ, atque Eccleſiaſticis Conſtitutionibus, oppoſitas?

Digitized by Google

37. An admittat Novum Teſtameotum vulgo nuncupatum *Montenſe* 20. Aprilis 1668. ab eodem Clemente IX. præſcriptum, temerarium eſſe, damnatum a noſtra vulgata editione difforme, & offendicula ſimplicium continens?

38. An admittat opus: *l'Année Chriſtienne pour toutes les Meſſes des Dimanches, Feries, Feſtes de toute l'année* &c. primum ab Alexandro VII. ſub pœna excommunicationis, dein ab Innocentio XII. denuo prohibitum fuiſſe?

39. An improbet quod libri prohibiti diſtrahantur, aut legaotur, vel retineantur absque licentia legitima?

40. An ſpondeat ſe nunquam immiſcere venditioni, aut diſtractioni ſimilium librorum, aut non legitime approbatorum?

41. An ſpondeat ſe nunquam immiſcere ulli rei aut negotio ad munus ſuum Paſtorale non pertinenti?

42. An promittat nullam inſtituere aut frequentare congregationem, iovito Illuſtriſſimo Dominu Archiepiſcopo, multo minus collationes, qualem unam exhibet cauſa Queſnelliana p. 264.?

43. An promittat familiaritatem aut neceſſitudinem quam cum Queſnello, Gerberonio aut ſimilibus habuit plane abrumpere, nec ulterius habere vel cum ullo illorum directe vel indirecte commercium?

44. An D. Supplicans ab Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo D. Archiepiſcopo humiliter veniam petat de omnibus quibus novit ſe Illuſtriſſimum ſuum ſuperiorem offeodiſſe?

45. An agnoſcat quod male fecerit opponendo ſe Decretis Regiis adverſus Janſeniſtas & Novitatum Propugnatores ac de iis ſuſpectos latis, quæ 7. Novembris 1695. a Sereniſſimo Bavariæ Electore per Belgium miſſa fueruot & præſcripta?

46. An etiam a Rege deſideret veniam nomine ſuo rogari de omnibus quibus ſacratam ejus perſonam aut Miniſtros ejus offenderit?

I.

Extractum ex Decreto Epiſcopi Leodienſis quo Supplicans tamquam ſuſpectus de hæreſi proclamatur.

JOSEPH CLEMENT par la grace de Dieu Archevêque de Cologne, Prince Electeur du Saint Empire Romain, Archichancellier par l'Italie, & du Saint Siége Apoſtolique Legat né, Evêque & Prince de Liége, de Ratisboone & de Hildesheym, Adminiſtrateur de Bergtesgade, Duc de deux Bavieres, du Haut Palatinat, Weſtphalie, Engeren, & Bouillon, Comte Palatin du Rhin, Landgrave de Leichtenberg, Marquis de Franchimoot, Comte de Looz & Horne, &c.

A *Tous ceux qui ces præſentes lettres verront, liront, ou lire ouiront, Salut, &c.* Hic omittuntur *quæ ad hanc cauſam non ſpectant.*

Qu'on agiſſe avec vigeur... contre ceux qui traitent & ont communication avec les Sieurs Queſnel *jadis Pretre de l'Oratoire evadé des priſons de Monſeigneur l'Archeveque de Malines, Erneſt Ruth d'Ans Chanoine de S. Gudule, Guillaume van de Neſſe Curé de S. Catherine à Bruſſeles, & pluſieurs autres qui ſont auſſi chaſſés de France & des Paysbas comme ſuſpects d'heresie. Donné en notre cité de Liége du ſceu & aveu & ſous la ſignature de notre Coadminiſtrateur dans le ſpirituel & Vicaire Général, & ſous notre ſcel accoutumé ce 15. d'Avril 1704. ſigné Guillaume Bern. de Hiniſdael, Coadminiſtrateur & Vicaire Général de Liége.*

K.

Epiſtola Supplicantis ad Pontificem, in qua querelas deponit contra præcedens Decretum.

BEATISSIME PATER,

NOva me iterum tempeſtas ad Beatitudinis Veſtræ pedes proſternit. (*a*) Jam quiete aliqoa in exilio frui cœperam, cum ecce Decretum emanat a Coadminiſtratore & Vicario Generali Sereniſſimi Principis Leodienſis, quo per oniverſam illam Diœceſim a Paſtoribus & Concionatoribus omnibus palam e ſugeſtu proclamari jubeor tamquam de hæreſi ſuſpectus, additis etiam minis in eos qui mecum communicarent.

Dura, Beatiſſime Pater, mihi fuit iſta proclamatio, & qui exilium utcumque tuleram, hæreſis de me ſuſpicionem ferendam non eſſe putavi. Sereniſſimi Principis Coadminiſtratorem & Vicarium Generalem, cum Aquiſgraoi eſſet, adii; quod ſuſpicionis de me tam gravis fundamentum, quæ Decreti infamantis ratio, poſtulavi: ſed cum aliud non reponeret, quam ita ſibi mandatum a Principe, proteſtationem quam potui, atque ad Sedem Apoſtolicam appellationem interpoſui.

Filiali non ita pridem fiducia in paternum Clementiæ Veſtræ ſinum queſtus meos effudi, quoties ab Archiepiſcopo Mechlinienſi per calumnias atrociſſimas qoas æmuli mei ipſi obtruſerant, impetitus; quoties ab iis aut ſolemniter per ſententiam, aut per impeditum ab Archiepiſcopo juſtitiæ curſum, tacite abſolutus fuerim; quibus tandem machinationibus obreptum Majeſtati Catholicæ, ut Litteris ſigillatis quas vocant, Exilium mihi non ſolum non convicto, ſed ne audito quidem, vel citato, oullo ſervato juris ordine, decerneret, enarravi. Nunc vero quod ne in Litteris quidem ſuis expreſſit Rex Catholicus, me tanquam de hæreſi ſuſpectum, ideoque e Patria pulſum eſſe Coadminiſtrator & Vicarius Generalis Leodienſis, nullo præmiſſo cauſæ examine, ſolemni Decreto proclamat.

Non mea hic tantum, Sanctiſſime Pater, ſed & Sedis Apoſtolicæ cauſa agitur. Decrevit Sanctitatis Veſtræ Prædeceſſor Innocentius XII. in Brevi ad Epiſcopos Belgii die 6. Februarii 1694. directo, *Ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupare ſinerent, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit aliquam ex quinque Propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe, nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, ac Concionibus habendis vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi ſervato juris ordine eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe, probatum fuerit.* Sed adeo præſcriptam hanc ſibi judicii formam non ſervat Coadminiſtrator Leodienſis, ut eam etiam aperte contemnat atque proculcet.

Enim vero ſuper ſuſpicione hæreſis, ne in judicium quidem umquam vocatus ſom, nec ſane vocari potui, qui coram Urbe & Orbe palam declaraverim ſæpius me tanquam obedientem filium paratiſſimum ſemper eſſe Sedem Apoſtolicam, Eccleſiarum omnium Matrem ac Magiſtram, audire, ejuſqoe me judicio humillime ſubjicere. Quod ſi poſt hæc poſſit adhuc aliqua de me ſuſpicio hæreſis ſupereſſe, jam nullus eſt in Orbe Catholicus, cui non eadem poſſit ſuſpicio impingi. Nulli enim, fidenter dico, in ſincera erga Sedem Apoſtolicam reverentia ac obedientia ceſſi umquam, nec Deo dante, cedam dom vita ſupererit. De iis vero qui mihi ſuſpicionem hæreſis contra Decreta Apoſtolica impingunt, etſi forte non iniqua prorſus foret ſuſpicio

(*a*) Alias Epiſtolas Summo Pontifici ſcripſerat D. van de Neſſe; nominatim 15. Martii 1704. occaſione ſui Exilii; quam ultimam videre eſt in Appendice Monumentorum Lucubrationis cui titulus: *Défenſe de la juſtice, de la ſouveraineté du Roi &c.* dans la cauſe de M. G. van de Neſſe &c. n. XI.

ſuſpicio, ipſius tamen Sedis Apoſtolicæ judicium expectabo.

Poſſem etiam meæ, Beatiſſime Pater, in fide ac doctrina integritatis teſtes adducere, plura hominum millia qui me per annos circiter viginti e ſugeſtu docentem audierunt: libros vero nullos ſcripſi, nec ſcribendis aut edendis me immiſcui: poſſem in teſtimonium vocare ipſos æmulos qui in tanta turba non defuere ut docenti inſidiarentur & aucuparentur aliquid, quo doctrinam meam in ſuſpicionem vocarent: poſſem pro me dicere, quod nec ipſe Mechlinienſis Archiepiſcopus, quantumvis mihi ſemper adverſatus fuerit, nunquam tamen vel unum doctrinæ meæ apicem allegarit, quem de hæreſi ſuſpectum redderet. Verum his opus non eſt, ubi non tam mihi fidei ac doctrinæ meæ integritas, quam Coadminiſtratori Leodienſi, hæreſis adverſum me ſuſpicio probanda eſt. Interea monente S. Petro, cujus Sedem Sanctitas Veſtra tenet, paratus *ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti me rationem de ea, quæ in me eſt* fide ac doctrina, præcipue vero Sedi Apoſtolicæ, ad cujus nutum libens corrigam, quidqoid in iis corrigendum judicaverit, atque hac obedientiæ meæ profeſſione, iterum coram Sanctitate veſtra emiſſa, etſi homo ſim, & errare me poſſe profitear, ab hæreſi tamen me liberum eſſe, & ab hæreſis ſuſpicione liberandum ſecurus affirmo.

Hac fiducia, Beatiſſime Pater, non jam tantum ob cauſam quam ignoro, per decretum publicum diffamatus, ad juſtitiæ veſtræ tribunal recurro, hoc unum humillime Supplicans ut Coadminiſtrator Leodienſis, qui contra formam judicii a Sede Apoſtolica præſcriptam, prius me de hæreſi ſuſpectum proclamavit, quam me de ea ſuſpectum eſſe, legitime conſtaret, ad Brevis Apoſtolici obedientiam compellatur, probata legitima, quam mihi affricuit, ſuſpicione hæreſis, aut revocato, per quod eandem illegitime affricuit, Decreto. Pax enim nulla aut ſecuritas innocentiæ, niſi quod tanta ſapientia ad pacem Eccleſiæ Belgicæ decrevit Innocentius XII. id pari fortitudine poſt tot demum annos, executioni mandari præcipiat, qui in Sanctitate veſtra eſt, zelus pro pace Apoſtolicus, quo ut Eccleſiam quam diutiſſime ac feliciſſime gubernet, mea ab exilio ad Deum Opt. Max. vota oun intermittam. *Inferius habebatur:* Beatiſſime Pater. Sanctitatis Veſtræ humillimus cliens ac devotiſſimus filius. *Signatum:* Guil. *van de Neſſe*, Paſtor S. Joannis & S. Catharinæ Bruxellis.

(Menſe Maji 1704.)

L.

Alterum Decretum Epiſcopi Leodienſis, quo prius de mandato Pontifici revocatur.

JOSEPH CLEMENT par la grace de Dieu Archevêque de Cologne, Prince Electeur du Saint Empire Romain, Archichancellier par l'Italie, & du Saint Siége Apoſtolique Legat né, Evêque & Prince de Liége, de Ratisbonne & de Hildesheym, Adminiſtrateur de Bergtesgade, Duc des deux Bavieres, du Haut Palatinat, Weſtphalie, Engereo & Bouillon, Comte Palatin du Rhin, Lantgrave de Leichtenbergh, Marquis de Franchimoot, Comte de Looz, & Horne &c.

A Tous ceux qui ces preſentes lettres *verront ou lire ouiront*, Salut. *Le profond reſpect & l'obèiſſance filiale, que nous devons & portons aux intentions de notre très-Saint Pere le Pape nous a fait trouver bon d'executer, ſans delai, ſes volontès au ſujet de la revocation, qu'il nous demande de certain mandement portant date le 15. d'Avril 1704. particulierement en ce qui concerne les perſonnes de trois Eccleſiaſtiques y nommès, à ſçavoir le Chanoine Ruth D'ans*, van de Neſſe, *&* Quesnel: *lequel mandement, quoique publiè ſous notre nom & ſcel, n'ètoit pourtant pas èmanè ſelon nos vèritables intentions, & partant ſera par les preſentes tenu comme non arrivè: ce pourquoi nous ordonnons à tous les Curès & autres Predicateurs, qui auront publiè ledit mandement du 15. d'Avril 1704. dans notre Dioceſe de Liège, de publier auſſi notre preſente declaration & revocation dans leurs premiers Prones & Sermons: exhortant tous les fideles tant Eccleſiaſtiques que Seculiers d'entretenir ſelon leur pouvoir & devoir la paix & la charité dans le Dioceſe, & de montrer par des effects l'obèiſſance & la ſoumiſſion qu'ils profeſſent envers la Sainte Egliſe & envers leurs Superieurs. Donnè à Bruxelles du ſceu & aveu de notre Coadminiſtrateur & Vicaire Gènèral* in ſpiritualibus, *& ſous notre ſcel acoutumé ce 22. May* 1705. JOSEPH CLEMENT *Electeur.* plus bas, *Guill. Bern. De Hinniſdael Coadminiſtrateur & Vicaire General de Liége.* lieu (†) du ſcel, ſigne. *H. Martini.*

M.

Epiſtola Supplicantis ad D. van Suſteren qua reſpondit ad interrogatoria ſibi propoſita.

ADM. REV. AC AMPIS. DOMINE,

AD puncta interrogatoria die 6. Novembris mihi tranſmiſſa ſimpliciter & affirmative reſpondere urgebat me filialis mea obſervantia, cui a Paterna Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi benignitate tam uberes gratias in ſuis ad me Litteris, ſpondere dignatur benevolentia Veſtra: verum id præſtare ſerio meditantem timor ſubjit, ne forte ita reſpondendo limites a Sancta Sede præſcriptos excederem, Conſtitutionibus ejus addendo aliquid, aut demendo, aut nonnullis me quæſtionibus implicando, quas tempore 20. annorum, quos Curæ Paſtorali conſecravi, non tractavi, non diſcuſſi, ac ne quidem legi.

Re tamen tota maturius excuſſa, mox vidi timere me ubi non erat timor, omniaque hæc nullo negotio poſſe componi, cum tanta ſit Veſtra erga S. Sedem Reverentia, ut ſatisfacere illi nequeam, quin & vobis ſatisfaciam, ac proinde nihil aut vobis gratius, aut mihi tutius fore, quam ſi ad interrogatoria Veſtra, non meis, ſed ipſis Conſtitutionum Apoſtolicarum verbis reſpondeam.

Patere itaque Ampliſſime Domine, ut, quod ſemper profeſſus ſum, iterum hic profitear, me nempe omnes & ſingulas Propoſitiones ab Apoſtolica Sede damnatas, damnare eo prorſus modo ac ſenſu, quo eas damnat Sedes Apoſtolica, meque tanta cum veneratione Conſtitutiones ejus omnes ac Decreta ſemper ſuſcepiſſe, ut nec verbulum, nec apicem, aut interpunctionem addiderim illis unquam aut dempſerim, nec aliud unquam optarim, quam vel ab Illuſtriſſimo D. Archiepiſcopo vel a S. Sede, ejuſve Miniſtris corrigi, ſi hac in parte a veritatis tramite deviaſſem.

Patere quoque ut vigilantiæ in me Veſtræ hoc teſtimonium perhibeam, quod, ſi in hac ſimilibuſque cauſis muneri meo defuiſſem, vos non defuiſſetis, Veſtris & Conſtitutionibus vel Apoſtolicis vel Epiſcopalibus, obtrectantem, aut ea de re legitime ſuſpectum, juxta Conſtitutiones Canonicas corripuiſſetis, maxime cum in Aula Veſtra ſat frequens fuerim.

Prorſus exiſtimo Ampliſſime Domine, eorum optime memorem fuiſſe Illuſtriſſimum D. dum nuperrime Libellum Supplicem nomine meo ipſi obtulit D. Conſul Bruxellenſis, hic enim retulit, præfatum Libellum, uti & filialem quam in eo erga Illuſtriſſimum Dominum teſtabat, obſervantiam ipſi perplacuiſſe, nec aliud ad concedendam quam poſtulabam gratiam exegiſſe, quam ut ſepoſitis deinceps non ſpectantibus ad me

me negotiis, totum me functionibus Paſtoralibus impenderem.

Eja ergo Ampliſſime Domine, tam æquam ac paternam Illuſtriſſimi Domini reſolutionem, ſuffragio tuo confirmare digneris, & pro ea, qua apud Illuſtriſſimam Suam gratiam polles, auctoritate, effice, ut omni tandem obice ſublato, Patriæ ac Parochiæ meæ reſtituar. Deus Amplitudinem Veſtram diu ſervet incolumen, uti voveo. Admodum Reverende ac Ampliſſime Domine, Amplitudinis Veſtræ, humillimus ſervus. Guill. *van de Neſſe*, Paſt. S. Cathar. *Superſcriptio* : Adm. Rev. ac Ampliſſ. Domino *van Suſteren*, Juris Utriuſque Licentiato, Canonico & Vicario Generali Mechlinienſi Bruxellas.

Et loco Exilii 28. Novembris 1705.

N.

Epiſtola D. Archiepiſcopi, qua ſuſpendit Supplicantem.

DILECTE FILI:

CUm intelligamus Reverentiam Veſtram heſterno die circa veſperam in hanc Civitatem reverſam eſſe, necdum vero ſatisfecerit punctis ſibi a Domino Vicario Generali die 6. Novembris ultimo præteriti in materia doctrinali, notanter quoad errores Bajanos & hæreſim Janſenianam propoſitis, ſed iis conata ſit ſeſe ſubducere reſponſo callido & vago, atque ſuſpicionem errorum non tantum non minuente, ſed potius augente, ut fert judicium plurimorum Theologorum, quos deſuper conſuluimus. Hinc nos qui Gregi Curæ noſtræ Paſtorali commiſſo, ſollicite invigilare debemus, de iis quibus vices noſtras committimus, ſeveram aliquando judicanti Domino rationem reddituri, Reverentiæ Veſtræ ad interim facultatem concionandi, & fidelium Confeſſiones in hac Diœceſi excipiendi, revocandam; atque ab omni eam functione Paſtorali ſuſpendendam duximus; quemadmodum revocamus & ſuſpendimus per præſentes, donec nobis vel Sanctæ Sedi Apoſtolicæ quoad doctrinam ſuam ſuper præfatis propoſitionibus ſatisfecerit, ſeſeque ab errorum ſuſpicione debite expurgaverit, in quem finem reverentiæ Veſtræ uberrimos Divinæ caritatis & Euchariſticæ ſolemnitatis fructus apprecati, Paterne ſubſcribimur. Dilecte Fili R. V. Affectiſſimus ſervus. *Erat ſignatum* : H. G. Archiepiſcopus Mechlin. Bruxellis 4. Junii 1706. *Superſcriptio* : Erud. Domino D. Guilielmo *van de Neſſe*, S. Theol. Licentiato &c. ad S. Catharinam Bruxellis.

O.

Advertentie van den Heer Artsbiſchop van Mechelen waer mede hy den Raedt van Brabant recuſeert als incompetent in deſe ſaecke.

DEn Heere Artsbiſchop van Mechelen geſien hebbende de Requeſte met de nombreuſe ſtucken annex by den Suppliant aen deſen Hove gepreſenteert op den 31. Auguſti leſtleden, heeft wel willen voorhouden aen den ſelven Hove, dat de queſtie ofte verſchil, waer van den Suppliant de kenniſſe tracht te brengen aen deſen Hove, ſuyverlyck toucheert het Spirituel, als is het prediken van het Wort Godts, ende het Bicht-hooren, ende andere pure Paſtorele functien, maer van den Suppliant uyt juſte ende Canonicke redenen by ſyne Hoogkw. proviſionelyck is geſuſpendeert geweeſt, ſonder dat daer aen eenigh het minſte temporeel geannexeert is, waer op nochtans diergelycke proviſie van manutenentie als den Suppliant ten deſen is verſoeckende, ſoude moeten gebauwt weſen, ſynde eene ſaecke, waer van de kenniſſe in allen gevalle ſoude competeren aen den Geeſtelycken Rechter · Utrum ſcilicet Cauſæ illæ, ob quas facta fuit dicta Suſpenſio, fuerint ſatis graves, nec ne? *Ende welcken aengaende den Suppliant ſal vermogen te doen bey den Geeſtelycken Rechter (den genen hy ſelfs alreede daer in herkent heeft) 't gene hy te raede ſoude mogen vinden, Allen d'welck ſyne Hooghw. heeft goet gevonden deſen Hove te adverteren onder proteſtatie &c.* onterdeeckent, *Vaes.*

Copye van den Appointemente : *Rapport gedaen in den Raede ſy gecommuniceert aen partye om daer tegens te ſeggens binnen acht daeghen naer de Communicatie. Actum 14. September* 1706. onderteeckent, *Ghindertaelen.*

Advertentia ſive exceptio declinatoria propoſita per D. Archiepiſcopum Mechlinienſem.

DOminus Archiepiſcopus Mechlinienſis viſo Libello Supplice cum numeroſis inſtrumentis annexis, per Supplicantem Paſtorem S. Catharinæ, huic Senatui oblato 31. Auguſti noviſſimi, judicavit eidem Senatui exponendum; quod quæſtio ſeu controverſia, cujus cognitionem Supplicans conatur ad illius cognitionem deducere, pure concernat ſpiritualia, uti ſunt Prædicare verbum Dei, Confeſſiones audire, & aliæ functiones pure Paſtorales, a quibus Supplicans per Illuſtriſſimum D. Archiepiſcopum ex juſtis & Canonicis rationibus proviſionaliter ſuſpenſus eſt, abſque eo quod eisdem annexum ſit vel minimum temporale, ſuper quo tamen ejuſmodi manutenentiæ proviſio, quam Supplicans hic requirit, fundari deberet, cum ſit talis cauſa cujus cognitio in omnem eventum competit Judici Eccleſiaſtico : *Utrum ſcilicet Cauſæ illæ, ob quas facta fuit dicta ſuſpenſio, fuerint ſatis graves, nec ne?* Ac proinde poterit Supplicans apud Judicem Eccleſiaſticum (cujus Tribunal jam inde agnovit) agere prout judicaverit expedire. Quæ omnia Illuſtriſſ. D. Archiepiſcopus huic Senatui advertenda voluit ſub proteſtatione &c. *Signatum*, Vaes.

Apoſtilla erat : Relatione facta in Concilio, communicetur parti ad contradicendum infra octiduum poſt communicationem. Actum 14. September. 1706. *Signatum*, Ghindertaelen.

P.

Breve Innocentii XII. ad Archiepiſcopum Mechlinienſem & reliquos Epiſcopos Belgii de 6. Februarii 1694.

VEnerabiles Fratres, Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Nuper ex Litteris Fraternitatum Veſtrarum primum accepimus, orta eſſe aliqua inter Theologos Belgii diſſidia, dum alii alios incuſant tamquam Novarum Opinionum Sectatores, qui cum verbo, tum Scriptis Conſtitutiones felicis recordationis INNOCENTII X. & ALEXANDRI VII. Prædeceſſorum Noſtrorum, in quibus quinque Propoſitiones ex Libro Cornelii Janſenii, cui titulus AUGUSTINUS, excerptæ & damnatæ una cum Formulario Juramenti in earum-

dem condemnationem præſtandi, continentur, variis interpretationibus inutiles & inefficaces quodammodo reddere, non ſine gravi animarum detrimento conantur. Cumque maxime nobis curæ eſſe debeat pro debito Paſtoralis Regiminis Nobis ex Alto commiſſi, ut ſemper firmæ Prædeceſſorum Noſtrorum Conſtitutiones permaneant in rebus quæ ad Orthodoxæ Fidei integritatem conducunt, ad diſſidia omnia, quæ Eccleſiæ & Fidelium Pacem perturbant, compeſcenda; In primis prædictis Conſtitutionibus INNOCENTII X. & ALEXANDRI VII. exemplo Prædeceſſorum Noſtrorum firmiter inhærentes, eaſque in ſuo robore fuiſſe, & eſſe declarantes, Fraternitatibus Veſtris, de quarum zelo, & pietate plurimum in Domino confidimus, Mandamus, ut contra omnes, & quoſcumque cujuslibet Status, Gradus, & Conditionis exiſtant, qui auſu temerario prædictas quinque Propoſitiones ſic damnatas in Conſtitutionibus INNOCENTII X. & ALEXANDRI VII. publice vel privatim, tam in Scholis, quam in Concionibus verbo, vel ſcripto defendere præſumpſerint, ſervato tamen Juris ordine procedatis, eoſque debitis pœnis in eiſdem Conſtitutionibus contentis puniri curetis, cum ad comprimendum tam grave malum quod jam diu Catholicam Eccleſiam vexat, efficacius remedium adhiberi non poſſe videatur. Præterea Fraternitatibus Veſtris injungendum duximus, prout per præſentes injungimus, ut pro Veſtra Pietate, & Prudentia, facultate illa, qua per Conſtitutionem Apoſtolicam muniti eſtis, ita Formularii Subſcriptionem, ſeu Juramentum ad praxim reducatis, ut in exigendo Juramento prædicto Zelus, & Caritas Veſtra quam maxime eluceat, ne alicujus Fama indebite lædatur, aut detractionibus, & murmurationibus locus detur. Quare præcipimus, ut quemadmodum ii qui ad Juramentum adigendi ſunt; illud præſtare debent ſincere abſque ulla diſtinctione, ſeu expoſitione, damnando eas Propoſitiones ex libro Janſenii excerptas in ſenſu obvio, quem ipſamet Propoſitionum verba præ ſe ferunt, prout ſenſum illum damnarunt Summi Pontifices Prædeceſſores noſtri, damnatumque haberi voluerunt a Chriſti Fidelibus; ita per Fraternitates Veſtras ab iis, qui Formulario prædicto ſubſcribent, ac Juramentum præſtabunt, præter formulam ipſam traditam, verbaque in Conſtitutione Apoſtolica præſcripta quidquid aliud vel minimum, declarationis, interpretationis aut explicationis verbo, vel ſcripto non exigatur, etiam ſub prætextu quod additiones ad nos tranſmiſſæ comprehendantur, ſeu contineantur in Formulario ALEXANDRI VII. Ceterum ad præcavendas omnes diſſidiorum cauſas, quæ Chriſtianam Pacem dilacerant, nos quoſcumque alios ſenſus Formularii præter eum, quem ipſius verba exhibent, afferri, vel uſurpari, aut de his diſputari interdiximus, & prohibuimus, ac ſuper ejuſdem Formularii interpretatione, ſicut & prædictarum Propoſitionum in alios ſenſus præter eum, quem ipſa verba per ſe exhibent, perpetuum ſilentium impoſuimus, ut ex Noſtris Decretis tam ſuper ipſo ſilentio, quam ſuper prohibitione omnium Librorum editorum, & edendorum in hac materia plenius innoteſcet; cum ad Summum Pontificem dumtaxat pertineat, ſenſum quem in his Propoſitionibus damnaverit, & ut damnatum a Fidelibus credi cenſuerit, declarare. Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter ſeſe excitata diſſidia, Fraternitatibus Veſtris, quantum in Domino poſſumus, præſentibus noſtris mandatis injungimus, ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinatis, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit, aliquam ex his Propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe, nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab Officiis, Muniis, Beneficiis, Gradibus, ac Concionibus habendis, vel alia quacumque Functione Eccleſiaſtica permittatis, niſi ſervato juris ordine, eum pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit. Hæc ad Fraternitates Veſtras reſcribenda decrevimus, non de Veſtra voluntate, & Studio erga Eccleſias Fidei veſtræ creditas diffidentes, ſed animi noſtri affectum, & omnium Eccleſiarum ſollicitudinem teſtificantes, ut tandem qui Paſtor Paſtorum eſt, vigilaſſe vos in Gregis veſtri cuſtodia Divino ſuo Judicio comprobare dignetur. Fraternitatibus interim Veſtris Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 6. Februarii 1694. Pontificatus noſtri anno tertio. *Et erat ſignatum* : MARIUS SPINULA.

Superſcriptio erat : Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Mechlinienſi, Epiſcopis Antverpienſi, Brugenſi, Gandavenſi, & Ruremundenſi.

Q.

Alterum Breve Innocentii XII. ad eoſdem Epiſcopos de 20. Novembris 1696.

VEnerabiles Fratres, Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Litteras quas decima nona Julii ad Nos dediſtis, libenti animo accepimus, cum in illis veſtras ad hanc S. Sedem preces intellexerimus, quibus Noſtrum judicium pro ſana doctrina veſtris in Diœceſibus regulanda poſtulatis. Ex iiſdem autem Litteris aperte deprehendimus mala, quæ quoad Janſeniſmum exponitis, non procedere ex eo, quod Brevi a Nobis 6. Februarii anni milleſimi ſexcenteſimi nonageſimi quarti ad vos dato, ſatis ipſis non ſit conſultum, ſed potius quia idem Breve executioni fortaſſe, uti par eſſet, non mandetur : cum illud nulla prorſus indigeat explicatione, aptumque ſit, ubi in ipſo præſcripta adimpleantur, efficax atque opportunum afferre remedium. Quod ſi prætenſi Janſeniſtæ interne, & abſque eo quod deveniant ad ullum actum externum, dum jurant Formularium, non aliter damnent quinque Propoſitiones, quam in ſenſu obvio, non habito reſpectu obvii ſenſus dicti Formularii, ſuoque arbitrio effingant ejuſmodi ſenſum obvium, Eccleſia non judicat de occultis, quæ ſoli Deo cordium ſcrutatori innoteſcunt. Sin vero iidem prætenſi Janſeniſtæ voce aut ſcriptis edant proprios ſenſus, Apoſtolicarum Conſtitutionum, prædictique Brevis ſenſui diſſentaneos, debent Epiſcopi, prout de jure, contra eos procedere non tantum auctoritate ordinaria, ſed etiam ſpeciali facultate ipſis indulta a Conſtitutionibus Prædeceſſorum Noſtrorum fel. record. INNOCENTII. X. ALEXANDRI VII. quas Nos quoque confirmavimus; ita ut, ſervatis ſervandis, congrue puniantur, cum ea omnia facile probari poſſint, quia agitur de actibus externis.

Non ſine admiratione intelligimus, nonnullos in Diœceſibus reperiri, qui verbis & calamo auſi fuerint affirmare, ſupradicto Noſtro Brevi alteratam ſeu reformatam eſſe Conſtitutionem ALEXANDRI VII. decima ſexta Oct. anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi ſexti editam, nec non Formularium ab ipſomet pronuntiatum, cum dicto Brevi utrumque ſpecifice confirmetur, & omnino intenderimus & intendamus iiſdem adhærere, & nequaquam ſinere, ut aliquid addatur, vel dematur a prædicto Formulario, illud quovis modo alterando in aliqua ejus minima parte, ſed quod in omnibus & ſingulis ejuſdem partibus, uti mandavimus, mandamus etiam ad amuſſim obſervari. Quod attinet ad Libros Sacræ Scripturæ Idiomate vulgari traductos, & alios prohibitos, patent Conſtitutiones Prædeceſſorum Noſtrorum & potiſſimum fel. rec. Pii IV. a quibus ſatis ſuperque abuſibus providetur : ut etiam confugia ad Laica Tribunalia a conſimilibus Conſtitutionibus inhibentur, quarum Epiſcopi ſuis in Diœceſibus obſervantiſſimi Executores eſſe debent. Quod pertinet ad

pen-

pendentes controverſias circa adminiſtrationem Sacramentorum, donec aliquid ſpecialius decernatur, ab iiſdem Epiſcopis advigilandum eſt, ut juxta Sanctiones Canonicas, Statuta Conciliorum, & praxim Ecclaſiæ adminiſtrentur, habita caſuum atque eorum circumſtantiarum ratione. Etenim in præſens magna ſollicitudine diſcuſſioni Propoſitionum, quæ inter alias abunde delatas, ad hoc argumentum ſpectant, adlaboratur a Conſultoribus & Qualificatoribus ſupremæ hujuſce Inquiſitionis, qui omnes ſunt pietate ac doctrina præſtantes. De veſtra autem in hanc S. Sedem obſervantia adeo præclare ſentimus, ut plane confidamus, non omiſſuros Vos ejuſdem mandata debita caritate & prudentia, exequi firmam in ſpem venientes reſtituendam tandem iſti Provinciæ tranquillitatem qua ceteræ omnes fruuntur. Fraternitatibus interim Veſtris Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 24. Novembris 1696. Pontificatus Noſtri anno ſexto. *Subſignatum erat*, MARIUS SPINULA.

Subſcriptio erat : Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Mechlinienſi, Epiſcopis Antverpienſi, Ruremundenſi, Brugenſi, Gandavenſi.

R.

Epiſtola Regis qua præcipitur Conciliis Regiis, ne ſub prætextu Poſſeſſorii *turbent Epiſcopos in his quæ doctrinam aut correctionem morum ſpectant.*

MAXIMILIEN EMANUEL par la grace de dieu Duc de la haute & baſſe Baviere, & du haut Palatinat, Comte Palatin, du Rhin, Grand Eſchanſon du S. Empire, & Electeur. Landt-Grave de Leichtenbergh, Gouverneur du Pais-bas, &c.

TRES CHERS & BIEN AIMEZ,

L'*Experience ayant fait voir qu'il arrive pluſieurs inconveniens dans la Direction des affaires ſpirituelles, de ce qu'en prejudice de l'Autorité competante aux Eveques & Dioceſains au fait de la Doctrine, & des Mœurs des Predicateurs, & Confeſſeurs, Ceux-cy auroient embaraſſé, & fait ſtater les Effets des Diſpoſitions des Eveques par le recours qu'ils ont pris aux Conſeils & Tribunaux de Juſtice, & de l'ouverture qu'ils y ont trouvez à Titre de Poſſeſſoir, Nous Vous faiſons cette pour Vous interdire, comme Nous Vous interdiſons ſerieuſement de recevoir, Vous meler ni proteger aucune inſtance ou pretenſion, que l'on voudroit former par devant Vous, ſoit à Titre de Poſſeſſoir, ou autrement contre les Diſpoſitions & Ordonnances que les Eveques ou Dioceſains pourroient avoir faits ou feroient cy aprés pour cauſe de Doctrine & Mœurs deſdits Eccleſiaſtiques. Trés chers & Bien aimez Noſtre Seigneur Dieu Vous ait en Sa Sainte Garde. De bruxelles le 7. de Novembre 1695.*

S.

Litteræ Regiæ ad Epiſcopos Belgii ſuper executione Brevium Innocentii XII. ad eoſdem Epiſcopos.

DE PAR LE ROY.

Trés-Reverends Peres en Dieu, trés cher & féal, chers & feaux. Ayant vu la Lettre par Vous écrite, à notre Gouverneur Général le d'Avril dernier, par laquelle Vous l'informez du reſultat des conferences, que Vous aviéz eues enſemble, pour l'execution des ordres de Sa Sainteté & les Nouveautés & controverſes qui troublent la Religion : Nous vous faiſons cette, à la deliberation de notredit Gouverneur Général, pour Vous dire que Nous avons pour agréable la reſolution par Vous priſe, pour l'execution du Brevet de Sa Sainteté du 24. Novembre dernier, relatif à celuy du 6. Fevrier 1694. *& que Nous eſperons, que par cette execution une grande partie des diſſenſions qu'il y a entre les Théologiens viendront à ceſſer; & dans cette confiance, Nous appuyerons de notre protection Royale l'execution du Decret, & ne permettrons pas, que les matieres qui concernent les mœurs & la Doctrine, qui ſe doivent traiter par devant les Tribunaux Eccleſiaſtiques, conformement aux Canons & à Nos ordres, ſoient tirées par devant les Tribunaux Laics, à quel titre que ce ſoit*, pourvu que Nos Placarts & l'ancien uſage de ce Pays ſoient obſervé en ce regard. *A tant trés-Reverends Peres, trés cher & féal, Chers & feaux. Notre Seigneur Vous ait en ſa ſainte Garde. De Bruxelles le 10. de Juin 1697.* Et étoit paraphé : M. *Pol.* vt & plus bas: *J. A. Snellinx.* La ſuperſcription étoit : *A Trés Reverends Peres en Dieu, Notre trés-cher & féal, Nos Chers & feaux, l'Archeveque de Malines, & Eveques de Nos Pays-bas.*

APPENDIX AD MOTIVUM JURIS

Pro R. Domino Guilielmo van de Neſſe, Paſtore Sanctæ Catharinæ apud Supremum Brabantiæ Senatum Supplicante,

CONTRA

Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum D. Archi-Epiſcopum Mechlinienſem Intimatum & Excipientem.

In qua oſtenditur Juſtitiam ſuſpenſionis non poſſe fundari in recuſata a ſupplicante ſubſcriptione famoſi Formularii contra V. Propoſitiones Janſenii, neque hac de cauſa poſſe Supplicantem de hæreſi notari ſuſpectum.

Illuſtriſſimi ac Ampliſſimi Viri,

SUbaudiit Supplicans quod D. Archiepiſcopus, qui illum de hæreſi ſuſpectum reddidit, nulla expreſſa cauſa, nullo ſpeciali errore deſignato, nulloque ſervato Juris ordine, nunc eidem notam hæreſeos aut ſuſpicionis illius apud Regem ejuſque ſupremos Senatus affricare conetur, debili iſto & frivolo prætextu, quod modo (poſt ſibi inuſtam via facti tantam infamiam) recuſet ſubſcribere famoſæ formulæ Alexandrinæ contra quinque Propoſitiones Janſenii præſcriptæ.

Deinde quod ſupplicans renuendo hanc formularii ſub-

ſubſcriptionem memoratam ſuſpicionem augeat ac refractarium ſe & inobedientem Ordinationibus Superiorum & Bullis Pontificum, ac ſignanter SS. D. Clementis XI. quæ incipit: *Vineam Domini Sabaoth*, palam & ſufficienter oſtendat.

At concipi non poteſt, quo titulo vel colore juſtitiæ D. Archiepiſcopus poſſit Supplicantem in ſuſpicionem hæreſis vocare, aut ut refractarium & inobedientem Ordinationibus Pontificiis traducere ob denegatam ſubſcriptionem Formularii ad abjurandos dictos errores emanati, cum nec ante nec poſt inflictam ſuſpenſionis pœnam hæc ſubſcripto fuerit eidem a D. Archiepiſcopo legitime propoſita, nulluſque in ea proponenda caritatis ordo, nulla juris forma ſervata ſit.

Agnoſcit quidem Supplicans inter 46. articulos ſibi propoſitos per Epiſtolam familiarem a D. Van Suſteren, Vicario Generali fuiſſe petitum: *An paratus ſit juramentum Formulæ Alexandrinæ præſtare juxta declarationes contentas in confirmatione Conſtitutionum Innocentii X. & Alexandri VII. quas modernus fecit 16. Julii anni hujus 1705. per Bullam quæ incipit: Vineam Domini Sabaoth.*

At huic petitioni, uti & ceteris abunde ſatisfeciſſe Supplicantem in ſua ad D. Van Suſteren Epiſtola profitendo, *ſe omnes & ſingulas Propoſitiones ab Apoſtolica Sede damnatas, damnare eo prorſus modo ac ſenſu, quo eas damnat Sedes Apoſtolica*, oſtenſum eſt in Motivo *Capite* 2. §. 10.

Neque D. Archiepiſcopus ejuſque Vicarios poſt datam hanc a Supplicante Reſponſionem quidquam amplius ab eodem vel circa ſubſcriptionem Formularii aut condemnationem articulorum, niſi poſt inflictam pœnam ſuſpenſionis exegerit.

Sed hac jam *via facti*, omnique violato ordine juſtitiæ contra Supplicantem decreta, ut aliquo ſaltem colore apud vulgus hunc inordinatum & irregularem procedendi modum adumbrent D. Archiepiſcopi Conſiliarii & juſtificare videantur, hanc negatam Formularii ſubſcriptionem, tanquam inflictæ Cenſuræ cauſam evulgant & ubique proclamant.

Sed neque in ipſa ſuſpenſione ulla hujus recuſatæ ſubſcriptionis mentio fit, unde concluditur argumento certo, hanc recuſationem non fuiſſe hujus ſuſpenſionis cauſam.

Scitur enim diſtricte mandaſſe generale Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV. in *Cap.* 1. *de ſent. Excommunicat. in VI. Quiſquis excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſe conſcribat*: addens: *Et hæc eadem in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis volumus obſervari.*

At ponamus, Supplicantem etiam a D. Archiepiſcopo interpellatum, recuſaſſe Formularii ſubſcriptionem; nequaquam tamen ob hanc ſolam recuſationem de doctrina erronea aut de inobedientia erga Conſtitutiones Pontificias ſuſpectus redderetur.

Certum quippe eſt, debitam Decretis Apoſtolicis, etiam ſuper memorato Formulario editis, reverentiam & obedientiam poſſe præſtari, tametſi in certis circumſtantiis ſubſcriptio recuſetur; neque ideo de doctrina erronea quemquam ſuſpectum reddi, ſi juſta de cauſa ſubſcriptio recuſetur.

Quod autem hæc juſtis de cauſis recuſari poſſit indubitatum eſt; idque in ſuo ad Epiſcopos Belgii dato Brevi die 6. Februarii 1694. ſignificat Innocentius XII. mandans ibidem Epiſcopis, ita Formularii ſubſcriptionem ad praxim deducere, *ut in exigendo juramento prædicto zelus & caritas Epiſcoporum quam maxime eluceat, ne alicujus fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur.*

Conſtat igitur, mentem eſſe Pontificis, conformem omnibus caritatis & Juſtitiæ Regulis, juramentum hoc non exigendum, ubi per hoc *alicujus fama indebite læderetur, aut detractionibus & murmurationibus locus daretur*: per conſequens petitum juramentum poſſe recuſari, ſi is a quo petitur, probet, per hanc exactionem *famam ſuam indebite lædi, aut detractionibus & murmurationibus locum dari.*

Porro hanc Formularii ſubſcriptionem a Supplicante exigi non poſſe, inflicta jam ſuſpenſionis ab Officio Paſtorali Cenſura, niſi una *Supplicantis fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur*, manifeſtum erit, ſi ante omnia attendatur.

Hanc ſubſcriptionem a Supplicante exigi ut ſe a ſuſpicione hæreſis, qua eum via facti Archiepiſcopalis ſuſpenſio maculavit, expurget; quamque tollere renuit D. Archiepiſcopus, niſi prius injuſtam ſibi maculam præſtito juramento eluat, & aſperſos ſibi errores, quos hactenus ignorat, vaga & indebita purgatione retractet.

Evidens ergo eſt, hanc Alexandrinæ Formulæ ſubſcriptionem in præſentiarum a Supplicante requiri in modum purgationis Canonicæ, ut nimirum ea mediante ſe a ſuſpicione hæreſis expurget: unde ſequitur, eodem titulo, quo Supplicans contendit ſibi non poſſe tanquam de hæreſi ſuſpecto & infamato, per D. Archiepiſcopum hactenus indici purgationem Canonicam, poſſe recuſare ſubſcriptionem Formularii, ſibi vice purgationis Canonicæ, pro eluenda hæreſis ſuſpicione propoſitam.

In primis quippe expeditum eſt, purgationem Canonicam a Judice indici non poſſe, niſi infamato apud *graves* viros, & ex ſuſpicionibus *veriſimilibus*, quæque ortum habeant ex probabilibus conjecturis *Cap.* 12. *ff. De Purgat. Can.* ubi Innocentius III. non credidit purgationem Canonicam cuidam infamato indicendam, *quia infamatio credebatur ab inimicis & æmulis proceſſiſſe*, uti legitur in parte deciſa.

Ut igitur purgatio Canonica alicui injungatur prius conſtare debet Judici de infamia ex probabilibus & fundatis argumentis ac indiciis, orta, quod ut Judici innoteſcat, recte monet Henricus Zoeſius *ad titulum de Purgatione Canonica n.* 3. *Judicis eſſe permittere cauſæ cognitionem ſuper infamia ne quid temere attentetur, & viri boni vita in dubium revocetur.* Addens & hanc notandam & præſenti caſui opportunam rationem: *Contingit enim a malevolis infamia virum bonum aſpergi.*

Oportuiſſet igitur ante decretam per Formularii ſubſcriptionem purgationem, a Judice præmitti cauſæ cognitionem ſuper infamia Supplicantis, ut Judici conſtare potuiſſet, num ex probabilibus & veriſimilibus conjecturis infamia orta ſit.

Porro certum eſt, hactenus nullam ſuper infamia Supplicantis cognitionem a legitimo Judice fuiſſe inſtitutam, quæ ſi facta fuiſſet, ac ſine præventione diſcuſſa fundamenta & indicia hujus infamationis qua Supplicans adinſtar mille aliorum integerrimorum virorum *vaga accuſatione* & *invidioſo* Janſeniſmi nomine traducitur, dubium non eſt, quin Judici conſtitiſſet, hanc infamationem nullis probabilibus conjecturis inniti, ſed ab inimicis & æmulis proceſſiſſe, ideoque & inſufficientem ut purgatione Canonica ac Formularii ſubſcriptione fuiſſet eluenda.

Dicet forſan D. Archiepiſcopus, ſibi nota & probata eſſe veriſimilia & probabilia indicia, quibus Supplicans ei de hæreſi ſuſpectus eſt & ſufficienter infamatus, ut illi purgatio Canonica injungatur, qua ſe a macula ſuſpicionis expurget, priuſquam ablati Paſtoralis Officii petita libertate donetur.

At infundatiſſima eſt hæc Archiepiſcopalis perſuaſio; ut enim indicatur purgatio Canonica, non ſufficit quemquam Judici privata notitia eſſe ſuſpectum; ſed requiritur, ut in judicio ſuſpectus reddatur; quemadmodum jam pridem monuit antiquus Annotator in Summam Cardinalis Hoſtienſis, Martinus Abbas Contemporaneus Azonis & Accurſii, qui in Annotatione ad dictam Summam titulo de Purgatione Canonica *Lit. B.* ait, *Quæri poteſt, an is qui judici tantum ſuſpectus eſt, an ad purgationem compelli debeat? Et*

eum

tum non cogendum, reſponſum eſt, niſi fuerit coram eo accuſatus, & Accuſatore probare nequeunte (ſcilicet ad plenam accuſati convictionem) *reus remaneat ſuſpectus, & infamis apud Judicem, aut Epiſcopum, tunc poterit illi purgatio indici.*

Præterea, ut Judex alicui purgationem Canonicam indicat, requiritur ut ipſius juriſdictio reſpectu illius cui indicenda eſt, non ſit ſuſpenſa aut ligata, uti non conſenſu docent Canoniſtæ ad *Cap. 15. ff. de purgat. Can.* ubi reſpondit Innocentius III. nullus effectus fuiſſe purgationem ab Ordinario Judice cuidam infamato indictam, ipſa cauſa coram Judicibus delegatis pendente: Rationem ibidem ſubjungit Gloſſographus: *Cum cauſa illa delegatis Judicibus commiſſa fuiſſet, & ſic Epiſcopus nullam habeat juriſdictionem quantum ad cauſam, ea pendente.*

Ex quo indubitatum eſt, D. Archiepiſcopum non eſſe Judicem competentem, ut ejus auctoritate Supplicans ſuſpectus & infamatus habeatur, eique purgatio Canonica ad abſtergendam hanc maculam indicatur.

Conſtat enim omnem Juriſdictionem D. Archiepiſcopi reſpectu Supplicantis fuiſſe & eſſe iterata ipſius recuſatione legitimo interpoſita ac indeciſa pendente, ſuſpenſam; ut latius in Motivo oſtenſum eſt.

Et ſi ſola ſpecies facti ipſi Motivo præfixa, nec non Libellus recuſationis eidem annexus ſub Litt. *F.* inſpiciantur, patebit D. Archiepiſcopum nequaquam poſſe reputari Judicem ſat integrum & indifferentem qui de ſufficientia aut inſufficientia ſuſpicionis recte judicet, & argumenta & rationes in ſtatera æquitatis examinet, & verum a falſo nimia contra Supplicantem, ut ſæpius probatum eſt, commotus præventione, diſcernat.

Si in omni generaliter materia Judicis integri & non ſuſpecti cognitio præmittenda ſit de ſufficientia ſuſpicionis, priuſquam purgatio Canonica indicatur, ne alicujus fama temere & indebite lædatur, hæc præ ceteris in caſu hæreſis neceſſaria eſt.

Scitur enim, quam leviter & infundate ſæpius viri etiam maxime Catholici hæreſis nota ab æmulis jam pridem aſperſi fuerint & etiam hodiedum aſpergantur, ſi non in omnibus eorum ſenſis conſentiant: præſertim dum apud ſupremas poteſtates auctoritate prævalent: hiſque ſua ſenſa ut fidei Catholicæ dogmata inſtillare noverunt. Ita viros maxime Catholicos, & fidei Catholicæ Defenſores acerrimos hac nota maculatos, etiam ab Epiſcopis legimus; uti de Sanctis Athanaſio, Baſilio, Chryſoſtomo aliiſque non paucis manifeſtum eſt.

Sed ut extra præſentem caſum hæreſis Janſeniſmi non evagemur, quanta cautela & circumſpectione Judici utendum eſt; quantaque in eo integritas requiritur, ut in hac materia de ſuſpicionis ſufficientia rite judicet; & cuipiam uti de illa ſuſpecto, medium Canonicæ purgationis injungat?

Notum quippe eſt, millenos, eoſque integri nominis & inculpatæ vitæ viros tam Eccleſiaſticos, quam Laicos omnis Status & Conditionis Janſeniſmi macula per ſexaginta & amplius annos publice fuiſſe aſperſos, ac ut hæreticos aut ſaltem de hæreſi ſuſpectos fuiſſe traductos, nec tamen ullum, quod ſcitur, de Janſeniſmo legitime fuiſſe convictum; immo nec ut ſuſpectum ad purgationem Canonicam per ullum Judicem ſervato Juris ordine fuiſſe compulſum: ut non minus vere, quam lepide dixerit aliquando Doctor Steyartius de Janſeniſmo: *Eſt crimen omnium, nullum crimen habentium.* (*a*).

Hinc prudentiſſime & ſapientiſſime monuit Epiſcopos Belgii in ſuo ad ipſos Brevi Innocentius XII. (ut ſupra notatum) ita Formularii ſubſcriptionem ad praxim deducere, *ut in exigendo juramento prædicto zelus & caritas eorum quam maxime eluceat, ne alicujus fama indebite lædatur*; puta, illud ſine ſuſpicione legitima per modum purgationis Canonicæ alicui indicendo.

Quin & edoctus Sanctiſſimus hic Pontifex infinitos viros apprime Catholicos ſine ullo veriſimili fundamento tanquam de Janſeniſmo ſuſpectos traduci, & eo nomine palam proclamari, mandavit D. Archiepiſcopo aliiſque Belgii Epiſcopis, *ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinant, niſi prius ſuſpectum eſſe legitimo conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe.*

Si Epiſcopi ex præcepto Pontificio pati non debeant, *ut quiſquam vaga illa accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traducatur, niſi ipſum ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe*, quanto minus, quemquam ad purgationem Canonicam ipſimet condemnare, niſi prius illum ſuſpectum eſſe *legitime*, ſive ſervato Juris ordine, conſtet.

Imo poſt hoc datum Breve, continuo magis magiſque cognoſcens hic Sanctiſſimus Pontifex, quam leviter fama virorum de Eccleſia optime meritorum hac vaga accuſatione & invidioſo nomine *Janſeniſmi* de hæreſi redderetur ſuſpecta, quin & hi pene ſoli eſſent, qui *Janſeniſtarum* nomine indicarentur; præcavere volens, ne utendo hoc nomine aliquos infamaret, quaſi ipſe revera pro Janſeniſtis haberet, quibus vulgo hoc nomen tribuitur & apud ipſum pro talibus traducebantur, in altero ſuo Brevi ad D. Archiepiſcopum 24. Novembris 1696. noluit illos, qui ab Epiſcopis Janſeniſmi accuſabantur dicere Janſeniſtas, ſed *prætenſe Janſeniſtas*: id eſt qui tales eſſe prætenduntur; ut ita palam ſignificaret, ſibi nequaquam probari, illos eſſe vere Janſeniſtas, qui vaga illa accuſatione & invidioſo nomine traducuntur.

Perſuadet ſibi Supplicans, ſufficienter huic Regio Senatui perſpectum eſſe, quam infundate in recuſationem ſubſcriptionis ſæpe dicti Formularii refundere contendat D. Archiepiſcopus Juſtitiam ſuæ ſuſpenſionis in Supplicantem via facti vibratæ.

Præterea ſat probatum eſſe, Supplicantem nullo forma Juſtitiæ in ſuſpicionem hæreſis vocari poſſe, licet in hiſce circumſtantiis dictam Formularii ſubſcriptionem recuſaret antequam *legitime* ſervato Juris ordine probatus ſit eam hæreſis ſuſpicionem & notam incurriſſe, quæ Canonica purgatione diluenda ſit.

Credit itaque Supplicans, hanc Formularii ſubſcriptionem in his circumſtantiis merito poſſe recuſari, niſi prius probatum ſit *legitime*, ipſum ſufficienter eſſe ſuſpectum, ut ei purgatio Canonica indicatur: immo exiſtimat quod hac a ſe poſtulata Formularii ſubſcriptione & errorum abjuratione non tantum de hæreſi, ſed etiam perjurio ſuſpectus reddatur.

Cum enim Supplicans ante ſuſceptum Lovanii Licentiæ gradum, tertio, idque diverſis temporibus, dictos errores abjuraverit juxta Formulam a Facultate Theologica anno 1660. præſcriptam, & ab Alexandro VII. probatam, nonne palam ſuſpectus redditur, quod contra terlio iteratum juramentum abjutores errores docuerit, aut tenuerit, dum per modum purgationis Canonicæ ſubſcriptio Formularii & abjuratio illorum ipſi iterato indicitur: & niſi ea mediante ſe ab illa ſuſpicione purgaverit, maneat ab omni functione Paſtorali ſuſpenſus?

Nonne in Supplicantem inſurgent Parochiani, dum intelligent, quod etiam poſt trinam errorum illorum abjurationem adhuc ſe de erroribus illis reddiderit ita ſuſpectum, ut tandem ſe ab ea ſuſpicione & infamia ſolemni abjuratione & purgatione Canonica lavare debuerit?

An non hinc concludent, pœnam ſuſpenſionis, quin & exilii in Supplicantem juſte fuiſſe decretam?

Hinc & facile intelligitur, quod tametſi Supplicans Formulario hiſce in circumſtantiis ſubſcribere renuat,

nequa-

(*a*) In Epiſtola Facultatis Theologicæ Lovanienſis ad Alexandrum VIII. Anni 1690.

nequaquam pertinaciæ & obſtinati animi argui poſſit, cum Pertinax dicendus non ſit, qui Chriſtiana Conſtantia & zelo vere Sacerdotali amat potius adverſariorum calumniis & vexationibus opprimi, quam famæ ſuæ, præſertim in materia Religionis & fidei jacturam pati, fatendo ſe de hæreſi & perjurio ita ſuſpectum, ut eam notam mediante purgatione diluere debeat.

Neque credit Supplicans, ad hoc juramentum ſe movendum exemplo DD. Paſtorum hujus Urbis Confratrum ſuorum, qui feruntur, declaraſſe, ſe paratos Formulario ſobſcribere ac iterato errores Janſenianos abjurare, ſi & quando D. Archiepiſcopo videatur.

Quid DD. Paſtores D. Archiepiſcopo addixerint vel qua ratione commoti ſint, ut eam D. Archiepiſcopo ſubſcriptionem promitterent, non eſt Supplicantis inquirere, neque ſuper eo Confratres ſuos arguere.

Hoc ſibi perſuadet Supplicans, quod illi numquam hanc formularii ſubſcriptionem D. Archiepiſcopo obtuliſſent, ſi hæc ut medium purgationis Canonicæ ab illis, uti a Supplicante, exigeretur; qui de illis meliora ſentit, quam ut crederet tam famæ ſuæ prodigos ut vellent ſe hac oblatione juramenti a ſuſpicione & nota hæreſeos qua injuſte & illegitime maculati fuiſſent, ſine ulla neceſſitate purgare; idque ut vel D. Archiepiſcopo complacerent, vel ſe ab æmulorum injuſta vexatione liberarent.

Deinde Fraterna Caritas cogit Supplicantem de Confratribus ſuis credere, quod hanc ſubſcriptionem & abjurationem nequaquam ſolo placendi ſtudiu obtulerint. Cum ſupponat illis tanquam in Theologiæ principiis verſatis notum eſſe, præſtari juramentum non poſſe ſolo hominibus placendi ſtudio, ſed jurandum in juſtitia & judicio.

Quo autem motivo ducti ſint, non intendit Supplicans curioſius indagare, proteſtans ſe nolle in hac quam obtulerunt ſubſcriptione ſuos Confratres redarguere aut accuſare.

Verum probe novit, factum hoc DD. Paſtorum vel aliorum qui forſan idem offerrent non eſſe regulam, quam ipſe ſequi in doctrina, aut morum vel propriæ vitæ directione teneatur.

Notorium eſt eorum quam infirmum, ne dicam perniciosum trahatur argumentum, ab exemplo aliorum pro diſcernenda veritate doctrinæ vel morum ſanctitate.

Nam ut pridem dixit S. Cyprianos apud Gratianum *diſt.* 8. *Can.* 9. *Si ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putaverit, ſed quid, qui ante omnes eſt, Chriſtus prior fecerit. Neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei Veritatem.* Et Can. 8. *Conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt, propter quod relicto errore, ſequamur veritatem.*

Immo nullum eſt argumentum pernicioſius, nullumque quo frequentius zeloſiſſimos fidei Chriſtianæ & veritatis ac juſtitiæ defenſores ac Athletas tentavit mundus, & princeps mundi pater mendacii, quam hoc ab axemplo multitudinis & conſuetudinis deſumptum. Cum enim pauci reperiantur, qui arctam Evangelii & veritatis viam teneant & veritatem ac juſtitiam ea ſinceritate ac fortitudine diligant, ut eam omnibus, quæ mundus blandiens promittit, vel terrens minatur, præferant, nihil ſolet eſſe frequentius, quam veritatis & juſtitiæ amatores & defenſores, tanquam ſingulares & multitudini adverſos, traducere, & eo nomine odioſos explodere.

Nonne hoc pernicioſo argumento tentatum vidimus per Conſtantium Imperatorem Arianum, ipſum Liberium Papam ut S. Athanaſii condemnationi ſubſcriberet, *Nam hoc*, ait Conſtantius, *recte ſe habere cenſet totus terrarum orbis, & eum ſententia Concilii ab Eccleſiaſtica communione ſegregandum judicavit.... Totus terrarum orbis non de ejus impietate ſolum, verum etiam quod ſemper tempus ludere conatus eſt, ſententiam tulit .... Tantane vobis terræ pars, Liberi, in te reſidet, ut tu ſolus homini impio ſubſidio venire & pacem orbis ac mundi totius redimere audeas?* Hæc & plura una cum generoſis ac Pontifice dignis reſponſis ex Theodoreto referuntur *tomo* 2. *Concil. Gener. col.* 775. *edit. Labeanæ.*

An non hoc Diabolico ſophiſmate circa idem tempus non ſolum tentatos, ſed & tandem dejectos ſcimus duos Sanctiſſimos Viros Fægadium & Servatium Tungrorum Epiſcopum? Ex 400. Epiſcopis Concilii Ariminenſis, nonniſi *viginti* tandem ſupererant, qui nefario & ſubdolo Arianorum formulario ſubſcribere conſtanter recuſabant. Cum enim per Imperatorem Conſtantium Arianorum fautorem mandatum ſciretur Præfecto, *ut Synodum non ante laxaret, quam conſcriptæ fidei conſentire ſe omnes ſubſcriptionibus profiterentur;* ac ſi qui pertinacius obſiſterent (dummodo is numerus intra quindecim eſſet) in exilium pellerentur, tunc major *rerum & Conſiliorum perturbatio orta eſt*, ut teſtatur Sulpitius Severus lib. 2. Hiſt. addens: *Dein paulatim plerique noſtrorum, partim imbecillitate ingenii, partim tædio peregrinationis evicti, dedere ſe adverſariis: factaque ſemel inclinatione animorum, catervatim in partem alteram conceſſum: donec ad* VIGINTI *uſque noſtrorum numerus imminutus eſt.*

Pergit Sulpitius, *Sed hi* (viginti) *quanto pauciores, tanto validiores erant. Conſtantiſſimuſque inter eos habebantur noſter Fægadius, & Servatius Tungrorum Epiſcopus.*

Sed quam exitioſa atque periculoſa ſit hæc a multitudine petita & ſub ſpecie pacis deliteſcens tentatio, evincit quod ſequitur. Qui enim minis & terriculis non ceſſerant, eos tandem preces ac lacrymæ Præfecti Commiſſarii Imperatoris inflexerunt hoc ſpecioſo, ac modo admodum vulgato argumento, quod tempori cedere atque mitiora amplecti oporteret. *Clauſos intra unam Urbem Epiſcopos jam ſeptimum menſem agere, injuria hiemis & inopia confectis, nullam ſpem revertendi dari.* QUIS TANDEM ESSET FINIS? SEQUERENTUR PLURIUM EXEMPLUM, AUCTORITATEM SALTEM EX NUMERO SUMERENT .... *Ut quis diſcordiarum finis foret, ſi quæ* (Formula Fidei) *Orientalibus placuiſſet Occidentalibus diſpliceret?*

His aliiſque fallacibus argutiis ſub pernicioſo pacis ac unionis prætextu deluſi hi fortiſſimi fidei Athletæ, tandemi dejecti ſubdulo fidei Formulario ſubſcripſere: *Atque hoc modo Concilium dimiſſum, bono initio, fœdo exitu eſt conſummatum*, ait Sulpitius.

Simili argumento Epiſcopi Occidentales ſub idem tempus Seleuciæ congregati, Formulæ Arianæ ſubſcripſerunt, unico pene Hilario Pictavienſi Epiſcopo *extremum fidei periculum animadvertente*, ſeque inflexibiliter opponente; qoi & propterea tandem per Imperatorem Conſtantium, *quaſi diſcordiæ ſeminarium, & perturbator Orientis redire in Gallias jubetur abſque exilii indulgentia*, teſte Sulpitio: Hic ſcilicet Hilarius, de quo idem Sulpitius: *Illud apud omnes conſtitit, unius Hilarii beneficio Gallias noſtras piaculo hæreſis liberatas.*

Pluribus hunc Regium ſenatum, de exitioſo hoc argumento ſat perſuaſum, fatigare ſuperfluum eſt: unum addit Supplicans, id argumenti genus jam pridem a Facultate Theologica Pariſienſi ut *Diabolicum* fuiſſe exploſum, in Epiſtola anno 1444. Prælatis & Capitulis Eccleſiarum Franciæ tranſmiſſa, ad deteſtandum & omnino abolendum quemdam ſuperſtitioſum & ſcandaloſum ritum, quem *Feſtum fatuorum* vocabant, ibi de hoc argumento ita ſcribunt: *Nolite ſubdolas hominum voces audire ſic dicentium: Prædeceſſores noſtri, qui erant notabiles viri reputati, iſtud feſtum permiſerunt, ſufficiat nobis vivere ut ipſi. Proculdubio* (ait Facultas) *iſtud argumentum Diabolicum eſt, & infernalis hæc perſuaſio.* Habetur integra in Appendice operum Petri Bleſenſis pag. 782.

Credit

Credit itaque Supplicans, ſibi nequaquam exemplum multorum ut regulam actionum ſuarum, in re tanti momenti eſſe ſervaodam ſed ipſam veritatem pro qua defendenda nequaquam metuendum eſt ſubinde a communi tramite ad ſingularitatem deflectere, exemplo Sanctorum, *quorum plurimi* (ut ait magnus ille Archiepiſcopus Braccarenſis Bartholomæus de Martyribus, Concilii Tridentini Decus in Stimulo Paſtorum p. 2. c. 6.) *niſi ad Apoſtolicas declinaſſent ſingularitates numquam neque Sancti fuiſſent, neque noſtra Calendaria ſuis nominibus ornaſſent, neque Breviaria geſtis ſuis impleſſent: qui autem tritam ſecuti ſunt viam, vel ignorantur eorum nomina, vel ſordent, nec ſemen Sanctum poſt ſe reiiquerunt.*

(N B. Vide ſententiam Senatus Brabantiæ pro manutenentia Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis, die 27. Octobris 1707. datam, in Appendice Tractatus *De Recurſu ad Principem* &c. Litt. G.)

VII.

REFLEXIONES (a)

Ad aliquas regulas Juris.

(*Nunc Primum editæ.*)

REFLEXIO PRIMA.

Quid ſit regula Juris, & qua ratione dicatur quod omnis regula Juris ſit pernicioſa.

Regula eſt, ait Juris Conſultus in lib. primo ff. *de Regulis juris, quæ rem, quæ eſt, breviter enarrat: non ut ex regula Jus ſumatur, ſed ut ex jure, quod eſt regula fiat*; quo oſtendit, J. C. regulas Juris eſſe quædam generalia principia ex particularibus caſibus in jure deviſis deſumpta. Unde ſubjungit: *per regulam igitur brevis rerum narratio traditur*, & ut ait Sabinus, *quaſi cauſæ connexio* &c. hoc eſt regula breviter & compendio plures caſus enarrat, & in unum quaſi conjungit; quare regula ex conſtituto antea jure tanquam præexiſtenti, ut ita loquar, materia ſua; non vero econtra jus ex regula natum & perfectum dicitur. V. G. Cum alibi traditum eſſet, *perjurum ad dicendum teſtimonium minime admittendum eſſe, propter ſuſpicionem perjurii*, Cap. 15. *de teſtibus*: item, *marito ſævienti non facile reddendam uxorem ab eo digreſſam propter metum ſævitiæ*: Cap. 13. *ff. de reſtit. Spoliatorum*: item, *ſemel negligenti non poſſe tuto iterum negotium committi* Cap. 9. *ff. de præſumptionibus*; occaſio ſumpta eſt condendi hanc regulam: *ſemel malus ſemper præſumitur eſſe malus.* Ut igitur breviter dicam, regulæ juris nihil aliud ſunt quam multarum rerum jure definitarum velut in unum collectarum narrationes, ſeu breviaria, ſeu ſententiæ caſuum particularium deciſioni ſubſervientes. Circa has regulas juris hoc notandum quod plerumque exprimi ſoleant per verba quæ de ſua natura omnia comprehendunt, ut notat Gloſſa, ad proemium tit. 1. *de regulis juris*, in 6: quia vero in rebus agendis difficulter aſſignari poſſunt regulæ generales, quæ in generali ſua expreſſione ſint adæquatæ, eo quod intellectus homanus ſit nimium limitatus, ut unica regula queat adæquate adeo multa particularia facta, qualia ſolent ſub generalibus terminis contineri circumſcribere, natum eſt fieri ut regula verbis indefinitis vel quædam non includenda includat, vel non excludenda excludat; quod ipſi Juris Conſulti intellexiſſe videntur; dicit enim unus eorum: *omnis definitio, id eſt regula, in jure civili, eſt pernicioſa; rarum eſt enim ut ſubverti non poſſit.* L. 202. de regula juris; quaſi diceret aliqua verbis generalibus regula comprehendi, quæ comprehendi non poſſunt; ac proinde ex eo capite ſubverti poſſunt; quia, ut dicit citata lex 1, regula *ſemel cum vitiata fuerit perdit officium ſuum.*

Dum igitur in omnibus pene regulis ſub terminis generalibus aliqua contineantur quæ exempi debent, nec tamen quænam illa ſint in regula exprimatur, non difficulter intelligitur qua ratione factum ſit ut in talibus multi errores de regulis juris originem ſumpſerint; quia nimirum regulæ illæ applicatæ fuerunt aliquibus caſibus quibus applicandæ non erant, ut ex ſequentibus patebit.

REFLEXIO II

Ad regulam 27. in. 6. *ſcienti & conſentienti non ſit injuria*; & leg. 145. ff. *de reg. Juris*: *nemo videtur fraudare eum qui ſcivit & conſentivit.*

Regulas jam traditas in ſua generalitate acceptas, admodum pericuIoſas eſſe non difficulter intelligi poteſt, ex his enim facile perſuadebitur homini litigioſo ſibi licitum eſſe accipere pecunias via tranſactionis ab eo qui ſciens & conſentiens, immo ultro ei eas offert ut ſe ab injuſta litis vexatione redimat; Advocati quoque & Procuratores intelligentes cauſam ſuæ Partis non eſſe fundatam, credent ſibi licitum eſſe inducere alteram partem ad tranſactionem, nullam nimirum parti illi fieri injuriam quia ſciens & conſentiens ſummam pecuniæ dare videtur.

Similiter Receptores Regii civitatis, alteriuſve Communitatis aut Principis, creditoribus ſuorum principalium non ſolventes aut ſaltem ſolutionem notabiliter differentes, niſi a creditoribus munera aliqua offerantur, per hujus regulæ generalitatem, munerum illorum ſuſceptionem juſtificant; quaſi creditoribus nulla fiat injuria, tanquam ſcienter & voluntarie illa offerentibus. Idem eſto judicium de aliis Officialibus Laicis ſive Eccleſiaſticis qui in expediendis negotiis ſibi creditis ſe moroſos oſtendunt, quoad uſque ultroneam munerum oblationem incitent & extorqueant. Hujus quoque regulæ generalitate ſecuros autumant qui res ſuas juſto carius vendunt, ſcientibus & volentibus, qui neceſſitate res illas habendi ipſos premi noverunt, aut ſciunt illas emptoribus eſſe admodum neceſſarias, commodas ac utiles; tametſi nec in ſe nec in ipſis vendentibus res illa tanti valeat.

Reperiuntur etiam nonnulli qui cum operariis & famulis indigeant, credunt ſe tutos ſi viliſſima qua poſſunt mercede operas conducant, modo operarii in illam condeſcendant, quaſi ſcientibus & volentibus non fiat injuria.

Nihil denique uſitatius quam hac regulæ generalitate ſe ab injuſtitia & ſimonia ſecuros credant collatores beneficiorum, aut ea reſignantes, qui titulo gratitudinis accipiunt; quaſi ſcientibus & plane conſentientibus operantur.

Porro licet hi omnes caſus ſub generalibus regulæ terminis contineri videantur, minime tamen in eorum mente comprehenduntur; verba enim illa, ſcienti &

(a) Has Reflexiones Juris, pro Lectione Canonica ſex ſeptimanarum dictavit D. Van Eſpen, J. U D. Lovanii poſt annum 1686.

conſentienti, intelligenda ſunt proprie; nimirum de plene ſciente & libere conſentiente, nimirum quando ſponte & libero animo quis ſciens conſentit.

Quod vero in allegatis caſibus dantes & offerentes non plane ſponte & libere conſentiant, facile eſt videre, quippe prioribus caſibus pecuniam per metum iniquæ litis, aut injuſte recuſatæ, aut dilatæ ſolotionis vel prolongationis negotiorum a partibus extorqueri clarum eſt; ſimiliter duobus ſubſequentibus caſibus, ipſi emptores vel operarii in pretium illud vel mercedem, non magis libare ac ſpontanee conſentiunt quam in uſura conſentiat ille qui in neceſſitate conſtitutus illos promittit & ſolvit alias mutuare nolenti.

In poſtremo denique caſu, tametſi munera illa ultro aut ſpontanee collatoribus aut reſignatoribus offerri videantur, ſi quis tamen munerum quantitatem, perſonas dantis & accipientis, modumque offerendi leviter attenderit, illa non ſponte & libere, ſed ex quadam inuſitata obligatione & pactione ſolvi manifeſte deprehendet, ut latius in *Tractatu de ſimonia* circa Beneſ. part. 1. Cap. 2. §. 8. oſtendi.

REFLEXIO III.

Ad reg. 46. in 6. *qui tacet conſentire videtur.*

Hanc regulam ſi nude inſpiciamus in ſua generalitate defendi non poſſe, ac proinde ad certas ſpecies coarctandam eſſe recte obſervarunt interpretes. Multis quippe caſibus accidit ut tacens nec poſitive nec interpretative conſentire videatur. Varia enim & frequenter occurrere poſſunt ob quæ aliquis ſilentio diſſimulet, quæ tamen nullatenus probare, nec illis conſentire intendit, quæ rationes tacendi ſi juſtæ & legitimæ fuerint, tacens nequidem interpretative dicendus erit conſentire, hinc Juris C. leg. 8. ff. *quibus modis pignus ſolvitur*, dicit, *non videtur conſenſiſſe creditur qui ſciente eo debitorem hypotecæ obligatæ vendiderit*, eum ideo paſſus eſt venire quod ſciebat ſibiubique pignus durare; quaſi diceret, nun videtur ereditor tacendo conſenſiſſe, quia rationem tacendi ſive non contradicendi habuit.

Cum igitur hæc regula plures patiatur exceptiones quæ tamen terminis indefinitis & univerſalibus ſit definita, quid miri ſi plures inde errores originem ſumpſerint, dum nimirum in ſua generalitate aſſumpta illis caſibus applicata fuerit quibus ex mente conditoris & & Legiſlatoris applicanda non erat: atque plura omittam hoc unum notandum generali applicationi hujus regulæ merito adſcribendum eſſe peſſimum & perniciosum illud argumentandi genus, quo nonnulli Superiorum omnium maxime ipſius Romani Pontificis non contradictionem ſeu ſilentium pro conſenſu interpretantur, hoc ſimllive modo argumentando: iſtud illudve publice practicatur in Italia aut etiam in Curia Romana, & Pontifex tacet, ergo conſentire videtur; ex quo ulterius conficiunt : ergo licitum eſt. Hoc argumentum etſi admodum debile multiſque titulis defectuoſum non tamen ab heri aut nudius tertius, ſed a multis retro ſæculis in defenſionem abuſuum ſumptum fuiſſe conſtat : ſæculo enim XI. ſcribente Ivo Carnutenſi, quod eum repugnaret & interdiceret Decano, Cantori aliiſque miniſtris Eccleſiæ, quædam pro conſuetudine antiqua publice exigentibus ab his qui Canonici fiunt, ipſius Romanæ Eccleſiæ conſuetudine ſe defenderent, in qua dicunt Cubicularios & Miniſtros ſacri Palatii multa exigere ex conſecratis Epiſcopis vel Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliant, cum nec calamus, nec charta ibi gratis, ut ajunt, habeatur; & hoc quaſi lapide atterunt frontem meam cum non habeam quod reſpondeam niſi Evangelicum illud, *quod dicunt ſervate & facite, ſed ſi id non faciunt, ſecundum opera eorum nolite facere.* Epiſt. 133. A ſexcentis proinde annis SS. ac vigilantiſſimo Præſuli, ſimoniarum pravitatem penitus extirpare ſtudenti, prætactum argumentum objici videmus, ut una intelligamus quam parum illi eruditus ille Antiſtes detulerit. Et merito; multis enim ex capitibus vitioſum eſſe facile oſtenditur. Certum eſt in primis, ut jam notavimus, tacentem non videri conſentire nequidem interpretative ſi juſtæ rationes ipſum ad tacendum ſeu ad non contradicendum movarint. Quis vero ambigat quin ex parte erroris etiam Romanis Pontificibus interdum poſſint eſſe juſtæ rationes, ob quas aliqua pro tempore diſſimulent ut mala majora præcaveant; quid enim ſi ea ſit temporum conditio ut ſi omnia reformare velint periculum ſit ne omnia perturbentur? Quis credat his circumſtantiis occurrentibus Superiorem pro bono Eccleſiæ ad tempus diſſimulantem habendum eſſe pro conſentiente? Ad hæc quis dubitet quin revera Romano Pontifici hujuſmodi temporis durities occurrere queat, ut etiam in ſua ipſa Curia aliqua pro tempore tolerare teneatur, ut majora mala evitet? Certe talem calamitatem ſæculo proxime elapſo reperiſſe, alteque deploraſſe Adrianum VI. plura probant, & inter alia conſtat ex illis quæ Franciſco Delegato ſuo ad Principes Germaniæ injunxit. Dices, inquiebat ad Legatum ſuum, *nos ingenue fateri quod Deus hanc perſecutionem Eccleſiæ ſuæ inferri permittit propter peccata hominum, maxime Sacerdotum & Eccleſiæ Prælatorum.... ſcimus in hac ſancta Sede aliquot jam annis multa abominanda fuiſſe, abuſus in ſpiritualibus, exceſſus in mandatis, & omnia denique in perverſum mutata. Nec mirum, ſi ægritudo a Capite in membra, a Summis Pontificibus in alios inferiores* (Eccleſiæ) *Prælatos deſcenderit... Qua in re quod ad nos attinet, polliceberis nos omnem operam adhibituros ut primum Curia hæc, unde forte omne hoc malum proceſſit, reformitur, ut ſicut inde corruptio in omnes inferiores emanavit, ita etiam ab eadem ſanitas & reformatio omnium emanet... Quamquam nemo mirari debebit ſi non ſtatim omnia errata, & abuſus omnes per nos emendatos viderit. Inveteratus nimium morbus eſt, nec ſimplex ſed varius & multiplex; pedetentim in ejus cura procedendum eſt; & prius gravioribus magiſque periculoſis occurrendum, ne omnia pariter reformare volentes omnia perturbemus.* (a) Nec tantum Adrianus, ſed & ipſa Generalis Tridentina Synodus ſimilem temporis difficultatem oſtendit. Quare plura non probanda ad tempus diſſimulare debuerit, quod licet in plurimis locis obſcure inſinuet, apertius tamen in ultimis SS. expreſſit: cum enim deſideraret Monaſteria, quæ ex mala adminiſtratione Prælatorum tam in ſpiritualibus quam in temporalibus non levia erant paſſa incommoda, ad congruam monaſticæ vitæ diſciplinam revocare, ingenue faſſa eſt, *verum adeo dura difficiliſque eſt præſentium temporum conditio, ut nec ſtatim omnibus nec commune ubique quod optaret remedium poſſit adhiberi.* ſſ. 25. de Ref. Cap. 21.

Nullatenus proinde ſequitur, hæc illave Pontifex aut Concilium Generale tacendi diſſimulat; ergo conſentire etiam interpretative videtur. Inſuper prædictum argumentum ex ipſa Superioris taciturnitate, non tantum conſenſum interpretativum, ſed poſitivam illius approbationem & conſenſum importat. Manifeſtiſſimo rurſus ex hoc capite laborat defectus verum namque eſt Prælatos Eccleſiæ diſſimulantes nec corrigentes abuſus, conſequenter illos conſentire interpretative cenſeri, quia enim ex officio impedire & extirpare abuſus tenentur, ſi id ex aliqua humana timiditate aut hominibus placendi ſtudio, adeoque perverſo affectu prætermittant, quis dubitet quin ipſi abuſus ſæpius ſint voluntarii in cauſa & conſequenter illos interpre-

(a) Hanc Adriani inſtructionem videre eſt T. 1. Faſciculi rerum expetendarum, pag. 343. & ſeq.

terpretative approbare cenſeantur. Unde tamen nullatenus ſequitur quod illi iidem Prælati poſitive illos abuſus approbent; immo ſæpe contingit ut illos eodem tempore poſitive improbent, quod interpretative probant, quia nimirum tolerant quos corngere & extirpare tenentur. Quis enim ambigat quin plures ex prædeceſſoribus Adriani VI. ſub quibus in Curiam Romanam plura abominanda, abuſus in ſpiritualibus, exceſſus in mandatis, intraverant, non ſe opponendo aut nimium connivendo interpretative in illa conſenſerint, qui tamen illa nullatenus approbarant aut approbare voluiſſent. Invalida proinde eſt hæc conſequentia: Prælati Eccleſiæ tenentur ex officio ſuo huic aut illi praxi ſe opponere, & tamen tacent & diſſimulant; ergo poſitive illam approbant.

Denique ut demus aliquam praxim a Prælatis Eccleſiæ immo & a Summo Pontifice ut particulari homina, non tantum interpretative ſed poſitive etiam probari, male tamen infertur: Ergo praxis illa licet; conſequenter illo ex capite prædictum argumentum id inferens, manifeſto laborat defectu. Quis enim ambigat quin Eccleſia non tantum in Cathedris Epiſcopalibus, ſed etiam in ipſa Petri Sede interdum conſpicere & tolerare coacta fuerit Lupos & mercenarios, cujus rei utpote manifeſtæ ut plura teſtimonia omittam, unicum Cardinalis) Baronii calamitoſum Eccleſiæ ſtatum ſæculo 10. deſcribentis ſufficiet: *Vix aliquis credat*, inquit, *immo nec vix quidem ſit crediturus niſi ſuis inſpiciat oculis manibuſque contractet, quam indigna, quam turpia, deformia, execranda, inſuper & abominanda ſit coacta pati Sacroſancta & Apoſtolica Sedes, cujus cardine univerſa Eccleſia vertitur, cum Principes ſæculi hujus quantumlibet Chriſtiani hac tamen ex parte dicendi tyranni ſæviſſimi, arrogaverunt ſibi tyrannice electionem Romani Pontificis quod tunc ab iis, proh dolor! in eandem Sedem, Angelis reverendam, viſu horrenda intruſa ſunt monſtra. Quot ex iis orta ſunt mala* conſummatæ tragediæ ad initium anni 900.?

Dicemuſne forſitan licitum quidquid veri quidem ſed indigni Petri ſucceſſores, verbo vel facto in particulari probaruot?

Quis denique unquam credidit illam Sedis Apoſtolicæ prærogativam, ut ii qui eam legitime aſcendunt omnibus humanis affectibus & paſſionibus ita dominentur, ut nunquam illis indulgendo, illicitum aliquo facto aut verbo probarent? Quod Romanorum Pontificum humilitas frequenter publice profeſſa eſt. Utque in iis plura ſiierem exempla, obvium illud Clementis quinti in Extravag. 2. *de Præbendis*, in communibus, in qua palam profitetur plures Eccleſiarum Cathedralium & Monaſteriorum commendas ex humano quodam affectu & carnali amicitia erga quaſdam perſonas a ſe foiſſe conceſſas, quas omnes ibidem tanquam Eccleſiæ valde pernicioſas revocat & annullat. Ut igitur concludam tribus potiſſimum titulis argumentum prædictum vitioſum eſt, 1. quia nullatenus ſequitur: Superior tacet, ergo conſentire videtur, etiam interpretative: 2. non ſequitur: Superior tacendo conſentire videtur interpretative: ergo poſitive actum probat: 3. denique ex poſitiva Superiorum etiam Romaoorum Pontificum approbatione, nonrecte concluditur, ergo licet.

Hinc una intelligere licet quam parum ſit fundatum illud a quibuſdam Juriſperitis traditum principium: actus omnis juſtificatur propter ſcientiam & patientiam Soperiorum. Barboſa in principiis & locis communibus utriuſque juris, littera A. principio 64.

REFLEXIO IV. (a)

Ad Reg. 15. in 6. *odia reſtringi & favores convenit amplificari.*

Veritate ac utilitate magna gaudet hæc regula, modo quid per odia, quidque per favores intelligatur rite perſpectum fuerit. *Odia* ſive *odioſa* in hac Regula proprie dicuntur illa quæ juri communi ſive ſacris Canonibus opponuntur; præcipue tamen illis quibus Eccleſia adhuc florens & libera, id eſt necdum abundantia vitiorum aggravata, aut filiorum ſuorum fragilitate aut duritia inclinata, melioribus temporibus libere declarare potuit, quam in Miniſtris ſuis eruditionem, & morum puritatem, quam erga Superiores, & præſertim Epiſcopos obedientiam, quam erga divina myſteria reverentiam, & in eorum receptione vitæ ſanctimoniam, quam in peccatoribus pœnitentiam, quem vitæ rigorem contra vitia, quamque in ceteris ſervatam diſciplinam deſiderat; quos Canones Sanctus Leo, Epiſt. 84. appellat *Canones ſpiritu Dei conditos & totius Eccleſiæ reverentia conſervatos.* Hoc modo ſumendo *odia* ſive *odioſa*, recte dicit Regula: *odia reſtringi convenit*; quia ſive ipſum uſum ſive interpretationem conſideremus, ſemper reſtringi oportet, quidquid a jure communi ſive ſacris illis Eccleſiæ Decretis, quibus verus Eccleſiæ ſpiritus continetur & exprimitur recedit. Continua Eccleſiæ fuit conſuetudo, ut nunquam, niſi neceſſitate cogente, a Canonibus illis recederetur, eorumque rigor ſeu auctoritas labefactaretur. Brevitatis cauſa illius explicationem omittam, quæ partim in Theſibus *de diſpenſationibus* pro repetitione juris jam pridem (b) defenſus; partim in libello *de ſimonia circa Beneficia* parte prima, Cap. 10. paragrapho quarto, videri poſſunt.

Quod vero attinet interpretationem eorum quæ ſacris Canonibus contrariantur, in primis omnium Canoniſtarum ſententia receptum eſt, nihil unquam ſacris Canonibus contrarium eſſe admittendum niſi clare probetur per auctoritatem legitimam pro tempore & ex cauſa; contrarium eſſe indultum ſive conceſſum: ſecundo omnium Doctorum calculo probatum eſt illa quæ ſacris Canonibus adverſantur ita explicanda eſſe, ut nunquam ultra tenorem, eorumque proprium ſenſum extendatur; ita ut quantum fieri poteſt maneat Canonum illibata auctoritas. Ex his certiſſimis principiis plures non inutiles in variis materis concluſiones elicere poſſemus; ſed ob brevitatem temporis aliquas tantum elucidandæ materiæ admodum hodie intricatæ & controverſæ, nimirum exemptionum Capitulorum, Univerſitatum, Monaſteriorum a juriſdictione Ordinariorum ſubſervientes hic proponemus.

Exemptiones illas a ſpirituali Epiſcoporum juriſdictione ſacris Canonibus contrariari nemo dubitat. Hinc ex prædictis principiis fit concluſio.

CONCLUSIO.

Epiſcopus jure communi fundatur, ut juriſdictionem in Capitula, Univerſitates & Monaſteria exerceat, quouſque de legitima ſua exemptione plene docuerint. Habetur expreſſe in Cap. 7. *de Privilegiis* in 6.

Secundo: In iis in quibus juriſdictio dubia, Epiſcopus ſua juriſdictione uti poteſt.

Tertio: Exemptiones utpote odioſæ ultra expreſſum & proprium verborum tenorem non ſunt extendendæ: quam regulam in hac materia ſedulo ab Epiſcopis obſervatam voluit Synodus Toloſana, anno 1590. parte 4. Cap. 16. §. 1.

(a) Reflexio quarta hujus Tractatus, quæ erat ad Regulam 65. in Sexto: *In pari delicto vel cauſa melior eſt conditio poſſidentis*; & ad Leg. 128 ff. de R. J. *in pari cauſa poſſeſſor potior habetur*, typis data fuit anno 1700. ad calcem juris Eccleſiaſtici univerſi, ſub hoc titulo: *Expoſitio Regulæ juris: In pari &c.* Hinc eam Reflexionem hic omittimus; & quæ fuit in Tractatu *Reflexio quinta*, nunc erit *Reflexio quarta.*

(b) Anno 1684. [illegible]

REFLEXIO III.

Ad Extragantem : *Unam ſanctam. De majoritate & obedientia;* & Extravagaotem : *Meruit. De Privilegiis.*

Admodum famoſa & celebris eſt hæc Conſtitutio Bonifacii VIII. edita durante famoſo ac diuturno diſſidio, inter hunc Pontificem & Philippum Pulchrum Regem Galliæ.

Io hac Conſtitutione primum adſtruit Unitatem Eccleſiæ Catholicæ; ac dein hujus Eccleſiæ ſeu corporis unum a Chriſto eſſe conſtitutum Caput ſeu Vicarium, nimirum Petrum ejuſque ſucceſſores; ac proinde Pontifici Romano tanquam Petri ſucceſſori, omnes omnino fideles, cujuſcumque ſint dignitatis, tamquam ſuo Paſtori debere obedire; atque ipſum eſſe unicum Paſtorem in terris cui ovile Chriſti ſit commiſſum. Ulterius aſſerit : *in hac, ejuſque poteſtate, duos eſſe gladios, ſpiritalem ſcilicet & temporalem Evangelicis dictis inſtruimur*; in cujus aſſerti ſui de duobus gladiis probationem ſubjungit : *nam dicentibus.... ſed ſatis,* &c.

Quin imo ulterius non dubitat tamquam indubitatum aſſere, quod non tantum gladius ſpiritalis ſed materialis fuerit a Chriſto Eccleſiæ ſive Petro conceſſus; imo & qui hoc negaret, textum Evangelii non recte intelligere dicit in verbis : *male verbum attendit Domini proferentis : converte gladium tuum in vaginam.*

Tandem multis probare contandit, poteſtatem temporalem debere ſubeſſe ſpirituali, atque ab hac dependentem eſſe, ac finaliter concludit *ſubeſſe Romano Pontifici.... omnino eſſe de neceſſitate ſalutis.*

Quantopere hæc Bulla, ſive Conſtitutio Bonifacii VIII. aliæque ſimiles Conſtitutiones ab hoc Pontifice evulgatæ, quibus declarabat Reges & Principes, etiam quoad temporalia ſuorum Regnorum, ſubeſſe Romano Pontifici, eorumque jura ab eo dependentia, Regem Galliæ ejusque Regnum turbaverint & irritaverint, ex hiſtoria ejuſdem diſſidii abunde liquet, & latius oſtendi in Diſſertatione procemiali ad ſextum Decretalium; ubi una oſtendi, occaſione hujus diſſidii bonc librum Decretalium, nomen Bonifacii VIII. præferentem, ægre fuiſſe admiſſum.

Ceterum & hoc certum eſt hanc Extravagantem, aliasque Pontificum Bullas ſeu Decretales, quibus Principes in temporalibus Pontifici ſeu Eccleſiæ ſubjecti declarantur, nec in Belgio, nec in Gallia, neque in Regnis ſeu Provinciis extra Italiam, Sedi Apoſtolicæ in temporalibus non parentibus, recognoſci. Et quidem ſingulatim de hac Extravagante notat Ludovicus Hericourt, in Analyſi ad Decretales, tit. *de Majoritate & obedientia.*

Poſtquam enim compendioſe hujus Extravagantis Analyſim expreſſiſſet, & annotaſſet Bonifacium ex his omnibus concluſiſſe eſſe articulum fidei omnes fideles ſubditos eſſe tam quoad *ſpiritualia*, quam *temporalia* Summo Pontifici, ſubjungit : *Les Francois....* pag. 85. in Analyſi ad Decretales; columna 1. *pour le temporel.*

Ad hanc Extravagaotem ſpectat alia Extravagans quæ incipit : *Meruit*, relata Inter Extravagantes Communes, ſub titulo : *de Privilegiis*, ſub nomine Clementis V. per quam in favorem Philippi Pulchri Regis Franciæ, ejusque Regnicolarum, hic Pontifex, favore hujus Regis ad Pootificatum promotus, declarat per dictam Conſtitutionem ſeu Extravagantem Bonifacii VIII. quæ incipit *Unam ſanctam*, Regem Galliæ ejuſque Regnicolas, non magis ſubjici Romano Pontifici ſeu Sedi Apoſtolicæ quam fuerant ſubjecti ante hanc Conſtitutionem.

De hac Clementis Declaratione, ſeu Extravagante & qua occaſione edita fuerit, videri poterunt dicta, tum in Diſſertatione procemiali ad librum 6. Decretaliom, tum in Diſſert. ad Concilium Viennenſe ſub Clemente V. ejusque Acta.

REFLEXIO IV.

Ad Extravagantem : *Docta. De vita & honeſtate Clericorum.*

Admodum ſane notanda hæc Extravagans, ſeu Conſtitutio Joannis XXII. in qua in primis deſcribitur modus quo Divinæ laudes ſeu Divina Officia decantari ſeu perſolvi debeant, ut debitus Deo Cultus exhibeatur.

Ut enim recte monet *in ore eorum dulcis reſonat ſonus*; dulcis quippe omnino ſonus in ore pſallentium reſonat, cum Deum corde ſuſpiciunt, dum loquuntur verbis. De hac interiori & pia diſpoſitione in Recitatione Divini Officii latius egi in Diſſertatione de Horis Canonicis Cap. VI. Et merito videndus libellus idiomate Gallico ſcriptus, ſub hoc titulo : *Traité de la priere publique.*

Deinde oſtendit per cantum ſeu ſolemnem perſolutionem Divioi Officii, ſi tute & cum ea reverentia quæ oportet perſolvantur, fidelium corda ad devotionem inflammantur : *inde etenim* (ait) *in Eccleſiis pſalmodia cantanda præcipitur* &c.

Hic habemus quod etiam ætate hujus Pontificis, ſcilicet Sæculo XIV, non dubitaretur, quin Divinum Officium nocturnum & diurnum, quod hodie Officium Canonicum dicitur, non tantum ad Cleri, ſed & fidelis populi devotionem excitandam perſolveretur; quodque ad illud populus conveniret; & una cum Clero ad illud cantaret, prout id ipſum in allegata Diſſertatione Cap. III. latius oſtendi.

Ex hac inſuper Extravagante ſeu Conſtitutione, habetur quod eo tempore in cantum ac ſignanter in Muſicam talia irrepſiſſent quæ magis audientes a Devotione avocarent, immo ad laſciviam invitarent, quam ad veram devotionem; quæ hac Conſtitutione ab Eccleſia ſive Divinis Officiis auferri præcipiuntur : quos abuſus (ſingulatim) expreſſimus in præcitata Diſſertatione, uti & in *Jure Eccleſiaſtico*, parte II. tit. V. Cap. IX. Et quid contra eos abuſus ſtatuerit tum Synodus Tridentina, tum Synodi Epiſcopales poſt Concilium Tridentinum celebratæ, fuſius deduximus.

REFLEXIO V.

Ad Extravagantem : *Ex ſupernæ. De Præbendis & Dignitatibus.*

Admodum notabilis eſt hæc Clementis V. Conſtitutio, qua hic Pontifex abuſum *Commendarum*, ob multiplices abuſus & enormia ſcandala, quæ ex earum conceſſione in Eccleſiam irrepſiſſe videbat & deplorabat, totaliter abolere viſus fuit : de quibus abuſibus, ut de earum Commendarum origine actum in Jure Eccleſiaſtico, parte I. tit. XXXI. Cap. VII. ubi & de Clementis V. Conſtitutione, ſeu Extravagante actum eſt.

REFLEXIO VI.

Ad Extravagantem : *Poſtulaſti. De Præbendis & Dignitatibus.*

Certum eſt circa tempora hujus Pontificis Joannis XXII. uſitatum fuiſſe, ot Pontifices ſibi auctoritatem vindicarent certos proventus vacantium Beneficiorum, pro certo tempore aut quantitate, reſervandi, aut Cameræ Apoſtolicæ applicandi : hæc præſens Conſtitutio modum colligendi & de quibus Beneficiis necnon proventibus eſſent colligendi, exponit. Una dubia nonnulla ſuper his per Commiſſarios Apoſtolicos ad hanc collectionem deſtinatos propoſita reſolvens. Plures hujus Pontificis Conſtitutiones inter eas Extravagantes occurrunt, de hac collectione proventuum vacantium Beneficiorum; uti recte notavit *d'Hericourt*,

Digitized by Google

in Analyſi, Tituli de Præbendis & Dignitatibus: una tamen monens, qood in Regno Galliæ non excipiantur bujuſmodi collectiones ſive reſervationes fructuum Beneficiorum vacantium; ſed unice vigore Concordati inter Leonem X. & Franciſcum I. vacantibus Dignitatibus Conſiſtorialibus ſolvatur certa taxa Annatarum: verba ejus ſunt: *on ſouffre en.... autres Benefices*, pag. 120.

REFLEXIO VII.

Ad Extravagantem: *Ratio recta. De Religioſis domibus.*

In hac Extravagante ſeu Conſtitutione recte advertit Pontifex, qnod ratio recta non patiatur ut innocentes ad paria cum nocentibus judicentur.

Poſt hæc exponit quod Clementi V. ſuo prædeceſſori de *Mulieribus quæ Beguinæ vulgariter nuncupantur nonnulla ei fuiſſent, præcipue de Allemaniæ partibus inſinuata ſiniſtra.*

Errores de quibus hæ mulieres ut ſuſpectæ apud Clementem erant delatæ & infamatæ hic recenſentur: atque ibidem enarratur quod ob has de mulieribus iſtis præſertim in Allemania degentibus, ſuſpiciones Clemens V. Beguinas, ſeu earum ſtatum generaliter damnaverit; ſive in illas, quæ *ſtatum hujuſmodi noviter aſſumptum, ſectarentur ulterius: aut quæ illum de novo aſſumerent Excommunicationis ſententiam promulgavit.*

Hæc Clementis Conſtitutio refertur in Clementina: *Cum de quibuſdam.* De *Religioſis domibus*; cujus occaſione etiam Beguinæ Belgicæ, licet innocentes, plurima perpeſſæ fuerunt; quaſi de his erroribus ſuſpectæ; quæ & traductæ fuere: uti latius annotavi in Jure Eccleſiaſtico part. I. tit. XXXIII. Cap. III. Ibidem annotavimus, quomodo Epiſcopi, præſertim Cameracenſis, Ultrajectenſis & Leodienſis, ſcripſerint ad Joannem XXII. Clementis V. immediatum ſucceſſorem mulieres, quæ vulgo dicebantur Begninæ, & quæ plures erant in hoc Belgio, nullo ex illis erroribus eſſe infectas, aut de illis ſuſpectas, ſed vivendi Regulam admodum laudabilem ſectari: quibus permotus Pontifex hanc edidit Conſtitutionem, qua declarat has mulieres ſub Conſtitutione Clementis, quantumvis generali, non comprehendi: Eſtque hæc Conſtitutio, quæ in hac Extravagante refertur, & quæ ſtatum Beguinarum in Belgio, aliisque Provinciis oonnullis conſervavit; uti in Jure Eccleſiaſtico allegato annotavimus.

REFLEXIO VIII.

Ad Extravagantem: *Vas electionis. De Hæreticis.*

Josones de Poliaco, Doctor Pariſienſis, dicitur docuiſſe 1. *quod Confeſſi Fratribus*, ſeu viris Religioſis .... *tenentur eadem.... confiteri proprio Sacerdoti.*

Iſtos Aarticulos in hac Extravagacte, Joannes XXII. omnes & ſingulos.... reprobavit.

Primum Articolum qui eſt quod *confeſſi Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata quæ confeſſi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti*, ſat aſpere reprobaverat Benedictus XI. in ſua Conſtitutione ſeu Extravagante quæ incipit: *Inter cunctas. De Privilegiis*, inter communes.

In hac Extravagante expreſſe declarat, confeſſos Fratribus ad eadem peccata proprio Sacerdoti, rurſus confitendum non teneri: neque Lateranenſis Concicilii Canonem id poſtulare.

De his Extravagantibus plura dixi in Supplemento ad Partem 2. Juris Univerſi, Tit. VI. Cap. V.

IX.

REFLEXIONES

Circa jus Placiti Regii, ſive Litterarum patentium, occaſione Brevis Pontificii ad Facultatem Theologicam Lovanienſem dati, die 29. Nov. 1710.

In q'10 *Decretum*, 22. Septembris ejuſdem anni, *quo veteri ac ſimplici juramento* (anno 1660. conſtituto) *ſtandum eſſe conſtituitur, cum omnibus inde ſecutis pro non facto habendum eſſe, priſtinam vero deliberationem* (anni 1706.) *de exigendo juramento (juxta mentem in Conſtitutione*, VineamDomini Sabaoth, *enuntiatam) omnino ſervandam eſſe*, præcipitur.

(*Nunc primum editæ.*)

REFLEXIO PRIMA.

AB antiquo invaluit jus Principum non admittendi Bullas Romanas priuſquam in Regis Auditoriis eſſent examinatæ & placetatæ. Omnium Nationum Auctores, qui de hoc jure teſtantur, referuntur in *jure Belgarum* Cap. 2. Item apud Franciſcum *Salgado*, in Tract. de *Supplicat. ad Sanctiſſimum*, parte I. cap. 2.

Et ſpecialiter de hoc jure & uſu apud Hiſpaoos, teſtatur *Covarruvias* Pract. qq. Cap. 35. num. 4.

Apud Belgas conſtans fuit uſus iſtius Placiti, atque de eo teſtantur Ludov. *Guicciardinus*, in deſcriptione Belgii: verba ejus referuntur in Tract. *de Cenſuris*, Cap. I. §. 7.

REFLEXIO II.

Hoc Jus fundatur in jure Principis præcavendi omnia quæ Statum ejus turbare, vel jura Regia aut Vaſſalorum, nec non inveteratos mores, & Provinciarum Privilegia lædere poſſent: quod præcaveri non poſſet ſi novæ Leges ab exteris Poteſtatibus in ſuas ditiones, ſine ejus conſenſu inferri & promulgari poſſent.

REFLEXIO III.

Ex infractiooe hujus Juris Reſpublica multis incommodis exponitur, in reflectit auctor juris Belgarum Cap. 2. n. 19. citatis his verbis *Covarruviæ*: *ſi quis contendat a Principibus Chriſtianis hanc tollere poteſtatem, ſtatim comperiet experimento manifeſtiſſimo quantum calamitatis Reſpublica invenerit.*

REFLEXIO IV.

Princeps huic juri renuntiare non poteſt, niſi curam tran-

tranquillitatis Reipublicæ, Principatui eſſentialiter annexam, a ſe dimitteret, uti bene deducitur in *Jure Belgarum*, Cap. 2. num. 18. Et refertur ibidem, num. 9. p. 27. Editionis 2. Cap. 4. quod cum Luſitaniæ Rex huic juri renuntiare vellet obſtiterint Primores Regni.

REFLEXIO V.

Multum ſolliciti fuerunt Miniſtri Regii in Belgio, ut hoc jus integrum ſervaretur. Et quidem ſæculo præterito cum ageretur de publicatione famoſæ Bullæ Urbani VIII. quæ incipit *In eminenti*; & huic Bullæ inſertum eſſet Decretum Inquiſitionis cum clauſula: *quod Romæ publicatum abſque ulteriori publicatione omnes ubique obligaret:* uti habetur parte 3. Edict. Brabantiæ pag. 32. ubi ipſa clauſula habetur: " Archidux *Leopoldus* poſt multas inſtantias & conſultationes, de " Expreſſo mandato Regis, publicationem hujus Bullæ permittens, ſollicite addidit litteris ad Concilia " Regia, nec non ad Epiſcopos, ſa nolle hanc clauſulam agnoſcere, aut ullam illi vim tribuere; ſed " velle ut hac in re procederetur, prout ab antiquo. " Habentur hæ litteræ ad Concilia cum hac clauſula, part. 3. Edict. Flandriæ, pag. 69. & litteræ ad Epiſcopum Gandenſem cum eadem clauſula, pag. 70.

Hanc cautionem tanquam neceſſariam præviderat, & de ea monuerat ipſum *Leopoldum* Cancellarius Brabantiæ, in Litteris ad eum datis. Litteræ Cancellarii habentur integræ in tertio Memoriali Gallico, ſuper uſu Placiti pag. 31. ubi una reflectit dictus Cancellarius, quod hic uſus Placiti inviolabiliter hic in Belgio ſemper fuerit conſervatus, & inviolabiliter conſervari debeat, ne alias jura Regia evidenti periculo exponantur per prætenſiones Curiæ Romanæ.

Concilium Privatum cum intellexiſſet prædictam Bullam *In eminenti* fuiſſe publicatam in Flandria per aliquos Epiſcopos, monuit Concilium Flandriæ, ut per ſuos Fiſcales indilate inquireret, & contra promulgantes juxta Edicta Regia procederet; uti conſtat ex Conſulta Concilii Flandriæ ea de re data ad Concilium Privatum, quæ integra exſtat in prædicto 3. Memoriali pag. 43. ex qua ſimiliter conſtat quod Concilium Brabantiæ caſſaſſet publicationem dictæ Bullæ, ob defectum Placiti: item quod rogaverit ut Concilium Privatum nullam Bullam placetaret niſi prius auditis Conciliis Provincialibus: item quod hoc tempore præcipue neceſſarium judicet hoc jus Placiti exacte ſervare, ob infractiones jurium Regis, quas continuo machinatur Romana.

REFLEXIO VI.

Ex eadem Conſulta Concilii Flandriæ habetur quod Jus hoc Placiti ſe extendat ad omnes Bullas, etiam Dogmaticas; *afin que ſous ce voile de doctrine, il ne gliſſe quelque choſe præjudiciable à l' autorité du Roi, & au repos du commun & public.* Et quod etiam Bullæ Dogmaticæ ſubjaceant Placito, bene oſtenditur in *jure Belgarum*, pag. 41. num. 23. & ſeqq. Et in Memoriali tertio, pag. 50. item pag. 57. & 63. & quanta turbatio oborta fuerit in Imperio, ob publicatam per Nuntium Bullam *Cœnæ Domini*, qua excommunicantur hæretici, nominatim Lutherani &c. atque ita ſub prætextu conſervandæ fidei, narratur in Litteris Legati Regis Galliæ reſidentis apud Imperatorem Rudolphum II. & habentur hæ litteræ Tom. 1. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. 7. ad num. 54. 323. & ſeq.

REFLEXIO VII.

Breve de quo agitur præcipit exigi Formularium. 2. caſſat quidquid vi prioris reſolutionis per Facultatem Theologicam Lovanienſem in negotio Formularii fuerat actum: 3. urget executionem Bullæ *Vineam Domini*, nequaquam hic publicatæ.

REFLEXIO VIII.

Dicta Bulla *Vineam Domini*, tametſi ad inſtantiam Regis Galliæ data, publicari non potuit in illo Regno, ſine placito Regio, ſive Litteris patentibus.

REFLEXIO IX.

Cum nonnulli Epiſcopi Galliæ in ſuis Inſtructionibus Paſtoralibus mentionem injeciſſent Brevis Apoſtolici contra famoſum Caſum conſcientiæ, dati die 12. Febr. 1703. ſed nondum per Litteras Regias admiſſi, Procurator Generalis Regis, a dictis Inſtructionibus appellavit, tanquam ab abuſu; ea ratione quod ante Placitum ſeu Litteras Regias, dicto Brevi uſi fuiſſent, illud citando in ſuis publico datis Inſtructionibus, prout videre eſt *dans le Recueil des pieces*, ad calcem 1. tomi hiſtoriæ Caſus Conſcientiæ, fol. 273. & ſequentibus.

REFLEXIO X.

Concilium Status non tantum diſſimulavit ſive neglexit executionem & uſum dictæ Bullæ, ſine Placito Regio, ſed etiam poſitive, cum infractione Juris Regii, eam executionem & uſum probavit, mandando Facultati ſacræ, pergere cum exactione Formularii, juxta dictam Bullam.

REFLEXIO XI.

Quam graviter hoc ſuo agendi modo Concilium Status læſerit jura, præeminentias & juriſdictionem ſuæ Majeſtatis, abunde patet ex præallegatis; quibus plura alia addi poſſent, & nominatim Decretum ſupremi Concilii Luxemburgenſi, in hoc ipſo negotio datum 14. Junii 1706. ad petitionem Procuratoris Generalis in Ducatu Luxemburgenſi; quæ petitio una cum Decreto per copiam hic jungitur:

AU CONSEIL (DE LUXEMBOURG.)

Remontre très-humblement le Proc. Général du Roi, qu'il eſt venu à ſa connoiſſance qu'il s'eſt repandu en quelques endroits de cette Province un Decret. Vineam Domini Sabaoth, *publiè a Rome le 16. Juillet 1705. que quelques uns meme ſe préſument de le faire executer, ſans que ledit Decret ait été adreſſé au Conſeil par ſa Majeſté; beaucoup moins été vu & examiné au Conſeil de ſad. Majeſté ou placeté, contre l'uſage inviolablement obſervé juſqu'à preſent. Et comme tel procedé eſt contraire aux droits, Hauteurs & juriſdiction de ſad. Majeſté, le Remontrant ſe trouve obligé de s'élever contre telles entrepriſes. A ces cauſes, il ſupplie tres humblement la Cour, que defenſe ſoit faite à tous Superieurs Reguliers & Seculiers, & à tous autres Eccleſiaſtiques de recevoir ou deferer audit Decret; à peine qu'il ſera procedé à leur charge, ſuivant que pour le maintien des droits & Hauteurs de ſa Majeſté, il ſera trouvé convenir.* (étoit ſigné) *J. B.* Lauter.

DECRET.

Monſeigneur le Gouverneur Preſident, & Gens du Conſeil du Roi notre Sire à Luxembourg, defendent à tous Superieurs Reguliers & Seculiers & à tous autres Eccleſiaſtiques, de recevoir ou deferer au Decret cimentioné; à peine qu'il ſera procedé à leur charge; ſuivant que pour le maintien des droits & Hauteurs de ſa Majeſté il ſera trouvé convenir. Fait à Luxembourg le 14. Juin 1706. (étoit ſigné) Du Chemin avec paraphe.

Digitized by Google

X.

R E F L E X I O N E S

in animadverſiones Domini *Decker*, Decani Metrop. Mechlin. in librum damnoſum, cui Titulus: *Tractatus de promulgatione Legum Eccleſiaſticarum* &c. Halleti 1716. cum approbatione DD. *Smet*, & de Quareux 1713.

(*Nunc Primum editæ.*)

FOlio 3. ponit hoc pernicioſiſſimum principium ex Bellarmino, nimirum: *Fas eſſe Pontifici Clericos eximere a Poteſtate Principis: eaque ratione ipſi Principi partem ſui Principatus adimere, non ſecus, atque alius quiſquam Princeps poſſet jure belli ipſi eripere.*

Præterea ibidem ex eodem Bellarmino docet *Clericos* (idem eſſe de Monachis) *non obſtringi legibus Principum, etiam Politicis niſi quoad vim* DIRECTIVAM; ſive quod idem eſt: quoad conſcientiam; quod in effectu aliud non eſt, quam Clericorum conſcientiæ committere, utrum illis legibus parere debeant, nulla Principi relicta auctoritate Clericos legum ſuarum tranſgreſſores puniendi, aut ad earum obſervantiam cogendi.

Denique cum Bellarmino aſſerit, Clericos tum demum Legibus Principum conſtringi, *ſi has Eccleſia approbaverit: Immo ſi lex Eccleſiaſtica, ſive Pontificia eſſet contraria legi Principis, tunc Clericos nequidem* QUOAD VIM DIRECTIVAM *Legibus Principum parere debere.*

I I.

Folio 7. contendit, quod Bullæ Pontificiæ obligare poſſint Belgas, etiam per ſolam publicationem Romæ factam; ſi ita Pontifici videatur, ſuamque mentem in Bullis expreſſerit: quo nihil pernicioſius dici poterit. Et quantopere propterea huic Romanæ Curiæ prætenſioni ſe oppoſuerint Magiſtratus Regii ipſe Archidux *Leopoldus*, oſtenditur in *Tractatu de Legum Promulgatione.*

I I I.

Folio 11. & ſeqq. impugnat uſum Placiti generaliter; conaturque poſſeſſionem hujus juris evertere frivolis plane argumentis.

I V.

Folio 15. tanquam abſurdum arguit quod Placiti uſus extenderetur ad Ordinationes Epiſcoporum, cum tamen notorium ſit Principem poſſe requirere inſpectionem ordinationum, & Synodorum Epiſcopalium, antequam publicentur; conſtatque, quod Principes noſtri interdixerint publicationem Synodorum, eorumque exemplaria ſupprimenda cenſuerint, eo quod ſine eorum Placito eſſent publicata: uti pluribus exemplis probat D. *de Laury*, in ſua Collectione Arreſtorum.

V.

Folio 16. contendit per uſum Placiti Auctoritatem Epiſcopalem, & Pontificiam plane enervari.

V I.

Folio 18. & ſeqq. non obſcure arguit Judices Regios, quod ſibi attraxerint contra libertatem Eccleſiæ, poſſeſſorium in cauſis Beneficialibus, & Eccleſiaſticis; contenditque, quod ob duritiam temporis Epiſcopi condeſcendere debuerint in Concordata vulgo Brabantina; cum tamen certum ſit, Carolum V. multa de ſuo jure remiſiſſe in his Concordatis, prout ipſe Carolus id non obſcure ſignificavit in litteris Confirmatoriis ſuorum Concordatorum.

V I I.

Folio 25. 26. 27. contendit Concilium Tridentinum hic fuiſſe ſimpliciter publicatum, & receptum, nullamque rationem habendam Clauſulæ in Litteris Regiis ad Epiſcopos, & Magiſtratus Regios expreſſæ; neque attendendas notas, quas Magiſtratus Regii ad Decreta reformationis appoſuerunt.

V I I I.

Folio 34. & ſeqq. aſſerit auctoritatem Pontificiam in temporalia Regum: Item dicit certum eſſe Pontificem poſſe derogare Juri Patronatus etiam laicorum.

X I.

F R A G M E N T A

adjicienda ad *Jus Eccleſ. Univerſum* &c.

I.

FRagmentum (*a*) collocandum immediate poſt hæc verba Concilii Romani anni 904. *non eſt permiſſum;* ad Part. I. Tit. XV. C. IV. n. XIII. (aut C. V. n. XIII. edit. ann. 1753.)

„ Ex actis contra Formoſum, ob ejus ab Eccleſia „ Portuenſi ad Romanam tranſitum, nec non ex ver„ bis Joannis IX. ſive Concilii Romani, intelligitur „ quod illis temporibus non dubitaretur quin Eccleſia „ Romana, non minus quam reliquæ Eccleſiæ, Con„ ciliorum Canonibus & Decretis, diſciplinam Eccle„ ſiaſticam concernentibus adſtringeretur.

„ Inſuper ex his quæ in eo Concilio decreta fue„ runt &c. „

I I.

Adjiciendum ad Cap. II. tertiæ partis *Juris Eccleſ. Univ.* Tit. 8. de *Inſtitutione cauſarum criminalium*, poſt numerum XXXIX. (*b*)

In

(*a*) Excerptum ex Autographo Supplementi ad *jus Eccleſ. univ.* prælo dati anno 1769.
(*b*) Excerptum ex Autographo Supplementi ad *jus Eccleſ. univ.*

In textu notatom fuit, quod ſi quis in cauſe criminali *perſonaliter* citetur, ſive contra ipſum decernatur a Judice *Citatio perſonalis*, hæc citatio citatum infamem reddat: An eutem ſimilis citatio facta a Judice Eccleſiaſtico de jure ſuſpendat Clericum a ſuis functionibus examinat *Du Caſſe*, Tomo 2. Cap. 9. n. 2. ubi refert circa hoc punctum, diverſa & oppoſita referri judicata: ſed tamen recte advertit quod juxta mentem & ſpiritum Eccleſiæ, Eccleſiaſticus, *perſonaliter* citatus, teneretur abſtinere a functionibus Eccleſiaſticis Et num. 4. exponit quid Officiali ſit agendum ſi citatus *perſonaliter*, uon compareat, & quæ excuſatio ſit ſufficiens ad non comparendum. Et quidem (uti ibidem refert) ex ordinatione Regia hodie in Gallia ſole excuſatio pruveniens ex morbo aut vulnere admittitur, & ne fraus committatur, multæ cautiones appoſitæ ſunt.

Ceterum in hac quæſtione diſtinguendum videtur, ſuper quo crimine vel exceſſu citatio *perſonalis* contra Clericum per Judicem Eccleſiaſticum decernatur. Si enim delictum vel exceſſus de quo Clericus eſt ſuſpectus, & occaſione cujus citatio perſonalis contra ipſum decernitur, ſit ex levioribus exceſſibus vel delictis, nullatenus dici poteſt, quod per hanc citationem cenſeretur ſuſpenſus a functionibus ſuis. Quandoquidem hæc ſuſpenſio ſubinde gravior eſſet pœna, quam ipſum delictum vel exceſſus plene probatus mereretur.

At ſi hæc citatio *perſonalis* decernatur occaſione alicujus enormis criminis, cujus vel ſola ſuſpicio aliquo modo reddit hominem infamem, non dubium quin ex ſimili citatione perſonali contra citatum gravis ſuſpicio, & ex hac ſuſpicione gravis infamia oriatur: quandoquidem ſimilis citatio *perſonalis* ſuper enormi aliquo crimine per Judicem non præſumatur decreta; niſi ipſi conſtet de vehementi ſuſpicione commiſſi delicti, ex prævüs captis informationibus. Proinde ex hujuſmodi cauſa *perſonaliter* citatus, ob infamiam ex ea citatione reſultantem, merito a functionibus Eccleſiaſticis juberetur abſtinere: ſaltem quoad uſque per reſponſionem perſonalem eam ſuſpicionem purgaſſet.

XII.

Fragmentum (a) adjiciendum ad commentarium in Can. 2. diſtinctionis 22. primæ partis Decreti Gratiani, immediate poſt verba Can. 3. Concilii Conſtantinopolitani I. (p. 520. col. 2. Edit. anni 1753.)

INterim notandum præſenti Canone ſolum ſecundi loci honorem ſive prærogativam Epiſcopo Conſtantinopolitano attribui; manentibus, quoad reliqua, ſalvis juribus ſingularum Provinciarum & Diœceſium Metropolitanis; quemadmodum priore Canonis parte nominatim cautum eſt. At ſenſim, conſuetudine potius quam edito Canone, Epiſcopi Conſtantinopolitani jura & juriſdictio ad Aſiæ, Ponti & Thraciæ Diœceſium Eccleſias producta fuerunt, quæ & Concilium Chalcedonenſe firmavit, dicto Canone 28. ut ibidem oſtendemus.

(a) Excerptum ex Autographo Auctoris.

XIII.

ARGUMENTUM & MATERIA TRACTATUS (a)

De Eccleſiaſtica & politica poteſtate,

Ex Autographo Eſpenii exarata.

(*Nunc primo edita.*)

P A R S P R I M A.

De Eccleſiaſtica poteſtate.

CAPUT PRIMUM.

Eccleſia conſtat ex pluribus membris, conficitque unum corpus ſive communitatem.

ECcleſia ſub duplici notione conſiderari & accipi poteſt; & ita tum in S. Scriptura, tum apud SS. Patres frequenter exhibetur ac repræſentatur. Exhibet eam Scripturæ textus *ut virginem caſtam* &c. (II. Cor. XI. 2.)

Igitur Eccleſia ut eſt cœtus ſeu congregatio hominum unam, eandemque fidem profitens, ſub uno capite eſſentiali Chriſto comprehendens bonos & malos, atque omnis conditionis homines, Laicos & Clericos, duplicem poteſtatem Eccleſiaſticam & politicam in ſe complecti dici poteſt; illam ſcilicet Ordini Hierarchico, alteram Principibus & Magiſtratibus ſæcularibus, fidem Chriſti profitentibus propriam.

Certum enim eſt, Principes per profeſſionem fidei Chriſtianæ &c. nihil de ſua auctoritate amiſiſſe, ſed eam ſibi integram ſervaſſe; & quam tanquam Ethnici & infidales exercebant, eam nunc tanquam fideles & Chriſti Miniſtri impendunt.

Nulla inter mortales Reſpublica ſine directione eſſe poteſt; uti nec ſine Miniſtris qui eam dirigant. Directio vero omnis decenti & ſibi propria poteſtate exercetur.

Itaque & Eccleſia Catholica & Chriſtiana, tanquam quædam Reſpublica a Chriſto inſtituta, neceſſe eſt ut & ſuam habeat directionem, legeſque directionis ſui regiminis, nec non Miniſtros qui eam dirigant.

Porro directio hæc cujuſque Reipublicæ, ut decens & conveniens ſit, ac proprie, debet eſſe proportionata fini ad quem hæc Reſpublica eſt inſtituta, & quem ipſa per ſe, principaliter & quaſi unice intendit.

Cum autem planum & certum ſit quod hæc Eccleſiaſtica Reſpublica, ut eſt Eccleſiaſtica, & a Chriſto ut hominum Redemptore & Mediatore inſtituta, non

alium

(a) Tractatus de Eccl. & polit. poteſtate, in ſcholis publicis Lovanii fuit dictatus, anno 1718.

alium, niſi ut Fideles qui hanc Rempublicam Eccleſiaſticam ſimul conſtituunt, æternam beatitudinem ſupernaturalem conſequantur, evidenter conſequitur finem & ſcopum inſtitutæ hujus Eccleſiaſticæ Reipublicæ eſſe plane ſpiritualem, & ſolis ſpiritualibus mediis aſſequendum.

Hinc & exurgit poteſtatem etiam omnem, qua homines hanc Rempublicam conficientes ad hunc finem duci debeant & juvari, non poſſe eſſe niſi omnino ſpiritualem.

Unde nec Chriſtus ullam voluit in adminiſtratione temporalium partem habere: ideoque interpellatus per quemdam, ut arbiter eſſe vellet ſuper dividenda hæreditate inter duos fratres, reſpondit: *quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos*) Luc. XII. 14.) Et interrogatus a Pilato: *Rex es tu?* non negavit ſe Regem, ſed aperte confeſſus eſt, *Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo*. (Joann. XVIII. 36.) Vide Auguſtinum apod M. A. L. 6. Cap. 2. n. XXXVI. (*a*) & Fleuri Diſc. Tomo XIX. præfixo.

Quare Chriſtus nullum exegit tributum, aut quid quàm temporale; ſed potius voluit ſolvere Gabellam, ſive vectigal; ut oſtenderet Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo, nec temporalia ſpectans.

Totum quod Chriſtus Apoſtolis (contulit) ſpiritualia ſunt, & ad animas non corpora pertinet. Unde & quando dixit Apoſtolus: *obedite præpoſitis veſtris*, (Hebr. XIII. 17.) ſatis oſtendit non eis eſſe obediendum tanquam iis qui temporalia & corpora noſtra ſervare curant, ſed tanquam qui *invigilant quaſi rationem pro animabus noſtris reddituri*. M. A. L. 5. Cap. 1. n2.

Hinc illud Bernardi ad Eugenium III. L. 1. de conſid. Cap. 6. *Eſt ergo in criminibus non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra, & non propter has accepiſtis claves Regni cælorum.*

CAPUT SECUNDUM.

Poteſtas Eccleſiaſtica eſt mere Miniſterialis.

Quandoquidem poteſtas Eccleſiaſtica & regimen Eccleſiæ primario tendat ad interna, & pro fine & objecto habeat hominem vere juſtum colere Deum, & circa interna verſetur, conſequens eſt quod externus Miniſtrorum influxus non poſſit eſſe per ſe niſi Miniſterialis, ipſique Prælati nequeant conſiderari niſi meri & ſimplices Miniſtri, ſine vero influxu in ipſum objectum poteſtatis.

Cum enim objectum poteſtatis Eccleſiaſticæ ſit anima & ſpiritus omnino interna & ſpiritualia, non poteſt proprie dare influxum, niſi qui interiora, id eſt ipſam volontatem & intellectum influere & movere poteſt, quod ſoli Deo competit.

Unde nec Apoſtoli unquam ſe conſiderarunt niſi tanquam ſimplices Chriſti & Eccleſiæ Miniſtros, qui plantarent, rigarent, baptizarent &c. Sed incrementum dare, ipſamque voluntatem convertere, vel intellectum in obſequium fidei inclinare nequaquam ſibi attribuerunt.

Quare neque Epiſcopi, neque Romanus Pontifex nequeunt eſſe capita Eccleſiæ, quaſi ad inſtar capitis naturalis influxum darent aliis membris, ſive corpus ipſum ſive ejus membra vivificarent, & membra, deficiente hujus capitis influxu, exſiccarentur & morerentur, ſed verum & eſſentiale caput Eccleſiæ eſt Chriſtus, cujus ſpiritu totum corpus Eccleſiæ ſanctificatur & regitur.

Hinc & Papa mortuo non deficit Eccleſia, eo quod ſemper maneat ejus naturale & eſſentiale Caput Chriſtus, uti recte notavit Gloſſa, ad Clement. *ne Romani* 5. *non conſonam*. Verba refert Richer. Tom. 2. pag. 16. circa finem: una notans ex Gerſonio, præceptum habendi Papam eſſe affirmativum obligans ad ſemper, ſed non pro ſemper. Et etiam neceſſe non eſt ad eſſentiam Eccleſiæ ut habeat ſemper caput viſibile, quod per ſe videtur; licet Chriſtus vere etiam dici queat Caput Eccleſiæ *viſibile*, tametſi actu non videatur niſi per ſuos Miniſtros & Oeconomos, qui ejus nomine & vice operantur. Rich. T. 2. p. 17. probatque Eccleſiam non eſſe, Papa mortuo, in ſtatu imperfecto.

S. Thomas 3. part. q. 8. docet Chriſtum proprie dici poſſe Caput Eccleſiæ, eo quod influat per gratiam, & interius operetur, non autem Papa &c. Rich. T. 2. p. 19. & ſeq.

Et ibid. p. 20. reflectit quod primus omnium S. Thomas uſus fuerit verbo *influxus* reſpectu Papæ & Epiſcoporum; quodque totum quod Prælati externis egerint, Patres dixerint *Miniſterium*.

Et pag. 20. & 21. ex multis probat Papam duntaxat eſſe nudum *Caput Miniſteriale*, ex Gabriele Biel, & (Cardinali) Alliacenſi; qui & aſſerit non alio ſenſu eſſe Caput, niſi quia eſt primus inter Miniſtros; & ex Gerſone, qui & notat Eccleſiam non poſſe eſſe ſine capite eſſentiali, ad inſtar corporis naturalis: ſed corpus Myſticum, ſcilicet Eccleſiam, poſſe eſſe ſine capite ſecundario, ſive Miniſteriali. Et pag. 22. profert eamdem in rem plura ex Joanne Majore, Cuſano, Bellarmino, ac ſignanter ex Oratione habita in Concilio Baſileenſi, ubi id exacte edicitur.

Capitis acceptationem eſſe equivocam probat, & exacte exponit n. 22. pag. 26. & n. 23. pag. 27. inſibilat opinionem Vallii prætendentis, Sede Apoſtolica vacante, proviſiones Epiſcoporum fieri non poſſe &c. Et n. 24. pag. 28. notat & probat olim etiam per unum Epiſcopum varios Epiſcopos fuiſſe ordinatos; ibi de Euſebio Samoſateno & aliis,

Et n. 25. pag. 28. & ſeq. poſt mortem Marcellini Sedem Apoſtolicam vacaſſe ſeptem annis.

CAPUT TERTIUM.

Penes Eccleſiam ex Chriſti inſtitutione & ſpectato præcipuo ſcopo inſtitute poteſtatis, non eſt vera inſpectio & imperium.

Eccleſiam non habere ex ſe poteſtatem ſeu inſpectionem publicam & coactivam (niſi cum reſpectu ad forum pœnitentiale) ſatis videtur probatum ſub titulo *de Pœnis*, Caput I. (*b*) poteſtque addi quod notatur ad idem Cap. in libro nono; & ſignanter ex Canone Carthaginenſi, qui extat, ſed mutilatus, apud Gratianum, Cauſa 21. q. 5. Can. 3. & in commun. verb. p. 545.

Chriſtus voluit duntaxat regnare in cordibus hominum, &c. Sat bene Fleuri, pag. 2. in fine & ſeq.

Videtur quod etiam olim Eccleſia impoſuerit pœnas carceris & exilii M. A. Lib. 5. Cap. 2. n. 35. 36. Locus Gregorii II. (ibid. n. 37.) habetur apud Richerium Apol. p. 190.

Quod poteſtas politica omnino ſit diſtincta ab Eccleſiaſtica, in primis probat ex Gelaſio, in Tract. de planctu Eccleſiæ; nec ſubſit huic. M. A. L. 6. Cap. 2. (*n.* 15.) & apud auctores Rot. ad Cap. I. tit. *de Pœnis*, in Libro nono.

CAPUT QUARTUM.

Poteſtatem datam Eccleſiæ non uni Petro, ex illo:

Dic

(*a*) (Quod omnes actiones Chriſti in finem ſpiritualem, ſcilicet ſalutem tetenderint. Bene M. A. Lib. 5. Cap. 1. n. 1.) Auctor, hic & in decurſu hujus operis frequenter citatus ſub Litteris: *M. A.* eſt *Marcus Antonius de Dominis*. Notandum autem quod in cenſura 47. propoſitionum exceptarum ex *Republica Chriſtiana* ejuſdem auctoris data a Facultate Theologica Pariſienſi, ſunt quædam propoſitiones, inter quas ſecunda de *juriſdictione coactiva*, quarum condemnationi non adhæſerunt Edmondus Richer aliique Doctores. Has ſolas approbet Eſpenius in præſenti Tractatu, nec uſpiam laudat propoſitiones Antonii de Dominis, quæ merito & unanimiter ab omnibus damnatæ ſunt. (*b*) Vide jus univ. Part. III. Tit. XI. Cap. I.

Dic Eccleſiæ. Richer in Libello (de Eccleſ. & polit. pot.) Cap. 6. pag. 31.

CAPUT QUINTUM.

Exerceri Ariſtocratice.

Richerius Libelli Cap. 5. pag. 27. & ſeq. & eam fuiſſe Eccleſiæ praxim oſtendit in Apol. axioma 29. pag. 134. ibi & exponit pag. 144. Can. 28. Carthag.

CAPUT SEXTUM.

Reflexiones ad propoſitiones (*denuntiatas*) (a)

PROPOSITIO I.

Omnes Apoſtoli erant inter ſe & cum S. Petro juriſdictione pares. (b)

Hanc propoſitionem nequaquam his verbis expreſſi: neque dixi ipſos Apoſtulos cum S. Petro fuiſſe juriſdictione pares.

Verum eſt me dixiſſe quod poteſtas data a Chriſto ad regendam & inſtituendam Eccleſiam, atque ad annuntiandum Evangelium, nec non remittendi & retinendi peccata, omnibus Apoſtolis in communi fuiſſe datam; ipſoſque a Chriſto pari auctoritate inſtructos, fuiſſe miſſos per hæc verba: *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos.*

Ulterius dixi, qood quidquid dictum Petro, concernens regimen Eccleſiæ, aut poteſtatem Clavium, dicta fuiſſe in perſona Petri ad omnes Apoſtolos; juxta illud S. Cypriani, in Can. *Loquitur* 18. Cauſa 24. q. 1. *Hoc erant utique & ceteri Apoſtoli, quod fuit & Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis.* Idem dicendum ex S. Auguſtino in Can. *quodcumque* 6. Cauſa 24. q. 1. huic alius locus ejuſdem ſerm. 118. de diverſis, apud Richerum in libello de poteſtate Eccleſ. pag. 11. nec non ex ſermone 106. de diverſis, ibidem. Ibi quoque in priore videtur altrui Primatus; & in poſteriori quod Paſtores ſint *oves*. quod confirmat Richerius pag. 112. Et dein adducit locum Toſtati, quo oſtendit poteſtatem Clavium eſſe penes Eccleſiam, ſed exercitium penes Prælatos. Et ibidem pag. 10. notatur locus Hieronymi, in quo dicit, quod & dicatur ſuper Petrom fundari Eccleſiam, licet (ait) id ipſum in alio loco *ſuper omnes Apoſtolos fiat*. Et tunc claves regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos fortitudo ſolidetur: tamen &c.

Notandum quod omnes quoque Apoſtoli ex æquo vocentur Vicarii Chriſti.

Cajetanus de Poteſt. Papæ & Concilior. Cap. 2. dicit: " Apoſtoli dupliciter conſiderari poſſunt: ut „ Apoſtoli; *& ſic omnes fuerunt æquales: Alio mo-* „ *do in quantum oves Chriſti, ab eo hic corporali con-* „ *verſatione ſeparatæ, & ſic Petrus ſolus eſt Paſtor,* „ *& reliqui Apoſtoli oves ſub illius cura.* „ M. A. Lib. 1. Cap. 3. n. 17. & ſeq. ubi & Bellarminus. Vide hæc ſat expreſſa in poſtremis annotationibus MSS. (c)

PROPOSITIO II.

Omnes Epiſcopi ſunt inter ſe & cum Papa Romano juriſdictione pares.

Notandum quod expreſſe dixerim me dumtaxat loqui de ipſo regimine Paſtorali; & de Epiſcopis ut coram popoli habentibus; & eatenus eſſe io ea juriſdictione ſive poteſtate pares, etiam cum Papa Romano, in quantum hic conſideratur ut Epiſcopus; juxta illud Hierooymi in Can. *Legimus* 24. diſt. 93. Et hoc ideo quia ſunt omnes æque Apoſtolorum ſucceſſores. Si ergo Apoſtoli fuerunt ot Apoſtoli pares in poteſtate, & ampliſſimam habuerint in regimine Eccleſiæ auctoritatem, ut etiam Cajetanus & Bellarmious fatentur, quidni, & ſucceſſores: uti & Hieronymus argumentatur. Vidit & hanc conſequentiam Bellarminus; & ideo negavit Apoſtolis alios Epiſcopos ſucceſſiſſe. Hæc ſat probantur in recentibus annotationibus MSS.

PROPOSITIO III.

Omnes hodie Epiſcopi & Papa illam ſuam juriſdictionem immediate accipiunt ab Eccleſia, mediate a Deo.

Hoc non dixi. Verum eſt me dixiſſe quod Chriſtus poteſtatem Clavium immediate & formaliter ac radicaliter dederit Eccleſiæ, ſive Ordini Hierarchico, ipſaque juriſdictio ſive poteſtas quoad proprietatem ex Chriſti inſtitutione ſit penes Eccleſiam; ideoque, ex ſenteutia SS. Patrum, ſignantur SS. Cypriani & Auguſtioi, quorum textus referuntor apud Grat. Cauſa 24. q. 1. Can. 6. & 18. Et revera ultimum tribunal eſſe penes Eccleſiam expreſſe docet Maldonatus e ſocietate Jeſu, his verbis: *voluit* (Chriſtus) *Eccleſiæ tribunal ultimum eſſe, ad quod eſſent peccatores, cum aliud non eſſet emendationis remedium, deferendi*; ideoque ſummam illi tribuit poteſtatem. Sed quoad uſum & exercitium Chriſtus eam voluit eſſe penes Paſtores, uti recte explicat Toſtatus.

Itaque Epiſcopi uti & Papa accipiunt ſuam poteſtatem & juriſdictionem immediate a Deo; ſed per Miniſterium ordinantium & eligeotium nomine Eccleſiæ.

PROPOSITIO IV.

Epiſcopi omnes adminiſtratæ juriſdictionis rationem ſoli Deo reddere debent.

Hic dumtaxat recitavi verba Cypriani, quæ dixit ad Epiſcopos in Synodo congregatos (eamdem ſententiam habet Epiſt. 55. p. 110.) & expreſſe adjunxi moderationem ex S. Auguſtino, qui ea facta probat ſententiam Cypriani.

PROPOSITIO V.

Epiſcopus quiſque gravatus a Papa, appellare poteſt ad Eccleſiam, ſeu generale Concilium.

PROPOSITIO VI.

Papa tyrannico tumore (ſeu tenore) appellat ſe Epiſcopum Epiſcoporum.

PROPOSITIO VII.

Primatus Papæ non conſiſtit in ampliore juriſdictione quam aliorum Epiſcororum, ſed in titulo privilegioque primæ Sedis, primique inter Epiſcopos ordinis, ſedendi, ac docendi, aut loquendi; velut Cancellaris inter Conſiliarios, aut Plebani inter Paſtores ejuſdem oppidi

CAPUT SEPTIMUM.

De Primatu Papæ

Pro certo intellectu & explicatione Primatus, notandum in Pootifice conſiderandas & atteodendas quatuor, ut minus, qualitates ſeu gradus.

1. Conſiderandus ut ſingularis & particularis Epiſcopus urbis & populi Romaoi, & Eccleſiæ Romanæ, tanquam ſingularis Eccleſiæ, ab aliis Eccleſiis particularibus diſtinctæ; atque una cum reliquis Eccleſiis particularibus unum univerſalem Eccleſiam per modum partis integralis conſtituentis.

(a) Vide hujus denuntiationis narrationem in vita Eſpenii, Lib. III. Cap. 3. Art. X.

(b) Canone *Loquitur*, ſuper unum ædificat Eccleſiam; & quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam *Parem* poteſtatem tribuat, & dicat: ſicut miſit me &c. Hieron. Lib. 1. contra Jovinian. circa medium. *Et ſuper omnes ex æquo.*

(c) Forteſſe hic & pluribus aliis locis infra, dum opus MS. citat Eſpenius, ſuum *in Jus Univerſum Supplementum*, nondum typis datum, indigitate voluit; aut ſuum in Canones Commentarium.

Epiſcopus Romanus hunc populum tanquam ſuæ curæ ſpecialiter concreditum regebat; atque hæc erat ejus portio ei ſpecialiter aſſignata, ſive pars hujus Epiſcopatus cujus pars a ſingulis Epiſcopis in ſolidum tenetur; ut loquitur S. Cyprianus, in Can. *Loquitur*.

Habebat Eccleſia Romana ita conſiderata, ſuam etiam ſingularem ac particularem Liturgiam; nec non Codicem Canonum &c. regebatur ab ipſo tanquam proprio Epiſcopo; non extendebat ſuam ſpecialem curam extra ſuam Diœceſim; habebat ſuum ſpecialem Clerum & dicebatur Epiſcopus Romæ; Coepiſcopus; & etiam alii Epiſcopi ipſum vocabant venerabilem fratrem; e Clero, & per Clerum & plebem Romanam, more aliorum Epiſcoporum, eligebatur, & ordinabatur.

De Papa ut Metropolitano.

Romano Epiſcopo fuiſſe ut Metropolitano ſuam ſpecialem Provinciam, certis limitibus circumſcriptam probatur in MSS. ad Cap. 4. n. 3. quibus addi poteſt exemplum S. Gregorii qui voluit ſe immiſcere electioni, & ordinationi Epiſcopi Mediolanenſis.

In hac qualitate etiam inſtar ceterorum Metropolitanorum cenſuit Synodos Provinciales convocandas; uti notatur in MSS. ad tit. 20. Cap. 1. num. 3. (*a*).

De Papa ut Patriarcha.

Nicolaus I. in reſponſo ad Conſulta Bulgarorum dicit Eccleſias Patriarchales eſſe quæ fuerunt fundatæ per Apoſtolos. Vide Fleury, Tom. XI. Lib. L. n. LI. pag. 123. (in 12.) Juſtinianus in Novell. 131. Cap. 2. ponit ordinem Patriarcharum juxta Concilium Chalcedon. In MSS. ad Can. 36. Trull. In Can. 28. Chalced. & 36. Trull. agitur dumtaxat de jure Patriarchatus, cujus jura potiſſimum ex dignitate urbis profluebant.

De Papa ut Primate & Capite Eccleſiæ.

De reprehenſione Petri vide Apolog. Queſnellii, pag. 118. & ſeq.

CAPUT OCTAVUM.

De mutato regimine.

Uſque ad inductas falſas Decretales uſi fuerunt Codice Canonum. Tum introductæ falſæ Decretales, Decretum Gratiani, & corpus denique Decretalium.

De mutato regimine Eccleſiæ per falſas Decretales, & reliquas merces Iſidorianas ſatis bene Fleury in Diſcurſu IV. num. 2. & ſeqq.

Quomodo Romana Curia omnia ad ſe traxerit, ac dein reliqui Judices Eccleſiaſtici, ſub variis titulis, etiam omnia attrahere ſtuduerunt, Fleury, Diſcurſu VII.

De exceſſu Judicum Eccleſiaſticorum evocantium ſubditos ad ſua Tribunalia, vide Edictum de anno 1447. in tractatu de Placito, pag. 38. & ſeq. (Ed. in 4.) (*b*)

CAPUT NONUM.

De poteſtate politica.

Richerius in Libello, Cap. XI. ſuſtinet Eccleſiam ex Chriſti inſtitutione nullum habere territorium aut dominium temporalium; idque confirmat Lib. 5. Cap. 2. n. 6. p. 312. T. 2. & ſat clare evincit Can. *Quoniam.* Diſt. 3.

Ibidem Cap. 3. n. 1. probat quod Princeps teneatur etiam veritatem agnitam palam defendere; idque ex Can. 36. Cauſa 11. q. 3. pag. 315.

Et n. 2. probat ex veteri Teſtamento, Reges exteriorem Eccleſiæ diſciplinam curaſſe; & n. 3. agit de Appellatione S. Pauli ad Cæſarem, probatque veram fuiſſe appellationem: atque Paulum in hac cauſa ut legitimum Judicem agnoviſſe Cæſarem.

Num 5. oſtendit Aurelianum Imperatorem licet Ethnicum, ad inſtantiam Epiſcoporum Paulum Samoſatenſem in Synodo Antiochena hæreſeos damnatum domo ſua expuliſſe; ipſamque cedere voluiſſe iis quibus Chriſtiani, & ſignanter Epiſcopus Romanus judicarent cedere debere.

Num. 6. late exponit qua ratione Conſtantinus Magnus ſe dixerit Epiſcopum exteriorem Eccleſiæ.

Num. 8. id probat ex Pontificali Romano pag. 322.

De Edicto Honorii Imperatoris contra ambientes Epiſcopatum Romanum agit num. 9. & ibidem notat Theodoricum Regem Italiæ, licet Arianum, plures Synodos convocaſſe in cauſa Symmachi contra Laurentium; *quatenus pax in civitate Romana Chriſtianis omnibus redderetur*; ut habent Acta 4. Synodi ſub Symmacho.

Num. 10. pag. 323. de Codice Juſtiniani.

Et n. 15. & 16. de Capitularibus Regum Francorum; & notanter de ſubmiſſione Leonis IV. in Can. *de Capitulis* 9. Diſtinct. 10.

De pragmatica S. Ludovici agit num. 18. pag. 330.

Res temporales Eccleſiæ ſubjectas eſſe Principibus oſtendit Richerius in Apol. Axiom. 34. pag. 185. ibi & pag. 191. aſſerit ex liberalitate Principum Eccleſias dotatas, & ſignanter Caroli Magni; & quo motivo Carolus Eccleſiis dederit.

(*a*) Vide Suppl. ad *Jus Eccl. univ.* Part. 1. Tit. XX. Cap. 1. n. I. II. & III.
(*b*) Id eſt P. II. Cap. II. §. 2.

PARS SECUNDA.

De jure Principis in Sacra.

CAPUT PRIMUM.

De jure Principis in Perſonas Eccleſiaſticas.

§. I.

PRoœmium in quo oſtenditur regimen externum & coactivum proprie eſſe penes Principem ejuſque Magiſtratus, qui idcirco gladium portare dicuntur.

De auctoritate Principis circa externam Eccleſiæ diſciplinam, ſat bene Richerius Tom. 2. defenſ. lib. 5. Cap. 1. a pag. 303.

Penes Principem & non penes Eccleſiam eſſe jurisdictionem veram cum imperio & coactione per pœnas temporales, & corporis afflictivas oſtendit M. A. L. 5. Cap. 2.

Chriſtus quatenus homo, an habuerit a Deo jus in temporalia, examinat M. A. Lib. 6. Cap. 1.

§. II.

Exponitur radix ſive fundamentum jurisdictionis Regiæ.

Oſtendit M. A. Lib. 6. Cap. 2. num. 2. omnes Societa-

cietates hominum, ex natura ſua, opus habere Rectore & Gubernatore; atque inde concludit Reges & Principes ex quodam naturæ inſtinctu eſſe conſtitutos: & num. 4. aſſerit eſſe quaſi naturale quoddam pactum inter populum & Principem, ut hic gubernet & imperet, populus autem pareat & obediat; applicatque que illud Auguſtini, lib. 3. Confeſſ. C. 8. *Generale pactum eſt ſocietatis humanæ obedire Regibus ſuis*, & num. 4. ex S. Chryſoſtomo Hom. 6. ad populum Antioch. bene exponit neceſſitatem Regum; & num. 5. ex S. Paulo oſtendit quod illa naturalis (Lex) quæ *hominem civilem eſſe voluit, & civitates inſtituit, juſſitque aliquos imperare*, ſit ipſe Deus: ex Epiſt. ad Rom. Cap. 13. atque inde concludit Regum auctoritatem eſſe *immediate a Deo*.

Cap. 3. a num. 2. uſque ad num. 10. oſtendit ex verbis Gelaſii I. ad Anaſtaſium, & Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem, poteſtatem Regiam & politicam omnino eſſe ab Eccleſiaſtica ſeparatam; nec unam alteri eſſe ſubordinatam.

Et n. 11. & 12. oſtendit ex fine utriuſque poteſtatis, utramque per ſe ſine altera poſſe eſſe perfectam, nec Chriſtum voluiſſe inter ſe miſceri.

Auctoritas politica, ſive homines in quantum politici, & hac politica poteſtate inſtructi, non conficiunt proprie Eccleſiam, ſed dumtaxat ut ſunt fideles &c. num. 15.

N. 17. Recte exponit quod licet Imperator ut fidelis ſubjiciatur Sacerdotibus, in his quæ pertinent ad beatitudinem, tamen Poteſtas Imperialis non ſubjiciatur Eccleſiaſticæ; quodque in Eccleſia materialiter conſiderata, ſint duo corpora formaliter diſtincta: cui uni præſidet Imperator, & alteri Pontifex ſine ulla ſubordinatione, notatque ex Cuſano, Lib. 3. Conc. Cap. 3. olim ſcripſiſſe Gloſſam ad Can. *Hadrianus* diſt. 63. 11. Patricium fuiſſe Patrem Papæ in temporalibus, ſicut Papa eſt Pater ei in ſpiritualibus.

Et num. 18. aſſerit duo hæc corpora in Eccleſia poſſe comparari duobus ampliſſimis Magiſtratibus ſub eodem Rege.

Similitudinem petitam a ſpiritu & carne, item a ſole & luna, qua utitur Innocentius III. refutat & explodit, n. 19. 20. 21. & 22.

Num. 23. explicat qua ratione uſus ſit Nazianzenus ſimilitudine *carnis* & ſpiritus ad explicandam dignitatem Eccleſiaſticæ poteſtatis ſupra politicam. Optime explicat quid agendum ſi Eccleſiaſtica & politica poteſtas contraria præcipiat, & cui ſit obediendum n. 25. & 26.

Principi etiam curam Eccleſiæ & religionis incumbere, quantum ad externam politiam, bene exponit Lib. 6. Cap. 5. n. 1. 2. 3. 4.

Ad Principes ſpectare auctoritatem convocandi Concilia; eaque dirigendi, immo & diſſolvendi late probat Lib. 6. Cap. 5. a n. 4. ad 71. Et Patres eam convocationem per Principes factam laudaſſe, a num 72. ad 77. & objectiones ſolvuntur a num. 79. ad. 104. Et deinde ex pluribus aliis id probat.

CAPUT SECUNDUM.

De ſubjectione Clericorum.

De hac fuſe agit M. A. Lib. 6. Cap. 4. & notanter ex Apoſtolo & Gregorio I. n. 23. Et num. 90. & 91. inquirit, an Marſilius de Padua fuerit a Joanne XXII. damnatus, quia docuit Clericos Imperatori ſubjectos? Et quidem a num. 58. uſque ad n. 63. oſtendit Cap. 6. Clericos non tantum *directive*, ſed & *coactive* legibus Principum quoad externa eſſe ſubjectos.

Hoc toto Cap. 6. oſtendit & probat Principes Catholicos leges tuliſſe circa externam Eccleſiæ diſciplinam.

CAPUT TERTIUM.

De Libertate Eccleſiaſtica.

Quantopere quidam fuerint abuſi hac voce *Libertatis* Eccleſiaſticæ, optime oſtendit Auctor Tractatus de Libertate Eccleſiaſtica, apud Goldaſtum Tomo 1. Monarchiæ, pag. 674. in proœmio.

Deinde Cap. 1. pag. 676. oſtendit quam varia jam pridem fuerit hujus vocis *Libertatis*, item *Eccleſiæ* acceptio; notatque quod licet in Decretalibus, & earum commentatoribus frequens occurrat mentio *Libertatis* Eccleſiaſticæ; nemo tamen eam definiat, aut deſcribat: poſtmodum tamen definitionem ejus ponit, pag. 681.

Pag. 676. in fine, exponit quod omnes appetant naturaliter libertatem, Eccleſiam autem cuncti tanquam columnam veritatis & ſalutis portum colant; & tamen erga Eccleſiaſticam libertatem non omnes Catholici eamdem eſſe putant. Aliqui enim unicam hanc quaſi putant pietatis & religionis arcem; in ejuſdem propugnatione & amplificatione ſummam totius Religionis poſitam credunt; & aliter ſentientes, ut in errore pernicioſo poſitos habent &c. Prætendunt alii illos multum falli; & vim hujus appellationis aut ſimpliciter ignorare, aut ſubdole diſſimulare, utpote ſpecioſum libertatis ab iis prætexi, qui alienum ſervitium & dominatum ſibi concupiunt.

Pag. 677. Nemo antiquitatis non omnino ignarus, neſcit hanc Eccleſiaſticam libertatem ab aliquot retro ſæculis, inſtar fomitis cujuſdam & incentivi fuiſſe, quod in Europa populos Chriſtianos inter ſe commiſit &c.

Ibidem; verſu *Liber*, ex Platone & Plutarcho notat *qui nomina recte novit, & res ipſas eaſdem noverit.*

Libertas proprie *perſonis* tribuitur. Interdum tamen & inanimatis rebus, pro immunitate aut peculiari jure ipſis indulto, ibid.

Hominis libertas dupliciter conſiderari poteſt; vel ut in ſingulis, vel ut in pluribus quaſi unum corpus conſtituentibus. Ejus quæ ſingulis competit, tot ſunt ſpecies, quot ſunt rerum genera ad quæ voluntas hominis ſe extendit; ſemper enim ratione voluntatis aut arbitrii dicitur hominis libertas aut ſervitus. Et quatenus eſt hominis triplex bonum, etiam & triplex eſt hominis libertas. Satis bene, pag. 677. circa finem & ſeqq. Et ibidem notat unam fuiſſe hominis libertatem moralem, quam Philoſophi gentiles veram aſſerebant libertatem, juxta illud Stoicorum effatum: *ſolum ſapientem eſſe liberum; ceteros omnes eſſe ſervos.*

Hanc tamen non eſſe veram libertatem, ſed eam eſſe a Chriſto tandem hominibus partam, ſat bene ibid. pag. 678. oſtendit.

Etiam quæ piorum cœtui ſive Eccleſiæ tribuitur libertas, multifariam diſtingui poteſt. Interdum Libertas Eccleſiæ appellatur libera conveniendi ad cultum Divinum facultas, a Principe peti & impetrari ſolita; ut Gregorius Nazianzenus ad Nectarium ſcribens dixit: quidam hodie vocant *Libertatem conſcientiæ*; Optatus Milevitanus ſimpliciter *Libertatem*. Diverſa eſt ab illa quam Patres Epheſini datam a Chriſto Eccleſiæ pronuntiant, de qua Cap. 3. Hæc pag. 678. Adjicitque: *Hæ ſunt Libertates Eccleſiæ, quarum partim SS. Scripturæ, & Patres meminerunt. Poſtea vero cum publice Chriſtianiſmus fuit receptus, & Clerus per Imperatores & Reges opibus & dignitate fuit auctus, tum cœpit paulatim in Eccleſia Dei inter alia multa prius inaudita vox* Libertatis *nova ſignificatione uſurpari. Honoris enim prærogativam, Privilegia, immunitates, & ſimilia omnia jura,* Libertatem Eccleſiaſticam *aut numero multitudinis,* Libertates *dixerunt; atque hodie hoc verbum in adeo frequentem uſum venit ut nullum magis.*

Quid autem nomine Libertatis Eccleſiaſticæ veniat, necdum hodie determinatum reperitur; uti ibidem

pag. 678. ſub finem deducit; & in quam diverſa ſignificatione ſumpta ſit proſequitur pag. 679.

Ibidem pag. 679. circa finem oſtendit, quod ſicuti vocis *Libertas* eſt multiplex ſignificatio, ita & vocis *Eccleſiæ* fuerit; quodque ea voce hodie multi abutantur, & imperitis imponant. Oſtendit pag. 680. & ibidem notat quod ſub obtentu tuendæ Libertatis Eccleſiaſticæ bella atrociſſima inter Imperatores & RR. Pontifices fuerint; in quibus ab ntraque parte obtendebatur *Libertas* Eccleſiæ. Et ibidem pag. 680. in fine & ſeqq. de Libertatibus Gallicanis.

Prima ſpecies hodiernæ Libertatis Eccleſiaſticæ, eſt plenaria Clericorum ab auctoritate & ſubjectione Principum exemptio; quam optime ex Caramuel ita deſcribit pag. 681. & etiam exemptionem ab oneribus &c. optime.

Pag. 682. ponit quaſdam concluſiones pro fundamento totius Diſſertationis Prima eſt: *Eccleſia & Reſpublica interdum re & ratione, interdum dumtaxat ratione differunt.* Hic exponit qualiter Eccleſia ſub Ethnicis & qualiter ſub Chriſtianis Imperatoribus fuerit in Republica.

Secunda eſt: *In omni ſocietate, quæ diverſos habet fines, quidam & præeſſe & ſubeſſe poſſunt diverſis rationibus.* Hic nitide & breviter exponit quomodo Ecelefia & Reſpublica componant unam ſocietatem; in qua ſunt duo corpora, quæ diverſos habent fines &c.

Quarta eſt: *A Chriſto Rege & Sacerdote poteſtatem accipiant Princeps & Sacerdos: ille civilem, hic Sacerdotalem, ſed diverſa conditione*, pag. 685.

Hic probat utramque poteſtatem eſſe immediate a Deo; & licet Sacerdotalis ratione finis & adminiſtratiooi ſit dignior, non tamen civilis ei ſit ſubjecta; neque inferat exemptiooem Clericorum. Ibidem & oſtendit quam turpiter Antiquorum dictis abutantur recentiores; & quod Epiſcopis proprie non competat juriſdictione coactiva; neque cenſura ſit coactiva, pag. 685.

Ibi circa finem exponit illud Cooſtantini: quod ſit Epiſcopus ad externa. Et pag. 687. quod Reges, etiam jore Divino, babeant cuſtodiam & protectionem Eccleſiæ. Et ibidem explicat quod Regalis Poteſtas indirecte ſe extendat ad ſpirituale regimen; uti Sacerdotalis ad temporale; quod Reſpublica cum omni Poteſtate eſſet ante erectam Eccleſiam. Oſtendit pag. 688. omnia jura Principum manſiſſe ſalva poſt ſuſceptum Chriſtianiſmum ſat bene. Notatque pag. 689. quod Prioceps ſit unicum *Caput* Reipublicæ, cui ſoli competat leges ferre; quodque olim non toleratum ullum generale Decretum fuiſſe evulgatum, & per modum legis promulgatum ſine conſenſu Principis.

Exponit pag. 689. verſ. *Enim vero*, quomodo primis ſæculis fideles fuerint in Republica tanquam peregrini & non cives. Et quare Deus hoc permiſerit.

Cap. III. quod incipit a pag. 690. exponit qualiter Eccleſia poſtquam per 300. annos crudeliſſimis Tyrannorum perſecutionibus fuit expoſita, tandem ſub Conſtantino Magno acceperit libertatem a Prophetis prædictam; & in quibus hæc talis optata libertas conſtiterit a tempore Conſtantini Magni, uſque ad tempora Gregorii I. boc Capite exponit.

Exponit hoc per diſtinctos Articulos quatuor diſtinctas ſpecies libertatis ſive immunitatis quam a Conſtantino, ejuſque Chriſtianis Imperatoribus ſucceſſoribus accepit. 1. Libertatem Religionis. 2. Libertatem a publicis oneribus. 3. Libertatem ſive exemptionem Clericorum a ſæcularibus judicii. 4. Libertatem ſeu auctoritatem cognoſcendi de cauſis laicorum. Hæc §. 1. cujus hic eſt titulus: *Eccleſia Chriſtiana Libertatem Religionis accepit a Principibus Chriſtianis.* Ibidem breviter exponit in quo hæc libertas Religionis conſiſteret.

Hic notat quam periculoſe errent in multis qui non ſatis diſtinguunt inter libertatem quam Eccleſiæ ſuæ dedit & acquiſivit Chriſtus, & eam quam a Principibus Chriſtianis accepit; quam diſtinctionem ibidem bene exponit.

§. 2. pag. 691. Cujus hic eſt titulus: *Eccleſia vetus ſub Chriſtianis Principibus ſolita Synodos cogere aut expreſſo Principis, aut tacito ejuſdem conſenſu.* Synodos Provinciales ſive particulares ſine expreſſo Principis; univerſales cum expreſſo. Rationem diverſitatis aſſignat.

Ibidem notat quod dum quis Synodi Patres habebat ſuſpectos, ad Principem recurrerit, ut ab eo Judices acciperet; quod primum atteotarunt Donatiſtæ apud Conſtantinum; in cauſa Ceciliani; quam hiſtoriam ibidem narrat, pag. 692. ibidem recte reflectens quod Conſtantinus noluerit de cauſa principali judicare; ſed dumtaxat dediſſe Judices non ſuſpectos, qui de cauſa cognoſcerent: quod tamen a Donatiſtis, & quidem ſine juſta cauſa attentatum ægre tulit Conſtantinus. Nihilominus cum Donatiſtæ recuſarent Melchiadis & aliorum Epiſcoporum ſtare judicio; eorum victus contumacia & importunitate juſſerit cogi Synodum Arelatenſem. Et cum nec huic ſtare vellent; tandem Conſtantinus ipſe de Cauſa cognoverit; in quo Conſtantinum excuſat S. Auguſtinus, uti notat hic, pag. 693. ubi ona monet hoc ultimum factum fuiſſe quaſi *diſpenſatorie:* ſed quod Judices dederit qui & Romæ & Arelate de cauſa judicarent, id feciſſe vigore Imperialis dignitatis.

Ibidem oſtendit Synodos, præſertim œcumenicas coactas fuiſſe auctoritate Principis; licet nonnumquam contingeret ad ſuggeſtionem Epiſcoporum, notanter Romani tanquam inter eos primi. Item late ibidem adſtruit Decreta Synodorum non habere vim legis, niſi auctoritate Principis fuerint probata.

Ibid. pag. 700. & ſeqq. exponit qua ratione omnes Epiſcopi dici poſſint *univerſales*; & curam ſuam queant & debeant etiam aliis Eccleſiis impendere, quod ibidem & factis & exemplis Epiſcoporum probat.

Ex hac autem univerſali cura Eccleſiæ omnibus & ſingulis Epiſcopis ex æquo incumbente, & ex unitate Eccleſiæ & Epiſcopatus profluente, taodem invaluit conſuetudo eorum qui eraot abſtenti, ad alias Eccleſias recurſus, ſignanter ad Romanam, ut potentiorem & principaliorem pag. 702. & ſeqq. & pag. 704. monet quod abſtenti recurrerent ad alias Eccleſias, non tanquam *ſuperiores*, ſed tanquam quæ onam cum reliquis conſtituerent Eccleſiam; atque caritatis ab iis opem implorantes. Et ibidem dilucide exponit factum Feliciſſimi & Fortunati, qui a S. Cypriano & Epiſcopis Affricanis abſtenti, ad Cornelium Roman. Epiſcopum confugerant; oſtenditque quod non appellaverint, ſed tamen quod Cornelius aliquantulum nutaret; quodque merito a S. Cypriano fuerit acriter monitus, ne unitatem ſcinderet.

De recurſu Athanaſii, Chriſtoſtomi & Flaviani ad Romanum Pontificem & occidentales agit pag. 705. ſeqq. & pag. 708. oſtendit & nitidiſſime exponit qoam abſooum ſit aliqua facta ſanctorum virorum, quæ ab his neceſſitas & durities temporom diſpenſative extorſit, adduci ad jus ordinarium. Meretur legi.

Pag. 709. exponit ſummatim quid de jure (Appellationis) cautum eſſet. In primis notat ante Concilium Sardicenſe, Eccleſiam Catholicam eum tenuiſſe uſum, ut extra Provinciam non appellaretur. Hanc vim habebat obſervatio *Formatarum*; non enim ſolvi poterat qui cenſuræ vioculo fuerat innodatus, niſi ab illo ipſo qui nodum adſtrinxerat. Cui bono igitur appellatio? niſi forſan a Presbyterio unius Eccleſiæ ad plurium Epiſcoporum conſeſſum provocaretur. Inde ad Comprovincialium Synodum, cui ille quoque intererat a quo appellabatur. Patriarchalia jura primis biſce ſæculis erant ignota. Romanæ Eccleſiæ nullum bac in parte jus eximium fuiſſe Marcionis factum probat. Fatetur quidem etiam eo tempore quoſdam extitiſſe

qui

Digitized by Google

qui in ſuis Provinciis abſtenti, exteras Provincias pererrantes Romam interdum venirent, quo pacem impetrarent; ſed adverſus hos eſt Canon 35. vulgo Apoſtolorum; & in eos vehementi ſtylo invehitur S. Cyprianus in Epiſt. 54. ad Cornelium. Hæc pag. 709.

Pag. 710. & ſeq. agit de Concilio Sardicenſi; atque oſtendit quo motivo fuerit inductum; item (quod) non fuerit agnitom tanquam *Generale*; quod Canon de conſulendo Romano Pontifice fuerit novus; eorumque temporum durities, & innocentium evidens oppreſſio extorſerint.

Et pagina 711. probat Canonem Sardicenſem in oriente nec a Catholicis fuiſſe agnitum, nec ullum Epiſcopum eo fuiſſe uſum.

Can. 9. Chalcedonenſi vetitæ erant appellationes Epiſcoporum a ſententia Metropolitani; ſed Juſtinianus in Novella 123. Cap. 22. permiſit ad Patriarchas.

Pag. 711. & ſequenti oſtendit, horum Canonum Sardicenſinm notitiam nullam habuiſſe Patres Affricanos, neque ejus Concilii meminiſſe Auguſtinum.

Ibidem recitat Epiſtolam Affricanorum ad Cæleſtinum in cauſa Apiarii; & pag. 712. aliqua notat in hanc Epiſtolam; atque in primis, quod Cæleſtinum tractent ut alios Epiſcopos. Notat inſuper quod eodem tempore Apiarius improbus Presbyter, nec non Pelagius & Cæleſtinus Romam confugiſſent; atque inde Zozimum occaſionem ſumpſiſſe ſtabiliendi jus appellationis ad R. Pontificem. Item Fauſtinum Epiſcopum fuiſſe hominem improbum. Multa ibidem admodum notanda adjicit: atque interea quanta modeſtia & moderatione uſi fuerunt Patres Affricani; quodque nonnulla obſcurius fuerint expreſſa.

CAPUT QUARTUM.

De Immunitate Clericorum &c.

Pro Lectione 13. Octobris (1718.)

Quomodo Eccleſia ſive fidelium congregatio fuerit ſub Principibus ethnicis, & quomodo ſub Principibus Chriſtianis exponitur in tractatu de Libertate Eccleſiæ pag. 652. Et dein ibidem in expoſitione 2. propoſitionis, quod in omni ſocietate, quæ diverſos habet fines, quidam poſſint ſubeſſe, & præeſſe diverſo reſpectu.

Et in expoſitione 4. propoſitionis oſtendit, quod licet ex fine ſuo Eccleſiaſtica poteſtas ſit dignior, non tamen propterea ei ſubjiciatur civilis; nec hæc dignitas ex fine petita aliquam inferat juriſdictionem nec Clericorum exemptionem.

Quod Conſtantinus & ſubſequentes Imperatores judicia Epiſcoporum dumtaxat habuerint pro *arbitriis*; quodque vim judicati & executionem ex ſe non habuerint, ſatis probatur in *jure Eccleſ.* part. 3. tit. 1. Cap. 1.

Et Cap. 3. num. 6. exponitur quod per Canones prohibitum fuerit Clericis cauſas ſuas civiles ad forenſes Judices deferre; ſed id nullatenus inferre exemptionem Clericorum latius probatur in *Supplemento* ad dictum Titulum; num 6. (in Edit. anni. 1753. Cap. V.)

In anterioribus probatum fuit imperium & poteſtatem coactivam, & omnem veram juriſdictionem, tum ſub Ethnicis, tum Chriſtianis Imperatoribus fuiſſe penes Imperatores, eorumque Magiſtratus; neque Eccleſiam aut Epiſcopos ullam habuiſſe veram juriſdictionem; neque Clericos ullam prætendiſſe exemptionem a foro ſæculari; neque Eccleſiam unquam eam Clericis dediſſe; ſed eam primitus ab Imperatoribus, ac ſignanter a Juſtiniano datam, ſub certis reſtrictionibus & modis: idque uſque ad inductas falſas Decretales; & poſtmodum per Reſponſa Pontificum hiſce Decretalibus & Decreto Gratiani annexa.

Quod Decretalium harum receptio, & Reſponſorum, potuerit quidem in multis articulis evertere & mutare Eccleſiæ per SS. Canones ſtabilitam diſciplinam: ſed ſicuti non potuerunt evertere, nec everterunt ipſam fidem; neque Principibus potuerunt imperium & ſummam poteſtatem gubernandi Rempublicam, & exercendi poteſtatem vindicativam eripere, utpote a Deo ipſis datam.

Notandum quod omnes paſſim Decretales ſub Titulo *de Reſcriptis* &c. ſint poſteriorum Pontificum, puta Alexandri III. & ſequentium.

Studium juris Canonici, prout hodie traditur, non eſſe favorabile auctoritati & juribus Regiis, neque etiam multum conducere ad notitiam diſciplinæ Eccleſiaſticæ.

Pontifices ſat patenter indicarunt, omnem juriſdictionem etiam laicorum dependere ab Eccleſiaſtica; eo quod ſuſtineant & declararint in Cap. XIX. *de foro competenti*, Judicem Eccleſiæ poſſe ſupplere negligentiam Judicis Regii. Vide Jus Eccleſ. univ. parte 3. tit. 2. Cap. 3. num. 28. & 29.

Sine Principis licentia non poſſunt erigi nova Monaſteria. Item nec Religioſi aut Clerici ſine ejus licentia, ingredi. Nuntii Apoſtolici non ſine Placito Regio admitti.

Bona temporalia ſunt ſub directione & gubernatione Principis; cum enim temporalia præcipue dirigantur ad hanc vitam temporalem conſervandam; & Principis officium ſit juvare ut ſubditi hanc vitam pacifice peragant, conſequens eſt, ad eum ſpectare directionem & regimen bonorum temporalium.

Cum autem impoſſibile ſit ut Princeps hæc temporalia rite gubernet & curet, niſi habeat convenientia media quibus eorum debitum uſum unicuique conſervet, neceſſario conſequens eſt, ipſi ea eſſe ſuppeditanda, e temporalibus his, media neceſſaria.

Quanduquidem autem bona temporalia uſibus Eccleſiæ aut pauperum deputata nequeant ſalva eſſe, niſi Princeps eorum conſervationi invigilet, ſequitur quod plane æquum ut ea etiam oneri tributorum & vectigalium maneant ſubjecta.

Prima & notabilis lex eſt Theodoſii, de anno 424. in L. 33. Cod. Theod. *De annonis & tributis*; & in L. 12. Cod. eod. Lib. 10. Tit. 16. Hic notanda addita clauſula: *Et cum pars hæc*; Extat in L. 8. Cod de SS. Eccleſ.

Notanda Novella Juſtiniani 37. ex qua patet tuno admodum exiguam adhuc immunitatem datam Eccleſiæ. Item ex Novella 43. ex qua habemus quod nec Orphanotrophiis &c. fuerit indulta immunitas; & additur notabilis ratio.

Ludovicus pius voluit unicuique Eccleſiæ liberam eſſe unam *Manſam.* num. 21.

Notandum quod tum apud Gratianum Cauſa 23. qu. 8. Can. 2. tum in Cap. 1. Extra, de cenſibos, referatur quaſi per Concilium Wormatienſe, ſive apud Guarmatiam, quod primitus erat conſtitutum auctoritate Caroli M. &c.

Alexander III. & Innocentius III. in Cap. 4. & 7. *ii de immun. Eccleſ.* loquuntur generaliter de bonis, non tantum Eccleſiarum ſed & Clericorum & virorum Eccleſiaſticorum & pauperum; vetantque hæc a ſæculari quacumque poteſtate ſub pœna anathematis gravari. Sed ſi Epiſcopus & Clerus judicaverint ob communes neceſſitates, & ob defectum ſeu non ſufficientiam laicorum, aliquid contribuendum, id cum gratiarum actione recipiant.

Hinc concluſum fuit immunitatem hanc non a liberalitate & conceſſione Principum dependere, ſed eam Eccleſiis & Clericis debitam, atque cenſendum quod bona boc ipſo Eccleſiis aut Clericis quocumque titulo obvenerint, ab omni laicorum poteſtate ſint exempta.

Præterea ex his concluſum eſt, non tantum bona Eccleſiaſtica Clericorum, ſed & Patrimonialia & plane laicalia eſſe exempta.

No-

Notanda verba concilii Colonienſis de anno 1266. quod vult, ut bona perſonarum Eccleſiaſticarum ſint & maneant in omni loco, tam in civitate quam extra, & tranſeant tam in terris quam in aquis abſque telonio & qualibet exactione, & ſine omni impedimento libera & penitus abſoluta. Evidens eſt etiam mobilia Clericorum hic eximi.

Declaravit Bonifacius VIII. in Cap. 4. *de Immun. Eccleſ.* quod Eccleſia & Eccleſiaſticæ perſonæ ac res ipſarum, non ſolum jure humano, quin jure *Divino*, a ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes.

Immunitatem Eccleſiarum per Principes eſſe tuendam, niſi neceſſitas & Provinciarum mores aliter id exigant, judicarunt Concilia Belgica, in reflexionibus ad ſeſſ. 25. Cap. 20. de Reform.

Ab oneribus mere perſonalibus Clerus in pluribus ſolet eſſe exemptus. Et jam pridem per Conſtantinum legitur exemptus ab hoſpitio militum. L. 1. Cod. De Epiſc. & Cler. Et in Sabaudia *Ant. Faber.*, in Cod. Lib. 9. Tit. 30. Def. 26. *Chopin* de S. Pol. Lib. 3. tit. 2. num. 3. & eam confirmavit Maximilianus Dux Brabantiæ, ed. de 13. Junii 1479.

Hæc immunitas intelligi debet excepto caſu neceſſitatis, uti loco citato notat *Chopinus*, & etiam *Ant. Faber* monet quod merito laicis ſubſidio eſſe debent Clerici in caſum nimii oneris; ſed ne hoc prætextu immunitas violetur, per indifferentes debet onus attendi.

Difficultates ſuper immunitate non ſunt reſolvendæ ex Decretalibus noſtris; ſed ex Edictis Principum: neque de his cognoſcunt Judices Eccleſiaſtici, ſed Regii. Poſſunt exempla peti ex Zypæo & aliis.

Competentiæ Paſtorales aut ejus domus non gravantur. Merito a militum hoſpitio eximuntur Clerici & Academici; quandoquidem nullum ex præſidio militum habeant emolumentum; ſed id apud ſolos laicos remaneat.

Cum igitur immunitas proveniat a Principe, etiam in hac materia Principum Edicta ſunt ſervanda, & Decretalibus præferenda. Item quæſtiones ſuper hac immunitate exortæ, per Principem veniunt decidendæ; neque his Judex Eccleſiaſticus ſe immiſcet.

CAPUT QUINTUM.

De Cura & ſuperintendentia Principis circa res temporales Eccleſiæ. (*a*)

I.

De poteſtate Principum circa diſpoſitionem rerum Eccleſiaſticarum.

Diſpenſatio rerum Eccleſiaſticarum jam pridem pertinuit ad Epiſcopos in ſuis reſpective Diœceſibus; etiam R. P. (*diſpenſationem*). ſive curam habuit in ſua Diœceſi. Sed ſicuti labentibus ſæculis ad ſe traxit Beneficiorum omnium proviſionem, & inde ortæ ſunt Reſervationes, Mandata de providendo, & Expectativæ, ita & ſenſim ſibi attribuit diſpoſitionem proventuum & bonorum Eccleſiaſticorum.

Principum auctoritas & cura ſemper manſit ſalva. Cum enim res iſtæ in ſe manerent temporales, & ad vitam humanam & Reipublicæ tranquillitatem neceſſariæ, Principum officium eſt, ſua auctoritate providere, ne per illegitimum eorum bonorum abuſum, jura internectantur; atque ſubditi & Reſpublica in notabilia incommoda incidant.

Hinc eſt quod Principes, eorumve Magiſtratus computibus Eccleſiarum interveniant; quodque de quæſtione ſuper his incidente, Princeps agnoſcat. Item Princeps intendat, num bona illa impendantur in uſum ad quem ſunt deſtinata. Inde de congrua portione, & reparatione Eccleſiarum. Item contra reſervationes penſionum &c. De Edictis Principum de anno 1485. & 1497. illud Maximiliani & Philippi, & hoc ſolius Philippi. Principes reſtrinxerunt decimarum exactionem. Habent quidem Eccleſiaſtici jus petendi neceſſarium ſubſidium; ſed id imponendi laicia non habent.

Etiam modum exigendi Decimas præſcripſerunt: non per cenſuras nec juramentum. Hic & de Edicto Caroli V. aliquid dicendum, de ædificandis & reparandis Eccleſiis.

CAPUT SEXTUM.

Qua ratione Principes ſint Epiſcopi exteriores &c.

Laici debent libere defendere veritatem, quam audiverunt a Sacerdote, fundatam in Scripturis; alias proditores ſunt veritatis. Bene ex Chriſoſtomo Canon. 76. Cauſa XI. qu. 3.

Richer. Tomo 2. Def. Lib. 5. Cap. 3. num. 3. pag. 316. agit de Appellatione Pauli ad Cæſarem; probatque Paulum vere & legitime appellaſſe. Notanda ſunt Auguſtini (verba,) quæ ibidem & ex Epiſtol. 5. ad Bonif. Comitem profert.

De facto Aureliani contra Paulum Samoſatenſem agit n. 5. pag. 318.

Qua ratione Conſtantinus ſe dixit Epiſcopum exteriorum exponit n. 6. & num 7. de Carolo Magno.

M. A. D. Lib. 6. Cap. 5. num. 1. 2. 3. & 4. optime oſtendit Regis officium eſſe, etiam ſpiritualia curare per actus externos, & quantum ad externam pertinet politiam; non tantum habito reſpectu ad temporalem Rempublicam, & ſubditorum felicitatem, ſed vel maxime etiam habito reſpectu ad veram Religionem & æternam beatitudinem, per actus tamen mere externos conformiter ad poteſtatem eis a Deo datam, exemplo Patris naturalis.

Hæc ita vera ſunt, ut tamen ſola externa ſint ei commiſſa, etiam quoad pietatem & Religionem; & conſequenter Regis ut Rex eſt, non eſt ſuos ſubditos ad æternam beatitudinem ſupernaturaliter dirigere; ad hoc enim Regia poteſtas, quæ tota naturalis eſt, non ſe extendit; ſed ſolam naturalem; ita tamen ut adjumenta externa quibus ad eam beatitudinem pervenire queat, ſuppeditare teneatur; ſicut Patria poteſtas ſolam vitam temporalem filiorum de ſe reſpicit, ut rite & honeſte educentur; nihilominus Pater ut Pater tenetur omnia externa adjumenta ſuppeditare filiis, quæ poſſunt ipſis prodeſſe ad æternam beatitudinem perveniendi.

Sicut ergo Deus tanquam omnium & ſingulorum Pater vices ſuas Patriæ poteſtatis terrenis Patribus communicavit, ut hi filios non eis ſed ſibi, in quantum eorum poteſtas ſe extendit, educent, ita quoque ipſe ut Rex cæli & terræ vices ſuæ Regiæ poteſtatis Regibus terrenis communicavit, ut Reges non ſibi, neque ad propriam ſuam utilitatem & Regni ſui extenſionem, vel temporalem felicitatem, ſed Deo populum Dei regant, & gubernent, omnia adjumenta inter limites ſuæ poteſtatis ſubminiſtrando; uti optime exponit M. A. D. Lib. 6. Cap. V. num. 3. Et num. 4. monet, quod ex hac Principum cura erga Religionem & ſacra, potiſſimum dependent pax & tranquilitas Reipublicæ.

CAPUT SEPTIMUM.

Leges Imperatorum circa ſacra.

In Novell. 6. in præfatione dicitur, Maxima quidem in hominibus ſunt dona fidei a ſuperna collata Clementia, *Sacerdotium* & *Imperium*. Illud quidem Divinis miniſtrans; hoc autem humanis præſi-

(*a*) Circa formam ſervandam in elocationem, vide *Jus Eccl.* univ. Part. 2. Tit. 36. Cap. 2. (& in Edit. anni 1753. 2. Part. Sect. IV. Tit. V. C. 2.)

dens ac diligentiam exhibens; ex uno eodemque principio utrumque procedens.

De obſervatione Diei Dominicæ & Feſtorum Lex eſt Conſtantini in L. 3. Cod. de feriis & L. 1. Cod. Theod. eod. Et poſtea Leo VI. Novell. 54. M. A. D. Lib. 6. Cap. 6. num. 1.

Lex Honorii de electione R. P. notanda. Vide M. A. D. Lib. 6. Cap, 6. num. 22. Extat notanda L. 32. Cod. De Epiſc. & Cler. Leonis Imper. M. A. D. eod. loco num. 25.

Novell. 22. & 58. ne in privatis Domibus ſacra Myſteria celebrentur. De debita impenſa in funeribus Novell. 59. Nullus fabricet Eccleſiam ſine licentia Epiſcopi, Novell. 67. Ne ſacra ubique fiant, Novell. 31. De Litaniis & crucibus, Novell. 123.

Theodoſius leges tulit de Monachis ne ad communitates venirent &c. M. A. D. Lib. 6. num. 20. Lex Theodoſiana de Monachis publice de Religione diſputantibus, aut conventicula tanentibus. Vide ibid. de Monacho qui Monaſterium diviſerit, Novell. 5. Cap. 3. & 5. & 6. De creatione Abbatis & Abbatiſſæ, ibid. Cap. ultimo.

Eſt integra Novell. 5. de Monachis. 1. De Monaſteriis & eorum ædificils. De his qui ingrediuntur Monaſteria & eorum bonis, Nuvell. 76. De Monachis non ſtatim veſtiendis, Novell. 5. Cap. 1. Nuvell. 123. Quumodo opurteat Munachos vivere. Novell. 123. & 135.

Theodoſius legem tulit qua poſuit impedimentum dirimens inter conſobrinos, cujus meminit S. Ambroſius Ep. 66.

De Nuptiis, impedimentis & diſſolutionibus, Novell. 22.

De ſolutione Matrimonii per ingreſſum Monaſterii, Novell. 123. Cap. 36.

De Cenſuris ante cognitam cauſam non ferendis. Novell. 123. Cap. XI.

Juſtiniani Novella 3. Cap. 2. & Novell. 16. præfixit numerum Clericorum Eccleſiæ Conſtantin. Et merito optandum eſſet ut Monialium & Monachorum numerus determinaretur. Eadem Novella ſtatuitur ne Clerici de minori ad majorem tranſeant Eccleſiam Novell. 3. Cap. 2. Ut Clerici ſurrogentur in lucum Clericorum deſertum. Novell. 57. Interdicitur Novell. 123. Cap. 10. Clericis alearum uſus. Sed notanda pœna in contravenientes.

Epiſcopi exilio damnarunt, Novell. 41. Da ordinat. Epiſcopi & Clerici, Novell. 136. De Epiſcopi eligendi vita, moribus & fortuna; de ejus præmittenda examinatione; de promiſſione obſervandi ſacras regulas; & de pœna depoſitionis ejus qui per munera aſcendit. Novell. 6. Cap. ſat bene.

Anthimus aliique Epiſcopi deponuntur, & in exilium mittuntur. Novell. 42.

Proventus hi in pios uſus impendantur. Novell. 3. Cap. 3.

Nicephorus Phocas, donationes ab Imperatoribus factas Eccleſiis & Monaſteriis ademit, quaſi illæ male impenderentur. M. A. D. Lib. 6. Cap. 6. num. 33.

Novell. 123. Cap. 10. præcipit ut ſinguli Archiepiſcopi & Patriarchæ, ſuarum reſpective Provinciarum convocent Epiſcopos, ſemel aut bis in anno. Et omnes cauſas ſubtiliter examinare quas Epiſcopi aut Clerici aut Monachi ad iovicem habeant; atque ſuper eis diſponere, & ſi contra regulas factum ſit, emendare.

„ Qui legibus Imperatorum quæ contra veritatem
„ feruntur obtemperare non vult, acquirit grande præ-
„ mium. Quicumque autem legibus Imperatorum
„ quæ pro Dei veritate feruntur optemperare non vult,
„ acquirit grande ſupplicium. „ Auguſtinus ad Boniſacium Epiſt. 50. M. A. D. Lib. 6. Cap. 6. num. 62. & num. 57. profert inſignem locum Cuſani.

De quatuor Sanctis Conciliis, Novell. 131.

Cur Conſtantinus Concilium Nicænum convocaverit, & eidem interfuerit ſignificat in litteris ad Nicomedienſes: *Non vos præterit Concilium Nicænum celebratum, cui interfui ſicut conſcientiæ meæ munus poſtulabat, non alio ſane animo.*

CAPUT OCTAVUM.

Annotata ex Guillelmo Barclaio.

Apud Goldaſtum, Tomo III. pag. 624.

Cap. II. Solide oſtendit quod poteſtas Temporalis & Eccleſiaſtica ſint inter ſe plane diſtinctæ, nec una ſit alteri ſubordinata, idque ex Epiſtola Nicolai I. ad Michaelem Imperaturem, apud Gratianum, quam ibidem recte exponit.

Cap. III. Solide oſtendit primos Chriſtianos & Apoſtolos fuiſſe ſubjectos Principibus ethnicis; oeque Principes per ſuam ad Chriſtum converſionem quidquam de ſuu jure amiſiſſe.

Cap. IV. Oſtendit quibus mediis tandem ad temporalem poteſtatem in Reges & Principes pertigerint, ac præſertim per metum Centurarum, & earum nimiam extenſionem, & perſuaſionem etiam injuſtas, eſſe metuendas. Item acceſſerunt Theologorum & Canoniſtarum adulationes, & Pontificum dominandi libido.

Cap. V. Probat quod eodem argumento, quo evincitur falſitas opinionis Canoniſtarum de *directo Dominio* Papæ in Temporalia, etiam refellatur opinio de *indirecto*.

Cap. VI. Proponit argumentum ſuæ opinionis, petitum ex praxi Eccleſiæ & Pontificum, qui per ſeptem ſæcula & amplius, hac poteſtate uſi non fuerunt; & hóc & Cap. VII. reſpundet iis quæ huic argumento opponuntur; & proſequitur Cap. VIII. & IX. & oſtendit nou minus debuiſſe ab excommunicatione & depoſitione Henrici IV. abſtinere Gregorium VII. quam primos Pontifices; oſtenditque C. IX. quod Gregorius VII. ob eaſdem rationes debuiſſet ab excommunicatione Henrici IV. abſtinere, ob quas a ſimili abſtinendum judicaverat per octu annus. Idipſum proſequitur Cap. X. & XI. Cap. XII. oſtendit quod ſi Pontifici ſit poteſtas *indirecta* in temporalia Principum, per neceſſariam conſequentiam ſequi quod omnia temporalia ſint in ejus arbitrio, quodque de omnibus regnis dici queat quod de beneficiis dicunt Canoniſtæ; ſcilicet ea eſſe reſpectu Pontificis *manualia*.

Cap. XIII. Sat ſolide refutat rationem Bellarmini petitam ex ſubordinatione Poteſtatum; oſtenditque eas ſibi non eſſe ſubordinatas, probatque ex *Diodore* & Gloſſâ. Et Cap. XIV. id ipſum proſequitur circa principum, ex diverſitate finis utriuſque poteſtatis. Eodem Cap. XIV. ſolvit dilucide argumentum petitum ex eo quod utraque poteſtas ſimul conficiant unum corpus tanquam plura membra.

Cap. XV. Probat omnes, etiam Romanos Pontifices, politicæ poteſtati in civilibus parere debere; nullamque eſſe Clericorum exemptionem de jure Divino, ſine privilegio Principum.

Cap. XVI. Optime oſtendit, quod quia fatente Bellarmino, Imperatores Ethnici in politicis habebant imperium a nullo dependens, etiam idem habeant ad fidem converſi.

Cap. XVII. Solide reſpondet argumeoto quod alias non eſſet perfecta Reſpublica Eccleſiaſtica; ſi non haberet poteſtatem in temporalia; & proſequitur Cap. XVIII.

Cap. XIX. Excutit locum S. Bernardi, quo indicare videtur Principem teneri, ad *nutum* Sacerdotis, ſtringere gladium materialem.

Cap. XX. Solide oſtendit fallaciam argumenti: Chriſtiani oon poſſunt tolerare Principem hæreticum: ergo Pontificem poſſe illum deponere &c. Falſum eſt antecedens.

Digitized by Google

cedens. Ulterius non ſequi: non poſſunt eligere hæreticum; ergo poſſunt deponere.

Cap. XXI. Recte exponit locum Apoſtoli ad Corinth. Cap. V. atque contra Bellarm. probat Apoſtolum ibidem nullatenus conſtituere novos Judices; oeque Chriſtianos eximere a juriſdictione Judicum fidelium.

Ibidem aguoſcit quod S. Thomas doceat penes Eccleſiam eſſe auctoritatem deponeodi Reges; ſed eum falſo fundamento niti oſtendit.

Ex eo quod Bellarminus concedat omnes Chriſtianos, etiam Romanos Pontifices fuiſſe & manſiſſe ſubjectos in politicis Principibus Ethnicis; atque idcirco Paulum recte appellaſſe Cæſarem, concludendum eſſe evincit, Chriſtianos Ethnicos illos Principes non potuiſſe deponere, tametſi fuiſſent viribus ſufficientes.

Cap. XXII. Solvit argumenta petita ex periculo perverſionis, cui populus exponitur per Principem infidelem.

Cap. XXIII. Occurrit argumento Bellarmini quod petit ex licentia quam habet conjux fidelis deſerendi conjugem infidelem.

Cap. XXIV. Reſpondet argumento quod ſumitur ex ſponſione expreſſa vel tacita quam Principes Catholici faciunt de propugnanda fide Catholica &c.

Cap. XXV. Oſtendit quod Petrus a Chriſto acceperit omnia neceſſaria ad paſcendas ejus oves: & tamen nullam in temporalia auctoritatem acceperit; immo nec Chriſtus ut homo mortalis ullum in temporalia imperium habuit aut exercuit. Cum autem Petrus duntaxat ſit Vicarius Chriſti quatenus ſuit homo mortalis, conſtitutus & vivens ioter homines, etiam non potuit Petrus aliam poteſtatem habere.

Cap. XXVI. Sat bene notat, quam prudenter (agendum) in excommunicandis Principibus; & quod revera Prælati deberent ſtrenue populum monere, ne Principum vitia imitareotur; ſed quam ſegnes ſint hodie ea in re Prælati recte reflectit; refertque ibidem ex *Turrecremata* quomodo facta Pontificum non ſint trahenda in exemplum.

Cap. XXX. Reſpondet argumento quod Paſtoris ſit Lupos a grege ſuo arcere & ibidem recte oſtendit quam frivola ſit diſtinctio inter poteſtatem directam & indirectam.

Cap. XXXI. Solide probat eam in R. P. poteſtatem, nec Eccleſiæ, nec Reipublicæ, nec ipſis Principibus utilem eſſe, ſed potius nocivam

Cap. XXXII. Oſtendit quod Princeps Catholicus poſſit quidem ob cootumaciam in criminibus, pœnis ſpiritualibus, puta excommuoicatione, puniri; ſed nequaquam pœnis temporalibus. Ibidem ſat bene probat, penes Pontificem non eſſe auctoritatem eximendi Clericos a juriſdictione Principis, ſive in cauſis civilibus, ſive criminalibus, neque Eccleſiam id unquam prætendiſſe.

Cap. XXXIII. Probat quod nec hodie Clerici ſint a Principum juriſdictione omnino immunes.

Cap. XXXIV. Oſtendit Cenſuras non agere in bona temporalia &c.

Cap. XXXV. Excutit exempla, etiam veteris Teſtamenti & alia recentiora, uſque ad finem operis.

Joannes Barclaius, in Apologia pro Patre, apud Goldaſtum Tomo III. pag. excutit locum Gelaſii, & a cavillis Bellarmini vindicat; & pag. ſeq. textum Nicolai I.

CAPUT NONUM.

Annotata ex Diſcurſibus Domini Fleury.

Quanta ſolemnitate & reverentia, & concurſu olim celebrabantur Divina Officia, & ſignanter Miſſæ Sacrificium; & quam etiam eo tempore eſſent pretioſa ornamenta, & plures miniſtri aſſiſtentes, deducit diſcurſu 2. n. 7.

Diſcurſu 2. n. 5. aſſerit quod Epiſcopi ſuas Diœceſes regerent *per ſe*, ideoque & Diœceſes eſſent exiguæ. Deinde quod eas regerent cum conſilio ſui Cleri & interdum populi & Synodaliter; oſtenditque multis titulis (Regimen Ariſtocraticum) eſſe præferendum Regimini Deſpotico, licet corruptio hominis hoc magis appetat.

Ibidem n. 6. diſcurrit de Diaconis, & aliis ioferioribus Miniſtris; notatque quod Diaconi fuerint inſtituti ante Presbyteros; quodque non legatur per Apoſtolos fuiſſe inſtitutos Presbyteros, ſed Diaconos; quia hos magis neceſſarios reputabaot. Præterea ſat bene oſtendit quod etiam inferiores Miniſtri eſſent neceſſarii, quodque nullatenus mirum videretur, quod quis ſemper maneret Oſtiarius &c.

Quibus cæremoniis; & quæ opera pœnitentiæ; & quæ fuerint exercitia pœnitentium &c. exponit breviter n. 8. & ſub finem reſpondet iis qui hunc uſum arguunt, quaſi homines in deſperationem inducentem.

Quis eſſet modus ſtudendi, & quæ præcipue ſcientia requireretur in Presbyteris, & Epiſcopis deducit n. XIII.

Diſcurſu III. n. 2. Oſtendit qua ratione, circa finem ſæculi VI. cœperunt flacceſcere ſtudia, invalueritque ignorantia, præſertim Critices (pag. 222. & ſeqq.) eaque occaſione multa ſcripta apocripha & ſub falſis nominibus invaluerint; ac inter alia confictæ Decretales; item ſuperſtitioſus SS. cultus & Reliquiæ falſæ, & Miracula falſa ad quæſtum ſæpius inventa. Notanda reflexio quæ habetur ſub finem numeri 2. Vide & n. 3.

Num. 5. Agit de peregrinationibus, & eorum frequentia & abuſu; & quam remotum a priſtina Patrum diſciplina eas in pœnitentiam imponere.

Num. 6. Tractat de variis ſuperſtitionibus quas ignorantia in Eccleſiam introduxit; & quantopere eſſent eo tempore creduli ad accipiendas quaſcumque fabulas ſine examine. (Hæc poſſent poni ſub Titulo de Confraternit.)

Num. 7. Breviter deducit decadentiam Imperi Orientalis, & quibus mediis & artificiis Muſulmanni regnum ſuum extenderunt, & ſuam Religionem ſtabilierunt.

De conjunctione utriuſque poteſtatis, Temporalis & Eccleſiaſticæ, in eamdem perſonam agit n. 10. & quæ conſecuta mala, & inde Epiſcopi, etiam in Reges, auctoritatem aſſumpſerint. De utriuſque poteſtatis confuſione. n. 9.

De affluentia divitiarum, & inde ſecuta diſciplinæ collapſione, o. 11.

De incontinentia Clericorum; item violentia rapinis laicorum; item de ſimonia, unaque de variis pœnitentiæ generibus quæ ſæcolo 10. & 11. invaloerunt, agit n. 12 13. 14. 15. & 16.

De Cenſuris earumqoe exceſſu; nec non de Cenſuris in Reges; & hujus occaſione de arrepta poteſtate per Epiſcopos & Pontifices deponendi Reges &c. docte diſcurrit o. 17. & 18.

Num. 22. Tractat de Monachis; & quantopore a priſtinis deflexerint recentiores; atque ad hoc ſervierint divitiæ & ſtudia.

Num. 23. Oſtendit quomodo per cæremonias & formulas confirmata fuerint Religionis Myſteria, & diſciplinæ antiquæ memoria.

Num. 24. Sat fuſe agit de Legatis, ſive de Miſſionariis ad varias nationes, ad prædicaodam eis fidem; multaque obſervat, in quibus hæ a priſtinis diſtarent: quæ merito ſunt notanda.

Diſcurſu IV. n. 4. Oſtendit translationem Epiſcoporum item Epiſcopatuum inſtitutionem, nec non eorum unionem, ante oxortas falſas Decretales fuiſſe factas auctoritate Epiſcoporum; idque fuiſſe convenientius.

Num. 5. Oſtendit qualiter per falſas Decretales inductæ ſint appellationes ad R. P. & quod earum frequentia; etiam impediret executionem mandatorum

Papa-

Papalium; atque idcirco inventam tandem clauſulam *remota appellatione*: ibidemque obſervat S. Bernardum non fuiſſe auſum negare hoc jus appellandi, quia ei nota non erat falſitas Decretalium.

Num. 7. pag. 418. Agit de Clericorum immnnitate, obſervatque quod ea quæ de hac immutitate habet Gratianus, aſſumpta ſint ab Innocentio III. in Epiſt. ad Imperat. Conſtant. relata in Cap. *ſolita 6. de Majoribus*; oſtenditque Innocentium turpiter abuti verbis S. Scripturæ.

Et num. 8. Obſervat quam eſſet Ineptum ſimilia ſcribere ad Imperatorem Græcum, cui ſimilia principia toti antiquitati adverſa hactenus erant ignota; neque falſæ Decretales, aut Decretum Gratiani Orientalibus notæ erant. At Principes Occidentis ea ætate plane ignari, facile in ſimilibus recipiebant, quidquid Clerici ipſis dicerent; qui cum omnes paſſim ſoli Decreto Gratiani ſtuderent, etiam hiſce principiis erant induti. Sat bene Fleury; monetque quod ob non receptas in Oriente falſas Decretales, diſciplina Patrum circa præcipua manſerit integra; quodque ignotus ipſis eſſet recurſus ad Papam pro translatione Epiſcoporum &c; quod recentius eſſe dicit quam vulgo creditur.

Num. 9. Agit de temporalibus Eccleſiæ, monetque Donatiooem Conſtantini ſæculo VIII. & IX. uſque ad ſæculum XV. fuiſſe generaliter ut genuinam agnitam ab omnibus; etiam a S. Bernardo, qui auctoritate hujus Donationis dixerit: Pontificem non tantum eſſe ſucceſſorem *Petri*, ſed etiam *Conſtantini*: L. IV. Conſ. C. 2. Ep. 243. & 244. ibidemque agnoſcit non recte ſenſiſſe Arnaldom de Breſſa, qui ſuſtinebat quod Eccleſia non poſſet habere toparchias &c. quem cunfutavit S. Bernardus; ſed ait Fleury, quod optaret fundamenta quibus ſatisfieret argumentis Arnaldi: Epiſtolæ enim Bernardi ſunt potius declamationes quam refutationes.

Num. 10. Valde bene & fuſe exponit mala quæ ex hac temporalitate Eccleſiæ orta ſunt; & quod ſenſim hinc contigerit, non tantum R. Pontifices, ſed & Epiſcopos auctoritatem in Reges aſſumpſiſſe; eorumque negotiis publicis immiſcendi.

Et pag. 450. notat quod apud Græcos non legamus Epiſcopos ſimul eſſe toparchas.

Num. 11. Agit de Legatis Apoſtolicis ſatis bene; advertitque per hos Legatos tandem Synodos Epiſcoporum ſuam amiſiſſe auctoritatem cum ſummo diſciplinæ detrimento: quodque ignari Epiſcopi ambierint titulom Legati; atque etiam ordinariam ſuam auctoritatem deprimentes, & Pontificiam extollentes; denique ſub finem monet quod ſub idem tempus peteretur a Sede Apoſtolica confirmatio donationum &c.

Num. 12. Agit de ſubventionibus pecuniarum, quæ primum circa ſæculum XII. fueront voluntariæ; ac demum derivarunt in coactas; ibidem oſtendens quanta inter antiquos & recentiores fuerit io hac re differentia.

Num. 14. Oſtendit modum quo poſterioribus ſæculis procedi cœpit contra hæreticos, eſſe omnino oppoſitum priſtinæ diſciplinæ, & contra ſpiritum Eccleſiæ.

Num. 15. & 16. Bteviter & erudite agit de mutatiooe inducta circa Pœnitentias & Indulgentias.

CAPUT DECIMUM.

Notata ex Richerio, in Libello de Eccleſiaſtica & politica poteſtate. (a)

Capite 1. Oſtendit poteſtatem Claviom immediatius eſſe datam Eccleſiæ, ſive toti ordini Hierarchico, quam ulli ſingulari perſonæ, idque hoc argumento: Deum & natura immediatius atque prius ad totum ſuppoſitum quam ad aliquam ejus partem etiam nobiliſſimam intendere. Inde concludens Chriſtum toti Eccleſiæ immediatius & priocipalius auctoritatem contuliſſe quam Petro; itaque Petrum oculo corporis comparat, quo tanquam miniſtro viſus, homo utitur. Hæc bene ſub ioitium Tum. 2. Deſ. p. 1. & 2.

Et Cap. 2. Oſtendit, quod eam poteſtatem tam juriſdictionis quam ordinis Chriſtus contulerit ordioi Hierarchico in communi per immediatam & actualem Apoſtolorum & diſcipulorum miſſionem; quod conſtare ait ex Cypriano & Auguſtino. Verbis apud Gratianum 24. q. 1. Can. *Quodcumque*; Can. *Loquitur*, & Can. *Alienus* pag. 3. 4. & 5.

Et in Demonſtratiooe Capitis 2. quæ incipit pag. 5. num. 1. fuſius oſtendit quod per immediatam Miſſionem Apoſtolorum & diſcipulorum fuerit data omnibus in communi juriſdictio, non extraordinaria (ut prætendunt Turrecremata, Cajetanus, Bellarminus, & alii) ſed ordinaria.

Deinde late probat uſque ad num. 5. pag. 10. omnem poteſtatem atque juriſdictiooem derivari a Sacerdotio Chriſti; atque illud in ordinatione Presbyterali integrum communicari in habitu; atque in omnibus ineſſe; quemadmodum anima eſt tota in toto, & tota in ſingulis membris; ootatque ibidem quod Sacerdos, dum abſolvit aut baptizat, oon dicat, ſe id facere auctoritate Epiſcooi aut Papæ &c.

Num. 5. a pag. 10. profert SS. Patrum & Doctorum (ſententias) qui dicunt Claves & jus regendi Eccleſiam, prius toti Eccleſiæ eſſe datam quam Petro; & ſignanter id adſtruit ex S. Auguſtino, profertque verba ejus quibus docet quæ Petro dicta non habere ſenſum illuſtrem niſi de Eccleſia intelligantur.

Et pag. 12. poſtquam adduxit reſolutionem Facultatis Pariſienſis, adſcribit notabilem textum Toſtati Epiſcopi Abulenſis, optime & dilucide hanc rem exponentis; nonnullis aliorum teſtimonia, ut Gerſonis, Cuſani, & finaliter Bellarmini adducit; & in fine addit hæc: *æqualitas Sacerdotii in omnibus Apoſtolis nihilo magis Primatui B. Petri officit, quam æqualitas Doctoratus Theologiæ in omnibus Doctoribus prærogativæ Decani Theologiæ detrahit.* Uſque ad num, VI. pag. 15.

Num. 6. pag. 14. probat ex Gerſonio & aliis, Chriſtum Eccleſiam ſive ordinem Hierarchicum in communi conſtituiſſe Tribunal, Matth. 18. per hæc verba: *Dic Eccleſiæ.*

Num. 7. pag. 16. exponit & vindicat Canones apud Grat: 24. q. 1. ex Cypriano & Auguſtino deſumptos.

Num. 11. pag. 19. exponit quo ſenſu dixerit, adverſus ſacros Eccleſiæ Caoones non currere præſcriptionem.

In Demonſtratione Cap. 3. num. 2. pag. 22. oſtendit Regimen Eccleſiæ ex Ariſtocratia temperatum; & num. 3. Regimen Ariſtocraticum eſſe convenientiſſimum; & num. 4. pag. 23. Eccleſiam eſſe unam & integram Papa mortuo, utpote tantum Capite miniſteriali & accidentali (privatam).

Num. 5. 6. & 7. probat Papam eſſe dumtaxat Caput ſymbolicum, imo præceptum habendi Pontificem, eſſe dumtaxat affirmativum; & poſt mortem Marcelli, Sedem Apoſtolicam vacaſſe 7. aonis.

Cap. V. n. 1. pag. 27. & 28. ſtatum Eccleſiæ diſtinguit ab ejus regimine; atque hoc Ariſtocraticum eſſe.

Num. 2. pag. 28. Collegium Cardinalium ad regimen Ariſtocraticum ſpectare.

Num. 3. Nativum regimen Eccleſiæ eſſe Ariſtocraticum.

Num. 4. pag. 30. Presbyteros una cum Epiſcopis debere regere.

Cap. VI. p. 31. oſtendit infallibilem decernendi facultatem non uni, ſed toti Ordini Hierarchico collecto eſſe datam, ex textu Math. 18. & In Demonſtratione pag. 33. exponit Can. *Majores.* Cauſa 24. q. 1.

(a) His addi poſſunt quæ habet Richer. Lib. 2. Def. Cap. 1. & 2. &c. Cap. 4. & 5. &c. Item locus citatus ad tit. de Cura Epiſcopi, ad pag. 146. Textus Cuſani de anima in toto; & Toſtati, de ſubmiſſ. materiæ reform. p. 7. 8. & 9. in libello Rich.

Cap. VIII. Late demonſtrat pro recto Eccleſiæ Regimine freqoentem Synodorum celebrationem eſſe neceſſariam; neque Decretales RR. Pontificum obligare, niſi ſint receptæ; eoque titulo Hincmarum Rhemenſem & alios Epiſcopos Galliæ ſuſtinuiſſe contra Nicolaum I. Decretales ſub nomine Pontificum, ante Synodum Nicænam editas, non obligare; notatque in ſexto Capite, quod reprehenſio Petri facta per Paulum, fuerit, ex ſententia Gerſonis, ſpecies appellationis ad Concilium Generale pag. 34. ſub finem.

Cap. IX. pag. 40. agit de plenitudine poteſtatis Papalis; aſſeritque quod uſque ad translationem Imperii in Francos, Pontifices ſe ſemper dixerint ſimpliciter *executores Canonum*.

In Demonſtratione hujus Capitis oſtendit cum vi, in quibus præcipue verſetur *Plenitudo poteſtatis Papæ.*

Num. 2. pag. 41. & ſeqq. de natura legis, & quibus ferantur, & de earum vi & executione.

Num. 3. p. 43. agit de forma quæ in Decretis Conciliorum (obſervatur) nova & antiqua.

Theodoretum non fuiſſe admiſſum ad communionem Eccleſiæ univerſalis, niſi ejus cauſa prius eſſet in Concilio Chalcedonenſi examinata; tametſi eſſet in communionem Eccleſiæ Rumanæ receptus per Leonem, probat Richerius in Hiſt. hujus Concilii Cap. 8. n. 22.

Ex verbis S. Leonis Ep. 107. eruere volunt, Petro, non aliis Apoſtolis, datam plenitudinem Sacerdotii; ſed id ex his erui non poſſe probat in Nota. 3.

Qualiter ſit una Eccleſia & unus Epiſcopatus, repræſentatus per Petrum, exponit Queſnell. ad Epiſt. 10. Leonis, n. 7. & 8.

Romanum Pontificem non habere immediatam juriſdictionem in omnes Eccleſias oſtenditur in App. 1. & 2. Proteſtationis aſſertæ Eccleſiarum (Belgii Fœderati) & confirmatur in *Proteſtatione denuo aſſerta*, §. 14. 15. 16. & ſeqq. & notanter §. 18. refert notabilem textum Coſteri. Idipſum oſtendit Bellarminus Monachus, in Tract. de Principatu Papæ, apud Goldaſtum T. 1. Monarch. p. 243. adde locum S. Greg. L. 11. Epiſt. 37.

CAPUT UNDECIMUM.

Poteſtas ſpiritualis Eccleſiæ.

Poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem probat M. A. D. L. 5. Cap. 1. & Cap. 2. Eam eſſe miniſterialem non coactivam; & Cap. 3. ipſam tanquam quamdam Rempublicam debere habere ſuos miniſtros qui eam dirigant, & ad finem quem intendit perducant (*a*) Idem oſtendit Richerius T. 2. Def. p. 81. & ſeqq. Et quod poteſtas Eccleſiaſtica non poſſit influere in Caput Myſticum, ſicut politica in corpus. Sat bene num. 1. 2. & 3. & num. 4. an aliqua ſit Eccleſiæ juriſdictio.

De poteſtate Principis circa externam Eccleſiæ diſciplinam & libertates Eccleſiarum &c. Richer. T. 2. Def. Lib. 5. Cap. 1. & ſeqq. a p. 303. Lib. 3. Tom. I. Cap. 1. & 2. reſpondet Richer. ad argumenta pro Monarchia Papæ, & ſignanter S. Thomæ, quem dicit primum e Scholaſticis pro plenitudine poteſtatis Papalis pugnaſſe; & Cap. 3. reſpondet argumentis Cajetani.

M. A. D. L. 5. Cap. 1. num. 5. ut oſtendat Eccleſiæ auctoritatem eſſe omnino ſpiritualem, & omni coactione vacuam, exponit latius textum Evangelii *Reges gentium* &c. (Luc. XXII. v. 25.) oſtenditque Chriſtum ibid. loqui de legitima Principis auctoritate, non autem de Tyraonica.

Et num. 12. ex Hieronymo oſtendit quod Rex *nolentibus*, Epiſcopus *volentibus* imperet, ut late ex Chryſoſtomo num. 13. & 14. Et num 17. ex S. Bernardo plura congerit eamdem in rem.

Num. 29. probat penes Eccleſiam non eſſe veram & coactivam juriſdictionem & auctoritatem; eo quod poſſit per pœnas temporales & corporales cogere ad obediendum. Et num. 30. oſtendit ad ſimilem pœnarum inflictionem Prælatos habuiſſe recurſum ad Principes.

Et num. 31. & 32. ſat bene ex Cypriano & Chryſoſtomo.

Num. 35. idem probat ex Canonibus apud Gratianum relatis.

Num. 39. allegat loca S. Scripturæ quæ contrariari videntur, quibus num. 40. ſeqq. reſpondet.

Num. 47. & ſeqq. ponit & reſpondet argumentis Bellarmini.

Regimen Ariſtocraticum.

Papam olim nihil gravis momanti egiſſe ſine Concilio, probatur in Libello cui Titulus: *Deux actes d'Appel du P. Q.* pag. 24. & ſeqq. Ibidem etiam dicitur Sedem Apoſtolicam non eſſe *ſolum Papam.*

Regimen Ariſtocraticum eſſe convenientiſſimum, quodque Papa non ſit verum Caput Eccleſiæ ſed Chriſtus. Richer. Lib. 4. Cap. 1. n. 7. 16. &c. Tom. 2. pag. 9. & ſeqq.

Et ibidem Richer. num. 20. pag. 20. & ſeqq. monet quod primus qui dixit Papam & Epiſcopos *influere* vel influxum dare fuiſſe S. Thomam; quamvis revera cum antiquis conveniat. Ibidem ſat bene oſtendit Papam nec Epiſcopos proprie influere, ſed dumtaxat externum Miniſteriom exhibere.

Et num. 22. p. 26. oſtendit variam eſſe Capitis ſignificationem uti & influxus; contenditque quod Rex Franciæ moraliter influat in Magiſtratus, non ita Papam.

Num. 23. pag. 27. invehitur in Vallium prætendentem Sede Apoſtolica vacante Eccleſiam non poſſe condere Decreta.

Num. 25. p. 28. & ſeqq. agit de diuturna vacatione Sedis Apoſtolicæ poſt mortem Marcellini.

(*a*) Vide Richer. L. 5. Cap. 1. T. 2. Def. & ibid. diſtinctionem ponit regimen inter Eccleſiaſticum & politicum.

XIV.

DE JURE CIRCA SCRIPTURAS SACRAS

Communi ac ſpeciali Sacerdotis, Principis & Plebis

THESES

cum Annotationibus

OPUS

a pluribus Theologis Belgicis compoſitum, & a Cl. D. Z. B. Van Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Profeſſore, approbatum & adoptatum.

Approbatio ſequentium Theſium a Cl. D. Z. B. Van Eſpen.

Infra ſcriptus, ſedulo examinavi & perpendi ſcriptum cui titulus, De jure circa Scripturas Sacras, communi ac ſpeciali Sacerdotis, Principis & Plebis, THESES, cum Annotationibus. *In Theſibus autem illis per varia Capita concinne digeſtis & Corollariis appoſitis, reperi ſatis felix ſpecimen juris publici circa Libros Sacros, quale non memini ante hac ab ullo fuiſſe tentatum. Quod ſpecimen ſicut æquiſſimis rationibus ſubnixum*

eſt,

Digitized by Google

eſt, ita non vulgarem erga Majeſtatem Divinorum Codicum ſpirat religionem, cum ſingulari obſervantia erga auctoritatem Eccleſiaſticam & Civilem: nec mirum, cum omnia ibi ex ipſis Scripturis, Conciliis & Patribus, aliisque monimentis idoneis conquiſita, valde prudenter & modeſte contemperata ſint: nec minus ſolide conſtabilita: id quod ſatis demonſtrant eruditæ annotationes, quibus Theſes undique connexæ & communitæ ſunt. Unde hoc ſcriptum Eccleſiæ perutile & luce publica dignum judico. Quin & futurum arbitror, ut ab omnibus doctis cordatisque Theologis, nec non a Canoniſtis aliisque intelligentibus, magno plauſu ſuſcipiatur. Ita faxit Dominus Deus! ad majorem Verbi ſui Evangelici propagationem & gloriam. Datum Lovanii 6. Novembris 1726. (Et erat ſignum) Z. B. van Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Profeſſor.

Adoptio earumdem Theſium a Cl. D. Z. B. Van Eſpen.

Sequens ſcriptum, quod inſcribitur: De jure circa Scripturas Sacras communi ac ſpeciali &c. *non ſolum magnopere probo & laudo, ſicut jam feci per Declarationem meam de ſexta Novembris 1726, ſed idem etiam in meum accipiens lubenter adopto. & reliquis meis opuſculis aggregari cupio: idque præcipue propter duas cauſas. 1. Ut Theologi Belgæ ex eo perſpiciant, qua ratione facile componi queat triſtis illa & noxia controverſia, quæ inter ipſos adhuc ſupereſſe videtur circa lectionem Scripturæ Sacræ in lingua vulgari; quantique momenti res ſit ut ſtudium Divinarum Scripturarum in Clero, earumque veneratio cum ſalutari uſu in populo, omni modo & cura inſtaurentur & augeantur. 2. Ut ipſi juris ſtudioſi ac periti, nec non Magiſtratus civiles tandem intelligant Sacrarum Litterarum ſcientiam, non tantum ad Religionem vitamque Chriſtianam neceſſariam eſſe ſed ad Profeſſionis etiam eorum munera & officia, recte laudabiliterque obeunda, plurimum conducere; adeo ut celebris quidam Advocatus, ante annos aliquot, in ſchola noſtra ſuſtinere non dubitaverit:* Etiam in foro & praxi primas partes eſſe Sanctarum Scripturarum: *quod aſſertum audivi lætus multorum jam calculo & experientia cœpiſſe comprobari.* (Erat ſignatum) *Z. B. van Eſpen.*

CAPUT PRIMUM.

De S. Scripturarum cauſis, & proprietatibus, quatenus ſunt fundamentum hujus Juris.

THESIS I.

Scripturæ Sacræ ſunt Libri Divinitus inſpirati (*a*), & ab Hagiographis, quaſi Dei manu aut digito (*b*) ad omnem (*c*) creaturam perſcripti; ut credamus quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei, & ut credentes vitam habeamus in nomine ejus. (*d*)

(*a*) II. Tim. III. 16. II. Pet. I. 21. Scripturæ quidem perfectæ ſunt, quippe a verbo Dei & Spiritu ejus dictæ S. Iren. adv' Hæreſ. Lib. 2. Cap. 47. nunc 28.

(*b*) Exod. XXXI. 18. Pſal XLIV. 2. II. Reg. XXIII. 2.

Iſti cœli, id eſt, iſti Libri opera ſunt digitorum Dei, Sancto etenim Spiritu in Sanctis operante confecti ſunt.

S. Auguſt. in Pſ. VIII. Vide ibid. num. 7. & 8.

Non aliter accipiet, quod narrantibus Diſcipulis in Evangelio legerit, quam ſi ipſam manum Domini, quam in proprio corpore geſtabat, ſcribentem conſpexerit. Idem de Conſ. Evang. Lib. 1. Cap. 35.

Ipſe hæc ſcripſit, qui hæc ſcribenda dictavit. Greg. M. præf. in Lib. Job.

(*c*) Scripturas S. ſcriptas eſſe omnibus, ſive ad omnes communiter dirigi, evidens eſt cum ex ſeſe, tum ex eo, quod omnis Scriptura ſpectet ad Chriſtum, & ad Evangelium ejus, omni creaturæ annuntiandum. Eſtque hic omnium Patrum ac Doctorum conſenſus, perpetuo Eccleſiæ Catholicæ uſu manifeſtus.

Vide interim. Exod. XIII. XXIV. Lev. I. Num. V. VI. Deuter. V. XXVII. 8. XXXI. 9-13. XXXII. 1. ubi omnibus proponitur. Item Pſal. XLVIII. 1, 2. ubi Propheta omnes omnino compellat: atque ita Prophetæ paſſim V. G. Iſai. I. 2. XXXIV. 1. 16. Item Prov. VIII. ubi Sapientia ad omnes clamat, adde Eccli. XXXIII. 18. 19. Item Marc. XVI. 15. cum Luc. XXIV. 44-48. Etenim lex & Evangelium Regni etiam erat ſcripto publicandum. Item Rom. III. 19. XV. 4. ubi omnia omnibus ſcripta eſſe, aſſeritur. Item I. Cor. I. inſcribitur enim omnibus Chriſtianis, ſicut & Epiſtolæ Catholicæ. Item Apoc. I 1. 3. & 11. ubi in ſeptemplici Eccleſia, univerſalis repræſentatur. Ibid. XXII. 5. 10. 16.

Hinc & unumquodque Scriptum S. primitus ſcriptum eſt idiomate gentis ad quam dirigebatur. Vide infra Th. IV. VI. Conſule inſuper S. Baſil. Epiſt ad Chil. Anach. verſus finem S. Hieron. in Pſal. LXXXVI. vs. 6. S. Thomam p. 1. Q. 1. Art. 9. Item hujus Cap. Theſ. IV. & V. ac Cap. II. Theſ. III. V. IX. XI. XIV. ac ſpeciatim, Dupin, DISSER. PRELIM. SUR LA BIB. Lib. 1. Cap. IX. § 2.

Convenit etiam Scripturæ, QUÆ COMMUMITER OMNIBUS PROPONITUR (ſecundum illud ad Romanos primo: Sapientibus & inſipientibus debitor ſum) ut ſpiritualia ſub ſimilitudine corporalium proponantur. ut ſaltem vel ſic RUDES EAM CAPIANT, qui ad intelligibilia ſecundum ſe intelligenda non ſunt idonei. Ita S. Thomas loco citato.

(*d*) Joan. XX. 31. Rom. XVI. 25. 26. II. Tim. III 15. Rom. X. 4-10.

THESIS II.

Univerſarum Scripturarum A & Ω. (Alpha & Omega) principium & finis, (*a*) argumentum (*b*) & lumen (*c*) eſt Chriſtus J. ſiquidem ibi omnia, verbo Dei firmata, (*d*) referuntur ad myſteria, ad legem, ad bona, ad gloriam regni Chriſti & Dei. (*e*).

(*a*) Apoc. XXII. 13.

(*b*) Id eſt ſumma vel objectum. Pſal. XXXIX. 11. cum explan. Bellarmini.

(*c*) Matt. XVII. 2. 3. Cor. III. 14-18. IV. 4-6. Colloſ. II. 2. 3. 17. Apoc. V. 5.

(*d*) II. Cor. I. 20.

(*e*) II Reg. XXXIII. 1. Luc. XXIV. 44. Rom. X. 4-8.

Vide S. Auguſt. Tract. 2. in Epiſt. Joannis. N. 1. 2.

Chriſtum ſonant omnia quæ ſunt in Scripturis & corpus ejus. Idem contra Fauſtum Lib. 22. Cap. 94. ejus declaratio eſt mirifica.

THESIS III.

Veteris quoque Teſtamenti Scripturæ, Chriſtianorum imprimis propriæ ſunt, ipſorum cauſa miniſtratæ (*a*) & mirabiliter cuſtoditæ, ipſis cooperantibus inimicis. (*b*)

(*a*) I. Cor. X. 11. II. Cor. III. 14. 16. I. Pet. I. 11. 12. His adde loca ubi adhibentur teſtimonia Veteris Teſtamenti ad ſtabiliendam Chriſti fidem aut doctrinam. V. G. Matth. XI. 5. 6. XXIV. 15. Luc. IV. 16 21. XXIV. 27. Joan. V. 39. 45. &c. Act. VIII. 35. XVII. 11. 12. II. Pet. I. 19. Vide etiam quæ de Verſione LXX. docet Euſeb. de præp. Evang. Lib. VIII. Cap. 1.

(*b*) Matth. II. 4-6. V. 17. 18. XXIII. 2. 3. Pſal. CI. 19.

Proferimus codices ab inimicis, ut confundamus alios inimicos.... codicem portat Judæus unde credat Chriſtianus. Librarii noſtri facti ſunt, quomodo ſolent ſervi poſt dominos codices ferre, ut illi portando deficiant, illi legendo proficiant. S. Auguſt. in Pſal. LVI. n. 9. Vide eundem in Pſal. XL. n. 14. Item de Civ. Dei, Lib. XVIII. n. 46. 47. Item de fide rerum quæ non videntur, Cap. 6. Conſtat Judæos qui Romæ habitant, unicuique Papæ electo, dum ſolemniter deducitur ad Eccleſiam Lateranenſem, offerre exemplar ſuæ Legis. Vide Humbertum Morum de S. Unctionibus L. 1. Cap. 8. §. 58.

Item, Sacrarum Cæremoniarum Sanctæ R. Eccleſiæ, Lib. 1. Tit. 2. §. de Judæis & Lege.

THESIS IV.

Inenarrabili Dei clementia & diſpenſatione Codices Sacri in omnium gentium linguas & terras tranſlati atque vulgati ſunt (*a*), tanquam ſalutare Dei, paratum ante faciem omnium populorum (*b*), lumen ad revelationem gentium (*c*), & gloria plebis ejus Iſrael (*d*) paſcuis, hortisque communibus (*e*) menſæ (*f*) inſtruſtiſſimæ omnibusque paratæ, pharmacopolio (g) atque armamentario (*h*) univerſali.

(*a*) Hujus rei proluſio dici poſſe videtur, titulus ſeu inſcriptio Crucis Joan. xix 20. omnis enim Scriptura prædicat Chriſtum Salvatorem & Regem: Item prodigium linguarum quod apparuit magno die Pentecoſtes, Act. ii. 4. 5. 11. 29. adde, Rom. x. 18. cum S. Auguſt. in Pſal. viii. n. 7. Univerſa enim quæ eſt ſub ſole terra his ſermonibus referta eſt. & vox Hebraica non in Græcorum modo linguam verſa eſt, ſed etiam..... in linguas omnes, quibus ad hunc diem nationes utuntur. Theodoret. Serm. 5. curationis Græc. affect. Vide Le Long. Biblioth. Sacra præf. in fine S. Aug. Lib. 2. de doctr. Chr. C. V. Romæ cura Congregationis de Propaganda imprimuntur Biblia & libri liturgici linguis diverſis quadraginta

(*b*) S. Hilar. Pict. in Pſal. cxviii. Lit. 20. n. 5. Auguſt. de doctr. L. 11. Cap. 5.

Divinum hoc verbum a ſupremo rerum auctore ac moderatore revelatum, a Prophetis vero & Apoſtolis primitus proprio ſuæ gentis, vel illius ad quam miſſi fuerant, idiomate deſcriptum, in varias deinde linguas tranſlatum eſt; ut omnes agnoſcerent, quod ad omnium bonum ſaluteinque traditum fuiſſet. Congr. de propag. in præf. verſionis Arabicæ, Romæ 1671.

(*c*) Euſeb. de laud. Conſtant. Cap. 17.

(*d*) Rom. iii. 2. ix. 4.

(*e*) Pſal. xxii. Ezech. xxxiv. 13 14.

Bona paſcua libri ſunt Scripturarum.... his paſcuis grex Domini ſaginatur.

S. Ambr. in Pſal. cxviii. Serm. 14.

S. Auguſt. Serm. 46. n. 24. N. Edit.

Ad horti ſimilitudinem pertinet, Eccli. xxiv. 17-19.

Ab omni ergo ligno Paradiſi eſcas manducabis, ait Spiritus Dei, id eſt, ab omni Scriptura Dominica manducate.

S. Iren. adv. Hæreſ. Lib. 5. Cap. 20.

Euſeb. Cæſ. vocat Scripturam S. Paradiſum & pratum bonis omnibus repletum Comment. in Eſai.

Vide S. Chryſoſt. Hom. 50. de utilit. Scripturæ S. ac S. Ambr. Lib. 4. Epiſt. 31.

(*f*) Confer. Pſal. lxviii. 23. cum Rom. xi. 9. Item. Prov. Cap. ix. cum Luc. xiv. 16. &c. Scriptura Divina convivium ſapientiæ eſt: ſinguli Libri ſingula ſunt fercula.

S. Ambr. Lib. 1. de offic. Cap. 32.

Divinæ autem epulæ ſacri eloquii verba ſunt. S. Greg. Lib. 1. Epiſt. 56. ad Natalem Epiſc. Vide eundem, Lib. 17. moral. Item B. Chryſoſt. Hom. 28. in Gen.

Scripturæ, ut ditiſſima fercula, habent quod omni ætati congruat, omni profeſſioni conveniat..., ibi prorſus ad ſalutem conſolitur univerſis, quos Dominus ſalvare dignatur.

S. Fulgentius Serm. de Confeſſ. & diſpenſ. Domini.

(g) Prov. iv. 20 23 Sap. xvi. 11 12.

Scriptura omnis, divinitus inſpirata & utilis, hac una ratione a Spiritu S. conſcripta aſtruitur, ut ex ea, haud ſecus atque e communi quapiam curandarum animarum officina, medelam quiſque morbo ſalutarem & accommodam queat ſeligere. S. Baſil. proœm. in Pſal.

Audite, obſecro ſeculares omnes, comparate vobis Biblia, animæ Pharmaca. &c. Chryſoſt. in Coloſſ. Hom. 9.

(*h*) Pſal. cxviii. 11 Prov. xxx 5. i. Reg. xvi. 23. ii. Paralip. xx. 20. 21. i. Mach. xii. 9. ii. Mach. viii. 23. Matt. iv. 4. 7. 10. viii. 16. xxiv 15. Epheſ. vi. 17. ii. Theſſ. ii. 10. 14. ii. Timot. iii. 14-17. ii. Petr. iii. 1. 16 17. i Joan. ii. 14. Judæ 17.

Vide, S. Athan. Epiſt ad Marcellum verſus finem. S. Chryſoſt. Hom. 3. ſuper Lazar. Hom. 31. in Joan. S. Ephræm. Serm. 50. pag. 165. S. Ambr. in Pſ. xliii. 9. & 10.

THESIS V.

Scripturæ divinæ merito aſſimulatæ ſunt firmamento (*a*), luci (*b*), aeri (*c*) fonti publico. (*d*)

(*a*) S. Auguſt. Confeſſ. Lib. xiii. Cap. 15. & alludit in Epiſt. Joan. Tract. 2. n. 1.

(*b*) Eccli xxiv. 44. 45. Pſ. cxviii. 105. Prov. vi. 23.

Nullius celatum eſt verbum, lux eſt communis, omnibus illuceſcit hominibus. Clem. Alex. Exhort ad. gentes.

(*c*) S. Baſil. Orat de moderandis divitiis. Euthymius Zygabenus præf. in Pſal. Hic locus Euthymii eſt inſignis.

(*d*) Eccli. xxiv. 39 43. Iſai. lv. 1 11.

Scripturarum latices Deus per Iſaiam promittit &c. S. Cyrill. Alex. lib. de recta in Deum fide.

Vide Clem. Alex. apud Damaſc. Tom. 2. in Paralel. pag. 535. N. Edit.

S. Auguſt. in Joan. tract. 124. Repertum in Matt. i. 3.

THESIS VI.

Scriptura divina uti omnibus ſcripta, (*a*) ita univerſim omnibus accommodata (*b*) eſt, invitans omnes ad menſæ ſuæ delicias, atque ſuorum arcana penetralium: præcipue autem inſinuat ſe ac blanditur parvulis (*c*) manſuetis (*d*), pauperibus (*e*) ſpiritu.

(*a*) Vide ſupra ad Theſin i. in not. c.

(*b*) Vide infra Theſ. viii hoc Cap.

Ideo vero (Deus) ſumma providentia carere fuco voluit ea quæ divina ſunt, ut omnes intelligerent, quæ ipſe omnibus loquebatur. Lactan. inſtit. div. Lib. 6. Cap 21. Inclinavit Scripturas Deus uſque ad infantum & lactantium capacitatem. S. Auguſt. in Pſalm. viii. Vide eundem de Civitate Dei Lib. xv. Cap. 25. Item de utilitate cred. Cap. vi. Item Clemens Alex. pædag. Lib. 3. Cap. 8. & 11. Vide & S. Baſil. Regul. brev. interrog 95. & 232. Item Origen. contra Celſ. Lib. iv. & vii. S. Cyrill. Alex. in Jul. Lib. vii. S. Iſidor. Peluſ. Lib. iv. Epiſt. 67. S. Hieron. in Pſal. lxxxvi. S. Proſper. carm. de Apoſt. Doct. S. Fulg. Serm. 1. de diſp. n. Euthym. Zygeb. præf. in Pſ i. item Litt. Apoſt. Gregorii xiii. ad Philippum ii. Bibliis Reg. tom. 1. in principio Nihil, inquit de Scriptura, omni hominum generi accommodatius. Vide præclarum teſtimonium Lupi infra ad Theſ. viii. d.

(*c*) Pſal. xviii. 8. & paſſim in Pſal. cxviii. Item Prov. ix. 1-6. Iſai. xxviii. 9. lxvi. 12. 13. Matt. xi. 25. xxi. 15. 16. Marc. x. 13-16. S. Auguſt. in Epiſt. Joan. Tract. 3.

(*d*) Pſal. xxiv. 9 Eccli. V. 13. l. 29 31. Iſai. lxi. 1. Jac. i. 21.

(*e*) Pſal. xxi. 27. lxvii. 11. & paſſim in Pſalmis. Iſai. xxix. 18. 19. lvi. 11. lxvi. 2. Matt. v. 3. xi. 5. Luc. iv. 18. xiv. 21. i. Cor. i. 26. 28. Jac. ii. 5.

THESIS VII.

Infinita & ineffabilis eſt S. Scripturæ ſanctitas (*a*), dignitas (*b*), excellentia (*c*), majeſtas (*d*), ſapientia (*e*), veracitas (*f*), auctoritas (*g*), virtus (*h*), fœcunditas (i).

(*a*) Deut. iv. 2. Pſal. xi. 7. xviii. 8. 10. Prov. viii. 7 9. xxx. 5. 6. Joan. xvii. 17. Rom. vii. 12. Apoc. xxii. 18. 19.

(*b*) Prov. viii. 12. &c. Baruch. iii. 29 38. i. Pet. i. 21.

(*c*) Iſai. lv. 8. 9. Eccli. xxiv

(*d*) Deutr. x 4. 5. xxxiii. 2. Pſal. xxviii. Hebr. xii. 22. 25.

(*e*) Prov. viii. Eccli. i. 29. Baruch. iii. 14. 15. i. Cor. i. 24. 25.

(*f*) Matt. v. 18. Luc. xxiv. 44. Joan. x. 35. ii. Cor. i. 18-20. Apoc. xxii. 6.

(*g*) Matt. iv. 10. Luc. iv. 16 21. xvi. 29. 31. xxiv. 25 27. Joan. v. 39. xii. 45. Rom. iii. 19. ii. Tim. iii. 15-17. ii. Pet. i. 19. iii. 2. 15. 16.

Vide S. Auguſt. de Civ. Dei, Lib. xi. Cap. 1. Confeſſ. Lib. 6. Cap. 5. in Epiſt. Joan. tract. 2. Major eſt Scripturæ auctoritas quam omnis humani ingenii capacitas. S. Auguſt. Lib. 2. de gen. ad lit. Cap 5.

(*h*) Pſal. xviii. 8 Iſai. lv. 11. Jerem. xxiii. 29. ii. Eſdr. viii. 9 12. Matt. viii. 16. Luc. xxiv. 32. Rom. i. 16. i. Cor. i. 18. 24. Hebr. iv. 12.

„ Sunt vere Sacræ Litteræ quæ ſacros faciunt & deificant. „ Clemens Alex. Exhor. ad gentes. V. S. Bernar. Serm. 14. de diverſis.

Huc ſpectant varia miracula; item converſiones infidelium aut peccatorum, victoriæ de tentationibus &c. quæ itidem leguntur in Hiſt. Eccl. & Actis SS. ut V. G. S. Auguſt Confeſſ. Lib. viii.

(*i*) Luc. viii. 11. 15. Matt. xiii. 8. Coloſſ. i. 6. Jac. i. 18. 21. i. Pet. i. 23. 25.

Cæterum de his omnibus conſule S. Chryſoſt. Hom. 2. in Matt.

THE-

THESIS VIII.

Eadem eſt obſcura (*a*) & clara (*b*), profunda (*c*) & ſimplex (*d*), ſublimis & demiſſa.

(*a*) Pſal. cxviii. 18. Iſai. xxix. 11. 12. Matt. xiii. 11. 13. ii. Cor. iii. 15. iv. 3. 4 ii. Pet. iii. 16. Apoc. V. 1.

(*b*) Pſal. xviii. 9. cxviii. 18. 105. Prov. VI. 23. Sap. ai. 12 17. 24. Iſai. xxix. 18. 19.

S. Chryſoſt. Conc. 3. de Laz. S. Auguſt. de doct. Chriſ. Lib. 2. Cap. 6.

(*c*) Matt. xiii. 35. Mira profunditas eloquiorum tuorum, quorum ecce ante nos ſuperficies blandiens parvulis, &c. S. Auguſt. Confeſſ. Lib. xii. Cap. 14. S. Aug. Ep. ad Voluſ. 137. alias 3. n. 3. V. S. Greg. Moral. Lib. xx. Cap. 1.

(*d*) Matt. xi. 25-30.

Scriptura ſic loquitur ut altitudine ſuperbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos paſcat, affabilitate parvulos nutriat. S. Auguſt. de Gen. ad lit. Lib. V. Cap. 3. num. 6. Ibid. Confeſſ. Lib. ai. Cap. 5. ibid. Lib. xiii. Cap. 13. ibid. Epiſt. 137. alias 3. ad Voluſ. n. 18.

Eſt quaſi quidam fluvius, ut ita dixerim, planus & altus, in quo & Agnus ambulat, & Elephas natat. S. Greg. Epiſt. ad Leandr. ſive præf. in Job Cap. 4.

S. Thomas p. 1. Q. 1. A. 9. O. Dicit in Scriptura quæ communiter omnibus proponitur, ideo ſpiritualia ſub ſimilitudinibus corporalium proponi. ut ſaltem vel ſic RUDES eam capiant.

Sacræ litteræ eſſe debuerunt omni Chriſtiano communis liber, communis fons vitæ æternæ: ad ipſum non ſoli Doctores, ſed & infima ac ruſtica plebs debuit familiariter accedere, familiariter legere. hinc habere debuit ſtylum omnibus communem, humilem & obvium: quæ omnia ample tradunt SS. Patres. Ita Doctor Lupus de præſcrip. pag. 253. edit. Brux. 1675.

THESIS IX.

Nihil poteſt ea, in hoc genere eſſe ſuavius (*a*) aut admirabilius (*b*), nihil ſalubrius aut utilius (*c*), nihil ſolidius (*d*) aut firmius (*e*) optabilius aut magis neceſſarium (*f*).

(*a*) Deutr. viii. 3. Pſal. xviii. 11. cxviii. 103. 111. Cant. V. 6. Eccli. xxiii. 37. xxiv. 20 29. Jerem. xv. 16. " Sint caſtæ deliciæ meæ Scripturæ tuæ! „ S. Auguſt. Confeſſ. Lib. 1. Cap. 11. De melle cæli melleas, & de Dei Lumine Luminoſas. Ibid. Lib. 9. Cap. 4. Vide eumdem de vera Relig. Cap. 51. S. Hieron. Ep. ad Paulum inter criticas Tom. 2. N. Edit. pag. 710. Locus eximius.

(*b*) Pſal. lxxv. 5. lxxxviii. 6. cxviii. 18. 129. i. Pet. i. 10. & 12 ſecundum textum Gr.

(*c*) Pſal. i. 2. xciii. 12. cxviii. paſſim. Prov. iii. 18. Eccli. i. 29 31. Luc. viii. 21. xi. 28. ii. Tim. iii. 16. Apoc. i. 3.

S. Greg. Naz. Carm. 33. S. Chryſoſt. Hom. 2. in Matt.

(*d*) Matt. ai. 24. 25. Epheſ. ii. 20 22. S. Auguſt. Epiſt. 132. al. 1. ad Voluſ.

(*e*) Luc. xxi. 33. Hebr. ii. 2. vi 17. 18. i. Pet. i. 25. ii Pet. i. 19. S. Auguſt. Lib. de unit. Eccl. Cap. xix. n. 50. Locus eſt inſignis. Decret. diſt. 38. Cap. ſicut.

(*f*) Quæ ſcripſi, ut doceas eos. Exod. xxiv. 12. Deutr. ai. 6. 9. xxxi. 26. Pſal. cxviii. paſſim. Eccli. xv. 3. Iſai. viii. 20. in quem locum vide & Hieron. Baruch. iii. 9. 37. iv. 1. i. Mach. xii. 9. 10. Matt. iv. 4. v. 18 Luc. 1. 4. xxiv. 44. Joan. vi. 69. xx. 31. Philip. iii. 1. Judæ 3. Apoc. 3. xxii. 6. 10.

S. Auguſt. Confeſſ. Lib. viii. Cap. 7. S. Chryſoſt Hom. 3 ſuper Laz. Hieron. proœm. comm. in Epiſt. ad Ephet. idem in Pſal. 127. S. Cæſarius ſerm. 303. in App. s. Auguſt. Tom. 2. Lib. de Imit. Chriſ. iv. Cap. 11.

Nihil ejus (Dei) Scriptura præſtantius, nihil utilius, nihil neceſſarius. Greg. xiii. in Litt. ad Philipp. ii. in Tom. 1. Bibl. Reg. Quæ enim alia poteſt eſſe vita ſine ſcientia Scripturarum? per quam etiam ipſe Chriſtus agnoſcitur, qui eſt vita credentium; S. Hieron. Ep. crit. ad Paulum Tom. 2. pag. 710. novæ Edit.

Vide s. Bernard. serm. 24. de diverſ. ad hæc verba: Beati qui audiunt verbum Dei.

CAPUT SECUNDUM.

De communibus erga S. Scripturam officiis, quatenus reſultant ex variis ejuſdem Scripturæ attributis.

THESIS. I.

Scriptura S. donum eſt inæſtimabile (*a*) e cœlo deſcendens (*b*): theſauros continens ſapientiæ & ſcientiæ Dei (*c*): neque enim eſt aliud quam ipſius ſummi Dei purum (*d*) verbum, atque infallibile ejus oraculum (*e*).

(*a*) Pſal. cxlvii. 19 20. Joan. iv. 10.

(*b*) Exod. xx. 22. Act. vii. 53. Hebr. ii. 2. xii. 25. Apoc. i. 1. x. 9. xxii. 16.

De illa quippe ſuperna civitate, ubi Dei voluntas intelligibilis atque incommutabilis lex eſt... ad nos miniſtrata per Angelos ſancta Scriptura deſcendit. S. Auguſt. de Civ. Dei Lib. x. Cap 7. Hinc s. Chryſoſt. Scripturarum Lectio, cœlorum eſt reſeratio. De verbis Iſaiæ Hom. 2.

(*c*) Pſal. cxviii. 127. Prov. ii. 1. 4. iii 14. 15. ſap. vii. 8. 9. Theſaurus ergo eſt magnus Divinarum Scripturarum habens in ſe mirabilia præcepta multa, tanquam multas gemmas & pretioſa monilia & vaſa ingentia, & magni metalli; ſed quis poteſt ſcrutari theſaurum iſtum &c. S. Auguſt. de Diſcipl. Chriſt. Cap. 1.

(*d*) Deuts. iv. 2. Pſal. xi. 7. Prov. xxx. 5. 6.

(*e*) Exod. xxv. 21. 22. ubi in duobus Cherubim duo Teſtamenta figurari, ait s. Auguſt in Exod. Quæſt. 150. Adde Hebr. i. 1.

Diligenter inſpicite Scripturas, Spiritus Sancti vera oracula. Attendite; nihil injuſtum neque perverſum in illis ſcriptum eſt. s. Clem. R. Epiſt. 1. ad Cor. num. 45.

THESIS II.

Cœleſte hoc munus & cimelion a fidelibus omnibus ſumma gratitudine amplectendum eſt (*a*), ſingulari cultu venerandum (*b*), religioſeque cuſtodiendum. (*c*) Iidem Theſauri amorem (*d*) exigunt & ſtudium

(*a*) Fluit hæc Theſis ex proxima. Pſal. cxlviii. 12. 20. Pſal. xciii. 12. Apoc. i. 4. &c xxii. 7. 8.

(*b*) Hebr. ix 19. Apoc. v. 8. collatum cum ritu, quo Eccleſia veneratur Librum & Lect. Evangeliorum. Vide Bona rer. Liturg. Lib. 2. Cap. 7. ſancta & adorabilia Scripturarum verba! Conc. Carth. 3. Cap. 31.

(*c*) Deut. xvii. 18. xxxi. 26. ii. Paral. xxiii. 11. ii. Tim: iv. 13. ex ſenſu Eſtii.

De veneratione & cultu, qui debetur ipſis Codicibus Sacris, multa occurrunt in monumentis Eccleſiaſticis documenta, nempe 1. quoad ritum eos proferandi, recitandi, excipiendi, V. G. in Liturgiis antiq. librisque liturgicis & ritualibus. 2. quoad locum quo collocabantur aut aſſervabantur, v. Goar in Euchol. p. 66 & 216. Conſuet. s. Benig. Divio Cap. 57. s. Paulin. Epiſt. 32. ad Seves. n. 16. In Concilio Niceno Lib. Evang. medium locum obtinabat ſub throno: apud Bin. tom. 2. part. 1. Similiter in Florent. ibid. tom. 4. part. 1. item in Epheſ. in Chalced. Conſtantin. &c. Similiter in tribunalibus judicum &c. Vide infra Cap. v. Th. viii. b. 3 quoad ornatum in pingendo aut cooperiendo, Vide Van Balingem Loci com. Scrip. s. præp. part. 1. Cap. 1. Ciampini, Vetera monumenta Cap. 16.

(*d*) Pſal. xviii. 11. paſſim. Prov. iv. 21. 22. vii. 1 4. Matt. xiii. 44.

Memoria Martyrum Librorum ss. Martyrol. Rom. 2. jan. & ſæpe

Digitized by Google

dium (*e*) inviĉtiſſimum. Oracula illa omni fida & ſubmiſſione digniſſima ſunt (*f*): utpota in quibus ipſe Patris Sermo, Deique Spiritus præſans adorandus (*g*) ſit.

ſæpe in Actis Martyrum, V. G. Ruinart p. 421. vel in Vitis 12. 1. April. Multi ſancti ſepulti fuerunt impoſito pectori codice Evang. V. G. s. Barnabas Junii xi. Eundem mulieres & pueri geſtabant ex collo ſuſpenſum ante pectus, ut in Vulgat. Acta B. Cæciliæ. Vide Baron. ad ann. 131. n. 13. s. Cryſoſt. Hom. 74. in Cap. 23. Matt. Hom. 19. ad popul. Antioch. s. Hieron. in Matt. Cap. 23.

(*e*) Eccleſiaſtici prolog. Luc. ii. 19. xi. 28. Joan. v. 39. Act. xvii. 11. i. Pet. 4. 11. 10. gr. Apoc. x. 9.

S. Chryſoſt. Hom. 5. in Gen. Hom. 1. ad popul. Antioch. Hom. 9. in Ep. ad Coloſſ. vs. verbum Chriſti habitet in vobis abundanter:

S. Auguſt. Epiſt. 137. al. 3. ad Voluſ. n. 3. in Pſal. cviii. 21. n. 23.

S. Hieron. ad Euſtoch. Epiſt. 22. olim 2.

S. Greg. Hom. 15. de s. Servulo. Quam Homiliam Clemens Papa xi. magnis characteribus deſcribi juſſit in Pariete porticus Baſilicæ s. Clementis ubi s. Servulus mendicavit. Lib. iv. Epiſt. 31. ad Theod.

S. Cæſar. ſerm. 303. in Append. oper. s. Auguſt. Tom. 5. S. Bern. ſerm. 24. de diverſ.

(*f*) Luc. xvi. 11. xxiv. 35. i. Theſſ. ii. 13. iv. 8. v. 27. Exod. xxiv. Pſal. xxxix. 8-10. Hebr. i. 1. ii. 2. 3. xii. 25.

(*g*) ii. Eſdr. viii. 1 8. ix 3.

Qui ſunt Libri quos adoratis legentes? Acta Matt. ſcilicet. apud Bar. ad an. 101. Vide s. Athan. Epiſt. ad Marcell. Item. Origen. Hom. 13. in Exod. & s. Auguſt. Hom. 26. ex 50. nunc. T. V. in Append. Ser. 300.

Venerabiliter curvi in conſpectu Evangelii ſtantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent. Can. 88. diſt. 1. 1. de Conſecr.

Vide plura apud Lupum Synod. General. part. 2. pag. 988. 989.

In quadam Liturgia Græca Liber Evangeliorum exhibetur populo adorandus; quod adhuc modo in uſu eſt apud Armenos. Vide Sacy præf. in Geneſ. §. 3. pag. 86.

THESIS III.

Conſideranda eſt Scriptura S. velut ingens fax (*a*), lumen offerens cunctis peregrinatoribus, qui per avia & caliginoſa hujus ſeculi deſerta ac maria in domum tendunt æternitatis (*b*).

(*a*) Pſalm. cxviii. 105. ii. Petr. i. 19.

(*b*) Poſſet metaphora hujus Theſeos commode illuſtrari a columna nubis & ignis, quæ Iſraelitis inſerviit in mari & in Deſerto. Exod. xiii.

Luc. i. 77 79. Vide s. Auguſt. Epiſt. 130. ad Probam n. 5. Item s. Hilarium in vs. 105. Pſalmi cxviii.

THESIS IV.

Quapropter nimis infelix eſt, quiſquis in itinere tam horribili & periculoſo (*a*) ſalutiferæ hujus lucis ſolatium aut ignorat aut negligit; quive a ſalutari ejus uſu quoquo modo avartitur aut præpeditur (*b*)

(*a*) Accommodari hic poteſt Pſal. xxxiv. 6. vel iter Iſraelitarum per mare inſtante Pharaone. Vide s. Chryſoſt. Proœm. in Epiſt. ad Rom.

(*b*) Eccli. i. 29-31. Sap. v. 6. Joan. xii. 34-36. 40. Baruch. iv. 1. 2. ii. Cor. iv. 4. s. Ambroſ. ſerm. 14. in Pſal. cxviii. de Imitatione Chriſti Lib. iv. cap. 11.

Thomas a villa nova Tom. 1. pag. 189. & 190.

THESIS V.

Conſiderandæ ſunt Scripturæ S. velut Epiſtolæ quædam æterni Regis ad ſuam creaturam (*a*) degenerem, ad filium prodigum ſub hoſtium captivitate gementem (*b*); ad ſponſam adulteram, exulem, deſolatam (*c*), val ad eandem reconciliatam. (*d*)

(*a*) Vide Cap. 1. Theſ. 1. 6.

„ Quid eſt.. *Scriptura Sacra* niſi quædam Epiſtola omnipo-„ tentis Dei, ad creaturam ſuam. " S. Greg. ad Th. ſeq.

(*b*) Rom. viii. 19 22. Luc. xv. 17.

S. Chryſoſt. ſuper Gen. ſerm. 1. ibid. ſerm. 3. s. Auguſtinus in Pſalm. lxiv. n. 2.

(*c*) Iſai. liv. 6-8. confer. cum l. 7. 16. & lii. 1 8. Jerem. iii. 1. Oſeæ ii. 19. 20.

(*d*) Pſal. xliv. Joan iii. 29.

Sacræ *Scripturæ* verbis ſponſo innubit æterno. *S.* Ambroſius Lib. 2. de Virginis.

THESIS VI

Accipienda eſt ergo Scriptura Divina non minori cum gaudio & effactu, quam a filio captivo, a ſponſa repudiata, vel a reconciliata acciperetur Epiſtola manu Ragis exarata, per Legatum autem allata, in qua negotium ageretur redemptionis filii, reconciliationis Sponſæ, vel teſtificatio exhiberetur renovatæ charitatis.

Iſai. xlix. 6 13. ii. Cor. v. 19. 20. Epheſ. ii. 12. 15 20. i. Joan. ii. 12-14. s. Greg. Lib. 4. Epiſt. 40. olim. 32. ad Theod. Apoc. xxii. 16. 17. *S.* Baſil. Lib. de Virg.

THESIS VII.

Libri Divini ſunt Libri Canonici & proprii (*a*) illius Scholæ, quam Sapientia æterna hic in terris habet, quiqua tali Schola imprimis digni ſunt (*b*): adeo ut facta comparationa ad ſcripta humana quantumvis excellentia, applicari queat illud: *Sicut exaltantur cœli a terra, ita exaltatæ ſunt cogitationes meæ a cogitationibus veſtris*, &c. (*c*). Itemque, *quid paleis ad triticum? dicit Dominus. Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis?* (*d*)

(*a*) Pſal. xciii. 12.

Non oportet ab idiotis Pſalmos compoſitos vel vulgares dici in Eccleſia, neque libros qui ſunt extra Canonem, niſi ſolos Canonicos novi & veteris Teſtamenti. Conc. Leodic. Can. 59.

Diligenter ab Eccleſia diſce, qui ſint veteris & qui novi Teſtamenti libri, at nihil Apocryphum legas...., hos ſolos meditare, quos & in Eccleſia ſecure tutoque recitamus. *S.* Cyrill. Hieroſ. Catech. 4. de s. *Script.* Vide Capitularia an. 789. Cap. 20.

(*b*) *S.* Chryſoſt. in Pſal. 95. in Coloſſ. Hom. 9. s. Auguſt. N. Ed. Epiſt. 82. de Baptiſ. contra Donat. Lib. 2. Cap. 3. n. 4. Lib. xi. contra Fauſt. Cap. 4. adde Moeurs des Chreſt. §. vii.

(*c*) Iſai. lv. 9.

(*d*) Jerem. xxiii. 28. 29.

THE-

THESIS VIII.

In dictatis illis Divinis non minure diligentia & ſtudio (*a*) exercere ſe debet fidelis Chriſti diſcipulus aut Catechumenus, quam tyro V. G. juriſprudentiæ aut alterius diſciplinæ candidatus exerceat ſe in illo auctore, qui in Schola ejus prælegitur; aut puer Chriſtianus in libro Catechiſtico, quem Paſtor aut Catechiſta exponit.

(*a*) Vide ſupra Theſ. ii. a. Prov. viii. Matt. xiii. 42. xxiii. 10. Luc. ii. 46. 52. iv. 16. 17. ix. 30. 35. 26. Act. viii. 28. 31. 34. 35. Philip. iii. 8. ſanct. Chryſoſt. Hom. x. in Joan. ſanct. Cyrill. Hieroſ. Catech. 4.

Inveſtiga inſuper cæremonias ante Baptiſmum circa ſcrutinia & lectiones e. in benedictione fontis Bapt. in Vigil. Paſchæ Th. ſeq. b.

Item methodum percelebris Scholæ Alexandrinæ a B. Marco, ut ajunt, inſtitutæ, apud Euſeb. Hiſt. Eccl. Lib. 5. Cap. 10. De hac aliiſque antiquis Scholis agit N. Nourry Appar. ad Biblioth. max. L. 2. Diſſ. 1. Cap. 10. §. 2. pag. 347.

THESIS IX.

S. Litteræ præſcribunt regulam & ſtatuta (*a*) Religionis atque ordinis Chriſtianorum, quæ in Baptiſmo profitemur, (*b*) & ſuper quibus judicabimur. (*c*)

(*a*) Iſai. ii. 4 8. Matt. xxviii. 19. 20. Marc. xvi. 15. ii. Theſ. ii. 13-14. iii. 6. 14.

(*b*) Pſal. cxviii. 106. Luc. i. 3. 4. Rom. vi. 17. 18. Act. viii. 35. 37. x. 33. 35. Hebr. vi. 1. 2. 4. Expende ritum antiquum, quo feria 4. poſt Dominicam 4. Quadrageſimæ in ſcrutinio Catechumenorum quatuor Diaconi, velut totidem Evangeliſtæ, prodibant cum quatuor Evangeliis, quorum initia prælegebantur Cathechumenis poſt Lectiones Prophetarum. Apud Martene de Antiq. Eccl. Ritibus Lib. 1. Art. xii. Item Baillet Fetes mob. Samdi St.

Ratio pacti aut fœderis quæ huic Profeſſioni ineſt, ſecundum SS. Patres, illuſtrari poſſet per ii. Eſdr. Cap. viii. ix. x.

(*c*) Deut. xxvii. 26. xxxiii. 2. Joan. v. 45. xii. 48. Gal. iii. 10. ii. Theſſ. i. 8 10 Hebr. iv. 12. 13. Zach. v. 2. 3. Jac. ii. 10. 12. Apoc. xiv. 6. 7. Vide ſanct. Baſil. in Pſal. xxxvii. n. 1. Et iterum, apud. Martene de ritu Græc. recitandi Lectiones ſanct. cum extr. unctione, itemque de vita quo porrigebatur moribundo oſculandus ſanct. Textus cum his verbis, ECCE LEX TUA. De Antiq. Eccl. Rit. part. 2 pag. 113. & 208.

In Rituali Rom. ſub tit. de Viſit. & cura infirmorum proponuntur varii Pſalmi & Lect. Evangelicæ opportune dicuntur apud ægrotum. Item in ordine commendationis animæ legenda exhibentur Sermo Domini poſt cœnam, ejuſque paſſio ſecundum Joannem.

THESIS X.

Lex igitur Divina, regulaque Evangelica, ſcripto divinitus conſignata, non minori ſollicitudine & attentione ediſcenda, tenenda & obſervanda eſt a Chriſtianæ Religionis cultore, quam à bono Monacho perdiſci conſueverint & impleri ea quæ ad diſciplinam Monaſticam ſpectare noſcantur ſtatuta.

Jerem. xxxv. 13. 14. fiat applicatio de Rechabitis. Zachar. v. 1-4. Volumen volans ex quo judicabitur omnis fur & jurans.

THESIS XI.

Codex Divinus continet myſteria (*a*) edicta & mandata (*b*) Regni cœlorum a J. C. Domino noſtro fundati, ejuſdemque Regni commentarios (*c*) & acta (*d*).

(*a*) Luc. viii. 10. i. Petr. 10. 12.
(*b*) Eccli. xxiv. 33. 34. Baruch. iv. 1 2. Joan. i. 17. 18. iv. 25.
(*c*) i. Cor. xv. 1-3. ii. Cor. v. 19. 20.
(*d*) Luc. i. 3. Act. i. 1.

THESIS XII.

Numquid hæc minorem attentionem, diligentiam atque obſervantiam requirunt a Chriſticolis; quam Regum hujus terræ ſacramenta, & diplomata & geſta obtinere ſoleant a ſubditis & miniſtris temporalibus?

Jonæ iii. 6-8. Matt. xii. 41. Hebr. i. 1 2.

THESIS XIII.

Utriuſque Inſtrumenti Sacroſanctæ paginæ exhibent nobis tabulas & Syngraphas (*a*) bonorum ac promiſſionum novi & æterni Teſtamenti (*b*), velut manu Dei ſignati, & pretioſo utique ſanguine Filii ipſius Unigeniti ac mundi Redemptoris, conſecrati (*c*).

(*a*) Eccl. xxiv. 30.
Noluit (Dominus) ſibi credi dicenti, ſed voluit teneri Scripturam ſuam... Scriptura Dei manere debuit, & quoddam chirographum Dei, quod omnes tranſeuntes legerent, & viam promiſſionis ejus tenerent. S. Auguſt. in Pſal. cxxiv. n. 17.
(*b*) Idem ſerm. 317. n. 3. n. E.
(*c*) Matt. xxvi. 28. Hebr. ix. 15 28. xii. 24.

THESIS XIV.

Nemo igitur miſeris mortalibus a Domino peregrinantibus, regeneratis interim in ſpem vivam, in hæreditatem incorruptibilem, conſervatam in cœlis, invideat conſolationem & pacem, quam ex inſtrumentis illis aut codicillis ſacroſanctis accipere datum eſt (*a*). Nemo ſuccenſeat ſi hæres præſumtivus Regni cœleſtis (*b*), in his cuſtodiendis ac perſcrutandis non minorem curam & operam impendat, quam Princeps aliquis impendere ſoleat circa monumenta & titulos, quos ad Regni ſui poſſeſſionem aut amplificationem pertinere putat.

(*a*) i. Mach. xii. 9. 10. Boſſuet in Apoc. Cap. i. vr. 3.
S. Auguſt. Confeſſ. Lib. iv. Cap. 4.
(*b*) Jac. ii. 5. i. Petr. per totum fere.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT TERTIUM.

De cultu & ſtudio, qui Scripturis S. omni tempore exhibitus merito fuit.

THESIS. I.

Hebræi omnes, populus Dei antiquus, ſine diſcrimine conditionis, ætatis (*a*) aut ſexus lectioni Divinarum Scripturarum V. T. ſeu publicæ ſeu privatæ adſtrictus fuit (*b*) illique a tempore captivitatis Babylonicæ incredibili ſemper ſtudio incubuit (*c*), quæ conſuetudo legitur a Chriſto Domino & Apoſtolis comprobata & conſecrata (*d*).

(*a*) Origen. Hom. 1. in Cant. excipit Librum Cant. initium Gen. cum principio & fine Ezech. ſed ita ut in hac exceptione egregia firmet regulam. Conſonat ſanct. Greg. Nazian. Orat. 1.
(*b*) Deutr. vi. 6. xxxi. 11. Joſue viii. 34. 35. ii. Paralip. xxxiv. 30.
(*c*) ii. Eſdræ viii. 1. ix. 3. Flav. Joſeph. Lib. 2. contra Apion. Cap. 6. & 7. idem Antiq. Lib. 4. Cap. ult. Philo de vita contempla. Item apud Euſeb. Præp. Evang. 2. 8. c. 7. Boſſuet. Hiſt. univ. part. 2. n. 3.
(*d*) Luc. ii. 46. iv. 16-20. xvi. 29. Joan. v. 39. Act. viii. 28. 29. xiii. 27. xv. 21. xvii. 11. Gal. iv. 21. ii. Tim. i. 5. iii. 15. ii. Pet. i. 19.

THESIS II.

Mira quoque eſt judæorum religio ac zelus (*a*) quem uſque in hodiernum diem oſtendere pergunt in cuſtodiendis, deſcribendis, edendis, honorandis, ediſcendis codicibus ſuis ſacris. In qua re arcanum viget providentiæ divinæ cum ad converſionem Gentium (*b*) tum ad judæorum reditum (*c*) pertinens.

(*a*) Flav. Joſeph Lib. 1. contra Apion. Philo apud Euſeb. Lib. 8. Cap. 6. & 8. Ceremonies & Couſtumens des Juifs Chap. x. Ibid. Supplem. Chap. xiii.
Le Long. Biblioth. *Sacra* part. 1. de Bibl. Hebr.
(*b*) Supra Cap. 1. Th. iii. b.
(*c*) ii. Cor. iii. 14-19. De arcano iſto agitur Rom. x. 25. &c. Malach. iv. 2-6.

THESIS III.

A temporibus Apoſtolorum uſque modo utriuſque Teſtamenti Sacratas paginas omni creaturæ ſolemni ritu prælegit & annuotiat (*a*) Eccleſia Sancta Dei: & ſic porro præleget & annuntiabit uſque ad conſummationem ſæculi (*b*).

(*a*) Rom. x. 6-18. confer cum Deutr. xxx. 12.
S. Juſtin. in Apol. vulgo ſecunda.
Tertul. in Apol. Cap. 39. ad uxor. Lib. 2. Cap. 6.
Auguſt. de Civit. Dei. Lib. 2. Cap. 28. Lib. 22. C. 8.
Pontific. Rom. in ordin. Lectorum.
Conc. Trid. *Seſſ.* xxiv. Cap. 4. & 7.
Res nimis nota eſt, vide Bona Rer. litur. Lib. 2. Cap. 6. & 7.
(*b*) Eccli. xxiv. 46. Matt. xxvi. 13.
Quod enim pretioſum ſonabat de ore Domini & propter nos ſcriptum eſt, & nobis ſervatum, & propter nos recitatum, & recitabitur etiam propter poſteros noſtros, & DONEC SECULUM FINIATUR. S. Auguſt. in Joan. Tract. 30.

THESIS IV.

Hæ ſacræ lectiones inſtitutæ ſunt & ordinatæ ad doctrinam & perfectionem Fidelium; ad eruditionem Catechumenorum; ad converſionem peccatorum & infidelium: nam & hi ad illas convocabantur.

Luc. xvi. 29. Rom. x. 17 21.
Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſive Gentilem, ſive Hæreticum, ſive Judæum uſque ad Miſſam Catechumenorum. Ex Conc. Carth. iv. can. 84. ann. 398. can. 67. diſt. 1. 2. de conſecr. Vide conc. Arauſ. can. 18. ann. 441.
Euſeb. de præpar. Evang. Lib. 12. cap. 1.
S. Auguſt. de prædeſt. SS. cap. 14.
Auctor Hierarch. Eccl. cap. 3.
Conc. Valent. in Hiſp. C. 1. ann. 507.
Vide Conc. Trid. ſupra Th. iii.

THESIS. V.

Quæ inter Miſſarum ſolemnia habentur Scripturæ S. Lectiones connexionem præferunt tam arctam atque excellentem cum oblatione, conſecratione & communione ſacra, ut totius Liturgiæ pars dicendæ ſint quaſi eſſentialis.

Pſal. xcii. 3. Eccli. xxxv. 5-7. Joan. xiii. 10. xv. 3. xvii. 17. 19. Rom. xv. 16. Apoc. iii. 20.
Item connexio illa inſinuatur Hebr. vii. 12. 19. 20. Clem. Alex. Strom. Lib. 7.
Eadem, Sacrarum Scripturarum lectio, in Apoſtolicis Conſtitutionibus, & in Baſilii, Chryſoſtomi, aliorumque Liturgiis præcipitur tanquam ſacri miniſterii notabilis pars; per quam ad Divini Sacramenti participationem fidelium animi diſponuntur. Bona Rer. Lit. Lib. 2. cap. 6. n. 1. & ſeq. Vide Th. ſeq.
Expende & confeſſiones Martyrum in Actis S. Saturnini & ſociorum. Act. Sinc. Ruinartii pag. 382. & ſeq.

THESIS. VI

Id quod elucet ex admirabili analogia quæ ſubeſt inter ritum, quo Moſes antiquum fœdus ſancivit, novi utique præfigurativum, & inter ipſam liturgiam ſive Miſſæ officium, in quo nempe Legis & Sacrificii, Novi & æterni Teſtamenti celebratur commemoratio, renovatio, continuatio.

Fundatur hæc analogia Hebr. viii. 3. 6. 10. ix. 15-23. x. 12-25. xii. 22-25; quibus adde i. Cor. x. 16. ac verba conſecrationis Calicis. Item Act. ii. 42. xx. 7. 11. Rom. xv. 16.
Conſule inſuper Conc. Trid. Seſſ. xxii. cap. 8. & Seſſ. xxiv. de Reform. cap. 4. & 7. Conc. Mediol. iv. part. 1. T. de verbi Dei prædic. Heſſelii Catech. de Sacram. Euchar. cap. 37. Fleuri, Mœurs des Chreſt. §. xiv.

20972

THESIS VII.

Eodem facere poteſt alia ſuperexcellens analogia, quæ ſublucet inter ſolemnem ritum ordinemque S. Miſſæ officii, quo repræſentatur pignus & prægustatio vitæ æternæ (*a*), & inter viſiones Apocalipticas B. Joannis; quibus non ſolum miniſtrantium & aſſiſtentium coordinatio (*b*), ſed & glorioſa lectio Libri Sacri; (*c*) & Fidelium (*d*) oblationes (*e*) & Sacrificatio Agni (*f*) ejuſdemque cœna nuptialis (*g*) in cœlo demonſtrantur.

(*a*) Matt. xxvi. 29. Luc. xxii. 15. 16. 30. Proſa & Poſtcomm. Miſſæ Corp. Domini.
(*b*) Apoc. iv. &c. Vide Mœurs des Chreſt. §. 39. & 40. Item Ord. Miſſæ Præfat.
(*c*) Apoc. v. 6 10.
(*d*) Ibid. xxii. 15. cum explicatione Boſſueti.
(*e*) Ibid. viii. 3. 4. vi. 9. 10. Ord. Miſſæ, Bened. incenſi.
(*f*) Ibid. v. 6. 11-14. vii. 9. Ord. Miſſæ poſt Elevat. Orat. 3 Supplices.
(*g*) xix. 1-9.

THESIS VIII.

Superioribus Eccleſiæ ſeculis Scripturæ S. lectio privata paſſim a fidelibus omnis ætatis, conditionis & ſexus ſtudioſe fuit frequentata (*a*): quem religioſum uſum Patres omnes unanimi conſenſu, velut cum ſalute conjunctiſſimum, modis omnibus comprobarunt & conſtabiliverunt (*b*).

(*a*) Act. xvii. 11. Manifeſtum id præterea eſt ex Actis ss. & Hiſt. Eccl. Vide Mœurs des Chreſt. §. 7. Luc. xvi. 29. 31.
(*b*) Primum igitur qui ſalutem conſequi volunt Scripturis vacent. S. Chryſoſt. in i. Cor. Hom 6. Idem Hom. 3. ſuper Laz. & alibi, Tam cæci ſunt iſti, ut Scripturas manifeſtas non intelligant, aut tam negligentes ſalutis ſuæ ut omnino non legant. S. Auguſt. de Agone Chriſt. cap. 28.
Cætera PP. teſtimonia vide apud Caſtorienſ. de Lect. ſanct. Scripturæ cap. x. & xviii. Apud Dupin Prologom. ſur la Bib Liv. 1. Chap 9. §. 3. Cherubinum a ſanct. Joſeph. Carm. diſc. Bibliot. Criticæ. ſanct. Tom. i. Angelum Pacjuchelli in Jonam Lect. 1. idem teſtatur de Ballinghem ad Locos Comm. præpar. part. 1. Cap. 4. u. 9.

THESIS IX.

Diſciplinæ litterariæ atque humanitatis ſtudia uti ad Sacrarum Litterarum & Religionis ſcientiam præcipue referenda ſunt (*a*); ita quoque S. Litteræ humaniorum artium amœnitate non prorſus deſtitutæ ſunt (*b*).

(*a*) Prov. ix. 3. Vide infra cap. v. Th. iv.
S. Auguſt de Diſcipl. Chr. cap. xi. Confeſſ. Lib 1. cap. 16. 17. 18. Idem de Doct. Chriſt. Prolog. n. 4. Lib. 2. cap. 42.
Conc. Cabilon. ann. 813. Can. 3.
Vita ſanct. Bernardi per Guil. & Alan. cap. 1.
Vel Fleury Hiſt. Lib. 66. n. xxii.
A Kempis Manuale juven cap. 1.
Conc. Trid. ſeſſ. v. de Refor. cap. 1.
(*b*) Epheſ. v. 19 Coloſſ. iii. 16. Pſal. cxviii. 85.
Ambroſ. Præf. in Luc. Euſeb. Præp. xi. 4. 5. 7.
S. Auguſt. Lib. de vera Relig. cap. 51.
Idem de Doct. Chr. Lib. iv. cap 6. & 7.
Idem Confeſſ. Lib. 1. cap. 15. & 17.
Boſſuet Diſſert. de Pſ. cap. 2.
Auctor Conſt. Apoſt. Lib. 1. cap. 6. Locus nimis eſt præclarus, qui in editione Cotelerii latine ſic redditur: e
Ab omnium Gentilium Libris abſtine: quid enim tibi cum alienis ſermonibus vel legibus vel falſis Prophetis, quæ quidem & homines leves avertunt a fide? quid enim tibi deeſt in Lege Dei, ut ad illas Gentilium fabulas appelias animum? Sive enim hiſtorica percurrere cupis, habes Libros Regum: ſive ſophiſtica ac poetico, habes Prophetas, Jobum, Proverbiorum ſcriptorem, in his plus induſtriæ quam in omni poeſi & Sophiſtarum argutiis reperies; quoniam Domini Dei, qui ſolus eſt ſapiens, voces ſunt: ſive lyrica expetis, habes Pſalmos: ſive antiquas origines, habes Geneſim; ſive Leges & mandata, inclytam Domini Dei Legem habes.
Vide quoque Theodoretum Lib. 4. Hiſt. cap. 26. de Didymo cæco.
S. Greg. M. Lib. 5. in. i. Reg. cap. 15.
Caſſiodorum Prol. Pſalterii C. 15. Item in Pſ. 6. Grat. diſt. 37. C. 7.

CAPUT QUARTUM.

De ſpeciali jure Sacerdotum circa Sacras Scripturas.

THESIS I.

Scripturæ Divinæ ſpecialiter commiſſæ ſunt Sacerdotibus (*a*). cuſtodiendæ (*b*) quoad litteram & quoad ſenſum, quam religioſiſſime.

(*a*) Sub Sacerdotibus intellige hic non ſolum Epiſcopos, ſed & Doctores Eccleſiaſticos, aliosque Clericos.
(*b*) Malach. ii. 7. Deutr. xvii. 18. Eccli. xlv. 21. Matt. ii. 4-6. Luc. xxiv. 45 48. ii. Cor. ii. 17. i. Tim. iv. 13; 16. vi. 14. 20. ii. Tim. i. 13. 14. ii. 2. iii. 14 &c.
Conc. Trid. Seſſ. iv. Decr. de Canon. Script. Ibid Decret. de uſu Sacrorum Librorum. Vide Acta Felicis Mart. apud Ruinart pag. 356. colitur Aug. 30. Item reſponſum Emeriti Lectoris in Act. Saturnini, ibid pag. 387. Ejus memoria Feb. 11. Item Timothei Lect. Decemb. 19. Et Epuli Diac. 22. Auguſti.

THESIS II.

Sacerdotum eſt Libris Sanctis debitum honorem & reverentiam decernere (*a*), eundemque iis vindicare (*b*).

(*a*) Deutr. xxxi. 16. Vide ſupra cap. ii. Th. ii. c.
(*b*) Conſule Hiſt. Eccl. de Traditoribus Librorum S. punitis, & infra ad Corollarium 12. Conc. Trid. Seſſ. 4. circa finem.
Canon Trullanos 68. vetat: Veteris & novi Teſtamenti librum ... corrumpere vel conſcindere, vel Librorum cauponatoribus, vel iis qui dicuntur unguentarii, vel alicui alii ex omnibus ad eum delendum tradere ... ſimiliter, inquit, & qui libros emit; ſi eos quidem ipſe non ad ſuam utilitatem retineat nec alter ad ejus beneficium, & uſui permaneant, tradat, ſed eos corrumpere aggreſſus fuerit, ſegregetur.

THESIS III.

Item intendere & invigilare S. Litterarum deſcriptionibus ac editionibus.

Apoc. xxii. 18; 19. Conc. Triden. Seſſ. 4. Decretum de edit. S. Librorum.
Vide Præfationem editionis Romanæ quæ Bibliis vulg. Ed. præfigitur, &c.

THESIS IV.

Eorum quoque eſt verſiones Bibliorum noxie vitiatas notare aut proſcribere.

Luc. i. 1. ii. Petr. iii. 16. ii. Teſſ. ii. 2. Conc. Trid. ibid.

THESIS V.

Sed interim alias ſinceras curare & approbare translationes.

Fundatus in hujus cap. Th. i. vi. vii. viii. Confer cap. 1. Th. iii. & vii. f. Item cap. iii. Th. iii. iv. viii. Adde i. Cor. xiv. 5. 28. ii. Cor. viii. 18. ii. Teſſ. iii. 17. Conc. Trid. ibid.

Huc ſpectare poteſt Recenſio librorum a. per Eſdram facta Item Volgata Hiſt. verſionis LXX. &c.

Evang. a. Matt. vix prodierat quin haberetur ejus verſio Græca. Vide in Vita e. Matthæi 21. Septembris.

B. Marci Evang. per Petrum probabatur, quo in Eccleſiis paſſim prælegeretur, ut loquitur Euſeb. Hiſt. Eccl. L. 2. C. 14.

S. Lucas non ſolum taxat Evangelia inſincera, ſed aliud ſincerum ſubſtituit, cap. i. 3. Id imitandum in translationibus Sacris.

Ulphilas in Moeſia Gothorum Ep. a. Scripturis in Gothorum ſermones converſis effecit, ut barbari Divina eloquia perdiſcerent. Socr. Hiſt. Ec. L. 4. C. 33.

Quid in hoc genere a Summis Pontificibus, quid ab aliis Prælatis & Doctoribus Eccleſiaſticis V. G. Origene, Luciano, Hieronymo præſtitum ſit, paſſim occurrit in Hiſt. Eccl. & ſpeciatim in Le Long Bibliot. Sacra ubi & de verſionibus vernaculis DD. Lovanienſium. Vide & Papebrochii propil. May pag. 137. memorabile teſtimonium.

Gregorii XIII. juſſu & Clementis VIII. approbatione, ſumptibus vero Archiepiſcopi Primatis Poloniæ edita eſt Bibliorum verſio Polonica auctore Jacobo Vieki Societatis Theologo: de qua teſtatur Poſſevinus: Et ea quidem verſio fuit perutilis & neceſſaria reſtinguendis eorum erroribus qui ex falſa novorum Arianorum & aliorum Hæreticorum verſione paſſim ſerpebant.

THESIS VI.

Munus Miniſtrorum Doctorumque Eccleſiaſticorum proprium eſt libros Sacros publice prælegere atque explicare (*a*), idque ſincere, ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto (*b*).

(*a*) Vide ſupra cap. iii. Th. i. b. & c. Th. iii. a.

Item confer Malach. ii. 7. Act. vi. 4. i. Cor. ix. 16. xii. 28. xiv. 5. i. Tim. iv. 13. ii. Tim. iv. 5.

Adde quæ ex Pontific. Rom. huc faciunt in Ordinat. Lectoris, Diaconi, Presbyteri, Epiſcopi.

Item Acta Pollionis Lect. Euplii Diaconi & Mart. Item Philippi Epiſcopi ac M. apud Ruinart pag. 405. & ſeq. cum. cap. vi. Th. iii. a. infra.

Auferunt, inquit Clem. Alex. veram Domini doctrinam, qui non pro dignitate Dei & Domini Scripturas differunt & tradunt. Strom. Lib. 6. poſt medium.

Juvat autem ex Tridentino ſemel excerpere ſequentia: Non minus neceſſaria eſt prædicatio Evangelii quam lectio; & hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus. Seſſ. 5. cap. 2 de Refor.

Frequenter inter Miſſarum celebrationem ... ex iis quæ in Miſſa leguntur, aliquid exponant: nempe Paſtores & ſinguli curam animarum gerentes. Seſſ. 22. cap. 8.

Saltem omnibus Dominicis & ſolemnibus diebus feſtis: tempore autem jejuniorum, Quadrageſimæ & Adventus Domini quotidie, vel ſaltem tribus in hebdomada diebus Sacras Scripturas divinamque Legem annuntient. Seſſ. 24. cap. 4. de Refor.

Inter Miſſarum ſolemnia ac Divinorum celebrationem Sacra eloquia & ſalutis monita eadem vernacula lingua ſingulis diebus feſtis vel ſolemnibus explanent: eademque in omnium cordibus, poſtpoſitis inutilibus quæſtionibus, inſerere, atque eos in Lege Domini erudire ſtudeant, ibid. cap. 7.

Conc. Mediolanenſe iv. An. 1576. cap. 25.

Decretum Paſtorale datum in Urbe ſub Benedicto XIII. 26. Septembris 1724.

(*b*) ii. Cor. ii. 17.

THESIS VII.

Eorum eſt, utpote Magiſtrorum Scholæ Chriſti, Sacrarum Scripturarum ſtudia diligenter commendare, prudenter dirigere, ac modis omnibus promovere in ſalutem.

Hæc ipſa præſtitit imprimis Dominus Jeſus Scripturas Divinas ſæpe adducens, explicans; identidem earum auctoritatem, virtutes, lectionem, ſcrutationemque commendans; nec non ignorationem, neglectum, abuſum, pravaſque interpretationes redarguens, atque adverſus has præmoniens, ac tandem ſenſum intelligendi Scripturas, Diſcipulis aperiens. Quæ omnia exhibentur in Evangeliis.

Chriſtum Dominum in hac parte egregie ſecuti ſunt Apoſtoli aliique primitivi Diſcipuli, ut ipſorum Acta & Epiſtolæ ſatis declarant.

Circa directionem ſtudii ſacri conſule Hebr. v. 11-14. Origen. Hom. 27. in Num. cap. 23. 2. Auguſt. de Doct. Chriſt. Lib. 2. cap. 9. &c.

Laudari hic etiam poſſent Doctores & methodus celebris Scholæ Alexandriæ a B. Marco, ut ajunt, inſtitutæ: ac ſpeciatim zelus & labores Origenis, Protogenis, Pamphyli, Hieronymi; nec non Chryſoſtomi, Gregorii Magni aliorumque Patrum diligentia & cura.

Synodus Generalis VII. Clerico, qui cum conſenſu Epiſcopi in Oratorio Principis miniſtraret, interdicit omnem curam ſecularem; mandatque, ut potius offerat ſe ad docendos pueros & famulos, relegens eis Divinas Scripturas, ADHOC ENIM ETIAM inquit Synodus, SACERDOTIUM SORTITUS EST. Can. 10

Synodus Trid. præcipit Lectiones s. Scripturæ & liberalium artium inſtitui: ne, inquit, cæleſtis ille ſacrorum Librorum theſaurus, quem Spiritus Sanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat. ſeſſ. v. cap. 1. de Refor.

Vide ſupra cap. ii. Th. vii. viii.

THESIS VIII.

Ipſorum item eſt, qua legatorum ac præconum Dei & Chriſti, verba illa ac mandata vitæ æternæ ubique, publice ac per domos annuntiare, inſinuare, interpretari, inculcare, propugnare omni modo, omni occaſione & via; atque ita negotium agere reconciliationis humanæ, propagare Sacerdotale Regnum J. C.

II. Paralip. xvii. 9. ii. Eſd. viii. 8. 9. Luc. iv. 19. Act. viii. 25 35. ibid. xx. 20. xxviii. 23. 31. ii. Cor. v. 20. Epheſ. iii. 2-5. Colloſ. i. 22 29. i. Theſſ. ii. 11 13. ii. Tim. iv. 2. 5. i. Petr. ii. 9. Apoc. i. 9 12.

Congruunt huic loco quæ de s. Quadrato aliiſque diſcipulis Apoſtolorum narrat Euſeb. Hiſt. Eccl. Lib. 3. cap. 37. Relicta patria peregre proficiſcentes munus obibant Evangeliſtarum, iis qui fidei ſermonem nondum audiviſſent, Chriſtum prædicare & Sacrorum Evangeliorum libros tradere ambitioſe ſatagentes. Ita Euſeb.

Item quæ de ſe ipſo teſtatur s. Juſtinus Martyr dial. cum Triph. pag. 284. B.

Queis addi poſſunt varia ex annot. ad Th. vii. præced. cum cap. ii. Th. ix. & xi.

Minorita Italus Miſſioni Tartariæ incumbens, in illam linguam converterat totum Novum Teſtamentum & Pſalterium. Vide Annales Wadingi ad An. 1305. apud Fleury Lib. 90. n. 46.

In omni Sacerdotali convivio lectio Divinarum Scripturarum miſceatur. Diſt. 44. Can. Pro reverentia. concordat Conc. Trid. ſeſſ. 2.

Epiſcopi & Abbates pauperes & indigentes ſecum ad menſam habeant, & Lectio Divina ibi perſonet. Conc. Rhemenſe, Can. 17. An. 813.

Digitized by Google

THESIS IX.

Monſtri ſimile ſit, ipſaque infelicitas & pernicies, velle in Eccleſia Sancta Dei, munus Paſtoris, Doctoris, Eccleſiaſtæ, vel etiam Presbyteri obire, & non eſſe S. Litterarum apprime ſtudioſum ac peritum.

Pones autem in rationali judicii doctrinam & veritatem. Exod. xxviii. 30. confer cum ii. Tim. iii. 16. 17. ii. Paralip. xxxi. 4. Iſai. LVI, 10. Jerem. ii. 8. Ezech. iii. 1. concordat Apoc. x. 10. 11. Ozeæ iv. 6. Malach. ii. 7. Matt. xiii. 52. xv. 9. 14. xxii. 29. 31. Luc. x. 26. xi. 52. Act. vii. 2-54. ibid. eiii. 35. i. Tim. vi. 6. 7. 13. Tit. 1. Pontific. Rom. Ordin. Lectoris &c. ſupra hoc cap. Th. i. vii. viii.

Si ſacerdos eſt, ſciat Legem Domini; ſi Legem Domini ignorat, convincit ſe non eſſe Domini ſacerdotem. Hieron. in cap. 2. Aggæi. Vide eundem Epiſt. ad Nepotian. Item ad Ruſtic, ſciant ſacerdotes Scripturas ſanctas, & Canones meditentur. Conc. Tolet. iv. C. 24. Vide ſynodi vii. Can. 2. ubi ſcite dicitur ex vulgato Dionyſio:

Noſtræ enim Hierarchiæ SUBSTANTIA ſunt eloquia divinitus tradita, divinarum ſcilicet ſcripturarum vera ſcientia.

Adde c. Agobardi, de jure & privilegio ſacerdotum. Item Epiſt. ad Canonicos Lugdun.

Vide Pontific. Rom. in Ordinat. Presb. ubi precatur Epiſcopus, ut in lege Dei die ac nocte meditantes, quod legerint credant; quod crediderint doceant; quod docuerint imitentur. Collect. Deus ſanctificationum.

Secundum Innoc. iii. in Conc. Lateran. Epiſcopus examinandus eſt: Si litteratus, ſi in Lege Domini inſtructus, ſi in ſcripturarum ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus Eccleſiaſticis exercitatus. Can. Qui Epiſcopus Diſt. 23.

Qua autem cura in ſcripturis inſtitui debeant Clerici vide in Conc. Mediol. 1. part. 11. An. 1565. §. Qui Libri a Clericis &c. Item in Quæſt. D. Bonaventuræ in Regulam s. Franciſci. Quæſt. 8. Quare Fratres incumbant ſtudiis ſacris.

Qua porro ratione Biblia s. ſit Liber SACERDOTALIS, qui concionatori debeat eſſe inſtar omnium, vide Antonium de Balinghem. Præparat. ad locos communes in s. Scriptur cap. 4. &c. Partis prioris, ubi hoc argumentum eximie tractatur, & fuſe.

CAPUT QUINTUM.

De ſpeciali jure Principis & poteſtatis ſecularis circa Scripturas Sacras.

THESIS I.

Principem ejuſque miniſtros exemplar Codicis Sacri accipere decet a Sacerdotibus.

Deutr. xvii. 18. 19. ii. Paralip. xxiii. 11. In Caroli V. Auſtriaci Baptiſmo. Bis ſeptem Archimandritæ mitrati ſeptimo loco ſacra munera, vetus novumque Teſtamentum comprehendita illi offerebant, in quibus hoc fuerat inſcriptum ſeptiſyllabum: SCRUTAMINI SCRIPTURAS.

Guil. Zonocarus in Vita Caroli V.

Eximium eſt quod refertur ad An. 260. de s. Marino Mart. vero nobili, apud Euſeb. Lib. 7. Hiſt. cap. 14. Colitur Martii 3.

THESIS II.

Oportet eum ſpeciali ſtudio concurrere ad Scripturarum cuſtodiam, venerationem, auctoritatem, honorem.

Joſue xxiv. 26. iii. Reg. xxii. a vs. 10. uſque ad vs. 25. cap. ſeq. i. Paral. xvi. notandu quid Arca continuat. Uſui eſſe hic poſſunt quæ hanc in rem referuntur de Rege Ptolomæo Philad. in Vulgata hiſt. verſionis LXX.

Item quæ de Conſtant. Magno a Cedreno in Conſtantini AN. 21.

Quæque de Zenone Imperatore ad An. 485. in Vita s. Barnabæ Ap. ad Alexandro Monacho conſcripta. Et quæ de Theodoſio juniore a Socrat. Hiſt. Lib. 7. cap. 22. a Niceph. Lib. 14. Hiſt. cap. 3. Plura hujuſcemodi collige ſupra ad cap. ii. Th. ll. c.

THESIS III.

Item ad editiones & verſiones earum.

Deutr. xvii. 18. & apud Lamy Appar. Bibli. Lib. 2. cap. 2.

Euſeb. præp. Evang. Lib. 8. cap. 1. de tranſlatione LXX. quo nempe conſilio Deus illam generi humano providerit, inſpirando Regi iſtiuſmodi mentem &c. Conſtantini Imper. in hac parte diligentiam & liberalitatem declarat quædam ipſius epiſtola ad Euſebium Cæſar. Epiſc. apud Euſeb. de vita Conſtant. M. L. 4. C. 36. Apud Socrat. Hiſt. Lib. 1. cap. 6. & Theodoret. Hiſt. L. 1. C. 16.

De Theodoſio juniore legitur: Libros etiam tum qui Sacra Dei loquia complectebantur, tum qui ab eorum interpretibus conſcripti erant multo diligentius quam Ptolomæus Philadelphus olim in unum colligendos curavit. Socrat. Hiſt. Lib. 7 cap. 22.

Multa & præclara de religioſa hac & vere regali cura occurrunt teſtimonia atque ſpecimina in Annalibus Eccl. Prolegom. Biblicis ac ſpeciatim in Bibliotheca Sacra Patris Jacobi Le Long.

Eodemque ſpectant diplomata Principum quibus certas editiones aut verſiones ſacras peculiarius commendant aut ſanciunt.

THESIS IV.

Concurrere etiam ad earum publicationem ac fructum, ordinando, quoad ejus fieri poteſt, prælectiones ſacras cum expoſitione in Parochiis, in Academiis, in Ludis litterariis, in Miſſionibus Evangelicis.

Joſue viii. 30 35. ii. Paralip. xvii. 7-9. xxxiv. 30. & ſeq. Baruch. 1. 3. 4. 14. i. Eſdr. vii. 16. 25.

Ad hanc Theſin referenda ſunt ordinationes & ſtatuta auctoritate ſeculari condita vel confirmata circa prædicationem verbi Dei & catecheſes in Parochiis; circa Lectiones ſcripturiſticas in Academiis aut magnis civitatibus; vel in ſcholis litterariis & elementariis. Item circa immunitates, tutelam, ſtipendia Paſtorum, Interpretum, Profeſſorum, Miſſionariorum &c. Vide infra ad Th. vii. hoc cap.

Huc facere poſſunt quæ leguntur in Actis Gregorii Armen. Epiſc. apud Sym. Metaphraſten Sept. 30.

Quæque de Conſtantino M. deprædicat Euſeb. de Laud. Conſtant. ſub finem.

Conc. Cabilonenſe ii. An. 813. innovans Caroli Magni decretum: Oportet, inquit, etiam ut ſicut Dominus Imperator præcepit, Epiſcopi ſcholas conſtituant in quibus & litteraria ſolertia diſciplinæ, & ſacræ ſcripturæ documenta, diſcantur. Can. 3. An. 820. Ludovici Pii Imperatoris, Caroli M. filii ſtudio actaque imperii tempore actum eſt; ut cunctus populus ſuæ ditioni ſubditus Theudiſca loquens lingua Divinæ Lectionis notitiam acceperit. Lib. 9. Catalog. teſtium verit.

Conc. Tullenſe I. apud Saponarias An. 859. Statuimus, in quit, ut ſcholæ Sanctarum ſcripturarum & humanæ quoque literaturæ, unde annis præcedentibus per religioſorum Imperatorum ſtudium magna illuminatio Eccleſiæ & eruditionis utilitas proceſſit: deprecandi ſunt Principes noſtri, & omnes fratres & Coepiſcopi noſtri inſtantiſſime commonendi, ut ubicumque omnipotens Deus idoneos ad docendum: id eſt fideliter & veraciter intelligentes donare dignatur; conſtituantur undique ſcholæ publicæ. ſcilicet ut utriuſque eruditionis, & divinæ ſcilicet & humanæ in Eccleſia Dei fructus valeat accreſcere; quia, quod nimis dolendum eſt & perniciosum maxime, divinæ ſcripturæ vera & fidelis intelligentia jam ita dilabitur, ut vix ejus extrema veſtigia reperiantur, & idcirco ingenti cura & ſtudio remedium procurandum eſt. Can. 10.

Supremus ſenatus Pariſienſis ordinem ſanciens adminiſtrendi

certum Collegium die 27. Junii 1703. ita tulit: Nullum umquam diem prætermittant Diſcipuli, quin memoriter ediſcant unam alteramve ſententiam S. Scripturæ, ſecundum ſpiritum Statutorum Facultatis Artium, & uſum quorundam Collegiorum Univerſitatis.

Extat in ſtatutis Facultatis Art. Pariſ. S. Stephanus I. Hungariæ Rex quo zelo fuerit in negotio propagationis Evangelii, vide apud Fleury ad An. 1000. N. 8. vel in ejus vita Septemb. 2.

Politique de l'Ecriture Lib. vii. Art. iii. Prop. 14.

THESIS V.

Tantundem facere per multiplicationem Sacrorum exemplarium, eorumque gratuitam diſtributionem opus eſt regali munificientia ac pietate digniſſimum.

Sic AMBROSIUS Confeſſor Origenem impellere non deſinebat ad laborem, eique ſcribas, chartas, aliaque ad Codicum S. Scripturæ correctionem & multiplicationem neceſſaria liberali animo ſuppeditabat. Vide vitam Ambroſii 17. Martii.

S. PAMPHILUS Martyr Scripturas ſanctas non ad legendum tantum, ſed & ad habendum tribuebat promptiſſime, nec ſolum viris ſed & feminis; quas vidiſſet lectioni deditas. unde & multos Codices præparabat, ut cum neceſſitas popoſciſſet, volentibus largiretur. Ita teſtatur S. Hieron. Lib. 1. contra Ruffin. Ejus memoria celebratur Junii 1.

Horum excellentiſſimam liberalitatem æmulati deinde fuerunt non pauci imprimis viri Principes ac Reges. Ut V. G.

CONSTANTINUS M. de quo memoret Euſeb. Caſ. tale elogium: Perſecutores mandare, ut Libri Divinitus inſpirati in ignem injecti penitus delerentur; hic ut iidem ex Ærario Regio & ornarentur magnifice, & numero augerentur decernere. De vita Conſtant. Lib. 3. cap. 1.

S. LUDOVICUS IX. Rex Francorum. Vide ejus vitam Augusti 25.

Hiſpaniarum Prorex Cardinalis XIMENIUS Anno 1517 ſuis ſumptibus edi juſſit Biblia Complutenſia ac Novum Teſtamentum, quæ conſtitiſſe memorantur aureis pluſquam quinquaginta mille. Apud Le Long Biblioth. Sacræ cap. 1. Bibl. Polygl.

FERDINANDUS IMPERATOR, cujus juſſu & liberalitate An. 1555. Viennæ in Auſtria facta & diſtributa eſt Novi Teſtamenti verſio Syra. Ibid. cap. 2. Biblia Syriaca.

FERDINANDUS MEDICÆUS Magnus Etruriæ Dux, antea Cardinalis: Evangeliorum Arabico Latinorum tria millia exemplaria excudi juſſit, ut in Orientem mitterentur, teſte Joan. Bap. Raymundo in Epiſt. dedic. ad Paulum, V. præfixa Grammaticæ Arabicæ e Typogr. Medicæa An. 1610.

PHILIPPUS II. Hiſpan. Rex quid præſtiterit hac in parte, circa Biblia Polygl. Antverpienſia, immenſum illud ac vere Regium opus, nimis notum eſt. Ornatiſſimum eſt Gregorii XIII. quod huic operi præmittitur Breve. Vide Le Long. ibid

GUIDO MICHAEL Le JAY, licet vir privatus animo tamen excelſo & plane regio, propriis ſumptibus Biblia Heptaglotta Pariſienſia edidit, An. 1645. Vide Le Long ibid.

PHILIPPUS III. Rex Hiſp. eo nomine etiam laudatur apud Le Long, cap. 1. Bibl. Polyg. Ieniata.

LUDOVICUS XIV. Gall. Rex, circa An. 1685. multa millia exemplarium Novi Teſtamenti ſuis impenſis imprimi mandavit, ac gratis diſtribui Neophytis. Res eſt celebris. Vide Dupin. Diſſert. ſur la bible Liv. 1 chap. 9.

Neſcio an addere ſuſet quod in hac parte etiam laudetur GUSTAVUS ADOLPHUS *Sueciæ* Rex, a Cherubino a S. Joſeph Biblioth. Crit. Tom. 1. pag. 60. Vide item Le Long cap. 10. Bibl. *Suecica.*

Eodem jure ad æmulationem proponi poſſet, quod in hoc genere egiſſe nuper PETRUM Magnum Ducem Ruſſorum publica fama relatum eſt.

THESIS VI.

Singulari titulo tenetur Princeps, uti & Magiſtratus civilis, *Sacra* Volumina jugiter volvere ac pie meditari.

Deutr. xvii. 18. 19. Joſue i. 8. cum Ariæ Montani Comment. præcl. ii. Paralip. xxiii. 11. Pſal. cxxxi. 12, 13. Prov. i. 5. viii. 14. & ſeq. Eccleſiaſtes xii. 9. Sap. vi. 2. 10. 22.

S. Theonas Epiſc. Alex. Epiſt. ad Lucianum ... *Spicilig.* Tom. xii. pag. 550.

S. Paulin. Nol. Epiſt. 16. ad Jovium.

S. Nilus Epiſt. 304. ad Numenium Primatem nunc Lib. 2. Epiſt. 198.

Paulinus Epiſc. Aquileenſis, de ſalut. Docum. ad quemdam Comitem, cap. 9. in Append. Tom. vi. Oper. S. Auguſt.

Capitularium Caroli M. An. 789. cap. 18. Lib. apud Baluz.

Joannis Pici Mirandulani Epiſt. ad Franciſcum nepotem & ſucceſſorem, circa finem. Locus eſt præcl.

Exempla Principum qui in hoc ſtudio enituerunt occurrunt quam plurima. *Sint* V. G.

JOSUE.

DAVID in Pſal. cxviii.

SALOMON in Prov.

JOSAPHAT. ii. Paralip. xvii.

EZECHIAS ii. Paralip. xxxi. 20. 21.

JOSIAS iv. Reg. xxii.

JONATHAS i. Mach. xli.

CONSTANTINUS M. Euſeb. in vita ipſius Lib. 1. cap. 8. & Lib. 4 cap. 17. May. 21.

THEODOSIUS junior. Niceph. lib. 14. cap. 3. & PULCHERIA Sozom. Lib. 9. Hiſt. cap. 3. Socrat. Lib. 7. cap. 22. Septemb. 8.

S. MARCELLINUS Comes, S. Auguſt. Epiſt. 190. ad Optat. n. 20. April. 6.

S. JACOBUS Aulicus Regis Perſiæ, in ejus vita Novemb 27.

B. PIPINUS Landenſis Febr. 21.

S. BEGGA Secul. II. Benedict. pag. 471.

CAROLUS MAGNUS Jan. 28. Fleury Liv. 46. n. 9.

CAROLUS CALVUS apud Flodoardum Lib. 3. Hiſt. Rhemenſ. cap. 15.

S. MATHILDIS Regina Germ. Martii. 14.

S. AUFRIDUS Comes Brabantiæ, Mabill. ſec. 6. part. 2. pag. 86.

S. LEOPOLDUS Comes Auſtriæ, Novemb. 15.

S. LUDOVICUS IX. Rex Franciæ, Auguſti 31.

S. ISABELLA ejus Soror, Auguſti 31.

ALPHONSUS V. Rex Aragoniæ &c. toties legerat Biblia, ut ea ex magna parte memoriter teneret. V. Ant. Panormitanum Lib. 2. de dictis & factis Alphonſi. Idem inter Divinæ ſcripturæ translatores numeratus a Sixto Senen. Biblioth. ſanct. Lib. 4.

ROBERTUS Rex Neapolitanus ita ſacris Litteris captus erat, ut aliquando religioſe aſſeverarit ſe " libentius diademate quam " S. Litteris cariturum fuiſſe. " Vide de Balinghero in Præpar. ad Locos Communes, cap. 4.

S. BIRGITTA Princeps Nericiæ. Octob. 8.

S. MARGARETA Scotiæ Regina. Junii 10.

LUDOVICUS DELPHINUS GALL. Ludov. XIV. F. de ejus inſtitutione. Vide Epiſt. Boſſueti a. a. & Breve Innocentii XI. Exſtant in Politique de l'Ecriture a. poſt Præf.

ELEONORA mater CAROLI VI. Imperator Auguſti, in vita Eleonoræ.

Polit. de l'Ecriture Lib. vii. art. iii. prop. 12.

THESIS VII.

Tenetur quoque Sacrorum Librorum religionem, uſumque legitimum diligenter curare, ſtrenue vindicare.

Vide ſupra hoc cap. Th. ii. & iv. ii. Paralip. xxix. 30. Item Juſtinianum Imp. in Authenticis Collat. n. 9. tit. 28. Novel. Conſtit. 146. cum Declarat Cujacii.

Pſeudographæ & dubiæ narrationes, vel quæ omnino contra fidem Catholicam ſunt, non legantur, ſed comburantur ne in errorem per talia ſcripta populus mittatur; ſed ſoli Canonici Libri & Catholici tractatus & ſanctorum Auctorum dicta legantur & tradantur. Capital. Regum. Franc. Lib. 1. cap. 78.

Joannes Gandevenſis Dux Lancaſtriæ in Parlamento Angliæ ſub Richardo ii. pro tuendis Bibliis Anglicanis ſic perorabat: Nolumus fæx eſſe omnium hominum, quandoquidem aliæ Nationes Legem Dei ... ſua lingua exaratam habent. Circa An. 1390. apud Cherub. a S. Joſeph. Bibliot. S. crit. Tom. 4. pag. 274.

Georgius, Dux Saxoniæ, Lutheri verſionem Germanicam N. T. ſubditis ſuis publico Edicto interdixit: curans eliam fideliorem componi, quam ſpeciali præfatione commendavit. Vide Cochlæum ad An. 1527. de Actis & ſcriptis Lutheri. An. 1553. Romæ, auditis Rabbinis Judæorum, qui ibi magno numero habitant, condemnatum eſt ipſorum THALMUD, ut ſic ab impiis & inanibus doctrinis averti & ad ſacras Litteras ſcrutandas deduci poſſent. Habetur Decretum in fine Directorii In-

Digitized by Google

Inquiſ. cum comment. Peguæ pag. 154. videturque ſic latum fuiſſe auctoritate Politica.

Huc etiam pertinent quæ leguntur in formula Reform. Caroli V. ſub tit. Dies feſti, item ſub tit. Ludi, quæ formula probata fuit a ſtatibus Eccl. in Comitiis Auguſtanis; nec non a Synodo Cameracenſi An. 1550.

Item quæ auctoritate Philippi II. geſta ſunt a Collegio Cenſorum Antverpiæ conſtituto An. 1571. ut in Indice Expurgatorio.

Eodem facit Edictum perpetuum Caroli V. datum 25. Septemb. 2550. in Edictis Flandriæ, aliaque huiuſcemodi.

Adde tandem, ſi quæ ſunt, Leges aut Conſtitutiones civiles adverſus profanatores Librorum Sanctorum. Cum Corollario 12. infra.

THESIS VIII.

Origines & fundamenta juris (*a*) ſive Canonici ſive Civilis, ſive publici ſive privati, ſicut & Judicis officia (*b*) nuſquam felicius aut ſolidius quam in Scripturis divinis conſtituuntur, indeque imprimis eruenda ſunt.

(*a*) Pſal. lxxii. quo exhibetur imago regni feliciſſimi. cxviii. 100. Alia teſtimonia ſacra vide hoc cap. Th. iv. ſupra cap. iii. Th. ix. Locum Conſtitut. Apoſt. Lib. 1. cap. 6. Item Euſeb. Præp. Evang. Lib. xi. cap. 4. 5. 7. s. Auguſt. Epiſt. ad Voluſ. 137. al. 3. n. 17.

Sacras Litteras Prophanis antiquiores eſſe ac potiores, paſſim commonſtrant Patres V. G. Tertul. Apolog. cap. 45. s. Juſtin. ſuis cohort. ad Græc. Euſeb. Cæſ. de præp. Evang. Lib. 4. & 5. de demonſt. Evang. Lib. 5. S. Chryſoſt. Hom. 1. in cap. 1. Joan. Theodoret. ſerm. 9. s. Auguſt. Epiſt. 108. ad Dioſcor. Oportet igitur, inquit Theophilus Antiochenus, nos magis Diſcipulos eſſe Legislationis Divinæ, quemadmodum etiam Plato confitetur, dicens: non exacte poſſe diſci, niſi Deus docuerit per Legem. Lib. 2. ad Autolyc. Tom. i. Biblioth. Gr. Patr.

Hinc Raguelli Leges Politicæ ex s. Scripturis collectæ & ad formam Digeſtorum ſeu Pandectarum Juris Civilis redactæ.

Les Loix Civiles dans leurs ordre naturel. Traité des Loix Politiques tirés de l'Ecriture s. par Boſſuet L. 2. Diſcours ſur l'Hiſt. univ. adde quidem valuit Grotium de jure Belli & Pacis. Item Seldeni de jure naturali & gentium juxta Diſciplinam Ebræorum.

(*b*) Pſal. lxxxi.

Memorabile eſt quod olim ſancitum eſt per Imp. Juſtin. nempe: Omnes omnino judices . . . non aliter litium primordium accipere, niſi prius ante Sedem judicialem Sacroſanctæ deponantur Scripturæ, & hæ permaneant non ſolum in principiis litis, ſed etiam in omnibus cognitionibus uſque ad ipſum terminum & definitivæ ſententiæ recitationem. Sic atenim attendentes ad Sacroſanctas ſcripturas & Dei præſentia conſecrati, ex majore præſidio lites dirimant, ſcituri quod non magis alios judicant, quam ipſi judicantur, cum etiam ipſis magis quam partibus terribile judicium eſt: ſiquidem litigatores ſub hominibus, ipſi autem Deo inſpectore adhibito cauſas proferunt trutinandas. L. rem non novam 14. C. De judiciis.

CAPUT SEXTUM.

De jure Plebis circa S. Biblia.

THESIS I.

Habet populus jus non contemnendum, ut Scripturis Divinis tanquam Dei dono inenarrabili gaudeat, utaturque ad ſalutem ſuam æternam, quæ ibi offertur omni creaturæ quæ ſub coelo eſt.

Evidenter conſequitur ex cap. i. Th. i. iv. v. vi. ix. amplius vero manifeſtatur per totum cap. ii. & confirmatur per Th. i. iv. v. vii. Capitis iii. adde Apoc. xxii. 10.

Oportet . . . in Eccleſiæ ſinu educari, & Dominicis Scripturis enutriri. Iren. adv. hæreſ. Lib. 5. cap. 20.

Theodoretus in hæc verba: Adjuro vos per Dominum, ut legatur Epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus. i. Theſſ. v.

Adjecit, inquit jus jurandum, quæ ex lectione oritur omnibus ſalutem procurans. Cunctis, ait Rupertus, populis propoſita ſunt ſcripturæ & palam omni mundo loquuntur de ſalute omnium gentium. Rupertus Abb. Lib. 4. de Spiritu s. Tom. 1. pag. 641. col. 2.

THESIS II.

A Scripturarum diſciplina & lectione nemo ſua conditione excluditur, non magis certe quam a ſalute in C. J.

Luculenter hoc patet ex Marc. xvi. 15. 16. Luc. xxiv. 44 48. Joan. i. 9. Act. x. 34. 1. Tim. ii. 7. Coloſſ. iii. 12. 16. 18-22. Tit. ii. 10-12.

Accommoda ad illuſtrandum, Parab. Evang. de invitatis ad cœnam Luc. xiv. 16. &c. Vide porro ſupra cap. i. Th. i. iv. v. vi. cap. 2. Th. iii. & ſeq. cap. 3. Th. iii. iv. viii. cap. iv. Th. viii. x.

THESIS III.

Populus fidelis tenetur venire ad earum lectionem & explicationem (*a*) in Parochiis ordinatam eaſdemque oporteret domi prælibare, revolvere, ruminare (*b*).

(*a*) Fundatur hæc obligatio in antepoſitis cap. ii. per totum. cap. iii. Th. iii. iv. v. vi. cap. iv. Th. vi. & cap. v. Th. iv.

Accedant Luc. ii. 46. iv. 16. Joan. viii. 47. a. 3. Act. ii. 42. viii 31. xiv. 22. xx. 7. 28. Rom. x. 14 17. i. Cor. xi. 20. 21. coll. cum cap. xiv. 26 40. Hebr. x. 25. xi. i. 17. i. Pet. v. 2. 5. Tit. i. 5. Apoc. i. 11. ib. ii. iii. Quam gravis hæc obligatio cenſeretur in primitiva Eccleſia, colligitur ſpeciatim ex Actis Martyrum V. G. S. Saturnini & ſociorum. Febr. 11. in collecta fui. Iuquiebat Victoria, & Dominicum cum Fratribus celebravi, quia Chriſtiana ſum.

Intermitti Dominicum non poteſt, (ait Saturninus Pbr.) Lex ſic jubet. Collectam, inquit Felix, glorioſiſſime celebravimus, ad ſcripturas Dominicas legendas in Dominicum convenimus ſemper. Acta Sinc. pag. 385. & ſeq. v. ibid. pag. 325. de Mar. Paleſt. quanta ſint paſſi, qui ad urbem Gazam capti fuerant, dum ad audiendas s. Scripturæ lectiones convenirent.

Vide Apolog. s. Juſtini ubi deſcribit conventus fidelium qui die Solis in urbibus item in pagis habebantur.

NB. S. Auguſt. in Prolog. de Doctrina Chriſt. N. 5.

Immo vero quod & per hominem diſcendum eſt, ſine ſuperbia diſcat: . . . neque tentemus eum cui credimus, ne inimici verſutiis . . . decepti, ad ipſum quoque audiendum Evangelium atque diſcendum nolimus ire in Eccleſias, aut Codicem legere, aut legentem prædicantemque hominem audire, & expectemus rapi uſque in tertium cælum . . . & ibi audire ineffabilia . . . aut ibi videre Dominum, & ab illo potius, quam ab hominibus audire Evangelium.

Omnes fideles, qui conveniunt in ſolemnitatibus ſacris ad Eccleſiam, & ſcripturas Apoſtolorum & Evangelium audiant. Can. 62. diſt. 1. L. de conſecr. v. ibid. C. 24.

Monet Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei. Confer hæc verba cum præcedentibus Conc. Trid. Seſſ. 24. Cap. 4. de Reform. & cum aliis quæ excerpſimus, ad Cap. 4. Th. vi. Conſule item S. Caroli de hac oblig. Decreta in Conc. ſuo Prov. vi. pag. 245.

(*b*) Act. xvii 11. S Cyrill. Jeroſ. Catech. 13. N. 3. S. Chryſoſt. Hom. 10. & 31. in Joan. S. Auguſt. Serm. 56. & 57. de Temp. Item 38 de Sanctis. S. Cæſar Arel. Serm. 141. in Append. Tom. v. Oper. S. Auguſt.

THE-

T H E S I S IV.

Patres familias ſimilesque ſuperiores tenentur ſuos domi (quoad fieri poteſt) ex Scripturis S. docere & inſtruere, eas prælegendo, explicando, curando ut legant, ediſcant, audiant, diligenter ac religioſe.

Gen. xviii. 19. Exod. xiii. 14. Deutr. vi. 7. 9. 20-25. xi. 19-21. Tob. i. 8. 10. ibid. vi. 6. xiii. xiv. 5-11. Pſalm. lxxvii. 3 8. Pſal. C. expende Proverb. 7. prima cap. præſertim cap. iv. Eccli. in Prologo. xlvii. 15. Dan. xiii. 3. Rom. ii. 20. i. Cor. xiv. 35. Epheſ. v. 18-20. Col. iii. 16. ii. Tim. i. 5. & iii. 15.

Vide Fleury Moeurs des Chreſt. §. 6. Flavius Joſeph. Antiq. Lib. 4. cap. ult. Philo Lib. 2. de Judæorum ab Ægypto egreſſu, apud Euſeb. Præpar. Evang. Lib. 8. cap. 7. & hic infra cap. iii. Th. 1.

Tertull. Lib. 2. ad uxor. cap. 6. & ult. Auctor Conſtitut. Apoſtol. ita monet: At vos Patres, filios veſtros erudite in Domino, educate in diſciplina & inſtitutione Domini, & docete artes idoneas ac verbo Dei congruentes ... quare filios veſtros docete verbum Domini. ... ab infantia docete eos ſacras Litteras ſeu veſtras ac Divinas, & omnino Divinam ſcripturam tradite. Lib. 4. cap. 11. edit. Cotel.

Ad ſimilem puerorum inſtitutionem faciunt eximiæ cohortationes ss. Patrum. V. G. s. Baſilii in Regul. fuſior diſp. Quæſt. xv. 2. Chryſoſt. in Joan. Hom. 2. in Epiſt. ad Cor. Hom. 39. in Epiſt. ad Epheſ. Hom. 21 alias 20. Locus excellens. ibid in i. Theſſ. Hom. 7. ſerm. 3. de Lazar. s. Hieron. Epiſt. 57. ad Letam. 98. ad Gaudentium, & aliis pluribus. s. Cæſar. ſerm. 303. in Append. s. Auguſt. Tom. 5. Conc. Aquiſgr. An. 816. apud Labb. Tom. 7. pag. 1410.

In hanc rem colligi poſſent & exempla quæ in Hiſtoria Eccleſiaſtica aut in vitis ss. occurrunt frequentiſſime. V. G. de inſtitutione Origenis apud Euſeb. Hiſtor. Lib. 6. cap. 2. vel in vita s. Leonidis Mart. Aprilis 22.

S. Nonna mater Gregorii Nazian. manus nati contacto Librorum Divinorum illico luſtrabat ſeu conſecrabat. In eorum lectione & ſtudio adoleſcens ſe egregie exercuit; & vir factus operaſſet ut nullus alius liber extaret. Vide viri vitam May 9.

De s. Macrina & tota familia Baſilii magni, vide vitas May 30. Junii 14. Novemb. 22.

De Euſebio Emiſeno apud Sozom. Hiſt. Lib. 3. cap. 5.

Hæc ratio erudiendi pueros tempore Juliani Apoſtatæ apud Chriſtianos erat communiſſima, imo unica, poſtquam perſecutor ille eos liberales artes docere ac diſcere vetuerat, quam & defendit s. Cyrillus Alex. adverſus ejuſdem Juliani calumnias Lib. 7. in Julian.

Ad generalem hujuſmodi domeſticorum curam pertinent teſtimonia ſequentia: Non oportebat ab Eccleſiaſtico cœtu diſcedentes in ea vos negotia conjicere ... ſed domum profectos Biblia in manus ſumere, & conjugem liberosque ad eorum quæ dicta ſunt, communionem vocare. S. Chryſoſt. Hom. 5. in Matt.

Lectiones Divinas illo ſtudio legere & audire debetis, ut de ipſis in domibus veſtris & alibi ubicumque fueritis etiam loqui & alios docere poſſitis. s. Auguſt. ſerm. 56. de Temp. v. & ſerm. ſeq. cum 58. de ſanctis.

Hinc idem s. Doctor Patribus familias quoad ſuam domum officium quodammodo Epiſcopale aſſignat in Joan. tract. 51. n. 13. connexio utriuſque muneris inſinuatur Tit. i. 5. Vide s. Auguſt. in Pſal. 50. n. 14. s. Chryſoſt. Hom. 5. in 2. Theſſ.

T H E S I S. V.

Ad Legis Divinæ aſſiduam meditationem (*a*) Laici, & quidem omnes, valde arcte obligantur jure Divino & naturali.

(*a*) Sequitur ex ſupra poſitis cap. ii. Th. ii. 1. ibid. Th. x. & xiv. Item cap. iii. Th. viii. b.

Eadem obligatio indicatur ſecundum communem PP. ſententiam Levit. xi. 5. &c. ubi vetatur eſus animalium non ruminantium, utpote impurorum. Item Num. xv. 38. & ſeq. ubi commendantur Philacteria, tanquam monimenta Legis, adjunge Deutr. vi. fere per totum, Joſ. i. 8. Job. xxiii. 12. Pſal. i. 2. xviii. 11. 15. xxxvi. 30. 31. xxxviii. 4. lxxvi. 7. 13. cxviii. paſſim. Eccli. vi. 37. ix. 23. xiv. 22.-25. Luc. ii. 19. 51. xiv. 26-55. Joan. v. 39 Coloſſ. iii. 16. Jac. i. 21 25.

Exemplar Domini J. pernoctantis ſolitarie in oratione Dei, junge cum Pſal. xxxix. 8. Joan. iv. 34. viii. 29. xv. 10.

Sic ſtudio, actibus, mente, ſollicitudine verbo Dei operam demus, & in lege ejus die ac nocte meditemur, omiſſis omnibus Deo vacemus, exerceamur in teſtimoniis ejus; hoc eſt converſum eſſe ad Dominum. Origen. in Exod. xxxiv. Hom. 12. Vid. eund. in Epiſt. ad Rom. cap. xii. Lib. 9. in Levit. x. Homil. 9.

De ſtudio & meditatione ſacra Terapeutharum apud Alexandriam, conſule Euſeb. Hiſt. Lib. 2. cap. 16. 17. S. Baſil. ad Eleutheram Epiſt. 285. Adde s. Ambr. in Pſal. xxxvi. item in Pſal. cxiii. 91. Epiſt. ad Celantiam in Oper. s. Paulini Nol.

S. Chryſoſt. in Joan. Hom. 31. in Epiſt. ad Coloſſ. Hom. 9. ſerm. de Pſeudoprophetis in Oper. s. Chryſoſt. Commendatur s. meditatio a ſimilitudine uſus ſpeculi Jac. 1. s. Auguſt. in Pſal. ciii. ſerm. 1. n. 4. s. Gregorius in Job, Lib. 2. cap. 1. s. Leo ſerm. xi. de Quadrag. cap. 4.

Quoniam pſallentes Deo repromittimus, in juſtificationibus tuis meditabor, non obliviſcar eloquiorum tuorum, omnes quidem Chriſtianos hoc ſervare ſaluberrimum eſt. Synod. vii. Can. 2 Si quis non veſcitur verbo Dei iſte non vivit. Beda Lib. 1. in Luc. iii.

Viderint ergo etiam Laici, ne apud diſtrictum judicem cenſeantur oculos a propoſito ſeu ſtatuto declinare in terram, dum pro temporalium facultatum & honorum queſtu... profanis quam ſacris ſcripturis plus intendant: non, inquam, video quomodo Deum ſalutaris ejuſdem ſcripturæ inſpiratorem ſuper omnia diligant. Ita Adrianus vi. apud Eipenſium comment. in Tit. cap. 2. pag. 255.

Olim in nonnullis Eccleſiis habebatur Bibliotheca ſacra in uſum fidelium, quæ in Baſilica Nolana habebat hanc epigraphen:

Si quem ſancta tenet meditandi in lege voluntas, hic poterit reſidens ſacris intendere Libris. V. s. Paulin. Epiſt. 32. §. 16. ed. Pariſ. 1685.

Simile quid curaſſe memoratur Cardinalis Lotheringus in ſua Rhemenſi Eccleſia poſt reditum a Conc. Trid. Vide Hiſt. Rhemenſ. Metrop. L. 4. C. 2.

Omnibus citra exceptionem clamat & prædicat Chriſtus: Pœnitemini & credite Evangelio. Jam quis Evangelio credere poterit, niſi illud ante didicerit? Diſcere autem non poteſt, niſi aſſidue legat, audiat, imo inquirat, hoc eſt, ut dixi, ſumma diligentia ſcrutetur, meditetur & ad illud tanquam ad regulam aliquam vitam & mores ſuos applicet. Verba ſunt Gisberti Masii Epiſcopi Boſcoducenſis in Synodo Anni 1612. extat in Opuſculis Stryartii Tom. vi.

T H E S I S VI.

Ad privatam Sacrarum Scripturarum lectionem, ſalva ſubmiſſione erga directionem & interpretationem Eccleſiæ, jus per ſe habent omnes.

Conſequitur ex ſupra dictis cap. i. Th. i. iii. iv. v. vi. ix. cap. ii. Th. iv. viii. x. xiv. cap. 3. Th. i. viii. cap. 6. Th. i. ii. v. adjice infra hoc cap. Th. viii. ix. xi. & Coroll. 2. 3. 4. 11.

Speciatim autem Pſal. xciii. 12. Apoc. i. 3. cum expoſitione Boſſueti. On ne pouvoit rien dire de plus fort pour concilier l'attention & attacher le Chreſtien à la lecture de ce livre, où il trouvera en effet de ſenſibles conſolations. Boſſuet. Item iv. Esd. xiv. 45.

S. Iren. Lib. 5. cap. 10. Gregor. Nazian. de moderan. diſput. s. Baſil. Reg. abbrev. Quæſt. 95. s. Chryſoſt. Hom. 37. in Geneſim. Hieron. in Pſal. 127. s. Nili Lib. 2. Epiſt. 27. s. Auguſt. in Epiſt. Joan. tract. 3. Auctor Conſtitut. Apoſt. L. 1. C. 5. Fleury Hiſt. Tom. 13. Diſcours ſur l'Hiſtoire Eccleſ. n. 24.

THE.

Digitized by Google

THESIS VII.

Sacræ Litteræ ſaluberrime ediſcuntur memoriter (*a*); etiam a teneris (*b*).

Deut. xxxi. 19-21. 30. xxxii. 1 43. Pſal. xxxiii. 9. cxviii. 11. Prov. vii. Luc. xi. 28. Ezech. iii.

Noſtis autem dilecti, & probe noſtis, Sacras Scripturas, & penitus in divina introſpexiſtis: illa igitur mente & memoria recolite. *S. Clem.* Epiſ. Rom. Epiſt. 1. ad Corin. Regula s. Pachomii mulieribus juxta ac viris monaſticæ preſcripta ſic præcipit:

Omnino nullus erit in Monaſterio, qui non diſcat litteras, & de ſcripturis aliquid teneat: qui minimum uſque ad novum Teſtamentum & Pſalterium. Num. cxl.

Omnia quæ leguntur de ſcripturis ſanctis intente oportet audire, maxime autem memoriæ commendanda ſunt quæ adverſus hæreticos valent plurimum. S. Auguſt. tract. 2. in Epiſtolam. Joan.

Idem de Doct. Chr. L. 2. C. 9. V. S. Chryſoſt. Hom. 2. in Matt. S. Hieron. Ep. 47. ad Furiam. Item 27. in Epith. Paulæ.

Caſſian. Collat xiv. cap. 2. S. Ferreoli Regul. C. 11. 19.

Ruſticola Divinas ſcripturas integras memoria didicerat. Sanctimoniales enim hanc habebant exercitationem præcipuam, ut meditarentur jugiter Libros ſacros, & ex iis tantum memoriæ mandarent quantum vis illius facultatis capere poterat. Act. Benedict. ſec. vii. Tom. 2. Auguſti xi.

(*b*) Vide ſupra hoc cap. Th. iv. Item cap. v. Th. iv. Attende ſpeciatim ad methodum, qua s. Protogenes inſtituebat pueros apud Theodoret. Hiſt. Lib. 4. cap. 16. nunc 18.

Item quam commendabat s. Hieron. in ſuis litteris V. G. Epiſt. 57. ad Lætam. 86. ad Euſtoch. 98. ad Gaudent. &c.

Cæſar. Arelat. ſerm. 303. in Appendice s. Auguſt. Tom. 5.

Conc. Aquiſgr. An. 816. Tom. 7. Conc. Labb. pag. 1410.

Congregatio Daventricenſis apud Thomam a Kempis in vita Arnoldi Schoonhoven N. 3.

Exercitiis Joannis de Keſſel cap. 14. & in manuali juvenum.

NB. Eandem methodum erudiendi pueros Chriſti conſtanter fuiſſe obſervatam maxime in Monaſteriis & Seminariis aliiſque ſere Scholis uſque ad tempora Conc. Trid. ſicut etiamnum perſeverat in Ludis elementariis Catholicorum Germaniæ; atque in Gallia rurſus feliciter cœpit inſtaurari: ut patet per Decretum Rectoris Academiæ Pariſienſis dat. 27. Sept. 1694. & relatum inter ſtatuta Facultatis Artium. Uti & per Mandatum Cantoris Eccleſiæ Metrop. B. Virginis ibid. qua præfecti Ludorum Pariſienſium: latum 7. Septemb. 1708. & præfixum libello: Maximes tirées de l'Ecriture S.., pour être enſeignées dans les Ecoles de la Ville, Fauxbourgs & Banlieue de Paris.

Exempla eorum qui in hoc ſaluberrimo exercitio eminuerunt conquiri poſſent innumera, ex quibus hæc pauca occurrunt.

ORIGENES apud Euſeb. Hiſt. Lib. 6. cap. 2. vel in vita s. Leonidis M. Aprilis 22.

S. ANTONIUS Abbas & quidam Barbarus V. s. Auguſt. de Doct. Chriſt. in Prolog.

S. HILARION Octobris 21.

S. PACHOMIUS May 14.

S. PUBLIA cum ſuo choro. Theodoret. Hiſt. L. 3. C. 18.

S. BARLAAM Novemb. 19.

S. VALENS M. Act. MM. Paleſt. apud Ruinart pag. 329.

S. JOANNES M. ibid. pag. 334. vel in vita s. Sylvani May 4.

DIDYMUS Alexandrinus Theodoret. Lib. 4. cap. 27.

S. PAULA matrona Rom. Jan. 26.

MARCUS Eremita Sozom. Hiſt. Lib. 6. cap. 29. Martii 5.

S. SERVULUS Mendicus, Decembris 23.

S. JACOBUS M. Novemb. 27.

S. RUSTICOLA de qua ſupra Auguſti 11.

S. AMANDUS Febr. 6.

S. GERTRUDIS Martii 17.

S. STEPHANUS Eremita Novemb. 28.

S. ATHANASIA Auguſti 14.

S. MATHILDIS Reg. Germ. Mart. 14.

Mr. Paſcal. en ſa vie.

THESIS VIII.

Tanto ardentius deberent Laici eas privatim legere vel audire, prudenter tamen & pie, quo negligentius publice prælegerentur aut annuntiarentur.

Fundatur in cap. i. Th. v. vii. ix. & fere in omnibus Theſibus Capitis ii. atque in cap. iii. Th. iv. v. viii. Accedat Prov. xxix. 18. Iſai viii. 20. Ezech. vii. 26. Amos viii. 11. Epiſtola s. Barnabæ n. 9.

Propter hoc ad nos quidem pertinet non tacere; ad vos autem; etiamſi taceamus, de Scripturis ſanctis verba Paſtoris audire. s. Auguſt. ſerm. 46. de Paſtor. in Ezech. xxxiv.

THESIS IX.

Præſertim autem ad eas confugere oporteret, caute ſcilicet & ſimpliciter (*a*), in die nubis & caliginis, in periculis erroris (*b*) aut ſeductionis (*c*).

(*a*) Pſal. xxii. cum ſolida interpr. Ezech. xxxiv. 13. Matth. x. 16. ibid. xxiv. 15. ii. Teſſ. ii. 10. 14. ii. Petr. iii. 16. Apoc. i. 8. iii. 10.

S. Auguſt. in Joan. tract. 18.

Nos plane quibus ſimplicitas columbina præcipitur, neceſſe eſt ad ſacrarum Scripturarum arborem confugere, ſi cruentam draconis inferi rabiem volumus evitare. s. Petrus Damiani Lib. 2. Epiſt. 18.

(*b*) Prov. xxiv. 18. ii. Petr. iii. 2. Judæ vs. 17. s. Iren. adverſus Hæreſ. Lib. 5. cap. 20. Origen. Lib. 10. in Epiſt. ad Rom. xvi. s. Chryſoſt. in Matt. Hom. 49. s. Auguſt. in Epiſt. Joan. tract. 2. n. 1. Idem Lib. de Unit. Eccl. cap. xix. n. 50.

(*c*) Baruch. i. 1. 14. ii. Machab. ii. 2. Matt. xxiv. 15. ii. Timoth. iii. per totum.

S. Hieron. in Nahum cap. 3.

Auctor operis imperfecti in illud Matt. fugiant ad montes ſerm. 42. inter oper. s. Chryſ.

THESIS X.

Tenentur Libros Sacros religioſe venerari (*a*) & ſervare, etiam interdum cum periculo vitæ (*b*).

(*a*) Supra cap. ii. Th. ii.

(*b*) i. Machab. i. 59. 60. Marc. viii. 35. Martyrol. Rom. & Vitæ. ss. Jan. 2. item Aprilis 1. Act. ſinc. Ruinartii pag. 895. Baron. ad An. 304. n. 40. & ſeq. Arnob. Lib. 3. & 4.

S. Auguſt. de Civ. Dei Lib. 17. & 18.

Item breves Collat. Carth. in geſtis diei 3. cap. 13. & 15.

Vide infra Coroll. 12.

THESIS XI.

Tantum abeſt, ut Laici a ſtudio S. Litterarum, ſincero illo & conveniente (*a*), excuſandi ſint prætextu ignorantiæ (*b*) vitiorum (*c*) paupertatis (*d*) negotiorum (*e*) obſcuritatis earum (*f*) aut abuſus, nimis communis (*g*): ut e contrario ex his titulis magis teneantur.

(*a*) Quale ſit illud ſtudium intelligi poteſt partim ex cap. ii. iv. & hoc es. partim ex infra poſitis Coroll. 6-10.

(*b*) Eccli. xi. 32. 33. infra Coroll. 2.

(*c*) S. Chryſoſt. Hom. x. in Joan. infra Coroll. 3.

(*d*) Ibid. & Hom. 2. in Matt.

(*e*) Ibid. & Hom. 31. in Joan.

(*f*) Ibid.

(*g*) i. Machab. iii. 48. Matt. iv. 6. 7. ibid. xxii. 23-32.

Refutationem horum ſimiliumque prætextuum invenire eſt eximie ornatum a s. Chryſoſt. Hom. 3. de Lazar. a s. Cæſar. Arel. ſerm. 303. in Append. s. Auguſt. aliiſque PP. quos vide apud Cherubinum a s. Joſeph. Biblioth. Criticæ ſacræ Tom. 2. pag. 142. 144. & ſeq.

CO-

COROLLARIA.

1.

Ignoratio Scripturarum, ignoratio Chriſti eſt (S. *Hieron.* Procem. in Iſaiam apud Gratian. *Diſt.* 38. *C.* 9.)

2.

Cum juxta teſtimonium veritatis, occaſio ſit errorum ignorantia Scripturarum, cunctis expedit illas legere vel audire. (Verba ſunt *Gregorii IX. in Tom. Conc. Epiſt.* 2. *ad Germ. Archiep.*)

3.

Magna adverſus peccatum munitio eſt Scripturarum lectio: magnum præcipitium, profundum barathrum, Scripturarum ignoratio; magna ſalutis perditio nihil ſcire ex Divinis Legibus: ea res & hæreſes peperit, & vitam corruptam invexit; hoc ſurſum deorſum miſcuit omnia. (Ita S. *Joan. Chryſoſt. Hom.* 3. *de Lazar.* Idem fere ſentit S. Thereſia apud *A. Lapide proœmio in Evang.* J. C.)

4.

Cum ... dicit, Apoſtolus, ſcripta ſunt propter nos, procol dubio demonſtrat quanta nobis cura legenda & intelligenda, & in quanta auctoritate habenda ſint .... Et utique impiuto eſt, ut nun legamus nos quod ſcriptum eſt propter nos. (Excerpta hæc ſunt ex S. *Auguſt. contra Fauſt. Lib. VI. Cap.* 2. & 9.)

5.

Ipſa ſacra eloquia ad æternam damnationem ſunt iis, qui illa vel ſcire nolunt, vel certe ſciendo contemnunt. (Ita S. *Gregorius M. Lib.* 5. *Moral. Cap.* 8. II. *Theſſ.* I. 8.)

6.

In Scripturis S. quærenda ſunt veritas, charitas & vita æterna, non inanis eloquentia. (*Eccli.* XXXII. 18. 19. Vide *auctorem de Imitatione Chriſti Lib.* 1. *Cap.* 5.)

7.

Legenda eſt Sacra Scriptura noo ut ſciamus aut ſciamur, ſed ut nosmetipſos imprimis, & forte alios ædificemus. (vide ibid.)

8.

Eo utilius legetur, qoo homilius, ſimplicius & fidelius in Chriſto. (Vide *ibid.* Cæterum præparationes & affectus animi quos requirit a Diſcipulo ſuo Verbum Dei mirifice exprimuntur in quadam præcatione S. *Auguſt. Confeſſ. Lib. XI. Cap.* 2.

NB. Nihil tamen æque valeat ad excitandum & diſponendum cor noſtrum, ut decet, erga Deificas Scripturas quam *Pſalm.* CXVIII.)

9.

In rebus fidei & morum nemini licet interpretari Scripturam S. contra unanimem Patrum conſenſum. (Vide II. *Petr.* I. 20. S. *Auguſt. in Joan. tract.* 18. *Concil. Trid. Seſſ.* 4.)

10.

In iſtiusmodi autem controverſiis acquieſcendum eſt declaratione S. M. Eccleſiæ; quippe cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum Sanctarum. (Vide *Conc. Trid. ibid.* confer *Luc.* XXIV. 45. I. *Cor.* XII. 28. *Epheſ.* IV. 11. 14.)

11.

Dicere Biblia Sacra ab Eccleſia Catholica eſſe prohibita, eſt calumnia, ſeu blaſphemia potius, inter omnes quæ Chriſti Sponſæ impingi poſſent, atrociſſima. (Vide controverſiſtas paſſim V. G. *Veronii Regulam fidei Cap.* 2. §. 6. *apud Walenburghicos.*)

12.

Sub obtentu ementitæ illius prohibitionis exemplaria Bibliorum aut Novi Teſtamenti in ignem projicere (ſicut a quibuſdam ſactitatum memoratur) ſacrilegium foret quod vindictam cœleſtem in publicum arceſſat, niſi auctoritate publica expietur. (*Iſai.* V. 24. 25. *Jerem.* XXXVI. 23. 31. Jejunium Diei ſeptimæ menſis, non ob hoc ſcelus apud Judæos indictum, etiamnum ſervari aſſeritur. Vide *Bibl. Vitre annot. in hunc locum.* Item *Menolog. Hæbræorum apud Genebr.*

Sacrilegæ profanationi Librorum Divinorum potiſſimum tribuitur Antiochi mors tragica a *Fevardentio in præf. Lib. ad Sixtum* V.

Huc refer commotionem Judæorum ortam ex ſimili facinore a quibuſdam militibus perpetrato, apud *Joſeph. de bello judaico Cap. XI & Antiq. Lib. XX. Cap.* 6.

Acta S. Felicis Epiſcopi & M. apud. Ruinart pag. 355. & ſeq. Octobris 24.

Item miraculum quod accidit in Abitinenſi civitate & Regione, de quo in Actis S. Saturnini, Dativi &c. *Acta Sincer. pag.* 382. & ſeq.

Cum punitione Traditorum de quibus ibidem: & *Lupus Synod. General. part.* 2. *pag.* 989. (*a*)

APPENDIX.

Antequam hæ theſes prælo darentur, in lucem prodiit nova editio Indicis *Librorum prohibitorum Sanctiſſimi D. N. Benedicti XIV. Pontificis Maximi juſſu* recogniti, in qua videre eſt ad Regulam IV. hujus Indicis, pagina 6. hoc pretioſum additamentum: *Quod ſi hujuſmodi Bibliorum verſiones vulgari lingua fuerint ab Apoſtolica Sede approbatæ, aut editæ cum annotationibus deſumptis ex Sanctis Eccleſiæ Patribus, vel ex doctis Catholicisque viris conceduntur.*

(*a*) Vide Theſes S. Scripturæ, defenſas ſub præſidio SS. Lit. Profeſſoris Antonii *Oehmbs*, Treviris, 5. Sept. 1765; in quarum fine *Defendens invitat Conſodales ſuos ad ſtudium Scripturæ* ſermone quatuor paginis comprehenſo, atque eadem Doctrina & methodo referto, ac hic Tractatus. Sic autem incipit: " Scientiam quærimus & ſapientiam, Sodales Chariſſimi! *Melior eſt „ enim ſapientia cunctis pretioſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt comparari.* (Prov. VIII.) *per quam Reges regnant, & le„ gum conditores juſta decernunt* (Ibi. v. 15.) cujus *melior eſt* ... *fructus* ... *auro, & lapide pretioſo: & genimina* ... *argento „ electo* (Ib. v. 19.) quæ ditat diligentes ſe & theſauros eorum replet. (Ib. v. 21.) Fontem ſapientiæ verum & univerſalem, nun„ quam exhauriendum deprehendi, quem vos, o Sodales! nolo latere: fons eſt perpetuus, puriſſimus, a cujus ſcatebra ſemper „ ſecure bibitur &c.

SUB-

SUPPLEMENTUM
AD VARIAS COLLECTIONES OPERUM
Z. B. VAN ESPEN,
J.U.D. & SS. CAN. PROF. IN ACAD. LOVANIENSI.

PARS TERTIA,
CONTINENS EPISTOLAS EJUSDEM DOCTORIS.

LIBER PRIMUS.
EPISTOLÆ ESPENIO PECULIARES.

EPISTOLA I.

Guilielmo van de Neſſe, Paſtori S. Catharinæ Bruxellis: circa Romanam Deputationem.

Jeſus Maria.

Rever. Adm. Domine,

HEſterna die in pleno conventu Univerſitatis, lectæ ſunt Litteræ Concilii Status, quibus ſcribitur: *Cum Doctor Hennebel jam Romam diſceſſerit ad ſopiendas quæſtiones in Facultate Theologica exortas, Univerſitas urgeat D. Steyaert ut indilate ſe etiam itineri accingat.* Mirum in modum ad lectionem Litterarum obſtupuêre fautores Steyaertii; reſolvit autem Univerſitas, conformiter ad Litteras Regias cum D. Steyaert (qui a Congregatione aberat) eſſe agendum. Verum cum Rector ſit totus Steyaertianus eique obnoxius, non dubito, quin flaccide egerit, & quantum poterit conabitur Steyaertio placere. Eam ob rem timemus, ne forſan ante diſceſſum Curſoris non poſſimus accipere exemplar Litterarum in Urbem mittendum. Quapropter rogamus, ut conemini a Secretario Concilii Status illud accipere: Nos interim etiam hic laborare non omittemus; & ſi quid in hoc negotio contingat die craſtino; vel Feria VI, nuntiabimus. Interim, totus veſter. Z. B. Van Eſpen.
Lovanii 5. Nov. 1692.

EPISTOLA II.

Joanni Liberto Hennebel, ad Sedem Apoſtolicam Deputato.

Mirum in modum, coram tota Univerſitate, ut Deputationem impediret, D. *Champion* (*a*) exaggeravit a D. *Du Til* (*b*) negari infallibilitatem Eccleſiæ in de-

(*a*) Nomen aſcititium D. *Steyaert.*
(*b*) *D. Hennebel.*

Digitized by Google

terminando ſenſu alicujus propoſitionis; eamque male cepi Romæ. Eam ipſis terminis propoſuit quibus habetur in *Perſiſtentia*. (*a*) Forte conveniret in litteris ad Univerſitatem (hujus negotii) aliquam mentionem facere, 10. *April.* 1693.

EPISTOLA III.

G. van de Neſſe: De Formulario Alexandri VII.

Quid ſi D. *Theodoſius* (*b*) adeundo Suam *Reverentiam* (*c*) peteret, an Sua Reverentia intendat ut juretur *in veritate facti*, de quo in Formulario Alexandri VII. Et ſi ſua Reverentia reſpondeat prout reſpondiſſe videtur D. *Du Til*, ſe non intendere exigere juramentum *in factis*, tum D. *Theodoſius* poſſet ad ipſum ſcribere & in Belgium ad *Ducem*, (*d*) & in Hiſpaniam ad Regem; vel alio modo dare authenticum teſtimonium. Hæc reliquo veſtro judicio ac ruminanda ſint D. *Du Til*, 1694.

EPISTOLA IV.

Hennebello: ejus Nominatio ab Univerſitate Lovanienſi ad Canonicatum Gandenſem. Juſtificatio Tractatus: De veneratione Sanctorum.

Cum quarto hujus obierit Epiſcopus Gandenſis, vacavit nominatio ad ejus collationem ex parte Univerſitatis, ad quam plures per importunas & vehementes ſollicitationes aſpirabant: At die 8. in horam octavam a Rectore (*e*) vocati fuere Deputati (quorum nunc unus ſum) ad dandam dictam nominationem; atque occupati fuimus uſque ad horam undecimam. Cumque nullus de vobis cogitaret; neque voluiſſemus de vobis loqui, tamen quaſi ad vocem pueri clamantis: *Ambroſius ſit Epiſcopus*, unanimi omnium conſenſu & applauſu data fuit nominatio Dominationi veſtræ; atque concluſit Rector D. Veſtram eſſe nominandam, tota mirante Academia. Plures ob hoc præcipue gaviſi fuere, quod hic rurſus haberetur publicum teſtimonium affectus Academiæ in Dominationem Veſtram. Timeot tamen amici ne quid forſan, ratione hujus nominationis, apud *Suam Celſitudinem* (*f*) molirentur contra collationem Cenſoris; cauſantes quod jam ſat Dominationi veſtræ ſit proviſum; adeoque ſpecioſo titulo poſſet a ſua collatione nondum expedita recedere. Sed conabimur, & vix dubito, quin fiet, *S. Celſitudinem* de negotio hoc prævenire, & oſtendere quomodo hic nulla ſit proviſio; quod facile adhuc intra 10. aut 12. annos, nullus ſit habiturus ſuæ nominationis effectus; eo quod nominatus ex parte Facultatis Artium, qui eſt D. *Remacle*, præcedat. (*g*)

Quæ in hoc congreſſu contigerint, & quomodo tandem in D. V. vota conſpiraverint ſcribere aut dicere non poſſum, eo quod omnibus ſub juramento, pacis, cauſa, ſilentium fuerit impoſitum. Poterit D. V. ſi ita videatur, procuratorium mittere ad D. Remacle, ut veſtro nomine juramentum ſolitum præſtet, & a Rectore nominationem accipiat.

Quoad Articulos, quos mihi objicit P. *Mulard*, * nullam habeo difficultatem (*h*) & ſi D. V. tradantur, ſi ita videatur, poterit dicere, quod cum auctor ſit Doctor juris, neque ab illo ullam commiſſionem particularem habeat, permittat mihi defenſionem.

Interim tamen hæc pauca ſint pro informatione. Quoad Canonizationem SS. dico idem, & quidem iiſdem verbis, quod dixere P. *Veronius* in ſua Regula Fidei a Walenburgicis laudata & probata; & P. *Lupus* in ſuis Scholiis.

De S. Barbara nihil dico niſi quod P. *Bollandus* ejuſque ſocii dixere: nimirum illam apud antiquos fuiſſe ignotam, nec ullum ante *Joannem Damaſcenum* illius meminiſſe.

Circa confraternitatem Redemptionis captivorum nihil dixi niſi quod formulæ pronuntiandi Indulgentias, quæ in nulla Bulla Pontificia habentur, tribuant occaſionem fidelibus credendi quod per pauculas preces liberentur ab omni culpa & pœna; ac omnimode innocentiæ Baptiſmali reſtituantur: quod omnes mecum fatebuntur, qui paululum expenderint ipſam formulam.

De copia Indulgentiarum dico idem quod Synodus Tridentina.

De dictis Sanctorum in cultu Divæ Virginis, tantum dico, quod aliqua eorum dicta caute & cum quadam explicatione coram populo ſint proferenda; eo quod alias facile populus contra mentem dictorum Sanctorum acciperet.

De Scapulari idem dico quod pronuntiavit S. Congregatio anno 1612. ſub Paulo V.

Hæc per proviſionem. Si ulteriorem deſideret, eam mox mittam, una cum ſcriptis meis, e quibus articuli videntur formati. Hic vale; & per hanc octavam, qua oratio in hoc *Collegio* (*i*) die ac nocte continuatur ante Venerabile, felix cauſæ progreſſus commendabitur. Totus veſter. (ſignatum erat) *Antonius*. (*k*)
Lovanii hac 10. *Junii* 1694.

EPISTOLA V.

Hennebello: De ſubſcriptione Formularii Alexandrini: ad mentem Innocentii XII.

R. A. D. Non dubitamus quin ex litteris de 15. Julii intellexeris, (D. D.) cui ſcopo ſerviat Charta alba a Deputatis Diœceſis noſtræ ſignata; ut nimirum a S. Congregatione petatur, ut jurare liceat ad mentem Innocentii XII.

Decretum (*l*) *Arcadii* (Archiepiſcopi Mechlinienſis) quod apud vos ambulat, videre non licuit. At unus, qui vidit & legit, hodie mihi retulit in Præfatione tanquam indubitatum exprimi, mentem Innocentii XII. eſſe, quod propoſitiones damnatæ, ſint excerptæ ex Janſenii libro. Quo hoc tendat, ſat intelligitur. Spero Decretum probatum haud iri.

Dicitur P. *Maes*, e Societate Profeſſor, dixiſſe P. *Clenaerts*, (ex Ordine Auguſtini) Epiſtolas *Roullariorum* (*Jeſuitarum*) uniformiter ſignificare Epiſtolam ad *Ar-*

(*a*) Scriptum oblatum Romæ, Sac. Congregationi a P. *Deſirant*, contra D. *Hennebel*.
(*b*) Nomen aſcititium Ducis *de Medina cæli*, Legati Regis Hiſpaniæ in Aula Romana.
(*c*) Nomen aſcititium Innocentii XII.
(*d*) Bavariæ Gubernatorem Belgii.
(*e*) D. *Crabels*.
(*f*) *Ducem Bavariæ*.
(*g*) Quod ab Eſpenio hic dicitur, eventu comprobatum eſt: hæc enim nominatio poſt annos ſex duntaxat effectum ſortita eſt: magniſque contentionibus anſam præbuit, de quibus in Litteris Eſpenii, annis 1699. & 1700. datis mentio facta eſt.
* Nomen aſcititium Patris Deſirant.
(*h*) Articuli de quibus hic quæſtio, numero ſex, deſumpti erant ex tractatu Manuſcripto Eſpenii de *veneratione Sanctorum*, *eorum Reliquiis &c.*
(*i*) Collegium Papæ Hadriani VI. ubi D. Van Eſpen morabatur.
(*k*) *Antonius* nomen erat aſcititium Eſpenii.
(*l*) Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis 5. Julii anni 1694. datum, de publicando (ſubdole) Brevi ab Innocentio XII. 6. Februarii ejuſdem anni dato.

cadium

Digitized by Google

caduum (*a*) non diſplicere ob doctrinam in eo contentam; ac propterea ſibi nullam ex illa Epiſtola eſſe gloriandi materiam; ſed econtra Epiſtolam illam cauſæ ſuæ multum nocituram. Utinam!

Multum exhilarat amicos reſponſum D. *Benedicti*: (Card. d'Aguirre) (*b*) Niſi D. *Durandus* (*Internuntius Bruxellenſis*) occultaret omnia, quæ cauſæ noſtræ poſſent favere, multum bono publico ex mandato illi a Sac. Congreg. dato, accederet; dum conſtaret illi injunctum fuiſſe, ſignificare D. *Arcadio Epiſtolam* (Hennebellii) *ob doctrinam non diſplicuiſſe*. Ex illis, quæ in ultimo concurſu circa exactionem juramenti acta ſunt, & quorum inſtrumenta authentica vobis tranſmiſſa ſunt, utrumque conſtare poteſt, quam parum reſolutioni S. Canonis deferat *Arcadius*; & conſequenter nullatenus a vero abeſſe quod ipſum dixiſſe ex ore alicujus domeſtici, D. *Malo*, audivit D. *Eſcuyer* (*Opſtraet*); ob cujus ab orbe abſentiam, actum authenticam cum hoc Curſore mittere non potuimus.

Mirantur amici nihil amplius audiri de Decreto contra infames illos Libellos: *Janſeniſmus omnem deſtruens Religionem &c.* Forte prohibitio Theſium Minoritarum occaſionem dabit concipiendi & edendi Decretum. (*c*)

Pro lectione Canonica vacante per mortem D. *Stapletoni*, obtuleram & ego, urgentibus amicis, Libellum una cum D. *Wau*: ***, qui tamen, neſcio, quibus modis, efficere valuit apud inferiorem Conſulem quemdam ſeniorem, ut illi, dolentibus omnibus bonis, collata ſit, elapſa feria 2; tametſi ſtrictum Collegium in favorem meum dediſſet ampliſſimum & ſuper merita conſultum; ipſi vero admodum tenuem.

Lectio D. *Huens*, cujus collatio eſt penes totum Magiſtratum, nondum eſt collata; pro ea mirum in modum certant DD. *Loneux*, & *Tonſern*. Utinam is, qui maxime meretur, acquieſcat &c.

Totus veſter. *Antonius*. 3. *Septembris* 1694.

EPISTOLA VI.

Hennebello: *De variis negotiis Lovanienſibus &c. Præſertim circa Formularium.*

Utinam obtineatur quod in ſupplica veſtra petiiſtis, ut nimirum ſilentium omnimodum ſuper negotio Formularii, & ſenſu V. Propoſitionum imponatur! atque una declaretur & mandetur, ut juramentum exigatur dumtaxat juxta Breve Apoſtolicum, ad mentem Innocentii XII. Quandiu illud non habebitur, non deſiſtet *Arcadius* omnes, quos infenſos habet, vexare. Avide anhelamus quid & de illius Decreto (quod hic paſſim, etiam Lovanii, ab Examinatoribus proponitur) cenſuerit S. Congregatio; & an, utendo alba charta DD. Deputatorum petieritis a S. Congregatione, *an non ſatisfiat Brevi Apoſtolico, jurando cum expreſſione hac: ad Mentem SS. Domini in Brevi expreſſam.*

Gaudemus *Reſponſiones ad Articulos* & propoſitiones objectas paſſim probari: ſperamus hinc brevi finem habere.

Difficultatibus, quæ moventur D. *Sebaſteno*, per omnia jam pene ſatisfactum, per litteras ipſius ad Suam reverentiam, aſſerit D. *De Swaen*, (Decanus Capituli Harlemenſis) qui huc 7. hujus advenit, & plurimum vos ſalutat; nequit tamen ſat mirari impudentiam D. *Laſſin* (Card. de Janſon) aſſerentis, neſcio quam connexionem Sebaſteni cum (Principe) Arauſiaco, cum certum ſit nullam plane intercedere; neque Sebaſtenum ullatenus ſe politicis immiſcere.

Avide præſtolabimur, quem fructum producet Decretum contra Edictum Ducis Sabaudiæ; (*d*) & quem, Decretum Imperatoris indirecte contra omnes Religioſos, exceptis Jeſuitis. (*e*)

A multis ſeptimanis ſcripſit nobis D. *Erneſtus* (qui modo eſt in exercitu ultra Gandavum) ſe miſiſſe Catalogum Librorum ad D. *Theodoſium* ut ipſe ex illis notaret, quos deſideraret, & mox Pariſiis omnes mitterentur. Credebam jam ad vos Catalogum perveniſſe, uti & Epiſtolam Theologorum Belgii ad *Theodoſium*. Item alias eorumdem ad ſuam *Reverentiam*; ſed quia nulla illarum mentio eſt in veſtris, ſuſpicor eas octiduo ſerius quam credebam miſſas fuiſſe.

De Lectione D. *Huens* adhuc acerrime certatur inter D. *Loneux* & *Tonſern*; majorque, ut dicitur, pro hoc ſpes affulget. Uterque meretur. Plura forſan ſcriberentur niſi abeſſent D. *Hilarius* (Huygens) & D. *L'Eſcuyer* (Opſtraet) ſi quid omiſſum ſit, cum proximo Curſore hic ſupplere poterit, quem hodie expectamus. At D. *Hilarium* non ante 21. hujus. Me precibus veſtris commendo &c.

P. S. Opus D. *Benedicti* (Card. d'Aguirre) avide expecto; & an receperitis exemplaria Tractatus mei in Canones. Ex præfatione D. *Benedicti*, (*f*) quam miſiſtis, videmus ei contrariari circa Epiſtolas veterum Pontificum, quas ipſe genuinas, ego apocryphas ſuſtineo. Aveo videre & expendere ejus in contrarium rationes. 10. *Septembris* 1694.

EPISTOLA VII.

Hennebello; *De ſubſcriptione Formularii juxta Breve Apoſtolicum, & aliis quibuſdam negotiis.*

Exim. D. Placet Memoriale veſtrum S. Can. exhibitum. (*g*) Bene advertunt *Fratres*, (Em. Cardinales) *Arcadium* (Arch. Mechl.) omnimodo ſtudere ut aliquid extorqueat pro Breve ita obſervetur, ut boni &

(*a*) Epiſtola Hennebellii ad Archiepiſcopum Mechlinienſem de Brevi die 6. Februarii dato tranſmiſſa, ipſaque die 20. (vel 27.) ejuſdem Menſis Februarii 1694. ſcripta.

(*b*) Patres *Hannoy & Deſirant* adierunt Cardinalem d'Aguirre; contra Epiſtolam Hennebellii ad Arch. Mechlinienſem, una declamarunt; exaggerarunt eum Formulario non ſubſcribere ſincere, cum ex Epiſtola illa eſſet manifeſtum quod Janſenii Doctrinam non damnet; quodque ideo tam juſte Epiſtolam illam inſigniter caſtigarit S. Congregatio. Ad quos Card. d'Aguirre dixit: *eos ſibi aliiſque turpiter illudere; Epiſtolam diſplicuiſſe S. Congregationi, ſed non propter doctrinam. Veriſſimum enim eſſe quod ex mente Sedis Apoſtolicæ non exigatur juramentum de veritate factorum, eos cudere novos fidei articulos, neque in verbo Dei ſcripto, neque in tradito revelatos; idque ſæpe non minus noxium eſſe quam repugnare articulis ab Eccleſia jam definitis &c.* Ex Epiſt. Hennebellii de 14. Auguſti 1694.

(*c*) Revera libellus ille, nec non Theſes a Minoribus Fratribus propugnatæ Decreto die 7. Decembris ejuſdem anni dato, proſcripti ſunt.

(*d*) In hoc Edicto agebatur de immunitatibus Eccleſiaſticis, Dux Sabaudiæ egit apud Pontificem potius quam apud Congregationem Immunitatis: & gemente eadem Congregatione, contra poteſtatem Eccleſiaſticam ob Pontificis indulgentiam, triumphavit ſæcularis. Ep. Henn. 11. Septembris 1700.

(*e*) Hic veriſimiliter agitur de Imperatorio Decreto, quo cautum erat ne quis Theſes in Pragenſi urbe propugnaret niſi Gradibus inſigniretur; id eſt niſi magiſtris Jeſuitis, penes quos ſolos Graduum arbitrium erat, uſus eſſet, id porro Decretum Jeſuitæ flagitarunt data occaſione ex Theſi quam Princeps quidam apud Dominicanos ſummo cum plauſu propugnaverat; providendum ſcilicet cenſuerunt, ne quid tale deinceps contingeret.

(*f*) Agitur de Præfatione præfigenda in Concilia Hiſpaniæ, in qua Caſuiſtæ inſigniter vapulabunt, ſuaſque vindicias inveniet Generalis Societatis. (*Gonzalez*) Vide Ep. Henneb. 21. Aug. 1694.

(*g*) Agitur de Memoriali in cauſa DD. *Ryſſack & Laderiere*, quos P. *Deſirans* dixerat Aſſeſſori S. Officii repulſam in Concurſu fuiſſe paſſos, quod nonniſi ad mentem Hennebellii Formulæ Alexandri VII. ſubſcribere voluerant. Memoriali adjunctum erat inſtrumentum authenticum quo conſtabat eos non ad mentem Hennebellii, ſed *ad mentem Innocentii XII.* ſubſcribere voluiſſe. Ex Ep. Henn. 21. Aug. 1694.

timorati, quos ipſe adverſari credit, e jurando deterreantur. Speramus fore ut Decretum ipſius rejiciatur; cogaturque ſimpliciter, juxta Breve Apoſtolicum, ſine ulla Additione, juramentum exigere; quod cum ſat videtis, quantæ rurſus turbationes in hac Diœceſi expectabuntur, ubi jam in aliis Diœceſibus circa hoc negotium pene plena pax eſt. Scrupulus quem in Congregatione 26. præcedentis menſis quidam moverunt circa vocem: *impreſſum*, (*a*) *vere ſcrupulus* fuit: aut verius, uti apparet, aliquid ab amicis *Arcadii* inventum, ad imminentem iſtum avertendum. Spero quod amici Bruxellenſes elucidationem mittent.

Avide præſtolamur cum ſequenti Curſore intelligere proſperum tandem finem negotii infortunatæ Epiſtolæ ad *Arcadium*. Gaudemus pariter vobiſcum de acceleratione principalis negotii. Quantum poterimus inſtabimus ut poſſimus aliqua authentica teſtimonia circa recuſationem juramenti cum addita clauſula: *juxta Breve Apoſtolicum*: ſed occaſio non ita quotidie occurrit. Quid in hac Ordinatione Bruxellis contigerit, ex amicis Bruxellenſibus, ut ſpero, reſcies.

Obiit 14. hujus D. Prior *Hemelemſis*; & heri adminiſtratum fuit Viaticum D. Decano S. Jacobi, Præſidi Collegii Dalenſis, ex continua febri decumbenti. Deus miſereatur ipſorum. Heri quoque data eſt Lectio Domini *Hures* Domino *Tenſers*, cum Academiæ & civitatis applauſu.

Rectorem habemus expectatiſſimum D. *Vaes*, bonum ſatis, ut apparet; & a quo, mortuo jam Stapletono, cui totus erat addictus nihil mali timemus. Tantum ejus juventus multis diſplicet.

Datus eſt Libellus quidam gallice conſcriptus, in 2. tomis in 12. cui titulus: *Hiſtoire des conclaves depuis Clement V. juſqu'a preſent*; in quo inter alia ſatis ad vivum exprimitur D. *Albinus*, (Card. Caſanata); uti ex extracto hic juncto patet.

Plura ſcripta forſan fuiſſent, ni DD. *Hilarius & L'Eſcuyer* eſſent adhuc abſentes: ille die 20. hujus expectatur; at hic quando ſit reverſurus incertum eſt, ob morbum matris. Vale, & oremus pro invicem & Eccleſia S. Dei. Totus veſter.

Antoninus. 17. *Septembris* 1694.

EPISTOLA VIII.

Hennebello: De obitu A. Arnaldi: de Programmate Archiepiſcopi Mechlin. pro publicatione Brevis Innocentii XII. &c.

Jeſus Maria.

Exim. D. Spero quod cum ſequenti Curſore binas litteras Lovanio receperis. Multum quoque nos affecit mors D. *Davy*: (*b*) At dolorem nonnihil mitigant magna ætas viri, ut vix major, ſaltem cum eo vigore quo Eccleſiæ per ſua ſcripta ſervire poſſet, ſperari poſſet.

Certum eſt D. Arcadium (Arch. Mechl.) ſuum Programma ſive Decretum non publicaſſe; immo adeo occultavit, ut nemini, niſi qui jurare debebat, videre licuerit. Tandem tamen amicus quidam unum exemplar furtim quodammodo accepit; atque in primis juſſit, cujus hiſce exemplar jungo. Forſan & aliunde accipies. Non judicamus tamen convenire, ut publicetur; & puto, quod amicus omnia exemplaria ad ſe retraxerit. Poteritis exemplaribus vobis tranſmiſſis pro veſtra prudentia uti. Interim certum eſt, Decretum illud ſubdole admodum eſſe conceptum; atque alienum plane a mente Pontificis in Brevi expreſſa ſenſum exprimere; nec bonos inducendos ut illi Decreto ſubſcribant.

Gaudemus Decretum S. Congregationi non placere, & probamus, quod pro ulteriori illius reſolutionis evulgatione inſtetis. Et quidni juxta chartam albam a Deputatis Diœceſis Mechlinienſis ſignatam, petitis a S. Congregatione, ut jurare liceat *ad Mentem Sanctiſſimi Domini in Brevi expreſſam?*

Eſt mirum, *Fratres* (Emin. Cardinales) non videre, quam parum Epiſcopi Mandatis Sedis Apoſtolicæ deferant; dum tot Decreta edi vident circa modum ſignandi Formulario, cum tamen nullo illorum opus eſſet, ſed ſufficeret petere ſimpliciter *juxta Breve*; & nullus in ſuo Decreto præcipiat, ne quis Janſeniſta vocetur, niſi unam ex V. famoſis propoſitionibus docuiſſe convictus fuerit; cum tamen adeo enixe ipſis mandetur in ipſo Brevi, ut omni modo id efficiant.

Epiſtolam veſtram ad *Arcadium* impreſſam hic nondum vidimus: ſignum quod ſeparatim ſit impreſſa: quia ſi extaret in Relationibus publicis jam viſa eſſet, ſignum quoque quod eam adverſarii occultent, ut videant quid Roma aget.

Si in Congregatione de illius prohibitione agatur, quidni & inſtetis pro prohibitione Decreti *Arcadii & D. Champion*, (*Steyaert*) cum non minus in illis, immo amplius, ſilentium infringatur quam in veſtris litteris; & inſuper hæc Decreta manifeſte Breve in ſenſum a mente S. Congregationis alienum detorqueant.

De libris non tranſmiſſis D. *Theodoſio*, (D. de Medina Cœli) aut ſaltem librorum Catalogo, una vobiſcum miramur & dolemus; quæ mora hujus cauſa fuerit D. Erneſtus, qui hoc negotium in ſe ſuſcepit, vobis aperire poterit. Interim nos per D. de Swaen curavimus ut cum ſarcina D. Sebaſtiani miſſum ſit magnum Dictionarium hiſtoricum, in tribus, ut puto, Tomis in folio: opus D. Theodoſio, uti credo, pergratum & utile futurum.

Neſcimus quid ſit, quod nulla hactenus in veſtris ſiat mentio receptarum Litterarum DD. Deputatorum ad ſuam *Reverentiam*, (S. Pontificem) & ad D. *Theodoſium*, quæ jam a duobus, ad minus, menſibus miſſæ ſunt. D. *Hilarius*, (Huygens) qui Feria 2. elapſa rediit, occupatur in compoſitione Theologiæ, per modum *Brevium Obſervationum*; jamque tres Partes editæ ſunt. Ex Præfatione, hic juncta, totius operis ſcopum intelliget, (Dominatio V.) & ſi judicet convenire ut exemplaria mittantur, mox mittentur.

Neſcit D. *Hilarius* an vobis notum ſit jam editas eſſe a ſe quinque Partes *Conferentiarum*. Valete. Oremus pro invicem. Totus veſter. *Antoninus* 24. *Septembris* 1694.

P. S. jungo Atteſtationem PP. Capucinorum. (*c*) Eam in forma authentica mittam, ſi tempori veniet.

EPISTOLA IX.

D. Vercouwen, Vice-Paſtori ad S. Cathar. Brux. circa Decretum ſuſpenſionis a lectionibus publicis, contra D. Steyaert a Rectore Univerſ. Lov. prolatum, &c.

Die 25. hora undecima fuit Congregatio Univerſitatis in qua lectæ fuerunt litteræ D. Internuntii ad Univerſitatem de data 21. Maji; iiſque lectis propoſuit *Magnificus* D. quid Domini vellent reſponderi? Et ex deliberatione Dominorum concluſit D. Rector, Litteras eſſe ſcribendas ad Suam Sanctitatem & Suam Majeſtatem, cum omnibus Actis in cauſa D. *Steyaert*, & reſponſorias ad Internuntium; eaſque litteras committi Rectori & Deputatis, cum Seniore ſingularum Facultatum, ſine relatione ad Univerſitatem.

(*a*) Scrupulus oriebatur ex eo quod ex inſtrumentis DD. *Ryſſack & Laderiere* non ſatis conſtaret utrum Arch. Mechlin. ſubſignaſſet Formularium juxta ſuum programma *typis editum*; quod vox *impreſſum* non ſemper ſignificat.
(*b*) Antonius Arnaldus qui obierat 8. Auguſti præcedentis Bruxellis.
(*c*) De exactione ſubſignationis Formulæ Alexandri VII. ab Archiepiſcopo Mechlinienſi.

Die

Die 26. Maji fuit Congregatio Deputatorum & Seniorum, in qua probatæ fuere Litteræ ad Suam Sanctitatem, & illuſtriſſimum Dominum Internuntium. Quibus lectis productum quoque fuit quoddam Reſcriptum Apoſtolicum ad Judices Synodales diſtrictus Lovanienſis, in quo inſtituitur appellatio a Decreto Rectoris ad Sedem Apoſtolicam, ſeu ejus Internuntium, omiſſis quinque Judicibus; nec non annullatur Decretum Rectoris, a quo erat appellatum, inaudita parte, nec viſis informationibus aut actis; Interdiciturque Appellatis, ſub pœna Excommunicationis ipſo facto incunda. Quo narrato ex unanimi DD. Deputatorum concluſum eſt recurrendum eſſe ad Concilium Brabantiæ atque petendam Manutenentiam pro Juriſdictione Rectorali &c. ita tamen ut acta illa non oteremur, niſi prius eſſet propoſitum Univerſitati.

Poſt hæc plures fuere Congregationes Deputatorum, ut deliberaretur, quid hac in re eſſet agendum; ac tandem periculoſum nimis eſſe judicatum fuit dare Procuratorium, ut ageretur in Concilio Brabantiæ in hoc negotio, ubi tanta animoſitas, & negotia Romæ pendent, abſque prævio Univerſitatis conſenſu.

Itaque indicta fuit Congregatio Univerſitatis die 30. ſub juramento, ad medium octavæ; in qua poſt multas altercationes concluſum eſt 1. per Deputatos & Seniores, adjuncto D. Plebano, eſſe tentandam concordiam; & ſi hæc haberi nequeat, tunc omnimodo manutenendam juriſdictionem Rectoris & quinque Judicum; modum commiſi Deputatis cum Senioribus Facultatum, abſtrahendo tamen ab Internuntio.

Hodie (30. Maji) habebitur Congregatio in qua proponentur media Concordiæ; ſed apparenter non acceptabuntur. Interim die craſtina mittentur Deputati, facta prius continuatione Rectoris.

Hodie mittuntur Litteræ cum omnibus Actis annexis ad Regem in Concilio Privato. 30. *Maji* 1695.

APPENDIX ad EP. IX.

A. *Epiſtola Internuntii* (*Piazza*) *Rectori, & Univerſit. Lovanienſi.*

„ *Epiſtola I.* Magnifice D. Eximii, Clariſſimi ac Doctiſſimi viri. Audio inter vos diſcordias & diſſidia quotidie creſcere, contentioneſque virtutis in apertas abiiſſe diſſenſiones, & in eo gloriam omnes quærere, unde alii venena ſugerent; quam ob rem dum talia cogito timor & tremor venerunt ſuper me, præcipue vero cum videam Univerſitatem iſtam, quæ olim ſapientiam docebat & pietatem, factam eſſe quaſi ſcandalum noſtris & opprobrium nationibus; quare ingemiſco intelligere ſuperiorem in ſubditos acriori animo dominium exercere & potentium, & iſtos invidere, quos venerari juberent. Acuitur ingenium ut dicteria prodeant, non juventus inſtruatur, quæ hauſta poſtea nocentiſſima lue a ſemitis Domini aberrat; nec ad ſedanda ejuſmodi jurgia Chriſtiana caritas, Pontificia Decreta, & Judicum auctoritas ſufficiunt, Quam ob rem in hæc inſurgo invitus, & indicere ſilentium meum eſt, ut tandem rerum facie mutata pax & quies ac proximi dilectio apud vos reviviſcat. Agite itaque, eo DD. VV. dirigant cogitationes, ut unuſquiſque a diſcordiis alienus ſit, ſed doceat ſanam doctrinam & timorem Domini, ne cogar pro debito, Pontifici ea luculentius narrare, a quibus in primis abhorreo. Non mea quæro ſed veſtra. Scilicet decus veſtrum & bonam famam omnibus theſauris pretioſiorem, adeo ut tandem priſca Univerſitatis iſtius decora, quæ in contentione virtutis olim verſabantur clariori luce prodeant. Spero quidem meas exhortationes vos pro ſingulari, qua colere debetis Miniſtrum Apoſtolicum obſervantia, ſequuturos; unde mihi ſit gaudium eo deveniſſe ut diſſidentes animos pacaverim & mutuam inter vos dilectionem excitaverim. Hæc ſunt vota mea, quæ Patri luminum effundere non prætermittam, ut in veritate vos dirigat, & chariſmatum donis compleat; inde enim hauriam felicitatem bene adminiſtrati muneris mei. Hilaris ex animo dicam, Magnifice Domine, Eximii, Clariſſ. ac Doctiſſ. viri, Vobis ad inſerviendum paratiſſimus. Piazza, Abbas S. Georgii.

Bruxellis 21. *Maji* 1695.

„ *Epiſtola II.* Magnifice Domine. Miror profecto Dominationes veſtras mihi de muneris mei adminiſtratione multa inſinuare, plurima non pacato animo ſcribere, atque de me non modeſte loqui; quoniam venerari ſilentio ſaltem, ſi non ſequi conſilia mea debebatis, non ea, quæ a me agenda ſunt proponere. Veſtrum itaque potius erat Reſcripto Apoſtolico parere, non novis difficultatibus Academiam involvere, & factis non probare Sanctæ Sedis Miniſtris obſervantiam quam verbis promittitis. Quod ad me attinet, relinquam omnia divinæ Providentiæ, quæ non fallitur, fateor tamen cuncta Summo Pontifici DD. VV. expoſuiſſe, dummodo ea tota Univerſitate aſſentiente innocenter ſint delata, ut infallibili judicet oraculo, quod veſtro bono erit conveniens; & ex animo ſubſcribor Magnifice &c.

30. *Maji* 1695.

B. *Epiſtola Rectoris Univ. Lovanienſis ad SS. D. Innocentium XII.* (manu Eſpenii exarata.)

„ Beatiſſime Pater. Propius jam intellexi difficultatem quam cum Doctore *Steyaert* vi officii mei coactus fui ſuſtinere, cauſam præcipuam fuiſſe ob quam Sanctitatis Veſtræ in Belgio Internuntius acres illas, Beatitudini Veſtræ nuper hinc miſſas, Litteras (*a*) ad hanc Univerſitatem ſcripſerit. In illis expoſtulat Internuntius adverſus Academiam totam: *in eo gloriam omnes quærere unde alii venena ſugerent, & Univerſitatem illam, quæ olim ſapientiam docebat & pietatem, factam eſſe quaſi ſcandalum noſtris & opprobrium nationibus.*

„ Non opus foret B. P. hæc S. V. in memoriam revocare, niſi intelligerem me præcipue notari, veluti qui cauſam ei præbuerim infamem hanc maculam Academiæ noſtræ inurendi. Graviſſime, fateor, reus forem, ſi mei cauſa malum tam ingens meruiſſet Univerſitas noſtra: plura namque forte ſæcula labem iſtam, quæ illis Internuntii Litteris Academiæ aſperſa eſt non delebunt: quin & metuendum ne Univerſitas noſtra, quæ & Catholicis fuit venerationi & hæreticis timori, Miniſtri Apoſtolici exemplo explodatur quaſi *ſcandalum noſtris & opprobrium nationibus.* At B. P. quam tandem increpationi adeo duræ anſam præbui hæc eſt, ut intelligo, quod adverſus Doctorem *Steyaert* proceſſerim durius. Judex ſit Sanctitas Veſtra, ex actis ad ſe tranſmiſſis inſtructa eſt, an hic reus ſim. Si nihil illius, ut confido, meruiſſe deprehendar, tum denique ab æquitate Sedis Apoſtolicæ exſpectabo ut læſus Academiæ noſtræ, immo & veſtræ, B. P. honor redintegretur. Ego interea B. P. bonorum omnium largitorem indefeſſum precabor, ut Sanctitatem Veſtram nobis & Eccleſiæ ſuæ diu ſervet incolumem &c.

(*Erat ſignatum*)

Cox, Univ. Lovan. Rector 1695.

(*a*) Ex 21. & 30. Maji.

EPISTOLA

EPISTOLA X.

Hennebello: De more Univerſ. Lovanienſis Appellandi a ſententia Rectoris ad V. Judices, occaſione interdicti D. STEYAERT.

Exim. D. Ex Statutis & Actis Univerſitatis hic junctis, videbitis morem eſſe & Privilegium Univerſitatis, ut a ſententia Rectoris (*a*) appelletur immediate ad quinque Judices. Inſuper ex Statutis habetur, quod quiſque e quinque Judicibus habeat ſubſtitutum, adeoque rationem D. *Champion* (Steyaert) quod ipſe eſſet unus e quinque Judicibus, eſſe frivolam: quod & ipſe oſtendit dum in cauſa incidentali inter ipſum & D. *Opſtraet*, appellavit, ſub hoc Rectoratu, ad quinque Judices; eaque in cauſa ſuum proprium Subſtitutum, ſcilicet D. *Renardi* (*b*) ſuſpectavit; de qua ſuſpectatione reliqui quinque Judices cognoverunt; & illud eſt ad quod alludit D. Commiſſarius in ſuo teſtimonio hic juncto.

Inſuper non poteſt D. *Champion* excipere, quod alij qui forſan e quinque Judicibus eſſent ſuſpecti; quia etiam inter Judices Synodales diſtrictus Lovanienſis, quos dederat D. Internuntios, erant aliqui ſuſpecti; ac præcipue Decanus S. Jacobi, a D. *Steyaert* electus, erat officio Fiſcali plane ſuſpectus, & niſi ſententiam tuliſſet ante inchoationem judicii, contra ordinem juris, indubie ſuſpectatus fuiſſet.

Notandum autem quod cauſa ſuſpectationis alicujus e quinque Judicibus facilius & celerius abſolvi poſſit, quam ſuſpectatio alicujus Judicis Synodalis. Hæc enim coram Arbitris juris, ſuper quorum electione frequenter diu diſceptandum eſt, peragenda eſt; illa vero coram ipſis quinque Judicibus non ſuſpectatis ſummarie & indilate abſolvitur: uti conſtat ex teſtimonio D. moderni Commiſſarii quinque Judicum.

Ad hæc ex Statutis hic annexis patet, quod conformiter ad Concilium Tridentinum, non poſſit appellari a ſententia Rectoris, niſi a Definitiva, aut interlocutoria vim definitivæ habente; Decretum autem, de quo hic agitur, erat mere proviſionale, quod poterat per Definitivam ſemper reparari.

Circa infauſtam concordiam notandum, quod in illa nullatenus Rector nominetur, nec ejus conſenſus ulla mentio fiat, ſed tantum Officii Fiſcalis: cum autem conſtet, ex ipſamet confeſſione vice Rectoris, Officium Fiſcale non interveniſſe, immo eidem contradixiſſe, quemadmodum ex acta Notariali ſubmiſſa ſit patet, nihil illi concordiæ eſſe deferendum.

Inſuper ex actis Deputationis, quæ hic junguntur, videbit concordiam illam non fuiſſe probatam Deputatis, (*quibus*) per Univerſitatem tamen concordia commiſſa fuerat: unde veriſimile eſt, quod nec illa rurſus reſumetur.

Acta, quibus noſtræ Univerſitatis exemptio a Juriſdictione & auctoritate Archiepiſcopi probetur, hac vice ob abſentiam Secretarii mittere non potui. (*c*) Spero cum ſequenti Curſore futura parata.

Credo quod in his junctis reperiet omnia acta in lite Fiſcalis contra *Champion*, (Steyaert) præter Memoralia, quæ authentica habet. Poterit ordine diſponere, quo erant juncta Litteris Univerſitatis.

Menſe Majo 1695.

EPISTOLA XI.

Hennebello: de eodem negotio.

Ex actis hic junctis patet, quod Rector Univerſitatis jam pridem per ſuſpenſionem a functionibus proceſſerit contra Doctores. Meminit indubie R. V. quod ſuſpenſio decreta contra D. *Martin* fuerit ob exceſſus in argumentando contra D. *Champion*. (Steyaert) Ex teſtimonio D. *Melis* videre eſt quam parum ſit diſpolitus *Champion* ad ſilentium.

7. Julii 1695.

EPISTOLA XII.

Hennebello: De Rectoratu D. Huygens, violenter turbato a D. Steyaert.

Jeſus Maria.

R. A. D. Hic ſum ob cauſam Rectoratus pendentem in Concilio Privato; & ita creſcit, ut credam, quod Concilium Privatum illam non examinabit. Ceterum multum diſplicet Conſiliariis factum D. (*Steyaert*) quod per violentiam & via facti ſe in Rectoratum intruſerit, & ita ſcandalum cauſaverit. De jure D. (*Huygens*) & legitima ejus electione non eſt difficultas; ſed tota difficultas eſt de ejus perſona; timent enim Hiſpaniam. Unde neſcio, quid tandem facient, ut hoc negotium terminetur. Valde inſto, ut inquiratur in auctores horum turbarum & factionum, quæ ſunt in Univerſitate; eoſque pro merito puniant & coerceant. Abfuit D. Archipræſes; ſed modo reverſus eſt; ſed nondum ei loqui licuit. Ex ipſo facile diſcam, quid nos agere oporteat.

D. *Lovians* officio Rectoris fungitur. Si toto ſemeſtri continuaretur, intentum noſtrum haberemus. Unice enim intendimus excludere D. (*Steyaert*): paucum curantes quis aliorum Doctorum de ſtricta Facultate (Theologica) eligeretur.

Bruxellis, (*menſe*) *Septembri* 1695.

Totus veſter, Antoninus.

Non dubito, quin adverſarii multum urgeant contra nos evocationem D. de *Swaen*; ſed ex teſtimoniis hic junctis (*d*) ſat patet, etiam abſentes ſeu non reſidentes, retinere ſuum ſuffragium.

(*a*) Agitur de Decretis 19. Martii & 19. Maji, quib. Lectiones publicæ Doctori *Steyaert* interdicebantur.

(*b*) Doctor ſtrictæ Facultatis Theologicæ Lovanienſis.

(*c*) Cauſa de exemptione Univerſitatis agebatur, occaſione Decreti Archipræſulis Mechlinienſis dati die Januarii decima quinta anni 1695. quo ſeptuaginta ſcripta & amplius, proſcripta ſunt; illud Decretum foribus Scholarum Univerſitatis Lovanienſis affixum fuerat, inconſulto Rectore. Is enim vero apud Sanct. Sedem conqueſtus eſt, ſuæ juriſdictioni labem illatam eſſe totus; rogavitque, an Univerſitatis membra ejuſmodi Decreto contra fas omne appenſo, parere in conſcientia tenerentur ut Dominus *Steyaert* palam in ſuis Lectionibus docebat. P. Deſiraut ut Archiepiſcopum, a quo deputatus fuerat, eo crimine relevaret, aſſeruit & Romæ, illud Decretum injuſſu penitus Archipræſulis, eo quod dictum eſt modo, pependiſſe; ſed fraudem eſſe eorum, qui negotium illi faceſſere conabantur. Factis ea de re conquiſitionibus a Rectore, Archipresbyter Lovanienſis aperte faſſus eſt id auctoritate Archipræſulis ſuſceptum fuiſſe: quæ quidem declaratio occaſioni fuit ut alteram Epiſtolam Rector ad S. Congregationis Cardinales ſcriberet; data eſt die Maji 10. anni 1695.

(*d*) *Anno a Nativitate Domini 1695. die 31. Auguſti, comparuerunt in mea Notarii infraſcripti & teſtium infra nominatorum præſentia, Eximius D. Joannes* Sullivane *S. T. D. Profeſſor Regius, Clariſſimus D. Z. B.* Van Eſpen, *J. U. D. & Profeſſor, Eruditiſſimus D. Franciſcus* Verſchuren, *S. T. L. qui in favorem veritatis & ad requiſitionem Eximii D. Gummari* Huygens, *Univerſitatis Lovanienſis Rectoris Magnifici, declaraverunt & atteſtati ſunt, prout atteſtantur per præſentes, præfatum D. Gummarum* Huygens *pluralitate votorum in publica Univerſitatis Congregatione hodierna die eſſe electum Rectorem Magnificum, & more conſueto per D. Rectorem praecedentem in legitimam poſſeſſionem miſſum, quodque Eximii Domini* Steyaert *& Martin cum quibuſdam adhærentibus ſe ſeram violenter oppoſuerunt in publica Univerſitatis Congregatione, et hypomidem Rectoralem ex humeris detrahere præſumpſerunt. varios Dominus intermedios vi abſtraxerint, varia ſcripta e manibus Bedelli majore vi eripuerint, chorum Templi claudi curaverint, atque ita conſuetum Miſſæ Sacrificium S. Spiritus pro felici Rectoratus ſucceſſu impedierint; & quod præfatus D.* Steyaert *tandem propria ſua auctoritate ſe tanquam Rectorem poſt diſſolutam congregationem & ſolemnem prædicti Rectoris legitimi deductionem ad Templum, domum*

EPISTOLA XIII.

G. van de Neſſe. Conatus D. Steyaert pro revocatione ablegationis Romanæ D. Hennebel.

R. A. D. Hodie in medium nonæ, convocata fuit Univerſitas ſub juramento, in qua propoſitum fuit quod *D. Hennebel* obtuliſſet Suæ Sanctitati aliquod Memoriale Italicum, quod verſum eſſet in latinum. Prælectis autem aliquibus laciniis, quæ videbantur injurioſæ Regi, Archiepiſcopo & Internuntio, petiit (Rector D. Steyaert) num Univerſitas cognoſceret talem libellum pro ſuo; & an non eſſet revocanda commiſſio ſive Deputatio *D. Hennebel*; utpote abutentis ſua commiſſione. Propoſitione facta, ſurrexi ego, dicens: me eſſe mandatarium *D. Hennebel*, & in ea qualitate Magnificum Dominum (Rectorem) ſuſpectare, tanquam notorie ſuſpectum & partem in hac cauſa; atque inſuper velle ut totus libellus legeretur, atque *D. Hennebel* audiretur, &c. Tandem ex reſolutione Univerſitatis concluſum fuit, Univerſitatem non probare hunc libellum, nec pro ſuo agnoſcere, neque dediſſe commiſſionem *D. Hennebel* ad illum offerendum; ſed revocationem deputationis, laus Deo! contradicentibus tribus Facultatibus, obtinere non potuit.

21. *Febr.* 1696.

EPISTOLA XIV.

Hennebello: circa idem negotium.

Jeſus Maria.

R. A. D. Ex adjunctis videbit (D. V.) quam Tragœdiam rurſus in Academia noſtra excitaverit *D. Champion*, (Steyaert) cum ſuis adhærentibus, & aliis terrore Mandatorum Hiſpanicorum perculſis. (*a*)

Sat apparebit parum indifferentibus hoc totum negotium unice tendere ad impediendam pacem Academicam, quam nullo modo quærunt adverſarii, ſuffulti Litteris Hiſpanicis, & auctoritate Archiepiſcopi.

Die Mercurii veni *Bruxellas*, informatutus de hoc toto negotio, *D. Candidum* (Spada, Intern. Bruxellenſem) cui heri facile per tres quadrantes adfui, eique late de omnibus loquutus ſum; eique hodie tradidi Scriptum continens brevem totius rei geſtæ ſeriem, cujus copia hic jungitur ſub titulo *Reflexiones* &c. (*b*)

Addideram aliqua inſtrumenta, quæ pro probanda factorum veritate ſervirent; ſed rogavit, ut hæc potius ad vos dirigerem, cui acquievi. Habebis hic juncta omnia authentica Inſtrumenta, (*c*) quæ pro elucidanda veritate ſerviunt. Expendet una cum amicis, quæ via ſit apud vos agendum & oſtendendum quam turbulento modo & irregulari agant adverſarii. Video Facultates Canonicam & Artium non eſſe alienas ut de tota hac re ſcribant ad Suam Sanctitatem, exponendo quod ipſæ in hac turbatione pacis & revocatione nullas partes habeant; credantque injurioſum Suæ Sanctitati revocare Ablegatum ad ſanciendam pacem, dum jam paci ſanciendæ incumbitur. Conabimur etiam inducere Facultatem Strictam Theologicam ut titulum Deputati vobis annuat. Omnino eum in finem conduceret, ut *D. Porphyrienſis* (*d*) ſcriberet ad *DD. Charnaeux* & *Renardi*.

D. Advocati Bruxellenſes, aliique Juriſconſulti ſine ulla dubitatione reſolvunt D. V. debere retinere titulum, quouſque cauſa appellationis ſit finita.

Neſcio, an hic petemus Judices; magis inclinant in affirmativam amici Bruxellenſes, & etiam Advocatus. Sed priuſquam fiat reſolvam cum amicis Lovanienſibus, quibus cras ſpero adeſſe.

D. Candidus, (Bruxellenſis Internuntius) conſulebat, ne quid attentaretur contra reſolutionem trium Facultatum, niſi eſſemus bene fundati; ne videremur ex parte noſtra velle pacem impedire. Dixi ei hodie, quod conſiliis ejus acquieſcens, vellem omnia maturius examinare, antequam aliquid juridice agere incipiamus. Apparet mihi *D. Candidus* vir bonus & rectus, nec ab eo nobis eſſe timendum. Sed opus eſt, ut auctoritate Romana animetur & roboretur; quia prævidemus, quod adverſariorum minis & machinationibus quatietur.

Maxime attendendum, quod reſolutio hæc capta ſit ab adverſariis notorie ſuſpectis, & ſuſpectatis. Inſuper quod dubitari nequeat hanc rem eſſe maximi momenti; adeoque debuiſſe reſolvi ex unanimi Facultatum reſolutione. Deinde notandum, quod tres illæ Facultates reſolverint ſuper re non propoſita; atque hoc ex capite nulliter.

P. S. juſſit me per famulum ſuum vocari D. (Internuntius) quem mox adivi; dixitque ſcriptum illud non narrare ſolam ſpeciem facti, ſed hinc inde aliqua duriuſcula intermiſceri; ideoque credidit non expedire, ut mitteret per ipſum; ſed quod ipſe rei ſeriem ſcriberet; quodque reliqua D. V. poſſet ſupplere. Conſiliis acquievi. Rurſus ex omnibus, quæ advertere potui perſuadeo mihi, quod cauſam ei fidere poſſimus. Vale; totus veſter.

Bruxellis, 22. *Junii* 1696. Antonius.

APPENDIX ad EP. XIV.

A. Proteſtatio & Appellatio ad Sedem Apoſtolicam, contra revocationem Deputationis Romanæ D. Hennebel, a tribus tantum Facultatibus reſolutam.

„ Infraſcriptus, cum intellexerit hodie ſub juramen-
„ to evocatam eſſe Univerſitatem in horam 8. ad deli-
„ berandum ſuper Memoriali Italico, exhibito Suæ
„ Sanctitati per Eximium Dominum Joannem Liber-
„ tum *Hennebel*, hinc vigore commiſſionis per eumdem
„ Eximium Dominum ipſi datæ ſexta Januarii noviſſi-
„ me, cujus copia hic annectitur, (*e*) proteſtatur in
„ primis de præmatura hac convocatione, quandoqui-
„ dem dictum Memoriale nondum tranſierit per omnes
„ Facultates, juxta reſolutionem Deputatorum de 2.
„ Martii proxime elapſi; adeoque hactenus per dictas
„ Facultates examinari non potuerit.

2. „ Proteſtatur, quia ſat notum eſt hoc negotium
„ promoveri inſtigante Eximio *D. Steyaert*, & aliis qui
„ ſe partem oſtenderunt contra *D. Hennebel*, commit-
„ tendo Eximium Patrem *Deſirant*, ad agendum con-
„ tra propoſitionem aſſertam ab eodem *D. Hennebel*;
„ quique ideo tanquam non integri ut judicium ferant
„ de dicto Memoriali, per infraſcriptum recuſantur,
„ nominatim Magnificus Dominus Rector *Bouchy*, Pro-
„ feſſor Canonum : item ex Facultate Theologica,

deduci juſſerit, cum quibuſdam ſibi adhærentibus. Actum Lovanii die, menſe & anno quo ſupra, præſentibus RR. DD. Paulo Teſtelmans *& Gulielmo* Strychevant. *(Et erat ſignatum) Joann.* Sullivane, *S. T. D. & Profeſſor Regius. Z. B.* Van Eſpen. *F.* Verchuren, *S. T. L. & T.* Teſtelmans, *& a me Notario. Quod atteſtor. Ægidius Denique Not.*

(*a*) De his Mandatis, vide infra Lib. 2. Epiſt. n. 4.

(*b*) Extat ſcriptum, circa eamdem materiam, cui titulus: *Obſervationes circa Reſolutionem Univerſitatis factam die 16. Junii 1696, &c.* Non aliud illud eſſe putamus quam ſcriptum Eſpenii de quo hic loquitur, quodque, ex errore, in fronte *Reflexiones* præferre dicit. Quapropter huic Epiſtolæ attexendum duximus.

(*c*) Vide infra Appendicem ad hanc Epiſtolam, litt. A. B. C.

(*d*) *P. Le Drou* ex Ordine S. Auguſtini unus ex octo Doctoribus ſtrictæ Facultatis; qui tunc Romæ degebat.

(*e*) Vide infra Litt. B.

„ Ex.

„ Ex. Pater *Harney*, & DD. *Steyaert*, *Martellis*, *Martin*, *Damen*, Eruditus Dominus *Parmentier*; ex Facultate Canonica Clariſſimus Dominus *Wanekier*; ex Facultate Civili Clariſſimus Dominus *Herys*, & Conſultiſſimus *D. Crabeels*; ex Facultate Artium Domini *Meermans*, *Cagten*, *Lamme*, *van den Oever*, *Delbove*.

3. „ Cum negotium dicti Memorialis, ſit magni momenti vel ex eo quod intelligatur, quod ob exhibitionem illius prætendatur revocatio deputationis ſæpe dicti *Hennebel*, proteſtatur etiam nihil poſſe concludi ſine unanimi conſenſu quinque Facultatum.

4. „ Cum ipſa S. Sedes modo cognoſcere cœperit de meritis dicti Memorialis, illud etiam communicando parti adverſæ, nimirum dicto Patri *Deſirant*, qui aliud Memoriale oppoſuit, dicit deciſionem illius ſpectare ad S. Sedem; adeoque Univerſitatem, non ſine nota temeritatis poſſe prævenire judicium S. Sedis.

„ Finaliter cum *D. Hennebel* Memoriale non ediderit Univerſitatis nomine, ſed quorumdam tantum Theologorum Belgii, ſuſtinet non eſſe factum Univerſitatis, nec eum concernere.

„ Quibus attentis contendit infraſcriptus, nihil contra dictum Memoriale, aut perſonam vel deputationem *D. Hennebel* attentandum eſſe; & ſi ſecus fiat proteſtatur de nullitate; & quatenus opus, appellat ex nunc pro tunc ad eamdem S. Sedem; petens inſtanter, inſtantiùs, inſtantiſſime, de Apoſtolis reverentialibus reſponderi. Conſtituens Magiſtrum Ægidium Denique, Notarium publicum, ad hæc omnia & ſingula Magnifico Domino Rectori & Univerſitati intimanda; & actam hanc inſinuandam dabam hac 16. Junii 1696. (*Erat ſignatum*) Z. B. Van Eſpen.

„ Ego infraſcriptus Notarius, vi commiſſionis ſupra memoratæ, inſinuavi & tradidi originalem Actam, cujus hæc eſt duplicatum, Magnifico Domino Rectori, totique Univerſitati Lovanienſi in Corpore congregatæ, eamdemque coram tota Univerſitate perlegi, nec non proteſtatus ſum & appellavi, prout in eadem in caſum &c. Actum Lovanii hac 16. Junii circa nonam ante Meridiem, 1696.

Ægidius Denique.

B. Commiſſio plenaria data D. Van Eſpen, a D. Hennebel.

„ Infraſcriptus, conſtituo Clariſſimum Dominum Zegerum Bernardum *Van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſorem, eique ſpeciale mandatum do, ad, nomine meo, agendum & defendendum quidquid abſente me agere vel defendere, etiam via juris, neceſſarium judicaverit, contra quoſcumque; ſi quid vel contra me, vel doctrinam meam, vel qualitatem ſeu titulum Deputati ad Suam Sanctitatem; aliudve quidvis a me quomodolibet pertinens a quocumque tandem attentari contingat; nec non ad Procuratorem, ſeu Procuratores aſſumendum vel aſſumendos; & generaliter ad faciendum omnia & ſingula, quæ & ubicunque expedire judicaverit; non obſtante quod magis ſpeciale mandatum requirerent, etiam cum poteſtate ſubſtituendi unum aut plures: promittens omnia rata & grata me habiturum eſſe, obligando &c. *Datum Romæ hac 6. Jan.* 1696.

(*ſignatum erat*)
Joannes Libertus Hennebel.

Concordat cum originali quod atteſtor.
(*erat ſignatum*)
Ægidius Denique, Not.

C. Obſervationes circa reſolutionem Univerſitatis, factam die 16. Junii 1696. de revocanda deputatione Doctoris Hennebel.

„ *Poſt varia diſſidia, quæ in Academia Lovanienſi* jam pridem mota fuerant; poſt accuſationes varias, quæ aliis quibuſdam Academicis fuerant intentatæ, ac ſpeciatim poſt accuſationem articulorum 42. quas Eximii Doctores *Harney* & *Steyaert* adſcripſerunt Doctori *Huygens* ejuſque adhærentibus: tandem reſolverunt Accuſati Romam ire, controverſiarum omnium ſtatum Suæ Sanctitati exhibere, & ab ea deciſionem ac pacem poſtulare.

„ Idem ſe velle tum verbo tum ſcripto præ ſe tulerat Doctor *Steyaert*. Res Univerſitati proponitur, quæ conſilium probavit, & utrique parti omne ſubſidium, pecuniario excepto, promiſit.

„ Univerſitas ſuper eo negotio ſcripſit Suæ Sanctitati & Majeſtati Regiæ: Sua Sanctitas gratum id ſibi fore per Breve ſignificavit, ſimiliter ex parte Suæ Celſitudinis Bavariæ promittuntur utrique parti commendationis literæ.

„ Circa Septembrem 1692. Doctor *Hennebel* ſe itineri accingit: ſed cum ſerio rem agi videret Doctor *Steyaert*, varios libellos obtulit Concilio Status, ut iter Doctoris *Hennebel* remoraretur, aut impediret: diſcedit interim Doctor *Hennebel*: iter ipſius non probavit tantum Concilium Status, ſed & litteras dedit ad Univerſitatem, ut perſuadere conaretur Doctori *Steyaert*, ut & ipſe idem iter ſuſciperet, & ad tanti negotii deciſionem pacemque Belgii concurreret.

„ Similiter eum ad iter invitavit Sua Sanctitas, ſed ipſe ſub variis prætextibus illud declinavit: tandem pro ſe R. P. *Deſirant* aliquot Epiſcoporum Deputatum in ſuum ipſe locum ſubſtituit.

„ Porro ut pacem Academiæ & Belgii efficacius procuraret Doctor *Hennebel*, Univerſitas die quarta Aprilis 1693. inſignivit cum charactere ſui Deputati, unanimi omnium Facultatum conſenſu, parata etiam alicui ex altera parte eundem characterem concedere, ſi quis modo de conſilio Univerſitatis deputaretur. Variis modis conari viſus eſt efficere Doctor *Steyaert* ne poſſet Doctor *Hennebel* negotium pacis apud Sanctam Sedem ad finem perducere. Huc tendere videtur ejus *Repetitio*, in qua palam declarat, jam revocatum Patrem *Deſirant*, & ſpem pacis amplius non eſſe, auctis Romæ potius quam deciſis controverſiis. Apertius idem tentavit in fine Rectoratus ſui, die 27. Februarii 1696. cum prætextu Memorialis Italici, quod aſſerebat eſſe a Doctore *Hennebel* Suæ Sanctitati oblatum, Univerſitatem inducere conatus eſt, ut deputationem ejuſdem Doctoris revocaret; ſed duas tantum Facultates tunc in ſuas partes trahere potuit, nimirum Theologicam latiorem & medicam.

„ Iterum die ſecunda Martii inter Facultatum Deputatos, quorum unus Doctor *Steyaert*, reſolutum eſt, ut totum Memoriale Doctoris *Hennebel* latine verſum, ſingulis Decanis Facultatum traderetur, ut ipſi cum ſuis Facultatibus illud examinarent, & poſtea Univerſitas ferret judicium ſuum prout voluerit, & ut in eum finem curaret Rector Magnificus fieri copiam authenticam Libelli Italici tranſmiſſi, ex qua videri poſſet, an tranſlatio latina ſit bona. Deſiſtere ab eo conſilio viſus eſt per tres integros menſes, donec ſibi etiam devinxit Facultatem juris civilis. Nec difficile hoc illi fuit, terrendo omnes ne prætextu Janſeniſmi, Rigoriſmi vel novitatis a muneribus, lectionibus, & quibuſvis functionibus Academicis removerentur.

„ Itaque die decima quinta Junii 1696. Doctor *Steyaert* tanquam Decanus Facultatis Theologicæ, adjunctis ſibi Decanis Facultatis Juris Civilis & Medicæ, petivit a Rectore Magnifico congregari Univerſitatem;

„ tem; & iterum proponi negotium Memorialis Italici, quod ipſe in fine Rectoratus ſui movere cœperat. Die ſequenti cum jam Memoriale Italicum Doctoris *Hennebel* per copias diſtributum fuiſſet Decanis Facultatum, ut ſuas reſpective Facultates informarent, & legerent qui vellent, propoſuit Rector, an & quid placeret Univerſitati deſuper reſolvere; & ut dignaretur ſuum finale judicium ſuper eo depromere.

„ Priuſquam ad reſolutionem procederetur, de nullitate Congregationis proteſtatus eſt Clariſſimus Dominus *Van Eſpen*, nomine Doctoris *Hennebel*, conquerens in primis de prematura iſta convocatione, quandoquidem dictum Memoriale nondum tranſierat per omnes Facultates, juxta reſolutionem Deputatorum de 2. Martii proxime elapſi, adeoque per dictas Facultates examinari non potuerit: deinde ſuſpectavit plurimos notorie adverſos Doctori *Hennebel*. Inſuper contendit nihil hoc in negotio poſſe concludi ſine unanimi conſenſu quinque Facultatum, propter rei gravitatem aliaſque rationes, maxime quod res penderet Romæ coram Summo Pontifice; denique appellavit ad Sanctam Sedem, ut ex adjunctis actis manifeſtum eſt.

„ His omnibus non obſtantibus tres Facultates, ſcilicet Theologica, Civilis, & medica reſolverunt revocari Commiſſionem Deputati datam aliis eximio Domino *Hennebel*; addidit Theologica, *etiam independenter a Memoriali Italico Doctoris Hennebel*: aliæ autem duæ Facultates nullam Memorialis fecere mentionem, cum tamen Magnifici Rectoris propoſitio tantum eſſet de ferendo judicio ſuper Memoriali.

„ Theologica Facultas eſt, non illa ſtrictior, ſed lata, in qua etiam ſunt Domini *Marcelis*, *Martin*, *Daemen*, Doctori *Steyaert* addictiſſimi, & duo valde juvenes Licentiati, favore adverſariorum nuper promoti. Facultates autem Canonica & Artium reſolverunt nihil eſſe immutandum; cauſam iſtius Memorialis pendere Romæ; eſſe rem arduam; quæ proinde non poſſit niſi conſenſu omnium Facultatum determinari.

„ Porro rem iſtam arduam eſſe & ſummi momenti oſtendunt rationes ſequentes: 1. quia ſuæ Sanctitati injurioſum eſt, ipſa inconſulta, revocare Deputatum, qui apud ipſam agit pro pace publica: præſertim poſtquam jam annos aliquot Sua Sanctitas tanta ſollicitudine pro pace laboravit, tum per ſe in Urbe, tum per ſuos Nuntios in Hiſpania & Belgio. 2. Quia ejuſmodi revocatio non modo negotio pacis novum injicit impedimentum, ſed etiam novarum contentionum materiam ſubminiſtrat. 3. Quia iſta revocatio injurioſa eſt Doctori *Hennebel*: neque enim alio prætextu fieri potuit, quam quod ſuo officio non bene fungebatur, cum nullas ab ipſo expenſas ferat Univerſitas.

„ Et ſane cum revocatio illa facta ſit prætextu Memorialis Doctoris *Hennebel*; manifeſtum eſt revocantes debere probare cauſam illam ſufficientem eſſe, alioquin ipſum injuria & infamia afficiunt.

„ Quæ omnia non modicam ſuſpicionem movent, revocationem illam ab adverſariis Doctoris *Hennebel* procuratam, ne pacis negotium ad optatum finem poſſet perduci.

EPISTOLA XV.

Hennebello: De eodem negotio.

Exim. D. Credo in cauſa revocationis deputationis veſtræ multum urgendum, quod ejus auctores tantum quærant impedire ſucceſſum & exitum pacis, ad quam procurandam Titulus Deputati vobis datus fuerat: præſertim cum ille Titulus eſſet vobis conceſſus ſine ullis Univerſitatis expenſis. Litteræ Facultatum Canonicæ & Artium, quas pro ſequenti Curſore habere ſpero, in idem tendent.

Poterit D. V. habita communicatione Reſolutionis Univerſitatis; rurſus coram Notario aliaſve, prout ibidem ſtyli, appellare, aut jam factam renovare poterit, ac etiam ſuſpectationem, etſi viſus fuerit ibidem eam introducere: id enim hic videtur magis expediens, quam ſi a D. *Candido* (Internuncio Bruxellenſi) peterentur Judices Appellationis. Interim poteritis amicos & practicos Romanos conſulere; & ſi aliud videatur, nobis nuntiare, & libenter quæ poſſumus exequemur.

(*Init. Jul.*) 1696.

A. Epiſtola Facultatis Canonicæ Lovanienſis ad Innocentium XII.

„ Beatiſſime Pater. Cum ſanciendæ jam pacis ſpe exultaret Eccleſia Belgica novus iterum diſſidiorum fons ex ipſa noſtra Academia erupit.

„ Jam anni fere quatuor ſunt cum diſſidentes inter ſe partes ſtatuerunt controverſias omnes Sedis Apoſtolicæ judicio ſubmittere; conſilium probavit Sanctitas Veſtra, & Brevi Apoſtolico Academiam dignata ſignificavit, *gratas partibus, ubi ad Urbem perveniſſent, aures præbitum iri, nihilque prætermiſſum, quo ſpirituali earum quieti conſuleretur.*

„ Ipſa etiam Univerſitas opem omnem, pecuniaria excepta, utrique parti promiſit: cumque jam a partium altera deputatus eſſet Doctor *Hennebel*, quo pacis negotium tractaret felicius honorem illi & characterem Deputati ſui Academia tota decrevit. Hac nixus auctoritate jam annos pluſquam tres a Sanctitate Veſtra pacem poſtulat; & jam confectum iri credebatur negotium cum die 16 Junii proxime lapſi ipſa Academia, quæ Doctori *Hennebel* ex unanimi quinque Facultatum, hoc eſt omnium conſenſu characterem Deputati ſui conceſſerat, eumdem illum ex trium tantum Facultatum ſententia auferendum judicavit. Jure an injuria id factum ſit coram, a Tribunali Apoſtolico, ad quod appellavit, intelliget Doctor *Hennebel*: nobis hoc unum propoſitum eſt, ut Beatitudini Veſtræ exponamus rationes, ob quas nobis in illam ſententiam ire viſum non fuit, aut aliquid in re hujuſmodi immutare.

„ Ac primum movit nos honor Sedis Apoſtolicæ, cujus ſemper ſtudioſiſſimam ſe eſſe Facultas Canonica, Decretis Sedis Apoſtolicæ tradendis & explanandis præcipue intendens, profeſſa eſt. Quid enim aliud videri poterat pacis apud S. Sedem Legatum revocare quam aut pacem ab ea componendam rejicere, aut eam ad ſanciendam pacem parum idoneam agnoſcere.

„ Verebamur ſane ne Sanctitati Veſtræ injurioſum foret, quod poſt immenſos pro pace labores, poſt dignam Vicario Chriſti ſollicitudinem, poſt fundamenta pacis in Brevi & Decreto circa Formularii negotium editis ſapientiſſime collocata, glorioſiſſimo Pontificatui Veſtro invideri ac eripi quodammodo videretur reſtauratæ pacis gloria, quam illi a Deo reſervatam eſſe & jam inde deberi orbis univerſus agnoſcit.

„ Inſuper carum nobis fuit Academiæ Matris noſtræ nomen & fama. Quid enim illi, tum apud Catholicos, tum apud Acatholicos ignominioſius, quam videri diſſidia Theologica cum tanto Eccleſiæ detrimento velle fovere? Quid turpius quam commiſſam tanto conſenſu curandæ pacis provinciam, re jam non parum provecta Deputato ſuo eripere.

„ Ad hæc præcipue commovit nos Eccleſiæ Belgicæ tot jam annos diſſidiis laceratæ, atque ad pacem aſpirantis calamitas. Enimvero timebamus æternum de pace actum, ſi jam non modo a pace poſtulanda apud Sanctitatem Veſtram Academia deſiſteret, verum etiam revocato eo, quem ad pacem deputaverat, pacis negotium abjicere videretur. Qua in re „ aliud

„ aliud conjicere non poſſumus, quam eo collimare quoſdam pacis inimicos, ut Decretorum Apoſtolicorum executione impedita liceat ipſis pro privata ſue interpretatione Maodatis Regiis abuti, & quoſvis ſibi non conſentientes, nullo ſervato juris ordine, a muniis quibuſcumque excludere, ut vel etiam ob tuendorum Decretorum Sanctitatis Veſtræ auctoritatem viſum nobis fuerit, in eamdem cum aliis tribus Facultatibus ſententiam non ire.

„ Animus non eſt, Beatiſſime Pater, adverſus Academiam noſtram ejuſve judicium nos erigere; ſed fas eſſe nobis putavimus rationes noſtras ea, qua par eſt humilitate Sanctitatis Veſtræ judicio ſubmittere, ut ſi male a reliquo Academiæ corpore diſſenſimus nos corrigat, ſin bene, reliquum Academiæ corpus ad pacis ſtudium atque ad debitam Sedi Apoſtolicæ & ejus Decretis obſervantiam reducat. Tum demum ſcilicet in Belgio pax erit, cum Decretis Sanctitatis Veſtræ, aut ſi malunt, Mandatis Regiis, ſed juxta Mandata Apoſtolica intellectis, obtemperabitur. Hanc pacem dum avidiſſime cum Belgio univerſo exſpectamus Apoſtolicam nobis Benedictionem impertiri ad pedes Sanctitatis Veſtræ proſtrati humillime petimus, atque ut Deus Optimus Maximus illam quam diutiſſime Eccleſiæ ſuæ conſervet, votis omnibus precamur. Beatiſſime Pater, Sanctitatis Veſtræ, obedientiſſimi Filii, Decanus & Facultas Canonica Lovanienſis. *Joannes Liſer*, J. U. D. & SS. Can. Prof. Ord. & D. SS. Can. Fac. Decanus. *Lovanii hac* 13. *Julii* 1696.

B. *Epiſtola Facultatis Artium ad Innocentium XII.*

„ Sanctiſſime Pater. Ea eſt Chriſtiani orbis perſuaſio, Sanctitatem Veſtram non minus patrocinium ſuum bonarum artium ſtudio exhibere velle, quam procurando Eccleſiæ bono curas omnes ſuas intendere. Hinc paternus veſter in nos filios affectus facile excuſabit, quos, ne optimum Patrem vel inviti offendamus anxietas ſollicitos reddit; anxia ſiquidem hæret Facultas Artium Academiæ Lovanienſis, neforte Sanctitas Veſtra ægrius habeat, quod Eximio D. Joanni Liberto *Hennebel*, quem in Urbem nuper ablegaverat Academia noſtra, nunc Deputati titulum ademerit. Profecto non parum Academiam noſtram totumque Belgium perculit ſubita hæc & inopinata commutatio, quod trium Facultatum calculis, dum Canonica & Artium reſiſterent acrius, ita ſit conclamatum ubi nuper vox erat una, & ſenſus omnium præfatum Exim. Dominum Joannem Libertum *Hennebel* in Urbem ablegare, ut Theologicæ diſſentiones, & Eccleſiaſtica diſſidia, quæ jam dudum Academiam Lovanienſem totumque Belgium dilaceraverant, extinguantur aliquando. Animus erat omnium irreformabile Sanctitatis Veſtræ judicium præſtolari, eique totos ſe ſubjiciendo pleoe conquieſcere, ſive hos devios in viam veritatis reduceret, ſive illos recte ſentientes ſua auctoritate confirmaret. Et modo dum Sanctitas Veſtra diſcutiendis & decidendis Theologorum diſſidiis intenditur, dum Academiæ noſtræ totique Eccleſiæ Belgicæ, pacem parat, neſcimus, quia inimicus homo tantum bonum ſiſtere molitur, cum & hodie Academiæ noſtræ æmuli adverſarii (eruditionis & virtutis comes eſt invidia) laceſſere non pergant, de male ſana doctrina arguere, & de Janſeniſmo calumniari perſiſtant; eo quidem conſilio ut ſtudioſam juventutem a florentiſſima Univerſitate alio divertant, cum ſummo Eccleſiæ Belgicæ detrimento. Quapropter nos ad Sanctitatis Veſtræ pedes humillime proſtrati, unum obteſtamur, ut per Eximium Dominum Joannem Libertum *Hennebel* Deputatum noſtrum preces noſtras benigne excipiat, eidemque Paternum ſuum favorem continuare dignetur, donec in te os Domini locutum ſit, & per te ponat fines ſuos pacem. Ita vovemus, Sanctiſſime Pater S. V. humillimi, devinctiſſimi, & obſervantiſſimi ſervi & filii: *Decanus* & Facultas Artium ſtudii generalis oppidi Lovanienſis. Lovanii 18. Julii 1696.

EPISTOLA XVI.

Hennebello: De negotio Canonicatus Gandenſis,

Allaboramus hic, num apud Univerſitatem impetrare poſſimus ut ipſa inſtet apud Executores Apoſtolicos, præcipue apud ſuum Conſervatorem, ut vobis collationem dare dignentur, cum agatur de privilegii noſtri præjudicio. (*a*) Nihil omittemos quod ad hanc rem poſſit prodeſſe; & per ſequentem Curſorem ſemper nuntiabimus quid agatur, aut quid agendum. Ex mora nihil poteſt fieri præjudicii. Totus veſter. Antoninus. Lovanii, 4. Jan. 1697.

EPISTOLA XVII.

Hennebello: De Editione Operum Baii.

Exim. D. Nondum huc venit D. Bonnius, (*de Bont*) nec aliquid in negotio Præbendæ veſtræ terminatum eſt. Spero quod jam elapſis Feſtis Paſchalibus, amici convenire poterunt, & aliquid poſitive ſtatuere.

Dolent hic amici opera Baii cum hujuſmodi reflexionibus edita eſſe: non dubito, quin facile D. V. ſuſpicetur quis hujus Editionis auctor ſit, nimirum D. *Henegrë* (P. Gerberon) (*b*) quem revera auctorem eſſe argumenta multa mihi certo perſuadent; unde credunt amici convenient omnino eſſe dicere publice, maxime Romæ, Lovanienſium neminem, quin nec Belgam ullum Theologum, eſſe hujus Editionis auctorem; nec eam probare Lovanienſes; quin & cum amicis expendere poterit, an non conveniat ipſum auctorem dicere; eo quod ad ſimilia edenda pronus nimium videatur; & licet ſæpe monitus, ſemper pergat; atque iſto agendi modo negotio noſtro non parum noceat. 1667. (circa Feſta Paſc.)

EPISTOLA XVIII.

Hennebello: Circa nominationem D. Steyaert ad Conſervatoriam Privilegiorum Univerſitatis Lovanienſis.

Exim, D. Die 25. Julii habita eſt congregatio Univerſitatis, in qua reſolutum fuit, ut Bullæ aliaque concernentia Conſervatoriam examinarentur per Rectorem & Decanos Facultatum; nec non deputandos per Facultates. (*c*) Ac tum Facultas Theologica (quæ pro majori parte pendet a nutu D. *Steyaert*) deputavit D. *Steyaert*.

Habita eſt hæc Deputatorum congregatio die 27. ejuſdem: comparuitque cum aliis D. *Steyaert*. Cum autem duo præcipue examinanda proponebantur, primum utrum conveniret (ut) Univerſitas procederet ad electionem ob Bullam Clementis X. qua expreſſe præcipitur ut omnes in Bullis Pontificiis nominati in Conſervatores pro talibus habeantur; hic D. *Steyaert* dixit, quod ſi ipſe eligeretur, Romam ſcriberet; & non dubitaret, quin Pontifici ſatisfaceret; ejuſque electionem probaret.

(*a*) Vide infra Ep. XIX.

(*b*) Hæc Editio Operum Baii prohibita fuit a Congregatione Indicis die 4. Maji 1697.

(*c*) Vide circa idem negotium Scriptiunculam cui titulus, *Lettre a M. Steyaert* &c. 5. Septembre 1697. 3. *Illuſion* &c. In fine Libri inſcripti: *Defenſe de Deux Brefs* &c.

Secundum

Secundum punctum erat, an caſu quo aliquis eligeretur in Conſervatorem qui eſſet de Conſilio Univerſitatis, is deberet petere abſolutionem a juramento, & renuntiare Conſilio Univerſitatis. Hoc punctum unice concernebat D. *Steyaert*; utpote qui ſolus erat eligibilis exiſtens de Concilio Univerſitatis. Hic D. *Steyaert* omni modo conatus eſt probare quod inter exiſtentiam de Conſilio, & Conſervatorem nulla eſſet incompatibilitas; adeo ut ex toto agendi modo ita ſuum, erga officium Conſervatoris, proderet affectum, ut Domini præſentes ſat mirari non poſſent hominis ambitionem.

Interim reſolvitur hoc ultimum punctum eſſe referendum ad deciſionem totius Univerſitatis; ſed antequam id fieret; iterato, die 29. ejuſdem, Rector convocat eoſdem Deputatos; qui ubi congregati ſunt, dicit Rector Dominum *Steyaert* ſe excuſare, eo quod videretur eſſe ſuum negotium, & a ſe dicta 27. in congregatione Deputatorum velle habere pro *non dictis*.

In hac rurſus Congregatione reſolvitur, ſecundum punctum eſſe referendum ad Univerſitatem.

Itaque die 30. ejuſdem, congregatur Univerſitas ut reſolveret ſuper ſecundo illo puncto. Congregata autem Univerſitas, antequam quidquam proponeretur, tradit D. *Steyaert* ſchedulam D. Rectori, petens eam prælegi Univerſitati. Ea prælegitur Deputatis in loco congregatis, & ex ipſorum conſenſu prælegitur toti Univerſitati; eratque proprio charactere D. *Steyaert* & ab ipſo ſignata, hæc continens in ſubſtantia: Cum „ infraſcriptus intelligat Univerſitati proponendum an „ electus Conſervator poſſit manere de Conſilio Univerſitatis, & hæc quæſtio unice poſſit habere locum „ in ſua perſona, hinc declarat, quod dignitatem illam „ non velit, & electioni de ſua perſona facienda ex nunc „ prout ex tunc renuntiet, contentus dignitate ſua Decanali, & prærogativis & officiis ei annexis; modo „ ea non reſtringantur, quod ſi reſtrictio aliqua fiat, „ proteſtatur &c.

Lecta hac ſchedula proponit Rector Univerſitati, quid jam agendum? Mox in Univerſitate ab adhærentibus D. *Steyaert* clamatur *ceſſat quæſtio*. Interim Facultates deliberant. Facultas Theologica inſtructa quo animo hæc renuntiatio fieret, nihil de hoc puncto dixit; ſed ſimpliciter reſolvit die ſequenti eſſe procedendum ad electionem Conſervatoris. Facultas Canonica, non obſtante hac renuntiatione, reſolvit, non eſſe conveniens ut Conſervator maneat de Conſilio Univerſitatis; qua reſolutione audita, ſurgit D. *Steyaert*, clamatque *mirabile quod reſolvatur ſuper hac quæſtione, cum audiverint me renuntiaſſe; & neminem poſſit niſi me, concernere*. Aliæ ergo Facultates credentes ſinceram ac firmam eſſe renuntiationem, innuebant ceſſare quæſtionem; unde & Rector ex deliberatione Facultatum concluſit ad ſecundum punctum: *ceſſat quæſtio*; atque ita tacite renuntiationem acceptavit; cum alias quæſtio non ceſſaſſet.

Poſt diſſolutam congregationem, varii erant ſuper hac renuntiatione diſcurſus, variaque judicia. Qui proprius animum hominis noverant, non dubitabant eam eſſe fictam, uniceque tendere ad impediendam reſolutionem Univerſitatis ſuper propoſito puncto, quam ſibi non faventem ſuſpicabatur.

Et revera eodem die auditur, undique ex parte D. *Steyaert* ſollicitari ut Facultates, præcipue Medica, a qua electio dependere videbatur, in partes D. *Steyaert* inclinaret.

Die itaque 31. Julii congregata Univerſitate apparet adhærentes D. *Steyaert* plane eſſe diſpoſitos ut ipſum eligerent; cumque hoc omnibus ad oculum pateret, dicebatur non ceſſare quæſtionem juxta reſolutionem Univerſitatis heſternam; quandoquidem appareat, (non obſtante) renuntiatione facta a D. *Steyaert*, aliquos ipſum velle eligere; appareatque renuntiationem tantum fuiſſe fictam. Mox adhærentes cœperunt clamare, juxta reſolutionem Univerſitatis ad electionem eſſe procedendum; nec ullo modo voluerunt quæſtionem illam examinari. Tandem poſt multos clamores proceſſum eſt ad electionem; & a 4. Facultatibus electus eſt D. *Steyaert*; quod qui res Univerſitatis norunt, certo credunt eventurum non fuiſſe, niſi caſu unus e Facultate Medica abfuiſſet.

Ex ipſo modo eligendi patenter conſtabat, neminem dubitare quin electio futura eſſet gratiſſima D. *Steyaert*; neque ullus vel verbum loquebatur de deputandis aliquibus qui ipſum ad conſentiendum inducerent, aut ſaltem urgerent. Cum D. *Steyaert* non eſſet præſens, debebat ei, uti moris eſt & ſtyli, electio legitime præſentari, ac rogari ut eam gratam habere dignaretur. Sed de hoc non cogitatur; ſed demum poſt horas undecim convocantur Deputati, atque ibidem reſolvitur, poſt meridiem, ſalutandum D. *Steyaert*, & electionem ei legitime, & convenienti forma inſinuandam.

Interim cum eſſet eodem die Actus Licentiæ, & D. *Steyaert* in qualitate Decani S. Petri benedictionem daret, non dubitavit vel ex ſola privata ad ſe facta electionis delatione, ſe nominare *Privilegiorum Conſervatorem electum*; ita ſe promtum ad acceptandum oſtendens; ut nequidem expectare poſſet quouſque ipſi ex parte Univerſitatis electio eſſet inſinuata, & juxta conſuetum ſtylum, rogatum acceptare.

Quæ poſtea in Schola & Collegio contigerint, addi poterunt. *Menſe Auguſti* 1697.

EPISTOLA XIX.

Hennebello: De reſtringendis Privilegiis Academicis.

Ex. D. Relatum fuerat ad Rectorem, in Conventu Epiſcoporum nuper Bruxellis habito, (a) aliquid de reſtringendis Privilegiis Academicis actum fuiſſe; idque ob prætenſos abuſus. Ea propter Univerſitas litteras humaniſſimas ad Archiepiſcopum alioſque ſcripſit, rogans ut ſi quos ſcirent abuſus indicare vellent. Reſcripſere Archiepiſcopus & Epiſcopus Gandenſis; atque uterque pro abuſu deſignat nominationem de Perſona Veſtra factam; ſed præcipue Archiepiſcopus, qui evomit omnia, quæ poteſt in Perſonam Veſtram. Per ſequentem (Curſorem) copias Litterarum mittemus. Hodie reſolvit Univerſitas reſpondere, nihil contra Perſonam Veſtram aut nominationem dicetur. Inſequentibus latius omnia ſcribentur. 20. *Sept.* 1697.

EPISTOLA XX.

Hennebello: De negotio Canonicatus Gandenſis.

Jeſus Maria.

Ex. D. Secunda currentis menſis capta eſt poſſeſſio Præbendæ Gandavenſis per D. *Hellewegen* juniorem nomine veſtro; & intendimus quam primum levare Litteras manutenentiæ in Concilio Flandriæ. Scio quod vobis datæ fuerint Litteræ Commendatitiæ a D. *Peſters*, tunc Rectore; copiam authenticam oportebit habere.

Dignetur quoque ſignificare, utrum ex parte Univerſitatis vobis unquam legitime inſinuata ſit revocatio Deputationis; nec enim unquam aliquid de ſimili inſinuatione facienda in Univerſitate fuit propoſitum aut reſolutum. Si facta non ſit, conveniens videtur ut charactere Deputati uti pergat, quouſque legitime revocatio inſinuata fuerit.

Aliquando ſcriptum fuerat, ut impetraret declarationem Pontificiam, qua reſidens in Univerſitate declararetur; ſi eam nondum petierit, deliberet cum amicis an eam, pendente jam lite, impetrare conveniat. *Menſe Octob.* 1697.

(a) 22. & 23. Aprilis ejuſdem anni.

EPISTOLA XXI.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Ex. D. Verum eſt quod, uti ſcripſit Epiſcopus Gandenſis, nominatam eſſe D. V. 20. Auguſti 1694. Congratulati quidem vobis ſumus de data nominatione 8. Junii; ſed tunc de data nominatione loquuti ſumus vulgari modo loquendi. Cum enim Rector debeat nominare de aſſenſu ſeu conſenſu quinque Deputatorum, atque hi 8. Junii unanimi ſuffragio concluſiſſent nominationem vobis dandam, jam nominatio cenſebatur, vulgari loquendi modo, vobis data. Attamen quia Rector nominare debet prævie præſtito juramento a nominando, non potuit tunc temporis D. V. abſentem nominare, neque alteri nomine veſtro dare; quia nullus habebat Procuratorium ſpeciale ad jurandum in animam veſtram; ideoque data non fuit nominatio, niſi poſtquam D. *Remacle* accepit a vobis Procuratorium; cui, in vim iſtius, data fuit nominatio a Rectore 20. Auguſti; atque ita annotatum reperio in Libro Nominationum, illa die D. V. nominatam; neque aliud annotatum eſt; quia moris non eſt annotare quod Deputati conſenſerint; quia in formula nominationis exprimitur quod fiat de aſſenſu quinque Deputatorum.

Nihil ergo ex Libro Nominationum vobis mittendum cenſuimus; cum non poſſit vobis prodeſſe.

Non credimus quod ſententiæ illius *, ulla in Conſilio Flandriæ, etiamſi objiciatur, ratio habebitur. Poterit D. V. dicere, ſi petatur quare petitum teſtimonium non urgeat, quod amici non judicent neceſſarium, ſaltem quouſque videatur, quid adverſarius allegabit; & ita res hæc forſan ſua fiet. Si quod aliud expediens occurrat, per ſequentes ſuggeremus. *Menſe Nov.* 1697.

EPISTOLA XXII.

Hennebello: Circa idem negotium.

Ex. D. Cauſa veſtra Gandavi per menſes aliquot quieverat; ſed nunc adverſarius habet paratum ſcriptum prolixum; ſed nondum eſt nobis communicatum. Dicitur quod in eo etiam aliqua perſonalia objiciat. Cum viderimus, confido quod nulla ſit in reſpondendo difficultas; præcipue cum ſperemus, ob mandata Hiſpanica, (de 20. Decembr. 1697.) cito negotia Romana finienda; adeoque Reverentiam Veſtram ante litis inſtructionem futuram extra Urbem; atque tunc nulla erit circa ſententiam in vos latam difficultas, ob defectum Placiti. (*a*)

31. *Januarii* 1698.

EPISTOLA XXIII.

Hennebello: De variis negotiis Lovanienſibus.

Jeſus Maria.

Ex. D. Utinam hæc prolongatio data *Arcadis* (Archiep. Mechlin.) tandem ſit finalis. (*b*) Speramus tamen quod abſoluto negotio Cameracenſi * poterunt interea abſolvi negotia D. *Hilarii* (*Huygens*) Decretorum &c. quæ jam videbantur præparata. Non apparet quod pars adverſa aliquid ſit reſponſura ad *Impoſturas*. (*c*) Dicitur D. *Champion* (Steyaert) dixiſſe in Lectione, quod nos jam opiniones noſtras aliter exprimamus. Interim expectabimus finem. Die craſtina ſe ad Doctoratum præſentabunt DD. *Claes*, & *Verſchearen*. Non creditur adverſarios aliquid contra ipſos oppoſituros. Quomodo ſe habeat cauſa D. *Opſtraet* melius ſcribere poterunt amici Bruxellenſes. (*d*) *Init. Dec.* 1698.

EPISTOLA XXIV.

Hennebello: De negotio Capucinorum; de admiſſione D. Opſtraet ad diſputandum pro Doctoratu, &c.

Ex. D. Speramus per frequentiorem Congregationem Fratrum (*Cardinalium*) cito abſolvendum negotium Cameracenſe; præſertim cum difficultas jam contracta videatur ad 12. propoſitiones. Faxit Deus ut hoc negotio abſoluto tandem & noſtra finem accipiant. P. d'*Engbien* ſatis familiariter & affectuoſe hactenus agit cum D. *Hilario* (Huygens) nec de illo queri poſſe dicit D. *Hilarius*. Putamus negotia PP. Capucinorum poſſe dirigi directe ad S. Congregationem; & ita evitari remiſſio ad Procuratorem generalem. Veſtrum interim erit reſpondere quid expediat.

Pater *van der Werne* Minorita Antverpienſis eſt commodus ſocius, qui vel exteriori ſua forma ſat oſtendit quod non veniat prædicaturus pœnitentiam; uti nec moribus: non credo quod multum ab eo ſit timendum.

Hic nihil occurrit quod ad promovendam honorationem SS Sacramenti ſervire queat pro amico.

D. *Opſtraet* feria IV. admiſſus eſt ad diſputandum; & heri accepit materiam: nimirum de SS. Trinitate, de ſermone D. in monte, & de Matrimonio: idque non obſtantibus iteratis interdictis D. Rectoris; & quidem addita comminatione mulctæ 200. patacorum contra D. Decanum & D. *Opſtraet*; & caſſationem omnium, quæ hactenus acta ſunt. Jam omnia hæc a Concilio Brabanniæ caſſata eſſent, niſi infortunium aliquod circa acta interveniſſet, de quo latius ſcribent amici Bruxellenſes.

Monet D. *Hilarius*, (Huygens) omnino videri neceſſarium ut negotium PP. Capucinorum dirigatur directe ad S. Congregationem; ſi enim dirigatur ad ſuam

* Agitur de ſententia lata a S. Congregatione Inquiſitionis Menſe Julii 1694. qua teſtimonium ejuſdem Congregationis in favorem D. Hennebel ſuſpendebatur, ob ejus Epiſtolam ad Archiep. Mechlinienſem die 17. Menſis Februarii præcedentis ſcriptam. Vide Ep. Hennebellii, diei 12. Octobris 1697.

(*a*) De hoc negotio vide infra varias Epiſtolas, & ſupra Ep. 6. & 20. De eadem cauſa ſic loquuntur Theologi Lovanienſes in ſua ſupplicatione initio anni 1699. Concilio Sanctiori Bruxellenſi oblata: „ Il (l'Archeveq. de Malines) n'a pas plutot apris que l'Univerſité avois nommé M. Hennebel (le 7. Mai 1694.) à un Canonicat de l'Egliſe Cathedrale de Grand, qu'il engegea M. l'Eveque de Gand de ne pas ſouffrir que ce Docteur jouit paiſiblement du bienfait de l'Univerſité. En effet ce Prelat s'eſt opposé & s'oppoſe encore actuellement à lui. & M. l'Archeveque en a pris occaſion d'ecrire une grande Lettre à l'Univerſité pour lui reprocher principalement le choix qu'elle a fait de M. Hennebel comme un abus de ſes privileges, qui fait gemir les gens de bien. Il taxe expreſſement *d'avoir ete repris il y a long temps, & d'etre encore ſuſpect, ſi plus tot il n'eſt convaincu de nouveaux pour ne rien dire de plus fort.* Il lui impute a crime ce qu'il fait à Rome avec l'approbation de tout les S. Office, & des plus gens de bien &c.

(*b*) Hic agitur de nova Ampliatione a Sacra Congregatione conceſſa, in cauſa accuſationum doctrinalium contra Theologos Lovanienſes intentatarum, per P. Deſirant, Deputatum Archiepiſcopi Mechlinienſis.

* De Opere cui titulus: *Maximes des Saints.*

(*c*) Quæſtio eſt de Opere Opſtratii, contra P. Deſirant, cui titulus: *Impoſtura Libelli cui titulus: Accuſatio & Querela populi Belgici* &c.

(*d*) De Cauſa D. Opſtraet, ſic narrat D. van de Neſſe, in Epiſtola ejuſdem diei. " Cauſa D. Opſtraet in Concilio fortiſſime urgetur, & ſperamus celerem & felicem exitum; deputatus eſt in hac Commiſſarius, quem pars adverſa conata eſt ſuſpectare; ſed irrito conatu: ſimiliter conata eſt obtinere interdictum ab Aula, vel a Sanctiori Concilio, ſed ubique eos ſpes ſua fefellit. „ Illud interdictum ab adverſariis D. Opſtraet demum extortum eſt die 15. Dec. 1698. cum jam illi a Decano Theologicæ Facultatis conceſſa erat Licentia Theſes pro Doctoratu propugnandi.

Reveren-

Digitized by Google

Reverentiam (ad ſummum Pontificem) ſemper impeditur, vel a D. *Troncboir*, (C. Spada) vel a Procuratore generali. (*a*)

Hac occaſione monent ruſus amici omnem operam impendendam ut R. V. ſibi devinciat D. *Troncboir*; quidquid enim S. Congregatio reſolvet, poterit ipſe evertere, aut ſaltem impedire executionem. Scitur enim quantopere ab eo dependeant Internuntii. Vale *Antonius* 12. *Dec.* 1698.

EPISTOLA XXV.

Hennebello: Rectorem Univerſitatis nihil poſſe ſine Deputatis circa regimen politicum Academiæ.

Jeſus Maria.

Ex. D. Egi cum D. *Loneux* (*b*) ſuper negotio de quo in veſtris; at deprehendi, eum non amplius priſtina familiaritate cum D. Rectore agere; eo quod modum procedendi D. Rectoris in hoc præſenti negotio probare noluerit. Interim tamen tentare conabitur mentem D. Rectoris per alios, & ſibi & Rectori familiares.

Notandum quod Rector nihil poſſit circa ea, quæ regimen politicum Academicum concernunt ſine Deputatis. Ideoque nec mirum ſi circa admiſſionem ad Gradus, quæ ſpectat ad regimen Scholaſticum, non ad juriſdictionem, nihil per ſe poſſit.

Revidimus Acta in cauſa Fiſci & Decani, de qua D. Canonicos (*Vivien*); & invenimus quod nihil nobis prodeſſe queat, ſed magis adverſariis dare anſam cavillandi. Extractum ex Actis die craſtina mittemus. *Antonius* 1699.

EPISTOLA XXVI.

*D***. De juriſdictione Rectorali in Academia Lovanienſi.*

Jeſus Maria.

R. A. D. Acta in cauſa Fiſci & Decani relegimus cum D. *Bloqueau*, & a nobis magis adverſa quam faventia invenimus; neque Facultas Sacra perrexit contra Decretum Rectoris, ſed potius detulit; neque diſputationes habitæ ſunt, niſi poſtquam ſublatum eſſet a Rectore Interdictum, rogantibus Deputatis, quorum ego unus eram.

Quod translatio juriſdictionis facta ſit in Univerſitatem probari poſſet ſequentibus argumentis.

1. Quia Facultas Artium adhuc hodie retinet juriſdictionem & correctionem ſuorum ſuppoſitorum, ſaltem quoad minora delicta; & quoad graviora hoc retinuit eadem Facultas; quod in examine & dictione ſententiæ ſemper Decanus Facultatis debeat una cum Rectore intervenire; & in ſignum juriſdictionis præfertur Decano iſtius Facultatis ſceptrum. Non legitur autem unquam vel a Pontifice aut Principe ulla juriſdictio ſpecialiter huic Facultati conceſſa; ut proinde non appareat aliunde competere quam quod ipſa eam in Rectorem transferentibus.

2. In acta translationis juriſdictionis oppidi Lovanienſis expreſſe dicitur, quod omnem juriſdictionem, & penitus omnem ſuperioritatem in ipſos Rectores pro tempore, & *Univerſitatem* ceſſit, tranſtulit & reſignavit. Habetur hæc inter Privilegia pag. 16. Puto Librum Privilegiorum eſſe penes F. Athanaſium (*van de Neſſe*).

3. A Rectore appellatur ad V. Judices, qui eliguntur ex ſingulis Facultatibus & ſic ſinguli ſuam Facultatem repræſentant; atque ita cenſetur a Rectore appellari ad ipſam Univerſitatem, penes quam ipſa juriſdictio primario & originaliter reſidet.

4. Ipſa Univerſitas regulat ipſum juriſdictionis exercitium; uti patet ex Statutis ipſius Univerſitatis, quorum obſervantiam quilibet Rector in ſua aſſumptione juramento promittit. In his Statutis ſub titulo *de officio* & juriſdictione Rectoris habentur inter cetera, quæ ſequuntur & evincunt ſuperioritatem Univerſitatis in Rectorem & ejus juriſdictionem.

Rector partem mulctarum nullam accipiat; eaque pars quæ ex mulctis olim Rectori cedebat, cedat Univerſitati.

Rector ab oppido Lovanienſi ultra unam noctem non abſit, niſi de ſpeciali permiſſu & licentia Univerſitatis.

Plura alia ibidem dicuntur de modo quo juriſdictionem exercere debeat.

Non potuimus habere extracta authentica ex Statutis, quia liber ipſe eſt apud Rectorem: nihilominus poteſtis intrepide aſſerere & in facto ponere, quod hæc & plura habeantur in Statutis Univerſitatis; quodque adverſarii nunquam id negare audebunt. In condendis autem Statutis, Rector tantum habet ſimplex ſuffragium, ſicut quilibet alius de ſua Facultate.

Diligenter notandum quod in Bulla erectionis Univerſitatis primo detur auctoritas Doctoribus & Magiſtris præſentandi ad Gradus Academicos, quos idoneos repererint; at tum poſtmodum demum detur juriſdictio Rectori; ut ſatis pateat, præſentationem & admiſſionem ad Gradus omnino diſtingui a juriſdictione, quæ datur Rectori.

D. Leſcuyer (*Opſtraet*) hodie loquens Rectori ut poſſet habere extractum ex actis, dicebat inter alia, quod hoc negotium deberet componi cum Facultate Sacra; at ille id longe rejiciens dicebat, ſe velle illud negotium terminare pro ſua juriſdictione. Ut vel inde appareat, mentem ſuam non eſſe vel ad unguem cedere. Id Amico ſignificari poterit, qui forſan Rectorem adhuc non ſat novit. Interim adhuc animus ipſius tentabitur.

An junctum extractum ex actis Univerſitatibus ſervire poterit, neſcio: quia in primis Rector quaſi ultro id promiſit: Deinde Facultas Artium habet aliquam majorem auctoritatem in ſua ſuppoſita, quam aliæ Facultates; interim expendite. Rector extractum dare noluit niſi ſciret: unde & ipſe copiam habere poteſt. Valete. *Antonius. Hac* 6. *anni* 1699.

P. S. Teſtimonium de uſu vocandi & interrogandi illos qui ſunt de Collegio Univerſitatis non potui habere; ſed poterit poni in facto; nec pars negare audebit.

EPISTOLA XXVII.

Hennebello: De negotio Seminarii Leodienſis contra PP. Societatis.

Ex. D. Gratum eſt intelligere quod urgeatur cauſa *Hilaris*; utinam tandem audiatur, & finis cauſæ imponatur. Miratur *D. Renardi* non plura de ſuo negotio ſcripſiſſe D. Silvianum (*D. de Swaen, aut D. Brigode*). Litteras ipſe a ſuo Agente accepit, quibus reſpondet paucis.

Decretum Auditoris Cameræ (*c*) indubie Leodienſibus pergratum erit. Univerſitas generoſe pergit urgere negotium hoc; junxitque ſe civitas Lovanienſis, cujus Deputati una cum Deputatis noſtris, qui ſunt DD.

(*a*) Ad hæc reſpondit D. Hennebel in verbis: *Non magis ſperare licet in Congregationibus quam apud S. Sanctitatem factum aliquid iri in Cauſa Capucinorum, inconſulto Procuratore generali, cum res illa ſit ſtyli ordinarii. Sperari tamen id poſſet ſi interponere ſe dignaretur Protector Ordinis, qui non audet hactenus ob cauſas alias ſignificatas; quia nempe Pontifici parum eſt gratus. Apud illum amicos impendo.*

(*b*) Lambertus de *Loneux* Anteceſſor primarius SS. Canonum, miræ eruditionis, judicii præcellentis, &c. Vide Necrologium Belgicum p. 31.

(*c*) Hoc Decreto citantur partes coram Auditore Cameræ; & inhibetur ne ulterius procedatur. Auditor Cameræ erat vir æquiſſimus. Unde Jeſuitæ caſſationem hujus Decreti ſollicitarunt (Ep. 13. Jul. 1699) & obtinuerunt. Sed reintegrata fuit inhibitio. (25. Jul.)

de

de l'*Hamayde*, (*a*) *Loneux & Cox* Regens Porci, qui tendunt Bruxellas, ut negotium promoveant apud Conſilium Status. (*b*) Cum autem ſpargeretur Univerſitatem non eſſe concordem in promovendo hoc negotio, ſed tantum eſſe aliquos *Zeloſos Patres*, (verba ſunt litterarum alicujus primarii Miniſtri Ducis Bavariæ ad Rectorem) qui cauſam urgerent, Rector propoſuit Univerſitati quid placeret fieri, cum ſciretur ob hunc rumorem, negotium hærere. Et reſolutum fuit ut ſinguli Decani reſpective ſuas Facultates convocarent, atque a ſingulis nominatim exquirerent num reſolutionibus Univerſitatis conſentirent & adhærerent. Reſolutio executioni mandata eſt; atque propoſita fuit formula quæ petebatur: num reſolutionibus Univerſitatis in negotio Seminarii Leodienſis contra PP. Societatis inhærerent, credantque illud debere promoveri, & ad id ſe vi ſui juramenti obſtringi; & omnes, uno alterove abſente excepto, propriis nominibus ſubſcripſerunt, qui ſunt de 4. Facultatibus, ſcilicet Canonico, Civili, Medica & Artium; non obſtantibus minis & ſollicitationibus P. *Sabran*. In Facultate Theologica boni omnes ſimpliciter ſubſcripſerunt; ſoli Steyartiani effugia quæſierunt; atque ſuis variis & diverſis reſtrictionibus ſubſcripſerunt. Mirum! quantum alumni Facultatis ob id in ſe indignationem & averſionem concitent. Quid hæc ulterius parturient, tempus docebit.

Dolemus mortem optimi Cardinalis d'Aguirre; & de ejus hic obitu intelleximus, ſcilicet die heſterna. Eodem die intelleximus obitum Clariſſimi D. *Chamaert*, (*c*) qui hodie in Cæmeterio S. Gertrudis more civium ſepultus fuit, ubi voluerat.

Abeſt a civitate D. *Van de Velde*. Ut redierit, Litteras Religioſi amici ei communicabimus.

De nocte venit expreſſus, qui nunciavit a Rege in Hiſpania, ad Prælaturam S. Gertrudis nominatum eſſe ejuſdem Abbatiæ Priorem, virum diſciplinæ regularis amantem; eique boni omnes congratulantur & lætantur. Quid Curſor Hiſpanicus attulerit circa negotia noſtra, hactenus neſcimus. Intelligetur autem ex amicis Bruxellenſibus.

Cum opus meum (*Jus Eccleſiaſticum univerſum*, &c.) vergat ad finem, indicare dignemini per proximum Curſorem, quot exemplaria habeatis, & quod ſit ultimum folium.

Adjungo his Decretum Rectoris contra duos libellos. (*d*) Mirantur omnes dictum a Rectore, quod *Fides Theologorum &c. ſit injurioſa utrique poteſtati*; cum nihil ſit quod eo vel in ſpeciem torqueri queat.

11. *Septembris* 1699. *Totus veſter. Antonius.*

A. Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant a S. A. E. le Duc de B. contre l'entrépriſe des Jéſuites ſur le Semin. de Liége.

Monſeigneur.

Les raiſons déduites par la requête preſentée à V. A. E. de par ceux de l'Univerſité de Louvain, envoyée à notre avis paroiſſent trés preſſantes, & les ulterieures avancées par la *Deduction* & piéces jointes qui nous ont du depuis été miſes en mains, ſemblent convaincre qu'on ne peut ſouffrir que les PP. Jeſuites puiſſent occuper le Seminaire de Liége, & y avoir la direction des Ecoles ſuperieures, ſans expoſer à un aneantiſſement moralement sûr ladite Univerſité, qui eſt la ſeule qui reſte à Sa Majeſté en ces Pays bas; & pour l'erection, fondation & maintien de laquelle nos Souverains Princes ont rendu tant de peine en la Cour de Rome & ailleurs, & employé tant de fois ſucceſſives leur credit, autorité & finances: car outre que pour la ſubſiſtence de toutes les Univerſités, il eſt généralement requis qu'il n'y ait aux environs d'celle aucun autre lieu d'étude ſuperieure à la diſtance de quelques diétes de là, il y a encor cela de particulier au regard de tout ce pays de Liége, qu'il eſt anciennement compris ſous l'erection de ladite Univerſité, & ſous ſon étenduë; que de plus les inhabitans de celui jouiſſent des mêmes nominations, addictions & autres avantages ès terres de la Domination de Sa Majeſté, que ſes propres ſujets; comme auſſi tous les autres privileges & bénéfices accordés par Sadite Majeſté à ladite Univerſité, qu'ils y poſſedent une bonne partie des Profeſſions en toutes les facultés, de regences, & même un grand College doué de toutes les exemptions & immunités Royales; en ſorte que ſi préſentement on ſouffriroit l'étude de Philoſophie ou d'autres ſciences ſuperieures en ladite Ville de Liége; ce ſeroit demembrer de ladite Univerſité un notable pays, tel que celui de Liége, au regard duquel elle eſt fondée; ce ſeroit ſaper le droit d'addictions & de nominations qu'elle a en icelui pays en vertu de ſon érection; ce ſeroit dechirer une étude avec l'autre par le trop grand voiſinage; ce ſeroit expoſer des Provinces entieres de l'obéiſſance de Sa Majeſté, telles que Limbourg, Luxembourg, Gueldres & autres, à être ſeparées des autres pays & Provinces de Sadite Majeſté, puiſque ledit pays de Liége les entrecoupe & ſepare, & s'attireroit par ce moyen toute la jeuneſſe ſujette de Sadite Majeſté; ès dits pays de Limbourg, Luxembourg, Gueldres & autres. Pour à quoy obvier les Sereniſſimes Archiducs nos Souverains Princes, par leurs lettres écrites au Pere Provincial des Jeſuites en 1613. ont temoigné combien qu'il leur a été à cœur de ne point ſouffrir que leſdits PP. Jeſuites enſeignaſſent la Philoſophie en ladite Ville de Liége au préjudice & deſtruction de ladite Univerſité de Louvain, puis qu'à faute de faire ceſſer cette étude audit Liége, ils ordonnerent de faire ſurçeoir les leçons deſdits PP. à Douay; enſemble de licentier, & renvoyer tous les étudians ſujets de leurſdites Alteſſes. Surquoy en 1614. fut deputation des quelques uns du Corps des Etats de Brabant, & de celui de ladite Univerſité avec ceux dudit Liége; ayant été convenu que l'étude au Seminaire dudit Liége ne ſeroit que ſommaire, par des Profeſſeurs ſeculiers, & nullement Academique; leſdits PP. repanderent leurs efforts pour obtenir la faculté de s'introduire en cette étude ou chez eux ou en la *Chaine*, lieu du Seminaire Epiſcopal; ce qui obligea les mêmes Archiducs d'écrire deux lettres ſucceſſives au Prince dudit Liége, pour lui marquer combien ce deſſein leur deplaiſoit, ſi contraire à l'érection de ladite Univerſité, à la convention ou concordat nouvellement fait à l'intervention deſdits Députes des Etats de Brabant & de ladite Univerſité, & ſi peu convenable au bon voiſinage & au bien commun, qui rendoit ladite

(*a*) Juris civilis Anteceſſor.

(*b*) Hic agitur de Seminarii Leodienſis regimine a P. Sabran e Societate Jeſu, inique uſurpato. Qua de re Lovanienſis Univerſitas ad Sereniſſimum C. E. Bavariæ Libellum ſupplicem obtulerat cujus titulus: *Requête preſentée par l'Univerſité de Louvain, a S. A. E. de Baviere, afin que par la ſaiſie des penſions & autres rentes des Jeſuites dans les Pays bas, &c. on oblige les Jeſuites à ſe deſiſter de leur entrepriſe d'enſeigner la Philoſophie dans le Seminaire de Liége, & a reſtituer ce Seminaire aux Eccleſiaſtiques ſeculiers.* Una cum 2. Libellis typis impreſſis quorum tituli: *Deduction & Preuves des faits contenus dans la Requête preſentée a S. A. E. &c. Deduction ſommaire des raiſons, qu'a l'Univerſité de Louvain, de s'oppoſer à l'etabliſſement des Jeſuites dans le Seminaire de Liége.* Alterum eidem Celſitudini 5. Auguſti 1699. ſupplicem Libellum obtulit, adjuncta Supremi Senatus Brabantiæ Conſulta, data die 19. ſuperioris menſis Junii. Hæc duo ultima inſtrumenta, quia typis nunquam, quod ſciamus, mandata ſunt, ad hujus Epiſtolæ calcem attexemus. Notum eſt Eſpenio *Motivum juris pro Seminario Leodienſi* ann. 1699. attributum fuiſſe. Vide Vitam Eſpenii Lib. III. C. III. Art. VII.

(*c*) Olim in Alma Univerſ. Lovan. J. U. D. & Profeſſor, primum juris civilis ordinarius, deinde juris Canonici primarius. Vide *Necrologium Belgii*, p. 116.

(*d*) Unus ex his Libellis titulum præferebat: *Advertentia &c.* Alter: *Fides Theologorum Belgii aſſerta, &c.*

Univerſité

Univerſité autant utile pour les promotions aux bénéfices, dignités & charges des ſujets Liégeois que de ceux de leurſdites Alteſſes Sereniſſimes. Parmi quoy le calme ayant duré pendant la vie deſdits Sereniſſimes Archidues, entrepris après leur mort l'envie de reſuivre derechef l'overture deſdites Ecoles de Philoſophie en Liége par leſdits PP. Jeſuites. Ce qui irrita tellement le Sereniſſime Cardinal Infant que par ſes lettres de l'an 1639. reſpectueuſement écrites au Prince de Liége, aux Bourguemaitres de la même Ville, au P. Provincial deſdits Jeſuites, & en particulier au P. *Briant* leur Procureur, il leur reprocha l'inadmiſſibilité de cette nouveauté, ſi préjudiciable aux droits, uſages, poſſeſſions anciennes de ce pays, & des privileges de l'Univerſité de Louvain, comme auſſi au préjudice de ce qui s'étoit traité & accordé en ce même cas, de ce que ne s'enſegnetoit audit Liége qu'un ſommaire ou abregé de Philoſophie au Seminaire Epiſcopal, par des Profeſſeurs ſeculiers, pour le Clergé de Liége, ordonnant de ſuite de faire ceſſer effectivement en dedans un mois de la reception ladite nouveauté, à peine d'etre contraints de fermer leur Ecole à Douay, auſſi longtems que celles de Liége demeureroient ouvertes, & de privation des penſions & entretenemens, que leſdits PP. reçevoient de Sa Majeſté. Par deça il nous ſemble Monſeigneur, qu'après des reſolutions ſemblables il n'y échoit plus rien à conſulter, ſi non de les executer, avec autant plus de viguer que les reiterations de ces nouveautés rendent l'entrepriſe d'autant plus digne d'animadverſion. Et les moyens ſont à la main par la multiplicité de penſions que ces PP. tirent de la bonté de Sa Majeſté; & du bénéfice des Ecoles, & d'autres avantages dont ils jouiſſent, auſſi bien que les Liégeois, ès terres & pays de ſon obéiſſance Nous ſommes avec reſpect. (*plus bas étoit*) Monſeigneur de V. A Elec. les très humbles & très-obéiſſans ſerviteurs (*étoit ſigné*) Les Chancelier & gens du Conſeil de Sa Majeſté, ordonné en Brabant.

Bruxelles ce 19. de Juin 1699.

B. Requete de l'Univerſité & de la Ville de Louvain au Conſeil d'Etat de Bruxelles, contre l'invaſion du Seminaire de Liége par les Jeſuites.

Au Roi...

Remontrent très humblement ceux de l'Univerſité & de la Ville de Louvain, qu'au même tems que la Conſulte de ceux du Conſeil de Brabant avec les actes ſuffiſants à juſtifier le droit des Remontrans à l'égard du Seminaire de Liége ont été delivrés à S. A. E. de Baviere, ils lui ont preſenté la Requête cy jointe, ſans avoir ſur icelle, ni ſur leſdites Conſultes & actes, pu obtenir aucune reſolution juſqu'ores, ainſi ſeulement qu'il a envoyé ſa reponſe à Votre Majeſté & comme cette affaire eſt déterminée dès l'an 1639. par feu S. A. S. le Card. Infant, il ne s'agit de la reſoudre ulterieurement, mais ſeulement d'executer ſa deciſion. Les Remonſtrans proſternés aux pieds de Votre Majeſté ſupplient très humblement qu'elle ſoit ſervie d'ordonner à S. A. E. de Baviere, de faire executer par voie du Conſeil Privé, ladite deciſion de l'an 1639. qui s'y repoſe en original. Quoi faiſant &c.

Le 5. Août 1699.

EPISTOLA XXVIII.

*D.***: De ſubſtitutione P. Deſirant in locum D. Huygens.*

Jeſus Maria.

R. A. D. Hodie indicta fuit, R. adm. D. ſtricta Facultas Theologica, ſuper variis privatis, in horam unam matutinam: Comparuerunt ibidem quinque, P. *Harney*, *Steyaert*, *Deſirant*, *Revardi* & *Damen*. Expectatus autem fuit P. Deſirant uſque ad quadrantem ante decimam, quando inſtabat tempus Actûs Licentiæ. Propoſitum fuit, quod Univerſitas miſiſſet ſuum Adviſamentum ad Ordines Brabantiæ, præterita Facultate Theologica, an non placeret deputare, nomine S. Facultatis, P. Deſirant ad Ordines Brabantiæ, qui & Deputatus fuit. Deinde lectæ ſunt Litteræ, quas adferebat P. Deſirant, ad dictos Ordines quibus ſcribitur F. *Hilarium* (Huygens) ſæpius fuiſſe excluſum &c. Quod contra *Evodium*, (Claes) ſit lata ſententia ab Officiali Namurcenſi, quæ tranſivit in rem judicatam; & contra Fr. *Silveſtrum* (Opſtraet) ordinaria vobis nota. Item quod adviſamentum ſit datum ab Univerſitate per aliquos, quos captare ſciverunt Supplicantes &c.

Significare poteritis DD. Abbatibus, aliiſque de Statibus, quod hæ Litteræ ſunt conceptæ a Facultate (Theologica) quinque tantum (Doctoribus) conſtante; quorum duo ſunt notoriæ partes; unus non habebat ſuffragium, ſcilicet P. *Harney*, unus reſtat D. *Renardi*; ſi *Charneux* & *Lovinus* fuiſſent præſentes, certe reſtitiſſent. Atque ita uni ſcilicet *Steyaert*, tota hæc reſolutio adſcribenda. Deinde indicare poteritis, quod reſolutio ſit capta de unanimi & concordi conſenſu quatuor Facultatum; quod Facultas Theologica non fuerit præterita; ſed quod dum ageretur de dando adviſamento ipſa adfuerit: eo quod P. *Harney* Decanus videns reſolutionem ſibi non faventem, noluerit reſolutionem Facultatis referre; quo Univerſitas videns reſolvit adviſamentum concipiendum per alias 4. Facultates, & ita poſt maturam deliberationem, habitaſque varias deputationes, factum & concluſum ac probatum fuit adviſamentum.

Conabor apud Rectorem habere hodie Congregationem Deputatorum, ut deputetur D. Regens Porcenſis (D. Cox) ad obviandum mendaciis & impoſturis adverſæ Partis. Si obtineam, mittam Expreſſum.

Monuit Aroiçus, ut ſi agatur de concordia inter V. Deputatos & *Arcadium* (Arch. Mechlin.) primus articulus concordiæ ſu, ut *Hilarius* (Huygens) reſtituatur in locum Facultatis, quo fama ipſius reparetur; nec inde unquam via facti deturbetur; ſed ſervetur reſpectu ipſius, ut oportet, ordo juris.

Non excidat quoque monere DD. de Ordinibus, intentionem Deputatorum (de quorum aſſenſu copia adviſamenti miſſa eſt ad D. *Silvium* (a) non fuiſſe, ut cauſa Poſſeſſoria nullatenus per hoc retardaretur; prætextu quod Romæ audiri debeat: cum nullo modo cauſa Poſſeſſoria ad Romanos ſpectet.

Monuit D. Procurator, ut non excidat D. *Hilario* (Huygens) loqui utrique Procuratori de *Fraye*, de cauſis Collegium tangentibus, & ipſi notis. His vale, nos Deum orabimus, ut omnia ex voto, & ad majorem Dei gloriam & Univerſitatis noſtræ pacem & incrementum ſuccedant: ſalutemque plurimam omnibus amicis apprecatur, qui eſt.

Hac 5. Oct. 1699. *Totus veſter. Fr. Antoninus.*

P. S. Si forſan deputationem non obtineam, poteritis ab Ordinibus vos petere, ut Epiſtola Facultatis Sacræ communicetur Univerſitati quod omnino optandum eſſet: non dubium enim, quin Univerſitas fortiter reſcribet.

EPISTOLA XXIX.

Hennebello: De negotio Canonicatus Gandenſis.

Jeſus Maria.

Hodie ſcripſit D. Rector ad D. Abbatem S. Gertrudis, ut vellet rationem (reddere) recuſatæ collationis, cùm

(a) De Buſſi Intern. Bruxell.

Digitized by Google

cum id tendat in præjudicium Privilegiorum Univerſitatis. Cum hac Epiſtola apparenter Bruxellis ibit D. *Remacle*, ut inſtanter ſollicitet collationem. Si nihil efficere poſſimus tunc omnia neceſſaria inſtrumenta vobis mittemus; interim nullum apparet hactenus in mora periculum aut præjudicium. 1699.

EPISTOLA XXX.

Hennebello: Circa idem negotium; & de 53. Regula Cancellariæ Romanæ.

Jeſus Maria.

Ex. D. Regula Cancellariæ 53. etiam uſque ad Alexandrum VII. incluſive, ita fuit expreſſa: " Item voluit „ quod in Litteris Indulgentiarum ponatur, quod ſi „ Eccleſiæ vel Cappellæ, vel alias aliqua indulgentia „ fuerit *per ipſum* conceſſa &c, „ in modernis vero ſignanter hujus Pontificis omiſſa ſunt hæc verba *per ipſum*. Dignetur ab aliquo rerum harum perito inquirere, quod in hac immutatione myſterium lateat; & ſi fieri poſſit per primum Curſorem reſcribere.

Hactenus collationem Præbendæ Gandenſis nec ab Ordinario, nec ab Executoribus Apoſtolicis obtinere potuimus. Abbas S. Gertrudis timet Regem & *Arcadium* (Archiep. Mechlinienſem) item Parcenſis dicit, quod quidem ſibi non timeat, ſed quod *Arcadius* ſuos nec ad confeſſiones, nec ad curam Paſtoralem admittere volet &c. Decanus Bruxellenſis, magnus amicus Epiſcopi Gandenſis, ad hunc ſcripſit; qui ei reſcripſit, ſe recuſare collationem, eo quod D. V. non reſideat in Univerſitate. Hoc accepto reſponſo recuſat & hic collationem. Unde jam cum amicis deliberamus, quid ulterius agendum; & cum Curſore ſequenti reſolutionem indicabimus. Interim meminerit: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum Cœlorum.* His vale & oremus.

Totus veſter. 1699. *Antoninus.*

EPISTOLA XXXI.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Ex. D. Hactenus laboravimus, ut vel collationem Præbendæ Gandenſis pro vobis obtineremus, vel ſaltem authenticam haberemus denegationem eorum; & hanc pro proximo Curſore obtinere, & mittere inſtrumenta neceſſaria, vix dubitamus. Unde poteſtis omnia ita præparare, ut collationem a Sanctiſſimo petere & obtinere poſſitis; vel aliquem in partibus Sua Sanctitas deleget, V. G. Decanum S. Rumoldi; vel prout vobis & amicis videbitur expedire.

Totus veſter. *Antoninus.*

Poterit Domino Decano adjungi Abbas S. Michaelis Antverpienſis, vel Dilighemenſis. 1699.

EPISTOLA XXXII.

Hennebello: Circa idem negotium.

Ex. D. Nihil ab Executoribus Apoſtolicis in favorem veſtrum obtinere potuimus. Unde actem recuſationis accipere debuimus, quas hiſce mittimus, una cum aliis inſtrumentis neceſſariis, ut ad Sedem Apoſtolicam, pro ſupplenda negligentia, recurſum habere poſſitis. Apparenter remittetur Supplica veſtra ad Nuntium Apoſtolicum, ut de veritate contentorum inquirat, at in eum caſum petendum erit, ut interim interdicatur Ordinario, ne quid faciat in veſtrum præjudicium. Hactenus Ordinarius nihil fecit in præjudicium veſtrum, neque alteri contulit; at timemus ne elapſis ſex menſibus, aliquando D. Arcadius tanquam Metropolitanus, jure devoluto conferat, quod facere non tam facile audebit, ſi Ordinario a Sede Apoſtolica ſit interdictum. Credo quod Romæ habeatur Bulla Sixti IV. ſed tamen pro ſecuritate cum ſequenti Curſore mittemus unam authentizatam, quam hodie mittere non potuimus.

Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA XXXIII.

Hennebello: Circa idem negotium.

Ex. D. Epiſcopus Gandenſis Præbendam vobis debitam contulit Præſidi Seminarii ſui, qui & in vigilia Nativitatis, ut creditur, poſſeſſionem excepit. Hinc dubitamus, an conveniat Romæ collationem petere; ea enim obtenta, vi juramenti præſtiti, teneretur D. V. litigare & litem proſequi uſque ad *recredentiam* ad minus; quæ lis ſine dubio erit admodum ſumptuoſa; debebit enim primum agi in Concilio Flandriæ, quod non ſolet multum Privilegiis noſtris favere; a ſententia vero hujus Concilii certo appellabitur ad Parlamentum Mechlinienſe, in quo indubie *Arcadius* non minus partes ſuas aget, quam in cauſa D. *Goethals*. Interim conſilium inibitur cum amicis Gandenſibus; & hoc capto ulterius quid agendum ſit ſcribemus. *Dec.* 1699.

Jungimus Epiſtolam Encyclicam D. *Champion*.

EPISTOLA XXXIV.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Cum ex parte Epiſcopi Gandenſis ſit collata Præbenda, non videtur præjudicium utrum R. V. citius vel tardius accipiat collationem, quam primum hic adhuc credimus tentandam, cum a Conſervatore noſtro non poſſimus obtinere collationem. Hodie mihi promiſit Rector quod ad eum ſit ſcripturus. Si nec his litteris moveatur, videbimus an ex parte Univerſitatis litteras non ſimus poſtulaturi. Interim nihil omittemus quod cauſam promovere poſſit.

Totus veſter. *Antoninus. Jan.* 1700.

EPISTOLA XXXV.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

R. A. D. Omnis difficultas, quæ fuit de obtinenda collatione Præbendæ Gandenſis in veſtrum favorem, orta eſt ex ignorantia noſtra circa Privilegia Univerſitatis. Monuerat quidem me D. *Bouchy*, (a) quod quilibet Clericus poſſet vobis Præbendam conferre, in vim clauſulæ: *ceterum*; ſed ego credebam hoc eſſe ſpeciale privilegium Facultatis Artium, & plures mecum credebant; manſique in eo errore uſque ad diem Dominicam elapſam, quando una cum DD. *Renacle & Vivien* rurſus reſolventes privilegia, & fundamentum dictæ clauſulæ *ceterum*, æque, immo magis directe competere deprehendimus Univerſitati quam Facultati Artium; illudque eſſe evidens: unde nulla amplius de collatione ſupereſt difficultas. Ego eam vobis conferam. At cum habita collatione vobis natum ſit *jus in re*, atque ipſam Præbendam revera obtineat, etiam ante captam poſſeſſionem, deliberet an velit capere poſſeſſionem, cujus expenſæ & jura circiter aſcendunt ad 200. florenos: non quod de jure dubitemus; ſed quia neſcimus an non intendas, atque magis expediret ut Præbendam cum aliquo viro inſigni, qui aliquod beneficium foraneum haberet, permutaret; eo quod ſupponatur, quod D. V.

(a) SS. Can. Profeſſor Lovanii, vir eruditus & ſummi judicii, &c. *Necrologium Belg.* p. 34.

numquam

numquam reſidebit; neque Capitulum Gandenſe ſolent fructus abſentibus annuere; heri ſuper eo etiam ſcripſi ad Amicos Bruxellenſes, quorum judicium cum proximo Curſore ſignificabo.

Dignetur indicare quot habetis exemplaria duorum priorum Alphabetorum mei Libri, (*Jus Eccleſiaſticum Univerſum* &c.) ut eum proxima occaſione totidem ſequentium mittam. Legere dignemini; & ſi quid corrigendum occurrat ſcribite: magna enim adhuc pars libri imprimenda reſtat.

Jan. 1706.

EPISTOLA XXXVI.

Hennebello: De eodem negotio, deque reſignatione ejuſdem Canonicatus.

Jeſus Maria.

Ex. D. Adverſarius veſter appellationem ſuam die 16. hujus in Parlamento Mechlinienſi introduxit. Amici qui propius noverunt hujus Conſilii Senatores, & auctoritatem & potentiam *Arcadii*, nec non Epiſcopi Gandenſis, non parum timent de proſpero hujus cauſæ ſucceſſu. Expenſas in hac appellationis inſtantia, quæ facile ad mille & quingentos florenos poſſent aſcendere, etiam conſiderant. Quare hærent quid in hac cauſa agere vobis expediat. Conſiderant inſuper quod D.V. numquam in illo Canonicatu reſidebit; adeoque nec fructibus gaudebit; quia, ut ſcitis, fructus in abſentia Capitulum dare non conſuevit, unde ad reſignationem tandem veniendum eſſet; & quidem quam citiſſime, ne expenſæ ad onus veſtrum cadent, ſi contingeret ſententiam reſcindi. Reſignatarius qui litem ſuſcipiat ſuis ſumptibus vix reperietur; nec hactenus alius occurrit præter D. *Janſens*: virum quidem bonum, & qui in Divinis officiis eſſet admodum diligens, & vitæ ſuæ exemplo Eccleſiam Dei ædificaret: ſed tamen, ut ſcitis, modici talenti; & conſequenter reſignatio hæc non omnibus placebit; diceturque Privilegia nominationum non eſſe conceſſa ut ſimilibus Canonicatus dentur; atque hinc facile fiet, ut ſi reſignatio in ejus favorem Romæ admitteretur, hic tamen Placetum per Arcadium impediretur.

Dum hæc inter amicos agitabantur, & anxii hærereremus quid cupere deberemus, ecce advenit Gandavo D. *van Geet* Pœnitentiarius, ut nobis ſecretiſſimo ſub ſilentio indicaret quomodo Epiſcopus Gandenſis intenderet, & in ſe ſuſciperet efficere, ut quod D. *Invet* adverſarius veſter, a proſecutione Appellationis deſiſteret, & D. V. conſtitueret pacificum poſſeſſorem, modo ſciretur quod pacificus exiſtens, reſignaret Canonicatum perſonæ ipſi Epiſcopo non ingratæ: perſona autem hæc eſt, D. *Sugens*, ipſius Epiſcopi Secretarius. Hæc reſignatio fieret pacifice, auctoritate ordinaria, & cum retentione talis Penſionis, quæ attenta moderna veſtra conditione ſat modica, judicaretur conveniens. Fieret quoque, ut ſperatur, approbante immo inſtante Univerſitate; quia per Secretarium & Epiſcopum rogarentur præcipui de Univerſitate, ut pro hac reſignatione apud R. V. ſuoſque amicos inſtarent: quod indubie obtineretur pro bono pacis, & ut Epiſcopo faveretur: ſperatque D. Pœnitentiarius quod hac reſignatione non parum Epiſcopus leniretur, & poſſet pax aliqua Eccleſiæ Gandenſi ſperari.

Unum eſt quod hærere faciat: ſcilicet perſona Reſignatarii; de qua non omnimoda habetur certitudo qualis ſit futurus. Plures ſperant quod cum Lovanienſibus ſit futurus; atque inter alios Clariſſimus D. *Loneux* nobis amiciſſimus, qui cum Reſignatario litterarum commercium fovet, ſatis laudabiliter de illo loquitur; eumque jam ante mihi pro Reſignatario veſtro commendaverat. De illo etiam bene ſperat D. *van Geet*. Nonnullis tamen amicis Gandenſibus non parum diſplicebat; ut ex ipſis exiſtens Gandavi in proſecutione hujus cauſæ intellexi. Interim de hoc non dubitatur, quin hic Reſignatarius ſit præferendus D. *Invet* Adverſario veſtro, qui ferventiſſimus eſt Moliniſta; & qui tamen intraret, ſi cauſa in Parlamento Mechlinienſi non bene ſuccedat.

Itaque attento incerto litis eventu, omnibuſque ſupra deſcriptis difficultatibus: attenta aliquali pace, & ſatisfactione Epiſcopi, quæ ſperatur, an conveniat huic Canonicatum reſignare, in hac utrimque incertitudine, R. V. coram Deo & cum amicis expendat; & quam primum D. *van Geet* ſuam mentem aperiat; ut tum Amici Gandenſes rem illam ſecundum Deum & bonum ſuæ Eccleſiæ dirigant, & ad effectum deducant. Et interim rem ipſam etiam Domino commendabimus, qui ſum,

Hac 22. *anni* 1700. Totus veſter. *Antonius.*

EPISTOLA XXXVII.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Ex. D. Hodie mihi ſcribitur Gandavo, omnes ibidem amicos vehementiſſime improbare propoſitionem factam a D. *van Geet* de qua in ultimis meis; quapropter & rogo R. V. ut nec eam probet; neque enim convenit, ut eam probemus, quam ipſi improbant, qui & perſonam aliaſque circumſtantias melius quam nos noverint. Quid ea in re conveniat, id eſt, qualiter reſignatio, & quando fieri conveniet, expendemus juxta litteras veſtras ultimas ad me datas, quas & amicis communicabo. Vale.

29. *Jan.* 1700. Totus veſter. *Antonius.*

EPISTOLA XXXVIII.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Ex. D. Ex adjunctis videbit, quod ſit judicium DD. Gandenſium, rogo ut ſuper hoc puncto, nimirum reſignationis, deliberare dignetur. Super primo puncto, nimirum circa collationem D. V. ſe non inquietet; nos hic rem illam expediemus. Cum ſequenti Curſore ſpero quod verbis poterimus perſonas aliquas ſuggerere, cum quibus hæc permutatio fieri poſſet; caſu quo hoc fieri expediens judicaret: neque enim ullum eſt periculum in mora. His vale.

Totus veſter. *Antonius.*

EPISTOLA XXXIX.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Ex. D. Perſiſtunt amici Gandenſes, nullatenus cogitandum eſſe de Reſignatione, facienda in favorem deſignati a D. Pœnitentiario; dicuntque ulterius nihil boni ſperandum a repoſitione ad manus Ordinarii, uti in penultimis ſuis ſuggeſſerat; ſed judicant ſine remora reſignationem faciendam in favorem D. Cornelii *Janſens*, ab optimis moribus, aliiſque qualitatibus verum Eccleſiaſticum decentibus, vobis apprime noti, & indubie gratiſſimi: cui Gandenſium reſolutioni D. Hilarius & ego etiam ſubſcribimus, eo quod ipſi magis de omnibus circumſtantiis præſumantur inſtructi; & res hæc ipſos proprius concernat.

Reſignatio hæc fieri debebit, ut ſcitis, ſtylo Romæ uſitato; idque ſi fieri queat *in forma gratioſa*. Si autem fiat in forma *dignum*, curæ ſit, ut detur Executor D. Decanus Mechlinienſis, vel Officialis Antverpienſis, aliuſque ſimilis, de quo ſat ſecuri ſimus, quod in exe-

cutione, obſtaculum non ponet. Omittendum non erit in ſupplica, Canonicatum eſſe litigioſum; atque conſequenter & ſurrogario petenda erit.

Quam generoſe hic agat Univerſitas, ac præcipue ejus Caput, (a) ex Litteris amicorum intelliget; neque pacem ullam ſperandam niſi in gladio & haſta; verumque ſi unquam, eſt hoc adagium: *para Bellum, ſi vis pacem.*

29. *Martii* 1700. Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA XL.

Hennebello: De eodem negotio.

Jeſus Maria.

Ex. D. Quia reſignationes Romæ dicuntur ſuſpenſæ, rogat D. *van Roeſt* Paſtor in *Wilderen* ad mœnia S. Trudonis, & electus in Paſtorem Xenodochii Antverpienſis, inquiri an dictus Paſtoratus de Wilderen non poſſet ſecure reponi ſimpliciter ad manus Sanctiſſimi, ut eum acciperet D. Henricus Mattenus; & caſu quo id fieri queat, dignetur in id ex nunc viam parare, ſequenti autem hebdomada mittetur neceſſarium & ſufficiens procuratorium ad eam dimiſſionem faciendam, ſi Leodii id obtineri nequeat via permutationis, quæ ibidem tentatur. Sed timetur, ne ſuccedat, ob potentiam cujuſdam Abbatiſſæ collatricis.

Quidam *Tarboen*, Scriba in Dataria D. V. omnia neceſſaria ſuppeditabit, etiam ſumptus neceſſarios; hic enim de cauſa informatus, & ipſi omnia mittentur. D. *van Roeſt* optimæ eſt intentionis, & Reſignatarius Theologus Collegii noſtri, a bonis moribus & aliis dotibus commendabilis, habebit etiam teſtimonium capacitatis ab examinatoribus Leodienſibus. (1) D. Hilarius (*Huygens*) eum etiam commendavit D. Baroni *Hargb.*

Miſſæ ſunt Litteræ Regiæ (ex 22. Martii) ad Univerſitatem & ſtrictam Facultatem Theologicam ſuper executione ſecundi Brevis ad Epiſcopos Belgii. Qua ratione commiſſus ſit error quod quoad omiſſionem primi Brevis propius intelligere poteritis ex F. Athanaſio (D. van de Neſſe.)

Facultas ſtricta (Theologica) reſolvit, ſcilicet ex reſolutione majoris partis, eo vim harum Litterarum Regiarum petendum Formularium Alexandrinum ab omnibus Graduandis, ſi modo Sedes Apoſtolica id probet. Non ordinavit hoc per modum *Statuti*, ſed per modum ordinationis. Rationes varias in contrarium allegavit D. *Renardi*; de quibus in ſequentibus, ob abſentiam D. Leſcuyer (*Opſtraet*;) qui ob particularia negotia Collegii ivit Bruxellas. Interim incipiat allaborare ne in Academia fiat aliqua immutatio circa Formularium; quia rationes adhuc militant, ob quas judicatum eſt antehac, id non expedire. D. *Charneux* ſuper hoc etiam ſcribet D. Godron (*P. le Drou.*) Plura cum ſequenti Curſore, quando de generoſitate Magnifici (*D. Melis Rectoris*) etiam plura intelligetis.

2. *Aprilis* 1700. Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA XLI.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

R. A. D. Adfuit hic D. Snellaerts, (2) cui veſtras communicavi, qui dolet negotium reſignationis tamdiu ſuſpendi ob prætenſum tractatum pacis, (3) de quo nec ſpem vel minimam habent, ut ex Litteris *Majorum* (Theologorum Lovanienſium) intelligere potuiſtis. Quapropter rogatur rurſus D. V. ne hoc reſignationis negotium propter vanam hanc pacis ſpem ulterius differat; ſed quantocius abſolvat. Neque ob dicta D. Gulielmo aliquid procraſtinet, quia a Gandenſi Antiſtite nihil plane eſſe expectandum aſſerunt, qui eum propius noverunt. Accedit, quod cum Pontifex ſit tantæ ætatis, nullatenus expediat hoc negotium ullatenus differre. His maneo. Totus veſter.

14. *Maji* 1700. *F. Antoninus.*

EPISTOLA XLII.

Hennebello: Circa idem negotium.

Jeſus Maria.

Cùm in lite pendente Pars urgeat, reſolvimus etiam reſpondere. Optandum tamen eſſet ut viro inſigni & Eccleſiæ utili reſignatio fieri poſſet, (b) qui expenſas litis (quibus R. V. vix ſufficiens in caſu quo ſuccumberet) ferre vellet. Si fieri nequeat, conabimur inducere amicos aliquos, qui ſinguli pro parte, pro expenſis contribuere vellent, & de cetero oſtendam quod ſim totus veſter.

28. *Maji* 1700. *Antoninus.*

(a) Agitur de unanimi oppoſitione Univerſitatis, ne P. Deſirant in ejus Conſilium admitteretur.

(1) Ad hæc reſponſum dedit D. Hennebel 1. Maji ſequentis, " Audire nihil hactenus vult Pontifex de reſignationibus in favorem. " Ideoque irritus eſt omnis labor tam pro reſignatione Canonicatus mei Gandenſis, quam Paſtoratus in Wilderen.

(2) D. Hennebel Romæ tædio feſſus excogitarat de quadam concordia cum Epiſcopis Belgicis &c. pro qua concilianda jam confecerat & Romæ vulgaverat ſcriptum quoddam ſub hoc titulo: *Memoriale Pacis.*

(3) Dominicus *Snellaerts* Antverpienſis J. U. L. ex celeberrimo Philoſophiæ & Hiſtoriæ Lovanii Profeſſore, Canonicus primum Gandavenſis, deinde Antverpienſis, vir in Hiſtoria & Juriſprudentia ad ſtuporem verſatus, meritoque appellatus *Juriſprudentiæ Oraculum & Hiſtoriæ prodigium* obiit 3. Martii 1720. Vide *Necrologium* Belgii p. 35.

(b) Reſignatio Canonicatus S. Bavonis Gandenſis, de qua in hac Epiſtola & in aliis præcedentibus & ſubſequentibus, facta fuit die 18. Sept. anni ſequentis 1701. in favorem D. Cornelii *Janſſens* Presbyteri Diœceſis Antverpienſis.

EPISTOLA XLIII.

H. F. van Heuſſen: (a) De Cleri Batavi agendi ratione poſt ſuſpenſionem Ill. Sebaſteni.

Myn Heer. Ik hebbe UE. twee Brieven van den 4. en van den 7. dezes ontfangen, ende hope dat UE. ook den mynen van den 6. hebbe bekomen. Ik zie uyt UE. laetſte het uytterſte gevaer van de

Duas Litteras tuas, die 4. & 7. hujus datas accepi, meam quoque die ejuſdem ſexta ſcriptam, ad te tranſmiſſam fuiſſe confido. Tua poſtrema Miſſionem ſummo in diſcrimine verſari intelligo; mediumque a te propo-

(a) Hugo Franciſcus van Heuſſen, Hagæ Comitanus, Oratorii D. J. Presbyter, S. T. L. primum Canonicus, deinde Decanus & Vicarius Generalis Eccleſiæ Ultrajectenſis obiit 14 Febr. 1719. Electus fuerat a Capitulo Ultrajectenſi ut Joanni de Neercaſſel, Archiepiſcopo Ultrajectino ſub titulo Caſtorienſis Eccleſiæ, ſuccederet. Scripſit varia, inter quæ eminent *Batavia Sacra* &c. 1. T. in folio. *Et Notitia Epiſcopatuum Fœderati Belgii* &c. 2. T. in folio &c.

ſitum

Miſſie, ende gelove dat de middel daer UE. my van ſchryft wynig zal helpen. Ik hebbe met verſchyde perſonen geconſulteert over de Requeſte my toegezonden, dewelke met hunnen raet is verandert op de manier hier nevens gaende; gelieft deze te doen tekenen met den eerſten; want ze dient ingegeven te worden, om te vorkomen de slagen die UE. ofte andere Heeren over het hooft hangen: ende indien daer eenige komen, zo moet alwederom worden geappelleert, *a Pontifice minus informato ad melius informandum.* Het gene UE. voorts ſchryft uyt de Rechtsgeleerden, is in gebruyk; maer op dat het zoude beter kragt hebben, moet daer worden bygevoegt, *Conſtituentes ſeu repræſentantes Capitulum* &c. als in de Requeſte ſtaet uytgedrukt, indien immers de waerheid zo is. Vorders my dunkt gehoort te hebben dat deze twee Capittels gewent zyn eenige te nomineren als wanneer het Vicariaet vaceert; indien 't zo is, moet worden geinſereert ende zal veel helpen UE. manier von voortgaen, ende die juſtificeren. Alhoewel gelove dat dit alles niet veel zal uytwerken, ten zy daer kragtiger middelen worden gebruykt: want hebbe verſtaen dat de Heer Internuntius heeft gezegt dat den Heere de Cock zal blyven Vicarius ende dat de Paus geen anderen ſtellen en zal: item dat Sebaſtenus zal blyven tot Romen ofte in Italien, ofte in Duytsland, dat hy niet en mag wederkeren, *ne fit noviſſimus error pejor priore.* End alzo hem wierd geobjicieert dat men hem tot Romen niet houden en mochte om ſwaerder ongevallen te wagten, antwoorde hy dat hem niemand tot Romen en was houdende. Item heeft gezegd dat Sebaſtenus niet en was te helpen als door de gehoorzaemheid. Item dat geenen Internuntius en zoude hebben Sebaſtenum konnen krygen na Rome, gelyk hy te wege heeft gebragt. Als de medegaende Requeſte zal wezen getekent, gelieft die weder te zenden met een briefken van UE. aan myn Heer Cats, Procureur in den Rade van Brabant, wonende in de Stromſtrate by het Klooſter van Berlemont: hem biddende, mits hy is Notaris Apoſtolyk van te doen inſinuatie, ende het gene daar voorts toe nodig is, met voldoeninge van zynen Salaris, ende gelieft my den Brief te zenden onder couvert. Ik bidde de Heeren te zeggen dat ik deze Commiſſie geenzints mag aennemen op dat mynen naem in deze zacke niet bekent en worde; dog ik zal daerom geenen minderen dienſt doen. De Brieven van antword zullen alleenlyk getekent zyn met een kruysken.

ſitum parum adjumentum fore autumo. De Libello ſupplice ad me tranſmiſſo, cum viris quibuſdam ſermonem habui; ipſique authores fuerunt ut in eam formam tranſmutaretur in qua concinnatam ad te remitto. Obſecro te, ut illam cum primum ſubſignandam cures. Exhibenda enim eſt, ut ſic impendentes tibi aliiſque ictus arceantur. Si qui tamen tibi forte incutiantur, a Pontifice minus informato ad melius informandum *iterum provocandum foret. Quod apud Juriſconſultos deprehendiſſe te dicis, in uſu eſt; ſed ut eidem majus robur accedat, addenda ſunt hæc verba*: Conſtituentes & repræſentantes Capitulum *&c. ut in libello ſupplice expreſſum eſt, ſi tamen res ita ſe habet. Cæterum audiſſe me arbitror moris eſſe duobus Capitulis, ut Vicariatu vacante, aliquem nominent. Si ita eſt id inſeri debet, multumque ad probandam veſtram agendi rationem conferet. Puto tamen hæc omnia parum profutura eſſe niſi efficaciora media adhibeantur. Certior enim factus ſum ab Internuncio dictum fuiſſe in Vicariatu Dominum de Cock permanſurum, neque alium quemquam a Summo Pontifice nominatum iri; propterea D. Sebaſtenum Romæ vel in Italia aut in Germania remanſurum, ablata reditus copia*, ne ſit noviſſimus error pejor priore. *Cumque objectum fuiſſet Internuntio neminem eſſe Romæ a quo poſſit detineri, ad majores calamitates propulſandas; reſpondit: neminem Romæ eſſe qui illum retineat. Dixit etiam in ſola obedientia Sebaſteni ſpem omnem eſſe reponendam; nec quemquam Internuntium ita Sebaſtenum Romam evocare potuiſſe, ut ipſe (Internuntius) fecerat.*

Cum Libellus ſupplex hic adjunctus ſubſignatus fuerit, oro te ut illum remittas, addita Epiſtola: ad D. Cats, in Conſilio Brabantiæ Procuratorem, qui in Stromſtrate *juxta Barlemontenſem Conventum hoſpitatur, obſecrans illum, cum ſit Notarius Apoſtolicus, ut hunc Libellum inſinuatum velit; omniaque præſtet ad id neceſſaria, ſoluta mercede;* (a) *mittesque ſi placet hanc Epiſtolam ad me ſub involucro. Dic quæſo, ad tuos, id muneris a me nullatenus ſuſcipi poſſe, ne in hoc negotio nomen meum appareat; nec inde minus utilis futurus ſim. Litteræ reſponſoriæ cruce tantum ſignabuntur.*

(Circa menſem Auguſti 1702.)

(a) D. van Heuſſen in ſua ad P. Gerberon Epiſtola anni 1702. die Auguſti quarta, relata in *Cauſa Quesnelliana* pag. 232. mentionem facit de concepto Appellationis inſtrumento ab Internuncio Bruxellenſi ad Summum Pontificem, in Belgium miſſo, ut ipſi (ſi ſuſpenſionem Capitulorum & Provicariorum quam minabatur proferret) inſinuaretur; de quo quidem inſtrumento fortaſſe loquitur D. Van Eſpen. Certum eſt ſaltem hanc Appellationem die Martii ſexta anni 1703. executioni mandatam fuiſſe, juridico Appellationis inſtrumento duorum Capitulorum Ultrajectenſis ſcilicet & Harlemenſis, ad *Papam melius informandum*. Cujus occaſio hæc eſt. D. Codde, Archipræſul Ultrajectenſis ſub Eccleſiæ Sebaſtenæ titulo; cum eſſet a functionibus ſuſpenſus quodam Brevi Clementis XI. anni 1702. die Maji 13. ad D. Theodorum de Cock ſibi ſubſtitutum miſſo, dum adhuc ipſe Romæ degeret, Duo Capitula & quatuor Provicarii D. Sebaſteni ſui juris eſſe putaverunt exercitium juriſdictionis, quæ ipſis in pari caſu competebat. Sed a D. Buſſi, Internuncio Bruxellenſi per ſimplicem Epiſtolam ejuſdem anni 1702. die 4. Octobris injunctum fuit 4. Provicariis *ut a quacumque adminiſtratione ac regimine Miſſionum illarum ſe totaliter abſtinerent, prout alias injunximus*, ut ait Internuncius. Deinde ab eodem Internuncio per alteram Epiſtolam anni 1703. die 21. Februarii, prætenſo quodam Congregationis *de propaganda fide* Decreto ejuſdem menſis die tertia dato, nixam, Duobus Capitulis Ultrajectenſi & Harlemenſi exercitium juriſdictionis interdictum fuit. Ex iis Internuncii Epiſtolis, nec non a Decreto Congregationis de propaganda fide, ac a Brevi die Maji decima tertia ad D. de Cock dato, Appellarunt duo Capitula die 6. Martii 1703. Vide inſtrumentum Appellationis in Tractatu primo Hiſtorico D. Broederſen, pag. 395. Monum. L.

EPISTOLA XLIV.

Martino de Swaen: (a) De auctoritate Capituli Harlemenſis & ejus Provicarii, Sede vacante.

Ex. D. Quandoquidem ex veſtris litteris intelligam Vicarios Apoſtolicos ſemper agnoviſſe Capitula veſtra pro veris Capitulis, non video, qua ratione dubitari queat, quin rebus ita habentibus, prout de facto ſunt, in Miſſione veſtra poſſit R. V. tamquam Provicarius a Capitulo conſtitutus, vigore auctoritatis Vobis a Capitulo datæ, ad proviſionem vacantium Paſtoratuum procedere: quandoquidem certum ſit in his circumſtantiis, reputandam eſſe Sedem vacare; ipſumque Capitulum procedere poſſe & debere, quemadmodum procedunt alia Capitula Cathedralia Sede vacante: præſertim circa ea, quæ concernunt curam animarum, quæ ſine diſpendio ſalutis ſubditorum protrahi nequeunt.

Neque refert quod Capitulum Veſtrum DD. Caſtorienſi & Sebaſteno commiſerit auctoritatem conferendi Paſtoratus: hoc enim Ipſis tanquam Vicariis ultro potuit committere, ſed per eam commiſſionem nequaquam a ſe jus illud abdicavit, ſed dumtaxat ejus exercitium illis Vicariis concredidit, quandiu illud exercere poſſent. At cum jam ratione ſuſpenſionis & abſentiæ illo uti nequeat (Ill. P. Codde Sebaſt. Arch.) rurſus exercitium conferendi ad Capitulum cedit; teneturque Capitulum, exemplo Cleri Romani tempore S. Cypriani, ipſi Eccleſiæ de Paſtoribus, aliiſque ad ſalutem animarum ſpectantibus providere. Itaque judicium meum, uti & Amicorum eſt, quod R. V. ſine ulla hæſitatione debeat ad collationem Paſtoratuum, aliaque ad curam animarum ſpectantia, auctoritate Capituli Sede vacante providere.

Si autem ampliorem reſolutionem, additis motivis, deſidereris, conveniens erit extracta & inſtrumenta omnia ad hoc negotium pertinentia tranſmittere, ut iis viſis & propius examinatis ſolidior poſſit eſſe reſolutio.

Interim D. O. M. orabimus ut afflictæ veſtræ Miſſioni aſſiſtat vobiſque donet in his conflictationibus ſpiritum fortitudinis & conſilii: qui ſum Eximie Domine humill. fam.

17. Jan. 1703. *Antoninus.*

EPISTOLA XLV.

P. Queſnel O. P. De eodem argumento.

Sapientiſſime Domine. Circa quæſtiones in veſtris (*b*) propoſitas, ſæpius inter amicos hic actum fuit. De Recurſu ad Magiſtratum Civilem Acatholicum non apparet in his circumſtantiis ſat tutum, nec multum utile aut neceſſarium, quandoquidem intelligamus Ordines Hollandiæ ex ſe ſatis propenſos ut oppreſſos defendant, & iis opem impendant. Quare judico hactenus ad eos non eſſe recurrendum.

Super ſecundo articulo ex amicorum conſilio jam reſpondi uni me interroganti, poſſe tuto procedere Provicarium auctoritate ſibi a Capitulo facta, in exercitio eorum, quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis, atque eo titulo dare curam animarum aliaque eo pertinentia. Submiſſaque mihi ſunt inſtrumenta, quæ evincunt Capitulum Harlemenſe ſemper ſubſtitiſſe, & agnitum fuiſſe ut verum ac legitimum Capitulum Cathedrale; ac per conſequens, Sede vacante, ejus eſſe per Vicarium exercere omnia, quæ juriſdictionis ſunt Epiſcopalis. Præparo aliquod ſcriptum (*c*) quo jus illud pluribus adſtruatur. Ubi abſolutum fuerit ad Vos tranſmittam, ut dignetur maturiore ſuo judicio illud corrigere, addendo aut demendo, quæ addenda aut demenda judicaverit. Interim precibus ac Sacrificiis Veſtris me commendo qui ſum.

Hac 7. Febr. 1703. Totus tuus. *Antonius.*

EPISTOLA XLVI.

Martino de Swaen: De eodem argumento.

Ex. D. Priores veſtras & poſteriores, cum annexa Reſolutione P. Lupi recepi, eaſque amicis communicavi, qui mecum judicant ex Actis cum prioribus tranſmiſſis ſufficienter conſtare Capitulum Harlemenſe etiamnum ſubſiſtere; & ſi P. Lupus ea vidiſſet, taliter indubie debuiſſet reſolvere; poſſetque R. V. reſpondere D. Internuntio, quod non dubitet, quin ſi Actorum haberet notitias judicaret Capitulum Harlemenſe ſemper fuiſſe, & modo eſſe verum Capitulum, repræſentans Clerum Eccleſiæ Harlemenſis, poſſeque conſequenter, Sede vacante, exercere ea, quæ juriſdictionis ſunt Epiſcopalis; neque dubitare, quin ſi caſus proponeretur Juriſconſultis Belgicis unanimiter reſolverent Capitulum revera exiſtere, & rebus ſic ſtantibus poſſe exercere omnem juriſdictionem Epiſcopalem, præſertim in iis, quæ concernunt curam animarum, quæ mores & dilationes non patitur. Ego interim allaborabo ut quam cito potero mittam vobis *Scriptum* (*d*) quo oſtendam Capitulum Harlemenſe vere exiſtere, & argumentis Lupinis reſpondere conabor, & ſecundo oſtendere quod in his circumſtantiis Capitulum queat ſuam juriſdictionem exercere. Cupio tamen nomen meum celari, quamdiu neceſſitas revelandi non urget; ac interim oremus pro invicem; & maneo totus veſter.

14. *Febr.* 1703.

EPISTOLA XLVII.

Patri Queſnel: De juribus Capitulorum Cleri Catholici, in Belgio Fœderato. (e)

Jeſus Maria.

Sap. D. Afflictiſſimum Miſſionis Hollandicæ ſtatum, & Litterarum D. Sylvii (*D. Internuntii*) contentum intellexeram ex litteris amicorum; iiſque reſpondi, ex amicorum conſilio, fortiter inſiſtendum juribus Capitulorum; oſtendendumque Pontifici fuiſſe ſubreptum. Juribus Capituli Harlemenſis, (credo quod idem jus competat Capitulo Ultrajectino, (*f*) ſed ſuper eo hactenus conſultus non ſum) firmandis miſi ſcriptum (*g*) cujus hic copiam jungo. Rogo ut illud

(*a*) Martinus de *Swaen* Amſtelodamenſis, S. T. in Acad. Lov. Doctor, Decanus & Vicarius Generalis Capituli Harlemenſis, & Præfectus ſeu Paſtor Virginum in Angulo. Obiit 30. Martii 1713.

(*b*) Epiſtola de qua hic agitur ſcripta erat ad D. van Heuſſen, 8. Jan. 1703. & reperitur in Lucubratione cui titulus: *Juſtification des Chapitres de l'Egliſe des Prov. Unies &c.* p. 228.

(*c*) *Motivum Juris pro Capitulo Harlemenſi.*

(*d*) Scriptum de quo hic agitur publici juris fecit D. de Swaen, die 14. Aprilis 1703. ſub hoc titulo: *Motivum juris pro Capitulo Harlemenſi*; illudque, in Monito ad Lectorem, pro ſuo adoptavit.

(*e*) Hæc Epiſtola publici juris facta fuit anno 1705. in *Cauſa Queſnelliana*, p. 152.

(*f*) Jus Capituli Ultrajectini probatum fuit ſcripto in lucem prodito menſe Octob. ejuſdem anni 1703. ſub hoc titulo: *Aſſertio juris Eccleſiæ Metropolitanæ Ultrajectinæ Romano Catholicæ &c. per J. C. Erkelium J. U. L. ejuſd. Eccleſiæ Canonicum cum approbatione.*

(*g*) *Motivum Juris pro Capitulo Harlemenſi.*

examinare dignetur, ſi quid addendum aut demendum judicaverit, dignetur ſignificare D. Swanio. (a) Veſtras (b) quoque Dominis *du Til* (Hennebello) & *l'Ecuyer* (Opſtraetio) communicavi; qui una mecum judicant, quod fortiter inſiſtendum ſit juribus Capitulorum, & ſecundum ea generoſe pergendum.

3. *Martii* 1703.

EPISTOLA XLVIII.

Opſtraet, ſuo & Eſpenii nomine Erkelio, Canonico Capituli Ultrajectini: De juribus Capitulorum Ultrajectenſ. & Harlemenſ.

Conſultiſſime ac Ampliſſime Domine. De laude quam immerenti tribuis, non contendam, dum confido nos aliam quam quæ apud Deum eſt laudem non quærere, & uno animo velle cauſæ Dei & Eccleſiæ veſtræ opem aliquam adferre. Calamitatem & ſtatum rerum veſtrarum tum ex veſtris ad Eſpenium Litteris, tum ex aliis, quas antea ad eumdem dederat Swaenius, intelleximus: ſed ex unanimi amicorum judicio cenſemus, non tam diſputandum eſſe circa quæſita, quæ in *Caſu ad Eſpenium miſſo* (c) proponuntur, (nam cavillationibus nimis multis obnoxia ſunt,) quam inſiſtendum uni juri quod habent veſtra Capitula ad providendum Eccleſiis, Sede vacante, vel Ordinario ſuſpenſo aut procul agente. Solidiſſima ex Archivis Capitoli Harlemenſis inſtrumenta Eſpenio ſubmiſerat Swaenius, quibus penes Capitulum iſtud hactenus ſemper jus illud fuiſſe indubitate conſtat. *Motivum* aliquod *juris* ex illis confecit Eſpenius, quod apud Swaenium videre licebit. Nec dubitamus, quin non minus ſolida ex Archivis Capituli veſtri eruere poſſitis. Hoc præſtate, & deinceps uni juri veſtro cum Capitulo Harlemenſi inſiſtite. Omnes ſatis intelligent nec poſſe Pontificem pro libito, nec velle ſi poſſet, Capitula veſtra jure ſuo tam antiquo & tam certo ſpoliare; adeoque valide illa ſuam juriſdictionem exercere, dum legitime, & ſervato juris ordine ea non priventur. Hoc fundamento exiſtimo, cedendum nullatenus, ſed extrema potius ferenda. Si ſcandala oriantur, ſi populus Miniſtris deſtituatur, &c. non vobis imputabitur. Permittere ea deberis potius quam ad evertendam funditus Eccleſiam veſtram cedendo concurrere. Enimvero minora ſunt mala omnia, quæ ab aliis paulisper fieri permitteretis, quam unum hoc malum quod committeretis ipſi, ſi per ignaviam cedendo Eccleſiam veſtram in manus Cokkii & Romanorum traderetis. Quid enim hinc expectandum, niſi ut optimis quibuſque Sacerdotibus oppreſſis, illi ſoli Eccleſiam veſtram deinceps regant, qui nec doctrina nec pietate nec moribus idonei ſunt ad eam regendam? Atque hinc quanta animarum pernicies?

Propter hanc cauſam excommunicationes ipſas ferendas eſſe, jam pridem ſcripſi ad Swaenium; nec eas ſecuturas jam ab initio præſagiebam: quæ ſi infligantur contra omnem formam juris; & tantum per privatas aliquas Epiſtolas Internuntii eas vos incurriſſe denuntietur, nequaquam propterea crederem ab Eccleſiaſtico Miniſterio ceſſandum; ſed animandos fideles, ſimulque de juſtitia proceſſus veſtri inſtruendos, ferendum autem patienter, ſi aliqua populi pars, etiam maxima, vos deſerat. Quod ſi tandem ferretur etiam Excommunicatio, juris forma ſervata, ulteriori conſilio locus erit. Hæc etiam ſunt pro reſponſo ad litteras datas ad Eſpenium, qui paratum ſe offert in hac cauſa, quidquid poterit præſtare; ut &

(a) Decano Capitoli Harlemenſis.

(b) Epiſtola Queſnelli de 4. Martii 1703. ad Heuſſenium de qua hic agitur, reperitur in ſcripto cui titulus: *Juſtification des Chapitres de l'Egliſe des Provinces unies*, pag. 346.

(c) *Caſus poſitio ad Eſpenium miſſa, de qua in Epiſtola.* Petrus Archiepiſcopus Sebaſtenus, & per Hollandiam Vicarius Apoſtolicus, vir doctrina ſana & moribus Epiſcopo dignus eminens, per clandeſtinas quorumdam accuſationes (ut ex Litteris interceptis conſtat) Romam a Pontifice evocatus eſt. Auditus illic ſuper aliis quibuſdam Articulis, omnia in ipſum congeſta tam ſolide diluit, ac confutavit, ut nemo neque in Urbe, neque alibi reſponſiones, ſeu purgationes ejus, jam pluſquam ab anno factas, reprehendere, multo minus condemnare audeat aut poſſit. His tamen non obſtantibus, adverſarii ejus, eodem artificio quo eum evocarunt, hoc eſt occultis ſuis ſuſurrationibus, effecere ut Breve quoddam datum Romæ, die 13. Maji 1702. nomine Pontificio, ad Dominum Internuntium Bruxellas miſſum fuerit, quo præfatus Archiepiſcopus, nulla cauſa aſſignata, ab omni Vicariatus ſui officio ſuſpenſus declaratur, & in ejus locum Provicarius, cum poteſtate Vicarii, ſuffectus D. Theodorus de Cock, princeps, aut a principibus factionis, quæ prædictum Archiepiſcopum Sebaſtenum per cuniculos ſuffodere nititur.

Qua in re, illud peculiari animadverſione dignum eſt, Decretum ſuſpenſionis illius huc (in Hollandiam) perlatum fuiſſe, Archiepiſcopo prorſus ſuſpenſionis inſcio, quæ nonniſi poſt multas ſeptimanas per litteras hinc Romam tranſmiſſas illi primum innotuit.

Clerus pene univerſus (e 329. Miſſionariis, ſalvo juſto, 300 pro Archiepiſcopo ſubſcripſerunt) de Innocentia vigilantiſſimi Vicarii ſui, & adverſariorum callidis machinationibus abunde perſuaſus, ſuffectum illum Provicarium agnoſcere unanimiter & conſtanter recuſat: præſagiens (imo jam nunc ex parte experiens) infinita inde ſecutura incommoda, ut ne dicamus Miſſioni hactenus florentiſſimæ apertum quoad ſpiritualia, & fortaſſis etiam quoad temporalia, hiſce molitionibus imminere exitium. Nam Supremi Hollandiæ Ordines tranquillitati Reipublicæ conſulere, & perturbationibus exorituris anſam præcidere ſatagentes, Programmate publice affixo, ſub pœna arbitraria vetuerunt, ne ſuffectus ille Theodorus quoquomodo ſeſe ingereret in dicti Vicariatus officium, aut quiſquam illum in illa Provicarii qualitate agnoſcere, aut morem ei gerere attentaret. Quo fit ut Paſtoratibus identidem per mortem Curatorum vacantibus rite provideri nequeat; cum D. Internuntius Provicariis a Sebaſteno conſtitutis, ex vi præſumpta Brevis præfati, poteſtatis ſuæ exercitium interdicat; & Magiſtratus Acatholici ab Internuntio, vel T. de Cock (qui eodem fulcro nituntur, adeoque unus & idem in hoc negotio cenſeri debent) venientes repellant. His ita poſitis,

Quæritur primo. An ſine accuſatore aperto procedi poſſit contra Epiſcopum?

2. An vigore informationum extrajudicialium quis poni poſſit inter reos?

3. An dictus Archiepiſcopus, qui Vicarium Apoſtolicum agit in Hollandia, ab illo officio removeri poſſit ſine judiciali proceſſu?

4. Et cauſa remotionis, ſeu ſuſpenſionis ipſi non indicata, nec in Decreto remotionis expreſſa?

Præſertim cum officium illud Vicariatus dignitati illi Archiepiſcopali (in partibus infidelium exiſtenti) per modum Tituli videatur annexum?

Et remotio præmemorata fieri non poſſit ſine manifeſta remoti infamia?

5. An quandiu præfatus Archiepiſcopus judiciario ordine, (hoc eſt accuſatore cognito; & loco dato ad abluenda crimina) ab officio ſuo non removetur, ſuſpenſio illa præfata, & ſubſtitutio D. Theodori de Cock, non ſit habenda ipſo jure irrita ac nulla?

6. An præterea non ſit evidens indicium fuiſſe Decretum illud qualecumque ſuſpenſionis illius ſub- & obreptitie obtentum & emanatum, vel ex illo ſolo capite quod nemo ab officio ſuo ſuſpenſus declarari poſſit, qui ſuſpenſionis factæ inſcius ſit: cum alioqui per ignorantiam pergeret in munere ſuo obeundo, ſtante ſuſpenſione?

7. An ergo ex hoc etiam vitio Decretum illius ſuſpenſionis, juxta ritum Romanæ Curiæ, non debeat haberi pro caſſo & irrito?

8. Et conſequenter, an Provicarii a Sebaſteno ſtatuti, non potiantur etiamnum poteſtate ipſis facta ad Curatos in locum defunctorum mittendos, aliaque præſtanda ad munus ſuum pertinentia?

Præſertim cum in dubio melior ſit conditio poſſidentis: & ex illa non proviſione Paſtoratuum oritura ſit magna populi obmurmuratio, languor in operibus pietatis, & demum (quod Deus avertat) vacillatio & extinctio fidei.

ego

ego qui ſum, Conſultiſſime & Ampliſſime, Amplitudinis veſtræ humill. famulus.

Lovanii 4. Maji 1703. *J. Opſtraet.*

EPISTOLA XLIX.

Archiepiſcopus Sebaſtenus Eſpenio: De agendi ratione Sebaſteni poſt ſuſpenſionem.

„ Clariſſime Domine. Quid Sebaſtenus circa negotia ſua tandem ſit decreturus, hactenus dubium eſt. Forte conduceret ut publico Scripto renuntiaret omni ſuo juri ad munus Vicarii Apoſtolici. (*a*) Saltem D. Veſtra ei præſtaret ingens beneficium ſi dignaretur quamprimum hoc mittere exemplar ejuſmodi Scripti aut inſtrumenti, quo hunc in finem poſſet uti, & in quo hæc aut ſimilia, prout D. Veſtra judicaverit expedire, dicerentur. Tenetur Sebaſtenus tum privato ſuo honori, tum Epiſcopalis ordinis, ad quem dudum eſt aſſumptus, dignitati, ſollicite conſulere. Tenetur etiam a Clero ſuo contumelias & calumnias, & a Catholicis in Fœderato Belgio habitantibus, turbas & ſcandala, quantum poterit fieri, diligenter avertere. Ipſe vero ejuſque Clerus, occaſione Decreti (contra Declarat. & Reſponſ. Sebaſteni) a S. Congreg. S. Officii die 3. Aprilis hoc anno dati, multo jam abundantius & fidentius quam antehac contumeliis & injuriis laceſſuntur. Paſſim clamatur eos nunc perverſæ & hæreticæ doctrinæ certo reos eſſe & convictos aſſeritur undequaque, Sebaſtenum ideo a munere ſuo publice affixo Programmate, eſſe remotum. Hanc ob cauſam Sebaſtenus coram Deo & hominibus ſecure & ſincere declarat ſe nullius pravi, multo minus alicujus hæretici, ſive Romanæ Catholicæ adverſantis dogmatis habere conſcientiam. Notandum etiam quod toto, quo Romæ egit tempore, cauſa ipſius e juris ordine aut Canonice acta non fuerit. Notandum præterea etiam Fœderati Belgii Catholicos exiſtimare ſponſam ſuam ſibi legitime datam: proinde putat eam ſibi eripi non poſſe; potiſſimum ſi id fieret ex cauſa infamante; niſi omnia juxta Canones atque ex juris ordine procederent. Perſuaſum ſibi itaque habat, ſibi licere litteras SS. D N. Clementis XI. conteſtando exhibere, adverſus prædictum programma, quatenus eum ſuo munere privat; & quidem gravi cum honoris ſui detrimento: putat id ſibi omnino licere, ſalva tamen quam Summo Pontifici ac Congregationi prædictæ debet reverentia & obedientia. Verum Hollandica Miſſio impræſentiarum ad eas redacta eſt miſerias & anguſtias, ut viri pietate, eruditione & prudentia conſpicui, qui Miſſionem illam apprime norunt, & diligunt, arbitrentur expedire, ut Sebaſtenus tales litteras non exhibeat, ſed omni ſuo circa illius Miſſionis regimen juri ultro cedat; ita tamen ut de fidei ſuæ integritate conteſtari coram toto mundo non deſinat. Sebaſtenus igitur, qui hucuſque in id unice incubuit, ut Miſſioni memoratæ prodeſſet, & mala ei imminentia averteret, hiſce præſentibus litteris declarat ſe hanc ob cauſam nolle jus ſuum proſequi, aut conteſtando ad SS. D. N. ſcribere. Hunc agendi modum eo etiam ſpeciatim intuitu eligit, ut eo efficacius & fælicius apud S. Sedem laborari poſſit pro novo obtinendo Vicario, qui imminentem Miſſioni Hollandicæ ruinam utcumque impediat. Sed eodem tempore iterum iterumque palam declarat ſe neſcire ſe ab orthodoxa Romano Catholica fide, vel ad latum unguem in ullo articulo deflectere, vel unquam deflexiſſe, ſe paratum eſſe ad pleniorem fidei ſuæ rationem reddendam, quoties id rite exigetur: ſe etiam lubentiſſime correcturum quidquid minus clare, minuſve recte in ſuis Scriptis expreſſerit. Denique declarat ſe velle exhibere, ſemperque Deo dante, exhibiturum eſſe Sedi Apoſtolicæ omnem reverentiam atque obedientiam, quam ei Epiſcopus Catholicus reddere debet. Ecce Domine Clariſſime, rudenter & ſubito in chartam conjectum id quod Sebaſtenus publico ſcripto poſſet eloqui, ſi Dominationem V. ſi alios amicos fideles, ſi præcipuos de Clero Hollandiæ in eam ſententiam ire contingat. Ideo te etiam atque etiam rogo ut non graveris hujuſmodi Scripti exemplar componere, ſtylo qui jus Canonicum ſapiat, & tamen Aulam Romanam non nimium irritet, offendatque. *Cryſius* (*b*) nihil de his quas ad vos nunc ſcribo litteris oovit. Ipſe nuper, ſciente & probante *Sophronio* (*c*) ad vos ſcripſit, & varia inſtrumenta, ut ita loquar, a vobis confici, & ad nos mitti petiit; inter quæ eligeretur quod magis e re Sebaſteni & e bono Miſſionis ejus cenſeretur. Ignoſcat D. V. audaci & importunæ poſtulationi, quam noſtræ afflictiones & neceſſitates a nobis extorſerunt. Verum optarem, ut illius exemplar inſtrumenti de quo hæc mea agit Epiſtola primo loco mittatur; involucro quod reſponſorias veſtras continebit, imponi poſſet: *pro D. Godefroi* (*c*); & dein ad Cryſium, ſub ulteriori involucro mittendum eſſet. Nemo novit me has ad te litteras ſcribere. Precor ut nemini iterum de his loquaris, præterquam duobus aut tribus amicis fidelioribus. Commendo me precibus veſtris, qui ſum de plenitudine cordis, Clariſſime Domine, humillimus famulus veſter.

Godefridi (*c*). 18. *Junii* 1704.

EPISTOLA L.

Eſpenius Archiep. Sebaſteno.

Jeſus Maria.

Illuſtriſſime Domine. Examinatis & communicatis ſcriptis cum tribus fidelioribus amicis, unanimi conſenſu, & ſine ulla omnino hæſitatione aut ſcrupulo judicavimus, nullatenus convenire ut Sebaſtenus renuntiet ſuæ curæ. 1. Quia id non petitur ab ipſo, poteſtque ſine ulla plane offenſione ſaltem manere, ut hactenus manſit, quietus, nullas functiones obeundo.

2. Nullatenus apparet convenire, ut in hac perturbatione, & rei tam incerto eventu, D. Sebaſtenus aliquid poſitive agat, aut cooperetur quod cedere poſſet in detrimentum Miſſionis, quemadmodum cedere poſſet hæc poſitiva abdicatio & renuntiatio. Quid ſi enim ea facta, deſignetur ſucceſſor Miſſioni non conveniens? Nulla amplius ſupererit ſpes eum non recipiendi; aut ſaltem difficilior erit ejus non admiſſio, quandiu jam D. Sebaſtenus abſolute renuntiaverit, quam ſi adhuc maneat in ſuo jure. Porro indubitatum eſt tutius plane eſſe, in rebus perturbatis & incertis, ſe habere permiſſive & patiendo, quam aliquid poſitive facere, præcipue dum ad agendum non cogimur.

3. Poſſunt nonnunquam circumſtantiæ mutari. Quid enim ſi P. *Patricius* (Clemens XI.) moreretur? Quid ſi Magiſtratus media duriora adhibeat? Quid ſi novum forſan deſignatum ſucceſſorem in præjudicium Sebaſteni admittere renuat? Nonne hæc occaſionem dare poſſent aliquam compoſitionem ineundi; atque ea mediante convenientiorem ſucceſſorem accipiendi?

Denique ſi videatur quod inſignis ac Miſſioni plane

(*a*) D. Sebaſt. numquam juri ſuo renuntiavit. Solummodo patienter tulit ut alius (V. G. D. Potcamp) functiones Vicarii Apoſtolici exerceret; tuta communi Doctrina & diſciplina Eccleſiæ Hollandicæ, & ſalva libertate tuendi ſuam *Innocentiam, jura & honorem.* Declar. Apol p. 157. 172.

(*b*) Jacobus Krys, Paſtor Amſtelodamenſis.

(*c*) Nomina aſcititia Archiepiſcopi Sebaſteni.

conve-

conveniens detur ſucceſſor, tunc demum cogitandum eſſet de renuntiatione *pacis cauſa*; ſed antequam hoc certo ſciatur, nullatenus de renuntiatione credimus vel cogitandum.

Actam publicam, de qua in ſcriptis, nullatenus credimus emittendam; ſed temporizandum. Ego etiam neſcio num ſimili Actæ componendæ ſim idoneus; & an quidquam in eam rem in jure Canonico ſim re-perturus: interim ſciat quod me libenter ac cum gaudio impendam & ſuperimpendam in his quæ ad pacem & bonum Miſſionis conferre poſſint.

Facilior jam patebit modus quo de rebus veſtris poterimus certiores fieri, eo quod jam pateat Litterarum commercium: ſed utinam poſſemus, vel cum aliquo de ſtatu Miſſionis apprime inſtructo, os ad os loqui. Interim maneo cum amicis, totus veſter. *Antonius.*

Gan. 26. Junii 1704.

EPISTOLA LI.

Sebaſtenus Eſpenio.

„ Clar. D. Litteras quas die 18. menſis Junii vobis ſcripſi vos accepiſſe nondum intellexi. Amici aliqui hic non ceſſant Sophronium (id eſt ipſummet Sebaſtenum) urgere, ut proteſtationem publicam adverſus nuperum Decretum (*a*) inſtituat. Hunc in finem ſchema Proteſtationis huic accluſum Epiſtolæ, ab aliquo eſt compoſitum. Rogo enixe D. Veſtram, ut illud corrigere, addendo, demendo, mutando, prout expedire viſum fuerit, haud gravetur. Rogo eam præterea, ut ad ſequentia mea dubia quidpiam reſponſi mihi mittere dignetur.

„ 1. Infra quod vel quale tempus debet fieri ejuſmodi proteſtatio: id eſt quouſque liceat eam differre?

„ 2. Debet ne alicui, puta Intern. Bruxell. aut Nuntio Colon. inſinuari? An vero aliquod exemplar autenticum etiam ad Aulam Romanam, vel ad Secretarium Congregationis S. Officii mittendum eſt?

„ 3. Deberet ne inſinuatio Nuntio, vel Internuntio fieri per Notariom & teſtes?

„ 4. Sunt ne aliæ formalitates in hoc negotio obſervandæ?

„ 5. An liceret, & an expediret Proteſtationem typis impreſſam publici juris facere? An hoc liceat ante factam inſinuationem?

„ Notandum quod prædictum Decretum Arch. Sebaſteno hactenus neque a Nuntio Colon. neque ab Internuntio Brux. neque a Congreg. S. Inquiſitionis miſſum ſit, ſed caſu dumtaxat in ejus manus, ſicut & in aliorum manus devenerit.

„ Deſidero ut ad has meas litteras, quamprimum a Clar. D. Veſtra, ſi id abſque ejus incommodo fieri poſſit reſponſum accipere, quod mitti poſſet apud D. Krys probe occluſum, ut illud Sophronio (Sebaſteno) tradat. Hic quidem nondum firme ſtatuit illam Proteſtationem operi mandare: expedit tamen ut in omnem eventum ea quamprimum inſtructus ſit. Summopere etiam deſiderat ſcire an Clar. D. Veſtra, & alii fidentiores amici, cenſeant expedire, ut illam aliamve Proteſtationem ſua in cauſa adhibeat; licet etiam muneris ſui adminiſtrationem reſumere minime intenderet?

„ Si quid aliud lucis aut inſtructionis Clar. D. Veſtra nobis hoc in negotio ſuggerendum habeat, precor humillime ut id mecum communicet, qui ſum affectu & cultu per quam ſingulari obſequioſiſſimus famulus veſter, Godefridi (*Sebaſtenus.*)

„ P. S. Sunt inter Sebaſteni Amicos, qui non ſolum urgent ut Proteſtationem prædictam vel aliam inſtituat, ſed etiam ut ea facta Catholicos hujus regionis ita conetur inſtruere & parare, ut major aut ſaltem valde magna eorum pars ſe ejus ſubmittat regimini Epiſcopali: non obſtante Decreto, neque obſtantibus gravioribus quæ ex Urbe mitterentur. Putant illi eum id debere Eccleſiæ huic, tanquam ſponſæ ſuæ legitimæ; exiſtimant enim id unicum eſſe medium quo illius Eccleſiæ ruina imminens præpediatur, utpote quo fideli ac bono ſucceſſori ingreſſus obtineatur. Optat animitus Sebaſtenus Veſtram, & amicorum qui apud vos ſunt, ſententiam addiſcere, ſuper hujuſmodi conſiliis, quæ ei maximi ponderis, & multum difficilia videntur.

3. *Julii* 1704.

EPISTOLA LII.

Sebaſtenus Eſpenio.

„ Veſtræ die 26. Junii ſcriptæ, hodie Sophronio (*A Sebaſteno*) redditæ ſunt, qui de iis gratias ſe debere magnas agnoſcit. Fuerunt eæ ipſi eo acceptiores, quod jam magis ſperet fore ut propediem ad Epiſtolam heri ad vos miſſam reſponſum obtineat. Quia autem multum avide illud expectat, exemplar eorum quæ heri ſcripta ſunt huic accludo Epiſtolæ, ut ſi una forte aberraverit, altera ſaltem ad manus veſtras perveniat. Interea temporis Sophronius (*A. Sebaſtenus*) lubens amplectitur conſilium in iis quas hodie accepi, expreſſum. Sed valde adhuc dubius, imo & anxius hæret animo, quid ulterius ſibi ſit agendum. Rogo ut ipſius coram Domino meminiſci non graveris, & tribus illis amicis fidelibus mea offeras obſequia, & ut me credas, conſultiſſime Domine, humillimum famulum tuum. 4. *Julii* 1704.

EPISTOLA LIII.

Sebaſtenus Eſpenio.

„ Venerande Domine. Litteræ, quas *Godefridi* (Sebaſtenus) die 3. Julii ad vos ſcripſit, quaſque *Criſio* miſerat curandas, caſu adhuc hærent in ejus manibus, eo quod abſens eſſet a loco quo miſſæ fuerant. Cras ſe eas Tabellario traditurum mihi renunciavit. Rogo ut reſponſorias veſtras ſub adjuncta inſcriptione, Ultrajectum mittere non graveris. Vix audeo precari, ut D. Veſtra earum exemplar mittat etiam Amſtelodamum, ut hoc ſaltem recipiam, ſi aliud forte aberret. Verum ſat fideliter reddendas exiſtimem, cum apertum & liberum modo ſit litterarum commercium, Ceterum meam importunitatem ut æqui bonique conſulas, te oro, confidens anguſtias quæ me premunt apud caritatem veſtram facile veniam eſſe impetraturas. Me precibus veſtris enixe commendo. 6. *Julii* 1704.

EPISTOLA LIV.

Eſpenius Sebaſteno.

Jeſus Maria.

Ill. ac R. Domine. Veſtras de 6. Julii cum adjunctis recepi, 9. ejuſdem & 11. alias ejuſdem tenoris; eaſque mox amicis communicavi; atque uno conſenſu judicatum eſt, non videri conveniens ut aliqua ſolemnis Proteſtatio ſub veſtro nomine prodeat. Rationes ſunt 1, quia Decretum R. Inquiſitionis quo decernitur veſtra a Vicariatu depoſitio, hactenus vobis legitime non eſt intimatum. Scitur quod ſententia contra aliquem lata, in quocumque etiam Tribunali, & omnibus etiam formalitatibus obſervatis, nullum habeat effectum, priuſquam ei contra quem lata eſt, legitime

(*a*) Decretum de die 8. Apr. 1704. quo Sebaſtenus a functionibus ſuis interdicitur.

ſit

ſit intimata: Ideoque nec debet Rever. D. V. ullam illius habere rationem, quandiu hæc intimatio facta non ſit; ac propterea, ſi aliud non obſtaret, plane ſuaderemus ut functiones ſuas Paſtorales reaſſumeret.

Secundo. Hæc Proteſtatio indubie mirum in modum Romanos exacerbaret, ſi ſub nomine veſtro prodiret, atque omnem plane ſpem reconciliationis adimeret, bellumque apertum Romanis indictum videretur.

Ut autem amicorum deſiderio, de quo in *Poſtſcripto*, ſatis fiat, convenientius nobis videtur ſi ſcriptum juridicum publicetur, quo ſine omni plane ſtyli acerbitate, aut ullis invectivis, deducantur rationes, quibus ex principiis juris Communis & Patriæ ſeu conſuetudinarii deducatur nullitas hujus Decreti depoſitionis & ſuſpenſionis; oſtendaturque, quod ſecundum principia iſtius juris, Sebaſtenus tuto poſſit ſuo munere fungi; illudque ſine nomine, per modum quaſi *Motivi* prodiret; & quo ſic populus inſtrui poſſit, & Sebaſtenus magis extra invidiam maneat: quemadmodum aliquando in ſimili cauſa pro D. *Boonen*, Arch. Mechlinienſi factum eſt.

Si placeat reſolutio, ceſſabunt quæſita: ſin minus ad 1. reſpondeo; nullum tempus faciendæ ſimili Proteſtationi videri præfixum.

Ad ſecundum, non apparet, quod vel Internuntio alterive inſinuari debeat, cum ſententia inominata non ſit: unde habetur & Reſponſum ad 3.

Ad 4. nullas alias ſolemnitates ſcio.

Ad 5. patet reſponſum ex antedictis.

Ut quid ita hærent Capitula? Quidni hæc functiones ſuas Seda vacante exerceant? Quid eos remoratur?

Circa ſcriptum memoratum, nos hic interea laborabimus, quo ulteriora de ſtatu Miſſionis præſtolamur, & quid a nobis prætcrea fieri optetis, intelligamus.

13. *Julii* 1704.

EPISTOLA LV.

Sebaſtenus Eſpenio.

„ M. Domine. Datas die 13. Julii recte accepi. Ti-
„ bi & Amicis de conſilio ſuggeſto gratias ago. Scri-
„ ptum quale commemoras, longe magis mihi pla-
„ ceret quam aperta Proteſtatio, a qua animum ſatis
„ abhorrentem hactenus habui.

„ Scripta apud nos in cauſa Sebaſteni nuper tum
„ Belgica, tum Latina prodierunt, occaſione nuperi
„ Decreti; ſed ipſo prorſus inſcio. nedum participe,
„ prodierunt. Sunt valde acria, & in Urbe plurimum
„ diſplicebunt. Unum hiſce accludo, exiſtimans vos
„ eadem nondum vidiſſe. A Capitulis non video
„ multum expectandum. In Ultrajectenſi quidem
„ ſunt aliqui multum zeloſi & animoſi. Verum tamen
„ non putem illud ad functiones exercendas facile
„ perventurum. In Harlemenſi vix duo ſunt qui eo
„ uſque veniendum eſſe cenſerent. Reliqui timidi &
„ tepidi. Ordines brevi contra SANDINI (*a*) adhæ-
„ rentes quidpiam decreturi dicuntur. Aſſeritur etiam
„ quod invito Clero nullum Vicarium admiſſuri ſint.
Vale. 18. *Julii* 1704.

EPISTOLA LVI.

Eſpenius Erkelio: De Capitulorum, & Sebaſteni agendi ratione.

Adm. Rev. D. Laudo veſtrum pro Cleri veſtri, & ſignanter Capitulorum tuendis zelum; nec dubito quin fortiſſime pro iis tuendis ſtare debeatis: immo puto unice ab hujus tuitione ſalutem & conſervationem Miſſionis veſtræ dependere. Quare & cum ſummo animi mœrore jam aliquoties intellexi, nonnullos e Capitulo Harlemenſi in iis tuendis flacceſcere, quorum tamen prædeceſſores tam ſtrenue hactenus jura illius Capituli conſervarunt; quemadmodum in Motivo pro Capitulo illo oſtenſum eſt: illudque me ſummopere angit, quod intellexerim virum illum (*b*) qui *Motivum* illud ſub ſuo nomine publicare non dubitavit, jam in juribus illis tuendis flacceſcere dicatur: quod vix credere poſſum. Unde eum rogare intendo, ut me inſtruere dignetur, quidni veritas de illo rumore habeat.

Conſoluerat me Sebaſtenus, præcipue cum Vicariatum ſuum reſignare vellet; quod ei plane diſſuaſi. Petiit quoque an publicam aliquam actam Proteſtationis vel appellationis emitti conveniret. Reſpondi non videri id convenire: quia Proteſtatio illa & appellatio nihil operaretur; neque apparet ad quid ſerviret, aut neceſſaria eſſet: quandoquidem omnia quæ hactenus acta ſunt contra ipſum debeant reputari tanquam nullius momenti, & extrajudicialiter acta. Ideoque ſi Magiſtratus generoſe velit eum contra oppreſſionem tueri, apparet quod ſine ulla Proteſtationis aut appellationis acta poſſet pergere in exercitio functionum, quæ ipſi tanquam Ordinario competunt. Ut autem populo & Clero ſatisfaciat, poſſet eodem tempore, quo functiones reſumeret, edere Epiſtolam Paſtoralem, qua exponat rationes, quæ ipſum induxerunt ad tantiſper a functionibus ſuperſedendum, & ad eas tandem iterum reſumendas. Scribam eadem ad Sebaſtenum, circa *caſum* (*c*) & quæſita. Judico illum non male expreſſum, & quæſita rite deducta, niſi forte quæ Capitulum concernunt ſecerni poſſent ab iis quæ Ordinarium ſuum Epiſcopum ſpectant. Verum neſcio ubi inveniatur Juris Conſultus qui iis velit ſubſcribere, neque video ad quid publicatio ſerviret. Si pro ſecuritate veſtra & confratrum aliquos privatim conſulere velitis, hoc licebit: ceterum jura Capitulorum in Motivis oſtenſa ſunt, & reliqua in Epiſtola Paſtorali oſtendi poſſent. Si quid præterea optet a me fieri poſſe, ſciat me ſemper Vobis & toti Miſſioni obſervantiſſimum famulum. *Z. B. Van Eſpen. Hac* 20. *Julii* 1704.

P. S. Si minus bene ſcriptum, ignoſce, quia cauſa premit.

EPISTOLA LVII.

Sebaſtenus Eſpenio.

„ Res noſtræ, D. mi, ſemper multum ſunt tur-
„ batæ & perplexæ. Sophronius (*Sebaſtenus*) etiam
„ continuas patitur intus animi anxietates, foris acres
„ amicorum increpationes, ut de inimicorum in eum
„ jactatis ſannis & opprobriis, etiam typis evulgatis
„ dicam nihil. Inter amicos ſunt qui fervide hortan-
„ tur, etiam additis neſcio quibus minis, ut munere
„ ſuo facta proteſtatione ſolemni, fungi incipiat. Alii
„ id non minori ardore diſſuadent, atque etiam com-
„ minationes adjungunt. Inter priores nemini eſt
„ ſecundus noſter Erkelius; qui forte hac de re etiam
„ ad vos vel dedit, vel daturus eſt litteras, zelum non
„ vulgarem ſpirantes. Sophronius (*Sebaſtenus*) in
„ animum ſuum hactenus inducere non potuit, ut hu-
„ jus aliorumque aliquot idem ſentientium, amico-
„ rum impulſui manus daret. Rationes quæ eum de-
„ terrent, utcumque tibi notæ ſunt. Interea tempo-
„ ris rem ei gratiſſimam, & huic Eccleſiæ utilem is
„ præſtavit, qui ſcriptum, de quo nuper perficere
„ dignabitur. Me ſpeciatim habebit obſtrictiſſimum.

(*a*) Theod. de Cock.
(*b*) D. de Sween, Decanus Harl. Capituli.
(*c*) Hic caſus alter videtur is de quo ſupra in Epiſt. Opſtrati, de die 4. Martii 1703.

„ Neſcio

„ Neſcio an huic Epiſtolæ accluſum libellum videris. Rogo ut amicos meo nomine ſalutare, meique coram Domino recordari non graveris.

23. *Julii* 1703.

EPISTOLA LVIII.

Sebaſtenus Eſpenio.

„ Clar. D. Ultimas ad vos dedi die 21. Julii. Probe accepi quas *Anton.* (Eſpenius) 23. Julii & 3. Auguſti (*a*) ſcripſit. De iis gratias debeo maximas.

„ Putat Gofridi (*Sebaſtenus*) neque Clerum, neque Status, neque fideles, ſat futuros conſtantes, paucis exceptis, ſi *Sophronius* (Sebaſtenus) præſenti rerum noſtrorum diſpoſitione opus aggrediatur. Proinde ſibi perſuaſum habet, ex reſumpto opere, non procreandos fructus qui deſiderantur, ſed e contra gravia valde multaque mala & incommoda exoritura. Ceterum aſſentior planetis, qui ſtatuunt Sebaſtenum eſſe conſecratum Epiſcopum, non ut in Armenia, ſed ut in Fœderato Belgio Evangelium prædicaret, ac gregem Catholicum paſceret. Aſſentio itaque ulterius aſſerentibus eum non poſſe, ſaltem cum infamia, munere ſuo ad beneplacitum Pontificis exui & turpiter ejici.

„ Non video ubi commode poſſit colloquium inſtitui, ob belli tumultus, aliaque incommoda. Deinde res noſtræ ſæpius ſtatum mutant, & forte brevi iterum multum alio loco erunt. Præterea noſtrates amici inter ſe diverſæ ſunt ſententiæ, quoad mala, & quoad bona ex reſumpto opere exoritura; ſed nec in aliquibus aliis conveniunt: adeo ut longe diſcreparet relatio hujus & relatio iſtius.

„ Quæ ad vos ſcripta ſunt de Magiſtratu volente *Roularios* (*b*) urgere, ut intra tres menſes procurent rationes Canonicas &c. Non putem hactenus ita ſe habere, neque crediderim Magiſtratum eo uſque facile venturum.

„ Sebaſtenus ſuper negotio Formularii, nuper ad fratrem *Romanum* (*c*) ſcripſit quæ ſequuntur. Formularum quod attinet, cujus etiam mentionem litteræ veſtræ ingerunt, ejuſdem circa illud ſum ſenſus cujus Eximia D. Veſtra ſe eſſe, Romæ exiſtens declaravit, quemque ibi non diſplicuiſſe aſſeritur.

„ Sebaſtenus, ut ad alias quæ contra eum moventur querelæ procedam, non cohabitat, neque unquam cohabitavit D. de *Witte*, nec eo utitur, quemadmodum aliqui falſo ſibi imaginantur. Moratur quidem impræſentiarum Sebaſtenus ea in civitate in qua habitat D. de *Witte*, ſed id caſu accidit, & potiſſimum quia Sebaſtenus alibi commodum hoſpitium difficulter modo inveniret.

„ Sebaſtenus neminem hactenus excitavit ad ſcribendum in vel pro cauſa ſua: immo aliquando volentes ſcribere impedivit dum potuit. Ipſo etiam inſcio ſcribuntur, imprimuntur, evulgantur, quæcumque ſuper cauſa ejus prodeunt in lucem.

„ Sebaſtenus minime Magiſtratum ad Edicta & Decreta condenda aut emittenda excitat; potius ea impedire conatus fuit aliquando. Eum hac in re multum ſobrie ac prudenter agere, & domi ſe continere modeſte, amicis & inimicis ejus hic ſat exploratum eſt. Quod magis eſt, palam ei vitio vertitur quod ſe præſentibus Miſſionis negotiis tam parum admiſceat, & quod Magiſtratum vix unquam vel humanitatis & obſervantiæ ergo ſalutet. Commendo me precibus veſtris, & maneo animitus &c.

11. *Auguſti* 1704.

EPISTOLA LIX.

Eſpenius H. F. van Heuſſen: De D. Potkamp.

Gaudeo eouſque pacem & tranquillitatem Eccleſiæ veſtræ Batavicæ eſſe promotam. (*d*) Laudandus Deus, qui etiam utitur Acatholicis, ut inter Catholicos diſcordia ſopiatur, & veritatis propugnatores triumphent. Spero quod & honori, & famæ Ill. Sebaſteni conſuletur.

Quantum ad dubia a vobis propoſita, cenſeo quod Epiſtola non ſit ſcribenda ad *Blondum* (*e*) niſi poſtquam Neovicarius ad vos cum Patentibus ſuis redierit, & omnia circa ipſum completa fuerint; & tum generalibus dumtaxat terminis gratiæ agendæ, & quod ſicuti hactenus tanquam boni Catholici profeſſi eſtis, reverenter obſequi Eccleſiæ & Pontificum Decretis, ita & in poſterum vos ſperetis tales in omnibus exhibere.

Quantum ad Neovicarii admiſſionem, cenſeo omnino neceſſarium ut hic ad functiones non admittatur, niſi prius more ſolito a Capitulis admiſſus fuerit: ne alias auctoritas Capitulorum peſſumdetur.

Quantum ad clauſulam Litteris inſerendam: *ad Beneplacitum*, *ad triennium* &c. cenſeo quod ob eam inſertam, non debeant abſolute & ſimpliciter Litteræ rejici, ne alias rurſus ſine Vicario maneatis: ſed eas proviſionaliter eſſe admittendas; ſed ab intendentibus eſſe dicendum Neovicario, quod ipſi eam clauſulam habeant pro non adjecta: quodque ipſi injungant ut allaboret ut e litteris tollatur; & quod ipſimet ſint etiam ad hoc allaboraturi: eo quod nullatenus conveniat ſtatui Politico ut ſimilis Miniſter ſuæ ditionis dependeat a nutu Curiæ Romanæ: quod nec Principes Catholico-Romani paterentur: immo ipſa Synodus Tridentina voluerit ut in Eccleſiis Parochialibus *Vicarii perpetui*, & non ad nutum amovibiles ponerentur, ne alias tanquam mercenarii officio ſuo ſtrenue fungi non auderent.

Circa regulamentum nihil in ſpecie occurrit, niſi ut ſatagatis hac occaſione ſtabilire auctoritatem Cleri ordinarii, & Mendicantes ad ordinem mera ſubſidiariorum, prout hic ſunt Stationarii, redigere.

EPISTOLA LX.

Eſpenius Vicario Generali Epiſcopi Atrebatenſis, de Sycophantia Patris Deſirant.

(*Ut negotium Sycophantiæ, de qua agitur in Epiſtolis Eſpenianis, a LXI. ad XCIII. facilius intelligatur, hic præmittendam cenſuimus ſeriem hujus hiſtoriæ, a D. Van Eſpen elaboratam, de qua infra, Epiſt. LXXIX.*)

Initium Tragediæ cujus occaſione omnes illi rumores ſparſi ſunt, dedit Epiſtola quædam, de 10 Januarii hujus anni 1707. ad D. Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis ſcripta charactere ignoto, ſignata quatuor initialibus litteris prænominis & cognominis Clar. D. Van Eſpen ſcilicet Z. B. V. E. cujus copia hic jungitur. (*f*)

(*a*) Epiſtolam Eſpenii 3. Auguſti datam recuperare nequivimus.
(*b*) Jeſuitas.
(*c*) Hennebel.
(*d*) Gerardus Potcamp Archipreſbyter & Paſtor Lingenſis, Vicarius Apoſtolicus per Fœderatum Belgium, conſenſu Cleri & Internuntii 14. Nov. 1705. nominatus, ut *pacem & tranquillitatem afflictæ Eccleſiæ redderet oveſque diſperſas ad legitimos ſuos Paſtores* reduceret, ut ipſa loquitur, in Epiſt. Paſtorali die 14. Dec. data. Obiit biduo poſt, id eſt 16. Dec.
(*e*) D. Buſſi, Nuncium Colonienſem.
(*f*) Eruditiſſime Domine. Salute prævia, non mihi eſt dubium, quin noviſſimæ meæ litteræ redditæ ſint Eruditiſſimæ Dominationi veſtræ, quibus cognoſcere potuiſti noſtra negotia optimo in ſtatu eſſe poſita, ſi unanimes permanſerimus; & in ſignum unani-

Huic Epiſtolæ incluſum erat horrendum quoddam formulare hic ſimiliter junctum (*a*) ſignandum, uti petebatur a pluribus Eccleſiaſticis tam Sæcularibus quam Regularibus, quorum nomina in Epiſtola erant expreſſa.

Hujus Epiſtolæ primum notitiam accepit Clariſſimus præfatus circa 14. ejuſdem menſis cum alia occaſione veniſſet Bruxellas ad ædes dicti Paſtoris.

Viſa copie hujus Epiſtolæ & formularii (originalis enim Epiſtole cum formulario erat apud Paſtorem a domo abſentem) cœpimus videre de ejus impertinentia, & ane execrari nequitiam adverſariorum, qui ſimilibus diabolicis fallaciis & technis ſtuderent viros honeſtos & innocentes infamare & opprimere.

Cum copia ejuſdem Epiſtolæ idem Clariſſimus amicis quibuſdam Lovanii communicaſſet, atque ita mox ibidem de ille Epiſtola rumor increbuiſſet, tandem & copia ejuſdem pervenit ad Doctores Sacræ Facultatis; ſtatimque inter Theologiæ Studioſos de ejus auctore contentiones & ſuſpiciones excitari cœperunt; quare Doctores deſiderarunt inſpicere ipſam originalem Epiſtolam, aperte profitentes, ſe non dubitare, quin ea viſa facile detegi poſſet Epiſtolæ ſcriptor.

Scribitur Bruxellas pro habenda ipſa originali dictis Doctoribus exhibenda, quæ poſt aliqualem moram, tandem a prædicto Paſtore dicto Clariſſimo Domino miſſa eſt, qui eamdem die 3. Martii exhibuit tribus a Facultate Sacra deputatis Doctoribus. (*b*) Hi inſpecto charactere indilate pronuntiant ſcriptorem illius eſſe Nicolaum *Torteau*, filium cujuſdam Procuratoris Academici, juvenem 20. circiter annorum, recenter matrimonio junctum, & admodum pauperem.

Cumque ſolicite unus dictorum Doctorum Clariſſimum prædictum interrogaret, num juvenis hic aliquando pro illo ſcripſiſſet; aut ad ſcribendum fuiſſet impenſus, reſpondit illum nunquam pro eodem vel jota unum ſcripſiſſe, aut ad ſcribendum fuiſſe impenſum; addebat ſe paratum, ſi opus eſſet, id juramento confirmare. Mirantur hæc audientes; interim omnem operam addicunt, ut auctor hujus Epiſtolæ detegatur.

Die ſequenti proclamatur per totam civitatem dictus juvenis tamquam ſcriptor hujus Epiſtolæ. Dum interea Clariſſimus cum amicis deliberat, quomodo cauſa eſſet inſtituenda, ut hæc tragœdia detegeretur, ecce die ſubſequenti, ſcilicet 5. Martii, ante meridiem copia hujus Epiſtolæ cum formulario annexo, per aliquem conſignatur ad manus D. Rectoris Academici, recenter e Facultate Medica electi, & judicatur prædictus juvenis tamquam de ſcriptione memoratæ Epiſtolæ publice ſuſpectus.

Sine mora Rector conſignatam copiam tradit Officio Fiſcali ut inquiratur in auctorem. Vocatur igitur in horam ſecundam dictus juvenis ad ædes Rectoris, qui intrepidus hora ſtatuta comparuit, atque indilate interrogatus, in præſentia Magnifici D. Rectoris, Advocati Fiſcalis, Aſſeſſoris ipſius Rectoris, & Secretarii, ſine ulla hæſitatione, præſtito prius Juramento de dicenda veritate, fatetur, ſe Epiſtolam & formularium (quæ per copiam exhibebantur) ſcripſiſſe die 10. Januarii inter horam 3. & 4. pomeridianam, idque ſub *dictamine Clariſſimi D. van Eſpen & in ejuſdem muſæo ſive Bibliotheca, eumque illam ipſo præſente & calamum porrigente prædictis quatuor litteris majuſculis ſignaſſe*: additis nonnullis aliis circumſtantiis ut depoſitionem ſuam veroſimiliorem reddere videretur. Ad hæc attonitis Dominis, qui præſentes aderant, indilate D. Rector, miſſo Secretario, rogat D. Van Eſpen ut ipſum accedere velit, allata dicta Epiſtola originali quam Doctoribus Theologis exhibuerat.

Nulla interpoſita mora cum D. Secretario Rectorem accedit, ipſemque Epiſtolam originalem cum adjuncto formulario ad manus ejus conſignato, interrogatus de Epiſtola, declarat etiam oblato Juramento, ſe hujus Epiſtolæ & formularii nullam plane notitiam habuiſſe ante 14. Januarii, cum primum de illa aliquid in ædibus prædicti Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis inaudiviſſet, & poſtmodum illius copiam vidiſſet; addebat quatuor illas Litteras non convenire characteri & ſignaturæ quibus utebatur; quod & mox D. Aſſeſſor, qui characterem illius noverat, fatebatur; dumque intellexiſſet dictus Clariſſimus quid de illo depoſuiſſet prædictus juvenis, reſpondit ſe dictum juvenem nunquam ad ſcribendum impendiſſe, neque hactenus illum noviſſe, addens plures alias circumſtantias quibus evacuaret fidem juvenis & depoſitionis falſitatem oſtenderet.

Interim Officium Fiſcale pergit capere informationes pro detegenda hujus tragediæ veritate.

Dum his ſumendis occupatur, ecce die 8. ejuſdem menſis ſub veſperam defertur ad ædes M. D. Rectoris per duos milites ignotos faſciculus, Magnifico D. Rectori inſcriptus.

Huic faſciculo erant incluſi tres alii diſtincti minores faſciculi; & quidem duobus illorum continebantur rurſus aliquæ litteræ ignoto charactere ſcriptæ et rurſus ſub *ſignatura* dicti D. van Eſpen, directæ ad quemdam Paſtorem Amſtelodamenſem, quibus adjunctus erat liber *Congregationum*, quæ pene integro anno variis diebus inſtitutæ dicebantur, me Præſidente & proponente, inter varios Theologos tam Sæculares quam Regulares quorum nomina in libro etiam exprimebantur; una cum reſolutionibus, quæ in dictis Congregationibus captæ fuiſſent: quæ omnes pene verſantur circa materiam & puncta de quibus in Epiſtola de 10. Januarii & formulario ei accluſo.

Tertius faſciculus continebat tres veras Epiſtolas cujuſdam Theologi ad duos ſuos amicos Amſtelodamenſes, quas e domo publici Curſoris prædictus juvenis ſurripuerat.

Super his igitur non ſecus ac ſuper dicta Epiſtola de 10. Januarii, accipiuntur informationes, ut de veritate totius hujus Hiſtoriæ plene conſtare poſſit.

Cum vero ex informationibus mox deprehenderetur, multa falſa per ſæpe dictum juvenem fuiſſe depoſita; conſtaretque ex propria ejus confeſſione, ipſum eſſe dictæ Epiſtolæ ſcriptorem, relaxatur Decretum incarcerationis ad ejus perſonam: quo audito

mitatis compoſui hoc ſcriptum introcluſum, ab omnibus Amicis ſignandum. Neſcis quantam utilitatem nobis ſit allaturum hoc ſcriptum, dum ſignatum erit. Unanimiter noſtro nomine offeremus ſupplicam Statibus Hollandiæ, ut ſub eorum protectione valeamus eſſe, & referemus adverſarios noſtros eſſe homines, qui cum Gallis commercia tenent, & qui in necem & in ruinam Hollandiæ Statuum conſpirant. Exponemus fautores noſtrorum hoſtium eſſe homines qui Gallis maxime addicti ſunt. obſecrabimus, ut adſcribi numero Civium Amſtelodamenſium poſſimus, ut hoc modo majori protectione frui poſſimus; & non dubito quin fruituri ſimus protectione Hollandica præferenda omnibus aliis. Hoc modo poterimus evadere Romanorum & inimicorum noſtrorum oppreſſiones, quæ imminent. Amici noſtri approbarunt, & poſtquam Bruxellis ſignaveritis, nos pariter hic ſignabimus, tranſmiſſuri poſtea Mechliniam, Gandavum, ut etiam ſignent ibidem Amici noſtri. Digneberis ſignare cum aliis Amicis, & mihi quam primum tranſmittere, ut brevi omnia ad finem bonum poſſimus perducere. Noſtra Caterva creſceret & terrorem inferet Adverſariis noſtris. Nomina pagina ſequenti ſcripta ſunt qui ſubſignabunt. Interim ſubſcribor ex corde, Eruditiſſime Domine, veſter humillimus ſervus. Z. B. V. E. Lovanii 10. Januarii 1707.

(*a*) Nos infraſcripti, vovemus & promittimus Statibus Hollandiæ, toto tempore vitæ noſtræ, obedientiam, nobis mutuo ſemper adhærere & opem ferre, nullos Delegatos Sanctæ Sedis ad nos huc miſſos veluti miniſtros ejuſdem eſſe habituros, nulla Decreta eorumdem eſſe obſervaturos; nos ſemper defenſuros fidem noſtram, & præclaras Propoſitiones Janſenianas. Inſuper aſſerimus, nos contentos eſſe adſcribi numero Civium Amſtelodamenſium, ut frui protectione Hollandica valeamus. Hanc ſignavimus hæc...

(*b*) Damen, Daelman, Parmentier.

fugit

fugit ad Conventum PP. Carmelitarum Calceatorum: hicque manſit pertinax in ſua prima depoſitione uſque ad 26. circiter Martii.

At intelligens ex informationibus evidenter falſitatem depoſitionis ejus pateſcere, ſeque de fictione Epiſtolarum ac ipſa expilatione publici Curſoris convictum intelligeret, nec non atrocitate criminis forte compunctus, cœpit implorare Judicis clementiam omnemque veritatem aperire; ultro agnoſcens ſe falſo D. van Eſpen alioſque viros accuſaſſe, omniaque prædicta, tam litteras, quam librum Congregationum eſſe conficta; ac revera litteras prædicti Theologi a ſe fuiſſe e domo Curſoris ſurreptas.

Addit autem ſe ad hæc omnia fingenda, nec non ad ſurripiendas dictas litteras etiam ad præſtandum perjurium ſub pallio reſtrictionum mentalium, inductum fuiſſe per Ex. P. *Deſirant*, Doctorem Theologum Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, atque ab hoc Patre ſibi ſubminiſtratam eſſe materiam ad prædictas litteras & librum Congregationum confingenda.

26. Martii. Hac facta in Convento Carmelitarum confeſſione & depoſitione, petiit juvenis a Rectore locum azyli, ubi ſe poſſet defendere, qui ipſi datus eſt apud PP. de Oratorio, ubi nunc 14. circiter menſibus tenetur ſub cuſtodia, appoſitis ſatellitibus tam Academicis quam Regiis. Rex enim etiam ſibi hoc negotium attrahit.

Cum vero ex juvenis depoſitione, & ſignanter circumſtantiis ab eodem deſignatis, nec non aliunde, non levis præſumptio haberetur adverſus prædictum P. Deſirant, tamquam omnium prædictorum præcipuum Auctorem & Architectum, cœpit Officium Fiſcale ſerio adverſus eundem ſumere informationes

His acceptis tam vehemens contra dictum P. reſultavit præſumptio, ut duo e præcipuis Curiæ Brabantiæ Advocatis ab Aſſeſſore D. Rectoris in Conſilium aſſumpti, judicaverint (20. April. 1707.) iis perlectis, eas eſſe ſufficientes ut ad onus dicti Patris relaxari poſſet Decretum ſequeſtrationis, vel incarcerationis ipſius perſonæ, & Arreſtum in ejus chartas & effectus.

Verum D. Aſſeſſor viam mitiorem ingreſſus, ſolum relaxavit (28. April.) ad onus ipſius citationem *perſonalem*, quam apud vos vocant *adjournement perſonel*, vi cujus citationis *perſonalis*, etiam perſonaliter coram Rectore comparuit, & ibidem ad 145. articulos ſive interrogatoria ex parte Officii Fiſcalis propoſita reſpondit. Dein ipſi communicatus fuit libellus gravaminum, ad quem in ſcriptis reſpondit: quo reſponſo viſo, Officium Fiſcale in ſua concluſione ſimpliciter perſtitit.

Poſt hæc partes admiſſæ ſunt ad probandum, vi cujus Decreti, Officium Fiſcale 1. Auguſt. ſuos teſtes produxit. & recollegit: & hic eſt præſens ſtatus cauſæ, & memoratus in ſua confeſſione perſtitit.

Interim quia juxta hodiernos mores, citatio perſonalis, qua mediante quis conſtituitur in reatu, infamat, prædictus Pater etiam per expreſſum Decretum Rectorale ab omni publico actu Academico ſuſpenſus & excluſus eſt, 11. Junii.

Porro ex informationibus & actis ipſius cauſæ, adeo ex nunc elucet & probata eſt, laus Deo, omnium accuſatorum innocentia; omniumque quæ contra illos producta erant falſitas, & fictio, ut nullus, quantumvis contra eoſdem præventus, vel leviter de his dubitet.

Perſiſtit conſtanter ſæpius interrogatus, etiam recollectus prædictus juvenis quod ipſe quidem omnia prædicta ſcripſerit, ſignaturas finxerit, litteras e domo Curſoris ſurripuerit; ſed addit quod ipſe fuerit in his omnibus nudum inſtrumentum, quo prædictus Pater uſus eſt, quodque variis ſubdolis artificiis, ac fallaciis, nec non magnis promiſſis illum ad hæc induxerit.

Quam fidem depoſitio hujus juvenis contra hunc Patrem mereatur Judicis erit ponderare, & ex omnibus circumſtantiis & aliis conteſtibus judicare.

Hoc conſtat quod hic juvenis fuerit hujus Patris amanuenſis; quodque ad ultimum uſque diem, quo ad Conventum Carmelitarum fugit, fuerit apud eundem familiariter converſatus.

Ulterius conſtat quod omnes illæ litteræ tam fictæ quam veræ, una cum libro Congregationum notabili tempore fuerint apud dictum Patrem priuſquam ad Rectorem delatæ ſunt. Præterea conſtat quod dictus Pater has litteras & librum Congregationum variis oſtenderit antequam calumnia publicaretur.

Quin & omnium juſſerit fieri copias authenticas per Notarios publicos, eaſque ad Superiores Poteſtates miſerit.

Dicit autem in ſui excuſationem ſe hæc omnia feciſſe in bonum finem, & bona fide per dictum juvenem deceptus & circumventus.

Utrum autem hæc ſufficienter probare poterit & probata Judici ſatisfacient, exitus cauſæ docebit, quem omnes avide præſtolantur. 12. Julii 1707.

EPISTOLA LXI.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. D. Forte miraris nondum a me vobis, de dono dato gratias actas; ſed dio dubitavi, an eſſent gratiæ agendæ: ne inde ſuſpicio incidere poſſet, num R.V. ex animo credat me non ex ſolo amore juſtitiæ, & amicitiæ ſinceriſſimæ erga perſonam veſtram laborare, (*a*) ſed ex intuitu alicujus temporalis remunerationis. Unde ut de contrario ſis plane perſuaſus, rogo ut hoc ſit primum & ultimum remunerationis donum.

Feria quinta (3. Martii) poſt meridiem acceſſerunt me tres Commiſſarii S. Facultatis, DD. *Damen*, *Daelman & Parmentier*, quibus de conſilio amicorum exhibui famoſam originalem Epiſtolam ad vos ſub fictis litteris ſcriptam. (*b*) Mox ea viſa dixerunt ſe de ejus ſcriptore non dubitare, eumque indilate nominaverunt, dicentes ſe optime noviſſe characterem, jamque ubique pene ejus nomen divulgatum eſt. Addixerunt hi Domini, nomine omnium ſæcularium de Facultate, quod omnimodo velint nobiſcum agere contra iſtum nebulonem, atque eum cogere ut prodat auctorem, quiſcumque is ſit.

Si eos loquentes, & quaſi jurantes audiviſſetis, non dubitaſſetis, quin omnino ſincere negotium proſequi vellent: uti etiam judicabant DD. *Viven & Cinck*, qui & ipſi in hac ſcena aderant; neque hactenus habemus argumentum in contrarium, ſive quod non ſincere agant.

Hactenus tamen non habemus certa argumenta quod nominatus ab ipſis ſit hujus Epiſtolæ ſcriptor, eo quod nondum potuerimus ejus recognitum characterem conferre cum charactere Epiſtolæ: quod quamprimum facere conabimur. Præter characterem ſunt & nonnulla alia indicia quæ nominatum de hac ſcriptione reddunt ſuſpectum.

Monemur, ut in hac cauſa prudenter & caute procedamus, quod & intendimus. Unum a vobis petitur: ut proponatis D. Fiſcali, (*c*) an non eſſet modus trahendi negotium hoc ad Concilium Brabantiæ; & ut Officium Fiſcale ageret, caſu quo poſſent ipſi ſup-

(*a*) Hic agitur de *Motivo juris* pro D. van de Neſſe contra Arch. Mechlin. quod D. Cler. van Eſpen elaboraverat.

(*b*) Agitur de Epiſtola 10. Januarii 1707. per Curſorem publicum D. van de Neſſe directa, & falſo ſubſcripta Z. B. V. E. quæ occaſionem dedit de inquirendis auctoribus famoſæ calumniæ, quæ nota eſt ſub hoc nomine: *Fourberie de Louvain.*

(*c*) D. Charliers Advocatus Generalis Concilii Brabantiæ, cognatus D. van de Neſſe.

peditari ſufficientia indicia ad capiendas informationes ad onus nominati. Si enim hic novus Rector (*a*) agatur, (qui eſt juvenis *Raymackers*, totaliter alteri parti addictus) veriſimile eſt, quod auctor & latentia myſteria non detegentur: quod tamen optandum eſſet.

Etiam laborat aliquis mecum, ut detegatur auctor alicujus *libri Reſolutionum* qui continet omnes reſolutiones, quæ in conventiculis Janſeniſtarum, ut ajunt, me præſide fuerunt captæ. Horrenda in eo dicuntur contineri; ejus delator dicitur quidam Carmelita Diſcalceatus, qui ſub prætextu alicujus caſus conſcientiæ, uti vobis narravi acceſſerat me; eum urgeo ut aperiat perſonam quæ hunc librum habuit. Hactenos inducere non potui; ſed non deſpero eum inducendum. Plura alia ejuſdem generis hic moventur, atque inter alia dicuntur eſſe inter manus Facultatis Sacræ quædam litteræ, cum aliquibus ſcriptis, quæ data fuerant Curſori ad deſtinandum Amſtelodamum. Suſpicatur eſſe eumdem qui eas ex domo Poſtæ ſurripuerit, qui alias ſcripſit. Nihil omittetur ut ad notitiam veniatur.

Mitto exemplaria *Appendicis* Motivo appendenda. (*b*) Utinam finis haberi queat! Quid Curſor craſtinus ſit allaturus ſcire cupimus. Oremus pro invicem, & ſalutata D. V. maneo. Totus veſter,

4. *Martii* 1707. *Antoninus.*

EPISTOLA LXII.

Eidem.

R. A. D. Legi quæ D. Advocatus addidit Memoriali (*c*): nonnulla mihi apparent non tenenda: libenter me applicarem formando Memoriali, niſi negotium Epiſtolæ, item Pacqueti (quod heri per duos quaſi ruſticos traditum fuit ancillæ Rectoris) me occupatum detineret. Non dubito, quin auctor deprehenderetur ſi noſtri Officiarii eſſent ſatis animoſi: unde neſcio an opus non ſit tandem recurrere ad Regem. (*d*) Pro me nihil omnino periculi eſt alicujus incommodi. Ex nepote meo plura audies, & quare veſtri conceptus de oblatione Arreſti ſequuti non ſimus.

Libros in Memoriali citatos non habeo. Sed eos facile habebit D. Coenen, qui hodie Bruxellas vadit.

Copiam authenticam Epiſtolæ promiſit Rector. Plura tempus docebit. Oremus pro invicem, hoc præcipue tempore quadrageſimali, quod felix vobis & toti familiæ apprecor. Totus veſter, *Antoninus.*

10. *Martii* 1707.

EPISTOLA LXIII.

Eidem.

R. A. D. Negotium Epiſtolæ & Pacqueti jam eo deductum eſt, ut aperte pateſcat nec me nec ullum amicorum in eis partem aliquam habuiſſe; ſatque clara habentur argumenta pro Auctore (*e*) de quo ſemper ſuſpicio. Tantum deſideratur manus fortis: noſtri (*f*) nimis debiles ſunt, ut negotium tanti momenti & conſequentiæ ad finem optatum deducant; unde omnino cogitandum quomodo Fiſcus Regius poſſet adduci ut negotio interveniat.

Inter alia cogitavi, quandoquidem inter ſignantes habeatur P. de *Hondt* (*g*) *& plures ejuſdem religionis*; an non conveniret, ut ſignificaretur P. Præpoſito Oratorii, qualiter Oratorii interſit, ut auctor ſimilis Epiſtolæ ſciretur; ac propterea ex parte ipſius Oratorii agendum eſſet ut ad notitiam veniatur. (*h*)

Poſt ſuperius ſcripta intelligo ex parte noſtrorum negotium fortius quam ante urgeri. Unde hactenus apud vos adhuc nihil tentandum, niſi inter amicos. Plura ſi occurrant ſignificabo. Quid de veſtris agatur, etiam avide intelligeremus. Opera mea ſi indigetis audenter utimini. Oremus.

12. *Martii* 1707. Totus veſter, *Antoninus.*

EPISTOLA LXIV.

Eidem.

A. R. D. Ex Litteris Nepotis mei Intellexi, vos deſiderare copiam authenticam Epiſtolæ conſignatæ. Eam heri miſiſſem, niſi Secretarius abfuiſſet; eam indubitate habebis; ſed antequam Libellum ſupplicem, de quo Nepos ſcribit, præſentetis, opto ut eum huc mittatis, ut eum reviſum remittam cum dicta copia.

Negotium hic optime procedit; jam myſterium iniquitatis detegitur. Inimi (*i*) etiam ſuſpecti auctoris teſtimonium veritati reddiderunt. Omnia ita diſponuntur ut detegantur omnia. Amici huc multum gaudent, quia vident ſpem eſſe, quod tandem omnes fraudes detegentur. Neque unquam ſimilem occaſionem ſe obtuliſſe putant. Promoveatur apud vos fortiter cauſa D. *Graſper*, (*k*) de ſubreptis litteris apud Curſorem. Hoc enim immediate & directe Regem concernit; nec dubitatur quin in idem caput incidet. Oremus Deum ut ſic tandem iniquitas ſeipſam prodat, & finis calumniarum habeatur. Salutem toti nido, cum oblatione obſequiorum.

13. *Martii* 1707. Totus veſter, *Antoninus.*

EPISTOLA LXV.

Eidem.

Adm. R. D. Heſterna die poſt meridiem comparuit coram Rectore P. *Deſirant*: at ibidem ex ſcripto dictavit Secretario, ejuſve Clerico ejus dicta excipienti, totam facti ſeriem; idque per tres ut minus horas conſequenter; ita ut ſcripta dicantur quinque circiter folia compreſſa. Agnoſcit quod omnes litteræ cum Pacquetis fuerint delatæ ad ipſum per Petrum Nicolaum *Tourteau*, qui ea partim ex domo Magiſtri Poſtarum; (*l*) partim e domo noſtra ſurrepuiſſe aſſerebat: adeo ut libenter totum recidere faceret in dictum Tourteau. Agnoſcit quod famoſa Epiſtola ad vos miſſa fuerit per

(*a*) Novus Rector electus ultima Februarii, opera & favore amicorum Patris *Deſirant*, ad Lectionem Medicam promotus fuerat. Vide *concluſ. finalem* &c. n. 979.

(*b*) Agitur de *Appendice* Motivi juris pro R. G. van de Neſſe &c. contra Archiepiſcopum Mechlinienſem.

(*c*) Fortaſſe quæſtio eſt de ſcripto gallico ſub hoc titulo. *Memoire touchant le deſſein qu'on a d'introduire le formulaire &c.* 12. *Marti* 1707.

(*d*) R. D. G. van de Neſſe obtulit menſe Martii Conſilio Status Libellum ſupplicem contra famoſam calumniam.

(*e*) P. Deſirant.

(*f*) Tribunal Univerſitatis Lovanienſis.

(*g*) Expræpoſitus Oratorii; unus ex eis quorum nomina reperiebantur in inſtrumentis confictis, tanquam & ipſe ea ſubſignaſſet.

(*h*) R. P. de Hondt revera libellum ſupplicem obtulit Conſiliis Status Bruxellenſis circa hoc negotium.

(*i*) DD. Damen, Daelman, Parmentier, Pawels, &c.

(*k*) Henricus Graſper Amſtelodamenſis Lovanii Theologiæ ſtudens, cujus tres Litteræ Amſtelodamum directæ, apud Curſorem publicum ſubreptæ fuerant e Nicolao Tourteau, juſſu P. Deſirant, 16. 20. & 23. Februarii 1707.

(*l*) Litteræ ex domo Magiſtri Poſterum ſubreptæ delatæ fuerunt ad D. *Raymackers*, Rectorem Univerſitatis, juxta Declarationem datam a DD. *van Eſpen & Cinck*, in verbis: " Infraſcripti rogati dare teſtimonium veritatis declarant ſe certo ſcire quod

dictum

dictum Tourteau in domo Curſoris inſidioſe intercepta, & adhuc clauſa ad ipſum Patrem delata; quodque ſic eſſet clauſa, ut facile ſine læſura Clauſuræ, poſſet extrahi; ſicque eam ipſe ex cooperculo extraxerit; & per duos Notarios copiam authenticam illius exceperit, tandem rurſus occluſam juſſerit deſtinari. Nunquid & hic ſe reum & complicem fatetur! Plura in hoc diſcurſu reperiuntur quibus ſe illaqueat.

Interim ad hoc laborandum, ut dictus Tourteau apprehendatur; quandoquidem ſuſpectus, immo pluſquam ſuſpectus ſit quod expoliarit domum Magiſtri Curſoris, ac interceperit litteras; quæ delatæ ad Curſorem publicum cenſentur eſſe ſub *Salvaguardia* Regis; adeoque, juxta Edicta Regia, ſignanter de criminali, de anno 1570. art. 66. videtur eſſe crimen exceptum, nec comprehenſum ſub immunitate Eccleſiarum. Latet autem is (P.N. Tourteau) Monaſterio Carmelitarum Calceatorum ad S. Catharinam. Porro confugientes ad Eccleſias poſſe per Officiarios Regios extrahi, dum agitur de crimine excepto, communis eſt opinio, & in praxi recepta; uti teſtantur auctores omnium Nationum, citati per Julium Clarum, in Praxi Crimin. Quæſt. triceſima, num. 20. & num. 21. infra teſtatur, quod etiam in aliis caſibus ſoleant, qui ad Eccleſiam confugiunt, poni in compedibus, vel cum bona cuſtodia; donec cognitum fuerit, an gaudere debeant ipſius Eccleſiæ immunitate; & ita de conſuetudine obſervari teſtantur ibi allegati.

Itaque allaborandum, ut quovis modo, quam citiſſime dictus Tourteau capiatur, aut ſaltem in tuta cuſtodia habeatur. Si id obtineri nequeat, ſaltem mandetur ex parte Regis, Priori dicti Monaſterii, ut illum jubeat cuſtodiri, & alicui cubiculo ita includat ne effugiat; quod alioquin ad ipſius onus procedetur.

Conſignavit præterea P. Deſirant, ad manus Rectoris quinque diverſas litteras tamquam a me ſub idem tempus ſcriptas, partim ad D. Crys, partim ad dictum Tourteau comminatorias, eo quod ſecreta noſtra revelare intelligatur: eas nondum legi; dicor in his etiam necem ipſi minari; adeoque ſi meæ eſſent, etiam homicidii reus haberer. Et quid tandem, bone Deus! conſoletur nos Magiſter noſter, qui & permiſit, ut tandem *duo falſi* teſtes contra ipſum venirent; ſed hactenus unicus contra me invenitur; neque convenientia ſunt teſtimonia. Oremus pro invicem, & patientes ſimus, tempus breve eſt. Vale.

Totus tuus. *Antoninus.* 15. *Martii* 1707.

EPISTOLA LXVI.

Eidem.

Adm. R. D. Mitto copiam authenticam petitam. Hodie reſolutum eſt in plena Univerſitate generoſe peragendum per D. Fiſcalem in negotio Epiſtolæ. Duæ Epiſtolæ ſub nomine meo ad vos datæ dicuntur, 3. & 5. Februarii. quando eratis apud nos. Plura poſtea: feſtinanter hæc. Oremus.

Totus veſter. *Antoninus.* 27. *Martii* 1707.

EPISTOLA LXVII.

Eidem.

Adm. R. D. Negotium famoſæ Epiſtolæ, Deo annuente, eo perductum eſt, ut de vero auctore nihil aut vix dubitetur. *Tourteau* e loco ſacro tranſivit ad domum PP. Oratorii, quæ quidem non eſt locus ſacer ſed tamen ipſi a Rectore pro Azylo conceſſa eſt, ut ibi exiſtens lis contra ipſum inſtruatur.

Cum informationes jam plene captæ ſint, credunt hic mecum amici, tempus eſſe, ut apud vos nunc pro bono agatur: at in primis Magiſter Curſorum agat directe contra *Mulartium* (P. Deſirant) aut ſaltem petat, ut habeat communicationem informationum coram Rectore ſuper hoc negotio.

Verum in his omnibus ſummopere cavendum eſt ne oriatur conflictus aliquis juriſdictionis, ac præſertim ſuper immunitate Eccleſiaſtica: quia facile ſe immiſceret D. Archiepiſcopus, aut Internuntius, & ſic baculus poneretur in rota: cum tamen hactenus negotium optime procedat; & omnia myſteria revelentur. Incredibilia pene ſunt, quæ revelantur, pariuntque confuſionem toti illi parti & congregationibus, quæ continuo apud ſuſpectum auctorem habitæ ſunt; tametſi credam aliis myſteria iniquitatis non innotuiſſe. Si poſſent haberi litteræ ad Rectorem aut Univerſitatem a Concilio Status, quibus ſignificaretur Regem intelligere ſimile negotium tractari; quapropter deſideret ut in eo negotio ſtrenue agatur, ut tandem auctores detegantur, admodum id noſtros animaret; nec ullum inde periculum conflictus (qui multum cavendus eſt) timendum eſſet.

Novitius noſter (Æg. Denique) multum anhelat ad publicam *Motivi* (a) diſtractionem, quia pecunia indiget. Si R. V. vellet ad ſe exemplaria retrahere, daret bono pretio. Non dubito, quin *St. Evens* (b) libenter diſtractionem ſuſciperet, & etiam lucri aliquid daret.

Anhelo intelligere quo loco negotia ſint; & an aliqua mutatio in Concilio Status futura. Oremus.

Totus veſter. *Antoninus.* 29. *Martii* 1707.

EPISTOLA LXVIII.

Eidem. De Formulario Facultatis Theologicæ Lovanienſis.

Adm. R. D. Mitto extractum ex libro Facultatis Sacræ, ex quo patet promovendos ad *Baccalaureatum Biblicum* (c) id eſt, currentem, præſtare debere juramentum, juxta formulam a vobis miſſam; atque illud juramentum tacite ſaltem renovari ad *Baccalaureatum ſententiarum*, (d) id eſt formalem ſive *ſiccum*, ut vocant; & item ad gradum Licentiæ. Non annotatur in admiſſione ſingulorum, juramentum eſſe præſtitum, quia illud ſupponitur; quia nullus admittitur, niſi illo juramento præſtito. Adjungo aliud extractum, ex actis ejuſdem Facultatis per D. *Hennebel*, & manu ſua ſcriptum; ſed non eſt authenticum, quia acta hæc non erant ad manum. Si D. *Coverſeu* (e)

„ variæ litteræ cum aliis adjunctis per D. Graaper miſſæ ad *D. Krys* Presbyterum Amſtelodamenſem, ſint inter manus Magnifici
„ Rectoris Univerſitatis Lovanienſis: inſuper declarant quod eædem litteræ fuerunt prævie inter manus Ex. P. Deſirant, Ordinis
„ PP. Eremytarum S. Auguſtini: pro ratione ſcientiæ allegantes quod illud non ſolum conſtet per publicum rumorem, ſed inſuper illud intellexerint ex ipſo D. Fiſcali Academico, qui ex officio juſſit audiri coram dicto Magnifico D. plures teſtes ad inquirendum an & ubi prædictæ litteræ ab ipſis viſæ eſſent, eoſque teſtes juridice & præſtito prævie Juramento depoſuiſſe, quod
„ eas viderint inter manus prædicti Eximii Patris Deſirant. Ita declaramus hac 14. Martii 1707.

Z. B. van Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Prof.
A. Cinck, Philoſophiæ Profeſſor.

(a) Pro D. van de Neſſe contra Arch. Mechlin.
(b) Bibliopola Bruxellenſis.
(c) Id eſt poſt Theſim de Scriptura Sacra.
(d) Poſt Theſim de Theologia Scholaſtica.
(e) Senator Conſilii Brabantiæ, & poſtea Conſilii Status.

mo-

Digitized by Google

moveat adhuc difficultatem, poterunt acta peti, & copia authentice fieri. Videtur quod quærat nodum in ſcirpo.

Non credo D. *Caverſon* dubitare, de veſtro gradu Licentiæ. Equidem teſtimonium miſiſſem, ſed ob mutationem Bedellorum liber non potuit haberi. (*a*)

D. *Leunckens* (*b*) ivit foras ob particularia familiæ ſuæ negotia. Unde nihil ſcire potui: ſed D. Fiſcalis libellos ſuos oſtendendos habet paratos; tantum expectat reditum dicti Domini.

Multum anhelo intelligere exitum negotii veſtri, (cum Arch. Mechliniensi) Interim monebo ut ſignificet. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus*. 13. Aprilis 1707.

EPISTOLA LXIX.

Eidem.

Adm. R. D. Spero quod ex paucis verbis quæ heri volante calamo ſcripſi, facile intellexeritis ſtatum cauſæ de infami calumnia. D. Aſſeſſor iverat Antverpiam, ob particularia familiæ negotia. Redux die Sabbati mox D. Fiſcalis obtulit ſuos libellos adverſus prætenſum ſcriptorem, ſive amanuenſem, & prætenſum auctorem. Credo D. Aſſeſſorem ſatis eſſe perſuaſum de auctore; ſed tamen ne in re tanti momenti ſuo fidat ingenio, maluit conſulere aliquos e præcipuis Advocatis Bruxellenſibus; puto inter hos facile futurum D. *Coeremans*: (*c*) nihil tamen certi ſcio: neque ex ipſo D. Aſſeſſore quidquam audivi.

Turbavit me nonnihil, quod in veſtris ſcribitis, *periculum eſſe in mora*; quod ſuſpicionem ingerit, num forſan in regimine futuro timeretur aliqua mutatio.

Exitum negotii avide præſtolamur. Utinam ſaltem in his feſtis Paſchalibus juſtitia tandem liberum ſuum curſum habeat. Interim oremus, ut paſſionis Dominicæ participes reſurrectionis ejus conſortes eſſe mereamur; quod vobis & toti familiæ ex corde apprecans maneo.

Totus veſter. *Antoninus*. 20. *Aprilis* 1707.

EPISTOLA LXX.

Eidem.

Adm. R. D. Hoc tempore promeridiano locutus ſum cum D. *Du Til*, (Hennebel) D. van den *Bergen* (*d*) qui prandium ſumpſit apud D. *Melis*. Video quod negotium noſtrum contra *Mulartium* (Deſirant) iſti velint facere ſuum, & ad finem perducere. Hodie debebat dari Decretum vel apprehenſionis, vel ſaltem citationis perſonalis contra *Mulartium*: ſed an datum ſit & quale, non potui ſcire eo, quod hæſerimus in Collegio D. *Melis*.

Si videat nunc, ut ſcribitis, auram favere, non video cur non poſſit libellus offerri. (*e*) Poterit poſtmodum conſiderari quouſque executio Apoſtillæ erit urgenda. Anhelamus multum ad finem cauſæ veſtræ. Cras, ut ſpero, plura. feſtinanter maneo.

Totus veſter. *Antoninus*. 27. *April*. 1707.

EPISTOLA LXXI.

Eidem.

Adm. R. D. Hodie inſinuatum eſt Patri *Deſirant* Decretum citationis perſonalis ad comparendum, & reſpondendum interrogatoriis ipſi proponendis ex parte Officii Fiſcalis, in horam nonam matutinam craſtinæ diei. Videbitur an ſit compariturus. Parata ſunt ad minus 120. interrogatoria. Heri auditus fuit *Thurteau* ſuper gravaminibus ſibi per Officium Fiſcale propoſitis: atque in ſua confeſſione & depoſitione perſtitit, pluresque continuo circumſtantias ad onus dicti Patris dicitur allegare. Non vult habere Advocatum aut Procuratorem, quia non vult ſe defendere, ſed Reum ſe fatetur, & clementiam Judicis implorat: adeo ut cauſa ipſius eſſet ſatis inſtructa ad finiendum, niſi in ſui defenſionem omnia conjeciſſet in dictum Patrem, tanquam primum auctorem & incitatorem: Quod quia negat dictus Pater, non poterit ferri ſententia; niſi hic ſit auditus, & facta fuerit confrontatio, ſi uterque in contrarium perſiſtat.

Videntur DD. Deputati optimi ut hanc cauſam aſſumant & injungant D. D. Fiſcali Brabantiæ, ut ſtrenue agat: ſed non putamus cauſam hinc revocandam, ſive progreſſum impediendum, quouſque cauſa totaliter ſit inſtructa: quæ inſtructio impediri tam facile non poterit, quamdiu per Judicem Academicum agitur. Si autem videamus vires deficere huic Judici, tunc certo ad ulteriorem recurrendum erit. Cras rurſus de his quæ contigerint, vos certiores faciam.

Quid cauſæ ſint, quod R. V. non reddiderit litteras datas ad D. *Hulft* Reſidentem Ordinum (Fœderatarum Provinciarum); de quo ipſe dicitur conqueſtus, quaſi non ſatis ipſi fideremus. Dicitur tamen ſatis affectus; nobiſque hic magnum affectum oſtendit. His vale.

Totus veſter. *Antoninus*. 29. *April*. 1707.

EPISTOLA LXXII.

Eidem.

Adm. R. D. Intellexi, Deputatis noſtris (*f*) eſſe reſponſum, Conſilium (Brabantiæ) nihil poſſe reſolvere, niſi viſis & examinatis Actis: & merito. Audio hodie veriſimiliter hæc eſſe mittenda. Credo ex illis manifeſtum futurum, quam merito debuerit dari Arreſtum perſonale in perſonam primarii auctoris.

(*a*) Hæc Extracta requirebantur ad probandum Dominum van de Neſſe pluries ſubſignaſſe Formulario S. Facultatis ab Alex. VII. approbato anno 1660; ac proinde nullo modo ſuſpectum eſſe circa V. famoſas propoſitiones, nec ſine injuria rurſum ab eo hanc ſubſignationem exigi poſſe, ut exigebat tunc temporis Arch. Mechlin.

(*b*) Exrector, & Aſſeſſor novi Rectoris in cauſa P. Deſirant.

(*c*) Fallebatur D. Van Eſpen circa Advocatos conſultos: ecce eorum Adviſamentum, Requiſitum ex parte Magnifici D. Rectoris per D. Aſſeſſorem *Leunckens*, & D. *Malcorps* Fiſcalem Univerſitatis Lovanienſis.

„ Viſo libello ſupplici præſentato Magnifico D. Rectori ex parte D. Joannis Bapt. van *Culſem*, juris utriuſque Licentiati, Acade-
„ miæ Lovanienſis Promotoris, nomine officii actoris & inquirentis: nec non viſis informationibus captis ex parte dicti officii circa
„ famoſam Epiſtolam die 10. Januarii noviſſimi, & alia inde ſecuta.

„ Infraſcripti Advocati Concilii Brabantiæ, omnibus mature perpenſis, ſunt opinionis quod Magn. D. Rector poſſet ad onus
„ Eximii Patris *Deſirant* decernere Decretum ſequeſtrationis perſonæ dicti Eximii Patris, & ejus effectuum ac Scripturarum, ſub
„ debito Inventario. Ita deliberatum Bruxellis 20. Aprilis 1707.

(ſignati) *de la Chambre*,
Bauwens,

(*d*) Deputatus Bruxellas a Supremis Ordinibus Septem Provinc. Fœderatarum.

(*e*) Fortaſſe hic agitur de libello ſupplici ad Conſilium Status, oblato die 7. Maii, a R. P. de *Hondt*, & D. *Jaupin* Magiſtro generali Poſtarum, ad remittendam cauſam Concilio Brabantiæ, ut hac die decretum eſt.

(*f*) Decretum Concilii Status de 7. Maii, quo cauſa Concilio Brabantiæ remittebatur, Univerſitatem offendit, tanquam, ut putabatur, ſuæ juriſdictioni contrarium. Hinc Deputatos ſuos miſit Bruxellas de hoc conqueſturos.

Digitized by Google

Acceſſit me hodie aliquis, qui dicebat ſe certo ſcire, Theologos aliquos laborare ut inducatur D. Internuntius, ut & ipſe operet, ab Univerſitate ſibi acta hæc communicari, ſub prætextu quaſi hic agatur de *Religione*: cum tamen hoc falſum ſit: quandoquidem *omnes* agnoſcant, *omnia eſſe fabricata*, tantumque inquiratur quis falſificationis & impoſturæ ſit auctor. Interim opto ad D. Fiſcali intimandum, & intelligere ex ipſo, quid nobis eſſet agendum, caſu quo ſimile aliquid a nobis ab Internuntio peteretur. Sat video quo hæc vergerent.

Rogo ut dignetur etiam D. Fiſcalis in lectione actorum advertere ad ea quæ de Amicis ſuis dicit in ſua perſonali reſponſione primarius auctor. Oremus.

Totus veſter. *Antonius*. 16. *Maji* 1707.

EPISTOLA LXXIII.

Domino van de Neſſe.

Adm. R. D. Incredibile eſt quomodo hic laboretur ut primus auctor famoſæ calumniæ rigorem juſtitiæ evadere queat. Hodie rurſus DD. *Leanckens & Guion* (Præſes Collegii Winkelii) eam ob cauſam Bruxellas iverunt. Dicuntur ſecum tuliſſe Acta, ſed ut dicitur non integra: de eo certus non ſum. Hoc ſcio, quod elaboratum ſit ut Acta concernentia *Tourteau* ſecernerentur ab Actis ſpectantibus primum auctorem; quodque illa facile velint exhibere Concilio, at non hæc. Unde monendus D. Fiſcalis ut bene advertat, an ſint Acta omnia plene exhibita, prout Univerſitas undecima hujus, exhibenda eſſe reſolvit, neque hactenus retractavit: quæ enim poſtmodum acta ſunt, per ſolum Rectorem & Deputatos acta fuerunt.

Advertat ſpecialiter D. Fiſcalis, an interrogatoria propoſita primario auctori cum ejus reſponſionibus habeantur inter Acta: nec non Epiſtolæ ad P. Leopoldum a S. Thereſia, Carmelitam Diſcalceatum, quas ipſe primarius auctor pro ſuis apud Acta recognovit.

Omnino laborant, ut cauſam protrahant & intricent ſub prætextu læſæ juriſdictionis Rectoralis, quam nunc mirum in modum inclamant, & quando D. *Du Til* (Hennebel) aliique inauditi per Regem mittebantur in exilium, nullus erat de Privilegiis læſis ſermo. Nota quod tunc eſſet Rector qui nunc eſt Aſſeſſor; qui merito monetur de adminiſtranda conſtanter juſtitia. Convenit, ut Deputati neſciant me hæc ad vos ſcripſiſſe. His vale, & oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antonius*. 18. *Maji* 1707.

EPISTOLA LXXIV.

Eidem.

Adm. R. D. Super veſtras (quas heri veſperi accepi, licet ſignatas 12. Junii) conſului D. Fiſcalem noſtrum, qui putat quod Procurator Generalis poſſet conſentire carcerem Promotoris; (*a*) adjecta conditione, quod Rector & Univerſitas reſpondebunt, non tantum de ſecuritate captivi, ſed vel præcipue quod nemo, exceptis Officiariis publicis, habebit acceſſum ad captivum ad eumdem ſubornandum. Hoc enim timetur. Sed non dubium, quin Univerſitas conditionem acceptabit: neque etiam dubitatur quin poterit major ſecuritas procurari in carcere Promotoris, quam in alio quocumque carcere civitatis; eo quod ille ſubſit Univerſitati, non autem hic; & quotidie videmus deſertiones circa incarceratos in carceribus civitatis.

Apparet Univerſitas diſpoſita omnem cautionem adhibere pro dicta ſecuritate: utque ſecurius habeatur, convenit, ut Procurator Generalis adjiciat proteſtationem, quod requiretur ad onus Rectoris & Univerſitatis, ſi aliquid ſiniſtri eveniet.

Cum in cauſa primarii auctoris Officium Fiſcale ſit admiſſum ad probandum; & conſequenter jam procedendum ſit ad recollectionem teſtium, dubium oritur ſuper recollectione Petri Tourteau captivi, qui plurima depoſuit contra primarium auctorem, ſuper quibus deberet recolligi, & poſtmodum etiam confrontari; hæret D. Fiſcalis quomodo hic procedere debeat.

Cum enim teſti non jurato fides non adhibeatur in judicio, videtur ab ipſo prius exigendum juramentum de dicenda veritate. Sed huic exactioni obſtat, quod fateatur & cognoſcatur quod falſum juramentum præſtiterit, dum ſub initium inſtitutæ cauſæ ſub juramento depoſuit, ſe famoſam Epiſtolam de 10. Jan. ſub meo dictamine ſcripſiſſe. Optat D. Fiſcalis noſter ſuper hoc dubio & perplexitate inſtructionem aliquam a Domino *Gaſparo* (*b*) accipere. Rogo, ut ſi fieri poſſit, cras ſuper his reſponſum accipiam. Maneo cum iterata apprecatione Spiritus Sancti.

Totus veſter. *Antonius*. 14. *Junii* 1707.

EPISTOLA LXXV.

Eidem.

Adm. R. D. Omnibus attentis apparet, quod præ omnibus conveniat carcer Promotoris; videturque habenda ſecuritas ſufficiens & de perſona, & de alio incommodo. Veriſimiliter die craſtina vobis aderit D. *Goetbals*, ut de hoc negotio terminando agat.

Miror quam inverecunde, quantiſque minis primarius auctor in ſuis ſcriptis debacchetur contra D. *Malcorps* Fiſcalem noſtrum. Licet nihil ob id omittat agere Fiſcalis, nihilominus conveniret, ut per D. Procuratorem Generalem, aut D. Fiſcalem, data occaſione animaretur; ita tamen ut taceatur, nec intelligat id a me ſuggeſtum eſſe. Sane certum eſt, ipſum in hoc negotio magnum pro juſtitia & veritate zelum oſtendere: quodque ſine ipſo cauſa hæc hucuſque non eſſet provecta. His maneo. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antonius*. 17. *Junii* 1707.

EPISTOLA LXXVI.

Eidem.

Adm. R. D. Vix credibile eſt, quam laboretur ut cauſa primarii auctoris famoſæ calumniæ ſiſtatur, aut ſaltem intricetur; neque dubitatur, quin ſub manu omnem lapidem ad hoc moveant & movebunt *Roulartii* (Jeſuitæ) cum ſuis: neque enim ignorant, quantæ conſequentiæ hoc negotium contra omnes hactenus moras calumnias ſit futurum, ſi ad optatum exitum deducatur. Præcipuus auctor hac in Univerſitate non ambigitur eſſe primarius noſter de cujus cum

(*a*) Agitur de incarceratione P. N. *Tourneau*, de quo timebatur ne e loco azyli violenter eriperetur. Habemus ad manus literas D. Jaupain Magiſtri Poſtarum, ad Procuratorem Generalem Conc. Brabantiæ, die 17. Maii; in quibus eum rogat in verbis *de faire garder le nommé N. Tourteau par autant d'huiſſiers que vous trouverés à propos.* (parcé qu'on) *travaille pour le faire evader, pour rendre la preuve des plaintes* (faites contre lui) *impoſſible.*

(*b*) Forte D. Gaſper Conſilii Brabantini Cancellarium.

Pro-

Procuratore Generali colloquio indubie ex D. Gaſparo audieritis.

Dicitur pro certo, quod hic primarius cum ſibi adhærentibus agat, ut Univerſites ſe ab hoc negotio ſubſtrahat, ſub prætextu quod expenſæ nimium excreſcant, relinquens habentibus intereſſe illud proſequi ſi velint. Numquid belle! Quid ſi intereſſe habentes nolint pro ſuo intereſſe agere, ſed remittant vel diſſimulent! num ideo Univerſitas crimina publica & enormia permittet impunita? Spero quod id non attentabunt; & ſi attentent nihil ſint obtenturi. Interim tamen nihil non timendum ab hominibus vobis notis, præſertim ubi de ſumma rei agitur.

Conveniens eſſet, ut fieret Adviſamentum ex parte Concilii Brabantiæ, & Concilium Status permitteret cauſæ inſtructionem Rectori ſub conditionibus in libello expreſſis, & ſub expreſſo mandato ut cauſa quam citiſſime uſque ad finem inſtrueretur. Ut hoc a Concilio Status habeatur expendi poterit an non conveniret agere cum D. *Hulſt* Reſidente Ordinum, ut expeditionem negotii commendaret.

Pene reſolveram Bruxellas venire ob negotia mea, die Lunæ ſequenti; ſed ob hoc negotium duxi iter meum adhuc differendum: item etiam ob alias aliquas rationes ab amicis probatas, & per occaſionem novam aperiendas.

Interim oremus inſtanter pro felici exitu hujus ſummi momenti negotii: quia quo magis adverſarii vident illud ad finem pergere, eo magis omnes ſuas vires impendent, ut ſiſtatur; exemplo ejus quod legitur factum in ædificatione urbis Hieroſolymitanæ, Lib. 2. Eſdræ, Cap. 4. quod rogo a vobis nunc legi & attendi; ut etiam & nos optimi Nehemiæ exemplum imitemur; & ad Deum confugiamus, & in ipſo ſperemus.

Totus veſter. *Antoninus.* 30. *Junii* 1707.

EPISTOLA LXXVII.

Eidem.

Adm. R. D. Indubitatum & notorium eſt, in omnibus Tribunalibus Eccleſiaſticis, etiam Academiæ, admitti in cauſis criminalibus appellationem, æque ac in civilibus. Ideoque in hac cauſa, prudenter & ſervatis omnibus formalitatibus procedendum eſt, ne detur locus appellationi vel in ſpeciem fundatæ. Frivolis ejus Appellationibus facile occurretur; eo quod huic cauſæ Rex ſit immixtus, cujus auctoritate non difficulter hæ appellationes ſiſtentur. Si cauſa definitive intervenientibus Commiſſariis Regiis decidatur, non timeo appellationem; interim pergamus orare, ut optatum finem aſſequamur.

Totus veſter. *Antoninus.* 3. *Julii* 1707.

EPISTOLA LXXVIII.

Eidem.

Adm. R. D. Credebam vobis notum eſſe & ſemper fuiſſe, apud Judices Eccleſiaſticos in criminalibus admitti appellationem. Spero tamen quod ubi ſententia cum interventione Commiſſariorum Regiorum fuerit pronuntiata, facile avertetur Appellatio. De hoc non dubito, quin multo veriſimilius ſit, cauſam ſiſtendam & effectum omnem impediendum, per evocationem, quam per appellationem. Rogo proinde, ut non procedatur ad evocationem, neque de ea cogitetur, niſi eum admodum mature deliberata & ponderata: nam mihi certum apparet, quod evocatio numquam ſortiretur bonum effectum: nihilque magis videantur amici primarii auctoris optare, quam ut cauſa evocaretur, eo quod tunc videant viam apertam cauſam ſiſtendi, quam ſibi jam ereptam vident.

Cauſa hactenus recte procedit; hodie fit recollectio captivi, & apparenter cras officium Fiſcale probas ſuas concludet: ac tum urgebitur Reus ut ſuas abſolvat.

Cum cauſa nondum ſit inſtructa, ſi avocetur, coram quo citabitur Primarius Auctor? Coram quo cauſa inſtruetur? Coram Concilio Brabantiæ? Numquid excipiet: Numquid huc partes ſuas ludent Internuntius, Univerſitas, Archiepiſcopus &c. Si Fiſcalis manum fortem velit adhibere, an non ipſi timenda ſors Procuratoris Generalis Parlamenti Mechlinienſis? (*a*) Scitis quam affectus D. Gaſpar ſit *Arcadias* (Archiep. Mechlinienſis). Unde rurſus rogo; nolite curſum hujus cauſæ, hactenus bene currentis, impedire. Plene inſtruatur, & tunc conſilium; vel ſi vellet ſe per frivolas appellationes juvare, tunc tempus eſſet, ut Regis protectio adverſus eas frivolas appellationes imploraretur, quæ ſane, minore difficultate & offenſione implorari & obtineri poſſet. Sed cum hactenus non appareat ulla apparentia appellationis interponendæ, ut quid volumus curſum cauſæ intricare & implicare per evocationem. Itaque permittamus cauſam inſtrui, & omne impedimentum caveamus. Et oremus ut Deus eam ad optatum finem perducat.

Totus veſter. *Antoninus.* 5. *Julii* 1707.

EPISTOLA LXXIX.

Eidem.

Adm. R. D. Hodie etiam loquutus ſum D. Fiſcali noſtro, de evocatione cauſæ ob periculum appellationis: creditque & ipſe majus periculum imminere & timendum occaſione hujus evocationis quam futuræ Appellationis; atque cauſæ inſtructionem hic relinquendam quamdiu videmus eam procedere.

Hodie intendebat Fiſcalis ſuas probas concludere: intelligiturque, quod Reus intendat ultra ducenta facta exhibere, atque prætendere ut Officium Fiſcale ad ſingula reſpondeat per *credit vel non credit*; quemadmodum in civilibus ad abbreviandas lites & probationes contingit. Rogo, ut petatur a D. *Gaſparo*, & D. *Coenen*, (*b*) an hæc praxis locum habeat in *criminalibus*. Putat D. Fiſcalis id nequaquam admittendum. Dignetur quantocius ſuper hoc dubio dictorum Dominorum judicium reſcribere. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus.* 6. *Julii* 1707.

EPISTOLA LXXX.

Eidem.

Adm. R. D. Veſtras ad D. *Goetbals*, heri datas, legi; & ex illis colligo, vos nimium in modum turbatos, eo quod intelligatur dari appellationem in criminalibus; ſed nimium timetis: nec enim dubito, quin facile impedietur ſiniſter effectus quem timetis. Hoc mihi certius multo minus timendam cauſæ protractionem & ſuſpenſionem per appellationem quam per evocationem. Unde enixe rogo, ut, juxta heſternas meas, nihil moveatis circa evocationem; imo nec de ea ſermo fiat, quouſque plenius de ea re per

(*a*) Anno 1700. D. du Jardin, Proc. Gen. Parl. Mechlin. excommunicatus fuit ab Archiepiſcopo Mechlinienſi, eo quod e Azylo extraxerit quemdam malefactorem, quem Officialis tamquam reum ſuum excluſive vindicabat.

(*b*) Cauſarum Patronus, deinde Conſilii Brabantini Senator.

amicos ſerio & mature deliberatum ſit. Vir cum quo vos egiſſe ſcribitis, mihi apparet parum idoneus, qui de hac re conſilium det. Hæc feſtinanter, poſtea latius. Totus veſter. *Antoninus.*

EPISTOLA LXXXI.

Eidem.

Adm. R. D. Ex litteris D. *Melis* indubie intellexiſtis, quod convenerimus nequaquam expedire, ut cauſa ante inſtructionem extrahatur; ſed tamen nec eam e manibus Concilii eſſe dimittendam.

D. Fiſcalis concluſit in probationibus; ſalva confrontatione petita quam Reus diſputabat, ſuſtinens non eſſe materiam & locum confrontationi; unde ne ſub hoc prætextu cauſa retardaretur, conveniens judicatum eſt, in probationibus concludere, ſalva dicta confrontatione, quæ in decurſu cauſæ, ſi neceſſaria viſa fuerit, ſemper fieri poterit.

Itaque Decretum datum eſt ut Reus ſuas probationes abſolvat. Heri Procurator Rei exhibuit ſcriptum, continens 260 Articulos, intitulatum: *Intendit*, Plerique diriguntur, ut audio, contra D. Fiſcalem; in iiſque refertur quidquid aliquando negotii habuit. Admodum impertinens & inſolens. Suſtinet ut ad illos reſpondeat Officium Fiſcale per *credit*, *vel non credit*. Licet videatur D. Aſſeſſor plane diſpoſitus ut hoc *ſuſtentum* rejiciat, & injungat reo ut probationes ſuas abſolvat, deſiderat nihilominus D. Fiſcalis, ut velins rationes a D. Gaſparo ſuggeſtas ſcripto excipere, & nobis quantocius tranſmittere. Indubie Reus moras nectet, & ut audio, cauſam in alium Rectoratum extrahere conabitur. Interim nos inſtabimus, ut, quam poteſt, breviſſime inſtruatur.

Hodie D. Aſſeſſor ivit in *ſtel*, elocaturus Decimas ad Capitulum noſtrum ſpectantes. Forſitan in reditu Bruxellas die Jovis veniet, ut loquatur D. Gaſparo: ſi veniat, quod tamen vix credo, animetur, ut fortiter & generoſe pergat.

Mitto hodie vel cras hiſtoriam & ſeriem hujus cauſæ ad Vicarium Generalem Epiſcopi Atrebatenſis, qui me ex parte Epiſcopi conſulens ſuper aliquo caſu, una ſcribit, multos ibidem rumores ad meum computum ſpargi; rogans ut ipſum de hoc negotio informare velim.

Hactenus non accepit Univerſitas continuationem ſalvi conductus; quare rogo ut petas a D. Erneſto, an non poſſet pro me impetrare ſalvum conductum per D. *Bagnol.* Intendentem Inſulenſem, cui *jus Eccleſiaſticum* dono dedi. His finio. Oremus pro invicem. Totus veſter. *Antoninus.* 12. *Julii* 1707.

EPISTOLA LXXXII.

Eidem.

Poſt ſcriptas hodiernas, adfuit mihi D. Fiſcalis; petitque a D. Gaſparo, an tam inſolens & infame ſcriptum debeat tolerari in Actis, uſque ad deciſionem cauſæ? An non deberet per Judicem mox rejici de Actis, & injungi parti, ut porrigat ſcripta ſine injuriis &c. ſub pœna graviore? Super his reſponſum expectamus.

EPISTOLA LXXXIII.

Eidem.

Adm. R. D. Avide exſpectabimus intelligere deciſionem cauſæ veſtræ in Concilio Status an cauſa ſuſpectationis fuit deciſa? an forſan inſtante & urgente *Arcadio* (Archiepiſc. Mechlinienſi), cauſæ relatio inchoata eſt? An forſan hic timet mutationem de qua in nuperis veſtris?

Turbavit me quod ſcribitis, vos audiviſſe *mira & horrenda*: cogitationes variæ aſcendunt in cor noſtrum & conturbant nos. Interim orare pergemus.

Prælegi veſtras D. Fiſcali, qui videtur ſat inclinatus ſequi judicium in veſtris expreſſum; licet D. *Canonicus* (Vivien) judicet admodum indignum, ut ſimiles inſolentes & injurioſæ Scripturæ contra Officialem publicum, tolerentur in Actis: hæ enim perſonæ debent eſſe tutæ, & ſunt quaſi ſub protectione & ſalvagardia Regia.

Mitto minutam hiſtoriæ miſſæ Atrebatum. Nolui niſi certa & notoria in ea inſerere. Dignetur eam per occaſionem remittere.

Dum hæc ſcribo, D. Aſſeſſor nedum redivit: ubi rediverit ei contentum veſtrarum communicabo.

Totus veſter. *Antoninus.* 15. *Julii* 1707.

P.S. Adjungitur Scriptum cui titulus: *Loco termini*, ut conſideret an in Actis permitti queat: *Intendit*, non eſt minus infame.

EPISTOLA LXXXIV.

Eidem.

Adm. R. D. Hodie cœpit P. Deſirant producere ſuos teſtes: incidit autem quædam altercatio: prætendit enim D. Fiſcalis, quod juxta ſtylum & morem receptum ipſa habeat jus interveniendi in examen teſtium. Econtra dictus Pater illum vult excluſum. Rogo ut etiam hodie per Curſorem dignetur ſignificare, quid hac in re habeat ſtylus Curiæ Brabantiæ. Credit D. Aſſeſſor quod intra ſaltem 14 dies cauſa erit in ſtatu judicandi: quare laborandum erit pro confectione *Concluſionis finalis*. Dignetur ſignificare, quæ D. Gaſpar præcipue notavit in relectione Actorum; ac notanter in reſponſionibus ipſius.

Mitto Procuratorium, pro quo dedi medium pataconem, quem petiit D. *Samberti*, ad veſtrum computum; poterit enim retinere ex proventibus fundationis.

Totus veſter. *Antoninus.* 18. *Julii* 1707.

EPISTOLA LXXXV.

Eſpenius Hennebello.

Adm. R. D. Ante receptas veſtras, jam dederat Aſſeſſor Decretum ut procederetur ad producendos teſtes, præſente D. Fiſcali. Unde & hodie proceditur ad productionem teſtium: ita ut fieri poſſit quod cauſa brevi eſſet in ſtatu.

Itaque ſecum deliberandum, quomodo in hac cauſa erit procedendum pro deciſione; præſertim ut obvietur Appellationi. Dignemini nobis ſignificare quæ incidant; & nos ſimiliter dicemus quæ nobis incidunt. Sed forſan neceſſarius erit conventus. Dignemini omnia expendere, & orate.

Totus veſter. *Antoninus.* 20. *Julii* 1707.

EPISTOLA LXXXVI.

Eſpenius Hennebello.

Cauſa principalis auctoris continuo procedit: teſtes pene omnes ſuos produxit; & ut audio nihil aut ſaltem pene nihil deponunt, quod vel a longe innocentiam ejus attingat. Tot continuo deprehenduntur ejus mendacia & contradictiones, ut nihil amplius appareat ſupereſſe dubii: ſed tantum ſerio deliberandum eſt, quomodo deciſio cauſæ erit facienda, ut ejus executio habeatur. Nepos meus, Receptor Cortenbergenſis, retulit mihi, quod R. V. eſſet intentionis

feria 4. ſequenti venire in *Cortenbergh*. Dignetur mihi cras cum Curſore ſignificare reſolutionem veſtram: quia ego cum D. Canonico (*Vivien*) eodem die, ſummo mane, eo venerimus, ut de omnibus loquеremur. Debeo id ſcire, quia debeo ſequenti ſeptimana inchoare Lectionem meam vacantiarum; quam differam in feriam ſextam, caſu quo feria 4. convenerimus. Unde non omittat ſcribere.

Dignetur etiam interrogare D. *Coenen*, an is qui eſt conſtitutus in reatu alicujus criminis capitalis, non ſit ſuſpenſus, tamquam infamis, ab omni actu publico & honorario.

Totus veſter. *Antoninus*. 23. *Julii* 1707.

EPISTOLA LXXXVII.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. D. Per Decretum Rectorale fuit ſuſpenſus (P. Deſirant) a functionibus publicis, eo quod eſſet conſtitutus in reatu per citationem perſonalem: at poſt reſponſum ſuum ſuſtinet eſſe relaxandum; imo prætendit quod citatio perſonalis non trahat ſecum hujuſmodi ſuſpenſionem. Contra ſuſtinet Officium Fiſcale. Tandem hoc miſſum eſt pro adviſamento Bruxellas; &, ut credo, ad D. Advocatum de *Wilden*: unde rogo ut illum accedere dignetur, quam citiſſime; ita tamen, ut nullatenus me nominet, ſed tantum in genere dicat, ſe audiviſſe negotium aliquod ex parte Rectoris ad ipſum miſſum; ipſumque rogari ut advertere dignetur hic agi de crimine *graviſſimo*; atque Advocatos judicaſſe, viſis ſolis informationibus decerni potuiſſe incarcerationem. Si non ſit D. de *Wilden*, certo tunc erit D. *Coevermans*. Negotium commendo (ſed & ſecretum) feſtinantiſſime.

Totus veſter. *Antoninus*. 1. *Aug*. 1707.

EPISTOLA LXXXVIII.

Eſpenius Eidem.

Adm. R. D. Videtur præcipuus calumniæ auctor velle intra breve terminum concludere ſuas probationes, quæ admodum ſunt informes. Sed inter alia incidentia prætendit, non tantum nomina teſtium contra ſe productorum ſibi eſſe communicanda, ſed etiam eorum *depoſitiones*, contra expreſſum articulum 49. tit. XI. Ordinar: Curiarum Eccleſ. Rogo ſuper hoc dignetur agere cum D. Fiſcali; & quid praxis habeat reſcribere?

Apparet jam tempus appropinquare, ut feria alia collatio inſtitueretur, quomodo hæc cauſa finienda ſit, ne vulpes elabatur. Dignetur & deliberare, & nobis reſcribere ut tempeſtive ſciamus, ſi Bruxellas veniendum eſſet.

Spero quod deambulatio conduxerit ad corporis & animi inſtaurationem. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus*, 5. *Auguſti* 1707.

EPISTOLA LXXXIX.

Eidem.

Adm. R. D. Fuit Bruxellis heri ſenior Tourteau, ut de cauſa filii ſui inſtruatur; expetit conſilium & auxilium veſtrum.

Cauſa videtur tandem ad finem; licet ſat appareat principalem calumniæ auctorem tegnas & moras quærere. Heri datum eſt Decretum quo partes coguntur intra bis 24 horas teſtes hinc inde productos reprobare. Non dubito, quin hodie, vel cras, Officium ſuas reprobationes abſolvat; quia dumtaxat duos aut tres reprobare intendit.

Videtur tempus eſſe ut ſerio deliberetur, quomodo in hac cauſa procedatur, ut & principalis auctor pro debito puniatur, & omnis conflictus juriſdictionis caveatur.

Tandem redivit D. *van den Bergh*, nec ſperatur aliqua mutatio in melius? an finis negotii veſtri? D. *van den Steen* intendit ſub initium ſequentis ſeptimanæ venire Bruxellas: ac tum aget una de Cenſoria vacante.

Motio illa exercituum, qui dicuntur non procul a ſe mutuo diſtare, tenet omnes hic in ſuſpenſo. Det Deus quod nobis & Eccleſiæ ſit ſalutare. Interim pergamus orare.

Totus veſter. *Antoninus*. 12. *Auguſti* 1707.

EPISTOLA XC.

Eidem.

Adm. R. D. Cauſa famoſæ calumniæ, quod *Tourteau*, eſt concluſa; & in ſtatu judicandi. Quoad autem primarium auctorem ita ſe habet: utrimque abſoluta eſt productio teſtium; ordinatum eſt, ut partes infra bis 24 horas reprobent: Officium Fiſcale reprobavit, & Reus ſalvavit; ſed hactenus non reprobavit; unde poſt tertium Decretum declaratus eſt ſecluſus a reprobatione. Officium Fiſcale concluſit in cauſa, petiitque ut Reus ſimiliter concluderet, ſive haberetur pro concluſa. Hodie veriſimiliter dabitur Decretum, ut Reus infra bis 24 horas concludat in cauſa, alias cauſa ex nunc habeatur pro concluſa. Supereſt dumtaxat altercatio circa publicationem depoſitionum teſtium, quas Reus ſibi communicandas prætendit.

Cum itaque cauſa ſit in ſtatu judicandi, deſiderat enixe D. Aſſeſſor ut indilate fiat relatio per D. Gaſperum ſuper propoſitione facta per Univerſitatem; & mox ut fuerit per Concilium probata, mandetur Rectori, ut indilate omnia Acta transferantur Bruxellas, ut juxta modum & formam præſcriptam, procedatur ad lecturam cauſæ; una ſignificando, quod ſi quæ adhuc ſuperſint incidentia indeciſa, illa ibidem poterunt decidi: dum enim cauſa ſemel fuerit in Lectura, non facile poterit injici baculus in rota. His vale. Oremus pro invicem.

Totus veſter. *Antoninus*. 22. *Auguſti* 1707.

EPISTOLA XCI.

DD. Cinck, Cansmans, & Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R. atque Er. D. Veſtras de 24. (*currentis*) *hoc mane circa 9. recte accepi; ac indilate acluſas tradidi Cl.riſſimo Eſpenio. Summopere dolemus ob miſeram apud nos rerum faciem. propterea tamen minime deſiſtendum arbitror, ſed tanto indefeſſius agendum & laborandum, ut tandem tanto jam tempore oppreſſæ innocentiæ vox exaudiatur. Et quidem exiſtimo PP. Capucinos hac in re duces eſſe oportere, qui opportune, importune Miniſtros Regios adeant: obſideant, obteſtentur, & tandem importunitate ſua & perſeverantia cogant, ut innocentiæ patrocinium dignentur ſuſcipere. Plures inter ipſos ſatis bene diſpoſitos novi; ſed ſimplicitate ſua facile ſibi imponi ſinunt; & inde ortum ducere reor quod Eruditio tua ſignificat, ipſos auriculas ſuas demittere; nimium lactantur ea ſpe quod in Bulla tranſmiſſa nomina Superiorum aſſumendorum in blanco ſint relicta: hinc enim ſibi blandiuntur inſerenda fore nomina ejuſmodi qui bonæ partis faveant. Hæc ex uno ipſorum hiſce diebus didici: ſed vel inde patet ipſorum columbinæ ſimplicitati ſerpentinam prudentiam minime eſſe conjunctam: unde quod ipſis deeſſe conſpicitur, amici ſuppleant, neceſſe eſt; ne florentiſſima illa nuper Religio in Belgio noſtro penitus conculcetur. De his ſatis. Nunc ad alia propius nos attingentia.*

Magni-

Digitized by Google

Magnificus D. Rector (qui certiſſime tantum Archi-impoſtoris cauſæ favet, quantum Archiimpoſtor ipſe) Secretario, heri mane, mandavit, ut vel omnia vel plura litis acta ad ſe deferret; & quidem illa, quorum inſpectio Archiimpoſtori ſæpius petenti abjudicata fuerunt. Quin hæc eo tendant ut vel directe vel indirecte Archiimpoſtori communicentur minime dubitamus. Ad hæc a viro primario hodie monitus ſum Rectorem intendere duos alios Aſſeſſores aſſumere; idque, ut jam jam diſco, in illum finem, ut ante Rectoratus ſui exitum poſſit Decreta aliqua ferre in favorem Archiimpoſtoris, quibus ſuſpenſionem levabit, & Actarum & teſtimoniorum inſpectionem concedet. Si hæc fiant Archiimpoſtor palam triumphabit, etiam condemnatus; quæcumque enim ſententia feratur, facile rimas inveniet elabendi, dum ubique clamabit per ſe ſuosque ſeſe poſtquam cauſa in ſtatu erat, fuiſſe abſolutum & judicatum innocentem per ſuum legitimum Judicem &c. Itaque omnino neceſſarium judicamus, ut a Rege, id eſt a Concilio Brabantiæ, injungatur Rectori ut indilate reliqua acta omnia tranſmittat; nihilque tam circa incidentia quam principale ulterius decernat, niſi prævia communicatione Commiſſariorum Regiorum. Quo autem modo hæc ordinatio Concilii Regii obtineri poſſit vos melius diſpiciatis. Facilius forte illa obtinebitur ſi D. Procurator Generalis hanc ipſam petat. Hæc ſunt quæ mihi & Patri Cansmanno *videntur omnia neceſſaria, ut cauſa hæc tanti momenti feliciter terminetur. Veſtro interim longo maturiori judicio, ceu meritiſſimi Overdecani in* Kanſolens, *ſilentiſſime omnia ſubmittimus qui ſubſcribimus &c.* A Cinck. P.Cansmans. *Frater Antonius ſua dorſo hujus facile adſcribet, & ulterius vos informabit.*

25. Auguſti 1707.

(P.S. ſolius D. van Eſpen). Ob ea quæ de Rectore intelleximus, uti vobis ſupra ſcribit D. *Cinck*, acceſſi D. Aſſeſſorem, qui alta ſatis verba habuit cum D. Rectore ſuper ſuo agendi modo. Ipſe tamen mihi ſignificavit, non apparere periculum quod Rector aliquid ſit facturus in cauſa ſuſpenſionis: quia acta omnis iſtius incidentis ſunt apud ipſum Aſſeſſorem: & veriſimiliter cras mittentur Bruxellas ad Advocatos. Interim ipſe Aſſeſſor, vehementer optat quamprimum relationem fieri; & ut Rectori injungeretur ut omnia acta cum Aſſeſſore Bruxellas mittantur, ut Lectura incipiat: omniaque incidentia quæ adhuc inde ciſa pendent, juxta formam ab Univerſitate oblatam & a Concilio acceptatam decidantur. Hoc pacto claudentur manus Rectoris, & cavillationes facilius reſcindi poterunt. Oremus fratres.

Totus veſter. *Antonius.*

EPISTOLA XCII.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R.D. Multum timemus ne Rector tollat ſuſpenſionem principalis auctoris; atque hinc glorietur ſe in cauſa triomphaſſe. Hodie ſub meridiem, ipſe qoæſivit acta hujus incidentiæ apud D. Aſſeſſorem; indicavitque ſe illa velle hic terminari, aſſumptis Aſſeſſoribus bene viſis: neque monuit quidem ordinarium ſuum Aſſeſſorem, ut Lecturæ intereſſet; & aliunde ſcitur quod omnino velit aliqua Decreta ferre, quibus poſſit favere &c. Unde avide exſpectamus interdictum de quo in ſuis ad D. *Lamberti*. (*a*)

Putaveram quod heri DD. Deputati (*b*) Bruxellas iviſſent ad promovendam expeditionem; ſed audio ipſos demum cras venturos. Puto quod cum effectu D. Jaupain Magiſter Poſtarum poſſet ſine mora relationem habere in Concilio Status.

D. Fiſcalis noſter hodie ivit Bruxellas, & exponet ſtatum cauſæ; & neceſſitatem interdicti; non tantum quoad ſententiam definitivam, & cauſam principalem, ſed etiam omnis incidentia nondum deciſa; & ad cauſæ inſtructionem non ſpectantia. Oremus perſeveranter.

Totus veſter. *Antoninus.* 27. *Auguſti* 1707.

EPISTOLA XCIII.

Eſpenius G. van de Neſſe.

Adm. R.D. Forſan ſequenti hebdomada venturus ſum Bruxellas cum D. *du Til* (Hennebel) ut negotia noſtra proſequamur.... Heri, ut audio, Rector prohibuit D. Aſſeſſori ſuo quidquam facere in cauſa famoſæ calumniæ, licet etiam inſtructionem ſpectaret: ſed bonum eſt, quod cum cauſa primarii auctoris ſit plene inſtructa, per Decretum de 27 hujus plene ſecluſus eſt a reprobationibus teſtium; & niſi infra 24. horas in cauſa concludat, *ex nunc prout ex (tunc) cauſa habeatur pro concluſa.* Unde non reſtat niſi ut jubeantur acta Bruxellas deferri cum Aſſeſſore qui cauſam inſtruxit. Spero quod expeditio in Concilio Status ſit obtenta ad inſtantiam D. *Jaupain.* Quis ſit futurus cras Rector (*c*) incertum eſt. Oremus.

Totus veſter. *Antoninus.* 30. *Auguſti* 1707.

EPISTOLA XCIV.

Eſpenius Erkelio. De juribus Cleri Ultrajectenſis, ſtrenue vindicandis.

Ampl. & Conſ. D. Ad Litteras veſtras ultimas de 8 hujus menſis, reſpondet D. *Antonius*: hactenus ſibi non videri quod cedere debeatis inquietorum hominum conatibus. Adlaborandum eſſe nervis omnibus, ut *Les forts* (*d*) pergant vos ſtrenue adjuvare, pellendo e ſuis finibus inimicos omnis juſtitiæ. (*e*) Præpotentes illos poſſe, ſi modo fortiter velint, perficere, ut vana ſint illorum fulmina comminantium, & ſine viribus ira. Oportere vos ſic tanquam *pro facis & aris* decertare pro Capitulorum veſtrorum juribus: futurum alioquin, ut miſerrimam & Eccleſiæ veſtræ pernicioſiſſimam ſervitutem ſervire paulatim cogamini. A viro (*f*) quem obtrudere vobis moliuntur, non eſſe ullo modo expectandum ſalutem in Iſrael, tametſi promitteret montes aureos; rem hic agi longe maximam. Singulari vobis deberet eſſe ſolatio, quod ſcandalis atque tumultibus nullam coram Deo cauſam detis. Verendum eſſe ne multo plura & graviora mala Eccleſiam veſtram devaſtent, ſi jam non opponatis vos *murum pro Domo Dei.* Eſſe, inter vos, (quod Dei gratia eſt) viros eruditos, probos & conſtantes, qui propter minas hominum non ſint receſſuri a recto tramite: Tales forſan poſtea non ſemper habituram Eccleſiam veſtram, uti nec favorem Ordinum Præpotentium. Ceterum rogamus, ut ſtatum rerum & conſilia veſtra dignemini nobis ſignificare, ut his conformiter mentem noſtram poſſimus aperire. Circumſtantiæ rerum vobis quam nobis ſunt notiores, quæ fortaſſis poſſent exigere aliquid hic & nunc, ad majora mala impedienda, eſſe permittendum. Vale R. V. humillimus famulus.

N.N. 13. Nov. 1707.

(*a*) Presbyter, Procurator, & deinde Rector Collegii Adriani Papæ.
(*b*) DD. *Goethals & Guion* Deputati ab Univerſitate.
(*c*) D. *van den Stern*, Præſes Collegii Milii Rector electus eſt die 31. Auguſti.
(*d*) *Præpotentes Fœderati Belgii Ordines.*
(*e*) *Jeſuitas*: qui revera ex Provincia Hollandiæ expulſi ſunt die 19. Julii 1708.
(*f*) Ab Adamo Daemen, Archiep. Adrianopolitano, Vicario Apoſtolico Fœderati Belgii, invito Clero nominato.

EPISTOLA XCV.

D. Verſchuren: tam ſuo quam Eſpenii & Melis nomine, R. D. Erkelio. Appellandum a comminatione cenſurarum, nec a functionibus abſtinendum ſi cenſuræ poſt appellationem ferantur.

Adm. Rev. & Ampl. Domine.

Zo aanſtonts heb ik UE Brief van den 2. dezer enz. voorgeleezen aan Myn Heer Antoninus. Zyn Eerw. zegt, dat 'er zoo haaſt als het mogelyk is, eene appellatie *in forma* moet geſchieden, en geinſinueert worden aan den Heer Buſſius, dat deze appellatie moet geſchieden eer dat het zoo gedreigt vonnis van excommunicatie te voorſchyn koome, om dies wil dat *juxta omnes Canoniſtas appellatio a ſententia comminata habeat vim ſuſpenſivam excommunicationis; non ſic a lata ſententia excommunicationis appellatur cum effectu ſuſpenſivo.* Hier van handelt Myn Heer van Eſpen, *Juris Canon. Univ. p. 3. tit. de appell. Cap. 3.* De appellatie kan geſchieden *a Pontifice male informato ad eundem melius informandum.* Men moet ook op nieuws Regters vragen, die van de heele zaak konnen oordeelen *cum proteſtatione*, van alles voor *nullum* en *invalidum* te houden, het geen 'er anders zal gedaan worden. Redenen van nullityt zal UE. vinden in de *anatomie de la ſentence contre le P. Queſnel, fol. 130 & ſeqq.* 'T is altoos zeker dat 'er ten minſten *monitoriales in forma* moeten voorgaan. In deze zaak wil ik geerne alles doen dat in myne magt is. Boven de materialia, bygebragt van P. Queſnel, zou men miſſchien nog wel eenige andere konnen opzoeken. Dog wat belangt de formule en de manier van zoo een appel en proteſtatie op te ſtellen, ben ik ook niet ervaaren. Heer Antoninus heeft tegenwoordig ook merkelyke beletſels, niet alleen om dat zyn broeder zwaarlyk ziek is, maar ook om dat het *Motivum juris* in de zaak van P. Deſirant nog niet voltrokken en is. Zyn Eerw. heeft my gezeid dat ik UE. evenwel deze dingen van daag zou ſchryven, dat wy dan veerders met d'eerſte occaſie op deze zaak nog zullen denken, als UE. maar de goedheid gelieft te hebben van den ſtaat en de omſtandigheden van dezelve ons te laaten weeten. Heer Antoninus zeid zonder de minſte twyfelinge, dat UE. al moet blyven voortgaan in uwe bedieningen, indien Blondus *via facti* aanhoud met cenſuren: dit is ook myn gevoelen en ook dat van Myn Heer Melis, die niet en gelooft dat Blondus tot cenſuren zal koomen. Die cenſuren zouden al kwaad konnen veroorzaaken. Dat is raar. Dog het zal nog tienmaal erger zyn, indien de Heeren koomen te wyken. Ziet hier een teſtimonium voor Guill. Smets. Hy zou geerne in ons Collegie koomen. Dog hy is niet gepromoveert. Een examen heeft hy onderſtanden. Maar hy heeft zoo ſlegt gedaan dat hy tot het tweede niet heeft derven koomen. Hy ziet 'er uit of hy niet wel wys en was. Wy hebben zulk volk niet van doen. UE. heeft nu andere dingen genoeg in zyn hooft. Ik zou hem maar regt afwyzen. Voor zekeren anderen Student, die nu woont in 't Seminarie van Mechelen, heb ik nog niets betaalt. Ik hebbe aan de Oratoors doen zeggen, dat dien Student in onze Hollandſe Kerk zou moeten koomen dienen als hy ontbooden zoude worden, dat ik anders niet van zin was iets voor hem te geven, om dat generaalyk wy geen gelt en hebben ten zy voor de Studenten die volgens de zekere intentie van de Fondateurs, in die Kerk willen dienen. Sedert heeft my niemant meer aangeſprooken wegens dien Student. UE. ziet wel dat ik dit alles met veel haaſtigheid geſchreven heb. Ik zal niet manqueeren voor UE. en voor eenen goeden uitval van zo groote zaak te bidden. Ik blyf Ampliſſime Vir,

UE. ootmoedige Dienaar N. N. den 4. Dec. 1707.

Litteras tuas 2. hujus menſis die datas, modo D. Antonino prælegi: Is putat appellationem in forma, *quam celerrime poteſt, faciendam eſſe; & Domino Buſſio inſinuandam: Hoc neceſſe eſſe fieri, prinſquam comminata excommunicationis ſententia feratur, quod juxta omnes Canoniſtas appellatio a ſententia comminata, habeat vim ſuſpenſivam excommunicationis. Non ſic a lata ſententia excommunicationis appellatur cum effectu ſuſpenſivo. (De hac materia loquitur Eſpenius* Jur. Eccl. Univ. 3. *p. tit. de Appell. Cap. 3.) Appellatio fieri poteſt* a Pontifice male informato, ad eumdem melius informandum. *Novi etiam Judices petendi ſunt, qui rem totam judicare queant, cum proteſtatione habendi pro nullo & invalido quidquid aliter fiet. (a) Motiva nullitatis invenies in* Anatomie de la Sentence contre le P. Queſnel, fol. 130. & ſeqq. *Iſtud autem certum eſt; ſaltem monitoriales in forma prius emittendas eſſe. Hac in cauſa, quidquid in mea poteſtate erit, libenter ſuſcipiam. Præter materialia ex Patre Queſnel citata, aliqua etiam alia fortaſſis perquiri poſſent. Quod vero pertinet ad formulam, modumque talem appellationem ac proteſtationem inſtituendi, rudem me iſtarum rerum eſſe non diffitebor. Domino etiam Antonino, tam gravis fratris ipſius morbus, quam* Motivum juris *in cauſa P. Deſirant nondum perfectum, magno impedimento ſunt: Mihi tamen præcepit ut hæc hodie ad te ſcriberem; nos poſtea, cum primum ſe dederit occaſio, hac recogitaturos, ſi modo de illius ſtatu & circumſtantiis certiores nos feceris. Nullum omnino Antonino dubium eſt, te nequaquam a functionibus tuis abſtinere debere, ſi forte Blondus, (Nuntius) via facti cum cenſuris inſtiterit: idem etiam ſentio cum D. Melis. qui non putat Blondum ad cenſuras venturum eſſe. Quod ſi factum fuerit; vereor ne aliquid inde eveniat mali. Hoc moleſtum eſt: ſed multo pejus futurum eſt ſi Domini ceſſerint..... Non omittam quin pro te & pro felici tantæ rei exitu multum precer.*

(*a*) Eſpenii conſilium executus eſt Clerus Romano Catholicus Belgii Fœderati, die decima Aprilis 1709. edendo celebrem *Proteſtationem* &c.

EPISTO-

EPISTOLA XCVI.

Cygnæo (a): De Cenſuris.

E. D. Doleo de afflictiſſimo & turbatiſſimo Eccleſiæ veſtræ ſtatu; neque medium compoſitionis video, quamdiu R. Curia manet adeo pertinax.

Quod de Cenſuris ſcribit, non credo quod ad ipſas Cenſuras mox via facti proſilient. Sed puto quod ad ſummum mandabunt ſub pœna excommunicationis, ut *Vicarium* (*b*) agnoſcatis; quo caſu poterit appellatio a comminata Cenſura adjunctis rationibus interponi. Sed hactenus non video, quid juvaret appellatio, imo ea ridicula æſtimaretur, cum hactenus nihil ſit actum, aut ulla facta comminatio. Quare conſulo ut in patientia expectet, quid Deus daturus ſit: & ſi quid novi occurrat, ſignificare dignetur, & libenter conſilio & ope in quo poſſumus, vobis aderimus.

8. *Julii* 1708.

EPISTOLA XCVII.

Erkelio: De modo agendi circa cenſuram in ipſum Erkelium illatam.

Amp. & Conſ. D. Ex veſtris intelligo vos eſſe ex illis, quibus datum eſt non ſolum ut credant in J. C. ſed etiam ut pro illo patiantur. Quantum in me erit libenter conferam quidquid ad ſedandam hanc procellam conducere potero.

1. Neceſſarium erit, ut totius hujus tragediæ brevis hiſtoria texatur, & ſub nomine veſtro, per modum *Manifeſti*, etiam idiomate Flandrico publicæ luci detur. (*c*)

2. In hac nullitates hujus Cenſuræ, quæ admodum manifeſtæ & multiplices ſunt, erunt demonſtrandæ. Aliquas quæ mihi occurrent vobis indicabo. Interim quod ad reſolutionem Facultatis jurium attinet, non video ſpem eſſe eam obtinendi. Caſum tamen formare conabor ſub nominibus incognitis, & ſolam nullitatem provenientem ex non expectato præfixo termino urgebo; & ſuper hoc caſu ſic formato conabor aliquorum mecum Doctorum habere reſolutionem. Quandoquidem adeo manifeſta ſit multiplex *nullitas* hujus prætenſæ Cenſuræ, neque hactenus in partibus veſtris fuerit publicata, imo ne quidem, ut oportet, juridice vobis inſinuata, judico quod veſtra Dominatio debeat intrepide in omnibus procedere, nulla hujus Cenſuræ habita ratione; nec, vel uno momento, propterea a ſuo Miniſterio deſiſtere. Nec dubito quin hic veriſſimum ſit quod dixit Gerſonius, *eſt quandoque meritorium & honorificum Eccleſiæ poteſtati, quod tali Prælato in faciem reſiſtatur, ut Paulus Petro.* Vide Tractatum de Cenſuris in 24. 1709. p. 287. (Cap. VIII. §. 7.) unde nec de dimittenda ſtatione cogitandum cenſeo; prout nec plures Sancti, (vide Tractatum) nec alii confratres veſtri ob ſimiles de ſynagoga temerarias ejectiones gregem ſuum deſeruerunt. Interim D. O. M. rogabo ut hanc tempeſtatem in veſtrum, & ovium curæ veſtræ concreditarum, profectum cedere faciat. Subſcribor.

Antoninus,
7. Febr. 1711.

EPISTOLA XCVIII.

Erkelio: De nullitatibus Cenſuræ.

Rev. adm. ac Amp. D. Perlegi, una cum amicia, quæ ad me mittere dignatus fuiſti. Placent quæ hactenus impreſſa ſunt. Mirari autem ſatis non poſſumus præcipitem & inauditum modum agendi & procedendi D. *Blondi* (Buſſi). Nullitates ſententiæ, etiam inſpecta duntaxat ejus ſola forma, adeo ſunt evidentes ut nemo eas videre non poſſit. Ex impreſſis video quod eas exponere intendat. Illud ex ejus litteris conſpicimus, quod prætendat terminum 24. dierum numerandum eſſe a tempore factæ affixionis; quod duobus ex capitibus valde exorbitans eſt. 1. Quia impoſſibile fuit quod a die affixionis Monitorium ſive citatio potuerit ad veſtram notitiam pervenire; certum autem eſt terminum in citatione præfixum non poſſe computari niſi a tempore quo notitia citationis haberi poteſt; & inde eſt quod dicatur terminum non incipere, niſi ab inſinuatione, eo quod ante inſinuationem ejus non poſſit haberi notitia. 2. In ipſo commonitorio non dicebatur utrum facta eſſet affixio, vel quo die eſſet facienda; adeoque ſi a die affixionis fuiſſet computandus terminus, non poterat Rev. V. ſcire quo die comparendum eſſet, quia ſcire non poterat, a quo tempore terminus inciperet currere.

Notandum præterea quod ipſemet *Blondus* fatetur affixionem Commonitorii demum factam fuiſſe *vigeſima tertia* Decemb. & ſententiam latam fuiſſe *decima ſexta* Januarii. Cum autem certum ſit nec diem 23. Decembris, id eſt diem affixionis; neque diem 16. quo prolata fuit ſententia poſſe computari in termino præfixo, eo quod, juxta vulgatiſſimum & receptiſſimum juris principium, notoria praxi comprobatum, & in ratione naturali fundatum, *dies termini non computentur in termino*, evidens eſt quod ſententia contumacialis fuerit pronunciata antequam expiraſſet præfixus terminus 24. dierum; quia inter diem 23. Decemb. & diem 16. Januarii intercedunt duntaxat 23. dies completi.

Hæc adnotanda duxi, licet credam a vobis hæc pleraque alia eſſe animadverſa; quia interdum ſimilia cum ſint facti & juris poſitivi excidunt, vel ſubinde non occurrunt.

Quantum ad approbationem caſus per aliquos Doctores, judicant amici, omnibus attentis, eam non eſſe ab illis petendam, quia prævidetur, quod ſine majoribus incommodis ea obtineri non poſſet. Si autem meam credat poſſe vobis prodeſſe, ſpero, per Dei gratiam, quod non erubeſcam veritatem.

Oculorum infirmitas hactenus parum vel nihil reſtituta eſt. Det Deus ut dum hanc infirmitatem corporalem vult a me patienter ſuſtinendam, dignetur in me minuere tenebroſam cupiditatem, & augere luminoſam charitatem: quod ut aſſequar preces & ſacrificia veſtra expoſtulo, qui ſum toto affectu, Rev. adm. Domin. veſtræ, humillimus famulus & ad obſequia paratiſſimus.

Antoninus.
Lovanii 8. Martii 1711.

(*a*) Cygnæus, unus erat e Clero Eccleſiæ Batavæ, nobis aliunde incognitus. Forte nomen eſt aſcititium.

(*b*) D. Adamus Daemen, Canonicus Colonienſis, tunc erat *Vicarius Apoſtolicus* Belgii Fœderati, a R. P. nominatus, ſed nec a Clero electus, nec a Supremis Dominis admiſſus.

(*c*) Hoc conſilium executus eſt Erkelius, edendo tum Flandrice tum Latine *Manifeſtum* ſub hoc titulo: *Admonitio ad probos omnes cordatoſque Catholicos, ſuper Excommunicatione ſub nomine Reverendiſſimi atque Illuſtriſſimi D. Joannis Baptiſtæ Buſſi, Ponteſicii apud Colonienſes Nuntii &c. adverſus Joannem Chriſtianum Erkelium edita, & 16. Januarii 1711. ſignata per J. C. Erkelium J. U. L. Eccleſiæ Romano Catholicæ Ultrajectenſis Canonicum* &c. Delphis apud Henr. Rhenanum 1711. cum approbatione, in 4. pag. 50.

Digitized by Google

EPISTOLA XCIX.

Eidem: De eodem argumento.

Adm. R. D. Adeo notum apud omnes eſt *dies termini non computari in termino*, ut eam in rem velle adferre textus vel auctores, eſſet tenebras luci obfundere. Unde ne forſan per textus vel auctores rem per ſe notoriam & ubique in praxi receptam videremur quaſi dubiam velle adſtruere, cenſeo uti & hi quos conſului, hic eſſe abſtinendum ab omni textuum aut auctorum citatione, ſed tanquam conſtantiſſimum & ab omnibus admiſſum juris principium eſſe ſupponendum. Neque formula in commonitorio vobis communicata diverſa eſt a communi ſtylo & formula, quæ in omnibus paſſim citationibus adhibetur.

Folium a vobis nobis communicatum ad inſtar præcedentium placet.

Placet quoque ut in Epiſtola ſeparata commonitorium ſpecialiter refutetur, & ejus nullitates annotentur, & in ſpecie ac ſingulatim deducantur.

Si quid ulterius a me fieri deſideret, libenter me impendam. Utinam poſſimus paſſionum Chriſti eſſe participes, & aliquid pro veritate pati! Maneo.

Totus veſter. *Antoninus.*

Lovanii hac 15. Martii 1711.

EPISTOLA C.

Erkelio: De Conſtitutione Vineam Domini.

Ampl. D. Videtur nobis ſimpliciter ſubſcribi non poſſe Formulæ ad nos miſſæ, eo quod per eam admittitur ſimpliciter Conſtitutio *Vineam Domini &c.* quæ dum admittitur ſimpliciter, videntur admitti omnia, quæ in ea aſſeruntur. Aſſeruntur autem in ea tria hæc. 1. Condemnatio quinque Propoſitionum. 2. Factum Janſenii, ſeu quod quinque Propoſitiones in Janſenio contineantur. 3. Quod qui jurat, debeat interius judicare doctrinam hæreticam libro Janſenii contineri. Porro factum Janſenii admittendum non eſt, ſed religioſo ſilentio diſſimulandum. Quare proponi poſſet Formula cum hac mutatione: *Declaramus nos quinque Propoſitiones damnare; & circa Conſtitutionem* Vineam Domini *&c. omnem quam Eccleſia Catholica requirit reverentiam & obedientiam habere, ac ſemper habituros.* Vel ſic: *Declaramus nos Conſtitutionem, quæ incipit* Vineam Domini *quoad condemnationem quinque Propoſitionum admittere omnemque circa eam quam Eccleſia Catholica requirit &c.* Vel ſic: *Declaramus nos circa Conſtitutionem, quæ incipit* Vineam Domini, *omnem quam Eccleſia Catholica requirit reverentiam & obedientiam habere ac ſemper habituros.* Priores duæ Formulæ huic tertiæ præferendæ ſunt; quia clarius ſignificant diſtinctionem inter factum & jus: Tertia tamen, etiam judicio noſtro, poſſet admitti, ſi offeratur.

Quod ad alterum attinet, nequaquam nobis videtur pro bono pacis poſſe peti, nomine Ampl. Erkelii *abſolutio ad cautelam.* Hanc enim petendo ſignificaret ſaltem dubium eſſe an valida non ſit Excommunicatio; quod foret contra ſinceritatem Chriſtianam. Præterea ſi id dubium ſit, dubium eſt etiam, an valide Sacramenta adminiſtrarit, an S. Sedi rebellis non fuerit &c. Atque hinc quantæ turbationes in populo, qui dubitare incipiet, an valide abſolverit, &c. Addendum, quod ſic dominatus Romanorum faveatur adverſus innocentes, quos pergent excommunicationibus injuſtis terrere ac vexare, certi fore ut ſemper triumphent, dum etiam innocentiſſimi quique coguntur abſolutionem *ad cautelam* ſaltem petere, & ſe tandem ſubmittere. Reſponderi poſſet Illuſtr. Nuntio, minime opus eſſe ut abſolutio iſta *ad cautelam* petatur, ſi quoad primum ineatur concordia. Poſtquam enim omnes ſe exhibuerint filios obedientiæ, nulla cauſa ſupereſſe videtur, cur non impendatur ipſis abſolutio. Nec exempla deſunt, ubi hoc factum ſit; V. G. in Patribus Baſileenſibus. Hæc omnia maturiori veſtro ſubmittimus judicio; Deumque orabimus ut in tanto negotio, viam veritatis ac pacis oſtendat. Subſcribo pro Clariſſimo Eſpenio, (*a*) humillimus veſter famulus. *J. Opſtraet.*

Lovanii 6. Auguſti 1711.

EPISTOLA CI.

Heuſſenio: De ſimplici ſubſcriptione Formulario poſt B. Vineam Domini.

Rationes amici viri tandem a 14. circiter diebus communicatæ amicis fuerunt; ſed ſcrupulos non abſtulerunt. Illas per amicum virum C. communicatas jam tum vobis fuiſſe non dubito, cum ab octiduo ipſi hinc miſſæ fuerint, mihique illas exſcribendi non fuerit occaſio.

Scrupulus amicorum plerumque primarius eſt, quod Pontifex adeo expreſſe aſſerat ſeſe requirere ad ſincere jurandum, ut quis judicet interius propoſitiones illas in ipſo ſenſu auctoris eſſe damnatas; proindeque illum qui quocumque modo ſeu ratione aut motivo vere dubitat, & conſequenter prudenter judicare nequit, ſtante illo dubio, hæreſim illarum V. prop. in ſenſu obvio libri non contineri, licita dictum juramentum præſtare non poſſe. Dico primarium illum eſſe, quia licet ex rationibus tum noti illius amici, tum ex Epiſtola Paſtoris illius Galli, aliis textibus Bullæ (*Vineam Domini Sabaoth*), ſeorſum ſpectatis, in rigore ſolutio dari poſſe videatur, quæ ſaltem probet factum definitum non eſſe &c. Interim nullam plauſibilem rationem adducunt, qua probetur quod Pontifici moderno ſatisfiat plene ab illo qui dogmatibus fidem, factis reverentiam, in obſequioſo erga facti definitionem ſilentio conſiſtentem, ſolum præberet; quod ultimum tamen ſolum requiri, vel ſaltem ſufficere poſt pacem a Clemente IX. Galliæ redditam, & poſt Breve Innocentii XII. merito credi poterat; & paſſim, ut noſti, ab amicis etiam primariis credebatur. Ad hoc, meo judicio non ſatis reflectit auctor Epiſtolæ Gallicæ. Sciebat enim ille procul dubio, quod plerique viri primarii, ideo jam ſimpliciter Formulario ſubſcribi poſſe cenſerent, etiam ab iis, qui factum non crederent, quia 1. Clemens IX. Epiſcopos illos quatuor plene & integre & ſincere ſatisfeciſſe Pontifex ille ſcribebat, quos tamen ſciebat dogmatibus ſolum fidem, & facti reverentiam ſua ſubſcriptione ſeu explicatione præſtitiſſe; quoſque ſciebat per reverentiam facti non aliud quam religioſum ſilentium intellexiſſe.

2. Sciebat auctor ille quod inter cetera argumenta, quibus ſimplicem ſubſcriptionem Belgæ Theologi vindicabant non poſtrema etiam illa forent quæ ex Brevi Innocentii XII. deducebantur ex illo capite, quod Pontifex ille ibidem aperte declararet ſufficere ſi V. illæ famoſæ propoſitiones ſincere abſque reſtrictione &c. condemnarentur *in ſenſu obvio quem ipſamet propoſitionum verba præ ſe ferunt.* (Nota quod mentionem nullam faceret ſenſus ab auctore intenti, aut ſenſus libri &c. Item quod idem Pontifex nullum vellet Janſeniſmi accuſari, niſi cum *legitime conſtiterit* unam de V. famoſis propoſitionibus docuiſſe vel tenuiſſe: nulla prorſus mentione auctoris &c. facta.

(*a*) Cum hoc tempore Eſpenius oculorum cataracta laboraret, Amici ejus nomine, aut eo dictante, reſponſiones dabant.

Ad-

Advertere jam dignetur Eruditio tua, quod hic Pontifex (Clemens XI.) ex profeſſo omnia argumenta (quæ ſive ex iis quæ ſub Clemente IX. vel Innocentio XII. facta fuerunt) refutet.

Ubi enim Innocentius XII. ubique agit de ipſis propoſitionibus ſecundum ſe, & ſeorſum a libro vel auctore ſpectatis, ex qua primarium argumentum deducebatur, hic ſtudioſe cavet unquam illas propoſitiones velillum obvium ſenſum nominare; niſi ſimul addat illas eſſe propoſitiones Janſenii, illarum obvium & damnatum ſenſum eſſe ſenſum ipſius libri Janſenii, &c. ut auctor Epiſtolæ Gallicanæ fatetur: atque adeo per hoc ſatis aperte ſignificat illas propoſitiones, illarum obvium ſenſum debere intelligi tales quæ ſint ipſius Janſenii, & ſenſum obvium libri contineant; atque ita totum per hoc corruit argumentum quod ex Brevi Innocentii XII. non uno loco deducebatur. Non minus quoque energice evertit argumentum ab auctoritate iſtorum quatuor Epiſcoporum de iis, quæ tum acta fuerunt, ex ſufficientia ſilentii religioſi erga factum deſumptum.

Declarat ſiquidem expreſſe obſequioſo illo ſilentio, minime ſatisfieri Conſtitutionibus Apoſtolicis. Ubi advertas quæſo, ante hanc Bullam nemini in mentem veniſſe obſequioſum ſilentium ſufficere pro jure.

2. Pontificem neque ſtupidum, neque harum rerum ignarum ſatis noviſſe obſequioſum illud ſilentium eſſe id quod facto tribui (conſentiunt tum) Galli, tum Belgæ Theologi. Quibus attentis & aliis quæ temporis brevitas addere non ſinit, facile mecum conſenties, Pontificem modernum, ſi non aperte definierit factum, quod nunquam facturi ſunt, ſaltem hoc effecerit quod omnia argumenta evanida reddiderit, quibus Theologi illi ſimplici ſubſcriptioni Formularii, facti fidem non contineri, jam palam ſatis declarabant. Plura de his & aliis poſtea.

Menſe Auguſto 1711.

EPISTOLA CII.

Opſtraet (ſuo & Eſpenii nomine) D. Steenoven: An poſſit ſubſcribi Bullæ Vineam Domini, *cum hac clauſula: ſicut veros Eccleſiæ filios decet.*

Ampl. D. Cenſemus ſubſcribi non poſſe huic quam *Blondus* (Nuntius Colonienſis) proponit formulæ: „ Conſtitutionem SS. D. N. quæ incipit *Vineam D. Sabaoth*, & alias in ea inſertas, ea qua par eſt reverentia admittimus, & omnem illarum obedientiam, ſicut veros Eccleſiæ filios decet ſpondemus: ſic nos Deus &c. (*a*)

1. Rationes ſunt quod verba iſta: *Sicut veros Eccleſiæ filios decet* omnino videantur ſignificare Conſtitutionibus iſtis a veris Eccleſiæ filiis præſtandam obedientiam omnem, ſimpliciter; omnem autem obedientiam ſimpliciter iis præſtare non ſinit veritas, charitas, juſtitia & Religio.

2. Quod etſi verba iſta æquivoca forent poſſentque in hunc ſenſum accipi, ut non omnis ſimpliciter, ſed omnis tantum, quæ veros Eccleſiæ filios decet, ſpondeatur obedientia, putamus tamen in juramento tam ſolemni licitum non eſſe æquivocatione iſta uti, neque a reſtrictione pure mentali excuſandum, qui ea uteretur.

3. Quod verba juramenti accipienda ſint eo ſenſu quo illa accipit is cui juratur: jam vero declarat *Blondus*, ideo ſe pro voce *ſicut* ſubſtitui nolle vocem *qua* quod hæc magis in ſpeciem ſignificet eſſe quandam obedientiam, quæ veros Eccleſiæ filios non decet; proinde ſatis ſignificat velle ſe hunc ſenſum excludere, nec admittere alium quam quo ſpondetur obedientia omnis ſimpliciter: hanc autem ſpondere non licet. Neque refert dicere *Blondum* per voces *ſicut & quæ* unum idemque ſignificari: quia non ex dictis *Blondi*, ſed ex communi & recepto paſſim uſu ſignificatio vocum petenda eſt.

Fruſtra etiam dicit ſe neque directe, neque indirecte exigere Formularium: nam hæc proteſtatio facto contraria eſt: indirecte enim Formularium exigit dum exigit omnem erga Conſtitutionem Vineam Domini *aliaſque ei inſertas*, obedientiam.

Quare exiſtimamus Formulam propoſitam admitti non poſſe, niſi vocula *ſicut* in voculam *quæ* mutata; hoc autem ſummum eſſe quod admitti poſſit, cenſet Clar. Eſpenius, cui omnino conſentio qui ſum &c. *J. Opſtraet.* 22. *Nov.* 1711.

EPISTOLA CIII.

Opſtraet (ſuo & Eſpenii nomine) Erkelio: De Proteſtatione tertium aſſerta.

Ampl. D. Ante omnia perſolvam gratias, quas debeo jam dudum maximas, pro miſſa ad me *Proteſtatione... tertium aſſerta.* Quomodo id mihi exciderit, cogitare non poſſum, qui, ut primum illam acceperam & avide ſtudio non intermiſſo perlegeram, ſtatuiſſem ne ad diem quidem differre gratiarum actionem, & *aſſerta præclare jura veſtra gratulari.* Placuit in ea, Chriſtiana illa ac magnanima libertas, qua intrepide & ſine adulatione edicitur, quid de Summo Pontifice ac prærogativis, quas Romana Curia ipſi tribuit, ſentiendum ſit. Confido plures eo exemplo excitandos, ut eaſdem veritates, quæ ſummi ſane momenti ſunt, defendendas aperte ſuſcipiant: præcipue poſt Conſtitutionem *Unigenitus*, quæ poſſet ſola ad evertendam Summi Pontificis (infallibilem) auctoritatem ſufficere. Nihil credo, magis Romanam Curiam compeſceret quam ſi undequaque ejuſmodi ſcriptis invaderetur, ſuumque dominatum labefactari ſentiret. In hanc rem utile prorſus viſum fuit Clariſſimo Eſpenio, ac mihi, ſi aliqui ex veſtris, qui præ ceteris ingenio, pietate, ac probitate morum, aliiſque dotibus eminent, mitterentur in Galliam, ubi ſaniori doctrina morum, ſcientia Patrum, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, atque imprimis Cleri Gallicani de Pontifice ſententiis probe inſtituerentur, ſenſimque formarentur ad Eccleſiam veſtram, dum opus erit, fortiter tuendam. Conſtaret id quidem multo; ſed ut exiſtimo, minoris, quam quod in Collegium veſtrum Lovanii, fere vacuum, quot annis expenditur. Suggerebatur ſimul ratio, qua poſſent novi Eccleſiæ veſtræ Miniſtri ordinari. Nimirum ſi ad Seminaria quorumdam Epiſcoporum Galliæ, qui de juribus veſtris inſtructi ſunt, & Curiam Romanam non timent, mitterentur quidam Theologi, vel in ipſam etiam Epiſcoporum familiam ac familiaritatem aſciſcerentur; atque ita facilius per Capituli veſtri dimiſſorias promoveri poſſent ad Sacros Ordines. Non audemus tamen certum hujus rei eventum ſpondere; ſed vobis maturius expendendum relinquimus. Forte iiſdem ſumptibus, quibus nunc Theologi nutriuntur Lovanii, nutriri poſſent in iſtis Seminariis. Dolemus vobis quotidie bonos Sacerdotes ac Paſtores vel per mortem (ut de D. *Tibos* heri intellexi); vel per lapſum, qui morte deterior eſt, eripi: ſi quos noverimus, qui ad miniſtrandum Eccleſiæ veſtræ idonei ac parati ſint, non deerimus in illis exhortandis ut munus

(*a*) DD. Steenoven & Daalenoort Deputati fuerant ad Ill. Nuntium Colonienſem pro conciliatione quadam in negotio Cleri & Capituli Ultrajectini. Hanc formulam dum exigeret Nuntius pro conditione conciliationis, omnem negotiationem diſſolvit. Extat de eodem argumento Epiſtola D. Petitpied, Doct. Par. de 12. Aug. 1711.

iſtud

iſtud ſuſcipiat. Dabit forte aliquos perſecutio; ſed vix a paucis tantum animi exſpectem. In tota Diœceſi Gandenſi; ne unus quidem inventus eſt. Præſentationem veſtram ad Burſam accepit Eximius Præſes Collegii Pontificii; ſed triginta florenos in ſupplementum exigit a Burſario, qui illos procurabit, ſi ſolvendi ſint. Ego ipſum monui de vinculo quo Eccleſiæ veſtræ adſtrictus eſt, & de comparanda ſibi ſcientia ac virtutibus, quibus inſtructus eſſe debet ut rem tantam ſuſcipiat.

6. anni 1715.

EPISTOLA CIV.

Franc. Verſchuren (a) Erkelio, (ſuo & Eſpenii nomine): An Duo Capitulares poſſint eligere Vicarium, ſi Capitulum ſit in defectu eligendi?

Rev. Adm. & A. D. Circa caſum a R.V. propoſitum, conſului D. *Antoninum*. Cenſet mecum, quod caſu quo ceteri Capitulares (*Harlemenſes*) nolint eligere Vicarium, qui Capituli jura exerceat, (quod ipſi nunquam aperte fatebuntur, dicentque id ad alios non ſpectare); vel ſi electus forte Vicarius declaret, ſe jura illa non exerciturum, (quod etiam veriſimiliter nunquam declarabit), non poſſint tunc alii duo probi Capitulares valide eligere alium Vicarium. Hujuſmodi jus eis non competit, niſi quando alii ſunt in defectu eligendi. Porro alii tunc, ſi jura poſitiva ſpectes, non fuerunt in defectu; nam elegerunt; ſuoque officio, quoad hoc, functi fuerunt. An electus ita Vicarius muneris ſui partes ſit impleturus non pertinet ad alios, ſi mere conſiderentur jura. Electio non erit ob id invalida; & electus habet ſemper jus Provinciam iſtam adminiſtrandi, quum ita viſum fuerit. D. *Antoninus* deſiderabat his addi, quod cum Eccleſiæ veſtræ negotia ſint adeo intricata, omnino cavendum ſit ne quidquam in re tanti momenti fiat, quod etiam a viris pietatis & juſtitiæ ſtudioſis merito poſſet reprehendi. At modo forſan tota hæc quæſtio ceſſat: nam intelligo ex D. *Acquoy*, ſcripſiſſe D. *Graspar* Capitulares conveniſſe; quinque ex illis noluiſſe eligere Vicarium, ſed a D. Internuntio Bruxellenſi poſtulaſſe ſibi unum deſignari; alios vero Dominos, elegiſſe D. *Groenhout*. Id jam R.V. procul dubio innotuit... (b)

Salveant omnes amici. D. *Antoninus* ſingulariter jubet R.V. ſalvere. Deus te, vir Ampliſſime, inſtantibus Feſtis, omni cœleſtium donorum benedictione locupletet. Maneo Conſultiſſime Domine, Rev. V. humillimus famulus. *F. Verſchuren.*

Lovan. 2. Junii 1715.

EPISTOLA CV.

Fr. Verſchuren Erkelio ſuo & Eſpenii nomine: De eodem argumento.

Adm. Rev. & A. D. Ob negotium, de quo in ultimis veſtris ad me litteris, iterum conveni D. *Antoninum*, & D. Canonicum *Vivien* bonum Juriſperitum. Cenſuimus.

1. Vicarii electionem prorſus extra juris regulas a duobus probis Capitularibus factam, nullius eſſe roboris.

2. Eoſdem D. Canonicos poſſe ac debere id ſignificare D. *Groenhout*.

3. Eoſdem debere rogare atque monere dictum D. *Groenhout*, ut tanquam Senior Capituli velit quantocius convocare Capitulum, ad eligendum Vicarium, qui jura Capituli velit exercere.

4. Tum agenda juxta formam juris alia, de quibus in ſcheda D. *Antonini* (c), & in prima mea ſuper hocce negotio Epiſtola.

5. In ipſa jam Congregatione poſſe ac debere duos illos, Capituli ſui jura conſervare volentes, alios hac ſuadeque habentes monere atque urgere, ut velint eligere Vicarium verum, ſive talem qui jura Capituli, Sede vacante, velit reipſa exercere.

6. Si alii, vel nihil ad hoc reſpondeant, vel dicant, id ad D. illos hactenus non pertinere, vel facturum Vicarium prout videbitur &c. & interim ſi ad electionem procedant, electionem videri validam, non obſtante aliorum duorum proteſtatione.

7. Si Canonici minus ſani, vel dicant, ſe nolle eligere ullum Vicarium; vel ſi ſua ſponte, aut aliorum duorum permoti cura ac ſolicitudine, aperte declarent electuros ſe Vicarium, ſed talem qui nihil ſit facturus, tum poſſe duos alios, alium eligere Vicarium, qui officio ſuo ſit functurus: cum perinde videatur nolle eligere Vicarium, vel nolle eligere niſi talem, quem ipſi eligentes nolint muneris ſui partes explere: nam *Vicarius* non eſt nomen dignitatis. Unde in eadem Eccleſia poteſt quiſpiam habere dignitatem & ſimul Vicariatum; ſed eſt nomen & res officii præſtandi.

8. Oportere omnia peragi in *forma probante*, & juxta juris Regulas, ut tota res Juriſperitorum calculis poſſit comprobari, ne alioqui mala naſcantur graviora prioribus.

Satis clarum eſt, duos Capitulares, qui electionem ſtertentis tantum Vicarii redarguunt in aliis, non poſſe eligere D. *Groenhout*, aliumve ſimilem, qui nunquam manum ſit admoturus operi.

Cauſa eſt valde intricata, quam præſtaret coram, quam per Epiſtolas tractare; ſaltem ſi ſtatus rei non mutaretur, quod ego mihi promittere nullatenus valeo.... (d).

D. *Antoninus* R.V. plurimum reſalutat. Salveant meis verbis DD. *Ooſterling*, *Meganck*, *van Heyningen*, ceterique amici. Maneo ſingulari veneratione, Conſ. D.R.V. humillimus famulus.

Lovanii 12. Junii 1715. *F. Verſchuren.*

APPENDIX ad EP. CV.

Judicium Eſpenii, in cauſa Capituli Harlemenſis.

CASUS POSITIO.

Quam ſtrenue, Majorum noſtrorum vigilantia, Capitulum Cathedrale Harlemenſe, non obſtante temporum difficultate conſervatum ſit, variis ſcriptis luce meridiana clarius demonſtratum eſt.

Et non ita pridem juriſdictionem Epiſcopalem, quæ ipſi Sede vacante competit, exercuit Capitulum illud per Vicarium Generalem Ampliſſimum Martinum Swanium.

Ex novem Capitularibus, quos aliquot retro annis numerare ſolebat, per obitum Franciſci Groenhoutii, & Theodori Viſſcher, ſeptem tantum eorum ſuperſunt.

Per litteras autem extrajudiciales ac minaces

(a) Franciſcus Verſchuren Galenſis S. T. in Academia Lovanienſi Doctor, & Collegii Ultrajectini ſeu Alti Collenſis Præſes, vir inſigniter pius ac doctus, & zeloſus avitæ doctrinæ vindex, quod probant libri ab ipſo conſcripti &c. Obiit Lovanii 9. Septembris 1733.

(b) Quod deeſt reſpicit negotia temporalia Collegii.

(c) Hæc Scheda judicium eſt Eſpenii quod huic Epiſtolæ ſubjungimus.

(d) Quod deeſt reſpicit negotia temporalia vel nuntia extranea.

Au-

Aolæ Romanæ, pleriſque eorum tantus eſt incuſſus terror ut Eccleſiæ regimen a morte fere D. *Potcamp* dimiſerint; quod & modo propemodum pro libitu ſuo exercet D. Internontius Bruxellenſis, vel exercere facit per Subſtitutos ſuos.

Ingemiſcunt ad hæc varii Eccleſiarum Paſtores, cum duobus Capitularibus, & ægerrime ferunt Eccleſiæ ſuæ jura uſque adeo negligi & conculcari, non ſine certa diſciplinæ everſione ac animarum detrimento.

Optant ut Capitulares, vel ſaltem eorum pars maxima, animos reſumant, atque unanimiter ad Eccleſiæ regimen ſuſcipiendum ſe accingant. Verum hoc ſperare non licet.

Quæritur igitur

1. An duobus Capitularibus Harlemenſibus hoc caſu, non competat jus exercendi jura Capitularia?

2. An non poſſint eligere Vicarium Generalem, qui iſtud Capituli nomine vere exerceat?

3. An quinque vel plures reliqui Capitulares, ſi in ſententia ſua perſiſtant, ac Capituli jus exercere nolint, duobus aliis debeant prævalere?

RESOLUTIO.

Quandoquidem omnimoda juriſdictio Epiſcopalis, Sede vacante, reſidet penes totum Capitulum, non autem penes ſingulos de Capitulo ſeparatim conſideratos, non apparet quo titulo duo Capitulares ſeparatim ab aliis quinque Capitularibus poſſint actus juriſdictionis exercere; ſive jus habeant exercendi jura Capitularia; quia hi duo Capitulares ſimpliciter hic conſiderati nequeant ipſum Capitulum repræſentare.

Ad ſecundum, cum ex præſcripto Concilii Tridentini, Seſſione 24. Cap. 16. de Reform. Capitulum Sede vacante, non tantum poſſit ſed etiam jubeatur infra octo dies, ab obitu Epiſcopi eligere Vicarium, poterunt duo Capitulares, imo ultimus ſolus urgere reliquos Capitulares, ut ad eligendum Vicarium ad diem præſcriptum conveniant & procedant, ne alias Capitulum & Capitulares jure eligendi Vicarium excedant; & ex eorum negligentia jus deputandi ad Superiorem devolvatur, ac per ipſum Vicarius deputetur.

Si autem Capitulares, etiam in majori numero ad eligendum Vicarium die ſtatuta non conveniant, vel ad electionem procedere renuant, poterunt duo Capitulares, imo vel etiam unicus, ad electionem procedere, ipſumque jus Capituli, & Capitularium hoc pacto conſervare, atque hoc caſu per unicum Capitularem totum Capitulum repræſentari, & jus Capituli conſervari poſſe communiter tradunt Canoniſtæ; atque inter ceteros Auguſtinus Barboſa, Lib. 1. Juris Eccleſiaſtici, Cap. 19. num. 98. docet, quod ſi finis termini ad electionem faciendam immineret, poſſint pauciores, etiam unus ſolus, non expectatis convocatis eligere, quia tempus interpellat pro homine.

Itaque in caſu propoſito, ſi etiam quinque Capitulares renuant ad electionem procedere, duo poterunt eligere Vicarium qui tanquam a Capitulo electus, poterit Juriſdictionem exercere, tanquam a Capitulo ſibi delegatam: & regimen Eccleſiæ, etiam renuentibus quinque Capitularibus, ſuſcipere; eo quod cenſeri debeat a toto Capitulo electus, quia penes duos Capitulares, in hoc particulari caſu, totum jus Capituli eligendi Vicarium reſidebat.

22. *Junii* 1715.

EPISTOLA CVI.

F. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine: An jus Metropolitani ut talis, ad Capitulum Metropolitanum devolvatur, Sede vacante.

Adm. R. & A. D. In deliberationem vocaturi ea de quibus ultimæ tuæ ad me literæ, convenerunt mecum DD. *Antoninus*, *Opſtratius* (D. *Meliſſius* ægrotat) Canonicus *Vivien* & *Cincquius*. Cenſuimus Vicarium, ſemel valide a Capitulo electum, non poſſe ab eodem Capitulo removeri, ſine juſta cauſa, eaque bene probata. Quantum ad jus devolutum, de quo in Epiſtola Amp. D. *Kryſii* (*a*), hæc quæſtio ſpectat ad Juriſperitos. Hærebant D. *Antoninus* & D. *Vivien*. Non ſatis eis conſtabat jus illud devolvendum ad Metropolitanum Sede vacante. Succedit Capitulum Sede vacante in ea, quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis, niſi probentur excepta; ſed an etiam in ea, ad quæ ſe extendit juriſdictio Metropolitana? Adferebatur caſus Gandavenſis, ubi cum modernus Epiſcopus, infra ſtatutum per leges tempus, non elegiſſet Archidiaconum, re delata ad Capitulum Mechlinienſe, hocce Capitulum vel Vicariatus, elegit D. *Happaert* Canonicum in Archidiaconum. Sed præterquam quod D. *Antoninus* exiſtimaret non eſſe per omnia ſimilem caſum, conſtat quod D. *Happaert* non auſit exercere Archidiaconatus officium. Ob rei difficultatem non valde inclinabatur D. *Antoninus* ad formandam caſus poſitionem. Maturiori opus eſt examine. Multis aliis negotiis detinebatur bonus ſenex; neque firma jam utebatur valetudine, fatigatus ex quodam itinere Bruxellenſi.

Quantum ad propoſitas a D. *Byleveltio* (*b*) conditiones pacis, nullius amicorum ab illis abhorrebat. Optaremus tamen ſcire quale chirographum daturus eſſet D. *Byleveltius*, & cujus auctoritate ſit ad hoc munitus. Confido tametſi non citra timorem de oppoſito, Romanos ſerio velle cauſam hanc terminare. Deus pacis & veritatis det finem bonum,., maneo ſingulari affectu &c. *Verſchuren*.

Lov. 24. Julii 1715.

EPISTOLA CVII.

Fr. Verſchuren Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine: De eodem argumento.

Receptis litteris de 2. hujus menſis ad me ſcriptis, conveni D. *Antoninum* & Canonicum *Vivien*. Pergunt aſſerere, hactenus ſibi non ſatis conſtare, an in caſu poſito, Capitulum veſtrum habeat jus ſtatuendi Vicarium Capituli Harlemenſis. Ajunt ſe ignorare, num ſicut Epiſcopus, quatenus Epiſcopus certæ Diœceſeos, conſtituit unum corpus cum ſuo Capitulo, ita etiam Metropolita, quatenus talis, unum conſtituat corpus cum ſuo Capitulo; proinde etiam non liquere de Juriſdictione, quatenus radicaliter reſidet in Capitulo, hoc illove modo conſiderato. Non occurrebat ipſis ullus auctor qui de hoc argumento tractaſſet. Inſpexi ego ex Collegii Bibliotheca, quoſdam Juriſconſultos; ſed a nullo reperi caſum pertractatum. Poterit R. V. forte invenire auctorem de hac materia agentem: eſſet id non modo utile, ſed pene neceſſarium. Videbatur etiam D. *Antonino* res eſſe ſine exemplo. (*c*) Circa caſum Gandavenſem de D. *Happaert*, ſuggerebatur quod R. V. poſſet ſcribere D. *Janſens*, vel D. *Soetens*. Prudenter hic proce-

(*a*) Cornelius Franciſcus Krys, Amſtelodamenſis, S. T. L. Canonicus Graduatus Harlemenſis zeloſiſſimus Paſtor &c. Obiit 28. Sept. 1720.

(*b*) Succeſſore D. Damen in Vicariatu Apoſtolico.

(*c*) Hæc quæſtio ſoluta eſt in ſequenti Epiſtola & in Reſolutione 25. Maii 1717. quam videre eſt infra parte IV. n. III.

dendum, ne ab ipſis quoque amicis proceſſus improbetur. In omnibus oportet nos adorare judicia Dei.

Circa Tractatum ad quem D. *Byleveltius* ſollicitat, cenſebant ſupradicti amici, quod ſi rebus omnibus pro veſtra ſecuritate ſincere peractis, D. *Byleveltius*, vel ipſe quoque D. Internuntius aliquibus inſtrumentis fide mala abuteretur, id non deberet venire ad veſtrum computum, modo vos tempore & loco poſſetis ſatisfacere publico.

D. *Antoninus*, qui R. V. diligentiſſime jubet ſalutare, ſuadebat, ut R. V. ſcriberet D. *Hennebel* Epiſtolam qua virum rogaret, ut rationes aperire dignaretur, quibus ipſe permovetur ad acceptandam Bullam *Unigenitus*. Salve &c. F. *Verſchuren*.

4. Auguſti 1715.

EPISTOLA CVIII.

Opſtraet Erkelio, Eſpenii & aliorum nomine: De eodem argumento. (a)

Conſ. & A. D. Judicium Clariſſ. Eſpenii, Eximii Verſchuren, aliorumque amicorum eſt.

1. Ante omnia Vicario & Capitulo Veſtro Metropolitano certiſſime conſtare debere, quod D. *van der Meer* a Capitulo Harlemenſi in Vicarium electus eſt, cum hac clauſula aut ſimili: *ut functiones Vicarii non exerceat.*

2. Hoc ſi conſtiterit, cenſendum eſt, quod Capitulum Harlemenſe nullum Vicarium elegerit; nam ſic eligere aut nullum eligere, idem eſt.

3. Itaque jus eligendi Vicarium poſt octiduum elapſum juxta Tridentinum, devolutum eſſe ad Metropolitanum, vel Sede vacante ad Capitulum Metropolitanum, juxta conſtantiſſimam conſuetudinem in Galliа, quod & veſtro Capitulo aſſervandum videtur, juxta conſuetudinem centum annorum & amplius, quo aliis Eccleſiis ſuffraganeis, Leovardienſi, Groningenſi &c. ubi Capitula non ſunt nec Vicarii, conſtanter hactenus provido.

4. Vicarii ergo veſtri eſſe, providere Eccleſiæ Harlemenſi, ubi Capitulum officio ſuo deeſt.

5. Et quamquam jus Capituli Veſtri Metropolitani foret dubium, in tanta tamen neceſſitate illud ſufficere, ut ad electionem Vicarii Harlemenſis procedatis.

6. Conſequenter elapſo jam dudum octiduo, poſſe Vicarium veſtrum Metropolitanum, cum conſilio & aſſenſu Capituli, Vicarium Harlemenſem eligere.

7. Convenire, ut eligatur aliquis ex Diœceſi Harlemenſi, & is quidem ex Harlemenſi Capitulo, ſi quis in eo idoneus judicetur; alioquin nihil obſtare quominus etiam eligatur extra Capitulum Harlemenſe.

8. Neque opus eſt libellum ſupplicem Paſtorum ac Sacerdotum Harlemenſium communicare Harlemenſi Capitolo, ſed ſatis eſt, ſi ſignificetur illi Capitulo, & Vicario prætenſe electo, quod jure ad Capitulum & Vicarium Metropolitanum devoluto, in Vicarium Harlemenſem electus ſit N. N.

9. Simul litteras Patentes a Vicario veſtro Metropolitano mittendas eſſe ad Vicarium quem elegeritis, exprimendo quod elegerit illum cum conſilio & aſſenſu Capituli ſui Metropolitani; eique mandando ut Diœceſi Harlemenſi ſtrenue invigilet, & Vicarii officio fungatur.

10. Tandem debere illam electionem publicam fieri, ut omnibus innoteſcat, addendo quod ea facta ſit juxta Tridentinum, jure devoluto, dum Vicarium non elegerit Capitulum Harlemenſe.

Suggerit R. D. Canonicus *Vivien*, qui & ipſe nobiscum ſentit, in motivo pro Capitulo Harlemenſi referri *quod* Rovenius, deficiente etiam alias Capitulo Harlemenſi, Vicarium Harlemenſem jure devoluto elegerit; quod ad hanc cauſam appoſitum eſt. Sum cum Clariſſimo Eſpenio, Exim. Verſchuren, R. D. Canonico *Vivien*, Conſultiſſime & Ampl. D. A. V. humillimus famulus. *J. Opſtraet.*

Lovanii 27. Septemb. 1716.

EPISTOLA CIX.

Ægidio Smet (b): Quod penes P. Præpoſitum, non penes Archiepiſcopum, ſit auctoritas dimittendi Patres ex Oratorio.

Ampl. Pater. Intellexi D. Archiepiſcopum (Mechlinienſem) Amplitudini veſtræ intimaſſe, quod in caſum, quo Pater de *Hooge*, non ſatisfaciat ſuper propoſitis quæſtionibus, ipſum Patrem deberetis dimittere ex Oratorio, & ſi per vos non dimittatur, ipſe D. Archiepiſcopus auctoritate ſua illum dimitteret. Rogo Amplitudinem quam enixe, ob veterem amicitiam, ut attente conſideret gravitatem hujus negotii, quia ſi hoc D. Archiepiſcopo permittatur & obediatur, jam dimiſſio ex Oratorio non erit penes Præpoſitum, prout ſemper fuit conformiter ad Conſtitutiones Oratorii, ſed penes D. Archiepiſcopum, qui prætendit cognoſcere & judicare de cauſa dimiſſionis. Vult enim, quod hic Pater dimittatur, niſi ſatisfecerit punctis ab ipſo propoſitis. Inſuper liberum ſibi eſſe prætendit ea puncta proponere, quæ ſibi videbuntur opportuna, & a ſuo dependere judicio, utrum Pater iſte ſuper punctis ſibi propoſitis ſatisfecerit vel non ſatisfecerit. Et, ut apparet, prætendit quod hinc ſuo judicio Pater Præpoſitus cæco modo abſque examine aut cauſæ cognitione, deberet ſe conformare in dimiſſione ſui ſubditi, & exequi realiter dimittendo, ut proinde Patri Præpoſito in hac dimiſſione (quæ eſt ſummi momenti, & unde pro magna parte dependet bonum Oratorii) nullas haberet partes niſi ſimplicis executoris. Igitur judico, quod in hac cauſa Amplitudo veſtra deberet fortiter & conſtanter, his D. Archiepiſcopi conatibus obſiſtere, & jura Oratorii tueri. Indubitatum imprimis eſt, quod penes Patrem Præpoſitum vigore Conſtitutionum Oratorii, ſit auctoritas dimittendi Patres ex Oratorio, vel eos corrigendi ſuper eorum defectibus. Deinde certum eſt, quod nullus jam receptus & incorporatus Oratorio, niſi ex notabili cauſa, invitus dimitti queat. Præterea nemo poteſt dimitti, niſi ſuper cauſa dimiſſionis legitime convictus, & Patri Præpoſito tamquam Judici & Superiori cauſa legitime probata fuerit. Neque crediderim, quod umquam in Oratorio viſum fuerit, quemquam a Patre Præpoſito fuiſſe dimiſſum ob cauſam, cujus ipſe nec judex nec cognitor fuerit. Quare pro conſervatione hujus juris neceſſarium plane judico, ut Amplitudo veſtra petat a D. Archiepiſcopo per literas, ut dignetur informationes ſuper moribus aut doctrina dicti Patris *de Hooge* vobis communicare in ſcripto, ut, eis viſis, examinatis, & audito dicto Patre, ſtatuere poſſit de dimiſſione hujus Patris tamquam ejus judex legitimus, prout reperiet

(a) Circa negotia, de quibus in hac Epiſtola, & in quatuor immediate præcedentibus vide Præfationem Hiſtoricam *Cauſæ Eccleſiæ Harlemenſis*, notanter § X.

(b) P. Smet tunc erat Præpoſitus Generalis Congreg. Oratorii D. J. apud Belgas. Vide *Chronicon Oratorii apud Belgas* pag. 198. & ſeq. ubi dicitur quod Clar. D. Z. B. van Eſpen, amicorum Oratorii coryphæus, cum eodem Ægidio Smet in eadem ſemper claſſe humaniores litteras ſub directione PP. Oratorii Thumiſius didicerat, & ab eo tempore ſuaviſſimam quamdam neceſſitudinem cum bono ſene coluerat.

jus-

juſtum, & quod in hac cauſa nihil de ſuo officio intermittet. Spero, quod in hoc momentoſo negotio vobis aderit lumen Spiritus Sancti, quo videre poſſit quid agere debeat, ſcilicet pro conſervatione juris cognoſcendi in prima inſtantia de cauſa dimiſſionis per Patrem Præpoſitum; ſi enim hoc jus Præpoſito adimatur, & auctoritas de cauſa dimiſſionis *in prima inſtantia* judicandi ad alium transferatur, facile perſpiciet Amplitudo veſtra, quantum inde Congregationi Oratorii præjudicium immineat, quod ne fiat, pro intimo (quo & Amplitudinem veſtram ipſamque Congregationem Oratorii hactenus complexus fui & complector) affectu, Deum Patrem luminum rogare non omittam; qui ſum Admodum Reverendæ ac Ampliſſimæ Paternitatis veſtræ humillimus famulus.

Z. B. van Eſpen.

Datum Lovanii 29. Aprilis 1717.

EPISTOLA CX.

R. P. Ægidio Smet (a): De eodem argumento.

Adm. R. ac A. P. P. Cum mihi relatum eſſet, duobus Presbyteris (*b*) Congregationis veſtræ difficultates moveri per D. Archiepiſcopum Mechlinienſem, eaque occaſione non parum convelli Statuta Congregationis & jura Præpoſiti, ſignanter circa dimiſſionem & admiſſionem perſonarum, reſolvi, pro antiquo erga Oratorium & ſignanter erga Paternitatem veſtram benevolentiæ affectu, penitius rem hanc examinare. Quo examine facto, reperi, non modice jura Præpoſiti circa dimiſſionem perſonarum e Congregatione convelli, ſaltem indirecte, per Mandatum D. Archiepiſcopi datum & miſſum Reverentiæ veſtræ 28. Maii 1717. mandando Reverentiæ veſtræ, ut duos Patres ad D. Archiepiſcopum indilate accedere juberet, ut ſe a ſuſpicione Janſeniſmi liberent idque *ſub pœna dimiſſionis ex Oratorio*: quo non obſcure D. Archiepiſcopus ſibi aſſumit jus dimittendi perſonas ex Oratorio, aut ſaltem jus mandandi Præpoſito, ut eos e Congregatione dimittat, quos ipſe arbitrabitur dimittendos. Quam vero neceſſarium ſit huic infractioni obſiſtere, facile videbit Reverentia veſtra, ſi expendere dignetur quod hac ratione facile continget præcipuos nonnunquam Presbyteros e Congregatione fore dimittendos, ubi contigerit eſſe Archiepiſcopum Oratorio minus bene affectum, aut ejus æmulis nimis auſcultantem. Itaque, ſalvo meliori, cenſerem huic Archiepiſcopi prætenſioni eſſe obſiſtendum, ut minus per reverentiam, juridicam tamen proteſtationem, qua ipſi ſignificetur quod in dimiſſione perſonarum ex Congregatione Oratorii, non intendat ſe ſubeſſe Mandatis Archiepiſcopi, ſed jus illud conformiter ad Statuta Oratorii Cap. 9. velit ſibi omnino manere liberum. Hæc pro antiqua in Paternitatem veſtram amicitia ſuggerere volui, omnia veſtro maturiori judicio ſubmittens, qui ſum Admodum Reverendæ ac Ampliſſimæ Paternitatis veſtræ humillimus famulus.

Z. B. van Eſpen.

(*Paulo poſt* 28. *Maii* 1717.)

EPISTOLA CXI.

Erkelio: De factis in Reſolutione 25. Maii 1717. relatis.

Quod Præſul, (*c*) de quo in veſtris, excuſaverit ſe conformare Reſolutioni noſtræ (*d*) donec eſſet ſatis certus de factis quibus reſolutio noſtra innititur, non videtur imprudenter factum. Quomodo autem hic Præſul poſſet de his factis ſufficienter certiorari cum amicis inquiſivi; viſumque eſt, quod vel poſſet quiſpiam de factis tum in caſus poſitione, tum in reſolutione relatis, præſertim de Batavia ſacra deſumptis, rite informatus, ad Præſulem mitti cum authenticis monumentis, quibus fides horum factorum Præſuli adſtruatur; vel ſi ita videretur inſtrumenta authentica huc tranſmittantur, ut hæc per Doctores, qui reſolutioni ſubſcripſerunt cum clauſula *ſuppoſita veritate factorum*, videantur & expendantur, atque ſi forte ipſis ſufficienter videantur probata, ipſi declarent quod viſis & examinatis his inſtrumentis, judicent facta in caſus poſitione allegata, & in reſolutione adducta eſſe ſufficienter probata, & conſequenter conformiter ad reſolutionem procedi judicent.

Verum hanc declarationem a Doctoribus noſtris, qui ſubſcripſerunt accipere poſſe ſpero quidem ſed addicere non poſſum: interim me libenter impendam, & me precibus & ſacrificiis veſtris commendans ſubſcribor. Ad R. D. V. Z. B. *van Eſpen.*

29. Maii 1718.

P.S. Videtur convenientius, ut ſi huc inſtrumenta mittantur ſimul aliquis veniat, qui reſolutionem Doctorum ſollicitet.

EPISTOLA CXII.

Erkelio: An Vicarius Generalis debeat eſſe de Clero, & perſonaliter reſidere.

Adm. Rev. & Ampl. D. Non exiguo dolore nos afflixit mors virorum illorum, de quibus in veſtris; & ſignanter D. Heuſſen, (*e*) qui ſingulari cum fructu in vinea veſtra laborabat.

Confidimus quod aliquando excitabitur, qui verbo imperat ventis & mari, & facit tranquillitatem magnam, & imperabit fluctibus maris & ventis qui in naviculam irruunt, eamque pene mergendam minantur, ut aliquando eam, & vos quos in remigando laborantes videt, ad optatum portum perducat.

Quantum ad priorem articulum in veſtris propoſitum cenſeo quod convenientius omnino eſſet, ut unus e Clero Eccleſiæ Harlemenſis Vicarius conſtitueretur, qui & in eadem Diœceſi perſonaliter reſideret, quam ut cura hujus Eccleſiæ committatur Vicariis Eccleſiæ veſtræ, qui nec de Clero ſunt Eccleſiæ Harlemenſis, neque in hac perſonaliter reſidere poſſunt.

Cæterum ſi in Clero Harlemenſi non reperiatur, cui poſſit in his circumſtantiis Vicariatus committi, vel alia forſan occurrat in eo conſtituendo difficultas, non video, quid obſtet, quin poſſit hæc cura demandari Vicariis Eccleſiæ veſtræ; nullo enim poſitivo Decreto cautum invenio, quod Vicarius Sede vacante, debeat conſtitui e Clero hujus Eccleſiæ, aut in ea perſonaliter reſidere teneatur. Imo ſcitur, quod pluribus ſæculis obtinuerit, ut Metropolitanus deſignaret unum ex Epiſcopis comprovincialibus, qui ſub titulo viſitatoris, viduatæ Eccleſiæ curam gereret, qui nec de Clero erat Eccleſiæ viduatæ, nec intra fines ejuſdem perſonaliter reſidebat.

Verum eſt, quod Concilium Tridentinum videatur loqui de uno ſingulari Vicario conſtituendo; ſed tamen non obſtante hoc Decreto in omnibus paſſim Eccleſiis, etiam Belgicis, (excepta particulari Eccleſia

(a) Vide Chronicon Oratorii apud Belgas, pag. 201. Ibidem pag. 211. dicitur quod circa menſem Auguſti 1719. Clar. Doctor Eſpenius R. P. Ægidio Smet tanquam veteri amico fuſas litteras ſcripſerat in favorem R. P. Cornelii Bouberel Præpoſiti electi in Comitiis 9. Maii ejuſdem anni ſed has recuperare nequivimus.

(*b*) Joan. *de Hooge*, & Hieron. *Zegers.*

(*c*) Epiſc. Bolonienſis.

(*d*) Agitur de reſolutione DD. Lovanienſium 25. Maii 1717. de legitima Juriſdictione Capituli Ultrajectini.

(*e*) Hugo van Heuſſen, Decanus Capituli Ultrajectini &c. obiit Lugduni Batavorum 14. Februarii 1719.

Mechlinienſi) cura vacantis Eccleſiæ committitur pluribus Vicariis, qui in commoni, ſub nomine Vicariatus curam viduatæ Eccleſiæ gerunt, nullo Vicario Generali Eccleſiæ viduatæ conſtituto.

Alterum punctum in veſtris propoſitum tanti videtur ponderis, ut cenſeam merito adhuc paulisper differendum, ac interea Patrem luminis orandum, ut quid in re tanti momenti agendum ſit nobis oſtendere dignetur. (*a*) His maneo cum apprecatione felicis quadrageſimæ, Adm. R, & Amp. D. V. hum, fam. Z. B. *van Eſpen*. Lovanii hac 26. Febr. 1719.

EPISTOLA CXIII.

Domino Duguet: Quid teſtimonii in cauſa Conſtitutionis UNIGENITUS *pro veritate dare oporteat Eccleſiaſticos Belgii Catbolici.* (*b*)

Sapientiſſime Domine. Excitat nos tot clarorum virorum in Galliis fortitudo, ut & ipſi pro modulo noſtro oppreſſæ veritati luculentius aliquod teſtimonium demus. Sed cum non omnes hic idem ſentiant de eligendo inſtrumento, quo teſtimonium iſtud conſignaretur, nihil viſum eſt certi conſtituere, priusquam Gallicanos aliquot amicos conſuluiſſemus, quibus hæc omnia magis in promptu ſunt. In his Tu præſertim occurrebas, Vir Clariſſime, cujus cum fortitudine conjuncta prudentia, a multis annis mihi perſpecta fuit.

Gratiſſimum feceris, & beneficium non modicum præſtiteris, ſi de hac re cum amicis quorum peritiam & pietatem certius noſti, conferre non graveris, & commune conſilium nobis perſcribere. Quod ut in re non levi dare poſſitis accuratius, hisce junximus *Conſultationem ſuper teſtimonio quod in Cauſa Conſtitutionis* UNIGENITUS *pro veritate dare oporteat Eccleſiaſticos Belgii Catbolici, cum extracto ex memoriali* &c, (*c*).

(*a*) Fortaſſe jam agebatur de Electione Archiepiſcopi Ultrajectini.

(*b*) Circa hoc negotium vide: *Memoires hiſtoriques ſur l'affaire de la B.* UNIGEN. *dans les Pais-bas Autrichiens* &c. T. I. p. 383. & ſeq.

(*c*) Epiſtolæ Paſtorali Archiepiſcopi Mechlinienſis editæ anno 1718. ſubſcribere recuſarunt Paſtores non pauci; cumque *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis* poſt ediderit idem Præſul, in quibus omnes ſubſcriptiones collegit, cenſendi ſunt refragari omnes, quorum illic nomina non apparent. In his non modo Paſtores ſunt, ſed Abbates etiam, & integra Canonicorum Collegia.

Plebanus ſeu Paſtor Eccleſiæ Metropoliticæ Mechliniæ, ob recuſatam ſubſcriptionem ſuſpenſus eſt a Divinis, & hactenus ſuſpenſus manet. Plebanus Lovanienſis, alio quidem, ſed frivolo plane prætextu, a Sacris Concionibus ſuſpenſus eſt, ſed revera ob non acceptatam Conſtitutionem, ut hic notorium eſt, & apparet ex reſponſo Internuntii Bruxellenſis, quod dedit, dum petebantur Judices appellationis.

Præter hos ſunt plures alii Eccleſiaſtici, quos ob eamdem cauſam variis modis affligi conſtat.

Undecim Paſtores Brabantini Libellum ſupplicem obtulerunt Supremo Conſilio Brabantiæ, contra novum jugum Conſtitutionis, & litteris etiam queſti ſunt apud Imperatorem, & apud Sereniſſimum Principem *Eugenium*.

Eodem anno Lovanii in ſola Facultate Artium, adverſus propoſitionem acceptandæ Conſtitutionis proteſtati ſunt tredecim aut quatuordecim; quorum Proteſtatio toti Belgio notiſſima eſt, per ingentem numerum libellorum quibus Conſtitutio & impugnata eſt & defenſa, & alibi etiam non ignota, ex quo illius mentionem fecit Eminentiſſimus *Noalius* in ſuo Documento Paſtorali (anni 1719.)

Præter hos, notum eſt in eadem Facultate eſſe plures alios non acceptantes, etſi non ſint Proteſtati; ita ut numerus non acceptantium fere ſit æqualis numero acceptantium.

Similes non acceptantes etiam noſcuntur eſſe in aliis Facultatibus ejuſdem Academiæ.

Præfata quidem Proteſtatio Conſtitutionis doctrinam non impetebat directe; ſed id aperte factum eſt multis libellis in ea cauſa editis, qui ab adverſariis tribuebantur omnibus iis, qui proteſtati fuerant, & habentur ut *mortuum juris* ipſorum publicum, nemine horum reclamante. Erant autem nota Proteſtantium nomina, cum Proteſtationi ſinguli ſubſcripſiſſent, & ſubſcriptam adverſariis juridice inſinuaſſent; ita quidem ut hac occaſione quatuor Præbendæ eorum Romæ impetratæ ſint.

Præterea poſt ſubſcripſerunt viginti quatuor Epiſtolæ ad Principem *Eugenium*, cum adjuncto memoriali adverſus Conſtitutionis, & ipſius etiam pacis, ut vocant, *Accommodement*, Gallicanæ, acceptationem, ut videre eſt per adjunctum extractum.

Iidem viginti quatuor cum aliis quadraginta octo ſubſcripſerunt Inſtrumento, quo committitur R. D. *Hoffreumont* Paſtori Leodienſi, qui nunc *Viennæ* verſatur, ut iſtorum omnium nomine agat apud Cæſaream Majeſtatem, ut ejus auctoritate cohibeatur violentia eorum, qui Conſtitutionem nituntur obtrudere, conformiter ad dictum Memoriale.

Et hæc quidem ſunt præcipua, quæ in Diœceſi Mechlinienſi circa Conſtitutionem geſta ſunt.

Quædam etiam in Tornacenſi & Gandenſi contigerunt, quæ hic referre opus non eſt, cum ejuſdem fere generis ſint teſtimonia. Niſi quod apud Tornacenſes quidam provocaverint ad Generale Concilium, ipſamque Conſtitutionem apertius impugnaverint, atque ita durius tractati ſint.

Hæc omnia quamquam non levia videri poſſint iis, qui noverint quam raro in Belgio aperte quis auſit ſe opponere alicui Romano Decreto, dubium tamen eſt, an ſic ſatis intrepide teſtimonium veritati dederint, aut veritatis inimicam Conſtitutionem ſatis impugnaverint, ut in noviſſimo die illis objici non poſſit captivam veritatem ab eis fuiſſe detentam.

Unde quidam de edendo meliori teſtimonio & apertiori cogitant; de cujus ratione & modo hic quæritur.

Scribunt ſenſiſſe quoſdam amicos Pariſienſes, nihil poſſe melius conſuli, quam, ut ſubſcribant Inſtrumento Appellationis ad futurum Concilium.

Verum dignentur hi Domini expendere cauſam quæ hactenus ab Inſtrumento tali perſuaſit abſtinendum eſſe.

Nempe non pendet teſtimonii pondus a formula qua veſtitur. Id quod nuperrime pulchre adſtruxit inſignis auctor (D. D'Etemare) Scriptionis Gallicæ: *Memoire ſur le devoir de parler en faveur de la verité*. Reſpondens enim iis, qui objectant primis ſeculis non fuiſſe a veritatis amantibus condita inſtrumenta appellandi, animadvertit variae eſſe variorum temporum formulas, ipſum vero teſtimonium ſemper idem: nunc vigere Formulam appellandi, qualis hodie in Gallia uſurpatur: ea proinde utendum eſſe.

Sed ſi in his locum habet temporum varietas, an non etiam locorum? maxime quum hæc formula in Belgio his poſtremis ſeculis uſurpata non fuerit, & certe ſciatur Cæſaris ejusque Adminiſtrorum animos offenſura, novasque perturbationes excitare ſine fructu poſſet: ſine fructu, inquam; nihil enim veritati decedet; ſi eadem, quæ in tali Inſtrumento eſſent dicturi, per Epiſtolam, aut ſimili quadam ratione exiſtimantur.

Imo timeri etiam poteſt ne Cæſar ipſo modo agendi in circumſtantiis præſentibus ſic irritetur, ut abjiciat conſilia & propenſionem quam habere videtur ut Conſtitutioni reſiſtat; & ejus cauſa oppreſſos, per efficax Decretum propediem ſublevet; eaque agere pergat quæ ad congregandum Concilium Generale juvare magnopere poſſint. Adde paucos valde futuros, qui inducantur ad appellandum, cum jam multi reputentur Conſtitutioni eſſe contrarii.

Sunt, qui ſuggerunt Inſtrumentum Appellationis apud fidelem aliquem Galliæ Epiſcopum depoui; & in ipſius tabulas referri poſſe; opportune poſtea, cum viſum fuerit, in lucem edendum. Sed, inquiunt alii, interea nihil teſtimonio veritatis, quamdiu Inſtrumentum latebit, accedet; & inſuper metuendum eſt, ne ex improviſo caſu, prout in hujuſmodi fieri ſolet, premature lucem videat; aut etiam ſupprimatur, ita ut potius expectanda videatur iſta temporis opportunitas, qua & Inſtrumentum condi, & ſimul in lucem edi oportere judicabitur.

Interim illud hucusque arridet præ cæteris, ut momenta rationum, ob quæ Conſtitutionem non accipiunt, Aviti per Belgium Academici Lovanienſes, Cæſareæ Majeſtati per Epiſtolam, aut per Dominum *Hoffreumont* exhibeant.

Sunt & qui conſulant ut Pontifici ipſi his de rebus ſcribatur, ſubſcribentibus quibuſdam ex iis, qui titulo aliquo honoris donati ſunt, reliquis ſingulari inſtrumento conteſtantibus, eadem ſeſe ſentire ac vovere.

Verum exiſtimant alii id non convenire, quia non ea dignitate aut multitudine ſunt, ut evadere poſſint indignationem & exploſionem; nihilque, ut ajunt, hoc eſſet aliud, quam initium jacturæ facere.

Quæritur igitur quænam videantur Avitis Academicis Lovanienſibus aut veritatis in Belgio amatoribus neceſſaria eſſe facienda, atque etiam quænam utiliora, & ſi non abſoluta neceſſaria ſint,

Beneficium cumulabitur, ſi reſponſio brevibus aliquam argumentis muniatur.

(*Duas Epiſtolas Reſponſorias Domini Duguet reperire eſt in Lucubratione ſæpe citata, cui titulus*: MEM. SUR L'AFF. DE LA B. UNIG. DANS LES PAISBAS AUTRICHIENS &c. T. I. p. 394. & 398.)

Vale.

Vale. Vir Clariſſime, & pro me cæteriſque idem ſentientibus Deum precare, ut nobis infundere dignetur & lumen quo cernamus ea, quæ agenda ſunt, & validam charitatem, qua eadem ipſa alacriter perficiamus. Sapientiſſime Domine, C. T. humillimus famulus. *Z. B. van Eſpen.*

Lovanii 28. Julii 1721.

LETTRE

De M. l'Evêque de Boologne (*de Langle*) ſur Mer à M. van Eſpen.

M. L'obligation que m'impoſe mon miniſtere de veiller autant qu'il eſt en moi aux intérêts de l'Egliſe, eſt ce qui me fait prendre la confiance de vous écrire aujourd'hui. Inſtruit comme vous êtes de la diſcipline Eccléſiaſtique, vous ſçavez mieux que perſonne, qu'un Evêque ne doit pas toujours ſe renfermer dans la portion du troupeau qui lui eſt confiée, & qu'il y a des occaſions & des conjonctures, où ſa charité & ſa vigilance paſtorale doivent s'étendre plus loin. Ces occaſions ſont ſans doute, Monſieur, lorſque la vérité eſt attaquée, que l'erreur fait du progrès, & que les ſentinelles poſées dans Iſraël paroiſſent comme endormies, & manquer à leur devoir: c'eſt alors que des Evêques à qui Dieu a inſpiré quelque zele, ſont en droit de ſortir de leurs limites, de pourſuivre l'erreur partout où elle ſe trouve, & de ſuſciter à la vérité des défenſeurs dans tout les lieux où elle peut être en péril.

J'ai tâché, par la miſéricorde du Signeur, de m'acquiter de ce devoir dans ces jours de trouble & de confuſion, ſoit par des écrits qui me ſont particuliers, ſoit par d'autres qui me ſont communs avec quelques autres Prélats de ce royaume, auſquels il a plu à Dieu de m'unir pour la défenſe de la vérité. Ces écrits répandus dans nos Provinces & ailleurs, y ont produit de grands biens, gloire en ſoit rendue au Dieu tout puiſſant; ils ont ſervi à animer les forts, à ſoutenir les foibles, à affermir ceux qui étoient chancelans, & à retirer de l'erreur ceux qui n'avoient pas mérité d'être livrés à un aveuglement total.

Mais un des ouvrages, dont nous avons lieu de nous promettre un ſuccès plus abondant & plus général, par la benédiction qu'il a déja plu à Dieu d'y donner, eſt la lettre à notre Saint Pere le Pape Innocent XIII. qui m'eſt commune avec ſix de mes illuſtres collegues dans l'épiſcopat. Comme cette piece eſt écrite en Latin & en François, elle peut être également lue par les François & les autres nations. Les éditions Latines qui en ont été faites l'ont dû rendre commune dans vos cantons; & il n'y a pas à douter qu'elle n'y ſoit entre les mains de bien du monde. Cela étant, nous avons un grand intérêt de ſçavoir comment elle y a été reçue, & de quelle maniere elle a été regardée dans les Pays Bas, & particulierement dans votre univerſité de Louvain. Je crois, Monſieur, ne pouvoir mieux m'addreſſer qu'à vous pour en être exactement informé. Nos adverſaires ont affecté de nous repréſenter cette univerſité comme donnant les mains abſolument & ſans réſerve à l'acceptation de la Bulle Unigenitus. *Accoutumés à prendre pour acceptans de la Bulle tous ceux qui ne réclament pas ſolemnellement contre, ils nous inſultent, & nous défient tous les jours de trouver ailleurs qu'en France, le plus petit clergé qui ne reçoive de cœur & d'eſprit cette Conſtitut. Je ſçai combien (il y en a) à rabattre, & le peu de cas qu'il faut fairi de ces ſottes vanteries; mais quelques vaines qu'elles ſoient, on ne ſçauroit en montrer la vanité par trop d'endroits. Ainſi, Monſieur, quoique j'aie déja fait voir par des preuves ſans réplique dans ma réponſe à Mr. l'Evêque de Soiſſons, que la commune prédication eſt contraire à la Conſtitution* Unigenitus, *& qu'on la rejette, cette Conſtitution, dans tous les lieux où l'on enſeigne une doctrine qui lui eſt oppoſée, néanmoins je ſerois fort aiſe d'avoir dequoi détromper ſur cela les perſonnes même les plus prévenues. Ayez donc, je vous ſupplie, Monſieur, la bonté de me marquer diſtinctement & au vrai l'état préſent de votre univerſité par rapport aux affaires de la Conſtitution; & notamment ce qu'on y penſe, auſſi bien que dans toute votre Province, de notre lettre à S. S. ſi notre conduite dans toute cette grande affaire eſt approuvée ou déſapprouvée; & s'il n'y en a pas pluſieurs parmi vous, qui vouluſſent nous donner quelque ſigne de correspondance & d'union avec nous dans les mêmes ſentimens. La réputation que vous êtes ſi juſtement acquiſe par vos excellens ouvrages, & le long tems qu'il y a que vous êtes conſulté comme le docteur de toute la Flandre, doivent rendre votre témoiguage d'un grand poids. Je l'attends avec confiance, perſuadé que je ſuis, que votre amour pour l'Egliſe ne vous fera rien négliger de ce qui pourra contribuer à me donner tous les éclairciſſemens dont j'ai beſoin pour la défenſe d'une ſi bonne cauſe.*

On ne peut être avec une plus véritable eſtime, & plus de vénération pour votre grand mérite, que je ſuis, Monſieur, votre, &c. † Pierre Evêque de Boulogne ſur Mer.

EPISTOLA CXIV.

Epiſcopo Bolonienſi (de Langle).

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Redditæ mihi fuerunt litteræ tuæ, etſi paulo ſerius, quas 31. Januarii proximi perſcribere dignabaris nimis ſane mihi honorificas. In his occurrit ſtatim ſpiritus tuus vere Apoſtolicus, & Sacerdotalis charitas, qua ad nos te quoque extendens de Academia noſtra Lovanienſi, & Eccleſia Belgica ſollicitos es. Etenim mihi quoque ſemper perſuaſiſſimum fuit munus Epiſcopale ſic fuiſſe a Chriſto Domino inſtitutum ut ad officium uniuſcujusque Epiſcopi in ſolidum pertineat toti qua patet invigilare Eccleſiæ, omnique loco, ubi charitas & neceſſitas exegerit, curam impendere & auctoritatem Paſtoralem: quidquid enim ad evitandam confuſionem aliaque incommoda de Diœceſeon & Provinciarum circumſcriptione ab Eccleſia ordinatum eſt, juris eſt poſitivi, quod charitati & neceſſitati cedere debet.

Pro tua igitur Paſtorali ſollicitudine petis a me, Illuſtriſſime Domine, ut accurate reſpondeam ad tria, vel quatuor capita, ſuper quibus edoceri cupis. Piaculum duxerim tam gravi auctoritati non parere.

Primum eſt, ut diſtincte & ſincere exponam quis ſit præſens ſtatus noſtræ Univerſitatis circa negotium Conſtitutionis *Unigenitus*.

Si verum eſt, prout ab Illuſtriſſima gratia tua in reſponſione ad Epiſcopum Sueſſionenſem recte ſapienterque obſervatum fuit, Conſtitutioni oppoſitos eſſe cenſendos eos omnes, qui doctrinam docent illi contrariam; dicendum plane eſt Academiam Lovanienſem, atque adeo & Clerum Belgicum, qui ex hac fere conformatur, Conſtitutioni *Unigenitus* adverſam eſſe; ſiquidem ibi adhuc, largiente Domino, prævalet antiqua Facultatis Theologicæ doctrina & traditio, quæ in celebri cenſura adverſus *Hamelium & Leſſium*, ac in articulis per Deputatos ſuos *Innocentio XI.* oblatis continetur.

Quod ſi ad profeſſionem ſpectes acceptationis, fatendum eſt ſtrictum Collegium Facultatis Theologicæ, conſtans octo dumtaxat viris, in quibus duo ſunt Religioſi, binam edidiſſe declarationem, qua Bullam *Unigenitus* accipit, non tamen tanquam *regulam fidei*; nam & hæ voces ſtudioſe evitatæ ſunt, & non ſic a ſe receptam eſſe plures ex iſtis octo vi-

viris conſtanter aperteque conteſtati ſunt, & conteſtantur hodiedum.

Miraris, ſcio, Reverendiſſime Præſul, quid factum ſit, ut tam nobiles Doctores eo adduci potuerint. Sed conſiderandum jam ab anno 1682. Facultate illa excludi cœpiſſe eos, qui articulis Eccleſiæ Gallicanæ aſſentiri viderentur: itemque poſtea per factiones Patris *Deſirantis* ſub nomine Sacræ Facultatis quædam invecta eſſe Decreta, (*a*) quæ præclariſſimis & melioris ſpei Theologis omnem ad ejus gradus & munia aditum præcludant.

Facultas enim Artium, quæ ob inſigne privilegium nominationum a Curia Romana magnopere dependet, die 7. Novembris 1718. ex majori numero decrevit palam ſe profiteri obedientiam Conſtitutioni *Unigenitus*, idque litteris ſcriptis Sanctitati Suæ ſignificare.

Verum huic Decreto, numero non multo inferiori, diſſenſerunt, atque ex his tredecim, quorum Choriphæus erat *Opſtratus*, legitimo proteſtationis inſtrumento, intercelſionem, ſeu oppoſitionem ſuam conſignarunt, cauſamque ſuam deinde, non ſine gravi ſuo incommodo, ſtrenue proſecuti ſunt & vindicarunt.

Nihil præterea de illa re geſtum fuit in Univerſitate noſtra, nihil umquam in Comitiis ejus generalibus quinque Facultatum, nihil in conventu Facultatis ſpeciali, ſive Juris Canonici (cujus ipſe ſum membrum) ſive Juris Civilis, ſive Medicinæ.

Cæterum non deſunt hic viri Religione, doctrina & gradu conſpicui, quos conſtat Conſtitutionem non admittere; & quorum pars magna revera cauſam oppreſſionis ſuæ coram Cæſare & Rege noſtro præclare agunt; quibus ſe junxerunt plures per Diœceſim Mechlinienſem diſperſi Paſtores, Canonici aliique; nec ab hac parte defuerunt, qui cauſam hanc ſolidis ſcriptis propugnarunt.

Quæris ſecundo, Reverendiſſime Domine, quid de tua & ſex nominatiſſimorum Epiſcoporum ad ſuam Sanctitatem Epiſtola hic cenſeatur?

Etiam Lovanii recuſſa multorum ſane manibus teritur. Non eſt, credo, quæ ibi elucet, humana veſtra virtus & ſapientia, ſed divina, cœleſtis, Apoſtolorum ævo digna, & quaſi ſeptemplicis candelabri admirabile quoddam lumen, quo in his diebus nubila & caliginis divinitus illuſtremur & recreemur. Hæc Epiſtola veſtra Conſtitutioni non penitus faventes miro gaudio affecit, & ad veritatis defenſionem acrius ſtimulavit. Hanc, ego fateor me ſatis laudare non poſſe, nec mirari: hanc ego ex animo complector: huic plaudo, ac plane conſentio; idemque fere de hac ipſa mecum ſentire per magnum Belgarum numerum, Theologos, Religioſos, Juriſperitos, Magiſtratus, omniſque generis Catholicos fideles Religionis ſuæ peritiores, partim per me ipſum cognovi, partim non dubiis multorum teſtimoniis mihi perſuaſum eſt.

Ut autem ego ſic ſentiam, alioſque idem mecum ſentire facile credam, graves ſunt & multiplices cauſæ, quarum ut privatas quaſdam, vel Academiæ noſtræ ſpeciales hic attingam, ſine, quæſo, Præſul digniſſime.

Novum prædeſtinationis Cardinalis Sfondrati, & Clericum Romanum Jeſuitæ *Francolini*, Schola Lovanienſis imprimis exhorruit, hujuſque duo illuſtres Theologi egregie confutarunt: neque cordatus Chriſtiano Catholicus ſenſu aliquo Evangelii imbutus pernicioſa eorum placita ſuſtineat; his tamen placitis favere videtur, & majori ex parte quaſi inædificata Conſtitutio *Unigenitus*, intellecta nimirum, ut debet, in ſenſu naturali & obvio.

Propoſitiones, quas Bulla condemnat, ſpectantes magnum amoris Dei præceptum, vel neceſſitatem illius amoris ad converſionem cordis, differre mihi non videntur ab articulis, quos ſub *Innocentio XI.* ſolemniter vindicatos Theologi noſtri adhuc docent, & ipſe Chriſtianæ pietatis ſenſus dictare videtur. Pauli & Auguſtini de Natura, Lege & Gratia dogmatibus, quæ a majoribus noſtris in laudatiſſima ſua Cenſura, ejuſque Apologia tam magnifice & accurate tradita, Doctores noſtri adhuc cuſtodiunt, & plerique fideles in corde gerunt; iis, inquam, dogmatibus, meo quidem judicio, renuntiare oporteat, ut damnea cum Bulla, quæ ad hæc capita reduci poſſunt, propoſitiones.

Quemadmodum Conſtitutio componi non poſſe videtur cum antiqua doctrina fidei & morum, ita nec cum jure Eccleſiaſtico, cum Eccleſiæ disciplina, Canonibus ſpiritu Dei conditis, & totius orbis reverentia conſecratis eam facile concilies.

His enim adverſa eſſe videtur cenſura propoſitionum, quæ ad methodum pertinent remittendi & retinendi peccata; item ea, quam de poteſtate clavium & hierarchia Eccleſiaſtica ingerit, doctrina.

Condemnatio propoſitionis 91. Principes omnes Chriſtianos & Magiſtratus ſæculares merito ſollicitos habet ſuperiorum ſæculorum eventibus edoctos. Venio nunc ad propoſitiones de lectione Scripturæ Sacræ, quarum ego proſcriptionem contrariam equidem eſſe exiſtimo non ſolum luculentiſſimæ diſciplinæ Divinæ Eccleſiaſticæ longe ſaluberrimæ, & populi fidelis in Chriſto libertati; verum etiam Concilii Tridentini Decretis graviſſimis, ac præterea, quod notari meretur, ipſius liturgiæ ſacræ ritui quaſi eſſentiali: ſiquidem a temporibus Apoſtolorum Sacrum Miſſæ Officium ſine prælectionibus Divinæ legis ad populum tanquam promulgatione conditionum *novi & æterni Teſtamenti ſanguine J. C.* ſanciendi numquam fuit celebratum.

Certe cum Bulla in hac parte non ſenſiſſent antiqui Theologi Lovanienſes, qui cum turbatiſſimo Lutheri ævo præcipui exiſterent fidei Romano Catholicæ Antiſtites, duas tamen celebres verſiones Bibliorum, alteram Gallicam, alteram Belgicam, ſpeciali auctoritate evulgarunt; idque, ut in præloquiis utriuſque verſionis annotatum eſt, in plebis Chriſtianæ uſum communem multo utiliſſimum.

Nec eadem admiſſa hic fuiſſet ab iis delectis viris, qui Regia auctoritate anno 1569. præpoſiti erant concinnando *Indici expurgatorio* Belgii nationibus accommodato; hi enim, etſi ante oculos haberent formam Indicis Romani a Pio IV. editi, ex decem tamen ejus regulis quatuor tantum adoptarunt, omiſſis conſiderate ſex aliis, inter quas erat & quarta de lectione Bibliorum: qui *Index expurgatorius* Belgicus per ſpeciale edictum Philippi II. Regis Catholici probatus fuit & obſervari juſſus, ut latius expoſui in tractato de publicatione Legum & Placito Regis, parte IV. C. 2. §. 3. neque reperi Indicem Romanum cum ſuis regulis ritu conſulto in Belgio publicatum fuiſſe.

Excuſa, Illuſtriſſime vir, hanc obſervationem, quam expreſſit indigna agendi ratio quorumdam, qui obtentu iſtius regulæ IV. & novæ hujus Bullæ, a Diviniſſimo & ſaluberrimo libro blaſphemis interdum vocibus populum ſanctum Dei avertere non dubitant.

Ad formam Bullæ ut tranſeam, agnoſco, quæ in illa notaſti abuſus, nullitatis & obreptionis argumenta & indicia: ut nihil jam dicam de clauſulis, quæ Belgarum moribus & libertatibus non conveniunt.

Omittere tamen non poſſum, quod libro conſiderationum moralium & Innocentiæ auctoris debere me ſentio teſtimonium. Hic liber, cura Theologorum

(a) Loquitur hic Eſpenius de introductione ſubſcriptionis Formularii Alexandri VII. ſecundum B. *Vineam Domini.*

Bel-

Belgarum latine redditus, frequentiſſime hic fuit lectitatus cum ſumma omnium Theologorum & cordatorum hominum ædificatione & fructu.

Ejus vero auctore Paſchaſio *Queſnello* per tempus octodecim circiter annorum, quo Bruxellis vixit, uſus fui valde familiariter, nihilque minus in ipſo adverti, quam atrocia illa conſilia & ſceleratas molitiones, quæ ipſi impinguntur. Quin econtrario rapuit me ad ſe, quod in nullo alio reperi, vaſta & profunda eruditio cum admirabili ſimplicitate, animi modeſtia & ſingulari humilitate conjuncta, ad quam & longe tenerrima erga Eccleſiaſticam auctoritatem ſubmiſſio & reverentia accedebat; ac veriſſimum eſſe deprehendi illud, quod quondam magnus ille Joannes *Neercaſſelius* Fœderati Belgii Epiſcopus titulo Caſtorienſis, coram nobis Lovanii in Collegio Adriani VI. de viro dederat teſtimonium bonum. Dixerat, Illuſtriſſimus ille, fuiſſe ſe Pariſiis, (nempe circa annum 1674.) ibidemque vidiſſe præcipuos viros doctrina & religione inſignes; nullum autem ſe reperiſſe eruditione ac pietate Paſchaſio *Queſnello* præſtantiorem. Nec aliam porro de venerabili Dei Presbytero exiſtimationem habuiſſe, conſtat eos omnes, quibus contigit ut hic in Belgio eum privatim cognoſcerent.

Petebas tertio loco, Reverendiſſime Domine, ut edicerem, quid hic judicemus de ea, quam in hac graviſſima cauſa viam teneris & agendi rationem.

Celebrantur hic, & a multis acceptantibus, ſaniori tamen doctrinæ addictis deprædicantur labores & pericula, quibus pro cauſa Dei, ut decet fortes Eccleſiæ Principes & duces, ante pulcherrimam aciem commilitonum Chriſti ex omni ordine & gradu Eccleſiaſticorum tam glorioſe certatis, & patiendo ſuperatis; veſtraque exempla nos hic animant & confirmant. Quæ occaſione viſitationis pagi *de Querals* tibi evenerunt & a te geſta ſunt, Digniſſime Præſul, me piſſime affecerunt. Præclara etiam ſcripta, quibus eandem cauſam tuemini hic magna cum admiratione & multarum ædificatione lectitantur.

Ad id porro quod poſtremo ſciſcitaris, magne Præſul, an apud nos nulli ſint, qui in hac cauſa dare vellent ſigna aliqua conſenſus & conjunctionis.

Hoc ſolum in præſentia dicere poſſum multos equidem in hoc propenſos eſſe, ſi modo daretur opportuna occaſio, quæ ex conditione rerum & temporum ſomenda eſt. Hæc ut primum ſe obtulerit, reipſa ſpero, & facto tam gratioſæ petitioni veſtræ reſpondebitur, confirmante Deo quod operatus eſt, velle, & efficiente quod vehementer optamus, ut nullo loco veritati deſimus, aut teſtimonium Jeſu Chriſti erubeſcamus.

Perge, quæſo, piiſſime Antiſtes, quos curia tua & exemplis excitas, eoſdem etiam ſacris precibus amplius juvare. Vota noſtra ſunt, ut quæ in vobis certat, in vobis vincat & triumphet veritas.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine, Ill. V. G. humill. & obſeq. famulus. *Z. B. Van Eſpen,*

Lovanii 16. Martii 1722.

EPISTOLA CXV.

Erkelio: De electione Archiepiſcopi Ultrajectini.

Conſ. & Ampl. D. Ad quæſtiones ſuper negotio graviſſimo Eccleſiæ veſtræ hactenus reſpondere diſtuli ob nonnulla negotia intercurrentia: interim non dubito, quin in his circumſtantiis omni modo allaborandum ſit, ut eligatur per Capitulum aliquis in Epiſcopum, iſque ordinetur; licet in hujus ordinatione non ſervarentur exacte ea omnia, quæ moderna Eccleſiæ diſciplina præſcribit. Scitur enim quod ubi neceſſitas aut charitas proximi urget, ceſſare debeant omnia quæ jure poſitivo inducta ſunt: Quod autem neceſſitas & charitas exigant ut in partibus veſtris ordinetur Epiſcopus, qui huic Eccleſiæ neceſſarios Miniſtros ſuppeditet, nemo dubitare poteſt; quandoquidem ſatis conſtat Romanos vobis non daturos Epiſcopum, niſi id faciatis quod conſcientia vobis non permittit.

Interea Quæſtiones, ſuper quibus judicium meum exquiritis, diſcutiam, & quid de illis ſentiam vobis ſincere reſcribam. (*a*) Maneo &c.

Lovanii 26. Auguſt. 1722.

EPISTOLA CXVI.

Epiſcopo Babylonienſi: De prima Babylonienſi Apologia.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Magna animi ſatisfactione prælecta mihi fuit per D. Barckman, veſtra Diſſertatio Apologetica, ſumma eruditione & unctione referta, ſuper qua a me Præſul Reverendiſſime, reflexiones aliquas fieri poſtulaſtis; cui operi licet me imparem noverim, poſtulatis veſtris non obtemperare nefas duxi: unde breves quaſdam reflexiones per dictum D. Barckman tranſmiſi, quibus quam prudenter & erudite uſus fueris, oſtendunt, quas mihi communicare dignatus fuiſti, additiones ad prædictam Diſſertationem. Ex illis additionibus ſignanter perſpexi, textum Concilii Tridentini aptiſſime caſui, & materiis veſtris eſſe applicatum ejuſque ſenſum ſinceriſſime explicatum, nec non Pontificalis Romani verba congruentiſſime applicata.

Illud, & fateri debeo, me non ſine ſummo horrore & animi dolore ex hac Diſſertatione obſervaſſe illum plane irregularem & horrendum modum priſtinis ſæculis inauditum, quo adverſus Epiſcopum, omni reverentia caracteri Epiſcopali debita neglecta proceditur; quin omnes, qui hanc Diſſertationem legent, niſi paſſione aliqua excæcati, eodem horrore percutientur.

Interim hoc mihi ſolatio fuit, quod ex his omnibus perſpexerim, quam potens ſit Deus, qui etiam mala & peſſima paſſionibus hominum bene uti novit ad ſalutem ſuorum Electorum; & profectum ſuæ Eccleſiæ. Ita enim hanc tempeſtatem permiſit Deus bonus & juſtus in Paſtorem quem Eccleſiæ Babylonicæ homo præficere propoſuerat, ut eum ad Eccleſiam Batavicam quaſi tempeſtate jactatum protendere diſponat, & hanc Eccleſiam tot laboribus fundatam, tot ſudoribus per Præſules ſecundum cor ejus rigatam, jam quaſi collabentem ſuſtineat, & ipſo miſerante ad priſtinum ſplendorem reducat; quod ut fiat ſperandum per eum qui opus bonum cœpit; in quo opere ſi quid a me fieri poſſe judicaverit, libentiſſime impendam & ſuperimpendar. Vota mea apud Paſtorem omnipotentem interim erunt, ut opus bonum perficiat, obſecrans te, Digniſſime Præſul, ut me Sacrificiis & precibus veſtris præſentem habeas, confidens per preces Martyris & Confeſſoris miſericordiam conſecuturum apud Patrem miſericordiarum & Deum totius conſolationis. Hiſce cum omni veneratione ſubſcribor &c. Lovanii 10. Aprilis 1723.

EPISTOLA CXVII.

*Prænobili Domino ***: De Bullis Dogmaticis, ac de Placito Regio pro eis requiſito.*

Prænobilis ac Conſultiſſime Domine. Petis a me

(*a*) Judicium ſuper his Quæſtionibus dedit D. van Eſpen, 12. Dec. ejuſdem anni, ſubſcribendo Diſſertationi de miſero ſtatu, quam retulimus P. III. n. V.

in litteris tuis, quænam Bulla cenſeatur eſſe *Dogmatica*, & utrum ſimilis Bulla etiam requirat *Placitum Regium*, priuſquam per Provincias publicari queat.

Ad primom reſpondeo, quod *Bulla Dogmatica* proprie dicatur illa, in qua certum punctum doctrinæ tamquam a Deo revelatum populo credendum proponitur & definitur: vel e contrario tamquam hæreticum aut erroneum proſcribitur. Hoc modo ſumpta Bulla dogmatica, nequaquam comprehendit Eccleſiaſticas Conſtitutiones aut Decreta, quibus morum diſciplina, aut Eccleſiaſtica Politia, ſive aliqua ad illam pertinentia præſcribuntur.

Hac diſtinctione ioter dogmata & Decreta diſciplinæ uſa fuit Synodus Tridentina, referens ſpeciatim Decreta ad diſciplinam morom ſpectantia, inter Decreta Reformationis; atque ita hæc plane ſeparans a Decretis dogmaticis, quibus fidei articuli continentur.

Ulterius notandum, hanc eſſe inter dogmata ſeu articulos fidei, & Decreta Reformationis differentiam, quod priora tamquam a Deo revelata ſemper & ubique ut talia ſint recipienda & credenda; adeoque nec pro locorum aut temporum varietate, mutationi obnoxia, cum ſemper & ubique debeat eſſe eadem fides: at poſteriora, ſcilicet Decreta Reformationis, ſint mutabilitati obnoxia; & pro temporum & locorum diverſitate, variare poſſint.

Hoc ipſum obſervarunt Principes noſtri, ac eorum Magiſtratus in receptione ac publicatione Concilii Tridentini, dum circa Decreta Reformationis, prævie inſtituto examine, plures modificationes & reſtrictiones adhibendas notarunt; ſed circa Articulos fidei ſive dogmata, per Concilium propoſita, nullo inſtituto examine, ſimpliciter publicanda cenſuerunt, eo quod non dubitarent hoc Concilium tamquam Generale Eccleſiam univerſalem repræſentans, infallibili judicio fidei dogmata decidiſſe.

Igitur licet fatendum ſit, Decreta quædam, etſi duntaxat ad diſciplinam pertineant, atque ita pro tempore locorum & perſonarum diverſitate varia & mutationi obnoxia, poſſe eſſe conducibilia ad fidei & doctrinæ puritatem conſervandam & ſtabiliendam; tamen quia nullum fidei dogma tamquam a Deo revelatum proponunt aut definiunt, proprie dici non poſſunt Decreta dogmatica, ſeu Decreta fidei nulli mutationi aut variationi obnoxia, ſed inter Decreta diſciplinæ referenda ſunt.

Porro certum eſt inter Decreta duntaxat ad diſciplinam ſpectantia, & mutationi obnoxia etiam referenda eſſe illa, quibus vetatur ne quis in hac vel illa materia dogmatica, utatur certis terminis vel expreſſionibus, eo quod hoc vel illo tempore & loco, termini illi vel expreſſiones facile nata ſint inducere in errorem contra fidem, ubi alio tempore & loco a ſimilibus terminis & locutionibus nullum metuendum eſſet erroris periculum, eo quod hujuſmodi termini & expreſſiones eo loco & tempore, ab omnibus in ſenſu vere Catholico intelligerentur & acciperentur.

Dum igitur quæſtio eſt de Bullis dogmaticis; illæ duntaxat vere dogmaticæ dicendæ ſunt, quibus certum & determinatum dogma ut credendum, vel ut rejiciendum fidelibus proponitur.

Ad ſecundum reſpondeo, prævie ad publicationem Bullæ *Dogmaticæ* Pontificiæ, æque requiri Placitum Regium, ac ad cæteras Bullas Curiæ Romanæ.

Nam imprimis notandum, non idem judicandum de his Bullis Romanis etiam dogmaticis, quod de Decretis fidei Conciliorum Generalium Eccleſiam univerſalem repræſentantium; quandoquidem Bullæ ſub nomine Pontificis Romani emanantes, non procedant ab auctoritate infallibili, ſicut definitiones fidei alicujus Concilii Generalis, puta Tridentini, quæ propterea ſine novo examine recipiuntur, ut ſupra annotatum eſt.

Ulterius id evincit ſcopus Placiti, qui æque in his Bullis dogmaticis ac in cæteris obtinet. Scitur etenim unicum hujus Placeti ſcopum eſſe, quem jam pridem expreſſit Didacus *Covarruvias*, Pract. QQ. Cap. 35. n. 3. ibidem monens, quod non tantum prævie ante admiſſionem Nuntiorum Apoſtolicorum in Regnis Hiſpaniarum ad Regia eatur Auditoria, ſed multis in negotiis & caſibus Litteræ Apoſtolicæ ante executionem earum ad Regia mittantur Auditoria, & Tribunalia, rationem hujus miſſionis allegans ait: id „ fieri ex *Regio* Decreto, ut illic examinetur ne quid „ fiat & obtineatur falſis precibus, & importunis ſug- „ geſtionibus a Summo Pontifice adverſus Regni Re- „ gumque Hiſpaniarum Privilegia, & Apoſtolicas „ conceſſiones; denique ne litteræ ſummi Eccleſiæ „ Præſulis contra publicam ſpiritualia, Eccleſiaſticæ „ & temporalia hujus Provinciæ utilitatem, præter „ ipſius concedentis voluntatem & conſenſum, exe- „ cutioni mandentur. „

Et Covarruviæ in hoc puncto conſonant quotquot de hoc Regio Placito ſcripſere; inter quos eminet Franciſcus *Salgado* in doctiſſimo ſuo Tractatu de ſupplicatione ad Sanctiſſimum, qui ibid. Cap. 13. n. 13. aſſerere non dubitat, quod " omnes in caſus in qui- „ bus dari poteſt Bullarum retentio in Senatu, uni „ tantum rationi nitantur, & unico fundamento juſti- „ ficentur: nempe præjudicio Reipublicæ, ac damno „ publicæ utilitatis, quodque ad hunc duntaxat finem „ tendat, ob illumque fuerit hoc ſalubre remedium „ introductum. „ Quod latius deducit Cap. 3. ubi n. 28. dicit eam praxim hoc uno fundamento ab omnibus Doctoribus juſtificari.

Eumdem hujus praxeos ſcopum paucis expreſſit Hubertus Loyens, in Tractatu *de Curia Brabantiæ*, notans quod nullæ Bullæ Pontificiæ mandentur executioni ſine permiſſu Regis, aut cognitione eorum, qui ſupremæ juriſdictioni præſunt; quorum partes ſunt eas inſpicere atque agnoſcere, an nihil contineant aut admixtum habeant quod Rempublicam lædere poſſit: *in quo uno*, ait, *omnis Placiti uſus conſiſtit*.

Cum igitur indubitatum ſit, pluribus titulis contingere poſſe, ut Bullæ vulgo Dogmaticæ publicatio & executio in jura publica impingere queat: conſequens eſt quod conformiter ad ſcopum Placiti, iſtiuſmodi Bullæ æque ac reliquæ e Curia Romana emanantes, Placito Regio muniri debeant; ſive in Regis Auditoriis prævie ad publicationem revidendæ & examinandæ ſint.

Hinc Covarruvias, aliique, ſeu recentiores de hoc Placiti uſu tractantes, nullam inter Bullas Dogmaticas aliasve differentiam vel verbo indicarunt, ſed generatim de omnibus aſſerunt eas ſine Regis Placito publicari non poſſe.

Imprimis licet dogmata fidei ubique & ſemper ſint eadem, ipſe tamen modus, quo populo hæc dogmata proponuntur, & populus ad Profeſſionem alicujus dogmatis conſtringitur, varius eſſe poteſt, & plurima occurrere poſſunt, quæ uno tempore, & uni populo conveniant, & alio tempore & populo plurimum obeſſent.

Idipſum latius, adductis quibuſdam exemplis, deduxi in libro de uſu *uſu Placiti* Parte 5. Cap. 2. §. 1. ubi & notavi eam ob cauſam Philippum II. non judicaſſe formulam fidei, per Pium IV. propoſitam, & Romæ ritu ſolito ſolemniter publicatam omnibus generatim proponendam, illiusque profeſſionem emittendam, quantumvis id Pontifex per Bullam ſuam mandaſſet, & Synodus Provincialis Cameracenſis idipſum a Principe poſtulaſſet.

Ad hæc contingere poteſt, ut ob certas circum-

ſtan-

ſtantias, puta ob excitatas diſſenſiones ſuper aliquo dogmate, non conveniat repeote populum conſtringere, præſertim ſub gravibus pœnis, ad aſſentiendum ſive profitendum; quid ſuper hoc dogmate fide divina ſit credendum; ſed potius ſuaviter prius populum conveniat diſponi & inſtrui ſuper ipſo dogmate, ut ita quodammodo ſua ſponte ad veritatem dogmatis amplectendam alliciatur.

Ulterius in hoc quoque ſollicite laborandum & attendendum, ut fidei formulæ, ipſaque Decreta dogmatica, claris & ſpecificis terminis ipſum fidei dogma fidelibus proponant, ne alias aliquando contingat ut dum per per ſimiles fidei formulas, fideles in unam fidei conſonantiam adunare volunt, ipſasque circa fidei dogmata diſſenſiones componere & extinguere ſtudent, ipſa diſſidia & ſcandala, per obſcuritatem & æquivocationem magis augeant, & diſſenſiones excitent.

Nemo ignorat, quantas in partes Eccleſiam ſciderint variæ illæ formulæ pro fide Catholica aſſerenda, ut præferebatur, contra Arianos compoſitæ, & per Epiſcopos evulgatæ; idque ob terminos æquivocos quibus erant conceptæ.

Quis neſcit quantos motus, ob ſuam obſcuritatem, excitaverit hæc propoſitio, tanquam pro dogmate Catholico propoſita: *unus de Trinitate pro nobis crucifixus fuit?* Quidni igitur etiam hoc titulo Decreta Romana vulgo dogmatica revideri in Provinciis poterunt, priusquam publicentur aut executioni mandentur; ne ſubinde ob ſuas obſcuritates & æquivocationes non tam ſint apta ut populum in fide inſtruant, & in fidei unitate fideles coaleſcant, quam potius ut majores diſſenſiones, circa ea quæ credenda ſunt, excitentur, & populus ſuper eo quod credendum eſt, in partes ſcindatur.

Proinde cum Decreta dogmatica, ſeu fidem concernentia ſubjaceant eisdem incommodis circa modum publicatioois aliaquæ externa ſpectantia ipſam Decretorum executionem, recte advertit Ampliſſimus ac eruditus Autor tractatus *de jure Belgarum*, circa receptionem Bullarum Pontificiarum, has Bullas dogmaticas ejusdem eſſe rationis cum aliis Decretis, ac proinde, ſubjungit idem Autor quod ſi Proceriboa Eccleſiæ viſum fuerit Decretum pure dogmaticum, id eſt in quo fidei articulus credendus proponitur, promulgare: eam promulgationem fieri, ſervata veteri forma, ratio exigat: „ neque enim, „ ait, materia fidei hoc ſingulare affert, ut quoad „ publicandi ritum omnia turbentur; cum poſſit, „ conſervatis receptis moribus, res tranquille peragi, & ad notitiam populi perduci. “ Cap. 1. n. 15.

Obſervat quoque hic Autor, quod cum Bullæ quæ circa dogmata aliquid ſtatuunt, non magis quam Bullæ quæcumque aliam materiam concernentes, ſint immunes ab incommodis quibus Reſpublica & Eccleſia turbari poſſet, conſequens ſit „ æquum „ non eſſe (eas Bullas) eximi a ſolitis cautionibus „ & obſervationibus, quibus nova Decreta munienda ſunt, ut ſine periculo tranquillitatis in „ Rempublicam admittantur. “

Cum autem continuo Curia Romana magis magisque allaboret, ut Bullas vulgo dogmaticas, a Placito Regio eximat, ut ita ſub prætextu ſtabiliendi dogmata, ſuas prætenſas prærogativas in præjudicium jurium & prærogativarum ſuæ Majeſtatis nec non conſuetudinum populi & libertatum Eccleſiarum, ſtabiliet & extendat; merito Regia Auditoria tanquam fideles Principis ſui Miniſtri ſedulo attendunt, ut hoc jus Placiti ſuper Bullis etiam dogmaticis integrum ſervetur: uti anno 1658. expoſuit Conſilium Flandriæ, Conſilio Privato: poſtquam enim rogavit, ut in futurum Bullarum Papalium executio & publicatio ſuſpenderetur, neque ſuper iis Placitum petitum concederetur *du moins*, (*ajunt*) *jusques après les avis préalables des Conſeils Provinciaux*; ſubjungunt: *ce qui ſemble d'autant plus neceſſaire en cette conjoncture de temps, où la Cour de Rome eſt ſi entreprenante ſur les droits & autorités des Souverains, & où quelques audacieux oſent décrier journellement le très ancien & très ſalutaire uſage du dit Placet: lequel toute fois eſt le moyen unique pour ſoutenir les libertés & franchiſes des Egliſes & des peuples, contre les uſurpation indues des officiers de ladite Conr Romaine; leſquelles il convient réprimer plus vigoureuſement à cette heure, que l'on entend le dit Internonce vouloir au mepris de la puiſſance ſuprême de S. M. introduire un ſtile de publier telles Bulles, ſans même de mander le dit Placet, ſous ombre qu'icelui ne ſeroit requis ès matieres dogmatiques; telles que l'on pretend être les Ecrits défendus par la dite derniere Bulle; non pas même au regard des traités de la Morale que les Caſuiſtes modernes ont alterée d'une façon étrange. A quoi nous jugeons qu'il eſt beſoin d'obvier à temps, & de conſerver la coutume louable des quelques ſiecles, obligeant à l'impetration dudit Placet pour les publications & emploix de toute ſorte de Lettres, Bulles, Reſcrits & autres proviſions émanées des Païs etrangers, & ſignamment de la Cour Romaine, afin què ſous ce voile de doctrine il ne ſe gliſſe quelque choſe préjudiciable à l'autorité du Roi, & au repos du Commun & public.* Hæ litteræ habentur integré in Appendice Monumentorum ad dictum tract. de Placito Regio, ſub litt. B.

Hunc ſuum zelum pro conſervando hoc jure Placiti ſioſtendit conſilium Statûs an. 1719. cumenim ex libello ſupplice per me ipſi oblato, & Epiſtola D. *Govaerts*, data 8. Decemb. 1718. ad D. Archiepiscopum Mechlinienſem eidem libello juncta, intellexiſſet Conſilium, quod indicta Epiſtola per meum latus, hoc jus Placiti ſuper Bullis dogmaticis impeteretur, & doctrina quæ illud aſſerit tanquam *vetus fermentum* traduceretur, remiſit me pro obtinenda juſtitia ad Magnum conſilium - adjunctis litteris quibus mandabatur ejusdem Magni Conſilii Conſiliaribus Fiscalibus, ut ſe in hac cauſa jungerent pro conſervandis juribus ſuæ Majeſtatis.

Hi autem mihi juncti, unà mecum adeo manifeſte oſtenderunt jus Placiti Regii ſuper Bullis dogmaticis in dicta Epiſtola enervari, ut tandem cauſa plenarie inſtructa die 23. Febr. 1722. per ſententiam Magni Conſilii condemnatus fuerit *D. Govaerts: declarant n'avoir été permis au Reſcribent* (D. Govaerts) *d'inſerer dans ſa lettre du 8. Decembre* 1718. *jointe au different, la periode commençant: præcipue unus qui non ceſſat, jusqu'a la fin, comme contraire au droits, hauteurs, & juriſdiction Souveraine de S. M.* &c.

Cæterum ſuper Placetatione Regia requiſita circa Bullam *Unigenitus*, reſpondebo tibi quantocius licuerit. Prænobilis ac conſultiſſime Domine, famulus tuus humillimus. Z. B. *van Eſpen.*

Lovanii 6. Julii 1723

EPISTOLA CXVIII.

Ser. Principi Eugenio à Sabaudiâ &c.

Prince Sereniſſime. Il y a quarante ſept ans que je ſuis du Conſeil de l'Univeſité de Louvain, Docteur en droit & Profeſſeur des Sacres Canons, j'en ai employé une bonne partie à ſoutenir par des ouvrages publics les droit, Hauteurs & prérogatives de S. M. & les libertés de ſes Païs bas contre les entrepriſes des Eccleſiaſtiques. Le même zele & mon devoir, m'obligent de me mettre aux pieds de V. A. S. pour repreſenter en très profond reſpect que cette Univerſité que j'ai vu tres floriſſante pendant plusieurs annés, eſt aujourd'hui reduite dans un état à faire

pitié, &, certainement à la veille d'une totale ruine, ſ'il n'y eſt pourvû par un remede prompt & efficace, & particulierement en faiſant ceſſer les violences & oppreſſions qui reſultent de la B. Unigenitus.

J'ai cru, Sereniſſime Prince, que je ne pouvois mieux employer le peu de jours qui me reſtent à vivre dans mon age avancé, qu'a detailler par un Memoire (*a*) *la deplorable ſituation de la même Univerſité; & de ce qu'il conviendroit de faire & de regler pour la remettre dans ſon prémier état.*

J'oſe ſupplier très humblement qu'il plaiſe à V. A. S. de me faire connoître ſi elle aura la bonté d'agréer que j'envoye ledit memoire. J'ai l'honneur de me dire avec un très profond Reſpect &c. (1724)

EPISTOLA CXIX.

Erkelio: De quadam prætenſâ irregularitate originis ex parte Matris.

Ampliſſime Domine. Redditæ mihi ſunt Litteræ veſtræ, quibus me ornabas 20 hujus. Quod ad ſuperiores oon reſponderim, ideò eſt, quia exiſtimabam vobis communicatum eſſe reſponſum noſtrum, quod paulo ante dederamus ad Epiſtolam quamdam Domini *Thierry*, nobis miſſam a Domino *Erneſt*, quo reſolvimus ea quæ concernebant electionem Vicarii Generalis Harlemenſis. Cæterum nulla fuit occaſio exhortandi Dominum *Burchman* ad ſuſcipiendum iter in Hollandiam. Tranſeo igitur ad ultimas veſtras, in quibus proponitur difficultas quæ incidit circa irregularitatem quam potuiſſet contraxiſſe D. *** ratione originis ex parte Matris. Ad quam Reſpondeo quod licet ſupponatur nuptiis parentum ipſius oon acceſſiſſe Benedictionem Sacerdotalem, non tamen propterea dici poſſe eundem Dominum aliqua irregularitate, vel in ſpeciem, eſſe notatum.

Imprimis enim apud vos notorium eſt Matrimonia hujusmodi quorum altera pars eſt Acatholica, haberi pro veris & legitimis Matrimoniis; licet nulla accedat Benedictio Sacerdotalis, & tantum ſint contracta coram Magiſtratu vel Miniſtro Acatholico. Itemque notorium proles ex hujusmodi Matrimoniis procreatas, haberi vere legitimas ad omnes effectus.

Ulterius conſtat Matrimonia clandeſtina ante Conc. Tridentinum, etiam Benedictione Sacerdotali deſtituta, fuiſſe non ſolum valida & legitima ſed & filios inde ortos fuiſſe legitimos, & ab omni irregularitate eateous immunes.

Ex quo patet quod defectus Benedictionis Sacerdotalis per ſe non importet, ne in ſpeciem quidem, ullam irregularitatem.

Accedit quod Pater hujus Domini ſemper fuit Catholicus, ipſeque filius ab infantia in orthodoxa Religione & fide fuerit educatus; adeoque nec dici poſſit natus ex parentibus hæreticis.

Credo etiam plures alios apud vos extitiſſe, qui ex ſimili conjugio nati, ſine ulla diſpenſatione Ordines Sacros ſuſceperint; nec umquam alicui hujus irregularitatis ſcrupulum motum fuiſſe. Unde conſultius videtur, nihil coram Capitulo de propoſita difficultate, aut ſuperflua illa diſpenſatione movere.

Deum orabimus ut conſilia veſtra ad ſuam gloriam & & Eccleſiæ Veſtræ ſalutem dirigat. Veneror ex animo, & ſaluto Ampliſſimos Dominos Collegas, cum oblatione obſequiorum Ampl. D. Decane. Amplitudinis veſtræ humillimus famulus.

Z. B. *van Eſpen.*

Lovanii 22. Apr. 1725

EPISTOLA CXX.

Erkelius Eſpenio, cujus ſententiam poſtulat de ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, occaſione Diſſertationis D. Damen de eodem argumento.

Non exiſtimo quod iſta diſſertatiuncula (de numero Epiſcoporum &c.) *Eximio* D. Damen, *ejusque Approbatori, multum honoris ſit allatura. Certe non adferet apud lectores cordatos. Sola Epiſtola Pontificis Bened. XIII. ſuffibit ad eos confutandos, qui tam graviter noſtri Archiepiſcopi conſecrationem perſtringens, nullam de invaliditate mentionem facit: quam utique facere oportuiſſet ſi de ejus valore dubitandum cenſuiſſet. Ne tamen libellus tanta confidentia ſeſe oſtentans, incautis imponat, cenſerem brevi ſaltem reſponſione refellendum. Noſti per nos non ſtetiſſe, quod Epiſcopi dictæ Conſecrationi non adfuerint, legisque iſtius venia non fuerit obtenta. Et non dedignaberis nobis ſententiam tuam proferre de ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, præcipue in caſu neceſſitatis; & an ullam habeat veri ſpeciem quod juxta jus Divinum tres Epiſcopi ad tales ordinationes ita requirantur, ut aliter habendæ ſint irritæ & invalidæ, niſi factæ ſint cum diſpenſatione Romani Pontificis. Et prætere a an nemo præter Romanum Pontificem in lege de tribus Epiſcopis adhibendis, nunquam diſpenſare poſſit. Interea Vir Clariſſime, in Feriam tertiam proximam Capitulum convocavi ad novi Archiepiſcopi electionem, poſt Miſſam de S. Spiritu, & Invocatum Dei nomen peragendum; quod ſummi momenti negotium tuis & cæterorum amicorum precibus commendans, profunda veneratione ſubſcribor. Venerande & Clariſſime Domine D. Tuæ famulus obſequentiſſimus.*

J. C. Erkelius.

Delphis raptim. 11. *Maii.* 1725.

EPISTOLA CXXI.

D. Beſſemers (*b*) *Erkelio, Eſpenii nomine: Ad præcedentem reſponſum.*

Ampl. D. Decane. Mittit Clariſſimus Eſpenius hic adjunctum Reſponſum, ſatis prolixum, ad Quæſtionem quam placuit illi proponere per veſtras de 11. Maii. Lubentiſſime ego illud, viro adhuc ſpiritus vigore pleno dictante, ſcripſi. Rogo ut dignetur Amplitudo veſtra quantocius renunciare an recte ſit allatum, & ſimul quid de eo ſentiatis. Si typis evulgandum videatur, inſcribi poterit, ſi judicaveritis, titulus ut infra verſa pagina (*c*). Liceat Ampliſſime Domine, per vos D. Broederſemium ſalutare; meque humillime commendare veſtris precibus, ut etiam ſic vota, quæ pro afflicta veſtra Eccleſia Deo offero, illi ſint grata. Ampl. Domine. Ampl. V. famulus humill. & obſequentiſſimus.

M. Beſſemers.

Lovanii 4. Junii 1725.

EPI-

(*a*) Nous ignorons ſi ce *Memoire* a été reellement composé & envoyé.

(*b*) D. M. Beſſemers Primarius Philoſophiæ Profeſſor in Academia Lovanienſi. Vide quæ de eo dicuntur T. 3. pag. 38. libri cui titulus: *Mem. ſur l'affaire de la B. Unig. dans les Pai. bas Autrichiens.*

(*c*) Titulus indicatus idem eſt quem profert, nimirum: Z. B. van *Eſpen &c. De numero Epiſcoporum ad validam ordinationem Epiſcopi requiſita Reſponſio Epiſtolaris occaſione Diſſertationis Ex. D. Damen*, *S. T. D. & Prof. in eadem Univerſitate, ſuper eadem quæſtione evulgatæ.* Hanc Reſponſionem Epiſtolarem reperire eſt in IV. Parte hujus ſupplementi n. VI.

E P I S T O L A CXXII.

Eſpenius D. J. F. Keyaerts Proburatori Generali in Magno Conſilio Mechlinienſi; ad ei denunciandum publicationem cujuſdam Decreti Concilii Romani (anni 1725.) ſine Placito Regio.

Ampliſſime Domine. Intellexi, habitum fuiſſe ſermonem ad populum per D. Decanum Metropolitæ cum intra octavam S. Rumoldi in Eccleſia ejuſdem, in quo, more ſuo declamaſſet contra illos qui non ſuſcipiunt Bullam *Unigenitus*; quin, quod magis mirum mihi viſum eſt; auſum fuiſſe publice adducere quoddam Decretum, quod dicitur editum in Concilio Lateranenſi ſub moderno Pontifice; imo & inſinuaſſe quaſi hoc Decretum ab Auguſtiſſimo noſtro Cæſare eſſet probatum, & ex nunc a nobis pro lege habendum: de quibus indubie Amplitudo veſtra propius inſtructa eſt.

Illud mihi ſatis habeo perſuaſum, per hoc Decretum non modo diſſenſiones inter Theologos & turbationes in populum nullatenus ſedandas eſſe, ſed amplius atque apertius excitandas; cum enim in Decreto (*a*) præcipiatur *omnibus Epiſcopis & Paſtoribus, ut tota ſollicitudine* curent Conſtitutionem *Unigen. ab omnibus cujuſcumque conditionis & gradus omnimoda obedientia obſervari*, quis hinc non facile apprehendet, hic per RR. induci Tribunal *Inquiſitionis*, omnibus noſtratibus adeo exoſum, ut vel ſolum nomen hic ſit execrationi; utpote quo in memoria revocentur fluctuoſi tumultus Belgici, & tam irreparabilis Provinciarum noſtrarum ruptura atque deceſſio; quibus vel ſolum metus introducendi hujus Tribunalis, occaſionem dediſſe noſcitur.

Præterea ſi hæc Bulla, prout ſonat & verba præſe ferunt in obvio ſenſu, ab omnibus omnimoda obedientia obſervari & recipi mandetur, quanti non erunt inter fideles, qui verebuntur hujuſmodi acceptatione recedere ab iis quæ tanquam prima ſuæ Religionis principia ab infantia didicerunt; & cum lacte Materno ſuxerunt!

Quis inſuper non perſpiciet per hanc Bullam, ac notanter per condemnationem Propoſitionis XCI. quæ ſic habet, *La crainte d'une Excommunication injuſte ne nous doit jamais empecher de faire notre devoir*, ſenſim Curia R. obſtringere velle unumquemque ad acceptanda omnia ejus placita; etiam quæ adverſantur juribus Regiis, & Patriæ moribus & conſuetudinibus; atque inter cætera obſtringere Miniſtros Regios ad conſentiendum omnibus articulis qui in Bulla *Cœnæ Domini* continentur. Quid enim facilius Curiæ R. quam ſuis Decretis, ſtylo ipſi ulitato, inſerere comminationem excommunicationis ipſo facto incurrendæ contra non obedientes aut contravenientes: neque enim poſt hanc Bullam ſemel acceptam dicere licebit Miniſtros Regios ſimili Excommunicatione non ligari; eo titulo quod dumtaxat ea quæ ſui officii ſunt exequantur; ſive agant illud quod vi ſui juramenti agere tenentur; quando quidem hoc ipſum in Bulla reprobetur.

Quin & ſimplex publicatio hujus Decreti prorſus deſtrueret piam illam ſollicitudinem Cæſareæ Suæ Majeſtatis, qua per ſuas litteras tum ad Regia Tribunalia, tum ad Epiſcopos datas, voluit conſulere Tranquillitati publicæ, quam, occaſione hujus Bullæ intellexerat non parum turbatam.

Incidit porro in manus meas ſcriptiuncula, uti mihi apparet, non parum erudita, in qua compendioſe contrarietates hujus Decreti Romani cum prædictis Litteris ſuæ Majeſtatis exponuntur, (*b*) cujus copiam hiſce junctam Amplitutini veſtræ transmittendam judicavi: quamque gratam vobis ſore non ambigo, utea, occaſione occcurrente, pro ſua prudentia & vigilentia ad procurandam Reipublicæ Chriſtianæ tranquillitatem uti poſſit. Subſcribor ſingulari affectu Ampliſſime Domine. A. V. famulus humill. & obſequentis. *Z. B. van Eſpen.*

Lovanii 18. Julii 1728.

Reſponſoriæ Domini Keyaerts.

Clariſſime Domine. Pergratas D. V. de data 18. *currentis cum introcluſo ſcripto recepi; ſatis mihi compertum eſt quanta ſcandala, quæ oblocutiones quotidie oriantur in populo, ex effrenata prædicandi licentia contra eos qui renuunt acceptare pure & ſimpliciter* Bullam Unigenitus. *Decretum Concilii Lateranenſis, nuper Romæ editum, quamvis non placetatum, pro lege habetur, vigore cujus omnes quoſcumque Catholicos ad ejuſdem acceptationem conſtringere intendunt. & ad id per cenſuras Eccleſiaſticas compellere; Decretum Cæſareum ſpernitur; quinimo pro nihilo habetur: jura ſuæ Majeſtatis, privilegia & conſuetudines hujus Patriæ tamopere a majoribus noſtris propugnata, & tot Regiis Decretis firmata, palam infringuntur. Jam ſæpius ea de re conqueſtus fui; ſed huic tanto malo omnes ignoſcunt, nemo ſuccurrit; nec video quod aliquid ſit agendum, priusquam ſua Majeſtas judicium ſuum depromſerit ſuper querelas ipſi oblatas per Eminentiſſimum D. Cardinalem, quoad recurſum ad Regia Tribunalia: quæ quidem querelæ, huic Magno conſilio, ac Supremo Brabantiæ tranſmiſſæ, abunde refutatæ ſunt, ſed cauſa nondum deciſa. Ex quo fit ut omnia negotia quæ tangunt præfatum recurſum in materia oppreſſionis tranſmittantur ad Conſilium ſtatus; idque etiam ſub prætextu Clauſulæ Regio mandato (de die 23. Maii 1723.) inſertæ quæ habet:* Et ſi mes dits Conſeils & Juges rencontrent quelque doute ou difficultè notable, ils en avertiront &c. *Jam namque eo deventum eſt ut omnia eatenus in dubium revocentur per eos qui amant in rebus luce meridiana clarioribus dubia invenire, ut eo modo a ſe avertant quam timent Eccleſiaſticorum potentiam. Quapropter jam dudum tam verbo quam ſcripto inſtiti apud præfatum Conſilium Status, ut velit ſuper prædictas querelas diſponere; ſed nihil hactenus efficere potui; nec eſt ut credo qui mecum agit. Subſcribor qua par eſt reverentia, Clariſ. Domine, Clar. D. V. famulus humill. ac obſequentiſſ.* J. F. Keyaerts.

Mechliniæ 22. *Julii* 1725.

E P I S T O L A CXXIII.

Exc. D. Vice-comiti de Wynants, ſuæ S. Maj. I. & C. Conſiliario in ſupremo ſuo Conſilio Viennæ (*c*).

Excellentiſſime Domine. Ex adjuncto Programmate Conſilii Status (*d*) videbit ſtatim Excellentia tua

(*a*) Notandum hic nullam fieri mentionem de clauſula: *ad ejuſdem fidei* (*Catholicæ*) *regulam*, præpoſtere inſidiose meam Actis Concilii inſerta. Decretum enim Concilii de quo agitur, 5. die Julii 1725. Lovanii januis quarumdam Eccleſiarum affixum, clauſulam ſupradictam non referebat. Vide Exemplar hujus Decreti ſine dicta clauſula in T. IV. Libri cui titulus: *Memoires hiſtoriq.* &c. pag. 247. & in libello cui titulus: *Manifeſta contradictio inter doctrinam Rom. Pontificum ex una parte, & doctrinam quæ recenter ſpargitur ſub nomine Z. B. van Eſpen ex altera, demonſtrata.* Lovanii Typis M. van Overbeke cum approbatione 1725. pag. 14.

(*b*) Vide hanc ſcriptiunculam, in Libro cui titulus: *Memoires hiſtoriques ſur l'aff. de la B. Unig. dans les Pais-bas Autrichiens* &c. T. IV. p. 248.

(*c*) Ill Goswinde Wynants &c. Viennam vocatus Anno 1717. obiit 8. Martii 1732. 71 annos ducens. Celeberrimus fuit pr, ſua in jure ſcientia. Hujus Deciſiones in unum volumen in folio collectæ, publici juris factæ ſunt opera generi ſui D. de Nenyo nunc Sanctioris concilii Bruxellis Archipræſulis, anno 1744.

(*d*) Decretum Concilii Status Bruxellenſis, de die 22. Sept. 1725. contra Reſponſ. Epiſtolarem Eſpenii.

tua quid velim. Amicitia antiqua, qua me dignabatur, facit ut audeam implorare protectionem veſtram, in caſu gravi qui mihi in ſenectute mea jam evenit. Curia Romana tandem aliquando aſſecuta eſt, quod diu intendit, ſcilicet ut doctrina mea, prætentionibus ipſius contraria damnaretur auctoritate Principis, cujus ego jura & prærogativas non ſine magna invidia & periculo ſemper defendi; atque etiam ut ſub nomine ipſius affligeretur perſona mea. Nec modicum ut audivi, exultat inde Internuntius Bruxellenſis (*Spinelli*) quaſi ſuper ſucceſſu ad quem Curia iſta aſpiraſſet ab annis 40.

Dicam candide Excellentiæ tuæ, rei originem. Arripuit Miniſter ille Pontificius occaſionem a quadam Conſultatione, quam in formâ Epiſtolæ dedi ſuper quæſtione, mihi tamquam Juriſconſulto propoſita, in caſu Capituli Eccleſiæ Ultrajectinæ Romano-Catholicæ.

Quo vero prætextu vel fundamento contra hanc meam Conſultationem ille adeo exarſerit, plene ignoro: cum gravamina & allegationes ipſius mecum nusquam communicatæ fuerint verbo vel ſcripto: quin ne quidem exemplar Conſultationis quod conſilio exhibuit, mihi videre licuit, multo minus agnoſcere.

Ego autem Miniſtrum illum nova iterum contra me clam moliri ſubaudiens, ut omnem ſub & obreptionem prævenirem, libellum ſuppplicem optuli Conſilio, in finem ut mecum cummunicarentur querelæ & gravamina Internuntii. Sed incaſſum. Petii, iterum iterumque oblatis libellis: nec ſic obtinui. Prodiit vero programma præfatum, quo Conſultatio ſub nomine meo durius proſcribitur; ac publica ipſius laceratio decernitur: ſicque in famam & honorem meum animadverſum eſt graviſſime, me in audito & indefenſo: quin imo, ſi liceat dicre, auctoritate incompetente.

Et quidem vi cujusdam Brevis Romani (*a*), in hac Patria nec viſi nec placetati, multo minus promulgati, & de quo an garmanum ſit dubitatur: (Certe exemplaria quæ Latino Flandrice Bruxellis & paſſim per Belgium diſperſa fuerunt, ſolam authenticationem Auditoris Internuntii, nullum autem publicationis vel Romæ factæ veſtigium præferebant).

Qoam mihi grave ſit, Excell. D. in ſenectute tam provecta famam & honorem meum proſcriptum cernere, quem usque ad annum 80, Deo juvante, illæſum ſervavi; non obſtantibus machinationibus adverſariorum, quas dum juridice mecum actum eſt, ſemper everti: quæ quantum auctoritati ſcriptorum meorum, atque etiam ipſius Majeſtatis juribus & prærogativis, quas in illis propugno, hæc damnoſa ſint, ſumma tua perſpicia disjudicabis melius quam ego exponam. Itaque ad ipſum Thronum S. C. ac Cath. Suæ Majeſtatis querelas deferre me coactum ſenſi. Quas cum ad Supremum ejus Senatum remittendas exiſtimem, rem pluribus non explico.

Illud tamen dixero, me aſſequi non poſſe, quid in Conſoltatione mea occurrat quod tam acerbam, eamque publicam cenſuram, etiam me inaudito meruerit. Conſultus de more reſpondi; limites Conſultationis nusquam exceſſi; & mihi certum eſt, vel terminum reprehenſibilem non aſſignaturos adverſarios meos. Quod reſponderim ſuper quæſtione in cauſa Cleri Ultrajectini certe mihi in crimen verti non poteſt: licebat enim mihi, ipſaque qualitas Doctoris & juſtitia exigebant æquæ ſuper eorum quam ſuper aliorum jura, reſponſum dare. In quo igitur a me peccatum eſt? Nec enim ulla lege nunc vetitum fuit quod licuit ab annis 6. vel 7. quando cum collegis meis Doctoribus 4, in eadem cauſa reſponſum tuli: quod typis etiam evulgatum, nullus carpſit: pro qua reſolutione ſteterunt etiam pene omnes Doctores juris Univerſitatis Pariſienſis, nec non Sorbonici plures quam centum.

Sane mihi magis quam illis fas eſt in hac caoſa reſponſum dare: ſiquidem Capitulum præfatum in hac Academia ſemper agnitum fuit, tam quoad regimen Collegiorum, quam quoad collationem Burſarum; quodque plerique ex Clero Ultrajectino in illa ſtuduerint, & gradus aſſumpſerint; adeo ut Academiam inter & Clerum iſtum magna ſemper neceſſitudo extiterit.

Quapropter Exc. tuam enixiſſime rogo, & per priſtinam amicitiam, ſi ita licet, obteſtor, ut laborum meorum & vexationum, itemque ſinceritatis & infirmitatis meæ memor, mihi in hac cauſa omnem ſpem & protectionem impartiri digneris, quam æquitas exigere videtur, quamque ſummi beneficii loco cum ſingulari fiducia præſtolans ſumma veneratione ſubſcribor. Excell. Excell. Tuæ. humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 12. Sept. 1725.

EPISTOLA CXXIV.

Ill. D. Vice-Comiti van der Haegen, Cancellario Brabantiæ &c.

Illuſtriſſime Domine. Quod diu deſideratam illuſtriſſimam veſtram Dominationem æquitas & clementia Cæſaris nobis remiſerit, eximia Cancellariatus Brabantiæ dignitate condecoratam, gaudeo magnopere, & exanimo gratulor. Talem profecto virum requirebat præcelſum illud munus, qualem te Dei O. M. beneficio nobis natum & formatum Auguſtiſſimi principis noſtri ſapientia feliciter elegit. confirmet hoc omnipotens, quod operatus eſt; idemque vertat ad laudem & gloriam nominis ſui ad ſalutem quoque veſtram, & totius patriæ atque Eccleſiæ felicitatem.

Mihi equidem Illuſtriſſime D. de promotione illa, & præſentia veſtra ſpecialiter lætandum eſſe ſentio, eo quod protectionem veſtram & benevolentiam quam nonnunquam expertus ſum, mihi ſperem non defuturam, jam nunc quando maxime indigere videor.

Antequam ad caſum veniam, recordetur, quæſo, Illuſtriſſima Veſtra Dominatio, quot & quibus fraudibus & machinis me hactenos oppugnarint Miniſtri & aſſeclæ illius Aulæ cui inviſa eſt doctrina mea de genuinis juribus Sacertotii & Imperii, eorumque concordia. Et ut nihil dicam de ſycophantia P. Deſirantii, de Govartii calumnia &c. non exciderit credo periculum in quo fui anno 1718. occaſione lectionum mearum, quas tunc tradere cœperam *de poteſtate Eccleſiaſtica & politica circa ſacra*: & quomodo ſuper eo me ſecurum eſſe juſſerit Ill. V. D. quando Agens in hac urbe me ad alloquium ſuum admiſerat, aſſerebatque quod cauſa illa eſſet evacuata, quod poſſem libere in docendo pergere, nihilque in me eſſet quod diſpliceret DD. Senatoribus Conſilii Status, vel quo minus protectione ſua me honorare omni occaſione dignarentur.

Evenit tamen, Illuſtriſſime D., quod numquam fieri poſſe putabam, ſed evenit abſente Ill. V. Dominatione, ut Internuntius Suæ Sanctitatis recenter in Conſilio Status adverſus me indefenſum & prorſus inauditum, per ob & ſupreptionem mirabilem, impetraverit infamans valde Decretum, & litteras inſuper Regias ad Rectorem & ad Promotorem hujus Univerſitatis, ut contra perſonam meam in-

(*a*) Breve Benedicti XIII. occaſione conſecrationis D. Steenhoven, Archiepiſcopi Ultrajectini, die 21. Febr. 1725. datum.

inſtantiſſime agatur, uti & agere cœperunt. Copiam Decreti & mearum ſupplicationum quibus audiri fruſtra rogavi, hic accludere audeo.

Unaque in tam acerbo caſu ad potentem tuam protectionem confugere liceat, quærenti opportunum aliquod remedium honori & famæ meæ. Doctrinam meam quod attinet, & rationem agendi quam ad hanc usque ætatem meam 80 annorum tenui, hanc, favente Deo, non vereor juſtificare, dummodo liberæ & plenariæ defenſioni, ut oportet, locus concedatur. Cum tamen in hac vita non ſemper unumquemque tutum faciat ſua innocentia, cogor iterum iterumque rogare, ut quam potes hunc in finem, protectionem mihi impertiri & procurare digneris. Hoc novum beneficium ut ab Illuſt. V. Gratia magna cum fiducia expectem, ſuadet priſtinus veſter erga me affectus, & notus veſter pro juſtia zelus. Sum cum omni veneratione & ſubmiſſione, Ill. D. M. D. V. humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 2. Oct. 1725.

APPENDIX ad EPISTOLAM CXXIV.

A. Epiſtola Doctorum & Profeſſorum Facultatis Medicæ Lovanienſis, D. Garelli, S. Cæſareæ & C. M. Archi-atro in gratiam D. van Eſpen in eodem negotio.

Excellentiſſime & Magnificentiſſime Domine Profeſſio noſtra Medica & qui in Academia Lovanienſi contigit nobis ordo, nec non animi tui celſitudo, notusque erga bonum commune ac Cæſaris obſequium ardor faciunt, ut hiſce interpellare tuam excellentiam audeamus in caſu gravi Doctoris van Eſpen juriſprudentiæ Antiſtitis præſtantiſſimi. Qui caſus cum Exc. tuam non lateat, ſuperfluum foret hic explicare quantopere in eo commoda publica ac jura Principis noſtri Auguſtiſſimi periclitentur. Quin imo adverſarii nondum contenti mandatis, quæ ab aula Bruxellenſi contra eum ſubripuerunt menſe Septembri noviſſimo, novis quotidie molitionibus digniſſimi viri exitium quæritant. Ita ut vehementer metuamus ne in occaſu viri tanti, qui Academiæ noſtræ ſplendorem & gloriam per hæc tempora præcipue ſuſtinebat, jam magis inclinetur apud nos omne bonarum rerum ſtudium; & nequaliſcumque qui in Juriſconſultis & patriæ Conſiliariis ſupereſt pro juribus Principis & Eccleſiæ libertatibus vigor elangueat. Quomodo enim lubeat pro iis decertare aut ſtare, ſi videbunt ipſum Choriphæum ſuum ita affligi ac deſeri; atque adeo cum authoritate ſcriptionem illius ſubverti jurium prætioſiſſimorum tantum columen. Quid hinc porro toti Academiæ noſtræ immineat? Quid Patriæ & Reipublicæ ultro ſapientiæ tuæ occurret. In tam præſenti periculo nulla ſupereſſe videtur humanitus ſpeſ niſi in celeri & efficaci protectione Cæſaris; quam certe ſapientiſſimus idemque Clementiſſimus Princeps ne ad horam differret, ſi integerrimi & modeſtiſſimi ſenis perſpecta haberet virtutes & merita. Qua propter liceat Magnificentiſſime vir, enixe rogare tuam Exc. ut hic vota noſtra adjuvans, accluſum Commentariolum de vita & ſcriptis Doctoris van Eſpen *benigne ſuſcipias; eumdemque, vel ſaltem ejus argumentum & concluſionem, Sacræ Suæ Majeſtati tempeſtive inſinuare non graveris. Quo beneficio quis dicat quam magnifice de Majeſtatis ſuæ juribus & incolumitate, itemque de Academiæ noſtræ, & totius Eccleſiæ bono ſis meriturus? Nos equidem gratos & nomini tuo adſtrictos habebis, qui demiſſa cum veneratione ſubſcribimur Excellentiſſime & Magnificentiſſime Domine, Excellentiæ tuæ, humillimi & devotiſſimi famuli.* (& erat ſignatum) *Rega & alii Doctores Medici (inter quos Urſmarus Narez).*

Lovanii 17. Decembris 1725.

B. De vita & ſcriptis Doctoris van Eſpen commentariolus.

Zegerus Bernardus van Eſpen Presbyter, Juris Utriusque Doctor & S. S. Canonum Profeſſor in Univerſitate Lovanienſi natus eſt Lovanii 9. Julii 1646. Patre Joanne, Jurie Utriusque Licentiato, Matre Eliſabetha Zegers.

In eadem Univerſitate promotus eſt in Artibus loco ſeptimo in ſolemni concurſu philoſophico anni 1665 qui locus magni ingenii indubitatum eſt argumentum.

Licentiæ gradum in utroque jure ibidem adeptus eſt 12. Junii 1670.

Presbyter ordinatus anno 1673.

Deſignatus S. S. Canonum Profeſſor anno 1674.

Creatus Juris utriusque Doctor 22. Octobris 1675.

Ab anno 1684. evulgare cœpit varia præclara Opuſcula *quæ continentur operum ipſius parte quarta Editionis ultimæ anni 1721. exceptis duobus quæ poſtmodum prodiere.*

Alterum Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa Doctoris van Eſpen & Conſiliariorum Fiſcalium ipſi junctorum, contra D. Petrum *Govaerts*, Diœceſis Silvæ-Ducenſis Vicarium Apoſtolicum, nec non ejusdem Parlamenti Conſiliarium *&c. Latæ 23. Feb. 1722.*

Alterum opuſculum typis primum impreſſum eſt hoc anno 1725. ſub titulo DE RECURSU ad Principem .. & de hujus Recurſus effectu.

Inter antiquiora opuſcula hic memoranda ſunt:

Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii, adverſus certamen immunitatis &c. a Petro Govaerts inſtitutum.

Tractatus de Cenſuris Eccleſiaſticis &c.

De Immunitate Locali ſeu Azilo Templorum.

Tractatus inſigniſſimus de Publicatione legum Eccleſiaſticarum & PLACITO Regio: *qui in lucem venit anno 1712.*

Anno 1700. Typis evulgabatur celebre Auctoris Opus, quod inſcribitur:

Jus Eccleſiaſticum Univerſum *in 2. vol. in folio.*

Cujus jam modo videmus Editionem quartam. Prima facta eſt Lovanii, ſecunda & tertia in Germania, quarta in Gallia.

Ex quo libet opus illud reipſa accomodatum eſſe hodiernæ diſciplinæ præſertim Belgii, Galliæ, Germaniæ & vicinarum Provinciarum, *quemadmodum in frontiſpicio libri præfertur.*

Scopum & modum ſuorum ſtudiorum atque operum Autor ipſe breviter declaravit in Libello ſupplice, exhibito Suæ Majeſtati in Conſilio Status Bruxellenſis appoſtillato 13. Julii 1719. ubi exponit:

„ *Quod pro munere ſuo ſtudia ſua jam a quadra-*
„ *ginta & amplius annis ſemper ita direxerit, ut*
„ *Juri Canonico, prout in ſcholis tradi ſolet, etiam*
„ *ſtudium Scripturæ Sacræ, veterum Canonum &*
„ *purioris antiquitatis adjungeret; ad ea veluti, ad*
„ *trutinam exigens & decretales & dicta novorum*
„ *Autorum ſeu Decretaliſtarum. Inter eorum virorum*
„ *placita plurimum exponenti diſplicuit, quod eos re-*
„ *pleverit Juribus Principum nimis adverſos, & am-*
„ *plificandæ atque extendendæ Juriſdictionis Eccle-*
„ *ſiaſticæ ultra veros limites in præjudicium Juriſ-*
„ *dictionis Principum plus æquo intentos. Unde fac-*
„ *tum eſt ut ſæpius conflictiones Juriſdictionum &*
„ *colliſiones inter Sacerdotium & Imperium fuerint*
„ *exortæ, quibus non ſolum tranquillitas publica læ-*
„ *ſa, ſed & regna & imperia graviſſime fuere con-*
„ *cuſſa. Hinc exponens in opere ſuo cui titulus:*
„ Jux Eccleſiaſticum Univerſum *pro more ſuo funda-*
„ *menta, originem & naturam Utriusque Juriſdictio-*
„ *nis ex Sacra Scriptura & antiquitate examinavit*
„ *& cuique ſuos limites figere ſtuduit, in hoc unum*
„ *intentus; ut reddantur ea* quæ ſunt Cæſaris, Cæſari,
& qua

„ & quæ ſunt Dei, Deo. *Eadem mente eodemque* „ *conſilio a paucis annis exponens edidit Tractatum* „ de Publicatione Legum Eccleſiaſticarum & Placito „ Regio, *in quo tanquam fidelis ſubditus Majeſtatis* „ *tuæ elucidat atque defendit ea prædeceſſorum tuorum* „ *Edicta, quibus ſub graviſſimis pœnis interdicitur,* „ *ne quis in has ditiones inferat aut executioni mandet* „ *Bullas, aut Reſcripta, quæcumque Romanæ Curiæ,* „ *ſine Placito ſeu conſenſu Regio.* „ *Habetur hæc ſupplica* in laudato *opuſculo* Æquitas ſententiæ *pag.* 3. (*Edit. in* 4)

De utilitate, præſtantia, & methodo Operum hujus ſcriptoris ſatis fuſe diſſerit Celeberrimus Dupin in ſua Bibliotheca Autorum Eccleſiaſticorum du XVII. ſiecle II. ſuite de la V. partie des Auteurs vivans, *ubi de eo inter cætera loquitur.*

Zeger bernard van Eſpen Prêtre Docteur en Droit Canon & Civil dans l'Univerſite de Louvain, eſt un des Canoniſtes de notre tems, qui a travaillè le plus utilement & le plus methodiquement ſur le droit Canon… cet Autenr a des bons principes, il n'eſt pas du commun des canoniſtes, qui ne ſaveut, & ne citent que le Corps du droit Canon, & ſes Commentateurs. Il apporte des authoritès de l'Ecriture Sainte des paſſages des Péres, des Canons, des Cunciles, & des temoignages des meilleurs Auteurs anciens & modernes, pour etablir ce qui'l avance. Gerſon eſt nn de ceux qu'il citte le ſouvent : ſes ouvrages ne ſont presque qu'un tiſſu continuel depaſſages, mais qui viennent tous à ſon but, & qui etabliſſent fortement ce quil à deſſein de prouver; ſon ſtile eſt net, methodique, & clair.

Doctor van Eſpen ſicut per ſuas locubrationes & reſponſa non ſolum de Patria & ſtatu civili, verum etiam de hierarchia & diſciplina Eccleſiaſtica, necnon de libertatibus Eccleſiarum particularium optime meritus eſt: quæſtiones enodando maxime arduas & neceſſarias.

Ita evadere non potuit invidiam, calumnias & vexationes eorum qui de Juribus Principum & Eccleſiæ minus recte ſentiunt.

Etenim perſpicuum eſt ex Epiſtola Patris d'Elbecque celebris Dominicani, qui tunc temporis Romæ Sacrarum Congregationum Conſultor exiſtebat, ob quam cauſam anno 1702. *liber*, Juris Eccleſiaſtici Univerſi, *Romæ denunciatus fuerit.* Nec nos, *ajebat Denunciator*, librum illum denuntiamus, quod aliquid contineat contra fidem aut bonos mores, ſed quod Juriſdictioni Eccleſiaſticæ non ſatis faveat; immo potius illam impugnantibus & deprimentibus; atque inter cætera jus adſcribat poteſtati ſeculari disjudicandi & reſolvendi in dubiis de immunitate. *Annexa fuit hæc Epiſtola libello ſupplici a Conſilio Status Bruxellenſi apoſtillato, de quo ſupra; vide* Æquitas ſententiæ *pag.* 7. (*Ed. in* 4.)

et ut nihil dicatur de atroci illo periculo quod vir innocuus obivit occaſione inauditæ Sicophantiæ famoſi Patris Deſirant: de qua extat libellus hoc titulo: Hiſtoire de la ſourberie de Louvain, *item* Acta cauſæ cum ſententia *adverſus teteryimum illum calumniatorem.*

Nihilque de aliis ſtratagematibus & falſis accuſationibus quas idem vir perpeſſus eſt :

Teſtis eſt ſententia Parlamenti Mechlinienſis recens lata 1722. *fidemque faciunt acta cauſæ, quid tunc rurſus ob doctrinam ſuam pro Juribus Principum paſſus ſit Clariſſimus Autor ex parte Vicarii Buscoducenſis Petri Govaerts, prætentionum Curiæ Romanæ zeloſi defenſoris. Vide memoratum ſcriptum* Æquitas ſententiæ *&c.*

Pro tantis autem laboribus & meritis quid mercedis unquam aut premii recepit vir hic? Nihil profecto eum accepiſſe apparet, niſi adverſitates & perſecutiones a quibus ne nunc quidem immunis eſt in tam grandæva & venerabili ætate, qua gradus Doctoralis attigit annum Jubilæum.

Nam lectio Juris Canonici quam profitetur, vix illi reddidit annuatim viginti imperiales.

Verum, enim vero, vir modeſtus munera & munia numquam ambivit, ſufficienti dotatus patrimonio, vixit frugaliter, forte ſua contentus, & ita vixit ut nemo qui ipſum noverit, niſi animo exiſtat livido aut mire prævento, contradicere queat huic quod alibi de viro legitur breve teſtimonium & fidele :

„ *Doctor van Eſpen ſine ulla dubitatione primarius* „ *eſt totius Belgii Canoniſta; nota ſunt totique orbi pro-* „ *bata ejus eruditio & ſapientia, ejus integritas &* „ *pietas; venerabilis ille Presbyter pro communi bono* „ *Eccleſiæ & Status per totam vitam laboravit inde-* „ *feſſe; neque invenire eſt ullum alium tam fortem &* „ *interpidum defenſorem Jurinm & prærogativarum* „ *Principi ſuo competentium. Id quod abunde teſtan-* „ *tur ipſius opera, Reſponſa & Conſilia cum afflictio-* „ *nibus quæ mirum quantam ejus nomini celebritatem* „ *& autoritatem conciliarint in variis per quas diſ-* „ *perſa ſunt Regionibus.*"

Veriſimilis conjectura eſt, quin immo, ſi fides eſt amicis, pene certa, eundem Doctorem paratam habere magnam molem exquiſitarum lucubrationum ad jus Canonicum pertinentium, quas ideo fortaſſis hactenus ineditas relinquit, & ſupprimere cogitat, quia imbecillitati ipſius, utpote nullo hactenus potentiori humanitus præſidio ſuffultæ, metus injicitur a moleſtiis quæ iſtarum occaſione ejus perſonæ aut memoriæ immanere proſpiciuntur.

CONCLUSIO.

Deſpicere dignabitur pro ſua ſapientia & clementia Auguſtiſſimus Dominus, an non ſit e re Eccleſiæ & Status, talem virum benigno aliquo favore ſublevare; atque imprimis Regali ſua protectione tam perſonam quam opera ipſius edita, & edenda communire & cohoneſtare.

P. S. Nec illud omittendum videtur laudatiſſimum ſenem ex quo ab annis circiter decem viſum recuperavit, quo per annos 8, *ex caracta penitus privatus fuerat, nunc utcumque commode uti ſuis oculis, ſicut & reliquo tempore ſecundum ætatem ſatis valente, in quo ad huc viget tota animo, præcipue autem placida illa mens cum memoria fideli. Ita ut paſſim ſolidos dies conſuetis impendat exercitiis, puta meditando, precando, commentando & conſultoribus reſpondendo, vir in omnes quidem beneficus, ſed erga afflictos, oppreſſos, & pauperes mirifice miſericors, & pro juſtitia ad mortem uſque agonizans: quem Deus immortalis faciat invenire gratiam in conſpectu Cæſaris: pro cujus Juribus Doctor ille compoſuit & edidit* Librum de Placito Regio *tempore ſuæ obcæcationis.*

EPISTOLA CXXV.

Exc. D. Vicecomiti de Wynants &c.

Excellentiſſime Domine. Gaudens intellexi allata huc eſſe mandata quædam Cæſarea in cauſa mea, pro qua contigit mihi ad Excellentiam tuam nuper perſcribere. Non dubito quin zelus veſter erga juſtitiam & Patriæ tranquillitatem plurimum contribuerit; pro quo officio permagnas, ut debeo, gratias ago. Rurſus autem in æquitate & benignitate veſtra conquieſcens, indicare audeo prædicta mandata, forte quod meæ cauſæ faveant, nondum dari executioni; ita ut ſuſpicari incipiam, Aulam noſtram Bruxellenſem reſcripturam ſi id nondum fecent. Suſpicionem auget, quod Conſiliarii Concilii Sanctioris reſponderit Deputato, qui nomine meo expeditionem rogabat, ſe de mandatis hujusmodi

modi nihil adhuc percepiſſe. Itemque quod imodiam circa meum caſum clanculario peti reſolutiones Advocatorum. Video omnia mihi timenda eſſe a machinationibus Miniſtri R. apud Aulam noſtram Bruxellenſem reſidentis, cujus potentia & gratia, incredibile eſt, quantopere ibi valeat. Accedit, quod interea occaſione noti Decreti Concilii Status, fama mea magis indies proſciodatur, quodque palam quaſi de profligata mea Authoritate in ſolenniſſime triumphetur. Prodiit recenter opus infolio, *Hiſtoria Eccleſiæ Ultrajectinæ*, auctore *Hoyink van Papendrecht*, Archi Epiſcopi Mechlinienſis Vicario Generali, & ipſi D. Arch. Cardinali nuncupatum, in quo miſerabiliter traducuntur, & Scripta mea, & perſona: quin ibidem edita exſtant, non ſolum præfatum Decretum, ſed etiam Epiſtolæ connexæ ad Rectorem & ad Promotorem hujus Univerſitatis; adeo ut attenta mea ætate, vix videam juſtificationi meæ ſupereſſe locum, niſi efficaciſſimis Mandatis S. M. protinus ſublever. In quem finem ad tuam Excellentiam mihi potiſſimum in his anguſtiis confugiendum eſſe duxi, enixe obſecrans ut me tutela ſua honorare pergat, & cauſam meam, prout hic & in 2. mea repræſentatione latius expoſita eſt, digneris habere iterum iterumque commendatam. Maneo cum ima demiſſione, cum veneratione, & fiducia ſingulari Excell. D. Exc. Tuæ humill. & obſeq. famulus. *Z. B. van Eſpen.*

Lovan. 1. Febr. 1726.

E P I S T O L A CXXVI.

Eidem.

Excell. D. Tempus eſt agendi gratias Ex. tuæ, quam non dubito multum contribuiſſe ad obtinendam tam favorabilem reſolutionem Sacræ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis, in cauſa mea. Ex litteris enim quas ad me dignata eſt mittere Sereniſſima Sua Celſitudine (a), quarum copiam hic tranſmitto tuæ Ex. intellexi Cæſareæ Suæ Majeſtati placuiſſe non tantum meam Supplicationem benigne audire, ſed inſuper mandare, ut mihi daretur locus defenſionis. Quem in finem Sereniſſima Archidux dictis litteris mandavit, nomine Suæ Majeſtatis, ut omnia quæ pro defenſione mea opponenda haberem, præter ea quæ jam Suæ Majeſtati erant expoſita, quantocius fieri poſſet proferrem. Nihil mihi gratius accidere potuit, quam quod intelligerem mihi locum defenſionis dari, quodque Sua Majeſtas de tota hac cauſa plene vellet informari. Ut vero Cæſareæ Suæ Majeſtatis intentioni pleniſſime ſatisfacerem, ſupplicavi Sereniſſimæ Suæ Celſitudini, ut dignaretur jubere communicari mihi articulos gravaminum, quæ Conſilio Status contra *Reſponſionem Epiſtolarem* fuerunt exhibita, quæque dictum Concilium movere potuerunt ut tale mandatum daret, me inaudito. Supplicationis meæ copia hic ſimul adjuncta eſt. Novit tua Exc. quod *plena defenſio*, quam mihi dignata eſt annuere Sua Majeſtas, talis eſſe nequeat, niſi dentur accuſato gravamina quæ ipſi objiciuntur. Hæc ſupplica tradita fuit Ex. D. *Visconti*, die 12. Februarii per Canonicum *Vivien*, quem in hoc expreſſe rogaveram. Libentiſſime per memetipſum tuliſſem, ſi per ſenectutis meæ infirmitatem aliquo modo licuiſſet. Eadem ſupplica, 15. ejuſdem repoſita fuit ad manus, per dictum amicum deputatum, Illuſtr. D. Archipræſidis *de Baillet*, quam hactenus non ſcio communicatam eſſe Conſilio Privato; ſaltem nullam adhuc ſuper ea reſolutionem accepi: Imo an illi Conſilio unquam communicanda ſit, multum dubito; quandoquidem ex DD. Conſiliariis hujus Conſilii intellexerim, nihil illis communicatum fuiſſe circa litteras Suæ Majeſtatis in cauſa mea ſcriptas Sereniſſimæ Suæ Celſitudini. Conſolatur me interim conſcientia mea, & ſumma æquitas Auguſtiſſimi Imperatoris, atque etiam fiducia in Protectione Tuæ Excell. quam ſpero erga me continuaturam; rogans ut negotium meum dignetur habere iterum atque iterum commendatum.

Dum inter hæc verſor, intellexi mortem filii Exc. Tuæ, qui ſpem dabat fore ut aliquando in ſtrenuum & fidelem juſtitiæ vindicem Patri ſuccedere poſſet. Sed quia aliter Deo viſum eſt, nos conſolari debet divina providentia, quæ interdum ex hoc mundo rapit juvenes ne hujus ſæculi malitia mutaret intellectum eorum. Interim animam ejus Deo commendare non omiſi, ut refrigerium apud Dei miſericordiam inveniat. Subſcribor cum profunda demiſſione, cumque veneratione & fiducia ſingulari, Ex. D. Exc. tuæ, humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van Eſpen

Lovan. 1. Mart. 1726.

E P I S T O L A CXXVII.

Eidem.

Excellentiſſime Domine. Zelus tuus erga juſtitiam, & priſtinus quo me dignatus fuiſti affectus fiduciam præbent qua rurſus audeo, interpellando tuam Excellentiam, implorare honorem Suæ Protectionis.

In principio menſis elapſi tranſmittere ad vos contigit Repræſentationem meam ad Sereniſſimam Suam Celſitudinem de 8. Februarii Noviſſimi.

Interea autem temporis quo reſolutionem expectabam & ſollicitabam, cœpi ſerio incumbere meæ defenſioni. Sed cum viderem rem in longum protrahi, & me non habere certum pedem quo rationes & media meæ Apologeticæ adornarem, duxi alteram Repræſentationem exhibendam eſſe cujus copiam hic adjungere liceat. Sed dum ſperabam fore ut ad hanc ſaltem aliquid reſponſi acciperem, ſubito inaudio per Illuſtr. Archipræſidem D. Comitem *de Baillet* factam eſſe relationem aliquam, ſine interventione Sanctioris conſilii, ſimulque jam modo die 29. Menſis ultimo præteriti, ſuper cauſa mea reſcriptum eſſe ad Aulam Viennenſem. Hæc agendi ratio, ut candide fatear, Excellentiſſime Domine, non parum me percellit; neque enim intelligere poſſum quid poſſit eſſe in cauſa; ut, me nullatenus interpellato tam feſtinanter hoc fecerint. Intentione plane ſincera & fine optimo exhibui Repræſentationes meas Sereniſſimæ Archiduci. Si in formalitate aliqua erraverim, neſcio; at equidem Aulicus non ſum. Hoc certe aſſerere poſſum & coram Excellentia tua proteſtari, me in toto procedendi modo nullum alium ſcopum habuiſſe præ oculis, quam ut æquiſſimis Majeſtatis ſuæ Mandatis eo exactius ſuccinctius & ſolidius ſatisfacerem. Si non placebat ſupplicationibus meis annuere, quid cauſæ ſubeſſe potuit, ut ne hoc ipſum mihi quidem indicaretur? Si ex mea parte videbar eſſe in mora, ut quid non data fuerunt, ſicut ſolet, iterata mandata? Nullum fuerat mihi tempus limitatum: hoc ſolum injunctum erat ut abſolverem quo poſſem celerius; ex quo collegi rationem haberi meæ Senectutis, quæ ſane non ſinit ut negotium tam grave ea celeritate expedirem qua ante. (In optimam partem, ut confido, accipiet Excell. tua, ſi cor meum ſic effundere non dubitem). Non nihil moleſtum mihi atque acerbum accidit, quod tota hæc præſens cau-

(a) Archidux Eliſabeth.

cauſa mea occupata & unice tractata fuerit a D. Archipræſide, absque ulla participatione aut notitia Conſilii Privati; cum tamen conſtet in Regulamento, ſive ordinatione S. Suæ Majeſtatis de 19. Septembris 1725. ſtatuum eſſe art. 12. *Que le Conſeil privé aura la Conſulte de proviſions & collations, en matieres Eccleſiaſtiques, politiques & civiles.* Decretum conſilii Status de 12. Septembris 1725. de quo quæſtio, quantum cire potui, determinationem ſuam potiſſimum accepit ab opinione & ſuffragio D. Archipræſidis: cum enim, ut didici, vota Senatorum illius Conſilii, non convenirent, accerſitus fuit idem, tunc præſes Magni Concilii (*Mechlinienſis*) cujus interventu cauſa inclinaſſe aſſeritur in eam partem quæ per decretum manifeſtata eſt. Quin & illud obſervatum fuit quod hæ ſolæ vel ſaltem primæ vices fuerint quibus vir ille Conſilio Status adſtiterit ſub Gubernatione Excellentiſſimi Comitis *de Daun.* Illud equidem non dubiis indiciis novi quod ab ejus interventione cauſa magnopere fuerit mutata. Cum eum accederet Deputatus meus D. Canonicus *Vivien*, occaſione primæ meæ Repræſentationis, quam ad Sereniſſimam Archiduciſſam deportarat, tam aſpere ab eo fuit exceptus ut de inſigni præventione hujus Miniſtri non ſit dubitandum. Intercedit etiam, ut audio, ſumma conſenſio ipſum inter & Nuntium Romanum, qui eſt pars in cauſa. De neceſſitudine illa aut amicitia, ſi quæ forte ſubſit, non conqueror; ſed hoc me vexat, ut libere dicam, & ſollicitum habet, quod percipiam totam hanc cauſam tractari, dirigi, expediri per illum ipſum Miniſtrum quaſi ſolum.

Subaudio interim hoc agi ut traducar tanquam Cavillator, & cauſæ protelator. Liceat iterum proteſtari, Excellentiſſime Domine, nihil minus verum eſſe quam quid ſimile. Hoc mihi unice propoſitum eſt ſecure uti facultate me defendendi. Nihil mihi jam ita cordi eſſe poterat, quam locum habere dicendi pro defenſione mea; & quantocius reparatum videre meum honorem & famam. Ut autem in ſtatu eſſem quo tantum negotium feliciter agere poſſem, duxi prædictas Repræſentationes eſſe neceſſarias; & revera non exiſtimo me aberraſſe, dum Mandata Suæ Majeſtatis ſic intellexi, quod tenerer defenſiones meas omnes exhibere, tam quoad materiam, quam quoad formam Decreti de quo agitur; ad quod profecto præſtandum opus habeo gravaminibus petitis.

Quod ad Actionem attinet coram Rectore hujus Univerſitatis intentatam, impendere coactus fui recuſationem, aliasque exceptiones & media defenſionis; ſcilicet ob notoriam Judicum præventionem & modum procedendi prorſus illegitimum & irregularem. Quod proinde mihi vitio verti non poteſt, qui ut ſatis me novit Excellentia tua, numquam vitilitigator fui. Neque enim judicium refugi umquam; nec hic refugio; ſed Judices quæro integros, non ſuſpectos, quales in hac Univerſitate non deerant; ſed tales non placebant adverſariis meis; ideoque efficere moliebantur per fas & nefas, ut coram Judice ſuſpecto cauſam dicerem. quin & ipſe modus procedendi, adeo fuit informis, ut is natus fuerit notam inurere ipſi Univerſitati. Nam quia, V. G. umquam audivit quod Judex recuſatus, ipſe ſolus & ultro nominet arbitrum, & quidem proviſionalem, in cauſa ipſa recuſationis, adverſus illum propoſita: uti in meo caſu factum eſt?

Satis, ut puto, evincit altera Repræſentatio circa hanc rem, anno ſuperiore Majeſtati ſuæ a me oblata, quam hic deberem vigilare, mihique providere ſi locum aliquem reliquæ defenſionis ſervare vellem. Hæc eadem Repræſentatio mea, cujus item copiam adcludere audeo, haud dubie aſſervatur penes Veſtrum conſilium; cum hactenus non didicerim ſuper ea aliquid fuiſſe diſpoſitum; ideoque humillime rogo Tuam Excellentiam, ut ad eam diligenter attendere dignetur, cum erit locus in veſtris deliberationibus; quod autem in præſentia præcipue poſtulare & obſecrare cogor; hoc eſt ut ſuper præfato illo Reſcripto, a paucis diebus hinc ad Aulam Viennenſem transmiſſo, non diſponatur, priusquam & exhibitæ ſint defenſiones meæ, quas mihi repræſentare clementer conceſſit Sac. Sua Majeſtas; quod Deo dante quamprimum perficere conabor. Quandoquidem enim videam me non conſecuturum communicationem Gravaminum, ſtatui, meliori modo quo poſſibile erit, rationes & media ulterioris defenſionis, ſine mora concinnare; confidens fore ut ſi quid de gravaminibus intactum remanſerit, id benigne judicetur inde contigiſſe, quod illud divinare non potuerim.

Ignoſcat quæſo. Excellentia Tua, prolixitatem Epiſtolæ quam cura & ſollicitudo animi expreſſit. Precor ut Deus clemens & bonus vos ſoletur ſuper obitu Dominæ *Swarts* piæ illius Matronæ; utque conſiliis veſtris & incolumitati Illoſtriſſimæ familiæ veſtræ ex voto faveat. Maneo cum ſumma veneratione & fiduciali affectu Excellentiſſime D. Excell. Tuæ humill. & obſequent. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 3. Martii 1726.

EPISTOLA CXXVIII.

Ampliſſimo D. de Neni, Conſiliario S. M. J. & C. Domi Militiæque a Secretis (a) *Bruxellis.*

Ampliſſime D. Quemadmodum ob Amplitudinis veſtræ eruditionem atque integritatem, apprime mihi notas, ex animo ſemper plauſi creſcenti veſtræ Promotioni, ita ſingularem concepi fiduciam ut primum intellexi veſtræ fidei & ſapientiæ particulariter concreditam eſſe cauſam recurſus mei ad Thronum Suæ Majeſtatis I. & C. nuper ad Sereniſſimam Suam Celſitudinem remiſſam; eademque antiqua notitia facit, ut audeam dictam cauſam meam Amplitudini veſtræ enixe commendare. Quod autem nunc cogar per amicum & quaſi deputatum rogare & obſecrare hoc eſt, ut veſtra æquitas & ſolertia collaborare dignentur, ut quantocius mihi obtineatur favorabilis aliqua reſolutio, ſuper ſuplicatione mea ad Seren. Suam Celſ. data 8. Februarii noviſſimi; non alio ſane fine, quam ut poſſim pro me pleniſſime ſatisfacere; quod novit ſapientia veſtra vix poſſe ſuccedere, ſi gravamina mea per denunciationem mota, nequidem habeam per Extractum. Hoc ipſum tamen, ſi non ſit ſperandum, expeterem mihi cito indicare directe vel indirecte, ut defenſionem meam certo aliquo pede queam perficere, conformiter ad intentionem Suæ Majeſtatis, & ad literas Suæ Celſitudinis gratioſiſſimas, mihique honorificentiſſimas, de 31. Januarii ultimo elapſi. Crede mihi, Ampliſſime Vir, non quæro moras, ſed memetipſum ſolide juſtificare, & in caſu tam gravi, etiam ante mortem, majus aliud levamen ſentire. Quam poſſum itaque operam ab uſitata veſtra benevolentia, iterumque deprecor; ſperans ut memoriam noſtri bonam revocans, hoc novo officio arctius obſtringas eum qui ſingulari cum veneratione & æſtimatione permanet. Ampliſſime D. Amplitut. veſtræ humill. & obſequentiſſ. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 22. Martii 1726.

EPI-

(a) Secretaire d'Etat & de Guerre.

E P I S T O L A CXXIX.

Erkelio: De Hiſtoria Eccl. Ultr. D. Hoynck, ejusque refutationibus.

Rev. admodum ac Ampl. D. Solidas veſtras *Obſervationes prodromas* (a) cum jucunditate perlegi. Oro Deum ac D. Noſtrum, ut Auctori ulterius vires & ſapientiam tribuat, ad perficiendum quod meditatur grandius opus in veſtræ & totius Eccleſiæ bonum. En ſchema *Vindiciarum* (b) quas pene abſolvi. Propterea illud Amplitudini tuæ mitto, ut melius diſpicere poſſit in habeat aliqua argumenta ad disquiſitiones has Canonicas pertinentia. Et ſi lubuerit ea mihi transmittere, gratanter ad uſum deſtinatum accipiam. Poterunt, ſi ita videbitur, hæ *Vindiciæ* partem conſtituere grandioris iſtius operis (c); & ſimul labores veſtri aliquatenus alleviari. Amici hic judicant debere illas prodire anunymas, præcipue ob cauſam quæ pendet apud Cæſarem (d) quamquam & de earumdem Auctore poterit poſtmodum authentice conſtare. Cum ſingulari affectu & veneratiune ſum R. adm. & Ampl. Tuæ. famulus humillimus & obſequentiſſimus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii . . . . 1726. (recepta 16. Julii 1726.)

E P I S T O L A CXXX.

Erneſto Ruth-d'Ans, Canonico S, Gudulæ Bruxellis: Circa Defenſionem ulteriorem Eſpenii.

Ampliſſime Domine. Debuiſſem jam diu agere gratias Amplitudini veſtræ pro ſuo erga me affectu & labore impenſo circa meam *Defenſionem ulteriorem.* Negotia intercurrentia non permiſerunt ut hoc facerem tam cito ac optaſſem. Nunc tandem facio ex animo, & rogo A. V. ut eumdem affectum erga me perpetuo ſervet. Obſervationes A. V. circa ipſam Defenſiunem, multum mihi profuerunt. Exemplar Epiſtolæ (ad Archiduciſſam Gubernatricem) & Concluclusionis (*Defenſionis ulterioris* &c.) ſecutus ſum quo. ad ſubſtantiam. Quod vero eumdem ſtylum non adhibuerim, peto excuſari. Scit enim A. V. ſemper ſtylum meum fuiſſe lenem, & nullo modo figuratum: ideoque videbatur mihi alius ille ſtylus alienus a meo more quod Lectores facile obſervaſſent: idque non convenire judicavi, cum omnia tamquam a me confecta exhibeantur; & quidem id ipſum in longioris moræ excuſationem adferatur. Cæterum ut jam dixi, ipſam ſubſtantiam adhibui; pro qua, aliisque laboribus, ſummas gratias ago A. V. cujus precibus me enixe commendo & maneo, Ampl. Domine, Amplitudinis veſtræ humill. ac obſequentiſſimus famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii hac 31. Julii 1726.

L E T T R E

De M. l'Evêque de Montpelier (Colbert) à M. van Eſpen.

L'eſtime particuliere que j'ai toujours en, Monſieur, pour vos lumieres & pour votre vertu, me porte à m'adreſſer à vous dans une affaire qui s'étant paſſée ſous vos yeux ne peut vous être étrangere; & qui d'ailleurs ne vous eſt point indifferente, puiſqu'il s'agit des intérêts de la vérité J'ai vu avec douleur un écrit intitulé, breves obſervationes in XII. articulos, quorum approbatio a Sede Apoſtolica poſtulatur. *Cet écrit eſt imprimé à Malines* (e) *avec l'approbation du cenſeur ordinaire, qui eſt, dit-on, l'homme de confiance de M. le Cardinal le Boſſu, Archevêqu de Malines: & s'il faut ajouter foi à ce qu'on nous en rapporte, cet Archevêque lui même en fait des préſens; de ſorte qu'on n'oublie rien pour vous le donner comme renfermant la doctrine des Egliſes de Flandres.*

Permettez moi, Monſieur, de vous demander s'il eſt donc vrai que la conſtitution ait fait tant de progrés dans les égliſes de vos cantons, qu'on ne puiſſe plus y ſouffrir la doctrine contenue dans les douze articlee Seroit il poſſible qu'en recevant la Bulle Unigenitus *ou eut pretendu donner atteinte à une doctrine ſi orthodoxe? Quelle idee à t-on de cette Bulle parmi vous? Que penſe t'on du formulaire d'Alexandre VII., dont on ſe ſert aujourd'hui viſiblement pour prétendre que la grace efficace par elle-même eſt le ſens condamné dans les cinq propoſitions? Vous m'obligerez infiniment, Monſieur, de vouloir bien me marquer les diſpoſitions des perſonnes inſtruites & éclairées de vos cantons ſur chacun de ces points.*

Quelque changement qui ſoit arrivé dans les Egliſes de Flandres, & quelques differentes qu'elles ſoient aujourd'hui de ce qu'elles étoient au commencement du ſiecle dernier, je ne puis croire que la ſaine doctrine en ſoit bannie entierement, & qu'on y abhorre des vérités dont la défenſe a fait autrefois la gloire & l'honneur des univerſité de Louvain *&* de Douai.

Je joins à cette lettre un exemplaire de l'inſtruction Paſtorale que je viens de donner, à l'occaſion du mandement de Mr. l'Evêque de Saintes qui condamne les douze articles. Je me ſlate, Monſieur, que vous voudrez bien recevoir comme une marque de la conſidération avec laquelle je ſuis, Monſieur votre tréshumble & trés-obéiſſant ſerviteur. † Charles Joachim, Evêque de Montpelier.

E P I S T O L A CXXXI.

Ill. Epiſcopo Montpeſſulano (Colbert de Croiſſy), cum commentariolo de origine & progreſſu Formularii Alexandrini in Belgio.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Accepi litteras humaniſſimas, qoibus illuſtriſſima tua gratia me 27. Julii noviſſimi honorare dignata eſt cum Inſtructione tua Paſtorali. Exoſculor munus hoc pretioſiſſimum & nomine tuo digniſſimum: etenim tanta me majori affecit lætitia, quo cerno univerſam hinc Eccleſiam in triſtiſſima, quâ conflictatur tempeſtate, magnum ſolatium ſumere poſſe & munimen. Ibidem enim, ſicut & in cæteris tuis Documentis ac Litteris publicis, Evangelicæ doctrinæ puritas mira cum gratia reſplendet, nec non ſpiritus ille principalis in nominatiſſimo veritatis & Eccleſiæ defenſore apertius ſemper ſe manifeſtat. Ad quæſita autem mihi propoſita, Illuſtriſſime Domine, cum omni, qua par eſt, reverentia ac diligentia ſic reſpondeo. Inprimis in duodecim articulis illis doctrinalibus, quos Epiſtola tua Paſtoralis tam feliciter illuſtrat & propugnat Scholæ Lovanienſis avitam doctrinam ſtatim omnes recognoverunt quotquot in Belgio adhuc ſupervivunt ſinceri ejus diſcipuli. Nam quidquid Doctores noſtri hodierni ſentiant

(a) *Obſervationes Prodromæ in librum Corn. Pauli Hoynck van Popendregt* &c. 1726.
(b) *Vindiciæ reſolutionis Doct. Lovanienſium* &c.
(c) *Defenſio Eccleſiæ Ultrajectinæ* &c.
(d) Occaſione *Reſponſionis Epiſtolaris* de numero Epiſcoporum &c.
(e) M. van Eſpen ne répond pas ſur ces faits particuliers. Il eſt certain que l'écrit *des Obſerv.* avoit été imprimé par l'imprimeur de l'Archevêque, avec l'approbation de M, *Stevaert* Doyen de la Cathédrale, qui effectivement étoit l'homme de confiance de M. l'Archevêque de Malines.

tiant de acceptatione Bullæ *Unigenitus*, certum tamen eſt ſic eos adhuc docere & diſputare, ut antiquæ doctrinæ inhærere dicendi ſint; illi nempe, quæ in celebri cenſura, quæque in Articulis Innocentio XI oblatis a majoribus ipſorum tradita eſt; id quod patet partim ex declaratione (a) Facultatis Theologicæ 23. Junii 1723; partim ex theſibus quæ hic quotidie propugnantur. Liceat declarationis illius exemplar cum uno, alterove ſpecimine theſium accludere, a Theologis tuis, ſi videbitur, perluſtranda. His diebus in lucem etiam prodit opus poſthumum piiſſimi ac eruditiſſimi viri Joannis *Obſtrati* continens partem primam Theologiæ Dogmaticæ, moralis, practicæ & ſcholaſticæ cum egregia approbatione & privilegio Regio, in quo opere dogma de prædeſtinatione gratuita eximie conſtabilitur. Quærebas 2. Magne Præſul, quamnam hic de Conſtitutione haberent ideam? Si Bullæ iſti, pro ut ego puto, oppoſiti cenſendi ſunt quotquot doctrinam docent eidem contrariam, jam pene univerſa hæc Academia, & Cleri Belgici pars ſanior, ſi non major, inter ejus opponentes deputanda eſt. Quod ſi ad profeſſionem ſpectemus acceptationis, fatendum eſt ſtrictum Collegium Facultatis Theologicæ, conſtans octo duntaxat viris, in quibus duo ſunt Religioſi, Bullam illam ſolemniter admiſiſſe, non tamen ut *regulam fidei*. Facultas etiam Artium ex majori numero palam profeſſa eſt obedientiam Conſtitutioni. Verum numero haud multo inferiori ſe Decreto huic Facultatis oppoſuerunt, atque ex his tredecim legitimo proteſtationis inſtrumento interceſſionem ſuam conſignarunt, cauſamque ſuam deinde non ſine gravi ſuo incommodo fortiter Vindicarunt. Nihil præterea de re illa geſtum fuit in Univerſitate noſtra. Cæterum non deſunt hic viri Religione, doctrina & gradu conſpicui, quos conſtat a Conſtitutionis admiſſione abhorrere. Horum cauſa ſolidis ſcriptis publicis defenſa eſt, & nuper occaſione oppreſſionis, quam patiebantur, coram Cæſare apertius agitabatur quam modo poſtquam mandata Cæſarea prohibuerint ne quis Conſtitutioni *manifeſte & cum ſcandalo* opponeret: quamvis eadem interdixerint etiam ejuſdem Bullæ ſubſcriptiones exigi.

Reſtat tertium, ut nempe explicem quæ ſit hic ſaniorum Theologorum, & maxime intelligentium virorum de exactione Formularii Alexandrini mens & ſententia. Superſunt bene multi, Illuſtriſſime Præſul, qui excellentiſſimis ſcriptis ab Illuſtriſſima tua gratia ſive ad Regem, ſive ad Clerum & fideles tuos directis, ex animo plaudant. Mihi quidem viſa ſunt incomparabilia, neque ſatis laudare poſſum quam ibi obſervavi ſingularem prudentiam & ſollicitudinem Paſtoralem in eo poſitam, ut caveas ne Miniſtri tuis manibus conſecrandi, utpote quos noſti omnis criminis debere expertes eſſe, in ipſo ſacri miniſterii limine in religionem jurisjurandi graviter impingant. Multis quoque aliis eruditis & piis viris ea ſpeciatim probantur quæ de ſimplicis ſubſcriptionis periculo a te ibidem notata & inſinuata ſunt, ſive ſpectando quæſtionem *facti* vere ſuperfluam & infauſtam, quæ Formulario Alexandrino, ut jam nunc dubitari vix poteſt, implicita eſt, ſive ſpectando ipſum dolum quem Moliniani occaſione Conſtitutionis per Formularium inſtaurare moliuntur adverſus *gratiæ per ſe efficacis* dogma Catholicum. Cæterum nullis verbis aut lachrymis ſatis deplorari queunt mala, quæ ab infelici hoc adverſariorum ſtratagemate in hanc Univerſitatem & Eccleſias Belgicas exundarunt. Interim audeo rurſus jungere commentariolum *de origine & progreſſu Formularii Alexandrin in Belgio* cum monumentis quibuſdam eo pertinentibus, ſi forte Theologi tui in communem utilitatem inde aliquid educere queant, auctoritati tuæ ſubmittendum. Incredibile equidem eſt quantopere reliquias Iſraël quas Dominus ſibi hic ſervare dignatus eſt, confirmet & recreet Epiſcopale robur Illuſtriſſimæ tuæ gratiæ in cauſis tam bonis. Magno enim ſolatio eſt a tanti nominis Antiſtite inter ipſas perſecutionum procellas ea, palam efferri quæ omnes animo verſabantur, & ſic efferri ut ad generoſitatem religionis amorem ac dicendi vim nihil addi poſſe videatur.

Hæc tanta dona ſua ut in te Dominus Jeſus cuſtodiat & augeat æternumque coronet, teque Eccleſiæ ſuæ diu incolumem præſtare dignetur, ex animo precatur Ill. ac Rev. D. Ill. Gratias Tuæ, humill. & obſequentiſſ. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 22. Auguſti 1726.

COMMENTARIOLUS

de origine & progreſſu Formularii Alexandrini in Belgio

Controverſiæ quæ in Belgio diu flagravit circa formulam Alexandri VII. in cauſa Janſeniana originem & progreſſum eo poſſum tenere accuratius, quod ab annis amplius quinquaginta pars fuerim conſilia hujus Univerſitatis Lovanienſis; hoc eſt antequam illius controverſiæ ulla mentio apud Belgas facta eſſet.

Ab annis necdum quadraginta introductæ ſunt in Belgium ſubſcriptiones formulæ Alexandrinæ. ad eaſdem vix tandem perducta eſt Facultas Theologica Lovanienſis abhinc annis viginti: cum enim in Galliis ferverent diſſidia circa formulam Cleri Gallicani, nondum condito Formulario Alexandri VII. viſum fuerat Doctoribus Lovanienſibus, ut ejuſmodi controverſiis aditum præcluderent ſingularem formulam Theologiæ candidatis præſcribere, qua damnabantur quinque propoſitiones, & Pontificiis Conſtitutionibus reverentia promittebatur, nulla facta mentione *Janſenii*.

Hoc conſilium ſuum Facultas Theologica perſcripſerat ad Alexandrum VII. 20. Martii 1660 una ſignificans ſe eandem *de gratia & prædeſtiatione* doctrinam ſequi quam accepiſſet a majoribus ſuis, *quam & illi olim ad Sixtum V. tranſmiſerunt*, explanatam in eorum celeberrima cenſura adverſus *Leſſii* articulos.

Ad haſce litteras reſpondit Alexander VII. Brevi perhonorifico dato 7. Auguſti 1660 in quo & laudantur Lovanienſes quod *SS. Auguſtini & Thomæ inconcuſſa tutiſſimaqe dogmata* ſemper ſequi conſtituerint.

In eo ſtatu permanſit hoc negotium annos circiter triginta, ſine ulla contentione de *Janſenii* libro, aut formula Alexandrina.

poſt id temporis, ab inquietis quibuſdam ingeniis cœpta eſt ſuſcitari controverſia de ſenſu *Janſenii* in Belgio tum nuva; cumque hujus Academiæ perpetuis adverſariis addictiſſimus eſſet *Humbertus a Præcipiano*, a Brugenſi Cathedra ad Mechlinienſem tranſlatus anno 1689. ſtatim ſummo ardore cœpit exigere & promovere ſubſcriptiones formulæ Alexandrinæ; atque ubi ſenſit quoſdam eſſe qui exiſtimarent poſſe illi formulæ ſubſcribi ab iis qui de ſenſu *Janſeniani* libri dubitarent, formulæ conjunxit quaſdam *additiones* quibus aperte declarabatur jurandum eſſe *non tantum in veritatem eorum quæ in prædictis Conſtitutionibus ſpectant ad quæſtionem juris ſed etiam in veritatem ejus, quod, ut loquuntur, ſpectat ad quæſtionem facti ab Alexandro VII. definiti* ac damnandas quinque propoſitiones *ut excerptas ex libro Janſenii, & in ſenſu a* JANSENIO *intento, ſeu in prædicto ejus libro expreſſo*

Exinde omnia diſſidiis, libellis, vexationibus turbari cœperunt: quorum fama cum ad Aulas Madritenſem & Romanam perveniſſet, de remedio cogi-

(a) Vide hanc Declarationem in Libro cui titulus: *Mem. Hiſtor. ſur l'Affaire de la B.* UNIG. *dans les Païs-bas Autrichiens &c.* T. III. l. Recueil Litt. DD.

Digitized by Google

gitari cœptum eſt ; tandemque ex partium conſenſu, & ſententia Ordinum Brabantiæ res delata eſt ad Tribunal Apoſtolicæ Sedis.

Voluit *Carolus* II. Hiſpaniarum Rex, ut utraque contendentium pars Romam mitteret ablegatum ad dicendam Cauſam.

Itaque anno 1692 Academia Lovanienſis miſit Joannem *Libertum Hennebel* Doctorem Theologum: pars adverſa miſit *Bernardum Deſirant* ex ordine Patrum Auguſtiniorum qui & ipſe erat Doctor Theologus, quique dein anno 1708. ob horrendas imposturas publica ſententia in exilium pulſus eſt.

His Romæ utrimque auditis, & re diligenter examinata, rejectæ ſunt *additiones* Archiepiſcopi Mechlinienſis. Tum Innocentius XII. in Brevi dato 6. Februarii 1694. ad Epiſcopos Belgii, promiſcuam formulæ exactionem improbavit; vetuitque *ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine* JANSENISMI *traduci aut nuncupari* ſinerent Epiſcopi; *niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit aliquam* ex quinque *propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe: nec quemquam ſob hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica* permitterent; *niſi ſervato juris ordine, eam pœnam quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.*

Hæc tam æqua ſententia, poſt judicium contradictorum lata ſummo omnium plauſu qui pacem amabant in Belgio accepta eſt; atque ex Regis conſenſu litteris *Placiti* munita & promulgata.

Huic Brevi inſiſtens Supremus Brabantiæ Senatus 13 Aprilis 1696. egregiam conſultationem obtulit Sereniſſimo Electori Bavariæ Duci, Belgii tum Gubernatori; qua exponit ſe „ numquam hactenus „ audiviſſe quemquam legitime accuſatum, nedum „ convictum fuiſſe, quod ejusmodi doctrinæ aut „ novarum opinionum dux, fautor, aut particeps „ eſſet. . . . . Etſi interea non modicas diſſenſiones pariant falſæ ideæ, quas nonnulli imprimere ſtudent vago & invidioſo titulo Novatorum. “

Atque utinam tam ſapienti Pontificis judicio, poſt cauſæ accuratum examen lato omnes paruiſſent! Hoc ſolo evanuiſſent, omnes illæ contentiones, cum nemo eſſet qui non ex animo damnaret famoſas quinque propoſitiones, in eo ſenſu quem damnat Eccleſia Catholica.

Sed tam æqua agendi ratio non placebat diſſidiorum autoribus. Non diu itaque ſe continuerunt; ac præſertim ſtatim atque edita eſſet Bulla Clementis XI. *Vineam Domini Sabaoth*, novo zelo exarſerunt.

Nunquam ea Bulla *Regio Placito* munita fuit, nec facile Belgici Senatos in illius promulgationem conſenſuri erant; non ignari ſcilicet, mox inde ſuſcitatum iri controverſias in Belgio ſopitas, quæ jam in Galliis recruduerant.

Sed cum in Eccleſiaſtica Belgii negotia non parum tunc influeret autoritas Patris de la *Chaiſe*, artibus *Deſirantii* ſupra memurati effectum eſt, ut poſthabito Regis conſenſu Bulla introducta ſit in Facultatem Theologicam Lovanienſem & illic ſtatutum fuerit, ut nemo ad ſuſcipiendos ullos gradus Theologicos admitteretur, niſi ſubſcripſiſſet Formulario Alexandri VII. conformiter ad Bullam *Vineam Domini Sabaoth*. Sic abhinc annis demum viginti illius formulæ ſubſcriptio in hac Academia cœpit exigi.

Idem mox poſtularunt Epiſcopi quidam a Sacrorum Ordinum candidatis.

Ita renovatæ ſunt priſtinæ diſſenſiones, & cœperunt viri optimi divexari, ac tenerioris conſcientiæ Theologiæ ſtudioſi a Sacris Ordinibus & gradibus Theologicis in perpetuum repelli. Anno tamen 1710 ſpes quædam effulſit fore ut a tam iniquo jugo liberarentur Belgæ. Duo ſiquidem Licentiæ Theologicæ canditati libellum ſupplicem optulerunt Senatui Brabantino adverſus Formularii exactionem, quæ neglecto *Placito Regio* eſſet introducta, plurimosque prohiberet a gradibus Theologicis.

Libellum miſit Senatus ad univerſitatem Lovanienſem, ut ſuper eo daret ſuum Adviſamentum. Factum id eſt. Suum dedit Univerſitas, ſuumque ſeorſim Facultas Theologica: in hoc ambæ conſentiebant, ut ob rationes non paucas abrogaretur exactio Formularii Alexandrini.

His acceptis, & cauſa cognita, Senatus Brabantinus concepit ſententiam qua vetabatur exactio illius Formularii. Hæc ſententia etiamnum extat in Archiviis Illuſtriſſimi Senatus: Sed adverſariorum ſolitis artibus factum eſt ut illius promulgatio ab altiore poteſtate præpediretur.

Perſtitit tamen Univerſitas in ſuo *Adviſamento*, illudque novo inſtrumento confirmavit. Quin & ablegatum miſit ut pro abrogatione Formularii fortiter ageret *apud quaſcumque altiores poteſtates, quæ regimini Belgi* tunc *ſuperintendebant*. Verum in Facultate Theologica duo Doctores blanditiis, minis, ac terroribus (quod Lovanii notorium eſt) a ſententia abducti, uno ſuffragio ſuperiores fuerunt Formularii promotores; atque ita ex quatuor Doctorum ſententia reducta eſt Formularii ſubſcriptio in Facultatem Theologicam, a qua per tempus breve exulaverat.

Sed quatuor iſtis adeo non conſenſerunt tres Doctores ſeniores, ut contra aliorum reſolutionem fortiter, & ſcripto inſtrumento, graviſſimis argumentis pleno, proteſtati ſint.

Prævaluit tamen pars adverſa eatenus ut, cum Facultatis reſolutiones ex pluralitate ſuffragiorum condantur, continuata ſit deinceps ſubſcriptio Formularii ab omnibus qui aliquem gradum Theologicum ſuſcipiunt.

Atque hæc eſt hactenus Eccleſiarum Belgicarum & Academiæ noſtræ conditio. Sola fere oſtentatur Bulla *Vineam Domini Sabaoth*, quæ nec auditis partibus edita, nec ullo *Regis Placito* munita: atque interim plane negligitur Innocentii XII. Decretum, partibus affatim auditis latum, & cum *Regis Placito* legitime promulgatum. Quæ hinc ſecutæ ſint vexationes Presbyterorum, Canonicorum, Paſtorum longum eſſet enumerare. Ut verbo dicam, contra expreſſam & æquiſſimam Innocentii XII. prohibitionem titulo *Janſeniſmi* paſſim excluduntur ab Ordinibus ſacris a muniis Eccleſiaſticis, a Gradibus Academicis, qui nullo colore dici poſſunt ullam ex quinque propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe; quique Eccleſiæ non contemnendam operam navare poſſent & ob hanc ſolam cauſam excluduntur, quod non audeant jurejurando confirmare ſenſum in quinque propoſitionidamnatum, a *Janſenio* intentum, aut in eius libro expreſſum eſſe. Merito enim de facto illo dubitant, quod neque ad fidem ulla ratione pertinet, neque certis argumentis, aut rei evidentia conſtat.

Ex his alii, ut in ſupradicto *Adviſamento* notavit Univerſitas, eo commigrant, ubi ſperant ſe tutos fore a tam periculoſo juramento: alii a Theologico ſtudio ad Juriſprudentiam tranſeunt: alii demum felices ſe putant, quod ab Eccleſiaſticis muniis & gradibus repulſi, ducere poſſint vitam iis periculis vacuam que ſolent honoribus conjuncta eſſe. Tales non paucos eſſe vel in hac ſola Academia nec ipſi Formularii præcones ignorant.

EPISTOLA CXXXII.

Vicecomiti de Wynants &c. Circa Defenſionem ulteriorem.

Excellentiſſime Domine. Cum audiam *Defenſionem meam ulteriorem* ex aola Bruxellenſi ad vos eſſe transmiſſam, interpellare rurſus cogor Exc. tuam, implorando benevolam tuam protectionem, nec non officioſam æquitatis conſuetæ ſortitudinem, adverſus multiplices machinationes & incredibilem adverſariorum meorum potentiam. Timeo etiam num ne Adminiſter ille, (a) a cujus auctoritate & ſagacitate Decretum, de quo quæſtio, formam ſuam potiſſimum accepit, ne, inquam, ille ſere ſolus anima fuerit voti quod ſuper Defenſione mea præfata ſubmiſſum eſſe poteſt. Verum confido fore ut Deus per veſtram prudentiam & perſpicacitatem cauſæ juſtitiam & ſoliditatem eluceſcere faciat, & prævalere. Jaceo nunc æger ex Diarrhæa, quæ corpusculum meum non ſolum vehementer debilitat, ſed & pericula excercet, ita ut inhiare jam detur perfectæ in Chriſto libertati, & ſecurum eſſe de adverſis quæ ea parte mortalium mihi poſſent evenire. Si ſuperſtitem mei memoriam, measque lucubrationes, ad commune bonum, ſive ad rem Eccleſiæ & Patriæ pertinere judicetis, eas veſtræ tutelæ ad extremum commendo; Cæſarisque autoritate, cui ſortaſſis maxime inſervire poterunt, vindicandas relinquo. Cæterum pro negotio ſalutis meæ æternæ liceat etiam, per veterem amicitiam, pias veſtras preces apud Deum rogare. Vale, Excell. D. a tuo humillimo & obſequentiſſimo famulo ſignatum.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 2. Oct. 1726.

EPISTOLA CXXXIII.

Excell. Domino Coloma, Conſiliario ſupremi Conſilii Viennenſis; Circa idem negotium.

Per Sereniſſimam Archiducem Gubernatricem noſtram, ad Auguſtiſſimum Cæſarem (quem cum totâ domo Deus ſoſpitet) transmiſſam eſſe inaudio *Defenſionem meam ulteriorem*, veſtro haud dubie judicio ſubjiciendam. Videbit ſtatim Tua Excell., quemadmodum in cauſa Govartiana (b), ita & hic non tam agi meum quam jurium ſuæ Majeſtatis atque Eccleſiarum libertatis negotium. Ideoque confido fore ut, non minus in hac quam in illa cauſa, ſtrenuum te & ſolertem experiamur æqui bonique arbitrum. Etenim cum rem totam non ex principiis aut Placitis Ultramontanis, ſed ex certiſſimis juris Belgici regulis & conſuetudinibus disjudicandam eſſe autumem, non video quid in hac cauſa me poſſit dubium aut anxium detinere. Quod ſi tamen ſupereſſent forte aliquæ difficultates, quas Excell. Tua vel non attactas, vel non ſatis explanatas eſſe adverteret, rogo ut tunc æquitas tua conſiderare dignetur, conceſſum mihi non fuiſſe ut haberem mea gravamina; & propterea efficere ut illæ ſaltem, ſi quæ reſtabunt, mecum communicentur, aut cum his qui poſt mortem de memoria mea forte curare volent. Ego enim, ut ita dicam, jam delibor, & reſolutionis meæ tempus inſtare puto, & in Domino opto: ſiquidem Diarrhæa ex qua modo per plures dies laboro concomitante ſebri, nihil aliud denuntiare videtur.

Enixe interim patrocinio ac favori priſtino famam nominis mei librosque illud præferentes commendo in quibus equidem componendis non ſum conſcius me umquam aliud habuiſſe præ oculis, quam diſciplinæ Eccleſiaſticæ & Regiæ poteſtatis concordiam, nec non utriusque incolumitatem, ex Scripturis Sacris, & monumentis Eccleſiaſticis manſueto ſtylo illuſtrare atque aſſerere. Cæterum errata & delicta mea, propitiatione ſua clementiſſima abſtergere dignetur D. Jeſus, ob cujus charitatem rogo etiam pia veſtra vota, ac preces. Ita cum ima demiſſione valefacio. Excell. Tuæ, humill. & obſequentiſſ. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 2. Oct. 1726.

EPISTOLA CXXXIV.

Excell. Domino Rialp, Conſiliario Conſilii intimi S. M. J. Viennenſis: De eodem negotio.

Excell. D, Cum intellexerim Defenſionem meam, circa Decretum Conſilii Status latum 12. Sept. 1725. adverſus *Reſponſionem Epiſtolarem*, tandem Broxellis miſſam eſſe ad Auguſtiſſimum Imperatorem; ac proinde non dubitem quin Sacra Cæſ. & Cath. Maj. pro ſumma æquitate ſua mandatura ſit ut iſtud negotium accurate examinetur; audeo me cauſamque meam tuæ (Excell., ea qua par eſt reverentia), commendare. Id ſi forte ignotus facio, fiduciam addit primum, ipſius cauſæ bonitas, & Excell. tuæ, animus uni juſtitiæ favens; dein hujus Academiæ nomen, ita gratum Excell. tuæ, ut tanta locorum diſtantia non impedierit quin liberos ſuos huc potiſſimum mittendos cenſuerit, ut liberalibus artibus, & juris ſcientia imbuerentur: hic enim videre mihi contingit; illuſtriſſimum filium tuum preclare cum omnium plauſu decertantem, & J. U. laureas glorioſe reportantem: in hac ego Academia, Excell. D. ab annis amplius quinquaginta Doctor utriusque Juris, id ſemper conatus ſum, ut pro meo modulo Eccleſiæ diſciplinam, & Summorum Pontificum jura aſſererem citra illius contumeliam; neque deſunt qui exiſtiment me non plane infeliciter in ea palæſtra verſatum fuiſſe. Sed cum ejusmodi materiæ pertractari non poſſint ſecundum principia jurisprudentiæ Belgicæ, niſi ſimul impugnentur quædam Romanæ Curiæ Placita, ſupremæ Principum poteſtati ex adverſo pugnantia, effugere non potui offenſam quorumdam ejusdem Curiæ Adminiſtrorum, quamquam ubique ſtylum adhibuiſſem & moderatum & in Apoſtolicam Sedem reverendiſſimum. Ab eo tempore quod procellis, litibus, ſraudibus, calumniis, tentatus fuerim, longum eſſet recenſere, & importunum. Ex eodem turbine, orta eſt, Excell. D. noviſſima tempeſtas, adverſus quam Clementiſſimi Cæſaris protectionem imploravi. Sed hæc & ejusmodi plura ex ipſa Defenſione mea facile perſpiciet tua Excellentia; unaque intelliget, non poſſe ſupradictam ſententiam Conſilii Status ſubſiſtere, niſi inflicto lethali vulnere Cæſareæ authoritati, ac præſertim juribus Placiti Regii. Ipſa igitur cauſa, Excell. D. commendatione indigere non videbatur apud te, virum tanta perſpicatia, tanto juſtitiæ amore, tanto pro Cæſareis juribus zelo præditum. Hoc tamen non potui non ſignificare, quantopere tam eximias dotes Excellentiæ tuæ venerarer; quantamque ſpem mihi illæ adderent futurum ut Excell. tuæ judicio & Patrocinio tandem eluatur macula illa, per occultas adverſariorum machinationes meo nomini inuſta, antequam audiri potuerim. Hanc ſpem animo fovens, & Excell. Tuæ incolumitatem Deo Opt. Max. toto pectore commendans ſumma demiſſione ſubſcribor. Exc. D. Excell. Tuæ, humillimus & obſequent. famulus.

Z. B. *van Eſpen.*

Lovanii 6. Oct. 1726.

EPI-

(a) D. de Baillet. (b) D. Coloma cum Eſpenio egerat in cauſa Govartiana annis 1719 - 1722. Erat enim tunc Conſiliarius Fiſcalis Parlamenti Mechlinienſis.

E P I S T O L A CXXXV.

Seneriſſimo Principi Eugenio a Sabaudia: De eodem negotio.

Seneriſſime Princeps. Quando de Belgii Gubernatore famam meam & ſcripta inique ſugillata videbam per Epiſtolam publicam Vicarii Apoſtolici Buſcoducenſis Petri *Govaerts* hominis Curiæ Romanæ addictiſſimi, ſtatim Confugi ad Conſilium Status, & ad Marchionem de *Prie*, qui ſine mora, me remiſit ad magnum Conſilium Mechlinienſe, ubi cum adjunctis mihi Fiſcalibus Regiis nullo negotio triumphavi, juxta ſententiam quam hic accludere liceat. Sed non tam felix fui ſub Regimine Excell. Domini Comitis de *Daun*: bujus etenim animum occaſione cujusdam reſulutionis meæ Canonicæ per neſcio quas clancularias accuſationes ita circumvenire & præoccupare novit Internuntius Pontificius Bruxellenſis, ut vir ille contra æquitatis ac benignitatis ſuæ intentionem per totum Belgium Auſtriacum, in ipſis etiam pagis evulgari permiſerit ſolemne Decretum quo honos & fama mea, quam ſemper illibatam Deo tante conſervareram, miſerabiliter proſcinduntur; idque me proriùs inaudito atque indefenſo, quamvis ut legitime audirer omni modo prævie inſtitiſſem. Tam acerbus caſus, totique Belgio inopinatus, coegit me, ut vel in extrema ſenectute Presbyteralis ac Doctoralis muneris mei dignitatem nec non operum meorum qualemcumque laudem non negligerem ſed, quod unice ſupererat, ad Thronum ipſum confugerem. Idipſum autem tanto feci confidentius, quod palam ſit cauſam Monarchæ noſtri meæ cauſæ immixtam eſſe. Siquidem propter jurium Regalium defenſionem publicis ſcriptis a me ſuſceptam, Romæ Aulæ indignitatem jam diu omni loco mihi imminere per ſe evidens ſit. Cum vero jam intelligam, Sereniſſime Princeps, cauſam illam Recurſus mei a Cæſare clementiſſime admiſſi propediem relatum iri ad Conſilium ſuæ Majeſtatis intimum, cujos tu pars magna es, hinc & implorare hiſce venio Celſiſſimam tuam protectionem, ut ſuæ Majeſtatis & clientis tui innocentem fidelitatem ſubditi qui nuper ſub tua tutela periculoſiſſimas inſidias, teterimasque calumnias tam feliciter ſuperavit, jam nunc per novas externæ Aulæ Miniſtri & graviores molitiones indefenſam obteri pro nota tua æquitate & virtutute nequaquam ſinas. Hoc officium a magnanimitate tua, quæ tam multis opitulata fuit, totique Belgio atque Imperio tantopere profuit, (& utinam diutiſſime proſit!) flagitare & expectare audet, qui procelſitudinis tuæ incolumitate, & recurrentis anni optata felicitate Deo O. M. vota ſua conſecrans ſpeciali ſubmiſſione ac devotione ſubſcribitur. Sereniſſime Princeps Celſitudinis tuæ Sereniſſimæ humillimus & obſequentiſſimus famulus ac cliens.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 31. Dec. 1726.

E P I S T O L A CXXXVI.

Excell. Betentieder Conſiliario Conſilii intimi S. M. I. De eodem negotio.

Exc. D. Intellexi non ignotam tibi eſſe, imo jam a te examinatam cauſam recurſus quem ad Cæſarem inſtituere cogebar ob Decretum Regium quo ſub Regimine Excell. Comitis *de Daun*, nomen meum & fama per inſiguem ſubreptionem ordine juris prætermiſſo tam indigne, miſerabiliterque per omnia Belgii Opida & Pagos, vicinasque regiones peſſumdata fuerunt. Verum cum ſimul inaudiam Excell. tuam pro maximis ſuis meritis; ap Conſilium intimum ſacræ ſuæ Majeſtatis J. & C. honorificentiſſime aſſumtam eſſe, ubi & dicta mea cauſa propediem revidenda ſit, non poſſum qoin imprimis gratuler ex animo tam excelſum hoporem, quem ut publico magnopere profuturum, non dubito, ita & tibi quam maxime ſalutarem eſſe deſidero. Deinde autem affhictiſſimæ famæ meæ cauſam protectioni tuæ præpotenti humillime commendare audeo. Ad quam confidentiam me equidem induxit innatæ tuæ benignitatis celebritas, & notum illud ſtudium quo homines litteratos complecteris; ſpeciatim autem zelus & perſpicacia quibus Majeſtatis ſuæ jura & commoda omni loco ſortiſſime ſolertiſſimeque tueri ſoles. Etenim hujus cauſæ circumſtantiæ omnes, quas in Defenſione mea, quoad licuit, deduxi, non obſcure clamant, me in oppreſſionem tam periculoſam non incidiſſe, niſi per machinationes Aulæ Romanæ, quam incitarunt ſcripta publica & doctrina, quibus jura Principis ejusque prærogativas, adverſus exorbitantes prætenſiones ejusdem Aulæ, ut æquum erat, pro monere ſemper defendi. Nihil addam, niſi vota, & deſideria, quæ pro Excellentiæ tuæ in columitate ac virtute, ſpeciatim autem pro ineuntis anni, nec non præcelſi muneris fauſto exordio oblata Deus Salvator noſter benigniſſime reſpicere dignetur. Sum cum veneratione profundiſſima, Exc. D. Excell. Toæ, humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 31. *Dec.* 1726.

E P I S T O L A CXXXVII.

Excell. de Rialp. &c. Circa idem negot.

Excel. D. Menſe Octobri noviſſimo contigit mihi ad Excellentiam tuam litteras dare, quibus cauſam recurſus mei ad Cæſarem, cujus cauſæ Acta tunc recens Bruxellis ad vos miſſa erant, inclytæ protectioni tuæ commendare audebam. Cum autem jam certior factus ſim eamdem in Supremo Conſilio Belgico examinatam brevi revidendam eſſe in Conſilio intimo ſacræ ſuæ M. J. & C. ſciamque Excellentiam tuam ad hoc Conſilium intimum, ob ſumma ſua merita cum omni plauſu glorioſe promotam eſſe: liceat de tanto honore, tibi imprimis ac publico, cum omni veneratione gratulari; precando ut Omnipoteus pro ratione muneris tam ſublimis ſapientiæ & virtutis effundat abundantiam liceatque etiam dictæ meæ cauſæ ſingularem aliquam protectionem & attentionem a magnanimitate tua implorare. Etſi cauſæ merita in *Defenſione ulteriori* ſatis late deducere conatus ſim, vereor tamen ne ſuperſiut forte aliquæ difficultates quas divinando attingere non potui, eo quod nulla umquam gravamina videri licuerit. Quod ſi eſt, rogo enixe ut curet tua æquitas mihi ut illæ proponantur enucleatius diſſolvendæ.

Non poſſum quin exhibeam Excellentiæ tuæ, quæ pro ejus ſalute & proſperitate ac ſingulatim pro felici novi anni & muneris exordio ad Deum vota facio; manens cum ima demiſſione ac reverentia, Exc. D. Excell. Tuæ, humill. & obſeq. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 31. Decembr. 1726.

E P I S T O L A CXXXVIII.

Ill. D. Barchman, Arch. Ultrajectino.

Speciales ago gratias pro incomparabili munere *Apologiæ ſecundæ* &c. (R. D. *Varlet*, Epiſc. Babylonienſis) quam jam ex magna parte pervolvi. Video opus eſſe digum tam excellenti auctore, dignum tam bona cauſa. Admiror eruditionem, exactitudinem, vim, manſuetudinem & pietatem. Gratu-

Digitized by Google

tulor Eccleſiæ voſtræ de tali defenſore & patrono Augeat Deus Omnipotens & Clemens inauditam ejus charitatem & generoſitatem; vobisque eum diu ſervet &c. 30. *Jan.* 1727.

L E T T R E

De M. Varlet, Evêque de Babylone à M. van Eſpen, ſur ſes épreuves, &c.

M. La veneration que nous avons pour votre vertu, jointe à la reconnoiſſance dont nous ſommes pénetrés pour la generoſité avec laquelle vous vous êtes declaré pour la juſtice de notre cauſe, dont vous avés pris la defenſe, nous rendent trés ſenſibles à tout ce qui vous arrive, & à toutes les tribulations par lesquelles Dieu éprouve votre courage. Mais ſi d'un coté nous avons lieu de diplorer l'aveuglement de vos ennemis, de l'autre nous avons bien ſujet de remercier Dieu de la grace qu'il vous fait de demaurer fidele a défendre la verité & la juſtice; & bien loin de nous étonner de vous voir exposé a la perſecution, nous reconnoiſſons que ſelon la parole de l'Ange à Tobie, cette épreuve eſt la marque la plus conſolante que Dieu agrée les glorieux travaux que vous avés entrepris pour ſon ſervice, & pour celui de ſon Egliſe.

Pour moi j'admire en tout cela la conduite de la Divine providence, qui permet que vos ennemis faſſent paroitre leur foibleſſe en même temps qu'ils manifeſtent leur malignité. La compaſſion que vous avés temoiguée pour une Egliſe opprimée & qui eſt abandonnée de presque tous les hommes, a irrité ſes perſecuteurs, & ils ont oſé vous faire un crime de cet acte de charité. Mais ils ſemblent re connoitre aujourd'hui l'impuiſſance où ils ſont de ſoutenir leur entrepriſe; puisqu'ils s'aviſent de fonder leur injuſte procedé ſur d'autres pretextes non moins vains; mais qui leur paroiſſent plus ſpecieux, & plus propres à ſatisfaire la haine que leur inſpire la vue du zele que vous avés pour la verité & la juſtice.

Quoiqu'ils ne puiſſent pas ignorer les ſentimens que vous avés ſur la Conſtitution Unigenitus, *ils vous preſſent de vous expliquer ſur ce ſujet d'une maniere qui ne puiſſe laiſſer aucun doute. Faut il vous plaindre de vous voir attaqué en tant de manieres? Non, M. je plains vos ennemis à cauſe de leur endurciſſement; mais je vous felicite de l'occaſion que Dieu vous offre de rendre un temoignage éclatant à la verité, qui eſt aujourd'hui abandonnée par un grand nombre, & combattue ouvertement par d'autres; pendant que pluſieurs en rougiſſent ſemblent la meconnoitre; & ſoit par crainte, ſoit par interèt ſoit par une fauſſe diſcretion, ſoit par d'autres conſiderations humaines la retiennent dans l'injuſtice.*

Vous êtes trop éclairé M. & vous connoiſſés trop les maux que l'Egliſe ſouffre à l'occaſion de la Conſtitution, pour donner dans les préventions de ceux à qui une prudence un peu trop mondaine a perſuadé qu'il n'eſt pas beſoin de s'expliquer; puisque le ſilence en cette matiere doit paſſer pour un des aveu manifeſte, & pour une improbation tacite de la Conſtitution, aſſez évidente pour qu'on n'en puiſſe tirer aucune conſequence en faveur de cette piece. Cela eſt vrai en un ſens, & je n'en puis pas diſconvenir; m'etant ſervi moi même de ce principe, pour juſtifier le ſilence que j'ai gardé pendant quelques années.

Mais outre qu'il y a de grandes occaſions où il eſt neceſſaire de parler pour ſe ſauver en confeſſant ſa foi: ore confeſſio ſit ad ſalutem, *les ennemis de la verité abuſent de ce ſilence, & pretendent qu'il leur eſt favorable. Il eſt vrai qu'ils ne le croyent pas eux mème; & lorsqu'ils s'en prevalent pour leur cauſe, ils parlent contre leur conſcience: car ils font bien voir dans cette occaſion ci, & en quantité d'autres, combien ils comtent peu ſur le te moignage de ce pretendu conſentement tacite, puisquils tourmentent lorsqu'ils le peuvent, & traitent d'ennemis ceux qui ſe reduiſent au ſilence.*

Mais M. quand il n'y auroit que la ſeduction deplorable qui eſt occaſionée par ce ſilence, cela ſeul imposeroit une aſſez grande obligation de parler, ſur tout à ceux qui par leur caractere, leur age, leurs travaux, leurs lumieres, leur reputation, attirént les yeux de tout le monde; & principalement des perſonnes moins inſtruites. Ne doivent ils pas caindre de ſe rendre coupables du ſcandale de tant de foibles qui ſe laiſſent entrainer au torrent des nouveautés profanes, lorsque ſe voyant violemment attaqués d'un coté par les perſecutions des ennemis de la paix, ils ne ſont pas ſoutenus de l'autre par ceux qu'ils ont droit de regarder comme leurs maitres dans la vie ſpirituelle.

Voyés M. l'artifice des enfans du ſiecle, qui ſont ſouvent plus prudens que les enfans de lumiere. Ayant dans l'affaire de la Conſtitution trouvé d'abord de la reſiſtance de la part des perſonnes dont la pieté eſt éclairée, ils ſe ſont contentes de les reduire au ſilence, ou par la crainte, ou par le ſpecieux pretexte d'une paix qui n'eſt que fauſſe. puis ils ont tendu des pieges aux ſimples, dont pluſieurs deſtitués eux même de lumieres, & de forces proportionées à de ſi grandes tentations, & depourvus au dehors d'avis particuliers, d'inſtructions publiques, d'exemples de force & de courage ont ſuccombé. Aprés que la ſeduction a fait ce malheureux progrés, on attaque preſentement ſans aucun ménagement ceux qu'on avoit d'abord ſemblé épargner. Une triſte experience nous a fait voir que pluſieurs d'entr'eux s'étant affoiblis, peut être par le peu de fidelité qu'ils ont eu à s'acquiter de l'obligation que leur Miniſtére & leur autorité leur impoſoient de parler pour la verité & de ſecourir leurs fréres dans le beſoin, ſe ſont trouvés par un juſte jugement Dieu, ſans force pour reſiſter à la perſecution & pour parler pour eux mêmes, lors qu'il a plus en aucun moyen de s'en defendre.

Quand on auroit pu ſans aucune faute garde le ſilence au commencement des conteſtations il n'eſt certainement plus temps de demeurer dans cet état d'aſſoupiſſement & d'inaction à preſent qu'on attaque ouvertement la doctrine. Les erreurs lex plus pernicieuſes ne ſe cachent plus; elles marchent tête levée, & oſent ſe defendre contre l'autorité la plus reſpectable. Vous ſavés comment les Cenſures de MM. les Evêques de Rodez, d'Auxerre & de Bayeux ont été mepriſées, impunement attaquées, & condamnées par eux qui étoient les plus obligés de les ſoutenir. On aporté la temerité jusqu'à rejetter douze articles de doctrine, qui contiennent les fondemens de la morale Chretienne; & vous ſavés qu'on ne s'apuie que ſur la Conſtitution Unigenitus *pour attaquer ſi ouvertement l'Evangile & les Péres de l'Egliſe.*

Dans le temps que la foi eſt dans un ſi grand peril, vous avéz M. trop de religion pour demeurer dans l'indifference; & vous êtes trop plein des ſentiments du S. Vieiliard Eleazar, je ne dis pas ſeulement pour feindre, mais même pour faire aucune demarche qui ait le moindre air de diſſimulation; ſed fortiter agendo ſenectute quidem dignus apparebis, adoleſcentibus autem exemplum forte relinques.

Ce que j'ai l'honneur M. de vous écrire avec tant d'ouverture & de confiance, n'eſt pas pour vous donner des avis dont vous n'avés pas beſoin, mais pour vous feliciter de ce que vous avéz apparemment déja fait; pour vous aſſurer que perſonne n'eſt avec un plus parfaite eſtime, & une plus profonde veneration que je ſuis M votre tr. h. &c.

† Dominique Marie. Evêq. de Babylone.

20. Mai 1727.

E P I-

E P I S T O L A CXXXIX.

Ill. Epiſcopo Babylonienſi.

Ill. ac R. Domine. Non exiguo honori ac ſolatio mihi fuere quas 20. menſis elapſi ad me dare dignati eſtis. Paucis antea diebus ſignaveram, Deo largiente, inſtrumentum bene authenticum *Declarationis* (a) meæ circa tres articulos ex mandato Emin. D. Card. Archiepiſcopi mihi propoſitos. Perplacet hæc *Declaratio* omnibus qui eam viderunt, fidis amicis; neque ullatenus dubito quin etiam tuo, Ill. Domine calculo probanda ſit; eamque lubenti animo ex nunc in lucem darem, niſi ex graviſſimorum virorum judicio hactenus celanda foret. Nempe ſi ea innuteſceret, vix dubium eſt quin Actor in lite quam coram Tribunali hujus Univerſitatis adverſum me inſtituit, arrepta anſa novum contra me gravamen inferret, & cauſam protelaret ſpatio trimeſtri usque ad inſtitutionem novi Rectoris Magnifici: utpote qui veriſimiliter adverſariis devotus futurus ſit; cum præſens Vicerector (*D. Rega*) qui cauſam dijudicet æqui ſit amantiſſimus. Cæterum enixe expoſtulo preces Ill. Gratiæ Tuæ ut in hac ſenili ætate non erubeſcam Evangelium, neque vultum pertimeſcam.

Auſim quoque rogare Sapientiam Tuam ut *Vindicias Reſolutionis* Doctorum 1717. dignetur, ſi quidem vacet, diſcutere & caſtigare, ſi quid in iis forte non ita exacte ſecundum veritatem expreſſum ſit; præcipue Diſquiſitionis I. Paragr. 7. Diſquiſitionis II. Paragr. 2. 3. 7. 8. & 11. totamque Diſquiſitio- III. Rogabo una Ampliſſimum Erkelium, qui hæc Scripta Typis edi curat, ut ea prius faciat oculis tuis ſubjici, quam lucem videant. Hanc Gratiam, ſi Ill. Gratia Tua mihi præſtiterit cumulabit grandem quam in me contulit benevolentiam & amorem.

Precabor Deum, quoad vixero, ut Apoſtolicus labor veſter non ſit inanis in Domino. Ill. ac Rev. D. Ill. ac Rev. Gratiæ Tuæ. famulus humill. ac devot. *Z. B. van Eſpen.*

Lovanii 11. Junii 1727.

L E T T R E

De M. l'Evêque de Babylone à M. van Eſpen, contenant des Remarques ſur l'Ecrit qui a pour titre, Vindibiæ Reſolutionis Doct. Lovan. &c.

J'ai en l'honneur Monſieur, de vous aſſurer il y a quelques jours que j'avois lu avec toute la ſatisfaction imaginable la belle defenſe que vous aviés fait de la Deciſion du cas qui a été donné en faveur de cette Egliſe. (b) *Je n'ai pas moins été charmé de la fin de la 2. partie, que je l'avois ête du commencement, & ſurtout de l'Examen que vous y faites de la plenitude de puiſſance: & j'attends avec impatience la 3. partie. Comme vous avés deſiré que je vous propoſaſſe mes doutes, je prends la liberte de le faire pour vous obeir, & pour vous faire connoitre que je ne l'ai pas lue avec negligence, mais avec tout le ſoin dont je ſuis capaple.*

Pref. n. III. pag. 9. on dit que Hoynck avoüe l'Hiſtoire anonyme pour ſon ouvrage: cela ne paroit pas fondé. Hoynck avoüe ſeulement le projet qu'il avoit donné de ſon ouvrage des 1724 où il en traçoit le plan ſur quelques feuilles.

§. 7. *num.* IV. *parlant de l'érection des nouveaux Evechê, qui ne ſe fait plus que par l'autorité du Pape, je ne voudrois pas dire:* invaluit nova diſciplina, *mais* nova praxis *& au lieu de taxer comme l'on fait, les Evêques* de negligence & de pareſſe, *il ſeroit plus honnête & plus conforme à la verité de dire qu'on ne tenoit plus guére de Concile, & ſur tout de Conciles Nationaux, auxquels il convient regulierement de faire ces erections.*

Je ne ſai ſi on n'interprête point trop à la lettre ces mots d'Innocent III. Inſtitutione Divina ſoli ſunt Romano Pontifici reſervatæ. *Peut on croire que ce Pape, quoique trop prevenu en faveur des fauſſes Decretales, ait été ſi ignorant dans l'antiquite? Ne pourroit-on pas entendre ce* ſoli *privativement à l'autorité particuliere des autres Evêques, &* non *pas à celle des Conciles? Et ne pourroit on pas dire que ces mots* Inſtitutione Divina, *s'entendent de l'autorité du premier ſiege qui vient d'Inſtitution Divine; en ſorte que comme le lieu de l'Epiſcopat eſt de ſoi même indiſſoluble; il doit être dénoué par une autorite aſſez grande pour être l'interprête la volonté Divine. Il me ſemble que c'eſt la faire trop d'honneur à Hoynck de le faire marcher ſue les traces d'Innocent III. en diſant:* hiſce veſtigiis inhærentes.

Num VIII. *Ne pourroit-on point faire uſage du principe du même Innocent III. au même Chapitre cité:* que les choſes ſpirituelles ſe detruiſent plus difficilement qu'elles ne s'etabliſſent? *Et dire que ſi par la pratique de France, des Paisbas, & même de tous les autres païs Catholiques, le Pape ne peut pas eriger un ſiege ſans le conſentement du Prince, des Evêques & du peuple, il peut encore moins détruire un ſiege ſans obſerver ces conditions.*

Num. IX. *à la fin. Ne faudroit-il pas adoucir ou expliquer ces mots:* feſellit opinio; *& faire entendre que lorsque les fauſſes Decretales ſe trovent contraires aux Canons de Nicée, qu'elles établiſſent eſt alors* abuſif; *& que quelque autoriſé qu'il paroiſſe être, il ne peut pas, ſelon S. Leon, déroger à ces Canons inviolables.*

Num. X. *Avant que d'oppoſer à S. Bernard la venerable Antiquité, ne peut-on pas tâcher de l'accorder avec cette Antiquite, en l'expliquant & en diſant que ce Pére avance à la verité que* le Pape peut eriger de nouveaux Evechés, *mais non pas qu'il ſoit le ſeul qui le puiſſe; & qu'il ne parle point de l'extinction d'un ſiege; & qu'il dit encore moins que le Pape le puiſſe entreprendre contre les Regles?*

D I S Q U I S I T I O N II.

§. 1. *num.* X. *Je ne crois pas qu'on puiſſe ni qu'on doive dire que toutes les Egliſes nouvelles d'Orient, de la Chine, du Tunquin, de la Cochinchine & de Siam ſont reduites à la condition de pures Miſſions. Il eſt vrai que les Romains & les Moines le voudroient perſuader; mais dans la verité ce ſont de vrayes Egliſes, dont les Evêques, couverts mal à propos du nom d'une Egliſe inacceſſible, ſont les vrais Epoux des Egliſes auxquelles on les envoye. M. l'Evêque de Conon, par exemple, eſt vrai Evêque de l'Egliſe de la province de Fokien, comme l'étoit avant lui feu M. l'Evêque d'Heliopolis. M. l'Evêque de Sabula eſt vrai Evêque de Siam &c. Cela eſt ſi inconteſtable, qu'ils ſont perpetuels; en ſorte que quoique M. de Conon ait été chaſſé de la Chine, qu'il ne reſide point depuis 20. ans, & qu'il n'ait aucune eſperance d'y reſider jamais; on n'a garde d'y envoyer de Rome d'autre Evêque en ſa place: & lorsque ces Evêques ſont en Caducité, on ne les rappelle pas, mais on leur donne des Coadjuteurs, avec droit de leur ſucceder. Il eſt notoire que la ſeule raiſon qu'on a eue de couvrir cet Evêque d'un nom emprunté a été de ménager le Roi de Portugal, qui pretend avoir*

(a) Vide hanc Declarat. in V. Parte hujus Supplementi, Lib. 3. Litt. C.
(b) *Vindiciæ reſolutionis Doctorum Lovanienſium &c.*

Digitized by Google

le Patronage de tout l'Orient, & qu'on n'a voulu ni bleſſer ce Prince, ni ſeconformer à une pretenſion ſi déraiſonnable & ſi préjudiciable à l'Egliſe. Comme c'eſt la même raiſon qui a principalement porté le Pape à en oſer ainſi à l'égard des Evêques de ces Provinces cy, ce parallele peut nous ſervir infinement, & ce n'eſt que par inadvertance que je n'en ai point fait uſage dans la 2. Apologie.

Il faut avouer cependant qu'il y a de grands abus dans la maniere dont ces Egliſes d'Orient ſont ſecourues, ou plutot abandonnées. La Diſquiſition en releve de très conſiderables. Les autres abus ſont 1. que ces Evêques ſont en trop petit nombre: 2. qu'on ne leur aſſujetit pas aſſés les Miſſionaires Religieux, 3. que les Elections & ordinations ne ſe ſont pas ſur les lieux; en ſorte qu'en attendant qu'il vienne des Evêque de ſix mille lieux de loin, ces Egliſes manquent d'Evêque pendant bien des années; & en reçoivent quelques fois de peu propres.

§. 2. *num V. je doute ſi ce n'eſt pas une expreſſion tropforte de dire:* quam ſit Eccleſiæ pernicioſum docere Romanum Pontificem eſſe Ordinarium Ordinariorum. *Ne vaudroit-il pas mieux dire,* combien l'abus qu'on fait de ces termes eſt pernicieux; *& expliquer en ſuite quel eſt le ſens legitime des mots* Ordinarius Ordinariorum: *qu'il conſiſte par exemple, au droit qu'a le Pape de ſuppléer aux Ordinaires dans la neceſſité. Il ne ſeroit point mal de marquer l'age & l'origine de cette expreſſion;* Ordinarius Ordinariorum, *dont Rovenius s'eſt ſervi.*

§. 6. *n.* VII. Etquemadmodum &c. *Il ſemble qu'on faſſe entendre en cet en droit, que depuis la Clementine* in pleriaque, *les Evêques n'ont plus droit d'envoyer des ouvries* ad partes infidelium; *ce qui n'eſt pas vrai. Il ſeroit bon d'oter l'équivoque.*

§. 7. *n.* VII. *On attribue à S. Ambroiſe le Commentaire ſur S. Paul, qui eſt parmi ſes œuvres, quoiqu'il ne ſoit pas de lui.*

§. 9. *n.* IV. *Il me ſemble que Benoit XI. dans l'Extravagante* ioter cunctas, *ne dit pas que ſon Predeceſſeur* non intellexit ſuper egenum *c'eſt de ſoi même qu'l dit qu'il doit* intelligere ſuper egenum

Num. VII. *Il ne paroit pas que le paſſage du Cardinal de Luca ſoit d'un grand ſecours, quan il dit:* antiquas retineant opinioocs. *Cela peut ſignifier ſeulement que les François conſervent leurs anciens ſentiments; mais ce n'eſt pas à dire que ce Cardinal reconnoiſſe, que ce ſentiments, qu'il dit être condamnés, ſoient les plus anciens dans l'Egliſe; ou qu'il accorde que celui des Romains ſoit le plus noureau: a moins que cela ne paroiſſe par d'autres paroles que celles que l'on a citées.*

§. 10. *n.* XXIX. *Je ne voudrois pas qualifier au nom honorable de* Diſcipline, *l'uſage par lequel le Pape ſe reſerve aujourd'hui l'Inſtitution de tous les Evêques,*

Eod. § *n.* XI. *Doit-on dire abſolument:* propria Romani Pontificis tanquam Patriarchæ Prærogativa erat ordinare Epiſcopum Mediolanenſem. *M. de Marca qui étend mal à propos le Patriarcat du Pape à tout l'Occident, eſt obligé de dire que ce droit Patriarcal ne lui donnoit pas pouvoir de faire les ordinations. C'eſt ce qui a engagé cet auteur a donner au Pape un Patriarcat ordinaire, qui étoit borné à la Diocéſe ſuburbicaire, diſtinguée de la Diocéſe Italique, à la quelle préſidoit l'Evêque de Milan. Le Patriarcat du Pape ne lui donoit donc pas plus de droit d'ordonner les Evêques de Milan. que ceux de Gaules, d'Eſpagne, & d'Affrique. A l'égard de S Gregoire, puiſqu'il dit qu'il ne prétend pas prejudicier aux droits de l'Egliſe de Milan, il lui a donc aiſſé ceux qui ſont exprimes dans le Canon* pudenda.

Num. XIX. *à la fin.* Prohibitum fuit ad hujuſmodi Eccleſias &c. *Je crois qu'il fat ajouter:* ſi Clero & populo Chriſtiano careant. *Autrement ce ſeroit étendre la loy au dela de ſes termes: ce qui ſeroit contre l'intention de l'auteur, & contre le principe ſur les loix odieuſes. Car les Evêques peuvent, ſans aller contre les termes de la Clementine* in pleriſque, *envoyer des ouvriers* ad partes infidelium; *& lorſqu'ils ſont du fruit, y établir des Evêques Canoniquement: & en ce cas même la Clementine n'oblige point de demander permiſſion au Pape.*

Voila Monſieur, à quoi ſe reduiſent toutes mes difficultés, qui comme vous voyez, ne ſont pas bien importantes. Je vous prie de croire qu'il n'y a perſonne qui vous horore plus M. que votre trés humble & trés obeiſſ. ſerv.

† Dum Marie, Evêque de Babylone.

á Utrecht le 24. Juin 1727.

EPISTOLA CXL.

Ill. Epiſcopo Babylonienſi.

Illuſtriſſime ac R. D. Litteras quibus me iterum 19. hujus menſis (a) Ill. tua Gratia dignata eſt decorare, ſuo tempore, ſummo cum gaudio accepi; maxime cum in iis exceperim Ill. Gratiam tuam dedignari opuſculum meum (*b*) & revidere & erudito ſuo judicio præmunire. Quod autem ideo Ill. Gratia tua locum mutaverit, & ad hoc expreſſe iter ſuſceperit, vix ferrem, niſi conſiderem me in hoc opuſculo meo pro bono iſtius laboraſſe Eccleſiæ, quæ tibi cariſſima ac peculiariter devincta eſt. Quod jam attinet difficultates binas 1. Diſquiſitionis, ſcilicet de Valentiniano III. quæ habetur §. 4. num. XII. nec non de V. Concilii §. 7. num. II. quas Illuſt. Gratia tua dignata eſt allegare, ſcire juvat locum primum de Valentiniano III. inveniri in opuſculo quod habetur in fine Codicis Theodoſiani Jacobi Gothefridi, vol. 3. ſub hoc titulo: *tractatus legum Novellarum Theodoſii & Valentiniani III.* conſequenter verificari debet hoc modo, ſicuti jam inde. ut putem, verificatum eſt: *Novellæ Valentiani III. ti-* 12. pag. 26. Poſſet addi: *quæ extant in fine codicis Theodoſiani Jacobi Gothefredi.* Hic textus adhuc citatur in commentariis ejuſdem Gothefredi, intractatu cui titulus: *Extravagans, ſeu ſubditiitius titulus de Epiſcopali judicio:* pag. 305. in eodem tertio volumine Codicis.

Quod vero attinet locum V. Concilii §. 7. num. II. hic plane memoria excidit. In originali quod hic tenemus, notatum eſt in margine ad hunc locum ſeu textum: *Gui: M. Tyr. de Bello Sacro, lib.* 14. *cap.* 12. ſed poſtea iterum deletum eſt neque librum hunc ad manum habeo; ita ut inſpicere haud valeam, nec occurrat unde hunc locum invenerim.

Dignetur Ill. Gratia tua inſpicere hiſtoriam Fleury, Tom. VI. Lib. 28. num. 23. pag. 395. Item lib. 25. num. 58. p. 116. ubi agitur de Patriarchatu Hieroſolimitano, ſub Juvenali in Concilio Chalcedonenſi: ex quibus dubitari licet ſi non aliquis error in loco a me citato irrepſerit. Faciat ergo Ill. Gratia tua, hac in re, prout ſibi placuerit; vel delendo, vel relinquendo hunc locum; etſi ſemper mihi perſuaſum habeo me id ita inveniſſe. Doctiſſias obſervationes veſtras in ſecundam Diſquiſitionem avide Expectabo. Interim me precibus Illuſtr. Gratiæ tuæ enixe commendans, ſumma veneratione ſubſcribor. Ill. ac R. D. ac Rev. Gratiæ tuæ, humill. famulus.

Z. B. *van Eſpen.*

Lovanii 25. Juiit 1727.

(*a*) Litteras 19. Junii invenire nequivimus. (*b*) *Vindiciis Reſolutionis DD. Lov. &c.*

EPI-

Digitized by Google

E P I S T O L A CXLI.

Ill. Epiſcopo Babylonienſi.

Ill. ac Rev. Præſul. Quantum mihi gaudium attulerint jucundiſſimæ litteræ quibus Ill. Gratia tua 24. Junii me honoraverit, vix valeam exprimere; illisque quam primum, ut par erat, reſpondere non defuiſſem, ſi recto curſu ſuo tempore ad me veniſſent: cum autem eas per manus amici nonniſi Dominica die acceperim, eadem die reſpondere non potui.

Quod vero jam attinet dubia & obſervationes quæ Ill. Gratia tua per eas mihi proponere dignata eſt, ea, ſicut & totum Opuſculum meum plene Ill. Gratiæ tuæ judicio ſubmitto, ſicuti jam ante ſubmiſeram: ita ut Ill. Gratia tua & delere & augere juxta beneplacitum ſuum poſſit, quæ delenda vel augenda judicaverit: item ſic mutare. Unicum tamen dicere ſiceat; nempe quod judicem nihil in favorem Curiæ Romanæ, etiam ſub nomine Primatus ſeu Primæ Sedis, nos ſtatuere vel concedere debere, niſi quod certiſſimum ac apertiſſimum eſt ipſi competere & deberi. Idcirco dicam aliquid de tribus quatuorve quæſtionibus, quas mihi inter alias, Ill. Gratia tua dictis ſuis litteris allegaverit.

Prima eſt Diſquiſitionis I. §. 7. num. IV. circa hæc verba Innocentii III. *ſoli ſunt Romano Pontifici reſervatæ.* Ad quam Reſpondeo; quod ſi totum illud Decretum Innocentii III. inſpiciam; mihi perſuadere haud quaquam valeam, Pontificem, per hanc vocem *ſoli*, tantum ab hac, poteſtate ſibi inſtitutione Divina conceſſa, ut loquitur, excludere voluiſſe Epiſcopos, non autem Concilia. Non video etiam, quod *illi ſoli*, inſtitutione Divina, imo nec Eccleſiaſtica conceſſum ſit per ſe, ſine concilio cæterorum ſibi ſubditorum Epiſcoporum; multoque minus in alienis Diœceſibus abſque Episcoporum concilio, Epiſcopatus deſtruere vel erigere; & hoc ratione authoriatis primæ Sedis: ac conſequenter talem interpretationem verba citata vix admittere videntur. Quin imo & Cap. 1. ejusdem Tituli dicit: *cum ex illo Privilegio quod B. Petro, & per eum Eccleſiæ Romanæ, Dominus noſter indulſit, Canonica poſtea manaverint inſtituta, continentia Majores Eccleſiæ cauſas ad Apoſtolicam Sedem perferendas; ac per hoc tranſlationes Epiſcoporum, ac ſedium mutationes ad ſummum Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem de jure pertinerent: nec ſuper his quidquam præter ejus aſſenſum debeat mutari.* Ex quibus iterum palam convincitur Pontificem jus illud *ſibi ſoli* arrogare voluiſſe. Et ſi adhuc Concilia ab hac auctoritate non omnino excluderet, tamen ipſius aſſenſu præter dubium opus foret; *cum nec ſuper his quidquam præter ejus aſſenſum debeat immutari.* Ad de quod & titulus, 2. capitis id etiam, vi iſtius Decreti ſat inſinuet, qui ſic habet: *Electos Epiſcopos & confirmatos transferre poteſt ſolus Papa.*

Ad numerum X. Impoſſibile videtur, optime Præſul, verba S. Bernardi cum antiquitate conciliare. Et ſi id fieri poſſet quoad erectionem novorum Epiſcopatuum, quid de cæteris dicendum quæ eodem loco profert, quæ mere extravagantia nuncupari, & nullomodo cum antiquitate conciliari poſſunt?

Quod attinet Titulum *Ordinarii Ordinariorum*, ex Disq. 2. §. 2. num. V. vix legitimum ſenſum patitur. Quod ſi vel ideo Pontifici hic Titulus competeret, quia jus habet ſupplere Ordinariorum defectus, cur *ipſi ſoli* hic Titulus competeret? Cum certum ſit quod in caſu neceſſitatis omnis Epiſcopus defectus Ordinariorum cæterorum ſupplere poſſit ac debeat. Hinc factum videtur, quod primævis ſæculis omnes æqualiter Epiſcopi vocarentur *Papæ*, *Patres Patrum*, *Epiſcopi Epiſcoporum.* De Cætero ſi quid boni ſenſus huic Titulo addici poſſet, tamen perniciosæ conſequentiæ quas adverſarii ex hoc Titulo deducunt, fidelibusque obtrudunt plus nocent, quam benignaiſſima interpretatio ejusdem Tituli prodeſſe poſſet. Tandem ex iis quæ dicimus ſuper hunc Titulum, ſatis videre eſt quo ſenſu illum reprobemus; ita ſemper, ſi quæ bona hoc Titulo ineſt interpretatio, illæſa manebit.

Non apparet quod illa verba: *antiquas retineat opiniones*, §. 9. num. VII. ex Cardin. de Luca allata tali modo intelligi poſſint aut debeant: quaſi nihil aliud ſignificarent, quam quod Gallicana Eccleſia *ſuas antiquas opiniones conſervaret*: idque vel ideo præ cæteris, quia ſtatim opiniones Curiæ Romanæ tanquam recentiores profert, addendo particulam *jam*; dicit enim: *opiniones in Curia jam firmas ac receptas.*

Remitto Annotationes Ill. Gr. tuæ, ſi forte eorum copiam non tenuiſſet; humiliterque peto ut mihi, tempore congruo mitantur mutationes, quas Ill. Gratia tua facere dignabitur, ut hic in originali poſſint inſeri. Sabbato præcedenti miſimus 3. Disquiſitionem, ad Ampl. Erckelium; ſimul ac ſchedulam annotationum in 2. Disquiſit. qua præcipue aliqui textus verificantur, vel, ut verificentur aſſignantur; easque ab Ill. Gratia tua jam in adventu harum acceptas eſſe omnino confido.

Nihil reſtat, Vir Ill. quam quod maximas referam gratias pro ſua in me benignitate ac charitate. Rogo Ill. Gratiam tuam quatenus pergat me Domino Jeſu precibus ſuis commendare; idque imperret ut hunc totis viribus colam, diligam, nunquam amare ceſſem. Idem Ill. Gratiæ tuæ cupit ex animo qui ſum Ill. ac R. Præſul. Ill. Gratiæ tuæ, humill. ac obſeq. ſamulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 2. Jul. 1727.

E P I S T O L A CXLII.

*Perilluſtri Domino ***. Circa vexationes quas patiebatur ex parte Archiep. Mechlin. &c.*

Perilluſtris Domine. Cogor rurſus implorare providam tuam protectionem in duplici cauſa quæ me exercet: una concernit Conſultam exhibitam a Concilio Brabantiæ Celſitudini Suæ ſuper querela mea adverſus inauditam inquiſitionem & calumniam quam paſſus ſum ex parte ſuæ Eminentiæ qua Archiepiſcopi Mechlinienſis, mediante Decano Capituli noſtri S. Petri, non obſtante notoria exemtione Univerſitatis & Capitoli prædicti.

Altera difficultas quam ſuſtineo verſatur circa ſententiam interlocutoriam in cauſa mea adverſus Promotorem Academicum. Non jam queror de iis quæ præter juris ordinem acta fuerunt, quoad deſignationem Aſſeſſorum, & communicationem totius mei motivi conceſſam parti lo finem ut triplicet &c. Sed vereor ne adverſarii per fas & nefas inde ſtruant novas inſidias & pericula; ne vel hos ipſos Aſſeſſores deſtitui curent & obſtrudi alios ſibi magis obnoxios, vel aliter juris ordinem enormiter evertant contra manifeſtam S. Majeſtatis Suæ mentem in litteris ſuis de 21. Decembris 1726. ab ipſa parte reclamatis. Digneris quæſo, Perilluſtris Vir, pro nota tua humanitate, ſuper his audire latorem D. Præſidem *Cinck* qui ea quæ breviter attigi, latius poterit explicare. Venirem ipſe, niſi obſtaret infirmitas ſenectutis. Nunquid equidem memorata interlocutoria omnibus perpenſis, ſatis evidens teſtimonium continet pro mea innocentia. Faxit Deus ut ſapienter diſſipes infecta conſilia, & oppreſſo ſeni levamen aliquod deferre valeas. Hoc enixe rogat,

& fidenter expectata veſtra pietate, qui ſingulari ſtudio & veneratione ſubſcribitur, Perill. Domine veſter humillimus & obſcq. famulus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 11. Auguſti 1727.

EPISTOLA CXLIII.

Excell. D. Vicecomiti de Wynants S. M. I. & C. Conſiliario, in ſupremo ejus Concilio Belgico &c. &c. Viennæ : Circa eadem negotia.

Excell. D. In graviſſima oppreſſione, qua ex duabus jam partibus in hac extrema mea ætate conflictari pergo, confugere rurſus audeo ad Veſtram Excell. ut aliquod ſaltem levamen, ſi quid humanitus mihi ſperandum eſt, per tuam protectionem & gratiam percipiam.

Eminentiſſimus D. Cardinalis Archiepiſcopus Mechlinienſis, mittens ad me Decanum S. Petri hujus orbis cum duobus teſtibus, exegit 1. *An de corde puro & fide non ficta admittam & rurſus emittere paratus ſim Profeſſionem Pii IV.* 2. *An paratus ſim jurare Formularium Alexandri VII. juxta Bullam* VINEAM DOMINI SABAOTH. 3. *An pure & ſimpliciter admittam Conſtitutionem* UNIGENITUS DEI FILIUS : *& condemnem omnes & ſingulas propoſitiones in eadem Conſtitutione condemnatas.*

Hortabatur autem ut tribus hiſce petitionibus ſatisfacerem, quo ſic per *debitam obedientiam*, inquiebat, (calumniam affingens horrendiſſimam atque in ſolentiſſimam) *in ſinum Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ redire & recipi mererer.* Alias denuntiabat *non defuturum Canonicum rigorem* Imo jam tum inhibuerat eidem D. Decano qua Paſtori meo, *ne ulla mihi Sacramenta adminiſtret, caſu quo in his omnibus non ſatisfaciam.*

Super atroci illa & inaudita hactenus Inquiſitione, qualem nec in Hiſpania aut Luſitania exerceri autumo, nec non intoleranda violentia, quæ purgationem continet Canonicam, & notoriam Univerſitatis exemptionem ſicut & Capituli S. Petri, infringit apertiſſime, præmiſſa primum proteſtatione, recurrere coactus fui ad ſupremum Brabantiæ Senatum, implorando, ut ſolet, Regiam protectionem & manutenentiam.

Libellus meus ibidem ſatis bene recipi videbatur. Sed intelligo jam cauſam illam mihi rurſus ex parte Aulæ ſuſpenſam eſſe, atque ex parte Conſilii (Brabantiæ) modo ſubmiſſam eſſe conſultationem (*a*). Non deſperarem de bono ſucceſſu ſi de more relatio fieret in Conſilio Sanctiore ; verum vix dubito quin hæc iterum cauſa occupata ſit ab Ill. D. Archipræſide (*de Baillet*), quodque inſolens hæc tragœdia ipſo non inſcio in me tunc ſtudioſe adornata & excitata ſit quando maxime urgebat actione iſta criminali ſuper nota *Reſponſione Epiſtolari.* Etſi enim Virum illum ratione Miniſterii ſui magnopere venerer, non poſſum tamen quin de ipſo (ſi dicere liceat) ante conquerar, quod cum ſciat quantam partem habuerit in condemnatione dictæ *Reſponſionis Epiſtolaris*, in cauſa tamen recurſus mei ad Thronum, omnia fere ſolus egerit quæ in Aula Bruxellenſi acta ſunt, ut patet vel ex ipſa Cæſaris Epiſtola ad Ser. Archiducem Gubernatricem noſtram, de 21. Decembris 1726. Nec non quod idem Miniſter actionem iſtam Promotoris Academici ſic hactenus incitaverit & direxerit ut ipſius Actoris ſcripta per ſe revidiſſe & correxiſſe aſſeratur : ipſumque ordinem juſtitiæ a S. Majeſtate ſua I. & C tam graviter ſancitum, & in ſtatim citatis litteris diſerte imperatum, non parum turbaſſe videatur ; quemadmodum ſapientia Veſtra colligere poterit vel ex ſola alterius oppreſſionis enarratione quæ ſequitur.

Cum gravis iſta lis mea adverſus Promotorem eſſet in ſtatu, Judex Academicus apud Acta nominavit in Aſſeſſores ſuos tres Advocatos Bruxellanſes, DD. *Cools*, de *Tourneville*, & *de Swert*, idque neutra parte contradicente. Paulo poſt Judex evocatus per litteras Secretarii *Heems* ad Illuſtriſſimum Archipræſidem, ibidem inductus fuit ut tribus prioribus Aſſeſſoribus adjungeret ad minus duos alios deſumendos ex Catalogo duodecim circiter Advocatorum Bruxellenſium, qui ipſi in hoc tradebatur. Hinc poſtridie ad ſupplicationem Promotoris nominati apud Acta fuerunt duo novi Aſſeſſores, tribus prioribus adjungendi. Erant autem DD. *Descartes*, & *van der Vorſt* qui habebantur in dicto Catalogo.

Die & hora præſtitutis, nempe 30. Junii circa ſeptimam matutinam comparuerunt ad inchoandam lecturam tres priores Aſſeſſores cum Fiſcali Academico. Atque eodem tempore allata erat Judici Epiſtola clauſa ſub nomine Archiducis, per quam Celſitudo Sua Ser. propter rationes ſibi notas a cauſæ *deciſione* excluſum volebat tertium illum *de Swert*, Cauſidicum tamen longe celeberrimum quem audio interdum etiam conſuli a moderno Conſilio Sanctiori, a quo & nuper pro ſecunda vice propoſitus fuit ut locum impleret in Conſilio Brabantiæ.

Vice-Rector, ſive Judex, in hoc caſu haud dubie perplexus, arripuit conſilium hujuſmodi, ut nempe de Fiſcalis & Promotoris conſenſu, nunc cum duobus illis primis Aſſeſſoribus, ſiquidem ad hoc expreſſe venerant, procederetur ſaltem ad ſimplicem lecturam (quam reliqui poſtmodum recuperaturi erant) atque eo facto convenirent omnes ſimul ad repetitionem deliberationum, ipſamque cauſæ deciſionem. Ita ſequebatur Judex conceptum Epiſtolæ D. *Descartes*, qua monebat ſe hoc die adeſſe non poſſe, propter exequias defunctæ ſuæ uxoris.

Ego autem cum inaudiſſem Aſſeſſorem *de Swert* eodem die verſari in urbe, nec tamen lecturæ aſſiſtere, ſupplicavi ut idem Aſſeſſor per Partem agnitus, admitteretur ad lecturam : alias proteſtans de denegata juſtitia &c. Ad quem libellum, Parte contra perſonam dicti *de Swert* nihil allegante, niſi rumorem de excluſione, Judex ſub veſperam conſenſit ut idem Aſſeſſor in diem ſequentem advocetur *ad lecturam*, ſimulque eadem veſpera miſit Repræſentationem ad Suam Celſitudinem Ser. ſuper excluſione ejuſdem Aſſeſſoris *de Swert* a cauſæ *deciſione*.

Verum poſtero die, mane ante ſeptimam, Procurator Officii tradit ipſi D. *de Swert* litteras apertas ab Archiduce ſignatas, quibus jubebatur abſtinere etiam a *lectura* & quantocius ſe recipere Bruxellis. Eodem tempore Judici traditæ erant per Promotorem ſimiles litteræ clauſæ quibus jubebatur lecturam abrumpere ; & ſtatim Bruxellas accurrere rationem redditurus de ſuo proceſſu, ut ajebat, irregulari.

Fateor me vix capere, qua ratione iſta mandata ſic impetrari potuerint unica nocte, idque Judice nondum audito : niſi quod conſtet expeditiones hujuſmodi attribuendas eſſe zelo D. Archipræſidis.

Quomodo jam judex Academicus in Aula exceptus fuerit, ſolus ille met credo, enarrare poſſit, ſi tamen auſit. Hoc ſcitur quod Bruxellis detentus fuerit per dies quatuor ; quod debuerit geſtorum ſuorum dare relationem, uti poterat de memoria, illamque ſubſcribere ; quod interea totum Officium Fiſcale, cum Actis & Rotula Bruxellas accerſitum fuerit ; quod in eadem urbe, itemque Lovanii per Emiſſarios ſpargerentur rumores quaſi judex ſuſpendendus eſſet a ſuis muniis & officiis, & in arcem aliquam deducendus : unde Conſangui-

(*a*) Ex 3. Julii 1727. Hanc videre eſt P. IV. Suppl. L. 3. Litt. H.

Digitized by Google

guinei ipſius non parum fuere conturbari; quodque tandem compulſus fuerit ea agere & ſpondere quæ a fide muneris ſui prorſus erant aliena. Etenim quarto die poſt meridiem juſſus & venire ad Secretariam ubi ipſi redditæ ſunt novæ litteræ Archiducis, ſed falſæ, quibus & jubebatur ut in locum Advocatorum *de Swert*, & *van der Vorſt*, qui ambo ſe ab Aſſeſſoratu excuſaſſent, illico nominaret duos alios deſumendos ex numero aliquo ſexennio, ad quem prior ille catalogus reductus erat, atque ut cum his & cum ante nominatis nec non cum interventione Advocati Fiscalis quantocius procederet ad lecturam & deciſionem cauſæ.

Tandem poſt quasdam alias difficultates die 29. Julii lectura inchoata eſt, cum quinque illis DD. Aſſeſſoribus, inter quos tres aut ſaltem duo dici poſſent obtruſi, nam oretenus denuntiaveram Judici, me habere ſuſpectos eos qui ab Aula poſſent eſſe ſuggeſti. Nihil tamen poſtea oppoſui, niſi quod per Memoriale rogaverim, ſed fruſtra, ut Fiscalis ſecluderetur ſaltem a deliberationibus, attento quod in aliis Tribunalibus *Eccleſiaſticis* Fiscalis non admittatur, ne quidem ad *lecturam*, & quod noſter non haberet ullam titulum niſi ad ſummum ex uſu (ſi non abuſu) ſed ad lecturam duntaxat, nullatenus autem ad deliberationem & deciſionem. Jactabatur idem Fiscalis penes ſe habere varias Epiſtolas Aulæ, quibus uti potuiſſet pro commoditate cauſæ. Illud conſtat quod dixerit ſe habere mandatum ut manum injiceret in meum *Motivum*, niſi executionem iſtam ſuppleſſet ſententia interlocutoria, qua illud integrum Parti conceditur in finem *ad triplicandum* &c. Liceat hujus interlocutoriæ ecludere exemplar; nam meretur propter raritatem. Si quæ videbantur factis relevantia, poterant illorum, ut quandoque ſit, dare extracta, vel ad illa non attendere: ſed communicari Motivum integrum, idque ſatis fuſum, ego ſaltem nunquam audivi, nec ullus in hac Academia ſimile quid practicatum fuiſſe meminit. Unde potuiſſem merito appellare, ſed conſideravi hanc ipſam ſententiam omnibus bene perpenſis idoneum eſſe teſtimonium pro mea innocentia, ſicut audio omnes paſſim intelligentes hic & Bruxellis, ipſos etiam adverſarios judicare.

Videbit nihilominus, Veſtra Sapientia, mihi jam non leviora certamina & pericula timenda eſſe quam ante. Proſpicio enim brevi, nempe in fine hujus menſis, ſurrogandum Judicem D. Nuntio Bruxellenſi plane obnoxium, & etiamſi ex ſe foret indifferens aut integer, quis jam poſt exemplum ſui prædeceſſoris pro immunitate Juriſdictionis Academiæ, vel pro libertate & Religione ſui muneris vel hiſcere audebit? Quis ſcit a non ita diſplicebunt Aſſeſſores illi, etſi de meritis cauſæ jam inſtructi, ut eorum loco per fas & nefas intrudantur alii ad condemnationem meam magis diſpoſiti? Quis dicat quibus coloribus Curia R. forte agere intendat adverſus meum *Motivum*, quod vel ipſi adverſarii in hunc finem evulgare poterunt.

Incredibile enim eſt quanta jam præventio per præcipitatam illam Concilii Status condemnationem contra me concitata ſit, quantoque eum ardore per omnem modum in perniciem meam conſpiretur. In tantis diſcriminibus obnixo rogo, Exc. D. æqui bonique ut conſulas, ſi tuam opem, tuumque præſidium implorare veniam. Nota tibi mea indoles, mea ſtudia, mea infirmitas, adverſariorum meorum machinatio & potentia. Cordi, ſcio, habes non ſolum oppreſſorum innocentiam, ſed & Reipublicæ commoda ac jura Monarchæ noſtri Clementiſſimi. Hinc relinquo Veſtræ prudentiæ & charitati, ut adhibeas modum, quo ſuccuras, maxime opportunum & efficacem. Precaturus interim Deum, ut Exc. tuam illuſtret & roboret; ac totam ſuam Illuſtriſſimam familiam in Chriſto ſoſpitet. Maneo cum ſingulari cultu, gratitudine ac fiducia Exc. D. Excell. Veſtræ humillimus & obſequentiſſimus filius.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 19. Auguſti 1727.

EPISTOLA CXLIV.

Ill. Epiſc. Babylonienſi.

Ill. ac R. D. Litteris quibus me dignata eſt Rev. Gratia tua, & viri admodum R. D. *Villiers*, qui eas attulit, præſentia & amplexu recreatus ſum. Poterit is magis verbo referre quantopere Eccleſiæ Ultrajectinæ condolegamus quam poſſimus litteris exprimere. Sollicite porro allaborabo, ut qui animabus illic periclitantibus opem ferre poſſint, Deo vocante, illuc accurrant. Sed quantum ad dilectiſſimum fratrem noſtrum W***, ad Præſidentiam Seminarii Amersfurtenſis electum, aliter reſpondere non poſſumus, Ill. D. quam uti jam ex parte noſtra illi nos nuperrime conſuluimus, reſponſum ſit: nempe quod perpenſa hinc ſumma illius viri pro hac ſtatione, in qua Deo largiente militamus, neceſſitate, illinc vero maxima Eccleſiæ pereuntis indigentia, non quidem annuere audeamus, ſed nec audeamus omnino repugnare, (excepto D. Canonico Vivien): hoc tamen ei conſolentes, ut eum nondum ſanitati plene reſtitutus ſit, memorati muneris ſollicitudine premi ſe non ſinet; precaturus interea nobiscum Patrem luminum, ut doceat nos facere voluntatem ſuam. Cæterum ubi omnia videntur adminicula humana deficere, fide fortiores reddi nos oportet, adjutorium e cœlo ſperantes. Expoſtulare autem hiſce hic liceat, digniſſime, Antiſtes, preces pietatis tuæ, & ſanctorum inter quos verſaris familiæ, ut Dominus me in ſua miſericordia ſuſcipiat. Ego quidem pro charitatis tuæ incolumitate, Eccleſiæque dudum ab hominibus vexatæ, pace & gloria Deum orare non deſinam. Ill. ac Rev. D. Illuſt. ac Rev. Gratiæ tuæ famulus humillimus & obſequentiſſimus.

Z. B. van Eſpen.

Lovanii 3. Dec. 1727.

EPISTOLA CXLV.

Erkelio: De controverſia circa reditus utrimque redimibiles &c.

Ampliſſime & colendiſſime Domine. Ingenti dolore me & omnes qui hic ſunt amicos affecit luctuoſa controverſia quæ apud vos orta eſt. Nemo eſt qui non prævideat maxima inde mala Eccleſiæ veſtræ impendere, quæ poſt tam diuturnas calamitates videbatur jam eluctari & emergere. Non diſtuliſſem ſcribere ad Ill. Archiepiſcopum, & enixe rogare ne rem iſtam tam vehementer urgere vellet, niſi a pluribus nuntiatum aſſet eum non gravi quidem, ſed quotidiana tamen febri adhuc teneri, & periculum eſſe ne triſtem exitum habiturus ſit morbus, niſi ei quieſcere liceat a negotiis, & ab hoc præſertim a quo fertur non modica triſtitia affici. Interim meo & aliorum amicorum nomine prolixe ea de re ſcriptum eſt ad D. Willemarium (*a*), qui ſpopondit ſeſe per ſe & per alios allaboraturum eſſe ut Præſulis animus paulatim ad mitiora conſilia deducatur. Ubi didicerimus Præſulem convaluiſſe, non omittam illi etiam ſcribere, & omnibus modis obteſtari ut ſe hac in re paulo faciliorem præbeat. De ipſa quæſtione quid ſentiendum ſit, hoc eſt an liciti ſint ejuſmodi redi-

(*a*) Præſidem Seminarii Amersfurtenſis.

ditus, res mihi non videtur tam liquida ut abſolute pronuntiare auſim. Amici qui hic ſunt, noo omnes videntur circa hoc ejusdem eſſe ſenteotiæ. Omnes tamen in hoc conſentiunt rem non eſſe tam manifeſtam, tam enormem, ut tali rerum ſtatu tolerari non debeat ; neque deſperant Præſulem aliquando in eam ſententiam conſenſurum. Cæterum noo dubito, Vir Ampliſſime, quin pro tua charitate allaboraturus ſis ne animi utrimque nimis incitentur ; nunc maxime cum eo loco ſit valetudo Præſulis, ut qui ipſi prope adſunt vitæ ejus metuant ſi acrius erumpat iſta diſſenſio. Si ſuavibus mediis eo poſſit adduci ut conſecrationi (*a*) ooo obſtet, non video quid impediat quin ipſa quæſtio de reditibus iſtis pacifice inter vos diſcutiatur.

Poſſet inde multum boni in publicum redundare, modo neutra pars aliis viis quam argumentis conetur aliam ad ſua ſenſa perducere, & ſervetur onitas ſpiritus iovinculo pacis. Negari non poteſt quæſtionem iſtam jam a plurimis annis torſiſſe animos virorum timoratorum. Memini nos hic ex Hollandia circa hanc rem fuiſſe conſultos abhinc annis fere 50, hoc eſt DD. van Viane, Huygens, Steyaert, Hennebel & me. Et quantum recordor, nihil fuit reſolutum, propter difficultates quæ undique timebantur. Optarem ex animo, Vir Ampliſſime, ut efficaciore auxilio poſſem vobis prodeſſe. Præſtabo interim, juvante Deo quidquid potero.

Folia operis (*b*) quod Amplitudo tua parat adverſus D. *Hoynck*, nondum huc transmiſſa ſunt. Non dobito quin opus æque ſolidum futurum ſic ac cætera tua. Me quod attinet reſumſerunt adverſarii litem circa Reſpooſionem Epiſtolarem quam videbantur deſeruiſſe. Et nunc quidem inſtant qua maxima poſſunt celeritate ; quaſi aliunde nova ipſis ſpes, imo aſſecuratio data ſit. Dominus providebit. Interea commendo negotium illud & memetipſum præcibus Amplit. tuæ, & Ampliſſimorum Collegarum quos ex animo ſaluto, & ſubſcribor. Ampl. D. Amplitudinis tuæ humilimus ſamulos.

Z. B. van Eſpen.

4. Februarii 1728.

III. Epiſc. Babylonienſis Eſpenio.

Nous ne ſommes pas ſans inquiétude ſur ce qui vous regarde. Nous ſouhaiterions toujours pour votre ſanté, pour votre repos, & pour le bien de votre cauſe que vous fuſſiés ici (c). Vous êtes trop éloigné de vos amis, & trop proche de ceux qui vous veulent du mal ; trop expoſé aux entrepriſes artificieuſes de ceux cy. Ils peuvent par la troubler votre repos, & vous cauſer de l'embarras dans la defenſe de votre cauſe, qui eſt ſi étroitement jointe à la defenſe de la verité. J'apprends qu'ils demandent à avoir des conferences avec vous. Je ne crois pas qu'on doive vous conſeiller de leur en accorder. Cette propoſition eſt injuſte, pleine d'artifice & de malignité, & d'une execution très dangereuſe. Ils n'ont point droit de demander de conference que la ſentence irreguliere qu'ils ont donnée ne ſoit annullée, & que vous ne ſoyés retabli au même état ou vous étiez au paravant. Leur demande eſt pleine de malignité. Ils font courir le bruit que vous êtes diſpoſé à vous retracter (d) Il eſt viſible par la qu'ils ne demandent une conference que pour avoir un fondement apparent de dire que vous vous êtes retracté verbalement, s'ils ne peuvent, comme ils ne le pourront pas rien tirer par écrit. Quand on ne connoitroit pas leurs artifices, & de quoi ils ſont capables, les faux bruits qu'ils oſent repandre, & qu'ils ne craignent point de vous écrire à vous même, doivent nous faire prévoir l'abus qu'ils pretendent faire des conferences qu'ils demandent. On ne doit point conferer avec de telles gens que tous les diſcours de part & d'autre ne ſoient écrits en leur preſence par un Notaire : faute de cette précaution, vous ſavée l'abus qu'ils ont fait de la conference que l'Abbé Borgus *eut avec M. Codde, & des conferences que les Deputés de ce Clergé ont eu à Cologne avec le Nonce Buſſi. Ils en abuſent dans des temps où on n'eſt plus en état d'eclaircir la verité. Quand ils ne differeroient pas à publier leurs calomnies, cela fournit toujours matiére à de nouvelles Apologies, & on en a aſſez (à faire) ſans cela. En venant ici vous vous procurerez du repos, & vous vous mettréz à couvert de leurs artifices.*

Je ne ſaurois aſſez vous remercier de la confiance & de l'eſtime dont vous m'avés honoré en me communiquant votre beau commentaire ſur Gratien, & en me demandant mon ſentiment. Je devois vous en marquer ma reconnoiſſance, en apportant plus de diligence à le lire. Ce n'eſt pas manque d'avidité pour un ſi bel ouvrage, ſi j'ai tant tardé à vous en rendre compte. Mais d'un coté quelques voyages & quelques incomodités m'en ont detourné : d'un autre coté comme je ne ſavois pas que la choſe preſſat, & qu'on fut ſur le point de l'imprimer j'avois commencé, pour le lire avec plus de fruit, de conferer tous les canons aves les originaux. Cela demandoit du temps. Mais puiſque la choſe preſſe, j'expedierai d'avantage dans la ſuite. Ce n'eſt que pour vous obeir, & pour vous faire voir avec quel ſoin je l'ai lu, que je vous envoye quelques doutes de peu d'importance qui me ſont venus ſur la I. Partie (e) car dans le fondt tout eſt fort ſavant & fort ſolide dans cet ouvrage, qui ne ſauroit trop tôt paroitre en public. Je ne tarderai pas Dieu aidant à vous rendre compte du reſte. Je prie Dieu de tout mon cœur de vous conſoler, & de vous conſerver une ſanté quis eſt très chére à l'Egliſe. Je me recommande à vos prieres & ſuis très reſpectueuſement. M. votre très b. & tr. ob ſerv.

† Dominiq. Marie, Evêque de Babylone.
à Rhynwyk (prêt d'Utrecht) le 11. *Juin* 1728.

R E M A R Q U E S

De M l'Evêque de Babylone ſur la Preface du Commentaire de M. van Eſpen, ſur le Decret de Gratien.

§. IX. *p.* 55. *Je crois qu'on blame ſans ſujet les Correcteurs Romains. Le C. 4. Diſt. 68. portoit au titre que ce Canon eſt de* Leon, *ſans dire lequel. Les Correcteurs R. qui trouvent ce Canon parmi les ouvrages de S. Leon I. ne pouvoient faire mieux que de l'endiquer au Lecteur. Ils ne ſavoient pas que cette Lettre eſt fauſſe. Mais aujourd'hui qu'on le ſcait, ſi on revoioit Gratien, on ne pourroit encore que citer les ouvrages de S. Leon ; en marquant ſeulement que la Lettre eſt fauſſe puiſqu'on chercheroit inutilement ce Canon ailleurs. Car pour ce qui eſt de la remarque que fait le P. Quesnel que cette lettre paroit être de Leon III. c'eſt une pure conjecture, qui n'eſt guéres fondée. Les Corr. Rom. ont donc fait en cela tout ce qu'ils devoient & pouvoient faire, ſelon les lumieres de leur temps. Il eſt vrai qu'ils devoient être plus ſoigneux d'avertir des changement qu'ils faiſoient, ſoit dans les titres, ſoit dans le texte*

p. 56.

(*a*) Agebatur de conſecratione A. D. Theodori Doncker in Epiſcopum Harlemenſem electum die 16. Junii 1727.
(*b*) *Defenſio Eccleſiæ Ultrajectinæ.*
(*c*) En Hollande. M. van Eſpen étoit pour lors à Meſtricht.
(*d*) Lettre de M. de Quareux à M. van Eſpen du 29. April 1728.
(*e*) M. de Babylone envoya dans la ſuite ſes remarques ſur les autres parties, qu'on trouvera cy après.

p. 56. Mais au C. 3. Cauſa 8. Quæſt. I. ils ne meritent point d'être blamés, puisqu'ils ont remarqué que dans le texte de Gratien, il y a & electione Clericorum. *C'eſt tout ce qu'ils devoient faire. Car ſi l'on veut qu'ils ayent du laiſſer ces mots dans le texte, pendant qu'ils ne ſont dans aucune édition du Concile d'Antioche, ni même dans la verſion de Martin de Brague que Gratien rapporte enſuite, ils auroient donc du laiſſer toutes les fautes de Gratien. Et il eſt inutile de dire* quid nil fortaſſis Gratianus exemplar aliquod viderit Concilii Antiocheni in quo clauſula continebatur: *étant ſûr que Gratien n'a pas puiſé aux ſources.*

p. 57. Quis ambigat quin etiam errata auctorum multum nonnunquam afferendæ & emendæ veritati ſubſerviant. *Cela peut avoir ſon application aux Reflexions de Gratien, que les Corr. Rom. auroient mal fait de changer. Mais pour ce qui eſt des Canons, étant aſſurés que Gratien n'a pas conſulté les ſources, ſes fautes ne ſont pas ſi reſpectables qu'on n'ait du les negliger, pour donner un texte des Canons auſſi pur qu'il étoit poſſible: ce qui a fait tant conſiderer Gratien, durant quelques ſiecles, ce n'eſt que parce qu'on n'avoit rien de meilleur.* „

R E M A R Q U E S

ſur la I. partie du Commentaire (*a*).

„ Diſt. 4. *circa finem. Quandoquidem ſciatur in Statu Monarchio Leges ſuam vim & effectum accipere a voluntate Principis.* Cela ne demanderoit-il point quelque éclairciſſement? Il faudroit donc mettre *in Statu pure Monarchico*: car il y a beaucoup d'Etats Monarchiques meslés d'Ariſtocratie, comme l'Empire l'Angleterre, la Pologne, la Suéde. En France même c'eſt pluſtôt par voye de fait que par la Conſtitution de l'Etat, que tout ſe gouverne par un pouvoir purement deſpotique; & cependant les loix n'y ont de force que lorsqu'elles ſont verifiées dans les Parlements, qui ſont en quelque maniere les depoſitaires des Interêts des peuples. On peut dire que ces mots de Gratien: *firmantur cum moribus utentium approbantur*, ſont expliqués par les ſuivans, où il fait entendre que quelques loix *moribus utentium abrogantur*.

„ Diſt. 5. *circa fin. Involuit ut mulieres per aliquod tempus ab ingreſſu Eccleſiæ abſtineant.* Cela n'eſt pas exact, & peut favoriſer la ſuperſtition des femmes ignorantes: *hodie purificatio poſt partum dici ſolet.* Je ne crois pas qu'on doive approover cette expreſſion. Le Rituel Romain ne nomme cette ceremonie que *Benedictio*, & rend arbitraire l'uſage de cette Benediction: *ſi voluerit ad Eccleſiam venire pro incolumitate ſua gratias actura*, dit le Rituel.

„ Diſt. 22. Can. 6. Il ne ſemble pas qu'on puiſſe dire que Gratien ait ôté le Pape du nombre des Patriarches, puisqu'il dit que l'Evêque de Conſtantinople ayant été mis au ſecond rang, celui d'Alexandrie eſt deſcendu au 3. je mettrois donc: *Licet ſatis diſerte Gratianus Romanum Pontificem inter Patriachas primum numeret, minus recte Gratiani ſenſum capientes Canoniſtæ &c.*

„ Il y a au moins deux conſiderations à faire ſur cette matiere. 1. Que le nom de Patriarches, qui n'a commencé d'être donné aux Evêques des premiers Sieges qu'au V. ſiecle, leur étoit ſi peu particulier qu'à la fin du VI. ſiecle, de ſimples Metropolitains, tels que celui de Lion, prenoient le titre de Patriarche. Voy. Conc. 2. de Macon, an. 585. Tom. X. p. 980.

„ 2. Que c'eſt la ruine de la diſcipline, & de la liberté Eccleſiaſtique que d'étendre à tout l'Occident le droit Patriarcal du Pape, comme font M. de Marca & d'autres.

„ Diſt. 23. ad Can. 9. *Hodie Presbyteri* Laicaliter *communicantes, ut feria 5. in cœna D. &c.* Je doute que cela ſoit bien dit. Les Prêtres ſont cenſés le jeudi ſaint celebrer avec l'Evêque. C'étoit l'ordinaire autrefois, car il n'y avoit qu'une Meſſe dans chaque Egliſe, chaque jour de Liturgie. Ainſi quand les Prêtres communient avec l'étole, ils le font *Sacerdotaliter*, & en qualité de concelebrans comme le jour de l'ordination. D'où il s'enſuit que les Prêtres reduits à la communion laïque ne devroient pas communier avec l'étole. Je crois même qu'ils ne devroient pas communier dans le ſanctuaire ou Presbytére; car desqu'on leur y conſerve une place, c'eſt une marque que quand même ils ſeroient interdits des fonctions du Sacerdoce, ils ne ſont pas reduits à la communion laïque. Dira t'on que les Diacres par Ex. communient *Laicaliter*? Auſſi le Canon du Conc. de Bragua dont il s'agit, qui eſt du VII. ſiecle, parle de la communion des Prêtres, qui ſont en plein & libre exercice de leur miniſtére; mais qui n'offrent pas par eux mêmes. Je crois donc qu'il faut ôter le mot *Laicaliter*.

„ Diſt. 26. *Videtur Gratianus eam amplecti ſententiam quæ requirit . . . duas ſucceſſive uxores poſt Baptismum.* Il ne paroit pas que Gratien propoſe ce ſentiment comme le ſien, mais comme celui de S. Jerome: ce n'eſt qu'après le 4. Canon qu'il ſe determine, en adoptant le ſentiment & les paroles de S. Ambroiſe, comme on le reconnoit après.

„ Diſt. 27. Can. 1. Sur la reflexion que fait Gratien après le Can. 8, *hic receſſiſſe Gratianum a priſtina Patrum Disciplina notavimus in jure Eccleſ. part. 2. tit. 13. c. 4.* N'eſt ce point blamer Gratien ſans ſujet? Puisque l'auteur dans l'endroit cité du droit, Eccleſ. n. 8. dit: *haud obſcurum eſt ſæculo XII. quo floruit Gratianus, ſat communiter eam diſtinctionem votorum fuiſſe receptam.* J'aimerois donc mieux mettre: *hæc annotavit Gratianus, juxta uſum qui jam ſuo ſæculo, circa diſtinctionem votorum, obtinuerat.* Il eſt cependant vrai que ſi Gratien avoit eu en vuë d'expliquer le vrai ſens des anciens Canons, cette diſtinction de vœux étoit hors de ſa place; mais s'il vouloit ſeulement, comme il y a de l'apparence, faire voir l'uſage que l'on doit faire dans la pratique des ordonnances des anciens Canons, ſa remarque étoit judicieuſe & neceſſaire. D'ailleurs la diſtinction du vœu ſolemnel, & du vœu ſimple eſt plus ancienne qu'on ne le croit communement. On la trouve dans S. Gregoire, ſi non dans les termes du moins dans la realité; car L. 1. Ep. 34. il exhorte bien le moine *Venantius* de ſe ſeparer de ſa femme, mais il n'ordonne point qu'on les oblige d'autorité: au lieu que L. 4. Ind. 12. Ep. 36. & L. 14. Ind. 7. Ep. 5. il veut que l'on ſepare les femmes des Clercs majeurs qui s'étoient remariées après la mort de leur 1. mari: cela ne pouvoit être que parce que l'autorité de l'Egliſe étoit intervenue dans le vœu de Chaſteté que ces femmes avoient fait lorsque leurs maris avoient été ordonnés: ce qui conſtitue l'idée du vœu ſolemnel. Innocent I. même Ep. 2. Can. 12. & 13. diſtingue aſſez clairement les vierges qui ont ſimplement fait vœu de Chaſteté, de celles qui ont été voilées par l'Evêque.

„ Diſt. 32. Can. 14. *Hic videmus quod jam pridem permiſſum fuerit, etiam in Eccleſia latina &c.* Il a toujours été permis dans toutes les Egliſes d'élever des hommes mariés aux SS. Ordres: *Servatis ſervandis*

„ Ibid. *Sub nomine S. Hieronymi in Ep. ad Nepot.* Le commencement du Canon eſt réellement de l'Epitre à Nepotien. Le reſte eſt de la fauſſe Epitre à Ocean, entr'autres ces paroles qu'on cite comme de

(*a*) Nous omettons celles d'entre ces Remarques dont M. van Eſpen a fait uſage.

Digitized by Google

„ de S. Jerome : *fœminam quam bene videris converſantem* &c. ſont de cette fauſſe Epitre.

„ Diſt. 40. Can. 1. *Optandum ut ſimiles expreſſiones omiſiſſet Gratianus.* Il eſt vrai que ce 1. Canon formé des paroles outrées *d'Ermodius*, n'eſt pas fort edifiant. Mais je crois qu'on peut dire, pour la juſtification de Gratien, que par la maxime qu'il établit dans ſon préambule : *non loca, ſed vita & mores ſanctum faciunt Sacerdotem* ; & par les Canons ſuivans, il rectifie ce qu'il y a de peu exact dans ce 1. Canon. Gratien ne s'eſt pas propoſé de faire un corps de canons ou de maximes qui, pris ſeparément, ſerviſſent tous de Régle. Il explique ou modifie ceux qui ne ſont pas exacts, ſoit par ſes reflexions, ſoit par les autres Canons qu'il leur oppoſe. C'eſt pour quoi il a appellé ſon ouvrage *Concordantia diſcordantium Canonum* : en ſorte que les uns ſervent de Theſe, les autres de preuves, les autres de réponſe. Ainſi Hottoman & les autres Sectaires n'y entendent rien, lorſqu'ils nous objectent ce qu'ils trouvent dans Gratien ; & qu'ils prétendent que leur difficulté eſt ſans reponſe, comme étant tirée de ce qu'ils appellent nos Livres Symboliques.

„ Mais dira t'on, pourquoi dans un livre qui doit être entre les mains des jeunes gens, Gratien propoſe t'il des principes peu exacts ? C'eſt 1. par ce qu'ils trouveront ces paſſages en liſant les auteurs originaux, ou dans d'autres collections ; & de peur qu'ils ne les prennent mal, il veut leur donner le correctif ou l'antidote. 2. Il peut facilement arriver qu'on leur objecte ces ſortes de maximes peu correctes, ſurtout quand elles ſont celébres. Il faut donc leur apprendre ce qu'ils y doivent répondre. 3. L'ouvrage de Gratien n'a pas été fait pour être lu par de gens ſans Maitres, mais pour ſervir à ceuxcy de plan & de directoire. Il faut cependant avouer que Gratien dans l'execution de ſon deſſein, manque ſouvent de jugement de netteté & d'exactitude.

„ Sur la fin de la 4. Diſtinction ; *Gratianus non advertérit ad verba ſub nomine Symmachi, relata* Can. 1. Pour les raiſons cy deſſus j'aimerois mieux mettre : *voluerit emendare verba ſub nomine Symmachi.*

„ Diſt. 52. *Quod quaſi ad validitatem Ordinis Superioris ſuſcepti, requiratur ut ſuppleatur ordo inferior* ; une ordination faite *per ſaltum* n'eſt point invalide : les termes du Canon même le marquent. Il faudroit donc changer ces mots, *quaſi ad validitatem*, & mettre : *ut ordo ſuperior per ſaltum ſuſceptus poſſit legitimè exerceri, requiratur* &c.

„ Diſt. 60. *in fine.* Il ſemble qu'on faſſe quelque comparaiſon entre l'Epiſcopat & les dignités d'Archi-Prêtre ou d'Archidiacre. Il y a bien de la difference. Ces dignités ne donnent qu'une prééminence & inſpection ſur les Prêtres ou les Diacres, & ne ſont point des ordres ; c'eſt pourquoi la raiſon demande qu'on ſoit établi dans les ordres reſpectifs pour étre élevé à ces dignetes. Mais l'Epiſcopat eſt un ſacrement qui confére la grace ; ainſi il a la vertu de faire paſſer celui qui le recoit d'un ordre inferieur à un ſuperieur. Ce que ne fait pas une ſimple dignité inſtituée par l'Egliſe.

„ Diſt. 75. Can. 1. *huic Apocrypho fragmento … adſcribendum eſſe quod etiam num hodie ordinatio Epiſcoporum omni die Dominico fieri queat, cum Presbyterorum … certis temporibus ſit alligata.* Il ne paroit pas que la fauſſe Decretale d'Anaclet ait été cauſe qu'on peut ſacrer les Evêques tous les Dimanches. Elle ne le dit pas. La vraie raiſon eſt que les Canons ne permettent pas de differer longtemps le ſacre d'un Evêque ; & dans les premiers ſiecles, les Evêques qui s'aſſembloient pour une election, ne ſe ſeparoient point que le ſacre ne fut fait.

„ Diſt. 76. Can. 1. Je ne ſcai pas pourquoi l'on dit que la fauſſe Decretale de Calliſte *modernæ diſciplinæ circa hac jejuniorum tempora, occaſionem & firmitatem præbuit.* Les jeunes des 4. temps étant inſtitués longtemps avant les fauſſes Decretales, il n'y a eu de different dans l'Egliſe que ſur les ſemaines préciſes auxquelles on devoit attacher ces jeunes, ſurtout les jeunes du printemps & de l'Eté, qui ſont mobiles aujour d'hui, comme ils l'étoient à Rome au temps de S. Leon ; au lieu que le Concile de Mayence les fixe, l'un à la 1. ſemaine de Mars ; & l'autre à la 2. ſemaine de juin. Ou la fauſſe Décretale de Calliſte ne dit rien qui puiſſe terminer ce different.

„ Diſt. 86. Can. 5. *Nequaquam obſcurum eſt illic reprehendi Epiſcopum quod divino cantui immiſceret hujuſmodi profanas* &c. S. Gregoire ne dit rien qui marque que cet Evêque mêlat des chants profanes dans l'Office divin. C'étoit tout au plus dans ſon école qu'il chantoit ces airs profanes.

„ Diſt. 92. Can. 2. *Senſum Gregorii eſſe ne Diaconi à prædicationis officio, prætextu modulationis, retrahantur.* Je crois que c'eſt donner un ſens forcé aux paroles de S. Greg. de dire qu'il ne defende pas abſolument d'employer les Diacres à chanter. C'eſt confondre les fonctions des ordres que de faire remplir par des Diacres les fonctions des Chantres ou des Lecteurs ; c'eſt les tirer du Sanctuaire ou Presbytére, ou ils devroient être avec les Prêtres pendant l'Office. Au reſte cette deffenſe da chanter, ne s'entend pas de la pſalmodie, lorſqu'elle ſe fait à deux Chœurs ; mais de ce qui ſe chante par un ou deux perſonnes, comme Leçons, Traits, Réponds ; en un mot de ce qui concerne particulierement l'Office du Chantre.

„ Diſt. 93. Can. 23. *Quinta pars unico teſtimonio S. Hieronymi conſtat.* Ce Canon eſt tiré d'un ouvrage fauſſement attribué à S. Jerome : *de ſeptem ordinibus.*

„ Diſt. 95. Can. 6. *Adductis eam in rem Cau. 6. verbis S. Hieronymi.* Ce Canon n'eſt pas encore de S. Jerome. Il eſt du même ouvrage *de ſeptem ordinibus Eccleſiæ.*

R E M A R Q U E S
ſur la II. Partie du Commentaire.

„ *Cauſa* 2. *Quæſt.* 5. Aprés le Can. 4. il me ſemble qu'on n'a pas ſujet de blamer Gratien, comme on fait par ces mots : *Certum eſt vetitum eſſe exigere incauta juramenta, non tantum a Sacerdote, uti inſinuare videntur verba Gratiani* ; *ſed etiam a quovis Laico.* Gratien ne dit rien de plus que le Concile de Tribur. Quoiqu'il ſoit défendu aux Laïques de jurer légérement, cependant la religion du ſerment doit être plus ſcrupuleuſe dans les Prêtres. Ce qui peut n'être pas léger dans un laïque, peut être une cauſe légere pour un Prêtre. 2. Le ſoupçon du parjure eſt de plus grande conſequenſe pour un Prêtre. Enfin l'obligation de jurer avilit le Miniſtére, parce qu'elle n'ait du ſoupçon de mauvaiſe foi.

„ Cauſa 2. Quæſt. 7. Can. 22. Ne feroit il point à propos de faire quelque reflexion ſur le principe dangereux qu'avance Gratien ſans le prouver, qu'en matiere de foi, les infames doivent être admis à accuſer?

„ Cauſa 3. Quæſt. 5. *Gratianus nullas autoritates præter fragmenta falſarum Decretalium adducit* : cependant le 5. Concile ſous Simmaque allegué Can. 3. eſt anterieur aux fauſſes Decretales ; & le Can. 15. du Pape Nicolas I. eſt conſiderable par la ſolidité des preuves ſur leſquelles il s'appuie. Quand à ce qu'on ajoute que les régles de Gratien ne peuvent s'appliquer à la pratique moderne, par laquelle il n'y a que les Officiers publics qui ſoient admis à accuſer : Quoqu'il en ſoit de cette pratique moderne pour les jugemens des Clercs, il eſt certain que les Evêques ne ſe ſont point ſoumis aux uſages des Officialités, & que dans leurs cauſes perſonnelles, on doit ſuivre les Canons à la lettre.

„ Ib. Qu. 8. C. 2. (Dixieme du 2. Donc, du Cartage)

cette

Digitized by Google

„ cette reflexion : *in hoc Canone notundum non tractari de judicando Epiſcopo in primu inſtantiu*, paroit contraire au texte du Concile, oú il eſt viſiblement parlé d'one cauſe naiſſante, & non d'une cauſe jugée. Mais, dit on, il y eſt dit qu'un Prêtre doit être jugé par 6 Evêques; or cela ne peut pas regarder la premiere inſtance; car l'Evêque ſeul, par le 4. Can. d'Antioche, peut juger un Prêtre. Il n'eſt donc queſtion dans ce Canon que de l'appel, Il me ſemble qu'on peut répondre que bien qu'il s'agiſſe là de l'appel par rapport aux cauſes des Prêtres, il ne s'enſuit pas qu'il y ſoit queſtion de l'appel pour les cauſes des Evêques. Le ſens du Canon eſt que lors qu'on Aſſemble un Concile, ſoit contre un Evêque, ſoit contre on Prêtre, il doit être au moins de douze contre un Evêque, & de ſix contre un Prêtre; & l'on ſait d'ailleurs qu'on n'aſſemble un Concile contre un Prêtre qu'en cas d'appel.

„ Mais eſt il bien ſûr que la diſcipline ait été uniforme par tout; & qu'en quelques Egliſes il n'ait pas fallu aſſembler plusieurs Evêques pour depoſer un Prêtre, même premiere inſtance: (car il faut diſtinguer les cenſures de la depoſitioo, qui eſt d'une bien plus grande importance) Le Canon *ſexta actione*, 15. Q. 7. ne veut pas qu'un Evêque puiſſe ſeul depoſer un Prêtre.

„ Cauſa 4. Q. 1. C. 2. *Quod Canone 2. . . . udducteur de his qui ab accuſatione Epiſcoporum ſunt repellendi, ſimiliter nullum uſum habent.* Il n'ya point en cette matiere d'uſage contraire aux Canons, qui ne ſoit abuſif. Si les Officialités par abus ne ſuivent point ces régles, il n'en doit pas être de même des cauſes des Evêques qui doivent être toutes traitées ſelon les Canons.

Cauſa 6. Q. 3. *Quæ tamen Gratianus hic adducit parum uuthentica ſunt.* Cela n'eſt il point trop general? Puiſque de 5. Canons qui ſont dans cette queſtion, il n'y a que le 2. qui ſoit faux, & le 3. qui ſoit douteux.

„ Ibid. Q. 4. poſt Can. 2. *Hæc exceptio quam ſubjungit Grutianus (niſi eadem Provincia Primatem habuerit &c.) nullatenus congruit ætati Concilii Antiocheni.* Il paroit que Gratien ne donne pas cette exception comme une explication du Conc. d'Antioche; mais comme un exposé de ce que les loix & uſages poſterieurs ont ajouté à la diſpoſition de ce Canon. D'ailleurs ſi Gratien veut en cet endroit expliquer un Canon, ce ne peut être que le 2. de cette queſtion, qui étant de Martin de Brague eſt du VI. ſiecle: temps où l'autorité des Primats étoit aſſez conooe & Martin de Brague n'eſt pas on ſimple traducteur; mais il a voulu accomoder les Canons grecs à la diſcipline de ſon Egliſe. Au reſte le principe qu'établit Gratien en cet endroit, & qui donne au Conc. Provincial le droit de terminer les cauſes des Evêques; & en cas d'Appel donne ce droit au Primat, combat les prétenſions Ultramontaines.

„ Peut on dire comme l'on fait, *ea ætate (Concilii Antiocheni) nec dum noti erant Primates cum juriſdictione ſupra Metropolitanos.* Le Conc. de Nicée ne ſemble t'il pas reconnoitre que le ſiege d'Antioche avoit des droits particuliers que n'avoient pas les autres Metropolitains. Mais enfin il faudroit du moins mettre la reſtriction, *nec dum noti erant in Oriente*: car en Affrique l'Evêque de Carthage, dés le temps de S. Cyprien, avoit juriſdiction ſur les Primats des Provinces.

„ Cauſa 8. Q. 5. *Hunc Decretali adſcribendum morem hodiernum, qui non permittit Epiſcopos Roma diſcedere ſine Licentia Pontificis, non dubium: neque ante evulgatas receptaſque falſas Decretales ullum hujus diſciplinæ vel veſtigium facile reperietur.* Je ne voudrois pas appeller cette pratique une diſcipline, mais une *prétention*; & à l'égard de cette prétention, on peut dire qu'on en trouve non ſeulement une trace, mais un exemple bien marqué dans la conduite de S. Leon à l'égard de S. Hilaire d'Arles.

„ Ib. Q. 1. Il me ſemble que la critique de Baluze eſt trop ſevére; & même injuſte. Les Correct. Romains n'ont pas ſeulement été chargés de donner une édition de Gratien, conforme aux anciens exemplaires; mais de corriger les fautes de cet auteur, autant qu'il ſe pourroit; afin de rendre par là ſon ouvrage plus utile.

„ Cauſa 15. Q. 8. C. 2. *Decretum Synodi Ilerdenſis quoad Sacerdotes.* Ce Concile ne ſe ſert pas du terme de Prêtres; & comme il ne permet aux Miniſtres tombés d'être rétablis dans leur Miniſtére qu'à condition de n'être jamais élevés plus haut, il ſemble qu'il s'agiſſe dans ce Canon de Miniſtres inferieurs. Il ſeroit mieux d'ôter le terme *Sacerdotes*, & de mettre les propres termes du Canon.

„ Cauſa 21. Q. 1. C. 5. & 6. Puiſque S. Gregoire dit qu'il a établi l'Evêque de Fondi Evêque Cardinal de Terracine, on ne peut pas dire comme fait Gratien qu'il lui ait donné cette ſeconde Egliſe *en commande* ou comme *Deſerviteur*, ſelon le commentaire. Car étant établi Evêque Cardinal, on n'auroit pu lui ôter cette ſeconde Egliſe, tant qu'il n'y auroit pas eu lieu de retourner à la premiere; au lieu qu'on auroit toujours pu la lui ôter même ſans cauſe, en établiſſant un titulaire s'il n'avoit été que Deſerviteur.

R E M A R Q U E S

ſur la III. Partie du Commentaire ſur Gratien.

Cauſa 23. *Q.* 4. Propter crimina Cæciliani *&c. ne ſerois il pas plus exact. de mettre*, prætenſa crimina Cæciliani: *ou plustôt comme on ne reprochoit guérre à Cecilien que le prétendu defaut de ſon Ordination, on pourrois mettre*: propter ordioatiooem Cæciliani.

Cauſa 24. *Q.* 1. *ad Can.* 35. *Je crois qu'on ſe trompe de dire que les Lettres de S. Celeſtin contre Neſtorius, dans leſquelles il déclare nulles les Excommunications qu'il a portées, ſoient données aprés le Concile d'Epheſe. Neſtorius n'eſt pas retourné ſur ſon ſiege, aprés le Concile, puiſqu'il eut un Succeſſeur avant que le Concile qui l'avoit déposé fut ſeparé.*

Cauſa 26. *Q.* 6. Quod autem Gratianus poteſtatem faciat Presbyteris privatam reconciliationem impertiendi, etiam extra neceſſitatem, quando de occultis peccatis agitur, nec Canoni nec ætatis illius diſciplinæ congruit. *Cette cenſure paroit trop generale. Le Canon ne défend aux Prêtres que de donner l'abſolution qui ſe donnoit in* publica Miſſa, *c'eſt à dire aux Penitens publics. Or il y avoit des crimes cachés dont on ne faiſoit pas une Penitence publique, tel que l'adultere ſecrèt des femmes mariées. Il n'étoit donc pas défendu aux Prêtres de leur donner l'abſolution.*

Cauſa 27. *Q.* 2. *C.* 2. *Pourquoi blamer les Correcteurs Romains d'avoir rétabli les propres paroles de Nicolas I. que Gratien avoit alterées. Quand il s'agit des paroles de Gratien, on n'y doit rien changer; mais quand il s'agit des Canons, on doit les retablir dans leur pureté, autant qu'il eſt poſſible, d'autant plus que Gratien eſt convaincu de n'avoir pas puiſé aux ſources.*

Cauſa 28. *Q.* 2. *C.* 2. Verba Apoſtoli exponit S. Ambroſius. *Ne faudroit il pas mettre* Ambroſiaſter. *Le commentaire ſur S. Paul, n'eſt pas de S. Ambroiſe.*

De Pænitentia Diſt. 6. *C.* 1, à Gratiano additur niſi ſtatutum fuerit à Rom. Pontifice. Unde hanc ultimam clauſulam hauſerit Gratianus neſcio. *Cette clauſe eſt dans le traité même* de vera & falſa Pœnâ.

De Conſecratione Diſt. 1. *C.* 4. 5. 6. *p.* 735. Sine autoritate S. Pontificis nova non dedicarunt

Ec-

Eccleſia. Verum vel hæc ſola reddunt ſuſpecta ex Gelaſio relata. *Il me ſemble qu'on ne doute point de la verité de la lettre de ce Pape aux Evêques de Lucanie. Il faudroit avoir de bonnes preuves pour montrer que cela y ait été ajouté. Il vout donc mieux répondre comme fait M. Fleuri L.* 30. *n.* 34. Il faut entendre cela de certe partie d'Italie qui dépendoit particulierement du Pape. *Diſt.* 4. *C.* 87. *On ne donne pas la robe blanche aux catéchumênes, mais aux Baptiſés.*

EPISTOLA CXLVI.

Domino Garelli, S. M. I. & C. Medico: Circa diſceſſum Eſpenii ex Patria.

Cum poſt lungam deliberationem, tandem viſum ſit exponendas eſſe cauſas mei e Patria diſceſſus apud ſacram Cæſaream & Catholicam Majeſtatem, miſi hunc in finem Clariſſimo viro (*a*) qui tuæ Excellentiæ has litteras tradet, Epiſtolam cum adjuncto Memoriali (*b*). Cumque inter tot & tantos adverſariorum conatus, ſummopere indigeam patrono apud Clementiſſimum Cæſarem, nemo prius in mentem venit ad quem confugerem, quam ad te, vir Excellentiſſime. Sæpe audiiſſe memini a D. Erneſto (*c*) (quem nunc ſpero frui corona veritatis amatoribus promiſſa) quantum veritatis & juſtitiæ amorem Excellentiæ tuæ adſpirare (Deus) dignatus ſit, quamque faciles aditus præbuerit ad aures Auguſtiſſimi Imperatoris. Tantis Dei donis ut in hoc negotio uti non pigeat Exc. tuam enixe rogo. Nemini tali petitione moleſtus eſſem, ſi mea tantum cauſa ageretur. Quid enim in hac tam grandæva ætate eſſe poteſt quod me valde ſollicitum reddere debeat quo pacto tranſigam hoc pauxillum vitæ quod reſtat? Sed veritatis & juſtitiæ cauſa agitur, quæ per iniquas & violentas machinationes opprimi indignum eſt. Accedunt jura ipſa ſupremi Principis, Patriæ libertates, & Juriſconſultorum munus, qui meo exemplo territi, nihil deinceps docere aut conſulere audebunt quod Romanæ Curiæ Adminiſtris diſpliceat. Horum omnium ſingula ſufficiunt ut ſperare auſim non gravaturam Magnificentiam tuam huic negotio aliquid ſtudii & favoris adhibere: idque ab ejus ſumma benevolentia expectans reverenter ſubſcribor, Excell. D. Excellentiæ tuæ humillimus famulus,

Z. B. van Eſpen.

Trajecti ad Moſam 14. Junii 1728.

EPISTOLA CXLVII.

Domino La Pujade, Agenti ad Aulam Viennenſem.

Clariſſime Domine. Poſtquam diu dubitaſſem, an expediret ut ad Thronum Auguſtiſſimi Cæſaris deferrem querelas circa multiplices vexationes quæ me tandem e Patria ſecedere coegerunt, & rem prout geſta eſt narrarem, tandem acquievi conſilio amicorum qui hoc omnino faciendum eſſe judicant. Mitto itaque Epiſtolam ad Sacram Majeſtatem cum adjuncto Memoriali, in quo totius Negotii ſeries narratur. Simul rogo Clariſſimam Dominationem tuam, ut omni ſtudio curare dignetur, ut hæc perveniant ad manus Auguſtiſſimi, quo patere poſſit innocentia mea, ſimulque adverſariorum violentia, & neceſſitas qua coactus fui Patriam relinquere ut me ipſorum ſævis conatibus ſubducerem Commendo etiam negotium Exc. D. Garelli, cui, Rogo, ut accluſam Epiſtolam quæ ei inſcribitur, tradere digneris. Hæc eo majori fiducia peto a Clar. D. tua, quod jam longo tempore ſenſerim, quanto zelo ſemper faverit meæ cauſæ; quæ ſane cum publici juris cauſa conjuncta eſt. Eam ob rem ſingularem gratiam & debeo & ago ſtudio atque humanitati tuæ, rogoque ut eodem pede pergere digneris in hoc negotio. Cæterum ſpero me brevi effecturum ut Clar. D. tua videat me non eſſe plane ingratum, nec gratitudinem ſolis verbis profiteri. Subſcribor ex animo, Clariſſ. D. Clariſſimæ D. tuæ humillimus famulus,

Z. B. van Eſpen.

Trajecti ad Moſam 14. Junii 1728.

(*a*) D. la Pujade. (*b*) *Memoire ſur l'oppreſſion que ſouffre le D. van Eſpen.* (*c*) Ruth d'Ans. Can. S. Gudulæ Bruxellis.

LIBER SECUNDUS

Continens Epiſtolas aliaque Monumenta, Eſpenio & pluribus aliis præclaris membris Academiæ Lovanienſis aut Eccleſiæ Belgicæ, communia.

I.

Epiſtola ad Eminentiſſimos Cardinales Eccleſiæ Romanæ.

De Negotio Formulæ Alexandri VII.

Illuſtriſſimi ac Eminentiſſimi Patres. Nova lux poſt tempeſtatem nobis a Sancta Eminentiarum veſtrarum benignitate affulſit, dum intelleximus a Sacro Senatu ordinatum ut in negotio Formularii nihil innovetur, ſed in eo ſtatu permaneant omnia in quo reliquit moderni Archiepiſcopi Mechlinienſis Illuſtriſſimus Anteceſſor (*Apb. de Berghes*). Gratias quas poſſumus maximas agimus; & ſi ſatis grati eſſe non poſſumus, rogamus humillime ut imputetur non nobis, ſed magnitudini beneficii quod experimur, & magnitudini malorum quibus ſumus liberati. Nam hoc incendio, quod veſtra pro Eccleſiæ incolumitate providentia feliciter extinguere ſtuduit, totum pene Hiſpanum Belgium videbatur conflagrare: conviciis & calumniis hac occaſione reſonabant in ſcholis diſputationes publicæ; in Eccleſiis conciones; in curribus, navibus & compitis privata colloquia: hinc per libellos famoſos & temeraria judicia reddebantur de hæreſi ſuſpecti, tum plures Gratiæ per ſe efficacis defenſores; tum alii in his controverſiis rudes, qui a juramento hoc abhorrebant, quia noverant ſine Sedis Apoſtolicæ conſenſu illud exigi: noverant inter omnes Belgii Epiſcopos hac in cauſa non convenire; & Epiſcopis quibuſdam juramentum exigentibus, plures illuſtres & eruditus Abbates (*a*) acriter contradicere; neque ſuis ſubditis hoc juramentum permittere: Denique quia credebant indubitatum crimen eſſe, rem dubiam juramento aſſerere.

Ac-

(*a*) Extant Epiſtolæ eorundem Abbatum ad Summum Pontificem & S. Congregationem ſuper hoc negotio requirentium ex 28. Oct. 1692.

Accedebat ad cumulum malorum, quod plurimi, doctrina & probitate præſtantiſſimi, ab Ordinibus & Officiis Eccleſiaſticis cum ignominia repellerentur: hoc ſolum ob crimen, quod in Deum & conſcientiam timerent jurando crimen committere. Alii vero inepti, & doctrinæ virtutumque expertes, gratulabantur, ſic ſibi alias clauſum aperiri oſtium ad Ordines & munia Eccleſiaſtica abſque ſtudiis aut magnis laboribus, at ſolo, quod facillimum & leviſſimum dicebant, joramento, quo ab ignorantia & vitiis omnibus, quaſi novo ſacramerto videbantur expiari: ſiquidem oulla virtus tanta cenſebatur, quanta hæc Religio jurantium: nullum crimeo tantum, quantum hujus juramenti recuſatio.

Poſtremo hæc moventur eo tempore quo parvum Hiſpano-Catholicum Belgium impletur exercitu centum ſurte millium, pluriumve, quorum magna pars Acatholicorum eſt Anglorum, Hollandorum, Braodeburgicorum, aliorumque Lutheranorum Germaniæ. Spectabaot Acatholici Priocipes, Miniſtri, & plebs militaris turbas Eccleſiæ Belgicæ, dum erant in præſidio Hiemali, ad quod dicuntur mox redituri: Audiebant de negotio Formularis cantiones: amare ridebant, & eos qui jurabant, & qui juramentum exigebant. Quanta hinc, Patres Eminentiſſimi, fidei & Eccleſiæ detrimenta, converſionis obſtacula, in Hæreſi obduratio! Et tot tantaque mala ultro, ſine ullo fructu aut neceſſitate accenſebantur, tam aliunde afflicto Belgio, in quo ante juramenti hujus petioneın nemo non damnabat, ſicut nemo non etiamnum damnat, & quinque Propoſitiones famoſas, & errores omnes quos in iis damnat Eccleſia. Nemo in Academia noſtra Lovanienſi Reverentiam non præſtat Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. tantam quidem, ut hic nullus repertus ſit qui illas verbo aut ſcripto impugnaveverit.

Tanta, Eminentiſſimi Patres, mala erant quæ premebant, quæque nos Eminentiis veſtris ſupplices fecerant (*a*), tanta pariter eſt magnitudo beneficii, quo a Spiritu Sancto conſolatore optimo inſpirati, afflictos ſolati eſtis. Gratias iterum infinitas agimus, & poſt ſubmiſſam ſacrarum purpurarum veſtrarum deoſculationem Deum rogabimus ut Eminentiis veſtris addat annos de noſtris, & zelum illum pro veritate & Eccleſia, ed diſſipandium etiam extincti incendii fumos, ſoveat augeatque. Eminentiſſimi Patres Eminentiarum Veſtrarum, devotiſſimi & humillimi famuli & clientes. Octob, 1692. (*Signata erat ab Eſpenio, & aliis Academicis, ac J. U. Doctoribus*).

(*Præcedens Epiſtola tradita fuit a D.* du Vaucel. *Aſſeſſori Sancti Officii, feria 2. 26. Octobris, anni 1692; una cum tribus aliis Epiſtolis; quarum prima a variis Præſidibus Collegiorum Lovanienſium; altera a Decano, Archidiacono & Canonicis Graduatis Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis; tertia a Superioribus Provincialibus Belgicis, Ordinum Capucinorum, Minimorum, Beggardorum, & a R. P. Præpoſito Oratorii, ſubſignatæ erant. Item ſupplicatio Eucharistica* (typis impreſſa) *ad Innocentium XII. P. M. pro abrogatione Formularii in Belgio.*)

II.

Epiſtola ad Innocentium XII. P. M.

De eodem negotio (*b*).

Beatiſſime Pater,

Impellit nos pacis ardor, quo jam dudum flagramus, ut imminentes Belgio tumultus deprecaturi proſternamur ſupplices ad pedes Sanctitatis Veſtræ, cui nihil ſcimus eſſe antiquius, quam Pacem orbi Catholico procurare.

Rumor venit in Belgium emanaturam a Sede Apoſtolica Conſtitutinnem, qua concedatur Archiepiſcopo Mechlinienſi, cæteriſque per Belgium Epiſcopis, ſimplicem formulæ Alexandri VII. ſubſcriptionem e ſuo Clero poſtulare.

Non dubitamus, quin ad communem Eccleſiæ noſtræ pacem Sanctitas Veſtra id decreverit: ſed ita nunc ſe habent res Belgii, ut non aliud quam bella & lites excitatura ſit illius ſubſcriptionis exactio, niſi Paſtoralis Veſtra ſollicitudo omnem contentionis ſcintillam, quod verbo poteſt, jam naſcentem extinguat.

Novit Sanctitas Veſtra contendiſſe ſemper Archiepiſcopum Mechlinienſem nihil ſe per ſuas ad formulam Alexandri VII. *additiones* exigere aliud, quam quod per nudam formulam exigitur; exegiſſe autem ipſum per ſuas *additiones* juramentum in facta Janſenii, quæ in formula expreſſa ſunt, notius eſt quam ut dici debeat: proinde ſi conceſſum illi fuerit ſimplicem formulæ Alexandrinæ ſubſcriptionem exigere, non ab aliis eam ſubſcriptionem accipiet, quam quos ipſi conſtiterit etiam in facta jurare.

Hinc vero qui tumultus! Sciunt optimi quique Theologi facta Janſenii, quæ in formula continentur, revelata non eſſe; adeoque nec fidem circa illa, nec juramentum, Eccleſiam exigere; ſciunt e Deputato Univerſitatis Lovanienſis Doctore Hennebel (*c*), mentem non eſſe Sedis Apoſtolicæ, ut exigatur; ſciunt additiones Archiepiſcopi Mechlinienſis eo etiam nomine rejectas eſſe; quod menti Suæ Sanctitatis adverſarentur: Quare, niſi velint in mentem Sanctæ Sedis impingere, nunquam poterunt in eam quam exiget Archiepiſcopus ſubſcriptionem conſentire.

Interea in eos ſæviet Archiepiſcopus, & primos quoſque e Clero per ſuſpenſiones, cenſuras, aliaque duriora ad ſubſcribendum compellet: ſpoliabuntur Parochiæ Paſtoribus, Sacra Tribunalia Confeſſariis, verbi Divini Prædicatoribus Cathedræ, Eccleſiæ miniſtris: quiſquis vero ſubſcriptionem ed mentem Archiepiſcopi obtulerit, quamvis minus idoneus in hæc intrudetur.

Hæc omnia, Sanctiſſime Pater, non dubia mente præſagimus: novimus enim, & jam experti ſumus, Archiepiſcopi noſtri in exequendis ſuis conſiliis infractos animos; novimus & Clericorum Belgio pro tuenda conſcientia & veritate conſtantiam. Utrimque poteſt diſcordes animos conciliare Veſtra Sanctitas, ſi ſuam circa formulam Alexandri mentem, vel verbo declaraverit. Si qua ergo viſcera miſericordiæ erga Eccleſiam noſtram Belgicam, quæ tot aliunde bellis & malis affligitur; ſi quis effetus erga Clerum, qui tot perſecutionibus exagitandus eſt; ſi qua commiſeratio erga greges fidelium, qui percuſſis Paſtoribus diſpergentur, ſi qua cura avertendi ſcandala ab hæreticis, qui & ridebunt ob quæſtionem facti, non revelati ſic Belgium Catholicum turbari, & nolent unquam ſe iſti Eccleſiæ aggregare, ubi juramentum in ejuſmodi facta Epiſcopi depoſcunt, ſi quid denique pretium animarum pro quibus Chriſtus mortuus eſt, iterum iterumque rogamus, obſecramus, obteſtamur Sanctitatem Veſtram ut declaret ſe per ſimplicem formulæ Alexandri VII. ſubſcriptionem neminem adſtringere ad fidem aut juramentum in facta, quæ in ea formula exprimuntur aut certe per eam non

(*a*) Menſe majo præcedente, variæ ſupplicationes, a permultis Academicis, Paſtoribus, Canonicis, Presbyteris &c. ad Sacram Congregationem Romam Miſſæ fuerant. Duæ ex illis, a pluſquam 60. ſubſignatæ erant.

(*b*) Vide Lucubrationem cui titulus: *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire de l'Univerſité de Louvain &* Ch. II. n. XV.

(*c*) Joannes Libertus Hennebel Sacræ Theol. Doct. Romam advenerat 17. Novembris 1692.

Digitized by Google

aliud ſe velle, quam quod hactenus Univerſitas Lovanienſis, Religioſiſſima filia tua, ſemper præſtitit, ut damnentur quinque Propoſitiones per Conſtitutiones Summorum Pontificum Innocentii decimi & Alexandri ſeptimi damnatæ, iisdemque Conſtitutionibus Religioſa obſervantia præſtetur.

Ita Pacem, quam Belgio noſtro dabit diuturnam in terris & perpetuam vovemus in cœlis. Beatiſſime Pater, Sanctitatis Veſtræ Filii devotiſſimi, Theologi & Juriſperiti Lovanienſes.

Menſe Decembri 1692.

Gummarus *Huygens*, Theol. Doctor & Profeſſor Collegii Adriani Papæ VI. Præſes.
Nat. *Chamart*, J. U. D. Exprofeſſor Primarius.
Joa. Guil. *Blanche*, Utr. Jur. Doctor & Sacrorum Canon. Profeſſor Primarius.
Huens, Juris Utriuſque Doctor & legum Anteceſſor.
Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſor.
J. B. *Melis*, S. T. L. Præſes Collegii Hollandici.
N. *Meurant*, Oratorii Lovanienſis Superior.
A. *Blocqueau*, J. V. C. Eccleſiæ S. Petri Lovanii Canonicus.
Briquet, Presbyter, Vicepaſtor in Noſocomio Lovanii.
H. *van Ormegeen*, S. T. L. Collegii quinque Vulnerum Chriſti Præſes.
J. G. *Claſſens*, S. T. L. Paſtor majoris Beginagii.
J. *Opſtraet*, S. T. L. in Colleg. Pontif. Profeſſor.
H. *Raellen*, S. T. L. Paſtor S. Quintini Lovanii.
G. M. *Claes*, S. T. L. Præſes Collegii Malderi.
Franc. *Ranſevemers*, J. V. L. Paſtor Eccleſiæ Collegiatæ S. Jacobi Lovanii.
Land. *Tordous*, Præſes Colleg. Montenſis.
Franc. *Verſchuuren*, S. T. L. Collegii Ultrajectini Præſes.
J. *Dacos*, Paſtor Noſocomii Lovan.
P. *Teſtelmans*, Præſes Collegii S. Michaelis.
Fr. Conrandus *Echemalers*, tertii Ordinis S. T. Lector, & Collegii Lovanienſis Præſes.
Henricus *van Turnhout*, S. T. F. Vicepaſtor S. Jacobi Lovanii.
C. *van Peurez*, Majoris Beginagii Vicepaſtor Lovanii.
J. F. *Rauoet*, Beneficiatus Curatus Majoris Begioagii Lovanii.
D. *Heeman*, Vicepaſtor Parochiæ S. Quintini Lovanii.
J. *Bcanuez*, Oratorii Lovanienſis Lector.
A. *Cox*, Regens Pedagogii Porcenſis.
J. *Raellen*, Profeſſor in Pædagogio Porci.
J. F. *de Laderſonus*, Profeſſor in Pædagogio Porci.
J. C. *van den Steen*, Subregens Porcenſis.
P. *Taſſaert*, Regens Pædagogii Falconis.
M. *van Velden*, Philoſophiæ Primarius, & Mathematum Regius Profeſſor.
J. *Goethals*, Phil. Prof. in Falcon.
P. F. *Daulmerio*, Subregens in Falcone.
M. *Remache*, S. Th. B. F. Philoſophiæ Profeſſor.
A. *van den Steen*, Regens Gymnaſii SS. Trinitatis.
A. *Verhaggen*, S. T. B. F. Profeſſor in Gymnaſio SS. Trinitatis.
J. *Corbion*, S. T. B. F. Rhetoricæ Profeſſor in Gymnaſio SS. Trinitatis.
Petrus *Stordeur*, Subregens Gymnaſiii SS. Trinitatis & Canonicus Thridinienſis.
Joannes *de Bomban*, Profeſſor in præfato Gymnaſio Sacræ Theolog. Bachalaureus.
Godefridus *van Wevelinghoven*, S. T. B. F. Sintaxeos Profeſſor in SS. Trinitatis Gymnaſio.
Adrianus *Poelman*, S. T. B. F. Grammatices Profeſſor in SS. Trinitatis Gymnaſio.

III.

Teſtimonium DD. van Eſpen & Huygens circa Electiones Facultatis Theologicæ Lovan. anni 1683. (a)

Die undecima menſis Octobris 1687. coram me Notario infraſcripto, comparuerunt Exim. D. ac Mag. N. Gummarus *Huygens*, S. T. D. & Profeſſor, Collegii Pontificii Præſes; & Clariſſimus D. van Eſpen, J. U. D. Canonum Profeſſor, qui declararunt, prout & declarant per præſentes, ſe cum Bruxellis agerent poſt Electionem factam ad quatuor loca vacantia in Facultate Theologica anno 1683. adiiſſe illuſtriſſimum D. *Blondel*, nunc Sanctioris Concilii Archipræſidem, tunc vero ejuſdem Conſiliarium & Fiſcalem, eidemque inter cætera ab eximio D. *Huygens*, Clariſſimo D. ibidem adſtante, expoſitum fuiſſe, Electionem jam eſſe factam ad loca vacantia in Facultate Theologica, munerisque ſui eſſe nunc inquirere, quid vel in doctrina, vel in moribus ejus reprehenſione dignum inventum ſit, propter quod a Facultate Sacra meruerit excludi: quibus mox reſpondit idem Illuſtriſſimus, neminem eſſe excluſum, ſed tantum aliquos fuiſſe ſpecialiter a Regia ſua Majeſtate commendatos. Quod ne paradoxum videretur protulit idem Illuſtr. exemplum Conſilii Mechlinienſis, cui dixit competere quidem jus eligendi præſentandos Suæ Majeſtati, poſſe tamen Suam Majeſtatem ſpecialiter aliquos commendare, abſque eo quod per illam commendationem aliquos excludat; neque teneri Regiam Suam Majeſtatem dare rationem cur hos illosve præ aliis commendet. In quorum fidem hanc Actam ſignarunt DD. comparentes, die & anno quibus ſupra. (*& erat ſignatum*) G. Huygens. Z. B. van Eſpen. *Et infra habebatur*: me præſente uti Notario. B. van Roy.

IV.

Procuratio ab Eſpenio, & a centum & quindecim aliis Doctoribus, Paſtoribus, Canonicis &c. Belgii, data Domino van de Neſſe, Paſtori Sanctæ Catharinæ Bruxellis, ut agere poſſet, eorum omnium nomine, circa varias accuſationes Janſeniſmi, Rigoriſmi & Novitatis.

Cum infraſcriptis innotuerit varios ſpargi rumores, etiam a primariis viris, de mandatis quibuſdam ex Hiſpania in Belgium directis, quibus aliqui excludendi ſunt ab Officiis & Beneficiis Eccleſiaſticis prætextu Janſeniſmi, Rigoriſmi & Novitatis doctrinæ: & deinde quorumdam animoſitas ulterius progredi meditetur, prout colligere licet ex iis quæ jam acta dignoſcuntur, & ſubſecutis ulterioribus minis & jactantiis: hinc eſt quod infraſcripti conſtituant R. D. Guill. van den Neſſe, S. T. Lic. & Paſt. S. Cathar. in urbe Bruxellenſi eique plenam facultatem impertiantur præſentanti libellum ſupplicem Regi, Suæ Celſitudini, Brabantiæ Ordinibus, aliisque quibus expedire judicaverit, quo petat ut proviſiones ſeu Mandata ex Hiſpania aut hic in Belgio decreta circa materias & accuſationes ſupra memoratas Janſeniſmi Rigoriſmi aut Novitatis executioni non mandentur, niſi conformiter ad 1. Articulum Edicti Regii vulgo *Læti introitus*, & ad omnia jura tam Divina quam humana, ac immunitatis Eccleſiaſticæ privilegia, nec non ad Breve Apoſtolicum viamque in eo præſcriptam, ac proinde nulli Eccleſiaſtici habeantur Janſeniſtæ, Rigoriſtæ, aut Novatores, ſeu de illis ſuſpecti, aut dictis prætextibus excludantur ab Officiis & Beneficiis aliisque, niſi fuerint citati, auditi, & ſervato juris ordine convicti de crimine quod talem pœnam mereatur: dictumque libellum aut ejus

(a) Vide Lucubrationem cui titulus: *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire de l'Univerſité de Louvain &c.* Chap. 1.

ex-

expeditionem proſequatur, & alia quæcumque agat prout huic cauſæ judicaverit expedire, ratum habituri quidquid infraſcriptorum nomine hac in cauſa ab eo geſtum fuerit. Actum Lovanii hac 14. Febr. an. 1696. Nat. *Chamart.* J. U. D. &c.

Nat. *Chamart*, J. U. D. & Exprofeſſor Primarius.
Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Canonum Prof.
T. *Taſſaert*, Regens Falconis rogat D. van de Neſſe, Paſtorem St. Catharinæ ut dictum libellum offerat, & ſi quid ulterius faciendum communicet cum D. *Chamart*, *Huigens* & *van Eſpen.*
Land. *Tordous*, Præſes Collegii Montenſis.
F. *Raellen*, S. T. L. Paſtor S. Quintini Lovanii.
Paul. *Teſtelmans*, Præſes Collegii S. Michaelis.
F. *Bachuſius*, Subregens Pædagogii Porci.
Joannes *Corbion*, Rhetorices Profeſſor in Gymnaſio SS. Trinitatis.
Petrus *Stordeur*, Canonicus Thudinienſis & Subregens Gymnaſii SS. Trinitatis.
A. *Bloqueau*, inſignis Eccleſiæ Collegiatæ S. Petri Lovanii Canonicus.
M. *Remacles*, Philoſophiæ Profeſſor.
F. *Raellen*, Philoſophiæ Profeſſor Primarius.
J. *Huygens*, Theol. Doctor & Profeſſor Collegii Adriani Papæ VI. Lovanii Præſes.
Franc. *Vivien*, inſignis Eccleſiæ Coll. D. Petri Canonnicus.
J. C. *Claeſſens*, S. T. L. Paſtor majoris Beguinagii Lovanii.
Paudavain, S. T. L. P. Collegii Standonk.
H. *van Ermegeen*, S. T. L. Collegii quinque Vulnerum Chriſti vulgo Craenendonck Lovanii Præſes.
C. M. *Claes*, S. T. Licent. Profeſſor Ethices & Collegii Malderi Præſes.
H. *Cox*, Regens Pædagogii Porci.
J. *Obſtraet*, S. T. L.
F. *Verſtuuren*, S. T. L. Collegii Alticollenſis Præſes.
A. *van den Steen*, Regens Gymnaſii SS. Trinitatis.
A. *Cink*, Philoſophiæ Profeſſor in Porco. Datum Lovanii hac 14. Febr. 1696.
Joannes Libertus *Hennebel*, Academiæ Lovanienſis Deputatus. Actum Romæ hac 3. Martii 1696.
Ant. *Ruſſak*, Archip. Bruxellenſis.
J. *Borremans*, Viceplebanus inſignis Eccleſiæ Collegiatæ & Parochialis DD. Michaelis & Gudulæ Bruxellis.
Guil. *Wuyts*, Capellanus & Confeſſarius majoris Beguinagii Bruxellis.
Thomas *Verbelvelt*, S. T. B. F. Confeſſarius majoris Beguinagii Bruxellenſis.
M. *Pannier*, Confeſſarius magni Beguinagii Bruxellenſis.
Alexander Ignatius *Charles*, Presb. & Confeſſarius majoris Beg. Brux.
J. *Gooſſen*, Presb. & Confeſſarius in civitate Bruxellenſi.
Jac. *Hercoltwen*, S. T. B. F. Eccleſiæ Parochialis S. Cath. Vicepaſtor.
Henricus de *Bekker*, Confeſſarius & Capellanus S. Gaugerici Brux.
B. *Verſchuuren*, S. T. B. F. Vicepaſtor in urbe Bruxellenſi.
N. *van Langendonk*, Presb. & Confeſſarius.
J. *de Smet*, Presb.
M. *de Champs*, Presb. & Confeſſarius.
A. D. *van Synai*, S. T. B.
Did. *de Bruyn*, Presb.
Ambroſius *de Vrieſe*, Vicepaſtor S. Gaugerici Bruxellis.
F. L. *Derveaux.*
David *van den Boſſche*, Presb.
Henricus *'t Kint*, Presb. T. B.

Franciſcus *de Backer*, Presb. S. T. B.
Ferdinandus *Borremans*, S. T. B. F. Confeſſarius in Eccleſia S. Michaelis & Gudulæ Brux.
Joannes Baptiſta *de Deken*, Viceplebanus Divæ Gudulæ.
Flutnus *de Deken*, Capellanus Divæ Gudulæ, & Confeſſarius.
Joannes Baptiſta *van Boterdael*, Presb. S. T. B. F.
Joannes *Larmoyeur*; S. T. B. F. Vicepaſtor Hoſpitii S. Joannis Brux.
Van *Baesroode*, S. T. B. Paſtor Vic. Molebecanus.
Arnoldus *Eyben*, Cathedr. Antverp. Canonicus Th.
Alexander *Callebout*, Eccl. Cath. B. M. V. Vicepl. Antverpiæ.
Abr. Ign. *van Nieuwaal*, Vicepaſtor S. Andreæ Antverpiæ.
Joan. *van Beck*, Vicepaſtor Xenodochii S. Antv.
Carolus *van den Boſch*, Eccleſiæ S. Jacobi Ant. Vicepaſtor.
Franciſcus *van Boterdael*, Vicepaſtor ad S. Walburg Antverp.
Joſephus *van Geelbergen*, Presb.
Joannes *Lyaens*, Capellanus S. Walburgis.
Cornelius *Duerinckx*, Presb. & Confeſſarius.
Gaſpar *Eduardus Herkabout*, Presb.
Henricus *Sivereyſer*, Sacellanus S. Georgii Antv.
Daniel *Lexipre*, Capellanus S. Georgii.
Guill. *van der Weyden*, Eccl. Cath. B. M. A. Capellanus Presb. 1696.
Joannes *Scrauwen*, Sacerdos & Confeſſarius.
Seb. *Thibaut*, Eccl. Cath. Antverp. Canonicus Grad. Theol.
R. *Backx*, Cath. Antverp. Can. & Plebanus.
P. *a Caſtro*, Plebanus.
J. *Hoyvaerts*, Paſtor S. Gregorii Antverp.
Gaſpar *van Tichelt*, Paſtor S. Andreæ Antverp.
J. Var. *Haens*, Paſtor ad S. Walburg. Antverp.
J. *Chanon*, Paſtor & Can. S. Jacobi.
Abraham *Mys*, Paſtor in Kiel Marckgraverpe.
Joannes *Poets*, Paſtor Xenodochii Antv.
Joannes Franciſcus *Seetens*, Paſtor Monialium Vallis S. Annæ Antverp.
Coets, Paſtor ter Siecen Antv.
C. M. *Colſon*, de Colſel, S. T. Licent. Canonicus Thenenſis.
Joannes *van den Roon*, Presb. Eccleſiæ B. Mariæ de Lacu, Thenis Primarius.
Petrus *van der Melſen*, Can. Thenenſis.
Franciſcus *van der Borcht*, S. T. B. F. Can. & Plebanus Leeuwenſis, Menſ. Ap. 1696.
J. F. *Kerremans*, Paſtor Eeloniæ A. D. A.
Guil. *Kerremans*, Paſtor in Lembeke 1696.
J. B. *Diſerin*, Paſtor in Maldegem.
Petrus *Moens*, Paſtor E. B. Mariæ Brugis.
F. *Willaert*, Paſtor in Oudenburch.
A. D. *Roucourt*, Paſtor D. Mariæ Brugis.
Edmundus *Sinnigh*, Paſtor S. Joannis Brugis.
Stephanus *Mansfelt*, Paſtor in Outkerke.
Frs. *Hecquebart*, Presb. Expaſtor. 2. Menſis Aprilis 1696.
Carolus *Collin*, S. T. B. F.
Gerardus *Liegeois*, S. T. B. F.
Nicolaus *Bruleau*, Pr. & S. T. B. F.
Joſephus *Hannecart*, S. T. B. F.
Franc. *Brandechon*, S. T. B. F.
Petrus *Doutremer*, S. T. B.
Paulus *Jans*, S. T. B.
Robertus *le Liegeois*, S. T. B.
J. L. *Krys*, S. T. B.
J. P. *Rachelle*, S. T. B.
P. F. *Daulmerie*, Bacc. Fort. S. T. & Subregens Falconis.
G. *Lamberti*, Procur. Coll. Adr. VI.
Domin. Joan. *Peerelboom*, S. T. B.

Henr. *de Nuiſt*, S. T. B.
L. *Verniel*, Pr.
Benedictus *de Wal.*
Henr. *le Merchier.*
Antonius Fr. *Adam.*
Wynandus *Stoefs.*
Joan. *Croenaerts.*
Joan. *van der Heyden.*,
Henr. Fr. *Follen.*
Joan. Bapt. *Liſſens.*
Gaſpar *de Bauſſe.*
Guillelm. *Pelſers.*
Joſeph. *Gillis.*
Carolus Phil. *du Jacquier.*
Ægidius Franc. *Braſſart.*
Joan. Petr. *Pauſens.*
Joan. Bapt. *Schoeps.*
Georg. *l'Eſcaille.*
Amandus *Bauwens.*
Ludov. *Parmentier.*
M *Evrard.*
Ægidius *Hubrechts.*
Carolus Fr. *Auwerx*, S. T. B.
Judocus *Theys.*
Carolus *Laloyaux.*
Joan. *la Leu.*
J. *Dacos*, Paſtor Noſoc. Lov.
P. *Melis*, S. T. L. Præſes Coll. Holl.
R. *van Deurens*, Vicepaſtor Beguinagii Lovan.
J. F. *Rauvoet*, Beneficiatus Curatus Beguinagii Lovan.
Bern. *Maes*, Beneficiatus Curatus Beguinagii Lovan.
S. *Heeman*, Vicepaſtor S. Quintini Lovan.
N. *Santerre*, Coll. Standonici Repetens.
Henricus *de Beer.*
Henricus *d'Hollander.*
Martinus *Tily.*
Guill. *Schepper.*
Egbert. *Groothuis.*
Corn. *van Aelſt.*
Jac. *Hachet.*

Datum Lovanii 4. Apr. 1696.

N. B. Autor Libelli cui titulus: *Decreta Regis Catholicia calumniis vindicata* &c. hanc integram refert p. 16. adjicitque: " Infra ſcripta erant nomina „ ſequentia Lovanienſium: Gummarus *Huygens*, „ Theologiæ Doctor & Profeſſor Collegii Adriani „ Papæ VI. Lovanii Præſes. Matthæus *Chamart*, Ju- „ ris Utriuſque Doctor & Profeſſor Primarius. Z. „ B. *van Eſpen*, J. U. Doctor, & SS. Can. Profeſ- „ ſor. Deinde ſequuntor Licentiati aliquot & non- „ nulli Præſides Collegiorum. His acceſſere Bruxel- „ lenſes Antonius *Ryſaek* qui ſe vocat *Archipresby-* „ *terum*. Cæteri oon ſunt niſi ſacellani, cum ono „ *parvo*, ut vocant; id eſt inferioris ordinis Cano- „ nico. Antverpiæ ſubſcripſere plures majoris au- „ ctoritatis; nam præter Paſtores numerantur Ca- „ nonici quatuor. „

V.

Epiſtola Rectoris Univerſitatis Lovanienſis, & Decanorum Facultatum (inter quos Eſpenius) Ill. D. Philippo Erardo van der Noot, Epiſcopo Gandavenſi, in gratiam D. Hennebel.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine. Occaſione litterarum quinta labentis menſis ab Illuſtriſſima Gratia Veſtra ad Magnificum Dominum Rectorem, & hanc almam Univerſitatem tranſmiſſarum, ut ſuſpicionibus contra nos Gratiæ Veſtræ inſtillatis obviemus, nulla id opportuniori via agi poſſe cenſuimus, quam hanc exarando Epiſtolam, qua perennem noſtrum in Illuſtriſſimam Perſonam veſtram cultum & venerationem atteſtantes dicimus.

Nos ne ſuſpicatos quidem umquam fuiſſe hactenus nominationem in perſonam Eximii Domini Hennebel a nobis factam illicitam, nedum irritam fuiſſe; in quo ſi errare credamur, ipſe Dominus nominatus, ætatem habet, pro ſe reſpondeat; noſtro functi ſumus officio.

Nullo itaque nititur fundamento, nominationem hanc prius in alterius competitoris favorem abſolutam & completam fuiſſe (*a*).

Enormem proinde nobis intulit injuriam quisquis Illuſtriſſimæ Gratiæ Veſtræ ſuggeſſit juramentum ſilentii quo nos mutuo adſtrinximus, eo fine exactum præſtitumque eſſe, ut aliquis tertius jure ſuo defraudaretur.

Et cum notorium ſit ejuſmodi juramenta ſilentii tam in corporibus Eccleſiaſticis quam civilibus ac in hac ipſa Academia uſitata eſſe, eorumque exactionem tam a Sancta Sede, quam a Principibos noſtris ſubinde approbatam imo & præceptam eſſe, ignoramus quo noſtro accidit demerito, ut in nobis damnetur id quod per totum orbem Catholicum in cæteris laudatur; & quod gravius eſt, arguimur quaſi per juramentum illud vinculum iniquitatis nobis injicere voluiſſemus: quæ ſuſpicio quomodu contra nos incidere potuerit Illuſtriſſimæ Gratiæ Veſtræ neſcimus & miramur.

Nullum ſane latere arbitramur frequenter occurrere motiva prægnantia ſecretum jurejurando indicendi; & dein religioſe ſervandi, qualia nobis in hac cauſa non deſunt: cui noſtræ aſſertioni eo promptius fides adhibenda eſt, quod nemini non ſit obvium ſilentii rationes crebro in hujuſmodi intervenire ſufficientes.

Speramus igitur, Illuſtriſſime Domine, nos prætextu iſtius falſo ſuggaſti juris tertii ulterius non inquietandos, aut inſimulandos male datæ nominationis, qui perenoi cultu ſemper erimus, Illuſtrime ac Reverendiſſime Domine, Illuſtriſſimæ ac Reverendiſſimæ Gratiæ Veſtræ humillimi & obedientiſſimi famuli. (*Et erat ſignatum*) Osw. Fre. Crabeels, J. U. L. & Profeſſor Ordioarius tunc pro tempore Rector. Jo. Sullivane, S. Th. Doctor & Profeſſor Regius, in Facultate Sacra Regens, & ejuſdem dum nominatio in quæſtione conferretur, Decanus. Z. B. van Eſpen, J. U. D. & SS. Can. Prof. tunc pro tempore Decanus Fac. Canonicæ. G. Henys, J. U. D. & Legum Prof. Regius, tuoc pro tempore Decanus Facult. civilis. G. van Limborch, Facultatis Medicæ Profeſſor Regius, tunc pro tempore F. Med. Decanus. (*Infra ad marginem ſcriptum erat:*)

Lovanii 22. Nov. 1697.

(*ſuperſcriptio erat:*)

Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Gandenſi Gandavi.

V I.

Teſtimonium D. van Eſpen (b) Pluriumque aliorum Profeſſorum & Doctorum Academiæ Lovanienſis, de modo & ratione qua prolata ſunt judicia de ſcriptis D. Henr. Denis Leodienſis Eccleſiæ Theologi-Canonici, quæ ſub Sacræ Facultatis Theologicæ Lovanienſis nomine circumferuntur.

Circa duas *Reſolutiones ad Quæſtiones quaſdam Dogmaticas*, quæ circumferuntur ſub oomine Facultatis Theologicæ Lovanienſis, & adverſus doctrinam Perilluſtris ac Eruditiſſimi D. H. Denis, S. T. L. Eccleſiæ Cath. Leodienſis Canonici-Theologi, tacito hujus nomine directæ ſunt, infraſcripti rogati ſuot ad ſequentes articulos reſpondere.

(*a*) Vide Lucubrationem cui titulus: *Memoires pour ſervir a l'Hiſtoire de l'Univ. de Louv.* &c. Ch. II. n. LXIII.
(*b*) Vide Librum cui titulus: *Memoires pour ſervir a l'Hiſt. de l'Univ. de Louv.* &c. Chap. III. Art. II. n. VI.

1. An

1. An non ſit notorium Lovanii, ex octo Doctoribus qui Facultatem ſtrictiorem Theologicam ibidem conſtituunt, tres in primis, ſcilicet D. *Lovinum*, D *de Charneux*, & D. *Renardi*, quamvis ad id rogatos, in prædictis Reſolutionibus nullam partem habere voluiſſe? *Reſpondent, ſe nullam habere voluiſſe.*

2. An non ſit notorium iiſdem minime conſenſiſſe duos alios ejuſdem Facultatis Doctores, Illuſtriſſimum le *Drou*, Epiſcopum Porphyrienſem & D. *Huygens? Reſpondent affirmative.*

3. Similiter iis non conſenſiſſe Doctorem *Claes*, qui nuper a duabus ſuffragantium tertiis in Facultatem adlectus eſt? *Reſpondet affirmative.*

4. An etiam notorium non ſit D. Steyaert, ejuſdem Facultatis membrum, nomine Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Epiſcopi Ruræmundenſis, & ſimul ſuo propoſuiſſe doctrinam, cum accuſatione ſua, S. Facultati Theologicæ Lovanienſi . . . & Reſolutionem quantocios dari rogaſſe? *Reſpondent affirmative.*

5. Prædictis Reſolutionibus dandis ſuffragatos fuiſſe duos Doctores Deſirant & Daemen; quorum neutrum S. Facultas de more elegit; & non niſi ſub proteſtatione in Corpus ſuum ſeu Collegium ſtrictius admiſit? *Reſpondent affirmative.*

6. Solum proinde, ex iis quibus non movetur difficultas circa locum in prædicta Facultate ſtrictiori, ſuperfuiſſe Eximium P. Harney, qui cum exiſtens pro illo tempore ejuſdem Facultatis Decanus, votum non haberet, niſi quo vel ad votorum aliorum pluralitatem accederet; vel decideret æqualitatem; hinc patet quo loco habendum ſit ejus votum, quo ad talia duo acceſſit, quæ jam in præcedenti Articulo deſcripta ſunt. *Reſpondent rem ita ſe habere.*

Ita Reſponſum Lovanii hac 21. Januarii an. 1700. ita ſignatum Henricus *de Charneux*, S. Th. Doctor & Profeſſor Regius in ſtricta Facultate Regens. Guillelmus *Renardi*, S. Th. Doctor & Profeſſor Regens.

Infraſcripti iidem faciunt famam publicam quoad Articulos propoſitos; ita ſe habere, prout in eiſdem eſt expreſſum. G. *Huygens*, Theol. Doctor & Profeſſor. Z. B. *van Eſpen*, Jur. U. D. & SS. Canonum Profeſſor. G. M. *Claes*, S. Theol. Doctor & Profeſſor Eticæ. Fr. *Verſchuren*, S. T. Doctor. J. *Opſtraet*, S. T. L. J. C. *Claeſſens*, S. T. L. Paſtor majoris Begginagii. H. *Raellen*, S. T. L. *Paindavain*, S. T. L. & Pater Collegii Standonck. Concordat Originali. H. L. *Soeters*, Prot. A. in fide.

VII

Alterum teſtimonium D. van Eſpen, aliorumque Lovanienſium Theologorum in gratiam Perilluſtris ac Eruditiſſimi D. Henrici Denis, Leodienſis Eccleſiæ Theologi-Canonici.

Infraſcripti, rogati dare teſtimonium veritatis de doctrina & moribus Perilluſtris ac Eruditiſſimi Domini Henrici Denis, S. T. L. Eccleſiæ Cathedralis Leodienſis Canonici Theologi, Declaramus virum illum a viginti & amplius annis nobis probe notum, ut vitæ integerrimæ & irreprehenſibilis; qui inſuper quamdiu in Seminario Leodienſi Theologiam docuit, celebri fama, non ſolum in Diœceſi Leodienſi, ſed & in Diœceſibus vicinis atque in Academia Lovanienſi ſemper habitus fuerit tanquam vir magnæ eruditionis & Doctrinæ ſanæ: unde & cum fructu Theologos ad ſtatum Eccleſiaſticum & ad curam animarum verbo & exemplo efformavit. In quorum fidem dabamus Lovanii hac 21. Januarii anno 1700. (ſic ſignatum) H. *de Charneux*, S. T. D. & Profeſſor Regius in Sacra Facultate Regens. Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Profeſſor. Guillelmus *Renardi*, S. T. D. & Profeſſor Regens. G. Marcellus *Claes*, S. T. D. & Profeſſor Eticæ. H. *Raellen*, S. T. L. Paſtor S. Quintini Lovanii. J. *Opſtraet*, S. T. L. ex fama publica talem eſſe novi. J. C. *Claeſſens*, S. T. L. Paſtor Majoris Begginagii. Idem teſtor quod quinque primi. *Paindavain* S. T. L. P. Collegii Standonck.

VIII.

Epiſtola Eſpenii, Huygens, Hennebel & Opſtraet, ad Eminentiſſimos Cardinales contra Commonitorium *Patris Deſirant* (a).

Cum jam in Belgio ad pacem compoſita eſſent omnia, ipſaque Academia Lovanienſis in ſolemni cœtu judicaſſet, admodum ad eam ſanciendam idoneam eſſe doctrinæ noſtræ Declarationem, quam die 10. Septembris 1700. coram Eminentiis veſtris exhibuimus, claſſicum iterum canere cœpit Deſirantius, & edito palam *Commonitorio ad orthodoxos, non* ſecus ac ſi Heterodoxis ſcateret Belgium Catholicum, ad nova bella omnes provocavit.

In imagine, quam libro ſuo præfigit, exhibet *Senatum populumque Belgicum*, qui *accuſationem* & *querelam* defert ad Sanctiſſimum D. N. Clementem XI. urbi & orbi imponens, non ſe ſuo, ſed totius Belgii nomine accuſationem & querelam inſtituere: adſcribit hæc verba: *Dic Eccleſiæ:* quaſi qui accuſantur, ſic induruerint, ut non jam privata amplius monitione, ſed publica Eccleſiæ correptione caſtigandi ſint.

Et ne obſcurum ſit quos notet, in ipſo libri fronte quatuor noſtrum nomina exprimit, *orthodoxos* omnes de *doctrinis* noſtris in urbe accuſatis commonefaciens, & nos velut heterodoxos, alicujus in Belgio factionis Duces, deſignans.

Liber porro totus non eſt niſi continua in nos Satyra, ex conviciis, dicteriis, & ſcommatibus contexta. Iſtud vero acerbiſſimum, quod ubique nobis affingat *ſcopos* impios, blaſphemos, hæreticos, qui non a mente ſolum noſtra alieniſſimi ſunt, ſed etiam quibus contraria omnia verbis & factis quotidie profitemur: quæ omnia, ut in excerptis, quæ jungimus, Eminentiæ veſtræ fuſius videre non dedignentur, humillime rogamus.

Nihil dicimus de violato ſilentio circa Formularium, quod Beatiſſimæ recordationis Pontifex Innocentius XII. impoſuit: nam ea res curæ erit Sedi Apoſtolicæ, cujus mandata infringuntur. Iſtud querimur, hominem privatum, aſſumpto nomine Senatus populique Belgici doctrinam noſtram apud orthodoxos omnes ut ſuſpectam denuntiare; nos proclamare palam ut heterodoxæ factionis Capita; atrociſſimis dicteriis & calumniis nos proſcindere: & juri Divino ac humano, nuperoque Brevi Apoſtolico adverſatur, conſilia occulta, quæ ſoli Deo poſſent innoteſcere, eaque peſſima, nobis adſcribere.

Norunt Eminentiæ veſtræ, nos qua potuimus demiſſione, doctrinam noſtram Sedis Apoſtolicæ examini ac judicio ſubjeciſſe; ſtetiſſe ad Tribunal Apoſtolicum totos annos octo; paratos Accuſatoribus noſtris reſpondere: Deſirantium accuſando fatigatum, urbe relicta, examen ſtitiſſe; non deſtitiſſe interim nos, ut ſi quid accuſationis ſupereſſet, id proferret; tandem ubi nihil prolatum fuit, apertam doctrinæ noſtræ Declarationem coram Sede Apoſtolica exhibuiſſe, eidem humillime ſupplicantes, ut ſi qua in re a veritate aberremus, nos tanquam obedientiæ filios Matrem ac Magiſtram Eccleſiarum omnium audire, ejuſque judicio nos ſubmittere paratiſſimos, corrigere ac docere non gravetur. Declarationi applauſere paſſim omnes; ſub-

(a) Vide ſcriptum cui titulus: *Memoires pour ſervir a l'Hiſt. de l'Univ. de Louv.* &c. Chap. IV. n. IX.

ſcrip-

Digitized by Google

ſcripſere ex hac Academia plures; ſubſcribere parati ſunt alii innumeri; *opportunam eam eſſe ad pacem componendam*, ſolemniter cenſuit Academia.

Et poſt hæc omnia, dum pacem timet Delirantius, non diſſidia ſolum, & bella vetera omnia jam ſopita reſuſcitat, ſed etiam *commonitorio ad omnes ubique orthodoxos* edito, tutum orbem Catholicum ad ſumenda in nos arma, ac bella movenda accendit.

Sic nimirum, dum ab Eminentiis veſtris, quod voluit non obtinuit, ipſe ſibi jus dicit, & ſententiam Sedis Apoſtolicæ prævertendo, nus tanquam legitime ſuſpectos orbi toti denuntiat.

Sane, Eminentiſſimi Patres, ſi ipſi liceat nos quos accuſavit, ante ſententiam Sedis Apoſtolicæ, tanquam ſuſpectos proclamare; viciſſim licebit & nobis palam proclamare ipſum, quem accuſavimus, & accuſamus etiamnum. Sed quia id fas non eſſe ſcimus, ad Eminentias veſtras recurrimus, per amorem pacis enixe ſupplicantes, ut turbis quas per *Commonitorium* Delirantius excitavit, Auctoritas Sedis Apoſtolicæ proſpiciat, ea tum in librum, tum in auctorem decernendo, quæ & Eccleſiæ tranquillitas ab ipſo turbata, & privatorum honor ab ipſo violatus, poſtulare videbuntur. Nos interim Deum O. M. precabimur, ut Eminentias veſtras Chriſtianæ reipublicæ, quam diutiſſime incolumes conſervet. Eminentiſſimi Domini Eminentiarum veſtrarum Devotiſſimi famuli. (ſignatum erat) G. *Huygens*, Sacræ Theol. Doctor & Profeſſor. L. *Hennebel*, S. Th. Doctor. Zegerus Bernardus *van Eſpen*, J. Utriuſq. Doctor. S. *Opſtraet*, S. Thel. Licentiatus. *Hæc Epiſtola in manus Aſſeſſoris S. J. Officii, tradita fuit die* 26. *Auguſti* 1701. *cum ſpeciminibus conviciorum, dicteriorum, ſchommatum &c. excerptis ex S. Commonitorio ad orthodoxos*, ut videre in *Commonitorio ſuper Commonitorio* &c. p. 137.

I X.

Teſtimonium D. van Eſpen circa intromiſſionem Formularii Alexandri VII. in S. Facultate Thel. Lovan. (a)

Infraſcriptus Notarius publicus, a ſupremo Brabantiæ Conſilio admiſſus, Lovanii reſidens, de mandato Dominorum Alberti van Goethem, Hieronymi de Bock, Abundi Hanſtret, Theodori Huyſman, Guilielmi van den Droogh, Godefridi Aquoy, & Antonii Meyers, acceſſi Clariſſimum D. Zegerum B. van Eſpen, J. U. Doctorem, & Sacrorum Canonum Profeſſorum, ab eoque, nomine præfatorum Dominorum petivi ſequentia: an non ſit verum Eximium D. Renardi dixiſſe.

1. Quod dum ageretur in S. Facultate de mutanda antiqua formula juramenti circa Propoſitiones Janſenii abjurandas, ipſe quantum potuit reſtiterit, & mutationem illam improbaverit, & impedire conatus fuerit.

2. Quod præcipuus auctor abrogationis antiqui Formularii & introductionis novi fuerit Doctor Bernardus Deſirant.

3. Quod etiamnum factam illam mutationem improbet, & antiquum Formularium reſtaurari cupiat.

4. Quod exiſtimet plures Theologos ſine perjurio, novo Formulario ſubſcribere non poſſe, quos tamen orthodoxos & nullatenus in fide ſuſpectos exiſtimat.

5. Quod propterea optaret, ut nunquam deberet fungi officio Decani, & ſic liber eſſet ab exactione iſtius novi juramenti.

Ad quos omnes & ſingulos articulos, præfatus Clariſſimus Dominus reſpondit affirmative allegans pro ratione ſcientiæ ſuæ; quod propriis ſuis auribus Eximium D. Renardi omnia prædicta ſaltem in ſubſtantia dicentem audiverit, offerens præfatus Clariſſimus Dominus hanc ſuam atteſtationem renovare toties quoties legitime fuerit requiſitus, & juramento confirmare. Acta ſunt hæc Lovanii die 8. Februarii 1709. præſentibus Livino Schoonderhagen, & Petru Auguſtino Denique teſtibus, ad præmiſſa requiſitis:

(& erat ſignatum) *Z. B. van Eſpen.*

(Idem Teſtimonium reddiderunt, D. *Verſchuren*, Theologiæ Doctor, Præſes Collegii Alticolenſis. D. *Melis*, Præſes Cullegii D. Pulcheriæ. D. *Cinck*, Philoſophiæ Profeſſor in Collegio Porcenſi; diebus 8. & 9. Januarii 1709.

N. B. *Plura alia ſunt ejuſdem generis monumenta Eſpenio & aliis communia, quæ præcedentibus adjungenda putaveramus: Sed melius conſulti, hic tantum eorum Catalogum inſcribere duximus, utpote quæ jam typis impreſſa ſunt, cum indicatione Lucubrationis in qua reperiuntur.*

X.

Procuratio Eſpenii & aliorum LXXIV. Doctorum, Præſidum, Paſtorum, aut virorum Eccleſiaſticorum Belgii, data D. Servatio *Hoffreumont*, Paſtori in *Grace*, prope Leodium, ut ſtrenue agat apud quoſcumque, ubi neceſſe & utile judicaverit, ad obtinenda Decreta Regia, ut oppreſſi occaſione B. *Unigenitus* difficultatibus liberentur. Octob. 1720.

(*Hanc Procurationem reperire eſt in Lucubratione cui titulus:* Memoires hiſtoriques ſur l'affaire de la B. Unigenitus, dans les Pays-bas Autrichiens &c. *Tom. I. p.* 350)

X I.

Epiſtola Eſpenii & aliorum XXIII. Doctorum & Academicorum Lovanienſium, Principi Eugenio a Sabaudia, Belgii Gubernatori &c. cum duobus Memorialibus, circa negotium Bullæ quæ incipit: *Unigenitus*. 25. Oct 1720.

(*Vide hanc Epiſtolam in Opere ſupra citato*, T. I. p. 339. & T. III. p. 245. *Item duo Memorialia*, T. III. p. 437. & ſeq.)

X I I.

Epiſtola Eſpenii, & quam plurium aliorum Academicorum Lovanienſium, Auguſtiſſimo Imperatori Carolo VI cum Memoriali adjuncto. Sub finem anni 1721.

(*Ibidem. T. IV. pag. 79. ſequent.*)

X I I I.

Adhæſio Eſpenii, aliorumque XXVIII. Clariſſimorum virorum Belgii, Memoriali a D. Servatio Hoffreumont S. M. I. Carolo VI. oblato; nec non Epiſtolæ VII. Epiſcoporum Galliæ, Innocentio XIII. ſcriptæ. Menſe Aprili 1722.

(*Ibidem T. III. p. 248. & ſequent.*)

X I V.

Epiſtola Eſpenii & LVIII. præclarium virorum Belgii, S. Principi Eugenio a Sabaudia, Belgii Gubernatori &c. cum Memoriali adjuncto. Oct. 1724.

(*Ibidem T. III. p. 296. & T. IV. p. 385.*)

X V.

Epiſtola Eſpenii & XVII. aliorum Academicorum &c. nomine LVIII. Auguſtiſſimo Imperatori Carolo VI. Oct. 1724.

(*Ibidem T. II. p. 421. T. III. p. 298.*)

X V I.

Epiſtola Eſpenii & aliorum XLIII. præclarium virorum Belgii, Auguſtiſſimo Imperatori Carolo VI. cum duobus Memorialibus. Menſe Aprili 1727.

(*Ibidem T. III. p. 300. & T. IV. p. 436. & ſequentib.*).

(a) Vide Lucubrationem inſcriptam: *Memoires pour ſervir a l'Hiſt. de l'Univ. de Louv.* &c. Ch. IV. n. XLVIII.

SUB-

SUPPLEMENTUM
AD VARIAS COLLECTIONES OPERUM
Z. B. VAN ESPEN,
J.U.D. & SS. CAN. PROF. IN ACAD. LOVANIENSI.

PARS QUARTA,
CONTINENS MOTIVA JURIS, RESOLUTIONES, DISSERTATIONES &c.

EJUSDEM DOCTORIS, PRO DEFENSIONE JURIUM CLERI, CAPITULORUM, ET EPISCOPORUM ECCLESIÆ ROMANO-CATHOLICÆ FOEDERATI BELGII.

I.

MOTIVUM JURIS (a)
PRO CAPITULO CATHEDRALI HARLEMENSI.

SICUTI NOSTRA DEFENDIMUS, ITA SINGULIS QUIBUSQUE ECCLESIIS SUA JURA SERVAMUS.

S. Greg. Lib. 2. ind. X. Ep. 39.

(A CLAR. D. Z. B. VAN ESPEN EXARATUM, ET AB AMPL. D. M. DE SWAEN, S. T. D. ET CAPITULI HARLEMENSIS DECANO ADOPTATUM.)

MONITUM AD LECTOREM.

Benevole Lector.

N*On partium ſtudia, non animi ad contentionem prurientes, non ſpiritus inobedientiæ; ſed promiſſio Sacro Sancta jam pridem facta, ac jure jurando ſtipata,* obediendi Capitulo Cathedrali Harlemenſi *eique* fidelem *me exhibendi, &c. ſed ædificatio proximi, ſed bonum Eccleſiæ Romano Catholicæ in fœderato Belgio degentis, Scriptum hoc, ſive* Motivum juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi, *publici juris faciunt.*

Exigit hoc imprimis honor Capituli iſtius, ab integro jam pene ſeſqui-ſeculo per Paulum IV. P. M. erecti, ab Apoſtolicæ Sedis Nuntiis honorati, a Vicariis ejuſdem S. Sedis tenere dilecti, denique & a fidelibus magna hic ſemper cum veneratione agniti; ne ſcilicet tanquam imaginarium illud, ac inane aliquod phantaſma, a nonnullis, erectionem indubitatam, ſucceſſionem non interruptam, juraque ejus inviolabilia ignorantibus, impoſterum explodatur; aſt potius (uti vere eſt) tanquam verum, ac legitimum Capitulum Cathedrale ab omnibus agnoſcatur, & ſuſpiciatur.

Exigit hoc ædificatio proximi; cum exigua hæc lucubratio ad oculum tantum non demonſtret, ex parte Capituli hoc uſque, ob reverentiam S. Sedis, minus geſtum publice eſſe, quam juxta jura Capitulorum Cathedralium, ac proinde & noſtri Harlemenſis, licitum omnimodis fuerit.

Denique exigit hoc bonum Eccleſiæ noſtræ univerſæ; quia cum res Romano-Catholica tum ſuperiori, tum præſenti hoc ſeculo, conſervationem augmentumque avitæ fidei ac virtutis, divina aſpirante gratia, fortitudini prudentiæque Aſſeſſorem Capituli memorati, Vicariis Apoſtolicis ſtrenue ſemper cooperantium, magna ex parte debuerit, ac etiamnum debeat; nihil ſane utilius (ut non dicam neceſſarium magis) in ſpinoſo hoc afflictæ Eccleſiæ noſtræ ſtatu eſſe poterat, quam, ut clare oſtenderetur, (uti oſtenditur in hoc Motivo juris) Capitulum Harlemenſe reipſa etiamnum exiſtere, eique competere Capitulorum Cathedralium jura.

De his præmonitum, benevole Lector, te paucis voluit.

MARTINUS DE SWAEN, S. T. D. Decanus Capituli Harlemenſis.

(a) Typis mandatum Harlemi, apud Nicol. Brauw, Typographum, Cum Approbatione 1703.

MO-

MOTIVUM JURIS

pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi.

Duæ ſunt principales quæſtiones, quæ pro præſenti ſtatu Miſſionis Confœderatarum Provinciarum, ac præſertim Eccleſiæ Harlemenſis, merito elucidandæ veniunt.

Prima, An poſtquam Harlemum redactum eſt ſub poteſtatem & dominatum Ordinum Confœderatorum, Religionem Reformatam, uti vocant profitentium, manſerit ibidem *Verum* ac *legitimum Capitulum Cathedrale*, gaudens iiſdem juribus, præſertim *Sede Vacante*, quibus reliqua Cathedralia Capitula, ſub dominatiooe Catholicorum Principum conſiſtentia, de jure communi gaudent?

Secunda, An, ſuppoſito quod hujuſmodi Capitulum etiamoum ſuperſit, cenſeatur io præſenti ſtatu & præſentibus circumſtantiis Sedes Harlemenſis Vacare ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus & juriſdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Tridentini, Capitulis Cathedralibus *Sede Vacante* competunt?

Pro prioris quæſtionis elucidatione ſciendum, anno 1559. ad inſtantiam Philippi II. Regis Catholici, (cui tum Harlemenſis Civitas ſuberat) a Paulo IV. Pootifice erectum fuiſſe Epiſcopatum Harlemenſem, una cum Capitulo Cathedrali Canonicorum Secularium.

Duo fuere hujus novæ erectæ ſedis dumtaxat Epiſcopi; nimirum Nicolaus Nieuwlant, qui anno 1564. publicavit ordinationes Syoodales; & Godofredus Mierloo, ex Ordine S. Dominici, qui anno 1572. expulſus fuit a Proteſtantibus; quo anno & Harlemenſes a Regis Hiſpaniæ Dominatione receſſerunt. Et deſerta Religione Romano Catholica, Reformatam, quam dicunt, profeſſionem receperunt. Supervixit autem, licet a ſua ſede exul, Godofredus Mierloo usque ad annum 1587. quo demum e vivis deceſſit, Ipſo defuncto nullus uſque io hunc diem Epiſcopo Harlemenſis Ordinatus fuit: eo quod Proteſtantes, ſub qoorum Poteſtate & Dominatu Harlemenſis Civitas ab eo tempore perduravit, Epiſcopum admittere noluerint.

Coostat proinde a ſeculo & amplius, nullum proprium Epiſcopum Eccleſiæ Harlemenſi datum fuiſſe, atque toto eo tempore ita Sedem illam Epiſcopo diſtitutam fuiſſe.

At & hoc certum eſt, Sedem Epiſcopalem omnino eparatam eſſe ab Epiſcopo; eamque ſine Epiſcopo poſſe ſubſiſtere, etiam pluribus ſeculis; quemadmodum tot Sedes Epiſcopales in partibus infidelium ſine ullo Epiſcopo uſque modo ſubſtitere; & ad quas hodie, tanquam ad Sedes ac titulos Epiſcopales, ordinantur Epiſcopi titulares, quos Epiſcopos *in partibus* ſubinde dicimus, quia eorum Sedes & tituli in partibus infidelium ſiti ſuot.

Sicuti autem Sedes Epiſcopalis ſubſiſtit ſine Epiſcopo, ita quoque Clerus Eccleſiæ Cathedralis ſubſiſtere poteſt, & manere Cathedralis, ipſique Sedi Epiſcopali integer adhærere, nullo exiſtente Epiſcopo, atque etiam per longa temporum ſpatia ſine Epiſcopo perſeverare.

Certum quippe eſt, Sedem Epiſcopalem ſolo lapſu temporis non extingui: neque integritati hujus Sedis obeſſe, etiam in longum dilatam, Epiſcopatus proviſionem.

Si autem diuturna vacatio Epiſcopatus non impediat Sedis Epiſcopalis Integritatem & conſiſtentiam; remaneatque Eccleſia, ſemel in Cathedralem erecta, perpetuo Cathedralis; quoaduſque legitima auctoritate hæc ei dignitas auferatur, & ſtatus Eccleſiæ immutetur; quidni Clerus illius Eccleſiæ perſeverabit Cathedralis, juribus Cleri Cathedralis gaudens, quamdiu ipſa Sedes Cathedralis integra perdurat?

Ex his conſequens eſt, Sedem Epiſcopalem & Eccleſiam Cathedralem Harlemenſem potuiſſe uſque modo in ſua integritate, omnibuſque juribus Eccleſiæ Cathedrali de jure competentibus perſeverare, tametſi a ſeculo & amplius oullus fuerit proprius illius Sedis Epiſcopus; vetantibus ſcilicet Ordinibus Fœderatis huic Sedi Epiſcopum ordinari.

Quin hodie adhuc ſubſiſtat Sedes & Eccleſia Cathedralis Harlemenſis nemo dubitat: adeo ut, ſi Civitas hæc rurſus ad Principem R-Catholicum & fidem R Catholicam rediret, eidem præfici poſſit Epiſcopus ſine nova Sedis aut Eccleſiæ Cathedralis erectione.

Inquirendum aotem ſupereſt, nom & hodie ſubſiſtat verum ac legitimum Capitulum Cathedrale Eccleſiæ Harlemenſis, ſive Clerus aliquis Capitolum hoc repræſentans?

Imprimis conſtat ex actis Eccleſiæ Harlemenſis, Capitulum Cathedrale ſubſtitiſſe poſt expulſum ultimum ejus Epiſcopum Godofredum Mierloo.

Habetur enim ex actis. quod dicto Godofredo die 28. Julii 1587. defuncto, Vicarius Generalis Sedis Vacantis a Capitulo electus fuerit Gulielmus Copallius S. T. L. & Canonicus ejuſdem Eccleſiæ.

Præterea ex iiſdem actis habetor, quod uſque ad annum 1599. Capitulum ita perſeveraverit, ut in demortuorum locum eligerentur novi, & quidem Graduati, juxta rigorem Bullæ erectionis Epiſcopatus & Eccleſiæ Cathedralis.

Poſt mortem dicti Copallii (quæ contigit anno 1599.) ſubſtitiſſe Capitulum Harlemenſe acta Eccleſiæ probant: Docent enim hæc, quod, cum mortuo Copallio Capitulum infra octo dies Vicarium non elegiſſet, ad præſcriptum Concilii Tridentini, D. Sasboldus, Vicarius Apoſtolicus, *Jure devoluto*, conſtituerit Vicarium Sedis Vacantis D. Adelbertum Eggium, quem Capitulum Harlemenſe anno 1589. in Canonicum elegerat: præcepitque Sasboldus præfatum Adelbertum a Capitulo *agnoſci pro Vicario Capituli Sede Vacante*, ut in ipſis actis legitur.

Extat in Archivis ejuſdem Eccleſiæ Diplomata Archiducis Alberti & Iſabellæ de anno 1606. quo mandant D. Præpoſito & Decano Capituli Harlemenſis, ut R. D. Cornelium Joannis io Canonicum & coofratrem recipiant, utpote cui ipſi Canonicatum in Eccleſia Harlemenſi de jore ſuo Patronatus contulerant. Argumentum evidens Archiduces oon dubitaſſe, quin adhuc Capitulum Harlemenſe extaret, Atque in hujus mandati executionem memoratus D. Cornelius Joannis eodem anno in ædibus Ampl. D. Jacobi Zaffii, Archidiaconi ac Præpoſiti, a D. D. Canonicis Capituli Harlemenſis Collegialiter coogregatis in Canonicum adſcitus eſt.

Sed quod amplius eſt, anno 1615. defuncto præfato Adelberto Eggio, (quem, jure devoluto, Sasboldus Vicarius Apoſtolicus conſtituerat Vicarium Capitulis Sede Vacante), Domini Capitulares Eccleſiæ Harlemenſis elegerunt in Vicarium Sedis Vacantis D. Sibrandum Sixtium, *rogantes in Domino, & ut poterant, mandantes, ut tanquam talis ab omnibus fidelibus Eccleſiæ Harlemenſis agnoſceretur*; ut habet acta authentica de 15. Junii 1615. conſervata in Archivis dictæ Eccleſiæ.

Quin & ex alia acta, in iiſdem Archivis extante, habetur, quod anno 1618. Ill. Dominus Rovenius, Sasboldi in Vicarium Apoſtolico immediatus Succeſſor, dictum Sibrandum Sixtium conſtituerit Præpo-

po-

Digitized by Google

poſitum & Archidiaconum Eccleſiæ Harlemenſis, mandans Decano & Capitulo Harlemenſi, ut ipſum uti talem reciperent.

Quid manifeſtius, quam, judicio ipſius Rovenii Vicarii Apoſtolici, anno 1618. ſubſtitiſſe Capitulum Harlemenſe, idque Cathedrale, cui ſuus etiam erat Archidiaconus.

In prædictis Archivis conſervatur inſtrumentum, quo probatur anno 1619. mandaſſe Lucium San. Severiani Nuntium Apoſtolicum, ut fideles de D. Rovenio & Sibrando Sixtio, Vicariis Apoſtolico & Harlemenſi reſpective, cum omni honore loquantur.

Agnoſcebat proinde Nuntius Apoſtolicus, quod anno 1619. ſupereſſet verus Vicarius Sedis Vacantis Harlemenſis, a Capitulo conſtitutus, qui tum erat Sibrandus Sixtius..

Probant inſuper hujus Eccleſiæ Harlemenſis acta, quod ſub annum 1616. inter prædictum Rovenium, per Provincias Confœderatas Vicarium Apoſtolicum, & R. D. Decanum & Capitulum Harlemenſe Vacante Sede, orta fuerit quæſtio, ſuper exercitio juriſdictionis per Diœceſim Harlemenſem, eamque, de conſilio Eximii Domini Jacobi Janſonii S. T. Doctoris, & Collegii Adriani VI. Papæ Præſidis in Univerſitate Lovanienſi, præviis Juriſperitorum conſultationibus, ſopitam eſſe, his inter alios præſcriptis articulis: " *Imprimis agnoſcatur Vicarius Apoſtolicus a Decano „ & Capitulo Harlemenſi pro vero & legitimo Superiore, per Sedem Apoſtolicam fœderatis Belgii „ Provinciis, ſingulisque earum Epiſcopatibus Vacantibus præfecto, ut non tantum Pontificales, ſed „ etiam Epiſcopales vices ſubeat quoad juriſdictionem: „ neque extraordinaria dumtaxat, ſed etiam ordinaria (durante ſuo Vicariatu Apoſtolico) gaudeat „ poteſtate, quamdiu Sedibus illis Vacantibus de ſpeciali Epiſcopo non eſt proviſum.* „

Secundus hujus concordiæ articulus erat: " *Non obſtantibus præmiſſis, agnoſcat Vicarius Apoſtolicus verum & legitimum Harlemi exiſtere Capitulum, cui etiam Sedis Vacantis jura, liquido ipſi „ competentia, inviolata integraque ſervare conabitur, ac pro ſtatutorum dicti Capituli conſervatione „ pro ſuo modulo laborabit.* „

Expedita fuit hæc acta tranſactionis ſeu concordiæ Lovanii in Collegio Adriani VI. Papæ, die 4. Julii anno 1616. & ſignatum erat: " *Philippus Rovenius Vicarius Apoſtolicus. Nicolaus Nomius Decanus Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis; Sibrandus Oſtervlrius Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis Canonicus „ & Vicarius.*

Hæc evidenter evincunt, eo tempore Capitulum Harlemenſe agnitum fuiſſe, *ut verum* & *legitimum Capitulum.*

Inſuper agnitum fuiſſe pro Capitulo, *cui etiam Sedis Vacantis jura liquido competunt.*

Ex quo conſequitur, quod ipſi Capitulo Harlemenſi etiam competeret omnis juriſdictio & auctoritas ordinaria ſive Epiſcopalis; quæ inter indubitata jura Capituli Sede Vacante recenſetur.

Unde admodum probabile eſt, præcipuum hujus controverſiæ caput fuiſſe ſuper exercitio iſtius ordinariæ juriſdictionis Epiſcopalis; prætendente nimirum Vicario Apoſtolico, vigore ſuæ generalis delegationis ad omnes Provinciarum Confœderatarum Epiſcopatus, eam ſibi quoque in Epiſcopatu Harlemenſi, æque ac in aliis Epiſcopatibus, competere.

Econtra vero contendente Capitulo, eam ſibi de jure communi, & ordinario competere, ſibique jus eſſe eam per ſuum Vicarium aut Vicarios exercere.

Cum autem integrum eſſet Capitulo hujus juriſdictionis ordinariæ exercitium alteri cuicumque committere, pacis & concordiæ ſervandæ cauſa, conſenſit Capitulum, ut Vicarius Apoſtolicus, etiam ordinaria & Epiſcopali auctoritate uteretur per Diœceſim Harlemenſem: abſtrahendo, pacis cauſa, an eam in qualitate Vicarii Apoſtolici, an vero ex commiſſione Capituli Harlemenſis exerceret.

Hanc concordiam, in omnibus ſuis Articulis, anno 1656. die 17. Julii probavit, &, in quantum, opus, renovavit D. Jacobus de la Torre, Archiepiſcopus Epheſinus, & in Vicariatu Apoſtolico per Confœderatas Provincias immediatus Rovenii Succeſſor, addito articulo ſpectante collationem Beneficiorum, Paſtoratuum, & ſimilium: ſuper qua collatione conventum eſt in hunc modum: " *Conſtitutio prima „ Paſtorum, ac Beneficiatorum, ac ſimilium, per modum proviſionis futura ſit penes Dominos de Capitulo prædicto: dum interea de negotio informemur, „ ac eamdem dicti Capituli Conſtitutionem ratam habeamus; prout ratam habituri ſumus, niſi legitimæ obſtiterint rationes.* „

Signata eſt hæc acta concordiæ, ſive renovationis concordiæ, ab ipſo de la Torre, Vicario Apoſtolico, & octo D. Capitularibus; quorum primus ita ſignat, *Balduinus Catzius Decanus & Vicarius Harlemenſis.*

Anno 1659. datus fuit Domino de la Torre in Vicariatu Apoſtolico in Coadjutorem Dominus Epiſcopus Trallenſis, inter quem & Capitulares Harlemenſis Eccleſiæ conventum eſt, die 16. Octobris ejuſdem anni, in hunc modum.

" *Promittunt Admod. R. D. Capitulares Eccleſiæ „ Cathedralis S. Bavonis in Harlemo, quod R. Trallenſem uti ordinarium ſuum (durante Illuſtriſſimi „ Epheſini infirmitate mentis) reverebuntur, eique „ obedientes exiſtent &c. R. vero Trallenſis Epiſcopus „ promittit, ſe eos uti fratres ſuos habiturum, ſeque „ confirmaturum, prout ex nunc confirmat, præfatum „ Canonicorum Collegium* „; Acta concordiæ ſignata fuit a Trallenſi & quinque Capitularibus.

Epiſcopo Trallenſi anno 1664. ſucceſſit in Vicariatu Epiſcopus Caſtorienſis, inter quem & Capitulum Harlemenſe legitur concluſa concordia die 22. Aprilis ejuſdem anni, in qua non tantum agnoſcit verum ac legitimum Capitulum Harlemenſe; ſed inſuper præcipit omnibus Harlemenſis Eccleſiæ Catholicis, ſive Clericis ſive Laicis, ut ipſos (ampliſſimum Capitulum Harlemenſis Eccleſiæ conſtituentes) pro Cathedralis Eccleſiæ Canonicis habeant & revereantur.

Epiſcopo Caſtorienſi in Vicariatu Apoſtolico ſucceſſit Archiepiſcopus Sebaſtenus, qui ſub iiſdem conditionibus, iiſdem plane verbis expreſſis, a Capitulo Harlemenſi admiſſus fuit.

Quin & anno 1633. Capitulum Harlemenſe agnovit Nuntius Apoſtolicus in Belgio reſidens, ut patet ex ſententia ab eodem prolata, cujus hic eſt tenor.

" *Fabius de Lugoniſſa &c. in Belgio Nuntius Apo- „ ſtolicus, Viſis libellis R. Patris Provincialis Flandro- „ Belgici, miſſionisque Societatis Jeſu in Hollandia „ Superioris; ac R. Decani & Capituli Cathedralis „ Harlemenſis, ac viſis inter prædictos Concordatis, „ a S. D. Noſtro Urbano confirmatis, & ſignanter „ §. 15. qui incipit: Si Superiores, & articulo 8. ad „ declarationem prædicti §. 15. ac omnibus bene con- „ ſideratis, dicimus & ordinamus; non licere Patri „ Theodoro de Jonge exercere Enchuſæ Paſtoralia, „ aliaque Sacerdotalia munia, excepto Sacro, niſi de „ Parochi ſcitu & licentia. Bruxellis 3. Sept. 1633.* „ erat ſubſignatum. *Archiepiſcopus Compſanus Nun- „ tius, loco † Sigilli.*

Qui ex his omnibus non agnoſcit ſemper in Eccleſia Harlemenſi perſeveraſſe, & agnitum fuiſſe, *Verum & legitimum* Eccleſiæ Cathedralis Capitulum, in ſole meridiano cæcutiat neceſſe eſt.

Quapropter admodum veriſimile eſt Chriſtianum Lupum, virum alioquin non ineruditum, de præſenti ſtatu Eccleſiæ Harlemenſis parum fuiſſe inſtructum, aut

aut forſan, nimio in Ordinis ſui propagationem affectu abreptum, ad ſtatum præſentem iſtius Eccleſiæ non attendiſſe, dum ſcripſit, *nullum in Dei Eccleſia hodie reperiri Harlemenſem Clerum, ſed eſſe imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum.* An Clerum *imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum*, pro vero & legitimo Capitulo agnoſcere voluiſſent Vicarii Apoſtolici? aut cum ſimili figmento concordiam inire, & conditiones, ſub quibus a ſimili Clero *imaginario* reciperentur, promittere?

Num Dominus Rovenius, Archiepiſcopus Philippenſis Vicarius Apoſtolicus, induci potuiſſet, ut promitteret huic *imaginario Clero, & Apoſtolicæ Sedi injurioſo figmento*, quod *agnoſcat verum & legitimum Harlemi exiſtere Capitulum, cui etiam Sedis Vacantis jura, liquido ipſi competentia, inviolata integraque ſervare conabitur, ac pro ſtatutorum dicti Capituli conſervatione pro ſuo modulo laborabit?*

Num Jacobus Janſonius, pietate ac eruditione Doctor vere Eximius, una cum Juriſperitis, auctor eſſe voluiſſet, ut Vicarius Apoſtolicus hunc Clerum agnoſceret, *ut verum ac legitimum Capitulum*, ſi Harlemenſis Clerus dumtaxat fuiſſet *Clerus imaginarius, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum!*

Rurſus; Jacobus de la Torre, Archiepiſcopus Epheſinus, anno 1656. eandem concordiam, easdemque conditiones acceptans, potuitne credere Clerum Harlemenſem eſſe *imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum!*

Potuiſſetne Archiepiſcopus Epheſinus vocare Dominos, Clerum hunc conſtituentes, *Admodum R. D. D. Capituli Sedis Vacantis Harlemenſis*, (prout eos vocat in litteris quibus eam concordiam ratificat) ſi exiſtimaſſet Clerum Harlemenſem eſſe *imaginarium ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum?*

An ſe induci paſſus eſſet Epiſcopus Trallenſis, ut anno 1659. Clero Harlemenſi proœmio concordiæ cum eo initæ, permiſiſſet vocari *Admodum Reverendos Dominos Capitulares Eccleſiæ Cathedralis S. Bavonis in Harlemo*; promitteretque, *ſe eos uti fratres ſuos habiturum, ſeque confirmaturum, prout ex nunc confirmat, præfatum Canonicorum Collegium*; *ſi* credidiſſet Clerum Harlemenſem *eſſe* imaginarium, *ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum?*

Quis credat, quod Joannes Epiſcopus Caſtorienſis, eo pene tempore, quo ſua exaravit Lupus, perſuaderi potuiſſet ut præciperet *omnibus Harlemenſis Eccleſiæ Catholicis, ſive Clericis, ſive Laicis*, ut ipſos (Capitulares) *pro Cathedralis Eccleſiæ Canonicis habeant*, ſi Clerum Harlemenſem *imaginarium, ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum*, ſuppoſuiſſet?

Interim audiamus, quo fundamento Vir hic Eximius perſuadere voluerit, Clerum Harlemenſem eſſe *imaginarium ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum.*

Ab iſto Clero (ait) nullum jus poteſt prætendi in Diœceſin Harlemenſem: *Antiqua enim* (ait) *eſt Eccleſiæ regula & conſuetudo, ut Capitulum in tribus Canonicis, Capituli autem jus poſſit ſalvari in uno.* Si Canonica hæc ſit regula, & antiqua conſuetudo, quidni Capitulum Harlemenſe, ejuſque jus, non in tribus aut uno dumtaxat, ſed in pluribus, qui huc uſque ſemper ſuperfuerunt Canonici, ſalvari & conſervari potuit?

Id haud negabit Lupus: *at vero* (ait) *omnibus Canonicis una cum Epiſcopo extinctis per barbariem, aut hæreticam captivitatem, non ſolum Capitulum, ſed & omne Capituli jus interiit; nullus tunc ibi ſupereſt Cardinalis Clerus, nulla illius poteſtas, ſed hæc omnis derivata eſt ad Sedem Apoſtolicam.*

Quod hic aſſerit Eximius auctor, per barbariem aut hæreticam captivitatem *extinctis omnibus Canonicis*, una cum Epiſcopo, non ſolum Capitulum, ſed omne Capituli jus interiiſſe, id verum eſt, ſi intelligatur de ipſo Capitulo *actualiter* exiſtente, & jus ſuum *actualiter* exercente:

Cum enim ſupponatur, omnes Canonicos una cum Epiſcopo extinctos, evidens eſt, quod ſicuti extincto Epiſcopo, dici non poteſt *actualiter* ibi eſſe Epiſcopum; ita verum eſt Capitulum Canonicorum, omnibus Canonicis extinctis, *actualiter* non exiſtere.

Verum, ſicuti extincto Epiſcopo manet Sedes Epiſcopalis, Eccleſiaque retinet jura omnia Eccleſiæ Cathedralis, quamvis ob defectum Epiſcopi *actualiter* deſit qui juribus illis utatur & functiones Epiſcopales exerceat; ita quoque ſalvum manet jus Capituli Cathedralis, licet *de facto* non ſint qui Capitulum illud componant, & jura Capituli exerceant.

Quapropter ceſſante perſecutione, ſicuti neceſſe non eſſet erigi Cathedralem Eccleſiam, ut Eccleſiæ illi Epiſcopus præficeretur, ita nec opus eſſet erigere novum Capitulum Cathedrale, ut Canonicorum Cathedralium Capitulum coaleſceret; ſed ſufficeret, Canonicos eligi, qui in jura Capituli Cathedralis, ad tempus quaſi ſopita, ſuo jure intrarent, æque ac Epiſcopus in jura Eccleſiæ Cathedralis ſuo jure intraret.

Si autem hinc prætendat Eximius Doctor, ſaltem actualiter, non ſolum Harlemenſe Capitulum, ſed & omne Capituli jus interiiſſe, nullum ibi ſupereſſe Cardinalem Clerum, nullam illius poteſtatem, multum aberrat; niſi prius oſtenderit, *per barbariem aut hæreticam captivitatem*, omnes Canonicos Harlemenſes, una cum Epiſcopo, fuiſſe extinctos; at tantum abeſt, ut id veriſimili argumento adſtrui queat, ut e contra evidentiſſimum ac probatiſſimum ſit, in Harlemenſi Eccleſia ſemper ac conſtanter perſeveraſſe, non tantum populum Catholicum cum ſuis Paſtoribus, ſed & Canonicos Cathedrales; hoſque in hodiernum diem, per Canonicam electionem, corpus Canonicorum, & Clerum Cathedralem propagaſſe.

Inepta ergo erit applicatio, niſi probetur, *per barbariem aut Hæreticam captivitatem*, Harlemenſem Clerum Cardinalem ſeu proprium fuiſſe extinctum; nec caſui præſenti quadrabit exemplum, a Lupo adductum, de S. Martino primo Pontifice, qui Joannem Philadelphenſem Archiepiſcopum, in Antiochena & Jeroſolymitana deſtructis Eccleſiis per Saracenos, dederat Vicarium Apoſtolicum: conſtat enim, ex litteris Pontificis ad dictum Joannem Philadelphenſem, nullum in illis Eccleſiis ſuperfuiſſe Catholicum Clerum, ita ut deficeret *Sacerdos & libamen Spirituale.*

At interrogat Eximius Scriptor: *ſi Harlemenſis Eccleſiæ Clerus adhuc extet, quare non extat Ultrajectinus, & Middelburgenſis, & Daventrienſis, & Groningenſis, & Leovardienſis? omnium*, ait, *eſt eadem ratio.*

Quid ſit de hodierno iſtorum Epiſcopatuum Clero hic inquirere non lubet. Hoc certum, una in Diœceſi poſſe perſeverare populum, Clerumque Catholicum, & eodem tempore in aliis penitus interire.

Unde licet in nominatis Epiſcopatibus Clerus, imo & populus Catholicus, ſupponeretur interiiſſe, nihil id Eccleſiæ Harlemenſi obeſſe poſſet, quæ hactenus, Deo favente, populum, Clerumque Catholicum conſervavit, eoque titulo Paſtori ſummo gratias agere debet.

Cum eo tempore, quo adverſus Clerum Harlemenſem, pro ſuo ordine, reſolutionem (quam hic executimus) dedit Chriſtianus Lupus ex Ordine Eremitarum S. Auguſtini, Vicarius Apoſtolicus per Provincias Confœderatas eſſet Joannes Epiſcopus Caſtorienſis, hunc contra Clerum interpellat: tanquam qui nec Clerum Harlemenſem facile eſſet admiſſurus.

Ra-

Digitized by Google

Rationem ſuæ conjecturæ addit: *Sic enim*, ait, *in iſta Diœceſi*, Harlemenſi, *nullam habebit poteſtatem, nullam delegationem Apoſtolicam; hanc enim non habet in iſtis Diœceſibus, ubiupereſt Epiſcopus aut Clerus. Lucet hoc ex Diœceſi Ruremondenſi, & Buscoducenſi, nam & in hac, quod generalem adhuc Vicarium undecumque habeat, Dominus Caſtorienſis nihil habet poteſtatis.*

Sane, ſi vel levem notitiam habuiſſet Lupus de conditionibus, quas in ſua ad Vicariatum admiſſione promiſit Capitulo Harlemenſi Epiſcopus Caſtorienſis, nunquam de hujus Epiſcopi erga Clerum affectu, aut recognitione dubium movere auſus fuiſſet.

An vel incidere potuiſſet, quod Epiſcopus Caſtorienſis non facile admiſiſſet, Harlemenſem Clerum exiſtere, qui, *Volens erga Viros Capitulum Harlemenſe conſtituentes ſuum oſtendere affectum, commendat, & præcipit, omnibus Harlemenſis Eccleſiæ Catholicis, ſive Clericis, ſive Laicis, ut ipſos Cathedralis Eccleſiæ Canonicos habeant & revereantur, ſicuti nos pro talibus eos habeamus, ſemperque (niſi aliud jubeat Apoſtolica Sedes) habituri ſumus; uſuri in Epiſcopatus Harlemenſis regimine iſtorum Canonicorum conſiliis & auxiliis, prout illud Ordinarii in Catholicis Provinciis facere conſueverunt.*

Hæcne ſunt verba alicujus qui *Harlemenſem Clerum exiſtere non facile admitteret?*

Sed, ſi adhuc exiſtat Harlemenſis, Clerus, eumque ut Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale agnoſcat Caſtorienſis, *ſic in iſta Diœceſi nullam habebit poteſtatem, nullamque delegationem Apoſtolicam*, ait Lupus. Nugæ! Imprimis poteſtatem extraordinariam circa ea, quæ Sedi Apoſtolicæ reſervata ſunt, immediate a Pontifice accipere poteſt Vicarius Apoſtolicus; eamque independenter a Capitulo exercere, quemadmodum Nuntius Apoſtolicus ad Tractum Rheni utitur auctoritate Ordinarii, ſeu Epiſcopi Colonienſis, aut Leodienſis, circa ea, quæ non ſunt juriſdictionis ordinariæ & Epiſcopalis.

At ſaltem quoad ea, quæ ſunt juriſdictionis ordinariæ & Epiſcopalis, nullam habuiſſet Caſtorienſis poteſtatem, nullam delegationem Apoſtolicam, ſi Harlemenſem Clerum adhuc exiſtere admiſiſſet.

Verum quidem eſt, penes Clerum, Capitulum Cathedrale repræſentantem, reſidere omnem ordinariam, ſeu Epiſcopalem, juriſdictionem & auctoritatem, quamdiu Eccleſiæ Vacanti de proprio Epiſcopo non fuerit proviſum.

Sed & illud verum eſt, Capitulum poſſe exercitium iſtius ordinariæ ſeu Epiſcopalis juriſdictionis alicui committere; eumque juriſdictionis & auctoritatis ſuæ Vicarium conſtituere, plenamque adminiſtrationem ei credere.

Quantumvis igitur dubitari poſſet, num Caſtorienſis potuiſſet vigore ſolius Vicariatus, ſeu delegationis Sedis Apoſtolicæ, in Diœceſi Harlemenſi exercere ea, quæ ſunt juriſdictionis ordinariæ, ſeu voluntariæ ſeu contentioſæ, quamdiu ſupereſt Harlemenſis Clerus, apud quem de jure omnis hæc juriſdictio & auctoritas reſidet, Sede Epiſcopali Vacante; tamen dubitari non potuit, quin eam exercere poſſet, Capitulo conſentiente, & ipſum pro Vicario, hujus etiam ordinariæ juriſdictionis, agnoſcente.

Non ignorantes hanc difficultatem Vicarii Apoſtolici, admodum ſolliciti fuere, ut a Capitulo Harlemenſi, etiam ſub præſcriptis per Capitulum conditionibus, reciperentur, & pro Vicariis agnoſcerentur, atque hac mediante admiſſione, & recognitione, totale juriſdictionis Epiſcopalis regimen, & exercitium etiam, a Capitulo accepiſſe cenſerentur, atque ita indubitato titulo eam exercere poſſent.

At inſtat Lupus, Epiſcopus Caſtorienſis in Diœceſi Harlemenſi *nullam haberet poteſtatem, nullam delegationem Apoſtolicam, ſi ibi exiſteret Clerus Cathedralis; hanc enim*, ait, *non habet in iſtis Diœceſibus, ubi ſupereſt Epiſcopus aut Clerus.* Mirum hic adeo cæcutire virum in Canonibus adeo exercitatum;

Imprimis enim, quid notum magis, quam Vicarium Apoſtolicum jam pridem fuiſſe datum, & hodie dari etiam, iis in locis, ubi ſupereſt Epiſcopus aut Clerus; ut ad oculum patet in Nuntio Apoſtolico ad Tractum Rheni.

Si ergo diploma delegationis, ſeu Vicariatus, etiam ad ſimiles Diœceſes ſe extendat, nihil obeſt *Epiſcopus aut Clerus*; nec Epiſcopus aut Clerus obſtabit, quo minus delegatione ſua utatur Vicarius Apoſtolicus, ſaltem in iis, quæ non ſunt juriſdictionis ordinariæ.

Quod autem Vicariatus Caſtorienſis ſe non extenderit ad Diœceſim Ruræmondenſem, aut Sylvæducenſem, non fuit ob exiſtentem ibi Epiſcopum, aut Vicarium Apoſtolicum; ſed quia delegatio Apoſtolica hos Epiſcopatus non comprehendebat, ſed ſolis Epiſcopatibus, Archiepiſcopo Ultrajectino Suffraganeis, circumſcripta erat: quod, quomodo non viderit vir alioquin non ineruditus, in nimium erga Ordinem, pro quo reſolvebat, affectum, refundendum apparet.

Zelus enim ferventior & exundans, pro regularis, ac præſertim ſui, inſtituti exaltatione & propagatione, in hujus auctoris ſcriptis ſe ubique pene prodit.

Quidni & huic ferventiori Zelo adſcribamus, quod, ad probandum Harlemenſem Clerum non extare, adducit; nimirum, quod *Cleri propago non poſſit fieri niſi per Epiſcopum; & nunc ſunt*, ait, *forte centum anni, ex quo nullus fuit Harlemenſis Epiſcopus. Ex quo igitur fonte* (interrogat Lupus) *ſcaturiit, aut ex quo cælo cecidit, hodiernus Harlemenſis Clerus*?

Neque ſane mihi facile perſuaſerim, ſimile ratiocinium, ſimilemve interrogationem, in mentem viri eruditi, & præſertim in Sacrorum Canonum lectione occupatiſſimi, incidere poſſe, ni Zelus ferventior rationem vir non tantum obnubilaſſet, ſed pene extinxiſſet, aut ſopiiſſet.

An ignorare poterat vir in Canonibus verſatus, Clerum ſeu Capitulum Cathedrale, Sede Vacante, in locum Canonicorum defunctorum poſſe, etiam ſine Epiſcopo, eligere novos Canonicos, atque ita fieri poſſe *Cleri propaginem* ſine Epiſcopo?

Num ignorare poterat vir hic multæ lectionis, in Bulla erectionis novorum in Belgio Epiſcopatuum, (e quorum numero erat & Harlemenſis) ordinatum fuiſſe, aſſumptionem novorum Canonicorum Graduatorum, qui præcipuam Cathedralis Capituli partem conficiunt, ſpectare ad *electionem Epiſcopi & aliorum Graduatorum ſuperſtitum; quodque in hujuſmodi electione ſuffragium Epiſcopi non plus juris ſeu momenti, quam cujusvis Graduatorum habeat, niſi votorum paritate occurrente; tumque iteratum ad hoc Epiſcopi ſuffragium paritatem dirimat?*

Ulterius, auctor juris Canonici haud ignarus, potuitne ignorare Decretalem Bonifacii VIII. in *Cap. unico*, *Ne Sede Vacante*, *in VI.* in qua clariſſimis verbis declarat Pontifex: " *Si ad Epiſcopum & Capitulum* communiter *pertineat collatio præbendarum* " *mortuo Epiſcopo, vel a Beneficiorum collatione ſuſpenſo, poterit Capitulum vacantes conferre præbendas; etiamſi Epiſcopus intereſſe habeat in collatione* " *præbendarum hujuſmodi ut prælatus.* "

Num vir hic in Flandria & Belgio natus, educatus, & pluribus annis verſatus, ignorare potuit, conformiter ad hanc Decretalem, in omnibus Eccleſiis Cathedralibus noviter per Paulum IV. erectis, Canonicos Graduatos, Sede Epiſcopali vacante, procedere ad electionem Canonicorum in locum defunctorum, ſine Epiſcopo; eoque facto oſtendere quod *Cleri propago* fieri poſſit ſine Epiſcopo?

Quam praxim & in terminis probavit Synodus Mechliníenſis anno 1609. *Tit.* 15. *Cap.* 7. declarans, ſi quam, Sede Epiſcopali Vacante, ex novem Graduatis vacare contigerit, reliqui hujuſmodi præbendas obtinentes, libere eam conferre poterunt, *Sedis Vacatione non obſtante.*

Hæc ſi attendere voluiſſet Vir eruditus, nequaqoam hanc quaſi deriſoriam inſtituiſſet, aut inſtituere debuiſſet, interrogationem: *Ex quo igitur fonte ſcaturiit, aut ex quo cœlo cecidit hodiernus Harlemenſis Clerus?*

Perſpectum enim habuiſſet, genuinum ac naturalem hujus Cleri fontem, eſſe primum ac nativum Clerum una cum Epiſcopatu Harlemenſi anoo 1559. erectum; qui per Canonicam electionem ſe hactenus conſervavit, & propagavit.

Si Capitula Cathedralia, ſive corpus Canonicorum Graduatorum, in partibus Catholicorum, poſſint ſe conſervare & propagare, tempore Sedis Vacantis, tametſi ea Sedis vacatio in plures annos ſubinde protrahatur; quidni ergo Capitulum ſive Clerus Cathedralis Harlemenſis ſe propagare & conſervare potuit, licet vacatio Sedis per ceotum, & amplius, annos protracta ſit. Neque enim huic propagationi faciendæ ullus annorum terminus præfixus, aut poteſtas eligendi, facta Canonicis Sede Vacante, ad certum tempus limitata fuit.

Hinc facile apparebit, quam inconcinna ſit concluſio, qua tandem reſolutionem ſuam finit Lupus, in Clerum Harlemenſem nimis, ut apparet, præoccupatus: *Proinde*, ait, *ſicut in Carthaginenſi, Hipponenſi, & cunctis aliis per infideles deſtructis Eccleſiis, exiſtens hodie Clerus non ſpectat ad ipſarum Cardinem, ſed ſunt dumtaxat Vicarii, ſeu Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ, ita quoque eſt Harlemi, Groningæ, Middelburgi, Daventriæ, Leovardiæ, Ultrajecti; & ita erit quouſque eadem Romana Eccleſia Epiſcopalem, ac Clericalem, cardinem reparaverit.*

Quid ſit de hodierno Carthaginenſis, Hipponenſis, aliarumque ſimilium Eccleſiarum Clero, non ſat mihi hactenus perſpectum eſt; ſi dumtaxat Clerici earum ſint *Vicarii, ſeu Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ*, ut aſſerit Lupus, inde evincitur Clerum *Cardinalem* ſeu proprium in iſtis Eccleſiis non fuiſſe conſervatum, nec per Canonicam electionem, ſeu proviſionem, propagatum, quemadmodum in Harlemenſi factum eſt; in qua uſque in hodiernum diem, ſine interruptione, per Canonicam electionem primitivus & Cardinalis Clerus propagatus eſt.

Nequaquam ergo neceſſe eſt, ut in Eccleſia Harlemenſi, auctoritate Eccleſiæ Romanæ, *Clericalis cardo* reparetur; quandoquidem numquam fuerit deſtructus, aut colliſus; ſed ſub perſecutionum preſſuris permanſerit integer & illæſus.

Amiſit forſan Catholicus hic Clerus, ob ſuam in fide conſtantiam, temporales ſuos proventus, Eccleſiæ ſuæ Cathedralis *actualem* uſum, ac ſimilia jura temporalia: ſed hæc nihil de Cleri dignitate detrahunt, aut auctoritatem Eccleſiaſtici regiminis diminuunt: quemadmodum hæc non diminuerunt auctoritatem Cleri Romani, Sede Vacante per mortem Fabiani; aut Cleri Carthaginenſis, Sancto Cypriano in exilium relegato, quamvis hiſce juribus, ſub Imperatorum gentilium perſecutionibus, frui non poſſent. Adhæc, ſicuti Epiſcopo, inter perſecutiones & exilia, rerumque temporalium ſpoliationes, integra atque illæſa remanet Epiſcopalis auctoritas, tametſi nonnunquam actuale ejus exercitium perſecutorum barbaries impediat; ita quoque Cleri Cathedralis poteſtas, inter perſecutionum procellas integra perſeverat, ut ea utatur, ubi populi ſalus, & animarum cura ipſi concredita, id poſtulant, & perſecutorum ſævitia impedimentum inſuperabile non objicit.

Itaque ex hactenus deductis evidens apparet, Clerum Cathedralem Eccleſiæ Harlemenſis hactenus integrum perſeveraſſe, & per Canonicam electionem progagatum, atque a Vicariis Apoſtolicis agnitum fuiſſe, ut *Verum* ac *legitimum* Harlemenſis Eccleſiæ Capitulum.

Secundo, Vicarios Apoſtolicos juriſdictionem Epiſcopalem in Diœceſi non exercuiſſe, niſi prius, ſub certis conditionibus, ab ipſo Capitulo Harlemenſi fuerint recepti & recogniti.

Pro reſolutione ſecundæ quæſtionis propoſitæ, Utrum in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, Capitulum Harlemenſe poſſit exercere, per ſuum Vicarium, ea quæ de jure communi competunt Capitulo Cathedrali, Sede Epiſcopali Vacante? Imprimis notandum, quod a naſcentis Eccleſiæ exordiis, Eccleſiaſticum regimen fuerit penes Epiſcopos, & Clerum ſingularum reſpective Eccleſiarum. Hinc illud S. Ignatii, viri Apoſtolici, in Epiſtola ad Tarſenſes: *Reverеantur omnes Epiſcopum, ut Jeſum Chriſtum, exiſtentem Filium Patris; Presbyteros autem, ut Conſilium Dei, & conjunctionem Apoſtolorum.*

Hac de cauſa, videmus jam pridem, in Canonibus circa regimen Eccleſiarum, Presbyteros Diaconosque jungi Epiſcopis; imo ex Concilio Carthaginenſi *IV. Can.* 23. refert Gratianus *Cauſa* 15. *Q.* 7. *Cau.* 6. " *Ut Epiſcopus nullius cauſam audiat abs-*
" *que præſentia ſuorum Clericorum: alioquin irrita*
" *erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentia*
" *confirmetur.* "

Unde & primis ſeculis, Clerus una cum Epiſcopo, unum corpus, unumque Eccleſiæ *Senatum* conficiebat, ideoque citatus Vir Apoſtolicus Ignatius, ſcribens ad Magnetianos, dicit, Presbyteros & Diaconos eſſe loco *Senatus Apoſtolici*. Et in Epiſtola ad Trallianos vocat ipſos, Conſiſtorium Sacrum, Conſiliarios & aſſeſſores Epiſcopi.

De his & S. Hieronymus in Caput 3. Iſaiæ: Et nos habemus (ait), in Eccleſia Senatum noſtrum, cœtum Presbyterorum.

Labentibus ſeculis, Presbyterorum, Diaconorum, aliorumque Clericorum numero ſenſim excreſcente, cœperunt quidam e Clero ſeligi, qui, nomine quaſi totius Cleri, propius Epiſcopo adeſſent, & quorum conſilio & aſſenſu negotia Eccleſiaſtica expediret; quique una cum Epiſcopo unum quaſi corpus componerent, & in Eccleſiaſtico regimine eſſet ſacer *Senatus*: quos poſterior ætas *Canonicos Cathedrales*, quaſi Cathedræ Epiſcopali propius adhærentes, nuncupavit; & eorum corpus *Capitulum Cathedrale*.

Quapropter ſeculo 12. ad Patriarcham Hieroſolymitanum ſcribebat Alexander III. *in Cap.* 4. ✠ *De his quæ fiunt a Prælato &c.* " *Novit plenius tuæ*
" *diſcretionis prudentia, qualiter* tu & Fratres tui
" unum corpus ſitis, *quod tu* Caput & *illi* membra
" *eſſe probentur. Unde non decet te, omiſſis membris,*
" *aliorum* conſilio *in Eccleſiæ tuæ negotiis uti: cum*
" *id non ſit dubium, & honeſtati tuæ & Sanctorum*
" *Patrum inſtitutionibus, contrarium.* "

Ex hoc, aliiſque juris textibus, concludunt Canoniſtæ; Capitulum Cathedrale unum cum Epiſcopo in Eccleſiæ regimine corpus, ſacrumque Senatum conſtituere, uti olim Presbyteri & Diaconi conſtituebant: quod & agnovit Tridentina Synodus Seſſ. 24. Cap. 12. de Reformatione, monens Canonicos Cathedrales, ut ea morum integritate polleant, ut eorum corpus merito *Eccleſiæ Senatus* dici queat.

Verum licet hujus corporis, & *Senatus*, Epiſcopus ſit caput, non tamen hujus corporis in columitas actualem requirit ſui capitis adhæſionem & exiſtentiam, quemadmodum in corpore humano contingit; hoc enim, abſciſſo aut mortuo capite, totum interire & mori neceſſe eſt: ſed corpus morale, capite mortuo, aut functiones ſuas exercere non valente,

vigorem corporis integrum retinet; reliquaque membra ioter ſe connexa corpus vivum conſervant, functionesque ſine ſuo capite exercent.

Hinc & ab exordio Eccleſiæ vidimus, Clerum, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen Eccleſiæ ſuſcepiſſe, totamque curam Paſtoralem habuiſſe.

Id nos docet Clerus Romanus, ſcribens ad Clerum Carthaginenſem; ſibi, defuncto Fabiano Epiſcopo Romano, incumbere cuſtodiam gregis; ſeque de neglectu judicandos, ſi curam populi neglexerint: monentque Clerum Carthaginenſem, eandem & ipſi curam, Sancto Cypriano Carthaginenſi Epiſcopo in exilium relegato, pariter incumbere. Verba Cleri Romani in Epiſtola 2. inter Cyprianicas ſunt: " *Et cum incumbat nobis, qui videmur Præpoſiti eſſe, & vice Paſtoris cuſtodire gregem, ſi negligentes inveniamur, dicetur nobis, quod & anteceſſoribus noſtris dictum eſt, qui tam negligentes Præpoſiti erant; quoniam perditum non requiſivimus, & errantem non correximus, & claudum non colligavimus, & lac eorum edebamus, & lanis eorum operiebamur... Nolumus ergo, Fratres dilectiſſimi, & vos Mercenarios invenire, ſed bonos Paſtores, cum ſciatis non minimum periculum imminere, ſi non hortati fueritis Fratres noſtros ſtare in fide immobiles; ne, præceps iens ad idololatriam, funditus eradicetur Fraternitas.* „

Cum igitur Capitulum Cathedrale priſtinum Clerum, qui unum cum Epiſcopo in Eccleſiæ regimine corpus conſtituebat, & deficiente Epiſcopo curam & regimen Eccleſiæ ſuſcipiebat, repræſentet, & in ejus locum ſuccedat, ipſi quoque curam & regimen Eccleſiæ, Epiſcopo deficiente, incumbere creditum eſt.

Hinc ſcripſit Honorius III. Confirmationem electionis petendam ab Epiſcopo Meſſanenſi, Vacante Sede petendam eſſe a Capitulo Meſſanenſi. *In Cap. 14.* ✠ *De majoritate. Et in Cap. 3. de ſuppl. neglig. Prælat. in VI. reſolvit Bonifacius VIII.* „ *Si Epiſcopus a Paganis aut Schiſmaticis capiatur, non Archiepiſcopus, ſed Capitulum, ac ſi Sedes per mortem vacaret illius, in Spiritualibus & temporalibus miniſtrare debebit.* „ Ex his ſimilibuſque juris textibus hæc a Canoniſtis formatur priſtinæ diſciplinæ conſonans regula; Capitulum Cathedrale habet, Sede Vacante, juriſdictionem ordinariam a jure communi; ſive, ſuccedit in omnia quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis, niſi aliqua *ſpeciatim* a jure reperiantur excepta & reſervata.

Hanc regulam probat, multis antiquis Canoniſtis citatis, Garcias de Beneficiis *Parte 5. Cap. 7.* Et Philippus Probus ad Pragmaticam Sanctionem titulo *de concubinariis. §. Et nihilominus*, Verbo *ſuperiores*, tanquam indubitatum aſſerit, " *Capitulum ſuccedere in juriſdictione Epiſcopali, ſive contentioſa, ſive voluntaria & gratioſa, niſi ubi a jure cavetur contrarium: cum jura, quæ clamant quod Capitulum ſuccedat in juriſdictione, non diſtinguant inter contentioſam & voluntariam.* „ Eandem regulam, videlicet mortuo Epiſcopo juriſdictionem Epiſcopalem ad Capitulum devolvi, amplectitur Fagnanus *ad Cap. His quæ* ✠ *de majoritate & obedientia Num. 49.* & ita *omnes* aſſerit *tenere*; ac, deductis ex hac regula variis corollariis, tandem concludit Num. 53. " *Et generaliter poteſt exercere, quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis, ut notant*, ait; *omnes hic.* „

Huic Canoniſtarum ſententiæ conſonat quotidiana Belgii praxis; Capitula enim Cathedralia, ſeu Vicarius ab iis electus, omnia, quæ ſunt juriſdictionis ſeu auctoritatis Epiſcopalis, exercet Sede Vacante, illis ſolis exceptis, quæ de jure communi, aliove legitimo titulo, reſervata ſunt.

Reſtat igitur, pro reſolutione propoſitæ quæſtionis, duntaxat examinandum, num revera Eccleſia Harlemenſis, in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, cenſeatur vacare ad effectum, ut Capitulum gaudeat juribus, quæ, ſecundum jura, competunt Capitulo Cathedrali Sede Vacante.

Imprimis conſtat, quod ab anno 1587. quo defunctus eſt Godofredus Mierloo, Epiſcopus Harlemenſis, nullus ad eam Eccleſiam, ſeu Sedem Cathedralem, ordinatus fuerit Epiſcopus: adeoque ab eo tempore Eccleſia Harlemenſis caruerit uſque modo proprio, ſeu Cardinali Epiſcopo: atque hoc ſenſu, vere Sedes hæc vacaverit, perſeveraveritque ibi eſſe Capitulum Sede Vacante.

Vicarii enim Apoſtolici, qui intermedio tempore fuerunt, licet fuerint Epiſcopi, nullus tamen titulo Eccleſiæ Harlemenſis ordinatus fuit: ideoque nec ollis Sedem illam, ut *proprius* ejus Prælatus, implere potuit, ideoque *Vacans* remanſit.

Verum, uti in reſolutione præcedentis quæſtionis notatum eſt, licet Vicarii Apoſtolici non eſſent Epiſcopi proprii Eccleſiæ Harlemenſis, tamen Capitulum Harlemenſe, mediante concordia, ac præſcriptis certis conditionibus, Vicarios hos Apoſtolicos, quaſi *ordinarios* ſuos Prælatos, quoad *exercitium* omnimodæ juriſdictionis Epiſcopalis, admiſit & recognovit: atque juriſdictionis *exercitium*, ſibi de jure communi inhærentis, a ſe quodammodo abdicavit, & in Vicarios Apoſtolicos Vicariatu eorum durante, transfudit.

Eo modo ultimum, & hodie ſuperſtitem, Vicarium, Apoſtulicum Illuſtriſſimum Archiepiſcopum Sebaſtenum admiſit & recognovit; eique integrum juriſdictionis Epiſcopalis exercitium permiſit: neque, ejus durante Vicariatu, in hoc exercitio, prætextu Sedis Vacantis, turbare aut id ſibi aſſerere prætendit.

At nunc, a Vicariatu Apoſtolico ſuſpenſo, & Romæ agente, ac ob id functiones Epiſcopales & regimen Eccleſiæ Harlemenſis obire non valente, Quæritur, utrum juriſdictionis & poteſtatis Epiſcopalis exercitium non ſit penes Capitulum?

Certum eſt, Sedem haberi pro Vacante, ad præſentem effectum, non tantum per mortem naturalem Epiſcopi, aut alias ſpecies veræ vacationis, puta depoſitionis, aut translationis ad aliam Eccleſiam; ſed etiam per ſolam Epiſcopi, a Paganis aut Schiſmaticis, captivitatem; ut diſerte declaravit Bonifacius VIII. *in Cap. 3. De ſuppl. neglig. Prælat.* & exemplum Cleri Carthaginenſis oſtendit, in caſu Epiſcopi exulantis.

Ratio hujus deciſionis & praxis haud obſcura eſt. Cum Epiſcopus captivus aut exul populum ſibi commiſſum regere, curamque Paſtoralem ei impendere nequeat, æquum ac rationabile eſt, ut corpus illud, cui una cum Epiſcopo regimen incumbit, illud exercere pergat, defectumque Epiſcopi ſuppleat.

Hinc communiter docent Doctores, quod ſi Epiſcopus agat in remotis, Capitulum in ejus juriſdictionem ſuccedere; præſertim ſi nullum Vicarium conſtituerit, aut is, in remotis agente Epiſcopo, obierit; uti multis citatis reſolvit Antonius Diana, Tractatu de poteſtate Capituli Sede vacante Reſolut. 4. additque, *& ille dicitur eſſe in remotis, cujus præſentia in brevi haberi non poteſt*: atque ita in facti contingentia ſervatum fuiſſe Neapoli, tempore quo bonæ memoriæ Annibal de Capua Archiepiſcopus Neapolitanus exiſtebat in Polonia Legatus ſummi Puntificis, ex Quaranta aliiſque ibidem refert: *Si* Epiſcopo a Paganis vel Schiſmaticis capto, vel in remotis agente, Capitulum in juriſdictionem Epiſcopalem ſuccedat, eo quod Epiſcopus eam exercere nequeat, indubie ipſo Epiſcopo a functionibus aut Epiſcopatu ſuſpenſo, hæc devolutio fiet; cum hoc caſu, durante ſuſpenſione, ab omni plane functionum exercitio excludatur, non tantum de facto,

uti

uti Epiſcopus a Paganis aut Schiſmaticis captus, aut in remotis agens, ſed etiam de jure. Hinc Epiſcopum ſuſpenſum æquiparare non dubitavit Bonifacius VIII. ✠ *Cap. Unico. Ne Sede Vacante in VI.* cum Epiſcopo mortuo, ut quoad effectum, ut utroque caſu collatio præbendarum, quæ ſpectabat ad Epiſcopum & Capitulum, per ſolum Capitulum fieri queat.

Com ergo Archiepiſcopus Sebaſtenus non tantum agat in remotis, ſed inſuper ſit a ſuo Vicariatu auctoritate Apoſtolica ſuſpenſus, dubitari nequaquam poteſt, quin Capitulum Harlemenſe queat reſumere exercitium juriſdictionis ſuæ, quæ ſibi, tanquam Capitulo Sedis Vacantis, ſemper inhæſit.

Si enim Epiſcopo proprio a Paganis vel Schiſmaticis capto, aut Tyrannorum violentia in exilium relegato, aut etiam tantum in remotis agente, Capitulom io juriſdictionem & auctoritatem Epiſcopalem ſuccedat, eo quod impediatur functiones ſuas exercere, & curam ſuæ Eccleſiæ impendere; multo magis Capitulum Harlemenſe ſuæ juriſdictionis exercitium reſumere poteſt, Vicario Apoſtolico a ſuo Vicariatu ſuſpenſo.

Pro quo notandum imprimis, Epiſcopum proprium habere juriſdictionem, & regimen ſoæ Eccleſiæ exercere, jure proprio & ordinario; Vicarium autem Apoſtolicom, cum non ſit proprius Epiſcopus Eccleſiæ Harlemenſis, nullam propriam & ordinariam juriſdictionem, titulo Vicariatus Apoſtolici, in hanc Eccleſiam prætendere poſſe: Sed hæc poteſtas ordinaria reſidet penes Capitulum, quod Sede Vacante, per defectum proprii Epiſcopi, jure proprio & ordinario juriſdictione Epiſcopali utitur, & ipſum Epiſcopum repræſentat: quapropter licet Conc. Tridentinum *Seſſ. 24. Cap. 20. de Reformat.* Epiſcopo reſervet cauſas Matrimoniales, excloſis omnibus Judicibus inferioribus, tameo non cenſeri excluſum Officialem Epiſcopi, aut Capitulum Sede Vacante, ejuſve Vicarium, ex Quaranta tradit Zypæus ad tit. *Ne Sede Vacante* Num. 2. " *Quia* (ait) *non ſunt inferiores Prælati, ſed funguntur ipſa juriſdictione Epiſcopi.*

Præterea Capitulum, exercitium juriſdictionis committendo aut permittendo Vicario, ſe non exuit ſua juriſdictione, ſed hæc perſeverat radicaliter in ipſo Capitulo. Hinc recte notat ex Quaranta Zypæus Reſponſo unico *Ne Sede Vacante*, quod Capitulo, etiam poſt nominatum Vicarium, incumbat ſollicitudo & cura Diœceſis; quod evidenter ſupponit Epiſtola Clementis VIII. ad Capitulum Neapolitanum, ibidem a Zypæo relata.

Hinc & tradunt Canoniſtæ, quod ſi Vicarius ſit in aliqua cauſa ſuſpectus, ipſum Capitulum poſſit vigore juriſdictionis ſibi inhærentis, de cauſa ſuſpectationis cognoſcere, uti videri poteſt apud Fagnanum loco citato. Num. 75.

Imo eodem ex capite poteſt Capitulum dare Vicario limitatam juriſdictionem, aliquorum exercitium ſibi reſervando; quin & datam, juſta & legitima ex cauſa, revocare, uti poſt alios tradit Garcias loco citato *Num.* 301. & evidenter ſupponit Synodus Mechlinienſis aono 1609. *Tit.* 15. *Cap.* 1. declarans. " *Vicarium ſemel a Capitulo electum vel confirmatum, poſtea ſine* Juſta & rationabili cauſa *removeri non poſſe.* "

Hæc dicta ſint, ot pateat, Vicarium, Sede Epiſcopali ob defectum proprii Epiſcopi Vacante, non habere jure proprio & ordinario juriſdictionem Epiſcopalem io Eccleſia Vacante, qualem habet proprius illius Epiſcopus, ſed ſolum juriſdictionis exercitium; ipſa juriſdictione radicaliter manente penes Capitulum.

Ex quo evidenter ſequitur, facilius poſſe exercitium juriſdictionis reverti ad Capitulum, dum Vicario commiſſum eſt duntaxat ejuſdem exercitium, remanente juriſdictione penes Capitulum, quam eandem ad Epiſcopum pleno jure devolutam, & Capitulo plane ablatam, rurſus de novo ad Capitulum devolvi.

At dicetur, poſt ſuſpenſum D. Sebaſtenum a Vicariatu, nominatus fuit a ſua Sanctitate in Provicarium, cum facultate Vicarii, per Provincias Confœderatas, D. Theodorus de Cock; eique omnis juriſdictio & Auctoritas Epiſcopalis per dictas Provincias, ipſamque Diœceſim Harlemenſem iis Provinciis comprehenſam, demandata eſt.

Imprimis certum eſt, per nominationem hujus Provicarii non eſſe impletam Sedem Harlemenſem, ipſamque Eccleſiam manere vacantem, & proprio Epiſcopo viduatam: & conſequenter Capitulum Harlemenſe reputandum eſſe tanquam Capitulum Sede Vacante.

Cum autem de jure omnis juriſdictio & auctoritas Epiſcopalis ſeu ordinaria devolvatur ad Capitulum Sede Vacante, atque ipſa ſalva maneat toto tempore vacationis, nominatio Vicarii eam ipſi adimere ooo potuit: quandoquidem ea non obſtante Sedis vacatio perſeveret.

At replicabitur, licet Provicarius ordinariam juriſdictionem, ut *proprius* Harlemenſis Epiſcopus, ſeu Prælatus, non habeat, ſed hæc penes Capitulum reſideat; nihilominos, ad inſtar præcedentium Vicariorum Apoſtolicorum, hujus juriſdictionis exercitium erit penes hunc Provicarium.

In reſolutione præcedentis quæſtionis oſtenſum eſt, Vicarios Apoſtolicos juriſdictionem ordinariam in Diœceſi Harlemenſi non exercuiſſe, priuſquam a Capitulo Harlemenſi eſſent admiſſi & recogniti; eaque admiſſione & recognitione exercitium juriſdictionis ordinariæ, apud Capitulum reſidentis, ipſis, *tacite* ſaltem, creditum eſſe. Cum autem hic novus Provicarius hactenus a Capitulo Harlemenſi admiſſus aut recognitus non ſit, etiam exercitium juriſdictionis, ad Capitulum devolutæ, ſibi aſſumere nequit, etiam vigore commiſſionis ſive delegatioois Pontificiæ.

Neqoe enim præſumitur Pontifex, velle Clerum ſive Capitulum ſua ordinaria juriſdictione privare, aut jus ipſi competens, ipſo inaudito, adimere.

Vidit & hoc Eximius P. Lupus, dum tanquam indubitatum aſſeruit, quod Epiſcopus Caſtorienſis nullam in Diœceſi Harlemenſi habiturus fuiſſet poteſtatem, ſi ibi proprium Clerum ſupereſſe agnoviſſet. Indubitatum enim erat viro huic Eximio, Vicarium Apoſtolicum oon habere juriſdictionem, nimirum ordinariam, quamdiu ſupereſt proprius Clerus Cathedralis, quem in Eccleſia Harlemenſi ſupereſſe, & ab ipſa hujus Sedis Epiſcopalis erectione ſemper ſuperfuiſſe, ſupra manifeſtis argumentis oſtendimus.

Præterea, ſi Epiſcopo a Paganis aut Schiſmaticis capto, vel ab Epiſcopatu ſuſpenſo, juriſdictio & regimen Eccleſiæ ſit penes Capitulum Cathedrale, tanquam Sede Vacante; iodubie & exercitium juriſdictionis, in præſenti Miſſionis Hollandiæ ſtatu, erat penes Capitulum Harlemenſe, tametſi ſupponeretur D. Theodorum Cock, nominatum Provicarium Apoſtolicum, revera juriſdictionis ordinariæ exercitium per Harlemenſem Diœceſim habuiſſe, prout præcedentes Vicarii Apoſtolici habuerunt.

Conſtat enim, quod per Decretum Præpotentium Ordinum Hollandiæ & Weſt-Friſiæ, inhibitum ſit dicto D. Theodoro Cock functiones ullas Vicarii Apoſtolici exercere, ipſique Clero, quin & omnibus Provinciarom Confœderatarum ſubditis, illum pro tali ullatenus agnoſcere, eique in exercitio iſtius muneris obedientiam exhibere; & quidem *ſub pœna arbitraria.*

Præterea conſtat, quod idem D. Cock, publico

edictu

edito inſtrumento, promiſerit, ſe ex animo, & quantum in ſe eſt, velle obtemperare prædicto Decreto, donec aliter ordinatum fuerit.

Hoc ergo ſtante Decreto D. Cock manet, de facto ſaltem, ab omni functione Epiſcopali, & regimine in qualitate Vicarii Apoſtolici, excluſus, non ſecus ac Epiſcopus a Paganis vel Schiſmaticis captus.

Si igitur, Epiſcopo a Paganis capto, Capitulum juriſdictionem & regimen Eccleſiæ habet, tanquam *Sede Vacante*; eo quod Epiſcopus de facto regimen & curam Epiſcopalem Eccleſiæ ſuæ impendere nequeat: quanto magis exercitium juriſdictionis debet dici Capitulo Harlemenſi competere, quamdiu hic Provicarius, per dictum Decretom, a functionibus manet plane excluſua? Maxime cum etiam a Capitulo Harlemenſi nunquam fuerit admiſſus.

Hæc impræſentiarum delibaſſe ſufficiat, pauca e multis, ſufficientia tamen, oti confidimus, ut quilibet æquus Lector de bono Capituli Harlemenſis jure convincatur; plura dabuntur, quæ vel ad confirmandam dicti Capituli exiſtentiam, ejuſque ſucceſſionem, vel ad probandum zelum Aſſeſſorum ejos pro tuenda promovendaque re Catholica, vel deniqûe ad commendandos uberrimos fructus e Sacro hoc Collegio in promiſcuos quosque fideles profluentes, opportuna erunt, ſi ſimilis neceſſitas, qualis hoc ſcriptum publici juris facere ſuaſit, etiam ad olteriora evulganda compellat. Neque diſpliciturам Sanctæ Sedi ſperamus modeſtam hanc ac bumilem jurium Capituli ooſtri defenſionem; cum noo minus glorioſum quam ſolemne ſit ſupremæ huic Sedi, id quod olim ſanctiſſimus illius Pontifex pronuntiavit: *Sicuti noſtra defendimus, ita ſingulis quibusque Eccleſiis ſua jura ſervamus.*

APPROBATIO CENSORIS.

Cum nihil ſit veritate amabilius, & hoc Motivum juris, Harlemenſe Cathedrale Capitulum concernens, eandem multum illuſtret, poterit utiliter imprimi.

PAULUS ROSKAM, Archipresb. & L. C.
Datum Embricæ 24. Aprilis 1703.

I I.

REFUTATIO RESPONSI

Ad Libellum, cui titulus, Motivum Juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi, ſive Elucidatio ulterior Jurium ejuſdem Capituli. (a)

(A. Z. B. van Eſpen exarata, & M. de Swaen, ejuſdem Capituli Decano adoptata.)
Vindicamus hæreditatem Patrum noſtrorum. 1. Mach. XV. 34.

MONITUM AD LECTOREM.

Lector Theophile.

*Non zelus amarus, innumerorum nubiloſo hoc tempore mendaciorum adverſus veritatem ferax; ſed (quod humiliter in Domino confidimus) zelus, fortis quidem ille, aſt una ſuavis & verax, vindicandi hæ*reditatem Patrum noſtrorum, *id eſt, jus Anteceſſorum Canonicorum Harlemenſium, qui nuper* Motivum juris *edere nos compulit, etiam hodie Refutationem hanc Reſponſi adverſus Motivum iſtud, publici juris facere nos coëgit.*

Spes erat fore ut teſtimonia Virorum in præcipuis Eccleſiæ dignitatibus conſtitutorum, & in diſciplina Eccleſiaſtica verſatiſſimorum, nec non rationes momentoſæ, circa veram exiſtentiam Capituli Harlemenſis, in Motivo juris allegata, lectori cuivis non præoccupato facile perſuaſiſſent, exiſtere etiamnum hodie Harlemi Verum, *ac* legitimum Capitulum Cathedrale.

Verum, cum ſpretis tot tantorumque Virorum judiciis, unaque & rationibus, pro vera Capituli iſtius exiſtentia in Motivo juris adductis, placuerit Anonymo cuipiam; non Latio tantum, ſed & Belgico idiomate, Verum ac legitimum Capitulum Harlemenſe, *in imaginarium (ſi fieri poſſet) ac inane aliquod phantaſma, Sedi Apoſtolicæ non minus injurioſum, quam Eccleſiæ Canonibus inimicum transformare, obſtrictos nos cenſuimus, tum ut utilitati Eccleſiæ noſtræ conſuleremus, tum ut faceremus ſatis Sacro Sanctæ promiſſioni jam pridem factæ,* obediendi Capitulo Cathedrali Harlemenſi, *eique* fidelitatem *exhibendi, in refutatione hic adjuncta, & veram dicti Capituli exiſtentiam, & vera ejus jura, pro viribus (ſalvis ſemper Veritate & Charitate) elucidare.*

Porro, quam caute ſe geſſerit Decanus Capituli memorati, ne ſatisfacturus Promiſſioni ſuæ Sacro-Sanctæ, qua obſtrictum ſe norat erga Capitulum ſuum, impingeret in jusjurandum, a ſe olim præſtitum, obediendi Summo in terris Vicario J. C. maluit ille, data quacumque occaſione, coram Judice competente, ſervatoque juris ordine, humiliter demonſtrare, quam negotium tanti momenti turbulento ſciolorum quorumdam arbitrio, per prælum committere dijudicandum.

Non igitur Sapientia, terrena, aoimalis, Diabolica, *(uti metuere videbatur Scriptor ille anonymus) Decanum Capituli Harlemenſis novit, ut* Motivum juris *publici juris faceret; ſed potius (uti is in Domino pie fidit) Sapientia* quæ deſurſum *veniens,* pacifica eſt, *ſollicita nempe,* ſervare, *ubi ea eſt,* unitatem ſpiritus in vinculo pacis, *& ubi ea non eſt, ſublatis partium ſtudiis, pacem deperditam reſtaurare; ſed* Sapientia ſuadibilis, *utpote, non propriæ, humanæque innixa prudentiæ; at aliorum, & præſertim ſuperiorum, juxta Eccleſiæ, æquitatisque regulas negotia tractantium, judicio libenter acquieſcens.*

Faxit Deus pacis & dilectionis, ut, dum nos per adjunctam hanc Refutationem pacifice, ſuadibiliterque vindicamus hæreditatem Patrum noſtrorum, *id eſt, jus Canonicorum Harlemenſium, rationes, & teſtimonia, pro vera, legitimaque Capituli Harlemenſis exiſtentia, ejuſque juribus, tum in* Motivo juris, *tum in iſta* Reſutatione *propoſita, Clementi XI. P. M. tam ſuaviter, efficaciterque referantur, ut poſt hoc ſacrum hoc corpus, non cum Auctore noſto Anonymo, tanquam inane aliquod phantaſma, Sedique Apoſtolicæ injurioſum figmentum explodat; ſed cum præcipuis ejuſdem S. Sedis Miniſtris illud, tanquam* Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale, *conſervandæ fidelium unitati, tuendæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ, conſervandæ hiſce in Regionibus fidei R. Catholicæ vel maxime accommodum, agnoſcat, foveat, protegatque.*

Hæc vota ejus, qui præmiſſa brevi hac admonitione ſubſcribitur, tibi ad obſequia.

Lector Theophile, MARTINUS DE SWAEN, S. T. D. Decanus Capituli Harlemenſis.

In

(a) *Typis mandata, Harlemi, apud Nicolaum Braaw, Typographum. Cum Approbatione, anno 1703.*

Digitized by Google

In lucem nuper prodiit exigua quædam lucubratio, ſub hoc titulo: *Motivum juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi.*

Scopus auctoris erat bipartitus; ſiquidem hæc duo conabatur oſtendere: alterum manſiſſe Harlemi, etiam poſtquam Civitas illa redacta eſt ſub Poteſtatem & Dominatum Ordinum Confœderatorum, *Verum ac legitimum Capitulum*, gaudens iiſdem juribus, præſertim, *Sede Vacante*, quibus reliqua Capitula Cathedralia, ſub dominatione Principum Catholicorum conſiſtentia, de jure communi gaudent.

Alterum, ſuppoſita priore hac veritate, oſtendere, quod merito cenſeatur in præſenti ſtatu, & præſentibus circumſtantiis Sedes Harlemenſis vacare ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus & juriſdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus, *Sede Vacante*, competont.

Priorem ſcopi ſui partem ſtabilire ſatagit, triplici potiſſimum hac ratione. I. Indubitata, legitimaque Capituli iſtius erectione, per Paulum IV. Pontificem facta, quam ſubſecuta eſt confirmatio ejuſdem per Pium IV. uti patet ex inſtrumento authentico in Archivis Capituli conſervato.

II. Virorum in Eccleſia Primariorum, Nuntiorum Apoſtolicorum, Vicariorum S. Sedis; aliorumque teſtimoniis, qui partim præcipuos Capituli iſtius Miniſtros, Vicarios ſcilicet generales Decanosque agnoſcendo, eos honorandu, jubendoque ut ab aliis honorentur; partim concordias cum Capitulo iſto ineundo, in quibus Privilegia illi reliquere, quæ non niſi Capitulis Cathedralibus propria ſunt; imo eoſdem, quos Capitulum Harlemenſe Vicarios ſuos generales, *Sede Vacante*, crearet, & ipſi Vicarios ſuos per Diœceſim Harlemenſem creando, dilucide declararunt, perſuaſum ſibi eſſe, ſuo adhuc tempore exiſtere *Verum ac legitimum Harlemi Capitulum.*

Addi prædictis poterant variorum in Belgio Epiſcoporum teſtimonia, qui variis temporibus Capitulum iſtud tanquam *Verum ac legitimum Cathedrale Capitulum* ſuſpexerunt.

Extat in Archivis iſtius Capituli acta, in qua anno 1636. *de conſenſu & conſilio Epiſcoporum præſidentium*, Gandavenſe Capitulum ac Harlemenſe antiquam inter ſe amicitiam ac ſocietatem renovarunt. Unde & D. Judoco Catzio Capituli Harlemenſis Decano, circa id tempus Gandavi exiſtenti, locus in Choro aſſignatus eſt e regione D. Decani Gandenſis.

Quid? quod vel ipſi Patres Societatis Capitulum Harlemenſe, tanquam *verum ac legitimum Capitulum*, agnoverint; niſi enim, uti tale, illud agnoviſſent, numquam coram Illuſtriſſimo Nuntio Apoſt. Fabio Lagoniſſa adverſus Capitulum in materia juriſdictionis Paſtoralis litem conteſtati fuiſſent; fecere id tamen circa annum 1633. in controverſia ſuper exercitio functionem Paſtoralium in oppido Enchuſano, uti aperte fiquet ex ſententia ſupramemorati Illuſtriſſimi D. de 3. Septembris 1633. cujus hic erat tenor: *Dicimus & ordinamus, non licere Patri Theodoro de Jonge exercere Enchuſæ Paſtoralia, aliaque Sacerdotalia munia, excepto Sacro, niſi de Parochi ſcitu & licentia.* Acta hæc integra extat in Motivo juris p. VII.

Denique Capitulum Harlemenſe agnovit Illuſtriſſimus D. Fabius Chiſius, dum ad Tractum Rheni Nuntium Apoſtolicum ageret, creatus poſtmodum S. Pontifex ſub nomine Alexandri VII. dum in conſecratione Illuſtriſſimi Epheſini, D. Balduinum Catzium, uti Prælatum vel in dignitate conſtitutum voluit adhibere. Certum quippe eſt, tali ipſum in dignitate conſtitutum non fuiſſe, niſi quatenus Capituli Harlemenſis Decanus cenſeretur.

Quod eidem iſti judicio ſuo firmiter inhæſerit, abunde taſtatus eſt, dum in litteris ad eondem Epheſinum poſtea datis ſignificavit; cupere ſe, *ut cum ſuis Harlemenſibus*, Decano ſcilicet aliiſque Canonicis, *dulciter conveniret.*

Et, ne ullum de ſua erga Capitulum æſtimatione poſteris relinqueret dubitandi locum, eundem illum Catzium rogatu Capituli, & ex ſingulari erga Virum iſtum affectu, Archiepiſcopum Philippenſem & Vicarium A. creavit anno 1662.

Etenim, quis in animum inducat ſuum, voluiſſe Pontificem in ſcientia diſciplinæ Eccleſiaſticæ verſatiſſimum, Virum illum creare Archiepiſcopum Philippenſem, nec non Vicarium ſuum Apoſtol cum in Diœceſi Harlemenſi, qui palam profitebatur, ſe & Decanum & Vicarium eſſe Capituli Harlemenſis; ſi vel cum Eximio Patre Lupo Capitulum iſtud, *imaginarium ac Apoſtolicæ Sedi injurioſum figmentum*, vel cum nupero, anonymoque Reſponſi ad Motivum juris auctore, *ſine lege, ſine Canone propagatum Capitulum* putaſſet; & non potius cum variis Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, Internuntiis, Vicariis, Epiſcopis, Clero, Populoque Harlemenſi, *Verum* illud ac *legitimum* eſſe *Capitulum* cenſuiſſet?

Poſtremo, primam ſcopi ſui partem ſolide ſtabilit auctor Motivi, per dilucidam eorum omnium refutationem, quæ Ex. P. Lupus, occaſione collationis Paſtoratus in Buyten-Velden: quam ſibi aſſerebant competere Canonici Harlemenſes; objecit; aſſerens.

I. Eximium illum P. falſo ſuppoſuiſſe, Canonicos omnes Cathedrales, una cum Epiſcopo fuiſſe extinctos, ac proinde & Capitulum ipſum interiiſſe. Quam vere id aſſeruerit auctor Motivi, liquebit, dum neceſſitate id exigente, Catalogus Canonicorum Harlemenſium in lucem proferetur.

II. Oſtendendo, Epiſcopum Caſtorienſem non tantum agnoviſſe Canonicos Harlemenſes, tanquam Cathedralis Eccleſiæ Canonicos; ſed & voluiſſe, ut & fideles omnes Diœceſis Harlemenſis, pro talibus eos habeant; quorum neutrum præſtare potuiſſet, niſi exiſtere Harlemi cenſuiſſet *verum*, ac *legitimum Capitulum Cathedrale.* Acta hæc integra Motivo juris inſerta eſt.

Denique, demonſtrando quam optime hæc duo conſiſtere, nimirum, quod Vicarius Apoſtolicus in Diœceſi habeat juriſdictionem ordinariam, & Epiſcopalem, & nihilominus, quod in eadem etiam ſubſiſtat Capitulum Cathedrale, penes quod reſideat omnis ordinaria, ſive Epiſcopalis juriſdictio, *Sede Vacante*; cum integrum ſit Capitulo iſti, exercitium ordinariæ iſtius, ſive Epiſcopalis juriſdictionis, pro pacis ac unitatis amore, in quempiam alium transmittere.

Quis poſt tantam tantorum Virorum, teſtiumque nubem credat, ignotum aliquem ſcriptorem, in libello, *ſine lege, ſine Canone*, id eſt, ſine nomine auctoris, ſine nomine impreſſoris, ſine nomine Cenſoris, ſine ulla cenſuræ formula, in lucem protruſo, auſum eſſe, Capitulum Harlemenſe, (quod nervum merito dixeris Diœceſeos Harlemenſis) ac ſi foret imaginarium dumtaxat aliquod figmentum, Sedi Apoſtolicæ non minus injurioſum, quam legibus & Canonibus contrarium expludere?

Contemnendum potius, quam operoſe refutandum putarent forſitan nonnulli libellum iſtum, tot requiſitis ab Eccleſia conditionibus deſtitutum; aſt quia ſcitur, veritati non minus quandoque nocere importunum ſilentium, quam phaleratam falſitatis ſub veri ſpecie aſſertionem, hinc viſum fuit expedire, brevi aliqua refutatione, vera a falſis, quæ in ſcripto illo continentur, diſcriminata, lectorum oculis, judiciisque ſubjicere. Hoc ut fiat dilucidius, quæ dicenda erunt, in duo Capita, ac ſingula horum in plures aliquot paragraphos, diſtribuemus.

CA-

CAPUT PRIMUM.

Oſtenditur, ab Auctore Motivi juris fundate aſſertum, & ab Auctore Reſponſi ad illud Motivum infundate negatum eſſe, Capitulum Harlemenſe, non tantum fuiſſe ſua in erectione, ſed & ſuo in progreſſu permanſiſſe verum ac legitimum Capitulum.

§. I.

Quid cenſendum de definitione, ceu potius de deſcriptione Capituli Cathedralis ab Auctore Reſponſi concinnata?

Recte monet lectorem ſuum Reſponſi auctor de dolobus; Pagina I. Reſponſionis ſuæ.

I. Eſt, ante omnia, ne de nomine ſit diſputatio, conveniendum eſſe, quid intelligatur per verum ac legitimum Capitulum Cathedrale?

II. Eſt, omnem definitionem, *uti inquit lex* 203. *§. de Reg. juris*, periculoſam eſſe. Locum id habet, tum in definitione eſſentiali, in qua natura, ſive eſſentia rei definiendæ, non eſt facile cognoſcibilis; tum vel maxime in definitione accidentatia, ſive in deſcriptione, utpote in qua natura alicujus rei explicatur per accidentia iſtius rei, non tantum ex eſſentia, ſed etiam ex arbitraria hominum diſpoſitione rei deſcriptæ competentia. Etenim, cum arbitraria iſta hominum diſpoſitio, ſive ob verborum, quibus notificatur, obſcuritatem, ſive ob ignoratas exceptiones, quas ſuis in diſpoſitionibus pati volunt, aliis perſæpe ſit dubia, nil proclivius, quam minus aliquid, aut magis, ad rem illam conſtituendam in deſcriptione ejus exigere, quam inſtitutores requiſierunt.

Lubet experiri, an periculum iſtud evaſerit omnimodis Reſponſi auctor, in ſua illa Capituli Cathedralis deſcriptione Pag. 11. propoſita.

„ Quorum inquit (Capitulorum Cathedralium) „ modernum ſtatum & deſcriptionem exhibet Con„ cil. Trid. Seſſ. 24. ut ſcilicet Capitulum Cathedra„ le ſit Magiſtratus, & corpus quoddam Sacrum, „ conſtans his partibus integrantibus. Epiſcopo tan„ quam Capite, Canonicis, iiſque omnibus præben„ datis, aliquibus graduatis, & ex illis quibuſdam in „ dignitate conſtitutis, ut totidem venerabilis illius „ corporis membris, cujus vitales ac propriæ actio„ nes ſunt, ut in eo Epiſcopus, præſideat, regat, „ doceat, corrigat, & Canonici ei adſint conſilio & „ opera, in Choro ſtatutis horis pſallant, reſideant, „ officia divina per ſe ipſos exerceant. „

His ſubjungit auctor Reſponſionis;

„ Hæ ſunt partes Capituli Cathedralis, hæc offi„ cia, hæc ejus inſignia propria, ſine quibus moder„ na Eccleſiæ diſciplina nullum aliud Capitulum Ca„ thedrale vel admittit, vel recognoſcit. „

Plura circa deſcriptionem iſtam obſervatu ſunt digna.

I. Si ea omnia, quæ iſthic a Reſponſionis auctore ad conſtituendum Capitulum Cathedrale in medium adducuntur, eum in finem ita ſint neceſſaria, ut *ſine illis moderna Eccleſiæ diſciplina nullum aliud Capitulum Cathedrale vel admittat vel recognoſcat*; ergo & decepiſſe, & alios dicendi ſint decepiſſe Nuntii, Internuntii, Vicarii Apoſtolici omnes, qui eo ipſo tempore, quo certum eſt, Capitulum Harlemenſe partibus illis omnibus non conſtitiſſe, neque officiis iſtis vacaſſe, neque inſigniis iſtis ornatum fuiſſe, utpote proprio orbatum Epiſcopo, Choro, &c. illud tamen agnovere *tanquam verum ac legitimum Capitulum*, utique Cathedrale. Hoc vero quis de tot, tantiſque Viris, diſciplinæ Eccleſiaſticæ peritiſſimis, vel ſuſpicando putet?

II. Concilium Trid. Seſſ. 24. Cap. 12. non agere de Capitulis, ac Canonicis, juxta omnes temporum, rerum, ac circumſtantiarum, V. G. pacis, perſecutionis, &c. differentias conſideratis: ſed dumtaxat de iiſdem, conſideratis ſecundum primam ſuam inſtitutionem, ac non impeditam eorumdem conſervationem.

III. Obſervatu dignum eſt, quod ad conſtituendum abſolute Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale, amplius aliquid requirat auctor Reſponſi, quam juxta omnes abſolute neceſſarium in finem iſtum cenſeatur; nimirum, ut conſtet Capitulum illud *ex pluribus graduatis, iiſque in dignitate conſtitutis.* Scitur quidem cum Ex. P. Lupo; *antiquam eſſe Eccleſiæ regulam, & conſuetudinem, ut Capitulum in tribus Canonicis, Capituli autem jus poſſit ſalvari in uno*; quod vero ex tribus illis Canonicis duo ut minimum debeant eſſe in dignitate ſemper poſiti, neſcimus.

Denique, ut quid magis in Concilio Trid. a Canonicis Capitulum Cathedrale conſtituentibus, requirit auctor, ut ſint præbendati, & Chorum frequentent, quam ut *veſtitu decenti tam in Eccleſia, quam extra aſſidue utantur; ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, luſibuſque abſtineant, atque ea morum integritate polleant, ut merito Eccleſiæ ſenatus dici poſſint?*

Utrumque enim Concilium Tridentinum requirit ibidem; An forte rationi, Eccleſiæque decori congruum putet auctor, in Canonicis *veſtitus* luxui deditis, *venationibus illicitis, aucupiis, choreis, tabernis, luſibuſque* alearum, chartarumque vacantibus, Capitulum poſſe ſubſiſtere, modo præbendis dotati, Chorum ad pſallendum frequentent; & iſthic Capitulum ultra non extare, ubi etiam præter Capituli Canonicorumque culpam omnem, neque præbendæ ab ipſis percipi, neque Chorus in finem prædictum frequentari poſſint; licet aliunde ab illicitis ſibi caventes, & verbo, & exemplo, & aliis pietatis exercitiis ædificent Eccleſiam Dei? Non ita cenſebat olim Guiljelmus Pariſienſis ſcribens, " quod *Canonicus no„ men ſit officii, operis, & militiæ clericalis: non au„ tem redituum, præbendarum, aut emolumentorum.* De Collat. benef. cap. 4.

Ultro ex his conſequitur, quanto Capitulum Cathedrale Harlemenſe diſcrimini expoſitum foret, ſi juxta deſcriptionem & judicium auctoris Reſponſi ad *Motivum juris* &c. cauſa ejus decidenda foret.

Aliam ergo Capituli Cathedralis definitionem, ſive deſcriptionem, proponamus in ſequenti.

§. II.

Altera Capituli Cathedralis deſcriptio.

Capitulum Cathedrale recte deſcribitur eſſe Magiſtratus, ſive corpus quoddam Sacrum, cui ſaltem in ſui exordio Epiſcopus tanquam caput præfectus eſt, cujus membra ab initio fuerunt Canonici præbendati, (aliqui ſaltem) graduati, & in dignitate conſtituti, quibus obligatio impoſita eſt, dum aliunde, & legitime non impedirentur, ſtatutis horis in Choro pſallendi, reſidendi, officia divina per ſeipſos exercendi, veſtitu decenti tam in Eccleſia, quam extra utendi, ab illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, luſibuſque, abſtinendi, atque ea morum integritate effulgendi, ut merito Eccleſiæ ſenatus dici poſſint; ſic ut ſacrum hoc corpus in ſui progreſſu tot ſaltem conſtet Canonicis qualificatis, legitimeque propagatis, quot ad Capituli conſiſtentiam requiri ſolent.

Sive ſecundam hanc, ſive primam iſtam, auctoris Reſponſi, quiſpiam amplectatur Capituli deſcriptionem, fateri cogetur; Capitulum Harlemenſe a prima ſua erectione, id eſt ab Anno 1559. fuiſſe *Verum, ac legitimum Capitulum Cathedrale.*

Agnovit hoc auctor Reſponſi, dum reſpiciens ad deſcriptionem Capituli Cathedralis a ſe propoſitam Num. 111. ſcripſit; " has partes, has proprietates „ habuit Capitulum Harlemenſe, quando anno 1559. „ inſtante Philippo II. Rege Catholico, à Paulo IV. „ Pontifice erectum eſt ſecundum Canones, & ordinationes Conc. Trid. atque ita *Verum ac legitimum* fuit, utpote ſecundum leges Canonicas, legitime ordinatum & compoſitum.

Si ſecundam Capituli Cathedralis deſcriptionem mox allegatam probes; liquet manifeſte Capitulum Harlemenſe, non tantum in prima ſui erectione, ſed & hodiedum eſſe *Verum ac legitimum Capitulum*, quia omnia ad conſtituendum Capitulum Cathedrale iſta in deſcriptione requiſita, illi apprime conveniunt. Juvat hoc diffuſius nonnihil in ſequentibus aliquot §. §. elucidare. Sit itaque.

§. III.

An Capitulum Cathedrale adhuc ſubſiſtat, licet Sedes Epiſcopalis per tempus aliquod notabile per proprium Epiſcopum non impleatur?

Capitulum Cathedrale non tantum in prima ſui erectione, ſed & toto exiſtentiæ ſuæ tempore actualem Epiſcopi ſui præſentiam (quantum quidem fieri id poteſt) deſiderare, manifeſtum eſt.

Et ſane, quid æquius, quam ut corpus ſuum caput, ut ſacer Magiſtratus ſuum deſideret Præſidem?

Et hinc, ne defuncto primo Antiſtite, & corpus iſtud ſuo capite, & Magiſtratus ille ſuo diutius privetur Præſide, caute ab Eccleſia proviſum eſt, ut (ubi commode id fieri poteſt) quantocius novus ſurrogetur Antiſtes.

Sollicite inculcatum id voluit auctor Reſponſi ad N. 12. in hæc verba.

„ Dicit S. Gregorius: *Sacri Canones ultra tres menſes Eccleſiam præcipiunt non vacare.* Id voluit Con„ cilium Carthaginenſe V. . . . . & Sacro Sancta „ Trid. Synodus, dum per Capitula intra primum Se„ dis vacantis annum noluit dari dimiſſoriales litteras, „ novam non induxit regulam; ſed antiquam inno„ vavit.

Canones iſtos ea, qua par eſt, reverentia, amplectimur, utpote juri naturali, & Divino omnimodis conformes.

Quæſtio ſupereſt, an Feſtina illa Novi Antiſtitis ſurrogatio ita cenſenda ſit neceſſaria, ut ſi contingat, ſive ob temporum injuriam, ſive ob aliam quamcumque inevitabilem neceſſitatem, ſurrogationem illam ad tempus notabile differri, *Paulatim corpus hoc Cathedraticum*, ſive Capitulum, etiamſi omnia alia, ad conſtitutionem illius, juxta deſcriptionem ſupra me„ moratam requiſita, ipſi adſint, totum emoriatur, „ etiam moliter, ut Eccleſia illi diutius Epiſcopalem „ juriſdictionem communicatam manere minime ve„ lit.

Aſſerit hoc auctor Reſponſi; negat auctor Motivi.

Sententiam ſuam firmat poſterior hoc fere ratiocinio. Sedes Epiſcopalis ſubſiſtere poteſt ſine Epiſcopo, etiam pluribus ſeculis, uti patet in tot Sedibus Epiſcopalibus in partibus infidelium, ad quas etiamnum hodie, tamquam ad titulos Epiſcopales ordinantur Epiſcopi titulares, ergo etiam Clerus Eccleſiæ Cathedralis, ſive Capitulum, Clerum illum repræſentans, poteſt ſubſiſtere, & manere Cathedrale, ipſique Sedi Epiſcopali integer inhærere, nullo exiſtente Epiſcopo.

Ne conſequens argumenti iſtius admittat auctor Reſponſi, antecedens negat, aſſeritque Sedem Epiſcopalem ad longum tempus Antiſtite orbatam, præſertim, Si (uti ad Num. 11. ait) *Pontifex eam ultra, & ſi velit, non valeat implere*, non amplius ſubſiſtere, ſed *confractam*, atque *everſam* eſſe. Atque hoc ita ei perſpicuum eſt, ut ſolam hanc ob rationem intrepide, jam in anteceſſum, id eſt ad Num. VI. aſſereret, vel „ ſola hac ratione extinctum, & moraliter mortuum „ eſſe Capitulum Metropolitanum Ultrajectinum, „ Middelburgenſe, Daventrienſe, Groningenſe, & „ Leovardienſe. Quæſo, inquit, quis nos docebit „ diſparitatem? nimirum inter Capitulum Ultrajectinum & reliqua jam nominata, quæ ob rationem a ſe allegatam aſſerit omnino interiiſſe, & inter Capitulum Harlemenſe, quod, non obſtante ratione hac auctoris Reſponſi, prætendit ſe etiamnum in priſtino ſuo jure perſiſtere?

„ Objicit quidem ſibi, pergit idem, auctor Motivi „ hanc replicam, at ſolutionem omiſit, quia eam „ non invenit. „

Quam hæc gratis aſſeruntur! ſiquidem ſolutionem ſufficientem attulit ſcriptor ille, non ex eo quidem petitam, quod Sedes Epiſcopalis etiamnum ſubſiſteret in Diœceſi Harlemenſi, & non in Diœceſi Ultrajectina, ſed in eo potius fundatam, quod in poſteriori, eique ſuffraganeis Epiſcopatibus potuiſſet defeciſſe Clerus Catholicus, & non in priori.

„ Quid ſit de hodierno iſtorum Epiſcopatuum Ul„ trajectini, &c. Clero, ait auctor Motivi, hic in„ quirere non libet: Hoc certum, una in Diœceſi „ poſſe perſeverare Clerum Catholicum, & eodem „ tempore in aliis penitus interire. „

Aliam ſolutionem ſi optet auctor Reſponſi, illam (ut inauditur) brevi dabunt DD. Ultrajectini, jura ſui Capituli & ipſi volentes tueri.

Etenim, ut nuper unus ex ipſis aſſerebat, numquam illi ſe hac in parte cenſuerunt Harlemenſibus poſteriores, neque conſentirent ad eum ſe ſtatum redactos eſſe, ut Capitulo ſuo, aut Clero illud repræſentanti, jus priſtinum ſervari nequiverit. Et hinc merito illis cauſam ſuam relinquimus defendendam.

Ad alia Capitula quod attinet, diſparitas in eo veriſimilima eſt, quod ob majorem perſecutionis atrociam, Capitula & Clerus plane fuerit iſthic diſſipatus, ut nec regimini intendere, nec per electiones ſe propagare potuerit. Hæc autem, Deo ſint laudes, locum in Diœceſi Harlemenſi hactenus non habent, neque (uti in Domino pie confidimus) habitura ſunt umquam.

Sed ad auctorem Reſponſi redeamus, ſuſtinentem; tunc Sedem Epiſcopalem eſſe deſinere, confringi, & everti, dum ad longum tempus per proprium Epiſcopum non impletur, præſertim, *ſi Pontifex eam ultra, & ſi velit, non valeat adimplere.*

Merito poſtrema hæc adjecit auctor Reſponſi, ut theſim ſuam ſuſtineat; quis enim neſciat, Sedes aliquot Epiſcopales, etiam ad plures annos, proprio deſtitutas fuiſſe Paſtore, quas tamen certum eſt, Eccleſiam numquam habuiſſe, tanquam Sedes *confractas, vel everſas*?

Quis neſciat, Ex. G. vel ipſam Sedem Romanam plus vice ſimplici ultra tempus per Canones requiſitum, imo aliquando ad duos treſve annos Paſtore ſuo viduatam permanſiſſe? Sunt non contemnendi auctores, qui inter Marcellinum & Marcellum ad ſeptem annos vacaſſe adſtruant; ſunt etiam referente Platina, qui poſt Nicolaum I. ad annos octo, Menſes ſeptem dieſque novem vacationis tempus extendant. Minime tamen eam ob cauſam ab Eccleſia, quæ *profanas vocum novitates vitat*, aut a quoquam omnino habita eſt veluti confracta aut everſa; Manifeſto indicio, leges, ſive Canones, vel tum conditos, vel poſtmodum condendos, de accelcranda Novi Antiſtitis promotione, intelligendos eſſe hac ſub reſtrictione; *ſi commode id fieri poteſt.*

Aſt tunc ſaltem, oggerit auctor præfatus, *confractam, everſamque* dici oportet Sedem Epiſcopalem, *ſi Pon-*

ſi Pontifex eam ultra, & ſi velit, non valeat implere, uti juxta ipſum accidit reſpectu Sedis Harlemenſis, vetantibus ſcilicet Ordinibus Confœderatis Epiſcopum iſthic ordinari.

Ratio hæc, eo quod auctori viſa eſt palmaris, & tantum non totius, ipſum inter & auctorem Motivi, controverſiæ cardo præcipuus, ſolidum, dilucidumque requirit reſponſum. Illud, ne paragraphus hic fiat prolixior, dabimus in ſequenti.

§. IV.

Non ideo Sedes aliqua Epiſcopalis dicenda eſt eſſe confracta, aut everſa, eo quod poteſtates Religionem Romano Catholicæ contrariam profitentes, vetent in illo novum creari Epiſcopum.

Si omnes Cathedræ, ubi ſupremæ poteſtates alterius Profeſſionis non permittunt Epiſcopum ordinare, debeant dici everſæ & confractæ, ſequetur clariſſime, quod tribus primis ſeculis, vigente perſecutione, omnes Cathedræ imperii Romani, etiam ipſa Cathedra Romana, fuerint confractæ, & everſæ, atque ita & Pontifices, & Epiſcopi tantum fuerint Pſeudo Epiſcopi, tamquam non habentes Cathedram, utpote *confractam, & everſam.*

Nec enim (quod putamus) perſecutiones, quas antehac ſive in his, ſive in aliis Regionibus Catholici, & Clerus ſuſtinuerunt, umbram habuere perſecutionum, quas exercuerunt adverſus Eccleſiam Imperatores Romani, dicente S. Cypriano: quod tolerabilius audirent adverſus ſe ſuſcitari æmulum Principem, quam Romæ conſtitui Dei Sacerdotem. Ep. ad Anthonianum.

Si ergo nec Imperatorum gentilium furor, nec Miniſtrorum ipſorum ſævitia, nec Philoſophorum infidelium argutiæ, nec oratorum gentilium eloquentia S. Petrum, ejuſque ſucceſſores impedire potuerint, quominus primis Eccleſiæ ſeculis, novas variis locis Sedes Epiſcopales, non obſtantibus poteſtatum, alienam Religionem profitentium, in contrarium edictis, erigerent; quis credat, ideo impræſentiarum Sedes Epiſcopales, legitima poteſtate a pluribus jam annis erectas, dici debere everſas, & confractas (vetantibus poteſtatibus alterius profeſſionis, ſua in ditione novos creari Epiſcopos) eo quod Summi Pontifices ob rationes ſibi notas, & momentoſas, novos illis in locis Epiſcopos cenſeant non eſſe creandos?

Non deeſſent procul dubio, Pontificibus id efficaciter volentibus, qui non minus ſimiles hodie Provincias, etiam cum vitæ periculo, in ſe ſuſciperent, quam alias non defuere, qui iiſdem jubentibus, in Japonia, China, Cochinchina, aliiſque Regionibus, perſecutionum, tormentorum, cædiumque non minus, quam divitiarum feracibus & Epiſcopalia, & Sacerdotalia munia exercere non renuerunt. Vacarat equidem Sedes Antiochena annis 40, quando, teſte Baronio, eidem præfectus eſt Stephanus prohibentibus Arabibus Patriarcham iſthic fieri. Et tamen, quis præter auctorem noſtrum anonymum auſit dicere, Sedem illam interea non vere vacaſſe, ſed confractam, & everſam eſſe? Vide Baron. ad annum 742.

Quid? quod aſſertio auctoris Reſponſi contraria ſit modernæ praxi, ſeu diſciplinæ Eccleſiaſticæ, utpote juxta quam frequenter Epiſcopi titulares creantur ad Sedes Epiſcopales, a plurimis jam annis propriis Epiſcopis viduatas. Tales fuere (ut de aliis modo dicamus nihil) omnes quotquot hucuſque ad Provincias Fœderatas miſſi fuere Vicarii Apoſtolici, Sasboldus Vosmerus, Philippus Rovenius, Balduinus Catzius, qui omnes tres Archi-epiſcopi creati ſunt ad titulum Sedis Philippenſis, Jacobus De La Torre ad titulum Epheſinum, Zacharias Metz ad titulum Trallenſem, Joannes Neercaſſel ad titulum Caſtorienſem; Denique Petrus Codde ad titulum Sebaſtenum.

Aſt, inquit auctor Reſponſi; Epiſcopi illi Titulares, Sedes ad quarum titulum ordinati ſunt, non implent. Quidni? quia, uti aſſerit ipſe Num. xi., Sedes illæ ſunt confractæ, & everſæ.

„ Certiſſimum eſt, ait, quod Epiſcopi illi titulares,
„ puta Philippenſis, Caſtorienſis, aut Sebaſtenus dici
„ non poſſint Sedes illas adimplere, neque in illis ſe-
„ dere, utpote revera confractas, & deſtructas, & non-
„ niſi titulo tenus exiſtentes. „

Manifeſta petitio principii! Etenim, uti expreſſe docet poſt alios Fagnanus, ad Caput *Si quid* ✠ *de foro competente*, *Num.* 39. Epiſcopi titulares ordinati ad Eccleſias, quæ ſunt apud Saracenos, quamvis juriſdictionem actu non habeant, & populo careant, tamen *vere* ſunt Epiſcopi quoad honorem, & *Miniſterium.*

Deinde idem Fagnanus ad Cap. *Ego M.* ✠ *de jurejurando*, ait, quod Epiſcopi illi titulares teneantur inquirere, an in locis ſui tituli non ſint Catholici, quodque teneantur eorum curam gerere, quantum poſſunt, & ſtatum Eccleſiarum ſuarum Sedi Apoſtolicæ referre. Argumentum evidens perſuaſionis, opinioni auctoris Reſponſi contrariæ, in ipſa Curia Romana; videlicet, quod vi ſuæ ordinationis & tituli, ibidem vera juriſdictio, & auctoritas Epiſcopalis eis competat, nec excuſentur ab actuali ejus exercitio, niſi defectu materiæ, vel ob ſævitiam perſecutorum.

Aſt rationem in medium lubet adducere, ob quam putet auctor Reſponſi Epiſcopos titulares dici non poſſe, Sedes illas, ad quas ordinati ſunt, adimplere; hanc ſcilicet, quam ipſemet allegat ſequentibus verbis;

„ Cujus rei, ait, nimirum quod Epiſcopi titulares
„ Sedes ſuas titulares non impleant, evidens ſignum
„ eſt; quod Epiſcopis illis titularibus in partibus in-
„ fidelium, poſſint conferri in partibus Catholicis alii
„ Epiſcopatus, in quorum Sedibus vere ſedeant, &
„ veram juriſdictionem Epiſcopalem exerceant, quod
„ tamen fieri minime poſſet, ſi etiam ſimul Sedem
„ titularem adimplerent, vetantibus Canonibus Epiſ-
„ copum ſimul duas Sedes occupare. „

Quam hoc imbelle! Quis enim dixerit, Canones illos de talibus Sedibus agere, quarum una actualiter poſſideri, & adimpleri non queat? Deinde, quis neſciat, plus vice ſimplici non duos tantum, ſed plures etiam, vel in ipſis partibus Catholicis, ab una eademque perſona Sedes Epiſcopales poſſideri, & ſi ita vis, adimpleri?

Sed inquiet auctor Reſponſi, id non fieri ſine Pontificia diſpenſatione. Idem & ego arbitror futurum, dum Epiſcopo alicui titulari in partibus infidelium, conferretur a S. Pontifice in partibus Catholicis alius Epiſcopatus, in cujus Sede vere ſedere, & Epiſcopalem juriſdictionem exercere deberet; niſi ob rationem ſupra allegatam, aliaſve, diſpenſatione opus eſſe eo in caſu non putaretur.

Nil igitur obſtat, quin aſſeratur ſecure, Sedes illas Epiſcopales in partibus infidelium, V. G. Philippenſem, Caſtorienſem, aut Sebaſtenam etiamnum ſubſiſtere, licet plurimis jam annis Epiſcopis actualiter illas implentibus viduatæ fuerint; unde & perſuaſum mihi eſt, quod ſi Dominus ibidem aperiret oſtium fidei, & Religio Catholica, quaſi poſtliminio, iſthuc reverteretur, ad Eccleſias illas dirigendas, non tantum ſine nova Sedium erectione, aut reparatione; ſed & ſine novis Bullis, aut præfectura Epiſcopi illi titulares recipere ſe poſſent.

Denique, ſi, uti prætendit auctor Reſponſi, poſt-

Digitized by Google

quam Sedes ob perſecutionem impleri non potuit, foret confracta, & everſa, adeoque reparatione egeat, rogatur, ut proferat Bullam aliquam, aut formulam, aut minutam ejus, qua forma novæ erectionis contineatur.

Certe caſus ille in Eccleſia ſæpiſſime contigiſſe debuit, cum innumeris locis fuerint ad tempus hæreſes, ſchiſmata, incurſus infidelium, & ſimilia, quæ, ſi vera ſcriberet Reſponſi auctor, Cathedras plures confregerunt.

Jam vero, ſi, uti probatum modo abunde eſt, Sedes Epiſcopalis, V. G. Harlemenſis, ſolo lapſu temporis non extinguatur, neque integritati ejus obſit, etiam in longum dilatam Epiſcopatus proviſionem, prohibentibus etiam poteſtatibus ſuperioribus Epiſcopum iſthic creari; quidni & recte hinc intulit auctor Motivi; Ergo etiam Clerus, ſive Capitulum illius Eccleſiæ perſeverabit Cathedrale, *juribus Capituli Cathedralis gaudens, quamdiu ipſa Sedes Cathedralis integra perdurat?* Motiv. juris, P. 2.

Videndum igitur ſupereſt, an ſecunda ratio auctoris Reſponſi preſſius, quam præcedens nos urgeat, ad fatendum, Capitulum Harlemenſe non eſſe modo, *Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale?*

„ Secunda, ſcribit, ad Num. VII. æque convincens „ ratio, quod Capitulum Harlemenſe non ſit am„ plius *Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale,* „ iterum oritur ex definitione ejus jam tradita; ſiqui„ dem ad integritatem & ejus eſſentiam requiritur, „ ut componatur ex Canonicis, iiſque præbendatis; „ nec enim moderna Eccleſiæ diſciplina, neque Con„ cilium Trid. agnoſcit, aut admittit Canonicos ha„ bentes nudum officium ſine præbenda, ſine qua eos „ vel ſupprimit vel dotat.

An ſolida hæc ejus ſit ratio, inquirendum nunc reſtat in

§. V.

An, & quouſque, præbenda ſit neceſſaria, ad hoc ut electio alicujus in Canonicum Cathedralem ſit legitima?

Certum eſt, quod ſicuti in erectione Epiſcopatus, juxta modernum rerum ſtatum, origo ejus non poſſit eſſe ſine aſſignatione dotis, ita nec erigi ſoleat Canonicatus, cui præbenda non adjungatur. Aſt alia eſt quæſtio; an ſcilicet, non tantum in prima tam Epiſcopatus, quam Canonicatus inſtitutione, ſed & toto, quo ſubſiſtunt temporum decurſu, perſeverare, ſeu ſubſiſtere debeat tum dos, tum præbenda memorata.

R. id imprimis circa Epiſcopatum abſolute non eſſe neceſſarium; etenim, cum dos ſemel fuerit aſſignata, ſatisfactum eſt conditioni in erectione Sedis Epiſcopalis requiſitæ, atque ita erectioni iſti nihil ea ex parte defuerit, quis credat ideo erectionem illam eſſe annihilandam, eo quod dos illa, ſive per incendia, ſive per inundationes, ſive per hoſtium incurſus, ſive alio quocumque modo interierit, aut ablata fuerit; præſertim, ſi non tantum Epiſcopus, ſub cujus regimine infortunia iſtiuſmodi Sedi alicui Epiſcopali accidunt, ſed & alii ejus ſucceſſores propriis affluant divitiis, vel aliunde ſufficientia eis ad honeſtam dignitatis ſuæ conſervationem ſubminiſtrentur?

Moderni, manifeſtique juris eſt in partibus Catholicis, ne quidem Paſtoratum aliquem erigi, cui ſua portio congrua, aut, uti vocant, *competentia*, non aſſignetur; nemine idcirco exiſtimante, ideo Paſtoratus iſtos extingui, eo quod *competentiæ*, ſive *portiones iſtæ congruæ*, quocumque tandem modo, vel auferantur, vel ex ſubditorum malitia denegentur.

Quot ſunt Paſtoratus, non ſolum in Provinciis Fœderatis (ubi plurimi ſunt) ſed etiam in vicinis Diœceſibus, Brugenſi, Gandenſi, Antverpienſi, Ruremondenſi, aliiſque, in quibus *dos, ſive competentia,* primitus Paſtoribus R. Catholicis aſſignata, iiſdem hodie minime ſolvitur? aſt numquid ideo Sacerdotes illi, qui in Fœderatis Provinciis Paſtoralia miniſtrant in Paſtoratibus, ubi primitus portiones iſtiuſmodi deſignatæ fuerunt, Paſtores ultra jam non cenſebuntur?

Non ita equidem ſentiunt fideles promiſcui; non ita, ut de aliis Vicariis Apoſtolicis jam dicam nihil, cenſuit Anno 1657. Ill. Dominus Jacobus De La Torre, Archi-epiſcopus Epheſinus, dum *Provicariis, Archi-presbyteris, Paſtoribus, totique Clero tum Seculari, tum Regulari per Prov. Fœderatas* diſperſis (apud quos varii erant Paſtoratus, de portione congrua minime proviſi) ſcribebat die 9. Feb. anno 1657. hæc inter alia; " Vetamus, ne quis Miſſionarius co„ ram, vel clam Seculari Presbytero aſſerat, quod illi „ quos Nos, vel Prædeceſſores noſtri Vicarii Apoſt. „ conſtituimus Paſtores, non ſint, nec haberi, vel „ vocari Paſtores debeant, aut diſtrictuum, aut Pa„ rochiarum ſibi aſſignatarum. Hæc enim aſſertio, „ & noſtræ falſo detrahit auctoritati, & rancori, at„ que contentioni occaſionem præbet, a qua abſti„ neri cupientes, gravius in transgreſſores acturi ſu„ mus.

Scimus equidem dictum eſſe a Domino; *Dignus eſt operarius mercede ſua. Luc.* 10. 17. Scriptum quoque ab Apoſtolo novimus; *Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* 1. *Cor.* 9. 14. Scimus his verbis injici quidem obligationem hominibus, quibus Evangelium annuntiatur, ſubminiſtrandi Evangelizantibus ſuſtentationem honeſtam: aſt una exiſtimamus Evangelizantibus obligationem omnem minime tolli, Evangelizandi, & Sacramenta adminiſtrandi, ſi forte alicubi ſuſtentatio illa ex divina ordinatione Evangelizantibus debita, vel ob malitiam auditorum, vel ob inopiam ſubditorum, vel ob ſcandalum puſillorum ſubminiſtrari non poteſt.

Optime id norat Apoſtolus, qui licet propriis ſuis verbis Corinthios docuiſſet; Dominum ordinaſſe iis, *qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere,* attamen, ne obſtaculum poneret promulgatione Evangelii apud Corinthios, qui falſa Pſeudo Apoſtolorum perſuaſione ſeducti, ac ſi ipſe quæſtus, aut commodi ſui cauſa evangelizaret, ab audiendo ejus prædicatione fierent alieniores, nihil accipere ab iis voluit; *Non ſumus uſi*, ſcribit, *hac poteſtate* a Domino nobis tradita, *de Evangelio ſcilicet vivendi; ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.*

Pulchre vim Dominici iſtius præcepti explicat Eſtius in vs. 14. Cap. memorati in hæc verba " Ordinavit „ Dominus Evangelizantibus, non præcipiendo, ut „ accipiant; ſed dando poteſtatem accipiendi. Quæ „ tamen ordinatio continet præceptum, quo teneantur illi, quibus Evangelium annuntiatur, alere E„ vangelii miniſtros. Unde & horum *debitores* illos „ vocat Apoſtolus. Rom. 15. 27. Nam ipſis Evan„ gelizantibus non eſſe præceptum, ut accipiant, li„ quet exemplo Pauli, & Barnabæ, qui ne quod of„ fendiculum Evangelio Chriſti darent, ea poteſtate „ non ſunt uſi. Quod utique erat magnæ & perfe„ ctæ charitatis: tantum abeſt, ut præcepto Domini „ contravenirent.

Tenentur ergo juxta Domini præceptum, idque ex juſtitia, fideles Evangelizantibus ſibi, præſertim vero propriis Paſtoribus, tribuere unde vivant, ſicuti & Paſtores illi ex juſtitia, dum illa ipſis a fidelibus ſubminiſtrantur, illis evangelizare; ſed numquid ideo, ubi fideles vel ex impotentia, vel ex malitia illa non ſubminiſtrant, Paſtores eſſe deſinent, aut ad Evangeli-

Digitized by Google

gelizandum obſtricti ultra non erunt? præſertim, dum aliunde ipſis miniſtratur, id eſt, V. G. ex labore manuum, vel ex liberalibus fidelium ſymbolis, unde honeſte vivant? minime, uti exemplo Apoſtoli manifeſtum ſit.

Ratio hujus eſt, quod licet Paſtores ad ſui officii munia ex juſtitia obligentur, præcipua tamen eorum obligatio ſit ex charitate. Unde & a S. Ambroſio Paſtores Evangelici, non ſolum curæ Paſtoralis Chriſti, ſed etiam *amoris ejus Vicarii* appellati ſunt.

Liceat itaque, hunc in modum nunc ratiocinari. Etiamſi juxta præſentem Eccleſiæ ſtatum & ordinationem non ſoleant Epiſcopatus, aut Paſtoratus erigi, niſi congrua prioribus dos, & poſterioribus competentia aſſignetur; minime tamen ſequitur, Epiſcopos, aut Paſtores veros non fore, qui illis, ſive Epiſcopatibus, ſive Paſtoratibus præfecti fuerint, ſi dos illa, vel competentia intereat, præſertim, ſi aliunde ipſis proviſum ſit; ergo ſimiliter, licet juxta præſentem Eccleſiæ ordinationem, erigi Canonicatus non ſoleant ſine adjuncta præbenda, minime tamen ſequitur, erectione illa ſemel peracta, Canonicos ultra iſthic non fore, ſi præbenda defecerit; præſertim ſi aliunde illis ſit proviſum.

Siquidem, uti ait Gloſſa in Cap. *Dilectus* de præb. & dignitat. *perceptio talium præbendarum non facit Canonicum, quia ſola ſalarii perceptio non facit decurionem*, ff. de Decu. L. Sola.

Fatemur itaque, cum Gloſſa in Cap. M. de Conſtitutionibus, quod *omnis Canonicus debeat habere præbendam*; ſed hoc cum ille intelligimus, dum haberi illa commode poteſt, unde ibidem ſubjungitur: *Non eſt contra jus, quod aliquis recipiatur in Canonicum, & expectet præbendam; ſed nullum recipere beneficium* (nota bene) *ſi percipi poſſit, eſt contra jus.* Vel ita, ut loquitur eadem Gloſſa ad Cap. *Dilectus* 17. de præb. & dignit. *cum ſe facultas obtulerit*, vel denique, quam *cito* Collatores *poſſint*, uti habet Gloſſa in Cap. *Dilectus* 27. de præb. &c.

Conformia hæc iis ſunt, quæ jam pridem de eadem hac materia ſcripſit Joannes Molanus S. T. D. in Academia Lovanienſi Lib. 1. De Canonicis C. 5. ſub hoc tit. *Canonicos non dici ab annuo Canone, ſeu præbenda.*

Doctrinam ejus, quia confirmandæ reſolutioni noſtræ admodum opportuna eſt, lectoris oculis lubens hic ſubjiciam.

„ Certum eſt a Regula & vita Canonica, non ſo„ lum ab hujusmodi Canone eos dictos eſſe e vete„ ribus Canonicos, neque enim Clericis ſuis præben„ das, quas nunc vocamus, dabant, verum Apoſto„ lici ordinis imitatores in communi vivebant: que„ re in hæc uſque tempora videmus Canonicatus a „ præbendis diſtingui: Ego enim in noſtra Eccleſia „ Lovanienſi reſedi cum Raſone Seniore Canonico, „ ex nobili Graviorum familia, qui primis ſeptem „ annis fuit Canonicus abſque præbenda: Quod ta„ men rarius contingit, eo quod in Corpore juris „ Pontificii legitur, *non eſt congruum, ut præbenda* „ *careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus: De* „ *præbendis & dignitatibus:* Neſcio tamen, an ſibi „ frequentus ſit, eo quod in allegationibus (excu„ ſis Cremonæ 1567.) in Cauſa præcedentiæ inter „ Abbates & Clericos Canonico Regulares Latera„ nenſes, legerim hujusmodi Canonicos dici Cano„ nicos in herba: ſunt autem hujuſmodi Canonici „ non præbendati, Coadjutores, expectantes præ„ bendas: ſunt rurſus & alii, qui honoris cauſa ſunt „ Canonici, ut Francorum Rex in multis Eccleſiis, „ qui jure nonnullo, dum adſunt, Collegii utuntur, „ nullum tamen inde beneficium recipiunt, aut ex „ pectant: Ex quibus omnibus manifeſtum eſt non „ modo veterum, ſed & recentiorum judicio, Ca„ nonicos a Regula, quam profitentur, non autem „ ab hujusmodi annua Canonis præſtatione nomen „ ſuum habere.

„ Scite proinde à Guilhelmo Epiſcopo Pariſienſi „ notatum eſt, *de Collat. Benef. C.* 4. neminem ſani „ capitis dubitare, quin Canonicus nomen ſit officii, „ operis, militiæ Clericalis, non autem redituum, „ præbendarum aut emolumentorum, quæ poſtea „ acceſſerunt: Nam qui hæc poſteriora primum quæ„ runt, illi potius in horreis & Cellariis & Crumenis, „ quam in Dei Eccleſia Canonici ſunt: Meminerimus „ itaque nos e regula, quam profitemur, Canonicos „ dici, ſive Regulares Clericos: Hoc enim modo S. „ Bernardus in vita Malachiæ & alibi frequenter loquitur, &c.

Cum igitur conſtet, in erectione Canonicatuum Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis, congruas eiſdem præbendas fuiſſe deſignatas; quid obſtat, modernos iſtius Eccleſiæ Canonicos veros eſſe, ac legitimos Canonicos, licet ſuppo[illegible]retur, illos impræſentiarum præbendis iſtis, aut illis æquivalentibus, non gaudere? quid enim ſi aliunde honeſtam ſui ſuſtentationem a parentibus, quantum ſatis eſt, acceperint? quid ſi una & Canonici illi ſint & Curati, (ſimiles Canonicis Capituli Civitatis Sipontinæ in Italia, ubi ad Annum 1630. Parochiæ non aliis credebantur Parochis, quam Canonicis & dignitatibus Eccleſiæ Cathedralis,) & ex Paſtoratibus ſuis percipiant, quæ tuendæ ipſorum dignitati abunde ſufficiant?

Hinc liquet, uti mox patebit ex

§. VI.

Fruſtra auctorem Reſponſi impugnare legitimam propagationem Capituli Harlemenſis ob defectum præbendarum.

„ Concipere non poſſum, ait auctor ille ad N. VIII. „ quo juris, aut Canonis prudentia Motivi auctor „ loquatur Pag. 10. circa initium, dum ait, Evidentiſſimum eſſe, ac probatiſſimum, in Harlemenſi „ Eccleſia ſemper eſſe & conſtanter perſeveraſſe Ca„ nonicos Cathedrales, hosque in hodiernum diem „ per Canonicam electionem corpus Canonicorum „ & Clerum propagaſſe.

Triplicem perplexitatis ſuæ dat rationem.

I. Quod, ut electio illorum fuiſſet legitima, electores eſſe debuiſſent vere præbendati.

II. Quod, eundem in finem, electi viciſſim facti eſſe debuiſſent Canonici præbendati.

III. Quod electi per illam electionem obligari debuiſſent, non tantum ad aſſiſtendum conſilio & opera Epiſcopo; ſed ad reſidendum in Eccleſia Cathedrali, cantandum quotidie in choro, & officia Divina in eadem Eccleſia peragendum.

Illæ enim, ait, *functiones neceſſario adhærent Canonicis Cathedralibus, ſuper quibus electores, nec ipſum Capitulum diſpenſare poteſt.*

Quod ad erectionem Canonicatuum, juxta modernam ac primam Capitulorum inſtitutionem, requiratur præbendæ aſſignatio in §. præcedenti oſtenſum eſt.

Aſt, quod Canonici, etiam Cathedrales, in quacumque rerum, temporumque varietate eſſe nulli queant, niſi deperditis, etiam præter culpam ipſorum, præbendis Canonis primitus aſſignatis, novæ ſucceſſerint, & illhic, & hic omnino negamus. Fruſtra quoque contrarium probare nititur auctor Reſponſi ex Concilii Trid. Seſſ. 24. Cap. 13. & 15. ſiquidem Concilium ibidem agit non de Capitulis, ſed de

Eccle-

Eccleſiis Cathedralibus, quæ imperite auctor confundit.

Et etiamſi de Capitulis ageretur, nihil plane inde conficeret, nam licet, uti ſupra animadverſum eſt, Canonicatus non admittantur, niſi etiam fundentur præbendæ convenientes, nullo tamen modo ſequitur, quod extincta præbenda, eo ipſo extinguatur Canonicatus; ſed tum demum, quando ob defectum congruentis ſuſtentationis, auctoritate ſuperioris, Canonicatus ſupprimuntur, reducuntur, aut aliis uniuntur, quod reſpectu Capituli Harlemenſis numquam factum eſt.

Aſt unde, amabo, auctori Reſponſi conſtat; Canonicos Cathedrales Harlemenſes, & præteritos & præſentes non eſſe Canonicos præbendatos? neque enim Capituli computui illum ego interfuiſſe unquam putem.

Non gaudent quidem præbendis, primitus Canonicatibus ſuis annexis; non deſunt tamen Canonicis Harlemenſibus, ſive ex ſymbolis fidelium, ſive ex bonis patrimonialibus, ſive aliunde, quibus & dignitatem ſuam tueantur, & data occaſione indigentiæ nonnullorum Paſtorum, & Theologiæ Candidatorum ſuccurrere aliquando conſueverunt; ut ita imitentur, vel ſaltem de longe, cooperarios ſuos hac in vinea Domini, de quibus hæc Rovenius ſecundus Vicarius Apoſtolicus.

„ Non potuimus advertere, ait, quod ſeculares
„ Sacerdotes, ex iſtis Provinciis (Fœderatis) oriun-
„ di, particulariter ſtuduerint congregandis divitiis,
„ vel amicis ſuis ditandis. Quinimo, complures,
„ cum ex patrimonio divites eſſent, omnia ſua Ec-
„ cleſiæ impenderunt, & fere pauperes mortui ſunt.
Tract. de Miſſ. Pag 32.

Et ſupra; „ videmus (Laus Deo) in plurimis Sa-
„ cerdotibus Secularibus hoc tempore refloreſcere
„ antiquam pietatem, dum operi propagandæ fidei
„ ſe dedunt, opes, & beneficia ſpernunt, honores
„ contemnunt, labores & pericula, intrepide pro
„ amore Dei & proximi ſubeunt, gregi ſuo invigi-
„ lant, concionibus, confeſſionibus audiendis, cate-
„ chizando, aliisque muneribus ſe occupant. „ Pag. 21.

Liquet ex his omnibus, fruſtra impugnari ab auctore Reſponſi legitimam Capituli Harlemenſis propagationem ob defectum præbendarum, tum quia Canonici moderni legitime ſucceſſerunt in Canonicatus, quibus juxta modernum Eccleſiæ uſum ab initio præbendæ convenientes fuerunt aſſignatæ; tum quia, licet præbendis primitus inſtitutis præter ſuam culpam careant, aliunde tamen ipſis, quæ conſervandæ dignitati ipſorum ſunt neceſſaria, ſubminiſtrantur.

Denique præterire hic non poſſumus, quæ excerpta e relatione ſtatus Miſſionis per Ill. D. Rovenium anno 1643. Sedi Apoſtolicæ exhibita, mire in rem noſtram faciunt: „ quamvis beneficia omneſque præ-
„ bendæ, ait, in manibus A. ſint, nihilominus Ca-
„ pitulum Cathedrale hucusque continuatum eſt, ut
„ etiam nunc habeat ſuum præpoſitum, Decanum,
„ & graduatos Canonicos, & licet Canonici nullos
„ modo recipiant fructus, tamen ſub Vicario Apo-
„ ſtolico in Diœceſi laborant, & plerique Paſtorali
„ officio funguntur. „

Inſtat nihilominus auctor Reſponſi, defectum legitimæ propagationis Capituli ex eo prætendens, quod Canonici moderni, neque ad reſidendum, neque ad cantandum in choro quotidie, nec ad officia Divina in Eccleſia Cathedrali peragenda obſtricti fuerint. Verum Canonicos Harlemenſes modernos legitime propagari potuiſſe, etiamſi ad hæc omnia actu præſtanda, in ſua electione non fuerint obſtricti, docebit ſequens.

§. VII.

Ex eo, quod Canonici Harlemenſes moderni actualiter non reſideant, vel Chorum ad pſallendum quotidie non frequentent, vel Divina officia in Eccleſia Cathedrali non peragant, non ſequitur legitime illos electos non eſſe.

Canonicos Cathedrales ad reſidendum, & pſallendum in choro, ad peragenda in Eccleſia Cathedrali Divina Officia, juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam obſtrictos eſſe, ex Concilio Trident. manifeſtum eſt, Seſſ. 24. c. 12.

Aſt numquid ideo Canonici Harlemenſes electi legitime non erunt, eo quod actualiter in præſenti rerum ſtatu officiis iſtis ſatisfacere nequeant? hoc equidem nemo Vicariorum Apoſtolicorum in Provinciis Fœderatis exiſtimavit, licet omnes in diſciplina Eccleſiaſtica verſati, & de ſtatu Capituli Harlemenſis probe eſſent inſtructi; ſed potius, eo non obſtante, legitimam iſtius Capituli propagationem, ejusque Canonicos, tanquam veros Eccleſiæ Harlemenſis Canonicos, ſemper agnovere.

Liquet hoc ſpecialiter in Rovenio Archi-epiſcopo Philippenſi & Vicario A., qui licet in Republica ſua Chriſtiana, Lib. 1. Cap. 27. cum auctore Reſponſi, & cum Concil. Trid. docuiſſet; *Omnes* Canonicos Cathedrales debere *Divina officia per ſe obire*, ... *Epiſcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti aſſiſtere, & inſervire, atque in Choro ad pſallendum inſtituto, hymnis & Canticis Dei nomen* . . . . . *laudare*; nihilominus uſque ad vitæ ſuæ finem, qui non accidit niſi anno 1651, die 11. Octob. legitimam Capituli Harlemenſis propagationem, ac proinde membra ejus primaria, tamquam veros ac legitimos Canonicos Cathedrales, agnovit.

Sciebant itaque viri Eruditiſſimi, quod licet juxta Eccleſiæ ordinationem erigi non debeant Capitula Cathedralia, in quibus Canonici ad reſidentiam, cæteraque officia ſupra memorata, non adſtringantur, varios tamen eſſe caſus, in quibus juxta Canones ab actuali reſidentia, dictisque officiis Canonici excuſentur. Tales ſunt, (ut videre eſt apud Grana-Niëto in Catena jurium ad Tit. de Cleric. non reſid.) Si exigat Eccleſiæ utilitas, vel ejus neceſſitas, impotentia perſonæ; Et apud Vallenſem ad eundem Tit. Si graſſetur peſtis in loco beneficii, ſi capitales inimicitiæ poſt beneficium obtentum oriantur, ſi juſta & rationabilis corporis neceſſitas, vel morbus obveniant. *Cap. 1. de Clerico ægrotante.* Quidni præ cæteris talis caſus erit, ſi violenter a prædictis omnibus Canonici impediantur?

Cum igitur Capitulum Harlemenſe primitus ita erectum ſit, ut Canonici ejus ad reſidentiam, ad Divina officia per ſe in Eccleſia Cathedrali peragenda, ad chorum frequentandum, &c. obſtringerentur, imo Canonici illi obligationibus iſtis, quoad usque integrum ipſis fuit, ſtudioſe ſatisfecerint, nonne durum plane foret, & inhumanum, ſucceſſores eorum, legitime cæteroquin electos, jure & honore ſuo ob ſolum iſtud extraneum, minimeque ipſis voluntarium impedimentum excidere? Certe Canonicos nuperos Eccleſiæ Embricenſis nemo dixerit Canonicos legitimos non fuiſſe, etiamſi ab anno 26. uſque ad annum 72. præteriti ſeculi uſu Eccleſiæ ſuæ privati, chorum frequentare, &c. ac proinde nec actualiter reſidere illa in Eccleſia potuerint.

Similiter Religioſi, niſi neceſſitas, aut alia quævis juſta, ac legitima cauſa urgeat, ſuis in Monaſteriis reſidere, chorum ad pſallendum frequentare, habitu Religioſo uti obſtringuntur, non minus arcte, quam

Cano-

Canonici Cathedrales ad ea, de quibus ſupra. Et tamen nemo dubitat, quin Religioſi in Provinciis Fœderatis laborantes, iis omnibus eximantur, licet interim veri permaneant Religioſi.

Sane probi, legitimique erant Religioſi, qui integro ſeculo extra Monaſterium ſuum, flammis per Nordmannos exuſtum, peregrinari per varia loca, una cum reliquiis S. Bavonis Eccleſiæ Harlemenſis Patroni, compulſi fuere, & de quibus hæc habet Officium S. Bavonis die V. Octob. lect. V. Noct. 2. Sub
„ ſequentibus annis Nordmanni, Flandriam devaſtantes, Religioſis in fugam actis, Eccleſiam ac monaſterium S. Bavonis concremarunt. Qui cum Abbate unanimiter egreſſi Sacrum corpus Audomarapolin ſecum tranſtulerunt. Cumque vehementior perſecutio vicina ibidem loca invaderet, circa annum Domini octingenteſimum quinquageſimum tertium, Taſradus Abbas cum fratribus Laudunum, Galliæ oppidum, adeuntes, aliaſque Civitates ac Provincias hinc inde peragrantes, continuos fere centum annos cum Sacro corpore peregrinati ſunt. In quibus calamitatibus unicas ſacri theſauri divitias omnibus opibus præponentes, ſub ſecuriſſimo S. Bavonis Patrocinio, conſervata Monaſticæ regulæ diſciplina, fratres ſanctiſſime religionem ſuam propagarunt. „

Si igitur Religioſi iſti veri legitimique permanſerint Religioſi, etiamſi, ob urgentes hoſtium incurſus, per integrum pene ſeculum ſuo in monaſterio reſidere, chorum ibidem frequentare, proventuſque fundationis ſuæ primævæ (niſi forte perexiguos) percipere prohiberentur; quid vetet, hodie Canonicos Harlemenſes Eccleſiæ S. Bavonis veros legitimoſque dici Canonicos, licet ab integro, jam ſeculo, & ultra, Eccleſiæ ſuæ uſu, chori frequentatione, & præbendis primitus Canonis ſuis aſſignatis frui ipſis non ſit integrum? Quidni & legitima fuerit toto eo tempore Canonicorum Harlemenſium propagatio?

Minime ergo & jure & honore ſuo excidiſſe putandi ſunt Canonici Harlemenſes ob impedimentum prædictum: aſt duplici potius honore digni cenſendi, qui durante dicto impedimento dedunt ſe Prædicationi verbi Dei, & curæ animarum, quod longe præcellentius eſt, quam pſallere in choro, & magis conforme inſtitutioni ſuæ Presbyterali, & qualitati ſuæ cooperariorum Epiſcopi, cujus præcipuum Officium eſt Prædicatio verbi Dei, & regimen animarum.

Imo, ea in qualitate Canonicis Cathedralibus potius conſiditur juriſdictio Epiſcopalis *Sede vacante*, quam in qualitate canentium & pſallentium in Choro.

Conſiderarat hæc Epiſcopus Caſtorienſis V. A. dum in Concordia cum Capitulo Harlemenſi anno 1664. 22. Aprilis inita, hæc inter cætera expreſſit.
„ Quia ob temporum malitiam præfatum Capitulum ſuas nequit in Choro exercere functiones, alias ei curas, quas ejus amplitudo ſit magis venerabilis, cenſuimus demandandas, ſcilicet Archi presbyteratus ſollicitudines. Unde præfato Capitulo promittimus, quod ſemper majorem partem Archipresbyterorum ex eo gremio eligemus.

Notari hic merito poteſt, quod Concordiam illam Ill. Caſtorienſis non inierit, niſi prius *perpenſis Capituli fundamentis, ac cum Ill. D. Hieronymo de Vecchiis Internuntio Ap. Bruxellis re communicata.* Ita habent acta Capituli ad annum 1663.

Similiter, licet fateamur cum auctore Reſponſi ad N. VIII. Canonicos Cathedrales juxta primævam Capituli ſui inſtitutionem, obligari etiam ad Epiſcopo aſſiſtendum *opera & conſilio*; id tamen non de actuali ſemper aſſiſtentia, ſed etiam de præparatione animi ad aſſiſtentiam illam, dum ipſis integrum fuerit, exhibendam, intelligendum putamus. Alias, quot in partibus Catholicis reperias quandoque Canonicos Cathedrales ita hebetes, ut omnis aſſiſtentiæ actualis ſint incapaces, quos tamen, eo non obſtante, omnes agnoſcunt ut veros ac legitimos Canonicos Cathedrales, ſi nihil aliud deſit.

Sufficit ergo in finem prædictum, quod in Eccleſia V. G. Harlemenſi ſit Sedes Epiſcopalis, non alio translata, aut extincta (quod in Eccleſia Harlemenſi obtinet) in qua, dum Epiſcopus ſedet, & Canonici requirentur, conſilio & auxilio parati ſint illum adjuvare.

Quam prompto ad hoc fuerint olim, & etiamnum ſint, animo, tum prædeceſſores noſtri, tum moderni Canonici Harlemenſes, teſtari poſſent & Ill. D. Sebaſtenus, &, ſi adviverent, Anteceſſores ejus V. A.

Et ſane, qui toties, & tam affectuoſe Vicariis Apoſtolicis, licet proprii ipſorum non eſſent Epiſcopi, & *conſilio & opera* (uti multipliciter ex actis Capituli Harlemenſis demonſtrari poſſet) aſſiſtere conſueverunt, quam non eidem libenter, ſi integrum ipſis foret, proprio ſuo Epiſcopo, quacumque data opportunitate, pro modulo ſuo ſuccurrerent.

Licet ergo cum auctore Reſponſi ad N. VIII. *functiones* Canonicorum ſupra memoratas adeo ipſis *neceſſario* ſupponeremus *adhærere*, ut ſuper illis *electores, nec ipſum Capitulum poſſit diſpenſare*, minime tamen concederemus actualem inobſervantiam dictarum functionum illegitimam effeciſſe Capituli Harlemenſis propagationem, cum vel ſola neceſſitas, quæ legem non habere vulgo dicitur, electionem modernam Canonicorum Harlemenſium, a communi iſta lege eximere merito cenſenda ſit.

Videndum ergo ſupereſt, an auctor Reſponſi, argumentum auctoris Motivi, petitum ex Concordiis, inter Vicarios A. & Capitulum Harlemenſe initis, felicius retundat, quam argumenta ejus ex ratione deſumpta refutavit. Hunc in finem ſit.

§. VIII.

Liquet ex Concordia, inter Ill. Rovenium V. A. ex una, & Capitulum Harlemenſe ex altera parte inita, poſterius a priore, non tantum nomine ac titulo tenus, ſed reipſa agnitum fuiſſe, tanquam verum ac legitimum Capitulum Sede vacante.

Controverſiæ cardinem, ſuper qua inter prædictos Concordia inita eſt anno 1616. (uti refert auctor Motivi, pag. 4.) in his verbis exponit vel ipſe titulus Concordiæ eidem præfixus, qui eſt iſte;

„ Articuli concordiæ initæ inter Ill. ac R. Philippum Rovenium Archiep. Philipp. & per Fœderatas Belgii Provincias Vic. Apoſtolicum, ex una;

„ Et R. D. Decanum, & Capitulum Cathedrale Eccleſiæ Harlemenſis, *vacante Sede*, ex alia parte, ſuper juriſdictionem, & adminiſtrationem Eccleſiæ, & Diœceſis Harlemenſis.

Vel ex ſolo hoc titulo liquet, Capitulum Harlemenſe, non tantum a ſeipſo, ſed a Vicario Apoſtolico habitum id temporis fuiſſe tanquam Verum & legitimum Cathedrale Capitulum Eccleſiæ Harlemenſis. Ut quid enim operoſam iſtam concordiam, *prævis etiam Juriſperitorum conſultationibus*, & de conſilio Ex. D. Jacobi Janſonii S. T. D. inire Prælub iſti libuiſſet, ſi Capitulum Harlemenſe cum auctore Reſponſi putaſſet *ſine lege, ſine Canone propagatum*, &

non

non potius *tanquam Verum ac legitimum Capitulum* honoraſſet.

Quid opus erat, ſuper juriſdictionem, & adminiſtrationem Eccleſiæ Diœceſis Harlemenſis, convenire cum Capitulo, quod nullo jure juriſdictionem ullam, aut adminiſtrationem in prædicta Eccleſia & Diœceſi prætendere poterat, qualem certe prætendere nullatenus potuiſſet, ſi omni jure Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, competente excidiſſet?

Denique, ut quid Vir ille ſagaciſſimus, concordiam hanc inire voluiſſet cum Capitulo Harlemenſi, potius quam cum Capitulis Middelburgenſi, Leovardienſi, Daventrienſi, niſi Capitulum Harlemenſe, ut *Verum ac legitimum Capitulum* Eccleſiæ Cathedralis *Sede vacante* ſuſpexiſſet, quam opinionem de aliis non habeat.

Caput itaque præcipuum controverſiæ inter partes prædictas exortæ non ita erat, ſuper vera, legitimaque Capituli Harlemenſis exiſtentia, an ſcilicet *Verum* illud tunc eſſet, *ac legitimum Capitulum*; quam (uti obſervavit auctor Motivi) ſuper exercitio juriſdictionis ordinariæ Epiſcopalis; „ Prætendente nimirum Vicario Apoſtolico, vigore ſuæ generalis „ delegationis ad omnes Provinciarum Confœdera „ rum Epiſcopatus, eam ſibi quoque in Epiſcopatu „ Harlemenſi, æque ac in aliis Epiſcopatibus competere.

„ Econtra vero contendente Capitulo, eam ſibi „ de jure communi, & ordinario competere, ſibique jus eſſe eam per ſuum Vicarium, aut per ſuos „ Vicarios exercere.

Et hinc, licet perſuaſum Capitulo foret juriſdictionem ordinariam ſibi in Diœceſi Harlemenſi competere, lubens tamen, pro teſtificanda ſua erga Sedem A. reverentia, Vicarium A. agnovit pro vero & legitimo ſuperiore, per Sedem A. Fœderatis Belgii Provinciis, ſingulisque earum Epiſcopatibus vacantibus præfecto; idque in eum effectum, ut non tantum Pontificales, ſed etiam Epiſcopales vices ſubeat, quoad juriſdictionem, neque extraordinario dumtaxat, ſed etiam ordinaria (durante ſuo Vicariatu A.) gaudeat poteſtate; abſtrahendo tamen, pacis cauſa, an is ordinariam hanc auctoritatem in qualitate Vicarii A., an vero ex Capituli commiſſione exercere.

Quam hoc non gratis aſſeratur, patet, tum ex articulo 2. ejuſdem Concordiæ, tum ex aliis.

Tenor articuli 2. hic erat: *Non obſtantibus præmiſſis, agnoſcat Vicarius A. Verum ac legitimum Harlemi exiſtere Capitulum, cui etiam Sedis vacantis jura liquido ipſi competentia inviolata, integraque ſervare conabitur, ac pro ſtatutorum dicti Capituli conſervatione pro ſuo modulo laborabit.*

Ex quibus verbis, ait auctor Reſponſi ad N. IX, concludit auctor Motivi, Capitulum Harlemenſe eſſe agnitum, cui etiam Sedis vacantis jura liquido competant.

Quidni Recte? ſcilicet (ſi auctori Reſponſi fides) ob triplicem hanc rationem.

I. Quia „ tantum dicitur, quod Vicarius Apoſto- „ licus ſervare conabitur Capituli illius jura *liquido illi* „ *competentia*, hoc eſt, ſi quæ illi competunt, id „ quod iſthic non aſſeritur. „

II. Quia, “ per iſtam Concordiam nullum jus par- „ ticulare illi adjicitur, ſed indeciſa (quantum ad jura „ ipſius) manent omnia. „

III. Quia, “ cum Cathedrales Harlemenſes, nec „ caput, nec membra vera, nec functiones, nec jura „ vera & realia, arbitratoribus exhibuiſſent, vacuo „ honoris nomine, & inanibus Capituli titulis dimiſſi „ ſunt.

Quam hæc futilia, & gratis aſſerta!

Et ad primum quidem quod attinet, eo ipſo, quo Vicarius A. Capitulum Harlemenſe tanquam *Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale vacante Sede* agnovit, (qualiter ipſum illud agnoviſſe, tum ex Titulo, tum ex articulo 2. Concordiæ eſt manifeſtum) clare ſequitur Vicarium A. judicaſſe, Capitulo iſti jura Sedis vacantis indubie competere, cum certum ſit, aliis quibusque Capitulis Cathedralibus *Sede vacante* indubitata quædam jura competere, qualia ſunt, judicare, condemnare, abſolvere, excommunicare *Sede vacante*, vice Epiſcopi, perinde ac ſi Epiſcopus viveret, *Cap. his quæ ſup. de Majorit. & obed.* Epiſcopi vices ſupplere in iis omnibus, quæ ipſi *ut Epiſcopo* competunt, niſi ſpecialiter excipiantur. Quia vero quædam ſunt de quibus liquido non conſtat ea Capitulis *Sede vacante* competere, hinc caute in articulo prædicto addixit dumtaxat Vicarius A., ſe conaturum Capitulo Harlemenſi Sedis vacantis *jura liquido ipſi competentia*, inviolata, integraque ſervare.

Aſt forte veritati aliquid propinquius divinavit auctor Reſponſi, dum putavit per Concordiam ſupramemoratam, *nullum jus particulare Capitulo Harlemenſi adjici, ſed indeciſa (quantum ad jura ipſius) manere omnia.*

Aſt ſolo articuli 4. tenore opus eſt, ut auctoris iſtius hallucinatio detegatur. Quid enim magis infeſtum infundatæ ipſius aſſertioni, qua ſuſtinet poſt Concordiam ſupra memoratam *indeciſa* (quantum ad jura Capituli) *manere omnia*?

En hic tenorem art. 4. “ Habebit Vicarius Capi- „ tuli facultatem, per totam Diœceſim viſitationes „ congruis temporibus inſtituendi, defectus corri- „ gendi, aut emendandi, Miſſiones Sacerdotum, ac „ Religioſorum foris adventantium examinandi, cau- „ ſas qualcumque ad forum Epiſcopale pertinentes „ cognoſcendi & dijudicandi, modo tales fuerint, „ quæ *liquido jure* ad Capitulum Sedis vacantis per- „ tinere dignoſcuntur. „

Qui poterat profiteri apertius V. A., Capitulum Harlemenſe eſſe *Verum*, *ac legitimum Capitulum Cathedrale Sede vacante*, quam talia ei concedendo, quæ nonniſi Capitulis iſtiusmodi certo competunt; adeoque nihil a mente ſua eſſe alienum magis, quam quod ipſi affingit auctor Reſponſi, nimirum; *Rovenium pacis amore Capitulum Cathedrale admiſiſſe nominis tantum honore ſubnixum: Nullum jus particulare per Concordiam iſtam Capitulo Harlemenſi adjectum fuiſſe: indeciſa (quantum jura ipſius attinet) manere omnia?*

Denique quod jus liquidius ſpectat ad Capitulum Sede vacante, quam facultas litteras dimiſſoriales concedendi? jam vero Capitulum Harlemenſe, hanc ſibi in Concordia memorata facultatem reſervaſſe, ex articulo VI ad oculum patet.

„ Quod ad litteras dimiſſoriales dandi facultatem „ attinet, (verba ſunt Concordiæ) liberum erit iis „ qui ſunt ex Harlemenſi Diœceſi, eas vel a Vicario „ A. vel a Vicario Capituli Harlemenſis petere. „ Utique declarare ita voluit Ill. Antiſtes, ſe non in vanum dixiſſe in art. 2. conaturum ſe Capitulo Harlemenſi *Sedis vacantis jura liquido ipſi competentia, inviolata, integraque ſervare.*

Quis poſt hæc credat (quod tamen prætendit auctor Reſponſi) *Capitulum Harlemenſe per hanc cum Rovenio Concordiam ſuæ ruinæ & extinctioni ſubſcripſiſſe? Rovenium pacis amore Capitulum Cathedrale admiſiſſe, nominis tantum honore ſubnixum?* Denique Capitulum Harlemenſe, Capitulum vocari eo fere ſenſu, quo homo mortuus vulgo adhuc dicitur homo? Hoc credetur, dum homo mortuus non vulgo, ſed vere dicitur verus & vivus homo, eique vere competent actiones vere vitales; quemadmodum a Rovenio vere, & ſincere Capitulum Harlemenſe vocatum eſt, *Verum ac legitimum Capitulum Sede vacante*, cuique tribuit

actiones

actiones iſtiuſmodi Capitulo proprias, uti jam viſum eſt.

Denique ut ad oculum pateat, falſum eſſe, quod prætendit author ille ad N. IX., Nempe Capitulum Harlemenſe vel re ipſa, vel ex mente ſua, vel ex mente Rovenii, per Concordiam iſtam ſuæ ruinæ & extinctioni ſubſcripſiſſe, caute in fine articuli VI. inter partes conventum eſt in hunc modum.

„ Si vero difficilis ad Vicarium Apoſtolicum fuerit „ acceſſus, vel contigerit eum officio defungi, vel e „ vita excedere, manebit hac in parte (uti in aliis, Ex. „ G. in collationibus Paſturatuum, de quibus in art. „ V.) jus Capituli integrum & illæſum, cujus Vica„ rio, ſicut & Vicario A., nulla ex parte per hæc con„ venta præjudicabitur.

Si extinctum erat Capitulum Harlemenſe per art. I. Concordiæ, qui poterat illud reſuſcitare Rovenius in art. VI. cum juxta authorem Reſponſi ad N. IX. *Authoritas ipſi deficiebat, ut illud contractu aliqua reipſa Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale efficeret*, attento maxime, *quod illi veræ partes, jura, & functiones a Canonibus, & Concilio Trid. requiſita, jam deerant a ſeculo?*

Quantum hic author Reſponſi aberrat a vero? Etenim inter annum 1572. quo, ipſo fatente, tandem e Sede Epiſcopali dimiſſus eſt ſecundus & ultimus Epiſcopus D. Godafredus a Mierlo, & quo Capitulum Cathedrale ſuis adhuc pollebant *partibus, juribus, & functionibus*, & inter annum 1616, quo inita eſt memorata Concordia, non integrum ſeculum, ſed ſoli effluxere anni circiter 44.

Aſt quid conjecturis nobis opus, ubi re ipſa convincimur? conſtat enim ex actis Capituli, Capitulum Harlemenſe juriſdictione ſua V. G. Paſtores conſtituendo, &c. de qua in art. VI. Concordiæ, uſum fuiſſe, ſive, dum difficilis ad Vicarium A. erat acceſſus, ſive dum e vita exceſſerat; lubet hoc variis exemplis confirmare in

§. IX.

Demonſtratur ex actis Capituli Harlemenſis, Capitulum iſtud per Concordiam cum Ill. D. Rovenio, Vic. A. anno 1616. 4. Julii initam, neque ex mente Ill. D. jam memorati, neque ex mente ſua, ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſiſſe.

Dilucidius demonſtrari id nequit, quam oſtendendo, Capitulum illud juriſdictione, quam ſibi ante initam Concordiam competere cenſebat, etiam poſt illam initam, Ill. præfato minime repugnante, aliquando exercuiſſe.

Hunc in finem revocanda dumtaxat in memoriam ſunt, quæ ſuperiori §. deſcripta ſunt ex articulo VI. dictæ Concordiæ, & inter alia poſtrema hæc articuli iſtius verba:

„ Si difficilis ad Vicarium A. fuerit acceſſus, vel „ contingerit eum officio defungi, vel e vita exce„ dere, manebit hac in parte, *ſcilicet in conceſſione* „ *Dimiſſorialium* (uti in aliis, E. G. in collatio„ nibus Paſtoratuum de quibus in art. V.) jus Ca„ pituli integrum & illæſum, cujus Vicario, ſicut & „ Vicario A. nulla ex parte per hæc conventa præju„ dicabitur.

Tria circa partem hanc articuli merito obſervanda occurrunt.

Primum eſt, quod cum anno 1640. occaſione famoſæ cujusdam ſententiæ, apud rerum Miſſionum iſtarum peritos paſſim notæ, longo tempore ſe occulere compulſus fuerit Ill. D. Rovenius, atque ita *difficilis*, juxta verba articuli, *ad Vicarium A. fuerit* tempore diuturno *acceſſus*, Capitulum cenſuerit integrum ſibi eſſe, iſtis in circumſtantiis jure ſuo, & juriſdictione, ſibi *Sede Vacante* competentibus uti.

Juvat hoc exemplis aliquot ex actis Capituli Harlemenſis confirmare.

Anno 1642. die 10. Sept. in Capitulo ordinario vocum pluralitate in Decanum Capituli electus eſt D. Balduinus Catzius.

Statutum eſt, ut DD. Præpoſitus & Caterus Alkmariam, Schagam, Texeliam viſitent.

Anno 1642. die 10. Octob. in Capitulo ordinario reſolutum eſt, quod labor in Hugooiſwerta permittatur DD. Grote Crucio, & Voorenbeckio.

Monebit D. Præpoſitus D. Joannem Simonis, ut laboret in Wydeneſſe.

Actum de Berkhouta conjungenda Spierdijk.

Anno 1643. die 5. Feb. in Cap. ord. in locum D. Cornelii Haſſe, Sacellani Harlemenſis defuncti, electus eſt D. Cornelius Heynius, qui die 6. Feb. facta fidei profeſſione ad manus D. Decani, ſolemniter introductus eſt.

Anno 1645. die 3. Julii in Capitulo ord. reſolutum, coram Wieringanam D. Petro Schouten, brevi Lovanio evocando, offerendam eſſe.

Anno 1645. die 3. Octob in Cap. ord. legitur: Ylpendamum ab Ampl. D. Præpoſito miſſus eſt M. Lambertus, qui & ruſticis placet, & a Toparcha admiſſus eſt.

Paſtoratum Harlemenſem, ad inſtantiam D. Præpoſiti, ſuſcepit D. Blommartius, Sacellanatum ſuum reſignans in D. Guiljelmum van Sanden.

Anno 1646. die 3. Julii, cum in Cap. ord. relatum foret, poſſe novum Paſtoratum erigi in Rheno Burgo & Oeſtgeeſt, placuit, ut cum conſenſu Capituli eidem præficiatur M. Franciſcus.

In Cura utriuſque Blokker, obitu M. Cornelii Dignoris vacantium, inſtituetur D. Janſens.

Anno 1647. die 15. Jan. in Cap. ord. reſolutum, ut Caſtlagianis detur M. Petrus van Rhijn.

Cum Toparcha Aſſendelſius Religioſum aliquem, ſuo in pago, Paſtori adjunctum vellet, fortiter & humane ipſi ſeſe DD. Capitulares oppoſuerunt.

Anno 1647. die 29. Aprilis in Cap. ord. relatum eſt Texeliæ optime eſſe cum D. Twyſt, fidelibus id cum lacrymis & gratiarum actione coram D. Præpoſito atteſtantibus.

Anno 1648. die 14. Jan. in Cap. ord. legitur, in Hem. D. Albertum Buytendijk Paſtorem eſſe inſtitutum.

Item, Hornæ D. Poulijk deſerviet: D. Benſchop deſerviet iis in locis, quæ ipſi aſſignavit D. Caterus, ſecundum factam ſibi a D. Præpoſito poteſtatem, & Capituli decretum.

Hæc e pluribus aliqua, ut liqueat dici non poſſe, Capitulum, ſaltem ex mente ſua, per memoratam Concordiam *ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſiſſe*. Quod vero neque id fecerit ex mente Rovenii, V. A. vel inde patet, quod exercitio prædictorum juris & juriſdictionis non tantum non contradixerit, ſed directe potius illud quandoque approbarit.

Ita E. G. electionem D. Balduini Catzii in Decanum apprime ſibi placere, ubi primum ei innotuit, litteris ad D. Præpoſitum datis ſignificavit. In actis Cap. anno 1642. 10. Octob.

Similiter, quod D. Blommartius Paſtoratum Harlemenſem ad inſtantiam D. Præpoſiti acceptaverit, ſuumque Sacellanatum reſignarit in D. Guiljelmum van Sanden, quoad utrumque probavit Vicarius A., uti teſtantur acta Capituli anno 1645. 3. Octob.

Alterum, quod circa prædictum articulum obſervandum occurrit eſt, quod non tantum in caſu difficilis ad Vicarium A. acceſſus, ſed vel maxime in caſu obitus ejusdem, *jus Capituli circa prædicta manebit integrum & illæſum*. Et hinc ſuo hoc jure poſt obitum Rovenii V. A. frequenter uſum eſt Capitulum Harlemenſe, uti in §. ſequenti latius oſtendetur.

Digitized by Google

Denique, qua veri ſpecie ab authore Reſponſi aſſertum eſt, quod Capitulum Harlemenſe per initam cum Rovenio Concordiam *ruinæ ſuæ & extinctioni* ſubſcripſerit, utpote in cujus articulo VI. expreſſe ad calcem legitur; *cujus* (Capituli) *Vicario ſicut & Vicario A. nulla ex parte per hæc conventa præjudicabitur*? Quis putet, *per conventa hæc* Vicario Capituli *nulla ex parte* præjudicatum eſſe, ſi credat cum authore Reſponſi *per hæc conventa* Capitulum ipſum, cujus Vicarius miniſter dumtaxat eſt, *ruinæ ſuæ* & *extinctioni* ſubſcripſiſſe? verum a Rovenio ad ejus ſucceſſorem Jacobum De La Torre Archi epiſcopum Epheſinum & V. A. progrediamur, ejus circa jam dicta mentem expiscaturi.

§. X.

Quid cenſuerit de Capitulo Harlemenſi Jacobus De La Torre Archi epiſcopus Epheſinus V. A.?

R. Eadem plane, quæ Ill. D. Rovenius, immediatus ejus in Vicariatu A. prædeceſſor.

Obſervavit hoc author Motivi P. 6. ubi notat, *Archi-epiſcopum Epheſinum Concordiam* ſupra-memoratam, *in omnibus ſuis articulis anno* 1656. *die* 17. *Julii probaſſe, &, in quantum opus, renovaſſe.*

Hæc omnia ſilentio præteriit author Reſponſi, convictus nimirum, ex iis quæ jam dictis ſubjunxit author Motivi, Vicarium illum Apoſtolicum, agnoscendo Capitulum Harlemenſe *tanquam Verum ac legitimum Capitulum*, illud non admiſiſſe uti *Capitulum Cathedrale nominis tantum honore ſubnixum*, ſed uti Capitulum, quod jure Capituli, Sede vacante, vere gauderet.

Liquet hoc manifeſte ex articulo ſpectante collationem Beneficiorum, Paſtoratuum, & ſimilium, quem articulis Concordiæ memoratæ ſuperadditum V. A. voluit, & in quo conventum eſt in hunc modum.

„ Conſtitutio prima Paſtorum . . . . per modum
„ proviſionis futura ſit penes Dominos de Capitulo
„ prædicto, dum interea de negotio informemur, ac
„ eandem dicti Capituli conſtitutionem ratam habea-
„ mus, prout ratam habituri ſumus, niſi legitimæ ob-
„ ſtiterint rationes.

Tantumne juris V. A. Capitulo Harlemenſi tribuiſſet, ſi illud cum authore Reſponſi crediſſet, *ſine lege, ſine Canone propagatum? nominis tantum honore ſubnixum?* Denique *cui veræ partes, jura, & functiones, a Canonibus & Conc. Trid. requiſita, jam deerant a ſeculo?*

Abſit, ut Capitulo tam deformi tantum honoris & juris tribuiſſet V. A., ſi eadem cum authore Reſponſi ſenſiſſet; præſertim cum ſciret, jam diu ante ſignatam a ſe & a Capitulo memoratam Concordiam, Capitulum Harlemenſe, non tantum ſibi vendicaſſe, ſed & reipſa exercuiſſe jura Capitulis *Sede vacante* competentia.

Talia ſunt E. G. ſequentia, quæ in actis Capituli reperiuntur.

Anno 1652. die 22. Octob. in locum defuncti Eximii ac Ampl. D. Leonardi Marii, Præpoſiti & Vicarii Capituli, in Capitulo extraordinario electus eſt communibus ſuffragiis A. D. Balduinus Catzius Capituli Decanus.

Anno 1652. die 20. Novemb. in Capitulo D. Ebbius communi ſuffragio in Paſtorem Amſtelodamenſem electus, acceptavit Paſtoratum Antiqui lateris, ut vocant.

Eodem die ſtatutum, ut in locum D. Fonteyn conſtitueretur Amſtelodami D. Bartholdus Engelius.

Anno 1652. diebus 27. & 28. Decembris in Capitulo extraordinario, cui pro prima vice interfuit Ill. De La Torre Archiepiſcopus Epheſinus V. A., poſt manus ejus oſcula, & amicam congratulationem ſuper felici ejus adventu, ſtatutum, ut tres ex Capitulo deputati monerent primariam Begginarum Amſtelodamenſium, ut ſe cum ſuis in horam decimam ſequentis diei præpararet *ad agendum cum Capitulo de Paſtore ſibi præficiendo.*

Die 28. Novembris Ill. D. Vicarius A. D. Ebbio, die 20. Novembris in Paſtorem a Capitulo electo, benedictionem ſuam impertiit.

Anno 1656. die 27. Octobris in Capitulo Ord. auditi ſunt D. Houtewael & D. Joannes Victoris, habentes controverſiam circa terminos ſuarum Parochiarum. Reſolutum eſt, quod DD. Copallius, Crucius, & Ebbius locum adirent, & ibi negotium expedirent.

Anno 1655. die 2. Martii in Capitulo auditus eſt D. Jacobus Eemgenberg, contra quoſdam petentes ſeparationem Sacerdotum Jacobi Roſendalii, & cognati ejus, una & diviſionem pagorum. Reſolutum fuit, quod pacis cauſa ſimul promiſcue laborabunt.

Ejusdem anni die 15. Octobris in Capitulo extraordinario permittitur D. Aldewereld deſervire Beemſtranis, quatenus illi Paſtori Purmerendano antehac ſubfuerunt.

Anno 1656. die 4. Julii in Capitulo ordinario relatum eſt:

1. Aelſmerianis eſſe proviſum per D. Cuyſten.
2. In Noortwijk per D. Langeveltium.
3. Statutum eſt, prohibendam eſſe adminiſtrationem Paſtoralium D. Baereno.

Sufficiunt hæc pauca e pluribus, ad demonſtrandum, Capitulum Harlemenſe jure uſum eſſe Capituli *Sede vacante*, etiam ante initam Concordiam cum Ill. D. De La Torre Archi epiſcopo Epheſino V. A. utpote quæ non niſi 17. Julii 1656. inita & ſignata fuit, tum ab ipſo, tum ab octo Capitularibus.

Quot non querelas adverſus hoc Capitulum ad Apoſtolicam Sedem delatas ab Ill. illo viro oportuiſſet, ſi cum authore Reſponſi ſenſiſſet, Capitulum Harlemenſe *ſine lege, ſine Canone eſſe propagatum, tantum nominis honore eſſe ſubnixum*, ſive titulum habere ſine re?

Aſt, quia viciniora cenſebat honori Capituli, ac proinde & profectui Eccleſiæ R. Catholicæ in Provinciis Fœderatis, quæ plurimum incrementi a prudenti Capituli iſtius directione frequenter mutuata eſt; hinc honorificum illud teſtimonium reddere venerabili iſti Collegio non eſt veritus coram SS. D. Alexandro VII. P. M. in ſcripto, quod ad Urbem miſit anno 1656. cujus hæc erat inſcriptio:

„ Relatio, ſeu deſcriptio ſtatus Religionis Ca-
„ tholicæ in Hollandia, eique Confœderatis Pro-
„ vinciis, a Jacobo De La Torre Archi epiſcopo
„ Epheſino V. A. collecta, & exhibita SS. D. N.
„ Alex. VII. atque Eminentiſſimis ac R. S. R. E.
„ Principibus, ac Cardinalibus S. Congregationis
„ de Propaganda fide, Calendis Aprilis anno D.
„ 1656."

Ejusdem Libelli Pag. 215. inter alia de Harlemo Scribit:

„ Supereſt etiam nunc Harlemi Capitulum Cathe-
„ drale ex novem gratuitis Canonicis, Decano &
„ Præpoſito conſtans, qui & cum Vicarii Apoſtolici
„ correſpondentia juriſdictionem Eccleſiaſticam per
„ totam hanc Diœceſim exercent."

Jam vero, ſi D. De La Torre agnovit Capitulum hoc tamquam Cathedrale, & juriſdictionem habens, & exercens; ſi hoc anno 1656. Sedi Apoſtolicæ expoſuit; ſi id Sedes Apoſtolica ſibi diſplicere Capitulo per id temporis nunquam vel per litteras

ſigni-

ſignificavit, vel oretenus per miniſtros ſuos ſignificari eidem juſſerit, qua ratione dicitur jam pridem Capitulum iſtud extinctum, nonniſi Capituli nomen retinuiſſe? aut quis ægre ferat, hodie Capitulares jura ſua aſſerere, ac ſtrenue defendere adverſus quosdam, qui per ob- vel ſubreptionem Pontifici factam, eosdem Capitulares omni jure, nullo juris ordine ſervato, exuere ſtudeant?

Aſt forte poſt initam eum Vicario B. Concordiam ablata Capitulo eſt omnis jurisdictio, Capitulis Sede Vacante competens?

Contrarium patet ex actis Capituli Harlemenſis hic annexis.

Anno 1657. die 4. Aprilis in Capitulo ord. reſolutum eſt, mittendum in Texeliam D. van Baeren.

D. Gaelium mittendum in Calverdijk.

Heyloam miſſus eſt D. Ooms per modum proviſionis.

Communibus ſuffragiis electus eſt in Cenſorem librorum Erud. D. Joannes Stenius.

Anno 1657. die 9. Octobris in cap. ord. reſolutum eſt, quod D. Gaelius maneat in Calverdijk.

Petente Ill. ut D. Heere Paſtoratum in Noortwijck, aut in loco de Kley obtineat, reſolutum eſt oportere, ut Ill. alterutra ex parte ſatisfiat.

Anno 1658. die 15. Jan. reſolutum eſt, ut D. Schottus per Erud. D. Vetkampen Canonicum Harlemenſem inſtalletur in Paſtoratu Heyloenſi.

Anno 1659. die 22. Aprilis concluſum aſt in Capitulo, quod viſitatio facienda ſit, & Epiſcopi & Capituli nomine.

Tria ex his liceat concludere.

I. Archi epiſcopum Epheſinum, etiam poſt initam cum Capitulo Concordiam, agnoviſſe Capitulum Harlemenſe tanquam *Verum ac legitimum Capitulum Sede vacante.*

II. Capitulum iſtud, etiam poſt initam eandem Concordiam, jure, *Sede vacante*, Capitulis Cathedralibus competente uſum fuiſſe, neque Sede Apoſtolica, neque Vicario A. contradicentibus.

Denique Concordiam inter Vicarios A. A. Rovenium & De La Torre ex una, & Capitulum Harlemenſe ex altera partibus initam, a S. Sede (pro noſtra ſcientia) numquam fuiſſe reprobatam.

Hoc ſcimus quod anno 1659. die 18. Sept. in Capitulo ord. relatum ſit, DD. Decanum & Copallium egiſſe cum Ill. D. Internuntio Apoſtolico Bruxellis tum degente, eamque ſuaſiſſe, ut cum Epiſcopo Trallenſi, Coadjutore Epheſini, durante mentis infirmitate poſterioris, Concordiam inirent, ſub iisdem conditionibus, ſub quibus convenerant cum Ill. Philippenſi & Epheſino, utpote quam teſtabatur ſibi minime diſplicere.

Sufficient hæc (ut ſperamus) æquo lectori, ut nobiſcum cenſeat, merito a nobis primo hujus refutationis noſtræ capiti præfixum eſſe hunc titulum;

Oſtenditur, ab auctore Motivi juris fundate aſſertam, & ab auctore Reſponſi ad illud Motivum infundate negatum eſſe, Capitulum Harlemenſe non tantum fuiſſe ſua in erectione, ſed & ſuo in progreſſu permanſiſſe Verum ac legitimum Capitulum.

Procedendum modo ad Scripti hujus

CAPUT SECUNDUM.

In quo reſpondetur iis, quæ auctor Reſponſi objicit adverſus reſolutionem auctoris Motivi ad quæſtionem ſecundam ei propoſitam.

§. I.

Breviter exponuntur, quæ auctor Motivi allegat, ad probandum, quod Capitulum Harlemenſe, in præſenti Miſſionis Hollandicæ ſtatu, poſſit exercere per ſuum Vicarium, ea quæ de jure communi competunt Capitulo Cathedrali Sede Epiſcopali vacante.

Auctor Motivi probaturus ſecundam ſcopi ſui partem, quæ erat, oſtendere, quod merito cenſeatur in præſenti rerum ſtatu Sedes Harlemenſis vacare ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus, & jurisdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, competunt, ſupponit, unaque & auctoritatibus & rationibus confirmat ſequentia.

I. Quod a naſcentis Eccleſiæ exordiis, Eccleſiaſticum regimen fuerit penes Epiſcopos & Clerum ſingularum Eccleſiarum, Motiv. p. 17.

II. Quod creſcente labentibus ſeculis Presbyterorum, Diaconorum, & Clericorum numero, cœperint quidam e Clero ſeligi, qui nomine totius Cleri Epiſcopo proprius aſſiſterent, & quorum conſilio & aſſenſu negotia Eccleſiaſtica expediret, & quorum corpus poſterior ætas Capitulum Cathedrale nuncupavit. P. 17. & 18.

III. Quod, licet ſacri hujus corporis, ſive *Senatus*, Epiſcopus ſit caput, ejus tamen incolumitas actualem capitis iſtius exiſtentiam non requirat. P. 18.

IV. Quod ab exordio Eccleſiæ Clerus, Epiſcopo defuncto aut a functionibus impedito, regimen ſuſceperit, totamque curam Paſtoralem habuerit. Ibid.

V. Quod jam pridem Capitulum Cathedrale, priſtinum Clerum cum Epiſcopo repræſentans, Eccleſia ita ordinante, curam & regimen Eccleſiæ, deficiente Epiſcopo, ſuſcipiat. P. 19.

VI. Quod Capitulum Harlemenſe, cum poſt mortem Godofredi Mierlo, Epiſcopi Harlemenſis, nemo illam Sedem Epiſcopalem, tanquam proprius Epiſcopus, uſque nunc impleverit, haberi debeat tanquam Capitulum *Sede vacante.*

Denique poſteaquam & aſſeruit, & probavit Sedem haberi pro vacante ad eum effectum, ut Capitulum queat uti juribus & jurisdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, competunt, non tantum per mortem naturalem Epiſcopi, aut alias ſpecies veræ vacationis, puta depoſitionis, aut translationis ad aliam Eccleſiam; ſed etiam per ſolam Epiſcopi a paganis, aut a ſchiſmaticis captivitatem, ob remotiorem, & diuturniorem a Sede ſua abſentiam, denique ob ejus ab Epiſcopatu, aut a functionibus ſuſpenſionem; tandem concludit auctor Motivi quod cum Archi epiſcopus Sebaſtenus, qui ne proprius quidem eſt Sedis Harlemenſis Epiſcopus, eo tempore, quo Motivi auctor ſcribebat, & in remotis ageret, & inſuper a ſuo Vicariatu auctoritate Apoſtolica foret ſuſpenſus, Capitulum Harlemenſe queat reſumere exercitium jurisdictionis ſuæ, quæ ſibi, tanquam Capitulo *Sedis vacantis*, ſemper inhæſit.

Motivi auctorem plene intentum ſuum, atque ita victoriam obtinuiſſe, ſi vera hæc omnia forent, prævidens auctor Reſponſi, plurima in contrarium, tum in I., tum in II. reſponſi ſui parte allegat, quibus ſi non plane victoriam antagoniſtæ ſuo eripiat, remoretur tamen. En hic præcipua.

I. Negat, quod ab exordio Eccleſiæ Clerus, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen ſuſceperit, totamque curam Paſtoralem habuerit.

II. Aſſerit & Cathedram, & Sedem Harlemenſem collapſam & everſam modo eſſe, ac proinde dici non poſſe *vacantem.*

Denique oſtendere ſatagit, ſuſpenſionem Sebaſteni non eſſe rationem ſufficientem, ob quam Capitulum Harlemenſe cenſeatur poſſe gaudere in præſenti rerum ſtatu juribus, & jurisdictione, quæ de jure communi, & ex diſpoſitione Concilii Trid. Capitulis Cathedralibus *Sede vacante* competunt.

Singula penitius nonnihil diſpiciamus in §. §. aliquot ſequentibus.

§. II.

Clerus ab exordio Eccleſiæ, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen ſuſcepit, totamque curam Paſtoralem habuit.

Qui ea, quæ ſive in Motivo juris, ſiva in exigua hac lucubratione, pro vera Capituli Harlemenſis exiſtentia, legitimaque ejus propagatione dicta ſunt, attente perpenderit, merito concludet, auctori Motivi opus probatu minime fuiſſe, quod Clerus ab exordio Eccleſiæ, *defuncto Epiſcopo, aut a functionibus impedito*, regimen ſuſceperit, &c. Siquidam ſcopus ejus unus hic erat; nempe oſtendere, Capitulum Harlemenſe *Verum* etiamnum *ac legitimum eſſe Capitulum*. Siquidem rite hoc per ipſum demonſtrato, evidens erat, juxta modernam Eccleſiæ diſpoſitionem, regimen Sedis vacantis penes Capitulum iſtud eſſe, ſive olim regimen iſtud penes ſolum Clerum, ſive apud Clerum una cum *viſitatore* fuerit, uti prætendit auctor Reſponſi, de quo plura inferius.

Abſit tamen, ut ſi id probaſſet, idcirco exiſtimandus foret, (uti vult auctor Reſponſi) *invitis Canonibus*, antiquum Eccleſiæ regimen novo, eique perfectiori velle ſurrogatum, cum id ad ſummum inde conſequens foret, iſtis in Regionibus antiquo jure utendum adhuc eſſe, ubi *novo* ob-temporum injuriam locus non eſſet, ſiva ibi Clerum, *defuncto Epiſcopo, aut a functionibus impedito*, regimen poſſe ſuſcipere, curamque Paſtoralem habere, ubi furte Capitulum Cathedrale, cui juxta modernum Eccleſiæ regimeo jus iſtud competit, ultra non exiſteret.

Aſt fruſtra, reclamat auctor Reſponſi ad N. x., jus tale tribuetur Clero moderno, cum ſuſtineri ratione nulla, juxta ipſum, queat, vel antiquo ipſi olim Clero, defuncto etiam Antiſtite, &c. jus illud competiiſſe.

Certe admodum hoſpitem, & peregrinum eſſe in hiſtoria & diſciplina veteris Eccleſiæ ſe oſtendit auctor Reſpooſi, dum audet aſſerere, quod primis Eccleſiæ ſeculis Clerus numquam ſucceſſerit in jurisdictionem Epiſcopalem, ante erectionem Capitulorum. Quid enim clarius, (uti in Motivo N. xix. oſtenſum eſt) quam Clerum Romanum, mortuo Fabiano, & Clerum Carthaginenſem, pulſo in exilium Cypriano, Eccleſiæ regimeo habuiſſe?

Omnes nos, ſcribit Clerus R. Ep. 29. *decet pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excubare.*

S. Cyprianus Lib. 3. Ep. 16. Presbyteros, Diaconoſque ſuos ita compellabat, *officium meum veſtra diligentia præſentet, & faciat omnia, quæ fieri oportet, circa eos, &c.*

Et in Ep. 10. *Hortor & mando, ut vos vice mea fungamini circa ea gerenda, quæ adminiſtratio religioſa depoſcit.*

Quid? quod diu ante B. Ignatius, a ſuis Antiochenis avulſus, Presbyteris ſcripſerit; *Presbyteri paſcite eum, qui in vobis, gregem, uſquequo oſtendat Deus eum, qui vobis principabitur.*

Ex his ſimilibuſque, diu ante auctorem Motivi, duo concluſit P. Thomaſſinus, *De Diſcipl. Eccl.* p. 1. l. 3. c. vii.

Alterum, quod, cum non raro abeſſe ab Eccleſia ſua Epiſcopus cogeretur, regimen devolvi ſolitum fuerit ad Clerum univerſum, nullo ſpecialiter deſignato Vicario Epiſcopi abſentis.

Quod tali in caſu, ut ſcribit Thomaſſinus, non Vicarii, non ſelecti quipiam, ſed ipſum Cleri univerſi Collegium in curam & regimen totius Eccleſiæ ſucceſſerit, licet alia deeſſent, Epiſtolæ evincunt Cyrilli, imo & totius Epheſini Concilii, ſcriptæ ad Presbyteros, œconomos, aliosque Clericos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſuper depoſitione Neſtorii.

Alterum, quod ex ſupra memoratis concluſit auctor ille, illud eſt, quod, migrante e terris Epiſcopo, Diœceſim univerſam adminiſtrabat Clerus Eccleſiæ Cathedralis. Norat hunc Eccleſiæ uſum impius Marcion (uti patet ex Epiphanio de Hæreſi Marcionitarum) dum a Patre ſuo Epiſcopo, ob ſtuprum virgini illatum, excommunicatus, Romam ſe contulit, mortuo Hygino, nono poſt Apoſtolos S. Sedis Antiſtite, abſolutionem excommunicationis ſuæ a Presbyteris viduatæ Eccleſiæ (uti ſperabat) obtenturus, Aſt repulſam paſſus eſt, cauſantibus Presbyteris, ſe eum, *invito Patre*, qui eum excommunicaverat, non poſſe in communionem recipere.

Argumentum evidens, quod illo ſeculo, Antiſtite defuncto, regimen eſſet penes Presbyteros; hoc enim ni foret, neque Marcion ad eos acceſſiſſet, excommunicationis ſuæ levandæ gratia; neque Presbyteri iſti ſe excuſaſſent de defectu ſuæ poteſtatis in caſu hoc ſpeciali, niſi aliis in occaſionibus regimen Eccleſiæ ſibi competere crediđiſſent, utpote ſuper eo vel ab ipſis Apoſtolis, vel ab eorum diſcipulis, rite inſtructi. Unde & hanc diſciplinam haud infundate quiſpiam ad traditionem Apoſtolicam reducat.

Neque a vero forſitan aberret, qui aſſerat hinc uſum iſtum adhuc hodie in Eccleſia Romana, antiquarum traditionum præ cæteris tenaciore, perſeverare, ut Sede vacante, jurisdictio devolvatur non ad Capitulum S. Joannis in Laterano, ubi Sedes eſt Pontificia, ſed ad Cardinales, qui ſunt Presbyteri, & Diaconi Romani, uti patet vel ex ipſorum titulis; neque mirum, cum Presbyteri in eſſentialibus Sacerdotii conveniant cum Epiſcopis, & in eadem Eccleſia cum Epiſcopo unum Sacerdotium conſtituant, unde nec mortuo Epiſcopo Sacerdotium in Diœceſi vel Eccleſia commoritur; ſed pro tempore in Presbyteris perſeverat, & ſubſiſtit; Presbyteri enim ordinantur, ut *præſint*. Et hinc etiamnum Pontificale Romanum inter officia eorum numerat *præeſſe*. Notari hic obiter queat quod habet Onuphrius in Chronico, nempe, quod poſt Xyſtum II. Vacaverit Sedes Romana menſes XI. *quo tempore*, inquit, *Presbyteri S. R. E. præfuerunt*.

Sufficient hæc æquo lectori, ut conſentiat, recte aſſertum eſſe ab auctore Motivi, quod ab exordio Eccleſiæ Clerus, Epiſcopo defuncto, aut a functionibus impedito, regimen totamque curam Paſtoralem ſuſceperit; obmurmurante fruſtra auctore Reſponſi, ac volente, conſtantem eſſe, ac toto fere orbe notam traditionem, vacantes olim Epiſcopales Cathedras, non per defuncti Epiſcopi ſenatum, ſed per Viſitatorem gubernatas eſſe.

Allegat quidem in rem ſuam Joannem Diaconum in vita Gregorii Magni lib. 3. c. 21, 22., aſſeritque (ſed fruſtra) ita intelligendum eſſe, ſi quando dixit Clerus, ſe gerere curam gregis, &c. nimirum, ſimul cum Præpoſito, Metropolitano, aut Viſitatore.

Quam multo facilius hæc negantur, quam aſſeruntur! Etenim apud diſciplinæ Eccleſiaſticæ peritos conſtat, Viſitatores illos, qui, defuncto Antiſtite, a Metropolitano ad Sedes vacantes mittebantur, ab illo miſſos non fuiſſe primario, ut vacantem Eccleſiam regerent, uti perſuadere nititur auctor Reſponſi; ſed ut electioni futuri Antiſtitis præſiderent, eumque ad Metropolitanum, ad quem confirmatio ſpectabat, tranſmitterent.

Unde & ipſemet ille Joannes Diaconus, quem pro ſe citat auctor Reſponſi, eodem illo loco ab ipſo allegato, teſtatur a S. Gregorio ſcriptum eſſe Epiſcopo Benenato, cui officium iſtud Viſitatoris impoſuerat; *Fraternitas tua ad prædictam Eccleſiam ire properet, & aſſiduis adhortationibus Clerum, plebemque ejus admonere feſtinet, ut . . . . . uno eodemque conſenſu*

talem

talem ſibi præficiendum expetant Sacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis Canonibus nullatenus reſpuatur.

Iisdem pene verbis Hincmarus Archi-epiſcopus Rhemenſis Henedolphum Laudanenſem Epiſcopum adhortabatur ſeculo 9. ut Viſitatoris officio fungeretur in electione Epiſcopi Cameracenſis; Habetur hæc Epiſtola Tom. 8. Conc. generalium P. Labæi col. 1867 ibi & columna ſequenti extat ejusdem Hincmari Epiſtola ad Clerum, & plebem Cameracenſem, ipſos adhortantis, ut Canonicam electionem faciant cum *Viſitatore* ſibi deſignato.

Altera pars officii Viſitatoris erat, Canonice electum Antiſtitem, debitis electionis ſuæ teſtimonialibus munitum, ad Metropolitanum adducere. Ibid.

Denique, vel ipſe Ex. P. Lupus To. V. Pag. 474. ab auctore Reſponſi citatus, aſſerit Viſitatores tum in Eccleſia cœpiſſe ceſſare, quando Regiæ nominationes ortum in Eccleſia accepere, cujus hanc dat rationem, nimirum quod *palmare ipſorum officium*, nempe, *novi Epiſcopi electionem dirigere, per Regias nominationes fuit penitus evacuatum.*

Non igitur Viſitatores Eccleſiis viduatis Paſtore ab initio dati ſunt, ut regimen Eccleſiarum in ſe, ac curam Paſtoralem cum Clero ſuſciperent; ſed præcipue, ut Clerum, plebemque in electione novi Antiſtitis dirigerent.

Fixum proinde maneat, juxta Apoſtolicam traditionem, regimen Eccleſiæ, defuncto aut amoto Epiſcopo, penes Clerum reſidere; non ita tamen, ut ab eodem Metropolitanus penitus excluderetur, utpote cui, etiam vivente Epiſcopo, magna auctoritas in ipſum Epiſcopum jure antiquo competebat.

Aſt quorſum operoſa hæc probatio? cum auctori Motivi ſufficiat oſtendiſſe, Capitulum Harlemenſe etiamnum eſſe *Verum ac legitimum Capitulum Cathedrale*, ac proinde tale, cui *Sede* vere *vacante*, Eccleſiæ regimen, curaque Paſtoralis, niſi aliunde proſpectum ſit, actualiter competit.

Vidit hoc Reſponſi auctor, & hinc in ſecunda ſua parte totus pene in eo eſt, ut oſtendat Sedem Epiſcopalem Harlemenſem, non proprie *vacantem*, ſed *confractam* potius & *everſam* dici oportere.

Quam vero & hic palpabiliter hallucinetur auctor Reſponſi, evincet

§. III.

Sedes Epiſcopalis Harlemenſis, non proprie confracta, & everſa, ſed Vacans *dicenda eſt.*

Tria in medium affert auctor Reſponſi, probaturus Sedem Harlemenſem *confractam* potius, quam *Vacantem* dici debere.

I. Petit ex proprietate ſermonis; illa enim, juxta ipſum, ſedes potius *confracta*, quam *vacans* dicenda eſt, in qua nemo ſedet, ſed nec ſedere poteſt; quemadmodum nec in Phyſicis vacare dicitur, quod impleri non poteſt.

R. Si proprietatem Sermonis ſectari lubet, multa eſſe conſtat in Phyſicis, quæ impleri non poſſint, ab illo ſaltem, qui rem illam antehac poſſidebat; quæ tamen propterea non *confracta* proprie, imo nec improprie quidem, ſed vacare, ſeu vacua potius dicenda ſunt. Sic E. G. burſa aurifera, & dolium vinarium, deperdita, auroque & vino ab inventore conſumptis, non *confracta*, ſed *vacua* potius dici debent; licet, quoadusque ab illo poſſidentur, a priore poſſeſſore, etiamſi velit, impleri non poſſint. Sufficit, ut in eo ſtatu & burſa & vas prædictum perſeverent, in quo, dum Deo diſponente, & burſa & vas memoratum poſtliminio revertentur ad priorem poſſeſſorem, ſine notabili ſui immutatione, & hoc vino, & iſta auro repleri queant. Et, ut ſimilitudo ſit adæquatior, illa Sedes vacans dici poterit, non vero confracta aut everſa, quæ de ſe idonea eſt, ut ſedeatur, quamvis externo quocumque impedimento fiat, ut ſedere illa jam nemo poſſit; niſi forte velit auctor, ſedes in cubiculo clauſo ſtantes confractas aut everſas nuncupari quia illis nemo ſedere poteſt, quamdiu non patebit acceſſus: Sed tunc demum ſedes aliqua confracta, aut everſa, aut quid ſimile dicetur, cum, ceſſante etiam quovis externo impedimento, de ſe tamen talis eſt, vel in tali ſtatu, ut abſque notabili immutatione ſedere illa nemo poſſit. A Pari; Sedes Epiſcopalis *non confracta*, ſed potius vacua, aut *Vacans* dici debet, quæ licet ſub poteſtatem redacta, alienam a Religione R. Catholica Religionem profitentem, impleri a poteſtate R. Catholica, ſaltem commode, nequeat; eo tamen in ſtatu permanet (uti hactenus Deo ſunt laudes, permanſit Sedes Harlemenſis) ut ſublato prædicto impedimento, citra notabilem ſui immutationem, impleri denuo poſſet.

Sæpe, non ad Sedes *everſas*, aut *confractas*; ſed ad Sedes vere *vacantes*, miſſos ſe a ſummis Pontificibus exiſtimarunt, quotquot hactenus tanquam Vicarii Apoſtolici ad Sedes Harlemenſem, Leovardienſem, &c. miſſi ſunt ab integro jam ſeculo; licet per proprios Epiſcopos impleri illæ commode non potuerint.

Teſtati hoc ſunt (ut alios præteream) Rovenius, & De La Torre, ambo Vicarii A. dum in famoſis ſuis Concordiis, cum Capitulo Harlemenſi initis, profeſſi ſunt, ſe Capitulum Harlemenſe agnoſcere, tamquam *Verum, ac legitimum Capitulum Sede* (non *everſa*, aut *confracta*) ſed *vacante*, uti ex ipſo titulo Concordiarum iſtarum, manifeſte liquet.

Ad majorem jam dictorum confirmationem addi hic poſſet, (uti prævidit ad N. x1. auctor Reſponſi) Sedes Epiſcopales Philippenſem, Caſtorienſem, Sebaſtenam, ad quarum titulos ſucceſſive quinque ex Vicariis noſtris A. conſecrati fuere Epiſcopi, etiamnum *Vacare*.

Aſt, quia in §. §. III. & IV. Capitis I. abunde oſtenſum eſt, Sedem Epiſcopalem vere dici poſſe eſſe *vacantem*, etiamſi pluribus annis vacaverit; ita quidem, ut illam quoque ſine diſcrimine per proprios Epiſcopos implere Pontifex non potuerit; hinc patientiæ lectoris parcentes, confirmationem iſtam hic prætermimus; præſertim, cum plura in hanc rem dicenda nobis ſuperſint in ſequenti

§. IV.

Canones, qui volunt Sedem ultra tres menſes non vacare, nequaquam evincunt, Sedes illas confractas, aut everſas eſſe, quæ diu proprio Epiſcopo carent.

Alterum argumentum, quo utitur auctor Reſponſi, probaturus, Sedes Epiſcopales, quæ longo tempore Epiſcopo proprio orbatæ impleri non poſſunt, *confractas* dici oportere, non autem *vacantes*, format ex ſollicitudine Eccleſiæ, quæ ordinavit, ut defuncto Antiſtiti, quam poſſet citiſſime, novus ſurrogetur, juxta illud S. Gregorii; *Sacri Canones ultra tres menſes Eccleſiam præcipiunt non vacare.*

Sollicitudinem illam Eccleſiæ nemo non laudat, ſed ex ea velle inferre, quod Eccleſia Sedes illas non amplius tamquam *vacantes* habeat, ſed tamquam *confractas & everſas*, in quibus defuncto Antiſtiti juxta rigorem iſtorum Canonum novus Epiſcopus ſurrogatus non fuerit, ne vel ipſe auctor Reſponſi aſſerat.

Et, ut de ſola nunc Eccleſia Romana agatur, teſtatur Onuphrius in Chronico, Sedem Apoſtolicam vacaſſe poſt Xyſtum 2. Menſes x1. *quo tempore*, inquit, *Presbyteri S. R. E. præfuerunt.*

Poſt

Poſt Honorium Annum 1. Menſes VII. dies 18.

Poſt Maurinum Menſes 18. dies 25.

Poſt Paulum Conſtantini filium Annum 1, Menſem 1.

Et uti in §. III. Capitis 1. vidimus, ſunt non contemnendi Auctores, qui ſcribunt poſt Marcellini exceſſum vacaſſe Sedem Romanam ad annos VII; ſunt item, teſte Planna, qui poſt Nicolaum I. ad annos VIII. & ultra vacationis tempus extendunt.

Jam vero, quis dixerit, Sedem Apoſtolicam, ob dilatam hanc novi Antiſtitis electionem, *confractam* aut *everſam* intermedio iſto tempore fuiſſe, & non potius vere *vacaſſe*?

Vidit hinc vel ipſe auctor Reſponſi, & hinc ad N. XII diſtinguendum vult inter Eccleſias, quæ brevi poſſunt impleri, & inter illas, de quibus incertum eſt, quando impleri congrue poterunt, ita ut exiſtimet, regimen priorum merito ad tempus credi Capitulo, poſteriorum vero regimen velit devolvi immediate ad Sedem Apoſtolicam.

R. Diſtinctionem illam nullo jure niti, & ab auctore adinventam eſſe. Verum quidem eſt, quod poſteriorum iſtarum Eccleſiarum deſolatio eas ſpecialius commendet ſollicitudini generali, quam Sedes Apoſtolica habet in omnes Eccleſias; aſt quod illa auferret jus omne, quod ex traditione Apoſtolica Clero olim competebat, & modo juxta Eccleſiæ diſpoſitionem, traditioni iſti conformem, competit Capitulis Cathedralibus, ubi adhuc illa ſuperſunt, hactenus non videmus.

Cæterum, quam aliena ſemper fuerit Eccleſia ab eo, ut putaret Sedes illas Epiſcopales, quæ propriis Paſtoribus ad longum etiam tempus orbatæ fuerant, vetantibus quoque alienis poteſtatibus illas adimpleri, non proprie *vacare*, ſed *confractas* potius eſſe & *everſas*, unico, memorabili tamen, exemplo juvabit oſtendere in

§. V.

Ex iis, quæ circa Sedes Patriarchales Hieroſolymitanam, & Antiochenam anno 1099. acciderunt, oſtenditur, Eccleſias, de quibus in §. præcedenti, non confractas, ſed vacantes dici debere.

Vacaverat (uti veriſimile eſt) ab anno 695. uſque ad annum 1099. Sedes Hieroſolymitana, quando Theobertus *in Patriarcham Hieroſolymitanum electus eſt in generali conventu Principum, eorumque qui aderant Epiſcoporum.*

Similiter non longe abhinc Sedi Antiochenæ, quæ & ipſa trecentis & amplius annis vacaverat, præfectus eſt Bernardus; a quibus Religioſi Principes accipere voluerunt ſinguli ſuorum Principatuum inveſtituras; Godofredus Regni Hieroſolymorum; Boamundus Principatus Antiochiæ.

Quo facto, ab iiſdem conſtitutæ ſunt dotes iiſdem Eccleſiis, quales anteceſſores Patriarchæ habuiſſe ſcirentur. Baron. ad annum 1099.

Quid clarius, quam viris illis Primariis perſuaſum fuiſſe, Sedes illas Patriarchales nulla nova erectione indiguiſſe, ac proinde non *confractas* aut *everſas*, ut vult auctor Reſponſi, ſed vacuas dumtaxat, ſive *vacantes* fuiſſe, uti prætendit auctor Motivi?

Unde nec Baronius, qui Hiſtoriam hanc exacte enarrat, ullam alicujus Bullæ Pontificiæ, aut formulæ, aut minutæ, qua forma iſtiuſmodi novæ erectionis continetur, mentionem facit.

Sed evidentiora hæc evadent, ſi jam dictis ea jungantur, quæ idem Baronius de iiſdem Sedibus Patriarchalibus proſequitur ad annum 1108; videlicet, quod, dum Paſchalis Pontifex Gibellino, ſecundo poſt Theobertum Patriarchæ Hieroſolymitano, conceſſiſſet, *Patriarchali jure regendas Eccleſias, quas Regis Hieroſolymitani ditioni aut jam reſtituit, aut in futurum reſtituere Gratia Divina dignabitur*; Bernardus Sedis Antiochenæ Patriarcha, perſuaſus lædi per hæc Sedis ſuæ jura, legatos Romam miſerit, *juſta petens*, nempe, *ut deſcripti termini cujuſque Patriarchatus per Sacro Sanctum illud Nicænum Concilium immobiles permanerent.*

Aſt, quid ad hæc reſponſi tulit a S. Pontifice Patriarcha? alienum plana a mente, & a principiis auctoris Reſponſi.

Reſcripſit itaque Pontifex, teſte Baronio;

„ Nec de nobis menti tuæ opinio illa ſubrepat,
„ quod Antiochenam Eccleſiam deprimere, aut in-
„ honorare velimus. Si quid ergo vel Antiochenæ,
„ vel Hieroſolymitanæ Eccleſiæ aliter fortaſſe quam
„ oportuit, de Parochiarum finibus ſcripſimus, nec
„ levitati, nec malitiæ adſcribendum, nec propter
„ hoc apud vos ſcandalum concitandum, quoniam
„ (*obſerva Pontificis humilitatem & modeſtiam*) & lo-
„ corum longinqua prolixitas, & antiquorum nomi-
„ num commutatio, quæ civitatibus & Provinciis
„ accidit, magnam nobis ambiguitatem, vel igno-
„ rantiam intulerunt. Cæterum, & optavimus, &
„ optamus, non ſcandali, ſed pacis fomitem mini-
„ ſtrare, ſuum jus & honorem quibuſcumque Eccle-
„ ſiis conſervare. „

Qui poterat luculentius declarare Pontifex, Patriarchales iſtas Sedes a ſe habitas non eſſe, tanquam *confractas & everſas*; ſed tamquam vere *vacantes*? Etenim non novos Patriarchalibus illis Sedibus, quaſi de novo rurſum erectæ forent, terminos, ſubditosque aſſignandos reſcribit; ſed econtra omnia eodem potius in ſtatu relinquenda eſſe, in quo antehac fuiſſe conſtaret. Liquet hoc non tantum ex epiſtola jam ex parte deſcripta, ſed ex altera ejuſdem Pontificis ad eundem Patriarcham, in hæc verba; Eccleſias

„ illas, quibus certi fines aſſignari poſſunt, quorum
„ termini ac poſſeſſiones diutina poſſeſſione ac ty-
„ rannide confuſi non ſunt, & ipſarum Eccleſiarum
„ urbes illi volumus Eccleſiæ ſubjacere, ad quam ex
„ antiqua ſciuntur juſtitia pertinere. „

Liceat modo ex his omnibus ſecure concludere.

I. Sedes Epiſcopales, etiamſi intra tempus a Canonibus præſcriptum de novo Antiſtite ipſis non provideatur, idcirco dici haud debere *confractas vel everſas.*

II. Id etiam locum habere, licet novi Antiſtitis ſurrogatio ad plures annos ob legitimam cauſam differatur.

III. Id obtinere etiam iſthic, ubi licet Pontifex velit, Sedes illas nequit, citra incommoda, de novo Antiſtite providere; ſiquidem hæc omnia locum habuere in Eccleſiis Patriarchalibus Hieroſolymitana & Antiochena, de quibus jam actum eſt; Nam

I. Eccleſiæ iſtæ longiſſimo ambæ tempore, &, juxta calculum G. Marcelli, hæc trecentis annis, & ultra, illa quadringentis circiter, viduatæ proprio fuerant Antiſtite.

II. Illas commode Pontifex implere nequivit, vetantibus ſcilicet Arabibus, Saraceniſque novos iſthic creari Patriarchas.

III. Illis non obſtantibus Pontifex Sedes illas non habuit pro *confractis* ſed pro *vacantibus*; Etenim ſi confractas illas omnino & everſas putaſſet, quid obſtitiſſet, quominus novis Sedibus novos tribuiſſet terminos, Provincias, Civitates? quod tamen ſe iſthic facere potuiſſe negat, ſcribens hac de re ad Regem Balduinum; *Nec enim poſſumus*, inquit, *manifeſte Sanctis Patrum noſtrorum conſtitutionibus obviare.*

Quod ſi hæc omnia locum habuerint in Sedibus illis Patriarchalibus, tot annis proprio Paſtore viduatis; quidni & locum habeant reſpective in Sede Harlemenſi, id eſt, quidni & Sedes Harlemenſis,

licet

Digitized by Google

licet uno jam ſeculo, & ultra, proprio orbata fuerit Paſtore, licet commode non potuerit eo tempore per novum, propriumque Antiſtitem a Pontifice impleri, *Vetantibus*, ſcilicet *Ordinibus Confœderatis hanc Sedi Epiſcopum ordinari*; cenſebitur nihilominus, non eſſe *contrafacta* & *everſa*, ſed tantummodo *vacare*?

Porro, ſi Sedes Harlemenſis etiamnum ſubſiſtat prædictis non obſtantibus, licet *vacans*, quidni iisdem non obſtantibus, ſubſiſtat etiam nunc *Verum ac legitimum Harlemi Capitulum*? uti exinde probare nitebatur author Motivi. Pag. 11.

Vel ultro ex his concludet lector benevolus, argumenta authoris Reſponſi, hucuſque allata, nequaquam evincere, quod Sedes Epiſcopales, & inter illas etiam Harlemenſis, quibus longo tempore dari non potuit commode proprius Epiſcopus, idcirco dici debeant eſſe *confractæ*, vel *everſæ*. Super eſt, ut inquiramus in

§. VI.

An id recte evincant Author ille ex Motivo Eccleſiæ, ob quod per Canones ſuos accelerari voluit novi Antiſtitis electionem?

Intentio Eccleſiæ (ſi authori Reſponſi fides) ordinarius electionem novi Antiſtitis quam citiſſime fieri, eſt impedire, ne Eccleſiæ ab Acephalo quodam Capitulo diu regantur.

Quin longe præſtet Eccleſiam regi a proprio Epiſcopo de conſilio ſui Capituli, quam, neglecta (ubi fieri ea poteſt) electione novi Antiſtitis, regimen illud diu relinqui Capitulo Acephalo, non eſt qui dubitet.

Quod vero pia hæc Eccleſiæ intentio uſque eo ſe extendat, ut velit hoc ipſo Capitulum aliquod *Verum ac legitimum* interire, dum per longius aliquod temporis intervallum proprius alicui Eccleſiæ præfici nequit Epiſcopus, hujusque non arbitramur. Canonem qui id præcipiat alleget author Reſponſi.

Præſtabitne forſitan Eccleſiam aliquam, puta Eccleſiam R Catholicam in Fœderatis Provinciis, non tantum opera & conſilio proprii ſui Epiſcopi, ſed & Capituli Cathedralis, quod ſpeciali Dei providentia legitime iſthic hucuſque propagatum eſt, deſtitutam velle, quam veram Capituli iſtius, ac legitimam exiſtentiam, non obſtantibus ſupra dictis, agnoſcere?

Sed, inquis, obviari poteſt per Pontificem incommodo iſti, dando Provinciis iſtis Vicarium aliquem Apoſtolicum, cui cura omnia demandetur.

At quid fiat, ſi eadem poteſtas, quæ vetat proprium Sedi Harlemenſi præfici Antiſtitem, omne quoque Vicario iſti Apoſtolico juriſdictionis cujuscumque vetet exercitium, uti plus vice ſimplici factum alias novimus? an non tunc ſaltem potius expediret, Capitulo Antiſtite ſuo viduato Eccleſiæ regimen committere, quam ſinere, ut iſthic ſine legibus, ſine diſciplina, ſine directore peſſumeant omnia? Noſtro equiden ſenſu id potius expediret. Minime ergo author Reſponſi evincit ex motivo Eccleſiæ, de quo ſupra, Sedem Harlemenſem, proprio jam dudum viduatam Paſtore, non amplius ſubſiſtere. Et hinc alio rurſus argumento, vel ex ipſa Sedis iſtius erectionis Bulla deſumpto, conatur oſtendere, Sedem Harlemenſem jam pridem confractam & everſam eſſe.

Etenim juxta Bullam iſtam Sedi illi a Pontifice aſſignata ſunt ſequentia; locus Sedis, Civitas nempe Harlemenſis, & Eccleſia S. Bavonis; Territorium, Civitates variæ, Pagique intermedii; Tribunal juſtitiæ, Cathedra Doctrinæ, Dos competens; quæ omnia, cum juxta authorem Reſponſi ex una parte requirantur ad veram exiſtentiam Sedis Harlemenſis, & ex alia, juxta ipſum, certum ſit hodie non ſuperſſe, interpide concludit, Sedem Harlemenſem *everſam* eſſe.

Quam id fiat infundate, docebit

§. VII.

Ex Bulla erectionis Sedis Harlemenſis concludi nequit, Sedem illam hodie confractam, & everſam eſſe.

Verum quidem eſt, Sedem illam hodie non tantum eſſe, ſed & jam dudum proprio Paſtore orbatam fuiſſe, ſed, præterquam quod Sedes Epiſcopalis (uti oſtenſum eſt ſupra) ſine Epiſcopo poſſit ſubſiſtere, etiam pluribus ſeculis, Sedi iſti indivulſe ſemper adhæſit dignitas Epiſcopalis, qua Epiſcopus ſimulatque ordinabitur, ſine ulla Epiſcopatus immutatione ornabitur.

Ad Dotem quod attinet; cum ſemel illa aſſignata, & Epiſcopus in ejus poſſeſſionem fuerit miſſus, erectio habuit plenum complementum, ac proinde licet dos illa jam ſit ablata, dici Sedes illa non poteſt eſſe deſtructa & ablata, citra injuriam Sedis Apoſtolicæ, quæ ſola poteſt auferre, quæ ſemel conceſſit.

Supereſt quoque hæc in Sede Cathedra doctrinæ, cum plurimi (Deo ſint laudes) iſthic ſuperſint, R-Catholici, parati audire, ſi integrum ipſis foret, vocem Paſtoris ſui.

Deinde ibidem hucuſque ſupereſt territorium in Bulla erectionis delineatum, eædem ſcilicet Civitates, pagique intermedii.

Denique adhuc extat ibidem ſpirituale, ſive Eccleſiaſticum Tribunal, utpote in eo conſiſtens, quod ſint fideles, qui parati ſint correctioni Paſtoris ſui ſe ſubmittere, & ſeſe ſeparare ab omni fratre inordinate ambulante, & in malitia ſua contumaci.

Fixum itaque maneat. Io. Sedem Harlemenſem uſque nunc ſubſiſtere.

II. Idem eſſe de Capitulo Cathedrali Harlemenſi.

III. Subſiſtente adhuc Capitulo, merito authorem Motivi potuiſſe aſſerere, quod Capitulum illud eo tempore, quo ſcribebat, juxta præſentes tum rerum circumſtantias, poſſet uti *juribus & juriſdictione, quæ de jure communi Capitulis Cathedralibus Sede Vacante competunt*.

Ratio ejus erat duplex, altera ex remotiore, & diuturniore abſentia, altera ex ſuſpenſione Archiepiſcopi Sebaſteni V. A. petita.

Priori omiſſa, ſecundam impugnat author Reſponſi.

An recte, videbitur in

§. VIII.

An ſuſpenſo, & in remotis agente Archi epiſcopo Seb: V. A. Capitulum Harlemenſe potuerit uti juribus, & juriſdictione, Capitulis Cathedralibus Sede Vacante competentibus?

Ad utrumque reſpondet affirmative author Motivi, pag. 21. Ratio, ob quam author iſte cenſuerit, Capitulum Harlemenſe, Archi-epiſcopo Seb: in remotis agente, uti potuiſſe juribus & juriſdictione jam dictis, hæc eſt; nempe quod cum iſto in caſu Epiſcopus, populum ſibi commiſſum regere, curamque Paſtoralem ei impendere nequeat, æquum ac rationabile ſit, ut corpus illud, cui una cum Epiſcopo regimen incumbit, illud exercere pergat, defectumque Epiſcopi ſuppleat.

Non ſolius hæc authoris Motivi, non ſolius P. Thomaſſini, (uti ſupra vidimus) ſed communis Doctorum eſt ſententia.

Ratio authoris Motivi, ob quam, Archi epiſcopo præfato ab exercitio Vicariatus Apoſtolici ſuſpenſo,

penſo, cenſuerit Capitulum præfatum, juribus & juriſdictione ſupra expreſſis uti poſſe, ea eſt, quod ſciret Epiſcopum ſuſpenſum a Bonifacio VIII. X. *Cap: unico. Ne Sede Vacante in VI.* æquiparari cum Epiſcopo mortuo, quoad effectum, ut utroque caſu collatio præbendarum, quæ ſpectabat ad Epiſcopum, & Capitulum per ſolum Capitulum fieri queat.

Verba Capituli ſunt; „ Si ad Epiſcopum & Capi-
„ tulum communiter pertineat collatio præbendarum,
„ mortuo Epiſcopo, vel a beneficiorum collatione
„ ſuſpenſo, poterit Capitulum vacantes conferre præ-
„ bendas, &c.

Si locum id habet reſpectu præbendarum, etiam illarum, quibus nulla annexa eſt cura animarum, quanto id potiori jure locum habebit in collatione Paſtoratuum, qui nullam quandoque dilationem patiuntur?

Quid ad hæc author Reſponſi? objicit authoritatem Fagnani *in Cap. quia diverſitatem de conceſſ. præbend.* docentis, in caſu ſuſpenſionis Epiſcopi, juriſdictionem non devolvi ad Capitulum, ſed ad Pontificem.

R. Non uno modo objectione iſti poſſe ſatisfieri; I. Dicendo, locum id dumtaxat habere, dum Epiſcopus ob crimen aliquod eſt ſuſpenſus; atque ita ſentit Thomaſſinus *Part. 1. Lib. 3. de Benef: ad N. VIII. Nec ſuccedit Capitulum*, inquiens, *in juriſdictionem Epiſcopi crimino ſi, vel incapacis, & ideo excommunicati vel ſuſpenſi.*

Cum igitur nullatenus conſtaret authori Motivi, neque etiamnum conſtet Archi-epiſcopum Sebaſtenum, ob crimen aliquod ab exercitio Vicariatus ſui fuiſſe ſuſpenſum; imo contrarium nobis certum ſit; quidni recte cenſuit, exercitium juriſdictionis ordinariæ, ſuſpenſo Vicario A., ad Capitulum Harlemenſe devolvi.

Deinde, licet ea, quæ adducit author Reſponſi, locum forte haberent in Capitulis, quibus proprius eſt præfectus Epiſcopus, non ideo tamen locum habere debent in Capitulis, *Sede Vacante*, quibus de ipſorum conſenſu Vicarius Apoſtolicus præeſt, quale eſt Capitulum Harlemenſe.

Etenim, cum tale Capitulum eo in ipſo tempore, quo exercitium juriſdictionis ſuæ ordinariæ transfert in alium, juriſdictionem tamen ipſam radicaliter ſibi reſervet; impedito per ſuſpenſionem illo, cui exercitium iſtud commiſit, ad ipſum Capitulum idem redire exercitium cenſeri debet.

Aſt mentem ipſiuſmet Fagnani, ab authore Reſponſi, Pag. 19. allegati, penitius juvat indagare.

Verum eſt, quod Fagnanus ad *Cap. quia diverſitatem* X *de conceſſ. præbendæ num. 25.* conſultus ſuper quodam caſu, reſolverit, ſuſpenſo Epiſcopo juriſdictionem non devolvi ad Capitulum; aſt ſatis innuit Fagnanus, quæſtionem hanc in jure, ut minus dubiam eſſe, & inter Canoniſtas conteſtatam. Et ſane cum in *Cap. unico. Ne Sede Vacante* in VI. æquipareretur caſus Epiſcopi *ſuſpenſi* & Epiſcopi *mortui*, circa collationem præbendarum, non apparet, cur non & æquiparentur quoad reliqua jura: cui argumento non reſpondet Fagnanus.

Præcipuum fundamentum Fagnani eſt in *Cap. A. de ſuppl. neglig. Prælat. in* VI. eo quod Pontifex ibidem non exprimat, juriſdictionem Epiſcopi excommunicati ad Capitulum eſſe devolutam. Neque enim ex ipſo textu conſtat, quod Pontifex cenſeat in caſu ibidem propoſito juriſdictionem ad alium quempiam eſſe devolutam, quandoquidem dicat, quod non ex culpa ipſis ad Rhemenſem Archi epiſcopum juriſdictio devolveretur, eorum ſcilicet ſubditorum Epiſcopi: *Sed alia*, inquit, *forte pro illis pœna ipſis Canonica poſſit infligi.*

Ad hæc notandum, quod non ita juriſdictio devolvatur ad Metropolitanum, quemadmodum ad Capitulum, quod tamen ſupponere videtur Fagnanus.

Ad Metropolitanum quippe tantum fit devolutio, ut ad ſuperiorem: ideoque non niſi fere in caſu negligentiæ, aut appellationis, & querelæ. Ad Capitulum vero proprie non fit devolutio; ſed Capitulum conſtans ex Epiſcopo tanquam capite, & Canonicis tamquam membris, unum quaſi corpus conficiens, deficiente Epiſcopo ejus capite miniſteriali, pergit juriſdictionem penes corpus exiſtentem exercere, quæ per Epiſcopum, ut caput corporis, exercetur.

Hinc concludunt Canoniſtæ, omnem juriſdictionem tam contentioſam, quam voluntariam, eſſe penes Capitulum Sede Vacante, *niſi ubi a jure cavetur contrarium*; uti, ex Canoniſtis & ipſo Fagnano, in Motivo Pag. 19. probatum eſt. Ad Metropolitanum autem non devolvitur, niſi in caſibus jure expreſſis, ut omnes paſſim Canoniſtæ docent.

Quare Philippus probus in notis ad Gloſſam pragmaticam titulo de *concubinariis* §. *Et nihilominus*, *verbo Superiores*, *Num.* 5. ait poſt alios ibidem citatos, quod *Epiſcopo mortuo naturaliter vel civiliter, Capitulum in omnem juriſdictionem temporalium & ſpiritualium ſuccedit.*

Prætendit præterea Fagnanus, quod in caſu *Cap. 3. de ſuppl. neglig. prælat. in VI.* juriſdictio competat Capitulo non jure proprio, *ſed ex indulto proviſionali ipſius Papæ*, ut patet ex his verbis Capituli: *Donec per Sedem Apoſtolicam, cujus intereſt Eccleſiarum providere neceſſitatibus, ſuper hoc ipſum Capitulum quam cito commode poterit conſulendum, contigerit ordinari aliud.*

Negari nequit, quin Bonifacius VIII. hujus Decretalis auctor non obſcure prætenderit, ſibi, & Sedi Apoſtolicæ attribuere authoritatem, deſignandi Adminiſtratorem pro tempore Vacantis Sedis, non tantum in caſu propoſito, ſed & in omni vacationis ſpecie: quandoquidem ratio expreſſa his verbis: *cujus intereſt Eccleſiarum providere neceſſitatibus*, ſit generalis; & quia hanc ſpeciem vacationis æquiparat vacationi per mortem.

Notavit id eruditus Carolus Feuretius in ſuo tractatu de abuſu Lib. 3. Cap. 6. num. 8 A. his verbis:
„ Le Pape Boniface VIII. penſa bien de s'arroger, &
„ eut Saint Siege, le droit de commettre un admi-
„ niſtrateur aux Evechés Vacans, pendant l'interreg-
„ ne, comme on le peut reconnoiſtre par le Chapi-
„ tre, Cui procuratio de elect. in VI. Toutes fois cele
„ n'eut jamais lieu en France; car les Chapitres *Sede*
„ *Vacante*, ont toujours été maintenus au droit de
„ gouverner, & adminiſtrer le ſpirituel & le tempo-
„ rel, pendant la Vacance.

Notandum hic per errorem citati Cap. *Cui procuratio de Elect. in* VI. cum in toto ſexto decretalium nullum occurrat Capitulum, quod incipit per illa verba; unde indubie citare voluit Feuretius citatum *Cap. 3. de ſuppl. negl. Prælat.* quo hæc Bonifacii prætenſio aperte indicatur.

Quod autem addit Fagnanus, Num. 32. diuturnam obſervantiam ſuffragari huic Sententiæ, nimirum quod Epiſcopis propter delictum vel inhabilitatem ſuſpenſis non adminiſtret Capitulum, ſed Sedes Apoſtolica conſueverit conſtituere Vicarios Apoſtolicos, ſicut nunc reperiuntur, inquit, in Eccleſia Beneventana, Tranenſi, Lancianenſi, Biſinianenſi, & Alatrina, verum eſſe poteſt in Italia & Epiſcopatibus ultra-montanis; ſed in partibus cismontanis inauditum eſt, nec creditur facilè exemplum tale proferendum.

Thomaſſinus quidem, ad verbum ſecutus Fagnanum, citat hanc in rem arreſtum quoddam relatum inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, *Cap. 7. Num.* 40. At arreſtum hoc huic opinioni minime favet.

Caſus imprimis illius arreſti admodum obſcurus eſt: præterea non dicitur, quod eo caſu ad Pontificem

ſicem pertineat, Vicarium conſtituere; ſed quod Capitulum queat adminiſtrare ea, quæ pertinent conjunctim ad Capitulum & Epiſcopum, ſine præjudicio juris competentis Epiſcopo, quo uſque per Curiam aliter fuerit ordinatum: quodque inſuper Curia eis permittat ſibi providere apud Pontificem, quantum attinet ad adminiſtrationem ſpiritualium dicti Epiſcopatus, quoaduſque Epiſcopus fuerit abſolutus, & aliter per Curiam fuerit ordinatum.

Demum, etſi ad Pontificem ſpectaret, conſtituere Vicarium, Epiſcopo ſuſpenſo, uti prætendit Fagnanus, id tamen nec in ſpeciem præſenti caſui applicari poſſet.

Non enim hic agitur de ſuſpenſo Epiſcopo ab adminiſtratione Epiſcopatus; aut de ficta vacatione Sedis Epiſcopalis per ſuſpenſionem Epiſcopi.

Neque enim Capitulum Harlemenſe prætendit, vacare Sedem Harlemenſem per ſuſpenſionem Archi-epiſcopi Sebaſteni; ſed (uti ex antedictis liquet) eam vacare dicit, per mortem ultimi Epiſcopi Harlemenſis, eamque veram vacationem huc-uſque durare; & conſequenter ſibi jus Capituli Cathedralis Sede Vacante competere, quamdiu novus Epiſcopus Harlemenſis non fuerit conſtitutus.

Cum igitur eo tempore, quo ſcripſit auctor Motivi, minime conſtaret (ſicuti nec conſtat hodie) Archi-epiſcopom Seb. ob crimen aliquod ab exercitio Vicariatus fuiſſe ſuſpenſum; cum aliunde ei conſtaret, juxta ſupra dicta, Capitulum Harlemenſe (licet exercitium jurium & juriſdictionis, ſibi tanquam Capitulo Cathedrali *Sede Vacante* competentium, pro pacia amore, proque ſua erga Sedem Apoſtolicam teſtificanda reverentia, Antiſti memorato ultro commiſiſſet) juri tamen ſuo per hoc nequaquam renuntiaſſe; cum ſciret, Doctores communiter docere, quod ſi Epiſcopus agat in remotis, Capitulum in ejus juriſdictionem ſuccedere; Denique, cum ſciret Neo Provicarium a ſummo Pontifice deſignatum, e Capitulo Harlemenſi oh rationes momentoſas, nec dum ea in qualitate fuiſſe agnitum; ac proinde nec Capitulum iſtud exercitium juriſdictionis ordinariæ a ſe abdicaſſe; merito concluſit auctor Motivi, ſuſpenſo ac in remotis agente Archi-epiſcopo Seb. Vicario A., exercitium juriſdictionis ordinariæ Capitulo Harlemenſi competere.

Duo adverſus concluſionem hanc oggerit auctor Reſponſi: Alterum ad Num. 14. ſcilicet, quod nullus Canon juriſdictionem adſcribat Sedi Vacanti, niſi tali, quæ impleri poſſit, qualis juxta ipſum, dici nequit Sedes Harlemenſis; Alterum ad N. 15. quod per Congregationem de Propaganda fide declaratum ſit, jura Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi, idque per Breve Apoſtolicum aſſerit etiam eſſe confirmatum.

Quid roboris habeat utraque hæc objectio auctoris Reſponſi, juvat paucis expendere in §. §. ſequentibus.

§. IX.

Satisfit objectioni priori.

Quod aſſerit auctor Reſponſi " Nullum Canonem „ juriſdictionem adſcribere Sedi Vacanti, niſi tali, „ quæ impleri poſſit ", gratis ab illo aſſeritur, cum Canones loquantur generaliter, nec unquam jus iſtud adſtringant ad tales determinate Sedes, quæ poſſunt impleri. Unde mirum videri non debet, ſi nullus Canon ſpecialiter conditus ſit, qui juriſdictionem expreſſe adſcribat Sedi Vacanti etiam tali, quæ longo quoque tempore impleri commode non poſſit; tum, quia intentio Eccleſiæ, iſtiuſmodi Canones condentis, eſt, ut Sedes Epiſcopales Paſtore viduatæ, vigore Canonum ſuorum quantocius impleantur;

tum, quia Eccleſia ſupponit, quod ubi Sedes illæ longo tempore vacant, præſertim vetantibus poteſtatibus alteram Religionem profitentibus Sedes illas impleri, paulatim iſthic deficiat Clerus, vel Capitulum Clerum iſtum repræſentans, apud quod alias juriſdictio, & cura animarum reſidere ſolet, atque ita fruſtraneum plane fore, ſedibus iſtiuſmodi per ſpecialem aliquem Canonem, velle *juriſdictionem* aliquam prorogare.

Aſt hinc nullatenus ſequitur; ſedibus illis, quæ longo tempore Epiſcopo proprio caruere: imo & illis, quibus citra incommoda longo quoque tempore novus præfici Epiſcopus non potuit, nec poteſt, juriſdictionem omnem idcirco auferri, maxime ſi iſthic permaneat Clerus, & Capitulum, Clerum iſtum repræſentans, capax juriſdictionem primitus datam exercere.

Etenim, ut primæva in ſedibus iſtiuſmodi permaneat juriſdictio, ſufficit, quod nullus extet Eccleſiæ Canon, aut conſuetudo legitima, quæ primæva iſta juriſdictione *Vacantes* illas *Sedes* privet. Et hinc manifeſte conſequitur, apud Sedem Epiſcopalem Harlemenſem, etiamnum hodie exiſtere juriſdictionem Epiſcopalem ordinariam; tum, qoia apud eandem, ſpeciali Dei providentia, hunc uſque in diem conſervatum, legitimeque propagatum eſt (uti ex ſupra dictis liquet) *Verum ac legitimum Cathedrale Capitnlum*, Clerum Cathedralem repræſentans, tum, quia nullus uſquemodo extat Eccleſiæ Canon, nedum legitima conſuetudo, quæ juriſdictionem a Capitulo Harlemenſi ſuſtulit.

Aſt extat (nti prætendit auctor Reſponſi ad N. 15.) declaratio Congregationis de propaganda fide, juxta quam declaratum eſt, jura Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi, idque per Bre Apoſtolicum, eodem teſte, eſt confirmatum.

Qualis ſit illa declaratio Congregationis ſupra-memoratæ, & quale Apoſtolicum iſtud Breve, cum non exprimat auctor Reſponſi, reſtat, ut inquiramus in

§. X.

An & qualis ſit declaratio Congregationis de propaganda fide, item an & quale ſit Breve Apoſtolicum, in quibus, juxta auctorem Reſponſi. declaratum ſit, jnra Epiſcopalia non competere Capitulo Harlemenſi?

Prinſquam directe reſpondeatur bipartitæ huic quæſtioni, paucula quædam reſponſo iſti videntur præmittenda.

I. Certo conſtare, quod Apoſtolicæ Sedi notum fuerit, quod ab anno 1559. extiterit Capitulum Cathedrale Harlemenſe; id enim ex erectione Capituli iſtius manifeſtum eſt.

II. Quod Capitulum iſtud perſeveraverit uſque ad finem ejuſdem ſeculi, electis in demortuorum Canonicorum locum novis, & quidem Graduatis; hoc enim pro munere ſuo Apoſtolicæ Sedi indubie ſignificavit D. Sasboldus V. A. utpote qui ſub finem iſtius ſeculi in locum Guilielmi Copalli, Vicarii Generalis *Sedis vacantis*, jure devoluto ſubſtituit D. Adelbertum Eggium Canonicum Harlemenſem.

III. Neque Apoſtolicam Sedem latuit, Capitulum Harlemenſe a Vicariis A. agnitum fuiſſe ſeculo decimo ſeptimo tanquam *Verum ac legitimum Capitulnm*; cum illud variis temporibus eidem a viris iſtis R^{mis}. dilucide fuerit ſignificatum.

Fecit hoc (ut de tempore antecedente ſileamus) ſub finem anni 1643. Rovenius V. A., uti videre eſt in §. vi. Capitis I. hujus refutationis.

Præſtitit hoc Vicarius A. Jacobus De La Torre

anno 1656. uti patet ex §. X. ejuſdem I. Capitis.

Fecit hoc Epiſcopus Caſtorienſis V. A. relatione ſtatus Miſſionis ad S. Congregationem de propaganda fide die 28. Feb. 1668. transmiſſa; utpote in qua non tantum ſignificat, extitiſſe tum *Epiſcopatus Harlemenſis Capitulum*, ſed & in illo non deeſſe *viros, qui ad obſequium devoti, ſuis ſtudiis onera ejus leviora reddant.*

IV. Nec ignorare etiam potuit eadem S. Sedes, Capitulum Harlemenſe certis in caſibus auſum fuiſſe juriſdictione, Capitulis Cathedralibus, dum Sedes Vacat, competente; nam & hoc ad S. Congregationem dilucide ſcripſit Ill. De La Torre, in relatione, de qua in §. memorato. teſtificans Capitulum iſtud *cum Vicarii A. correſpondentia juriſdictionem Eccleſiaſticam per totam Diœceſim exercere.*

V. Indubitatum eſt, auctorem Reſponſi (dum ſcriberet) nullum habuiſſe inſtrumentum authenticum, id eſt, nullam declarationem S. Congregationis, nullum quoque Breve Apoſtolicum, quo ante annum 1703. Capitulo Harlemenſi ſignificatum ſit, ipſum non eſſe *Verum ac legitimum Capitulum*, vel ipſi jura Epiſcopalia non competere; hæc enim ſi auctor ille habuiſſet, indubie allegaſſet.

VI. Similiter certum eſt, nullum hucuſque vel ſimilis declarationis, vel ſimilis Brevis Apoſtolici transſcriptum authenticum ad Capitulum ſæpe memoratum transmiſſum fuiſſe.

Qui ergo aſſerat auctor Reſponſi a S. Congregatione emanaſſe declarationem, eique declarationi acceſſiſſe Breve Apoſtolicum, quo itidem declaretur, jura Epiſcopalia Capitulo Harlemenſi non competere.

Edicam, quod veritati putem conformius.

Reſpexit veroſimiliter auctor ille ad declarationem illam, de qua in ſuis de 22. Feb. 1703. ad Decanum Capituli Harlemenſis Ill. D. Internuntius A, & de qua latius in in §. ſequenti; Item ad Epiſtolam quandam circularem, ſub nomine Clementis XI. P. M. de 7. Aprilis 1703. non quidem ad Capitulum, ſed ad fideles Hollandiæ, reliquarumque Provinciarum Confœderatarum directam.

Quid igitur, ſi vera hæc ſit conjectura mea, cenſendum impoſterum, tum de exiſtentia Capituli Harlemenſis, tum de jure, quod ſibi, Sede vacante, competere illud prætendit;

Supereſt, ut id paucis inquiramus in

§. XI.

Oſtenditur veroſimile omnino eſſe, vel Breve & Declarationem, de quibus auctor Reſponſi, ipſiuſmet Capituli ejuſve Vicarii jura non attingere, vel ſi attingant, non citra omnem ſub-vel obreptionem obtenta fuiſſe.

Juvat & hic quædam reſponſioni noſtræ præmittere.

I. Eſt, ſcripſiſſe quidem Ill. D. Internuntium die jam dicta ad Decanum Capituli Harlemenſis (quod paulo ante *præclarum Capitulum* nominarat) veniſſe ad ſe mandata Apoſtolica, quibus ipſi injungebatur, ut ſignificaret Presbyteris Miſſionum iſtarum, Pontificem declaraſſe, collationes omnes Paſtoratuum, Deſervituraram, &c. nuper ſive ab Archi Presbyteris, ſive ab Aſſeſſoribus Capitulorum iſthic factas, eſſe per ſe irritas, ac nullas; aſt hoc a S. Congregatione prius fuiſſe declaratum non expreſſit D. Internuntius.

II. Eſt, Declarationem iſtam Pontificiam circa nullitatem collationum prædictarum, emanaſſe, priuſquam *Motivum juris pro Capituli Harlemenſi*, in quo vera & legitima Capituli iſtius exiſtentia, juraque ejus propugnantur, lucem viderit; ac proinde, priuſquam rationes tum iſto in ſcripto tum in hac refutatione expoſitæ, ponderari a S. Pontifice potuerint.

III. Eſt, Pontificem in ſua declaratione, de qua tum in litteris D. Internuntii, tum in Brevi per auctorem Reſponſi allegato, illas ſolas collationes Paſtoratuum, &c. declarare nullas & irritas, quæ factæ ſunt ab Aſſeſſoribus Capituli, &c. quibus jure ordinario facultas iſtiuſmodi non competit: nulla tamen facta mentione Vicarii ipſius Capituli, cui, ſuppoſita vera exiſtentia Capituli, facultatem iſtam in circumſtantiis memoratis jure ordinario competere, indubitatum nobis videtur.

IV. Sin vero Pontifex ſub declaratione ſua comprehenſum etiam voluerit ipſummet Capituli Vicarium, dicimus, veroſimile omnino eſſe declarationem iſtam Pontificiam, magna ſaltem ex parte, inniti reſolutioni Ex. P. Lupi, in Motivo juris expreſſæ & refutatæ, quid enim proclivius quam exiſtimare quod reſolutio iſta, paucis ante declarationem Pontificiam ſeptimanis ad Decanum Capituli Harlemenſis a D. Internuntio transmiſſa, ab eodem ſimiliter, majoris informationis gratia, ad Urbem fuerit directa?

Hoc autem ſuppoſito, cum, juxta reſolotionem iſtam, Capitulum illud, per mortem tum poſtremi ſui Antiſtitis, tum omnium Canonicorum cenſeri debeat jam dudum interiiſſe; mirum videri non debet Pontificem cenſuiſſe, collationes omnes Paſtoratuum, (quales tamen apud nos factas diffitemur) Deſervituraram &c., ab Aſſeſſoribus, vel ab ipſo etiam Vicario Capituli factas, nullas & irritas eſſe; utpote factas nomine & auctoritate Capituli, quod nec veram exiſtentiam in ſe habet, ac proinde nec ullam juriſdictionem ſive per ſe, ſive per Vicarium ſuum, exercere poteſt.

Quam longe ſimilis reſolutio Ex. P. Lupi hic aberret a vero, vel ex hoc ſolo evincitur, quod nullus umquam Vicariorum Apoſtolicorum, quibus ſtatus Capituli iſtius fuit perſpectiſſimus, id crediderit, nedum aſſeruerit.

V. Eſt, alius indubie Clementi XI. P. M. rationes proponi debuiſſe, ob quas, teſte Ill. D. Internontio, cenſuit collationes omnes, & nullas & irritas eſſe, imo & Capitulum Harlemenſe aſſertum duntaxat eſſe Capitulum, quam habuerint prædeceſſores ejus Pontifices Maximi, utpote qui Vicarios ſuos Apoſtolicos numquam reprehenderunt aſſerentes, exiſtere Harlemi *Verum ac legitimum Capitulum*, imo & Concordias cum eodem ſuper juriſdictione Eccleſiaſtica ineuntes; qui etiam Capitulares Harlemenſes mulctandos numquam cenſuerunt, eo quod certis in caſibus, V. G. dum *difficilis ad Vicarios Apoſtolicos foret acceſſus*, vel dum e vivis illi exceſſiſſent, Paſtoratus vacantes conferrent, vel aliis juribus, Capitulis Cathedralibus Sede vacante competentibus, uterentur, licet id (uti paulo ante videmus) ex relationibus Vicariorum A. A. Sanctæ Sedi conſtare abunde potuerit.

Cum igitur Capitulo Harlemenſi rationes, pro vera ſui exiſtentia, legitimoque juriſdictionis ſuæ uſu, tum in *Motivo juris*, tum in hac refutatione expoſitæ, videantur omnimodis prægnantes, ut ſecure concludat *verum ſe ac legitimum eſſe Capitulum*, ac proinde ſe poſſe gaudere, ſaltem in certis quibuſdam circumſtantiis, juribus & juriſdictione Capitulo Cathedrali, *Sede vacante*, competentibus; perſuadere ſibi non poteſt, circa ſub vel obreptionem omnem factum eſſe, ut S. Pontifex in Brevi memorato voluerit collationes omnes Paſtoratuum, Deſervituraram &c., in circumſtantiis de quibus ſupra a Capitulo ejuſve Vicario factas, declarare nullas & irritas, ac proinde (uti prætendit

auctur

Digitized by Google

auctor Reſponſi) Capitulo Harlemenſi jura, Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, propria, minime competere.

Benigniorem itaque aliquam declarationis Pontificiæ elucidationem a S. Pontifice Canonici Harlemenſes humiliter fiducialiterqoe præſtolantur.

Hanc ipſorum fiduciam fovent non pauca, uti patebit ex.

§. XII.

Videlicet I. indubitata Capituli Harlemenſis erectio.

II. Non interrupta, ac legitima Canonicorum Harlemenſium ſucceſſio;

III. Vicariorum A. aliorumque primariorum in Eccleſia virorum in favorem Capituli teſtimonia inſignia.

IV. Rationes pro vera, legitimaque Capituli exiſtentia, & juriſdictione, tum in Motivo juris, tum hac in elucidatione jurium ejuſdem adductæ.

V. Dilucida eorum omnium, quæ ſive olim ab Ex. P. Lupo, ſive ab auctore Reſponſi adverſus exiſtentiam & jura Capituli allegata nuper ſunt, refutatio.

VI. Conſideratio utilitatis multiplicis, quæ ex prudenti Capituli directione in hanc Eccleſiam frequenter derivata eſt, qualis eſt E. G. conſervatio inſularum Texelliæ & Wiringæ, aliorumque pagorum, utpote quibus, in temporibus difficillimis, per ſollicitudinem indefeſſam Capituli Harlemenſis de probis Paſtoribus proviſum eſt; conſervatio diſciplinæ Eccleſiaſticæ in Sacerdotibus, & in laicis; ſuſtentatio Presbyterorum pauperibus deſervientium, &c.

VII. Intemerata in fide R. Catholica conſtantia, quæ ſemper in cunctis Capituli iſtius Canonicis viguit, cum nullum ex illis ſciamus ab iſta fide unquam defeciſſe; quique proinde ſingularem Apoſtolicæ Sedis favorem, ac protectionem, vel ſolo hoc titulo promereri potuerunt.

VIII. Evitatio ſcandalorum in puſillis & magnis, auditaris corpus illud venerabile, quod integro jam pene ſesqui ſeculo apud primarios Eccleſiæ Viros in veneratione fuit, & tanquam *Verum ac legimum Capitulum* fuit agnitum, cujus membra (abſit verbo invidia) paſſim viri fuere, doctrina & morum integritate cooſpicui, quod antehac & Paſtores & Deſervitores, non contradicentibus Sede Apoſtolica, & Vicariis ejus, pluribos in occaſionibus, diverſisque in locis conſtituit, quod propriis & Decanis, & Vicariis Generalibus, Sede vacante, effulſit, quod Presbyteris Diœceſeos Harlemenſu ſolatio, conſilio, & auxilio fuit frequentiſſime, impoſterum æſtimatum non iri, niſi tanquam imaginarium aliquod, & prætenſum Capitulum, omni juriſdictione, omni jure Capitulis Cathedralibus competente, omni veneratione indignum, cujus membra, Canonici inquam Harlemenſes, nonniſi opprobriom hominum, abjectio plebis, & omnium peripſema paſſim poſthac hebeantur.

IX. Teſtimonium conſcientiæ modernorum Canonicorum Harlemenſium, utpote qui parati ſunt coram Judice quocumque competente, loco & tempore congruis; in judicio contradictorio, ſervatoque juris ordine, non tantum ejus, quæ in ipſis eſt, fidei R. Catholicæ, ſed & morum, reverentiæ, & debitæ erga Sedem Apoſtolicam obedientiæ rationem reddere.

Denique ulteriorem hanc, ac benigniorem mentis Pontificiæ elucidationem ſperare nos facit apud Clementem XI. Divina Clementia, quæ (uti pie, & bumiliter in illa confidimus) perſpectum habens, ea, quæ luctuoſo hoc tempore a Capitulo Harlemenſi geſta ſint, non ex partium ſtudiis, non ex animis ad contradictonem prurientibus, non ex ſpiritu inobedientiæ; ſed ex ſincero veri, rectique amore profecta eſſe, intelligentias & corda ſuperiorum noſtrorum legitimorum tam ſuaviter, tamque efficaciter in favorem Capituli Harlemenſis dirigere, ſi velit, poteſt, ut perpenſis, quæ hocusque pro vera legitimaque Capituli iſtius exiſtentia, tuendiſque ejus juribus, tum in *Motivo juris*, tum in bac elucidatione adducta fuere, venerabile iſtud curpus priſtino ſuo in ſplendore perſiſtere ſinant, ad majorem Dei O. M. gloriam, ad utilitatem Eccleſiæ Sanctæ ejus, ad laudem ſupremi in terris Vicarii ſummi Paſtoris noſtri, ad ſalutem Canoniconım, omniumque promiſcue fidelium Diœceſeos Harlemenſis.

Quod ſi his omnibus non obſtantibus, indignos apud Divinam Clementiam peccata ſua reddiderint Caoonicos Harlemenſes tanto favore, dignos vero apud Divinam juſtitiam confuſione, quam jam pridem ipſis minitati ſunt quidam, conabuntur nihilominus juxta monitum ſupremi ſui Paſtoris, diligere (ſi quos tales habent) *inimicos ſuos, benefacere his, qui ipſos oderunt, orare pro perſequentibus ipſos*, firmiter perſuaſi (nonniſi in Domino tamen) omnia potius, bona ſanguinem, vitamque profundere, quam ſcienter vel ad latum unguem ab avita, id eſt, a R. Catholica fide, ab unitate Eccleſiæ, quæ eam profitetur, a debita erga Sedem Apoſtolicam reverentia & obedientia deflectere, atque hunc in finem Deum O. M. ſuppliciter rogabunt, ut ſemper *pax* ejus, *quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda & intelligentias ipſorum.*

§. XIII.

Brevis eorum, quæ hac in refutatione deducta ſunt, Anacephaleoſis, & Concluſio.

Ex iis, quæ conſiderationi tuæ expoſita ſunt in hac refutatione, Lector Theophile, liquet.

I. Veram legitimamque Capituli Harlemenſis exiſtentiam graviſſimis rationibus, teſtimoniiſque virorum in Eccleſia præſtantiſſimorum, innixam eſſe.

II. Ea omnia, quæ contra Capituli iſtius exiſtentiam, juraque eidem competentia, ab auctore Reſponſi ad Motivum juris pro Capitulo Harlemenſi allegata ſunt, dilucide eſſe refutata. Argumenta, ceu Motiva, quibus auctor ille dicti Capituli exiſtentiam, juraque ejus impugnat, ſunt ſequentia.

I. Qood, cum una ex parte Capitulum ſubſiſtere, ſaltem diu, nequeat ſine capite miniſteriali, quod eſt Epiſcopus, & ex altera conſtet, jam a ſeculo, & ultra Capitulum Harlemenſe proprio ſuo Antiſtite orbum fuiſſe, manifeſte ſequatur, Capitulum Harlemenſe nequaquam hodie ſubſiſtere; attento præſertim, quod Sedi Harlemenſi toto illo tempore (uti prætendit auctor iſte) proprium Epiſcopum Pontifex, licet voluiſſet, præficere non potuerit.

Ratiocinii iſtius refutationem vide in §. §. III. & IV. Capitis I. Item in §. §. III. IV. & V. Cap. II.

II. Quod cum ex una rurſus parte, juxta auctorem Reſponſi, ad legitimam Canonicorum Cathedralium electionem requiratur, ut tam electores quam electi ſint præbendati, reſidentes, Chorum ad pſallendum frequentantes, &c.; ex alia vero parte ſit manifeſtum, conditionem iſtam in electione Canonicorum Harlemenſium obſervatum non fuiſſe, conſequens ſit, jam dudum Harlemi deſiſſe *Verum, ac legitimum Capitulum.*

Argumenti iſtius refutationem exhibent §§. V. VI. & VII. Capitis I.

III. Quod Capitulum Harlemenſe ruinæ ſuæ & extinctioni ſubſcripſerit, dum anno 1616. Concor-

diæ, inter Arch epiſcopum Philippenſem V. A. & ſeipſum initæ, ſubſcripſit.

Dilucide figmentum iſtud refutatum videre eſt in §§. VIII., IX, & X. Capitis I.

IV. Quod licet ſupponeretur, Capitulum Harlemenſe *Verum* eſſe, *ac legitimum Capitulum Cathedrale*, nullatenus tamen ſequeretur, Capitulum iſtud, ſuſpenſo a Vicariatu Apoſtolico & abſente Archiepiſcopo Sabaſteno, jura Epiſcopalia potuiſſe exercere. Refutatum hoc videre licet in §. VIII. Capitis II.

Denique, quod per declarationem Congregationis de Propaganda fide, item per Breve Apoſtolicum juxta auctorem præfatum conſtet, Capitulo Harlemenſi jura Epiſcopalia non competere.

Et hoc telum retorſimus in §. XI. Capitis II.

Cum igitur & rationes, & teſtimonia pro vera legitimaque Capituli Harlemenſis exiſtentia, juribusque ejus, tum in Motivo Juris, tum in hac refutatione allegata, nequaquam enervent ea, quæ ab auctore Reſponſi adverſus Motivum iſtud oggeſta ſunt, merito concludunt Canonici Harlemenſes;

I. Exiſtere etiamnum hodie Harlemi *Verum, ac legitimum Capitulum Cathedrale.*

II. Capitulo iſti competere jura, Capitulis Cathedralibus, *Sede vacante*, propria.

III. Certis in circumſtantiis Capitulum Harlemenſe juribus iſtis uti poſſe.

IV. Longe minus ex parte Capitulo iſtius nuper, id eſt, ante Declarationem & Breve memorata, abſente & ſuſpenſo Archi epiſcopo Sebaſteno V. A, actum fuiſſe, quam olim (uti ex hac refutatione liquet) actum fuit ex parte ejuſdem Capituli, neque Seda Apoſtolica, neque Vicariis A. contradicantibus; ac proinde concludunt;

V. Hac imprimis ex parte ea, quæ pauculis iſta in Miſſione attribuuntur in Brevi ſupramemorata, ipſis minime aſtricari poſſe; idque concludunt tanto ſecurius, quanto nec ſe aliunde promeritus eſſe perſuaſum ſibi habent, atris adeo carbonibus notari; utpote certi, ea omnia ſe credere, quæ Eccleſia R Catholica credit, ullumque pro ſcientia ſua dogma eſſe fidem concernens, & ab Eccleſia rejectum, quod vel ab ipſis credatur, vel per ipſos aliis prædicetur; denique nihil ab ipſis alienum magis eſſe, quam fideles a debita erga Apoſtolicam Sedem reverentia ac obedientia avertere.

Vides ex his omnibus Lector Theophile, nec præſumptuoſe, nec inaniter in calce Motivi juris aſſertum fuiſſe, " Plura dabuntur, quæ ad confirmandam dicti Capituli exiſtentiam, ejusque ſucceſſionem ..... opportuna erunt, ſi ſimilis neceſſitas, qualis hoc ſcriptum publici juris facere ſuaſit, etiam ad ulteriora evulganda compellat. "

Idem & impræſentiarum aſſerimus. Ne tamen noſtra hac aſſertione ſciolorum quorumdam, anonymorumve ſcribillandi pruriginem irritare videamur; norint, nil ſe a nobis reſponſi relaturos, niſi veritate & charitate omnimodo id exigentibus. Quo in caſu pergemus, ſervato ſemper inculpatæ tutelæ moderamina, *vindicare hereditatem patrum noſtrorum*,

APPENDIX

Ad §§. VII, VIII, & IX. Capitis primi.

Ad oculum patet ex §. VIII. Capitis I. Capitulum Harlemenſe, conſentienta III. D. Rovenio V. A., in Concordia inter ipſos inita anno 1616., facultatem ſibi reſervaſſe, *litteras dimiſſoriales dandi iis, qui ſunt ex Diœceſi Harlemenſi.*

Quod autem facultate iſta uſum reipſa fuerit aliquando Capitulum præfatum, liquet ex transſumpto hic adjuncto, cujus exemplar, manu propria Ampl. D. Jacobi Zaffii, primi Capituli Harlemenſis Præpoſiti exaratum, in Archivis Capituli reſervatur.

Transſcriptum Litterarum Dimiſſorialium.

Decanus & Capitulum Cathedralis Eccleſiæ Harlemenſis, dilecto nobis in Chriſto M. Joanni Spoirwatero civi Harlemenſi de legitimo thoro nato, ſalutem in Domino ſempiternam. Cum nomine tuo nobis (Sede Harlemenſi ultra annum, imo annos vacante) ſupplicatum fuerit, ut ſecundum Decreta S. Synodi Tridentinæ litteras tibi dimiſſoriales concederemus; placuit nobis zelus tuus, quod ad ſortem Domini aſſpiras, concedimuſque per præſentes tibi, ut a quocumque Antiſtite, gratiam communionemque Sanctæ Apoſtolicæ Sedis habente, primam Clericalem tonſuram, & minores recipere poſſis. Datum Harlemi ſub ſigillo Jacobi Zaffii ſupradicti Capituli noſtri Præpoſiti (quandoquidem ſigillo Capituli inpræſentiarum caremus) anno Domini milleſimo ſexcenteſimo decimo ſeptimo. Die vero Februarii vigeſimo.

De Mandato R. Domini Decani
& Capituli Supradicti.

In Capitis I. §§. IX, & X. oſtenſum eſt, Capitulum Harlemenſe plus vice ſimplici per ſeipſum juriſdictionem Epiſcopalem exercuiſſe circa Paſtoratus in Diœceſi Harlemenſi ſitos, Sacerdoteſque in illis laborantes. Per actam hic annexam, cujus exemplar, manu Ex. ac Ampl. D. Leonardi Marii Præpoſiti Capituli Harlemenſis, & Vicarii Generalis conſcriptum, apud nos eſt, patet Capitulum iſtud, eandem juriſdictionem per Vicarium ſuum Generalem quandoque exercuiſſe.

Tenor actæ iſtius eſt hujuſmodi.

Cum in Eccleſia Catholica ad fidei & Eccleſiaſtici regiminis unitatem neceſſaria ſit unitas corporis, qua per membrorum ſubordinationem ita particulares Eccleſiæ coerant omnes ſub uno Capite generali in terris, ut tamen ſingulæ quoque ſuos habeant ſuperiores, ſub quibus tanquam Capite particulari omnes illius Eccleſiæ fideles in particularem unitatem colliguntur. Hinc eſt quod ex credito nobis officio proſpicere volentes Eccleſiæ Hornanæ, quæ nobile Diœceſeos noſtræ membrum eſt, Tibi M. Gerarde Gerardi, de cujus Eruditione, fide, & induſtria, probe inſtructi ſumus, vigore præſentium eam Eccleſiam ita committimus, ut non ſolum ad privata ſingulorum, ſed ad publica quoque oppidi Sacerdotum iſtic laborantium, & Chriſti fidelium attendas; occaſione difficultatum, quæ aut jam emerſerunt, aut emerſuræ timentur, Sacerdotum Congregationem indicas, controverſias componas, aut quæ induſtriam veſtram ſuperant ad nos fideliter perſcribas. Hortantes & monentes omnes ac ſingulos in Domino, ut hac in parte, cæteriſque omnibus R. V. fidelem operam & fraternum ſubſidium & obedientiam præſtent. Amſterdami xx. Februarii M. Dc. XXXII.

Leonardus Marius SS. Th. D.
Eccl. Harlem. Præpoſitus,
Archidiaconus, & Vic.
Generalis.

In §§. V, VI, & VII. Capitis I. Demonſtratum eſt, veros poſſe eſſe Canonicos, eorumque propagationem poſſe eſſe legitimam, licet nec actualiter Præbendis gaudeant, neque Chorum ad pſallendum frequentent. Similiter in §. IV. Cap. I. oſtenſum eſt, Sedem Epiſcopalem poſſe ſubſiſtere, adeoque & Capitulum Cathedrale, licet Sedem illam Pontifex, etiam volens, non poſſit citra incommodum per novum Epiſcopum implere.

Mire hæc confirmantur per actam authenticam

ſequen-

ſequentem. cujus transſcriptum in Archivis Capituli Harlemenſis conſervatur.

„ Nos Canonici & Capitulum Cathedralis Eccleſiæ Sylvæducenſis, Sede vacante per obitum bonæ memoriæ Ill. ac Rev. D. Joſephi Bergaigne præfatæ Eccleſiæ Epiſcopi, dein Adminiſtratoris, Rev. Ad. ac Eruditiſſimo Domino D. Judoco Houbraecken, S. Theologiæ Licentiato, nec non Eccleſiæ Cathedralis Antverpienſis Canonico, ſalutem in Domino ſempiternam.

„ Cum ex Sacrorum Canonum diſpoſitione Eccleſiarum Cathedralium Capitula in deficientium Epiſcoporum locum ſubrogentur, uſque in ſpiritualibus & temporalibus ſuccedant, atque idcirco eorum munus ſit viduatis Eccleſiis ita conſulere, ut miniſtrorum ſolertia & diligentia viduitatis incommoda minime ſentiantur. Ne igitur ſupradicta Eccleſia noſtra culpa aliquid detrimenti patiatur in ſpiritualibus & temporalibus, Nos dictis SS. Canonibus obtemperare volentes, petitis & habitis præfatorum Canonicorum votis, ac de conſenſu & voto ejuſdem præfati Capituli, Te Rev. Ad. ac Eruditiſſimum Dominum Judocum Houbraecken (de cujus probitate, ſcientia, ſufficientia, ac animarum peculiari zelo plenam in Domino confidentiam habemus) Vicarium noſtrum Generalem in prædicta Eccleſia Cathedrali, Civitate, & Diœceſi, etiam comprehenſo diſtrictu Geſtenſi, tenore præſentium deputamus, creamus, & conſtituimus, Epiſcopali Sede Vacante, cum omnibus & ſingulis facultatibus, privilegiis, honoribus, oneribus, præeminentiis & prærogativis ad hujuſmodi munus exercendum neceſſariis & opportunis, dantes Tibi plenam & liberam poteſtatem omnia & ſingula exercendi, quæ Capitulo Sede vacante in utroque foro & jure permittuntur, nec non ea omnia faciendi, quæ nos facere & mandare poſſemus, etiamſi ſpeciale mandatum requirat. Idque non ſolum per Te ipſum; ſed etiam per alios ſubſtituendos, præſertim in caſu infirmitatis vel abſentiæ, quantum ſalvis juribus concedere Tibi poſſumus; ſpecialiter autem volumus, ut licentiam ordinandi poſſis concedere, ac in foro exteriori diſpenſare, etiam quoad temporum interſtitia, examinare & approbare confeſſores, ſimul etiam ordinandos & ad beneficia promovendos, atque ad verbum Dei prædicandum admittere, nec non Tibi, ſive Diœceſi de officialibus miniſtris judicii, ſive curiæ ſpiritualis, actuariis, & aliis ad perfectum tribunal concurrentibus providere, & controverſias terminare, manente tamen principali omnium cura penes ipſum Capitulum, atque inſuper ſervato jure omni prædictas facultates interpretandi, limitandi, vel ampliandi per nos, ſive per Decanum aut Vicedecanum pro tempore exiſtentem, cum reliquis Canonicis de Capitulo, de quorum conſilio & aſſenſu juxta dicti Capituli morem eo caſu cenſemus procedendum, prout temporum ratio permittet, aut poſtulabit. Præcipimus itaque univerſo Clero Civitatis & Diœceſis Sylvæducenſis, aliiſque hujus Eccleſiæ juriſdictioni ſubjectis, quatenus Te in Vicarium noſtrum Generalem recipiant, Tibique in omnibus præmiſſis pareant & obediant cum effectu, dantes Tibi vices & voces noſtras, etiam compeſcendi contradictores & inobedientes, pœnis & Cenſuris Eccleſiaſticis. In quorum fidem præſentes ſcribi juſſimus, & manu propria ſubſcripſimus. Datum Sylvæducia anno Domini milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo octavo menſis Auguſti die 2. (& erat ſubſignatum) P. van Zoerndonck, V. Broeckhoven, Ludov. Smeyers, Andreas Timmermans, Henr. Palsmans. Infra habebatur: Collata hæc copia cum ſuo originali concordat, per me Joannem Philippum Verbruggen Sacra Aplica auctoritate Notarium Antverpiæ reſidentem.

„ (Et inferius) in quorum fidem & teſtimonium, &c. & erat ſignatum, J. P. Verbruggen Notarius Aplicus, Adhuc inferius habebatur, 1703.

Concordantiam teſtor Ægidius Denique Nots.

Tria in rem noſtram circa Actam iſtam ſunt obſervanda.

I. Quod Civitas Sylvæ-ducenſis 14. Septembris anno 1629. in poteſtatem tranſierit Ordinum Fœderatorum, circa quod tempus etiam Canonici Sylvæducenſes uſu Eccleſiæ Cathedralis privati fuere.

II. Quod licet Canonici ante captam ab Ordinibus Fœderatis Civitatem creati; Præbendis ſuis uſque ad mortem gaviſi fuerint, ii tamen qui poſtmodum creati ſunt (uti creati ſunt nonnulli) Præbendam nullam obtinuerint.

III. Quod eo tempore quo acta præmemorata expedita fuit, Pontifex, etiamſi voluiſſet, non magis potuiſſet novum Sedi Buſcoducenſi præficere Antiſtitem, quam etiamnunc poſſit præficere Harlemenſi.

Ex quibus omnibus ſequitur.

I. Quod DD. Canonici Sylvæ ducenſes ab eo tempore neque in Eccleſia Cathedrali reſidere, neque Chorum frequentare ibidem potuerint.

II. Quod licet aliqui præbendati permanſerint, alii tamen noviter electi non fuerint præbendati.

III. Quod juxta auctorem Reſponſi Sedes Sylvæducenſis, ſaltem a morte ultimi ejuſdem Epiſcopi, cenſenda ſit fuiſſe *confracta & everſa*; ac proinde Capitulum Sylvæ-ducenſe ad talem redactum eſſe ſtatum, ut ipſi Eccleſia juriſdictionem Eccleſiaſticam ultra cenſeatur non commiſiſſe.

His tamen omnibus non obſtantibus, non timuerunt Canonici Sylvæ ducenſes anno 1630. permittere, etiam per prælum ſe *manifeſtari ſub hoc titulo: Capitulum & Clerus Eccleſiæ Cathedralis Buſco-ducenſis*; item ſcribere anno 1658. Auguſti die 2. in hac acta ſub iſto titulo: *Nos Canonici, & Capitulum Cathedralis Eccleſiæ Sylvæ-ducenſis, Sede vacante*; Denique iſta in qualitate eligere ſibi *Vicarium Generalem in prædicta Eccleſia, &c.*

Utique conveniebant Canonici Sylvæ-ducenſes cum Canonicis Harlemenſibus his tribus;

I. Quod defectus reſidentiæ involuntarius Canonicos ſua dignitate & juribus non privet.

II. Quod defectus Præbendarum Canoniis primitus annexarum Capitulum jure non exuat eligendi alios Canonicos in locum demortuorum.

III. Quod ex eo ſolo, quod S. Pontifex Sedem aliquam Epiſcopalem, licet velit, citra incommoda etiam ad longum tempus implere nequeat, non ſequatur, Sedem illam confractam, vel everſam eſſe, & Capitulum priori ſuo jure excidere; Et hinc poſteriores frequenter *Sede vacante* Vicarios Generales ſibi elegere, & novos Canonicos in locum Canonicorum defunctorum ſurrogarunt; & priores ſimiliter tum novos aliquando Canonicos, tum (uti patet ex hac acta) in Vicarium Generalem elegerunt D. Judocum Hoobraecken, qui etiam in iſta qualitate per plures annos Diœceſim iſtam adminiſtravit.

APPROBATIO.

Cum hæc Refutatio tenebras per aliquod reſponſum Libello, qui inſcribitur Motivum juris pro Capitulo Cathedrali Harlemenſi, infeliciter aſperſas ſolide feliciterque diſſipet, veritatemque magis conſpicuam reddat; dignam judico, ut typis evulgetur.

PAULUS KOSKAM,
Archi-presb. & L. C.

Datum Embricæ 28. Julii 1703.

III. RE.

III.

R E S O L U T I O.

Doctorum Lovanienſium data 25. Maji 1717. (a)

In favorem jurium Capituli Metropolitani Eccleſiæ Catholicæ Ultrajectenſis.

C A S U S P O S I T I O.

Eccleſia *Ultrajectenſis Catholica* mutato ante annos centum & amplius, per Fœderatas Belgii Provincias, religionis ſtatu; poſſeſſionem Templorum, decimarum ac redituum, aliorumque hujuſmodi booorum temporalium amiſit: attamen in his, quæ ad Eccleſiæ formam &conditionem proprie pertinent, tueri ſeſe, atque ordinariam juriſdictionem ſervare ſibi, qua potuit vigilantia, ſtuduit.

Sasboldus Voſmerus, & poſt bunc *Philippus Rovenius*, qui uſque ad annum 1651. hujus Eccleſiæ gubernacula tenuit, ab omnibus ut veri Prælati & legitimi Archiepiſcopi Ultrajectenſes recogniti fuerunt; a *Clero* electos & ad petitionem Principis, qui jus ſuum in has ditiones nondum abdicaverat, a *Romano Pontifice* confirmatos fuiſſe, plane liquet ex variis authenticis & indubitatis actis in hiſtoria, cui titulus, *Batavia Sacra*, relatis.

E quibus quoque liquet, hos Epiſcopos, tametſi ob rationem ſtatus ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ fuiſſent ordinati, nihilominus ab omnibus fuiſſe ut veros *Archiepiſcopos Ultrajectenſes* recognitos, & etiam titulo hujus *Epiſcopatus* fuiſſe uſos.

His ſub *Epiſcopis* verus omnino *Clerus* exſtitit; verique per loca *Paſtores* tum conſervati ſemper fueruot, tum instituti: & hi quidem diſtincti a *Miſſionariis*, qui aliunde *Clero* in ſubſidium mittuntur: & quibus variæ præſcriptæ leges, ne *Clero* graves ſint, neque terminos ſibi poſitos excedant. Quemadmodum bæc omnia in præcitata *Hiſtoria* per autheotica documenta probantur.

Quinque jam olim ſunt in urbe Ultrajectenſi Canonicorum Collegia, ſive *Capitula*; quæ ad electionem Epiſcopi ſeculis poſterioribus ſimul concurrebant: in his non pauci, etiam proſcripto Catbolico ritu, Canonici remanſerunt antiquæ Religionis; licet jam cum Acatholicis permiſcerentur. Atque, ne res Catholica hac parte intercideret, *Præſules* noſtri non tantum jure ſui muneris, verum & litteris ab *Apoſtolica* Sede datis, poteſtatem habeant defunctis *Canonicis* alios ſubrogandi: qua poteſtata non raro fuerunt uſi.

Ne autem temporum acerbitate tandem intercidiſſe hoc inſtitutum videretur, nihil erat magis opportunum, quam ut e *Canonicis* doctrina & ſtudio *Catholicæ Religionis* magis conſpicuis, aliiſque Presbyteris præſtantioribus, *Collegium* peculiare erigeretur: quo non erat aliud præſentius remedium, amiſſis jam aut defluentibus bonis caducis, ſervando *Capitulo* præſertim *Metropolitano*.

Fecit hoc anno 1633. Archiepiſcopus *Philippus Rovenius*; idque Collegium, quo ſibi Epiſcopale onus levius redderet, ſuum atque Eccleſiæ hujus Senatum, ſive Concilium eſſe voluit, ſub nomine *Vicariatus* Ultrajectini.

Jacobus de la Torre, qui *Rovenio*, cum hic ſenio gravaretur, datus eſt coadjotor, eique poſt obitum in eodem munere ſucceſſit, idem Collegium denuo confirmavit anno ſuperioris ſeculi 58. oti patet ex litteris utriuſque Præſulis hic per copiam authenticam ſub littera A. annexis.

Qoi hunc deinde ſequuti ſunt bujus Eccleſiæ Antiſtites, ejuſdem Collegii ſtatum ac firmitudinem eadem ratione omnes ſuis ſubſcriptionibus munierunt, ut conſtat ex acta hic annexa ſub littera B.

Hoc Collegium, octo Presbyteris conſtans, etiam uſque modo, prout per *Rovenium* & *La Torrium* primitus fuit inſtitutum, ſubſiſtit, & conformiter ad normam in electione præſcriptam, hactenus in locum decedentium alii e Paſtoribus eruditione & animarum zelo præſtantibus in hoc Collegium adſciti fuere.

Hi inſuper e ſuo gremio eligere perrexerunt Decanum, qui ut Collegii hujus caput, Collegium convocaret, eique præſideret.

Præterea unum vel doos, Sede vacante, eligere *Vicarios* conſueverunt, qui nomine totius Collegii occurrentia negotia abſolvant. His ita poſitis: quæritur.

1. An *Eccleſia Ultrajectenſis* habenda ſit velut *collapſa*, omni jure & juriſdictione exuta, & ad conditionem nudæ *Miſſionis* (ut vocant) redacta?

2. An vero in Eccleſia *Capitulum Metropoliticum*, ejuſque jura, potuerint conſervari?

3. An cenſendum ſit *Capitulum* in Collegio ſupra laudato etiam nunc ſubſiſtere, & an hoc Collegium vere & convenienter *Capitulum* repræſentet; ac conſequenter debeat ac poſſit Eccleſiæ viduæ curam habere; omoiaque exercere, quæ *Capitulis Cathedralibus* Sede vacante incumbunt: puta, litteras dimiſſoriales concedere his, qui ſacris Ordinibus ſunt initiandi. Item Eccleſiis Parochialibus vacantibus providere de Rectoribus ſeu Deſervitoribus, aliaque ſimilia?

R E S O L U T I O.

Infra *ſcripti viſo & examinato Caſu* cum aooexia ſupra poſito, nec noo iis, quæ de *Eccleſia Ultrajectina* in libro, cui titulus *Batavia Sacra*, ex autheoticis & indubitatis (ut aſſeritur) monimeotis afferuntur, reſpondent.

Ad I. Nequaquam *Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectam* poſſe dici *collapſam*, omni jure & juriſdictionis exutam & ad cooditionem nudæ *Miſſionis* redactam.

Certum enim eſt, quod licet Eccleſia aliqua per barbarorum incurſionem, aliave occaſione, amittat materialia Templa, ad Divinum cultum publice cele-

(a) Pluries prælo data fuit hæc Reſolutio ab anno 1717. uſque ad præſens tempus, ac nominatim in *Cauſa Ultrajectina* & in *Cauſa Eſpeniana* &c.

brandum

brandum exſtructa, nec non media temporalia in ſuſtentationem miniſtrorum jam pridem relicta eripiantur; quin & omnibus Juribus honorificis & prærogativis ſpolietur, nihil tamen de ratione veræ Eccleſiæ amittat: ſi modo plebs una cum Paſtore in fide Catholica & communione cum cæteris Eccleſiis, ac ſignanter ipſa *Romana* Eccleſia, adunata perſeverat.

Quis enim dubitet ſub perſecutione Tyrannorum Eccleſias particulares veram Eccleſiæ rationem habuiſſe, omnique poteſtate ac juriſdictione ſpirituali ad directionem & regimen animarum neceſſariis fuiſſe inſtructas; tametſi ea perſecutione durante nec Templa materialia ad celebrandos publicos conventus, neque bona temporalia ipſis habere liceret, nec prærogativis aut juribus honorificis gauderent, utpote ad veram & eſſentialem *Eccleſiæ* rationem nequaquam requiſitis.

Itaque ob eam Templorum ſeu ædificiurum materialium, decimarum, aliorumque mediorum temporalium ereptionem ſeu confiſcationem, aut ob jurium & prærogativarum ſpoliationem, nullatenus dici poteſt, *Eccleſiam* Ultrajectenſem eſſe *collapſam*, omni jure & juriſdictione exutam, & ad conditionem nudæ *Miſſionis*, ut vocant, redactam; niſi quis dicere auſit Eccleſias florentiſſimas, quæ ſimilem ſortem paſſæ fuerunt, ſimiliter quoque fuiſſe collapſas, omni jure & juriſdictione exutas, & ad conditionem nudæ *Miſſionis*, ut vocant, redactas.

Imprimis enim notorium eſt, in Eccleſia *Trajectenſi* pro magna parte populum, etiam poſt mutatum Religionis ſtatum, in fide Catholica & unitate Eccleſiæ ac communione cum Eccleſia Romana conſtanter perſtitiſſe.

Inſuper notiſſimum eſt, populum Catholicum tum in ipſa urbe *Metropolitica Ultrajectenſi* per varias Parochias, nec non & per alias civitates & Parochias rurales diſperſum, cum ſuis reſpective Presbyteris, tanquam veris Paſtoribus & directionibus animarum, ſacros conventus celebraſſe, & in unum locum ad ſynaxim conveniſſe; non quidem ad ædes ſacras in modum Templorum exſtructas, ſed ad normam primorum fidelium, ſub perſecutione tyrannorum deliteſcentium, in oratoriis aut ædibus privatis, formam externam Templorum non præferentibus.

Nec tantum populus cum ſuis Paſtoribus ac Clero in fide & unitate Catholicæ Eccleſiæ conſtantiſſime perſeveravit, verum etiam formam regiminis integram, quantum temporis conditio patiebatur, omni ſtudio conſervavit.

Atque inprimis per Parochias tum Urbicarias, tum Rurales, Presbyteri tanquam ſingularem Eccleſiarum Parochi conſtituti fuere; quorum ſeriem uſque ad præſens tempus exhibet auctor *Bataviæ Sacræ* part. 2. ibidemque notat, in iiſdem Parochiis, quibus unus Parochus non ſufficeret, additum fuiſſe alium Presbyterum, quem hodie Sacellanum ſeu Vice-Paſtorem dicimus.

Et quidem ſingulis Eccleſiis ſuos vere fuiſſe Parochos, diſtinctos a Presbyteris in quibuſdam Oratoriis Sacramenta adminiſtrantibus, non obſcure agnovit Congregatio *de progand. fid.* in Decreto de 30. Maji 1686. quo edicitur: " Impoſterum non licere „ quovis prætextu Capellanis ſeu Sacerdotibus Oratorum quorumvis Principum ſacramentalia adminiſtrare, ſeu confeſſiones audire, præterquam dictorum Oratorum, aut eorum conſanguineorum „ aut familiarum domi degentium; cumque obligatione ſuis loco & tempore tradendi notulam prædictarum adminiſtrationem *Parocho loci* ſub pœna „ ſuſpenſionis ab officio & beneficio: „ integrum Decretum extat in *Batavia Sacra* parte 2. fol. 462.

Quin ad normam aliarum Eccleſiarum Epiſcopis deſtitutarum per Clerum deſignati fuere Vicarii Generales, qui Sede Epiſcopali vacante curam Eccleſiæ vacantis cum omnimoda juriſdictione Epiſcopali ſuſtinerent.

Et quidem Eccleſiæ Harlemenſis vacantis deſignatum fuiſſe Vicarium Generalem *Adelbertum Eggium*, Eccleſiæ vero *Metropoliticæ* Ultrajectenſis *Sasboldum Voſmerum*, fidem faciunt acta relata in *Batavia Sacra* part. 2. fol. 48.

Verum cum hi Vicarii Generales, quantumvis juriſdictione Epiſcopali muniti, probe intelligerent, ſe ea quæ Ordinis ſunt, exercere non poſſe, ac ſignanter populum ſacro Chriſmate confirmare; deliberare cœperunt, qua ratione afflictis Eccleſiis de Epiſcopo provideri poſſet, uti legitur in præcitata Hiſtoria *Batavia Sacra*; tandemque poſt multos exantlatos labores, *Sasboldus Voſmerus*, impetratis a Sereniſſimo Belgarum Principe Alberto litteris ad Romanum Pontificem Clementem VIII. quibus Princeps eum in Archiepiſcopum nominabat, & a Pontifice confirmari & conſecrari poſtulabat, Romam perrexit, & litteris Sereniſſimi Principis Pontifici exhibitis, Pontifex poſtulatis annuit, eumque Eccleſiæ *Ultrajectinæ* Epiſcopum præfecit, & conſecrari mandavit.

Conſtat quidem *Sasboldum Voſmerum* ordinatum fuiſſe ſub titulo Archiepiſcopi *Philippenſis*; ſed & illud conſtat, hunc titulum dumtaxat in ipſa ordinatione fuiſſe expreſſum odii Proteſtantium declinandi causa, qui nullatenus paſſuri prævidebantur, ut novus Epiſcopus ſub titulo *Ultrajectenſis* Eccleſiæ Clero & populo Batavo præficeretur: aſt re ipſa *Sasboldum* in Epiſcopum Eccleſiæ *Ultrajectinæ* fuiſſe ordinatum, & in Paſtorem ordinarium eidem Eccleſiæ præfectum fuiſſe, liquet; idque palam Clemens VIII. *Sasboldo* intimavit: uti conſtat ex ipſius Relatione, in qua hæc refert, Pontificem mandaſſe ſibi, ut conſecrationem ſuam in Epiſcopum ulterius non differret, & hæc addidiſſe: " Se me non promovere titulo „ Eccleſiæ Ultrajectinæ, ne hæreticos magis exacerbaret; ſed poſſe me eum titulum omni tempore „ aſſumere cum beneplacito Sereniſſimi Ducis. „

Teſtatur quoque *Sasboldus*, quod licet Princeps eum voluerit in litteris ad Pontificem datis conſecrari titulo Epiſcopi *Philippenſis*; nihilominus eum ad Archiepiſcopatum *Trajectenſem* nominavit: ita enim *Sasboldus* ſcribat ad Gravium 6. Junii 1609. „ Nominavit me quidem Archidux ad Ultrajectenſem „ Eccleſiam, & ſcribit, *Archiveſcovo de Utreg*; attamen dedit clauſas litteras ad Sanctiſſimum, qui „ tempore ordinationis dixit mihi, ſe dare titulum „ Philippenſis Eccleſiæ, ne exacerbaret hæredicos, „ in quorum poteſtate erat Eccleſia Ultrajectina; addens, quando placebit Archiduci, poteris titulum mutare. „

Hæ litteræ integræ extant in hiſtoria dicta, *Batavia Sacra*: ibidemque pluribus probatur, hunc ipſum *Sasboldum* ſolitum fuiſſe, ſe Archiepiſcopum *Ultrajectenſem* inſcribere, eumque titulum illi non tantum a Clero illius Eccleſiæ ſive Diœceſi, tam Regulari quam ſeculari, datum fuiſſe; ſed & Nuntium Apoſtolicum, quin & Sereniſſimum Archiducem, ipſum hoc titulo honoraſſe, & ut verum Archiepiſcopum *Ultrajectenſem* agnoviſſe.

Rationem quæ ipſum *Sasboldum* movit, ut titulum Archiepiſcopi *Ultrajectenſis* aſſumeret, expreſſit in quadam ſua Epiſtola, relata in eadem Hiſtoria pag. 49. quod videret, " ad Eccleſiæ utilitatem multum „ pertinere, & ſubſidia, inquit, niſi juſto titulo petere illinc non poſſe: nam expreſſe: habetur in ordinationibus Papæ & Principum, quod Epiſcopus „ debeat oſtendere promotionem ſuam, & quod ex „ tunc teneantur illi ad ipſius jura. „

Hinc evidens eſt, *Sasboldum* nequaquam dubitaſſe, quin eſſet revera ad Archiepiſcopatum *Trajectenſem*

Ctenſem

tenſem ordinatus; eoque titulo ſibi a Clero & populo temporalia ſubſidia, ut eorum Paſtori, eſſe debita, & ut talia ab ipſo peti poſſe.

Id ipſum in epiſtola de anno 1609. menſe Junio ad amicom in Curia Romana agentem ſignificavit ſcribens, quod habitus ſit paſſim etiam in Hollandia & ab ipſis ibidem Principibus & Ordinibus Archiepiſcopus Patriæ; quod, ait, mihi plurimum contulit ad ſubditorum obedientiam, qui minus Vicario Apoſtolico tribuebant, & mihi ut Paſtori libenter deferebant.

Defuncto autem *Sasboldo Voſmero* anno 1614. tandem eidem Eccleſiæ *Trajectenſi* præficitur rurſus ſub titulo *Philippenſis* Archiepiſcopi *Philippus Rovenius*; idque eadem forma ſervata, quæ in promotione *Sasboldi* ſervata fuerat. Uti enim legitur in ſæpe citata *Batavia Sacra* pag. 78. poſt vacationem ſex circiter annorum per mortem *Sasboldi*, tandem ad Cleri votum ſuccedere Principum Belgii conſenſu, ab Urbano VIII. deſtinatur ad Archiepiſcopatum *Philippenſem*, juxta & *Ultrajectenſem*, ſi res Eccleſiæ iſtius proſpere cederent.

Nequaquam obſcurum eſt, quod licet *Rovenius* æque ac *Sasboldus* ſub titulo Archiepiſci *Philippenſis* fuerit conſecratus; nihilominus præcipue ordinatus fuerit ad Eccleſiam *Trajectenſem*, atque Eccleſiæ per hanc proviſionem de legitimo Paſtore ac Archiepiſcopo fuerit proviſum, neque aliam ob cauſam peregrinus titulus *Rovenio* in conſecratione fuerit aſſignatus, niſi invidiæ hæreticorum declinandæ cauſa.

Et profecto niſi *Sasboldus Voſmerus*, uti & *Philippus Rovenius*, fuiſſent ad Epiſcopatum *Trajectenſem* ordinati, atque proviſio ipſis facta fuiſſet de Eccleſia *Trajectenſi*, nequaquam Pontifices ipſis permiſiſſent titulum Epiſcopi *Trajectenſis* aſſumere; *Si Principia ita videretur*, ut loquitur Clemens VIII. vel ut loquitur Urbanus VIII. ſi res iſtius Eccleſiæ proſpere cederent.

Nequaquam enim fas eſt titulum Eccleſiæ cuiquam aſſumere, niſi prius per Canonicam inſtitutionem ſeu proviſionem illi Eccleſiæ fuerit adſcriptus ſive præfectus.

Et quidem præſens Confœderatarum Provinciarum ſtatus & concluſa inter Regem Catholicum & Ordines illarum Provinciarum concordia ſive treuga titulum Archiepiſcopi *Trajectenſis* a quoquam aſſumi, ferre non videbantur: quod indicaſſe videtur Urbanus VIII. per hanc clauſulam: *juxta & Ultrajectenſem, ſi res iſtius Eccleſiæ proſpere crederent*: quodque ipſe Clerus pluribos deduxit in libello ſimplici ſub anno 1626. *Regi Catholico* oblato, quo petit, ut *Rex Catholicus* concedere dignetur *Rovenio Archiepiſcopi Ultrajectenſis* titulum aſſumere, & palam ſe pro *Archiepiſcopo Trajectenſi* gerere, ut majori cum auctoritate Eccleſiam *Trajectenſem*, aliasque eidem Suffraganeas gubernaret; uti in dicta ſupplica latius exponitur.

Et quantumvis non ſciatur, quid huic libello a Rege Catholico fuerit reſponſum; id nihilominus conſtat, *Rovenium* non tantum ſe pro Archiepiſcopo *Trajectenſi* in adminiſtratione illius Eccleſiæ geſſiſſe, ſed & titulum Archiepiſcopi *Trajectenſis* aſſumpſiſſe, & a Clero populoque ut Archiepiſcopom fuiſſe recognitum.

Noverat quippe *Rovenius* titulum Eccleſiæ *Philippenſis* quidem ſibi in ordinatione fuiſſe datum; aſt nequaquam hujus Eccleſiæ, ſed *Trajectenſis* Eccleſiæ curam & regimen ſibi fuiſſe mandatum, ut huic Eccleſiæ tanquam proprius Epiſcopus præeſſet: quod nec popolum aut *Clerum* latebat; ut propterea ipſum, licet ſub peregrino titulo latentem, tanquam proprium Paſtorem agnoſcere & venerari non dubitaverit.

Ex his liquet, non tantum hactenus Eccleſiæ *Trajectenſis* datum fuiſſe proprium & titularem Epiſcopum, ſed inſuper etiam poſt mutatum in illis partibus Religionis ſtatum, ad Epiſcopatum illum promotos fuiſſe *Sasboldum Voſmerum*, & *Philippum Rovenium*, ſervata forma proviſionis eo tempore in omnibus Eccleſiis Belgicis ſub ditione Regis Catholici uſitata; nimirum Clero perſonas idoneas Principi præſentante, & ad Principis nominationem Romano Pontifice confirmante & providente.

Ex quo ulterius liquet, uſque ad hæc tempora Eccleſiam *Trajectenſem* non a ſolo Clero, ſed & ab ipſo Romano Pontifice, reputatam fuiſſe ut veram & in ſua integritate ſubſiſtentem Eccleſiam, cui de Paſtore, eadem ſervata forma, qua indubitatis Eccleſiis ſub Regis Catholici ditione conſiſtentibus, providebatur.

Poſtquam vero Rex Catholicos circa annum 1648. per pacem Monaſterienſem omne ſuum jus in Provincias Confœderatas abdicavit, atque ab eo tempore harum Provinciarum dominium & politicum regimen fuit earum Provinciarum ſupremos Ordines Acatholicos; forma providendi huic Eccleſiæ de Paſtore nonnihil immutata fuit.

Cum enim nulla eſſet in hiſce Provinciis Principis Catholici auctoritas, ſed & hæ Provinciæ una cum ſuis Eccleſiis plenarie ſubeſſent poteſtatibus Acatholicis, Eccleſiæ illæ a quibuſdam reputari cœperunt, quaſi *in partibus infidelium* conſiſtentes, eoque titulo Curia Romana earum proviſionem ad ſe ſpectare ſuſtinebant: eo quod a tempore Clementis V. proviſio Eccleſiarum in partibus infidelium Romano Pontifici reſervata fuiſſe prætenderetur; atque ita neceſſe videbatur, recurſum habendum eſſe ad R. Pontificem, ut huic Eccleſiæ Epiſcopus daretur: quod vel eo magis reſpectu hujus Eccleſiæ Ultrajectinæ obtinere viſum eſt, quod tametſi hæc Eccleſia non careret Clero & populo, de quibus Eccleſiis, nimirum Clero & populo carentibus, Clemens V. dumtaxat loquitur in Clement. *in plerisque de elect. & elect. poteſt.* Earumque proviſionem Sedi Apoſtolicæ reſervat; nihilominus, cum neceſſarium judicaretur, ut Epiſcopus huic Eccleſiæ præficiendus ſub peregrino titulo alicujus Eccleſiæ in partibus, quaſi titularis ordinaretur, neceſſarium fuit, ut ad R. Pontificem haberetur recurſus; quandoquidem jam receptum eſſet conformiter ad *D. Clement.* nullum poſſe ordinari mere titularem ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ.

Itaque poſt factam omnis juris per Regem Catholicum abdicationem Clerus Eccleſiæ Ultrajectinæ electas e ſuo gremio perſonas non Pincipi, ſed immediate R. Pontifici, nominare & præſentare perrexit, ut Romanus Pontifex unum ex deſignatis in Paſtorem huic Eccleſiæ ſub titulo alicujus peregrinæ Eccleſiæ in *partibus* præficeret.

Porro quantumvis hæc circa formam providendi Intervenerit mutatio, certum nihilominus eſt, verum & proprium Epiſcopum huic Eccleſiæ per hanc proviſionis formam, & ad Cleri præſentationem, a R. Pontifice datum eſſe, æque ac datus fuit, dum ad nominationem Principis Romanus Pontifex ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ Epiſcopum dedit.

Quemadmodum enim Clerus Principi præſentabat perſonas ad Epiſcopatum hujus Eccleſiæ *Trajectenſis*, & Princeps Perſonam Pontifici nominabat, ut huic Eccleſiæ præficeretur in verum & legitimum Paſtorem, ita poſtmodum Clerus a ſe electas perſonas R. Pontifici præſentare perrexit, ut ex illis unam huic Eccleſiæ Paſtorem ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ *in partibus* deliteſcentem deſignaret.

Et quemadmodum Romanus Pontifex ad nominationem Principis providere voluit Eccleſiæ *Trajectenſi* de legitimo Paſtore, atque ad eam Eccleſiam eum voluit ordinari, quantumvis ſub titulo alicujus Eccleſiæ *in partibus* conſecrari permitteret, ita ad Cleri

poſtu-

poſtulationem huic Eccleſiæ Paſtorem dare velle ambigi non poteſt.

Unde qui ad poſtulationem Cleri per Pontificem dati fuere Epiſcopi, non minus ſeſe pro veris Paſtoribus & Epiſcopis in cura & regimine Eccleſiæ Ultrajectinæ geſſerunt, & tanquam veri Epiſcopi eandem adminiſtraverunt, quam *Sasboldus Voſmerus*, & *Philippus Rovenius*: ac ab omnibus ut tales recogniti fuere; quantumvis ob politicas rationes a titulo Archiepiſcopi Ultrajectenſis ſollicite abſtinuerint.

Quod autem & Romani Pontifices hoſce deſignatos Epiſcopos non conſideraverint ut Epiſcopos illarum Eccleſiarum quarum titulum præferebant, puta, Eccleſiæ Epheſinæ, Trallenſis, Caſtorienſis, aut Sebaſtenæ, vel inde liquet, quod prædicti Epiſcopi nunquam ſoliti fuerint exhibere ſacræ Congregationi de *propag. fid.* Relationem earum Eccleſiarum, quarum titulum publice præferebant, & quem in ipſa ordinatione acceperant; ſed Relationem de ſtatu Eccleſiæ *Ultrajectinæ* & Eccleſiarum Suffraganearum: quemadmodum in ſæpe citata *Batavia Sacra* annotatur part. 2. pag. 460. col. 1. ibidemque refertur; quod *Jacobus La Torrius* anno 1655. Romæ agens, Relationem ſeu deſcriptionem ſtatus Religionis Catholicæ in Hollandia, eique Confœderatis Provinciis, a ſe ut ait collectam, Romæ exhibuit S. D. N. Alexandro VII. atque Eminentiſſimis ac Reverend. S. R. E. Principibus ſeu Cardinalibus Sacræ Congregationis *de propag. fid.*... Addit Hiſtoricus: hæc Relatio valde prolixa eſt, ac omnium, quas anteceſſores aut ſucceſſores ejus proceribus Romanæ Sedis unquam exhibuere, ampliſſima.

Porro certum eſt, quod de ſtylo Curiæ R. Epiſcopi *mere titulares*, & ad Eccleſias *in partibus infidelium duntaxat* ordinati, teneantur de ſtatu harum Eccleſiarum Sacræ Congregationi relationem facere. De quo ſtylo teſtatur Proſper Fagnanus ad Cap. *Ego N. X. de Jure jurando N.* 83. & 84.

Non dubium proinde quin Romani Pontifices & ipſi Cardinales hos Epiſcopos non reputaverint ut Epiſcopos mere titulares, & principaliter ad alias peregrinas Eccleſias ordinatos; ſed ut veros & ordinarios Paſtores & Epiſcopos Eccleſiæ *Trajectenſis*; ad cujus regimen ad poſtulationem Cleri ſciebantur ordinati; quantumvis propter rationes politicas ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ deliteſcere deberent.

Et ſane a mente Eccleſiæ omnino eſſet alienum, ſi vel in minimum Epiſcopali dignitati vel auctoritati quidquam diceretur detractum, eo quod odii & invidiæ Acatholicorum declinandæ cauſa hic Epiſcopus, cui titulum Eccleſiæ, cujus cura ipſi principaliter incumbit, & ad cujus regimen unice eſt electus & ordinatus, gerere non eſt conſultum, teneatur ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo deliteſcere.

Aliud profecto judicarunt Patres ſexti Concilii Oecumenici: cum enim quidam eſſent Epiſcopi, quorum civitates Epiſcopales erant infidelibus ſubjugatæ, ut ideo non poſſet ejus civitatis Præſul, poſtquam ordinatus fuiſſet, ſuum thronum apprehendere, & in eo in ſacerdotali ſtatu collocari, decrevit Synodus Can. 37. *ut qui propter prædictam cauſam in ſuis thronis non ſunt conſtituti, abſque ullo ex ea re præjudicio conſerventur*: hoc eſt, interprete Zonara ad hunc Canonem, " omnia is privilegia, ſive pro munere præ„ fecturæ, quam obtinet, debita, nihilominus vin„ dicabit. „

Poſt hæc ſpecificat Synodus nonnulla, quæ Epiſcopi hi agere poſſent; puta, ut diverſorum Clericorum, id eſt, variorum Ordinum, prout Eccleſiæ ſibi creditæ convenire judicaverint, ordinationes Canonice, ſeu ſervatis Canonum ſanctionibus faciant.

Deinde & præcedentiæ auctoritate ſecundum proprium ſtatum utantur; hoc eſt, quod honorem & dignitatem ſuæ Eccleſiæ ſecundum proprium ſtatum ſive proprios fines Eccleſiæ iſtius habebunt; ac ſi revera Cathedram occupaſſent, & in Eccleſia præſiderent.

Denique declarat Synodus, quod & ſit firma & legitima, quæcumque ab iis procedit, adminiſtratio: id eſt, " quæcumque ab iis Epiſcopali auctoritate „ conſtituta actave fuerint, rata omnia, & quam „ optimo jure firma habere placet; ut Zonaras „ hic. „

Rationem ſui Decreti ſubjungit Synodus his verbis: " Non enim a tempore neceſſitatis, exacta ju„ ris obſervatione circumſcripta, diſpenſationis ter„ minus circumſcribetur. „ Vel, ut ex Codice Regio verti poſſe notat Fronto Ducæus Societat. J. in notis ad hunc Can. Tom. 6. Concil. General. col. 1322. „ Non enim ſi ob temporum difficultatem exacta juris „ obſervatio impedita fuerit, exacta miniſterii ratio „ prohibebitur. „

Huic lectioni conſonat expoſitio prædicti Zonaræ, quæ & contextui Canonis & menti ipſius Synodi admodum conformis apparet. Verba ejus ſunt: " Nec „ enim quia temporum iniquitate, excitatæque a Bar„ baris procellæ periculo excluſus, Eccleſiæ ſuæ poſ„ ſeſſionem Epiſcopus adire non poſſit, idcirco cir„ cumſcribitur diligentia œconomiæ, ſive diſpenſa„ tionis termini anguſtius definientur; hoc eſt, non „ ea de cauſa minus exacte ac religioſe conſervari pla„ cet; quorum auctoritate Epiſcopis in ſua cuique „ Diœceſi de omnibus, quæ ad eam pertinent, ſta„ tuendi eſt conceſſa facultas. „

Quis igitur dicere auſit, Epiſcopo quidquam de ſua auctoritate regendi Eccleſiam eſſe detractum, eo quod Acatholicorum invidiæ declinandæ cauſa titulum ſuæ Eccleſiæ præferre nequeat, ſed ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo deliteſcere debeat?

Quod vero Epiſcopi illi non tantum latuerunt ſub titulo alicujus peregrinæ Eccleſiæ, ſed inſuper iis datus fuerit Sedis Apoſtolicæ Vicariatus, ſive fuerint Sedis Apoſtolicæ per Provincias Confœderatas Vicarii Apoſtolici, & ut tales ſeſe inſcripſerint; nequaquam jus Epiſcopale eorum minuit, ſed potius eorum auctoritatem extendit: eo quod una cum Vicariatu Apoſtolico facultates ampliores (prout *in Batavia Sacra* pag. 78. col. 2. exprimuntur) eis concederentur.

Ut proinde hic Vicariatus Sedis Apoſtolicæ potius ad augmentum, quam diminutionem Juris Epiſcopalis cenſeri debeat datus: quemadmodum jam pridem legimus ſimilem Vicariatum Eccleſiæ Theſſalonicenſi, Arelatenſi, aliiſque illuſtrioribus, non in earum depreſſionem, ſed exaltationem indultum.

Ad II. Reſpondetur, in hac Eccleſia potuiſſe *Capitulum Metropolitanum*, ejuſque jura conſervari.

Certum quippe inprimis eſt, Capitulum Cathedrale tanquam Clerum repræſentans nequaquam ſua jura mutuare ab Epiſcopo, ſed & Epiſcopum & Capitulum omnem ſuam juriſdictionem & auctoritatem mutuare ab Eccleſia, in qua immediate, radicaliter & quoad proprietatem hæc juriſdictio & auctoritas reſidet, & per Epiſcopum una cum Capitulo Cathedrali Clerum repræſentante tanquam Eccleſiæ miniſtros exercetur.

Hinc juriſdictio illa Capituli integra penes Capitulum remanet mortuo Epiſcopo, aut aliunde hanc auctoritatem exercere non valente. Tametſi enim Epiſcopus reputetur & ſit Caput ſuæ particularis Eccleſiæ, ſuique Cleri, nequaquam tamen cenſeri poteſt Caput eſſentiale; a quo ipſa juriſdictio & auctoritas regendi Eccleſiam defluat in inferiorem Clerum: ſed unice conſiderari poteſt ut caput miniſteriale Eccleſiæ, ſive ut primus & principalis hujus Eccleſiæ miniſter, qui una cum inferioribus miniſtris auctoritatem ſpiritualem penes ipſam Eccleſiam reſidentem miniſterialiter exercet.

Quapropter Epiſcopo decedente Capitulum Cathedrale de novo jurisdictionem non accipit, ſed eam, quam una cum Epiſcopo exercet; idque, uti recte notavit Cardinalis de Luca, *quaſi jure non decreſcendi*. Obſervat enim hic Cardinalis diſcurſu 31. in Concil. Trid. n. 1. " quod Sede Epiſcopali vacante de jure Epiſcopalis juriſdictio, atque Eccleſiæ „ adminiſtratio, devolvatur ad Capitulum; non quidem ex aliquo privilegio vel ſpeciali delegatione, „ *ſed ex ratione juris non decreſcendi*, eo quia Eccleſia Cathedralis efformatur conjunctim ab Epiſcopo & Capitulo; ab illo ſcilicet tanquam Capite, ab „ hoc tanquam reliquo corpore: Eccleſiaſtica juriſdictione penes *totum corpus habitualiter reſidente*, „ exercitio autem in pleriſque competente Capiti. „

Hic infert N. 3. " & conſequenter defecto capite „ jure conſolidationis, vel ex jure non decreſcendi, „ univerſa jurisdictio, ſive totum jus Cathedraticum, „ tam in habitu, quam in exercitio, remanet penes „ Capitulum, tanquam reliquum corpus politicum „ ſeu intellectuale. „

Quemadmodum igitur Capitulum Cathedrale in ſolidum & integraliter vacante Sede per mortem Epiſcopi conſervat jura ſua, eaque plena auctoritate exercet, neque etiam diuturnior Sedis Epiſcopalis vacatio quidquam de Jure Capituli imminuit; ita quoque Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe integrum quoad omnia ſua jura ſe conſervare potuit, tametſi a mutato Religionis ſtatu in iſtis Provinciis nunquam Epiſcopus huic Eccleſiæ (impedientibus Magiſtratibus Acatholicis) dari potuiſſet; & per conſequens Sedes Epiſcopalis Ultrajectenſis ab eo tempore ſupponeretur vacaſſe: quandoquidem, ut dictum eſt, jura Capituli Cathedralis non dependeant eſſentialiter ab Epiſcopo, aut per deceſſum Epiſcopi imminuantur. Imo tametſi, obtinentibus per iſtas Provincias ſupremum imperium Acatholicis, Capitulum jura ſua exercere cum ea plenitudine & libertate non potuiſſet adinſtar aliorum Capitulorum ſub ditione Principis Catholici conſiſtentium, nihil tamen hæc exercitiorum interruptio de jure hujus Capituli imminuere potuiſſet. Uti enim jam pridem ſcripſit Joannes VIII. apud Gratianum *Cauſa* 16. *Quæſt.* 3. *Can. porro* 14. " Ubi paganorum & incredulorum furor in cauſa eſt, quantalibet prætereant tempora, juri non præjudicant Eccleſiarum. Sive, ut loquitur Concilium Hiſpalenſe *ibid. Can.* 13. „ Non erit objicienda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas interceſſit hoſtilitatis.

Neque Eccleſia ſive Capitulum eam repræſentans de integritate in regimine Eccleſiæ decidiſſet; tametſi per Acatholicos amiſſionem bonorum ſuorum, & prærogativarum temporalium jacturam, ob conſtantem perſeverantiam in fide, ſuſtinuiſſet: quandoquidem per hanc amiſſionem & jacturam illuſtrior potius dicenda ſit evaſiſſe; certumque ſit, nec temporalium bonorum copiam aut prærogativas temporales ad eſſentiam Eccleſiæ, aut Capituli eam repræſentantis, pertinere.

Unde hic merito applicabitur, quod jam pridem ad Bertherium Viennenſem Archiepiſcopum ſcripſit Adrianus I. apud Labbe *Tom. 6. Concil. Gener. col.* 1888. „ Non debet Eccleſia ullum damnum ſui ordinis inde ſuſtinere, ſi per ſexaginta aut octoginta „ annos inertia quorumcumque Præſulum & vaſtatione Barbarorum dignitatem antiquam & Romanorum Antiſtitum firmitate roboratam perdidit & „ amiſit. „

Nulla proinde ambigendi ratio videtur, quin Capitulum Cathedrale in Eccleſia Trajectenſi integrum conſervari potuerit.

Imo tametſi ipſum Capitulum Metropoliticum una cum Clero & populo extra ſuam Provinciam in ditione alicujus Principis Catholici exulare debuiſſet, ob hoc ſane glorioſum exilium nequidquam de ſuis juribus aut privilegiis amittere debuiſſet, ſed integra ei ſervanda fuiſſent.

Quemadmodum Patres Concilii ſexti Oecumenici *Can.* 39. Joanni Epiſcopo in *Cypro*, & ob invaſionem Barbarorum in Provinciam Helleſponticam una cum ſuo Clero & populo exulanti, jura & privilegia ipſi per Synodum Epheſinam indubie integra conſervanda decrevere.

Ad III. indubitatum eſt, primis Eccleſiæ ſeculis Epiſcopos una cum Clero ac notanter Presbyteris & Diaconis ſuarum reſpective Eccleſiarum, Eccleſias ſibi commiſſas tam in ſpiritualibus quam temporalibus gubernaſſe, ipſoſque unum corpus in regimine Eccleſiæ conſtituiſſe; uti latius deducit & probat Ludovicus Thomaſſinus de *Diſcip. Eccleſ. p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 42.

Cum autem labentibus ſeculis multiplicato populo Chriſtiano, & per diſſita loca diffuſo, neceſſe fuiſſet Clerum multiplicari, & per diſſitas regiones diffundi, convenienſ judicaverunt Epiſcopi, quoſdam e Clero ſibi adſciſcere, qui conſilio & opera una ſecum nomine totius Cleri in regimine Eccleſiæ aſſiderent, & vice totius Cleri una cum Epiſcopo Senatum Eccleſiæ conſtituentes Eccleſiam adminiſtrarent.

Quemadmodum autem penes Clerum tanquam Eccleſiæ Senatum & una cum Epiſcopo corpus conſtituentem omnis Eccleſiaſtica auctoritas habitualiter reſidet, & primis Eccleſiæ ſeculis hujus auctoritatis exercitium penes Epiſcopum, univerſumque Clerum ac notanter Presbyteros & Diaconos erat, ita & ſequentibus ſeculis e Clero aſſumpti una cum Epiſcopo nomine & vice totius Cleri hac poteſtate uſi fuere.

Cum igitur notorium ſit, hos e Clero aſſumptos unum cum Epiſcopo corpus in adminiſtratione Eccleſiæ conflaſſe, & vice totius Cleri Eccleſiam rexiſſe, idque non minori auctoritate, quam moderna Canonicorum Collegia, quæ poſtrema ætas Capitula Cathedralia appellavit; dubium non videtur, quin Capitulum cenſendum ſit ſubſiſtere in Collegio Sacerdotum, prout id per *Philippum Rovenium*, & ejus ſucceſſorem *Jacobum La Torrium*, inſtitutum fuiſſe deſcribitur in litteris caſui annexis ſub littera A.

Ex his enim, nec non in caſus poſitione habetur imprimis, quod, dum ob mutatum in Provinciis Confœderatis Religionis ſtatum Capitulum Metropolitanum una cum bonis temporalibus & prærogativis ab Acatholicis eſſet occupatum, & de Catholicis Canonicis pauci & ad rem Eccleſiæ minus intenti ſupereſſent; *Philippus Rovenius* Collegium Sacerdotum ſub nomine *Vicariatus Ultrajectini* inſtituit, quo ſibi Epiſcopale onus levius redderet.

Porro vigilantiſſimum hunc Antiſtitem hoc Collegium ſive Vicariatum non tantum inſtituiſſe, ut ſibi onus Epiſcopale levius redderet, atque in regimine Eccleſiæ conſilio aſſiſteret, ſed inſuper voluiſſe, ut adinſtar Capituli Cathedralis Clerum repræſentantis auctoritate in reliquum Clerum ac populum eſſet inſtructus, mandans cæteris Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus tam Secularibus quam Regularibus, ut ad hunc *Vicariatum* in difficultatibus urgentibus recurſum habeant, ejuſque directioni & Statutis ſeu Conſtitutionibus per nos, inquit, approbatis vel approbandis efficaciter obediant.

Id ipſum non minus aperte, quin & clarioribus terminis declaravit & expreſſit hujus Antiſtitis ſucceſſor & in munere Epiſcopali ei datus adjutor, *Jacobus La Torrius*, hoc a *Rovenio* Collegium inſtitutum confirmans, & de novo in quantum opus eſſet erigens: „ Illud

Digitized by Google

„ Illud in perpetuum Senatum Eccleſiæ Ultrajectinæ, „ atque Concilium *Vicariatus* noſtri, ejuſdemque „ Eccleſiæ; & adinſtar Canonicorum Graduatorum „ in Eccleſiis Cathedrali, inquit, haberi volumus. „

Hæc aliaque in literis erectionis ſeu confirmationis hujus Collegii ſive *Vicariatus* expreſſa nullatenus dubitare ſinunt, quin hic Antiſtes ad exemplum SS. Epiſcoporum voluerit exigere CollegiumClericorum, quod adinſtar priſtini Capituli Metropolitici Ultrajectenſis Clerum repræſentans una cum Epiſcopo corpus conſtitueret, & cum Epiſcopo tanquam Capite Eccleſiam vice Cleri regeret & adminiſtraret.

Quod vero huic Collegio nomen *Capituli* datum non fuerit, ſed nomine *Vicariatus* aut Collegii deliteſcere debuerit ob rationes politicas, quæ ipſos Epiſcopos moverunt ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo latere; nullatenus jus vel auctoritatem hujus Collegii imminuere potuit.

Etenim admodum recentioris ætatis eſſe ſcitur; quod Clerus Cathedralis Senatum Eccleſiæ conficiens, & reliquum Clerum repræſentans, *Capitulum* Cathedrale dictus fuerit: ut notavit Vir Clariſſimus, Claudius Fleury, in ſuis Inſtitutionibus Juris Canonici P. 1. *Cap* 17. qui & ibidem obſervat, quod ipſe Auguſtinus e ſuo Clero quosdam ſibi adſciverit, qui adinſtar moderni Capituli Cathedralis Senatum Eccleſiæ conſtituerent, & una ſecum Eccleſiam regerent.

Quod vero hi vigilantiſſimi Antiſtites in hoc Collegium adſciverint e Clero ſuo, qui Paſtoralibus curis erant præpoſiti, prudenter admodum ab ipſis actum eſſe fatendum eſt.

Cum enim Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe cum omnibus ſuis emolumentis temporalibus & prærogativis a Proteſtantibus eſſet occupatum, paucique ſupereſſent hujus Capituli orthodoxi Canonici, ac propterea neceſſe eſſet Collegium Clericorum aliud erigere, quod vice priſtini illius Capituli Cathedralis Clerum Catholicum repræſentans una cum Epiſcopo Eccleſiam Orthodoxam adminiſtraret; nihil æquius ac convenientius fuit, quam ut e Clero eligerentur exercitatiores in regimine animarum, & qui unde alerentur, haberent; quales indubie præ cæteris eſſe conſueverunt Presbyteri Eccleſiis Parochialibus præfecti, & in cura animarum jam dudum exercitati & probati.

Hinc & Concilium Emeritenſe anno *666. Can.* 12. declarat, ut, ſi Clerici ad Eccleſiam principalem ſive Cathedralem ordinati deficiant, Epiſcopis Provinciæ „ *de Parochianis* Presbyteris atque Diaconibus Cathedralem (Clericum) ſibi in principali Eccleſia „ facere, maneat per omnia licentia. „

Per Cathedralem Clericum de Parochianis Presbyteris vel Diaconibus aſſumendum, intelligi eum, quem dicimus hodie Canonicum Cathedralem, recte notavit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcip. Eccleſ. p.* 2. *lib.* 1. *cap* 31. *N.* 10.

Quin & Patres hujus Concilii permittunt; ut Presbyteri Parochiani ob defectum Clericorum Cathedralium ab Epiſcopis aſſumpti, titulum ſuæ Eccleſiæ Parochianis retineant, ac partem aliquam proventuum in ſuam ſuſtentationem ab illis Eccleſiis recipiant, tametſi ſtipendium aliquod ab Epiſcopo foret aſſignatum. Verba Synodi ſunt: „ Hi tamen qui fuerint „ traducti, humilitatem dignam ſuo Epiſcopo te„ neant, & eo honore & reverentia habeantur, & „ venerentur in Cathedrali Eccleſia, ſicut hi, quos „ conſtat fuiſſe ordinatos in ea, & quamvis ab Epiſ„ copo ſuo ſtipendii cauſa per bonam obedientiam „ aliquid accipiant, ab Eccleſiis tamen in quibus prius „ conſecrati ſunt, vel a rebus earum extranei non „ maneant. „

Quidni igitur licuit Epiſcopis Ultrajectenſibus ob defectum Canonicorum Cathedralium, quin & ipſius Capituli ad Proteſtantes una cum omnibus temporalibus ſubſidiis translationem, in Clericos Cathedrales eligere e Presbyteris Parochianis, qui Canonicorum Cathedralium vicem ſupplerent, & proventibus Paſtoralibus, deficientibus Præbendis Cathedralibus, ſuſtentarentur?

Mirum proinde non eſt, hoc Collegium non tantum ab omnibus hujus Provinciæ Clericis aliisque fidelibus, ſed & ab exteris, recognitum fuiſſe tanquam Eccleſiæ Ultrajectinæ Capitulum Metropolitanum: tametſi deliteſcere debuerit ſub nomine Collegii ſive Vicariatus.

Uti enim ex litteris Eminentiſſimi Cardinalis *Buſſii*, tunc temporis Internuntii Apoſtolici Bruxellis reſidentis de data 21. Junii 1702. hic per Copiam annexa ſub litera B. liquet, hic Miniſter Apoſtolicus hoc Presbyterorum Collegium æque atque Capitulum Harlemenſe, ut Capitulum agnovit, & titulo Capituli indicavit.

Et quemadmodum Capitula Cathedralia ab Epiſcopis ſemper reputata fuerunt, & reputari debuerunt tanquam unum Collegium ſive Corpus, quod una ſecum vice Cleri Eccleſiam gubernaret, ita quoque & hoc Presbyterorum Collegium ab Epiſcopis Ultrajectenſibus ſub peregrino titulo Epiſcopatus, aut Vicariatus Apoſtolici. deliteſcentibus, recognitum fuit.

Et quidem *Zacharias Metzius* ſub nomine Epiſcopi Trallenſis huic Eccleſiæ Ultrajectenſi præfectus, licet Clero parum gratus, huic Eccleſiæ Presbyteros, ut ejusdem corporis ſecum membra, quæ cum ipſo tanquam capite onus Paſtorale ſupportare deberent, palam agnovit, in hæc verba ſcribens ad eos ex urbe Romana die 18. Martii *1656*. „ Quando„ quidem ergo, Ampliſſimi & Reverendiſſimi Viri, „ Deo ſic volente, & ejus *Vicario* in terris jubente, „ ego in meſſem illam Domini mittor, ut licet indig„ nus, Veſtræ Coronæ fiam particeps, RRias ve„ ſtras exhortor, ut hoc ſanctum opus exordiamur „ a firmo & ſtabili fundamento amoris erga invicem, „ a vinculo charitatis erga Deum & proximum; qui„ bus vinculis ſi colligati fuerimus, ſecuri inter pe„ ricula erimus, & harmonioſum unumque gratum „ Deo corpus efficiemur; ſingulaque membra, al„ terum alterius, portabunt onera, reddentque le„ via. Quæ enim virtus eſt capitis portandi onera, „ ſi humeri cæteraque membra denegent ſua mini„ ſteria? Quæ igitur virtus mea ſuſtinendi onera mi„ hi impoſita, ſi vos, Fratres meos (hoc enim ti„ tulo hiſce omnes vos amplector) humeros & mem„ bra mea non ſenſero? „

Itaque cum hoc Collegium ſive *Vicariatus* adinſtar Capituli Cathedralis Clerum Eccleſiæ Ultrajectenſis repræſentet, & ut tale hactenus fuerit recognitum etiam ab Epiſcopis, qui illam adminiſtrarunt; ut patet ex acta ſub lit. C. hic annexa; indubie ei incumbit etiam vice Cleri Sede Epiſcopali vacante Eccleſiam illam adminiſtrare, ejusque regimen ſuſcipere; meritoque ſibi applicabit, quod jampridem Clerus Romanus Sede vacante per mortem *Fabiani* Epiſcopi Romani ſcripſit ad Clerum Eccleſiæ Carthaginenſis: „ Et cum incumbat nobis, qui videmur Præpoſiti „ eſſe, & vice Paſtoris cuſtodire gregem, ſi negli„ gentes inveniamur, dicetur nobis, quod & Ante„ ceſſoribus noſtris dictum eſt, qui tam negligentes „ Præpoſiti erant, quoniam perditum non requiſi„ vimus, & errantem non correximus, & claudum „ non colligavimus, & lac eorum edebamus & lana „ eorum operiebamur .... nolumus ergo, Fratres „ dilectiſſimi, & vos mercenarios inveniri, ſed bo„ nos Paſtores, cum ſciatis non minimum periculum „ imminere, ſi non hortati fueritis Fratres veſtros, „ ſtare in fide immobiles; ne præceps iens ad ido„ lolatriam, funditus eradicetur fraternitas. „

Conſignatur hæc Epiſtola ſub N. 2. inter *Epiſt. Cypriani* ex editione *Rigaltii.*

Hæc Epiſtola una nos docet, Clerum Romanum non dubitaſſe quin Clero Carthaginenſi onus regendi Eccleſiam incumberet, propter abſentiam *S. Cypriani*, Carthaginenſis Epiſcopi, tunc temporis propter fidei cauſam exolantis.

Scitur quidem juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam nonnulla Epiſcopo neceſſe reſervata, ut hæc etiam Sede vacante per Capitulum ſive Collegium Clerum repræſentans abſolvi nequeant: ſed & illud ſcitur, omnia, quæ ad regimen & adminiſtrationem Eccleſiæ ſpectant; & non ſunt Ordinis, ad Capitulum Sede vacante pleno jure tranſire, niſi nominatim in jure exemptum & reſervatum reperiatur.

Quapropter licet Capitulum Sede vacante nequeat conferre Sacramentum Ordinis aut Confirmationis, eo quod horum Sacramentorum collatio numeretur inter ea, quæ ſunt Ordinis; indubitatum tamen eſt, Capitulum Sede vacante poſſe peregrino Epiſcopo impartiri facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis & Ordinis in Diœceſi & ſubditis Sedis vacantis, eo quod ea facultas cenſeatur pertinere ad ea, quæ juriſdictionis ſunt.

Igitur quandoquidem Collegium ſive *Vicariatus* Eccleſiæ Ultrajectinæ adinſtar Capituli Cathedralis Clerum repræſentet, nullum apparet dubium, quin adinſtar Capituli Cathedralis Sede vacante queat ordinandis dare dimiſſoriales, ad Ordines ſuſcipiendos a quocumque Catholico Epiſcopo; modo id fiat conformiter ad Decretum Concilii Tridentini *Seſſ. 7. capite 19. de Reform.* nec non Eccleſiis Parochialibus adinſtar aliorum Capitulorum Cathedralium de Rectoribus & Deſervitoribus providere.

Ita Reſolutum Lovanii hac 25. Maji 1717.

Erat ſubſignatum,

Z. B. VAN ESPEN, J. U. D. & SS. Can. Prof.

Ita cenſeo; ſalvo meliori, & ſuppoſitis factorum circumſtantiis.

J. A. BRENART, J. U. Doctor & Anteceſſor Primarius.

Suppoſitis omnibus factis & circumſtantiis, idem cenſeo.

L. HACQUIUS, J. U. Doctor, & Prof. Ordinarius. Conformiter.

J. H. V. GOEDENHUYSE, J. U. Doct. & Prof. Ordinarius.

AMANDUS BAUWENS, J. U. D. & Prof. Ordinarius.

Concordat cum ſuo Originali, quod atteſtor,
PH. E. LE FEBRE, Proto Not. Apoſt.
Amſt. hac 9. Julii 1717.

A.

Jacobus, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia *Archiepiſcopus Epheſinus*, Sanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri, Domini *Alexandri* divina providentia ejus nominis Papæ ſeptimi, Prælatus domeſticus & aſſiſtens, ejuſdemque ac præfatæ ſanctæ Sedis per Confœderatas Belgii Provincias *Vicarius Apoſtolicus*, &c. Omnibus ac ſingulis de Clero & Populo Secularibus æque ac Regularibus per Civitatem & Archidiœceſim Ultrajectenſem, ſalutem in Domino.

Dudum a felicis recordationis *Philippo Archiepiſcopo Philippenſi*, in Vicariatu Apoſtolico Prædeceſſore noſtro, emanarunt Patentes litteræ tenoris ſequentis;

Philippus, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia, *Archiepiſcopus Philippenſis & Ultrajectenſis*, nec non Hollandiæ, Zelandiæ, cæterarumque Confœderatarum Belgii Provinciarum atque Trans Iſulaniæ partium *Vicarius Apoſtolicus*, Præpoſitus *Aldenſalienſis*: Univerſis & ſingulis Paſtoribus, locorum Ordinariis, aliiſque Presbyteris & Cooperatoribus in directione animarum tam ſecularibus quam regularibus per Diœceſim Ultrajectenſem, ſalutem in Domino ſempiternam.

Creſcente paulatim per Dei gratiam Catholicorum numero, videmus etiam labores noſtros & ſollicitudinem augeri: ideoque merito ad hoc nobis attendendum duximus, ut plures etiam ex præcipuis hujus Diœceſis Sacerdotibus Cooperatores in partem ſollicitudinis & in laborum ſublevamen aſſumeremus, qui communicatis nobiſcum conſiliis onus regiminis amplæ hujus Diœceſis ſuavius redderent & ſecurius. In hunc ergo finem *Vicariatum* quemdam pro Diœceſi Ultrajectenſi erigendum cenſuimus, & in Dei nomine erigimus per præſentes. In quo ne Nos nimia mole negotiorum obruamur, in Cooperatores tanquam membra *Vicariatus* aſſumpſimus, admodum Reverendos Dominos M. *Joannem Wachtelaer*, S. T. L. Vicarium noſtrum Generalem, M. *Lambertum Feitium*, multorum annorum labore & experientia in Paſtoralibus exercitiis probatum Theologum, M. *Henricum Stenium*, J. U. L. M *Gerardum Peltium*, & M. *Joannem Patcamerum*, S. T. L. qui utpote in Oppido Ultrajectenſi reſidentes facilius convenire & Nobis ad manum eſſe potuerunt. Adjungimus nihilominus illis, & ad Vicariatum noſtrum pertinere volumus, Reverendos Dominos Archipresbyteros hujus Diœceſis, ſcilicet M. *Engelbertum Kenuphovium*, S. T. L. Paſtorem & Archipresbyterum Hagienſis Diſtrictus. M. *Rumoldum Medenblykium*, S. T. L. Archipresbyterum Rynlandiæ, M. *Suitbertum Henrici*, S. T. L. Archipresbyterum Delphenſis Diſtrictus, item M. *Hermannum Oemnium*, J. U. D. Archipresbyterum Zuit Hollandiæ, & M. *Petrum Henrici*, S. T. L. Archipresbyterum diſtrictus Gaudani a Nobis nuper deſignari, & M. *Reinerum Mercatorem*, S. T. B. F. Paſtorem Leydenſem: qui annis ſingulis ad minimum bis convenient nobiſcum ad pertractanda Diœceſis negotia, ſcilicet ſemel die opportuno poſt Dominicam tertiam poſt Paſcha, & iterum die convenienti poſt feſtum S. Bartholomæi; aut ſi notabile impedimentum occurrat, aliis diebus per Nos vel Vicarium noſtrum Generalem deſignandis, indicato pariter loco, in quo Conventus videbitur celebrandus.

Pro majori autem ſtabilimento & continuatione dicti Vicariatus commune ærarium ad incumbentes ſumptus pro bono publico faciendos, & occurrentia onera ſublevanda erigetur, cujus adminiſtratio penes Archiepiſcopum, vel ejus Vicarium Generalem erit. Statuetur quoque Secretarius aliquis vel actuarius, qui acta in ſingulis Conventibus & notabiliora quæque, quæ ſcriptis mandanda videbuntur, accurate annotabit, & in Congregationibus prælegeт, quæ prælegenda videbuntur; mandamus itaque & ſub pœna inobedientiæ præcipimus omnibus & ſingulis Diœceſis Ultrajectenſis Paſtoribus, aliiſque Sacerdotibus & Cooperatoribus tam Secularibus quam Regularibus, ut ad hunc Vicariatum a nobis prædicto modo erectum, in difficultatibus exurgentibus recurſum habeant, ejuſque directioni, Statutis & Conſtitutionibus per Nos

appro-

approbatis vel approbandis efficaciter obediant, ſingulique in ſuo ordine pro ſalute & profectu Eccleſiæ Dei in hac Diœceſi alacriter laborare ſtudeant; ut ita Dei honor & ſalus animarum cum bona correſpondentia & concordia convenientique ordine procuretur. In pleniorem fidem præmiſſorum hanc Conſtitutionem noſtram & inſtrumentum erectionis Vicariatus conſcribi fecimus, & nominis noſtri ſubſignatione ac ſigilli ſub impreſſione confirmavimus. Actum die 9. Novembris anno Domini 1633. Pontificatus S. D. N. D. *Urbani* Papæ VIII. anno 11. Erat ſubſcriptum *Philippus*, *Archiepiſcopus Philippenſis*, *Vicarius Apoſtolicus:* & infime, ex Mandato Ill. ac Rev. Dom. *God. a Moock*, Secret. ſigillo ſubjunctum appoſito.

Cum autem quæ ad felicius regimen dictæ Diœceſis Ultrajectinæ, & ad ſublevamen ſui laboris noſter ordinavit Prædeceſſor, etiam nobis noſtriſque Succeſſoribus commoda & neceſſaria eſſe ſentiamus, atque eadem poſthac conducibilia ad ejusdem Diœceſis regimen fore confidamus; hinc eſt, quod nos pro officii noſtri debito dictæ Diœceſis utilitati intendentes, & ante nominati Vicariatus ſtabilimento, continuationi & amplificationi ſtudentes, in Dei nomine continuamus & confirmamus omnes & ſingulos, qui ſuperſtites ſunt ex iis, quos Prædeceſſor noſter ad *Vicariatum* iſtum in prima erectione aſſumpſit, & illos quoque qui iisdem morientibus ſubſtituti poſtea ab ipſo vel a nobis fuerunt; mandantes illis omnem curam & communicantes omnem poteſtatem quam idem Prædeceſſor noſter in præinſertis litteris *Vicariatui* iſti mandavit & communicavit.

Præterea volentes dictum *Vicariatum* majori honore condecorare, *erigimus illum in perpetuum Senatum Eccleſiæ Ultrajectinæ atque Concilium Vicariatus noſtri, ejusdemque Eccleſiæ & adinſtar Canonicorum Graduatorum in Eccleſia Cathedrali haberi volumus*; idque ea lege, ut nos & pro tempore futuri Vicarii Apoſtolici ſimus Præſides perpetui & capita ejusdem Concilii, habentes in eodem vocem primam, & præterea in paritate votorum facultatem alterutri parti accedendi, atque ſic paritatem dirimendi.

Cupientes etiam Concilium iſtud facilius congregari poſſe, damus eidem facultatem eligendi (Præſidente Vicario Apoſt. vel ſaltem abſentis voce in ſcripto præhabita & propoſita) Vice præſidem, qui Vicario Apoſt. abſente valeat convocare Concilium atque in eodem præſidere, quique teneatur de Conventu habendo præmonere Vicarium Apoſt. eidemque acta Concilii poſtea referre, atque in caſu paritatis votorum ab eodem petere deciſionem.

Quod ſi vero contingat ipſum Vice præſidem intereſſe non poſſe Congregationi: ſenior Concilii locum illius ſupplebit in omnibus. Optantes quoque maxima unanimitate colligatum ſemper manere idem Concilium, transferimus in illud jus atque poteſtatem alias idoneas perſonas in locum decedentium ad hoc Concilium eligendi & aſſumendi (Præſidente Vicario Apoſt. vel ſaltem abſentis voce in ſcripto præhabita ac propoſita, uti ſupra.) Facultatem etiam concedimus condendi ſibi leges & ſtatuta, in hiſce electionibus & reliquis conſultationibus perpetuo ſervanda. Similiter quoque deſiderantes, ut omnes, qui in hujus Diœceſis regimine ſub nobis ſunt conſtituti in aliquo ſibi aſſocientur Collegio, volentesque efficere, ut ſicuti modo omnes Archi-presbyteri, Archidiaconi & Provicarii noſtri hujus Diœceſis (exceptis Officialibus & dignitaribus Ducatus Clivienſis) ſunt de hoc Concilio, ita quoque maneant impoſterum, damus hoc jus & privilegium eidem Concilio, quod deinceps illi ſoli ad Archidiaconi, vel Provicarii vel Vicarii Apoſtolici Officium vel dignitatem (extra Ducatum Clivienſem) poterunt promoveri in hac Diœceſi, qui de illo Concilio ſunt; & quod eorumdem talis ratio habebitur in Archipresbyterorum creationibus, ut ſemper major pars Archipresbyterorum ſit de hoc Concilio.

Præterea cupientes zelum fidei propagandæ & amplificandi Cleri in hac Diœceſi fovere in viris hujus Concilii, ſpondemus & fidem damus iisdem, eorumque ſucceſſoribus, quod nequaquam concedemus Regulari Perſonæ ullam Parochiam, locum vel congregationem intra hanc Diœceſim, quæ nunc a ſolo aliquo Presbytero ſeculari vel ſolis ſecularibus excolitur vel impoſterum excoli incipiet. Atque de hoc ſecuros facere volentes viros hujus Concilii (quatenus ea ſpe diligentius curent Parochias & loca deſerta excoli a Clero ſeculari, eademque de mediis temporalibus provideri) obligamus nos, Officii noſtri Vicariatus Apoſtolici nomine, quod decedentibus in hac Diœceſi ſecularibus, non alios quam ſeculares ſubſtituemus in iisdem Parochiis, locis & congregationibus, in habitaculis quoque, fundis, bonorumque proventibus, quæ in beneficium, manutentionem vel uſum ejusmodi Parochiarum, locorum vel communitatum jam olim data, vel ab ultimo Presbytero ſeculari defuncto relicta fuerunt: ita ut bona talia neque in totum, neque pro parte, valeant ad Miſſionarios Regulares, eorumque Conventus ullo titulo vel jure transferri. *Declaramus quoque intentionem noſtram eſſe, quod hoc Concilium in conſervandis juribus quibuſcumque Diœceſis hujus & reliquis cauſis majoribus auctoritatem habebit adinſtar Capituli Cathedralis.* Denique cordi habentes erectionem ærarii (a Prædeceſſore quidem noſtro provide ordinatam, atque in præinſertis litteris iſti Vicariatui demandatam, ſed hactenus omiſſam) & eandem ad effectum omni promptiori modo deducere ſatagentes; acceptandam judicavimus, & in Dei nomine per præſentes acceptamus, fundationem ſeu erectionem dicti ærarii, ad quam nobis viri hujus Vicariatus offerunt ſummam viginti millium florenorum in parata pecunia, cum promiſſione de augmentando per ſe & per alios pro viribus ſuis dicto ærario ad ſummam quinquaginta millium florenorum; idque totum ſub his conditionibus, & non aliter nec alias, quod omnimoda cuſtodia, gubernatio & adminiſtratio ejusdem ærarii erit, & in perpetuum manebit, apud hoc Concilium cum Præſide ſuo Vicario Apoſtolico, qui *Concilium iſtud eo loco habebit, quo Capitulum Cathedrale eſt apud Ordinarium*; cum jure tali, quod ex illo corpore & non aliunde aſſumet ſuos Archidiaconos. Provicarios & majorem Archipresbyterorum partem hujus Diœceſis extra Ducatum Clivienſem; quodque ſine aſſenſu ejusdem Concilii non conferet ulli Regulari locum, Congregationem vel Parochiam, ejusve proventus & emolumenta, quæ ab aliquo Sacerdote ſeculari ſolo hactenus curata & deſervita fuerunt. Itaquidem, ut ſi quisquam quovis prætextu tentaverit per cenſuras & fulmina Eccleſiaſtica dictum Concilium Vicariatus a præfata cuſtodia, gubernatione & adminiſtratione dicti ærarii amovere, ipſumque extinguere vel continuationem ejusdem per liberam novorum electionem impedire vel præfatis juribus privare, tunc ipſo facto diſſolutum & annullatum ſit hoc publicum ærarium; ita ut cuique liberum ſit repetere, quæ intulit, & quæ a prædefunctis vel extraneis illata fuerunt, inter ſuperſtites dividere; & reſtituere his, quibus id defunctus tali caſu legaverit, ad diſponendum illis privata ſua auctoritate, perinde ac ſi in ærarium publicum illata numquam fuiſſent. Ut vero de hiſce omnibus hi Fundatores ſecuriores ſint, declaramus nos tali modo acceptare omnia & ſingula, & ſic illis poſtulata quæque concedere, ut nullam & irritam velimus eſſe donationem ſeu fundationem hanc, ſi præfatæ conditiones violatæ aliquoquam fuerint: & propterea

ex

Digitized by Google

ex nunc pro tunc revocamus & annullamus omnem noſtram acceptationem dictæ donationis & fundationis in caſo talis violationis. Mandamus itaque & ſub pœna inobedientiæ præcipimus omnibus & ſingulis Diœceſis Ultrajectinæ Paſtoribus & Miſſionariis, Presbyteris & Clericis, Secularibus & Regularibus, ut hoc Concilium Vicariatus, tanquam Senatum Eccleſiæ Ultrajectinæ recognoſcant, & in honore habeant. In quorum omnium & ſingolorum pleniorem fidem & robur hanc Conſtitutionem noſtram conſcribi & hoc inſtrumentum approbationis & elevationis Concilii Vicariatus fieri mandavimus, atque nominis noſtri ſubſignatione confirmavimus, ac ſigilli noſtri majoris ſub impreſſione corroborari juſſimus. Antverpiæ hoc ſolemni die feſto SS. Apoſt. Petri & Pauli, ſtilo Ultrajectenſi A.D. MDCLVIII. Sanctiſſimi vero Domini noſtri prædicti Pontificatus anno quarto.

(Erat ſignatum)

JACOBUS, *Archiepiſcopus Epheſinus*, *Vic. Apoſt.*

(Et infra)

De Mandato Ill. ac Rev. Domini D. mei præf.

(Erat ſignatum)

Ferd. de la Creſſonniere (Secret.)

B.

(Et erat in dorſo prædictæ Conſtitutionis ſcriptum ut ſequitur.)

Nos retro ſcripti per Secretariom noſtrum prælegi fecimus retro ſcriptas litteras patentes Reverendis admodum Dominis de *Concilio Vicariatus* hujus, qui easdem ſumma reverentia audiverunt, laudaverunt & acceptarunt; nobisque (profeſſione fidei ac fidelitatis juramento præmiſſis) addixerunt & promiſerunt diligentiam ad collaborandum (juxta datam ſibi auctoritatem) honori S. Sedis Apoſtolicæ, propagationi fidei, & ſtabilimento Cleri in dicta Archidiœceſi; ideoque & hic nobiscum ſua nomina & cognomina ſubſcripſerunt; præſentibus R. D. *Laurentio van Meeuwen*, hujus civitatis Antverpienſis Parochialis Eccleſiæ S. Georgii Martyris Paſtore; & Domino *Thoma a Wykersloot*, J.U.D. ad præmiſſa vocatis ac rogatis. Actum eadem in Civitate Antverpienſi die & anno quibus retro.

(Erat ſignatum)

JACOBUS, *Archiepiſcapus Epheſinus*, *Vicarius Apoſt.*

JOANNES SCHADE,	JOANNES VAN NEERCASSEL,
RUDOLPHUS AB HEUMEN,	JOANNES PUTKAMERUS,
ABRAHAMUS BRINEN,	HENRICUS VAN DER GRAFT,

ANTONIUS VAN DER PLAET,
L. v. MEEUWEN, 1658. *Paſt. M. S. Georgii*, *ut teſtis.*
THOMAS VAN WYKERSLOOT, *ut teſtis.*

De Mandato Ill. ac Rev. Domini mei Præfat.

FERD. DE LA CRESSONNIERE, *Secret.*

Ego infra ſcriptus tempore renovationis Vicariatus ob ſenium abſens, vidi, legi inſtrumentum hoc deſuper erectum, a confratribus ſubſcriptum; eadem intentione ſubſcribo hac die 26. Aug. anni 1658. P. PURMERENT.

(Hanc copiam cum ſuo originali concordare atteſtor: in cujus fidem mea manu ſubſcripſi, & meo ſigillo munivi. *Philippus Emanuel Le Febre*, Prot. Not. Apoſt. Amisf. hac 12. (Octav. S. Bonif.) Julii, anno 1717.)

C.

Zacharias, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia *Epiſcopus Trallenſis*, & per Unitas Belgii Provincias *Vicariatus Apoſtolici*, Coadjutor perpetuus, &c.

Notum facimus quod R. R. D. D. *Joannes de Neercaſſel*, *Joannes Schade*, *Joannes Putkamer & Abrahamus Brinen*, nobis exhibuerint erectionem, confirmationem & amplificationem *Concilii Vicariatus Ultrajectenſis* ab altera parte hujus folii autentice deſcriptam, atque a nobis per manus noſtræ ſubſcriptionem approbari vel confirmari inſtanter petierint. Quodque nos inclinati ad ea roboranda, quæ prædeceſſores noſtri pro bono Eccleſiarum ſapienter ordinarunt, judicaverimus petitioni præfatæ annuendum, adeoque per præſentem manus noſtræ ſubſcriptionem approbemus omnia & ſingula in altera parte hujus folii contenta; atque Dominis de *Vicariatu* iſto ſpondeamus inviolata ſervare cuncta privilegia, gratias & facultates ibidem expreſſas. Actum 19. Aug. Ultrajecti anno poſt milleſimum, ſexcenteſimo, quinquageſimo nono.

(Signatum erat)

ZACHARIAS, *Epiſc. Trallenſis.*

Cum

Digitized by Google

C.

Cum inſtitutio *Concilii Vicariatus Ultrajectenſis*, a me ſemper exiſtimata ſit tamquam columen Eccleſiæ Catholicæ militantis in Fœderato Belgio, hinc factus modo Vicarius Apoſt. non poſſum non illud approbare, & confirmare; optans ut ſucceſſores mei in Officio Vic. Apoſt. iſtud Concilium æſtiment, tamquam fidei conſervandæ & propagandæ ſeminarium, & opera iſtorum virorum utantur ſemper, eorumque Conſilia audiant.

In quorum fidem hocce ſcriptum Ultrajecti 17. April anni 1667. expedivi.

(*Subſignatum fuit*)

JOHANNES, *Epiſc. Caſtorienſ. Vic. Apoſt.*

(*Has viciſſim Copias ſub litteris C. cum ſuo Originali concordare atteſtor, in cujus fidem manu mea ſubſignavi ac ſigillo meo roboravi.*)

PHILIPPUS EMANUEL LE FEBRE,
Prot. Not. Apoſt.

Amſt. hac 12. Julii, quæ erat Octav. S. Bonif. anno 1717.

D.

ADM. RR*di* D.D*ni.*

Illuſtriſſimi Archi Epiſcopi Sebaſteni Pietatem, & erga Sanctam Sedem reverentiam adeo perſpectam habemus, ut nil ingratius ipſi accidere poſſe merito cenſeamus, quam ſi RR. DD. veſtræ in teſtimonium amoris & obſequii, quo eundem Præſulem proſequuntur, a debita Sanctæ Sedi ſubmiſſione vel in minimo deflecterent. Per ſimilem contumaciam indelebilis nota veſtris tam *Præclaris Capitulis* inureretur, & uberrimam obloquendi materiam linguis ſuis ſuppeditatam malevoli gratularentur. Quare ipſius Archi-Præſulis, ac DD. Veſtrarum nomini, totiusque Miſſionis Hollandiæ utilitati conſulentes, indiſpenſabilem Pontificio Diplomati obedientiam teſtari debetis, prompte novum Provicarium Apoſtolicum agnoſcendo; idque faciliorem etiam ſternet viam, ut paterna benignitate & clementia a Sanctiſſimo Domino noſtro admittatur, quidquid deſuper DD. Veſtræ exponendum habent. Certas præterea eaſdem volumus, nos operam omnem adhibituros, qua decorem prædicti Archi Præſulis, totius Cleri convenientias, & iſtarum Miſſionum progreſſum inceſſanter promoveamus. Sincero affectu dicor. Adm. RR. DD. Veſt. addictiſſimus, *Jo. Bapt. Buſſius, Abbas S. Salv.*

Bruxellis 21. Junii 1702.

E.

PETRUS, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Sebaſtenus, &c. Omnibus haſce viſuris ſalutem in Domino.

Deceſſores noſtri Catholicæ in Fœderato Belgio Eccleſiæ incolumitati, atque Cleri Batavi conſervationi curam ſollicite intendentes, Collegium Presbyterorum ſub nomine Vicariatus, ſive, ut vulgo loquimur, Capituli Ultrajectini, firmandum ac fovendum eſſe duxerunt. Id teſtati ſunt Ill. D. *Philippus Rovenius* Archiepiſcopus Philippenſis, atque Ill. D. *Jacobus de la Torre*, Archiepiſcopus Epheſinus, litteris patentibus eum in finem ſolemniter datis. Hiſce litteris Ill. D. *Zacharias de Mez*, Epiſcopus Trallenſis, uti etiam Ill. D. Joannes Neercaſſelius, Epiſcopus Caſtorienſis, plene ſubſcripſerunt. Ego quidem ſuſcepta hujus Eccleſiæ adminiſtratione, iis nomen meum non appoſui; ſed id mera incuria, nullo autem erga memoratum Collegium affectus aut exiſtimationis defectu accidit. Proinde me ejuſdem cum Deceſſoribus meis hac ſuper re mentis & animi eſſe, atque ſemper fuiſſe, vigore præſentium declaro. Actum Ultrajecti die 7. Nov. anno a nativitate Domini 1704.

(*Signatum erat*)

PETRUS, *Archiep. Sebaſtenus.*

De mandato Ill. D. præfati. THEODORUS DONCKER, *Secret.*

F.

Infraſcriptus declaro, me jura & legitimas prærogativas Capituli Ultrajectini, ſecundum quod Prædeceſſores mei promiſerunt, pro viribus illibata ſervaturum; & quidquid ab iiſdem Prædeceſſoribus meis Capitularibus prædictis & Clero promiſſum eſt, ego iis ſincere promitto. In quorum fidem hiſce ſubſcribo. Actum Hagæ Comitum 24. Novemb. anno 1705.

(*Erat ſubſignatum*)

GERARDUS POTKAMP, *Vicar. Apoſt. per unitum Belgium.*

IV. Con-

I V.

Confirmatio Reſolutionis præcedentis.

Anno s Nativitate Domini 1718. Menſis Martii die 29. comparuerunt coram nobis Notariis publicis in ſupremo Brabantiæ Conſilio admiſſis, Lovanii reſidentibus, Clariſſimi DD. Z. B. *van Espen*, Joannes Antonius *van Goedenbuyzen*, Laurentius *Hacquius*, Joannes Antonius *Brenart*, & Amandus *Bauwens*, J. U. Doctores & Profeſſores in Academia Lovanienſi, qui Domini comperentes declararunt ſe legiſſe & examinaſſe caſum ſibi propoſitum, cum quæſtionibus inde formatis. cujus initialia verba ſunt: „ Eccleſia Ultrajectenſis Catholica, mutato ante annos 100. & amplius per Fœderatas Belgii provincias Religionis ſtatu, poſſeſſionem Templorum, „ decimarum ac Redituum, aliorumque hujusmodi „ bonorum temporalium amiſit. „ *Et finit his verbis*: " Item Eccleſiis Parochialibus vacantibus pro- „ videre de Rectoribus ſeu Deſervitoribus aliaque ſi- „ milia. „

Ulterius declarant Dicti DD. Comparentes, quod probaverint & ſignaverint præfati caſus reſolutionem incipientem his verbis: *infra ſcripti, viſo & examinato caſu, cum annexis, ſupra poſito, nec non iis, quæ de Eccleſia Ultrajectina in libro* cui titulus: BATAVIA SACRA *ex authenticis & indubitatis*, (*ut aſſeritur*) *monumentis, afferuntur: Reſpondent ad I. Nequaquam Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectinam poſſe dici collapſam, omni jure & jurisdictione exutam, & ad conditionem nudæ Miſſionis redactam*; & finientem ut ſequitur: *igitur quandoquidem Collegium ſive Vicariatus Eccleſiæ Ultrajectinæ, adinſtar Capituli Cathedralis Clerum repræſentet, nullum apparet dubium, quin adinſtar Capituli Cathedralis, Sede vacante, queat Ordinandis dare dimiſſoriales, ad Ordines ſuſcipiendos a quocumque Catholico Epiſcopo, modo id fiat conformiter ad Decretum Concilii Tridentini, Seſſ. 7. Cap. 19. de Reform. Nec non Eccleſiis Parochialibus, adinſtar aliorum Capitulorum Cathedralium de Rectoribus & Deſervitoribus providere. Ita reſolutum Lovanii hac 25. Maji 1717.* Actum & Declaratum Lovanii anno, menſe, & die, quibus ſupra, præſente R. ac Eruditiſſimo D. Gerardo *Werſon* S. T. L. inſignis Eccleſiæ Collegiatæ S. Petri Lovanii Scholaſtico &c. & prænobili ac doctiſſimo D. Theodoro Guilielmo van *Roozendael*, J. v. *Baccalaureo*, teſtibus ad præmiſſa requiſitis.

(*Signatum erat*)

Z. B. van *Espen*. J. A. van *Goedenbuyzen*, J. U. D. & Prof. Ordin. L. *Hacquius*, J. U. D. & Prof. Ordin. J. A. *Brenart*, J. U. D. & Anteceſſor primarius. Amandus *Bauwens*, J. U. D. & Prof. Ordin. (*Inferius habebatur.*) Et nobis Notariis infra ſcriptis (*inferius*) quod atteſtamur. (*Signatum*) Ægidius *Denique* Not. publ. J. *Petit*, Not. publ. 1718.

Concordantiam teſtor cum originali, debito ſigillo munito. (*Et erat ſignatum*) Ægidius Denique Not. Apoſtolicus.

A.

A D H Æ S I O

XI. *Doctorum Facultatis Theologicæ Pariſienſis Reſolutioni Doctorum Lovanienſium datæ die 25. Maji 1717.*

Nos infra ſcripti, Sacræ Fac. Pariſienſis Doctores Theologi, perlecta, & attente expenſa reſolutione facta s Conſultiſſimis Doctoribus Lovanienſibus die 25. Maji 1717, circa caſum, qui ad Eccleſiam Ultrajectenſem ſpectat, continentem tres articulos: I. An Eccleſia Ultrajectenſis habenda ſit velut collapſa, omni jure & jurisdictione exuta, & ad conditionem nudæ *Miſſionis* redacta. II. An in illa Eccleſia Capitulum Metropoliticum ejusque jura potuerint conſervari. III. An cenſendum ſit Capitulum in Collegio nunc exiſtente ſubſiſtere. Examinatis iis omnibus momentis, quæ præfati Doctores Conſultiſſimi allegarunt in ſua reſolutione typis mandata, & per nos chirographi parapho munita ne varietur, hanc reſolutionem approbavimus in omnibus, (ſuppoſita factorum veritate;) & jus Eccleſiæ Ultrajectenſis illibatum eſſe debere cenſemus, ſicuti in prædicta reſolutione continetur. Datum Pariſiis die 18. Octobris, anni 1717.

Hideux, Syndicus.
Lambert.
P.S. *Anguetil*.
L. Ellies *Du Pin*.
F. de *Latenay*.
J. B. *Favart*.
F. le *Tonnelier*.
Quinot, Exſyndicus.
F. le *Brun*.
Ph. de la *Coſte* S. Petri ab Arciſiis Paſtor.
De *Saligny*.

Ego *Petrus du Boſc*, S.S. Theologiæ Pariſienſis Scriba, teſtor omnibus, quorum intereſt, aut intereſſe poterit, ſupra ſcriptos ſubſignatos Doctores eſſe Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Magiſtros, & eorum has eſſe ſubſcriptiones. Datum Pariſiis die 25. Octobris anni 1717. *Du Boſc*.

Officialatus Pariſienſis vices gerens &c. Notum facimus ac teſtamur, teſtimonium ſupra ſcriptum eſſe manibus propriis Dominorum *Hideux*, *Lambert*, *Anguetil*, *Du Pin*, *de Latenai*, *Favart*, *le Tonnelier*, *Quinot*, *le Brun*, *de la Coſte*, *Saligny*, Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Doctorum, & D. Petri *du Boſc*, ejusdem S. Fac. Theol. Pariſienſis Scribæ ſignatum, eorumque ſignaturæ fidem indubiam ſemper fuiſſe adhibitam, adhiberique quotidie debere, tam in judicio quam extra. Datum Pariſiis ſub ſigno noſtro, ſigilloque Curiæ noſtræ anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo ſeptimo, Die vero menſis Novembris ſexta. *A. Thomaſſin*.

De Mandato &c. *Iſabeau*.

Officialatus Pariſienſis vices gerens, teſtor omnibus, quorum intereſt aut intereſſe poterit, hanc expeditionem ſupra ſcriptam concordare cum Exemplari, huicque expeditioni fidem indubiam adhiberi poſſe & debere. Datum Pariſiis ſub ſigno noſtro, ſigilloque Curiæ noſtræ anno Domini 1718. Die vero menſis Aprilis decima nona.

A. Thomaſſin.

De Mandato &c. *Iſabeau*.

AD-

B.

ADHÆSIO ALTERA, A LII. DOCTORIBUS.

Nos infra ſcripti S. T. Pariſienſis Doct. Theologi, perlecta poſitione Caſus, Eccleſiam Ultrajectenſem ſpectantis, cui ſubjuncta eſt reſponſio Conſultiſſimorum Doctorum Lovanienſium, data die 25. Maji præſentis anni 1717. attente expenſis factis quæ in utroque illo ſcripto continentur, ac ſuppoſita eorum veritate, cenſemus prædictam Eccleſiam Ultrajectenſem habendam non eſſe veluti collapſam, omni jure & juriſdictione exutam, & ad conditionem *nudæ Miſſionis* (ut vocant) redactam; quin potius penes Vicariatum Ultrajectinum, ſeu Collegium illud octo Presbyteris conſtans, quod tanquam perpetuus hujus Eccleſiæ ſenatus hucuſque perſeverat, & in quo Capituli Metropolitani jura conſervari potuerunt, ſtare auctoritatem, ipſique officium incumbere, ut hujus Eccleſiæ viduæ curam habeat, litteras dimiſſoriales ordinandis concedat, Eccleſiis Parochialibus vacantibus de Rectoribus vel Deſervitoribus provideat, cæteraque omnia exerceat quæ Capitulis Cathedralibus, & Metropolitanis, Sede vacante, cumpetunt: denique nedum ex perſecutione ab hæteroduxis excitata, ac fortiter tolerata propter Catholicam fidem, temporalium bonorum ſpoliatione quidquam detrimenti patiatur hujus Eccleſiæ ſpiritualis auctoritas, hinc potius nova laudis acceſſione decoratam eſſe, eoque nomine ſtudioſius tuendam ac fovendam. Datum in Sorbona die decima Novembris anno incarnationis Dominicæ 1717.

Habert.
J. C. *Braquet.* Doctor & Soc. Sorbon. &c.
Bidal.
G. *Beurret*, Doct. ac Soc. Sorb. S. Pauli Rector.
Triboulart, Vic. S. Pauli, Paris.
Blouin, Can. Eccl. Paris.
Courcier. Can. Theol. Eccl. Par.
Franquerue.
Hullot.
Le *Febure.*
Mareüil.
De *Vienne.*
Du *Sauſſol.*
Goy. S. Marg. Paſt.
Boucher.
N. *Chaudiere.*
Joſephus le *Meur.*
Soullet.
Joan. Bapt. *du Ruel.* Doctor & Soc. Sorb. &c.
J. v. *d'Asfeld.*
Gaſpardus *Brunet.*
De *Bragelogne.* Can. Presb. S. Metr. Par. Eccl.
Navarre.
Begon. Can. S. Jac. ab Hoſpitali.
A. *Guilleux.*
Pinſſonnat, Lect. & Prof. Regius.
Feu. SS. Gerv. & Prot. Paſt.
Bourſier.
L. *d'Ublineau.*
De *Belloy de Franciere.*
Rouſſelot.
B. *de la Fleutrie.*
Le *Paige*, Can. S. Sep. Par.
Tacquet, Can. S. Sep. Par.
Thureau.
De *Plancy.*
Du *Rozey.*
A. *Hubert.* 3.
Guénot.
Salmon. 1.
Damoreau.
Boucher.
Du *Quesne.*
Lucas,
De *Bonnaire.*
F. H. *Delan.*
Socquart.
T. H. *Durieux.*
De la *Chaſſaigne.*
De *Girardin.*
Touvenot.
Fr. *Thomaſſin*, Treſor: S. Jacobi.

Nos Michael Godeau, Univerſi Studii Pariſienſis Rector, omnibus quorum intereſt, aut intereſſe poterit, teſtamur & notum facimus teſtimonium ſupra ſcriptum eſſe ſignatum manibus propriis ſapientiſſimorum Magiſtrorum N. Chaudiere, Habert &c. (*ut ſupra*) eorumque ſignaturæ fidem indubiam ſemper fuiſſe adhibitam, adhiberique quotidie debere, tam in judicio quam extra. Datum Lutetiæ, in ædibus noſtris Choletæis, ſub ſigno noſtro ſigilloque Rectorio. Anno Domino milleſimo ſeptingenteſimo decimo ſeptimo die vero Decembris 22.

Godeau Rector.

De Mandato Ampliſſimi Domini D. Rectoris,

Vel.

Scriba Univerſitatis.

C.

ADHÆSIO TERTIA, A XXXIX. DOCTORIBUS,

(*iiſd. verbis ac præcedens concepta.*)

Nos infra ſcripti &c. *ut ſupra.* Datum Pariſiis die 20. Decembris anno Domini milleſimo ſeptingenſimo decimo ſeptimo.

Petrus *Davollé.*
Auvray.
Roslin.
Le *Paige.* Eccleſiæ S. Stephani ab Egreſſu Capicerius Canonicus.
M. *de Govey.*
D'Arnaudin.
A. *Gordon.*
De la *Chaux*, Paſtor de Liſſes.
Thevenin.
T. *Des Friches.*
D. *Chriſtin.*
Camet, Paſtor de Monte Geronis.
P. *Scheult.*

Digitized by Google

Jourdain, Canonicus Eccleſiæ Meldenſis.
Monnier, Vicarius Generalis Eccleſiæ Bolonienſis.
F. N. *Alexandre.*
Le *Baud*, Prior de fonte Venoæ.
F. A. *Sage*, Ord. F. F. Prædicatorum.
Fr. Franciſcus Dominicus *Rouviere*, Ord. F. F. Præd.
A. *Poitevin*, Caonicus Rhemenſis Eccleſiæ.
Fr. Andreas *Hiacintus Abeille* Ord. F. F. Præ.
Fr. Andreas *Gautier*, Ord. F. F. Præd.
D'Audigné.
P. N. *Gueret*, Socius Sorbonicus, Paſtor Eccleſiæ Briæ Comitis Roberti.
Mayou, Eccleſiæ Engolismenſis Præcentor.
Hall.
Robet, Paſtor Eccleſiæ de Saclay & Vauhaland.
F. *Hubault*, de Mercede.
C. D. *Longueil*, Can. Reg. S. Victoris, & Prior de Athis.
F. *Bruslè*, Prior Collegii Præmonſtratenſis.
Quignon, Noſocomii Pariſienſis Magiſter.
Z. *Rivoal.*
Leveſque, S. Chriſtopheri in Civitate Pariſienſi Paſtor.
Fr. Dionyſius *Du Fau*, Prior Carmelitarum Maj. Conv. Paris.
Beraud.
Esnault, Paſtor Eccleſiæ S. Joannis in Gravia.
J. B. *Paſtel.*
Menidrieu.
Beſoigne.

Nos Carolus Coffin, Rector Univerſi Studii Pariſienſis, omnibus quorum iotereſt, aut intereſſe poterit, teſtamur & notum facimus, teſtimonium ſupra ſcriptum eſſe ſignatom manibus propriis ſapientiſſimorum Magiſtrorum, *Davollé*, *Aurray*, *Roslin*, le *Paige*, de *Gouey*, *D'Arnaudin*, *Gordon*, de la *Chaux*, *Thevenin*, des *Friſches*, *Chriſtin*, *Camet*, *Scheult*, *Jourdain*, *Monnier*, Alexandre, le *Baud*, *Sage*, *Rouviere*, *Poitevin*, *Abeille*, *Gautier*, *d'Audignè*, *Gueret*, *Mayou*, *Hall*, *Robet*, *Hubault*, de *Longueil*, *Bruslé*, *Quignon*, *Rivoal*, *Leveſque*, du *Fau*, *Beraud*, *Eſnault*, *Paſtel*, *Menidrieu*, *Beſoigne*, Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Doctorum, eorumque Chirographis fidem habitam fuiſſe, & haberi debere, tam io judiciis qusm extra judicia. Datum Lutetiæ Pariſiorum id ædibus noſtris Dormano Bellovacis ſub ſigno noſtro ſigilloque Rectorio. Anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo Decimo nono, die vero Januarii oona.

Coffin Rector.

De Mandato Ampliſſimi Domini D. Rectoris.

Viel.

Scriba Univerſitatis.

D.

ADHÆSIO TOTIUS
Facultatis jurium Pariſienſis.

Cum Eccleſia Ultrajectenſis, etiam poſt mutatum in Belgii Fœderati Provinciis publicum Religionis ſtatum, ea quæ ad ſpiritualem Eccleſiæ formam & conditionem pertinent, ordinariamque juriſdictiooem, quoad fieri potuit difficillimis temporibus, ſemper religioſe ſervaverit; Clerum & plebem ſub legitimi Paſtoris regimine ſemper habuerit; & io communione Canonica cum cæteris Eccleſiis maxime Romana, conſtantiſſime perſtiterit, ot eam perſtitiſſe patet ex publicis documentis quæ ab auctore Bataviæ Sacræ referuntur; item cum in varias Parochias, tum ruri, tum in urbe populus Catholicus permanſerit diſtribotus, ipſiſque ſingulis Parochiis, ſinguli Paſtores Titulares, diſtincti penitus ab iis quos *Miſſionarios* vocant, continua ſerie in hunc diem ſemper fuerint præpoſiti, qui populo Sacramenta adminiſtrarent ex officio, adempta cæteris Clericis eadem facultate; quamvis Clero & Plebi Ultrajectenſi Templa in quibus Sacri publici conventus haberentur, & temporalia bona ad Miniſtrorum exhibitionem & ad luminaria fuerint adempta; Nos Anteceſſores Pariſienſes infra ſcripti, omnibus hinc inde rationibus diligenter perpenſis, ſecundum ea quæ proponerentur, exiſtimamus.

Primo Eccleſiam Ultrajectenſem non poſſe videri collapſam, omoi juriſdictione ſpoliatam, & ad *nudæ Miſſionis*, ut ajunt, conditionem redactam,

Nec intereſſe putamus quod Archiepiſcopi huic Eccleſiæ tanquam proprii Paſtores præpoſiti, non ſub illius Eccleſiæ titulo, ſed ſub peregrinis titulis fuerint ordinati: puta Eccleſiæ Philippenſi, Epheſinæ, Trallenſis, Caſtorienſis, aut Sebaſtenſis; id enim prudenti conſilio factum videtur; nam mutato, ut dictum eſt, in Provinciis Fœderatis publico Religionis cultu, res & utilitas Eccleſiæ Catholicæ iis regionibus id poſtulabat, ne videlicet id inviſum eſſet ſecularibus Poteſtatibus hæterodoxis; quibus inde nata ſæviendi in Catholicos forte videretur occaſio, ſi quis palam ſub nomine Archiepiſcopi Ultrajectenſis fuiſſet ordinatus: idque evidentiſſime patet ex litteris Pontificiis quibus ordinatio Voſmeri, & deinde Rovenii fieri mandatur; quorum illi permittitur titulum Ultrajectenſis Eccleſiæ aſſumere, *quotieſcumque placuerit Sereniſſimo Archiduci*; huic vero *ſi res illius Eccleſiæ proſpere cedant*: etſi uterque ſub Eccleſiæ Philippenſis titulo ordinari jubeatur. Et licet in ſequentium Archiepiſcoporum ordinstionibus, ſimilis clauſula inſerta non fuerit, præſumendum tamen eſt eandem facultatem ipſis, ſub peregrinis quoque titulis ordinatis, fuiſſe conceſſim; cum ſe ſemper geſſerint pro Archiepiſcopis Ultrajectenſibus & ab omnibus tales ſemper habiti fuerint, ſub alienis licet nominibus; cum præſertim conſtet duos ſaltem priores eodem prorſus modo ad hanc dignitatem fuiſſe promotos, quo omnes Epiſcopi in Belgio Catholico hactenus promoti fuerant. Sic enim duorum priorum Voſmeri videlicet & Rovenii ordinatio proceſſit: perſonæ idoneæ, a Clero Ultrajectenſi Principi deſignatæ ſeu præſentatæ ſunt, quarum unam aſſumpſit Princeps, eamque Summo Pontifici nominavit, qui rata habita nominatione, nominatum in Epiſcopum juſſit ordinari: in ſequentium vero ordinationibus, cum Princeps Catholicus omni jure in has Provincias ſibi competente jam abdicaſſet, ſupremumque jus in Ordines Belgii Fœderati hæterodoxos tranſiiſſet, perſonæ quæ non potuerunt amplius Principi præſentari, Summo Pontifici a Clero Ultrajectenſi deſignatæ ſunt; e quibus una ab eodem Summo Pontifice aſſumpta eſt io Archiepiſcopum: quis porro ſanæ mentis putet a Clero Ultrajectenſi, vel Principi, vel Summo Pontifici, deſignatas fuiſſe illas perſonas, ut ex iis una aſſumeretur in Archiepiſcopum, non Ultrajectenſem, ſed Philippenſem, Epheſinum, Trallenſem, Caſtorienſem &c.?

Vela

Vela quippe fuerunt appellationes iſtæ, & quidam veluti colores prudenter quæſiti, ut res ipſa & veritas quæ iis tegebatur & deſignabatur, tutiori loco eſſet poſita: quamvis igitur iis ordinationibus Principis ſecularis aſſenſus non acceſſerit, Canonicæ tamen videntur; cum enim non auctoritatis contemptus, ſed neceſſitatis excluſit articulus.

Nec etiam referre arbitramur quod omnia temporalia, & maxime Templa publicis conventibus habendis huic Eccleſiæ fuerint a *Sectariis* rerum potitis adempta; cum aliunde conſtet populum in unum ſemper conveniſſe cum Paſtore ad ſacram ſynaxim, aliaque Religionis officia: licet in locis exteriorem Templorum formam non referentibus, ſed ædium privatarum, iidem ſacri conventus celebrarentur, exemplo eorum qui initio naſcentis Eccleſiæ a fidelibus habebantur.

Sane locus in quo Apoſtolus cum populo fideli Troadi Divina Myſteria celebravit, qua die Eutichum mortuum ſuſcitavit, poſtquam in mediam uſque noctem ſermonem protraxiſſet: locus, inquam, ille exteriorem Templi ſpeciem non referebat. Ecquis dicat, ſub Didio Juliano, qui vulgo Apoſtata merito dicitur, cujus juſſu clauſa ſunt Chriſtianorum Templa, bona, privilegia conveniendi facultas Eccleſiis adempta, quis, inquam, dicat, florentiſſimas quaſque Eccleſias idcirco fuiſſe collapſas?

Idem dicendum ſub Arrianis Principibus, quorum auctoritate, Templa aliaque temporalia plerumque omnia ab hæreticis occupata ſunt.

Secundo. Si Eccleſia illa in ſua integritate permanſerit, quis dubitet Metropolitanæ Eccleſiæ Capitulo ſua jura integra, atque illibata fuiſſe ſervata, adeoque juriſdictionem Epiſcopalem, Sede vacante penes ipſum remanſiſſe, ut in omnibus Eccleſiis Cathedralibus viduatis obſervari ſolet. Etenim juriſdictio Epiſcopalis in ipſa Eccleſia reſidet, ut per Epiſcopum illius Caput & Capitulum exerceatur in ſolidum, & Epiſcopo mortuo a ſolo Capitulo, penes quod totum illud exercitium remanet: in quo corpora illa, teſte Cardinali de *Luca*, a corpore naturali differunt quod dempto Capite, vivere non poteſt, Capitulum vero, ut & quodlibet aliud Collegium, dempto capite non moritur: proinde jura quæ per caput exercebat, per ſe exercere poteſt, aut interim conſtituere aliquem, qui ea totius Collegii nomine, exerceat; & quamvis forte nulli Canonici Catholici, aut qui ſupererant pauci, ad rem Eccleſiæ bene gerendam parum eſſent intenti, jura tamen illius Capituli integra permanſiſſe videri debent; neque enim objicienda eſt præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.

Nec nocet ademptio bonorum aliarumque temporalium prærogativarum, cum hæc omnia non pertineant ad ſubſtantiam Eccleſiæ, quæ eſt regnum Chriſti, & non de hoc mundo. Iis certe bonis, prærogativisque non fruebantur initio, Eccleſiæ ac Apoſtolis eorumque diſcipolis viris Apoſtolicis inſtitutæ; quin & uſque ad Conſtantinum magnum omnes Chriſtianorum congregationes inter illicita Collegia publicis poteſtatibus videbantur; ſi autem ab initio inſtitui potuerint, & tamdiu conſervari abſque hujuſmodi adminiculis perſecutionum temporibus, præſertim Diocletiano & Maximiano, crudeliſſime in Eccleſias ſævientibus, quorum Edicto cautum fuerat, ut Templa & libri Chriſtianorum penitus delerentur, quidni Eccleſiæ Ultrajectenſis, atque adeo illius Capituli, licet prædictis facultatibus quas ab initio habuerat ſpoliati, jura ſalva atque illibata permanſerint?

Tertio. Quandoquidem eodem modo, eademque ſervata prorſus juris ratione, qua Patres Concilii Emeritenſis permittunt Epiſcopis, & Presbyteris & Diaconis ſuarum Diœceſeon, piatate & doctrina maxime conſpicuis, & in regimine animarum exercitatiſſimis, quaſi Senatum Eccleſiæ Cathedralis, Concilium ſibi conſtituere, univerſum totius Diœceſeos Clerum repræſentans, de cujus conſilio Epiſcopus omnia adminiſtraret; quodque recentioribus temporibus Eccleſiæ Cathedralis Capitulum dici placuit: eodem inquam modo *Rovenius*, ejuſque Coadjutor & poſtea ſucceſſor *La Torrius*, ſimile Collegium Ultrajecti inſtituerunt, licet non ſub nomine Capituli, ſed potius Vicariatus, ut ea munia obiret, iiſque juribus gauderet, quæ obire, quibuſque gaudere ſolent Capitula Eccleſiarum Cathedralium, merito dici poſſe cenſemus hoc Collegium ſucceſſiſſe in locum, omniaque jura Capituli Ultrajectenſis, eoque Collegio recte prædictum Capitulum repræſentari: licet enim eadem ratione a nomine Capituli abſtinendum eſſe viſum ſit, qua Archiepiſcopi abſtinuerunt a titulo Eccleſiæ Ultrajectenſis, id ipſum tamen revera fuit, mutato ſolummodo nomine; atque adeo illi incumbere curam Eccleſiæ viduatæ, poſſe & illud Epiſcopalem exercere juriſdictionem, Sede vacante Vicarios Generales conſtituere, qui eam nomine Capituli exerceant, litteras dare dimiſſoriales &c.

Auctoritates quibus hæ Deciſiones nituntur, abunde laudatas & relatas a Lovanienſibus Anteceſſoribus, cum ſuis fontibus accurate contulimus, veraſque ac genuinas deprehendimus; unde ſupervacuum eſſe eas hic repetere arbitramur. Reſolutum Lutetiæ Pariſiorum decimo octavo Calendas Decembris, anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo octavo.

De *Ferriere*, Anteceſſor Primicerius & Syndicus.

Aleaume, Anteceſſor.

Le Sachè.

Bres, Antec. & Decanus.

Lorry, Aoteceſſor Quæſtor.

Nos Doctores aggregati eidem Facultati Pariſienſi, adhæremus ſupra ſcriptæ reſolutioni. Datum Pariſiis die 18. Decembris 1718.

Baſtide.

Grolleau.

Macet.

Quartier.

Le *Gendre*.

Des *Fèvres*:

V. *Maillot*.

C. G. *Maillot*.

N. *Henrion*.

Cugnet.

Amyot.

J. B. *Girard*.

Nos Carolus *Coffin*, Rector Univerſi Studii Pariſienſis, omnibus quorum intereſt aut intereſſe poterit teſtamur ac notum facimus reſolutionem ſuperius deſcriptam eſſe ſignatam veris germaniſqua Chirographis Conſultiſſimorum Anteceſſorum Pariſienſium, nempe Dominorum de *Ferriere* Primicerii ac Syodici, *Aleaume*, Le *Sachè*, *Bres Decani*, *Lorry* Quaſtoris: ſubjectamque eidem reſolutioni adhæſionem ſignatam pariter eſſe Chirographis Clariſſimorum Doctorum Conſultiſſimæ Jurium Facultati Pariſienſi aggregatorum, DD. *Baſtide*, *Grolleau*, *Macet*, *Quartier*, le *Gendre*, des *Fevres*, V. *Maillot*, C. G. *Maillot*, *Henrion*, *Cugnet*, *Amyot*, *Girard*, iiſque fidem habitam eſſe, & haberi debere tum in judiciis, tum axtra judicia. Datum Lutetiæ Pariſiorum in ædibus noſtris Dormano Bellovacis, anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo nono, die menſis Januarii nona, ſub ſigno noſtro, ſigilloque Rectorio. *Coffin*, Rector.

De Mandato Ampliſſimi D. Rectoris.

Viel, Scriba Univerſitatis.

V.

CASUS RESOLUTIO

SIVE

DISSERTATIO

DE

MISERO STATU

ECCLESIÆ ULTRAJECTINÆ,

MEDIISQUE QUIBUS ILLI SUCCURRENDUM EST.

CAPUT I.

Neceſſarius eſt Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopus, tum divino tum Canonico jure, eaque neceſſitas omnino eſt extraordinaria.

§. I.

Epiſcopi neceſſarii ſunt jure Divino.

Jus divinum exigit, ut Chriſti Eccleſia per Epiſcopos regatur: ipſe enim Chriſtus hoc regimen inſtituit: ideoque Apoſtolis ſuis, cum eos creaſſet Epiſcopos, poteſtatem dedit alios itidem Epiſcopos creandi. Certe S. Paulus Eccleſiam ex jure divino per Epiſcopos regendam eſſe cenſebat, cum Epiſcopos Mileti congregatos ita alloqueretur: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei* (*a*). Atque adeo Epiſcopi ex jure divino in regimine Eccleſiæ ſunt neceſſarii.

Hanc neceſſitatem ſic ſe intellexiſſe oſtenderunt Apoſtoli, ut ubicumque notabilis fidelium numerus ſine Epiſcopo degeret, illis quamprimum Epiſcopus præficiendus eſſet. Dum enim fidem Chriſti prædicantes varias regiones obibant, curabant in locis illis ubi verbum Chriſti fructificabat Epiſcopum conſtituere, qui & fideles foveret, & infideles converteret: ipſi autem Apoſtoli Evangelii cauſa ad alias aſſidue Provincias tranſibant.

Sic, teſte S. Luca, (*b*) egerunt Paulus & Barnabas; qui cum Derbis, Lyſtræ, Iconii, Antiochiæ, Evangelium prædicaſſent, non ante ex civitatibus illis abibant, quam per ſingulas Eccleſias conſtituiſſent Presbyteros, id eſt ſecundum gloſſam ordinariam, Epiſcopos, qui hic per Presbyteros deſignantur.

Quod Paulus ipſe præſtitit, id etiam ſequentibus verbis mandavit Tito; *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros; ſicut & ego diſpoſui Tibi.* Obſervat Eſtius græce poni *per ſingulas civitates.* Quod & hic agatur de Epiſcopis, paulo poſt oſtendit, dum talium Presbyterorum qualitates ita deſcribit: *Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe.*

Ita etiam teſte S. Joanne in Apocalypſi cap. 2. & 3. civitates ſibi admodum vicinæ Angelum, id eſt ut obſervat Boſſuetius aliique, Epiſcopum proprium habebant,

Hinc Lex Apoſtolica eſt, exponentibus Sanctis Patribus, ut conſtituantur in majoribus oppidis Epiſcopi.

Iiſdem veſtigiis inſtiterunt Apoſtolorum ſucceſſores: adeo ut tempore S. Cypriani jam antiqui moris eſſe cenſeretur, illic Epiſcopos conſtituere, ubi notabilis fidelium numerus degeret. *Jam pridem*, ait hic Sanctus, (*c*) *per omnes provincias & urbes ſingulas ordinati ſunt Epiſcopi.*

Quare S. Athanaſius, ſimul ac verbum Chriſti in India divulgatum & a quibusdam ſuſceptum eſſe intellexerat, illico Frumentium illis Chriſtianis ordinavit Epiſcopum, & in Indiam miſit; ut varii referunt Hiſtorici. (*d*) Addit Zozomenus id ab Athanaſio factum ex concilio Sacerdotum Alexandriam incolentium (*e*).

Sed & fines propter quos Chriſtus Epiſcopos inſtituit attendendi ſunt: ipſa enim Eccleſia per Epiſcopos præcipue depoſitum fidei cuſtodit, unde ipſis in perſona Timothei primario dictum eſt: Depoſitum cuſtodi. Chriſtus Eccleſiæ dedit Apoſtolos, & in Apoſtolis ſucceſſores Epiſcopos, in opus miniſterii, in ædificationem Corpus Chriſti: ut fideles non circumferantur omni vento doctrinæ; ut doceant ſervare omnia quæcumque mandavit Chriſtus: ut conſtituant in Eccleſia Presbyteros, & ea quæ deſunt corrigant: ut imponant manus ſuper Baptizatos, illique accipiant Spiritum Sanctum.

Unum omnibus convenit caput conſtitui: tum ut cuſtodiatur unitas, tum ut ſervetur auctoritas: viduatis quidem Eccleſiis aliquanto tempore per Capitula aut Vicarios providetur; minor autem eſt unitas dum in diverſa trahitur multorum ſententia: & Vicariorum, ad exercendam in Clerum ac populum juriſdictionem, minor eſt quam Epiſcoporum auctoritas. Neceſſarium eſt igitur ut fraternitas habeat Epiſcopum, plebs Præpoſitum, grex Paſtorem, Eccleſia gubernatorem, Chriſtus Antiſtitem & Deus Sacerdotem. Adeo quippe Eccleſiæ conjunctus eſt Epiſcopus, ut *Epiſcopum in Eccleſia, & Eccleſiam in Epiſcopo eſſe*, S. Cyprianus ſentiret (*f*).

Hinc eſt quod ſeculo elapſo Sorbona propoſitionem hanc: *Falſiſſimum eſt ac in conſequentia periculoſum quod particularis Eccleſia ſine Epiſcopo eſſe non poſſit:* proſcripſerit, tanquam "falſiſſimam, in con-

„ ſequentia

(*a*) Act. XX. v. 28. (*b*) Act. XIV. v. 22.

(*c*) Epiſt. 55. ol. Edit.
(*d*) Socr. l. 1. c. 19. Theodoret, l. 1. c. 23.
(*e*) Zozom. l. 2. c. 24. (*f*) Epiſt 68.

Digitized by Google

„ ſequentia periculoſam, terminariam, ſcandaloſam, „ ordinis Hierarchici deſtructivam, populo Chri- „ ſtiano nocivam, traditionis Apoſtolicæ, & ſucceſ- „ ſionis Eccleſiaſticæ fundamentum convellentem. „ ut videre eſt apud Petrum Aurelium in Vindiciis cenſuræ Sorbonicæ, titulo 1. de Eccleſia prop. I.

Itaque ſi attendamus ad inſtitutionem Chriſti, quam Apoſtoli & Sancti Patres factis ſuis explicarunt, manifeſtum evadet, juris eſſe divini, ut illic conſtituatur Epiſcopus, ubi notabilis fidelium multitudo degit, quæ Epiſcopali miniſterio deſtituta eſt.

Cum autem in Eccleſia Ultrajectina centena Catholicorum millia degant, quibus jam a viginti duobus annis miniſterium Epiſcopale deeſt: conſequens eſt dictæ Eccleſiæ ex præſcripto Juris divini præficiendum eſſe Epiſcopum: eo etiam magis, quod eadem Eccleſia jam mille & amplius annos a propriis Epiſcopis gubernari ſoleat; tum etiam quia fideles vocibus & votis Epiſcopum daſiderant atque efflagitant.

§. I I.

Probatur neceſſitas Epiſcoporum ex jure Canonico.

Nec minus perſpicuum eſt Eccleſiæ Ultrajectinæ jure Canonico neceſſarium eſſe Epiſcopum.

Conſtans & apertiſſima tum Conciliorum tum Supremorum Pontificum conſtitutio eſt, ut mortuis Eccleſiarum Epiſcopis quam primum ſubſtituantur novi. Patres Concilii Chalcedonenſis vetuerunt Eccleſias vacare plus quam tres menſes; & puniri illos voluerunt, qui cum viduatis Eccleſiis Epiſcopos ordinare ex officio ſuo deberent, partes ſuas hac in re non explerent. Sic enim loquuntur Canone 25. „ Quoniam nonnulli Metropolitani, ut ſæpe a nobis auditum eſt, & greges ſibi commiſſos negli- „ guat, & Epiſcoporum ordinationes differunt; „ Sanctæ Syoodo placuit ut intra tres menſes Epiſ- „ coporum ordinationes fiant, niſi inexorabilis uti- „ que neceſſitas effecerit, ut dilationis tempus pro- „ rogetur; ſi autem hoc non fecerint, eos Eccle- „ ſiaſticæ diſciplinæ ſubjici.

Huic prædicti Concilii Sanctioni conſonat Canon. 35. Diſt. 63. " Obeuntibus ſane Epiſcopis, quo- „ niam ultra tres menſes Eccleſiam vacare SS. Pa- „ trum prohibent Sanctiones. &c.

Quod vero SS. Patres quoties viduatæ eſſent Eccleſiæ adeo feſtinari voluerint inſtitutinnem Epiſcopi, hac potiſſimum ratione adducti fuerunt; quod greges fidelium, dum Epiſcopo carent, plurimis malis & periculis exponantur . . . . . Hanc rationem adfert Gregurius Magnus Lib. 6. Epiſt. 39. citatus Can. *poſtquam* Diſt. 50. " Ultra tres menſes, „ inquit, Eccleſiam vacare Pontifice ſtatuta ſacro- „ rum Canonum non permittunt; ne cadente Pa- „ ſtore Dominicum gregem, quod abſit, hoſtis in- „ ſidiando dilaniet.

Eandem rationem reddit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. tit. de Elect. & Elect. poteſt. Cap. *ne pro* 41. " Ne pro defectu Paſtoris Gregem „ Dominicum lupus rapax invadat, aut in faculta- „ tibus ſuis Eccleſia grave diſpendium patiatur, vo- „ lentes in hoc etiam ſuccurrere periculis anima- „ rum, & Eccleſiarum indemnitatibus providere; „ ſtatuimus ut ultra tres menſes Cathedralis Eccle- „ ſia vel Regularis Prælato non vacet. „ Eadem fere habet Cap. *Quam ſit* Eodem titu. in 6. ex Conc. Lugd. ſub Greg. X.

Patres illi, ut ex verbis allatis manifeſtum eſt, Epiſcopos viduatis Eccleſiis tam neceſſarios eſſe cenſuerunt, ut Epiſcopis demortuis intra tres menſes ſubſtituendi ſint novi; & ut ita ſentirent ſolo etiam adducebantur timore, ne Eccleſiæ Rectore ſuo deſtitute, ſive in temporalibus ſive in ſpiritualibus, damnum paterentur.

Jam autem in Eccleſia Ultrajectina non agitur de viduitate trium menſium, ſed duodecim annorum; neque tantum timetur, ne antiquus hoſtis eam dilaniet; ſed dilanians jam videtur & ſentitur. Adeoque Canones ante producti prorſus in eam conveniunt, & ex Canonum illorum præſcripto Eccleſiæ Ultrajectinæ omnino neceſſarius eſt Epiſcopus.

§. I I I.

Neceſſitas Epiſcopi Ultraj. eſt extraordinaria.

Neque illa neceſſitas hic eſt communis, ſed ob ſingulares circumſtantias prorſus ſingularis & extraordinaria cenſenda eſt.

Juxta Regulas modo allatas cuilibet Eccleſiæ neceſſarius eſt Epiſcopus, etiamſi Eccleſia vacans pluribus in rebus a vicinis Epiſcopis poſſit juvari. Cum autem talis Eccleſia ob diſtantiam loci, aut aliam quamlibet rationem, a vicinis Epiſcopis commode ſuſtentari non poteſt, tunc, quantum ad iſtam Eccleſiam pertinet, ſingularis exoritur neceſſitas Epiſcopi. Hic autem caſus in Eccleſia Ultrajectina modo locum obtinet: nam Eccleſia illa tum ob loci diſtantiam, tum ob ſupremi Dominii diverſitatem, a vicinis Epiſcopis ſolatium accipere commode non poteſt: & in privatione Epiſcopalis miniſterii, quæ jam viginti duobus annis duravit, ſolatium vix ullum accepit.

Hinc factum eſt ut vix ulli toto illo tempore Confirmationis Sacramento ſint muniti; adeo ut fidelium pars longe maxima hoc Sacramento privetur; quod tamen illis ob quotidianum cum Acatholicis commercium perneceſſarium eſſe nemo diffitebitur.

Non eſt parvi momenti tantum fidelium numerum hoc Sacramento privari, ad quod ſuſcipiendum omnes tenentur. " Omnes fideles, inquit Gratianus, „ Can. 1. Diſt. 5. de conſec., per manus impoſi- „ tionem Spiritum Sanctum poſt baptiſmum acci- „ pere debent, ut pleni Chriſtiani inveniantur; „ quia cum Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele „ ad prudentiam & conſtantiam dilatatur. „ Quin etiam gravioris delicti peraguntur rei, qui Sacramentum iſtud, cum ſuſcipere poſſunt, negligunt; maxime dum in tali occaſione verſantur ut fidem ſuam cum pudore, neque ſine damno ſuo, nonnunquam profiteri teneantur, ut ſæpiſſime in Hollandia contingere poteſt. Defectu enim gratiæ per iſtud Sacramentum ſuſcipiendæ fieri poteſt ut fidem profiteri erubeſcant; quod Novato eveniſſe refert Cornelius Papa. Apud Euſeb. Hiſt. lib. 6. cap. 43. Hinc eſt quod SS. Canones & plurimi Sancti Patres Confirmationis utilitatem & neceſſitatem tam frequenter deprædicent, & tam diligenter inculcent. Res animis fidelium firmius inſita eſt, quam ut longa indigeat probatione.

Neque ii tantum gravi culpa ſe obligant qui hoc Sacramentum ſuſcipere negligunt, ſed illi etiam qui non ſatis diligentiæ adhibent ut curæ ſuæ commiſſi ejuſdem Sacramenti participes fiant: ideoque ex præſcripto priſtinorum Canonum pœnitentialium, ſi qui liberi parentum incuria non confirmati deceſſerant, iis parentibus magna indicebatur pœnitentia. Sic habet Canon ad 5. præc. " Cujus filius ſine „ confirmationis Sacramento moritur, parentes, „ quorum negligentia id factum eſt, pœnitentiam „ agant annos tres. „

Ultimo Concilia frequentiſſime Paſtores hortantur, ut de Confirmationis neceſſitate, virtute, & debita reverentia, moneatur populus.

Igitur cum omnes necdum confirmati, niſi graviter peccare velint, ad Sacramentum illud accedere

debeant,

Digitized by Google

debeant: deinde cum illi etiam, qui aliorum regimini præſunt, ut hi confirmentur ſudlaborare teneantur; ſequitur omnem eſſe movendum lapidem ne tantus fidelium numerus Sacramento tam ſalutari fruſtretur. Jam autem cum illud per vicinos Epiſcopos nec præſtitum ſit, nec præſtandum videatur, ſed hoc (Sacramentum) per proprium Epiſcopum commodius adminiſtrari poſſit; & hoc etiam Eccleſiæ Canonibus atque conſuetudini magis ſit conſentaneum: ſequitur in hac Eccleſia, ob ſingularem hanc circumſtantiam, etiam ſingularem eſſe Epiſcopi neceſſitatem.

Accedit quod ſacris Ordinibus initiandi ad exteras & longe remotas regiones mitti debeant; unde iterum mulriplex oritur incommodum. Nam & magni faciendi ſunt ſumptus, quibus tamen Eccleſias citra neceſſitatem juxta Canones gravare non licet: & illæ peregrinationes animos alumnorum diſſipant, diſtrahuntque: quo tamen tempore animi quies & ad res divinas converſio magis illis conveniret.

Sed quid ſi Fœderatæ Provinciæ adverſus vicinos bellum gererent? Quid ſi, quod Deus avertat, in aliqua Provincia peſtis graſſaretur? Quis non videat tali tempore ſummam (ſure) Epiſcopi neceſſitatem: cum nullus Patria egredi poſſet, vel ut ſacris Ordinibus initiaretur, vel ut ſacra Olea peteret?

Adde quod ſacra Olea, quia ſemper ex aliis Regionibus accerſenda, & inſpectioni Telonariorum Acatholicorum obnoxia ſunt, facile profanari poſſint; quod periculum, cum grave ſatis ſit, haud eſt parvi pendendum; maxime cum Eccleſiam tam ſolicite providere videamus, ne vaſa ſacra, aliaque ad divinum cultum pertinentia, per attactus profanos violentur.

Unde Illuſt. D. Philippus Rovenius, jam pridem Eccleſiæ de qua modo agitur Archiepiſcopus, cum pertractaret quam neceſſarii ſint Epiſcopi particularibus etiam Eccleſiis, hanc inter alias dat rationem, ob quam quælibet Eccleſia ſuo indigeat Epiſcopo
„ Ad ſacri, inquit (*a*), Chriſmatis confectionem
„ & Olei Catechumenorum vel extremæ unctionis.
„ *Nam perquam hoc incommodum eſt & periculoſum,*
„ Chriſma aut Oleum ſacrum e longinquis Regioni-
„ bus quotannis deferre. „ Et addit: “ hoc maxi
„ me locum habere in iis Regionibus, ubi Catholici
„ Acatholicis permixti ſunt.

Illuſtriſſimi hujus Viri judicium in hoc caſu maximi faciendum eſt; ille enim ex diuturna hujus Eccleſiæ præfectura (ab anno 1614. uſque ad annum 1651.) illius ſtatum & circumſtantias perſpectiſſimas habuit, & quanto periculo atque incommodo ſacra Olea ex aliis regionibus huc inferenda ſint experientia didicerat, quandoquidem ſex annis hanc adminiſtrarit, non conſecratus Epiſcopus; adeoque obſtrictus aliunde ſacra Olea accerſere.

Itaque ſi ad ſingulares haſce Eccleſiæ Ultrajectinæ circumſtantias attendamus, non ſolum ibi communem & ordinariam, ſed omnino ſingularem & extra ordinariam Epiſcopi neceſſitatem eſſe, fatendum eſt.

CAPUT II.

De Jure electionis, quod competit Eccleſiæ Ultrajectenſi.

§. I.

Populus & Clerus ab antiquo ſibi Epiſcopos elegit.

Cum Eccleſia Ultrajectina ſub finem ſeculi ſeptimi erecta ſit, haud dubitandum eſt quin primis ab erectione ſua ſeculis per Cleri atque populi electionem Epiſcopos acceperit: per illa enim tempora paſſim in Eccleſia, atque in his præcipue Regionibus, Epiſcopi ea ratione præficiebantur Eccleſiis: & in hujuſmodi electionis confirmationem & Summus Pontifex & Imperator conſpirabant. Sic in hanc rem ſcribit Adrianus I. ad Imperatorem Carolum magnum:
“ Quia nunquam nos in qualibet electione inveni-
„ mus, nec invenire habemus, ſed neque Veſtram
„ Excellentiam optamus in talem rem incumbere,
„ ſed qualis a Clero atque plebe cunctoque populo
„ electus fuerit canonice ordinamus. „ Sed neque Imperator talis electionis refragabatur libertati, quam ex ſacris Canonibus didicerat. “ Sacrorum Cano-
„ num, inquit (*b*), non ignari ut in Dei nomine
„ Sancta Eccleſia ſuo liberius potiretur honore ad-
„ ſenſum ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet
„ Epiſcopi *per electionem Cleri & populi*, ſecun-
„ dum ſtatuta Canonum, de propria Diœceſi eli-
„ gantur. „ Eandem electionem in progreſſu noni hujus ſeculi viguiſſe colligitur ex Epiſtola Hincmari Archiepiſcopi Rhemenſis ad Henedulphum Laudunenſem Epiſcopum: qua quidem Epiſtola ut Viſitatoris officio, in electione Epiſcopi Cameracenſis, rite fungatur, his illum verbis hortatur: “ Ad ean-
„ dem Eccleſiam quantocius ſtudeas properare; ac
„ aſſiduis hortationibus *Clerum plebemque* Eccleſiæ
„ publice admonere feſtines, ut remoto privato ſtu-
„ dio, uno eodemque conſenſu talem ſibi præficien-
„ dum expetant *& eligant Sacerdotem*, qui & tanto
„ miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis
„ Canonibus nullatenus reſpuatur. „ (*c*) Ubi electionem non Papæ aut Principi, ſed Clero plebique, ab Hincmaro attribui videmus.

Cum vero Principum tum Religionis tum publicæ quietis cauſa intereſſet, ut probi, docti, atque pacifici inſtituerentur Epiſcopi, electioni paſſim advigilabant: ita quidem ut plerumque non ſine illorum conſenſu aut eligerentur Epiſcopi aut conſecrarentur. Hujus rei exemplum nobis ſuppeditat Joannes de Beka, Canonicus Ultrajectinus; qui S. Frederici, octavi Trajectenſium Epiſcopi, promotionem ad Cathedram Ultrajectenſem ita deſcribit in ſuis Chronicis. “ Demum obeunte Rixfrido Pontifice (Eccle-
„ ſiæ Ultrajectinæ) Ludovicus Imperator. . . . deſ-
„ cendit ad inferiores Allemanniæ partes cis Rheni
„ fluvium, mandans *Eccleſiæ Trajectinæ* quatenus
„ dilectus ſibi Fredericus *eligeretur* in Epiſcopum,
„ cui mox per paſtoralem baculum ſeu annulum in-
„ veſtituram Epiſcopatus dedit; ac eundem licet in-
„ vitum in præſentia ſua conſecrari juſſit. . . . Im-
„ perator placabilibus verbis in hunc modum Fre-
„ dericum allocutus eſt: Epiſcopum *elegit Te*, Cha-
„ riſſime Fili, *Clerus Urbis Trajectenſis* in Paſtorem
„ providum, ut tua ſacra prædicatione debeas ubi-
„ que prophanum caſtigare populum &c. „ Ex his duo conficiuntur: primum eſt, Fredericum per electionem Cleri eſſe creatum Epiſcopum; alterum creationem illam non eſſe factam ſine conſenſu Imperatoris *mandantis Eccleſiæ Trajectenſi quatenus dilectus ſibi Fredericus eligeretur in Epiſcopum.* Sive prout eandem creationem refert Heda, *precibus Ludovici Pii Imperatoris.*

Interdum etiam Principes in electionibus nimiam ſibi auctoritatem vindicabant: adeo etiam ut ea de re meruerint a Pontificibus increpari. Cum Rex Lotharius Clerum, qui ob Canonicum impedimentum munerum Eccleſiaſticorum incapax erat, donaſſet Epiſcopatu Cameracenſi, Nicolaus Papa ad omnes Regni illius Epiſcopos litteras dedit, excommunicationem etiam illis intentans, niſi Regem impellerent ad Canonicam Cleri & plebis electionem indicendam, *Clero & plebi licentiam tribuat*

eligendi

(*a*) Lib. Reip. Chriſt. c. 1. n. 7. (*b*) Conc. Gall. Tom. 1. pag. 96. 120. (*c*) Tom. 8. Conc. Lab. Col. 1867.

eligendi (*a*). Tanto (autem) rem illam Pontifex urgebat vehementius, quod jam ultra decem menſes præter Canonum normam Sedes vacaret: " Ultra „ decimum menſem contra ſanctarum regularum de- „ finitionem Eccleſiam viduatam permanere permi- „ ſeritis. „ Adeo nempe Cleri & plebis libertas in eligendo Epiſcopo cordi erat Summo Pontifici, ut ſeveriſſimis illam litteris defenderit.

Idem zelus ſeculo ſequenti, id eſt decimo, animavit Joannem X. qui Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum acerrime caſtigavit. " Cum, ut „ ait (*b*) Hilduinum, Canonicis ſibi obviantibus „ Regulis, abſque Clericorum electione, & Laico- „ rum acclamatione, Epiſcopali infula decorare non „ denegaſſet. „

Agebatur de inſtitutione Epiſcopi (Tungrenſium) qui ſicut & Ultrajectenſis, ſuffraganeus erat Archiepiſcopi Colonienſis.

Haud aliter in inſtituendis Epiſcopis actum eſt ſeculo undecimo; quod vel ſolæ teſtantur Epiſtolæ Gregorii VII. precipue 35. libri 1, & 8. libri quinti. In poſteriori, præter alia contra Epiſcopum Aurelianenſem allata, hæc illi objiciuntur: " Dicitur „ ſiquidem legitimam ætatem non habens contra „ Decreta Sanctorum Patrum, ſine idonea Cleri & „ populi electione, Eccleſiam invaſiſſe. „ Quod ambo iſti Pontifices Joannes X. & Gregorius VII. Epiſcopos ſine Cleri & populi electione inſtitutos tam acriter redarguant, manifeſtum facit, Jus electionis tunc penes Clerum populumque fuiſſe.

Hanc electionis libertatem tum temporis in Eccleſia Ultrajectenſi viguiſſe, patet ex diſcordia Capituli Ultrajectenſis, cum electioni viceſimi Epiſcopi vacaret. Quam diſcordiam his verbis in Chronicis enarrat Joannes de Beka: " Cum Adelboldus „ Epiſcopus defunctus eſſet (anno 1027.) & quo- „ tidianos tumultus in electione novi Paſtoris con- „ tentioſe foret; Conradus Rex Trajectum deſcen- „ dit ad ſupprimendam diſcordiam..... Rex au- „ tem ad Urbem Trajectenſem confeſtim ſe tranſtu- „ lit, & Capitulum ad unionem pacis informare ſtu- „ duit: demum invaleſcente diſcordia graviore, to- „ tum Capitulum compromiſit in arbitrium Regis, „ præſentare Virum diſcretum & idoneum, qui dig- „ nus eſſet gubernare tantum Epiſcopatum. „ Rex autem quemdam propoſuit Bernulphum, Paſtorem in Ooſterbeck prope Arnhemium, qui Cathedram Ultrajectinam viceſimus ex ordine Epiſcopus conſcendit.

Haud quidem diffitendum eſt electionis libertatem præcipue poſt medium ſeculi undecimi, & initio duodecimi, nonnihil læſam eſſe occaſione, vulgo dictæ, inveſtituræ. Sed huic libertatis violationi anno 1122. adhibitum eſt remedium, per ſolemnem conventionem inter Summum Pontificem & Imperatorem Henricum V. Tunc ita conventum eſt ut Epiſcoporum quidem electionibus vacaretur, præſente Imperatore; nempe, ut & omnis confuſio electionibus abeſſet, & nulli eligerentur niſi Imperatoribus grati: Sed tamen ut iiſdem electionibus ſua conſtaret libertas, neque inveſtituræ, (per baculum) Simoniæ, violentiæ &c. locus eſſet. " Concedo, „ ait Pontifex (*c*), electiones Epiſcoporum & Ab- „ batum, Teutonici Regni, quæ ad Regnum per- „ tinent, in præſentia tua fieri abſque ſimonia & „ abſque violentia. „ Imperator viciſſim ita ſe obſtringebat: " Dimitto Deo & Eccleſiæ inveſtituram „ omnem per annulum & baculum; & concedo om- „ nibus Eccleſiis, quæ in Regno vel Imperio meo „ ſunt, Canonicam fieri electionem, & liberam „ conſecrationem. „ Eadem hæc Imperatoris verba habentur in quodam decreto, quod & ipſe pro Regno ſuo publicavit, & Imperii Antiſtites, inter quos Godebaldus Epiſcopus Trajectenſis, ſubſignarunt. Decretum extat in Batavia Sacra p. 1. p. 140.

Ex hactenus dictis deducere licet. 1. Quod electio Epiſcopi Ultrajectenſis, more per totum Imperium uſitato, a prima iſtius Eccleſiæ fundatione ad dicta uſque tempora pertinuerit ad Clerum & populum, præcipue tamen ad Clerum. 2. Quod Summi Pontifices non modo nullum Jus ſibi in Epiſcoporum electionibus attribuerint, ſed ſtrenuam etiam operam impenderint ut electionum libertas penes Clerum, & plebem, integra & illæſa permaneret. 3. Quod Imperatores Jus nullum habuerint liberas Epiſcoporum electiones impediendi: ſed quod ipſorum partes eſſent proſpicere ne in tales caderet electio, qui vel fidei, vel tranquilitati publicæ, officere poſſent.

Iſtud hic diligentius attendere juvat, quod liberum electionis Jus, ab origine uſque, penes Clerum populumque conſtanter perſtiterit. Si enim iſtiuſmodi juris exercitium alicui vel aliquibus permiſſum ſit; & ille vel illi defecerint, vel negligentius ſe geſſerint, plenum juris illius exercitium relabitur ad primam originem ſive ad illos, a quibus derivatum fuerat atque profluxerat, adeo ut ſi Capitulo, vel Principi, vel cuicumque alteri, commiſſum ſit exercitium juris eligendi Epiſcopi, & Capitulum vel Princeps, vel quicumque demum ſit, officio ſuo defuerint; tota celebrandæ electionis poteſtas ad ſuperſtitem Clerum & plebem revolvatur.

Eamdem in rem & iſtud animadvertiſſe profuerit, Jus illud Clero atque plebi certiſſime adjudicandum eſſe, donec legitima iſtius amiſſio conſtet. Neque alium quempiam pro legitimo juris illius poſſeſſore eſſe habendum, niſi liqueat quod id Jure acceperit poſſideatque.

§. II.

Seculo XII. jus electionis conceſſum eſt Capitulis S. Martini & S. Salvatoris.

Verum quidquid ſit de libera eligendi Epiſcopi poteſtate, quam ad ſeculum uſque duodecimum penes Clerum & plebem Ultrajectenſem perſtitiſſe diximus, iſtud in confeſſo eſt omnem eligendi Epiſcopi poteſtatem ſeculo prædicto conceſſam fuiſſe Capitulis S. Martini & S. Salvatoris: Cum enim Diœceſis Ultrajectenſis ampliſſima eſſet, fieri haud poterat ut omnes ſinguli que ad Novi Epiſcopi electionem concurrerent: Sed expediebat negotium iſtud omnium nomine a quibuſdam curari. Quare munus iſtud conſentiente populo tum a Papa, tum ab Imperatore, demandatum eſt Canonicis S. Martini & S. Salvatoris. Neque abs re fuerit ex Diplomatibus Papæ & Imperatoris ſuper ea re promulgatis quædam verba hic adſcribere. Integra diplomata videri poſſunt in Batavia Sac. part. 1. f. 146. Initium ducemus ab Imperatorio.

„ In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Con- „ radus, divina favente clementia Rex Romanorum „ tertius, Præpoſito, Decano ac Capitulo Eccle- „ ſiæ Ultrajectenſis, ac Dilectis noſtris Præpoſito, „ Decano & Capitulo Eccleſiæ S. Bonifacii ejuſdem „ loci, eidem majori Eccleſiæ ab earum fundatione „ ſpeciali fraternitate, ut nobis innotuit, conjunctis, „ in donationem perpetuam Regali magnificentia „ concedimus in donum, & damus poteſtatem no- „ ſtram omnimodam, a nullo ſucceſſorum noſtrorum „ infringendam: Ut cum Epiſcopatum prædictum „ vacare contigerit, iidem Præpoſiti, Decani, & „ Capitula majoris Eccleſiæ, & S. Salvatoris Tra-

(*a*) Epiſt. 63. (*b*) Conc. Gall. Tom. 3. p. 575. & 576. (*c*) Otto Friſ. Epiſc. Chron. lib. 7. p. 44.

jectenſis

Digitized by Google

„ jectenſis ante dicti, & nulli alii niſi Eccleſiarum
„ ſuarum Con-canonici, *Epiſcopam alium eligendi*
„ *plenariam habeant poteſtatem.* Ut autem hæc no-
„ ſtra donatio, donum, privilegium, regia magni-
„ ficentia voluntarie ac liberaliter conceſſa, iisdem
„ perpetua ſint, & rata credantur ab omnibus, &
„ omni deinceps tempore inconvulſa conſerventur,
„ hac in charta conſcribi juſſimus, manu propria,
„ ut infra videbitur, corroborantes &c. „ Deinde
ſequitur ſubſcriptio complurium tum Epiſcoporum, tum ſpectatiſſimorum virorum. Anno 1145. XV. Kalendas Novemb.

Eugenius III, poſtquam integrum Imperatoris Diploma retulerat, luculentiſſimia illud verbis ita confirmat. “ Ante dictum privilegium, cujus te-
„ nor his litteris de verbo ad verbum eſt inſer-
„ tus..... Apoſtolica auctoritate confirmamus, in-
„ hibentes ſub anathematis vinculo, ne Imperialis,
„ vel Regalis, vel Epiſcopalis, vel Clericalis vel
„ Laicalis perſona aliqua, cujuſcumque ſtatus vel
„ conditionis exiſtat, ipſam Eccleſiam Trajectenſem
„ contra hujuſmodi privilegium, & noſtræ confir-
„ mationis tenorem moleſtare, aut in ejus præju-
„ dicium in præmiſſis quidquam in perpetuum au-
„ deat attentare: decernentes irritum & inane ſi
„ quid a quopiam in contrarium fuerit attentatum. “

Duo hæc Decreta ſequentibus ſeculis veluti baſis & normæ locum tenuerunt in eligendis Epiſcopis. Ex iis hæc manifeſta evadunt.

1. Capitulis prædictis plenam eligendi poteſtatem attributam fuiſſe.

2. Hanc poteſtatem omni deinceps tempore eſſe duraturam.

3. Anathematis vinculo illum illigari, qui memoratis Capitulis moleſtiam attulerit, vel contra dictam poteſtatem aliquid attentaverit.

4. Neminem omnino hac cenſura eximi, *cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat.*

5. Irrita & inania eſſe omnia, quæ quiſpiam, quiſcumque demum ſit, contra jus illud attentaverit.

Sane Jus electionis prædictis Capitulis hic luculentiſſime firmiſſimeque aſſertum videmus: adeo quidem ut a nemine, cujuſcumque ſit ordinis, ne per ſummam quidem violentiam hoc jure privari poſſint: quidquid enim huic juri contrarium actum a quopiam vel tentatum fuerit, id totum declaratur irritum & inane; neque levis in eum pœna ſtatuitur, qui iiſdem Capitulis, circa electionis jus atque exercitium, moleſtiam aliquam intulerit.

Lapſu temporis jus illud electionis aliarum etiam Eccleſiarum Canonicis communicatum eſt; ſic tamen ut & electio ipſa, & electionis hora atque locus, indicerentur a Decano & Capitulo Cathedralis Eccleſiæ. Patet id imprimis ex vetuſto ſtatutorum Eccleſiæ Trajectenſis libro manuſcripto: ubi ſub hoc titulo, de vocandis ad electionem Epiſcopi, hæc verba leguntur folio 5. verſo: “ Electio Epiſcopi Traje-
„ ctenſis, quamvis de jure communi ad Capitulum
„ Eccleſiæ noſtræ Cathedralis pertineat, & proſe-
„ cutio electionis, & omnia pertinentia ad eandem.
„ Et quia Jure communi Archidiaconi aſſumi non
„ poſſunt neque debent, niſi de Capitulo Eccleſiæ
„ Cathedralis, idcirco Archidiaconi civitatis &
„ Diœceſis Trajectenſis, quamvis a Capitulo no-
„ ſtro aſſumpti non exiſtant, propter conſuetudinem
„ quæ in hoc prævaluit, eidem electioni intereſſe
„ & vocari conſueverunt. Prælati etiam & Cano-
„ nici Capitulares dictarum Eccleſiarum S. Salvato-
„ ris, S. Petri, S. Joannis, & S. Mariæ, ut Cano-
„ nici Capitulares dictarum Eccleſiarum, non ut
„ Capitulum, eidem electioni ſimiliter intereſſe &
„ ſuffragium præſtare aſſueverunt, ſed Decanua &
„ Capitulum noſtrum diem & locum electionis de-
„ putare &c. Vide annexum authenticum ſub lit. A.

Hæc indictionis forma oſtendit Ultrajecti per conſuetudinem nonnihil receſſum eſſe a jure communi; eatenus nempe ut præter morem aliarum Eccleſiarum Germanicarum, in quibus numerabatur Ultrajectenſis, non tantum Capitulum Cathedrale ad electionem vocaretur, ſed illi etiam aliarum Eccleſiarum Canonici, qui inter Capitulorum membra cenſebantur.

Verum cum per turbas, ſub finem ſeculi decimi ſexti in his Regionibus exortas, aliarum Eccleſiarum, præterquam Cathedralis, Canonici Catholici defecerint, illi ad electionem invitari amplius non potuerunt: adeoque jus electionis penes ſolos Eccleſiæ Cathedralis Canonicos remanſit, convenienter ad Jus commune, quod & tunc vigebat, & in Germanicarum Eccleſiarum Capitulis etiamnum viget.

§. III.

Capitulum quod hodie ſubſiſtit, ab antiquo haud interrupto ordine propagatum eſt, & jus habet electionis.

Aſſertum eſt jus electionis Capitulo Ultrajectenſi. Probandum nunc eſt jus iſtud penes Cathedrale Eccleſiæ Ultrajectenſis Capitulum etiam hoc tempore ſubſiſtere. Quod ut præſtetur, id unum probare ſuffecerit quod Capitulum illud Cathedrale ad hæc uſque tempora propagatum ſit: rite enim tunc ſic argumentabor:

Capitulum vetus Cathedrale Ultrajectenſe habuit jus eligendi Epiſcopi.

Atqui Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe hodiernum haud interrupto ordine propagatum eſt a Capitulo veteri.

Ergo Capitulum Cathedrale Ultrajectinum hodiernum jus habet eligendi Epiſcopi.

Cum de legitima hujus Syllogiſmi concluſione dubitare non liceat: probandæ ſunt duæ propoſitiones vulgo major & minor.

Neque magnopere laborandum eſt ut probetur major: ex antedictis enim manifeſtum eſt Capitulum vetus habuiſſe Jus eligendi Epiſcopi; & quidem non ex communi tantum jure, ſed etiam ex peculiari, quod a Summo Pontifice & ab Imperatore firmatum eſt. Unde id unice agendum eſt ut ſolide probetur minor: ſcilicet Capituli veteris ad hæc uſque tempora producta continuataque propagatio.

Et primo quidem de hac propagatione controverſia nulla eſt uſque ad converſionem ſupremi regiminis, quæ circa annum 1575. in his Regionibus accidit. Quippe in confeſſo eſt, uſque ad illam converſionem propagatum fuiſſe Capitulum.

Sed neque poſtea Collegium iſtud extinctum eſt. Sciendum enim eſt Acatholicos in his Regionibus non eandem agendi rationem tenuiſſe circa Collegium Cathedrale Eccleſiæ Ultrajectenſis, & aliarom Eccleſiarum Capitula. Poſteriora enim Capitula, oti Harlemenſe, Middelburgenſe &c. illico reditibus ſuis orbarunt & Canonicos ipſos abegerunt. Ultrajecti autem non modo Canonicorum Collegiis manere permiſſum eſt, ſed Catholicis etiam Canonicis conceſſum eſt proventibus quos ante habuerant quiete potiri. Verum quidem eſt Canonicis Catholicis poſt eorum mortem paulatim ſubſtitutos eſſe Acatholicos: ſed Canonicorum novorum, nempe Catholicorum, non fuit impedita creatio ante annum 1622. Illo enim anno, ut in Relatione Romæ exhibita anno 1656. pag. 90. de ſtatu hujus Eccleſiæ teſtatur Illuſt. Torrius, ordinaria ad Præbendas via Catholicis fuit præcluſa.

Eo modo Collegium Cathedrale propagatum & continuatum eſt, non ea tantum ratione quod novi Canonici Catholicæ religionis inſtituerentur: ſed etiam quod Capituli dignitates, quas vocant,

ſolito

ſolito more conſervarentur. In libello quodam Illuſt. Rovenii, quem ipſe ſua manu exaravit, ab eo notatum invenio: N. Reneſſe Canonicum in Summo S. Martini, ibidem anno 1617. electum eſſe Decanum. Vide extractum Authenticum ſub littera B.

Anno 1619. Lucius de Morra Pauli V. Nuntius Bruxellis litteras dedit ad Collegium Cathedrale Ultrajectenſe, injungens Decano ut quemdam Alexandrum Carolum de Trognei Collegii ſui Canonicum & Archidiaconum inſtituerent.

Quare meritu Rovenius in relatione Romæ exhibita anno 1622. de Eccleſiæ ſuæ ſtatu, Collegium iſtud Cathedrale adhuc perſiſtere teſtabatur: " Præter Capitulum, inquit, Eccleſiæ Metropolitanæ „ Ultrajectenſis adhuc duo alia Capitula turbarum „ tempore perſtiterunt, & uſque adhuc exſtant, Harlemenſe, ſcilicet, & Daventrienſe. Tria vero reliqua Cathedralia Capitula intarierunt ut nulli ſint „ Canonici &c.

Circa annum 1622. ut ſupra indicavimus via ordinaria ad Collegium Metropolitanum Catholicis præcluſa eſt: neque tamen Acatholici Collegium iſtud interire paſſi ſunt: ſed defunctorum loca novi impleverunt Canonici, quamvis Acatholici, eo potiſſimum fine ut fructibus potirentur. Et hac quidem ratione Collegium iſtud ex parte Acatholicorum uſque in hunc diem propagatum eſt. Ex parte Catholicorum etiam ut propagaretur curatum eſt, eo præcipue fine ut jura & juriſdictio in ſpiritualibus conſervarentur. Ideo Philippus Rovenius tunc temporis Ultrajectenſis Archiepiſcopus, tum ordinaria ſua poteſtate tum extraordinaria, quam a Pontifice acceperat, complures creavit Canonicos. Et ipſemet in libello mox citato complures annotavit, in quos dignitatem illam contulerat; annum etiam collationis, ipſumque diem ſubiiciens.

Hoc ipſum illi in actione, vulgo *Intendit*, adverſus illum inſtituta, crimini vertit Prætor Ultrajectenſis. Et ipſemet iſtius Urbis Senatus ſententiam in Rovenium proferens, & delicta quorum reus habebatur recenſens, etiam hoc inter cætera enumerat quod Canonicatus contulerit. Sententiam vide in Batavia Sacra, p. 2. f. 80.

Verum etſi ad Collegii iſtius conſervationem ſatis eſſet novus identidem Canonicos in demortuorum loca ſufficere; iſtud tamen haud æque ad Conſilia in Eccleſiaſtici regiminis utilitatem & ubi res poſcebat conferenda, & ad exercendam juriſdictionem, juraque conſervanda, valebat.

Quare Archiepiſcopus Rovenius expedire judicavit Collegium quoddam inſtitui, quod Eccleſiæ pro Capitulo eſſet. Eum in finem ex veteribus Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicis quinque præſtantiores delegit, ex aliis Ultrajectenſium Eccleſiarum Canonicis quatuor, quibus duos adjunxit Paſtores inſigniores: ex iiſque anno 1633. Collegium, quod cum ipſo Eccleſiæ regimini præſideret inſtituit, ſeu potius antiquo Capitulo novam formam dedit. Vide *Mem. pour l'Egliſe d'Utrecht* pag. 207. in 12.

Quinque autem Veterum Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicorum, qui hujus Collegii illuſtrior erant portio, iſta ſunt nomina: Lambertus Feytius, Gerardus Peltius, Engelbertus Kennighovius, Rumoldus Medenblikkius, Petrus Purmerentius.

Iſtos omnes Capituli Metropolitani Canonicos fuiſſe teſtatur libellus antedictus, Rovenii manu propria exaratus, & memoratum *Intendit* Prætoris.

Eoſdem hujus Collegii noviter inſtituti membra fuiſſe, liquet ex inſtrumento, ſuper iſta inſtitutione per Rovenium edito. Vide *Mem. pour l'Egliſe d'Utrecht*. pag. 208.

Ultimus illorum Petrus Purmerentius vitam produxit uſque ad tertiam Februarii 1663. quando 77. annos natus vitam cum morte commutavit. Vide Batav. S. p. 2. f. 183.

Hoc Collegium reipſa nullatenus diverſum erat a Capitulo, & eadem omnia præſtabat: Membra illius ſtatutis temporibus conveniebant, & de adminiſtratione Eccleſiæ conſilia conferebant. Imprimis autem notandum quid in eo Collegio contigerit cum ſexta die Maji 1637. Ultrajecti conveniſſet. Quia tunc nutans videbatur Rovenii valetudo, ne Eccleſia Ultrajectina inter tot turbas vel tantiſper Paſtore careret, adjungendum illi Coadjutorem eſſe ſtatuerunt; & tres Sacerdotes elegerunt, D. D. de Zwaen, Folquert, & Jacobum de la Torre; ex quibus quem vellet Coadjutorem ſibi adſciſceret. Ille ultimum aliquanto poſt tempore Coadjutorem accepit, & poſt mortem nactus eſt ſucceſſorem. Et hæc quidem ex ipſis Capituli Ultrajectenſis actis.

Haud multo poſt tempore, nempe anno 1640. Illuſt. Rovenius exilio mulctatus eſt; uti etiam aliquot poſt annis ejus Coadjutor. Cumque perilluſtres hi Præſules vel a grege ſuo abeſſe, vel latitare cogerentur; prædictum Collegium pene totum Eccleſiæ Ultrajectenſis regimen ſuſcepit, & præclarioribus ſuis membris, Petro & Suitberto Purmerentiis, Joanni Schadé, Abrahamo Brienen, Joanni Neercaſſelio &c. adminiſtrandum tradidit.

Horum ultimus, cum ob ſingularem virtutem atque doctrinam, & ob egregias artis & naturæ dotes, Eccleſiæ Ultrajectenſi eſſet præpoſitus Epiſcopus, cum prædicti Collegii Aſſeſſoribus, quorum ipſe pars fuerat, Eccleſiaſtica negotia curavit. Patet id ex actis, ex iis præſertim quæ anno 1671. in domo N. Erkelii geſta fuerunt.

Cum egregius hic Præſul vita defunctus eſſet, Aſſeſſores memorati Collegii non tantum inſtituerunt Vicarios Generales, qui Collegii nomine quas vocant Dimiſſorias concederent; ſed Capituli ritu congregati D. Heuſſenium ſibi Epiſcopum elegerunt: quam electionem in Epiſtola quadam ad Cardinalem N. his verbis deſcribit Theodorus Cockius: " Univerſus Clerus tum Ultrajectinæ tum Harlemenſis „ Eccleſiæ, in utroque Capitulo conveniens, Do„ minum Hugonem Heuſſenium S. Congregationi „ concordibus ſuffragiis propoſuit, & defuncti Præ„ ſulis ſucceſſorem expetivit. „ Vide *Memoire pour* „ *l'Egliſe d'Utrecht*. p. 130.

Verum cum huic electioni impedimentum injiceretur; dicti Collegii Aſſeſſores, ita ſuadentibus amicis, alios quoſdam Electos junxere D. Heuſſenio, & inter hos D. Petrum Codde, qui etiam accepta confirmatione conſecratus eſt.

Quomodo Clerus cum hoc Præſule, & illo defuncto ſolus, Eccleſiam iterum adminiſtraverit, quia res omnibus nota eſt, non eſt neceſſe latius exponere. Sequitur ergo hoc Collegium ea munia quæ Capitulorum propria ſunt aſſidue obiiſſe.

Quoties aliquis Collegii hujus Aſſeſſor moriebatur, communi Præſulis & ſuperſtitum conſenſu ſufficiebatur novus; ſic hac ratione Collegium iſtud ad hæc uſque tempora propagatum eſt.

Sed quemadmodum ultimi Epiſcoporum alieno titulo tegebantur: ſic prudentia exigebat, hoc Collegium non vocari Capitulum, ſed *Vicariatum*, vel *Senatum* Eccleſiæ. Si enim Canonici qui ſupererant Catholici Collegium ſuum Capituli nomine inſigniviſſent, facile Acatholicis oborta fuiſſet ſuſpicio, forte Catholicos inhiare imo inſidiari proventibus atque præbendis. Et eam ob cauſam fortaſſis Catholici non exiguo Religionis detrimento in exilium pulſi fuiſſent.

Anno 1658. Collegium iſtud a Rovenio collectum ab ejus ſucceſſore Torrio ſolemni ritu confirmatum eſt. In ipſo autem confirmationis Inſtrumento,

præter alia, hæc verba de eodem Collegio leguntur. “ Adinſtar Canonicorum Graduatorum in Eccleſia „ Cathedrali (illud) haberi volumus. . . . declaramus quoque intentionem noſtram eſſe, quod „ hoc Concilium in conſervandis juribus quibuscumque Diœceſis hujus, & reliquis majoribus, „ auctoritatem habeat adinſtar Capituli Cathedralis. „ de *Memoire* p. 208.

Torrio ſucceſſit Balduinus Catzius; qui cum a conſecratione ſua in mentis alienationem incidiſſet, & aliquot poſt menſibus in iſta mentis alienatione moreretur, dictum Collegium confirmare non potuit; ſed neque confirmatione opus erat: Omne enim Capitulum, ſi ſemel exiſtat, abſque ſequentium Epiſcoporum confirmatione perdurat. Catzii tamen ſucceſſores, Joannes Neercaſſelius, & Petrus Codde, ex ſuperfluo confirmarunt, & loco Capituli Cathedralis habuerunt. Vide *Memoire* p. 123. & ſeq.

Majores quidem noſtri ut ſuperius dictum eſt prudentiæ cauſa, & ut offenſionem vitarent, nomine Capituli per aliquod tempus abſtinuerunt. Verum cum poſtea ſatis conſtaret, Concilium iſtud non niſi ſpiritualibus & Eccleſiaſticis juribus curam impendere; majori libertate cœpit potiri; & jam dudum palam Capituli nomine celebratur.

Cum Theodorus Cockius anno 1688. Romam mitteretur a Clero, ut Epiſcopi confirmationem promoveret, plures ibi obtulit libellos ſupplices, quorum hoc initium: *Theodoro de Cock inviato Delle Capitulo delle Archidio.....* d'Utrecht. Et Heuſſenium propoſuit tanquam *Capitulari d'Utrecht*.

Quin ipſe Eminentiſſimus Buſſius, cum in Belgio Pontificis vices ageret, litteras exaravit 21. Junii 1702. in quibus Clerum Cathedralem Ultrajectenſem, ſimul & Harlemenſem, appellat *præclara Capitula*. Vid. *Mem.* p. 125.

Si quis jam dicta quamvis ſimpliciter & nude propoſita haud malignis oculis intueri dignetur: facile capiet vetus Eccleſiæ Trajectenſis Capitulum per iſtud, quod dixi Collegium, uſque ad hoc tempus propagatum eſſe. Juvat tamen propagationem iſtam duobus præterea argumentis demonſtrare.

1. Philippus Rovenius (cum ratione ordinariæ ſuæ poteſtatis, quam habebat ut Epiſcopus Ultrajectinus, tum extraordinariæ, quam habebat ut Summi Pontificis Vicarius) ac quinque, quos dixi, Canonici ex Metropolitano Capitulo ſuperſtites, & in prædictum Collegium a Rovenio cooptati, ratione antiqui juris poteſtatem habuerunt novos Canonicos in defunctorum loca ſubſtituendi. Atqui quoties aliquem iſtius Collegii Aſſeſſorem mori contingebat, communi Epiſcopi & veterum Canonicorum conſenſu ſubrogatus eſt novus. Ergo qui ſic ſubrogatus erat, habendus eſt pro Canonico: Et hoc modo uſque ad hanc diem propagatum eſt Capitulum.

Obj. 1. Non videtur in hoc Concilio propagatum eſſe Capitulum; nam Vicariatus, non Capituli, nomen accepit.

R. Quid de nomine laboramus, dum rem ipſam habemus? eidem rei plura ſæpe nomina imponuntur. Sic quod modo Capitulum Cathedrale vocamus, interdum dictum eſt Clerus vel Senatus Eccleſiæ. Nec ideo tamen minoris auctoritatis fuit Clerus vel Senatus, quam modo ſit Capitulum. Atque adeo an Concilium a Rovenio collectum Vicariatus, an Capituli nomen acceperit, minime refert; cum per omnia, ut ante dictum eſt, idem eſſet, quod eſt Capitulum, eademque obiret officia, quæ a Capitulo obeuntur. Deinde prudenti metu, a nomine Capituli abſtinuerunt.

Ulterius; tantum abeſt Capitulo cuivis Cathedrali tantillum de Juribus ſuis decedere, quia nomen aliquod gerere non liceat; ut ne tunc quidem Juribus illis excidiſſe diceretur, cum per plures annos odio religionis jurium ſuorum exercitio fruſtratum fuiſſet: quanto minus Clerus hic Ultrajectenſis eo nomine Capituli dignitatem amiſiſſe cenſendus eſt, quod Capituli nomen palam gerere aliquando non liceret?

Obj. 2. Non videtur Capitulum Metropolitanum in hoc Concilio propagatum: quia non ſolum ex Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, ſed ex aliis etiam Canonicis atque Paſtoribus compoſitum eſt.

R. Cum ob perſecutionis fervorem plurima negotia quæ ad Religionem ſpectabant in occulto peracta ſint, & complures Chartæ atque annotationes direptæ: hinc factum eſt ut magna ex parte neſciatur quid in iis negotiis dictum concluſumque ſit.

Hoc tamen conſtat Philippum Rovenium pro tuitione Ordinis Hierarchici, ac præſertim pro Capitulorum conſervatione atque inſtauratione, magno ſtudio allaboraſſe. Id imprimis patet ex iis quæ pro Capituli Daventrienſis conſervatione præſtitit (quæ vide in Batavia Sacra parte 2. p. 88.) Tum etiam ex ſingulari cura quam ad reformandum Capitulum Eccleſiæ S. Plechelmi, quæ Oldenſaliæ eſt, impendit.

Vide Bat. Sac. part. 2. p. 102. Ex quibus ſane colligitur, quo ſtudio ferretur ad conſervandum Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe, quod tum jura ſua reipſa & indeſinenter exercebat; quod totius Ordinis Hierarchici præcipuum fulcrum erat; quod, ut poſtea Epiſcopus Neercaſſelius de hoc Vicariatus conſeſſu pronuntiabat, columen erat Eccleſiæ Catholicæ militantis in Fœderato Belgio, & fidei conſervandæ ac propagandæ Seminarium.

Adhæc quatuor aliarum Eccleſiarum Canonicos & duos ante memoratos Paſtores quinque veteribus Collegii Metropolitani Canonicis revera adjunxit. Idem illis munus, idem officium demandavit. Quinque illi veteres alios pro Collegiis ſuis receperunt. Capitulorum ritu atque forma cum illis convenerunt. De negotiis Eccleſiæ inter ſeſe, & cum Epiſcopo ſuo, more Cathedralium Capitulorum deliberaverunt, & quod e re videbatur ſtatuerunt. Quid obſtat quo minus dicamus quatuor illos aliarum Eccleſiarum Canonicos, & duos quos Rovenius adjunxit Paſtores, reipſa inſtitutos eſſe Canonicos Cathedralis Capituli? Talium Canonicorum munia & officia illos obiiſſe conſtat. Quid refert, ſi quid de nomine factum ſit ignoretur? Dum loca Canonicorum Cathedralium vacabant, penes Epiſcopum, & veteres illos Canonicos, ut ante dictum eſt, reſidebat facultas eligendi alios: imo etſi loca nulla vacarent, poteſtatem habebant novos Canonicos in Capitulum cooptandi.

Quibus attentis perſpicuum eſt illos alios Canonicos ac Paſtores etiam inſtitutos eſſe Canonicos Cathedrales, quandoquidem veteribus in eodem conſeſſu, officio, atque laborare, conjuncti ſunt.

Verum ponamus novos illos, veteribus adjunctos, non eſſe creatos Canonicos Capituli Cathedralis; negari tamen non poteſt legitimos Capituli Cathedralis Canonicos fuiſſe illos, qui ab Epiſcopo, & quinque ſuperſtitibus aut a quatuor uno defuncto, ſubrogati fuerunt in loca demortuorum. Hac ratione omnes illorum ſucceſſores vere fuerunt Canonici Metropolitani: adeoque tametſi ſex illis adjuncti pro Canonicis Cathedralibus habendi non eſſent; per veteres tamen Canonicos & ipſum Præſulem propagatum eſſet Capitulum.

Obj. 3. Non videtur in hoc conceſſu propagatum Capitulum; quia non omnes Canonici Catholici, qui de Capitulo Metropolitano ſupererant, in conſeſſum illum adſciti fuerunt.

R. Ad Conſervationem atque propagationem Capituli vel unus ſufficit Canonicus, qui Jus alios eligendi habeat; quemadmodum habent Canonici

noſtri

noſtri Cathedrales. Adeoque ad conſervationem atque propagationem Capituli, circa quod hæc quæſtio verſatur, non erat neceſſe colligere omnes, ſed ſatis erat colligere quinque.

Deinde nec expediebat Eccleſiæ, atque Religioni, ut omnes Canonici, quotquot ſupererant Religionis Catholicæ, colligerentur in unum Corpus. Facile enim ſuſpicati fuiſſent Acatholici collectionem illam tendere in ſuum detrimentum, & ad rebellionem tumultuſque ſpectare; & hinc forte punitiones, exilia, aliaque mala ſecuta fuiſſent: ex quibus fides atque Eccleſia graviſſimum accepiſſet incommodum; abactis ſcilicet illis qui fidem prædicarent atque defenderent, & qui Eccleſiæ ad plurimorum ſalutem fideliter inſervirent.

Adhæc veriſimile eſt complures Metropolitani Capituli Canonicos, exceptis quinque ſupra memoratis, noluiſſe ſeſe immiſcere Regimini. Illo enim abſtinentes, Præbendis ſuis quiete fruebantur; quibus cæteroquin, uti aliis nonnullis evenit, fortaſſis orbati fuiſſent.

Saltem non conſtat ullum de læſione juris ſui proteſtatum fuiſſe: quod tamen ſi ita vellent de jure præſtare potuiſſent.

Quidquid ſit, ſi quid cum illis Juris habuerunt; id omne, quia ſucceſſores noo habuerunt, extinctum eſt. Itaque quod non omnes Catholicæ religionis Canonici, qui de Capitulo Metropolitano ſupererant, cœtus illius conſeſſores fuerint, nihil impedit quo minus Capitulum Metropolitanum per conſeſſum illum propagari poterit, vereque propagatum ſit.

Quare primum hoc argumentum bene demonſtrat Capitulum Metropolitanum per Concilium, a Rovenio inſtitutum, rite propagatum eſſe.

Sed demus tantiſper propagationem iſtam non ſatis demonſtrari per primum argumentum, ſatis tamen & pereſſicaciter demonſtratur per hoc ſecundum.

2. Argumentum. Certum eſt omne Capitulum eo uſque continuare, donec vel unus illius Canonicus ſuperſit. Jam autem anno 1658. ex veteribus iiſque Catholicis Capituli Metropolitani Canonicis ſupererant duo: videlicet ipſe Jacobua Torrius, tunc temporis Ultrajectenſis Archiepiſcopus, & Petrus Purmerent; ultimus nempe veterum Canonicorum quos Rovenius in dictum cœtum collegerat.

Penes illos duos fuit poteſtas novos creandi Canonicos: penes illum quidem ut Archiepiſcopum, ut Vicarium Apoſtolicum, extraordinariis facultatibus inſtructum, & ut Capituli Metropolitani Canonicum: penes hunc ut ejuſdem etiam Capituli Canonicum. Atqui illi duo anno 1658. declararunt ita ſe velle & ſtatuere, ut hujus Concilii Aſſeſſores per omnia pares ſint iis Eccleſiæ Cathedralis Canonicis, qui gradibus Academicis inſigniti ſunt: illoſque a ſe pro talibus Canonicis agnoſci; unde conſequitur pro talibus habendoa eſſe.

Minor probatur ex ſolemni Conſtituto quod ab Archiepiſcopo Torrio conſtabilitum eſt anno 1658. die feſto SS. Petri & Pauli: unde ſequentia tantum verba exſcribo: “ Præterea volentes dictum Vicariatum majori honore decorare, erigimus illum in perpetuum Senatum Eccleſiæ Ultrajectinæ; atque Concilium Vicariatus noſtri, ejuſdemque Eccleſiæ, *adinſtar Canonicorum Graduatorem in Eccleſia Cathedrali haberi volumus.* „ Et paulo inferius, “ Declaramus quoque intentionem noſtram eſſe, quod hoc Concilium in conſervandis juribus quibuſcumque hujus Diœceſis, & reliquis cauſis majoribus, Auctoritatem habebit *adinſtar Capituli Cathedralis*..., Concilium illud (Vicarius Apoſtolicus) eo loco habebit quo Capitulum Cathedralibus eſt apud Ordinarium, cum tali jure quod ex illo corpore & non aliunde aſſumet ſuos Archidiaconos &c. Vide *Mem.* p. 208.

Concilii hujus Aſſeſſores, Joannes van Neercaſſel, & reliqui omnes, conſtitutum illud approbaverunt, & edita ante profeſſione fidei, ac juramento fidelitatis præſtito, ſcripto receperunt.

Cum autem hæc omnia peragerentur Antverpiæ, nec Petrus Purmerentius jam ſeptuagenario major ob ſenium adeſſe potuiſſet, rata habuit omnia ſequentibus verbis: “ Ego infraſcriptus, tempore renovationis Vicariatus ob ſenium abſens, vidi, legi inſtrumentum hoc deſuper erectum, a Confratribua ſubſcriptum eadem intentione ſubſcribo, hac 26. Auguſti 1658. P. Purmerent. „ Vide *Mem.* p. 220.

Verba ex Illuſt. Turrii conſtituto allegata evidenter declarant, Aſſeſſores dicti Collegii eodem loco in Eccleſia Ultrajectenſi habendos eſſe, quo in Eccleſiis Cathedralibus habentur Canonici, gradibus Academicis inſignes.

Conſtituto illi ſubſcriptum eſt ab Archiepiſcopo Torrio, & a Petro Purmerentio, Capituli Metropolitani Canonico: quos ambos habuiſſe poteſtatem inſtituendi Canonicos Metropolitanos probavimus. Ergo Joannes Schadè, Joannes Neercaſſel, & reliqui Aſſeſſores, etiamſi antea non fuiſſent Canonici, ab illo tempore eſſe cœperunt.

Unum dumtaxat occurrit, quod quis pertinacius diſceptando poſſet objicere: Nempe quod dicatur: volumus illos haberi *inſtar Canonicorum Cathedralium*, & non dicatur vulumus illos eſſe Ganonicos Cathedrales.

R. Jam ſupra animadvertimus nomen nihil facere ad rem ipſam, maxime ſi Religionis cauſa nomen variari prudentia ſuaſerit. Quare ſive prædicti Concilii membra vocaveris Aſſeſſures, ſive Senatores, aut Canonicorum Cathedralium inſtar, aut Canonicos appellare volueris, minimi eſt momenti: modo revera iidem ſint cum Canonicis Cathedralibus: & eadem omnia præſtent quæ ab illis præſtantur.

Jam autem ut ut vucati fuerint, tales certe fuerunt Canonicorum ſucceſſores, quales ſunt iſti qui omnia Canooicorum Cathedralium jura ex officio poſſident. In modo citatis prædicti Conſtituti verbis luculentiſſime hoc effulget. “ Hoc Concilium in conſervandis *juribus quibuſcumque Diœceſis hujus*, & reliquis cauſis majoribus, auctoritatem, habebit adinſtar Capituli Cathedralis. „ Sive dicatur inſtar Capituli Cathedralis, ſive ut ipſum Cathedrale Capitulum, equidem Concilium ſæpe dictum omnia Capituli jura habere declaratur, haud ſecus ac ſi ipſummet eſſet Capitulum. Igitur ſulo nomine a Capitulo differt, & antiquis Canonicis revera ſuccedit. Atqoe ita per Aſſeſſores illius Concilii Capitulum vetus rite vereque propagatum eſt.

Sive ergo prius ſive poſterius argumentum conſideres: continuata Capituli propagatio per utrumque ſolide probatur.

Verum ſi & hoc modo ponamus, Capitulum ob has turbas propagatum non fuiſſe, tamen dictum Vicariatus Concilium repræſentaret Capitulum vetus; & ex eo capite omnia illius jura, adeuque & jus electionis, conſervare & exercere potuit, Ita in Reſponſo ad quamdam Caſus poſitionem, circa Eccleſiam Ultrajectenſem, a Clariſſimis Juris Utriuſque Doctoribus Lovanienſibus 25. Maji 1717, & poſtea a Pariſienſibus, pronuntiatum eſt. Ita etiam a plus quam centum Doctoribus Facultatis Theologicæ Pariſienſis, ad eundem Caſum reſpondentibus, judicatum fuit atque concluſum. Vide *Mem.* p. 171. &c.

Cum itaque Capitulum Cathedrale vetus Epiſcopum eligendi jus habuerit, & continua ſerie uſque ad

ad hoc tempus propagatum ſit, ſequitur id ejuſdem adhuc juris compos eſſe. Quod ſi Capitulum iſtud defeciſſet, tum dictum Concilium velut Capitulum iſtud repræſentans jus iſtud haberet.

Cum jam ex antedictis conſtet Capitulum, quod hodie exiſtit, haud interrupto ordine a veteri propagatum eſſe; Vetus autem procul omni dubio jus electionis habuerit; Iſtud unum videtur objici poſſe quod Capitulum jus electionis legitime abdicaverit aut perdiderit.

Huic objectioni locum præbuerunt quidam caſus, qui Eccleſiæ Ultrajectenſi temporis decurſu contigerunt: ſunt autem præcipue tres.

Primus evenit anno 1528. quo ſuprema poteſtas translata eſt in Carolum V. Imperatorem, eique Jus nominationis ad Eccleſiam Trajectenſem conceſſum eſt.

Secundus evenit anno 1559. quo in his partibus erecti ſunt plures novi Epiſcopatus.

Tertius contigit anno 1648. quo Rex Hiſpaniæ ſupremam poteſtatem in has Provincias ſolemniter ejuravit & abdicavit.

Sed nullo horum Caſuum jua Capituli Ultrajectenſis ioteriiſſe ex ſeqoentibus tribus paragraphis patebit.

§. IV.

Eccleſia Ultrajectenſis non amiſit jus electionis anno 1528. ſub Carolo V.

Anno Domini 1528. ſuprema poteſtas rerum temporalium, qua Epiſcopus cum ſuo Clero hactenus potitus fuerat, translata eſt in Carolnm V. idque ut evaderentur oppreſſiones Principis Gelriæ; qui anno præcedenti Trajectenſem patriam, oppida & Gentes invaſerat & damnificaverat.

Eodem tempore eidem Imperatori, tanquam Duci Brabantiæ & Comiti Hollandiæ, ab Epiſcopo Cleroque conceſſum eſt, ut nullus eligeretur Epiſcopus Diœceſis Ultrajectenſis, niſi quem ipſe Carolus, ratione prædicti tituli, nominaſſet.

Libet inſtrumenti, ſuper ea re confecti, ipſa verba hic adſcribere.

" Præpoſiti Decani & Capitula plane conſiderantes
„ id quod multis experimentis dedicerunt, propter
„ electiones Epiſcoporum in diſcordia ſactas, cum
„ alii alio traherent, & ſuis quiſque factionibus ad-
„ hæreret, Civitatem, univerſumque populum, at-
„ que etiam ipſosmet, in tot ærumnis & calamitatibus
„ frequenter incidiſſe: ne quid tale ex tunc deinceps
„ eveniret, ultro ac ſponte eidem Carolo Regi, tan-
„ quam Duci Brabantiæ & Comiti Hollandiæ, con-
„ ceſſerunt, ut quoties contingeret Eccleſiam Tra-
„ jectenſem carere Paſtore, *nullius* io eorum Epiſ-
„ copum *eligendi jus vel poteſtatem haberent* præter-
„ quam *illius*; quem dictus Carolus Rex, ut Dux
„ Brabantiæ & Comes Hollandiæ, ſignificandum,
„ inſinuandum, nominandumque duceret. „

Hinc ad formandam objectionem poſſet a qoopiam inferri: Ergo Jus electionis hic a Clero abdicatum eſt.

Verum ſi ipſa verba jam citata attente & animo non præoccupato conſiderentur; ex iis ſolis liquebit, jus electionis non tantum hactenus penes Clerum perſtitiſſe; ſed etiamnum perſiſtere. Si enim iſti juri renuntiare volebant, dicendum erat: Concedimus ut Carolus V. eligendi Epiſcopi poteſtatem habeat. Nunc autem ſolam illi nominationem tribuunt: ſibi vero jus & poteſtatem retinent, nominatum ab Imperatore in Epiſcopum eligendi. Igitur conceſſio illa huc recidit: ut Clerus quidem eligendi poteſtatem retineat: ſed quo diſcordiis aliiſque malis inde oriri ſolitis occurratur, Carolo V. conceſſum ſit, non alium eligendum eſſe quam ab ipſo nominatum.

Jam autem neo ipſe Summus Pontifex Clemens VII, qui hanc pactionem inter Carolum V. & Clerum Ultrajectenſem ſingulari Bulla confirmavit, Capitulum propterea jus electionis amiſiſſe cenſuit. Poſtquam enim quæ inter Imperatorem & Clerum pertractata fuerant Bullæ ſuæ intexuit, inter alia hæc verba ſubjungit: " *At electiones per Capitula ipſa in*
„ Epiſcopum Trajectenſem absque ipſius Caroli Re-
„ gia, & Succeſſorum ſuorum Ducem Brabantiæ ac
„ Comitum Hollandiæ prædictorum nominatione....
„ pro tempore factas, nullas nulliuſque roboris vel
„ momenti exiſtere, eadem Auctoritate decerni-
„ mus. „ Nunquid recte hinc concludetur Capitula jus electionis ſibi retinuiſſe, ſed redactum ad tales quos Rex ante nominaverit?

Sed dicet aliquis: nonne electio fieri debet e pluribus? Hic autem electio Cleri ad iſtum reſtringitur qui a Carolo ſit nominatus, adeoque jus eligendi Clero periiſſe videtur.

R. Electio caoonica eſt alicujus perſonæ ad dignitatem aliquam vacantem canonice facta vocatio. Quocirca ut valida ſit legitimaque electio canonica, neceſſe non eſt plures eſſe perſonas, e quibus una ad dignitatem quandam eligatur: adeo quidem ut ſi unus tantum talis exiſtat, qualis ad dignitatem aliquam requiritur, illius vocatio ac deſignatio vere ſit Canonica electio.

Deinde Capitulum vi memoratæ conceſſionis in electione, non adſtringitur uni perſonæ: Non enim dicitur, eligent nominatum a Carolo: Sed, nun eligent alium quam nomioatum a Carolo. Retinet ergo poteſtatem eligendi unam e pluribus, ſed nominatis.

Sequitur jus eligendi Epiſcopi in prædicto caſu non ablatum Clero, ſed confirmatum ac continuatum eſſe.

§. V.

Eccleſia Ultraj. non amiſit jus electionis anno 1559. quo erecti ſunt in Belgio plures novi Epiſcopatus.

Erecti ſunt in Belgio anno 1559. novi Epiſcopatus quatoordecim, & Trajectenſis Diœceſis evecta eſt in Metropolim.

Eodem anno Bullam edidit Paulus IV. in qua Philippo Hiſpaniæ Regi ejuſque ſucceſſoribua jus nominandi ad omnes illos Epiſcopatus, etiam ad Trajectenſem, attribuit; ſibi vero & ſucceſſoribus jus inſtituendi Epiſcopos reſervat. Hinc forte quis inducet: taliter ab Eccleſia Ultrajectina jura ſua ablata fuiſſe, ut ne electionis quidem jus amplius potuerit retinere.

Sed non admodum laborandum eſt, ut cuilibet adverſario hæc etiam prætenſi eripiatur.

Nam imprimis per Regiam nominationem & Pontificiam inſtitutionem, ſeu confirmationem, neutiquam jus electionis excluditur; ſicut nec ſub Carolo quinto per ſimilem fere transactionem excludebatur. Et ne forte impoſterum aliqui a Bulla iſta argumentum ducerent, primo quidem Clerus Ultrajectenſis, Ordinum Ultraiectenſium primum membrum, contra Bullam iſtam ſolemniter eſt proteſtatus anno Domini 1561. die 9. Novembris, in quantum Bulla iſta juribus ſuis, privilegiis, &c. poſſet eſſe contraria: quod videri poteſt Bat. S. p. 2. fol. 13. Deinde vero die 13. ejuſdem menſis Canonici more ſolito ad electionem novi Epiſcopi convenerunt.

Sed nec opus eſt ad proteſtationem ſimilem aut aliam quamcumque oppoſitionem recurrere; quid enim per iſtam Bullam & Pontifex & Rex intenderint, ab eventu ſufficienter oſtenditur. Qui enim deinde Ultrajectenſem Cathedram conſcenderunt, non aliter quam poſt Regiam nominationem & Cleri electionem inſula Archiepiſcopali donati ſunt.

Sic

Sic imprimis inſtitutus eſt Fredericus Schenkius, primus ab erectione novorum Epiſcopatuum Ultrajectenſium Archiepiſcopus: ſexageſimus vero primus ab erectione Eccleſiæ Ultrajectenſis Epiſcopus.

Vacabat jam ab aliquo tempore Sedes Trajectenſis: Rex autem, privilegio ſuæ nominationis uti volens, dictum Fredericum Schenkium ad Epiſcopatum Ultrajectenſem nominavit, nominatumque oon Romano Pontifici, ſed Eccleſiæ Ultrajectenſi, ut eligeretur propoſuit, datis ad Clerum litteris 20. Septembris 1561. Clerus die 13. Novembris ejuſdem anni cooveniens eundem in Epiſcopum ſuum elegit, qui deinde Sedem adiit Ultrajectinam. Sic autem ad Clerum ſcripſit Rex. " Philippus Dei gratia &c. cum
„ vacante dignitate & Sede Capituli præfatæ civita-
„ tis noſtræ Trajectenſis, juxta concordata earun-
„ dem Eccleſiarum, nec non indultum & Privile-
„ gium Apoſtolicum deſuper nobis conceſſum, nul-
„ lus in ejuſdem Epiſcopum eligi aut ad eandem Ec-
„ cleſiam promoveri poſſit, præterquam is, quem
„ nos, tanquam Dux Brabantiæ & Comes Hollan
„ diæ & civitatis ac patriæ Trajectenſis Dominus, ſig-
„ nificandum, inſinuandum, nominandumque duxe-
„ rimus..... cupientes ut eundem Dominum Fre-
„ dericum (Schenkium) in Archiepiſcopum, &
„ Eccleſiarum veſtrarum totiusque Diœceſis Præla-
„ tum *debite eligatis*, aſſumatis, & præficiatis. &c. „
Vide Batav. S. p. 2. fol. 10.

Haud alia via Succeſſores Schenkii, Sasboldus, Rovenius, & Torrius, ad dignitatem illam evecti ſunt. Illi enim a Rege Hiſpaniæ, qui tum ſummam in has Provincias poteſtatem necdum abdicaverat, non ante nominati ſuot Summo Pontifici, quam ab Ultrajectenſi Clero eſſeot electi. Id, ut cæteras probationes prætercam, ex ipſius Torrii manuſcripta relatione conſtat. Ubi primum hæc narrat de Sasboldo:
„ A Clemente igitur Papa VIII. ejuſdem Belgii Prin
„ cipibus inſtantibus, & Clero eligente, conſecra-
„ tus eſt. „ ... Deinde Rovenii inſtitutionem referens ſic proſequitur, " Sasboldo Voſmero, earun-
„ dem Provinciarum Clero eligente, ſereniſſimis
„ Priocipibos Alberto & Iſabella Clara Eugenia præ-
„ ſentantibus, & Paulo V. Pontifice confirmante,
„ Anno 1614. ſucceſſit Philippus Rovenius, Daven-
„ trienſis, S. Theologiæ Licentiatus, quondam Pro-
„ feſſor & Seminarii noſtri Colonienſis Præſes.... "
tum ita pergit: " Rovenio, indignus ego, *eligen-*
„ *te Clero*, & Rege Catholico probante, atque præ-
„ fato Rovenio præſentante, Coadjutor anno 1640.
„ a S. D. N. felicis recordationis Urbano VIII. da-
„ tus, atque vigore Brevium Apoſtolicorum S. D.
„ N. etiam felicis recordationis Iooocentii X. anoo
„ 1647. 19. Maji, Monaſterii Weſtphaliæ a Veſtra
„ etiam Sanctitate tunc Nuntio Apoſtolico extraor-
„ dinario Epiſcopus Epheſinus patrimonii quoque
„ modici titulo conſecratus &c. „

Cum inſtitutio quatuor iſtorum Ultrajectenſium Epiſcoporum, Schenkii, Sasboldi, Revenii & Torrii, poſt erectionem novorum Epiſcopatuum & conceſſam Regi nominationem facta ſit, idque ſemper per electionem Cleri, quis non videat luce meridiana clarius eſſe, juri electionis nullatenus eſſe derogatum.

Atque hæc quidem ſufficiant de Jure nominationis Regio conceſſo.

§. V I.

Quod Eccleſia Trajectenſis jus ſuum non perdiderit anno 1648. quo Rex Fœderatas Provincias abdicavit.

Supereſt ut examinemus an Eccleſia Ultrajectenſis Jus electionis perdiderit poſt ſolemnem abdicatiooem a Rege Hiſpaniæ factam.

Anno 1648. Rex Philippus nomine quartus ſupremam in has Provincias poteſtatem ſolemni ritu ejuravit, & ipſius Provinciarum Ordines pro ſupremis earum Dominis agnovit. Hinc nonnulli argumentum petunt, quaſi tum non modo Eccleſiæ Ultrajectenſi ſua jura deperierint, ſed etiam quod ipſa tum omnino fuerit collapſa, totaque juriſdictio, & omnia jura, ad Summum Pontificem devoluta fuerint. Quod etiam ex hoc capite certius eſſe exiſtimant, quod Eccleſia Ultrajectenſis, ut ipſi quidem perſuaſum habent, tum temporis redacta ſit ad cooditionem illarum Eccleſiarum, quæ *in partibus infidelium* ſitæ vocantur, de quibus Eccleſiis agit Canon in *pleriſque* Clementin. de electione.

R. Ut prudenter & ex æquo judicemus num Eccleſia Ultrajectenſis cum juribus ſuis in prædicto caſu extincta ſit, atque perierit, ipſum eſt conſiderandum fundamentum, cui talem interitum ſuperſtruunt: nempe Canon ille quem diximus *in pleriſque*. Quod ut rite fiat ipſa Canonis verba inmedium proferre libet: " In pleriſque Eccleſiis nedum (quod
„ dolentes referimus) præſidio facultatum privatis,
„ ſed & Clero carentibus & populo Chriſtiano,
„ multos frequenter, & Religioſos præſertim, im-
„ provide ſuperiorum proviſio ad Pontificatus aſſu-
„ mit honorem, qui nec ut expediret prodeſſe,
„ nec præeſſe ut deceret valentes, inſtabilitate va-
„ gationis & mendicitatis opprobrio ſerenitatem
„ Pootificalis obnubilant dignitatis: Volentes igi-
„ tur..... ut nullus de cætero quantacumque dig-
„ nitate præpollens (niſi ſpeciali ſuper hoc auctori-
„ tate Sedis Apoſtolicæ fulciatur) de Paſtore pro-
„ videat Cathedrali Eccleſiæ, ſibi qualitercumque
„ ſubjectæ, *quæ Clero careat & ſubditis Chriſtia-*
„ *nis*..... ſane circa præfatas Eccleſias præmiſſa ſic
„ ſpecialiter providenda decernimus, quod circa
„ proviſionem quarumlibet aliarum facultatum ſu-
„ periorum nec coractare intendimus, nec ultra ju-
„ ris communis limites ampliare.

Sane qui Canonis illius verba vel obiter expenderit, ſi Eccleſiæ Ultrajectenſis ſtatum vel tantilla ex parte cognoſcat, planiſſime intelliget nihil in Canone dici quod Eccleſiam illam aliquatenus contingat. Canon agit de Eccleſiis, *Clero populoque* Chriſtiano carentibus Eccleſia Ultrajectenſis turbatiſſimis etiam temporibus centenos atque centenos Paſtores habuit: qui centenis Catholicorum milibus curam impendebant. Atque adeo in caſu propoſito nullus eſt eſt locus huic Clementinæ.

Quin potius jus Electionis ſalvum integrumque Capitulo relinquendum eſſet ex illamet Clemeotina coucluditur. " Circa proviſionem *aliarum quarum-*
„ *libet Eccleſiarum*, ait Pontifex, facultatem ſupe-
„ riorum *nec coarctare intendimus &c.* „ Itaque cum Eccleſia Ultrajectenſis alia ſit ab illis Eccleſiis quæ Clero populoque Chriſtiano deſtitutæ ſuot, ſequitur illius facultates, verbi gratia in eligendo Epiſcopo, coarctandas non eſſe.

Imo tantum abeſt Ultrajectinam Eccleſiam tunc collapſam fuiſſe, cum Hiſpaniarum Rex ſupremam poteſtatem in has Provincias abdicavit; ut econtrario ab illo tempore cultum Religionis Catholicæ quietius atque liberius exercere cœperit, & numerus Catholicorum plurimum accreverit.

Itaque nullo veri colore dicitur, quia ſomma rerum anno 1648. in Acatholicos moderatores tranſlata eſt, Eccleſiam noſtram concidiſſe, illiuſque jus in eligendo Epiſcopo ob eandem cauſam extinctum eſſe.

Ab illo quidem tempore Romani de rebus Eccleſiæ noſtræ ſubinde ſic judicare viſi ſunt, quaſi omnia apud nos interiiſſeot, & ob eam cauſam jura noſtra nonnunquam ab Aula Romana neglecta ſunt. Quod primum quidem factum eſt anno 1656. cum

Do-

Digitized by Google

Dominus Metzius Epiſcopo Torrio datus eſt Coadjutor. Uterque tum agebat Romæ. Cumque deſignatio Coadjutoria jam in prociočtu eſſet, & Torrius hanc deſignationem ſine electione Cleri factam, adeoque juribus illis cootrariam, eidem Clero ingratiſſimam fore prævideret; ad præcipuos e Capitulo, Schadeum nempe & Neercaſſelium, litteras dedit, in quibus ſio illos alloquitur: " Duo vero in præpropera hac, & nunquam proviſa a me propoſitione conſidero Clero fore ingrata; ſcilices qood obtruditur *non electus*, & quod conſuetudini introductæ cootraibitur. Hinc expreſſom dirigendum duxi Venetias, ut & illinc & dein Colonia curſores advolent cum præſentibus ad V. A. atque ad D. D. Neercaſſelium & Dammiom; ut ſine mora conſilia conferatis, & mihi nominetis, quem aut quos proponi malitis. „ Vide Bat. Sac. p. 2. fol. 460. Verum nimis ſera erat ejus ſolicitudo; nam interim Metzius per Summum Pootificem Torrio adjunctus eſt Coadjutor.

Sic Cleri quidem jus in hac Coadjutoris creatione violatum eſt; ſed ſimul perilluſtri Torrii teſtimonio jus illud firmari, & Clero ſine dubitatione aſſeri videmus: adeo ut hanc Coadjutoris creationem Clero non eligente factam haud dubitet appellare *ingratam obtruſionem*.

Illegitima Coadjutoris illius deſignatio plurima & ingentia peperit mala, & pauciſſimos fructus; ſed ne plura & majora mala conſequerentur, prohibuit divina benignitas. Metzius enim ante Torrium ex hac vita evocatus eſt; ita ut anno 1661. aliquot menſibus ante Torrium mortuus, nunquam fuerit Ultrajectenſium Archiepiſcopus. Vide Bat. S.

Metzio vita functo ſtatim res legitimo ordine peractæ ſunt. Neercaſſelius enim a Clero electus & expetitus eſt Coadjutor, in eoque munere a Pontifice confirmatus.

Verum cum Torrius haud multo poſt vita excedederet, altera juri Capituli illata eſt injuria. Cum enim Neercaſſelius, ut Coadjutor, debuiſſet ſuccedere Torrio, ſuffectus eſt illi Balduinus Catzius. Catzium iſtum Pontifex Alexander VII, cum ante Pontificatum in his partibus ageret, præſens cognoverat, & magni fecerat. Quare cum modo Pootifex eſſet, Turrii ſucceſſorem deſignavit.

Tolerabilior quidem fuit Clero altera hæc juris ſui violatio, nam ipſemet Catzium jam bis in Coadjutorem elegerat: primum quidem Rovenii, deinde Torrii. Et ipſe Pontifex jam inde ut Coadjutorem Torrii confirmaverat, ſed munus illud a Catzio conſtaoter fuerat repudiatum.

Verum poſterior hæc violatio, licet paulo tolerabilior, nullam utilitatem Eccleſiæ Ultrajectenſi attulit; nam Catzius eo ipſo die quo conſecratus eſt Epiſcopus, cœpit mente infirmari: & nunquam convaleſcens, aliquot poſt menſibus deceſſit. Conſecratus eſt Epiſcupus 9. Septembri 1662. obiit 18. Maji 1663.

Binæ iſtæ ſæpe dicti juris infractiones minime ſunt trahendæ in exemplum: Deus enim illegitimas iſtas deſignationes minime ſibi placere oſtendit, dum & nullam pene utilitatem Eccleſiæ Ultrajectinæ per illas contulit, & eandem Eccleſiam plurimis tunc malis premi permiſit.

Deinde jure Eccleſiaſtico cautum eſt, ne iſtiuſmodi juris alieni violationes pro Regulis adhibeantur in futurum, vel ad formandas conſequentias valeant. Hæc enim eſt 28. Juris regula in Sexto. „ Quæ a jure communi exorbitant ad conſequentiam non ſunt trahenda. „ Unde conſequitur, ex illis munerum Eccleſiaſticorum collationibus, quæ a jure communi abhorreot, nihil concludi poſſe, quod Juri Capituli ſit adverſum.

Adhæc ſi ex ſimilibus alieni juris læſinibus conſequentia qoædam trahi poſſet in commodum lædentium, nonne tum iis ex ipſo ſuo delicto, id eſt Canonum Eccleſiaſticorum violatione, auctoritas accreſceret? Iſtud autem primo quidem abhorret a jure, nam *locupletari aliquis non debet cum alterius injuria vel jactura* (*a*): quod imprimis tum valet, cum ipſe locupletandus eſſet injuriarum auctor. Deinde & rectæ rationi contrarium eſt, quæ delinqueoti potius pœnam vult irrogari quam favorem impendi.

Quare licet Clerus, nulla civilis poteſtatis auctoritate ſuffultus, iſtas juris læſiones invitus tolerare debuerit, haud propterea tamen Jus electionis amiſiſſe dicendus eſt.

Ad Neercaſſelinm redimus. Qui cum legitima Cleri electione & Pontificia etiam confirmatioue Torrii Coadjutor eſſet, ſuccedere Torrio 16. Septembris 1661. definctn mox debuiſſet. Verum per illegitimam Catzii deſignatiunem paulisper impeditus, tandem 18. Maji 1663, qua die Catzius vita defunctus eſt, Cathedram Ultraiectenſem aſcendit.

Hiuus ergu Epiſcopi creatio recte ac legitime peracta eſt. Clerus eum in Coadjutorem elegerat, Pontifex in eo munere confirmaverat: tandem ordinario Coadjutorum jure in demortui Antiſtis locum ſucceſſit.

Quemadmodum iſta Epiſcopi creatio juri atque æquitati conſentanea erat, ita etiam mirum in modum donis cœleſtibus ſtipata fuit; non ex eo tantum capite, quod per excellentes gratiæ & naturæ dotes uberrimos fructus ex labore ſuo collegerit, ſed etiam quod fructuoſiſſimam muneris ſui adminiſtrationem per longam annorum ſeriem produxerit.

Neercaſſelium, anno 1686. defunctum, per legitimam Capituli Ultrajectenſis electionem excepit Petrus Codde, qui anno 1710 e vita migravit: ab illo autem tempore Sedes Ultrajectenſis vacat.

Sed dum ego hic ſeriem Epiſcoporum texo, forte eſt qui objiciat, eos quos enumeravi Epiſcopos, Ultrajectenſes dici non poſſe; idque tum quod Epiſcopi Ultrajectini nomen non geſſerint, tum quod ſe tantum *Vicarios Apoſtolicos*, & *in partibus infidelium*, ot vocant, *Epiſcopos* nominaverint.

Sed his breviter repono, primo quidem quod caute admodum abſtinuerint a nomine Archiepiſcopi Ultrajectenſis; idque ub eaſdem rationes ob quas Collegium Vicariatus Trajectenſis diximus abſtinuiſſe a nomine Capituli, ſcilicet ne offenderent Acatholicos: ideoque ſub nomine Epiſcopi Philippenſis, Caſtorienſis &c. delituerunt. Nullatenus autem eos ad Epiſcopatus in partibus, ſed ad Ultrajectenſem ordinatos eſſe, vel hoc oſtendit quod ſolius Eccleſiæ Trajectenſis & ſuffraganeorum curam geſſerint; populum iſtum ut oves ſibi creditas rexerint, & ordinaria poteſtate in Patria Trajectenſi uſi fuerint.

Prodentia iſta neceſſaria erat primis temporibus, quibus timeri ab Acatholicis poterat ne Epiſcopi temporalem juriſdictionem, & Dominium quo ante gaviſi fuerant, reſumere præteoderent. Ubi vero ſupremis Patriæ Moderatoribus nunc omnino perſpectum eſt, nihil ſibi attribuere Epiſcopum Ultrajectenſem præter ſpiritualem juriſdictionem in ſuos Diœceſanos; omnino confidi poteſt eos modo non impedituros quo minus Electus etiam Ultrajectenſis Epiſcopi ſibi nomen aſſumat.

Quod autem Vicariorum Apoſtolicorum nomen geſſerint, poteſtati Ordinariæ non repugnat. Simul

autem

(*a*) Reg. 48. Juris in Sexto.

Digitized by Google

autem duos titulos & Ordinarii & Vicarii Apoſtolici conjungentes, majori pollebant auctoritate; ab Eccleſia Ultrajectenſi habentes poteſtatem ordinariam, a Pontifice autem ſpecialem, utramque a ſe diverſam.

Sed ſi gratis concederetur Sedem Ultrajectenſem jam a plurimis annis eſſe vacantem, nullatenus ſequeretur Eccleſiam illam interiiſſe. In iſtis enim circumſtantiis *quantalibet prætereant tempora juri non præjudicant Eccleſiarum.*

Poſt digreſſionem hanc redeo ad quæſtionem hoc paragrapho tractatam, & unicum quod ſupereſſe videtur adjicio. Scilicet poſt abdicationem Regis Hiſpaniæ, jus nominationis penes Regem manere non potuiſſe, ſupremos autem Patriæ Moderatores Eccleſiaſtico Catholicorum regimini ſe immiſcere noluiſſe; & conſequenter Jus electionis & nominationis ad ſolum Clerum rediiſſe. Jure enim communi ad eos primitus pertinuerat, & ab eis ad Regem tranſierat; cum autem juxta communia juris axiomata *omnis receſſus a jure communi ſit odioſus*, & *facile redeatur ad jus commune*, ſequitur, attentis iis quæ in initio hujus Paragraphi diximus, ad ſolum Clerum Trajectenſium jus nominationis & electionis rediiſſe.

Patet ergo ea iis quæ toto hoc Capite dicta ſunt penes Clerum Cathedralem, ſive Capitulum Ultrajectenſe, olim fuiſſe jus eligendi Epiſcopi. Item Capitulum iſtud continua ſerie ad hunc uſque diem propagatum eſſe, & juri electionis nunquam renuntiaſſe, nunquam eo legitime excidiſſe; adeoque ejuſdem etiamnum juris compos eſſe. Unde tandem id conficitur non aliter quam per viam electionis, a Capitulo faciendæ, Sedi Ultrajectenſi Epiſcopum præponendum eſſe.

CAPUT III.

An liceat ad Electi conſecrationem procedere ſine confirmatione Pontificia, ſi (Pontifex) rogatus eam ſine cauſa deneget.

Cum Eccleſiæ Ultrajectinæ ex jure Divino ac Canonico neceſſarius ſit Epiſcopus, illaque neceſſitas plane ſit evidens, & ob particulares circumſtantias omnino extraordinaria, uti Capite primo probatum eſt, juſque electionis Capitulo Trajectino aſſertum ſit Capite ſecundo; confidendum eſt fore ut Summus Pontifex, cum pertriſtis Eccleſiæ prædictæ viduitas ad aures ejus pervenerit, & quem Canonici Epiſcopum rite delegerint confirmandus ei fuerit oblatus, fidendum eſt, inquam, fore ut confirmationem non deneget. Summi enim Pontifices officii ſui eſſe duxerunt, omnem curam adhibere ut Sedibus vacantibus quam primum præficiantur Epiſcopi. Ob hanc rationem eos, ad quos cura iſta ex officio ſpectabat, ſi tardiores eſſent inſtigabant; ſi negligentius agerent, officii ſui admonebant; ſi omnino nollent, munus ſuum implere cogebant.

Quod ſi ſupremus Pontifex, nulla juſta & evidenti cauſa inductus, electum confirmare renuat, non videtur propterea omittendam eſſe conſecrationem.

Ut autem quæ de confirmatione dicenda ſunt percipiantur facilius, & clarius eluceſcant, pauca præmittenda ſunt de origine & progreſſu hujuſmodi confirmationis; de quibus latius conſule Van Eſpen Juris Eccleſ. p. 1.

Electionem Epiſcoporum primis Eccleſiæ ſeculis penes Clerum & populum fuiſſe præcedenti Capite ſufficienter demonſtravimus. Ubi ergo temporibus iſtis inſtituenda erat Epiſcopi electio, Epiſcopi Provinciales, una cum Metropolitano, ad locum ubi electio fieret conveniebant; electione a Clero & populo facta, Epiſcoporum erat dijudicare an Canonice facta eſſet electio; ipſumque electum, an loco tam ſublimi in Eccleſia dignus eſſet, examinare; indignum rejicere: & ubi electio canonica eſſet, & perſona tanto miniſterio digna, ipſorum erat Epiſcopalem ei ordinationem conferre, & in Cathedra eum collocantes populo præficere.

Et hæc quidem confirmationis origo: eaque diſciplina primis ſeculis paſſim obtinuit. Idque ex Canone 4. Concilii Niceni aliiſque non obſcure probatur.

Cum vero Epiſcopi Provinciæ ſemper convenire non poſſent omnes ſimul; ſenſim & quaſi tacite conſentiente Eccleſia Confirmatione ad ſolum Metropolitanum eſt devoluta: quod Jus ei plurimorum Conciliorum Canones attribuunt. Et hæc diſciplina, Metropolitano confirmationem ſuorum ſuffraganeorum attribuens, per tredecim facile ſecula inconcuſſa permanſit. Eamque & Jus commune Decretalium Gregorii IX. apertiſſime ſupponit & confirmat; unde unanimi conſenſu tradunt Canoniſtæ Epiſcopum de jure communi confirmandum eſſe a ſuo Metropolitano.

Qua vero via ad Romanum Pontificem poſtea jus confirmationis redactum ſit non ita conſtat. Hoc equidem certum eſt ſeculo XIV. ſub Joanne Papa XXII. reſervationes Pontificias plurimum incrementum cœpiſſe; ſicque proviſiones & nominationes beneficiorum ad Pontificem devolvebantur; hinc abolitæ electiones canonicæ, & Jus Confirmationis Metropolitanis pariter ademptum: ſiquidem indignius plures judicabant, poſt deſignatum ſibi Epiſcopatum per Pontificem Romanum, confirmatione Metropolitani indigere.

Seculis poſterioribus plurimum quidem reſtrictæ ſunt Pontificiæ nominationes & proviſiones: idque varie ſecundum varia diverſorum Regnorum concordata: Germani quidem Jus electionis ſuis Capitulis aſſeruerunt; Jus autem confirmationis Pontifex ibidem ſicut & in aliis Regnis obtinuit.

Ex his quidem videtur, confirmationem Epiſcoporum, per Pontificem faciendam, perantiqui Juris non eſſe, & eo præcipue tempore invaluiſſe quo maximis & plurimis abuſibus replebatur Eccleſia: dictamque confirmationem non adeo eſſe neceſſariam, ut nullo caſu ſine ea ad electi conſecrationem procedere liceret. An vero, ſi Pontifex confirmationis beneficium a Capitulo Ultrajectino electo denegaret, in eo caſu non verſaretur Eccleſia Trajectenſis, jam ex dictis colligi poteſt, & ex ſequentibus argumentis plenius patebit.

1. Tanta debet eſſe hominum ad Dei ſtatutum attentio, ut quodcumque divino jure neceſſario faciendum eſſe cognoverint, ſive quodcumque Deum perſpexerint velle ut fiat, id omni poſthabita ratione exequantur: nec ab hac executione ullis conſuetudinibus aut inſtitutionibus humanis deterreantur.

Jam autem, ut ex allegatis Capite primo manifeſtum eſt, Eccleſiæ Ultrajectinæ jure divino neceſſarius eſt Epiſcopus; ſive quod idem eſt, Deus vult Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopum præponi. At obſtare ſupponitur confirmationis Pontificiæ denegatio: verum iſta confirmatio ex conſuetudine tantum aut humana inſtitutione introducta eſt. Sed neque habet originem valde vetuſtam, ſeculo XIII. ſcilicet poſteriorem: adeoque ſequitur, ſi iſta confirmatio ſine juſta cauſa denegetur, haud ideo in Eccleſia Ultrajectina conſecrationem vel inſtitutionem Epiſcopi omittendam eſſe.

2. Salus animarum ſuprema lex eſt in Eccleſia Chriſti: quod adeo verum eſt, ut ſi animarum ſaluti non alia ratione quam diſciplinam Eccleſiaſticam transgrediendo proſpici poſſit, diſciplinam illam

trans-

transgredi omnino liceat, imo nonnunquam oportet. Male enim ageret Sacerdos, qui licet facultate Baptiſmum conferendi, vel confeſſiones excipiendi, non inſtructus, Baptiſmum non conferret, vel confeſſiones non exciperet, dum id ad ſervandam alicujus animam neceſſarium eſſet. Optime quidem & ſanctiſſime per Regulas Eccleſiaſticas ſtatutum eſt, ne quis Sacerdos, niſi ab Epiſcopo loci legitimam facultatem acceperit, Sacramenta adminiſtret. Verum dum adminiſtratio illa ad ſalutem animæ neceſſaria eſt, lex Eccleſiaſtica omnino cedere debet neceſſitati.

Cum autem in caſu propoſito ex inſtitutione Epiſcopi tot animarum ſalus dependeat, recte concluditur legem quamlibet, quæ circa ſolam diſciplinam verſatur, qualis eſt lex Pontificiæ confirmationis, in hoc caſu prætermitti poſſe.

3. Hodierna quidem in Eccleſia diſciplina exigit ut nemo, ſive a Canonicorum Collegiis ſive a Principibus nominatus, abſque Pontificia confirmatione conſecretur. Verum enim vero ſi vera neceſſitas intervenerit, non ſolum recens hæc lex ad diſciplinam pertinens, ſed quælibet leges, etiam vetuſtiſſimæ prætermittuntur, juxta percelebratam hanc regulam: *Quod non eſt licitum in lege, neceſſitas licitum facit* X. de Reg. Juris. C. 4. Quod autem notandum eſt, ibidem non agitur de præcepto aliquo quod ad diſciplinam attinet, ſed de præcepto divinitus dato, nempe de obſervatione Sabbati. Sic enim ſequitur: " Nam & Sabbatum cuſtodiri præceptum „ eſt; Machabæi autem ſine culpa in Sabbato pugnabant. „ Similiter & David urgente neceſſitate manducavit panes propoſitionis, quos non licebat ei edere: & tamen a Chriſto probatus eſt. Quod ſi neceſſitas tantum valeat in præceptis poſitivis divinitus datis, quanto plus valebit in præceptis circa diſciplinam verſantibus?

Porro, ut primo hujus Diſſertationis Capite monſtratum eſt, manifeſtum eſt Eccleſiæ Ultrajectinæ opus eſſe Epiſcopo: deinde confirmatio Epiſcopi, quamvis legitime & debito modo petita, ſine juſta ratione denegatur. Unde conſequitur regulam mox allatam hic valere: & conſecrationem Epiſcopi, quæ ſine Pontificia confirmatione alioquin illicita foret, licitam hic fieri ob apertam Eccleſiæ Ultrajectenſis neceſſitatem, quæ ob dictas rationes Epiſcopo carere non poteſt.

Id etiam conſentaneum eſt juri novo: quod leges confirmationis Pontificiæ, ſi Eccleſiarum neceſſitas id exigat, non obſervari concedit. Statutum quidem eſt ſi quis electus aut nominatus, antequam confirmatus ſit, talis Eccleſiæ adminiſtrationi ſe ingerat, ut eo ipſo ab omni jure decidat, quod per electionem aut nominationem acquiſiverat. Cap. *Qualiter* 17. tit. *de Electo, & electi poteſt;* Cap. *Avaritiæ* 5. in ſexto, eod. tit. Quod adeo valet ut electus ille vel nominatus, ob adminiſtrationem ita capeſſitam, eligi deinceps non poſſit, & ad regendam Eccleſiam, ſive eandem ſive quamlibet aliam, reddatur inhabilis. Cap. *Super eo* 12. eod. tit. Abbas, in dictum Cap. *Qualiter* num. 8.

Attamen licet Electo, niſi confirmatus ſit, omnis adminiſtratio tam ſevere interdicatur; poteſt tamen, ſi Eccleſiæ utilitas aut neceſſitas id poſtulet, lex illa tuto negligi, & Eccleſiæ regimen ſine Pontificia confirmatione ab electo ſuſcipi. Innocentius enim III. Cap. 44. X. *de Elect.* de Electis illis, & nondum confirmatis qui ab Italia longius remoti ſunt, ita decernit: " Hi ſi electi fuerint in concordia, diſ„ penſative propter neceſſitates Eccleſiarum, & uti„ litates in ſpiritualibus & temporalibus, admini„ ſtrent: ſic tamen ut de rebus Eccleſiaſticis nihil „ penitus alienent. „ Inter Electos ab Italia remotos cenſentur illi, qui ad Metropolitanas Germaniæ Franciæ, & Angliæ Eccleſias ſunt electi: Quod liquet ex Cap. 28. ... *de Elect.* in integra Decretali, ubi hæc allegatur ratio: " Quia ſi tanto tempore, „ quouſque poſſet Electos confirmationem cum Pal„ lio a Sede Apoſtolica obtinere, Regalia non reci„ peret, Eccleſiaque interim adminiſtratione careret, „ non modicum incurreret detrimentum. „ Hinc manifeſtum evadit leges confirmationis ad diſciplinam pertinentes etiam tunc negligi poſſe, cum alioquin Eccleſia ob rerum circumſtantias in rebus temporalibus jacturam eſſet paſſura. Quanto igitur magis leges illas præterire licet, dum talis eſt Eccleſiæ conditio, ut ſi leges illæ obſervari debeant, ingentia in ſpiritualibus damna evitare non poſſit.

Ita res ſe habet in Eccleſia Ultrajectina. Nam ſi ob defectum confirmationis Pontificiæ, quam præter rationem denegari ponimus, Electi conſecratio omitteretur, tum in rebus ſpiritualibus, tum in temporalibus, graviſſima damna pateretur; in ſpiritualibus quidem privationem Sacramenti Confirmationis, & plura quæ ſuperius percenſuimus; in temporalibus notabiles ſumptus qui in ordinandos ſunt expendendi. &c.

4. Notum eſt, Jus confirmandi, & Epiſcopos ſuffraganeos ordinandi, per tredecim fere ſecula fuiſſe penes Metropolitanos: & tamen certum eſt ſine illorum conſenſu (ſi quando ſine juſta cauſa confirmare vel ordinare detrectarent) Epiſcopus vacantibus Sedibus impoſitos fuiſſe.

Iterum cum Eccleſiæ Metropolitanæ inſtituendus eſſet Epiſcopus, confirmatio illius atque ordinario ad ejuſdem Provinciæ Epiſcopos pertinebat. Diſt. 64. C. *quia*. Diſt. 66. Can. *Archiep*.

Item ſi Metropolitano defuncto Eccleſias ſuffraganeas Epiſcopis ſuis orbari contingeret, Præſulum provincialium erat providere ut Eccleſiæ vacantes Epiſcopum acciperent.

Cum tamen ejuſdem Provinciæ Epiſcopi officio ſuo ſungi nolebant, haud ideo Metropolitanam, aut aliam quamvis Provinciæ Eccleſiam, fas erat privari Epiſcopo: ſed ad vicinorum Epiſcoporum officium pertinebat, vacantibus Eccleſiis etiam in diverſa Provincia Epiſcopum ordinare. Nam Synodi Sardicenſis Canone 5. præcipitur, dum unus in Provincia ſupereſt Epiſcopus, & ille quamvis a plebe rogatus vacantibus Eccleſiæ Epiſcopos conſtituere negligit, ut tunc, quo ſatisfiat populo, ex vicinis Provinciis veniant (Epiſcopi) & ordinent Epiſcopum.

Si autem illo tempore quo Jus confirmandi erat penes Metropolitanum; item quo jus confirmandi Metropolitanos erat penes Epiſcopos Provinciæ; item quo mortuo Metropolitano jus confirmandi & ordinandi alios ſuffraganeos etiam erat penes Epiſcopos Provinciæ; ſi, inquam, illo tempore licuerit confirmationem largiri vel conſecrationem impendere, dum Metropolitanus aut alii Epiſcopi ſine juſta cauſa confirmare vel conſecrare recuſabant; æque profecto hoc tempore licebit ad Electi conſecrationem procedere, ſuppoſito quod Pontifex ſine juſta cauſa confirmare recuſet, neceſſitas id poſcat, & populus expetat.

Ita rurſus res ſe habet in Eccleſia Ultrajectina: multiplici ex capite opus illi eſt Epiſcopo, ut primo capite probavimus: Clerus atque populus Epiſcopum ſibi ordinari expetunt. Pontifex ut modo ponitur, confirmationem impertiri præter rationem abnuit. Sequitur illis Epiſcopis eam curam incumbere, ut Eccleſiæ Ultrajectenſi etiam ſine Pontificia confirmatione Epiſcopum ordinent.

5. In Concordatis Germaniæ, quorum vi jus confirmationis per Eccleſias Germaniæ ad Summum Pontificem pertinet, Pontifex pacto ſe obligat, niſi evidens & juſta ratio obſtiterit, confirmaturum ſe quotquot a Canonicorum collegiis eligendi erunt Epiſcopi. Sic enim loquitur de electionibus agens:

„ Si

„ Si canonicæ fuerint, eas confirmabimus, niſi ex „ rationabili & evidenti cauſa &c.

Igitur dum quis rite & ſecundum Canones a Capitulis electus eſt, niſi Pontifex vel in perſona electa, vel in electionis modo, vel alia quavis in re, evidentem inveniat rationem, cur confirmationem negare poſſit, quos Capitula elegerint vi Concordatorum confirmare tenetur.

Si vero Pontifex, confirmationem ſine juſta & evidenti cauſa denegando, Concordata violet, reditur ad Jus commune.

Jus autem commune Eccleſiarum Germanicarum non exigit, ut confirmatio a Papa petatur: adeoque in ejuſmodi cauſa, etiamſi Pontificis deſit confirmatio, ad conſecrationem procedere licebit; obſervato nempe ordinario jure illarum Eccleſiarum.

Eccleſia vero Ultrajectenſis ſub Germania & Concordatis Germanicis comprehenſa eſt; ut patet ex Diplomate Caroli V, dato anno 1548. quod vide Bat. Sacr. p. 1. fol. 249. Si vero Pontifex, quod timetur, confirmationem ſine legitima ratione abnuat, eo ipſo ad jus commune reditur. Cum autem juxta jus commune ad Pontificis jura non pertineat, ut quos prædicta Eccleſia Epiſcopos elegerit, confirmet, licitum erit abſque illius confirmatione ad conſecrationem procedere.

6. Non poſſunt ii, ad quos jus confirmandi pertinet, confirmationem pro arbitrio ſuo denegare; ſed cum nihil obſtat, Electum confirmare tenentur. Id enim mandat Pontifex C. *Poſtquam.* 3. ※ *de Elect.* & infra: *Confirmationem petentium deſideria, ſi nibil eſt quod electum impediat, impleantur.*

Ita Innoc. III. l. 1. Epiſt. ad Nicolaum Meliteuſem. „ Ex officio, quod nobis eſt divina clementia propitiante commiſſum, *tenemur bis*, quæ rite ac ſecundum formam canonicam peracta eſſe noſcuntur, „ robur Apoſtolicæ auctoritatis impartiri.

Atqui quod quis ex præſcripto Juris, circa confirmationem & id generis actus, præſtare tenetur, niſi legitimis cauſis retineatur, id præſtitiſſe cenſetur. Adeo quidem ut Abbates rite electi, quos Epiſcopus præter omnem rationem confirmare recuſaret con firmati cenſerentur. Quod patet ex Cap. 1. tit. *de ſuppl. negl. Prœl.* ※ „ Statuimus præterea ut ſi E„ piſcopus tertio cum humilitate ac devotione ſicut „ convenit requiſitus, ſubſtitutos Abbates veſtros „ benedicere forte renuerit, eisdem Abbatibus li„ ceat proprios Monachos benedicere, & alia, quæ „ ad officium hujusmodi pertinent exercere, do„ nec ipſi Epiſcopi ſuam duritiem recogitent, & „ Abbates benedicere non recuſent. „ Quod in hoc caſu ex parte Epiſcopi deeſt, a jure vel Canone ſuppletur in odium Epiſcopi, ſine rationabili cauſa confirmationem denegantis. Abbas in præd. Can. Valenſis in eundem.

Quidni pari ratione argumentari liceat de confirmatione, per Pontificem electis Epiſcopis impertienda? Pontifex non majori jure confirmat electos Epiſcopos, quam Epiſcopi confirmant electos Abbates. Et Pontifex ad id æque tenetur atque Epiſcopus; ut videre eſt in Canone *Poſtquam* ſuperius citato.

Adeoque ſicut Abbas ab Epiſcopo confirmandus in antedicto caſu confirmatus cenſetur, & perinde ac ſi confirmatus eſſet omnia, quæ officii ſui ſunt, obire poteſt; ita Epiſcopus a Pontifice confirmandus in eodem caſu confirmatus cenſetur, & tanquam ſi confirmatus eſſet omnia, quæ ad dignitatem ſuam ſpectant, poteſt peragere; adeoque ad conſecrationem procedere. Quod ex parte Pontificis deeſt, etiam hic ſuppletur a Canone. Semper autem ſupponitur nullam intervenire legitimam cauſam negandæ confirmationis, & hanc ipſam confirmationem quo decebat modo fuiſſe petitam.

7. Si quis in iis circumſtantiis verſetur ut e duabus legibus, diſciplinam ſpectantibus, neceſſario alterutram præterire debeat, tum certo prætereunda eſt illa, quæ levioris eſt momenti.

Atqui in iis circumſtantiis modo verſatur Eccleſia Ultrajectina, ut e duabus legibus circa diſciplinam verſantibus alterutram neceſſario negligere debeat; nempe vel illam, quæ diuturnam Eccleſiarum vacationem prohibet, vel aliam quæ Electum ſine Pontificia confirmatione conſecrari vetat. Jam vero prior iſtarum legum, videlicet quæ vacantibus Eccleſiis quantocius præponi Epiſcopos jubet, tum multo altera lege eſt antiquior atque firmior, tum etiam longe gravioris momenti, tum etiam divinæ inſtitutioni eſt conformis. Eſt antiquior, quia a primis Eccleſiæ ſeculis viguit & obtinuit, cum altera poſterioribus tantum ſeculis incœperit. Eſt firmior, quia complurium Conciliorum atque Pontificum Conſtitutionibus roborata eſt; cum hæc Concordatis tantum & ſimilibus haud graviſſimi ponderis fundamentis innitatur. Prior etiam majoris eſt momenti, quia ex vacationibus Eccleſiarum multa ſemper mala in Eccleſias redundaſſe experientia conſtat, ut ait Gregor. X. Cap. *Quam ſit* 6. ex Concilio Lugd. „ Quam ſit „ Eccleſiis ipſarum diſpendioſa vacatio, quam peri„ culoſa etiam ſoleat eſſe animabus, non ſolum jura „ teſtantur, ſed etiam magiſtra rerum efficax expe„ rientia manifeſtat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, „ hoc perpetuo Decreto ſtatuimus, &c.

At vero Eccleſiæ omnes ſaltem primis tredecim ſeculis ſine Pontificia confirmatione rite floruerunt: ex quo id quod dicebamus conficitur, priorem illam legem contra diuturnam Eccleſiarum vacationem, cum antiquior, firmior, ac ponderoſior & divinæ ſit conformis, potius obſervandam eſſe, quam ſecundam de confirmatione Pontificia.

Et dum Eccleſia Ultrajectina in eo ſtatu verſaretur, quod hic ponimus, ut tantum alteram obſervare poſſet, alteram negligere cogeretur; certe deberet obſervare primam, quæ Epiſcopi inſtitutionem obſervari jubet: alteram deberet negligere.

Sane idem hodie ſentirent Doctores illi, qui ſeculo elapſo ſuadebant Regi Portugalliæ Joanni IV. ut ſine confirmatione Pontificia Epiſcopos conſecrari curaret.

Pontifices Romani Urbanus VIII. & Innocentius X. jam a duodecim annis Epiſcopos a Rege Portugalliæ præſentatos ob rationes politicas confirmare recuſaverant: ita ut eo redigeretur Portugallia, ut ex tredecim Epiſcopis unus tantum ſupereſſet. Rex in ea neceſſitate exteras Univerſitates conſulebat, ut medium quo ſuccurreret Eccleſiis ſibi ſuggererent. Inter cætera autem conſilia hoc etiam a Doctoribus aſferebatur: *Poſſe ſcilicet Epiſcopos ſine confirmatione Pontificis, conſiderato præſenti ſtatu, conſecrari.* Idque ſic probant: „ Epiſcopos in Eccleſia eſſe Jus di„ vinum imperat, Jus naturale jubet. Reſervatio „ illa „ (confirmationis Pontificiæ) „ facta eſt de „ Jure humano, quod non obligat in neceſſitate non „ extrema tantum, ſed ne in graviſſima quidem. „ Hujusmodi eſſe Luſitanicarum (dicemus nos Ul„ trajectenſium) Eccleſiarum (ſtatum) omnibus con„ ſtat, cui nec precibus, nec votis, nec lacrymis remedium a duobus Pontificibus potuit obtineri. „

Ratiocinationem totam duplici ratione confirmant: „ Primo quia difficilis eſt ad Sedem Apoſtolicam re„ curſus, & neceſſitas Epiſcoporum urget. Ponti„ fices permittunt conſecrari eos ad remedium Ec„ cleſiarum, quæ ſunt in locis infidelium remotiſſi„ mis conſtitutæ, quia Bullæ confirmationis expe„ diantur; ne qua mora Eccleſiarum utilitatem in„ terpellet. Secundo, quia Julius Papa III. conceſſit „ eidem Luſitaniæ Regno hoc Privilegium pro Ethio-

„ piæ Patriarchæ. Igitur eum modo recurſus non „ detur, eadem permiſſio præſumi debet: Jure præ- „ ſertim divino Epiſcopos exigente, & reſervatione „ confirmationis jus humanum ſolum afferente. „ Videri hæc poſſunt in Balatu ovium pag. 226. Innocentio X. a tribus Luſitaniæ Ordinibus oblato Anno 1649.

Rex Luſitaniæ eo quidem conſilio uti non voluit: videtur tamen, quæ eo tempore eſſet ſententia Doctorum.

Concludimus ergo pariter ob rationes toto hoc Capite allatas, aliasque, ſi Pontifex rite Electum confirmare ſine cauſa renueret, haud ideo omittendam conſecrationem videri.

CAPUT IV.

Quod Conſecratio Epiſcopi perfici poſſit ab uno Epiſcopo, dum plures obtineri non poſſunt.

Varia fuit in Eccleſia circa Epiſcoporum conſecrationem diſciplina. Interdum uſus obtinuit, ut cum cuidam Eccleſiæ ordinandus eſſet Epiſcopus, Metropolitanus & cæteri Provinciæ Epiſcopi ad peragendam conſecrationem convenirent. Id de ſuo tempore teſtatur S. Cyprianus Epiſt. 68. ad Frat. Hiſp. „ Quod apud nos, inquit, & fere per Provincias „ univerſas tenetur, ut ad ordinationes rite celebran- „ das ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, „ Epiſcopi ejusdem Provinciæ proximi quique con- „ veniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente „ &c. „

Interdum conſtitutum fuit, ut ad perficiendam conſecrationem ſeptem Epiſcopi convenirent, ut conſtat ex Can. 21. Concilii Arelatenſis: “ De his, qui uſur- „ pant ſibi, quod ſoli debeant Epiſcopum ordinare, „ placuit ut nullus hoc ſibi præſumat niſi aſſumptis „ ſecum ſeptem aliis Epiſcopis. „ Sed cum ſæpe perdifficile eſſet omnes vel etiam ſeptem ejusdem Provinciæ Epiſcopos in eundem locum convenire, hæc maxime diſciplina viguit, ut ad conſecrandom Epiſcopum tres Epiſcopi convenirent. Et boc ſtatutum eſt in Concilio Nicæno Can. 4. citato Diſt. 64. C. 1. “ Epiſcopi ab omnibus, qui ſunt in Provin- „ cia debent ordinari: ſi vero hoc difficile fuerit vel „ aliqua urgente neceſſitate, vel itineris longitudine, „ certe tres Epiſcopi debent in unum congrega- „ ri. „

Huic Sanctioni conſonat hodiernum Pontificale Romanum tit. de Conſecrat. electi in Epiſcopum. Quod præter Epiſcopum conſecrantem duorum Epiſcoporum præſentiam requirit: *Adſint*, ait, *ad minus duo Epiſcopi.*

Rationem diſciplinæ, quæ ad peragendam Epiſcopi conſecrationem Epiſcopos plures exigit, jam pridem produxit Innocentius I. in Epiſt. ad Victric. apud Gratianum Diſt. 64. C. 4. “ Ne unus Epiſcopus „ ordinare præſumat Epiſcopum, ne furtivum bene- „ ficium præſtitum videatur; “ non ait ne vana & irrita ſit ordinatio; ſed ne furtivum beneficium præſtitum videatur.

Ejusdem mentis fuiſſe Gregorium Magnum liquet ex Epiſtola ejus 31. lib. 12. ad Auguſtinum Anglorum Apoſtolum; ubi de Epiſcopi conſecratione tractans præter conſecratorem Epiſcopum plurium Epiſcoporum præſentiam requirit; haud quidem ne conſecratio eſſet valida, ſed ut conſecrationis teſtes eſſent: *Tibi tanquam teſtes aſſiſtent.*

Non abſimilem rationem in litteris ad Regem Hiberniæ dedit S. Anſelmus Cantuarienſis: nam poſtquam morem illius Regni improbaſſet, ut Epiſcopus perinde ac quilibet Presbyter ab uno Epiſcopo ordinaretur, ſic proſequitur: “ Minus quam a tribus E- „ piſcopis ordinari non debet, cum propter multas „ alias & rationabiles cauſas, tum ut fides, vita, „ ſollicitudo ejus, qui invigilare debet, idoneis & „ legalibus teſtibus comprobetur. „ lib. 3. Epiſt. 147.

Aliam hujus diſciplinæ rationem adfert Iſidorus lib. 2. de Off. Eccl. C. 5. “ Porro quod Epiſcopus „ non ab uno ſed a cunctis Comprovincialibus Epiſ- „ copis ordinetur; id propter hæreſes inſtitutum ag- „ noſcitur, ne aliquid contra fidem Eccleſiæ unius „ ordinantis tyrannica auctoritate molitetur: propte- „ rea ab omnibus convenientibus conſtituitur, ac „ non minus quam a tribus præſentibus, cæteris con- „ ſentientibus teſtimonio litterarum.

Hinc apparet haud ideo ut conſecratio rata validaque ſit, plures requiri Epiſcopos. Sed partim ut conſecratio præſentium teſtimonio probetur; partim ad præcavendum ne tales ordinentur qui Religioni Catholicæ obeſſe poſſint. Si enim conſecratio Epiſcopi ab uno Epiſcopo celebrata pro irrita habita fuiſſet, hanc potiſſimum rationem Sacri Scriptores urſiſſent & urgere debuiſſent, ut tales conſecrationes impedirentur. Cum autem ratio illa non allegetur, facile hinc colligitur conſecrationem, a duobus Epiſcopis vel etiam ab uno celebratam, non fuiſſe habitam pro irrita.

Quin Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ plura ſuppeditant exempla Epiſcoporum, qui non a duobus modo ſed ab uno etiam Epiſcopo ordinati fuerunt: quas tamen ordinationes ratas fuiſſe nullus unquam dubitavit.

Sic a duobus tantum Epiſcopis conſecratus eſt Pelagius Papa; uti refert Anaſt. Bibliot. in ejus Vita.

Sic in Eccleſia Ultrajectina a duobus etiam Epiſcopis peracta eſt Jacobi Torrii ordinatio, cui vice tertii Epiſcopi aſſiſtebat Balduinus Catzius Capituli Harlemenſis Decanus: ut videri poteſt Bat. S. pte. 2. fol. 459. Quin Illuſtriſſimus Herinx Iprenſium Epiſcopus aſſerit, de Sacram. Ordin. n. 61. ſe vidiſſe tranſſumptum indubitatum litterarum Apoſtolicarum de 1. Febr. 1647. ubi Pontifex concedit, ut ab uno tantum poſſit conſecrari, aſſiſtentibus duabus perſonis in dignitate conſtitutis. Frederico etiam Schenkio Ultrajectinæ Sedis Archiepiſcopo conceſſit Pius IV. ut a duobus tantum Epiſcopis poſſet conſecrari. Vide Bat. S. p. 2. fol. 11.

Nec plures quam duos neceſſarios eſſe decernit primus Canon (ut vocatur) Apoſtolicus; dum jubet ut Epiſcopus a duobus aut tribus ordinetur. Cui Canoni conſonat Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum L. 3. C. 27. „ Jubemus, inquit, ut a tribus „ Epiſcopis Epiſcopus ordinetur, & ut minimum a „ duobus, ita ut ab uno conſtitui non poſſit. „ Rationem additurus, minime dicit, ordinationem quam unus Epiſcopus celebrarit irritam eſſe: *Sed teſtimonium duorum & trium eſſe firmius.* Additque: „ Quod ſi neceſſitas coegerit ab uno ordinari, quod „ propter perſecutionem aut aliam cauſam plures ad- „ eſſe non poſſint, afferatur decretum commiſſionis „ plurium Epiſcoporum. „ Hinc videmus conſecrationem ab uno etiam Epiſcopo celebratam in caſu neceſſitatis non tantum pro valida haberi, ſed etiam pro licita.

Exemplum conſecrationis Epiſcopalis ab uno Epiſcopo peractæ ſuppeditat nobis Hiſtoria Eccleſiaſtica Theodoreti lib. V. C. XXIII. Ibi enim narratur quod Paulinus Epiſcopus Antiochenus ſolus Epiſcopum ordinaverit Evagrium; nec eo tamen ſecius Occidentales cum Evagrio communionem coluerint. Quin imo Innocentius I. Epiſt. 14. pacem & communionem cum Occidentali Eccleſia Alexandro Antiochenorum Epiſcopo non alia conditione obtulit, niſi omnes eos, qui cum Evagrio communicaverant ad ſuam communionem reciperet.

Alterum exemplum exſtat apud Syneſium Epiſcopum

Digitized by Google

pum Cyrenes Epiſt. 67. Cujus anteceſſor beatus Philo, ut Syneſius refert, ſolus Palabiſæ Epiſcopum ordinavit Syderium. Hæc autem conſecratio adeo non fuit habita pro irrita, ut Magnus Athanaſius, licet ordinationis illius conſcius, Syderium ob ſingulares ejus dotes Metropolitanæ Eccleſiæ in Ptolemaide præfecerit: ſperans futurum ut ille ſcintillam fidei, quæ ibi ſupererat, foveret, & magis magiſque accenderet. Syneſius hoc factum excuſans, rationem ex acerba temporum conditione petit: cujus etiam acerbitatis tantam cenſet eſſe vim, ut Canonum præcipuos nonnunquam prætermitti permittat, imo præcipiat. *Formidoloſis, inquit, temporibus ſummum jus prætermitti neceſſe eſt.* Additque Magnum Athanaſium id tempori dediſſe. Quis itaque neget Epiſcopum Eccleſiæ Ultrajectinæ etiam ab uno Epiſcopo ordinari poſſe: quandoquidem illi, ut ante probatum eſt, omnino neceſſarius ſit Epiſcopus; neque tres, ut ponitur, Epiſcopos, quantumlibet diligentiam adhibeat, ad celebrandam conſecrationem obtinere poſſit? Saltem hoc prædictæ Eccleſiæ non negaſſet Gregorius Magnus, qui Auguſtino Anglorum Apoſtolo poteſtatem dedit Epiſcopum in Anglia nullis aliis præſentibus Epiſcopis ordinandi, donec Epiſcopos ita conſecratos ad conſecrandos alios poſſet aſſumere: ut refert Beda in Hiſt. Angl. l. 1. C. 27. Notandum autem eſt, ut conſecrationem ſolus celebraret Auguſtinus non omnimodo fuiſſe neceſſarium, cum Epiſcopi Eccleſiæ Gallicanæ ad conſecrationem peragendam in Angliam potuiſſent accedere: vel conſecrandus in Galliam ab Auguſtino potuiſſet mitti, ubi plures conſecrationi adſtitiſſent; non enim tam magna eſt locorum diſtantia neque tam incommodus in Galliam trajectus. Verum qualiſqualis iſta difficultas Gregorio ſufficiens viſa eſt, ut Auguſtinus Epiſcopi ordinationem ſolus perageret.

Major ſane erit neceſſitas conſecrationis ab uno Epiſcopo celebrandæ, ſi quis electus ad remotiores Epiſcopos, quam Anglicanis faciendum fuiſſet, accipiendæ conſecrationis ergo proficiſci ſit paratus: vel ſi alios Epiſcopos ad impendendam ſibi conſecrationem inſtanter & ſuppliciter invitet. Quod ſi præſtitum fuerit ab eo, quem Capitulum Ultrajectenſe elegerit, & neutro caſu plures Epiſcopi obtineri potuerint, procul dubio Gregorius Magnus judicaret ordinationem a ſingulari Epiſcopo rite & ſine ulla culpa perfici poſſe.

Neque id abnuerit Curia Romana, quæ teſte Fagnano hanc agendi rationem hodie ſequitur ut ii, qui electi ſunt Epiſcopi *in partibus*, ab uno promiſcue Epiſcopo conſecrari poſſint. Sic enim eorum litteræ expediuntur: " Tibi... Presbytero ut a quocumque „ malueris Catholico Antiſtite gratiam & communio„ nem Sedis Apoſtolicæ habente, accitis & in hoc illi „ aſſiſtentibus duabus vel tribus dignitatibus, munus „ conſecrationis recipere valeas. Fagn. ad Cap. 7. ✠ de temp. Ord. No. 20.

Convenienter ad has litteras plures Epiſcoporum ordinationes, anno proxime elapſo, ab uno in Indiis Epiſcopo peractæ referuntur.

Imo etiam paſſim Theologi, qui plurium Epiſcoporum præſentiam requirunt, aſſerunt in neceſſitate ab unico Epiſcopo poſſe Epiſcopum conſecrari. Vide Morinum de S. Ordin. pt. III. Exerc. IV. C. 2. N. XIV. Bellarminum de notis Eccleſiæ lib. IV. C. 8. aliosque plures.

Sed omnium inſtar ſit Chriſtianus Lupus, qui in appendice ad Canonem IV. Concilii Nicæni plurimis argumentis & exemplis probat validam eſſe conſecrationem ab uno perfectam. Et primo aſſerit Apoſtolos & eorum ſucceſſores frequenter ſolos ordinaſſe: deinde recenſet exempla Auguſtini Anglorum Apoſtoli, Evagrii; & privilegium Eccleſiæ Romanæ ex Ferrando. Exempla etiam de iis, qui a duobus tantum Epiſcopis conſecrati ſunt, profert; primo duorum, qui apud Numidas ſoli ordinaverunt Epiſcopum; deinde Timotheum Elurum, Petrum Mogum, Armentarium, & Pelagium primum in exemplum adducens, ſic concludit. " Hujuſmodi exempla ad„ ducere poſſim longe plura. *Quare certum peni„ tus eſt, Epiſcopum ab uno Epiſcopo valide ordi„ nari.*

Id ipſum autem in neceſſitate licitum eſſe, cum hæc diſciplina tantum ſit inſtitutionis Eccleſiaſticæ, præter hic allata eadem fere argumenta probant, quæ capite tertio hujus diſſertationis attulimus.

Igitur ſi ad hæc omnia animum attendamus, ſimulque cogitemus, quanta in Eccleſia Ultrajectenſi ſit Epiſcopi neceſſitas, ſine dubio concludemus eum qui rite ſit electus Epiſcopus, ſi tres Epiſcopi per debitam diligentiam obtineri non poſſint, ab uno etiam Antiſtite conſecrari poſſe.

C A P U T V.

An Epiſcopi teneantur ſuccurrere Eccleſiæ Ultrajectinæ? Quinam ad hoc teneantur? Et quibus in rebus?

Capite hoc probabimus Epiſcopos debere ſuccurrere Eccleſiæ Ultrajectinæ, in præſentibus ejus anguſtiis; & ad hoc adſtringi primo quidem ac præcipue vicinos Epiſcopos: ſed illis hoc ſuum officium negligentibus, etiam quoslibet alios; neque affectu ſolum & precibus, ſed etiam opere atque miniſterio.

Conſtans eſt SS. Patrum & Scriptorum Eccleſiaſticorum ſententia Epiſcopos in Apoſtolorum loca ſucceſſiſſe: qua de re mentionem faciens S. Hieronymus Epiſt. 54. *Apud nos*, inquit, *Apoſtolorum locum tenent Epiſcopi.* Et ſic paſſim alii Patres. Quid eſt Apoſtolorum locum tenere, niſi vices agere Apoſtolorum, & illorum loco præeſſe Eccleſiæ?. Adeoque partes illorum ſunt, Apoſtolorum ſollicitudinem ſibi ſuſcipere; ſic ut illi, qui locum Apoſtolorum tenent, etiam Apoſtolicum hoc dictum vere proferre poſſint: *Præter ea, quæ intrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum: quis infirmatur, & ego non infirmor &c.* Hanc fuiſſe ſententiam Cæleſtini Papæ paret ex actis 2. part. 2. Synodi Epheſinæ; quam dictus Pontifex his verbis alloquitur: " Hæc ad omnes in commune Domini Sacer„ dotes mandatæ prædicationis cura pervenit: *Hæ„ reditario in hanc ſollicitudinem jure conſtringimur*, „ quicumque per diverſa terrarum loca Apoſtolorum „ vice nomen Domini prædicamus. Dum illis dici„ tur: ite, docete omnes gentes, advertere debet „ Fraternitas Veſtra quia accepimus generale man„ datum: & omnes nos id agere voluit, quibus ſic „ in commune mandavit officium. Neceſſe eſt, ut „ competenter noſtros ſequamur Auctores, ſubea„ mus omnes eorum labores, quibus omnes ſucceſ„ ſimus in honore. „

Cui prorſus conſonat quod Nicolaus I. ad Galliæ Epiſcopos ſcribit. Epiſt. 42. " Quamvis ſingularum „ Eccleſiarum, quæ propter diverſitatem terrarum „ multæ eſſe dicuntur (cum una ſit & unica ſponſa „ ſuo &c.) Pater & Epiſcopus & Pontifex Dominus „ noſter Jeſus Chriſtus exiſtat, ... ſubiturus ta„ men ad Cœlos hanc Apoſtolis commendavit; ac „ per eos tanquam hæreditario jure ſucceſſoribus „ eorum, nobis ſcilicet quos Paſtores, & Epiſcopos „ & Pontifices ſuper ipſam conſtituit, ejus provi„ dentiæ curam induſſit; quaſi pro patribus nati filii, „ & pro eis conſtituti principes in omnem terram, „ imitatores eorum eſſemus, ſicut & ipſi Chriſti. „ Hi Summi Pontifices, quod hic notandum eſt, aperte aſſerunt non tantum ſe, ſed quoslibet etiam Epiſ-

Digitized by Google

copos, Apoſtolorum vices gerere, ut Cæleſtinus loquitur; & hæreditario jure Apoſtolorum eſſe ſucceſſores, ut ait Nicolaus I. Addunt ex hoc capite ad omnium Epiſcoporum officium pertinere, ut omnes Apoſtolicos ſubeant labores, non in ſua tantum peculiari Eccleſia, ſed ſi Eccleſiarum utilitas id exigat, *ubique in omnem terram.*

Haud aliter ſeculo nuper elapſo de Epiſcopatus officio & munere judicarunt præclari Galliæ Antiſtites. Cum enim tunc in Anglia magnæ inter Catholicos turbæ flagrarent, inſignes illi Antiſtites partium ſuarum eſſe duxerunt, ſollicitudinem ſuam extra terminos Eccleſiæ ſuæ imo extra Regni Gallicani limites porrigere, & fideles Angliæ cura ſua complecti. Sic enim ea occaſione triginta quatuor Galliæ Epiſcopi Reverendiſſimos Confratres ſuos ejuſdem Regni Epiſcopos per Epiſtolam alloquuntur: „ Omnes illud
„ Apoſtoli uſurpare & poſſumus & debemus: in-
„ ſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccle-
„ ſiarum: quis infirmatur, & ego non infirmor?
„ Quis ſcandalizatur & ego non uror? „

Nonne ex his omnibus clare elucet Epiſcopos Apoſtolis, in eorum officio, ſollicitudine, atque labore, ſucceſſiſſe hæredes? Porro Apoſtoli procul dubio officii ſui eſſe duxiſſent Eccleſiæ miſere afflictæ, qualis eſt illa, de qua modo agimus, pro viribus ſuis ſuccurrere; adeoque & Epiſcopi id modo præſtare tenentur.

Illud Epiſcoporum officium haud obſcure elucebit, ſi conſideremus, quem in finem jure divino inſtituti ſint Epiſcopi: quippe juxta illud jus non ſolum ſuæ particulari Eccleſiæ, ſed Eccleſiæ univerſali, curam intendere debent. Neque partem tantum Dominici gregis, ſed totum gregem, paſcere & fovere tenentur. Ita ſenſit Joannes Papa I. ſcribens ad Zachariam Archiepiſcopum. " Hujus rei gratia vobis
„ & nobis ſancta commiſſa eſt Eccleſia, ut pro omni-
„ bus laboremus, & cunctis opem ferre non negli-
„ gamus. „ Eandem in ſententiam Simplicius Papa ſcripſit ad Acacium Conſtantinopolitanum Epiſcopum: " Fidelis, inquit, ſervus oſtenderis, ſi non
„ *tantum in Eccleſia cui præſides, ſed ubicumque po-*
„ *tueris*, pro unitate Catholica & paternis definitio-
„ nibus ſuadere non renuas. „ Pontifex ille hoc Epiſcoporum officium, de auxilio aliis etiam Eccleſiis præſtando, tam ſtrictæ neceſſitatis eſſe cenſebat, ut Epiſcopum, qui officium hoc cum implere poſſet, negligeret, tanquam infidelem Eccleſiæ ſervum tractandum eſſe judicaret.

Optimo quidem jure Epiſcoporum juriſdictio certis limitibus circumſcribitur ad majorem Eccleſiæ utilitatem: verum ubi finis hic ceſſat, & potius eſt e re Eccleſiæ, ut quis Epiſcopus juriſdictionis ſuæ terminos excedat, libere excedere poteſt. Ita ſe geſſit Epiphanius, qui cum Cypri eſſet Epiſcopus, ob Eccleſiæ utilitatem juriſdictionis ſuæ limites exceſſit, & ſub Diœceſi Hieroſolymitana in Monaſterio Bethlehem Paulinianum, S. Hieronymi fratrem, prius Diaconum deinde & Presbyterum ordinavit. Adhæc Monaſterio illi, in ſpiritualibus pene deſtituto, ſingulari ſua cura non parum profuit, & multa ibi egregie & laudabiliter inſtituit. Joannes Hieroſolymitanus Epiſcopus his rebus offenſus in Epiphanium excanduit, cui hunc in modum ab Epiphanio reſponſum apud Hieron. Epiſt. 60. „ Ob Dei timorem
„ hoc ſumus facere compulſi, maxime cum nulla ſit
„ diverſitas in Sacerdotio Dei, & ubi *utilitati Eccle-*
„ *ſiæ* providetur. Nam etſi ſinguli Eccleſiarum E-
„ piſcopi habeant ſub ſe Eccleſias, quibus curam
„ videntur impendere, & nemo ſuper alienam men-
„ ſuram extenditur, tamen præponitur omnibus cha-
„ ritas Chriſti. „ Sanctus Epiphanius, uti videmus, non tantum ſibi licitum in hoc caſu putabat Eccleſiæ utilitati limites ſuos tranſgrediendo conſulere, ſed id ſibi ex officio faciendum judicabat: *Timore Dei*, ait, *hoc ſumus facere compulſi.* Additque, ut ita faceret præcipue ſe *impulſum fuiſſe charitate Chriſti, quæ omnibus præponitur.*

Epiphanio in memorata Epiſtola conſentiunt Illuſtriſſimi Galliæ Præſules, cujus Epiſtolæ hoc eſt initium. " Limites habet juriſdictio Epiſcoporum, non
„ habet charitas. . . . . Itaque veteri & Apoſtoli-
„ co inſtituto, ſi qua in Parœciis noſtris ſchiſmata
„ oriuntur aut hæreſes, auctoritate compeſcimus:
„ ſi alibi, medemur amore: qui tum demum Chri-
„ ſto dignus eſt, animarum noſtrarum Epiſcopo,
„ cum omnes complectitur, ſicut ille pro omnibus
„ mortuus eſt. „ Amor autem ille, ſi verus eſt, debet & opere comprobari, adeoque ſicut Epiphanium excitavit, ita & alios Epiſcopos excitare debet, ut quoties id ad animarum ſalutem aut Eccleſiæ utilitatem pertinet, aliarum etiam Eccleſiarum curam ſuſcipiant.

Neque hoc tum tantum ſuadere debet charitas, cum fidelium quorundam ſaluti non ſatis invigilatur, ut in cauſa Epiphanii, ſed vel tum maxime cum fideles injuſte vexati aut oppreſſi auxilio indigent. Contigit id tempore S. Cypriani in Eccleſia Arelatenſi, cui tum Epiſcopus præſidebat Martianus, Novatianis favens, & fidelibus perinfeſtus. Qua occaſione S. Cyprianus ad Stephanum ſcribens, & ſuum & Stephani munus eſſe judicat Eccleſiæ illi ſuccurrere.
„ Cui rei, inquit, Epiſt. 67. noſtrum eſt conſulere
„ & ſubvenire, Frater chariſſime. „ Paulo poſt rationem addit, ob quam & ipſe & alius quilibet Epiſcopus dictæ Eccleſiæ ferre opem debeat: „ Etſi Pa-
„ ſtores multi ſumus, unum tamen gregem paſci-
„ mus, & oves univerſas, quas Chriſtus ſanguine
„ ſuo & paſſione quæſivit, colligere & fovere de-
„ bemus; nec pati ſupplices & dolentes fratres no-
„ ſtros crudeliter deſpici, & ſuperba præſumptione
„ calcari. „

Secundum hanc ſuam ſcientiam aliis ſæpiſſime Eccleſiis opem præſtitit: adeo ut Gregorius Nazianzenus Orat. 18. S. Cyprianum, ob illius laudabilem pro aliis Eccleſiis ſollicitudinem, laudet ut Epiſcopum Univerſalem; qui non ſuæ tantum & Africanæ Eccleſiæ intenderet, ſed ſollicitudinem ſuam per Occidentalem, Auſtralem, & Borealem mundi plagam circumferret.

Euſtathius Antiochenus Epiſcopus haud minus quam S. Cyprianus perſuaſum habebat ad Epiſcoporum officium pertinere, ut aliis etiam Eccleſiis ſubveniant: & ex iſta perſuaſione zelum operamque ſuam non ſuæ tantum Eccleſiæ, ſed & aliis quibuſcumque impendit. Ob quam rationem egregie laudatus eſt a S. Chryſoſtomo, Homil. de Euſtat. Nec
„ vero hic, ait, tantum providentia iſta uſus eſt, ſed
„ & quoquoverſus dimiſit, qui docerent, hortaren-
„ tur, diſputarent, omnem hoſtibus aditum præclu-
„ derent. Præclare enim a Spiritus S. gratia didice-
„ rat Eccleſiæ Præſulem non eam ſolum, quæ ei a
„ Spiritu S. commiſſa eſt, ſed & omnes per totum
„ ubique orbem conſtitutas, curare debere. „ At-
„ que hoc e ſacris precibus didicerat. Si enim pre-
„ ces, inquiebat, pro Catholica a finibus uſque ad
„ fines orbis Eccleſia fieri debent, multo magis cu-
„ ram quoque illi impendere neceſſe eſt, & cunctis
„ ex æquo conſulere, & omnibus providere. „

Sic & S. Ambroſius juriſdictionis ſuæ limites exceſſit, dum Sirmium, ut ibidem Catholicum Epiſcopum inſtitueret, perrexit; & potentiæ Imperatricis Juſtinæ, quæ ab Arianis Epiſcopum ordinari cupiebat, reſtitit, & Anemium Eccleſiæ Sirmienſi præfecit: ut narrat in vita S. Ambroſii Paulinus, quem etiam ſancti Viri zelum a Deo miraculo dicit confirmatum. Sirmium autem erat in Illyrico, quod nun-

nun-

Digitized by Google

quam Eccleſiæ Mediolanenſi ſubfuiſſe probant Tillemontios in Vita Ambroſii, & Auctor Geographiæ Sacræ p. 71. & 72.

Sed & illuſtre exemplum zeli Apoſtolici ſuſpicere licet in S. Hilario Pictavienſium Epiſcopo; qui primo pro fide in Phrygiam relegatus Catholicam ibi fidem defendit: deinde in Concilio Seleuciæ veritati teſtimonium reddidit. Conſtantinopoli etiam, cum ibidem extremum fidei periculum animadvertiſſet, Arianis liberrime reſtitit. In Galliis e prælio hæreticorum, ut ait S. Hieronymus, revertentem complexa eſt Galliarum Eccleſia; Gallos autem per Ariminenſem perfidiam deceptos per Epiſtolas & Synodos induxit, ut detectam fraudem Ariminenſis Synodi damnarent. In Italiam denuo inſtaurandæ fidei ſtudio profectus, Mediolani Auxentium Arianum confutavit, aliosque pro fide labores ubicumque egregie exantlavit. Ecce quomodo charitas ejus pro Chriſti Eccleſia propriæ Diœceſis limitibus non concluderetur.

Ex his perſpectiſſimum ſit, iſtud muneris Epiſcopis incumbere, ut neglectis & afflictis Eccleſiis ſuccurrant: & huic muneri ab iis, qui ſpiritum Epiſcopi cum Epiſcopi nomine communem tum habuerunt, egregie ſatisfactum fuiſſe.

Jam autem cum triſtis adeo ſit Eccleſiæ Ultrajectinæ ſtatus, ut Capite primo demonſtratum eſt, evidenti conſequentia concluditur ad Epiſcoporum officium pertinere, ut dictæ Eccleſiæ auxilium præſtent: Id eſt, ut afflictæ ſolatium exhibeant & penuria laboranti ſuccurrant.

Atque imprimis munus iſtud vicinioribus Epiſcopis incumbit, quod colligere licet ex Canon. 5. Concilii Sardicenſis; quo præcipitur ut in ſolamen & adjutorium neglectæ aut afflictæ Eccleſiæ *veniant ex vicinis Provinciis Epiſcopi.*

Iſtud vicinorum Epiſcoporum, in ejuſmodi caſu, officium eſſe perſuaſiſſimum habebat Apollinaris Sidonius, Alvernenſis in Aquitania Epiſcopus: quare cum ſolus in iſta Provincia Epiſcopus ſupereſſet, Archiepiſcopo Bituricenſi, qui Provinciæ illius Metropolitanus erat, nuperrime defuncto: neque ſolus ob ſingulares difficultates in Eccleſia Metropolitana Epiſcopum inſtituere vellet; recurrit ad Agræcium Archiepiſcopum Senonenſem: eumque ut in inſtitutione Bituricenſis Epiſcopi ſibi adeſſet rogavit. Imprimis autem notanda eſt ratio, quam rogationi ſuæ adjungit: „ Ne te, ſit, quanquam Senonum Caput,
„ & inter hæc dubia ſubtraxeris intentionibus medendis Aquitanorum: quia minimum refert, quod
„ nobis eſt in habitatione diviſa Provincia, quando
„ in Religione cauſa conjungitur.

De hoc vicinorum Epiſcoporum officio adſtipulatur nobis Gregorius Magnus; qui cum accepiſſet Anglos ad fidem velle converti, & Epiſcopos Galliæ ad opus tam pium promovendum operam nullam conferre intellexiſſet, Epiſcopos illos ob eam cauſam reprehenſione dignos eſſe decernit.

Verum quidem eſt Gregorium agere de propaganda fide, & de Eccleſiis erigendis; in caſu autem poſito agi de fide conſervanda, deque Eccleſia, quæ miſere afflicta eſt ſublevanda. Sed eædem utrobique pugnant rationes; nempe Dei gloria, Eccleſiæ decor atque proſperitas, & proximi ſalus. Unde nunc æque Gregorii judicio reprehenſionem Epiſcopi vicini incurrerent, ſi afflictam Eccleſiam ſublevare negligerent, quam eam incurrerunt Epiſcopi Gallicani, qui ſcintillam fidei in Anglia fovere neglexerant. Imo quo facilius eſt ſublevari & reparari Eccleſias, quam primum inſtitui, eo magis Epiſcopi in his circumſtantiis ex officio tenentur omni ſollicitudine proſpicere, ne Eccleſia prædicta omnino collabatur.

Illi officio congruenter ſe geſſerunt Illuſtriſſimi Eccleſiæ Gallicanæ Præſules, qui ſeculo nuperrime elapſo Eccleſiæ Anglicanæ afflictioni commiſerati ſunt ut propriæ. Juvat ipſorum verba ex Epiſtola mox laudata ſubjicere: “ His de cauſis factum eſt, Fra-
„ tres Reverendiſſimi, ut noſtra fuerimus arbitrati,
„ quæ eſſent Anglorum; nec minus miſerandæ illius
„ Eccleſiæ vulnera ſenſerimus, quam ſi nobis ipſis
„ eſſent inflicta.

Sicut Eccleſiæ Anglicanæ vulnera ſenſerunt Illuſtriſſimi Galliæ Præſules, ita vulnera Eccleſiæ Ultrajectinæ a proximis quibuſcumque Epiſcopis par eſt perſentiſci.

Nomine proximorum Epiſcoporum plerumque cenſentur illi, quorum Eccleſiaſtici limites afflictæ Eccleſiæ limitibus proxime junguntur; aut qui minimo interſtitio ab illis ſunt remoti: verum illud non ſemper geometrice dimetiendum eſt, ſed attendendæ circumſtantiæ; quibus fit ut Epiſcopi, quamvis aliis remotiores, afflictis Eccleſiis nonnunquam commodius & opportunius auxilio eſſe poſſint.

Cujus rei exemplum nobis ſuppeditat Joannes Magnus, Upſalenſis Archiepiſcopus, in hiſt. Goth. & Suecor. lib. 17. C. 18. Cum enim Olaus Scotkonung apud Suecos regnaret, fides Catholica in Regno illo pene tota interierat. Epiſcopi Germaniæ præ aliis erant Sueciæ vicini; non tamen illi ſed Anglicani Epiſcopi Suecis auxilio venerunt. S. Sigefridus Eboracenſis Archiepiſcopus, ſuam etiam Eccleſiam relinquens, in Sueciam profectus eſt, ibique fidem egregie inſtauravit. Quam ob cauſam tum a reliquis Angliæ Præſulibus, tum ab Angliæ Rege, multum eſt collaudatus; & in Suecia inter Apoſtolicos labores ſancte defunctus, ab ipſo Deo corona gloriæ decoratus eſt.

Nonnunquam etiam ſancti Eccleſiarum Præſules, ob fidem & veritatem Eccleſiis ſuis ejecti, in iis Eccleſiis, per quas iter faciebant, aut ſub quarum juriſdictione commorabantur, geſſerunt ſe pro proximis Epiſcopis. Etenim cum tales Eccleſias vel afflictas vel Epiſcopo orbatas viderent, auxilium illis, quocumque modo poſſent, præſtare non dubitabant.

Id Athanaſium ab exilio ſuo redeuntem in Eccleſiis, per quas illi tranſeundum erat, feciſſe referunt Socrates lib. 2. C. 24. & Sozomenus, lib. 3. C. 21.

Idem egiſſe Euſebium Samozatenum, cum in Thraciam exul miſſus eſſet, teſtis eſt Theodoretus l. 4. C. 13. Et quidem præclari illi Præſules in iſtiuſmodi caſibus ſe pro vicinis afflictarum Eccleſiarum Epiſcopis non abſque ratione geſſerunt. Ideo enim præcipue vicinorum Epiſcoporum eſt afflictis Eccleſiis ſuccurrere, quod illi & melius afflictæ Eccleſiæ vulnera cognoſcant, & commodius ob vicinitatem remedia adhibere poſſint. Eædem autem rationes magis urgent illos Epiſcopos, qui in afflictis Eccleſiis verſantur. Illi enim cum non modo vicini, ſed & præſentes ſint, tanto melius mali cauſam perſpiciunt, tantoque facilius apta remedia adhibere poſſunt: Unde quod dicebamus conſequitur, Epiſcopos exules interdum Epiſcopis vicinis poſſe annumerari.

At cum vicini Epiſcopi, vel quicumque alii illorum vicibus fungentes, Eccleſiæ afflictæ atque laboranti auxilium præſtare negligunt vel recuſant, tum ad remotioris etiam Epiſcopi officium pertinet ut tali Eccleſiæ ſubſidium ferat. Id autem neque aptioribus verbis neque ſolidiore ratione probari poteſt, quam probatum ſit a Cæleſtino Papa, qui ad Clerum & populum Conſtantinopolitanum ſcribens his verbis rem decidit: „ Inter Eccleſias Dei, quæ ubique
„ in unum Chriſti thalamum referuntur, nihil longe
„ ſit, nihil cenſeatur alienum. „ Conc. Epheſ. p. 1. Et certe cum omnes Eccleſiæ partes, per terrarum orbem ubique diffuſæ, non niſi unam & univerſalem efficiant Eccleſiam, quæ eſt ſponſa Chriſti, nonne

id

Digitized by Google

id omns præſtatur ſponſæ Chriſti, quidquid ſingulari Eccleſiæ, quæ ſponſæ pars eſt, præſtatur? Quis autem Epiſcopus, etiamſi remotiſſimus, non exiſtimet officii ſui eſſe ſervire ſponſæ Chriſti, dum id negligitur a vicinioribus? Dum hi officium iſtud negligunt aut recuſant, proximus eſt, quicumque illi ſervire poterit, voletque.

Deinde dum eadem cauſa a multis tractanda eſt, nonne dum a vicinioribus quibusdam negligitur, a remotioribus quibus communis eſt tractari debet? Id remotiores illi procul dubio non negligent. Jam vero ad communem Epiſcoporum cauſam pertinent fides, pietas, Eccleſiæ ordo, legitima Epiſcoporum inſtitutio &c. Iſta autem cauſa modo agitur in Eccleſia Ultrajectina; atque adeo remotiorum etiam Epiſcoporum eſt, cauſam hanc curare atque tractare. Certe ita ſenſiſſet Sidonius Apollinaris, Alvernenſis Epiſcopus, quod ex his illius verbis intelligere licet: „ Quis minimum refert, quod nobis eſt in habita„ tione diviſa Provincia, quando in Religione cauſa „ conjungitur.

Præterea quid in Eccleſiæ cujusdam afflictione de officio Epiſcoporum etiam remotiorum ſtatuendum ſit, docere poteſt ſimilitudo ex corporis membris deſumpta. Ut ut corporis ejusdem membra inter ſe diſtant, a natura tamen edocta ſunt, ſibi invicem ſuccurrendum eſſe: adeo quidem ut oculus, a minimo pedis digito maxime remotus, officium ſuum intelligat, neque pedis digito opem ſuam deneget. Haud ſecus res ſe habet in Eccleſia: hanc enim conſiderare licet ut corpus Chriſti; quod corpus ex particularibus Eccleſiis, veluti totidem majoribus membris, compoſitum eſt: ſic quidem ut membra illa licet ab invicem remota, perinde ut in naturali corpore, alia aliis auxilio eſſe teneantur.

Hac conſideratione utitur Baſilius Magnus in Epiſtola 70. ad Italos & Gallicanos Epiſcopos, dum illorum opera pro Eccleſia Orientali his verbis efflagitat: „ Dominus noſter Jeſus Chriſtus quoniam om„ nem Eccleſiam Dei ſuum ipſius corpus nominari „ ſuſtinuit, & unumquemque noſtrum alterius mem„ brum declaravit, dedit quoque nobis ut erga om„ nes, juxta membrorum conſenſum, amice ſimus „ affecti. Quapropter etiamſi habitationibus ſimus „ alter ab altero quam longiſſime diſſiti ac dirempti, „ ratione tamen conjunctionis hujus propinqui ſumus „ invicem. Quoniam igitur caput pedibus dicere „ non poteſt, non eſtis mihi neceſſarii; plane neque „ Vos amicitiam nobis renuntiare ſuſtinebitis. „ Ex quibus verbis manifeſte colligimus etiam Baſilium pro certo habuiſſe, quod Epiſcopi laborantibus Eccleſiis, etiamſi habitatione ab iis ſint remotiſſimi, opem ferre teneantur.

Nec aliter ſenſit S. Cyprianus, cum ageretur de Eccleſia Arelatenſi etiam laborante: an Cyprianus, quoniam ab illa Eccleſia remotior erat, illius curam ad ſe non pertinere putabat? Abſit longiſſime! Cui rei, inquit de iſta loquens Eccleſia, „ noſtrum eſt „ conſulere: addens, „ Unum eſſe Chriſti gregem, & plures illius eſſe Epiſcopos, ut ſi unus officium ſuum negligat, alter ſuppleat.

Sane in hoc articulo non eſt alia hodie ſequenda regula, quam ſequenda fuit tempore SS. Cypriani & Baſilii: eadem eſt Chriſti Eccleſia, idem Sacerdotium, eadem Sacerdotii obligatio, eadem mala in Eccleſias incumbunt: quare quod illis Sanctis ſuo tempore agendum fuit, id illorum in Sacerdotio ſucceſſoribus etiam nunc agendum eſt.

Sancti illi Patres aliique plurimi, qui laborantibus Eccleſiis etiam remotioribus, dum viciniores officio ſuo in hac parte deſunt, auxiliandum judicabant; ſine dubio Eccleſiæ Ultrajectinæ, ſi viciniores eam deſpicerent, etiam auxilium ferendum eſſe judicaſſent. Eadem eſt utrobique cauſa: adeoque quod iſtic factum oportuit, etiam hic fieri oportet. Id eſt Epiſcopi, licet habitatione remotiſſimi, ſi viciniores officio ſuo deſint, debent huic Eccleſiæ opem præſtare.

Sancti Antiſtites afflictas Eccleſias variis modis, pro variis rerum ac temporum circumſtantiis, adjuvare conati ſunt.

1. Primo quidem, dum aliæ rationes non ſuppeditabant, ſolis precibus atque ſuſpiriis pro iis apud Deum intercedebant. Hac de re mentionem facit S. Baſilius, agens de Eccleſiis Orientis graviter vexatis. Sic enim ſcribit ad Occidentales Epiſcopos. Noſtro „ experimento percepto evidenter vobis nuntiabit „ (Sabinus) ut primum aſſidua ſtudioſaque oratione „ ad Deum nobiſcum certetis. Epiſt. 61. „

Verum hoc ſolo auxilio non contentus, ſtatim & aliud poſtulat: unde ſic pergit: „ Etiam ſolatium quod „ præſtare poſſitis, laborantibus Eccleſiis adferre non „ recuſetis.

2. Dum Eccleſiæ diſſidiis laborabant, præclari aliarum Eccleſiarum Antiſtites pro viribus allaborabant, ut pax & concordia ibi refloreſcerent. Id factum videmus ab Africanis Epiſcopis, quibus ſummopere curæ fuit, diſſidia inter Romanam & Alexandrinam Eccleſiam orta componere; adeo etiam ut juxta Decretum Concilii Africani ea ſuper re litteras dandas judicaverint ad Innocentium Papam. Hæc ſunt verba Decreti: “ Placuit etiam ut de diſſenſione Roma„ næ atque Alexandrinæ Eccleſiæ ad Sanctum Papam „ Innocentium ſcribatur, quo utraque Eccleſia inter „ ſe pacem quam præcepit Dominus teneat.

Sic & ſanctus Baſilius, dum Eccleſia Antiochena diſſidiis dilacerabatur, Magnum Athanaſium incitabat, ut motus illos componeret. Ob oculos ipſi poſita Eccleſiæ Antiochenæ diſcordia, ſic pergit Epiſt. 48. „ Illa componere & unius Corporis harmo„ niam reducere illius eſt, qui ſiccis oſſibus, ut ad „ nervos & carnem iterum reſtituerentur, largitus „ eſt. Magna vero omnino Dominus per Sanctos „ ſuos operatur. Et hic igitur rurſus excellentiam „ Tuam talium adminiſtrationem decere ſperamus, „ ut populi turbatio proſternatur & tollatur, factio„ ſæ vero ac ſectariæ prælaturæ ceſſent: atque om„ nes invicem alter alteri in mutua dilectione ſubji„ ciantur, vetusque robor Eccleſiæ reſtituatur. „

Idem ſæpiſſime ab aliis Patribus præſtitum eſſe legimus.

3. Quin etiam afflictas Eccleſias allevarunt ordinando illis Miniſtros; quod a S. Epiphanio in Diœceſi Hieroſolymitana factum eſſe jam ante commemoravimus: videlicet dum Fratrem S. Hieronymi primo Diaconum, deinde & Presbyterum, ordinavit.

Neque tantum Diaconum aliquem, aut etiam Presbyterum, ad ſolamen talium Eccleſiarum ordinabant; ſed ſi neceſſitas Eccleſiæ id expoſcere videbatur, non dubitabant viduatis aut afflictis Eccleſiis, etiam juriſdictioni ſuæ non ſubditis, Epiſcopos ordinare. Sic Athanaſium referunt Socrates lib. 25. C. 19. & Sozom. l. 3. C. 20. ab exilio ſuo redeuntem vacantibus Eccleſiis, per quas illi tranſeundum erat, Epiſcopos impoſuiſſe. Hic vero zelus laborantibus Eccleſiis ſuccurrendi imprimis excelluit in Euſebio Samozateno; de quo hæc habet Theodoretus l. 4. C. 13. „ Cum multas Eccleſias Paſtoribus orbatas intellexiſ„ ſet, habitu militari indutus, & capite tiara operto, „ Syriam, Phœniciam, & Palæſtinam peragravit: „ quo tum Presbyteros tum Diaconos crearet, tum „ alia Eccleſiaſtica obiret officia. Quod ſi aliquando „ in Epiſcopos ſecum doctrina conſentientes incide„ bat, eos Eccleſiis, quæ Paſtoribus vacabant præ„ fecit. „

Tan-

Digitized by Google

Tantum abfuit iſtam hujus ſancti diligentiam culpari, ut ob eandem a præclarioribus Epiſcopis maxime fuerit collaudatus. Inter illius laudatores imprimis non prætereundus eſt S. Baſilius, qui Euſebium Samoſatenum his verbis affatur: „ Perſuaſus ſum quod „ propter lacrymas Eccleſiarum, & gemitus quibus „ poſt Te ingemiſcunt omnes in vita Te hominum „ amator Deus conſervaturus ſit. „ Similibus elogiis exornatur a Gregorio Nazianzeno, qui columnam eum & firmamentum Eccleſiæ, tum & luminare in mundo, appellare non dubitat. Epiſt. 29. ad ipſ. Itaque dum id e re Eccleſiæ videbatur eſſe, etiam Epiſcopi inſtituendo Epiſcopo illi ſubveniebant.

Quin id diſerte a Patribus Sardicenſis Concilii præcipitur: Canone enim 5. (gr. 6.) ita decernitur: „ Si „ contigerit in una Provincia, in qua plurimi (in Co- „ dice antiquo manuſcripto Thoanæo legitur, *non* „ *plurimi*) fuerint Epiſcopi, unum forte remanere „ Epiſcopum; ille vero per negligentiam noluerit or- „ dinare Epiſcopum, & populi convenerint; Epiſco- „ pi vicinæ Provinciæ debent illum convenire Epiſco- „ pum, qui in ea Provincia moratur; & oſtendere, „ quod populi ſibi petant Rectorem. Et hoc juſtum „ eſſe, ut & ipſi veniant, & cum eo ordinent Epiſco- „ pum. Quod ſi conventus litteris tacuerit & diſſi- „ mulaverit, nihilque reſponderit, tunc ſatisfaciendum „ eſſe populis, ut veniant ex provinciis vicinis, „ & ordinent Epiſcopum. „ Quid apertius quam hoc Canone diſerte præcipi, ut Epiſcopi, etiam extra juriſdictionis ſuæ limites, viduatis Eccleſiis Epiſcopos præficiant; tum ſcilicet, cum populus id petit, & Epiſcopus ille ad cujus officium id ſpectabat muneri ſuo ſatisfacere negligit, ſatisfaciendum non tantum indulgetur, ſed etiam mandatur.

Deinde, uti patet, ſola hic Eccleſiæ viduitas ſufficit ut Epiſcopi tali Eccleſiæ ſubvenire ex officio teneantur. Profecto partes illi multo magis judicaſſent ab Epiſcopis tali Eccleſiæ ſuccurrendum eſſe, quæ non tantum jam a duodecim annis viduata eſt, ſed in viduitate ſua plurimis malis affligitur.

Quod Eccleſia Ultrajectina non viduata ſolum ſit, ſed plurimis etiam malis afflictata, ex Capite evidenter colligitur. Viduitas hæc a tot jam annis duravit: Clerus inſuper & populus conſtantiſſimis votis Epiſcopum expetunt, & ſibi præfici efflagitant.

Quibus attentis nihil dubitandum eſt, quin Epiſcopis præcipue vicinioribus, & ſi illi munus ſuum negligant etiam remotioribus quibuſcumque, hoc officium incumbat, ut Eccleſiæ Ultrajectinæ ſubveniant quacumque ratione, etiam Epiſcopum illi præficiendo.

JUDICIUM DOCTORUM.

Infraſcripti viſo & examinato ſcripto cui titulus, *Diſſertatio de miſero ſtatu Eccleſiæ Ultrajectinæ, mediisque quibus illi ſuccurrendum eſt*, in quinque Capita diviſa, cenſemus per hanc Diſſertationem dilucide exhiberi neceſſitatem, qua Eccleſia Ultrajectina mirum in modum laborat ob defectum Epiſcopi & Miniſtrorum, qui populum Verbo & Sacramentorum adminiſtratione paſcant. Solideque adſtruitur huic Eccleſiæ per ſolam electionem Capituli, ab unico etiam Epiſcopo, ordinari Epiſcopum & præfici poſſe; imo omnes Epiſcopos, & ſingulos in ſolidum, quibus hujus Eccleſiæ præſens ſtatus cognitus fuerit, obligari eidem ſuccurrere, miniſterium Epiſcopale impendendo.

Uti enim in hac Diſſertatione recte animadvertitur, omnes Epiſcopi tanquam ſucceſſores Apoſtolorum in ſolidum vocati ſunt, ut curam ſuam Paſtoralem in mundum univerſum protendant, ubi neceſſitas & charitas id exegerit.

Quod enim poſt tempora Apoſtolorum ſingulis Epiſcopis portio gregis Dominici ſit aſſignata, quam quiſque regat & gubernet, hæc tamen portionis aſſignatio nequaquam eos abſolvit a cura, quam gregi Dominico, per univerſum mundum diffuſo, exhibere jubentur, ubi charitas vel neceſſitas id poſtulaverit.

Præterea ſolide adſtruitur, quod ea omnia, quæ circa ordinationem Epiſcoporum, puta, de trium Epiſcoporum aſſiſtentia, aut confirmatione Metropolitani, aut Sedis Apoſtolicæ, pro bono diſciplinæ per Canones ſancita ſunt, aut conſuetudine inducta, omnino ceſſare debeant, ubi charitas vel neceſſitas fidelium id exegerit. Quodque qui, hujuſmodi neceſſitate occurrente, ſuccurrere negligerent, prætextu quod ea, quæ per Canones aut conſuetudinem introducta ſunt, obſervari non poſſent, oſtenderent ſe Canonum & diſciplinæ litteram, quæ occidit, potius quam ſpiritum, qui vivificat, præ oculis habere.

Abſit enim ut Eccleſia ſuam diſciplinam, unice in ſalutem & aptum regimen fidelium inductam, ſervari vellet ubi hæc ædificationi & ſaluti populi obeſſet.

Itaque cenſemus in hiſce circumſtantiis, & miſero ſtatu Eccleſiæ Ultrajectinæ, prout in hac Diſſertatione deſcribitur, poſſe per unum Epiſcopum Electum per Capitulum in Epiſcopum conſecrari, & huic Eccleſiæ præfici. Ita reſponſum Lovanii, die 12. Decembris 1722.

(*erat ſignatum*)

Z. B. *van Eſpen*, J. U. D. & SS. Can. Prof.

Amandus *Bauwens*, J. U. D. & Anteceſſor Primar.

F. *Verſchuren*, S. T. D. & Profeſſor, Collegii Alticollenſis Præſes.

Infraſcriptus Notarius publicus declaro & atteſtor, ſupraſcriptas ſignaturas eſſe reſpective Clariſſimi Domini Zegeri Bernardi van Eſpen, Juris Utriuſque Doctoris & SS. Canonum Profeſſoris, Clariſſimi Domini Amandi Bauwens, Juris Utriuſque Doctoris & Anteceſſoris Primarii, & eximii Domini Franciſci Verſchuren, S. Theologiæ Doctoris & Profeſſoris, Collegii Alticollenſis Præſidis quorum ſignaturas intime novi in quorum fidem ſigno Lovanii die 7. Auguſti 1723. *Ægidius Denique*, Not. Apoſtolicus & Regius.

Nos Conſules, Scabini, cæterique de Conſilio oppidi Lovanienſis in Brabantia fidem facimus & atteſtamur, Magiſtrum *Ægidium* Denique, qui ſupraſcriptam Declarationem ſignavit, eſſe Notarium Apoſtolicum & Regium, cujus actis tam in, quam extra judicium plena fides adhibetur; in cujus rei teſtimonium haſce per unum e noſtris Secretariis ſubſignari, & ſigillo oppidi muniri curavimus Lovanii hac. VII. Auguſti 1723.

Guil. Ant. van Dieve, Sec.

(L.S.) Concordat cum originali, cui ſubſcripſerunt varii præclariſſimi Doctores. (a) Quod atteſtor.

Matthias Ooſterling, Protonotarius Apoſtolicus.

Delphis hac 26. menſis Januarii 1724.

AUTENTICA DISSERTATIONI ANNEXA.

A.

Extractum ex vetuſto ſtatutorum Eccleſiæ Trajectenſis libro manuſcripto, folio 5. verſo.

„ *De vocandis ad electionem Epiſcopi.*

„ Electio Epiſcopi Trajectenſis quamvis de jure „ communi ad Capitulum Eccleſiæ Cathedralis „ pertineat, & proſecutio electionis, & omnis per- „ tinentia ad eandem. Et quia de jure communi Ar-

(a) Extant in Tabulariis Ultrajectenſis Capituli variæ Epiſtolæ ſubſcriptæ a Clariſſimis diverſarum Galliæ & Belgii Provinciarum viris, ſupradictæ Diſſertationi adhærentibus. Vide *Recueil de divers Témoignages*, &c. Part III.

„ chidia.

„ chidiaconi aſſumi non poſſunt, neque debeant, niſi „ de Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, idcirco Archidia- „ coni civitatis & Diœceſis Trajectenſis, quamvis a „ Capitulo noſtro aſſumpti non exiſtant, propter con- „ ſuetudinem quæ in hoc prævaluit, eidem electioni „ intereſſe & vocari conſueverunt. Prælati etiam & „ Canonici Capitulares Eccleſiarum Sancti Salvatoris, „ Sancti Petri, Sancti Joannis & Sanctæ Mariæ, ut „ Canonici Capitulares dictarum Eccleſiarum, non ut „ Capitulum, eidem electioni ſimiliter intereſſe & ſuf- „ fragium præſtare aſſueverunt: ſed Decanus cum „ Capitulo noſtro diem & locum electionis deputare, „ & Archidiaconos Aernhemenſem, Daventrienſem, „ Embricenſem, & Aldenzalenſem ad Eccleſias ſuas „ nominatim citare tenetur, cum inſinuatione diei & „ loci, Canonicos, non alios, & Prælatos & Archi- „ diaconos ſolum in Eccleſiis Trajectenſis, generali- „ ter habet ad electionem vocare, cum intimatione „ diei & loci. Decanus vero noſter & Capitulum alios „ vocandos prædictos ſuper aſſignatione diei & loci „ vel proſecutione electionis non habent inquirere. „ In præſtatione ſcrutinii vota expriment ſecundum „ ordinem dignitatum ſuarum Prælati, alii Canonici „ ſecundum tempus promotionis ſuæ ad Canonicatus „ & Præbendas, voces omnium ſunt æquales, col- „ latione numeri, ſed non meriti, neque zeli.

B.

Extractum ex libello quodam, Illuſt. Rovenii manu exarato.

„ Catalogus Sacerdotum in Diœceſi Ultrajectenſi „ laborantium ab anno 1615.

„ In oppido Ultrajectenſi & vicinis locis. „ In hac enumeratione Sacerdotum nominantur multi tum Canonici, tum alii exiſtentes in oppido Trajectenſi, & inter alios. " N... Roeſſe, Decanus in ſummo, ele- „ ctus anno 1617. „

Delphis hac 27. menſis Jan. 1724.

Duo hæc extracta ſub litteris A. B. collatione facta cum Originalibus concordare atteſtor.

MATTHIAS OOSTERLING,
Proto Not. Apoſtolicus.

Z. B. VAN ESPEN,

J. U. D. & SS. CAN. PROF. IN ACAD. LOVANIENSI.

De numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito Reſponſio Epiſtolaris, *Occaſione Diſſertationis Eximii D. Damen S. Th. Doctoris & Profeſſoris in eadem Academia ſuper eadem quæſtione evulgatæ.*

P R Æ F A T I O. (*a*)

Non abs re viſum fuit ſubjunctæ Reſponſionis Epiſtolaris, *&c. editioni verbulum præmittere de* Reſponſionis *occaſione, & Scriptore.*

Poſtquam Reverendiſſimi Cornelii Steenovii Archiepiſcopi Ult. Canonica electio, & ſecuta conſecratio, orbi innotuerunt, tum intra, tum extra Patriam multi ex animo applauſerunt. Magni nominis Theologi, ac Juris Periti non pauci, quin & varii celebres Epiſcopi, Archiepiſcopo de dignitate quam adeptus erat per ſcriptas litteras gratulati ſunt. Ex iis, quos temporis circumſtantiæ Potentiorumque metus ſententiam ſuam prodere prohibebant, complures ſecretius atque etiam apud Amicos quod geſtum erat probabant, & avidius cauſam Ultrajectinam indagare cœperant, non ſine ſincera erga afflictam & periclitantem Eccleſiam commiſeratione.

Simulac autem iſtud lucis crepuſculum exorire, ovesque nobis creditas in novam ſpem erigi, animadverterunt implacabiles Adverſarii, omnes nervos intenderunt, quo ſalutaria conſilia diſſiparent.

Hinc prodiit nuper ſub nomine Hermanni Damen Doctoris Lovanienſis Diſſertatio, *admodum virulenta & omnes moderationis terminos excedens; uſque adeo autem rationum pondere deſtituta, ut fere ad animos non ſatis eruditorum perturbandos concinnata videatur. Acerbiſſime perſtringit ſupra memoratam conſecrationem, eo quod Pontificia confirmatio non obtenta, & ab uno Epiſcopo peracta fuerit. Attamen non ignorans ejuſmodi uſus in gravi neceſſitate non ſemper poſſe exactiſſime ad litteram obſervari, eamque ob rationem, quæ hic geſta ſunt apud æquos & partium ſtudio vacuos in partem benigniorem accipienda, ipſam conſecrationis ſubſtantiam aggreditur. Tres Epiſcopos juxta ipſum jus Divinum ad hanc actionem ita neceſſarios ſtatuit, ut niſi Pontificis diſpenſatio intervenіat, iſta actio ſit prorſus irrita: & iſtud quidem commentum tanquam probabile, ſeu veroſimile, obtrudere conatur. Neque ſine aſtutia; nam talium ſcrupulorum injectio, populum a ſic conſecratis Epiſcopis poſſet deterrere.*

Sed undenam commento, antiquitati ignoto, probationes neceſſet? Idonea ex antiquitate documenta requiri nemo cordatus negaverit. Ipſe interim non alia adducit, quam Epiſtolas Pontificum Anacleti, Aniceti, Damaſi, & Joannis III. quas ſpurias eſſe, & hiſce Pontificibus ſeculo Octavo obtruſas, Reſponſio Epiſtolaris invicte demonſtrat, & ut tales ab omnibus Eruditis habentur. Et hiſce Epiſtolis corruentibus omne robur amittunt teſtimonia Leonis III. & Epiſcoporum quorumdam Galliæ & Germaniæ, qui illis Epiſtolis, ut genuinis veterum Pontificum fœtibus (ſic enim per errorem ſentiebant) unice nitebantur. Rectius autem Diſſertator attendiſſet ad præclaram Symmachi Papæ Monitum, Epiſt. IX. ad Epiſcopos Galliæ ſcribentis, Quod fit præter regulam, modo ſit ex juſta cauſa, non infringit regulam, quam ſola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis a Patribus ſtatuta diligenti obſervatione & obſervantiæ diligentia ſint cuſtodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipſa lex caviſſet, ſi prævidiſſet. Et ſæpe crudele eſſet inſiſtere legi, cum obſervantia ejus eſſe præjudiciabilis Eccleſiæ videtur: quoniam leges ea intentione latæ ſunt, ut proficiant, non ut noceant.

Ita ut Diſſertatorem apprime quadrent verba Illuſtris Martyris Joannis Fiſſcheri, Roffenſis Epiſcopi, quibus ineptos Diſputatores perſtringit, (*) Qui rationes invalidas & inefficaces adfert, perinde eſt ac ſi nolles attuliſſet: imo longe ei ſatius fuiſſet ſi nullas adduxiſſet. Cum enim quis ſententiam aliquam nulla fultam ratione producit in medium, ſimpliciter & nudis verbis eam aſſerens, dubitare de illo adhuc poſſumus num abditum aliquid ſoliditatis habeat, cui innitatur, quod hactenus non explicuit. Verum qui ſuam opinionem rationibus munit, quæ palam ſunt invalidæ, nulliusque roboris, profecto ſe ipſum probat hallocinatum fuiſſe, atque fallacibus inductum rationibus ut ita opinaretur, ſuumque errorem ipſe manifeſtum facit; quando cunctis aperti ſſime liquet eam omni ſolida carere baſi.

Hæc de Reſponſionis Epiſtolaris *occaſione: Authorem vero quod attinet, plurimis libris, multa ac ſana doctrina*

(*a*) Hæc præfatio non ab Eſpenio, ſed ab Editore concinnata, habetur in exemplari Responsionis Epistolaris, quod notatum & laceratum fuit decreto Conſilii Status lato Bruxellis 18, Septembris 1725, & ſola, ut putatur, huic animadverſioni anſam præbuit.

(*) Libro de unica Magdalena.

doctrina refertiſſimis, precelebre ſibi nomen tum domi tum foris acquiſivit. Ætate grandævus eſt, imo octogenarius; ſed in ſenili corpore mentis vigor ad ſtuporem uſque perſeverat. Sacrorum Canonum & Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio ſexaginta annorum ſerie diligentiſſime incubuit, inſignem erga Deum religionem cum aſſiduo ſtudii labore conjungens. Præfecturas Eccleſiaſticas aut Academicas, pingueſve proventus, nunquam quæſivit; quin & modicam præbendam quam junior obtinuerat, cum in Lovanienſi Academia ſedem figere decreviſſet, in Virum alium, non ſanguinis conjunctione at meritis ſibi charum, tranſcripſit, abſque ulla temporalis commodi expectatione vel reſervatione. Relicta ſibi a Patre hæreditate contentus fuit. Unde non mirum, quod a ſeculi vinculis ac amore expeditus nec periculis terreri, nec blanditiis abduci potuerit, quo minus intrepide, cum res exigebat, pro veritate & juſtitia loqueretur. Ah utinam tantum juris Profeſſorem divina benignitas nobis adhuc diu conſervet, Eique plures ſimiles ſuſcitet!

Plura de Viri Clariſſimi, etiamnum viventis, virtutibus dicere: ſingularis ejus modeſtia me prohibet.

Admodum Reverende ac Ampliſſime Domine (a).

Litteras veſtras accepi, e quibus intelligo notam Vobis eſſe Diſſertationem Eximii Domini Damen *de Numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito*: Occaſione cujus ex me ſcire deſideratis, quæ mea ſit ſententia de *Ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, præcipue in Caſibus neceſſitatis; & an ullam habeat veri ſpeciem, quod juxta Jus Divinum tres Epiſcopi ad tales Ordinationes ita requirantur, ut aliter habendæ ſint irritæ & invalidæ.*

I. Circa quam quæſtionem quid ſentiam ſufficienter, uti exiſtimo, expreſſi in *Jure Eccleſiaſtico parte* 1. *Tit.* 15. *Cap.* 1.; ubi oſtendi, juxta *Canonem* IV. *Nicænum* Epiſcopi Ordinationem celebrari debere a tribus ut minus Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, una cum Metropolitano; ſic ut reliqui, qui forte non aſſiſtant, conſenſum ſaltem in Litteris expreſſum præbeant.

II. De hac Diſciplina ſeculo IV. ſcribit S. *Innocentius* I. ad *Victricium* Rotomagenſem Archiepiſcopum: addita de requiſito trium ut minus Epiſcoporum numero & cæterorum conſenſu Decreti ratione in verbis: *Ne unus Epiſcopus ordinare præſumat*, NE FURTIVUM BENEFICIUM PRÆSTITUM VIDEATUR: *hoc enim*, inquit, *& in Nicæna Synodo conſtitutum eſt atque definitum.* Quaſi diceret: Noluit Synodus, ut Epiſcopus *furtive* in Ovile Chriſti aſcendat; ſed *publice*, id eſt, Eccleſia univerſa, per cujuſque Provinciæ Epiſcopos repræſentata, probante & aſſentiente.

III. Non abſimilem hujus Diſciplinæ rationem, prout ibidem notavi, dedit S. *Anſelmus* Archiepiſcopus Cantuarienſis in Epiſtola *ad Regem Hiberniæ*, quæ eſt Lib. 3. Epiſt. 147: in qua deplorat invaluiſſe conſuetudinem, ut in illo Regno Epiſcopi paſſim eligerentur, “ & ſine certo Epiſcopatus loco con„ ſtituerentur, atque *ab uno Epiſcopo*, ſicut quilibet „ Presbyter, ordinarentur „ Deinde dicit, “ hoc „ ſacris Canonibus omnino contrarium eſſe, qui „ taliter inſtitutos aut ordinatos, cum ſuis Ordina„ toribus, ab Epiſcopatus Officio deponi præci„ piunt „ Poſtquam autem circa primum abuſum dixit, Epiſcopum, niſi certam Parochiam habeat, conſtitui ſecundum Deum non poſſe, oſtenditque quam indigna ſit praxis contraria; tum de altero abuſo loquitur in hunc modum: “ Minus quoque „ quam a tribus Epiſcopis ordinari non debet, cum „ propter multas alias & rationabiles cauſas, quas „ Epiſtolaris brevitas non admittit; tum ut fides, „ vita & ſolicitudo Ejus, qui invigilare debet, ido„ neis & legalibus *Teſtibus* comprobetur. „ Adeoque S. Anſelmus hanc unicam, tanquam præcipuam, cauſam exprimit, quare in Ordinatione Epiſcopi plures Epiſcopi debeant aſſiſtere; ut ſcilicet merita Epiſcopi ordinandi *idoneis Teſtibus* comprobentur.

Ex hiſce confidenter concluſi, nec S. *Innocentium*, nec S. *Anſelmum*, Epiſcoporum Ordinationes ſine legitimo Epiſcoporum numero factas, tanquam nullas invalidaſque rejicere; ſed ſolum arguere, eas clandeſtine ac ſine legitima quaſi approbatione peragi; pluriumque Epiſcoporum præſentiam non tam ad validitatem Conſecrationis, quam ad diſcutiendam & comprobandam Ordinationem requirere.

IV. Hanc itidem de numero Epiſcoporum, ad Ordinationem Epiſcopalem requiſito, ſententiam expoſui in Scholio ad *Can. IV. Concilii Nicæni*, in Tractatu *Hiſtorico Canonico in Canones.*

V. Porro eandem illam ſententiam, quod nimirum Ordinatio Epiſcopi per unum tantum Epiſcopum celebrata teneat, nuſquam ab ullo alicujus eruditionis viro hactenus in dubium vocatam, nedum impugnatum legi.

VI. Quapropter miratus fui, cum intellexi in Scholis publicis hujus Academiæ, occaſione Ordinationis Reverendi admodum & Ampliſſimi D. *Cornelii Steenovii* in Archiepiſcopum Ultraectenſem, eam ſententiam impetitam fuiſſe, quaſi Ordinatio hæc reputanda foret invalida, idque hac duntaxat ratione, quod a ſolo Epiſcopo *Babylonienſi* fuiſſet peracta. Sed id, cum non niſi diſputative in Scholis diſceptatum eſſet, parum me movit.

Verum ubi didici, publico etiam Scripto per Doctorem *Damen* propugnari, quod non tantum ex Præſcripto Canonum, ut canonice fiat Epiſcopi conſecratio: ſed & ex inſtituto Chriſti ad hujuſmodi Ordinationis validitatem trium ut minus Epiſcoporum præſentia plane neceſſaria ſit de lege ordinaria; magis obſtupui, vixque factum credere potuiſſem, niſi ipſe ſcriptiunculam inſpexiſſem, & quid Eximius Auctor ſentiret comperiſſem.

VII. Itaque ſub initium ſuæ *Diſſertationis*, inter varias Scholaſticorum opiniones de numero Epiſcoporum ad Ordinationem Epiſcopalem requiſito, hanc tertiam adfert n. 3. “ Eorum, qui, inquit, cen„ ſent, quod ex *inſtitutione Chriſti*, adeoque *ex Ju„ re Divino, ad valorem Ordinationes Epiſcopalis de „ Lege Ordinaria requirantur tres ut minus Epiſcopi* „ tanquam Miniſtri ordinarii & neceſſarii. Et n. 8. „ hanc tertiam, inquit, opinionem tanquam ſpecu„ lative veriſimiliorem cum pluribus graviburque „ Auctoribus amplector. „

Ego autem opinionem hanc hactenus plane improbabilem credideram, ac propoſueram: unde admodum avidus fui diſcere, quænam in illius opinio-

nis,

(a) *Inſcriptio erat*: Admódum Reverende ac Ampliſſime Domino J. Chriſtiano van Erckel: J. U. L. Capitali Metropolitani Ultrajectenſis Canonico & Decano &c. Delphis.

nis probationem Sacræ Antiquitatis monumenta produceret Eximius Diſſertator.

VIII. Cum enim ſecundum eam opinionem ex inſtitutione Chriſti, adeoque ex Jure Divino, tres ut minus dicerentur requiri Epiſcopi ad validitatem Ordinationis Epiſcopalis; ſciremque nihil vel plauſibiliter tanquam ex Chriſti inſtitutione ſive jure Divino ad validitatem alicujus Sacramenti requiſitum haberi poſſe, niſi hoc ipſum ex Verbo Dei ſcripto vel tradito haberi monſtretur; dubitare fas non erat, quin ea quæ ad ſtabiliendam dictam opinionem a Doctore Theologo adducerentur, vel ex Sacro Textu vel ex indubitatis Apoſtolicæ Traditionis Monumentis forent deprompta; ut ita oſtenderetur illud dogma de requiſito ad valorem Ordinationis Epiſcopalis trium ut minus Epiſcoporum numero a Chriſto per Apoſtolos, mediante Verbo Dei ſcripto aut tradito, ad nos perveniſſe.

IX. Obſtupui autem vehementer, quin & indolui, cum vidi in probationem hujus opinionis, in re tanti momenti, a Doctore Theologo hujus noſtræ Univerſitatis, qui inter Seniores & maximis dignitatibus auctus honoratur, primo loco & tanquam pro firmiſſimo fundamento adduci Epiſtolam 2. uti vocat, S. ANACLETI *ad univerſos Galliæ Epiſcopos*, quam ut ſpuriam & inter fœtidas *Iſidori Mercatoris* merces, uno conſenſu omnes rejiciunt Eruditi. Et ſane quis Academicorum non ſummopere doleret, dum videt Doctorem Lovanienſem, Eumque ad primarias in Academia & Eccleſia dignitates evectum, palam typis vulgata Diſſertatione oſtendere tantam Antiquitatis ignorantiam, ut ſimiles ſpurias Litteras, ſeu fœtidas impoſtoris alicujus merces, pro ſacratis antiquitatis monumentis obtrudat!

Si enim Tomum primum Conciliorum, quæ nuper edita ſunt per Philippum Labbæum, tanquam verum antiquitatis Monumentorum Codicem inſpexiſſet, mox ſub initium pag. 78. inveniſſet eruditiſſimam hujus Auctoris obſervationem, in qua de omnibus hiſce Decretalibus Romanorum Pontificum, qui ante Syricium fuerunt, pronuntiat: Mirum eſt, Viris doctiſſimis *Turriano*. *Binio*, & quibuſdam aliis, in tanta eruditionis Eccleſiaſticæ luce probari potuiſſe Decretales illas Epiſtolas, a quocumque ſeu Mercatore, ſeu Peccatore fabricatas, & antiquis Romanæ Urbis Pontificibus circiter annum Chriſtianæ Epochæ DCCC. *ſuppoſitas:* adeo enim perſpicacibus Viris *deformes* videntur, hoc ſaltem tempore, *ut nulla arte, nulla ceruſſa aut purpuriſſo, fucari poſſint.*

Vel ſi *Lupum* noſtrum, quem pro ſua opinione extollit Diſſertator, prout decet, legiſſet, reperiſſet, quod Eruditus hic Auctor Tomo IV. Scholiorum in notis ad Canonem 3. *Dictatus* vulgo *Gregorii* VII. Epiſtolas illas Decretales, quas paſſim vocamus Collectionis *Iſidori Mercatoris*, rejiciat tanquam quas aliquis *finxit* ſub antiquorum Romanorum Pontificum nomine.

Et quidem inter has Pſeudo-Decretales nullam reperiri credo, quæ tam multa, tamque evidentia fictionis prodat indicia, quam hæc ipſa ſecunda Epiſtola S. *Anacleto* ſuppoſita, & ab Auctore Diſſertationis pro primo ſuo fundamento adducta. Quapropter notat Labbæus ſpeciatim ad latus hujus ſecundæ Epiſtolæ lacinias aliquot, quas compilator Pſeudo-Iſidorus ex variis Auctoribus *Anacleto* multo recentioribus congeſſerat; atque inter cæteras, col. 525. in fine obſervat, uſurpata eſſe ab hoc Confictore verba *Ithacii*, qui dudum poſt *Anacletum* floruit: *quæ*, inquit, *impoſturam arguunt Mercatoris.*

Sed ſi forte huic Eximio Diſſertatori non vacaverit, aut non libuerit, omnia Opera Lupi, aut Concilia Labbæi conſulere: illud ſane ſatis admirari non potui, quod non viderit, quid in ipſa *Appendice*, quam citat de eadem hac Epiſtola S. *Anacleto* afficta, dicat ipſe Lupus plane in fine: *Scio*, inquit, *nobis objici Litteras* ANACLETI *Pontificis & Apoſtolicas Conſtitutiones Clementis Romani: verum* APOCRYPHA *ſunt illa, & modicæ auctoritatis, nec nobis adverſantur.*

X. Huic ſpuriæ Epiſtolæ adjungere non dubitat Eximius D. *Damen* ſimilem Pſeudo-Decretalem ab eodem *Mercatore* confictam ſub nomine S. ANICETI Pontificis: ad cujus initium, ob plurima falſitatis in ea occurrentis indicia, monet Labbe, *ſuppoſititiam* cenſeri a Viris eruditis; atque ad calcem, col. 580. *mendacem* eſſe Conſulum notam, ſive temporis Epocham, qua Epiſtola ſcripta fuiſſe fingitur.

XI. Poſt hæc, præclara ſcilicet & authentica venerandæ Antiquitatis Monumenta, producitur ſimilis ex eadem Pſeudo Iſidori Officina improba merx, ſcilicet Epiſtola quarta (apud Labbæum quinta,) ſub nomine DAMASI *de Chorepiſcopis*. Hæc Epiſtola, quæ apud Labbæum extat Tomo II. col. 876. ſtylum Iſidorianum plane barbarum & confuſum, atque ex recentioribus laciniis ſibi haudquaquam cohærentibus conflatum, manifeſte præfert. Ad illius latus quoque ibidem videre eſt citatos Canones *decimum tertium* Synodi *Neocæſarienſis* ex verſione *Dionyſii Exigui*, & *Sextum* Concilii *Chalcedonenſis*, uti & plura ex *S. Leone* Papa, quæ omnia *Damaſo* ſunt multo recentiora. Denique ad calcem hujus Pſeudo-Epiſtolæ notat Labbæus, *falſam* eſſe temporis notam; ut proinde & hæc Epiſtola ad ſuppoſititias Iſidori merces communi Eruditorum calculo relegetur.

XII. Sequitur Epiſtola JOANNI III. afficta, quæ adeo manifeſta præfert fictionis argumenta, ut ipſe Binius poſt Baronium dicere non dubitet. " Hanc „ Epiſtolam *ab aliquo Impoſtore* ſub nomine *Joannis* „ Papæ III. poſt obitum illius *ſuppoſitam* multis ar„ gumentis oſtendi poſſe. „ Prout & Labbæus in Nota marginali, *adulterinam*, inquit, *omnes dicti cenſent* Tomo V. col. 823.

XIII. Pergens ulterius Eximius Diſſertator n. 17. videtur velle oſtendere, ſibi aliquid de antiquitate notum: " Dicunt ALIQUI, inquit, duas has Epiſto„ las eſſe *Damaſo* & *Joanni* falſo attributas. „ Optarem vel unum alicujus notæ auctorem produci, qui has Epiſtolas, poſt detectam jam a ſeculo Pſeudo-Iſidori confictionem, pro ſinceris agnoverit. Sed quid de Epiſtolis *Anacleti* & *Aniceti*? Innuit Diſſertator, eas plane apud omnes pro genuinis & veris Antiquitatis Monumentis agnoſci.

XIV. Poſt hæc ſubjungit: " Sed eſto id gratis „ ſupponeretur, manet tamen vis argumenti ex „ Epiſtolis illis deducti. „ Nimirum quod ex inſtitutione Chriſti, adeoque ex jure Divino, ad valorem Ordinationis Epiſcopalis de lege ordinaria requirantur Tres ut minus Epiſcopi. Rationem addit; „ Non enim vim facio in verbis Epiſtolarum, qua„ tenus *Damaſi* ſunt vel *Joannis*, ſed quatenus Leo „ III. & Epiſcopi Galliæ & Germaniæ ſententiam „ illarum Epiſtolarum totidem pene verbis adopta„ runt; adeoque Epiſtolæ illæ ab his poſtremis ro„ bur & auctoritatem ſortiuntur. „

Hinc habetur, id quod a *Leone* III. fuit reſcriptum, & ab Epiſcopis Galliæ & Germaniæ receptum, fundari in falſis hiſce Decretalibus, quæ jam ea ætate Romæ & in Germania & Gallia paſſim ut Authenticæ recipiebantur. Unde neſcio, quomodo incidere poſſit Doctori Theologo, ut ex illo Reſcripto *Leonis* III. & Decreto Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ probari velit, quod ex Inſtitutione Chriſti adeoque ex jure Divino ad valorem Ordinationis Epiſcopalis requirantur Tres ut minus Epiſcopi, de lege ordinaria; idque etiamſi illæ Decretales

Epiſtolæ

Digitized by Google

Epiſtolæ, in quibus ſe fundat *Leo*, falſo attribuerentur Pontificibus Romanis *Damaſo* & *Joanni*: Quomodo enim probatur *ex Inſtitutione Chriſti* fluxiſſe, quod primam ſuam originem ex falſis Decretalibus, ſeculo VIII. ab Impoſtore aliquo confictis, ſumpſiſſe monſtratur?

Cæterum contentionem non mediocrem de *Chorepiſcopis* in Gallia & Germania fuiſſe exortam, atque pro deciſione harum difficultatum per Carolum Magnum varias coactas fuiſſe Synodos, & *Arnonem* Archi-Epiſcopum Salisburgenſem ab Imperatore & Epiſcopis miſſum ad conſultandum *Leonem* III, hujusque Pontificis Reſponſum ab Epiſcopis Galliæ & Germaniæ probatum ſcimus. Quæ omnia exhibentur lib. VII. Capitularium Regem Francorum col. 260. Editionis Baluſii; & compendioſe recitantur a Clariſſimo hoc Scriptore in Præfatione ad Opuſculum *Rabani Mauri de Chorepiſcopis*, quæ habetur integra cum ipſo Opuſculo ad calcem Operum *Petri de Marca*.

Ex iſta autem Præfatione Baluſii, atque ex ipſo Opuſculo *Rabani* liquet, nec per Pontificis *Leonis* Reſponſum, nec per Epiſcoporum Decretum hanc controverſiam finitam fuiſſe; ſed dudum poſtea *Chorepiſcoporum* cauſam adhuc ſuſceptam a quamplurimis Epiſcopis, inter quos fuit & ipſe *Rabanus Maurus* Epiſcopus Moguntinus, qui ſub idem tempus viguit, & de quo notat Bellarminus *de Script. Eccl.* quod fuerit Vir *æque doctus ac pius*, Et quidem in memorato ſuo Opuſculo acri ſtylo invehitur in Antiſtites, qui *Chorepiſcopos* ad Presbyterorum ordinem detrudere moliebantur: " Miror, inquit, quomodo iſti, „ qui hanc contentionem movent, Ordinem Chorepiſcoporum tantum deſpiciant, ut pene Eis *nihil amplius dignitate Presbyterorum* tribuant; cum „ hoc nec novorum nec antiquorum nec etiam ipſis Apoſtolorum dogmatibus conſuetudinibuſque „ conveniat; ſed in ſenſu ſimul ac dogmate diſſentiat. Claret enim hoc, quod in his non ratio & „ humilitas, ſed invidia atque ſuperbia dominentur; ita ut deſpectis *Cooperatoribus* ſuis, ipſi ſoli „ potentes ac *ſanctificatione pollentes* videri appetant. „ &c.

Quin & in dicto Opuſculo contendit *Rabanus*, *Chorepiſcopos* jam pridem veros fuiſſe Epiſcopos, idque auctoritate præſertim *Canonis* 10. *Antiocheni*.

Quidquid ſit de hac controverſia inter Eruditos ventilata; hoc equidem conſtat, quod ante exortas ſeculo VIII. Pſeudo-Decretales nemo inveniatur, qui *Chorepiſcopos* dixerit non eſſe veros Epiſcopos ob hanc cauſam, quod ab uno duntaxat Epiſcopo forent ordinati.

Imo, tametſi ſpuriæ illæ Pſeudo-Iſidori Decretales videantur invalidam Ordinationem Epiſcopalem prætendere ex defectu Trium Epiſcoporum, nequaquam tamen ſive ipſe *Leo* III. in ſuo Reſponſo, ſive Epiſcopi Galliæ & Germaniæ in ſuo Decreto, eam invaliditatem Ordinationis Chorepiſcoporum in hunc ſolum defectum rejiciunt, ſed eam decernunt, *quia nec ad quamdam civitatis Epiſcopalis Sedem titulati erant*, nec *Canonice a Tribus Epiſcopis ordinati*.

Unde valde vitioſe concludit Eximius Diſſertator n. 22. & 23. ubi ex eo quod Epiſcopi dicant, *Chorepiſcopos* ideo non eſſe Epiſcopos, *quia nec ſunt a tribus Epiſcopis ordinati*, infert, quod Epiſcopi illi patenter adſtruant, Tres Epiſcopos ad Ordinationem Epiſcopalem de Lege ordinaria adeo eſſe neceſſarios, *ut ſine illis vera Ordinatio eſſe nequeat*. Eadem enim forma argumenti inferret quis: " Cum Galliæ & Germaniæ Epiſcopi diſerte dicant, *Chorepiſcopos* ideo „ non eſſe Epiſcopos, *quod nec ſint ad quamdam civitatis Epiſcopalis Sedem titulati*, patenter adſtruunt, Titulum cujuſdam civitatis Epiſcopalis „ Sedis de lege ordinaria adeo eſſe neceſſarium, *ut* „ *ſine illo vera Ordinatio eſſe nequeat*.

Et quidem S. *Anſelmus*, cujus verba ſupra retulimus, ſi totus contextus rite attendatur, vitium Ordinationis Epiſcopalis potius refert in defectum aſſignati certi Populi vel Eccleſiæ quam Ordinandus deberet regere, quam in defectum Trium Epiſcoporum.

XV. Quod n. 6. adfert ex *Morino* de SS. Ord. p. 3. Exerc. 4. C. 2. ubi agit de *Chorepiſcopis*, hic diſcutere non eſt animus, nec opus. Nam, uti diximus, de illis ſeu de ipſorum ordinationibus jam pridem fuit, & etiamnum eſt controverſia. Interim quod dicit Morinus. " Epiſcopum a Tribus ſaltem Epiſcopis ordinandum eſſe, hancque eſſe Tra„ ditionem Apoſtolicam, " non gravate admitti poteſt: ſcitur enim, quod ſaltem a tempore Concilii Nicæni illum Epiſcoporum numerum ad Ordinationem Epiſcopalem celebrandam Patres requiſierint, etiamſi non requiſierint ad validitatem.

XVI. Quod inſuper n. 27. & 28. ex eodem *Morino* adducit de Concilio *Regenſi* ſeu Regienſi & *Arauſicano*, id infra oſtendam ex ipſo C. Lupo nullatenus probare, quod invalida reputata fuerit Ordinatio Epiſcopalis ob defectum Trium Epiſcoporum.

Tantum hoc addo, quod *Morinus* in locis citatis non examinet noſtram Quæſtionem de numero Epiſcoporum ad valorem Ordinationis Epiſcopalis requiſito, ſed dumtaxat an *Chorepiſcopi* fuerint veri Epiſcopi. Negat ipſe; & videtur exiſtimare, Concilia Regienſe & Arauſicanum I. Ordinationes per unum aut duos Epiſcopos factas irritas declaraſſe; ſed idem *Morinus* n. 5. de Patribus Concilii *Carthaginenſis* III. & *Arelatenſis* I. ait: „ *Non videntur Patres illi tam ſeveri quam Regienſes & Arauſicani.* Imo cum ad objectiones reſpondet *Morinus*, videtur opinionem Diſſertatoris aperte rejicere; nam fatetur n. 14. *in caſu extremæ neceſſitatis*, vel certe *magnæ*, uti vocat n. 15. *Epiſcopum ab uno Epiſcopo ordinari poſſe*; & pro exemplo adducit Ordinationem *Pelagii* I. qui a duobus Epiſcopis ordinatus fuit, nulla facta mentione de Privilegio Eccleſiæ Romanæ aut diſpenſatione Pontificia, ſed tantum hac aſſignata cauſa neceſſitatis; quod nulli alii Epiſcopi, tum Romæ exiſterent.

XVII. Denique quod Eximius Diſſertator ait n. 29. & 30. quaſi etiam *ratio Theologica ex ipſo Miniſterio Ordinationis Epiſcopalis deſumpta*, Epiſcopi Ordinationem per unum Epiſcopum factam invalidam probaret, eo " quod tres Epiſcopi præſentes ſimul „ applicent materiam ad valorem Ordinationis neceſſariam; Quodque duo Epiſcopi præter principalem adhibeantur, non ſolum ad majorem ſolemnitatem, neque ut *meri teſtes* & aſſiſtentes, „ ſed ut *Miniſtri* ordinarii & neceſſarii " una cum C. Lupo falſum eſſe infra oſtendam.

XVIII. Poſtquam autem perlegi hunc 2. §. in quo Eximius Diſſertator conatus eſt probare, quod *ex Inſtitutione Chriſti ad Valorem Ordinationis Epiſcopalis tres ut minus requirantur Epiſcopi, tanquam Miniſtri ordinarii & neceſſarii*; vehementer obſtupui ad Titulum ſequentis §. 3. ubi ſic legebam: *Ex Diſpenſatione, ſeu Commiſſione Sedis Apoſtolicæ ſufficiunt Epiſcopi duo, vel etiam unicus, ad validam Epiſcopi Ordinationem*. Quaſi, quod prima fronte apparet, vellet Eximius Diſſertator docere, quod Romanus Pontifex poſſet diſpenſare in eo quod ex Chriſti inſtitutione adeoque ex jure Divino ad valorem alicujus Sacramenti requiritur. Hoc autem a nemine unquam aſſertum fuiſſe credo, niſi fortaſſe ab aliquo inter illos Magiſtros prurientium auribus, quos Concilium Delectorum Cardinalium ſub *Paulo* III. & præcipue Cardinalis *Contarenus*, in altera ſua Epiſtola ad

ad eumdem Pontificem, acerrima Cenſura perſtringit, & adulationis quaſi idololatricæ accuſat. Obſtupui, inquam, quia licet D. Diſſertator per Titulum §. 2. præferat ſe probaturum, quod tres Epiſcopi ex Inſtitutione Chriſti ad valorem Ordinationis Epiſcopalis requirantur tanquam Miniſtri *ordinarii*, tamen omnia argumenta qoæ in illo §. adfert, ſi quid probent, indubie hoc probant, quod ex Inſtitutiona Chriſti numerus ille trium Epiſcoporum ad valorem Ordinationis Epiſcopalis prorius & *abſolute* neceſſarius ſit, & non tantum *de Lege ordinaria:* & tunc pergit D. Diſſertator, ut doceat, Romanum Pontificem in illo numero poſſe diſpenſare. Verum ab hac inaudita opinione, qua putaretur Romanus Pontifex in Inſtituto Chriſti ſeu jure Divino poſſe diſpenſare, aperte tandem alienum ſe oſtendit Eximius Diſſertator, in fine §. 4. n. 66. poſtquam ad objectiones reſpondit: ubi *Notandum* dicit, quod *utrumque hoc habeat Chriſti Inſtitutio; tam ut ordinarie tres requirantur Epiſcopi, quam ut extraordinarie per Commiſſionem Pontificis duo vel unus ſufficiat.*

Itaque Prærogativa hæc diſpenſationis Pontificiæ in numero Epiſcoporum, ad valorem Ordinationis Epiſcopalis requiſito; ſecundum Diſſertatorem profluxit *ex inſtitutione Chriſti*, adeoque eſt *juris Divini*. Inquiramus igitur, an ad id probandum producat argumentum aliquod ex Verbo Dei Scripto vel Tradito: Nam Chriſti inſtitutionem aliter probari non poſſe, omnes conveniunt.

XIX. Igitur pro primo ſuo fuodamento, n. 31. adducit textum BINII ad Canonem I. Apoſtolorum & ad Pſeudo-Epiſtolam *Anacleti de Ordinatione Epiſcoporum.* Et quidem præterquam quod omnes norint, exiguam aut nullam eſſe hujus Scriptoris auctoritatem, utpote qui ſolummodo Baronium exſcribit; nihil plane ex verbis Ejus pro exotica ſua opinione eruere poteſt Eximius Diſſertator.

XX. Deinde, n. 32. ait: “ Eximius P. LUPUS,
„ Facultatis noſtræ Theologicæ ſuo tempore Do-
„ ctor Regens, in Appendice ad Can. 4. Concilii
„ Nicæni ſub titulo: *An Epiſcopi Conſecratio facta*
„ *ab uno Epiſcopo ſit valida?* ita orditur “ &c. quem
Auctorem tanquam ſibi in hac ſua opinione inſigne fulcrum adducit.

Sane negare nequeo, quin Vir iſte Eximius, quem intime novi, ſtudioſæ lectionis & indefeſſa incubrationis fuerit, atque in ſcientia Canonica multum verſatus,

Primum itaque examinandum eſſe indicavi, num hio Eruditus Scriptor aſſereret, ad valorem ordinationis Epiſcopalis, ex Chriſti inſtituto, raquiri tres Epiſcopos.

Et quidem fatetur, ſecundum morem & Canonem Apoſtolorum, Epiſcopum a cunctis ſuis Comprovincialibus aut ad minus Eorum tribus ordinari; idque probat ſignanter auctoritate Concilii *Arelatenſis* I. & *Nicæni*, quæ ſtatuerunt ut juxta Apoſtolicam Regulam Epiſcopus deinceps ad minus a tribus ordinaretur.

Sed mox ſubjungit valde erudite: “ Nihilominus
„ & ipſi Apoſtoli & eorum proximi ſucceſſores fre-
„ quenter etiam ſoli Epiſcopos conſecrarunt. Ete-
„ nim Tito Cretenſium Metropolitæ mandat Apo-
„ ſtolus, ut per Civitates conſtituat Presbyteros,
„ id eſt, ut ipſe ſtatim ſubdit, Epiſcopos; utique
„ ſolus, quoniam poſt abitum Zenæ & Apollo, quos
„ ſtatim Nicopolim evocabat, nullum penitus col-
„ legam in omni inſula Titus erat habiturus. Quod
„ ipſum alios quoque Gentium primos Doctores fe-
„ ciſſe, ac ob eandem Collegarum carentiam facere
„ debuiſſe, referunt fidi Eccleſiaſtici Annales.
„ Reddita per Conſtantinum Eccleſiis pax excluſit
„ hanc neceſſitatem, adeoque & eandem licentiam
„ excluſit primum *Arelatenſis* Synodus, deinde *Ni-*
„ *cæna*, volueruntque juxta Apoſtolicam Regulam
„ deinceps Epiſcopum ad minus a tribus ordioari.
“ Nequaquam tamen datam ab uno ant duobus
„ ordinationem declarant irritam, aut iterandam.
„ Nullo modo. De futuro dumtaxat ſtatuunt, pro-
„ ſcribentes conſuetam hucuſque variorum Epiſco-
„ porum uſurpationem; de factis Ordinationibus
„ omnino nihil: ratas relinquunt & inconcuſſas. „

Quod ulterius ibidem probat ex ratione motiva *Nicæni Canonis*, adducta per *Innocentium* I. ad Rotomagenſem Archiepiſcopum, uti & ipſi ſupra notavimus.

Adhæc allato Reſponſo *S. Gregorii* ad interrogata *Auguſtini* Anglorum Apoſtoli ſuper Ordinationibus Epiſcoporum in Anglia, aſſeverare non dubitat in verbis: *Diſerte dicit* (Gregorius) ADSISTENTES EPISCOPOS NON ESSE *Sacramenti* SUBSTANTIALES COMMINISTROS, *ſed* DUMTAXAT TESTES *contra furtivam clandeſtinitatem; qui Sacram Ordinationem honorent, illi congaudeant, & pro novo Eccleſiæ ſponſo preces Deo fundant.* Quod ipſum & S. *Anſelmum* etiam ſeculo XI. ſuppoſuiſſe, ex verbis Epiſtolæ ipſius ad Regem Hiberniæ ſupra relatis manifeſtum eſt.

XXI. Imo ex ipſo PONTIFICALI ROMANO luculenter habetur, duos Epiſcopoa præter Epiſcopum Ordinatorem nequaquam adeſſe ut Ordinationis Miniſtros, ſed dumtaxat tanquam Adſiſtentes ipſi Ordinando, & veluti *Teſtes* Ordinationis; eodem fere ritu quo Archidiaconus & cæteri Presbyteri præſentes in Ordinatione Presbyterali Epiſcopo ordinati adſiſtunt.

Quemadmodum enim Archidiaconus ordinandum in Presbyterum Epiſcopo Ordinatori præſentat; ita quoque, & quidem ſimilibus plane verbis, duo Epiſcopi Aſſiſtentes Ordinandum in Epiſcopum Metropolitæ vel Epiſcopo Ordinatori præſentant.

Præterea, uti ad ſolum Ordinantem proprie ſpectat examen Ordinandorum in Presbyteros; ita ſimiliter ſecundum Formulam in Pontificali præſcriptam ſolus Metropolita, vel Epiſcopus Ordinans, Ordinandum in Epiſcopum examinat; dum duo, qui adſiſtunt, Epiſcopi ſilent.

Denique ſicut adſiſtentes Epiſcopi ſimul cum Epiſcopo Ordinatore capiti Ordinandi manus imponunt; ita quoque Presbyteri præſentes in Conſecratione Presbyterali Ordinando imponunt manus.

Verum quidem eſt, quod aſſiſtentes Epiſcopi, una cum Ordinatore manus imponentes, pronuncient hæc verba: *Accipe Spiritum Sanctum*; hæc autem aliave verba non proferantur a Presbyteris aſſiſtentibus in Ordinatione Presbyterali; ſed Teſte *Morino*, de SS. Ordin. parte 2. Exerc. 1. Cap. 1. recens eſt illa cæremonia, & memorata verba: *Accipe Spiritum Sanctum;* ab aſſiſtentibus Epiſcopis nunc pronunciari ſolita, *Nulla ratione dici poſſunt ad Ordinis ſubſtantiam pertinere.*

XXII. Ulterius recte quoque notat *Lupus*, hoc ipſum, quod Epiſcopi Adſiſtentes non ſint Miniſtri, ſed ſolus Ordinator, probari ex Canone 2. Synodi IV. *Carthaginenſis;* cum ibi dicatur, quod *Uno ſuper Eo* (Ordinando) *fundente Benedictionem, reliqui omnes Epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput Ejus tangant.* “ Cur, inquit, *unicus* fundit Benedictio-
„ nem? Quia *unicus* eſt Sacramenti *neceſſarius Mi-*
„ *niſter*, alia non niſi honorarii aſſiſtentes & *Teſtes;*
„ manuſque ab illis impoſita eſt *dumtaxat cæremonia-*
„ *lis*, alioquin & Benedictionem deberent fundere. “

Neque hic omittendum, quod hoc diſcrimen inter principalem ſeu ſubſtantialem Miniſtrum Ordinationis Epiſcopalis, & reliquos Epiſcopos aſſiſtentes tanquam meros *Teſtes*, notatum ſit ab ipſo Apoſto-

lo

In *Paulo*. Nam cum in prima Epiſtola ad *Timotheum* cap. 4. ſignificaſſet illum Ordinatum Epiſcopum cum *impoſitione manuum Presbyterii*, in ſecunda dein Epiſtola cap. 1. ait: PER *impoſitionem manuum mearum*. Atque in priorem locum ita commentatur *Guilielmus Eſtius* probatiſſimus Epiſtolarum Beati Pauli Interpres: " Quæritur, quomodo hic manuum „ impoſitio tribuatur Presbyterio, id eſt Presbyte„ rorum ſive Epiſcoporum Collegio, cum Paulus „ in ſecunda Epiſtola videatur eam ſibi ſoli vindicare, „ dicens: *Per impoſitionem manuum mearum*. Reſ„ pondeo, inquit, *Ceremoniam* quidem impoſitio„ nis manuum *a pluribus* fuiſſe adhibitam, ſed *ſo„ lum Paulum* ea peregiſſe, quæ *Sacramento ſubſtan„ tialia* erant. „ Ita Guilielmus Eſtius.

XXIII. Plura deinde exempla profert *Lupus*, quibus ſuam aſſertionem confirmet, nimirum Ordinationem Epiſcopalem per unicum Epiſcopum factam validam eſſe. Atque imprimis " de PAULINO, „ inquit, Antiochiæ magnæ Epiſcopo, jam ſupra „ audivimus, quod EVAGRIUM Succeſſorem *ſolus* „ elegerit & conſecrarit, atque ita actu uno varios „ violarit Canones. Addit nihilominus Theodore„ tus, Paulini ac Evagrii Mathx, Flaviani autem „ eorum Adverſarii Encomiaſtes, de Eccleſia Ro„ mana: *Evagrii Communionem illa amplexata eſt*, „ id eſt ut verum agnovit Epiſcopum. . . . . Et „ Evagrius & Flavianus, uti ad Theophilum Alexan„ drinum Epiſcopum ſcribit S. Ambroſius, mutuis „ potius vitiis alienæ Ordinationis, quam ſuis me„ ritis fulciebantur: Eorum cauſa & Romæ & Ca„ puæ & Alexandriæ fuit Synodaliter tractata & re„ tractata: *de Evagrianæ tamen Ordinationis validi„ tate nemo unquam dubitavit*, nequidem ipſe Fla„ vianus "

Deinde poſt plura alia exempla in hanc rem adducit *Lupus* Ordinationem ARMENTARII a duobus tantum Epiſcopis celebratam. Scilicet, ut enarrat hic Auctor, *Ebredunenſis* Eccleſia *Hilarii* Primatum refutans, ac longæ per duos ac amplius annos viduitatis pertæſa, per duos Epiſcopos ſibi ordinavit *Armentarium* Epiſcopum, propter quod *Hilarius* Regienſem ſive *Regienſem* Synodum coegit. Relatis autem quæ in hac Synodo contra *Armentarium*, ejus que Ordinatores acta fuere, ita concludit *Lupus*: *Quare clarum eſt, hanc Synodem de iſtius Ordinationis validitate nihil dubitaſſe*.

Similiter quoque, relatis iis, quæ in Synodo *Arauſicana* I. occaſione Epiſcopalis Ordinationis per duos dumtaxat Epiſcopos acta ſunt, concludit: *Ex quo clarat, illam* Synodum *de Ordinationis valore non dubitaſſe*.

Tandem *Appendicem* finiens aſſerit, ſe exempla hujuſmodi longe plura adducere poſſe; *Quare*, inquit, CERTUM PENITUS EST, *Epiſcopum ab uno Epiſcopo valida ordinari, Eſt tamen contra Canoees, ideoque Ordinatio vitioſa*.

Itaque capere nequeo, quomodo D. Diſſertator C. *Lepum* in ſuæ opinionis Patronum tam confidenter adduxerit; quandoqoidem hic in ipſa *Appendice* ad Can. 4. *Nicænum*, quam Diſſertator citat, tam evidenter, tamque fortiter, abſque dobitatione aut limitatione propugnet, & multis auctoritatibus atque exemplis adſtruat validitatem Ordinationis Epiſcopalis per unicum Epiſcopum factæ, etiam aliunde Ordinatio contra Canones peracta vitioſa foret.

XXIV. Inſuper non intelligo, qua ratione fieri potuerit, ut Eximius Diſſertator n. 29. adſtruere tentarit *ex ratione Theologica, ex ipſo Miniſterio Ordinationis Epiſcopalis deſumpta*, ad valorem Ordinationis Epiſcopalis requiri tres ut minus Epiſcopos; eo quod tres Epiſcopi præſentes, hoc eſt duo adſiſtentes ſimul cum Principali Ordinante, materiam Ordinationis neceſſariam, uti ait, adhibeant; atque inde n. 30. inferre, quod liqueat, duos Epiſcopos præter Principalem adhiberi non ut meros Teſtes & Aſſiſtentes, ſed ut Miniſtros ordinarios & neceſſarios: cum e contrario, ſi hanc *Lupi* Appendicem legiſſet, ſolidiſſime ibidem aſſertum & variis auctoritatibus ac notanter *S. Gregorii* probatum reperiſſet, *hos Epiſcopos* Aſſiſtentes NON ESSE *Sacramenti* SUBSTANTIALES COMMINISTROS, *ſed* DUMTAXAT TESTES: prout ſupra latius retulimus.

XXV Præterea, ſi memoratam *Lepi* Appendicem inſpexiſſet, nequaquam n. 24. & 27. pro ſua firmanda opinione de tribus Epiſcopis neceſſario requiſitis adduxiſſet exemplum Ordinationis *Armentarii* a duobus Epiſcopis factæ, tanquam quæ a Concilio Regenſi, ſeu *Regienſi*, Can. 2. ut irrita & invalida declarata fuerit: Quandoquidem ipſe *Lupus* ibidem evidenter probet, etiam ex ipſis Actis Synodi, & ex iiſdem tanquam indubitatum concludat *clarum eſſe hanc Synodum de iſtius Ordinationis validitate nihil dubitaſſe*.

Id ipſum vidiſſet circa Concilium *Arauſicanum* I. quod adducit n. 28. pro fundamento ſuæ Aſſertionis: Nam & de hoc Concilio ſic loquitur *Lupus*: „ Ordinationis hujus *validitas* æque clare patet ex „ Canone 21. I. Synodi *Arauſicanæ* „ Quod & ibidem ex actis ipſius non minus ſolide probat. Simulque intellexiſſet Eximius Diſſertator quod iſtud vocabulum *irrita*, aliaque ſimilia in hoc Canone, ſicut & in aliis multis, non ſignificent plane idem, quod modo Scholaſtici per illud ſignificari volunt.

Injurioſum proinde eſt huic Eximio Viro, in Canonibus & antiquis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Monumentis, verſatiſſimo, ipſique turpiter imponitur, ubi in Patronum advocatur inſulſæ opinionis quorumdam, quaſi adſtruxiſſet, quod ad valorem Ordinationis Epiſcopalis ex Inſtituto Chriſti, adeoque ex jure Divino, de Lege ordinaria, tres ut minus Epiſcopi requirantur; & una reſolviſſet, quod ex diſpenſatione Romani Pontificis Ordinatio Epiſcopalis ab uno aut duobus tantum Epiſcopis facta reddatur valida.

XXVI. Porro evidens eſt, *Lupum* circa Ordinationem Epiſcopi factam ab uno Epiſcopo tria reſolviſſe.

Primum, quod præſentia trium Epiſcoporum ad Conſecrationem Epiſcopi, juxta Regulam Canonicam, ac notanter Concilii Nicæni, requiratur; Ordinatio autem Epiſcopalis, ab uno vel duobus tantum attentata, Canonibus adverſetur & ſit vitioſa: ſecluſa ſcilicet juſta neceſſitate.

Secundum, Quod nihilominus hujuſmodi Ordinatio, contra Canoees facta ab unico Epiſcopo, prorſus valida ſit. Atque hoc in memorata *Appendice ad Can. 4. Conc. Nic.* late adſtruit: ubique abſque ulla dubitatione aut limitatione aſſerens validitatem hujuſmodi Ordinationis aliunde vitioſæ & contra Canones factæ; nec uſquam pronunciat, validam tandem eſſe, ſi Pontifex diſpenſaverit.

Tertium ac poſtremum, quod reſolvit *Lupus*, eſt, quod Ordinatio Epiſcopalis per unicum Epiſcopum facta non tantum valida ſit, ſed etiam ex Pontificis auctoritate diſpenſatorie a vitio purgari queat.

Unde luculenter patet, quod ſecundum *Lupi* opinionem diſpenſatio Romani Pontificis nullatenus requiratur, ut Ordinatio Epiſcopalis per unicum Epiſcopum facta valida ſit, ſed dumtaxat id efficiat ut talis Ordinatio vitioſa non ſit.

XXVII. Cæterum exiſtimo, Ampliſſime Vir, *Lupum* noſtrum, quem plures mecum adverterunt, & facile ab iis qui Opera ejus legunt advertitur, pro ſuo erga Sedis Romanæ Prærogativas aſſerendas affectu & zelo nonnunquam, ubi de explicandis hiſce Prærogativis agitur, a S. S. Canonum ac Veteris Diſciplinæ ſenſu & notitia aberaſſe; hic etiam in

con-

conſiderantius dixiſſe, in initio memoratæ *Appendicis*, Sedem Apoſtolicam conſuetam *ab ipſis Apoſtolorum temporibus uti iſta poteſtate* diſpenſandi, adducta ad id probandum ſola auctoritate *Ferrandi* Diaconi, " Qui, uti ait *Lupus*, antiquos Canonum Col„ lectorex Synodo *Zellenſi* & Syricii Pontificis San„ ctionibus adducit hunc Canonem: *Ut unus Epiſ„ copus Epiſcopum non ordinet*, excepta Ecclesia „ Romana. „ Quem iterum Textum adducit in fine ſuæ *Appendicis*.

Profecto ſi hic Doctor erga Romanam Sedem nimio aliquo affectu abreptus non fuiſſet, intellexiſſet facile, quam parum hoc *Ferrandi* teſtimonium, qui demum ſub initium ſeculi VI. ſcripſit, valeret ad aſſerendum, quod hæc Romanæ Sedis in diſpenſando Poteſtas a temporibus Apoſtolorum uſitata fuerit, quandoquidem nec ipſe *Ferrandus* de hac antiquitate vel verbum habeat.

Præterea cum *Ferrandus*, ipſo *Lupo* fatente, prætenſum illum Canonem adducat ex Concilio *Zellenſi* ſeu Telenſi, & *Syricii* Papæ Sanctionibus; indubie ſi monumenta iſta ſollicite examinaſſet, in neutro eorum reperiſſet illam Canonis clauſulam: *Excepta Eccleſia Romana*.

Et quidem in hoc textu, quem *Lupus* ex *Eerrandi* Breviatione deſumpſit, oævum eſſe, omnes paſſim agnoſcunt: & clauſulam iſtam, *excepta Eccleſia Romana*, in nullo codice manuſcripto vel typis edito Concilii Zellenſis, neque in Epiſtola Syricii reperiri, uno conſenſu fatentur Eruditi; eamque a *Ferrando* adjectam credit *Chiffletius*, & poſt eum *Emmanuel Schelſtratius* in ſua *Eccleſia Africana* Diſſert. 3. Cap. 12. Sed & nonnulli alii Eruditi cenſent, illam clauſulam poſt tempora *Ferrandi* adjectam; iidemque fortiſſimis argumentis adſtruunt, iſtud Concilium *Zellenſe* & Epiſtolam Syricii eſſe ſuppoſititia. Uti videre eſt apud *Lud. Dupin.* in Biblioth. Eccl. Tom. 2. pag. 249. edit. 1690.

Sed & etiamſi clauſula illa eſſet *Ferrandi*, & ipſius *Syricii* Papæ, inde tamen minime colligeretur, Romanum Pontificem *iſta poteſtate* diſpenſandi in numero Epiſcoporum; circa Epiſcopalem Ordinationem, a temporibus Apoſtolorum uſum fuiſſe; quandoquidem in ea clauſula ne verbum quidem de hujuſmodi Diſpenſatione occurrat: ſed dumtaxat ſignificetur privilegium quoddam *Eccleſiæ Romanæ*, ut in ea Epiſcopus ab uno Epiſcopo ordinari poſſit; ex quo nullatenus conſequitur, quod etiam Pontifici Romano conceſſa ſit prærogativa diſpenſandi in numero Epiſcoporum ad Ordinationem Epiſcopi requiſito pro aliis Eccleſiis. Porro quam iſtud etiam privilegiom primis ſeculis ignotum fuerit, patebit vel ex iis quæ dicemus de Ordinatione Pelagii Papæ.

XXVIII. Quæ Eximius Diſſertator n. 36. & duobus ſequentibus adducit ex *Fagnano*, viro alioquin in moderna Diſciplina & Decretalibus explicandis non parum erudito, nituntur illis falſis Decretalibus jam ſupra depulſis.

Unde mirum non eſt, eumdem Fagnanum dicere quædam faventia opinioni Diſſertatoris, qui iiſdem fundamentis nititur. Sed & quædam pro contraria ſententia ibidem (de Temp. Ord. ad Cap. 7. *nec Epiſcopi*) intermiſcet Fagnanus n. 7. ubi fatetur, quod *unus Epiſcopus totam perficiat conſecrationem, alii vero duo ſint Aſſiſtentes*; & dicit hoc *patere ex Pontificali Romano*. Item n. 10. relata ex falſis Decretalibus forma, uti vocat, conſecrationis Epiſcopi neceſſario faciendi a tribus, ſubdit: *poſſet tamen Papa immutare hanc formam tanquam traditam ab Apoſtolis*, rationem hanc adjiciens: Quia non juris Divini est forma. Quæ quomodo cum opinione D. Diſſertatoris, ipſiſque in favorem ejus a *Fagnano* dictis, conciliari queant, diſcutiant qui voluerint.

XXIX. Similiter cæteri ſive Scholaſtici, ſive recentiores Canoniſtæ, quos adducit Eximius Diſſertator, ſi quæ pro illius opinione ex antiquitate videntur proferre, dumtaxat illa hauſerunt ex iiſdem Pſeudo-Decretalibus *Iſidori Mercatoris*: Quare iis refutandis nequaquam judico immorandum.

XXX. Itaque videamus, an §. 4. ubi conatur diſſolvere *argumenta opinionis oppoſitæ*, aliquid vel plauſibile adferat.

Imprimis conatur reſpondere ad id, quod a nonnullis adfertur ex Lib. 8. *Conſtitutionum* ſub nomine *Clementis* Cap. 27. ubi leguntur hæc verba: " Ego „ Simon Cananæus conſtituo a quot Epiſcopis de„ beat ordinari Epiſcopus, ſcilicet a duobus vel tri„ bus Epiſcopis: ſin vero aliquis ab uno Epiſcopo „ ordinatus fuerit, tum is qui ordinatus eſt, tum is „ qui eum ordinavit, deponatur.

" Quod ſi neceſſitas coegerit ab uno ordinari, „ quod propter perſecutionem aut aliam cauſam plu„ res adeſſe non poſſint, afferatur Decretum com„ miſſionis plurium Epiſcoporum. „

Quæ ſit iſtarum Conſtitutionum auctoritas inter Eruditos non convenit, quare nec eas ad firmandam meam ſententiam attuli. Interim neſcio, quomodo per illud *Decretum commiſſionis plurium Epiſcoporum* intelligi velit Eximius Diſſertator Diſpenſationem Romani Pontificis; cum de hac ne vel verbum habeatur, & pluribus poſt ſeculis adhuc Romani Pontifices faſſi ſint, ſe contra *Nicænos Canones* nihil poſſe. Quid autem evidentius, quam per illam Conſtitutionem *Simonis Cananæi* nihil aliud requiri, niſi quod & a *Nicæno* Concilio eſt conſtitutum; nimirum ut Epiſcopus ab omnibus Comprovincialibus ordinetur; vel ſaltem, ſi omnes adeſſe non poſſint, cæteri per Litteras conſenſum præbeant.

XXXI. Id quod adducit n. 51. & 52. pro ſolutione ad Textum S. *Gregorii*, ſolide refutatum eſt a C. *Lupo*, ut ſupra notavimus. Itemque quod ſibi ex *Pontificali* R. objicit n. 53. jam ſupra ſatis pertractatum credo.

XXXII. Quod n. 54. circa Ordinationem Pelagii confidenter aſſerit Eximius Diſſertator, animadverſionem meretur: ſupponit enim, *Pelagium* electum, jam tum fuiſſe R. Pontificem, & in ea qualitate etiam ante ſuam Conſecrationem habuiſſe Juriſdictionem Pontificiam; atque ita in Lege de Ordinatione Epiſcopali per tres ut minus Epiſcopos, circa propriam perſonam, diſpenſaſſe. Sane neſcio quomodo D. Diſſertator ignorare potuerit, quod omnibus notum eſt; ſcilicet eo tempore nunquam aliquem electum in Epiſcopum, Epiſcopi nomine appellatum aut tanquam talem recognitum fuiſſe ante Conſecrationem. Atque hoc & in RR. Pontificibus *ſeculo* VII. obtinuiſſe, quod & in cæteris Epiſcopis, notat *Daniel Papenbrochius* in *Propylæo Maji*, ſeu *Conatu Chronico-Hiſtorico* ad vitam *Stephani*, qui hodie dicitur *ſecundus*: Ubi narrat ex *Anaſtaſio Bibliothecario*, qualiter hic *Stephanus* electus, & poſt electionem introductus fuerit in Patriarchium Lateranenſe. " Sed, inquit Papenbrochius, Anaſtaſius Stepha„ num hunc, *utpote nunquam ordinatum*, inter Pon„ tifices non numerat „ Quippe, ut notat idem Auctor, Baronius primus eſt qui illum Stephanum II. nominat. Et infra, *Quod*, inquit, *Pontifex electus & in Patriarchium inductus non prius eſſet aut vocaretur Pontifex, quam ordinaretur, liquet ex electione Archipresbyteri* Petri ..... *qui poſt mortem* Joannis V. (quæ pluſquam integro ſeculo poſt *Pelagium* contigit.) ... *Nuſquam tamen ille inter Pontifices numeratur, quia ſcilicet nunquam proceſſum eſt ad ejus Ordinationem.*

Si hæc ita ſint, quomodo *Pelagius*, tanquam qui ante ſuam Ordinationem habuiſſet Juriſdictionem Pontificiam, uti vult Eximius Diſſertator, cir-

Digitized by Google

circa propriam ſuam perſonam diſpenſare potuit?

Sed & aliud hic notandum, nempe quod ſi genuina eſſet illa clauſula: *Excepta Eccleſia Romana*: quam ex *Ferrando* poſt C. *Lupum* adducit D. Diſſertator, nunquam profecto tanquam extraordinaria reputata foiſſet Ordinatio *Pelagii* Papæ per duos tantum Epiſcopos: quandoquidem, ſecundum iſtam clauſulam, *Eccleſiæ Romanæ* privilegium fuiſſet, jam ante uſitatum, ut in ea Epiſcopus per unicum Epiſcopum ordinaretur. Inſuper ſub tali privilegio, *Pelagio* in Pontificem ordinando, tanta cura & difficultate per totam Italiam conquiri non debuiſſent tres Epiſcopi, cum unicus ſufficeret. Nec denique Diſſertator ipſe debuiſſet recurrere ad talem exoticam ſolutionem de Diſpenſatione *Pelagii* circa propriam ſuam perſonam, cum ſecundum Diſciplinam illius clauſulæ etiam per unicum Epiſcopum, fuiſſet legitime ordinatus.

XXXIII. N. 55. reſpondere conatur D. Diſſertator ad exemplum *Evagrii*, a ſolo *Paulino* ordinati, quaſi *Theodoreto* id referenti fides non deberet adhiberi *Socrati* & *Sozomeno*, qui contrarium videntur indicare. Sane neſcio, an id cuiquam ante Baronium inciderit: apud omnes quippe major Theodoreti æſtimatio & fides quam Socratis & Sozomeni. Unde ſupra vidimus, quod *Lupus* exemplum illud Ordinationis *Evagrii* ex ipſo *Theodoreto* abſque ulla dubitatione adducat. Item Henricus Valeſius, in notis ad hunc locum Theodureti, ubi dicit Paulinum violaſſe *Canones*, qui *abſque tribus Epiſcopis Ordinationem cujuſquam Epiſcopi fieri vetant*: Notat quidem Theodoretum reſpexiſſe ad *Can. 4. Nicænum*, ſed ne vel verbo inſinuat, eum in hoc puncto hiſtoriæ a vero aberraſſe. Quinimo etſi a vero aberraſſet, certe equidem patet, tempore Theodoreti validam fuiſſe habitam Ordinationem Epiſcopalem per unum Epiſcopum; cum Theodoreti de Ordinationis Evagrianæ a ſolo Paulino factæ validitate ſententiam, nemo unquam vel verbo in dubium revocaverit; & ipſe Theodoretus *Paulino*, uti ait D. Diſſertator, *infenſus*, ne quaquam omiſiſſet illi objicere ſacrilegum attentatum Ordinationis Evagrii per eum ſolum factæ, ſi tunc temporis exiſtimatum fuiſſet, *ex Chriſti Inſtitutione* adeoque *ex jure Divino* tres ut minus Epiſcopos requiri tanquam Miniſtros ordinarios & neceſſarios. Nam quod Diſſertator ait *diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ* (factum) ut *ſolus Paulinus* Evagrium ordinaret, ſomnia ſuot atque figmenta.

XXXIV. Quæ autem numero 59. ex *Vaſquezio* & n. 61. ex *Faguano* adfert pro ſolutione ad *Can. I. Apoſt.* adeo ſunt frivola, ut reſponſum oon merentur. Nam quis, quæſo, unquam in animum induxerit, quod Canon ille, dum dicit: *Epiſcopus a duobus aut tribus Epiſcopis ordinetur*; ſub illis Epiſcopis Ordinatoribus non comprehendat Principalem Ordinantem, prout vult Eximius Diſſertator? Profecto nullus inter antiquos Commentatores in illum Canonem de hujuſmodi interpretatione vel ſomniavit.

XXXV. Cæterum inter objectiones, quas ſibi format refellendas Eximius Diſſertator, non invenio exemplum Ordinationis SYNERII Epiſcopi *Palæbiſcæ*, qui per unicum Epiſcopum abſque ulla commiſſione ordinatus, tanquam verus Epiſcopus agnitus fuit, prout notavi in *Jure Eccleſ.* loco ſupra citato.

Quin & notandum, quod etiamſi *Syderius* illegitime & *contra omnia jura* a ſolo *Philone* Epiſcopo Cyrenenſi, abſqoe ulla prorſus *commiſſione*, ordinatus eſſet, eumdem tamen *Syderium S. Athanaſius* non tantum agnoverit pro valide ordinato, ſed etiam illum tanquam *majoribus rebus idoneum* ad Sedem Metropolitanam Ptolemaidæ tranſtulerit: prout conſtat ex Epiſt. 67. *Syneſii* Epiſcopi Ptolemaidæ ad *Theophilum* Patriarcham Alexandrinum, qui & in eadem Epiſtola neceſſitatem Ordinationis *Syderii* per ſolum *Philonem*, refundit in *formidoloſa tempora* quæ tunc erant, *quibus ſummum jus*, ut ait, *prætermitti neceſſe eſt*; unaque refert, *ideo magnum illum Athanaſium id tempori dediſſe.*

XXXVI. Sed multum vereor, Ampliſſime Domine, ne hæc Epiſtolaris Reſponſio jam inde juſto prolixior ſit: unde omitto plura alia hujus §. Diſſertationis, quæ nec refutatione indigent.

Illud tamen omittere nequeo, quod adducitur n. 66. & ſupra verbo attigi, nimirum " Notandum „ eſt, inquit, quod etſi ex Inſtitutione Chriſti ad „ valorem Ordinationis Epiſcopalis tres ut minus „ ordinarie requirantur Epiſcopi, tanquam Miniſtri „ ordinarii & neceſſarii; Summi tamen Pontifices „ per diſpenſationem ſuam nequaquam diſpenſent in „ Inſtitutione Chriſti, nec in Jure Divino, neque „ immutent Miniſtrum ad valorem Ordinationis „ Epiſcopalis a Chriſto inſtitutum & requiſitum, „ quando pro tribus Ordinationem committunt duobus vel uni Epiſcopo: Nam *utrumque hoc habet* „ *Chriſti Inſtitutio*, tam ut *ordinarie tres requirantur Epiſcopi*, quam ut *extraordinarie per commiſſionem Pontificis duo vel unus ſufficiat.* „

Sed quo argumento ex S. Scriptura vel Traditione deprompto probat Eximius Diſſertator illam poteſtatem R. Pontificis *a Chriſto inſtitutam*? Non exiſtimat illud probandum; ſed in fine poſt Reſponſa ad objectiones *notandum* dicit, tanquam non indigeret probatione. Verum hic merito attenderit Eximius Diſſertator ad id quod ipſe n. 64. hoc eſt fere immediate præcedenti, ex *Morino* producit; qui agens contra nonnullus Scholaſticos, contendentes quod ſemper ab eodem debeat applicari materia & pronunciari forma, ſic eos redarguit dicens: *in ejuſmodi rebus fallacia ſunt omnia argumenta, aliunde quam a* SACRA SCRIPTURA *&* ECCLESIÆ *Traditione deſumpta.* Itaque donec Diſſertator vel ex *S. Scriptura* vel ex *Traditione* probaverit, *Chriſtum inſtituiſſe*, quod ad valorem Ordinationis Epiſcopalis de lege ordinaria *tres requirantur Epiſcopi*, aſt *per commiſſionem Pontificis duo vel unus ſufficiat*; non ægre feret, quod omnia ejus argumenta *fallacia* reputentur.

XXXVII. Unicum adfert n. 67. ſimile, uti prætendit, de Miniſtro Sacramenti Confirmationis: *Nam ex Inſtitutione Chriſti*, inquit, *Miniſter ordinarius hic eſt ſolus Epiſcopus; per diſpenſationem tamen Sedis Apoſtolicæ, ut definit Concilium Florentinum, extraordinarius illius Sacramenti Miniſter eſt ſimplex Sacerdos. Quare dum Pontifex ſimplici Sacerdoti dat commiſſionem confirmandi, non facit ipſum Miniſtrum Confirmationis, ſed ponit duntaxat requiſitam a Chriſto commiſſionem ſeu diſpenſationem* ... & tum n. 68. dicit quod *ſimiliter quando Salvator noſter Ordinem Epiſcopalem inſtituit*, &c.

Ubi duo aſſerit Eximius Diſſertator: *Primum*, Miniſtrum ordinarium Sacramenti Confirmationis eſſe ſolum Epiſcopum: & quod hunc articulum attinet, libenter agnoſcimus definitionem Concilii Tridentini Seſſ. XXIII. ſcilicet ordinarium Miniſtrum hujus Sacramenti eſſe Epiſcopum.

Secundum, quod affirmat D. Diſſertator hoc eſt, ſimplicem Presbyterum ea commiſſione R. Pontificis eſſe Miniſtrum extraordinarium ſeu delegatum Sacramenti Confirmationis, idque *ex Inſtitutione Chriſti*, qui hanc diſpenſationem R. Pontificis tanquam neceſſariam *requiſierit*, ut hoc Sacramentum valide conferatur a Presbytero.

Hoc autem ſecundum; nempe R. Pontifici, præ reliquis Epiſcopis, *ex Chriſti Inſtitutione* conceſſum eſſe poteſtatem dandi commiſſionem ſimplici Sacerdoti ad conferendum Sacramentum Confirmationis, a quopiam alicujus notæ Auctore unquam aſſertum eſſe, multo minus probatum, neſcio. Hoc ſcio, etiamnum hodie in Eccleſia Orientali ſimplices Presbyte-

Digitized by Google

byteros, ſaltem ex generali iſtius Eccleſiæ liceotia ſive Epiſcoporum commiſſione, Baptizatos in fronte chriſmare, ſive Sacramentum Confirmatioois conferre; uti pluribus probat Eximius *Farvacques* eruditus hujus Academiæ Doctor Regens, qui & io locum S. Facultatis C. Lupo ſucceſſit, in Opuſculo, cui titulus *Veritas & Charitas* de Sacr. Confirm. Cap. 4. Q. 3. §. 1. & ſequeotibus; oſtenditque ibidem hanc praxim Eccleſiæ Orientalis ab Eccleſia Latina, ac ſignanter in *Concilio Florentino* nunquam reprobatam fuiſſe. Atque inter alia id probat ex iis quæ in ipſa concluſione illius Concilii acta ſunt; in qua *Eugenius* IV. Pontiſex varias Quæſtiones propoſuit Græcis, quarum *Sexta* erat: *Quare Pontifices non ungerent Sacro Chriſmate, ſed Sacerdotes; cum hoc Pontificibus ſit datum?* Et ſtatim ſubditur in Textu Actorum Concilii: *Hæc a Latinis objecta, Mytilinenſis Canonice* OMNIA, *legitimeque diſſolvit.* Ex quo, uti notat Farvacques, luculenter patet, quod *Eugenius* IV. aliique Epiſcopi Latini acquieverint dictæ Reſpooſioni, neque Græcos adegerint ut aliter confirmarent. Patet etiam luce clarius, quod Sacerdotes Græci non confirmarent obtenta, nequidem implicita, diſpenſatione Pontificis Romani, neque dubitarent quin hæc R. Pontificis diſpenſatio ſive commiſſio minime eſſet neceſſaria. Et hoc ipſum latius proſequitur Eximius Farvacques, ſolide refutans ea quibus volunt aliqui oſtendere, eam praxim ab Eccleſia Latina fuiſſe imprubatam.

Quin & Q. 5. ejuſdem Capitis, quantum & Eccleſiam Latinam attinet, probat ex Can. 22. Synodi I. I. *Toletanæ*, quod *Diaconus* quidem noo poſſet chriſmare, *ſed Presbyter abſente Epiſcopo; præſente vero, ſi ab ipſo fuerit præceptum.* Et quidem hic agi de Chriſmatione Sacramentali prubat ibid. §. 3.

Nihil proinde D. Diſſertator hinc vel in ſpeciem elicere poteſt, quo probet numerum trium Epiſcoporum ad validitatem Ordinatiunis Epiſcopalis ita *ex Inſtitutione Chriſti* requiſitum eſſe, ut R. Pontifex poſſet in eo diſpenſare, eamque diſpenſationem, Chriſto ſic inſtituente, requiſitam. Præterquam quod in ſimilibus, quæ a poſitiva Chriſti Domini voluntate dependent, *fallacia* ſint omnia argumenta a pari; quaſi quod Chriſto inſtituente requiritur ad valorem unius Sacramenti, illico requiſitum exiſtimaretur ad valorem etiam alterius Sacramenti. Profecto niſi circa ſingula oſtendatur inſtitutio Chriſti, *fallacia* omnia reputanda ſunt argumenta, præſertim in re ſummi momenti, ubi de valore alicujus Sacramenti agitur.

XXXVIII. Itaque, Ampliſſime Domine, diſcuſſa hac Diſſertatiuncula Doctoris *Damen*, perſiſto firmiter in ea ſententia, quam expoſui in *Jure Eccl.* Neque ullam veri ſpeciem habet opinio contraria, nullumque reperitur fundamentum, quo vel apparentur probabilis fiat, aut ut ſcrupulus ingeratur de invaliditate Ordinationis Epiſcopalis factæ per unum Epiſcopum: hoc præſertim tempore, quanto tanta luce depulſæ ſunt Pſeudo Decretales *Iſidori Mercatoris.* Cum enim hiſce ſolis Pſeudo-Decretalibus, tanquam primis ſundamentis, opinio illa innitatur, nihilque prorſus ex Verbo Dei ſeu Scripto ſeu Tradito adſerri queat, quo oſtendatur, ex Chriſti Inſtitutione ad valorem Ordinationis Epiſcopalis ordinarie requiri tres ut minus Epiſcopos, & ex commiſſione dumtaxat R. Pontificis unum vel duos ſufficere, eadem opinio tanquam abſurda atque erronea rejici debet, donec ex S. SCRIPTURA, vel TRADITIONE probetur.

Atque ita etiam Jacobus *Pignatelli*, percelebris Canoniſta Italus, qui ſolidiſſime probat noſtram ſententiam, idque iiſdem fere argumentis, quæ a C. Lupo adſeruntur, Tomo 1. Conſultatione 182. n. 8. ſine ulla dubitatione conclodit, CERTUM *eſſe, ac* EXTRA OPINIONEM, *quod præſentia ſeu cooperatio trium Epiſcoporum non ſit de forma ſubſtantiali conſecrationis Epiſcopalis, neque ritus aut ſolemnitas ejuſmodi, cujus omiſſio actum invalidum reddat.* Et ſub finem n. 20. adducit Litteras ſive Diploma Pii IV. ubi hic Pootifex aperte pro validis reputat Ordioationes Epiſcopales apud *Indos* factas ab uno aut duobus tantum Epiſcopis, etiam ſine diſpenſatione R. Pontificis; licet eas ut vitioſas habeat & Canonibus adverſantes: additque *Pignatelli* n. 21. hoc Diploma eſſe indubitatum atque ab omoibus admiſſum. Quod autem in BULLARIO illud non inveniatur, mirum non eſt; cum hujuſmodi Litteræ per modum *Brevis* datæ *Bullariis* inſeri non conſueverunt.

Conformiter nullum prorſus dubium, nulluſque ſcrupulus movetur in *Brevi* R., de qoo in veſtris litteris, circa validitatem Ordinationis *Cornelii Steenovii* per ſolum Epiſcopum *Babylonienſem* factæ; uti & recte ab Amplitudine Veſtra obſervatum eſt.

Quapropter mirari ſatis non poſſum, quod Auctor Diſſertatinnis, nec non ipſe Cenſor Regius, upiniunem adeo frivulam & prorſus improbabilem non ſolum publico ſcripto audeant defendere; verum etiam ex tali opinione, in re tanti momenti, non dubitent ſub vano prætextu quaſi viæ tutioris, cum ſumma confidentia hujuſmodi deducere conſectaria, quæ poſſint ſaltem incautos & ſimplices pernicioſis ſcrupulis perturbare. Dico *incautos & ſimplices*, de quibus ſolis & Amplitudo V. idem advertit. Nec dubito quin mecom, Ampliſſime Domine, ſatis intelligatis, quam facile temerarius aliquis ſcrupulorum ſeminatur, ſub ſimili probabilitatis & tutioris viæ prætextu, maligne tentare poſſet, per multas Eccleſias, etiam aliquas nobis vicinas, ſimplices & incautos dubitationibus atque anxietatibus replere. Si nimirum amplectens tanquam magis probabilem upinionem de neceſſitate trium Epiſcoporum ad validam Epiſcopi conſecrationem ex Chriſti inſtitutione, ſimul contenderet ſaltem veriſimilius eſſe, quod R. Pontifex in illo numero trium Epiſcoporum, utpote a Chriſto adeoque ex jure Divino, requiſito, non poſſit diſpenſare: atque inde ulterius magna confidentia, tanquam *invictiſſimis argumentis oſtenſum* aſſeveraret, * *Epiſcopum, ab unico etiam cum diſpenſatione conſecratum, probabilius non eſſe Epiſcopum; illumque in praxi non poſſe ſine innumeris damnis, certiſque animarum periculis, exercere iſtius Ordinis proprias functiones; utpote qui confirmabit probabilius invalide, ſimiliterque invalide conſecrabit Sacerdotes; qui ab ipſo ordinati remanebunt probabilius abſque omni Ordinis, quo carent, poteſtate; proponent adorandas hoſtias probabilius non conſecratas; itemque conferent in Tribunali Pœnitentiæ invalidas probabilius abſolutiones* &c. Conſiderent illi, quorum intereſt, quam periculoſum ſit hujuſmodi Quæſtiones, ad ſubſtantialia Sacramentorum atque animarum ſalutem pertinentes, ex opinionum probabilitate, & non ex ſolidis teſtimoniis Scripturæ S. aut Traditionibus decidere, prout etiam in præſenti Quæſtiuoe advertit prælaudatus *Pignatelli.* Sed de his nunc fortaſſe pluſquam ſatis.

XXXIX. Ao vero diſpenſatio in *Lege canonica*, quæ ad Ordinationem Epiſcopalem canonice celebrandum tres ut minus Epiſcopos requirit, R. Pontifici jam olim reſervata eſſet; de hoc, uti jam ſupra inſinuavi, nullum prorſus extat veſtigium in antiquitate. Nam primis Eccleſiæ ſeculis quod & dudum obtinuit, SS. Pontifices Romani palam profitebantur, ſe contra Sacros Canones, præſertim Nicænos, nihil diſpenſatorie agere poſſe; utpote contra illos Canones Spiritu Dei conditos, & to-

tius

Digitized by Google

tius mundi reverentia conſecratos. Unde ridiculum eſt, quotieſcumque in primis etiam ſeculis per unum Epiſcopum Epiſcopus fuit ordinatus & pro vero Epiſcopo agnitus, eam validitatem refondere in *diſpenſationem* aut *commiſſionem* ſaltem *implicitam* R. Pontificis, de qua tunc nemo vel ſomniabat.

Sed ſola tunc neceſſitas & ſalus populi excuſabat hujuſmodi Ordinationes: prout & in ſimilibus rebus, etiam quæ S. Ordinationem concernebant, neglecto rigore Canonum, non dubitabant SS. Epiſcopi ea facere, quæ fidelium ſaluti neceſſaria videbantur. Quinimo exiſtimabant, facturos ſe contra ſpiritum Canonum & mentem Eccleſiæ, ſi obſervato Canonum rigore, neceſſitati Eccleſiæ & ſaluti animarum non ſuccurrerent.

Hanc porro neceſſitatem & exigentiam ſalutis populi fuiſſe in Ordinatione *Cornelii Steenovii*, per ſolum Epiſcopum *Babylonienſem* peracta, dubitare non ſinunt veſtra, Ampliſſime Domine, jam pridem mihi nota, erga SS. Canones ac notanter Nicænos reverentia & amor, prout etiam ſumma erga Sedem Apoſtolicam obſervantia. Sed & id ſatis evincunt tot doctiſſimæ Lucrubrationes & Scripta, tum ab Amplitudine V., tum ab aliis Viris Eruditis in lucem edita: Quæ ſi legerentur, ut decet, non dubito, quin ſatis omnibus appareret, nihil contra ſpiritum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ aut SS. Canonum, vel adverſus reverentiam Superioribus debitam, hac in re a Vobis actum fuiſſe; ſed vos unice præ oculis habuiſſe, ne Canonum externo rigore ſervato, a ſenſu & mente Matris Eccleſiæ recederetis, & ſaluti populi Vobis commiſſi haud ſatis provideretis.

Quin ſi & SS. Domino hæc omnia, prout in iiſdem veſtris Lucubrationibus expoſita ſunt & probata, ea ſinceritate exhiberentur, qua ſcripta ſunt, vix ambigo, quin videret, ſibi in hoc negotio eſſe ſubreptum, & meliora de Vobis & Eccleſiæ Veſtræ ſtatu ſentiret.

Cæterum Amplitudini Veſtræ, & Ampliſſimis Collegis Veſtris, ex animo atque in viſceribus Chriſti exopto ſpiritum Prudentiæ, Fortitudinis & Charitatis; neque deſinam Deum precari, ut per ipſius ſanctum auxilium pergatis paſcere eum qui in Vobis eſt Gregem Dei, atque cum apparuerit Princeps Paſtorum, ab Eo percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam. Meque precibus veſtris enixe commendo, ut Deus non derelinquat me uſque in ſenectam & ſenium. Saluto ex animo & cum ſingulari veneratione Illuſtriſſimum Babylonienſem, qui me a paucis diebus urbaniſſimis litteris dignatus eſt. Reverende adm. ac Ampliſſime Domine. A. V. Humillimus & devotiſſimus famulus. *Z. B. van Eſpen.* Lovanii 4. Junii 1725.

VII.

VINDICIÆ (a).

RESOLUTIONIS

DOCTORUM LOVANIENSIUM

Super Quæſtione de ſubſiſtentia Eccleſiæ Ultrajectenſis ejusque Epiſcopis & Capitulo

Auctore (Z. B. van Espen, J. U. D. & SS. Can. Profeſſ.)

Adverſus Anonymam Hiſtoriam de Rebus Eccleſiæ Trajectinæ; nec non eandem Hiſtoriam prolixiorem, ſub nomine Cornelii P. Hoynck van Papendrecht editam.

PRÆFATIO.

I.

Status Quæſtionis.

Quinque J. U. Doctoribus (b) Lovanienſibus propoſitus fuerat anno 1717. hic Casus.

„ An *Eccleſia Ultrajectina* habenda ſit velut collapſa, omni jure & jurisdictione exuta, „ & ad conditionem nudæ Miſſionis (ut vocant) „ redacta?

„ 2. An vero in Eccleſia iſta Capitulum Metropo„ liticum, ejusque jura potuerint conſervari?

„ 3. An cenſendum ſit Capitulum in Collegio „ (quod primitus erectum fuit a Rovenio) etiam „ nunc ſubſiſtere, & an hoc Collegium vere & „ convenienter Capitulum repræſentet; ac conſe„ quenter

(a) Prælo data Amſtelodami, Apud *Nicolaum Potgieter*, Bibliopolam. anno 1727.
(b) Z. B. van Eſpen. J. A. Brenart. L. Hacquio. J. H. V. Goedenbuyſe. Amando Beuwens.

„ quenter debeat ſe poſſit Eccleſiæ viduæ curam „ habere, omniaque exercere, quæ Capitulis Cathedralibus Sede vacante incumbunt: puta litteras „ Dimiſſoriales concedere his qui ſacris Ordinibus „ ſunt initiandi; item Eccleſiis Parochialibus vacan„ tibus providere de Rectoribus ſeu Deſervitoribus, „ aliisque ſimilia?"

Ad hunc caſum, examinatis & perpenſis iis, quæ circa eum erant expoſita, reſolverunt Doctores 25. May 1717. in hunc modum:

Ad 1. Eccleſiam Ultrajectenſem nihil, ob mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, de dignitate ſua Cathedratica amiſiſſe, ſed Archiepiſcopalem Sedem integram conſervatam fuiſſe, atque poſt Schenekium in ea præſediſſe veros & *ordinarios* Epiſcopos, quamquam ſub alieno titulo peregrinæ cujuſdam Eccleſiæ deliteſcentes.

Ad 2. Potuiſſe in eadem Eccleſia, etiam poſt mutatum Religionis ſtatum, *Capitulum Metropolitanum* conſervari & reipſa conſervatum eſſe,

Ad 3. Idem illud Capitulum, ſeu Collegium Ultrajectenſe, cenſendum eſſe verum Capitulum Cathedraticum, eumque ob titulum gaudere omnibus juribus, quibus cætera Capitula Cathedralia ſub Principibus Catholicis conſtituta gaudent.

Hanc Reſolutionem pro more ſignatam Doctores communicarunt iis qui caſum propoſuerant: hi autem eamdem Typis evulgandam cenſuerunt, lucemque ea vidit ab anno 1718.

Anonymus modeſte impugnat RESOLUTIONEM *Doctorum.*

II. Septem anni elapſi erant, & nihil adverſus *Reſolutionem* ſcripto ediderant adverſarii, donec ſub finem anni 1725. magno apparatu, editis in lucem libris, eam impetiverunt Anonymus quidam ſcriptor: & alter ſub nomine C. P. Hoynck van Papendrecht, ille quidem modeſtius, hic vero longe atrocius.

Nempe ſcriptor Anonymus *danda eſt* (ait) (1) Doctoribus EXCUSATIONIS *venia, cum a rei male gnaris & falſa enumeratione deceptis id Reſponſum redditum fuerit, quod certe ab iis non tuliſſent Refractariis, ſi veritatem candide & ſincere pateſeciſſent.* Et iterum alibi (2) EXCUSATIONE, inquit, *digni videntur quatuor* (3) *Doctores Lovanienſes, quos rerum haud recte gnaros expoſitio falſitatis plena ab adverſariis facta decepit:* & paulo poſt (4) ſubinfert, eoſdem Doctores *caute admodum &* CIRCUMSPECTE *Reſponſum a ſeipſis editum temperaſſe, adjecta ſubſcriptioni ſuæ modificatione illa:* SUPPOSITIS OMNIBUS FACTIS ET CIRCUMSTANTIIS, *ut nimirum proteſtarentur, ſententiam ſuam aliter proferendam, ſi res aliter ſeſe haberet. Nec ſane pro ea, qua viri illi pollere cenſendi ſunt* DOCTRINA, INTEGRITATE, VERITATIS STUDIO & ÆQUA RERUM ÆSTIMATIONE, *dubitandum videtur, quin nobiſcum conſentirent, ſi reſciviſſent tam longe a vera abhorrere ea, quæ expoſita ab Adverſariis fuerunt.* Hæc Anonymus modeſte ſatis, uti apparet, & humane.

Si tamen per id quod dicit Doctores *caute admodum & circumſpecte* ſubſcripſiſſe, ſignificare intendat, ſingularem iis de Expoſitionis falſitate timorem aut ſuſpicionem fuiſſe, & hoc ex ſubſcriptionis modificatione conſtare, multum hallucinatur: Quandoquidem in omni juriſconſultatione clauſula illa de *ſuppoſita veritate factorum* adjungatur, vel, ubi adjecta non eſt, ſubintelligatur.

Dubium porro Doctoribus numquam fuit, quin enarratio Factorum, quibus Eccleſiæ Ultrajectenſis jura nituntur, ſincera eſſet & vera. Nam ſi hac in parte deceptos ſeſe animadvertiſſent, datam Reſolutionem etiam ſponte revocaſſent; & ſi vel nunc ſaltem, qui ex iis adhuc in vivis ſunt ſuper, impoſturam agnoſcerent, etiamnum proculdubio ſubſcriptionem ſuam, ſignata in contrarium declaratione, delerent. Quemadmodum non ita pridem Reſolutionem, quam in cauſa Abbatis N. ſignarant Doctores van Eſpen & Hacquius, hi ipſi illico poſt reſcitam Expoſitorum falſitatem, inſtrumento a ſe ſignato revocarunt.

Quamvis itaque hic locus non ſit, neque ad inſtitutum Juriſperiti pertineat, diſcutere an facta in Caſu propoſita, ineluctabili veritate nitantur, & an nihil, quod ad quæſtionis elucidationem facit, omiſſum ſit; ſed hoc ad negotium ſpectet eorum qui Caſum propoſuerunt; Ea tamen quæ & Anonymus & *hiſtoriæ* prolixioris Autor attulere in contrarium, nullatenus talia videntur, ut Expoſitionem factorum in hoc Caſu Ultrajectenſium de falſitate ſuſpectam habere, aut ſubſcriptionem revocare poſſint aut debeant Doctores.

Papendrechtius indigne invadit Doctores.

III. Hallucinationem Anonymi, modeſtam tamen, diſcuſſimus: Quantopere nunc Papendrechtius in Doctores injurioſus ſit videamus.

Quamvis ſub initium ſuæ *Hiſtoriæ* (5) modeſtiam Anonymi imitetur dicendo, *Doctores Lovanienſes ſpecioſis* Ultrajectenſium *rationibus captos, nec de vero Eccleſiæ Ultrajectinæ Statu ſufficienter inſtructos* caſum reſolviſſe: Ubi tamen eorum *Reſolutionem* impugnare aggreditur *Diſſertatione IV.* (6) ipſo in limine eos ſuperſtitioſæ erga librum, cui titulus, *Batavia Sacra*, credulitatis inſimulat. Is eſt liber monumentorum de rebus ſacris Eccleſiæ Batavicæ, ex quo facta pleraque pro Ultrajectenſium Caſu deſumpta fuerant. *Primum*, inquit, *illud occurrit, Hiſtoriam, quam* Doctores *Vocant Sacram, ipſis Videri velut* SACRUM TEXTUM & *fidei indubitatæ.* Quaſi ſcilicet Doctores ſuperſtitioſo adulandi genere abrepti memoratum Librum ipſi primitus hiſtoriam *ſacram* appellaſſent, & tamquam *ſacrum textum* accepiſſent: cum tamen non alio nomine illum appellent, quam quo jam pridem editus fuerat, & quo eum appellat ipſe Papendrechtius; atque per clauſulam ſubſcriptioni ſuæ adjectam, *ſuppoſitis omnibus factis & circumſtantiis*, ſatis oſtendant, adeo ſeſe niſos non fuiſſe Auctoritate illius libri, ut potius ob eam clauſulam Anonymo viſi ſint de factis & circumſtantiis, ex *Batavia ſacra* plerumque deſumptis, ſubdubitaſſe. Quid, quod ipſi Doctores *Reſolutionem* exordiantur hac præfatiuncula; „ Infraſcripti viſo & examinato caſu cum „ Annexis. . . Nec non iis quæ de Eccleſia Ultra„ jectina in libro, cui titulus, BATAVIA SACRA, *ex* „ *authenticis & indubitatis, ut aſſeritur*, monumen„ tis afferuntur" & ubi pro more Juriſperitorum, ſignificant ſeſe indubitatam fidem monumentorum, quæ pro firmandis factis allegata ſunt, non aſſerere, ſed tantiſper ſupponere, iiſque ſuppoſitis (ut aſſeritur, inquiunt,) *Reſolutionem* ſuam ex principiis juris depromere: Quomodo igitur conſequens eſt, ut Doctores Librum iſtum monumentorum vocarint hiſtoriam *Sacram*, iſque iis viſus fuerit velut *ſacer textus & fides indubitata?*

Pergit autem & deinceps Papendrechtius maledicta & ludibria & calumnias jaculari in Doctores, quo famæ eorum & auctoritati detrahat. Sic p. 262. col. 1.

(1) pag. 71. & 72. (2) pag. 219. (3) quinque. (4) p. 220. (5) p. 14. col. 2. (6) p. 295.

col. 1. calumniatur, ſignaſſe eos conſultationem *ſub doloſa clauſula in ſignando adhibita*, *dum dicunt ſe ita cenſere*. SUPPOSITIS FACTORUM CIRCUMSTANTIIS: cum ante ſemeſtrium ſcripſiſſet Anonymus de iisdem Doctoribus, Eos *caute admodum & circumſpecte Reſponſum temperaſſe*, *adjecta ſubſcriptioni ſua modificatione illa*: SUPPOSITIS OMNIBUS FACTIS ET CIRCUMSTANTIIS, quod non dubitat ab iis factum *pro ea*, *qua viri illi pollere cenſendi ſunt Doctrina*, *integritate*, *veritatis ſtudio*, & *æqua rerum æſtimatione*?

Quis credat Papendrechtii prolixiorem hiſtoriam, & priorem iſtam Anonymam ex eadem penu, & ex eorundem virorum conſilio atque arbitrio prodiiſſe? Numquid *fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam*? Laudat tamen Papendrechtius (7). Anonymam hiſtoriam, tamquam *conatus* ſui *prodromam ac ſummam*. Quis item ferat hanc junioris hominis arrogantiam, qua Doctores Veteranos invadit?

Papendrechtius ferocit in Eſpenium.

IV. De Eſpenio nullam mentionem ſpecialem injicit Anonymus. Cæterum an errore vel ſtudio factum ſit, ut ille non *quinque* ſed *quatuor* Doctores (quaſi excluſo Eſpenio) excuſatione dignos videri diceret, neſcitur. Verum noſter Papendrechtius in hunc nominatim invehitur tamquam in omnium hominum peſſimum. En quædam calumniarum ſpecimina.

1. Traducit virum, (8) quaſi antea in opere ſuo, quod in *Canones* edidit, *ingenue* faſſus fuiſſet, Concilium Trullanum *non fuiſſe legitimum cœtum*; hodie vero in *Reſolutione* Doctorum illud habeat uti *Sanctam* & oecumenicam *Synodum*. Primum horum Papendrechtius Eſpenio falſo attribuit; alterum autem potius tribuendum eſt Patribus Univerſalis Synodi VII, & Romanis Pontificibus, qui jam olim Concilium illud Trullanum Sanctam oecumenicam Synodum appellarunt, uti videbimus DISQUISITIONE II. §. IV. Et hanc ipſam Synodum Papendrechtius non alio quam *Conciliabuli* nomine dignatur!

2. Audet de illo Doctore effutire (9), quod *antiquam Diſciplinam contemnat & conculcet*, cum nequaquam ignotum ſit, eum vel propterea jam pridem odium atque invidiam Adverſariorum incurriſſe, quod veterem Diſciplinam ſtudioſe ſemper inquiſierit atque defenderit.

3. Petulanter pronunciat Eſpenium (10) *larvam ſibi ipſi detraxiſſe & Eccleſiæ data opera indixiſſe Bellum*. Sed ſui dicti oblitus ſeipſum refutat tertia poſt pagina, dum ait: *Depromat Eſpenius animi ſui ſenſa*, *loquatur mentem ſuam*; *apertum bellum indicat Pontifici*: *Quid proficit illos* (Ultrajectenſes) *clam*, *occulte*, *latenter adjuvaſſe tot jam annis*? En, ſuperius deprædicat Doctorem *larvam ſibi detraxiſſe*, ſcilicet in ſua *Reſponſione Epiſtolari*, hic vero inſtat ut *depromat* adhuc *animi ſui ſenſa*: ibi illum *Eccleſiæ data opera indixiſſe bellum* in opere Typis vulgato; hic e contrario nondum id patere ſignificat, ſed rem adhuc geri *clam*, *occulte*, *latenter*. Quid cenſendum de homine ſuis paſſionibus adeo turbato, ut non videat ſe in tam atroci calumnia ſibi contradicere?

4. Hæc & ejusmodi plura ſparſim in Eſpenium profert Papendrechtius, atque jam pridem in eum ſimilia prolata fuiſſe ait accuſationum capita, præcipue ſcilicet quod a viginti jam & amplius annis conſpiraſſet adverſus Summum Pontificem, & ſcandaloſas in Patria acatholica commotiones aluiſſet: indignaturque hic adverſarius, Doctorem tam patienter egiſſe & hoc ipſum illi ad novi criminis reatum cenſet accumulandum: *Hæc ipſi*, inquit (1), *probro*, *vitio*, *pudori data fuerunt per impreſſos diu Libros tota Europa vulgatos*, *nec tamen mutatus eſt*; *imo nequidem a ſe culpam amovere conatus eſt unquam*.

Profecto qui in re nuper ſub omnium oculis geſta adeo impudenter calumniatur, omnem fidem perdat neceſſe eſt. Scitur enim, Deſirantium hujusmodi crimina adverſus innocentem doloſe & clam fabricata, confictis pequiter in hunc finem quam plurimis falſis inſtrumentis, objeciſſe; & poſt Eſpenii defenſionem in judicio legitimo ac contradictorio atrocinimæ calumniæ & perfidiæ reum declaratum & extorrem factum. (*a*) Poſt hunc Govarius calumniatus Eſpenium, juſta hujus defenſione interpoſita, apud magnum Conſilium Mechlinienſe condemnatus fuit, ejusque plura verba calumnioſa per ſententiam ejusdem Conſilii deleri juſſa ſunt. (*b*) Et poſt hæc non erubeſcit Papendrechtius ejusdem Civitatis Mechlinienſis Canonicus Doctorem jam ſemel & bis per ſententiam Judicum declaratum innocentem, nihilominus tamquam ſimilium criminum reum traducere, eique per apertam falſitatem exprobrare quod *nequidem a ſe culpam amore conatus ſit unquam*? Quod ſi Deo placuerit, ut Eſpenius non videatur famam ſuam negligere, poterit etiam calumniatorem hunc in judicio, ordinario convenire: ſed meminerit interim ille, publicum ſe eſſe aſſeclam aut Diſcipulum talis ſcholæ, in qua multi docuere, non eſſe peccatum mortale falſis accuſationibus ſuos adverſarios infamare. Attentius autem pro ſalute ſua conſideret, quomodo evadere poterit illud Apoſtoli, quod *neque Maledici regnum Dei poſſidebunt*. 1. Cor. VI. 10.

Papendrechtii parerga.

V. Sed miſſa iſta faciamus, licet enim horrendæ adeo accuſationes tam veraciter dicerentur in Doctores Lovanienſes, quam falſo ingeruntur, quid iſthæc perſonalia ad rem pertinent, ubi agitur de probando aut improbando jure quodam particularis Eccleſiæ? Quid terrifica verba in Doctores ſparſim conjecta ad elucidationem hujusmodi juridicæ Quæſtionis conferunt? Nimirum idonea ſunt ad procreandum fucum Lectori, & quaſi pulverem ſpargendum in illius oculos, ne victores certaminis ab iis qui turpiter victi ſunt queat diſcernere, ſed potius, prout paſſim eſt hominum indoles, pronunciet in favorem eorum qui audacius vocem extulerint.

Nihil igitur pro vindicanda æſtimatione & fama Doctorum Lovanienſium in hiſce Vindiciis adferemus, ne contentioſa disquiſitione ultro citroque de perſonis adhibita, ipſa *Reſolutionis* vindicandæ ſoliditas obſcuretur magis, & quibusdam quaſi nebulis involvatur. Neque etiam fortaſſe vindicatione opus eſt adverſus Papendrechtii ineptiſſimas declamationes in hoſce Doctores ſparſas; ac præſertim in Doctorem octogenarium, qui Deo largiente de ſcriptis aut actis coram orbe Catholico erubeſcere non debet.

Papendrechtii injuria in S. Hilarium.

VI. Sufficit Doctoribus hac in re, ſe haud meliores eſſe S. Hilario, qui vix mitiori modo (quod non ſine horrore dicimus) tractatur a noſtro Papendrechtio.

(7) Præfat. ſub finem. (8) p. 230. col. 2. (9) p. 342. col. 2. (10) p. 354. col. 2. (1) p. 354. col. 2.

(*a*) Vide infra, Parte V. n. I.

(*b*) Vide Tractatum cui titulus: *Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa D. van Eſpen*, *&c.* Tit. IV. Operum Eſpenii, p. 243. & ſeq. Edit. anni 1753.

drecbrio. Is eſt Sanctus ille Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, cujus ſanctitatem abhinc tot ſeculis ſolemni cultu veneratur Eccleſia.

Nota eſt contentio quæ inter ipſum & S. Leonem Papam ferbuit: illa eſto tunc temporis Papendrechtio, ſi tunc vixiſſet, potuiſſet fortaſſe injicere nebulas, ut ex cujus parte veritas & jura ſtarent, haud facile diſcerneret, & S. Leonis Magni in Hilarium dicta vera eſſe exiſtimaret; poſtquam tamen diſceptationum iſtarum nebulæ diſcuſſæ fuerunt, & divi Hilarii innocentia ſcriptoribus minime ea in re ſuſpectis probata, quis S S. Patrum amans ferat, in noſtri Papendrechtii libro S. Hilarium omni virtute eximium, ambitionis, mendacii, & in S. Sedem arrogantiæ palam & falſo accuſari? „ Peſſimo more, inquit Papendrechtius, (2) diſſimulavit Queſnellus. . . Hilarii Arelatenſis Epiſcopi Ambitionem, *ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicantis, & Projecto Epiſcopo hæredem viventi* ſubſtituere conati. Hic Hilarius ipſius „ quoque Beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuens, ut odium concitaret in Leonem, pro ſuo more mentitus eſt, Pontifici in animo eſſe, Cleri Provinciæ Viennenſis Privilegia peſſumdare atque evertere. Mendacium hoc ut refellat Pontifex" &c. Sic Papendrechtius inaudita petulantia perſtringit eximium illum Epiſcopum, quem ne nomine quidem Sancti appellare dignatur.

Aliter ſane loquuntur Cardinalis Baronius & poſt illum Severinus Binius, ob ſuum erga Romanos Pontifices ſtudium in hac cauſa fide digniſſimi.

Baronius enim ad Annum 445. ubi virtutes Hilarii incipit recenſere: ſic ait: „ licet creatus Antiſtes (Hilarius) jura ſuæ Eccleſiæ vindicaturus, „ plus æquo viſus ſit eſſe prolapſus: tamen cedens „ eo tandem pervenit culminis ſanctitatis, ut ore „ omnium meruerit commendari." Hæc profecto Baronii quam Papendrechtii de Sancto Epiſcopo modeſtiora ſunt dicta. Deinde ubi idem Baronius rem maturius perpendiſſet ad Annum 464. agens de ſimili contentione, quæ inter Hilarum Papam & S. Mamertum Viennenſem Epiſcopum exorta fuit, monet lectorem in fine: „ non mireris, inquit, Romanum „ Pontificem Hilarum adverſus Mamertum adeo vehementer inſurgere, Virum, ut declararunt eventa, ſanctitate inſignem: in his enim quæ contentioſi fori ſunt, perfacile eſt quemque decipi. Perſimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium „ eadem ferme ex cauſa acerrime invectus eſt. Quis „ neſciat ſæpe accidere, ut falſis accuſationibus & „ ſubreptionibus aures Pontificum repleantur, & cum „ putant agere quod juſtum appareat, exagitent innocentem?" Hæc Baronius, ſatis inſinuans innocentiam Hilarii.

Sed Severinus Binius aperte magis & aſſeveranter Tom. 2. Conc. parte 1. (3) in notis ad Epiſt. XI. Hilari Papæ in cauſa S. Mamerti, „ Quod itaque, inquit, adverſus hunc Mamertum ſanctitate „ inſignem Hilarus Pontifex hac Epiſtola quaſi alienam juriſdictionem illicite uſurparit, adeo vehementer inſurrexerit, non eſt mirum:" nempe quod ſæpe *falſis accuſationibus & ſubreptionibus aures Pontificum repleantur*: tum ſubdit Binius: „ quod „ accidit Leoni Pontifici Sanctiſſimo in Cauſa Hilarii „ Arelatenſis, qui Epiſt. 89. (4) *acerrime innocentem* „ *perſtrinxit*, Hilaro Pontifici in cauſa Mamerti acci„ diſſe potuit."

En Binius Baronii veſtigia premens innocentem Hilarium pronuntiat in ea cauſa, in qua Papendrechtius eum declarat ambitioſum, arrogantem, mendacem, iniquum.

Quid quod ipſe Sanctus Leo Papa poſt S. Hilarii mortem honorifice de illo locutus ſit, atque ita æſtimandus fervidiora dicta ſua tacite revocaſſe: acceſſit & totius Populi ad funus Sancti Viri acclamatio (5): *hæc*, inquit, *dies querelas injuſtæ imputationis perpetuo reſecavit*.

Hoc igitur animo Papendrechtii inſidere videtur principium, Epiſtolas Romanorum Pontificum pro ſua cauſa facientes, in cunctis apicibus ſuis ſortiri debere veritatem, aut Apoſtolicæ Sedis labefactum iri auctoritatem: quaſi ii, qui in illa Sede præſident, non poſſent umquam falſis accuſationibus & ſubreptionibus circumveniri, aut quodam animi fervore excedere; imo, quaſi ſemel ab iis pronunciata ſemper vera manerent, etiamſi ab ipſiſmet poſtmodum tacite retractata.

Quid igitur Papendrechtius dicturus eſt de Cauſa S. Cypriani, quem S. Stephanus Pontifex R. non dubitavit (6) *Pſeudo Chriſtum, & Pſeudo Apoſtolum & doloſum operarium dicere?* Non exiſtimarem equidem, eum Pontificis Stephani dicto nixum, quidpiam tale de Cypriano auſurum pronunciare; cum S. Auguſtinus Virum hunc tam dure a Stephano habitum propterea non deſpexerit, ſed e contrario ob hanc ipſam cauſam, in qua ſeſe ſupra modum prudenter modeſteque geſſit, ad cœlum uſque laudibus extulerit. Et quidem Romana Eccleſia S. illum Antiſtitem Carthaginenſem præ Stephano Papa in Canonem Miſſæ retulerit. Sed de his dictum ſatis, quamquàm adjungi poſſent hujuſmodi plurima.

Partitio harum Vindiciarum.

VII. Miſſo igitur, quæ in Ultrajectenſium cauſa adferuntur, factorum examine, quod relinquitur probo Lectoris judicio; miſſis quoque adverſariorum hac in parte invectivis, quæ ad quæſtionem minime pertinent; vindicanda atque ſtabilienda ſunt amplius fundamenta *Reſolutionis* Doctorum, quæ ab adverſariis impetuntur.

Dividemus autem has Vindicias in 3. DISQUISITIONES.

In prima monſtrabitur, poſt omnes Adverſariorum objectiones inconcuſſa manere fundamenta, quibus nixi cenſuere Doctores, Eccleſiam Ultrajectinam uſque ad hodiernum diem perſeverare in ſua dignitate Cathedratica, & gaudere omnibus juribus & privilegiis Sedis Metropolitanæ.

In ſecunda, Steenovium, & Rovenium, aliosque Antiſtites poſt ipſos, fuiſſe veros atque ordinarios Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectenſis.

In tertia, Collegium Presbyterorum, in Senatum Eccleſiæ Ultrajectenſis erectum, eſſe verum Capitulum Metropolitanum & etiamnum gaudere iiſdem juribus, quibus gaudent reliqua Capitula Cathedralia.

(2) p. 294. col. 2. (3) p. 431. (4) Al. 10. uti Papendrechtius eam citat. (5) In Vita S. Hilarii Auctore S. Honorato. (6) Epiſt. S. Firmil. inter Cyprianicas 75. in fine.

DIS-

Digitized by Google

DISQUISITIO PRIMA

In qua oſtenditur, Eccleſiam Metropolitanam Ultrajectenſem, ejuſque Cathedram poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum ſubſtitiſſe, & in hodiernum diem uſque ſubſiſtere.

§. I.

Quod Eccleſia conſiſtat in Paſtore & populo in fide Catholica adunatis.

Reſolutio Doctorum.

ECcleſiam Ultrajectenſem, etiam poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, minime collapſam fuiſſe demonſtrarunt in ſua *Reſolutione* Doctores Lovanienſes hoc nixi fundamento; „ Certum eſt, *inquiunt*, quod licet Eccleſia aliqua per Barbarorum incurſionem, aliaque occaſione amittat materialia templa, ad divinum cultum publice celebrandum exſtructa, nec non media temporalia in ſuſtentationem Miniſtrorum jam pridem relicta eripiantur; quin & omnibus juribus honorificis & prærogativis ſpolietur, nihil tamen de ratione veræ Eccleſiæ amittat: ſi modo *Plebs una cum Paſtore in fide Catholica* & communione cum cæteris Eccleſiis, ac ſignanter ipſa Romana Eccleſia *adunata* perſeverat.

„ Quis enim dubitat, *pergunt Doctores*, ſub perſecutione Tyrannorum Eccleſias particulares veram Eccleſiæ rationem habuiſſe, omnique poteſtate ac juriſdictione ſpirituali ad directionem & regimen animarum neceſſaria fuiſſe inſtructas, tametſi ea perſecutione durante, nec templa materialia ad celebrandos publicos conventus, neque bona temporalia ipſis habere liceret, nec prærogativis aut juribus honorificis gauderent, utpote ad veram & eſſentialem Eccleſiæ rationem nequaquam requiſitis: ” Hæc Doctores in ſua *Reſolutione*: ubi per prærogativas & jura honorifica intelligunt ea, quæ poſt pacem, per Imperatores Chriſtianos Eccleſiæ redditam, ad exteriorem quemdam ſplendorem illam evexerunt.

Ex iis autem tamquam indubitatum concluſerunt, Eccleſiam Ultrajectenſem, talibus licet, quales modo commemoratæ ſunt, adverſitatibus jactatam, minime collapſam fuiſſe, cum ſæviente perſecutione ingens lateque per Bataviam diſperſa multitudo Fidelium Paſtoribus ſuis adunata Catholicam fidem ſervarit, atque in hodiernum uſque diem ſervet illibatam.

Quinimo jure optimo concludere potuiſſent Doctores, hujuſmodi Eccleſiam non ſolum non interiiſſe, ſed e contrario fidei conſtantia, jactura bonorum temporalium, ac fuſo pro Catholica Religione ſanguine, redditam longe illuſtriorem.

S. Cypriani Sententia.

II. Fundamentum iſtud, quo Doctores nixi dixerunt, Eccleſiam Ultrajectenſem etiamnum ſubſiſtere; *Si modo Plebs una cum Paſtore in fide Catholica adunata perſeverat*, ex S. Cypriano (1). hauſerant, definiente, quod Eccleſia ſit Sacerdoti Plebs adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens.

Objiciunt quidem Adverſarii, quod Cyprianus, ubi Eccleſiam dicit Sacerdoti plebem adunatam & Paſtori ſuo Gregem adhærentem, per *Sacerdotem* & *Paſtorem* intelligat *Epiſcopum*. In Eccleſia autem Ultrajectina, poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, nullos ſediſſe Epiſcopos, ſed nec ullos ſedere potuiſſe. Ex quo conſequens eſſe volunt, Eccleſiam Ultrajectenſem interiiſſe, vel ſaltem, uti alibi loquuntur, ejus confractam eſſe Cathedram.

Falſum vero id eſſe, quod in Eccleſia Ultrajectenſi, poſt mutatum Regimen, Epiſcopi nulli ſederint Disquisitione II. monſtrabitur.

Deinde quod *S. Cyprianus* per Sacerdotem & Paſtorem, cui Plebs ſit adunata, principaliter, intelligat Epiſcopum, verum quidem eſt: ſed & hoc fateri nos oportet, S. Patrem ibidem loqui de perfecta Eccleſia, non autem de viduata.

Nec enim ſi Epiſcopus infirmus, aut abſens, aut mortuus ſit, illico dicenda erit Eccleſia interiiſſe, aut illius confracta Cathedra; ſed Paſtoris ſui Primarii miniſterio pro parte orbata, vel prorſus *viduata*: quæ proinde vere adhuc perſeveret, etiamſi illi ad perfectionem quidpiam deſit.

Quare idem *Cyprianus* alibi ad *Lapſos* ſcribit, (2) quod Ecclesia non in ſolo Epiſcopo & Plebe, ſed in Episcopo et Clero & *in omnibus ſtantibus ſit conſtituta.* Mortuo namque Epiſcopo, deficit quidem primarius Sacerdos & Paſtor, ſed Clerus ſeu Sacerdotes, & Paſtores inferiores pergunt Gregem paſcere, & vices defuncti Epiſcopi ſupplere.

Certe ipſe *Cyprianus* agnovit adhuc vere ſubſiſtentem Eccleſiam Romanam, dum ſublato illi per Martyrium Pontifice *Fabiano*, literas ſuas direxit ad *Clerum Romanum*, qui Sede vacante viduatam Eccleſiam paſcebat & dirigebat.

Doctrina & exemplum S. Ignatii Martyris.

III. Idipſum luculenter eruitur ex Apoſtolicis illis Epiſtolis *Ignatii* Martyris, ex quibus *S. Cyprianus* doctrinam hauſit quam de unitate Eccleſiæ protulit. Nam S. Ignatius in iis inceſſanter monet fideles, quod *ſubjecti* eſſe debeant *Epiſcopo ut Jeſu Chriſto*, & *Presbyterio ut Apoſtolis*; (3) quinimo *Epiſcopo ut Gratiæ Dei*, & Presbyterio *ut legi Jeſu Chriſti.*

Ut mirum non ſit, eundem S. Epiſcopum cum ad Martyrium duceretur, Eccleſiam ſuam Antiochenam Presbyteris ſeu inferioribus Paſtoribus commendaſſe paſcendam regendamque: „ *Presbyteri*, inquit, *paſcite Gregem* qui inter vos eſt, donec Deus deſignaverit eum, qui Principatum in vobis habiturus eſt: Ego enim jam immolor &c.

Defuncto igitur Epiſcopo, Eccleſia quidem Principali ſuo Miniſtro orbata eſt, ſed non eſt omnino ſine Paſtore, cum Presbyteri inferiores etiam miſſi ſint qui Gregem paſcant, & quibus fideles ſubjecti ſint *ut legi Jeſu Chriſti.*

Doctrina Chriſti.

IV. Doctrina iſta SS. Patrum doctrinæ Chriſti plane

(1) Epiſt. 69. Edit. Rigaltii al. 66. (2) Ep. 27. (3) Ad Trall. n. 2. &c. (4) Ad Magn. n. 2.

plane conſona eſt: Nam non ſolum de Apoſtolis ſed & de 72. Diſcipulis, quos miſit Dominus, præcepit: (5) *Qui vos audit, me audit.* Notum autem eſt, Epiſcopos Apoſtolorum, Presbyteros vero 72. Diſcipulorum eſſe ſucceſſores, ut non tantum iſtis, ſed & his ex Chriſti præcepto fideles ſeſe ſubditos eſſe debere intelligant.

Teſtimonium Congregationis de propaganda.

V. Quod vero in Eccleſia Ultrajectenſi permanſerint veri Parochi & Paſtores, qui fideles illius Eccleſiæ Sacramentorum adminiſtratione, ac verbo Dei paſcerent, probatum viderunt, & in ſua *Reſolutione* exhibuerunt Doctores ex ipſo Decreto Congregationis Cardinalium *de propaganda fide* dato 30. Maji 1656. quo edicitur, „ Impoſterum non licere quovis prætextu Capellanis ſeu Sacerdotibus Oratorum quorumvis Principum Sacramentalia adminiſtrare, ſeu confeſſiones audire præterquam, dictorum Oratorum, aut eorum conſanguineorum aut familiarium domi degentium, cum obligatione ſuis loco & tempore tradendi notulam prædictarum Adminiſtrationum *Parocho Loci*, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio (6)

Perſtitit igitur poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum Eccleſia Ultrajectenſis, cum ſecundum hoc Decretum Congregationis Cardinalium fidelis ibi grex perſeveravit adhærere *Parocho* ſuo ſeu Paſtori.

Teſtimonium Papendrechtii.

VI. Sed & ipſe Papendrechtius Decreto memoratæ Congregationis, nec non *Reſolutioni* Doctorum hac in parte conſonat: „ ultro concedimus, *inquit*, (7) in Eccleſia Ultrajectina, etiam poſt mutatum Religionis ſtatum, *populi magnam partem perſtitiſſe in fide Catholica*, in unitate & communione cum Sede Romana, fatemur inſuper tam in civitate quam in ditione Ultrajectina populum per varias *Parochias* eſſe diſperſum cum ſuis reſpective Presbyteris tamquam *veris Paſtoribus*" &c.

Quid ergo Papendrechtius, ut ſeſe extricet? *Parochus*, inquit, (8) *& populus conſtituunt quidem Eccleſiam Parochialem, ſed Cathedralem efficere non valent.* Aſt Reſponſum hoc ad præſentem Quæſtionem non pertinet, cum neque Doctores in ſua *Reſolutione* dixerint, neque ullus umquam vel cogitaverit, Eccleſiam Parochialem ſtatim per ſe effici Cathedralem. Probe enim noverunt, Sedem Epiſcopalem erigi debere ſive per legitimum aliquod Decretum, ſive per Epiſcopi huic particulari Eccleſiæ incardinandi conſecrationem.

Sex argumenta Papendrechtii adverſus Cathedr. Eccl. Ultraj.

VII. Quod itaque Eccleſia Ultrajectenſis habeat veram rationem Eccleſiæ, quodque in ea jam olim erecta fuerit Sedes Epiſcopalis utrimque convenitur: eique vel hoc ipſum ſufficit, ut conſtet huic Eccleſiæ deberi proprium Epiſcopum, prout & DISQUISITIONE 2. § 1. oſtenditur; atque adeo nullatenus confractam eſſe Cathedram Ultrajectinam, quæ jam olim erecta fuit & tot ſeculis perſtitit non aliam ob cauſam, quam quod ratio Eccleſiæ illic olim formatæ, & tanto tempore Dei munere continuatæ, id exigeret.

Quidnam ergo jam apud Papendrechtium impedit, quo minus eadem hæc Eccleſia hodiedum gaudeat dignitate ſua Cathedratica?

Nempe 1. Quod Eccleſia illa orbata ſit externo Divini cultus ſplendore, qui nunc temporis ad eſſentiam Eccleſiæ Cathedralis requiratur.

2. Quod illius Eccleſiæ Antiſtes, cæterique miniſtri non poſſint congrua majeſtate fulgere.

3. Quod in ea nequeat contentioſa tribunalis Eccleſiaſtici juriſdictio exerceri.

4. Quod illa Cathedra diu vacarit ſine ſpe fore ut impleatur, refragantibus Moderatoribus Acatholicis.

5. Quod Ultrajectenſis Eccleſia per Clementinam, *in Pleriſque*, redacta ſit ad nudam Miſſionem.

6. Denique quod Rom. Pontifex, pro ſupremo ſuo arbitrio, & ex plenitudine poteſtatis ſuæ Cathedralitatem ejus extinxerit.

Adverſus ſex iſta argumenta Reſolutionem Doctorum totidem ſequentibus §. §. vindicabimus.

§. I I.

Eccleſia Cathedralis, non indiget externo ſplendore.

Opinio Anonymi & Papendrechtii.

I. Inter palmaria argumenta, quibus probare nituntur adverſarii Eccleſiam Cathedralem Ultrajectenſem interiiſſe, centies hoc repetunt, quod per revolutionem Regiminis & mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, iſti Eccleſiæ erepta ſint pleraque adminicula exteriora, quæ ad externum ſplendorem faciant.

Nempe, ait Anonymus, (pag. 189.) „ Jam ante obitum Friderici Schenckii Archiepiſcopi Ultrajectenſis, qui incidit in annum 1580, Acatholicis in ea urbe rerum potientibus, Templorum aræ everſæ erant, Templa ipſa clauſa & ſeveriſſimis legibus interdicta quæcumque Catholicæ Religionis munia, quin etiam publica illius ſigna, in Sacerdotum, Monachorumque veſtibus. Mortuo autem Schenckio ad calamitatum cumulum acceſſit Eccleſiarum partim demolitio, partim prophanatio; ædium Archiepiſcopalium in uſum Prætoris Urbani deſtinatio; Proventuum Eccleſiæ Metropolitanæ facta Acatholicis aſſignatio; Præbendarum Capitularium vetita Sacerdotibus orthodoxis adeptio, omniſque Catholici ritus edita proſcriptio" & eadem ferme recitat Cornelius Hoynck van Papendrecht in Hiſt. prolixiore art. VI. ſub finem.

Ex quibus concludit Anonymus (p. 190.) Eccleſiam iſtam Cathedralem interiiſſe: hoc igitur ſtatu, inquit, quis dubitet pronuntiare, Metropolitanam Eccleſiam Ultrajectinam, ejusque Cathedram, ſi non habitu, at certe actu, jam tum concidiſſe, ſique non penitus extinctam, titulo ſcilicet manente, tamen *vitali quacumque vi & officio fuiſſe deſtitutam*?

Adverſus hujusmodi objectiones *Reſolutioni* Doctorum vindicandæ opus non eſt diſcutere particularia facta, quæ Eccleſiam Ultrajectinam concernunt, quousque nimirum & quamdiu exteriora hæc adminicula in ea Eccleſia defecerint. Neque opus eſt hic commemorare Catholicæ Religionis Ritum cum Sacris ædibus ſans bene conſervatum fuiſſe in ea Metropoleos hujus parte, quæ in Ducatu Clivenſi ſita eſt, in reliquis autem locis poſtquam ſemel ſedatæ turbæ fuerunt, non minori ſplendore, aut ſaltem decore hodiedum celebrari, quam ſub ditione Principum Catholicorum; ſufficit demonſtrare, quod licet temporales hæ ærumnæ multo amplius diuiusque in Eccleſiam Ultrajectinam graſſatæ fuiſſent, quam ab adverſariis enarratur, attamen ne mini-mus

(5) Luc. X. 16. (6) Extat hoc Decretum in Batavia ſacra parte 2. fol. 462. (7) p. 226. col. 1. in fine. (8) Ibid.

mea quidem gradus dignitatis vitalis officii eidem Eccleſiæ ejusque Cathedræ deceſſiſſet.

Eccleſia primitiva non indiguit externo ſplendore.

II. Quis enim Chriſtiana Religione rite imbutus in eam ſententiam duci poſſit, Eccleſiam Cathedralem actu concidere atque vitali quacumque vi & officio deſtitui, propterea quod jam illi non ſuppetant exteriora hæc adminicula, quibus dum tribus primis ſeculis caruit, tunc vel maxime floruit viguitque? An ſine illis adjumentis temporalibus fundari potuit Eccleſia & propagari, & absque illis ſubſiſtere non poterit? An non tunc vel maxime reſplenduit, quando bonis ſpoliata, ædibus pulſa, furtim, noctu, cryptis atque ſpeluncis ſacros Conventus agebat? in ipſis carceribus ſacra myſteria offerebat? Quando mundi ludibrio atque tormentis expoſita totum ſplendorem ſuum mutuabat a puritate Fidei ac Martyrii purpura? Quando omnes illius Divitiæ in ſumma ejus paupertate erant ſitæ; totus vigor in ſanguine Crucifixi, ſummumque gloriæ culmen mori pro Chriſto?

Hunc Eccleſiæ naſcentis ſtatum fuiſſe teſtatur ſeculo III. Dionifius Alexandrinus (1) narrans ea quæ oculis conſpexit, & in quibus ipſe partem habuit: „ cum, *inquit*, ſoli ab omnibus fugaremur „ atque opprimeremur, nihilominus tunc quoque „ feſtos egimus dies; quivis denique Locus, in „ quo varias ærumnas ſingillatim pertulimus; ager, „ inquam, ſolitudo; navis, ſtabulum; carcer, in„ ſtar Templi ad ſacros Conventus peragendos „ fuit."

Unde recte intulerunt Doctores, quod nec Templa materialia ad celebrandos publicos Conventus, nec bona temporalia, nec aliæ externi ſplendoris prærogativæ requirantur ad veram rationem Eccleſiæ Cathedralis, quandoquidem tribus primis ſeculis tot illuſtres Cathedræ absque hujusmodi prærogativis erectæ fuerint, & tam diu perſtiterint.

Aliud eſt ſecundum Papendrechtium de moderna Eccleſia.

III. Reponit Papendrechtius, diſtinguenda eſſe „ tempora. Reſpondemus, *inquit*, (2) id plane „ primis ſeculis neceſſe fuiſſe, id ſaltem ita viſum „ Eccleſiæ Univerſalis Conditori . . . ſed eadem „ voluntate divina res mutata eſt in melius:" & „ *paulo ſuperius*: (3) „ Primitiva Eccleſia . . . . „ debuit irruere in enſes, ferrum, ignem . . . . „ verbo oris & pauperie ſimul pugnandum ipſi fuit: „ per anguſtias, oppreſſiones quaſi per totidem gra„ dus eniti debuit, conſcendere, atque contingere „ illud culmen gloriæ, honoris & imperii, quod di„ rigente Domino, ſeris temporibus erat reſerva„ tum, in quibus ſuum eſt conſecuta ſplendorem, „ quem externum vocabimus."

Poſtquam autem hæc præmiſit autor, nequaquam tamen auſus fuit inferre, quod Eccleſia, adepto ſemel illo culmine gloriæ & ſplendoris externi, non potuerit deinceps ſine eo ſalva conſiſtere, ſed *quod hoc nequaquam decuerit*.

. . . „ E contrario, *inquit*, (*pag.* 223. *col.*, 1.) „ Sedes Ultrajectina fundata fuit & bonorum tem„ poralium ſubſidio, & ſecularis Dominii acceſ„ ſione aucta, idque illo tempore, cum utrumque „ adminiculum, non utile tantum ad propagandam „ fidem, ſed neceſſarium viſum eſſet, cum Paga„ nis annuntianda Crux Chriſti, imperio & poteſ„ tate ſeculari juvanda foret." Ablatis autem externis illis adminiculis vult Papendrechtius Eccleſiam illam Cathedralem *interiiſſe*.

Diſcrimen inter Synagogam & Eccleſiam.

IV. Sed quantopere hæc a vero aberrent, facile perſpiciet quicumque noverit diſcrimen facere inter Synagogam & Eccleſiam. Nempe Judæis promittebatur terrena proſperitas; Chriſtianis autem cœleſte Regnum. Eccleſia Chriſti per anguſtias, oppreſſiones, perſecutiones quaſi per totidem gradus eniti debet, conſcendere atque attingere illud culmen gloriæ, honoris & imperii, non ſuæ peregrinationis tempore obtinendum, ſed quod cœlo & æternitati eſt reſervatum. Intermiſcet quidem in hoc mundo providus ac benignus Pater proſpera adverſis, quæ alternis vicibus invicem ſuccedant; ut nimirum inter medias tribulationes quandoque fideles reſpirent; ſed tot tantæque ſecundum Chriſti Domini promiſſa, ad finem usque & conſummationem ſeculi, Eccleſiæ accidunt in hoc mundo adverſitates & preſſuræ, ut intercurrentia quandoque gaudii & honoris momenta quaſi evaneſcant. Si in ſcriptis Propheticis & novi Teſtamenti Paginis quidpiam de Eccleſiæ Militantis gloria prædicatur, id totum Chriſtianus Lector refert ad ſpiritualem ſplendorem. Navicula Petri fluctibus jactatur quoadusque portum attingat; nec poteſt Eccleſia ad cœlum evehi, niſi intumeſcentibus adverſitatum fluctibus attollatur. Eccleſia Templum eſt, quod dum hic conſtruitur, mundo ſqualidum apparet, tunſionibus ac preſſuris præparantur lapides, donec conſummatum ædificium, ſplendore æterno eniteſcat. Fundamentum ejus eſt Chriſtus, præter quod nemo aliud poteſt ponere. Fide in Jeſum Chriſtum roboratur & ſtat. Poteſt particularis Eccleſia collabi & interire, quia a Fide poteſt deficere; ſed collabi & interire non poteſt quamdiu fidelis Grex Paſtoribus ſuis manet in fide Catholica adunatus: neque poſſunt perſecutiones eam ſpoliare juribus ac bonis ſpiritualibus, quibus illam Chriſtus dotavit, quamdiu non poſſunt eam ſpoliare fide, qua Chriſto inhæret.

Fatemur libenter, quod pax & proſperitas Eccleſiæ Templaque materialia & bona temporalia totidem ſubſidia illi ſint, dirigente Domino; ſed & certum eſt, quod perſecutio, anguſtia, paupertas, eodem Domino operante, Eccleſiam vel maxime promoveant ad regnum cœlorum. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Æque in adverſis ac in proſperis agendæ ſunt gratiæ Domino. Gaudemus Baſilicas eſſe exſtructas & decenter ornatas; ſed cavendum nobis eſt, ne more Judaico, bonis iſtis ita affixi adhæreamus, ut ſine illis Eccleſiam ſubſiſtere amplius non poſſe putemus. Certe S. Hieronymus externum ſplendorem ad veram Eccleſiæ rationem nequaquam neceſſarium eſſe exiſtimavit, cum dixit; (4) „ Tunc ſane & purpura & aurum probabantur „ a Domino, quando Sacerdotes hoſtias immolabant, „ & ſanguis pecudum erat redemptio peccatorum. „ Nunc vero cum paupertatem Domus ſuæ pauper „ Dominus dedicavit, cogitemus Crucem ejus, & „ divitias lutum putabimus."

Brevis pax & proſperitas ſub Conſtantino Magno Imp.

V. Putat Papendrechtius, anguſtias, oppreſſiones, perſecutiones, pauperiem, totidem gradus fuiſſe, per quos Eccleſia eniteretur, conſcenderet atque contingeret illud in hoc mundo culmen gloriæ, honoris & imperii, ex quo non eſſet lapſura deinceps.

(1) Apud Euſeb. Valeſii l. 7. hiſt. c. 22. (2) p. 223. col. 2. (3) p. 222. col. 2. (4) Ep. 2. ad Nepotianum.

ceps. Sed non dubito, quin ſtatim omnibus pateret ſtupenda hæc Papendrechtii hallucinatio, ſi fixiſſet epocham temporis, quo Eccleſia ad iſtud culmen externi ſplendoris pervenerit.

Numquid culmen iſtud gloriæ aſſignabimus potiſſimum ſeculo IV., quando Conſtantinus Magnus Imperator fidem Chriſti amplexus, illico reddi juſſit Eccleſiis Catholicorum bona pridem ipſis erepta, pacem reddidit Eccleſiæ, ampliſſimas divitias in ejus ſinum effudit, celſiſſimas Baſilicas erexit, Sanctuaris donis magnificis ditavit, Stabulum Bethleëmiticum ac reliqua loca terræ ſanctæ, quæ tribus ſeculis aut in pulvere abſconſa aut profanata jacuerant, ſuperbiſſimis Templis condecorantur; in diademate Principum Crux Chriſti refulget; cicatrices Confeſſorum mundus exoſculatur, ex univerſo orbe in unam Synodum congregantur Antiſtites; Romæ & alibi magnifica Templa eriguntur; Conſtantinopolis ædificatur, & ad dignitatem ſecundæ Sedis evehitur. An putet Papendrechtius umquam magis gloriatam atque lætatam fuiſſe Eccleſiam, quantum eſt ex parte temporalis ſui ſplendoris, quam primis iſtis Conſtantini Magni temporibus, quando teſte Euſebio (5) *cunctis velut Divino munere infuſa lætitia fuit, maxime videntibus ea loca, quæ paulo ante impiis Tyrannorum machinis fuerant deſtructa, redviva conſtructione clariora, & celſiora conſurgere Templaque excelſa pro humilibus Conventiculis elevari.*

Perſecutio ſub Conſtantio.

VI. Sed iſte tantus Eccleſiæ ſplendor poſt momentum quaſi temporis diſparet; a perſecutione Gentilium liberata, exigua reſpiratione mediante, incidit in perſecutionem æque ſævientem hæreticorum.

Sub ipſo Conſtantini filio Conſtantio, quem S. Hilarius Antichriſti nomine appellavit, ex Sedibus ſuis exturbantur Catholici Antiſtites, exilio mulctati & ad metalla damnati. Armata manu ab Arianis Epiſcopis occupantur Baſilicæ. Fideles qui iniquis non parent, bonis, privilegiis, honoribus ſpoliantur: Quinimo verbera & carceres, & famem & ſitim, mortemque ipſam ſubire coguntur. (6).

Hæc perſecutio circa medium ſeculi IV. univerſis prope Eccleſiis externum ſplendorem ita abſtulit, ut in obitu Conſtantii ad annum 362. eminentiores Eccleſiæ, Alexandrina, Antiochena, Conſtantinopolitana, aliæque ab Arianis Epiſcopis detinerentur, & vix unus Antiſtes Catholicus, qui puram fidem ſervaſſet, in ſede ſua pareret, omnes pene exularent, aut depoſiti toto orbe latitarent. Denique Liberius, poſt lapſum ad ſe reverſus, ſeſe debeţet, uti exiſtimant, in Cryptis & Cæmeteriis ſubterraneis quæ in ambitu Romanæ urbis erant, abſcondere.

Notatu digna eſt admonitio S. Hilarii, quam ad omnes Catholicos, ac præſertim Mediolani commorantes, direxit, in libro *contra Auxentium*. Is erat Epiſcopus Arianus, qui illius urbis Eccleſiam occuparat, favente Valentiniano Imperatore, qui & S. Hilarium Mediolano abſcedere juſſerat. Hortatur fideles ne nimio Eccleſiæ parietum amore abripi ſeſe ſinant: *Unum moneo*, inquit n. 12., *cavete Antichriſtum* (id eſt Auxentium) *male enim vos parietum amor cepit; male Eccleſiam Dei in tectis ædificiisque veneramini; male ſub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt in his Antichriſtum eſſe ſeſſurum? montes mihi & Sylvæ & Lacus & Carceres & Voragines ſunt tutiores.*

Sub Juliano Apoſtata.

VII. Conſtantio ſucceſſit perſecutor terribilior Julianus Apoſtata. Hic caſſavit Decreta Conſtantini Magni, quæ fuerant in favorem Catholicorum lata; lege vetuit ne Chriſtiani Literas humaniores diſcerent aut docerent; abegit Epiſcopos cum Clericis, ne fideles ullo Religionis exercitio gauderent; coëgit, illatis ſubinde tormentis, tradi ſibi theſauros Eccleſiarum, oblationes: vaſa Sacra; Altaria evertit, Templaque expoliavit, profanavit, clavis occluſit, aut igne combuſſit. (7)

Donatiſtæ.

VIII. Eodem tempore, quo Julianus perſequebatur Eccleſias, præſertim orientales, Donatiſtæ devaſtabant Africanas. Nam ubi impetrarant ad an. 362. ab Apoſtata Reſcriptum, quo ſedibus ſuis reſtituebantur, armata manu occupant Baſilicas; eas fuſo Catholicorum ſanguine, profanant: confringunt Altaria, vel, tamquam polluta eſſent, auferunt vel deradunt; frangunt calices, & Sanctum Chriſma abjiciunt; mittunt Ethnicos Miniſtros qui Fidelibus eripiant Sacros Codices, cogantque eos vaſa Sacrificii, velamenta, lintea, pallas tradere; dominantur Cæmeteriis, neque ſinunt in iis ſepeliri Catholicos; aliaque plura faciunt, quæ religioſus horror cohibet recenſeri. (8)

Perſecutio ſub Valente.

IX. Poſt Juliani interitum, paululum interquievit Eccleſia ſub Joviano & Valentiniano Imperatoribus. Gratianus quoque Auguſtus Valentiniani filius Nicænam fidem in occidente protexit, dum illius frater Valens eam in oriente horrendis machinis impugnabat & devaſtabat. Sed poſtquam hic perierat, ad ſedes ſuas revocati ſunt Antiſtites Catholici, magiſque ac magis tunc reſtituta fuit Eccleſia ſplendori, quem ſub Conſtantino Magno habuerat. (9)

Proſperam hanc ſortem gratulamur Eccleſiæ, & Largitori Deo grates rependimus: ſed audi interim Chryſoſtomum, (10) qui circa hæc tempora floruit: „ Cum in Imperatorium Thronum conſcendit, „ *inquit*, qui nobiſcum in fide ac Divinitatis opi„ nione conſentit, hic ſegniores efficiuntur Chriſ„ tianorum res, nedum humanis honoribus ſtabi„ liuntur. Rurſum cum aliquis impius Imperator „ regnat, qui nos undique urget, qui nos infinitis „ malis exercet, tum Religio noſtra *viget*, & am„ plius *inclareſcit*." Procul ergo ſecundum hunc Sanctum Patrem abeſt, ut Eccleſia ob Dominatum Magiſtratus Acatholici, calamitateſque, quæ illum comitari poſſent, a dignitate ſua neceſſario *concidat*, & vitali quacumque vi & *officio* deſtituatur, ut vult adverſarius.

Romanæ Urbis excidium ſub Alarico.

X. Poſt modicum pacis & ſplendoris, quem diximus, ſucceſſit turbatio & caligo, nempe in initio V. ſeculi ſub Honorio Auguſto. (1) Tales ſuper Romam irruerunt anguſtiæ, quales olim acciderunt urbi Hieroſolymitanæ. Obſeſſa ab Alarico Gothorum Rege obſidionem (anno 408.) redimit auro ſuo cunctiſque theſauris ac pretioſis mobilibus. Agnoſcit pro Imperatore ſuo Attalum natione Gentilem, Arianorum amicum; hic creat Tertullum Ethnicum hominem Conſulem Romanum. Subſequitur mox ſecunda

(5) L. 9. hiſt. c. 10. (6) Vide Tillemont, des Ariens art. 27. 52. 55. 103. (7) Till. perſecution de Julien art. 7. 8. 29.
(8) Till. des Donatiſtes art. 53. 54. 55. (9) an. 371. Till. des Ariens art. 115. 117. 123. (10.) Lib. de S. Babyl.
(1) Till. hiſt. des Emp. T. 5. part. 3. art. 32. 36. 41.

cunda vel tertia obſidio, in qua periit prius fame quam gladio, dum viri mutuas carnes, & matres proprios devorabant infantes. Capitur Roma, (an. 410.) univerſis divitiis ſpoliatur, ſuorum Civium facta ſepulchrum, reliquis autem qui internecionem evaſerant, in omnes regiones diſperſis. *Orbs inclyta & Romani Imperii Caput*, inquiebat S. Hieronymus, (2) *uno hauſta incendio... in cineres ac favillas ſacræ quondam Eccleſiæ reciderunt.*

Objiciet fortaſſe Papendrechtius, hanc fuiſſe ruinam Gentilis Romæ non Chriſtianæ: in cineres & favillas tunc concidiſſe Capitolium Jovis & omnia quodammodo Gentilium idola; Deum puniviſſe Romam perſecutricem Martyrum ſuorum, & Sanctorum ſuorum ſanguinem vindicaſſe; Alaricum, Deo agente, pepercisſe omnibus, qui ſeſe Chriſtianos dicerent, iisque aſylum aſſignaſſe Baſilicas SS. Petri & Pauli, ad quas etiam ſolemniter deferri juſſerit vaſa pretioſa, quæ ad illas pertinere dicerentur, atque adeo Deum tunc potius exhibuiſſe triumphum Eccleſiæ ſuper gente Idolatrica. (3)

Hæc ſi Papendrechtius objiciat, fatemur illum hac vice a vero non aberrare; nam in iſto Urbis Romanæ excidio, uti erudite explicat Boſſuetius: pro parte completæ fuerunt prædictiones Apocalypticæ de myſtica *Babylone & muliere fornicaria, quæ circumdata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide pretioſo & margaritis, ebriaque de ſanguine Sanctorum, & de ſanguine Martyrum Jeſu*, tunc tandem ſpoliata fuit, proſtrata atque damnata; Triumphum agente Eccleſia Chriſti.

Verum una admittere cogitur Papendrechtius illum Eccleſiæ Triumphum adeo non pertinuiſſe ad externum ſplendorem, & temporalem proſperitatem, ut potius vel tunc maxime lugubri illo caſu Deus Eccleſiam ſuam voluerit edoctam, quam parvi pendenda forent terrena omnia, quæ exterius parent, & per quantas tribulationes enitendum eſſet ad cœleſtem atque immarceſſibilem ſplendorem; non cogitabant tunc aliud Sancti Viri, inter quos erat Hieronymus, niſi præ foribus eſſe diem Domini, in quo cuncta eſſent igne conflagratura ac diſſolvenda, quamquam dies ille nondum eſſet tam prope, ſed adhuc ſemel vaſtanda foret Roma a Genſerico Vandalorum Rege an. 455; & ſeculo VI. iterum, ac terón a Totila, an. 546. & 549.

Perſecutio Vandalica, item Iconoclaſtarum.

XI. Iiſdem quoque ſeculis V. & VI. fuerunt Africanæ Eccleſiæ perſecutione Vandalica horribiliter quaſſatæ; de qua erit occaſio dicendi §. 5. Seculo VIII. vaſtavit Eccleſiam Conſtantinopolitanam perſecutio Iconoclaſtarum, quando pulſis Catholicis Epiſcopis, alii in eorum Sedes intruſi fuere. Patrimonia S. Petri Fiſco addicta, inter fideles alii carcere aut exilio, alii membrorum mutilatione aut morte multati. Acceſſit & Decretum 338. Epiſcoporum ſub Conſtantino Copronymo, an. 754. quo damnabantur imagines, & cunctis Præſulibus præcipiebatur ſub pœna depoſitionis, ultra pœnas a legibus imperatoriis conſtitutas, ne imagines in Templis collocarent.

Septem igitur ſeculis multiplices oppreſſiones, anguſtias, perſecutiones perpeſſa eſt Eccleſia, & nihilominus nemo intellexit confractas tunc fuiſſe tot Sedes Epiſcopales, quas tyrannis oppugnavit; aut ſi Papendrechtius propterea velit fuiſſe confractas, doceat, quis ille tandem fuerit R. Pontifex, qui eas iterum erexerit, aut quinam Epiſcopi neceſſe exiſtimarint ad Pontificem habere recurſum, ut eas denuo ac toties quoties confractæ fuerint, erigeret, atque in iis novi poſſent collocari ac præſidere Antiſtites.

Secundum Papendr. videtur Eccleſia apicem ſplendoris attigiſſe ſeculo VIII. aut IX.

XII. Aſt fortaſſe ſecundum Papendrechtium, pag. 223. col. 1. nondum VII. ſeculo fuerat Eccleſia ſummum gradum aſſecuta externi ſplendoris, ex quo numquam caſura eſſet. Et certe „ Sedem Ultrajectinam fundatam fuiſſe, *ait ipſe*, & bonorum temporalium ſubſidio, & ſecularis Dominii acceſſione auctam, illo tempore „ (id eſt circa ſeculum VIII.) „ Cum, *inquit*, utrumque adminiculum, non utile tantum ad propagandam fidem, ſed neceſſarium viſum eſſet, cum Paganis annuntianda Crux Chriſti, imperio & poteſtate ſeculari juvanda foret. „

Hanc Papendrechtius opinionem hauſerit, ex eo quod Carolus Magnus novi imperii inſtaurator ad an. 800. Pontifices Romanos ad Majeſtatem temporalem evexerit, ex quo non amplius deceret, ſi fides Papendrechtio (pag. 222. col. 2.) *Serenitatem Pontificalis Dignitatis quovis modo*, *quo* ea ſplendore *externo fruſtraretur*, obnubilari. Tunc namque cœperunt Eccleſiæ amplas terras dono acceptas temporali Dominio poſſidere. Tunc Epiſcopi & Abbates Domini temporales facti, ſedere in Conventibus, Principibus pares, gubernare Statum, ad bella procedere, diadema Regibus imponere, alique multiplici ſeculari dignitate fulgere; atque ita effectum eſt, ut ambæ præeminentiæ mutuo quodammodo, ſi fas ſit ita loqui, virtute ſuffultæ, fecerint Eccleſiam vel potius miniſtros ejus, novo coram hominibus ſplendore clareſcere.

Ulterius quoque ſenſim utriuſque dignitatis ac poteſtatis, Pontificalis & Regiæ, nata eſt confuſio, quando exiſtimatum fuit, quaſdam prærogativas honorificas Epiſcopis ex vi ſuæ dignitatis Epiſcopalis competere, quæ illis conveniebant dumtaxat ut Dominis temporalibus. Atque hæc utriuſque tam diſparis licet dignitatis confuſio adeo mentem Papendrechtii videtur occupaſſe, ut pro certo habeat, alteram earum abſque altera neque conſiſtere poſſe, neque concidere; Pontificalemque dignitatem deinceps collapſam eſſe oportere, *ſi quovis modo obnubiletur atque externo ſuo ſplendore fruſtretur.*

Infauſtæ ſequelæ externæ ſplendoris Eccleſiæ.

XIII. Nolim hic Papendrechtio objicere, Eccleſiam Romanam poſt Caroli Magni favores, quandoque temporalis ſplendoris ſui Eclipſes quaſdam paſſam fuiſſe: ut, exempli cauſa, dum Saraceni ſub medium ſeculi IX. expoliarunt Eccleſias SS. Petri & Pauli, omniaque inde ornamenta ſacra & divitias omnes abſtulerunt. Dumtaxat urgere volo, ſeculo IX. X. & XI. talia in Eccleſia nata fuiſſe ſcandala, ut per ea dignitas Pontificalis immenſum amplius obnubilata fuerit, quam unquam pauperie atque anguſtiis obnubilata videri poſſet. Et quidem hæc ipſa ſcandala ex ipſo temporali ſplendore & terrenis opibus, Domino permittente, nata, Eccleſiam tantum non oppreſſerunt: (4) inde enim exarſit in Clericis amor terrenorum & ambitio Eccleſiaſticæ dignitatis per fas & nefas obtinendæ: inde Simonia infanda, quæ venalia Sacerdotium redderet: inde tota aut præcipua Epiſcoporum cura circa negotia temporalia, neglectus animarum & inſtitutionis Clericorum: inde Eccleſiaſticorum ignorantia, avaritia, luxus, incontinen-

(2 Hieron. Ep. 12. ad Gaudent. Vide etiam Ep. 16. ad Princip. proœm. in Ezech. l. 3. 7. & item in Cap. 17. n. 16.
(3 Till. ut ſupra art. 42.
(4 Vide Nicolai Clemangis, libr. *de corrupto Eccleſiæ ſtatu*, cauſa 1. & 3. claruit hic Auctor initio ſeculi XV.

tu; indeque ſumma apud populum Sacerdotalis gradus deſpectio & vilipendium.

Tantum vero abeſt, ut vel ipſa Eccleſia Romana ab hujuſmodi opprobrio immunis fuerit, ut Cardinalis Baronius, in ſuis Annalibus Eccleſiaſticis, expoſiturus hiſtoriam ſeculi X., ipſo in limine adverſus ſcandala hujusmodi neceſſe exiſtimarit præmunire Lectorem: " Eo, *inquit*, incipit annus nongenteſimus... quo & novum inchoatur ſeculum, quod ſui aſperitate ac boni ſterilitate ferreum, malique exundantis deformitate plumbeum, atque inopia ſcriptorum appellari conſuevit obſcurum. In cujus limine conſtituti ob ea, quæ pro foribus adeo flagitioſa nuper contigit aſpexiſſe, antequam progrediamur ulterius, hic lectorem monendo, præfari aliquid neceſſarium duximus, ne quid ſcandali puſillus animo patiatur, ſi quando videre contigerit abominationem deſolationis in Templo. Sed magis miretur & cognoſcat in ejus cuſtodia divinam invigilare potentiam ...... Cum in immenſum ſcelerum excreſcente diluvio, eo penitus obrui videri potuiſſet omni pene deſtituta remigio Navicula Petri, quæ univerſæ typum gerit Eccleſiæ, niſi cuſtodita fuiſſet ſumma potentia promiſſionis Chriſti, qua dixit: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* „

„ Certe quidem in nullo umquam graviori viſa eſt verſari diſcrimine, nec manifeſtiori pereundi penitus conſtituta periculo, quam cum ingruentibus ſeculo iſto eſt jactata procellis; nam cuncta, quæ olim paſſa eſt ſub Gentilibus Imperatoribus, vel quæ ab hæreticis ſive Schiſmaticis, aliisve quibuscumque Perſecutoribus, horum comparatione ſunt æſtimanda luſus quodammodo puerorum, immo referenda in lucrum, & computanda in certum emolumentum, cum ex illis ipſa Eccleſia effecta ſit pulchrior, ſuſta amplior atque reddita glorioſor.... At .... vix aliquis credet ..... quam indigna (*ſeculo X.*) quamque turpia atque deformis, execranda inſuper & abominanda ſit coacta pati Sacroſancta Apoſtolica Sedes . . . . Quot tunc . . . proh pudor! proh dolor! in eandem Sedem Angelis reverendam, viſu horrenda intruſa ſunt monſtra? Quot ab eis aborta ſunt mala, conſummatæ tragœdiæ? Quibus tunc ipſam ſine macula & ſine ruga contigit aſpergi ſordibus, putoribus inſici, inquinari ſpurcitiis, ex hisque perpetua infamia denigrari? „

Deflet igitur Baronius ſeculum X. ferreum fuiſſe atque obſcurum, Eccleſiam tunc longe majores anguſtias paſſam, quam olim ſub Gentilibus Imperatoribus, vel hæreticis aliisve quibuscumque perſecutoribus, Sedemque Apoſtolicam ſordibus aſperſam, putoribus infectam, inquinatam ſpurcitiis, atque perpetua infamia denigratam.

Quapropter recte etiam animadvertit Claudius Flauri in Diſcurſu III. n. XI, quem tomo XIII. ſuæ hiſtoriæ præmiſit, quod velle divitem ac ſplendidum eſſe Eccleſiæ ſtatum, ſit eam velle, plurimis malis eſſe expoſitam, quodque illi longe ſatius atque utilius fuiſſet perpetua paupertate premi, quam talibus ſcandalis objici.

Nec opus eſt plura hic addere de rerum viciſſitudinibus, quibus variæ Eccleſiæ poſt ſeculum X. jactatæ fuerunt; cum ea, quæ diximus, abunde ſufficiant ad refellendam adeo inſolentem opinionem Papendrechtii, *de ſplendore externo, cujus culmen debuiſſet primitiva Eccleſia per anguſtias, oppreſſiones, perſecutiones, quaſi per totidem gradus conſcendere atque contingere*, ſi non ſub Conſtantini, certe ſub Caroli Magni imperio; ſicut *ab eo tempore nequaquam decuerit ſerenitatem Pontificalis dignitatis . . . quovis . . . modo obnubilari, qua dignitas illa ſuo fruſtraretur ſplendore etiam externo.*

Patet igitur, quam Viro Chriſtiano pudenda ſit illa ſententia, qua exiſtimatur Eccleſia Ultrajectenſis dignitate ſua Cathedratica ideo excidiſſe, quod ubi olim *bonorum temporalium ſubſidio fundata* fuerit, & poſtea *ſecularis Dominii acceſſione aucta*; iſto externo ſplendore magna ex parte nunc ſpoliata ſit, aut potius ſplendorem terrenum, cum eminentiori fidei confeſſionis gloria commutarit. Utinam hujusmodi ſcriptores ſerio perpenderent dictum Apoſtoli Coloſſ. 1. *adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti.... pro Corpore ejus, quod eſt Eccleſia:* quæ vox debet eſſe omnium fidelium Chriſti Miniſtrorum usque ad finem ſeculi.

§. III.

Eccleſia Cathedralis non indiget diviti apparatu Præſulum aliorumque Miniſtrorum.

Opinio Papendrechtii.

I. Ex doctrina & exemplo ſummi Pontificis Chriſti luculenter apparet, quam humilem & pauperem vitam ducere debeant illius Miniſtri, tamen Adverſarii pergunt occinere, quod ubi Eccleſia *per anguſtias, oppreſſiones, perſecutiones quaſi per totidem gradus* conſcendit ſemel *illud culmen, gloriæ, honoris & imperii quod . . . ſeris temporibus erat reſervatum, in quibus ſuum eſt conſecuta ſplendorem . . . . externum . . . . ab eo tempore nequaquam decuerit* SERENITATEM PONTIFICALIS DIGNITATIS OBNUBILARI, *ſive* MENDICITATIS OPPROBRIO . . . . *ſive quovis alio modo, quo dignitas illa ſuo fruſtraretur ſplendore etiam externo. . . . . diſtinguant tempora*, inquit Papendrechtius, *& res nullam patietur difficultatem.* (1)

Nos e contrario oſtendemus, ut facile eſt, quod quemadmodum olim ita & nunc Epiſcopalis dignitatis auctoritas fide ac vitæ meritis quæri debeat, nullatenus autem ſplendore externo, honore, gloria, Dominio. Quamvis id non præſtabimus abſque rubore quodam, fateri coacti rem nobis eſſe cum ſcriptore Catholico, qui limpidiſſimam illam Evangelii Regulam ſeris Eccleſiæ temporibus videtur velle abolitam.

Sententia S. Hieronymi.

II. S. Hieronymus olim, poſt pacem tamen Eccleſiæ & Conſtantini Magni tempora, dignitatem ordinis Epiſcopalis non metiebatur ex divitiis, potentia, ædificiis, loci opulentia vel magnificentia, cum hæc ad Evagrium ſcripſit. " Ubicumque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis, ejuſdem meriti, ejuſdem eſt & Sacerdotii. Potentia diviriarum & paupertatis humilitas vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit; cæterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. „

Neque dicat Papendrechtius, hæc quidem ævo S. Hieronymi valuiſſe, nunc vero exoleviſſe; cum illam S. Doctoris ſententiam Gratianus ſeculo XII. in Decretum ſuum retulerit, prout videre eſt Diſtinctione 93. Canone *legimus*, circa medium.

(1 Papendr. pag. 222. col. 1. & 223. col. 1. & 2.

S. Ber-

S. Bernardi Sententia.

III. Quinimo eodem ſeculo S. Bernardus acriter invehitur in Epiſcopos, qui externum ſplendorem divitiasque ſectantur: Nempe in Tractatu *de moribus & officio Epiſcoporum* Cap. 2. cui præfixus eſt hic titulus: *Honorem & decus dignitatis Eccleſiaſticæ non conſiſtere in* EXTERNO SPLENDORE, *ſed morum & virtutum decore:* ubi ſermonem dirigens ad Epiſcopos ita ait: *Honorificabitis* (Miniſterium veſtrum) *non cultu veſtium, non equorum faſtu, non ædificiis ..... clamant nudi, clamant famelici, ... jumenta gradiuntur onuſta gemmis, & noſtra non curatis crura nuda caligulis. Annuli, catenulæ, tintinnabula, & clavatæ quædam corrigiæ, multaque talia tam ſpecioſa coloribus quam ponderibus pretioſa mulorum dependent cervicibus, fratrum autem lateribus nec ſemicinctia miſerantes apponitis.*

Neque Bernardus dumtaxat hic carpit luxum; ſed paupertatem commendat in Epiſcopis, deplorans quod ſuo tempore adeo diſſimiles forent prædeceſſoribus ſuis Apoſtolis: *Quis rapuit*, inquit, Tr. de vita & mor. Clericorum Cap. 4. *ab ore Apoſtolorum temporis hujus verbum gratiæ, fiduciæ verbum:* ECCE NOS RELIQUIMUS OMNIA, ET SECUTI SUMUS TE? Ita S. Bernardus tempora Apoſtolorum tranſiiſſe deplorat, quibus paupertas in pretio erat. Papendrechtius econtra, ſic ea depulſa eſſe vult, ut jam noo amplius deceat, Pontificalem Dignitatem pauperie, aut quovis alio modo obnubilari.

Decretum Concil. Trid. de modeſtia Epiſcoporum.

IV. Noviſſime autem Concilium Tridentinom antiquas Patrum de vita & moribus Clericorum Sanctiones renovates voluit, & ſeſſ. 25. in Decreto Reform. Cap. 1. ſic habet. “ Sancta Synodos .... exemplo „ Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi, non „ ſolum jubet, ut Epiſcopi modeſta ſupellectili & „ menſa, ac frugali victu contenti ſint; verum etiam „ in reliquo vitæ genere, ac tota ejus domo caveant „ ne quid appareat, quod a Sancto hoc inſtituto ſit „ alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum „ ac vanitatum contemptum præ ſe ferat. „

Canon iſte, quem Synodus Tridentina hoc ſuo Decreto cupit renovatum, eſt Canon 15. Concilii vulgo Carthaginenſis IV. qui & refertur apud Gratianum Diſt. 41. (ali. 42.) Can. 7. ſic autem habet: *Epiſcopus vilem ſupellectilem & menſam ac victum* PAUPEREM *habeat; & Dignitatis ſuæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat.*

Cæterum fatemur, Synodum Tridentinam ob temporis iniquitatem mitius loqui, quam Patres Carthaginenſes, quorum exemplum ſe ſequi profitetur: ſed nefas ſit dicere ſacram illam Synodum exiſtimaſſe noſtris temporibus ad ſuffulciendam dignitatem Epiſcopalem neceſſarium eſſe ſplendorem externum. Jubet Epiſcopos contentos eſſe *modeſta ſupellectili ac frugali victu*, præcipit ſimplicitatem ac *vanitatum contemptum*; neque obſcure inſinuat, ſeſe in iis ipſam deſiderare victus *vilitatem ac paupertatem.*

Exemplum Bartholomæi de Martyribus.

V. Audiendus hic eſt Bartholomæus de Martyribus Archiepiſcopus Bracarenſis, qui Concilio Tridentino cum tanta omnium erga eum veneratione interfuit, & hujus Decreti ſeſſ. 25. præcipuus Auctor fuiſſe ſcribitur in vita ipſius gallice edita. (lib. 2. Cap. 13.)

Sanctus hic Antiſtes, cum propter vitæ humilitatem ac paupertatem Nobilibus atque Aulicis eſſet exoſus, & per illos in odium populi malitioſe adductus, a Ludovico Granatenſi, alioquin viro tum pietate tum doctrina conſpicuo, monitus fuit, ut paulisper conſideraret „ ſe eſſe Archiepiſcopum & qui„ dem Bracarenſem; ideoque oportere quadam de„ corari honeſtate ad ſuſtentandam dignitatem Archi„ epiſcopalem, aiebat; alienum quidem ſe eſſe ab eo, „ ut eum ad luxum incitaret, & una cum ipſo con„ demnare Prælatos illos, qui apparent potius Pro„ vinciarum Gubernatores, quam Apoſtolorum ſuc„ ceſſores; & qui per ſuperbum illum apparatum, „ quo cinguntur, videntur faſtum & pompam mun„ di velle introducere uſque ad ipſum Altare; ſed illi „ eſſe attendendum, nequaquam nos amplius eſſe „ temporibus illorum Sanctorum, quorum pauper„ tas miraculis fulciebatur. Fideles hodie factos in„ firmiores; hos poſſe indigere aliquibus, quæ ſen„ ſus externos perſtringant, ut Epiſcopis omnem „ debitam venerationem exhibeant. „

Hæc Ludovicus Granatenſis, aderat & Epiſcopus ex eodem Ordine Dominicanus, qoi præſentia ſua illius dictis robur adderet: quæ & Papendrechtius, ni fallor, ſi adfuiſſet calculo ſuo plane probaſſet.

Tnm vero Bartholomæus ſuaviter fortiterque reponens: “ Mihi indulgeri peto, *inquit*, ſi vobis in„ genue dicam, me paulisper hærere attonitum, vi„ dere illos per quos ſperabam intelligere vocem Dei, „ mihi tam humano modo loquentes; & qui me ad „ majorem in functionibus Miniſterii mei exactudi„ nem incitare deberent, me ad remiſſionem & re„ laxationem excitantes: Quæ a vobis dicta ſunt in „ aula Regia dici haud miror; at id dumtaxat admi„ ror, Aulicos, Religioſos, & Epiſcopos hic in „ eandem ſententiam convenire; Viros que tam ſan„ ctos & venerandos ſe hujuſmodi cauſæ ſtatuere de„ fenſores. Mundus queritur ædes meas ac fami„ liam magnificas non eſſe, meque Archiepiſcopi „ Bracarenſis ſplendorem non exhibere. Hæc di„ ctio digna eſt prolatoribus ſuis, ſed num ideo Dei „ Miniſter dignitatem ſuam eorum pervicaciæ debet „ ſubjicere, & regulas ſuas, ut ſe eorum opinioni „ conformet, derelinquere? An illi Sancti, de qui„ bus tamquam Capitibus & Principibus gloriatur „ Eccleſia, S. Nicolaus, S. Baſilius, S. Chryſoſto„ mus, ac nominatim Magnus S. Martinus, cujus „ paupertas & liberalitas vere Apoſtolicæ fuerunt; „ an, inqoam, ignorabant Mundum, quidquid eſt „ ſplendoris, revereri, & humanam exiſtimationem „ magnificentia humana ſibi ſe poſſe comparare? Hoc „ procul dubio ſciebant; ſed aiebant ſicut S. Paulus: „ *An quæro hominibus placere? ſi hominibus placerem,* „ *Chriſti ſervus non eſſem.* Arbitrabantur ſe melius „ non poſſe fungi munere evangelizandi humilita„ tem & paupertatem Chriſti, quam ſe pauperes ex„ hibendo ad prædicandum Deum pauperem. Quid „ ex eo tempore factum, quod eorum agendi ratio„ nem ſuſpectam aut contemptibilem efficere potuit, „ & quis eos imitari nobis inhibeat? An hodiernæ „ hominum irriſiones? Eos etiam irriſerunt. Sicuti „ igitur ipſi Mundi irriſionem contempſerunt, ita „ & noſtrum eſt contemnere. Non exiſtimo, vos „ contendere, illam agendi rationem, tamquam in „ ipſis extraordinariam habendam eſſe, adeoque pa„ rum imitandam; quandoquidem noveritis, quid „ Eccleſia nobis præſcripſerit hoc expreſſo Decreto „ IV. Concilii Carthaginenſis: *Epiſcopus vilem ſupel*„ *lectilem & victum pauperem habeat, & dignitatis* „ *ſuæ Auctoritatem fide & vitæ meritis quærat.* En „ Spiritum Sanctum ore Univerſæ Eccleſiæ Africanæ „ nobis loquentem. Nunc ergo jodices & Conſilia„ rios meos vos aſſumo. Spiritus Sanctus mihi, uti „ Epiſcopo, decernit habere ſupellectilem & men„ ſam pauperem; Mundus ecòntra paupertatem fu-

„ gere me adhortatur, & in his omnibus ſplendorem
„ quærere. Utri deferre ſuadetis mihi? Mundus
„ contendit juſtificare, imo & ſanctificare iſtam,
„ quam nobis inſpirat opinionem dicendo, Magni-
„ ficentiam ad fulciendam dignitatem Epiſcopalem
„ eſſe neceſſariam: e contrario Spiritus Sanctus nos
„ docet, Epiſcopum per illam paupertatem Apo-
„ ſtolicam ſeſe magis commendabilem redditurum;
„ non enim exterior ille faſtus, ſed vitæ Sanctitas
„ hominum cordibus honorem & venerationem ipſi
„ debitam imprimere debet. Ecce Regula noſtra,
„ ſi tamquam Religioſus Statuta Ordinis noſtri ſer-
„ vare conatus ſim, modo ut Epiſcopus, Regulam
„ ab Eccleſia Epiſcopis præſcriptam ſervare debeo.
„ Ideoque, quæſo, vobis perſuaſum ſit, me omnis
„ iſtius exterioris faſtus hoſtem eſſe, non tantum
„ quia Religioſus ſum; ſui in Religione pauper, qua-
„ lis fuit S. Joannes omnium Religioſorum exem-
„ plar: jam vero in Epiſcopatu pauper eſſe debeo,
„ veluti Jeſus Chriſtus Evangelium annuntians; ve-
„ luti Apoſtoli & magni Epiſcopi ſucceſſores eorum,
„ & veluti Prælatis omnibus mandat Eccleſia.....
„ Numquid adeo immiſericors eſſe potero, ut pa-
„ nem ex ore fame confectorum adimam, quo men-
„ ſa mea ferculis bene ſit inſtructa? Numquid tam
„ duro corde ero, ut membra Chriſti in maximo
„ frigore denudem, quo veſtiam & ornem muros
„ inanimes? .,.. Deus avertat, ne rem tam vilem,
„ qualis eſt vana hominum opinio, pretio lacryma-
„ rum & ſanguinis Pauperum emam.... „

Hæc ubi Archiepiſcopus ille Bracarenſis promiſiſſet, victas dedere manus ambo viri, qui illum audierant, & ſignanter Ludovicus Granatenſis, ingenue faſſus, ſe jam certius intelligere quam umquam, quod meritiſſime ad Archiepiſcopalem evectus, ſibique ipſi prælatus fuiſſet Bartholomæus.

Exemplum S. Baſilii Magni.

VI. Veriſſime autem dixit magnus ille Archiepiſcopus Sanctos illos, de quibus tamquam Principibus gloriatur Eccleſia, Baſilium, Chryſoſtomum, aliosque arbitratos fuiſſe, quod melius fungi non poſſent munere evangelizandi Chriſti humilitatem ac paupertatem, quam ſi ipſi ſeſe pauperes efficerent ad prædicandum Deum pauperem; & Spiritum S. ore Sanctorum Patrum nos docere, quod Epiſcopus paupertate Apoſtolica ſe magis commendabilem reddat.

Quinimo paupertate illa Apoſtolica ipſis Tyrannis formidabilis extitit S. Baſilius Magnus. Siſtitur hic ante tribunal Præfecti Cæſarei, circumſtantibus Lictoribus, variisque aliis tantæ dignitatis Miniſtris; jactantur in illum minæ ſpoliationis bonorum, exilii mortis (1). Stat intrepidus Baſilius, placide reponens minas illas ad ſe non pertinere, quod cum nil poſſideret, ſpoliari non poſſet; niſi, inquit, indigeres pannoſis hiſce veſtibus, tritis & laceris. Invincibilem eſſe hunc Eccleſiæ Antiſtitem fatetur Tyrannus. Sed & ipſe Valens Imperator, cum Eccleſiam eſſet ingreſſus, ubi Baſilius ad ſacrum Altare parebat immobili corpore, obtutu fixo, ſpiritu converſo ad Deum, circum adſiſtentibus in Sanctuario ſacris Miniſtris timore plenis ac reverentia; capitis vertigine & caligine oculorum captus obſtupuit; deinde ad oblationem accedens, videnſque a Presbyterio eam illico non ſuſcipi, ita cœpit corpore toto nutare, ut manibus ſuſtentari deberet. Scilicet S. ille Epiſcopus, non divitiis aut ſplendore externo, ſed fide & vitæ meritis, ac præcipue Apoſtolica paupertate, dignitatis ſuæ auctoritatem acquiſierat.

S. Chryſoſtomi de dignitate Sacerdotis æſtimatio.

VII. Tam procul proinde abeſt, ut ad dignitatem Epiſcopalem externus ſplendor temporalium bonorum requiratur, ut per illum potius offuſcari videatur. Certe S. Chryſoſtomus non niſi ex ſpirituali ſplendore eam æſtimat. „ Habet, *inquit*, Sacerdos
„ juſtitiæ thoracem, habet loricam veritatis, habet
„ & calceamenta multo honeſtiora ab Evangelio
„ pacis, habet & gladium non ex ferro ſed Spiritus,
„ habet & coronam capiti impoſitam: ſplendidior
„ hæc armatura atque pretioſior eſt. (2). Sacerdo-
„ tium eſt ipſo etiam Regno majus ac venerabilius.
„ Nam ſi vis videre, quantum abſit Rex a Sacerdo-
„ te, expende modum poteſtatis utrique traditæ;
„ videbis Sacerdotem multo ſublimius Rege ſeden-
„ tem. Quamquam enim nobis admirandus videa-
„ tur Thronus Regius ob gemmas affixas & aurum
„ quo cinctus eſt; tamen rerum terrenarum admi-
„ niſtrationem ſortitur. Verum Sacerdoti Thronus
„ in cœlis collocatus eſt, & de cœleſtibus negotiis
„ pronunciandi habet auctoritatem. „

Neque exiſtimavit B. Chryſoſtomus, bonis temporalibus Sacerdotalem dignitatem adjuvari, aut Eccleſiæ ſplendorem augeri, ſed e contrario pronunciavit ea impedimento ac oneri eſſe Eccleſiæ Chriſti. (3)

Scitur quidem, ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria eſſe temporalia; ſed qua lege ſancitum reperitur Cathedram concidere, ubi dos Epiſcopalis ablata eſt? Honeſte ſeſe ſuſtentarunt ſemper Antiſtites & Presbyteri Eccleſiæ Ultrajectinæ; neque umquam mendicare jviſi ſunt, aut vagationis macula notari. Strenue ſemper gregi ſuo aſtiterunt; & quamvis ad conditionem Apoſtolorum redacti fuiſſent; ſicut & alienis ſumptibus indiguiſſent, & vitam duxiſſent *in fame & ſiti, in frigore & nuditate*, quis ob hanc cauſam, vel unum ſaltem gradum dignitatis Cathedraticæ aut vitalis Officii huic Eccleſiæ deperiiſſe affirmare auderet?

Eccleſia Cathedralis nil perdit de vitali ſua vi propter formam veſtium.

VIII. Quod ad veſtes Clericales ac Monachales attinet; mirum, quod Adverſarii ex earum apud Batavos olim facta inhibitione etiam argumentum aliquod ſumi velint contra dignitatem Cathedraticam Eccleſiæ Ultrajectinæ. Nam Sacerdotii ac poteſtatis Eccleſiaſticæ vitalis vis atque officium non dependant a forma & colore veſtium; quandoque tutius atque utilius ſub alienis veſtibus Sacerdotalis cura animabus impenditur. Laudatur Sanctus Martyr Euſebius Samoſatenſis, qui teſte Theodoreto l. 4. hiſt. Cap. 13. *Vir Apoſtolicis ſudoribus exercitatus:* cum multas Eccleſias Paſtoribus viduatas comperiſſet; ſub perſecutione Valentis, militarem habitum, id eſt chlamydem & balteum ſumens & tiara capiti impoſita, more Syrorum & Perſarum, qui caput adverſus ardorem ſolis tiara tegebant, Syriam, Phænicen ac Paleſtinam peragravit; Presbyteros ordinans ac Diaconos, aliosque Eccleſiæ ordines ſupplens. An non S. ille Antiſtes tunc vitalem vim atque officium exercebat?

Cæterum nuſquam reperitur præceptum Epiſcopis aliisve Eccleſiæ Miniſtris, ut externo quodam veſtium aliorumque ornamentororum ſplendore ſeſe hominibus

(1) Vid. Greg. Naz. Orat. 20.

(2) Hom. 5. in C. 6. Iſai.

(3) Hom. 86. in Matth.

Digitized by Google

minibus commendent; ſed e contrario in Concilio Narbonnenſi anni 589. Can. 1. vetitum fuit, ne Clerici geſtarent veſtes purpureas; & in Synodo multorum Epiſcoporum anno 830. curante Ludovico Pio Imperatore, uti refert Platina in Gregorio IV. Con-
„ ſtitutum eſt, ne Epiſcopi & Clerici cujusvis gra-
„ dus, pretioſas & exquiſitas veſtes, utpote ſericas
„ & coccinei coloris, aut bracteatas ferrent: neve
„ in digitis gemmas, niſi dum Præſules ſacrificant;
„ ne in cingulis, calceis, aut crepidis aurum & ar-
„ gentum ferrent, quæ procul ab omni religione
„ ſunt, & magnæ incontinentiæ ac vanitatis ſigna
„ manifeſtiſſima. „ Ita Platina.

Pontificale Roman. commendat ſplendorem animarum; non veſtium.

IX. Denique quantum ad veſtes ſacras vel ex ipſo Pontificali Romano p. 1. tit. *de conſecr. electi in Epiſcopum*, omnes Eccleſiæ Antiſtites commonentur, quod infularum ſplendor ad Synagogam potius Judæorum pertineat, ad Chriſti autem Eccleſiam ſplendor animarum: nam in Præfatione ſeu oratione hæc verba recitantur: *Pontificalem gloriam non jam nobis honor commendat veſtium, ſed ſplendor animarum, quia & illa quæ tunc carnalibus blandiebantur obtutibus, ea potius quæ in ipſis erant intelligenda poſcebant.* Idem habetur & in *Ordine Romano.*

Quamquam hic defenſione opus non habeat Eccleſia Ultrajectenſis, utpote cujus Præſules, aliique Miniſtri Altaris in ſacra Lithurgia, divinisque officiis peragendis, forte non multo minori infularum & ſacrorum veſtimentorum ornatu decorantur quam paſſim Epiſcopi & Clerici Eccleſiarum, quæ ſunt ſub ditione Catholica.

Cæterum ea, quæ hoc §. adducta ſunt, plus ſatis demonſtrant, recte Doctores reſolviſſe, quod Eccleſia Ultrajectenſis nil de ſua dignitate Cathedratica amiſerit, licet illius Antiſtites & Clerus bonis temporalibus non eſſent dotati, neque diviti apparatu inſtructi; unaque patet, quam inane ſit argumentum Adverſariorum (1) hac in parte, dum inter cætera ad probandum *Metropolitanam Eccleſiam Ultrajectinam ejusque Cathedram... jam tum* (ab annis 140. & amplius) *concidiſſe & vitali quacumque vi & officio fuiſſe deſtitutam*, tam ſollicite enumerant hæc & hujusmodi: *interdicta etiam fuiſſe publica* Catholicæ Religionis *ſigna in Sacerdotum Monachorumque veſtibus:* acceſſiſſe *ædium Archiepiſcopalium* in uſum Prætoris urbani deſtinationem; *Proventuum Eccleſiæ Metropolitanæ* factam Acatholicis aſſignationem &c.

§. IV.

Eccleſia Cathedralis poteſt ſalva conſiſtere, licet deſtituta ſit poteſtate coactiva, & ſtrepitu Forenſi.

Opinio Adverſariorum.

I. Non poteſt, inquiunt Adverſarii, Eccleſia Ultrajectina in ſua vitali vi atque officio conſiſtere, cum ei apud Batavos *libera* non ſit (2) *juriſdictionis Epiſcopalis adminiſtratio, nec judiciarii Tribunalis uſus: Cujus* (3) *judicii dies nulli aſſignantur, & ubi nullus pro Tribunali Judex ſedet, aut ſedere poteſt.*

Admittunt *Doctores*, non poſſe ſub Dominatu Ordinum Acatholicorum erigi apud Batavos aut conſiſtere Tribunalia Eccleſiaſtica, quæ Forenſem ſtrepitum adjunctum habeant, neque exerceri exteriorem illam judicii contentioſi formam, ſaltem eo modo quo in plerisque Catholicorum Provinciis per Epiſcopum ejusve Officialem exercetur; nec denique in Batavia concedi Clero ullam poteſtatem coactivam, quæ jam pridem a Principibus Catholicis Eccleſiaſticis perſonis ſub ſua ditione degentibus conceſſa fuit.

Sententia Doctorum de poteſtate Eccleſiæ eſſentiali, ex Evangelio.

II. Sed & pro certo habent Doctores, juriſdictionem Eccleſiæ, quantum eſt ex primæva ſua inſtitutione, mere ſpiritualem eſſe; eamque ſpiritualem juriſdictionem, omni poteſtate coactiva, omnique Forenſi ſtrepitu ſemoto, ad Eccleſiæ eſſentiam, vitalem vim, atque officium ſufficere.

Omnis namque juriſdictio, Eccleſiæ propria & eſſentialis, quam nec ulla poteſtas ſuper terram tollere aut penitus impedire poteſt, tota ſpiritualis eſt, totaque fundatur in prægrandi illa auctoritate quam Chriſtus conceſſit Eccleſiæ, dum dixit; *Si Eccleſiam non audieris, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus* (4) & alibi: (5) *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*; ac denique: (6) *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo & in Terra, euntes ergo docete omnes gentes... docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis.*

Ubi, prout reflectit Claudius Fleury, Inſtitut. ad jus Eccl. parte 3. Cap. 1. Chriſtus quidem Eccleſiæ tradidit poteſtatem ſummam redarguendi, ac reprimendi eos, qui fidelem populum prava docerent; nec non criminoſos cenſuris Eccleſiaſticis ligandi, atque etiam a corpore ſuo ſegregandi; ſed nullam ei conceſſit vim coactivam, quæ per pœnas corporales exercetur in invitos, nullumque ſtrepitum Forenſem eidem Poteſtati conjunctum aſſignavit.

Probatur ab Exemplo Chriſti, & Doctrina Apoſtolica, Eccleſiæ poteſtatem eſſe mere ſpiritualem.

III. Cujus rei exemplum, quod nimirum Eccleſiaſtica poteſtas, quam Chriſtus Dominus ſponſæ ſuæ relicturus eſſet, noo in invitos exercenda foret, ſed in ſponteneos ac voluntarios, exhibuit ipſe, quando Diſcipulos, quos perſuaſione verbi attraxerat, non niſi morum ſuavitate & cœleſtis ſuæ doctrinæ virtute in ſodalitio ſuo retinere ſtuduit: cumque multi, quibus durior videbatur ſermo doctrinæ, abſcederent ſeu abirent retro, dixit ad duodecim, *Numquid & vos vultis abire?* Quinimo cum a Diſcipulo tradendus eſſet Miniſtris Judæorum & Gentibus, noluit a ſuis defendi, ſed Petrum materiali gladio uſum redarguit; & dein coram Pilato palam profeſſus eſt, Regoum ſuum non eſſe de hoc Mundo. *Regnum meum*, ioquit, *non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet Regnum meum, Miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis..... Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati.* (7) Rex igitur noſter paſſurus venit, & diſcipulos ſuos miſit ſicut agnos inter Lupos, domiturus mundum non ferro ſed ligno. Quare & Apoſtolus Paulus *Arma*, inquit, *militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo &c.* (8).

Ex Patribus.

IV. Hanc Evangelicam & Apoſtolicam Regulam Patres tenuerunt & docuerunt.

Tertullianus in Lib. ad *Scapulam: Non eſt*, inquit, *Religionis* cogere *Religionem.*

Atha-

(1) Anonym. p. 189. & 190. (2) Anonym. p. 190. (3) Pependr. p. 231. col. 2. (4) Matth. XVIII. 17.
(5) Joann. XX. 22. 23. (6) Matth. XXVIII. 18. 19. 20 (7) Joan. XVIII. 36. 37. (8) 2. Cor. X. 4.

ATHANASIUS Epiſt. ad Solitarios: „ Diabolus, „ *inquit*, nihil veri habet, in ſecuri & aſcia invadens concutit fores eorum a quibus recipitur: Salvator contra manſuetus eſt; SI QUIS, *inquit*, VULT ME SEQUI ET ESSE DISCIPULUS MEUS; docetque ſe, cum ad quempiam venit, *non vi* inſtare, ſed potius pulſare ac dicere: *aperi mihi* .... Quod ſi aperiant, intrat; ſin graventur aut nolint aperire, abſcedit: non enim gladiis aut jaculis, aut militari manu veritas prædicatur, ſed *ſuadendo & conſulendo.* „

Athanaſio conſonat S. HILARIUS L. 2. ad Conſtantium, „ Deus... , inquit, *coactam* confitendi ſe eſt aſpernatus voluntatem; ſi ad fidem veram iſtiusmodi *vis* adhiberetur, Epiſcopalis doctrina obviam pergeret, diceretque: Deus Univerſitatis obſequio non indiget *neceſſario*; non requirit *coactam* confeſſionem... non poſſum niſi *volentem* recipere, niſi orantem audire, niſi profitentem ſignare. „

S. CHRYSOSTOMUS eamdem doctrinam quam plurimis locis tradit, v. g. hom. 10. in 1. Theſſ. dicit, quod Epiſcopus VOLUNTARIIS *præeſſe debet a quibus Principatus ſui gratiam referat*; item in Lib. de Sacerdotio, *Chriſtianis*, inquit, MINIME *omnium licet peccantium lapſus* VI CORRIGERE, NON VIM *afferre, ſed* SUADERE TANTUM *oportet*; item de verbis Iſai. *vidi Dominum* hom. 4. Regis & Sacerdotis diſcrepantia munia recenſens ait: *ille* COGIT, *hic* EXHORTATUR; *ille* NECESSITATE, HIC CONSILIO; *ille habet* ARMA SENSIBILIA, *hic* SPIRITUALIA; *ille* BELLUM *gerit cum* BARBARIS, *mihi bellum eſt adverſus* DÆMONES.

Item S. HIERONYMUS in Epiſt. 3. ad Nepot. longe diverſam eſſe docet poteſtatem Principis & Epiſcopi, quod *ille nolentibus præſit, hic volentibus: ille terrore ſubjiciat, hic ſervituti donetur.*

Ex ſolenni oratione Romanæ Eccleſiæ.

V. Et quidem Eccleſia Romana jam olim mere ſpiritualem poteſtatem, quantum eſt ex Chriſti inſtitutione, ſe habere profeſſa eſt publica oratione hiſce verbis comprehenſa: *Deus, qui B. Petro collatis clavibus Regni cæleſtis animas ligandi atque ſolvendi Pontificium tradidiſti, concede ut interceſſionis ejus auxilio a peccatorum noſtrorum nexibus liberemur.* Quæ oratio iiſdem verbis adhuc reperitur in Libro Sacramentorum S. Gregorii, uti olim recitabatur XIII. Kalend. Martii in officio *Cathedræ S. Petri in Roma*, habeturque adhuc in Miſſali Romano Typis Plantinianis edito 1596. & non niſi poſt tempora Pauli III. & Gregorii XIII. in quorum Breviariis adhuc eadem oratio legebatur, expunctum tandem fuit vocabulum *animas*, procul dubio a quopiam qui exiſtimarit Pontificem Romanum a Chriſto accepiſſe poteſtatem non ſolum animas ſed & corpora ligandi, prout noviſſimi Curiæ Romanæ fautores (1) in publicis Theſibus propugnare non dubitarunt, aſſerentes R. Pontificem eſſe poſitum a Deo, *ad alligandos Reges in compedibus & nobiles eorum in manicis ferreis.*

Ex Decreto Clementis III.

VI. Extat & Decretum Clementis III. in Cap. 10. ✠ *de judiciis*, quo declarat, quod ſi Clericus ob commiſſum crimen depoſitus fuerit, & poſt depoſitionem incorrigibilis manens excommunicatus; atque tandem contumacia creſcente anathematis mucrone percuſſus „ poſtmodum vero ſi in profundum malorum veniens contempſerit: cum Eccleſia, „ *inquit*, non habeat ultra quid faciat, ne poſſit eſſe ultra perditio plurimorum, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur. „ Ubi luculenter ſupponit Clemens III. ſub finem ſeculi XII. juriſdictionem Eccleſiæ, quam a Chriſto Domino accepit, eſſe mere ſpiritualem.

Ex Pontificali Romano.

VII. Quod autem Clemens III. declarat, hujusmodi facinoroſos, qui poſſent eſſe perditio plurimorum, per ſecularem comprimendos eſſe poteſtatem; non ita intelligendum eſt, ac ſi Princeps ad imperium Eccleſiæ deberet exilio aut gladio punire: Nam e contrario Eccleſia ſemper interceſſit apud Judices ſeculares, ut reis a criminoſa vita coërcitis parcerent, & hodiedum ex præſcripto Pontificalis jubetur Epiſcopus ſerio intercedere pro Clerico criminoſo degradato: " Pontifex Degradator, *inquit*, efficaciter & „ ex corde, omni inſtantia pro miſerrimo illo derelicto intercedit apud Judicem ſecularem, ut circa „ mortis periculum vel mutilationis contra degradatum ſententiam moderetur. „ Ubi Eccleſia non ſolum teſtatur alienum ſibi eſſe animum ab infligenda pœna mortis aut mutilationis, verum etiam inflictionem mitioris pœnæ, puta exilii aut ſimilis, ita pertinere ad Judices ſeculares, ut ipſa nihil habeat in hac parte niſi quod precetur & ſupplicet in animarum ſalutem.

Ex antiquis Canonibus.

VIII. Propterea jam inde a primis ſeculis conditi fuere Canones contra illos Epiſcopos aliosque Eccleſiæ Miniſtros, qui fidelibus delinquentibus timorem conarentur incutere eos verberando: „ Epiſcopum, *inquit* Canon 28. Apoſtolorum, aut Presbyterum aut Diaconum, *percutientem* fideles delinquentes aut infideles inique agentes & per hujusmodi *volentem timeri*, dejici ab officio ſuo præcipimus. „ Hunc Canonem ſub hac verſione refert Gratianus *Diſt.* 45. *Can.* 7. Eumdemque procul dubio indicare voluit S. Gregorius *l.* 2. *Epiſt.* 52. *ind.* 2. ubi ita loquitur: „ Quod autem de Epiſcopis, qui „ verberibus timeri volunt, Canones dicant, bene „ fraternitas veſtra novit. Paſtores enim facti ſumus, „ non percuſſores. Egregius Prædicator dicit: *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* „ Nova vero atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ „ verberibus exigit fidem. „ Extat & hæc ſententia S. Gregorii apud Gratianum, ead. *Diſt.* 45. *Can.* 1.

Clarum eſt, SS. Patres hujusmodi Canonem ſtatuendo, non tantum reprobaſſe ſpiritum vindictæ, quæ a Sacerdote longe abeſſe debet, ſed & eam vim coactivam, quæ *verberibus exigeret fidem*, aut qua Epiſcopus verberando fideles delinquentes *timeri* vellet.

Pompaticum Satellitium.

IX. Quinimo a ſpiritu Matris Eccleſiæ alienum eſt, exteriori quodam apparatu Miniſtrorum, & pompatico ſatellitio filios ſuos terrefacere, utpote quæ ex præcepto ſponſi ac Domini ſui vitare didicit omnem ſpeciem Dominationis. Quare & Princeps Apoſtolorum Conſacerdotes ſuos monet, *non dominari in Cleris*, 1. *Petr.* V. in quem locum ita commentatur Guilielmus Eſtius: „ non ſolum, *inquit*, dominari dicuntur in alios, qui poteſtatem, quam „ ſuper

(1) Deſcrunt in Theſ. 41. Maji 1684.

Digitized by Google

„ ſuper illos habent, ad ſuam ipſorum convertunt „ ac referunt utilitatem; cujusmodi poteſtas eſt Do- „ minorum in ſervos: Verum etiam qui more Prin- „ cipum bujus ſeculi imperant cum oſtentatione po- „ teſtatis, nec niſi cum ſatellitio & pompa aſſecla- „ rum prodeunt in publicum: ſcilicet ut terrorem „ ſubditis incutiant, atqui Chriſtus voluit in Paſtori- „ bus & Rectoribus Eccleſiæ magis apparere humi- „ litatem & manſuetudinem, quam poteſtatis oſten- „ tationem atque ſeveritatem, & amorem magis „ quam terrorem; ut abſit non ſolum animus, ſed „ etiam ſpecies dominandi in plebem ſubjectam. „ Hæc pereruditus ille Epiſtolarum Apoſtolicarum interpres.

Juriſdictio coactiva a Principibus Catholicis conceſſa Eccleſiaſticis.

X. Ceterum fatemur, Epiſcopos ſub ditione Principum Catholicorum, per Officiales ſuos jam pridem exercuiſſe juriſdictionem quamdam, quæ corporalis pœnæ inflictionem vimque coactivam conjunctam habet, ſed & ſcimus Epiſcopos hujuſmodi juriſdictionem non poſſidere tamquam a Chriſto ſibi datam, ſibique eſſentialem aut neceſſariam: ſed a Principibus ſecularibus conceſſam, certisque limitibus circumſcriptam.

Quapropter Judices ſeculares auctoritate ſua repreſſerunt Officiales Eccleſiaſticos, qui iſtiusmodi juriſdictionis debitos fines tranſgreſſi erant, prout teſte Fevretio Parlamentum Pariſienſe anno 1562. pronunciavit, male & abuſive judicaſſe Officialem Curiæ Eccleſiaſticæ condemnando aliquem ad fuſtigationem publicam, inhibuitque omnibus Judicibus Eccleſiaſticis, ne ſimiles pœnas decernerent.

Ex hiſce omnibus evidenter patet, quod ad eſſentiam Eccleſiaſtici & Epiſcopalis Regiminis minime requiratur juriſdictio illa, quæ poteſtatem coactivam conjunctam habeat, & conſequenter Eccleſia Cathedralis Ultrajectina nullatenus debeat æſtimari collapſa, ſuaque vitali vi aut officio deſtituta, idcirco quod illius Eccleſiæ Epiſcopus, ejusve Officialis vel alii miniſtri exercere non poſſint juriſdictionem coactivam, renuentibus Ordinibus Acatholicis.

Forenſis ſtrepitus non eſt inſtitutus a Chriſto.

XI. Quod ad Forenſem ſtrepitum attinet, quo jam pridem judicia Eccleſiaſtica celebrantur: certum eſt, quod quemadmodum Chriſtus Eccleſiæ ſuæ non dedit ullam juriſdictionem coactivam, ita neque Forum externum, quod ſine poteſtate coactiva, qua partes litigantes componantur, ſubſiſtere non poteſt, dederit: ſed Epiſcopi eam juriſdictionem per conceſſionem Principum Catholicorum acceperint non plus quam a ſex circiter ſeculis.

Primi Imperatores Chriſtiani Epiſcopis largiti ſunt quoddam forum externum, ſed dumtaxat velut arbitris.

XII. Primi quidem Imperatores Chriſtiani, pro ea qua Epiſcopalem dignitatem atque integritatem proſecuti ſunt reverentia & æſtimatione, Epiſcopis quoddam forum, ſive judicium vel audientiam tribuerunt, ſed dumtaxat ut arbitris ex partium voluntate adſumptis, omni juriſdictione coactiva ſemota: ut conſtat ex *Novella* VALENTINIANI 3. tit. 12. de Epiſcopali judicio.

Strepitus forenſis non niſi ſeculo XII. invaluit in Eccleſiis.

XIII. Certum inſuper eſt, ſtrepitum forenſem, quo tandem per conceſſionem Principum Catholicorum judicia Eccleſiaſtica celebrari cœperunt, per XI. prima ſecula in Eccleſia incognitum fuiſſe & inuſitatum.

Nullum prioribus illis ſeculis diſcrimen erat inter forum internum & externum, ſed Epiſcopi, uti teſtatur Morinus de pœnit. L. 1. Cap. 9. " Conſtantiſ- „ ſime juriſdictionem ſuam in omnia crimina etiam „ leviſſima occulta & publica, *Sacramentali*, ut nunc „ loquimur, *ratione* exercuerunt. „ Additque Morinus ibidem *Cap.* 10. *n.* 11. nihil hactenus a ſe repertum, quo probetur ante ſeculum XII. forum externum ab interno fuiſſe ſeparatum, aut Judicem peculiarem pro excommunicatione ſolvenda, aliumque pro culpa diluenda deſtinatum fuiſſe: Quare nec oportebat olim eum, qui in foro interno ſive pœnitentiali a vinculo excommunicationis abſolutus erat, ulterius recurrere ad Epiſcopum, ejusve Officialem pro abſolutione obtinenda in foro externo.

Verum circa ſeculum XII. cum ſcholaſticæ Theologiæ fundamenta jacerentur, brevique ſcholas omnes occupaſſent, forum pœnitentiale in praxi ſeparari cœptum eſt a judiciali, & in varias perſonas transferri, ut idem Morinus obſervat *ibid. Cap.* 9. *n.* 6. unaque cum ſtudio legum civilium, quod tunc temporis pene apud ſolos Clericos vigebat, invaluere apud Eccleſiaſticos formalitates & tricæ forenſes, adeo quidem, ut brevi Forum Eccleſiaſticum hac in parte ipſa Tribunalia ſecularia ſuperaret, & Judices Regii hoc ipſum animadvertentes cœperint Laicorum cauſes tum civiles tum criminales ſibi reſervare.

Præcipue autem invaluit ſtrepitus ille Forenſis in Curia Romana, & ſupra modum multiplicari fuere Miniſtri Foro externo & contentioſo vacantes.

Verum ratio & experientia evincunt, Forenſem illum ſtrepitum adeo non requiri ad Eccleſiæ Cathedralis eſſentiam, vel ad vitalem illius vim atque officium, ut potius natus ſit vitalem illam vim atque officium impedire; cum difficile ſit in proceſſibus contentioſis modum tenere, etiam ubi Cathedra Principalis eſt collocata.

S. Bernardus mala Curiæ Eccleſiaſticæ deplorans.

XIV. Audire juvat S. Bernardum iſta ſub initium ſeculi XII. mala deplorantem L. 1. Conſid. ad Eugenium Papam. *Cap.* 4. & 6. " Quid, *inquit*, ſervi- „ lius, indigniusque præſertim ſummo Pontifici, „ quam non dico omni die, ſed pene omni hora in- „ ſudare talibus rebus (litigiis) & pro talibus? de- „ nique quando oramus? quando docemus populos? „ quando ædificamus Eccleſiam? quando meditamur „ in lege? & quidem *quotidie perſtrepunt in Palatio* „ *leges, ſed Juſtiniani* non Domini ... hæ autem „ non tam leges quam *lites* ſunt & *cavillationes* ſub- „ vertentes judicium. Tu ergo Paſtor & Epiſco- „ pus animarum qua mente obſecro ſuſtines coram te „ ſemper ſilere illa, garrire iſta? „ &c.

Extat & tom. 5. miſcell. Stephani Baluzii pag. 63 *Expoſitio in Pſalm. LXIV.* ſive liber de *corrupto Eccleſiæ ſtatu* ad Eugenium III. Papam, Auctore Gercbo Præpoſito Recherſpergenſi, qui S. Bernardo coævus fuit, ubi Eccleſiæ R. maculas deſcribere ſatagens: ait: " Neque vel hoc ipſum carere macula vi- „ detur, quod nunc dicitur *Curia Romana*, quæ an- „ tehac dicebatur *Eccleſia Romana* ..... *nomen Cu-* „ *riæ* ..... e *cruore* derivatur, ſive a *curis*, ut ait qui- „ dem: *quia Curarum genitrix nutrixque malorum,* „ *injuſtos juſtis, inhoneſtos æquat honeſtis.* „ hæc Gerchus.

Fatendum igitur, longe feliciores fuiſſe Eccleſias Cathedrales priorum ſeculorum, quæ ſtrepitu Forenſi vacarunt, quam modernæ, in quibus contentioſa

tioſa judicia perſtrepunt: adeo ut non niſi per ſummam inſcitiam dici queat Eccleſia Ultrajectina collapſa ex eo quod ſtrepitu Forenſi careat & Tribunali contentioſo; quandoquidem & abſque eo per XI. ſecula Eccleſiis Cathedralibus pleniſſima permanſerit poteſtas & jurisdictio ſpiritualis in animas, & ubi is introductus fuit poſterioribus temporibus, vitalem Cathedræ vim atque officium diminuerit potiusquam auxerit.

Quamquam & hoc verum ſit, Eccleſiam Ultrajectinam neque Officialibus neque omni ſpecie jurisdictionis externæ carere, ac fortaſſe plus aliquid ea in parte, ſi expedire judicaretur, per conniventiam Poteſtatis ſupremæ obtinere poſſe.

Ad Eccleſiæ Cathedr. ſubſiſtentiam non requiritur prorſus liberum ſpiritualis jurisdictionis exercitium.

XV. Denique ſi dicant adverſarii, Eccleſiæ Ultrajectinæ non ſolum ablatum eſſe Tribunal contentioſum, ac ſtrepitum Forenſem; ſed & magnopere impeditum exercitium ipſius ſpiritualis jurisdictionis: reponent Doctores, multo magis olim in tot florentiſſimis Eccleſiis graſſantes perſecutiones impedimento fuiſſe, ne liberum poteſtatis Eccleſiaſticæ vigeret exercitium; Quare quemadmodum propterea minime caruerunt olim Eccleſiæ Cathedrales vitali ſua vi atque officio, ita nec iis ullatenus caruit, nec caret hodie Eccleſia Ultrajectina.

Quinimo cum non obſtantibus omnibus impedimentis ex parte Acatholicorum, potuerint ſemper munia Eccleſiaſtica, quæ ad eſſentiam ſacri Regiminis pertinent, nimirum prædicandi verbum Dei, reconciliandi peccatores &c. in Eccleſia Ultrajectenſi exerceri, & reipſa non tantum a Paſtoribus & Curatis Inferioribus, ſed etiam juxta ipſos adverſarios per Epiſcopum Vicarium Apoſtolicum exercita fuerint; quis dubitet, quin Eccleſia illa usque in vitali ſua vi atque officio conſtiterit? & cur vitalis illa vis atque officium exerceri non potuit æque per Epiſcopum ordinarium ac per Vicarium Apoſtolicum; cum æque proſcriptum eſſet ipſum utriusque miniſterium, & æque proſcripta inſtitutio ſive Epiſcopi ordinarii, ſive Vicarii Apoſtolici? apparet quidem, Antiſtitem Ultrajectinum Confœderatis Ordinibus ſpeciali ex capite aliquando exoſum fuiſſe, quod forte timerent, ne is imperium, cujus Prædeceſſores ejus pridem potiti fuerant, data occaſione recuperare vellet: ſed & hoc conſtat, Vicarium Apoſtolicum longe magis eorum odio fuiſſe expoſitum, tanquam qui non ſolum eamdem poteſtatem Eccleſiaſticam exerceret, quam alibi exercent Ordinarii locorum, ſed inſuper dependeret a nutu Curiæ Romanæ, cujus prætenſiones adeo ipſis odioſæ erant, ut nihil ſupra. Sed de his DISQUISITIONE II.

§. V.

Eccleſia Cathedralis Dignitate ſua haudquaquam excidit ob diuturnam viduitatem etiam ſub ditione Principum Acatholicorum.

Reſolutio Doctorum.

I. Oſtenderunt in ſua *Reſolutione* Doctores in Reſponſo ad 2. " *Jura Capituli Cathedralis* non depen„ dere *eſſentialiter ab Epiſcopo*, neque *per deceſſum* „ *Epiſcopi*, „ nec etiam conſequenter per diuturniorem *Sedis Epiſcopalis* vacationem minui, ita ut „ Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe integrum „ quoad omnia ſua jura ſe conſervare potuerit, tametſi a mutato Religionis ſtatu in iſtis Provinciis „ numquam Epiſcopus huic Eccleſiæ (impedienti„ bus Magiſtratibus Acatholicis) dari potuiſſet, & „ par conſequens Sedes Epiſcopalis Ultrajectenſis ab „ eo tempore ſupponeretur vacaſſe. „ Evidens autem eſt, Eccleſiam nequaquam dignitate ſua Cathedratica excidere, ubi Capitulum non excidit juribus huic dignitati indivulse annexis.

Objectio Adverſariorum.

II. Objiciunt adverſarii, (1) quod *non ſimpliciter vacans Ultrajectina Sedes dici poſſit*, ut volunt Doctores, *ad eum plane modum, quo cæteræ in Catholicis Regionibus Cathedrales Eccleſiæ accidentalem ac brevem ſubeunt viduitatem eo temporis intervallo, quod ab unius Epiſcopi morte ad ſubrogationem alterius interponi ſolet.* " Sic enimvero, aiunt, vacua manſit... ut impleri nequeat: quid namque faceret Epiſcopus in „ civitate Acatholicis Moderatoribus ſubjecta, & „ cui non ſit permiſſum publicum ullum ſui muneris „ exercitium, nec libera jurisdictionis adminiſtratio, „ nec Divinorum officiorum celebratio, nec judi„ ciarii Tribunalis uſus, nec Synodi coactio, nec „ olim ſubjectarum Eccleſiarum luſtratio: nec pro„ ventuum ad vitam, & dignitatem ſuſtinendam per„ ceptio, nec Epiſcopalis Palatii inhabitatio? quo„ modo creari poſſet Ultrajectenſis Antiſtes, ab eo„ que Eccleſiæ gubernatio, ut par eſſet, geri, *re*„ *fragantibus obluctantibusque Fœderatis Ordini*„ *bus?* „

Ita ratiocinantur adverſarii, ſed quantopere hoc eorum ratiocinium, quatenus ad ſubſiſtentiam Eccleſiæ Cathedralis exteriora illa & terrena adminicula requirit, a vero aberret, ſuperioribus §. §. oſtendimus.

Diuturna viduitas Eccleſiæ Cathedralitatem non extinguit.

III. Unicum hic ſupereſt refutandum, nimirum quod adverſarii dicunt, interire Cathedralem dignitatem Eccleſiæ dudum viduatæ, refragantibus Magiſtratibus Acatholicis, ne in ea Antiſtes ordinetur.

Non audent dicere Eccleſiam Cathedralem ſua dignitate excidere per meram viduitatem etiam diuturnam. Et ſane quis exiſtimavit umquam Eccleſiam v. g. Metropolitanam Mechlinienſem collapſuram aut interituram, tametſi propter bella vel maxime diuturna Epiſcopus ad illam nominari non poſſet, neque illi præſidere: modo Paſtores & populus in fide maneant adunati, & Capitulum, Clerum illius Eccleſiæ repræſentans, pergat Paſtorali ſollicitudine Plebem paſcere?

Edicta Ordinum Acatholicorum, Cathedralitati Eccleſiæ Ultraj. non obſunt.

IV. Verum vim argumenti ſui volunt in eo ſitam eſſe, quod cum in Catholicis Regionibus per ſe ac paſſim non reperiatur obſtaculum quo minus poſt brevem viduitatem, Eccleſiæ viduatæ provideatur de Epiſcopo; e contrario Eccleſiæ Ultrajectanſis ſub ditione Magiſtratuum Acatholicorum ſitæ viduitas debeat eſſe diuturna, quinimo perpetua, abſque ſpe fore ut in ea Epiſcopus ordinetur, *refragantibus* ſcilicet, ut aiunt, *reluctantibusque Fœderatis Ordinibus.*

Sed quam hæc a recta ſententia abhorreant evincit firmitas Cathedrarum, quæ olim in Eccleſiis perſti-

(1) Anonym. pag. 190.

perſtiterunt ſub perſecutione ſive Gentilium ſive Hæreticorum.

Quare nec opus eſt hic adverſariis opponere præſentium temporum apud Batavos clementiam, nam quod ad initia Reipublicæ ſpectat, etiamſi fuiſſent Edicta in Catholicos longe ſeveriora; tamen Cathedræ Ultrajectinæ firmitati nequaquam obſuiſſent.

Firmæ perſtiterunt Cathedræ Epiſc. ſub perſecutione Gentilium.

V. Quæ enim perſecutio gravior eſſe poteſt, quam illæ primorum Seculorum? quæ Edicta Sedibus Epiſcopalibus adeo adverſantur, quam illa Gentilium Imperatorum Chriſtianum cultum & Religionem extirpare volentium, ac præcipue in urbe Roma, ubi Cathedra Petri ſemper firma ſtetit?

Scribit S. Cyprianus Ep. 52. ad Antonianum de Cornelio urbis Romanæ Epiſcopo, illum *ſediſſe intrepidum Romæ in* Sacerdotali Cathedra *eo tempore, cum Tyrannus infeſtus Sacerdotibus Dei fanda atque infanda comminaretur; cum multo patientius & tolerabilius audiret levari adverſus ſe æmulum Principem, quam conſtitui Romæ* æmulum *Sacerdotem*, vel potius, ut teſte Nicolao Rigaltio unanimi conſenſu habent antiqua exemplaria, *Dei Sacerdotem.*

Nec mirum, Cornelium, aliosque Viros Apoſtolicos inter medias perſecutiones Tyrannorum in Sacerdotali Cathedra ſediſſe intrepidos, poſtquam eos Dominus ſecuros reddiderat dicens: *Ecce* ego *mitto vos ſicut oves in medio Luporum.* (1) Si autem tantopere refragante Tyranno ordinari potuerit verus Epiſcopus Romanus, multo igitur magis potuit refragantibus Ordinibus Acatholicis ordinari verus Epiſcopus Ultrajectinus, maxime poſtquam ea parte ſedatis turbis conniventiores eos factos eſſe conſtat. Atque ſi olim per Edicta Principis Gentilis, Epiſcopum in urbe levari vetantia, minime confracta fuerit Cathedra Romana, nec jam confracta æſtimari debet Cathedra Ultrajectina per Edicta Magiſtratus Acatholici.

Item ſub perſecutione Arianorum.

VI. Extat de hoc argumento S. Hilarii plena zelo adverſus Arianos Sententia in Libro, quem *contra Auxentium Mediolanenſem* ad omnes Epiſcopos & populos Catholicos ſcripſit, commonefaciens eos, quod Eccleſia Chriſti non indigeat præſidio temporali. " Miſerari licet, *inquit*, N. 3. & 4. noſtræ æta-
„ tis laborem & *præſentium temporum ſtultas opi-*
„ *niones* congemiſcere, quibus patrocinari Deo hu-
„ mana creduntur, & ad tuendam Chriſti Eccleſiam
„ ambitione ſeculari laboratur. Oro vos, Epiſcopi,
„ qui hoc eſſe vos creditis, quibusnam ſuffragiis ad
„ prædicandum Evangelium Apoſtoli uſi ſunt? qui-
„ bus adjuti Poteſtatibus Chriſtum prædicaverunt,
„ gentesque fere omnes ex Idolis ad Deum tranſtu-
„ lerunt? Anne aliquam ſibi aſſumebant e palatio
„ dignitatem, hymnum Deo in carcere, inter cate-
„ nas & poſt flagella cantantes? Edictisque Regis
„ Paulus, cum in Theatro ſpectaculum ipſe eſſet,
„ Chriſto Eccleſiam congregabat? Nerone ſe, cre-
„ do, aut Veſpaſiano aut Decio patrocinantibus tue-
„ batur, quorum in nos odiis confeſſio Divinæ præ-
„ dicationis effloruit. Illi manu atque opere ſe alen-
„ tes, intra cœnacula ſecretaque coeuntes, Vicos
„ & Caſtella, gentesque fere omnes terra ac mari
„ contra Senatu. consulta et Regum Edicta
„ peragrantes, claves, credo, Regni cœlorum non
„ habebant? Aut non manifeſta ſe tum Dei virtus
„ contra odia humana porrexit, cum tanto magis
„ Chriſtus prædicaretur, quanto magis prædicari in-
„ hiberetur? At nunc, proh Dolor! Divinam fidem
„ ſuffragia terrena commendant; inopsque virtutis
„ ſuæ Chriſtus, dum ambitio nomini ſuo concilia-
„ tur, arguitur. „ Hæc Hilarius, egregie oſtendens, vitalem vim Eccleſiæ Cathedraticæ, in uſu Clavium, prædicatione verbi Dei & Sacramentorum adminiſtratione ſitam, minime per adverſantia *Senatus Conſulta & Regum Edicta* extingui, verum poſt hæc, Domino ſic diſponente, potius eamdem excitari atque augeri.

Item ſub perſecutione Vandalorum.

VII. Et ut exemplum adferamus, caſui quem Tractamus, magis ſimile: notum eſt, Africanas Eccleſias ſub perſecutione Vandalorum, quæ per integrum pene ſeculum duravit, in dignitate ſua Epiſcopali ſeu Cathedratica nihilominus viguiſſe ac firmas perſtitiſſe. *Hiſtoriam* hujus perſecutionis edidit nuper *Theodoricus Ruinart*, ex qua deſumpſimus ea, quæ huic loco conveniunt.

Perſecutionem illam inchoavit *Genſericus* Rex, qui uti ſcribit Proſper in Chronico, anno 439. (2) *Carthaginem invadit, omnesque opes ejus ... in jus ſuum vertit, nec ab Eccleſiarum deſpoliatione abſtinens, quas & ſacris Vaſis exinanitas & Sacerdotum adminiſtratione privatas, non jam Divini cultus loca, ſed ſuorum juſſit eſſe habitacula.*

Tum poſt annos 13. quibus Eccleſia Carthaginenſis Paſtore ſuo deſtituta fuerat, ordinatur quidem in illa Epiſcopus permittente Tyranno ob Valentiniani Auguſti nomen, ſed triennio poſt, Eccleſias Catholicorum claudi imperat, pulſo in exilium Clero.

Genſerico an. 477. ſucceſſit Hunericus adverſus Catholicos Patre crudelior, præcipue ſæviens in Eccleſiarum Antiſtites. Hic ſeveriſſimum Edictum edidit; quo omnes Epiſcopos Catholicos cunctis juribus privatos atque extorres declarat, inhibens illis omnem *Ordinandi* Licentiam. (3) Statuit ut *nullos conventus Homouſiani* (Catholici) *Sacerdotes aſſumerent, nec aliquid Myſteriorum.... ſibimet vindicarent .... Eorum Eccleſiæ clauderentur .... Nulli eorum liceret aut convictus agere aut exercere conventus: Nec Eccleſias aut in Urbibus, aut in quibusdam parviſſimis Locis penitus obtinere neque conſtruere, ſed præſumpta Fiſci juribus jungerentur, ſed ... & eorum patrimonia .... Antiſtibus* (Arianis) *provenirent; nec commeandi ad quæcumque loca talibus licentia pateret, ſed extorres omnibus urbibus redderentur & Locis: nec Baptiſmatis haberent omnino aliquam facultatem, aut forte de Religione diſputandi, & nullam* ordinandi *haberent licentiam, ſive* Episcopos, *ſive Presbyteros vel alios, quos ad Clerum pertinere contingeret, propoſita ſeveritate vindictæ..... Veris autem Majeſtatis Divinæ Cultoribus*, inquit, *id eſt Sacerdotibus noſtris* (Arianis) *Eccleſias univerſas .... una cum rebus, quæ ad eas pertinent, hoc Decreto ſtatuimus debere proficere.*

Quinimo Epiſcopos plus quam trecentos quinquaginta in exilium ablegavit, (4) iiſdemque inhibuit ne cantarent, neque orarent, neque librum manu geſtarent, neque ullum Sacramentum adminiſtrarent. (5) Similiter & univerſum Clerum Carthaginenſem exulare fecit. (6) Innumeros denique non tantum e Clero, ſed & ex plebe Catholica diriſſimis tormentis divexavit. (7)

(1) Matth. X. (2) Apud Ruinart p. 444. & 445. (3) Ibid. p. 64. (4) Ib. p. 140. (5) p. 71.
(6) p. 78. (7) pag. 71. & 85.

Africani non exiſtimårunt Cathedras confractas propter Edictum Traſamundi.

VIII. Poſt obitum Hunerici tandem quidem permiſit Rex Guntabundus Epiſcopos ad Eccleſias ſuas redire anno 494, ſed duobus annis poſt ſucceſſit illi Traſamundus, qui Edicto vetuit, ne viduatis Eccleſiis novi ordinarentur Epiſcopi. *Tunc Regalis auctoritas*, inquit Auctor vitæ S. Fulgentii, (1) *Epiſcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis Plebibus providere Paſtores licebat.* Nec ſtatim ei contradixere Catholici Antiſtites. Verum tandem Byzaceni Patres in unum coacti anno uti videtur 507. vel 508., decreverunt contra Edictum Regis in demortuorum Epiſcoporum Sedes ordinare Epiſcopos. *Sacra turba Pontificum qui remanſerant*, inquit prælaudatus ſcriptor, *definierunt adverſus præceptum Regis in omnibus locis ordinationes celebrare Pontificum.* Quapropter Traſamundus plus quam ducentos Epiſcopos tam ordinatores quam recens ordinatos exilio mulctavit, & eorum pleroſque in Sardiniam ablegavit, inter quos fuit S. Fulgentius recens ordinatus.

Minime igitur æſtimarunt Africani illi Epiſcopi & Confeſſores, tam ſæva ac diuturna perſecutione Vandalorum, nec non Edictis Principum Arianorum, Cathedras Epiſcopales iſtarum Eccleſiarum eſſe confractas. Quamquam ſi valeat argumentum Anonymi adverſus Eccleſiam Ultrajectinam, certo certius omnes in Africa Eccleſiæ ſub Vandalis dignitate ſua Cathedratica exciderint & collapſæ fuerint: " Quid „ namque faceret Epiſcopus, *inquit*, in Civitate „ Acatholicis Moderatoribus ſubjecta, & cui non „ ſit permiſſum publicum ullum ſui muneris exercitium, „ nec libera juriſdictionis adminiſtratio, nec „ divinorum officiorum celebratio, nec judiciarii „ Tribunalis uſus, nec Synodi coactio, nec olim „ ſubjectarum Eccleſiarum luſtratio, nec proventuum „ ad vitam & dignitatem ſuſtinendam perceptio, „ nec Epiſcopalis Palatii inhabitatio? Quomodo „ creari poſſet (*Carthaginenſis*) Antiſtes, a eoque „ Eccleſiæ gubernatio, ut par eſſet, geri, refragantibus „ obluctantibuſque Principibus Acatholicis?

Pariformiter, ſi Papendrechtio credimus, (2) evidentiſſimum eſt, Epiſcopos Africanos non potuiſſe ordinare aut conſtituere veri nominis Epiſcopos in Eccleſiis viduatis, utpote quarum Sedes ita collapſæ atque everſæ fuerint, ut ſtante Edicto Principum Vandalorum erigi non poſſent. " Ratio evidentiſſima „ dictat, *inquit*, in Sede hac (Ultrajectina) „ collapſa atque everſa non poſſe conſtitui „ veri nominis Epiſcopum .... Quod Civitatibus „ per alterius Religionis Cultores devictis, omnes „ Eccleſiæ, earumque proventus partim impendantur „ ad exercitium novi peregrini, cultus, „ partim per ſupremam poteſtatem publicentur &c. Quinimo non dubitat Papendrechtius contendere, (3) quod nequidem Rom. Pontifex potuiſſet ordinare Epiſcopum Ultrajectenſem, poſtquam Confœderati Ordines huic Eccleſiæ Epiſcopum dari vetuerant. Scilicet adeo cæci fuerint Africani Patres, ut contra ſeveriſſimum Traſamundi Edictum conatu prorſus inani Eccleſiis viduatis Epiſcopos ordinare decreverint, & in ſacerdotalibus Cathedris plane confractis atqoe everſis Antiſtites collocare;

Neque dicat Papendrechtius Epiſcopos illos ex Decreto Patrum Byzacenorum ſub Traſamundi dominatione ordinatos, dumtaxat iſtarum Eccleſiarum Miſſionarios fuiſſe, vel etiam expreſſo vel tacito conſenſu Romani Pontificis Vicarios Apoſtolicos conſtitutos, atque tandem rebus in melius commutatis eadem Apoſtolicæ Sedis Auctoritate Cathedras Epiſcopales, quæ dudum confractæ fuerant atque everſæ, denoo inſtauratas atque erectas: Nam hæc & hujuſmodi nullam habent veri ſpeciem, quandoquidem rebus Africanæ Eccleſiæ in melius commutatis apud omnes tanquam certum ſupponeretur, Epiſcopales Sedes ſub Dominatione Vandalica integras & firmas perſtitiſſe, & nemo vel cogitaverit de earum nova erectione.

Refert Auctor Vitæ S. Fulgentii Cap. 28. (4) mirabilem bonitatem Hilderici, qui Traſamundo ſucceſſit anno 523. vel 524. & regnare incipiens ſtatim *Eccleſiæ Catholicæ per Africam conſtitutæ libertatem reſtituens, Carthaginenſi Plebi proprium donavit Antiſtitem, cunctiſque in locis ordinationes Pontificum fieri clementiſſima auctoritate mandavit.* Cumque undecim annis poſt ad Imperatores Romanos rediiſſet Africana Ecclaſia mirum in modum brevi refloruit.

De hac pace Patres Africani Carthagine congregati Synodicam Epiſtolam ſcripſerunt Joanni II. Pontifici R. qua bona hæc nuntia illi ſignificant, & una ſciſcitantur illius ſententiam de recipiendis ad Eccleſiam Presbyteris Arianis. (5) Reſpondit Pontifex Agapetus, qui interea Joanni defuncto ſucceſſerat, Epiſtola congratulatoria, in qua gratias agit omnipotenti Deo de reſtituta Eccleſiæ Africanæ libertate, & ut ea multum utilis ac fructifera fiat precatur; in quibus omnibus nullum plane extat veſtigium, ex quo vel ſuſpicari poſſemus Romanum tunc Pontificem, vel ipſos Africæ Antiſtites, Sedes Epiſcopales, tanquam antea confractæ fuiſſent, iterum inſtauraſſe.

Cathedra Hieroſolymitana adhuc ſeculo XIII. conſiſtebat.

IX. Exemplum recentius hujus rei habetur in Cathedra Hieroſolymitana, quæ adhuc ſeculo XIII. viguiſſe oſtenditur ex geſtis & teſtimonio ipſius Innocentii III., non obſtantibus anguſtiis, pauperie, & domipatu hoſtili, quibus iſta Eccleſia promebatur. Nam in illis geſtis refertur, n. 88. quod cum Soffredus Cardinalis *a Clero in Patriarcham* Hieroſolymitanum *electus & a populo expetitus, cum Regis aſſenſu, & Suffraganeorum favore*, noluiſſet conſentire, nova electione inſtituta, *convenerint omnes* in Vercellenſem Epiſcopum. Is fuit Albertus, qui Carmelitarum Regulam inſtituit. Huic Papa ſcripſit hoc modo: .... " Abſit ut labores, „ timores, & dolores evites; paupertates, anxietates, „ & neceſſitates effugias . . . . Si forte „ te moveat, quod ad illius Eccleſiæ Præſulatum „ vocaris, cujus ad præſens non poteris poſſeſſionem „ adire, utpote quæ fere tota nunc ab hoſtibus „ detinetur ad tempus, reducas oculos tuæ „ mentis, quomodo Jacobus Frater Domini ſuſcepit „ Hieroſolymam gubernandam, non quidem „ faventem ſibi, ſed potius repugnantem; utpote „ in qua illi tenebant eo tempore Potentatum, „ qui & Dominum crucifixerunt... & poſtmodum „ licet ipſum Jacobum occiderunt. . . . Præterea „ licet pars ipſius Eccleſiæ . . . in excidio Terræ „ Sanctæ capta fuerit, & ab hoſtibus trucidata, „ pars tamen, quæ manus evaſit hoſtiles, immo „ etiam ipſa Eccleſia, quæ per novam eſt ſobolem „ renovata, in Paſtorem te ſibi expetit & expectat. „ Non ergo de loco cauſeris, cum Perſonas habeas „ quas gubernes; quia nomen Eccleſiæ ad perſonas „ refertur amplius quam ad locum. „ Hæc Epiſtola Innoc. III. data fuit 18. Febr. 1204.

Tract.

(1) ibid. p. 565. (2) p. 231. col. 1. (3) p. 232. (4) Apud Ruinart, p. 589. (5) ibid. p. 599. & 600

Digitized by Google

Tract. de Neceſſ. Epiſcop. 1669.

X. Certum igitur eſt, Edicta Principum Acatholicorum tollere non poſſe Cathedram Eccleſiæ ſub ditione ſua conſtitutæ, neque efficere, ut qui in ea ordinatur Antiſtes, ejus *proprius* non ſit Epiſcopus: prout ex facto Africanorum Patrum, & ex teſtimonio ipſius Innocentii III. probavimus, & probatur in *Tractatu de Auctoritate & Neceſſitate Epiſcoporum* Cap. IX. qui juſſo Joannis Neercaſſelii Epiſcopi vulgo Caſtorienſis in lucem editus, oſtendit etiam poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, Eccleſiæ Batavicæ provideri poſſe ac debere de proprio Epiſcopo ac Paſtore.

Neque exiſtimo, Papendrechtium auſurum explodere prælaudatum opus, quod Belgii tunc Internuntius *Carolus Fr. Airoldus* ſibi inſcriptum & dedicatum ſuſcepit, impreſſum Bruxellis apud Joachimum a Metelen an. 1669.

Si dignetur Papendrechtius librum illum inſpicere, reperiet quanto rationum pondere & quanta ſententiarum gravitate jam tum illius Auctor præoccupaverit argumentum de collapſa Cathedra Ultrajectina propter Decreta Ordinum Fœderatorum ordinationem Epiſcopi vetantia: ac preſertim pag. 59. ubi poſt allegatum locum S. Hilarii, de quo ſupra egimus,
„ hæreo, *inquit*, in iis ultimis verbis (Hilarii) mo-
„ neoque, ut memineris, quiſquis tam carnalis
„ *auctor ſententiæ*, Eccleſiam a fugatis, extorribus,
„ pauperibus, nudatis, flagellatis, omni perſecu-
„ tionis genere vexatis Sacerdotibus, & initiæ ſuæ
„ dignitatis & gloriæ incrementa accepiſſe: iniquum
„ proinde videre, iis adimere Sacerdotales infulas,
„ quorum ſudoribus, opprobriis & ſanguine inſu-
„ læ iſtæ claruerunt: ſtultum, redacta ad eum ſtatum
„ hæreticorum vel aliorum malitia & Tyrrannide Ec-
„ cleſia, eam velle ejus eſſe conditionem, quæ flo-
„ rentis ac regnantis exiſtat, nolle eum eſſe illius ſta-
„ tum, qui ei aliquando oppreſſæ & perſecutioni-
„ bus conquaſſatæ fuerit. Denique crudelitatis
„ quoddam genus eſſe, iis Eccleſiis, quibus impio-
„ rum furor exteriora & humana ornamenta digni-
„ tatum ademerit, iis, inquam, eo titulo divinæ
„ inſtitutionis dignitates ipſas auferre, & contuma-
„ ci protervia contendere, tullendum ideo eſſe Di-
„ vini muneris Magiſtratum, quia ſuſtulit impius
„ humanum ipſius ornamentum. „

In hoc igitur opere, quod Neercaſſelii tempore Internuntius Pontificius ſibi dedicatum ſuſcepit, erudite graviterque aſſertum videre poteſt Papendrechtius, non niſi per carnalem crudelemque ſententiam dici poſſe Eccleſiæ Ultrajectinæ ademptam dignitatem Cathedraticam eo titulo, quod Ordines Acatholici refragarentur, quo minus in ea Cathedra Epiſcopus collocaretur. Quam ſententiam nos quoque jam abunde refutavimus: reſtat diſquirendum, an occaſione mutati apud Batavos Religionis ſtatus, nulla ſpecie dici queat Cathedræ Ultrajectinæ derogatum per jus Decretalium.

§. V I.

Eccleſia Ultrajectina dignitate Cathedratica nequaquam excidit ſecundum Clementinam in Pleriſque de Elect. & Elect. Poteſt.

Reſolutio Doctorum.

I. Notaverant in ſua *Reſolutione* Doctores, etiam poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, ad Epiſcopatum Ultrajectenſem ordinatos fuiſſe Sasboldum & Rovenium: " ſervata forma proviſionis eo
„ tempore in omnibus Eccleſiis Belgicis ſub ditione
„ Regis Catholici uſitata: nimirum Clero perſonas
„ idoneas Principi præſentante, & ad Principis no-
„ minationem R. Pontifice confirmante & provi-
„ dente. „

Ex quo inſerebant, " uſque ad hæc tempora Ec-
„ cleſiam Ultrajectenſem, non a ſolo Clero, ſed &
„ ab ipſo Rom. Pontifice reputatam fuiſſe, ut ve-
„ ram, & in ſua integritate (Cathedratica) ſubſi-
„ ſtentem Eccleſiam, cui de Paſtore eadem ſervata
„ forma, quæ in indubitatis Eccleſiis, ſub Regis Ca-
„ tholici ditione conſiſtentibus, providebatur. „

Notaverant inſuper, Regem Catholicum quidem
„ per pacem Monaſterienſem (anno 1648.) omne
„ ſuum jus in Provincias Confœderatas abdicaſſe; at-
„ que ab eo tempore harum Provinciarum Domi-
„ nium & politicum Regimen fuiſſe penes earum
„ Provinciarum ſupremos Ordines Acatbolicos; at-
„ que idcirco Eccleſias Batavicas & quibuſdam repu-
„ tari cœpiſſe quaſi in partibus infidelium conſiſten-
„ tes: „ Tamen Eccleſiam Ultrajectinam ejuſve Cathedram ex vi *Clementinæ* in Pleriſque minime cenſeri debere collapſam, quandoquidem hæc Eccleſia minime careret Clero & populo; de quibus Eccleſiis, nimirum *Clero & populo carentibus*, Clemens V. dumtaxat loquitur in commemorata *Clementina*.

Objectiones Papendrechtianæ.

II. Nihilominus hanc ipſam Conſtitutionem relatam inter *Clementinas* ſub hoc titulo *Clemens V. in Concilio Viennenſi* confidenter objiciunt Anonymus (pag. 191.) & Papendrechtius, ex eaque demonſtratum volunt, Eccleſiam Ultrajectenſem eſſe collapſam, redactamque ad eam conditionem ut habitualem dumtaxat retinuerit Cathedralitatem, ſine re, ſine actu, effectuve ullo; atque hanc illius Eccleſiæ ruinam & lapſum lubet ipſis extendere ad ipſamet tempora Sasboldi & Rovenii, quæ pacem Monaſterienſem præceſſerunt.

Omnia autem argumenta quæ adferunt ad probandam hanc ſuam opinionem ſunt hæc tria. *Primum* quidem merum Sophiſma *petitionis principii*, ſcilicet, quod *Ultrajecti Clerum Cardinalis nullus*; (1) cum interim illa Eccleſia poſt mutatum ibidem Religionis ſtatum, numeroſum Clerum retinuerit, & ad hunc uſque diem nunquam Clero, uti nec Populo Catholico caruerit: an Clerus iſte Clerus Cardinalis ſit, nec ne, in Quæſtione eſt.

Secundum, (2) quod Clemens V. in ſua Conſtitutione in pleriſque *diſerte* vetuiſſet eligi Epiſcopum, ubi in hujuſmodi ſtatum deductæ ſunt Civitates, ut *novæ Religionis cultus* illic *inductus* ſit: cum tamen in tota illa Conſtitutione ne vel verbum habeatur de novæ Religionis cultu introducto, vel de Religionis ſtatu mutato.

Tertium illudque præcipuum quod hic urgent eſt, (3) quod *amiſſio bonorum & prærogativarum temporalium jactura* efficiant, ut juxta Clementinam in Pleriſque, debeat haberi Eccleſia Ultrajectina collapſa a Dignitate ſua Cathedratica.

Clementina: in Pleriſque.

III. Sed inſpicienda tantummodo ſunt verba hujus Decretalis, ut luce meridiana clarius pateat, omnino falſum eſſe id quod aſſerit Papendrechtius poſt Anonymum. *In Pleriſque Eccleſiis*, inquit Cle-

(1) Pap. p. 330. col. 2. ſub fin. Item Anonym. p. 192. in fine.

(2) Anonym. p. 128.

(3) Pap. p. 249. col. 1. in fine.

rentibus: nullatenus autem in quibuſvis aliis; quod & ex ipſa Conſtitutionis clauſula tanquam indubitatum haberi aſſeverat.

6. Si ſaltem inſpexiſſet Papendrechtius Corpus gloſſatum, reperiſſet ad primum jactum oculi argumentum & ſummarium hujus Conſtitutionis nil continere de Eccleſiis *præſidio Facultatum privatis*, ſed dumtaxat de Eccleſiis agere, quæ *Clero & populo Chriſtiano carent.* Quinimo in Editione Lugdunenſi 1618. ad Exemplar Romanum recognita, ZABARELLA in expoſitione caſus hujus Clementinæ expreſſe quærit, *an ſimiliter* intelligat Pontifex *in aliis Eccleſiis tam Cathedralibus, quam* NON HABENTIBUS DIVITIAS ET BONOS REDITUS: *an in talibus* prohibeat, *ne Religioſi mendicantes eligantur? Et reſpondet* (Pontifex ſcilicet in ſua Bulla) *quod* NON: *Imo vult Papa Clemens, quod in talibus jus commune ſervetur.*

7. Huic craſſæ ignorantiæ vel impoſturæ craſſum Sophiſma adjicit Papendrechtius: nam cum dixiſſet, Clementem V. nolle *circa Sedis Apoſtolicæ Auctoritatem ordinari Epiſcopos in Eccleſiis Clero carentibus & populo, &* MULTO MINUS *in Eccleſiis præſidio facultatem privatis:* inde infert, igitur *cum ex Clementina* IN PLERISQUE, *Eccleſiis Clero carentibus & populo, Epiſcopi præfici non poſſint; multo minus id permittitur in Eccleſiis præſidio Facultatum privatis.* *ſimpliciter* infert, cum debuiſſet inferre *reſtricte,* quod CITRA SEDIS APOSTOLICÆ AUCTORITATEM *præfici non poſſint Epiſcopi Eccleſiis præſidio facultatum privatis.* Suppreſſit iſta verba *citra Sedis Apoſtolicæ auctoritatem*, quibus indicaretur, quod accedenta hac Auctoritate Epiſcopi præfici poſſint hujuſmodi Eccleſiis: Nempe ſi ita intuliſſet Papandrechtius, jam propriam opinionem deſtruxiſſet, quam ſuperius (pag. 232. col. 1. ante med.) expreſſerat, ſcilicet quod, poſtquam *Ordines Fœderati Belgii vetuerunt in Sede Ultrajectina novum creari Epiſcopum* & iſta Eccleſia facultatum præſidio fuit privata, *Sedem illam,* ETIAMSI PONTIFEX VELIT, *implere non poſſit.* Itaque ſecundum Papendrechtium hujuſmodi Eccleſiæ ita collapſæ ſunt, & ad nudam miſſionem, uti loquuntur, redactæ, ut ne quidem volente Pontifice Romano illis præfici poſſit *proprius* Epiſcopus. Sed ad illas dumtaxat ordinari queat Epiſcopus mere Titularis, Vicarius, Miſſionarius, ad nutum revocabilis.

E contrario ſecundum Clementinam *in Pleriſque*, iſtiuſmodi Eccleſiis poteſt, ſaltem annuente Pontifice R. præfici proprius Epiſcopus, qui Sedem ſeu Cathedram impleat. Nam agit de præficiendo Epiſcopo a Superioribus, ad quos jure ſpectaret proviſio iſtarum Eccleſiarum; certum autem eſt, quod illi Superiores non potuerint aliter providere illis Eccleſiis niſi de proprio Epiſcopo & Paſtore; non autem de mere Titulari, Vicario, Mandatario, Miſſionario, & ad nutum ſuum amovibili.

Quinimo ipſa Clementina propterea auctoritatem Epiſcoporum reſtrinxit, quo minus ordinare poſſent abſque ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ Epiſcopos ad Eccleſias Clero & populo carentes, quia tales improvide ordinati partim *inſtabilitate vagationis* ſerenitatem Pontificalis Dignitatis obnubilabant, nequa ſeſe gerebant ut proprios Paſtores, qui gregem ſuum præſentes paſcerent, aut labore Apoſtolico gregem Domino acquirerent.

Patet igitur quod Papendrechtius non minus turpiter quam confidenter ex *Clementina* IN PLERISQUE tentarit exſculpere præciſe contrarium illi quod in eadem Conſtitutione continetur: tantaque confidentia etiam Anonymus (pag. 188.) præfert eamdem Clementinam, ut eam tanquam præcipuam inter *Apoſtolicas Conſtitutiones*, quibus ſuum probet intentum, oſtentare non vereatur.

Oportebit hic ſemel paulo fuſius penitiuſque argumentum aliquod palmare adverſariorum diſcutere, etiamſi fortaſſe non abſque tædio Lectoris; ut nimirum candidus Lector non ſinat ſibi imponi farragine auctoritatum, quas illi ad ſuas opiniones ſtabiliendas tanta confidentia & oſtentatione accumulant; & une non miretur in hiſce Vindiciis varia prætermitti loca adverſariorum, ad quæ ſcilicet reſpondere exiſtimavimus non eſſe operæ pretium, nec dignum lectore.

Cæterum cum Adverſarii pro cauſa ſua adverſus Cathedram Ultrajectinam nil ſolidi, ſive ex jure novo ſive antiquo, adſerant; videamus an aliquid præſidii habeant in plenitudine poteſtatis Pontificiæ; & utrum, ſi quiſpiam Romanus Pontifex voluerit, etiam valuerit ex ſupremo quodam arbitrio Dignitatem Cathedraticam Eccleſiæ Ultajectenſi adimere.

§. VII.

Non poteſt Romanus Pontifex Cathedralitatem alicujus Eccleſiæ pro ſuo Arbitrio & ex plenitudine poteſtatis extingere.

Extrema conamina Adverſariorum.

Ut adverſarii oſtendant, everſam atque confractam Cathedram Eccleſiæ Ultrajectinæ, in omnem ſe partem vertunt. Nunc inclamant, quod & identidem repetunt, nullam ibi conſiſtere poſſe Cathedram Epiſcopalem, ubi Eccleſia bonis temporalibus & externo ſplendore privata eſt, & ubi Edicta Magiſtratus Acatholici vetant collocari Epiſcopum; qui juriſdictionem exerceat, qualem exercent alii Antiſtites ſub ditione Principum Catholicorum: Nunc refugiunt ad Conſtitutionem *Clementinam* IN PLERISQUE, aliaſque ſimiles Diſpoſitiones juris: Nunc denique ad eam, quam fingunt a Chriſto Pontifici collatam plenitudinem poteſtatis, qua Cathedralitatem Eccleſiæ, ſi bonum illi videtur, poſſit extinguere; de qua plenitudine poteſtatis nemini ſecundum ipſos licet dubitare.

Docent, & identidem inculcant adverſarii tamquam primum poſtremumque aſſertionis ſuæ de confracta Cathedra Ultrajectina fundamentum, Summo Pontifici in perſona Petri a Chriſto Domino traditam plenitudinem poteſtatis ac juriſdictionis, qua pro arbitrio ſuo, Eccleſiis dignitatem Cathedralem largiatur; veramque Eccleſiarum Cathedralium extinctionem non fieri niſi ejus ſolius *Auctoritate*; (1) diverſas Eccleſiarum conſuetudines indultas eſſe ab illo, quem Chriſtus ſuum voluit eſſe in terris *Arbitrum & Directorem*; (2) non eſſe hic quod longum diſcurratur circa Clementinam IN PLERISQUE, ſolum (3) enim conſtantem uſum Rom. Sedis a morte *Schenkii* confirmare jus atque auctoritatem; cauſam abſque dubitatione confectam eſſe ſaltem poſtquam Clemens XI. (4) edixerit, denuntiaveritque nemini, præter deſignatos ab Apoſtolica Sede, jus ullum aut juriſdictionem ſpiritualem in Fœderato Belgio competere &c.

Verum ſi hic Adverſariorum Achilles adeo ſtet inconcuſſus, ut nemini Catholicorum liceat adverſus illum vel verbulum hiſcere; quorſum ergo tot ambages de confracta Cathedra per mutatum apud Batavos Religionis ſtatum? Ad quid tantus tamque imbecillis tot Diſſertationum apparatus ad probandum Eccleſiam Ultrajectinam ex ipſa rei natura, itemque ex diſpoſitione juris Communis eſſe extinctam? Ad quid accumulare tot media, eaque ſecundum

(1) Anonym. p. 191. (2) Papend. præfat. n. 2. (3) p. 232. col. 1. in fine. (4) Anonym. p. 233.

dum ipſos Cleri illius adverſarios adeo infirma, ut vel ipſe Deſirantius, Papendrechtio in hac parte contrarius, faſſus fuerit poſt *Schenckium*, adhuc in Cathedra Ultrajectenſi tanquam proprios & ordinarios Epiſcopos ſediſſe *Sasboldum* atque *Rovenium?* Ad quid, inquam, tot & tam impotentes conatus, cum ſufficeret ſemel bene probaſſe eam Pontifici divinitus traditam poteſtatis plenitudinem; qua conſtitutus ſit omnium in terris *Arbiter* Nationum, & morum diverſorum, a quo omnis Eccleſia particularis firmitatem Cathedraticæ dignitatis accipiat, & cujus nutu iterum hac ſua dignitate excidat, ſpolieturque?

Antiqua Diſciplina in erectione Epiſcop.

II. Videamus igitur quid de poteſtate erigendi, uniendi, & extinguendi Epiſcopatus ſacra ſenſerit Antiquitas, utpote cum SS. Patres, qui temporibus Apoſtolicis vixerunt, aut iis temporibus viciniores fuerunt, minime ignorare potuerint, quantam in hac parte Chriſtus Petro ejuſque ſucceſſoribus poteſtatem contulerit.

Atque imprimis cum in exordio naſcentis Eccleſiæ per orbem terræ particulares fundandæ eſſent Eccleſiæ & Epiſcopales Sedes erigendæ, omnes Apoſtoli ubique *pari conſortio honoris & poteſtatis*, uti loquitur S. Cyprianus, Eccleſias inſtituerunt, eaſque ad Cathedraticam dignitatem evexerunt, auctoritate accepta a Chriſto, qui omnibus Apoſtolis indiſcriminatim præceperat dicens: *Sicut miſit me Pater, & Ego mitto vos.*

Succedentibus deinde ſeculis cum jam formatæ eſſent pleræque Eccleſiæ, hæc fuit conſtans Diſciplina, ut novi Epiſcopatus inſtitui deberent auctoritate Metropolitani vel Primatis, cum Concilio plenario Provinciæ & conſenſu Epiſcopi, cui forte ſuberat civitas aut plebs, quæ alium ſpecialem Paſtorem ſibi ordinari poſcebat.

Sic in Concilio Carthaginenſi anno 407. conſtitutum legitur: *Placuit ut Plebes, quæ numquam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi ex Concilio plenario uniuſcujuſque Provinciæ & Primatis, atque conſenſu ejus ad cujus Diœceſim eadem Eccleſia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant.* Reperitur hic Canon in Codice Africanæ Eccleſiæ ſub num. 98.

Conformiter ad hunc Canonem Africanum curavit S. Auguſtinus (1) ad poſtulationem Populi Fuſſalenſis, qui hactenus Epiſcopo Hipponenſi ſuberat, ſed longius Hippone diſtabat quam ut Auguſtinus congruam illius curam gereret; curavit, inquam, huic populo ordinari proprium Epiſcopum per Primatem Numidiæ, nullatenus interpoſita auctoritate Romani Pontificis.

Hanc Diſciplinam, ſecundum quam ad Metropolitanum aut Primatem cum conſenſu totius Concilii Provincialis Epiſcopatuum inſtitutio pertinebat, per octo ut minus ſecula ubique & conſtanter obſervatam fuiſſe hiſtoriæ eorum temporum evincunt; nec creditur prioribus illis ſeculis Rom. Pontifex extra Regiones ſuæ Metropoleos, ſeu Eccleſias ſuburbicarias, ullum novum Epiſcopatum inſtituiſſe, ſed illud jus dumtaxat exercuiſſe in locis ſuburbicariis, tanquam jure Metropolitico ſibi ſubjectis.

Antiqua illa Diſciplina adhuc ſeculo X. perdurans.

III. Conſtat inſuper, necdum ſub finem ſeculi X., poſt evulgatas tunc pene a ducentis annis Pſeudo-Decretales, novorum Epiſcopatuum inſtitutionem Romano Pontifici univerſe reſervatam fuiſſe: uti evincit Epiſtola *Theotmari* Juvavenſis Archiepiſcopi aliorumque Epiſcoporum *ad Joannem IX.*, quæ extat apud Labbeum T. 9. Col. 498. in qua altum conquerentur, quod hic Pontifex ſua auctoritate novum Metropolitanum & tres Suffraganeos inſtituiſſet in terris Schlavorum, quæ ante erant Epiſcopo Patavienſi ſubjectæ; idque ſine ejuſdem Epiſcopi & aliorum Comprovincialium conſenſu; non dubitantes aſſerere, hoc eſſe contrarium *SS. Canonum Decretis.*

En verba *Theotmari* cum ſuis: " Cum, *inquit*, „ in Concilio Africano Cap. 20. decretum ſit, ut „ Plebes quæ in Diœceſibus ab Epiſcopis retinentur, „ quæ numquam Epiſcopos habuerunt, non niſi „ cum voluntate ejus Epiſcopi a quo tenentur, pro„ prios accipiant Rectores, id eſt, Epiſcopos; & „ item in eodem Concilio Cap. 65. ut Plebes, quæ „ numquam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi ex „ Concilio planario uniuſcujuſque Provinciæ, & „ Primatis, atque conſenſu ejus ad cujus Diœceſim „ eadem plebs pertinebat, Epiſcopos minime acci„ piant. „ &c. Hæc duo Decreta quæ hic allegantur ſub nomine Concilii Africani reperiuntur in Codice Eccleſiæ Africanæ Canone 53, & 98. Prior deſumptus eſt ex Concilio Carthaginenſi III. anni 397. cui S. Auguſtinus interfuit, & refertur 16. Q. 1. Can. 51. *multis Conciliis id ſtatutum eſt* &c.: poſterior autem ex Conc. Carth. ſeu totius Africæ anni. 407. quem ſupra retulimus.

Nova Diſciplina ſeculo XII.

IV. Verum ſenſim, ſeculo XII. tandem invaluit nova Diſciplina, quæ hanc novorum Epiſcopatuum inſtitutionem Rom. Pontifici reſervavit; quod contigit partim Epiſcoporum negligentia atque inertia, partim vero fide falſarum Decretalium; præcipue poſtquam Gratianus non tantum eas in Decretum ſuum retuliſſet, ſed & ſuis ipſius additamentis ac interpretatoribus poteſtatem Romani Pontificis adhuc ultra Pſeudo-Iſidori limites extendiſſet. Quo etiam tempore Innocentius III. Decreti Gratiani auctoritatem ſecutus, & falſarum Decretalium fide deluſus, Translationem, Ceſſionem & Depoſitionem Epiſcoporum, tanquam de jure Divino, ſibi omnium primus vindicavit l. 1. de Transl. Epiſc. tit. 7. Cap. 2. *Tria hæc*, inquit, ſcilicet Translatio Depoſitio, & Ceſſio Epiſcopi, *non tam Conſtitutione Canonica, quam* INSTITUTIONE DIVINA, *ſoli ſunt* ROMANO PONTIFICI *reſervata.*

Hiſce veſtigiis inſiſtentes Anonymus (pag. 185.) & Papendrechtius volunt JURE DIVINO *ad ſolum ſummum Pontificem pertinere* Epiſcopatus inſtituere, & ſimilia.

Non ſoli R. P. Poteſtas erigendi Epiſcop. a Chriſto conceſſa.

V. Sed quomodo probant divinum illud jus, divinamque traditionem quam prætendunt? ſcilicet ex quibuſdam Pſeudo-monumentis antiquitatis a quodam impoſtore ſeculo VIII. aut IX. confictis; quæ nondum ſeculo X. adeo invaluerant, quin Archiepiſcopus *Theotmarus* illiuſque Comprovinciales Antiſtites, Pontifici Romano aperte ſignificarent, inſtitutionem novorum Epiſcopatuum ejus Auctoritate in terris Schlavorum factam *SS. Canonum Decretis* eſſe contrariam.

(1) Epiſt. 261. Vide Fleury 4. diſcours ad Tom. XVI. n. 4.

Priori-

Prioribus bene multis ſeculis, cum Epiſcopatus eraot numeroſiores, & frequentiores Sedium Epiſcopalium erectiones, Eccleſia, quæ ſola accepit totam Divini ſponſi ſui poteſtatem, conditis Canonibus commiſerat omnia, quæ ad Epiſcoporum inſtitutionem pertinerent, Comprovincialibus Epiſcopis, Et per tot ſecula oequidem SS. Epiſcopis & Patribos incidit, ubi de inſtituenda Epiſcopali Cathedra agebator, Romanum Pontificem conſulere ſaltem, aut negotium illi indicare: neque ipſi Romani Pontifices, quamquam toti orbi tum Sedis Præeminentia tum doctrina quidem & ſanctitate venerabiles, nec non pro juribus Apoſtolicæ Sedis aſſerendis zeloſiſſimi, vel cogitarunt de hac, quam fingunt adverſarii, plenitudine poteſtatis; uti neque eam ſe habere verbo ſaltem indicarunt, cum tamen tunc multo frequentius circa Epiſcopatuum erectionem eam poteſtatem exercendi occaſio occurreret.

Erecti novi Epiſcopatus in Belgio non ſolius R. P. auctoritate.

VI. Quin nec hodie apud Belgas & Gallos recognoſcitur in Romano Pontifice auctoritas pro arbitrio ſuo inſtituendi novos in hiſce Ditionibus Epiſcopatus, ſed dumtaxat ei difertur hujuſmodi Sedium Epiſcopalium nova erectio, ubi per populum, ſive per Principem, nomine populi, talis erectio ſeu inſtitutio poſtulatur: quemadmodum per Philippum II. novorum Epiſcopatuum per Belgiom erectio a Paulo IV. poſtulata fuit & ad effectum perducta anoo 1559.

Quare etſi per falſas Decretales ac præcipue poſtquam eæ in Decretum Gratiani fuerunt relatæ, erectio novorum Epiſcopatuum Romano Pontifici reſervari cœperit, tamen Eccleſiæ Belgicæ inter alias, hoc veſtigium antiquæ Diſciplinæ hodiedum tenent, ut ſaltem hujuſmodi erectio non fiat abſque poſtulatione ſeu conſenſu Principis; auditis iis, quorum intereſt, nimirum Epiſcopo, in cujus Diœceſi novus Epiſcopatus erigendus eſt; Metropolitano, cui novus Comprovincialis aſſignandus eſt; & Clero ac populo novæ Diœceſis inſtituendæ.

Antiqua Diſciplina melior.

VII. Neque omittendum hic, quod recte reflectit eruditus hiſtoricus ſcriptor Claudius Fleuri, veterem Diſciplinam utilitati Eccleſiarum multo fuiſſe convenientiorem, quam poſſit eſſe illa, quæ poſt Pſeudo-Decretales ſenſim introducta Pontifici Romano novorum Epiſcopatuum erectionem tribuit: atque adeo veſtigium quoddam melioris illius Diſciplinæ tenet praxis Belgica, quæ non permittit novi Epiſcopatus erectionem ad ſolius Pontificis R. auctoritatem, ſed poſtulationem ſeu conſenſum Priocipis requirit. *Certainement*, inquit Cl. Fleury, (Diſcuurs 4. N. 4.) *à ne conſiderer que le progrés de la Religion, & l'utilité des Fidelles, il étoit bien plus raiſonnable de s'en rapporter aux Evêques du Païs, pour juger des Villes qui avoient beſoin de nouveaux Evêques, & pour choſir les ſujets propres, que d'en renvoyer le jugement au Pape, ſi éloigné & ſi peu à portée de s'en bien inſtruire; on a beau nommer des Commiſſaires & faire des informations de la commodite & incommodités ces procedures ne valent jamais l'inſpection oculaire & la connoiſſance qu'on prend par ſoi même.*

Quo modo Extinctio Epiſcopatuum ſoli Papæ cœperit attribui.

VIII. Hæc de erectione Cathedræ Epiſcopalis. Nec minus turpiter circa Eccleſiæ Diſciplinam aberrant Adverſarii cum dicunt, veram *extinctionem* (1) Eccleſiarum Cathedralium non fieri niſi auctoritate Romani Pontificis. Ubinam quæſo, vel unum occurrit exemplum, quo probetur, Eccleſiam Cathedralem ſolius Pontificis R. auctoritate, præſertim vigente SS. Patrum Diſciplina, fuiſſe extinctam? Vel unum proferant Canonem, qui hanc Poteſtatem Pontifici R. reſervavit, aut in Pontifice recognovit?

Legitur quidem hujuſmodi Cathedralitatis extinctionem, ſecuodum Canones factam olim fuiſſe auctoritate Epiſcoporum in Synodo congregatorum, uti Canon 5. Concilii Carthaginenſis anni 407, qui habetur in Codice Eccleſiæ Africanæ ſub num. 99. concedit ut una Plebs, amiſſo proprio Epiſcopo Donatiſta, poſſit extincta ſua Dignitate Cathedratica, alteri Eccleſiæ Catholicæ uniri atque incorporari: *Quæ autem plebes* (inquit Canon) *habuerunt Epiſcopum, & eo defuncto voluerint non Epiſcopum proprium habere, ſed ad alicujus Epiſcopi Diœceſim pertinere, non eis eſſe negandum.* Sed inauditum eſt ſaltem per 8. aut 10. & amplius priora ſecula hoc ipſum ad prærogativas Romani Pontificis pertinuiſſe.

Neque videtur aliud fundamentum fuiſſe attribuendi ſoli Papæ unionem aut extinctionem Epiſcopatuom, (2) quam quædam loca *S. Gregorii* tandem ſeculo XII. relata a Gratiano. Sed hic non advertit Gregorium ita egiſſe io ſola parte meridiooali Italiæ, cujus Metropolis Roma tunc erat; vel in Sicilia aliiſque inſulis, quæ ſingulariter a S. Sede depeodebant.

Notatur inſuper, (3) quod ubi S. Gregorius in Regionibus ſpeciali jure Epiſcopo Romano ſubjectis, varios Epiſcopatus univit, & alterum eorum quodammodo extinxit, hoc dumtaxat ordinaverit in illis Diœceſibus, quæ noo habebant ſufficientem populum, ut ei Epiſcopus proprius præficeretur; nequaquam autem id fecerit circa alias Diœceſes, quæ licet hoſtium invaſione vaſtatæ, attamen Populum fidelem Clerumque non amiſerant. Quinimo nequidem Diœceſes, in quibus non remanſerat ſufficiens populus Chriſtianus, prorſus Cathedratica dignita privabat Gregorius, ſed vicini alicujus Epiſcopi Cathedræ uniebat, nec cogitavit umquam Sanctus ille Pontifex hujuſmodi Diœceſes hoſtium incurſione vaſtatas ad meram miſſionem, uti vocant, redigere.

S. Leo Magnus agnovit ſe non habere poteſtatem extinguendi Cathedralitatem Eccleſiarum.

IX. Quid ex his omnibus conficimus? Nimirum Eccleſiam, non autem Rom. Pontificem a Chriſto accepiſſe plenitudinem poteſtatis erigendi, uniendi, & extinguendi Epiſcopatus: Eccleſiam autem, illam provinciam ſive auctoritatem primis ſeculis commiſiſſe Metropolitanis cum conſenſu Epiſcoporum Comprovincialium: neque tunc Romanos Pontifices exiſtimaſſe, haoc ſibi poteſtatem in aliorum Primatum Diœceſes competere, aut permiſſum, ſibi eſſe eam extra limites ſuæ Metropoleos, ſeu Regiones, quæ ſpeciali titulo ſibi ſuberant, exercere.

Ipſe S. Leo Papa, quem pro ſua opinione de plenitudine poteſtatis Adverſarii adducunt, iogenue fatetur, ac proteſtatur Eccleſias & earum Epiſcopos dignitatem ſuam non a Rom. Pontifice, ſed a Deo & ab Eccleſia ſeu ſponſa Chriſti accepiſſe; ſeque idcirco digoitatem illam adimere nulli poſſe, ſed ut omnibus inviolata ſervetur, neceſſaria ſolicitudine & famulatu obſtringi. *Solicitudo noſtra*, inquit Ep. 10. al. 89. ad Epiſcopos per Provinciam Viennenſem conſtitutos, *non ſua quærens, ſed quæ ſunt; Chriſti,*

(1) Anonym. pag. 191. (2) Fleury ibid. (3) Id hiſt. l. 35. n. 17.

Chriſti, dignitatem divinitus datam nec Eccleſiis nec Eccleſiarum Sacerdotibus abrogabat.

Idipſum innumeris locis inculcat, idem S. Pontifex, ac ſignanter Ep. 78. al. 54. ad Marcianum Auguſtum, ubi ſcribit in hæc verba: “ Privilegia Eccleſiarum, Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa Decretis, „ nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate „ violari, in quo opere auxiliante Chriſto fideliter „ exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum: quoniam diſpenſatio mihi credita „ eſt, & ad meum tendit reatum, ſi Paternarum Regulæ Sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad „ totius Eccleſiæ regimen, Spiritu Dei inſtruente „ ſunt conditæ, me, quod abſit, connivente violentur. „ Et Ep. 80. al. 53. *Indubitanter*, ait, eaſdem illas leges Nicænorum Patrum *manſuras uſque ad finem Mundi.*

Reſpicit S. Leo præcipue ad Canones 4. & 6. Concilii Nicæni, ſecundum quos ad Metropolitanum, cum conſenſu Comprovincialium ſpectabat ordinatio, & inſtitutio Epiſcoporum, adeo ut Rom. Pontifex extra propriæ Metropoleos limites non haberet auctoritatem Sedes Epiſcopales in aliena Metropoli erigendi, uniendi, aut extinguendi.

Sed non viderat S. Leo falſas Decretales, neque eas aut ſimiles quaſdam in lucem prodituras, aut orbi Catholico impoſituras providebat umquam; ſuaque illum de Nicænis ſacræ Diſciplinæ Canonibus fefellit opinio, dum eos *uſque ad finem mundi* intemeratos manſuros eſſe ixiſtimavit.

Objicitur S. Bern. & reſpondetur.

X. Nimirum longe diverſam ſeculo XII. invaluiſſe Diſciplinam ſignificat S. Bernardus, quem & Papendrechtius nobis obiicit “ *Plenitudo poteſtatis*, „ inquit Bernardus Epiſt. 131. ad Mediolanenſes, „ an. 1136. *ſuper Univerſas orbis Eccleſias* ſingulari „ prærogativa Apoſtolicæ Sedi donata eſt; qui igitur huic poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. „ Poteſt, ſi utile judicaverit, novos ordinare Epiſcopatus, ubi hactenos non fuerunt. Poteſt eos „ qui ſunt, alios deprimere; alios ſublimare, prout „ ratio ſibi dictaverit. Ita ut de Epiſcopos creare „ Archiepiſcopos liceat, & e converſo, ſi neceſſe „ viſum fuerit. Poteſt a finibus terræ ſublimes „ quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas evocare & cogere ad ſuam præſentiam, non ſemel aut bis, ſed „ quoties expedire videbit. „

Atqui apud eruditiores ævi noſtri Scriptores certum eſt, S. Bernardum hanc ſententiam hauſiſſe ex falſis Decretalibus, quæ jam a trecentis annis fuerant evulgatæ, & ſeculo XII. adeo invaluerant, ut nemini amplius incideret Diſciplinæ puncta hujuſmodi ſuſpecta habere aut refutare.

Liceat igitur S. Bernardo, viro cæteroquin maximo, hac in parte reverenter opponere venerandam ſacramque Antiquitatem VII. primorum ſeculorum, & SS. Patrum, qui illum olim præceſſerunt, teſtimonia, quæ invicte demonſtrant talem plenitudinem poteſtatis a Chriſto nequaquam R. Pontifici fuiſſe collatam. Opponimus inſuper teſtimonium Hincmari Rhemenſis, qui ſeculo IX. Diſciplinæ novæ, quæ occaſione Pſeudo-Decretalium de promiſcua appellatione ad R. Pontificem introduci incipiebat, ſtrenue ſeſe oppoſuit, quam novitatem S. Bernardus, infeliciore ævo natus, detegere non potuit. Opponimus denique graviſſima illa mala, quæ ex talibus opinionibus hauſtis ex falſis Decretalibus, ſcaturierunt & horrendam ſtragem invexerunt in Eccleſiam Dei.

Inſuper notum eſt, quam amaras querelas ipſe S. Bernardus jam ſuo tempore protulerit ſuper abuſu illius pleniſſimæ, quam inficiari non audebat, Pontificiæ Poteſtatis, quam procul dubio & ipſe negaſſet, ſi impoſturam Pſeudo-Decretalium, quæ jam Deo dante, luce clarius detecta eſt, cognoviſſet. Quemadmodum & idem S. Bernardus, quamvis de fabuloſa donatione Conſtantini non inciderit ipſi dubitatio, tamen graviter ferebat pompam ſplendoremque externum Pontificis: “ Petrus . . . neſcitur, *inquit*, proceſſiſſe aliquando vel gemmis ornatus, vel ſericis; non tectus auro, non vectus „ equo albo, nec ſtipatus milite, nec circumſtrepentibus ſeptus miniſtris, abſque his tamen credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mandatum: *Si* „ *amas me, paſce oves meas.* „ Hæc ſatis libere S. Bernardus ſcribit ad *Eugenium III.* lib. 4. Conſid. Cap. 3., ubi verbis mox citatis ſubdit: *in his ſucceſſiſti non* PETRO, *ſed* CONSTANTINO. An vero quia S. Bernardus torrente ſui temporis in iſtam fabulam abductus fuit; & nos jam contra apertam lucem, ad ſimilia opiniandum adſtringemur, Romanumque Pontificem ut Conſtantini Magni ſucceſſorem ſuſpicere ac venerari oportebit?

Prædicta plenitudo poteſtatis Pontificiæ refellitur.

XI. Cæterum fatemur quoque & jam ſupra faſſi ſumus, poſt tempora S. Bernardi extitiſſe Pontifices Romanos, qui nixi iiſdem falſis Decretalibus plenitudinem poteſtatis in diſponendo de Epiſcopatibus ſibi non obſcure aſſeruerint: & nominatim Innocentium III. edixiſſe *Tranſlationem*, *Depoſitionem*, *aut Ceſſionem* Epiſcoporum, *non tam Conſtitutione Canonica quam inſtitutione Divina ſoli eſſe Romano Pontifici reſervata*; prout relatum eſt, Cap. 2. ⁜ *de Tranſl. Epiſc.*

Ubi Innocentius III. primum ſupponit tanquam indubitatum, ſoli *Romano Pontifici* tria hæc eſſe reſervata: ut autem probet ea ſibi competere *non tam conſtitutione Canonica*, *quam inſtitutione Divina.* diſſerit in hunc modum: “ Cum fortius ſit Spirituale „ vinculum quam Carnale, dubitari non debet, quin, omnipotens Deus Spirituale conjugium, quod eſt „ inter Epiſcopum & Eccleſiam ſuo tantum judicio „ reſervaverit diſſolvendum, qui diſſolutionem etiam „ Carnalis conjugii, quod eſt inter virum & fæminam, ſuo tantum judicio reſervavit, præcipiens, „ ut quos Deus conjunxit homo non ſeparet. Non „ enim humana ſed potius Divina poteſtate conjugium Spirituale diſſolvitur; cum per Tranſlationem, Depoſitionem aut Ceſſionem auctoritate R. „ Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium Jeſu Chriſti Epiſcopus ab Eccleſia removetur; & ideo tria „ hæc quæ præmiſimus non tam conſtitutione Canonica quam inſtitutione Divina ſoli ſunt Romano „ Pontifici reſervata. „

Similia repetit & inculcat idem Innocentius III. ibid. Cap. 3. “ Non enim homo, *inquit*, ſed Deus „ ſeparat, quos Romanus Pontifex (qui non puri „ hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris) Eccleſiarum neceſſitate vel utilitate penſata, non „ humana, ſed Divina potius auctoritate diſſolvit. „ Et Cap. 4. “ Sicut legitimi matrimonii vinculum, „ quod eſt inter virum & uxorem, homo diſſolvere „ nequit ... ſic & Spirituale fœdus conjugii, quod „ inter Epiſcopum & Eccleſiam, quod in electione „ initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum, ſine illius auctoritate ſolvi non poteſt, qui Succeſſor eſt Petri „ & Vicarius Jeſu Chriſti. „

Hiſce Innocentii III. Decretalibus, ſimilibuſque aliis poſteriorum Pontificum effectum eſt, ut Canoniſtæ non pauci nudis Decretalium verbis inhærentes, non *humanam* dumtaxat, ſed quaſi *Divinam* Rom. Pontifici viſi ſint tribuiſſe auctoritatem, prout obſer-

Digitized by Google

obſervat Clariſſimus Guillelmus Barclajus in *Tract. de poteſtate Papæ* Cap. 28. qui & ibid. relatis ſupra memoratis Decretalibus Innocentii III. de hujuſmodi Canoniſtis ſubjungit: *Hæc illa ſunt, quibus homines iſti in præcipitem errorem deferuntur, ut quidquid a* PAPA *fiat, a* DEO *factum eſſe putent.*

Quidni etiam occaſione iſtorum & ſimilium Decretalium exorta ſit iſta quorundam imperitorum Canoniſtarum perverſa opinio, de qua Cardinalis Contarenus in Epiſt. ad Paulum III. nimirum; *voluntatem Pontificis Regulam quandam eſſe, qua ejus actiones dirigantur: neque in jure poſitivo conſtituendo aut abrogando, aut etiam diſpenſando, regulam quampiam Pontifici eſſe conſtitutam. Hæc propoſitio,* inquit Prælaudatus Cardinalis, *Idololatriam ſapit; cui namque creaturæ hoc attribui poteſt, quod actionum ſuarum voluntas ejus ſit regula? An hoc non ſit proprium* SOLIUS DEI?

Et profecto nomen DEI, cum annexa autoritate cui nulla ratio refragetur, Papæ attributum legitur a Zenzelino (1) de Caſſanis in gloſſa ad Extravagantem, CUM INTER, *de verborum ſignificatione*, in fine ad vocabulum *Declaramus*, ubi agitur de conciliandis duabus Decretalibus contrariantibus: „ Mirabile „ videtur, *inquit Gloſſator*, continere præſens Con- „ ſtitutio . . . quod dicit pertinaciter aſſerere, „ Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe aliqua in ſpe- „ ciali vel communi, hæreticum & errorem fore „ cenſendum; cum Decretalis *Exiit* §. *porro*, ex- „ preſſe contrarium innuat." Quidquid ſit, oportet, in veſis labi in hæreſim, Conſtitutiones illas Pontificias conciliare, nam *credere*, inquit, DOMINUM NOSTRUM DEUM PAPAM *conditorem dictæ Decretalis & iſtius ſic non potuiſſe conſtituere, hæreticum cenſeretur.* Hæc gloſſa cum particula DEUM PAPAM reperitur in editione Pariſienſi 1501, Lugdunenſi 1572, Venetâ 1604, ad exemplar Romanum &c. Quamquam eadem particula in recentioribus editionibus Corporis Canonici Gloſſati expuncta ſit.

Sed abſit, ut dicamus Eccleſiam hujuſmodi Decretales, tamque monſtroſas Canoniſtarum quorumdam opiniones inde natas approbare, aut prætenſam aliquam diſciplinam, quæ in iis fundatur, admittere. Longe aliud ſenſit Concilium delectorum Cardinalium ſub Paulo III. inter quos fuit & *Gaſpar Contarenus*, de quo ſupra. Hi namque illuſtres viri ſub jurejurando a Pontifice adſtricti, ut candide illi ſignificarent abuſus, qui in Eccleſia graſſarentur; antequam eorum præcipuos perſtringant, ſtatim in limine indicant, omnium caput ac ſcaturiginem eſſe illam non paucorum opinionem de ea plenitudine poteſtatis, qua conſtituitur Pontifex omnium Beneficiorum Dominus, & ſuarum ſolus arbiter actionum. „ Sanc- „ titas tua, *inquiunt*, ad ſe vocatis mandavit, ut „ nullius aut commodi tui, aut cujuſpiam alterius „ habita ratione, tibi ſignificaremus abuſus illos, „ graviſſimos videlicet morbos, quibus jam pridem „ Eccleſia Dei laborat, ac præſertim hæc Romana „ Curia; quibus effectum prope eſt, ut paulatim ac „ ſenſim ingraveſcentibus peſtiferis his morbis, mag- „ nam hanc ruinam traxerit, quam videmus . . . . „ nonnulli Pontifices tui Prædeceſſores prurientes „ auribus . . . coacervaverint ſibi Magiſtros ad de- „ ſideria ſua . . . inde effectum eſt, quod . . . . „ confeſtim prodirent Doctores, qui docerent Pon- „ tificem eſſe Dominum beneficiorum omnium . . . „ ita quod voluntas Pontificis, qualiſcumque ea fue- „ rit, ſit regula, qua ejus operationes & actiones „ dirigantur. . . . Ex hoc fonte, Sancte Pater, „ tanquam ex equo Trojano irrupere in Eccleſiam „ Dei tot abuſus & tam graves morbi, quibus nunc „ conſpicimus eam ad deſperationem fere ſalutis la- „ boraſſe."

Videat igitur Papendrechtius, an non juvet partes eorum, qui iterum equum illum Trojanum ædificant, cum dicit Præf. n. 1. Romanum Pontificem conſtitutum ARBITRUM *Nationum omnium & morum diverſorum* & omnes *particulares conſuetudines Eccleſiarum*, quæ *Catholico nomine haberi* volunt, debere eſſe *indultas* ab illo ſupremo Arbitro; vultque illum pro ſupremo ſuo arbitrio & ex plenitudine poteſtatis poſſe extinguere, & re ipſa extinxiſſe Eccleſiam Cathedralem, quæ a tot ſeculis fundata ac florida, numquam interrupta ſerie uſque in hodiernum diem, frequenti Clero ac populo Chriſtiano gaviſa eſt.

Verum non advertit Papendrechtius ad graviſſima illa mala, quæ ex hac opinione de plenitudine poteſtatis Pontificiæ nata ſunt ſequi, & porro ſequuntur, ſed dumtaxat mentem ſuam convertit ad ſuſpiciendas eas Pontificum Decretales, in quibus plenitudo illa poteſtatis prædicatur, & ad numerum & auctoritatem Canoniſtarum, qui eas explanant probantque.

Ad hoc autem reſpondemus, non minoris auctoritatis eſſe & alias Decretales, quæ Romano Pontifici jus & poteſtatem tribuunt deponendi Reges, quam ſint illæ, quæ Eccleſias Cathedrales ex plenitudine poteſtatis extinguendas illi reſervant; utpote cum & illæ æque in Corpus Juris Canonici ſint relatæ, totque Canoniſtarum calculo probatæ, quin & frequenti exercitio firmatæ. E. G. extat inter Extravag. comm. *de major. & obed.* Cap. 1. Decretalis Bonifacii VIII. quæ incipit UNAM SANCTAM, ubi palam aſſeritur illa Pontificum Poteſtas in Reges & Principes, & in exercitio hujuſmodi poteſtatis verificari dicitur illud *Hieremiæ. Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, ut evellas & deſtruas & diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes.*

Neque poterit Papendrechtius tot Eccleſias Cathedrales (ſi tamen ullas poſſit) numerare extinctas ex arbitrio & plenitudine poteſtatis Pontificiæ, quam numerarit Bellarminus Imperatores ac Reges e Throno ſuo depoſitos a Romanis Pontificibus, conformiter ad quaſdam Decretales.

Nec deſunt celebres Canoniſtæ, qui hanc Pontificis poteſtatem in Reges ad cœlum uſque & ultra extollunt: inter quos Petrus Bertrandus Epiſcopus Eduenſis, Cardinalis, Tract. *de origine & uſu Jurisd.* Q. 4. qui habetur tom. 4. Bibliothecæ Patrum, ſic ait: col. 1150. „ Quia JESUS CHRISTUS „ FILIUS DEI, dum fuit in hoc mundo, & etiam ab „ æterno naturalis Dominus fuit, & de jure naturali „ in Imperatores, & quoſcumque alios, depoſitio- „ nis ſententias ferre potuiſſet, & damnationis, & „ quaſcumque alias, utpote in perſonas, quas crea- „ verat, & donis naturalibus & gratuitis dotaverat: „ & eadem ratione etiam ejus Vicarius poteſt. „ Nam non videretur diſcretus Dominus fuiſſe „ (ut cum reverentia ejus loquar) niſi unicum poſt „ ſe talem Vicarium reliquiſſet, qui HÆC OMNIA POSSET.

Pari igitur gradu procedunt illæ Decretales, de quibus diſceptamus, in eo quod Pontifici R. tribuunt plenitudinem poteſtatis in Eccleſias & in Regna; in Epiſcopos & in Reges, eadem ſunt autoritate ſuffultæ, iiſdem adulantium Doctorum laudibus exornatæ. Vel pari proinde obſervantia quoad utrumque articulum tenendæ ſunt, vel ſi eas non cogimur admittere quoad prætenſam poteſtatem Pontificis in Reges, neque illis ullatenus quoad prætenſam plenitudinem poteſtatis in univerſas Eccleſias ſtringimur; nefas autem ſit dicere, Eccleſiam

(1) al. *Genzelinus* vocatur

Eccleſiam Catholicam unquam approbaſſe eam opinionem de poteſtate Pontificia in temporalia Regum. Et quantum ad Poteſtatem Rom. Pontificis in Eccleſias, ad oculum oſtendere poſſemus, quod univerſa Eccleſia, præſertim ſeculo XV. palam conqueſta fuerit, nonnullos Pontifices Rom. Eccleſiarum ſacra jura violaſſe.

Quid plura? proſerat Papendrechtius ſi poſſit vel unum exemplum, quo oſtendatur, Rom. Pontificem in Galliis aut Belgio Eccleſiam Cathedralem pro arbitrio ſuo, vel ex plenitudine poteſtatis extinxiſſe. E contrario omnibus notum eſt, hanc eſſe conſtantem atque indubitatam in Gallicanis ac Belgicis Eccleſiis diſciplinam, ut nequidem Rom. Pontifici permitteretur, etiamſi aſſumpta poteſtatis plenitudine vellet, deponere vel unum Epiſcopum, quantumvis maxime deponi meritum, ſed hoc ipſum ſynodo Provinciali Epiſcoporum relinquatur. Quinimo notum eſt, non poſſe in Galliæ aut Belgii Regionibus Romanum Pontificem ex propria authoritate aut pro arbitrio ſuo vel plura beneficia ſimplicia *unire*, vel ſimplex unum diſmembrare.

Concluſio primæ Diſquiſitionis.

XII. Recte igitur & firmiſſimo ſundamento dixi aſſeruerunt Doctores in ſua Reſolutione, quam vindicamus, Eccleſiam Ultrajectinam nullatenus dici poſſe collapſam, aut a dignitate ſua Cathedrali excidiſſe; utpote quæ jam olim ad eam dignitatem evecta, numquam deinceps Clero & populo Christiano in fide Catholica adunatis caruit, quæque diminuto, aut ſi ita velis, ablato temporali ſplendore, qui ex proventibus & ſacris ædibus, ex apparatu externo Antiſtitis totiusque Cleri, & ex tribunali contentioſo exurgebat; Moderatoribus denique Acatholicis Cathedram Epiſcopalem impleri vetantibus; non tantum nullatenus facta eſt vilior, ſed ob fidei inter tot tantasque perpeſſiones conſtantiam longe illuſtrior, ſimiliorque Eccleſiis Apoſtolicis; quam juris Canonici diſpoſitio ab ea dignitate nequaquam dejacit; quam poſtremo dignitate ſua privandi Romanus Pontifex a Chriſto Domino aut ab Eccleſia nequaquam accepit poteſtatem; nullis plane cauſam Papendrechtii juvantibus, niſi ſolis Romanorum Pontificum quibusdam noxiis adulatoribus, quibus & ipſe aſſociari non veretur.

DISQUISITIO SECUNDA.

In qua demonſtratur *Sasboldum & Rovenium*, aliosque poſt ipſos Antiſtites, proprios fuiſſe atque ordinarios Paſtores & Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectinæ.

§. I.

Unaquaque Eccleſia jus habet, ut a proprio Paſtore & Epiſcopo gubernetur.

RESolutio Doctorum, quam vindicamus, habet, Eccleſiæ Ultrajectenſi poſt *Schenkii* obitum, ad poſtulationem Cleri nec non ad nominationem Principis Belgii, datos fuiſſe veros atque ordinarios Epiſcopos, *Sasboldum ac Rovenium*, quamvis ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ Philippenſis delituerint.

Fundamentum Reſolutionis depromptum ex S. Scrip.

I. Nempe Doctoribus hiſce compertum erat, ex Chriſti inſtitutione fluxiſſe, quod in Eccleſia Dei ſemper poſiti fuerint Epiſcopi, non ſolum qui plebi Catholicæ verbum Dei annuntiarent, & divina Myſteria diſpenſarent, ſed qui etiam gregi peculiariter ſibi commiſſo conſtanter intenderent & adhærerent.

Idcirco Apoſtoli, miſſi in mundum univerſum ad convertendas Gentes, atque Eccleſias fundandas, ubi fidem plantarant in uno loco, & ad alia loca pergendum eis erat, Epiſcopos ordinabant, qui ſingulis Eccleſiis præeſſent. Sic Paulus *Titum* Epiſcopum inſtituit in inſula Cretæ, illique præcepit, ut & ipſe ſimiliter, ubi opus eſſet, alios Epiſcopos ordinaret. *Hujus rei gratia*, inquit 1. 5. *reliqui te Cretæ; ut ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per Civitates Presbyteros* (id eſt Epiſcopos) *ſicut & ego diſpoſui tibi*: indubie ut quisque commiſſo peculiariter ſibi gregi invigilaret. *Epiſcopos hic intelligi vult* inquit Chyſoſtomus, & ſubdit: *Neque enim profecto vult inſulam totam uni viro permitti, ſed unicuique propriam curam & ſolicitudinem* indici. Item Theophylactus in comm. ad eundem locum: *Noluit enim univerſam inſulam uni commiſſam eſſe, ſed quamlibet urbem proprium habere Paſtorem.*

Quinimo ipſemet Apoſtolus non obſcure inſinuat, jam tum ſingulos Epiſcopos ſingulis Eccleſiis ipſo Spiritu Sancto Auctore deſtinatos fuiſſe & alligatos. Nam cum a Mileto mittens Epheſum vocaſſet majores natu Eccleſiæ, eos hunc in modum obteſtatus eſt: (1) *attendite vobis & univerſo Gregi*, IN QUO VOS SPIRITUS SANCTUS POSUIT *Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.*

Ex praxi primitivæ Eccleſiæ.

II. Huic Divinæ Traditioni & Apoſtolicæ normæ inſtiterunt primi Eccleſiæ Patres: ſic Cyprianus teſtatur; (2) *jam pridem*, inquit, *per omnes provincias & per urbes ſingulas ordinati ſunt Epiſcopi*: & in Epiſtola ad Cornelium; (3) nos docet, quod eorum Epiſcoporum SINGULIS PORTIO *Gregis ſuit* ADSCRIPTA, *quam regat* UNUSQUISQUE *& gubernet.*

Canones præcipiunt viduatis Eccleſiis ordinari Epiſcopum.

III. Sciebant item Doctores, ſecundum Patrum Doctrinam viduatis Eccleſiis alium ordinari debere Paſtorem ſeu Epiſcopum: quemadmodum Patres Concilii Epheſini ſcripſerunt ad Patres S. Synodi in Pamphylia, Theodorum Epiſcopum conſtitutum

gratu-

(1) Act. XX. 17. 28.

(2) Epiſt. 52. ad Antonian.

(3) Epiſt. 55.

Digitized by Google

gratulantes: *indignum quippe fuiſſet*, aiunt, Act. 7. *viduam manere Eccleſiam: indignum Paſtore carere Salvatoris noſtri ovilia.*

Neque ultra tres quidem menſes ordinationem novi Epiſcopi differri, patiuntur Canones: *Ultra tres menſes*, inquit Gregorius Magnus, l. 6. Ep. 39. *Eccleſiam vacare Pontifice* STATUTA SACRORUM CANONUM NON PERMITTUNT, *ne . . . Dominicum gregem antiquus . . . hoſtis inſinuando dilaniet*: qui textus relatus eſt a Gratiano Diſt. 50. Can. 11.

Inſuper Canonicam punitionem in eos, qui proviſionem Eccleſiarum Cathedralium, quæ illis incumbit neglexerint, decrevit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Can. 23. & habetur ✠ *de electione & elect. pot.* Cap. 41. NE PRO DEFECTU. „ *Ne pro* „ *defectu Paſtoris*, inquit, gregem Dominicum Lu „ pus rapax invadat . . . . Statuimus ut ultra tres „ menſes *Cathedralis* . . . . *Eccleſia Prælata non* „ *vacet*. Intra quos (juſto impedimento ceſſante) „ ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debue „ rant, *eligendi poteſtate careant* ea vice . . . . is „ vero ad quem fuerit devoluta poteſtas, Deum „ præ oculis habens, *non differat* ultra tres men„ ſes . . . . viduatam Eccleſiam de perſona ido„ nea . . . canonice ordinare, ſi *canonicam* volue„ rit effugere *ultionem*."

Item Eccleſiis populoſis.

IV. Nec ſolum circa viduatas Eccleſias hanc providendi curam & ſolicitudinem impendi voluerunt Canones, ſed etiam circa ipſas Eccleſias, quæ Epiſcopos quidem nunquam habuerunt, & adeo tamen populoſæ ſunt, ut Antiſtitem ordinari ſibi merito poſtulent, ita Statuit Can. 6. Concilii Sardicenſis; „ Licentia danda non eſt ordinandi Epiſcopum, aut „ in vico aliquo, aut in modica civitate, cui ſufficit „ unus Presbyter, . . . non debent . . . facere „ Epiſcopum niſi aut in his Civitatibus quæ Epiſco„ pos habuerunt, aut ſi qua tam *populoſa* eſt, quæ „ mereatur habere Epiſcopum."

Hoc ipſum etiam decretum fuit in Concilio Carthaginenſi II. prout notant Correctores Romani ad C. 16. Q. 1. Can. FELIX, ubi ad hæc verba Canonis: *illa Diœceſis, quæ aliquando habuit* Epiſcopum, *habeat proprium*; monent, quod in Concilio ipſo ſequatur hæc: *Et ſi accedente tempore, creſcente fide Dei, populus* MULTIPLICATUS *deſideraverit* PROPRIUM *habere* RECTOREM, *ejus videlicet voluntate, in cujus poteſtate eſt Diœceſis conſtituta, habeat* EPISCOPUM.

Idem quoque jam pridem ſtatutum fuit in quadam Synodo Anglicana ſub Theodoro Cantuarienſi, apud Bedam lib. 4. Cap. 5. ubi Capitulo IX. præſcribitur, ut *creſcente numero fidelium*, etiam numerus Epiſcoporum, qui illis præſint, augeatur.

S. Gregorius in Reſp. 8. ad Auguſtinum Anglorum Apoſtolum, vult in Anglia Epiſcopos ita ordinari, *ut longa intervallo minime disjungantur*; quod refertur Diſt. 80. Can. 6.

Et Gregorius junior, ad Bonifacium Epiſt. ult. Can. 55. „ præcipimus, *inquit*, ut juxta Sacrorum Ca„ nonum ſtatuta, ubi multitudo excrevit fidelium, „ debeas ordinare Epiſcopos."

Quin ea tam conſtans olim diſciplina fuit, ut in Codicem Juſtiniani relata ſit L. UNAQUÆQUE, qua præcipitur in verbis: *Unaquæque civitas proprium Epiſcopum habeto.*

Eccleſiis dari oportet Epiſcopum qui ex proprio officio teneatur in iis reſidere.

V. Manifeſtum quoque eſt, ipſaque noviſſime Tridentina Synodus ſatis inſinuavit, Epiſcopos etiam jure divino teneri ad reſidentiam, cum jure divino *miniſterium ſuum* teneantur implere: *implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant*, inquit S. Synodus, *ſi greges ſibi commiſſos Mercenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus a ſupremo Judice requirendus cuſtodiæ minime incumbant.* Seſſ. 6. Cap. 1. de Reform. Et rurſus Seſſ. 23. Cap. 1. de Reform. *Cum* inquit, PRÆCEPTO DIVINO *mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed Mercenariorum more deſerunt; Sacro ſancta Synodus eos admonet* &c. Atque obligationem hanc reſidendi, ſeu gregi ſuo aſſiſtendi, imprimis omnes Epiſcopos concernere, infra declarat eadem Synodus Tridentina.

Quælibet Eccleſia habere debet proprium Epiſcopum non merum Vicarium.

VI. Denique nec hoc ignorabant Doctores, hanc Paſtoralem curam proprios perpetuosque requirere Paſtores, qui proprias oves paſcant, neque ad alterius nutum queant amoveri.

Ita præſcribit Canon PASTORALIS, Cauſa 7. Q. 1. C. 42. deſumptus ex Ep. Gregorii Magni ad Joan. Epiſc. Scyllatinum l. 2. Ep. 25. „ Paſtoralis officii „ cura, *inquit*, nos admonet, deſtitutis Eccleſiis „ *proprios* conſtituere *Sacerdotes*, qui gregem Do„ minicum debeant Paſtorali ſolicitudine guber„ nare."

Item S. Pontifex in Ep. ad Marianum Epiſcopum Raven. l. 6. Ep. 39 cujus fragmentum refertur Diſt. 50. Can. 11. prout ſupra citavimus, *Eccleſia Dei*, inquit, *diu viduata* PROPRIO *Epiſcopo remanere non debet*, ac proinde ſecundum Gregorium tamdiu viduata æſtimanda eſt Eccleſia, quamdiu in ea non ſedet *proprius* Epiſcopus, ſed tantum *Vicarius*.

Conſonat Canon, *Lectis*, Diſt. 63. *Scientes*, inquit, *Eccleſiam Dei ſine* PROPRIO *diu Paſtore non debere conſiſtere.*

Cuilibet Parochiæ proprius aſſignandus Parochus ſecundum Canones.

VII. Tantopere autem hoc ipſum obſervatum voluit Eccleſia, ut idem decreverit circa ſecundi ordinis Paſtores, ut nimirum eorum ſinguli ſingulis Parœciis ſint præpoſiti, tamquam proprii ordinarii ac perpetui Prælati, qui ne quidem ad proprii ſui Epiſcopi nutum ſint amovibiles.

Atque hinc videmus, quod poſterioribus ſeculis, ubi Capitula & Monaſteria, ad quæ decimæ, aliaque bona Eccleſiarum, imo & ipſæ Eccleſiæ Parochiales cum omnibus juribus & proventibus per incorporationem aut donationem tranſire cœperant, cum annexo onere ſeu obligatione Eccleſiis incorporatis neceſſarios Miniſtros præficiendi, præfecerunt iis Presbyteros amovibiles, & a nutu ſuo atque arbitrio dependentes: videmus, inquam, quod mox Epiſcopi huic ſeſe abuſui & malo ſolicite oppoſuerint, & primævam ſemperque hactenus in Eccleſia uſitatam Diſciplinam vindicaverint.

Ita habemus, quod ſeculo XIII. Synodus vulgo *Germanica*, Moguntiæ celebrata anno 1225. ſub Præſidio Conradi Epiſcopi, Cardinalis Portuenſis (uti notatur a Labbeo) advertens, quod ENORMIS *quædam conſuetudo in quibusdam Almaniæ partibus* CONTRA CANONICAS SANCTIONES *invaluit, ut ponantur in Eccleſiis conductitii Sacerdotes*, VICARII TEMPORA-

Digitized by Google

PORALES; præceperit ut, *cum Vicarius poni debet & poteſt*, PERPETUO *inſtituatur*.

Idipſo pro jure communi declaravit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in Cap. 30. ✠ DE PRÆBENDIS, voluitque ut ſi Eccleſia Parochialis majori dignitati ſit annexa, is qui eam obtinet, & forte nequit illi perſonaliter deſervire, *in ipſa Eccleſia Parochiali idoneum &* PERPETUUM *habeat Vicarium* CANONICE INSTITUTUM.

Et noviſſime S. Synodus Tridentina Seſſ. 14. Cap. 9. „ Jure optimo, *inquit*, diſtinctæ fuerunt Diœceſes & Parochiæ ac unicuique gregi *proprii* attributi *Paſtores*, & inferiorum Eccleſiarum Rectores, qui *ſuarum quisque ovium* curam habeant." Volens autem hanc non parum collapſam Diſciplinam reſtaurare Seſſ. 24. Cap. 13. iis in „ locis, ubi Parochiales Eccleſiæ certos non habent fines, nec eorum Rectores proprium populum quem regant, ſed promiſcue petentibus Sacramenta adminiſtrant, mandat S. Synodus Epiſcopis . . . ut *diſtincto populo in certas propriasque Parochias unicuique* ſuum *perpetuum* peculiaremque *Parochum* aſſignent, qui eas agnoſcere valeat, & a quo ſolo licite Sacramenta ſuſcipiant: aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant."

Quibus ultimis verbis: *aut alio utiliori modo provideant*, minime ſignificare intendit S. Synodus, quod arbitrio Epiſcoporum relinquatur, diſpicere an certo populo præficiendus aut non præficiendus ſit *proprius & perpetuus Paſtor*: ſed ſolum, quod interdum utilius provideri poſſit aliter quam diſtinguendo populum *in certas propriasque Parochias*: nempe ſi Parochiæ certos quidem fines & determinatos limites non habeant quoad territorium, ſed certum tamen populum, certasque ac determinatas familias complectantur, quibus *perpetuus & peculiaris Parochus* præſit: adeo ut Sacramenta non adminiſtrentur *promiſcue*, ſed quilibet Paſtor ſuos cognoſcat, & a ſuis cognoſcatur. Atque hoc modo etiam ſatisfieri Decreto Tridentino reſpondit Sacra Congregatio Cardinalium, uti teſtatur Auguſtinus Barboſa, *de officio Parochi*, parte 1. C. 1.

Idem eſto Judicium de Parochia virtualiter duplici, utpote quæ in plures diſtrictus propter numeroſiorem latiusque diſperſum Populum diviſa ſit, ita ut cuique diſtrictui *proprius* præſit Parochus; uti exempli cauſa factum eſt in Parochia B. Mariæ Virg. Antverpiæ, ubi duo Plæbani præſident tamquam duo diverſorum Diſtrictuum Parochi.

Si hoc in inferioribus minorum Eccleſiarum ſeu Parochiarum Rectoribus locum habeat, ut ſcilicet proprii illi ſint ac perpetui, qui ad nutum ſui Epiſcopi & Antiſtitis amoveri non poſſint, multo igitur magis debet illud ipſum obtinere in Epiſcopis ſeu primi ordinis Paſtoribus, ut ſingulis majoribus Eccleſiis ſeu Cathedralibus aut Diœceſibus proprius præſideat Epiſcopus, ordinarius atque perpetuus; qui non ſit Vicarius temporalis ad nutum R. Pontificis, aut alterius cujusvis Primatis amovibilis.

Certum quippe eſt, Epiſcopos tamquam primos Paſtores in ſua reſpective Diœceſi in regimine ſuæ Eccleſiæ non ita dependere a Rom. Pontifice, ut inferiores Sacerdotes a ſuo dependent Epiſcopo, utpote ab illo tamquam Coadjutores & Cooperatores in cura Paſtorali aſſumpti, qui non niſi ſub authoritate ſui Antiſtitis Sacramenta adminiſtrant, reliquaque Paſtoralia munia exercent.

Æquitas Reſolutionis Doctorum.

VIII. Recte igitur exiſtimarunt Doctores, *Sasboldum*, *Rovenium* aliosque tamquam proprios Epiſcopos & Paſtores Eccleſiæ Ultrajectinæ præfectos fuiſſe; alioquin futuros ſeſe non parum injurioſos in Rom. Pontificem, ſi cenſuiſſent eum, neglectis Sanctiſſimis Eccleſiæ legibus & Decretis, voluiſſe Eccleſiæ Ultrajectenſi non *proprium* ac *perpetuum* aſſignare Paſtorem, ſed extraneum quempiam Epiſcopum, ſub nomine *Philippenſis*, *Epheſini*, *Caſtorienſis*, *Sebaſteni*; qui cum dumtaxat titulo hujusmodi peregrinæ Eccleſiæ foret ordinatus, non teneretur ex *proprio* officio Paſtoralis ſolicitudinis in Eccleſia Ultrajectenſi reſidere, & illius curam gerere, ſed hæc tamquam merus Vicarius præſtaret, dependens à mandatis & nutu Rom. Pontificis, aut etiam Congregationis Cardinalium de propaganda fide.

Prætenſa felicitas Eccleſiæ Batavicæ ſub mero Vicario Pontificio refutata.

IX. Aſt jequidem meros Vicarios Pontificios fuiſſe *Sasboldum*, *Rovenium*, eorumque ſucceſſores Antiſtites, nequaquam Archiepiſcopos Ultrajectinos contendunt adverſarii, putatque D. Internuntius Bruxellenſis hoc modo optime proviſum fuiſſe Eccleſiæ Ultrajectenſi, ita ut in Epiſtola ad Catholicos Confœderati Belgii de 4. Maji 1724. feliciores eos fore pronunciare non dubitet, ſi Romanum Pontificem haberent pro immediato Paſtore, licet ad 300 leucas remoto & oculis fidelium numquam conſpiciendo, quam ſi proprio coram gauderent Epiſcopo.

Eadem pene loquitur Papendrechtius; quærit enim, pag. 233. & 245. quid interſit, utrum Populus Batavus per *Vicarium Apoſtolicum* regatur, vel per *proprium Epiſcopum*? quid Eccleſiæ Batavæ, quantum ad ſalutem animarum, detractum ſit, licet redactæ ad conditionem meræ *Miſſionis*?

Reſpondeo, multum ſane intereſſe inter proprium Paſtorem & alieni Paſtoris Vicarium. Proprius Paſtor & Epiſcopus proprias oves cognoſcit, tamquam proprias diligit, curat, fovetque. Proprius Paſtor & Epiſcopus eſt Pater ſuorum: Vicarius autem adinſtar Pædagogi, qui ad inſtituendos alienos filios aſſumitur, & ad hoc mercede plerumque conducitur, uti reflectit Guilielmus Eſtius ad locum 1. Cor. IV. 15. ubi ingens utriusque (Patris & Pædagogi) diſcrimen pandit Apoſtolus ipſe, Patris viſceribus erga Corinthios plenus: *Ut* FILIOS *meos chariſſimos moneo*, inquit, *nam ſi* DECEM MILLIA PÆDAGOGORUM *habeatis in Chriſto, ſed non multos* PATRES, *nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.* Hoc Diſcrimen a temporibus Apoſtolorum usque modo agnovit Eccleſia, dum perpetua praxi, & S S. conditis Canonibus, ſemper præfici voluit ſingulis Eccleſiis proprios atque perpetuos Paſtores: denique poſterioribus ſeculis ac noviſſime in Synodo Tridentina priſtinam illam ac ſaluberimam Diſciplinam, quæ hac in parte, uti & in cæteris pene omnibus collabi cœperat, reſtaurari mandavit.

Exemplum Eccleſiæ Chinenſis.

X. Denique quid Eccleſiæ ad meram miſſionem redactæ detrahatur oſtendit exemplum lugubre Catholicorum Chinenſium, qui in maxima degunt penuria Miniſtrorum, adminiſtrationis Sacramentorum, & prædicationis verbi; quæ penuria ſuapte natura ſequitur ex eo, quod proprii illic deſiderentur Epiſcopi & Paſtores; quod nemo ordinaria poteſtate inſtructus exurgentes in Clero contentiones, diſcordias, æmulationes, ex auctoritate ordinaria compeſcere valeat; quod mandata Romani Pontificis per Oceanum transportari juſſa & præſens malis remedium adferre non poſſint, & plerumque tota in ventum abeant. Hæc & plurima alia mala perſentiunt hujusmodi Eccleſiæ, conditioni Miſſionis, ad quam redactæ ſunt, indivulſe ac perpetuo annexa.

Abſurda

Abſurda deducta ex principiis Papendrechtii.

XI. Denique ſi Papendrechtio demus nihil intereſſe, ſive Eccleſia Batava regatur per *proprium* Epiſcopum ſive per *Vicarium* Pontificium; tum profecto & nil intereſſe admittat neceſſe eſt, ſive Eccleſiæ Italicæ, Germanicæ, Gallicæ, Hiſpanicæ, atque adeo omnes per totum orbem Catholicum Diœceſes & Paræciæ regantur per proprios Epiſcopos & Paſtores, ſive per Apoſtolicos Vicarios. Non enim eſt differentia inter haſce Eccleſias, & Eccleſiam Batavam, niſi quod iſtarum pleræque & Romæ viciniores ſint & ſub ditione Principis Catholici ſitæ qui Sedis Apoſtolicæ unitatem profitetur; ex quibus procul dubio capitibus Romanus Pontifex facilius & fructuoſius poſſet illas Eccleſias per ſuos Vicarios gubernare, quam per Vicarium regere poſſit Eccleſiam Ultrajectenſem.

Ex Papendrechtianis igitur principiis fluit, nil intereſſe quoad bonum Eccleſiarum totius orbis Catholici, etſi ſolus Pontifex Romanus haberetur tanquam illarum omnium proprius Epiſcopus & Paſtor, reliqui vero omnes, ſeu primi ſeu ſecundi ordinis Sacerdotes non niſi Apoſtolicæ Sedis Vicarii eſſent; ac proinde & nihil inteſſe, licet jam, ſi non nomine eſt certe re, ſtatuatur Romanus Pontifex Paſtor ille & *Epiſcopus Univerſalis*, cujus vel ſolum nomen tanquam prophanum & execrandum S. Gregorius Magnus exhorruit.

Quamquam aperte admittere non auderet Papendrechtius id, quod ex illius principiis luculenter conſequitur, nil ſcilicet intereſſe an omnes per totum mondum Epiſcopi forent Romani Pontificis Vicarii; cum probe noverit, quod inaudito hujuſmodi dicto cunctos Catholicæ ditionis Antiſtites ſibi adverſarios ſuſcitaret, & qui Sacri Hierarchici ordinis ſunt protectores, Principes Chriſtianos.

Concluſio hujus §.

XII. Concludamus igitur, certum eſſe atque indubitatum, unicuique Eccleſiæ præfici oportere proprium Epiſcopum, & Paſtorem, ut nec dubitari queat, quin Eccleſia Ultrajectenſis jure talem requirat. Quinimo etiamſi pridem deſtructam fuiſſe fingeremus hanc Eccleſiam, cum tamen in confeſſo ſit, eam modo complecti ſufficientem fidelium numerum, qui ope Paſtoris indigeant ad ſalutem, fateamur neceſſe eſt, quod proprium illi Epiſcopum dari oporteat.

Papendrechtius propriis armis victus.

XIII. Quid multa, cum ipſe Papendrechtius, hanc veritatem neſciens confirmarit, dum e contrario probare intenderit Eccleſiæ Ultrajectinæ extinctam Cathedralitatem, per hoc quod, uti ipſe ſupponit, poſt mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, in ea Cathedra nullus ſederit Epiſcopus, ſed nec ſedere potuerit? Nititur enim oſtendere Cathedralitatem Eccleſiæ eſſentialiter requirere Epiſcopum, quia *Thomaſſinus*. „ tradit, *inquit*, Patrum & Conciliorum „ conſenſione unanimi firmatum eſſe, *non poſſe Ec-* „ *cleſiam ſine Epiſcopo conſtare, uti nec Corpus ſine* „ *capite, a quo jugis vitæ fons ſcaturiat, & in om-* „ *nes artus perlabatur. Non enim poteſt Eccleſia eſſe* „ *ſine Epiſcopo, aiebat olim Chryſoſtomus.*" Addat, ſi velit Papendrechtius, & S. Ignatium Martyrem in Epiſt. ad Trallianos ita ſcribentem: *ſine his* (Epiſcopo ſcilicet Presbyteris & Diaconis) *Eccleſia electa non eſt; nulla ſine iis Sancta Congregatio; nulla Sanctorum collectio.*

Atque ex ſiniſtro intellectu hujus ſententiæ Patrum & Conciliorum effectum eſt, ut Papendrechtius hunc locum *Thomaſſini* pro cauſa ſua adduceret, ſed neſciens arma adverſum ſe porrexit. Nam Sancti Patres & Concilia non cenſuerunt continuo extingui Eccleſiam Cathedralem, ubi Epiſcopus non præſidet, ubi morte vel exilio eſt ablatus: ſed viduatam dixerunt, talemque, quæ Epiſcopum & Paſtorem deſiderat, quo defuncto, quo abſente grex periclitatur. Neque S. Chryſoſtomus in exilium pulſus, quaſi ablato capite mortuam & collapſam reputabat Eccleſiam Conſtantinopolitanam, ſed ſolicitus erat, ne fidelis grex diu privaretur Paſtore; atque hoc ipſum eſt, quod hoc §. probandum ſuſceperamus, nempe unicuique Eccleſiæ jus eſſe, & neceſſitatem incumbere, ut proprium Epiſcopum & Paſtorem, a quo regatur, obtineat.

Synopſis eorum quæ in ſequentibus §. §. venient refellenda.

XIV. Sed superſunt in hac II. Disquisitione refellenda ea, quæ Papendrechtius, (vel etiam Anonymus) adducit adverſus *Sasboldi & Rovenii* Epiſcopatum Ultrajectinum, quem conformiter ad Reſolutionem Doctorum vindicamus.

1. Objicit, *Sasboldum* & *Rovenium* conſecratos fuiſſe in Epiſcopos *Titulares*, titulo dumtaxat *Philippenſis* Eccleſiæ; ac proinde eos non fuiſſe veros Epiſcopos Ultrajectinos: ad quod reſpondemus §. §. II. & III.

2. Opponit, non recte a Doctoribus pro cauſa *Sasboldi* & *Rovenii* adhibitum fuiſſe *Canonem* 37. Concilii Trullani: cujus vindicias dabit §. IV.

3. Formam Proviſionis evincere, *Sasboldum*, & *Rovenium* ad Eccleſiam Ultrajectinam minime ordinatos fuiſſe, quod §. V. refutabimus.

4. Nomen Vicarii Apoſtolici, quo & ſe ipſos appellarunt, & ab aliis appellati ſunt *Sasboldus* & *Rovenius*, ſatis oſtendere, eos non fuiſſe proprios Epiſcopos Eccleſiæ Ultrajectenſis, quod refellitur §. VI.

5. Denique Romanum Pontificem habere *plenitudinem poteſtatis* ex qua ſecundum ipſius beneplacitum omnis juriſdictio in cæteros Epiſcopos & inferiores Sacerdotes derivetur; ſummum autem Pontificem *Sasboldo* atque *Rovenio* nil amplius tribuiſſe, niſi ut tamquam Vicarii Apoſtolici in Miſſione Hollandica Epiſcopale munus obirent, de quo §. VII, VIII, IX, X, & XI.

§. II.

Titulus Eccleſiæ Philippenſis Sasboldo *&* Rovenio *non obfuit, quo minus eſſent proprii Epiſcopi Ultrajectini. Ubi de Epiſcopis* Titularibus in Partibus infidelium *diſquiritur.*

Reſolutio Doctorum S. Sedi honorifica.

I. Volunt adverſarii, *Sasboldum* & *Rovenium* non fuiſſe Eccleſiæ Ultrajectenſis Epiſcopos, quod non ad hanc, ſed ad Eccleſiam Philippenſem fuerint ordinati, cum Titulus Eccleſiæ Philippenſis, non autem Ultrajectenſis in eorum conſecratione fuerit expreſſus. Qua in re Adverſarios honori Sedis Apoſtolicæ male conſulere, & e contrario Reſolutionem Doctorum, cum judicarunt *Sasboldum* atque *Rovenium* reipſa ad Sedem Ultrajectinam ordinatos fuiſſe, quamvis ſub peregrino Titulo deliteſcentes, S. Sedi honorificam demonſtrabimus.

Profecto honorificum non fuiſſet Romano Pontifici, ſi Eccleſiæ Ultrajectenſi per obitum *Schenckii* viduatæ & tantis tunc calamitatibus preſſæ, propter quas vel tunc maxime Rectore indigebat, proprium

Epis-

Epiſcopum & Paſtorem dare noluiſſet; cum SS. Canones, ipſaque noviſſime Tridentina Synodus quantocius viduatis Eccleſiis de proprio Paſtore provideri præcipiant, uti §. præcedenti viſum eſt.

Deinde nec honorificum fuiſſet R. R. Pontificibus, ſi *Saſboldum*, & *Rovenium* dumtaxat tamquam mere *Titulares* Epiſcopos, uti aiunt, *in partibus infidelium* ordinaſſent ad Eccleſiam Philippenſem, quam numquam eſſent adituri.

Notum enim eſt, jam a temporibus Apoſtolorum ſingulos Epiſcopos ſingulis Eccleſiis, ubi Cathedra erigi debere videbatur, præpoſitos fuiſſe & alligatos, ut iis ſuperintenderent, & verbum Evangelii per ſe ipſos annuntiarent, uti ſupra monſtratum eſt.

Abuſus, quod Epiſcopus non habeat populum cui ſuperintendat ex S. Anſelmo Cantuarienſi.

II. Cumque tandem circa ſeculum XII. in Regno Hiberniæ abuſus invaluiſſet, ut paſſim ordinarentur Epiſcopi, quibus certus populus, cui præeſſent, non aſſignaretur: de hoc tamquam graviſſimo malo Regem Hiberniæ monendum cenſuit S. Anſelmus Epiſcopus Cantuarienſis per Epiſtolam, (l. 3. Epiſt. 147.) ſummopere eum exhortans, ut abuſum illum e Regno tollere adniteretur: „ dicitur, *inquit*, Epiſcopos, in terra veſtra paſſim eligi & ſine certo Epiſcopatus loco conſtitui, atque ab uno Epiſcopo Epiſcopum ſicut quemlibet Presbyterum ordinari, quod nimirum *Sacris Canonibus omnino contrarium eſt*; & eos qui taliter inſtituti ſunt aut ordinati, cum ſuis ordinatoribus ab Epiſcopatus officio deponi præcipiunt. Epiſcopus namque, niſi certam Parochiam & Populum, cui ſuperintendat, habeat, conſtitui ſecundum Deum non poteſt: quia nec in ſecularibus nomen vel officium Paſtoris habere valet, qui gregem quem paſcat non habet. Honor quoque Epiſcopalis non parum vileſcit, dum is ad Pontificatum adſumitur, qui ordinatus, quo divertat, vel cui per Epiſcopale Miniſterium certo præſideat, neſcit." Hæc S. Anſelmus Cantuarienſis, carpens præcipue tamquam SS. Canonibus adverſum, & Epiſcopali dignitati probroſum, ordinari Epiſcopum ſine populo, cui ſuperintendat & miniſterium Epiſcopale impendat.

Circa hæc S. Anſelmi tempora, aut non dudum poſt exorti in Eccleſia fuere Epiſcopi, quos vocant *Titulares in partibus*, qui ſenſim ordinari cœperunt ad Eccleſias a Barbaris occupatas, ſive *in partibus infidelium* conſtitutas, qui neque idioma populi illic degentis callerent, neque ſpem ullam aut animi propoſitum haberent hujusmodi Eccleſias, ad quas ordinati erant, adeundi. Unde nomen Titularis Epiſcopi hodie apud quosdam in malam partem accipitur, ita ut per illud intelligatur ſignificare Epiſcopus, qui gerat merum *Titulum* Eccleſiæ ad quam ordinatus eſt, ipſam autem rem, ipſumque officium ac regimen in illa non habeat, in qua ſignificatione illud vocabulum hic etiam accipimus.

Hinc porro graviſſima in Eccleſiam Dei mala redundarunt. Nimirum cum Titulares hi Epiſcopi, non ſecus ac alii, in conſecratione ſua characterem Epiſcopalem acciperent & dignitatem, nec non ad omnia Pontificalia exercendum jus; effectum eſt ut plurimi, qui Epiſcopalem ambirent dignitatem, videntes per SS. Canones ſeveriſſime prohibitum ne quis abſque *Titulo* ordinetur; fictitium atque umbratilem hunc titulum peregrinæ cujusdam Eccleſiæ excogitaverint: eoque Titulo ordinati, cum nullum, cui præſiderent populum, haberent, per diverſa loca vagantes, & ex Epiſcopalibus functionibus turpem quæſtum quærentes, aliorum Epiſcoporum Diœceſes & regimen turbarint, & ipſa Pontificalem dignitatem in maximum vilipendium adduxerint.

Abuſus Titularium Epiſcoporum reprobatus per Clementinam, in Pleriſque.

III. Hiſce malis obviare voluit ſub initium ſeculi XIV. Clemens V. per ſuam Conſtitutionem relatam inter Clementinas ſub hoc titulo: Clemens V. in Concilio Viennenſi, quæ incipit *in Pleriſque*, de Elect. & Electi Poteſt.; quamquam non conſtet hanc Decretalem eſſe illius Concilii, cum certum ſit plures Decretales ſub hoc nomine referri, quas certum eſt eidem Synodo adſcribi non poſſe: „ In Pleriſque Eccleſiis, *inquit*, uedum, quod dolentes referimus, præſidio facultatum privatis, ſed & *Clero carentibus & populo Chriſtiano*, multos frequenter & Religioſos præſertim, improvida ſuperiorum proviſio ad Pontificatus aſſumit honorem, qui nec, ut expediret, prodeſſe, nec præeſſe, ut deceret, valentes, inſtabilitate vagationis & mendicitatis approbrio ſerenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis." *Quia*, inquit gloſſa, *iſti vadunt ad Curias Principum & quærunt habere penſionem & multoties Principes eos habent tamquam familiares vel tamquam Capellanos.*

Hoc Decretum, prout notat *Thomaſſinus* Diſcipl. Eccl. parte 4. l. 1. Cap. 7. n. 1. & 2., primum eſt quod reperitur concernens hodiernos Epiſcopos *Titulares*, & præcipuum caput mali, quod in hiſce redarguit, eſt, quod ordinarentur ad *Eccleſias Clero carentes & populo Chriſtiano*, atque adeo vagabundi Paſtores exiſterent ſine grege, ſine Miniſterio.

Item per varia Concilia.

IV. Mala jam commemorata ex ordinatione hujusmodi Titularem Epiſcoporum fluxiſſe oſtendunt etiam querelæ variorum Conciliorum, quæ eodem ſeculo XIV. Item XV. celebrata fuere, ſignanter Synodi Ravennatenſis anno 1314. Rubrica 4, & Saltburgenſis anno 1420.

Quapropter, ſub idem illud tempus dicere non dubitavit celeberrimus *Gerſonius* de ſtatu Præl. conſid. 8. *quod hoc*, nimirum tales Titulares Epiſcopos ordinare, *fieri non conveniat*: *Quia*, inquit, *vanum &* MONSTRUOSUM *videtur in Eccleſia, quoniam fruſtra eſt poteſtas, cui non ſubeſt operatio.*

Quare ſtatutum fuit per Clementinam IN PLERISQUE, ut nullus de cætero, niſi ſpeciali *auctoritate Sedis Apoſtolicæ* de Paſtore provideat Cathedrali Eccleſiæ ſibi qualitercumque ſubjectæ, *quæ Clero careat & ſubditis Chriſtianis*. Atque ita reſtricta poteſtas Epiſcoporum, qua multoties abutebantur in ordinandis Epiſcopis Titularibus.

Sed hi abuſus, qui ante hoc Decretum per improvidam variorum Superiorum proviſionem invaluerant, deinceps (quoniam ambitio Epiſcopatum aucupantium non moritur) in Curia Romana repullularunt.

Abuſus Titularium Epiſcoporum toleratus non approbatus in Conc. Trid.

V. Unde in Concilio Tridentino non defuerunt Patres, qui contra hujusmodi abuſus & ſcandala vocem tollerent, horumque *Titularium* Epiſcoporum totalem abolitionem poſtularent. Quamquam S. Synodus pro miſeria temporis Epiſcopos *Titulares* tolerare viſa ſit. Verum iſtorum ordinationem paſſim improbandam eſſe ſatis indicavit in variis ſuis Decretis, quæ adverſus eorum licentioſa facta condidit.

Imprimis cum Titulares Epiſcopi ſolerent per alienas Diœceſes vagari, decrevit Synodus ſeſſ. 6. de Reform. Cap. 5. ut *nulli Epiſcopo liceat*, cujusvis PRIVILEGII *prætextu*, *Pontificalia in alterius Diœceſi*

exer-

Digitized by Google

exercere, niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum.

Ex quo Decreto hic obiter colliget prudens Lector, quam ſit Eccleſiæ perniciosſum docere, Romanum Pontificem eſſe *Ordinarium Ordinariorum*: nam ſi hæc doctrina ſemel admittatur, inutile redderetur hoc ſaluberrimum Decretum Concilii Tridentini adverſus abuſus Titularium Epiſcoporum: quia Pontifex creabit Epiſcopos Titulares, quod tolerare conſta fuit Synodus; eoſdemque mittet ut in aliena Diœceſi Pontificalia exerceant, qui ſeſe munitos prætendent licentia Ordinarii, imo Ordinarii Ordinariorum, id eſt ſummi Pontificis: atque adeo curiales Romani, quos S. Synodus coërcere voluit, ex ipſius Decreti tenore ipſum Decretum eluderent.

Deinde ſeſſ. *14.* de Reform. Cap. 2. Quoniam, *inquiunt* Patres Tridentini, „ nonnulli Epiſcopi Ec-
„ cleſiarum, quæ *in partibus infidelium* conſiſtunt,
„ Clero carentes & populo Chriſtiano, cum fere
„ vagabundi ſint, & permanentem ſedem non ha-
„ beant, non quæ Jeſu Chriſti, ſed alienas oves
„ inſcio proprio Paſtore quærentes, dum per hanc
„ ſanctam Synodum ſe Pontificalia officia in alterius
„ Diœceſi, niſi de loci Ordinarii expreſſa licentia,
„ & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum
„ exercere prohibitos vident; in legis fraudem &
„ contemptum, quaſi Epiſcopalem Cathedram in
„ loco nullius Diœceſis ſua temeritate eligunt, &
„ quoſcumque ad ſe venientes . . . ad SS. Ordi
„ nes . . . promovere præſumunt. Quo plerum-
„ que ſit, ut minus idonei & rudes ac ignari . . .
„ ordinati nec divina officia peragere nec Eccleſiaſ-
„ tica Sacramenta recte valeant miniſtrare: Nemo
„ Epiſcoporum, qui *Titulares* vocantur, etiamſi in
„ loco nullius Diœceſis, etiam exempto . . . . .
„ reſederint aut moram traxerint, vigore cujusvis
„ Privilegii, ſibi de promovendo quoſcumque ad
„ ſe venientes pro tempore conceſſi, alterius ſub-
„ ditum . . . . ordinare valeat." &c.

Haſce prohibitiones ac reformationes vel præcipue Romanum Pontificem concernere, nemo eſt qui non videat. Nam ſolus Pontifex poterat eo tempore ordinare *Titulares* Epiſcopos, ſicque ab eo vel de ejus licentia ordinati, ab ipſius nutu pendebant, ipſiusque auctoritate facile coërceri poterant ac debebant. Et hoc ipſum non obſcure indicat ipſa Synodus Tridentina locis ſupra citatis, ubi adverſus hæc ſua Decreta nil valituros declarat cujusvis Privilegii prætextus: cum notum ſit privilegia iſta Epiſcoporum Titularium non niſi a Romanis Pontificibus fuiſſe conceſſa.

Curia Rom. impedivit abolitionem Titularium Epiſcoporum.

VI. Inſuper conſtat, Curiam Romanam impedivisſe, quo minus S. Synodus Tridentina ipſam mali originem, ſive ipſam Titularium Epiſcoporum ordinationem aboleverit. Hoc teſtatur & de hoc dolens conqueritur *Franciſcus de Vargas*, quem Carolus V. Legatis ſuis ad Concilium Trid. Conſiliarium dederat, in Epiſt. de 26. Novembris 1551. ad Atrebatenſem Epiſcopum Imperatoris adminiſtrum, ac deinde Cardinalem Granvellanum & Archiepiſcopum Mechlinienſem, in qua non ſine magno animi mærore refert, in ſeſſione XIV. Curiam Romanam obtinuisſe, ut *Epiſcopi Titulares in partibus infidelium* potius confirmati cenſerentur, *quos*, inquit, *oporteret abolere*; additque *ipſorum ordinationem Juri Canonico adverſari*; & eos *graviſſima mala invehere in Eccleſiam. . . . Hæc*, ait, *Reformatio* (ſcilicet circa abuſus quos committebant Titulares Epiſcopi) *nobis quidem inutilis & infauſta, ſed talis in qua Curia Romana ſuum reperit emolumentum.*

Ut autem pateat, non modici ponderis eſſe hoc illius viri teſtimonium, ſciendum eſt quod *Onuphrius Panvinius* in Epiſt. dedicatoria additionis ſuæ ad faſta conſularia, impreſſæ anno 1558. magnopere extollat *Franciſcum de Vargas* ab eruditione in antiquitate & hiſtoria, quare & poſt rem apud Tridentinum Concilium præclare geſtam in magno honore ac pretio habitus fuit apud Carolum V. & Philippum II. nec non Venetiis, Romæ & in Hiſpania variis muniis honorificis auctus. Quin & ex Bibliotheca Authorum Hiſpanorum per *Nicolaum Antonio*, & ex ipſo *Pallavicino* l. 12. hiſt. Trid. Cap. 14. & l. 21. Cap. 4. patet, quantopere æſtimatus fuerit a Pio IV., qui occaſione negotiorum Synodi Tridentinæ, eum conſuluit, ſuper juriſdictione Epiſcoporum, ejusque Reſolutionem una cum Reſolutione aliorum Canoniſtarum ad Patres Tridentinos miſit.

Varii P. Tridentini fortiter poſtularunt totalem abolitionem Epiſcoporum Titularium in partibus.

VII. Neque vero poſt Decretum ſeſſionis XIV. quod retulimus, de hoc abuſu ordinationis Epiſcoporum Titularium ſiluere Antiſtites Tridentini, ſed varii eorum iterum cum ageretur de formandis Decretis Reformationis circa ordinationem Miniſtrorum Eccleſiæ, in publico cœtu reclamarunt adverſus ordinationem Epiſcoporum *Titularium*; prout de Cardinali *Lotharingo*, itemque de Archiepiſcopo Granatenſi teſtatur *Pallavicinus*, l. 20. Cap. 16. n. 10. & 12.

Lotharingus quidem in cœtu Patrum dixit:
„ Epiſcopos *Titulares* perinde ac alios jurejurando
„ ſe obſtringere in ſua conſecratione ad concionan-
„ dum populo ſibi commiſſo, in quo Spiritui Sanc-
„ to mentiebantur, quippe contrarium propoſitum
„ habentes: aut illos Sacris Ordinibus initiandos
„ non eſſe, aut mittendos ad ſuas Diœceſes, quam-
„ vis infidelibus Dominis ſubjectas, cum Epiſcopo-
„ rum ſit paratum animum gerere ad Martyrium
„ pro ſuo Grege tolerandum, quemadmodum ege-
„ rant Epiſcopi Redemptoris ætati propinquiores;
„ idcirco *hujusmodi larvas* ab Eccleſia eſſe removen-
„ das.

„ Dein Granatenſis (Archiepiſcopus) locutus,
„ *Lotharingo* pene concors fuit. . . . . Damnavit
„ ſimiliter uſum Epiſcoporum *Titularium*, quos *Ec-*
„ *cleſia primæva ignoravit.*" Hæc *Pallavicinus*, ubi palam ſe cupere oſtenderunt illi Patres, totalem Epiſcoporum Titularium abolitionem, tamquam larvatorum Paſtorum, quos Eccleſia primitiva neſcivit.

Hiſce Patribus plane conſonat Bartholomæus *Caranza* Archiepiſcopus Toletanus in Tractatu de *Reſidentia Epiſcoporum*, pag. 140. quem ſub tempus Concilii Tridentini evulgavit. „ Hinc, *inquit* (ſci-
„ licet ex abſentia Epiſcoporum a ſua Diœceſi) cog-
„ novit Eccleſia *Epiſcopos Titulares*, quos neceſſe
„ eſt inſtitui ad Miniſteria Epiſcopalia peragenda,
„ vice abſentium Epiſcoporum: quibus *Monſtris*,
„ quantum vexetur Eccleſia Chriſti, videmus & do-
„ lemus Univerſi; iſti Mercenarii & factitii Epiſcopi
„ ſunt, qui invexerunt in Eccleſiam infinitam multi-
„ tudinem abuſuum. Quocirca vehementer cupit
„ Eccleſia Catholica eos aboleri." Itaque Titulares Epiſcopos *factitios* vocat *Epiſcopos* Bartholomæus *Caranza*, & *Monſtra*, a quibus extrema quæque mala Eccleſiæ Dei timenda ſint.

In quo conſiſtat abuſus Titularium Epiſcoporum.

VIII. Liquet autem duo præſertim improbari in ordinatione *Titularium* Epiſcoporum, primum quod

ordinentur ad quandam peregrinam Eccleſiam, in qua numquam reſidebunt, quamque adeundi non habent animi propoſitum. Secundum, quod forte in aliena Diœceſi inſtituantur Vicarii abſentium Epiſcoporum; cum & jure divino ac naturali debeat quilibet Paſtor & Epiſcopus perſonaliter in propria Diœceſi reſidere, nec non proprii gregis curam Paſtoralem gerere; & e converſo qualibet Diœceſis proprium Paſtorem atque Epiſcopum, qui non ſit Vicarius abſentis, requirat.

Reſpondetur ad praxim Curiæ Romanæ.

IX. Tantum hiſce a Papendrechio opponi quadam ſpecie poteſt praxis Curiæ Romanæ, in qua plures Epiſcopi Titulares creantur; ſed noſtrum non eſt hic particularia Pontificum facta diſcutere, cauſaſque & circumſtantias talium ordinationum examinare.

Dicimus vero imprimis, *ſolam* Pontificis voluntatem nequaquam ſufficere, ut ordinatio talis licita cenſeatur, talia enim dicta Idolatriam ſapere, & a Magiſtria perverſiſſimorum errorum proficiſci merito exiſtimarunt Cardinales Delecti ſub Paulo III.

Denique cum Clemens V. per ſuam Conſtitutionem IN PLERISQUE inhibuerit, ne ſine Apoſtolicæ Sedis auctoritate atque licentia, improvida ſuperiorum proviſio quemquam *in Eccleſiis Clero carentibus & populo Chriſtiano* ad Pontificatus honorem aſſumeret; procul dubio quod paſſim talis ordinatio Epiſcopi primævæ Epiſcopatus inſtitutioni, & SS. Eccleſiæ Canonibus adverſetur; nequaquam exiſtimandum eſt, Pontificibus Romanis ordinationem Epiſcoporum *Titularium*, quacumque de cauſa, licitam eſſe; nam quomodo ipſis licita eſſe poſſunt ea, quæ in Collegis ſuis reprobaverunt & diſtricte inhibita voluerunt.

Requiritur ſecundum ipſos Canoniſtas recentiores, rationabilis cauſa excuſans ordinationem Epiſcopi Titularis.

X. Poſtremo, ipſi Canoniſtæ recentiores, licet ordinationem Epiſcoporum Titularium a Concilio Tridentino toleratam, prorſus improbare non audeant, tamen docere non dubitant cum *Proſpero Fagnano*, ad Cap. EX PARTE ✠ *de Clericis non deſidentibus* n. 48. „creare Epiſcopos *Titulares ſine rationabili cauſa*, & eo tantum fine, ut ea dignitate alicujus *perſona qualificetur* ſeu *decoretur*, *abuſionis* eſſe."

Requiritur igitur, non privata quædam, ſed communis utilitas, quæ in omni paſſim diſpenſatione inveniri debet, ut licite adhibeatur; ſecundum id quod S. Bernardus ſcripſit l. 3. conſid. ad Eugenium III. Cap. 3. ſub finem „ubi neceſſitas urget, *inquit*, excuſabilis diſpenſatio; ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt; utilitas dico communis, non propria, nam cum nil horum eſt, non plane fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt."

Quæ poſſit eſſe rationabilis cauſa.

XI. Sed quænam tandem erit rationabilis illa cauſa, qua fiat ut ſine abuſione *Titularis* creetur Epiſcopus? Procul dubio talis, quæ auferat rationem *Monſtri* & *Larvæ*, quam in *Titularibus Epiſcopis* poſtremorum ſeculorum Eccleſia exhorruit: auferi autem illam aliter bene poſſe non video, niſi adſint hæc duo; primum, ut dum quis ordinatur Epiſcopus Titularis, ſimul deſtinetur ad certum populum, cui Epiſcopalem curam impendat, *Quoniam fruſtra eſt poteſtas, cui non ſubeſt operatio*: (1) ſecundum, ut ſit quædam neceſſitas aut utilitas quæ cogat hujuſmodi Epiſcopum alieno titulo peregrinæ Eccleſiæ cognominari. Quibus conditionibus adhibitis res ipſa ordinationis Epiſcopalis mutatur, & vitium, quod non vocabulo Titularis Epiſcopi, ſed ipſi rei inhæret, ſublatum eſt. Quod ſi quidpiam offendiculi in ipſo nomine reſiduum videri poſſit, hoc ipſum aliunde ob neceſſitatem aut utilitatem abſtergitur. Eodem modo, quo pluritati Beneficiorum in quibuſdam circumſtantiis vitium aufertur ſecundum S. Thomam quodlib. 9. Q. 7. art. 11. ubi docet eam annumerandam non eſſe actionibus de ſe indifferentibus ad bonum & malum, ſed iis, „quæ abſolute conſideratæ deformitatem vel inordinationem quamdam important, quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus bonæ efficiuntur: ſicut occidere hominem vel percutere, in ſe deformitatem quamdam importat: ſed ſi addatur, occidere malefactorem propter juſtitiam, vel percutere delinquentem cauſa Diſciplinæ, non erit peccatum, ſed virtuoſum."

Quomodo ordinatio Sasboldi & Rovenii *titulo Philippenſis Eccleſiæ excuſanda veniat.*

XII. Atque eo modo excuſabilem oſtendimus Ordinationem *Sasboldi* & *Rovenii* ſub titulo peregrinæ Eccleſiæ Philippenſis, quod nimirum in ipſa ordinatione Epiſcopali reipſa deſtinati fuerint ad regendum Populum Eccleſiæ Ultrajectinæ, & una neceſſitas coegerit, ut ſub alieno titulo, odii Acatholicorum declinandi cauſa delitеſcere, & quaſi ſub peregrino tegumento ſecurius atque utilius gregi ſibi commiſſo præſidere, ſacra myſteria diſpenſare, & reliquam ſollicitudinem Paſtoralem impendere poſſent.

Non ferebant enim Magiſtratus Acatholici appellari *Sasboldum* & *Rovenium* proprio nomine Ultrajectenſes Epiſcopos, præcipue quod eorum Prædeceſſores temporalia quoque Dominii atque Imperii non adhuc ita pridem (2) potiti fuiſſent: & ubi adverterunt eos a plebe Catholica haberi pro propriis Epiſcopis & Paſtoribus, exilio illos mulctarunt.

Recte quoque intelligimus Patrum querelas adverſus *titulares* Epiſcopos jam pridem directas, nequaquam dirigi poſſe contra tales Epiſcopos qui revera ordinarentur ad prædicandum verbum Dei certo alicui populo, eumque Paſturali officio regendum, etiamſi exterius ut tales non agnoſcerentur, utpote delitеſcentes ſub communi aut peregrina veſte, ſub alieno titulo aut nomine mutuato.

Aliæ cauſæ non excuſantes ſecundum Caranzam *&* Cajetanum.

XIII. Alias porro cauſas, quas pro excuſanda ordinatione *Titularium* Epiſcoporum quidam prætexunt, plane rejicit poſt Cardinalem *Cajetanum* prælaudatus *Caranza* in eodem opere. p. 144. „Nihil eſt meo judicio, *inquit*, quod poſſit excuſare Epiſcopum a regulari præſentia ſua, & cura ovium ſuarum: mihi non indiligenter conſideranti rem hanc, numquam potuit occurrere aliquid, quo Epiſcopus aliquis poſſet juſte excuſari coram Deo ab ordinaria reſidentia. Dixi *coram Deo*, quoniam coram hominibus multa ſunt, quæ eum reddunt excuſatum: quoniam ſi quid eſſet, illud maxime, fungi aliquo miniſterio in Curia ſummi Pontificis, exempli vice, eſſe illi a ſecretis, aut ab audiendis cauſis Cameræ Apoſtolicæ vel Rotæ,

quam

(1) Gerſon ut ſupra n. IV.

(2) Henric. Bavarus Epiſc. Ultraj. jura ſingularis Dominationis tranſtulerat in Carolum V. an. 1528.

Digitized by Google

„ quam vocant. Sed ut vere & pie annotavit Car„ dinalis *Cajetanus*, certum eſt hujusmodi Minis„ tros non excuſari, & abuſum eſſe Eccleſiæ Catho„ licæ pernicioſum, aſſumi Epiſcopos ad hujusmo„ di miniſteria, & Paſtores Spiritualas in ſimilibus „ occupari, cum poſſint per non Epiſcopos æque „ bene exerceri, de quibus non minus vere quam „ ſancte dixit prædictus Cardinalis: Epiſcopi in iſtis „ & ſimilibus miniſteriis ſunt in Eccleſia quod ſunt „ *monſtra in natura*. „ En prætenſas cauſas Titularium Epiſcoporum acuta falce amputatas; nec enim ſupereſt iis cauſa ſuſcipiendi ordinem Epiſcopalem, niſi ut proprium officium Paſtoris populo ſibi commiſſo impendant, alioquin *Monſtris* æquiparantur: neque præſtant quidpiam quod non æque bene, imo quod non melius decentiusque præſtatur *a non Epiſcopis*.

Deinde refert ibidem *Caranza* præclarum factum ſeu exemplum *Innocentii VI.* „ qui quotquot bene„ ficia habebant, *inquit*, ab aula & curia ſua abe„ git, & ad Eccleſias ſuas ſub anathematis pœna, „ abire coëgit: „ dicebat enim oves paſcendas a proprio Paſtore, non a Mercenario cuſtodiri debere. „ Sed quid (exclamat tandem Autor) in re perſpi„ cua atque manifeſta moramur? *Si eſſe Cardinalem* „ *in Eccleſia Romana, & aſſiſtere Romæ pro expedi*„ *endis negotiis Univerſalis Eccleſiæ, hoc non excuſat* „ *Epiſcopum a Reſidentia in Eccleſia ſua*, „ (quod oſtendit definitum eſſe in Concilio Tridentino) „ *quan*„ *to minus excuſabunt alia Miniſteria?*

Hæc *Caranzæ* & Cardinalis *Cajetani* tam vera ſanctaque ſenſa haudquaquam conveniunt iis quæ habent adverſarii, (3) dum *Titulares*. Epiſcopos recte ordinari cenſent; „ veluti, ut Summo Pontifici „ aſſiſtant, vel Pontificalia munia obeant, tamquam „ Suffraganei aliquarum Eccleſiarum, quibus prop„ ter amplitudinem Diœceſeos hoc alieno Miniſte„ rio opus eſſe videatur. „ Fateor quidem quandoque in munere Epiſcopali opus eſſe Coadjutore, ſed & ſcimus *Innocentium* VI. poſt SS. Canones & unanimen Patrum ſententiam, cenſuiſſe & dixiſſe oves paſcendas eſſe a proprio Paſtore: ſcimus S. *Auguſtinum* proprium Epiſcopum ordinari voluiſſe in Caſtro *Fuſſala*, quod in ſua Diœceſi ſitum, longius tamen (id eſt ad 12. circiter leucas) *Hippone* diſtabat, quam ut congrua applicatione populo illic commoranti, licet pauciſſimo numero, ſuccurreret Præſul *Hipponenſis*.

Opinio adverſariorum Romanis P. inhonorifica.

XIV. Diſpiciat nunc æquus Lector, àn non recte honori S. Sedis conſuluerint Doctores, cum cenſuerunt, Romanos Pontifices ordinaſſe *Sasboldum* & *Rovenium* in veros & proprios Epiſcopos & Paſtores Eccleſiæ Ultrajectenſis, adjecto dumtaxat, odii Acatholicorum declinandi cauſa, extraneo titulo Eccleſiæ Philippenſis; & e contrario an non Apoſtolicam Sedem opprobrio afficiat adverſariorum opinio & ſtudium ſiniſtrum, dum volunt *Sasboldum* & *Rovenium*, aliosque poſt ipſos Antiſtites unice incardinatos fuiſſe alicui Eccleſiæ peregrinæ in *partibus infidelium*, ad quam regendam aut excolendam nec Pontifex Rom. intendebat eos mittere, neque illi intendebant umquam ire; eosdemque Præſules inſtitutos fuiſſe dumtaxat Vicarios in Eccleſia Ultrajectenſi, ubi non proprias ſed alienas oves regerent: Quæ quantum ſacris Eccleſiæ Decretis contraria ſint ſupra vidimus, & adhuc §. ſequenti & VI. monſtrabitur.

Si vere & quidem unice incardinati fuerint *Sasboldus* & *Rovenius* Eccleſiæ *Philippenſi*, quare non miſſi aut quare non profecti *ad ſuam Diœceſim, quamvis infidelibus Dominis ſubjectam, cum Epiſcoporum ſit paratum animum gerere ad Martyrium pro ſuo grege tolerandum?* Prout tam præclare adverſus mere *Titulares* Epiſcopos in Concilio Tridentino arguebat (Supra n. VII. Cardinalis *Lotharingus*! Si tantum Vicarii in Eccleſia Ultrajectina fuerint, quare non fecerunt locum proprio Paſtori, qui proprias oves paſceret, præſertim cum & ipſi alibi haberent propriam ſibi Diœceſim aſſignatam?

Sed & penitius juvat conſiderare *monſtra*, quæ per iſtas ſuas opiniones in orbem Catholicum invehunt adverſarii. *Sasboldus*, inquiunt, Anonym. p. 16. *ex vi Pontificii Decreti* Vinculo Spiritualis Conjugii *alligatus* fuit ſoli *Eccleſiæ Philippenſi*, illudque conjugium conſummatum *per conſecrationem ſuſceptam ab eodem Sasboldo uti Archiepiſcopo* Philippenſi: ita ut nullo pacto is fuerit ſponſus *alterius diverſæ Eccleſiæ Ultrajectinæ*: ita ſcilicet *Sasboldum* faciunt (4) *intellectualiter & denominative* ſponſum Eccleſiæ, quam numquam curaturus eſt, numquam viſurus, numquam dilecturus; & e contrario nolunt illum dici ſponſum alterius Eccleſiæ, quam unice diligendam, regendam, paſcendamque ſuſcepit.

Quinimo per Decretum Conſiſtoriale, quo *Sasboldum* creatum fuiſſe Archiepiſcopum *Philippenſem* dicit Anonymus, pag. 94. inhibitum illi erat adire Eccleſiam *Philippenſem*, & in ea Pontificalia munia exercere; ita enim ſonat Decretum: „ Romæ in „ monte Quirinali die Lunæ 9. Sept. 1602. fuit „ Conſiſtorium ſecretum in quo S. D. N. referente „ Eminentiſſimo (5) Domino Card. de Terranova, „ providit Eccleſiæ Philippenſi in partibus infide„ lium, vacanti per tranſlationem Rmi. Card. de „ Guevara ad Eccleſiam Hiſpalenſem, de perſona „ *Sasboldi, cum Decreto*, quod *non poſſit exercere* „ *Pontificalia* nisi *in Inſulis Hollandiæ & Zelandiæ*: „ Quare & ſecundum opinionem adverſariorum, (6) Titulares hi Archiepiſcopi, *Philippenſis*, *Sebaſtenus* & ſimiles non erant Archiepiſcopi niſi *intellectualiter, & denominative tantum*, ſine jurisdictione actuali; adeo quidem ut ſi tunc *Oriens* rediiſſet *ad communionem S. Sedis*, illis Archiepiſcopis *a ſummo Pontifice de novo concedenda* fuiſſet *jurisdictio & poteſtas ſpiritualis in ſubditos illius Territorii*, prout Papendrechtius notatum voluit.

Hæc igitur ſunt monſtroſa illa commenta, ſecundum quæ credere oportet *Sasboldum* & *Rovenium* Archiepiſcopos fuiſſe, ſed *intellectuales, denominativos, factitios, fictitiosque*, quibus in propria Diœceſi *Philippenſi* non ſuppeteret ulla jurisdictio aut poteſtas ſpiritualis, etiamſi populus fidem ibi Catholicam amplecteretur, quique in aliena Diœceſi Ultrajectina non niſi ut Vicarii operam navarent: atque monſtrorum hujusmodi adverſarii Romanos Pontifices Authores faciunt.

Satius fuiſſet, & Romanorum Pontificum honori convenientius, cum Reſolutione Doctorum cenſere, *Sasboldum* & *Rovenium* reipſa fuiſſe Archiepiſcopos Ultrajectinos, prout & ipſe *Deſirantius*, approbante Illuſtriſſimo *Buſſio*, agnovit, & noviſſime de *Rovenio* annotavit Præpoſitus *S. Pharaildis Gandavi* in *Sacra Belgii Chronologia*, dedicata moderno Illuſtriſſimo *Gandavenſium* Epiſcopo, & approbata a Cen-

(3) Anonym. pag. 191. in fine. (4) Papendr. pag. 248. col. 2. in princip.
(5) Viderit Anonymus, an bene citarit hoc Decretum Romanum. Certe anno 1602. Cardinales nondum dicebantur *Eminentiſſimi*, ſed *Urbanus* VIII. titulum *Eminentiæ* dedit Cardinalibus, prout & notavit Barth. *Caranza in ſumma Conciliorum.*
(6) Papendr. pag. 248. col. 2.

Cenſore ordinario, Typis *Petri de Goeſin* de anno 1719. ubi ſic habetur: *ad Principum Belgii Catholici deſignationem ac Cleri votum conſecratus eſt*, aooo 1620. (Philippus Rovenius) *Philippenſis & ULTRAJECTENSIS Archiepiſcopus.*

§. III.

Amplius exponitur quid ſit ordinari ad Titulum, *ut magis appareat abuſus Epiſcoporum mere Titularium.*

Quid ſit *ad titulum* ordinari.

I. *Ordinari ad* TITULUM juxta mentem primitivæ Eccleſiæ, oibil eſt aliud, quam ordinari ad certam Eccleſiam & ad functiones Eccleſiaſticas io ea obeundum. Adeo ut ordinatus *ad Titulum*, adſcribatur certæ Eccleſiæ, eidemque, ut loquuntur, *intituletur* atque *incardinetur* in hunc finem, ut in ea miniſtret & ſacras functiones peragat.

Ordinatus autem abſque hujuſmodi *Titulo* dicebatur ordinatus *abſolute*, & ne id fieret, ſevere prohibuit Synodus *Chalcedonenſis* Can. 6. relato a *Gratiano* Diſt. 70. Can. 5. „Placuit, *inquit*, nullum *abſolute* ordinari, nec Presbyterum, nec Diaco- „ num, nec omnioo aliquem eorum qui ſunt in or- „ dine Eccleſiaſtico niſi ſpecialiter in Eccleſia Civi- „ tatis vel Pagi, vel Martyrio, vel Monaſterio, is „ qui ordinatur, deſtinetur. Eos autem qui abſo- „ lute ordinantur, decrevit Sancta Synodus irritam „ ac invalidam habere ejusmodi manuum impoſitio- „ nem, & nusquam exercere ac operari poſſe, ad „ ejus qui ordinavit injuriam & probrum. „

In hoc Canone nulla fit mentio de Epiſcopo abſolote ordinato, indubie quod nondum fuiſſet exemplum alicujus Epiſcopi otioſi, qui absque Eccleſia ſeu populo cui præſideret, ordinatus eſſet.

Itaque abſolute dicitur ordinatus, qui nulli certo loco eſt aſſignatus, in quo ſuo ſungatur officio, ut ait *Gentianus Hervetus* circa medium ſeculi XVI. anno 1559. in Oratione qua interpretatus eſt hunc Canonem 6. Concilii *Calchedonenſis*, ex quo maxime dependere oſtendit reſtitutionem ipſæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ quoad Eccleſiæ Miniſtros.

Origo Tituli Patrimonialis.

II. Neque per XI. priora ſecula alius in Eccleſia ordinationis *Titulus* agnitus fuit niſi memoratus Titulus *Beneficialis* ſeu adſcriptionis ad certam Eccleſiam, ut ordinatus io ea Sacro miniſterio fungeretur: & non niſi ſub finem ſæculi XII. invaluit Titulus *Patrimonialis*: Idque veriſimiliter occaſione cujusdam Decreti Concilii *Lateranenſis* anno 1179. ſub *Alexandro* III. Can. 5. uti refertur Cap. 4. EPISCOPUS & *de præbendis*, quod ſtatuit pœoam Epiſcopo, qui quempiam ad ſacros ordines absque Titulo ordioavit, nimirum ut „tamdiu taliter ordinato neceſſaria ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia ei „ convenieotia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet: „ *Niſi*, inquit, *talis ordinatus de ſua vel Paterna hæ-* „ *reditate ſubſidium vitæ poſſit habere.*

Abuſus ordinationis absque vero titulo.

III. Ubi tamen nequaquam voluit Concilium hoc *Lateranenſe* aotiquam Diſciplinam de ordinatione ad *Titulum*, ſive ad ſacrum miniſterium, in certa Eccleſia obeundum, abrogare: evidens enim eſt, quod hoc in verbis illius Decreti mioime contineatur.

Sed neque noviſſime Concilium Tridentinum, etſi mentionem faciat de Titulo Patrimoniali & Beneficiali ullatenus voluit antiquis Canonibus derogatum. E contrario expreſſe renovat Canonem Synodi *Calchedonenſis*, quem ſupra attulimus. Sic enim habet ſeſſ. 23. Cap. 16. de Reform. „*Sancta Synodus* „ inhærendo veſtigiis ſexti Canonis Concilii Cal- „ chedonenſis ſtatuit, ut nullus in poſterum ordi- „ netur, qui illi Eccleſiæ aut pio loco, pro cujus „ oeceſſitate aut utilitate aſſumitur, oon adſcribatur, „ ubi ſuis fungatur muneribus, oec incertis vagetur „ Sedibus. „

Igitur abuſus eſt, a SS. Canonibus & noviſſime a Tridentina Synodo reprobatus, ordinare Presbyteros, alioſve Eccleſiæ Miniſtros, qui non adſcribantur certo loco, ubi ſacro fungantur miniſterio.

Nemo quoque eſt, qui non videat, quod hoc eſſet turpiter eludere ſacras Eccleſiæ Leges ac Regulas, ſi quis ordinaret Presbyterum ad Titulum fictitium cujusdam Eccleſiæ, quæ in rerum natura non exiſteret, vel in qua ordinato neque animus ſoret, neque ab ordinante licentia coocederetur unquam miniſtrandi.

Epiſcopi Titulares in partibus non habent verum Titulum.

IV. Multo igitur magis dicendus eſt abuſus ordinationis Epiſcoporum mere *Titularium in partibus*, quandoquidem Epiſcopi ſint primi Paſtores, quorum ſingulis ſua gregis Portio aſſignari debet ſecundum Diſciplinam, quæ ab incunabulis Eccleſiæ cooſtanter obſervata ſuit. Atqui Titulus Epiſcoporum mere *Titularium* dumtaxat imaginarius, & juxta Eccleſiæ mentem Titulus non eſt, cum non ordinentur ad certam Eccleſiam aut Diœceſim, ut in ea muniis Epiſcopalibus fungantur, ſed *intellectualiter & denominative*, ut loquitur Papendrechtius, ad quamdam ordinentur Eccleſiam, quam numquam viſuri nec curaturi ſunt, imo in qua quandoque per ipſum Decretum ſuæ proviſionis iis inhibitum ſit Pontificalia exercere.

Neque vero reſpiciendum eſt ad inane nomen Tituli, quem gerunt, cum dicuntur *Titulares*; hinc enim minime ſequitur, ipſos juxta mentem Eccleſiæ ordinatos eſſe ad verum *Titulum*; ſed vel idcirco cœperunt vocari *Titulares*, quia præferunt nudum Titulum, ſeu Titulum ſine re.

Non nomen ſed res Titulum facit.

V. E contrario autem illi Epiſcopi, qui in ordinatione ſua deſtinantur ad regeodum certum populum, licet ſorte exterius non gerant nomen Epiſcopi illius Eccleſiæ, illud pro bono animarum occultantes, vere tamen ad *Titulum* juxta mentem Eccleſiæ dici debent ordinati. Quod in *Sasboldo*, & *Rovenio*, eorumque ſucceſſoribus locum habuit.

Quemadmodum & ab initio Eccleſiæ uſitatum fuit, ut nonnulli ordinarentur Epiſcopi, absque expreſſione particularis Eccleſiæ aut Diœceſeos, quam regerent, ſed inſtar Apoſtolorum, qui ad integram gentem aut nationem mittebantur.

Ordinabantur autem hi Epiſcopi ad verum ac realem Titulum, nec hos inter & alios Epiſcopos ad certas Diœceſes & Eccleſias ordinatos atque intitulatos eſſentiale diſcrimen erat, niſi quod illi haberent *Titulum* longe ampliorem & ob generalem quaſi Miſſionem io Univerſum Mundum Titulo Apoſtolorum inſigniti fuerint.

Ipſi Apoſtoli habuere proprium Titulum.

VI. Qua in re duo notaoda veniunt: *primum*; qood

quod ipſimet Apoſtoli univerſum orbem ita inter ſe partiti ſint, ut ſinguli ſingulas Regiones tanquam peculiares quosdam Titulos adirent, in quibus Paſtorale obſequium animabus impenderent: Quinimo hujusmodi ſuapte natura inducta partitio ex divina videatur inſtitutione fluxiſſe, apparet enim ex Actis Apoſtolorum Cap. XIII., & ex Epiſtola ad Galatas (1) circa initia naſcentis Eccleſiæ Petrum a Domino & a Spiritu S. præcipue deſtinatum ac miſſum fuiſſe ad Judæos, Paulum autem ad Gentiles: & ad Corinthios 2 Cor. X. 13. & 16.) ſcribens Apoſtolus teſtatur, ſe nolle gloriari *in immenſum... ſed ſecundum menſuram Regulæ, qua*, inquit, *menſus eſt nobis*: vel prout Græce habetur, *quam partitus eſt nobis Deus.... non in aliena regula &c.* Id eſt non ultra terminos ac metas laboris noſtri, ſed ſecundum menſuram regulæ a Deo nobis præſcriptæ, qua nimirum partitus eſt nobis portionem noſtram in opera Evangelii, uti explicat Guilielmus Eſtius.

Secundum, quod Apoſtoli ſingulis Civitatibus in quibus fidem plantarant, ſingulos Epiſcopos & Paſtores præficerent: & hanc normam imitati ſint quotquot ſequentibus temporibus Apoſtolicum nomen & munus habuere.

Ordo & juriſdictio Epiſcopalis olim non ſeparabantur.

VII. Notandum inſuper, quod Chriſtus Dominus Apoſtolos ſuos inſtituens Epiſcopalem ordinem & jurisdictionem Epiſcopalem ab invicem non disjunxerit, ſed vel præcipue in iis reſidere voluerit Spiritualis iſtius jurisdictionis & poteſtatis exercitium (2) *accipite*, inquit, *Spiritum Sanctum; ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* (3) *Euntes docete omnes gentes, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Quam normam Eccleſia dein obſervavit in ordinandis Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus: unde & adhuc hodie in conſecratione Epiſcopi, traditur iſti ab ordinatore liber S. Evangelii cum hoc ſalubri & neceſſario monito: *accipe Evangelium & vade, prædica* POPULO TIBI COMMISSO. (4). Et ipſe Pontifex conſecrans, Deum ita precatur in præfatione, prout habetur in *Pontificali Romano*, nec non in *Ordine Romano*: *Da ei, Domine*, CLAVES *Regni Cælorum ut* UTATUR, *non glorietur, poteſtate, quam tribuis in ædificationem, non in deſtructionem. Quodcumque ligaverit ſuper terram* &c. *tribuas ei, Domine, Cathedram Epiſcopalem ad* REGENDUM *Eccleſiam tuam, &* PLEBEM SIBI COMMISSAM. *Sis ei auctoritas, ſis ei poteſtas, ſis ei firmitas.* Profecto an non eſſet Deum irridere, ſi talia in conſecratione ſolemni ritu Ordinando commendarentur, & a Deo fuſis precibus atque elata voce in coelum directis peterentur; & interea neque Pontifex ordinans, neque Epiſcopus ordinandus fieri aut facere intendat quod præcipitur, aut obtinere a Deo quod precantur? Obſerva etiam non obſcure hinc colligi, Epiſcopos a Deo ipſo, non autem a R. Pontifice Jurisdictionem accipere.

Olim dicebantur ordinationes irritæ, dum vitioſe ordinatis ſubſtrahebatur juriſdictio.

VIII. Quinimo per X. aut XI. ſecula Ordo ſeu Character Epiſcopalis, & Epiſcopalis Jurisdictio ſeu ſpiritualis poteſtas & auctoritas regendi Eccleſiam Dei, adeo conjuncta & ut ita dicam, individua cenſebantur, ut per SS. Canones dicerentur *irritæ* & *inanes* illæ ordinationes, in quibus licet Epiſcopalis Character imprimeretur, tamen propter vitium quod illis accidebat, vitioſe ordinatis ſubſtrahebatur ab Eccleſio Epiſcopalis jurisdictio ſive auctoritas. Ita ut hi Epiſcopi licet vere ordinati, ad ordinem Laicorum detruderentur, & non nomine quidem Epiſcopi haberentur.

Sic Patres Concilii *Nicæni* Canone 6. ſtatuerunt, quod ſi quis, inquiunt, *præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit* EPISCOPUM ESSE NON OPORTERE. Ubi SS. illi Patres hæc duo confundi volunt; non habere Epiſcopale regimen ſeu jurisdictionem, & Epiſcopum non eſſe.

Nomen Epiſcopi ſuperintendentem ſignificat.

IX. Exiſtimarunt igitur SS. Patres, ordinem Epiſcopalem abſque jurisdictione conferri non debere, utpote quæ Dominus Chriſtus arcte conjunxiſſe videretur. Quinimo ipſum *Epiſcopi* nomen magis jurisdictionem ſonat quam ordinem; ſignificat enim inſpectionem, advigilationem, ſolicitudinem: atque idcirco SS. Patres illum vocarunt *Præpoſitum*, *Præſidentem*, ita S. Iſidorus l. 2. Etymolog. Cap. 12. apud *Gratianum* Diſt. 21. Can. CLEROS, oſtendens inter cætera nomen Epiſcopi ab officio ſeu miniſterio deſumptum eſſe; „Epiſcopatus, *inquit*, vocabulum inde ductum, quod ille qui efficitur Epiſcopus, ſuperintendat, ſcilicet curam gerens ſubditorum... *Epiſcopi* autem Græce, Latine *ſpeculatores* interpretantur: nam ſpeculator eſt præpoſitus in Eccleſia dictus, eo quod *ſpeculetur & perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores & vitam.*„

Diſciplina illa antiqua vigebat ſeculo XI.

X. Atque hæc Diſciplina ordinem & jurisdictionem non ſejungendi adhuc ſeculo XI. adeo vigebat, ut teſte *Humberto* Cardinale, (5) non verus ſed Pſeudo Epiſcopus diceretur, qui Clerum & Populum quibus præeſſet non haberet. „ Quicumque conſecratur Epiſcopus, *inquit*, *ſecundum Decretales Sanctorum Regulas*, prius eſt a Clero eligendus, deinde a Plebe expetendus, tandemque a Comprovincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrandus. Neque enim aliter certus & fundatus, vel *verus Epiſcopus* dici vel haberi poterit, *niſi certum Clerum & populum quibus præſit habuerit*, & a Comprovincialibus ſuis auctoritate Metropolitani, ad quem vice Apoſtolicæ Sedis cura ipſius Provinciæ pertinet conſecrandus fuerit, nec certus, nec fundatus, nec verus, ſed *Pſeudo Epiſcopus* dicendus eſt & habendus, nec inter Canonice plantatos vel factos Epiſcopos computandus, quia cum *Epiſcopus* dicatur *ſuperintendens*, aut *ſuperinſpiciens*, cui Clero, aut cui Populo hic talis ſuperintendit, qui nullius Cleri, nulliusque Populi, quibus ſuperintendat, electionem habuit, inſuper & Metropolitani atque Comprovincialium auctoritate caruit.„

Hunc ipſum locum *Humberti* Cardinalis præclare in rem noſtram, ipſe, quod miraberis, Papendrechtius pag. 351. col. 2. adduxit: cum inde concludi voluit, *Cornelium Steenovium* Pſeudo Epiſcopum fuiſſe, quod aliis vindicandum relinquimus.

Tantummodo hic obſervamus, *Humbertum* Cardinalem ad Canonicam conſecrationem Epiſcopi præcipue requirere, ut certum Clerum & populum habeat quibus præſit, ſuperintendat, ſuperinſpiciat, ut pateat quam abſurda ſit opinio adverſariorum, cum volunt *Sasboldum* & *Rovenium* ordinatos fuiſſe Epiſcopos ad Eccleſiam *Philippenſem*, ubi nullus

(1) Cap. I. 15. 16. & II. 7. 8. 9. (2) Joan. XX. 21. 22. 23. (3) Matth. XXVIII. 19. (4) Pontificale Rom. de Conſecr. Epiſc. (5) Theſaur. Anecd. Martin. & Urſin. Durand. Tom. 5. col. 643. Cap. 5.

lus Clerus, nulluſque populus erat, cui præeſſe vel ſuperinteodere deberent.

Epiſcopus cogitur ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam.

XI. Quam autem ſerio ac veraciter voluerit Eccleſia ordinari Epiſcopos ad Titulum, ſive ad certum Populum regendum, patet ex SS. Canonibus, qui Epiſcopos ſemel ad certam Eccleſiam ordinatoa ad Sacrum Miniſterium ſuſcipiendum ſevere adſtringunt, adeo ut jam olim Decretum ſit Canone 17. Concilii *Antiocheni* anno 341. qui refertur Diſt. 92. Can. 7. SI QUIS EPISCOPOS, *communione privari* oportere Epiſcopum, qui *ſibi commiſſum miniſterium ſubire neglexerit, nec acquieverit ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam.* Hic Canon cum reliquis ejuſdem Concilii ab univerſa Eccleſia receptus fuit. Vide Tom. 2. Conc. col. 561.

Ordinati ad Titulum ſtabiliter illi deſerviant.

XII. Inſuper ordinati ad *Titulum* prioribos ſeculis debebant illi Eccleſiæ, cui erant adſcripti, ſtabiliter deſervire. Quare in Canonibus *Iſaaci* Lingonenſis ſeculo IX. præcipitur Tit. 10. Cap. 5. „ Ut „ Presbyteri, qui in Titulis conſecrantur, ſecun„ dum Canones, antequam ordinentur, promiſſio„ nem *ſtabilitatis* loci illius faciant. „

Et in Capitulari Synodi Gallicanæ ſub Carlomanno anno 742., cui interfuit Boniſacius Apoſtolus Germaniæ tamquam Apoſtolicæ Sedis Legatus Cap. 5. ſtatutum eſt, de Sacerdotibus qui *Titulos* ſuos abſque licentia Epiſcopi dimiſerint; ut tamdiu a communione habeantur alieni, quouſque ad ſuos *Titulos* revertantur.

Parem autem vel ſtrictiorem hac in parte Diſciplinam olim obtinuiſſe circa ipſos Epiſcopos, abunde probat hiſtoria *Formoſi* Pontificis.

Nemo in duabus Eccleſiis intituletur.

XIII. Deniqoe cum nemo duabus facile poſſit Eccleſiis Mioiſterium Sacrum impendere; recte conſtituit ſupra laudata Synodus Calchedonenſis Can. 10. qui refertur Cauſ. 21. Q. 1. Can. CLERICUS, item Nicæna II. Can. 15. apud Gratisnum ibidem Can. CLERICUM. Ne quis *in duabus* ſimul Eccleſiis *intituletur.*

Idem ſtatuit Synodus habita anno 1095. *Placentiæ* ſub Urbauo II. id eſt in fine ſeculi XI. quæ una renovat antiquiores Canooes de neceſſitate ac ſtabilitate| *Tituli* : „*Sanctorum*, inquit, *Canonum ſtatu*„ *tis* conſona ſanctione decernimus, ut ſine *titulo* „ facta ordinatio *irrita* habeatur, & in qus Eccleſia „ quilibet Titularis eſt, in ea *perpetuo perſeveret*, „ omnino aut autem *in duabus* aliquem *titularinon* „ liceat. „

Concludamus igitur, hanc eſſe indubitatam mentem Eccleſiæ, ut Epiſcopus aliter non ordinetur, niſi ad certum populum regendum, quem cogatur adire, cui Epiſcopalem ſolicitudinem impendat tanquam proprius Paſtor & cui perpetuo atqne unice adhæreat : niſi neceſſitas aut evidens utilitas aliud ſuaſerit.

Objectio.

XIV. Unicum eſt, quod objiciant adverſarii, nempe boc modo condemnari praxim ſummorum Pontificum, qui non raru ordinent aut ordinari faciant Epiſcopos mere *titulares*, uti vocant, *in partibus.* Reſpondeo, hujuſmodi praxim non tam condemnari a nobis, quam a SS. Canonibus & Conciliis, atqne ab ipſis Pontificibus Romanis, & ſignanter a Clemente V. in ſua Conſtitutione IN PLERISQUE, per quam ſublatum voluit abuſum Epiſcoporum mere Titularium : cæterum nos ſtudere honori Romaoorum Pontificum, & in qua præſident Sedis Apoſtolicæ, cum cenſemus *Sasboldum* atque *Rovenium* non ita ad Eccleſiam *Philippenſem*, ſed proprie ac reipſa ad *Ultrajectenſem* ordinatos fuiſſe, curantibus Romanis Pontificibus, ut poſteriori huic Eccleſiæ Epiſcopale miniſterium ſtabiliter atque unice impenderent.

Praxis Curiæ Romanæ non ſemper innoxia.

XV. Quoad alios caſus, in quibus nulla videtur excuſationis ratio ſuffragari, agnoſcere debemus, & ipſi ſummi Pontifices agnoſcunt, ſe homines eſſe & humanis interdum affectibus ſubjacere. Illuſtre in re, huic quam tractamus materiæ ſatis cognata, exemplum ſubmioiſtrat idem Clemens V. in ſua Conſtitutione anni 1307. quæ refertur in Extravag. 2. *de Præb. in Comm.* ubi fatetur ſe in exordio ſui Pontificatus diverſorum Ordinum Monaſteria deſtituta Paſtoribus, quinimo Epiſcopales Eccleſias commiſiſſe nonnullis ſub *Commendæ* vel *Guardiæ* aut adminiſtrationis titulo, idque ad vitam vel ad certi temporis ſpatium : neque tacet motiva quæ ipſum impulerant. „Ex antiqus, *inquit*, notitia Re„ gum, Prælatorum, Magnatum, & aliarum No„ bilium perſonarum Eccleſiaſticarum & ſecularium, „ ac ipſurum aliquibus, tum qoia in terris moran„ tes eorum, gradum hujusmodi promotionia ha„ buimus; tum quia ſolitæ ad eos amicitiæ affecti„ bus ducebamur, aliquibus vero ex aſſueta Roma„ norum Pontificum liberalitate, quam in ſuis ex„ ercere ſoliti ſunt novitatibus, volentes honoris „ & liberalitatis affluentia complacere; ad eorum „ importunas tamen & multiplicatas precum inſtan„ tias. „

Narrat inſuper hic Pontifex in eadem Conſtitutione, quod mala quæ ex hujosmodi *Commendis* proveniunt, non ſatis perſpecta habuerit, quoaduſque ipſum *infirmitate ſatis periculoſa* viſitavit omnipotens. „ Tum enim a negotiorum otcumque „ diſcuſſione ſemoti, ait, ad hoc ſub diligenti exa„ mine direximus aciem noſtræ mentia, demum„ que proſpeximus evidenter, quod Eccleſiarum „ & Monaſteriorum eorumdem cura negligitur, „ bona & jura diſſipantur. . . . „ Denique hiſce malis remedium adferre cupiens, „ omnes & ſingu„ las promiſſiones hujusmodi per nos, ut præ„ mittitur, factas, *inquit*, quiboscumque cujuscum„ que ordinis, dignitatis aut ſtatus, ſed etiam S. „ R. Cardinalibus, quocumque modo vel tempo„ re factæ noſcantur, auctoritate Apoſtolica ex „ nunc ex certa ſcientia revocamos, caſſamus, & „ annulamus.

Aono ſequenti poſt editam hanc Conſtitutionem Clemens V. indixerat Concilium *Viennenſe* Generale, quod non niſi anno 1311. habitum fuit, e hortatus omnes quos convocabat, Epiſcopos, ut congruas ſecum adferrent inſtructiones circa illa collapſæ Diſciplinæ puncta, quæ reformatione indigere viderentor. Extat adhuc Libellus Reformationis ſive tractatus de modo coogregandi Concilium Generale Guilielmi Durandi Epiſcopi Mimatenſis, in quo inter cætera exponit abuſum *Commendarum*, quem recenter ait inductum eſſe contra Canones, ſimulque contendit pag. 34. Papam non poſſe concedere novas leges contra antiquos Canones; & pariformiter inſectatur (p. 88.) inſtabilitatem Clericorum ab una Eccleſia, ad quam intitulati erant, ad aliam tranſeuntiom; itemque pag. 329. abſentiam Epiſcoporum aliorumque Paſtorum a ſuis Eccleſiis.

Nihilominus ea tunc fuit temporis iniquitas, ut con-

Digitized by Google

conceſſiones *Commendarum* magis magiſque fuerint multiplicatæ, uti obſervat Claudius Fleury, in ſua hiſt. ad annum 1307. Quamquam nec poſtmodum deſierint Rumani Pontifices, qui illas reſciderunt, uti Benedictus XII. anno 1335. & ſignanter Sixtus IV. ſub finem ſeculi XV. in Brevi ad Carolum Burgundiæ & Brabantiæ Ducem de 2. Martii 1476., ſignificans ſe cupere *Commendis* tandem *finem imponere*, & ab earum *conceſſionibus penitus abſtinere.*

Hæc de *Commendis* eo tantum fine perſtrinximus, ut appareat, nec ipſos ſummos interdum Pontifices probare abuſus varios, qui forte contra antiquos Eccleſiæ Canones & ſacras Regulas in Curia Romana invaluerunt. Ex quo conſequens eſt, peſſime ab Adverſariis conſuli honori S. Sedis, dum veluti pro aris & focis contendunt, Clementem VIII. & Paulum V. ordinare voluiſſe *Sasboldum* & *Rovenium* ad *Philippenſem*, nequaquam vero ad *Ultrajectenſem* Eccleſiam: hoc eſt, ordinare eos in Epiſcopos ad fictitium & imaginarium Titulum Eccleſiæ Philippenſis, & una ſubſtrahere Eccleſiæ Ultrajectenſi proprium Epiſcopum & Paſtorem, aſſignando illi dumtaxat Vicarium ſau Delegatum; quorum utrumque æque SS. Canonibus adverſari oſtendimus.

Talia enim adſcribere ſummis Pontificibus, quid aliud eſt, quam velle introducere graviſſimos illos abuſus & morbos, quibus pridem laboraſſe Eccleſiam, ac præſertim *Curiam Romanam* conqueſti ſunt delecti Cardinales aliique Prælati ſub Paulo III. palam fatentes, quod *nonnulli Pontifices coacervaverunt ſibi Magiſtros ad deſideria ſua, non ut ab eis diſcerent, quid facere deberent, ſed ut eorum ſtudio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret id quod liberet.... ita quod voluntas Pontificis, qualiſcumque ea fuerit, ſit regula, qua ejus operationes & actiones dirigantur.... Ex quo fonte.... tamquam ex Equo Trojano, irripuere in Eccleſiam Dei tot abuſus & tam graviſſimi morbi, quibus nunc conſpicimus*, inquiunt, *eam ad deſperationem fere ſalutis laboraſſe.*

§. IV.

Recte a Doctoribus Lov. pro cauſa Sasboldi & Rovenii *adhibitas fuit Can.* 37. Concilii Trullani.

Reſolutio Doctorum.

I. Dixerant in Reſolutione ſua Doctores, „ a „ mente Eccleſiæ omnino fore alienum, ſi vel in „ minimum Epiſcopali dignitati vel auctoritati quid- „ quam diceretur detractum, eo quod odii & invi- „ diæ Acatholicorum declinandi cauſa. Ultrajecten- „ ſis Epiſcopus, cui Titulum hujus Eccleſiæ, cujus „ cura ipſi principaliter incumbit, & ad cujus regi- „ men unice eſt electus & ordinatus, gerere non „ non eſt conſultum, teneatur ſub peregrinæ Eccleſiæ „ Titulo deliteſcere. „

Ut autem hoc ipſum probarent, adduxerunt Canonem 37. Concilii Trullani; nimirum „ cum qui- „ dam eſſent Epiſcopi, quorum Civitates Epiſcopa- „ les eſſent infidelibus ſubjugatæ, ut ideo non poſ- „ ſet ejus Civitatis Præſul, poſtquam ordinatus fuiſ- „ ſet, ſuum Thronum apprehendere, & in eo in „ Sacerdotali ſtatu collocari, decrevit Synodus Can. „ 37. ut qui propter prædictam cauſam in ſuis Thro- „ nis non ſunt conſtituti, abſque ullo ex ea re præ- „ judicio conſerventur: „ hoc eſt, interprete Zonara ad hunc Canonem, *omnia is Privilegia, ſive pro munere præfecturæ, quam obtinet, debita nihilominus vindicabit.*

Vindicatur citatio Canonis Trullani ſub nomine VI. Synodi.

II. Hoc argumentum vellicare nituntur adverſarii, & præſertim Papendrechtius, qui aſſeverat Canonem hunc a Doctoribus *falſa fide* citatum, ſub nomine *VI. Concilii œcumenici.*

Fateor Doctores Canonem citaſſe ſub nomine VI. *Concilii œcumenici*; ſed neſcio, cur ita murmurent adverſarii ob hanc citationem, quandoquidem ignorare non potuerint, hos Canones Trullanos ſeu Synodi *Quini ſextæ* in *Trullo* celebratæ, paſſim ſub nomine VI. Synodi citari non tantum a Græcis, ſed etiam a Gratiano, & a Correctoribus Romanis, ipſiſque Romanis Pontificibus fidem Gratiani ſecutis, & ſic inter alios videmus, quod ipſe Sixtus V. Canonem 91. Trullanum in ſua Bulla contra *procurantes abortum* citaverit ſub nomine *Synodi VI.* neque ullus umquam legitur propterea invectus in Gratianum, neque in ejus Decreto id corrigendum duxerunt Correctores Romani; ſed id unum indicarunt, hoſce Canones adſcribendos non eſſe celebri iſti Synodo contra Monothelitas habitæ, quod & plures Eruditi jam pridem ante notarant.

Quinimo eodem modo Canones illos citat VII. Synodus œcumenica, Canone 1. *Divinos*, inquit, *Canones amplexabiliter teneamus, qui a* SEX *ſanctis Generalibus Synodis promulgati ſunt.* Quin enim per *ſextam* harum generalium Synodorum intelligenda veniat *Trullana*, nemo hactenus dubitavit, eo quod ſciatur ſexta Synodus contra Monothelitas congregata nullos prorſus Canones edidiſſe, uti & œcumenica quinta nullos edidit: quam ob rem hæc Trullana Synodus annis undecim poſt ſextam œcumenicam congregata in *Trullo*, ſive eodem loco Urbis Conſtantinopolitanæ iiſdemque pene Epiſcopis ducentis & amplius præſentibus, ut nempe ſuppleret quintam & ſextam Synodum condendis Canonibus mores & diſciplinam ſpectantibus, vulgo dicta eſt *Quini ſexta*, prout, fatente ipſo Papendrechtio, expoſuerat Eſpenius in præfatione ad Canones Trullanos.

Reperiſſet & ibidem Papendrechtius, ſi inſpicere lubuiſſet, in Scholiis ad dictos Canones notatum, quinam ex iis praxi ac Diſciplinæ Eccleſiæ Romanæ conformes, quinam vero illi contrarii, ſive ab illa recepti non fuerint.

Miſſis porro nugatoriis digreſſionibus & invectivis Papendrechtii, dicimus quod in Conſultatione ſeu caſus Reſolutione, de qua agitur, non eſſet locus opportunus agendi critice de hiſce Canonibus eorumque nomenclaturis, fueritque Canon 37. Trullani Concilii citatus ſub nomine VI. Concilii œcumenici, more Doctorum, qui in iis, quæ veritatem nequaquam lædunt, aut ad rem non pertinent, plerumque Gratiani auctoritatem ſequuntur. Quemadmodum & ipſi Romani Pontifices, imo & ipſa Concilia Generalia ad ea parum attendunt.

Videat nunc viciſſim Papendrechtius, an merito hanc Synodum Quini-ſextam vocet *Conciliabulum* p. 230. col. 2. & *Pſeudo-Synodum.* p. 231. col. 1.

Vindicatur auctoritas Canonis 37. Trullani.

III. Quod magis ad rem facit, nemo qui hos Canones Scholiis illuſtravit, aut de iis mentionem fecit, hactenus repertus eſt, qui hunc ſpeciatim Canonem 32. ab Eccleſia Romana repudiatum, aut ejuſdem praxi ſeu Diſciplinæ contrarium eſſe vel inſinuaverit; ſane ſi quid tale dicendum fuiſſet, non dubium quin Ducæus e Societate Theologus non ineruditus, idipſum ſaltem verbo annotaſſet.

Dicit quidem Anonymus, apud Natalem Alexandrum lib. 5. hiſt. ſeculo VII. Diſt. 3. inter Canones *Trullanos*, qui tamquam Diſciplinæ occidentalis Eccleſiæ conſentanei laudantur, non recenſeri hunc Canonem 37. ſed quid Anonymus inde conficiat, non videmus, quandoquidem idem Autor eodem

loco

Digitized by Google

loco, quem citat, pauciſſimos ex iis recenſeat Canones ab Eccleſia Romana reprobatos, inter quos etiam non occurrit iſte 37.

Quod autem inter 102. Canones *Trullanos*, mores aut Diſciplinam ſpectantes, aliqui ab Eccleſia Romana admiſſi non fuerint; nullatenus offici auctoritati cæterorum vel ipſius Synodi *Quini ſextæ* : Quis enim ignorat, plures Canones Concilii Tridentini ad Diſciplinam pertinentes in quibusdam Eccleſiis admiſſos non fuiſſe, aut admiſſos dumtaxat cum certa reſtrictione ſeu modificatione; quod nempe contraria in iis Eccleſiis diſciplina & ſine ſalutis diſpendio ſervari, & non niſi difficulter aut cum ingenti malo abrogari poſſe videretur?

Quid multa, cum ipſe tandem Papendrechtius hunc Canonem 37. etiamnum hodie ſollicite ſervari & ſervandum eſſe profiteatur pag. 230. col. 2. in fine? Hoc unum itaque inſpiciendum, an Doctores recte illum caſui præſenti applicuerint.

Objectio Papendr. de ſenſu Canonis Trullani.

IV. Prætendit Papendrechtius p. 232. col. 1. in fine perperam ad præſentem quæſtionem adductum hunc Canonem, quod in eo agatur de Epiſcopo, qui jure Thronum, ad quem ordinatus eſt, proſequitur, quamvis impeditus illum apprehendere; aſt „ poſt *Schenckium, inquit*, nullus umquam ad Thronum Ultrajectenſem promotus fuerit, nullus promoveri rationabiliter aut Canonice potuerit, Civitate aut Diœceſi armis occupata a Poteſtate plane aliena a Religionis noſtræ dogmatibus & Hierarchia. „

Sed a mente & argumento Doctorum turpiter aberrat Papendrechtius; nam per Canonem 37. nequaquam illi probare voluerunt, *Sasboldum* & *Rovenium* ad Titulum & Thronum Ultrajectenſem ordinatos fuiſſe, ſed dumtaxat, nihil Epiſcopali dignitati vel auctoritati detractum iri, etiamſi odii & invidiæ Acatholicorum declinandæ cauſa Ultrajectenſis Præſul ſub peregrinæ Eccleſiæ titulo cogeretur delitescere.

Nequaquam enim ignorabant Doctores, Canonem 37. uti & 39. agere de Epiſcopis ad certas Eccleſias jam ordinatis, quarum Thronum ob Barbarorum incurſionem ſeu Dominatum apprehendere nequibant; ſed neque de hoc dubitant, quin *Sasboldus* atque *Rovenius* reipſa ordinati eſſent ad Eccleſiam Ultrajectinam, ut eam tamquam proprii illius Epiſcopi ac Paſtores regerent. Imo & pro certo habebant, quod licet hæc Eccleſia ſub ditione Ordinum Acatholicorum conſiſteret, nihilominus hi Antiſtites eam actualiter rexerint non minori auctoritate quam S. Cyprianus Carthaginenſem : atque adeo reipſa, aliquo uſque ſaltem, Thronum ſuum apprehenderint.

Si igitur (quod Doctorum eſt argumentum) Canon Trullanus Epiſcopis ad Eccleſias ordinatis, ubi ob Barbarorum Dominatum, Thronum ſuum apprehendere non poſſunt, *omnia* tamen jura Epiſcopalia velit obſervari, eosque ubi meliora ſuccedunt tempora, Thronum ſuum conſcendere : quanto magis juxta eumdem Canonem conſentaneum eſt dicere, *Sasboldo* & *Rovenio*, qui Thronum ſuum apprehenderunt, ſed palam ac libere aſſumere Titulum & plene, ut ita dicam, Thronum conſcendere non potuerunt, omnia jura Epiſcopalia conſervata manſiſſe?

§. V.

Reſpondetur ad argumentum, quo evincere conantur, non fuiſſe Sasboldum & Rovenium *ordinatos Epiſcopos Ultrajectinos ex* Forma Proviſionis *ipſorum*.

Objectio Adverſariorum.

I. Quaſi inconcuſſum atque ineluctabile argumentum opponunt adverſarii, quod *Sasboldus* & *Rovenius* numquam a Pontifice appellati fuerint Epiſcopi *Ultrajectini*, neque alius ipſis in conſecratione eorum, aut in Literis *Proviſianis* aſſignatus Titulus præterquam Eccleſiæ *Philippenſis*, uti, *inquiunt*, conſtat ex *Actis Conſiſtorialibus* aliisque Monumentis.

Probatur Sasboldum & Rovenium *ordinatos ad Eccleſiam Ultraj.*

II. Non dubitarunt Doctores, quin Pontifex ſolum Titulum Eccleſiæ *Philippenſis* in ipſa *Proviſione*, quæ in Conſiſtorio fieri ſolet, expreſſerit, eadem forma uſus, quæ in proviſione Epiſcoporum *Titularium* adhibetur, hancque ipſam Proviſionis formulam in actis ſeu Tabulis Conſiſtorialibus inſcriptam voluerit.

Sed & hoc absque dubitatione merito cenſuerunt Doctores, quod ſummus Pontifex per conſecrationem *Sasboldi* & *Rovenii* ſatisfacere voluerit tum neceſſitati Eccleſiæ viduatæ Ultrajectenſi ſecundum SS. Canones, qui hujusmodi Eccleſiis de proprio Epiſcopo & Paſtore providendum eſſe præſcribunt; tum Cleri voto & nominationi aut poſtulationi Principis Belgii, qui hanc Proviſionem Ultrajectenſis Eccleſiæ de perſona *Sasboldi* ac dein *Rovenii* fieri exoptabant.

Neque dubitarunt Doctores, quin Pontifex in ipſo Conſiſtorio expoſuerit Cardinalibus hanc ſibi voluntatem eſſe & intentionem dare Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopum & Paſtorem, qui populum fidelem illic regeret, ſimulque juſtam neceſſitatem, ob quam is Epiſcopus ordinaretur quaſi *Titularis* ſub nomine peregrinæ Eccleſiæ *Philippenſis*, ut nempe ſub hoc titulo ac nomine extraneo ſecurius lateret, & gregi ſuo Batavo utilius adſiſteret.

Præcipue cum minime ignoraret ſummus Pontifex, neque Cardinalibus ignotum eſſet, ſine juſta cauſa atque urgente neceſſitate ordinare Epiſcopos *Titulares in Partibus* haudquaquam licere, uti §§. II. & III. oſtendimus.

Neque enim latere eos poterat id, quod recenter in Concilio Tridentino acciderat, nimirum tanto verborum ac rationum pondere a quibusdam nominatis Patribus hujusmodi *Titularium* Epiſcoporum *in Partibus*, totalem etiam abolitionem fuiſſe poſtulatam.

Noverant inſuper, qui eidem Conſiſtorio interfuere, Decreta Concilii Tridentini, circa abuſus tollendos hujusmodi Titularium Epiſcoporum, vel præcipue Curiam Romanam, ipſosque Romanos Pontifices concernere, utpote quibus a recepta ſæpe memorata Extravagante *Clementis V*. Proviſiones atque ordinationes talium Epiſcoporum reſervatæ eſſent, ſeque ſalubrium horum Decretorum religioſos obſervatores atque executores eſſe debere.

Quis igitur dubitet, prudenter exiſtimaſſe Doctores, quod a Pontifice in Conſiſtorio Cardinalium expoſita fuerit cauſa, quæ ordinationem *Sasboldi* item *Rovenii* titulo peregrinæ Eccleſiæ *Philippenſis* plane excuſaret, nimium neceſſitas atque anguſtia Eccleſiæ *Ultrajectinæ*, quæ proprium ſibi dari Epiſcopum poſtularet, ſub alieno tamen nomine odii Acatholicorum declinandi cauſa deliteſcentem.

Vindicantur Pontifices a mendacio in Proviſione Sasboldi & Rovenii.

III. Impertinens porro eſt, id, quod Papendrechtius exprobrando Doctoribus adfert p. 226. col. 2. in medio, ſcilicet ex hac ipſorum exiſtimatione conſequens eſſe, quod Romani Pontifices ea in re, tam ſeria tamque gravis momenti, turpis mendacii ac fictionis arguendi ſint; quia nempe *Literæ* Pontificiæ

nil

Digitized by Google

nil aliud p. 227. col. 1. in princip. *exprimunt* quam *titulo Philippenſis Eccleſiæ fuiſſe promotos & conſecratos* Saſboldum Voſmerum & Philippum Rovenium, cum juxta Doctores hi Epiſcopi non ad *Philippenſem* ſed ad *Ultrajectenſem* ex intentione Pontificum ordinati ſint Eccleſiam.

Quaſi vero ex circumſtantiis non fuerit omnibus perſuaſum, onice ordinatos fuiſſe illos Epiſcopos ad impendendam Paſtoralem curam ac ſolicitudinem Eccleſiæ Ultrajectinæ, in quo miniſterio apud certam Eccleſiam ex vi acceptæ ordinationis obeundo conſiſtit verus ac realis *titulus* ordinationis Epiſcopalis.

Neque dixerunt Doctores, quod per ipſam formulam aut per ipſas Litteras Proviſionis de Eccleſia *Philippenſi* voluerint Pontifices ſignificare *Saſboldi* ac *Rovenii intitulationem & incardinationem* in Eccleſia *Ultrajectenſi*. Sed hoc cenſuerunt, circumſtantias illarum ordinationum aperte ſignificaſſe Epiſcopos illos conſecrari ad miniſterium Eccleſiæ *Ultrajectenſis*; formulam autem Proviſionis de Eccleſia *Philippenſi in partibus* ſolummodo ſignificaſſe nudum aliquem Titulum honoris, quo tanquam tegumento quodam, ut ſecurius deliteſcerent, regerentur.

Unde hac in parte nequeunt jure Pontifices plus mendacii aut fictionis argui, quam mendacii aut fictionis argui poſſint Epiſcopi & Sacerdotes in partibus infidelium vel in ipſo Belgio Confœderato, dum ſeſe per exteriorem habitum, non quales ſunt hodierni Miniſtri Eccleſiæ, ſed ut Laicos, vel etiam forte militares homines præferunt. An mendacii aut fictionis accuſandus S. Euſebius Samoſatenſis, qui teſte Theodoreto, l. 4. hiſt. Cap. 13. *militarem habitum ſumens & Tiara* peregrino more Syrorum ac Perſarum *capiti impoſita Syriam, Phœnicen ac Paleſtinam peragravit, Presbyteros ordinans ac Diaconos, aliosque Eccleſiæ ordines ſupplens*?

Exemplo igitur Sanctorum, & conformiter ad Chriſti monitum de vitanda perſecutione, ubi ſcilicet eam declinando veritas aut charitas non læditur, prudenter ſeſe gerere exiſtimarunt Pontifices, dum Epiſcopos Ultrajectinos ſub alieno titulo fecerunt deliteſcere, ne alioquin prædicationi verbi & ſaluti animarum non exiguum inferretur nocumentum.

Quid quod adverſarii ipſi fateantur, (1) „potuiſſe certe Pontificem ab initio conferre *Saſboldo*" „(idem eſt de *Rovenio* aliiſque ſucceſſoribus) ſimul „eodemque Decreto Conſiſtoriali utrumque Archi-Epiſcopum, nempe Philippenſem & Ultrajectenſem, admonendo hominem, ut ob temporum acerbitatem ab uſu poſterioris tituli interim „abſtineret in Belgio. „ Igitur potuere hi Præſules (quod revera factum fuiſſe judicarunt Doctores) ſimul inſigniri titulo *Philippenſis* Eccleſiæ in partibus, quod præſtitum fuit per ipſam formulam Proviſionis, & reipſa ordinari ad titulum Eccleſiæ Ultrajectenſis, quod & Pontifex cenſendus eſt verbotenus Cardinalibus expoſuiſſe, & abunde ex circumſtantiis colligitur.

Deinde potiori jure dicerent Doctores, quod ex adverſariorum opinione de Epiſcopatu *Saſboldi* & *Rovenii* conſequatur, mendacii arguendos eſſe Romanos Pontifices, cum ſecundum hanc opinionem Romani Pontifices ordinarint illos Antiſtites ad ſolam Eccleſiam Philippenſem, & tamen noluerint eos eamdem Eccleſiam gubernare, imo per Decretum conſiſtoriale inhibitum *Saſboldo* fuerit Pontificalia illic exercere.

Reſp. ad cavillum de expeditione Literarum Proviſionis.

IV. Aſt cavillantur Adverſarii, quod nemo poſſit apprehendere poſſeſſionem Beneficii aut dignitatis cujuſcumque, niſi obtentis apud *Datariam* ſeu *Cancellariam* Rom. Literis, iiſdemque in forma ordinaria expeditis: ex quo concludunt, neque *Saſboldum* neque *Rovenium*, deficientibus utique hujusmodi Literis, umquam accepiſſe poſſeſſionem Epiſcopatus Ultrajectini.

Nugari eos diceres, dum iſta ingerunt adverſarii: quaſi vero non licuiſſet Pontifici omittere hanc formalitatem literarum in *Dataria* expediendarum, quæ per XII. ſecula ignota fuit, & tandem ſeculo XIII. introducta eſt per Decretalem Bonifacii VIII. in Cap. INJUNCTÆ inter Extravag. Comm. *de Elect.*

De qua quidem Decretali graves querelæ factæ ſunt in Concilio Conſtantienſi, quaſi ad hoc inducta eſſet, ut Epiſcopi, aliique Prælati cogerentur ſolvere *Annatas* in *Dataria*, antequam adire poſſent poſſeſſionem ſui Epiſcopatus alteriusve Prælaturæ. Nam cum Cardinales appellaſſent a Deliberatione trium Nationum circa uſum *Annatarum*, Natio Gallica contra eos Reſponſionem protulit, in qua art. 8. notat conquerens: Violentari Proviſos ad ſolutionem vel promiſſionem horum jurium temporalium per retentionem & detentionem Litterarum. (2) Quia, *inquit*, quantumcumque promoti, benedicti, vel conſecrati, & notum ſit Monaſteriis vel Eccleſiis, quibus præficiuntur; ſine Litteris ejusmodi non poſſunt intrare poſſeſſionem, *propter Conſtitutionem pœnalem factam in favorem hujuſmodi indubitarum exactionum, quæ incipit*, INJUNCTÆ.

Quin ergo licuerit Pontifici, ſed & decuerit hanc expediendarum litterarum formalitatem, in Proviſione afflictiſſimæ tunc Eccleſiæ Ultrajectinæ omittere, nemo eſt qui non videat: eamque odii Acatholicorum declinandi cauſâ a Pontifice ex induſtria omiſſam fuiſſe ſive neglectam abſque injuria Tituli Ultrajectenſis Eccleſiæ, ad quam reipſa ordinati fuere prælaudati Antiſtites, non dubitarunt Doctores: cum enim vellet Pontifex Epiſcopos illos Ultrajectinos in ipſa Proviſione & conſecratione ſub titulo *Philippenſis* Eccleſiæ occultare, conſequenter non poterant congrue expediri Litteræ, niſi conſueta forma Proviſionis Epiſcoporum Titularium ad Eccleſias in *Barbarici* ſive *in Partibus infidelium* conſtitutas

Quomodo Saſboldus & Rovenius *acceperint poſſeſſionem Epiſcopatus Ultraj.*

V. Cæterum quis dubitet, quin poſſeſſio Epiſcopatus multo arctius validiusque capiatur per realem ejusdem adminiſtrationem, ſive per functiones ordinis & juriſdictionis Epiſcopalis exercitas in Eccleſia, ad quam quis ordinatus eſt Epiſcopus, quam per nudam expeditionem & exhibitionem Litterarum Proviſionis factæ in Cancellaria Romana. Neque porro Fideles Eccleſiæ Ultrajectenſis dubitarunt, quin *Saſboldus* & poſt eum *Rovenius* eſſent proprii Epiſcopi Ultrajectini, præſertim cum & ad eam Eccleſiam regendam eique præſidendum per Clerum & Principem poſtulati fuiſſent, & ad occultandum eos illis temporibus, ordinationis ſub peregrinæ Eccleſiæ *Philippenſis* titulo a Principe eſſet ſuggeſtus modus.

(1) Anonym. pag. 18. in princip.

(2) Preuves de la liberté de l'Egliſe Gallicane Tom. 2. ch. 22. art. 14.

§. VI.

Prærogativa Vicariatus Apoſtolici, qua aucti fuere Sasboldus *&* Rovenius, *nequaquam impedivit quo minus eſſent veri ac proprii Epiſcopi Ultrajectini.*

Reſolutio Doctorum.

I. Dixerant Doctores in ſua Reſolutione, quod etiam *Sasboldo* & *Rovenio*, eorumque ſucceſſoribus „ datus fuerit *Sedis Apoſtolicis Vicariatus*, ſive fuerint per Provincias Confœderatas *Vicarii Apoſtolici*, & ut tales ſe inſcripſerint : nequaquam jus Epiſcopale eorum minuerit, ſed potius eorum auctoritatem extenderit : eo quod una cum *Vicariatu Apoſtolico* Facultates ampliores (prout in Batavia Sacra pag. 78. col. 2. exprimuntur) eis concederentur. „

Ut proinde hic *Vicariatus Sedis Apoſtolicæ* potius ad augmentum quam diminutionem juris Epiſcopalis cenſeri debuerit datus : quemadmodum jam pridem legimus ſimilem Vicariatum Eccleſiæ Theſſalonicenſi, Arelatenſi, aliisque illuſtrioribus non in earum depreſſionem, ſed exaltationem indultum.

Opinio Adverſariorum.

II. Sed ſi adverſariis credimus, *Sasboldus*, *Rovenius* aliiqoe poſt ipſos Epiſcopi more *Titularium* ad Eccleſias *in partibus infidelium* ordinati, nullo præterea munere quoad regimen Eccleſiæ Ultrajectinæ aucti fuere, niſi meri Vicariatus & Officialatus, a quo ad nutum, arbitrium, beneplacitum Pontificis, quotieſcumque is vellet, removeri potuiſſent.

„ Vicariatus quippe Apoſtolicus, quo tantum nomine præerat ille Hollandiæ Miſſioni“, *inquit* Anonymus pag. 61. & 62. loquens de Patro *Coddæo*, „ erat officium ſive miniſterium illi demandatum *ad beneplacitum ejusdem Pontificis & Sedis Apoſtolicæ*, ideoque ut eo gradu moveretur.... non erat lite certandum, nec forenſis judicii ordo adhibeudus cum ipſo *Officiali*, cujus miniſterio ea erat inſita lex, ut tamdiu duraret, quoad Sedi Apoſtolicæ placeret, libero ei reſervato arbitrio.“

Refellitur opinio Adverſariorum.

III. Sed indignum videbatur Doctoribus talia ſentire, ſibi enim perſuadere haud poterant, quod Pontifex *Sasboldum* & *Rovenium* Eccleſiæ Ultrajectinæ regendæ ad Cleri votum & Principis nominationem aut poſtulationem ordinaſſet, eosque una inſignire voluiſſet Vicariatu Apoſtolico, ut eos a munere proprii Epiſcopi dejiceret, atque functiones ſuas Epiſcopales, & Epiſcopis jure proprio competeotes, in illa Eccleſia non jure Epiſcopali ſeu proprio obirent, ſed dumtaxat vice Pontificis Romani, quemadmodum Vicarii Generales ſolent jam obire vices Epiſcoporom abſentium vel præpeditorum, idque non niſi ex commiſſione, & ad tempus pro beneplacito eorumdem.

E contrario perſuaſum erat Doctoribus R. Pontificem hiſce Epiſcopis Ultrajectinis Vicariatum Apoſtolicum tribuendo, voluiſſe inhærere veſtigiis priſcorum Pontificum Romanorum, qui jam olim non in Epiſcopalis auctoritatis depreſſionem, ſed potius ad augmentum dignitatis quibusdam Præſulibus præcipuarum ſedium ſimilem Vicariatum conceſſerunt. Certum quippe eſt, Theſſalonicenſem, Arelatenſem, aliosque olim Epiſcopos, non propterea jus proprii Epiſcopatus perdidiſſe, quod Vicariatu Apoſtolico inſigniti eſſent.

Objectio quod Sasbold. *&* Rov. *paſſim vocati fuerint Vicarii Apoſtolici.*

IV. Sed, *inquiunt* adverſarii, ubi in litteris Pontificum & S. Congregationis de propaganda fide, de *Sasboldo* & *Rovenio* fit ſermo, dumtaxat Vicarii Apoſtolici prædicaotur; ipſique hi Præſules Vicarios Apoſtolicos ſeſe nominant, & in ea qualitate grato erga S. Sedem animo geſtiunt. *Ad quid* autem *hæc omnia inquit* Papendrechtius, pag. 289. col. 1. *Si S. Sedes non habeat quod diſponat, quod curet, quod regat in Fœderatis Belgii Provinciis*?

Sasbold. *&* Rov. *tantum fuere Vicarii Apoſt. in quibusd. S. Sedi reſervatis.*

V. Inſulſa plane & impertinens interrogatio : cum nemo ignoret, R. Pontifici tamquam totius Eccleſiæ Primati, primoque Chriſti in terris Vicario, plurima præſertim juxta modernam praxim reſervata competere, in quibus aliorum Epiſcoporum auctoritas reſtricta eſt; exempli cauſa, circa diſpenſationes ſuper impedimentis matrimonii, ſuper irregularitate, aliisque materiis. Hæc & hujuſmodi ſunt, quæ Pontifex R., tamquam S. Sedi reſervata, in exteris Regionibus per Vicarios *diſponet*, *curet*, *regat*, & in quibus vices Apoſtolicæ Sedis obierunt *Sasboldus* & *Rovenius* in Fœderatis Belgii Provinciis.

Et hæc quidem locum habere poſſunt oon tantum in Batavica, ſed & in reliquis orbis Catholici Eccleſiis. Sed mirum videri non debet, Romanos Pontifices poſtremis hiſce temporibus hujusmodi Vicariatum Apoſtolicum præ cæteris conceſſiſſe Eccleſiæ Ultrajectenſis Rectoribus; quia hanc prærogativam præ cæteris impendi ſibi merebatur fidelis populus in Confœderatis Belgii Provinciis pro ſua in fide conſtantia, ſuæque paupertatis atque ab officiis & Magiſtratu ſecluſionis levamine. Quinimo hæc illi prærogativa ferme neceſſaria videbatur, tum propter Confœderatarum ſub Acatholica ditione Provinciarum, ad trecentas leucas ab urbe diſtantiam, tum præcipue ob incommodum annexum titulo peregrinæ Eccleſiæ *in partibus infidelium*, ſub quo, alia urgente cauſa, latere debebant Præſules Ultrajectini : nam hic titulus alienum quempiam & non proprium Paſtorem ſonabat, alacrius autem iidem Antiſtites a Clero & populo erant recipiendi ſub titulo *Vicarii Apoſtolici*, quo jam pridem eminentium Sedium Metropolitani ſolerent inſigniri.

Verum quantum ad functiones Epiſcopales & Paſtorales Epiſcopis proprias, nequaquam exiſtimandum eſt, hoſce Antiſtites Romani Pontificis Vicarios fuiſſe; quaſi Pontifex R. Eccleſiæ Ultrajectenſis proprius extitiſſet Epiſcopus illi vero ipſius hac in parte dumtaxat Mandatarii.

Diſtiogui enim oportet ioter jura & prærogativas, quæ Romano Pontifici competunt ratione reſervationis, ſive per Canones, ſive per conſuetudinem aut alias, inductæ; & jura Epiſcopalia, quæ ipſi tanquam Epiſcopo Diœceſis Romanæ, uti & cuilibet alii Epiſcopo in ſua Eccleſia, incumbunt.

Quemadmodum & olim diſtingui debebant prærogativæ, quas Romanus Pontifex habebant, jure Patriarchali ſuper quasdam Eccleſias Metropolitanas, a jure Epiſcopali, quod unicuique Epiſcopo proprium eſt. Quare dum Rom. Pontifex olim Epiſcopo *Theſſalonicenſi* tribuebat Vicariatum Apoſtolicum, nihil Epiſcopali ejus auctoritati detractum volebat, ſed novæ dignitatis prærogativam illi committebat, ut nempe vices obiret ſummi Pontificis in iis, quæ huic tanquam Patriarchæ in quibusdam Provinciis ac nominatim per Illyricum tum temporis competebant : easque obiret juxta tenorem ca-

limita-

Digitized by Google

limitationem concrediti ſibi *Vicariatus* ſive datæ commiſſionis; prout manifeſtum eſt ex ipſis litteris S. Leonis, de quibus §. VIII. hujus *Diſquiſitionis*.

Cur Sasboldus & Rov. *magni fecerint Vicariatum Apoſtolicum.*

VI. Ursutem hi Vicarii Apoſtolici, majori auctoritate negona, quæ in Vicariatus ſui exercitio occurrebant, tractare poſſent, palamque oſtendere ſeſe Sedis Apoſtolicæ Vicaria poteſtate munitos, accipiabant, quo ſe ornarent, a Romano Pontifice Pallium, quod primitus apparet fuiſſe ornamentum Imperatorium, ab Imperatoribus Romano Pontifici tanquam Patriarchæ indultum. Unde & factum fuit, ut antiquitus ipſa hujus ornamenti communicatione Vicariatus Apoſtolicus communicatus intelligeretur: uti notavit Petrus de Marca l. 6. Concord. Sacerd. & Imp. Cap. 7.

Sed tanti profecto non feciſſent hanc Vicariatus Apoſtolici auctoritatem & ornamentum, majorum Eccleſiarum Antiſtites Metropolitani, ſi exiſtimaſſent ſeſe accepto hoc Apoſtolici Vicariatus honore, deinceps etiam quoad poteſtatem Epiſcopalem, & regimen propriæ ſuæ Diœceſis, redactos ad nudos Romani Pontificis Vicarios, ac mandatarios, a cujus nutu jam toti penderent, & ad cujus beneplacitum eſſent ab ipſo munere Epiſcopali amovibiles.

Hinc nemo mirabitur, *Sasboldum atque Rovenium* lubenter ſeſe Vicarios Apoſtolicos nominaſſe, gaviſos nempe, quod præter munus Epiſcopale, quod in ſua ordinatione acceperant, Sedes Apoſtolica una cum Vicariatu plures ſuperaddidiſſet Facultates tam honorificas, quam ſaluti animarum proficuas; easdemque Facultates a Pontificibus Romanis inſtanter poſtulaſſe, tum ut Fideles in Provinciis Confœderatis hoc accepto levamine afflictionem ſuam ferrent alacrius; tum etiam, ut ſibi ipſis quædam jura, quæ olim cunctis Epiſcopis competierant, Romano autem Pontifici ſenſim fuerant reſervata; commiſſione Vicaria adipiſcerentur, & quodammodo recuperarent.

Clementina in Pleriſque *hic non juvat Adverſarios.*

VII. Nec eſt quod Doctoribus objiciat Papendrechtius, diſcrimen eſſe inter *Theſſalonicenſem*, *Arelatenſem*, ſimileſque olim Cathedrales Eccleſias, & hodiernam Eccleſiam Ultrajectinam, quæ in partibus Acatholicis conſtituta, ad nudam Miſſionem, ſicut reliquæ *in partibus infidelium*, jure *Clementinæ* IN PLERISQUE, redacta ſit; ubi Paſtores ſive primi ſive ſecundi Ordinis Miſſionarii & Vicarii dumtaxat Romani Pontificis in Vinea Domini laborent.

Nam imprimis *Clementinam* IN PLERISQUE nullatenus concernere Eccleſiam Ultrajectenſem, ſed ſolum illas in partibus infidelium conſtitutas Eccleſias, quæ carent Clero & populo Chriſtiano, Disquiſitione I. §. VI. demonſtratum eſt.

Deinde etiamſi Eccleſia Ultrajectina ſupponeretur in caſu *Clementinæ*, hinc tamen minime conſequens eſſet, *Sasboldum & Rovenium* ad regendam illam Eccleſiam ut meros Vicarios ac Miſſionarios ordinatos fuiſſe: imo contrarium luculenter evincimus.

Sicuti enim non licebat Epiſcopis, ante evulgatam *Clementinam* IN PLERISQUE, & etiam poſt illam, obtenta ad hoc *ſpeciali Sedis Apoſtolicæ auctoritate*, ordinare Epiſcopos ad Eccleſias Clero carentes & populo Chriſtiano, tanquam ſuos Vicarios, Miſſionarios, Mandatarios, qui non jure proprio ſeu ordinario illis Eccleſiis præſiderent, ſed vice eorum, qui illos ordinaſſent: ita quoque indubitanter dicendum eſt, minime vi hujus *Clementinæ* licuiſſe Romano Pontifici, Eccleſiæ Ultrajectinæ præficere merum Vicarium Apoſtolicum, qui nempe non foret ſimul ejusdem Eccleſiæ proprius Paſtor & Epiſcopus, ſed ſuus tantum Mandatarius & Vicarius.

Et quemadmodum olim, ante *Clementinam* Epiſcopi habebant plenam auctoritatem mittendi Miniſtros ſeu operarios ad vicinas Eccleſias *in partibus infidelium* conſtitutas, ubi ſaluti animarum expedire judicabant, nec tamen in eorum erat poteſtate Eccleſias illas redigere ad meras Miſſiones, in qua Epiſcopi, & Presbyteri ab ipſis ordinati, ipſorum eſſent Vicarii, ad eorum nutum amovibiles: Ita etiam, licet hodie proviſio Eccleſiarum in partibus infidelium Romano Pontifici reſervata eſſet, ut jam multi prætendunt, (quamquam ea provincia vicinioribus etiam Epiſcopis vel maxime incumbat) ejus tamen poteſtati relictum non eſt, hujuſmodi Eccleſias, ubi jam ſufficienter formatæ eſſent, & numeroſo Clero ac populo Chriſtiano conſtarent, perpetuis ſecuturis temporibus, præficere meros Miſſionarios, tamquam ſuos Vicarios a ſuo nutu dependentes, & ad arbitrium ſuum amovibiles: multoque minus Eccleſias a pluribus ſeculis formatas, in quibus Clerus & populus in fide Catholica, numquam interrupta ſerie, conſtanter perſeveraſſet, ad conditionem nudæ Miſſionis deprimere.

Frequentior compellatio Vicariatus Apoſtol. & miſſionis Epiſcopatui Ultraject. præjudicare non potuit.

VIII. Quare ſæpe laudati Præſules Ultrajectini & ejuſdem Eccleſiæ Primores, grato quidem animo Romanis Pontificibus acceptum retulerunt, quod non modo Vicariatu Apoſtolico eos dignati ſint, verum etiam plurimos Presbyteros miſerint in ſubſidium Paſtorum ordinariorum; unde & Miſſio appellata eſt: ſed abſit, ut hæc beneficia, afflictæ Eccleſiæ ex parte Pontificiæ Miſſionis ſeu Sacerdotum ſubſidiariorum exhibita, juribus Cathedræ ac Ordinariorum præjudicare potuerint. Quemadmodum nec Stationarii ab Epiſcopis miſſi ad Parochias ſuæ Diœceſis in levamen Parochorum, minime officere poſſunt ordinariorum Paſtorum juribus & auctoritati. Quinimo ipſa Curia Romana poſt *Schenckii* tempora non ſemel agnovit diſtinctionem inter ordinarios Paſtores Eccleſiæ Batavicæ & ſubſidiarios dumtaxat Presbyteros, atque iſtorum jura & auctoritatem adverſus aliorum uſurpationes tutata eſt; uti videre eſt ex inſtrumentis, quæ extant in Batavia Sacra, & abunde patet ex ipſo Decreto Congregationis Cardinalium de 30. Maji 1656. quod DISQUISITIONE I. §. I. n. V. attulimus.

Sed & etiamſi in frequentiori appellatione impenſius laudati *Vicariatus Apoſtolici*, & adamatæ *miſſionis* Præſules, aliique Rectores Eccleſiæ Ultrajectinæ aliquid tempori dediſſent, atque ea, qua premebantur rerum turbatarum neceſſitate & anguſtia adacti, amplius aliquid, quam alioquin oportuerat, quoad hujusmodi Vicariatus & Miſſionis titulos Curiæ Romanæ tribuiſſent; id tamen & ipſis in calamitate poſitis indulgeri debuit, quod ab unica Romana Eccleſia & Curia adjutorium ſibi quærendum cenſeretur: & nec Cathedræ, nec juri Epiſcopali damnum inferre potuit, neque ullatenus impedire, quo minus melioribus ſuccedentibus temporibus pleniſſimo jure, iidem illi Antiſtites Ultrajectini, eorumve ſucceſſores cum Clero ſuo congruos honoris & dignitatis titulos palam adipiſcerentur; & interea, dum eosdem occultare deberent, ſpiritualem auctoritatem Epiſcopis propriam, quam nulla vis ſecularis alligare poteſt, exercerent.

Hocque manifeſtum quoque eſt ex Epiſtola Adriani I. ad Bertherium apud Labbeum Tom. 6. col. 1888. quam Doctores in ſua Reſolutione adduxerunt. „ Non debet, *inquit*, Eccleſia ullum damnum ſui „ ordinis inde ſuſtinere, ſi per 60. aut 80. annos in- „ ertia quorumcumque Præſulum & vaſtatione Bar- „ barorum dignitatem antiquam & R. R. Antiſtitum „ firmitate roboratam perdidit & amiſit. „ Itaque licet *Sasboldus & Rovenius* nimia forlaſſe compellatione ſub qualitate *Vicariorum Apoſtolicorum* aliquid quoad nomen Ultrajectenſium Epiſcoporum amiſerint, tamen quantum ad rem ipſam, non debuerunt, ullum damnum ſui ordinis inde ſuſtinere; multoque minus inde oportuit Eccleſiæ Ultrajectinæ ejusve Cathedræ nocumentum inferri.

§. VII.

Romanus Pontifex non eſt proprius ſive ordinarius & immediatus Paſtor Eccleſiæ Ultrajectinæ. Ubi diſquiritur de plenitudine Poteſtatis, quam volunt ſummo Pontifici in Perſona Petri collatam hisce Chriſti verbis: Tibi Dabo Claves: &, paſce oves meas.

Opinio Adverſariorum.

I. Ut adverſarii ineluctabiliter, ut illi exiſtimant, probent *Sasboldum & Revenium*, non fuiſſe veros ac proprios Epiſcopos Ultrajectinos, ſed Vicarios dumtaxat Romani Pontificis, tandem recurrunt ad plenitudinem poteſtatis & jurisdictionis, quam Chriſtus ſummis Eccleſiæ Pontificibus in perſona B. Petri contuliſſet, quando illi promiſit & præcepit in hæc verba: *Tibi dabo Claves Regni Cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis &c.* (Matth. XVI. 19.) & apud Joannem XXI. 17. *Paſce oves meas*, quibus verbis prætendunt ſignificatum fuiſſe, omnem jurisdictionem ſpiritualem in ſummo Pontifice, tamquam in fronte, reſidere; a quo in inferiores Eccleſiæ Miniſtros ejusdem jurisdictionis particula derivetur; ita quidem ut Papa poſſit eam aliis ſemel communicatam, ubi bono Eccleſiæ expedire judicaverit, revocare, & Paſtoribus auctoritatem ordinariam ſubſtrahere; voluntque Romanos Pontifices reipſa portionem illam gregis, quæ in Belgio Confœderato degit, curæ ſuæ Paſtorali reſervaſſe, poſtquam judicarunt non poſſe illic conſtitui proprium Epiſcopum, vel ſaltem idipſum non expedire propter Dominatum alterius Religionis & miſerabilem illius Eccleſiæ ſtatum.

Cum autem non lateat adverſarios, opinionem hanc de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ, quæ omnes ex æquo concernit Eccleſias, non æque tamen ubique terrarum admittendam, aut in praxim reducendam; idcirco allaborant prætenſam hanc jurisdictionis plenitudinem in unius quaſi argumenti faſciculum colligare cum prætenſo illo jure, quod per *Clementinam* IN PLERISQUE R. Pontifici acquiſitum ſit in Eccleſiam Ultrajectenſem, utpote ubi jam non poſſint Præſules congruam dignitatis Pontificalis ſerenitatem ſuſtinere. Sed quam frivola illa ſint, quæ de ſerenitate Epiſcopalis auctoritatis ſuſtinenda, quamque falſa, quæ de *Clementina* IN PLERISQUE adferunt, ante vidimus; reſtat, ut illud unicum eorum refugium, præcipuumque quo nituntur pſeudo principium de plenitudine Poteſtatis & jurisdictionis, eo ſenſu quem volunt intellecta, refellamus.

Explicatur locus de Clavibus Petro datis.

II. Itaque illa loca, *Tibi dabo Claves, & paſce oves meas* ſecundum unanimem SS. Patrum conſenſum prout oportet intellecta, non modo non favent iſti opinioni de plenitudine Pontificiæ Poteſtatis, ſed eam plane deſtruunt.

Notum enim eſt, quod ſecundum SS. Patres, ac ſignanter S. Auguſtinum innumeris locis, & præſertim Tract. 5. in Joann. ad Cap. 12. ubi & refertur a Gratiano 24. Q. 1. Can. 6. *Petrus, quando claves accepit, Eccleſiam Sanctam ſignificavit*; quodque ut idem Auguſtinus ait l. 3. de Bapt. cont. Donat. C. 7. IN TYPO UNITATIS *Petro dedit Dominus poteſtatem*. Ita ut non propterea uni Petro loqueretur Dominus quod illi majorem poteſtatem clavium tribueret quam cæteris Apoſtolis, ſed ut *Eccleſia*, cujus Typum & quaſi perſonam tunc gerebat Petrus, una monſtraretur.

Et hue SS. Patres ex ipſo textu Evangelii probe intellexerunt: cum enim Dominus ad Petrum loquitur, promittit ſe illi daturum claves Regni Cœlorum, & tamen huic promiſſo ſatisfaciens poſt reſurrectionem, non jam uni Petro, ſed omnibus in communi Apoſtolis loquitur, & Claves tribuit, dicens: *Sicut miſit me Pater & ego mitto vos . . . . . accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Hanc doctrinam jam ante Auguſtinum tradiderat S. Cyprianus *de unitate Eccleſiæ* apud Gratianum ibid. Can. 18. „ Loquitur, *inquit*, Dominus ad Petrum, „ *Ego dico tibi... quia tu es Petrus, & ſuper hanc* „ *Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Super unum „ ædificat Eccleſiam, & quamvis Apoſtolis omnibus, „ poſt reſurrectionem ſuam, PAREM POTESTATEM „ tribuat & dicat: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto* „ *vos, accipite Spiritum Sanctum*; tamen ut unitatem „ manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno in- „ cipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant uti- „ que & cæteri Apoſtoli, quod fuit & Petrus, PARI „ conſortio præditi & honoris & *Poteſtatis*, ſed ex- „ ordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una „ monſtretur. . . . . Quam unitatem tenere firmi- „ ter & vindicare debemus, maxime Epiſcopi, qui „ in Eccleſia *præſidemus*: ut EPISCOPATUM ipſum „ UNUM atque INDIVISUM probemus. . . . Epiſ- „ copatus unus eſt, cujus a ſingulis in ſolidum pars „ tenetur. „ &c.

Lubenter tamen cum SS. Patribus confitemur, Petrum Apoſtolorum Principem extitiſſe, ſed & una agnoſcamus oportet, omnes Apoſtolos paribus meritis, parique dignitate ſuffultos fuiſſe, prout Gelaſius I. poſt SS. *Cyprianum & Hieronymum*, tam luculenter expreſſit Tract. adv. Græc. apud Sirmondim in Cod. Theod. p. 184. & 187. „ Num quidnam, „ *inquit*, reliqui Sancti & beati Apoſtoli non erant *ſi-* „ *mili virtute* ſuccincti? Quis hoc audeat affirmare? „ Sed ut Capite conſtituto Schiſmatis tolleretur occa- „ ſio, & una monſtraretur compago Corporis Chri- „ ſti ... duodecim certe fuerunt Apoſtoli *paribus me-* „ *ritis, parique dignitate* ſuffulti; cumque omnes *æ-* „ *qualiter* ſpiritali luce fulgerent, unum tamen Prin- „ cipem eſſe ex illis voluit Chriſtus. „

Omnis jurisdictionis ſpiritualis fons Eccleſia.

III. Non igitur, ſicut vult Anonymus pag. 232. Romanus Pontifex a Chriſto accepit illam *pleniſſimam poteſtatem, quæ* in ipſo tamquam *in ſummo Eccleſiæ Capite ac jurisdictionis fronte perpetuo maneat, quamvis in rivulos ſparſa:* ſed hoc uni Eccleſiæ convenit ſecundum S. *Cyprianum* eodem loco apud Gratianum ubi ſic proſequitur: „ Eccleſia una eſt, quæ in mul- „ titudinem latius incremento fœcunditatis extendi- „ tur: quomodo ſolis multi radii & lumen unum: & „ rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice „ fundatum; & cum de fonte uno rivi plurimi de-

„ fluunt,

„ fluunt, numeroſitas licet diffuſa videatur exundan- „ tis copiæ largitate, unitas tamen ſervatur in origi- „ ne. Avelle radium ſolis a corpore, diviſionem „ locis unitas non capit: ab arbore frange ramum, „ fructus germinare non poterit: a fonte præcide „ rivum, præciſus areſcit: ſic & Ecclesia Domini „ luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit, „ unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, „ nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in uni- „ verſam terram copia ubertatis extendit: profluen- „ tes largiter rivos latius pandit, unum tamen *Caput* „ eſt, & *origo* una & una *Mater* eſt fœcunditatis ſuc- „ ceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur; illius lacte „ nutrimur, ſpiritu ejus animamur. Adulterari non „ poteſt ſponſa Chriſti: incorrupta eſt & pudica. „ Unam Domum novit, unius Cubiculi ſanctitatem „ caſto pudore cuſtodit.

Hæc S. *Cyprianus* apud Gratianum loco citato, ita ut ſtupenda res ſit, quod Anonymus pag. 231. velit S. Patrem & Doctorem hac ipſa *ſimilitudine & comparatione* deſumpta a fonte in rivulos ſparſo hic *uſum* fuiſſe, ut probaret *Romanum Pontificem* eſſe omnis juriſdictionis ſpiritualis fontem atque originem: cum S. Pater expreſſis terminis contrarium dicat ac doceat, ubique unam ſolamque Ecclesiam aſſignans, tamquam *Caput*, *originem*, *matrem*, *fontemque*, ex quo omnes rivi ſcaturiunt: de qua Ecclesia alibi (Epiſt. 73.) pronunciat hanc eſſe unam, *quæ tenet & poſſidet* omnem *ſponſi ſui & Domini* potestatem.

Omnibus Paſtoribus dictum: Paſce oves meas.

IV. Similiter dum Chriſtus Petro dicit: *Paſce oves meas*; non ad illum ſolum ſermo dirigitur, ſed ad eum, qui perſonam gerit unius Eccleſiæ, penes quam ut Matrem & Dominam ſumma reſidet auctoritas filios ſive oves Chriſti ſponſi ſui per ſuos Miniſtros paſcendi, atque ad eum, qui omnium Paſtorum Collegium unitatis Typo repræſentat, ſicut in illo uno omnes Apoſtoli & Epiſcopi parem acceperint poteſtatem paſcendi gregis.

Ita S. Baſilius locum hunc explanat Conſt. monaſt. C. 23. ubi ſic habet: Petre, *inquit*, amas me plus his, pasce oves meas, *& omnibus deinceps Paſtoribus & Magiſtris* eamdem *tribuit* potestatem, *cujus quidem rei ſignum eſt, quod omnes* similiter *atque ille ligent & ſolvant*.

Conſonat S. Ambroſius de dign. Sacerd. Cap. 2. „ Cum Petrus, *inquit*, tertio fuiſſet interrogatus, & „ trina reſponſione fuiſſet ſecutos, repertum eſt a „ Domino tertio: Paſce oves meas. *Quas oves & „ quem gregem* non ſolum tunc B. *ſuſcepit* Petrus, ſed „ etiam *nobiſcum* eas ſuſcepit, & *cum illo* eas nos *ſuſ- „ cipimus omnes*.

Idem docet S. Auguſtinus de Agon. Chr. C. 30. *Non ſine cauſa*, inquit, *inter omnes Apoſtolos hujus* Ecclesiæ Catholicæ Personam *ſuſtinet Petrus*, *huic enim* Ecclesiæ *claves Regni cælorum datæ ſunt*, *cum Petro datæ ſunt: & cum ei dicitur ad* omnes *dicitur*: Amas me? Pasce oves meas.

Hæc autem SS. Patrum Doctrina adeo ſemper certa habita fuit in Eccleſia, ut ipſe Pſeudo Iſidorus verba S. *Cypriani* de pari poteſtate Apoſtolis conceſſa inſeruerit Epiſtolæ Anacleto ſuppoſitæ, cujus fragmentum refert Gratianus Diſt. 21. Can. 12. in novo. *Cæteri*, inquit, *Apoſtoli cum eodem* (Petro) Pari *conſortio honorem & poteſtatem acceperunt*. Et iterum apud Gratianum Diſt. 93. Can. legimus, ex Epiſt. S. Hieronymi ad Evagrium luculenter idipſum dogma expreſſum eſt. “ Ubicumque, *inquit*, fuerit E- „ piſcopus ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtan- „ tinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive Ta- „ nis; *ejuſdem meriti*, *ejuſdem eſt & Sacerdotii*. „

Rationem ſubjungit, quia “ potentia divitiarum & „ paupertatis humilitas vel ſublimiorem vel inferio- „ rem Epiſcopum non facit: cæterum omnes ſuc- „ ceſſores Apoſtolorum ſunt. „ Quaſi diceret, omnes Apoſtoli parem acceperunt poteſtatem, ejuſdemque fuere meriti & Sacerdotii, parem proinde poteſtatem & omnes Epiſcopi acceperunt, cum Apoſtolorum ſint ſucceſſores; Succeſſores autem in omnia jura ſuccedant Prædeceſſorum, niſi quid noſcatur exceptum.

Sententia Symmachi Papæ de una, individuaque poteſtate Antiſtitum.

V. Denique parem hanc, quam Chriſtus Apoſtolis & Epiſcopis omnibus dedit, poteſtatem maxime energicis verbis exprimere voluit Symmachus Papa Epiſt. I. ad Æonyum Arelat. vel, uti exiſtimat Baronius, ad Cæſarium. *Ad* Trinitatis *inſtar*, ait, *cujus* Una *eſt atque* individua potestas, unum *eſt per diverſos Antiſtites* Sacerdotium.

Neque vero hic relinquitur locus Scholaſticæ diſtinctioni ſeu fictioni, qua poteſtas ordinis dicitur diſtingui a poteſtate juriſdictionis, adeo ut admittatur quidem una atque individua poteſtas ordinis per diverſos Epiſcopos, ſed impar & diviſa poteſtas juriſdictionis. Nam præterquam quod illa duo ætate Symmachi Papæ reipſa numquam eſſent ſejuncta, palam eſt ex ipſo textu Epiſtolæ; ſermonem eſſe de Sacerdotio poteſtatis & juriſdictionis, prout fatetur Cardinalis Baronius ad annum 499. Tom. 6. n. 36. Probat enim Symmachus, deceſſorem ſuum Anaſtaſium non potuiſſe SS. Canones ſive priorum Epiſcoporum Statuta circa jura Metropolitanorum de conſecrandis vicinis ſeu comprovincialibus Epiſcopis violare, quod ipſius poteſtas juriſdictionis una eſſet atque individua cum poteſtate priorum, quod generali effato confirmat: Nempe ubi hic Pontifex retulit in citata Epiſtola, aliquod inter Arelatenſem & Viennenſem Eccleſiam de ordinandis in Civitatibus vicinis ortum fuiſſe luctamen “ quod, *inquit*, deceſſor noſter S. „ recordationis Anaſtaſius tractans confuſionem Pro- „ vinciæ, aliqua contra veterem conſuetudinem juſ- „ ſerit obſervari, deceſſorum ſuorum videlicet ordi- „ nationem, quod non oportebat, ſub qualibet ne- „ ceſſitate transgrediens: nam dum *ad* Trinitatis „ *inſtar*, *cujus* una *eſt atque* Individua potestas, „ unum *ſit per diverſos Antiſtites* Sacerdotium; „ quemadmodum priorum ſtatuta a ſequentibus con- „ venit violari? . . . . Cana ac reverenda ſervetur „ antiquitas. &c. „

Omnes Epiſcopi & Paſtores Vicarii Chriſti.

VI. Conformiter ad hanc de pari Epiſcoporum poteſtate Doctrinam, ſemper in Eccleſia omnes Epiſcopi æque vocati fuerunt *Vicarii Chriſti*, habentes eamdem Sacerdotii Chriſti plenitudinem, ita ut Epiſcopatus onus ſit, & omnes Paſtores unum quodammodo Paſtorem conſtituant, qui Chriſtum repræſentet, & Chriſti vice fungatur.

Ita S. *Cyprianus* Ep. 55. “ Neque aliunde hæreſes „ ſubortæ ſunt, *inquit*, aut nata ſunt ſchiſmata, quam „ inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec „ unus in Eccleſia ad tempus *Sacerdos*, & ad tempus judex *Vice Chriſti* cogitatur. „ Hoc autem de quolibet Epiſcopo a S. Doctore pronunciatum, ita ex iſta Epiſtola evidens eſt & indubitatum, ut ſatis nequeam capere non poſſim, qua fide Papendrechtius (pag. 358. col. 1. ſub finem.) poſt alios Curiæ Romanæ aſſentatores illud ad ſolum primæ Sedis Pontificem detorqueat. De qua re plura dicentur infra §. II. N. XI.

¹ *Cypriano accedit S. Ambroſiaſter* in 1. Cor. II. „ Epiſ-

Digitized by Google

„ copus, *inquit*, perſonam habet Chriſti: quaſi ergo ante judicem Chriſtum, ſic ante Epiſcopum, qui *Vicarius Domini* eſt, ... ſubjecta debet videri, „ ſcilicet mulier velando caput ſuum. Hic textus Ambroſii refertur a Gratiano 33. Q. 5. Can. 19. MULIER.

Item Hormiſdas Papa in Epiſt. 25. ad Univerſos Hiſpaniæ Epiſcopos. „ Sicut eſt Caput Eccleſiæ Chriſtus, *Chriſti* autem *Vicarii Sacerdotes*, ſic & in eligendis his curam oportet eſſe perſpicuam. „

Quinimo conſonat publica Eccleſiæ vox in feſtivitatibus Apoſtolorum; *quos operis tui* VICARIOS *eidem contuliſti, præeſſe Paſtores.*

Conformiter ad hanc Eccleſiæ vocem & doctrinam indubitanter profeſſus eſt Cardinalis Lotharingus in commonitorio, quod nomine Epiſcoporum Galliæ Synodo Tridentinæ aſſiſtentium Romam miſit menſe Januario 1563. *quod prorſus eſſet alienus ab ea ſententia*, ut diceret *Beatiſſimum Papam eſſe* SOLUM aut UNUM VERUM CHRISTI VICARIUM: *imo*, inquit, *omnes & Epiſcopi & Curati ſunt Chriſti Vicarii: quod Sancti Martyres & Divi Petri ſucceſſores Pontifices docuerunt,*

Itaque omnes Epiſcopi Vicarii Chriſti, Chriſtus unus Paſtor, cujus illi vices gerunt: multi quidam Paſtores, ſed qui conſtituunt quodammodo unum Paſtorem, *Paſtores ergo illi*, inquit Auguſtinus Tract. 40. in Joan. *plane Paſtores, & unde* UNUS PASTOR? *jam dixi Paſtores, quia membra Paſtoris; illo capite gaudebant; ſub illo capite concordabant, uno Spiritu in unius Corporis compage vivebant, ac per hoc omnes ad* UNUM PASTOREM *pertinebant.* Et Lib. de Paſt. C. 13. *Omnes boni Paſtores in* UNO *ſunt,* UNUM *ſunt, illi paſcunt, Chriſtus paſcit: nam & ipſum Petrum, cui commendavit oves ſuas, quaſi alter alteri, unum ſecum facere volebat, ut ſic ei oves commendaret, ut eſſet ille Caput, ille figuram Corporis portaret, id eſt Eccleſiæ, & tamquam ſponſus & ſponſa eſſent duo in carnem unam.*

Et S. *Cyprianus* Ep. 40. ad Plebem Carthag. *Deus unus eſt, & Chriſtus unus, & una Eccleſia & Cathedra una . . . unum altare, & unum Sacerdotium.*

Omnibus in communi Apoſtolis Eccleſia commiſſa.

VII. Quare & univerſæ Eccleſiæ, quæ ſimul gregem unum conſtituunt, omnibus *in communi* Apoſtolis fuere commiſſæ: propter quod dicit *Cyprianus* de unit. Eccl. *Paſtores omnes ſunt, ſed Grex unus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus, unanimi conſenſione paſcatur*: & Ep. 52. ad Antonian. „ Epiſcopatus *unus* Epiſcoporum multorum *concordi* numeroſitate diffuſus.

Unde ſic unicuique portio gregis ſingulariter commiſſa fuit, ut totius tamen curam non negligeret, ita ut omnes Apoſtoli *dicere* poſſint *illud Pauli*: INSTANTIA MEA QUOTIDIANA, SOLLICITUDO OMNIUM ECCLESIARUM; uti ipſe fatetur Bellarminus l. 4. de R. Pont. C. 25.

Apoſtolis indiſcriminatim ſucceſſere Epiſcopi.

VIII. Epiſcopos autem in hæc Apoſtolorum jura ſuccedere, ex ſupradictis ſatis patet; ſed & Cœleſtinus I. ac poſt eum Nicolaus I. Papa idipſum clariſſimis terminis expreſſerunt.

Nimirum Cœleſtinus in litteris ad Patres Synodi Epheſinæ ita loquitur. „ Docebat ille, qui miſerat: docebat, qui dixerat, quid docerent, qui in Apoſtolis ſuis ſe confirmat audiri: hæc ad *omnes in communi* Domini *Sacerdotes* mandata prædicationis cura pervenit: *hæreditario* in hanc ſollicitudinem jure conſtringimur, quicumque per diverſa terrarum, *eorum vice*, nomen Domini prædicamus, dum illis dicitur, *ite, docete omnes Gentes*, advertere debet veſtra Fraternitas, quia accepimus *Generale* mandatum, *omnes* etiam *nos* id agere voluit, quia illis ſic *omnibus in communi mandavit officium*, neceſſe eſt, ut competenter noſtros ſequamur auctores; ſubeamus *omnes* eorum labores, *quibus omnes ſucceſſimus in honore*. „ Hæc Epiſt. habetur Tom. 3. Conc. col. 614.

Et Nicolaus I. Epiſt. 42. Tom. 3. Epiſt. Decret. Rom. Pontif. Quamvis ſingularum Ecclaſiarum, „ *inquit*, Paſtor & Epiſcopus ac Pontifex D. N. J. C. qui hanc creavit & redemit, exiſtat, ita ut ille veraciter ac principaliter iſta ſit omnia . . . ſubiturus tamen ad cœlos, hanc Apoſtolis commendavit, ac per eos tamquam hæreditario jure, ſucceſſoribus eorum, nobis ſcilicet, quos Paſtores & Epiſcopos ac Pontifices ſuper ipſam conſtituit, ejus providentiæ curam indulſit: quatenus pro Patribus nati Filii, & pro eis conſtituti Principes in omnem terram, imitatores eorum eſſemus, ſicut & ipſius Chriſti. „

Hæreditario ergo jure, ut loquuntur præfati Pontifices, omnes Epiſcopi Apoſtolis ſuccedunt, & quidem, *qui nunc evocantur Epiſcopi, Apoſtolos olim nominabant; ſic enim Apoſtoli erant, Philippenſium Epaphroditus, Cretenſium Titus, Aſianorum Timotheus,* uti in 1. Tim. I. obſervat Eſpencæus Theodoreti verba citans: & conſequenter Franciſcus a S. Clara, alias Davanportus, eruditus ſcriptor, Ordinis Minorum Provinciæ Angliæ Provincialis, dein Reginæ magnæ Britanniæ a ſacris, in ſua *Apologia Epiſcoporum*, Cap. 7. dub. 1. ex *S. Scripturæ arcanis* recte, ait, deduci, *Epiſcopos intra ſuos diſtrictus Apoſtolica juriſdictione donari, quantum nimirum ex jure divino definiri poteſt.*

Cæterum Epiſcopi ſuccedunt omnibus Apoſtolis indiſcriminatim, totumque Corpus Epiſcoporum ſuccedit toti Apoſtolorum Collegio. Alioquin nullus Epiſcopus, quod abſurde diceretur, eſſet Apoſtolorum ſucceſſor, niſi qui Eccleſiæ alicui Apoſtolicæ eſſet præfectus.

Certo ſenſu omnes Epiſcopi Petri ſucceſſores & Vicarii.

IX. Quinimo licet Epiſcopus Romanus, tanquam in Eccleſia primatum tenens, ſpeciali jure dicatur Vicarius & ſucceſſor Petri, tamen Patres & Eccleſiaſtici ſcriptores titulos illos univerſis Epiſcopis nonnunquam attribuerunt.

Ita loquuntur S. Ephrem. de laud. S. Baſilii, Concilium VI. Paris: ſub Ludov. pio l. 3. C. 8. Petrus Bleſcens. ad Epiſt. Eboracenſem &c.

Quare S. *Cyprianus* in Epiſt: 67. ad *Stephanum* Papam non dubitavit Romanos Pontifices, jam defunctos, anteceſſores ſuos dicere, utpote qui ejusdem Collegii extitiſſent Sacerdotes: cum enim de miſero ſtatu Eccleſiæ Arelatenſis propter Marcianum Epiſcopum ſchiſmaticum queſtus eſſet; *cui rei*, inquit, NOSTRUM *eſt conſulere & ſubvenire*, FRATER *Chariſſime, qui divinam clementiam cogitantes &* GUBERNANDÆ ECCLESIÆ LIBRAM TENENTES, &c. Et poſtea ſubdit: *Idcirco enim, Frater Chariſſime, copioſum corpus eſt Sacerdotum, concordiæ mutuæ glutino, atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex* COLLEGIO *noſtro hæreſim facere & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentaverit, ſubveniant* CÆTERI . . . *& oves Dominicas in Gregem colligant.*

Pluribus autem ſimilitudinibus declarat idem *Cyprianus*, opitulationem hanc vicinis præcipue Epiſcopis incumbere, deinde ſubdit: *Nam etſi Paſtores multi ſumus, unum tamen gregem paſcimus &* OVES UNIVERSAS, *quas Chriſtus ſanguine ſuo & paſſione quæſivit, colligere & fovere debemus.* Denique quod præcipue

Digitized by Google

cipue hic ad rem pertinet, *ſervandus eſt*, inquit, ANTECESSORUM NOSTRORUM BEATORUM MARTYRUM CORNELII ET LUCII *honor glorioſus* ..... *illi enim* .... *dandam eſſe lapſis pacem cenſuerunt* &c. Eo Romanos Pontifices *Cornelium* & *Lucium* & *Stephani* Papæ & ſuos *Anteceſſores* nominat; ſalvo Primatu Petri & ſucceſſurum ejus Romanorum Pontificum.

Quemadmodum etiam nihilo obſtante prærogativa Primatus hujus, omnibus communiter Epiſcopis cura Eccleſiæ univerſæ a Chriſto commiſſa eſt: prout poſt S. *Cyprianum* declarat ac docet S. *Auguſtinus* ad *Bonifac.* Papam contra 2. Epiſt. Pelagian. L. 1. in initio. " Cum non deſinant, *inquit*, fremere ad Do-
„ minici gregis cauſas, atque ad diripiendas tanto
„ pretio redemptas oves, aditus undecumque rima-
„ ri, *communisque* ſit omnibus nobis, qui fungimur
„ Epiſcopatus officio (quamvis ipſe in ea præemineas
„ celſiori faſtigio) ſpecula Paſtoralis; facio quod
„ poſſum pro mei particula muneris. „

Omnes Epiſcopi Fratres, Comminiſtri, Coepiſcopi, Romani Pontificis.

X. Sic igitur ſummus Pontifex inter Epiſcopos præeminet, ut aliunde quoad ipſum jus Epiſcopale cæteris par ſit & *Frater*, & *Comminiſter*, & *Coepiſcopus*, & *Conſacerdos*, & *Collega*, prout ipſe olim alios appellabat, & ipſe ab aliis appellabatur.

Ita exempli gratia S. *Cyrillus Alexandrinus* in Epiſtola, ſuo & Concilii Epheſini nomine ad Neſtorium directa, anno 431. nominat Papam *Cœleſtinum*: & ſimiliter & ipſe Cœleſtinus Papa in litteris ad Patres ejusdem Synodi vocat illos *Fratres*, & Maximianum Conſtantinopolitanum *Fratrem* & *Coepiſcopum* ſuum.

Ita S. *Cyprianus* Ep. 3. ad Presbyteros Romanos *Fabianum* Pontificem Martyrio jam coronatum *Collegam* ſuum vocat: in Epiſt. 57. *Cornelium*, *Conſacerdotem*: & in Epiſt. 67. *Stephanum* Papam, *fratrem*; & ita omnes olim Epiſcopi & Pontifices ſeſe mutuo nuncupabant.

Omnes Epiſcopi ſummi Sacerdotes.

XI. Inſuper nec ſummi Pontificis Primatus impedit, quo minus omnes cum illo Epiſcopi ſint ſummi Sacerdotes & primi Paſtores, quorum ſinguli, ſepoſito jure poſitivo Eccleſiæ, pleniſſimam habent auctoritatem agendi & ſtatuendi omnia, quæ ad populi ſibi commiſſi ſalutem judicaverint expedire. Adeo ut S. *Cyprianus* in Concilio de hæret. Bapt. dicat, quod *habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium; tamque judicari ab altero non poſſit, quam nec ipſe poteſt alterum judicare*: nempe in his quæſtionibus, ut opinari ſe ait Auguſtinus, quæ nondum elegantiſſima perſpectione diſcuſſæ ſunt. Noteque Rigaltius, Clerum Romanum in Epiſt. ſua ad *Cyprianum*, quæ eſt inter *Cyprianicas* 31, etiam agnoſcere & probare, quod Sanctus ille Præſul tum ad *Stephanum* Epiſcopum Rom. tum ad Jubaianum ſcripſit; in Eccleſiæ adminiſtratione unumquemque Præpoſitum ſeu Antiſtitem habere voluntatis ſuæ liberum arbitrium, & rationem actus ſui Domino redditurum. Quinimo hoc amplius, *inquit*, Clerici Romani dicere non dubitant; ſcilicet quod Epiſcopi *conſcientiam ſciant* DEO SOLI *debere ſe judici*. Idem docet S. Doctor Epiſt. 55. ad Cornelium.

Epiſcopos ſummi eſſe Sacerdotii etiam S. *Leo* Papa ingenue fatetur Ep. 37. al. 90. ad Raveonium Epiſcopum Arelatenſem, gratulabundus adjiciens, ſummi illius Sacerdotii dignitatem non a Pontifice, ſed a Domino illi communicatam. " Provectionem, *inquit*,
„ dilectionis tuæ, quæ *ſummi Sacerdotii* adepta eſt
„ *dignitatem*, ita nobis placere agnoſce, ut non ſo-
„ lum tibi de honoris augmento, ſed etiam Arela-
„ tenſi Eccleſiæ, cui te Dominus præpoſuit, gaudea-
„ mus. „

Unde & in præfatione ſeu oratione in ordinatione *Presbyteri*, quæ ab *Henrico Valeſio* in notis ad hiſt. *Euſeb. Cæſar. Leoni* Papæ tribuitur, ita diſtinguitur Epiſcopalis & *Presbyteralis* dignitas, ut *Presbyteri* dicantur *ſecundi Prædicatores*, & *ſecundi meriti* Miniſtri: ex quo datur intelligi, Epiſcopos eſſe *primos* Miniſtros & *primi meriti* Paſtores.

Quinimo ipſe Pſeudo-Iſidorus, in Epiſt. 2. ad Epiſcopos Italiæ Anacleto ſuppoſita, non dubitavit Epiſcopos *ſummos Sacerdotes* appellare, & *columnas Sanctæ Dei Eccleſiæ*, 2. Q. 7. Can. 15.

Denique nullum jam nomen Pontificalis dignitatis Papæ tribuitur, quin olim Epiſcopis tributum fuiſſe legatur. Sic ipſe Clerus Romanus in Epiſtola ad Clerum Carthaginenſem, 2. inter *Cyprianicas*, Epiſcopum *Cyprianum* PAPAM vocat, & S. *Hieronymus ad Auguſtinum* ſcribens Epiſt. 2. 3. 5. & 6. eumdem titulum ei tribuit: *Domino viro Sancto & Beatiſſimo* PAPÆ *Auguſtino*; quod plus eſt, Epiſcopi olim vocati fuere *ſummi Pontifices*; ita in Synodo VI. Toletana anno 638. Capitulo I. hæc verba præmittunt Patres: *Convenientibus nobis Hiſpaniarum, Galliciæque* PONTIFICIBUS SUMMIS &c.

Sententia Davenporti poſt Victoriam.

XII. Ex his omnibus conſequens eſt, ſummum Pontificem non eſſe fontem juriſdictionis, quæ ex illo in cæteros Eccleſiæ Miniſtros derivetur; neque in illius poteſtate conſtitutum, eam Epiſcopis aliisve Paſtoribus pro arbitrio ſuo, prout expedire judicaverit, adimere, vel eosdem in Eccleſiaſtico regimine ſeu adminiſtratione impedire: hæcque erudite oſtendit Davenportus *in Apologia Epiſcop.* Cap. 7. §. *Titulares Epiſcopi*, ubi demum ita concludit: *Nec invenire eſt, ubi* (Eccleſiæ Antiſtites) *Epiſcopalem juriſdictionem a Beato Petro acceperunt, ſed a* CHRISTO DOMINO; *hinc etiam abſque recurſu ad D. Petrum* (*ipſo in oppoſitum nihil inhibente*) *alios Epiſcopos ſubſtituere illis fas erat, qui ſibi in eisdem ſedibus ſuccederent, ſicut obſervat Victoria in Relect. 2. de Pot. Eccl. de ſucceſſor. Apoſtolorum pro 1. 2. 3. prope finem. Et quidem quod amplius eſt, ſubdit penes ipſos eſſe tunc legem condidiſſe, qua ſucceſſoribus huic ſimile præſtare potuiſſent. Et quamquam nihil hujusmodi ſanxerant, tamen Epiſcopi, qui illis immediate ſucceſſerant, quisque pro ſua Diœceſi idipſum Petri ſucceſſore inconſulto ſanxiſſe potuiſſent, rationem ſubjungit*; QUIA UNUSQUISQUE IN SOLIDUM SUÆ PROVINCIÆ JURE DIVINO RECTOR ET PASTOR EST; *propterea igitur quod maxime ad Provinciæ bonum conduceret, id cuique liceret. Sed jam inde ab Eccleſia aliter decretum eſt atque omnes hujusmodi actus* (conſtituendi ſucceſſorem) *tamquam irriti declarantur: nulla igitur ratione fieri debent, quod ſi fieri contingat, nullius momenti neque virtutis habendi ſunt. Utrosque etenim tum Apoſtolos, tum Epiſcopos* OMNES, *quanquam ſua juriſdictione divino jure gaudent, in eadem tamen exercenda ſe & actus ſuos* AD ARBITRIUM ET CONSTITUTIONES ECCLESIÆ *ſubmittere & regulare oportuit, cujus ſe membra & ſubditos humiliter profitentur.*

Hactenus Davenportus poſt Victoriam, aperte docens, ſic unumquemque Epiſcoporum Eccleſiæ ſuæ jure Divino conſtitutum eſſe Rectorem, ut in ea adminiſtranda, *omnes*, ne Petri quidem ſucceſſore excepto, ſolius *Eccleſiæ arbitrio & Conſtitutionibus* ſubmittere ſeſe & regulare teneatur.

Digitized by Google

Solvitur objectio de paſcendis agnis & ovibus.

XIII. Sed objiciunt adverſarii, Chriſtum commendaſſe Petro omnes agnos, omneſque oves ſuas paſcendas; id eſt, non ſolum Fideles quoslibet de grege, ſed ipſos etiam inferiores Paſtores & Epiſcopos.

Reſpondeo (neglecta diſtinctiuncula inter voces *agnos & oves*, quæ in SS. Scripturis indiſcriminatim tribuuntur omnibus ad Chriſti gregem pertinentibus) in Apoſtolis atque Epiſcopis Eccleſiæ Catholicæ duo in conſiderationem venire; *primum*, quod ſint Paſtores & Chriſti in munere Paſtorali Vicarii: *Secundum* quod etiam oves Chriſti & pars gregis: ibi præſident, hic vero pares ſunt Fratribus: ut tanta luce Doctrinæ plebi ſuæ S. *Auguſtinus* expoſuit; nempe in L. *de Paſt.* Cap. I. ac iterum in L. *de ovib.* Cap. I. idem inculcans ait: *duo quædam in nobis* (Epiſcopis) *eſſe conſideranda*; *unum quod Chriſtiani ſumus; alterum quod præpoſiti ſumus: quod ergo præpoſiti ſumus, inter Paſtores deputamur, ſi boni ſumus: quod autem Chriſtiani ſumus*, & NOS VOBISCUM OVES SUMUS; & Serm. 340. *Vobis enim ſum Epiſcopus, vobiſcum ſum Chriſtianus..... Si ergo plus me delectat, quod vobiſcum emptus ſum, quam quod vobis præpoſitus ſum, tunc ut Dominus præcipit, ero abundantius veſter ſervus, ne ingratus ſim pretio, quo veſter merui eſſe conſervus.* Et hac quidem diſtinctione luce clarius objectiuncula diſpellitur.

Porro ſicuti omnes Epiſcopi, *in quantum oves Chriſti*, debent ſe ſubmittere Clavibus Eccleſiæ, quas per Miniſtros ſuos exercet, ita & ſummus Pontifex, *in quantum ovis*, indiget aliorum ſacro miniſterio & cura Paſtorali, cui ſe ſubditum lubenter humiliterque agnoſcit. Quin & ipſe Petrus in quantum Apoſtolus gregi præpoſitus gregem paſcebat; ſed in quantum Chriſtianus unus erat e grege, ovis erat, paſcendus erat a Paſtoribus gregis, ſpirituali pabulo indigebat, indigebat Sacramentis, indigebat adhortatione, imo & correptione cum eſſet reprehenſibilis. Sed tamen *uni* dictum fuit: *paſce oves meas*, ut ſcirent ſe unum Paſtorem eſſe, & oves univerſas unanimi conſenſione paſcere debere.

Summa hujus §.

XIV. Summa eorum, quæ in hoc §. hactenus adducta ſunt, eſt, quod Dominus promittendo Petro claves, & præcipiendo illo paſcere oves ſuas, non conſtituerit ſummum Pontificem fontem omnis juriſdictionis, ex quo ea in Miniſtros inferiores derivetur; ſed ipſam Eccleſiam ſponſam ſuam, quam Petrus figuravit: quod omnes Epiſcopi in perſona Apoſtolorum a Chriſto acceperint parem poteſtatem paſcendi gregem, ſub auctoritate tamen Matris Eccleſiæ, quæ a ſponſo ſuo divinitus edocta unicuique modum & ordinem miniſterii ſui exercendi præſcribat: quod idcirco ſalva præeminentia primæ Sedis, omnes Eccleſiæ Antiſtites æque ſint Chriſti Vicarii, qui totius gregis pro ſua quiſque menſura curam gerant, omnes ſuccedant Apoſtolis, omnes Duces, & Arietes gregis, prima membra Paſtoris, ſummi Sacerdotes, Conſacerdotes, Comminiſtri, Fratres.

Concluſio quod R. P. non ſit ordinarius Paſtor Eccleſiæ Ultraj.

XV. Atque hic luculenta demonſtratione concluditur, Romanum Pontificem non eſſe proprium ſeu ordinarium & immediatum Paſtorem Diœceſis Ultrajectinæ. Nam neque Eccleſia illum ad hanc Diœceſim peculiariter præ cæteris ordinavit ſeu deſtinavit; neque eam ipſi voluit reſervatam. Supererat igitur, ut ratione prærogativæ, in perſona Petri a Chriſto acceptæ, iſtius Diœceſeos aut Eccleſiæ Paſtor diceretur: aſt jam oſtenſum eſt, univerſam Eccleſiam totumque gregem omnibus communiter & ex æquo Epiſcopis, quantum eſt ex vi miſſionis Chriſti, commiſſum eſſe, omnibusque communem omnium Eccleſiarum curam incumbere, omnes pari poteſtate inſtructos, ut, ubi charitas aut neceſſitas exegerit, particularibus quibusvis Eccleſiis ſuppetias ferant.

Si Romani Pontifices in celſiori ſpecula præſidentes, atque invigilantes Eccleſiæ Batavicæ, paſtoralem pro neceſſitate curam impenderint, Chriſti mandato de paſcendis ovibus Petro commiſſis pro munere ſuo obſecuti ſunt; ſed non propterea ſtatim illius Eccleſiæ proprii ſeu ordinarii atque immediati Paſtores effecti ſunt: quinimo vel in hoc eorum Paſtoralis cura enitcuit, quod iſti viduatæ Eccleſiæ proprios Epiſcopos dederint. Quemadmodum olim SS. Epiſcopi, Athanaſius, aliique Paſtoralem ſollicitudinem exhibuerunt remotiſſimis etiam Eccleſiis, quæ ipſorum ope indigere poterant, præcipue quod ad illas proprios Epiſcopos ordinarent; probe intelligentes, ſibi ita cunctarum ſollicitudinem Eccleſiarum incumbere, ut tamen cuique ſua gregis portio peculiariter eſſet commiſſa, cui tamquam proprii, ordinarii, & immediati Paſtores peculiariter invigilarent, & conſtanter adhærerent.

Viduatæ æſtimantur Eccleſiæ donec proprium ac peculiarem habeant Paſtorem.

XVI. Quare dum pro Eccleſiis proprio Epiſcopo orbatis ſolliciti erant vicini Antiſtites, vel etiam Romani Pontifices, eiſque Paſtoralem opem præbebant, eaſdem tamen tamdiu viduatas eſſe æſtimabant atque dicebant, donec iterum proprium illæ Epiſcopum & Paſtorem ordinarium obtinuiſſent, imo præcipuam ſuæ ſollicitudinis partem in eo conſtituebant, ut hujuſmodi Eccleſiis de proprio Paſtore providerent. Si autem tales Eccleſiæ, quibus ſollicitudinem ſuam impendit Romanus Pontifex, nihilominus *Viduatæ* reputantur, non eſt per conſequens Roman. Pontifex illarum ordinarius & proprius Paſtor.

Eadem Diœceſis non admittit duos Epiſcopos ordinarios.

XVII. Idipſum patet & ex eo, quod ſi Rom. Pontifex per illud, *paſce oves meas*, conſtitutus eſſet Ordinarius Eccleſiarum; ex hac prærogativa non excideret per ordinationem atque incardinationem proprii Epiſcopi; atque adeo jam duos proprios Epiſcopos & Ordinarios haberet una eademque Eccleſia; quod Canones non permittunt, & inter alios, Canon 8. Synodi Nicænæ fieri non poſſe ſupponit. Quare S. *Cyprianus*, ut probet Novatianum non eſſe Epiſcopum Romanum, adducit Epiſt. 52. al. 55. legitimam ordinationem *Cornelii* jam ante factam, & ſubdit, *cum poſt primum* (Epiſcopum) *ſecundus eſſe non poſſit, quiſquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non jam ſecundus ille, ſed* NULLUS *eſt*. Item Confeſſores Romæ conſiſtentes, quorum verba Cornelius Papa ſcribens (Epiſt. 46. al. 49.) ad *Cyprianum* recitat & extollit; *nec enim ignoramus*, inquiunt, *unum Deum eſſe, unum Chriſtum eſſe Dominum, quem confeſſi ſumus, unum Spiritum Sanctum*, UNUM EPISCOPUM *in Catholica Eccleſia eſſe debere.* Ergo non admittit eadem Eccleſia

ſive

Digitized by Google

ſive Diœceſis duos proprios & ordinarios Epiſcopos, etiamſi fingeretur, alterum altari eſſe ſubordinatum.

Exturbatur figmentum de mero Vicariatu Sasboldi & Rovenii.

XVIII. Vana igitur adverſariorum commenta ſunt opinantium, Romanos Pontifices ex fonte, & plenitudine ſuæ jurisdictionis tantillam in *Sasboldum* atque *Rovenium* particulam derivaſſe, qua dumtaxat hi conſtituti fuerint S. Sedis in Epiſcopali munere apud fideles Batavos Vicarii, jure proprii ac ordinarii Paſtoris apud Romanos Pontifices remanente.

Cujus rei abſurditas inſuper vel ex hoc oſtenditur, quod ipſe Epiſcopus proprius & ordinarius, non tantum debeat per ſingulas Diœceſis ſuæ Paræcias Paſtores perpetuos conſtituere, verum etiam ipſe in propria Diœceſi reſidere, (1) eamque identidem per ſe viſitare, & in qua parte gregis cura ſua Epiſcopalis deſiderari poſſet, illuc ex vicino accurrere. Quæ cum in Romano Pontifice reſpectu Eccleſiæ Batavicæ locum non habeant, neque habere poſſint, plane abſonum eſt dicere, illum eſſe illius Eccleſiæ proprium & ordinarium Paſtorem.

Solvitur objectio formata ex textu Gerſonii.

XIX. Unicum ſupereſt, quod a Papendrechtio objectum refellamus. Nimirum, quod Gerſon doceat errare eos, qui dicunt Papam non eſſe *immediatum Paſtorem fidelium omnino omnium*; quodque plenitudo poteſtatis eſſe non poſſit, niſi in unico ſummo Pontifice.

Ipſe Textus Gerſonis, prout legitur apud Thomaſſinum de V. & N. Diſcipl. parte 1. l. 1. Cap. 6. n. 18. ex quo Papendrechtius eumdem textum citare ſe profitetur, ſufficit opinioni adverſariorum refellendæ. " Plenitudo poteſtatis Eccleſiæ, *inquit* Ger-
„ ſonius, ſic proprie ſumpta, non poteſt eſſe de le-
„ ge ordinata, niſi in unico ſummo Pontifice. A-
„ lioquin Eccleſiaſticum regimen non eſſet Monar-
„ chicum . . . nec tamen plenitudo poteſtatis Papa-
„ lis ſic intelligenda eſt immediate ſuper omnes Chri-
„ ſtianos, quod pro libitu poſſit jurisdictionem in
„ omnes per ſe vel alios extraordinarios paſſim ex-
„ ercere: ſic enim præjudicaret Ordinariis, qui jus
„ habent immediatum, immo immediatiſſimum,
„ ſuper Plebes eis commiſſas actus Hierarchicos ex-
„ ercendi. Extenditur igitur plenitudo poteſtatis
„ Papæ ſuper omnes inferiores, ſolum dum ſubeſt
„ neceſſitas, ex defectu Ordinariorum inferiorum,
„ vel dum apparet evidens utilitas Eccleſiæ. „

Imprimis non obſcurum eſt, Gerſonium hic agere de poteſtate quoad *exercitium*, cum cum ſtat, quod plenitudo poteſtatis quoad *proprietatem* ſit penes Eccleſiam, quæ per Miniſtros ſuos illam *exercet*: Ple-
„ nitudo, *inquit*, *poteſtatis* Ecclesiæ, ſic proprie
„ ſumpta, non poteſt eſſe de lege ordinata niſi in uni-
„ co ſummo Pontifice. „

Quomodo dicitur *plenitudo Poteſtatis* Ecclesiæ, niſi intelligatur poteſtas Eccleſiæ propria & penes ipſam manens: nimirum quantum ad proprietatem ipſam, licet exercitium illius reperiri non poſſit niſi in Eccleſiæ Miniſtris?

Deinde ſatis ſignificat Gerſonius plenitudinem poteſtatis Papalis nequaquam eſſe talem, ex qua tamquam ex fonte juriſdictio aliorum Epiſcoporum & Paſtorum adinſtar rivuli derivetur: quandoquidem doceat, hanc ipſam plenitudinem poteſtatis Pontificiæ habere limites ſuos. Non enim pro *libitu*, *inquit*, poteſt Papa *jurisdictionem in omnes per ſe vel alios extraordinarios paſſim exercere*, *ſed ſolum dum ſubeſt neceſſitas ex defectu Ordinariorum inferiorum*, *vel dum apparet evidens utilitas Eccleſiæ*. Ita ut ex hoc ipſo loco pateat, quod ſecundum Gerſonium R. Pontifex non ſit proprius, immediatus & ordinarius Paſtor fidelium aliarum Diœceſium; ſicuti nec Metropolitanus eſt proprius, immediatus & ordinarius Epiſcopus Comprovincialium Eccleſiarum, etiamſi extendatur poteſtas Metropolitani *ſuper omnes inferiores*, *dum ſubeſt neceſſitas*, *ex defectu Ordinariorum inferiorum*.

Ulterius, ſi Papendrechtius Textum Gerſonis (2) in ipſo fonte inſpexiſſet, reperiſſet quaſdam voculas, quæ Gerſonis propoſitionem reſtringant, a Thomaſſino omiſſas. Nam Gerſon dicit, plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ ſic proprie, uti ipſe explicuerat, ſumptam non poſſe eſſe de lege ordinata niſi in unico ſummo Pontifice *formaliter & ſubjective*, quas duas particulas omiſit Thomaſſinus; cum per illas lectori in cogitationem venire poſſit, a Gerſone reſtringi illam, quam dicit in Rom. Pontifice reperiri, plenitudinem poteſtatis, ſaltem quoad modum.

Reperiſſet etiam ibidem Conſid. X. ubi Gerſonius ex profeſſo agit de plenitudine illa Poteſtatis Papalis, diſtinguendam eſſe eam plenitudinem, quam Petrus pro ſe ſuiſque ſucceſſoribus a Chriſto accepit, ab alia quadam plenitudine poteſtatis, quæ Rom. Pontificibus lapſu temporum ex favore Eccleſiæ aut etiam Principum adaucta fuit. „ Ad differentiam, *inquit*
„ Gerſon, poteſtatum vel jurisdictionum, quæ ſuc-
„ ceſſoribus Petri potuerunt convenire. . . . ex
„ ipſius Eccleſiæ ſeu Conciliorum Generalium favo-
„ rabili conceſſione . . . hanc autem diſtinctionem,
„ *pergit ibidem*, non attendentes aliqui, putaverunt
„ omnia, quæ nunc ſummis Pontificibus conveniunt,
„ competere ex primaria Chriſti inſtitutione, & im-
„ mutabili jure Divino; quod falſum eſt. „

Reperiſſet inſuper Papendrechtius ibidem paulo inferius, ex ſententia Gerſonii, Eccleſiæ majorem quam Papæ competere auctoritatem, cum Eccleſia non tantum Papali dignitati ſuperaddere poſſit novam quamdam poteſtatem vel jurisdictionem; verum etiam leges ſeu regulas præſcribere, per quas auctoritas R. Pontificis in uſu ſuo moderamen accipiat, refert enim benedicens Deo, jam declaratum decretumque eſſe *per Sacroſanctum Conſtantienſe Concilium*, quod œcumenica Synodus habeat *auctoritatem præſcribere leges ſeu regulas*, *ſecundum quas plenitudo Papalis non quidem in ſe*, *quæ ſemper eadem eſt*; *ſed in uſu ſuo moderanda*, *regulandaque eſt*.

Reperiſſet denique mox poſt verba, de regimine Monarchico, quæ Thomaſſinus deſumpſit, alteram Gerſonii concluſionem (Concluſ. 3.) ubi notat plenitudinem poteſtatis principalius, modo ſuo, eſſe in Eccleſia quam in ſummo Pontifice. " Non eodem
„ modo, *inquit*, (3) eſt *plenitudo Poteſtatis Eccle-*
„ *ſiaſticæ* in Papa & in Eccleſia. Fatendum eſt ta-
„ men quod eſt utrobique, & *principalius in Eccle-*
„ *ſia* ſuo modo; & hoc quadruplici reſpectu, ſcili-
„ cet indeviabilitatis ac indefectibilitatis, extenſionis,
„ regulationis, & generalis obligationis, *cui ſubji-*
„ *citur etiam ipſe Papa tamquam Imperatrici ſponſæ*
„ *Regis ſummi*, quæ poteſt condere Canones & diſ-
„ ſolvere, etiamſi fuerit Papa præſens . . . dicit enim
„ Bonaventura parte VI. C. 5. ſui Breviloquii ex
„ dictis Auguſtini: *Sic igitur Baptiſmus poteſt eſſe*
„ *extra Eccleſiam*, *munus autem beatæ vitæ non niſi*
„ *intra*

(1) Vide ſupra §. 1. Num. V.

(2) Tract. de poteſtate Eccleſ. to. 1. p. 145. nova to. 2. p. 239. conſid. 10.

(3) Tract. de Poteſt. Eccleſiaſt. & orig. juris. Edit. Du Pin, tom. 2. col. 225. & ſeqq.

„ *intra Eccleſiam reperitur, quæ ſupra Petram fun-* „ *data eſt, quæ ligandi & ſolvendi claves accepit: hæc* „ *eſt una, quæ tenet & poſſidet omnem ſponſi ſui &* „ *Domini poteſtatem.* „ &c.

Hæc ſufficiunt ad oſtendendum, quam perperam nitatur Papendrechtius Gerſonium in ſuas partes trahere; hiſce Reſolutionis Doctorum Vindiciis tantopere faventem.

§. VIII.

Oſtenditur, opinionem Adverſariorum de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ poſterioribus ſeculis inductam fuiſſe ex ſiniſtro intellectu dictorum S. Leonis, & quibusdam pſeudo monumentis a Gratiano relatis.

Opinio Adverſariorum.

I. Superiori §. vidimus non tantum opinioni adverſariorum nihil roboris ex Evangelio accedere, ſed ea, quæ inde depromuntur, eamdem potius deſtruere.

Nunc diſquirendum, an ex Epiſtolis ſummorum Pontificum in decreto Gratiani relatis aliquod fundamentum habere poſſint opinandi, quod omnis juriſdictio ſpiritualis reſideat in Romano Pontifice tamquam in uberrimo quodam fonte, a quo veluti in rivulos ſparſa in inferiores Eccleſiæ Miniſtros derivetur, ita ut Romanus Pontifex univerſis Epiſcopis & Paſtoribus omnem, qua pollent, auctoritatem, pro ſupremo ſuo arbitrio commiſerit, & juriſdictionem cuivis „ libere poſſit, prout Eccleſiæ regimini magis „ viderit expedire . . . . adimere, eamque jure ſuo „ ſive per ſeipſum exercere, ſive alteri ſuo nomine „ exercendam demandare. „ Hæc enim ſunt ſenſa & placita (1) adverſariorum, in quibus proprie totius controverſiæ cardo vertitur.

Opinionis Adverſariorum origo ex falſis Decretalibus.

II. Aſt reſpondemus, hujusmodi aſſertiones SS. Patrum Decretis & priſtinæ Eccleſiæ Diſciplinæ nullatenus convenire: illamque, quam adverſarii prætendunt, poteſtatis Papalis plenitudinem, per VII. & amplius ſecula, plane ignotam fuiſſe: neque toto illo tempore Romanos Pontifices eam ſibi vindicaſſe.

Sed illud ultro concedimus, hanc poteſtatis plenitudinem auctoritate falſarum Decretalium, ac notanter Decreti Gratiani ſenſim Romano Pontifici a quibusdam Canoniſtis attributam fuiſſe, ipſosque dein Pontifices eamdem ſibi, tamquam a Chriſto, in perſona Petri datam, aſſeruiſſe.

Ex Pallii conceſſione.

III. Acceſſit ad ſtabiliendam hanc quorumdam Canoniſtarum opinionem uſitata jam olim conceſſio & poſtulatio *Pallii* a Romano Pontifice; imo illud ipſum poſtulandi & non ante Epiſcopalia exercendi quam concederetur Metropolitanis injecta ſenſim obligatio. Nempe *Pallium* hoc, uti jam ſupra inſinuavimus, creditur primitus fuiſſe ornamentum *Imperiale*, quo Imperatores, pro ſuo erga Eccleſiæ Primores affectu & veneratione *Patriarchas* voluere condecorari. Patriarchæ autem uſum Pallii communicarunt quibusdam ſui Patriarchatus Metropolitanis, tamquam Patriarchalis ſuæ poteſtatis *Vicariis*. Atque ita Romani Pontifices, quibus tamquam Patriarchis in Occidente ſpecialis incumbebat ſollicitudo & ſuperintendentia ſuper omnes Patriarchatus ſui Epiſcopos, nec tamen ubique per ſe invigilare & negotia expedire poterant, conſtituebant variis in Regionibus *Vicarios*, qui poteſtatem Patriarchalem Romani Pontificis vice exercerent, eosque ut negotia majori cum auctoritate & ſplendore expedirent, & perſonam ipſam Patriarchæ ſeu Pontificis repræſentarent, *Pallio* ornari volebant. Quinimo ipſa tandem Pallii conceſſio abiit in cæremoniam, quæ *Vicarii Pontificii* inſtitutionem ſignificaret.

Porro cum illi *Vicarii* Sedis Apoſtolicæ non haberent ipſam plenitudinem poteſtatis ſui Principalis, ſed ſolum eſſent in partem ſollicitudinis vocati, & aliunde non ſat accurate diſtingueretur dignitas Epiſcopalis a prærogativa Vicarii Apoſtolici; ſenſim effectum eſt, ut Romanus Pontifex a quibusdam Canoniſtis reputaretur habere per totum orbem Catholicum plenitudinem poteſtatis, & cæteri Epiſcopi dumtaxat in partem ſollicitudinis vocari æſtimarentur.

Innocentius III. primus aſſertor Plenitudinis poteſtatis Sec. XIII.

IV. Hanc opinionem primus e Pontificibus Romanis, uti creditur, expreſſis terminis propoſuit Innocentius III. & tanquam indubitatam aſſeruit in Cap. IV. ✠ DE USU PALLII, ubi affirmat, ſolum Romanum Pontificem *Pallio* uti *ubique & ſemper*, alios autem Antiſtites nec ubique nec ſemper, hac ſubjecta ratione: “ Quoniam (Romanus Pontifex) *aſſumptus* „ *eſt in plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatis*, quæ „ per PALLIUM ſignificatur: *alii* autem eo nec ſemper „ nec ubique, ſed in Eccleſia ſua, in qua juriſdictio„ nem Eccleſiaſticam acceperunt certis debent uti die„ bus, quoniam *vocati ſunt in partem ſollicitudinis* „ *non in plenitudinem poteſtatis.* „

Ex quo contextu certum apparet, Innocentium III. attribuere ſibi voluiſſe eam poteſtatis plenitudinem, quæ Romano Pontifici ſit propria, & quæ, licet ab ipſo in reliquos Epiſcopos derivetur, ſeu pro parte communicetur, integra tamen ſemper in ipſo quaſi in perenni fonte reſideat.

Quod idem ipſe Innocentius clarioribus adhuc terminis expreſſit L. 1. Ep. 350. ubi ita loquitur: Sic „ Apoſtolica Sedes inter fratres & Coepiſcopos no„ ſtros Paſtoralis diſpenſavit oneris gravitatem; ſic „ eos in creditæ ſibi *ſollicitudinis partem* aſſumpſit, „ ut nihil ſibi ſubſtraheret de *Plenitudine Poteſtatis.* „

Nequaquam obſcurum eſt, hac loquendi formula Innocentium III. indicare voluiſſe, quod plenitudo Eccleſiaſticæ Poteſtatis & Paſtoralis ſollicitudinis, ſeu curæ animarum ita in Romano Pontifice tamquam uberrimo fonte reſideat, ut ad omnes totius orbis Eccleſias ordinario & proprio jure ſeſe extendat, eamque ipſe poteſtatem, & curam animarum ubique terrarum, prout expedire viderit, per ſe poſſit fidelibus impendere: ſed quia ubique præſens eſſe non valet, neque eam curam univerſis perſonaliter exhibere, ut ait in Epiſt. 345. item 496. idcirco hujus ſollicitudinis partem aliis per varias Regiones Epiſcopis communicet, ipſa interim plenitudine poteſtatis ſive ſollicitudinis Paſtoralis formaliter ac jure proprio in Romano Pontifice perpetuo remanente.

Atque hoc ipſum alibi aſſerit idem Innocentius ab Anonymo citatus pag. 232. “ Romana Eccleſia, „ *inquit*, retenta ſibi *plenitudine Poteſtatis* ad im„ pendendum laudabilius officium Paſtorale, mul„ tos in partem *ſollicitudinis* evocavit, ſic ſuum diſ„ penſans onus in alios & honorem, ut *nihil ſuo*

juri

(1) Anonym. pag. 232. in fine.

„ *juri ſubſtraheret, nec juriſdictionem ſuam in aliquo* „ *minueret.* „

Vix dubium, quin Innocentius III. & varii alii poſt ipſum Romani Pontifices in hanc de plenitudine poteſtatis opinionem & aſſertionem inducti fuerint auctoritate eorum, quæ tum ſuppoſititia, tum truncata & in alienum ſenſum detorta in ſua collectione congeſſit falſarius ille, vulgo Iſidorus Mercator, & poſtmodum in Decretum ſuum retulit Gratianus. Reducuntur autem hæc præcipue ad tria fragmenta Epiſtolarum, quibus probe ſemel explicatis aut refutatis, omnia deinceps illis nixa ſive Canoniſtarum quorumdam, ſive recentiorum aliquorum Rom. Pontificum aſſerta ſponte ſunt ruitura. *Primum* iſtorum framentorum deſumptum eſt ex S. Leone; *alterum* ex Epiſtola ſub nomine Vigilii Papæ, & *Tertium* ex Epiſtola, quæ extat ſub nomine cujuſdam Gregorii Pontificis.

S. Leo non favet opinioni Adverſariorum.

V. Imprimis itaque ſcribit S. Leo Magnus in Epiſt. 12. (al. 84. anno 445.) ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem in hæc verba: Vices *enim noſtras ita tuæ credidimus Charitati, ut in* partem *ſis vocatus ſolicitudinis, non* in plenitudinem Potestatis. Hoc framentum Epiſtolæ S. Leonis legitur C. 3. Q. 6. Can. 8.

Verum ſi integram Leonis Epiſtolam falſus Iſidorus, & eum ſecutus Gratianus retuliſſet, Profecto nequaquam ea freti poſteriores Pontifices, & notanter Innocentius III. illam plenitudinem Poteteſtatis, quam adverſarii prætendunt, ſibi vindicaſſent.

Evidens quippe eſt, quod in illa Epiſtola S. Leo ſermonem dirigat ad *Theſſalonicenſem* Epiſcopum, non quatenus particularis illius Diœceſis Paſtorem, ſed quatenus Apoſtolicæ Sedis per Provincias Illyricanas *Vicarium*; nam eumdem corripit, quod in ea qualitate limites ſuæ commiſſionis *immodice* exceſſiſſet, Atticum Epiſcopum Nicopolitanum, ut Synodo a ſe convocatæ præſentem ſe exhiberet, atrociter cogendo.

Nempe cum ea ætate Romanus Pontifex jure dignitatis ſuæ Patriarchalis exerceret non modo in Regiones ſuburbicarias, ſed etiam per Illyricum, puta ordinare Metropolitanos, Synodos convocare, & majoris momenti negotia componere, committebat iſtorum per Illyricum agendorum ſolicitudinem, limitatam tamen, Epiſcopo Theſſalonicenſi tanquam ſuo in hac parte juris Patriarchalis Vicario, adeo ut is res difficillimas, quæ in Provinciis haud facile componi poſſent, ſecundum præſcriptas ſibi regulas, ad Principalem ſuum, ſive ad Pontificem Romanum tanquam Patriarcham, referre teneretur. Atque eo plane ſenſu ſcripſit Leo Papa ad Anaſtaſium, quod vocaſſet illum *in partem ſolicitudinis, & non in plenitudinem poteſtatis.* Prout latius exponit Stephanus Baluzius in Appendice ad l. 5. Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. Cap. 26. N. 5.

Hunc ſenſum aperte confirmant ea, quæ Baronius ex Petro Bibliothecario refert ad annum 1074. n. 3. de Legatis Gregorio VII. ad Henricum Regem Germaniæ: volebant illi Auctoritate Apoſtolica convocare Synodum, ſed hoc “ nequaquam permiſit allegans Liemarus Bremenſis Archiepiſcopus *vices* „ *Romani Pontificis* ſibi . . . in Germania antiquis „ Privilegiis eſſe conceſſas. „ Reſponderunt autem Legati, primo quidem quod hujuſmodi delegata poteſtas non protenditur *ultra obitum ejus, qui dederat Romani Pontificis*: præterea quod ſicut *in primi Leonis Papæ quodam Capitulo* legitur, Pontifex R. *vices* ſuas ita committit, ut qui accipiunt, *in partem ſint ſollicitudinis vocati, non in plenitudinem Poteſtatis.* Ex quibus manifeſtum eſt, Legatos ipſius *Gregorii*

VII. dictum Leonis in Epiſt. ad Anaſtaſium intellexiſſe, prout intelligi debere jam diximus, de prærogativa *Vicariatus* dignitati Epiſcopali ſuperaddita, quæ prærogativa in eo ſita erat, quod Epiſcopus Theſſalonicienſis quædam ſupereminentia jura Patriarchatus R. Pontificis, uti convocare Synodos, ſimileſque majores cauſas pertractare, commiſſione vicaria exerceret.

Ac proinde nihil ſolidi, prout Baluzius notat, loco ſupra citato, exſculpi poteſt pro prætenſa illa plenitudine poteſtatis & juriſdictionis, quaſi ex Pontifice, uti ex ſonte, in cunctos inferiores Eccleſiæ Miniſtros derivatæ, quandoquidem S. Leo ibi minime loquitur de præeminentia Romanæ Sedis ſuper omnes totius orbis Eccleſias, ſed tantum de ſpeciali jure Patriarchatus & de ejuſdem exercitio, quod Anaſtaſio commiſerat: *Oſtendam*, inquit Baluzius, *Leonem non cogitaſſe hoc loco de ſuprema auctoritate Rom. Sedis in univerſum, ſed tantum de poteſtate quæ Sedi Apoſtolicæ competebat in Provinciis Illyricianis, in cujus poteſtatis exercitio vices ſuas Anaſtaſio tribuerat, ita tamen, ut ab eo vocatus fuerit in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*; illius nimirum Exarchicæ vel Patriarchalis, quæ ſpeciali jure vel conſuetudine competebat Romano Epiſcopo, non titulo Primatus ſui, qui ad omnes ſe Eccleſias protendit, ſed jure Exarchatus vel Patriarchatus intra certos fines & terminos concluſi.

Ulterius habetur, nulla ſpecie veri ex dicta S. Leonis erui poſſe, quod prætenſa illa plenitudo poteſtatis, quæ a ſummo Pontifice tanquam a ſonte in univerſos ſcaturiat, a Chriſto ſucceſſoribus Petri conceſſa fuerit, cum & præeminentia Patriarchalis ſit humanæ inſtitutionis, & Patriarchatus, Romani Pontificis, tempore S. Leonis, nequidem per totum Occidentem ſeſe extenderet; & eodem quoque jure in Oriente gauderent Sedes Antiochena, & Alexandrina; prout hæc omnia oſtendit Ludovicus Dupin in ſua *Diſciplina Eccleſiaſtica.*

Explicatur alius locus S. Leonis.

VI. Objiciunt Adverſarii & alium locum S. Leonis nimirum ex Epiſt. 10. (al. 89.) Ubi omnis juriſdictionis ſpiritualis fons videtur in Petro conſtitui: *hujus*, inquit, *muneris* (i. e. Evangelicæ prædicationis) *Sacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in Beatiſſimo Petro Apoſtolorum ſummo, principaliter collocarit, & ab ipſo quaſi quodam* Capite *dona ſua velit* in Corpus omne manare, vel uti ante legebur, *Dona ſua velut in omne corpus diffunderet.* Et ſerm. 3. in Die anniv. ſuæ aſſumpt. C. 2.: *Si quid cum eo* (Petro) *commune cæteris voluit eſſe Principibus, numquam niſi per* ipsum *dedit, quidquid aliis non negavit.*

Sed hæc convenienter exponuntur eo ſenſu, qui apud S. *Cyprianum* reperitur, nempe quod Chriſtus *principaliter* in Petro collocarit dona ſua, quæ *ab ipſo* quaſi quodam *capite* velut *in omne corpus* diffunderet, & *per ipſum* cæteris quoque Principibus conceſſerit: id eſt in Petro tanquam Apoſtolatus principio ſeu exordio, & per ipſum tanquam exordium ſeu Typum, qui totum Apoſtolorum Collegium, quin & univerſam Eccleſiam, dum Claves regni Cœlorum, & paſcendum Chriſti gregem ſuſciperet, repræſentaret: Nam idcirco hoc *exordium* Apoſtolatus *ab unitate proficiſcitur*, inquit S. Cyprianus, *ut Eccleſia una monſtretur:* quem itidem ſenſum jam ante Leonem Magnum claris terminis expreſſis Innocentius I. in Epiſt. ad Victricium Rothomagenſem, per quem, Petrum, *inquit, & Apoſtolatus & Epiſcopatus in Chriſto* coepit exordium.

Porro *exordium* hoc Apoſtolatus & Epiſcopatus fuit quidpiam tranſiens & Petro perſonale, nequa-

quam vero permanens aut tale, quod ad ejus tranſie-rit ſucceſſores. Nam certum eſt, quod in Petro & per Petrum poteſtatem Clavium acceperint non cæteri ſolum Apoſtoli, ſed & quotquot futuri erant Apoſtolorum, etiam ipſius Petri, ſucceſſores: Ita ut Petrus principium & exordium hac in parte extiterit non tantum reſpectu inferiorum Eccleſiæ Miniſtrorum, ſed etiam reſpectu omnium, qui poſt illum ſequerentur, ſummorum Pontificum. Ad ſolius ergo Petri perſonam pertinet ratio illius exordii; neque enim poſteriores Pontifices dici poſſunt exordium Epiſcopatus exiſtere ſuis ſucceſſoribus. Denique Principalitatem hanc uni perſonæ Petri competere vel ex hoc evincitur, quod ipſi ſummi Pontifices ſemper ſe nominarint VICARIOS PETRI, numquam autem ſe nominarint neque recte nominare ſe poſſint *Vicarios* aliorum ſuorum Prædeceſſorum, uti exempli gratia nemo poſteriorum Pontificum vocavit ſeſe Vicarium S. *Leonis*.

Conſonat igitur S. *Leo* Magnus *Cypriano*, Typum unitatis in perſona Petri ipſe quoque commendans, prout eodem ſermone 3. citato exponit: *tranſivit quidem etiam*, inquit, *in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius; & ad* OMNES *Eccleſiæ Principis decreti hujus conſtitutio commeavit; ſed non fruſtra* UNI *commendatur, quod* OMNIBUS *intimetur.* PETRO *enim ideo hoc* SINGULARITER *creditur, quia* CUNCTIS *Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur:* quaſi diceret: quando Dominus promiſit Petro claves, omnibus Apoſtolis, quorum Typum, figuram, perſonam gerebat Petrus, promiſit: uni videbatur ſingulariter loqui, ſed cunctis ſub unitate repræſentatis loquebatur: quemadmodum & Petrus omnium a Chriſto interrogatorum nomine reſponderat, omnium nomine Chriſtum Filium Dei profeſſus: ob quam etiam cauſam poſt reſurrectionem ſuam Dominus non jam uni Petro claves tribuit, quas uni promiſiſſe videbatur, ſed omnibus ex æquo Apoſtolis, cunctis in unum congregatis.

Ulterius ex hoc loco S. *Leonis* non obſcure habetur, omnes Apoſtolos *pari* ſuiſſe *dignitate fuſſultos*, prout ſuperius Gelaſium Papam loquentem audivimus, nam & *Leo omnes Apoſtolos* imo & Epiſcopos vocat *Eccleſiæ Principes*; qui in Eccleſia Principatum tenent; ita tamen ut Petrus & ſucceſſor ejus ſummus Pontifex altiori ſit ſpecula collocatus, & inter fratres Principes, ſicut natu major emineat.

Non habet ergo, ex ſententia S. *Leonis*, Romanus Pontifex eam plenitudinem poteſtatis, ex qua in omnes cæteros Paſtores tanquam in rivulos ſparſa juriſdictio derivetur. Quin & ipſe *Leo* donum Eccleſiaſticæ poteſtatis ſibi ad *menſuram* datum eſſe ingenue fatetur Epiſt. 88. C. 2. Nempe Anatolius Epiſcopus Conſtantinopolitanus ad Archidiaconi munus evexerat hominem ſuſpectæ fidei: dolere ſe, ſed malum ſe corrigere non poſſe ſignificat *Leo*, *patienter*, inquit, iſta *toleranda ſunt, ne* MENSURAM *ſolidationis ſeu ſolicitudinis ſolitæ videamur excedere.* Ubi S. Pontifex agnoſcendo propriam ſolicitudinis *menſuram*, una agnoſcit ſe non habere totam illam plenitudinem poteſtatis in univerſos Epiſcopos, quam adverſarii volunt: ſimulque fatetur aliis quoque Epiſcopis ſuam ſimiliter competere menſuram auctoritatis, adeo ut ipſe non poſſit in aliorum Diœceſibus pro plenitudine poteſtatis corrigere aut inſtituere quæ vellet.

Pſeudo fragmentum Epiſtolæ Vigilii Papæ.

VII. Alterum quod pro opinione ſua monumentum adſerunt adverſarii, eſt fragmentum Epiſtolæ ſub nomine *Vigilii* Papæ ad Eleutharium, Cap. ult. ubi ſic habetur: *qui ſe ſcit aliis eſſe præpoſitum non moleſte ferat aliquem eſſe ſibi prælatum: ipſa namque Eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis Eccleſiis* VICES SUAS *credidit largiendas, ut in* PARTEM *ſint vocatæ ſolicitudinis, non in* PLENITUDINEM POTESTATIS. Hoc fragmentum ita refert Gratianus C. 2. Q. 6. Can. 12.

Non eſt opus pro cauſa harum Vindiciarum, laborare interpretandæ huic ſententiæ ad ſenſum dictorum S. *Leonis*, eidem cauſæ faventem; ſufficit enim monſtrare, quod Gratianus illud fragmentum acceperit in collectione Pſeudo-Iſidoriana, Epiſtolæ *Vigilii* Papæ, manu ipſius Pſeudo-Iſidori alteriuſve ignoti aſſutum vel quomodocumque confictum.

Ac imprimis monent Correctores Romani in anterioribus Decreti Gratiani Editionibus hunc Can. 12. de quo agimus, *Julio* Papæ attributum fuiſſe: ut proinde Innocentius III. auctoritatem Gratiani in plenitudine poteſtatis aſſerenda ſecutus, facile crediderit etiam ſeculo IV dum *Julius* Papa Eccleſiæ gubernacula teneret, hanc de plenitudine Pontificiæ poteſtatis viguiſſe ſententiam, cum interim conſtet, omnes illas Epiſtolas primorum Pontificum ad Siricium uſque, qui 50. circiter annis poſt Julium Romæ ſedit, ſuppoſititias eſſe, & ſeculo VIII. confictas.

Cæterum extat quidem quædam Epiſtola *Vigilii*, non ad *Eleutherium* (vel Eleutherium) ſed ad *Profuturum* Epiſcopum Bracarenſem; prout cenſet *Stephanus Baluzius*, qui latius de eo tractat in ſua nova Conciliorum collectione pag. 1467. ſed una monet Caput ultimum hujus Epiſtolæ, in quo de primatu Pontificis agitur, quodque apud Gratianum conficit prædictum Canonem 12. in optimo codice Bibliothecæ Colbertino non reperiri, & a ſe *propterea omiſſum.* " Cum cætera, *inquit*, capita referantur in-" tegra in codice 406. Colbertino & Lugdunenſi " idem tamen non habent, quæ de primatu R. Ec-" cleſiæ adduntur in collectione, quæ refert nomen " Iſidori. "

Hinc idem *Baluzius* in additionibus ad l. 5. Petri de Marca Cap. 26. N. 9. dicere non dubitat de hoc Canone ſeu poſtremo Capite Epiſtolæ *Vigilii*, " po-" ſtremum Caput Epiſtolæ quæ circumfertur ſub no-" mine *Vigilii* Papæ ad Eleutherium eſſe *addita-" mentum illius impoſtoris*, qui nomine *Iſidori* abu-" ſus eſt in vulgandis *falſis Veterum Pontificum R.* " *Epiſtolis.* "

Similiter & Lud. *Dupin.* in Bibl. Eccl. Tom. 5. pag. 71. Ed. an. 1691. notat hoc fragmentum, conficiens Canonem, de quo quæſtio, recentiori manu Epiſtolæ Vigilii adjectum eſſe, ſumptumque ei apparet ex ſuppoſititia Decretali Julii Papæ ad Orientales.

Inane argumentum Adverſariorum ex Epiſtola cujuſdam Gregorii *Papæ forte IV.*

VIII. Reliquum eſt, ut videamus de *Gregorio*, quem dicunt conſonare Vigilio, ead. C. 2. Q. 6. Can. 11. ubi refertur fragmentum Epiſtolæ ſub nomine *Gregorii* ſcriptæ *omnibus per diverſas Provincias;* in qua de Eccleſia Romana dicitur, quod *vices ſuas ita aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.*

Quis ſit ille *Gregorius* Titulus Canonis non indicat, monent Correctores Romani quædam ejus verba, quæ hanc clauſulam ab adverſariis objectam præcedunt, " addita eſſe ex Epiſtola, quæ extat in Bi-" bliotheca Dominicana, & videtur eſſe *Gregorii IV.*," prout etiam reperitur ſub nomine ejuſdem Pontificis Tom. 7. Conc. pag. 157. atque adeo, cum hic Pontifex ſederit ſub medium ſeculi IX. poſt evulgatam collectionem Pſeudo-Iſidori, potuit eam clauſulam de *plenitudine poteſtatis* accepiſſe ex Pſeudo-

Epiſto-

Epiſtola Julii Papæ, in qua totidem pene verbis legitur.

Inſuper ex hac Epiſtola, prout ſub nomine *Gregorii* extat apud Gratianum, & Tom. 7. Conc. habetur, quod fuiſſet ſcripta in cauſa Aldrici Epiſcopi Cænomanenſis ad univerſos per diverſas Provincias, vel etiam totius orbis Catholici Epiſcopos, idque in protectionem ejuſdem Sancti Antiſtitis, tanquam qui graviſſimæ cuidam accuſationi & condemnationis periculo fuiſſet expoſitus. Verum cum nulla illius Epiſtolæ mentio fiat in eo opere quod extat ſub nomine *Geſtorum S. Aldrici*, uti nec illius meminit Claudius Fleury in ſua Hiſtoria, ſive dum agit de S. Aldrico, ſive de *Gregorio* IV. & aliunde totus ejuſdem Epiſtolæ contextus valide inconcinne digeſtus ſit, & abſurdus, credibile non eſt, eam eſſe genuinum opus *Gregorii* IV. quapropter & loco ſupra citato *Baluzius* eam rejicit.

Demum licet genuina eſſet hæc Epiſtola *Gregorii* IV. qui ſeculo IX. vixit, iſque exprimere voluiſſet eam plenitudinem poteſtatis, quam adverſarii Romanis Pontificibus tribuunt; non idcirco tamen illa opinio jam tum ab Eccleſia recepta monſtraretur. Quin ex ipſamet hiſtoria *Gregorii* IV. patet contrarium; cum enim rumor ſpargeretur, *Gregorium* excommunicationem minari Epiſcopis, qui partes tenebant Ludovici Imperatoris, reſpondebat illi: Pontificem, invitis Epiſcopis, in eorum Diœceſi neminem poſſe excommunicare, nec ibidem de quopiam diſponendi habere poteſtatem; abiturum autem ipſummet *Gregorium* excommunicatum, ſi contra Canones excommunicatione ipſos ferire attentaret: imo & minabantur illum de Pontificatu deponendum; quibus dictis non modice conſternatus fuit *Gregorius*, uti refertur apud Aſtrom. & in vita Valæ C. 16. (1). quæ ſatis oſtendunt, tempore *Gregorii* IV. in Eccleſia minime receptam fuiſſe opinionem de plenitudine poteſtatis, qua Pontifex ita vices ſuas aliis Epiſcopis impertiretur, ut hi non niſi in partem ſolicitudinis eſſent vocati, ipſo fonte juriſdictionis apud Pontificem perpetuo manente, ex quo pro arbitrio Pontificis pro parte diriveтur.

Concluſio hujus §.

IX. Animadvertat interim candidus Lector, ad quam probroſam penuriam redacti ſint adverſarii, dum hujuſmodi ex Antiquitate monumenta depromunt, quæ vel in alienum ſenſum evidenter detorta, vel ab ignota manu conficta, imo ab impoſtore Pſeudo-Iſidoro ſuppoſita reperiuntur. Si dicant adverſarii, hoc Dogma de plenitudine poteſtatis Pontificiæ non ex iſtis præciſe monumentis, ſed aliunde firmatum eſſe tanquam ab Eccleſia Catholica ſeu univerſa receptum, alia ergo monumenta quibus de Eccleſiæ Catholicæ ſententia conſtet, proferant & Pſeudo-monumenta dimittant, ut autem pateat, eos pro aſſertione ſuæ opinionis, quam pene ut fidei articulum deprædicant & obtrudunt, nil adducere poſſe præter poſterioribus hiſce ſeculis nata Curiæ Romanæ Placita, oſtenſum imus §. ſequenti, quantæ turbæ in Eccleſia Catholica excitatæ fuerint, ubi poſteriores quidam Pontifices opinionem de plenitudine poteſtatis, ex Pſeudo-Decretalibus & Gratiano conceptam, tentarunt in praxim redigere, quæ turbæ ſatis oſtendunt illius Dogmatis *novitatem*; fatentibus etiam ipſimet Romanæ Curiæ Defenſoribus.

(1) Vide Cl. Fleury l. 46. n. 42.

§. IX.

De turbis & contradictionibus Eccleſiæ Antiſtitum, ubi quidam Pontifices opinionem de plenitudine Poteſtatis Papalis tentarunt in praxim reducere: ipſo Cardinali de Luca *fatente ejuſdem opinionis novitatem.*

Querimoniæ, tempore S. Bernardi, ortæ ex abuſu plenitudinis poteſtatis.

I. Jam inde tempore S. Bernardi, id eſt, ſeculo XII, maximum populi murmur, & graviſſimæ querimoniæ Eccleſiarum extortæ fuerunt, quod Romani Pontifices quamdam plenitudinem poteſtatis ubique locorum exercerent, inferiores per varia privilegia & exemptiones auctoritati ſuperiorum ſubſtrahendo, ut jam Romano Pontifici immediate ſubeſſent.

Murmur illud & querimonias candide fatetur S. Bernardus ad *Eugenium* III. lib. 3. Cap. 4. " Murmur loquor, *inquit*, & querimoniam Eccleſiarum.
,, Truncari ſe clamitant ac demembrari. Vel nullæ
,, aut paucæ admodum ſunt, quæ plagam iſtam aut
,, non doleant aut timeant. Quæris quam? Subſtra-
,, huntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſ-
,, copis ..., ſic factitando probatis vos habere *pleni-*
,, *tudinem poteſtatis*, ſed juſtitiæ forte non ita ....
,, Honorum ac Dignitatum gradus & ordines qui-
,, buſque ſuos ſervare poſiti eſtis, non invidere." ,,
,, Deinde poſtquam enumeravit grandia mala, quæ
,, ex hac emancipatione naſcebantur, ſubdit: ,, non
,, eſt bona arbor faciens fructus tales, inſolentias,
,, diſſolutiones, dilapidationes. ſimultates, ſcanda-
,, la, odia, quodque magis dolendum, inter Eccle-
,, ſias inimicitias graves, perpetesque diſcordias. Vi-
,, des quam verus ſit ſermo ille: *omnia mihi licent,*
,, *ſed non omnia expediunt*? Quid ſi forte non licet?
,, Ignoſce mihi, non facile adducor licitum conſeo-
,, tire quod tot illicita parturit. " Tunc denique
,, tibi licitum cenſeas, ſuis Eccleſias mutilare mem-
,, bris, confundere ordinem, perturbare terminos,
,, quos poſuerunt Patres tui? ... Erras, ſi ut ſum-
,, mam, ita & ſolam inſtitutam a Deo veſtram Apo-
,, ſtolicam poteſtatem exiſtimas. " &c.

Ex his non obſcure apparet, S. Bernardo totique Eccleſiæ ſeculo XII. intoleranda mala viſa fuiſſe, quæ ex ſententia de plenitudine poteſtatis Papalia inducebantur; ſed ſententiæ illius novitatem, quæ S. illum Patrem latebat, abuſum dumtaxat carpebat. Quod ſi impoſtura Pſeudo Iſidori ævo illo detecta fuiſſet, acrioribus ſane verbis opinionem adverſariorum, qui forte prætenſam hanc plenitudinem, ſuſtinere voluiſſent perſtrinxiſſet; præcipue ſi ea nixi, Romanos Pontifices prava adulatione ad hoc incitare tentaſſent, ut integram aliquam Eccleſiam, puta Ultrajectenſem, a proprio Epiſcopo & Paſtore abſtractam ac demembratam ſuæ immediate Sedi ſubjicerent.

Gratianus & eum ſecuti Pontifices promoverunt hanc opinionem.

II. Verum magis invaluit eodem illo ſeculo nova hæc opinio propter evulgatum Decretum Gratiani, qui Pſeudo-monumentis illis, unde opinio hæc nota fuerat, additamenta, quibus adhuc magis a primæve Eccleſiæ Diſciplina & moribus recederetur, adjecit. Atque ita §. præcedenti oſtenſum eſt, Innocentium III. in aſſerendo plenitudinem poteſtatis Pa-

Papalis, verbis S. Leonis Magni in alienum ſenſum detortis, & quibuſdam Pſeudo-Decretalium fragmentis a Gratiano relatis fuiſſe deluſum.

Hunc & alii Pontifices Romani poſterioribus temporibus ſecuti ſunt, inter quos Joannes XXII. non obſcuris terminis eamdem opinionem expreſſit in conſtitutione ſua relata in Extravag. SUPER. *de Conſuetudine* inter comm. " Super Gentes & Regna, *in-*
„ *quit*, R. Pontifex a Domino conſtitutus, cum
„ perſonaliter ſingulas Regiones circuire non poſſit,
„ nec circa gregem ſibi creditum curam Paſtoralis
„ ſolicitudinis exercere: neceſſe habet interdum ex
„ debito impoſitæ ſervitutis ſuos ad diverſas mundi
„ partes, prout neceſſitates emerſerint, deſtinare
„ Legatos; qui vices ipſius ſupplendo errata corri-
„ gant, aſpera in plana convertant, & commiſſis
„ ſibi populis ſalutis incrementa miniſtrent. „ Deinde ſubdit, *Romanum Pontificem* hanc poteſtatem *non ab homine, ſed a Deo recepiſſe*: quare decernit, quod quicumque Sedis Apoſtolicæ „ Legatos aut etiam
„ Nuntios, quos *ad quaſcumque partes* pro *cauſis qui-*
„ *buslibet* Sedes ipſa transmiſerit, præſumpſerint im-
„ pedire, *ipſo facto ſententiam Excommunicationis*
„ incurrant. *Regna*, *Terræ*, & *loca quælibet* ſub-
„ jecta eiſdem, tamdiu ſint *eo ipſo* Eccleſiaſtico ſup-
„ poſita interdicto, quamdiu in hujuſmodi contu-
„ macia duxerint perſiſtendum: non obſtantibus
„ quibuslibet indulgentiis, aut Privilegiis, Impe-
„ ratoribus ac Regibus ſeu quibuſcumque aliis ſub
„ quibuſcumque modis, tenoribus & formis a Sede
„ ipſa conceſſis, quæ contra præmiſſa nullis volu-
„ mus ſuffragari. „

Privilegia F. F. mendicantium & inde natæ turbæ.

III. Ex hiſce & ſimilibus Pontificum Romanorum Decretis, in quibus opinio de plenitudine poteſtatis in uſum & praxim deducebatur, quantæ turbæ exortæ fuerint, omnibus notum eſt: nec minores Eccleſiam vexarunt, cum Pontifices ex eadem, qua exiſtimabant ſe ſuffultos, plenitudine poteſtatis ac juriſdictionis, conceſſerunt varia privilegia Religioſis Mendicantibus per Univerſum orbem diſperſis, notanter ad prædicandum verbum Dei, & excipiendum Confeſſiones, ſubinde invitis etiam Epiſcopis & locorum Ordinariis.

Primus qui hujuſmodi Privilegium conceſſit, videtur fuiſſe *Gregorius* IX Scribit enim Matthæus Paris, ad annum 1246. F. F. Prædicatores ab illo Pontifice impetraſſe INAUDITUM Privilegium. *Impetrato*, inquit, *inaudito privilegio: hoc etiam ipſis temporibus novum ... non ſine Ordinariorum jactura & præjudicio, a Domino Papa ſunt adepti.* Bullam Privilegii exhibet idem Auctor, datam IV. Cal. Oct. 1227. in qua mandat Pontifex omnibus Prælatis per Angliam conſtitutis, " ut F. F. Prædicatores benig-
„ ne recipiant, & populos ſibi commiſſos ſedolo
„ admoneant, ut ex ore ipſorum Verbi Dei ſemen
„ devote ſuſcipiant, & confiteantur; cum ipſis,
„ *inquit*, AUCTORITATE NOSTRA liceat confeſſiones
„ audire ac pœnitentias injungere.

Nemo eſt, qui non videat, ita ad praxim reduci opinionem de plenitudine poteſtatis in Bullis & Epiſtolis Innocentii III. expreſſam: ſed ſequelas videamus.

Cum nonnulli Prælati Anglicani admittere renuerent prædictos F. F. ad muns prædicandi Verbum Dei, & confeſſiones excipiendi, abſque prævia a ſe impetrata licentia, hi F. F. perſuaſi ſe licentia illa Ordinariorum non indigere ad Innocentium IV. recurrunt. Hic autem Pontifex inhæret veſtigiis prædeceſſoris ſui *Gregorii* IX., mandatque compeſci Prælatos, qui F. F. privilegiatis & Apoſtolica auctoritate ſeu miſſione munitis obniterentur.

Hinc porro ſecuta eſt enormis perturbatio Eccleſiarum non modo in Anglia, ſed & ſenſim in reliquis orbis Catholici Regionibus, & libido peccandi incenſa.

Malo obviat, ſed illud non aufert Bonifacius VIII.

Moderamina quædam adferre conatur *Bonifacius VIII.* per ſuam, quæ incipit, SUPER CATHEDRAM, & eſt relata inter Extrav. comm. ſub titulo, *de Sepulturis*: ſic tamen ut & ipſe eamdem opinionem de plenitudine poteſtatis, quæ caput & origo erat mali exorti, Bullæ ſuæ inferat in verbis: *Si vero iidem Prælati præfatis fratribus ad confeſſiones audiendas electis* (ſeu præſentatis) *hujuſmodi exhibere licentiam recuſaverint: Nos ex nunc ipſis, ut confeſſiones ſibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & iiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque iiſdem beneficium abſolutionis impartiri gratioſe concedimus* DE PLENITUDINE APOSTOLICÆ POTESTATIS.

Aſt equidem cum ea moderamina F. F. Prædicatoribus nec non Minoritis eodem privilegio donatis incommoda & oneroſa viderentur; *Benedictus XI.* ex ordine Prædicatorum immediatus ſucceſſor *Bonifacii* 1313. Bullam edit; quæ incipit, INTER CUNCTAS inter Extrav. comm. ſub. tit. *de Privilegiis*, Extravaganti *Bonifacii* VIII. abrogatoriam, in qua mandat & declarat, quod F. F. poterunt libere auctoritate Apoſtolica, abſque licentia Diœceſanorum, confeſſiones audire, &c. Rationem ob quam *Benedictus* abrogatoriam hanc Bullam edere voluerit, ipſe exprimit; quod ſcilicet *Bonifacius* VIII. per ſuam Conſtitutionem, qua Privilegia Fratrum reſtrinxerat, non ſatis intellexiſſe *ſuper egenum & pauperem*.

Clemens V. *in Concilio Viennenſi*, *prædeceſſorum ſuorum exceſſibus mederi conatur.*

V. *Benedicto* XI., poſtquam ſediſſet 8. menſibus, ſucceſſit *Clemens* V. qui videns turbas exortas, Benedicti Prædeceſſoribus ſui Conſtitutionem, quæ *diſcordiæ*, uti ait, *fomentum non modicum miniſtravit*, per novam Conſtitutionem, quæ extat in Clementina, *Dudum*, *de Sepulturis*, caſſavit.

Jam alibi notavimus hunc Pontificem, ſub initium ſeculi XIV. convocaſſe Concilium Viennenſe, & omnibus Epiſcopis mandaſſe (1) " ut diligenter in-
„ quirerent & in ſcriptis ad dictum Concilium defer-
„ rent omnia quæ pro bono ſtatu Eccleſiæ utilia vi-
„ derentur. „ Ob quam cauſam Guilielmus Durandus Epiſcopus Mimatenſis Concilio obtulit *Tractatum de modo generalis Concilii congregandi*, ubi inter cætera parte 3. tit. 27. tractans *de his in quibus haberet ſe Romana Eccleſia reformare*, cum præmiſiſſet, quod *Epiſcopi ſint* ſuffecti *in locum Apoſtolorum*, *qui parem cum Petro honorem & poteſtatem acceperunt*, ſubdit hunc articulum reformationis, *quod* POTESTATEM & JURISDICTIONEM, *prædictis* PRÆLATIS & CURATIS COMPETENTEM, ET ATTRIBUTA A DEO *Apoſtolis*, *Conciliis*, *Romanis Pontificibus*, & *Univerſali Eccleſiæ*, *in* LOCIS & PLEBIBUS EISDEM COMMISSIS, *dicta Romana Eccleſia non turbaret*; id eſt, amplius turbare non deberet.

Turbas renovat Bulla Alexandri V. quæ incipit: Regnans in Eccleſiis.

VI. Hæc bene: ſed poſtmodum *Alexander V.* ex

(1) Guillielm. Durandus Tract. de modo generalis Concilii congr. in præf.

ex ordine Minorum, mox ut ad Pontificatum aſſumptus fuit, 1409. Conſtitutionem edidit, quæ incipit *Regnans in Excelſis*, in qua F. F. mendicantibus non minus ſavet, quam *Benedictus* XI. Interim propter ingentia mala Eccleſiarum, quæ inde vehementius repullulabant, fatebantur F. F. Prædicatores & Carmelitæ, ſe inſciis, hanc Bullam impetratam fuiſſe. Sed Minoritæ nec non Auguſtiniani eadem freti exultabant, neque a conceſſis Privilegiis recedere volebant; adeo ut in Galliis, Edicto Regio & publica præconum voce Parochis prohibitum fuerit ſub gravi mulcta, ne F. F. privilegiatos in Eccleſiis ſuis Parochialibus confeſſiones excipere, aut conciones ad populum habere ſinerent.

Sed crevit malum, altaſque radices jecit. Ingemuit Eccleſia, & in Concilio Trid. e Patribus inſiſtere, ut hujuſmodi Privilegia penitus abrogarentur.

At Religioſorum Ordinum Præſides res ſuas anxie curantes, & Curiales Romani verentes, ne eorum privilegiis injecta manu auctoritas Pontificis periclitaretur, hiſce fortiter reſtiterunt; eoſque, qui privilegia illa extincta volebant, tanquam Pontificiæ auctoritati adverſarios traducebant. Sed & Epiſcopi nonnulli, qui e Clauſtris ad Epiſcopatum evecti fuerant, muneris ſui quodammodo immemores, Regularibus ſuffragati ſunt. “ Non defuere (*inquit* „ Pallavic. Hiſt. Conc. Trid. Part. I. Lib. 7. C. 4. „ n. 4.) qui magis amore præteriti cuculli permoti, „ quam præſentis tiaræ, in eorum (Religioſorum) „ patrocinium linguam impendere. Ex his Thomas „ *Caſelius*, Dominicanus, Britinorienſis Antiſtes, „ *Omnes*, inquit, *reminiſcamur oportet*, Romanum „ Pontificem univerſi Chriſtiani gregis Epiſcopum „ eſſe, & unumquemque noſtrum in partem ſolicitudinis ſolum vocari, prout ſacri Canones loquuntur. Proinde non minus intrat per oſtium legitimum ovilis, quicumque in Diœceſim aliquam a „ Pontifice mittitur, quam qui ab ejuſdem Diœceſis Epiſcopo peculiari mittatur. &c „ Porro quantopere hæc opinio a ſacris, & non ſuſpectæ fidei Canonibus aberret, §. VII. hujus Diſquiſitionis abunde monſtratum eſt.

Hinc factum, quod Religioſi paſſim, qui his privilegiis gaudebant, per omnes Eccleſias diffuſi, totidem fuerint ubique & perpetui hujus opinionis de plenitudine poteſtatis, qua privilegia iſthæc tanquam baſi nitebantur, defenſores. Atque adeo tandem effectum, ut eadem opinio quaſi articulis fidei apud non paucos deprædicari cœperit; contrarium autem docentes pro hæreticis quodammodo reputari, & ut tales igne & gladio puniendi proclamari, Curia Romana plaudente.

Demonſtratur novitas opinionis de plenitudine poteſtatis ex Card. de Luca.

VII. Verum quantumcumque invaluerit hæc opinio, numquam tamen novitatis ſuæ maculam abſterget. Irrefragabilem hujus rei teſtem habemus Cardinalem *de Luca*, qui totus eſt pro exaltatione Romanæ Curiæ, is refert in Relatione Curiæ R. opiniones apud eam receptas; ponitque Diſcurſu 2. n. 37. hoc ſummarium Papa est ordinarius ordinariorum *eoſque prævenire valet:* Idemque in textu exponens “ quamvis, *ait*, nonnulli Epiſcopi, aliique „ Prælati & Magiſtratus ultra montes, quorum aliquibus, ubi etiam ſchiſmatis macula objici non „ valeat, aliqua tamen proximitas congruere videtur, antiquas retineant opiniones ſuper *æqualitate* eorum *poteſtatis in propria Diœceſi cum Papa*, „ qui non poſſit circa caſum appellationis & recurſum in eorum poteſtatia ac juriſdictionis exercitio „ ſe ingerere, eoſque impedire, quaſi quod *quilibet* „ dicatur *Pontifex in propria Diœceſi*. Attamen eodem themate retento, concluſive ſcilicet inſinuandi opiniones in Curia *jam firmas ac receptas*; „ hæc opinio pariter *damnata eſt*, atque receptum, „ quod Papa tanquam *Ordinarius Ordinariorum*, a „ quo omnis Epiſcoporum juriſdictio ordinaria immediate deſcendit, concurrere poteſt cum quolibet Ordinario. „

Hiſce Cardinalis *de Luca* candide aſſeverat, eam de Pontificiæ poteſtatis plenitudine opinionem in Curia R. adeo eſſe firmam ac receptam, ut contraria ibidem *damnata* habeatur, & qui hanc tenent ultra *Montes*, indubie Gallicani Epiſcopi, aliique Prælati & Magiſtratus, ſi non formalis ſchiſmatis, aſt ſaltem proximitatis macula videantur aſperſi.

Sed notandum eſt teſtimonium hujus Cardinalis in hoc ipſo cenſuræ ſuæ textu fatentis damnatam illam a Curia R. opinionem eſſe Antiquam. Nam ſi illa *antiqua* ſit, quæ in Curia R. damnata eſt, conſequitur, alteram, quæ modo in Curia firma eſt & recepta, cuique non abſque ſchiſmatis aut proximitatis ejus macula contradicas, novam eſſe atque recentiorem. Quinimo ſatis aperte inſinuat hic Cardinalis, quod iſta *antiqua* opinio (nimirum ſuper æqualitate *poteſtatis* Epiſcoporum *in propria Diœceſi cum Papa, quaſi quod quilibet dicatur Pontifex in propria Diœceſi*) ſit eadem illa, quæ fuit olim Sancti *Cypriani, Hieronymi* aliorumque SS. Patrum *de pari conſortio honoris & poteſtatis*, quam habent omnes Epiſcopi *ſive Romæ* ſederint *ſive Eugubii*, ſalva inter cætera prærogativa Primatus.

Cum autem omnis novitas, præſertim ubi in praxim reducitur, nata ſit turbas excitare, hinc tot contentiones & mala exorta ſunt ea conceſſione Privilegiorum, quæ huic opinioni de plenitudine poteſtatis Pontificiæ innituntur.

Verum quemadmodum Gallicani Antiſtites & Clerus ac Magiſtratus jam pridem Privilegiis iſtis, quæ ex recentiori iſta opinione fluebant, fortiter reſtiterunt, & *antiquam* Doctrinam defenderunt; ita & noviſſime exemplo quorumdam Patrum Concilii Tridentini roborati hodiedum in eadem illa *antiqua* ſententia perſiſtunt, prout & Belgicæ Eccleſiæ.

Concluſio. Quid cenſendum de opinione Adverſariorum.

VIII. Videat nunc Papendrechtius, quomodo ſeſe a tam noxiæ novitatis nota expurget, dum opinionem de plenitudine poteſtatis & inter cætera, Pontificem eſſe Ordinariorum Ordinarium nobis obtrudit pag. 277. col. 2. in med. tanquam Dogma, SS. Patrum, Theologorum, & Doctorum Catholicorum vocibus firmatum, & ab omnibus tenendum, cum ipſe Cardinalis *dd Luca* ejuſdem opinionis novitatem ingenue fateatur.

Dicta eorum, qui poſterioribus ſeculis vixerunt, ipſiuſque *Philippi Rovenii*, quem Papendrechtius adducit, minime nos poſſunt cogere, ut amplectamur ſententiam, quæ primum ſuum & unicum fundamentum accepit in falſis Decretalibus ſeculo VIII. fabricatis, ex quibus tot turbe & tam grandia mala in Eccleſiam Dei exundarunt.

Quid Delecti Cardinales, aliique Prælati ſub Paulo III. ſenſerint de iis magiſtris, qui docerent *Pontificem eſſe Dominum Beneficiorum omnium*, vidimus ſub finem Disquisitionis I.: accedat modo & pro cauſa noſtra loquatur ſupra laudatus Gentianus Hervetus in Oratione (circa med.) palam habita anno 1559. de ſenſu VI. Canonis Chalcedonenſis, ubi deplorans ingentia mala, quæ ex non Reſidentia Epiſcoporum manant, ſubjicit hæc verba: “ horum „ malorum non minima cauſa eſt accepta ferenda „ nonnullis Pontificii juris Profeſſoribus, qui ſummo

Pon-

„ Pontifici aſſentantes & Cardinalibus, *Papam eſſe Ordinarium omnium Ordinariorum*, & nihil non poſſe ſemper habent in ore . . . longe certe ſatius eſſet Pontifici Maximo a Chriſto traditam & Conciliis confirmatam poteſtatem ita prædicare, ut interea admonerent, eam non ad Eccleſiæ ruinam, ſed ædificationem eſſe convertendam. „ Hæc Hervetus, qui ob pietatem & eruditionem Reginaldo *Polo* uni inter delectos a Paulo III. Cardinales, charus, eumque Tridentum ſecutus, in ipſa Synodo aliam quamdam Orationem habere juſſus fuit.

§. X.

Non juvatur prætenſa opinio de plenitudine Poteſtatis Pontificiæ per hodiernam Diſciplinam inſtituendi, confirmandi, ordinandi Epiſcopos.

Summa auctoritas deſignandi Epiſcopis territorium eſt penes Eccleſiam.

I. Dixerunt Doctores in ſua Reſolutione ad 2. „ certum eſſe, Epiſcopum & Capitulum omnem ſuam juriſdictionem & auctoritatem mutuare ab Eccleſia, in qua immediate, radicaliter, & quoad proprietatem hæc juriſdictio & auctoritas reſidet. „ Ut autem hanc propoſitionem ſingularitatis redargoat Anonymus, oſteodatque eam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ non congruere; duas diſtinguit (pag. 221.) Auctorum ſententias, quorum alii cenſeant „ juriſdictionem ordinariam Epiſcoporum immediate conferri, deſcendereque a ſummo Pontifice: . . . . alii vero, Epiſcopos a Deo immediate accipere poteſtatem juriſdictionis, a Pontifice autem conſequi certum Territorium. “ Quaſi ſcilicet vel inde ſequeretur, Romanum Pootificem, ſecundum ſententiam omnium, habere illam plenitudinem poteſtatis, quam ipſi prætendunt, ſaltem in deſignando Diœceſim & Territorium unicuique Epiſcopo & Paſtori.

Sed ſubdicet Anonymus, qood, ne veritas occultaretur, commemorandom erat, omnes fere eos, qui ſentiunt omnem poteſtatem juriſdictionis quoad proprietatem toti Eccleſiæ a Chriſto eſſe collatam, ſentire etiam, qnod ipſi Eccleſiæ data ſit poteſtas deſignandi cuilibet Epiſcopo certum Teritorium, ſeu inſtituendi Diœceſes, ſingularumque limites determinandi, quas ſinguli Epiſcopi gubernent.

Conſtat ſane, eam deſignandi Territorii poteſtatem per IX. & amplius ſecula ab ipſa Eccleſia commiſſam fuiſſe Epiſcopis vicinis & Synodis Provincialibus, non ſecus ac ipſam Epiſcoporum inſtitutionem, ſine ulla R. Pontificis interventione; prout abunde colligitur ex iis, quæ dicta ſunt §. ultimo DISQUISITIONIS I., ubi actum eſt de inſtitutione Cathedralium Eccleſiarum: reſtat ut quædam hic adjiciamus de inſtitutione ipſorum Epiſcoporum, ex quibus adhuc magis pateat, quam olim ignota fuerit adverſariorum opinio de plenitudine poteſtatis Pontificiæ, ex qua tanquam ex fonte in reliquos Epiſcopos & Paſtores juriſdictio Eccleſiaſtica deriveretur.

Eccleſia reliquit olim Electionem Epiſcopi Clero & populo, probatur *ex S.* Cypriano.

II. Atque imprimis quod attinet Epiſcoporum Electionem; indubitatum eſt, eam per XI. ſecula pertinuiſſe ad Clerum & populum Eccleſiæ viduatæ: ita quidem ut haoc Diſciplinam Sancti Patres ex divina atque Apoſtolica traditiooe deſcendere exiſtimarint. Atque inter alios ſic loquitur S. *Cyprianus* Epiſt. 68. quæ eſt Synodica, ſcripta *ad Clerum & Plebes in Hiſpania conſiſtentes de Baſilide & Martiale* Epiſcopis Idololatris. “ PLEBS, *inquit*, obſequens præceptis Dominicis & Deum metuens, a peccatore Præpoſito ſeparare ſe debet, nec ſe ad Sacrilegi Sacerdotis ſacrificia miſcere; quando IPSA maxime habeat *poteſtatem* vel *eligendi* dignos Sacerdotes, vel indignos *recuſandi*. Quod & ipſum vidimus *de divina auctoritate deſcendere*, ut Sacerdos *Plebe præſente* (1) ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur, ſicut in *Num.* Dominus Moyſi præcepit dicens: Apprehende Aaron Fratrem tuum, & Eleazarum filium ejus, & imponens eos in motem coram omni Synagoga, &c. Deinde ſubdit *Cyprianus*; coram omni Synagoga jubet *Deus* conſtitui Sacerdotem, id eſt: *inſtruit & oſtendit*, ordinationes Sacerdotales non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut *plebe præſente* vel detegantur malorum crimina vel bonorum merita prædicentur, & ſit *ordinatio juſta & legitima*, quæ OMNIUM SUFFRAGIO ET JUDICIO fuerit examinata. Quod poſtea ſecundum divina magiſteria obſervatur in Actis Apoſtolorum. „ &c.

Nota veſtigium hujus Diſciplinæ antiquæ adhuc hodie haberi in proclamationibus nominum eorum, qui ad Sacros Ordines ſuſcipiendos deſtinantur, idque coram univerſo popolo inter Miſſarum ſolemnia; nempe ut *populus* “ de electione illorum, qui ad regimen altaris adhibendi ſunt, *conſulatur* . . . & . . . facilius ei . . . obedientiam exhibeat ordinato cui *aſſenſum* præbuerit ordinando: “ uti exprimit Pontificale in ordinatione Presbyterorum.

Ex Clero Romano ſub Bonifacio I.

III. Conformiter ad *S. Cypriani* dicta Clerus Romanus ſeculo V. de ordinatione *Bonifacii I.* ad Honorium Imperatorem ſcripſit, eam *divinæ inſtitutionis ordine* peractam fuiſſe, quod imprimis populus illum elegiſſet & Clerus: *Participato*, inquit, *cum Chriſtiana* PLEBE *conſilio, quem Deus juſſit elegimus.* Et infra: *acclamatione totius populi ac* CONSENSU *meliorum Civitatis aſſeruimus* DIVINÆ INSTITUTIONIS ORDINE *conſecratum*; ita refert Baronius T. 5. ad annum 419. n. 13.

Ex S. Athanaſio.

IV. Unde nec habebantur Epiſcopi, qui abſque populi & Cleri ſuffragio fuerant ordinati; prout ob hanc cauſam Julius Pontifex R. ſurrogationem *Gregorii* in locum Athanaſii uti perperam ſactam rejicit: ipſeque Athanaſius ad orthodoxos ſcribens, caſſam eam electionem demonſtrat, quia ſi quis in locum ſuum ſurrogari debuiſſet, id fieri oportuiſſet, “ *ſecundum Eccleſiaſticos Canones*, inquit, Apol. 2. *prout Apoſtolus præcepit, congregatis populis* una cum Spiritu S. qui Epiſcopum *conſtituant* publice, & in præſentia Clericorum Epiſcopum poſtulantium inquiſitionem fieri, atque ita omnia *Canonice* peragi. “ &c.

Ex S. Cæleſtino & S. Leone Magno.

V. Conſonat Cœleſtinus I. „ nullis invitis, *inquit*, detur Epiſcopus: *Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus* & deſiderium requiratur “: Epiſt. 2. Cap. 5. apud Gratianum Diſt. 61. Can. 13.

Item S. *Leo* Magnus Ep. 2. (al. 92.) ad Ruſticum

(1) In Beneventano ponitur *a Plebe præſente*, ut monet Rigaltius.

cum Narbonenſem Cap. I. apud Gratianum Diſt. 62. “ nulla ratio ſinit, *inquit*, nec a Plebibus ſunt expe„ titi, nec a Provincialibus Epiſcopis cum Metropo„ litani judicio conſecrati. “ Item ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis Ep. 10. (al. 89.) “ teneatur „ ſubſcriptio Clericorum, honoratorum teſtimo„ nium, Ordinis *conſenſus & Plebis. Qui præfu„ turus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* „

Ex Sanctione Caroli & Ludovici Imperatorum Seculo IX.

VI. Atque hanc electionis formam adhuc ſeculo IX. viguiſſe demonſtrant litteræ Hincmari Rhemenſis ad Hedenulphum Laudunenſem Epiſcopum: & ſignanter Sanctio Caroli & Ludovici Imperatorum l. 1. Capitul. Cap. 84. quam refert Gratianus Diſt. 63. Can. 34. “ Sacrorum Canonum non ignari, *in„ quiunt*, hi Imperatores, ut in Dei nomine Sancta „ Eccleſia ſuo liberius potiretur honore, aſſenſum „ Ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet Epiſ„ copi per *electionem Cleri & populi* ſecundum ſta„ tuta Canonum de propria Diœceſi, remota per„ ſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meri„ tum & ſapientiæ donum eligantur. „

Eadem Electionis forma Romæ viguit per XI. ſec.

VII. Eamdem hanc formam Electionis etiam in conſtituendo Romano Epiſcopo VII. ſeculis & amplius ſervatam fuiſſe evidenter oſtendit Liber diurnus R. Pontificum nuper editus per Joannem Garnerium e Societate Jeſu, qui & in notis ibidem obſervat, Populum Romanum non ſolum conſultativum, ſed verum & abſolutum ſuffragium in hac Electione obtinuiſſe, ita ut laici *vere eligerent*: prout teſtatur ibidem Garnerius Cap. 2. Tit. 4. & alibi: idemque notat Daniel Papenbrochius, Diſſertatione 16. in conatu Chronico-hiſtorico n. 6. quæ ſubjecta eſt Hiſtoriæ vitæ *Gregorii* II. per Clerum & populum in Epiſcopum electi an. 714. Quinimo eandem eligendi normam etiam Romæ per XI. ſecula viguiſſe mox infra videbimus.

Per populum hic intelligenda non eſt clamoſa Plebs; ſed intelligendi ſunt Primores Civitatis, qui populum repræſentare ſolent, & propterea Novellæ Juſtiniani voluerunt, ut in Electione Epiſcopi, una cum Clero Primates Civitatis, cui Epiſcopus ordinandus eſt, intervenirent. Novella 123. Cap. 1.

Requirebatur & conſenſus Principis.

VIII. Inſuper & hoc conſtat, quod olim ſub Principibus Catholicis in Electione Romani Epiſcopi, non ſecus ac aliorum Præſulum perſona per Clerum & populum electa ordinari non poſſet in Epiſcopum, niſi obtenta licentia Principis ſeu Imperatoris, aut ſaltem ejus Exarchi, qui in Civitate Ravennatenſi reſidere ſolebat; uti videre eſt in citato Libro diurno R. Pontificum, notiſque Garnerii: Et hoc jus variis Synodorum Decretis firmatum, & Regibus conſervatum fuiſſe oſtendit Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp.* l. 8. Cap. 9. & ſeqq.

Imo legitur ſub finem ſeculi XI. anno 1073. Cardinalem Hildebrandum, qui dein nomen *Gregorii* VII. aſſumpſit, in Pontificem R. a Clero & populo electum, ordinari tamen noluiſſe, niſi prius Imperatoris approbatio accederet, uti ſcribit Lambertus Schafnaburgenſis.

Confirmatio Epiſcoporum pertineit olim ad Metropolitanum, cum Comprovincialibus.

IX. Verum quantumvis olim Epiſcoporum electio eſſet penes Clerum & populum; nihilominus & hoc certum eſt, eamdem plenum ſuum non habuiſſe effectum, niſi Metropolitanus una cum Comprovincialibus eam ratam haberet. Ita ut, quæ hodie vocatur *confirmatio* Epiſcopi, ad Metropolitanum una cum Suffraganeis olim pertinuiſſe dicenda ſit. Idque conformiter ad Canones Nicænos 4. & 6. ex quibus & hoc habetur, Nicænam Synodum voluiſſe, ut hæc Electionem ratificandi ſeu confirmandi auctoritas præcipue foret penes Metropolitanum, utpote qui communi omnium Compruvincialium conſenſu rationabiliter probato, aut ſaltem contradicentibus quibuſdam, plurimorum ſuffragio adjutus, Electum per manuum impoſitionem in Antiſtitem conſecrari decerneret. Atque hinc accidit, ut ſenſim hæc confirmatio, intermiſſis Synodis Provincialibus, ad ſolum Metropolitanum devoluta fuerit; uti poſt receptas hac in parte *Gregorii* IX. & ſequentium Pontificum Decretales, unanimi conſenſu tradunt Canoniſtæ, nempe jore Decretalium ad Metropolitanum pertinere Epiſcoporum ſuffraganeorum confirmationem.

Item ordinatio.

X. Denique ordinatio ſeu conſecratio Epiſcoporum, ab initio pene Eccleſiæ, poſt erectas Metropoles nec non Provinciarum Eccleſiaſticarum diviſionem factam, pertinuit ad Metropolitanum, adſiſtentibus ut minus duobus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis, prout præcepit Canon 4. Nicænus. Neque Romanus Pontifex habebat jus ordinandi quemquam in Epiſcopum niſi in Diœceſibus ſuæ Metropoleos, aut in Regionibus ſuburbicariis: quare nec in Libro diurno R. Pontificum, quem edidit Joannes Garnerius, ullus reperitur deſcriptus ritus ordinationis Epiſcopalis niſi circa conſecrandum Epiſcopum ſuburbicarium.

Ordinationem Epiſcoporum ſibi non aſſeruit S. Gregorius *Mag.*

XI. Unde graviter hallucinatur Papendrechtius, cum ex *S. Gregorio* Magno probare nititur, pag. 354. col. 2. confirmationem & conſecrationem omnium Epiſcoporum ad Romani Pontificis ſolicitudinem & prærogativam jam tum pertinuiſſe. Nam illæ Eccleſiæ, de quibus in Epiſtolis objectis agit S. *Gregorius*, ſcilicet Mediolanenſis, & Hortenſis in Italia, & Salonitana in Dalmatia, ſpeciali jure Patriarchatus ad Romani Pontificis curam pertinebant. Quemadmodum conformiter ad Canonem 5. Nicænum omnes Eccleſiæ Ægypti pro conſecratione ſuorum Epiſcoporum ad Alexandrinum Antiſtitem tanquam Patriarcham ſuum recurrere tenebantur.

Sed cum jus Patriarchæ ad ipſam electionem Epiſcopi ſe non extenderet; idcirco idem S. *Gregorius* in ipſamet Epiſtola a Papendrechtio objecta ſatis inſinuat, ſeſe jus Electionis Mediolanenſibus integrum relinquere, ſalvo, pro conſecratione, auctoritatis ſuæ aſſenſu: & quidem pro ſervando illius Cleri & populi jure adeo ſollicitum ſe exhibet, ut nuda Canonicæ electionis relatione contentus non ſit, ſed authentice ſubſcriptam requirat, vel ſaltem certiori indagine, licet hæc ob varias circumſtantias difficulter inſtituenda tunc erat, roboratam. En verba Epiſtolæ, (Joanni Subdiacono l. 2. Epiſt. 30.) quæ tota lectu digna eſt: „ quanto Apoſtolica Sedes, Deo Auctore, cun„ ctis prælata conſtat Eccleſiis, tanto inter mul„ tiplices curas, & illa nos valde ſolicitat, ubi ad „ *conſecrandum* Antiſtitem noſtrum expectatur arbi„ trium, defuncto igitur Laurentio Eccleſiæ Me-

diolanenſis

„ diolanenſis Epiſcopo, ſua nobis relatione Clerus innotuit, in electione ſe filii noſtri *Conſtantii* Diaconi ſui *unanimiter conſenſiſſe*. Sed quoniam eadem non fuit *ſubſcripta* relatio, ne quid, quod ad cautelam pertinet, omittamus, hujus idcirco præcepti auctoritate ſuffultum, *Genuam te proficiſci neceſſe eſt*. Et quia multi illic Mediolanenſium coacti Barbarica feritate conſiſtunt, eorum te *voluntates* oportet, eis convocatis, *in commune perſcrutari*. Et ſi nulla eos diverſitas ab Electionis unitate diſterminat, ſiquidem in prædicto filio noſtro Conſtantio *omnium voluntatem* atque *conſenſum* perdurare cognoſcis, tunc eum a propriis Epiſcopis, ſicut *antiquitatis mos exigit*, cum noſtræ auctoritatis aſſenſu, ſolatiante & auxiliante Domino, facias conſecrari; quatenus hujuſmodi ſervata conſuetudine & Apoſtolica Sedes proprium vigorem retineat, & a ſe conceſſa aliis jura non minuat. „ Propria foritan Romani Pontificis tanquam Patriarchæ prærogativa erat, ordinare Epiſcopum Mediolanenſem; unde jus illud proprius ſeu comprovincialibus Epiſcopis concedere poterat, reſervata dumtaxat ſibi auctoritate præbendi aſſenſus. Aſt quam religionis ſit *S. Gregorius* in ſervando SS. Canones de unanimi Electione Cleri & populi, eamque ſibi non aſſerat, totus Epiſtolæ contextus inſinuat.

Quinimo, quamvis perſona electa *S. Gregorio* intime eſſet nota & probata, nolle tamen ſe illius electioni immiſcere ſignificat Epiſtola (Ibid- Ep. 29.) ſcripta *Presbyteris, Diaconibus, & Clero Mediolanenſis Eccleſiæ*, quam Papendrechtius videre potuiſſet immediate huic, quam objicit, præmiſſam. “ Comperimus, *inquit*, *omnium veſtrum* in Conſtantio filio noſtro, Eccleſiæ veſtræ Diacono, convenire *conſenſum*, qui dudum mihi bene cognitus fuit, &... longo mihi tempore adhæſit, ſed nihil umquam in illo quod reprehaodi paſſim potuiſſes inveni. Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio eſt, ad ſuſcipienda Paſtoralis Curæ onera, *pronullius umquam miſceri perſona*, orationibus proſequor Electionem veſtram. „ &c.

Neque Zozimus, nec Leo, Mag., nec Stephanus VI.

XII. Quam vero priſci Eccleſiæ Romanæ Pontifices alieni fuerint ab aliorum Metropolitarum juribus circa Epiſcoporum ordinationes ſibi arrogandis, patet ex *Zozimo* Papa, qui apud Baronium, in Append. tom. 5. de iis juribus Metropolitani Arelatenſis aſſeverat, intemerata ſervari oportere; quod *contra ſtatuta Patrum* quidpiam hac in parte *concedere*, NE HUJUS QUIDEM, ait, SEDIS POSSIT AUCTORITAS. *Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui Decreta Patrum ſanxere reverentiam.* Item ex Epiſtolis S. *Leonis* Magni quas adduximus DISQUISITIONE I. §. VII. n. IX. Et adhuc ſub finem ſeculi IX. ex præclaro facto *Stephani* VI. qui dictus eſt V. hic enim, prout ex Flodoardo refert Baronius T. 10. ad annum 885. n. 23. Teutboldum in Epiſcopum Lingonenſem conſecravit, non niſi extrema coactus neceſſitate, inſtantiſſimiſque Lingonenſium iterum atque iterum factis poſtulationibus, qui & ipſum Electum jam Romam miſerant, commotus; poſtquam bis id renuiſſet, & interim Canonice electum proprius Metropolitanus ſine ulla allegata cauſa ordinare pertinaciter recuſaſſet: Qui eſt ipſe Caſus Gerſonius, de quo §. VII. hujus DISQUISITIONIS, quod nempe poteſtas Papæ extendatur ſuper omnes inferiores *ſolum dum ſubeſt neceſſitas ex defectu Ordinariorum inferiorum*. Itaque *Stephanus* VI. in Litteris ad Fulconem Archiepiſcopum Rhemenſem ſignificat: “ Ad ſe Lingonenſis Eccleſiæ querimoniam perveniſſe, quod abeunte Iſaac Epiſcopo inconſulto Clero & populo Egilonem quemdam Monachum nuper de ſeculo venientem in Epiſcopum Aurelianus Lugdunenſis ordinaverit, eiſque illata vi præpoſuerit nolentibus. Quo divina vocatione homine excedente, ne in idipſum incurrerent, concordi voto Clerus & populus Teutboldum ipſius Eccleſiæ Diaconum eligentes, ab ipſo Papa, ſibimet in Epiſcopum conſecrari petierint. Sed ille uniuſcujuſque Eccleſiæ Privilegium inconcuſſum ſervare volens id agere diſtulerit, eumque præfato Aureliano direxerit, ſcribens ad eum, ut ſi Cleri populique vota in eum concordarent, & Sacri Canones illi non obviarent, manus huic imponere non differret. Quod fieri ſi ratio prohiberet, & id ipſum ſibi reſcriberet. „ Sed cum Aurelianus monitum deluderet, & nec moræ ſuæ cauſam Stephano indicaret, *Clerus & populus cum Decreto manu omnium roborato, præfatum* (Teutboldum) *electum Romam remiſerunt, obnixe ſibimet illum conſecrari petentes. Sed nec tunc* (Pontifex) *id agere* acquievit, *volens Lugdunenſi Eccleſiæ collatum Privilegium immutilatum conſiſtere: ideoque jam dicto Aureliano iterato reſcribens, mandavit, ut quia concordi voto Clerus & populus jam dictum Diaconum expetebat, aut ipſum conſecraret, aut quid in eo reprehenſibile judicaret, reſcribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens, non ſolum oblatum conſecrare, ſed quid in eo reprehenſibile judicaret*, ſummo Pontifici *reſcribere* contempſit. *Verum contra interdicta, &* SS. CANONUM STATUTA, *quemdam extraneum & eidem Eccleſiæ ignotum in angulo ordinatum illis ingerere niti* præſumpſit. *At hi* ad Pontificem redierunt *implorantes, ne pateretur Eccleſiaſtica jura violari. Nos autem*, inquit *Papa*, *qui omnium Eccleſiarum in Beato Petro Apoſtolorum Principe curam ſuſcepimus, ſcientes inter Epiſcopos non haberi eum, qui neque a Clero electus, neque a populo eſt expetitus, ſæpe dictum Teutboldum venerabilem Diaconum, ipſorum lamentabilibus precibus inclinati Lingonenſi Eccleſiæ Epiſcopum conſecravimus, &c.*

Ex hoc contextu patet *Stephanum* VI. poſt SS. Pontifices prædeceſſores ſuos, omnium Eccleſiarum ſibi curam in hoc collocaſſe, ut earum *jura* ſecundum *SS. Canonum Statuta* ſolicite ſervaret, & ubi inferiores Ordinarii ea infringerent, præeminentiæ ſuæ auctoritate defenderet; ita tamen ut ſemetipſum SS. Canonibus ſubjectum, quorum limites tranſgredi ſibi non liceret, fateretur; ac nominatim iis, qui electionem Clero & populo, confirmationem autem & conſecrationem Metropolitano detulerunt.

Ipſe quoque *Gregorius* VII. lib. 9. Ep. 24. tam procul abfuit a vindicando ſibi jure conſecrationis omnium Epiſcoporum, ut rogatus a Roberto Comite conſecrare Epiſcopum Melitenſem, plane noluerit conſentire, niſi prius per cognitores & Legatos exploratum ſibi foret, Epiſcopum illum quoad jus conſecrationis Metropolitæ Regitano non ſubjici; alioquin “ decet, *inquit*, atque neceſſe eſt, ut ſic tua devotio in his præcipue, quæ Dei ſunt, ſeſe æqualiter habeat: quatenus fraternæ charitatis & concordiæ vinculum rumpere, & dilectionis unitatem in invicem ſcindere caveat: in mente habens, quod ſcriptum eſt: ſi recte offeras, & recte non judicas, peccaſti. „

Litteræ communicationis olim ad R. P. mitti ſolitæ, non favent cauſæ Adverſariorum.

XIII. Nec eſt, quod nobis objiciant adverſarii, quod Eminentiorum etiam Sedium Antiſtites ordinati, miſſis ad Romanum Pontificem communionis Litteris, ordinationem ſuam ab illo probari & firmari, jam a primis Eccleſiæ ſeculis, poſtulaverint: Nam ſimiles communionis litteras ad alios quoque Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ Præſules dirigebant idem rogantes. Quin imo ipſi Romani Pontifices in exordio ſui Epiſcopatus, datis ad diverſas Eccleſias litteris, aliorum Epiſcoporum aſſenſum ad ſui confirmationem expetebant. Ita cum S. Cornelius Papa Romæ ordinatus eſſet, Epiſcopi, qui illum conſtituerant, omnibus Eccleſiis hoc ipſum per litteras communicarunt; & ab univerſis totius orbis Epiſcopis unanimi conſenſione probata & firmata fuit hæc Cornelii ordinatio. Cumque Novatianus ſchiſmaticus dein ſeſe in Romanum Epiſcopum ad Cornelii injuriam ordinari curaſſet, ſcripſit S. *Cyprianus* litteras (Epiſt. 52.) Antoniano Epiſcopo, ut a communione Cornelii nequaquam recederet, utpote cujus Canonica ordinatio omnium ac ſignanter Africanæ Eccleſiæ Antiſtitum conſenſione roborata eſſet: *Factus eſt*, inquit, *Cornelius Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de Plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio* (ſeu *Conſilio*) *cum nemo ante ſe factus eſſet, cum Fabiani locus, id eſt, cum locus Petri, & Cathedra Sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate atque* OMNIUM NOSTRUM CONSENSIONE FIRMATO . . . . . *quisquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non jam ſecundus ille, ſed nullus eſt.*

Mutatio Diſciplinæ quoad Electionem Sec. XII.

XIV. Cæterum Diſciplina providendi Eccleſiis viduatis de Epiſcopis non niſi ſeculo XII. quoad formam Electionis mutari cœpit, neque apparet ante illud tempus, populum totaliter ab electione excluſum fuiſſe.

Refert namque Autor eruditus Onuphrius Panvinius in notis ad Platinam in vita Innocentii II. quod quarumdam Bellorum „ occaſione, Romano Pontifi- „ ce Innocentio II. qui pacem quam Bella malebat, „ e Civitatis adminiſtratione ſubmoto, novum Rei- „ publicæ (Romanæ) Corpus, præter ejus volunta- „ tem conſtitutum fuerit . . . in quibus controver- „ ſiis Populus Romanus, quod Pontifici rebellis „ eſſet, anathemate notatus, tunc primum a Ponti- „ ficiis comitiis omnino excluſus eſt, & ad ſolos Car- „ dinales, Pontificis electio paulatim, Cleri etiam „ Primoribus omnino excluſis, vel in Cardinalium „ Collegio coöptatis, redacta. Primus porro ſine „ ullo populi interventu Papa creatus eſt, mortuo „ Innocentio II., Cœleſtinus II." Et non diu poſt, occaſione Schiſmatum, uti iterum notat idem Onuphrius Panvinius ibid. ad vitam Alexandri III, *Clero omnino & populo a Pontificis electione excluſis, ea ad Cardinales ſolos redacta*; nempe in Synodo Lateranenſi ſub eodem Alexandro Pontifice celebrata anno 1179. Canone I. decretum fuit, ad evitanda impoſterum Schiſmata, Electionem Romani Pontificis tunc ſolum legitimam fore, ſi fuerit duabus tertiis ſuffragiorum Cardinalium ſoffulta. Conformiter ad hoc Decretum electus fuit poſt *Alexandri* III. mortem *Lucius* III. anno 1181. & Cardinales cœperunt ad ſeſe ſolos ius eligendi Pontificem redigere, uti notat Claudius Fleury in ſua hiſtoria.

Porro quemadmodum Capitula Cathedralia, poſt erectum Collegium Cardinalium, ad illius normam formari cœperunt, ita etiam ejusdem exemplum in eligendis Epiſcopis ſecuta ſunt, ita ut, Clero inferiori excluſo, jus & auctoritatem electionis ſibi vindicaverint. Eſtque illud jus circa initium ſec. XIII. per Decretales *Alexandri* III. a *Gregorio* IX. in collectione Decretalium relatas Cap. 4. & 5. *de his quæ fiunt a Prelato ſine conſenſu Capituli*, tandem introductum & receptum.

Quoad confirmationem & ordinationem ſec. XIV.

XV. Quantum vero attinet ad formam confirmationis & ordinationis (quæ duo per XI. circiter ſecula ab invicem non ſeparabantur,) eæ integræ permanſerunt penes Metropolitanum circiter uſque ad ſeculum XIV., quando Romani Pontifices contra primævam Eccleſiæ diſciplinam, imo contra ipſum jus Decretalium, nixi præcipue falſis Decretalibus & Gratiani Decreto magis magisque invaleſcentibus, ex plenitudine poteſtatis, ſibi attribuerunt jus reſervandi non ſolum inferiora Beneficia, ſed & ipſos Epiſcopatus: uti maxime habetur ex Reſervationibus & Regulis Cancellariæ ſub nomine *Joannis* XXII. editis. Quin & tandem iis in partibus, ubi Regulæ iſtæ receptæ fuere Capitulis Cathedralibus memoratum jus Electionis fuit ademptum.

Formula autem Proviſionis, qua Pontifex nunc utitur in creandis Epiſcopis: „ Providemus Eccleſiæ „ tali de tali perſona, & præficimus eum in Pa- „ trem, Paſtorem, ac Epiſcopum ejusdem Eccle- „ ſiæ, committentes ei adminiſtrationem in ſpiritua- „ libus & temporalibus, " introducta tantum eſt circa ſeculum XV.

Occaſio qua circa Sec. XV. magis invaluit opinio de plenitudine poteſtatis.

XVI. Circa eadem tempora cœperunt Romani Pontifices quaſi ex plenitudine illa poteſtatis, qua omnes ſupra memoratas Reſervationes induxerint, Regibus concedere jus nominandi ad Epiſcopatus; itemque jus eligendi reſtituere quibusdam Capitulis Cathedralibus; ſervato tamen ſibi jure Confirmationis ſeu Proviſionis: unde & hodie ab Epiſcopo conſecrando emittitur juramentum obedientiæ ipſi Romano Pontifici, cum antea ſimilis promiſſio jure Decretalium, præſtaretur Metropolitæ, ut conſtat ex formula, quæ adhuc hodie extat in Pontificali Romano; *De ſcrutinio ſerotino*, ſub finem.

Diſciplina antiqua circa proviſionem Eccleſiarum in partibus infidelium.

XVII. Hactenus diximus de inſtituendis Epiſcopis in viduatis Eccleſiis, reliquum eſt; ut & de cura & ſolicitudine circa Eccleſias ad Chriſti fidem convertendas, nec non ſub dominatione infidelium redactas disquiramus.

Indubitatum eſt, quod Epiſcopi licet certis Eccleſiis, ad quas ordinati ſunt, alligati; & quibusdam aliis ejusdem ſecum Provinciæ ſpecialiter obſtricti, nihilominus non ſecus ac Apoſtoli, quorum ſunt ſucceſſores, curam ſuam & ſolicitudinem Paſtoralem jam olim extenderint ad univerſas Eccleſias, quæ eorum ſubſidio indigere potuiſſent: & quidem haſce præcipuas muneris ſui partes circa populos, ad Chriſti Eccleſiam venire cupientes, eſſe exiſtimarint, ut iis Rectorem & Epiſcopum ordinarent.

Exemplum S. Athanaſii, S. Chryſoſtomi &c.

XVIII. Sic V. G. S. *Athanaſius*, ubi didicerat quantus Evangelicæ Prædicationis fructus ſperaretur apud Indos vel potius in Regionibus Æthiopiæ, coacta Synodo Frumentum ordinavit Epiſcopum & ad illas Regiones miſit: uti refert Rufinus lib. 1. Cap. 9.

Ita quoque quidam Epiſcopi in Oriente ſub Valente Imperatore pro fide exules (1), Moſen quemdam Sanctum Eremitam, ad ſe adductum mox Epiſcopum

(1) Socrat. l. 4. Cap. 19. Sozom. l. 6. C. 38.

copum pro gente Saracenorum conſecrarunt, quod Mavia ipſorum Princeps cupiverat.

S. *Chryſoſtomus* (1) exul Phœnicum Eccleſiæ ex Gentilibus haud pridem collectæ curam geſſit; Gothisque Vuilam (al. Uuilam) Epiſcopum ordinavit & in Gothiam miſit.

Porro ordo charitatis poſtulabat, ut vicini præ cæteris Epiſcopi Eccleſiæ in neceſſitate forte conſtitutæ ſoccurerent.

Sed vicinis Epiſcopis deficientibus ſeu negligentibus; eadem charitate urgente ſuccurrebant remotiores, ac præcipue Epiſcopus ſeu Pontifex Romanus tanquam primatum obtinens: qui ſibi id præ cæteris incumbere merito exiſtimabat, ut Eccleſiis etiam diſſitis pro neceſſitate ſubveniret, iisque de neceſſariis Paſtoribus & miniſtris provideret.

Teſtimonium S. Gregorii *Magni.*

XIX. Illuſtre in hac re exemplum & teſtimonium præbuit S. *Gregorius* Magnus, qui in Angliam miſit Auguſtinum, aliosque Presbyteros, quia vicini Epiſcopi Galliæ id negligebant: & de hac ſua cura & ſollicitudine in hunc modum ſcribit Theodorico & Theoberto Galliæ Regibus lib. 5. Epiſt. 58. *pervenit ad nos, Anglorum Gentem ad fidem Chriſtianam Deo miſerante deſideranter velle converti, ſed* SACERDOTES VESTROS E VICINO NEGLIGERE *& deſideria eorum ceſſare ſua adhortatione ſuccendere*, OB HOC *igitur Auguſtinum ſervum Dei cum aliis . . . illuc prævidimus dirigendum*; & Epiſt. 59. ad Brunichildem Francorum Reginam indicat ad ſe perveniſſe, Anglorum Gentem velle fieri Chriſtianam, *ſed Sacerdotes, qui in* VICINO *ſunt*, PASTORALEM *erga eos* SOLICITUDINEM *non habere. Quorum*, inquit, *ne animæ in æterna damnatione valeant deperire, curæ nobis fuit . . . Auguſtinum . . . , cum aliis ſervis Dei illuc dirigere . . . quibus etiam injunximus, ut . . . e Vecino ſecum debeant Presbyteros ducere.*

Ex quo patet, quod prioribus ſeculis auctoritas providendi Eccleſiis, in partibus infidelium conſtitutis, præcipue penes vicinos eſſet Epiſcopos. Atque non niſi tandem ſeculo XIV. per ſæpe dictam *Clementinam in* PLERISQUE, propter abuſus, qui hac in parte invaluerant, prohibitum fuit, ad hujusmodi Eccleſias, quæ Clero & populo Chriano carebant, absque Apoſtolicæ Sedis licentia, Epiſcopos ordinare.

Clementina IN PLERISQUE, *non abſtulit omnino Epiſcopis jus ordinandi.*

XX. Quinimo ex ipſiſmet verbis hujus *Clementinæ* evidens eſt, per eam nequidem tunc temporis, id eſt ſub initium ſeculi XIV., Epiſcopis fuiſſe omnimode ademptam auctoritatem providendi Eccleſiis *in partibus* INFIDELIUM, & ad eas ordinandi Epiſcopos; ſed dumtaxat decretum, ut antequam ad hujusmodi ordinationem procederent, ab Apoſtolica Sede licentiam obtinerent, ne ad eam inprovide proſilirent ordinando tales, prout tunc fieri ſolebat, quos non ſalus animarum, ſed ambitio impelleret, vagos futuros & mendicitatis opprobrio Pontificalem Dignitatem in vilipendium adducturos.

Primigenia auctoritas conſtituendi Epiſcopos non eſt penes R. P. ut volunt Adverſarii.

XXI. Ex his omnibus, quæ hoc §. adducta ſunt, evincitur abſurditas qua Anonymus pag. 221. contra Doctores Lovanienſes aſſerit, quaſi in hoc ſaltem omnes Doctores convenirent, Epiſcopos *a Pontifice* conſequi *certum territorium & particularem Diœceſim*: & hoc Pontifici Romano a Chriſto conceſſum eſſe, dicente: *paſce oves meas*. pag. 185. „Jure, „ *inquit*, divino ad ſolum ſummum Pontificem pertinet Epiſcopos deligere & conſtituere, cum a „ Chriſto D. univerſa Eccleſia commiſſa fuerit Pe„ tro . . . . verbis illis: *Paſce agnos meos, paſce* „ *oves meas*; & pag. 237.: Hæc ſuprema poteſtas „ Sedis Apoſtolicæ, ait, *in Epiſcopis conſtituendis* „ ſive *confirmandis* ſive *ordinandis*, ubique terrarum „ numquam revocata in dubium fuit.” Quis ferat tam ineptam SS. Scripturarum interpretationem, tamque ſupinam antiquæ Diſciplinæ SS. Canonibus & unanimi SS. Patrum ſententia roboratæ & per tot ſeculorum uſu firmatæ ignorantiam, & quodammodo negandæ confidentiam?

Neque minus iterum abſurde hallucinatur p. 185. 186. 187. opinando quod jus eligendi Præſulem in Eccleſia Cathedrali *ex primigenia auctoritate* ad Sedem Apoſtolicam pertinuerit, ſeu ab initio ſpectarit, ſed poſtea, per indultum R. Pontificis, penes Capitulum Cathedrale eſſe cœperit.

Quomodo enim illa poteſt eſſe *primigenia auctoritas* a Chriſto palam Pontifici ſummo commiſſa, quæ tot ſeculis neque nota neque exercita fuerit; ſed cujus origo in Pſeudo monumentis ſeculo VIII. fabricatis oſtenditur, ex quo ſenſim crevit in eam molem, quam adverſarii ſuſpiciunt? Adducant adverſarii vel unum Canonem aut textum SS. Patrum, per X. prima ſecula, ubi illa auctoritas Romano Pontifici aſſeratur, vel ubi per ejus *indultum* Electio Epiſcoporum proprio Clero ac populo commiſſa fuiſſe monſtretur. Profecto hæc adverſariorum opinio palpabiliter refutata eſt per conſtantem tot ſeculorum circa inſtitutionem Epiſcopum diſciplinam, quam quidem dixerunt Patres (2) *de Divina auctoritate deſcendere*; & præcepto Apoſtolico roboratam, quamque olim *Eccleſiaſtic. Canones* nullatenus violari permiſerunt.

Hanc Diſciplinæ normam priſci Pontifices Romani religioſe obſervarunt: *S. Gregorius* ſe Electioni Epiſcopi, etiam intra Patriarchatus vel Primatiæ ſuæ terminos, noluit miſcere: *Stephanus VI.* alterius Metropoleos Epiſcopum in manifeſta quoque neceſſitate, poſtquam bis id renuiſſet, vix tandem auſus fuit conſecrare: hos imitatus eſt ipſe *Gregorius VII.* Quinimo *S. Leo Magnus* hæc Metropolitanorum & Eccleſiæ jura Nicænis Canonibus firmata *uſque ad finem mundi* manſura arbitratus eſt.

Deſinant quoque adverſarii ita interpretari illud *paſce oves meas* pro ſolo Petro & ſucceſſoribus ejus R. Pontificibus, quaſi illis ſolis *univerſa Eccleſia commiſſa fuerit*, poſtquam illud omnibus Apoſtolis & Epiſcopis in communi dictum atque mandatum luculenter oſtenſum eſt. Audiant & *S. Gregorium Nazianzenum*, Orat. 19. de *Cypriano* loquentem: „Non „ Eccleſiæ Carthaginenſium præſedit ſoli ſeu *Africæ*, quæ ex illo & per illum celebris uſque in præ„ ſentem diem facta eſt, ſed *Heſperiæ univerſæ*, imo „ *Orienti* fere ipſi ad finem uſque *Meridiei*, *Septem*„ *trionis*.”

Reſervationes poſteriorum Pontificum nihil obſunt cauſæ Ultrajectenſium.

XXII. Ulterius mirari hic ſubit, quod adverſarii, (3) ex Extravagante *Benedicti* XI., qui ſedit ſeculo XIV., relata inter comm. *de Elect.* Cap. SANCTA ROMANA, ubi inhibetur, quatuor Patriarchalibus ſedibus inconſulta Sede Apoſtolica provideri,

(1) T. V. p. 292. Baron. ad ann. 405. n. 11,

(2) Vide ſupra N. II. & IV.

(3) Anonym. p. 188. & 189.

deri, confidenter, nulla licet juris ſpecie, concludere non dubitent, proviſionem Sedis Ultrajectinæ Romano Pontifici eſſe reſervatam, & Clero ſeu Capitulo ejusdem Eccleſiæ illud jus ademptum: quandoquidem apud omnes ſit indubitatum, nihil eorum, quæ ordinario jure Prælatis inferioribus competunt, umquam dici poſſit R. Pontifici reſervatum, niſi nominatim & expreſſe reſervatum & ademptum eſſe monſtretur, quemadmodum uno conſenſu tradunt omnes Canoniſtæ, eo quod hujusmodi reſervationis detrahant *Poteſtati ordinariæ & corrigant jus commune*; adeoque odioſæ ſint & reſtringendæ, uti multis probat *Gonzales* ad Reg. 8. Cancellariæ §. 6. proœmiali. Quod eousque locum obtinet in Gallia & in Belgio, ut etiamnum hodie, contra deciſionem *Bonifacii* VIII. in Cap. si a sede, *de Præb. in VI.* ſi dubitetur, an Proviſio Beneficii vacantis prius fuerit expedita, an ab Ordinario an a Pontifice, ſemper judicetur pro Proviſione Ordinarii; eo quod hæc fundetur in jure communi, iſta autem quæ a Pontifice in hiſce Regionibus fit, quaſi in jure reſervationis, quæ inter odioſa & reſtringenda connumerantur.

Proinde etiam concipere haud poſſum, qua ſpecie conentur Adverſarii qualemcumque reſervationem *Clementinam*, de qua jam plusquam ſemel egimus, protendere ad Eccleſiam Ultrajectenſem; cum in illa Decretali ne verbum quidem habeatur niſi de Epiſcopatibus *in Partibus infidelium* ita collapſis, ut *Clero careant & populo Chriſtiano*; palam autem omnibus ſit, in Eccleſia Ultrajectina numeroſum ſemper Clerum & Populum Chriſtianum, gregemque Paſtori in Catholica fide adunatum permanſiſſe.

Querimoniæ adverſus reſervationes Romanorum.

XXIII. Neque ſolum hæ Reſervationes circa proviſionem Eccleſiarum ſtricte veniunt interpretandæ; ſed & notum eſt, varias tales per Concilia Generalia Conſtantienſe, & Baſileenſe, nec non per Sanctiones Pragmaticas & varia concordata fuiſſe ſublatas.

Sanctio Pragmatica S. Ludovici.

XXIV. Extat Sanctio Pragmatica S. *Ludovici* Regis Francorum in fine tom. 6. Bibliothecæ Patrum, in qua *pro ſalubri*, inquit, *ac tranquillo ſtatu Eccleſiæ Regni noſtri, nec non pro divini cultus augmento, & Chriſti fidelium animarum ſalute, utque gratiam & auxilium omnipotentis Dei* ..... (nempe in profectione ſua ad terram Sanctam) *conſequi valeamus: quæ ſequuntur, hoc edicto conſultiſſimo & in perpetuum valituro ſtatuimus & ordinamus.* 1. *Primo ut Eccleſiarum Regni noſtri, Prælati, Patroni, & Beneficiorum collatores ordinarii, jus ſuum plenariam habeant, & unicuique ſua jurisdictio debite ſervetur.* 2. *Item* Ecclesiæ Cathedrales, *& aliæ Regni noſtri*, liberas electiones *& earum effectum habeant*. .... 4. *Item Promotiones, collationes, proviſiones Prælaturarum, Dignitatum vel aliorumquorumcumque beneficiorum, officiorum Eccleſiaſticorum Regni noſtri, ſecundum Diſpoſitionem & Ordinationem, & determinationem* Juris communis, Sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, *atque inſtitutorum antiquorum* Sanctorum Patrum *fieri volumus pariter & ordinamus*, &c. Data eſt hæc Sanctio Pariſus anno 1268. menſe Martio; quem nos vocamus annum 1269. Notat *Claudius Fleury*, T. 11. pag. 907. S. *Ludovicum* Eccleſias Regni ſui præmunire voluiſſe ſignanter adverſus prætenſiones & molimina Curiæ Romanæ.

Guilielmus Durandus.

XXV. Hinc & querelæ *Guilielmi Durandi* Mimatenſis Epiſcopi in Concilio Viennenſi anno 1307. exhibitæ in ſupra laudato Tractatu *de modo Generalis Concilii celebrandi*, ubi parte 3. tit. 46. ſic habet; *deprehenditur & notatur in Eccleſia Sancta Dei, quia manifeſtum apparet quod Eccleſia Romana cauſas Electionum multis viis & remediis ad ſe trahit, & Eccleſiæ remanent ex hoc longis temporibus viduatæ; gregemque Dominicum propter defectum Paſtoris Lupus rapax invadit*, &c.

Sanctio Pragmatica Caroli VII.

XXVI. Hinc quoque celebris illa Sanctio Pragmatica *Caroli* VII. Francorum Regis 7. Julii 1438. ex certis ordinationibus & ſtatutis Generalis Synodi Baſileenſis compoſita, & ſolemnis congregationis Bituricenſis calculo probata: ubi in proœmio ſic exorditur Rex: „ Inſcrutabilis divinæ altitudinis providentia, per quam Reges regnant, rerumque publicarum gubernacula poſſident, poteſtatem Regiam ad hoc inter cætera ordinavit in terris, ut Eccleſiam Sanctam, pretioſo Chriſti ſanguine fundatam, ejusque Miniſtros fideliter protegeret atque tueretur, & Sanctorum antiquorumque Patrum Decreta ſaluberrima Spiritu Dei promulgata, quibus nervus Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſalutarisque Doctrinæ viget ac ſolidatur, ſincere exequi faceret, illibateque obſervari; ſed & ſpeciali debito juramenti in noſtri Diadematis ſuſceptione inſigni, & alias Eccleſiæ Regni & Delphinatus noſtrorum præſliti ad idipſum aſtringimur pariter & obligamur."

Deinde declarat. §. *Qualiter*, ſibi per Prælatos Bituricenſes expoſitum, „ qualiter per Sanctos Patres priorum ſeculorum plures ſacri Canones & Decreta ſaluberrima pro felici regimine ſtatus Eccleſiaſtici, tam ſuper Electionibus modisque ipſius Eccleſiæ miniſtros aſſumendi & inſtituendi, quam eorum cæterorum Prælatorum ſalutari directione conditi ſunt etiam & promulgati; qui quamdiu obſervati fuerunt, Eccleſia Dei fructus honoris honeſtatisque felici ubertate produxit; Diſciplinæ Eccleſiaſticæ vigor perſtitit; Religio, Pietas, Charitas ubertim floruerunt; animi hominum in pace Auctorem pacis excoluerunt. Sed proh Dolor! damnatæ ambitionis improbitas & deteſtandæ cupiditatis inſatiabilitas ... ipſa ſalutifera Sanctorum Antiquorum Patrum Decreta paulatim cœpit deſerere. ..., Exinde ſubſecutæ morum corruptiones atque deformitates, ſtatus Eccleſiaſtici dehoneſtates atque decolorationes, uſurpationes graviſſimæ & præſertim per Prælaturarum, Dignitatum, & aliorum Beneficiorum reſervationes, &c.

Denique ſtatuit Tit. 2. §. *Quant*, inter cætera obſervandum eſſe Decretum Baſileenſis Synodi *de Electionibus*, quod ſic ſonat: *Sacri Canones Spiritu Dei promulgati, provide ſtatuerunt, ut unaquæque Eccleſia aut Collegium ſeu Conventus Prælatum eligant. Quibus hæc eadem Synodus eodem Spiritu congregata inhærens ſtatuit & diffinivit generalem reſervationem omnium Eccleſiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum ... per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut factis uti non debere ... ſed quod per Electiones & Confirmationes Canonicas ſecundum juris communis diſpoſitionem, prædictis Metropolitanis, Cathedralibus ... Collegiatis Eccleſiis ... Vacantibus debite provideatur*, Et infra: Cap. Licet §. Statuit. *Statuit, ut Electiones in dictis Eccleſiis ſine impedimento aut obſtaculo omnino fiant.*

Circa-

Digitized by Google

Chronicon Genebrardi.

XXVII. Pragmaticam hanc Sanctionem ſummopere impetuverunt, & ut penitus abrogaretur inſtiterunt Pius II. Julius II. Leo X.; ſed quam triſtes ſequelas habuerint eorum ſtudia & conatus notavit Genebrar dus Archiepiſcopus Aquenſis in Chronico ad annum 1513. agens de Concordato *Leonis* X. cum *Franciſco* I. „ Pragmaticam Sanctionem, *inquit*, ſuſtulit ſpe- „ cioſo prætextu, ut Rex propter Electionum abu- „ ſus. . . . ad Epiſcopatum nominare teneretur, re- „ vera autem ageretur myſterium illud iniquitatis, „ quo perditam Eccleſiam Gallicanam cernimus. „ Hinc enim ejus pernicies, in ea omnis generis hæ- „ reſeon, ſimoniarum, fiduciarum ſeminarium, ſci- „ entiæ, virtutis, pietatis exterminatio, Regni Peſtis."

Dominicus Soto.

XXVIII. Item Dominicus Soto de Juſt. & jure l. 10. q. 3. art. 4. „ Neque vero, *ait*, diffitendum eſt, „ hanc peſtem, quæ Eccleſias præſentia ſuorum „ Paſtorum expoliat, inde latius inſerpſiſſe, ex quo „ Epiſcopi a ſuis Capitulis eligi deſierunt; cœperunt- „ que in Curia vel Romana vel Regiis creari." Hæc Dominicus Soto, quem Carolus V. deſignavit, ut cum Bartholomæo Caranza Archiepiſcopo Toletano, accederet ad Concilium Tridentinum, ubi non parum utilis fuit Eccleſiæ rebus.

Concluſio hujus §.

XXIX. Manifeſte igitur, uti opinor, demonſtratum eſt, probari minime prætenſam plenitudinem poteſtatis Pontificiæ per modernam Praxim inſtituendi, confirmandi, & ordinandi Epiſcopos: quia tantum abeſt, Praxim hanc & morem ex primigenia Romani Pontificis a Chriſto ipſi conceſſa auctoritate fluxiſſe, ut potius contra primævam & conſtantem XI. Seculorum Diſciplinam fuerit introducta, nullis adjuta Canonibus, ſed adverſus antiquos Canones, non ſine acerbis querimoniis Catholicorum Virorum, ipſorumque Conciliorum, quibus cordi erat veneranda antiquitas, & avita Diſciplina, quæ ex puro fonte profluxerat; & una ſummo dolori erant gravisſima incommoda & mala, quæ novam Praxim comitabantur.

Ex quo ulterius conſequitur, in Romani Pontificis auctoritate poſitum nequaquam fuiſſe, dare Eccleſiæ Ultrajectinæ merum *Vicarium*; ſed ad illam ſecundum ſacros Canones ordinare debuiſſe proprium Paſtorem & Epiſcopum, qui illam non vicaria ſed propria ac ordinaria auctoritate regeret. Neque enim Romano Pontifici licet per univerſum orbem Catholicum inſtituere meros *Vicarios*; etiamſi juxta hodiernam Praxim omnium Epiſcoporum confirmatio atque ordinatio ipſi ſit reſervata. Male ergo adverſarii ex hac Praxi deducunt, *Sasboldum, Rovenium*, alioſque poſt ipſos Antiſtites ordinari potuiſſe ad regendam Eccleſiam Ultrajectenſem, non tanquam proprios illius Epiſcopos & Paſtores, ſed ut meros Romani Pontificis Vicarios, ac Mandatarios.

§. XI.

Adverſarii reipſa volunt R. Pontificem eſſe univerſalem Epiſcopum, cujus vel ſolum nomen S. Gregorius *tanquam prophanum exhorruit.*

Vocabulum *Univerſalis* in meliorem partem accipi poteſt.

I. Ex iis quæ hactenus de prætenſa plenitudine poteſtatis Papalis adducta ſunt, non difficulter perſpiciet æquus Lector, adverſarios noſtros reipſa impingere in iſtud prophanum, quod *S. Gregorius* in *Epiſcopi Univerſalis* nomine exhorruit; præcipue ubi hoc §. oſtenderimus, in qua ſignificatione S. Pontifex hoc vocabulum, quod prophanum vocat, acceperit.

Nos una cum adverſariis fatemur, poſſe vocabulum iſtud etiam in bonam partem accipi; nempe ſi vel intelligatur *univerſalis Epiſcopus*, quod *univerſæ Eccleſiæ* ſolicitudinem habeat, quo ſenſu omnes Eccleſiæ Antiſtites *Epiſcopi univerſales* nuncupari poſſunt; vel intelligatur de præeminentia primæ Sedis Epiſcopi, qui ſuper univerſam Eccleſiam in altiori ſpecula collocatus, cunctis etiam Collegis ſuis præſidens invigilet. Et hoc ſenſu in Synodo Calchedonenſi S. *Leonis* Papæ ſimilem honoris titulum tributum fuiſſe, dubitare non poſſumus.

De Vocabulo Univerſalis R. P. *in Synodo Calchedonenſi oblato.*

II. Sunt tamen non pauca, quæ circa hanc rem ſeu circa titulum *univerſalis*, in Synodo Calchedonenſi R. Pontifici tributum, notanda veniunt.

1. Papendrechtius pag. 293. col. 2. ſub finem & ex illo Autor Anonymus *Epiſtola II. Presbyteri Lovanienſis ad Presbyterum Ultraj.* N. XXXII. ſtupenda confidentia aſſeverare non dubitant id, quod a vero maxime alienum eſſe patet vel ex inſpectione ipſius Synodi, nempe *in Concilio Calchedonenſi œcumenico* VIX ALIUM *attribui Pontifici titulum, quam Sanctiſſimi & Beatiſſimi Univerſalis Archiepiſcopi & Patriarchæ Magnæ Romæ, titulum*, inquiunt, *quem tota approbavit Eccleſia in Spiritu Sancto legitime congregata.* Nam ex 630. Epiſcopis, qui ex computu *Stephani Baluzii* illi Concilio interfuere, ne vel unus umquam, exceptis interdum Legatis R. Pontificis, illum titulum, aliumve, ubi nomen, *Univerſalis* recenſeatur, Pontifici attribuit: ubi e contra ut minus trecenties S. *Leo* Pontifex, ſive in ſuffragiis & ſubſcriptionibus Patrum, ſive in geſtis Concilii ſive in Epiſtolis ab ipſo S. *Leone*, vel ad *Leonem* ſcriptis, vocatur aut ſimpliciter *Epiſcopus, Archiepiſcopus, Patriarcha*; vel *Romæ Eccleſiæ Præpoſitus; Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ, Archiepiſcopus Senioris Romæ; Leo Catholicæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus, Romanus Epiſcopus, Epiſcopus Romæ, &c.*

2. Quod ad Legatos S. *Leonis* pertinet, ii Actione VI. ſubſcribunt tanquam vicem gerentes *Apoſtolici Univerſalis Eccleſiæ Papæ urbis Romæ Leonis.* Neque tamen vocant Pontificem *Epiſcopum Univerſalem*, ſed Papam ſeu Epiſcopum *Univerſalis Eccleſiæ*; *noverimus* inquiunt in fine Actionis XVI., *quid Apoſtolico viro Univerſalis Eccleſiæ Papæ referre debeamus.* Actione autem VIII. interpres vertit: *Univerſæ Eccleſiæ Epiſcopus urbis Romæ Leo.*

3. Quæ quidem phraſis habere non poteſt bonum ſenſum, niſi per *Univerſalem* intelligendo *Catholicam*; ita ut ſenſus alius non ſit ab illo, qui hac forma exprimitur, *Catholicæ Romanæ Eccleſiæ* Epiſcopus, prout ſæpius S. *Leo* appellatus fuit.

4. Per hoc autem quod R. Pontifex dicatur Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, tantum abeſt; probari plenitudinem poteſtatis, ut eo titulo non ſolum Romana, ſed & aliæ Eccleſiæ deſignentur in ipſis etiam geſtis, quæ apud Binium repoſita ſunt in parte 3. Concilii Calchedonenſis, V. G. in Epiſtola Catholicorum Epiſcoporum Ægypti ad Anatolium adverſus nefandum Timotheum Alurum, ubi ſic ſcribunt: *SS. & Dei Amantiſſimo Archiepiſcopo Conſtantinopolitanæ & Catholicæ Eccleſiæ Anatolio.*

tolio. Quinimo & ſingulos fideles eodem *Catholici* nomine jam olim nuncupatos & recte nuncupari poſſe notavit Iſidorus Hiſpalenſis, Orig. l. 7. C. 14.

5. Votum igitur, quod ex Concilio Calchedonenſi de titulo *Univerſalis* S. Leoni attributo habetur, reducitur ad 4. Libellos, quos quidam Athanaſius Presbyter. Theodorus & Iſchyrion Diaconi & Sophronius Chriſtiani nomine deſignatus, adverſus Dioſcorum Alexandrinum Synodo obtulerunt; inſcripti erant Libelli hi accuſatorii: *SS. & Beatiſſimo univerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni & Sanctæ univerſali Calchedonenſi Synodo.*

6. Veriſimile autem eſt, quod hi Dioſcori accuſatores prædictum titulum opponere voluerint ſimili titulo, qui Dioſcoro attributus fuerat in Pſeudo-Concilio Epheſino, cujus acta in Calchedonenſi relecta jam fuerunt Actione I., ubi Olympius Epiſcopus Evazenſis (al. Evadenſis) in ſuffragio ſuo pro Eutichete dixerat: *Sanctiſſimus Pater noſter & univerſalis Archiepiſcopus Dioſcorus magnæ Alexandrinæ Civitatis.*

7. Cum autem iſtos libellos adverſus Dioſcorum oblatos Synodus Calchedonenſis geſtis inſeri juſſerit, & titulo *univerſalis Archiepiſcopi* non contradixerit, inde S. *Gregorius* argumentum deſumpſit, uti notat Severinus Binius, dicendi in Epiſt. (1) ad Eulogium, per S. Calchedonenſem Synodum Pontifici Sedis Apoſtolicæ hoc *univerſitatis nomen oblatum* eſſe: quanquam in notis *Guſſanv.* ad hunc locum S. *Gregorii* obſervetur, melius dicendum fuiſſe *in Synodo Calchedonenſi*, quam *per Synodum*: & quoſdam interpretari illud *per*, ut idem ſit quod *durante* Concilio. Unde ipſe Leo IX. S. Gregorio pene conſonans Ep. 1 ad Michaëlem Cerularium C. 9. prout extat apud Labbeum Tom. IX. Col. 949. ait *in Calchedonenſi Synodo* R. Pontifici nomen iſtud oblatum, non autem PER illam Synodum.

8. Cæterum addit S. *Gregorius* in eadem Epiſtola & alibi, (2) quod *nullus* ſuorum Prædeceſſorum *unquam hoc ſingularitatis nomen aſſumpſerit*, utpote quod ipſe exiſtimat *nomen* eſſe *Blaſphemiæ*, quod longe *abſit a cordibus Chriſtianorum.*

9. Explicat autem craſſo errore deceptus Severinus Binius (in notis ad Act. 3. Calched.) hunc textum S. *Gregorii* hoc ſenſu, *quod nemo Romanorum Pontificum eo titulo* (univerſalis) *ex ſolemni ritu ſemper & in omnibus inſcriptionibus uſus ſit.* Quaſi ſcilicet nomen blaſphemum, prophanum, Antichriſtianum, uti ſemper & abſque ulla diſtinctione vocat S. *Gregorius*, ſibi quidem penitus interdictum; ſed ab Anteceſſoribus ſuis quandoque & in quibuſdam ſaltem inſcriptionibus jure uſurpatum fuiſſe idem S. Pater exiſtimaſſet.

10. Sed in craſſum hunc errorem lapſus eſt Binius, propterea quod cæco modo amplexaretur Pſeudo-Decretalem Epiſtolam 2. *Sixti* I. Papæ, quæ habet hunc titulum præfixum: *Sixtus Univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus omnibus Epiſcopis in Domino Salutem.* Ubi tamen ſtatim circa initium oculos offendit, & vehementem impoſturæ ſuſpicionem ingerit hæc tam abſona SS. Scripturis ſententia: *perit juſtus ſæpiſſime pro impio*: cum e contrario Scriptura dicat: *anima quæ peccaverit ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem Patris, & Pater non portabit iniquitatem filii, juſtitia juſti ſuper eum erit & impietas impii erit ſuper eum.* Ezech. XVIII. 20. &c.

11. Affert quidem ibidem Binius pro ſua interpretatione etiam Epiſtolam S. Leonis 78. (al. 54.) ad Marcianum Auguſtum, cui ſecundum editiones recentiores præfixos invenitur hic titulus: *Leo Epiſcopus Romanæ & univerſalis Eccleſiæ.* Sed ſpurium illum titulum, qui nulli alii inter 141. Epiſtolas Leoninas præfixus reperitur, hic etiam non inveniſſet Binius, ſi antiquiores editiones inſpexiſſet. Quin imo illum titulum non habet Holſtenii Collectio Romana Cardinali Barbarino ſummo Pontifici dedicata.

12. Sed nec advertit Binius, ne quidem in illo Pſeudo titulo S. Leonem vocari *Univerſalem Epiſcopum*; ſed Epiſcopum Romanæ & *Univerſalis Eccleſiæ*; ipſamque Pſeudo-Epiſtolam Sixti I. eamdem obviam interpretationem pati, quæ deſignat R. Pontificem *Univerſalis Eccleſiæ* Epiſcopum, non autem *Epiſcopum Univerſalem.*

Cæterum fatemur lubenter maximis elogiis S. Leonem Pontificem a Patribus Calchedonenſibus cumulatum fuiſſe, prout decebat extolli primæ Sedis Epiſcopum & tam eximium Fidei Catholicæ defenſorem. Sed & interdum iisdem pene honoris titulis in ipſa Synodo affectus eſt Anatolius Conſtantinopolitanæ Sedis Antiſtes V. G. in Act. V. (apud Bin. pag. 243.) Euſtathius Epiſcopus Beryti dixit: *Cujus* (Synodi Calched.) *Principes ſunt Deo amabiliſſimi & Sanctiſſimi Patres noſtri Leo & Anatolius* &c. Item Act. XIV. Sabinianus Epiſcopus offert deprecationem ſub hiſce honorum titulis: *Sanctiſſimis Patribus & Archiepiſcopis Leoni, Anatolio, Maximo & omni Sancto Concilio.*

Hæc de vocabulo *Univerſalis Epiſcopi* vel potius *Archiepiſcopi*, in meliorem partem accepto perſtrinximus, ut pateat, nihil ſolidi inde deduci pro prætenſa illa plenitudine poteſtatis R. Pontificis, ex quo tanquam ex fonte omnis juriſdictio quaſi in rivulos ſparſa in Univerſos Epiſcopos & Paſtores derivaretur.

S. Gregorius *plane rejecit vocabulum univerſalis Epiſcopi.*

III. Dicendum nunc de altera ejuſdem vocabuli ſignificatione, quæ adeo tetra & abominanda viſa eſt S. *Gregorio* Magno, ut ipſum penitus abjiciendum eſſe judicaret: quanquam Græci in mitiorem partem illud interpretantes, exigui momenti duxerint, Conſtantinopolitanum Patriacham ſuis hoc ipſum vocabulum titulis adjicere. Atque hoc fit veriſimile ex eo quod non ſolum Joannes illius Sedis Epiſcopus a pietatis operibus magnopere commendatus titulum Patriarchæ œcumenici aſſumeret, ſed & in hoc ipſum Anaſtaſius Patriarcha Antiochenus, itemque Imperator Mauritius præberet aſſenſum; imo Eulogius Alexandrinus Epiſcopus hunc titulum *œcumenici* ipſis, quas ad *Gregorium* Papam ſcribebat, literis præfigeret: idque poſt ipſius S. Pontificis graviſſimam inhibitionem. Quare & Eulogio reſpondet S. *Gregorius* in hunc modum: „ Dixi nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid ſcribere debere: & ecce in „ præfatione Epiſtolæ, quam ad meipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, „ *univerſalem* me Papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod peto dulciſſima mihi Sanctitas veſtra „ ultra non faciat, quia vobis ſubſtrahitur, quod „ alteri plusquam ratio exigit præbetur."

Davenportus explicat locum S. Gregorii.

IV. Atque ex hoc & ex pluribus aliis locis non obſcure eruitur, in quo S. *Gregorius* vitium aſſumpti illius tituli *Univerſalis* reponeret, nempe in eo, quod dum uni hoc tribuitur, cæterorum Epiſcoporum dignitati non parum ſubtrahatur ac derogetur. Quod erudite exponit ſæpe laudatus Franciſcus a Sancta Clara ſive Davenportus in *Apologia Epiſcoporum* Cap. 7. §. *Quomodo Papa præficiatur ſingulis Eccle-*

(1) Lib. 7. ind. 1. Epiſt. 30.

(2) L. 4. ind. 13. Epiſt. 32. ad Mauritium Aug.

Eccleſiis. Ubi ſic habet in principio: „ S. *Grego-*
„ *rius* ne in minimo Epiſcopali dignitati quoad ſuos
„ diſtrictus derogare videretur, renuit vocari *univer-*
„ *ſalis* Eccleſiæ Epiſcopus, ut teſtatur Canon. Diſt.
„ 99. C. ECCE. Si enim univerſalem me Papam veſ-
„ tra Sanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me
„ fatetur univerſum. Et paulo ante: tunc vere ego
„ honoratus ſum, cum ſingulis quibusque honor
„ debitus non negatur."

Deinde explicat Davenportus in quo debitus ille Epiſcoporum honor conſiſtat, nempe ut in qualitate Epiſcopali omnes ſint pares; idque probat ex variis auctoribus, quos adducit, nempe Ugnhno, Bannezio, Henrico a Gandavo; quod omnes Epiſcopi, inter quos & Romanus eſt, *Fratres* ſint, nulli autem *famuli Sedis Apoſtolicæ; quod Apoſtoli cum Petro pari conſortio honorem & poteſtatem acceperint, quando dictum eſt: paſces oves meas, ipſis quoque diſcedentibus in loco eorum* ſurrexerint *Epiſcopi* &c.

Denique S. *Cypriani* locum de Epiſcopatus unitate explicans idem Davenportus: „ in ratione Epiſ-
„ copatus *inquit*, omnes æquales ſunt, & quidquid
„ uni vel ipſi Papæ conceditur ratione Epiſcopatus,
„ etiam & ſingulis reliquis Epiſcopis, quia *unus eſt*.
„ Quod vero præcellat Pontifex, hoc adventitium
„ eit Epiſcopatui ut ſic, ſeu ratione Epiſcopatus *in*
„ *ſe*." Hæc eruditus ille Franciſcanus.

S. Gregorio *conſonat* Leo IX.

V. Quin & habemus Romanum Pontificem, contra quem Papendrechtius nulla ratione excipiat, nempe *Leonem* IX. circa medium ſeculi XI. ita ſcribentem ad Michaelem Epiſc. Conſtantinopolitanum, loco ſupra citato (1) *imitanda humilitas reverendorum Pontificum . . . . ſuperbum refutavit vocabulum penitus*, nempe univerſalis Epiſcopi, *quo videbatur*, inquit, PAR DIGNITAS *ſubſtrahi cunctis per orbem Præſulibus, dum uni ex toto arrogaretur*. Ex quo textu conſequens eſt, *Leonem* IX. cenſuiſſe id, quod ſupra ac præcipue §. VIII. probavimus, omnes Eccleſiæ Præſules in ratione ſui Epiſcopatus parem a Chriſto accepiſſe dignitatem, honorem & poteſtatem; ita ut quilibet in ſua Diœceſi ſeu diſtrictu ſit Epiſcopus ſolus & Sacerdos ſummus, ſive Romæ ſedeat, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii: ſalva præeminentia primæ Sedis.

Adverſarii ſtatuunt R. P. Epiſcopum univerſalem ſenſu reprobato.

VI. Atqui adverſarii, contra quos Reſolutionem Doctorum vindicamus, parem illam Epiſcopatus dignitatem a Chriſto inſtitutam tollunt penitus & peſſumdant. Nam ſecundum eorum principia & maximas, nulla amplius eſt ſpecies unitatis Epiſcopatus, & omnium Epiſcoporum ſive Romani, ſive cujuscumque alterius loci, in ea qualitate æqualium.

Si enim originem ſpectes, dicunt R. Pontificem in Petro accepiſſe *pleniſſimam poteſtatem* Clavium & *primigeniam* (2) auctoritatem, a Pontifice autem tanquam a perenni *fonte* omnem *juriſdictionem in rivulos ſparſam* in reliquos omnes Epiſcopos derivari; apud illum interim *imminuta* remanente ipſa *plenitudine* poteſtatis a Chriſto acceptæ. Quantum ad exercitium vero ordinis Epiſcopalis ac poteſtatis, reliquos Epiſcopos non habere neque unquam habuiſſe auctoritatem inſtituendi vel ordinandi alios Epiſcopos, niſi per indultum R. Pontificis, cujus *ſuprema poteſtas in Epiſcopis ſive conſtituendis, ſive confirmandis, ſive ordinandis, ubique terrarum nunquam revocata in dubium fuerit*: (3) Quemlibet Epiſcopum *a Pontifice recipere tale certum territorium, & particularem Diœceſim*, (4) intra cujus limites poteſtas ejus concludatur: ſoli autem R. Pontifici univerſam Eccleſiam eſſe commiſſam ſeu *totum* Chriſti *ovile*. (5). Eumque *ubicumque ſe confert, veluti propria in Eccleſia verſari tanquam* (6) *immediatum Paſtorem fidelium omnium*. Juriſdictionem *ſingulis* Epiſcopis *tribui & præfiniri a ſummo Pontifice*, hujus autem auctoritatem Epiſcopalem nec a Conciliis generalibus poſſe coarctari. Denique nullum Epiſcopum juriſdictionem ſeu poteſtatem paſtoralem contra R. Pontificis beneplacitum conſervare, neminem ſine illius voluntate Pontificalia exercere poſſe (7) ipſum autem ubique invitis etiam Epiſcopis in omnium Diœceſibus ſive per ſe, ſive per alios Epiſcopali munere fungi, ipſum poſſe *Epiſcopos ſupprimere* vel ſublimare, prout ratio dictaverit &c. (8).

Nemo eſt qui non videat, ſecundum hujusmodi opiniones & ſenſa cunctos per orbem Antiſtites non tantum in ratione Epiſcopatus, id eſt ſepoſita adventitia prærogativa Primatus, non eſſe pares Romano Epiſcopo, verum etiam in comparatione R. Pontificis, tanta plenitudine Epiſcopalis poteſtatis donati, adinſtar nihil evaneſcere, utpote qui ex pleniſſimo illi mari quosdam dumtaxat rivulos acceperint, unde nec dubitavit Deſirantius, adverſariorum hac in parte amicus, in urbe præmiatus, aſſeverare in theſi 11. Maji 1683. *de Eccleſia & ejus* URBIS ET ORBIS PONTIFICE, quod *centum millia Epiſcoporum congregatorum non adæquent auctoritatem unius Romani Pontificis*.

Diſtinguendum eſt ejus Epiſcopale ab adventitia prærogativa Primatus.

VII. Scio adverſarios, qui diſtinguere neſciunt aut nolunt rationem Epiſcopatus & Primatus, atterrima nos calumnia denigrantes, in odium Catholicorum conari adducere; ſed ſi duo iſta, quæ dixi, æquus Lector, prout decet, diſtinxerit, illos potius a ſententia SS. Patrum ipſiusque Eccleſiæ turpiter perverſeque aberrare facile deprehendet, atque in Eccleſiam Dei eos reipſa introducere illud, quod S. Gregorius in vocabulo *Univerſalis Epiſcopi*, ſuperbiæ, blaſphemiæ, profanationis contineri arbitratus eſt.

Conſideret ad hoc dumtaxat Lector eum Eccleſiaſticæ præcellentiæ gradum, quod Metropolitani ſeu Archiepiſcopi ſuper Epiſcopos ſuffraganeos eminent. Hac enim Metropolitani præeminentia non obſtante, manet ipſi cum Suffraganeis *par dignitas* Epiſcopatus: ſive cauſam ſpectes hujus dignitatis & poteſtatis, ſive exercitium, ſive ſtabilitatem, ita ut quilibet in ſua Diœceſi ſit ſummus, nec poſſit in Epiſcopali ſuo munere fungendo per Metropolitanum jure impediri, ſicuti nec ipſe impedire Metropolitanum, quamdiu quisque intra limites commiſſi ſibi gregis Paſtoralem curam exercet.

S. Gregorius *agnovit æqualitatem Epiſcopatus ſeu potius unitatem.*

VIII. Et quidem in hac ipſa, quæ inter S. Gregorium & Patriarcham Conſtantinopolitanum ferbuit, de vocabulo *Univerſalis* contentione, habemus inſigne S. hujus Pontificis exemplum, nec non de pari dignitate Epiſcopatus, quem alteri pro arbitrio ſuo tollere non poſſe faſſus eſt, teſtimonium. Sic enim ſcribit (L. 4. ind. 13. Ep. 38.) ad

(1) Epiſt. 1. Cap. 9. apud Labbe. Tom. 9; col. 954. (2) Anonym. p. 185. & 232. (3) Pag. 237. (4) P. 221. (5) Pap. pag. 291. (6) Pag. 290. (7) Vide Pap. diſſert. 216. p. 289. (8) Ibid. pag. 231.

Digitized by Google

ad Joannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum: „ per„ pende, rogo, quis in hac præſumptione temera„ ria pax totius turbatur Eccleſiæ & gratiæ contra„ dicitur *communiter omnibus effuſa.*"

En parem dignitatem omnium Epiſcoporum. Et poſtea: „ Quid ergo, *inquit*, frater chariſſime, in „ illo terribili examine venientis judicii dicturus es, „ qui non ſolum Pater, ſed generalis Pater in mun„ do vocari appetis? . . . Nos quidem in quos ta„ lis tantaque per ſuſum nefarium culpa committi„ tur, ſervamus quod veritas præcepit, dicens: „ *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum* „ *inter te & ipſum ſolum. . . . Si autem te non au*„ *dierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos . . . .* „ *quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ; ſi autem Ec*„ *cleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Pu*„ *blicanus.* Ego itaque per reſponſales meos ſe„ mel & bis verbis humilibus hoc quod in tota Ec„ cleſia peccatur, corripere ſtudui: nunc per me „ ipſum ſcribo, quidquid facere humiliter debui, „ non omiſi. Sed ſi in mea correptione deſpi„ cior, *reſtat ut Eccleſiam debeam adhibere.*" En ex verbo Evangelii, quod B. Petrus tanquam ad ſe dictum accepit, *Fratrem* ſe Conſacerdotis ſui eſſe intellexit S. Gregorius, *Fratrem* appellavit, & tanquam *Fratrem* corripuit: faſſuſque eſt, ſe illi ob grande, quod exiſtimabat piaculum, auferre non poſſe Epiſcopatum, ſed hoc ad auctoritatem pertinere Matris Eccleſiæ, utpote quam noverat omnem ſponſi ſui poſſidere poteſtatem, & Clavium proprietatem habere.

Item ante Gregorium S. Leo Magnus.

IX. Ita quoque S. Leonem ſenſiſſe atque egiſſe jam ſupra vidimus §. VIII. N. VI. nempe ſeſe aliarum Eccleſiarum regimini non immiſcere ſignificat Epiſt. 88. edit. Lugd. 1700. quæ extat in M. S. Codici Cardinalis Germani ſcripta ad Julianum Epiſcopum Coënſem. Cum enim Anatolius Epiſcopus Conſtantinopolitanus Aëtio fide & vitæ meritis inſigni ab officio Archidiaconi dejecto, in ejus locum Andream quemdam hæreſi pollutum ſuffecerat: conqueſtus de hoc facinore S. Leo Pontifex, quo modo Coëpiſcopi ſui acta reſcinderet amplius non invenit: „ Non eſt dubium, *inquit*, hanc commutationem „ ad Catholicorum injuriam pertinere: ſed patienter „ interim iſta *toleranda ſunt, ne menſuram ſolidatio*„ *nis ſolitæ videamur excedere.*"

Adverſarios propria confeſſione convictos impingere in prophanum ſenſum vocabuli univerſalis.

X. Cæterum ne quod dubium ſupereſit ejus, quod hoc § demonſtrandum ſuſcepimus, adverſarios proprio ipſorum judicio & confeſſione in malum, quod S. Gregorius in profano vocabulo reprehendit, impegiſſe oſtendemus: nempe ipſi-met ex Bellarmino determinarunt pravum ſenſum illius vocabuli; tantum ſupererit demonſtrare, quod licet ipſum nomen in pravo ſenſu uſurpatum Romano Pontifici non attribuant, tamen rem ipſam pravo nomine indicatam eidem tribuant. „ Duobus modis, *inquit* Papen„ drechtius Bellarmini verba citans, poteſt (1) in„ telligi nomen *Univerſalis* Epiſcopi, uno modo, „ ut ille, qui dicitur univerſalis, intelligatur eſſe „ ſolus Epiſcopus omnium Urbium Chriſtianorum, „ ita ut cæteri non ſint Epiſcopi, ſed *Vicarii* tan„ tum illius, qui dicitur Epiſcopus Univerſalis, & „ hoc modo nomen eſt vere prophanum, ſacrile„ gum & Anti-Chriſtianum, & de hac ſignificatio„ ne loquitur Gregorius. . . . . Altero modo dici „ poteſt Epiſcopus univerſalis, qui habet curam to„ tius Eccleſiæ ſed generalem, ita ut non excludat „ particulares Epiſcopos. Et hoc modo tribui poſſe „ Romano Pontifici ex mente Gregorii probatur, „ & ita Bellarminus de Rom. Pont. L. 2. Cap. 31."

Conſentiunt Doctores S. Gregorium reprobaſſe vocabulum Univerſalis Epiſcopi tanquam prophanum, ſacrilegum & Anti-Chriſtianum pravo hoc ſenſu acceptum, quem Papendrechtius ex Bellarmino deſignavit. Nam ad Conſtantiam Auguſtam L. 4 Ep. 34. ſcribens „ triſte valde eſt, *inquit*, quatenus „ deſpectis omnibus, prædictus frater & Coëpiſco„ pus meus (Joannes C. P.) *ſolus* conetur appellari „ Epiſcopus;" & ad Eulogium Alexandrinum ac Anaſtaſium Antiochenum (ibid. Ep. 36.) eo exorbitare dicit Joannem, „ ut *univerſa ſibi* tentent *ad*„ *ſcribere*, & *omnia*, quæ ſoli uni Capiti cohærent, „ videlicet Chriſto, per elationem pompatici ſer„ monis ejusdem *Chriſti ſibi* ſtudeat *membra ſubju*„ *gare.*"

Conſonat hic etiam *Baronius*, cujus in hac re ſententiam adverſarios adoptare dubium non eſt: „ Pa„ tet, *inquit*, accepiſſe Gregorium nomen *univerſa*„ *lis* pro ſingulari & uno ſolo, præter quem nemo „ ſit." . . . & poſt pauca: „ Nomen *Univerſalis* „ reſpuit R. Pontifex oblatum a Synodo Calchedo„ nenſi, quia noluerit eo ſenſu dici Pater totius mun„ di ipſe R. Epiſcopus, cui reliqui omnes ſubeſſent „ ut filii, & non ut fratres & in adminiſtratione Col„ legæ. Alia vero, *pergit Baronius*, eſt ejusdem „ nominis ſignificatio, qua dicitur univerſale, hoc „ eſt, quod remanentibus partibus integris, ipſum „ cæteris ſupereminet." Hæc Baronius.

Atqui adverſarii ita deprædicant R. Pontificem univerſalem Epiſcopum, ut omnes cæteri, quamvis nomine tenus dicantur Epiſcopi proprii & ordinarii ſingularium Diœceſium, reipſa tamen nil aliud ſint quam *Vicarii* Romani Pontificis.

1. Ordinariorum enim non eſt, ſed Vicariorum inſtitui a ſuo Principali, in quo reſidet proprietas collatæ juriſdictioni & primigenia autoritas, atque adeo ſecundum adverſarios univerſi Epiſcopi *Vicarii* ſunt Romani Pontificis, qui ſolus habeat primigeniam auctoritatem inſtituendi ubique terrarum Epiſcopos. Aſt ſecundum Reſolutionem Doctorum, omnes Epiſcopi ſunt Vicarii Chriſti, & Vicarii Eccleſiæ tanquam quæ a Chriſto ſponſo ſuo accepit proprietatem Clavium, & penes quam primigenia autoritas reſidet.

2. Similiter Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum in exercitio collati ſibi muneris, a voluntate & arbitrio Principalis ſui dependere: omnes porro Epiſcopi, ſi adverſariis credamus, non tantum Epiſcopatum acceperunt a ſummo Pontifice, ſed & in exercitio muneris Epiſcopalis ab illius voluntate & arbitrio dependent. Nemo enim juxta illos Pontificalia rite poteſt exercere ſine voluntate illius, (2) *quam Eccleſiæ Conditor Chriſtus Dominus ſuum voluit eſſe in terris arbitrum & directorem*: Cujus juxta Vairam (3) *tanta eſt autoritas, quanta Chriſti, quique excellit ut Chriſtus in toto Orbe & in tota Eccleſia.* Quemadmodum igitur cuncti Epiſcopi ſunt Vicarii Chriſti, ita adverſarii admittant neceſſe eſt eosdem eſſe Vicarios ſummi Pontificis.

Verum juxta Reſolutionem Doctorum, ſicuti omnes Epiſcopi in regimine ſuæ Diœceſeos dependent a Chriſto, ejusque ſponſa Eccleſia, cujus Regulis & Canonibus omnes æque ſubjiciuntur, etiam Epiſcopi Romani; ita omnes ſunt Vicarii Chriſti & Eccleſiæ.

3. Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum vocari

dum-

(1) Idem habet pag. 290. autor Epiſt. II. Anonymæ Presbyteri Loven. ad Presb. Ultraj. p. 14. in fine.

(2) Papendr. præf. N. I.

(3) De prærogativa Œcumenicæ Nomenclaturæ. Patavii 1704. in folio.

dumtaxat in partem ſolicitudinis, & accipere rivulum quemdam jurisdictionis, ipſo fonte & plenitudine poteſtatis apud Principalem remanente. Jam autem hoc ipſum volunt adverſarii obtinere in univerſis Epiſcopis, utpote in quos a R. Pontifice tanquam a perenni fonte jurisdictio Eccleſiaſtica in rivulos ſparſa derivetur; ipſa interim poteſtatis plenitudine absque ſui diminutione in ſupremo illo Capite remanente. Conſequenter ſecundum adverſarios Epiſcopi meri ſunt Vicarii R. Pontificis.

E contrario ſecundum documenta Reſolutionis Doctorum, cum fons omnis jurisdictionis & poteſtatis ſpiritualis ſit non R. Pontifex, ſed Eccleſia; omnes Epiſcopi, qui ex illo fonte autoritatetem ſuam ſumunt, non R. Pontificis, ſed Eccleſiæ Vicarii ſunt.

4. Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum, ad arbitrium ſui Principalis deponi poſſe. Cum ergo ſecundum opinionem adverſariorum R. Pontifex pro arbitrio ſuo, ubi Eccleſiæ bono viderit expedire, Epiſcopos ſupprimere poſſit: Conſequens eſt, eos omnes eſſe Vicarios R. Pontificis.

E contrario ſecundum Reſolutionem Doctorum omnes ſunt Vicarii Eccleſiæ, quæ ſola habet primigeniam poteſtatem ipſos ab Epiſcopatu removendi; ita ut nequidem ſummus Pontifex adverſus jura Coëpiſcoporum ſuorum SS. Eccleſiæ Canonibus firmata quidpiam poſſit.

5. Ordinariorum non eſt, ſed Vicariorum in functionibus collati ſibi Officii peragendis oportere cedere ubi Principalis adeſt. Adverſarii autem volunt R. Pontificem ubique terrarum, veluti in propria Parochia verſari, quem nemo Epiſcoporum in Diœceſi ſua absque piaculo recuſet, vel in exercitio Clavium præoccupet aut impediat; meri ergo Vicarii illi ſunt R. Pontificis.

6. Ordinariorum iterum non eſt, ſed Vicariorum in munere ſuo præpediri per alterum a Principali ſuo poſterius delegatum: atqui prætendunt adverſarii, R. Pontificem in aliorum Epiſcoporum Diœceſibus, invitis etiam ipſis Epiſcopis, per alios a ſe commiſſos Paſtoralia munia pro arbitrio ſuo exercere poſſe. Reliquum ergo eſt, cæteros Epiſcopos meros eſſe R. Pontificis Vicarios.

7. Ulterius ſecundum adverſarios ſoli R. Pontifici *Univerſa Eccleſia* commiſſa eſt: ubique eſt *immediatus* Paſtor & *Ordinarius*. Igitur ſecundum ipſos, ſi candide ac ſincere loqui velint, cæteri Epiſcopi tanquam in aliena Diœceſi verſantur, & vicariam dumtaxat poteſtatem exercent, cum eadem Diœceſis ſecundum SS. Canones plures *immediatos* & *Ordinarios* Epiſcopos nequaquam admittat. Reipſa ergo faciunt adverſarii reliquos omnes Epiſcopos R. Pontificis vicarios: atque adeo juxta Baronii & Bellarmini, propriamque ſuam vocabuli *Univerſalis*, quatenus prophani & antichriſtiani, interpretationem, ruunt in illud jam noxiæ præſumptionis præcipitium, quod S. Gregorius, & tot venerandi ante & poſt illum Pontifices exhorruerunt, refutato etiam penitus ipſo ambiguæ ſignificationis vocabulo, ut ulla ſpecie Coëpiſcoporum ſuorum dignitati detrahere viderentur.

Notanda quoque ſunt verba Bellarmini, quibus R. Pontifici GENERALEM dumtaxat *curam totius Eccleſiæ* attribuit, *ita ut non excludat particulares Epiſcopos*. Adverſarii autem tribuunt *immediatam* & *ordinariam*, ac proinde PARTICULAREM, quæ particulares Epiſcopos excludit, eosque neceſſario dejicit ad ſimplicem qualitatem Vicariorum R. Pontificis.

Notanda ſimiliter Baronii dicta, ſecundum quæ cæteri Epiſcopi R. Pontifici non ſubſunt *ut Filii*, ſed *ut Fratres & in adminiſtratione Collegæ*: Adverſarii vero ſtatuendo R. Pontificem *Ordinarium Ordinariorum*; ad eum gradum dejiciunt cæteros Epiſcopos, ut tanquam *Filii* ſubeſſe debeant ſummo Epiſcopo & Paſtori, quemadmodum fideles tanquam filii ſubſunt particularibus ſuis Epiſcopis & Paſtoribus.

Dictum S. Cypriani *de* Uno Sacerdote & Judice *ad ſolum R. P. falſo detortum.*

XI. Denique adverſarii apertiſſime ſe jugulant in *Epiſtola II. Presbyteri Lovanienſis ad Presbyterum Ultrajectenſem* 1726. Nam poſtquam Num. XXVIII. protulit Auctor ille prædictam Bellarmini interpretationem: prophanum nempe eſſe vocabulum *Univerſalis Epiſcopi*, ſi per hoc intelligatur, reliquos Epiſcopos eſſe *Vicarios tantum illius qui dicitur Epiſcopus Univerſalis*: poſtea N XXXIII. dogmatizat, quod UNUS ſit *in Eccleſia ad tempus* SACERDOS, & *ad tempus* JUDEX *vice Christi*; hocque de *Romano Pontifice*, non de alio Epiſcopo vult intelligi. Jam vero ſi *unus* ille ſit *Sacerdos* ſeu Epiſcopus, & unus *judex*; conſequens eſt, alios Epiſcopos illius dumtaxat eſſe Vicarios ac judices delegatos. Si *unus*, ergo *ſolus*, *præter quem nemo ſit*; adeoque ex ſententia Baronii volunt adverſarii R. Pontificem eſſe *univerſalem Epiſcopum* ſenſu illo prophano & Anti Chriſtiano, quem S. Gregorius Magnus tantopere reprobavit.

Aſt Auctor memoratæ Epiſtolæ gloriatur, ſe hunc textum de *uno ſacerdote & judice* in Eccleſia conſtituto ex S. *Cypriano* deſumpſiſſe. „ Refractaria volunt, *inquit*, Univerſalem Eccleſiam . . , ſic „ regi, ut ſicut Romanus Pontifex in particulari „ ſua Romana Eccleſia regenda, independens eſt „ ab auctoritate & jurisdictione reliquorum particularium Epiſcoporum; ſic etiam cæteri particulares „ Epiſcopi in ſuis quique regendis Eccleſiis independentes ſint ab auctoritate & jurisdictione Pontificis Romani.” Et ſubdit: „ Hæc autem Doctrina, teſte S. *Cypriano*, ſchiſmatica eſt: *Neque enim*, inquit *Epiſt.* 55. *ad Cornel*, *aliunde hæreſes „ obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde „ quod Sacerdoti Dei* (HOC EST ROMANO PONTIFICI) „ *non obtemperatur; nec* UNUS *in Eccleſia ad tempus* „ SACERDOS & *ad tempus* JUDEX *vice Christi cogitatur*.”

Hæc ſcriptor ille ad ſolum R. Pontificem detorquet, quæ ex mente S. *Cypriani* ad quemlibet Epiſcopum pertinent, quæque nominatum de ſeipſo expreſſit. Oportet autem hunc ſcriptorem vel Epiſtolam S. *Cypriani*, quam citat, non legiſſe; vel ſi eam legerit, turpiſſimæ impoſturæ reum conſtitui. Exponit enim S. Antiſtes in hac ſua Epiſtola ad Cornelium Epiſcopum Rom. quinque Presbyteros e Clero ſuo Carthaginenſi cum eorum Anteſignano *Feliciſſimo*, ſua & Coëpiſcoporum ſuorum ſententia, ob rebellionem atque hæreſim de Eccleſia pulſos; *Feliciſſimum* cum Romam veniſſet, a Cornelio ipſo rejectum; dein Pſeudo Epiſcopum *Fortunatum*, quem illi de factioſa ſua caterva conſecrari fecerant, litteras communicatorias Romam miſiſſe per eumdem *Feliciſſimum*, qui ſecundo ſuo adventu, *factione deſperatorum* ſtipatus, calumniis adverſus *Cyprianum*, aliisque mendaciis ac minis effecerat, ut Cornelius videretur vacillare. Tum vero S. *Cyprianus* vigore quaſi Antiſtitis veterani tota hac Epiſtola hoc agit, ut animum Collegæ ſui Cornelii firmet ac roboret; *Satis miratus ſum*, inquit, *cum advertiſſem te minis atque terroribus eorum . . . . aliquantum eſſe commotum*, deinde ſubjicit: *Actum eſt de Epiſcopatus vigore . . . ſi . . . perditorum minas atque inſidias pertimeſcamus*: & poſt pauca Epiſcopatus ſui honorem atque auctoritatem adverſus factioſos illos & hæreticos defenſans: *Neque enim aliunde*, inquit, *hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec* UNUS *in Eccleſia ad tempus* SA-

CERDOS

CERDOS *& ad tempus* JUDEX *vice Chriſti cogitatur: cui ſi ſecundum magiſteria divina optemperaret Fraternitas univerſa, nemo adverſum Sacerdotum Collegium quidquam moveret; nemo poſt divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coepiſcoporum conſenſum, judicem ſe jam non Epiſcopi ſed Dei faceret:* Pſeudo-Epiſcopum perſtringit, ſuum ipſius autem Epiſcopatum legitime & ſecundum SS. Canones ſibi collatum commendat *Cyprianus*; quod adhuc magis præſtat hisce verbis quæ ſubjungit: „ (*dico compulſus*) Quando „ Epiſcopus in locum defuncti ſubſtituitur, quando „ populi univerſi ſuffragio ... deligitur; collegis „ omnibus fideliter junctus; Plebi ſuæ in Epiſcopatu „ quadriennio jam probatus; in quiete ſerviens diſ„ ciplinæ; in tempeſtate proſcriptus ... toties ad „ leonem petitus, in Circo, in Amphitheatro Do„ minicæ dignationis teſtimonio honoratus .... „ Cum talis, Frater chariſſime, a quibuſdam deſpe„ ratis & perditis & extra Eccleſiam conſtitutis im„ pugnari videtur, apparet quis impugnet. Non „ ſcilicet Chriſtus, qui Sacerdotes aut conſtituit aut „ protegit. „

Evidens eſt, *S. Cyprianum* ſuam ipſius auctoritatem in hisce defendere. Quinimo indicat Cornelio, jam non eſſe illi liberum de iis, qui in Africa Canonice condemnati erant, aliud examen aut judicium Romæ inſtituere, eosve ad Eccleſiam admittere. „ Nam cum ſtatutum ſit omnibus nobis, *inquit*, & „ æquum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcujuſque „ cauſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum, & „ ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit adſcripta, quam „ regat unuſquiſque & gubernet, rationem ſui actus „ Domino redditurus; oportet utique eos, quibus „ præſumus, non circumcurſare, nec Epiſcoporum „ concordiam cohærentem ſua ſubdola & fallaci te„ meritate collidere; ſed agere illic cauſam ſuam, ubi „ & accuſatores habere, & teſtes ſui criminis poſ„ ſint. ... Jam cauſa eorum cognita eſt; jam de eis „ dicta ſententia eſt; nec cenſuræ congruit Sacer„ dotum mobilis atque inconſtantis animi levitate re„ prehendi. „

Statutum eſſe *omnibus*, ait S. *Cyprianus*, id quod de forma judicii Epiſcopalis pronunciat, idcirco quod vetuſtiſſimo Canone, uti obſervat Rigaltius, ea forma præſcripta eſſet: Eamdemque Regulam etiam Patres Nicæni Canone 5. illibatam ſervari voluerunt: *Servetur*, inquiunt, *& iſta ſententia; ut hi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur*, *XI. Q. 3. Can. 73.*

Conformiter quoque ad hunc Canonem ſcripſerunt Epiſcopi Africanæ Synodi ad Cœleſtinum Papam in hunc modum: „ Presbyterorum quoque & „ ſequentium Clericorum improba refugia, ſicut te „ dignum eſt, repellat Sanctitas Tua: Quia & nul„ la Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt „ Africanæ, & Decreta Nicæna, ſive inferioris gra„ dus Clericos ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropoli„ tanis apertiſſime commiſerunt, quæcumque ne„ gotia in ſuis locis, ubi orta ſunt finienda. " &c.

Itaque luce meridiana clarius eſt, *S. Cyprianum* in Ep. 55. ad S. Cornelium, ſignificare, quod in unaquaque Eccleſia *unus* dumtaxat ſit *Sacerdos* ſeu Epiſcopus, cui in iis indubie, quæ Canonice decreverit, tanquam Chriſti Vicario obtemperet Fraternitas Univerſa: neque plures Epiſcopos eidem ſimul particulari Eccleſiæ præſidere poſſe: uti & Ep. 52. ad Antonianum dicit, quod *quisquis poſt unum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, jam non ſecundus ille, ſed nullus ſit.*

Ubi obſervare eſt, hac ipſa *Cypriani* ſententia deſtrui opinionem adverſariorum de *Ordinario Ordinariorum*, juxta quam eidem Eccleſiæ ſeu Diœceſi præſint duo *ordinarii* & *immediati* Paſtores; nempe R. Pontifex, & Epiſcopus alter eidem Eccleſiæ incardinatus.

Cæterum mirari ſubit Sophiſtam iſtum, quem refutamus, laudatam S. *Cypriani* ſententiam de *uno ſacerdote* ac *judice*, adhoc ad ſolum R. Pontificem detorquere auſum, poſtquam hujuſmodi craſſa hallucinatio, ne dicam mala fides, toties in libris decantata fuit. Imo ubi omnibus notum eſt, ſanctum illum Patrem ac Doctorem tum ſcripto, tum exemplo, tam alibi quam in hac ipſa Epiſtola ad S. Cornelium, palam declaraſſe, quemlibet Epiſcopum habere arbitrium proprium, *rationem ſui actus Domino redditurum; tamque ab alio*, etiam R. Pontifice, *judicari non poſſe, quam nec ipſe poſſit alterum judicare.*

Sententia S. Cypriani *de eo, qui vellet ſe conſtituere* Epiſcopum Epiſcoporum.

XII. Quod plus eſt, jam tunc S. *Cyprianus* opinionem noſtrorum adverſariorum, de *Ordinariorum Ordinario*, antequam orta eſſet, pene in terminis refutavit in Synodo Africana: *Neque enim quiſquam noſtrum*, inquit, EPISCOPUM *ſe* EPISCOPORUM *conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit:* ad quæ verba, quæ Stephanum R. Pontificem notabant, ſubdit S. Auguſtinus l. 3. de Bapt. contra Donatiſt. Cap. 3. N. 5. hanc obſervationem in verbis: „ Quid manſuetius? Quid hu„ milius? nulla nos certe deterret auctoritas a quæ„ rendo quid verum ſit. Quando habeat, *inquit* " (hic iterum citat Auguſtinus verba *Cypriani*:) „ om„ *nis Epiſcopus pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ* „ *arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non* „ *poſſit, quam nec ipſe poteſt alterum judicare.*

Similia habet S. *Cyprianus* Ep. 73 ad Jubaianum. „ Hæc tibi, *inquit*, reſcripſimus, Frater cariſſime, „ nemini præſcribentes aut præjudicantes, quo mi„ nus unuſquiſque Epiſcoporum, quod putat, fa„ ciat, habens arbitrii ſui liberam poteſtatem. Nos „ quantum in nobis eſt, ... cum Collegis ... „ noſtris non contendimus, cum quibus concor„ diam & Dominicam pacem tenemus. „ Hæc ille S. Antiſtes tanquam Primas totius fere Africæ dixit, & ſcripſit ad commendandam manſuetudinem, cujos limites Stephanus R. Epiſcopus ei videbatur transgreſſus: Unde & S. Auguſtinus ibid. l. 5. Cap. 17. N. 22. & 23. ad hæc *Cypriani* dicta reflectens: „ in „ his verbis, *inquit*, multa conſideranda ſunt, qui„ bus in hoc viro ... Chriſtianæ Caritatis fulgor: „ elucet: primo quia id quod ſenſit, non tacuit: „ deinde quia tam manſuete & pacifice protulit: quia „ cum his, qui aliud ſentiebant, Eccleſiaſticam pa„ cem tenuit " &c.: nempe, prout indubie Auguſtinus intelligit, cum S. Stephano, aliisque qui Stephano in quæſtione de Baptiſmate ab hæreticis collato adhærebant.

Denique manifeſtum quoque eſt, opinionem adverſariorum, quam impugnamus, conſiſtere nequaquam poſſe cum graviſſima illa S. *Cypriani* ſententia, de qua la[illegible]us ſupra §. VII. N. II., ubi ita de Apoſtolis, atque adeo de eorum ſucceſſoribus Epiſcopis pronunciat, de Unit. Eccl. ſub init. *hoc erant utique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis,*

Adverſariorum fictiones depulſæ.

XIII. Detorſit ergo turpiſſime auctor ille *Epiſtolæ II. Presbyteri Lovan.* locum S. *Cypriani*, ſed in proprium caput, uti vidimus, detorſit. Nam cum certum ſit, S. Patrem loqui de *uno Sacerdote* ſeu Epiſcopo, præter quem nemo ſit in Eccleſia, qui præ-

Digitized by Google

præſidet, conſequens erit ſecundum dictum auctorem, R. Pontificem eſſe unum illum ſeu ſolum Sacerdotem ſive Epiſcopum, præter quem nemo ſit, ita ut cæteri omnes Epiſcopi *Vicarii* dumtaxat ſint illius, qui in Eccleſia *unus* ac ſolus ſit.

Si dicant adverſarii, *unum* quidem eſſe Sacerdotem & Epiſcopum Eccleſiæ Univerſalis, quæ ex omnibus Eccleſiis particularibus coaleſcit; particularibus tamen hiſce Eccleſiis præſidere *proprios* atque *Ordinarios* Epiſcopos, qui eatenus ſint Fratres & Collegæ, non autem Vicarii Pontificis R.

Reſpondemus imprimis, ſecundum SS. Patrum Doctrinam non modo R. Pontifici, ſed & omnibus Epiſcopis *in communi* Univerſæ Eccleſiæ curam a Chriſto commiſſam eſſe; Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis *communiter omnibus effuſam gratiam*; ſic tamen ut unicuique Paſtori portio gregis ſit aſſignata, cui ſpecialiter paſcendæ incumbat.

Deinde, licet adverſarii dicant, Epiſcopos eſſe *Ordinarios & proprios* Paſtores ſuarum reſpective Eccleſiarum; reipſa tamen eis qualitatem ordinarii & proprii Paſtoris auferunt. Nam ſic ſtatuunt R. Pontificem Epiſcopum & Paſtorem Univerſalis Eccleſiæ, ut ex ipſius plenitudine poteſtatis tanquam ex fonte omnis juriſdictio in rivulos ſparſa in reliquos Epiſcopos & Paſtores derivetur; utque per eos ipſe, cum ubique præſens eſſe non poſſit, univerſis per orbem fidelibus ſolicitudinem Paſtoralem impendat, tanquam omnium immediatus Paſtor & Epiſcopus; ac proinde evidens eſt, juxta adverſariorum opinionem, reliquos Epiſcopos eſſe meros Vicarios ſeu vicem ſupplentes R. Pontificis, qui juriſdictionem, quam ſingulis impertit, ad ſe ſuamve plenitudinem, ubi expedire viderit, valeat revocare. Neque, ſi opinio adverſariorum admitteretur, jam evadere poſſet R. Pontifex notam præſumptuoſæ elationis, & ſimiles querelas, quas S. Gregorius Magnus de Joanne C. P. ſcripſit, quod nempe per nomen *Univerſalis Patriarchæ*, *univerſa ſibi* tentaret *adſcribere*, *& omnia quæ ſoli uni Capiti cohærent*, *videlicet Chriſto per elationem pompatici ſermonis ejuſdem Chriſti ſibi ſtuderet membra ſubjugare.*

Quid multa? Adverſarii ipſi aſſerunt terminis plane æquivalentibus Epiſcopos dumtaxat eſſe *Vicarios* R. Pontificis, dum ajunt, (1) Eccleſiaſticam „ poteſtatem . . . in omnes, qui ſpiritualem juriſdictionem adminiſtrant, derivatam eſſe a ſummo „ Eccleſiæ Capite, qui eſt Romanus Pontifex. “ ſubduntque ex quodam Pſeudo monumento Vigilii Papæ hanc rationem: *Ipſa namque Eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis Eccleſiis* VICES SUAS *credidit largiendas, ut in partem vocatæ ſint ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis* &c. Æquivalentes enim termini ſunt dicere, quod R. Pontifex reliquos Epiſcopos conſtituerit *ſuos Vicarios*, & quod eis *vices ſuas* crediderit largiendas; cum *Vicarius* ille ſit, cui *vices* alterius ab altero ſunt commiſſæ.

Atque hæc abunde ſufficiunt, ut luculenter appareat, adverſarios reipſa ſtatuere R. Pontificem Epiſcopum Univerſalem ſenſu illo prophano, quem S. Gregorius Magnus tantopere exhorruit: & dum negant *Sasboldum*, *Rovenium*, alioſque Antiſtites Ultrajectinos fuiſſe veros Epiſcopos illius Eccleſiæ, ruere in illud abſurdum atque prophanum, ut jam cæteri per orbem Epiſcopi dumtaxat Vicarii Romani Pontificis æſtimandi veniant.

(1) Anonym. pag. 230. in fine.

DISQUISITIO TERTIA.

Ubi ſtabiliuntur Fundamenta Reſolutionis Doctorum, quibus invicte probetur, Capitulum Metropolitanum Eccleſiæ Ultrajectenſis etiamnum ſubſiſtere, & gaudere iiſdem juribus, quibus gaudent cætera Capitula Cathedralia ſub ditione Principum Catholicorum conſtituta.

§. I.

Non ſolus Epiſcopus, *ſed is* una cum Clero *Eccleſiam Dei debet regere: quod probatur ex* SS. Scripturis.

Dixerunt Doctores in Reſponſo ad 3.: „ Primis Eccleſiæ ſeculis Epiſcopos una cum Clero, ac „ notanter Presbyteris & Diaconis ſuarum reſpective Eccleſiarum, Eccleſias ſibi commiſſas tam in „ ſpiritualibus quam temporalibus gubernaſſe, ipſoſque unum Corpus in regimine Eccleſiæ con„ ſtituiſſe; “ uti latius deducit & probat Ludov. Thomaſſinus de Diſciplina Eccl. p. *1*. L. *1*. Cap. 42.

Hunc quoque articulum impugnant adverſarii, quanquam nil contineat niſi notoriam primævæ Eccleſiæ Diſciplinam in ipſo textu SS. Scripturarum fundatam.

Presbyteri ſucceſſores 72. Diſcipulorum.

I. Nam imprimis poſtquam Chriſtus duodecim *Apoſtolos* elegiſſet, & miſiſſet Evangelizatum debita poteſtate inſtructos tanquam Principes ac Duces populi ſui futuros, dein etiam deſignavit 72. *Diſcipulos*, deditque illis, tanquam Apoſtolorum Cooperatoribus, poteſtatem Regiminis Eccleſiaſtici, iiſdem pene verbis, quibus eam Apoſtolis tribuerat, dicens: *Ite, ecce ego mitto vos . . . Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Jam vero quemadmodum Epiſcopi ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, ita *Presbyteros* eſſe *ſucceſſores 72.* Diſcipulorum, certum & indubitatum eſt; & ipſe Pſeudo-Iſidorus hoc aperte fatetur in Epiſtola. 2. Anacleto ſuppoſita, quæ & refertur apud Gratianum Diſt. 21. Can. 2. *Quorum*, inquit, 72. Diſcipulorum, *Typum gerunt Presbyteri, atque in eorum locum ſunt conſtituti in Eccleſia.*

Igitur quemadmodum 72. Diſcipuli, quamvis Apoſtolis inferiores, a Chriſto miſſi & conſtitui ſunt, ut una cum Apoſtolis Eccleſiam Dei pro menſura ſuæ auctoritatis regerent, ita etiam Presbyteri ſeu Sacerdotes inferiores conſtituti ſunt in Eccleſia, ut una cum Epiſcopis gregem Domini gubernent.

Hoc

Digitized by Google

Hoc ipſum expreſſis terminis declarat Pontificale Romanum: In ord. ad Synod. parte 2. pag. 66. nempe *Presbyteros* eſſe *ſucceſſores LXX. Diſcipulorum*; additque eoſdem Epiſcoporum eſſe *Cooperatores*, *ſecundos Prædicatores*, qui *ſecundi meriti munus* obtinent, *Doctores fidei.*

Unde & Theodolphus Aurelianenſis in Epiſtola ad Sacerdotes ſuæ Diœceſeos ita loquitur: (Cap. 1. Tom. 7. Conc.) *Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum & pene conjunctum eſſe. Sicut enim Epiſcopi* Apostolorum *in Eccleſia, ita nimirum Presbyteri cæterorum* Discipulorum *Domini vicem tenent.*

De auctoritate Presbyterorum ex Act. XV.

II. Deinde & ex *Act. XV.* habetur, Presbyteros una cum Apoſtolis Eccleſiam Dei gubernaſſe. Nam, uti ibidem narratur, Apoſtoli & Seniores ſive Presbyteri de controverſia circa fidem exorta in communi diſquirunt, dijudicant, & definiunt, nec non circa Diſciplinam, quam fideles omnes ſequi teneantur, decernunt. In Capite Epiſtolæ, qua judicium ac Decretum ſuum promulgant, ita ſcriptum eſt: Apostoli *&* Seniores *Fratres his, qui ſunt Antiochiæ & Syriæ & Ciliciæ Fratribus ex Gentibus ſalutem. . . . Viſum eſt Spiritui Sancto &* nobis. Et ne exiſtimemus, Seniores ſeu Presbyteros illic adfuiſſe, & in Epiſtola nominatos, tanquam meros teſtes Decreti Apoſtolici; non modo voluerunt hanc exiſtimationem excludere hiſce verbis: *Viſum eſt Spiritui Sancto &* nobis; ſed & in eodem *Cap. XV. Act.* refertur, quod Paulus hujus Decreti Apoſtolici Bajulus *perambulabat Syriam & Ciliciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire* præcepta Apostolorum et Seniorum.

Idem ex Act. XX.

III. Inſuper idem Apoſtolus Paulus *Act. XX.* Epiſcopum & Presbyteros, qui in commune Eccleſiam Epheſinam regebant, disjungi noluit, ſed in exhortatione ſua utroſque ſub eodem quidem honoris ac miniſterii vocabulo complexus eſt: *a Mileto*, inquit, *mittens Epheſum vocavit majores natu Eccleſiæ*, eoſque adhortatus eſt hiſce verbis: *Attendite Vobis & univerſo Gregi, in quo* Vos *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos* regere *Eccleſiam Dei.*

Licet Apoſtolus hic *Epiſcoporum* vocabulo utatur, nihilominus & ad Presbyteros ſermonem dirigit, qui tunc temporis etiam vocabantur Epiſcopi: prout & ex hoc ipſo loco conſtat, ubi eoſdem, quos Lucas nominavit *majores natu* ſive *Presbyteros*, Paulus appellavit *Epiſcopos.*

Hoc ipſum notavit jam olim S. Irenæus L. 3. contra hæres. Cap. 14. N. 2. dicens: Paulus „ in Mi-
„ leto convocatis Epiſcopis & Presbyteris, qui erant
„ ab Epheſo & a reliquis proximis Civitatibus. “
&c.

Item Theodoretus in Ep. ad Philipp. Cap. I. 1. Paulus hic Epiſcopos, *inquit*, appellat Presbyteros, utrumque enim nomen habebant illo tempore: idque, *ait*, nos etiam docet Actuum Hiſtoria: cum enim dixiſſet S. Lucas Divinum Apoſtolum Epheſiorum *Presbyteros* accerciviſſe Miletum, exponit etiam quæ illis dicta fuerant: *attendite* enim, inquit, *vobis ipſis & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus S.* Episcopos *paſcere Eccleſiam* Christi, eoſdemque nominavit Presbyteros & Epiſcopos. Similia habet idem Theodoretus in 1. Tim. III.

Idemque poſt Irenæum & Theodoretum reflectit S. Hieronymus Epiſt. 85. ad Evagr. Diſt. 93. Can. 24. item Ep. ad Ruſt. Narb. de 7. Grad. Eccl. Diſt. 95. Can. 6. & alibi nec non S. Iſidorus Hiſpalenſis de off. Eccl. L. 2. Cap. 7. & quidem notum eſt, Divum Hieronymum tantam habuiſſe de Presbyterorum gradu & dignitate æſtimationem, ut eos Epiſcopis ſeu Pontificibus pene æquare videretur.

Idem ex 1. Petri V.

IV. Denique & Apoſtolus Petrus Epiſt. 1. Cap. 5. indefinite ad omnes Paſtores ſive primi ſive ſecundi ordinis, quos omnes *Seniorum* nomine complectitur, ita ait: *Seniores . . . qui in vobis ſunt; obſecro conſenior, & teſtis Chriſti paſſionum . . . .* pascite qui in vobis est gregem Dei.

Quod monitum non ad ſolos dirigitur Epiſcopos. Nam Ignatius Martyr, Joannis Apoſtoli Diſcipulus, non dubitavit illud ad Presbyteros etiam extendi; cum ad Clerum Eccleſiæ ſuæ Antiochenæ, unde ad Martyrium rapiebatur, hunc in modum ſcriberet: Presbyteri pascite Gregem, qui inter vos est *donec Deus deſignaverit eum, qui Principatum in vobis habiturus eſt: Ego enim jam immolor.*

Canon IV. Synodi VII. Oecumenicæ refert loca Act. XX. & 1. Petri V. *ad Presbyteros.*

V. Verum hunc ipſum locum Petri, quod Lector mirabitur, nobis objicit Anonymus pag. 223. in verbis: „ Petrus ſummus Eccleſiæ Paſtor & Re-
„ ctor in Epiſt. 1. Cap. 5. ſic admonet: *Seniores er-*
„ *go, qui in vobis ſunt, obſecro Conſenior & teſtis*
„ *Chriſti paſſionum, paſcite, qui in vobis eſt, gre-*
„ *gem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontaneè ſe-*
„ *cundum Deum. . . . Neque dominantes in Cleris,*
„ *ſed forma gregis facti ex animo*; quod quidem
„ monitum (pergit idem Anonymus) ad Epiſco-
„ pos refert VII. Synodus Generalis Can. 4.; & ex
„ eo ſatis conſtat, Cleros a Paſtoribus diſcerni, nec
„ ad Cleros paſcendi gregis officium, hoc eſt re-
„ gendi munus, referri, ſed ad Epiſcopos, qui ad-
„ monentur quemadmodum ſe gerere etiam cum
„ debeant cum Clero: veluti parte illius particula-
„ ris gregis commiſſi eorum curæ & gubernationi. “

Fatemur, Synodum VII. monitum illud Petri in caſu Canonis 4. Epiſcopis, præſertim Metropolitanis, applicare, & nos ipſi minime negamus per *Seniores* a Petro intelligi præcipue *Epiſcopos.* Sed verum non eſt, ibidem ex numero Seniorum, qui gregem Dei paſcant, per S. Synodum excludi ſecundi ordinis Presbyteros, & multo minus, eoſdem ad conſtituendam gregis a ſolo Epiſcopo paſcendi partem religari. En verba Canonis:
„ Præco veritatis Paulus, quemdam veluti Cano-
„ nem Epheſiorum *Presbyteris* imponens, vel *uni-*
„ *verſæ potius Sacerdotali multitudini*, ſic libere
„ dixit: *argentum & aurum aut veſtem nullius con-*
„ *cupivi* &c. . . . Quocirca nos ab eo edocti ſta-
„ tuimus, ne turpis lucri gratia Antiſtiti in men-
„ tem veniat. . . . aurum vel argentum vel ul-
„ lam aliam ſpeciem ab iis qui ſibi ſubſunt *Epiſ-*
„ *copis* vel *Clericis* vel *Monachis* exigere. . . .
„ Si quis ergo per auri exactionem, vel alicujus
„ alius ſpeciei, vel propter aliquam propriam af-
„ fectionem a Miniſterio arcere inventus fuerit,
„ vel ſegregare ſuorum Clericorum aliquem, vel
„ venerandum Templum claudere: ne in eo fiant
„ divina myſteria, talionis erit legi obnoxius, ut
„ qui ſit mandati Dei transgreſſor: præcipit enim

„ & Petrus Apoſtolorum ſummus: *paſcite gregem* „ *Domini non coacte, ſed ſpontanee* “

Neſcio qua ſpecie Anonymus hunc Canonem, ſi quidem illum inſpexerit, pro cauſa ſua adduci poſſe judicaverit. Nam 1. exponit Synodus verba Apoſtoli Pauli *Act. XX. Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus S. poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei:* non ad ſolos primi ordinis Sacerdotes, ſed ad *Presbyteros vel univerſam potius ſacerdotalem multitudinem directa fuiſſe.*

2. Refert quidem Synodus monitum Petri ad Epiſcopos, ut eos pro re nata a turpi lucro & ſimoniaca labe deterreat; ſed cui unquam in mentem venerit illud; non *turpis lucri gratia, ſed ſpontanee,* ad ſolos ſpectare Epiſcopos, & non etiam ad Presbyteros, quos indubie eadem Synodus iiſdem Petri verbis redarguiſſet, ſi tunc ſimile aliquod eorum delictum, quod Canone coerceretur, extitiſſet.

3. Si verum id eſt, quod dicit Anonymus, *ex eo* loco Petri *ſatis conſtare, Cleros a Paſtoribus diſcerni, nec ad Cleros paſcendi gregis officium, hoc eſt regendi munus, referri, ſed ad Epiſcopos:* cum S. Synodus ibidem velit coercere Metropolitanos, qui *ab iis, qui ſibi* ſuberant, *Epiſcopis* ſuffraganeis *vel Clericis vel Monachis* aurum vel argentum vel ſimile aliquid exigebant, tanquam dominantes in Cleris, conſequens erit, ad ſolos Epiſcopos Metropolitanos pertinere regendi munus, Epiſcopos autem ſuffraganeos cum reliquis Clericis ad partem gregis a Metropolitano paſcendi eſſe redactos. Quin & ex Canone 6. ejuſdem Synodi manifeſtum eſt, hic agi nominatim de Dominatu Metropolitani in ſuffraganeos ad Synodum Provinciæ accedentes: vetat enim, ne ex his, quæ ſecum afferunt, vel *jumentum vel aliquam rem aliam* petat ſeu exigat.

4. Denique non tam aſſeveranter adverſus Presbyterorum munus locum Petri adduxiſſet Anonymus, ſi illius loci interpretes conſuluiſſet, interquos probatiſſimus Guilielmus Eſtius, quamvis fateatur quod multi Latinorum & quidam Græci *Cleros* hic interpretentur *Clericos.* „ Verumtamen, *inquit,* „ longe probabilius eſt, per *Cleros* intelligi gregis „ Dominici portiones, quæ ſingulis Epiſcopis paſ„ cendæ ac regendæ velut ſortito obtigerunt . . . „ nam Clerus ſortem ſignificat “ hancque interpretationem latius ibidem & ſolide pro more ſuo probat idem Eſtius: & juxta illam Presbyteri, qua tales, gregi ſupereminent, tanquam Epiſcopi in regendi munere coadjutores.

Synodus Tridentina locum Act. XX. & 1. Petri V. refert *etiam ad Presbyteros.*

VI. Hæc de monito Petri, & Canone 4. Synodi VII. œcumenicæ: Videamus nunc an meliori nobis ſpecie conentur eripere monitum Pauli *Act. XX.* per ea, quæ Synodus Tridentina hac in parte protulit.

Cum igitur dicat Apoſtolus, *Attendite vobis & univerſo Gregi, in quo Spiritus Sanctus vos poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei,* & hiſce „ vocibus uta„ tur de Epiſcopis loquens Sacr. Conc. Trid. Seſſ. „ 6. Cap. 1. de Reform. & Seſſ. 23. Cap. 4. de „ ord. “ Inde recte concludi vult Anonymus, quod „ non Clerus cum Epiſcopo, ſed ſoli Epiſcopi con„ ſtituti ſint ad regimen Eccleſiæ. “ Idque *per juriſdictionem, quæ ſingulis* tribuatur *&* præfiniatur *a ſummo Pontifice:* cum e contrario Divinus Apoſtolus in ipſo textu expreſſe dicat, quod *Spiritus Sanctus,* non autem quiſpiam Eccleſiæ Miniſter, poſuerit eos regere Eccleſiam Dei: ſed hæc alibi tractavimus.

Profecto bene inermes adverſarios noſtros eſſe oportet, cum & illa, quæ adducunt, adverſus cauſam noſtram nullatenus militent; & penitus diſquiſita eamdem ſtabiliant. Nam imprimis S. Synodus Seſſ. 6. Cap. 1. de Reform. utitur prædictis verbis Apoſtoli, *Attendite* &c. ut declaret, Epiſcopos teneri ad reſidentiam in ſua Eccleſia, atque adeo occurrat abuſui longe pernicioſiſſimo circa primorum Paſtorum a gregibus ſuis abſentiam & deſertionem: Sed inde minime ſequitur, ad Paſtores inferiores idem illud monitum Pauli ex mente Concilii referri non debere.

Præterea, nec reflexit adverſarius, hunc ipſum locum Tridentini aliunde cauſæ potius Ultrajectenſium favere: ſi enim S. Synodus, nixa hoc loco Scripturæ, quod *Epiſcopi poſiti ſint a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo,* ſevere moneat *omnes. . . . . Cathedralibus Eccleſiis* QUIBUSCUMQUE, QUOVIS NOMINE AC TITULO præfectos, *ut attendentes ſibi & univerſo gregi,* IN QUO *Spiritus S. poſuit eos regere Eccleſiam Dei . . . miniſterium ſuum impleant:* Quod dein abſque perſonali reſidentia fieri non poſſe declarat: profecto jam R. Pontifex, ſi quidem honori illius, prout decet, ſtudeamus, dici nobis non poteſt ordinarius & immediatus Paſtor Eccleſiæ Ultrajectenſis, a qua ad 300. leucas in perpetuum remotus eſt, quam nunquam vidit, nec viſurus eſt unquam.

Quod ad Seſſ. 23. Cap. 4. pertinet, ibi ſimiliter de Epiſcopis loquens S, Synodus Tridentina, iiſdem Apoſtoli vocibus utitur, ad oſtendendum, Eccleſiæ Prælatis divinitus traditam poteſtatem regendæ Plebis: ſed nullatenus excludit ex Eccleſiaſtico regimine ipſus Presbyteros: Quin contrarium ſatis inſinuat, ubi verbis immediate præcedentibus declarat, *præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordinem* PRÆCIPUE *pertinere:* dicendo enim *præcipue* Epiſcopos; non obſcure adſtruit, Presbyteros etiam, quamvis ſecundo loco, ad eumdem hierarchicum ordinem pertinere, ac proinde & a regimine Eccleſiaſtico non excludi.

Quinimo hoc ipſum palam adſtruit eadem Seſſ. de Sacramento Ordinis Can. 6., ubi ſic definit: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris & Miniſtris; anathema ſit.*

Quam Eccleſiaſticam Hierarchiam eadem S. Synodus ibidem, Seſſ. XXIII. Cap. 4. ex B. Pauli Doctrina demonſtrat, nempe Jeſum Chriſtum quoſdam quidem in Eccleſia dediſſe & poſuiſſe Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alius vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores. Vide 1. Cor. XII. 28. & Eph. IV. 11.

Denique, quod rem plane conficit, tantum inſpiciendum eſt Tridentinum Concilium hac ipſa ſeſſione 23. quam Anonymus adduxit, nempe Capite 1. de Reform. habetur, quod locum *Act. XX.* & ſignanter 1. *Petri V.* S. Synodus non tantum ad Epiſcopus, ſed & ad inferiores Sacerdotes & Curatos, referat. „ Cum præcepto divino, *inquit,* manda„ tum ſit OMNIBUS, *quibus animarum cura commiſſa* „ *eſt,* oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium of„ ferre, verbique Divini prædicatione, Sacramen„ torum adminiſtratione ac bonorum omnium ope„ rum exemplo *paſcere* &c. “ Ubi indubie Patres Tridentini reſpiciunt ad locum *Act. XX.* & Presbyteros, quibus etiam cura animarum commiſſa eſt, complecti volunt.

Deinde ſubjiciunt: *Sacroſancta Synodus eos* (omnes quibus animarum curam commiſſam eſſe dixit) *admonet & hortatur, ut Divinorum præceptam memores,* FACTIQUE FORMA GRECIS *in judicio & veritate* PASCANT *&* REGANT. En ad omnes Curatos, etiam

Digitized by Google

etiam ſecundi ordinis; S. Synodus refert monitom 1. *Petri V.* Quare & ibidem decernit pœnas primo in Epiſcopos non reſidentes, tauquam quibus præcipue cura animarum incumbit, quique magis per abſentiam ſuam delinquunt; ac deinde ſimiles pœnas de *Curatis inferioribus & aliis quibuſcumque, qui .... curam animarum* habent, *Sacro-Sancta Synodus declarat & decernit.*

Proinde oſtenſum eſt, quod non ſolus Epiſcopus, ſed is una cum Clero Eccleſiam Dei regere debeat, ſecundum Diſciplinam in ipſo Evangelio, ſcriptiſque Apoſtolicis fundatam.

§. II.

Epiſcopos una cum Clero Eccleſiam regere debere, probatur ex SS. Patribus & Conciliis.

Probatur ex S. Ignatio Martyre.

I. Nemo circa hunc articulum, inter SS. Patres ſive inſtructior ſive antiquior S. Ignatio Martyre Epiſcopo Antiocheno, & Joannis Apoſtoli Diſcipulo. Varias hic Epiſtolas ſcripſit ad diverſas Eccleſias, quæ omnes eximie commendant Epiſcopi & Cleri in regenda plebe conſenſionem & unionem. Sic exempli gratia in Epiſt. ad Philadelp., ad Epheſ., ad Trall. vocat Presbyteros *Epiſcopi conſeſſum*, *Confeſſores Epiſcopi*, *Synedrion Dei*; monetque fideles, *obedire*, *ſubditos*, atque *ſubjectos* eſſe *Epiſcopo* & *Presbyterio.*

Neque in arbitrio Epiſcopi relinquitur, ut vel ſolus regat, vel cooperatores Presbyteros aſſumat; quia ſecundum eumdem S. Martyrem hæc communis Regiminis norma inſtituta eſt a Jeſu Chriſto, dum in miniſterio Evangelii coadjutores Apoſtolos aſſumpſit, & præterea 72. Diſcipulos, quos illi in cooperarios advocare tenerentur, deſignavit. *Epiſcopo*, inquit Ignatius, ad Trall. N. 2. *ſubjecti eſtis ut Jeſu Chriſto .... ſed & Presbyterio ſubditi ſitis, ut Apoſtolis Jeſu Chriſti.* Quin & altius repetit hanc Divini miniſterii ſurmam, cum ait, *Quemadmodum Dominus ſine Patre nigil fecit ipſi unitus, neque per ſe ipſum, neque per Apoſtolos, ita neque & vos ſine Epiſcopo & Presbyterio quidquam facite.*

Ex Tertulliano, S. Cypriano & S. Cornelio *Papa.*

II. Hanc normam Regiminis Eccleſiaſtici ſuccedentibus ſeculis videre erat in omnibus Eccleſiis; teſtis eſt Tertullianus referens quomodo ſacri Conventus peragerentur: *Præſident*, inquit, *probati quique Seniores.* Et expreſſius adhuc S. *Cyprianus* ad Cornelium ſcribens Ep. 42. *Compresbyteris*, inquit, *tecum conſidentibus:* & Ep. 55. ad eumdem; *Florentiſſimo illic Clero tecum præſidenti.* Si Clerus conſtat ex iis, quos *Compresbyteros* Cornelii vocat *Cyprianus*, ſi Cornelio *conſideat;* ſi cum Cornelio *præſideat;* evidens eſt, Cornelium una cum Clero ſuo *Eccleſiam Romanam* regere. Indignum eſt igitur, quod adverſarii volunt, exiſtimare, Clerum eſſe partem gregis, qui a ſolo Epiſcopo paſcatur & regatur.

Porro Regiminis Eccleſiæ non infima pars eſt, decernere quinam & quomodo a ſchiſmate redeuntes, in Eccleſiam ſint recipiendi; de his autem ſcribit S. Cornelius ad *Cyprianum* Epiſt. 46. ſe exquiſiviſſe conſenſum Presbyterii: *placuit*, inquit, *contrahi* Presbyterium: *adfuerunt etiam Epiſcopi quinque, ... ut firmato Concilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet*, consensu omnium statueretur.

Quinimo ipſam tunc poteſtatem Clavium ac proinde juriſdictionem ſpiritualem Presbyteri conjunctim cum Epiſcopo palam exercebant, prout patet ex Epiſt. 10. & 11. S. *Cypriani*, & præcipue ex 9. quæ eſt ad Clerum Carthaginenſem, ubi conqueritur de Presbyteris, qui abſente & inconſulto Epiſcopo temere pacem *lapſis* dederant: *Quando aliqui de Presbyteris*, inquit, *nec Evangelii nec loci ſui memores. ... neque nunc ſibi præpoſitum Epiſcopum cogitantes. .... cum contumelia & contemptu Præpoſiti totum ſibi vindicent. .... Nam cum in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam juſto tempore, & ſecundum Diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniant, & per manus impoſitionem* Episcopi et Cleri *jus communicationis accipiant, nunc crudo tempore, ... nondum manu eis ab* Episcopo et Clero *impoſita, Euchariſtia illis datur.* Ubi S. *Cyprianus* affirmat, Clerum habere partem in publico uſu Clavium, ſive exercitio poteſtatis Eccleſiaſticæ: tantum ne Presbyteri *totum* ſibi arrogent, ſed memores ſint Epiſcopi Præpoſiti ſui, quocum tanquam cum Capite ſuo conjunctim debeant operari.

Quod clarius expreſſit idem *Cyprianus* Epiſt. 4. ad Presbyteros Eccleſiæ ſuæ Carthaginenſis, quos Fratres ſuos appellat; cumque ab hac Eccleſia propter perſecutionem ſeceſſiſſet, eam ipſis commendat his verbis: „ Quoniam mihi intereſſe nunc non „ permittit loci conditio, peto vos pro fide & reli„ gione veſtra *fungamini* illic & *veſtris partibus &* „ *meis*, ut vel nihil ad diſciplinam vel ad diligen„ tiam deſit. “ Suas ergo partes in regimine Eccleſiæ habent Presbyteri, & vices quoque abſentis Epiſcopi, quantum poſſunt, debent ſupplere.

Ex S. Chryſoſtomo.

III. Conſonat Chryſoſtomus hom. II. in 1. Tim. III. in principio, „ Poſtquam, *inquit*, de Epiſco„ pis dixit (Apoſtolus) ... omiſſo interim Presby„ terorum ordine ad Diaconos tranſivit: cur id quæ„ ſo? Qui ſcilicet inter Epiſcopum & Presbyterum „ non magnum eſt intervallum, & ipſi Presbyteri „ curam docendi ſuſceperunt, & præſunt Eccleſiæ. “

Ex Canonibus Concilii Carthaginenſis IV., & Toletani IV.

IV. Neque contentioſe quis prætendat, Presbyterii Senatum, ac Prælaturam in eo dumtaxat conſtitui, quod Antiſtiti ſuo adſiſtat & opem ferat, ex ipſo interim regimine & poteſtate excluſum, quia præterquam quod huic nudo famulatui non conveniat graviſſimus Presbyterii *conceſſus*, conſtat ex SS. Canonibus, eos in judiciis ſive de Doctrina aut Diſciplina, ſive de perſonis jam olim habuiſſe *ſuffragium.*

Sic legitur in Concilio, quod vocatur Carthaginenſe IV. anni 414. Canone 23., qui refertur apud Gratianum 15. Q. 7. Can. 6. „ Epiſcopus, „ *inquit*, nullius cauſam audiat abſque præſentia „ Clericorum, alioquin *irrita* erit *ſententia* Epiſco„ pi niſi Clericorum præſentia *firmetur.* “

Extat & Canon 4. Concilii Toletani IV. anni 633. decernens, ut Presbyteri in Synodis *reſideant* a tergo Epiſcoporum, ſtantibus Diaconis: additurque in antiquis additionibus hæc clauſula, *Quos tamen*, Presbyteros, *ſecum ſeſſuros Metropolitanus elegerit, qui utique & cum eo* judicare *aliquid &* definire *poſſunt.* Invenitur hæc clauſula in antiquioribus editionibus ipſius Pſeudo-Iſidori, de *ordine* celebrandi Concilii, quas Auctores Romani editionis Gratiani 1582. in monito ad Lectorem notarunt eſſe exactiores: itemque habetur in *ordine Romano* Cardinalis Coetani &c.

Ex

Digitized by Google

Ex Conciliis Romanis ſub Leone Magno & Joanne XV.

V. Hanc normam ſequebantur ipſi Romani Epiſcopi; prout S. Leo Magnus de ſeipſo teſtatur Sermone 15. qui eſt 5. de jejunio decimi menſis Cap. 4., ubi refert, quomodo ad obviandum Manichæorum contagio, de eorum ſacris nefandis *inquiſitionem* fecerit; *reſidentibus*, inquit, *mecum Epiſcopis ac* PRESBYTERIS.

Ita & in Concilio Romano, quod ſub Symmacho Papa celebratum fuit anno 504. Tom. 7. Conc. p. 1371., non ſolum *ab Epiſcopis*, ſed *& a* PRESBYTERIS *acclamatum eſt* ... *hæc* CONFIRMAMUS, *& hæc* DOCEMUS.

Sub Joanne XV. habitum fuit Concilium Lateranenſe anno 993. in quo cum propoſita eſſet atque diſcuſſa cauſa decernendæ elevationis corporis S. *Udalrici* Epiſcopi Auguſtani, ſive, ut nunc loquimur, Canonizationis; omniomque qui Concilio adſiſtebant expetitum judicium: Canonizationis Decreto (quod in hoc genere primum eſt) eadem formula cum Pontifice ſubſcripſere quinque Epiſcopi ſuburbicarii, novem Presbyteri, & tres Diaconi Urbis Romæ; unde & Clerus inferior partem habere dignoſcitur in Regimine Eccleſiæ, idque in negotiis etiam magni mumenti, quale eſt, dum agitur de decernendo puplico cultu, quem fidelis Plebs Reliquiis & memoriæ alicujus Sancti exhibeat.

Ex antiquis Nomenclaturis Presbyterorum.

VI. Propterea autem quod Presbyteri poſt Epiſcopum curam Eccleſiæ ſuſceperunt, & Eccleſiæ præſint, dicti ſunt a Gregorio Naz. Senatus ſplendidus. & in ſecundis thronis præſidentes: *primum*, inquit Carm. Jamb. 23., *ſecundos qui tenent Templi ſacri thronis; Senatus ille ſplendidus, Plebique præſident.* Dicti *Curati inferiores*, prout illos vocat Synodus Tridentina & *minores Prælati*, uti notavit Gerſonius de poteſt. Eccl. Conſ. 12. „ Domini *Curati*, „ inquit, ſunt in Eccleſia *minores Prælati & Hierar-* „ *chæ* ex primaria inſtitutione Chriſti " &c. Quinimo Jacobus Sirmondus & Joannes Savaro ad Sidonii Apollin. Epiſt. XI. L. 5. exemplis probant, Presbyteros olim dictos fuiſſe Antiſtites ordine in ſecundo, Epiſcopos in ordine & gradu Presbyterorum, ſecundos Sacerdotes &c.

Solvitur objectio circa locum S. Cypriani.

VII. Objicit Anonymus pag. 224. S. *Cyprianum* dicentem Epiſt. 65. „ Meminiſſe Diaconi debent, „ quoniam Apoſtolos, id eſt Epiſcopos & Præpo- „ ſitos Dominus elegit; Diaconos autem poſt aſ- „ cenſum Domini in cœlos Apoſtoli ſibi conſtitue- „ runt Epiſcopatus ſui & Eccleſiæ Miniſtros. " Unde ſic infert Anonymus: „ Non igitur Diaconi, nec „ *Clerus*, cujus illi pars ſunt, exercent ſimul cum „ Epiſcopo miniſterialiter juriſdictionem Eccleſiæ, „ ſed ipſi præſtant potius miniſterium ſibi impoſitum „ ab Epiſcopo. " Verum quam inaniter & falſo iſta inferantur, nequaquam obſcurum eſt: loquitur enim S. Cyprianus adverſus quemdam Diaconum, qui in Epiſcopum ſuum contumelioſus extiterat: ut autem oſtendat, quanta Epiſcopus in Diaconum reprimendum atque abſtinendum polleret auctoritate, utriuſque primævæ conſtitutionis meminit: quanquam quod Diaconos ab Apoſtolis conſtitutos dicat, minime arguit, ordinem Diaconalem ab humana dumtaxat inſtitutione manaſſe. Ubi non advertit Anonymus, non dixiſſe ſimpliciter *Cyprianum*, quod Apoſtoli Diaconos conſtituerint *ſuos Miniſtros*, ſed *Epiſcopatus ſui & Eccleſiæ Miniſtros*; ſi autem & Diaconi Eccleſiæ Miniſtri ſint, cujus etiam Miniſtri ſunt ipſi Epiſcopi, in ipſa etiam actione, qua Diaconos ſibi conſtituunt aut ordinant, potius ex ipſo loco S. *Cypriani* inferre poſſumus, Epiſcopum una cum Clero, cujus pars ſunt Diaconi, miniſterium ſeu regimen ab Eccleſia ſibi commiſſum exercere, quanquam certum ſit, Diaconis multo inferiores & alterius ordinis partes in Eccleſiaſtico regimine competere, quam Presbyteris, quos ipſe Dominus in typo 72. Diſcipolorum, non ſecus ac ipſos Apoſtolos elegit: Quare & Presbyteros cum Epiſcopis conſidentes, ſtantibus Diaconis, vidimus ſupra; ex quibus ſecundum ipſius *Cypriani* ſententiam ab Anonymo objectam, ineluctabili nos argumento concludimus, Presbyteros una cum Epiſcopo in Eccleſiaſtico regimine partem habere.

Deinde quis non videat craſſo vitio argomentari Anonymum, dum ex eo quod Diaconus non habeat partem in regimine Eccleſiæ, colligi vult, nec ullam habere Presbyteros; quandoquidem de Diaconis recte dici poſſit, eos eſſe miniſtros non tantum Epiſcoporum, ſed & Presbyterorum: Presbyteri autem non tam Miniſtri ſint Epiſcoporum, quam Comminiſtri, Cooperatores, ſecundi Sacerdotes, ſecundi Prælati, & Antiſtites, uti ſupra vidimus.

Item circa alium locum S. Cypriani.

VIII. Videamus & alterum locum ejuſdem *Cypriani* Epiſt. 68. quem objicit Anonymus: *Eccleſia*, inquit S. Doctor, *Plebs Sacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens: unde ſcire debet Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo.* Ex quibus verbis ſiniſtreſe intellectis ita arguit Anonymus: „ In „ Epiſcopo quidem Eccleſia eſt, non autem in E- „ piſcopo & Clero: ſicque Clerus continetur in gre- „ ge, cujus univerſi intra Diœceſim ſibi commiſſam „ Paſtor eſt Epiſcopus; jam non Clerus, nec Ca- „ pitulum repræſentans Clerum, dici ſocius & con- „ ſors jure ſuo poteſt Epiſcopi in juriſdictione ordi- „ naria, uſuque ſpiritualis poteſtatis; quia hoc po- „ ſito ſequeretur Clerum eſſe ſimul & gregem & Pa- „ ſtorem ſui ipſius. "

Reſpondemus adverſarios non recte, uti apparet, capere Eccleſiæ unitatem, divinamque Miniſtrorum connexionem, quam S. *Cyprianus* tam excellenter expoſuit. Agit in loco objecto S. Pater, adverſus Florentinum Schiſmaticum, qui eo veſaniæ devenerat, ut diceret, quotquot cum *Cypriano* communicarent, ſpem vitæ æternæ perdidiſſe: oſtendit autem S. *Cyprianus*, perperam eum velle communicare Eccleſiæ, qui a Dei Sacerdote, Eccleſiæ intime unito, ſeſe ſegregat. Quandoquidem *illi ſint Eccleſia*, inquit, *Plebs Sacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens*, nempe unitate fidei, & glutino charitatis; tum ſubdit: *Unde ſcire debes, Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo, & ſi qui cum Epiſcopo non ſit, in Eccleſia non eſſe, & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quoſdam communicare ſe credunt, quando Eccleſia, quæ Catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diviſa, ſed ſit utique connexa & cohærentium ſibi invicem Sacerdotum glutino copulata.*

Hoc igitur eſt argumentum S. *Cypriani*: Sacerdos ſeu Epiſcopus Plebi unitus eſt, indeque exurgit Eccleſia; qui ergo a Dei Sacerdote ſe ſegregat, ab Eccleſia, quæ in Epiſcopo eſt, ſe ſegregat; & qui ſe ſegregat ab una Eccleſia, etiam ſe ſegregat ab omnibus reliquis, quæ illi coherentium ſibi invicem Sacerdotum glutino ſunt copulatæ.

Non loquitur quidem hic S. Doctor de Clero, ſed Clerum Epiſcopo ſuo tanquam Capiti cohærentem ſopponit. Quare ſi materiæ opportunitas exegiſſet, pariter monuiſſet, & Clerum eſſe in Eccleſia, & Eccleſiam

cleſiam in Clero. Abſurdam quippe foret dicere Eccleſiam defuncto Epiſcopo vel extingui, vel jam omni Paſtore Chriſti vices ſubeunte carere.

Monſtroſum quoque eſt, quod vult Anonymus, Clerum nil aliud eſſe quam partem gregis: Nam cum *S. Cypriano*, in loco objecto, *grex Paſtori adhærens* idem ſit, quod *Plebs Sacerdoti adunata*; oportebit, ſi Anonymi interpretationem ſequi velimus, Clerum cum Plebe confundere, cumque Clerus *præſtet miniſterium ſibi impoſitum ab Epiſcopo*, uti loquitur Anonymus, conſequens eſt, quod juxta ipſum Plebs ſibimet ipſi miniſterium ab Epiſcopo impoſitum impendat, *ſitque ſimul & Grex & Paſtor ſui ipſius*, atque ita in hoc ipſum abſurdum ac monſtroſum incidit Anonymus, in quod adverſarios ſuos abire, ſine cauſa contendit.

Diſtinctæ qualitatis Miniſtri Eccleſiæ & Chriſtiani in eadem perſona.

IX. Diſtinguat autem duplicem qualitatem in iis, qui ſimul ſunt & Miniſtri Eccleſiæ & Chriſtiani, atque omnis illico diſparebit, quam hic fingit in adverſariorum ſuorum ſententia, contradictio; quam nec ipſe in propria opinione niſi ſic diſtinguendo declinare valet. Itaque in quantum quis *Epiſcopus* eſt aut *Presbyter*, vice Chriſti paſtoralem curam Fratribus impendens. Paſtor utique eſt; cumque ſimul *Chriſtianus* ſit, hoc nomine & hac qualitate cuivis de grege in Chriſto æqualis eſt, per Eccleſiæ Miniſtros ſeu Chriſti Vicarios ipſe paſcendus. Hoc S. Auguſtinum humiliter in Sermone ad populum de ſe cognoviſſe ſupra diximus, Disquisitione II. §. VII. Num. XIII. & ita quoque S. Leo Magnus Serm. 96. *in Cath. S. Petri*, qui nuper ex Cod. M. S. Bibliothecæ Regiæ Gallicanæ eſt editus, ſemetipſum non dubitat reputare inter *oves* non modo Chriſti, ſed & *Petri*: ſic enim fidelibus Fratribus de Petro loquitur, *ipſe, ipſe per ſemetipſum dicat, quod &* vobis *&* nobis *agendum eſſe decernat*, & ad eumdem Apoſtolum ſermonem convertens, ait: *Ecce o Beatiſſime* Pastor noster, nos tuæ oves *ſimul adſumus, & ut nobis doctrinæ tuæ alimenta tribuas, humiliter obſecramus.*

De auctoritate Capitulorum Cathedralium ex Alexandro III.

X. Hæc abunde ſufficiunt, ad firmandum Reſolutionem Doctorum in eo quod dixerunt, *primis Eccleſiæ ſeculis Epiſcopos una cum Clero, Eccleſias ſibi commiſſas gubernaſſe, ipſoſque unum Corpus in regimine Eccleſiæ conſtituiſſe.* Nec minus hoc ipſum poſt erectionem Capitulorum Cathedralium obſervatum fuiſſe conſtat.

Primus, qui de hujuſmodi Capitulis mentionem ingerit, eſt Alexander III idemque hanc regiminis normam egregie confirmat ſeculo XII. ſic enim ſcribebat ad Patriarcham Hieroſolymitanum, in Cap. 4. ¶ *de his quæ fiunt a Prælato:* „ Novit plenius
„ tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu & Fratres
„ tui (intelligit Canonicos Cathedrales) unum Cor-
„ pus ſitis, quod tu Caput & illi membra eſſe pro-
„ bentur: unde non decet te, omiſſis membris,
„ aliorum Concilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti:
„ cum id non ſit dubium, & honeſtati tuæ & *SS. Pa-*
„ *trum inſtitutionibus contrarium.* " Ex quibus luculenter patet, juxta Alexandrum III., Epiſcopum una cum Capitulo Cathedrali debere Eccleſiam regere. *Fratres* enim vocat, non famulos, & proinde in Eccleſiaſtico regimine conſortes, dicit illos conſtituere *unum Corpus*, cujus Caput non decet membra reliqua abjicere: atque hoc ita decere affirmat, ut ab hac norma pro arbitrio recedere non poſſit, cum hoc eſſet *SS. Patrum*, inquit, *inſtitutionibus contrarium:* cum ergo hic Pontifex minime ignoraverit, ſecundum SS. Patrum inſtitutiooes, Epiſcopum una cum Clero Eccleſiam gubernare debere, monuit Patriarcham Hieroſolymitanum, ut idem cum Canonicis ſuis Cathedralibus, qui Clerum Eccleſiæ ſuæ repræſentabant, præſtare non omitteret.

Unde male ex hoc ipſo Capitulo Alexandri III. ſimilibuſque Anonymus infert, p. 226. & 227. quod *ſolus Epiſcopus Diœceſim ſibi uni commiſſam regat juriſdictione; Capitulum vero eam quoque regat uti Conciliarius Epiſcopi.* Quandoquidem SS. Patrum inſtitutiones, quas ſequi nos oportere Alexander III. ſignificat, aperte declarent, non uni Epiſcopo ſed & Clero Eccleſiam eſſe commiſſam; non tantum Epiſcopo; ſed & Presbyteris ſubditam eſſe debere plebem; non ſolum Epiſcopum, ſed & Presbyteros in conſeſſu judicare, definire, confirmare: Epiſcopi ſententiam *irritam* fore, *niſi Clericorum præſentia firmetur*; quæ omnia Capitulo Cathedrali, quod in totius Cleri jura ſucceſſit, dici nequeunt convenire, ſi nudus Epiſcopi conſiliarius pro arbitrio dumtaxat audiendus æſtimetur.

Ex Concilio Burdigalenſi 1581.

XI. Adhuc magis mirum, Aoonymum pro opinione ſua firmanda adducere Concilium Burdigalenſe anni 1581. Tit. de Epiſc. quod Cap. . . . . . N. 28. declarat: Præcipuam *in ipſis Eccleſiis auctoritatem ad Epiſcopos pertinere, eoſque conſilio & opera Capitulorum & dignitatum juvari debere, ut membrorum Capiti cohærentium & obſequentum.* Nam ex hoc nihil præſidii elicere poteſt Anonymus pro opinione ſua, nempe quod *ſolus* Epiſcopus Diœceſim regat juriſdictione, Clerus autem conſilio tantum, cum hoc ſit ſoli Epiſcopo tribuere *totam auctoritatem*, ubi Synodus Burdigalenſis ei dumtaxat *præcipuam* tribuat.

Dicendum igitur, Synodum Burdigalenſem idem plane declaraſſe, quod Doctores reſolverunt in Reſp. ad 2. ex Card. *de Luca*, ſcilicet „ Eccleſiam Cathe-
„ dralem efformari conjunctim ab Epiſcopo & Ca-
„ pitulo, ab illo ſcilicet tanquam Capite, ab hoc tan-
„ quam reliquo Corpore, Eccleſiaſtica juriſdictione
„ *penes totum Corpus* habitualiter reſidente, *exerci-*
„ *tio* autem *in pleriſque* competente *Capiti.* " Hoc eſt, auctoritatem reſidere penes totum Corpus habitualiter, ſed miniſterium ſeu exercitium *præcipue* penes Epiſcopum. Unde Anonymus perperam ac falſo ſuggillare videtur Doctores, ubi declarationi Concilii Burdigalenſis ſe citatæ mox ſubjicit, tanquam illius declarationis cauſam fuiſſe, quod „ præpo-
„ ſterum videretur Capitulum ſibi vindicare ſum-
„ mam poteſtatem Epiſcopi, cum ea potius repeten-
„ da ſit ab Epiſcopo, quippe qui Caput & vertex ſit
„ Canonicorum. " Nam quis unquam vel cogita-
„ vit, quod Capitulum jure ſibi vindicet ſummam poteſtatem ſui Epiſcopi, ſeu Capitis? E contrario dixerunt Doctores, quod ſumma poteſtas, quoad exercitium ſit penes Epiſcopum, utpote quod *in pleriſque* & gravioribus rebus Epiſcopo competat exercitium juriſdictionis, quanquam juriſdictio tota atque indiviſa radicaliter reſideat, non penes Epiſcopum ſolum, nec penes Clerum inferiorem, ſed penes ipſum Corpus: uti infra magis enucleabitur.

Ex Concilio Tridentino.

XII. Inſuper quis non miretur, quod Anonymus, ut probet ſolum Epiſcopum Diœceſim juriſdictione regere, adducat inter cætera Decretum Concilii Trid. Seſſ. 25. de ref. Cap. 6., ubi e contrario S. Synodus

Digitized by Google

ous Capitulo Cathedrali non tantum Conſilium & nudum ſuffragium tribuit, ſed *juriſdictionem* in terminis: " Cæteris autem in rebus, *inquit*, Capituli
„ *juriſdictio* & *poteſtas*, ſi qua eis competit, & bo-
„ norum adminiſtratio ſalva & intacta omnino relin-
„ quatur. " En plura ex eodem Cap. Si „ *quando*,
„ inquit, *Epiſcopus contra aliquem* ... *procedat* ...
„ *extra viſitationem* (i. e. judicialiter) vult ſacra Sy-
„ nodus, ut Capitulum initio cujuslibet anni eligat
„ ex Capitulo duos, de quorum conſilio & aſſenſu
„ Epiſcopus vel ejus Vicarius, tam in formandu pro-
„ ceſſum, quam in cæteris omnibus actibus uſque
„ ad finem cauſæ incluſive ... procedere *teneatur*,
„ unum autem tantum ſit utriuſque votum; poſſit-
„ que alter Epiſcopo accedere. Quod ſi ambo ab
„ Epiſcopo diſcordes in aliquo actu, ſeu interlocu-
„ toria vel definitiva ſententia fuerint, tunc intra
„ ſex dierum ſpatium cum Epiſcopo tertium eligant,
„ & ſi in electione tertii etiam diſcordent, ad vici-
„ niorem Epiſcopum electio devolvatur, & juxta
„ eam partem, cum qua tertius conveniet, articu-
„ lus, in quo erat diſcordia, terminetur, alias pro-
„ ceſſus & inde ſecuta nulla ſint, nulloſque produ-
„ cant juris effectus .... Epiſcopis præterea ubique
„ is honor tribuatur, qui eorum dignitati par eſt,
„ eiſque in Choro & in Capitulo ... ſit prima ſe-
„ des & locus ... & *præcipua* omnium rerum agen-
„ darum *auctoritas*. " Quam bene hæc ultima verba conſonant cum declaratione Synodi Burdigalenſis?

" Qui (Epiſcopi) ſi aliquid (pergit S. Synodus
„ Trid.) Canonicis ad deliberandum proponant,
„ nec de re ad ſuum vel ſuorum commodum ſpectan-
„ te agatur, Epiſcopi ipſi Capitulum convocent, vo-
„ ta exquirant, & juxta ea concludant. Abſente vero
„ Epiſcopo, omnino hoc ab iis de Capitulo, ad
„ quos hoc de jure vel conſuetudine ſpectat, perfi-
„ ciatur, nec ad id Vicarius Epiſcopi admittatur.
„ Cæteris autem in rebus Capituli juriſdictio ...
„ ſalva & intacta relinquatur. „ Hæc ex Synodo Trid. latius citanda erant, ut luculenter appareat, quam non vere aſſerat Anonymus, ſolum Epiſcopum regere Diœceſim juriſdictione: ſimilia, uti exiſtimo, nequaquam prolaturus, ſi integrum textum Concilii inſpexiſſet.

Ex ſtatutis Capituli Metropolitani Mechlinienſis.

XIII. Quinimo ſi vel inſpexiſſet ſtatuta Capituli Metropolitani S. Rumoldi, cujus eſt membrum Papendrechtius, reperiſſet in fine, quo modo fuerint illa condita & confirmata 13. Nov. 1600. non tantum ab Archiepiſcopo, ſed etiam a Capitulo, qui procul dubio juriſdictionis actus erat: Nam 1. omnes Canonici præſentes, non ſecus ac Archiepiſcopus *Matthias Hovius*, unanimi conſenſu, & approbatione ſubſcripſere, quidem unus eorum *Antonius Daſſeliers*, qui una erat Senator magni Concilii, ſubſcripſit cum certa *modificatione & Declaratione*. 2. Non tantum Archiepiſcopus *ſigilli ſui appenſione illa communivit*, ſed & ſimiliter *Capitulum ſuum quoque ſigillum appendi juſſit* 3. Neque decreta illa univerſo Clero publicata fuere, niſi poſtquam D. Archiepiſcopus *a DD. Decano & reliquis quæſiviſſet, an placeret*, ut *publicarentur*; & omnes ac ſinguli Domini annuiſſent. 4. Sunt illa ſtatuta ſeu Decreta univerſo Clero ſub pœnæ comminatione ad obſervandum propoſita. Profecto illa non conveniunt opinioni adverſariorum, qui Capitulares Eccleſiæ Cathedralis, univerſum Clerum repræſentantes ſtatuunt tales duntaxat conſiliarios & aſſeſſores Epiſcopi; quorum ſententia ullius ponderis, nulliuſque auctoritatis ſit, niſi quantum illi concedere pro arbitrio ſuo judicaverit Epiſcopus.

§. III.

Epiſcopus una cum Clero omnem ſuam juriſdictionem & auctoritatem mutuatur ab Eccleſia, *cui traditæ ſunt Claves, & penes quam* immediata, radicaliter, & quoad proprietatem *omnis juriſdictio ſpiritualis & auctoritas reſidet.*

Eccleſia hic intelligitur univerſalis.

I. Propoſitionem in titulo hujus §. expreſſam, quam Doctores in Reſp. ad 2. adduxerunt, carpit Anonymus, quaſi cum Eccleſiæ Diſciplina nequaquam congruere videretur; duas imprimis pro cauſa ſua commemorans Auctorum ſententias, quarum una dicit omnem Epiſcoporum juriſdictionem immediate a ſummo Pontifice derivari, in quo tanquam in fonte reſideat; altera vero, eam quidem immediate illis venire a Deo, certum tamen Territorium eis aſſignante Pontifice Romano. Sed ſubdicet tertiam ſententiam eorum, qui ſuſtinent firmiſſimis S. Scripturæ ſanctorumque Patrum nixi fundamentis, Epiſcopos & Paſtores tum juriſdictionem tum territorii determinationem accipere ab Eccleſia, prout oſtendimus *Diſquiſitione* II. §. X., & latius hoc §. oſtenſuri ſumus, atque interim tacite inſinuat Anonymus propoſitionem, quam vindicamus, omnium Doctorum ſententiæ repugnare: in quo agendi modo deſiderari ſcriptoris ſinceritas videtur.

Deinde oppugnat reſolutionem, quaſi in ea poneretur, omnem juriſdictionem in Epiſcopum derivari *ab illa certa Eccleſia, cujus gubernationi præpoſitus eſt.* Ita ut oppugnet quidpiam quod a Doctoribus aſſertum non fuit; dixerunt enim ſimpliciter, Epiſcopos omnem ſuam juriſdictionem mutuare *ab Eccleſia*, ſcilicet Catholica illa per orbem diffuſa, volueruntque ſignificare, quod juriſdictio in Epiſcopos non derivetur a Romano Pontifice.

Legitur quidem S. Firmilianus ad S. *Cyprianum* ſcripſiſſe Epiſt. 75. inter Cyprianicas, quod *omnis poteſtas & gratia in* ECCLESIA *conſtituta ſit*, UBI PRÆSIDENT MAJORES NATU; Quodque *poteſtas peccatorum remittendorum Apoſtolis data ſit*, & ECCLESIIS, *quas illi a Chriſto miſſi conſtituerunt*, & *Epiſcopis, qui eis ordinatione vicaria ſucceſſerunt*: Ubi videtur ſignificare particularibus quoque Eccleſiis collatam a Chriſto omnem poteſtatem, a quibus proinde Epiſcopi eam debeant mutare; ſed indubie hoc S. Firmiliani dictum ſic intelligi oportet, quod cuilibet Eccleſiæ particulari omnis poteſtas data ſit, quatenus univerſis Chriſti Eccleſiis copulatæ.

Claves, Eccleſiæ traditas eſſe, probatur ex Matthæi XVIII.

II. Hoc igitur aſſerere voluerunt Doctores, quod de hac re apud SS. Patres toties affirmatum reperitur, non uni alicui perſonæ, ſed Eccleſiæ univerſæ traditas a Chriſto Claves, & proprietatem omnis ſpiritualis juriſdictionis, quam per miniſtros ſuos exerceat.

Atque hoc fundatum eſt in ipſo Evangelio, Matth. XVIII. ubi occaſione contentionis inter Apoſtolos vel Diſcipulos exortæ, *quis* eorum *major eſſet* futurus in Eccleſia; Jeſus propoſito prius exemplo humilitatis in parvulo, quam omnes imitari deberent, declarat ſummam poteſtatem futuram non penes unum aliquem eorum, quaſi Principem Monarcham, ſed penes ipſam Eccleſiam, cujus omnes membra forent, omnes filii; atque adeo ſibi mutuo Fratres & Collegæ. „ Si peccaverit, *inquit*, in te Frater
„ tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſo-
„ lum ... ſi autem te non audierit, adhibe tecum
„ adhuc

Digitized by Google

„ adhuc unum, vel duos.... Quod ſi non audierit eos, dic *Eccleſiæ*: ſi autem *Eccleſiam* non audierit; ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. Amen „ dico vobis, quæcumque *alligaveritis* ſuper terram, „ erunt ligata & in cœlo: & quæcumque *ſolveritis* „ ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: Iterum di„ co vobis, quia ſi *duo ex vobis conſenſerint* ſuper ter„ ram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis „ a Patre meo, qui in cœlis eſt. Ubi enim ſunt „ *duo vel tres congregati* in nomine meo, ibi ſum in „ medio eorum, tunc accedens Petrus ad eum dixit: „ Domine, quoties peccabit in me frater meus & „ dimittam ei? „ &c.

Totus hic contextus clare demonſtrat, quod Chriſtus Eccleſiam Petro prætulerit. Nam Petrus erat unus e Fratribus, qui peccantem in eum fratrem primum privatim, ac dein adhibitis ad majus pondus authoritatis, adhuc uno vel duobus corripere deberet, tandemque ſi nec ſua nec aliorum concurrentium autoritas valeret ad emendationem, ſi opus eſt pro rei gravitate & qualitate perſonæ corripiendæ implorare ſupremum etiam Eccleſiæ tribunal, quam ſi non audierit, tunc demum & non ante, habere illum ſicut ethnicum & publicanum.

Hunc Chriſti ſermonem de correptione fraterna ad ſingulos de fraternitate directum, ad ſe quoque pertinere Petrus non dubitavit; quare illico petivit; *Domine, quoties peccabit in me* Frater meus; *& dimittam ei?* Pariterque & Petri ſucceſſores, ac nominatim S. Gregorius Magnus, agnoverunt, ſibi poſt priores correptionis gradus adhuc reliquum eſſe, ut Eccleſiam debeant adhibere. Vide Disquis. II. §. XI. N. VIII.

Quinimo totum hunc Chriſti ſermonem vel præcipue ad Petrum tanquam unum ex Fratribus dictum fuiſſe, adeo notum fuit in Eccleſia adhuc ſeculo XVI., ut in Miſſali Romano huic Evangelio, de correptione fraterna, quod recitatur feria 3. poſt Dominicam 3. Quadrageſiæ, præmiſſa fuiſſe legantur hæc verba: *Reſpiciens Jeſus in Diſcipulos ſuos dixit* Simoni Petro: *ſi peccaverit in te* Frater tuus &c. Hæc eadem verba habentur quoque in veteribus Eccleſiæ Trajectenſis Miſſalibus, tum manuſcriptis, tum impreſſis Aon. 1511. 1514. 1515. &c.

Quorum autem cura verba illa: *dixit Simoni Petro*, ex Miſſali nunc expuncta ſint, haud difficile eſt divinare. Oportebat autem hoc humilitatis monitum Petro præ cæteris inculcari, ne ſe propter promiſſas claves & ſolutum didrachma, quæ hoc monitum præceſſerunt, ſic aliis, prælatum exiſtimaret, ut nullius in terris poteſtati aut tribunali ſubjiceretur.

Quemadmodum autem Petrus, tanquam unus ex Fratribus, confratris ſui contumacis delictum ad Eccleſiæ tribunal deferre debebat, ita quoque ipſe, ſi reprehenſibilis fieret & contumax, indubie ad Eccleſiæ judicium deferendus erat a Fratribus, quibus non ſecus ac Petro præceptum de correptione fraterna Dominus intimavit.

Cæterum licet Eccleſia poſſideat Claves quoad proprietatem tanquam Domina, poteſtatem tamen illam exercet per ſuos Miniſtros, quos ei ſponſus ſuus aſſignavit, vel ipſa ſibi delegerit. Atque idcirco ubi opus eſt in correptione fraterna ad Matrem Eccleſiam recurrere, ad ejus quidem modo recurrendum eſt Miniſtros, qui ipſius nomine & auctoritate ligant & ſolvunt: Sed dum illi ſecundum Eccleſiæ Canones hanc poteſtatem exercent, ſine dubitatione Eccleſia ligat & ſolvit. „ Epiſcopus particularis, „ *inquit Almainus*, de autor. Eccl. C. 8. Reſp. ad „ 3., non ſolum gerit vices ſuæ Diœceſis in ordi„ ne ad populum ſibi commiſſum, ſed etiam totius „ Eccleſiæ Univerſalis in ordine ad eumdem populum, alias non poſſet aliquem ſimpliciter excom„ municare. „

Quomodo autem denuntiationes, quæ olim ipſi Eccleſiæ fiebant, poſtea inceperint fieri ſolis Eccleſiæ Præſulibus recte exponit Adrianus Mangotius in ſuis Monitis ſacris: parte 3. Monito 35. „ Domi„ nus, *inquit*, eum (peccantem fratrem) jubet de„ ferri apud *Eccleſiam*, id eſt fidelium congregatio„ nem.... dicit autem: *dic Eccleſiæ*: & non dic E„ piſcopis & Præſulibus Eccleſiæ, quamvis his ma„ xime ſit dicendum.... itaque in primitiva Eccle„ ſia, ſecundum hoc Chriſti præceptum denuntia„ bantur peccatores poſt unam & alteram correp„ tionem toti Eccleſiæ alicujus loci, hoc eſt, Chri„ ſtianis legitime cum ſuo Epiſcopo congregatis, „ ibique ſi impœnitentes perſiſtebant, omnium con„ ſenſu & approbatione excommunicabantur ab E„ piſcopo.... Verum poſtea cum optimus ille Ec„ cleſiæ primitivæ ſtatus remiſſus eſt, & ob inſtabi„ lis vulgi tumultus non conveniret pleraque agi ar„ bitrio & conſenſu vulgi, cœptæ ſunt denuntiatio„ nes fieri tantum ad Eccleſiarum Præſides. „ &c. Hæc Mangotius.

Accidit tamen interdum, ut unus aut pauci Paſtores graviſſimam aliquam cauſam dirimere nequeant & ad Concilium Generale, quod univerſam Eccleſiam repræſentet, res deferenda ſit. Atque hoc ipſum Chriſtus in citato textu videtur voluiſſe ſignificare: nam poſtquam juſſerat indicari Eccleſiæ, eique ſub graviſſima anathematis pœna ab omnibus obtemperari, mox addidit; quinam nomine Eccleſiæ deberent contumaces fratres anathemate ferire: *Amen dico vobis*, inquit, *quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo.* Omnibus in communi Apoſtolis & Epiſcopis loquitur, & univerſo cœtui Diſcipulorum, qui univerſam Eccleſiam repræſentant, quandoquidem Epiſcopi ſunt in Eccleſiis, & Eccleſiæ in Epiſcopis: Quæ quidem repræſentatio expreſſior eſt, quando omnes Eccleſiæ Miniſtri in unum ſunt congregati.

Et ita locum Matthæi XVIII. de univerſali Eccleſia explicarunt poſt Auguſtinum l. 1. cont. adv. leg. & Proph. C. 17. N. 36. Patres Concilii Baſileenſis in Reſp. Synodali: † „ Quæ domus, aiunt, „ etiam claves ſolvendi & ligandi accepit a Domi„ no. Hanc domum ſi quis corripientem corrigen„ temque contempſerit, ſit tibi, *inquit Dominus*, ut „ ethnicus & publicanus. „ Bellarminus quoque l. 2. de Conc. Cap. 18. fatetur hanc illius textus explicationem rejici non poſſe: „ hic enim locus, *inquit*, „ etſi varias explicationes admittat, tamen cum Con„ cilium legitimum omnium conſenſu maxime pro„ prie dici poſſit Eccleſia, non poteſt ullo modo „ rejici hæc explicatio, quo aſſerimus, Dominum „ juſſiſſe, ut ſententiæ legitimi Concilii obediamus. „ Item Adrianus Mangotius Mon. Sacr. parte 3. exhort. 35.

Quod ſi alias a Chriſto nominatim Petro dictum ſit: Tibi *dabo Claves*, indubie Petrus tunc totum Apoſtolorum Collegium, totamque Eccleſiam in ſe veluti in Typo figuravit. Hæc Chriſti ſponſa per miniſterium Sacerdotum exercet poteſtatem clavium, per gemitus & preces fidelium Deo reconciliat pœnitentes, perque arctiſſimam charitatis inter membra ſui corporis unionem exturbat obſtinatos peccatores: quæ omnia ſacer textus inſinuat; poſtquam enim de Miniſtris Eccleſiæ dixit, eos *ligare & ſolvere*, ne exiſtimemus cæteros fideles ad hoc Eccleſiæ judicium nullatenus ſeu precibus ſeu charitatis conſenſione concurrere, ſubjecit: *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo: ubi enim ſunt duo vel tres congregati*

(†) Tom. 12. Conc. col. 676. vel 680.

in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Ubi & relinquitur ſubintelligendum, prout ſubintellexit S. Gregorius l. 7. Epiſt. 112. Quod *ſi adeſſe dignatur, ubi duo vel tres fuerint, quanto magis non deerit, ubi plures convenerint Sacerdotes.*

Idem probatur ex Patribus.

III. Certiſſimum hoc dogma, nempe *Claves datas eſſe Eccleſiæ*, unanimi Patrum ſententia traditum eſt. *Memento*, inquit Tertullianus in Scorpiaco, *Claves cæli Dominum Petro, & per eum*, ſive in eo, *Eccleſiæ reliquiſſe.* Et ad Martyres Cap. 1. ob hanc poteſtatem Clavium Eccleſiam Dominam vocat: *Domina*, inquit, *Mater Eccleſia.* Quod S. Cyprianus magis exponit. Ep. 73. *Hæc* (Eccleſia, ait) *eſt* UNA, *quæ tenet & poſſidet* OMNEM *ſponſi ſui & Domini* POTESTATEM.

Varii SS. Patrum textus huc pertinentes in Corpus Juris Canonici ab ipſo Gratiano relati ſunt. Sic extat locus S. Auguſtini 24. Q. 1. Can. 6. deſumptus ex tract. 50. in Joan. XII. hiſce verbis: *Si hoc* (ſolvere & ligare) *Petro tantum dictum ſit, non hoc facit Eccleſia.... Si hoc ergo in* ECCLESIA *fit, Petrus quando Claves accepit*, ECCLESIAM SANCTAM SIGNIFICAVIT. Et idem S. Auguſtinus l. 7. de Bapt. Cap. 51. apud Gratianum ibidem Can. 20. Quæ Domus (ſupra Petram ædificata) Claves accepit, ac *poteſtatem ſolvendi & ligandi.* Notiſſimæ ſunt hæ & ſimiles ſententiæ illius S. Doctoris: Serm. 295. *Claves non homo unus, ſed* UNITAS *accepit* ECCLESIÆ, UNITAS (1) *tenet*, UNITAS *dimittit*; ÆDIFICIUM (2) *ſupra Petram ligat & ſolvit*, COLUMBA (3) *tenet*, COLUMBA *dimittit* &c.

Unanimis ea eſt SS. Patrum & Antiquorum Theologorum ſententia.

Fulgentius, (4) „ Beato Petro, *inquit*, hoc eſt „ ECCLESIÆ ſuæ, in terra ligandi, ſolvendique tribuit poteſtatem. „

Gregorius Magnus (5) „ Quod antiquis nuſquam „ dicitur, modo UNIVERSALI ECCLESIÆ dicitur: „ *quodcumque ligaverit ſuper terram* &c. „

Venerabilis Beda (6) „ Quando Petro dictum eſt, „ *tibi dabo Claves Regni cælorum*, UNIVERSAM ſignificabat ECCLESIAM. „ Et alibi (7) „ omni igitur E„ lectorum ECCLESIÆ ligandi ac ſolvendi datur au„ toritas. „

Petrus Lombardus, ſive Magiſter ſententiarum (8) Eccleſiæ contulit (Deus) poteſtatem ligandi & ſolvendi. „ Idem docent Almaïnus, (9) Adrianus VI. (10) Adrianus Maogotius (11) aliique, de quibus infra N. V.

Denique adeo inconcuſſa eſt hæc Doctrina, ut Concilium Tridentinum anathematizet eos, qui negaverint *Claves* ECCLESIÆ *eſſe datas ad ſolvendum & ad ligandum.* Seſſ. 14. Can. 15.

Pontifex Miniſter & ſubditus Eccleſiæ.

IV. Abſit autem per Eccleſiam intelligamus ſummum Eccleſiæ Miniſtrum, R. Pontificem. Quia licet is in Domo Dei inter miniſtros primus & ſummus conſtitutus ſit, per hoc nullatenus voluit Chriſtus ſponſæ ſuæ poteſtatem minui, ſed manifeſtari & clarificari &; ipſe autem Pontifex ſeſe filium & ſervum Eccleſiæ agnoſcat neceſſe eſt; prout Gregorius VII. fatetur l. 5. Ep. 10. dum Eccleſiam omnibus prælatam dicit his verbis: *Quæ* MATER *&* DOMINA *noſtra eſt.* Novit enim Pontifex, ſe non ſecus ac alios fideles hunc Symboli articulum palam profiteri: *Credo Sanctam Eccleſiam Catholicam*; illam nimirum Matrem & Dominam ſuam, a qua ſpiritum & vitam hauriat, nutrimentum & reconciliationis ſacramentum accipiat: *Sanctorum*, inquit, *communionem, Remiſſionem peccatorum.*

Quapropter Patres Baſileënſes ad pronuntiationem hujus articuli: *Credo unam ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam*, genuflectebant, ut ita honorarent *Matrem & Dominam ſuam, quæ una tenet & poſſidet omnem ſponſi ſui & Domini poteſtatem*: de qua & Tobias XIII. prophetavit dicens: *Luce ſplendida fulgebis & omnes fines terræ adorabunt te*, & Iſaias XLIX. 23. *vultu in terram dimiſſo adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent.*

Omnis poteſtas reſidet penes Eccleſiam radicaliter quoad proprietatem & immediate.

V. Quod autem *poteſtatem*, quam totam, teſte Cypriano, *Eccleſia tenet & poſſidet*, recte dixerint Doctores *radicaliter & quoad proprietatem* penes ipſam Eccleſiam reſidere, clare expoſitum videre eſt a Toſtato Epiſcopo Abulenſi, qui teſte Poſſevino Jeſuita, tanquam ſanctus honoratur in Abulenſi Eccleſia, & qui ob vaſtiſſimam eruditionem appellatus eſt *ſtupor mundi*, in Cap. XV. Num. Q. 48. ſic habet: „ Ipſa multitudo non habet juriſdictionem „ (ſcilicet formaliter) cum juriſdictio *ſecundum actum* non poſſit cadere in communitatem, ſed in „ perſonam determinatam, quia juriſdictio requirit „ actus, ut judicare & imperare: Communitas „ autem..... non poteſt exercere actus aliquos. „ Imo impoſſibile eſt in communitate eſſe juriſdi„ ctionem ſecundum actum: eſt tamen juriſdictio „ ſecundum originem in communitate, & *ſecundum* „ *virtutem*, quia omnes perſonæ accipientes juris„ dictionem ex virtute communitatis accipiunt, „ quia ipſæ poſſunt per ſe judicare, communitas „ autem non. *Ita* autem videtur *de clavibus Eccle*„ *ſiæ*, quia illæ *datæ* ſunt a Chriſto *toti Eccleſiæ*, „ Quia tamen non poterat tota Eccleſiæ. Quia ta„ men non poterat tota Eccleſia diſpenſare illas, „ cum non eſſet aliqua perſona, tradidit eas Petro „ nomine Eccleſiæ... non fuerunt datæ claves il„ (Apoſtolis) tanquam determinatis perſonis, ſed „ ſed tanquam *Miniſtris Eccleſiæ*, cum Eccleſia, „ quæ habet ipſas *radicaliter*, numquam moriatur. „ Et Q. 49. „ Eccleſia, *inquit*, ſuſcipit claves a Chri„ ſto, & Apoſtoli tanquam Miniſtri Eccleſiæ, & „ nunc Eccleſia illas habet & Prælati habent, ſed „ aliter Eccleſia, quam Prælati, nam Eccleſia habet „ *ſecundum originem & virtutem*, Prælati autem „ habent *ſecundum uſum* earum. „

Similiter quando Doctores dixerunt, juriſdictionem & auctoritatem ſpiritualem *immediate* reſidere penes Eccleſiam; plane idem dixerunt, quod in Schola Pariſienſi docent Theologi uti teſtatur Natalis Alexander Hiſtor. Eccleſiæ Sec. 15. & 16. Diſt. 8. Num. 53. ubi ex ſententia Theologorum Pariſienſium ſe loqui profitetur: „ Scholaſtici, *in*„ *quit*, poſt Magiſtrum ſententiarum & S. Tho„ mam, claves Eccleſiæ ſemper appellant, non „ claves Sancti Petri, quia immediatius Eccleſiæ „ traditæ ſunt, quam Sancto Petro, illique com„ miſſæ ſunt, ut Eccleſiæ perſonam gerenti: unde

ligandi

(1) L. 3. de Bap. Cap. 17. (2) Serm. 295. N. 2. (3) L. 3. de Bapt. Cap. 18. N. 23. (4) L. 2. de remiſſ. pec. Cap. 20. (5) L. 6. in 1. Reg. III. N. 24. (6) In Joan. XXI. tom. 5. pag. 622. (7) Hom. in feſto S. Petri. (8) In 4. Diſt. 18. (9) Expoſ. circa decif. M. G. Ockam. in append. tom. 2. oper. Gerſon p. 1069. edit. Dupin. (10) In 4. Quæſt. 2. de Sacr. Pœn. (11) Parte 3. Monito 31.

Digitized by Google

„ ligandi ſolvendique poteſtas in Eccleſia, tanquam „ *in proximo ſubjecto* reſidet, ut cum Pariſienſibus „ loquar, in S. Petro & ejus ſucceſſoribus tanquam „ *in ſubjecto* remoto. „ Neque hic a Petri ſucceſſoribus Romanis Pontificibus ſemovendi ſunt cæteri Epiſcopi, cum omnes cum Petro claves ſuſceperint, uti Diſquiſitione II. §. VII. oſtenſum eſt, præcipue N. IV.

Summa auctoritas Eccleſiæ Primatui R. Pontificis non obeſt.

VI. Quod autem dicat Anonymus, quod eam aſſertionem Doctores de Eccleſia Univerſali intellectam, ſic declarari conveniat, ut non deroget *ſupremæ Poteſtati ſummi Pontificis, cui in perſona Petro,* inquit, *tradita a C. D. fuit plenitudo omnis ſpiritualis jurisdictionis, promittendo illi Claves regni Cælorum Matth. XVI. eumque præficiendo ovili ſuo, Joan. ult.* Mirum qood velit Anonymus eam Doctorum aſſertionem trahere ad eum ſenſum, quem ipſa evidenter impugnat, quemque Disquisitione II. præſertim poſtremis §§. refutavimus. Nam ſi intelligatur de *proprietate* & radicali poteſtate clavium, ea a Doctoribus aſſeritur eſſe penes Eccleſiam, nun vero penes Pontificem: Si vero agatur de uſu & exercitio clavium, illod penes Pontificem eſt tanquam Miniſtrum Eccleſiæ, qoemadmodum & penes reliquos ejusdem Eccleſiæ Miniſtros in ſolidum, ſicut tam hi quam ille omnom poteſtatem & jurisdictionem mutuentur ab Eccleſia. Adeoque luculenter conſequitur, ſupremam poteſtatem & plenitudinem omnis ſpiritualis jurisdictionis non recte convenire Pontifici, qui dumtaxat Miniſter eſt Eccleſiæ; ſed eam reſidere penes Eccleſiam, quæ eamdem per Miniſtros ſuos tanquam Proprietaria, Magiſtra, & Domina Mater exercet.

Verum quidem eſt, & lubenter fatemur, Primatum Petri ad Petri ſucceſſores tranſiiſſe; ſed ille Primatus non eximit ſupremos Pontifices e numero Miniſtrorum, & ſubditorum Eccleſiæ, Pontifex primus eſt inter Miniſtros, ſed ipſe conditionem Miniſtri non excedit. Reliquis comminiſtris ita præſidet quaſi natu major ioter fratres, in altiori ſpecula collocatus invigilat ſuper ipſis conſervis ſuis & coöperariis. Omnibus præeſt, ut omnes cum ipſo io eadem vinea Domini laborantes concordiam ſervent, & diligentem operam præſtent. Sed omnes illi Operarii & Miniſtri Eccleſiæ, ab ipſa tanquam omnem ſponſi ſui poteſtatem poſſidente & miſſionem & jurisdictionem accipiunt immediate; ita ot hæc miſſio & jurisdictio proprie non fluat per Pontificem in alios Epiſcopos & Miniſtros, & multo minus a Pontifice tanquam primo fonte derivetur in alios.

Miniſtri inſtituuntur & operantur auctoritate Eccleſiæ.

VII. Unde quando Pontifex modo Inſtituit Epiſcopos, iisque territorium deſignat, jurisdictio & auctoritas ſpiritualis, quam illi accipiunt, non profluit ex R. Pontifice, quaſi ex quodam fonte ſeu plenitudine jurisdictionis, quæ fingeretur in ipſo reſidere; ſed Pontifex in ea re eſt inſtrumentum & Miniſter Eccleſiæ, ex qua totum derivatur.

Quemadmodum dum olim Metropolitani, jure quod Eccleſiæ Canones illis concedunt, inſtituebant Epiſcopos, & Diœceſes illis aſſignabant, non fluebat illa jurisdictio ſpiritualis in novos illos Epiſcopos ex ipſo Metropolitano tanquam ex quadam plenitudine & fonte. Neque ipſe Pontifex R. dum inſtituitur & conſecratur ab Epiſcopo Oſtienſi, ab eo accipit poteſtatem & jurisdictionem, ſed ab Eccleſia, cujus Miniſtri illi ſunt, qui R. Pontificem alioſve Epiſcopos conſecrant.

Neceſſe eſt ergo fateamur claves ligandi atque ſolvendi perpetuo quoad proprietatem reſidere penes Eccleſiam, neque quaſi de manu ad manum tranſiiſſe, ſed jam tunc (1) quando B. Petrus claves ſuſcepit, ipſum cum univerſis, qui futuri erant, Epiſcopis eaſdem ſuſcepiſſe; tuncque cum illo omoes eas ſuſcepiſſe Epiſcopos. Unde & claves Eccleſiæ appellantur, oon autem claves Romani Pontificis, quod earum proprietatem ipſe non habeat, ſed Eccleſia; & propterea etiam, uti obſervat alibi Vasqueſius; Epiſcopi in excommunicando vel abſolvendo, item Sacerdotes in uſu clavium, nequaquam dicere poſſunt, ſe excommunicare vel abſolvere in oomine vel authoritate Papæ: ſed rem peragunt nomine Chriſti, & ſponſæ ejus Eccleſiæ, quandoquidem ipſa, accepta omni ſponſi ſui ac Domini poteſtate, liget & ſolvat.

§. IV.

Epiſcopus eſt Caput Miniſteriale, *non vero* Eſſentiale *Eccleſiæ cui Præſidet.*

Reſolutio Doctorum.

I. Dixerant Doctores in Reſp. ad 2., ad probandum in Eccleſia Ultrajectina potuiſſe Capitulum Metropolitanum ejusque jura conſervari, quod „ tametſi Epiſcopus reputetur & ſit Caput ſuæ particularis Eccleſiæ ſuique Cleri, nequaquam tamen „ cenſeri poſſit Caput *Eſſentiale*, a quo ipſa jurisdictio & auctoritas regendi Eccleſiam defluat in „ inferiorem Clerum, ſed unice conſiderari poſſit „ ut Capot *Miniſteriale* Eccleſiæ, ſive ut primus & „ principalis hujus Eccleſiæ Miniſter, qui una cum „ inferioribus Miniſtris auctoritatem ſpiritualem pe„ nes ipſam Eccleſiam reſidentem miniſterialiter exercet. „

Ex quo concluſum voluere Doctores, quod jurisdictio Capituli Cathedralis integra penes illud ipſum remaneat mortuo Epiſcopo, aut aliunde præpedito; nec verum ſit, jurisdictionem a R. Pontifice, deficiente proprio, in Capitulum derivari.

Vani conatus Adverſariorum.

II. Hanc porro propoſitionem Doctorum, quod nempe Epiſcopus ſit Caput Miniſteriale non vero eſſentiale Eccleſiæ ſuæ particularis, redargult Anonymus p. 222. dicens: „ Si ageretur de Epiſcopo relate ad „ Eccleſiam Univerſalem, tunc recte poſſet illi con„ venire ea *Miniſterii* vox, quanquam non conve„ niret Epiſcopo alterum vocabulum *Capitis*. At „ relate ad Eccleſiam particularem, potius videtur „ dicendus ejus Caput *eſſentiale*, quam *miniſteriale*, „ cum Eccleſia Cathedralis ſine Epiſcopo eſſe non „ poſſit. „

Multum hic hallucinatur Anonymus, cum nequaquam obſcurum ſit, Doctores id unum voluiſſe ſignificare per Caput Miniſteriale, quod Epiſcopus inter omnes ſuæ Eccleſiæ Miniſtros ſit ſummus, ſive Caput, cui præ cæteris totius Eccleſiæ regimeo incumbit; qui Clero præſidet & ſuperinvigilat, quiqoe ona cum inferioribus Miniſtris eidem Eccleſiæ præpoſitus eſt a Domino *in opus Miniſterii, ad ædificationem Corporis Chriſti, Eph. IV.* 12.

Caput eſſentiale Eccleſiæ ſolus Chriſtus.

III. Quod autem Doctores non appellaverint Epiſ-

(1) Vide Diſquiſitionem II. §. VII. N. IV.

Epiſcopum ſimpliciter *Caput*, aut *Caput eſſentiale* ſuæ Eccleſiæ; ſed cum adjecta particula reſtringente *Miniſteriale*, prudenter a ſe dictum arbitrati ſunt, ne quis ſuſpicaretur, quod vellent Epiſcopum eſſe Caput eſſentiale ſimili fere modo, quo caput humanum eſt eſſentiale membrum humani corporis, quo deficiente aut non influente, vitali motu deſtituitur & concidit totum corpus. Simile enim caput non agnoacunt Doctores niſi ipſum Chriſtum, cujus ſpiritu non influente ſubſiſtere nequit corpus Eccleſiæ, ſeu membra illius vitam ſpiritualem habere non poſſunt. *Creſcamus in illo*, inquit Apoſtolus, *Eph.* IV. 15. 16. *qui eſt Caput Chriſtus, ex quo totum Corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis ſecundum operationem in menſuram uniuscujusque membri, augmentum Corporis facit in ædificationem ſui in charitate.* Idem inculcat Apoſt. Eph. V. 23. & col. 1. 18. Quapropter nec fideles dicuntur membra ſui Epiſcopi; ſed *membra Chriſti.*

Epiſcopi igitur improprie & analogice dicuntur capita ſuarum reſpective Eccleſiarum, quod ſcilicet extrinſece per miniſterium, ſeu per actus ſenſibiles atque hierarchicos myſteria Dei diſpenſent: ſed ſolus Chriſtus proprie caput eſt Eccleſiæ, qui ſolus per interiorem ſui ſpiritus influxum in membra influit, eumque influxum alligare voluit externis illis ſignis, puta prædicationi verbi Dei, adminiſtrationi Sacracramentorum &c. Atque idcirco, & eo, quem paulo ſuperius expoſuimus ſenſu, recte vocamus Epiſcopum *Caput Miniſteriale*, Chriſtum Jeſum autem *Caput Eſſentiale.*

R. Pontifex Caput Miniſteriale Eccleſiæ.

V. Unde nec alio ſenſu R. Pontificem, qui inter Epiſcopos primus eſt, caput dicimus Miniſteriale Eccleſiæ, & ita fere jam pridem notavit Gabriel Biel, Lectione 23. in Can. Miſſæ litt. N. vocans Chriſtum caput *Principale*, Papam vero caput *ſecundarium* ſeu *Vicarium.* Idem docent Petrus Alliacenſis Card. in Tract. de Eccl. auctoritate, pag. 1. cap. 1. & pag. 3. Synodus Baſileënſis in Reſp. Synod. edita an. 1432 quæ incipit, *cogitanti*, quæ integra habetur T. 12. Conc. col. 673. & inter ea illius Concilii monumenta numeranda venit, quæ ab Eugenio IV. ſolemniter approbata ſunt an. 1434. Seſſ. 16. Item Joannes Gerſonius art. II. inter articulos contra Petrum de Luna. Unde, prout notavit Bellarminus l. 2. de Conc. autor. Cap. 19., *Corpus Eccleſiæ non moritur, moriente Papa*: ſed eo mortuo manet una, ſancta, Catholica & Apoſtolica Eccleſia, & ut talem etiam, nullo exiſtente Papa, recitatione Symboli palam confitemur.

Quo ſenſu Epiſcopus dici poſſet Caput Eſſentiale ſuæ Eccleſiæ.

V. Cæterum ſi per caput eſſentiale Eccleſiæ particularis Anonymus intelligat eum inter Miniſtros principalem, ſine quo Eccleſia quoad hierarchicum regimen perfecta eſſe non poſſit, libenter fatemur, Epiſcopum eo ſenſu eſſe caput eſſentiale ſuæ Eccleſiæ, & illo ſenſu dixit S. Chryſoſtomus aliique poſt ipſum, *non enim eſſe Eccleſia ſine Epiſcopo poteſt.* Nam hoc dixit Chryſoſtomus, uti refertur apud Palladium in ejus vita, dum hæc monita dedit Diaconiſſis, ut quicumque abſque ambitu in Eccleſia Conſtantinopolitana ordinatus fuiſſet Antiſtes, ei ſe ut capiti per omnia ſubmitterent: ſcilicet Chryſoſtomus verebatur, ne diuturno ſuo exilio, uti obſervat auctor Tractatus *de auctoritate & neceſſitate Epiſcoporum*, quem citavimus DISQUISITIONE I. §. V. N. IX. Eccleſia diſſiparetur, ceſſitque jure ſuo, ut unitati Eccleſiæ & perrennitati provideret, quam ſine Epiſcopo diu perſeverare non poſſe credebat.

Sed hæc, cauſæ quam vindicamus, adeo non obſunt, ut potius inſigniter eam juvent, nam & idcirco oſtendimus Diſquiſitione II. §. I. unicuique Eccleſiæ ſeu Diœceſi, ubi ſufficienti numero eſt populus Chriſtianus, provideri debere de proprio Paſtore & Epiſcopo: ut vel hinc pateſceret *Sasboldum* & *Rovenium* veros & proprios Epiſcopos Ultrajectinos fuiſſe, & huic Eccleſiæ a Pontificibus RR. datos: niſi quis, quod abſit, exſtimaret, illos Pontifices nequaquam ſtuduiſſe perfectioni ſeu ædificationi Eccleſiæ, ſed eam e contrario diſſipationis ac deſtructionis periculo expoſuiſſe.

Presbyteri Vicarii Chriſti.

VI. Ulterius ſecundum hunc intellectum capitis eſſentialis, nec Presbyteri inferiores ita dependere ab Epiſcopo ſuo cenſendi ſunt, ut ſint illius miniſtri ſeu Vicarii, uti nec Epiſcopi ſunt Vicarii Pontificis, ſed omnes ſunt Miniſtri Chriſti & Eccleſiæ, & ita nomine Epiſcoporum Galliæ palam profeſſus eſt Cardin. Lotharingus in ſuo commonitorio ad Joannem Britonem Romam miſſo 1563. *Profiteor*, inquit, *quod prorſus ſim alienus ab ea ſententia, ut dicam, Beatiſſimum Papam eſſe ſolum aut unum verum* CHRISTI VICARIUM, *imo omnes & Epiſcopi & Curati ſunt* CHRISTI VICARII: *quod Sancti Martyres, & divi Petri ſucceſſores docuerunt.*

Epiſcopus recte vocatur Caput Miniſteriale ſeu Eccleſiæ.

VII. Denique, quod Anonymus loco ſupra relato inſinuat, Epiſcopum non ita recte dici Caput Miniſteriale Eccleſiæ ſuæ particularis, abſque cauſa dictum eſt; nam cum Epiſcopus repræſentet caput Chriſtum, tanquam Miniſter ejus atque Vicarius; recte vocatur caput Miniſteriale ad diſtinctionem ſcilicet illius Divini capitis, cujus Miniſterium gerit. Deinde Epiſcopus non tantum eſt Miniſter Chriſti & Eccleſiæ univerſalis, ſed etiam ſano ſenſu Miniſter particularis ſuæ Eccleſiæ, nimirum ad hoc illi præfectus, ut illi miniſtret, ſeu gregi ſacrum Miniſterium impendat ad exemplum Chriſti, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare. Porro inter miniſtros cujusque Eccleſiæ primus, ſeu caput eſt Epiſcopus. *Scitis*, inquit, Matth. XX. 25. 28. *Quia Principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos, non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos* MAJOR *fieri, ſit veſter* MINISTER, *& qui voluerit inter vos* PRIMUS *eſſe, erit veſter* SERVUS.

Adverſarii ex propriis dictis refutati.

IX. Quinimo, ſi examinemus, quo ſenſu Anonymus dixerit pag. 222. quod *ſi ageretur de Epiſcopo relate ad* ECCLESIAM UNIVERSALEM, *tunc recte poſſet illi convenire ea* MINISTERII *vox*; clare, uti exiſtimo, patebit, eum iterum hoc dicendo cauſam noſtram adjuvare.

Nam vel *Miniſtrum* intelligit relate ad ſuum Principem ac Dominum, a quo poteſtatem mandatum miniſtrandi accipit, ſi autem hoc ſenſu dicatur Epiſcopus *Miniſter Eccleſiæ Univerſalis*, ergo Eccleſia Univerſalis dicenda eſt omnium Epiſcoporum Domina, a qua & poteſtatem, & illius exercendæ mandatum recipiant: atque ita ruit opinio adverſariorum, quæ totius cauſæ unicum pene fundamentum eſt, de plenitudine poteſtatis Pontificiæ, quaſi R. Pontifex eſſet fons omnis juriſdictionis.

Vel intelligi vult Anonymus Miniſtrum relate ad ſubditos ſui Principis ac Domini, quibus impoſitum

ſibi

ſibi miniſterium impendat, provideat, opituletur, ſuccurrat; aſt, ſi tali relatione Epiſcopum dicat *Miniſterium univerſalis Eccleſiæ*, jam neſcio qua inconſiderantia hoc poſuerit, propriam ſuam opinionem duplici ex parte deſtruens; 1. Quia ſic admittere debebit, univerſam Eccleſiam non ſolius R. Pontificis, ſed omnium Epiſcoporum curæ eſſe commiſſam. 2. Quia ſi hoc ſenſu Epiſcopus recte dicatur Miniſter univerſalis Eccleſiæ, quod ſolicitudinem ſuam paſtoralem ad illam extendat, multo magis dici poteſt Miniſter particularis ſuæ Eccleſiæ, cui adminiſtrandæ ſpecialiter eſt conſtitutus.

Vel fortaſſe dicere volt Epiſcopum eſſe Miniſtrum *relate ad Eccleſiam univerſalem*, quia univerſalis Eccleſiæ *unus* ſit Paſtor R. Pontifex, reliqui vero Epiſcopi ejusdem Pontificis Miniſtri; & hic ſenſus recte convenit cum opinione adverſariorum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ, & vocatione reliquorum Epiſcoporum in partem dumtaxat ſolicitudinis: ſed ſi Epiſcopi ſint Miniſtri R. Pontificis, ſeu, quod idem eſt, Vicarii, jam ex proprio teſtimonio convicti ſunt adverſarii, ſe incidiſſe reipſa in illam Blaſphemiam, quam S. Gregorius Magnus in vocabulo Epiſcopi univerſalis exhorruit, prout DISQUISITIONE II. §. ultimo, oſtendimus.

Quocumque ergo ſe vertant Adverſarii, extricare ſeſe propriis laqueis nequeunt. Nos interim progrediamur in probandis atque elucidandis juribus cleri ſeu capituli Cathedralis clerum repræſentantis.

§. V.

Integra juriſdictio reſidet penes totum Corpus, quod ex Epiſcopo & Capitulo Cathedrali Clerum repræſentante conſtat, defunctoque Epiſcopo ad Capitulum devolvitur jure non decreſcendi.

Epiſcopus & Clerus unum Corpus.

I. Epiſcopus & clerus conſtituunt unum Corpus Miniſtrorum, cujus Epiſcopus eſt caput ſeu principalis Miniſter: huic corpori ex primæva ſua inſtitutione, ſive ſecluſa reſervatione, quam Eccleſiæ Canones induxerunt, concredita eſt plena poteſtas & juriſdictio regendi Diœceſim, & gregi commiſſo providendi de omnibus ad animarum ſalutem neceſſariis.

Ea porro poteſtas & juriſdictio ſic tota atque indiviſa eſt penes ipſum corpus, quod ex Epiſcopo & clero conſtat, ut tamen exercitium in pleriſque ſit penes ipſum Epiſcopum, qui & a Chriſto poſitus eſt, ut ad unionem atque concordiam reliquis inferioribus Miniſtris præſidest, majori ipſe Sacerdotii plenitudine donatus.

Itaque omnes inferiores Miniſtri ſub Epiſcopo, tanquam membra ſub uno capite coadunati, unum corpus & quodammodo unum conſtituunt Paſtorem, qui Chriſtum Paſtorem repræſentat, & vice Chriſti Eccleſiam regit & paſcit: ita tamen, ut Epiſcopus non ſit hujusmodi caput eſſentiale, ex quo juriſdictio & authoritas ſpiritualis defluat in inferiorem clerum: ſed indiviſa illa poteſtas & auctoritas penes totum Corpus Miniſtrorum reſidens, derivetur ab Eccleſia omnium Matre & Domina; neque hæc juriſdictio, moriente aut abſcedente Epiſcopo, deficiat in clero, ſed tota in illo perſeveret.

Deficiente Epiſcopo juriſdictio manet penes Clerum probatur ex Epiſt. Cleri Romani.

II. Hoc ipſum olim Clerus Romsnus, defuncto Fabiano Pontifice, exemplo ſuo & litteris ad clerum Carthaginenſem datis (Cypriano Carthaginenſi Epiſcopo exule) monſtravit ac docuit, ſcilicet penes clerum, ſede vacante, remanere juriſdictionem & auctoritatem paſcendi gregem. Eſt ea Epiſtola inter Cyprianicas 2. in qua Clerus Romanus clerum Carthaginenſem ſui officii admonet, quid nempe circa *lapſos*, interea dum Cyprianus illorum Epiſcopus abeſt, fieri oporteat. „ Cum incumbat nobis, *inquiunt*, qui videmur præpoſiti eſſe, & *vice Paſto-* „ *ris* (Chriſti) *cuſtodire gregem*, ſi negligentes in- „ veniamur, dicetur nobis, quod & anteceſſo- „ ribus noſtris dictum eſt, qui tam negligentes præ- „ poſiti erant; quoniam perditum non requiſivimus, „ & errantem non correximus, & clsudum non col- „ ligavimus, & lac eorum edebamus & lanis eorum „ operiebamur.... Nolumus ergo, Fratres dilectiſ- „ ſimi, & vos Mercenarios invenire, ſed bonos *Pa-* „ *ſtores*, cum ſciatis non minimum periculum im- „ minere, ſi non hortati fueritis fratres noſtros ſta- „ re in fide immobiles; ne præceps iens ad idolo- „ latriam funditus eradicetur fraternitas.... & alia, „ quæ incumbunt vobis, etiam ipſa ſubdidimus, ut „ ſi, qui in hanc tentationem inciderunt, cœperint „ adprehendi infirmitate & agant pœnitentiam facti „ ſui, & deſiderent communionem, utique ſubve- „ niri eis debet. „ &c.

Ubi Clerus Romanus hortatur clerum Carthaginenſem, ut & ipſi ſimiliter paſtoralem ſolicitudinem gerant, tum circa lapſos in idololatriam, tum circa pœnitentes, & circa eos, qui adhuc ſtabant in fide, & licet valde modeſte ſcribant Presbyteri Romani, tamen ſatis indicant, ſe habere autoritatem primariæ Sedis vacantis, præcipue cum addunt in fine: „ Salutant vos fratres, qui ſunt in vinculis & „ Presbyteri & tota Eccleſia, quæ & ipſa cum *ſum-* „ *ma ſolicitudine excubat pro omnibus*, qui invocant „ nomen Domini. „

Idem Clerus Romanus, Sede vacante, gratias agens Cypriano de ſolicitudine Paſtorali, qua ipſos circa *Privatum*, Epiſcopum Lambeſitanum hæreticum inſtruxerat, ita ſcribit, Epiſt. 30. „ quod au- „ tem pertinet ad Privatum Lambeſitanum, pro tuo „ more feciſti, qui rem nobis ſollicitam nunciare „ voluiſti; omnes enim nos decet pro Corpore to- „ tius Eccleſiæ, cujus per varias quasque Provin- „ cias membra digeſta ſunt, excubare. „ Ubi imprimis Clerus Romanus Cyprianum laudat de ſolicitudine pro Corpore totius Eccleſiæ, & una ſibi eamdem Epiſcopalem ſolicitudinem incumbere ſignificat.

Idem probatur ex S. Cypriano.

III. Et quid miri, quod Clerus R. Sede vacante *ſumma ſollicitudine excubare* ſe diceret pro omnibus, cum S. Cyprianus ita ad Cornelium Papam Reſcripſerit: *Florentiſſimo illic Clero* TECUM PRÆSIDENTI. Si enim Clerus cum Epiſcopo ſuo præſideat Eccleſiæ, utique non ſine autoritate paſcendi ſeu regendi gregem, multo magis debet & poteſt Sede vacante eamdem ſollicitudinem gregi impendere.

Idcirco idem S. Cyprianus voluit rationem reddere ſui receſſus tempore perſecutionis Clero Romano, tanquam qui præſidendi autoritate fulgebat, etiam Sede vacante: „ Neceſſarium duxi, *inquit* Ep. 14., „ has ad vos litteras facere, quibus vobis actus no- „ tri & diſciplinæ & diligentiæ ratio redderetur. „

Refert & in eadem Epiſt. Cleri ſui Carthaginenſis inſignem ſollicitudinem Paſtoralem, ſe abſente, circa lapſos: „ *Presbyteris*, inquit, & *Diaconibus* non „ defuit *Sacerdotii vigor*, ut quidam minus diſci- „ plinæ memores & temeraria feſtinatione præcipi- „ tes, qui cum lapſis communicare jam cœperant, „ comprimerentur, intercedentibus nobis. „ En Cyprianus clero Carthaginenſi adſcribit *Vigorem Sacerdotii*, id eſt auctoritatem quodammodo Epiſcopalem

in

in comprimendis iis etiam Clericis, qui ſanæ diſciplinæ circa lapſos nocumentum inferebant.

Inſuper ex eadem Epiſtola patet, quod S. Cyprianus voluerit cum lapſis mitius agere, partim propterea quod hoc videretur magis convenire litteris Cleri R. ad Clerum Carthaginenſem datis, quarum ſuperius ſragmentum attulimus: „Nec in hoc legem
„ dedi, *inquit*, aut me auctorem temere conſtitui,
„ ſed cum videretur & honor Martyribus haben-
„ dus, & eorum, qui omnia turbare cupiebant,
„ impetus comprimendus, & præterea veſtra ſcrip-
„ ta legiſſem, quæ huc ad Clerum noſtrum... nu-
„ per feceratis, ut iis qui poſt lapſum infirmitate ap-
„ prehenſi eſſent, & pœnitentes communicationem
„ deſiderarent, ſubveniretur; ſtandum putavi, &
„ cum *veſtra ſcientia*, oe actus noſter, qui aduna-
„ tus eſſe & conſentire circa omnia debet, in ali-
„ quo diſcreparet. Plane cæterorum cauſas, quam-
„ vis libello a Martyribus accepto, differri manda-
„ vi, & in noſtram præſentiam reſervari, ut cum
„ pace a Domino nobis data, plures Præpoſiti con-
„ venire in unum cœperimus, *communicato etiam*
„ VOBISCUM *conſilio diſponere ſingula & reformare*
„ poſſimus.„

Notandum quod tum temporis reconciliatio lapſorum non fieret niſi per miniſterium Epiſcopi, ubi aderat. Unde dum Clerus R., Sede vacante, itemque Clerus Carthaginenſis, abſente Cypriano, miniſteria iſta impendebat pœnitentibus, præcipoam auctoritatem & poteſtatem Epiſcopalem ſeu minſterium atque uſum Clavium in ligando & ſolvendo ſe habere monſtrabat.

Deinde in iis verbis Cypriani, quæ mox recitavimus, videre eſt quanta veneratione Cleri Romani autoritatem ſuſciperet S. Epiſcopus, ſic ad illum ſcribens ac ſi R. Sedis Epiſcopum literis ſuis adiret.

Idem patet ex Epiſt. 22. Cypriani ad Clerum R.
„ Laborantes hic nos, *inquit*, & contra invidiæ im-
„ petum totis fidei viribus reſiſtentes, multum ſer-
„ mo veſter adjuvit, ut divinitus compendium fie-
„ ret, &... declararetis nobis, quod ſecundum E-
„ vangelii legem ſtet nobiſcum fortiter atque unani-
„ miter etiam *veſtra ſententia*.„

Capitulum Cathedrale ſucceſſit in jus Cleri.

IV. Hactenus de auctoritate Cleri Sede vacante. Notum porro eſt, quod, uti prinribus ſeculis Clerus cum Epiſcopo conſtituebat unum corpus, ſeu ſacrum Eccleſiæ ſenatum, labentibus ſeculis, numero Clericorum excreſcente, cœperint quidam e Clero ſeligi, qui totum Clerum repræſentarent, & vocati ſint Canonici Cathedrales, quaſi Cathedræ Epiſcopali proprius adhærentes, eorumque conventus ſeu corpus appellatum Capitulum Cathedrale. Ita ut demum ſeculo X. vel XI. illud jus totius Cleri, quo ſecundum Canones olim adinſtar *Senatus* Epiſcopi cum eo ſimul Eccleſiam regebat, ad Capitulum Cathedrale devolvi cœperit: unde & Alexandrum III. ſupra audivimus, ſcripſiſſe ſeculo XII. quod Epiſcopus & Capitulares ſint *unum Corpus*, cujus ille *Caput* exiſtit, iſti vero *membra*.

Quare mortuo Epiſcopo, omnis jurisdictio Epiſcopalis eſt penes Capitulum Cathedrale, tanquam univerſum Clerum repræſentans: prout omnes unanimiter notant Canoniſtæ ad Cap. HIS QUÆ ✠ *de Majorit. & obed.*, & qootidiana praxis etiam in Belgio conſonat.

Defuncto Epiſcopo jurisdictio devolvitur ad Capitulum jure non decreſcendi.

V. Non quaſi jurisdictio & auctoritas Epiſcopalis, proprie loquendo ab Epiſcopo defuncto devolvetur ſeu tranſiret ad Clerum vel ad Capitulum Clerum repræſentans: ſed, uti recte notavit Cardinalis de Luca, *quaſi jure non decreſcendi* apud Clerum remanet; ſic enim ait hic Cardinalis Diſcurſu 31. in Conc. Trid. N. 1. „quod Sede Epiſcopali vacante
„ de jure Epiſcopalis jurisdictio atque Eccleſiæ ad-
„ miniſtratio devolvatur ad Capitulum, oon quidem
„ ex aliquo privilegio vel ſpeciali delegatione, ſed
„ ex ratione *juris non decreſcendi*, eo quia Eccleſia
„ Cathedralis efformatur conjunctim ab *Epiſcopo* &
„ *Capitulo*, ab illo ſcilicet tanquam Capite, ab hoc
„ tanquam *reliquo Corpore*, Eccleſiaſtica jurisdictio-
„ ne penes *totum Corpus* habitualiter reſidente, exer-
„ citio autem in plerisque competente capiti.„

Et conſequenter infert idem Card. de Luca N. 3.
„ defuncto capite jure conſolidationis, vel ex *jure*
„ *non decreſcendi* univerſa jurisdictio ſive *totum jus*
„ *Cathedraticum*, tam in habitu, quam in exercitio
„ *remanet* penes *Capitulum* tanquam reliquum Cor-
„ pus politicum ſeu intellectuale.„

Ubi hic Autor tanquam in compendio refert, & tanquam certam ſententiam proponit, quam ſupra variis §§. ſeu diſtinctis articulis latius oſtendimus: huncque tam lucolentum textum Autoris minime adverſariis ſuſpecti in ſuam ſententiam adduxerant Doctores Reſp. ad 2. Sed adverſarii alto ſilentio illud ipſum diſſimularunt.

Cardinali de Luca conſonat Toſtatus Abulenſis, in Num. XV. Quæſt. 48. vel 49. qui in eamdem rem ita ſcribit: „Sede vacante *Capitulum* habet *omnia*,
„ quæ pertinent ad *jurisdictionem Prælati*... ergo
„ videtur quod jurisdictio illa *radicalius* erat in Ec-
„ cleſia, quam in Prælato. Non tamen haberet Ec-
„ cleſia, niſi in principio ei tradita fuiſſet.„

Jurisdictio non a Romano Pontifice, ſed ab Eccleſia derivatur in Capitula ſeu Clerum.

VI. Quapropter recte reſolverunt Doctores, Capitulum Cathedrale, Epiſcopo decedente, *de novo jurisdictionem non accipere*, ſed eam retinere, quam una cum Epiſcopo prius exercebat.

Ex quo ulterius conſequitur, merum figmentum eſſe, quod occaſione falſarum Decretalium a quibusdam Curiæ R. adulatoribus invectum eſt, quaſi defuncto Epiſcopo, Capitulum Cathedrale jurisdictionem acciperet per conceſſionem, aut *indultum* Pontificis R. quandoquidem de novo non accipiat, quod ab initio habuit, & jure divinitus conceſſo inamiſſibiliter, quamdiu Eccleſia in Clero & populo perſeverat, & quamdiu ipſum Capitulum univerſum Clerum repræſentat, poſſidet.

Nam quemadmodum Eccleſia univerſa ſemper & inamiſſibiliter omnem ſponſi ſui poſſidet poteſtatem, habetque proprietatem clavium, ita ſingulis Eccleſiis particularibus tota ea poteſtas jurisdictionis, quæ adminiſtrandis illis neceſſaria eſt, iodiviſa & abſque ulla ſui diminutione remanet, ſalva tamen modificatione illius quoad uſum & exercitium, quæ facta ſit ab univerſali Eccleſia. Sicuti enim *Epiſcopatus unus eſt, cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur*, uti ex S. Cypriano de Unit. Eccl. refert Gratianus 24. Q. 1. Can. 18. ita & ſingulæ Eccleſiæ eamdem atque indiviſam poteſtatem & jurisdictionem poſſident: prout ipſe Cyprianus Epiſt. 52. verſus finem hanc ſimilitudinem adducit: „cum ſit a Chriſto, *inquit*,
„ una Eccleſia per totum mundum in multa mem-
„ bra diviſa, item Epiſcopatus unus, Epiſcoporum
„ multorum concordi numeroſitate diffuſus. „Dein
„ commemorat „*connexam* eſſe *& ubique conjunctam*
„ *Catholicæ Eccleſiæ unitatem*.„ Clariſſime autem hoc ipſum, nempe ſingulas Eccleſias in ſolidum accepiſſe poteſtatem clavium expreſſit S. Firmilianus iis verbis, quæ & §. 3. hujus Diſquiſitionis attulimus

mus ex Epiſt. inter Cyprianicas 75. „ Poteſtas, *in-„ quit*, remittendorum peccatorum Apoſtolis data „ eſt, & *Eccleſiis*, quas illi a Chriſto miſſi coonſti-„ tuerunt, & Epiſcopis, qui eis ordinatione vicaria „ ſucceſſerunt. „

Hæc aliaque præſertim ex S. Cypriano deprompta, & omnium Antiquorum Patrum Doctrina adeo conſona, manifeſte, uti exiſtimo, demonſtrant inane eſſe figmentum adverſariorum de *indulto* R. Pontificis, quaſi per indultum illud, defuncto Epiſcopo, jurisdictio tranſiret ad Capitulum Cathedrale, quod vivente Epiſcopo omni jurisdictione fuiſſet deſtitutum.

Diſtinguendum inter jurisdictionem & ejus exercitium.

VII. Lubenter tamen fatemur, ſano ſenſu admitti poſſe id quod dicit Anonymus pag. 228., nempe jurisdictionem, quæ Sede vacante ad Capitulum Cathedrale devolvitur, antea non competiiſſe Capitulo, quando illa reſidebat in Epiſcopo vivente, eamque exercere non impedito: hoc enim verum eſt, ſi intelligatur de exercitio jurisdictionis, quod in plerisque privative competit Epiſcopo, quodque tandem Sede vacante ad Capitulum devolvitur; ita ut tunc Capitulom plenam jurisdictionem per qoosdam e gremio a ſe delectos exerceat. Semper tamen verum manet. Ipſam jurisdictionem, ſive vivente, ſive defuncto Epiſcopo, habitualiter eſſe penes ipſum Corpus Miniſtrorum Eccleſiæ.

Objectio de Viſitatore Eccleſiæ viduatæ.

VIII. Objicit, vel potius aſſerit Papendrechtius pag. 247. col. 1. ſolita ſua confidentia; „ conſtanti „ & Canonica traditione.... certum eſſe, in veteri „ Eccleſia, non Clero vacantium Epiſcopatuum cu-„ ram & cuſtodiam fuiſſe demandatam, ſed *Metro-„ politano*, aut Epiſcopo *viſitatori*. „

Sed reſpondemus falſum id eſſe, ſi intelligatur de cura ordinaria & regimine animarum. Erat enim illa cura & cuſtodia Metropolitani, aut Viſitatoris ab ipſo quaſi nomine totius Synodi Provincialis delegati, dumtaxat cura ſuperintendentiæ, ut auxilium ſolatiumque adferret Eccleſiæ viduatæ, officiumque Viſitatoris (nti patet ex Epiſtolis S. Gregorii l. 2. Epiſt. 19. 20. 21. 27. &c. & Hincmari Rhemenſis T. 8. Conc. col. 1866. item ex vetere formula electionis Epiſcopi, quæ habetur in Spicilegio Acheriano Tom. 8.) fere ad hæc tria redigebatur; 1. ut perficeret ſuneralia defuncti ſui Collegæ. 2. Curaret inventarium fieri rerum Eccleſiaſticarum, quod eſt conſorme Canoni 22. Calchedonenſi, quo, uti & antiquioribus Canooibus, cautum eſt, ne Clerici poſt mortem ſui Epiſcopi res ejus diripiant, quare & Canone 25. ejusdem Synodi decernitur *Eccleſiæ viduæ redditus apud OEconomum ipſius Eccleſiæ integros reſervari*, Canon. 26. ne ipſi Epiſcopi *ſine OEconomis res Eccleſiaſticas tractent*. 3. Viſitatoris officium præcipuum erat curare, ut indilate & Canonice perficeretur novi Epiſcopi electio per Clerum & populum, componere obortas forte contentiones ac diviſiones, & electionis inſtrumeotum omnium mano roboratum deferre ad Metropolitanum, ad quem præcipoe pertinebat oonfirmatio & ordioatio novi Epiſcopi.

Nemo non videt, hæc omnia optime conſiſtere cum jure & auctoritate ſpirituali regendi Eccleſiam viduatam, quod Clero integrum relinquebatur; prout conſtat vel ex ipſa allocutione Viſitatoris ad Clerum & Plebem viduatæ Eccleſiæ, quæ contigit ſub Ludovico Pio Imperatore & habetur T. 8. Con. col. 1872. ubi inter cætera ad Presbyteros verba dirigens ait: „ Meminiſſe vos decet, *o Dei Sa-„ cerdotes*, propoſiti & ordinationis veſtræ, qui „ *gubernacula tenetis animarum*. & politi eſtis *co-„ lumna in Eccleſia Dei*. „ Deinde ſubdit, quod & ipſi poteſtatem clavium exeroerent per *impoſitionem manuum*; in qua tunc temporis magna pars jurisdictionis ſpiritualis conſiſtebat, & cujus exercitinm principaliter ad Epiſcopum pertinere ſupra vidimus ex S. Cypriano.

Obſervandum hic quoque, quod ſicuti R. Pontifex inſtituebat Viſitatores pro Eccleſiis viduatis, quæ jure Primatiali aut Metropolitico ad ordinationem ipſius pertinebant, nempe in Italia & Sicilia, eodem quoque jure & alii Metropolitani ſolicitudinem ſuam extenderent ad Eccleſias viduatas ſuarum reſpective Provinciarum, quod jus eis datum erat per Canones Eccleſiæ, & non, uti volunt adverſarii, per indultum R. Pontificis.

§. VI.

Nulla ratio ſuadet, cur Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe non gauderet iisdem juribus, quibus gaudent cætera Capitula Cathedralia.

Capituli, Epiſcopi & Eccleſiæ Ultrajectenſis jura connexa.

I. Poſtquam Doctores in ſua Reſolutione oſtenderant, Eccleſiam Ultrajectinam per mutatum apud Batavos Religionis ſtatum nequaquam fuiſſe collapſam, ſed in Clero ac populo hodiedum perſeverare: eidemque Eccleſiæ, non obſtante ea ſtatus revolutione, veros ac proprios Epiſcopos datos fuiſſe *Sasboldum*, *Rovenium*, alioſque; jam ſponte ſequebatur, quod hiſce Epiſcopis licuerit pro ſua auctoritate & Paſtorali ſolicitudine adſciſcere ſibi quoſdam delectos Presbyteros e Clero, qui vice totius Cleri Senatum Epiſcopi Ultrajectenſis conſtituentes una cum Epiſcopo Eccleſiam illam adminiſtrarent.

Nomen Vicariatus non obeſt Capitulo.

II. Quod autem Antiſtites Ultrajectini Senatum illum vocaverint *Vicariatum* ſuum, hoc minime impedire potuit, quo minus Collegium iſtud ſelectorum Presbyterorum æque repræſentarit univerſum Clerum, & vice totius Cleri Eccleſiam Ultrajectenſem rexerit, idque non minori auctoritate, quam moderna Capitula Cathedralia hujusmodi Eccleſiaſtici Regiminis potiuntur; prout ibidem notarunt Doctores.

Notarunt inſuper, quod Senatus ille Eccleſiæ Ultrajectenſis ſtudio dictus fuerit *Vicariatus*, non autem *Capitulum Cathedrale* vel Metropolitanum, nempe ut quemadmodum ipſe Epiſcopus ſub alieno titulo invidiæ Acatholicorum declinandæ cauſa deliteſcere debebat, ipſe quoque Senatus illius Eccleſiæ ob eamdem politicam cauſam, ſub inuſitato, noſtris quidem temporibus, honoris vocabulo lateret: oe ſcilicet hi Presbyteri viderentur proventus Canonicatuum jam ab Acatholicis poſſeſſos velle ſibi vindicare: Quos aliunde oon tam dignitati ſuæ oeceſſarios exiſtimabant, quin eis pro conſervanda fide carere eſſet glorioſius.

Neque porro *Capituli* nomen quid bonorificentius eſt quam *Collegii* aut *Vicariatus* vocabulum, neque ullatenus neceſſarium ad jurisdictionem ordinariam ſeu auctoritatem ſelectis Presbyteris conciliandam, quia, ot ootarunt Doctores ex Claudio Fleury, Inſti. Juris Canon. Part. 1. Cap. 17. admodum recentis ætatis eſt, quod Clerus Cathedralis *Capituli* nomi-

nomine vocetur : Ubi & idem Autor obſervat, quod S. Auguſtinus e Clero ſuo quosdam ſibi adſciverit, qui adinſtar moderni Capituli Cathedralis Senatum Eccleſiæ Hipponenſis conſtituerent, & una ſecum eam regerent.

Inter Cathedrales Clericos poſſunt eſſe Paſtores.

III. Quod autem *Rovenius* in Vicariatum ſuæ Eccleſiæ adſciverit etiam quosdam e Paſtoribus in regimine animarum exercitationes, & qui unde alerentur haberent ; id ipſum conformiter ad Concilium Emeritenſe anni 666. Canone 12. factum fuiſſe notarunt Doctores, ubi declaratur, quod ſi Cleri ad Eccleſiam principalem ſive Cathedralem ordinati deficiant, Epiſcopi Provinciæ „ de Parochianis Presbyteris atque Diaconibus Cathedralem (Clerum) „ ſibi in principali Eccleſia facere maneat per omnia „ licentia. „

Quin permittit eadem Synodus, ut hi Parochiani Presbyteri in Clericos ſeu Canonicos Cathedrales electi, pergant partem aliquam proventuum recipere ab iis Eccleſiis, in quibus prius conſecrati ſunt.

Capitulum Ultrajectenſe ut tale agnitum ab indigenis & exteris.

IV. Poſtremo notarunt Doctores hoc Collegium Ultrajectenſis Eccleſiæ non tantum ab omnibus illius Provinciæ Clericis & fidelibus, ſed & ab exteris recognitum fuiſſe tanquam hujus Eccleſiæ Capitulum Metropolitanum, tameſi delitescens ſub nomine Vicariatus : ita quidem ut Cardinalis Buſſius, tunc Internuntius Bruxellis reſidens, in litteris de 21. Juny 1702. hoc Collegium, una cum Capitulo Harlemenſi, *præclara Capitula* vocaverit.

Capitulum Ultrajectenſe probatur ex ſuo inſtituto & ſui juris limitibus.

V. Quod autem *Rovenius* eiusque ſucceſſores voluerint ſelectos Presbyteros ſibi adſiſtere, tanquam Senatum Cathedraticum Eccleſiæ ſuæ Ultrajectenſis, & non tanquam merum conſilium Vicariatus ſui Apoſtolici ; vel inde luculenter conſtat, quod expreſſe determinaverint regimen hujus Senatus extra Diœceſim Ultrajectenſem ſeſe non extendere, quod & notavit Illuſtriſſimus *Neerkaſſelius* in Epiſt. ad Internuntium Pontificium 1663. „ Collegium iſtud, *inquit*, ex vi ſuæ erectionis vel amplificationis illud „ habet juris in Diœceſi Ultrajectenſi, ut Conſilium vel Senatus Eccleſiaſticus Vicarii Apoſtolici „ *pro Diœceſi illa*, quomodo Capitulum Cathedrale „ eſt Conſilium Epiſcopi, quem ex privata authoritate, inconſultis ſuis Presbyteris regere nec ratio „ nec Canones permittunt. „

Ubi *Neerkaſſelius* vult non obſcure ſignificare, Vicariatum illum ſeu Collegium eſſe Senatum Epiſcopi Ultrajectini, quem Antiſtitem, cum non liceret proprio nomine ac titulo nominare, uti DISQUISITIONE II. dictum eſt ſæpius, ſolebat is ſub alio honoris titulo, quo auctus fuerat, nempe *Vicarii Apoſtolici*, compellari, prout hic compellatur a *Neerkaſſelio* ; certe cum Epiſcopi Ultrajectenſes, ratione Vicariatus ſui Apoſtolici curam ſuam extenderent ad omnes Confœderatas Provincias, per conſequens debuiſſet cura quoque illius Collegii, ſi mere conſtitiſſet ex aſſeſſoribus *Vicarii Apoſtolici*, qua talis minime intra limites Ultrajectenſis Diœceſis coarctari.

Deinde dum ſibi *Neercaſſelius* & Reverendiſſimis Collegis ſuis applicat illud, quod *Epiſcopum ex privata auctoritate inconſultis ſuis Presbyteris regere nec ratio nec Canones permittant*, procul dubio conſiderat ſe & Collegas ſuos anteceſſores tanquam Epiſcopos Ultrajectinos, cum ratio & Canones agant de ſolo Epiſcopo, quem volunt in communi una cum Presbyterio Eccleſiam regere, non autem de Vicario Apoſtolico, de quo nullus unquam Canon ſimile quid præſcripſit ; nec ut præſcriberet, ratio ſuaſit : cum Vicarius Apoſtolicus ſit dumtaxat R. Pontificis Mandatarius, & vices illius agens.

Denique quis unquam dubitavit, quin *Rovenius*, eiusque ſucceſſores Antiſtites Ultrajectini adhibuerint Collegium iſtud Presbyterorum, ut ſibi adſiſterent in gubernanda iſta Eccleſia ; veluti probati quique Epiſcopi Diœceſim ſuam gubernant & paſcunt; non autem eſſent ſibi dumtaxat tanquam Vicario Apoſtolico aſſeſſores ; pro qua re eis minus indigebant.

Nomen Miſſionis non obeſt Capitulo Ultrajectenſi.

VI. Sed Vicariatus ille Presbyterorum Ultrajectenſium, inquiunt adverſarii, paſſim Miſſionis nomine inſcriptus fuit, unde autem id factum ſit Disquiſitione II. in variis §§. ſatis indicavimus. Ulterius addi hic poteſt, quod cum illud Collegium ſeu Senatus nihil ſubſidii temporalis unquam acceperit a Congregatione de propaganda fide, prout ſolent alia Miſſionariorum Collegia accipere, id argumento quoque ſit Collegium Presbytererum Eccleſiæ Ultrajectenſis alio ſenſu ad Miſſionem pertinere : ita ut non ſit Collegium alicujus nudæ Miſſionis, ſed vere ſubſiſtentis Eccleſiæ Cathedraticæ, in qua tamen præter ordinarios Paſtores, in ſubſidium venerunt & directi ſunt plurimi Sacerdotes *Miſſionarii*.

Concludamus igitur Collegio Presbyterorum Eccleſiæ Ultrajectenſis varia nomina *Vicariatus*, *Senatus Vicarii Apoſtolici*, *Miſſionis* & ſimilia, itemque conditionem Paſtorum, ex quibus conſtat, nullatenus officere, quo minus gaudeat iisdem juribus, quibus gaudent cætera Capitula Cathedralia.

§. VII.

Erectio, Extinctio, aliave Diſpoſitio Capituli Ultrajectenſis nequaquam jure Reſervationis aut Devolutionis ad R. Pontificem pertinet.

Opinio Adverſariorum de extinctione Capituli Ultrajectini.

I. Quod Eccleſia Ultrajectenſis minime redacta ſit ad ſtatum meræ Miſſionis, prout aliæ quædam in partibus infidelium conſtitutæ, evidenter, ut credo, patet tum ex Reſolutione Doctorum, tum præcipue ex iis, quæ DISQUISITIONE I. §. VI. & Diſquiſitione II. §. II. N. III. §. VI. N. VII. &c. de *Clementina* IN PLERISQUE, dicta ſunt, ita ut hæc Decretalis hic locum habere non poſſit.

Sed prætendunt adverſarii, Capitulum Ultrajectenſe jam dudum intercidiſſe, eo quod præbendæ aliaque adminicula Canonicis illius Eccleſiæ erepta fuerint, & in locum decedentium alii Presbyteri Catholici Canonicatus nomine & Præbenda gaudentes non ſucceſſerint.

„ Exitialis, *inquit*, p. 13. Anonymus fuit Capitulis „ annus 1622. promulgatum enim eſt Edictum, per „ quod licebat quidem Catholicis, qui jam Canonicatus aſſecuti eſſent, ſuis frui Præbendis quoad „ viverent : ſed ea lege, ut decedentibus nullus alter Catholicus exin poſſet ſubrogari.... facile „ igitur percipi licet, pergit idem Anonymus, verum Capitulum Ultrajectinum jam tum intercidiſſe : ſi enim nullus poſt *Fridericum Schenckium* ſponſus Archiepiſcopalis Eccleſiæ Ultrajectinæ ; ſi Palatium Archiepiſcopale conceſſum Gubernatori civitatis, aula vero Capitularia aſſignata Proteſtantium Conſiſtorio, ſi ſublatum Odeum & Templi aræ everſæ ; ſi Decimæ, cenſus, proventusque „ Metro-

Digitized by Google

„ Metropolitanæ Eccleſiæ Acatholicis attributi, ſi ab „ iis multæ primum, deindeque omnes Præbendæ „ Canonicales occupatæ, nullo amplius permiſſo „ Catholicis ad Canonicatus aditu, ſi univerſa ſpiri- „ tualis juriſdictio proſcripta; ſi quicumque publicus „ orthodoxæ Religionis ritus, veſtisque Eccleſiaſti- „ cæ uſus interdictus, quonam juſta ratione aſſeve- „ rari poterit, Capitulum Metropolitanæ Eccleſiæ „ Ultrajectenſis conſtitiſſe, ſemperque incolume vi- „ guiſſe? „ &c. Et ſimilia repetit alibi Anonymus pag. 212. & 217. Similiaque decantat Papendrechtius, pag. 241. col. 2. qui inter cætera habet hæc verba: „ Ad quid . . . conſervari debuit, (Capitulum) ubi „ Canonici non poterant officium ſuum peragere . . . „ nec Capitulum habere ſplendorem ſuum aut im- „ perium? „

Capitulum poteſt ſubſiſtere ſine reditibus & præbendis.

II. Verum hujuſmodi figmenta Diaquiſitione I. & II. abunde refutata ſunt; quemadmodum enim Eccleſia Cathedralis Ultrajectina, nec non Sedes Epiſcopalis, quamvis hujuſmodi prærogativis temporalibus carens, ſalva tamen & integra perſtitit: ita quoque indubitatum eſt, quod licet proventus, aliæque ſimiles prærogativæ temporales, ut nomen *Canonici*, Canonicalis habitus, locus Capitularis, publicus conventus, Capitulo aut ſenatui illius Eccleſiæ adempta ſint: nequaquam tamen propterea Clerus Ultrajectenſis ſeu Capitulum Clerum repræſentans juriſdictionem Cathedraticam amiſerit, utpote quæ ab exterioribus illis adminiculis minime dependet.

Nam ut & in hac Disquiſitione III. ea, quæ ad ſubſiſtentiam Capituli Ultrajectenſis ſpecialiter pertinent, adjiciamus; Canonicus *nomen eſt* officii, operis & militiæ *Clericalis*, *non* redituum; præbendarum, aut emolumentorum, uti recte notat Gulielmus Pariſienſis, de Collat. Benef. Cap. 4.

Capitulum Ultrajectenſe æque potuit ſubſiſtere ac Harlemenſe.

III. Ad hæc cum Adverſarii ſilentio ſuo hac in parte ſe ſatis convictos fateantur de ſubſiſtentia Capituli Harlemenſis; non videmus, qua ſpecie id ipſum negare poſſint de Capitulo Ultrajectino: ſi enim illud nihilo obſtante mutatione ſtatus Religionis apud Batavos, ſalvum potuit conſiſtere, quare non & alterum? Aut ſi hoc neceſſario periit, cur non & prius interiit? Evaſiones quas adverſarii obtendere volunt, ſubſequentibus obſervationibus ita ſecludemus, ut iis nullus omnino locus relinquatur.

Acatholici Canonicatus quoad ſpirituale occupare non potuerunt.

IV. Nullus Acatholicus Capitularibus, qui tempore *Schenckii* Capitulum Metropolitanum conſtituebant, vere ſucceſſit. Licet enim Præbendæ ab Acatholicis occupatæ fuerint, id eſt proventus aliæque prærogativæ exteriores, ipſi tamen Canonicatus quoad auctoritatem & juriſdictionem ſpiritualem, quæ penes Capitulum reſidet, nullatenus occupari potuere. Notum quippe eſt, Beneficium Eccleſiaſticum ab hæretico poſſeſſum, ipſo jure & facto vacare: ac proinde, etiamſi omnes præbendæ ſive ante ſive poſt obitum Capitularium Acatholicis fuiſſent aſſignatæ, attamen potuiſſe ſemper Catholicos Presbyteros in veram dignitatem Capitularem ſurrogari. & æque repræſentare Senatum Eccleſiæ ſuæ Cathedralis, prout illum repræſentant Capitula Cathedralia, etiamſi illi nomen *Canonici* non gererent, quod nec Presbyteri Cathedrales per X. & amplius ſecula geſſerunt.

Collatio Canonicatuum Ultraject. non fuit devoluta ad R. Pontificem.

V. Quamquam ſucceſſio Canonicorum Ultrajectenſium eorumque proviſio & electio, ſtatuto tempore, & forma conſueta ob perturbatam illam tunc rerum tempeſtatem, factæ non fuerint; non idcirco tamen Romano Pontifici reſervatæ fuiſſe cenſendæ ſunt, aut ad ipſum devolutæ.

Nam notiſſimum eſt in jure, quod Collatio Beneficiorum, Præbendarum, Paſtoratuum, Epiſcopatuum, numquam devolvatur ad ſuperiorem, niſi dum inferiores inveniuntur *negligentes*, quodque negligentes eſſe non cenſeantur, dum obſtat juſtum impedimentum, quo minus ab iis fiat iſta Collatio ſeu proviſio: idque ſive fuerit *juris* impedimentum, ſive *facti*. Quod clare fundatur in Cap. 5. ✠ *de Conceſſ. Præbendæ*, ubi reſpondet Innocentius III. Tempus ſuſpenſionis Archiepiſcopi, quo ſcilicet non valuit conferre præbendam, nullatenus computari intra illos 6. menſes, quibus elapſis, juxta Concilium Lateranenſe, collatio devolvitur ad ſuperiorem. Rationem addit: “ Cum illa Lateranenſis Concilii Conſti- „ tutio contra negligentes tantum fuerit promulgata: „ & tunc, ſi voluerit, *non tamen valuerit* Archiepiſ- „ copus in conferendis præbendis uti propria pote- „ ſtate. „

Conſequenter etiamſi Eccleſiæ Ultrajectenſi ob neceſſarium impedimentum ex parte Ordinum Acatholicorum, in aliquo minus fuiſſet proviſum, ſeu collationes præbendarum & Paſtoratuum conſueto tempore factæ non fuiſſent; non propterea illæ proviſiones & collationes ad Romanum Pontificem fuiſſent devolutæ; quia equidem Clerus illius Eccleſiæ, prout notarunt Doctores in ſua Reſolutione, " formam „ regiminis integram, *quantum temporis conditio pa- „ tiebatur*, omni ſtudio conſervavit. „ Nec illos unquam hujus Eccleſiæ primores, qui in fide Catholica conſtantes perſtitere, *negligentiæ* accuſavit.

Quare quo magis adverſarii nituntur perſuadere, Capitulum Cathedrale Ultrajectenſe jure ſuo Cathedratico excidiſſe, propter ereptas præbendas & proſcriptum per Ordines Acatholicos Religionis ritum, eo magis oſtendunt in exercitio illorum jurium juſtum interveniſſe impedimentum, adeoque locum non fuiſſe *negligentiæ*, ac per conſequens proviſionem illius Eccleſiæ & jura Capitularia ad R. Pontificem minime devoluta fuiſſe.

Non militat hic præſcriptio adverſus jura Capituli.

VI. Hoc ipſum confirmarunt Doctores per reſcriptum Joannis VIII. apud Grat. cauſa 16. Q. 4. Can. *Porro.* 14. *Ubi Paganorum & incredulorum furor*, inquit, *in cauſa eſt, quantalibet prætereant tempora, juri non præjudicant Eccleſiarum.* Sive ut loquitur Conc. Hiſpalenſe ibid. Can. 13. *Non erit objicienda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas interceſſerit hoſtilitatis.*

Sed, inquiunt adverſarii, Canones illi agunt de Eccleſiis, quæ non ſunt extinctæ, cum illud, quod non eſt neque exiſtit in rerum natura, jus ullum habere non poſſit. Jam vero putant per mutatum apud Batavos Religionis ſtatum, extinctum eſſe Capitulum, extinctam Sedem Epiſcopalem, ipſamque extinctam Eccleſiam Ultrajectinam; adeoque illis, utpote in rerum natura non exiſtentibus, ſua jura remanere non potuiſſe.

Verum iſta jam abunde, uti exiſtimo, ſunt refutata. Nempe quamvis jam pridem hæc Eccleſia vocata fuerit *Miſſio*, ejus Epiſcopus vocatus *Epiſcopus Philippenſis, aut Vicarius Apoſtolicus*, vocatumque Capitulum, *a Rovenio* inſtauratum, *Vicariatus*, ſeu

Collegium Vicarii Apoſtolici, omnia hæc nomina nil mutarunt in ipſa re, nulla hic objici poteſt *præſcriptio temporis*, *ubi neceſſitas interceſſerit hoſtilitatis*, inquit præcitatus textus. Manſit reipſa Eccleſia Ultrajectenſis conſtans Clero & populo; manſit Sedes Epiſcopalis, in eaque ſederunt veri Epiſcopi Ultrajectini *Sasboldus & Rovenius*: incipiebat quidem collabi Capitulum, ſed Eccleſia habebat jus, cui præſcribi non potuit, ut Capitulum inſtauraretur, & *Rovenius* habebat jus & auctoritatem illud inſtaurandi.

Inertia Præſulum non præjudicat juribus Eccleſiarum.

VII. Quinimo etiamſi inertia quorumcumque Præſulum, & vaſtatione Acatholicorum aliquid de dignitate ſua perdidiſſet Capitulum Ultrajectenſis Eccleſiæ, idque per tempus longiſſimum, inde tamen nullum deberet ordinis ſui damnum ſuſtinere, quemadmodum notarunt Doctores ex Epiſtola Adriani I. ad Bertherium Archiepiſcopum Viennenſem, apud Labbeum T. 6. col. 1856. “ Non debet, *inquit*, Eccleſia ullum damnum ſui ordinis inde ſuſtinere, ſi per
„ 60. aut 80. annos inertia quorumcumque Præſulum, & vaſtatione Barbarorum dignitatem antiquam & Romanorum Antiſtitum firmitate roboratam perdidit & amiſit. „ Unde licet Curia Rom. propter inertiam Canonicorum, Capituli jura ſibi aſſeruiſſet, V. G. creando Vicarium generalem Sede vacante, non propterea debet idem illud Collegium ullum inde damnum ordinis ſui ſuſtinere, ut inquitur Adrianus I.

Imo nec exilium ipſum Capitulo præjudicare potuiſſet.

VIII. Inſuper dixerunt Doctores, tametſi ipſum Capitulum Metropoliticum una cum Clero & populo extra ſuam Provinciam in ditione alicujus Principis Catholici exulare debuiſſet, ob hoc ſane glorioſum exilium nequidquam de ſuis juribus aut privilegiis amittere debuiſſet, ſed integra ei ſervanda fuiſſent. Quem-
„ admodum Patres Concilii Quiniſexti Can. 39. Jo-
„ anni Epiſcopo in Cypro, & ob invaſionem Bar-
„ barorum in Provinciam Helleſponticam una cum
„ ſuo Clero & populo exulanti jura & privilegia ipſi
„ per Synodum Epheſinam conceſſa indubie integre
„ conſervanda decrevere. „

Et quidem iidem Patres dicto Joanni, quaſi ad honoris augmentum aut compenſationem novum jus indulſerunt, nempe ut, quamdiu Provincia ſua a Barbaris occupata, in Helleſpontica pro fide quaſi exulare debebat, Helleſpontus cum ipſo ſuo Metropolita ei ſubjiceretur tanquam Primati, quemadmodum is antea ſubjectus fuerat Patriarchæ Conſtantinopolitano: uti expoſitum videre eſt in Tract. hiſtorico Canonico exhibente Scholia in omnes Canones Conciliorum ad dictum Canonem 39; quamvis Papendrechtius pag. 231. col. 1. verba Auctoris ad alienum ſenſum detorquens, velit illum contraria ſcripſiſſe & reſolviſſe.

Objectio Adverſariorum de jure Poſtliminii refutata.

IX. Dicunt adverſarii, in omnibus illis præcitatis textibus de jure *Poſtliminii*, ſecundum quod Eccleſia ſpoliata, etiam poſt longiſſimum tempus iterum intrat in poſſeſſionem priſtinorum bonorum: Eccleſiam autem bonis ſpoliatam, ea jam non habere ſed forte recuperaturam, ſi feliciora ſuccedant tempora. Ita quoque aiunt, Eccleſiam Ultrajectinam ſpoliatam eſſe Cathedra ſua, & Cathedrali Capitulo, & quamvis poſſit fortaſſe ea poſtmodum recuperare, manere tamen iis hactenus ſpoliatam.

Reſp. utraque DISQUISITIONE ſuperiori abunde oſtenſum eſt, Eccleſiam Ultrajectinam dignitate ſua Cathedratica haudquaquam excidiſſe. De Capitulo quidem Metropolitano, fatemur illud multis afflictionibus tempore *Rovenii* fuiſſe infirmatum; ſed per eumdem Antiſtitem, ne intercideret, inſtauratum ſcimus.

Quamquam, etiamſi daretur priſtinum Capitulum intercidiſſe penitus, ſatis nobis eſſe debeat novum erigi potuiſſe, & revera a Rovenio erectum fuiſſe. Nempe quamdiu Eccleſia perſtat in Clero & populo, tamdiu jurisdictio ſpiritualis abſque ulla ſui diminutione radicaliter & habitualiter, uti ſupra oſtendimus §. V. reſidet penes totum Corpus miniſtrorum: defunctoque Epiſcopo devolvitur ad Clerum *jure non decreſcendi*. Devolvitur ea quidem ad Capitulum Cathedrale, ſed non ob aliam cauſam, quam quod Capitulum Cathedrale conſtans ex ſelectis Clericis univerſum Clerum repræſentet, & conſequenter eodem *jure non decreſcendi*, ſive *conſolidationis* devolvitur ad reliquum Corpus Clericorum, ubi Capitulum eſt collapſum ſeu extinctum.

Quemadmodum vero jam olim, excreſcente numero Clericorum, Epiſcopis in ſuis reſpective Eccleſiis poteſtas fuit & auctoritas, de conſenſu Cleri ſui, erigere Senatum, Presbyterium aut Capitulum Cathedrale ex ſelectis e Clero viris, quod totum deinceps Clerum repræſentaret: ita quoque indubie *Rovenio* poteſtas & auctoritas fuit, de conſenſu Cleri Ultrajectenſis, erigere Senatum ex Cleri primoribus, qui ſi nomen Capituli Cathedralis non gereret, tamen non minus vere ac realiter Clerum ejuſdem Eccleſiæ repræſentaret, quam in aliis Eccleſiis Cathedralibus Capitula eumdem Clerum repræſentant.

Porro eumdem Ultrajectenſis Eccleſiæ Senatum a *Rovenio* reipſa inſtitutum fuiſſe ſub nomine *Vicariatus* conſtat: atque in eo jurisdictionem ordinariam deinceps ſemper agnovit Clerus & populus ejuſdem Eccleſiæ, refertque ipſe *Rovenius* in hujus erectionis diplomate neceſſariam cauſam, ob quam hunc Eccleſiæ Senatum inſtaurare adactus fuerit: “ *Creſcente*,
„ inquit, *per Dei Gratiam Catholicorum numero*, vi-
„ demus etiam labores noſtros & ſollicitudinem augeri; Ideoque merito ad hoc nobis attendendum
„ duximus, ut plures etiam ex præcipuis hujus Dioceſis Sacerdotibus Cooperatores in partem ſollicitudinis & in laborum levamen aſſumeremus. „

Quid ergo huic Collegio delectorum Sacerdotum ad rationem Eccleſiaſtici Senatus deeſt? Et ſi vere Senatus eſt Eccleſiæ Ultrajectenſis; cur non haberet eadem jura, quæ in primis Eccleſiæ ſeculis uſque modo, ubique in omnibus Cathedralibus Eccleſiis Presbyterio competierunt?

§. VIII.

Quod R. Pontifex non valuerit Capitulo Ultrajectino jura Capitularia eripere ex quadam plenitudine poteſtatis, quam Adulatores Curiæ R. illi affingunt.

Hic iterum argumentum ſuum de plenitudine poteſtatis Pontificiæ impendunt Adverſarii.

I. Poſt omnia ad hunc iterum articulum relabuntur adverſarii, quod, quidquid ſit de ſubſiſtentia Capituli Ultrajectini, equidem nulla gaudere poſſit jurisdictione, cum R. Pontifex eam Capitulo huic adimere potuerit, & reipſa ademerit.

„ Ex vi, *inquit Anonymus* pag. 232. *pleniſſimæ illius poteſtatis*, quæ in ſummo Eccleſiæ Capite ac
„ jurisdictionis fonte perpetuo manet, quamvis in
„ ſingulos ſparſa, dubitari nequit, quin R. Pontifex
„ libere poſſit, prout Eccleſiæ regimini magis videbitur

Digitized by Google

„ rit expedire, juriſdictionem Capitulis indultam adimere, eamque jure ſuo, ſive per ſeipſum exercere, ſive alteri ſuo nomine exercendum demandare.... Quemadmodum in dies uſu venire etiam videmus in ipſis Catholicis regionibus, in quibus ſi Sede vacante per obitum Epiſcopi, conſtitutus ad eam Eccleſiam regendam fuerit a ſummo Pontifice Vicarius Apoſtolicus, jam neque locus remanet electioni Vicarii Capitularis, neque Capitulum gubernationi Eccleſiæ viduatæ Paſtore ſe immiſcet. „ Sed hæc ratio nec hilum valet ad probandum quod Anonymus intendit, quia ſi interdum R. Pontifex ad regendam Eccleſiam viduatam Vicarium Apoſtolicum rite deſignet, id procul dubio facit jure devolutionis in caſu negligentiæ eorum, quibus ſecundum SS. Canones hujusmodi Eccleſiæ cura commiſſa eſt. Notum quippe eſt, quod ſecundum Decretum Concilii Trid. ſeſſ. 24. de Reform. Cap. 16. Capitulum Sede vacante.... Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omnino tenetur: & ſi ſecus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur. Sicut ergo plane abſonum foret, ex hoc inferre, quod juriſdictio primitus Capitulis indulta fuerit a Metropolitano, quodque Metropolitanus juriſdictionem Capitulis adimere poſſit, eamque jure ſuo per ſe ipſum exercere vel alteri ſuo nomine exercendam demandare quandocumque id regimini Eccleſiæ magis viderit expedire; ita quoque nulla ſpecie probat Anonymus, Capitula non exercere juriſdictionem, niſi per *indultum* Romani Pontificis, ex eo quod videamus ab illo in Eccleſiis viduatis Vicarios conſtitui, quod, uti diximus, dumtaxat facit jure devolutionis in caſu negligentiæ aliorum.

Talibus ſcilicet argumentis nituntur adverſarii roborare pſeudo principium ſuum, in quo tamen totius diſputationis cardo vertitur: Nam hoc eſt primum ac ultimum, ad quod refugiunt, R. ſummum Pontificem eſſe omnis juriſdictionis fontem, cui ſi rivulos ſuos, quos in inferiores Miniſtros pro beneplacito derivat, ſubſtrahere aut ſiſtere placuerit, illico & Epiſcopos & Capitula & univerſum Clerum omni evacuari juriſdictione neceſſe ſit.

Ubi quidem mirari ſubit, quare omnis ille Hiſtoriæ & Diſſertationum apud Anonymum & Papendrechium apparatus: cur toties inculcare collapſam eſſe Eccleſiam Ultrajectinam propter proſcriptum Catholicæ Religionis ritum, ubi, etiamſi vellet Pontifex, nullus jam Epiſcopus ſedem habere queat, nullum Capitulum jure Cathedratico gaudere? Si quidem in confeſſo ſit, quod Clemens XI. quantum in ipſo erat, declarat nihil juris competere memorato Collegio Presbyterorum Ultrajectenſium, & per conſequens ſufficeret probare hoc unicum de plenitudine Pontificalæ poteſtatis, quam pene ut articulum fidei a cunctis Catholicis agnoſci debere contendant.

Opinionem hanc Adverſariorum dejecit S. Cyprianus.

II. Sed hanc eorum opinionem Disquiſitione I. & II. poſtremis præſertim §§., uti exiſtimo, invicte dejicimus; oſtendimusque quod adverſarii varios textus S. Cypriani ſibi adverſos ad alienum plane ſenſum detorqueant; ac ſignanter illum in quo S. Pater expreſſe docet, Eccleſiam Catholicam eſſe fontem, ex quo cuncta in illius membra redundant; non autem, ut turpiter textum detorquent, Romanum Pontificem, ex quo omnis in Epiſcopos juriſdictio ſpiritualis derivetur.

Item S. Leo Magnus.

III. Quid, quod ipſe S. Leo Papa, quem pro ſua *Supplem. Oper. Van Eſpen* Pars IV. opinione adverſarii adducunt, ingenue fateatur, tum Eccleſias tum Epiſcopos dignitatem ſuam non a Romano Pontifice, ſed a Deo, vel ab Eccleſia Catholica accepiſſe, ſeque propterea eam adimere nulli poſſe, ſed omnibus inviolatam ſervare debere: *ſollicitudo noſtra*, inquit Epiſt. 10. (al. 89.) ad Epiſcopos per Provinciam Viennenſem conſtitutos, *non ſua quærens, ſed quæ ſunt Chriſti, dignitatem divinitus datam, nec Eccleſiis, nec Eccleſiarum Sacerdotibus abrogabat*, hoc ipſum plurimis locis inculcat ac præcipue Ep. 78. (al. 54.) ad Marcianum Auguſtum, ubi ſcribit in hæc verba: “ Privilegia enim Eccleſiarum, Sanctorum „ Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa Decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate violari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere Famulatum: quoniam mihi diſpenſatio credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum regulæ ſanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen, ſpiritu Dei inſtruente, ſunt conditæ, me (quod abſit) connivente violentur. „ Denique Ep. 80. (al. 53.) indubitanter ait, easdem illas leges, quæ a PP. Nicænis ſunt conditæ, *manſuras usque in finem mundi*: quod nominatim de Canonibus Nicænis, concernentibus jura Eccleſiarum & Metropolitanorum, S. Pontificem Leonem Magnum dixiſſe & toties inculcaſſe conſtat.

Finis harum Vindiciarum.

IV. Cæterum haſce Vindicias, amplius quam neceſſe forſan fuerat, terna Disquisitione circa ſubſiſtentiam *Eccleſiæ Cathedralis* Ultrajectenſis, ejusque Epiſcopi, & *Capituli* extendimus; ut cauſæ illius æquitas quocumque ex capite conſideratæ, indubitatum robur habere monſtretur; alioquin ſufficere potuiſſet vel unum ex his 3. articulis indivulſa æquitate connexis liquido demonſtrare: Nam Eccleſia Cathedralis Epiſcopum requirit & Cleri Senatum ſive Capitulum; Epiſcopus autem titularis ac proprius ſine Eccleſia Cathedrali eſſe non poteſt, nec abſque Presbyterio gubernare ſinitur; denique Capitulum Cathedrale ſupponit Eccleſiam Epiſcopalem, cui Epiſcopus jure recuſari non poteſt. Unde dum unus ex his tribus articulis probatur, reliqui ſimul firmitatem accipiunt.

Dijudicet æquus lector, an triplex Disquiſitio harum Vindiciarum Reſolutionem Doctorum Lovanienſium non invicte adverſus Anonymum Papendrechtiumque juſtificet: ubi hoc unicum reſtat obſervatu dignum, quod, dum adverſarii Romani Pontificis Monarchiam abſolutam inducere conantur, Sacerdotii & Eccleſiæ unitatem divinamque Hierarchiam infringant, ac tollant; dum Epiſcopos tanto intervallo infra ſummum Pontificem abjiciunt, ut præter nomen honorificum ſimul & inane, nil ipſis reliquum ſit, niſi ut ejuſdem Pontificis vices gerant & mandata exequantur, dumque pari paſſu Presbyteros ſive ſecundi ordinis Sacerdotes tantopere infra Epiſcopos deprimunt, ut partem ipſius gregis efficere dicantur, quod quid eſt aliud, quam omnes, præter Romanum Pontificem, paſtorali dignitate privare, & uni ſoli omnia Chriſti membra ſubjugare? E contrario hæ Vindiciæ ad hoc unice tendunt, ut Eccleſiæ ſeu ſponſæ Chriſti unitas numeroſa multitudine per orbem diffuſa, uti par eſt, glorificetur, commendeturque unio Paſtorum divino glutino cohærentium, ſalvo Primatu Epiſcopi Romani, totaque ſalva Eccleſiaſtica Hierarchia, ut non ſit ſchiſma in corpore, neque unum membrum adverſus alterum extollatur: ſed detur omnis gloria Jeſu Chriſto, qui unus eſt Paſtor & Epiſcopus animarum, *ipſe dedit*, inquit Apoſtolus; Eph. IV, *quosdam quidem* Apo-

STOLOS, *quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas*, *alios autem* PASTORES, & DOCTORES, *ad conſummationem Sanctorum in opus Miniſterii, ad ædificationem Corporis Chriſti.... creſcamus in illo per omnia, qui eſt Caput Chriſtus: ex quo totum Corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum Corporis facit in ædificationem ſui in charitate.*

VIII.

RESPONSUM JURIS
CIRCA INSTITUTIONEM
EPISCOPI HARLEMENSIS.

CASUS POSITIO.

1.

Anno 1559. erectus eſt Epiſcopatus Harlemenſis, qui ſicuti deſumptus fuit ex Diœceſi Ultrajectenſi, ita ejus Epiſcopus, Suffraganeus erat Archiepiſcopi Ultrajectini, ad dignitatem Metropoliticam per idem tempus evecti.

2.

Eodem tempore in Eccleſia Harlemenſi erectum eſt Capitulum Cathedrale.

3.

Eidem Eccleſiæ aliquamdiu proviſum eſt de Epiſcopo proprio, idque per nominationem Regis Catholici, ac confirmationem Romani Pontificis.

4.

Poſtea vero prævalente illis in partibus Religione Acatholica, varias ob cauſas Eccleſiæ Harlemenſi de proprio non fuit proviſum Epiſcopo: Capitulum vero quod ſemper perſtitit, ſuam exercuit juriſdictionem per Vicarios ſuos; ac etiam tranſtulit in Metropolitanum, nempe in Archiepiſcopum Ultrajectinum; ita ut vel ipſe ſolus, vel junctim cum aliis a Capitulo Harlemenſi electis, Vicariis Epiſcopalem exerceret juriſdictionem.

5.

Verum abhinc annis pluſquam viginti cœpit Capitulum antedictum, occaſione quorumdam diſſidiorum jura ſua palam negligere, quod vel ex eo patet, quod in libello ſuo ſupplici Clem. XI. an. 1705. oblato, diſcertis verbis ſignificaverit, *ſe propter varias rationes, & pro ſua erga primam ſedem obſervantia demonſtranda, nulli unquam Paſtoratum aliquem contuliſſe; neque poſt declarationem Sanctitatis ſuæ ipſis intimatam, in Eccleſiæ regimen ullatenus ſe ingeſſiſſe.*

6.

Perſiſtit Capitulum Harlemenſe in iſta agendi ratione, nullos, durante longo annorum intervallo, nec per ſe, nec per Vicarios ſuos, conſtituendo Paſtores; nullis dando ad obtinendos ſacros ordines, Dimiſſorias; ac ut verbo abſolvatur, nullam penitus exercendo Juriſdictionem.

7.

Quod cum perſpexiſſet Capitulum Metropolitanum Ultrajectenſe, ſecundum præſcriptum Concilii Tridentini, ipſorum ſupplevit negligentiam, conſtituendo Vicarios Generales Eccleſiæ Harlemenſis: idque jure devolutionis; qui etiam ſubdicta qualitate eam direxerunt; quorum ultimus nunc eſt Illuſt. D. *Cornelius Joannes Barchman Wuytiers*, inſtitutus 12. Aprilis 1725. ac poſtea creatus Archiepiſcopus Ultrajectinus.

8.

Inſuper notandum eſt, quod Capitulum iſtud uſque adeo in dicta ſua permanſerit negligentia, ut hactenus nequidem tentaverit Eccleſiæ ſuæ de proprio Epiſcopo ſeu Paſtore providere.

9.

Accedit quod Roma ipſa toto illo tempore, ingenti vi laboraverit, quatenus hanc Eccleſiam juribus ſuis ſpoliaret, atque ad ſimplicem & nudam redigeret Miſſionem.

Idque maxime vel ex eo patet, quod eam non per proprium Epiſcopum, ſed per ſuos Nuntios. nequidem reſidentes, regere ac gubernare aggreſſa ſit.

Quodque Internuntius Bruxellenſis in loca defunctorum Parochorum ſubſtituerit Presbyteros, hac addita Clauſula: *uſque ad revocationem.*

Quod Nuntii Colonienſes ac Bruxellenſes Internuntii per totam Diœceſim, Epiſcopalem exercuerint Juriſdictionem, abſque eo quod dictum Capitulum Harlemenſe vel muſcitare auſum fuerit, contra talem ſui juris invaſionem.

10.

Aſt quod plus eſt, eos ipſos qui de Canonicorum Harlemenſium numero erant, præfati Miniſtri adhibuerunt, ut ipſorum Miniſtrorum nomine Eccleſiam adminiſtrarent; vidit hæc & tulit Capitulum iſtud; adeoque hilari vultu in propriam ſui Capituli diſtinctionem allaborantibus aſſenſum præbuit.

11.

Denique permiſit Capitulum iſtud, ac nihil adverſando approbavit, præfatos Miniſtros exigere ab iis, qui in Diœceſi Harlemenſi paſtoralem curam obirent, juramentum, quo promitterent ſe nullum hujus Eccleſiæ Superiorem agnituros, niſi quem ipſe Pontifex pro libitu aut nutu ſuo deſignaret, quod tamen juribus Capituli e diametro repugnat.

12.

Tandem permiſit Capitulum hoc Diœceſim Harlemenſem in ſimplicem redigi miſſionem, dum Candidatos ſoca permiſit tot annorum ſpatio curam ſuſcipere paſtoralem, hac addita clauſula: *uſque ad revocationem.*

13.

Hinc orta ſunt innumera mala & ſcandala, maxime quod ab omni parte Clerici ac Presbyteri, notorie indonei ac indigni adfluxerint, ac hanc olim florentiſſimam

tiſſimam vineam demoliri pergant; quinimo & ſchisma inveexerint, ac malæ perverſæque doctrinæ ſemina ſparſerint.

Verum cum tot indies creſcentium malorum non facile ſperare finem liceat, niſi ſecundum Chriſti inſtitutionem ac ſacros Eccleſiæ Canones, huic viduatæ Eccleſiæ de proprio provideatur Epiſcopo ac Paſtore: cumque etiam ex præmiſſis evidenter pateat Capitulum Harlemenſe nullatenus cogitare ut ſibi de proprio Epiſcopo provideat; quæ negligentia tanto magis culpanda videtur, quod modo Supremæ Patriæ Moderatores ejusmodi electioni ac inſtitutioni nonadverſentur:

Hinc ſanior pars Eccleſiæ Harlemenſis Paſtorum fideliumque ſe ad Metropolitanum contulit, ut ſecundum Canones cum conſilio Capituli ſui, aliorumque virorum prudentium, Eccleſiæ Harlemenſi de Epiſcopo provideret; adhibito etiam Illuſtriſſimo Præſule Babilonienſi, qui per plures annos in Diœceſi Harlemenſi degit.

Quæ omnia, cum ita ſint,

QUÆRITUR

I.

An non oporteat ſatisfieri votis ſanioris partis Paſtorum ac fidelium præficiendo huic Eccleſiæ Harlemenſi Epiſcopum proprium?

II.

Per quem talis Epiſcopus ſit conſtituendus, attento quod nulla omnino ſpes ſit, fore ut per Capitulum Harlemenſe id efficiatur?

III.

Quo meliori modo in conſtituendo Epiſcopo procedere poſſit is ad quem judicabitur id pertinere?

IV.

Quomodo agendum quantum ſpectat ad Confirmationem, an illa petenda ſit a Rom. Pontifice? an vero a Metropolitano petenda ſit?

RESOLUTIO CASUS PRÆCEDENTIS.

Viſo & examinato caſu propoſito, nec non quæſitis inde deductis, cenſent infraſcripti.

Ad I. Omnino ſatisfieri debere poſtulationi Cleri populique Eccl. Harlemenſis, proprio paſtore deſtitutæ: idque eo magis, quo hæc illorum poſtulatio magis fundata ſit in inſtitutione divina, ac conformia SS. Canonibus, Eccleſiæque primævæ praxi ac moribus.

1. Certum enim eſt, & apud omnes Catholicos indubitatum, *Epiſcopos*, ſecundum Apoſtolum, Actor. XX. 28. *a Spiritu Sancto poſitos* eſſe *regere Eccleſiam Dei:* ac conſequenter illorum inſtitutionem juris eſſe divini.

Id non obſcure, ex hoc eodem textu ſignificat Concilium Tridentinum, dum declarat: Seſſ. 23. Cap. 4. *præter cæteras Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hierarchicum Eccleſiæ ordinem PRÆCIPUE, pertinere; & poſitos, ſicut idem Apoſtolus ait, a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei.*

Verum non contenta Synodus hoc ſolum declaraſſe in dicto Capite, ulterius procedit, & ſub anathemate prohibet, ne quis negare præſumat, Epiſcopos ad Eccleſiæ hierarchiam divina ordinatione inſtitutam pertinere: ſic enim definit Can. 6: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam, divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit.*

Hanc Epiſcoporum inſtitutionem divinam eſſe, ab initio naſcentis Eccleſiæ agnoviſſe SS. Patres æque indubitatum eſt. Quam ob rem a S. Ignatio Epiſcopo & martyre dictum legimus Epiſt. ad Trall. N. II. *omnes Epiſcopum ſequimini, ut Jeſus Chriſtus Patrem: ſine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant; non licet ſine Epiſcopo neque baptizare, neque Agapen celebrare.*

Hinc Tertullianus lib. de baptiſmo, *dandi quidem* (Baptiſmi) *habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus, dehinc Presbyteri & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt.*

Non minus clare ac diſtincte loquitur S. Cyprianus dum ait Epiſt. 27. (Edit. Pam.): *Dominus noſter cujus præcepta metuere & obſervare debemus, Epiſcopi honorem, & Eccleſiæ rationem diſponens, in Evangelio loquitur & dicit Petro: ego tibi dico, quia tu es Petrus & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam ... inde per temporum & ſucceſſionum vices Epiſcoporum ordinatio & Eccleſiæ ratio decurrit, ut Eccleſia ſuper Epiſcopos conſtituatur, & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem præpoſitos gubernetur. Cum hoc itaque divina lege fundatum ſit, miror quoſdam audaci temeritate ſic mihi ſcribere voluiſſe; quando Eccleſia in Epiſcopo & Clero, & in omnibus ſtantibus ſit conſtituta.*

2. Neque Epiſcoporum ordinatio, ad hoc ſolum inſtituta eſt, ut omnes Epiſcopi ſimul ac junctim regerent ac gubernarent Eccleſiam Dei, ſed ut ſingulus ſingulam gregis Dei portionem, tanquam Caput, Sponſus & Præpoſitus, gubernaret, ac ipſi particularem curam impenderet.

Unde & videmus Apoſtolum præcipientem Tito Tit. Cap. I. 5. ut per *Civitates conſtitueret Presbyteros.*

Quod autem hic per *Presbyteros*, Apoſtolus intelligat Epiſcopos aperte docet S. *Chryſoſtomus*, ſimulque obſervat Apoſtolum præcipere Tito ut per ſingulas Civitates conſtitueret Epiſcopos, ſic enim loquitur, Hom. 2. in Epiſt. ad Titum:

Epiſcopos hic intelligi vult, quemadmodum alias ſæpius diximus, per Civitates, *inquit, neque enim profecto volebat inſulam totam uni viro permitti, ſed unicuique propriam curam ac ſollicitudinem indici: ita enim ſibi laborem fore leviorem ſciebat, & ſubditos majori diligentia gubernandos, ſiquidem Doctor non multarum Eccleſiarum regimine diſtraheretur, ſed uni tantum regendæ vacaret, eamque componere moribus, atque ornare ſtuderet.*

Simili fere modo, ipſius interpres in hunc locum loquitur Theophylactus dicens: *Epiſcopos hic Presbyteros etiam vocat, ut & in Epiſtola ad Timotheum,* per civitates, *inquit, noluit enim univerſam inſulam uni commiſſam eſſe, ſed quodlibet oppidum proprium habere Paſtorem: ſic enim & labor levior & cura exactior.*

Quin & obſervat Eſtius in hunc locum, Apoſtolum hic per Presbyterum intelligere Epiſcopum, cum ſe ipſum interpretans paulo-poſt ſubjicit: *oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe.* Ac ulterius quærens utrum Epiſcopi & Presbyteri nominibus Apoſtolus ſignificare velit eum quem nunc Epiſcopum vocamus, reſpondet: Epiſcopi nomine tam hic quam in Epiſtola ad Timotheum, *ex omnium interpretum & Patrum ſententia, ſignificari eum, quem Eccleſiæ conſuetudo Epiſcopum vocat; hoc eſt, qui tam ordine quam juriſdictione cæteris, qui tantum Presbyteri ſunt, ſuperior eſt.*

Et explicans hæc Apoſtoli verba *per Civitates*, annotat quod ſecundum conſtructionem textus græci habeatur *per ſingulas civitates*: unde ſenſum Apoſtoli integrum exhibens dicit: *monet ergo Titum Apoſtolus ut per ſingulas civitates conſtituat Presbyteros, Epiſcopos, ſcilicet ſingulos per ſingulas.*

3. Præterea ſingulas Civitates ſuos proprios habuiſſe Epiſcopos, etiam tempore Apoſtolorum, luculentiſſime evincitur ex Apocalyſ. S. Joannis 1. 2. &

3. ubi

3. ubi Spiritus Sanctus jubet Apoſtolum ſcribere ſeptem Angelis ſeptem Eccleſiarum quæ ſunt in Aſia: Angelo ſcilicet Epheſi, Angelo Smyrnæ, Angelo Pergami, Angelo Thyatiræ, Angelo Sardis, Angelo Philadelphiæ & Angelo Laodiciæ: qui Angeli ſecundum communem omnium interpretum explicationem, erant earum Eccleſiarum ac civitatum particulares Epiſcopi.

4. Hanc Apoſtolorum praxim ab initio ſecuta eſt Eccleſia: unde & videmus illam ſemper ſicut & hodie, tantopere ſollicitam fuiſſe, ut ſingulis Eccleſiis ſuus proprius aſſignaretur Paſtor ac notanter Epiſcopus: ſimiliter ut ſingulis Epiſcopis ſuus deſignaretur populus certis finibus circumſcriptus, ut ei tanquam ſuo ſpeciali populo curam impenderent, unde & illud S. Cypriani: *ſingulis Paſtoribus portio gregis fuit adſcripta, quam regat unusquisque & gubernet.*

5. Illud ipſum Synodus Nicæna ſuppoſuit, ſingulis Eccleſiis, ſcilicet, ſive populis, ſuos ſpeciales Epiſcopos ſeu Paſtores fuiſſe præpoſitos, dum & ipſorum formam electionis & confirmationis ſuis Canonibus expreſſit.

6. Porro conſuetudo hæc, conſtituendi per ſingulas Civitates Epiſcopos adeo videtur conſtans & indubitata fuiſſe primis Eccleſiæ temporibus, ut quandoque parvis civitatibus ſeu Urbibus, imo & Caſtellis & Vicis darentur Epiſcopi; quod ſane non contigiſſet, niſi conſuetudo obtinuiſſet, ſingulis ſaltem majoribus ſeu frequentioribus Civitatibus præficere Epiſcopos.

Quod autem minoribus Civitatibus, ſeu oppidis, ſubinde præpoſiti fuerint Epiſcopi, vel ex eo patet, quod deſuper varii variis temporibus, quibus hoc prohiberetur facti ſunt Canones. Unde & Zacharias Papa in Epiſt. 6. ad Bonif. in princ. *Meminerit quid in ſacris Canonibus præcipimur obſervare; ut minime in villulas vel in modicas Civitates Epiſcopos ordinemus, ne vileſcat nomen Epiſcopi.*

7. Quin conformiter ad hanc ſtabilitam diſciplinam qua ſingulis Eccleſiis, ac Civitatibus aſſignabatur Epiſcopus ſevere interdixit Synodus Nicæna ne aliquis Epiſcopus ſe regimini, ſeu curæ alicujus particularis Eccleſiæ, non ſibi, ſed alteri præpoſito ſubjectæ, ſine ejus licentia immiſceret; volens ut integra cura relinqueretur ei, cui portio illa gregis fuerit commiſſa.

Sed & paulo poſt ipſam Synodum Nicænam celebrata Synodus Antiochena, Can. 22. ſic ſtatuit, ſecundum verſionem Gentiani Herveti: *Epiſcopus in aliam Civitatem, quæ ei ſubjecta non eſt, non aſcendat, nec in Regionem, quæ ad eum non pertinet, ad alicujus ordinationem, nec Presbyterum nec Diaconum conſtituat in locis alii Epiſcopo ſubjectis, niſi cum voluntate proprii illius regionis Epiſcopi; ſi quis autem tale quid auſus fuerit, infirma ſit ordinatio, & ipſe a Synodo puniatur.* (a)

Idem Canon extat apud Gratianum Cauſ. 9. quæſt. 2. Can. 7. ex verſione Iſidori Mercatoris, ubi pro *infirma*, legitur, *irrita* ſit ordinatio.

Plures etiam Canones in eamdem rem recitat ibidem Gratianus.

8. Hanc Diſciplinam non nihil ſub tempora ſua collapſam, reſtitutam voluit Synodus Tridentina, decernens Seſſ. 6. Cap. 5. de Reform. *quod nulli Epiſcopo liceat cujusvis privilegii prætextu, Pontificalia in alterius Diœceſi exercere niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum: ſi ſecus factum fuerit Epiſcopus ab exercitio Pontificalium & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.*

9. Quinimo tametſi etiam a tempore Conc. Niceni quidam Epiſcopi in alias Eccleſias quamdam obtinuiſſent auctoritatem, puta Metropoliticam, aut Patriarchalem, quemadmodum manifeſtum eſt ex Can. 6. dicti Concilii; nihilominus conſtat quod Epiſcopalem ſeu Paſtoralem ſollicitudinem & curam non extenderint, ad Eccleſias ſibi Jure Metropolitico aut Patriarchali ſubjectas, ſed eam curam ſeu ſollicitudinem integram permiſerint ſingulis Epiſcopis earum Eccleſiarum; contenti cura & ſollicitudine Paſtorali ſuæ particularis Eccleſiæ, ſive portionis gregis, quam tanquam Epiſcopi ſeu Paſtores regendam ſuſceperant, juxta illud S. Cypriani ſupra relatum: *ſingulis Paſtoribus portio gregis fuit commiſſa, quam regat unusquisque & gubernet.*

10. Hinc & videmus quod Epiſcopus Romanus nullam præter Metropoliticam aut Patriarchalem auctoritatem in Epiſcopos aut Eccleſias ſuburbicarias, ipſi eo jure ſubjectas, ſibi aſſumpſerit vel exercuerit.

11. Quin & in libro diurnorum Romanorum Pontificum, quem publicavit *Joannes Garnerius* e Societate Jeſu, nihil pene circa auctoritatem Epiſcopi Romani quoad Epiſcopos ſuburbicarios eorumque Eccleſias legitur aut exponitur, præter ritum ordinationis Epiſcopi ſuburbicarii, quæ ordinatio indubitanter ſpectabat ad jus Metropoliticum, quo gaudebat Epiſcopus Romanus in dictis Eccleſiis ſuburbicariis; quo jure etiam tempore S. Leonis gaviſum & uſum fuiſſe Epiſcopum Rom. habemus ex ipſius Epiſtola 16. ad Epiſcopos Siciliæ, Cap. 7. (ult. edit.)

12. Inde etiam factum eſt, quod Eccleſiæ particulares, & ſi ſupra ſe recognoſcerent Metropoliticam ſeu Patriarchalem Poteſtatem; nunquam tamen ſuum Metropolitanum, Primatem aut Patriarcham pro ſuo proprio Epiſcopo agnoſcere voluerint: ſed unaquæque Eccleſia ſuum particularem & proprium voluit habere Epiſcopum; uti & ſemper habuit.

13. Itaque etiamſi Eccleſia Harlemenſis recognoſcat, & ſemper recognoverit a principio ſuæ erectionis, Epiſcopum Ultrajectenſem pro ſuo Metropolita, eique ut tali ſe ſubjecerit; ac inſuper, etſi ipſum Rom. Pontif. ut primum Epiſcopum, & Eccleſiæ viſibile Caput agnoverit, nihilominus nec Eccleſiæ Ultrajectinæ Epiſcopum, nec Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum, ut ſuum proprium & particularem Epiſcopum reputavit, ſeu reputare poteſt.

14. Merito proinde Clerus populusque Harlemenſis, ſive ſanior pars illorum, proprium ſibi conſtitui, ſeu ordinari Epiſcopum poſtulat. Imo hæc illorum poſtulatio corroboratur per id, quod ipſa Synodus Tridentina non tantum circa ſingularum Eccleſiarum Epiſcopos, ſed & circa ſingulas Parochias mandavit obſervari; nempe ut ſingulæ Parochiæ ſuum perpetuum ac peculiarem deſignarent Epiſcopi Parochum, ſic enim ait ſeſſ. 24. de Reform. Cap. 13.: *Mandat Sancta Synodus Epiſcopis, pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, ut diſtincto populo in certas, propriaſque Parochias, unicuique ſuum perpetuum peculiaremque Parochum aſſignent, qui eas cognoſcere valeat, & a quo ſolo licite Sacramenta ſuſcipiant; aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant.*

Notandum autem quod id *pro tutiori animarum ſalute* ſtatuerint Patres Tridentini, tametſi non ignorarent, ſingularum Diœceſium Epiſcopos, quin & Archipresbyteros ſeu Decanos Rurales earumdem ſingularum Parochiarum, ſub ſua Diœceſi ſeu diſtrictu

(a) Apud Labb. Tom. 2. Conc. Gen. ad ann. 341. pag. 562.

ſtrictu conſiſtentium, auctoritatem, ſive curam aliquam & inſpectionem obtinere.

15. Cum igitur in caſu propoſito ſupponatur quod Eccleſia Harlemenſis jam pridem fuerit in Eccleſiam Cathedralem, ſeu Epiſcopalem erecta; adeoque judicatum fuerit Clerum populumque Harlemenſem adeo numeroſum, ipſamque civitatem adeo celebrem ut ſecundum inſtitutionem divinam & ſacros Canones iis præficeretur Epiſcopus, indubitatum eſt, Clerum populumque merito inſtare ut ſibi detur proprius Paſtor ſeu Epiſcopus, qui curam & ſollicitudinem paſtoralem ipſi impendat.

Ad II. 1. Certum eſſe circa electionem & conſecrationem Epiſcoporum, pro temporum & locorum varietate variam fuiſſe Eccleſiæ Diſciplinam.

2. Verum quoad electionem Epiſcoporum, indubitatum eſt, ſi ſpectemus priſtinam Eccleſiæ diſciplinam, quod unaquæque Eccleſia ex Clero populoque conſtans, jus habeat eligendi & nominandi perſonam in Epiſcopum conſecrandam.

Hinc Canones qui præſcribunt Epiſcopum conſecrari non poſſe ſine prævio Cleri ac populi conſenſu. *Epiſcopum conſecrari non convenit*, dicit Synodus Romana ſub Eug. II. *niſi a Clericis & populo fuerit poſtulatus.*

Et S. Leo Epiſt. 54. alias 82. vel 84. *Cum de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur quem Cleri plebisque conſenſus concorditer poſtulaverit.*

Et iterum Epiſt. 70. alias 90. Cap. 1. ad Ruſtic. *nulla ratio ſinit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec a Clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus Epiſcopis, cum Metropolitani judicio conſecrati.* (*a*)

3. Hæc electio Epiſcoporum pluribus ſeculis etiam in Romana Eccleſia conſtanter remanſit penes Clerum populumque Eccleſiæ vacantis: neque ſine Cleri electione ullus Epiſcopus Romanus electus legitur usque ad tempora Alexandri III. quando primum, ut notat Onufrius Panvinius, in vita Alexandri III. electio Rom. Pontificis ad ſolos Cardinales pertranſiit, excluſis cæteris Clericis Eccleſiæ Romanæ.

4. Exemplo vero Eccleſiæ Romanæ ſenſim & aliorum Epiſcoporum electio ad ſolos Canonicos Cathedrales, non ſecus atque ipſos Cardinales, tanquam Cathedræ Epiſcopali propius adhærentes, & unum quaſi corpus cum Epiſcopo conficientes (ut loquitur Alexander III.) plenum jus electionis excluſo reliquo Clero tranſivit.

5. Quapropter in Decretalibus Greg. IX. in Capit. 4. novit. 10. *de his quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli*, jus eligendi Epiſcopum non ipſi Clero ſed Capitulo Cathedrali tanquam Clerum totius Eccleſiæ repræſentandi defertur.

Et quod notandum eſt, in Decreto Gratiani, nulla omnino occurrit mentio Capituli Cathedralis, præſertim quoad electionem Epiſcopi, ut vel inde appareat quod non niſi poſt divulgatas Decretales Greg. IX. jus electionis Epiſcopi devolutum ſit ad ſolum Capitulum Cathedrale, excluſo reliquo Clero.

6. Unde ſtante hac diſciplina, qua ejus eligendi Epiſcopum tribuitur Capitulis Cathedralibus, eo ipſo quo Eccleſia aliqua, in Cathedralem ſive Epiſcopalem erigitur, jus eligendi Epiſcopum cenſetur ad Capitulum ſeu ejuſdem Eccleſiæ Canonicos devolutum eſſe.

7. Proinde cum tempore erectionis Eccleſiæ Cathedralis Harlemenſis, quæ facta fuit per Paulum IV. anno 1559. electio Epiſcopi ad Capitula de jure communi ſpectaret, indubitanter hoc jus electionis etiam ad Capitulum noviter erectum, una cum cæteris prærogativis & juribus tranſiiſſe dicendum eſt.

8. Fatendum quidem eſt, hæc jura Capitulorum poſſe non nunquam certis de cauſis reſtringi necnon aliis deferri, quemadmodum videmus in noviſſima Synodo Tridentina, nonnulla Capitulorum jura fuiſſe circumſcripta aut limitata & aliis reſervata ſeu tradita; ſed & hoc ſcimus quod ubi ceſſant rationes ob quas circumſcriptio ſeu limitatio talis facta eſt, integrum illud jus facile revertatur ad priſtinum ſtatum, ſive ad ipſum Capitulum, cui de Jure Communi competebat.

9. Similiter fatendum eſt quod per Bullam erectionis novorum Epiſcopatuum in Belgio, ad poſtulationem & inſtantiam Principis a Paulo IV. conceſſam, jus electionis, Capitulo de jure communi competens, quodammodo ipſi Capitulo fuerit ademptum; eo quod in dicta erectionis Bulla reſervatum fuerit Principi, tanquam Eccleſiarum illarum fundatori ſeu dotatori, velut jus quoddam Patronatus ſeu jus nominandi perſonam in Epiſcopum conſecrandam.

10. Porro ſicuti indubitatum eſt quod beneficiorum collatio de jure communi ſpectans ad Ordinarium, nequaquam per jus Patronatus etiam laicum, plane extinguatur, aut eo jure ſpolietur Ordinarius, ſed duntaxat eo jure collationis uti nequeat quousque Patronus non exciderit jure præſentationis, vel ei renuntiaverit; ita quoque dicendum eſt Capitulum in caſu propoſito nequaquam omnino excidiſſe jure electionis, ſibi de jure communi competente, ſed impeditum duntaxat fuiſſe per jus Patronatus ſive nominandi Principi reſervatum, propterea quod Capitulum jure ſuo (radicali) uti nequiverit quamdiu jus nominandi Principi remanſit, & eo uti voluit.

11. Unde nec mirum, quod Capitulum Harlemenſe, uti nec alia Capitula per dictam erectionis Bullam fundata vel erecta, ad electionem novi Epiſcopi nequaquam proceſſerint quamdiu fuerunt ſub Principe Catholico, qui jure nominandi gaudebat, & eo uti volebat.

12. Verum poſtquam Rex Catholicus hoc jure uti amplius non potuit, jus electionis de jure communi Capitulo competens, & tantummodo per hoc jus Patronatus ſive nominandi Principi olim reſervatum, quaſi ſuſpenſum, integrum ad ipſum Capitulum redit, non ſecus atque collatio beneficiorum extincto jure Patronatus, redit ad ipſum Ordinarium.

13. Cum itaque Capitulum Harlemenſe ignorare non potuerit liberum jus electionis juxta jus commune ſibi competere, idque ideo quia Rex Catholicus amplius nominare haud poterat, quod extra omnem controverſiam eſt, ſaltem poſt pacem Monaſterienſem; & tamen negligens extiterit de proprio ſibi providere Epiſcopo, indubie ſequitur, quod in mora cœpit conſtitui eligendi ſibi Paſtorem ſeu Epiſcopum.

14. Porro tametſi, ut probatum eſt, electio Epiſcopi olim penes Clerum populumque eſſet; tamen electio illa non ſuum ſortiebatur effectum, niſi prius per Synodum Provincialem, ſive per Epiſcopos ejuſdem Provinciæ, ac ſenſim per Metropolitanum fuiſſet probata tam quoad perſonam ipſam electam, quam quoad formam electionis.

Unde & illud S. Leonis Epiſt. 70. al. 90. C. 1. ad Ruſtic: *nulla ratio ſinit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec a Clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a Provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati.*

De Comprovincialibus (Epiſcopis) *Ordinandis rum conſenſu Metropolitani, Cleri & civium juxta prio-* *rum*

(*a*) Vide etiam Grat. Quæſt. 62. Cap. 1.

rum Canonum ſtatuta, voluntas & electio requiratur. (a)

Duobus aut tribus, qui tamen digni ſunt, quos conſenſus Cleri & plebis ſelegerit, Metropolitani judicio ejuſque Coepiſcopis præſentatis, quem ſors præeunte Epiſcoporum jejunio, Chriſto Domino terminante monſtraverit, benedictio conſecrationis accumulet. (b)

Si quis Epiſcopus de quacumque civitate fuerit defunctus, non ab alio niſi a Comprovincialibus, Clero & civibus ſuis alterius habeatur electio, ſin aliter, hujus ordinatio irrita habeatur. (c)

15. Unde & illud habetur ex Decreto Gratiani ſuperius relato, quod licet jus eligendi Epiſcopum tranſlatum eſſet ad ſolos Canonicos Cathedrales, Capitulum conſtituentes, & Clerum totius Eccleſiæ repræſentantes, nihilominus jus confirmandi ſeo ordinandi Epiſcopum manſerit ſalvum & integrum penes Synodum Provincialem ſive Epiſcopos Provinciales, prout Canonibus, notanter Nicænis, erat conſtitutum.

16. Verum cum labentibus ſecolis Synodi Provinciales ſenſim interrumpi & rarius ob plura intervenientia impedimenta celebrari cœperint, contigit, ut negotia majoris momenti, quæ per Synodos Provinciales expediri deberent, paulatim ad Metropolitanos tanquam Synodorum capita tranſierint.

17. Certum autem eſt, ac ſufficienter probatum, inter jura Synodorum Provincialium, juxta Canonicas ſanctiones, fuiſſe jus examinandi, ordinandi & confirmandi electum in Epiſcopum · ac proinde nequaquam dubitandum, quin & jus illud, prout plura alia, etiam ob defectum Synodorum Provincialium, ad Metropolitanum tranſiverit; & inconcuſſum apud ipſum manſerit; idque tam diu quam jus eligendi Epiſcopum, Clero populoque aut etiam Capitulo Cathedrali Clerum repræſentanti, ſalvum integrumque remanſerit.

18. Jus autem illud fuiſſe penes Metropolitanos multis Canonibus probari poteſt: ac imprimis Nicænum Concilium ſic ſtatuit Can. 4: *Cum Epiſcopus a tribus præſentibus, aliisque per litteras conſentientibus ordinatur: auctoritas rerum geſtarum in ſingulis Provinciis Metropolitano deferatur.*

Et iterum Can. 6: *ſi quis abſque Metropolitani ſententia factus ſit Epiſcopus, eum magna Synodus definivit non eſſe Epiſcopum.*

Et Calchedonenſe: *Citra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum.* (d)

19. Manſit autem hæc auctoritas Metropolitanorum, circa confirmationem & ordinationem Epiſcoporum pluribus & ut minus octo ſeculis inconcuſſa.

Imo quod amplius eſt, etiam jure Decretalium, confirmatio & ordinatio Epiſcoporum defertur Metropolitanis; extatque in hodierno Pontificali Romano formula juramenti, quod Epiſcopi ſingularum Provinciarum ſuis Metropolitanis, tanquam ſuis Ordinatoribus præſtare jubebantur.

20. Jam autem ſicut jus examinandi electionem & electam perſonam, ſimulque quædam ſuperioritas in Epiſcopos ſuffraganeos ad corrigendum & ſupplendum, eorum, aut aliorum Clericorum defectum, penes Metropolitanum remanſit, ſic etiam jus corrigendi & ſupplendi defectum & negligentiam eligentium penes ipſum manſiſſe nequaquam dubitandum eſt.

21. Quod autem electum eligentium corrigere ac ſupplere poſſit ac debeat Metropolitanus, ſatis clare oſtenditur ex Decreto Conc. Later. ſub Innoc. III. relato in Cap. 41. ※ de *Electione & electi poteſtate*, volens enim Concilium iſtud *providere ne pro defectu Paſtoris gregem dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium patiatur*: ac inſuper *occurrere volens periculis animarum & Eccleſiarum indemnitatibus providere, decrevit ut ultra tres menſes Cathedralis Eccleſia vel regularis Prælato non vacet*: & addit: *infra quos juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, devolvatur, is vero ad quem devoluta fuerit poteſtas, Deum præ oculis habens non differat ultra tres menſes cum conſilio Capituli ſui & aliorum virorum prudentium, viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſiæ vel alterius ſi digna non reperiatur in illa, Canonice ordinare ſi Canonicam voluerit effugere ultionem.*

Ex hoc Decreto evidens eſt, atque unanimi Canoniſtarum conſenſu probatum, Concil. Later. tempus providendi, Eccleſiis viduatis ſive regularibus, ſive ſecularibus de Prælato, reſtrinxiſſe & limitaſſe ad tres menſes, intra quos a tempore vacationis Eccleſiæ viduatæ de Prælato debeat provideri, idque per electores ad quos ſpectat proviſio ſeu electio.

22. Præterea Concilium enixe deſiderans ut intra tempus, hoc ſuo Decreto præfixum, Eccleſiæ viduatæ de Prælato provideretur, ipſos electores ſi negligentes hac in re extiterint, pro ea vice jure eligendi excidiſſe declarat: *infra quos* (tres menſes ſcil.) *juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice.*

23. Ne vero ob negligentiam eorum ad quos ſpectabat electio, Eccleſia aliqua diutius remaneret viduata, inſuper expreſſe voluit ac ſtatuit ut defectum negligentiæ ſuppleret ille, qui proximo præeſſe dignoſceretur, his verbis: *ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, devolvatur.*

24. Verum his non contentum Concilium, ne & ille ad quem devoluta eſt poteſtas eligendi, pro libitu ſuo viduatæ Eccleſiæ providere de Paſtore nimis diu differret, ulterius ſtatuit, idque ſub pœna Canonica, ut ille etiam intra tres menſes Eccleſiæ viduatæ de Epiſcopo provideret, *is vero*, dicit, *ad quem devoluta fuerit poteſtas* (eligendi) *non differat ultra tres menſes viduatam Eccleſiam de perſona idonea providere, ſi Canonicam voluerit effugere ultionem.*

25. Notandum vero quod hoc Decretum ſat aperte ſupponat non ſolum in Eccleſiis Regularibus, ſed & in ſecularibus electionem Prælati ad Regulares ſeu Seculares, Capitulum ſcilicet conficientes, pertinere.

Quod & etiam patet ex Cap. 24. ejusdem Concil. in Capitulo 42. *eodem*, relato ubi Concilium agens de triplici forma electionis, inter alia dicit: *& in ſcripto redacta* (vota ſcil. eligentium) *mox publicent in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interjecto, ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major, vel ſanior pars Capituli conſentit, vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ provideant de Paſtore.*

26. Et ſane neſcitur jus eligendi Prælatum ſive regularem, ſive ſecularem, Clero ſeu Capitulo Clerum repræſentanti, fuiſſe ademptum, ſive ad Pont. Rom. vigore alicujus reſervationis, aut ad Principem vi alicujus Indulti, fuiſſe translatum, excluſo ſcilicet Clero ſeu Capitulo; cum communiter Canoniſtæ tradant, Epiſcopi electionem jure Decretalium eſſe penes Capitulum Cathedrale.

27. Sed etſi per regulas, quas vocant *Cancellariæ*, circa ſeculum 13. & 14. jus eligendi Epiſcopum generaliter videri poſſet Capitulis ademptum, ac

Rom.

(a) Aurel. III. Cap. 3. (b) Synodus Barcinonenſis Cap. 3. (c) Cabilonenſis Synodus 10. (d) Innoc. Ep. 2. C. 1.

Rom. Pontifici reſervatum, tamen cum iſtæ regulæ tantum operentur in iis locis in quibus publicatæ & receptæ ſunt; & aliunde certum ſit, quod nec in Gallia neo in Germania publicatæ nec receptæ, ſed potius excluſæ ſint, per famoſa concordata, quibus electio & oominatio tribuuntur Capitulis & Principibus, extra omnem controverſiam eſt, jus illud Capitulo Harlemenſi nequaquam ſuiſſe ademptum, ſed e contra ipſi proprium eſſe ac integrum reſervatum.

28. Quinimo & per iſtam Bullam erectionis novorum Epiſcoporum in Belgio, dictis regulis *Cancellariæ* hac in parte derogatur, cum in iſta Bulla jus nominandi perpetuo relinquatur Principi Catholico Philippo II. ejusque ſucceſſoribus.

Jam autem ſupra probatum eſt quod ſaltem ab illo tempore quo rex Catholicus ſupremum dominium in iſtas Provincias abdicavit, jusque nominandi Epiſcopum minime exercuit vel exercere potuit, illud integrum redierit ad Capitulum Cathedrale, unde in Principem translatum fuerat.

29. Quare dicendum eſt, jus eligendi Epiſcopum de jure communi integrum fuiſſe ac eſſe penes Capitulom Harlemenſe.

30. Ulterius ex Decreto dicti Conc. Later. & hoc habemus, ſcilicet negligentiam electorum ſupplendam eſſe, non quidem per Rom. Pontif. ſed per eum *qui proximo præeſſe dignoſcitur.*.

31. Aſt nemo inficiari poteſt, quin & agnoſcunt pariter Canoniſtæ, per eum qui proximus dignoſcitur ſuperior, intelligi Metropolitanum.

32. Et ſane quandoquidem ex Decreti contextu manifeſtum ſit, id ipſum voluiſſe Patres Conc. Lateranenſis ſcilicet, ut quam poſſit citius Eccleſiæ Cathedrali vacanti de Epiſcopo provideretur: non mirum quod voluerit ut hæc devolutio ſive authoritas pruvidendi in caſu negligentiæ devolveretur ad Metropolitanum potius quam ad Rom. Pontif. utpote cui Metropolitano & vacatio Eccleſiæ, nec oon electorum negligentia citius innoteſcat quam Rom. Pontifici, ipſique facilius ſit quam Rum. Pontifici de Perſooa idonea ac Eccleſiæ vacanti conveniente providere.

33. Proinde non dubitarunt Patres dicti Concilii penes Metropolitaoum eſſe authoritatem ſupplendi defectum ſeu negligentiam ſuorum Suffraganeorum, ioter quos merito numeratur Capitulum Cathedrale, Sede vacante, utpote pro tempore vacationis in jurisdictionem & regimen Eccleſiæ ſuccedens & vices Ordinarii ſive Epiſcopi ſupplens.

Ulterius, quod jus ſupplendi negligentiam ſeu defectum eligendi Epiſcopum non ſolum Pontifici, ſed & Metropolitanis de jure Communi competit luculentiſſime oſtendunt verba Greg. VII. in Syn. Rom. *quoties defuncto Paſtore alicujus Eccleſiæ, alius eſt ei Canonice ſubrogandus, inſtantia viſitatoris Epiſcopi, qui ei ab Apoſtolica vel Metropolitana ſede directus eſt, Clerus & populus remota omni ſeculari ambitione, timore atque gratia & Apoſtolicæ Sedis, vel Metropolitani ſui conſenſu Paſtorem ſibi ſecundum Deum eligat, qui ſi correptus aliquo vitio aliter agere præſumpſerit, electionis, perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis poteſtatem habebit: electionis vero poteſtas omnis* in *deliberatione Sedis Apoſtolicæ ſive Metropolitani ſui conſiſtat.*

34. Itaque attento moderno jure Communi præſertim Decretalium, electio Epiſcopi in caſu propoſito, indubitanter primario pertinet ad Capitulum Cathedrale, ſola confirmatione & ordinatione, ſicut etiam proviſione in caſu negligentiæ, ſpectante ad Metropolitanum.

35. Ideoque caſu qoo Capitulum Harlemenſe, juſto impedimento ceſſante, negligeret viduatæ ſuæ Eccleſiæ de Prælato Canonice providere, evidenter ſequitur Metropolitanum iſtius Eccleſiæ, qui ſine ulla contradictiooe eſt Archiepiſcopus Ultrajectinus, defectum ſive negligentiam dicti Capituli ſupplere poſſe ac debere, atque in vim devolutæ ad ſe poteſtatis juxta formam Decreto citato præſcriptam, *intra tres menſes Eccleſiam illam de perſona idonea providere.*

Idque maxime tenetur Metropolitanus, cum, ut in caſu propoſito aſſeritur, notabilis ac ſanior pars Cleri ac populi Eccleſiæ Harlemenſis ad ipſum jam dudum recurrerit pro ſupplenda oegligeotia Capituli ſui, in conſtituendo ſive eligendo proprium Paſtorem huic Eccleſiæ viduatæ.

36. Conſtat enim juxta Canones ac praxim Eccleſiæ, ſi populus ſeu notabilis pars fidelium petat ſibi præfici Epiſcopum, eorum voto ac petitioni ſatisfieri debere.

Præcipimus inquit Greg. II. Epiſt. 8. ad Bonif. Epiſc. poſt princ. *ut juxta ſacrorum Canonum ſtatuta ubi multitudo excrevit fidelium.... debeatis ordinare Epiſcopos.*

Et Conc. Carth. II. cap. 5. *Illa* (Diœceſis) *quæ aliquando habuit* (Epiſcopum) *habeat proprium; & ſi creſcente fide, Dei populus multiplicatus deſiderat proprium habere Rectorem, ejus voluntate, in cujus poteſtate eſt Diœceſis conſtituta habeat Epiſcopum.* (a)

Proinde comperta veritate expoſitæ ſibi querelæ Metrupolitanus tanquam immediatus ſuperior tenetur hanc negligentiam Capituli ſupplere, ac conſecrare huic Eccleſiæ proprium Epiſcopum & Paſtorem.

Ad III. 1. Quod Metropolitanus ad qoem in caſu negligentiæ juxta Conc. Later. ſit devolutio providendi Eccleſiæ vacanti, uti in reſponſo ad ſecundum quæſitum ſatis prubatum eſt, procedere debeat eo modu qui ipſi in dicto concilio præſcriptus eſt his verbis: „Is vero ad quem ſuerit devoluta poteſtas, Deum præ oculis habens, non differat ultra „ tres menſes cum conſilio Capituli ſui & aliorum „ virorum prudantium, viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem Eccleſiæ, vel alterius „ ſi digna non reperiatur in illa, Canonice ordinare, ſi Canonicam voluerit effugere ultionem.„

Ex quibus verbis ante omnia notandum occurrit, quod Concilium, illum ad quem facta eſt devolutio, jubeat, & quidem ſub pœna Caoonica, Eccleſiam viduatam intra tres menſes de perſona idonea Canonice ordinare.

2. Non enim, ut recte obſervat Panormitanus, Metropolitano aut proximo ſuperiori injungit Conc. ut intra tres menſes a facta devolutione ob oegligentiam eorum ad quos ſpectabat electio, ipſos electores cogat aut moneat procedere ad electionem, ſeu moram purgare, imo nec ipſi Metropolitano injongit, ut ipſe eligat, ſed ſimpliciter mandat Metropolitano ut Eccleſiæ vacanti ordinet Epiſcopum.

Itaque Conc. ſimpliciter injungens Metropolitano ut intra tres menſes a facta ad ſe devolutiooe vacanti Eccleſiæ ordinet Epiſcopum, evidenter deſert Metropolitano ea omnia quæ reperiuntur ut Eccleſiæ vacanti & viduatæ provideatur de proprio Prælato & Paſtore; ac propterea defertur Metropolitano & electio, & ejusdem in Epiſcopum conſecratio, & confirmatio, quæ omnia quaſi unico actu per ipſum perficiuntur: & ipſi per Concilium deferuntur dum præſcribit, *ne ultra tres menſes differat..... viduatam Eccleſiam de Perſona idonea Canonice ordinare.*

(a) Gratian. 16. Q. 1. Felix Cap. 50.

3. Quoad electores vero qui neglexerunt viduatæ Eccleſiæ intra tres menſes de Epiſcopo providere, hi juxta dictum Concilium privantur ipſo facto, poteſtate eligendi ſaltem pro ea vice: *juſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice.*

4. Id enim obſervavit etiam Panormitanus cum ait: *unde hic non requiritur aliqua ſententia, ſed ex juris diſpoſitione fit ipſo facto devolutio.* Quin & addit: *quod ſi elapſo trimeſtri, electores eligunt, & ſuperior ad quem facta eſt devolutio ipſa electione non caſſata alium elegit, non valet electio facta per electores, ſed eſt nulla poſt devolutionem poteſtatis ad ſuperiorem; ſecus eſſet ſi non eſſent privati ſed privandi per ſententiam.*

5. Itaque nullo modo neceſſarium eſt monere Capitulum Harlemenſe ſi electionem neglexerit, ut negligentiam emendet, ſed ipſo jure ſive Canone, hac poteſtate privatur ea vice.

6. Simili modo res ſe habet in inſtitutione Vicarii Capituli Cathedralis ſuffraganeæ Eccleſiæ, quem ſi intra octiduum non elegerit Capitulum, ipſo jure ſine ulla monitione ſecundum Concil. Trid. Seſſ. 24. Cap. 16. Vicarium conſtituit Metropolitanus. *Capitulum*, dicit Synodus, *Officialem ſeu Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere vel exiſtentem confirmare omnino teneatur... ſi ſecus factum fuerit ad Metropolitanum deputatio ejuſmodi devolvatur.*

7. Jus vero providendi viduatæ Eccleſiæ de Epiſcopo in caſu negligentiæ, privative pertinet ad Metropolitanum, qui & hoc implere debet intra tres alios menſes, *ſi Canonicam voluerit effugere ultionem.*

8. Ne tamen in hac ordinatione temere quidquam agatur, vult idem Concil. Later. ut in hoc negotio ſummi momenti Metropolitanus procedat cum conſilio Capituli ſui & aliorum virorum prudentium, quemadmodum jampridem procedere debebat cum Concilio Epiſcoporum Synodi Provincialis.

9. Proinde dicendum eſt, Metropolitano Ultrajectenſi in caſo propoſito convenire, præter Capitulum ſuum conſulere prudentiores ſanioris partis Clericorum Eccleſiæ Harlemenſis.

10. Inſuper merito cenſendum eſt Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Epiſcopum Babilonienſem, qui nunc in Diœceſi Harlemenſi Domicilium habet, poſſe ſupplere locum Provincialis Epiſcopi, atque adeo in omnibus ad Epiſcopi Harlemenſis inſtitutionem, conjunctim cum Metropolitano Ultrajectenſi concurrere: Illuſtriſſimo enim illi ut Epiſcopo jure divino incumbit Univerſalis Eccleſiæ, adeoque & Harlemenſis curam gerere; deinde cum ille præſens adſit, poteſt tum de neceſſitate Harlemenſis Eccleſiæ habendi Epiſcopum, tum de capacitate ſubjectorum ad id muneris & dignitatis conſtituendorum, optime judicare: atque etiam ob eandem præſentiam commodiſſime operam ſuam illi impendere, adeoque poterit Illuſtriſſimus ille Præſul rogari, ut Epiſcopi Provincialis locum dignetur ſupplere.

11. Ergo dicendum eſt Metropolitanum Ultrajectenſem debere eo modo (prout dictum eſt) procedere ad Inſtitutionem & Conſecrationem Epiſcopi Harlemenſis cum Conſilio Capituli ſui, aliorumque virorum prudentium, & maxime Illuſtriſſimi Præſulis Babilonienſis.

Ad IV. 1. Cum ex dictis in reſolutione ſecundi & procedentis quæſiti ſofficienter probatum eſſe videatur, quod Capitulum, ſi juſto impedimento ceſſante, intra præfixum tempus neglexerit Eccleſiæ viduatæ de proprio Paſtore providere, jure providendi ſive eligendi exciderit, quodque eo in caſu jus illud ad eum qui immediatus eſt ſuperior ſive ad Metropolitanum devolutum ſit, nec non huic injunctum ſit ut intra tres menſes a facta ad ſe devolutione Eccleſiæ vacanti Prælatum ordinet, hinc ſponte profluit quarti hujus quæſiti reſponſio ſive reſolutio, ſcilicet confirmationem, præſertim in caſu propoſito; non niſi a Metropolitano petendam & obtinendam eſſe.

2. Cum enim ordinari nequeat Epiſcopus, niſi prius illi, qui manus debet imponere compertum ſit eum qui conſecrandus ſit eſſe idoneum ad viduatam Eccleſiam regendam: quomodo ambigi poteſt quin & ipſi Metropolitano cui defertur ordinatio & proviſio, una deferatur examen electi ſive ordinandi? hoc autem patenter oſtendit Decretum Concil. Later. ſupra citatum, cum injungat Metropolitano ut hoc examen ſerio inſtituat; *ac Deum præ oculis habens, cum conſilio Capituli ſui & aliorum virorum prudentium viduatam Eccleſiam de perſona idonea Canonice ordinet.*

3. Nihil proinde evidentius quam quod per dictum Decretum confirmatio conferatur ad Metropolitanum tanquam ad Ordinatorem.

4. Enimvero nihil magis conforme ſacris Canonibus, quam quod Metropolitanis tribuatur ipſorum ſuffraganeorum Epiſcoporum confirmatio.

Sic enim hac in re ſtatuit ac loquitur Synodus Nicæna: *poteſtas ſane vel confirmatio pertinebit per ſingulas Provincias ad Metropolitanum Epiſcopum.* (a)

Hujus autem rei poteſtas (ordinationis ſcilicet) *in omni Provincia ad Metropolitanam pertineat Epiſcopum.*

Et iterum: *illud generaliter eſt clarum quod ſi quis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere.*

Similiter loquitur Innoc. I. Can. 5. *extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi, nullus audeat ordinare Epiſcopum.*

Et S. Leo ad Anaſtaſiam Theſſalonicenſem, ſic ſcribit: *cum ergo de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit: ita ut ſi in aliam forte perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur & meritis.* (b)

Et Concil. Antioch. *non debet ordinari Epiſcopus abſque Concilio & præſertim Metropolitani Epiſcopi.*

Epiſcopus non eſt ordinandus ſine Concilio & præſentia Metropolitani Epiſcopi. (c)

Eodem modo loquitur Concil. Carthagin. 4. C. 1. cui interfuit S. Auguſtinus. *Cum conventu totius Provinciæ Epiſcoporum, maximeque Metropolitani vel authoritate vel præſentia ordinetur Epiſcopus.* (c)

Syn. VII. Can. 2. Metropolitani munus eſſe declarat futurum Epiſcopum examinare, probareque an ſacra ſcientia ſit ſatis inſtructus.

5. Et ſane uſque adeo confirmandi poteſtas olim penes Metropolitanum erat, ut ſi quis aliqua ex cauſa in Metropolitana civitate non fuiſſet ordinatus Epiſcopus, is intra tempus duorum menſium ſuo Metropolitano ſe preſentare teneretur, ſi increpationem ſratrum ſuorum effugere vellet.

Sic enim ſtatuitur in Traconenſi Concilio Cap. 5. apud Grat. Diſt. 65. C. 8. *Si quis in Metropolitana civitate non fuerit Epiſcopus ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per Metropolitani litteras honorem fuerit adeptus, id optimum eſſe decernimus ut poſtmodum ſtatuto tempore, id eſt, impletis duobus menſibus ſe Metropolitani ſui repræſentet aſpectibus, ut ab illo monitis Eccleſiaſticis inſtructus, plenius quid obſervare debeat, recognoſcat; quod ſi forte hoc implere neglexerit, in Synodo increpatus a fratribus corrigatur, & ſi forte infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus,*

(a) Gratian. Diſt. 64. Can. 1. Can. 7. Can. 8.
(b) Epiſt. 30. Al. 84. vide etiam Grat. Diſt. 63. C. 36. *ſi forte.*
(c) Diſt. 65. C. 2. & 3.

peditus, hoc ſuis litteris Metropolitano indicare procuret.

6. Hanc authoritatem antiquitus per ſacros Canones Metropolitanis conceſſam ipſis integram manere; & ſi aliqua occaſione ſive negligentia læſa fuiſſet, reſtituendam eſſe voluit Adrianus I. cum ad Bertherium Viennenſem Epiſcopum ſic loquitur: *placuit nobis ut omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis authoritatem litterarum noſtrarum mitteremus, ut ſicut antiquis privilegiis ſingulæ Metropolitanæ urbes fundatæ ſunt, ita maneant, ut habeat unaquæque Metropolis civitates ſibi ſubditas, quas beatus Leo, & alii prædeceſſores ac ſucceſſores ipſius poſt Calchedonenſem Synodum, ſingulis Metropolitanis diſtinxerunt; nec propterea ulla Metropolis præjudicium patiatur, ſi alicui ſuffraganeorum aut nos aut prædeceſſor noſter, rogantibus piis Francorum Ducibus pallium largiti ſumus, nec debet Eccleſia ullum damnum ſui ordinis inde ſuſtinere ſi per 60. & 80. & eo amplius annos, inertia quorumcumque Præſulum, & vaſtatione Barbarorum dignitatem antiquam & Romanorum Antiſtitum firmitate roboratam perdidit & amiſit, quando innumeris pene annis illa, Spiritu Dei diſponente, uſa fuerit. Authoritate, igitur Beati Petri Principis Apoſtolorum, ſingulis Metropolitis antiquo more poteſtatem ſuam reddidimus.*

Ex his verbis evidenter conſtat, etiamſi Metropolitanæ quædam *inertia quorumcumque Præſulum*, ſive alia occaſione juribus ſuis orbatæ diu fuerint, eiſdem tamen jura ſua antiqua Metropolitica competere ac integrum reſtituenda eſſe.

Præterea poteſtas conſecrandi Suffraganeos, quæ de antiquo jure competit Metropolitano, exigit ut etiam jus confirmandi penes ipſum ſit, idque conformiter ad hactenus ſervatam ac in jure divino & Naturali fundatam diſciplinam, eo quod nemini fas ſit cito alicui manus imponere, ne communicet alienis peccatis.

Hinc iſta Innoc. III. in Concil. Later. Cap. 26. *nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat quam quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum: volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus cum quiſpiam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum & perſonam electi: ut cum omnia rite concurrerint munus ei confirmationis impendat; quia ſi ſecus fuerit incaute præſumptum non ſolum dejiciendus eſt indigne promotus, verum etiam indigne promovens puniendus; ipſum quoque decernimus hac animadverſione puniri: ut cum de ipſius conſtiterit negligentia, maxime ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit; non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verum etiam (ne aliquo caſu pœnam effugiat) a perceptione proprii beneficii ſuſpendatur, quouſque (ſi æquum fuerit,) indulgentiam valeat promereri.* (a)

7. Cum ergo nihil magis Eccleſiæ Dei officiat quam quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum, ipſique talium promotores ſecundum dictum Concilium ſevere puniendi ſint, quis negare poteſt, quin maxime Ordinatorum ſit invigilare & circumſpicere ne tale quid fiat in Eccleſiæ detrimentum, ac conſequenter penes ipſos ſit jus confirmandi ad Prælaturam promovendos?

8. Quare & videmus quod hactenus nulli delatum fuerit jus examinandi & confirmandi electionem & electam perſonam niſi illi aut illis qui partes haberent in ordinatione.

9. Imo nec legitur quod Romano Pontifici delata fuerit Epiſcoporum confirmatio, niſi illorum, quorum ordinatio ſive conſecratio ab ipſo Pontifice impendenda erat.

10. Scimus quidem hodie confirmationem plurium Epiſcoporum, ac notanter in Belgio, viciniſque regnis & Provinciis poſtulandam ac obtinendam eſſe a Pontifice Romano. Verum hos Epiſcopos non niſi per Rom. Pontificem, aut ex ejus commiſſione, authoritate, (ut dicitur) Apoſtolica, conſecrari aut ordinari æque notum eſt.

11. Cum igitur in caſu præſenti ordinatio ob negligentiam Capituli terminis expreſſis per Decretum dicti Concil. Later. ipſi Metropolitano deferatur, ipſique injungatur ut de *perſona idonea Eccleſiæ viduatæ ordinet*, nihil eſt evidentius quam quod Metropolitano una deferatur jus confirmandi, ſive quod idem eſt examinandi perſonam in Epiſcopum conſecrandam.

12. Verum quidem eſt quod Epiſcopus Harlemenſis olim ante ſuam inſtitutionem non obtinuerit confirmationem a ſuo Metropolitano Ultrajectino, ſed eam tunc petiverit ac obtinuerit a R. Pontifice; ſed illud mirum videri non debet, cum Capitulum Harlemenſe per id tempus non habuerit omni ex parte liberam ſui Epiſcopi electionem, ſed per Diploma ſeu Bullam erectionis Epiſcopatus & Capituli, jus nominandi perſonam ad Epiſcopatum, datum ſeu conceſſum fuerit ipſi Principi Catholico Philippo II. Regi Hiſpaniæ, nec non Comiti Hollandiæ, ejuſque ſucceſſoribus.

13. Hinc & conſequens erat quod toto tempore quo Rex Catholicus obtinuit ſupremum Dominium harum Provinciarum, & vigore hujus imperii, jus nominandi perſonam ad Epiſcopatus recenter per Bullam Pauli IV. erectos, Capitulum Harlemenſe non potuerit conſtitui in mora, in eligendo ſibi Prælatum ſive Epiſcopum, quandoquidem potius a nominatione Principis quam ab electione Capituli dependeret vacanti Eccleſiæ de proprio Paſtore ſeu Prælato providere: quare nec poteſtas providendi in caſu negligentiæ devolvebatur ad Metropolitanum, nec locum habere poterat talis devolutio.

14. Inſuper per eandem Bullam non tantum jus nominandi ad Epiſcopatum ipſi Principi relinquebatur; ſed & confirmatio & ordinatio perſonæ per Principem denominatæ ad Rom. Pontif. deferebatur plenarie; ita ut, quoad confirmationem & ordinationem perſonæ ordinandæ, nullæ eſſent partes Metropolitani.

15. Cum igitur electio perſonæ ordinandæ tunc proprie non ſpectaret ad ipſum Capitulum, nequaquam potuit eſſe locus devolutioni in caſu moræ ad ipſum Metropolitanum, ita ut Decretum dicti Concilii Lateranenſis, de quo ſæpius hactenus, locum habere non poſſet, quia ibi ſpecialiter agitur de caſu quo Capitulum intra tres menſes vacanti Eccleſiæ, juſto impedimento ceſſante, negligeret perſonam in Epiſcopum eligere.

16. Verum poſtquam jus electionis integrum ad Capitulum rediit, prout rediiſſe in reſponſo ad ſecundum quæſitum probatum eſt, diſpoſitio Decreti Conc. Later. nunc locum obtinet.

Cum enim libera electio ſive proviſio de Prælato dependeret a Capitulo, hoc Decretum Conc. Later. indubitanter & hos electores ſive Capitulum comprehendit.

17. Ex ipſo enim Decreti contextu evidens eſt quod Conc. generaliter conſtringere voluerit eos ad quos electio ſive proviſio Prælati ſpectaret, ut intra terminum ibidem præfixum Eccleſiæ vacanti de Prælato provideret; ut ſic occurreret incommodis quæ ex diuturna vacatione Eccleſiæ viduatæ oriri poſſent, pro ut ſatis ſupra oſtenſum eſt.

18. Cæterum & illud certum eſt Concilium in hoc Decreto jus providendi Eccleſiæ vacanti in caſu quo

(a) Decretal. Gregorii IX. de Electione &c. C. 44.

Capitulum moram in eligendo traheret, proximo ſuperiori ſive Metropolitano detuliſſe, eique mandaſſe ut ultra tres menſes hanc ordinationem non differret.

19. Quapropter negari non poteſt, quin Patribus Concilii providere omni modo volentibus ut intra breve tempus Eccleſiæ viduatæ provideretur de Prælato, ſat perſpectum eſſet, quod ſi confirmatio & ordinatio perſonæ electæ ſive deſignatæ petenda fuiſſet a Rom. Pontifice, mora in eligendo ſeu providendo iſti Eccleſiæ de Prælato, indubitanter in longius quam voluiſſent tempus protraheretur, præſertim quoad Eccleſias longo intervallo ab urbe diſtantes.

20. Cum igitur Conc. Later. in hoc particulari caſu detulerit ordinationem Epiſcopi Eccleſiæ vacantis ad proximum Superiorem, quia intra breve tempus ſive tres menſes poſt compertam moram Capituli providere deberet : nequaquam veroſimile eſt quod in hoc Caſu Conc. Later. voluiſſet hanc ordinationem Romano Pontifici deferre, quandoquidem certum ſit ſcopum totius Decreti, qui eſt ut quamcitius de Prælato Eccleſiæ vacanti provideretur, per hanc ad Rom. Pontif. delatam ordinationem totaliter everti.

21. Fatendum quidem eſt hodie receptam eſſe in Curia Romana, & a Canoniſtis Decretalibus Pontificum ſcrupuloſe inhærentibus, opinionem Pontificem Decretis Conc. Generalis ex juſta cauſa & plenitudine poteſtatis derogare.

22. Verum & illud communiter a Canoniſtis probatum & receptum eſt, Decretis Conc. Generalis per derogationes aut diſpenſationes Pontificias non cenſeri derogatum niſi Decreti Concilii in ipſis litteris derogationis aut diſpenſationis ſpecialis fiat mentio : alioquin litteras Apoſtolicas cenſendas eſſe per ſubreptionem aut nimiam occupationem a Pontifice impetratas, uti reſpondit Hon. III. in Capit. III. *de Capellis Monachorum.*

Cum enim Abbas & Conventus Riven. Veneten. Diœceſis allegaret *ſibi, per litteras Apoſtolicas conceſſum, ut in ſingulis ipſorum Prioratibus, ſinguli Monachi commorentur, ſi pluribus facultatibus non ſuppetunt eorumdem*; ipſeque Epiſcopus Diœceſanus id contrarium crederet, Decreto Conc. Later. ſub Alexandro III. de quo in Capit. II. de ſtatu Monachorum, cenſuit conſulendum Honorium III. Pontificem qui reſpondit : *fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quod hujusmodi litteras ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe; quod ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.*

23. Conformiter ad hoc reſponſum concludunt Canoniſtæ per litteras Apoſtolicas & in illis contentas clauſulas derogatorias, nequaquam cenſeri derogatum Decreto Conc. Gener. niſi illius fiat ſpecialis mentio ac derogatio.

24. Cum igitur nec in Concordatis, neque in regulis Cancellariæ, neque etiam in litteris erectionis novorum Epiſcopatuum ulla fiat mentio Decreti Conc. Later. ſub Innocentio III. concludendum eſt, nequaquam huic Decreto, ſpecialem caſum concernente derogatum eſſe, ſed jus providendi Eccleſiæ vacanti ipſi Metropolitano per hoc Decretum attributum, integrum relictum eſſe; præſertim cum ut ſupra notatum eſt, hoc ſalubre Decretum Conc. Later. totaliter everteretur, ſi jus confirmandi & ordinandi cenſeri deberet translatum ad ſummum Pontificem.

25. Ex quibus omnibus concludendum eſt, maxime in hoc caſu, poſtquam conſtiterit Metropolitano de negligentia Capituli in providendo Prælatum Eccleſiæ viduatæ, ipſum Metropolitanum non ſolum poſſe, ſed & debere Eccleſiæ viduatæ Prælatum ordinare, juxta formam ſæpe citati Decreti Conc. Later. neque neceſſarium eſſe confirmationem petere a Romano Pontifice, ſed ſicut ordinatio a Metropolitano fieri debet, ſic etiam confirmatio ab eodem petenda ac impendenda eſt.

Ita reſponſum Lovanii primo Aprilis 1727.

(erant ſignati)

Z. B. *van Eſpen*, J. U. Doctor, & SS. Can. Profeſſor.

Nicolaus de Gros, Presbyter, Sacræ Theologiæ Doctor, Canonicus Eccleſiæ Remenſis, Lugduni Batavorum die 12. Junii 1727.

Infraſcriptus Notarius atteſtor ſignaturam Clariſſimi Domini Z. B. *van Eſpen* ſupra poſitam, eſſe vere ipſius manu (mihi intime nota) exaratam : Inſuper eum mihi declaraſſe eſſe ſuam. In cujus fidem, ſigno Lovanii 2. Aprilis 1727.

Ægidius Denique Not. Apoſt. & Regius.

Nos Conſules & Scabini Lovanienſes, teſtificamus Ægidium Denique eſſe Notarium publicum Apoſtolicum & Regium; & omnibus ipſius actis, tam in judicio, quam extra judicium plenam fidem adhiberi : in cujus fidem præſentes per unum e Secretariis noſtris expediri, ſubſignarique curavimus, & ſigillo noſtro muniri. Actum Lovanii ſecunda Aprilis 1727.

P. Kayaerts, Secretarius.

MONITUM EDITORIS.

Præcedens juris Reſponſum varii Facultatis Theologicæ Pariſienſis Doctores, nec non multi Juriſconſulti & Cauſidici in Curia Pariſienſi, approbarunt annis 1736. 1754. & 1756. cum ageretur de electione & conſecratione Epiſcoporum ſuffraganeorum Provinciæ Ultrajectenſis. Horum autem reſponſiones hic referre non duximus, quia inveniuntur in VI. & in VII. Parte lucubrationis jam pluries citatæ, cui titulus : Recueil de divers temoignages de pluſieurs Cardinaux, Archevêques, Evêques, Univerſités, Facultés de Theologie ou de droit &c. en faveur de la Catholicité & de la legitimité des droits du Clergé & des Chapitres, des Archevêques & Evêques de l'Egliſe Catholique des Provinces Unies &c. A Utrecht chez G. van der Weyde, Libraire. 1763.

FINIS QUARTÆ PARTIS.

SUP-

SUPPLEMENTUM

AD VARIAS COLLECTIONES OPERUM

Z. B. VAN ESPEN,

J. U. D. & SS. CANONUM PROFESSORIS

IN UNIVERSITATE LOVANIENSI.

PARS QUINTA,

CONTINENS MOTIVA JURIS,

aliaque monumenta ejuſdem Doctoris circa negotia ſibi aut ſuis Operibus illata.

I.

CONCLUSIO FINALIS

pro Conſultiſſimo Domino JOANNE BAPTISTA VAN CUTSEM J. U. L. Univerſitatis Lovanienſis Promotore ſeu Fiſco Generali, nomine officii Actore,

Contra Patrem BERNARDUM DESIRANT Reum inquiſitum, perſonaliter citatum. (*a*)

PROOEMIUM.

Atrocitas & natura criminum de quibus agitur in hac Cauſa, obiter proponitur: diſſeritur de modo quo in illis perſequendis procedatur: expenduntur qualitates teſtium, quibus Actoris intentio fundatur.

1. Atrocitas criminum, Magnifice Domine, de quibus in hac cauſa criminali agitur, jam ſatis diu Belgium totum Europamque univerſam commovit, & pœnas tandem in Reum criminum, voce publica depoſcit.

2. Crimina ſunt numero multa, enormitate ſua & novitate inaudita, conſilio prorſus diabolico & infernali, in fortunas, libertatem, famam, caput & vitam innocentiſſimorum atque integerrimorum omnis conditionis virorum excogitata, ad perniciem Reipublicæ omniſque ſocietatis humanæ ſubverſionem manifeſte tendentia.

3. Hæc crimina evitandæ confuſionis cauſa, quam fieri poterit breviſſime, oculis Magnificentiæ Veſtræ Actor ſubjiciet.

4. Primum crimen eſt confictio & conſcriptio Epiſtolæ de 10. Januarii 1707. ad Dominum van den Neſſe

(*a*) Primo Typis data anno 1708. Hujus operis Autorem eſſe Eſpenium ipſum, certiores nos fecerunt viri optimæ notæ, qui cum ipſo intimiorem habuere familiaritatem; ipſeque ſatis clare inſinuat Epiſtola LXXXIV. Vide commentaria in Vitam & Opera Eſpenii, Parte III. Cap. VI. Art. I.

Digitized by Google

Neſſe Paſtorem Sanctæ Catharinæ Bruxellis : nec non ejusdem Epiſtolæ falſa & adulterata ſignatura ſub his quatuor litteris Z. B. V. E. quæ ſunt litteræ initiales nominis *Zegeri Bernardi van Eſpen.*

5. Secundum crimen eſt, conﬁctio & conſcriptio impii formularii, dictæ Epiſtolæ incluſi; cui formulario finguntur parati eſſe ſubſcribere viri plurimi, quorum nomina in ea Epiſtola ſunt expreſſa.

6. Tertium eſt, conﬁctio & conſcriptio alterius non minus impii & horrendi formularii de menſe Junio 1706, jam inde ſubſcripti complurium Virorum ﬁctitiis ſignaturis.

7. Quartum, confictio & conſcriptio libri congregationum & reſolutionum cum nominibus conjuratorum, non tantum Eccleſiaſticorum, ſed & laïcorum, qui hiſce congregationibus & reſolutionibus interfuiſſent ſcilicet.

8. Quintum eſt, confictio & conſcriptio plurium aliarum litterarum cum adulterata & falſa ſimiliter ſignatura dicti *Zegeri Bernardi van Eſpen*; quarum quædam continebant machinationes in vitam Petri Nicolai Tourteau.

9. Sextum, qood hæc omnia ad Altiores Poteſtates imo & ad Supremas, transmiſſa ſint ad eas ita circumveniendas.

10. Septimum denique eſt, violatio domus Curſoris Regii, & plurium litterarum ex ea ſurreptio.

11. Hæc, inqnam, adeo ſuot atrocia, ut dum primum in lucem emerſerunt, immanitate ſua omnes commoverint & perculerint; nunc veru penitius excuſſa horrorem incutiant ſupra quam dici poſſit.

12. Finis eorum nefandorum moliminum per ſe patet. Nec enim alius eſſe poteſt, quam famam, fortunas, libertatem, imo & vitam omnium, quitum in libro reſolutionum, tum in Epiſtola de 10. Januarii 1707. aliiſque confictis inſtrumentis nominantur, modis indigniſſimis perdere : quod ex delectu materiæ graviſſimæ, nimirum Status & Religionis, & ex transmiſſione ad Supremas Poteſtates adverſus eos præventas, eaque clancularia, jore præſumitur: eodem plane argumento, quo ex qualitate teli, ex loco inflicti vulneris, & ex infligendi modo recte colligitur animus occidendi.

13. In hoc priori negotio virulentus machinatoris animus eo uſque proceſſit, ut nec Regiis quidem commodis, ſive, ut vocant, *intereſſe* pepercent, modo maledicentiæ ſuæ faceret ſatis : auſus infando huic negotio involvere Supremas Poteſtates, Regi fœderatas; qood natum erat, eas cum Rege & inter ſe committere & collidere; uti ipſe Reus admittit in ſuo perſonali reſponſo ad libellom gravaminum, & infra latius oſtendetor & amplius expendetur.

14. De ipſis criminibus, ſeu de *corpore*, ut vocant, *delicti* amplius quærendum non eſt : Deo enim ſic diſponente factum eſt, ut ab ipſo pene hujus cauſæ initio in confeſſo fuerit, ipſa delicta vere eſſe perpetrata, idque toti orbi innotuerit.

15. De inſtrumento ſimiliter conſtat. Petrus enim Nicolaus Tourteau ultro faſſus eſt, & conſtanter pergit fateri, ſe harum fictionum & conſcriptionum fuiſſe inſtrumentum, ſed merum & nudum; inſtigatorem vero, & primarium Authorem affirmat fuiſſe Patrem Deſirant in hac cauſa Reum.

16. Qui P. Deſirant de ſeipſo etiam faſſus eſt & conſtanter fatetur, ſeſe hiſce omnibus fuiſſe uſum, eaque ad Superiores Poteſtates miſiſſe; ſed tantum obtentu *bonæ fidei* excuſare ſeſe laborat.

17. Ita ut præſens judicium unice verſetur circa hanc quæſtionem : An Reus, ſcilicet P. Deſirant, ſit horum ſcelerum inventor, inſtigator & primarius Artifex?

18. Secundo, an aliquam bonam fidem prætexere poſſit in uſu fictorum inſtrumentorum, eorumque transmiſſiooe ad Supremas Poteſtates?

19. Certe neqoaquam negari poteſt, quin ea ſit conditio horum crimioum (quæ in falſificatione ſignaturarum, confictione falſorum inſtrumentorum, proditorio eorum omnium uſu; item in expilatione domus Curſoris conſiſtunt) ut *ſecretiſſime* maximeque clancularie, ſemotis teſtibus perpetrari, atque ideo difficillimæ ſoleant eſſe probationis : ita ut merito ante omnia diſpiciatur de modo, quo in ſimilium criminum probatione procedi ſoleat, ut res majore cum claritate procedat.

20. Magous in his pro Actore juris favor eſt, ut Reſpublica malis hominibus careat, quies populi & tranquillitas publica conſervetur, maleficia non maneant impunita, ſed noxii compeſcantur.

21. Unde ex communi Doctorum opinione & recepta praxi, adverſus accuſatos de hiſce criminibus proceditur per indicia, præſumptiones, aliasque probationes artificiales, uti poſt Maſcardum, Menochium, Julium Clarum, aliosque quam plurimos citatos, tanquam indubitatum tradit Simon van Leeuwen in Cenſura forenſi *Part.* 2. *Lib.* 3. *Cap.* 7. *Num.* 5.

22. Inter hæc delicta Authores communiter computant ſuppoſitionem partus, ſimulationem, fraudem, dolum; Menoch. *de Arbit. Judic. lib.* 2. *caſu* 116. & *lib.* 1. *quæſt.* 58. ideoque & in iisdem præſumptiva & conjecturata probatio ſufficit : Farinac. *lib.* 2. *Criminalium tit.* 6. *quæſt.* 55. *N.* 40. Maſcard. *de Probat, Concl.* 1124. *Num.* 13. Boſſ. *tit. de Delict. Num.* 20. Vivius *Deciſ.* 296. *N.* 2. Menoch. *de Præſumptionibus lib.* 1. *quæſt.* 58. *Num.* 2. & plures citat ſequiturque Giurba *Conſ. Crim.* 2. *N.* 44. & dictus van Leeuwen *ib.*

23. Quod ſimiliter verum eſt, ſi agatur de delictis commiſſis in nemore, monte, aliove loco ſecreto; item de furto, maxime nocturno, in quibus ratione loci & temporis difficolter teſtes haberi poſſunt; Farinac. dicto *tit.* 6. *quæſt.* 62. *Num.* 55. Ant. Gomez *tom.* 3. *variar. Reſol. Cap.* 12. & van Leeuwen loco citato.

24. Quam hæc ſunt affinia delictis de quibus hic quæſtio! Machinationes enim illæ diabolicæ apud Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut horrendum librum reſolutionum pro ſuo agnoſceret, adhibitæ per Patrem Leopoldum, aliosque, quid aliud ſunt quam partus, & quidem infamiſſimi, ſuppoſitio? Idem dici poteſt de tractatibus habitis cum Patre Granwels ſub prætextu Sacramenti Pœnitentiæ ad procurandam denuntiationem, & de attentata clandeſtina denuntiatione; quæ latius in hac Finali Concluſione deducentur.

25. In quæſtione autem de clancularia transmiſſione ad Supremas Poteſtates ſub prætextu boni finis, & excuſatione bonæ fidei, manifeſte vertitur quæſtio de fraude & dolo.

26. In expilatione vero domus Curſoriæ agitur de furto natura ſua occultiſſimo, & quod non niſi ſecretiſſime peragi poteſt.

27. Denique cum agatur præcipoe adverſus Reum tanquam primarium Authorem & Inſtigatorem, qui facillime latere poteſt, non vero contra *manualem* executorem; credit Actor ſub correctione, ſi in ulla, certe in hac cauſa locum eſſe debere conjecturatis & præſumtivis probationibus.

28. Nec obſtat commune dictum, quod in Criminalibus requirantur probationes luce meridiana clariores: cum nullo jure cautum ſit, quo probationum genere claritas hæc elici debeat.

29. Porro conſtat qood probationes fundatæ ſuper argumentis ex pluribus indiciis conglobatis, & præſumptionibus concurrentibus non minus claræ & perſpicuæ eſſe queant, quam quæ fundantur in dictis teſtium, etiam omni exceptione majorum, cum eo non obſtante ignoti maneant animi receſſus.

30. Qood

Digitized by Google

30. Quod admodum eleganter pluribus probat Antonius Matthæus *de Criminibus, tit. De probat. Cap. 6. Num.* 1. qui adductis plurium Auctorum de hac probationis ſpecie opinionibus, tandem concludit pro eorum opinione qui exiſtimant indiciis & argumentis convictum, non minus ordinaria pœna affici poſſe, atque ſi teſtibus convictus eſſet.

31. *Argumentum, ſecundum Ciceronem*, ait, *nihil eſt aliud quam ratio quæ rei dubiæ facit fidem. Res autem dubiæ non utique pecuniariæ dumtaxat & privatæ, ſed & publicæ & capitales ſunt. In utriſque igitur argumentis locus eſt.*

32. *Argumentum porro vel neceſſarium, vel contingens eſt: neceſſarium, cujus conſequentia neceſſaria eſt, contingens, cujus conſequentia probabilis eſt.*

33. *Neceſſaria quoniam neceſſariam conſequentiam habent, ob id ipſum neceſſe eſt, tam in criminibus, quam in civilibus cauſis locum ſibi vindicare.*

34. *Contingentia vero, quanquam ſingula fidem non faciant, plura tamen conjuncta crimen* manifeſta*re poſſunt.*

35. *Rem uno atque altero exemplo declarabimus* (pergit Matthæus.) *Occiſus eſt Kalendis Mævius, Titius perempti inimicus fuit, eidem ſæpius non ſolum interminatus, ſed & inſidiatus eſt. Cum deprehenderetur iiſdem Kalendis in loco cædis, cruentatus cum gladio cruento ad menſuram vulneris facto, toto vultu expalluit; interrogatus nihil reſpondit; trepide fugit. His ſingula quidem argumenta inferiora ſunt, univerſa tamen cædis Authorem Titium* eviden*ter deſignant.*

36. *Præcepta & exemplum tradit Quintilianus* 5. Inſtit. Orat. 12. *Firmiſſimis*, inquit, *argumentorum ſingulis inſtandum; infirmiora congreganda ſunt: quia illa per ſe fortia non oportet circumſtantibus obſcurare, ut qualia ſint appareant. Hæc imbecilla natura, mutuo auxilio ſuſtinentur. Itaque ſi non poſſunt valere quia magna non ſunt, valebunt quia* multa *ſunt quæ ad ejusdem rei probationem ſpectant: ut ſiquis hæreditatis gratia hominem occidiſſe dicatur; hæreditatem ſperabat, & magnam hæreditatem, & pauper erat, & tum maxime a creditoribus appellabaris: & offenderas eum cujus hæres eras, & mutaturum tabulas ſciebas. Singula levia ſunt, & communia, univerſa vero nocent, etiamſi non ut fulmine, tamen ut grandine.*

37. *Sic & Cicero* 4. Rhetoric. ad Terent. *Ejusdem generis*, ait, *eſt illa frequentatio quæ plurimum conjecturalibus cauſis opitulatur, cum ſuſpiciones quæ ſeparatim dictæ, minutæ & infirmæ erant, unum in locum coactæ rem evidenter perſpicuam facere, non ſuſpicioſam; nam unum aliquid aut alterum poteſt in Reum caſu cecidiſſe ſuſpicioſe; ut omnia inter ſe a primo ad poſtremam conveniant maleficia, neceſſe eſt caſu non poſſe fieri.*

38. Imo & in hiſce criminibus praxis habet, quod plures diverſæ probationes in genere ſuo imperfectæ conjungantur ad plenam probationem, de qua re prædictus Matthæus *eodem tit. C.* 3. *N.* 4. *Unus teſtis audiendus ſi alia argumenta concurrant: non enim neceſſe eſt unum crimen uno & eodem probationis genere oſtendi, veluti teſtibus tantum vel tabulis vel argumentis: poſſunt & diverſa genera ita conjungi, ut quæ ſingula non nocerent, ea univerſa tanquam grando Reum opprimant l.* 3. *§. Ejusdem ff. De teſtibus: hoc eſt quod aliis verbis dicitur, plures probationes imperfectas poſſe conjungi.* Idem cenſet Baldus in *l. Spadonem §. Qui juris ff. De excuſat. tutor.* Anchar. *Conſ.* 276. in fin. Aretin. *conſ.* 65. *Verſ. Quod quartus teſtis.* Butri. *in C. fin. Verſ. Quod ſi recepti ſint, de Jurejurando.* Salic. *in l. Bonæ fidei, Verſ. Vilis, quæ ſemiplenam, l. Si certum petat.* & Crav. *in Conſ.* 178. *N.* 3. ubi diſerte concludit, ex dicto ſocii criminis, in criminibus occultis, juncta infamia Rei, cauſari ſemiplenam probationem; & ſi cum his concurrant alia plura indicia, quæ excedunt efficaciam unius teſtis, omni exceptione majoris, cenſeri plenam probationem impletam.

39. Quin etiam admittuntur teſtes inhabiles ſi aliter veritas haberi non poſſit, uti in his delictis contingit; Farinac. *lib.* 2. *Operum crim. tit.* 6. *quæſt.* 63. *Num.* 28. Grammat. *Decis. Neap.* 11. Burſat. *lib.* 4. *Conſ.* 346.

40. Quid, quod eo uſque hæc procedant, ut admittantur ſocii criminis ſi cum eorum dictis concurrant indicia, & mala fama Rei, uti ſupra oſtenſum eſt ex Cravetta aliisque, cui conformes ſunt Abbas *Cap. Sicut.* Felin. *Cum in tua. de teſtibus*, Boer. *Decis.* 319.

41. Hic favor eſt utilitatis publicæ: quantum enim aletur audacia, & quæ ſecuritas erit tranquillitati publicæ, ſi non niſi ab occulatis & idoneis teſtibus & conteſtibus metus ſit pernicioſis hiſce criminibus, quorum natura eſt, arbitros fugere, quod in hujusmodi ſceleribus facillimum ſibi eſſe norunt.

42. Deducto jam procedendi modo, & ſtabilita qualitate teſtium qui in hac cauſa produci poſſunt, reſtat ut perſonæ teſtium in eadem pro parte Actoris productorum expendantur, ut in ipſo limine Magnificentiæ Veſtræ conſtet, eos in hac cauſa plane eſſe idoneos ad intentionem Actoris, juxta naturam cauſæ hujus, fundandam & ad ſufficientiam Juris probandam.

43. Quod & ſerviet pro ſalvatione adverſus reprobationes quas variis ex illis oppoſuit in cauſa ſua Pater Franciſcus d'Herbe ſocius Rei complex, & quas Reus adoptavit, hoc modo oblique tentans evadere effectum ſecluſionis a facultate reprobandi, quam contumacia ſua incurrerat.

44. Quanquam enim pleraque clariſſime probentur teſtimoniis Teſtium omni exceptione majorum, Eximiorum Dominorum DAMEN, DAELMAN, PARMENTIER, Eximii Patris T'SERAERTS, item Eruditiſſimi Domini Plebani PAUWELS, Patris GRAUWELS & aliorum, quos ipſe Reus non ſolum non reprobavit, ſed etiam pro ſe produxit, & nominatim ex ipſius Rei clariſſima confeſſione; non tamen aliorum teſtium depoſitiones negligendæ ſunt in ſimilibus cauſis, in quibus copia teſtium, concurſus præſumptionem, multitudo & varietas indiciorum, aliaque adminicula, præcipuum momentum & pondus addunt, uti mox deductum eſt: inſuper & ſervient ad elidendas frivolas excuſationes, quarum objectione Reus ſe a crimine expedire nititur.

45. Præteribit Actor Teſtes quorum depoſitiones unice inſerviunt ad oſtendendam falſitatem eorum quæ in libro Reſolutionum & confictis inſtrumentis continentur; falſitas enim eorum vel ipſo Reo fatente publice ſatis innotuit, ut ulteriori probatione nequaquam indigeſt.

46. Generali itaque imprimis exceptione remotos vult Reus omnes illos, quorum nomina reperiuntur in libro Reſolutionum & litteris aliisque inſtrumentis de quibus quæſtio; quia, ut ait, omnes & ſinguli eatenus ſunt partes in cauſa.

47. Sed hoc plane a veritate alienum eſt, cum neo ſint Actores nec pars civilis, imo ne quidem delatores, uti ipſe Reus non ſolum aſſerit, ſed etiam fortiter urget ad Articulum Sexageſimum interrogatorium, item in reſponſione ſua ulteriori ad Libellum gravaminum.

48. Sunt quidem pars læſa, ſed eo titulo a ferendo teſtimonio repelli non poſſunt, aut fides ipſis abrogari.

49. Quo-

49. Quotidianum enim eſt, qoando furtum commiſſum, vis publioa vel privata illata eſt, aut ſimile crimen patratum, ut mox Officiarii apud eos qui furtum aut vim paſſi ſunt, de crimine ejusque euthoribus informeot, & ea paſſos in teſtes producant, ubi nulli unquam in mentem venit ejusmodi teſtes ſolo hoc titulo reprobari poſſe.

50. Præſertim cum publice nota ſit eorum innocentia, uota ſit injuria enormiſſima quam paſſi ſunt.

51. Et hæc res apud ipſum Reum in confeſſio eſt, *nec præſenti judicio de eo quæriter* : ſed unice, quis hujus injuriæ ſit Author, quod ipſis certe indifferens eſt. At neque cauſam legitimam Reus allegat, cur iu ipſum potius quam in quemlibet alium crimeo illud conjicere vellent.

52. Certe nullo modo hoc deduci poteſt ex eo, quod articulo ſequenti in ſcedula reprobationum dicat, quod etiam præſumi debeant opponenti plus juſto iuſenſi, eo quod eundem præſumant & jactitent eſſe Reum factionis ſeu fictionis.

53. Manifeſtam enim hoc involvit petitionem principii, infenſi ſiquidem animi hæc ſolum efferre poteſt Argumentum, quod putent Reum eſſe Authorem neſandæ hujus actionis, hoc autem eſt de quo in hac cauſa quæritur, quod ipſis indifferens eſſe paulo ante oſtenſum eſt.

54. Inter teſtes quos reprobat nominatim, ante omnes occurrit clariſſimus Dominus ven Eſpen Joris Utriusque Doctor, cui opponit primo, quod ſit principalis pars in cauſa. Sed hoc jam mox reſutatum eſt, ubi de generali ejus exceptione adverſus omnes nominatos in Libro Reſolutionum & in litteris de quibus quæſtio, ectum eſt.

55. Secundo dicit, quod eſſaboraverit evulgationi famoſæ oopiæ Epiſtolæ de 10. Januarii 1707. Sed plane inepte; nam dictus Clariſſimus nihil aliud fecit, quam copiam dictæ Epiſtolæ transmiſit Domino Canonico Vivien, ex quo neſcitur quid Reus deductum velit quod fidem ei abrogare debeat : copia enim quam transmiſit eſt omnino fidelis & concordat cum originali conſignato, uec oſtenditur dictus clariſſimus ulli dixiſſe ejus Epiſtolæ Authorem eſſe Patrem Deſirant.

56. Dicit tertio, qood Petrus Tourteau familiariter litteras ad dictum Doctorem ſcripſerit. Sed negat Petrus quidquam dicto Doctori e ſe ſcriptum eſſe, niſi litteras, quibus veniam injuriæ quam intulerat, humiliter petebat. Ad hoc autem quænam familiaritas requirebatur, cum cuilibet liberum ſit ad quemcumque etiam ignotiſſimum litteras ſcribere?

57. Deinde familiaritas ultro citroque exerceri debet, elioquin familiaritas dici non poteſt : nullæ autem litteræ Reſponſoriæ unquam oſtendentur (neque enim exiſtunt) a dicto Doctore ad Petrum Nicolaum Tourteau.

58. Dicit quarto, qood dictus Doctor varias inſtautias fecerit epud defunctum Rectorem ut dictus Petrus relinqueretur apud Oratorios. Sed omnino impertinenter : defuncto enim Rectori (pareto & inſtructo a Reo, ut Univerſitati proponeret an ad parcendum expenſis, placeret Petrum Nicolaum Tourteau transferre ex Oratorio ad Domum Promotoris) uihil eliud dixit dictus Doctor, quam illa propoſitione nihil eſſe opua; cum intra quiudenam totum negotium poſſet terminari. Quænam, obſecro, hic ratio eſt, teſtem reprobandi? Imo dictum ejus tam æquum viſum fuit Rectori defuncto, ut ei acquieſcena ad Univerſitatem de hac re nihil retulerit.

59. Quinto, contra eundem opponit, quod ſignaverit Actam declarationis eorum quæ inter dictum Clariſſimum & Patrem Leopoldum a Sancta Thereſie acta & dicta fuerunt, eamque medio Juramento renovaverit : & hanc declarationem annectit, ut oſtendat dictum Doctorem van Eſpen varia depoſuiſſe quæ non videntur conſonare veritati.

60. Sed per omnia ioepte : nam imprimis dicta declaratio exhibita fuit non per dictum Doctorem, ſed per Actorem, qui 29. Aprilis ipſum produxit, & ſuper illa recolligi fecit.

61. Deinde ſpecifice allegare debebat, ſi qoid prætendebat ab eo dictom eſſe quod cum veritate uon concordaret : unde adverſus vagus ejusmodi & indeterminatas aſſertiones, Actor impendit generalia Juris.

62. Quanquam noo credatur Reus quidquam aliud adverſus declarationem hanc habere quod opponat, quam diſcrepantiam prætenſam, an dies, qua Pater Leopoldus ad dictum Doctorem venit, fuerit 16. Februarii, uti Reus & dictus Pater Leopoldus contendunt; an vero 12. ejusdem, uti affirmant Actor & dictus Clariſſimus Dominus van Eſpen.

63. Et quanquam Reus ſuper hoc Articulo ſpecialiter produxerit dictum Petrem Leopoldum Carmelitam Diſcalceatum & fratrem ejus Patrem Sylvanum ejusdem Ordinis; tamen Actor conſultum non duxit ſuper eo Articulo teſtes in contrarium producere (nempe Clariſſimum Dominum van Eſpen & ejus famulum Jacobum Le Jeuſua, paratos juridice deponere id factum fuiſſe dicta 12. Feb. ne nova productione teſtium, cauſa tanti momenti inutiliter prorogaretur.

64. Præſertim cum infra capite tertio oſtendatur, quod ſive dies illa fuerit 12. Feb. ſive 16. ejusdem, nihil ed Rei levamen inde deduci poſſit.

65. Finaliter objicit eidem Clariſſimo Domino van Eſpen, quod epod defunctum Rectorem varias inſtantias fecerit contra Reum, in hoc ſe non teſtem, ſed manifeſtum partem gerens.

66. Sed omnino negatur generale illud & indeterminatum; & ſignanter ullas inſtantias a dicto Doctore eſſe factas quam ut judicium acceleretur, & Author rei adeo infandæ, quicumque ille ſit, innoteſcat & pro merito puniatur; ut poenæ exemplo deterritis quibusvis aliis, ipſe læſus deinceps ſecurus eſſe poſſit : in quo nihil eſt quod officio teſtis repugnat, ut ante oſtenſum eſt.

67. Contra vero Dominum Profeſſorem Cincq opponit Reus, qood una ex Epiſtolis Henrici Graſper ſcripta ſit in ejus cubiculo, & quod palam jectet ſe paratum omnes prædicti Graſper litteras cum incluſis publice defendere, & quod Dominua Krys Epiſtolam aliquam ad ipſum inſcripſerit & direxerit. Etiamſi hæc vera forent, quod tamen non probat, quid hoc quæſo, facit ad præſens negotium, in quo nulla quæſtio eſt, an dictæ Epiſtolæ Domini Graſper ſiot bonæ an malæ, ſed tautum utrum Reus ſit Aothor horrendæ illius tragœdiæ?

68. Quod vero ulterius dicat, quod dictus D. Cincq ubique ſe formaverit maximam partem in hoc negotio; colludendo cum Advocato Fiſcali, hoc iterum magis vagum eſt & indeterminatum, quam ut illi reſponderi debeat.

69. Sequitur nunc Eximius Dominus Martin, adverſus qnem allegat, quod ſit in actuali lite cum Reo pro quorumdam Collegiorum Proviſoratibus; ſed a longo tempore lis illa quieſcit.

70. Indigna autem ſuſpicio eſt quam Reus adverſus iſtum Eximiom format; quaſi (ex eo, quod eorum Proviſoratuum conſequendorum ſpem indubitatam ſibi formet D. Martin, ſi Reus quocumqoe modo ex loco ſtrictæ Facultatis deturbetur) in hoc negotio non ſincere procedat : hoc enim, attenta hujus cauſæ gravitate & exiguo fructu dictorum Proviſoratuum, horrendum foret, nec præſumi debet in Sacerdote & Doctore, niſi præſumptio ſolidis adminiculis fulciatur; maximo attento, quod ipſe

Reus

Digitized by Google

Reus dictum Eximium Dominum Martin in locum ſtrictæ Facultatis cooptarit.

71. Eximium Dominum Renardi, qui ordine ſequitur, dicit Reus palam (ſalva doctrina) adhærere præcipuis qui ſunt de parte adverſâ. Sed quid tum; cum tamen notorium ſit, & ipſe Reus ſit faſſus ad Articulum 35. Interrogatoriorum, quod ſit illi ad modum familiaris, ita ut maxime idoneus ſit ad ferendum teſtimonium?

72. Sed labore adverſus ſuas frivolas reprobationes ſalvandi nos levat ipſe Reus, dum hoc loco ipſemet allegat ea, in quorum probationem productus fuerat dictus Eximius Dominus Renardi: videlicet quod Reus de toto hoc negotio nihil cum eo egerit, & deinde quod ab illo objectum fuerit Reo, talem & talem congregationem non fuiſſe factam tali vel tali die propter talis vel talis abſentiam.

73. Contra Dominum Profeſſorem Goethals opponitur, quod ab Univerſitate deputatus fuerit Bruxellas cum expreſſâ clauſula, tanquam ex parte intereſſe habentium: ſed hoc æque impertinens eſt, quam quod ante objecit in ſua generali exceptione adverſus omnes, quorum nomina in litteris, de quibus quæſtio, & aſſerto libro Reſolutionum continentur.

74. Habent quidem hi intereſſe ut judicium acceleretur, & non impediatur per conflictum juriſdictionis, ad quod ſerviebat aſſerta deputatio Domini Goethals Bruxellas; nullum vero intereſſe habent, ut Reus plus quam quilibet alius crimine, de quo quæſtio, teneatur, uti ſæpius dictum eſt.

75. Hæc ad frivolas reprobationes teſtium præcedentium: aliquid forte amplius difficultatis habere poſſent teſtes ſequentes, in quibus paulo diutius immorandum.

76. Inter hos primus eſt ipſe Petrus Nicolaus Tourteau, qui, ut fatetur, a Reo ad hæc omnia adhibitus fuit tanquam inſtrumentum; & quidem indubie fides ejus ex objecto perjurio aliiſque plurimum imminueretur, niſi ipſe Reus illum ipſum ad hæc omnia ſeduxiſſet, ut fidem ei omnium auferret, uti Cap. 6. latius oſtendimr.

77. Sed ſupra oſtentum eſt quod in hac cauſa admittantur teſtes inhabiles; imo & complices, ſi cum eorum dictis concurrat Rei infamia, aliaque indicia, quibus veritas præſumitur, qualia hic concurrunt admodum conſpicua.

78. Atque illud inprimis, quod poſtquam a Reo ſeductus falſo accuſaverat, & quidem interpoſito juramento, Clariſſimum Dominum van Eſpen; ubi peccatum ſuum animadvertit, illud retractaverit: quod attenta gravitate materiæ, ſine maximo ſuo periculo fieri non poterat.

79. Secundo, quod jam conſtanti decem menſium, vel circiter, experientia, plane cognita & explorata ſit ejus in poſteriori ſua depoſitione veracitas.

80. Dum contra Clariſſimum Dominum van Eſpen deponebat, quamvis res diu fuiſſet præmeditata, mox variavit: circumſtantias, quæ ſimul nullo modo conſiſtebant, allegabat; teſtes, quos nominaverat, ſub juramento interrogati contrarium deponebant; detentus in domo Magnificentiæ veſtræ, turbatus & dejectus ſtimulis conſcientiæ amare flebat, ut conſtet ex depoſitione patris ejus, de data primæ Junii.

81. Mox iiſdem ſtimulis agitatus ad Conventum Carmelitarum ad Sanctam Catharinam ſe recepit; paulo poſt corde compunctus cœpit auxilium exquirere, & aliquibus negotium aperire. Et hæc omnia facta ſunt minori tempore, quam quindenæ, ut patet ex initio Informationum.

82. Nunc autem à 26. Martii, qua ſe recognoſcere & veritatem aperire cœpit adverſus Reum, adhuc exiſtens apud Carmelitas, dicta die & ſequentibus tentatus & examinatus ſuper minutiſſimis circumſtantiis, ex tempore & ſine hæſitatione reſpondit, & reſponſa ejus collata cum anterioribus Informationibus inventa ſunt concordare.

83. Vocati judicialiter & auditi ſub juramento omnes, quos in ſuis reſponſionibus nominaverat, aut qui de factis quæ allegaverat notitiam habere poterant, reſponſa ejus per omnia confirmarunt, uti videre eſt in Informationibus die 28. Martii & ſequentibus.

84. Et quod ſpecialem attentionem meretur, jam fere per decem menſes in nullo retractavit aut variavit.

85. Magna profecto in eadem perſona & temporibus plane contiguis quantum ad has duas accuſationes diverſitas! Nonne itaque ſicut in priori mox deprehenſa eſt falſitas; ita in poſteriori clariſſime elucet veritas?

86. In his etiam attendere dignetur Magnificentia Veſtra, quod prior accuſatio, quam retractavit, tantum facta ſit in Informationibus, quæ minus ſolemnes ſunt & minus efficaces; ſecunda vero in Recollectione.

87. Ulterius ipſi opponitur, quod tertio variavit: ſed ſine ullo fundamento.

88. Variavit quidem, donec reſipiſcens apud Acta in ſuis reſponſionibus depoſitionem ſuam priorem ad onus Doctoris van Eſpen retractavit, & adverſus Reum deponere cœpit:

89. Ab eo vero tempore conſtantiſſimus & ſine ulla variatione permanſit, & adhuc plura, quæ priora confirmabant, depoſuit.

90. Nec hic attendendum eſt ad atteſtationes aliquot, vel ex ipſo Tourteau extortas & emendicatas, dum in ſua mente turbatus erat ex conſideratione abyſſi in quam ſe præcipitatum videbat, exiſtens apud Patres Carmelitas ad Sanctam Catharinam, aut declarationes aliquot prætenſas viva voce ab ipſo factas ibidem:

91. Hæc enim omnia ſunt plane extrajudicialia, ad quæ in judicio non attenditur, uti notorium eſt.

92. Reſtant nunc Nicolaus Tourteau pater dicti Petri Nicolai Tourteau, & Clara Lemans Petri Nicolai uxor. Et hoc quidem negari non poteſt, vera eſſe, quæ in termino productionis eorum de die prima Junii allegata ſunt, ſcilicet quod unus ſit pater & altera uxor Petri Nicolai Tourteau. quodque eo titulo in cauſis ejus reprobari legitimo poſſent:

93. Sed proprie hæc non eſt cauſa ejus, qui hic non eſt Actor; imo proprie loquendo ipſe nullam cauſam habet; crimen ſuum fatetur, pœnam non deprecatur, tantum in illa irroganda clementiam Magnificentiæ Veſtræ implorat.

94. Unde imprimis perperam imponit Reus dicto Nicolao Tourteau, quod perdite defendat cauſam filii ſui, quæ nuſquam exiſtit.

95. Nullam inimicitiam aut cauſam odii in his teſtibus Reus allegat, a præſenti cauſa diſtinctam: imo contrarium plane patet ex Actis, ex quibus per totum conſtat: quod uſque ad detectum myſterium iniquitatis Reus dicto Tourteau ſeniore ſemper uſus ſit, & quod Claræ Leemans ſæpius pecunias ſubminiſtraverit.

96. Hæc autem cauſa talis eſt, ut teſtes alioquin incompetentes admittantur & fidem faciant; præſertim ſi fides eorum pluribus adminiculis ita fulciatur, ut Judici prudentem credulitatem moveat, uti ſupra oſtenſum eſt.

97. Quantum ad Nicolaum Tourteau attinet, ille depoſuit de facto proprio, id eſt de iis, quæ partim cum filio ſuo, partim cum Reo egerat.

98. Super omnibus, quæ præparatorie depoſuit Reus, in Interrogatoriis examinatus & interrogatus plura

plura admiſit, aliquibus aliam faciem & ſpeciem induere conatus eſt, tam ibi, quam in ſua Reſponſione uberiori.

99. Quantum vero ad ea, quæ negavit, mere in negativis perſtitit, cum interim nullam omnino probationem in contrarium, vel ſaltem indicium adſerre potuerit, quo fides Nicolai in dubium vocaretur.

100. Inſulſum autem & ridiculum eſt, eidem opponere, uti hic facit Reus, quod anteriores falſificationes filii ſui ſciverit, nec Reo indicaverit; etiamſi enim omnia vera forent, quis cum ratione a Patre exigere poteſt, ut filii ſui nequitias prodat, unde fiat ut a domibus in quibus victum lucrari poſſet arceatur?

101. Clara vero Leemans uxor ejus plura dedit ſinceritatis indicia: nam imprimis cum quinta Martii maritus ejus depoſuiſſet ſub juramento, quod Epiſtolam de 10. Januarii ſub dictamine Clariſſimi Domini van Eſpen ſcripſiſſet, & eum in finem, exiſtens apud Reum, a dicta ſua uxore vocatus fuiſſet ad dictum Dominum van Eſpen;

102. Ipſa poſt biduum ad dandum ſuper eo teſtimonium comparuit, ibidemque verbis maxime efficacibus dicta ſui mariti falſi arguit, dicens quod nunquam ipſa eum apud Auguſtinus vocaverit; ſed ſi ſuam domum quiſquam venerit, qui eum vocaret, quo tempore ipſe apud Auguſtinianos eſſet, vocantem aut ad ſocerum aut ad ipſos Auguſtinianos miſerit; de cætero ſe nunquam a Doctore van Eſpen, aut aliquo ex domeſticis ejus requiſitam ut maritum ſuum vocaret, imo ſe ne nomen quidem ejus audiviſſe niſi a marito ſuo & ſocru.

103. Notari hic merito poteſt biduum quod interceſſit inter comparitionem dictæ Claræ Leemans ſeptima Martii, & comparitionem mariti ejus quinta ejuſdem, intra quod indubie de omnibus a marito ſuo informata fuit, & præſertim de periculo quod utrique imminebat, ſi ex ejus teſtimonio falſi convinceretur.

104. Unde luculentiſſimum ſinceritatis & veracitatis ejus indicium apparet, quod maluerit in mala iſta incidere, quam conſcientiam ſuam prodere & falſi crimen committere.

105. His itaque præmiſſis rem ipſam Actor aggreditur, ſperatque fore ut juxta hæc principia & hypotheſes evidentiſſime intentio Actoris probetur, & de prædictis omnibus Reus convincatur. Vitandæ autem confuſionis cauſa præſentem Concluſionem in aliquot capita diſtribuet.

CAPUT PRIMUM.

Argumentis & indiciis generalibus evincitur, Reum eſſe Auctorem omnium fictionum & Criminum primarium.

106. Pro argumentis & indiciis generalibus habet Actor illa omnia, quæ conducunt ad probandum, Reum eſſe non tantum Auctorem hujus aut illius conficti inſtrumenti particularis; ſed generaliter totius hujus horrendæ tragœdiæ omniumque fictionum & nequitiarum inſtigatorem, inventorem & auctorem primarium.

107. Inter hæc primum petitur a *genio* ipſius Rei, quem in ſua depoſitione de 21. Junii 1707. Fr. Martin N. N. teſtis expreſſit his verbis: *Quod cum R. Dominus Steyaerts interponeret ſe apud præfatum Provincialem dicti Ordinis ad componendas difficultates, quæ tunc flagrabant inter Eximium Patrem Deſirant & præfatum Provincialem & Ordinem, circa cubicula, quateria, hortum ſuæ habitationis in Monaſterio Lovanienſi, & circa prætenſionem, quam ferebatur dictus Pater Deſirant habere ad ſuccedendum in Provincialatu dicti Ordinis; dictus Pater Provincialis, præſente Deponente, aſſeruerat & monuerat Dominum Steyaerts, quod indoles Patris Deſirant ſibi perſpecta eſſet & toti Ordini ab anno ætatis circiter decimoſeptimo, quo ingreſſus eſt Ordinem, & quod teſtatus eſt in conſcientia coram Deo, Patrem Deſirantium eo eſſe ingenio, quod pro ſua fortuna augenda proprioque intereſſe venderet, traderet, & proderet præfatum R. Steyaerts & totam Facultatem Theologicam, imo & ſuum Ordinem Eremitarum Sancti Auguſtini, & Summum Pontificem & Religionem Catholicam: quibus auditis exhorreſcens dictus Dominus Steyaerts mandavit Deponenti, ut prædicta referret Eximio Patri Deſirantio, & Deponens eadem retulit dicto Deſirantio, adjiciens ex mandato Domini Steyartii, quod, ſi ille ſibi conſcius eſſet ingenii tam nefarii & ſceleſti, indignus eſſet conſortio honeſtorum Virorum; ſin autem innocens eſſet, forti animo ferret adeo tetram deſcriptionem: Pater Deſirantius autem his auditis, nihil repoſuit, nec conceſſit, nec negavit.*

108. Sane quod de ſtudio agendæ fortunæ dixit Reverendus Pater Provincialis, plura ipſius evidentia argumenta Orbi univerſo, ac præcipue huic Univerſitati exhibuit Reus.

109. Notum imprimis eſt quanta aviditate, quantiſque fallaciis jam pridem invaſerit lectionem Hiſtoricam in Collegio Trilingui, reclamante & ſe opponente tota Univerſitate: qualibus artibus & technis per plures annos curſum juſtitiæ ſtiterit, ac tandem per continuas cavillationes cauſam uſque modo protraxerit, atque ita ſe in hac lectione cum no abili ſtipendio, Profeſſori Linguæ Latinæ ſolvi conſueto, manutenuerit.

110. Nimis quoque notum eſt Magnificentiæ Veſtræ totique Univerſitati, quibus artibus ſe in Facultatem Theologicam intruſerit, & via Juſtitiæ occluſa, ſe in ea manutenere hactenus ſciverit.

111. Neque eſt quod Actor Magnificentiæ veſtræ probet, quanto ſcandalo Reus nuper amplam hæreditatem occupare ſciverit Domini de Stelderſhoven, hominis locupletis, minime mali, ab annis duobus cum dimidio circiter mortui; quem inſignis hic hæredipeta cum jam ſenem, & carentem liberis ſemper eſſet affectatus, decumbentis poſtea lectum, quotidie ſine intermiſſione obſedit, & tandem ſub prætextu Religionis ex demortui exuviis, præter plurima gemmati operis, immenſum pondus argenti & auri tam ſignati quam fabrefacti deportavit, ita ut qui moderatius loquuntur, ad triginta millia florenorum noſtrarum illud aſcendere faciant. His & Rheda cum equis & famulo, quibus in omnem vitam uteretur, acceſſit.

112. Pluribus hic exponere non intendit Actor, quæ publica fama fert, Reum nuper ſub alio Regimine, cum huic civitati Præfectus eſſet Comes de *Souternon*, tentaſſe contra Primarios ſui Ordinis Patres, eos apud dictum Comitem tanquam qui conſpiraſſent cum hoſtibus in traditionem hujus Civitatis, veluti Patriæ Proditores, traducendo: Et hi quidem iidem ſunt, quos ut Religionis & Status perduelles producit iterum in hac ſcena Scriptorum ſuppoſitorum. (*a*)

113. Hæc Magnificentiæ Veſtræ in memoriam redu-

(a) Hic inſerendam putavimus Epiſtolam, ex Originali exaratam, ad hujus articuli elucidationem.
R. Adm. & Eruditiſſime Domine, Lovanio, vel pauca vel ſterilia veniunt ad nos nuntia de famoſa cauſa omnes tamen intenti tenemus ora, exſpectantes avide juſtum finem. Non ita pridem per manus amici cujuſdam miſi noſtras, rogantes informationem veſtram: ſed reſponſum non accepi. Quare rurſus rogo, ut quandoque per ſinceritatem veſtram merear inſtrui de ſtatu cauſæ;

reducit Actor, ut appareat, Reum nequaquam a ſuſpicione horum criminum ob eorum atrocitatem ſe poſſe eximere.

114. Graviter enim ubique conqueritur Reus, minus Chriſtiane ſecum agi, quod vel ſuſpicio tam atrocium ſcelerum commiſſorum de ſe habeatur, Doctore Catholico, Religioſo, Facultatis Theologicæ Regente Seniore.

115. Atqui novit Magnificentia Veſtra, nec gradum eminentiorem, nec cujuſcumque dignitatis faſtigium de ſe ullam probitatem homini conferre; imo experientia nimis notum eſſe, ſub umbra eminentioris dignitatis & gradus, peſſimam ſæpe mentem deliteſcere, & atrociſſima quæque ſub hoc velamine impune perpetrari, atque innocentes frequenter opprimi, aut ſaltem in diſcrimen adduci.

116. In quam profundam malorum abyſſum tandem etiam conſtitutus in ſumma dignitate Eccleſiaſtica abducat deſiderium & libido augendæ fortunæ, propriumque intereſſe; id oſtendit exemplum illius infelicis Apoſtoli & diſcipuli, qui proditor extitit Magiſtri ſui Chriſti.

117. Quod ſi Scriptura de quovis avaro pronuntiat, *Nigil avaro ſceleſtius eſſe*, & alibi, *Radicum omnium malorum eſſe cupiditatem*, quid timendum de Monacho paupertatem Religioſam ſolemniter profeſſo, qui tot artibus & fallaciis divitias ſibi aucupatur? Quam hic appoſitum eſt illud antiquum Monachorum effatum, a Chriſtiano Lupo adoptatum ad *Canonem* 6. Concilii Thuloſani: *Monachus, qui habet obolum, non valet obolo.*

118. Ut autem propius ad præſentia crimina accedatur, evincatque Actor, confictiones has contra Adverſarios ſuos non eſſe a genio Rei alienas, pauca hic fideliter extracta e libro cui titulus, *Commonitorium ad Orthodoxos*, quem pro ſuo agnovit Reus, producenda duxit: e quibus Magnificentia Veſtra facile agnoſcet, jam pridem in hoc libro per Reum adverſariis ſuis ſimilia, vel eadem crimina fuiſſe imputata, de quibus in his fictitiis & adulteratis inſtrumentis accuſantur, quorumque Auctores iidem denuntiantur.

119. Et imprimis pagina 602. & 603. hujus libri in judicio conſignati, ait: *Advertendum Adverſarios inter ſe arctiſſimo fædere, ære, conſilio, manu conteſſeratos animos junxiſſe, vireſque, & cunctos ad communem ſortem pro eadem doctrina ceu palladio quodam ferendam in variis Provinciis diſtributos componere validum corpus, intraque diverſas reſpublicas unam quodammodo inter ſe conſtituere, futuram mox formidabilem niſi Poteſtates publicæ præveniant, & apponant providas manus.*

120. Et rurſus pagina 566. *Hac proſopopeia ſartam & tectam eſſe credebat (Hennebellius) arctiſſimam illam, quam mirantur alii & tantum non formidant, inter quoſdam in Galliis, Hollandia, totoque Belgio, imo & in viſceribus Italiæ conſtitutos, colligationem, quos ſibi invicem dicunt agglutinari, & adhærere tanquam ſocios, deſcribere Adverſarios communes, vindicare commune dogma, conteſerari modo loquendi, ſcribendi, faciendique ea omnia, quæ ſolis partiariis uſitata ſint. Quæ confœderatio ab eiſdem ſuſpicitur tam potens & numeroſa, ut quaſi non de nihilo metuant, ne accipiat olim tantas vires, ut beneficio alicujus ſecularis Poteſtatis in neſcio quam Rempublicam erecta compeſci poſtea ab Eccleſia non poſſit. Ignoſce, Lector benevole, magnum iſtam in recenſendis iis, quæ alii dicebant, libertatem.*

121. Quam hæc ſunt ſimilia, imo identica cum Libro Reſolutionum, Epiſtola de 10. Januarii, aliiſque de quibus quæſtio? Tantum conſulendi ſunt oculi, ut mox appareat, ipſam animam dicti Libri Reſolutionum, aliorumque fabricatorum inſtrumentorum hic, immutatis paulum verbis, deſcribi.

122. Ubique enim verſantur circa augendum numerum amicorum, fuvendam unionem, & affectionem mutuam, in qua totum robur ſocietatis conſiſtat; item circa conteſſerationem per varia formularia, novas & arcanas ſignaturas, circa procurationem communium negotiorum, defenſionem communem, & invaſionem hoſtium & ſimilia; ita ut, ſi Actor exactum eorum parallelum inſtituere velit, futurum ſit ut omnia fere hic conſcribenda ſint: unde ad dictum Commonitorium & fictitia inſtrumenta brevitatis cauſa ſe refert.

123. Quantum vero ad prætenſam conſpirationem, ut adverſus Poteſtates Eccleſiaſticas, & earum decreta ſe tueantur, de hoc eos accuſavit eodem ſuo libro in verbis: *Scopus eſſe videtur fabricare libertatem, libros omnes, ſeu proprios, ſeu alienos ſibi bene viſos ab Eccleſia quomodolibet proſcriptos in animo*, & *ſaltem ſecreto* tenendi, credendique ut *Catholicos*. pag. 60. *Scopus eſt cum vi argumentorum oppreſſi, compulſi fuerint mutare terminos, prout maxime patet ex propoſitionibus de Gratia, nituntur ſe ſubducere auctoritati Eccleſiæ.* pag. 597.

124. Quod vero eos alienos non habuerit ab imploranda protectione Hæreticorum, facile deduceretur ex eo, quod pag. 433. eos deſcribat, *ut homines quorum ſcopus videtur eſſe, admittere quaſvis in quocumque ſtatu hominum perturbationes, ut manuteneant ſua principia.*

125. Certe eos in hunc finem ab heterodoxis alienos non putaret, quos alio loco deſcribit tanquam meditantes acceſſum ad eoſdem in verbis: *An vera ſint omnia quæ de eorum conſiliis circumferuntur, neſcio, quod autem ſtudeant medium quoddam inter moderaas Sectas & communem Eccleſiæ praxim, forte ut Sectariis Religionem Catholicam faciant eo amabiliorem, quo viciniorem, ſatis equidem veroſimile eſt: hinc circa dogmata, quæ a Luthero & Calvino impugnata & rejecta fuerunt nuper, ipſi nunc*

ali-

cauſæ; nam ſum curioſus ut ſcio. Et quid fiet de cauſa præterita perfide nobis impoſita in materia proditionis? Utinam reviviſcat nunc cum modernis!

Comparandæ ſunt Epiſtolæ quas D. Comes de *Suſternon* deſuper ſcripſit ad Aulam Bruxellenſem, & vi quarum ex parte Concilii Regii miſſus fuit pro informationibus habendis Lovanium Illuſtr. Dominus *Fisquet*, Procurator Generalis, qui eas ad Concilium iſtud tulit. Hæc omnia debent eſſe in iſto Concilio Regio, vel apud. D. *Fisquet*.

Deinde numquid ſunt modo Bruxellis D. Comes de *Tirmont*, D. Cancellarius, D. Conciliarius *van der Brugghe*, & D. *Fisquet*, qui fuerunt membra iſtius Concilii Regii, qui omnia viderunt, legerunt & audiverunt, & poſſent dare veritatis, illius teſtimonium? Nunquid deſuper poſſent interrogari, & deberent Cathagorice reſpondere?

Ego in illo negotio poſſum plurimum lucis afferre; quia habeo cauſam illam deductam, prout mihi fuit narrata a D. Commiſſario *Leen*, qui omnia præſens & audierat & viderat; & habeo varios teſtes ſubſignatos de auditu ſub juramento & habeo unum de viſu: quæ omnia ſimul juncta faciunt ſemi plenam probationem, & argumentum ſufficiens ad torturam.

D. *van Laeren*, & P. Procurator *Boſſuyt* multa etiam ex ore D. *Leen* audiverunt, adeoque & ipſi poſſent interrogari & cauſam juvare. Hæc ſcribo pro inſtructione veſtra danda amicis, dum eſſet tempus tractandi cauſam iſtam. Si ſim neceſſarius poſſet Rex per literas me citare Bruxellas, cum mandato reproducendi omnes chartas & notitias quas habeo circa cauſam illam. Hæ ſunt meæ cogitationes. Forſan habebitis eaſdem; forſan alias & meliores, quas libenter intelligam. Hæc omnia maneant inter nos duos tantum. Salveant amici. Maneo exſpectans gratiſſimas veſtras R. Adm. & Erud. D. V. R. Adm. & Erud. Domine famulus veſter humillimus.

F. *Emanuel Ballexn* Exprovincias.

Gandavi 12. Julii 1707.

(ſuperſcriptio:) *D. Guillelmo van den Neſſe, S. T. L. & Paſtori S. Catharinæ, &c.*

Bruxellis.

aliquid tradunt, quod cum Catholicis reliquis non per omnia convenit, ut, quæ errones iſti nimis crude digeſſerant, hi mitigare velle videantur. Pagina 603.

126. Hæc abunde ſufficere autumat Auctor, ut perſpectum ſit Magnificentiæ Veſtræ, crimina, de quibus agitur, non eſſe ab ingenio Rei aliena.

127. Sed in ipſa tragœdia plurima ſunt, eaque urgentiſſima, quæ non tantum gravem contra Reum ſuſpicionem ingerunt; ſed ipſum totius hujus nefandiſſimæ & horrendæ tragœdiæ primarium Auctorem eſſe evidenter convincunt.

128. Ut autem hæc indiciorum & argumentorum vis & robur magis eloceſcat, dignetur Magnificentia Veſtra animadvertere, manifeſtum & notorium eſſe ex deductione & inſtructione hujus cauſæ, nullum in ſuſpicionem horum criminum vocari, niſi Petrum Nicolaum Tourteau, & ipſum Reum, ſive Patrem Deſirant, atque alterutrum ipſorum certo eſſe omnium illorum Auctorem: Ita ut argumenta & indicia, quæ præſumptionem a dicto Petro amoliuntur, eam in Reum conjiciant, ipſumque gravent, & Auctorem probent.

129. Dum de Auctore delicti Inquiritur, inter præſumptiones locum urdine primum merito obtinet ipſa criminis materia primaria, ad quam cætera referantur.

130. Verſatur vero hæc tota tragœdia circa formularia in Materiis Theologicis; circa negotia, & arcana conſilia Theologorum diſſentientium, quæ captum & profeſſionem dicti Petri Nicolai Tourteau longe excedunt.

131. Juvenis enim erat annos vix natus viginti, qui, ut in comparitione die 10. Martii 1707. declaravit, non ultra quam Logicæ ſtuduit, recenter conjugatus, quem rei familiaris procurandæ neceſſitas ſtudiis, multo minus rebus iſtius generis, non multum vacare ſinebat.

132. Ipſe vero Reus deſcribit ipſum articulo quadrageſimo ſecundo ſui Reſponſi ulterioris, *hominem conjugatum, merum Scribam, qui pro pane lucrando ibat de domo in domum ad ſcribendas copias.*

133. Accedit quod in pluribus Epiſtolis & congregationibus unice pene de negotiis ad Reum ſpectantibus agatur, quæ Petrum nulla ratione tangebant, & de quibus inſtructus non erat.

134. Unde ex hac parte tota præſumptio ab ipſo in Reum recidit, qui profeſſione Theologus eſt, quique in ſimilibus negotiis & conſiliis plurimum eſt verſatus, & in talibus adolevit.

135. Contra hæc Reus: Petrum Tourteau fuiſſe capacem ut ipſe ſolus Librum Reſolutionum aliaque ficta inſtrumenta componeret, oſtendit continuatio Congregationum & Reſolutionum, quam ipſe exiſtens in Conventu Carmelitarum ad S. Catharinam fecit ad requiſitionem Eximii D. Parmentier, uti & a Reo conſignata eſt.

136. Verum ex hac continuatione, ſive ficta congregatione & reſolutione, non habetur quod ipſe aptus fuerit ad prædictum librum & Epiſtolas fingendas & componendas: nam, uti ipſemet Petrus ſuper hac continuatione interrogatus die 27. Martii dixit in ſuo Reſponſo, tunc temporis ipſi difficile non erat aliquam congregationem & reſolutionem fingere, *cum tantum eſſet proſecutio ejuſdem materiæ, & jam formam illas componendi ſciret memoriter.*

137. Et revera in hac ficta congregatione & reſolutione unice agitur de negotio Domini vander Vloet contra D. Raymaeckers, de quo & in præcedentibus litteris, ac nominatur in Epiſtola de 5. Februarii ſub ſignatura Z. B. V. E. ad Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis, inventarizata ſub litt. LL. Item de ſalutando Excellentiſſimo D. van den Berghe ex Hollandia reduce, de cujus in conſpiratores prætenſo affectu agitu in Epiſtola de 10. Februarii ad D. Jacobum Ignatium Krys.

138. Nihil ergo mirum ſi ex ante ſuggeſta & præparata materia continuationem hanc fingere & inſtar anteriorum componere potuerit Petrus, licet omnium earum rerum antea plane fuerit ignarus.

139. Non levius quoque argumentum contra Auctorem criminis commiſſi exſurgit ex ſcopo actionis.

140. Scopus in criminibus committendis ſolet eſſe lucrum vel commodum aliquod temporale, quod ex crimine commiſſo ſibi promittit Auctor criminis: uti enim commune habet dictum, *Nemo malus eſt gratis.*

141. Unde inter plures de delicto infamatos vehementiſſima oritur eo nomine præſumptio adverſus eum, qui ſolus commodum ex delicto percipit: nemo enim in commodum alterius malus præſumitur; præſertim in enormibus criminibus, quæ Auctores ſuos graviſſimis pœnis reddunt obnoxios.

142. Unde hac præſumptione gravari non poteſt dictus Tourteau, qui nunquam malo aliquo affectus fuerat a Clariſſimo Domino van Eſpen, aut ab aliquo ex illis, in quorum perniciem Epiſtolæ & inſtrumenta, de quibus modo quæſtio, fabricata ſunt, uti Reus faſſus eſt ad *articulos* 92. & 93. Interrogatoriorum.

143. Quare interrogatus *art.* 94., *Quo motivo inductus fuerit ad illa dictus Tourteau, ſine ulla mercedis ſpe, aut odio vel rancore?* Reſpondit ſimpliciter, *ſe illud ignorare.* Indubie, ſi Tourteau quidquam habuiſſet contra Dominum van Eſpen, ſive prætenſos Conſpiratores, quod ipſum ad confingenda hæc inſtrumenta in ipſorum perniciem, movere potuiſſet, id indubie Reus tam aſtutus facile advertiſſet ex familiari & diuturna cum dicto Tourteau converſatione.

144. Itaque reſtat, ut illud fecerit Petrus Tourteau inductus pretio & lucri cupidine, ut revera inductus fuit; ſed inductio illa fieri non potuit, niſi ex parte Rei (cui ſoli inde erat tota acquiſitio); idque vel pretio, vel promiſſis.

145. Ita ut ex eo capite plane ſtabiliatur depoſitio dicti Petri Nicolai Tourteau, qua plurima ſibi promiſſa fuiſſe depoſuit; & confirmat pater ejus Nicolaus Tourteau in Informationibus die ſecunda Aprilis 1707.

146. Neque enim ulla ſpecies veriſimilitudinis eſt, potuiſſe Petrum ſingula feciſſe ex innata ſibi malitia, & fingendi libidine, de qua ipſum accuſat Reus, ſed non probat, articulo quarto & ſequentibus ſuæ Reſponſionis ulterioris.

147. Ex omnibus enim factis quæ allegat, ſi vera ſint, ſemper apparet, quo fine, vel qua ſpe illa fecerit, ſcilicet ad emungendas aliquas pecunias in facto litterarum ad Abbatem Vlierbacenſem: ad obtinendam puellam in matrimonium, in facto de quo Dominus de Kinderen in ſua Acta exhibita, & Depoſitione de data vigeſima prima Julii.

148. Et in cauſa atteſtationis conſenſus paterni in matrimonium de quo in articulo duodecimo patet ratio, videlicet, ad obtinendam diſpenſationem ſuper bannis.

149. Nullum vero caſum allegat, quo ſine ſpe lucri aut livore vindictæ aut ſimili motivo, ſed mera malefaciendi libidine ſimile quid attentaverit.

150. Quod vero *Articulis* 20. & 49. Reſponſi ulterioris ſuſpicatur, quaſi Petrus ab aliquo conductus ſit ad Reum fallendum, plane ridiculum eſt, præſertim ubi actionis tam infamis, articulo quinquageſimo & ſequentibus, duos Presbyteros inſimulat, quos probitas eorum publice nota a temerariis illis ſuſpicionibus ſufficienter purgat, nimirum Dominum Canonicum Vivien, & Dominum Jacobum Verniel.

151. Uti & ſola conſideratio quod Tourteau jam pœnitens & clementiam Magnificentiæ Veſtræ implorans, eos indubie nominaret, ſi ab ipſis in laqoeum huoc inductus fuiſſet.

152. Deinde dicti Presbyteri producti in ſua recollectione decima octava Junii 1707. & ſuper ea re interrogati, ambo ſe ſuper ipſa expurgarunt.

153. Denique duo illi dictum Tourteau nunquam induxiſſent ad pejerandum contra Dominum van Eſpen illis amiciſſimum, ſed potius contra Reum, ſi hunc per dictum Petrum perdere voluiſſent.

154. Unde huic commento ſuo ipſe Reus non multum fidere videtur, quippe qui nullum, ne vel minimum quidem ejus fundamentum alleget.

155. Quid commodi ex ſucceſſu harum fictionum ſperaverit Reus, facile vidabit Magnificentia Veſtra, ſi attendere dignetur, quantom odii recenter conceperit Reus in præcipuos ſui Ordinis Patres, qui in hanc ſcenam producuntur, ex deſtructione elegantiſſimi ſui horti, & ſubverſione ſuæ familiæ; & quos tanquam maximos ſuos in Ordine adverſarios ubique deſcribebat, & perſequebatur.

156. Notum quoque eſt ipſius Rei vetus odium in Clariſſimum Dominum van Eſpen, ob evulgatos ab hoc Doctore libellos adverſus peculia Monachorum.

157. Scitur per quot libellos & theſes, ſcommatibus & conviciis referta, una cum Amico ſuo Petro Clenaerts, dictum Clariſſimum impetierit.

158. Ab eo autem tempore animum plane averſum a dicto Clariſſimo Domino habere viſus eſt: uſqoe adeo ut ad ei invidiam conflandam, ipſum licet profeſſione Juriſperitus ſit, cum Theologis illis, qui vago Janſeniſtarum & Rigoriſtarum oomine traducuntur, conjunxerit, uti patet ex ſupra citato libro cui titulus *Commonitorium ad orthodoxos*, quem pro ſuo agnovit Reus, & hic in judicio conſignavit Actor.

159. Quin & ipſum in ipſius libri titulo, tanquam de doctrina heterodoxa ſuſpectum, una cum tribus Theologis, Hugenio, Hennebellio, & Opſtratio, orthodoxis denuntiat.

160. Deinde in Imagine Commonitorio præfixa, fingit, dictum Clariſſimum una cum prædictis Theologis a Belgio perſonato denuntiari Eccleſiæ, tanquam qui privatis monitis corrigi non poſſint, extremo proinde remedio, *dic Eccleſiæ*, compeſcendi.

161. Odium hoc in Clariſſimum Dominum van Eſpen indubie non parum creſcebat, cum Reus Dominum van Eſpen in deſtructione horti aliiſque, crederet prædictis Ordinis ſui Patribus favore & conſilio aſſiſtere.

162. Atque hinc Vir iſte Clariſſimus in hac ſcena tanquam omnium fictarum Congregationum & Reſolutionum Coryphæus & Præſes depingitur, omnium fictarum Litterarum Auctor & ſignator.

163. His poſitis, Reus ex ſua nefanda actione duplex commodum ſperabat, delectabile, ut vocant, & utile.

164. Delectabile ſcilicet ex vindicta: nam natura corrupta magnom invenit, licet miſerum, in ultiooe ſolatium: unde illud Poetæ:

—— —— Tamen & ſumpſiſſe merentes
Lætabor pœnas, animumque expleſſe juvabit.

165. Quod non raro vel eo uſque procedit, ut ad eam conſequendam homines patrimonia ſæpe ampliſſima impendant & prodigant.

166. Utile vero ex eo, quod illis exauctoratis, facilior foret illi per Superiores majores reſtitutio, & amotis ac in malam rem abactis moleſtis ſibi hominibus, ſpes foret, ut partis opibus ſecure frui liceret.

167. Hæc argumenta & indicia, tametſi forſan ſingula non evincant, Reum eſſe totius hujus fabulæ primarium Auctorem; tamen ſi omnia ſimul conjunganter, non eſt dubium quin ex illis adverſus Reum probatio ſufficiens exurgat.

168. In tantum ut de his ſimul junctis æque concludi queat; contra Reum taoquam fictorum inſtrumentorum primarium Architectum; quam ex pluribus junctis indiciis contra Titium ut Auctorem cædis concludendum cenſuit Quintilianus (relatus a Matthæo de criminibus, in verbis citatis in Prœmio hujus Concluſionis finalis articulo 35.) concludi, inquam, ejus exemplo poteſt: *Hic quidem ſingula argumenta inferiora ſunt; univerſa tamen fictionis Auctorem Reum* EVIDENTER *deſignant.*

CAPUT SECUNDUM.

Reus oſtenditur Auctor primarius Epiſtolæ de decima Januarii ad Dominum van den Neſſe Paſtorem Sanctæ Catharinæ Bruxellis, & Formularii eidem accluſi.

169. Hæc eſt Epiſtola, quæ primam totius hujus horrendæ tragœdiæ ſcenam conficit, continens impiam plurimorum Eccleſiaſticorum, tam Academicorum, quam exterorum, Secularium & Regularium (quorum nomina in ea exprimuntur) contra Statum & Religionem cooſpirationem.

170. Horrendum inſuper Formularium eidem accluſum, ab omnibus ibidem nominatis ſignandum.

171. Epiſtolam hanc ſub ficta ſignatura Clariſſimi Domini van Eſpen, quatuor Litteris initialibus nominis ejus expreſſis, eſſe confictam, ex ultronea Petri Nicolai Tourteau confeſſione conſtat; eamque a ſe conſcriptam ſub falſa & fabricata ſignatura dicti Clariſſimi ipſe fatetur: unde de hac re nulla quæſtio.

172. Supereſt tantum ut oſtendatur, quod Reus hujus fictionis conſcius fuerit, quod dictum Petrum Nicolaum Tourteau ad fabricandam hanc Epiſtolam & Formularium eidem accluſum cum adulteratione ſignatura prædicti Clariſſimi impenderit, materiamque eidem ſubminiſtraverit; ac proinde primarius hujus fictionis Auctor ſi habendus.

173. Inprimis ſi materia hujus Epiſtolæ & adjuncti Formularii conſideretur, nequaquam obſcurum erit Magoificentiæ Veſtræ, quod argumentum primo capite ex parte materiæ deductum, huic Epiſtolæ & Formulario applicari poſſit; concludatque, Reum potius quam dictum Petrum, eſſe Epiſtolæ & Formularii Primarium Auctorem; utpote cujus materia captum Petri longe excedat, & contra cum Rei profeſſione omnino conveniat.

174. Similiter argumentum a Perſonis in hac tragœdia comparentibus deſumptum, hanc Epiſtolam & Formularium Reo ut primario Auctori adſcribenda eſſe, coovincere perſpiciet Magnificentia Veſtra, ſi ad Perſonas in Epiſtola nominatas attendere dignetur.

175. Denique argumentum petitum ex iis quæ jam pridem contra ſuos adverſarios confinxit in ſuo Commonitorio ad Orthodoxos, ipſum & hujus Epiſtolæ & Formularii Auctorem probat.

176. Ita ut vel illa ſola ſimul juncta, plene concludant, Reum eſſe primarium hujus Epiſtolæ Auctorem & Suggeſtorem.

177. At ſi conſiderentur, quæ circa hanc Epiſtolam contigerunt, quæque tum ex propria ipſius Rei confeſſione, tum ex teſtium omni exceptione majorum depoſitione habentur, ſenſus communis expers ſit oportet, qui non videat, Reum fuiſſe hujus fictitiæ Epiſtolæ & Formularii eidem accluſi primarium Auctorem.

178. Et quidem ſi dumtaxat expenduntur modus & tempus, aliæque circumſtantiæ quibus delatio hujus Epiſtolæ per Petrum Tourteau ad ipſum Reom de-

Digitized by Google

deſcribitur; & quid circa Epiſtolam ad ſe delatam egerit Reus, manifeſtum imprimis erit omni hbmini ſenſato, Reum fuiſſe fictionis conſcium; & impoſſibile eſſe, ut Reus potuerit *bona fide* credere, hanc Epiſtolam eſſe ſcriptam a D. van Eſpeo, veraque eſſe quæ Reus dicit ſibi a Petro relata.

179. Imprimis deponit Petrus Tourteau *die quintâ Martii* (quando omnia adhuc deponebat, prout inter ipſum & Reum convenerat) ſe Epiſtolam hanc ſcripſiſſe in Bibliotheca Clariſſimi Domini van Eſpen inter *horam tertiam & quartam promeridianam.*

180. Ulterius in Acta de vigeſima ſeptima Januarii (confecta per Notarium van Dormael in quarterio ipſius Rei, & per ipſum conſignata, quin & per ipſum compoſita, ut infra *Capite* 4. oſtendetur) teſtatur dictus Petrus, *quod viderit dictum Clariſſimum ſua manu ſignantem quatuor majuſculis, poſt ſingulas ponendo punctum, & dictas Litteras claudentem, & mittentem ad Poſtam per famulum ſuum.*

181. Dixit præterea dictus Petrus ipſi Reo, quod eam Epiſtolam ad ipſum ferret *ex ordinatione ſui Confeſſarii ad denuntiandum*, uti fatetur Reus ad articulum undecimum Interrogatoriorum.

182. Credibile non eſt, quod Reus adeo aſtutus, hic falſitatem non fuiſſet detecturus, niſi ipſe fictionis & falſitatis conſcius fuiſſet.

183. Inprimis, noone ſuſpectum erat, quod Clariſſimus ille *Juvenem conjugatum, merum ſcribam, qui pro pane lucrando ibat de domo in domum ad ſcribendum copias* (ut eum deſcribit Reus articulo quadrageſimo ſecundo Reſponſionis ad Libellum Gravaminum) impendiſſet ad ſcribendam Epiſtolam tanti momenti ad Dominum Paſtorem Sanctæ Catharinæ ſibi familiariſſimum & amiciſſimum?

184. Poteratne Reo incidere, Clariſſimo D. van Eſpen, cæteriſque omnibus ei junctis conſpiratoribus etiam ſui Ordinis Patribus, ignotum eſſe, quod hic Petrus jam à pluribus menſibus ipſi eſſet familiaris, & pro Amanuenſi impenderetur?

185. Qua ergo ſpecie credere poterat, hunc in tanti momenti Litteris ſcribeodis a Domino van Eſpen fuiſſe adhibitum?

186. Nonne ſciebat Reus, dictum Clariſſimum poſſe per ſe ſimilem Epiſtolam, nemine conſcio, ſcribere? Aut ſi alium impendere volebat, potius ſuum famulum, aut aliquem ex prætenſis conſpiratoribus ſibi notis & familiaribus rogaturum fuiſſe?

187. Si furſan ſub alieno charactere latere voluiſſet in caſum interceptionis, an eam tunc ſcribendam commiſiſſet Scribæ publico, cujus character notus erat paſſim omnibus, aut eam tuoc quatuor ſui nominis litteris facile dignoſcendis, ſignaſſet?

188. Præterea dicit Reus ad *Articulum* 8. *Interrogat.* Petrum hanc Epiſtolam ſibi attuliſſe eadem die decima Januarii *inter quartam & quintam:* & cum Petrus dixerit, eam ſe inter *tertiam & quartam* ſub dictamine dicti Clariſſimi ſcripſiſſe, ac vidiiſſe, quod eam clauſam Clariſſimus *mitteret ad Poſtam per famulum ſuum;* intelligere debebat Reus, quod Petrus hanc Epiſtolam debuiſſet ſurripuiſſe *apud Poſtam* ſive Curſorem.

189. Si fictionis conſcius noo fuiſſet Reus: nonne mox Petrum interrogaſſet ſuper modo interceptionis, & qua auctoritate ipſe Epiſtolam ad Curſorem allatam intercepiſſet; negantem autem ſuſpectum habuiſſet?

190. Addiderat Petrus (ſi dictis Rei credere velimus) *ſe ex ordinatione ſui Confeſſarii Epiſtolam ad Reum ferre*, eumque Cooſeſſarium eſſe *Minoritam* dixerat.

191. Igitur a ſcripta Epiſtola inter *tertiam & quartam* in Bibliotheca Clariſſimi Domini van Eſpen, & poſt quam viderat Clariſſimum claudentem & *mittentem ad Poſtem per famulum ſuum*, debuerat Petrus adiviſſe *Minoritam* Confeſſarium ſuum, & ex *ordinatione* hujus, circa quintam veſpertinam ejuſdem diei toliſſe ad Reum ipſam Epiſtolam.

192. Videre puterat Reus moraliter impoſſibile eſſe, ut tantillo ſpatio a ſcripta, clauſa, & miſſa Epiſtola ad Poſtam, Petrus potuiſſet hanc Epiſtolam apud Curſorem intercepiſſe; eaque intereepta acceſſiſſe Confeſſarium ſuum *Minoritam*, & quod amplius eſt, ei omnia, quæ hoc negotiom tanti momenti ſpectabant, expoſuiſſe, & Confeſſarium ea omnia, proot res hæc exigebat, mature examinaſſe, antequam ipſum mitteret ad Reum.

193. Nonne Reus, ſi fictionis & complex non fuiſſet, mox Petrum interrogaſſet, quare Confeſſarius ipſe Epiſtolam non aperuiſſet, & contenta examinaſſet; & quomodo hæc omnia tam exiguo tempore peragi potuiſſent?

194. Si intellexerat Reus ex Petro, ſe miſſum *ex ordinatione ſui Confeſſarii;* ergo dubitare non poterat, ſi verum diceret Petrus, negotium ipſe Confeſſario notum eſſe.

195. Quid igitur naturalius magiſque obvium, quam ut Reus, ſi veritatem negotii ſcire voluiſſet, petiviſſet a Petro, ut liceret ſibi cum ipſo Confeſſario de hoc tanti momenti negotio agere, & omnia ſerio diſcutere?

196. Dicit quidem Reus ad articulum duodecimum Interrogatoriorum, hunc Confeſſarium, prout Petrus ſaltem numinabat, fuiſſe Patrem van Ranſt, *quem non audebat ad ſe vocare;*

197. Sed frivola excuſatio! nunquid ſufficientiſſima ratio evocandi aut ſaltem accedendi hunc Patrem Confeſſarium, erat, quod ipſe Petrum cum Epiſtola tam horrenda tantique momenti ad Reum miſiſſet? ut collatis conſiliis, rei veritatem inquirerent, & quid in hoc negotio agendum eſſet, deliberarent?

198. Nec dubitare poterat Reus, ſe huic Confeſſario notum, quandoquidem alioquin ad ipſum miſſurus non fuiſſet Petrum, præſertim in tanti momenti negotio.

199. Imo quod Confeſſarius *Minorita* Petrum ad Reum potius, quam ad Lectores ſui Ordinis miſiſſet, ſuſpectum debuerat facere negotium ipſi Reo, ſi neſcicbat ſe hoic Confeſſario ſpecialiter notum.

200. Sed Reo veritatem non quærenti fictioniſque conſcio, hæc ſcilicet non incidebant.

201. Nec tantum Epiſtolam, tametſi Juvenis aſſereret eam apud Curſorem interceptam, recepit; ſed inſuper aperuit, legit, copiaſque authenticas fieri juſſit.

202. Et bæc quidem ex fide tantum illius Petri, cujus etiam mendacia in hac eadem materia de Congregationibus & conſpiratione Janſeniſtarum ipſo Reo probata fuerant.

203. Retulerat enim Petrus, ſi Reo credimus ad *articulum* 29. *Interrogat.*, quod circa 17. Octobris 1706. habita fuiſſet prætenſorum Janſeniſtarum Congregatio, cui præſediſſet Clariſſimus Dominus van Eſpen, & ioterfuiſſent DD. *Melis*, Sullivane, aliique.

204. Retulerat id Reus ſob idem tempus in Congregatione Facultatis, ubi præſens Eximius Dominus Renardi repoſuit, non potuiſſe haberi ſimiles Congregationes: quia eo tempore dictus Clariſſimus fuiſſet Bruxellis, & Dominus Melis jam a ſex ſeptimanis jaceret lecto affixus ex podagra, uti conſtat ex depoſitione Dominorum Renardi, Martin, & Parmentier de 23. Maji, ut latius oſtendet Actor Capite 8. ubi oſtenditur, Reum ab initio hujus negotii uſque ad finem ſemper fuiſſe in mala fide, ſive conſcium fuiſſe fictionis Epiſtolarum & inſtrumentorum.

205. Nunc videat Magnificentia Veſtra, quo fundada-

Digitized by Google

damento nixus ſit Reus ad aperiendam Epiſtolam hanc apud Curſorem, ut Petrus aſſeruiſſe dicitur, ſurreptam.

206. Illud deſcripſit in ſuo Scripto, cui titulus: *Vera & ſincera Relatio*, quod dictavit in comparitione die 14. Martii, & in Reſponſo ad Articulum undecimum Interrogatoriorum.

207. Interrogatus, *Quomodo alienam Epiſtolam auſus fuerit aperire & legere?* Reſpondet: *Ex ſuperinſcriptione, videbat eſſe characterem ipſius Tourteau junioris, qui referebat contineri horrenda a ſe ſcripta & ab alio ſubſignata, quod ferret eam ex ordinatione ſui Confeſſarii pro denuntiatione: argumentabatur; ſi Epiſtola ſit ficta, tota pertinet ad Tourteau, & de ejus licentia poteſt aperiri: ſi ſit facta vel vera, continet horrendum ſcelus, in quo Tourteau equidem eſt complex tanquam Scriptor; & eo caſu ſcelus alterius poterit examinari.* Hoc argumento ſe permotum eſſe, ait, ad aperiendam Epiſtolam.

208. Horrendum ſane argumentum! quo via ſternitur ad omnem fidem & ſecuritatem Rei Curſoriæ adimendam, & Litterarum commercium ſubvertendum!

209. Si enim liceat Litteras etiam apud Curſorem interceptas aperire, eo quod juvenis aliquis, cujus etiam fides pluribus ex circumſtantiis vacillat, aſſerat, eas *horrendum ſcelus* continere; quæ tandem Litteræ erunt ſecuræ?

210. Ad hæc ponatur, revera Reum fundate ſuſpicatum fuiſſe, quod *ſcelus horrendum* in hac Epiſtola contineretur; an ipſi licebat propria & privata auctoritate, prætextu ſceleris detegendi, Epiſtolam alienam apud Curſorem publicum interceptam, aperire?

211. Hæc non ad privatas, ſed ad publicas & altiores Poteſtates pertinere ſciebat, aut ſcire ſaltem debebat indubie Reus, publicus & Regius Politices Profeſſor.

212. Ipſius ergo erat, Epiſtolam hanc, ut minus ad Magnificum Dominum Rectorem deferre, qui omnibus examinatis judicaſſet, quid in re tanti momenti fuiſſet agendum.

213. Aut ſaltem eam debebat, antequam aperiretur, communicare Sacræ Facultati: quandoquidem ad ipſum delata eſſet tanquam *Vice-Decanum* dictæ Facultatis.

214. Noverat enim Reus, & ipſemet fatetur, uti infra notabitur, quod quando aliquid denuntiatur *Vice-Decano*, aut *Membro* Facultatis, ille non poſſit id *proprio marte* tractare, ſed *conjunctim* cum aliis de Facultate.

215. At nihil eorum fecit Reus; ſed propria & privata auctoritate aperuit.

216. Evidens argumentum, ipſum fictionis fuiſſe conſcium; prædictaque omnia per Reum fuiſſe excogitata, & Petro ſuggeſta ad tegendam fictionem.

217. Stultus ſit, qui credat, Reum in re tanti momenti, qualis eſt apertio Epiſtolæ alienæ apud publicum Curſorem interceptæ, ſic voluiſſe propria & privata auctoritate agere, nemine etiam de ipſa Facultate conſulto, niſi ipſe omnium fuiſſet conſcius & fictionis ſocius.

218. Reponet Reus, ſi fictionis & falſificatæ ſignaturæ conſcius fuiſſet, non contuliſſet conſilia cum Doctoribus Daemen, Parmentier, & Domino Plebano Pauwels, quibus ſub ſecreto hanc Epiſtolam *pro capiendo conſilio* oſtendiſſe ſe reſpondit ad Articulum 5. Interrogatoriorum, idque die *undecima* Januarii, ſive poſtridie, quam eam tulerat Petrus Tourteau:

219. Cum enim articulo quarto Reus reſpondiſſet, ſe Epiſtolam eadem die decima Januarii oſtendiſſe Domino Advocato Schoubroeck, deinde articulo quinto reſpondit, quod die ſequenti eam oſtenderit dictis Dominis.

220. Quin & articulo decimo tertio Interrogatus, *Quare loco quod remiſerit Epiſtolam dictam ad Curſorem, non miſit ad Magnificum Dominum Rectorem, ut auctor hujus facinoris propria manu convinceretur, puniretur cum omnibus ſuis complicibus, & Congregationes & Conſpirationes tales diſſiparentur?* Reſpondit: *Quod in re tanti momenti judicaverit præmittenda conſilia cum prædictis de ſtricta Facultate, quæ Conſilia (a) duraverunt ad vigeſimam tertiam Januarii* 1707.

221. Si verum hic diceret Reus, & his Dominis ſincere totum negotium expoſuiſſet, unaque indicaſſet, Petrum Tourteau hujus Epiſtolæ Scriptorem & Bajulum, nec non quod hujus tam inſignis Bajuli fidei unice inniteretur horrenda hæc Conſpiratio contra Statum & Religionem, de qua in Epiſtola & Formulario adjuncto; aliaque ſaltem appareret in Reo ad detegendam hujus Epiſtolæ ſinceritatem facta diligentia & ſinceritas; ſed nihil minus feciſſe mox convincetur.

222. Interim hic conſiderare dignetur Magnificentia Veſtra, ipſum Reum fateri, quod in re tanti momenti judicaverit, quod ſolus procedere non deberet: atque hinc videt, nec ſolum ipſum ad apertionem Epiſtolæ ejuſque uſum proceſſurum fuiſſe, niſi ſciviſſet eam eſſe fictam & fictionis ipſe fuiſſet complex.

223. Sed uti præcedentia omnia per eum facta fuere, ita quoque quæ hic de adhibitis in conſilium dictis Dominis narrat falſa & ficta ſunt.

224. Tantum enim abeſt, ut fecerit, quæ ſe feciſſe hic aſſerit, ſcilicet, ut dictis Dominis, aut ulli de Facultate, Epiſtolam ipſam *die decima* Januarii oſtenderit, ipſiſque totum negotium ſincere ad inquirendam veritatem aparuerit, ut omnes ſimul in corpore, & ſinguli ſeparatim ſub juramento declaraverint, nunquam ſe de hac Epiſtola audiviſſe ante *vigeſimam tertiam* Januarii, quo die ejus copia Dominis de ſtricta Facultate *in corpore* congregatis per Dominum Daelman exhibita fuit: quam copiam ipſe Dominus Daelman nec tunc a Reo, ſed a Domino Licentiato Opſtraet acceperat.

225. Interrogati enim die 23. & 24. Maji articulo tertio, *an Eximius Pater Deſirant non oſtenderit undecima Januarii* 1707. *Epiſtolam famoſam de decima ad Dominum van den Neſſe Paſtorem Sanctæ Catharinæ Bruxellis, aut ſaltem copiam authenticam?* Reſpondit imprimis Eximius Dominus Parmentier, *quod nunquam viderit originalem Epiſtolam de decima Januarii* 1707. *antequam eam viderit in manibus Domini van Eſpen circa initium Martii; quantum autem ad copiam authenticam dicit, quod nunquam eam viderit niſi vigeſima tertia Januarii hora undecima dum Eximius Dominus Decanus* (qui tunc in Merito erat Dominus Daelman) *exhibuit eam Facultati ſibi traditam a Domino Opſtraet, & quod nunquam audiverit de illa vel de illo negotio loqui, niſi pridie veſperi, dum Eximius Dominus Martin in menſa dixit, ſe vidiſſe talem copiam in manibus Eximii Domini Decani.*

226. Et die vigeſima quarta Maji ſuper eodem articulo interrogatus Dominus Pauwels Plebanus Sancti Petri reſpondit, *ſe nihil de illis ſcire.*

227. Eodem die ſuper dicto articulo interrogati Doctores Damen & Daelman, reſponderunt ſimpliciter negative.

228. Item interrogati ſuper quinto articulo, qui erat, *An dictus Pater Deſirant cum Deponente vel cum aliis inierit conſilia, an Epiſtola de decima Januarii communicanda eſſet Magnifico Domino Rectori, & an hæc conſilia duraverint uſque ad vigeſimam tertiam ejuſdem menſis?*

229. Ad hunc articulum reſpondit prædictus Dominus Plebanus, *ſe fuiſſe vocatum per Eximium Dominum Parmentier ſecunda Februarii, & ante ex parte Deſirant nihil de illa Epiſtola audiviſſe, nec de omnibus*

nibus

nibus aliis negotiis circa hanc Epiſtolam, & conſequenter nulla conſilia deſuper cum Eximio Patre Deſirant habuiſſe ante ſecundam Februarii.

230. Super eodem interrogati Domini Doctores Damen, Daelman, & Parmentier reſponderunt, ſe nulla conſilia dediſſe, imo nec ante vigeſimam tertiam Januarii quidquam de Epiſtola ſciviſſe.

231. Ulterius interrogatus articulo ſeptimo Dominus Plebanus, *An dictus Pater Deſirant adhibuerit conſilium Domini Deponentis, vel alicujus alterius ad detegendam veritatem hujus famoſi negotii, & quale conſilium fuerit ei ſuggeſtum?* Reſpondit, *ſe quidem ibidem aliqua audiviſſe circa dictam Epiſtolam & famoſum negotium, ſed nulla dediſſe conſilia, niſi forſitan hoc vocetur conſilium, quod Deponens dixerit, quod Pater Deſirant melius ſe informaret, & quod Deponenti omnia viderentur conficta.*

232. Interrogatus ſuper eodem articulo Eximius Dominus Parmentier reſpondit, *ſe non meminiſſe ullius dati vel petiti conſilii.*

233. Similiter interrogati Eximii Domini Damen & Daelman, reſponderunt, *ſe nullum conſilium dediſſe.*

234. Et quid plura? hi aliique de ſtricta Facultate Theologica Doctores in Acta de vigeſima Maii per ipſos in judicio conſignata & recognita declararunt, *ſeſe hujus Epiſtolæ nullam notitiam habuiſſe unquam ante diem vigeſimam ſecundam Januarii.*

235. Ad calcem hujus Actæ adjecta eſt declaratio Domini Plebani, quod *ante vigeſimam ſecundam lapſi Januarii nullam ante memoratæ Epiſtolæ notitiam habuerit, quodque in iſto famoſo negotio nullam unquam partem habuerit, aut in ipſius proceſſu ullum unquam conſilium dederit.*

236. Et ipſe Reus in mendaciis ſibi non conſtans, *articulo* 399. Reſponſionis ulterioris, *fatetur, quod ex parte ſua nihil revelatum fuerit ne quidem Eximiis Dominis Damen, Daelman & Plebano & aliis uſque ad præfatam vigeſimam tertiam Januarii.*

237. Quin ipſe in ſuo Proviſionali intendit, ponit articulo octuageſimo ſeptimo hoc Interrogatorium amicis ſuis (quos nominatim expreſſit articulo octuageſimo ſecundo, ſcilicet Dominos Damen, Daelman, Parmentier, & Licentiatum Pauwels) *quod Eximius Pater nullis ex præfatis nominatis amicis quidquam de famoſa Epiſtola de die decima Januarii detexerit, antequam illius copia fuiſſet exhibita per Licentiatum Opſtraet.*

238. Hinc perſpectum eſt Magnificentiæ Veſtræ, quanta impudentia Reus mentiatur, dum dicit, quod die *undecima Januarii* Epiſtolam famoſam de decima Januarii communicaverit Dominis Parmentier, Damen & Plebano, aut aliis de Facultate Theologica, quodque cum dictis Dominis aut aliis de Facultate Theologica conſilia ceperit, & *hæc duraverint uſque ad vigeſimam tertiam Januarii.*

239. Quod ergo Epiſtolam hanc originalem non miſerit ad Magnificum Dominum Rectorem, *ut Auctor hujus Epiſtolæ propria manu convinceretur*, non fuit, *quod in re tanti momenti judicaverit præmittenda conſilia cum prædictis de Stricta Facultate*, ut fingit Reus ad articulum decimum tertium Interrogatoriorum; ſed vera ratio erat, quia merito verebatur, ne per Magnificum Dominum Rectorem, detecto Scriptore, facile ipſa fictio detegeretur, ac una ipſe primarius fictionis Auctoe.

240. Malebat ea Altioribus Poteſtatibus clanculum communicare nullo adhibito conſilio; quia has contra prætenſos Conſpiratores & Janſeniſtas noverat magis præventas; & conſequenter facilius hiſce fictis inſtrumentis ſine magno examine fidem ab ipſis habitum iri in perniciem ſuorum Adverſariorum.

241. Dicit autem Reus: *Conſilia hæc duraſſe uſque ad vigeſimam tertiam Januarii, quando* (ait) *Dominus Licentiatus Opſtraet exhibuit copiam, & ſtatim Eximius Pater cum Stricta Facultate miſit rogari dictum Licentiatum, ut curaret reproduci Originale cum promiſſione detegendi Scriptorem ad convincendam fictionem vel factionem.*

242. Dignetur hic advertere Magnificentia veſtra, quod Reus ſciret, Copiam hanc per Licentiatum Opſtraet traditam Domino Daelman, & per hunc exhibitam Strictæ Facultati, miſſam fuiſſe Bruxellis a Clariſſimo Domino van Eſpen ad Canonicum Vivien, qui eam communicaverat Domino Licentiatu, Opſtraet, uti narrat Reus in ulteriori Reſponſione articulis 141. & 338.

243. Quis, niſi fictionis conſcius, hinc non concluſiſſet, aut ſaltem non dubitaſſet, hanc Epiſtolam ſub ſignatura dicti Clariſſimi fuiſſe confictam?

244. Nonne omni homini ſenſato evidens erat, quod, ſi Clariſſimus fuiſſet Auctor hujus Epiſtolæ, tam horrendam contra Statum & Religionem conſpirationem continentis, copiam illius nullo modo miſſurus fuiſſet nec evulgari permiſſurus, palam proclamando, ſe negotium tam horrendum cum aliis ſuis Confœderatis ibidem nominatis tractare?

245. Numquid dictum Clariſſimum, item Licentiatum Opſtraet, & Canonicum Vivien, qui & inter prætenſos conſpiratores numerabantur, oportuiſſet eſſe inſanæ mentis, ſi negotium, quod ſecretiſſime & maxime clancularie tractandum erat, ſua ſponte, nemine urgente, aut de eo loquente, publice divulgaſſent, idque prætenſorum conſpiratorum, inter quos & ipſi erant, propriis nominibus expreſſis?

246. At Reus totius fictionis non tantum Complex, ſed & primarius Auctor, hæc nihili fecit, tantum intentus, quomodo fictioni ſuæ aliquam veritatis umbram affingeret, aut ſaltem ſic omnia adornaret, ne fictio detegeretur, donec finem intentum per eam aſſecutus eſſet.

247. Ut ergo ulterius appareat, quod Reus negotium hoc ne quidem amicis illis aut aliis de Facultate communicaverit ad inquirendam veritatem, imprimis fatetur Reus, dictam copiam Epiſtolæ per Dominum Daelman, qui eam acceperat a Domino Opſtraet, exhibitam fuiſſe Strictæ Facultati *vigeſima tertia* Januarii, dictamque Facultatem ſe cupidiſſimam oſtendiſſe videndi *originale* hujus Epiſtolæ, imo *ipſum cum Stricta Facultate* ſæpius per ſuum Bedellum egiſſe cum dicto Licentiato Opſtraet, quin & cum Clariſſimo Domino van Eſpen, eoſque etiam importune uſiſſe ad habendum originale.

248. Reus omnibus hiſce Facultatis Reſolutionibus aſſiſtens, quin & primarius Reſolutionum Auctor, ſciebat, Doctores Strictæ Facultatis unice optare & expetere dicti *Originalis* inſpectionem, ut eo inſpecto, poſſent ex Charactere deprehendere Scriptorem, & per hunc, ipſum verum Auctorem, ut & hoc pacto hi Doctores omnem a ſe hujus fictionis ſuſpicionem amolirentur.

249. Hic jam elucet vafrities, ne dicam horrenda nequitia ipſius Rei.

250. Viderat ipſe decima Januarii Epiſtolam hanc originalem manu Junioris Tourteau ſcriptam, eamque apud ſe in diem ſequentem retinuerat, ac plures copias *authenticas* fieri juſſerat; & non tantum characterem, ſed & Scriptorem noſcebat, ut patet ex ipſius propria confeſſione ad articulos 3. & ſequentes uſque ad 11. Interrogatoriorum.

251. Interrogatus enim *art.* 3. *An agnoſcat Epiſtolam de* 10. *Januarii* 1707. *ſcriptum ad Eruditiſſimum D. van den Neſſe jam in originali ipſi exhibitam & ſignatam Z. B. V. E.?* Reſpondit *eſſe illam quam Petrus Tourteau ad Interrogatum tulerat.*

252. Et *art.* 4. dicit, quod Tourteau eam ſibi attulerit eadem die 10. Januarii: quodque ſtatim juſſerit ejuſdem fieri copiam per dictum Tourteau; atque

que

que eodem die Epiſtolam oſtenderit D. Schoubroeck, *ut copiam authenticaret.*

253. Et *art.* 5 dixit, *quod die ſequenti eodem modo oſtenderit Notario van Dormael ad eosdem fines prout ante Domino Schoubroeck.*

254. Et *Articulo* 11. diſerte fatetur, quod quando ſibi allata fuit Epiſtola, ex ſuperſcriptione noviſſet *eſſe characterem Junioris Tourteau.*

255. Hæc ergo omnia noverat Reus, & tamen quaſi omnium neſcium ſe gerebat, nihil eorum Facultati aperiens.

256. Imo deponit Eximius Dominus Daelman ad Articulum quartum, die vigeſima quarta Maji ſibi propoſitum, quod *Eximius Pater Deſirant* viſa *copia in Facultate die vigeſima tertia Januarii, ne quidem in generali aliquid dixerit.*

257. Super hoc agendi modo ipſe Reus interrogatus Articulo decimo quarto, quomodo curaverit fieri per Facultatem (nimirum ut rogaretur Licentiatus Opſtraet, ut curaret reproduci originale) cum decima Januarii conſtiterit Interogato *dictam Epiſtolam fuiſſe conſcriptam manu Junioris Tourteau & inde habere plures copias?* Reſpondit, *quod Eximius Pater hanc rem noluerit tractare marte proprio, ſed conjunctim cum aliis juxta ſtylum Facultatis Sacræ, ubi licet aliquid denuntietur uni de corpore; ille tamen non ſolet procedere ſolus, ſed conjunctim cum aliis.*

258. O hominis impudentia? Si *noluerit hanc rem tractare* MARTE PROPRIO, *ſed* CONJUNCTIM CUM ALIIS DE FACULTATE *juxta ſtylum ejusdem Facultatis*, quare cum nullo de Facultate rem communicavit a decima Januarii usque ad vigeſimam tertiam ejusdem menſis, ſed omnia *proprio marte* tractavit?

259. Quare ſaltem vigeſima tertia Januarii, dum Facultas congregata occaſione Copiæ exhibitæ ſollicite de Scriptore & auctore Epiſtolæ inquirebat, Facultati hoc negotium cum omnibus circumſtantiis non expoſuit, ipſumque Scriptorem & Delatorem Epiſtolæ non nominavit, ut juxta *ſtylum Facultatis ſacræ conjunctim cum aliis procederet?*

260. Mera ergo hæc mendacia ſunt, per Reum ad occultandam veritatem adinventa.

261. Addit ulterius Reus *art.* 131. *Reſp. ult.* quod Petrus Tourteau Epiſtolam tulerat ſibi tanquam *exiſtenti de Stricta Facultate Theologica; prout revera eſt ejusdem Vice Decanus perpetuus. Et conſequenter* (ait. *art.* 132.) *non acceptavit eam, niſi qualitate qua idoneus & capax recipiendi principium denuntiationis talium rerum.*

262. Et in *Proviſionali Intendit* proponit *articulo* 55. hoc Interrogatorium: quod *Eximius Pater omnes Litteras a* 24. *Decembris usque ad decimam Januarii incluſive admiſerit tanquam* VICE DECANUS.

263. Abſurda rurſus mendacia. Sciebat Reus, quod a 31. Auguſti 1706. usque ad ultimam Februarii 1707. eſſet & fuerit Decanus Facultatis Theologicæ Eximius P. T'Seraerts, uti conſtat ex depoſitione hujus Patris de 22. Junii 1707. Item conſtat ex ejusdem Reſponſo ad articulum 51. & 52. Proviſionalis Iodendit per Reum propoſitum, quod decima Januarii 1707. quando ad Reum fuit delata hæc Epiſtola, Eximius ille Pater fuerit hic Lovanii.

264. Præterea notum erat Reo, & conſtat ex depoſitione Doctorum S. Facultatis ad *art.* 11. die 23. & 24. Maji 1707. quo præſente & non impedito Decano, nulla competat auctoritas *Seniori* Facultatis in qualitate *Vice Decani.*

265. Sed ſi in qualitate Vice Decani Sacræ Facultatis Theologicæ Epiſtola ad ipſum delata ſit, eamque non niſi in ea qualitate acceptaverit; jam ergo noverat Reus Senior Facultatis, omnia ſibi in ea qualitate allata, deferenda eſſe ad Decanum, tanquam Caput Facultatis, a quo dein negotium Facultati foret proponendum; idque ſub juramento faciendum intra menſem, ut patet per extractum ex Statutis S. Facultatis per Reum exhibitum vel conſignatum.

266. Et tamen conſtat, Eximio Patri T'Seraerts tunc temporis Decano & Lovanii exiſtenti nihil unquam a Reo de hoc negotio fuiſſe communicatum, uti patet ex depoſitione dicti Eximii Patris de vigeſima ſecunda Junii 1707.

267. Interrogatus enim, *an in qualitate* DECANI *aliquando fuerit vocatus ad Eximium Patrem Deſirant ad videndum & examinandum famoſum negotium cum aliis Dominis*, reſpondit, *negative, nec ſolus, nec cum aliis.*

268. Et productus per Reum die vigeſima Julii reſpondit ad *Articulum* 105. *quod in Januario circa finem poſt examen alicujus Licentiandi viderit copiam Epiſtolæ de decima Januarii* 1707. *apud Patrem Deſirant exiſtentem in Facultate Sacra, & ibidem proferebatur; Deponentem autem ab illa vice habuiſſe rem ſuſpectam, ante autem vel poſt nunquam egiſſe cum Eximio Deſirantio vel aliis de illa Epiſtola, vel alio quocumque hoc negotium concernente.*

269. Nunquam igitur de hac Epiſtola totoque negotio cum Decano aut Corpore Facultatis Reus tractavit, & tamen ſi ipſi credimus, Epiſtola, aliaque hoc negotium ſpectantia ad ipſum tanquam *Vice Decanum* delata ſunt, & non niſi in ea qualitate accepta. Quæ figmenta!

270. Omnia ipſe *proprio Marte* tanquam ad ſe privative ſpectantia, inconſulto Decano & Facultate, tractavit & direxit, copias authenticas confici juſſit, Altioribus Poteſtatibus, aliisque quibus ſibi viſum fuit, communicavit.

271. Nec putatur exſtare ullum exemplum quo negotium alicujus momenti ad Decanum vel Vice-Decanum ut talem ſit delatum, quodque Decanus vel Vice-Decanus nulla ad Facultatem facta relatione, *propria Marte* tractaverit.

272. Et ſane incredibile eſt, quod Reus negotium tam ſcabioſum, ubi etiam de expilatione publici Curſoris agebatur, *propria marte* & ſolus tractaturus fuiſſet, niſi tanquam ſuum proprium habuiſſet, & ut tale ad finem perducere intendiſſet.

273. Fatetur ipſe Reus ad articulum decimum quintum Interrogatoriorum, quod copiam hujus miſerit ad Altiorem Manum, & quod *ad hæc non adhibuerit conſilium Corporis ſtrictæ Facultatis.*

274. Addit quidem, ſe hic adhibuiſſe conſilium *tantum aliquorum*; ſed & in hoc rurſus mendacii redarguitur ex depoſitionibus Doctorum dictæ Facultatis ad Articulum quintum ipſis propoſitum die 13. & 24. Maji, qui erat: *An de conſilio Domini Deponentis eadem Epiſtola miſſa ſit ad Altiores Poteſtates?* ad quem omnes interrogati, una cum Domino Plebano reſponderunt *negative.*

275. Impudentiſſimum igitur mendacium eſt, quod ideo Scriptorem & Bajulum Epiſtolæ celaverit Sacræ Facultati die 23. Januarii & ſequentibus, quia *ipſe hanc rem noluerit tractare marte proprio, ſed conjunctim cum aliis juxta ſtylum Facultatis Sacræ*: quandoquidem conſtet, omnia *proprio marte* circa hoc negotium a Reo tractata fuiſſe.

276. Vera proinde ratio, cur Reus nollet Scriptorem & Bajulum Epiſtolæ indicare Facultati, iſta fuit, quod prævideret conceptum fictitium negotium certo proditum iri, ubi Scriptor & Bajulus innoteſcerat.

277. Cuplebat igitur Reus negotium occultari; & tamen una ipſam Facultatem eidem intricare, per Reſolutiones captas contra Licentiatum Opſtraet

ſtraet pro reproductione Originalis : quarum Reſolutionum ipſe Reus erat præcipuus Auctor.

278. Nihil ergo unquam de hoc negotio Corpori Facultatis, imo nec ipſi Decano Patri t'Serſterts communicavit ; ſed tandem ſub finem Januarii & in menſe Februario 1707. prædictis tribus Doctoribus, Daemen, Daelman, & Parmentier, & Domino Pauwels Plebano, ut amicis ſibi magis fidis de hoc negotio ſignificavit aliquid.

279. Verum, quod notandum, etiam hos fidos ſuos Amicos particularia, quæ in hoc negotio tractabat, ſtudioſe celabat, cavebatque ſollicite negotium clare & diſtincte ipſis exponere ; ac præſertim modum, quo Epiſtolam acceperat, callide ſupprimebat, quemadmodum probant depoſitiones Dominorum Daemen, Daelman, Parmentier & Pauwels Plebani ad Articulum decimum quintum, qui erat : *An dictus Pater Deſirant aliquando non egerit cum Domino Deponente vel alio, de modo quo litteras præfatas acceperat?*

280. Omnes enim prædicti Domini ad Articulum illum 15. reſponderunt, nunquam modum, quo Epiſtola hæc allata eſſet, a Reo ſibi fuiſſe expoſitum.

281. Imo Dominus Damen reſponſum ſuum ad hunc Articulum præveniens in reſponſo ad Articulum ſextum, poſtquam depoſuit, ſibi per Patrem Deſirant fuiſſe oſtenſam famoſam Epiſtolam & alia ſcripta, *abſque eo quod Deponens* ſciat unde vel a quo ea habeat, ſubdit hæc notanda verba, animum Rei omnia occultandi evincentia : *præterea non niſi obſcure & imperfecte ſua proponebat.*

282. Et Dominus Plebanus ad dictum Articulum decimum quintum aperte dixit, *illud fuiſſe ſecretum, quod nunquam Deponenti Eximius Pater proponebat.*

283. Et Eximius D. Daelman productus per Reum depoſuit 21. Julii ad Articulum 80. Proviſionalis Intendit, quod Reus *Deponenti nihil unquam dixit ante 2. Februarii* 1707. *idque valde obſcure, neque Auctorem, neque modum dicendo, licet impoſuiſſet ſecretum naturale.*

284. Et ad *Articulum* 81. *quoad conſilia non videt quomodo illa potuerit dare, cum omnia jam eſſent præterita, nec Eximius Pater Deſirant diceret, quid adhuc vellet facere ; ſed dicebat illa debere ſibi occulta manere.*

285. Specialiter tamen & ſollicite cavebat dictis Dominis, etiamſi Amicis ſuis, indicare bajulum hujus Epiſtolæ aliorumque monumentorum, ſcilicet Petrum Nicolaum Tourteau, uti habet relata depoſitio D. Daelman ad *Art.* 81. Proviſionalis Intendit.

286. Et Advocatus ipſius Rei Dominus Schoubroeck, per Reum productus in teſtem, deponit ad Articulum decimum quintum Proviſionalis Intendit, quod Reus in ſua præſentia aliqua de hoc negotio ſibi narraverit, tanquam *certo ſibi conſtantia* ex relatione alicujus, ſed dictum Relatorem non *nominaverit*, ſcilicet præfatum Petrum, quem ſibi illud retuliſſe in ſua depoſitione de decima quarta Martii 1707. aſſeruit Reus.

287. Imo nequidem ſub initium Martii, poſtquam originalis Epiſtola per Clariſſimum Dominum van Eſpen oſtenſa erat Doctoribus Sacræ Facultatis, cum præ cæteris Dominus Parmentier conjiceret ex charactere, illius Scriptorem eſſe Juniorem Tourteau ; ne tum quidem Reus dicto Domino aut aliis de Facultate indicavit, per dictum Tourteau Epiſtolam ſibi fuiſſe allatam, aut ipſum eſſe ejuſdem Scriptorem :

288. Sed quaſi horum omnium ignarus, miſit Dominum Parmentier cum charactere dicti Tourteau ad Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut, collato hoc charactere cum charactere originalis Epiſtolæ, Auctor ſcriptionis deprehenderetur, uti conſtat ex reſponſo dicti Domini Parmentier ad Articulum vigeſimum primum ipſi propoſitum 23. Maji. O ſtupenda vafrities, & malitia Rei!

289. Nec mirum ſi Reus fictionem occultare volens, modum, quo allata erat Epiſtola, ac præcipue perſonam, quæ attulerat, omni ſtudio celaverit, atque inter ſecreta non revelanda reſervaverit :

290. Perſpectum enim erat Reo fore, ut detecto Epiſtolæ bajulo, cognitoque quod hujus fidei totius hujus tragœdiæ ſinceritas & veritas inniteretur, mox omnis hæc fictio ab omnibus, ut mera conficta fabula, exploderetur.

291. Hæc evidenter oſtendunt, nihil minus Reo in animo fuiſſe, quam veritatem exquirere, quin e contrario, nihil adeo ipſum curaſſe, quam ut omnia occultaret, per quæ ipſa fictio detegi potuiſſet.

292. In id quoque tendebat ſecretum illud, quo obſtringebat amicos ſuos, quibuſcum aliquid, tametſi *obſcure*, de hoc negotio communicabat.

293. Prævidebat enim Reus, quod ſi dictis Dominis licuiſſet de Epiſtolis & congregationibus, aliiſque negotium hoc concernentibus, ac præcipue de prætenſis ibidem nominatis conſpiratoribus libere loqui, ſine ullo negotio fictionem & falſitatem omnium detecturi fuiſſent.

294. Scopus igitur ipſius Rei in communicandis hac Epiſtola aliiſque fictitiis inſtrumentis his quatuor Dominis fidis ſuis amicis, non fuit inquirere hujus negotii veritatem :

295. Sed cum ſciret hos Dominos ſibi præ cæteris fidos, & contra prætenſos Janſeniſtas non parum præventos, intendebat per hæc fictitia inſtrumenta præventionem hanc in eorum animis accendere ; ut ita præventi & accenſi, ad agendum apud Altiores Poteſtates aliosque, ad eorum depreſſionem facilius & efficacius permoverentur.

296. Hinc & omnibus modis perſuadere his Dominis conabatur, de his inſtrumentis non eſſe dubitandum ; & quotieſcumque de hoc negotio cum dictis Dominis Doctoribus agebat, ſemper ſimulabat ſe nequaquam de litterarum aliorumque inſtrumentorum veritate dubitare, uti deponunt dicti Doctores & Plebanus ad articulos 17. & 18. die 23. & 24. Maji ipſis reſpective propoſitos.

297. Et inter alios Dominus Pauwels Plebanus ad Articulum 17. qui erat : *An Dominus deponens ubi Acta hujus negotii vel aliqua ejuſdem a dicto P. Deſirant exhibebantur, non ſignificaverit eidem ſe iis fidem non habere, nec Dominum van Eſpen & alios eſſe capaces talium exceſſuum?* Reſpondit ſimpliciter *affirmative.*

298. Deinde ad Articulum 18. qui erat : *An propter hoc dictus P. Deſirant non oſtenderit ſe Domino deponenti offenſum?* Reſpondit, *ſe poſt duas vel tres vices non amplius fuiſſe vocatum.*

299. Et Dominus Daelman ad dictum *Articulum* 17. reſpondit : *Se ſæpius hoc dixiſſe Patri Deſirant, aliiſque variis.*

300. Et ad *Articulum* 18. reſpondit *affirmative : ita ut ipſi Deponenti nihil amplius referret de iſto negotio. Et cum ſemel Deponens ipſum ſponte acceſſit ; & mentionem faceret de famoſo negotio, Eximius Pater Deſirant ipſi reſpondit irriſorie ;* SUNT LEMURES NOCTURNI, OMNIA SUNT FALSA ; *ſignificans per hoc, ſe ægre ferre, quod Deponens alibi talia dixerat. Et eximius Dominus Parmentier Deponenti retulit, ſe propterea tertio ab eximio Patre diſgratiatum.*

301. Hinc videt Magnificentia Veſtra, Reum ita animum ab agnoſcenda veritate alienum oſtendiſſe, ut conjunctiſſimos & amiciſſimos a ſe alienaret, quia de veritate hujus negotii dubitabant, eaque omnia ficta & falſa eſſe dicebant.

302. Ex his inſuper facile intelligit Magnificentia

Veſtra

Veſtra, quæ fides habenda ſit Reo in his, quæ ſine ulla probatione in ſui defenſionem aſſerit, qui de tot apertiſſimis mendaciis convincitur per depoſitiones teſtium, quos ipſe-met produxit & tanquam ſibi amiciſſimos & addictiſſimos habuit.

303. Præterea ex his perſpiciet Magnificentia Veſtra, incredibile eſſe, quod ſi ad Reum tanquam ad *membrum* Strictæ Facultatis, imo tanquam illius *Vice-Decanum*, famoſa hæc Epiſtola de 10. Januarii fuiſſet allata (ut ipſe aſſerit) eam tanto tempore Facultati, omnibusque etiam ſibi amiciſſimis occultaturus fuiſſet, neque ulli modum, quo ſibi allata eſſet, aperte & ſincere enarraturus.

304. Unde nihil reſtat ex hiis concludendum, quam quod ipſe fictionis & totius tragœdiæ non tantum conſcius, ſed primarius Auctor fuerit; ac propterea ſtuduerit fictionem occultare, ipſaque ficta inſtrumenta aliis pro ſinceris obtrudere conatus ſit; ut propoſitum ſibi in hac fictione ſcopum tandem aſſequeretur.

305. His itaque attentis, certa & indubitata apparet depoſitio Petri Tourteau de vigeſima ſexta Martii, qua deponit ac fatetur, *ſe hanc Epiſtolam conſcripſiſſe domi ſuæ ex ſubminiſtrata materia per Patrem Deſirant, tam exterius, quam ex libro Reſolutionum, notanter ex congregatione 15. Novembris 1706. quodque ipſe inde confecerit aliquam minutam quæ viſa & approbata per Eximium Patrem Deſirant, ipſe mitide exſcripſit.*

306. Imo Reus non tantum hujus fictionis complex fuit eique materiam in adverſariorum ſuorum perniciem ſubminiſtravit; ſed & ipſe cooperatus fuit falſæ ſignaturæ, dum ſignaturam quatuor initialibus litteris Domini van Eſpen expreſſam, veræ ſignaturæ ejusdem Domini conformiorem reddidit.

307. Dictus enim Petrus, antequam infelicem & calumnioſam ſuam depoſitionem revocaſſet, ad eam confirmandam ſuſtinuit ſignaturam Z. B. V. E. in dicta Epiſtola fuiſſe alteratam & vitiatam.

308. Hunc in finem audiri petiit duos Notarios, ſcilicet Dominum Advocatum van Schoubroeck, & Bedellum van Dormael.

309 Producti igitur in Teſtes, decima Martii 1707. Reo admodum familiares, ac inſuper ab ipſo in Teſtes quoque producti, interrogati ambo depoſuerunt, ſignaturam in dicta Epiſtola eſſe vitiatam, nominatim in eo quod litteræ Z. linea ſuperior fuiſſet addita, idque a tempore quo copiam cum ipſa Epiſtola originali contulerant, ſcilicet decima & undecima Januarii.

310. Imprimis interrogatus D. Schoubroeck, *an aliquando vidiſſet Epiſtolam originalem ſcriptam manu Petri Tourteau de data 10. Januarii 1707. & Deponenti jam hic oſtenſam & prælectam?* Reſpondit, *ſe eam vidiſſe & legiſſe attente.*

311. Et ulterius interrogatus, *an reflexerit quibus litteris ea Epiſtola fuerit ſignata?* Reſpondit *affirmative, idque ſatis attente, & cum temporis intervallo conſideravit quatuor illas litteras quibus Epiſtola ſignata erat, ſcilicet Z. B. V. E.*

312. Interrogatus dein, an *D. Deponens judicet ab eo tempore præfatas quatuor litteras ei jam oſtenſas, & quas tum vidit, modo eſſe vitiatas, & quænam illæ ſint, & qualiter ſint vitiatæ?* Reſpondit, *quod prima littera ſcilicet Z. ſit vitiata ex eo quod linea ſuperior ejusdem totaliter ſit, addita ſive ſuperinducta ex poſt facto in hunc modum Ƶ, quæ ante erat in modum ſequentem Ʒ.*

313. Idem reſpondit Notarius van Dormael, nominatim circa vitiationem ſive immutationem dictæ litteræ Z. per inductionem ſuperioris lineæ.

314. Habemus igitur ex teſtimonio duorum Notariorum, aliquam alterationem contigiſſe circa ſignaturam quam Petrus ad calcem dictæ Epiſtolæ efformaverat.

315. Verum hæc alteratio potius dicenda eſt emendatio, quam vitiatio ſignaturæ.

316. Conſtat enim ex notiſſimis ſignaturis dicti Clariſſimi, quæ tum in computibus Collegiorum, tum in Reſolutionibus caſuum, atque in Actis hujus cauſæ occurrunt, in ejus ſignatura, primam ſui nominis litteram cum linea ſuperiore, ſemper & conſtanter ſic apparere expreſſam Ʒ.

317. Itaque Auctor alterationis hujus Litteræ advertens ſuperiorem hanc lineam deeſſe in prima littera ſignaturæ, vidit litteram hanc non ſatis convenire cum ſignatura Domini van Eſpen, voluit eam corrigere, & ſignaturæ Domini van Eſpen conformiorem facere, addendo ſuperiorem lineam huic litteræ.

318. Quis autem hic Corrector fuit? Indubie unus ex illis, in quorum manibus hæc Epiſtola reperta eſt, poſtquam undecima Januarii Bedellus van Dormael Copiam illius fecit & cum Originali contulit, quando linea ſuperinducta non apparebat, ut ipſe declarat.

319. Igitur Corrector non eſt Petrus Tourteau, qui declaravit, eam nunquam fuiſſe in ſua poteſtate a decima Januarii, qua die ejus Copiam ſcripſit.

320. Quod & convenit cum confeſſione ipſius Rei, utpote qui interrogatus *Articulo decimo. An non retinuerit dictam Epiſtolam ad Curſorum deſtinandam, vel quo modo fuerit deſtinata?* auſus non fuit reſpondere, quod eam reddiderit dicto Petro ſaltem ad deſtinandam:

321. Sed ſufficienter innuit non eſſe per Petrum deſtinatam, dum dicit, ſe duodecima Januarii intellexiſſe ex Petro, eam eſſe deſtinatam, eo quod ille dixerit: *ſe eam vidiſſe in Faſciculo Litterarum Curſoris Bruxellenſis*; qui ſane hanc rationem non allegaſſet, (ſi tamen revera allegaverit, & a Reo ſuper eo fuerit interogatus) ſi eam deſtinandam accepiſſet, & revera deſtinaſſet.

322. Quare ſincera apparet depoſitio dicti Petri, qua declarat 26. Martii, *ſe hanc Epiſtolam non deſtinaſſe, ſed famulum* FIOEL *ipſi dixiſſe, ſe hanc Epiſtolam deſtinaſſe.* Rationem, cur ſibi deſtinandam non dederit, addidit Petrus in ſua Recollectione: *Eo quod adhuc aliquas ſimiles ante tradidiſſet Deponenti, quas Deponens non deſtinaverat.*

323. Nec mirum quod Petrus has Litteras non vellet deſtinare, cum facile prævidere poſſet, fore ut hoc modo publicarentur, atque ex Charactere dignoſceretur earum Scriptor, uti & factum eſt.

324. Quod autem Dominus Paſtor Sanctæ Catharinæ, aut Dominus van Eſpen, vel aliquis amicorum ejus, dictam *lineam* ſuperinduxiſſent litteræ Z., paradoxum eſt: hanc enim alterationem feciſſent in evidentem dicti Domini van Eſpen perniciem, reddendo fictam ſignaturam conformiorem veræ ſignaturæ dicti Clariſſimi.

325. Quæ omnia juncta cum depoſitione ſeu atteſtatione dicti Petri atteſtantis, Reum ſibi ſæpius dixiſſe, ſe ſignaturam hujus Epiſtolæ mutaſſe, dubium non relinquunt, quin hæc correctio copiæ per Reum contigerit; apud quem & in cujus quarterio die undecima Januarii Notarius van Dormael copiam Epiſtolæ authentizavit, & litteram illam ſine ſuperiore illa linea ad huc vidit: maxime quia ipſius Rei & ſolius intererat, fictam ſignaturam veræ ſignaturæ Domini van Eſpen eſſe conformiorem.

CAPUT TERTIUM.

Probatur quod Reus ſit primarius Author confictì Libri Congregationum & Reſolutionum.

326. Liber Congregationum & Reſolutionum, de quo hic agitur, continet Congregationes 26. & Reſo-

ſolutiones ſuper iiſdem pene punctis & factis, de quibus in Epiſtola de decima Januarii ad Dominum Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis, de qua Epiſtola Capite præcedenti.

327. Hic eſt ille Liber Congregationum, qui incluſus erat faſciculo, quem 27. Januarii ſub veſperam ſibi allatum eſſe per Petrum N. Tourteau narrat Reus in ſua prima Depoſitione die 14. Martii.

328. In hoc enim faſciculo inventa ſunt, primo *Epiſtola de 13. Januarii*, ſecundo *Formularium in menſe Junio anni* 1706. & *Liber Reſolutionum cum duobus impreſſis* intitularis : DEDUCTIO RATIONUM, uti fatetur ipſe Reus in dicta Depoſitione de 14. Martii. Hujus faſciculi cooperculum inventarizatum eſt ſub Littera *D*.

329. Porro hujus confictì Libri non idem tantum argumentum, ſed & idem plane finis & ſcopus eſt, qui prædictæ Epiſtolæ de decima Januarii.

330. Verum modus plane alius inventus initusque fuit, quo Libro huic fides adſtrueretur.

331. Nam Epiſtolæ quidem fides ex apparenti primo aſpectu ſignatura Doctoris van Eſpen ſufficienter videbatur aſtructa : at præfato Libro Congregationum viſum fuit nullam ſignaturam ſubjicere, ſed aliam viam inire ad fidem conciliandam.

332. Incredibile eſt, quas artes eum in finem impenderit Reus, quibus technis & fallaciis tentaverit circumvenire Dominum van Eſpen, ut aliqua tandem expiſcari aut elicere poſſet, quibus vel in ſpeciem ſaltem videretur Dominus van Eſpen Librum illum tanquam ſuum agnoſcere.

333. Media cum ſuis circumſtantiis talia ſunt, ut credibile non ſit, ea poſſe ab ullo impendi, niſi qui fictionis ſit Author, fictitiumque opus promovere & ad finem perducere in animo habeat.

334. Imprimis ad adſtruendam hujus Libri fidem, conficta eſt prædicta Epiſtola & omnes reliquæ ſub fictitia ſignatura Clariſſimi D. van Eſpen.

335. Omnes enim dictæ Epiſtolæ, vel aliqua in Congregationibus geſta narrant, vel habitarum Congregationum aut habendarum meminerunt.

336. Ut proinde ex inſpectione Litterarum veriſſima oſtendatur depoſitio Petri Tourteau, qui interrogatus de pluribus Epiſtolis ſub initium Februarii confictis, reſpondit : Reum ſibi dixiſſe, *quod eas Litteras non deberet ſcribere, niſi per intervalla & in ſingulis litteris aliquid inſerere de materiis ſeu geſtis*, ut ſcilicet ſic oſtenderetur continuatio Congregationum.

337. Duravit hæc Litterarum fictio, qua fides hujus Libri ſtabiliretur, usque ad medium circiter Februarii 1707.

338. Tunc enim cœpit Reus anxius eſſe, ne ſignatura ficta judicaretur non convenire cum vera ſignatura Clariſſimi Domini van Eſpen ; & nominatim dum undecima Februarii, id eſt *feria ſexta primæ hebdomadæ Jubilei noviſſimi*, ad Reum acceſſerat Ampliſſimus Dominus van Suſteren Vicarius Generalis Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis una cum Domino Daemen Decano S. Petri, *ubi collatis Litteris famoſis ſub nomine Domini van Eſpen cum variis originalibus Litteris ejuſdem Domini van Eſpen, quas Ampliſſimus Dominus van Suſteren ſecum attulerat, dictus Ampliſſimus Dominus abſolute in præſentia Domini Daemen & ipſius Rei, judicaverat tantum eſſe* FALSUM ET FICTUM, uti teſtatur dictus Dominus Daemen in ſua Depoſitione de vigeſima ſecunda Junii 1707.

339. Itaque cum videret Reus fictionem ſignaturæ deteſtam eſſe, a fictione litterarum deſtitit, neque litteræ poſt undecimam Februarii, præter unam exigui momenti de decima quinta ejuſdem menſis, ſignatæ occurrunt.

340. Aliis proinde mediis ad finem huic Libro vel in ſpeciem aſſerendam excogitavit, atque imprimis varia tentavit, quibus probaret dictum Tourteau ſub dictamine Clariſſimi ſcripſiſſe, vel aliquid ex verbis ejus captaret, quo Librum pro ſuo agnoviſſe videretur.

341. Primo tentare voluit famulum Clariſſimi Domini van Eſpen, ut aliquid ab eo expiſcari poſſet. Ad hunc Reus miſit Petrum Tourteau, ut ipſum conaretur ad ſe adducere, uti ipſe Reus fatetur *Articulo* 221. *Reſponſionis ulterioris ad Libellum Gravaminum*.

342. Et ipſe Jacobus le Jeuſne famulus dicti Clariſſimi in ſua depoſitione de quarta Aprilis anno 1707. declaravit ſub juramento, *ſe per prædictum Tourteau bis, ſcilicet* 12. & 16. *Februarii rogatum fuiſſe inſtanter, ut vellet accedere Eximium Patrem Deſirant, & ſi non vellet vel non auderet venire ad Monaſterium, ut ſaltem veniret ad Collegium Trilingue ad loquendum Eximio Patri Deſirant, idque ſub promiſſione unius Burſæ ſeptennii, & forte deſuper alicujus alterius gratificationis, ut aiebat Tourteau.*

343. Neque obſcure fatetur Reus Articulo 116. ad Interrogatoria, has promiſſiones famulo factas eſſe ſe conſcio & conſentiente, *cum* (ut ait) *omni modo cuperet loqui iſti famulo.*

344. Ut quid tam ſollicita tantisque ſub promiſſis famuli hujus per Reum facta evocatio ? Reſpondet Reus *Art.* 221. Reſponſionis ulterioris ad Libel. Gravaminum : *ut bono modo & ſine invidia ad ſe venientem examinaret, utrum revera Petrus Nicolaus Tourteau in ædibus Clariſſimi Domini ſcripſiſſet.*

345. Itane vero ? tantis promiſſis alliciendus erat famulus tantoque examine erat opus, ut ſciretur a famulo an in *ædibus* Clariſſimi Domini van Eſpen Magiſtri ſui *revera ſcripſiſſet Petrus Tourteau* ?

346. Id ſine promiſſis ſine operoſo examine imo nullo pene negotio per Theologum aliumve huic famulo notum, ſcire potuiſſet Reus.

347. Nec enim veroſimile erat quod famulus occultare voluiſſet id quod omnibus domeſticis & cuilibet, ædes prædicti Clariſſimi Domini van Eſpen frequentanti, innoteſcere debebat, utrum nimirum dictus Petrus Tourteau ſoleret in ædibus ſui Magiſtri ſæpius verſari & ſub ejus dictamine ſcribere.

348. Imo dubitare non poterat Reus, quin famulus eo ſincerius veritatem aperturus fuiſſet, quo ſimplicius & familiarius per aliquem ſibi notum ſuper hac re fuiſſet interrogatus, nullam fraudem ſuſpicatus.

349. Aliud proinde fuiſſe Rei conſilium innuit anxia hæc famuli evocatio, præſertim facta per ipſum Petrum Tourteau ſuper cujus fide hujus famuli examen erat inſtituendum, ſi Reo credimus.

350. Sane niſi Petrus probe ſciviſſet, famulum hunc non evocari ut ipſe Petrus de falſitate convinceretur, ſcire debebat Reus, ſaltem timendum eſſe, ne Petrus fidelem operam non eſſet impenſurus, ut famulum induceret ad veniendum ; imo potius curaturus ut famulus non veniret.

351. Nequaquam ergo ambiguum eſt quin verum ſcopum hujus evocationis & prætenſi examinis per Reum inſtituendi, ſincere expreſſerit dictus Petrus omnium technarum & conſiliorum conſcius in litteris ſuis de 29. Martii ad Dominum Malcorps Fiſcalem, & in judicio conſignatis, nimirum *id fiebat ad tentandum eum ſeducere ad aliqua referenda, ut inde poſſet trahere probas Eximius Pater Deſirant ad confirmandum librum Congregationum & Epiſtolas &c.*

352. Quin & admodum veroſimile eſt quod addit idem Petrus de promiſſa ſibi piſtolla in caſum adductionis hujus famuli, quamvis id neget Reus : quandoquidem, ut ipſe Reus fatetur citato *Articulo* 116. *omni modo cuperet loqui iſti famulo.*

353. Sub idem pene tempus, quo miſſus eſt a Reo Petrus Tourteau ad famulum, miſſus eſt etiam ab eo ad ipſum Dominum van Eſpen Nicolaus Tourteau, pater ſæpe dicti Petri, ut ab eodem Domino van Eſpen exquireret, *An aliquid deberet Petro Nicolao Tourteau filio ſuo ratione ſcriptionis ſub dictamine, & pro exſcriptione aliorum ſcriptorum, a quo & quando, & quod bene debeat attendere ad Reſponſum dicti van Eſpen, ut deſuper poſſit dare Atteſtationem Notarialem.*

354. Fatetur Reus dictum Tourteau eum in finem a ſe miſſum, ad Articulum *quadrageſimum ſecundum* Interrogatoriorum, & *Articulo* 215. *Reſponſionis ulterioris ad Libellum Gravaminum.*

355. Ad quid tam ſollicitum monitum, tamque anxie inculcatum dicto Tourteau, *quod bene deberet attendere ad Reſponſum dicti Domini van Eſpen*, quid, inquam, innuit? niſi quod ſtuderet Dominum van Eſpen capere in ſermone, & artificioſe ex eo elicere, quæ ſaltem in ſpeciem ſinceritatem Libri Congregationum confirmarent.

356. Et ſane eventus conſilium iſtud aperuit, nam ſuper hac quæſtione: *Utrum quidquam filio deberetur, & an ſæpius pro Interrogato ſcripſiſſet?* retulit prædictus Tourteau ad Reum, *Clariſſimum Dominum van Eſpen reſpondiſſe abſolute ſe nihil debere filio ſuo, nec eum pro ſe ſcripſiſſe ſive ſub dictamine ſive aliter*: uti conſtat ex dicta Atteſtatione Nicolai Tourteau, & fatetur Reus in citatis Articulis.

357. Hoc Reſponſum licet ſimplex & abſolutum & omni carens æquivocatione, nequaquam arriſit Reo, neque illo uſus deprehenditur: Teſtaturque dictus Nicolaus, qui tempore factæ relationis optime conſcius erat intentionis ipſius Rei, quod Reus *quoad illud punctum ne petiturus quidem fuiſſet Atteſtationem* niſi verba aliqua obſcura, quaſi a Clariſſimo Domino van Eſpen dicta addidiſſet.

358. Evidens argumentum, Reo animum non fuiſſe ex Reſponſo Domini van Eſpen intelligere veritatem, eique intellectæ acquieſcere; ſed ex ore ipſius expiſcari quidpiam, quo vel in ſpeciem de prædicto Libro Reſolutionum Dominum van Eſpen ſuſpectum faceret.

359. Addit enim in ſua depoſitione prædictus Nicolaus, ſe præter dictum abſolutum reſponſum negativum retuliſſe Reo, quod Dominus van Eſpen poſt dictum prædictum abſolutum reſponſum addidiſſet quaſi ingemiſcens, *tuus filius, tuus filius, timeo, timeo.*

360. Hæc generalia & æquivoca verba ita placuerunt Reo, ut iis auditis juſſerit de tota relatione per ipſum Nicolaum fieri Actam Notarialem, ut teſtatur ipſe Nicolaus, & fatetur Reus in Articulis ſuper allegatis.

361. Prædicta verba ſubjecta tam poſitivo, & categorico Reſponſo, quid aliud præferebant quam timorem fundatiſſimum de filio, quem ex illa Patris interrogatione tam enormiter mentitum fuiſſe colligere poterat Clariſſimus.

362. Sed hic verborum ſenſus Reo non congruebat, alium ſibi amplius arridentem & placentem ipſe Petrus Reo in fictione ſocius (ſi Reo ſit fides) ſenſum aperuit, uti in reſponſione ad Articulum quadrageſimum ſecundum Interrogatoriorum declarat ipſe Reus.

363. *Dixit enim audaciter, quod Clariſſimus Dominus ſibi metueret, & quod illud*, ICK VREESE, ICK VREESE, *ſive* TIMEO, TIMEO, *nihil aliud eſſet, quam quod timeret revelationem Epiſtolæ de 10. Januarii* 1707.

364. Et rurſus Articulo 216. & ſequenti *Reſponſionis ulterioris ad Libellum Gravaminum* Reus declarat, quod ſenior Tourteau *rediens a Domino van Eſpen retulerit reſponſum negativum, ſed Petrus Nicolaus interpretabatur prædicta verba, filius tuus, ego timeo, ego timeo, quaſi Clariſſimus Dominus timuiſſet ſibi.*

365. Hæc interpretatio data a Petro, cujus fides (ut ſaltem ſimulat Reus) ipſi ſuſpecta erat, & de qua, uti aſſerit, inquirebat, adeo ipſi arriſit, tantæque apud eum fidei fuit, ut mox poſitivo & categorico reſponſo Clariſſimi Domini van Eſpen ſine ulteriori examine prævaleret, omnemque ei fidem adimeret.

366. Et quod magis ridiculum eſt, fidem ſuam Reo adſtruxit Petrus, quod ipſe Petrus diceret, *non eſſe alium timorem; quam revelationis*, ſcilicet in Clariſſimo Domino, uti fatetur in ſuo Reſponſo *ad Articulum* 45. Interrogatoriorum, aliaque ibidem non minus ridicula & abſona a Petro ſibi dicta narrat, quæ tamen mox apud Reum fidem meruerunt, ſi ipſi creditur.

367. Et quidem eam fidem meruerunt, ut Reus dicat in citato Reſponſo, *quod haberet materiam ulterius examinandi.*

368. Addit autem Reus pro argumento quo fidem ſuam aſtruebat Petrus, *Quod idem junior Tourteau ſuperbiſſime urgeret quod Dominus Opſtraet & Dominus van Eſpen non auderent reproducere Originalem Epiſtolam de 10. Januarii 1707, quia in conſcientia ſciebant, ſe reos eſſe, & quod illa eſſet unica cauſa, quod reſiſteret inſtantiis Sacræ Facultatis per quatuor vices de triduo in triduum per ſuum Bidellum iteratis, ut Originale reproducerent.*

369. Si hæc a Petro ſint narrata, idque circa 14. Februarii, quando pater ejus ad Clariſſimum fuerat miſſus, patet, Reum tanquam Petro familiarem, ipſi communicaſſe, quæ de hoc negotio in Facultate tractabantur: cum veriſimile non ſit, quod alioquin Petrus hæc tam exacte ſcire potuiſſet.

370. Ad hæc, qua ſpecie potuiſſet credere Reus, quod Domini Opſtraet & van Eſpen non auderent reproducere Originalem Epiſtolam, *quia in conſcientia ſciebant ſe Reos eſſe*; quandoquidem Reus ſciret Copiam ipſius Epiſtolæ per dictos Dominos fuiſſe divulgatam.

371. Evidens ſignum quod illius Auctores non eſſent, uti ſupra capite 2. art. 242. notatum eſt. Sciebat & Reus quod Dominus Opſtraet unice differret Originalem oſtendere, quia Dominus Paſtor S. Catharinæ mittere nolebat.

372. Conſideret nunc Magnificentia Veſtra, qua ſpecie ipſe Reus adeo aſtutus & ingenioſus, uti ipſemet prædicat, potuiſſet his ridiculis & abſonis Petri dictis, & interpretationibus, nullo vel in ſpeciem veriſimili argumento ſuffultis, plane acquieſcere, plenamque fidem habere, niſi una cum Petro totius fictionis & tragœdiæ conſcius & artifex, undequaque ſui operis qualiacumque fulcra quæſiviſſet?

373. Præſertim cum contra Petrum non una militaret graviſſima circumſtantia; ſi ponantur a Petro dicta, quæ tanquam dicta profert Reus, & negat Petrus.

374. Narrat enim ſibi dictum a Petro, *quod tam multa ſcripſiſſet ſub dictamine Clariſſimi D. van Eſpen, ut hic ipſi reſtaret debitor ad decem circiter imperiales.*

375. Nunquid hic falſum ſuboderari debebat Reus? Nunquid notum ipſi erat ſe Petrum tanto tempore in ſcribendo impendiſſe, ut moraliter eſſet impoſſibile, illum tam multum potuiſſe ſcribere ſub dictamine Clariſſimi?

376. Qua ſpecie credere poterat, tantam injuſtitiam, imo duritiem, in hoc Clariſſimo Domino, ut Petro pauperi, jam conjugato, & rei familiaris anguſtiis laboranti reſtaret debitor ad *decem circiter imperiales*, qui facile unius alteriuſve menſis operum Petri mercedem confeciſſent?

377. Igitur mere ad ſtruendas inſidias Clariſſimo

miſſus

miſſus fuit hic Nicolaus Tourteau, quemadmodum ipſe Petrus ad ejus famulum.

378. Verum nusquam ita elucent inſidiæ & laquei, quibus dictum Clariſſimum circumvenire ſtuduit, fictique Libri Auctorem reddere, quam in ſubornatione Patris Leopoldi a Sancta Thereſia Carmelitæ Discalceati.

379. Fatetur imprimis Reus, miſſum a ſe ad præfatum Clariſſimum fuiſſe Patrem Leopoldum, in responſo ad Art. 46. Interrogatoriorum.

380. Addit autem ibidem hunc Patrem a ſe miſſum ad Clariſſimum *ex mera intentione, ut ſaltem per unum incognitum detegeret veritatem, & ut Clariſſimus Dominus ſciret factum, quod contra ipſum attentabatur.*

381. At omnia quæ in hoc negotio dicta & acta ſunt, manifeſtiſſime evincunt, Reum per dictum Patrem Leopoldum non ſtuduiſſe *detegere veritatem*, aut facere, *ut Clariſſimus Dominus ſciret factum, quod contra ipſum attentabatur*;

382. Sed contra unice intendiſſe veritatem occultare ipſumque Clariſſimum in errorem & deceptionem trahere, eumque in finem mendacibus & ſubdolis mediis, quin & ſigillo Confeſſionis Sacramentalis turpiter & ſacrilege abuſum fuiſſe.

383. Imprimis enim fatetur Reus ad dictum Art. 46. quod miſerit Patrem Leopoldum ad Dominum van Eſpen, ut ageret *de pacqueto de 13. Januarii.*

384. Porro conſtat ex inventario confecto die 27. Januarii per Notarium van Dormael ad inſtantiam Rei, & per ipſum conſignato die 2. Maji, & inventarizato *ſub Litteris B. B.* item ex ipſa depoſitione Rei de 14. Martii; in hoc pacqueto inventa imprimis duo exemplaria, quorum titulus erat: *Deductio ſummaria rationum ob quas Academici non ſint cogendi Seminaria Epiſcopalia, priusquam ordinentur, inhabitare*, unum in charta marmorea, alterum in albis, item *unum volumen chartæ 38. foliorum in folio, ſed non totaliter conſcriptum, cujus titulus erat: Liber Reſolutionum.* Initialia verba: *Amici qui interfuerunt congregationibus anno 1706. apud Clariſſimum Zegerum Bernardum van Eſpen ſunt annotati pagina ſequenti.* Et finalia verba erant: *Et proximam Congregationem indixerunt in 14. menſis currentis, ſi fieri poſſit.*

385. Item continebatur, *Copia Declarationis non authentica incipiens; Nos infra ſcripti:* & finiens: *Cincq Philoſophiæ Profeſſor*; denique continebatur Origenalis Epiſtola incipiens: *Myn Heer, naar een bertelyke groetenſſi ſoo koms ik U. L*: ſignabatur infra Z. B. V. E. *data ejus hac erat*: LOVEN DEN 13. JANUARII 1707.

386. Hoc eſt Pacquetum, quod, uti aſſerit Reus in ſua prima Depoſitione die 14. Martii, Petrus Nicolaus Touteau ipſi attulit tanquam a ſe inventum, & *ſurreptum in granario Clariſſimi Domini van Eſpen circa 13. Januarii, dum eo die dictus Clariſſimus diſceſſiſſet Bruxellas verſus.*

387. De hujus ergo Pacqueti ſive Faſciculi tanquam furto ſurrepti reſtitutione acturus mittitur a Reo ad Clariſſimum Pater Leopoldus.

388. Quot mendaciis & fallaciis inſtructus ad fallendum Clariſſimum miſſus fuerit, habetur ex fideli atque exacta relatione dicti Clariſſimi hic in judicio conſignata & recognita die 20. Junii 1707.

389. Hanc ita confectam dictus Clariſſimus prælegit die octava Martii in Conventu Patrum Discalceatorum in platea S. Quintini coram Reverendo Patre Vice-Provinciali ejuſdem Ordinis, *præſente dicto* Patre Leopoldo, ſingulaque attente audiente, & præſentibus Dominis Goethals & Cincq Philoſophiæ Profeſſoribus: qui Pater Leopoldus paucis in ea Relatione annotatis; ut minus ſincere, ut ipſi apparebat, relatis, reliqua ſuo ſilentio coram ſuo Superiore & dictis teſtibus tacite probavit, uti patet ex horum Profeſſorum Depoſitione de 20. Junii 1707.

390. Verum quidem eſt, poſtmodum dictum Patrem Leopoldum in ſuis Depoſitionibus nonnulla depoſuiſſe dictæ Declarationi contraria; ſed quæ fides his Depoſitionibus danda ſit perſpiciet Magnificentia Veſtra, ſi dignetur conſiderare, quam ſubdole & vaſre juxta inſtructiones ſibi a Reo datas egerit cum dicto Clariſſimo, uti ex dicendis patebit.

391. Habetur imprimis ex litteris a Reo ad hunc Patrem datis & in judicio recognitis, quod Reus ipſum perpetuo inſtruxerit, quomodo cum Clariſſimo agere deberet.

392. Quin cum hic Pater citatus eſſet die trigeſima Martii ex parte Officii, ut coram Magnificentia Veſtra deponeret, noluit deponere niſi juxta ſcedulam, quam ipſe primo conſcripſerat, ut habent Acta.

393. Ne quid autem Reo præjudicioſum deponeret, ſcedulam prius Reo legendam & approbandam obtulit, uti fatetur Reus ad *Articulum* 113. Interrogatoriorum.

394. Interrogatus enim, *An dictus Pater non acceſſerit ipſum antequam veniret ad reſpondendum? Reſpondit, quod venerit paulo ante tertiam, antequam Reus iret ad lectionem, dicens quod eſſet juſſus deponere coram Magnifico Domino; & oſtendit Eximio Patri ſuæ depoſitionis chartam, quam dicebat ſe de nocte ſcripſiſſe.*

395. Item ex Reſponſo Rei ad Art. 112. habetur, quod eadem veſpera venerit ad Reum *relatum, quod depoſuerat apud Magnificum Dominum.*

396. Ex quo manifeſtum eſt, hunc Patrem, totum in ſuis depoſitionibus a Reo dependiſſe, & a Reo tanquam ſibi fidiſſimum præ cæteris in Emiſſarium fuiſſe electum.

397. Quod autem Reus hunc Emiſſarium ad Clariſſimum non miſerit *ut detegeret veritatem, & ut Clariſſimus Dominus ſciret factum, quod contra ipſum attentabatur, idque per incognitum*, uti jactat Reus in Reſponſo ad citatum Articulum 46, ſed ad fallendum Clariſſimum, & expiſcandum aliquid, quo ſaltem in ſpeciem adſtrueretur Auctor fictitii Libri Reſolutionum & Formularii atque Epiſtolæ prædicto pacqueto ſeu faſciculo encluſorum, plura evidentiſſime probant.

398. Imprimis conſtat, quod in primo congreſſu Patris Leopoldi cum Clariſſimo Domino van Eſpen, poſt plures diſcurſus circa ſurreptum & mala fide detentum *Pacquetum*, ejusque per pœnitentem faciendam reſtitutionem, ad interrogationem dicti Patris, *vultne Reverentia veſtra ut comburatur*, tandem Clariſſimus dixerit dicto Patri ſibi tunc *incognito*, & ut tali per Reum ad ſe miſſo, *neſcio quid contineat, melius eſt ut Reverentia veſtra illud aperiat, & videat quæ in eo continentur.*

399. Quod non tantum conſtat ex citata relatione Clariſſimi Domini, ſed etiam ex ipſa Confeſſione Rei, fatentis ita ſibi a Patre Leopoldo relatum, in Reſponſo ad *Art.* 53. Interrogatoriorum.

400. Interrogatus enim, *An ſimiliter non retulerit Pater Leopoldus, quod Dominus van Eſpen dixiſſet, ut pacquetum illud aperiret, & ſi eſſet reſolutio alicujus caſus, vel aliqua concernentia ejus familiam, ut reſtitueret, ſi vero aliquod pasquenade, in ignem projiceret*; reſpondit: *quod retulerit ut ſupra, excepto quod loco reſolutionis caſus, dixerit Librum Reſolutionum caſuum.*

401. Si Reus miſerit hunc Patrem, *ut ſaltem per incognitum hominem detegeret veritatem*, nonne

vel

Digitized by Google

vel ex hoc ſimplici, nec præmeditato reſponſo noviſſet & detexiſſet veritatem fictionis; & ad Clariſſimum Dominum hunc faſciculum non ſpectare, nec ab eo miſſum eſſe *Amſtelodamum*?

402. Delata enim erat ad Reum die 11. Februarii per Petrum Toutteau Epiſtola de 10. Februarii 1707. ſub ſignatura nominis prædicti Clariſſimi ad *longum*, & ſigno quadro oblongo, ad Jacobum Ignatium Krys Amſtelodamum ſcripta (de qua Epiſtola capite ſequenti) in qua Clariſſimus deplorat quod pacquetum eum accluſis ipſi Jacobo Ignatio Krys deſtinandum, e domo ſua eſſet ſurreptum.

403. Si ergo Reus hanc Epiſtolam ſibi per Petrum allatam credebat eſſe ſinceram & veram Epiſtolam Clariſſimi Domini, ex illa una intelligebat, quod Clariſſimus eſſet conſcius furti vel interceptionis hujus pacqueti.

404. Dum ergo ſuper reſtitutione pacqueti furto ablati, & per pœnitentem tempore Jubilei reſtituendi agebat circa 12. aut 16. ejuſdem menſis Pater Leopoldus, nonne evidentiſſime incidiſſet Clariſſimo, certo agi de reſtitutione hujus pacqueti furtim e domo ſua ablati, præſertim eum ipſe Pater Leopoldus diſerte diceret, agi de reſtitutione pacqueti miſſi *Amſtelodamum*?

405. An non hinc certo concluſiſſet Reus, ſi *veritatem detegere* voluiſſet, quod Clariſſimus nunquam permiſſurus fuiſſet homini ſibi *incognito* aperire tale pacquetum, in quo ipſe Clariſſimus ſciebat tam horrenda contra Statum & Religionem contineri: ſed omni modo laboraturus, ut pacquetum clauſum ſibi reſtitueretur, aut ſaltem in ignem conjiceretur: ut ſic arcana illa & horrenda conſilia manſiſſent omnino occulta?

406. Nec ignorabat Reus, quod hæc horrenda in hoc pacqueto continerentur: quandoquidem 27. Januarii 1707. ipſo præſente pacquetum fuerit apertum, & ad ejus inſtantiam omnium contentorum confectum inventarium per Notarium van Dormael: omniaque apud ſe retinuerit, pluribuſque ſub finem Januarii & initium Februarii oſtenderit, ut conſtat ex depoſitionibus Doctorum Dameu & Parmentier de 28. Martii 1707.

407 Hinc perſpicit Magnificentia Veſtra, Reum vel ex prædicto ſimplici reſponſo Clariſſimi & data licentia aperiendi pacquetum, & contenta examinandi, infallibiliter concluſurum fuiſſe, omnia quæ de hoc pacqueto retulerat, aut retuliſſe fingitur Petrus, eſſe pura puta figmenta, ſi *veritatem detegere* voluiſſet.

408. Sed Reus omnium fictionum conſcius, & non intentus niſi ad expiſcandum aliquid, quo fictitio operi veritatis umbram affingeret, ad hæc attendere noluit.

409. Quod ulterius Reus nequaquam intenderit per hunc Emiſſarium inſtruere Clariſſimum *de facto quod contra ipſum attentabatur*; ſed contra omni modo ſtuduerit illud occultare, & Clariſſimum in errorem inducere, atque eum capere in ſermone, quo fictitii Libri Reſolutionum vel in ſpeciem Auctor crederetur, probatur non tantum ex indiciis & conjecturis; ſed ex ipſa Rei & illius Emiſſarii confeſſione, & litteris propriis ipſius Rei ad Emiſſarium datis & in judicio recognitis.

410. Si enim miſiſſet hunc Patrem Emiſſarium ad Clariſſimum, *ut ſciret factum quod contra ipſum attentabatur*, debuiſſet ergo curare, ut Clariſſimo Domino van Eſpen ab ipſo Emiſſario factum ſincere exponeretur.

411. E contrario ſummopere cavit, ſoliciteque injunxit ſuo Emiſſario, ut ita ageret cum Clariſſimo, ne per ipſum contenta Libri Reſolutionum Clariſſimo innoteſcerent.

412. Et quidem in Epiſtola 2. Martii ad Patrem Leopoldum data & recognita ad *Art.* 108. Interrogatoriorum rogat Reus dictum Patrem, ut *dignaretur non excurrere ad perſonam notam* (ſcilicet Dominum van Eſpen, ut fatetur ad Articulum 106. Interrogatoriorum) *ſi tamen ipſemet excurrat, illi ſimpliciter dicere, quod Paternitas Veſtra viderit Librum Reſolutionum in manu alicujus alterius perſonæ, a qua accepit veniam hoc dicendi iſti viro; non tamen* (ait) *faciat mentionem* ILLORUM *quæ continentur, quia* NULLO MODO *conveniens eſt, ut per Paternitatem Veſtram intelligat, quid in hoc Libro contineatur.*

413. Hic agnoſcit Magnificentia veſtra, quam ſincere locutus ſit Reus, dum dixit, hunc Patrem a ſe ad Clariſſimum fuiſſe miſſum, *ex mera intentione, ut ſaltem per incognitum detegeret veritatem, & ut Clariſſimus Dominus ſciret factum, quod contra ipſum attentabatur.*

414. Nihil ita cavit, ipſique Patri Leopoldo inculcavit, quam ne Clariſſimus Facti, quod contra ipſum *attentabatur*, notitiam acciperet.

415. Unde licet agnoſceret Reus contenta in hoc Pacqueto eſſe maximi momenti, utpote horrenda contra Statum & Religionem, in Reſponſione ad *Articulum* 101. Interrogatoriorum, id tamen rurſus latere voluit Clariſſimum Dominum, uti patet ex Epiſtola ipſius Rei ad dictum Patrem Leopoldum, quæ incipit: *Reverende Pater, ſic forti & ſincero animo*, recognita per Reum ad *Articulum* 104. Interrogatoriorum.

416. In hac enim multis inſtruit prædictum Patrem Leopoldum, qualiter agere deberet cum Clariſſimo: atque inter alia monet, eum poſſe dicere Clariſſimo, *quod in iſtis chartis* (Faſciculi) *nihil forſan contineatur momentoſi.*

417. Et ne ambigua ſit intentio ipſius Rei, ipſe eam exponit in explicatione hujus Epiſtolæ, quam ad *Articulum* 106. Interrogatoriorum dictavit, expreſſe agnoſcens, ſe ſcripſiſſe Patri Leopoldo, addi poſſe dicta verba, *ne ſcilicet Clariſſimus Dominus van Eſpen ex ore Patris Leopoldi cognoſceret contenta.*

418. Inde indubie factum eſt, ut dictus Pater Leopoldus, in ſecundo congreſſu cum Clariſſimo, ſimulans ſe exponere contenta, nihil quod intelligi poſſet ex contentis expreſſerit, niſi bina exemplaria *Deductionis rationum*: exigui ſane momenti, ſed de Epiſtola ad Jacobum Ignatium Krys, & de horrendo Formulario de menſe Junio in Pacqueto contentis, altum plane ſilentium fuit; de Libro autem *Reſolutionum* ſeu *Congregationum* nihil niſi admodum obſcure expreſſit, ut Clariſſimus nihil capere poſſet.

419. Ut propterea Clariſſimus crederet, agi de reſolutione caſus, uti non tantum ex alegata relatione dicti Clariſſimi conſtat, ſed etiam ex confeſſione ipſius Rei, & depoſitione Patris Leopoldi manifeſte probatur.

420. Reus enim fatetur ad *Articulum* 53. Interrogatoriorum, quod Pater Leopoldus ſibi retulerit, Clariſſimum intellexiſſe de Libro *Reſolutionum* CASUUM.

421. Et Pater Leopoldus productus per Reum depoſuit die 24. Novembris 1707. *ad Articulum* 120. quod in primo congreſſu Clariſſimus reſponderit: *Erit forte aliquis caſus ad me remiſſus ad reſolvendum.*

422. Et quod in ſecundo congreſſu reſpondit: *Erit forte Liber Reſolutionum* CASUUM.

423. Ita ut omnia eſſent compoſita ad inducendum Clariſſimum in errorem & deceptionem, quod & unice optabat Reus.

424. Nam cum ex his, quæ inter dictum Patrem Leopoldum & Clariſſimum acta fuerant in tertio congreſſu prima Martii in Conventu Patrem Carmeli-

Digitized by Google

liturum Diſcalceatorum (de quibus in citata Relatione Clariſſimi Domini) intellexiſſet Reus, Clariſſimum verſari in *errore*, eo quod Clariſſimus crederet faſciculum per Patrem Leopoldum traditum eſſe ipſi Reo; tanto gaudio perfuſus fuit, ut illud continere non valens, in prædicta Epiſtola, quæ incipit: *Reverende Pater, ſis forte & ſincero animo*, ita ſcribat: *gaudeo quod ſit in* ERRORE *perſona illa, dum putat quod Reverentia veſtra mihi aliquid tradiderit, quod non eſt verum.*

425. Et ut ulterius Clariſſimus confirmaretur in errore, ſuggerit Patri Leopoldo in eadem Epiſtola: *Poterit inter quatuor oculos dicere in genere, quod attinet Patrem Deſirant, Dominatio Veſtra eſt in* ERRORE, *ſicut verum eſt.* Deinde addit in eadem Epiſtola: *Poterit etiam ei inter quatuor oculos dicere, quod perſona illa, coram qua aperuit, non tradiderit Patri Deſirant, quod usque in hodiernam diem non habeat aliam notitiam.*

426. En omnia artificioſe & nequiter ad decipiendum compoſita, adjecto etiam apertiſſimo mendacio.

427. Falſiſſimum enim erat, quod Pater Leopoldus *usque in illum diem non haberet aliam notitiam.*

428. Cum ipſi compertiſſimum eſſet, quod faſciculus ille eſſet apud Reum, quodque illum ipſe apperuiſſet & oſtendiſſet, imo & omnium contentorum notitiam haberet: *quia omnia in eo contenta fuerant ipſi oſtenſa*, uti fatetur Reus ad *Art.* 54. Interrogatoriorum.

429. Sed neque myſterio vacat, quod Reus tam ſerio inculcet Patri Leopoldo in hac eadem Epiſtola, quod *nihil poſſet* Clariſſimo *dare ſcripto, nec etiam coram teſte loqui, ſed inter quatuor oculos.*

430. Et rurſus ſub finem Epiſtolæ: *Noli unquam loqui* CORAM TESTE *vel* TESTIBUS, *ſed ſemper prævie require ſecretum, aut alioquin non loqui, nihil etiam dare ſcripto potes.*

431. Et iterum in altera Epiſtola de ſecunda Martii, quæ incipit: *Admodum Reverende Pater, Paternitas Veſtra*, recognita *ad Articulum* 107. Interrogatoriorum: *ſi Clariſſimus Paternitatem Veſtram ipſemet accedat, et loquatur inter* QUATUOR *oculos.*

432. Ut quid enim hæc tam ſollicita, ac toties inculcata cautio? niſi ut Clariſſimo deeſſet probatio dictorum & actorum inter inter ipſum & Emiſſarium hunc; liberumque eſſet Reo ejusque Emiſſario fingere tanquam a Clariſſimo dicta, quæ dicta non erant, aut negare dicta, quæ revera dicta eſſent.

433. Exemplum hujus nequiſſimi propoſiti inter alia hoc eſt: Dixerat Clariſſimus in primo congreſſu cum Patre Leopoldo, *pacquetum* quod ipſi ſurreptum dicebatur, & *Auſtelodamum* deſtinatum, *non poſſe ad ſe ſpectare, quia*, aiebat, *nullas litteras miſi Amſtelodamum.*

434. Et rurſus in ſecundo congreſſu in ædibus propriis, poſtquam narraſſet Pater Leopoldus in *pacqueto* contineri duo exemplaria impreſſi Motivi ſeu *Deductionis rationum*, ſine ulla hæſitatione dixit Clariſſimus: *Hinc apertius elucet, pacquetum non eſſe meum, quia hactenus Motivum hoc impreſſum non habui, nec hactenus quidem vidi*, & poſt nonnulla interpoſita concluſit Clariſſimus: *Ego interim ſum certus pacquetum hoc ad me non ſpectare, apparenter perſona illa me non novit, & erravit in nomine, magis ſuſpicor ad Doctorem Parmentier ſpectare, quia habet Motiva.*

435. Tandem in ultimo congreſſu in ædibus propriis Clariſſimi Domini die 1. Martii ſub veſperam, poſtquam dictus Pater Leopoldus dixiſſet Clariſſimo Domino, *Si Reverentia veſtra velit dare in ſcriptis, Scriptum illud ad ſe ſpectare, quodque nullam difficultatem movebit huic quartæ manui aut primæ vel ſecundæ, conabitur efficere ut vobis reſtituatur*; Reſpondit Clariſſimus, *Quomodo Reverende Pater audes hoc a me petere in ſcriptis, cum decies & amplius dixerim, me tam certo ſcire, quam ſciam Reverentiam veſtram ibi ſedere, Scriptum ad me non ſpectare?*

436. Hæc omnia conſtant ex declaratione dicti Clariſſimi in judicio exhibita & recognita, & ipſi Patri Leopoldo coram Reverendo Patre Vicario Provinciali, & duobus Philoſophiæ Profeſſoribus prælecta, & tacite per dictum Leopoldum in dictis punctis approbata.

437. Hæc totius tantaque vehementia & energia a Clariſſimo coram Patre Leopoldo repetita & inculcata, quia acta erant, *inter quatuor oculos*, nec ſcopo per Reum intento congruebant, memoriæ Patris Leopoldi, ſi credere fas eſt, exciderant.

438. In prima enim ſua depoſitione die trigeſima Martii, ex ſcedula (quam Reo prælegerat, uti conſtat ex reſponſione ad articulum 113. Interrogatoriorum) dicit: QUANTUM RECORDOR, *nunquam voluit dicere, pacquetum non eſſe ſuum.*

439. Et ipſe Reus *Articulo* 52. interrogatus, *An Pater Leopoldus non retulerit interrogato, Clariſſimum Dominum van Eſpen dixiſſe, ſe nullas Litteras perdidiſſe*, Reſpondit: *quod, Quotieſcumque Pater Leopoldus interrogato de iſta re locutus eſt, ſemper eodem modo retulit, quod dum Clariſſimus Dominus ei locutus fuerit* INTER QUATUOR OCULOS, *nunquam volebat dicere ſe aliquid perdidiſſe, neque ſe aliquid non perdidiſſe; item Librum Reſolutionum eſſe ſuum vel non eſſe ſuum; ſed quando idem Clariſſimus Dominus ipſi locutus eſt poſtea* CORAM TESTIBUS, *quod tum dixerit, ſe negaſſe quod aliquid perdidiſſet, & Pater Leopoldus perſiſtit, quod Clariſſimus Dominus van Eſpen inter quatuor oculos nunquam negaverit.*

440. Et ipſe Pater Leopoldus productus in teſtem ab ipſo Reo, & ab eodem quid ad articulos ſingulos reſpondere deberet inſtructus, ſimiliter reſpondit *ad Articulum* 387. Proviſionalis intendit: *Quod Clariſſimus nunquam ſibi reſponderit* INTER QUATUOR OCULOS, *Librum illum eſſe ſuum vel non eſſe ſuum*, NISI QUANDO LOQUEBATUR CORAM TESTIBUS.

441. Quid apertius, quam eam cautionem, de loquendo *inter quatuor oculos*, unice adinventam, & ſolicite ſervatam fuiſſe, ut quidquid *ſub quatuor oculis* a Clariſſimo diceretur, negari poſſet, ſi minus conveniens ſcopo a Reo intento deprehenderetur?

442. Si enim coram Teſtibus aſſerere audebat Clariſſimus, nihil a ſe perditum eſſe, quidni idem inter quatuor oculos affirmaſſet?

443. Hinc quoque videbit Magnificentia Veſtra, quod in hac ſua depoſitione Pater Leopoldus venerit ad reſpondendum a Reo inſtructus, & juxta præſcriptam a Reo formam depoſuerit.

444. Unde productus ex parte Actoris die prima Aprilis in Informationibus, cum non inſtructus a Reo depoſuit, fatetur quod Clariſſimus in primo congreſſu ſibi dixiſſet, *ſe neſcire, quod amiſiſſet pacquetum aut Litteras ad ſe pertinentia.*

445. Ex ipſa igitur Rei confeſſione, ac propriis ejus Litteris in judicio recognitis, & non tantum ex indiciis & cojecturis probatum eſt, Reum miſiſſe dictum Patrem Leopoldum ad Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut ipſum induceret in errorem, & ex ipſo habere poſſet, quo ſaltem in ſpeciem fictitii Libri auctor probaretur.

446. Inſuper Reum hunc ſuum Emiſſarium inſtruxiſſe, quibus mediis & fallaciis cum in finem uti deberet.

447. Ex quibus ulterius reſultat, quod non tantum ex probis artificialibus, ſed etiam directis convictus ſit Reus, quod allaboraverit, ut fictitio huic operi fides aſtrueretur, ipſeque Clariſſimus cum aliis ſuis prætenſis conſpiratoribus haberetur verus Auctor.

448. Denique habetur veritas Articulis 13. Libelli Gravaminum: *Quod Reus pluribus mediis & occultis machinationibus uſus ſit, ut aliquid expiſcari poſſet quo*

ſu-

facum faceret, & nequiſſimæ fictioni ſuæ fidem aliquam aut ſpeciem conciliaret.

449. Præter ſupra allegata media & fallacias, quibus Reus inſtruxit Patrem Leopoldum ad fallendum Clariſſimum Dominum Van Eſpen, addidit & ſigillum, ſeu ſecretum confeſſionis.

450. Interrogatus enim Articulo 46. *An non miſerit Patrem Leopoldum ad Dominum van Eſpen, ut ageret de Pacqueto de 13. Januarii ſub prætextu quaſi hoc accepiſſet a quodam pœnitente tempore Jubilei, qui non poterat abſolvi niſi facta reſtitutione?* Reſpondit: *quod hoc factum fuerit 16. Februarii.* Additque, *petitio facienda erat ſub ſecreto tanquam procedente ex Confeſſione.*

451. Et Articulo 47. interrogatus, *An non ſit verum, quod Interrogatus dixerit Patri Leopoldo, quod illam notitiam haberet ex Confeſſione, illamque eidem communicaverit ſub eodem ſigillo?* Reſpondit: *quod dixerit Patri Leopoldo, notitiam venire ex pœnitente, qui dicebat ſe confeſſum fuiſſe, & Confeſſario dediſſe licentiam revelandi, dummodo fieret ſine ſuo præjudicio.*

452. Mirum in modum exaggerat hoc ſecretum Confeſſionis in ſupra allegatis Epiſtolis ad Patrem Leopoldum, ac nominatim in illa, quæ incipit: *Reverende Pater, ſis fortis & ſincero animo*, ſerio monens ſuum Emiſſarium, ne loqueretur Clariſſimo, *niſi ſub ſecreto acceptato per ipſum, & quod non poſſit ultra loqui, niſi habita licentia, pro qua habenda ſcriberetur ad perſonam principalem.*

453. Pœnitens hic indubie erat Petrus Tourteau, qui fingebatur hoc Pacquetum de 13. Januarii ſurripuiſſe e granario Clariſſimi, & fatetur Reus ad *Articulum* 49. Interrogatoriorum.

454. Sed quandonam Petrus Tourteau dixerat Reo ſe confeſſum fuiſſe ſurreptionem hujus Pacqueti, aut ſe licentiam dediſſe Confeſſario ſuo agendi cum Reo de reſtitutione hujus Pacqueti? Nusquam vel fingitur Petrus illud dixiſſe.

455. Narrat quidem Reus in ſua Depoſitione de 14. Martii 1707. quomodo Petrus hoc Pacquetum ſibi attulerit die 27. Januarii 1707; ſed de facta Confeſſione, aut facienda reſtitutione, vel data licentia Confeſſario, nec verbum occurrit.

456. Manſerunt contenta hujus Pacqueti, poſt examen & inventarizationem ſingulorum apud Reum a dicta die 27. usque ad denuntiationem factam Magnifico Domino Rectori, cum quidem nunquam dicatur Petrus vel verbum locutus de facienda hujus Pacqueti reſtitutione.

457. Dicit quidem Reus ad Articulum 48. Interrogatoriorum: *quod junior Tourteau jam inde a menſe Novembris, & forte citius Eximio Patri declaraverat ſe miſſum a ſuo Confeſſario ad omnia revelanda, prout declaravit ſæpius, & inter alia, per Actam coram Notario in Januario.*

458. Quid ſtultius, quam hinc velle deducere, quod reſtitutio hujus Pacqueti caderet ſub ſecreto Confeſſionis?

459. Num forſan in Novembri aut citius junior Tourteau confeſſus fuerat furtum hujus Pacqueti, & Confeſſarius injunxit ejusdem reſtitutionem? cum furtum, ut Reus narrat, demum contigerit die 13. Januarii ſequentis.

460. Neque in Acta Notariali de menſe Januario per Reum reclamata dicit Petrus, ſe hoc Pacquetum tuliſſe ad Reum ex ordinatione Confeſſarii ſui, ſed id aſſerit dumtaxat de Epiſtola de 10. Januarii ad Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis.

461. Mera proinde hæc ſunt figmenta per Reum adinventa.

462. An forſan Confeſſarius acceſſit Reum, eique hujus Pacqueti reſtitutionem injunxit ex licentia ſibi per pœnitentem data, idque ſub ſecreto Confeſſionis: Nihil minus.

463. Certum imprimis eſt, quod nullus Confeſſarius ad Reum attulerit Pacquetum: quia fatetur Reus, quod immediate per Petrum ſibi fuerit allatum die 27. Januarii, omniaque ejus contenta apud ipſum manſerint: neque ullibi Reus vel verbo indicavit, Confeſſarium aliquem ſuper reſtitutione hujus Pacqueti ſecum egiſſe.

464. Fatetur ſæpius quod Reverendus Pater Grauwels ſit ille Confeſſarius, cui pœnitens eſſet confeſſus, & cui pœnitens dediſſet licentiam de hujus faſciculi reſtitutione agendi cum Reo: quodque præterea Reus cum P. Leopoldo iniviſſet hanc computationem, quod Clariſſimus reſpectu dicti faſciculi eſſet *prima manus*, Tourteau qui ſurripuerat *ſecunda manus*, *P. Grauwels* qui acceperat a Petro pœnitente *tertia manus*, ipſe Reus cui Confeſſarius de licentia pœnitentis reſtitutionem injunxerat *quarta manus*, uti aſſerit ad Art. 49. Interro. & latius exponit in Reſponſo ulteriori Art. 226. & ſequentibus.

465. Sed quandonam Pater Grauwels egit cum Reo de reſtitutione facienda hujus Pacqueti quod ſemper apud Reum manſerat, quodque ipſe Pater Grauwels dicit ſe numquam vidiſſe, aut notitiam habuiſſe ante 14. Martii 1707, quando ipſi apud Magnificum Dominum Rectorem fuit oſtenſum? uti deponit in ſua Depoſitione illa die 14. facta.

466. Ad hæc ipſe Pater Grauwels in primo ſuo congreſſu cum Reo circa 15. Februarii, quo die Petrus dictum Patrem Confeſſionis cauſa acceſſerat, quæſivit a Reo, an aliquid ſciret de *Libro Reſolutionum*? Reſpondit Reus *affirmative*. Cumque Reus dein quæreret a Patre Grauwels, ex quo talem Librum haberet? Reſpondit dictus Pater Grauwels, *ſe perſonam nominaturum ei, quando licentiam ad hoc daret*: ſcilicet pœnitens, uti deponit dictus Pater in ſua Depoſitione de 14. Martii 1707.

467. Hic erat ille Liber Reſolutionum, quem prædictus Pater *acceperat* a Petro Nicolao Tourteau die 15. Februarii 1707. ratione Confeſſionis tempore Jubilei, uti narrat in eadem Depoſitione.

468. Igitur ex ipſo Patre Grauwels intellexerat Reus, quod non haberet licentiam a pœnitente ipſum nominandi.

469. Qua igitur ſpecie ſub idem tempus poterat mittere Patrem Leopoldum ad Clariſſimum ut ageret de reſtitutione *Pacqueti* ſub ſigillo ſeu ſecreto Confeſſionis, tanquam originem trahente ex confeſſione Petri Tourteau facta dicto Patri, qui ob id dicebatur *tertia manus*, qui de licentia pœnitentis egiſſet cum Reo tanquam *quarta manu*: cum conſtaret Reo ex propria relatione Confeſſarii, ipſum nondum habere licentiam loquendi.

470. Unde nec tunc de reſtitutione facienda vel mentio facta eſt.

471. Diebus autem *poſteris* quando ad Reum rediit dictus P. Grauwels accepta licentia a pœnitente per Actam expeditam die 4. Martii, tunc P. Grauwels *exhibuit Librum Reſolutionum Eximio Patri Deſirant, & in ipſo ut communicaret cæteris ejusdem Facultatis Theologicæ, ſi placeret.*

472. Intellexit igitur Reus, ad Patrem Grauwels non fuiſſe per pœnitentem delatum *Pacquetum* de 13. Januarii, cui accluſa erant duo impreſſa, Liber Reſolutionum, Formulare de menſe Junio, & Epiſtola ſub ſignatura Z. B. V. E. ad Jacobum Ignatium Krys, & de cujus reſtitutione egit P. Leopoldus, ſed ſolum Librum Reſolutionum.

473. Imo nec P. Grauwels acceperat a Petro Tourteau Librum Reſolutionum contentum in prædicto *Pacqueto*, ſcilicet ſcriptum manu Timmermans pictoris quotizatum ſub litt. H, ſed Librum Reſolutionum ſcriptum manu propria Petri Tourteau quotizatum ſub litt. C, uti ex dicti Patris depoſitione liquet.

474. Ex his evidens eſt, omnia de ſecreto Confeſſionis tanquam originem trahente ex Confeſſione Petri Tourteau facta Petri Grauwels eſſe mera commenta a Reo ad fallendum Clariſſimum Dominum & negotium occultandum fabricata & ſacrilege impenſa.

475. Utque magis eluceſcat aſtutia & impudentia ipſius Rei, reflectere dignetur Magnificentia Veſtra, quod cum primum dictus Pater acceſſit Reum, ſcilicet circa 15. Februarii 1707. interrogaverit Reus dictum Patrem, *an Petrus ei confeſſus fuerit a duobus & amplius menſibus*, & quod idem Pater reſponderit, *ſe debere recolligere memoriam*, uti patet ex *Articulis* 62. & 63. *Proviſionalis Intendit*, per Reum exhibiti, & prædicti Patris ad illos reſponſo.

476. Nonne hinc evidens erat Reo, quod Petrus huic Patri numquam exhibuiſſet Epiſtolam de 10. Januarii ad D. Paſtorem S. Catharinæ, aut faſciculum de 13. Januarii, in quibus tam horrenda continebantur? neque Petrum ex ordinatione hujus Confeſſarii miſſum fuiſſe ut ſuper iis ageret cum Reo?

477. Impoſſibile enim fuiſſet, ſi prædicta revera contigiſſent, ut illa memoriæ tam cito excidiſſent, & dictus Pater reſpondiſſet, *quod memoriam deberet recolligere.*

478. Sed quare Reus non interrogavit dictum Patrem, utrum Petrus non egiſſet cum ipſo tanquam ſuo Confeſſario ſuper dicta Epiſtola de 10. Januarii & faſciculo de 13. Januarii e granario Clariſſimi D. van Eſpen ſurrepto, & utrum ipſe Petrum ad ipſum miſiſſet tanquam Seniorem Facultatis Sacræ? Cavebat id dicto Patri proponere, utpote ſcopo ſuo nequaquam conveniens.

479. Sciebat enim, hunc Patrem mox reſponſurum fuiſſe, ſe nunquam de his audiviſſe: at cum ſciret, dictum Patrem habere plures pœnitentes; nec poſſe exacte ſcire, an aliquis a tanto tempore forſan non acceſſiſſet ad confeſſionem, vix dubitabat Reus, quin ſimile aliquod reſponſum fuiſſet accepturus, quo certo ſciebat fore ut negotium non panderetur, & interim fucum poſtea facere poſſet, ſe veritatem inquiſiviſſe de Petri ad Confeſſarium acceſſu antequam ficta inſtrumenta attuliſſet.

480. Sic videmus, Reum, dum media fallendi Clariſſimum & umbram veritatis fictitio operi affingendi quærit, una ſibi proſpicere ſtuduiſſe, qualiter in caſum proditæ fictionis ſe tueri poſſet.

481. Videt hinc Magnificentia Veſtra, ex propria Rei Confeſſione, & depoſitione P. Grauwels (quem Reus in teſtem produxit) Reum convictum eſſe, quod ſecretum ſeu ſigillum Confeſſionis finxerit, & Patri Leopoldo impoſuerit ad fallendum Clariſſimum, & fictitio operi etiam hoc ſacrilego medio umbram veritatis affingendam, aut præcavendum, ut mediante hoc ſecreto fictio celaretur, donec ad perfectum foret perducta.

482. Habetur quoque ex prædictis veritas Articuli 14. Libelli Gravaminum, quod *Reus plures perſonas immiſerit, quæ fraudulentis prætextibus, proxime vel remote, aliquid aucuparentur, quod prædicto ejus fini ſubſerviret.*

483. Item *Articuli* 15. dicti libelli, *quod inter fraudulentos iſtos prætextus fuerit, ipſum ſanctiſſimum Sacramentum Pœnitentiæ.*

484. Quis porro homo ſenſatus dubitet, eſſe primarium operis architectum, & promotorem, qui convictus eſt tot fallacibus & ſacrilegis mediis studuiſſe opus hoc ſuſtinere, & ad finem perducere; præſertim accedentibus tot aliis evidentibus & concludentibus indiciis & argumentis jam deductis & poſtea deducendis?

485. His indiciis merito annumeratur inſulſus, & fictionem legentibus ingerens modus, quo hunc faſciculum cum accluſo Libro Reſolutionum ſibi per Petrum Tourteau allatum narrat Reus.

486. Dicit enim Reus in prima ſua depoſitione de 14. Martii quod Petrus Tourteau dictum faſciculum de 27. Januarii ſibi attulerit, ac dein modum, quo idem Petrus in ædibus Clariſſimi D. Van Eſpen ſe ſurripuiſſe aiebat, exponit.

487. *Obſervatum eſt* (ait) *quod Dominus van Eſpen die 13. Januarii, quæ erat feria quinta, poſt meridiem diſceſſerit Bruxellas verſus, & tempore ejus abſentiæ ſub aliquam veſperam idem Petrus attulit primum Pacquetum, quod dicebat ſe inveniſſe in granario Domini van Eſpen, & quod didicerat ex ſchedula quadam, quam invenerat in cubiculo dicti van Eſpen, quando aliquis qui debet Amſtelodamum diſcedere petet Pacquetum pro Domino Krys, quæretur illud in tali granarii parte.*

488. Eundem interceptionis modum narravit ipſe Petrus in Epiſtola in eodem die 14. Martii miſſa ad Magnificum Dominum Rectorem, ut Actis infereretur, invemarizata ſub littera Z, quam ſibi a Reo ſubmiſſam, poſtmodum faſſus eſt Petrus.

489. Nihil tantopere in ſuam defenſionem urget Reus, quam quod ſtultus aut mente captus eſſe debuiſſet, ſi negotium tanti momenti, & crimen adeo enorme committere voluiſſet uni tali Juveni, qualis erat hic Petrus.

490. Sed ſi Reus nec ſtultus nec mente plane captus fuerit, qua ſpecie aut veriſimilitudine habere potuit fidem dicto Juveni talia referenti, ſi tamen Petrus revera retulerit & Reus non potius finxerit.

491. Num quis ſanæ mentis credere poterat, Clariſſimum tam ſtultum eſſe, *ut Pacquetum in granario abſcondiſſet*, & eodem tempore permiſiſſet *ſcedulam in cubiculo* omnibus domeſticis expoſitam, qua locus Pacqueti abſconditi ex profeſſo manifeſtabatur?

492. Nonne hoc modo æque innoteſcebat domeſticis hoc Pacquetum in *granario* abſconditum, acſi ipſum palam in cubiculo expoſitum fuiſſet?

493. Si contenta in Pacqueto latere volebat domeſticos ſuos, atque inter alios etiam fratrem ſuum Advocatum, nonne ſecurius illud uni domeſticorum committebatur, quam ut modo tam extraordinario inter *trabes granarii* abſconderetur, & una per *ſcedulam palam expoſitam* omnibus domeſticis locus abſconditi Pacqueti indicaretur?

494. Quis enim neſcit, quam hæc extraordinaria & inuſitata hujus Pacqueti occultatio, nata eſſet excitare domeſticorum omnium curioſitatem inveſtigandi, quid in hoc Pacqueto tam ridicule occultato contineretur?

495. Quapropter incredibile eſt, Reum tam aſtutum Petro hæc tam abſurda referenti fidem habiturum fuiſſe, ipſamque fictionem non palpaturum, niſi ipſe in hac fictione complex, & Petri ſocius fuiſſet.

496. Unde dubitandum non videtur, quin declaratio dicti Petri facta 26. Martii ſincera ſit.

497. Ubi interrogatus, utrum dum tulit *hoc Pacquetum ad Reum, eidem non narraverit jam dictum modum interventionis?* Reſpondit: *Se illud numquam dixiſſe Eximio Patri Deſirant, ſed contra dum interrogatus exponeret Eximio Patri Deſirant, quid reſpondebo, ſi interroger ubi illud acceperint? Eximius Pater ſuggeſſit, ut illo caſu hoc reſponderet.*

498. Ex Articulo ſequenti interrogatus, *an ergo in ſua Declaratione de 14. Martii miſſa ad Magnificum Dominum, ut infereretur Actis, non declaraverit illud ipſum, de quo in Articulo præcedenti?* Reſpondit: *Se illud quidem potuiſſe declaraſſe, ſed dictam Declarationem per patrem Interrogati fuiſſe miſſam ex parte Eximii Patris Deſirant, uti Interrogati Pater aſſerebat, dum illam Declarationem ad Interrogatum ferebat.*

499. Licet

499. Licet autem ridiculus & abſonus videretur hic ſurreptionis modus, quia tamen aliquid inveniendum erat, quo fabula tegeretur, hic modus ſtatim Reo incidit, ſufficiensque apparebat, ſaltem ut animum ipſius Petri anxium & titubantem firmaret: neque forſan tunc ex tempore aptior modus palliandi inventionem & interceptionem hujus faſciculi occurrebat; credebatque, Petrum ſibi manſurum fidelem, & modum hunc inventionis tanquam verum conſtanter aſſerturum eſſe.

500. His omnibus addi poſſunt indicia generalis tum ex parte materiæ, quæ tractatur, tum Perſonarum nominatarum, nec non ſcopi, ſeu finis hujus fictionis, quæ ſupra adducta ſunt, ut probent Petrum Tourteau non eſſe primarium Architectum Epiſtolæ de 10. Januarii ad Dominum Paſtorem Sanctæ Catharinæ Bruxellis, ſed ipſum Reum.

501. Hæc enim probant ipſum Reum, non autem Petrum eſſe primarium Auctorem hujus Libri Congregationum & Reſolutionum, idque eo fortius quod multa facta, quorum hic juvenis notitiam habere non poterat, in hoc Libro occurrant.

502. Reponit Reus, ſi ſtylus hujus Libri Reſolutionum, nec non frivola plura in his Congregationibus reſoluta attendantur, patebit hæc nequaquam convenire eum ſtylo & eruditione & aſtutia ipſius Rei, & conſequenter ſe non eſſe hujus Libri Auctorem.

503. Verum non contendit Actor, nec Petrus Tourteau deponit, Reum hunc Librum Reſolutionum & Congregationum compoſuiſſe, quin & ipſe Petrus ſe Librum compoſuiſſe fatetur.

504. Hoc contendit Actor, & Petrus deponit 26. Martii 1707. quod Reus materiam ſubminiſtraverit, Auctorque fuerit Petro ut hunc Librum adinſtar Libri Actorum Univerſitatis conficeret.

505. Itaque Petrus, conſcio & inſtigante, materiamque ſubminiſtrante Reo, Librum ſuo ſtylo & modo compilavit, pluraque quæ ipſi occurrebant minoris momenti, ad ornatum addidit,

506. Reus autem, qui omnem de fictione hac ſuſpicionem a ſe amoliri omnibus modis ſatagebat, facile & ſtylum rudiorem, & impolitum, nec non etiam quædam abſona minorisque momenti intermiſceri permittebat, modo ſatis ex Libro hoc conſtaret, de prætenſorum Janſeniſtarum & adverſariorum ſuorum conventiculis, & in illis captis reſolutionibus & conceptis formulariis contra Statum & Religionem, quæ ſcopo a Reo intento ſufficiebant; ſcilicet opprimendi prætenſos Janſeniſtas & ſuos adverſarios.

507. Ulterius indubitatum eſt, Reum etiam ſibi præcavere ſtuduiſſe in caſum, quo Petrus, cujus miniſterio utebatur, fidem ipſi non ſervaret, ut ſeipſum tunc a fictione liberaret, & Petrum omnium Auctorem, ſaltem in ſpeciem, oſtendere poſſet.

508. Quem in finem ſollicite omnes vel minimas minutas, e quibus Petrus Litteras & Librum conficere aut corrigere debebat, ad ſe retraxit, ut Petro ſecretum prodenti probæ deeſſent, quibus Reum fuiſſe primarium Auctorem & Subminiſtratorem probaret.

509. Unde die 28. Martii deponit Nicolaus Tourteau Pater Petri, quod cum circa 12. & 13. ejuſdem ferret aliqua ſcripta vel correcta ad filium ſuum exiſtentem apud Carmelitas, Reus ipſi *dixerit expreſſe, quod illæ minutæ deberent lacerari & comburi, ubi in nitidum eſſent conſcriptæ.*

510. Eundem ergo in finem, ſtylo Petri Librum hunc confectum voluit, atque nonnulla intermiſceri facile permiſit, quæ Petrum potius, quam Reum Auctorem indicarent, in caſum quo fictio illa in publicum prodiret.

511. Eundem in finem Reum fuiſſe Auctorem, & Inſtigatorem falſi juramenti dicti Petri Tourteau die 5. Martii, infra capite 6. oſtendet Actor.

512. Similiter eum in finem ſollicite dari juſſit varias Declarationes a Petro Tourteau, puta Actam de 27. Januarii, item de 4. & 14. Martii, quibus Reus ſe tueri poſſe ſperabat, in caſum quo Petrus fidem falleret.

513. Eadem de cauſa ſub finem Februarii ad ſe evocari juſſit conſultiſſimum Dominum Leunckens, tunc Rectorem Magnificum, ut infra capite 5. oſtendetur.

514. Plura alia media eumdem in finem a Reo impenſa ex hactenus deductis, & infra deducendis facile advertet Magnificentia Veſtra, & Actor ſæpius annutavit.

CAPUT QUARTUM.

Convincitur Reus Auctor principalis aliarum litterarum confictarum.

515. Succedit nunc alia actio adverſus Reum, quæ in Libello Gravaminum *Articulis* 10. & 11. hoc modo exprimitur: *Quod plures alias Epiſtolas Reus per eundem Petrum Nicolaum Tourteau confingi curaverit, cum adulterata ſignatura Domini van Espen, circa eandem materiam, aliasque, quarum partim originalibus, partim earum copiis uſus fuit.*

516. *Quod inter eas quatuor ſint minatoriæ, eo tendentes ut Reus dictum Dominum van Espen, & Dominum Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis, aliosque de quibus in dicta Epiſtola de 10. Januarii 1707, horrenda calumnia diffamaret, quaſi in vitam dicti Petri Nicolai Tourteau conſpiraſſent, quibus etiam uſus eſt.*

517. Epiſtolæ, de quibus in prædictis Articulis, in tres claſſes dividi poſſunt, quarum prima continet unam de 10. Februarii inſcriptam Domino Krys, & ſignatam Z. B. van Espen, cum ſigno aliquo quadrato oblongo ▭, & eſt ejusdem pene argumenti cum Epiſtola de 10. Januarii 1707. habetque ſimiliter incluſum Formulare de menſe Junio 1706. pene coincidens cum illo Formulario quod continetur in Epiſtola prædicta de 10. Januarii 1707.

518. Secunda claſſis continet Epiſtolas, in quibus agitur de tollendo e medio dicto Petro N. Tourteau: quia, ut prætexitur, ſecretum violaverat, & Epiſtolam prædictam de 10. Februarii cum incluſis, effracta porta in domo Clariſſimi Domini van Espen, interceperat & abſtulerat.

519. Et hæ quidem Epiſtolæ ſubdividi poſſent in duo genera, alias minatorias, alias vero conſpiratorias, etſi omnino in eundem finem tendentes.

520. Minatoriæ inſcribuntur dicto P. N. Tourteau, & ſignantur *Joannes Nympha*; continentque plures minas dicto Tourteau factas, verbis plane ſcurrilibus: & conſignatæ ſunt per Reum 14. Martii 1707. & inventarizatæ ſub litteris DD. EE. FF. GG.

521. Conſpiratoriæ vero inſcribuntur Domino Paſtori S. Catharinæ Bruxellis & ſignantur Z. B. V. E. cum ſigno eodem quadrato oblongo, & continent machinationes, ut dictus Tourteau veſperi proditorie per immiſſos ſicarios occideretur, & ſimiliter conſignatæ & inventarizatæ ſunt ſub litteris JJ. KK. LL. MM. NN.

522. Tertia claſſis complures Epiſtolas continet, quæ merito vocari poſſent anecdotæ ſive arcanæ, cum Reus illas nunquam produxerit.

523. Inſcriptæ erant omnes ad diverſas perſonas, quæ in hoc theatro comparent, de iiſdem argumentis, de quibus in aliis inſtrumentis, & actis hujus cauſæ, & ſignatæ Z. B. V. E.

524. Sed in hoc ab aliis diſtinguuntur, quod Reus

ad calcem dictarum Epiſtolarum arcanarum per Tourteau ſeniorem apponi curaverit atteſtationem Notarialem, quod quatuor illæ litteræ Z. B. V. E. plane convenirent cum quatuor primis majuſculis nominis & cognominis Domini van Eſpen.

525. Et quod ſpecialem meretur reflexionem, Reus *diſtinctis vicibus Epiſtolas ita complicavit*, ut dictus Tourteau ſenior *tantummodo poſſet videre* quatuor illas *præfatas litteras*, uti hæc ultro fatetur Reus in *Reſp. ad Art.* 72. Interrogatoriorum.

526. Rationem autem hujus ſollicitæ *complicationis*, per quam tam characterem junioris Tourteau quam contentum Epiſtolarum ſeniori Tourteau celabat, allegat, quia *junior Tourteau expreſſe monuerat, ne Pater illorum aliquid ſciret, ne fieret zelotypus quod ipſe filius pro Domino van Eſpen ſcriberet, ubi Pater ante valde multa ſcripſerat pro eodem.*

527. Merum commentum! & confictum rurſus mendacium! Si filius tam multa, tamque frequenter in ædibus Domini van Eſpen ſcripſiſſet, quemadmodum omnes illæ confictæ Litteræ, & Liber Reſolutionum præferebant, eratne veriſimile id ignorare potuiſſe Patrem?

528. Præterea ſi Reus id latere volebat Patrem, quomodo ſub idem tempus, ipſum illum Patrem dicti Petri miſit ad dictum Dominum van Eſpen, ut ab eo inquireret, an verum eſſet, quod filius ſuus *tam multa pro ipſo ſcripſiſſet, ut inde aliquorum imperialium debitor ipſi eſſet*, uti ſupra Capite 3. oſtenſum eſt.

529. Vera proinde ratio hujus complicationis & occultationis fuit, quod tunc temporis myſterium hoc iniquitatis aperire non vellet dicto Tourteau ſeniori, qui agnito charactere filii ſui, & immaniſſimo Litterarum contento, facile filium ſuum monuiſſet, & a ſcelere retrahere ſtuduiſſet: quapropter nec ipſum Patrem de expoliatione Domus Curſoriæ per filium perpetrata monendum cenſuit.

530. Interrogatus Reus *Art.* 73. *ad quas perſonas hæ Epiſtolæ* (arcanæ) *eſſent inſcriptæ*, reſpondit: *ad perſonas, de quibus in Acta junioris Tourteau de* 27. *Januarii anno* 1707. & per Reum die 2. Maji conſignata.

531. Et rurſus interrogatus *Art.* 74. *in quem finem illam atteſtationem ſive Actam habere voluerit*, inter alias rationes hanc allegat: *Ut ſuo tempore poſſet dicere, quod illæ Epiſtolæ ad ſe latæ fuerint tanquam membrum Facultatis.*

532. Itaque Epiſtolæ ad quarum calcem juſſit, prævia *complicatione*, per ſeniorem Tourteau apponi atteſtationem, quod ſignatura quatuor Litterarum conveniret cum ſignatura Domini van Eſpen, erant Epiſtolæ de quibus in præfata Acta.

533. Inter has autem ſunt tres diſtinctæ Epiſtolæ, quas in hac Acta recognoſcit dictus Petrus Tourteau *tanquam a ſe ſub dictamine Domini van Eſpen ſcriptas, quarum tria originalia, cum non fuerint deſtinata, recognovit coram me* (ſcilicet Notario conficiente) *tanquam vera originalia*, uti ſonat Acta: item plures aliæ ſub ſignatura ejuſdem Domini van Eſpen ſcriptæ ad Dominum van den Neſſe commemorantur.

534. Nulla autem harum per Reum conſignata eſt, niſi una de 20. Septembris 1706. ad R. P. Ballexo.

535. Interrogatus autem Reus Art. 75. quid fecerit de reliquis? reſpondit: *Quod ſervavit ad tempus opportunum, & poſt detectam fallaciam, perfidiam & perjurium junioris Tourteau tanquam fictas combuſſit, aut comburi fecit.*

536. Splendidum rurſus & enorme mendacium! Nonne poſt detectam hanc *fallaciam, perfidiam, & perjurium*, detecta quoque erat fictio Epiſtolæ ad R. P. Ballexo de 20. Septembris in eadem Actis reclamata?

537. Item ſimiliter detecta erat falſitas hujus Actæ ſive declarationis, qua junior Tourteau declaraverat, *has fictas Epiſtolas a ſe ſcriptas fuiſſe ſub dictamine D. van Eſpen?* Et tamen nec dictam Epiſtolam, nec Actam Reus poſt *detectam fallaciam combuſſit aut comburi fecit*, ſed utramque ſervavit & conſignavit.

538. Sed dicet forſan, ideo reliquæ Epiſtolæ fuerunt combuſtæ, quod continerent *Monachalia*, quæ hic non veniunt ad rem; uti reſpondet ad Art. 71. Interrogatoriorum.

539. Si continebant *Monachalia, nec veniebant ad hic ad rem*, quomodo ad ipſum tanquam *membrum S. Facultatis* allatæ ſunt? Quid Sacræ Facultati cum Monachalibus? Quod tamen in dicta Acta ſpeciatim annotari voluit: quin ut id conſtaret, *Actam habere voluit*, ut ſupra ex ipſius Rei reſponſo ad Art. 74. notatum eſt.

540. Et quis, quæſo, credat, Reum tam aſtutum juſſiſſe hanc Notarialem atteſtationem apponi litteris nihil momentoſi, ſed tantum quædam *Monachalia* continentibus?

541. Imo indubitatum apparet, litteras prædicta atteſtatione munitas puncta maximi momenti continuiſſe, & ſcopo per Reum intento apparuiſſe opportuniores; eaſque hac atteſtatione munitas ad Altiores Poteſtates fuiſſe tranſmiſſas, quo major auctoritas huic fictitio negotio conciliaretur per hanc appoſitam atteſtationem de conformitate ſignaturæ Clariſſimi Domini van Eſpen.

542. Hinc veriſimiliter factum eſt, ut cum litteras hac atteſtatione munitas reproducere non poſſet, finxerit, ſe eas combuſſiſſe, aut comburi feciſſe.

543. Denique ſi hæ litteræ ad Reum tanquam *membrum S. Facultatis* ſint allatæ, quomodo eas inſcia & inconſulta Facultate combuſſit, aut comburi fecit? Unde & hoc totum eſſe fictitium, facile videt Magnificentia Veſtra.

544. Interim animum advertere dignetur Magnificentia Veſtra, ex propria ipſius Rei confeſſione haberi, quod Reus hic fictitiis litteris & inſtrumentis tanquam propriis uſus ſit, & de illis diſpoſuerit, alia ſibi privative reſervando, alia ad *Altiores Poteſtates* mittendo aliiſque communicando, & alia, ſi ipſi credendum eſt, comburendo aut comburi faciendo.

545. At quis homo ſenſatus credet, Reum hæc attentaturum fuiſſe, ſi hæc inſtrumenta crediidiſſet ſincera, & ſibi tanquam *membro* ſive *Vicedecano* Sacræ Facultatis ad denuntiandum allata?

546. Quantum vero ad litteras ſecundæ claſſis, in quibus tractatur de *tollendo Petro Tourteau e medio*, illas apud Reum inventas, & per ipſum in judicio 14. Martii conſignatas fuiſſe conſtat.

547. Præterea fatetur Reus in ſuo reſponſo perſonali ad Art. 10. & 11. Libelli Gravaminum, & expreſſius Art. 167. ſui reſponſi, ſe his litteris uſum fuiſſe, etiam mittendo earum copias ad Altiores Poteſtates.

548. Id omnium in ſuam exonerationem ubique reponens, quod in his omnibus egerit *bona fide*, ſive quod revera crediderit, litteras has eſſe veras & ſinceras: ſeque per dictum Petrum Tourteau harum litterarum latorem fuiſſe deceptum.

549. Quam frivola ſint omnia, quibus hæc prætenſa bona fides innititur, oſtenſum eſt multis, iiſque evidentibus argumentis ſupra capite 2. & 3. deductis: quod ipſum infra ex profeſſo oſtendet Actor capite ſeptimo; ex quibus inſuper habetur, Reum non tantum neglexiſſe media, quibus falſitatem facillime detegere potuiſſet, ſed inſuper ſtudioſe evitaſſe & occultaſſe ea omnia, per quæ falſitatem detegi poſſe prævidebat, aut timebat.

550. Quæ argumenta ad evertendam prætenſam

hanc

Digitized by Google

hanc Rei bonam fidem circa Litteras, de quibus nunc agitur, licet abunde ſufficere credat Actor, nonnulla tamen ſpecialia circa has Litteras, quæ hanc prætenſam bonam fidem evertunt, hic notanda cenſuit; quibus & evincatur, Reum ita ſe gerere, quaſi his Litteris fidem haberet, non potuiſſe, niſi ipſe fictionis conſcios & complex fuiſſet.

551. Imprimis in his Litteris ſcribitur: *Portas Domus Clariſſimi Domini van Espen per Petrum Tourteau fuiſſe effractas, & effractis portis dictum Petrum chartas furto aſportaſſe*, quod in Epiſtola de 3. Februarii 1707. ad Dominum Paſtorem S. Catharinæ, conſignata ſub litteris NN. ita exprimitur idiomate Flandrico: *Dien ſiel, die voor ons geſchreven heeft, en wy ſoo betrout hebben, die heeft de ſtoutigheyt gehadt, van te derven ten tyde van myn abſentie, te deure van myn huys open te breken, ende daer myne Pampieren uyt te nemen ende van onſe vrienden*, id eſt: Iſte nebulo, qui pro nobis ſcripſit, & cui tantum fidimus, eo audaciæ devenit, ut auſus fuerit tempore meæ abſentiæ effringere portas domus meæ, & ibidem ſurripere chartas meas & Amicorum noſtrorum.

552. Nonne hæc vel ſola circumſtantia falſitatem & fictionem Litterarum Reo evidenter probaſſet, ſi videre voluiſſet?

553. Quomodo enim potuiſſet fieri, ut effringerentur portæ Domûs Clariſſimi Domini van Espen, atque effractis ſic foribus, auferretur notabilis chartarum maſſa, nec tamen vel minimus rumor de hac effractione per civitatem ſpargeretur? Crederene potuit Reus, hæc vera eſſe, & tamen non audiri ullam a dictô Clariſſimo Domino domum reverſo, vel in ejus abſentia per ejus domeſticos, præſertim fratrem Advocatum, querelam contra dictum Petrum fuiſſe inſtitutam? nec ullum ut publicum portarum effractorem denuntiatum? imo nec inter vicinos de hac violenta effractione motum fuiſſe ſermonem?

554. Num forſan credidit Reus, famulum, ancillam, cæteroſque dicti Clariſſimi domeſticos, & vicinos ita fuiſſe ſopori immerſos, ut furem hunc portas effringentem, domumque intrantem, & chartis onuſtum exeuntem nulla ratione perceperint?

555. Hæc & ſimilia nec videre, nec conſiderare voluit, unius Petri ſui in fictione ſocii atteſtatione & dictis (ſi tamen dixerit) contentus.

556. Alioquin quid facilius fuiſſet Reo, quam per ſe vel per alium quemcumque ſibi notum hujus rei veritatem aut falſitatem detegere?

557. Sane nemo non videt, quam frivolum & nulla ſpecie veriſimilitudinis ſubnixum ſit, quod has Litteras miſerit ad Altiores Poteſtates ad detegendam veritatem, uti aſſerit citato Articulo 167. Reſponſ. ult.

558. Præterea hæ Litteræ plenæ ſunt conſpirationibus & minis, de tollendo e medio per ſicarios ad hoc ſpeciatim conductos dicto Petro Tourteau, & quidem diſertis verbis admodum ſcurrilibus, & execrandis, puta, *Diabolus te auferat, de te actum eſt. Diabolus te auferet. Te diabolo offerimus uti ſacrificium.*

559. Potuiſſetne Reo incidere, hæc procedere a Clariſſimo Domino van Espen, niſi ipſe fictionis conſcius & Auctor extitiſſet?

560. Hæc a genio dicti Clariſſimi tam aliena eſſe publice notum erat, ut vel ipſum Reum puderet, palam id negare:

561. Interrogatus enim Art. 76. *Qui non viderit has litteras plane alienas eſſe a genio dicti Clariſſimi?* Reſpondit: *quod nunquam firmiter ſibi perſuadere potuerit, Clariſſimum Dominum van Espen eſſe capacem talia perpetrare; & quod fuerit cauſa, quod retinuerit formidinem de oppoſito.*

562. Verum ſimulata & conficta fuit hæc, quam pudor hic extorſit, dubitatio & formido de oppoſito.

563. Neque enim unquam vel minimam de his aliiſque hoc totum negotium concernentibus, dubitationem præ ſe tuliſſe; ſed omnia tanquam indubitata venditaſſe & ut talia aliis obtruſiſſe, teſtantur fideliſſimi ejus amici, quibus præ cæteris hoc negotium communicabat, Doctores Damen, Daelman & Parmentier, nec non Dominus Pauwels Plebanus. Imo, ut ex eorum depoſitionibus conſtat, de veritate & ſinceritate vel dubitatibus offendebatur, uti plenius Capite 2. Articulis 296, 297. & 298. oſtenſum eſt.

564. Ut proinde ea, quæ de dubitatione & formidine de oppoſito, hic a Reo pudor extorſit, aliis innumeris adinventis mendaciis annumeranda ſint.

565. Dicit quidem Reus, quatuor illas litteras minatorias prædictis *ſcurrilibus* terminis ſcatentes, non ſignari litteris *Z. B. V. E.* ſed, *Joannes Nympha*.

566. Sed nunquid Petrus Tourteau eas Reo attulit tanquam a Clariſſimo Domino, & aliis prætenſis junctis conſpiratoribus profectas? Nonne in Epiſtola conſignata ſub litteris DD. notatum erat: *Datum in Congregatione noſtra* 28. *Januarii* 1705. & in Epiſtola conſignata ſub litteris GG. *in Congregatione* 14. *Februarii*?

567. Hæc non tantum indicabant, a quibus hæ litteræ prodiiſſe fingerentur, ſed & apprime congruebant ſcopo per Reum intento, nimirum, *Altioribus Poteſtatibus* (quibus harum litterarum copias miſit Reus) perſuadendi, vera eſſe prætenſorum conſpiratorum conventicula, e quibus ſub ignoto nomine hujuſmodi litteræ prodirent.

568. Sed ut evidentius adhuc pateſcat, fictionem harum litterarum non ignoraſſe Reum, dignetur Magnificentia Veſtra attendere, quod inter conſpiratorias directas ad Dominum Paſtorem S. Catharinæ, *de tollendo e medio dicto Petro Tourteau* occurrant duæ reſpective de tertia & quinta Febr. 1707.

569. Conſtat autem ex plurium teſtimoniis in Informationibus de 15. Martii & poſtmodum recollectis, quod prædictus Paſtor S. Catharinæ hic Lovanii fuerit hoſpitatus in ædibus dicti Clariſſimi a prima Februarii uſque ad ſextam ejuſdem menſis, qua diſceſſit Bruxellas; ita ut ne vel in ſpeciem a quoquam dubitari potuerit, qui hujus Paſtoris præſentiæ fuerit conſcius, quin hæ litteræ eſſent fictæ.

570. Porro Reus non ignorabat, dictum Paſtorem eo tempore fuiſſe Lovanii, uti colligitur ex iis, quæ dicit Art. 173. ſui Reſponſi ulterioris, nimirum, quod objecerit Petro Tourteau quod *Epiſtola de octava Februarii ſignata Z. B. V. E. ad Paſtorem S. Catharinæ conquereretur, quod dictus Paſtor ad anteriores non reſponderit, quomodo hoc poſſet conſiſtere, quandoquidem dictus Paſtor Lovanii viſus eſſet die ſexta Februarii.*

571. Neque dictus Tourteau Paſtorem hic Lovanii tunc fuiſſe negavit, ſed aliud plane frivolum profertur, quaſi a Tourteau datum reſponſum, ad ſuſtinendam veritatem dictæ Epiſtolæ: cui Reus acquieſcendo vel ex hoc ipſo oſtendit, ſe fictionis conſcium fuiſſe, ut infra Capite 7, Art. 772. & ſequentibus oſtendetur.

572. Ex his perſpicuum eſſe credit Actor, Reum omnium harum litterarum conſpiratoriarum & minatoriarum primarium fuiſſe Auctorem, & fictionis Inſtigatorem, qui ſolus illis uſus eſt, tum eum amicis communicando, tum ad *Altiores Poteſtates* mittendo.

573. Sed neque oſtenditur Petrus Nicolaus Tourteau his litteris uſus eſſe, niſi quod eas ſimpliciter tulerit ad Reum, & ipſe illis tanquam propriis pro libitu ſit uſus: ut proinde evidens appareat, Petrum fictionum harum merum fuiſſe inſtrumentum.

574. Quod attinet ad Epiſtolam de 10. Februarii cum incluſo Libro Reſolutionum & Formulario, inventarizatam ſub litera B. & quæ ſola ex omnibus ficta litteris ſignata eſt nomine Domini van Espen, *ad longum* cum hoc ſigno quadro oblongo ▭, hanc ut cæteras confictam eſſe Reo ſciente & inſtigante, plura argumenta convincunt.

575. Imprimis ex depoſitione DD. Damen & Parmentier in ſua comparitione de 28. Martii, conſtat, Reum dixiſſe, quod *brevi habiturus eſſet Epiſtolam, in qua nomen Clariſſimi Domini van Espen haberetur ſignatum* AD LONGUM.

576. Dein Reus ad Articulum 28. interrogatus fatetur, dictum hoc eſſe *de Epiſtola de* 10. *Februarii.*

577. Quia hinc non judicaret, Reum, qui iſta tam aſſeveranter dicebat, aut fuiſſe conſcium & ſecurum de fictione, aut prophetiæ dono prædıtum; ut prædicere poſſet, talem Epiſtolam a Domino van Espen ſcriptum, & ſibi allatum iri?

578. Audire itaque juvat medium, quod inter hæc duo init Reus ad dictum Articulum 28. quo interrogatus, *quandonam receperit Pacquetum & litteras de* 10. *Feb.* 1707. *per quem, quis aperuerit & quando?* Reſpondit, quod dictus Tourteau die 10. *veſperi* venerit *ad ipſum dicens, quod illa die pomeridiana viderit in Poſteria famulum Clariſſimi Domini van Espen ferentem Pacquetum ad Dominum Kuys inſcriptum, cujus cooperculum fuiſſet clauſum pane azymo, ſed tam male ut facillime aperuerit, & elevato digito viderit Epiſtolam ſignatam manu Clariſſimi Domini van Espen* AD LONGUM, *& quod ſtatim iterum clauſerit: addit quod Poſta diſceſſerat, ita ut Epiſtola illa die deſtinari non potuiſſet; item quod paulo poſt idem famulus redierit & Epiſtolam repetierit, dicendo quod eam eſſet relaturus die ſequenti.*

539. Lepidum profecto inventum, & viro ad fictiones compoſito dignum! ſed volens vitare charibdim malæ fidei & criminis falſi, incurrit in ſcyllam ſpoliationis Curſoris Regii.

580. Si enim vera ſint, quæ narrat Reus, manifeſtum eſt, quod Epiſtola hæc, in qua nomen Domini van Espen eſſet expreſſum AD LONGUM, nondum eſſet tunc, quando hæc narrabat coram dictis Dominis Damen, & Parmentier, in manibus ipſius Rei, ſed quod *eam brevi habiturus eſſet.*

581. Præterea certum eſt, quod nondum tunc eam haberet Petrus Tourteau, ſed quod tunc vidiſſet dumtaxat levato cooperculo *Epiſtolam ſignatam manu Clariſſimi Domini van Espen ad longum*; ulterius quod paulo poſt, *famulus Domini van Espen redierit, & Epiſtolam repetierit, dicendo quod eam eſſet relaturus die ſequenti*, ſcilicet ad Poſtam.

582. Igitur ſciebat Reus, Petrum Tourteau eam habere non poſſe niſi die ſequenti, quando famulus Domini van Espen eam referret ad Poſtam, & eam ibidem tunc interciperet.

583. Cum ergo Reus tam aſſeveranter dixerit dictis Dominis, quod hanc Epiſtolam ſic ſignatam *brevi habiturus eſſet*, evidens eſt, quod jam ſciret fore, ut apud Poſtam interciperetur.

584. Hinc & ſequitur, Petrum Tourteau eam intercepiſſe ſciente & ſuadente Reo; quia ſi Tourteau id proprio motu facere voluiſſet, æque facile ipſi fuiſſet eam intercipere prima, quam ſecunda vice; tantum enim dicere debuerat famulo Domini van Espen Epiſtolam repetenti, quod Curſor cum illa jam diſceſſiſſet.

585. Itaque quocumque ſe vertat Reus, aut criminis falſi, aut expilationis Curſoris convictus eſt, Magnificentia Veſtra judicabit utrum horum ſit veriſimilius.

586. Quod enim pro ulteriori juſtificatione allegat Articulis 252. & 253. Reſponſi ult. quod modus, quo Tourteau Epiſtolam illam acceperat, non ſpectet ad ſpoliationem Curſoris, eo quod diceret, *ſe accepiſſe e manu alicujus juvenis ad portam Curſoris quaſi per ſe deſtinandam*, plane ridiculum eſt.

587. Quid enim aliud eſt, ſe inſinuare in domum Curſoris, ibidemque ſe oſtendere familiarem inſcribendo literis *de Louvain*, deinde ad oſtium Curſoris ſtare tanquam poſitum ad literas recipiendum, eodem illo titulo litteras recipere, & ad alium deferre?

588. Sed quis ſenſatus non videt totam hanc narrationem eſſe meram fabulam, per Reum ad tegendam ſuam nequitiam adinventam?

589. Hanc fabulam non excogitaverat Reus dum 14. Martii 1707. dictavit *ſinceram & fidelem ſuam relationem*, ubi loquens de faſciculo, cui hæc Epiſtola de 10. Februarii erat accluſa, ſimpliciter dicit, Pacquetum hoc ſibi per Petrum fuiſſe allatum, *& Petrus dicebat, quod ſteterit ad oſtium Curſoris, & quod quidam juvenis veniſſet cum illo Pacqueto, & quod illud ex ejus manibus accepiſſet, quaſi per ſe deſtinandum.*

590. Nulla hic mentio famuli D. van Espen, qui tamen Petro erat notiſſimus. Nihil de iterata Epiſtolæ hujus ad Curſorem relatione, & ejus prius per Petrum facta apertione, & clauſura, & viſa ſignatura nominis Domini van Espen ad longum.

591. Hæc enim omnia excogitavit & finxit Reus, poſtquam intellexit, intimos ſuos Amicos Doctores Damen, & Parmentier depoſuiſſe 28. Martii ſibi dictum a Reo, quod brevi habiturus eſſet Epiſtolam ſignatam nomine D. van Espen ad longum.

592. Veroſimilior eſt ſimplex depoſitio ipſius P. Tourteau *de* 26. *Martii*, qui ſincere fatetur, *ſe dictam Epiſtolam integram ſcripſiſſe, & ſignaſſe. materiam vero fuiſſe ſubminiſtratam ab Eximio Patre Deſirant: ſimiliter ſe ſuperſcriptionem ſcripſiſſe.*

593. Ulterius declarat, *ſe Pacquetum*, in quo Epiſtola & alia continebantur, *clauſiſſe, illudque detuliſſe die* 11. *Februarii* 1707. *hora octava mane ad Eximium Patrem Deſirant, qui in præſentia Interrogati illud aperuit: quodque præcedenti die Interrogatus, de mandato Eximii P. Deſirant, venerit ad Monaſterium S. Martini apud eundem P. Deſirant, qui petiit ab Interrogato, an dictum Pacquetum de* 10. *Februarii* 1707. *paratum haberet: reſpondit quod non, ex eo quod copia Libri Reſolutionum necdum eſſet deſcripta.*

594. *Deſuper vero repoſuit dictus Eximius Pater, Rogo, ut illud ad me deferas veſperi, ſed cum veſperi eſſet nimis obſcurum, Interrogatus detulit illud mane: & quod Interrogatus audiverit, quod Eximius P. Deſirant* 10. *Februarii antequam Epiſtolam recepiſſet, diceret Facultati Sacræ, ſe recepturum Epiſtolam, & aliquid aliud, & quod illa Epiſtola foret ſignata nomine Clariſſimi Domini van Espen ad longum.*

595. Sicuti prædictum Rei reſponſum, confictionem & fallaciam oculis legentium objicit, ita e contrario hæc ſimplex P. Tourteau depoſitio ſinceritatem & veracitatem rei geſtæ legentibus inſpirat: præſertim quod ex poſt facto veritas notabilis circumſtantiæ per dictum Petrum adjectæ, ex depoſitione Doctorum Damen, & Parmentier probata fuerit, ut ſupra notatum eſt, & in reliquis circumſtantiis nihil hactenus falſi ſit repertum.

596. E contrario reſponſum ipſius Rei, prætérquam quod ipſam fictionem manifeſte præferat, continet inſuper & circumſtantiam notorie falſam, quam & Reus ſcire poterat, ſcilicet quod famulus D. van Espen dixerit, ſe ſequenti die Epiſtolam relaturum: cum lippis & tonſoribus notum ſit, nunquam duobus diebus immediate ſequentibus Curſorem diſcedere Lovanio Amſtelodamum.

597. Ad hæc *ad Art.* 28. Interrogatoriorum reſpondit, quod ipſe *perſtiterit in dubio ſinceritatis ſubſcriptionis hujus Epiſtolæ.*

598. Et *ad Art.* 33. rurſus perſiſtens in anteriori reſponſo ait, quod *licet ipſe dubitaret, tamen alii dicebant ſe non dubitare:* ſcilicet prædicti Amici Doctores Damen, Daelman, & Parmentier, & Licentiatus Pauwels Plebanus, quibus hanc Epiſtolam oſtendiſſe ſe aſſerit citato *Articulo* 28.

599. Interrogati hi amici, die 23. & 24. Maji 1707. ſuper ſexto articulo, qui erat: *An verum ſit, quod idem P. Deſirant D. Deponenti dixerit ſe dubitare de veritate Epiſtolæ de* 10. *Februarii* 1707. *ſed quod D. Deponens reſponderit, ſe non dubitare; vel an non ſciat, an ei tunc aliquis hoc dixerit?* Reſponderunt unanimiter, ſe nunquam vidiſſe aut potuiſſe colligere quod P. Deſirant dubitaret de veritate Epiſtolæ.

600. Addit D. Plebanus: quod P. Deſirant *econtra ſemper dixit, ſe non dubitare de veritate illius Epiſtolæ.*

601. Similiter D. Damen addidit, quod P. Deſirant nunquam dixerit, ſe dubitare de veritate Epiſtolæ: *ſed econtra oſtendit, ſe perſuaſum de veritate illius Epiſtolæ.*

602. Amplius deponit Dominus Daelman, *nunquam Patrem Deſirant Domino Deponenti dixiſſe, ſe dubitare de veritate, quin e contrario usque ad tempus quo Tourteau erat apud Carmelitas, Eximius Pater Deſirant dixit ſæpius Deponenti, ſe velle eſſe tam ſecurum de ſua ſalute, quam de veritate Epiſtolæ.*

603. Quis ad tantam execrationem non exhorreſcat? Quis poſt tam aperta mendacia adhuc fidem habebit iis, quæ narrat Reus? nominatim iis, quæ fictionem ſui palam oſtentant?

604. Reſtat Acta ſive Declaratio, quam ſæpe dictus Petrus Tourteau ſignavit die 27. Januarii 1707., coram Notario van Dormael, & quam Reus conſignavit 2. Maji, & quam ſæpius in ſuæ bonæ fidei argumentum adducit.

605. In hac Acta Petrus recognoſcit, ſe plures Epiſtolas ibidem expreſſas, ac nominatim famoſam illam de 10. Januarii ad Dominum Paſtorem S. Catharinæ ſcripſiſſe ſub dictamine Clariſſimi Domini van Eſpen, quodque *viderit in ædibus præfati Doctoris, ſæpius & occaſionaliter Originalem Librum Reſolutionum manibus diverſorum ſcriptum, ligatum ligatura Francica in folio.*

606. Aſſerit inſuper, quod hæc declaret *monitus & requiſitus ex parte Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis.*

607. Verum hanc Actam eſſe pure putum fœtum ipſius Rei; ipſumque fuiſſe conſcium falſitatum in ea contentarum; atque Petrum Tourteau doloſe per Reum ad ſignandum inductum eſſe, præter depoſitionem ipſius Petri, plures tum Rei confeſſiones, tum Notarii van Dormael depoſitiones aliæque circumſtantiæ evincunt.

608. Imprimis habetur ex confeſſione Rei ad *Articulum* 74. Interrogatoriorum, quod *Reus hanc Actam ſive Declarationem a Petro habere voluerit.*

609. Interrogatus enim *in quem finem illam atteſtationem habere voluerit?* Reſpondit: *partim ut probaret conſtantiam junioris Tourteau, partim ut ſatisfaceret iis, quæ a ſe fuerant requiſita, partim denique ut ſuo tempore poſſet dicere, quod illæ Epiſtolæ ad ſe latæ fuerint, tanquam membrum S. Facultatis.*

610. Itaque, ſi vero dicat Reus, habetur quod Petrus hanc Actam ſive Declarationem dederit ad requiſitionem Rei.

611. Ulterius conſtat ex *Interrogat.* 71. proviſionalis intendit per Reum propoſito Notario van Dormael, & hujus ad illud reſponſo die 20. Julii, quod ipſi Notario impoſitum fuerit *ſecretum, propterea ſe teſtes non adhibuiſſe, nec Actam Notarialem feciſſe, ſed mere feciſſe Actam ſub ſecreto naturali;* quin & ex Interrogatorio colligitur, ideo nec *ſervatam minutam.*

612. Quæ omnia plane redolent genium Rei, & modum, quem in toto hoc horrendo negotio conſtanter tenuit, omnia ſcilicet ſub *ſecreto naturali* vel etiam ſacramentali communicandi: ita ut deponat Eximius Dominus Daelman per Reum productus ad *Articulum* 81. proviſionalis Intendit, quod Reus de hoc negotio cum *amicis loquens, nunquam diceret, quid adhuc vellet facere, ſed dicebat illa debere ſibi occulta manere.*

613. Neque ſane veriſimile eſt, quod Notarius van Dormael ad inſtantiam *Petri Tourteau* voluiſſet in Acta, quam in qualitate Notarii conficiebat, omittere teſtes, minutamque contra officium Notarii a ſe dimittere: ſed quod ad hoc induci ſe permiſerit per Reum, cui, ratione accepti Bedellatûs, erat obſtrictus.

614. Præterea ex depoſitione dicti Notarii die 7. Julii conſtat, quod ipſe hanc Declarationem non exceperit, dictante Petro Tourteau, ſed dictam Actam conſcripſerit, *ex minuta aliqua jam modo confecta.*

615. Et quod notandum eſt, *ipſi oblata in quarterio Patris Deſirant.* Si hæc minuta ipſi per Petrum Tourteau fuiſſet oblata, aut ex ipſa minuta Petrus aliquid dictaſſet, non eſt dubium, quin Bedellus Reo obſtrictus illud in ſua depoſitione taciturus non fuiſſet: nec ad Articulum 70. ex parte Rei in proviſionali Intendit propoſitum, qui erat: *quod exceperit depoſitionem Petri Tourteau multa dictantis, & liberrime ſignantis,* ſimpliciter reſpondiſſet, *ſe excepiſſe depoſitionem a Petro N. Tourteau ſignatam,* nulla omnino facta mentione *dictaminis,* quod ſane non omiſiſſet, ſi veraciter deponere potuiſſet.

616. Hæc oſtendunt, Petrum in hac Acta nullas niſi ſignantis partes habuiſſe.

617. Si inſuper ad contenta hujus Actæ attendatur, patebit, quod Reus non ſolum hujus Actæ conficiendæ directionem habuerit, ſed etiam quod hujus Actæ falſitatem noverit.

618. Imprimis enim deponit Petrus Tourteau in hac Acta, quod tres Epiſtolas Originales reſpective de 20. Septembris, & 16. & 18. Decembris ſub dictamine Clariſſimi Domini van Eſpen a ſe ſcriptas coram ipſo Notario, *tanquam vera Originalia recognoverit.*

619. Quomodo poſſibile eſt, Reum credere potuiſſe, Petrum omnes iſtas Epiſtolas *Originales* tanti momenti potuiſſe e cubiculo dicti Clariſſimi ſurripere, & dictum Clariſſimum dictæ ſurreptionis tandem non fuiſſe conſcium? & Petro ſua ſecreta ſemper committere perrexiſſe, ut litteræ deinceps per Petrum ad Reum allatæ teſtabantur?

620. Ad hæc dicitur in Acta, quod Petrus hanc declarationem faciat, *monitus & requiſitus ex parte Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis.*

621. Deponit autem dictus Notarius van Dormael, in ſua depoſitione de 7. Julii, *ſe in confectione dictæ Actæ neminem vidiſſe ex parte dicti Domini Archiepiſcopi nec aliquid ex parte ejusdem.*

622. Quam ſpeciem habet, quod Reus, ad cujus requiſitionem, & in cujus quarterio hæc Acta conficiebatur, quæſiturus non fuiſſet a Petro, unde de hac requiſitione ſibi conſtaret, ubi & quando ipſum ad dandam hanc declarationem requiſiviſſet D. Archiepiſcopus.

623. Quid erat facilius ipſi Reo, quam ex ipſo D. Archiepiſcopo ejusve Domeſticis, quibus erat familiaris, ſcire quid eſſet de hac monitione & requiſitione?

624. At Reus hujus falſitatis conſcius, cavebat hac de re dictis Dominis loqui: imo ne quidem Domino van Süſteren Vicario Generali ipſius Archiepiſ-

copi

copi de hac depoſitione locutus legitur, quando die 11. Februarii, ſive feria 6. primæ hebdomadæ Jubilei noviſſimi ipſum Reum ſuper hoc negotio ficticio acceſſit, de quo acceſſu agitur ſupra Capite 3. & infra Cap. 8.

625. Præterea ſi Reus credidit, quod Petrus hanc declarationem daret, *monitus & requiſitus a Domino Archiepiſcopo*, poteratne ignorare, declarationem hanc ſaltem per copiam authenticam, communicandam eſſe Domino Archiepiſcopo, ad cujus requiſitionem facta dicebatur?

626. Qua ergo ſpecie tam ſollicite, tantaque cautela ſecretum ſervari a Notario voluiſſet?

627. Quomodo etiam originalem Actam ad requiſitionem D. Archiepiſcopi factam ſibi ſoli retinuiſſet, ut nequidem minuta apud Notarium permitteretur?

628. Denique interrogatus *Art.* 47. Interrogatoriorum: *in quem finem illam atteſtationem habere voluerit*, ſi revera credidiſſet eam a Petro *ad requiſitionem* Domini Archiepiſcopi datam, reſpondiſſet indubie, ſe hanc declarationem non poſtulaſſe, ſed Patrum monitum & requiſitum ex parte Domini Archiepiſcopi eam dediſſe.

629. Sed cum ſibi eſſet conſcius, hanc Actam a ſe fabricatam, & expetitam, ipſumque D. Archiepiſcopum nullas partes in hac confectione habuiſſe, hæc fictio ipſi perſonaliter & ex tempore reſpondenti tunc non incidit, ſed ex tempore confeſſus eſt, eam ſe voluiſſe habere, fingens ex tempore rationes aliquas, ob quas eam habere voluiſſet.

630. Quæ omnia dubitari non ſinunt, quin ſincera ſit depoſitio Petri Tourteau de 15. Julii, *ſe non fuiſſe requiſitum per Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum ad deponendum, prout in dicta Acta, aut per aliquem ex ejus parte niſi per Patrem Deſirant, qui dictam Actam cum Notario van Dormael confecit, & dictavit, eaque confecta vocatus fuit ad audiendam prælecturam, & tandem ſignandam, quam prædictus Pater Deſirant & Notarius Interrogata prælegit ſubmiſſa voce, & ſignandam obtulit, & ſignavit.*

631. Exponit deinde Petrus, quod Reus ipſum ad ſignandum moverit *ſub affirmatione quod dicta Acta lucem non videret; ſed ſolummodo inſerviret ad movendum Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum, ut facilius ſe impenderet ad obtinendum mandatum de infringendis & invadendis ædibus Janſeniſtarum ad ibidem reperienda ipſorum Scripta, Reſolutiones & cætera, quæ aſſerebat apud dictos Janſeniſtas reperiri.*

632. Maligna Rei vafrities & aſtutia! omnibus imponebat ſilentium, omnibus volebat celare myſteria, ſibi ſoli uſu omnium reſervato.

633. Actam hanc omnibus volebat occultam manere, nec lucem viſuram affirmabat, ſcilicet quousque id ipſi, apud quem Acta remanebat, videretur:

634. Quod enim Acta hac aliquando uti intenderit, & alia eam oſtendere, ipſemet fatetur in Reſp. ad dictum Art. 64. Interrogatoriorum, allegans inter alias rationes, ob quas hanc Declarationem ſive Actam habere voluerit, *ut ſuo tempore poſſet docere, quod illæ litteræ ad ſe latæ fuerint; tanquam membrum Facultatis.*

635. Non poterat autem id docere, niſi Acta hæc prodiret in lucem, & aliis exhiberetur.

636. Nec dubium eſt, quin Reus per hanc aliasve Actas & Declarationes, a Petro Tourteau aſtutiam & vafritiem Rei non penetrante extortas, voluerit ſibi præcavere caſu quo Petrus fidem non ſervaret, & myſterium iniquitatis revelaret.

637. Quod additur in depoſitione Petri, ſibi a Reo dictum, *de movendo Archiepiſcopo*, hoc incauto & minus perſpicaci juveni imponere potuit Reus; ſed nihil minus in animo habuiſſe ex ante dictis conſtat, & cavebat communicare D. Archiepiſcopo eo quod ſciret hinc certo revelandum iri latens myſterium.

638. Sed ſatis veriſimile eſt, copias hujus Actæ miſſas ad alias *Altiores Poteſtates*, quas ſciebat non tam probe veritatem hujus Actæ contra prætenſos Janſeniſtas examinaturas, & apud quas nomen D. Archiepiſcopi multum valere præſertim in materia Janſeniſmi probe ſciebat.

CAPUT QUINTUM.

Oſtenditur Reum eſſe primarium Auctorem Interceptionis Litterarum e domo Curſoris Regii.

639. Hactenus argumentis evidentibus ac præcipue ipſius Rei confeſſione & depoſitione teſtium omni exceptione majorum probatum eſſe credit Actor, Reum eſſe primarium Auctorem & Architectum famoſæ Epiſtolæ de 10. Januarii ad Dominum Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis, & horrendi Formularii eidem accluſi, nec non fictitii Libri Congregationum & Reſolutionum, & aliarum Litterarum fictitiarum.

640. Deducta quoque ſunt mendacia & fraudes, quin & ſacrilegia, quibus Reus eſt uſus, ut ſcelerato huic & fictitio commento aliquam in perniciem innocentium conciliaret auctoritatem, & Superioribus Poteſtatibus fucum faceret.

641. Hoc autem Capite probabit Actor, Reum fuiſſe & cenſendum eſſe primarium auctorem ſive inſtigatorem interceptionis litterarum e domo publici Curſoris.

642. Conſtat imprimis, quod hic Lovanii e domo Curſoria malis artibus interceptæ ſint litteræ Henrici Graſper ſcriptæ Amſtelodamum; hoc enim & Reus fatetur.

643. Conſtat quoque, quis hujus interceptionis ſive ſpolii fuerit inſtrumentum, ſive quis has litteras realiter interceperit, & abſtulerit; hoc enim fatetur Petrus Tourteau, qui ſuper hoc Clementiam Magnificentiæ Veſtræ implorat.

644. Illud unice hic quæritur, an Reus primarius hujus ſpolii Auctor & inſtigator fuerit, dictus vero Tourteau merum fuerit inſtrumentum, a Reo ad id permotum & impenſum.

645. Et quidem ad *Art.* 17. Libelli Gravaminum, ſive ab *Articulo* 237. ſui Reſponſi ulterioris uſque ad *Articulum* 285. Reus aperte & expreſſe fatetur, quod litteras pluribus diſtinctis vicibus Petrus Tourteau in domo Curſoria interceptas, tot diſtinctis vicibus ad ſe ut tales attulerit, quodque ipſe Reus eas penes ſe retinuerit, & legerit.

646. Et in ſuo perſonali Reſponſo ad dictum *Art.* 17. Libelli Gravaminum, qui erat: *Quod Reus litteras aliquas pluribus* DISTINCTIS VICIBUS *interceptas, tot diſtinctis vicibus ab eodem Tourteau ad ſe ut* TALES *allatas acceperit, & acceptaverit, notante Henrici Graſper*, Reſpondet: *Tranſeat in bonum finem.*

647. Id vero vel ſolum fundandæ intentioni Actoris ſufficit, cum hinc manifeſtiſſime reſultat, Reum ad minus eſſe receptatorem ſpoliationis domus Curſoriæ: ita ut vel ex hoc capite iiſdem pœnis, quibus ipſe principalis ſpoliator, eſſet ſubjiciendus.

648. Idque ita cautum eſt jure ſcripto Romanorum *in l. 1. ff. De receptat. & l. 1. Cod. De vi publica*, cui & conformes eſſe mores noſtros teſtatur Zypæus in *Not. Juris Belg. tit. De furtis num.* 8.

649. Verum prætendit Actor, quod Reus non tantum ſit receptator, ſed primarius hujus ſpolii Auctor, & inſtigator, & ut talis puniendus ſit.

650. Receptator enim dicitur, qui res furtivas celat, & abſcondit, aut etiam eaſdem a furibus emit, vili-

Digitized by Google

vilitate pretii allectus: qui vero alium emittit ut aliena ſurripiat, res furtivas ad ſe deferat, io commodum & uſum emittentis ceſſuras, ille non receptator, ſed primarius Auctor ſurti, ſive ſur por alienas manus dicendus eſt, eoque noceotior, quod & proprii, & alieni ſceleris Auctor ſit.

651. In caſu autem præſenti, talis aliquis principalis Auctor fuiſſe debet: quandoquidem nullus hujus ſpolii appareat uſus, quam dictus Tourteau feciſſet, aut intendiſſet, niſi illas ſurreptas ad Reum deferre, ob quod ſolum, nullus ſe tanto periculo exponere ſolet.

652. Nec enim hactenus probatum eſt, immo nec Reus aſſeruit, quod Petrus Tourteau harum litterarum interceptarum ullum uſum fecerit, quam eas ſimpliciter ad Reum adferre.

653. Unde neceſſarium fuit, ut ſpe aliqua lucri, aut commodi temporalis incitatus fuerit, quod non niſi ex parte Rei fieri potuit.

654. Reus enim ſolus eſt ad quem omnia adferebantur, & in cujus commodum omnia cedebant, & cujus fini omnia ſubſerviebaot, uti ſupra Capite primo oſtenſum eſt.

655. Ipſe eſt qui interceptis his litteria uſua eſt, ut concordantiam inſulſiſſimam, & nequiſſimam conficeret inter dictas litteras & Librum Congregationum, ut inde fictitio huic libro ſpeciem aliquam conciliaret, quam concordantiam etiam exhibuit cum ſuo reſpooſo, *ſub num.* 1. & *Articulo* 5. dicti reſponſi fatetur, ſe eam variis oſtendiſſe.

656. Ipſe eſt qui earum copias in ſuum uſum fieri curavit. In perſonali enim reſponſo ad *Art.* 19. Libelli Gravaminum, qui erat: *Quod Reus omnes* (dictas litteras) *legerit, & copias authenticas earumdem fieri curaverit, quibus ad fines quos voluit uſus eſt*, Reſpondit ſimpliciter: *Nunquam ad malos fines.*

657. Ipſe eſt qui earum copias ad Altiores Poteſtates miſit, uti fatetur ad *Art.* 20. Libelli Gravaminum, quo dicebatur: *Quod earum copias clancularie transmiſerit ad Altiores Poteſtates, nominatim Illuſtriſſimos Dominos Internuntium & Archiepiſcopum Mechlinienſem, eoſque circumvenerit*, Reſpondit: *Semper egit bona fide.*

658. Denique ipſe Reus eſt, qui eaſdem litteras clandeſtine denuntiavit, per ignotos eas deſtinando Magnificentiæ Veſtræ, in tertio faſciculo litterarum majori accluſo, ubi contineotur ſub titulo & inſcriptione, *Secreta denuntiatio contra D. Graſper pro confirmanda veritate:* qui titulus finem ipſi Reo propoſitum ſufficienter oſtendit, nimirum fictitium opus adjuvandi, ut adverſarios ſuos hac falſa accuſatione aliquo colore veritatis adumbrata opprimeret.

659. Cum enim ipſe fateatur, *Art.* 59. *Interrogatoriorum:* quod *ſuperſcriptio majoris pacqueti, item denuntiationes vel aliæ ſuperſcriptiones in eo contentæ, tam pro detegenda, quam pro confirmanda veritate ſint ſcriptæ manu Patris d'Herbe emanuenſis ſui, & quidem de conſenſu ipſius Rei*, ipſe Reus hujus clandeſtinæ denuntiationis præſumendus eſt Auctur.

660. Multa quidem garrit Reus ad articulum 60. Interrogatoriorum: ut denuntiationem in alium derivet; ſed tantum legi debent, ut eorum omnium impertinentia & fabricatio pateſcat: tandemque dicit, *quod dictaverit propoſitos titulos pro duobus pacquetis.*

661. *Ponens Titulos juxta intentionem Sacræ Facultatis, ad detegendam veritatem, nimirum fictionis vel factionis.*

662. Si juxta intentionem *Sacræ Facultatis* dictaverit hos Titulos, ad detegendam veritatem, ergo juxta intentionem *Sacræ Facultatis* denuntiatio erat facienda: Quandoquidem ipſe Titulus, *Secreta denuntiatio* id præferret: adeoque vel hinc manifeſte evincitur, Reum dictaſſe hanc Inſcriptionem cum intentione ut ſecreta denuntiatio fieret.

663. Sed falſum eſt, quod hi Tituli prædictis pacquetis juxta intentionem *Sacræ Facultatis* inſcripti ſi[illegible], uti conſtat ex depoſitionibus Doctorum dictæ Facultatis de 23. & 24. Maji ad Art. 13. qui erat: *An Tituli pacquetorum incluſorum in majori pacqueto continentes denuntiationem, facti ſint de ſcitu & juxta intentionem Sacræ Facultatis?* Reſponderunt *negative.*

664. Magiſque ſe explicans Eximius Dominus Parmentier, reſpondit: *ſe nunquam vidiſſe illos Titulos niſi in Cubiculo Magnifici Domini Rectoris, poſt denuntiationem factam, nec eſſe factos de intentione aut ſcitu Sacræ Facultatis, neque ipſius Deponentis,*

665. En quæ mendacia comminiſcatur Reus, ipſique Sacræ Facultati quam ſplendide imponat, ut invidiam ſubdolæ & ſecretæ hujus denuntiationis a ſe amoveat, & approbatione Sacræ Facultatis adumbret.

666. Hinc & intelliget Magnificentia Veſtra, quæ fides Reo in hac confuſa & indigeſta narratione habenda ſit, præſertim quia omnium narratorum fides a ſola ipſius Rei fide tot falſitatibus & apertis mendaciis labefactata dependet.

667. Sive igitur uſum hujus ſpolii ſive emolumentum ex eo proveniens attendamus, Reus ipſe principalis Auctor ſpolii habendus eſt; quandoquidem ipſum litterarum interceptarum omnem uſum habuiſſe, iiſdemque ad ſuos fines in ſuum commodum re vera uſum fuiſſe conſtet.

668. Si inſuper Magoificentia Veſtra dignetur attendere, quas excuſationes Reus obtrudat, quibus ſe a ſpolio hoc eximere ſtudet, vel ex his manifeſtum erit, ipſum non tantum Litterarum interceptarum receptatorem, ſed re vera principalem Auctorem & Inſtigatorem hujus nefandi & nequiſſimi ſpolii eſſe.

669. Admittit itaque Reua ad Art. 86. & 87. Interrogatoriorum, quod nunquam monuerit Magiſtrum rei curſoriæ, nec Patrem dicti Petri Tourteau, hunc ut filio ſuo invigilaret, quem actiones ejuſmodi facile ad patibulum deducerent, illum vero ut & ſibi & publico a talibus caveret.

670. Negat tamen ſe hoc ſuo modo agendi aluiſſe crimen ſpolii, Litteras ſic interceptas continuo e manibus Petri ſpoliatoris recipiendo, & penes ſe retinendo, quia nimirum, ut ipſe ait, *formale criminis* aberat.

671. Nullum enim, ut Reus putat, crimen eſt apud Curſorem Litteras intercipere, ubi intervenit auctoritas Superioris informati, *quod in illis aliquid contineatur contra Majeſtatem, cui ſubſumus*, uti loquitur in Reſponſiooe ad Art. 85. Interrogatoriorum.

672. Tourteau vero, ſi Reo credamus, illi retulerat, ſe Litteras, de quibua quæſtio, *intercepiſſe de ſcitu & conſenſu Magnifici Domini Rectoris, quem offerebat ad Reum adducere.*

673. Dicit vero ulterius ad eundem Articulum, quod *ſtatim miſerit Petrum Nicolaum Tourteau ad Magnificum Dominum, quatenus Magnificus Dominus dignaretur ad Reum venire.*

674. Idque bis factum eſſe debuit, cum hoc expreſſe dicat *ad Articulum* 86.

675. Hæc ſumma eſt præcipuæ hujus excuſationis; ſed in qua ſunt tot abſurditates, ut Actor fere neſciat unde refutationem earum inchoare.

676. In primis itaque præjudicii loco ſit, quod ipſemet Reus alleget, quod ad quamlibet vicem juvenem increpaverit: ſi autem, quæ dicit, vera eſſe & ſufficere putabat, quid erat quod illum increparet?

677. Si vero allegata non ſubſiſtere aut non ſufficere putabat, ita ut increpationem mereretur, jam *malæ fidei*, & manifeſti flagitii tenetur Reus, qui crimen juvenis ſemper aluit, Litteras e manibus ejus do-

Digitized by Google

doloſe & ſcienter recipiendo, quod ſi non feciſſet, non erat cur interciperet, cum illarum ille nullum uſum fecerit, quam illas ad Reum deſerre, uti ſupra notatum eſt.

678. Quod ad rationem attinet per quam interceptio, de qua modo quæſtio, juſtificari poſſit, non affert Reus aliam rationem a Tourteau eſſe allegatam cur Litteras interceperit, quam quod *omni modo debebat quærere inſtrumenta defenſionis ſuæ ad verificandas Litteras anteriores, & Librum Reſolutionum*, ita Art. 28. ſuæ *Reſponſionis ulterioris*.

679. Præterquam quod Reus ſcire debebat, quod ratio hæc non ſufficeret; ſatis notum eſt, quod Rector propterea non permiſiſſet ſpoliare Curſorem.

680. Imo ad *Articulum* 54. dicit, quod ad hoc permittendum *Superior debeat eſſe informatus*, quod in illis aliquid contineatur *contra Majeſtatem, cui ſubſumus*. Qua ſpecie poterat Reus cogitare quod Rector de eo eſſet *informatus* circa Litteras, de quibus eſt quæſtio, eatenus ut cauſa cognita eam interceptionem permitteret?

681. Ulterius quod ad perſonam Superioris iſtius attinet, Reus qui eſt Profeſſor Politicus, ſcire debebat quod Rectori nullum jus aut juriſdictio competat in Curſores aut rem Curſoriam, utpote ſpectantem ad Dominia ſeu ſacrum Patrimonium Principis: ita ut nulla eſſet veriſimilitudo quod Rector illi ſe immiſcere voluiſſet.

682. Quod ſi aliqua Rectori in Curſores eſſet ſuperioritas, uti eſt in Nuntios Academicos Epiſtolas Academicorum deſerentes, Rector legitime informatus, indubie tuliſſet decretum & cum eodem miſiſſet Actorem vel aliquem ex apparitoribus, qui vigore ejuſdem manus Epiſtolis injiceret, eaſque in judicium deferret, nequaquam vero immiſiſſet juvenem, qui malis artibus illas ſurriperet.

683. Imo ſi per impoſſibile vel potius per abſurdum Rector juvenem aliquem immittere voluiſſet, qui modo prædicto Litteras ſurriperet, certe ad Reum ſurreptas recto tramite nullo modo miſiſſet, ſed ad ſe deferri curaſſet, ipſe examinaſſet, & ſi conſilio alicujus uti voluiſſet, Litteras eidem communicaſſet.

684. Si igitur Petrus dixerit, ſe de ſcitu & licentia Domini Rectoris litteras intercepiſſe, indubie debebat Reus ipſum cum litteris ad Rectorem mittere, ut hic Litteras quas interceptas volebat, examinaret, & quid de iis agendum eſſet, ſtatueret.

685. Sad nihil minus fecit; nam Litteras omnes legit, & penes ſe retinuit, amicis ſuis oſtendit, plures copias fieri curavit, ad Altiores Poteſtates (quas contra prætenſos conſpiratores prævenire volebat) tranſmiſit, ut ubique fatetur, nominatim ad *Art.* 83. Interrogatoriorum & in Reſponſo perſonali ad Articulos gravaminum ſupra annotatos.

686. Ad Magnificum vero Dominum non miſit niſi poſtquam res in motu erat, & id quidem veſperi per duos ignotos, ſuperſcriptione appoſita, charactere inſolito, tacendo qnod interceptæ forent in domo Curſoris, totomque adornatum erat unice, ut calumniam & perjurium in quæ miſerum juvenem præcipitaverat, adjuvaret, uti ex Informationibus de 9. Martii conſtat.

687. Dicit quidem Reus, quod ſemel & iterum miſerit ipſum Tourteau ad Magnificum Dominum quatenus ad ſe venire dignaretur, idque, uti prætendit & perſuadere conatur, ut ex ipſo Rectore intelligeret, num de ejus ſcitu & licentia litteræ apud Curſorem per Tourtean eſſent interceptæ.

688. Sed quis non judicabit, virum prudentem, & ab omni delirio remotum, qualis vult haberi, velle decipi, dum tali medin utitur, & eo contentus eſt in re omnium maximi momenti?

689. Quid enim magis ridiculum, quam Juvenem, cui prætendit ſe diffidere, in propria cauſa mittere ad teſtem talem, qualis eſt Magnificus Dominus Rector, adducendum, & Juveni reverſo credere abſque ullo ulteriori examine, præſertim attento quod idem Magnificus, uti Tourteau prætenditur retuliſſe, prima vice non venerat?

690. Quod ſi exire verebatur Reus, nec poterat Rectorem convenire, ſaltem ſcripto cum eo agere poterat, ut quid de rei veritate eſſet ab eo intelligeret.

691. Imo ſi forte rem ſcripto confidere non auderet, aut non vellet, habebat fidum ſuum miniſtrum & amanuenſem P. Franciſcum d'Herbe, qui totius myſterii conſcius fuit, ut nihil eum celare debuiſſet.

692. Quandoquidem ipſemet Reos exhibuerit Actam cum Reſponſione ulteriore ſub *Num.* 14. in qua ſub litt. B. intelligitur, quod dictus Pater præſens fuerit, dum Tourteau litteras interceptas ad Reum deferebat, & idem fere depoſuit a Reo productus in comparatiooe ſua de 3. Auguſti idem R. P. d'Herbe.

693. Quod autem Reus certo ſciverit, verum non eſſe Magnificum Dominum Rectorem ad hanc interceptionem concurriſſe, nec ratione illa, ſi a Petro Tourteau fuerit allata, permotum eſſe ad has litteras recipiendas,

694. Hinc evidens eſt, quod etiam poſtquam Reus ex ipſomet Rectore intellexit, ſe hujus ſpolii eſſe plane ignarum, non tamen deſtiterit alias rurſus de novo interceptas recipere.

695. Conſtat enim, in menſe Febr. 1707. Rectorem Academicum fuiſſe Conſultiſſimum Dominum Lunckens, modo in hac cauſa moderni Rectoris Aſſeſſorem.

696. Præterea ex interrogatoriis ex parte Rei dicto Conſultiſſimo proponendis habetur, Reum fateri, qnod hic Conſultiſſimus exiſtens Rector ad Reum venerit 23. Februar. accerſitus per ipſum Petrum N. Tourteau inter quartam & quintam, ut habet *Art.* 320. proviſionalis Intendit.

697. Ulterius ex Articulo 340. & 451. habetur, quod ipſe Rector tunc dixerit Reo, ſe nihil de ſpoliatione ſcire aut audiviſſe.

698. Ergo tunc ſaltem noverat Reus, interceptionem non eſſe factam de *licentia & ſcitu* Magnifici Rectoris.

699. Ad hæc dicit diſerte Reus *Art.* 279. ſuæ *Reſponſionis ulterioris*: tertium Faſciculum Litterarum Henrici Graſper a Petro ſibi allatum eſſe *die* 23. *veſperi*.

700. Cum igitur inter *quartam & quintam* a Domino Rectore intellexiſſet, Petrum falſo dixiſſe, interceptionem factam eſſe conſcio Rectore, & nihilominus *eodem die veſperi* dictum tertium Faſciculum e domo Curſoris per Petrum ſurreptum, ſibi allatum acceptaverit & penes ſe retinuerit, & uſus ſit, evideus eſt, omnia quæ in ſui excuſationem de *licentia Domini Rectoris* adduxit Reus, eſſe mera mendacia a Reo ut aliquid in ſuam excuſationem dixiſſe videretur ficta & excogitata.

701. Præterea ſi Petrus dixerat Reo, ſe de *licentia & ſcitu Rectoris* intercepiſſe Litteras e domo Curſoris, volebatque Reus per Dominum Rectorem de veritate hujus aſſerti inſtrui, quare id non aperte & dilucide Rectori aperuit, dicendo Petrum in juſtificationem ſuæ ſpoliationis auctoritatem Rectoralem inclamare; & quare totum negotium ipſe Rectori non aperuit?

702. Quare a Domino Rectore, priuſquam de hoc negotio loqueretur, *requiſivit ſecretum naturale*? uti habet Art. 321. Proviſionalis Intendit.

703. Si in ſuæ exſpoliatioois excuſationem Petrus licentiam Rectoris allegabat, certe impertinens erat

pe-

Digitized by Google

petere ſecretum naturale a Rectore, ut veritas habetur.

704. At omnia volebat Reus ſub *ſecreto*, ne alioquin vel ex inquiſitione & interrogatione inſtrumentum fictitii hujus negotii Petrus Tourteau innoteſceret, & ſic tota hæc horrenda fabula detegeretur.

705. Denique cur Petrum tanquam furem & expilatorem domus Curſoriæ a ſe non repulit, ſaltem poſtquam a Rectore intellexit, Petrum falſo aſſeruiſſe *de licentia & ſcitu* Rectoris interceptionem litterarum a ſe factam, ſed e contrario apud ſe retinuit, fovit, quin & ipſius adhuc opera uſus eſt, uti ex Actis ipſis probatur?

706. Quare non mox, ut a Rectore falſitatem intellexit, ipſas interceptas litteras a ſe dimiſit, & Rectori tradidit, Petrumque ſuper hoc neſando crimine interrogandum & puniendum Rectori denuntiavit? Sed a 23. Februarii, quo Rectori locutus fuit, uſque ad 8. Martii, qua die occulta denuntiatio (de qua ſupra) contigit, apud ſe retinuit?

707. Nequaquam proinde Reus evocavit ad ſe Rectorem, ut ipſi ſincere totum hoc negotium communicaret, atque ex ipſo veritatem intelligeret; ſed aſtute Rectorem evocavit, & obſcure & ſub ſecreto quædam dixit, ut detecta fictione poſſet dicere, ſe Rectori communicaſſe, & ita, quam inclamat, bonam ſuam fidem vel in ſpeciem aſſerere: quem in finem plures ſimiles cautiones adhibuit, uti infra Cap. 7. oſtenditur.

708. Allegat ulterius Reus, quod ſcedulam cum adulterata Rei ſignatura, per quam Tourteau aliquando Epiſtolam quamdam apud Curſorem interceperat, nunquam a Magiſtro Curſorum repetiverit, & deſuper Petrum Scheybels Magiſtrum Curſorum produxit & examinari voluit.

709. Sed quid per hoc intendat, percipere Actor non valet. Velletne forte inde inferre, quod neſciverit, litteras ad ſe [illegible]latas a Tourteau apud Curſorem interceptas fuiſſe? ſed huc inde nequaquam ſequitur, imo contrarium clariſſima admiſit Reus, & in admiſſione conſtanter perſeveravit, & circumſtantias plures allegavit, & conformes ſunt depoſitiones P. Franciſci d'Herbe.

710. An forte vult inde inferre, neſciviſſe ſe, interceptas fuiſſe litteras a Tourteau mediante *adulterato Rei chirographo?* Sed quid hoc ad rem præſentem? Cum id certe conſtet, Reum ſciviſſe quod (quocumque tandem modo) omnino tamen fuerint interceptæ apud Curſorem.

711. Sed nec ulla ratione inde ſequitur; quandoquidem Reus optime ſciret, Chirographum illud a ſe nec ſcriptum fuiſſe nec ſubſcriptum, ſic ut inde nihil ei foret timendum.

712. Imo plurimum Rei intererat de ſcedula illa nullam mentionem facere: ne Magiſtro Curſorum interceptio innoteſceret, & ne ſuſpicionem illi præberet, ſe eſſe interceptionis conſcium.

713. Deinde proderat Reo ſcedula apud Curſorem deliteſcens, ut dictum Tourteau ſibi obnoxium haberet, dum ſciret qualia negotia ei faceſcere poſſet ratione talis falſitatis: quin ſi Tourreau animo mutaretur, & Reum proderet, habebat Reus inſtrumentum, quo fidem ejus hoc falſo inſtrumento ſub falſificata ſignatura abrogaret.

714. Ex omnibus his veriſſimis convincitur Art. 16. Libelli Gravaminum, *Quod Reus in eundem finem*, ſcilicet ut aliquid expiſcari poſſet quo fucum faceret, & nequiſſimæ ſuæ fictioni fidem aliquam vel ſpeciem conciliaret, *nec a Curſoribus publicis abſtinuerit, ſed dictum Tourteau inſtituerit ad intercipiendas Litteras in domo Curſoris hic Lovanii.*

715. Advertere dignetur Magnificentia Veſtra, quod hæ Litteræ omnes ex domo Curſoris malis artibus interceptæ cum eſſent clauſæ, ad Magnificentiam Veſtram allatæ ſint apertæ.

716. Ulterius quod hæ Litteræ faſciculo majori ſic jam apertæ incluſæ, immediate fuerint allatæ ex quarterio ipſius Rei, ubi & faſciculo fuerunt incluſæ, & faſciculo per manuenſem ipſius Rei, ipſoque Reo dictante, impoſita inſcriptio ad denuntiandum.

717. Itaque Reus habendus eſt Auctor apertionis harum Litterarum, niſi probet alium eſſe Auctorem.

718. Dicit quidem, Petrum Tourteau eas omnes aperuiſſe; ſed negat Tourteau, dicitque ſe dumtaxat primum cooperculum aperuiſſe, Litteras vero incluſas a Reo fuiſſe apertas.

719. Cum autem non conſtet, Petrum Tourteau has Litteras apertas habuiſſe, nec ille probetur eas aperuiſſe; conſtet autem eas apertas apud Reum extitiſſe, eiſque uſum fuiſſe Reum, præſumptio manet contra Reum, & ipſe habendus eſt pro apertore, donec contrarium probet.

720. Igitur veriſſima & ſincera apparet depoſitio Petri Tourteau de 26. Martii 1707. qua candide fatetur, ſe apud Curſorem intercepiſſe tres faſciculos Litterarum, *idque ſe feciſſe ex ſuaſu & inſtigatione Eximii Patris Deſirant, qui Interrogato dixerat in ſubſtantia: debes conari accipere Epiſtolas deſtinandas ad D. Krys, D. de Swaen, & D. de Graef, D. van den Neſſe, ad Domicellam van Bont, D. du Cellier, D. Vice Paſtorem S. Catharinæ, ad videndum an ex eis nihil poſſet erui pro confirmando Libro Reſolutionum.*

721. Confirmat id & depoſitio Claræ Leemans uxoris dicti Petri de 6. Julii 1707. quæ interrogata, an non adierit P. Deſirant vel P. d'Herbe ad petendum conſilium, poſtquam intellexiſſet, quod maritus ſuus pateretur difficultates occaſione interceptionis Litterarum? Reſpondit Idiomate Flandrico: (*) *Dat ſy in 't beginſel als haren man was geretireert tot de Lieve-Vrauwe-Broeders, is gecomen by P. d'Herbe, ende gevraegt onder andere, wat dat was van die Brieven, die ſy hem hadden doen intercipieren in de Poſterye, daer men ſoo veel was van ſprekende, ende of dat daer eenige ruſien ofte afferens in gelegen waeren? Waer op P. d'Herbe aen haer deponente antwoorde, dat met de geintercipeerde Brieven van Graſper de heele ſaeke wiert klaer gemaekt, terwylen dat uyt de ſelve klaerlyk waeren blykende 18. of. 20. puncten waer van geſproken wordt in den Reſolutie-Boeck. Waer op de deponente repliceerde: Wel Reverende Pater, waerom hebt ghy ghebruykt mynen man tot 't ondernemen van die Brieven, ende niet eenen anderen? Daer op den voorſeyden Pater d'Herbe antwoorde: 't is om uwen man de volle eere te geven van deſe afferen voor den dagh te breogen, voegende daer hy datter geen moeyelykheyt daer in gelegen was, ende dat 't een goedt werck voor der H. Kercke.*

722. Sicuti Reſponſa & allegata ipſius Rei fictiooem & falſitatem oculis legentium objiciunt, præſertim ſi cum ſuis circumſtantiis conſiderentur, ita e contrario Reſponſa Petri ejuſque uxoris tam cum

(*) Se initio, cum ſuus maritus confugiſſet ad Carmelitas, veniſſe ad Patrem d'Herbe, & quæſiviſſe inter alia, quid eſſet de illis Litteris quas ipſum juſſerant intercipere ex domo Curſoria, de quibus tam frequens eſſet ſermo, & an ea ex re aliquid moleſtiarum aut negotiorum poſſet faceſſi? Ad quæ ſibi deponenti reſpondiſſe Patrem d'Herbe; totum negotium expediri interceptis Epiſtolis (*Henrici*) Graſper; quandoquidem ex illis paterent 18. aut 20. articuli de quibus in Libro Reſolutionum actum eſſet. Ad quæ repoſuiſſe deponentem: Bene Reverende Pater, quare uſi eſtis meo marito ad intercipiendas Epiſtolas, & non aliquo alio? Tum reſpondiſſe dictum Patrem: Ut tuo marito daretur honor detegendi hoc negotium: (*addidiſſe*) inſuper, nullam in ea re eſſe difficultatem, & eſſe facinus utiliſſimum Sanctæ Eccleſiæ.

cum circumſtantiis, quam per ſe ſimpliciter conſiderata, ſimplicitatem & ſinceritatem ſpirant & legentibus objiciunt.

CAPUT SEXTUM.

Oſtenditur quod Reus Petrum Tourteau ad pejerandum induxerit, & inſtruxerit.

723. Petrum Nicolaum Tourtean pejeraſſe, idque ex certa ſcientia, dum quinta Martii coram Magnificentia Veſtra præſtito juramento depoſuit, ſe ſcripſiſſe famoſam Epiſtolam de 10. Januarii ad Dominum Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis cum Formulario eidem incluſo, ſub dictamine Clariſſimi Domini Z. B. van Eſpen, conſtat ex ipſius Petri ultronea & conſtanti confeſſione.

724. Id igitur hic dumtaxat quæritur, utrum Reus fuerit principalis Auctor & Inſtigatnr hujus perjurii, quemadmodum omnium fuit confictorum & conſcriptorum inſtrumentorum: ſive an Reus dictum Petrum induxerit ad hoc perjurium, ſicuti ipſum ad ſcribendum & fingendum dicta inſtrumenta inſtigavit, & ſub promiſſis, fallacibus argumentis & prætextibus attraxit.

725. Porro argumenta, quibus probata eſt inductio Juvenis hujus ad fingendum tot falſa & horrenda inſtrumenta, ſub nomine dicti Clariſſimi, eadem probant, & ipſum ad hoc perjurium per Reum fuiſſe inductum.

726. Sicuti enim in præcedentibus annotatum eſt, veroſimile non eſſe, Petrum *proprio motu*, voluiſſe tam horrendas Litteras & Formularia Clariſſimo Domino van Eſpen falſo affingere, eo quod publice notum eſſet, ut ipſe Reus fatetur, Petrum nulla unquam injuria a dicto Clariſſimo fuiſſe affectum, nullamque ipſum inter & Clariſſimum ſimultatem aut diſcordiam fuiſſe; ita & hinc evincitur, veroſimile non eſſe, quod an hanc falſam & juratam accuſationem præfati Clariſſimi proprio motu proſilierit.

727. Ulterius probatum eſt, Petrum falſa inſtrumenta ſua ſponte & proprio motu non confinxiſſe, ſed ſpe *lucri aut promotionis* ab aliquo fuiſſe allectum, eo quod nemo ad perpetranda tam horrenda crimina induci ſoleat, niſi ſibi ex crimine temporale aliquod commodum obventurum ſaltem imaginetur: idem probat, Petrum ad hoc horrendum perjurium non niſi ſub ſpe alicujus temporalis commodi eſſe inductum.

728. Evidens autem eſt, non potuiſſe Petrum ad falſum hoc juramentum ſpe lucri aut commodi temporalis inſtigari, vel falſis rationibus, a dicto Clariſſimo, vel aliquo ex prætenſis ipſi in hoc negotio fictitio confœderatis induci; cum incredibile ſit, ab ipſis Petrum ad perjurium fuiſſe adactum quo ipſimet in horrendi contra Statum & Religionem criminis ſuſpicionem adducendi erant.

729. Reſtat ergo, ut ab eodem Reo fuerit Petrus ſeductus & inductus ad præſtandum hoc falſum juſjurandum, a quo ad fingendum inductum eſſe abunde probatum eſt.

730. Sicuti enim in ſolius ipſius Rei uſum & ſcopum fictio cedebat, ita & hoc perjurium.

731. Vel enim Petrus hoc jurejurando illaqueatus manſurus erat pertinax in perjurio, & tunc ſcopo per Reum intento plurimum ſubſerviebat juramentum præſtitum, nimirum ad perſuadendum *Altioribus Poteſtatibus*, prædictam Epiſtolam & Formularium re vera eſſe ſcripta ſub dictamine Clariſſimi Domini van Eſpen.

732. Sin vero Petrus a Reo deſciſceret, myſteria iniquitatis revelando & Reum prodendo, uti accidit, etiam hoc caſu ſibi mire profuturum hoc perjurium prævidebat Reus.

733. Sibi enim perſuadebat Reus, Petro per hoc perjurium ademtum iri omnem fidem, ita ut nulla ex dopoſitionibus Petri contra Reum probatio haberi poſſet.

734. Cum autem omnia hæc iniquitatis myſteria clancularie inter ipſum & Petrum peracta eſſent, putavit, ſe de crimine nunquam convictum iri ubi Petri in crimine ſocii fides eſſet per hoc perjurium labefactata.

735. Et revera nihil impræſentiarum magis clamat, atque urget Reus, quam quod Petro perjuro contra ſe deponenti fides haberi videatur.

736. Adeo ut hinc omnibus perſuaſum ſit, hanc fuiſſe Rei aſtutiam, ut Petrum ad pejerandum ante omnia permoveret, quo ſe a diſcrimine proditionis liberaret.

737. Et ſane in decurſo hujus Finalis Concluſionis tot tantaque nota ſunt mendacia & fallaciæ, malæque artes, quibus fictionis hoc negotium tegere, quin & ſuſtinere, ac tandem ſe innocentem oſtendere ſtuduit Reus, ut mirum videri nou debeat, ſi & ad hoc perjurium moverit Petrum, ut vel fictionis fidem adſtrueret in caſum quo Petrus in perfidia conſtans parſiſteret, vel ſe contra Petri proditionem tutaretur in caſum quo omnia aperire, prout geſta erant, vellet.

738. Præſertim cum triſti experientia notum ſit, homines magni talenti & ad honores elevatos, dum in crimina aliqua ruere cœperunt, pluribus poſtmodum ſceleribus ſenſim immergi, ut præcedentia tegant.

739. Ex his admodum veroſimilis redditur depoſitio præfati Petri Tourteao de (*forte* 26.) 27. Martii qua deponit, *quod ſæpius, imo ipſa die quinta Martii, qua ipſe vocatus fuit ad Magnificum Dominum Rectorem, primam ſuam depoſitionem facturus, Reus ipſi Petro dixerit* IN PRANDIO: *Jam agitur & agetur pro bono, unde debes firmiter perſiſtere, prout in Epiſtola de* 10. *Januarii* 1707. *& ſimiliter dixit & animavit ut diceret Interrogatus de contentis in pacqueto Magnifico Domino delato: deinde quod dum in præfatis depoſitionibus Interrogatus requiſitus fuit ſub juramento deponere, & videret interrogatoria in ipſum dirigi quaſi in complicem, non putaverit ſe aſtringi juramento, ex eo quod Eximius Pater Deſirant ratione antedictorum Interrogato dixiſſet, nullum teneri ea revelare dum non eſſet fama, nequidem requiſitus ſub juramento a Judice, ſed quod ea poſſet tacere ſub* RESTRICTIONE MENTALI.

740. Et in recollectione ſua addidit, quod Eximius Pater Deſirant *ipſum quinta Martii vocaverit ad prandium, & quod ipſum egregie inebriaverit, antequam iret ad Magnificum Dominum depoſiturus.*

741. *Et ut ipſum in perjurio confirmaret, tradidit ipſi poſtea Zypæum & oſtendit ipſi Reſponſum de viſitatione lib.* 3. *& Reſponſum lib.* 5. *de Schiſmaticis, quem librum Deponens adhuc habet in ſua poteſtate.*

742. Hæc Petri depoſitio de tradito ſibi per Reum volumine Zypei firmatur & verificatur per conſignationem hujus voluminis factam in judicio per ipſum Petrum.

743. Et quidem illud volumen fuiſſe Bibliothecæ PP. Auguſtinianorum probat nota primo ſolio inſcripta: quæ licet fuerit deleta, tamen ſufficienter videtur, charta lumini appoſita.

744. Neque Reus diſfitetur hanc notam volumini huic inſuiſſe; ipſumque volumen eſſe prædictæ Bibliothecæ; ſed dicere nou veretur, Petrum illud ſurripuiſſe ex ſua Bibliotheca.

745. Rurſus novum eſt inſigne mendacium!

746. Petrus imprimis illud ſurripuiſſe non potuit poſtquam ad Conventum Carmelitarum ſugit: & conſequenter poſtquam contra Reum deponere cœpit:

Digitized by Google

cœpit: quandoquidem ab eo tempore ſemper fuerit detentus; neque unquam Bibliothecam intraverit.

747. Si autem ſurripiendi ſive furandi animum habuiſſet quando familiariter apud Reum & in ejus quarterio verſabatur, nequaquam hoc volumen Zypæi (quod ab alio volumine ſeparatum, nullius pene pretii eſt) ſurripiſſet; ſed librum alium pluris valentem, aut ſuppellectilem aliquam pretioſiorem auferre ſtuduiſſet.

748. Neque ſpeciem habet, quod Petrus volumen hoc abſtuliſſet e Bibliotheca, ut inde Reum accuſare poſſet, quod ipſum reſtringere mentaliter, & cum reſtrictione jurare docuiſſet.

749. Conſtat enim, volumen hoc habuiſſe Petrum, dum adhuc familiariter apud Reum verſabatur, & mendaciis fictitia inſtrumenta ut vera contra prætenſos Conſpiratores defendebat.

750. Et ſi præcogitaſſet per hoc volumen in caſu detectæ fictionis ſe contra Reum tueri; indubie minutam aliquam in hunc finem ſibi reſervaſſet & abſcondiſſet: qua multo facilius & directius probaſſet, Reum eſſe fictorum inſtrumentorum primarium Auctorem.

751. Ad hæc incredibile plane eſt, quod Petrus, qui hactenus juri præſertim Canonico non ſtuduerat, tum ſciviſſet talia in Reſponſis Zypæi de reſtrictione mentali haberi: cum ne quidem a provectioribus juris ſtudioſis, & ad gradum Licentiæ aocinctis, Zypæi Reſponſa legi conſueverint: quanto minus a juvene, qui vix jus ſalutaverat, & præ anguſtia debebat victum ſuum quærere currendo de domo in domum ad ſcribendum copias.

752. Si præallegata argumenta & indicia jungantur cum prædicta ſimplici & circumſtantiata ac conſtanti Petri depoſitione, indubitatum apparet, Reum fuiſſe primarium perjurii Auctorem & Inſtigatorem, Petrum ſcilicet ad pejerandum movendo, & artes pejerandi ſuggerendo, ut proinde ipſe Reus potius quam Petrus pœnas perjurii mereatur.

CAPUT SEPTIMUM.

Refelluntur Excuſationes & Exceptiones ipſius Rei.

753. Hactenus Actor evidentibus argumentis & indiciis probavit, Reum fuiſſe omnium confictorum inſtrumentorum, quæ in hac tragœdia ſunt exhibita, quin & expilationis domus Curſoriæ, primarium Auctorem & ſuggeſtorem; Petrum Tourteau vero, fuiſſe merum inſtrumentum executionis.

754. Inſuper ex ipſa Rei confeſſione oſtenſum eſt, omnia hæc ficta inſtrumenta & Litteras e domo Curſoris malis artibus ſurrepta, ad Reum immediate per dictum Petrum Tourteau eſſe allata.

755. Reum hæc omnia acceptaſſe, legiſſe, ſibique ſoli reſervaſſe.

756. Præterea eorum complures copias etiam authenticas confici juſſiſſe.

757. His omnibus pro arbitrio uſum fuiſſe, cum diverſis communicando, eo modo, qui fini ipſi propoſito congrueotior videretur.

758. Quin & omnium eorum copias ad *Altiores Poteſtates*, quas prætenſis conſpiratoribus adverſas noverat, miſiſſe, idque ſub ſecreto & clancularie.

759. Quæ omnia ex ipſius Rei propria confeſſione habentur.

760. Porro indubitatum eſt, non ſolum jura, ſed & ipſam rationem dictare, quod, qui in actione manifeſte flagitioſa deprehenditur, qualis indubie eſt uſus litterarum in domo Curſoria interceptarum, a crimine ejuſque pœna ſe expedire nequeat, niſi excuſationes & exceptiones admodum fortes & peremptoriæ adducantur, quæ præſumptiones ex actione flagitioſa reſultantes elidere queant.

761. Nec ſufficit, has excuſationes & exceptiones per Reum allegari, ſed Reus eas ad ſofficientiam Juris probare debet, juxta notiſſimam Juris regulam, *Reus excipiendo fit Actor*: ita ut quantum ad has exceptiones, ſufficiat Actori in negativis conſiſtere, & Reo ſoli probatio, non Actori, incumbat: & conſequenter condemnandus veniat, ſi in probatione ſuæ exceptionis deficiat.

762. Videndum igitur reſtat, quas exceptiones contra evidentiſſimas probas non tantum ex circumſtantiis & indiciis, ſed vel præcipue ex ipſa Rei confeſſione, & teſtium omni exceptione majorum depoſitionibus reſultantes, Reus adducat, & qualiter eas probet.

763. Prima eaque generaliſſima exceptio ſive excuſatione, qua ſe a formali crimine conatur eximere, eſt *bona fides*, ſive quod egerit *bona fide*. quam exceptionem impendit in ſuo perſonali Reſponſo ad Articulos duodecimum, decimum tertium, decimum quartum, decimum quintum, vigeſimum, & vigeſimum tertium Libelli Gravaminum, & ſæpius in Reſponſo ad Interrogatoria & Reſponſo ulteriori.

764. Sed interior animus, a quo hæc *fides* dependet, ſoli Deo cognitus eſt, ut nec teſtibus, nec inſtrumentis probari queat; ut proinde Reus in vanum laboret, dum ad *Articulum octuageſimum primum* ſui Proviſionalis Indendit plures teſtes *ſuæ bonæ fidei* producit, qui nequeunt de *animo* ejus *interiore* teſtari, ſed dumtaxat, quid exterius ipſis apparuerit, deponere: poſſunt, uti nec aliud depoſuerunt: quæ exteriora frequenter fallere notum eſt, præſertim in hominibus ad fallendum intentis, qualem eſſe Reum probant hactenus deducta.

765. Novit Actor, *bonam fidem*, quamvis *in animo* conſiſtat, tamen indiciis & præſumptionibus poſſe probari: ſed & hoc novit, facta, e quibus hæ præſumptiones reſultant, eſſe probanda ſicut facta cætera, id eſt, vel facti evidentia, aut certe legitimis teſtibus vel inſtrumentis, non autem nuda Rei aſſertione.

766. Si & Reſponſa ipſius Rei ad Interrogatoria, ejuſque prolixum Reſponſum ulterius ad Libellum Gravaminum expendantur, nihil ſolidi a Reo allegatum, multo minus probatum invenietur, e quo *bonæ fidei* præſumptio reſultet.

767. Unum generale adducit in dicto prolixo Reſponſo, Articulo *quadrageſimo quinto*, quod ſcilicet *notorium ſit, quod ipſe hactenus non fuerit in amentiam deductus*.

768. Probat id Articulo qoadraſimo ſexto, eo quod ipſi *inimiciſſimi ſui adverſarii quantumvis peſſime intentionati, agnoſcant, ipſum eſſe tam prudentem & cautum, ut multiplicibus eorum conatibus ſe oppoſuerit, & frequentibus eorum inſidiis feliciſſime ſeſe hactenus eripuerit.*

769. Suſtinet vero Articulo quadrageſimo ſeptimo, quod nihil eorum, quæ Libello Gravaminum objiciuntur, *potuerit feciſſe. niſi in ſingulo actu, in ſingula circumſtantia manifeſta ſtultitia proceſſiſſet.*

770. Quod de ſua prudentia hic etiam ex Adverſariorum ſuorum judicio glorietur Reus, vanum & frivolum eſt.

771. Illi enim, quos ſuos Adverſarios eſſe ſibi fingit, aliud in ipſo non agnoſcunt quam inſignem mentiendi & imponendi impudentiam.

772. Quod autem ejus mendacia & fallacias non ſemper detexerint, non tam ejus in agendo prudentiæ & cautelæ imputandum eſt, quam eorum Chriſtianæ ſimplicitati, qua tantam mentis perverſitatem in homine Sacerdote, Religioſo & Doctore Theologo ne ſuſpicari quidem audebant.

773. Exemplum inſigne prudentiæ ſuæ non ita pridem hic dedit Reus, dum Marachallo de Bouſflers hic Lovanii cum toto ſuo Comitatu reſidente,

in

Digitized by Google

in Lectione ſua publica, & quidem pluribus diſtinctis vicibus, plura contra perſonam Regis Galliæ, ejuſque circa res bellicas gloriam effutire non eſt veritus, non obſtante præſentia plurium de prima Nobilitate Galliæ, qui, quam Regis ſuæ gloriæ ſint ſtudioſi, vel pueri norunt: ut vel ſtupidiſſimus quiſque videre poſſet, quid ei tum immineret; quod & mox evenit, ſcilicet exilium e Patria.

774. Sit hoc ſpecimen judicii, prudentiæ, & cautelæ, de quibus tantopere Reus gloriatur.

775. Sed licet ipſi Reo tam favorabile eſſet Adverſariorum ſuorum judicium, quam proprium, nihil tamen argumentum inde deſumptum concluderet.

776. Notum enim eſt, homines facinoroſos quantumvis aſtutos tandem ſolere ſerius aut citius, menſura nequitiarum impleta, in manus Juſtitiæ incaute incidere, Deo ita diſponente, & *ſapientiam ſapientum perdente:* unde & illud antiquum poeticum: *Dii quos perdere volunt, dementant.*

777. Nec tamen eo uſque ad amentiam redactus eſſe debuit Reus ad faciendum ea, quæ fecit, quam prætendit dicto Articulo quadrageſimo ſeptimo.

778. Licet enim in male directo & ſtudide continuato negotio ſtultitia quædam appareat, magna tamen aſtutia eſt ſibi procurare aliquem, qui ipſum tegat, & quem, ſi res non ſuccedat, poſſit pœnæ relinquere & noxæ dedere.

779. Ubique hæc Rei apparet vafrities, qua omnia ſic direxit, omniaque curraſit, quo in caſum detectæ fictionis ſibi proſpiceret; nec in minimo ſe palam monſtrare voluit, ſed omnia ſub nomine Petri Tourteau prodire.

780. Hunc in finem ſibi a Petro Tourteau, poſtquam negotium per evulgationem copiæ Epiſtolæ de decima Januarii moveri cœpit, Declarationem de omnibus dari juſſit per Actam Notarialem de vigeſima ſeptima Januarii, & a Reo die ſecunda Maji conſignatam, quam a Reo confictam & fabricatam, & e Petro ſeducto ſimpliciter ſignatam eſſe oſtendit Actor ſupra Cap. 4. Articulo 607. & ſequentibus.

781. Eundem in finem expediri juſſit per dictum Petrum Actam de quarta & decima quarta Martii: & quod amplius eſt, ipſum ad pejerandum induxit, uti toto Capite ſexto probavit Actor: ut nimirum in caſum detectæ fictionis, Petro tanquam perjuro fides ne haberetur.

782. Eodem tendebant Declarationes, quas ſibi procuravit a ſocio ſuo & in crimine complice Patre d'Herbe, & ſeniore Tourteau, & Domino Advocato Schaubroeck, & Reverendo Dominu Gallot, quas & in ſui defenſionem exhibuit cum ſuo Reſponſo ulteriori.

783. Eodem collimaſſe evocationem Magnifici Domini Rectoris, & obſcuram & ſecretam eidem de hoc negotio propoſitam quæſtiunem, oſtendit Actor ſupra Capite quinto Articulo 673. & ſequentibus.

784. Et ipſe Reus in Scripto, cui titulus: *Vera & ſincera relatio*, quod die decima quarta Martii 1707. in ſua comparatione dictavit, aſſerit ſe omni ſemper & ſtatim communicaſſe cum amicis, aliquando diviſim, aliquando conjunctim, partim pro conſilio, partim (quod notandum) *ut, ſi caſus exigeret, poſſet illos adhibere in teſtes ſuæ bonæ fidei.*

785. Hæ & ſimiles præcautiones malam fidem in Reo arguunt, & tanto tempora præmeditata excuſatio mordentem conſcientiam indicat.

786. Ad eandem cautelam referri meretur, quod Reus, apud quem omnia ficta inſtrumenta reperta ſunt, & a quo omnia proceſſerunt, aliis communicando, & ad Altiores Poteſtates mittendo, quique omnia ſecreto direxit, nuſquam tamen palam compareat, nuſquam character ejus conſpiciatur, etiam minutis manu ejus ſcriptis ſolicite retractis & combuſtis.

787. Quin ad ipſam Denuntiationem, ne ipſe concurrere videretur, ſollicitavit Reverendum Patrem Grauwels; at eo renuente, ſuperſcriptionem charactere ſui Amanuenſis Patris d'Herbe, ſed inſolito, apponi juſſit, & per ignotos Denuntiationem ceri, ut ipſe interim lateret.

788. Ex his videt Magnificentia Veſtra, nullum plane eſſe argumentum, quod ex non præſumpto ſui delirio, in probationem *bonæ fidei*, adducit & inclamat Reus.

789. Inſuper hæc eſt mentis humanæ natura & conditio, ut aſſenſum firmum, qualis ad bonam fidem requiritur, formare non queat, quantumcumque etiam vellet, mere pro libitu; ſed a lumine rationis debet inflecti; conſiderando & ponderando motiva credibilitatis ſive aſſenſus firmi eliciendi.

790. Expendendum proinde eſt, num ea adducta fuerint motiva & rationes credulitatis, ut Virum prudentem movere potuiſſent ad firmiter credendum, inſtrumenta per Petrum Tourteau allata, eſſe vere & ſincere inſtrumenta.

791. Præcipuum, ne dicam unicum, fundamentum ſuæ *bonæ fidei*, quod Reus allegat in Scripto ſuo, cui titulus: *Vera & ſincera relatio*, quam in comparitione diei decimæ quartæ Martii dictavit, uti & in ſuis Reſponſis ad Interrogatoria, nec non in prolixo Reſponſo ulteriori, pene totum reſolvitur in fidem & auctoritatem Petri Nicolai Tourteau.

792. Addit autem Reus in ſuo Reſponſo ulteriori, Petri fidem fuiſſe ſubnixam, quod Dominus *Licentiatus Opſtraet tergiverſaretur producere Originalem Epiſtolam de decima Januarii.*

793. Sed nullum eſſe fidei adſtruendæ & firmandæ hoc fundamentum, utpote falſiſſimo ſuppoſito ſubnixum, ſcire poterat, & indubie ſciebat Reus ex ipſis Actis Sacræ Facultatis per ipſum Reum cum ſuo Reſponſo ulteriori exhibitis, ſub Numero octavo & ſequentibus.

794. Mox enim, ut a Facultate requiſitus fuit dictus Licentiatus per Bedellum, ut ſcriberet Bruxellas ad habendum Originale, (id fuit vigeſima nona Januarii) mox etiam ſcripſit. Iterum interrogatus trigeſima prima Januarii, reſpondit: ſe ſcripſiſſe, & eadem die Reſponſum exſpectari.

795. Tertia vero vice, id eſt, quarta Februarii, reſpondit humaniter: Dominum Vercouwen Vice-Paſtorem Sanctæ Catharinæ, in abſentia Domini Paſtoris, ſibi reſcripſiſſe, dictum Paſtorem, ad quem ea de re ſcripſerat, reſpondiſſe, quod Originalem Epiſtolam ob aliquas rationes a manibus ſuis non eſſet dimiſſurus, ut conſtat ex dictis Actis.

796. Quæ, obſecro, hic tergiverſationis ſpecies? Numquid Dominus Paſtor Sanctæ Catharinæ ad quem prædicta Epiſtola ſcripta, inſcripta & deſtinata erat, ejuſdem Epiſtolæ Dominus erat ad excluſionem cujuſcumque alterius?

797. Merito ergo illam periculis viarum exponere nolebat, præſertim poſtquam jam de ea cum Miniſtris Regiis agi cœperat; & inaudiebat de illa jam motum aliquem excitari cœpiſſe.

798. Aut certe ſi Facultas Sacra illa Epiſtole originali in Judicio indiguiſſet, poterat dictum Paſtorem per litteras compulſoriales & requiſitoriales ad legitimum ejus Judicem ad exhibitionem compellere, non vero dictus Dominus Opſtraet, qui nomine proprio eam non petebat, ſic ut immerito dicatur tergiverſatus. Itaque temeraria & frivola plane eſt ſuſpicio ſuper eo fundata.

799. Sed vel hinc maxime apparet nequitia ipſius Rei, qui unus erat ex dicta Sacra Facultate, quæ unice originales litteras petere videbatur, uti Reus palam aſſerebat, ut cognito charactere Auctor deprehenderetur.

800. Reus, qui ſemper præſens erat, noverat eſſe characterem junioris Tourteau, & illum te-

ſtimo-

timonio duorum Notariorum poterat probare.

801. Et quod amplius erat, jam tum Actam Notarialem de 27. Januarii penes ſe habebat, in qua dictus Tourteau fatebatur, ſe Epiſtolam hanc ſcripſiſſe ſub dictamine Domini van Eſpen.

802. Nihil de his loquebatur Reus, quamvis perſuaſum etiam velit, hanc Epiſtolam dictæ Facultati in perſona ſua tanquam Vice Decano ſeu Seniori dictæ Facultatis fuiſſe denuntiatam.

803. Ut facile appareat, quod detecta jam Epiſtola & ſecurus ut putabat de diſpoſitione animi dicti Tourteau hujus Epiſtolæ Scriptore & Bajulo, uti voluerit ipſa Sacra Facultate, ad procurandam occaſionem, ut luſus inchoaretur.

804. Reſtat igitur ſola Petri Tourteau auctoritas pro fundamento & motivo *bonæ fidei*, quam Reus ubique in ſuam defenſionem allegat.

805. Videns autem Reus, quam debile, imo ridiculum eſſet motivum fidei, quod nudæ & ſimplici hujus juvenis aſſertioni inniteretur, ſolicite excogitavit rationes, quibus perſuadere conetur, ſe fuiſſe prudenter permotum ut tantam apud ipſum fidem meruerit Petrus, juvenis *necdum natus annos viginti, homo conjugatus, merus Scriba, qui pro pane lucrando ibat de domo in domum ad ſcribendas copias*, uti eum deſcribit Reus Articulo quadrageſimo ſecundo Reſponſionis ulterioris.

806. Primo dicit Reus in ſua depoſitione de decima quarta Martii? *quod Petrus fidem apud ipſum meruerit, eo quod, dum cauſa Gerberoniana contra Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem coram Domino Abbate Sanctæ Gertrudis fuit reſumpta, hoc Petrus Reo triduo ante prædixiſſet.*

807. Magnum profecto fidei & ſinceritatis argumentum! Sed ipſemet Reus illud ſubvertit Articulo trigeſimo tertio Reſponſionis ulterioris dicens: quod *illud poterat didiciſſe, tum ex Rotula Magnifici Domini, tum Perilluſtris Domini Conſervatoris, quam aſſidue loco Patris & cum Patre frequentabat, advertens non tantum ad cauſas, quæ illic movebantur, verum etiam diligenter obſervans, quæ a Procuratoribus & aliis ibi dicebantur.*

808. Hæc tamen, ſi Reo credimus, fidem Petri ipſi aſtruxerant, fidem inquam illius, qui jam a menſe Octobri anno 1706. Reo impoſuerat, ut ipſe aſſerit ad Articulum vigeſimum nonum Interrogatoriorum, narrando varia de Congregationibus prætenſe habitis in domo Domini Canonici Vivien, ſive Beggardorum, præſidende Clariſſimo Domino van Eſpen, & præſentibus Dominis Melis, & aliis pluribus, quod, ut fabula male conficta, exploſum fuit a diverſis Doctoribus ob abſentiam dicti Clariſſimi ab urbe, & morbum Domini Melis lecto affixi, quæ Reo exprobrata fuiſſe deponunt DD. Martin, Renardi, & Parmentier in depoſitione de vigeſima tertia Maji: & tamen ipſe Reus fatetur hæc ſibi a dicto Petro fuiſſe relata; & Capite ſequenti latius exponetur.

809. Alia argumenta quibus Petri fidem adſtruere conatur Reus, expendamus.

810. Dicit Reus *Articulo* 415. Reſponſionis ulterioris, præfatum Petrum accuſando dictum Clariſſimum ſuſtinuiſſe, eundem dictam Epiſtolam de decima Januarii ſibi dictaſſe, & ſubſignaſſe, *idque tanta energia expreſſiſſe ſub Juramento*, ut *ipſe Advocatus Fiſcalis dixerit hæc audiens*, HANC MACULAM JANSENISTÆ NUNQUAM ELUENT.

811. Atque hinc concludere vult Reus, non mirum eſſe, ſi & ipſe Petri dictis fidem habuerit.

812. Verum hæc potius malam quam bonam fidem in Reo evincunt.

813. Dictus enim Advocatus Fiſcalis, nequaquam in hoc Petri dicto acquievit; neque plenam fidem habuit, uti ſe habuiſſe Reus ſimulat: ſed mox vocari & audiri dictum Clariſſimum petivit; eoque audito, dictum Petrum ſuper circumſtantiis loci, temporis, aliiſque interrogari & examinari fecit: poſt quæ opinionem conceptam ſtatim depoſuit.

814. Si eadem aut ſimilia media, quæ obvia & naturaliſſima erant, Reus adhibuiſſet, quid non potuiſſet detegere, ſi eum aliquid latebat, a medio Octobris 1706. uſque ad diem quo ſe ad Carmelitas ad locum Azyli recepit? Certo certius & ſine ulla difficultate totius hujus tragœdiæ fictionem detexiſſet.

815. At eam detegere noluit, totius hujus negotii tenebrarum primarius Architectus.

816. Altero argumento fidem dicti Petri adſtruere conatur Reus, nimirum, quod reſponſa ipſios ad objecta tam eſſent ſubtilia & aſtuta, ut Reus falſitatem detegere non poſſet.

817. Volens enim probare Articulo centeſimo ſeptuageſimo ſui Reſponſi ulterioris, *quod ſemper egerit bona fide*, in probationem illius ſubjungit: Ad Articulum centeſimum ſeptuageſimum, *quod Petrus Nicolaus Tourteau tam ſubtiliter cuncta narrabat, & ad Opponentis objecta tam aſtute reſpondebat, ut falſitatem vel fictionem non poſſet Opponens detegere.*

818. Si ad reſponſa Petri ad objecta, prout hæc a Reo referuntur, Magnificentia Veſtra attendere dignetur, videbit ea eſſe talia, ut Reus facilius ſe mente captum fuiſſe probaturus ſit, quam hæc ſibi, ſanam mentem habenti, Petri fidem adſtruxiſſe.

819. Articulo centeſimo ſeptuageſimo Reſp. ulter. dicit: quod, dum Petrum urgeret, *Machinationem in necem ejus videri a mente Clariſſimi Domini van Eſpen alienam:* Articulo centeſimo ſeptuageſimo ſecundo refert pro Reſponſo a Petro dato, *quod Petrus firmiſſime perſiſtebat, quod Clariſſimum Dominum melius noſceret, quam ipſe.* Subtile profecto & aſtutum Reſponſum!

820. Rurſus Articulo centeſimo ſeptuageſimo tertio dicit: quando Petro objiciebat, quod *Epiſtola de octavo Februarii ſignata Z. B. V. E. ad Paſtorem Sanctæ Catharinæ Bruxellis conquereretur, quod dictus Paſtor ad anteriores non reſponderet, quomodo hôc poſſet conſiſtere, quandoquidem dictus Paſtor Lovanii viſus ſit die ſexta Februarii.*

821. Huic objectioni, ſi Reo credimus *Art.* 174. acutiſſimum hoc Reſponſum dedit, idque *ex tempore*, uti notat expreſſe Reus, *quod fortaſſis poſteriores illæ Litteræ eſſent ita ſtudio conſcriptæ, ut permitterentur incidere in ejus manus, idque de induſtria.*

822. Notandum, hanc Epiſtolam unam eſſe ex illis, in quibus tractatur de Petro *e medio tollendo*.

823. Quis homo ſenſatus credat, ſimilem Epiſtolam ſcriptam *de induſtria, ut in manus incideret illius, de cujus morte tractabatur?* & nihilominus hoc Reſponſum Doctori Theologo *fuit pro motivo fidei!*

824. Et quod amplius eſt, ſi Reo credimus *Art.* 175., Petrus reddebat rationem, ob quam permiſiſſent hanc Epiſtolam in ejus manus incidere, ut nimirum ex illarum tenore deſtrueretur veritas anteriorum, quas ſignantem viderat Clariſſimum Dominum præfatum, *prout ſemper conſtanter aſſeverabat.*

825. Inſulſa Petri ſeu potius Rei fictio, quaſi hic finis, ſi a Clariſſimo intentus eſſet, habitus non fuiſſet, licet de alio quocumque negotio in Epiſtolis actum fuiſſet.

826. Interim hæc, ſi Reo credimus, ipſi acuta ſolidaque reſponſa apparebant.

827. Iterum ait *Art.* 177. quando Reus objiciebat, *quomodo hæc conſiſterent cum tantis percuſſionis timoribus, ut aliquoties non auderet domum redire? Petrus*, ait Reus *Art.* 178., *reſpondit: ſe non dubitaſſe, quin minatoriæ fuerint ſinceræ.* Vere aſtutum Petri Reſponſum!

828. *Art.* 179. ait Reus, *quando aliqua tempore ipſi diceret, quomodo ergo retuliſſet, ſe ſemel fuiſſe per-*

Digitized by Google

percuſſum alapa vel baculo, & ſemel gladio petitum veſperi circa octavum decima tertia Februarii, ſi Opponens recte meminerit, & miſiſſe uxorem ſuam quærulam ad Patrem? Reſpondit: *ſe percuſſionem ſenſiſſe, gladium, vidiſſe, & uxorem miſiſſe, propter experientiam, quam conſtanter affirmabat.* Dignum Petro reſponſum, & ſolidum ad fidem ejus aſtruendam argumentum!

829. Videbit indubie Magnificentia Veſtra, incredibile omnino eſſe, ut Reo, Doctori Theologo, & in detegendis fallaciis adeo aſtuto, hiſce futilibus, & inanibus reſponſis fides Petri fuerit adſtructa.

830. Sed bis Ulterius immorandum non cenſuit Actor: cum nimis clarum ſit, hæc uti plurima alia a Reo eſſe conficta & excogitata quaſi a Petro dicta, quorum nihil unqoam dictum fuit.

831. Imo tantum abeſt, ut Reus unquam fuerit in bona fide, ut e contrario oſtenſurus ſit Actor Capite ſequenti, Reum ab initio uſque ad finem fuiſſe in *mala fide*, omniaque ſollicite & ſtudioſe texiſſe, ne fictio detegeretur, & ut fictioni aliquam veritatis umbram procuraret, quæ hic repetere ſuperfluum eſſet.

832. Hoc unum attendi rogat Actor, Reum, ſi vel micam bonæ fidei habuiſſet, non omiſſurum fuiſſe, mox Epiſtolam de decima Januarii cum Formulario accluſo, Librum Reſolutionum, aliaque ficta hæc inſtrumenta ſibi tanquam *Vicedecano* Sacræ Facultatis per Petrum Tourteau allata, communicare Facultati, ut juxta ſtylum Facultatis negotia tanti momenti communi conſilio examinarentur, Bajulus ſive delator eorum de omnibus interrogaretur, aliaque ad aſſequendam negotii veritatem impenderentur neceſſaria.

833. Sed nihil tale fecit Reus, quia totius fictionis conſcius & primarius Auctor erat.

834. Alia generalis exceptio ſive excuſatio, quam Reus allegat, eſt, quod de omnibus fecerit *bonum uſum, & bonum finem* præ oculis habuerit.

835. Quam exceptionem impendit in ſuo Reſponſo perſonali ad Articulos 5. 6. 8. 10. 11. 17. 18. & 19. Libelli Gravaminum, & ſæpius in ſuo ulteriori Reſponſo.

836. Uſus omnium fictorum inſtrumentorum, nec non verarum Litterarum apud Curſorem publicum interceptarum per ſe patet: cum Reus ipſe fateatur, ſe his omnibus uſum, tum variis oſtendendo, tum eorum copias ſumendo, baſque etiam ad Altiores Poteſtates mittendo.

837. Finis operis dicitur, qui naturaliter natus eſt ſequi ex ipſo opere ſive quem ipſum opus ſecum naturaliter trahit.

838. Porro finis naturalis bujus operis, id eſt, uſus borum fictorum inſtrumentorum, copias authenticas illorum mittendo ad Altiores Poteſtates, præſertim contra prætenſos conſpiratores & Janſeniſtas notorie præventas, eſt admodum horrendus & atrox, præſertim dum hæc omiſſio & informatio eſt *ſecreta & clancularia*, ut accuſatis & apud ſimiles Poteſtates infamatis noo ſuppetat via defenſionis.

839. Quid hinc aliud erat exſpectandum, niſi omnium illorum virorum ſic accuſatorum oppreſſio & perditio? præſertim cum ageretur de manifeſta conſpiratione contra Statum & Religionem, & dirigerentur contra perſonas, contra quas ſciebat Reus, Poteſtates has eſſe præoccupatas.

840. Notiſſimum etiam eſt, quod in ſimilibus materiis, nulla perſonarum attenta conditione, ſoleat etiam ex Indiciis & argumentis ſatis levibus procedi? quare mirum non fuiſſet, ſi bonis omnibus exuti extra patriam eſſent *relegati*.

841. Quis ſcit, an famoſa Decreta, vulgo *Lettres de cachet*, contra ſæpe nominatum Dominum Paſtorem, Doctorem Hennebel, Licentiatum Opſtraet alioſque, ſimilibus ſceleſtis & clancularii machinationibus ab Altioribus Poteſtatibus tunc non fiot impetrata!

842. Imo forte omnes hi prætenſi conſpiratores, nihil minus cogitantes in carcerem ducti & a ſe mutuo divulſi fuiſſent: deinde ſeparatim interrogati, ubi aliquis eorum de innocenti aliquo congreſſu amicorum aliquid muſſitaſſet, tormentis ſubjecti fuiſſent, ad eliciendum quod neſciebant; forte plures in tormentis exſpiraſſent.

843. Hæc quidem concernunt res privatorum, ſed ipſum Clementiſſimum Regem & Supremas Poteſtates ei fœderatas attentatum hoc impetit, utpote natum excitare diſſidia inter ipſos.

844. Dum nimirum Poteſtates ei fœderatæ & amicæ apud ipſum ſuſpectæ redduntur & inſimulantur quaſi in medio harum ejus ditionum ſectam aliquam fovere vellent a ſe dependentem & ſub protectione ſua latitantem, & inde adverſus Regem & Protectorem Religionis Catholicæ tutam & ſecuram reddere.

845. Deinde nata ſunt eorundem, ſcilicet Regis & Confœderatorum, communi cauſæ maximum adferre diſpendium, præbendo adverſariis ejus materiam ſugillandi fidem Regis apud ſubditos ſuavi ejus imperio nondum ſubjectos, eumque atris coloribus depingendi, quaſi in regionibus ſibi ſubditis chariſſimum illud pignus, Religionem Catholicam negligat, & Acatholicorum machinationibus illam permittat, quo nihil efficacius eſſe poteſt ad animos eorum ab eo alienandos.

846. Admittit Reus ad Articulum nonum Libelli Gravaminum hæc omnia inde nata eſſe ſequi, quamvis perperam ad onus Tourteau illud velit rejicere; ſed etiam ſcire debuit, quanti hæc ſint momenti, ipſe qui in famoſiſſima hac Univerſitate munus obit Profeſſoris Rei Hiſtoriarum & Politices: unde ignorare non præſumitur quod ſæpiſſime maximi ſucceſſus bellici a minimis cauſis dependeant, ſiſtantur & evertantur.

847. Verum hæc omnia nequaquam ex nuda horum inſtrumentorum fictione & ſcriptione, ſed ex eorum uſu ſequi ſunt nata.

848. Porro non fuit ipſe Petrus Tourteau qui horum inſtrumentorum copias fieri juſſit, eaſque clancularie ad Altiores Poteſtates tranſmiſit, ſed Reus: ſimiliter ſolus Reus uſus eſt Litteris apud Curſorem interceptis.

849. Non ergo tam Petro Tourteau, quam ipſi Reo imputanda ſunt, quæ non tam ex fictione & ſcriptione, quam ex uſu naturaliter ſequi contingunt.

850. Ulterius Auctor operis cenſendus eſt habere ſibi præfixum *finem operis*, niſi probet, alium ſe habuiſſe in opere illo perpetrando finem præfixum.

851. Quare, niſi Reus probet, ſe habuiſſe finem bonum & honeſtum in uſu horum inſtrumentorum fictorum, cenſendus erit habuiſſe finem, qui operi naturaliter eſt conjunctus; ſive voluiſſe omnia, quæ ex uſu dictorum inſtrumentorum nata erant ſequi, & ad quæ talis uſus de ſe naturaliter tendit.

852. Non ergo ſufficit nuda & vaga Rei aſſertio, quod hæc illave fecerit *in bonum finem*.

853. Quin nec ſufficit, quod ſpecifice exprimat *bonum finem*; niſi concludentibus ſaltem indiciis probet, ſe hunc *bonum finem* habuiſſe, præſertim quando opus ex ſe ad malum tendit.

854. Porro Reus vix uſquam hunc ſuum bonum finem ſpecifice expreſſit, niſi quod alicubi dicat, ſe copias miſiſſe ad Altiores Poteſtates *ad detegendam veritatem*, uti ſæpius expreſſit in ſuo Reſponſo ulteriori, & nominatim *Articulo* 167.

855. Imprimis nulla plane indicia vel conjecturas adducit, aut in toto hoc proceſſu occurrunt, quibus

hunc

Digitized by Google

hunc ſuum finem probet: adeoque non niſi ex nuda aſſertione ipſius Rei, cujus fides tot mendaciis & contradictionibus labefactata eſt, haberi poteſt.

856. Imo plurima in deductione cauſæ adducta ſunt, quæ evidentiſſime probant, nihil minus Reum in hac ad Superiores Poteſtates copiarum miſſione in animo habuiſſe, quam detegere veritatem.

857. Imprimis enim, ſi Reus communicando copias Altioribus Poteſtatibus intendiſſet *detegere veritatem*, debuiſſet ante omnia totum negotium expoſuiſſe Sacræ Facultati, ut ipſa negotium examinaret & veritatem inquireret.

858. Præſertim cum ipſe Reus dicat, Petrum Tourteau omnia ad ſe tuliſſe, tanquam *membrum*, imo & tanquam *ſeniorem* & in ea qualitate *Vice-Decanum* dictæ Facultatis.

859. Fatetur ulterius Reus, quod, dum aliqua deferuntur ad unum de Facultate, tunc *juxta ſtylum Facultatis* hic non agat negotium illud ſolus, ſed referat ad Facultatem, ut *conjunctim cum aliis* de Facultate negotium illud examinet, & dirigat. In Reſponſo ad *Articulum* 14. *Interrogatoriorum.*

860. Indubitatum igitur eſt, Reum, ſi voluiſſet detegere veritatem, ſtatim negotium hoc tanti momenti delaturum fuiſſe ad Facultatem, *ut conjunctim*, negotio examinato, conſilia opportuna veritatis aſſequendæ inirent.

861. At nihil horum fecit Reus: ſed contra omnia ſollicite Facultati occultavit, imo nec ulli quantumvis ſibi fido & amico, quidquam ante finem Januarii aut initium Februarii *vel obſcure* communicavit, quin & omnia ſic direxit, ut Facultati, vel ejus membris negotium non innoteſceret, uti late *Capite* 2. notatum eſt.

862. Præterea, ſi ad Altiores Poteſtates Reus miſit copias, negotiumque communicavit, *ad detegendam veritatem*, quæ erat Altior Poteſtas ad id magis idonea, & naturalis, ac per ſe ordinata, quam Magnificus Dominus Rector Univerſitatis, cui ipſe Litterarum & inſtrumentorum Bajulus & Scriptor, ipſe prætenſus Primarius omnium Auctor & Promotor Clariſſimus D. Van Espen, ac plerique prætenſi conſpiratores ſuberant, & cujus erat inquirere quæ conventicula inter Academicos, atque in ipſa Univerſitate, ac præſertim contra Statum & Religionem frequentarentur?

863. Et tamen nullas copias ad Rectorem miſit Reus, imo nec Rectori ante 23. Februarii de omnibus his fictis Litteris aut Libro Reſolutionum quidquam communicavi, nec etiam tunc niſi admodum obſcure & ſub ſecreto naturali; ut nulla daretur Rectori veritatem inquirendi occaſio.

864. Miſit autem ad eas Poteſtates, quibus vel deerat auctoritas, vel certe occaſio & opportunitas inquirendi & examinandi veritatem non erat, & quas ſciebat adverſus hos prætenſos Conſpiratores præventas.

865. Si ergo Reus de veritate inquirenda vel examinanda vel ſolum cogitaſſet, omnia imprimis ipſi Sacræ Facultati expoſuiſſet, quæ nullo negotio, & quaſi in momento fictionem detexiſſet.

866. Probant id depoſitiones DD. Daelman & Pauwels, quibus Dominis dum vel aliquid licet obſcure de hoc negotio Reus communicavit, mox dixerunt & indicarunt, omnia eſſe ficta & falſa.

867. Et nonne quaſi in momento fictio detecta fuit, mox ut Rectori negotium ſub initium Martii denuntiatum fuit?

868. Porro ſi Reus copias miſit Domino Archiepiſcopo ad *detegendam veritatem*, quare non etiam ipſi communicavit Actam de 27. Januarii, in qua Tourteau declarabat, quod *monitus & requiſitus ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo Mechlinienſi* hanc declarationem ſeu Actam daret, ex qua de fictione in uno momento fuiſſet certus?

869. Nihil ergo minus intendit Reus, quam *detegere veritatem*, dum copias ad Altiores Poteſtates miſit.

870. Quod & eventus docuit: ſi enim intendiſſet Reus, ut per Poteſtates illas Altiores veritas detegeretur, nonne detectæ veritati tunc ſaltem acquieſcere debuiſſet?

871. Et tamen nihil minus præſtitit. Sed contra, detecta fictione operis per Ampliſſimum Dominum van Suſteren Vicarium Generalem Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis, cœpit Reus plura, magiſque horrenda media impendere, ut fictitio huic operi umbram ſaltem veritatis in perniciem horum prætenſorum Conſpiratorum affingeret, uti Capite tertio Actor notavit.

872. Itaque non alius dicendus eſt fuiſſe finis ipſius Rei in hac ad Altiores Poteſtates copiarum miſſione, quam illas contra hos prætenſos Conſpiratores præoccupare, & excitare tanquam contra Statum & Religionem rebellantes, & cum adverſariis noſtræ Religionis Catholicæ conſpirantes.

873. Quod autem in ſuo Reſponſo ulteriori clamat *Articulo* 158. & ſequentibus, ſe omnia communicaſſe etiam Altioribus Poteſtatibus *ſub ſecreto naturali*; omniaque ſub alto ſilentio fuiſſe religioſe ſervata uſque ad vigeſimam tertiam Januarii, quando copia per Dominum van Eſpen miſſa ad Dominum Canonicum Vivien & communicata Licentiato Opſtraet, tandem illo die exhibita fuit Sacræ Facultati:

874. Hinc deducit Reus, infamationem prætenſorum Conſpiratorum non tam a Reo, quam ab evulgatoribus dictæ copiæ proceſſiſſe.

875. Tantum abeſt ut hoc *ſecretum* minuat ipſum crimen, aut Rei innocentiam aſtruat, quin potius augeat, Reumque nocentiorem faciat; imo ipſa ſecreta & clancularia apud Altiores Poteſtates innocentum delatio & accuſatio præcipue atrocitatem criminis facit.

876. Hæc enim eſt denuntiatio, quæ denuntiatos in ſummum diſcrimen adducit: dum defenſionis viis ſubſtractis, frequenter inauditi & plane Innocentes opprimuntur per Altiores Poteſtates talibus horrendis & diabolicis clancularis accuſationibus peſſime informatas & præventas.

877. Contra has igitur clancularias & nocentiſſimas criminationes & denuntiationes, tanquam Reipublicæ nocentiſſimas, & ſummopere pernicioſas agit Actor, & pro merito Reum puniendum eſſe concludit.

878. De his quoque unice queruntur prætenſi Conſpiratores: non autem de publica divulgatione copiæ aut infamatione, quæ hinc contingere potuiſſet.

879. Norunt enim, quod, ubi publice ſimilia innoteſcunt, ſine difficultate poſſint pro eorum abſurditate & accuſatorum innocentia refutari & falſitas oſtendi, uti mox patuit, ubi negotium innotuit.

CAPUT OCTAVUM.

Oſtenditur, quod Reus ab initio fuerit in mala fide, & exiſtens in mala fide fictis inſtrumentis uſus ſit.

880. Hiſtoriam totius tragœdiæ effingit Reus in ſcripto cui titulus: *Vera & ſincera Relatio*, quod ipſe dictavit in comparitione ſua die 14 Martii.

881. In hac Relatione dicit Reus, quod Petrus Tourteau, quem ad ſcribendum tunc impendebat, die 18. vel 19. *Octobris* 1706. *inceperit dicere, quod apud Clariſſimum D. van Eſpen celebrarentur ſæpius congregationes:*

882. Igitur ſi Reo credimus, cœpit Petrus Tour-

teau a menſe Octobri narrare Reo de celebratis his fictis *Congregationibus*.

883. Præterea fatetur Reus *ad Articulum* 29. Interrogatoriorum, a Petro Tourteau ſibi relatum eſſe, quod *die* 17. *vel* 18. *Octobris fuiſſet celebrata una in domo apud D. van Eſpen ipſo Præſidente*: cui interfuiſſent præfati Domini *Melis*, *Laderſous* & alii: item quod iterum ſequenti die alia habita eſſet, cui etiam interfuiſſet Dominus *Sullivane*.

884. De his Congregationibus ſub idem tempus coram Doctoribus Sacræ Facultatis loquutus fuit Reus, *non nominando Tourteau, qui tamen id retulerat*, uti ad citatum Articulum diſerte fatetur Reus.

885. Deponitque Doctor Martin 23. Maji ad Articulum ſecundum, quod eodem tempore quo hæc Reus referebat, aliqui ibidem præſentes *interrogarent, a quo ſciret Pater Deſirantius, haberi talia conventicula & reſolutiones eorum? Reſpondebat ille*, (ſcilicet Pater Deſirant) *ſe illa ſcire ab uno, qui præſens eſt, quem nunquam voluit nominare, & alii replicabant, ſe non credere, quod homines illi ſua ſecreta fiderent alicui ipſis non fideli.*

886. Hinc patet, quod Reus ab initio, quo de hoc fictitio negotio agi cœptum eſt, ſtudioſe celaverit Relatorem, cujus fidei prætenſæ Congregationes innitebantur: quia certus erat fore, ut ſi nominaſſet talem relatorem, mox ab omnibus hæc relatio exploderetur & fictio detegeretur.

887. Conſtat præterea ex depoſitionibus Dominorum Martin, Renardi & Parmentier, quod Reo, hæc de habita Congregatione die 18. vel 19. Octobris narranti, dictum fuerit: hæc non poſſe ſubſiſtere ob abſentiam D. van Eſpen eo tempore ab Urbe, & morbum Domini Melis, qui a ſex circiter ſeptimanis non poterat egredi ſuo cubiculo.

888. Id ipſum non obſcure fatetur Reus in ſuo Reſponſo ad *Articulum* 30. Interrogatoriorum.

889. Addebatque dictus Dominus Renardi pro ratione ſcientiæ morbi Domini Melis, qui Congregationi interfuiſſe dicebatur: *quod illo ipſo die bibiſſet Thée cum ipſo & ſæpius ipſum inviſiſſet affixum ſuo cubiculo dicto tempore, dum dicebatur interfuiſſe iſtis Congregationibus.*

890. Addit in ſua depoſitione dictus Eximius: & *ſic inferebat Dominus Deponens, quod omnia illa eſſent ficta, quæ omnia D. Deponens declarat fuiſſe dicta in cubiculo Eximii P. Deſirant, ipſo Eximio P. & aliquibus aliis præſentibus.*

891. Nonne hinc & Reus inferre debuiſſet, omnia ſibi a Petro Tourteau relata (ſi tamen relata fuerint) *fuiſſe ficta?*

892. Verum Reus, qui fictitium hoc lochoatum opus perficere & ad finem perducere firmiter ſtatuerat, conſequentiam hanc non vidit, aut certe riſit, prætulitque ſeu potius præferre ſe finxit aſſertionem hujus miſerabilis juvenis, aſſertioni Viri Eximii, teſtisque oculati, tot circumſtantiis indubitatis & patentibus roboratæ.

893. Dicit enim Reus citato Reſponſo ad *Articulum* 30. Interrogatoriorum, quod hæc objecerit Petro Tourteau, *qui*, ait, *animoſe perſiſtebat, ſe illos vidiſſe.*

894. Hæc Petri *animoſa perſiſtentia* prævalebat, ut perſuadere vult Reus, conſtanti & circumſtantiatæ aſſertioni dicti Eximii. Quis homo ſenſatus credat, id potuiſſe incidere in talem Doctorem Theologum?

895. Sed quare ſaltem Reus mox non inquiſivit, num ea, quæ de abſentia Clariſſimi Domini van Eſpen & morbo Domini Melis fuerant objecta, revera ſubſiſterent? Reſpondet Reus in præfato Reſponſo: *Et cum non exiret, non potuit examinare per ſe.*

896. O hominis impudentia! & inaudita licentia mentiendi! quaſi vero hæc examinari non potuiſſent, niſi Reus *exiviſſet & per ſe inquiſiviſſet* de abſentia Domini van Eſpen vel morbo Domini Melis! Nonne de his vel per quemcumque ſibi notum Theologum, vel ſui Ordinis Fratrem poterat ſine ulla plane difficultate ſtatim certior fieri?

897. Quidni potuiſſet rogare Dominum Parmentier ſibi amiciſſimum ibidem præſentem: (ut ex hujus depoſitione de 23. *Maji* conſtat) ut dignaretur de hac abſentia & morbo inquirere & ſibi referre?

898. At noluit Reus hæc examinari, ut ipſe fatetur in Reſponſo ad Artico.um 31. Interrogatoriorum.

899. Ubi interrogatus, *quomodo poſt hæc dicta Tourteau adhuc fidem habere potuerit, ubi tam ſplendide impoſuerat Interrogato?* Audacter reſpondit: *quod non fuerit examinata abſentia Clariſſimi Domini van Eſpen, & morbus aſſertus Eruditiſſimi Domini Melis.*

900. Nonne fatuus ſit oportet, qui hic malam fidem & affectatam igooraniiam ipſius Rei non videat?

901. Jam effluxerant duo & amplius menſes, intra quos de abſentia Domini van Eſpen & morbo aſſerto Domini Melis potuerat tam per ſe, quam per alios inſtrui, quando ſub finem menſis Decembris dictus Petrus Tourteau ad Reum tuliſſe dicitur fictam Epiſtolam de 20. Septembris ſignatam Z. B. V. E. & inſcriptam Eruditiſſimo Patri Ballexo, & per Reum die 14. Martii conſignatam, ut fatetur in Reſponſo ad Articulum 131. Interrogatoriorum.

902. Præterquam quod fides Petri jam debebat eſſe Reo ſuſpecta ex illis, quæ per Eximium Dominum Renardi de abſentia Domini van Eſpen, & morbo Domini Melis erant relata, ipſa quoque hujus Epiſtolæ contenta fictionem aperte ingerebant.

903. Quod & ipſe Reus non obſcure fatetur, dum ad Articulum 134. Interrogatoriorum, qui erat: *An non videret, quod illa redoleret fictionem, & quare non adverterit fictionem?* Reſpondit: *Quia non occurrebat.*

904. Acutum Reſponſum! Reum de affectata ut minus ignorantia evidenter convincens.

905. Si enim Reus veritatem quæſiviſſet, atque bona fide proceſſiſſet, nonne Epiſtolam tanti momenti, & tam extraordinariam ſedulo conſideraſſet, & omnia diligenter examinaſſet, & ſic ipſa fictio in oculos incurriſſet?

906. Sed Reo fictionis conſcio & Architecto, nihil examinare placuit.

907. Illa, quæ de duplicato & deleta ſignatura ſibi narrata a Petro Tourteau aſſerit Reus in Reſponſo ad *Articulum* 135. & *ſeq.* Interrogatoriorum, adeo apertam fictionem præferunt, ut tam facile Reus perſuaſurus ſit ſe mente captum eſſe, quam illis, ſi a Petro dicta fuerint, fidem habuiſſe.

908. Denique niſi Reus fictionis conſcius fuiſſet, quid ipſi facilius erat, quam per aliquem ſibi familiarem ſui Ordinis Patrem inquirere, num Clariſſimus D. van Eſpen aliquando ad dictum Patrem Ballexo ſcripſiſſet? Sed nihil curavit Reus, cui myſterium iniquitatis ab initio patuerat.

909. Perrexit interim Reus Petrum pro Scriba impendere; quin & tanta familiaritate colere & fovere, ut ipſum ſecum menſæ aſſidere permitteret.

910. Et quidem ipſo die 10. Januarii, quo famoſa Epiſtola ad D. Paſtorem S. Catharinæ ſcripta fingitur ſub dictamine dicti Clariſſimi, & circa horam quintam ejuſdem diei ad Reum allata, ipſe Petrus apud Reum fuerat in prandio, uti narrat ipſe Reus in ſæpe citato Scripto *Vera & ſincera relatio.*

911. Et quidem tantæ apud Reum fidei perſeverabat eſſe Petrus, ut ex ſola ejus fide Epiſtolam illam de 10. Januarii ſua privata auctoritate, nemine conſulto, aperire non dubitaverit, tametſi, ſi Reo credimus, eam apud Curſorem interceptam diceret Pe-

trus;

Digitized by Google

Petrus; eſſetque ad Reum tanquam *membrum*, quin & *Vice-Decanum* Sacræ Facultatis allata; pluresque concurrerent circumſtantiæ, quæ fictionem omni homini ſenſato palam oſtentarent, uti ſupra *Capite* 2. late oſtenſum eſt.

912. Aliquot diebus poſt allatam famoſam hanc Epiſtolam, rurſus ad Reum accurrit Petrus cum faſciculo de 13. Januarii, cui incluſus erat Liber Congregationum & Reſolutionum cum horrendo Formulario de menſe Junio, ac duplici impreſſo cui titulus: *Deductio Rationum &c.* adjuncta Epiſtola de 13. Januarii ſignata Z. B. V. E. & inſcripta Jacobo Ignatio Krys Amſtelodami, uti narrat Reus in præcitato Scripto: *Vera & ſincera Relatio.*

913. Deſcribit & in eodem Scripto, quomodo Petrus dictum Pacquetum in granario Clariſſimi D. van Eſpen ſurripuerit & Reo attulerit.

914. Qui modus cum ſuis circumſtantiis tam eſt ſtultus & exoticus, ut Reus facilius probaturus ſit, ſe tunc deliraſſe, quam Petro hæc referenti fidem habuiſſe, uti ſupra Capite 3. Articulo 483. & ſequentibus Actor fuſius deduxit.

915. Interim dum hæc, aliaque in hoc fictionis negotio inter Petrum & Reum aguntur, Clariſſimus Bruxellis exiſtens, mittit copiam famoſæ Epiſtolæ de decima Januarii, ad Dominum Canonicum Vivien, qui eandem die 22. Januarii communicat D. Licentiato Opſtraet, qui eodem die eam tradit Eximio D. Daelman, ut eam communicaret Sacræ Facultati.

916. Itaque die ſequenti 23. Januarii dictus Eximius eam copiam exhibet Facultati in Corpore congregatæ præſente ipſo Reo.

917. Facultas autem viſa hac copia cupidiſſimam ſe oſtendebat videndi originale, ut eo viſo poſſet forſan ex charactere dignoſcere Scriptorem & Auctorem.

918. Reus præſens originalem Epiſtolam viderat die 10. Januarii, eamque aperuerat & apud ſe in diem ſequentem retinuerat; quin & copias authenticas fieri juſſerat, Scriptoremque non tantum ex charactere, ſed & ex propria confeſſione noverat; & tamen quaſi omnium illorum ignarus, alto ſilentio omnia hæc premebat; ne quidem in *generali* aliquid Facultati indicando, cum tamen, ſi ipſi credimus, hæc Epiſtola ad ipſum tanquam *Vice-Decanum* ejusdem Facultatis eſſet allata.

919. Imo, quod amplius eſt, *ipſe Reus cum ſtricta Facultate miſit rogari dictum Licentiatum Opſtraet, ut curaret reproduci originale cum promiſſione detegendi ſcriptorem ad convincendam fictionem*, vel *factionem*: uti aſſerit Reus ad *Articulum* 13. *Interrogatoriorum*.

920. Miſſus fuit Bedellus eum in finem ad D. Opſtraet, ex reſolutione Facultatis, cui Reus interfuerat die 28. & 31. Januarii & 4. Februarii, quando jam ipſe Reus habebat declarationem Petri Tourteau coram Notario van Dormael de die 27. Januarii & per Reum exhibitam cum Reſponſo ulteriori *ſub num.* 6. qua declarabat Tourteau, ſe Epiſtolam hanc ſcripſiſſe ſub dictamine Domini van Eſpen.

921. Nihil tamen Reus omnium illorum Facultati aperit, ſed quaſi omnium gnarus, una cum aliis Doctoribus cupidum ſe exhibet videndi originale, ut *Scriptor* dignoſci poſſet, uti hæc fuſius deduxit Actor Capite 2. Art. 247. & ſequentibus.

922. Hæc ſane Rei vafrities, ne dicam infanda nequitia, luce meridiana clarius oſtendit, Reum peſſima fide in hoc fictionis negotio proceſſiſſe.

923. Si enim vel micam bonæ fidei habuiſſet, nonne Facultati dictam Actam oſtendiſſet, & expoſuiſſet qualiter per dictum Petrum hæc ſibi tanquam *Vice-Decano* fuiſſent allata & denuntiata?

924. Sed cavebat hæc revelare, non dubitans, certo fore ut fictitium hoc opus, quod huc usque produxerat, deſtrueretur fictione detecta.

925. Hactenus Doctores S. Facultatis nihil præter hanc dictæ Epiſtolæ copiam de toto hoc negotio viderant aut audiverant.

926. Nihil enim Doctoribus etiam ſibi amiciſſimis Reus hactenus ſignificaverat de Libro Reſolutionum aliisque fictis litteris per Petrum ſibi (ut aſſerit) allatis, ſed demum ſub finem Januarii & initium Februarii aliqua licet admodum obſcure fidiſſimis ſuis amicis, ſcilicet Doctoribus Damen, Daelman & Parmentier, nec non Licentiato Pauwels Plebano Sancti Petri, communicare cœpit, uti ex horum depoſitionibus de 23. & 24. Maji oſtendit Actor Capite 2. Art. 221. & ſequentibus.

927. Prædicti amici, etiam ex illis, quæ obſcure & ſuperficie tenus communicaverat Reus, circa veritatem eorum ſe hærere dicebant: imo Dominus Daelman & Plebanus alii oculatiores, aperte ſignificabant, ſe omnia habere pro fictis & falſis, licet Reus omnia ut certa & indubitata proferret.

928. Horum Doctorum & amicorum, in hoc negotio minime ſuſpectorum, judicio ſpreto, pergit conſtanter Reus in negotio fictionis jam inchoato, unico licet Petri Tourteau teſtimonio fixus.

929. Poſt horum enim amicorum judicium de fictione Litterarum & Libri Reſolutionum, ſub initium Februarii admiſit adhuc Reus ex ſola fide hujus miſerabilis inſtrumenti litteras minatorias & conſpiratorias de tertia, quinta, & octava Februarii, quarum fictio vel ex ipſa earum inſpectione omni homini ſenſato, niſi fictionis ſocio, manifeſta fuiſſet, uti latius Capite 4. Art. 543. & ſequentibus deduxit Actor.

930. Imo Reus, licet de fictione totius negotii ab intimis amicis monitus, has ſuſpectas & fictionem palam præferentes Litteras non tantum e Petro recepit, & legit; ſed ad *Altiores Poteſtates* miſit, uti non obſcure fatetur in Reſponſo perſonali ad *Articulum* 11. Libelli Gravaminum, & expreſſius *Articulo* 166. Reſponſi ulterioris.

931. An hic in Reo vel ſpecies bonæ fidei eſt? an non potius apparet ſceleſtiſſima libido malis artibus opprimendi prætenſos Conſpiratores?

932. Dum ita in negotio fictitio pergeret Reus, pluraque tanquam certa narraret amicis, quæ tamen ut ficta & falſa habebant, tandem inſtante D. Doctore Damen venit Lovanium Ampliſſimus Dominus van Süſteren Vicarius Generalis Archiepiſcopi Mechlinienſis, qui feria ſexta primæ hebdomadæ Jubilæi, id eſt, undecima Februarii ſub veſperam, una cum dicto Doctore Damen acceſſit ipſum Reum, *ubi collatis Litteris famoſis ſub nomine Domini van Eſpen, cum Originalibus Litteris ejusdem Domini van Eſpen, quas Ampliſſimus Dominus van Süſteren ſecum contulerat, dictus Ampliſſimus Dominus abſolute in præſentia dicti Doctoris & ipſius Rei judicavit totum eſſe falſum & fictum*, uti deponit dictus Dominus Damen in forma probante die 22. Junii 1707.

933. Et idem ſibi retuliſſe dictum Ampliſſimum Dominum van Süſteren, deponunt Licentiatus Pauwels Plebanus, & Eximius Dominus Daelman die 21. Junii 1707.

934. Quis non crediſſet, fore ut ſaltem huic *abſoluto* judicio hujus Ampliſſimi Domini acquieſceret Reus?

935. Nec enim ignorare poterat Reus, nequaquam tam favorabilem eſſe hunc Ampliſſimum prætenſis Conſpiratoribus & Janſeniſtis in hoc negotio comparentibus, ut ipſe in eorum favorem ullam ſpeciem veritatis neglecturus fuiſſet; nec tale judicium de omnibus his inſtrumentis mirum in modum prætenſos Janſeniſtas gravantibus laturus, niſi adeo manifeſta eſſet horum inſtrumentorum fictio, ut in oculos

los incurreret, nec hominem, licet maxime præventum, fugere poſſet.

936. Si Reus bona fide proceſſiſſet; nihilque niſi bonum finem & rei veritatem intendiſſet mittendo copias ad Altiores Poteſtates, nonne has Altiores Poteſtates, quibus has copias communicaverat, quasque per hæc inſtrumenta ſiniſtre informaverat, melius informaſſet, & ex eorum animis delere præventionem ſtuduiſſet, fictione ex judicio tantorum virorum omni exceptione majorum jam detecta?

937. Verum Reus in perficiendo hoc opere totus obfirmatus, novas nec minus horrendas machinas impendit, ut huic ſuo inchoato negotio vel umbram ſaltem veritatis affingeret, & Clariſſimum Dominum van Espen, qui in hoc negotio primas partes obtinebat, vel in ſpeciem Auctorem Libri Congregationum & fictarum litterarum faceret.

938. Hunc in finem ſtatim poſt detectam per Ampliſſimum D. van Süſteren fictionem ex collatione Litterarum originalium ipſius Clariſſimi cum fictitiis, cogitavit tentare Jacobum le Jeune famulum dicti Clariſſimi, mittens ad eum 12. & 16. Februarii ipſum Petrum Tourteau fidiſſimum ſuum miniſtrum, ut famulum ad Reum conaretur adducere: non dubitans, quin per vafras interrogationes facile aliquid expiſcaturus eſſet ex illo famulo, quod confirmando ficto operi ſaltem in ſpeciem ſervire poſſet, uti Capite 3. Art. 338. oſtenſum eſt.

939. Die decima quarta ad Clariſſimum miſit Tourteau ſeniorem, Patrem dicti Petri, ut interrogaret Clariſſimum, num filius ſuus aliquando pro ipſo, aut ſub ipſius dictamine ſcripſiſſet, ac manſiſſet pro hac impenſa opera filio ſuo debitor?

940. Quis non putaret, Reum hic tandem voluiſſe veritatem inquirere? Sed nihil minus intendebat, ut eventus oſtendit. Retulerat dictus Tourteau ſenior, Clariſſimum ſimpliciter & abſolute reſpondiſſe, filium ſuum Petrum nunquam ſub ejus dictamine aut pro ipſo ſcripſiſſe; & conſequenter nihil ſe ipſi pro impenſa opera debere.

941. At Reus nequaquam intentus ad intelligendam veritatem, ſed quomodo aliquid vel in ſpeciem inveniret, quod firmando fictitio operi ſervire poſſet, hoc categoricum & apertum reſponſum Clariſſimi neglexit, verba quædam æquivoca & plane innocentia ad alienum ſenſum retorquens, uti ſupra Capite tertio Articulo 350. & ſequentibus oſtendit Actor.

942. Sed hæc parva ſunt, ſi attendatur ad mendacia & fallacias, quibus Clariſſimum circumvenire & illaqueare, & fictitio operi veritatem affingere ſtuduit per Patrem Leopoldum a S. Thereſia Carmelitam Diſcalceatum.

943. Acceſſit hic Pater ex commiſſione ipſius Rei Clariſſimum Dominum die duodecima Februarii die Sabbathi primæ hebdomadæ Jubilæi noviſſimi, idque ſub horam undecimam in Scholis publicis poſt Repetitionem in ordine ad gradum Licentiæ in Jure, uti declaravit Clariſſimus octava Martii coram Vice-Provinciali Patrum Diſcalceatorum, præſente ipſo Patre Leopoldo, & duobus Profeſſoribus Philoſophiæ, quam declarationem dictus Clariſſimus in forma probante recognovit.

944. Dicit quidem Reus, quod hic Pater demum ad Clariſſimum venerit die decima ſexta Februarii, ſive die Mercurii ſecundæ hebdomadæ Jubilæi noviſſimi: idemque deponunt dictus Pater Leopoldus, ejusque Frater Pater Silvanus.

945. Si hæc varietas datæ ſive diei, qua primum acceſſit Clariſſimum, aliquid ad elucidationem hujus cauſæ conducere poſſet; Actor paratus eſſet probare, quod vera ſit in hoc Articulo declaratio dicti Clariſſimi, quod nimirum dictus Pater acceſſerit primum duodecima Februarii cum eſſet dies Sabbathi poſt Repetitionem cujusdam Martini *Maenen* Falcoburgenſis Repetentis de *Pignoribus & Hypothecis*; non autem die decima ſexta: ſed non credit Actor, quod hæc diverſitas circa diem acceſſus quidquam mutare queat in hac cauſa: quare ponet, tametſi falſo, Patrem Leopoldum demum die 16. Februarii Clariſſimum acceſſiſſe.

946. Conſtat, hunc Patrem Leopoldum ad Clariſſimum per Reum miſſum fuiſſe, ut ageret de reſtitutione faſciculi de 13. Januarii, quem, ſi Reo fides ſit, Petrus Tourteau Reo attulerat in Januario tanquam a ſe ſurreptum in granario Clariſſimi Domini.

947. Præterea conſtat, hunc faſciculum eodem die, quo Reus illum ſibi allatum dicit, ſcilicet 27. Januarii, fuiſſe apertum in cubiculo Rei, & ibidem contenta in eodem inventarizata per Notarium van Dormael.

948. Ulterius, contenta ſic inventarizata ſub alio cooperculo repoſita manſiſſe ſemper apud Reum usque ad 8. Martii, quo per ignotos cum aliis faſciculis miſſa fuerunt ad Magnificum Dominum Rectorem.

949. Neque Patrem Grauwels Minoritam, cui Petrus die 15. Februarii erat confeſſus, unquam hunc faſciculum vidiſſe, aut Petrum unquam de illo huic Patri fuiſſe loquutum.

950. Et tamen Patrem Leopoldum fuiſſe miſſum ad Clariſſimum, ut tractaret omnia tanquam procedentia ex ſecreto ſive ſigillo confeſſionis factæ dicto Patri Grauwels, qui tamen nihil de hoc faſciculo audiverat, nec unquam Reo de illo loquutus fuerat, uti late expoſuit Actor Capite tertio Art. 449. & ſequentibus, ubi oſtenditur, quantis fallaciis inſtructus ad Clariſſimum miſſus ſit hic Pater, & quam horrendo modo ſigillo Confeſſionis & Sacramento Pœnitentiæ abuſus fuerit Reus, ut Clariſſimum caperet in ſermone, & ſic aliquid inveniret, quo fictitium ſuum opus vel in ſpeciem aſſereret.

951. Interea dum hæc nefanda tragœdia per hunc Emiſſarium agitur, evocari facit, per Petrum Tourteau ſuum ſemper fidiſſimum Miniſtrum, Magnificum Dominum Rectorem, qui tunc erat Conſultiſſimus Dominus Leunckens.

952. Hic acceſſit Reum die vigeſima tertia Februarii inter quartam & quintam pomeridianam, cui omnia tam obſcure & æquivoce ſub ſecreto naturali narravit, ut ſatis appareat, quod potius ad deceptionem, quam ad cognoſcendam veritatem, vel negotium ſincere aperiendum fuerit evocatus, uti ſupra Capite 5. Art. 691. & ſequentibus deduxit Actor.

953. Interim ex ipſo Rectore ſuo legitimo ſuperiore & judice tunc 23. Februarii inter *quartam & quintam* duo intellexit.

954. Primum, quod ſignatura Clariſſimi Domini, prout erat efformata in fictitiis litteris, eſſet conficta, nec eſſet conformis characteri dicti Clariſſimi, quem ad majorem certitudinem ipſi Reo dedit dictus Magnificus, uti ex Interrogatoriis dicto Conſultiſſimo Ex-Rectore per Reum propoſitis conſtat.

955. Secundo ex ipſo tunc Rectore intellexit, falſum eſſe, quod ipſi a Petro Tourteau dictum fuerat; ſcilicet Petrum intercepiſſe litteras Domini Grasper ex Domo Curſoria de *ſcitu & licentia* Rectoris, uti latius notatum eſt dicto Capite 5. Articulo 693. & ſequentibus.

956. An ſaltem ſic per ipſum Rectorem de fictione & falſitate inſtructus ab incepto opere deſtitit, & juvenem tam ſplendide & horrendo modo imponentem abegit? Nullo modo: ſed operi perficiendo conſtanter inſtitit, & opera hujus inſignis inſtrumenti uti perrexit.

957. Eadem die ſcilicet *vigeſima tertia Februarii* vesperi poſt diſceſſum Rectoris Petrus Reum acceſſit cum *tertio* faſciculo litterarum Domini Graſper e domo Curſoris ſurrepto, quem Reus eodem modo, quo ante binos litterarum faſciculos ſimiliter e domo Curſoris malis artibus receperat, lætus admiſit, & penes ſe retinuit, pro ſuo arbitrio eo utens: tametſi jam per Rectorem intellexiſſet Petri fictiones & falſitates, ſplendidaque mendacia.

958. Ad nihil ſcilicet intentus erat Reus, niſi ut opus ſuum quocumque tandem modo efformaret, & aliquam ei veritatis umbram affingeret.

959. Unde & poſt detectam & ipſi manifeſtatam tam per Dominum van Süſteren, quam ipſummet Rectorem Univerſitatis totius hujus negotii falſitatem & fictionem aggreſſus eſt inſulſam illam & nequiſſimam *Concordantiam* inter litteras Domini Graſper apud Curſorem interceptas & fictitia inſtrumenta præſertim Epiſtolam de 10. Februarii & Librum Reſolutionum, licet eorum fictio ipſi per Dominum van Süſteren & Rectorem Magnificum objecta & oſtenſa eſſet.

960. Ex hac interim Concordantia pateſcit, quomodo Reus intentus fuerit undequaque exſugere, quod huic fictitio operi ſpeciem aliquam daret.

961. Habemus ulterius ex litteris Rei datis prima & ſecunda Martii ad dictum Patrem Leopoldum & per Reum in Judicio recognitis, qualiter ad decipiendum & ducendum in errorem Clariſſimum Dominum van Eſpen inſtruxerit ſæpe dictum Patrem Leopoldum, ſcripſeritque *ſe gaudere, quod hic Clariſſimus eſſet in errore;* prout hæc latius deduxit & Rei nequitiam oſtendit Actor Citato Capite tertio Articulo 406. & ſequentibus.

962. Imo etiam poſt indicatam ipſi Reo, tam per Dominum van Süſteren, quam Rectorem Magnificum, alioſque ſibi amiciſſimos, inſtrumentorum fictionem, & Petri falſitatem, obfirmatus manſit animus, per hoc efformatum ſuum opus adverſarios ſuos prætenſos Conſpiratores vexandi, diffamandi, vel etiam, ſi poſſet, opprimendi, ita tamen, ut ipſe lateret.

963. Hunc in finem tentavit inducere R. Patrem Mathiam Grauwels Minoritam, ut horum fictorum inſtrumentorum eſſet Denuntiator.

964. Ut hoc aſſequeretur, rurſus impendit ſuum fidum miniſtrum Petrum Tourteau, eum mittens ad Confeſſionem ad hunc Patrem cum Libro Reſolutionum, uti exponit dictus Petrus.

965. Interrogatus enim, *qua occaſione ipſe tulerit præfatum Librum Reſolutionum ad R. R. Grauwels?* Reſpondit: *Se eum tuliſſe ad præfatum Patrem de ſuaſu Eximii P. Deſirant dicentis: Tradas hunc Librum originalem quaſi Copiam Confeſſario tuo, qui tunc me accedet, & tum ipſi conſulam ut denuntiet.*

966. Complura ſunt, quæ probant hanc Petri depoſitionem eſſe ſinceram:

967. Imprimis dictus P. Grauwels productus ex parte Rei depoſuit 21. Julii ad Art. 60. & 64. quod dictus Petrus *non niſi illo die 15. Februarii fuerit ſibi confeſſus.*

968. Primo veriſimile non eſt, futurum fuiſſe, ut *proprio motu* hunc Confeſſarium, rejecto ſuo ordinario, in re tanti momenti accederet, niſi Reus hunc ipſi ſuggeſſiſſet tanquam ſibi notum, & ad exequendum inita inter Petrum & Reum contra prætenſos Janſeniſtas conſilia apprime idoneum.

969. Et quis qualiſque eſſet hic Pater, ſufficienter ipſe inſinuat in Acta de 4. Martii per Reum 2. Maji 1707. conſignata & inventarizata in Actis ſub *Litteris YY.* ubi Patrem Deſirant & alios de Facultate Theologica vocat, de *de Parte Romano-Catholica:* quaſi reliqui minus eſſent *Romano-Catholici.*

970. Quod autem Reus deſideraverit, ut hic Pater eſſet fictitii hujus negotii Denuntiator, habetur imprimis ex allegata Acta de 4. Martii, ubi aſſerit, quod allatum ad ſe Librum contulerit & cum Reo egerit *ad detegendam veritatem & inſtituendam* Denuntiationem.

971. Deponit inſuper dictus Pater Grauwels die 14. Martii 1707. quod circa ſextam Martii ipſum acceſſerit Petrus Tourteau cum majori faſciculo, cui omnia ficta inſtrumenta, item Litteræ Graſper erant incluſa, quod eſt annotatum ſub numero 1.

972. Rurſus idem Pater interrogatus, *An dictus Petrus Nicolaus Tourteau non requiſiverit Deponentem, ut ferret dictum Pacquetum* majus *annotatum ſub Num 1. ad Magnificum Dominum Rectorem?* Reſpondit: *Se accepiſſe Pacquetum, ſed noluiſſe deferre ad Magnificum Dominum: unde poſtea delatum eſt ad Eximium Patrem Deſirant per Deponentem vel ſocium.*

973. Ex his manifeſtum eſt, dictum Patrem Grauwels non dubitaſſe, quin hæc ſolicitatio ad faciendam *Denuntiationem* fieret per Reum, ipſeque eſſet totius hujus negotii Director: ut propterea nec dubitaverit, quin ad ipſum Reum referrendum eſſet *Pacquetum*, ut ipſe de modo denuntiationis deſpiceret.

974. Fatetur quoque Reus ad *Articulum* 61. quod deliberationes complures habuerit cum dicto Patre ſuper modo Denuntiationis; quodque ipſum eum in finem adduxerit ad Collegium Trilingue.

975. Si Reus bona fide in hoc negotio procedebat, credebatque hæc inſtrumenta ſincera eſſe, ſibique tanquam Vice-Decano Sacræ Facultatis allata; quare tam ſtudioſe hunc Patrem ad faciendam Denuntiationem ſolicitabat? Cur hunc faſciculum cum omnibus accluſis non dedit Sacræ Facultati, ut per eam potius, quam per dictum Patrem fieret Denuntiatio, quæ tunc indubie majore auctoritate facta fuiſſet?

976. Sed noverat Reus, hanc denuntiationem non eſſe ſperandam a Facultate: quandoquidem jam ejus amiciſſimi & prætenſis Janſeniſtis minime favorabiles judicaſſent, omnia eſſe fictitia, tametſi non niſi obſcure negotium ipſis fuiſſet expoſitum. Hunc autem Patrem credebat ſatis ſimplicem & contra prætenſos Janſeniſtas præventum, ut cæco modo & ſine examine hanc denuntiationem ſuſciperet.

977. At ipſum opinio ſua fefellit.

978. Nam hic Pater forſan fictionem ſubodoratus, vel a ſuis monitus ne ſcabioſo huic negotio ſe involveret, Denuntiationem facere recuſavit.

979. Reus autem omni modo hoc opus perficere ſolicitus, præſertim propter novum recenter ultima Februarii electum Rectorem, quem opera & favore ſuorum Amicorum ad Lectionem Medicam promotum ſciebat, alium Denuntiationis modum excogitavit: ſcilicet per aliquos incognitos; & modo, quo poterat, ſecretiore.

980. Inſcriptionem majoris Pacqueti uti & minorum eidem incluſorum ſcripſit ejus Amanuenſis Pater d'Herbe, charactere tamen inſolito, idque ſub dictamine ipſius Rei, uti fatetur ipſe Reus ad *Articulum* 59. Interrogatoriorum.

981. Pacquetum ſic inſcriptum, & ad denuntiandum paratum, latum fuit die 8 Martii ſub veſperam ad ædes Domini Rectoris per duos ignotos milites.

982. Hinc rurſus videt Magnificentia Veſtra malam conſcientiam Rei, quæ tenebras quærit, negotiumque tenebrarum ſub ignotis militibus tegere ſtuduit.

983. Et quidem tantæ impudentiæ fuit, ut hæc facere attentarit poſtquam etiam de fictione horum inſtrumentorum & mendaciis Petri Tourteau fuerat plane informatus, & certior factus per Ampliſſimum Domi-

Digitized by Google

Dominum van Süſteren die 11. Februarii, & per Magnificum Dominum Rectorem die 23. ejusdem menſis; & conſequenter noverat, fictionem his Dominis eſſe notam.

984. Quin adeo etiam poſt ſic detectam fictionem fovit Petrum tanquam in hoc opere ſuum fidiſſimum Miniſtrum, ut *ea ipſa die 5. Martii*, quando fuit vocatus ad Magnificum Dominum Rectorem, & falſum Teſtimonium dedit contra Clariſſimum Dominum van Espeo, apud ipſum Reum prandiſſet, & largiori hauſtu vini fuiſſet exceptus, uti non tantum ex ipſius Petri depoſitione, ſed & Rei Reſponſo ad *Articulum* 119. Interrogatoriorum conſtat.

985. Sub idem indubie tempus Petrum inſtruxit, quomodo cum reſtrictione mentali jurare poſſet, eum in finem ei tradendo Reſponſa Zypæi, ut latius Capite ſexto deduxit Actor.

986. Ulterius poſtquam Petrus in judicio in tantum eſſet de falſitate convictus, ut decretum apprehenſionis contra perſonam ipſius eſſet latum, nec tunc chariſſimum ſuum in fictitio opere ſocium deſerere voluit, ipſi ſuadens, ut pro loco azyli acciperet Conventum Carmelitarum ad S. Catharinam, uti fatetur & narrat Reus in Reſponſo ad *Articulum* 123. Interrogatoriorum.

987. Eundem ibidem exiſtentem fovit, etiam pro expenſis ipſius reſpondendo, uti fatetur ad *Articulum* 124. Interrogatoriorum.

988. Quin & quod amplius eſt, ipſi varias ſubminiſtravit inſtructiones, quibus ſe a convictione falſitatis & fictionis tueri poſſet; minutasque Actarum & Declarationum, quas Petrus in ſuam defenſionem in judicio exhibuit, correxit, correctas per ſeniorem Tourteau ad filium miſit, quæ non tantum habentur ex depoſitione ſenioris Tourteau de prima Aprilis 1707. ſed etiam ex Reſponſis ipſius Rei, nominatim ad *Articulos* 128. & 129. Interrogat.

989. Ita usque in finem hoc opus & operis inſtrumentum ſuſtinere ſtuduit Reus, quousque inſtrumento & miſero operis fundamento ſubſidente, opus ſuum ulterius ſuſtinere non potuit: nimirum poſtquam Petrus pœnitentia ductus myſterium iniquitatis palam cum omnibus ſuis circumſtantiis revelare cœpit.

990. Tunc deſperans Reus de operis conſummatione & adverſariorum ſuorum per illud intenta oppreſſione, unice cogitare cœpit, quibus artificiis ſe præmuniret, ne ſub ruina ædificii & operis ipſe opprimeretur.

991. Non dubitat Actor, quin ex hactenus deductis evidens futurum ſit Magnificentiæ Veſtræ, quod Reus ab initio hujus negotii, ſive a menſe Octobri, quo Petrus Tourteau, ſi Reo credimus, de prætenſis Janſeniſtarum Congregationibus ipſi loqui cœpit, fuerit in mala fide, & affectata ignorantia: ſciveritque, omnia eſſe falſa & ficta.

992. Ulterius videt Magnificentia Veſtra, quod Reus omnibus his fictis inſtrumentis uſus ſit; imo & tanquam ſincera & vera denuntiari curaverit Magnifico Domino, poſtquam certus eſſet de eorum fictione & falſitate, & mendaciis dicti Tourteau.

993. Præterea quod Reus, etiam poſt ipſi demonſtratam & intimatam fictionem & falſitatem, totum ſe impenderit, mediaque etiam nefanda excogitaverit, adhibueritque, quibus hoc fictitium opus ſuſtinere poſſet, eique aliquam veritatis umbram affingere.

994. Quis vero ſenſatus vel dubitabit, illum eſſe operis Architectum & primarium Auctorem, quem ita ſollicitum videt operi perficiendo & ſuſtinendo, ut talia etiam nefanda media impendat, qualia Reus in finem usque impendit?

995. Si vero vel Petro vel Reo hic monſtroſus fœtus adjudicandus ſit, quis homo ſanæ mentis non judicabit, eum potius Reo quam Petro adjudicandum eſſe?

996. Reus enim eſt, qui totum ſe impendit, mediaque excogitavit, quibus hunc fœtum ſuſtineret & formaret;

997. Reus eſt, qui Petrum ad famulum Clariſſimi Domini miſit;

998. Reus eſt, qui ſeniorem Tourteau ad Clariſſimum miſit;

999. Similiter Reus eſt, qui Patrem Leopoldum tot mendaciis & fallaciis inſtruxit, & ſic inſtructum ad dictum Clariſſimum deſtinavit;

1000. Ipſe eſt, non autem Petrus, qui ad denuntiandum hæc fictitia inſtrumenta ſollicitavit Patrem Grauwels;

1001. Denique ipſe eſt, qui denuntiationem tandem perfecit.

1002. Si ergo ſapientiſſimus Rex Salomon non dubitaverit adjudicare prolem vivam mulieri, cujus viſcera ſuper ea moveri conſpiciebat; quidni & Judex hunc fœtum adjudicet Reo, qui tanto affectu & ſtudio fœtum hunc ſuſtinuit, & ne interiret tam ſollicite cavit, ut perſpicuum ſit, quod eum in viſceribus ſuis continuo portaverit.

CAPUT NOVUM.

Mendaciorum & falſitatum convincitur Reus.

1003. Plurima narrat Reus, quorum falſitas ex circumſtantiis & modo narrandi in oculos incurrit; & nonnulla tanquam ſibi a Petro Tourteau relata, quæ Petrus a ſe dicta conſtanter negat circumſtantias addens, quæ dictorum ſuorum veritatem quodammodo legentibus objiciunt, & e contra falſitatem ex parte Rei palpabilem reddunt, prout in hac Concluſione finali ſæpius annotatum eſt.

1004. His nihilominus omiſſis, ſolas falſitates & contradictiones referre conſtituit Actor, de quibus vel per propriam Confeſſionem vel per depoſitionem teſtium omni exceptione majorum, & quos ipſemet produxit, convincitur.

1005. In primis Reus ad Articulum quintum Interrogatoriorum dixit, quod die *undecima* Januarii 1707. id eſt, immediate ſequente eam, qua Epiſtolam de decima Januarii accepit, illam communicaverat ad capiendum conſilium *Doctoribus Parmentier, Damen, & Domino Plebano.* Et ad Articulum 13. dixit, quod hæc conſilia *cum prædictis de Stricta Facultate duraverint usque ad vigeſimam tertiam Januarii.*

1006. Hic falſitatis & mendacii convincitur Reus ex depoſitione dictorum Dominorum, qui tum ſinguli, tum ſimul cum aliis de Stricta Facultate Doctoribus depoſuerunt, nihil ſe unquam audiviſſe de hac Epiſtola ante 23. Januarii, quando ejus copia Facultati exhibita fuit, non per Reum, ſed per Dominum Daelman, qui eam acceperat a Licentiato Opſtraet:

1007. Item ex propria confeſſione Rei, qui ſibi in mendaciis non conſtans: in reſponſo ulteriore Articulo 399. fatetur, *quod ex parte ſua nihil revelatum fuerit, nequidem Eximiis Dominis Damen, Daelman, & Plebano & aliis, usque ad 23. Januarii.* Hæc omnia deduxit Actor *Capite* 2. Articulo 225. & ſeq.

1008. Ulterius Interrogatus dicto Articulo 53. *Quare loco quod remitteret Epiſtolam dictam* (de decima Januarii) *ad Curſorem, non miſit ad Magnificum Dominum Rectorem, ut Actor hujus facinoris propria manu convinceretur, puniretur cum omnibus ſuis complicibus, & Congregationes & Conſpirationes*

tales

Digitized by Google

talet diſſiparentur? Reſpondit: *Quod in re tanti momenti judicaverit præmittenda conſilia cum prædictis de Stricta Facultate.*

1009. Falſitatis convincitur ex depoſitione Doctorum Damen, Daelman, & Parmenier, & Domini Pauwels Plebani, in depoſitione die 23. & 24. Maji ad Articulum *quartum*, qui erat: *An dictus Pater Deſirant cum Domino Deponente vel cum aliis inverit conſilia, an Epiſtola de decima Januarii 1707. eſſet communicanda Magnifico Domino Rectori, & an hæc conſilia duraverint usque ad 23. Januarii?* ubi unanimiter deponunt: *Se nihil de dato vel petito conſilio ſcire*; uti dicto *Capite* 2. latius expoſuit.

1010. Ad Articulum 15. Interrogatoriorum dixit, quod dum miſit copias Epiſtolæ de decima Januarii & Libri Reſolutiooum ad Altiores Poteſtates, non adhibuerit quidem *conſilium Corporis Facultatis*, *ſed tantum aliquorum*.

1011. Quantum ad ſecundam partem, qua ſignificat, ſe in hac miſſione ad *Altiores Poteſtates* adhibuiſſe conſilium *aliquorum de Facultate*, mendacii convincitur ex eorumdem Dominorum depoſitione (quibus ſolis, tanquam fidis ſuis amicis aliqua de hoc fictitio negotio communicavit) ad Articulum quintum qui erat, *An de conſilio D. Deponentis eadem Epiſtola miſſa ſit ad Altiores Poteſtates?*

1012. Ad hunc Articulum reſpondit D. Parmentier: *Se nunquam dediſſe illud conſilium, nec ſciviſſe id fieri, ſcivit autem poſt factum, miſſam eſſe copiam ad Illuſtriſſimos DD. Internuntium & Archiepiſcopum.* Reliqui ſimpliciter reſponderunt *negative*.

1013. Interrogatus Articulo 35. *An adhibuerit aliquas diligentias ad veritatem indagandam, & quas?* Reſpondit: *Se adhibuiſſe conſilia Amicorum.*

1014. Interrogati amici unanimiter depoſuerunt ad Articulum ſeptimum: *Nullum conſilium petitum vel datum eſſe.*

1015. Ad Articulum 33. Interrogatoriorum dixit, quod de veritate Epiſtolæ de decima Februarii *licet ipſe dubitaret, tamen alii dicerent ſe non dubitare.*

1016. Super hoc Articulo interrogati prædicti Amici depoſuerunt unanimiter ad *Articulum ſextum*, quod nunquam viderint Reum de veritate hujus Epiſtolæ dubitare.

1017. Imo deponit D. Plebanus, quod Reus *e contra ſemper dixerit, ſe non dubitare de veritate illius Epiſtolæ*: & Dominus Damen dixit, quod *Reus nunquam dixerit, ſe dubitare de veritate iſtius Epiſtolæ: addens Deponentem ſemper declaraſſe quod dubitaret de veritate illius.*

1018. Dominus Daelman deponit, quod nunquam dixerit Reus Deponenti, *ſe dubitare de veritate; quin e contrario ſæpius dixerit Deponenti, ſe velle eſſe tam ſecurum de ſua ſalute, quam de veritate iſtius Epiſtolæ.*

1019. Judicet Magnificentia Veſtra, quam ſpeciem veritatis habeat quod reſpondet ad Articulum 57. quod nulli unquam miſerit copiam Libri Reſolutionum *tanquam rem certam, ſed ſemper addiderit, adhiberi diligentias pro invenienda veritate.*

1020. Quantum ad ſecundam partem, quod ſcilicet *alii dicerent ſe non dubitare*, dixit D. Daelman, *ſe hoc nunquam dixiſſe Patri Deſirant, nec ſcire aliquem, qui hoc ipſi dixerit.*

1021. En quam turpis mendacia! ſed nondum finis. Interrogatus enim *Articulo* 35. *Quare omnia etiam non oſtenderit Eximio Domino Renardi, cui eſt Eximius Pater admodum familiaris?* Reſpondit: *Quia alii amici diſſuadebant.*

1022. Interrogati amici rurſus Reum falſitatis convincunt, nihil de ſimili diſſuaſione ſe ſcire aſſerentes ad *Articulum octavum*; additque Dominus Daelman: *Se neſcire, quod unquam fuerit facta mentio de Eximio Domino Renardi quoad hoc negotium.*

1023. Articulo 40. interrogatus, quare non egerit *cum aliquibus vel aliquo ex prætenſis illis conſpiratoribus per ſe vel per alium, ad detegendam veritatem?* Reſpondit: *Propter compromiſſum cum amicis.*

1024. Turpe rurſus mendacium, ut conſtat ex depoſitione amicorum, qui interrogati *Articulo nono* qui erat: *Num inverint aliquod ſimile compromiſſum cum Patre Deſirant, aut ſciant dictum Patrem habuiſſe compromiſſum aliquod cum amicis?* Reſponderunt: *Se nihil de ſimili compromiſſo ſcire.*

1025. Rurſus ad Articulum 60. Interrogatoriorum dixit Reus, *quod dictaverit propoſitos Titulos pro duobus Pacquetis, ponens Titulos juxta intentionem Sacræ Facultatis ad detegendam veritatem.*

1026. Super hoc interrogati prædicti Doctores & amici, *ad Articulum* 13. qui erat, *An Tituli Pacquettorum incluſorum in majori Pacqueto continente denuntiationem, facti ſint de ſcitu & juxta intentionem Sacræ Facultatis?* Reſponderunt *negative, nec eſſe factos de ſcitu & juxta intentionem Sacræ Facultatis.* Reſpondit imprimis D. Parmentier, *ſe nunquam vidiſſe illos Titulos, niſi in cubiculo Magnifici Domini Rectoris poſt denuntiationem factam, nec eſſe factam de intentione aut ſcitu Sacræ Facultatis neque ipſius Deponentis.*

1027. Alii reſponderunt ſimpliciter *negative*.

1028. Hic videt Magnificentia Veſtra, quot mendaciis & falſitatibus uſus ſit Reus etiam contra amiciſſimos ſuos Collegas, ut ipſos (imo & Facultatem ipſam) complices & ſocios hujus fictitii negotii redderet.

1029. Nec his contentus, mendacis mendaciis cumulavit.

1030. Interrogatus enim *Articulo* 46. An non miſerit Patrem Leopoldum ad Dominum van Espen, ut ageret de Pacqueto de 13. Januarii? reſpondit, *id ideo factum, ut ſaltem per unum incognitum detegeret veritatem, & ut Clariſſimus Dominus ſciret factum quod contra ipſum attentabatur.*

1031. Mendacii enim impudentiſſimi hic Reum convincunt propriæ ejus Epiſtolæ de prima & ſecunda Martii ad dictum Patrem Leopoldum, a Reo in judicio recognitæ.

1032. In his enim Patrem Leopoldum unice inſtruit, qualiter omnia ipſi Clariſſimo tegere debeat, & eum in errorem inducere, nefanda audacia ſcribens: *Se gaudere quod Clariſſimus eſſet in errore*: ſuggeritque Patri Leopoldo, quæ dicere debeat, ut Clariſſimus in errore confirmetur.

1033. Cum Reus ſciret, in faſciculo, de cujus reſtitutione agebatur, contineri horrendum Formolare de menſe Junio, & Librum Reſolutionum, nequiſſimam contra Statum & Religionem Conſpirationem exhibentia, tamen diſerte monet ſuum Emiſſarium, ut Clariſſimo Domino dicat, *quod in iſtis chartis nihil forſan contineatur momentoſi.*

1034. Et in aliis monet eundem ſuum Emiſſarium, ut ſimpliciter dicat Clariſſimo, *quod viderit Librum Reſolutionum in manibus alicujus alterius perſonæ, a qua acceperit veniam hoc dicendi iſti Viro, non tamen* (ait) *faciat mentionem illorum, quæ continentur, quia nullo modo eſt conveniens ut per Paternitatem veſtram intelligat, quid in illo Libro habeatur.*

1035. Ecce quam ſincere miſerit Reus hunc Patrem, *ut Clariſſimus Dominus ſciret factum, quod contra ipſum attentabatur!*

1036. Unice rogat Actor Magnificentiam Veſtram, ut has literas integras evolvere & conſiderare, & cum omnibus, quæ inter dictum Leopoldum & Clariſſimum acta eſſe, Capite 3. oſtenſum eſt, conferre dignetur; nec dubitat, quin luce meridiana clarius cognitum ſit, hanc miſſionem Patris Leopoldi ad Clariſſimum unice a Reo fuiſſe inventam & execu-

Digitized by Google

curioni mandatam, ut Clariſſimus in errorem & deceptionem induceretur.

1037. Qualiter ad hanc deceptionem abuſus fuerit ſigillo & ſecreto Confeſſionis, atque mendaciter aſſeruerit, a R. Patre Grauwels Reum electum eſſe ad reſtituendum faſciculum de 13. Januarii, ex licentia pœnitentis dicto Patri data, ſimiliter probavit Actor citato *Capite* 3.

1038. Hinc & videt Magnificentia Veſtra, quæ fides ſit habenda Reo in ſuis dictis, præſertim nulla alia probatione aut conjectura ſubnixis, imo pluribus indiciis & argumentis de falſitate ſuſpectis, uti ſunt ea, quæ de ſua *bona fide*, & *bono uſu* continuo clamat, & reiterat Reus.

1039. Legantur Acta hujus cauſæ a capite ad calcem; nulla vel in ſpeciem probatio *bonæ fidei aut boni uſus* reperietur.

1040. Imo quæ Reus in probationem adducit, talia ſunt, ut potius malam fidem adſtruant: eo quod tam infirma & parum veriſimilia ſint, ut impoſſibile appareat, Reum hiace fidem habuiſſe;

1041. Sed hæc ex poſt facto ad obſcurandum & involvendum negotium eſſe a Reo inventa & fabricata.

1042. Similiter ea, quæ de adhibita diligentia ad inquirendam veritatem inclamat Reus, unice innituntur ipſius dictis ſine probatione.

1043. Quæcumque enim Reus ſe ad inquirendam veritatem egiſſe jactat, ſi propius attendantur, non tam ad eam detegendam, quam potius obſcurandam, & fictitio operi aliquam veritatis umbram affingendam impenſa eſſe, facile apparebit: ut in miſſione junioris Tourteau ad famulum Clariſſimi Domini van Espen, & ſenioris Tourteau nec non Patris Leopoldi ad Clariſſimum Dominum, atque evocatione Magnifici Domini Rectoris, oſtendit Actor.

1044. Ut proinde quidquid in ſui excuſationem adduxit Reus, unice innitatur ipſius fidei tot mendacis & falſitatibus labefactatæ.

CONCLUSIO.

1045. Duo ſunt crimina, de quibus in hac criminali cauſa præcipue quæritur, & ad quæ cætera referuntur.

1046. Primum eſt crimen falſi, commiſſum in falſificatione ſignaturæ Clariſſimi Domini van Espen, & confectione atque conſcriptione plurium fictarum Epiſtolarum & Formulariorum ſub ficta ejus ſignatura, nec non ſuppoſitione infamis & monſtroſi partus, ſcilicet horrendi Libri Congregationum & Reſolutionum, prædicto Clariſſimo aliiſque prætenſis Conſpiratoribus in illo nominatim annotatis falſo adſcripti.

1047. De ipſo crimine *falſi* admiſſo hic non quæritur: hoc enim perpetratum eſſe, dictaque omnia inſtrumenta ſub falſa & conficta ſignatura præfati Clariſſimi conficta eſſe conſtat.

1048. Præterea inſtrumentum harum falſitatum & & impiæ confictionis ſcitur ex ultronea & conſtanti Petri Nicolai Tourteau judiciali confeſſione, qui ſuper hoc ſuo attentato crimine clementiam Judicis implorat.

1049. Unice proinde inquiritur, quis harum falſitatum primarius Auctor & Inſtigator fuerit, atque hoc miſero inſtrumento uſus ſit, illudve impenderit, induxeritque ad tam horrendum falſi crimen attentandum.

1050. Sperat autem Actor, fore ut ex Informationibus, Teſtium Depoſitionibus, productis Inſtrumentis, ipſius Rei propria confeſſione, cæteriſque Actis & Actitatis hujus cauſæ, expoſita ſint in hac Concluſione Finali Magnificentiæ Veſtræ indicia & argumenta, quibus luce meridiana clarius oſtenſum ſit, Reum eſſe, qui prædictum Petrum Tourteau ad confingenda prædicta falſa inſtrumenta induxit, eoque in hoc toto fictitio negotio tanquam inſtrumento uſus eſt, eumque direxit & inſtruxit.

1051. Quin nec temeritatis ſe arguendum ſperat, ſi dicat, non facile repertum iri, ut quis talium criminum in occulto patrari conſuetorum fuerit convictus tantis tamque evidentibus & concludentibus Indiciis & Argumentis, quam ipſe Reus in hac cauſa convictus eſt criminum horum Auctor & Inſtigator primarius, atque totius hujus fictitii operis Director.

1052. Imo ex ipſa propria confeſſione Rei, ejuſque propriis litteris in judicio recognitis, teſtiumque depoſitione, directa probatione convictus eſt Reus.

1053. Primo, quod omnia falſa & ficta Inſtrumenta fuerint ad ipſum allata per dictum Petrum, idque (ſi Reo credimus) tanquam *membrum* imo *Vice Decanum* ſive *Seniorem* Facultatis Theologicæ.

1054. Secundo, quod ipſe hæc omnia Inſtrumenta acceptaverit, & ſibi retinuerit.

1055. Tertio, quod fictorum Inſtrumentorum complures copias etiam authenticas pro ſuo beneplacito fieri juſſerit.

1056. Quarto, quod has copias partim ſibi reſervaverit, partim ad Altiores Poteſtates miſerit, & quidem ad eas, quas noverat contra prætenſos Conſpiratores & Janſeniſtas eſſe præventas.

1057. Quinto, quod de his ipſis falſis Inſtrumentis ſua auctoritate tanquam ſuis privatim diſpoſuerit, alia ſibi reſervans, alia ad perſonam cui inſcripta erant, mittens, & copias dumtaxat ſibi reſervans, uti de Epiſtola de 10. Januarii factum eſt, alia etiam, ut ipſe aſſerit, comburens.

1058. Sexto, quod dicta inſtrumenta communicaverit Amicis tempore & modo, quibus ea communicari ad fines ſibi propoſitos congruere judicabat.

1059. Septimo, quod tandem hæc ficta Inſtrumenta tribus diſtinctis minoribus faſciculis incluſa cum inſcriptione ab ipſomet dictata & per ſuum Amanuenſem Patrem d'Herbe charactere inſolito ſcripta, uni majori faſciculo concluſa, fecerit die 8. Martii clancularie Magnifico Domino Rectori tanquam vera & ſincera Inſtrumenta denuntiari.

1060. Octavo, probatur non tantum ex indiciis & conjecturis, ſed etiam ex propria ipſius Rei confeſſione, ac propriis litteris ad Patrem Leopoldum in judicio recognitis, teſtiumque depoſitione, quod non tantum ſimpliciter falſis inſtrumentis fuerit uſus, ſed quod inſuper plura horrenda, quin & ſacrilega media impenderit, (præſertim ſacrum ſigillum Confeſſionis) ut hiſce falſis Inſtrumentis aliquam ſpeciem veritatis affingeret, falſitateſque umbra ſinceritatis adumbraret.

1061. Porro notum eſt Magnificentiæ Veſtræ, crimen falſi non tantum ipſa falſificatione aut falſi inſtrumenti conſcriptione committi, ſed vel præcipue nefario uſu falſi & conficti inſtrumenti.

1062. Neque enim tam nocet, & perniciem infert ipſa fictio aut confectio falſi inſtrumenti, quam ipſe nefarius uſus inſtrumenti.

1063. Unde ait Antonius Faber in Codice lib. 9. tit. 13. definit. 6. *Falſi pœna non minus tenetur, qui ſciens falſis inſtrumentis utitur, quam qui falſitatis machinator fuiſſe probatur.* & in nota 2. definitionis decimæ: *Qui ſciens a quo falſum admiſſum fuerit, non poteſt niſi ſciens uſus fuiſſe falſis inſtrumentis, quæ res facit eum obnoxium pœnæ ordinariæ Corneliæ.*

1064. Similiter Julius Clarus lib. 4. Sentent. §. FALSUM Num. 18. ait *Utens falſo inſtrumento, dicitur falſum committere.*

1065. Notatque Antonius Matthæus de Criminibus lib. 48. tit. 7. Num. 3. non ſolum eum, *qui*

Teſta

Digitized by Google

Teſtamentum adulterinum fecerit, ſed & qui eo uſus fuerit, lege Cornelia teneri.

1066. Et quid plura? Jam pridem enim tanquam indubitatum aſſerit S. Ambroſius lib. 3. Offic. C. 11. lege publica falſi pœna teneri, qui falſo utitur inſtrumento. *De eo loquor* (ait) *qui ex Teſtamento, quod ab aliis licet factum, falſum tamen cognoverit, hæreditatem ſibi vel legatum vindicat, & lucrum quærit alieno crimine, cum leges publicæ eum qui ſciens falſo utitur, tanquam Reum adſtringant facinoris.*

1067. Imo uti recte obſervat celeberrimus hujus Academiæ quondam Doctor & Legum Anteceſſor Antonius Perezius ad legem Corneliam de Falſis Num. 3. *Qui falſo utitur inſtrumento, indubie præſumitur falſi Auctor, vel particeps criminis, niſi ſuam innocentiam probet.*

1068. Tantum autem abeſt, ut Reus in uſu horum Inſtrumentorum ſuam innocentiam probaverit, ut potius ea ipſa, quibus ſuam innocentiam & bonam fidem adſtruere voluit, ipſum de mala fide & nefario uſu convincant, uti multis oſtendit Actor toto Capite ſeptimo.

1069. Et licet, ut Perezius notat, ſolus uſus falſorum inſtrumentorum, ipſum falſi Auctorem vel participem criminis conſtituat, pœnisque falſi criminis obnoxium reddat, niſi ipſe probet ſuam innocentiam, tametſi Actor malam fidem non probaret;

1070. Nihilominus ex abundanti probavit Actor in hac Finali Concluſione, non ſolum ex indiciis & argumentis indubitatis, ſed & ex propria Rei confeſſione, & Teſtium depoſitione, præcipue Capite octavo, Reum toto tempore quatuor menſium, quibus hoc fictitium negotium duravit, fuiſſe in mala fide, notitiamque fictionis & falſitatis habuiſſe, peſſimaque fide ſtuduiſſe per nefaria etiam & excogitata media ad finem intentum perducere.

1071. Ut proinde nihil reſtet, quam ut declaretur Reus pœnam tanto crimini debitam incurriſſe.

1072. Pœnam autem certam huic crimini generali lege decretam non eſſe paſſim notant Interpretes, eo quod variæ ſint hujus criminis ſpecies, & quia ex varietate circumſtantiarum, major vel minor eſt criminis hujus malitia.

1073. *Et ſane* (ait Antonius Mathæus loco citato *Num.* 3.) *cum innumeræ prope falſi ſpecies ſint, ſingulæque ſuis quibusdam modis aut aggraventur aut eleventur, longe æquior hæc vindicandi ratio eſt, quam ſi una eademque omnes pœna vindicarentur. Hanc ego* (pergit Matthæus) *cauſam exiſtimo. cur J. C. quoque Veteres non uno loco reſponderint, crimen pro modo admiſſi vindicandum.*

1074. Quidquid ſit de Veterum, circa pœnam hujus criminis, opinione; hoc conſtat, hodiernis moribus, præſertim Belgii, pœnam *falſi* eſſe arbitrariam, ſive majorem vel minorem pro qualitate & enormitate admiſſi criminis.

1075. Ita notat citatus Antonius Perezius *Num.* 18. quod apud Veteres varia fuerit pœna pro diverſitate falſi, *ſicut* (ait) *variatur hodiernis moribus pro qualitate circumſtantiarum.*

1076. Siliter Gudelinus de jure noviſſ. lib. 5. Capite 11. *numero* 4. ſcribit pœnam hujus criminis *hodie variari pro qualitate circumſtantiarum.*

1077. Et noviſſime Dominus Libertus Chriſtinæus in notis ad Bugnyon lib. 1. *Satyra* 189. multis citatis Pragmaticis notat, quod *criminis hujus pœna propter circumſtantiæ varietatem fere arbitraria ſit.*

1078. In præſenti autem caſu, ſi crimen falſi cum ſuis circumſtantiis rite expendatur, facile credit Actor, quod luce meridiana clarius apparebit, nullum in hac ſpecie falſi facile reperiri poſſe gravius & execrabilius.

1079. Imprimis falſitas, non circa unum dumtaxat inſtrumentum, ſed plura diſtincta, & quidem diverſo tempore, commiſſa reperitur, & his omnibus ipſum eſſe uſum conſtat: ut proinde unum hoc crimen pro numero falſitatum multiplex merito reputetur.

1080. Materia circa quam hoc *falſi* crimen verſatur, gravitatem criminis mirum in modum aggravat.

1081. Omnia quippe falſa & conficta inſtrumenta unice tendebant, ut non unus dumtaxat, ſed ſupra viginti Viri præſtantiſſimi Eccleſiaſtici tam Seculares quam Regulares, nec non Laïci nonnulli Viri præclariſſimi horrendæ contra Statum & Religionem conſpirationis, & eum in finem nefandorum conventiculorum rei probarentur.

1082. Circa crimina attendendum quoque, quo animo & motivo criminis Auctor inductus ſit: utrum ſcilicet ſubita aliqua paſſione, aut etiam premente paupertate, aut familiæ alendæ neceſſitate, quæ ad lucrum etiam malis artibus conquirendum ſubinde quemquam, tametſi animi non omnino perverſi & corrupti, violenti quodam modo impellunt.

1083. At nihil ſimile hic occurrit: nec enim ex ſubita aliqua paſſione & commotione crimen hoc perpetratum eſt a Reo, ſed animo plane pacato, integris ſex menſibus, id eſt, a menſe Octobri 1706. uſque ad Martium 1707. huic fictitio operi perficiendo incubuit.

1084. Idque unice, ut circumſtantiæ loquuntur, ex inveterato odio adverſus Clariſſimum Dominum van Eſpen, alioſque ipſi prætenſe ſociatos Conſpiratores, nec non, quam ſibi perſuadebat a quibusdam ſui Ordinis Patribus illatam injuriam, vindicandi libidine.

1085. Quod ad Perſonarum circumſtantias attinet, hæc machinatus eſt Religioſus, Sacerdos, Doctor Theologus, Sacræ Facultatis Vice-Decanus ſeu Regens ſenior, & in ea qualitate, ad alios in pietate & juſtitia erudiendum & formandum obſtrictus.

1086. Idque adverſus Conſacerdotes, adverſus ejusdem ſui Ordinis præcipuos Patres, adverſus ejusdem Academiæ Doctores & Alumnos, quibuſcum pacem ſervare & concordiam fovere in ſua Academica immatriculatione, juxta receptum morem, jurejurando ſe obſtrinxerat.

1087. Attendenda præterea ſunt media, quæ ad perficiendum & conſummandum crimen, Auctor attentati criminis impendiſſe convincitur.

1088. Horrendas imprimis fallacias, & media etiam ſacrilega Reus impendiſſe noſcitur, ut Clariſſimum Dominum van Eſpen circumveniret, & eum in ſermone caperet, quo poſſet fictitio operi & falſis inſtrumentis fidem conciliare, umbramque aliquam veritatis affingere.

1089. Hæc ſi attendere dignetur Magnificentia Veſtra, apparebit vel hoc ex capite execranda hujus criminis malitia.

1090. Accedit, quod & Petrum Tourteau juniorem annos vix natum novemdecim, pauperem & rerum omnium egenum, qui de domo in domum currere cogebatur ad ſcribendum Copias ad panem lucrandum, induxerit, ut hujus nefandi operis eſſet inſtrumentum, quin & ipſum ad pejerandum ſubminiſtrato volumine Zypæi inſtruxerit.

1091. Non parum quoque Reum gravant mendacia quibus Judicem ipſum fallere, & varios Doctores, alioſque Viros ſibi amiciſſimos, quaſi ipſi in hoc opere conſilio & opera aſtitiſſent, & ita quaſi horrendæ hujus tragœdiæ complices, involvere ſtuduerit, ut a ſe crimen hoc aliquatenus avertere poſſet, aut certe perſuadere, ſe illorum in hoc negotio conſilia ſequutum bona fide egiſſe, prout *Capite ſecundo & octavo* fuſe expoſuit Actor.

1092. Secundum crimen, de quo in hac cauſa inquiritur, eſt expilatio publici Curſoris.

1093. Hoc crimen duplici modo perpetrari poteſt. Nimirum per violentiam ipſum Curſorem vel domum Curſoriam ſpoliando : vel ſecreto malis artibus e domo Curſoria ſurripiendo; quemadmodum in caſu præſenti contigit.

1094. Sive uno, ſive altero modo perpetretur, indubie crimen eſt valde perniciolum, quo nimirum Status publicus, humana ſocietas, atque publicum rerum omnium commercium turbantur, & quodammodo invertuntur.

1095. Quapropter crimen hoc inter crimina Status, & hæc Litterarum ſurreptio non ſimplex reputandum eſt furtum, ſed *qualificatum* ſua pernicie multum communia furta excedens.

1096. Quod hujus expilationis, non ſecus ac falſi criminis inſtrumentum fuerit præfatus Petrus Tourteau, ex ultronea & conſtanti ejus confeſſione ſimiliter conſtat.

1097. Neque minus evidentibus indiciis & concludentibus argumentis probatum eſt ex Actis & Actitatis hujus cauſæ, Reum etiam hujus expilationis æque ac falſificationis inſtrumentorum primarium Authorem & Inſtigatorem fuiſſe, ipſumque eſſe qui per Petrum tanquam ſuum miniſtrum & inſtrumentum e domo Curſoria litteras malis artibus ſurripuiſſe dicendus ſit. Quod toto Capite 5. Actor deduxit.

1098. Ad hæc non tantum ex indiciis & conjecturis, probisque, ut aiunt, artificialibus, ſed ex propria ipſius Rei confeſſione, & teſtium depoſitionibus habetur.

1099. Primo, qood omoes Litteræ per Petrum apud Curſorem interceptæ immediate fuerint ad Reum allatæ.

1100. Secundo, quod Reus eas acceptaverit.

1101. Tertio, eaſdem ſibi retinuerit, legerit, earum copias fieri juſſerit.

1102. Quarto, quod illis uſus ſit pro ſuo arbitrio, idque privata authoritate.

1103. Quinto, quod illas multis oſtenderit.

1104. Sexto, earum copia miſerit ad Altiores Poteſtates, nominatim ad DD. Internuntium & Archiepiſcopum Mechlinienſem, quibus domus Curſoriæ cura non incumbebat.

1105. Septimo, quod nunquam de attentata hac Litterarum ſurreptione monuerit Magiſtrum domus Curſoriæ, ut ſibi in poſterum contra hæc attentata provideret.

1106. Octavo, quod has litteras impenderit, ut falſis & fictitiis inſtrumentis fidem conciliarat, & ſpeciem aliquam veritatis affingeret, per inſulſiſſimam ſuam Concordantiam quam cum Reſponſo ulteriori exhibuit.

1107. Nono, quod has litteras furto ſurreptas die 8. Martii una cum fictis inſtrumentis denuntiari fecerit *clancularie* Magnifico Domioo Rectori pro *confirmanda veritate* dictorum falſorum & fictorum inſtrumentorum.

1108. Decimo, qood eas acceptaverit, non tantum ſciens e domo Curſoria per Petrum earum Bajulum malis artibus eſſe ſurreptas, ſed etiam poſtquam per Magnificum Dominum Rectorem fuerat certior factus, quod Petrus ipſi falſa impoſuiſſet (ſi tamen impoſuit) ſurreptionem hanc contigiſſe *de ſcitu & licentia* Magoifici Domini Rectoris.

1109. Undecimo, *quod* iiſdem uſus fuerit ad confirmandam veritatem falſorum inſtrumentorum, poſtquam non tantum per fidiſſimos ſuos amicos, ſed etiam per Dominum van Suſteren Vicarium Generalem Domioi Archiepiſcopi, & Magnificum Dominum Rectorem de fictione ſignaturæ falſorum inſtrumentorum plene eſſet inſtructus & certioratus.

1110. Duodecimo, conſtat has ſurreptas litteras, dum ad Magnificum D. Rectorem fueruot e quarterio ipſius Rei allatæ, fuiſſe omnes apertas. Cum autem Reus non oſtenderit, Petrum Tourteau alquid aperuiſſe præter exterius coöperculum faſciculi, cui litteræ clauſæ erant ioclufæ, hacteous Reus pro earum apertore habendus eſt, uti Capite 5. notatum eſt.

1111. Si igitur Author falſi habendus ſit, qui probatur falſo inſtrumento uſus, quidni furti ſive hujus nefandæ expilationis Author habeatur, qui res furtivas, id eſt, litteras e domo Curſoria ſurreptas acceptavit, iiſque uſus fuit, quin de ipſis quaſi ſuis propriis rebus diſpoſuit, licet ſciret eas eſſe furto ſurreptas.

1112. Præſertim dum conſtat, uti in caſo præſenti, quod actualis & manualis ioterceptor nullum rerum ſurreptarum uſum fecerit, niſi eas ad Receptatorem deferendi, qui de reliqoo omnem earum rerum uſum ſibi privative attribuit.

1113. Notum eſt inſuper Magnificentiæ Veſtræ, quod non tantum ipſi fures, ſive qui res furto ſurripuerunt, pœna furti ſint plectendi, ſed & furum item rerum furtivarum receptatores. Toto titulo Digeſtorum *de Receptatoribus*.

1114. Quæro (inquit Julius Clarus Sentent. l. 5. §. fin. quæſ. 92. Num. 9.) *Qua pœna puniatur Receptator?* Reſpondet : *In furibus ſeu furtis receptans, dicimus, quod Receptatores tenentur eadem pœna, qua ipſimet furet.*

1115. Imo recte notavit famoſus ille Flandriæ Pragmaticus Judocus Damhouderus in Praxi rerum criminal. *Cap.* 118. *Receptatores, qui furibus ullum ſolatium, ſubſidium, conſilium, aut juvatorium famulatum præbent, aut furti fuere participes, aut furtiva bona in domum receperunt, aut ex iis cum furibus commeſſati ſunt, ſcientes eos eſſe fures, & bona eo allata furto eſſe ablata, tales omnes ſimili pœna cum veris furibus plectendos eſſe, quin & aliqua in parte eſſe furibus ſceleratiores.*

1116. Convictus eſt autem Reus, quod non tantum Petrum Tourteau cum Litteris furto e domo Curſoria in ſuum quarterium receperit, & una cum ipſo Litteris furto ſurreptis uſus ſit : ſed quod ipſe ſibi ſoli omnem Litterarum ſurtivarum uſum retinuerit, atque de his quaſi de propriis diſpoſuerit, cum ſciret eſſe alienas & malis artibus e domo Curſoria ſurreptas.

1117. Et quidem quod bis furtivis Litteris uſus ſit, *pro confirmanda veritate* falſorum inſtrumentorum in perniciem & oppreſſionem non unius, ſed plurimorum innocentium & præſtantiſſimorum Virorum.

1118. Gravitatem etiam criminis auget, quod non ſemel dumtaxat, ſed tribus ut minus diverſis vicibus furem cum Litteris non ſimpliciter ſurtivis, ſed e publica domo Curſoria ſurreptis receptaverit, Litteraſque ſurreptas retinuerit, iiſque improbe uſus fuerit.

1119. Denique *quisquis alterius reſignat, aut recludit improbe Litteras, aut legendas tradit, contentaque aliis prodit, ob quod vel Scriptor, vel is ad quem ſcribuntur Litteræ, aliquid detrimenti, damni, aut verecundiæ patitur, is falſitatem committit, & puniendus eſt arbitrarie,* ait Damhouderus loco citato Capite 124. *Numero* 19.

1120. Quod Reus Litteras alterius, ſcilicet Domini Graſper, & quidem ex domo Curſoris ſurreptas improbe legerit, legendas tradiderit, contentaque prodiderit, ex confeſſione Rei, Teſtiumque depoſitione conſtat.

1121. Præterea, ſi Petrus revera retulerit Reo, quæ ſibi a Petro relata dicit, eisque fidem habuerit, habetur ex propria ejus confeſſione, quod plures Epiſtolas tanquam alienas, & ut e domo Curſoris ereptas, ſibi a Petro allatas, nominatim illam de 10. Jaouarii (de qua actum *Capite* 2.) & illam de 10. Februarii (de qua *Capite* 4.) propria auctoritate reſigna-

Digitized by Google

reſignaverit, recluſerit, aliis legendas tradiderit, coutentaque aliis prodiderit in maximum diſcrimen Scriptoris, & corum ad quos ſeriptæ erant.

1122. Nihil proiode ſupereſt, quam ut qualitate, & enormitate tot horrendorum criminum in oppreſſionem tot inoocentium, Reus debitas pœnas luat.

1123. Atteoto, quod ea deprehendatur in exceſſibus & criminibus Rei obſtinatio & impudentia, ut ubi humilirer culpam agnoſcere, & Judicis clementiam implorare deberet, contra impudentiſſimis mendaciis Judicem fallere, & in alium crimina derivare ubique ſtudeat.

1124. Quin & virulentiſſimis convitiis inſurgere pluribus locis auſus fuit in ipſos Miniſtros Juſtitiæ, in facta Officii eorum, in quo ſunt ſub Salvaguardia publica, nominatim vero in hic infraſcriptum, quem indigniſſime tractavit, tam in Scripto Reſponſionis Ulterioris, & plurimis Terminis apud Acta ſervatis, quam Incideote communicatorie inſtructo ſuper prætenſa relaxatione, item io materia ſuſpectationis &c.

1125. Sic ut Actor merito ſperet, fore ut Judices in ferenda ſententia horum rationem habeant, pœnamque eo nomine aggravent, ac ſpecialem reparationem indicant.

1126. Itaque cum Reus omnem Clementiæ viam ſibi occluſent, quid ſupereſt, niſi ut Magnificeotia Veſtra cæterique Judices ampliſſimi, adverſus eum meritas pœnas decernant.

1127. Et quidem cum evidenter conſtet, Reum eſſe, qui totum hoc horrendum negotium direxit, mediaque nefandiſſima ad illud ſuſtinendum impendit; ipſumque Petrum Tourteau juniorem, quem a vitiis retrahere, & ad meliorem vitam excitare debuerat, ad tam horrenda flagitia induxit, ipſoque ut inſtrumento uſus ſit; videt Magnificentia Veſtra, quas præ miſero hoc & ſeducto inſtrumeoto ipſe Reus pœnas mereatur.

1128. Et ſane luculentam pœnam exſpectat Belgium univerſum, præcipue Univerſitas noſtra Lovanienſis, quæ technis non diſſimilibus tanto tempore agitata fuit, & Viris præclariſſimis orbata.

1129. Et niſi talia crimina ſevere puniantur, nullus certe ſama, fortuna, libertas, imo oec vita ipſa in tuto eſſe poterunt.

1130. Quin & Religio Catholica, præſertim hoc tempore, pœnas ſeveras requirit: ne alioquin Religionis noſtræ Adverſariis occaſio detur, eam inſimulandi, quod Veſtis aut Profeſſio Religioſa, Statusque Eccleſiaſtieus præbeat delioquendi impunitatem & libertatem.

1131. Denique nomine Officii ſui, omnium vice depoſcit Actor, omnia tamen cum debita reverentia correctioni Magnificentiæ Veſtræ, & Ampliſſimorum Dominorum Judicum ſubjiciens.

Signatum,

H. MALCORPS,

APPENDIX

Ad Caput V.

Sæpenumero ſe jactavit Reus apud Amicos, & bonam ſuam fidem probare nititur ex Concordantia Litterarum Domini Graſper de 16. 20. & 23. Februarii 1707. cum Libro Reſolutionum & duabus Epiſtolis ſignatis Z. B. V. E. 10. & 13. Januarii 1707., quam Concordantiam illum in finem exhibet Reus, ſub numero primo cum ſuo Reſponſo Ulteriori.

Verum tantum abeſt ut per hanc, quam nequiter finxit Concordantiam, Reus bonam fidem ſuam vel in minimo aſtruat, ut contra peſſima ejus fides & inſignis vafrities non uno ex capite inde evincatur: ut Actor, hoc ad ſingulos Concordantiæ Articulos Reſponſo, oſtendet.

Ad §. I.

Cum conſtet in litteris Domini Graſper nihil prorſus tractari corum, quæ tractantor in Libro Reſolutionum cum Annexls; aliud ex Concordaotia a Reo exhibita coocludi non poteſt, quam Reum eſſe in arte fingendi magiſtrom omnibus numeris abſolutum, qui ſciat Concordantiam ibi fiogere, ubi certum eſt, Coocordantiam non eſſe.

Ad §. II. *De Inſcriptionibus Epiſtolarum.*

Nolla Litterarom Concordantia colligi poteſt ſex eo, quod inſcribantur ad eundem: cum ad eundem inſcribi poſſint litteræ diverſiſſimæ, ut erant litteræ, de quibus hic; ſed ideo Concordantiam inde collegit Reus, quod qualecunque peſſimæ ſuæ fidei præſidium quæreret.

Ad §. III. *De Paritate materiæ.*

De iisdem negotiis non tractaot utræque Litteræ, ſed tractare eas fingit Reus, eo artificio, ut quæ in Litteris Domini Graſper dieuntur de negotiis Cleri Hollandici, ea ipſe negotiis ſuis fictitiis accommodet; quod ſibi difficile non fore præviderat Reus, ſi modo litteras aliquas in Hollandiam vel ex Hollandia ſcriptas interciperet.

Nam imprimis, non poterat ignorare Reus, qui partes magnas in turbis illis excitandis habuiſſe fertur, graves in Eccleſia Romano-Catholica exortas eſſe diſſenſiones & turbas, occaſione ſuſpenſionis Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi Sebaſteni, & ſurrogationis in locum ejus, primo D. Theodori Cockii, deinde D. Adami Damen.

Neque ignorabat Reus, diſſenſiones illas præcipue verſari inter Primarios e Clero Hollandico ab una, & Jeſuitas aliosque Religioſos Sacerdotes & nonnullos e Clero Jeſuitis adhærentes ab altera parte; illis jurium & privilegiorum ſuorum defenſionem prætexentibus, his cæcam erga Pontificis juſſa exigentibus obedientiam.

Dubitare igitur non poterat Reus, quin illi e Clero ad communem Eccleſiæ ſuæ cauſam tuendam conſilia conferrent, & ea ſibi mutuo commonicarent, eademque etiam peterent ab iis ſuis Amicis, quibus negotiorum & turbarum iſtarum ſtatum cognitum eſſe ſciebaot, & denique quio ſe mutuo ad jurium ſuorum ſtrenue proſequendam defenſionem adhortarentur.

Noverat pariter Reus, plures é Clero Hollandico hic Lovanii commorari, qui proinde notos ſuos & Amicos, uti fieri conſuevit, non modo per litteras informabaot de negotiis Academicis aliisque affinibus, ſed qui pariter inſtrui cupiebant & certiores reddi de ſtatu, in quo verſarentur res Eccleſiæ Hollandicæ, uti & de circumſtantiis notabilioribus, quæ indies ea occaſione occurrerent.

Atque his omnibus inſtructus Reus non dubitabat, quin ſi poſſet litteras Hollandorum aliquas intercipere, eas totas ſingulari ſuo fiogeodi artificio in ſuam cauſam converſurus eſſet.

Speraverat Reus, ſcopum ſuum attingere, ſi poteſtas ipſi facta fuiſſet Adverſariorum ſuorum cubi-

cula & ſcrinia viſitandi : verum poſtquam ſpe illa exciderat (præcipue ex quo Ampliſſimos Dominus van Suſteren undecima Februarii in præſentia Rei, adſtante Domino Daemen, judicaverit Epiſtolas & Inſtrumenta eſſe ficta, uti notatum eſt ſupra Cap. tertio, Articulo 338.) aliud medium Reus excogitavit.

Cum probe ſciret, ut ſupra Actor advertit, diſſenſiones in Eccleſia Hollandica occaſione novi Vicarii Apoſtolici Damen eo recens ablegati, quam maxime flagrare, nec proinde dubitaret, quin illa occaſione ultro citroque variæ litteræ mitterentur : atque inſuper notas haberet primarias illas Perſonas e Clero Hollandico, ad quas Lovanienſes ex eodem Clero vel alii ipſis noti litteras ſuas plerumque dirigerent, induxit ac miſit Petrum Nicolaum Tourteau ut, quaſcumque poſſet, litteras e Domo Curſoris Regii ſurriperet, ac ad ſe deferret, quæ ad nominatas illas Perſonas forent inſcriptæ.

Sperabat etenim Reus, facile in litteris illis occurſurum aliqnid vel de mediis, quibus Clerus ſibi invito obtruſum Vicarium amoliretur, vel etiam de aliis ejusmodi negotiis, quæ hic Lovanii aut Bruxellis agerentur, quibus, qualemcumque ex Litteris illis intercipiendis Concordantiam cum Libro Reſolutionum conflando, pro ſua nequitia abuti poſſet ad fucum faciendum tum imperitoribus, tum contra prætenſos Conſpiratores præventis.

Et ſane mirum non eſt, nonnulla attingi in Litteris Domini Graſper, de quibus mentio pariter ſit in confictis his Litteris & Libro Reſolutionum : quandoquidem impoſſibile foret, ut prædictus Dominus Graſper, vel quivis alius potuiſſet de novis Academicis aliisqne affinibus quidquam indicare, quin (vellet nollet) incideret in puncta quædam, de quibus in prædictis confictis Litteris & conficto Libro Reſolutionum agitur, quandoquidem in illis omnia omnino attingantur quocumque modo ad res Academicas ſpectantia, vel ad cauſas aliorum, puta Paſtoris S. Catharinæ, Quesnelli, Gerberonii, Patrum Auguſtinianorum, Du Cellier, &c.

De quibus tamen quatuor poſtremis negotiis, uti & multis aliis, ne verbum quidem in Litteris Domini Graſper occurrit.

Vel ex his ſolis colliget Magnificentia Veſtra, quam nequiter prætenſam iſtam Concordantiam adornaverit Reus, & quam male ex illa bonam ſuam fidem adſtruere fuerit conatus.

Plura e contrario occurrunt in Litteris prædicti Graſper, quæ ipſum Reum omnino convincere poterant & debebant, Litteras illas de 10. & 13. Januarii, uti & Librum Reſolutionum eſſe mere ficta inſtrumenta, niſi ipſe Reus illius fictionis complex & Author fuiſſet.

Primo enim nulla in Epiſtolis illis *ſigna* occurrunt, quibus nomina Amicorum deinceps exprimenda eſſe Liber Reſolutionum indicat.

Secundo nulla etiam nomina ficta, qualia Liber Reſolutionum exhibet, cum Dominos Hennebel, Melis, Opſtraet & Cinck ſuis nominibus exprimant.

Tertio de multis mentio fit in litteris Domini Graſper, nominatim de iis qui habitant in Hollandia, qui non ſunt noti in Libro Reſolutionum.

Imo nec illi ipſi, qui reperiuntur in Libro Reſolutionum, nominibus iisdem indigitantur.

Nam Dominus Opſtraet hic vocatur *Platearius*, Dominus Paſtor Sanctæ Catharinæ vocatur hic *Bruxellenſis*.

Quarto nulla in illis mentio de celebratis aut celebrandis Congregationibus, vel de Reſolutionibus in iis captis, cum tamen hæc, ſi vera fuiſſent contenta Libri Reſolutionum, omiſſurus non fuiſſet Amicis indicare Dominus Graſper, utpote, ſicut Reus affirmat, ſtabilitus ut a Domino Krys acciperet litteras Amicis exhibendas.

Hinc rurſus aliud evidens habebat Reus argumentum fictionis Libri Reſolutionum : quia ſi revera, ut Reus aſſerit, Dominus Graſper fuiſſet ſtabilitus ad illum finem, ipſius ſaltem nomen inter *nomina* Amicorum, uti & ipſius nominis ſignum, in Libro Reſolutionum fuerat exprimendum, neque ille contenta dicti Libri & nomina Amicorum permiſſus fuiſſet ignorare, adeoque nec idem Dominus Graſper omiſiſſet ficta illa Amicorum nomina in Litteris ſuis exprimere.

Quinto in Libro Reſolutionum conſtanter commiſſio ad ſcribendum Amicis, & nominatim Domino Jacobo Krys, datur Clariſſimo Domino van Eſpen, qui in eodem Libro ſæpius Litteras a Domino Krys accepiſſe fingitur, & tamen, ut Reus affirmat, Dominus Graſper ſtabilitus fuit, ut a Domino Krys acciperet litteras.

Sola ſupradictorum conſideratio, quemcumque alium, quam Reum, conviciſſet, dictum Librum confictum eſſe. Verum ſcopus ipſius Rei erat, ut quocumque demum modo, & quibuscumque mediis huic ſuo fictitio partui, Libro inquam Reſolutionum, aliisque confictis litteris, fidem conciliaret, ut genuinæ crederentur.

Ad §. IV. De exhortationibus Domini Krys ad unanimiter pugnandum ad ejiciendos Adverſarios.

Manifeſtum erat, litteras Domini Graſper agere de negotio Eccleſiæ Hollandicæ, adeoque nonniſi *mala fide* hic Concordantiam fingit Reus inter exhortationes Domini Krys contentas in Libro Reſolutionum, & exhortationes Domini Graſper.

Ad §. V. De modo ſcribendi ad unum per eundem communi nomine tanquam pro cauſa communi.

Tantum abeſt, ut hic Concordantiam invenire potuerit Reus, ut, ſi bonæ fidei fuiſſet, non potuiſſet non videre diſcordantiam; nam in Libro Reſolutionum ſtabilitur D. van Eſpen, per quem communi nomine ſcribatur ad Dominum Krys, uti & ad ipſum viciſſim a Domino Krys ſcribitur : hic autem contra Librum Reſolutionum colligit Reus, *quod*, ut ipſe hic ait, *Dominus Graſper fuerit ſtabilitus, ut a Domino Krys reciperet Litteras Amicis exhibendas.*

Ad §. VI. De novo Formulario.

Hic iterum diſcordantia Reo debebat eſſe manifeſta; cum ignorare non poſſet, in Litteris D. Graſper tantum agi de Formulario Alexandri VII. & nequaquam de Formulariis menſium Junii 1706. & Januarii 1707.

Sed ſcopo Rei conveniebat invenire aliqua, quibus, quocumque demum modo, publico perſuaderet, Adverſarios ſuos ſubſcripſiſſe vel ſaltem conſenſiſſe ſubſcriptioni bini illius horrendi & execrandi Formularii de menſe Junio 1706. & de 10. Januarii 1707. Itaque hoc ex Litteris Domini Graſper veriſimile reddere nititur ex verbis Epiſtolæ de 20. Februari, in qua ſcribit : *Van 't Formulier iſt noch ſtil, doch wy hopen ons hier in ſoo kloeck te draegen, als U ſich in 't ander gequeten hebt. Manifeſte*, inquit Reus, *hic ſupponuntur duo Formularia, nam loquitur de uno & alio.*

Manifeſte hic Reus imponit, cum evidens ſit, ex præcitatis verbis Domini Graſper, illum de uno tantum Formulario agere. *Si de uno & alio* egis-

Digitized by Google

egiſſet, ſive de *duobus*; non poterat ſimpliciter dicere *van 't Formulier, iſt noch ſtil*, ſed dicere debuiſſet, *van 't eerſte Formulier iſt noch ſtil, oft van 't tweede, of van ons Formulier &c.*

Deinde, tametſi ſupponeretur Dominus Graſper egiſſe de duobus Formulariis; ne tunc quidem, niſi peſſima fide reus inferre potuiſſet, Dominum Graſper egiſſe de confictis Formulariis menſium Junii 1706. & Januarii 1707.

Etenim reus ignorare non poterat, primarios e Clero Hollandico fortiter reſtitiſſe invectioni Formularii Alexandri VII. in Eccleſiam Hollandicam, illamque invectionem ab ipſis Statibus Hollandiæ fuiſſe vetitam: imo ſcire poterat reus, plures e Clero Hollandico cum Litteris dimiſſoriis defuncti Vicarii Apoſtolici Potcamp ad ſuſcipiendos Sacros Ordines Coloniam miſſos, maluiſſe non ſuſceptis Ordinibus reverti, quam ad eosdem; mediante juramento Formularii Alexandri VII, promoveri.

Noverat inſuper reus, antiquum Formularium a Facultate ſua Theologica hic fuiſſe immutatum quodque plures Theologi Clero Hollandico adſcripti aliique a ſuſcipiendis gradibus in Theologia fuerint deterriti.

Ex his itaque ſenſum naturalem & obvium verborum Domini Graſper colligere poterat reus, etiam dato, quod in utraque periodi ſuæ parte de Formulario egerit: ſenſus namque tum hic eſſe poterat obvius & naturalis: *De Formulario hic etiamnum tranquillum eſt: interim ſperamus nos in eo non recipiendo ſeu jurando tam generoſos fore, quam vos fueritis in illo recuſando quod vobis obtrudebatur.*

Verum ut Actor ſupra advertit, de unico tantum Formulario agere cenſendus eſt præcitata Epiſtolæ ſuæ loco Dominus Graſper, qui ibidem non laudat fortitudinem, quam Dominus Krys & alii oſtendiſſent in aliquo ſimili Formulario *altero*, ut hic contendit reus; ſed in *alio negotio*, adeo ut ſub verbo *'t ander* verbum *werck*, id eſt *negotium* intelligi debeat, prout ex aliis ejusdem Epiſtolæ locis, uti & ex litteris in Hollandia ſcriptis & eidem faſciculo incluſis manifeſtum eſt, ſcilicet in verbis Domini Graſper laudari Dominum Jacobum Krys aliosque a fortitudine, quam oſtenderant in negotio non admiſſionis Novi-Vicarii Damen.

Et ſane ipſe reus in mendaciis ſibi non conſtans, Interrogatorio 27. hunc eſſe ſenſum verborum Domini Graſper agnoſcit in verbis: *qua Epiſtola ejus prima abſoluta, ſupponitur hic, ut infra ex aliis ejus Epiſtolis plenius probabitur, quod Dominus Graſper cum bonis amicis ſuis ſive bene intentionatis laudent, approbent, & urgeant proſecutionem duorum præfatorum memorialium juxta tenorem trium prædictarum Epiſtolarum.*

Et rurſus idem reus Interrogatorio 67. fortitudinem, quam laudat Dominus Graſper, illam intelligi debere cenſet, quæ in Memoriis & Litteris exprimebatur his verbis: *Epiſtola Domini Graſper ad Dominum Krys data ſic habet: De* MEMORI-*Maeckers ſyn geen van beyde uyt myne giſſinge gegaen, de wel meenende pryſen uwe dapperheyt.* At litteram: *Neuter* MEMORIALIUM *Confector feſellit conjecturam: bene ſentientes laudae fortitudinem veſtram.*

Neqoiter proinde reus hoc Articulo 6. ſupponit fortitudinem, quam Dominus Graſper laudat in Amicis ſuis Hollandis, eam eſſe, quam illi oſtendiſſent *in aliquo ſimili Formulario altero*, quod pari nequitia ibidem innuit eſſe alterum e Formulariis confictis menſium Junii & Januarii.

Verum, inquit reus ibidem, non poteſt Formolare, de quo agit Dominus Graſper, *intelligi de Formulario Alexandri VII; nam velle huic Lovanii reſiſtere criminoſum eſt, & quia cauſa Formularii Alexandri VII. eſt publica, & praxis ejus jam eſt regulata juxta Conſtitutionem Clementis XI. feliciter regnantis.*

Quousque vera & ſincera ſint hæc ultima aſſerta rei, Magnificentiæ Veſtræ expendendum relinquit Actor ex ſequentibus.

Primo notandum eſt, quomodo non ita pridem Facultas Theologica antiquum ſuum Formularium ab Alexandro VII. ejusque Succeſſoribus probatum & laudatum immutaverit.

Secundo, quod mutatio illa facta ſit contra diſertam prohibitionem iſti Facultati intimatam a Prædeceſſore Magnificentiæ Veſtro Eximio Domino Claes, de unanimi conſenſu omnium quinque Facultatum, & quidem ſub gravi mulcta, & contra prohibitionem Illuſtriſſimi Buſſii tunc temporis Bruxellis Internuntii Apoſtolici.

Tertio, quod ne hactenus quidem conſtet de Mandato Pontificis, illam immutationem præcipientis.

Quarto, quod multo minus conſtet de placetata per Regiam Majeſtatem Conſtitutione Clementis XI, juxta quam interim Facultas Theologica ſua authoritate Formularium Alexandri VII. publicare, ejusque praxim regulare auſa fuit.

Quinto notorium eſt, plures Academicos & præcipue Clero Hollandiæ adſcriptos per immutationem illam antiqui Formularii Facultatis, etiam Superioribus ipſorum conſciis & aſſentientibus, a ſuſcipiendis Gradibus in Theologia abſtinuiſſe.

Hæc omnia ignorare non poterat reus, adeoque nec dubitare, quin Formularium, de quo ageret, & in cujus negotio ſe fortiter acturum ſcribebat Dominus Graſper (ſi nimirum vel ipſe vel alii e Clero ad gradus Theologicos ſuſcipiendos a ſuis reſpective Præſidibus cogerentur) eſſet Formularium, quod reus cum ſuis propria authoritate in Facultatem Theologicam invexerat.

Denique evidens eſt, in prædictis verbis D. Graſper agi de Formulario, quod timebant ſibi impoſitum ſive a ſe exactum iri; & contra quod ſe viriliter oppoſituros ſcribunt.

Porro evidens debebat eſſe reo, id non intelligi de fictis Formulariis: quandoquidem nulli invito illa imponerentur, neque timendum eſſet, ne quisquam ad ſubſignandum adigeretur.

Conſequenter non erant excitandi Amici ad reſiſtendum caſu quo exigeretur, quemadmodum in litteris ſignificatur; ſed potius ſignificaſſet D. Graſper, numerum ſignantium aut ad ſignandum ſe offerentium creſcere, & ad ſignandum ſe animare.

Itaque clarum debebat eſſe ipſi reo, in prædictis Epiſtolis agi de Formulario Alexandri VII. per Facultatem Theologicam introducto, quod D. Graſper ejusque amici Theologi de Clero Hollandico metuebant ſibi impoſitum iri, & contra quod ſe animabant, & generoſum ſuum animum oſtendere volebant.

Ad §. VII. De Cauſa Eruditiſſimi Domini van den Neſſe.

Stultum eſt, eruere Concordantiam ex eo quod aliquid de cauſa Domini van den Neſſe miſceat litteris ſuis Dominus Graſper: quis enim de cauſa iſta tam celebri in Belgio non ſcriberet ad Amicos ſuos?

Ad §. VIII. De contemptu Conſilii Status Bruxellenſis, & exſpectatione Deputatorum Hollandiæ ad ſupprimendos Adverſarios.

Contemptum Conſilii Status Bruxellenſis hic more ſuo reus affingit Domino Graſper qui nihil aliud dicit, quam quod *Conſilium ſit nonnihil flaccidum*, quod nihil aliud ſignificat, quam Conſilium tardius procedere, quam ipſe vellet, quod non eſt Conſilium contemnere.

Porro quod ad Concordantiam hic attinet, eam

tam

tam in litteris quorumcumque aliorum invenire potuiſſet Reus, quam in litteris Domini Graſper, cum non agatur niſi de novis communibus & publicis quæ ſcribunt omnes.

Ad §. IX. De Cruſa Doctoris Hennebelli.

Idem Reſponſum ſufficiat.

Ad §. X. De Correſpondentia Domini Licentiati Opſtraet.

Nec ulla bona fide, aut ſpecie conſequentiæ potuit hinc Reus concordantiam elicere; nullo enim modo ſequitur : In Libro Reſolutionum Dominus Opſtraet habetur inter præcipuos, & in litteris Domini Graſper fit mentio de Domino Opſtraet: ergo Liber Reſolutionum & litteræ Domini Graſper concordant.

Ad §. XI. De Cauſa Eximii Patris Deſirant.

Et quis quæſo de cauſâ Eximii Patris Deſirant ad Amicos non ſcriberet? Ideone Ipſius litteræ concordabunt cum Libro Reſolutionum?

Ad §. XII. De Authoritate Sedis Apoſtolicæ impugnata.

In Libro Reſolutionum impugnatur quidem Authoritas Sedis Apoſtolicæ, ſed Liber iſte ab ipſo Reo confictus eſt, adeoque & impugnatio Sedis Apoſtolicæ innocentibus ab ipſo afficta eſt : in Memorialibus vero iſtis non defenduntur niſi jura Cleri Hollandici, proinde nulla inter hæc & Librum Reſolutionum Concordantia.

Ad §. XIII. De Contemptu Miniſtrorum Eccleſiæ. Idem.

Ad §. XIV. De Vilipendio Superiorum Eccleſiaſticorum. Idem.

Ad §. XV. De Congregationibus.

Ne verbum quidem de Congregationibus in Litteris Domini Graſper : unde nec ex his niſi fide & conſequentia peſſima eas eruit Reus, ac imprimis eruere eas nititur Articulo quinto ſuæ Concordantiæ, ex eo, quod Dominus Graſper communi nomine ſcriberet, in verbis : *Non poſſit autem intelligi, quod de tot & tantis communi nomine ſcribat, niſi ii, quorum nomine ſcribit, alibi & aliquando conveniant, ecce Congregationes, quæ per unum ſua ſenſu ſcribunt ad eundem*, inquit Reus.

His inſinuatam cupit Reus, Lovanii dictas Congregationes fuiſſe inſtitutas, quæ per Dominum Graſper ſua ſenſa ſcriberent ad eundem, nimirum ad Dominum Jacobum Krys : ſed jam ante advertit Actor, in Libro Reſolutionum illam commiſſionem ſcribendi ad Dominum Jacobum Krys & alios, conſtanter affingi Clariſſimo Domino van Eſpen, non autem Domino Graſper, ut hic rurſus Reus ſignificat.

Deinde facile Reus intelligere poterat, Dominum Graſper de tot & tantis negotiis communi nomine ſcribere potuiſſe, etiamſi illi, quorum nomine ſcribebat, non convenirent *alibi & aliquando*. modo ſcilicet illos ſeorſim adiret dictus Dominus Graſper. Peſſima igitur conſequentia eſt, quam Reum in ſupra allegatis verbis feciſſe jam oſtenſum eſt.

Pejore etiam fide Congregationes illas *alibi* (vult dicere *alicubi*) inſtitutas fuiſſe contendit Reus ex Epiſtola ſcripta Leydæ nona Februarii, in qua Scriptor Amico ſuo, ad quem Epiſtolam dirigit, dilucide & clare ſignificat, ſe Hagæcomitis fuiſſe, & ibi adiiſſe omnes illos, quibus de negotio iſto loqui conſueverat. Verba Scriptoris ſunt : *Kome ſoo uyt Hoffſtadt, alwaer de gewoone ronde geſchiet is* : quæ verba Reus homo Flander Flandricæ linguæ ſcientiſſimus ſolita ſua fide ita vertit hoc ipſo Articulo decimo quinto : *Jamjam venio ex Hoffſtadt, ubi ſolita* CONGREGATIO *facta eſt.* Quis poſt hæc miretur, Reum ſimili artificio ex quovis poſſe colligere quidlibet : adeoque inter res diverſiſſimas potuiſſe Concordantiam tali methodo exhibere?

Quid enim affine dictis verbis: *gewoone ronde*, cum *congregatione*? Imo ſi fuiſſet *congregatio*, non opus fuiſſet facere circuitum ſolitum, *de gewoone ronde*.

Quis mortalium non judicabit, hominem illum profligatæ fidei eſſe, qui adeo multa & evidentia peſſimæ ſuæ fidei argumenta præbet, etiam tunc cum bonam ſuam fidem adſtruere nititur? Sed nondum mendaciorum finis.

Ad §. XVI.

Nihil familiarius in Epiſtolis, quam ſalutare *Amicos*, & *Amicos* appellare homines notos : ſed nihil ſtultius, quam hinc colligere Concordantiam Epiſtolarum Domini Graſper cum Libro Reſolutionum, in quo ſimiliter de Amicis fit mentio.

Rurſus interim pro more ſuo inſigniter imponit Reus hoc ipſo Articulo dum ait: *In Epiſtola ejuſdem Graſper de eadem 16. Februarii ad Petrum Joſephum Boede, & in altera ibidem ad Mendert Boede, qui ut apparet non habent partem in negotiis, nomen* AMICORUM *nullibi comparet* : cum tamen ad calcem citatæ Epiſtolæ ad Petrum Joſephum Boede habeatur in terminis : *De groetenis aen alle vrienden.*

Ad §. XVII. De continua exhortatione ad concordiam & fortitudinem & injiciendum Inimicis terrorem.

Manifeſtum erat, in Litteris Domini Graſper exhortationes tantum dirigi ad fortiter tuenda Jura Cleri Hollandici, & bonum iſtius Eccleſiæ; in Libro autem Reſolutionum exhortationes tendunt ad tuenda impia Formularia contra Religionem & Statum : proinde nullam niſi fide peſſima in iis fingere poterat Concordantiam. Sed nunquid potiori jure Concordantia ſtatui poſſet inter dictum Librum Reſolutionum & Epiſtolas Rei ſcriptas ad Reverendum Patrem Leopoldum a Sancta Thereſia; in quibus dictum Patrem ad *fortitudinem* hortatur, idque ad promovendum iniquitatis ſuæ myſterium?

Ad §. XVIII. De ſignaturis Epiſtolarum per ſolas primas Litteras nominis & cognominis.

In Litteris Domini Graſper nulla ſignatura eſt ſimilis iis ſignaturis quæ præſcribuntur in Libro Reſolutionum : unde nulla prorſus inter litteras Domini Graſper & Librum Reſolutionum Concordantia eſt. Quod vero hic citat Reus ex Congregatione de decima quinta Auguſti 1706. ſignari oportere per primas litteras tantum, id in poſterioribus Congregationibus jam pridem mutatum erat, quando in Februario 1707. ſcribebat Dominus Graſper; conſtitutumque ſcilicet, ut in poſterum ſignaretur per ficta nomina & ſigna.

Ad §. XIX. De fictis Nominibus.

Fictis nominibus uti in Epiſtolis, omnibus familiare eſt : unde peſſime ex eo colligitur Concordantia Epiſtolarum cum Libro Reſolutionum, qui ſimiliter fictis nominibus utitur.

Ut ſummum aliqua ſpecies conſequentiæ eſſet tunc, cum eadem ficta nomina utrobique occurrerent: jam vero cum nomina ficta in litteris Domini Graſper omnino diverſa ſint a nominibus fictis Libri Reſolutionum; omnino etiam ſequitur, Reum fide peſſima inde Concordantiam finxiſſe.

Ad §. XX. De Domino Cinck.

Peſſima fide, ut jam ſæpius dictum eſt, & pejori conſequentia ſic argumentatur Reus: Litteræ Domini Graſper mentionem faciunt de Domino Cinck, & Liber Reſolutionum mentionem facit de Domino Cinck, ergo Litteræ Domini Graſper & Liber Reſolutionum concordant.

Ad §. XXI. Excedentia & Exceſſa.

Hic plura recenſet ipſe Reus, quæ continentur in Litteris Domini Graſper & non in Libro Reſolutionum, aut Litteris annexis; & viciſſim plura quæ continentur in his & non in iſtis: proinde ſeipſum hic de mala fide convincit, debetque fateri, Concordantiam, quam fecit, veram non eſſe, ſed fictam.

Ad interrogatoria.

Speraverat Reus per hanc ſuam commentitiam, Concordantiam & Interrogatoriorum farraginem, quam ſubnectit, pulverem oculis offundere, & divertere Judicem a cauſa principali, & hiſce ſuis figmentis deludere, ſeſeque ex Reo Actorem facere: ſed ubi jam conſtabat, Librum Reſolutionum cum annexis Epiſtolis confictum eſſe, ſtultum fuiſſet illius Concordantiam cum Epiſtolis Domini Graſper examinare, quam ſimiliter fictam eſſe oportebat.

Cæterum ex fictitia illa Concordantia videbit Magnificentia Veſtra, quantus in fingendo Artifex ſit Reus; & quid non commentorum & cum ſuis fictitiis Inſtrumentis Concordantiarum fuiſſet fabricaturus, ſi datum fuiſſet illi, ut ſperaverat, ſcrutari chartas eorum, quos fecerat Libri Reſolutionum & fictitiorum Formulariorum ac Epiſtolarum Authores. Sub Cenſura.

(*Signatum*)

H. MALCORPS.

VONNIS

IN SAECKE TUSSCHEN

Den PROMOTOR der Univerſiteyt van Loven, Aenleggere,

ENDE

Den Doctoor in de H. Godtheyt Pater BERNARDUS DESIRANT, Gedaeghde.

Geſien by de HERREN VEN DE JOINCTE geordonneert door den Raede van Staet gecommitteert tot de Generaele Regeringhe deſer Nederlanden, ingevolghe van het Decreet van den 5. October 1707. aen den Souvereynen Raede van Brabant toegeſonden, den Brief van den 10. Januarii van den ſelven Jaere, onderteeckent Z. B. V. E. met het Formolier contrarie aen den Staet en de Religie, ende eene Liſte van de Perſoonen die het ſelve bereyt ſouden geweeſt zyn te onderteeckenen, daerinne ghesloten, addreſſerende aen Guilielmus vande Neſſe Paſtoor van Sinte Catryne binnen deſer Stadt Bruſſele: Geſien d'Informatien daer over genomen den vyfden Meert daer naer, en de volgende daeghen: Geſien het groot Pacquet behelſende de dry cleyne Pacquetten in de welcke onder andere bevonden zyn de Brieven van den derthienſten der voorſchreve Maendt Januarii onderteeckent Z. B. V. E. ende van den thienſten Februarii daer naer, onderteeckent Z. B. van Eſpen, beyde addreſſerende aen Jacobus Ignatius Krys tot Amſterdam, met een ander Formulier oock contrarie aen den Staet ende Religie. 't gene verſcheyde voornaeme Perſoonen aldaer met hunne reſpective naemen uytgedruckt alreede ſouden onderteeckent hebben in de Maendt Junii 1706. daerinne gesloten: Geſien ſekeren Boeck daer inne inſgelycx geſloten, geintituleert *Liber Reſolutionum*, behelſende de geheyme Vergaederingen ende Reſolutien de welcke alle die aenſienelycke Mannen in deſelve Vergaederingen met hunne reſpective naemen beroepen van tyde tot tyde preſentelyck ſouden genomen hebben tot naedeel

SENTENTIA

IN CAUSA INTER

PROMOTOREM Univerſitatis Lovanienſis, Actorem,

ET

Patrem BERNARDUM DESIRANT I. Theol. Doctorem, Citatum.

Viſa per DOMINOS DE JUNCTA, *ordinata a Conſilio Status commiſſo ad Regimen Generale hujus Belgii, conformiter ad Decretum de 5. Octob. 1707. Supremo Conſilio Brabantiæ transmiſſum, Epiſtola de 10. Januarii ejusdem anni, ſignata Z. B. V. E. cum Formulari Statui & Religioni contrario, & quodam Catalogo Perſonarum quæ eidem Formulari paratæ fuiſſent ſubſcribere, innibi incinſis, directa ad Guilielmum Vande Neſſe Paſtorem S. Catharinæ hujus Civitatis Bruxellenſis: Viſis Informationibus deſuper captis 5. Martii ſequentis, & diebus ſequentibus: Viſo magno faſciculo, continente tres parvos faſciculos, in quibus inter cætera repertæ ſunt litteræ de 13. ſupraſcripti menſis Januarii ſignatæ Z. B. V. E. & de 10. Februarii ſequentis ſignatæ Z. B. van Eſpen, ambæ directæ ad Jacobum Ignatium Krys, Amſtelodamum, cum quodam alio Formulari etiam Statui & Religioni contrario cui variæ notabiles Perſonæ nominibus ſuis reſpective ibi expreſſæ, jam tum ſubſcripſiſſent menſe Junio 1706. inibi incluſo: Viſo quodam Libro inibi ſimiliter incluſo, intitulato* Liber Reſolutionum, *continente clancularias Congregationes & Reſolutiones, quas omnes illæ ſpectabiles Perſonæ in iiſdem Congregationibus ſuis reſpective nominibus deſignatæ, identidem prætenſim cepiſſent in præjudicium Status & Religionis: Viſis ulterius tribus Epiſtolis ſignatis* Henricus Graſper, *inibi etiam incluſis cum variis aliis: Viſis inſuper In-*

for-

Digitized by Google

van den Staet ende de Religie : Geſien voorders de dry Brieven onderteeckent Henricus Graſper, daerinne oock gesloten met verſcheyde andere : Geſien alnoch d'Informatien daer over genomen den negenſten der voorſchreve Maendt van Meert en de volgende daegen : Geſien diverſche ſtucken door den Gedaeghde ten Proceſſe gheconſigneert, mitsgaeders de Acten ende Notulen in ſaecke gehouden, als oock de Requeſte by den Aenleggere gepreſenteert den achtentwintiſchen Aprilis daernaer, metten Appoinctemente daerop gevolght, behelſende proviſie van daeghſel perſonneel tot laſte der Gedaeghde, de Interrogatorien begonſt den vierthienſten Meert 1707. ende de Reſponderinge des Gedaegde daerop ghevolgt : Geſien voorders die Feyten van belaſtinge, ende de perſonnele Antwoorde des Gedaeghde van den negenſten Mey daernaer, beneffens ſijne Schriſture van naerdere ſchriftelycke Antwoorde, Replicque des Aenleggers, mitſgaeders de Verbaelen ende loco Termini des Gedaeghde daer tegens gehouden : Geſien het Decreet van den Rector Magnifieck van d'Univerſiteyt van Loven van den elflen Junii van den ſelven jaere, daer by den Gedaeghde proviſionelyck wierde verboden t'intervenieren in eenige Academiecke Acten ofte Leſſen t'exerceren, geconfirmeert metten Vonniſſe van de JOINCTE van den vierden Novembris leſtleden : Geſien het Vonnis Interlocutoir gegeben den achthienſten Junii van den ſelven jaere, waer by den Aenleggere wiert geadmitteert ten thoon, den Gedaeghde geheel in ſynen thoon ter contrarien : Geſien dyenvolgens den thoon van Partyen hinc inde geprodoceert met de Reprochen ende Salvatien daerop gevolght, die Schriſture geintituleert *Concluſie Finael*, by Partyen overgegeven, centiaementlyck die Requeſte Civile Des Aenleggers van den 16. Febeuarii leſtleden, mette redenen van Impertinentie des Gedaeghde daer tegens gedient. Op alles geleth : DIE HEEREN VAN DE JOINCTE, ter interventie van het Officie Fiſcael van den voormelden Souvereynen Raede van Brabant, vuegende die voorſchreven Requeſte Civile totten Proceſſe, Verclaeren die voorſchreven Brieven van den thienſten ende derthienſten Jannarii, ende thienſten Februarii 1707, beneffens de voorſz. Formulieren ende Reſolutien alle gemaeckt door Petrus Nicolaus Tourteau (ten Proceſſe geroert) verdinght, valſch, ſcandaleus, ende ſeditieus; Ordonnerende dyenvolgens dat de ſelve publieckelyck ſullen verbrant worden door de handen van den Scherprechter, ende houdende den Gedaeghe voor ſuſpect van geconcurreert te hebben beneffens den voornoemden Tourteau tot het fabriceren van de voorſchreve Brieven, Formulieren, ende Reſolutien, mitſgaeders voor geconvinceert van te hebben doen maecken verſcheyde Notariale Copyen van de voorſchreve valſche Brieven, ende de ſelve als geauthentiqueerde Copyen van de preteuſe waerachtighe Brieven van den Doctoor Zegerus Bernardus van Eſpen ter quaeder trouwe geſonden te hebben ad Altiores Poteſtates, ende ſich voorders daer van bedient naer ſyn goet duncken, als oock van te hebben doen maecken verſcheyde Notariale Copyen van de gemelde gefabriceerde Formulieren ende Reſolutien, ende de ſelve als een waerachtigh werck voorts commende van den gemelden Doctoor van Eſpen, ende van andere Perſoonen aldaer genomineert, beneffens de voorſchreven ghecopieerde ende geauthentiqueerde Brieven, oock ter quaeder troowe geſonden te hebben ad altiores Poteſtates, ende andersſints gebruyckt te hebben tot hun groot naedeel : Houdende hem voorders voor ſuſpect van geindoceert te hebben tot dry differente reyſen den gemelden Tourteau tot het intercipieren oytte Poſterye vao de voorſchreven dry cleyne Pacquetten Brieven geſchreven

formationibus deſuper captis nona ſupraſcripti menſis Martii & diebus ſequentibus : Viſis variis inſtrumentis per Citatum in lite conſignatis, nec non Actis & Notulis in cauſa habitis, prout etiam Libello ſupplice per Actorem oblato vigeſima octava Aprilis ſequentis cum Apoſtilla deſuper ſecuta, continente proviſionem citationis perſonalis ad onus Citati; Interrogatoriis ceptis 14. Martii 1707. & Reſponſione Citati deſuper ſecuta : Viſis ulterius Factis gravaminum, & Reſponſione perſonali Citati de nona Maji ſequentis, cum Scripto ipſius ulterioris Reſponſionis in ſcriptis, Republica Actoris, nec non Verbalibus & Loco termini Citati in contrarium habitis : Viſo Decreto Rectoris Magnifici Univerſitatis Lovanienſis de undecima Junii ejusdem anni, per quod Citato proviſionaliter interdicebatur ullis Academicis Actibus intereſſe, aut Lectiones ullas exercere, confirmato per Sententiam JUNCTÆ *quarta Novembris ultimo elapſi : Viſa* Sententia *interlocutoria data decima octava Junii ejuſdem anni, per quam Actor admittebatur ad probandum Citato ſalva ſua probatione contraria : Viſa conſequenter probatione partium hinc inde producta, cum reprobationibus & ſalvationibus deſuper ſecutis, Scripto intitulato* Concluſio Finalis *per Partes tradito, & pariter Libello ſupplice civili Actoris de 16. Februarii ultimo elapſi cum rationibus impertinentiæ per Citatum in contrarium exhibitis : Omnibus conſideratis :* DOMINI DE JUNCTA, *intervenïente Officio Fiſcali prædicti Supremi Conſilii Brabantiæ, jungentes liti ſupraſcriptum Libellum ſupplicem Civilem, declarant ſupraſcriptas Epiſtolas de decima & decima tertia Januarii & decima Februarii 1707. ſimul cum ſupraſcriptis Formularibus & Reſolutionibus, quæ omnia confecta ſunt a Petro Nicolao Tourteau (de quibus in lite mentio) conficta, falſa, ſcandaloſa, & ſeditioſa : Mandantes proinde ut eadem publice manu Tortoris comburantur, habentesque Citatum tanquam ſuſpectum, qui concurrerit ſimul cum prænominato Tourteau, ad fabricandum præſcriptas Litteras, Formularia & Reſolutiones, nec non convictum quod juſſerit fieri varias Copias Notariales ſupraſcriptarum falſarum Epiſtolarum & quod easdem tanquam Copias authenticas prætenſarum verarum Epiſtolarum Doctoris Zegeri Bernardi van Eſpen mala fide tranſmiſerit ad Altiores Poteſtatis, iisque ulterius uſus ſit pro libitu ſuo, deinde quod etiam fieri juſſerit varias Copias Notariales prædictorum fabricatorum Formularium & Reſolutionum, eademque tanquam verum opus procedens a dicto Doctore van Eſpen & ab aliis Perſonis ibidem nominatis, una cum præfatis deſcriptis & authenticatis Epiſtolis etiam mala fide tranſmiſerit ad Altiores Poteſtates, iisque alias uſus fuerit in magnum ipſorum præjudicium : Habentes eum ulterius ſuſpectum quod tribus diverſis vicibus induxerit præfatum Tourtean, ut interciperet ex domo Curſoria ſupraſcriptos tres parvos faſciculos Litterarum ſcriptarum per prænominatum Henricum Graſper ad varias Perſonas : Nec non convictum quod eosdem tres faſciculos qualibet vice ad ſe per dictum Tourteau delatos tanquam ex domo Curſoria interceptos, etiam tanquam tales qualibet vice ſciens & volens acceptaverit, penes ſe detinuerit, eosque in uſum ſuum pro libitu ſuo converterit; nec non quod ſupraſcriptis Epiſtolis, Formularibus, Reſolutionibus & Faſciculis uſus fuerit in evidens periculum ruinæ omnium*

nium

Digitized by Google

door den voornoemdem Henricus Graſper aen verſcheyde Perſoonen : Ende voor geconvinceert van de ſelve dry Pacquetten telcker reyſe hem door den gemelden Tourteau als geintercipieert uyt de Paſterye toegebrocht, oock voor alſulcke t'elcke reyſe al willens ende wetens aengenomen te hebben, tot hem behouden, ende ſich daer van bedient te hebben naer ſijne gelieſte ; mitsgaeders van de voorſchreven Brieven, Formulieren, Reſolutien, ende Pacquetten gebruyckt te bebben tot evident peryckel van het verlies van allen de voor geroerde Mannen ; Ende eyndelijck van begaan te hebben voordere exceſſen ien Proceſſe naerder vermelt : DIE HEEREN VANDE JOINCTE verclaereo deo Gedaegbde vervalleo van alle de Leſſen, Beneficien ende Officien, de welcke hy binnen de Univerſiteyt van Loven is beſittende, bannen hem ten eeuwigen daage uyt alle de Landen van de Gehoorſaemheyt van Syne Majeſteyt, op pene van arbitraele ſtraffe, coodemnerende hem io alle de coſteo ende miſen van Juſtitie. Aldus gedaen binnen deſe Stadt Bruſſele den 18. May 1708. *Ende was onderteeckent :*

BODRY.

nium Virorum prætactorum ; *Et finaliter quod commiſerit ulteriores exceſſus, propius in lite memoratos,* DOMINI DE JUNCTA *declarant Citatum excidiſſe omnibus Lectionibus, Beneficiis, & Officiis, quæ in Univerſitate Lovanienſi poſſidet, damnant eum exilio perpetuo extra omnes Ditiones Suæ Majeſtati ſubjectas, ſub pœna arbitrariæ punitionis, condemnantes eum in omnes expenſas litis & executionis Juſtitiæ. Actum in hac Civitate Bruxellenſi die decima octava Maji* 1708. Et erat ſignatum :

BODRY.

Relatio executæ Combuſtionis.

OP den 15. Junii 1708. zyn de Brieven, Formulieren ende Reſolutie-Boeck, in den bovenſtaande Vonniſſe vermelt, verbrandt gewordeo op de Savele binnen deſer Stadt Bruſſele, door handen van den Scherp-rechter, ten overſtaen van den Heere Raedt ende Rapporteur Eelkens, den Heere Raedt ende Advocaet Fiſcael van den Souvereynen Raede van Brabant, den Heere Malcorps Fiſcael van d'Univerſiteyt van Loven, ende van my onderſchreven Greffier, ende ter preſentie van veele Ommeſtaenderen.

Ende was onderteeckent,

BODRY.

HOdie 15. *Junii* 1708. *Epiſtala, Formularia, & Liber Reſolutionum in ſupra poſita Sententia memorata, combuſta ſunt in Sabulone in hac Civitate Bruxellenſi, per manus Tortoris, intervenientibus Domino Conſiliario & Relatore Eelkens, Domino Conſiliario & Advocato Fiſcali Supremi Conſilii Brabantiæ, Domino Malcorps Fiſcali Univerſitatis Lovanienſis, & me Grafiario infraſcripto, multiſque circumſtantibus præſeutibus.*

Et erat ſignatum,

BODRY.

M O N I T U M.

NE miretur Lector videns ex præmiſſa Concluſione finali, quod Cauſa inſtructa ſit coram Magnifico Domino Rectore Univerſitatis Lovanienſis, & tamen Sententia prodeat ſub nomine alicujus JUNCTÆ : *monetur, ortum fuiſſe conflictum Juriſdictionis inter Univerſitatem ex una & Miniſtros Regios ex altera parte prætendentes Cauſam hanc privative ad cognitionem Regiam ſpectare : unde habitis pluribus tractatibus, tandem, ne juſtitia ex hoc ſiſteretur, ordinatum eſt a Conſilio Status, ut, Cauſa coram Rectore Univerſitatis plene inſtructa, Rector duos Aſſeſſores Bruxellas mitteret, qui ſimul cum tribus Conſiliariis Supremi Conſilii Brabantiæ deſignandis, cum interventione Advocati Fiſcalis dicti Conſilii, Cauſam deciderent.*

INSTRUMENTA CONFICTA

De quibus in Sententia fit mentio,

E T

Quæ manu Lictoris palam flammis exuſta ſunt Bruxellis 15. Junii 1708.

E P I S T O L A

De decima Januarii 1707. & FORMULARIUM *illi accluſum.*

Eruditiſſime Domine,

SAlute prævia, non mihi eſt dubium quin noviſſimæ meæ Litteræ redditæ ſint Eruditiſſimæ Dominationi Veſtræ, quibus cognoſcere potuiſti, noſtra negotia optimo io ſtatu eſſe poſita, ſi unanimes permaneamus ; & in ſignum unanimitatis compoſoi hoc Scriptum introcluſum, ab omnibus Amicis ſignandum : neſcis quantam utilitatem nobis ſit allaturum hoc Scriptum, dum ſignatum erit. Unanimiter noſtro nomine offeremus ſupplicam Statibus Hollandiæ, ut ſub eorum protectione valeamus eſſe ; & re-

& referemus, Adverſarios noſtros eſſe homines, qui cum Gallis commercia tenent, & qui in necem & in ruinam Hollandiæ Statuum conſpirant: exponemus fautores noſtrorum Hoſtium eſſe homines qui Gallis maxime addicti ſunt: obſecrabimus, ut ad ſcribi numero Civium Amſtelodamenſium poſſimus, ut hoc modo majori protectione frui poſſimus: & non dubito, quin fruituri ſimus protectioni Hollandica præferenda omnibus aliis. Hoc modo poterimus evadere Romanorum & inimicorum noſtrorum oppreſſiones, quæ imminent. Amici noſtri approbarunt, & poſtquam Bruxellis ſignaverint, nos pariter hic ſignabimus, tranſmiſſuri poſtea Mechliniam, Gandavum, ut etiam ſignent ibidem Amici noſtri. Dignaberis ſignare cum aliis Amicis, & mihi quam primum tranſmittere, ut brevi omnia ad finem bonum poſſimus perducere. Noſtra Caterva creſcet & terrorem inferet Adverſariis noſtris. Nomina pagina ſequenti ſcripta ſunt, qui ſubſignabunt. Interim ſubſcribor ex corde, *Infra habebatur*: Eruditiſſime Domine, Veſter humillimus ſervus, *Et Erat ſignatum*: Z. B. V. E. *In margine habebatur*: Lovanii 10. Januarii 1707.

In pagina ſequenti ſcripta erant ſequentia.

Clariſſimus Dominus van Eſpen,
Doctiſſimus Dominus Goethals,
Reverendus Dominus Paſtor Begginaſii Magni Lovanii,
Reverendus Dominus Heermans Vice-Paſtor Sancti Quintini,
Reverendus Dominus Melis Præſes Collegii Hollandici,
Eruditiſſimus Dominus Opſtraet,
Eximius Dominus Hennebel,
Doctiſſimus Dominus Cinck,
Dominus Vivien,
Dominus Verniel,
Reverendus Pater Baert,
Reverendus Pater De Fraye,
Eruditiſſimus Dominus Vande Neſſe,
Reverendus Pater De Hondt & alii ejusdem Religionis,
Dominus Du Cellier,
Eruditiſſimus Pater Ballexo,
Reverendus Pater Van Wavre,
Reverendus Pater Tax & alii ejusdem Religionis.

Et innumerabiles alii ſignabunt, quorum nomina nimis longum foret repetere. *Superſcriptio Erat*: Eruditiſſimo Domino D. Vande Neſſe Paſtori Vigilantiſſimo S. Catharinæ Bruxellis &c.

Sequitur Scriptum introcluſum.

Nos infraſcripti vovemus & promittimus Statibus Hollandiæ toto tempore vitæ noſtræ obedientiam, nobis mutuo ſemper adhærere & opem ferre, nullos Delegatos Sanctæ Sedis ad nos huc miſſos veluti Miniſtros ejusdem eſſe habituros, nulla Decreta eorumdem eſſe obſervaturos; nos ſemper defenſuros fidem noſtram, & præclaras Propoſitiones Janſenianas. Inſuper aſſerimus, nos contentos eſſe adſcribi numero Civium Amſtelodamenſium, ut frui protectione Hollandica valeamus. Hanc ſingnavimus hac. . . . .

E P I S T O L A

De 13. Januarii 1707.

Myn Heer,

NAer een hertelijke groeteniſſe, ſoo come ick U. E. door deeſen Brief kenbaer maecken den ſtaet van myne goede diſpoſitie, het ſelve verhopende van U. E. en van alle de andere Vrienden in Hollant: en om te voldoen aen uwen leſten Brief, ſoo ſende ick U. E. nu over eene warachtige copye van woordt tot woordt van onſe gehoudene Congregatiens ende genomene Reſolutiens ſedert de maendt May 1706. tot nu toe: waer uyt U. E. ſult konnen beſpeuren de groote eendrachticheyt van ons altemael en de groote liefde ende affectie die wy tot malcanderen draeghen. Voorders ſoo ſende ick U. E. over eene copye, ofte pampier, die van woordt oock tot woordt gecopieert is uyt de Formuliere van alle de Vrienden geapprobeert ende onderteeckent, uytgenomen weynige, van geenſints te willen van malcanderen afwycken, ofte reverenderen die Pauſelycke Bullen, die aen ons en aen onſe Leeringe contrarie zyn ofte ſullen weſen. Ick laete U. E. oock weten, als dat ick beſich ben met eene nieuwe Formuliere te doen teeckenen van onſe Vrienden, die ſoo groote cracht in ſich ſelven heeft, als die welckers copye ick nu afſende. Hier hebt Gy alle dingen uyt de welcke U. E. ſult connen claerlijck ſien, als dat wy noch altyt van goeden moet zyn, het ſelve verhopende van U. E. ende van alle de andere Vrienden. Ick hope dat onſe affairen naer onſen wenſch ſullen uytvallen, al iſt dat onſe Vyanden contrarie dingen verſpreyden. Wy zyn van ſin onſe Vergaederingen te continueren op onſe oude maniere, maer in een vrempt ende onbekent huys, uyt

Domine,

POſt cordialem ſalutationem venio te per hanc Epiſtolam informatam de ſtatu bonæ meæ diſpoſitionis, idem ſperans de vobis & omnibus bonis Amicis in Hollandia: & ut ſatis faciam Epiſtolæ tuæ ultimæ. mitto vobis jam veram copiam de verbo ad verbum Congregationam a nobis habitarum Reſolutionumque captarum a menſi Majo 1706. hucusque: unde poteritis diſcere magnam Concordiam omnium noſtrum, magnumque amorem & affectum, quem erga nos mutuo gerimus. Ulterius mitto Vobis Copiam, ſive chartam, quæ de verbo ad verbum tranſſcripta eſt ex Formulario approbato & ſubſignato ab omnibus Amicis, exceptis paucis, de non volendo ulla ratione deſciſcere a (nobis) *invicem, aut revereri Bullas Pontificias quæ nobis & doctrinæ noſtræ contrariæ ſunt aut erunt. Etiam vos certiores facio, me eſſe occupatum faciendo ſubſignari ab Amicis novum aliquod Formulare, quod tantam in ſe vim habet, quantam illud, cujus Copiam jam tranſmitto. Hic habetis omnia ex quibus clare videre poteritis nos eſſe hucusque bono animo, idem ſperantes de vobis & omnibus aliis Amicis. Spero negotia noſtra optatum ſucceſſum habitura, etiamſi inimici noſtri contraria ſpargant. Statuimus Congregationes noſtras continuare priſtino more; ſed in domo aliena & ignota, ne noti fiamus. Juſſi etiam fieri parvam ciſtam cum tribus firmis ſeris, in quam jam impoſuimus omnes noſtras chartas, juſſique hodie deferri illam ciſtam ad aliquem Amicorum noſtrorum, qui nunc habitat in domo aliena, in cujus itaque domo in poſterum erunt noſtræ Congregationes, uti ſupra dictum eſt.*

Has

Digitized by Google

redene dat wy niet en ſouden bekent worden. Ick hebbe oock eene cleyne kiſte doen maecken met drye ſtercke ſloten, in de welcke wy alle onſe pampieren nu doen, en ick hebbe heden die kiſte doen by iemant van onſe Vrienden draegen, die in een vrempt huys woont, in welckers huys dan onſe Vergaederingen in poſterum ſullen weſen, gelijck hier boven geſeyt is. Ick hebbe deſe copyen doen uytſchryven door eenen van myne grootſte Vrienden, die ick ſoo wel betrauwe, als my ſelven. Alle onſe pampieren en Brieven ſal ick ſelver ſchryven daer naer, uyt reden dat ick dien quant niet meer en betrauwe, die onſe Brieven geſchreven heeft, mits hy te dickwils affairen heeft met onſe Vyanden: maer ick hope ele dat hy ons niet en ſal verraeden. Soo haeſt als die leſte Formuliere ſal weſen geteeckent, ſoo ſal ick U. E. copye af- ſeuden. Ick recommandere U. E. als dat Gy ons geluck wilt waernemen by de Heeren Staeten van Hollent. Ick ſoude U. E. meerdere dingen ſchryven, meer ick cryge inſtantelijck eenen Brief van Bruſſele, als dat ick moet ſonder uytſtel naer Bruſſele gaen om myne affairens tegens de Striƈte Collegie vande Rechten, ſoo dat my den tydt ontbreeckt om meerdere dingen te ſchryven. U. E. en moet niet verwondert weſen, dat deſen Brief ſoo audt is; den Brenger deſer die en wiſt niet precies wanneer hy naer Amſterdam ſoude geen, en om dat ick deſe goede occaſie niet en ſoude verlieſen, ſoo hebbe ick deſen Brief veerdich gemaeckt, op dat hy hem ſoude konnen hebden, alſwanneer dat hy vertrock. Ondertuſſchen blyve ick, *Onderſtont*: Myn Heer U. E. bereeden ende onderdaenigen Dienaer, *Onderteeckent*: Z. B. V. E. *Onderwaerts ſtont*: Myn Heer ick ſende U. E. die twee Boecken, eenen voor U. E, en eenen om te geven aen iemandt van onſe endere Vrienden volgens U. E. verſoeck. *In margine ſtont*: Loven deſen 13. Jan. 1707.

De ſuperſcriptie was: Myn Heer, Myn Heer Jacobue Ignetius Krys tegenwoordigh tot Amſterdem.

Has copias juſſi tranſcribi per aliquam ex maximis meis Amicis, cui ita fido uti mihi ipſi. Omnes noſtras chartas & Epiſtolas ſcribam ipſe poſtea, quia non amplius fido iſti ſocio qui ſcripſit Epiſtolas noſtras; quandoquidem nimis ſæpe habeat negotia cum noſtris inimicis; ſed ſpero fore ut nos non prodat. Simul atque ultimum illud Formularium erit ſubſignatum, transmittam vobis copiam. Commendo vobis ut dignemini felicitatem noſtram procurare apud Præpotentes Ordines Hollandiæ. Scriberem vobis plura; ſed hoc momento accipio Epiſtolam Bruxellis, quod debeam ſine dilatione ire Bruxellas, propter mea negotia contra Strictum Collegium utriusque Juris; ita ut deſit mihi tempus ad plura ſcribenda. Non debetis mirari hanc Epiſtolam eſſe tam antiquam; Lator hujus non ſciebat præciſe quandonam Amſtelodamum eſſet iturus: & ut hanc bonam occaſionem non amitterem, præparavi hanc Epiſtolam, ut eam habere poſſet quando diſcederet. Interea maneo, Infra habebatur: *Domine Veſter paratus & obediens Famulus*, Signetum: *Z. B. V. E.* Magie infra habebatur: *Domine mitto Vobis duos iſtos Libros, unum pro Vobis, & unum ut detur alicui aliorum noſtrorum Amicorum, ſecundum veſtram petitionem.* In margine habebatur: *Lovanii hac 13. Januarii 1707.*

Superſcriptio erat: *Domino Domino Jacobo Ignatio Krys, Amſtelodami commoranti.*

EPISTOLA

De decima Februarii 1707.

Eerweerdigh Heere,

ICk ſende U. E. over de copye van onſe Congregatiens en Reſolutiens, volgens U. E. verſoeck. Ick en twyfele niet, oft dien perſoon die U. E. die twee boecken gebrocht heeft met de copye van de Formuliere geteeckent in Junio leſtleden, U. E. vertelt heeft ons malheur, van det pacquet, die ick gereet gemaeckt hadde. Daer en is niet aen gelegen, al iſt dat het in quaede handen gevallen is: ſy en ſullender geen profyt mede connen doen die het hebden: en op dat wy niet geaccuſeert worden, ſoo ſal men dien ſchelm die het wegh genomen heeft en onſe dingen geſchreven heeft, moeten ven kant helpen. Wy ſyn eltyt van goeden moet, en wy ſyn eltyt eendrachtigh, wy helpen malkanderen: elle onſe affairen ſyn noch in goeden ſtaet, gelijk dien perſoon U. E. ſal oock geſeyt hebben. Wy en verwachten maer Myn Heer Vanden Berge om onſe affairen met eenen grooteren vigueur te vervolgen, en om onſe vyanden met een grootere gewelt een te grypen. En in ces dat wy vervolght worden van de Romeynen, die Formuliere van de maendt Januarii 1707. konnen wy maer gebruycken, welckers Copye U. E. oock ontfangen heeft. Onſe vyanden ſoecken ons vervaert te maeken, maer al te vergeefs. Daer en is noynt geene grootere eendraehticheyt gevonden geweeſt ale de onſe. Dien perſoon die U. E. die twee boecken gebrocht heeft, ſal U. E. van alles onderricht hebben. Ick ſou meer ſchryven, maer den tydt is my te kort. Ick ſal op alles entwoordt verwachten met den eerſten. Die vrienden die doen U. E. en alle de andere vriende ſeer groeten. Ondertuſſchen blyve Ick, *Onder ſtont*: Eerw. Heere U. E. bereeden dienaer ende geaffectioneerden Vriendt, *Was onderteeckent*: Z. B. van Eſpen *met dit vierkant lanckworpigh teeken* [   ]. *Op de kant ſtont*: Loven deſen 10. Feb. 1707.

Reverende Domine,

MItto vobis copiam noſtrarum Congregationum & Reſolutionum ſecundum veſtram requiſitionem, & non dubito quin illa perſona quæ vobis tulit iſtos duos Libros cum Copia Formularii ſignati in Junio ultime elapſo, Vobis narraverit noſtrum infortunium de iſto faſciculo quem paraveram. Nihil refert etſi ceciderit in malas manus; non proderit illis qui habent: & ut non accuſemur, iſte nebulo qui illum ſurripuit & negotia noſtra ſcripſit, debebit de medio tolli. Semper ſumus bono animo; juvamus nos invicem: omnia noſtra negotia ſunt adhuc in bono ſtatu, ſicut illa perſona etiam vobis dixerit. Tantum exſpectamus Dominum Vanden Berge, ut negotia noſtra majori cum vigore proſequamur, & ut inimicos noſtros majori vi arripiamus. Quod ſi nos perſequantur Romani, Formulario iſto de menſe Januario 1707. tantum debemus uti, quorum copiam etiam recepiſtis. Inimici noſtri conantur nos terrere, ſed fruſtra; nunquam inventa eſt major concordia quam noſtra. Illa perſona quæ vobis duos iſtos Libros tulit, de omnibus vos inſtruxerit. Scriberem plura, ſed tempus eſt mihi nimis breve. Ad omnia reſponſum exſpectabo quam primum. Amici jubent vos & omnes alios Amicos multum ſalvere. Interea maneo, Inferiuus habebatur: *Rev. Domine, veſter paratus famulus &* (bene) *affectus Amicus.* Signatum *Z. B. van Eſpen*, cum hoc ſigno quadro oblongo [   ]. In margine habebetur: *Lovanii hac decima Februarii 1707.*

F O R M U L A R I U M

De Menſe Junio 1706.

NOs infraſcripti hiſce declaramus, nequaquam a nobis eſſe honorandas Bullas Romanas contrarias Propoſitionibus Janſenianis, & cum recognoverimus has illuſtres Janſenianas Propoſitiones fidei noſtræ nequaquam eſſe contrarias, ita hiſce vovemus & promittimus nos eas ſemper eſſe defenſuros, occulte autem ſi aperte impediamur eas tueri; & ad evitandas omnes oppreſſiones quæ nobis hanc ob rem evenire poſſunt, eas Bullas Romanas exteriori ſigno reverebimur, at interiori ſigno reſpuendas eſſe cenſemus, Quapropter Bullas & Formularia Alexandri VII. & hujus Pontificis revereamur omnes ficte & tanquam doloſe impetratas ab Adverſariis noſtris: inſuper nobis mutuo fidelitatem perpetuam promittimus ſecundum reſolutionem a nobis captam per litteras & alia inſtrumenta. Ulterius nobis mutuo opem ferre paratos eſſe aſſerimus. Haoc ſignavimus in menſe Junii 1706. *Signatum erat*: Van Eſpen, Hennebel, Melis, Opſtraeten, Goethals, Heemans, Claeſſens Paſtor Magni Begginagii Lovanii, Baert, De Fraye, Santerre, Ballexo, Tax, Van Wavre, De Hondt, Vande Neſſe, Du Cellier, Vernielen, Vivien, Cinck Philoſophiæ Profeſſor, &c. *Infra habebatur*: Concordantiam cum Formulari conſignato Atteſtor.

Et erat ſignatum:

BARTH. HENDRICKX Secret.

LIBER RESOLUTIONUM.

Amici, qui interfuerunt Congregationibus anno 1706. apud Clariſſimum Dominum Zegerum Bernardum van Eſpen, ſunt annotati pagina ſequenti.

Pagina ſequenti ſcripta erant ſequentia.

NOMINA AMICORUM.

CLariſſimus Dominus Bernardus van Eſpen J. U. Doctor &c.
Reverendus D. Melis Præſes Collegii Divæ Pulcheriæ.
Reverendus D. Alardus Vanden Steen Præſes Collegii Milii.
Doctiſſimus D. Goethals Profeſſor Primarius Philoſophiæ.
Doctiſſimus D. Ladderſous Philoſophiæ Profeſſor Primarius.
Doctiſſimus D. Cinck Philoſophiæ Profeſſor.
Reverendus D. Paſtor S. Quintini.
Reverendus D. Paſtor Magni Begginaſii Lovanii.
Reverendus D. Vice Paſtor S. Quintini.
Eximius D. Verſchuren Præſes Collegii Alticollenſis.

Ex Ordine S. Auguſtini tres ſequentes.

Reverendos Pater Baert Prior.
Reverendus Pater Viſitator De Fraye.
Reverendus Pater Santerre &c.

Reverendus D. Verniel.
Reverendus D. Vivien.
Reverendus D. Van Heck Regens Gymnaſii SS. Trinitatis.
Dominus Laddereer Magiſter Poëſios in Gymnaſio SS. Trinitatis.
Clariſſimus D. Peeters Medicinæ Doctor.
Magiſter Denique noſter Impreſſor.
Conſultiſſimus D. Eſſinck Advocatus &c.

A menſe Octobri interfuerunt.

Reverendus D. Opſtraeten.
Eximius D. Hennebel S. Theol. Doctor &c.

1706.

Tertia Junii renovatæ ſunt Congregationes Lovanii Amicorum noſtrorum in ædibus Clariſſimi D. Zegeri Bernardi Van Eſpen J. U. Doctoris & Canonici D. Petri Lovanii &c.

Congregatio tertia Junii 1706.

Convenerunt Amici, & Clariſſimus Dominus Zegerus Bernardus van Eſpen propoſuit Amicis, utrum eis placeret iterum renovare Congregationes Amicorum.

Et ab Amicis reſolutum eſt, eas denuo renovare, & primam indixerunt in quintam diem hujus currentis Menſis, ad deliberandum ſerio ſuper Propoſitionibus faciendis a Clariſſimo Domino Van Eſpen.

Congregatio 5. Junii 1706.

Convenit Amicorum major & ſanior pars, & Clariſſimus D. Van Eſpen propoſuit, utrum placeret gratias agere Deo, quod nos liberaſſet a gravi jugo Gallorum, & quod preces noſtras audiviſſet.

Et reſolutum fuit, rogandum eſſe Clariſſimum D. Van Eſpen, ut hæc iterum proponere dignetur in proxima Congregatione, donec omnes Amici convenerint.

Et proximam Congregationem indixerunt in 15. currentis Menſis.

Congregatio 15. Junii 1706.

Convenerunt 5. aut 6. Amici, & petivit ab eis Clariſſimus D. Van Eſpen, utrum illis placeret Propoſitio facta quinta currentis menſis, & reſolutum fuit, in hac Congregatione nondum poſſe deſuper deliberari, cum fere nulli Amici comparuiſſent.

Et

Et proximam Congregationem indixerunt in viceſimam quintam currentis menſis.

Et rogarunt Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut dignetur curare in ſtatutum diem convocari omnes Amicos, ut omnia debito modo peragantur.

Congregatio 25. Junii 1706.

Convenerunt omnes Amici & denuo propoſuit Clariſſimus Dominus van Eſpen, utrum placeret agere Deo gratias, quod nos liberaverit ab iſto gravi jugo Gallorum, & quod noſtras preces exaudiviſſet?

Et reſolutum fuit, agendas eſſe gratias Deo, & in eum finem parvum celebrandum eſſe Sacrum 27. currentis in Eccleſia Divi Petri, hora undecima, ad quod Amici invitantur.

Et cum tempus elapſum eſſet ad ulterius deliberandum ſuper negotiis a Clariſſimo Domino van Eſpen proponendis, indixerunt proximam Congregationem in quartam Julii, & rogarunt Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut non gravetur ſe parare ad proponenda in proxima Congregatione negotia iſta, ſuper quibus mature deliberandum exiſtit.

Congregatio 4. Julii 1706.

Convenerunt Amici, quibus Clariſſimus Dominus van Eſpen propoſuit, utrum Amicis non placeat ante omnia conficere cathalogum nominum omnium Amicorum Lovanii reſidentium, ad videndum numerum eorum qui defecerunt, & qui noſtræ catervæ adſcribi velint?

Et unanimi conſenſu reſolutum fuit, placere, & rogatum fuit ut Clariſſimus D. van Eſpen dignetur conficere illum cathalogum, quandoquidem ipſe de omnibus ſit inſtructus.

Et in hunc finem indixerunt primam Congregationem in octavam currentis menſis, volentes ut omnes Congregationes poſtea fiant poſt meridiem, ſi ita fieri poſſit.

Congregatio 8. Julii 1706.

Convenerunt Amici, & prælegit ante omnia Clariſſimus Dominus van Eſpen cathalogum omnium Amicorum a ſe confectum, cujus tenor & copia huic Libro noſtrarum Congregationum & Reſolutionum de verbo ad verbum habetur inſerta modo ſequenti.

Cathalogus omnium Amicorum jam Lovanii reſidentium.

In primis reperitur Clariſſimus Dominus Zegerus Bernardus van Eſpen J. U. Doctor &c.
Doctiſſimus Dominus Goethals Philoſophiæ Profeſſor Primarius in celeberrimo Pœdagogio Falconenſi &c.
Reverendus Dominus Paſtor S. Qnintini Lovanii.
Reverendus Dominus Vice-Paſtor S. Quintini Lovanii.
Reverendus Dominus Paſtor Magni Begginaſii Lovanii
Doctiſſimus Dominus Ladderſous Philoſophiæ Profeſſor Primarius &c.
Doctiſſimus D. Cinck Philoſophiæ Profeſſor &c.
Doctiſſimus ac Reverendus Dominus Melis Præſes Vigilantiſſimus Collegii divæ Pulcheriæ (Holl.)
Reverendus Dominus Alardus van den Steen Præſes Collegii Milii.
Reverendus Dominus van Heck Regens Gymnaſii SS. Trinitatis.
Doctiſſimus Dominus Laddereer Profeſſor Poëſios in Gymnaſio SS. Trinitatis.
Eximius Dominus Verſchuren S. Th. Doctor, Præſes Collegii Alticollenſis. (Ultraj.)
Reverendus Dominus Vivien Canonicus Divi Petri Lovanii &c.
Reverendus Dominus Verniel &c.
Reverendus Pater Baert Prior Conventus S. Auguſtini &c.
Reverendus Pater De Fraye Viſitator Ordinis S. Auguſtini Lovanii.
Reverendus Pater Santerre Regens ſtudii Conventus S. Auguſtini Lovanii.
Magiſter Denique Impreſſor noſter.
Conſultiſſimus Dominus Eſſinck Advocatus &c.
Et Clariſſimus Dominus Peeters Medicinæ Doctor &c.

Et Amici, viſo hoc cathalogo, egerunt gratias Clariſſimo Domino van Eſpen, læti numerum eſſe auctum, & cum tempore auctiorem fieri: inſuper rogarunt Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut dignetur ſcribere Amicis in aliis civitatibus, ut ipſi pariter cathalogum conficiant, ut cerni poſſit numerus Amicorum in Belgio habitantium, quo cathalogo viſo & examinato, pergent ſerio de negotiis ſuis deliberare, agentes Clariſſimo Domino van Eſpen gratias, quod hunc cathalogum huic libro inſeruiſſet in perpetuam rei memoriam.

Et proximam Congregationem indixerunt in 19. currentis menſis, ut interea præfatus cathalogus haberi poſſit.

Congregatio 19. Julii 1706.

Convenerunt Amici, & Clariſſimus Dominus van Eſpen prælegit Epiſtolas, quibus indicatur, numerum Amicorum hic & ibi degentium eſſe auctum & quotidie augeri: quibus Epiſtolis lectis propoſuit Clariſſimus Dominus van Eſpen, quid ulterius circa inquiſitionem numeri Amicorum ſit adhuc faciendum.

Et Amici dixerunt, prælectas Epiſtolas ſibi ipſis ſufficere.

Et rogarunt Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut in proxima Congregatione aliqua proponere dignetur, ſuper quibus mature deliberandum exiſtit.

Et proximam Congregationem indixerunt in 28. currentis menſis.

Congregatio 28. Julii 1708.

Convenerunt Amici, & Clariſſimus Dominus van Eſpen propoſuit Amicis, quandoquidem Bellum his in partibus ex optato ſuccedat & fortuna ab Hollandica Gente ſtet, & pervenerimus ſub iſtud ſuave jugum Hollandorum Statuum, ad quod tam diu anhelavimus, utrum non cenſeant, primo negotia Domini Gerberonii contra Archi-Epiſcopum Mechlinienſem in materia Appellationis coram Ampliſſimo Domino Abbate S. Gertrudis eſſe proſequenda omni vigore, & Archi-Epiſcopum per hanc litem ſummopere eſſe vexandum, cum pars ſit in cauſa, quandoquidem ipſe mandatum dederit in hac cauſa Procuratori Tourteau: Secundo tentandum eſſe reditum P. Quenelli in hoc Belgium, ut ipſe via juris Archi-Epiſcopum ſuper injuriis & aliis rebus invadere poſſit: Tertio executioni curandum eſſe mandari ſententiam latam in favorem Caroli Du Cellier, contra Promotorem noſtrum: Quarto tentandum eſſe reditum Domini Opſtraeten & Eximii Domini Hennebel in Univerſitatem Lovanienſem: Quinto litem Domini Gauti contra Eximium Patrem Deſirant eſſe denuo in Conſilio Brabantiæ proſequendam: Sexto litem Clariſſimi Donmini van Eſpen, ſcilicet meam contra Strictum Collegium jurium omni vigore eſſe proſequendam: & ſeptimo negotia Eruditiſſimi Domini Van den Neſſe contra Archi-Epiſcopum eſſe ite-

iterum proſequenda & ita cætera omnia negotia Amicorum eſſe expedienda, cum nimis longum foret, de uniuscujusque in particulari negotiis proponere.

Et reſolutum eſt, omnes ante dictas propoſitiones eſſe executioni mandandas, & ad omnes Amicos copias hujus Reſolutionis eſſe mittendas.

Ulterius propoſuit Clariſſimus Dominus van Eſpen, utrum Amici ſint parati ſibi mutuo opem ferre per conſilia & nummos & alia inſtrumenta?

Et Amici reſponderunt ſe eſſe paratos: quibus auditis Clariſſimus Dominus van Eſpen omnibus Amicis egit gratias.

Et proximam Coogregationem indixerunt in 3. Auguſti 1706.

Congregatio 3. *Auguſti* 1706.

Convenerunt Amici, & eis propoſitum fuit, primo, utrum ſemper unanimes ſint permanſuri; ſecundo, utrum adhuc velint approbare Reſolutiooes in noviſſima Congregatione captas.

Et Amici perſiſtunt in Reſolutionibus ſuis in præcedenti Congregatione ſumptis.

Et proximam Congregatiooem iodixeruut in undecimam Auguſti, ſi fieri poſſit.

Congregatio 11. *Auguſti* 1706.

Convenerunt omoes Amici, quibus Clariſſimus Dominus van Eſpen retulit, ſe recepiſſe ab aliquibus Amicis Litteras, quibus indicatur, Capitulum Auguſtinianorum quam primum celebrandum fore Mechliniæ, quam ob rem dignaremur deliberare ſuper negotiis Eximii Patris Deſirant in iſto Capitulo ad onus ejusdem definiendis.

Quibus auditis, iterum reſolutum fuit, unanimes permanere, & a ſe mutuo numquam deficere.

Deinde reſolutum fuit, congregandos iterum eſſe Amicos in 15. diem currentis Menſis, ad denuo deliberandum ſuper negotiis ſe mutuo concernentibus, & ſuper negotiis Eximii Patris Deſirant, nimirum de horto, cubiculo intercepto, de famulo ſuo *Fidele*, de Secretario ſuo Patre d'Herbe, de Rheda, & de aliis rebus eum concernentibus, deinde habebatur: Congregatio erit 15. Auguſti, uti ante reſolutum eſt.

Congregatio 15. *Auguſti*. 1706.

Convenerunt omnes Amici, & eis propoſuit Clariſſimus Dominus van Eſpen, quale medium poſſit adhiberi, ne Epiſtolæ Amicorum ad ſe mutuo ſcribentium intercipiantur, & ne poſtea poſſent inde oriri difficultates.

Et reſolutum eſt, fingi debere ſigna, vel tantum debere ſcribi ſemper primas litteras ſuorum nominum.

Et eodem die compoſitum fuit Formulare ſequens, præſentibus omnibus Amicis.

Formulare, quomodo nomina noſtrorum Amicorum ad ſe mutuo ſcribentium debeant ſcribi vel notari in Epiſtolis & chartis, ne fiant noti, ſi illæ litteræ intercipiantur.

Dum Clariſſimus D. vao Eſpen ſcribit, ponat ita cum pronominibus,	Z. B. V. E.
Dum D. Heemans ſcribit,	Æ. H.
Dum D. Melis ſcribit,	P. M.
Dum D. van den Steen ſaribit,	A. V.
Dum Magiſter Denique ſcribit,	Æ. D.
Dum Pater Ballexo ſcribit,	E. B.
Dum Pater van Wavre ſcribit,	P. V.
Dom Pater Tax ſcribit,	P. T.
Dum Pater Baert ſcribit,	J. B.
Dum Pater De Fraye ſcribit,	A. D.
Dum Du Cellier ſcribit,	C. D.
Dum D. van den Neſſe ſcribit,	V. N.

Dum D. Cinck ſcribit, vel aliqui alii, ſemper ſcribant primas litteras ſuorum nominum.

Et ut Brevi abſolvamus, pro omnibus Amicis datur hæc generalis Regula, ut omnes Amici ponant tantum ſemper primas litteras ſuorum nominum, oe poſtea fiant noti, & hoc modo facillime poterunt omnes difficultates vitari.

Formulare ſignorum, ſi qui tantum ſignum fingere ſeu ſcribere volunt.

Dum Clariſſimus D. van Eſpen ſignare vult, ſigno ita hoc modo.

Dum D. Vernieleo ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Vivien ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Heemans ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Opſtraeten ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Paſtor Begginaſii Magni Lovanii ſignare vult, ita hoc modo.

Dum Eximius D. Hennebel ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Melis ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Goethals ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. van den Steen ſignare vult, ita hoc modo.

Dum Magiſter Deoique ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Cinck ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. van Hack ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Laddereer ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Paſtor S. Quintini ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Du Cellier ſignare vult, ita hoc modo.

Dum Pater De Hoodt ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. van den Neſſe ſignare vult, ita hoc modo.

Dum R. Pater de Fraye ſignare vult, ita hoc modo.

Dum R. Pater Baert ſignare vult, ita hoc modo.

Dum R. Pater Saoterre ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Ladderſous ſignare vult, ita hoc modo.

Dum Eximius D. Verſchueren ſignare vult, ita hoc modo.

Dum R. Pater Ballexo ſignare vult, ita hoc modo.

Dum R. Pater Wynants ſignare vult, ita hoc modo.

Dum R. Pater van Wavre ſignare vult, ita hoc modo.

Dum R. Pater Tax ſignare vult, ita hoc modo.

Dum D. Krys ſignare vult, ita hoc modo

Et ita illi quorum ſigna hic non ſunt ficta, poterunt ſibi fingere ſigna, ſingulis Amicis ante omnia ea ſignificare tenebuntur, ut illa poſſint noſcere: longum enim nimis foret, omnia ſigna ſingulorum Amicorum notare.

Ulterius reſolutum fuit, mittendas eſſe Copias horum inſtrumentorum ad omnes Amicos ubique, ut illa noverint.

Denique reſolutum fuit, characterem cujusque Amici debere mutari & variari, ne poſtea noſcantur propter characteres, vel quisque debet curare per unum fidelem hominem ſub juramento ſua negotia ſcribere, ſi facultates habeat.

Deinde reſolutum fuit, inhærendum eſſe anterioribus Reſolutionibus, de unanimitate Amicorum.

Deinde reſolutum fuit, omnia Amicorum propoſita executioni fore mandanda quam primum, nimirum litem D. Leonardi Gautii contra noſtrum Eximium Patrem Deſirant eſſe proſequendam, litem Clariſſimi Domini van Eſpen contra Strictum Collegium Jurium eſſe reſumendam, & in ea omni vigore juris eſſe pergendum, negotia Domini Hennebelli contra Regentes Strictæ Facultatis Theologicæ, & maxime contra Eximium Dominum Martin eſſe agenda omni vigore Juris, & ita de omnibus cæteris, prout dictum eſt in Reſolutionibus captis 28. Julii præteriti.

Et cum tempus foret elapſum ad deliberandum ſuper negotiis Eximii Patris Deſirant, prout latius in Congregatione de 11. currentis menſis, ideo proximam Congregationem indixerunt in 23. currentis menſis, cui omnes Amici intereſſe tenentur.

Congregatio 23. Auguſti 1706.

Convenerunt omnes Amici, & Clariſſimus Dominus van Eſpen propoſuit Amicis, utrum eis placeret deliberare ſuper negotiis Eximii Patris Deſirant, prout reſolutum fuit in duabus antecedentibus Congregationibus, quandoquidem in noviſſima Congregatione de decima quinta menſis hujus tempus defuerit ad deſuper deliberandum.

Et unanimi conſenſu reſolutum fuit, ante omnia Eximium Patrem Deſirant Bruxellas aut ad alium Conventum curandum eſſe amoveri, eique injungendum eſſe a ſuo Superiore ut chorum & refectorium frequentet, veluti unus alter Monachus, hortum ſuum funditus eſſe evertendum, ſuum famulum expellendum eſſe, Secretarium ſuum Patrem d'Herbe, & Confeſſarium eſſe dimittendos, prohibendum eſſe ei ſub præcepto obedientiæ ne rheda amplius utatur, vel ſi Capitulum Eximium Patrem Deſirant amovere aliquas ob rationes nolit, reſolutum fuit ulterius, creandum Lovanii eſſe Superiorem ei offenſum, & qui in eum animadvertere non deerit, ei aſſignandum eſſe ſocium, qui omnia explorare & referre poterit ſuo Superiori, quid agat, quo tendat & quæ negotia habeat, & a quibus viſitetur.

Deinde ulterius reſolutum fuit, has Reſolutiones indicandas eſſe illi proximo futuro Capitulo ſeu Definitorio; demonſtrando, non poſſe meliora media excogitari ad frangendam audaciam iſtius hominis perturbatoris omnium Amicorum, quam hæc ante dicta, ſicuti Definitorium etiam poterit colligere.

Et proximam Congregationem indixerunt in primam menſis Septembris 1706.

Congregatio 1. Septembris 1706.

Convenerunt Amici & Doctiſſimus Dominus Goethals nomine Clariſſimi Domini Zageri Bernardi van Eſpen propoſuit, utrum nollent Eximium Dominum Sullivane inducere, ut pariter via juris aggrēderetur Eximium Dominum Daelman, ad ita ſimul obruendum negotiis totam Strictam Facultatem Theologicam, quandoquidem certo ſuſceptura ſit partes Eximii Domini Martin & Eximii Domini Daelman.

Et reſolutum fuit, rogandum eſſe Clariſſimum Dominum van Eſpen, ut ipſemet inducere dignetur Eximium Dominum Sullivane ad opus prædictum; demonſtrando ei, omnia ex optato ſucceſſura eſſe, protectionem Hollandicam nobis non eſſe defuturam: ulterius dicere poterit, quod nequaquam Archiepiscopum Mechlinienſem vereri debeamus, cum Hollandica protectio præferenda ſit protectioni iſtius Archiepiſcopi, qui nos ſemper proſternere conatus fuit: & plura alia Clariſſimus Dominus referre poterit, ut eum ad præfatam operam inducat.

Et indixerunt proximam Congregationem in diem quartam hujus menſis.

Congregatio 4. Septembris 1706.

Convenerunt Amici & propoſuit Clariſſimus Dominus van Eſpen, utrum ſint parati Eximium Dominum Sullivane adjuvare, ſi aggrediatur Eximium Dominum Daelman via Juris, ut detrudatur ex Stricta Facultate Theologica?

Et unanimi conſenſu reſolutum eſt, ſe ſemper eſſe paratos ad juvandum Eximium Dominum Sullivane.

Qua Reſolutione viſa Clariſſimus Dominus van Eſpen egit gratias Amicis, promittens ſe Eximium Dominum Sullivane ad præfatum opus eſſe inducturum.

Et proximam Congregationem indixerunt in decimam ſextam currentis menſis.

Congregatio 16. Septembris 1706.

Convenerunt omnes Amici, & propoſuit eis Clariſſimus Dominus van Eſpen: Primo, utrum ſemper ſint conſervaturi fidem ſibi mutuo datam, maxime hoc tempore; cum omnia Amicorum negotia ſint in manibus Judicum poſita &c.

Secundo, utrum ipſis placeat adhuc, ut mittantur copiæ iſtarum Reſolutionum captarum adverſus Eximium Patrem Deſirant in Congregatione de 23. Aug. noviſſimi, aut ut in Epiſtola ſcribenda ad Eruditiſſimum Patrem Ballexo Provincialem noſtræ Reſolutiones ſignificentur, quandoquidem Capitulum Provinciale RR. PP. Auguſtinianorum inſtet.

Ad primum articulum reſolutum eſt, ſeſe inhærere prioribus Reſolutionibus. Ad ſecundum articulum reſolutum eſt, hoc committi Clariſſimo Domino van Eſpen.

Et proximam Congregationem indixerunt in 20. currentis menſis ante meridiem.

Con-

Digitized by Google

Congregatio de 20. Septembris 1706. ante meridiem.

Convenerunt Amici, & prælegit eis Clariſſimus Dominus van Eſpen Epiſtolam mittendam ſuper negotiis Eximii Patris Deſirant ad Eruditiſſimum Patrem Ballexo; Mechliniam, & ex eis quæſivit, utrum mittenda ſit eo modo, quo prælegit.

Et unanimi conſenſu reſponderunt eſſe mittendam eo modo, quo jam prælecta fuit.

Et proximam Congregationem indixerunt in 29. Septembris 1706. poſt meridiem.

Congregatio 29. Septembris 1706.

Poſt meridiem convenerunt Amici, & prælegit Amicis litteras, quas ex Hollandia a Reverendo Domino Krys recepit, quibus nobis unanimitatem commendat, & a Reverendo Domino Quenellio, quibus nos ſummopere rogatos habet, ut ipſius reditum in Belgium procuremus, ut ulciſcatur injurias nobis & ſibi per Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum illatas.

Quibus litteris lectis reſolutum eſt, præfatis Dominis indicandum eſſe, ſe muneri ſuo his in partibus non eſſe defuturos.

Et proximam Congregationem indixerunt in diem poſterum poſt meridiem, quandoquidem tempus deeſſet in hac Congregatione ad deliberandum ſuper aliis negotiis.

Congregatio 30. Septembris 1706.

Convenerunt Amici, & propoſuit eis Clariſſimus Dominus van Eſpen, utrum ſint contenti ſeſe permittere adſcribi numero Civium Amſtelodamenſium, ad vitandas oppreſſiones Romanorum, & ut ita frui poſſint protectione Hollandorum Statuum præferenda omnibus aliis, cum jam ſint Dominatores totius Belgii.

Et reſolutum fuit, prius deſuper mature eſſe deliberandum, & ab aliis Amicis Bruxellis & alibi degentibus petendum fore, quid ipſis de hac propoſitione videatur.

Et ulterius reſolutum eſt, agendas eſſe gratias Eruditiſſimo Patri Ballexo, quod noſtras Reſolutiones adverſus Eximium Patrem Deſirant captas pariter in Definitorio Capituli Provincialis reſolvi curaverit.

Et proximam Congregationem indixerunt in 7. menſis Octobris 1706.

Congregatio 7. Octobris 1706.

Convenerunt Amici, & prælegit eis aliquos nomine Clariſſimi Domini van Eſpen gratas Litteras ex Hollandia a Reverendo Domino Krys, quibus indicatur, ſi unanimiter pugnemus contra noſtros hoſtes, nos certo futuros dominatores.

Et reſolutum eſt, reſpondendum eſſe, nos ſemper pugnaturos acriter cum hoſtibus noſtris, & nos bella eſſe indicturos eorum Fautoribus.

Deinde reſolutum fuit, negotia Amicorum eſſe ſummopere expedienda quam primum, & inter alia proceſſum D. Gerberonii contra Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum eſſe proſequendum, cum diu quieverit, & hoc negotium commiſſum fuit Clariſſimo Domino van Eſpen, qui terminos & ſcripta conficere non dedignabitur ad proſecutionem hujus cauſæ appellationis.

Ulterius reſolutum fuit, procurandum eſſe via Juris reditum R. D. Quenellii, prout ei addictum eſt per noſtras Epiſtolas, ut ipſe invadere poſſit Archi-Epiſcopum, adeoque eum & Aſſeclas omni negotiorum genere obruere.

Et proximam Congregationem indixerunt in 17. currentis menſis.

Congregatio 17. Octobris 1706.

Convenerunt Amici & propoſuit Clariſſimus Dominus van Eſpen, utrum adhuc inhæreant anterioribus Reſolutionibus de proſecutionibus negotiorum Amicorum?

Et unanimi conſenſu reſolutum eſt, omnia negotia eſſe expedienda, & ſeſe adhuc inhærere anterioribus Reſolutionibus, volentes ut tam bene contra Archiepiſcopum Mechlinienſem agatur, quam contra alios, quandoquidem per Hollandiæ protectionem multa negotia modo fauſtum exitum habuerint.

Et proximam Congregationem indixerunt in 30. currentis menſis Octobris.

Congregatio 30. currentis menſis Octobris 1706.

Convenerunt Amici, & relatum eſt Eximium Patrem Deſirant appellaſſe a Reſolutionibus captis in Definitorio Capituli Provincialis Mechliniæ celebrati ad onus ejus, ad Reverendiſſimum Patrem Generalem Ordinis, quam ob rem Patres Definitorii ſummopere eſſe perturbatos.

Et unanimi conſenſu reſolutum fuit, ideo adhuc pergendum eſſe contra Eximium Patrem Deſirant.

Ulterius reſolutum eſt, ſe paratos eſſe Patres Definitorii adjuvare.

Et cum tempus elapſum eſſet, ita ut non poſſet deliberari ſuper negotiis adhuc proponendis, ideo proximam Congregationem indixerunt in tertiam ſequentis menſis Novembris 1706.

Congregatio 3. Novembris 1706.

Convenerunt Amici, & propoſuit Clariſſimus Dominus van Eſpen, utrum hoc tempore omnes Reſolutiones in anterioribus Congregationibus captas velint generoſo animo curare executioni mandari, quandoquidem nullus ſit qui ipſis reſiſtere valeat, cum Internuntius jam ſit miles ſine armis, cum Archi Epiſcopus ipſemet protectione Statuum Hollandiæ egeat, & cum totum Belgium ſit turbatum, & cum noſtri hoſtes ſub protectione ſint nulla.

Et Amici deliberarunt, ſe contentos eſſe ut omnes Reſolutiones executioni mandentur, prout adhuc ante toties reſolutum fuit.

Et proximam Congregationem indixerunt in 13. currentis Menſis.

Congregatio 13. Novembris 1706.

Convenerunt Amici, & eos rogavit Clariſſimus D. van Eſpen, ut nequaquam obtemperent Internuntio, quandoquidem ſit homo perfidus, qui contra omnes Amicos, cum Archi-Epiſcopo, aperto marte vult agere, qui partes maximorum hoſtium ſuſcepit, nimirum Deſirant & aliorum, qui ipſos proſternere tentabit, prout Archi Epiſcopus tentavit: ſi enim non vult indicere bellum, qua de cauſa ſuſcipit partes Deſirantii qui maximus eſt hoſtis? Inſuper rogatos habuit Amicos, ut impediant confirmationem Internuntii, cum, ſi confirmetur, majori vi & fortioribus armis ſit contra ipſos pugnaturus.

Et Amici hac oratione audita, reſponderunt, ſe nequaquam eſſe obtemperaturos Internuntio, & ſe daturos operam, ne confirmetur.

Hac Reſponſione viſa, Clariſſimus D. van Eſpen indixit in 15. Novembris 1706. proximam Congregationem.

Con-

Congregatio 15. *Novembris* 1706.

Convenerunt Amici, & Clariſſimus D. van Eſpen propoſuit Amicis, utrum velint fidem ſibi mutuo datam per aliquam chartam renovare? utrum ſint parati reſpuere omnia Decreta quæ Illuſtriſſimus D. Internuntius, ſi confirmetur, feret? utrum ſint parati defendere Propoſitiones illuſtres Janſenii? & utrum velint ſe permittere adſcribi numero Civium Amſtelodamenſium ad vitandas omnes difficultates quæ poterunt oriri?

Et unanimi conſenſu reſolutum eſt, conficiendam Actam quam omnes ſubſignare tenebuntur, per quam declarabant ſeſe contentos eſſe, ut prædicta ita fiunt.

Et proximam Congregationem indixerunt in 26. currentis Menſis.

Congregatio 26. *Novembris* 1706.

Conveneruot Amici, & prælegit Clariſſimus D. van Eſpen litteras quas ex Hollandia ab aliquot diebus recepit, & ab eis petivit, quid ſit ulterius faciendum?

E unanimi conſenſu eſt reſolotum, eſſe reſpondendum debito cum reſpectu.

Et proximam Congregationem indixerunt in 5. Menſis Decembris 1706.

Congregatio 5. *Decembris* 1706.

Convenerunt Amici, & prælegit eis Clariſſimus D. van Eſpen litteras quas ab Eruditiſſimo P. Ballexo recepit: quibus lectis Clariſſimus D. petivit, quid ulterius faciendum?

Et unanimi conſenſu reſolutum fuit, eſſe reſpondendum, & ſcribendum ad omnes Amicos, hic tentaturos eſſe conamina ſceleſta Eximii Patris Deſirant frangere, & pariter impedire, ne ingrediatur Monaſterium Canonicorum Regularium S. Auguſtini, vulgo Martinienſium, ad ibi habitandum.

Et proximam Congregationem indixerunt in 30. currentis Menſis, aliquas ob rationes.

Congregatio 30. *Decembris* 1706.

Convenerunt Amici, & prælegit Amicis chartam ſeu Actam iſtam a ſe confectam, de qua in Congregatione de 15. Novembris præteriti, ut eam ſignarent.

Et reſolutum eſt, eam prius eſſe mittendam ad Amicos Bruxellis, ut ipſi eam etiam ſignent. Ulterius etiam reſolutum eſt, omnia ea ſob juramento debere taceri, quæ his in Congregationibus aguntor.

Et proximam Congregationem indixerunt in ſecundam Januarii 1707.

Congregatio 2. *Januarii* 1707.

Convenerunt omnes Amici, & Clariſſimo D. van Eſpen novum felix anni auſpicium precati ſunt, ſicuti Clariſſimus D. van Eſpen pariter omnibus Amicis novum felix anni auſpicium precatus eſt.

Et propoſuit primo Clariſſimus, D. van Eſpen, utrum ſint ſignaturi Actam iſtam de qua in Congregatione de 15. Novembris noviſſimi &c. ſi forte aliqui Amici Bruxellis ſeu alibi recuſarent ſignare, quia ipſi hic prius non ſignaverunt.

Secundo, Utrum Amici ſint contenti conficere unum novum Formulare nominum Amicorum ad ſe mutuo ſcribentium, ut vitentor omnes difficultates quæ poterunt inde evenire hoc anno?

Ad primum Articulum reſponderunt, ſe eſſe ſignaturos.

Ad ſecundum reſponderunt, ſe eſſe contentos.

Et ſine mora Clariſſimus D. van Eſpen confecit unum novum Formolare tenoris ſequentis.

F O R M U L A R E

Nominum, quibus Amici debebunt uti in ſuis litteris ad ſe mutuo ſcribentes, ut omnes difficultates evadant, ſi quæ inde eveniant.

Clariſſimus D. van Eſpen vocabitur	*Fr. Valerianus.*
Eximius D. Hennebel vocabitur.	*Fr. Paulinus.*
Eximius D. Verſchueren	*Fr. Pancratius.*
Eruditiſſimus D. Opſtraeten	*Primus Felicianus.*
Rev. D. Paſtor S. Quintini	*Adolphus.*
Rev. D. Vice-Paſtor S. Quintini	*Julianus.*
Rev. D. Paſtor Magni Begginagii Lovanii	*Wenceslaus.*
Rev. D. Melis Præſes &c.	*Gorgonius.*
Doctiſſimus D. Goethals	*Nicomedus.*
Doctiſſimus D. Ladderſous	*Florentinus.*
Doctiſſimus D. Cinck	*Longinus.*
Rev. D. van Heck Regens &c.	*Philogonius.*
Rev. D. Vivien Canonicus	*Florus.*
Rev. D. Verniel &c.	*Nicaſius.*
D. Laddereer Profeſſor Polſios	*Præſidius.*
Rev. Pater Baert Procurator Conventus Sancti Auguſtini Lovanii	*Cornelius.*
Rev. P. de Fraye Viſitator ejuſdem Ordinis	*Vincentius.*
Rev. Pater Santerre Lector ejuſdem Ordinis	*Cyriacus.*
Magiſter Denique	*Fauſtinus.*
Rev. D. Vande Neſſe	*Rembertus.*
D. D. Cellier	*Pipinus.*
Rev. Pater de Hondt	*Simeon.*
Rev. Pater Tax. Prior &c.	*Romanus.*
Rev. Pater Ballexo	*Hermannus.*
Rev. Pater van Wavre	*Calixtus.*
Rev. Pater Waynants	*Victor.*

Et cum nimis longum foret, unicuique ita dare ſuum nomen fictum, quiſque poterit ſibimet fingere aliquod nomen, & illud Amicis ſignificare.

Notandum, nos poſſe Internuntio, Archi-Epiſcopo, Gallis, Hollandis, Pontifici Romano, Generali Ordinis Sancti Auguſtini, Prioribus Conventuum Ordinum, ſi omnes iſtos in noſtris Litteris nolimus nominare, dare ſequentia nomina

Internuntius vocabitur	*Kilianus.*
Archi-Epiſcopus	*Simplicianus.*
Galli	*Ludovini.*
Hollandi	*Fratres.*
Pontifex Romanus	*Anaſtaſius.*
Generalis Ordinis Sancti Auguſtini	*Eduardos.*
Priores Conventuum Ordinis Sancti Auguſtini	*Leopoldi.*

Deinde ulterius reſolutum, copias eſſe mittendas hujus novi Formularis ad omnes Amicos, ut omnia bene noverint, & rogandum eſſe, ut quiſque ſuum characterem variet & mutari faciat, ne poſtea noſcantur, prout adhuc eſt reſolutum in Congregatione de 15. Menſis Auguſti 1706.

Et proximam Congregationem indixerunt in 14. menſis currentis, ſi fieri poſſit.

ALIA INSTRUMENTA CONFICTA. (*a*)

EPISTOLA

Ad Reverendum Patrem Ballexo Ex-Provincialem, de 20. Septembris 1706. (*b*).

Eruditiſſime Pater,

Mits van ons verſocht is geweeſt door U. E. Brieven, dat wy U. E. ſouden geven eenen goeden middel, om onſen Deſirantius te connen doen berſten, aengeſien dat hy een man is, die U. E. Order ſal altyt trachten te vernielen, ende te ſaemen die treffelijcke Mannen, die in de ſelve zyn, ſoo en hebben wy geene betere middelen connen vinden, als ten zy deſe naervolgende: U. E. moet doen in U. E. aenſtaende Capittel reſolveren, als dat hy moet naer Bruſſel gaen, ofte elders ſub præcepto obedientiæ, en dat hy ſal moeten de Choor en den Reſter freqoenteren neffens een ander: men moet ſijnen Secretaris verre van hem ſenden, vanſgelijcken ſijnen Bicht-Vader: men moet ſynen knecht wegh-jaegen; men moet ſynen hof tot den gronde toe af ſmyten: men moet hem verbieden van geenſints de Coetſe te gebruycken; en iſt dat U. E. eenige beſondere dingen tot ſynen laſt hebt, men kan hem daer over voorder ſtraffen, geen regard op ſyne qualiteyt nemende: en is dat men niet goet en keurt van onſen Deſirantius te amoveren, ſoo moet U. E. hier doen eenen Prior ſtellen die teghen hem is, die hem eenen Socius ſal aſſigneren, om te ſien, waer hy gaet, en wat hy ſeght, en doet, die een pertinent relaes ſal konnen doen: vanſgelijcken eenen broeder in plaetſe van ſynen knecht die alles ſal konnen af ſpieden, en refereren, wat hy in ſyn quartier doet, en wat affairen daer gehandelt worden, en wie datter oock kompt. Deſe dingen ſyn de beſte middelen om hem haeſt van kant te konnen helpen, en daer en ſal geene ruſt weſen in U. E. Religie als ten ſy, dat hy doodt is. Ende door deſe voorſchreve middelen ſult U. E. konnen den hooghmoet van deſen quant oock brecken. En de voorſchreve dingen ſyn in ons Congregatie van den 23. Auguſti oock gereſolveert geweeſt, gelijck Pater Baert ſal U. E. konnen te kennen geven: daer en is niet eenen die ſoo teghen de Godtvruchtige Mannen van de Order is, als ten zy deſen quant: en waer 't ſaecken, dat hy ſyn recours wilt naer den General nemen, ofte van de reſolutiens van het Capittel ofte Difinitorium appelleren, ick ſal weſen den helper, en ick ſal hem in den naem van het Capittel ende Definitorium ſoo wel by den Generael beſchilderen, dat hy geen groot gehoor en ſal bekomen. Miſſchien ſal het Definitorium de voorighe dinghen niet derven reſolveren, om dat hy by onſen Aerts-Biſſchop ſoo wel geſien is; men moet het daerom niet laeten, onſen Aerts Biſſchop ſal niet derven ſyne Partye aennemen in deſe conjuncture van tyde: en is dat hy ſoo ſeſſens wordt overallen, de vrienden ſullen hem oock verlaeten, want ſy ſullen peyſen dat het quaet is ſich te bemoeden met de affairen van Moninckken: en iſt dat U. E. kont deſe voorſz. dinghen tegen onſen Deſirantius doen uytwercken, wy ſullen U. E. altyt indachtigh weſen: en iſt dat deſe affairen naer onſen wenſch uytvallen, ſy ſullen alle onſe andere voornemens met eenen kloecken moedt gaen uytwercken: wy en hebben niemant nu

Eruditiſſime Pater,

Quandoquidem per Litteras tuas rogati ſumus, ut Reverentiæ tuæ aptum medium daremus, quo Deſirantius noſter cogatur crepare, quandoquidem talis is ſit qui veſtrum Ordinem ſemper conabitur perdere, & pariter ejuſdem Ordinis Viros præclaros, non potuimus invenire media magis opportuna, quam hæc quæ ſequuntur: Reverentia Tua debet efficere, ut in Capitulo proxime inſtanti ſtatuatur quod debet Bruxellas aut alie ire ſub præcepto obedientiæ, quod debebit frequentare Chorum & Refectorium non ſecus ac alii. Oportet Secretarium ejus procul ab eo dimitti, & ſimiliter ejus Confeſſarium: oportet ejus famulum expelli: oportet ejus hortum ad fundum uſque dejici: oportet ei prohiberi ne ullo modo Rheda utatur: & ſi Reverentia Tua aliqua ſpecialia habeat ad onus ejus, poteſt propterea puniri ulterius, nulla habita ratione qualitatis ejus: & ſi non probetur amoveri noſtrum Deſirantium, Reverentia Tua debet efficere ut hic ſtatuatur Prior qui ſit ei contrarius qui ei aſſignabit Socium qui videat quo vadat, & quid dicat, & quid faciat, qui exactam relationem facere poſſit: ſimiliter fratrem vice famuli, qui omnia poſſit explorare & referre, quid agat in ſuo quarterio, & quæ ibi negotia tractentur, & quis eo veniat. Hæc ſunt media maxime opportuna, ut cito poſſit de medio tolli, nec erit quies in veſtra Religione, niſi eo mortuo: & per media præſcripta Reverentia Tua poterit domare ſuperbiam iſtius boni Socii: & in Congregatione noſtra de vigeſima tertia Auguſti etiam decreta fuerunt ſupraſcripta, prout Pater Baert poterit Reverentiæ Tuæ indicare: nullus adeo contrarius eſt piis Viris Ordinis, quam iſte bonus Socius: & ſi velit auxilium Generalis implorare, aut appellare a Reſolutionibus Capituli aut Definitorii, ego adjutor ero, & nomine Capituli & Definitorii, tam belle eum apud Generalem depingam, ut non facile ſit ei aures præbiturus. Forte non audebit Definitorium prædicta ſtatuere, quia Archiepiſcopo noſtro tam gratus eſt; ſed non propterea omittendum eſt, non audebit Archiepiſcopus noſter partes ejus ſuſcipere in hac temporis ratione: & ſi ita ſimul undique opprimatur, etiam Amici eum deſerent, cogitabunt enim non eſſe tutum immiſcere ſe negotiis Monachorum: & ſi Reverentia Tua poſſit efficere ut ſupraſcripta contra Deſirantium noſtrum mandentur executioni, ſemper erimus Reverentiæ Tuæ memores: & ſi hæc negotia ex voto noſtro ſuccedant, omnium aliorum propoſitorum noſtrorum executionem majore animo aggrediemur: nemo jam nobis timori eſt, depulſi ſunt Galli, noſque tandem ex voto noſtro ſuavi jugo Hollandico ſubditi, ad quos tam diu anhelavimus: & Reverentia Tua pro certo habeat, nobis non defore protectionem Hollandicam, quæ præferenda eſt protectioni Archiepiſcopi, omniumque Aſſeclarum: & ut omnia paucis abſolvam, ſpero fore ut Litteris Reverentiæ Tuæ pro debito meo ſatisfecerim. Amici omnes Reverentiam Tuam plurimum ſalvere jubent, prout ego itidem facio. Interea maneo cum obſequii mei oblatione.

Infra

(*a*) Ad Cap. IV. Art. 536. ad Capit VIII. Art. 901. & ſequentes.
(*b*) Conſignata die 14. Mart. Concl. fin. N. 901.

Digitized by Google

te vreeſen, de Franſchen ſyn eweggejaegbt, en wy ſyn ten langhen leſten naer onſen wenſch onder het ſoet Hollants jock gekomen, naer de welcke wy ſoo lauch gehaeckt hebben: en U. E. moght voorſekert zyn, dat de Hollandtſche protectie oock ons niet en ſal manqueren, die te prefereren is voor de protectie van den Aerts-Biſſchop, en van den heelen aenhanck: en om alle dingen kort te maecken, ſoo hope ick, als dat ick aen U. E. brieven volgens myne plicht voldaen hebbe. Allen de Vrienden doen U. E. ſeer groeten, gelyk ick oock ben doende, ondertuſſchen blyve ick met offer van mynen dienſt. *Onder ſtont:* Eruditiſſime Pater, U. E. bereeden, en onderdaenigen dienaer, *Onderteecken:* Z. B. V. E. *Aen den kant ſtont:* Loven deſen 20. September 1706. *Het Opſchrift was:* Eruditiſſimo Patri, Patri Emanueli Ballaxo S. Th. Licentiato, Provinciali meritiſſimo Ordinis S. Auguſtini &c. *Onder ſtont:* Amica manu, Mechliniam.

Infra habebatur: *Reverentiæ Tuæ promptus & obſequens famulus*, Signatum: *Z. B. V. E.* In margine habebatur: *Lovanii hac vigeſima Septembris*, 1706. Superſcriptio erat: *Eruditiſſimo Patri, Patri Emmanueli Ballexo Sacre Theologiæ Licentiato, Provinciali meritiſſimo Ordinis Sancti Auguſtini &c.* Infra habebatur: *Amica manu Mechliniam.*

QUINQUE EPISTOLÆ (a)

Conſpiratoriæ. (b)

Eruditiſſime Domine,

Me bene Lovanium veniſſe ſignifico, Amici me convenerunt, ſunt adhuc bono animo, a Reſolutionibus ſuis deſiſtere non intelligunt, continuare Congregationes volunt apud D. Vivien, & ibi teneri noſtras chartas; noſtras Reſolutiones executioni curabimus mandari. Hoſtes noſtri multa falſa ſpargere non deſiſtunt: Die Jovis plura ſcribam: hæc per modum adviſamenti interea maneo, *Inferius habebatur:* Veſter humillimus Servus Z. B. V. E. cum ſigno quadro oblongo ▭. *In margine inferiori habebatur:* Lovanii 1. Februarii 1707. *Subſcriptio erat:* Myn Heer, Myn Heer van den Neſſe Paſtoor van S. Catharina tot Bruſſel. Loven deſen 1. Feb. 1707. Cito Cito. *Infra habeatur:* Facta Collatione cum ſuo originali, Concordantiam atteſtor. *Signatum:*

BART. HENDRIKX Secret.

Myn Heer,

Ick laete U. E. weten als dat wy heel verſtelt ſyn. Myn Heer Opſtraeten die wort geattaqueert van de Stricte Faculteyt Theologie tot reproductie van dien originelen brieve: wy ſyn van intentie ſyne partye aen te nemen; ſy meynen ons vervaert te maecken: maer een ding iſſer te beklaegen, dien ſiel die voor ons geſchreven heeft, en die wy ſoo betrauwt hebben, die heeft die ſtautigheyt gehadt van derven ten tyde van myne abſentie de deuren van myn huys open te breeken, en daer myne pampieren uyt te nemen, en van onſe Vrienden: ick en twyfele niet oſte ſy ſyn gedraegen by onſen Deſirantius; want van langen tyt heeft hy daer verkeert. Ick en hebbe geenen beteren middel konnen vinden om hem te doen ſtilſwygen, als hem te doen van kant te ſtellen, en dan ſullen wy alles konnen loockenen: 't is beter dat hy qualijck vaert als wy dinſtdag ſavonts heeft hy bynaer genoech gehadt, maer hy is noch opgeſtaen: en woensdagh in de andere weke ſal hy voor ſyn leven genoech krygen: 't is maer eenen perjurus: wy ſauden hem eeder van kant helpen, maer die perſoonen die d'executie moeten doen ſyn buyten de ſtadt. Ick verhope niet dat U. E. ſult deſen raedt verſmaeden, want anders ſoo ſyn wy verloren. Ick gaen my weer employeren om alle onſe affairen te ſtellen in goeden ſtaet. Al iſt dat onſe vyanden vele valſche tydinge verſpreyden, daerom ſyden moedt niet verloren; want ick hebbe brieven gekregen van Roomen en Hollant met tydinge, dat onſe affairen in goeden ſtaet zyn. Ick en recommandere maer d'enndrachtigheyt, die onſen ſchilt weſen moet, om onſe vyanden te verslaen. Belieſt eens aen myn Heer Du Cellier te ſeggen, dat hy aen Gerberon ſchryft, als dat ſyne affairen in goeden ſtaet ſyn, en dat wy hopen hem binnen korten tydt hier te ſien tot onſe triumphe, en tot ſchande

Domine,

Certiorem Te facio quod ſimus plane attoniti. Dominum Opſtraet invadit Stricta Facultas Theologica ut reproducat Originalem iſtam Epiſtolam: propoſitum nobis eſt partem ipſius ſuſcipere. Putant nos terrere. Unicum eſt quod deploramus, Nebulo iſte qui pro nobis ſcripſit, & cujus fidei tantum commiſimus, eo progreſſus eſt audaciæ, ut tempore abſentiæ meæ auſus fuerit fores domus meæ effringere, & inde meas & Amicorum noſtrorum chartas auferre: non dubito quin delatæ ſint ad noſtrum Deſirantium; jam diu enim frequens ibi fuit. Non inveni aptius medium quo ſilere cogatur, quam ut procurem eum de medio tolli, *tunc poterimus omnia negare: præſtat ut ipſi male redat quam nobis: parum abfuit quin veſpera feriæ tertiæ receperit quantum ſatis; ſed adhuc erexit ſe: Feria quarta proximæ hebdomadæ ſic accipiet, ut deinceps tota vita ſua non egeat: eſt plane perjurus: citius eum de medio tolleremus; ſed foris ſunt qui rem debent executioni mandare. Spero fore ut Dominatio Tua conſilium hoc non ſpernat, alias enim perditi ſumus. Totus jam rurſus incumbam ut omnia negotia noſtra in bono ſtatu diſponam. Quantumvis inimici noſtri multos rumores falſos ſpargant, non ideo deſpondendum eſt animo: recepi enim Litteras Roma & ex Hollandia quæ nuntiant negotia noſtra in bono ſtatu eſſe. Concordiam tantum commendo, illa nobis clypeus eſſe debet, quo hoſtes noſtros profligemus. Placeat tibi dicere Domino Du Cellier ut ſcribat ad Gerberon, quod ipſius negotia ſint in bono ſtatu & quod eum intra breve tempus ſperemus hic videre ad noſtrum triumphum & ad ignominiam Archiepiſcopi noſtri Simpliciani. Occupatus ſum compoſitione alicujus Scripti, contra Strictum Collegium Facultatum Jurium, quo ipſorum Scriptum cito refutavero, quo facto Amicorum noſtrorum negotia erunt mihi cordi, ut inimicis noſtris*

(a) Ad Cap. IV. (b) Conſignatæ per Reum die 14. Martii 1707. C. IV. N. 520. 521.

van onſen Aerts-Biſſchop Simplicianus. Ick ben beſigh met te gaen maecken eene ſchriſture tegen de Stricte Collegie der Faculteyten der Rechten die nu haeſt haer gerefuteert hebben, en naer dit ſal ick d'affairen van onſe Vrienden ter herten nemen, om onſe vyanden te troubleren, en om in troubel te houden, om aldus tot onſen huſt de komen; want in troubel waeter is goet viſſchen te vanghen. Ick ſoude meer ſchryven, maer den tydt is te kort. U. E. kont dit te kennen geven aen de andere Vrienden, het welck doende ſoo. *Onder ſtont*: blyve E. E. bereeden dienaer. *Onderteeckent*: Z. B. V. E. -- [ ] -- Loven den 3. Feb. 1707. *Opſchrift*: Myn Heer, Myn Heer Du Cellier Baſſelier in de H. Theologie, woonachtigh in de quackelſtraet in het vierden huys op de ſlincker handt in 't inkomen van de ſtraete, om voorder te beſtellen aen Myn Heer van de Neſſe &c. Broſſele cito cito. *Onder ſtont:* Collatione facta cum ſuo Originali, Concordantiam Atteſtor. *Signatum*: Bart. Hendrikx Secret.

noſtris turbationem injiciam, eaque ipſos occupatos detineam, quo ſic ad ſcopum noſtrum pertingamus; in aqua enim turbida juvat piſcari. Plura ſcriberem, ſed tempus breve eſt. Dominatio Tua poterit hoc cum aliis Amicis communicare, quod faciendo: Infra habebatur: *Dominationis Tuæ promptus famulus.* Signatum: *Z. B. V. E.* -- [ ] -- *Lovanii tertia Februarii* 1707. Superſcriptio: *Domino Domino Du Cellier Sacræ Theologiæ Baccalaureo habitanti in platea dicta de Quackelſtrate, in domo quarta ad ſiniſtram in introitu plateæ, ad deſtinandam ulterius Domino van de Neſſe &c. Bruxellas Cito Cito.* Infra habebatur: *Collatione facta cum ſuo Originali Concordantiam atteſtor.*

Signatum:

Bart. Hendrikx Secret.

Eruditiſſime Domine,

Salute prævia. Non dubito, quin receperis meas præcedentes Litteras, quibus cognoſcere potuiſti, Amicos noſtros adhuc bene valere: timeo ne noſtra negotia ſint detecta per noſtrum infidelem Amanuenſem, ego non dubito, quin ſimiliter probetis noſtrum conſilium de ipſo vi occidendo, melius eſt ut ipſe luat, quam ut nos luamus: die Jovis veſperi aut Mercurii, hanc Reſolutionem executioni curabimus mandari, prout alias ſcripſimus. Magno ſtudio conor futile Scriptum noſtri Stricti Collegii rejicere. Non deſis nomine meo, Domino van der Vloet dicere, ut intentet ſuam Cauſam contra D. Rayemaeckers, quam citiſſime, ut eo modo poſſimus denuo noſtros hoſtes obruere multis negotiis. D. Ladderſous mihi heri Mechlinia ſcripſit noſtros labores non fruſtra eſſe adhibitos in electione novi Canonici Graduati, ſe non dubitare quin D. Melchiorem ſint electuri, quæ res noſtris inimicis magnum terrorem afferet, & præcipue noſtro Simpliciano: hoc eſt iterum noſtrum opus, & ſi ita pergamus unanimiter agere, omnia ita ſuccedent. Noſtri Inimici non deſinunt ſpargere falſa nuntia, ideo non parvo ſimus animo, noſtras Reſolutiones, antequam oppreſſio occulta nos poſſit obruere, executioni curabo mandari, & præcipue noſtri captivi contra Simplicianum &c. Indica ſemel, utrum noſter Kilianus adhuc accedat Smplicianum, cum heſterna die reſolverimus aliquod opuſculum componere contra Kilianum & Simplicianum, de Statu Clericorum Belgii & ejuſdem Superiorum. Noſter magiſter Denique lubentiſſime imprimet. Heri noſtras Congregationes egimus apud Keyenbergh, egregie adhuc riſimus cum noſtro Simpliciano & Aſſeclis. Saluta Amicos, & dic Amicis, ut ſemper ſint unanimes, & bono ſint animo. Mihi Reſponſum quam citiſſime ſcribas. Signor ex corde. *Inferius habebatur:* Veſter humillimus Servus. *Signatum erat:* Z. B. V. E. *cum ſigno quadro oblongo.* [ ]. *Et adhuc in margine inferiori habebatur:* Si Litteræ noſtræ ad manus non perveniant, aliud medium adhibere cogemur. Lovanii 5. Feb. 1707. *Suprascriptio erat:* Jouff.ʳ Jouff.ʳ van Bont Gheeſtelycke Dochter, om voorder te beſtellen aen Myn Heer van den Neſſe Paſtoor van S. Catharine. Bruſſelen. Loven deſen 5. Feb. 1707. *Infra habebatur*: Concordantiam cum ſuo originali *Atteſtor*. *Signatum*: Bart. Hendrikx Secret.

Eruditiſſime Domine,

Salute prævia, Amici opſtupuerunt, perturbati ſumus, noſtram partem deſeruiſſe videris. Tres aut quatuor Litteras ſcripſi, reſponſum ſcribere dees. Noſtri homioos qui executionem adverſus noſtrum Amanuenſem perficere debent, nondum ſunt in urbe. Reſponſum lubenter haberemus: ſi noſtræ Litteræ ad manus non perveniant; indica nobis ſemel: aliud medium adhibere conabimur. Plura ſcribere non poſſum, cum non vacet mihi. Interim maneo, *Inferius habebatur:* Veſter humillimus ſervus. *Signatum erat:* Z. B. V. E. cum ſigno quadro oblongo [ ]. *In margine inferiori habebatur*: Lov. 8. Februarii 1707. Amici ſalutant vos. *Supraſcriptio*: Myn Heer, Myn Heer Du Cellier Baſſelier in de Theologie woonende in de Quackel-ſtraet, om voorder te beſtellen aen Myn Heer van den Neſſe. Bruſſelen. Loven deſen 8. Feb. 1707. *Infra habebatur*: Concordantiam cum ſuo Originali atteſtor. *Signatum*: Bart. Hendrikx Secret.

Myn Heer,

Naer eene hertelycke groeteniſſe ſoo laete U. E. weten als dat wy ghereſolveert bebben onſe affairen ſtil te bouden, uyt redene, dat wy moeten aenſien hoe het met de affairen van het Lant ſal gaen, want ten is niet genoegh dat wy ons in den algemeynen laſt ſullen gaen ſmyten, ſonder hope van uyt de ſelve te connen comen; laet ons alles geruſt laeten, *donec & uſque*. Onſen Amanuenſis die ſal vry

Domine,

Cordiali ſalute prævia. certiorem te facio, quod decreverimus negotia noſtra ſilentio involvere, quia explorandum nobis eſt, quid de negotiis Patriæ ſit futurum; neque enim ſatis eſt, ut commune onus in nos conjiciamus ſine ſpe nos extricandi: ſinamus omnia quieſcere donec & uſque. Amanuenſis noſter dimittetur liber, eumque lenire conabimur. Hæc conſilia Dominatio Tua non inficiabitur: timendum eſt enim,

Digitized by Google

gelaeten worden, en men ſal hem ſoacken t'opaiſeren. Deſe raeden en ſult U. E. niet diſavoueren, want 't is te vreeſen, waert ſaecken dat wy alles te werck ſtelden, dan qualyck daer naer te vaeren Wy moeten nu trachten ons beſten te doen om onſe vyanden te verſoenen, om alle quaede ſuſpicie van ons te amoveren. Mynen knecht is bynaer geſeduceert geweeſt, maer te vergeefs. Dit is onſe reſolutie aen de welcke willen ons houden. Die Vrienden die doen U. E. groeten, gelyck ick oock ben doende, blyve ondertuſſchen, *Onder ſtont*: U. E. bereeden ende geaffectioneerden Dienaer, *Geteeckent*: Z. B. V. E. *Noch onder ſtont*: Loven deſen 15. Feb. 1707. *Opgeſchrift*: Myn Heer, Myn Heer van den Neſſe Paſtoor van S. Cathryne &c. Bruſſelen.

enim, ne, ſi nihil intentatum relinquamus, male poſtea nobis cedat. Allaborandum nobis nunc eſt, ut Inimicos noſtras placemus, ut omnem mali ſuſpicionem a nobis amoveamus. Famulus meus ferme ſeductus fuit; ſed fruſtra. Hæc eſt Reſolutio noſtra, a qua non volumus diſcedere. Amici ſalvere Te jubent, prout ego itidem facio, maneo interea: Infra habebatur, *promptus & Tui ſtudioſus famulus.* Signatum: *Z. B. V. E.* Deinde infra: *Lovanii hac decima quinta Februarii* 1707. Superſcriptio erat: *Domino, Domino, van den Neſſe Paſtori Sanctæ Catharinæ &c. Bruxellas.*

QUATUOR EPISTOLÆ

Minatoriæ (*a*)

Ad Petrum Nicolaum Tourteau, ſignatæ, JOANNES NYMPHA. (*b*)

Magiſter noſter, tune audes portas frangere proditor? Quid perſuades tibi? fidem non ſervabis? non ſtabis promiſſis? ſi violes juramentum, de te actum eſt, te perſequemur, diabolus te auferet: hæc pro monitione ſalutari, ut non amplius portas effringas ſub pœna mortis, nec prodas amplius, alias improviſo opprimeris. *Inferius habebatur:* Maneo ſervus, *Signatum erat:* Joannes Nympha. *In margine inferiori habebatur:* Datum in Congregatione noſtra 28. Januarii 1707. *Superſcriptio erat:* Monſieur, Monſieur Tourteau woonende op de aude merckt, Loven, dobbele port. 2. *Infra habebatur:* Concordantiam cum ſuo originali atteſtor. *Signatum:* Bart. Hendrikx Secret.

Magiſter mi, ne prodas, ne prodas, alias de te actum eſt. Si prodas, de te actum eſt, diabolus te auferet, hæc pro iterata monitione ſalutari. *Inferius ſignatum erat:* Joannes Nympha, *In margine inferiori habebatur:* datum apud Keyenbergh tertia cras. *Superſcriptio erat:* Monſieur, Monſieur Tourteau op de aude merckt. Franco. Loven. *Infra habebatur.* Concordantiam cum ſuo Originali atteſtor. *Signatum:* Bart. Hendrikx Secret.

Nebulo, hæc tertia eſt, effregiſti portas, te verberibus exceptum eſſe aſſeris, gaudemus: ſi mortuus eſſes, non amplius accederes iſtum Schuffelium Deſirantium. Si non deſiſtas, non amplius verberibus excipieris, ſed morte improviſa afficieris, perſequemur te, hac in urbe tutus non eris, de te actum erit, te diabolo offerimus uti ſacrificium, hæc eſt ultima ſalutaris monitio, *Inferius habebatur:* Maneo nequam ſervus, *Signatum erat:* Joannes Nympha. *In margine inferiori habebatur:* Lovanii datum apud nos. *Superſcriptio erat:* Monſieur, Monſieur Tourteau op de aude merckt tot Loven. *Infra habebatur:* Concordantiam cum ſuo Originali atteſtor. *Signatum:* Bart. Hendrikx Secret.

Nebulo, mortem non evadere amplius poteris. Ter evaſiſti, quarto non evades, proditor, perjurus, non dimittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Si non deſiſtas adire Schuffelium Hiſtoriographum, nullibi tutus eris. Ultima ſalutaris monitio. *Signatum erat:* Joannes Nympha. In Congregatione 14. Februarii 1707. *Superſcriptio erat:* Monſieur, Monſieur Tourteau Fripon. Louvain. *Infra habebatur:* Concordantiam cum ſuo Originali atteſtor. *Signatum:* Bart. Hendrikx Secret.

(*a*) Ad Cap. IV. (*b*) Conſignatæ 14. Martii 1707. ſupra N. 510.

INSTRU-

INSTRUMENTA,

EX QUIBUS

Patent exceſſus, de quibus in Sententia.

I.

LIBELLUS OFFICII FISCALIS.

QUO

Obtenta fuit Citatio Perſonalis.

Magnifico Domino Rectori.

Exponit, qua per eſt, Reverentia D. Joannes Baptiſta van Cutſem J. U. L. & hujus Academiæ Lovanienſis Promotor, nomine Officii Actor inquirens, omnibus notas & deploratas eſſe extremitates, quo funeſta Theologorum diſſidia proceſſerint; ſed omnium maximo ſcandalo in tantum eruperunt noviſſime diebus hiſce, ut totam Europam ferme commoverint, primo per Epiſtolam confictam & Formulare de 10. Januarii 1707. dein per fictum Librum ſeu Regiſtrum Congregationum habitarum & Reſolutionum &c. una cum quibuſdam Litteris cujuſdam Henrici Graſper, occulta denuntiatione, per litteras, & perſonas ignotas, Magnificentiæ Veſtræ deſtinatas, & apud Acta nona Martii 1707. reproductas & conſignatas. Quodque horrendum, eo uſque res proceſſit, ut adulteratæ ſint variæ ſignaturæ, ipſæ Epiſtolæ apud Curſorem publicum interceptæ fuerint; violatis in hunc modum omni cum Exteris commercio, & humanæ ſocietatis vinculo. Cumque res ipſa loqueretur, & corpus delicti clamoroſe inſinuaret; Alma hæc Univerſitas pro ſuo in publicum amore Exponenti in ſua Congregatione de 17. Martii injunxit, ut omnibus modis inquireret in Auctorem & complices pœnis debitis caſtigandos. Viam Exponenti præbuit fama publica, quæ Eximium Patrem Deſirant Sacræ Theologiæ Doctorem indigitabat, genio a talibus non abhorrenti; notum enim erat, qualiter jam ab annis plus quam viginti tam Theſibus, quam Libellis in Doctorem Juris utriuſque van Eſpen invectus fuerit, qui tanquam Primaria hujus Scenæ Perſona fungitur & inducitur. Notum eſt odium, quo fertur in præcipuos ſui Ordinis in hac Provincia Patres, eo quod ſe apponant ejus modo vivendi voto paupertatis repugnati, qui conſiderati ſeorſim a dicto Eximio Patre Deſirant, in hac Scena ridicule intrarent. Igitur inquiſitione legitime inſtituta, tandem patuit, totum hunc actum adornatum fuiſſe a dicto Eximio Patre Deſirant, uſo quodam Petro Nicolao Tourteau tanquam miſerabili inſtrumento, paupere & juvenculo, magnis promiſſis ad hæc conducto, qui facti pœnitens, & nunc in ſequeſtro poſitus, totam ſeriem aperuit coram Magnificentia Veſtra in Reſponſis ad Interrogatoria ei ex parte Exponentis facta, de data 26, 27. Martii & 6. Aprilis hujus anni, & ex Scedulis tranſmiſſis, & ab ipſo ſignatis & recognitis; ad quorum tenorem brevitatis cauſa refertur: quæ Reſponſa ſeu Depoſitiones ejuſdem Tourteau adeo conſtantes ſont, & tot præſumptionibus & adminiculis ſulciuntur, & aliis irrefragabilibus depoſitionibus roborantur, ut omni animo adverſus veritatem non plane obfirmato plenam fidem extorqueant. Plurimorum ſiquidem teſtium depoſitionibus etiam joratis conſtat, quod ex parte dicti Eximii Patris Deſirant fragmenta ſeu partes dicti Libri Reſolutionum apud dictum Tourteau quæſitæ fuerint ad corrigendum vel approbandum. Quod omnes Epiſtolæ uti & prædicti Libri Reſolutionum in cubiculo dicti Patris Deſirant diu viſa ſint & ab eodem dictis teſtibus exhibita: quod diverſas copias earundem confici juſſerit; adeoque de fictione talium Litterarum ſecurus erat, ut aliquot diebus ab ante variis declaraverit, ſe propediem exſpectare Epiſtolam circa eadem negotia integro nomine Doctoris van Eſpen ſignatam. Patrem Leopoldum a S. Thereſia Carmelitam uti & patrem dicti Tourteau ad eundem van Eſpen a ſe conſtructos miſit, ut doloſis prætextibus aliquid elicere conarentur, quo fides, vel ſpecies aliqua nefandiſſimæ fabulæ conciliari poſſet; & in eundem finem imo & per eundem Petrum Nicolaum Tourteau famulum prædicti Doctoris van Eſpen ad ſe allicere magnis promiſſis conatus eſt. Præter alios fines quibus uſus eſt, impendit Patrem Grauwels Ordinis FF. Minorum Lectorem ut totum Magnificentiæ Veſtræ denuntiaret: cumque ex voto non ſucceſſiſſet, ipſe ſub cooperculo & ſuperſcriptione manu ſui Amanuenſis exarata, clam Magnificentiæ Veſtræ juſſit deferri, peſſimo ſane exemplo, & quo delatores occulte, peſtiferum hominum genus, ſanctiſſimis Tribunalibus impune illudant. Inſuper re non ſuccedente, dictum Tourteau ad Reverendos Patres Carmelitas Calceatos retrahere juſſit, ibidemque eidem varias inſtructiones, quibus in ſuis Reſponſionibus ſe conformaret, ſubminiſtravit, quæ omnia plene convincunt primum infandæ hujus tragœdiæ Auctorem eſſe prædictum Patrem Deſirant. Sed efficaciſſimum probationum genus, eſt ipſa delinquentis confeſſio; qualem coram Magnificentia Veſtra prædictus Pater Deſirant apud Acta diei 14. Martii hujus anni animo tranquillo & præmeditato dictavit ex Scedula, ita ut mereatur expendi. Ex ea ſiquidem conſtat, quod omnia, Litteras & Inſtrumenta, ſub ſe a principio habuerit; quod Epiſtolas quaſdam aperuerit, alias apertas legerit, quod copias quidem authenticas illarum fieri curaverit, & iis uſus fuerit, cum ex pluribus unam tantum copiam reproduxerit & apud Acta conſignaverit: quod ſciverit varias ex iis Epiſtolis apud Curſorem malis artibus fuiſſe ſurreptas, & eo non obſtante eaſdem legerit: imo ſecunda & tertia vice iterum recepit, legit, & detinuit, ubi vir animo recto & a talibus alieno, vel prima vice talem latorem domo expuliſſet & in poſterum ſuo limine ſevere interdixiſſet, Litteras ne quidem lectas Curſori mox reſtituiſſet & monuiſſet, ut a talibus, tam ſibi quam publico caveret. Interim, ut fatetur, negotium tale perrexit agere in tenebris. Magnificum Dominum, qui omnium Academicorum Superior eſt, de nullo admonuit, dictum

Tour-

Tourteau apud ſe detinuit, ejus verbis in re tanta, ſi persiſteret, fidem habiturus; ubi omnes fere accuſatos utpote Academicos ad manus habebat, & ſignanter in ipſo ſuo Conventu RR. PP. Baert & de Fraye, quos vel ſaltem eorum Superiores conſulendos eſſe, ſuadebat tam Chriſtiana prudentia, quam Religioſa charitas; & hoc modo veritatem, ſi eam quæſiiſſet, facile aſſecutus fuiſſet. Sed hoc neglecto, ut fateri pergit, ad dictam occultam & peſſimi exempli denuntiationem, maluit procedere, ſic ut undequaque corruat frigida excuſatio, quam modo deprehenſus inclamat, quaſi a dicto Petro Tourteau ſibi foret impoſitum; cum ex prædictis nulla reſultet deceptio niſi affectata & voluntaria; quæ etiam nullo modo præſumenda eſt, cum nihil in hoc iniquitatis myſterio reperiatur, quod in commodum ejuſdem Tourteau cederet, utpote a nemine injuria affectis ſed bene quod in commodum dicti Patris Deſirant, nimirum vindicare injuriam, quam putat ſibi illatam a Doctore van Eſpen & ſui Ordinis Patribus qui ibidem traducuntur, cum reflectione ad nuperam Caſtrophen omnibus notam: de quibus omnibus conſtat ex Informationibus & aliis Actis hic junctis. Cumque non ſolum hujus Academiæ, ſed totius ferme Europæ, per quam fama volitat, interſit, ut tanta crimina exemplariter caſtigentur, recurrit Exponens ad Magnificentiam Veſtram,

Rogando, quatenus ad onus dicti Eximii Patris Deſirant decernere dignetur proviſionem juſtitiæ, ſeu decretum enormitati eorundem criminum conveniens, cum permiſſione arreſti & ſequeſtrationis effectuum ejuſdem, ſub debito inventario, quod faciendo &c. *Et erat ſignatum:* H. Malcorps. & J. B. V. Cutſem.

COPIA APOSTILLÆ.

Viſo Libello ſupplice nobis exhibito ex parte D. Joannis Baptiſtæ van Cutſem J. U. L. Univerſitatis noſtræ Promotoris, nomine Officii Actoris inquirentis, nec non viſis informationibus captis ex parte dicti Officii circa famoſam Epiſtolam de 10. Januarii noviſſime elapſi, & alia inde ſecuta, proviſionaliter adverſus Eximium Patrem Deſirant S. T. D. citationem perſonalem decernimus, ut hora nona matutina die 30. Aprilis currentis, in ædibus noſtris coram nobis compareat, & ibidem reſpondeat ad Interrogatoria & Gravamina ex parte dicti Officii exhibenda, ſub pœna ulterioris proviſionis, hac die 28. Aprilis 1707. *Infra habebatur.* De mandato Magnifici Domini Rectoris. *Et erat Signatum:* Bart. Hendrikx Secret.

COPIA RELATIONIS.

Geinſinueert Copye authentiecque van de bovenſtaende Apoſtille met myn Relaes van daeghſel daer onder ſtaende aen den properen Perſon van Pater Deſirant, & acceptavit, ontrent ten Thien uren voor noen deſen 29. April 1707. Toirconde &c. Ende was onderteeckent: *Joannes Baptiſta Neffs.* Onder ſtont: *Collatione facta, Concordantiam atteſtor.* Signatum: *H. W. Quirini Not. Apoſt.* 1707.

Inſinuata eſt Copia authentica Apoſtillæ ſupra poſitæ, cum Relatione mea citationis infra poſitæ ad propriam Perſonam Patris Deſirant, & acceptavit, circa horam decimam matutinam, hac 29. Aprilis 1707. In cujus fidem &c. *Et erat ſignatum:* Joannes Baptiſta Neeffs. *Infra habebatur:* Collatione facta, Concordantiam atteſtor. *Signatum:* H. W. Quirini Not. Apoſt. 1707.

II.

LIBELLUS GRAVAMINUM

pro Conſultiſſimo Domino JOANNE BAPTISTA VAN CUTSEM J. U. L. *Univerſitatis Lovanienſis Promotore ſeu Fiſco Generali, nomine Officii Actore Inquirente,*

contra Patrem BERNARDUM DESIRANT *S. Th. Doctorem Reum inquiſitum perſonaliter citatum.*

Præfatus Actor deducendo Gravamina ad onus prædicti Rei, ſub omnibus &c. dicit, ponit, & articulat ſequentia.

I.

Quod Reus plura pertinacis odii ſigna oſtenderit contra Clariſſimum Dominum van Eſpen, quod ortum habuit ex Libello quodam de Peculiaritate & Simonia, a quo tempore Dominum van Eſpen amaris illis diſſidiis Scholaſticis ſemper involvit.

Hac nona Maii, hora nona matutina, coram Magnifico Domino Rectore, Ampliſſimo ejus Aſſeſſore, Dominis Advocato Fiſcali, & Promotore comparuit Eximius P. Deſirant, qui ad Primum Articulum reſpondit, ut ſequitur: *Fuit utrimque altercatio Scholaſtica.*

II.

Quod notum ſit odium, quo dictus Reus fertur in præcipuos Patres Ordinis ſui hujus Provinciæ, qui ſe opponunt vitæ ejus licentiori, uti contrariæ profeſſioni ſuæ, & voto paupertatis.

Ad ſecundum, *De odio negat, juſtam defenſionem fatetur.*

III.

Quod Petrum Nicolaum Tourteau impenderit ad fabricandam Epiſtolam de 10. Januarii 1707. ad Dominum van den Neſſe Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis,

Digitized by Google

lis, eo tendentem, ut dictus Dominus van Eſpen & præfati Patres ejuſdem Ordinis, una cum pluribus ex Primariis hujus Academiæ, aliiſque de Clero Viris tanquam nequiſſimæ conſpirationis in Religionem & Statum Rei traducerentur.

Ad tertium, *Negat.*

I V.

Quod ibidem notorie adulterata ſit ſignatura prædicti Clariſſimi Domini van Eſpen.

Ad quartum, *Tranſeat, quod id conſtet nunc.*

V.

Quod prædicta Epiſtola apud Reum viſa ſit, & quod eam pluribus legendam exhibuerit.

Ad quintum, *Tranſeat in bonum finem.*

V I.

Quod plures copias ejuſdem fieri eaſque authenticari curaverit, & iiſdem ad fines ſuos uſus fuerit.

Ad ſextum, *Tranſeat in bonum finem.*

V I I.

Quod Reus per eundem Petrum Nicolaum Tourteau fabricari curaverit Librum Reſolutionum, quæ in variis congregationibus ab iiſdem prætenſis conſpiraturibus captæ fuiſſent, conformiter ad prædictam confictam Epiſtolam de 10. Januarii 1707, quodque Reus eidem Tourteau tam Libri hujus, quam dictæ Epiſtolæ materiam ſubminiſtraverit.

Ad ſeptimum, *Negat pro utraque parte.*

V I I I.

Quod ſimiliter Reus eundem Librum habuerit, variis legendum dederit, copias authenticas ejuſdem fieri curaverit, illiſque ad fines ſuos uſus ſit.

Ad octavum, *Tranſeat in bonum finem.*

I X.

Quod tam Liber hic, quam dicta Epiſtola de 10. Januarii 1707. præter horrendam diffamationem, quam continent, manifeſte tendant ad excitanda diſſidia inter Clementiſſimum Regem Noſtrum, ejuſque Fœderatos.

Ad nonum, *Tranſeat ad onus Petri Nicolai Tourteau.*

X.

Quod plures alias Epiſtolas Reus per eundem Petrum Nicolaum Tourteau confingi curaverit cum adulterata ſignatura Domini van Eſpen circa eandem materiam, aliaſque, quarum partim originalibus, partim earum copiis uſus fuit.

Ad decimom, *Negat, quod curaverit confingi, aut copiis uſus fuerit in malum finem.*

X I.

Quod inter eas quatuor ſint minatoriæ, eo tendentes, ut Reus dictum Dominum van Eſpen & D. Dominum Paſtorem S. Catharinæ Bruxellis, aliosque de quibus in dicta Epiſtola de 10. Januarii 1707. horrenda calumnia diffamaret, quaſi in vitam dicti Petri Nicolai Tourteau conſpiraſſent, quibus etiam uſus eſt.

Ad ondecimum, *Negat, ſe feciſſe fictionem vel uſum in malos fines.*

X I I.

Quod plura media quaſi io oculos incurrerent, quibus falſitas horum omnium detegi poſſet, quodque Reus hæc noo ſolum neglexerit, ſed etiam ſtudioſe evitaverit.

Ad duodecimum, *Egit bona fide.*

X I I I.

Quod e contrario pluribus mediis & occultis machiostionibus uſus ſit, ot aliquid expiſcari poſſet, quo fucum faceret, & nequiſſimæ ſuæ fictioni fidem aliquam vel ſpeciem conciliaret.

Ad decimum tertium, *Semper egit bona fide.*

X I V.

Quod plures perſonas immiſerit, quæ fraudolentis prætextibus proxime vel remote aliquid aucuparentur, quod prædicto ejus fini ſubſerviret.

Ad decimum quartum, *Semper egit bona fide.*

X V.

Quod inter fraudulentos illos prætextus fuerit ipſum Pœnitentiæ Sacramentum.

Ad decimum quintum, *Semper egit bona fide.*

X V I.

Quod Reus io eundem finem nec a Curſoribus publicis abſtinuerit, ſed dictum Tourteau inſtituerit ad intercipiendas litteras in domo Curſoris hic Lovanii.

Ad decimum ſextum, *Negat.*

X V I I.

Quod dictus Reus Litteras aliquas ploribus diſtinctis vicibus interceptas, tot diſtinctis vicibus ad eodem Tourteao ad ſe uti tales delatas acceperit & acceptaverit, notanter Henrici Graſper.

Ad decimum ſeptimum, *Tranſeat in bonum finem.*

X V I I I.

Quod dictus Reus plures ex illis, ſignanter quæ in aliis incluſæ erant, aperuerit.

Ad decimum octavum, *Negat.*

X I X.

Quod omnes legerit, copias authenticas earumdem fieri curaverit, quibus ad fioes, quos voluit, uſus eſt.

Ad decimum nonum, *Nunquam ad malos fines.*

X X.

Quod omnia, id eſt, Librom Reſolutionum, Epiſtolas ſeu eorum Copias clancularie tranſmiſerit ad Altiores Poteſtates, nominatim Illuſtriſſimos Dominos Internuntium & Archiepiſcopum Mechlinienſem, eoſque circumvenerit.

Ad vigeſimum, *Semper egit bona fide.*

X X I.

Quod dictus Reus non cootentus clancularis ſuis diffamationibos, ut res majori cum auctoritate in publicum prodiret, abuſus ſit ſanctitate Sacramenti Pœnitentiæ, ut Confeſſarium nihil mali ſuſpicantem ad denontiatiooem impelleret, & huic oegotio involveret.

Ad vigeſimum primum, *Negat.*

X X I I.

Quod dictus Reus, ubi vidit rem ſibi non ſuccedere, omnia prædicta ſub coopertura una cum incluſo clancularia denuntiatione peſſimo exemplo veſperi per duos igootos ad manus ancillæ Magnifici Domini Rectoris tradi curaverit.

Ad vigeſimum ſecundum, *Fuit factum Petri Nicolai Tourteau, de quo reſpondeat.*

X X I I I.

Quod eidem Tourteao ad Carmelitas ad Sanctam Catharinam profugo varias inſtructiones & falſitates ſubminiſtraverit ad eludendum Judicium, & illum confirmandum in perjurio.

Ad vigeſimum tertium, *Negat de falſitatibus, & in omnibus egit bona fide.*

X X I V.

Quod prædictus Reus in hac Univerſitate eminentem Gradum obtineat, & formandæ juventuti præpoſitus ſit, & inde crimen ejus plurimum augeatur.

Agnoſcit Gradum, & negat crimen, & petit reverentiam.

Et habita lectura perſtitit & ſignavit. Et erat ſignatum: Fr. BERNARDUS DESIRANT *S. Th. Doctor &c.* Infra habebatur: *Me præſente tanquam ad hoc auctorizato loco Secretarii.* Subſignatum: *Ægidio Schillinx.*

Quibus omnibus attentis &c.

Prædictus Actor concludendo contendit, quatenus per ſententiam Magnificentiæ Veſtræ præfatus Reus condemnetur in pœnas tam eoormibus criminibus debitas cum expeoſis, aut alias &c.

OFFICIUM &c.

Signatum: H. MALCORPS.

QUA-

III.

QUATUOR EPISTOLÆ (a)

Patris Deſirant ad Reverendum Patrem Leopoldum. (b)

Reverende Pater,

Sis forti & ſincero animo. Perſona nota fingit, & loquitur ex ſuſpicionibus hauſtis ex ore Domini Martin, qui imprudenter locutus eſt fratri dictæ perſonæ. Veſtra Paternitas prudenter egit, & attento ſecreto obligante reſpondit juxta conſcientiam: addi poſſet, quod veſter diſceſſus in Urbem Bruxellenſem cauſa ſit, quod alius homo non venerit. Nihil potes dare ſcripto, nec coram teſte loqui, quia alioquin violaretur ſecretum, debetque ei dicere inter quatuor oculos, quod nihil ſcias niſi ſub ſecreto, & quod nihil ei dixeris niſi ſub ſecreto acceptato per ipſum, & quod non poſſis ultra loqui, niſi habita nova licentia, pro qua habenda ſcribetur ad Perſonam principalem. Gaudeo quod ſit in errore Perſona illa, dum putat quod Veſtra Reverentia mihi aliquid tradiderit, quod non eſt verum: poteris inter quatuor oculos dicere in genere, quod attinet Patrem Deſirant, Dominatio Veſtra eſt in errore, ſicut verum eſt: poteris etiam & inter quatuor oculos dicere, quod Perſona illa, coram qua aperuit, non tradiderit Patri Deſirant, & quod uſque in hodiernam diem non habeas aliam notitiam. Videtur timere: bene eſt. Addi poteſt, quod in iſtis chartis nihil forſan contineatur momentoſi, & quod ille in cauſa ſit, non dicendo an ad ſe pertinerent, quod alias, ſi dixiſſet veritatem ab initio, res ſtatim fuiſſet in ejus manibus. Noli unquam loqui coram teſte vel teſtibus, ſed ſemper prævie requirere ſecretum, aut alioquin non loquitur nihil etiam ſcripto dare potes in conſcientia. Hæc raptim, ſuppoſitis ſupponendis & allegatis: petere poteris inter quatuor oculos, ut det vobis commiſſionem in ſcriptis Sarcinulam recuperandi, utpote ad ſe pertinentem. *Superſcriptio eſt:* Admodum Reverendo Patri P. Leopoldo a Sancta Thereſia Ordinis PP. Carmelit. Diſcal. Procuratori ad Sanctum Albertum &c. Lovanii. *Infra habebatur:* Collatione facta. Concordantiam cum Epiſtola, quam Eximius Pater Deſirant pro ſua agnovit, atteſtor hac 4. Maji 1707. *Et erat Signatum:* BART. HENDRIKX Secret. *In margine habebatur:* Miou Patris d'Herbe.

Admodum Reverende Pater,

Paternitas Veſtra prudentiſſime & feliciſſime proceſſit, habet tres dies, qui exſpectandi ſunt: ſi interea temporis vocetur ad ædes Perſonæ notæ, non accedat, ſed dicat ſe impediri; nam Vir ille eſt nimis impetuoſus, Si Paternitatem Veſtram ipſemet accedat, eidem loquatur inter quatoor oculos, ac exponat ea, quæ inter Paternitatem Veſtram & Minoritam acciderunt, non nominando tamen Perſonam neque Ordinem, addendum tamen quod non ſit Auguſtinianus. Subſcribor, *Infra habebatur:* Admodum Reverende Pater, Paternitatis Veſtræ humil. Servus. *Et erat Signatum:* F. BERNARDUS DESIRANT. *In margine habebatur:* Lovanii 2. Martii 1707. *Superſcriptio erat:* Admodum Reverendo in Chriſto Patri, P. a Sancta Thereſia Ord. RR. PP. Carmel. Diſcal. ad S. Albertum Procuratori &c Lovanii.

Admodum Reverende Pater,

Uti jam inſinuavi, dignetur Paternitas Veſtra non excurrere ad Perſonam notam; ſi tamen ipſamet excurrat, illi ſimpliciter dicere, quod Paternitas Veſtra viderit Librum Reſolutionum in manibus alicujus alterius Perſonæ, a qua accepit veniam hoc dicendi iſti Viro; non tamen faciat mentionem illorum, quæ continentur, quia nullo modo eſt conveoiens, ut per Paternitatem Veſtram intelligat, quid in illo Libro habeatur. Subſcribor Paternitatis Veſtræ Humil. Servus, *Et erat Signatum:* F. BERNARDUS DESIRANT. *Infra habebatur:* Lovanii 2. Martii 1707. *Superſcriptio erat:* Admodum Rev. Patri P. Leopoldo a S. Thereſia ad S. Albertum Lovanii.

Admodum Reverende Pater,

Dignetur Paternitas Veſtra mihi facere honorem cras mane ad me excurrendi, ſed prius inquirere placeat, quandonam Lovanii adfuturus ſit Reverendus Admodum veſter Pater Vicarius, ut cum illo, nomine aliquorum Eximiorum Dominorum, de negotio aliguo tractare poſſim. Subſcribor: Admodum Rev. Paternitatis Veſtræ Humil. Servus. *Et erat Signatum:* F. BERNARDUS DESIRANT. *Infra habebatur:* Lovanii 6. Martii 1707. *Superſcriptio erat*: Admodum Reverendo in Chriſto Patri P. Leopoldo a S. Thereſia Ord. RR. PP. Diſc. ad Sanctum Albertum &c. *Infra habebatur*: Collata concordat cum prædictis Epiſtolis tribus ſignatis ut ante. *Et erat Signatum*: H. MALCORPS NOTS.

BART. HENDRIKX Secret.

(a) Ad Cap. III. Art. 412. & ſeqq.
(b) In judicio recognitæ; vide Concl. Fin. N. 409.

IV.

ACTA NOTARIALIS (a)

PER

Notarium VAN DORMAEL *de* 27. *Januarii* 1707. (b)

Anoo Domini 1707. die 27. Menſis Januarii comparuit coram me Petros Nicolaus Tourteau Lovanienſis, matrimonio junctus, monitus & requiſitus ex parte Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Archi-Epiſcopi Mechlinienſis, ſuper eo, quod denuntiatus ſit, quod manu ſua ſub dictamine Clariſſimi Domini van Eſpen vocatus & rogatus prævio juramento ſcripſerit varias Litteras ſuſpectas & male ſonantes, dare teſtimonium veritatis in favorem Juſtitiæ; Declarat in animam ſuam, quod ſine ulla fraude aut dolo ex parte ſua, & ſine ullà intentione ex parte ſua male faciendi plurima ſcripſerit a Menſe Julii anni elapſi ſub præfati Clariſſimi Domini dictamine, quodque nihil in iis unquam de ſuo addiderit aut dempſerit, & quod ita inter alia ſcripſerit originales Litteras de die decima hujus Menſis hic in alia pagina hujus folii manu ejuſdem Comparentis copiatas, quæ incipiunt: *Eruditiſſime Domine, ſalute prævia, non mihi eſt dubium*, una cum nominibus ibidem expreſſis & Scripto introcluſo, & quod ſuis oculis viderit dictum Clariſſimum Dominum van Eſpen dictas Litteras ſua manu ſignantem quatuor majuſculis, poſt ſingulam ponendo punctum, & deio Litteras claudentem & mittentem ad Poſtam per famulum ſuum: addit Comparens, quod ſimiliter ſub dicti Doctoris eodem modo ſignantis dictamine ſcripſerit tres Litteras, primas de 20. Septembris 1706. ſcriptas ad Eruditiſſimum Patrem Ballexo; ſecundas de 16. Decembris 1706. ad Dominum van den Neſſe; tertias de 18. Decembris 1706. ad Dominum Krys; quarum tria originalia cum non fuerint deſtinata, recognovit coram me tanquam vere originalia: Item duas de 24. Decembris ad eundem Dominum van den Neſſe: Item unas ad Eruditiſſimum Patrem van Wavre, de 29. Decembris elapſi: Item duas alias de quarta & nona currentis Januarii ad præfatum Dominum van dan Neſſe, & plures alias, quæ omnes poſteriores deſtinatæ fuerunt. Item quod viderit in ædibus præfati Doctoris ſæpe & occaſionaliter originalem Librum Reſolutionum manibus diverſorum ſcriptum, ligatum ligatura Francica in Folio, & quod Copia, quam ego Notarius hodie in alia Acta hujua diei vidi & poſui, pro parte tertia coocordet cum præfato Originali, prout etiam concordat Copia Declarationis ibidem pro parte quarta poſita cum Originali, quod in iiſdem ædibus plures vidit & in manibus habuit, ſignatum diverſorum charactéribus, quorum plures cognovit & recognovit. Et finiens ſuam Declarationem, dixit, Se in conſcientia motum prædicta declaraſſe Confeſſario ſuo cuidam Minoritæ, a quo monitus, quod præfatum juramentum ſuiſſet nullum & illicitum, tempeſtive omnia revelavit alicui ex Stricta Facultate Theologiea, confidens ſe per hoc ſatisfeciſſe ſuæ obligationi, paratus omnia prædicta confirmare ſub juramento a Judice ſuo legitimo requiſitus. Actum Lovanii anno & die ut ſupra, *Et erat ſubſignatum*: Petrus Nicolaus Tourteau. *Item habebatur*: Me præſente, *Et erat ſubſignatum*: J. J. van Dormael Notarius Apoſtolicus. *Infra habebatur*: Collatione facta cum Originali concordantiam atteſtor. *Signatum*: J. J. van Dormael Notarius Apoſtolicus.

V.

ACTA DEPOSITIONIS (c)

Clariſſimi D. ZEGERI BERNARDI VAN ESPEN *eorum quæ inter ipſum* & R. P. LEOPOLDUM A S. THERESIA *Carmelitam Diſcalceatum acta & dicta ſunt circa Pacquetum ſive Faſciculum famoſum de* 13. *Januarii* 1707. (d)

Infraſcriptus rogatus dare teſtimonium veritatis de his, quæ ipſum Declarantem inter & P. Leopoldum a S. Thereſia facta & dicta fuerunt occaſione certi Pacqueti Scriptorum & Litterarinn, quod ad Declarantem hic Pater ſpectare & a qundam ſurreptum eſſe & retineri aſſetebat, declarat ſequentia.

Quod die 12. Februarii cum egrederetur Declarans e Schola Canonica poſt publicam Repetitionem in ordine ad gradum Licentiæ in Jure, acceſſetit ipſum dictus Pater tunc temporis Declaranti ignotus, petivitque Declaranti loqui.

Cum autem Declarans cum prædicto Patre in partem receſſiſſet, dixit Pater, quod haberet proponendum Declaranti caſum Jubilæi; (erat enim tempus Jubilæi) eumque caſum exponens, dixit, aliquem ad ipſum veniſſe, qui ſub ſe mala fide retinebat aliqua Scripta ad Declataotem pertinentia; quodque illum abſolvere non poſſet, niſi facta reſtitutione.

His auditis, reſpondit Declarans, ſe neſcire chartas aliquas ſibi ſurreptas, aut perditas eſſe; unde ſe neſcire, quæ poſſent eſſe hæc Scripta; addens, oiſi forſan eſſet caſus aliquis ad Declarantem miſſus.

Repoſuit dictus Pater, non eſt Scriptum ad Reverentiam Veſtram miſſum, ſed a Reverentia Veſtra ad alium aliquem deſtinatum.

Inſcriptio, ajebat, eſt totaliter deleta, tantum infra apparet Amſtelodamum.

Ronſpondit Declarans, hoc non poteſt ad me ſpectare, quia nullas Litteras miſi Amſtelodamum. Imo, addebat Pater, hoc deſuiſſet bene ab uno anno & amplius contigiſſe. Replicabat Declarans, equidem noo poteſt ad me ſpectare, quia nec ſcio ab eo tempore me ullas Litteras aut Pacquetum Amſtelodamum miſiſſe; unde credo quod perſona illa erret in nomine.

His

(a) Ad Cap. IV. Art. 604. & ſeqq.
(b) Ad Cap. III. Art. 378. & ſeqq.
(c) Conſignata a R. P. Deſirant, die 2. Maji Concl. Final. N. 780.
(d) In judicio conſignata & recognita die 20. Junii 1707. (N. 188.)

Digitized by Google

His reſpondit dictus Pater: Dicit perſona illa, quod probe ſciat, ad vos ſpectare: quid igitur faciam, petebat Pater. Reſpondit Declarans, ſi putet ad me ſpectare, reſtituat mihi. Replicuit Pater, non potero ipſum ad hoc inducere. Vultne Reverentia Veſtra, ajebat Pater, ut comburatur? Reſpondit Declarans, neſcio quid contineat, melius eſt, ut Reverentia Veſtra aperiat Pacquetum, & videat, quæ in illo contineantur. Si videat contineri, quæ poſſent me concernere, & eſſe alicujus momenti, poterit tunc ſignificare & efficere, ut reſtituantur; ſi autem contineantur aliqua ſcommata, aut Libelli famoſi, comburat. Reſpondit Pater, bene eſt, hoc idem inciderat, ego faciam, ſicut coram Deo ſincere fieri debet. Tantum facio, ut conſulam dictæ perſonæ, & meæ conſcientiæ; nam non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

Duobus aut tribus diebus poſt hunc congreſſum, rurſus acceſſit Declarantem domi propriæ idem P. Leopoldus poſt meridiem circa horam quintam: mox petivit Declarans, utrum Pacquetum aperuiſſet? Reſpondit Pater affirmative, addens, illud fuiſſe ligatum cordula rubra in modum crucis, & decem circiter locis cum cera occluſum.

His auditis, dixit Declarans, hoc non poteſt eſſe meum, quia nullum unquam ſimile Pacquetum miſi. Addebat deinde dictus Pater, jam propius intellexi, fuiſſe miſſum hoc ipſo anno inchoato 1707. Repoſuit Declarans: magis id confirmat, non eſſe meum; quia ſum certus, me ab illo tempore nullas Litteras aut Pacquetum miſiſſe Amſtelodamum. His dictis, interrogabat Declarans, Quid in Pacqueto contineretur? Ad hæc extraxit dictus Pater chartam aliquam, aſſerens, ſe voluiſſe annotare, quæ continebantur, legitque primo in eo repertum eſſe quoddam impreſſum ligatum in charta marmorea: titulum illius, ut præferebat, non bene retinuerat, dicens, Motivum contra Seminaria. Hoc audito, dixit Declarans, ſcio Pater, erit Motivum, quod Facultas Theologica juſſit imprimi contra Seminaria Epiſcoporum, notanter Cameracenſe. Dicebat Pater: ita apparenter eſt illud; addens adhuc alterum exemplum contineri, ſed non ligatum. Tunc repoſuit Declarans: Hinc apertius elucet, Pacquetum non eſſe meum, quia hactenus Motivum hoc impreſſum non habui, nec hactenus quidem vidi.

Tunc ulterius interrogavit Declarans; quid præterea in Pacqueto contineretur? Reſpondit Pater: Scriptum aliquod. Cumque interrogaſſet Declarans, quid continet hoc ſcriptum? Reſpondit; neſcio, tantum vide *Reſolutio*. Tunc dixit Declarans, forſan erit *reſolutio* alicujus caſus, quem aliquando ſignaverim; ulterius petivit Declarans, vidiſtine nomen meum? Reſpondit, imo. Petivit rurſum Declarans, nonne totum legiſti? Reſpondit, non, quia evocabar ad alia, eo quod ſim Procurator Conventus, ſed rurſus Pacquetum occluſi. Dixit dein Declarans; rogo Pater, totum legat & videat quid ſit, ego interim ſum certus, Pacquetum hoc ad me non ſpectare; apparenter perſona illa me non novit; vel erravit in nomine. Magis ſuſpicior, pertinere ad Doctorem Parmentier, quia habet motiva contra Seminaria, & ſic Pater receſſit.

Poſt hæc nihil de propoſito caſu intellexit Declarans, donec ipſi circa 24. Februarii exiſtenti Bruxellis, ſcribitur Lovanio, ſpargi Lovanii, repertas eſſe quaſdam litteras Declarantis horrenda quædam continentes, eaſque per quandam Filiam Devotam traditas cuidam Carmelitæ Diſcalceato, huncque eas tradidiſſe Eximio Patri Deſirant, ipſum Carmelitam Bruxellas diſceſſiſſe.

Declarans redus Lovanium die 28. Februarii intelligit, hic eſſe rumorem, quædam ſcripta ſub nomine Declarantis evulgata, quæ contenta fuiſſent in Pacqueto, ſuper quo Declarantem conſuluerat ſæpe dictus P. Leopoldus, hæcque eſſe in manibus Patris Deſirant.

Itaque die ſequenti prima Martii Declarans ivit ad Conventum PP. Diſcalceatorum ad Sanctum Albertum in platea S. Quintini, comitante quodam ſuo amico ſub horam nonam matutinam; cumque adveniſſet dictus Pater Leopoldus, dixit declarans: Reverende Pater, nihil amplius audivi de Pacqueto illo, ſuper quo me conſuluerat Reverentia Veſtra, & ad me ſpectare dicebatur. Reſpondebat Pater, perſona illa non amplius loquitur. Replicuit Declarans, ſed Reverende Pater, dicitur Scriptum illud eſſe in manibus Patris Deſirant; an forſan Reverentia Veſtra ipſi tradidit, aut communicavit, quia audio Reverentiam Veſtram ſæpius adeſſe illi Patri? Reſpondit Pater, ego quidem aliquando adivi dictum Patrem Deſirant, ſed ſuper aliis caſibus & negotiis. Urgebat Declarans ut diceret, num non communicaſſet etiam hoc Scriptum? Reſpondit, non communicavi. Petivit ulterius Declarans, num vellet dare in ſcriptis, ſe illud non communicaſſe Patri Deſirant. Hic omnihil hæſitans dixit, quod ſuper eo deberet deliberare. Replicabat Declarans, quid hic deliberandum? Scis bene utrum communicaveris an non. Reſpondit rurſus Pater, volo ſuper hoc aliquos conſulere. Dixit Declarans, forſan Patrem Deſirant? Replicuit Pater, non, ſed habemus etiam Viros Doctores in Ordine noſtro, puta Lectores in Placet. Dicit Declarans, non igitur hic de caſu Theologico, ſuper quo eſſent conſulendi Theologi; ſed dumtaxat quæritur, an Reverentia Veſtra hoc fecerit, vel non; nihilominus perſiſtebat: deinde addebat, ſi velitis aſſerere, quod Pacquetum cum ſcriptis pertineat ad ſe, efficiam ut reſtituatur. Repoſuit Declarans, quomodo poſſem aſſerere, ad me ſpectare; quandoquidem, uti ſæpius dixi, certus ſum, illud ad me non ſpectare: ſed tamen quia is, qui habet, aſſerit illud ad me pertinere, & nomen meum haberi, mea intereſt, ut illud ſaltem oſtendatur. Perſtitit Pater, illud mihi non tradendum, niſi aſſererem, ad me ſpectare; licet Declarans dixiſſet, ſe paratum dare cautionem de reſtituendo Pacqueto, ſi illud deprehendiſſet, ad ſe non ſpectare, poſtquam habuiſſet inſpectionem.

Poſt hæc rurſus inſtitit Declarans, ut Reverendus Pater daret in ſcriptis, ſe Pacquetum non communicaſſe Patri Deſirant. Rurſus recuſavit. Tunc dixit Declarans, loquar Priori veſtro. Reſpondit Pater, nec Prior meus poteſt me ad hoc obligare: cumque inſtaret Declarans, ſe velle loqui Priori, tandem vocavit Priorem; quo præſente, & adſtante ipſo Patre Leopoldo, omnia quæ acta & dicta erant occaſione hujus caſus & Pacqueti retulit Declarans, prout jam relata ſunt, quibus nihil oppoſuit L. Leopoldus, perſiſtens, ſe nolle dare in ſcriptis, quod Pacquetum non communicaſſet P. Deſirant, ſed quod vellet prius ſuper hoc deliberare, & conſilium petere. His auditis, dixit tandem P. Prior: Non video, quare non daretur in ſcriptis, quod ore aſſeritur. Interim aliud non potuit Declarans obtinere. P. Prior ſe excuſabat, quod de caſu nihil ſciret.

Eadem die, ſcilicet prima Martii circa medium primæ promeridianæ acceſſit Declarantem dictus P. Leopoldus, moxque cœpit quaſi dolens dicere: Apparet quod ob dictum caſum poſſem aliquando incidere in aliquas difficultates. Reſpondit Declarans: Imo Pater: unde vadat ad illum, qui habet, & dicat, ut reſtituat. Reſpondit, ibo: & ſic diſceſſit.

Sub medium ſextæ veſpertinæ ejuſdem diei rediit rurſus P. Leopoldus ad Declarantem, narravitque, ſe acceſſiſſe illam perſonam; ſed, aiebat, illa tantum eſt *quarta manus*, nec amplius Scriptum illud habet, ſed tradidit in primam vel ſecundam (nam

non ſat bene retinuit Declarans, an dixerit primam vel ſecundam msnum;) hic autem ivit foras: unde illud modo haberi non poteſt. Si tamen (addebat Pater) Reverentia Veſtra velit dare in ſcriptis, Scriptum illud ad ſe ſpectare, quodque nullam difficultatem movebit huic quartæ manui aut primæ vel ſecundæ, nam rurſus non bene retinuit, utrum dixerit primæ vel ſecundæ, conabitur efficere, ut vobis reſtituatur.

Poſtquam Declarans pacifice & ſine ulla interruptione hæc audiviſſet, dixit, quomodo Reverende Pater audes hoc a me petere in ſcriptis, cum decies & amplius dixerim, me tam certo ſcire, quam ſciam Reverentiam veſtram ibi ſedere, Scriptum illud ad me non ſpectare? Addebat Declarans: video clare, eſſe fraudes, *fourberies*, & ſuſpicor Reverentiam veſtram illarum eſſe complicem & conſciam; & ſciam a Reverentia veſtra auctorem, etſi deberem impendere Provincialem veſtrum, & Generalem, quin & Regem ipſum: mihi evidens quoque eſt, ſe hæc non habere ex Confeſſione, quandoquidem jam dicat, perſonam, quæ ſcriptum ſive pacquetum habebat, tantum eſſe quartam manum, quæ non obligatur conſiteri, ſe Scriptum hoc habere, cum non intercepiſſet; nec mihi tenebatur reſtituere, ſed dumtaxat reddere a quo acceperat. His nihil repoſuit dictus Pater, ſat tacite ſatendo, ſe hæc ex Confeſſione non habere: bis tamen meis dictis & minacibus verbis turbatus dixit, video, me poſſe incidere in magnas difficultates. Cum id affirmaret Declarans, tandem dictus Pater Declaranti valedicens ipſi gratias egit, quod ipſum præmonuiſſet de difficultatibus in quas incidere poſſet, promittens ſe poſt duos dies reverſurum; ſed non redivit.

Cum ergo dictus P. Leopoldus non rediret, Declarans 8. Martii poſt meridiem ivit ad Conventum RR. PP. Diſcalceatorum ad S. Albertum in platea S. Quintini cum Dominis Goethals & Cincq Profeſſoribus Philoſophiæ, ibidemque locutus eſt, præſentibus dictis Dominis, Reverendo Patre Vicario Provinciali, eique acta & dicta inter Declarantem & Patrem Leopoldum expoſuit, prout ſupra relata ſunt, quibus auditis dictus R. P. Vicarius ſe retraxit & ivit ad P. Leopoldum, & poſt intervallum ſemihoræ circiter rediit, cum dicto P. Leopoldo ad Declarantem & prædictos Dominos Profeſſores.

Mox P. Leopoldus traxit Declarantem in partem, dixitque Declaranti, quod ſi vellet expectare, quod intra octiduum declararet perſonam, quæ Pacquetum haberet, addiditque, unum e mendicantibus relaturum illud ad Rectorem. Reſpondit Declarans, quod jam intellexiſſet, Pacquetum referendum per quemdam P. Minoritam, moramque octidui eſſe tantum ad fallendum, unde hæc reputans Declarans tanquam ridicula & effugia, ſtatim cum dicto P. Leopoldo acceſſit R. P. Vicarium, eique rurſum præſente P. Leopoldo & aſtantibus & audientibus prædictis Dominis Profeſſoribus totam ſeriem actorum repetiit, prout ſupra relata fuit: quo audito, dixit R. P. Vicarius ad dictum Patrem Leopoldum, video eſſe fraudes, ac voluiſſe auctorem harum fraudium uti opera veſtra ad eas exequendas.

Quæ relationi ipſius hiſtoriæ, prout per Declarantem fuit expoſita, repoſuit dictus P. Leopoldus, exigui erant momenti; ſcilicet hæc tria, quod diceret, pacquetum non fuiſſe clauſum per *vittam rubram*, uti Declarans forſan expreſſerat, ſed per *cordulam:* item non fuiſſe obſignatum cum ſigillis, ſed ſimpliciter cum cera Hiſpanica vulgo: *Lack*: negavit quoque quod in primo congreſſu 1. Martii habito in ipſo Conventu dixiſſet, *quod ſi Declarans aſſereret pacquetum ad ſe ſpectare, illud ipſi reſtituturum*; ſed id dumtaxat ſemel fuiſſe dictum in congreſſu habito eodem die ſub medium ſextæ pomeridianæ in domo Declarantis, prout in deductione hiſtorica expoſitum fuit: denique quod, cum Declarans peteret quid in manuſcripto contineretur, & Declarans intellexiſſet, quod Pater reſpondiſſet, ſe vidiſſe, *Reſolutio*, ipſe nunc dicat, ſe dixiſſe quod haberetur *Congregatio*. Ita declaratum hac 19. April. 1707. *Subſignatum:* Z. B. van Eſpen, *Infra habebatur:* Collatione facta cum ſuo Originali, concordantiam atteſtor, *deinde ſignatum:* BART. HENDRICKX Secret.

VI.

DEDUCTIO

LOCO MOTIVI

Exhibita per PETRUM NICOLAUM TOURTEAU Reum inquiſitum & ſequeſtratum, in Cauſa quam ſuſtinuit contra Officium Fiſcale Univerſitatis Lovanienſis.

Magnifice Domine

1. In Cauſa Petri Nicolai Tourteau Rei Inquiſiti & ſequeſtrati (in qua deprecatione, quæ non facti excuſatione ſed agnoſcendi poſtulationem continet, utendum videmus) plurima exiſtere, atque concurrere videntur, quibus illa non ſolum ad mitigandam pœnam, ſed omnino tollendam fulciri poteſt.

2. Et quidem in primis ante actæ vitæ innocentia. *L. Non omnes ff. de Re Milit.* Nemo enim adeo abſolutus eſt, ut non alicubi erret, ſuique aliquando diſſimilis reperiatur.

3. Et ſicut in malo punico granum etiam aliquod putridum eſt, ita vix reperietur qui non aliquando cadat.

4. Ideoque ei qui ſemel lapſus eſt veniam dandam eſſe vetus Proverbium docet: *Venia primum delinquenti.*

5. Potiſſimum quidem cum ad delinquendum quis ſit ſeductus blanditiis, ſpe pecuniarum aut promotionis, & cum eo ipſa ætatis lubricitas accedat.

6. Quia in pœnalibus ætati & imprudentiæ ſuccurritur. *L. Aut facto §. Perſona. ff. De Pœnis. L. Auxilium. §. In delictis ff. De Minor.*

7. Quia cum natura ipſa multas vias lubricas oſtendit adoleſcentiæ, quibus ſine caſu aliquo aut prolapſione inſiſtere vel ingredi vir poteſt, convenit

ipſos

ipſos Judices hac in rè ultro officinm impertiri. *Dicto §. In delictis L. Si adulterium §. Fratres. ff. Ad Leg. Jul. de Adulter.*

8. Multi enim in prima ætate turpes, & omni judicio deſtituti, poſtmodum tamen laudabiles exſtiterunt, quod utique non fieret ſi omne peccatum juſta pœna ſequeretur.

9. Ut ergo deveniamus ad Factum prædicti Rei, Juvenis vix viginti annorum, qui de Clementia Magnificentiæ Veſtræ non deſperat, dicemus:

10. Quod conſtet ex ipſius reſponſione perſonali ad Libellum Gravamioum ad onus ejus exhibitum ex parte Officii Fiſcalis, quod fabricaverit, & manu propria conſcripſerit Epiſtolam illam famoſam de decima Januarii 1707. ad Eruditiſſimum Dominum van den Neſſe, cum Liſta prætenſorum Janſeniſtarum & Formulari introcluſis;

11. Faſſus deſuper etiam eſt Reus ſe ipſam Epiſtolam ſignaſſe litteris Z. B. V. E. & ſic nomen aut ſignaturam Clariſſimi Domini van Eſpen adulteraſſe, & ſic adulteratam tuliſſe ad Eximium Patrem Deſirant:

12. Ulterius conſtat ex iiſdem reſponſionibus, Reum ſub initium currentis anni fabricaſſe falſum Librum Reſolutionum, ſeu Congregationum, ac ſi tales habitæ fuiſſent & renovatæ a prætenſis Janſeniſtis ibidem expreſſis, a tertia Junii 1706. uſque ad ſecundam Januarii 1707.

13. In eodem libro affinxit Reus ſigna & claves ibidem expreſſos & notatas:

14. Affinxit quoque Venerabilibus Viris in eodem libro expreſſis aliud Formulare de menſe Junio 1706. ac ſi a pluribus eorum fuiſſet ſignatum:

15. Curavitque prædicti Libri Reſolutionem fieri duas copias per certum pictorem nomine Timmermans, & unam dicti Formolaris, quarum unam ejuſdem Libri & Formularis incluſit Epiſtolæ de 13. Januarii 1707. per ipſum falſificatæ & adulteratæ ſignaturæ Clariſſimi Domini van Eſpeo, deſtinatæ ad Dominum Krys Amſtelodamum:

16. Alteram vero copiam prædicti Libri Reſolutionum incluſit Reus alteri Epiſtolæ ad eundem Dominum Krys ſub data 10. Februarii 1707. ab eo fabricatæ nomine prædicti Clariſtimi Domini van Eſpen: quas Epiſtolas tulit ad Eximium Patrem Deſirant ſub prætextu quod illas intercepiſſet reſpective apud Curſorem & in ædibus Clariſſimi Domini van Eſpen.

17. Non potuit, nec voluit negare Reus, ſe etiam realiter intercepiſſe diſtinctis vicibus apud Curſorem varias litteras,

18. Scilicet 16, 20. & 23. Februarii tres faſciculos litterarum, quorum duo deſtinabantur ad præfatum Dominom Krys Amſtelodamum, & alterum ad Dominum van Goor, per, vel ex parte Henrici de Graſper Theologi, quorum aperuit coopercula, & tulit ad prædictum Eximium Patrem Deſirant, confecto prius *Recepiſſe* nomine prædicti Eximii Patris pro uno faſciculo, quem clam ſurripere non potuerat.

19. Verum etiam eſt quod Reus propria manu ſcripſerit quinque Epiſtolas ad Dominum van den Neſſe de data 1. 3. 5. 8. & 15. Februarii 1707. continentes quaſi ageretur de vita ipſius Rei ſurripenda ex parte Clariſſimi Domini van Eſpen, in quibus etiam adulteravit ſignaturam prædicti Clariſſimi per quatuor litteras Z. B. V. E. & ſignum quadro oblongum.

20. Scripſit, & ſibi ipſi deſtinavit Reus quatuor falſas Epiſtolas minatorias ſub ficto nomine Joannis Nimphæ, ac ſi eſſent ſcriptæ ex Congregationibus prætenſis Janſeniſtarum.

21. De cætero tulit Reus ad Reverendum Patrem Grauwels Minoritam Librum originalem ſeu minutam fictarum Reſolutioaum prædictarum, tempore ultimi Jubilæi, dixitque ei ſe eundem Librum ſurripuiſſe a dicto Clariſſimo Domino van Eſpen:

22. Impoſuit eidem Patri, ac ſi dictus Dominus van Eſpen ab ipſo Reo bis juramentum exegiſſet de non revelandis iis, quæ ſub dictamine apud ipſum ſcripſiſſet in materia Propoſitionem Janſeoianarum, Formularium, &c.

23. Scripſit adhuc alias Epiſtolas nomine prædicti Domioi van Eſpen, notanter ad Reverendos Patres Balexo & van Wavre.

24. Et quod pejus eſt, Reus acceſſit Magnificentiam Veſtram quinta Martii hojus anni 1707. ubi ſub juramento ſuo declaravit quod prædictam Epiſtolam famoſam, Liſtam, & Formulare ſcripſiſſet dicta 10. Januarii in bibliotheca prædicta Clariſſimi Domini van Eſpen, & quidem ſub eius dictamine, & quod ei dederit calamum ad manus in finem ſignandi;

25. Sed cum Reus non ſolum in eo falſum commiſerit falſificando falſa inſtrumenta & falſa denunciando, pro ut ſupra dictum eſt, ſed deſuper commiſerit perjurium;

26. Et quod ſic tanquam teſtis falſidicus tribus ſit obnoxius, primum Deo cujus præſentiam contempſit;

27. Deinde Magoificentiæ Veſtræ quam meotiendo ſefellit;

28. Poſtremo innocenti Domino van Eſpen aliiſque Venerabilibus Viris in Libro Reſolutionum notatis, quos falſo teſtimonio læſit, prout habetur *Lib. 5. Decretalium tit.* 20.

29. Idcirco videretur prima fronte, Reum incidiſſe in pœnam falſi atque perjurii latam de Jure Canonico & Civili, memoratam a Jac. Menoch. *De Arbit. Jud. lib. 2. cent. 4. caſ. 319.*;

30. Sed cum notum ſit omnibus ſanæ mentis, quod minima circumſtantia variet caſum;

31. Hinc eſt quod Reus ſperet, fore ut Magnificentia Veſtra, habita ratione circumſtantiarum, non dedignabitur ipſum abſolvere a petitione Officii Fiſcalis:

32. Cum ex ſequentibus plane dignoſcet, non fuiſſe factum Rei, ſed alterius non bene intentionati, & quod tantum in eo adhibitus fuerit uti inſtrumentum executionis criminis alterius, abſque eo quod ſciverit quid fecerit, aut quid ex eo evenire potuerit.

33. Fuit ergo prædictus Eximius Pater àc Magiſter Bernardus Deſirant qui fuit auctor & inventor omnium factorum ſupra dictorum:

34. Fuit ille Eximius qui Reo materiam ſubminiſtravit & dictavit ad ſcribendam illam famoſam Epiſtolam de 10. Januarii ad Eruditiſſimum Duminum van den Neſſe, cum Liſta prætenſorum Janſeniſtarum, & Formulari introcluſis:

35. Fuit ille idem Eximius qoi requiſivit, & ſpe promotionis Reum ſeduxit ad ſignandam illam Epiſtolam litteris Z. B. V. E.

36. Sobminiſtravit idem etiam Reo materiam fabricandi falſum illum Librum Reſolutionum, ſeu Congregationum prætenſorum Janſeniſtarum, & non ſolum nomina eorum dictavit, ſed totum Librum poſtmodum correxit, & quidem aliquas reſolutiones in totum dictavit:

37. De cætero omnia ſuggeſſit Reo quæ ad illum Librum pertinent, uti & fictiones & claves in eodem poſitas.

38. Retinuit prædictus Eximius ſibi iſtum Librum, ſaltem Minutam, prout & omnes Epiſtolas fictas, & de iis diſpoſuit ad ſuum placitum, prout videre eſt ex reſponſionibus perſonalibus Rei ſæpius reiteratis:

93. Juſſit etiam idem Eximius facere iſtam falſam denuntiationem prout facta eſt:

40. Imo juſſit Reum facere falſam accuſationem prædicti Clariſſimi Domini van Eſpen & aliorum Venerabilium Virorum eo modo, & quidem ſub juramento, prout Reus eam facit coram Magnificeotia Veſtra, quinta Martii hujus anni 1707.

41. Sed ut Magnificentia Veſtra cauſam clarius poſſit dignoſcere, & quomodo Reus a prædicto Eximio Patre Deſirant fuerit præoccupatus & ſeductus; rogat humillime, quatenus dignetur reflectere ad ſequentia, quæ cum nuda veritate conſiſtunt, prout Reus paratus eſt illa ſub juramento damnationis animæ ſuæ affirmare.

42. Abſoluto Mechliniæ Capitulo RR. PP. Auguſtinianorum, in eoque latis quinque Decretis ad onus Eximii Patris Deſirant, iiſque executiuni mandatis in principio menſis Octobris 1706, putans prædictus Eximius Pater per ea ſe læſum ac gravatum, querelas ſuas fecit ad Reverendiſſimum Patrem Generalem, concludens ad caſſationem prædictorum Decretorum.

43. Ad conſcriptionem iſtorum negotiorum primo impendit prædictus Eximius Patrem Rei;

44. Sed cum plurima ſcribenda forent tam ad Illuſtriſſimum D. Internuntium, quam ad Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem, ut & ipſi apud Reverendiſſimum Patrem Generalem Ordinis ſui intercederent;

45. Et quod Pater Rei non ſat cito potuiſſet abſolvere, curavit Exim. P. Deſirant Reum vocari, cœpique eum impendere ſimul cum Patre conſcriptioni præfatarum chartarum; noverat enim ipſius characterem:

46. Nutitiam vero particularem nunquam Reus antea cum prædicto Eximio Patre habuerat.

47. Sæpius quidem eum Reus acceſſarat loco Patris tempore quo podegra laborabat, cauſa negotiorum Viduæ Conſultiſſimi Domini Schautens, quam ſummopere protegebat.

48. Cum circiter per octo dies ſcripſiſſet Reus apud prædictum Eximium Patrem Deſirant, & quodam die uſque ad veſperam, Patre ejus abſente; juſſit Eximius Pater eum apud ſe cœnare.

49. Tempore autem cœnæ Eximius Pater conſiderans ruinas hortuli ſui, ac prætenſas injurias ſibi allatas, poſt magnam perpenſionem prorupit in hæc verba:

50. *O nefanda Factio Janſeniana! Si Ampliſſimus ac Eximius Dominus Steyaerts jam ad vivos ſemel rediret, accerneret Janſenianam Factionem mihi & aliis tot & tantas inferre injurias, quomodo non obſtupeſceret, qui tot & tantis laboribus ac ſtudiis conatus fuit extirpare iſtam ſeditioſam Factionem Janſenianam!*

51. Et cum Reus totus attonitus incepiſſet quærere ex præfato Eximio Patre, qua de cauſa tanto furore inveheretur in Janſeniſtas;

52. *Quid*, reſpondebat, *non inveherer in iſtos, qui cauſa ſunt tot & tentarum injuriarum mihi illatarum? Eſt iſta Janſeniana Cohors quæ inſtigavit meos maximos inimicos, quos in Ordine habeo, ut me afficerent tot opprobriis, ac tanta inferrent damna:*

53. *Amice mi, Amice mi*, ajebat ulterius Reo, *non poſſum ſatis deplorare vices quorumdam noſtrorum Patrum, quod ita ſint addicti iſti Janſenianæ Catervæ; unus inter alios cujus fortunæ auctor exiſto.*

54. *Jam ad oculum demonſtrari poteſt*, ajebat, *Janſenianam Turbam a reditu Hollandorum iterum cornua ſua cœpiſſe extollere:*

55. *Iſti enim, quos Galli tanquam ſeditioſos & ſchiſmaticos hoc Belgio, & hac Academia ejecerunt, jam protectione Hollandica redierunt:*

56. *Omnia quæ ſupplicant ab ipſis obtinent, hanc Academiam, Illuſtriſſimos Dominos Internuntium & Archiepiſcopum, meipſum, & tot alios præclaros Viros omni genere negotiorum & injuriarum obruere deſiderant: omnes pravas Reſolutiones, de quibus ne quidem antea fuiſſent auſi cogitare, jam exequentur.*

57. *Eſt Janſeniana Cohors, quæ Illuſtriſſimum Dominum Internuntium Bruxellis exire curavit; quia Carolum Archiducem agnoſcere tanquam Hiſpaniarum Regem recuſaverat defectu Mandati Pontificii.*

58. Idque ideo effeciſſe Janſeniſtas, ajebat, ut melius ſuas Reſolutiones curaſſent executioni mandari.

59. *Tantis ſtudiis*, proſequabatur ille Eximius Pater, *pravam doctrinam Janſenianam exterminare tentavi Scholis Academicis. & iterum invehitur.*

60. *Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus Mechlinienſis etiam tot & tantis laboribus extirpare ſtuduit Janſeniſmum, & jam iterum magis creſcit.*

61. His auditis, cum Reus quæſiviſſet ex prædicto Eximio Patre, utrum Domini Deputati Statuum Hollandiæ forent addicti iis, qui vulgo Janſeniſtæ vocantur:

62. Sine mora eos eſſe maxime addictos reſpondebat, plurimoſque tanta eſſe amicitia conjunctos Deputatis Statuum Hollandorum, ut omnia quæcumque rogant, adipiſcantur:

63. Etiam Conſilium Brabantiæ infectum eſſe Janſeniana lue, ipſumque Præſidem Conſilii Statuum Fautorem & Protectorem maximum eſſe Janſeniſtarum, ajebat, ita ut boni nihil amplius ſperari poſſit:

64. Ulterius his verbis proſequebatur idem Eximius Pater: *Totum Belgium pervertetur, ſchiſma Religionis quam primum videbitur, fugam Gallorum deplorare poſſumus.*

65. *Utinam Galli redirent, ut iterum hæc Factio Janſeniana poſſet domari! Si adhuc forem decem annis junior, iterum urbs Roma me videret.*

66. Tunc incepit Reo familiariter, ut ante, narrare quæ Romæ geſſerat, dicens inter alia ſequentia:

67. *Dum nuper Romæ eram & Janſeniana Doctrina ſupra modum creſceret in hoc Belgio, ut vix eam extirpari poſſe videretur, ego fui qui eam per meam induſtriam, ſtudium, prudentiam funditus ejeci:*

68. *Ego fui, qui tot Decreta contra Jaſeniſtas Romæ procuravi:*

69. *Fui ego, qui ſemel adſtans Summo Pontifici retuli, me, dum ibi loquebar, loqui nomine quingentorum millium hominum & quinque Epiſcoporum Belgii.*

70. *Si forem adhuc Romæ, non eſſet dubium quin Janſenianam Factionem omnino domarem.*

71. Cum itaque illa omnia magnis exclamationibus & voce expoſuiſſet Reo; non defuit ab illo Eximio Patre petere, quis foret Caput prætenſæ Janſenianæ Factionis?

72. Illico reſpondit, Clariſſimum Dominum van Eſpen eſſe Caput, fuiſſe iſtum qui abhinc viginti quatuor annis ſemper hanc Academiam per clancularias ſuggeſtiones continuis ſeditionibus & rixis turbavit;

73. Eum, inquam, eſſe ſeductorem aliorum Janſeniſtarum, eum eſſe qui aliis ſubminiſtrat media ad vexandum hanc Academiam, multoſque præclaros Viros.

74. His auditis, cum Reus replicaret prædicto Eximio Patri, quod ſibi non poſſet perſuadere, Clariſſimum Dominum van Eſpen eſſa talem prout ibi depingebatur; e veſtigio iterum reſpondit his verbis;

75. *Amice mi, Amice mi, cave tibi a fermento Phariſæorum; vides tantum exteriora ſigna, non vero interiora:*

76. *Nullibi majores mendaces Janſeniſtis reperies; non adhuc noviſti hos homines; omnia quæ contra ſanam partem Catholicam a Turba Janſeniana fiunt, antea per clancularias Congregationes proponuntur & reſolvuntur.*

77. His auditis incepit Reus magna cum admiratione rogare prædictum Eximium Patrem, ut vel-

let

let ipſi dicere, utrum affective celebrarentur Congregationes.

78. Vix Reus hæc verba protulerat, quin reſponderit prædictus Eximius Pater, quotidie ſere celebrari Congregationes apud Clariſſimum Dominum van Eſpen, eoque convenire omnes illos qui inſerti habentur Libro ficto Reſolutiunum:

79. *Ulterius*, ajebat, *Janſeniſtas eſſe qui eum detruſum velint ex Lectione ſua Hiſtorica Regia, & ſic eum funditus perdere.*

80. Hoc audito Reus interrogavit, qua ratione eum quaſi ſolum perdere conentur.

81. *Ideo*, reſpondit, *quia procuravi Romæ tot Decreta contra ipſos, quia Romæ procuravi proſcriptionem Libri Clariſſimi Domini van Eſpen de Jure Eccleſiaſtico univerſo, & quia Extirpator doctrinæ Janſenianæ fui.*

82. Eodemque tempore iterum exclamavit prædictus Eximius Pater & erupit in hæc verba:

83. *Utinam Galli adhuc redirent! certo procurarem exilium Clariſſimo Domino van Eſpen & quibuſdam aliis, prout procuravi Eximio Domino Hennebellio, & Eruditiſſimo Domino Opſtratio: tam diu quam Univerſitas erit infecta Lue Janſeniana: nunquam erit quies aut pax: Janſeniſtæ tantum deſiderant iſtud bellum in quo cadavera pravæ ſuæ doctrinæ relinquant.*

84. Abſolutis his orationibus, quæſivit Reus ab illo Eximio Patre Deſirant, utrum iſta doctrine vulgo Janſeniſtarum, etiam eſſet prava & hæretica?

85. Cui ſtatim reſpondit, illam vere eſſe hæreticam ac damnatam a Sancta Sede, neque eſſe orandum pro eo qui in Janſeniſmo moritur.

86. Plura alia dicta fuere tempore cœnæ ab ipſo Eximio Patre, quæ honeſtus calamus referre pudet, & in omnem eventum ad caſum impertinentia.

87. Cœna finita, & adhuc habitis aliquibus ſermonibus hanc rem non concernentibus, diſceſſit Reus, & poſtero die mane redivit, & continuavit ſcribere ſolus in appartamento prædicti Eximii Patris Deſirant.

88. Cum foret circa meridiem & Reus domum redire putaret, ac eſſet in ipſo procinctu redeundi, juſſit prædictus Eximius Pater eum per famulum ſuum nomine FIDELEM vocari ut pranderet ſecum tum ſolum exiſtentem, quod haberet quædam particularia ei communicanda:

89. Qui cum aſſideret menſæ ſolus cum prædicto Eximio Patre, incepit ei Eximius Pater iterum aliqua narrare quæ præcedente veſpera ei expoſuerat.

90. Extraxitque ſacco ſuo quædam Decreta ſeu Bullas Pontificias latas contra Janſeniſtas, quas pro parte prælegit, dicens, *ſe eas procuraſſe, & ſine ipſo totum Belgium certo pervertendum fore.*

91. Et poſtquam plura alia prædictus Eximius Pater narraverat, quibus mediis, quo ſtudio extirpaverit Janſeniſmum, & ſic magnam orationem præfatarum rerum habuerat, & ut melius Reum per fallaciam ad ſe traheret,

92. Incepit ab ipſo petere, quod annos haberet, utrum juri ſtuderet, & quam diu matrimonio eſſet junctus.

93. Reſponſione deſuper data, incepit Reum laudare, blandiri, & dicere: *eum debere egregie ſtudere ut poſſet evadere in virum doctum & egregium, ſe tam multos promoviſſe ac eorundem fortunarum Auctorem extitiſſe;*

94. *Idcirco ſi vellet ipſius dictis eſſe attentus, & obedire ei, in ipſius poteſtate eſſe eum promovere mediantibus pluribus Amicis*, quos ſe Bruxellis ajebat habere.

95. His auditis, prout naturale eſt omnibus cupientibus ſibi providere, reſpondit Reus, ſe futurum eſſe ei in omnibus obedientem.

96. Videns ergo Eximius ille Pater quod modo Reus ſpe, promotionis aliqualiter erat victus;

97. Incepit iterum ei demonſtrare prætenſam malitiam Janſeniſtarum & quorundam Patrum ſui Ordinis, dicens:

98. *Si vellet Reus collaborare ad eradicandum Janſeniſmum, ſe gratum opus facturum tam Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi, quam toti huic Academiæ & Belgio, & quod opus ei ferre poſſet ſcribendo, ac alia faciendo.*

99. Reus autem qui credebat omnia ſibi narrata tanquam primo vera, reſpondit tunc temporis adhuc ſub aliqua conditione, nimirum ſe paratum eſſe prædicto Eximio Patri opem ferre, ſi nullum inde eſſet oriturum malum:

100. Cui Eximius Pater non defuit reſpondere: *Nullum inde malum poſſe oriri, omnia tantum fore in extirpationem Janſeniſmi, quem oportebat eradicari ex hoc Belgio, & ex hac Academia; ſed quod omnia deberent ſervari ſub ſecreto naturali.*

101. Eodem tempore cœpit idem Eximius Pater declarare Reo, ſe non dubitare quin cauſa Domini Gerberon, & aliæ ſimiles reſumerentur, cum foret aperta conſpiratio Janſeniſtarum.

102. Cum ergo videret Eximius Pater Deſirant, Reum habilem & promptum ad ſcribendum, & eum jam fere totaliter eſſe victum ſpe promotionis,

103. Incepit recantare eandem cantilenam, dicens, ſibi notam pulchram promotionem ſi ſe impendere vellet extirpationi Janſeniſmi:

104. Promiſerat enim ei ſucceſſive nunc una nunc altera die, ſe procuraturum Vice Promotoriam Illuſtriſſimi Archiepiſcop: Mechlinienſis, Greffariatum vel Recepturam aliquam Affligemienſem, aut Bedellatum Facultatis Theologicæ, inſuper penſionem annuam trecentorum florenorum, & ſummam aliquam in paratis, ſi hoc conceptum negotium bene ſucceſſiſſet.

105. Iterum ergo, quæ ſupra memorata ſunt, cœpit repetere, & tandem Reum requirere ut ſcriberet aliquas Epiſtolas nomine Clariſſimi Domini van Eſpen ad Eruditiſſimum Patrem Balexo Exprovincialem Auguſtinianorum & ad Patrem van Wavre, plenas abſurditatibus, quarum tenores hic referre pudet.

106. Illas Epiſtolas retinuit prædictus Eximius Pater penes ſe, ſed copias authenticas earum miſit ad Reverendiſſimum Patrem Generalem ſui Ordinis,

107. Idque ad oſtendendum quaſi prædicti Patres forent maxime addicti Janſeniſtas, & ac ſi eſſent de numero iſtius factionis.

108, Ut autem Reum facilius incitaſſet ad conſcriptionem prædictarum litterarum, dicebat, *eſſe bonum opus, per ſimiles litteras Reverendiſſimum Patrem Generalem tentaturum, ut prædictos Patres avertat a Janſeniana illa factione, illaſque litteras nunquam eſſe lucem viſuras.*

109. In menſibus autem Novembri & Decembri 1706. adhibuit prædictus Eximius Pater omne ſuum ſtudium partim quomodo varios Patres ſui Ordinis poſſet cum aliqua apparentia accuſare apud ipſorum Patrem Generalem;

110. Partim quomodo poſſet alios præclaros Viros toti Belgio odioſos reddere, prout Reus ex eo poſtmodum cognovit.

111. Cum autem prædictus Eximius Pater continuo aſſereret, prætenſos Janſeniſtas celebrare Congregationes, ſibi mutuo proponere & inter ſe reſolvere, quæ ab ipſis agi oporteret;

112. Incepit Illuſtriſſimis Dominis Internuntio & Archiepiſcopo Mechlinienſi perſuadere; Janſeniſtas magna & mira negotia tractare in perniciem Belgii, & ipſorum Illuſtriſſimorum Dominorum interitum.

113. Poſtquam autem illud præfatis Illuſtriſſimis Dominis ſignificaverat, iterum requiſivit Reum, ut ſcri-

Digitized by Google

ſcriberet alias Litteras nomine Clariſſimi Domini van Eſpen ad Dominum Krys in Hollandiam, ignotum tamen Reo, ſed quem Agentem præcipuum Janſeniſtarum in Hollandia eſſe, ajebat.

114. Ratio autem, cur Eximius Pater Deſirant omnia fieri curavit nomine prædicti Domini van Eſpen, hæc erat: quia, ut ante dictum eſt, aſſerebat eum eſſe Caput Factionis Janſenianæ:

115. Et ideo omnes fictæ Epiſtolæ, excepta una, ſunt tantum ſignatæ litteris Z. B. V. E., quia ſuſtinebat prædictus Eximius Pater, totum nomen Clariſſimi Domini van Eſpen non ſemper tam vivaciter & naturaliter poſſe exprimi, prout poterant prædictæ quatuor litteræ, & quia hic modus ſignandi etiam conformis erat ficto Libro Reſolutionum, &c.

116. Notandum etiam eſt, Eximium Patrem Deſirant unicuique ſemper perſuaſiſſe, quaſi Reus omnes Epiſtolas fictas ſub dictamine Clariſſimi Domini van Eſpen ſcripſiſſet, & eſſe eum ipſius Amanuenſem, & illas Litteras quaſi pro detegenda Factione ad ſe detuliſſe.

117. Poſtquam autem Reus ſcripſerat prædictas Epiſtolas, quarum materiam & formam conficiendi prædictus Eximius Pater dictaverat, ſemper eas idem Eximius retinuit in ſua poteſtate & uſus fuit.

118. Sed Copias iſtarum Litterarum miſit ad Superiores ad eos excitandos ut indilate agerent adverſus Janſeniſtas.

119. In menſe autem Januarii 1707. incepit iterum prædictus Eximius Pater dicere Reo, ſe tam diu ſua ſtudia adhibuiſſe ad reperiendum medium quo poſſet Janſeniſtas omnino extirpare;

120. Seque non potuiſſe aliud medium reperire, niſi componere aliquas chartas nomine Janſeniſtarum ad flectendos Illuſtriſſimus Duminos Internuntium & Archiepiſcopum;

121. Ut cum Janſeniſtæ conſpiraverint in perniciem Religionis Chriſtianæ, uti dicebat, dignarentur dare litteras requiſitoriales ad Magnificum Dominum Rectorem ad obtinendam licentiam effringendi, & viſitandi ædes Janſeniſtarum,

122. Ut hac occaſione potuiſſet reperire aliquas chartas quibus prætenſos Janſeniſtas potuiſſet vexare.

123. Ad quæ cum Reus ſtatim reſpondiſſet, quod hæ res certo non valerent, & quod ſi deprehenderetur ſimilia ſcripſiſſe, etſi tamen forent in bonum finem, veluti ille Eximius dicebat, quod illum certo invaderent:

124. Prædictus Pater reſpondit, & promiſit eas chartas nunquam lucem viſuras, & ſe non dubitare quin per ſimiles chartas, præfatas litteras requiſitoriales obtineret, uſque obtentas, ſe illis fictis chartis non amplius indigere:

125. Parvum enim facious licere patrare, perſuadebat Reo, ut majora facinora in lucem veniant.

126. Ajebat etiam, *quod per fas & nefas extirpare hæreſes liceret*; & tanta eloquentia omnia prælata referebat Reo de omnibus illis negotiis ignaro, ut ipſi veritatem ipſam dicere appareret.

127. Ut autem prædictus Eximius Pater magis Illuſtriſſimum Dominum Internuntium incitaret ut adverſus Janſeniſtas ageret, iterum poſt magnas perſuaſiones & ſollicitationes Reo factas, curavit per ipſum unam aut alteram Epiſtolam ſcribi nomine Clariſſimi Domini van Eſpen,

128. Quibus inſinuabatur, quaſi Janſeniſtæ fuiſſent qui per falſas ſuggeſtiones Illuſtriſſimum Dominum Internuntium Bruxellis curaverant exire, quia Carolum Archiducem recuſaverat agnoſcere pro Hiſpaniarum Rege: & ideo id factum fuiſſe perſuadebat, ut melius potuiſſent ſuas Reſolutiones executioni mandare.

129. Et ut hæ Epiſtolæ majorem viderentur habere veritatem, charta undique plicata ut non poſſet videri character, juſſit infra ſignaturam quatuor litterarum fictarum Z. B. V. E. per Patrem Rei, tanquam Notarium publicum, poni hanc atteſtationem Notarialem:

130. Nimirum, *Præfatas quatuor litteras judicavi convenire cum quatuor primis litteris nominis & cognominis Clariſſimi Domini van Eſpen.*

131. In quem finem curaverat dictus Eximins Pater Deſirant adſerri minutam originalem alicujus contractus ab eodem Clariſſimo Domino van Eſpen in toto ſignatam ad longum:

132. Has enim copias miſit dictus Eximius Pater ad prædictum Illuſtriſſimum Dominum Internuntium, & alibi.

133. Quod cum litteræ requiſitoriales prædictæ deſuper needum fuerint ſecutæ; prædictus Eximius Pater in ordine ut illas obtineret, uſus fuit alio ſtratagemate:

134. Curavit ſecunda aut tertia Januarii 1707. mane vocari Reum ut eum accedet,

135. Tunc iterum magna eum gravitate allocutus eſt Reum dicens: *ſe facturum opus gratiſſimum Religioni Chriſtianæ, fortunamque ipſius eſſe factam, ſi rurſus manum impendere vellet extirpationi Factionis Janſenianæ:*

136. Ac eum rogare incepit, ut cum Janſeniſtæ inter ſe conficerent parvam Rempublicam, & celebrarent Congregationes in perniciem Belgii, uti dicebat, ut vellet conficere unum librum Congregationum nomine Janſeniſtarum.

137. Et ut Reum facilius ad confectionem præfati libri impuliſſet, perſuaſit ei, nulla inde proventura mala, has chartas nunquam in lucem venturas, & eas gratiſſimas fore Illuſtriſſimis Dominis Internuntiu & Archiepiſcopo.

138. Cum tandem cerneret Reum plane victum, & contentum propter perſuaſiones & promiſſiones plurimas ſæpius reiteratas, incepit ei materias deſignare, nomina prætenſorum Janſeniſtarum dictare, ac formam oſtendere.

139. Minuta iſtius libri tandem confecta, fecit Eximius Pater Deſirant in eo correctiones varias, notanter correxit quæ habentur in Congregatione de 15. Novembris 1706. concernente Illuſtriſſimum Dominum Internuntium, quam Congregationem correctam in toto dictavit prædictus Eximius Pater:

140. De cætero addidit huic Libro quæ addenda forent & delevit quæ delenda eſſent, manu, tamen Rei omnia fuerunt conſcripta.

141. Tunc rogavit Reum ut Librum iſtum per manum iguotam & fidelem curaret nitide exſcribi, quod & Reus expenſis prædictis Eximii Patris curavit fieri per certum pictorem, nomine Timmermans, qui & aliquas copias iſtius Libri fecit;

142. Sed Reus manu propria ſcripſit duas copias caractere Italico, & unam caractere currenti pro copia ſervanda ab Eximiu Patre prædicto, idque in cubiculo ejus ſuperiori;

143. Eodemque tempore Pater Rei etiam ibidem conſcripſit duas, aut plures copias, quæ remanſerunt omnes ſub poteſtate dicti Eximii Patris.

144. Quatuor aut quinque diebus poſtmodum elapſis, iterum incepit prædictus Eximius Pater Reum aggredi iiſdem argumentis & perſuaſionibus quibus antea, in ordine ad conſcribendam nomine Clariſſimi Domini van Eſpen famoſam illam Epiſtolam cum introcluſo Formulari;

145. Et in eum finem ſubminiſtravit ei materiam, & nomina, promittens Reo ſe omnia correcturum confecta minuta, prout etiam fecit.

146. Cum autem minuta confecta, atque correcta eſſet, & videret Reum nullo modo intentionatum ad exſcribendam illam, invenit medium

ad

ad impellendum Reum ad iſtius exſcriptionem:

147. Nimirum Reum nequaquam valentem ferre multum potum ita obruere vino & cereviſia cœpit, ut eum iſto die inebriaverit, & cum eo quæcumque voluerit, egerit.

148. Eam ergo Epiſtolam nitide exſcriptam, & ſigillatam ut ſupra, poſtea inſcio Reo, curavit idem Eximius Pater deſtinari per famulum ſuum.

149. Cur autem curaverit illam deſtinari, fuit ideo, ut ſi forte Eruditiſſimus Dominus van den Neſſe combuſſiſſet hanc Epiſtolam, & ſic aliquando non potuiſſet reproduci, Eximius Pater Deſirant eo caſu potuiſſet ſuſtinere veram fuiſſe Epiſtolam, idque cum apparenti argumento ad confirmandum falſum Librum Reſolutionum, in quo tenor ipſius Epiſtolæ habebatur inſertus.

150. Quod autem in Formulari non fuerit appoſitus dies, hoc ſtudio curavit fieri prædictus Eximius Pater, ideo ut appareret quod fuiſſet huc & illuc miſſum ad ſignandum.

151. Poſt hæc prædictus Eximius Pater non contentus ſolummodo opere Rei, prætereaipſum ſæpius rogavit ut & impenderet ſuum Confeſſarium Patrem Grauwels Minoritam, ut & ei omnia referret, quæ Reo ſuggeſſerat eſſe dicenda de Janſeniana factione:

152. Idque in illum finem ut poſtea prædictus Pater Grauwels potuiſſet dare declarationem iſtorum dictorum ad fictum illud factum confirmandum.

153. *Et hoc modo*, aiebat prædictus Eximius Pater, *& aliis mediis facile potero obtinere præfatas litteras requiſitoriales.*

154. Idcirco ſuadebat ipſi Reo, ut ferret originalem Librum Reſolutionum dicto Patri Grauwels dicens:

155. *Tradas hunc Librum originalem quaſi copiam Confeſſario tuo, qui tunc me accedet, & tunc ipſi conſulam ut denuntiet.*

156. Debebatque Reus ei etiam dicere ſe eundem librum ſurripuiſſe a Clariſſimo Domino van Espen, qui quaſi ab ipſo Reo bis juramentum exegiſſet de non revelandis, quæ ſub dictamine Clariſſimi Domini van Espen ſcripſerat &c.

157. Ulterius perſuadebat Reo, ſimilia ſiniſtra media licere adhibere ad extirpandas Hæreſes.

158. Cumque jam copia præfati libri Reſolutionum per dictum pictorem Timmermans, prout ſupra dictum eſt, nitide exſcripta eſſet, prout etiam copia ejus Formularis de reſpuendis Bullis Alexandri VII, quod Formulare antea fuerat correctum ab Eximio Patre Deſirant,.

159. Qui cum diceret ſenſum in eo non eſſe bonum niſi adderentur hæc verba: *& tanquam dolose impetratas ab adverſariis*:

160. Juſſit illa verba per Reum addi immediate ante hæc verba: *& hujus Pontificis*:

161. Curavit tunc prædictus Eximius Pater fieri parvum faſciculum, in quo præfatæ copiæ fuerunt incluſæ cum alia Epiſtola cujus materiam etiam ſubminiſtraverat.

162. Hunc faſciculum ſic confectum a Reo, retinuit prædictus Eximius Pater penes ſe, & uſus fuit.

163. Sed non contentus primo faſciculo, unum ſecundum ſimilem primo curavit fieri, cui inſerta fuit ficta Epiſtola nomine Clariſſimi Domini van Espen, quaſi ſignata ejus nomine ad longum:

164. Idque dicebat prædictus Eximius Pater ad perſuadendum Illuſtriſſimis Dominis Internuntio & Archiepiſcopo, eos non debere amplius dubitare de veritate chartarum, attenta expreſſione integri nominis Clariſſimi Domini van Eſpen, quem faſciculum etiam in ſua poteſtate retinuit, & uſus eſt.

165. Deſuper aliud ſtratagema excogitavit prædictus Eximius Pater, ad hoc ut Reus ipſemet iret Bruxellas & conquereretur Illuſtriſſimis Dominis Internuntio & Archiepiſcopo.

166. Idcirco curavit fingi aliquas litteras minatorias, quaſi venirent ex parte Janſeniſtarum, continentes Reum inſidias vitæ pati;

167. Et ut veritatem earundem fictarum litterarum melius poſſet perſuadere, ſæpius eum in ſuo appartemento juſſit pernoctare.

168. Et tandem cum quatuor copiis præfatarum litterarum minatoriarum ſcriptis manu Patris d'Herbe ſocii prædicti Eximii, incluſis alteri Epiſtolæ, miſit Reum Bruxellas ad Ampliſſimum Dominum van Süſteren ſub prætextu alicujus promotionis:

169. Sed præcipuum erat, ut ſimul & ſemel ſollicitaret Reus præfatas litteras requiſitoriales.

170. Verum quidem eſt, quod illæ litteræ requiſitoriales poſtmodum miſſæ fuerint ad Eruditiſſimum ac Ampliſſimum Dominum Pauwels Canonicum & Plebanum Sancti Petri;

171. Sed iſtis non fuit uſus, quia factis iſtis nunquam fidem adhibuerat, uti Reus poſtmodum intellexit.

172. Eximius vero Pater Deſirant videns ſe nihil potuiſſe per ſuas fictas chartas efficere, quocum ad intentum ſuum perveniret, & ut tandem eo deveniret.

173. Statuit facere denuntiationem omnium prædictarum fictarum chartarum Magnifico Domino Rectori, habitis prius deſuper plurimis deliberationibus cum aliquibus Eximiis Dominis ſtrictæ Facultatis Theologicæ, & aliis.

174. Notanter cum Reverendo Patre Leopoldo a S. Thereſia Carmelita, & prædicto Patre Grauwels Minorita Confeſſario Rei, quibus conventionibus Reum nunquam adeſſe permiſit.

175. Dum autem Reus audiviſſet, Eximium Patrem Deſirant ſtatuiſſe facere ſupradictam denuntiationem Magnifico Domino Rectori, omnino tentavit illam impedire, demonſtrando ſcandala inde oritura.

176. Cui Eximius Pater reſpondebat magiſtraliter & reſolute, *Reum nihil habere timendum, & ſi Reus non permitteret fieri denuntiationem, eum fore cauſam hæreſis, & omnium malorum inde proventurum:*

177. *Si Janſeniſtæ non celebrarent congregationes*, aiebat, *nec aliqua ſimilia inter eos tractarentur prout in Epiſtola de decima Januarii 1707. diu modo reproduxiſſent Epiſtolam originalem, ad cujus reproductionem tam ſæpe fuerunt impulſi per Strictam Facultatem Theologicam.*

178. *Janſeniſtæ vident*, aiebat ulterius, *eorum factionem plane eſſe detectam: tu in nullas calamitates incides, magnum opus Eccleſiæ facies, remunerationem maximam habebis, & homo fauſtus eris.*

179. Ergo denuntiatio fuit facta Magnifico Domino Rectori, & Pacqueta fuerunt ipſi deſtinata cum omnibus introcluſis eo modo prout Reus declaravit in ſuis informationibus, & reſponſionibus, 26. Martii hujus anni & ſequentibus diebus factis, ad quas ſe refert.

180. Aliquot autem diebus poſtquam denuntiatio facta erat, dixit Eximius Pater Deſirant Reo, ſe variaſſe duas litteras ex his quatuor 7. B. V. E. in Epiſtola de 10. Januarii 1707. poſtquam Notarii Sebaubroeck & van Dormael eam collationaſſent, prout patet etiam ex eorum depoſitione deſuper in forma probante data, quod effective duæ litteræ fuerint variatæ:

181. *Et id ideo ſe feciſſe*, aiebat ille Eximius Pater, *ut hac via poſſet probare, a Janſeniſtis eas variatas*

Digitized by Google

eſſe dum illam Epiſtolam habuerunt in manibus;

182. *Et ut ſi Janſeniſtæ dixiſſent iſtas litteras nequaquam convenire cum quatuor primis litteris prænominis & cognominis Clariſſimi Domini van Espen, potuiſſet ille Eximius Pater reſpondere, non mirum eſſe cur aſſerant iſtas litteras nequaquam convenire, cum ipſas variaverint.*

183. Poſtquam autem prædicti Notarii Epiſtolam de 10. Januarii collationaverant, nunquam Reus eam amplius vidit, niſi apud Magnificum Dominum Rectorem; nam eam deſtinari curavit Eximius Pater prædictus per famulum ſuum nomine FIOBLEM, prout ſæpius Reo, Parenti ejus, & aliis faſſus eſt.

184. Poſt variationem prædictarum litterarum, commiſit idem Eximius aliam falſitatem:

185. Juſſit ergo die 27. menſis Januarii 1707. ad ſe venire Jeremiam van Dormael Bedellum Facultatis Theologicæ & Notarium Apoſtolicum.

186. Cui dictavit Actam ſeu declarationem nomine Rei, quaſi munitus & requiſitus fuiſſet ex parte Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis, quod tamen falſum erat, prout omnia falſa ſunt, quæ continentur in dicta Acta.

187. Verum quidem eſt, quod Reus illam Actam tanquam continentem veritatem ſignaverit;

188. Sed ad hoc fuit inſtigatus & ſeductus per prædictum Eximium Patrem Deſirant, qui ei ſemper perſuaſit, quod hæc Acta nequaquam in lucem veniſſet,

189. Quod tantum inſerviret ad magis movendum Illuſtriſſimos Dominos Archiepiſcopum & Internuntium, ut dignarentur expedire litteras requiſitoriales ad Magnificum Dominum Rectorem, ut dignaretur permittere effringere & viſitare ædes aliquorum Janſeniſtarum.

190. Falſa ergo iſta declaratio, quam ille Eximius met auſus fuit exhibere in cauſa ſua contra Officium Fiscale cum ſua uberiori reſponſione, continet quaſi Reus declararet in favorem juſtitiæ ſequentia:

191. Quod ſine ulla fraude aut dolo ex parte ſua, & ſine ulla intentione male faciendi plurima ſcripſerit a menſe Julii anni elapſi ſub dictamine præfati Clariſſimi Domini van Espen;

192. Quodque nihil de ſuo addiderit, aut dempſerit, & quod inter alia ſcripſerit originales litteras de 10. Januarii 1707. una cum nominibus ibidem expreſſis, & ſcripto introcluſo;

193. Quod ſuis oculis viderit dictum Clariſſimum Dominum van Espen dictas litteras ſignantem ſua manu quatuor litteris majuſculis poſt ſingulam ponendo punctum, & dein litteras claudentem & mittentem ad Poſtam per famulum ſuum;

194. Quod ſimiliter ſub dictamine dicti Doctoris van Espen eodem modo ſignantis ſubſcripſerit tres litteras, primas de 20. Septembris 1706. ſcriptas ad Eruditiſſimum Patrem Ballexo, ſecundas de 16. Decembris 1706. ad Dominum van den Neſſe, tertias de 18. Decembris ad Dominum Krys, & plures alias:

195. Quod viderit in ædibus præfati Clariſſimi Domini van Espen ſæpe & occaſionaliter originalem Librum Reſolutionum manibus diverſorum ſcriptum, ligatum ligatura Francica in folio:

196. Quod Reus quaſi in conſcientia motus prædicta declaraſſet Confeſſario ſuo, a quo munitus quod præfatum juramentum de non revelando fuiſſet nullum & illicitum, tempeſtive omnia revelaſſet alicui ex Stricta Facultate Theologica.

197. Sed quod omnia illa falſa ſint, patet ſatis ex ante dictis,

198. Et Eximius Pater Deſirant deſuper eſt in confeſſo, quod Actam illam dictaverit in totum prædicto Notario van Dormael in cubiculo a dextris dum ipſius ædificium intratur;

199. Et quod, quando Acta illa confecta erat, Reum vocari juſſerit extra Culinam, in quam ante confectionem juſſerat ire, eique ſubmiſſa voce prælectam curavit ſignari mediantibus perſuaſionibus & promiſſionibus antedictis.

200. Poſtea vero Reus, iſtius Actæ nullam amplius inſpectionem habuit.

201. Prædictus vero Eximius Pater continuans in ſuis pravis machinationibus, juſſit Reum iterum quodam etiam die apud ſe prandere;

202. Et hac occaſione incepit Reo dicere, *ſe non dubitare quin Janſeniſtæ ſibi mutuo ſciberent de negotiis quæ inter eos aguntur.*

203. *Idcirco ſi vellet Reus, ſe poſſe facere opus gratiſſimum Illuſtriſſimis Dominis Internuntio & Archiepiſcopo.*

204. *Nimirum ſubtili modo intercipiendo apud Curſorem ſeu Poſtam Litteras, quas judicaret eſſe ſcriptas a Janſeniſtis, deſtinandas de Janſeniſmo ſuſpectis.*

205. Sciebat enim prædictus Eximius Pater Reum habere notitiam apud Curſorem, & idcirco aiebat Reo, *illud impune licere ad detegendas ſeditioſas factiones, & ad evertenda mala, quæ imminent toti Belgio.*

206. Et ut Reus majorem occaſionem intercipiendi has Litteras habuiſſet, fere ſingulis diebus plurimas ei Litteras deſtinandas dedit.

207. Poſt multas tandem perſuaſiones & promiſſiones, ſatisfecit Reus tandem voluntati prædicti Eximii intercipiendo, modo ut ante dictum eſt, in domo Curſoris tres faſciculos, quos poſt interceptionem, ſine mora detulit ad Eximium Patrem prædictum, qui eos perlegit ac in ſua poteſtate retinuit, dicens:

208. *Se tum ſatis habere ad confirmandum ex iis omnes ſuas fictas chartas.*

209. Quinta autem die Martii hujus anni 1707. curavit Eximius Pater Deſirant Reum iterum ad ſe vocari circa prandium, juſſitque eum aſſidere menſæ.

210. Tempore autem prandii declaravit aperte Reo ſuam intentionem, nimirum illum debere accedere Magnificum Dominum Rectorem eadem die hora ſecunda poſt meridiem:

211. Et non multum Reo tempore prandii loquebatur de negotiis prædictis;

212. Sed eum tam multo vino & cerevisia fuit allocutus, ut ipſi ſoli exiſtenti quæcumque voluerit perſuaſerit; ſubminiſtravitque ei Reſponſa ad quæſtiones per Officium Fiscale certo proponendas,

213. Præcipue, ut ſi ſub juramento interrogaretur, ipſe poſſet, imo deberet reſtringere mentaliter, ut ſic tandem Janſeniana Factio in lucem veniret.

214. Se tamen nequaquam credere, aiebat, quod juramentum exigeretur.

215. Poſtquam autem prædictus Ex. P. præfata ſollicite Reo perſuaſiſſet, eum iterum tam multo vino oneravit, ut cum exiſteret apud Magnificum Dominum Rectorem vix attenderit, quid reſponderit, aut quod præſtiterit juramentum.

216. Nam die poſtero dum Reo dicebatur quod præſtitiſſet juramentum, & quidem perjurium, totus obſtupuit:

217. Quia non eſt veroſimile, quod tam facile præſtitiſſet juramentum illud, niſi caput vino turbatum habuiſſet, tempus enim recolligendi ſe petiiſſet, quod ipſi denegari non poterat.

218. In ſignum quod Reus juramentum illud nullo modo ſcienter aut volenter præſtiterit, eſt, quod ſtatim conquæſtus fuerit prædicto Eximio Patri Deſirant, qui querelas ejus reſpuit, & ſine mora ei perſuadere cœpit, eſſe ſtupidos, qui dicerent eum præſtitiſſe perjurium.

219. Ut illud magis confirmaret, oſtendit & tradidit Reo iterum inter alios Auctores Reſponſa de Jure Canonico præſertim noviſſimo Auctore Franciſco Zypæo, librum bibliothecæ Auguſtinianæ modo conſignatum in manibus D. Fiſcalis, ex quo explicuit Reſponſum primum de Viſitatione, notanter ſententiam Leſſii ibidem recitatam his verbis:

200. *Quod ſubditi non debeant patefacere criminoſos occultos qui nulla talis criminis infamia laborant, ut communis eſt ſententia Doctorum D. Thomæ & aliorum ibidem citatorum.*

221. *Ratio eſt, quia id, de quo adhuc nulla fama, cenſetur occultum, dum via inquiſitionis proceditur:*

222. *Atqui Judicis poteſtas non ſe extendit ad eliciendа occulta, maxima enim inde incommoda in Republica ſequerentur;*

223. *Itaque etiamſi ſub juramento vel ſub pœna excommunicationis præcipiat ut dicas veritatem de eo, quod noſti; tamen non teneris:*

224. *Sed potes cum reſtrictione mentali dicere, te neſcire quidquam, intelligendo tacite, te neſcire eo modo, ut tenearis patefacere.*

225. Itaque ſecundum illam ſententiam male applicatam, perſuaſit Reo, maxime de talibus doctrinis ignaro, ipſi licere, tuta conſcientia ſub juramento uti reſtrictione mentali ut aliqua ſedutioſa factio detegatur, & ad id omne medium licere adhiberi, & ſic docuit Reum poſſe mentiri, prout in illis accuſationibus omnino fecit.

226. Interea temporis rogavit prædictus Eximius Pater Deſirant Reum ut in cœpto opere vellet manere conſtans & fidelis: quod omnia eſſent bene ſucceſſura, & nullum periculum pro eo foret.

227. Cum modo falſitas hujus negotii eſſet detecta per Officium Fiſcale, & decima Martii 1707. detineretur Reus apud Magnificum Dominum Rectorem cauſa horum negotiorum, ſcripſit Eximius Pater prædictus Reo Epiſtolam quam per Patrem ejus curavit deſtinari:

228. Hæc Epiſtola ſcripta erat manu Patris d'Herbe Socii aut Secretarii ejus, & ſuperſcriptio manu Patris Rei, ne interciperetur:

229. Per hanc Epiſtolam iterum Reo exhortatus eſt, ut ei maneret fidelis & conſtans, ut nequaquam timeret Dominum Fiſcalem, aut curaret injurias quas ipſi inferebat.

230. Deſuper in hac Epiſtola montes aureos pollicebatur Reo, & omnia ita ſcribebat, ut ipſam veritatem dicere videretur, ita ut Reus neſciret, quid in tali caſu & perplexitate eſſet faciendum,

231. Cum jam Reus prædicto die veſperi eſſet dimiſſus a Magnifico Domino Rectore, poſtero die mane acceſſit Eximium Patrem Deſirant;

232. Qui iterum adhortatus eſt Reum, ut maneret conſtans & ſtabilis, & nihil metueret.

233. Et ut Reum magis in ſuo propoſito ſtabiliret, & tutius poſſet facere, quæ ſibi facienda eſſe propoſuerat,

234. Aſſignavit ei prædictus Eximius Pater aliam reſolutionem ex prædicto Auctore Zypæo in Reſponſo primo *Ad privilegia communia defendenda an liceat concivium auxilium implorare, lib. 5. de Schiſmaticis, ſeu de ſeditioſis, & qui plebem colligunt*, uti habentur art. 2. ſequentia:

235. *Porro, ut tempus tacendi, ita etiam loquendi eſt.*

236. *Et propterea in reatum incidit, qui novit conſilia agitari adverſus Principem aut Rempublicam, nec ea defert.* L. Quiſquis §. Id quod. Cod. Ad leg. Jul. Majeſtatis.

237. *Adeoque, ad proportionem, qui ſcit periculum eſſe, ne quid de dignitate Reipublicæ, jure, ac privilegiis minuatur, & tacet; lædit Rempublicam:*

238. *Qui videt incendium excitari; nec ad extinguendum vicinos provocat: qui aggerem perrumpi; nec ad ripam muniendam proclamat, innoxius non habetur: qui videt ſocium injuria affici, nec prohibet cum poteſt, tam dicitur eſſe in vitio, quam qui facit.*

239. *Quare adverſus communes hominum tempeſtatumve injurias etiam edictis Principum permiſſum eſt ære campano convocare populum ad obviam eundem publico malo.*

240. Conſequenter, ſicuti prædictus Eximius Pater Reo communicaverat varias hiſtorias de prætenſo Janſeniſmo, & de perſonis de eo prætenſe ſuſpectis.

241. Perſuaſit tali modo Reo, cum linguam propterea ſatis facundam habebat, ut effective Reus crediderit omnia eſſe vera, & ſic ſe debere perſiſtere in ſuis accuſationibus, ab ipſo tamen Eximio Patre Deſirant fictis & fabricatis.

242. Poſt prædictas illas exhortationes conſuluit tandem Eximius Pater, ut Reus ſe reciperet in Cœnobium RR. PP. Carmelitarum ad Sanctam Catharinam, pro quatuor aut quinque diebus, *quia*, aiebat, *Dominus Fiſcalis per falſas probas decretum apprehenſionis ad onus veſtrum obtinuit.*

243. Quo audito, Reus ſe e veſtigio ad prædictum Cœnobium recepit.

244. Cum ibidem Reus uno aut altero die fuiſſet, miſit Eximius Pater prædictus ad eum tum unum, tum alterum, ut illum adhortarentur, ut maneret fidelis & conſtans:

245. Et ut Reum in perjurio & falſa accuſatione prædicti Clariſſimi Domini van Espen, & aliorum præclarorum virorum confirmaret, de tempore in tempus plurimas ei iniquas inſtructiones mittebat;

246. Notanter miſit Reo patrem ſuum, & Advocatos Schaubroeck & Robin cum inſtructione ampliſſima oretenus ipſis data:

247. Nimirum quod Reus non deberet reſpondere ad interrogata Officii Fiſcalis, ſed eſſet excipiendum & inhærendum ſuſpectationibus contra Dominum Fiſcalem exhibitis:

248. Item ſi interrogaretur Reus ſuper Epiſtola prædicta de decima Januarii 1707. quod Clariſſimus Dominus van Espen non eſſet ſolitus ſcribere in principio ſuarum Litterarum, *Salute prævia*;

249. Quod deberet reſpondere, ſe propria ſponte illa verba ſcripſiſſe, & cum jam eſſent poſita, quod Clariſſimus Dominus van Espen tunc dixiſſet, illa verba eſſe relinquenda.

250. Item ſi interrogaretur ſuper Epiſtolis ſcriptis ad Eruditiſſimum Dominum van den Neſſe, tempore quo ille hoſpitatus fuerat apud Clariſſimum Dominum van Espen,

251. Quod equidem deberet Reus reſpondere, ſe hoc non curare, & quod equidem illas inveniſſet & intercepiſſet in domo Curſoris, & eas detuliſſet ad Eximium Patrem Deſirant.

252. Ex omnibus ergo iſtis circumſtantiis, non eſt dubium, quin Magnificentia Veſtra plane dignoſcet, nullo modo fuiſſe factum Rei:

253. Nam imprimis, quid quæſo impuliſſet Reum ut ſimilia perpetraret contra perſonas ſibi ignotas, prout de facto adhuc pro maxima parte ipſi ignoti ſunt Domini accuſati?

254. Secundo, nullum intereſſe poteſt imaginari quod Reum potuiſſet movere ad ſalvificanda omnia illa inſtrumenta in perniciem prædictorum Venerabilium Dominorum;

255. Nihil enim proficui ex interitu eorum ſibi poterat ſperare.

256. De cætero Reus nulla particulari amicitia, aut ſanguine conjunctus eſt Illuſtriſſimis Dominis Internuntio & Archiepiſcopo Mechlinienſi, ut teneretur eo perverſo modo ulciſci prætenſas injurias ipſis allatas:

257. Neque eſt de conſanguinitate prædicti Eximii Patris Deſirant, imo eum nunquam ante hanc cauſam particulatiter noverat.

258. Conſequenter non eſt apparens, Reum potuiſſe omnia illa feciſſe & finxiſſe ex ſe in defenſionem iſtius Eximii Patris.

259. Ad hoc concurrit quod Reus ſit juvenis, jam tantum habens viginti annos, qui & adhuc nullum ſtudium habet, vel parum.

260. Idcirco quod moraliter impoſſibile ſit, eum potuiſſe ſolum omnia illa componere, quæ ſcripta ſunt in litteris deſtinatis ad Eruditiſſimos PP. Ballexo & van Wavre.

261. Item in illis litteris deſtinatis in opprobrium Illuſtriſſimorum Dominorum Internuntii & Archiepiſcopi prædictorum:

262. Prout etiam veroſimile non eſt, Reum potuiſſe ſolum compoſuiſſe litteras ad Eruditiſſimum D. van den Neſſe, D. Krys & alios;

263. Notanter famoſam Epiſtolam de decima Januarii cum Formularibus & Libro Reſolutionum introcluſis antedictis faſciculis, cum propter ætatem ejus parvam impoſſibile ſit eum potuiſſe de doctrinis & negotiis in iis contentis fuiſſe informatum aut inſtructum.

264. In primis de prætenſa doctrina Janſeniana Reus omnino ignarus eſt, cum nunquam Theologiæ ſtuduerit & ſic etiam notitiam Bullarum Pontificiarum deſuper latarum nullatenus habere potuerit.

265. Quod attinet Librum Reſolutionum fictum, nullus mortalium ſaltem cum aliqua apparenti ratione ſuſtinere poſſet, id poſſe eſſe opus Rei inquiſiti, abſque eo quod quis magni ingenii & ſtudii materias, formas ac nomina dictaſſet, & correxiſſet.

266. Quia cum imprimis non noſcat Reus maximam partem Dominorum, qui eodem libro ſunt inſerti,

267. Sic non potuit horum facere catalogum in eodem libro mentionatum, nec ipſis fingere claves in eodem notatas.

268. Negotia autem, quæ in ipſo Libro ficto habentur tanquam reſoluta, nullo modo potuit Reus ſcire; equidem non eſt apparens quod de iis fuerit edoctus:

269. Excepto negotio Domini Gerberonii contra Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem, de quo bene audivit Reus loqui occaſione, quod Pater Rei in hac cauſa coram Ampliſſimo Domino Abbate Sanctæ Gertrudis tanquam Procurator inſerviverit, etiamſi de hoc negotio non fuerit locutus Patri Deſirant, prout falſo ipſe prætendit.

270. Sed quod pertinet ad procurandum reditum Patris Queſnelli in hoc Belgium, ut ipſe via juris Archiepiſcopum prædictum invadere poſſet, mentionatum in Congregatione de 28. Julii 1706, de eo nunquam Reus audivit.

271. Prout etiam ignarus fuit de negotio Domini du Cellier contra Dominum Promotorem hujus Univerſitatis, de lite Domini Gautii contra prædictum Eximium Patrem Deſirant, & de lite Clariſſimi Domini van Eſpen contra ſtrictum Collegium Jurium.

272. Reo etiam fuit ignota cauſa Eruditiſſimi Domini van den Neſſe contra Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum, quoniam eum nunquam novit.

273. Etiam ei ignota erat pro maxima parte cauſa prædicti Eximii Patris Deſirant; nimirum de horto, cubiculo intercepto, de famulo ſuo *Fidele*, de Secretario ſuo Patre d'Herbe & aliis rebus eum concernentibus.

274. Nunquam etiam Reus audiverat de lite Eximii Domini Hennebellii contra Regentes Strictæ Facultatis Theologicæ & Eximium Dominum Martin.

275. Neque fuit unquam informatus de apparenti difficultate inter Eximium Dominum Sullivane & Eximium Dominum Daelman.

276. Non eſt etiam apparens, quod Reus unquam potuerit ſcire negotium aut rationes quare Illuſtriſſimus Dominus Internuntius juſſus fuerit Bruxellis exire.

277. De cætero, plura alia huic Libro ficto ſunt inſerta, quæ nullus mortalium auderet aſſerere compoſita fuiſſe a ſolo Reo.

278. Fecit quidem Reus Minutam iſtius libri:

279. Sed fuit prædictus Eximius Pater Deſirant, qui eum ad illam Minutam conficiendam per fallaciam ſpe pecuniarum & promotionis ſeduxit, prout ante dictum eſt:

280. Fuit ille idem Eximius, qui ſubminiſtravit Reo omnem materiam, nomina & claves in eodem libro poſitas & fictas;

281. Prout etiam ſubminiſtravit ei materiam omnium litterarum ſcriptarum nomine Clariſſimi Domini van Eſpen.

282. Et quamvis illud abunde conſtet ex reſponſionibus perſonalibus Rei ejuſque examinationibus ſæpe reiteratis & facti ſerie miſſa Domino Fiſcali ex parte Rei, quam tanquam veram paratus eſt ſub juramento damnationis animæ ſuæ affirmare;

283. Tamen ulterius probatur ex ipſo Libro Reſolutionum continente pro maxima parte negotia prædicti Eximii Patris contra ultimum Capitulum generale & varios Patres ſui Ordinis, quæ omnia Reus nullo modo fingere potuit;

284. Deinde plenarie probatur ex reſponſionibus perſonalibus & reſponſione uberiore prædicti Eximii Patris Deſirant ad Libellum Gravaminum ex parte Officii Fiſcalis ad onus ejus exhibitum.

285. Notum eſt enim unicuique quod Eximius ille Pater non deſuerit a longo tempore ſigna pertinacis odii oſtendere contra Clariſſimum Dominum van Eſpen, ratione alicujus Libelli ab eodem Clariſſimo Domino in lucem editi, *de Peculiaritate & Simonia*.

286. A quo tempore prædictum Clariſſimum Dominum van Eſpen ſemper involvit amaris illis diſſidiis Theologicis, quæ, ut Reus credit, nunquam ille Eximius auſus fuit negare.

287. Non dubitat etiam Reus, quin prædictus Eximius Pater plenarie deſuper ſit convictus, & ſic non potuerit negare, quin ad falſificandum aut adulterandum nomen Clariſſimi Domini van Eſpen, & fabricanda omnia illa prædicta impenderit Reum.

288. Ut eo modo prædictus Clariſſimus Dominus van Eſpen una cum pluribus ex primariis hujus Academiæ aliiſque de Clero Viris & aliquibus Patribus ſui Ordinis tanquam nequiſſimæ conſpirationis in Religionem & Patriam traducerentur.

289. Saltem non potuit negare penes ſe retinuiſſe Librum Reſolutionum prout etiam omnes alias Epiſtolas & Formularia, de quibus curavit fieri copias authenticas, quibus uſus fuit, & non dubitatur, quin deſuper ſit in confeſſo Eximius Pater.

290. Nam Reus nunquam illis inſtrumentis aut litteris, de quibus in hac lite, uſus fuit;

291. Sed bene prædictus Eximius Pater, ſicuti ante dictum eſt, qui harum omnium curavit fieri copias quas huc & illuc miſit.

292. Retinuit & ſibi prædictus Eximius Pater prædictas apud Curſorem interceptas Epiſtolas, quod ſignum evidens eſt eum illas curaſſe intercipi:

293. Et idcirco pœnas in tales per leges latas evadere ille Eximius Pater non poterit:

294. Nam ſicuti furtum non fit ſine dolo malo, ſic nec conſilium in eo vel opem ferre ſine dolo malo poteſt. *L. In furti actione. §. Recte ff. De furtis.*

295. Et tanto magis de eo tenetur ille Eximius Pa-

ter,

ter, cum non ſolum conſilium ejus ſurripiendi has litteras effectum habuerit, & ſic ſine dolo malo eſſe non potuerit; *L. Si quis* §. *Neque verbo ff. De furtis.*

296. Sed quod eas Epiſtolas ſurreptas receperit, & retinuerit, unde pœnam in receptatores ſtatutam *ff. tit. eod.* evadere non poterit.

297. Ideo quia crimen illud eſt maximum, ex eo quod ſi tales receptatores non invenirentur, facile etiam nec aliquis fur aut latro inveniretur:

298. Et quod prædicto Eximio Patri in omnem eventum permiſſum non erat aperire aut legere tales interceptas litteras, nec minus illarum facere copias & illis uti in malum illum finem ſupradictum.

299. Quapropter amplius non eſt dubitandum, quin crimen, ſi quod Reus modo ſupradicto commiſit, debeat in totum imputari prædicto Eximio Patri Deſirant tanquam ejus Auctori, ſecundum illa verba legis vulgaria. *Noxam caput ſequi*: *L. Civilis.* §. *Non tantum, ff. De privatis delictis.*

300. Verum quidem eſt, quod poſſet Reo objici, eum equidem graviter peccaſſe faciendo iſtam falſam accuſationem die quinta Martii hujus anni & quidem ſub juramento,

301. *Quia, qui falſum jurat, mentitur: mentiendo autem jurare nihil aliud eſt quam pejerare, prout ſtatuitur in parte ſecunda Decretal.* cauſa 22. quæſt. 2.

302. *Cum ergo omnes, qui loquuntur mendacium perdendi ſint, juxta illud Pſalmiſtæ Pſal.* 5. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium:

303. *Multo magis damnabiles ſunt, qui mentiendo pejerare convincuntur, quia nomen Dei ſui in vanum aſſumunt,* dict. quæſt. 2. art. 2. §. 1.

304. Sed aliud eſt falſum jurare, aliud jurare in dolo, prout ibidem dicitur §. 2.

305. Quod autem Reus non juraverit in dolo, patet ex ante dictis, nimirum quod motu proprio juramentum ſuum non præſtiterit, neque accuſationem prædictam ſponte fecerit:

306. E contra patet, quod ad illa impulſus fuerit per prædictum Eximium Patrem Deſirant, atque perſuaſus ſe ſuum juramentum ſub reſtrictione mentali ita potuiſſe facere:

307. Sic ut in eo totaliter fuerit deceptus auctoritate prædicta citata ex Leſſio ab illo Eximio Patre ſiniſtre explicata.

308. Quapropter cum fundamento ſuſtinet Reus, juramentum ſuum nullo modo ſubſiſtere, utique factum a Reo decepto & ſubornato, & ſic ex mera tantum ſimplicitate, & ignorantia;

309. Quæ ignorantia efficit actum ejus involuntarium quoad ejus malitiam & ſic puniri nequaquam poteſt teſte Covar. *Variar. Reſolut. part.* 1. *Tom.* 1. §. 10. *De excom. & ex quibus cauſis fiat.*

310. Econtra cum Reus juramentum ſuum ex mera tantum ſimplicitate & juventute præſtiterit, non eſt dubium ſecundum prædictum Auctorem *Tom.* 1. *part.* 3. *Cap. Quamvis pactum*: §. 4. quin Reo illud juramentum remitti debeat:

311. Idque non ſolum in ordine ad Reum exonerandum pœna ordinaria;

312. Sed ut etiam valide poſſit teſtari contra prædictum Eximium Patrem Deſirant ſuum ſubornantem & ſeductorem.

313. Verum quidem eſt, quod aliqui Doctores ſint iſtius opinionis, quod nunquam danda ſit fides teſtibus dicentibus, ſe precibus alicujus falſum teſtimonium adhibuiſſe:

314. Hujus autem opinionis eſt Decius *Conſ.* 189. quem refert Rolland. *Conſ.* 16. *num.* 7. & Boſſ. in *tit. de inquiſit. num.* 42.

315. Secundum quam opinionem in facti contingentia conſuluerunt Rim. *Conſ.* 146. 147. *lib.* 5. & Natt. in *Conſ.* 298, quia ſocii criminis ac perjurii ſunt, & quod ſic eorum dicta non debeant audiri:

316. Sed quidquid ſit de Jure, tamen, teſte Boſſ. in loco prævallegato, *conſuetudo obſervat contrarium, quod ſcilicet credatur hujuſmodi teſtibus ita dicentibus, quoad hoc ut contra eos, a quibus aſſerunt ſe ſubornatos, procedatur ad inquiſitionem.*

317. *Ad minimum*, dicit idem Boſſ. in tit. De Judic. num. 156. circa finem, *creditur talibus, modo aliquod aliud adminiculum concurrat.*

318. Ejuſdem etiam opinionis eſt Jul. Cla. in ſuis receptis ſententiis lib. 5. §. *Falſum num.* 3. ubi dicit ſe ita multoties vidiſſe ſervari.

319. Quod autem in caſu plus quam adminicula intervenerint, certum eſt, nimirum confeſſiones prædicti Eximii Patris deſuper factæ, quæ eum plane convincunt.

320. Sed fortaſſis objiceretur Reo, quod ad minimum pœna perjurii ſit, quod talis efficiatur infamis:

321. Ad quæ reſpondemus, quod nullus ex perjurio efficiatur infamis niſi in caſu *L. Si quis major, Cod. de tranſaction.*

322. Regulariter autem perjurus non efficitur infamis infamia juris,

323. Et hæc eſt communis opinio, ut dicit Felin. in *C. Teſtimonium. num.* 20. *de Teſtib.* quem refert Pract. Conrardi *fol.* 84. *verſ. Ampla etiam.* Turzan. in ſuo libello *Commun. Opin. C.* 1.

324. Sciendum enim eſt quod ad hoc ut quis ex perjurio incurrat infamiam, requiratur, quod ſimul veniat contra promiſſionem & contra juramentum.

325. Si vero veniat contra juramentum tantum, prout in caſu Reus fecit, non efficitur infamis: ita tenet Gloſ. in *L. Lucius.* §. *Quæro. in verbo, Debet autem, ff. De his qui not. infam.*

326. Hanc ſententiam communiter approbatam eſſe dicit Cagn. in dicta *L. Si quis major, Cod. De tranſaction.*

327. Et ideo ubicumque aliquis cum juramento aſſerit aliquid de præterito vel de præſenti, quod eſt falſum, non efficitur infamis ex tali perjurio commiſſo ſuper illo juramento aſſertorio, Jul. Cla. *lib.* 5. *Sententiarum* §. *Perjurium.*

328. Per conſequens non potuit Reus dici incidiſſe in pœnam falſi ac perjurii latam *L. Si quis major, Cod. De Tranſaction.*

329. Ex eo quod ſub juramento nihil promiſerit in futurum, ſed tantum aſſeruerit aliquid de præterito vel præſenti, quod tamen omnino falſum erat.

330. Præterea quamvis illa exceptio Reo prodeſſe non poſſet, quod tamen ſic;

331. Notandum eſt quod lex illa *Si quis major*, tantum loquatur de majoribus viginti quinque annis, inter quos Reus non poteſt numerari,

332. Cum de præſenti tantum habeat viginti annos, uti conſtat ex baptiſmali ejus exhibito in forma probante, & ſic quod de facto adhuc inter minores ſit reputandus.

333. Neque ei obeſſe poteſt quod matrimonio junctus ſit, & quod ſic habeatur pro majori:

334. Quia hoc tantum debet intelligi in proficuis, & nullo modo in nocivis, aut pœnalibus, prout hic, in quibus ſecundum *L. favorabiliores ff. De Reg. Jur.* pars Rei favorabilior æſtimanda eſt quam Actoris.

335. Nequaquam poterunt obeſſe Reo argumenta aut potius reflectiones quas Eximius Pater Deſirant indubie fecit, ex quibus cum omni aſtutia conabitur demonſtrare Reum ſolum fuiſſe Auctorem omnium factotum, unde quæſtio:

336. Et non dubitat Reus, quin unum ex præcipuis argumentis deſumetur ex prætenſa capacitate & bono ingenio ipſius Rei;

337.

337. Quam prætenſam capacitatem conabitur fundare ſuper proſecutione Libri Reſolutionum quam Reus compoſuit tempore quo fuit profugus & ſeſe receperat in Cœnobium RR. PP. Carmelitarum ad Sanctam Catharinam.

338. Ut autem Magnificentia Veſtra plenarie poſſit eſſe inſtructa, quomodo & qua de cauſa Reus prædictam proſecutionem compoſuerit, dicemus.

339. Quod Eximius Dominus Parmentier in conſortio Conſultiſſimi Domini Leunckens venerit ad Reum in prædicto Cœnobio duobus aut tribus diebus antequam Reus in judicio declaraverit Auctorem factorum ſupra dictorum:

340. Et poſtquam prædictus Eximius Dominus Parmantier Reum ad longum examinaverat de omnibus circumſtantiis,

341. Faſſus eſt ei Reus fuiſſe prædictum Eximium Patrem Deſirant unicum Auctorem omnium factorum unde quæſtio, idque in præſentia prædicti Conſultiſſimi Domini Leunckens;

342. Superaddens quomodo ille Eximius Pater Reum magnis blanditiis & per innumeras promiſſiones ſeduxerat ad cooperandum iſti negotio, ſub prætextu quod eſſet opus laudabile & maximum in favorem Eccleſiæ Sanctæ.

343. Hoc audito, quæſivit Eximius Dominus Parmentier ex Reo, quis compoſuerat Formularia, Litteras & Librum Reſolutionum, de quibus modo quæſtio.

344. Cui reſpondit Reus aperte, ſe compoſuiſſe Librum Reſolutionum;

345. Sed quod Eximius Pater Deſirant illi ſuggeſſerat omnem materiam, nomina, catalogum claves & ficta nomina, & poſtmodum opus illud correxerat.

346. Quod cum prædictus Eximius Dominus Parmentier credere non poterat, uti dicebat, quod Reus potuiſſet illa omnia compoſuiſſe quamvis ei ſuggeſta fuiſſet materia & nomina, ut ſupra dictum eſt;

347. Rogavit Reum ut vellet componere proſecutionem prædicti Libri Reſolutionum eamque ad eum mittere.

348. Reus autem ignarus quod prædictus Eximius Dominus Parmentier per hoc voluiſſet præſtare officium prædicto Eximio Patri Deſirant, & putans Reus quod tantum curioſitatis gratia illud petiiſſet.

349. Compoſuit Reus prædictam proſecutionem, partim ex materia modo in eodem libro contenta, & partim ex materia quam Eximius Pater Deſirant modo Reo ſuggeſſerat ad proſequendum prædictum Librum;

350. Hanc enim proſecutionem ſic confectam miſit Reus bona fide prædicto Eximio Domino Parmentier, ſperans mediante illo ſervitio liberari aut ſaltem adjuvari ab eodem Eximio Domino, prout hoc Reo in præſentia Conſultiſſimi Domini Leunckens promiſerat.

351. Quod cum prædictus Eximius Dominus Parmentier non ſteterit ſuis promiſſionibus, præſumendum eſt, imo certe credendum, quod fuerit expreſſe miſſus ab Eximio Patre Deſirant in ordine, ut per aſtutiam extraheret aliquid ex ore Rei, quocum prædictus Eximius Pater ſe aliquo modo poſtea poſſet defendere, & a contra Reum gravare.

352. Illud inquam ſatis colligi poteſt ex eo quod prædictus Eximius Pater Deſirant modo maximum ſuum fundamentum ponat ſupra prædicta proſecutione compoſita poſtquam Reus non amplius habebat acceſſum vel correſpondantiam cum ipſo prædicto Eximio Patre.

353. Ex quibus nunc vult inferre, quod ſi Reus capax fuerit componendi proſecutionem prædicti Libri ipſo inſcio, etiam capax fuerit componendi totum illum Librum prout de facto eſt.

354. Sed quod illud argumentum non ſubſiſtat, ſatis videre eſt ex ante dictis.

355. Notanter ex Confeſſionibus propriis prædicti Eximii Patris Deſirant, & ex circumſtantiis in eodem Libro inſertis, quæ manifeſte demonſtrant, Reum non potuiſſe componere ex ſe ipſo illum Librum.

356. Utpote continentem varia negotia incepta ante ipſius tempus, & quidem ignota pluribus venerabilibus Viris, non obſtante quod jam a longo tempore de Conſilio Univerſitatis fuerint;

357. Sic ut non mirum videri debeat quod Reus proſecutionem illam ſolus compoſuerit, cum illud ipſi difficile non erat,

358. Conſiderato, uti ante dictum eſt, quod univerſa materia ipſi fuerat ante ſuggeſta, & quod ſic de omnibus factis plenarie erat imbutus, quæ non tam facile extra memoriam cadunt, juxta illud vulgare axioma:

359. *Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem Teſta diu.*

360. De cætero non poteſt adhiberi fides declarationi deſuper datæ per prædictum Eximium Dominum Parmentier, ex eo quod ſit unus ex præcipuis præcurſoribus Eximii Patris Deſirant, eique valde familiaris & Amicus integerrimus.

361. Aliunde conſtat ex ante dictis, quod Reus compoſuerit proſecutionem prædicti Libri Reſolutionum tantum ad inſtantiam prædicti Eximii Domini Parmentier; per conſequens, ſi in eo male actum fuerit, imputandum eſt prædicto Eximio Domino Parmentier, qui ſic tanquam teſtis in hac cauſa contra Reum admitti non debeat.

362. Tamen non credit Reus, quod prædictus Eximius Dominus Parmentier auſus fuerit declarare, quod Reus ipſi faſſus fuiſſet ſe omnia ſolum compoſuiſſe;

363. Et ſi quid ſimile declaraverit, refert ſe Reus cum reſpectu ad Conſultiſſimum Dominum Leunckens in hac cauſa Aſſeſſorem, qui tempore colloquii cum prædicto Eximio Domino Parmentier ab initio uſque ad finem præſens fuit;

364. Non dubitans quin recordabitur, Reum prædicto Eximio Domino nihil amplius dixiſſe quoad confectionem Libri Reſolutionum, quam quod ſupra narratum eſt,

365. Nimirum quod Eximius Pater Deſirant ſuggeſſerit omnem materiam, claves, nomina, & fictum catalogum, in eodem Libro contenta;

366. Et quod opus illud de tempore ad tempus, per eumdem Eximium Patrem fuerit reviſum & correctum.

367. His omnibus conſideratis & perpenſis, non dubitat Reus, quin Magnificentia Veſtra judicabit pro parte Rei,

368. Et quod non ſolum eum abſolutura ſit ab impetitione Officii Fiſcalis.

369. Sed etiam dignabitur, habita ratione ipſius juventutis & longæ ſequeſtrationis, ei remittere juramentum, in primis ſuis accuſationibus contra prædictum Clariſſimum Dominum van Eſpen alioſque venerabiles viros præſtitum, largiendo ei deſuper relivementum in forma;

370. Reum tamen relinquendo in integrum contra prædictum Eximium Patrem Deſirant quoad intereſſe ſuum modo paſſum & adhuc patiendum:

371. Quam ob rem Reus Officium Magnificentiæ Veſtræ quam obnixe implorat, &c.

Erat ſignatum:

D. DAMMAN.

(26. *Mart.*) 1707.

A.

Digitized by Google

Appendix ad *Concluſionem finalem* &c.

A.

LIBELLUS SUPPLEX P. DESIRANT

Ad Carolum VI. Romanorum Imperatorem Sacræ Cæſareæ & Catholicæ Suæ Majeſtati.

Humilliime ac Reverendiſſime exponit *Pater Bernardus Deſirant*: Ordinis Eremit. S. Patris Auguſtini, nativitate & profeſſione Brugenſis, in Univerſitate Lovanienſi Sacræ Theologiæ Doctor, & Strictæ Facultatis Theologicæ Regens, nec non Hiſtoriographus Regius & Hiſtoriarum ibidem Profeſſor publicus, Quod incurrerit odium Janſeniſtarum in Sacræ Majeſtatis veſtræ Belgio graſſantium, partim propter varia Scripta contra illos edita, Sedi Apoſtolicæ probata; partim quia ex juſſione Regiæ Catholicæ Majeſtatis Caroli II.Glorioſæ Memoriæ, ab anno 1692. usque ad annum 1696. Romanam contra eosdem legationem ſuſcepit, tanquam Belgii Epiſcoporum, majorisque ac ſanioris in eadem Univerſitate partis Deputatus, & in iſta qualitate denuo contra ipſos Brevia Apoſtolica impetravit: in quorum omnium vindictam memorati Janſeniſtæ non ceſſarunt Oratorem anno 1697. ex Urbe reducem, variis continuisque vexare perſecutionibus, donec ſub finem anni 1706. abutentes novi illius temporis Regimine Hollandico, atrocem contra illum concluſerunt perſecutionem, & per ſubornatum teſtem ſingularem Petrum Nicolaum *Tourteau* nunquam tamen juratum, & qui poſt annos ſex omnia in lecto mortis ſub juramento coram tribus Sacerdotibus præſtito revocavit, & Oratoris innocentiam moriens declaravit (*a*), eundem falſo accuſarunt, quod concurriſſet ad quarumdam litterarum fictarum fabricationem, & ad quarumdam aliarum verarum litterarum interceptionem apud Curſorem publicum, & quod omnium copias mala fide miſiſſet ad Internuntium Apoſtolicum, & ad Archiepiſcopum Mechlinienſem: Quam inquam accuſationem, miris artibus inſtruxerant coram Univerſitatis Rectore, poſtea vero, per tunc Regentium præpotentiam, curaverunt cauſam evocari Bruxellas, coram novo ſeculari quinque ſpecialiter delectorum Tribunali, quod appellaverunt *Junctam*, fundamentalibus Patriæ Legibus ſub nullitatis & aliis pœnis vetitam, cujus junctæ Aſſeſſores tres Oratorem condemnarunt tanquam ſuſpectum, quod taliter concurriſſet, & tanquam convictum quod memoratas litteras taliter miſiſſet, eumque ideo mulctarunt exilio perpetuo, cunctis Cathedris, Beneficiis & Officiis privarunt, gravibus expenſis onerarunt, multisque aliis damnis affecerunt in Menſe Maji 1708.

Quæ quidem prætenſa ſententia nunquam a Brabantiæ Cancellario vel alio ſuperiora ſubſcripta, (vel) pronuntiata fuerat, imo nec Orator nec Procurator ejus unquam citatus fuit, ut ejusmodi ſententia coram ipſo, vel ullo alio modo pronuntiaretur. Verumtamen Janſeniſtæ tunc Dominantes, projectum quaſi ſententiæ typis donarunt, quaqua verſus diſtribuerunt, & executionem minati fuerunt, ita ut Orator coactus fuerit ſe ſubtrahere, proficiſcendo Aquisgranum, ubi Sacra Cæſ. Majeſtas Joſephi primi glor. mem. illum dignata fuit creare Theologum Cæſareum; & ſignificare, quod plena ejusdem reſtitutio, ex cauſis ad Statum pertinentibus, differenda eſſet, donec Sacra Majeſtas veſtra legitimæ & hæreditariæ ſuæ poteſtatis in Belgio poſſeſſionem debitam accepiſſet.

Orator interea perſeverabat Janſeniſtas, ſeu verius, ipſorum hæreſim, continuis ſcriptis, pariter Sedi Apoſtolicæ probatis, impugnans; & nunc evocatus Romam a Sua Sanctitate, factusque Lector Scripturæ Sacræ in Archi-gymnaſio Sapientiæ.

Cum vero interim Oratoris honor patiatur, & ſimul Patria, Cathedris, & Officiis ſpoliatus maneat in ſequelam ſententiæ, taliter ab extraordinariis judicibus laicis contra Doctorem Sacerdotem, cum apertis nullitatibus, & injuſtitiis conceptæ, cauſam ad Clementiſſimos Auguſtiſſimæ Majeſtatis veſtræ pedes deponit, exponitque per annexum *factum* (*b*) cum binis adjunctis, ſupremoque judicio ejus humillime & obedientiſſime ſubmittit:

Supplicans ut præfatam ſententiam nulliter & injuſte latam, cum omnibus inde ſecutis, aut ſequinatis reſcindere, caſſare ac irritare dignetur, Oratoremque Patriæ ſuæ nec non Cathedris, Beneficiis & officiis reſtituere; ordinando ut ei perſolvantur omnia emolumenta, reditus & proventus, etiam tempore abſentiæ, ſive prætenſi exilii, ab ultimis ſolutionibus, quas percepit, debitas; nec non reſtituantur expenſæ perperam exactæ, & reparentur damna, & intereſſe, juxta Sacræ Majeſtatis Veſtræ, vel ejusdem in Belgio locum tenentis arbitrium. Et Deus &c.

(*In dorſo habebatur.*) Ad Sacram Cæſaream Catholicam Regiamque Majeſtatem Carolum VI. Romanorum Imperatorem, & D. D. Clementiſſimum.

Humillimæ preces Patris Deſirant Ord. Erem. S. P. Auguſtini.

(Item Viennæ, a 5. Majo de 1717. quæ commun. aliaſ S. Reg.

Vienna a 10. *Del miſmo ſe embie al informe del P — Gen.*),

B.

(*a*) Vide Lucubrationem cui titulus: *Epiſtola familiaris, ad Juriſc. Aquiſgranenſem, tum exactius inſtruens de prætenſa P. N. Tourteau defuncti revocatione, in cauſa P. B. Deſirant &c.*

(*b*) Illud *Factum* ejusdem Farinæ ac iſte Libellus, & easdem calumnias, errores & falſitates fuſius tantummodo continens hic omittendum cenſuimus.

B.

Conſulte des membres du Conſeil Souverain de Brabant, qui compoſoient la Jointe de 1708. contre le P.Deſirant; en reponſe à la requête de ce Religieux preſentée à l'Empereur Charles VI. le 5. Mai 1717.

Addreſſée au Marquis de Priè Miniſtre Plenipotentiaire de S. M. J. dans le Gouvernement des Païs-bas.

Monſeigneur

La Remonſtrance que le P. Bernard Deſirant de l'Ordre de S. Auguſtin vient de faire à la perſonne de Sa Sacrée M.tè. & Cathol. remiſe à notre avis par Lettre de votre excellence du 17. Juillet dernier, eſt remplie d'impoſtures d'un bout à l'autre. Votre Excellence ſera dabord convaincue de cette verité, s'il lui plait de faire attention que parmi pluſieurs crimes dont ce Moine fut accuſé en 1706 (*a*), Il y eut des cas privilegiés, dont la connoiſſance eſt inſéparablement attachée aux Juges Royaux; c'eſt pourquoi le Conſeiller & Procureur General du Conſeil Souverain ordonné en Brabant, fut chargé de faire à cet égard les devoirs de ſon office: D'ou ceux de Univerſité de Louvain prirent occaſion de le réclamer pour leur ſuppot, en qualité de Docteur en Theologie, & de Regent de la Stricte Faculté; mutant ſur ce un conflict de juriſdiction: s'addreſſerent au Conſeil d'Etat commis au Gouvernement Général de ce Païs, & y prétendirent qu'il n'étoit juſticiable que par le Recteur de l'Univerſité pour les délicts par lui commis, & que le Conſeil de Brabant n'étoit pas en droit de s'en meler. Cependant comme ils prévirent bien ces difficultés qu'il y avoit à ſoutenir cette theſe dans le cas dont il s'agiſſoit, ils furent conſeillés de declarer en même temps qu'ils étoient contents que la cauſe ſeroit inſtruite devant le Recteur; & étant en état d'être jugée, de remettre à tels Commiſſaires qu'il plairoit à Sa Maj. de nommer, les pieces du procès pour les examiner. Sur quoi le Conſeil d'Etat, après avoir oui l'un & l'autre de ces deux corps, autoriſa, au nom & de la part de Sa Maj. par ſon Decret du 5. Octobre 1707. Le Recteur de l'Univerſité pour faire inſtruire devant lui la cauſe contre le dit Pere, avec les débats en reſultés, & à reſulter; & ordonna au Recteur (le tout étant en état d'être jugé:) d'envoier deux Aſſeſſeurs en cette ville de Bruxelles, avec les pieces proceſſales, pour, avec trois Conſeillers du Conſeil de Brabant à denommer par le Chancelier, à l'intervention de l'Avocat Fiscal, la cauſe & les débats être décidés comme ſeroit trouvé convenir en Juſtice.

Ce Décrêt ne deplut pas ni à ceux de l'Univerſité, ni au P. Deſirant. Ils donnerent également & ſans delai les mains à ſon éxecution. La cauſe étant parinſtruire le Recteur l'envoya avec toutes les pieces & deux Aſſeſſeurs, par lui ſpecialement députés en cette ville, & préſenta lui même une Requête au Chancellier, pourqu'en conſequence du dit Décrêt, il voulut auſſi députer trois Conſeillers hors le Conſeil de Brabant, pour procéder inceſſament, & conjunctement ſur le pied du même Décrêt à la déciſion de la Cauſe & des débats.

Le Chancelier commit auſſi trois Conſeillers avec l'Avocat Fiscal; le rapport en fut commencé par cette Jointe. Le P. *Deſirant* vint en ville avec ſon Avocat, n'en ſortit pas durant la Lecture; alla de temps en temps trouver l'un & l'autre de la Jointe pour leur parler & recommander ſon affaire; leur préſenta Requête Civile; mut devant eux de nouveaux débats, lesquels avec ceux inſtruits auparavant par le Recteur furent prémiérement tous terminés, & les ſentences prononcées par la Jointe ſur ſon nom & ſur la ſeule ſignature du Greffier, ſans aucune citation préalable du Pere *Deſirant*, ni de ſon Procureur ici de ſa Partie; ainſi que cela s'eſt toujours pratique dans toutes les Jointes, ou ces ſortes de citations pour voir prononcer les Sentences n'ont jamais été en uſage; & la cauſe principale étant auſſi ſur le point d'être décidée, ceux de l'Univerſité prirent autrefois leurs recours au Conſeil d'Etat, afin qu'il fut ſervi d'ordonner à la Jointe de permettre que la ſentence à rendre fut prononcée par le Recteur & ſur ſon nom; mais le Conſeil d'Etat nous ayant ſur ce oui, les éconduiſit de leur démende par ſon Décrêt du 8. Mai 1708; & déclara que nous pumes prononcer la ſentence de la même maniére que nous avions fait au régard de celles que nous avions portées ſur les débats. Ce en ſuivant ce Pere fût condamné, non pas par trois, comme il débite erroneuſement, mais par tous ceux de la Jointe *nemine diſſentiente*; La ſentence fut ſignée par le Greffier, prononcée par & ſur la nom de la Jointe, & publiquement éxécutée dans cette ville de Bruxelles ſur le ſablon, par les mains du Bouteau, le 15. Juin. 1708. En conſequence de laquelle ſa Leçon hiſtorique fut conferée comme vacante de la part de Sa Maj. à ..... & ſa place dans la Stricte Faculté de la Theologie fut remplie comme auſſi vacante par le Docteur ... à ce choiſi par ceux de la même Faculté.

Voila, Monſeigneur, comment on a agi avec ce bon Pere Deſirant. Il n'y a rien qu'on n'ait fait pour lui donner pleine meſure, & lui oter toute matiere des plaintes. Auſſi il n'en a jamais fait aucune, au contraire il à approuvé, auſſi bien que le Recteur de l'Univerſité, l'etabliſſement de la Jointe; il nous a reconnu pour ſes Juges, nous a exhibé ſes Ecrits, nous a porté ſes défenſes; jugeant bien en ſon ame que le cas étoit privilegié; enfin il a été ſatisfait de toute notre conduite, à la reſerve de notre jugement qu'il tache préſentement blamer, ſous pretexte que ces ſortes de jugemens ſeroient défendus par le prémier Article des joyeuſes entrées: ce qui eſt encore un égarement volontaire. Il n'y a rien de pareil en cet Article. L'Etabliſſement des Jointes eſt une choſe indiſpenſable, lors qu'il y a des conflicts de juriſdiction, ſoit pour les régler purement & ſimplement, ou pour décider les cauſes au Principal,

(*a*) L'impoſture avoit commencé en 1706, mais les Procedures ne furent faites qu'en 1707.

Digitized by Google

cipal, ſans préjudice de ces conflicts de juriſdictions. L'uſage en eſt regulier en ces Païs. Il eſt même ordonné par pluſieurs Décrets & Placarts de S. M. Ces joyeuſes entrées qu'il reclame font voir qu'il s'adreſſe mal à propos à la perſonne Sacrée de Sa M. Imp. & Cath. Quand même il y auroit de quoi à ſe recrier contre la ſentence rendue à ſa charge, il en devoit faire & borner ſes plaintes en ces Païs, & par les voyes y uſitées en cas pareil: les loix fondamentales du Païs ne ſouffrent pas que les habitans ſoient jugés ou évoqués à des jugemens étrangers, ſouffrent encore moins que les Décrets ou ſentences portées en ces Païs par quelques Juges que ce puiſſe être, ſoient tirées en conteſtations hors le Païs: C'eſt à quoi les Etats ne manqueront jamais de s'oppoſer. Ils ne ſauront demeurer dans le ſilence à l'égard d'une infraction ſi ſenſible du principal point de leurs Privileges, pour la conſervation deſquels ils n'ont jamais épargné ni fraix, ni ſoins, ni peines.

C'eſt pourquoi Monſeigneur, nous avons ſujet de nous promettre de l'équité naturelle de Sa Sacrée Majeſté, qu'à la vuë de tant de calomnies, d'erreurs & de fauſſetés que ce Pere a oſé porter devant le Throne Imperial, Elle ne balancera pas de rejetter ſa demande, & de laiſſer ainſi ſortir effet une ſentence qui eſt paſſée en force de choſe jugée, & a été executée en toute les formes il y a environ neuf ans & demi, pour ne pas donner atteinte aux Loix fondamentales de Païs, qu'elle a eu la bonte de jurer entre les mains des Etats depuis peu de jours.

I I.

REPONSE (a)

D'UN JURISCONSULTE DES PAIS-BAS

A UN AVOCAT DE PARIS,

Au ſujet de quelques calomnies avancées par M. Govarts *Vicaire Apoſtolique de Boisle-Duc & M. le Cardinal de* Biſſy, *contre M.* Van Eſpen *Docteur en Droit à Lovain, à l'occaſion de l'Ecrit intitulé* : (æquitas ſententiæ &c.)

PREMIERE LETTRE

Contenant quelques remarques ſur les Dialogues de M. Govarts.

VOus ſerez peut être ſurpris, Monſieur, de recevoir une Réponſe aſſez longue à une lettre qui ne l'étoit guéres: mais l'envie de ſatisfaire pleinement aux juſtes deſirs d'un ami tel que vous, m'engagera à m'étendre plus que je ne m'étois propoſé d'abord. Je tacherai d'y répondre à toutes vos queſtions ſur le démêlé de M. Govarts avec M. van Eſpen: mais ce ſera, s'il vous plait, à condition que vous me permettrez d'avoir ma revanche, & que vous aurez la patience de lire une ſeconde lettre qui ſuivra celle-ci; quand ce ne ſeroit que pour me décharger de pluſieurs reflexions que j'ai faites il y a du tems & qui ſe ſont renouvellées à l'occaſion de vôtre lettre. Vous y verrez que ſi M. van Eſpen a eu ſujet de ſe plaindre de M. Govarts, il n'en a pas moins à l'égard d'un des plus célébres de vos Prelats, je veux dire M. le Cardinal de Biſſy, dont il ſemble que vous n'avez pas vu le dernier ouvrage, puiſque vous n'en dites mot, pendant que vous paroiſſez en colere contre M. Govarts. C'eſt par celui-ci neanmoins qu'il faut commencer pour vous faire plaiſir. Je vais le faire, ſans vous demander grace ſur le ſtyle; il ſuffit de n'être pas François pour avoir droit à cette grace.

I. Aprez avoir temoigné la ſatisfaction avec laquelle vous avez lu le Recueil des pieces du procés entre M. van Eſpen & M. Govarts, (b) vous paſſez Monſieur, aux louanges que vous croiez duës à l'equité de Meſſieurs du Grand Conſeil de Malines: j'y ſouſcris volontiers, auſſi bien qu'à vos reflexions ſur l'Arreſt qui a terminé ce procès: je conviens avec vous que cet Arreſt eſt important, non ſeulement en ce qu'il rend hautement juſtice à M. van Eſpen qui fait tant d'honneur à notre profeſſion, mais encore en ce qu'il maintient ſi vigoureuſement la neceſſité de l'agrément du Souverain pour la publication de quelque Bulle que ce ſoit; doctrine trop inſolemment attaquée par M. Govarts, membre de ce même Conſeil & par cela même autant obligé que perſonne à veiller à la conſervation de ce précieux droit de ſon Prince, qu'il a eu la hardieſſe de fouler aux pieds. Je ferois part au public de toutes vos reflections ſur ce point, ſi elles n'étoient ſi naturelles, qu'elles ſont d'abord venues dans l'eſprit de tous ceux qui ſont un peu au fait de ces ſortes de matieres.

II. Vous me demandez enſuite, Monſieur, *quel homme c'eſt que ce M. Govarts, & ce que contiennent ſes dialogues dont il eſt fait mention dans le titre du Recueil des pieces du procès?* Je voudrois bien que vous m'euſſiez diſpenſé de repondre à la premiere queſtion: il eſt toujours facheux d'être contraint de parler de perſonnes conſtituées en

(a) Cet Ecrit a été compoſé par M. Phil. Laurent *Verhulſt*, de concert & ſous les yeux de M. van *Eſpen*.
(b) *Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis &c.*

en dignité, lorſqu'on ne peut pas en dire tout le bien qu'on ſouhaiteroit. Je paſſerai donc legerement ſur cet article, & me contenterai de vous dire qu'outre les qualités de Vicaire Apoſtolique de Bois le-Duc & de Conſeiller au Grand Conſeil de Malines, il a celles de Docteur en Droit, & de Licentié en Theologie: qu'il eſt agé de plus de 80. ans: qu'aiant été autrefois grand ami de M. van Eſpen (c) qui n'eſt guéres moins agé, il a mieux aimé dans la ſuite ſe ranger au parti des maitres de la fortune: que s'étant engagé dans quelques demelés literaires (d) avec M. van Eſpen, dont il n'eſt pas ſorti à ſon honneur, il a depuis témoigné contre ce Docteur un acharnement perpetuel à tems & à contretems: qu'au fond il ne manque pas d'éſprit: mais qu'enfin pour ce qui eſt de la regularité de conduite, & de la connoiſſance du Droit, on ne croit pas que ces amis même voudroient s'engager dans une comparaiſon entre lui & M. van Eſpen.

III. Quant à ſes *Dialogues* j'en parlerai plus librement parce que c'eſt un écrit publie, & avoué de lui. Car enfin il a eu la hardieſſe de mettre ſon nom à la tête d'un libelle qui attaque de front & avec une hauteur inſupportable l'Arreſt d'un Conſeil Souverain dont il eſt membre lui même. Je ne ſai s'il s'eſt jamais vû d'exemple d'une telle entrepriſe dans les Païs Bas, & je ſuis tenté de ſoupçonner qu'il a voulu imiter feu M. l'Archevêque de Reims, M. l'Evêque de Soiſſons, & quelques autres Prélats François qui declamerent publiquement, il y a 4 ou 5. ans, contre les Arreſt de vos Parlemens. En effet pourquoi un Vicaire Apoſtolique ne pourroit il pas aller de pair avec des Evéques? Il a juriſdiction Epiſcopale, & s'il n'a pas la Mitre ce n'eſt pas ſa faute.

Quoi qu'il en ſoit, ſes trois Dialogues ſont un écrit *in quarto* de 80. pages en gros caractére, ſans y comprendre une petite preface, & cinq petites pieces du procès. Le prémier de ces Dialogues eſt deſtiné à faire voir qu'il n'a avancé aucune fauſſeté dans ſa lettre ſur laquelle M. van Eſpen l'a attaqué en juſtice: le ſecond à combattre ouvertement le Droit du *Placet* à l'égard des Bulles dogmatiques: & le troiſieme, à attaquer l'Arreſt du Grand Conſeil de Malines rendu en faveur de M. van Eſpen contre M. Govarts.

J'oſe vous aſſurer, M., que cet écrit eſt bien foible & plein en même tems d'une fierté qui n'eſt jamais plus malſéante que lors qu'on s'oppoſe aux Droits de ſes propres Souverains; mais c'eſt bien pis encore, ſi on ne le fait qu'en s'appuiant ſur des argumens refutés par avance. Vous aurez peut être de la peine à croire qu'un homme d'éſprit, d'âge, & d'experience dans les affaires, ait pû donner dans un ſemblable travers: cela eſt cependant ainſi, & vous en ſeriez bientôt convaincu par vos propres yeux, ſi je trouvois quelque occaſion de vous faire tenir ſes Dialogues. En attendant, il m'eſt bien aiſé de faire voir par quelques traits d'une autre éſpéce, que M. Govarts eſt trés capable de tomber en des grandes fautes de jugemens. C'en eſt une ſans doute de ſe louer ſoi même au delà des bornes: & ceux même qui donnent dans cette vanité, tachent ordinairement de la couvrir & de faire en ſorte qu'on ne s'apperçoive pas que c'eſt d'eux mêmes que ces louanges procedent. Mais il n'appartient qu'à M. Govarts de le faire à front decouvert & ſans en rougir. Car aprez s'être nommé dans le titre comme Auteur des Dialogues; aprez avoir répeté la même choſe dans une Dedicatoire aux Evêques des Païs-bas, & dans ſa Preface, il ne laiſſe pas de declarer par la bouche du perſonnage favori de ſes Dialogues, que M. Gouvarts s'explique dans ſa lettre avec un courage digne d'un ſi grand homme, *Magnâ*, & TANTO VIRO *dignâ*, *non tamen nimiâ animoſitate* pag. 74. Et pour ce qui eſt de la lettre même, qui faiſoit le ſujet du procés, quoi qu'elle ne rempliſſe que deux pages *in* 8. quoi qu'elle ne contienne que quelques complimens à M. l'Archevêque de Malines, une declaration en faveur de la bulle *Unigenitus* & une declamation, auſſi aigre que mal placée, contre M. van Eſpen, elle ne laiſſe pas d'être ſelon les mêmes Dialogues une piece digne de l'immortalité, *cedro dignam*, au jugement de tous ceux qui ont du zele pour la Religion Catholique, ſans en excepter un ſeul; NEMO UNUS cui *Religionis Catholicæ bonum eſt cordi*: p. 10. une piece louée de tout le monde avec tres grande raiſon; *meritiſſimo jure laudari ab omnibus*: ibid. une piece digne de toute ſorte de louanges, *omni laude digniſſimam*: pag. 12. une piece enfin évidemment autoriſée des deux Puiſſances, *manifeſtis Poteſtatis utriusque Decretis firmatur*. p. 30. Vit on jamais une vanité plus ridicule & plus palpable? Et quelle idéa peut-on avoir du jugement d'un tel Ecrivain?

IV. J'eſpere qu'aprez ces échantillons vous aurez moins de peine à croire, Monſieur, ce que j'ai dit de la foibleſſe de l'ouvrage entier, jointe à une confiance ou plutôt une hardieſſe étonnante. Ceci me conduit naturellement à une autre de vos queſtions: *Si le Recueil des piéces du procés remplit bien ſon titre, & s'il ſuffit en effet pour refuter les Dialogues de M. Govarts?* Je ne crains pas de vous aſſurer, Monſieur, que ces piéces ſuffiſent abſolument pour refuter tout ce qui ſe peut appeller preuves dans ces Dialogues: car quant aux declamations vagues & les louanges que M. Govarts s'y donne lui même & à ſa chere lettre, vous voiez bien que ce n'eſt pas à quoi il faut s'arrêter. Mais pour tout ce qui pourroit paroître tant ſoit peu eſſentiel, je vous aſſure encore une fois que le Recueil remplit parfaitement ſon titre. Pour vous en convaincre je vais faire une courte anatomie des Dialogues, & indiquer ſur chaque argument l'endroit du Recueil où on le trouvera refuté.

Le premier Dialogue, aprez avoir raconté en ſa maniere à quelle occaſion M. Govarts a écrit ſa Lettre à M. l'Archevêque de Malines (inſerée dans le Recueil (e) que ce Prélat a publié des ſouſcriptions à la Bulle *Unigenitus* données dans ſon Dioceſe) prétend faire voir que ce Vicaire Apoſtolique n'a rien dit que de vrai touchant M. van Eſpen, & commence par prouver que ce Docteur a effectivement étendu juſqu'aux Bulles dogmatiques le Droit du Placet Roial. Il pouvoit s'épargner cette peine. Tout le monde en demeure d'accord, & M. van Eſpen lui même. Il ne faut donc pas d'autre reponſe à cela, ſinon que c'eſt encore un défaut de jugement à M. Govarts d'introduire dans ſes Dialogues un defenſeur de M. van Eſpen ſi peu verſé dans ces matieres, qu'il ne ſait pas ſeulement de quoi il s'agit,

Il pas-

(c) Ils furent créés enſemble Docteurs en Droit.

(d) La Diſſertation de M. van Eſpen, *Concordia immunitatis Eccleſiaſticæ & juris Regii* &c. fut publiée en 1700. contre un ouvrage de M. Govarts ſur cette même matiere.

(e) Ce Recueil a pour titre: *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis* &c.

Digitized by Google

Il paſſe delà aux preuves qu'il prétend avoir d'une autre maxime qu'il avoit attribuée à M. van Eſpen ſavoir, *Que la juriſdiction contentieuſe de l'Egliſe n'eſt que precaire* (*f*). Et comme il ſait bien qu'il lui eſt impoſſible de faire voir que M. van Eſpen ait enſeigné formellement cette maxime, il ne fait que rapporter ſix ou ſept paſſages de ce Docteur, dont il veut l'inferer. Mais ces paſſages ne diſent autre choſe, de l'aveu même de M. Govarts, ſinon que toute juriſdiction contentieuſe réſide originairement dans le Souverain, & que ce ſont les Souverains qui pour *favoriſer* l'Egliſe, lui en ont *déferé* une partie, la lui ont *accordée* & *confiée*: (Car voilà les termes qui bleſſent le plus notre Dialogiſte): Or il eſt bien certain qu'il y a des Droits qu'on n'a obtenu que par la bonté du Souverain qui ne laiſſent pas d'être des veritables Droits & ne peuvent pas être cenſées *precaires*; c'eſt là juſtement ce que M. van Eſpen enſeigne touchant la juriſdiction contentieuſe des Tribunaux Eccleſiaſtiques. On trouvera ce point amplement éclairci dans notre Recueil depuis la p. 36. juſqu'à 52., & depuis 85. juſqu'à 90 (*g*). On ſeroit curieux d'apprendre ce que M. Govarts y pourroit repliquer.

Le ſecond Dialogue, qui eſt le plus long, eſt emploié, comme je l'ai déja dit, à combattre la neceſſité du Placet. Les premieres pages ſont remplies des prétendus inconveniens de ce Droit, en cas qu'un Prince vint à en abuſer comme ont fait quelques uns qui combattoient la Religion Catholique. Mais ces mêmes Princes ont abuſé quelques fois de leurs Droits les plus inconteſtables; auroit'on raiſon pour cela de leur conteſter l'uſage legitime de ce Droit? D'ailleurs M. van Eſpen a ſuffiſamment répondu à cet inconvenient en déclarant qu'il n'a jamais enſeigné que le ſeul defaut du Placet faſſe qu'une Bulle dogmatique n'oblige pas *en conſcience*, ſi elle eſt d'ailleurs conforme à la doctrine de l'Egliſe. Il n'y a qu'à voir notre Recueil pag. 114.

Il prétend enſuite (pag. 33. 34. 35. &c.) que les Papes ne peuvent pas abuſer de leur puiſſance par des Bulles dogmatiques; qu'elles ne peuvent jamais troubler un Etat; que le trouble n'eſt cauſé que par les refractaires, & que le Souverain n'a qu'à punir ceux-ci pour conſerver la tranquillité publique. Vous voiez bien, Monſieur, que les flatteurs les plus outrès de la Cour de Rome n'en pourroient guéres dire davantage, & que cela ne merite pas d'autre réponſe, ſinon de demander ſi ce n'eſt pas un dogme de ſçavoir ſi J. C. a donné à S. Pierre & à ſes Succeſſeurs le pouvoir de depoſer les Souverains en certains cas? S'il n'y a pas pluſieurs Bulles où ce dogme eſt établi & enſuite mis en pratique? Si de telles Bulles ne troubloient pas un païs? Ou ſi le trouble ne devoit être imputé qu'à ceux qui n'y obeiſſoient pas? Il ſeroit bon que les ennemis du Placet parlaſſent nettement ſur ces ſortes de queſtions: on n'en ſentiroit que davantage la neceſſité de maintenir vigoureuſement en toute occaſion le Droit du Placet, & le peu de fond qu'il y a à faire ſur la fidelité des Sujets qui oſent combattre ce Droit; & qui font trophée des termes les plus vehemens emploiés dans quelques Brefs de Rome (*h*) contre cet auguſte Droit; comme fait ici M. Govarts, à qui toutes les paroles d'un Pape ſont des oracles, juſqu'à celles de l'indigne Bref d'Innocent X. à l'Archiduc Leopold, Bref que pour l'honneur de ſon Auteur, on devroit enſevelir dans un éternel oubli.

De là l'Auteur des Dialogues paſſe à nos Souverains, & ſoutient pag. 43. & ſuiv. par un étrange paradoxe qu'ils ont eux mêmes reconnu qu'ils n'ont aucun Droit de donner le Placet pour les Bulles dogmatiques. La prétenſion eſt rare: on nous fera bientôt croire que les Rois de France reconnoiſſent la même choſe, & qu'ils n'ont garde de donner des Lettres Patentes pour la publication des Bulles. Mais paſſons aux preuves que notre Dialogiſte donne de ſon paradoxe.

Il commence p. 44. par le Decret de Charles quint contre Luther après la diete de Wormes, M. van Eſpen y repond à la p. 122. du Recueil, que le Decret même eſt une placetation: en effet il s'agit du fond de ce Droit, & non pas de ſa forme, qui peut être differente ſuivant les tems & les lieux. Il ne faut que la même réponſe aux paroles de la Ducheſſe de Parme Gouvernante des Païs-bas, qui établiſſent ſi manifeſtement le Droit du Placet, & le mettent ſi bien en pratique à l'égard du Concile de Trente même, qu'on ne comprend pas comment M. Govarts, qui les cite, n'a pas vu qu'elles lui ſont tout à fait contraires. C'eſt ce qu'a fait voir il y a prés de 80. ans, notre illuſtre M. Stockmans (*i*) dont la reputation eſt dans un degré où aſſurement celle de M. Govarts n'atteindra jamais. On y pourroit encore ajouter qu'il n'y a pas lieu d'être ſurpris de ce que la Ducheſſe marque au nom du Roi, qu'il faut laiſſer les deciſions du Concile ſur les matieres de foi en leur entier ſans y toucher le moins du monde, puiſque le Roi ſe tenoit entierement aſſuré qu'à cet égard tout s'étoit fait canoniquement au Concile où ſes Ambaſſadeurs avoient aſſiſté. Le conſentement que le Roi y avoit donné tenoit lieu de Placet. Mais pour ce qui regardoit les Decrets touchant la Réformation, Philippe II. crût que la diverſité de loix & coûtumes en differens Païs demandoit ici un nouvel examen & un nouveau Placet.

Enſuite il en revient (pag. 47. & ſuiv.) à ſon endroit favori, qui eſt la fameuſe Lettre de Philippe IV. & l'affaire de la Bulle d'Urbain VIII. *In Eminenti*: mais il ne fait que redire ce qui n'étoit dejà que redites de ſa part, & à quoi on avoit amplement ſatisfait dans les pieces du procés. Il n'y a qu'à voir le Recueil aux pages 67. 68 (*Duplique*, depuis le n. 223. juſqu'au n. 236.) 82. (*Deductio juris* &c. C. II.) 116. 117. 118. 119. 120. (*Additionalis deductio* &c.) Je n'y ajoute qu'un mot, qui eſt que M. Govarts a fort mauvaiſe grace de jetter les hauts cris ſur ce qu'on auroit oſé dire qu'un Prince ou un Pape fût ſurpris, lui qui oſe attaquer ouvertement l'Arreſt d'un Conſeil Souverain rendu contre lui dans une affaire où les Fiſcaux de Sa Majeſté étoient joints en cauſe avec M. van Eſpen, par ordre exprés du Gouvernement: ordre ſigné de ſon Excellence M. le Marquis de Prié: ordre fort connu de M. Govarts & qu'il devoit reſpecter davantage.

Aprez ce preparatoire qui lui paroiſſoit neceſſaire pour empêcher que les Lecteurs ne fuſſent trop frappés de la Pragmatique Sanction de Philippe II. il en

(*f*) Dialog. pag. 22. 23. 24. 25.

(*g*) On cite ici l'Edition in 4. de ce Recueil. La prem. de ces citations répond aux 128. premiers nombres de la piece du Recueil intitulée *Duplique du D. van Eſpen*; & la ſeconde au Chapitre III. de celle qui a pour titre: *Deductio juris & facti, pro Z. B. van Eſpen* &c.

(*h*) M. van Eſpen répond à ces Brefs. Voiez *Æquitas Sententiæ* p. 120. C'eſt-à dire dans la piece intitulée: *Additionalis deductio* &c. ſur la fin.

(*i*) Dans ſon *Jus Belgarum*.

il en vient enfin (p. 52. 53. 54.) à cette Pragmatique, qu'il appelle le grand argument de ſes adverſaires *Achillem ſuum*; quoi que je ne voie point qu'il en ait eté fait mention dans les piéces du procés, & que M. van Eſpen n'en ait parlé qu'en paſſant dans ſon Traité du Placet. Aprez ce début, M. Goverts ſoutient que cette Sanction ne regarde que les matieres Beneficiales, parce que la peine comminée dans la Sanction ne parle que de priver les impetrans de *l'effet des dites Bulles & Proviſions*. Mais comme dans le corps de la Sanction on ne diſtingue pas les differentes éſpéces de Bulles, & qu'au contraire il ſemble qu'on les y comprend toutes, en diſant *nulles Bulles*, on a droit de la prendre dans ſa generalité, ſur tout eû égard aux circonſtances des tems; puisque l'uſage du Placet étant établi dans le païs long tems avant Philippe II. ce Prince n'auroit pas manqué dans une Ordonnance ſi ſolemnelle, de diſtinguer les differentes ſortes de Bulles s'il avoit crû que cette diſtinction devoit avoir lieu. Auſſi le plus fameux adverſaire do Placet dans ces païs, qui eſt *Zypæus*, s'eſt trouvé ſi embaraſſé de cette Pragmatique, qu'il tâche d'en revoquer en doute l'authenticité: ce que tout le monde aujourd'hui regarde comme inſoutenable; & M. Goverts ne temoigne pas le moindre doute là deſſus.

Il s'objecte encore, (p. 55.) & avec raiſon, que M. van Eſpen cite dans ſon Traité un grand nombre de Conſultes & autres Actes des Conſeils du Païs-bas qui établiſſent fortement la neceſſité du Placet. Il répond en un mot que toutes ces tentatives ont eté anéanties par la Lettre de Philippe IV. qu'il ſuppoſe toujours décifive. Je ne dirai rien de cette Lettre, puisqu'il en eſt parlé aſſez amplement dans les endroits de notre Recueil indiqués cideſſus. Mais il n'eſt point pardonnable à M. Govarts de diſſimuler que parmi ces piéces produites par M. van Eſpen il y en a pluſieurs qui ſont poſterieures à la Lettre de Philippe IV. & qui par conſequent ne peuvent avoir eté miſes à néant par cette Lettre.

Je ne vois plus que deux objections dans ce Dialogue (p. 61. 62.) L'une eſt tirée de quelques expreſſions d'un Pape ou deux, contre le Placet. Quelle preuve! N'eſt ce pas le ſtyle ordinaire de la Cour de Rome lors qu'on s'oppoſe à quelqu'une de ſes prétenſions? Quand on produit ces ſortes d'argumens avec tant de fanfare & en plus d'un endroit, on nous contraint de répondre, que certains Papes ſe ſont plus d'une fois ſervi de termes bien plus violens (& même de quelque choſe de pis que de termes) contre des Rois & des Empereurs qui ne vouloient pas ſe ſoumettre à la ſentence de dépoſition que ces Papes avoient oſé prononcer contre eux.

La derniere objection, (p. 63. 64.) n'eſt qu'une nouvelle éxaggération des inconveniens prétendus de la neceſſité du Placet pour des Bulles dogmatiques. Tous ces inconveniens s'évanouiſſent par la ſeule proteſtation de M. van Eſpen que nous avons déja rapportée, ſavoir qu'il ne prétend parler que de ce qui eſt neceſſaire pour l'éxécution de ces Bulles dans le for exterieur, & nullement de l'obligation qu'il pourroit y avoir de croire le dogme qui y ſeroit défini.

Le reſte de ce ſecond Dialogue ne conſiſte qu'en quelques déclamations aſſez froides, pour ne rien dire de plus fort. Je ne puis pourtant paſſer entierement ſous ſilence un de ces endroits qui eſt de la derniere impudence. C'eſt où il défie M. van Eſpen d'entreprendre de prouver, par quelque piece publique, *palam*, ce qu'il n'a fait jusqu'ici, dit-il, qu'affirmer ſans aucune preuve, *abſque ulla probatione*. Il y auroit lieu de dire ſur cette forfanterie, ſi on vouloit railler; *on bat en vain les glorieux*: mais ſa hardieſſe démonteroit l'humeur la plus gaie. Quoi! M. van Eſpen n'a rien écrit publiquement ſur cette matiere? Et ſur quoi eſt-ce donc que M. Goverts l'avoit voulu décrier à cette occaſion? M. van Eſpen n'a apporté *aucune preuve* de ſon ſentiment, lui qui en a rempli un Traité (a) conſiderable ſur cette matiere, approuvé avec des eloges extraordinaires par un des principaux membres du Conſeil Souverain de Brabant? Et cela ſe dit, ce ridicule défi ſe fait par un M. Goverts qui n'a jamais publié que quelques mechans petits libelles, & qui n'a pû affoiblir en rien ce Traité dont il n'a oſé attaquer que peu d'endroits? En verité je ne puis ſoutenir ce contraſte; & on perdroit patience à moins.

Il n'y a rien de plus foible que le troiſieme Dialogue & je n'y vois quaſi rien qui merite qu'on s'y arrete. C'eſt une plainte amere, (p. 67. & ſuiv.) une invective perpetuelle contre l'Arreſt du Grand Conſeil & contre M. van Eſpen, qui pourroit donner lieu à un nouveau procés de calomnie & à une plus grande punition, ſi on ne paroiſſoit reſolu de mépriſer deſormais tout ce que pourra dire un homme ſi paſſionné. Sa premiere plainte (p. 73. 74. 75.) eſt, ſur ce que ſa lettre eſt condamnée par l'Arreſt, comme *contraire aux Droits, hauteurs, & juriſdictions Souveraine de Sa Majeſté*: Il prétend n'avoir attaqué qu'une prétenſion rejettée par nos Souverains même: Il ne fait ſur cela qu'indiquer les ordres de ces Princes qu'il avoit dejà cité dans ſon ſecond Dialogue: mais ces citations aiant eté refutées, on n'a qu'à lui répondre en trois mots que ſa plainte eſt injuſte, & que les termes de l'Arreſt ſont trés exacts.

Il ſe plaint encore (p. 76. 77. 78.) d'une fauſſe imputation. Il avoue qu'il a accuſé M. van Eſpen d'avoir enſeigné que la juriſdiction civile & criminelle des Eccleſiaſtiques n'eſt que precaire; mais il nie qu'il ait parlé de la juriſdiction *temporelle* comme l'Arreſt s'exprime; or, dit il, (p. 77.) ſuivant *le Dictionnaire de Furétiere augmenté par Baſnage*, la juriſdiction *temporelle* eſt la même choſe que la *ſeculiere*. Je ne ſai ſi un Dictionnare fait par un grand *Puriſte*, eſt un bon garand pour la connoiſſance des termes du Palais. Mais ſans vouloir pointiller ſur la ſignification litterale de ce mot, je dis qu'on ne ſauroit nier qu'une juriſdiction que M. Goverts lui même appelle *civile & criminelle*, ne puiſſe en un fort bon ſens être auſſi appellée *temporelle*, par qui que ce ſoit qu'elle s'exerce. Et les pieces du procés étant maintenant publiques, tout le monde pourra voir de quelle éſpéce de juriſdiction ce terme de l'Arreſt ſe doit entendre. Ainſi M. Goverts ne trouvera pas encore ici matiere de plainte; mais c'eſt au contraire M. van Eſpen qui auroit lieu de ſe plaindre plus que jamais de ce que M. Goverts dit de lui à cette occaſion: il oſe accuſer ce Docteur (p. 79.) d'avoir *avoué implicitement* dans ſes Requêtes, *in ſuis libellis*, qu'il a enſeigné effectivement que les Evêques n'ont point de juriſdiction propre mais ſeulement *precaire*, telle que les Princes la leur ont accordée: car quoique M. van Eſpen ait avoué que les Evêques tiennent la juriſdiction contentieuſe de la conceſſion des Princes, il eſt ſi éloigné d'avoir avoué qu'il ſoit permis aux

Princes

(a) *Tractatus de Promulgatione Legum &c.*

Digitized by Google

Princes d'ôter à leur gré cette juriſdiction aux Evêques, qu'il déclare en termes exprès dans ſa Deduction (Chap. III. *in fine.*) *qu'il n'enſeigne nullement cela & ne l'a jamais enſeigné.* Cependant c'eſt là la vraie notion d'une *juriſdiction precaire*, de pouvoir être repriſe par ceux dont elle vient, toutes & quantes fois qu'il leur plait. M. Govarts eſt d'autant plus coupable à cet égard, qu'il renouvelle cette accuſation en parlant de toute juriſdiction des Evêques *en tant que tels*, quoi qu'il ne puiſſe ignorer que M. van Eſpen dans la même deduction (Ch. III.) reconnoit dans les Evêques une juriſdiction qui leur eſt *propre* par leur état, qui vient de Dieu même independamment de toute conceſſion des Princes, ſavoir celle *de prêcher, de batizer, de lier, de délier, d'excommunier les opiniatres, & de regler tout ce qui eſt neceſſaire pour parvenir au ſalut.* De bonne foi, que direz vous, Monſieur, de ce procedé de M. Govarts ? Et comment qualifierez vous une pareille accuſation ? Je ne dirai rien ſur la derniere plainte (Dialog. p. 80. & ſuiv.) qui regarde la prétendue incompetence du Tribunal qui a rendu l'Arreſt ; & de l'exemtion qu'il prétend en qualité de Vicaire Apoſtolique. Cela ſe trouve refuté plus au long qu'il ne meritoit, dans le Recueil. La plus grande partie de la ſavante *Duplique* de Meſſieurs les Fiſcaux roule ſur cette prétendue exemption. On y peut conſulter auſſi la Deduction de M. van Eſpen, (Ch. I.) aux pages 73. 74. 75. 76 &c.

Voila, Monſieur, tout ce qu'il y a de tant ſoit peu digne d'attention dans les Dialogues de M. Govarts. J'eſpere que vous me ferez l'honneur de croire que je n'en ai rien deguiſé. Vous ne douterez pas après cela que les piéces du procès ne ſuffiſent pour répondre à tout ce qu'il y a d'eſſentiel dans ces Dialogues ; le peu de reflexions que je viens d'y joindre en paſſant ne regarde preſque que des incidens, & elles ſe preſentent d'ailleurs ſi naturellement quand on confronte les écrits de part & d'autre, qu'elles doivent être plutôt regardées comme des ſuites de ce qui a eté prouvé dans le procès, que comme des nouvelles preuves. Vous en ferez encore plus convaincu, lorſque j'aurai trouvé l'occaſion de vous envoier les Dialogues.

V. J'appellerai votre quatrieme queſtion celle que vous faites en ces termes ; *Outre la periode de la Lettre de M. Govarts que le Grand Conſeil condamne, l'Arrêt ordonne que les termes injurieux qui ſe trouvent dans ſes écrits* d'Advertence & Perſiſtence, *ſeront tracés par un des Greffiers du Conſeil. Je m'étonne qu'on n'ait pas marqué ces termes en particulier dans l'Arrêt. En a t on en effet tracé quelques uns ? & pourriez vous me dire quels ils ſont ?* Vous pouvez juger, Monſieur, qu'il n'eſt pas aiſé de ſavoir au juſte quelles ſont ces radiations qui ſe font dans un original Manuſcrit, qui eſt dépoſé au Greffe du Grand Conſeil. J'ai fait enſorte qu'on ait ſondé là deſſus M. van Eſpen, ſuppoſant qu'au moins on en auroit indiqué quelques unes à lui qui y étoit intereſſé : mais il aſſura qu'il n'en ſavoit rien ; & qu'il croioit ſeulement en general que ce ſeroient tous les termes injurieux à ſa perſonne qui ſe trouvent dans les piéces fournies au procès par M. Govarts. Cependant pour n'être point contraint de laiſſer votre queſtion abſolument ſans réponſe, j'ai tant fait qu'enfin j'en ai appris quelque choſe par une autre voie très ſûre. J'ai donc ſû, mais de ſcience certaine, qu'un de ces endroits tracés ſe rencontre (au n. 14. de ſa Perſiſtence) à la p. 17. de notre Recueil : Il eſt de ſix lignes, & commence par ces mots, *ſed fel amariſſimum evomeret.* M. Govarts avoit eu l'imprudence de répeter cet endroit d'un de ſes anciens ouvrages, qui penſa lui attirer il y a plus de 20. ans une affaire encore plus facheuſe que celle-ci. Comme dans tout l'écrit *d'Advertence & Perſiſtence* je ne remarque pas d'endroit plus injurieux à M. van Eſpen que celui-ci, il me ſemble qu'il n'eſt pas fort important de ſavoir préciſement tous les endroits traçés, qui doivent vraiſemblablement être tous ceux qui reviennent à peu près à celui-ci. Je ſai pourtant que ces endroits ſont au nombre de *neuf ou dix.* Diſpenſez moi de vous marquer la voie par laquelle j'ai appris ceci ; on m'a demandé le ſecret : mais faites moi la grace de croire que j'en ſuis aſſuré autant qu'on le peut être en pareil cas.

VI. Enfin votre derniere queſtion eſt : *Si le Parlement de Malines n'a rien fait pour réprimer la nouvelle hardieſſe de M. Govarts ? Et ſi on a coutume de ſouffrir en Flandres qu'on attaque à front découvert l'Arreſt d'une Cour Souveraine ?* Si vous aviez vû, Monſieur, les Dialogues, vous n'auriez pas manqué d'ajouter : *Et qu'on y avance avec plus de hauteur que jamais, les maximes & les calomnies pour leſquelles on avoit eté flêtri par cet Arrêt ?* Tout ce que je puis vous répondre ſur ce point, eſt que juſqu'ici la Cour n'a rien fait depuis contre M. Govarts ni contre ſes Dialogues : mais ſi elle ne fera rien dans la ſuite, c'eſt ce que je ne ſaurois dire ; car ordinairement on ne va pas ſi vite en beſogne dans ce païs que dans quelques autres : & d'ailleurs le Grand Conſeil eſt accablé d'affaires importantes & aſſez preſſantes. Cependant il pourroit bien arriver qu'on negligeroit ce libelle de M. Govarts, qui n'eſt pas capable de bleſſer la réputation d'un Corps ſi reſpectable. Les droits du Souverain ſont mis à couvert par l'Arreſt, auſſi bien que la reputation de M. van Eſpen qui ne demande pas d'autre reparation ; la juſtice de l'Arreſt eſt de nouveau demontrée, & les Dialogues refutés, par la ſeule publication des pieces du procès. Tout cela eſt dejà fort humiliant pour M. Govarts ; & ſi on ne pouſſe pas plus avant on voudra peut être faire cette grace à ſon grand âge.

VII. Mais permettez moi de vous dire naïvement, Monſieur, que j'ai eté un peu ſenſible à la maniere dont vous avez tourné votre derniere queſtion ; *Si on a coutume en Flandres* &c. Il me paroiſſoit que vous vouliez attribuer à une indolence de la nation, la tolerance qu'on n'y a eu juſqu'à preſent au ſujet du libelle de M. Govarts. Dans le premier mouvement qu'excita cette penſée, je me diſois à moi même ; ſied il bien aux François de nous faire un ſemblable reproche dans les circonſtances preſentes ? Là deſſus ſe preſenta une ample matiere de récrimination. Mais ce mouvement étant paſſé, je vis bien que j'aurois tort de prendre à la rigueur tous les termes d'un ami. Je réſolûs donc de ne plus penſer à me ſervir de récrimination, & j'aurois même ſupprimé le peu que j'en dis ici, ſi cela ne m'avoit renouvellé la penſée que j'avois dejà euë, de vous communiquer mes reflexions ſur les accuſations de M. le Cardinal de Biſſy.

Mais ſouffrez qu'avant que d'en venir là, je vous diſe tout bonnement & ſans aucun deſſein de vous faire de la peine, que vous avez tort de trouver ſi étrange qu'on ne ſoit pas plus vif en Flandres ſur des entrepriſes ſi temeraires, & ſur une maniere qui touche les Souverains de ſi près. Je me ſuis même étonné, Monſieur, que dans le moment que vous nous faiſiez cette eſpece de reproche, vous ne vous ſoiez pas ſouvenu de l'affaire de M. le Cardinal de Biſſy. Vous ſavez mieux que moi en combien de manieres cette Eminence avoit bleſſé les Droits des Souverains ; il avoit rejetté bien loin la neceſſité du Placet ; &, comme s'il avoit eté d'intelligence en ce point avec M. Govarts, il l'avoit fait de même que celui-ci, en tachant de décrier nommément M. van Eſpen le plus ferme defenſeur de ce precieux Droit qui ſoit dans les Païs-Bas.

Auſſi

Digitized by Google

Auſſi on a denoncé en pluſieurs manieres cet ouvrage de M. le Cardinal de Biſſy : des Evêques même l'on pris à partie : l'illuſtre Parlement de Paris paroiſſoit vouloir pouſſer vigoureuſement cette affaire. Cependant qu'en eſt-il arrivé? Défenſe au Parlement de s'en mêler, la cauſe évoquée au Conſeil du Roi, & le Cardinal abſous. C'eſt ce qui eſt bien plus ſurprenant que ce que vous imputez à la lenteur des Flamands : car il peut y avoir des raiſons pour diſſimuler la faute d'un coupable ; mais eſt-il jamais permis de le déclarer publiquement inocent ? Quelles conſequences n'en tireront point les ennemis de la Doctrine de l'Egliſe Gallicane? Et en quoi conſiſtent ces Libertés ſi vantées, ſi M. le Cardinal de Biſſy n'eſt point cenſé y avoir contrevenu?

VIII. J'en dis peut être trop, Monſieur, à un homme comme vous, mieux inſtruit ſans comparaiſon que moi ſur ces importantes matieres. Je n'ai garde auſſi de vous reprocher le trop peu de zele ſur ce point : je ſuis très perſuadé que ſi cette affaire avoit dépendu de vos deſirs, elle auroit eu une toute autre fin, & que vous gemiſſez dans la vue des ſuites qu'elle peut avoir dans vos Provinces. Mais vous ne ſavez peut être pas qu'elle a répandu ſes influences juſque chez nous. Cela eſt cependant très vrai. Je ſai certainement que M. van Eſpen aiant vû la maniere cruelle dont il eſt traité dans *l'Inſtruction Paſtorale de M. le Cardinal de Biſſy de l'an* 1722, eût deſſein d'intenter procès contre ce Prélat par devant le Parlement de Paris ; mais qu'aiant jugé prudemment qu'il ne devoit pas l'entreprendre avant que d'avoir appris la reuſſite des Dénonciations qu'on avoit faites en France de cette *Inſtruction*, il abandonna tout à fait ce deſſein, lorſqu'il vît cette affaire terminée tout autrement qu'on ne l'avoit crû, ſe tenant aſſuré qu'un particulier & étranger n'obtiendroit rien dans une cauſe qui auroit dû être pour le fond aſſez ſemblable à celle où les grands Evêques dénonciateurs de cette même *Inſtruction* n'avoient pû reuſſir. Cependant comme je ne puis digérer qu'on abandonne la réputation d'un Auteur ſi celebre aux préventions de M. le Cardinal de Biſſy & au grand crédit qu'il a à la Cour de France, je ne pourrai pas m'empêcher de vous communiquer mes reflexions ſur les accuſations que Son Eminence produit contre M. van Eſpen. C'eſt ce que j'eſpere de faire au plutôt dans une autre Lettre. Je ſuis &c.

Ce 3. Octobre 1724.

SECONDE LETTRE

D'UN JURISCONSULTE DES PAIS-BAS

Contenant des reflexions ſur pluſieurs accuſations de M. LE CARDINAL DE BISSY.

LA ſatisfaction que vous témoignez, Monſieur, avoir eu de ma Lettre du 3. de ce mois, m'a encouragé à ne pas differer plus longtems celle que j'avois promiſſe, touchant un article conſiderable de *l'inſtruction* de M. le Cardinal de Biſſy.

Je croi que les accuſations que forme ce Prélat contre M. van Eſpen ſe rédoiſent toutes à ce qu'en dit Son Emin. dans la *premiere partie* de cette *Inſtruction, quatrieme verité*, pag. 292. 293. 294. 295. car j'avoue de bonne foi que juſqu'ici je n'ai pu gagner ſur moi de lire cet ouvrage d'un bout à l'autre. Je ne ſai ſi c'eſt ma bétiſe, & ſi d'habiles Theologiens n'y decouvriront pas des beautés capables de recompenſer abondamment la peine qu'on auroit pris à le lire, mais pour moi il m'a paru ennuieux à la mort. Quoi qu'il en ſoit, il ne me ſera pas mal aiſé de réfuter ce que cet Eminentiſſime Prélat avance dans l'endroit dont il s'agit. Je partagerai par nombres les reproches qu'on y fait à M. van Eſpen. En voici le préambule.

I. *A entendre citer ici van Eſpen*, dit M. le Cardinal de Biſſy, (p. 292.) *qui ne le prendroit pour quelque ancien Theologien du premier ordre dont le ſentiment fît dans l'Egliſe une autorité reſpectable*? Je ne ſai où Son Eminence a trouvé qu'il ne ſoit pas permis de citer un paſſage d'un Auteur & l'appeller *ſçavant*, à moins que cet Auteur n'ait ces trois qualités ; 1. d'être *ancien*, c'eſt à dire mort depuis quelques ſiecles. 2. d'être *Theologien* de profeſſion. 3. d'être Theologien du *premier ordre*. C'eſt donc mal à propos que M. le Cardinal de Biſſy en veut ici à M. le Cardinal de Noailles. Celui ci avoit cité un paſſage de M. van Eſpen qui ne contient qu'une verité d'ailleurs évidente, & en même tems il avoit qualifié ce Docteur de *ſçavant*. M. le Cardinal de Biſſy n'a pu ſouffrir ce petit mot. C'eſt à M. van Eſpen à voir comment il ſe conſolera de cê dégout. Je ſai qu'il n'eſt pas fort ſenſible aux louanges : mais s'il l'étoit, je croi qu'il ſeroit plus content d'avoir merité l'eſtime de M. Cardinal de Noailles, qu'affligé de ſe voir privé de celle de M. le Cardinal de Biſſy. Mais en voilà aſſez ſur l'entrée de ce Prélat : venons au detail de ſes reproches.

II. Premier Reproche. *Ce n'eſt qu'un Juriſconſulte peu inſtruit des principes de la ſaine doctrine.*

Le mot de *Juriſconſulte* n'eſt pas aſſez exact. Il auroit été mieux de dire *Canoniſte*. M. van Eſpen eſt Prêtre depuis 50. ans : & quoi qu'il ſoit Docteur en Droit Civil comme en Droit Canon, il a neanmoins toujours fait ſon étude capitale de celle des Saints Canons, & tous ſes ouvrages en font foi. Mais ce mot *Juriſconſulte* étoit plus aſſorti au deſſein qu'avoit ſon Eminence de faire regarder cet Auteur comme tout à fait éloigné par ſa profeſſion de tout ce qui s'appelle Theologie, & appliqué principalement au Droit Civil.

Pour ce qui eſt de *la ſaine doctrine*, rien n'eſt maintenant plus équivoque parmi les Theologiens que ces termes. Chaque parti prononce là deſſus avec la derniere confiance, à peu près comme dans un procès les deux parties ne regardent chacune leurs prétentions que comme des droits inconteſtables. S'il s'agit des opinions ultramontaines, que M. le Cardinal de Biſſy ſemble avoir fort à cœur, peut être que M. van Eſpen en eſt plus *inſtruit* qu'on ne penſe, quoi qu'il ſoit très veritable qu'il eſt fort éloigné de les embraſſer. Que ſi on veut parler de la Theologie en general, je ne ſai ſur quel fondement on décide que ce Docteur en eſt ſi *peu inſtruit*. Il n'y a qu'à lire ſes ouvrages, & ſur tout ſon *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, pour être convaincu que c'eſt un Auteur qui a beaucoup lû l'Ecriture Sainte, &

qui

Digitized by Google

qui eſt très verſé dans les Saints Canons & dans l'Hiſtoire Eccleſiaſtique. Peut-être qu'il y a des gens qui ne comptent pas ces connoiſſances pour beaucoup en fait de Theologie, & que c'eſt dans ce ſens qu'on en parle ici : mais je ſai bien que d'habiles Theologiens ne ſont pas de cet avis. J'en connois même, qui ne devroient pas être ſuſpects aux partiſans de la Bulle *Unigenitus*, qui ſont perſuadés qu'il y a bien de la bonne Theologie dans le grand ouvrage de M. van Eſpen, & que ce livre ne convient pas moins aux Curés & autres Eccleſiaſtiques qu'aux Juriſconſultes. Je ne croi pas qu'ils en voudroient dire autant des *Inſtructions* de M. le Cardinal de Biſſy, qui ſemble faire ſon fort de quelques abſtractions peu intelligibles.

III. 2. Reproche. *Que tout le monde ſçait avoir été fort attaché au parti qui trouble aujourd'hui l'Egliſe.*

Voilà des paroles bien vagues. Il auroit été bon qu'on eût dit nettement en quoi conſiſtent ce *parti*, cet *attachement*, & ces *troubles*. Il y a longtems que le Conſeil Souverain de Brabant a remarqué aprés la diſcuſſion de pluſieurs ſemblabes bruits, qu'on n'a jamais pu trouver *qu'aucun auroit été legitimement accuſé, beaucoup moins convaincu, pour chef, adherant, ou participant, de ſemblable doctrine & opinions nouvelles* (*a*). Ce n'eſt pas que cet illuſtre Tribunal ne ſût qu'on avoit effectivement excité des troubles à ce ſujet, & *des diviſions, même entre des parens, alliés, & famille, & une infinité de perſonnes Eccleſiaſtiques & Seculieres*; mais il ſavoit auſſi & il le déclaroit hautement, que ce n'étoit pas le prétendu parti Janſeniſte qui cauſoit ces diviſions, mais que c'étoient au contraire *les fauſſes idées qu'on tache d'imprimer ſous le vague & déreglé prétexte de Novateurs.* Ce ſage advis confirme la reflexion que j'ai oui faire par pluſieurs Magiſtrats éclairés & integres, qu'ils avoient toujours remarqué que dans les querelles qui s'étoient élevées à ce ſujet dans les Païs-Bas, ceux qui étoient accuſés de Janſeniſme ſe ſervoient des voies de Droit, & leurs parties au contraire recouroient aux voies de fait, ou à des interdits & des ordres abſolus : ce préjugé ſuffiſoit ſeul, ſelon ces Magiſtrats, pour diſcerner les vrais auteurs des *troubles*.

Quant à M. van Eſpen en particulier, *Tout le monde ſçait*, au moins dans les Païs-Bas, que des calomniateurs l'ont pluſieurs fois attaqué par des accuſations ſemblables, mais toujours à leur propre confuſion : que celui qui s'eſt le plus ſignalé en ce genre eſt un fourbe (*b*) couvert d'infamie, & qui a voulu rafiner en fait de ſcéleratеſſe, pour abîmer M. van Eſpen & ſes amis par le moien d'un grand nombre de piéces forgées à plaiſir, & capables de faire traiter ces Meſſieurs en traitres à l'Egliſe & à l'Etat, ſi cette trame infernale n'eût été heureuſement découverte & n'eût fait retomber toute l'horreur de ce manége ſur le fauſſaire qui le conduiſoit. Il en fût quitte cependant (*c*) pour être privé de ſes emplois & degrés, & banni à perpetuité des Etats de ſa Majeſté. Voilà quel a été l'adverſaire le plus infatigable de M. van Eſpen : on ſeroit curieux de ſavoir ſi c'eſt par ſes piéces deteſtables que M. le Cardinal de Biſſy eſt demeuré convaincu de ce qu'il croit que *tout le monde ſçait*, je veux dire de cet attachement à un prétendu parti. Au moins eſt-il certain que le fourbe dont nous parlons a joué depuis près de 40. ans un perſonnage conſiderable dans les affaires Eccleſiaſtiques ; que même après tous ſes crimes & ſon banniſſement il a joui de la protection de Rome ſous le Pontificat de Clement XI. & a continué d'y écrire en faveur du parti que M. le Cardinal de Biſſy protége.

IV. 3. Reproche. *Le livre même qu'on nous oppoſe* (Tractatus de promulgatione legum Eccleſiaſticarum &c. Auctore Z. B. van Eſpen) *n'a été imprimé qu'en 1712. dans la vue d'infirmer d'avance la Bulle* Unigenitus, *à laquelle l'Auteur ſavoit qu'on travailloit à Rome.*

C'eſt ainſi que M. le Cardinal de Biſſy, qu'on dit être dévot, ne ſe fait aucun ſcrupule de fouiller dans le cœur d'un ſavant & pieux Ecrivain pour lui attribuer le deſſein *d'infirmer d'avance* une Bulle dont il ne pouvoit déviner ni le fond ni la forme un an avant qu'elle parût.

D'où eſt-ce encore que Son Eminence a appris que M. van Eſpen *ſavoit qu'on travailloit à Rome* à une Bulle contre le livre du P. Queſnel ? l'Approbation de ce livre de M. van Eſpen eſt du mois de Septembre 1712. c'eſt à dire qu'elle a précédé la Bulle d'un an entier. D'ailleurs c'eſt un ouvrage de 300. pages *in* 4. y compris le Recueil des piéces, & on ſait que l'Auteur n'a pas coutûme de compoſer à la hâte : enfin il étoit dans ce tems là entierement privé de la vue, ce qui rétarde fort le travail d'un Auteur : il faut donc outre cet année entiere, en compter encore une pour la compoſition & l'impreſſion du livre. De bonne foi, Monſieur, croiez-vous qu'un particulier comme M. van Eſpen, pût avoir beaucoup de lumieres ſur une Bulle qui n'a parû que ſi longtems après ?

Tout le monde n'a pas le Privilege d'être auſſi bien informé du détail des affaires de la Cour de Rome que M. le Cardinal de Biſſy. Ce n'eſt qu'à cette Eminence qu'il appartient d'annoncer *d'avance* un Decret de Rome & d'en marquer le point eſſentiel. C'eſt ce qu'Elle fit à l'egard des Lettres *Paſtoralis officii* dans une Lettre circulaire du 14. Sept. 1718. aux Evêques de France, où Elle diſoit : *On dit que le Pape vient de publier un Bref contre les Evêques Oppoſans ; qu'il y en aura ici inceſſamment des Exemplaires.* Je ſai que Son Eminence pour ſe purger en France du ſoupçon de colluſion avec les Miniſtres de la Cour de Rome, a fait remarquer qu'Elle n'avoit pas dit poſitivement que ce Bref étoit publié mais ſeulement qu'on le diſoit : mais je doute fort ſi beaucoup de lecteurs auront été contens de cette défaite, & perſuadés que cet *on dit* ne ſignifie qu'un bruit vague en de telle circonſtances. Il y va même de l'honneur de ce Prélat, qu'on ne le croie pas capable d'une conduite ſi indiſcrete & ſi précipitée que ſeroit celle de donner l'alarme aux Evêques ſur un ſimple bruit, & de leur marquer *d'avance* la conduite qu'ils devoient tenir en ce cas, comme le fait ce Cardinal dans la ſuite de la même lettre qu'on peut voir entiere dans la *premiere Inſtruction de M. le Cardinal de Noailles* ; (*d*) lettre avouée depuis publiquement par M. le Cardinal de Biſſy.

Mais tournons, ſi on veut, la medaille, & ſuppoſons que Son Eminence n'ait ſu en effet rien de poſitif touchant ce Bref, cela ne rend que plus inſoutenable le reproche qu'Elle fait ici à M. van Eſpen. Car Elle ſe defend d'avoir ſu le contenu de ce Bref ſix jours après qu'il fût publié à Rome, & Elle veut que M. van Eſpen ait connu au moins en gros, une Bulle deux ans avant qu'elle fût ſeulement dreſſée. En verité l'acception de perſonnes eſt trop viſible : mais combien le devient elle encore davantage lorſqu'à cette difference des tems on

ajoute

(*a*) Conſulte à S. A. E. de Baviere du 13. Avril 1696.

(*b*) *Le P. Deſirant.*

(*c*) On peut conſulter les piéces imprimées de ce fameux procès, & ſur tout la *Concluſio finalis*, ou bien le livre François qui a pour titre *Le Pere Deſirant, ou Hiſtoire de la Fourberie de Louvain.*

(*d*) *Reflex. Prélimin* §. 3.

ajoute encore celle des perſonnes! M. vao Eſpen eſt un particulier toujours enfermé dans ſon cabinet, qui n'a acucune correſpondance à la Cour de Rome; & M. de Biſſy eſt Cardinal, chéri de la Cour de Rome, grand ami de ceux qui y donnoient le branle aux affaires ſous Clement XI. & par conſequent un de ceux qui devoient être le plutôt informés de ce qui s'y tramoit ſur ce point.

Enfin, ce qui eſt décifif, il eſt du dernier ridicule d'attribuer à M. van Eſpen de pareilles vuës dans la compoſition d'un ouvrage qui ne fait que répeter (en ce qui touche la maniere dont on fait les Decrets dans les Congregations des Cardinaux à Rome) ce que l'Auteur avoit dejà fait remarquer dans ſon Droit Eccleſiaſtique Univerſel, (Parte 1. Tit. 22. Cap. 4.) compoſé longues années avant la Bulle, & dans un tems où le livre du P. Quesnel n'avoit encore ſouffert aucune contradiction.

V. 4. Reproche. *On reconnoit d'abord dans ſon ouvrage le caractere de tous les Ecrits des Novateurs, par l'affectation ſeeſible qu'on y voit pour rendre le Pape odieux, & inſpirer le mépris de ſon autorité.*

Malgré tout le reſpect qu'on a pour le caractere de M. le Cardinal de Biſſy, on ne peut s'empêcher à la vue d'une injuſtice ſi criante de nommer les choſes par leur nom & de dire que c'eſt là une pure calomnie qu'on aime mieux attribuer à certains calomniateurs de profeſſion très-indignes de la créance que ce Prélat témoigne ailleurs avoir pour leurs memoires, qu'à Son Eminence même. Il ne s'agit point de certaines prétentions exorbitantes de la Cour de Rome qu'il eſt très permis de rendre odieuſes & mépriſables; il s'agit du *Pape* même & de *ſon autorité* legitime: & c'eſt de quoi on défie le Conſeil de M. le Cardinal de Biſſy de produire la moindre preuve. Des Ecrivains François devroient ſavoir mieux que nous, que ce ſont les mauviſes maximes d'une foule de flateurs de la Cour de Rome qui rendent *le Pape odieux* à ceux qui ſe ſont ſeparés de l'Egliſe Catholique: & que rien au contraire n'eſt plus propre à leur rendre aimable *ſon autorité* legitime, que les livres de ceux qui la réduiſent à ſes juſtes bornes. Combien y a-t-il des Proteſtans de toute eſpece que rien n'éloigne davantage de l'Egliſe que la domination de la Cour de Rome! Qu'il eſt triſte de voir que cette heureuſe réunion trouve ſon plus grand obſtacle dans ceux qui dans la vue d'un ſi grand bien devroient nous donner l'exemple de ſacrifier non ſeulement des prétentions au moins incertaines, mais la vie même s'il en étoit beſoin?

VI. 5. Reproche. *Parlant de la maniere dont on fait à Rome l'examen & la cenſure des livres, il aſſure que c'eſt preſque toujours ſans connoiſſance que le Pape en ait; qu'à peine un Cardinal a part à l'examen, & que tout ce décide ſur le rapport de quelques Religieux, ou ignorans, ou prévenus des ſentimens de leur Ecole, ou même vendus aux Puiſſances qui les font agir.*

Voilà bien d'accuſations en peu de lignes. Cependant Son Eminence ne les prouve pas autrement, qu'en citant à la marge le livre de M. van Eſpen, & en indiquant la Part. 4. Chap. 1. §. 2. Je prie les perſonnes non prévenues de lire ce paragraphe, & de juger enſuite ſi le précis qu'on en donne ici eſt bien exact. M. le Cardinal de Biſſy n'a pas trouvé à propos de dire, beaucoup moins de prouver, que M. van Eſpen a avancé des fauſſetés dans l'expoſé qu'il y fait de la maniere dont les choſes ſe paſſent aujourd'hui à Rome dans l'examen des livres: mais il a taché de rendre odieux cet expoſé par certaines expreſſions équivoques ou exaggerées qu'il eſt bon de deméler.

Sans connoiſſance que le Pape en ait: On pourroit croire en liſant cela, que M. van Eſpen a voulu dire que les Decrets ſe publient ſans que le Pape le ſache: mais il dit tout le contraire: il aſſure qu'on en fait toujours rapport au Pape, qui les approuve avant qu'on les publie. Il eſt vrai qu'il dit que le Pape n'aſſiſte jamais en perſonne aux Congregations de *l'Index*, & qu'il ne ſe trouve que les jeudis à celles du S. Office; & on ne croit pas que M. le Cardinal de Biſſy veuille nier ces faits. Un Evêque de France ne devroit pas trouver mauvais qu'on expoſe ſimplement & de bonne foi, de quelle maniere ſe font les Decrets de ces Congregations qu'on ne reconnoit pas en ce Royaume & en bien d'autres endroits.

Qu'à peine un Cardinal a part à l'examen. M. van Eſpen ne dit pas que les autres Cardinaux n'ont aucune *part à l'examen*: il ſait bien qu'ils aſſiſtent aux Congregations: il parle ſeulement de l'examen qui ſe fait *en liſant ſoi même les livres*. Encore ne dit il pas cela de toutes les Congregations, mais uniquement de celles du S. Office & de *l'Index*; & non pas des extraordinaires, que le Pape établit quelques fois en des occaſions importantes.

Que tout ſe décide ſur le rapport de quelques Religieux. Ce mot de *tout* eſt trop general. On voit bien par ce que j'ai dit, que M. van Eſpen n'a garde de s'en être ſervi. D'ailleurs il n'ignore pas qu'il y a d'autres Conſulteurs & Qualificateurs que des Reguliers, comme il le déclare dans le même §. quoi qu'en effet les Reguliers en faſſent le plus grand nombre.

Ou ignorans, ou prévenus des ſentimens de leur Ecole. M. van Eſpen n'a jamais dit en general de ces Theologiens qu'ils ſont *ou ignorans ou prévenus.* Il dit ſeulement que leur jugement roule quelques fois ſur *des affaires dans les quelles la prévention, l'ignorance, & l'erreur ont ſouvent beaucoup de part.* Il ajoute enſuite, qu'il n'arrive que trop ſouvent que des Theologiens, & ſur tout des Reguliers, ſont extremement attachés aux ſentimens de leur Ecole; ce qui ne regarde pas plus les Theologiens de Rome que ceux de tout autre Pais.

Ou même vendus aux Puiſſances qui les font agir. Pour celui-là, c'en eſt trop de beaucoup. Voici tout ce qui ſe trouve dans ce §. qui puiſſe avoir quelque rapport à celà. *Enfin il n'y a preſque rien de plus aiſé que de prévenir les eſprits de ſemblables Theologiens, contre des livres qui ſont en butte à des adverſaires fort puiſſans.* On voit aſſez que cela n'exprime que l'impreſſion que font aiſement ſur les eſprits, la multitude & l'importunité de certains adverſaires, & la crainte de s'expoſer à leurs perſecutions. Y a-t-il rien de moins injurieux qu'une foibleſſe dont les plus grands hommes ſont ſuſceptibles? Et y a-t-il rien de plus indigne que de corrompre ainſi le ſens d'un Auteur pour faire croire qu'il décrie comme des ames venales & perdues de conſcience, des perſonnes à qui il n'attribue qu'une foibleſſe aſſez commune en tout tems & en tout païs?

Tout ce qui réſulte donc de ce paragraphe que M. le Cardinal de Biſſy trouve ſi horrible, eſt qu'en effet nous avons lieu de regretter ces heureux tems où les condamnations des livres étoient bien moins frequentes à Rome, & où les jugemens en matiere de doctrine & de livres ne ſe faiſoient guéres que dans une aſſemblée de pluſieurs Evêques dont on ne pouvoit conteſter l'autorité & les autres qualités de juges éclairés & équitables. Il y a bien moins de ſujet de s'étonner que M. van Eſpen l'ait fait remarquer en expoſant ſimplement les formes qu'on obſerve aujourd'hui à Rome dans ces ſortes de jugemens, qu'il n'y en a de le voir trouver mauvais à un Evêque de France. Mais quand même les choſes s'y paſſeroient encore moins regulierement, il eſt très-faux que cela dût faire mépriſer l'autorité legitime du Pape.

VII.

Digitized by Google

VII. 6. Reproche. *Dans un autre endroit il déſigne & il excuſe le livre de Queſnel ſans le nommer en établiſſant, que* quand un livre eſt bien reçu dans un Dioceſe, que le peuple le trouve édifiant, & qu'il porte l'approbation de perſonnes reſpectables, on ne doit pas le condamner quand il auroit des endroits dangereux, & même quelques legeres erreurs; parce qu'alors le mal qu'il pourroit faire dans le peuple, ſeroit moindre que le ſcandale de rendre ſuſpects les Paſteurs qui l'auroient approuvé.

M. le Cardinal de Biſſy cite ici la pag. 85. de M. van Eſpen. Il eſt vrai que cela s'y trouve en ſubſtance a peu près; mais il ſemble q[illegible] quand on cite un paſſage, & qu'on le diſtingue du reſte en le mettant en *italique*, on ſoit obligé de citer les propres termes, & ſur tout de n'omettre rien de ce qui reſtraint les expreſſions generales qu'on cite. C'eſt ce que n'a pas cru devoir faire l'Eminentiſſime Auteur. Les cinq lignes qu'il cite en *italique* ſe trouvent diſperſées par morceaux en plus de vint-cinq lignes du texte; &, ce qu'il y a de plus facheux, c'eſt que Son Eminence omet une reſtriction eſſentielle que M. van Eſpen a joint à cette maxime : car il marque bien expreſſement qu'il *peut arriver* QUELQUES FOIS *que la prohibition d'un tel livre ne ſe devroit pas faire* DANS UN TEL ENDROIT (où un ſuppoſe ce livre ſi utile aprés une ſerieuſe experience) *quoi qu'on ne dut trouver mauvais qu'on la fit* DANS UN AUTRE ENDROIT. Voilà des reſtrictions bien conſiderables : M. van Eſpen ne parle que de quelques fois & en quelque endroit, & par une citation peu fidelle on lui fait avancer la même choſe cumme une maxime generale. Ces deguiſemens ſont d'autant plus odieux que les Eminentes dignités d'un Auteur font que bien des lecteurs n'ont pas le moindre ſoupçon ſur cet article, & ſont portés à condamner ſans balancer ceux dont les paſſages cités paroiſſent choquans.

Après cet éclairciſſement, je ne croi pas que M. le Cardinal de Biſſy trouveroit beaucoup d'inconvenient dans la maxime ainſi reſtrainte. Il n'a pas même accuſé de fauſſeté la maxime dans ſa generalité : tout ce qui y bleſſe Son Eminence, c'eſt que l'Auteur y *déſigne & excuſe le livre de Queſnel ſans le nommer*. Le crime eſt ſans doute mediocre dans un Auteur qui écrit plus d'un an avant la Bulle qui condamne ce livre. Mais ſi c'étoit un crime en effet d'avoir *déſigné & excuſé ce livre ſans le nommer*, que dira-t on de M. le Cardinal de Biſſy qui autrefois ne l'a pas ſeulement *excuſé* mais recommandé à tous ſes Curés comme un livre *abſolument neceſſaire*, lors qu'il étoit encore Evêque de Toul ? (*a*) Il eſt vrai que M. van Eſpen n'eſt pas ſi diſpoſé à changer ainſi du blanc au noir : c'eſt la ſon crime : quiconque limitera dans le tems où nous ſommes, n'a garde d'obtenir en peu d'années un Evêché, un riche Abbaie, & un chapeau de Cardinal.

Je parle ainſi en ſuppoſant que M. van Eſpen ait en effet voulu *déſigner* en cet endroit le livre du P. Queſnel. Cependant je croirois plutôt qu'il n'a eu en vue aucun livre en particulier : ſi ſa maxime excuſe en effet ce livre, ce n'eſt pas ſa faute; c'eſt celle du bon ſens qui ſouffre qu une propoſition vraie puiſſe en inférer une autre qui ne l'eſt pas moins.

Ce qui me confirme dans la penſée que M. van Eſpen n'a pas eu en vue le livre du P. Queſnel plutot que tout autre livre, c'eſt qu'il n'auroit pas poſé le cas d'un livre *bien recu dans une Province ou dans une Dioceſe* : Il ſavoit trop que ce livre étoit repandu en pluſieurs Provinces & même en pluſieurs Roiaumes, & que durant un aſſez bon nombre d'annés il avoit été *bien recu* par tout. Je doute auſſi que ce ſavant Docteur eut voulu le déſigner comme un livre qui *auroit* des vendroits dangereux.

VIII. Tout ce que M. le Cardinal de Biſſy a dit jusqu'ici; quelque injurieux qu'il paroiſſe, n'eſt que peu de choſe en comparaiſon de ce qui va ſuivre.

7. Reproche. *Mais c'eſt dans la cinquieme Partie qu'il ſe montre a decouvert, en avancant des principes qui detruiſent l'uniformité de la profeſſion de la Foi, qui anneantiſſent toute juriſdiction Eccleſiaſtique, & qui rendent l'autorité ſeculiere arbitre des deciſions de foi quant à l'execution, & même quant à la ſubſtance.*

Si ces accuſations ſont bien fondées, ce livre de M. van Eſpen eſt un des plus méchans livres qu'il y ait. Si elles ne le ſont pas, cette invective n'eſt qu'une tirade de calomnies atroces. Nous allons donc parcourir les preuves que le Prélat en donne.

IX. 8. Reproche. (Inſtr. Paſt. p. 293.) *Le premier de ces principes eſt celui qu'on nous oppoſe, qu'il n'y a de Bulles ou de déciſions veritablement dogmatiques, que celles qui définiſſent quelque dogme certain, fixé, & determiné,*

Il ſemble que rien ne puiſſe paſſer par les mains des Theologiens de cette Eminence ſans être alteré en quelque choſe. M. le Cardinal de Noailles qui *oppoſe* ce principe de M. van Eſpen aux prétenſions de M. le Cardinal de Biſſy ne l'avoit pas mutilé : il y avoit joint ces paroles : *Qui ne definiſſent aucun dogme de foi, & qui condamnent ſeulement certains livres, ou qui defendent de ſe ſervir de certaines expreſſions*; & ces paroles ſont en effet de M. van Eſpen Part. 5. Chap. 1. §. 1. Avec ces reſtrictions qu'y a-t-il de reprehenſible dans le principe? M. le Cardinal de Biſſy voudroit-il nous faire croire que des Decrets qui ne font que condamner en gros quelque livre ſans en cundamner aucune propoſition particuliere ou qui ſans rien definir ſur le fond du dogme ne font que defendre de ſe ſervir de certaines expreſſions ſont *proprement des Decrets dogmatiques*? J'aurois cru jusqu'ici que cela n'étoit tombé dans l'eſprit de perſonne. Et qu'on ne diſe pas que ces Decrets ſervent à conſerver & à maintenir la pureté du dogme parmi les fideles : M. van Eſpen l'avoue en propres termes au même endroit. Tout ce qu'il dit, c'eſt que ce ne ſont pas proprement des Decrets dogmatiques ou des definitions de foi : & en peut-on douter, quelque ſentiment qu'on ait ſur les conteſtations de nos jours?

Pour refuter ce principe, il ſuffit à Son Eminence *de faire obſerver qu'il detruit entierement* toutes *les condamnations* de pluſieurs propoſitions *in globo*. La belle obſervation ! on ne peut dire qu'un Decret n'eſt pas *proprement dogmatique* ſans le *detruire entierement*. Mais il ne s'enſuit pas même du principe de M. van Eſpen que ces Decrets ne ſont pas proprement dogmatiques. *Il ſuffit d'obſerver* qu'on peut ſoutenir ce principe, & ſoutenir en même tems cet autre principe commun à pluſieurs Auteurs Acceptans & Appellans, que dans ces condamnations *in globo* chaque propoſition eſt condamnée comme fauſſe, independamment des autres qualifications qui leur peuvent convenir differemment. Dans cette hépotheſe, le principe de M. van Eſpen

(*a*) Avis imprimés a la fin du *Directoire du Dioceſe de Toul* 1697.

touche ni de près ni de loin ces condamnations *in globo*, qui ſeroient en ce cas *proprement dogmatiques*, puiſqu'on y definiroit la contradictoire de chaque propoſition condamnée. Mais c'eſt là un ſujet de diſpute entre les Theologiens, qui n'a aucune connexion avec le principe de M. van Eſpen.

M. le Cardinal de Biſſy ne peut aſſez s'étonner que ce Docteur n'apporte qu'une ſeule preuve de ſon principe. Mais c'eſt qu'il ne croioit pas qu'on s'aviſeroit jamais de le conteſter, puiſque ce n'eſt pas tant un principe qu'une definition des termes ſelon les notions communes. Pouvoit il deviner dès lors que certains Evêques entreprendroient de renverſer les axiomes les plus indubitables, & en fanteroient a tous moments de Nouvelles chimeres pour ſoutenir les premieres? Pardonnez moi cette vivacité, Monſieur; on ne peut pas être toujours de ſang froid quand on voit rejetter avec une hauteur mépriſante, des principes qui devroient paſſer pour auſſi inconteſtables que les premiers axiomes de la Géometrie.

Ce Cardinal conteſte la preuve du principe avec a meme confiance. Cette preuve étoit : *Que le Concile de Trente a rangé parmi les matieres de diſcipline la condamnation des livres.* Sur cela Son Eminence décide en trois mots : *Le fait eſt abſolument faux.* Cependant malgré cet Arrêt je prendrai la liberté de ſoutenir que le fait eſt abſolument vrai. En voici quelques preuves tirées de *la Seſſion XVIII & la fin. de la XXV.* aux quelles Son Eminence nous renvoie.

1. Dans la XVIII. Seſſion le Concile dit que s'étant publié pluſieurs livres contenant une mauvaiſe doctrine, & pluſieurs Cenſures aiant été faites à cette occaſion en differens endroits & ſur tout a Rome, il a jugé à propos de nommer des Deputés pour examiner cette matiere, & conſiderer murement ce qu'il y avoit à faire tant à l'egard de ces Cenſures que des livres cenſurés : *De Cenſuris libriſque, quid facto opus eſſet, diligenter conſiderarent.* Le Concile ne renvoioit pas ainſi les matieres de foi à l'examen de quelques Deputés qui devroient enſuite en faire rapport. Les matieres de foi ſe diſcutoient en pleine aſſemblée; Par conſequent ce Concile a rangé la matiere de la prohibition de livres dans une autre claſſe que celles qui touchoient proprement le dogme.

2. Cet examen des Deputés fût achevé avant la fin du Concile : Mais *la varieté & le grand nombre des livres* firent que le Concile ne pouvoit pas aiſement faire le diſcernement de chacun en particulier : *Nec tamen ob librorum varietatem & multitudinem poſſit diſtincte & commode à Sancta Synodo dijudicari.* Seſſ. XXV. 4. Decemb. Eſt ce ainſi qu'un Concile General parleroit de ſes jugemens dogmatiques?

3. Dans le même endroit le Concile renvoie les Deputés au Pape, pour lui faire leur rapport, afin que Sa Sainteté terminât cette affaire. En a-t-il jamais uſé ainſi en matiere dogmatiques? Et n'eſt ce pas une marque qu'il regardoit cela comme une matiere trop peu importante pour prolonger le Concile à ce ſujet?

4. Il comprend dans le même Decret la revue du Miſſel & du Breviaire. M. le Card. de Biſſy voudra-t-il encore que ces ſortes de corrections ſoient des matieres proprement dogmatiques?

5. Le Concile invite *Seſſ. VIII.* tous ceux qui ſe croient intereſſés dans cette prohibition de livres de venir propoſer leurs plaintes, & leur promet une audience favorable. N'eſt ce pas marquer qu'il regardoit ce point comme en quelque ſorte perſonnel, & pouvant donner a quelques uns des juſtes ſujets de plainte? Il eſt vrai que le Concile a auſſi invité les Proteſtans pour les ouïr ſur les dogmes : Mais ce n'a jamais été en laiſſant, comme ici, en ſuſpens ce qu'il en faudroit décider; *quid facto opus eſſet.*

Quelles ſont maintenant les preuves, dira-t-on, qu'apporte l'Eminentiſſime Auteur pour faire voir le contraire dans ces mêmes endroits du Concile? Belle demande! Comme ſi les déciſions des grands hommes ne ſuffiſoient pas ſans preuves? Son Eminence n'a garde de s'abaiſſer juſqu'aux preuves quand il ne s'agit que de dementir un *Van Eſpen.* Voici donc tout ce qu'[illegible] en dit : *En liſant la Seſſion XVIII. & la fin de la XXV., on voit clairement par tout ce que le Concile déclare & ordonne dans ces deux endroits, qu'il a regardé l'examen & la cenſure des livres, comme une matiere qui appartient a la doctrine & à la Foi.* Ces dernieres paroles ſont un peu équivoques: Si on veut dire ſeulement que ces cenſures contribuent à maintenir l'integrité de la foi, en preſervant les fideles de la contagion des mauvais livres, on a deja remarqué que M. van Eſpen enſeigne la même choſe en propres termes dans l'endroit même qu'on critique ici. Mais en ce ſens on pourroit même dire que les condamnations purement perſonnelles contribuent ſouvent à maintenir l'integrité de la Foi : Cependant qui eſt ce qui s'aviſa jamais de dire que ces condamnations perſonnelles ſont des Decrets *proprement dogmatiques*? C'eſt néanmoins uniquement de quoi il s'agit : Et ſi c'eſt auſſi ce que Son Eminence prétend *qu'on voit clairement dans ces deux endroits du Concile*, j'eſpere que les lecteurs equitables s'arrêteront moins à ces airs déciſifs, qu'aux preuves que j'ai données du contraire.

Mais independamment de la verité ou de la fauſſeté de ce principe il me ſemble qu'on auroit ſujet de propoſer à M. le Card. de Biſſy une difficulté aſſez embaraſſante. C'eſt qu'on ne conçoit pas que Son Eminence puiſſe croire ſerieuſement tout le mal qu'Elle en dit. Car enfin M. le Card. de Noailles adopte ce principe dans ſa *Premiere Inſtruction Paſtorale*, & c'eſt de là que M. Le Card. de Biſſy l'a tiré mot à mot pour le combattre : Cependant M. le Card. de Biſſy eſt entré dans le fameux Accommodement conclu depuis cette *Premiere Inſtruction*, & a même paru entre les chefs des Accommodans, quoique M. le Card. de Noailles n'ait revoqué ſa *Premiere Inſtruction* ni en tout ni en partie. Eſt il permis d'entrer dans un Accommodement ſi ſolemnel avec un Prélat qui refuſeroit de revoquer un principe qui detruit *l'uniformité de la profeſſion de la Foi*, qui anéantit *toute Juriſdiction Eccleſiaſtique &c?* Et n'y auroit-il pas ſujet de conclure ou que ce n'eſt pas ſerieuſement que M. le Card. de Biſſy cenſure ſi aigrement ce principe, ou que l'Accommodement n'a pas été ſerieux de ſa part? L'un & l'autre ſeroit neanmoins aſſez étrange.

X. 9. Reproche. *Après avoir ainſi dégradé les jugemens que rend l'Egliſe ſur d'autres points que ſur les dogmes précis, van Eſpen attaque ſon autorité dans les jugemens même qu'il appelle proprement dogmatiques, qui ſelon lui établiſſent un point de foi certain & determiné.*

Qui ne s'attendroit à des preuves convaincantes après un reproche ſi important? Tout ſe reduit néanmoins à deux objections peu conſiderables.

Voici la premiere. *Car il déclare* (M. van Eſpen) *que les princes* prétendent que ces jugemens, ne peuvent être publiés & executés, qu'après qu'ils ont été examinés & confirmés par l'autorité ſeculiere; *& il approuve cette prétenſion.*

Son

Son Eminence cite a la marge la p. 145. de M. van Eſpen, & ſes termes latins qu'Elle e traduit pour en tirer cette objection. Cependant le mot le plus eſſentiel (*& confirmés*) qu'on lit dans cette traduction, & qui ſeul pourroit donner quelque couleur a l'objection, ne ſe trouve pas dans les paroles originales que Son Eminence cite Elle même. Ainſi ce paſſage ſe reduit uniquement à ſoutenir que les Bulles même dogmatiques ne peuvent être publiées qu'avec l'agrement du Souverain, qui ne ſe donne aſſurement pas ſans que le Souverain ait pris connoiſſance du contenu de ces Bulles : Ce qui, encore un coup, ne devroit pas être revoqué en doute par un Evêque de France. Il eſt vrai pourtant que le mot *confirmantes* ſe trouve dans une autre periode de la même page; mais il eſt viſible qu'il n'y eſt pas dans le ſens qu'inſinue M. le Card. de Biſſy, comme ſi la verité ou la fauſſeté du dogme, ou l'obligation de le croire, dépendoit de cette confirmation; mais uniquement pour faire entendre que ſans cela ces Bulles ne ſeroient pas une loi de l'Etat: Car M. van Eſpen adjoûte auſſi-tôt, que les Princes ne prétendent aucunement s'ériger par là en juges de la Foi ou de la Religion, ou décider ce qu'il faut croire ou ne pas croire. NEUTIQUAM *ſe præſumunt judices Fidei aut Religionis erigere, aut decidere quid fide credendum aut non credendum ſit.* Bien plus, tout le §. n'eſt deſtiné qu'à faire comprendre que les Princes *ne ſont point juges des Déciſions de Foi*, comme il eſt marqué dans le titre (Part. 5. Cap. 1. §. 4.) Ce n'étoit donc pas là que Son Eminence devoit chercher une preuve de la verité de ſes accuſations.

L'autre objection roule ſur la diſtinction entre la créance interieure, & la profeſſion exterieure du dogme. Pour ce qui regarde la créance interieure, M. le Cardinal paroit être content en cet endroit de ce qu'en dit M. van Eſpen. *Mais pour la profeſſion exterieure*, continue Son Eminence, *il veut* qu'elle ne ſoit ordonnée que par la loi du Prince qui permet la publication & l'éxécution d'une Bulle dogmatique. *Quel Maître de Theologie pour les Fideles, q'un homme qui enſeigne qu'on eſt obligé de croire un dogme, & qu'on n'eſt pas obligé de le profeſſer &c.*

Avant que de ſe laiſſer emporter à des declamations ſi outrageuſes, il ſeroit bon qu'on ſe mit un peu plus en peine de bien prendre le ſens d'un Auteur. Il ne s'agit pas ici de cette ſorte de profeſſion à laquelle tous les Fideles ſont obligés au regard de tous les dogmes qu'ils ſont obligés de croire. M. van Eſpen ſait fort bien, & le pratique peut être mieux que tel qui lui en voudroit faire leçon, que lors qu'on eſt obligé de croire un dogme, on eſt obligé d'y confirmer auſſi ſa conduite, & de confeſſer ſa créance lors qu'on en eſt legitimement interrogé. Il s'agit des Formules par leſquelles on exprime cette profeſſion exterieure du dogme, & des loix qu'on fait pour aſtraindre les Fideles à ces Formules. C'eſt ſur cela que M. van Eſpen dit, que le bien de l'Etat & de la Religion même exige quelques fois qu'on ne preſſe pas trop la publication de ces Formules, mais qu'on aie ſoin d'y diſpoſer auparavant les eſprits, ſoit pour ramener peu à peu ceux qui ſont dans l'erreur & que ces Formules rebuteroient, ſoit pour menager ceux qui étant dans de bons ſentimens craignent quelques fois qu'on ne ſoit allé trop loin dans une nouvelle Formule. N'eſt-il pas évident, Monſieur, que les circonſtances peuvent être telles, & que même il y en a des exemples dans l'Hiſtoire Eccleſiaſtique? Car il s'eſt elevé aſſez ſouvent des diſputes & des troubles au ſujet de quelque expreſſion ou de quelque profeſſion de foi, parmi ceux là même qui étoient d'accord ſur le dogme. Ces troubles ne laiſſent pas d'interreſſer la Religion & l'Etat : & on voudroit nous faire croire qu'un Prince n'a qu'à ſe tenir les bras croiſés pendant que tout eſt en combuſtion; ou bien qu'il n'a qu'à ſe joindre aveuglement à ceux qui crient le plus haut ou qui ſont le plus grand nombre? M. le Card. de Biſſy nous feroit plaiſir de nous dire ſi les Princes les plus religieux n'ont pas cru qu'ils devroient prendre connoiſſance de ces ſortes d'affaires, & ſi de Saints Evêques ne les en ont pas loué. Peut être la Cour de France en a-t elle fait davantage dans l'affaire du fameux Accomodement de 1720., ſans que M. Card. de Biſſy ait fait ſcrupule d'entrer bien avant dans ces negociations; au lieu que M. van Eſpen, que Son Eminence depeint comme un homme qui fait le Prince arbitre de la religion, n'a jamais attribué aux Puiſſances Souveraines autant de pouvoir en ces matieres que feu M. le Duc d'Orleans en a fait prendre au Roi de France, du conſentement de près de cent Evêques qui ont donné les mains à cet Accommodement.

On pourroit pouſſer plus loin ces reflexions ſur l'oppoſition qu'il y a entre M. le Cardinal de Biſſy conſentant à l'Accommodement, & ce même Cardinal blamant M. van Eſpen d'attribuer trop de pouvoir aux Princes en fait de Religion. Mais cette Lettre commence à devenir trop longue, & il faut encore répondre à d'autres accuſations du Prélat. Je finirai donc ces remarques ſur le 9. Reproche, en vous priant, Monſieur, de relire tout l'Article (Part. 5. Cap. 2. §. 1.) de M. van Eſpen, dont notre Eminentiſſime Auteur a pris cette derniere objection: vous y verrez qu'il n'y enſeigne nullement ce que les paroles de Son Eminence font entendre; qu'il n'enſeigne que ce que je viens d'expoſer, & qu'il en apporte de ſi bonnes preuves, que l'on ne voit pas ce qu'on y pourroit oppoſer.

XI. 10. Reproche. Inſtr. P. 294. *Bien plus, comme ſi cet Auteur ſe repentoit d'avoir enſeigné que l'obligation de croire interieurement ce que l'*EGLISE *a decidé, ne dépend point du Prince, il va juſqu'à affranchir le peuple peuple fidele de l'obligation meme de* CROIRE, *juſqu'à ce que le Prince ſe ſoit expliqué.*

On voudroit bien pouvoir diſſimuler ou excuſer de ſi grands excès de perſonnes dont on reſpecte infiniment la dignité ſacrée. Mais il n'eſt pas poſſible de le faire ſans trahir l'innocence. Diſons donc nettement que cette accuſation eſt une Impoſture groſſiere dont M. le Cardinal de Biſſy eſt reſponſable devant Dieu & devant les hommes, qui que ce ſoit qui l'eit inventée. M. van Eſpen loin d'enſeigner ce qu'on lui impute ici, enſeigne directement & formellement le contraire dans la même page où on prétend trouver ſon erreur. J'en ai dejà rapporté un paſſage auſſi clair que le jour, en répondant au 9. Reproche : & on le va voir encore plus évidemment par l'examen de la preuve dont ce Cardinal appuie ſon accuſation.

Cette preuve conſiſte dans un paſſage tronqué, & dans une mauvaiſe conſequence qu'en titre le Prélat. Voici le paſſage, tel que le cite Son Eminence, en renvoiant à la p. 145. de M. van Eſpen. *Les Princes prétendent avec grande raiſon que les Decrets du S. Siege, meme ceux qui appartiennent à la Foi, doivent etre ſujets à leur examen & confirmés par leurs Edits, avantque les peuples qui leur ſont ſoumis ſoient obligés de s'y conformer.*

On commet déjà quelques infidelités dans le citation

tation. 1. On traduit *Decreta Romana* par *Decrets au Saint Siege*. quoi qu'il s'en faille bien que ce ſoit la même choſe. 2. On tradoit *fidem ſpectantia* ; par ces mots,*qui appartiennent à la Foi*, ce qui marque des Decrets reçus de toute l'Egliſe comme déciſions de Foi; au lieu qu'il faloit ſimplement tradoire; *qui concernent la Foi*, ou ; *qui traitent de matiere de Foi.*

3. On omet des paroles eſſentielles, ſans même avertir par des points, qu'on le fait : ce n'eſt qu'à la marge qu'on trouve des points dans le texte Latio; mais les mêmes paroles eſſentielles y ſont toujours omiſes auſſi bien que dans la traduction.

4. On diſſimule la proteſtation expreſſe que M. van Eſpen avoit fait dans les paroles qui précedent immediatement celles que Son Eminence cite. Il y déclare nettement qu'il ne prétend nullement parler de la créance interieure, mais ſeulement de la manoiere & la forme de la publicatiun du Decret, & de l'execution des peines y comminées.

Il faloit tout cela à M. le Cardinal de Biſſy poor en venir enfin à cette horrible concluſion : *Aſſurement l'obligatiou qui réſulte d'une Bulle dogmatique, n'eſt autre que de croire le dogme qui eſt défini.* (Comme ſi dana les Bulles dogmatiqoes on ne décernoit pas ordinairement pluſieurs peines contre ceux qui enſeigneroient le cootraire, & même quelquefois des peines corporelles.) *Or ſelon lui le peuple n'eſt poient obligé d'obeir à ces Bulles avant la coufirmation du Prince*, priusquam... populus illis aſtringatur. *Donc avant la confirmation du Prince, le peuple n'eſt point obligé de croire le dogme qui y eſt défini.*

Il ſeroit fort inutile de faire ſentir par des remarques toute la mauvaiſe foi & l'abſurdité de ce raiſonnement, puisque le ſeul texte de M. van Eſpen le dément pluſieurs fois : je ne ferai donc, Monſieur que rapporter ſimplement le paſſage original de ce ſavant Docteur, quoi qu'il ſoit un peu long. Les reflexions ſe préſenteront d'elles mê mes, dès qu'on le lira. Le voici donc ce paſſage qui a paru ſi affreux à M. le Cardinal de Biſſy, (Part. 5. C. 1. §. 4. p. 145.) *Licèt enim ſupponatur Decretum aliquod* RITE *conceptum eſſe in materiâ Fidei aut Religionis, in quantum ſpectat nudam Fidei declarationem, ſive quid de certo & ſpeciali articulo Doctrinæ ſit* SENTIENDUM : *plurima tamen circa* MODUM ET NORMAM PROMULGATIONIS ET EXECUTIONIS *occurrere poſſunt, quæ Principis examen merito requirant.*

Cum enim, ut ſuprà dictum eſt, Principis officium ſit Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ quàm civilis paci & tranquillitati conſulere, eaque omnia quæ eam turbare poſſent, prævenire, IN QUANTUM IPSA FIDES ET RELIGIO CATHOLICA SINIT, *jure meritò contendunt Principes Decreta Romana, etiam Fidem aut Religionem ſpectantia, ad examen eſſe revocanda, & placito ſuo firmanda, priusquam per ſuas ditiones* IN MOOUM NOVÆ LEGIS *promulgentur, aut populus ſibi ſubjectus illis* ASTRINGATUR, *aut ad earum obſervantiam per Cenſuras aliave media* COMPELLATUR.

XII. 11. Reproche. *Par ces paroles qu'il ajoute,* ant ad earum obſervantiam per Cenſuras, aliove modo cooſtringatur, *il prétend qu'avant la permiſſion du Souverain, l'Egliſe ne puiſſe contraiudre les Fideles par aucune Ceuſure à croire ce qu'elle à décidé de foi. Qui a jamais conteſté à l'Egliſe un tel pouvoir, & le peut-ou faire ſans lui ôter les armes urmes que Jeſus Chriſt lui a miſes en mains pour ſe faire craindre & obéir?*

Encore one fois, rien ne paſſe par les mains de certaines gens ſana ſubir quelque alteration petite ou grande. On a devant les yeux le latin qu'on cite, & dans une ſeule ligne on en chaoge trois mots. On met *aliove modo* au lieu de *aliave media*; cependant ce dernier ſignifie evidemment dans ce paſſage, des peines à infliger : ce qui étoit d'autant plus aiſé à remarquer pour un Prélat François, qu'il eſt pris de cette clauſe aſſez ordinaire *par Cenſures ou autre moyens.* On met encore *conſtriugatur*, ce qui peut ſignifier une ſimple obligation de conſcience, au lieu de *compellatur* qui marque une contrainte venant des peines qu'on impoſe.

Mais enfio, dira-t-on, cela laiſſe toujours ſobſiſter la remarque de M. le Cardinal de Biſſy, que M. van Eſpen *prétend qu'avaut la permiſſion du Souverain, l'Egliſe ne puiſſe contraindre les Fideles par aucune Ceuſure à croire ce qu'elle a décidé de Foi.* Que cette remarque eſt aiſée à détruire, Monſieur, quisqu'elle n'eſt appuiée que ſur une nouvelle fauſſeté ! il n'eſt pas même beſoio d'entrer dans cette queſtion, jusqu'où s'étend le pouvoir du Souverain à l'égard des Cenſures depuis qu'elles ſont partie de la jurisdiction cootentieuſe. Il ſuffit de faire attention, que M. van Eſpen ne parle ici en aucune maniere de déciſions *de l'Egliſe* : c'eſt l'Eminentiſſime Auteur qui ſubſtitue par deux fois ces termes à ceux de *Decrets de Rome*, dont M. van Eſpen parle uniquement; celui-ci ſuppoſe même evidemment qoe ce ſont des Decrets de Rome non encore publiés & reçus ailleurs. J'aurois pu faire remarquer plus d'une fois que les termes de *Pape*, *Rome*, *le S. Siege*, *l'Egliſe*, ſemblent être ſynonymes chez M. le Cardinal de Biſſy : mais comme ils ne le ſont pas dans l'eſprit de tout le monde oi en particulier dans celui de M. van Eſpen, il eût eté bon que Son Eminence eût pris garde à ne pas ſubſtituer perpetuellement un de ces termes à l'autre. Elle le fait pourtant ici jusqu'à quatre fois dans l'eſpace de 12. ou 15. lignes.

Ainſi en s'en tenant au veritable ſens de M. van Eſpen, il s'enſuivroit tout au plus qu'il ne croit pas les déciſions de Rome infaillibles avant l'acceptation de toute l'Egliſe. Mais ſi on n'a que cela à lui reprocher, je le connois aſſez pour vous aſſurer, Monſieur, qu'il ne ſe defendra jamais de cela comme d'un crime, & qu'il ſeroit bien plutôt diſposé à l'avouer hautement. Je dis *tout au plus* ; car à parler exactement, cela même ne s'enſuit pas : toot infaillibiliſte tant ſoit peu moderé, pourroit dire la même choſe, & la prouver par ce raiſonnement : Je croi le Pape infaillible; mais comme ce point n'eſt pas univerſellement reçu, il eſt permis à un autre de ne les pas croire : donc on ſeroit injuſte de le vouloir contraindre par des Cenſures à croire cette infaillibilité : donc il en eſt de même à l'égard de toot dogme tant qu'il n'eſt decidé que par cette autorité qu'on n'eſt pas obligé de croire infaillible : dono un Prince a droit d'empêcher qu'on ne trouble ſes ſujets par ces Cenſures précipitées. Mais en voilà aſſez ſur une choſe ſi claire d'elle même.

XIII. 12. Reproche. *Van Eſpen pouſſe encore plus loin ſes égaremens ſur l'autorité de l'Egliſe.*

Mais c'eſt plutôt ce prélude à un nouveau reproche qui eſt un nouvel égarement. On vient d'accuſer M. van Eſpen d'avoir fait dépendre la créance ioterieure du dogme de l'autorité do Prince : ici on va l'accuſer de rendre le Prince arbitre des expreſſions mais non pas du dogme même : & on appelle cela *pouſſer encore plus loin ſes égaremens.* N'eſt-il pas viſible au contraire, que ſi les accuſations étoient bien fondées ce dernier *égarement* n'iroit pas à beaucoup près ſi loin que l'aotre? Mais laiſſons cela; les fautes contre le bon ſens paroiſſent peu importantes dans un ouvrage où on en commet tant contre la bonne foi.

Il en-

Digitized by Google

Il enſeigne que la formule, que la maniere, que les paroles dont on ſe ſert pour exprimer & propoſer aux peuples un Decret purement dogmatique peut ne pas convenir en de certains tems, ou en de certains lieux, & à l'égard de certaines nations. *Ce principe viſiblement erroné attaque l'unité de la Foi, qui ne peut ſubſiſter que par l'unité d'une même profeſſion.*

Ici on ajoute dans la traduction ces mots; *que les paroles dont on ſe ſert pour exprimer*, qui ne ſe trouveot point dans le texte de M. van Eſpen. Il eſt vrai qu'on les en pourroit inferer : mais il ne s'enſuit pas qu'on ait droit de les citer comme les propres termes de l'Auteur. Quel plaiſir trouve-t-on à manquer d'exactitude par tout?

Que ſi j'avois pris mes dégrés en Theologie, j'aurois grande envie de dire que c'eſt M. le Cardinal de Biſſy qui avance un *principe viſiblement erroné*, ſi on veut prendre à la Lettre ce qu'il dit que *l'unité de la Foi ne peut ſubſiſter que par l'unité d'une même profeſſion*; c'eſt à dire, ſuivant les idées du Prélat, d'une même formule. Mais n'étant *qu'un Juriſconſulte*, à qui par conſequent Son Eminence pourroit bien reprocher d'un air encore plus mépriſant qu'à M. van Eſpen, d'être *peu inſtruit des principes de la ſaine doctrine*, je me contenterai de propoſer quelques doutes ſur ce principe.

1. Il me ſemble que ce qui eſt réellement arrivé, n'eſt pas impoſſible. Or il eſt arrivé plus d'une fois que des Provinces & des Rohumes entiers ont été très partagés ſur certaines expreſſions ou certaines formules, qui ne laiſſoient pas d'être parfaitement d'accord ſur le fond de la doctrine, comme les Hiſtoriens Eccleſiaſtiques le ſont voir dans le récit des conteſtations ſur les trois hypoſtaſes, ſur la propoſition des Moines de Scythie, ſur le ſecond Concile de Nicée, ſur l'addition de la particule *Filioque* &c. Donc il ſemble que *l'unité de la Foi peut ſubſiſter*, ſans qu'on ſoit d'accord ſur certaines expreſſions.

2. M. van Eſpen dans l'endroit même (Part. 5. Cap. 2. §. 1. que Son Eminence critique ici, fait un récit abregé de l'addition du *Filioque*, & des contradictions qu'elle a ſouffertes parmi les Catholiques même. Je ſuppoſe que ce récit eſt aſſez exact, puiſque Son Eminence le paſſe doucement & ſans dire mot; Elle qui ci deſſus décidoit ſi hautement ſur une aſſez legere apparence, que *le fait*, qui regardoit le Concile de Triente, étoit *abſolument faux*. Or il reſulte de ce récit que cette addition commença en Eſpagne aux Sixiéme Siecle, qu'elle ne fut reçue en France que vers le Neuviéme Siecle; que l'Egliſe de Rome n'y vouloit pas encore conſentir, mais qu'elle s'y rendit pourtant peu de tems aprés. Donc l'Egliſe Latine fût partagée durant trois Siecles ſur l'addition de ce mot au Symbole, & ne laiſſa pas d'être parfaitement d'accord ſur le dogme de la proceſſion du ſaint Eſprit. Que ſi *l'unite de la Foi peut ſubſiſter* trois cens ans ſans qu'on ſoit d'accord ſur un terme du Symbole, il ſemble que cela puiſſe bien arriver encore à des Decrets qui n'ont pas le dégré d'autorité que ce Symbole a depuis plus de treize Siecles.

3. J'oſe ſupplier M. le Cardinal de Biſſy de nous déclarer s'il croit que les Evêques de France dont les uns reçoivent l'Inſtruction des XL. Evêques & ne veulent pas recevoir les Explications de M. le Cardinal de Noailles, & les antres au contraire veulent bien recevoir celles-ci, mais non pas l'Inſtruction; ſi, dis-je, Son Eminence croit que ces Evêques ſont diviſés ſur *l'unité de la Foi*? Il ne ſuffit pas de répondre que ces Evêques ſont d'accord ſur l'acceptation de la Bulle! car ſans approfondir la realité de ces acceptations, dont il s'enſuivroit ſeulement qu'ils ſont d'accord ſur cette formole, il reſte toujours ces autres formules (*l'Inſtruction des XL. &* les *Explications*) ſur leſquelles ces Prélats ne ſe rencontrent pas dans *l'unité d'une même profeſſion* pour me ſervir des termes de Son Eminence.

Il ſemble donc que quoique tout le mode réconnoiſſe qu'il faut être fort circonſpect dans les paroles qui ſervent à exprimer le dogme, & qu'il y a même des occaſions où le dogme eſt fort intereſſé par le ſeul défaut de ne pas maintenir les bonnes expreſſions en rejettant les mauvaiſes, on doive néanmoins reconnoitre auſſi qu'il y a des occaſions où le dogme n'eſt nullement intereſſé dans quelques expreſſion ou quelque formule en particulier. Et par conſequent que M. van Eſpen a eu raiſon de ſuppoſer qu'il peut arriver que certaines expreſſions & certaines formules conviennent en tel tems & non pas en tel autre; & de même en tel lieu mais non pas en tel autre.

XIV. 13. Reproche. *Mais à qui donne-t-il l'autorité de fixer ces formules, & de juger de quelle maniere la Foi doit etre propoſée, dans differens tems & dans differens lieux? Ce qu'il dit de la formule de Foi dreſſée par Pie IV. publiée par le Concile Provincial de Cambray & à laquelle il ajoûte que Philippe II. Roi d'Eſpagne en auroit ſubſtitué une autre plus courte, montre clairement que ſelon cet Auteur les Princes peuvent toucher à la forme des Decrets dogmatiques, les changer & les abreger quand ils le jugent à propos pour le bien de leurs Sujets.*

Qui ne croiroit en liſant ces paroles, que ſelon M. van Eſpen Philippe II. a rejetté cette formule de Pie IV. en lui en ſubſtituant une autre? Cependant c'eſt toute autre ehoſe. Ce Prince n'a jamais rejetté cette formule, il n'y a rien changé, il a voulu même qu'on en exigeât la profeſſion en quelques occaſions; & M. van Eſpen le raconte lui même dans l'endroit dont M. le Card. de Biſſy donne ici un précis a ſa maniere, Tout ce que M. van Eſpen rapporte de cette *autre* formule *plus courte*, eſt que le Roi ne jugea pas à propos que les Magiſtrets & autres Officiers fiſſent leur Profeſſion de Foi ſelon la formule de Pie IV., mais ſuivant une autre plus courte qui contient les mêmes choſes en ſubſtance, & où pour ne negliger aucune précaution ſelon que le remarque encore M. van Eſpen, on fait profeſſion de croire *tous les articles que croit & tient l'Egliſe Catholique Apoſtolique Romaine*. Et ce ſavant Auteur fait obſerver avec raiſon, que *juſqu'à préſent, les Magiſtrats & autres perſonnes mentionnées dans cet Edit* de Philippe II. *ne font pas autrement leur Profeſſion de Foi que ſuivant la teneur de l'Edit*; ſans que juſqo'ici, ni Papes, ni Evêques, ni perſonne en un mot y ait trouvé à redire, hors M. le Card. de Biſſy.

En effet qui pêut trouver mauvais qu'un Prince aiant des raiſons conſiderables de ne point trop preſſer la publication ou l'exaction d'une nouvelle formule quoique peut être bonne en elle-même, en faſſe dreſſer une autre de l'avis de ſes Evêques & Theologiens qui ne porte aucun préjudice à l'integrité ou dogme? Mais ce qui peut faire illuſion dans cette critique de M. le Card. de Biſſy, eſt, qu'il ſuppoſe perpetuellement qu'il s'agit des formules autoriſées de toute l'Egliſe, au lieu que M. van Eſpen ne parle que des furmules nouvelles qui ſont encore à publier & ne ſont pas encore reçues d'un conſentement unanime. C'eſt en ce ſens qu'il faut prendre les paroles de M. van Eſpen que Son Eminence cite enſuite, ou plutôt qu'Elle déguiſe à ſon ordinaire, par une traduction odieuſement paraphraſée. M. van Eſpen conclue de l'exemple de Philippe II. que ce Prince n'a pas crû qu'il fût hors de ſon pouvoir (*Nequaquam exiſtimaſſe alienum eſſe*) d'examiner & d'or-

& d'ordonner ſuivant quelle Formule il convenoit de propoſer la profeſſion de Foi. Et M. le Card. de Biſſy lui fait avancer (Inſtr. Paſt. p. 295.) comme ſes propres termes; *que le Prince n'avoit pas crû qu'il ne fût pas de ſon pouvoir* NI DE SON DEVOIR *d'examiner & de décider &c.* On ne peut rien conclure du vrai paſſage de M. van Eſpen, ſinon qu'il y a des occaſions où cela eſt permis au Prince: Et de ce même paſſage traduit à la façon de Son Eminence on auroit droit de conclure que cela eſt toujours permis au Prince, & qu'il y eſt même toujours obligé.

XV. 14. Reproche. *Enfin pour ne laiſſer aucun lieu de dire que tout ce qu'il donne à la Puiſſance temporelle ne roule que ſur l'exterieur & la forme de la publication de déciſions de foi, il embraſſe un autre principe ſelon lequel la ſubſtance meme de ces déciſions eſt ſoumiſe à l'examen & au jugement du Prince.*

Nous verrons bientôt que M. van Eſpen ne dit pas un mot du Prince dans l'endroit ſur lequel on fonde cette accuſation. Mais quand même il s'agiroit du Prince, il ne faudroit pas ſe laiſſer effraier par ces expreſſions vagues & équivoques: *La ſubſtance meme de ces déciſions eſt ſoumiſe à l'examen & au jugement du Prince.* La ſeule attention au veritable état de la difficulté ſuffit pour diſſiper ces petits nuages artificieuſement répandus. Il eſt queſtion d'une déciſion qui n'eſt pas encore autoriſée par toute l'Egliſe: Il s'en peut faire de cette ſorte qui ſoient mauvaiſes, & auxquelles le moindre des Fideles ne ſeroit pas obligé de ſe ſoumettre; je dis plus, auxquelles le moindre des Fideles pourroit reſiſter ouvertement quand l'erreur ſeroit evidente, comme il eſt arrivé quelques fois; en ce ſens, ce Fidele pourroit en ſon particulier faire uſage de ſon jugement ou plutôt de ſon diſcernement à l'égard de cette déciſion: Or on ne conteſtera point au Prince ce qu'on doit accorder au moindre des Fideles. Il ne faut donc pas, ſous prétexte de la diſtinction des deux Puiſſances, prétendre qu'un Prince doive s'aveugler à l'égard de oouvelles déciſions non encore autoriſées par l'Egliſe. Il eſt vrai qu'il n'a pas un jugement d'autorité pour caſſer ou réformer cette déciſion par lui même: Mais il peut refuſer d'y prêter ſon miniſtere; il peut empêcher qu'on ne contraigne ſes ſujets de s'y ſoumettre avant que les difficultés ne ſoient éclaircies; il peut en demander le ſentiment de ſes Evêques & Theologiens; & même, ſi l'affaire eſt aſſez importante pour cela, il peut travailler de tout ſon pouvoir à procurer un Concile General puur en juger; ſur tout, il a droit de prévenir ou d'étouffer les troubles qui pourroient naitre dans ſes Etats à l'occaſion d'une telle déciſion. Je croi, Monſieur, que perſonoe oe conteſtera ces maximes en general, quoique les Ultramontains pourroient trouver mauvais qu'on en fit l'application à une déciſion du Pape; mais ce n'eſt pas encore de quoi il s'agit, & je n'en veux faire ici aucune application. En ſuppoſant donc que ces maximes ſont vraies en elles mêmes, on voit qu'en ce ſens un Prince pourroit juger *de la ſubſtance meme* d'une déciſion, ſans rien entreprendre ſur la Puiſſance Eccleſiaſtique. On ne ſera jamais voir que M. van Eſpen ait été plus loin ſur cet article; & la preuve que M. le Cardinal de Biſſy donne de cette derniere accuſation achevera de vous en convaincre.

La voici. *Car ſuppoſant (ce qui eſt la plainte ordinaire des Novateurs) que ces déciſions étant obſcures ou equivoques, ne feroient qu'augmenter les diviſions plutôt que les eteindre; il fait entendre dans tout le chapitre, que c'eſt aux Princes à examiner ſi le dogme eſt exprime dans les termes propres & ſpecifiques.*

Qui n'admireroit cette judicieuſe parentheſe: *ce qui eſt la plainte ordinaire des Novateurs?* Elle porteroit à conclure qu'il n'y a guéres de ſens commun que chez les Novateurs: car il faut renoncer abſolument au ſens commun pour nier ou qu'il peut y avoir des *deciſions obſcures & equivoques*, ou que ces déciſiuns augmenteroient *les diviſions plutoit que de les eteindre.* C'eſt tout ce que dit M. van Eſpen, & ce que penſent apparemment tous ceux qui ont du ſens commun: mais cela n'empêche pas que ce ne ſoient là des caractères *de Novateurs* chez M. le Card. de Biſſy.

Mais ſans s'arrêter au ridicule de la parentheſe, eſt il bien vrai, dira t on, que M. van Eſpen *fait entendre dans tout le chapitre que c'eſt aux Princes à examiner ſi le dogme eſt exprime dans les termes propres & ſpecifiques?* Cela eſt auſſi vrai que tout le reſte. De quatre paragraphes que contient ce chapitre, il y en a trois où il ne s'agit nullement de cela: & dans le ſeul où il en eſt parlé, ce point n'en fait pas la quatrieme partie; enfin dans cet endroit il n'eſt pas ſeulement fait mention des *Princes*. Tout ce qu'y dit M. van Eſpen, eſt que des *Decrets de Rome* pouvant être équivoques c'eſt une derniere raiſon pour faire voir qu'il n'eſt premis de *les revoir dans les Provinces avant que de les publier*, de peur qu'il n'en naiſſe plus de diſputes & de troubles qu'auparavant. Il eſt vrai que M. van Eſpen dit ailleurs que c'eſt aux Princes à ampêcher la publication des Decrets de Rome qui ne conviennent pas au bien de leurs ſujets, mais il ne dit jamais que lors qu'il s'agit du fond même du dogme ou des termes dans lesquels le dogme eſt conçu, les Princes aient droit d'en décider. quoiqu'ils pourroient en certains cas, en empêcher l'execution jusqu'à ce qu'on ſoit d'accord & qu'il n'y ait plus de danger de voir augmenter les diviſions par ces Decrets.

Je ne ſai ſi ce ſeroit faire injure à M. le Card. de Biſſy, de ſuppoſer que c'eſt ſon devoûement aux prétentiuns Ultramontaines qui lui fait trouver ſi mauvais que M. van Eſpen parle aioſi des Decrets de Rome, quoi que Son Eminence tourne toutes ſes accuſations d'une maniere propre à faire croire que c'eſt des déciſions de l'Egliſe Univerſelle que ce Docteur raiſonne ainſi. Mais ſi c'eſt l'oppoſition à l'Ultramontaniſme qui fait le grand crime de M. van Eſpen, c'eſt un crime dont il n'a jamais rougi, & il me paroit moins diſpoſé à en rougir maintenant que jamais. Cependant il a ſi peu affecté de ſe faire valoir par cette oppoſition, qu'il ne dit rien dans ce dernier endroit (qui paroît le plus criminel aux yeux de notre Eminentiſſime Auteur) qu'un infalibiliſte ne puiſſe dire, ce me ſemble. Car en premier lieu, tout *Decret de Rome* n'eſt pas un Decret *ex Cathedra* auquel ſeul on attribue communement l'infallibilité: D'ailleurs à l'égard de ceux même qui ſont Decrets *ex Cathedra*, le ſentiment de l'infaillibilité n'oblige qu'à croire que ce que le Pape y définit eſt vrai: mais s'enſuit il de là que cette verité ne pourroit pas y être exprimée en termes obſcurs ou équivoques, & qu'en ce cas on n'en pourroit pas ſuſpendre la publication jusqu'à ce que tout fût éclairci? Je m'en rapporte aux RR. PP. Jeſuites, & je m'aſſure que c'eſt là une des manieres dont ils accordeot la doctrine de l'infallibilité avec l'oppoſition aux Bulles de Clement XI. ſur les affaires de la Chine. Enfin un Decret dogmatique peut, outre le dogme, contenir des reglemens de diſcipline, des peines à infliger, des queſtions de fait, où l'infaillibilité n'a pas lieu.

XVI. Voilà tout ce que la critique de M. le Card. de Biſſy lui a fourni puur décrier ce *van Eſpen*, qui eſt ſi odieux à Son Eminence, qu'Elle ne daigne pas le nommer une ſeule fois avec la civilité que les François ne refuſent guéres aux Auteurs vivans quoique ſouvent d'un merite bieo mince. C'eſt aprés tant de beaux exploits que Son Eminence croit avoir

droit

droit de prendre le ton de vainqueur, & de conclure en ces termes : *Voilà la Theologie de van Eſpen & ſes principes ſur le pouvoir des Princes, même par rapport aux jugemens de foi; après quoi n'a-t on pas lieu de s'étonner, qu'on s'autoriſe d'un Auteur qui ne merite que des Cenſures?*

J'eſpere que les Lecteurs équitables concluront au contraire de tout ceci, que M. le Card. de Noailles n'a aucun ſujet de ſe repentir de s'être autoriſé de cet Auteur, ou plutôt de l'avoir cité avec éloge : & que ce ne ſera pas une auſſi pitoiable critique que celle qu'on vient de réfuter, qui ſera capable de diminuer l'eſtime que le public a temoigné aux Païs-Bas, en France, en Allemagne, & même, dit on, en Italie, pour les Ouvrages de M. van Eſpen; Ouvrages qui ſeront eſtimés apparemment plus longtems que ceux de M. le Card. de Biſſy ne vivront. Quant aux *Cenſures* dont ſon Eminence ſemble menacer cet. Auteur, il ſe conſolera aiſément de toutes celles qui ne ſeront pas mieux fondées. On ne veut pas dire ce que *merite* la mauvaiſe foi & les calomnies qui regnent d'un bout à l'autre de cette critique; mais Son Eminence auroit pu éprouver ce que des procedés ſi indignes meritent, ſi dans la ſituation où étoient les affaires Eccleſiaſtiques de France on n'eut en quelque maniere deſeſperé d'être oui en juſtice contre un Prélat ſi accredité.

XVII. J'ai peur, Monſieur, que cette Lettre ne vous ennuie un peu, puiſqu'il ſemble qu'il ne s'y agit que d'une diſpute perſonnelle. J'ai pourtant taché d'être coort, & dans ce deſſein j'ai ſupprimé pluſieurs preuves & reflexions qui y auroient pu trouver leur place aſſez naturellement. J'eſpere auſſi que vous ne traiterez pas de purement perſonnel tout ce que je viens de dire : la matiere qui a fourni à M. le Card. de Biſſy le ſujet de ſes invectives eſt très importante; elle eſt avec cela de la nature de celles où il ſuffit quaſi pour en perſuader les perſonnes non prévenues, de bien établir l'état de la queſtion, en demélant les équivoques & écartant les mauvaiſes conſequences; & c'eſt ce que j'ai taché de faire le moins mal que j'ai pu.

XVIII. Mais de peur que malgré mes précautions, il ne vous reſtât quelque dégoût à la fin de cette lecture, j'ai voulu garder pour la bonne bouche une piece importante dont j'ai eu communication lorsque j'en étois environ à le moitié de cette Lettre. C'eſt une Lettre circulaire du Gouvernement aux Evêques des Païs-Bas qui établit la neceſſité du Placet pour toute ſorte de Bulles, plus nettement & plus fortement qu'aucune autre Ordonnance de Nos Princes. Cette piece ſera un honneur infini aux illuſtres Seigneurs du Conſeil d'Etat. Il n'eſt pas beſoin que j'y joigne mes reflexions: tout parle en cette excellente Ordonnance : tout y reſpire le zele pour les droits du Souverain, & pour les précieuſes libertés de la patrie. Vous n'aurez pas de peine à comprendre auſſi, que tout y juſtifie les ſentimens de M. van Eſpen contre les accuſations de M. Govarts & de M. le Card. de Biſſy. Mais il eſt tems de finir enfin, & de vous laiſſer lire avec plus de loiſir & de plaiſir la piece même dont je vous parle avec tant d'éloges. Je vais la joindre à cette Lettre. Adieu, mon cher Monſieur, aimez moi toujours. Je ſuis &c.

Ce 20. Octobre 1724.

LETTRE CIRCULAIRE

Du Gouvernement aux Evêques des Païs-Bas Autrichiens.

Hercule Joſeph Louis Turinetti Marquis de Prié &c. &c.

Très-Revereod Pere en Dieu très-cher & bien amé. Comme il eſt neceſſaire de prévenir, que de la part de la Cour de Rome ne ſoit practiqué aucune nouveauté contre les Droits & Authorité de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, à qui il appartient de ſoûtenir les libertez & franchiſes des Egliſes & des peuples de ces Pays, en faiſant obſerver exactement à cet effet l'uſage qu'il y a toujours eu à l'égard de toutes les Bulles, Reſcripts, & Lettres, emanez de la dite Cour de Rome, qui ne peuvent être publiez, indiquez ou rendu publicqs, ni être admis dans ces Pays de quelle maniere que ce puiſſe être, ſans avoir été auparavant Placetez ou viſez, ſelon l'exigence de la matiere, par le Conſeil d'Eſtat : Nous vous faiſons cette, pour vous encharger au nom de Sa Majeſté, que toute & quantefois vous ſeront remis directement par la dite Cour de Rome, ou par l'Internonce de Sa Sainteté, des Bulles, Briefs, Decrets, ou Lettres, en matiere de Dogmes, ou touchant les moeurs & la diſcipline Eccleſiaſticque, pour être par vous publiez ou communiquez, vous n'aiez pas à le faire, ou à y donner execution, de quelle maniere que ce puiſſe être, à moins qu'il vous conſte auparavant, que les dites Bulles, Briefs, Decrets, ou Lettres, aient été viſez ou placetez en la maniere accouſtumée. A tant &c. Le 25. de Septemb. 1724. Paraphé *Eliſem vt.*

Signé *Le Marquis de Prié.*

Contreſigné *Snellinex.*

I I I.

CAUSA ESPENIANA

OU

Recueil des pieces concernant les dernieres vexations exercées contre M. van Eſpen. [a]

LIVRE PREMIER

Contenant les pieces rélatives à ce qui s'eſt paſſé aux Cours de Bruxelles & de Vienne, au ſujet de Sa Reſponſe Epiſtolaire *du 4 Juin* 1725. *(b) ſur le nombre des Eveques neceſſaires pour la conſecration Epiſcopale.*

AVERTISSEMENT

(du Premier Editeur.)

On donne au Public dans ce Recueil, des Pieces Francoiſes qui ont rapport au Procès qu'on a ſuſcité à Monſieur van Eſpen, à l'occaſion de ſa Lettre latine ſur le Sacre des Evéques. Il y répondoit à une Conſultation où on demandoit, s'il étoit de Droit divin, & néceſſaire à la validité de la Conſecration qu'elle ſe fiſt par pluſieurs Evéques : & comme il s'y expliquoit en quelque ſorte en faveur du Sacre de M. Steenoven Archevêque d'Utrecht par M. l'Eveque de Babylone, les Partiſans de la Cour de Rome lui en firent un crime. Ils ſurprirent meme une Ordonnance du Conſeil d'Etat du 12. Septembre 1725. qui condamnoit la Lettre de M. van Eſpen à être ſupprimée & lacerée; & en meme tems un Ordre au Promoteur de l'Univerſite de Louvain de pourſuivre en juſtice ce Docteur. Se voyant condamne ſans qu'on l'eut entendu, il eut recours à l'Empereur, & lui fit diverſes Remontrances. Sa Majeſte Imperiale & Catholique y ayant quelque egard, ordonna qu'il eût à donner ſes Raiſons & Moyens Ulterieurs de defenſes : ce qu'il fit par une deduction aſſez ample, accompagnee de deux Lettres, l'une à Son Alteſſe Sereniſſime l'Archiducheſſe Gouvernante des Pays-Bas Autrichiens, l'utre à Sa Majeſte Imperiale & Catholique.

C'eſt cet Ecrit qu'on donne ici, & on eſpere que le Public ne le jugera pas indigne de la ſageſſe & de la reputation de l'Auteur.

Le Recueil latin intitule Cauſa Eſpeniana, *contient les pieces du Proces qu'on lui a fait a Louvain par devant le Recteur de l'Univerſite. Une Sentence precipitée portée à ce Tribunal, à donné lieu à ce célèbre Docteur de ſe retirer à l'âge de 82. ans a Maſtricht, & delà à Amersfort. Un peu apres ſa retraite il prit la liberté d'adreſſer à l'Empereur une Lettre & un Mémoire pour ſe plaindre de l'oppreſſion qu'il ſouffroit; mais à peine ces pieces avoient-elles pu pénétrer juſqu'au Throne de Sa Majeſté Impériale & Catholique, que Dieu appella à lui ce Saint Viellard le deuxiéme Octobre 1728.*

A.

I. Requete (c) du Docteur van Eſpen au Conſeil d'Etat (de Bruxelles)

A SON EXCELLENCE. *(d)*

Zeger Bernard van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur ordinaire dans l'Uoiverſité de Louvain, a l'honneur de repreſenter reſpectueuſement qu'il s'eſt appliqué toute ſa vie avec un ſoin particulier à ſoutenir publiquement par des Ouvrages les Droits ſacrés de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, oommement au regard du *Placet* ou Royal *Exequatur* eſſentiellement requis avant la publication de toutes ſortes de Bulles qui viennent de la Cour de Rome; au regard du Poſſeſſoire competant privatiment aux Conſeils Royaux èn toutes Cauſes ſpirituelles, & au regard de la Royale Protection due aux Eccleſiaſtiques qui ſe trouvent opprimés de la part de leurs Superieurs : Ce que le Remontrant n'a pu faire ſans s'attirer la diſgrace de la Cour de Rume & de ſes Internonces qui ont toujours ſoigneuſement veillé pour traverſer le Remontrant & pour flétrir ſa réputation, ayant à cette fin

(a) Ce Recueil a été imprimé pour la primiere fois en 1729. Mais il ne contenoit que les Pieces, qui compoſent les deux premiers Livres. Nous donnons aujourd'hui les mêmes pieces mais dans un nouvel ordre, pour les arranger ſelon leurs dates; & nous y ajoutons un troiſieme Livre, qui comprend les pieces du procès intenté dans le même tems, à M. van Eſpen, par les Officiers de M. l'Archevêque de Malines, au ſujet de la *Bulle Unigenitus*, &c.

(b) Cette *Reſponſe Epiſtolaire* ſe trouve ci-deſſus, III. Partie N. VI.

(c) Préſentée à Bruxelles le 13. Août 1725.

(d) M. le Comte de Daun Gouverneur des Pays-Bas.

te fin même fait des Repreſentatios en Cour, afin de mettre mal le Remontrant dans l'eſprit de S. M. bien aſſurés que lorsqu'il ſeroit deſtitué de ſa puiſſante Protection, ils parviendroient facilement à leur fin. Mais inutilement, S. M. ayant toujours continué de la lui accorder gracieuſement, & encore dernierement lorsque le Vicaire Apoſtolique de Bois-le Duc avoit entrepris de fletrir d'une maniere outrageante le Remontrant par rapport à ſa doctrine: qu'à préſent il vient d'être informé que l'internonce moderne de ſa Sainteté ſe ſeroit de nouveau aviſé de porter de rechef des plaintes à ſa charge auprès de V. E. ce qui l'oblige de prendre ſon recours vers V. E.

La ſuppliant très humblement de lui faire la juſtice de lui communiquer la Repreſentation que le Seigneur Internonce peut avoir fait à ſa charge, pour pouvoir alleguer ſes juſtes défenſes, étant bien aſſuré d'être en état de juſtifier la conduite qu'il a tenue jusqu'à préſent, c'eſt à dire jusqu'à l'âge d'environ quatrevingt ans. Quoi faiſant, &c.

Z. B. VAN ESPEN Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons à Louvain.

B.

II. Requête (*) *du Docteur van Eſpen au Conſeil d'Etat.*

A SON EXCELLENCE.

Zeger B. van Eſpen Prêtre, Docteur en Droit, Profeſſeur des SS. Canons dans l'Univerſité de Louvain, âgé d'environ 80. ans, étant informé que l'Internonce de Sa Sainteté rend tous les devoirs poſſibles vers V. E. pour tâcher d'obtenir quelque Demonſtration infamante & irréparable, ſoit contre ſa conduite, ſoit contre ſes Ecrits, avant qu'il fût oui; & ne pouvant venir, à cauſe des infirmités attachées à ſon âge, ſe proſterner en perſonne aux pieds de V. E. pour lui demander juſtice, il a recours à cette très humble Requête, pour lui expoſer avec tout le reſpect poſſible ſa juſte demande.

Ce n'eſt pas la premiere fois, Monſeigneur, qu'il y a eu de ſemblables plaintes contre ma perſonne & contre mes Ecrits. Comme j'ai toujours eu en vue de défendre les véritables Droits de l'Egliſe & de l'Etat, on ne ſçait que trop que cela ſeul a été capable de m'attirer autant d'ennemis qu'il y en a qui ne penſaot pas bien ſur ces Droits. Cependant comme on m'a toujours fait la juſtice que je demande préſentement, c'eſt-àdire que ſelon toutes les Loix Divines & Humaines on ne m'a jamais refuſé le tems & la faculté de me défendre, Dieu m'a toujours fait la grace de juſtifier mon innocence, & de repouſſer tout ce qui a été fait de tems en tems contre ma perſonne ou contre mes Ecrits, ſoit à force onverte, ou par des tours de malice & de ſoorberie, comme je ſuis en état de faire conſter. Et c'eſt poor cela même, Monſeigneur, qu'on tâche à préſent de ſurprendre une diſpoſition infamante à mon égard, avant que je ſois oui, de crainte que je pourrois également en ce cas faire conſter pleinement de mon innocence, ainſi que de la malignité & fauſſeté de ce qu'on peut avoir allegué, ſoit à l'égard de ma conduite, ſoit à l'égard de mes ouvrages. Ma réputation & ma Doctrine, Dieu merci, n'ont jamais reçu aucune atteinte qui doivent me faire rougir: Je ſçais qu'il y a bien des choſes, ſur tout dans ce que j'ai écrit du *Placet*, des *Aziles*, de *la Concorde de l'Immunité Eccleſiaſtique avec Droit du Souverain*, des *Cenſures*, & du *Recours* au Souverain en matiere Eccleſiaſtique, qui déplaiſent à mes adverſaires, & que c'eſt pour cela qu'ils remuent Ciel & Terre pour me faire flétrir ou décrediter. Mais je ne doute pas non plus que ce qui a été mis en lumiere ſur ces matieres, ne ſoit approuvé par notre très Auguſte Maître, & par tous ceux qui doivent maintenir ſon Autorité & ſes Prérogatives. Et quand quelque-uns de mes Ecrits contiendroient quelque choſe qui put être pris en mauvaiſe part, ce que je ne ſçaurois croire, j'aurois osé eſperer la permiſſion de l'expliquer & de le juſtifier, de crainte qu'une flétriſſure caosât non ſeulement un tort irréparable à ma perſonne & à ma réputation, mais derogeât auſſi aux Droits & à l'Autorité du Souverain que j'ai défendu & ſouteuu publiquement avec l'approbation & la ſatisfaction des Superieurs. Votre Excellence ſçais les efforts qu'on a toujours fait à Naples pour y faire abolir l'*Exequatur*, qui eſt la même choſe que le *Placet* ici. L'Avocat Giannone nous apprend dans ſon Hiſtoire, où j'ai l'honneur d'être ſouvent cité, avec quelle vigueur les Princes & les Vice Rois, & en particulier Votre Excellence leur ont réſiſté. Il n'y a point de doute qu'en demandant ma flétriſſure, on n'ait en vue de flétrir en même tems ma doctrine ſur le *Placet* & autres Prérogatives du Souverain. J'oſe eſperer Mooſeigneur, que pour avoir ainſi ſoutenu ſans aucune récompenſe les Droits Sacrés de S. M. je ne ſuis pas devenu de pire condition que le dernier de ſes Sujets, à qui on accorde toujours la juſtice d'être entendu avant que d'ére condamné, & laquelle Rome payenne n'avoit pas coutume de refuſer. Je la demande avec toute la ſoumiſſion, Inſtance & confiance à V. E. qui daignera avoir égard à mon âge & aux autres circonſtances que j'ai marquées, & que d'autres que moi pourroient mieux expliquer. (*a*).

En enfin, Monſeigneur, s'il y avoit quelque Sentence ou quelque Réſolution équivalente deja portée ou conçue, je ſupplie très humblement Votre Excellence de la faire ſuſpendre jusqu'à ce que j'aie été oui dans l'ordre de la juſtice, conformement aux Loix fondamentales de cette Province & Duché de Brabaot ſolemnellement confirmées par ſa Majeſté à ſon Inauguration. Et quoi, &c.

JEAN WILLEMAERS au Nom & comme Commis du Docteur van Eſpen.

C.

III. Requête (†) *avec deux Memoires.*

A SON EXCELLENCE.

Zeger Bernard van Eſpen né Brabançon en la Ville de Louvain, Prêtre Octogenaire, Profeſſeur des SS. Canons & Docteur en Droit, depuis 50. ans

(*) Préſentée le 10. Septembre 1725.

(*a*) C'eſt ce qui fût fait dans le *Memoire Apologetique*, &c. ci joint, compoſé ſous les yeux de M. van Eſpen, par M. PH. L. Verhulſt, & diſtribué aux Juges avec ces Requêtes.

(†) Préſentée le 12. Septembre 1725. ès mains du Comte d'Elliſent.

ans dans l'Univerſité de ladite Ville, ſe met pour la troiſiéme fois aux pieds de Votre Excellence, la ſuppliant en toute inſtance de lui faire la juſtice d'être entendu, avant que d'être condamné, & de faire enſuite ſuſpendre la Réſolution qui y peut être priſe, ſoit par rapport à ſa Perſonne, ſoit par rapport à ſes Ecrits, juſqu'à ce qu'il ait été oui dans l'ordre de la Juſtice, conformement au contenu de la Joyeuſe Entrée de Sa Majeſté Imperiale & Catholique comme Duc de Brabant, où il eſt ſolemnellement ſtipulé, *Que Sa Majeſté traitera & fera traiter ſes bonnes Gens & Sujets, & chacun d'eux en particulier en toutes affaires par voie de Droit & par Sentence par devant leur Juge ordinaire & compétant.*

Ou que tout au moins il plaiſe à V. E. de tenir en état & ſurſéance ladite Réſolution (ſi elle eſt priſe) juſqu'à ce que V. E. ſoit éclaircie là deſſus de l'intention & volonté de Sa Sacrée Majeſté Notre très Auguſte Maître. En quoi, &c.

JEAN WILLEMAERS au Nom & comme Commis du Docteur van Eſpen.

I. MEMOIRE. (†)

Plaiſe à Son Excellence de conſiderer favorablement que le Docteur van Eſpen demande avec d'autant plus de raiſon d'être oui préalablement & avant tout ſur la Répreſentation que l'Internonce de Sa Sainteté a faite pour terraſſer ſon honneur & ſa réputation qu'il a conſervé juſqu'à l'âge, où il eſt de 80. ans: Que lorſqu'il s'eſt plaint l'an 1722. au Conſeil d'Etat de la Lettre imprimée ſous le Nom du Vicaire Apoſtolique *P. Govarts*, laquelle ne fut pas ſeulement *injurieuſe au dit Docteur van Eſpen*, mais auſſi ouvertement *contraire aux Droits, Hauteurs & Juriſdiction Souveraine de Sa Majeſté*: Il n'en ordonna cependant pas la ſuppreſſion ſans ouir ledit *Vicaire Govarts*; mais la Cauſe fut renvoyée en Juſtice, pour que celui-ci eût tems & lieu de ſe défendre. Et ce ne fut qu'après un jugement reglé inſtruit contradictoirement, que par Sentence du 23. Fevrier 1722. ladite Lettre du ſusdit Vicaire Apoſtolique fut déclarée pour telle, comme il eſt dit ci-deſſus; & cela encore avec tant de ménagement, qu'elle ne fut pas même ſupprimée. Si donc on agit avec tant de régularité & de ménagement envers ledit *Vicaire Govarts* qui s'eſt appliqué toute ſa vie à attaquer ouvertement les Droits Sacrés de Sa Majeſté, il eſt clair ſous correction, que l'on devroit avoir au moins les mêmes égards envers ledit van Eſpen, qui au contraire a employé & ſa vie & ſa fortune à ſoutenir ces mêmes Droits, & qui pour cela a eſſuyé les traitemens les plus rudes & les plus outrageans. Faiſant auſſi à conſiderer que comme par ladite Sentence il a été déclaré que ledit Vicaire Apoſtolique avoit avancé *contre la verité* que ledit Docteur auroit enſeigné une opinion erronée; il pourra pareillement en convaincre la ſusdite Répreſentation du Sieur Internonce, d'abord qu'il ſera oui dans ſes juſtes défenſes, conformement au contenu exprès de la Joyeuſe Entrée de Sa Majeſté Imperiale & Catholique comme Duc de Brabant, où il eſt ſolemnellement ſtipulé que Sa Majeſté traitera & fera traiter ſes bonnes Gens & Sujets & chacun d'eux en particulier en toutes choſes par voie de Droit & par Sentence par devant leur Juge ordinaire & competant. En quoi, &c.

II MEMOIRE.

Plaiſe à Votre Excellence de peſer les quatre points ſuivans.

I. Il importe peu ſi la Lettre en queſtion ſoit fletrie aujourhui ou dans trois ou quatre ſemaines, ſuppoſé qu'elle le mérité. Quel mal d'ouir entre tems celui dont elle porte le nom.

II. Monſieur l'Internonce, en preſſant ſi vivement ladite flétriſſure, ne donne-t-il pas aſſez à connoitre qu'il appréhende que le Docteur van Eſpen, ayant lieu de ſe défendre, ne faſſe voir la ſurpriſe, & confonde en ce cas ſes accuſateurs, comme il a confondu en Juſtice P. E. le fameux Pere Déſirant favori de la Cour de Rome, où il eſt mort cette année.

Item le Vicaire Apoſtolique Monſieur Govarts zelé Défenſeur des Prétenſions Ultramontaines.

Item l'Office Fiſcal de l'Univerſité de Louvain agiſſant ou informant en vertu des plaintes que des Miniſtres de la Cour de Rome avoient fait paſſer par celle de Vienne juſqu'ici.

III. Monſieur l'Internonce prétendant que la Lettre dont il s'agit ſoit contraire à la Réligion, donne lieu de ſoupçonner que l'Exemplaire par lui produit, & qu'on peut lui avoir fouré, ſoit faux, alteré ou extremement mal interpreté; vû que dans les exemplaires qui ſe débitent communément il ne s'agit point du tout de la Religion, ainſi qu'il ne s'en agit point dans le Traité de paix que Sa Majeſté vient de conclure avec le Roi d'Eſpagne, non obſtant qu'un nouveau Bref dont Monſieur l'Internonce eſt chargé, déteſte les conditions de cette Paix, comme mettant la Sainte Religion en danger & comme contraire au Saint Siege,

IV. Monſieur l'Internonce paroît agir dans cette affaire contre ſes propres Principes, voulant qu'un Conſeil laique cenſure quelque Période ou Ecrit, en le qualifiant de contraire à la Religion, ou de ſchismatique; il crieroit dans une autre occaſion, que c'eſt *mettre la main à l'Encenſoir*.

D.

MEMOIRE (*) APOLOGETIQUE

Pour les Juriſconſultes qui ſe ſont déclarés pour la Cauſe du Chapitre & du Clergé Catholique d'Utrecht.

I. Quelques Miniſtres de la Cour de Rome s'étant aviſés de faire un crime à des Juriſconſultes de s'être déclarés pour les Droits du Chapitre de l'Ancienne & Illuſtre Egliſe Catholique d'Utrecht contre les prétenſions de ladite Cour, on s'eſt cru obligé de faire quelques reflexions ſur le fond & les conſéquences de cette celebre Conteſtation.

II. Les Partiſans de la Cour de Rome crient, que la Cauſe dudit Clergé d'Utrecht eſt ſi évidemment injuſte, qu'elle ne ſçauroit être ſoutenue ſans crime par aucun Juriſconſulte.

Car 1. diſent-ils, l'exiſtence du Chapitre d'Utrecht eſt chimerique.

2. Leur

(†) Lû le même jour, 12. Sept.
(*) Ce Memoire a été vû dans le tems par quelques Miniſtres à Bruxelles, & enſuite à Vienne.

Digitized by Google

2. Leur élection d'un Archevêque eſt un attentat & de nulle valeur.

3. Le Sacre de leur Elu eſt un autre attentat contre les SS. Canons & l'autorité du Saint Siege.

4. Ceux qui ont fait ladite Election ne ſont que des excommuniés.

III. A la verité voilà des reproches capables d'effrayer ceux qui ne ſont point au fait de cette affaire, ou qui ne ſavent pas que c'eſt le ſtyle dont la Cour de Rome ſe ſert aſſez ſouvent contre ceuxlà mêmes qu'elle opprime injuſtement.

Auſſi eſt il bien aiſé de faire voir combien tous ces reproches ſont mal fondés. C'eſt ce qu'on tâchera de faire par quelques remarques ſur chacun d'iceux.

IV. Eſt il permis de traiter da chimerique un Chapitre qui a commencé il y a mille ans, & qui eſt reſté jusqu'à préſent dans la poſſeſſion & dans l'exercice de ſes Droits?

Chapitre, dont on peut prouver que les Droits ont été réconnus de Rome même en pluſieurs occaſions depuis le tems de cette prétendue extinction?

Chapitre, dont l'exiſtence & la Juriſdiction ſont encore reconnues par pluſieurs grands Evêques & Prélats, & appuyées par des Réſolutions ſignées par plus de cent Docteurs de Sorbonne, & par tous les Profeſſeurs eo Droit à Paris; comme auſſi par une une Réſolution ſignée de pluſieurs Docteurs en Droit à Louvain, qui a été imprimée depuis pluſieurs années, & eſt reſtée ſans réplique.

V. Eſt-il permis de traiter d'attentat une Election faite par un Chapitre qui produit le Diplome de l'Empereur Conrad III. de l'an 1145. & la Bulle du Pape Eugene III. par où il conſte que ce Droit d'Election competre inconteſtablement à ce Clergé depuis ce tems-là, & même donne à connoitre qu'li lui avoit competé long-tems auparavant, ſelon le Droit ancien & commun?

A quoi on peut ajouter, que le même Droit d'Election lui a été confirmé par les Concordats Germaniques;

Qu'il n'a pas même perdu ce Droit lorsqu'il eſt paſſé ſous la Domination de l'Empereur Charles V.

Que quand même on prétendroit qu'il n'auroit pas alors joui de ce Droit, il eſt indubitable qu'il y ſeroit rentré de plein droit, par l'abdication de la Souveraineté ſur les Provinces Unies, que les Succeſſeurs de Charles V. ont faite lors de la Paix de Munſter:

Que ledit Chapitre & Clergé ſe ſoutenant toujours depuis le changemeot de la Religion dominante, même pendant les plus grands troubles, a conſervé & exercé ſes Droits, autant que les circonſtances des tems l'ont permis.

Aprés cela ne ſeroit-il pas houteux à la Cour de Rome, ſi ayant ſecouru cette Egliſe affligée pendant le tems des troubles, elle s'en vouloit faire un titre puur la dépuiller de ces mêmes Droits, pour la conſervation desquels ladite Egliſe avoit implore ſon ſecours.

Ce ne peut pas être là l'eſprit du S. Siege, puisque les Papes les plus illuſtres ont fait gloire de ſe reconnoitre obligés de concourir, autant qu'il étoit en eux, à maintenir en leur entier les Droits de chaque Egliſe particuliere; & qui ont été jusqu'a déclarer, qu'une Egliſe ne peut perdre ſes Droits par voie de preſcription, quand même les perſécutions l'auroient entierement empêché de les exercer pendant une longue ſuite d'aonées.

VI. Pour ce qui eſt du Sacre, on avoue que l'uſage préſent demande qu'avant de conſacrer un Evêque il ait la confirmation du Pape.

Mais qui oſeroit oier que cet uſage ne ſoit nouveau, & qu'en cas d'un injuſte refus de la part de Rome, on ne puiſſe paſſer outre ſans cette confirmation inconnue pendant douze ſiécles au moins, & même inconnue jusqu'à préſeot dans quelques Egliſes particulieres?

Et quel eſt le Sooverain, qui en cas d'un ſemblable refus ne ſe crut en droit de ſuivre l'avis que les Univerſités de Portugal & l'Aſſemblée du Clergé de France donnerent vers le milieu du ſiécle paſſé, & que le Roy du Portugal étoit ſur le point de ſuivre, ſi Rome enviſageant les ſuites de cet éclat n'eût enfin accordé la confirmation qu'on avoit jusqu'alors vainement ſollicitée?

Y a-t-il même un Chapitre en Allemagne, compris dans les Concordats, qui ne crut ſe pouvoir paſſer de la confirmation de Rome, ſi elle s'obſtiooit à la refuſer ſans raiſon.

Ajoutons encore, qu'en vertu de l'Inſtitution de Notre Seigneur J. C. fidelement ſuivie & transmiſe par les Apôtres, & recoonue par les SS. Canons & l'Uſage de l'Egliſe pendant pluſieurs ſiécles: Chaque Egliſe particuliere a droit à un Evêque qui lui ſoit propre. L'uſage d'établir des Vicaires Apoſtoliques amovibles n'eſt qu'un effet du Deſpotiſme que la Cour de Rome veut introduire de plus en plus.

Peut être même que ceci eſt un des plus grands obſtacles à l'avancement de la Religion Catholique; n'y ayant guéres de Souverain nu de Peuple libre qui aime à voir le gouvernement Eccleſiaſtique entre les mains d'une perſonne dépendaote d'une Puiſſance étrangere.

VII. On avoue auſſi que les Saints Canons ordonnent que dans la Conſécratinos d'un Evêque, l'Evêque Conſecrateur ſoit aſſiſté de deux autres Exêques au moins.

Mais auſſi eſt, il inconteſtable que cette aſſiſtance de deux Evêques n'eſt que ceremonielle & de pure diſcipline Eccleſiaſtique, comme les plus ardens adverſaires du Chapitre d'Utrecht oot été obligés de l'avouer, dans uo grand Ouvrage annoncé au Public il y a long tems, & publié depuis peu ſous le titre d'*Hiſtoria de rebus Eccleſiæ Ultrajectenſis, &c. Bruxellis, apud F. Foppens* 1725.

D'ou il s'enſuit évidemment que dans le cas d'une juſte neceſſité, un ſeul Evêque eſt en droit de faire l'Ordination Epiſcopal ſans aſſiſtance d'autres Evêques.

L'Hiſtoire Eccleſiaſtique ancienne & nouvelle en fournit pluſieurs exemples: Et tout recemment M. l'Evêque de Rhodiopolis a été ordonné par le ſeul Evêque d'Anvers ſon Frere; comme le Sereniſſime Evêque & Prince de Liege a été ordonné par le Seul Evêque de Thermopole, quoique dans ces deux cas il fut auſſi aiſé d'avoir deux Evêques Aſſiſtans, qu'il étoit difficile & presque impoſſible de les avoir dans le Sacre de l'Archevêque d'Utrecht.

VIII. Il eſt donc clair que ſur le point du Sacre dont il s'agit, toute perſonoe équitable doit s'abſtenir de condamner la cooduite du Chapitre d'Utrecht, avant, que d'avoir mûrement examiné ſi cette Egliſe n'eſt pas en effet dans le cas de cette juſte neceſſité que l'ait miſe en droit, pour ne pas dire dans l'obligation de faire ce qu'elle a fait, & ce qu'elle n'a fait qu'en ſuivant l'avis de pluſieurs celebres Evêques & Docteurs, bien inſtruits de l'oppreſſion criante qu'elle a ſoufferte en la perſonne de feu M. Codde ſon incomparable Archevêque; & de la funeſte deſolation où elle a été réduite depuis ce tems-là par la dureté de la Cour de Rome.

IX. Mais peut être inſiſtera-t-on ſur la Perſonne

ſonne du Conſecrateur, en blamant le Chapitre d'avoir eu recours à un Evêque tel que M. de Babylone.

Il eſt vrai que que ce digne Prélat eſt bien odieux à la Cour de Rome. Mais il ne faut que lire ſon excellente Apologie, pour être pleinement convaincu qu'il n'y a peut être pas d'Evêque au monde plus irreprehenſible & en même tems plus indiguement traitté de la part de ladite Cour, qui n'a eu aucun égard, ni au rare merite de ce Prélat, ni à ſes travaux Apoſtoliques chez des peuples barbares de l'Occident, ni aux dépenſes qu'il a été obligé de faire dans ſes longs & dangereux voyages pour l'avancement de la Religion dans l'Orient.

X. Mais enfin ce Chapitre, dit-on, n'eſt composé que d'excommuniés.

Si cela eſt, pourquoi ne produit on pas quelque procedure Canonique ou quelque Sentence legitime. Loin de le faire on ne ſçauroit même produire en particulier aucun point de doctrine condamné par l'Egliſe, ni aucun autre excès à la charge de ces Meſſieurs, qui à cet égard ont tant de fois defié leurs adverſaires.

Au food tout leur crime ſe réduit à ſoutenir avec fermeté la doctrine qu'ils ont appriſe dans l'Univerſité de Louvain, & à ne vouloir pas au gré de la Cour de Rome abandonner les Droits & les Libertés de leur Egliſe, avant que d'avoir été ouis dans un Jugement Canonique.

Eſt-ce donc un crime, & n'eſt-ce pas plutôt un merite, à un Juriſconſulte, de ſe declarer pour la Cauſe de tels excommuniés?

XI. Auroit on fait un crime à des Juriſconſultes d'avoir ſoutenu la Cauſe du Tribunal de la Monarchie de Sicile qui a fait tant de bruit ſous le Pontificat de Clement XI?

Ou d'avoir reclamé cootre l'excommuication que le même Pape entreprit de lancer en 1708. contre les membres du Conſeil Souverain dn Brabant?

Ou d'avoir donné l'avis ſur lequel l'Empereur Joſeph de glorieuſe Memoire caſſa les Cenſures que Rome ſous le même Pontificat avoit fulminées contre les Generaux & Troupes Imperiales en Italie, au ſnjet des quartiers d'hyver dans les Etats de Parme & de Plaiſance?

XII. En effet, s'il falloit que les Juriſconſultes, les Juges & les Souverains abandonnaſſent la Cauſe de tous ceux qne la Cour de Rome traite d'excommuniés, où en ſeroient-ils eux mêmes? Et qui eſt celui d'entre eux qui ne ſe trouvât enveloppé dans quelque excommunication, ſi on devoit avoir égard à toutes celles que Rome multiplie ſans meſure dans cette forêt de Bulles & de Brefs dont on cherge à embarraſſer tout le monde depuis quelques Siécles.

XIII. Pour ne point parler de ces anciennes excommunications des Papes contre des Souverains de chaque pays de l'Europe, & ſur tout contre les Empereurs Henry IV. Frederic II. Othon. IV. & tant d'autres; lesquels ont couté tant de ſang & de troubles à l'Empire.

Quel Magiſtrat, quel Miniſtre, quel Souverain, quel bon Citoyen ne faudroit-il pas tenir pour excommunié, quand il n'y auroit que la monſtrueuſe Bulle *Cum ex Apoſtolatus* de Paul IV. ou celle qu'on nomme *In Cœna Domini*, qui ſe fulmine encore tous les ans à Rome le Jeudi-Saint, & dans laquelle entre autres ſe trouve excommunié tout Prince qui poſſede le Royaume de Sicile, & tout Juge ou Officier du Souverain qui retarderoit l'execution de quelque reſcrit de Rome?

XIV. Tout ceci ne fait-il pas ſentir l'injuſtice des plaintes que font les Miniſtres de la Cour de Rome contre les Juriſconſultes dont il s'agit? Continuons à en decouvrir les conſequences & les pieges qui y ſont cachés.

XV. On veut engager le Gouvernement à prendre parti ſans examen, dans un differend qui eſt entre la Conr de Rome & Chapitre & le Clergé d'Utrecht: Ce qui ſeroit dans le fond ſe déclarer pour le pouvoir deſpotique de cette Cour, & contre des innocens.

Car après tout ſur quel fondement roule tout le bruit que fait Monſieur l'Internonce contre le Clergé d'Utrecht & ſes défenſeurs? N'eſt-ce pas ſur quelques Lettres ou Brefs de Rome, en particulier ſur celui qui porte le nom de N. S. P. le Pape Benoit XIII? Bref qui fut rendu public à Bruxelles avant qu'il fut publié à Rome, & peut être à l'inſçu de ſa Sainteté.

On ſupplie les Magiſtrats de ſe ſouvenir que ce n'eſt pas la primiere fois que des Miniſtres du Grand Prêtre tâchent de les ſurprendre par autorité. *Si non eſſet hic Malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. Nos legem habemus, &c.*

Ils ſont condamnés à Rome, dit-on; nous en avons des Brefs, & cela ſuffit.

Mais ſi cela ſuffit, eh combien d'innocens n'auroit-il pas fallu condamner en differens ſiécles, & même d'entre les plus grands Saints!

Si cela ſuffit, pourquoi nos Souverains ont-ils pris tant de ſages précautions à l'égard de toutes Bulles, Reſcrits, & Lettre émanés de la Coor de Rome? Pourquoi ont-ils ſi ſouvent renouvellé ces précautions, comme le Gouvernement l'a excore fait en dernier lieu par ſa Lettre circulaire aux Evêques des Pays-Bas Autrichiens dattée du vingt-cinquieme Septembre 1724.

Mais, dira-t-on, les Souverains auſquels ceux du Chapitre d'Utrecht ont recours, ſont d'une autre Religion.

Comme ſi les Souverains d'une antre Religion n'avoient pas le droit eſſentiellement attaché à la Souveraineté, de proteger leurs Sujets opprimés par voie de fait. Souvenons nous qu'il y a eu un *Aſſuerus*, dont le peuple de Dieu a imploré & obtenu la protection: un *Cyrus* qui a delivré ce même peuple de la captivité & l'a retabli dans le libre exercice de la Religion: que S. Paul n'a pas balancé de recourir à un *Neron* contre la violence & les intrigues des Miniſtres de la Synagogue, dont pourtant cet Apôtre ne conteſtoit pas l'autorité.

En où veut on que le Clergé d'Utrecht ait recours dans ſon oppreſſion à Rome à laquelle il a recouru taut de fois, & qui en effét auroit dû être la premiere à les proteger, eſt celle dont ils ont eu le plus à ſouffrir dans ces derniers tems. Il eſt vrai qu'on auroit pu eſperer de la bonté & de la charité des Puiſſances Catholiques Romaines, qu'elles auroient entremis leurs bons offices pour procurer le Jugement Canonique que les opprimés reclamoient avec tant d'inſtance; mais on a la douleur de voir que la Cour de Rome remue Ciel & Terre pour prévenir ces puiſſances mêmes contre ladite Egliſe d'Utrecht, jusqu'à tâcher da les engager à agir pour ſes propres interêts auprès de leurs Hantes Puiſſances, pendant qu'elle fait un crime à des fideles Sujets d'un ſemblable recours.

XVI. Le Gonvernement en ſecondant les deſſeins de M. l'Internonce contre les Juriſconſultes, ſeroit cenſé autoriſer, au moins indirectement, des Procedures irregulieres & tout à fait contraires aux Loix & Libertés du Pays.

Car quelle Procedure plus étrange & plus irrégeliere que d'évoquer un Archevêque Belgique à Rome, de l'y ſoumettre à un Tribunal extraordinaire & tout à fait incompetant, où on refuſa de lui indiquer les noms de ſes accuſateurs & des temoins

qui

Digitized by Google

qui dépoſoient contre lui; où on le traitta ſi indignement, qu'il demanda en grace d'être renvoyé au Tribunal de l'Inquiſition, ce qui lui fut refuſé; & où on le condamna enfin ſans ſpecifier aucun delict? C'eſt ainſi que fut traitté feu M. Codde Archevêque d'Utrecht ſous le titre de Sebaſte.

On ne dira rien des évocations faites à l'égard de pluſieurs membres du Clergé d'Hollande, des Cenſures portées contre des perſonnes avant de les avoir ouies ou citées, & même contre quelques-uns dont le Juge étranger ne ſavoit pas les noms.

La Cour de Rome en vint juſqu'à vouloir aneantir d'un trait de plume les Chapitres d'Utrecht & d'Harlem, ſans aucune forme de Droit, & ſans vouloir rien écouter.

Elle ne craignit pas enſuite de confier la Juriſdiction ordinaire de ces Egliſes à un Nonce ou Internonce réſident hors du Pays.

C'eſt par là que cette Egliſe ſi floriſſante ſe vit bientôt dechirée par une diviſion funeſte, & en proye à pluſieurs Miſſionaires indignes & incapables.

Voilà un échantillon de ces Procedures qu'on vouloit faire autoriſer, au moins indirectement par le Gouvernement. Or les ſouffriroit-il à l'égard d'un Evêque, d'un Chapitre, ou d'une Egliſe des Pays-Bas Autrichiens? Ou plutôt ne ſeroit il pas à craindre que l'intrigue preſente ne fût une des voies que Rome prepare de longue main pour dépouiller un jour nos Egliſes de leurs precieuſes Libertés & de leur Juriſdiction ordinaire, en quel cas il ſemble que le Gouvernement auroit de la peine à ſe défendre de ces entrepriſes qu'il auroit approuvées à l'égard d'une Egliſe voiſine & auſſi illuſtre que l'Egliſe d'Utrecht, qui ſe fonde ſur les Droits & les Libertés des Egliſes Belgiques?

XVII. Mais quand on voudroit ſoutenir que ces dangers ne ſont pas ſi proches que l'on s'imagine, que dira t on de la Confirmation des Evêques? Faut-il autre choſe que quelque differend entre un Souverain & la Cour de Rome, pour que celle-ci refuſe la Confirmation aux Evêques nommés par le Prince? Les Juriſconſultes oſeroient-ils en ce cas conſeiller de ſe paſſer de cette Confirmation, ſi on veut qu'ils condamnent aujourd'hui une telle conduite dans le Clergé d'Utrecht?

XVIII. On tâche encore une fois de porter le Gouvernement à chagriner ceux qui ſe declarent pour les Droits du Prince & les Libertés des Egliſes Belgiques, pendant qu'on favoriſe en toute maniere ceux qui les combattent ouvertement en ſoutenant les maximes les plus outrées de la Cour de Rome. Il y a long-tems qu'on s'eſt plaint de ce que non ſeulement l'infallibilité du Pape (cette opinion ſi dangereuſe pour l'Etat & pour l'Egliſe) mais auſſi ſa Superiorité ſur les Conciles, ſa Juriſdiction ordinaire & immediate dans toutes les Egliſes particulieres, ſon pouvoir ſur le temporel des Princes, &c. s'enſeignoient publiquement & avec affectation. On a connu & quelquefois dénoncé les Auteurs qui ſoutenoient ces excès ou autres ſemblables: un Nicolas *du Bois*, un *Steyaert*, un *Déſirant*, un *Decker*, un *Damen*, un *Quareux*, ſans parler d'un grand nombre de faiſeurs de Theſes parmi les Moines. A-t-on jamais entendu dire que quelqu'un d'entre eux ait été puni ou reprimandé pour ces excès?

N'a-t-on pas vû au contraire qu'ils ont été favoriſés à meſure qu'ils donnoient dans de plus grandes extravagances.

D'un autre côté n'a-t-on pas traverſé en toute maniere ceux qui étoient dans des ſentimens contraires?

XIX. Parlons du ſeul Docteur *van Eſpen*. Il eſt ſans difficulté le premier Canoniſte des Pays-Bas. Son érudition, ſa pieté & ſon integrité ſont reconnues de tout le monde. Ce Venerable Prêtre octogenaire, qui eſt Docteur en Droit depuis cinquante ans, a travaillé toute ſa vie pour le bien de l'Egliſe & de l'Etat. Il eſt inconteſtablement le Defenſeur le plus intrepide des juſtes Droits, Hauteurs, Prérogatives de ſon Prince: Témoin ſes Ouvrages qui lui ont ſi juſtement acquis cette haute réputation dans les differens pays où ils ſont répandus.

Comment a-t-on recompenſé cet excellent homme? Il eſt vrai qu'il n'a jamais ambitionné ni charge ni avancement; mais devoit-il s'attendre à tant de traverſes?

Pour ne rien dire des anciennes calomnies & criailleries qu'il a eſſuyées de la part de quelques Moines pour avoir ſoutenu des ſentimens contraires à leurs abus & entrepriſes.

On vit-on jamais une impoſture plus noire & plus horrible que celle que l'infame *Déſirant* trama contre *M. van Eſpen*, voulant par le moyen d'une infinité de pieces forgées, le faire paſſer pour le chef d'une cabale & conjuration contre l'Etat & contre la Religion? On en trouve le détail dans *l'Hiſtoire de la fourberie de Louvain*.

Quelques années après, (en 1718.) on vit prendre des Informations à ſa charge par le Promoteur de l'Univerſité de Louvain ſur des articles qu'on prétendoit qu'il avoit avances dans ſes Leçons, & qu'on diſoit être prejudiciables à l'autorité du Pape: mais ce fut à la confuſion de ſes adverſaires, qui par des Miniſtres de la Cour de Rome avoient tâché de prévenir celle de Vienne contre ce Docteur.

Ce fut encore au ſujet de ſon ouvrage touchant le *Placet* Royal que M. le Cardinal de Biſſy, ce fameux partiſan François des maximes Ultramontaines, traita le même Docteur d'une maniere cruelle & calomnieuſe dans ſon inſtruction Paſtorale de l'an 1722, dont il étoit ſur le point de demander juſtice au Parlement de Paris, lorſqu'il apprit que la Cour de France avoit lié les mains au Parlement, devant lequel MM. les Gens du Roi avoient pris leurs concluſions contre cette même Inſtruction Paſtorale.

On a encore la memoire toute fraiche de la lettre Injurieuſe de M. Govarts, que M. le Cardinal Archevêque de Malines a cru devoir inſerer dans les *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis*.

Voilà ſans doute des inſultes capables de dégouter un homme moins ferme & moins deſintereſſé que M. van Eſpen, de la defenſe des Droits du Souverain & des Egliges.

Il eſt vrai qu'on a puni le crime du Pere Deſirant dans ce Pays; mais il en fut bientôt dedommagé par des nouvelles faveurs & recompenſes du Pape Clement XI.

On reconnoit auſſi la juſtice que le Gouvernement & le Grand Conſeil de Malines firent à M. van Eſpen ſur ſes plaintes contre la ſusdite Lettre de M. Govarts, mais après tout, n'eſt-il pas facheux de voir qu'on ſouffre que M. Govarts inſulte par un libelle public à cette ſentence du Grand Conſeil; & qu'on faſſe du bruit au ſujet d'une Reponſe que M. van Eſpen vient de faire ſur une queſtion Canonique à lui propoſée, où il ajoute quelques mots en faveur de la grande affaire de l'Egliſe & du Chapitre d'Utrecht, quoiqu'il le faſſe avec toute la douceur poſſible, & ſans bleſſer en rien le reſpect dû aux Superieurs, & paſſer les bornes de la juſte liberté d'un Juriſconſulte?

XX. On tâche de faire flétrir cette Reponſe de M. van Eſpen, pour decrediter ſes Ouvrages où il ſoutient les Droits du Prince, & les Libertés des Egliſes contre les prétenſions exorbitantes de la Cour da Rome.

Et par cette diverſion on empêche qu'on ne prenne garde aux maximes pernicieuſes que les adver-

faires

ſaires du Chapitre d'Utrecht viennent de debiter hardiment en des ouvrages publics, en publiant en même tems dans ce Pays pluſieurs Brefs & Lettres de Rome qui n'y furent jamais admiſes, & qui ſont pleines de l'eſprit Ultramontain.

Vit on jamais, par exemple, ſoutenir plus ouvertement & plus hardiment le pouvoir des Papes ſur le temporel des Princes & autres maximes non moins pernicieuſes, qu'on le fit dans un libelle publie l'année derniere contre le Clergé d'Utrecht, ſous le titre de *Epiſtola tertia Euſtachii Janſenii*, approuvé avec éloge par le Sieur de Quareux Cenſeur Royal à Louvain?

Que dirons-nous de la nouvelle Hiſtoire *de rebus Eccleſiæ Ultraject.* dont on a fait mention ci, deſſus N. VII. qui ſe debite librement dans tout le Pays, quoiqu'il n'y paroiſſe ni le nom de l'Auteur, ni aucune Approbation?

C'eſt dans cet Ouvrage composé pour juſtifier les entrepriſes de la Cour de Rome contre l'Egliſe d'Utrecht, où on établit les maximes les plus outrées ſur la prétendue *Plénitude* de la puiſſance du Pape, & où on fourre un bon nombre de Lettres & de Reſcrits Romains remplis de ces mêmes maximes, d'une maniere propre à les faire gouter au Clergé & au peuple de ce Pays.

En voici quelque échantillons:

C'eſt au ſeul Souverain Pontife qu'il appartient par le Droit divin de choiſir & d'établir des Evêques. p. 185.

La vraie & proprement dite extinction *des Egliſes ne ſe fait que par l'autorité du Souverain Pontife.* pag. 191.

Les Evêques ſont établis pour le Gouvernement de l'Egliſe par *la Juriſdiction qui leur eſt* donnée & limitée *par le Souverain Pontife.* p. 223.

En vertu de cette entiere plénitudine de puiſſance (pleniſſimæ poteſtatis) *qui quoique partagée en ruiſſeaux, demeure toujours dans le Souverain Chef de l'Egliſe, ſource de la Juriſdiction, on ne peut douter que le Pape ne puiſſe librement, ſelon qu'il l'aura trouvé plus convenable au bon Gouvernement de l'Egliſe, ôter la Juriſdiction aux Chapitres, & ſelon le droit qu'il en a, l'exercer par lui même, ou la conferer à un autre pour l'exercer en ſon nom.* pag. 232.

Voilà les Principes affreux ſur leſquels on s'appuye pour attaquer les Droits de l'Egliſe d'Utrecht: Principes dont on ne manquera pas de faire uſage dans l'occaſion pour renverſer les nôtres, ſi on n'y eſt pas aſſés attentif.

Concluſions de tout ceci.

1. Que la Cauſe de l'Egliſe d'Utrecht n'eſt pas ſi mal fondée qu'on a vouln faire croire, & qu'au contraire ſi c'étoit une Egliſe des Pays-Bas Autrichiens qui fut dans le cas, elle ne manqueroit pas, & à bon titré, de prendre ſon recours vers ſa Majeſté Imperiale & Catholique: & on ne doute pas que le Gouvernement ne l'appuyât.

2. Que le Chapitre & le Clergé d'Utrecht ne doivent pas deſeſperer qu'un jour les Princes Catholiques bien informés & touchés de l'injuſte oppreſſion où ils ſont, & conſiderant qu'ils ſont membres d'un même corps, ne les ſecoureot par leur puiſſante interceſſion, ſur tout auprès du Pape & de l'Egliſe Univerſelle.

3. Qu'ainſi bien loin de faire un crime à des Juriſconſultes ou de flétrir leurs Ecrits pour s'être declarés en faveur de ladite Cauſe, on doit convenir qu'ils meritent plutôt des louanges, vû qu'en cela ils ſe ſont genereuſement acquités de leur devoir.

4. Qu'en laiſſant même à part le fond de cette Cauſe; il paroit évident qu'on ne ſauroit faire des affaires à un Juriſconſulte pour l'avoir appuyée de ſon avis, ſans ôter par là, ou reſſerer notablement la juſte Liberté ſi néceſſaire aux Juriſconſultes pour accomplir les importans devoirs de leur Profeſſion, en donnant en toute occaſion & ſans acception de perſonnes, des réponſes ſinceres & genereuſes en faveur de la juſtice & de l'innocence, ſur tout quand elles ſont opprimées.

5. Que ce défaut de liberté pourroit faire un tort immenſe au Publie en general.

Et en particulier aux Libertés des Egliſes Belgiques,

Et aux Interêts, Droia & Prérogatives de la Puiſſance Souveraine.

D'autant plus que cela pourroit décourager les meilleurs Juriſconſultes & les plus fideles Conſeillers de ſa Majeſté.

Et les détourner de la profeſſion & de l'étude des SS. Canons & du Droit publie.

6. Qu'enfin tout cela introduiroit peu à peu le goût & l'attachement aux Principes Ultramontains, & donneroit lieu à la Cour de Rome d'exercer dans ce Pays un pouvoir arbitraire, & d'y établir le joug intolérable de l'Inquiſition.

En Flandre ce 30. Août 1725.

E.

Ordonnance du Conſeil d'Etat.

Du 12. Septembre 1725.

Au ſujet de la Reponse Epistolaire.

L'Empereur & Roy. Ayant fait examiner en notre Conſeil d'Etat certaine Réponſe Epiſtolaire. imprimée ſous le nom de Z. B. van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canon dans l'Univerſité en notre Ville de Louvain, concernent la Prétendue Election & Conſecration de Corneille Steenoven en Archevêque d'Utrecht, laquelle Election Notre Saint Pere le Pape Benoit treiziéme par ſon Bref du 21. Fevner de la préſente année à declarée nulle & de nulle valeur, & ladite Conſecration illicite & execrabile: Nous avons (par avis de notre Conſeil d'Etat) oui préalablement les Conſellers Fiscaux en notre Grand Conſeil dans notre Ville de Malines, & à la déliberation de notre très cher & trSs amé Couſin Viric Philippe Laurent Comte de Daun, Prince de Thiano, Chevalier de notre Ordre de la Toiſon d'Or, notre Conſeiller d'Etat actuel intime, Maréchal de Camp de nos Armées, Intendant General des Arſenaux, Colonel d'un Regiment d'Infanterie à notre ſervice, Colonel & Gouverneur de netre Ville & Réſidence Imperiale de Vienne, Lieutenant, Gouverneur & Capitaine General de nos Pays-Bas) ordonne, que ladite Réponſe Epiſtolaire ſeroit lacerée publiquement, comme injurieuſe auxdits Bref & autres Decrets du Saint Siege émanés ſur ce ſujet, ſcandaleuſe & d'une pernicieuſe conſequence, en l'Antichambre de notre Conſeil d'Etat par l'Huiſſier, à l'intervention de deux Conſeilliers commis à cet effet, en préſence de Procureurs, Agens, & autres perſonnes; ce qui a été exceuté le 12. du préſent mois, avec ordre à chacun, qui en pourroit avoir des Exemplaires, de les remettre inceſſament ès mains du Secretaire d'Etat de Heems, avec défenſe à tous de les garder, à peine de trois cent florins d'amende pour chaque Exemplaire qui ſera trouvé en leur pouvoir; & comme il convient pour le bien de notre Sainte Religion & la conſervation de la Diſcidline Eccleſiaſtique de ſupprimer auſſi laditte Lettre Epiſtolaire dans toutes les Provinces & Villes de notre Domination,

nation, Nous enjoignons à toutes perſonnes de quelle qualité & condition qu'elles puiſſent être, qui en ont des Exemplaires, de les remettre inceſſament, du moins trois jours après la publication de cette, entre les mains de nos Conſeillers Fiſcaux dans les reſpectives Provinces de nos Pays-Bas, ſous ladite peine de trois cent florins d'amande pour chaque Exemplaire qui ſera trouvé en leur pouvoir, à partager ladite amende, la motié pour le Dénonciateur, & l'autre motié à notre profit: Nous défendons ſous la même peine à tous Imprimeurs & Libraires & autres de les imprimer, vendre, débiter, ou ſecretement diſtribuer; & afin que perſonne n'en prétexte cauſe d'ignorance, ſera cette préſente Ordonnance publié & affichée par tout où béſoin ſera; Ordonnant à tous nos Conſeillers Fiſcaux & autres Officiers d'y tenir la main. Donné en notre Ville de Bruxelles le douziéme de Septembre 1725. Etoit paraphé, *Eliſm. vt.* Signé P. D. T. DE DAUN. Contreſigné *F. Gaſton Cuvelier.*

F.

Lettre ou Repréſentation du Docteur van Eſpen à l'Empereur.

SACRE'E MAJESTE' IMPERIALE ET CATHOLIQUE,

S'il ne s'agiſſoit que de ma perſonne ou de mes interêts, je n'aurois pas cru pouvoir ſans temerité approcher du Throne Auguſte de Votre Sacrée Majeſté pour lui faire cette très humble & très ſincere Repréſentation. Mais l'état où je me trouve par certaine condamnation qu'on a faite ſans avoir voulu m'entendre en juſtice, eſt ſi dur, & a des raports ſi eſſentiels aux Droits & aux Prérogatives de la Couronne que VOTRE MAJESTE' porte ſi glorieuſement, aux Droits & aux juſtes Libertés de ſes Etats & de ſes Egliſes, que je n'ai pu réſiſter à pluſieurs perſonnes de diſtinction, qui m'ont fait un point d'obligation & de conſcience d'en porter mes juſtes plaintes juſqu'aux pieds de V. S. M.

Cette condamnation a été ſollicitée de la part de ceux qui ont l'adreſſe de ſi bien enveloper ce qu'ils ſollicitent, ſous des noms ſacrés & reſpectables de notre Mere la ſainte Egliſe, de notre ſainte Religion, de notre Saint Pere le Pape, qu'ils ſurprennent aiſément ce qu'ils demandent: & c'eſt en cela même que le mal eſt plus grand.

Je me plains, SACRE'E MAJESTE', que le Miniſtre de la Cour de Rome a ſçu obtenir du Gouvernement, avant que je fuſſe oui, une condamnation qui rejaillit ſur ma Perſonne & ſur tous les Ecrits que j'ai compoſés depuis 40. ans, où je ſoutiens & défends les Droits, Hauteurs & Juriſdiction de V. S. M. contre les fréquentes entrepriſes de cette même Cour, laquelle perdroit, ſi elle le pouvoit, tous ceux qui ont le courage de s'y oppoſer, pour ainſi conduire au comble la Monarchie abſolue du monde entiér, dont elle a jetté les fondemens depuis pluſieurs ſiecles.

Il ne me reſte que de ſupplier VOTRE SACRE'E MAJESTE' avec le plus profond reſpect de vouloir bien faire examiner mes très humbles Remontrances ci jointes. Je me proſterne à ſes pieds & demande avec la derniere ſoumiſſion ſa très puiſſante Protection pour pouvoir paſſer le petit reſte de mes jours à l'âge de 80. ans avec tranquillité, en priant Dieu pour la proſperité & la conſervation de VOTRE SACRE'E MAJESTE' & de toute ſa très Auguſte Maiſon.

Z. B. VAN ESPEN, Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons à Louvain. (*)

G.

I. *Remontrance du Docteur van Eſpen.*

A SA MAJESTE' IMPERIALE ET CATHOLIQUE.

SACRE'E MAJESTE' IMPERIALE ET CATHOLIQUE.

Zeger Bernard van Eſpen né Brabançon en la Ville de Louvain, Prêtre Octogenaire, Profeſſeur des SS. Canons & Docteur en Droit depuis 50. ans dans l'Univerſité de ladite Ville, ſe trouve dans la neceſſité de ſe mettre avec le plus profond reſpect au pied du Throne de Votre Sacrée Majeſté ſon très Auguſte Maître, par cette ſoumiſe & très humble Repréſentation.

Il y a plus de ſoixante ans, Sacrée Majeſté que je me ſuis appliqué ſans relache à l'étude des Loix & particulierement des SS. Canons: ayant toujours eu en vue de ſoutenir les veritables Droits de l'Egliſe & de Votre Sacrée Majeſté: ce qui ſeul m'a attiré autant d'ennemis qu'il y en a qui ne penſent pas bien ſur ces Drois.

Leur animoſité a paru d'abord qu'ils ont vu les Ouvrages qui ont été publiés ſous mon nom au ſujet du *Placet*, du *Patronage*, de la *Collation des Benefices*, des *Azyles*, de *l'Immunité* & de la *Juriſdiction* Eccléſiaſtique, des *Cenſures*, du *Poſſeſſoire* en matiere ſpirituelle, & de la *Royale Protection* due au Clergé opprimé par ſes propres Juges & ſes propres Superieus.

Ils n'ont jamais osé m'accuſer ſur ces Ouvrages auprès de S. M. bien aſſurés qu'il n'auroient rien obtenu contre moi. Mais pour fletrir mon autorité & en meme tems ma perſonne, on a employé les tours de malice & de fourberie les plus noirs. On a forgé ſous mon nom des Lettres, des Formulaires, des Réſolutions qui étoient *contraires à l'Etat & à la Religion.* Diverſes Copies Notariales ont été envoyées aux Puiſſances Suprêmes: croyant de me mettre ainſi à la tête d'une prétendue ſédition & conſpiration, malicieuſement tramée contre la Religion & contre l'Etat.

Mais la choſe ayant été éxaminée en jugement reglé, mon innocence fut reconnue, les ſuſdites Pieces furent déclarées *feintes, fauſſes, ſcandaleuſes & ſéditieuſes*; & le Pere *Deſirant* Promoteur de cette affaire, fut banni à perpetuité des Terres de l'obéiſſance de V. S. M. (1) ce qui n'a pas empêché que ſans autre merite il n'ait été comblé de Charges & d'honneur à la Cour de Rome, où il eſt mort depuis peu.

Quoique cette inſigne fourberie fuſt ſi heureuſement découverte, mes adverſaires ne ſe ſont pas pour cela rebutés. Ils ont continué à me décrier en ſecret & en public, & à m'exclure de toute Promotion.

Je n'en cherchois pas, & je n'ai jamais eu d'autre ambition, par la miſericorde de Dieu, que de ſoutenir la Vérité, & les Droits & Régaux de M. S. V. contre les prétentions déraiſonnables de la

Cour

(*) Cette Lettre fut envoyé le 16. d'Octobre 1725. avec les Remontrances ſuivantes.
(1) Voyez la Sentence du 18. Mai 1708. cy deſſous, N. 1.

Cour de Rome. Je m'y ſentois obligé, & comme fidele Sujet de Votre Sacrée Majeſté, & en qualité de Docteur & de Profeſſeur de ſon Univerſité de Louvain.

J'abuſerois de la patience de V. S. M. ſi j'entrois dans le détail des mauvais traitemens que j'ai reçus. Je ne puis cependant me diſpenſer de rapporter encore ce que j'ai eſſuyé l'an 1718. de la part du Vicaire Apoſtolique de Bois le Duc, *Govarts*.

Ce Vicaire, ou plutôt ce Miniſtre de la Cour de Rome, dénonça ma perſonne & ma doctrine par ſa Lettre du 8. Decembre à l'Archevêque de Malines, avec autant d'animoſité & d'empreſſement, que ſi elle eût été capable de corrompre toute votre Univerſité.

Mais la Cauſe ayant été renvoyée en juſtice mon innocence & la droiture de mes ſentimens y furent reconnues dans un jugement reglé, inſtruit contradictoirement. Il fut déclaré par Sentence (2) qua ladita Lettre du Vicaire Apoſtoliqua étoit *contraire aux Droits, Hauteurs, & Juriſdiction de Votre Majeſté*, qu'elle m'étoit *injurieuſe*, & me taxoit *contre la verité* d'une opinion erronée: Et ce Vicaire qui auroit dû être dans les interêts de Votre Sacrée Majeſté, en qualité de ſon Conſeiller du Grand Conſeil à Malines, a eu la confuſion de ſuccomber.

Ma réputation & ma doctrine furent ainſi miſes à couvert.

J'aurois pu eſperer que mes adverſaires rebutés de ce mauvais ſuccès, m'auroient laiſſé un peu de repos à l'âge où je ſuis de 80. ans; mais c'eſt même ce qu'ils ont conſideré, en me ſuſcitant une nouvelle affaire; qu'étant dans un âge ſi avancé, je ne ſerois plus en état de me donner les mouvemens neceſſaires, & de me tranſporter où beſoin pourroit être, pour découvrir aux Juges leurs ſurpriſes & repouſſer leur calomnies.

Je fus heureuſement averti de ce que l'Internonce tramoit encore contre moi au mois d'Août dernier, auprés du Gouvernement; & ne pouvant me rendre à Bruxelles en perſonne, j'eus recours à la Requête ci jointe (3), afin d'obtenir au moins communication des plaintes qu'on formoit clandeſtinement contre moi, & juſtifier l'innocence de ma conduite. Je fis ſolliciter cette communication pendant plus de trois ſemaines; mais l'Internonce voulant à toute force obtenir quelque Demonſtration infamante, avant que je fuſſe oui, rendit mes ſollicitations infructueuſes. Je reiterai ma demande par une autre Requête (4), ſuppliant, au cas qu'il y euſt déja quelque Réſolution conçue, de la vouloir ſuſpendre juſques à ce que j'euſe été oui dans l'ordre de la juſtice, conformement aux promeſſes ſolemnelles que Votre Sacrée Majeſté a bien voulu faire à ſa Joyeuſe Entrée comme Duc de Brabant, *de traitter & faire traitter vos bonnes Gens & Sujets & chacun d'eux en particulier, en toutes affaires par voie de Droit & par Sentence par devant leur Juge ordinaire & competant.* J'ai renouvellé juſqu'à la troiſiéme fois (5) cette juſte demande, requerant reſpectueuſement au moins, qu'il pluſt de tenir en état & ſurſéance, ladite Réſolution (ſi elle étoit priſe) juſqu'à ce qu'on eut été éclairci là deſſus de l'intention & volonté de V. S. M.

Mais l'Internonce, profitant de mon grand âge qui me retenoit chez moi, a ſçu ſurprendre l'Ordonnance ci jointe (6), par laquelle il eſt déclaré qu'on a fait *lacerer publiquement en l'Antichambre du Conſeil d'Etat certaine Réponſe Epiſtolaire, imprimée ſous le nom de Z. B. van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons dans l'Univerſité de Louvain, comme injurieuſe au Bref du 21. Fevrier & autres Decrets du S. Siege, ſcandaleuſe & d'une pernicieuſe conſéquence.* Et en même tems la ſuppreſſion de ladite Réponſe y eſt ordonné *dans toutes les autres Provinces & Villes de votre Domination*; & cela, dit l'Ordonnance, *pour le bien de notre ſainte Religion, & la conſervation de la Diſcipline Eccleſiaſtique*, avec ordre qu'elle ſera *publiée & affichée par tout où beſoin ſera.*

De cette maniere, Sacrée Majeſté, je me trouve publiquement diffamé avant que d'avoir été oui: car on n'a pu inſerer mon nom dans ladite Ordonnance, qui eſt infamante, ſans faire tomber en même tems l'infamie ſur ma perſonne, en taxant la *Réponſe* qui portoit *mon nom, d'injurieuſe, ſcandaleuſe, d'une pernicieuſe conſequence*, de *préjudiciable à notre ſainte Religion & à la diſcipline Eccleſiaſtique.*

Je n'ai ni reconnu, ni même vu l'Exemplaire produit au Gouvernement par l'Internonce; je ne ſçais s'il n'a pas été alteré, pour me perdre d'autant plus facilement.

Si on m'eut fait la juſtice de m'écouter, Sacrée Majeſté, & de marquer en particulier en quoi l'Internonce prétendoit que la ſuſdite Réponſe étoit préjudiciable *à notre ſainte Religion & à la Diſcipline Eccleſiaſtique*; & ſur quoi il fondoit qu'elle étoit *injurieuſe, ſcandaleuſe & d'une pernicieuſe conſequence.*

J'aurois été en état de deſavouer ledit Exemplaire, s'il avoit été alteré; ou s'il avoit été exactement conforme à ma Réponſe, de faire voir qu'il ne contenoit rien de ce que prétend l'Internonce.

Il eſt viſible, Sacrée Majeſté, que ce Miniſtre de la Cour de Rome, a voulu faire un coup qui ruinât, en même tems l'autorité de ma Perſonne & celle mes Ecrits. Oui, je puis dire qu'il y a 40. ans que la Cour de Rome méditoit ce coup.

Ce qu'il y a de facheux, c'eſt qu'il y a eu l'adreſſe en ſurprenant le Gouvernement, de faire ſervir l'autorité de V. S. M. à punir en ma perſonne un de ſes fideles & zelés ſujets & ſerviteurs, pour avoir travaillé toute ſa vie à défendre & à ſoutenir ſes Droits & ſes Regaux les plus précieux contre les frequentes entrepriſes d'une Cour qui ſçait employer de prétendus prétextes de *Religion* contre les veritables interêts du Souverain & de ſes fideles Sujets.

Si on m'avoit donné lieu de parler pour ma défenſe, Sacrée Majeſté, j'aurois fait voir ſans peine que c'eſt cette addreſſe dont l'Internonce s'eſt ſervi dans la préſente affaire. Car j'aurois prouvé clairement qu'il ne s'agiſſoit que de quelques queſtions purement de fait & de droit, qui n'appartiennent nullement à notre ſainte Religion.

Je n'aurois pas eu plus de peine à faire voir, que ma *Réponſe*, loin d'être oppoſée à la *Diſcipline Eccléſiaſtique*, y eſt au contraire ſi conforme, qu'on ne ſçauroit conteſter les principes que j'y ai établis, ſans ébranler les fondemens de cette *Diſcipline*.

J'aurois auſſi fait voir que le Bref reclamé par l'Internonce, n'ayant été ni placété, ni viſé, ni publié en ces Pays, on n'y pouvoit faire aucune attention ſans bleſſer les Hauteurs & Droits de Votre Sacrée Majeſté.

J'aurois pareillement fait conſter que pour avoir

dit

(2) Voyez cy deſſous N. II.
(3) Voyez cy deſſus lettre A.
(4) Voyez ci deſſus lettre B.
(5) Voyez cy deſſus lettre C.
(6) Voyez cy deſſus lettre E.

Digitized by Google

dit que Sa Sainteté, qu'on fait parler dans ledit Bref, avoit été ſurpriſe, je n'avois en cela aucunement manqué au reſpect qui lui eſt du; & qu'autrement on devroit à plus forte raiſon tenir pour certain, que les Sentences des Conſeils de V. S. M. qui caſſent ou tiennent pour *ſub & obreptices*, des Procedures, Sentences, Brefs, ou autres Proviſions de la Cour de Rome, y ſont également injurieuſes, ainſi que les Edits qui en empêchent l'execution avec la Loi ſalutaire *de Placito Regio*, & celle *de non evocando*.

Je n'ai nullement paſſé les bornes de la juſte liberté que l'on accorde à tous les Juriſconſultes de dire leurs ſentimens ſur les queſtions qu'on propoſe à reſoudre. Et ſi mes adverſaires, abuſant de miens, en euſſent voulu tirer de mauvaiſes conſéquences, comme ils ont fait autrefois, j'aurois pu auſſi, comme autrefois, juſtifier la rectitude de mes ſentimens; & c'eſt ce que je pouvois encore alleguer pour ma défenſe, ſi elle m'avoit été permiſe.

Dans cet accablement je me trouve forcé d'approcher avec confiance les pieds du Throne de V. S M. Je m'y proſterne en lui repréſentant mon âge de 80. ans, les ſervices que j'ai toujours tâché de rendre pour la défenſe & la conſervation de ſes Droits & Régaux; la haine que je me ſuis par là attirée de la part de la Cour de Rome; & d'ailleurs mon deſintereſſement, ſi je l'oſe dire, qui ne m'a jamais permis d'importuner perſonne pour obtenir quelque recompenſe. J'implore la Juſtice & la Clemence de Votre Sacrée Majeſté;

Et je la ſupplie avec le plus profond reſpect d'ordonner que les Loix fondamentales du Pays, repriſes dans la Joyeuſe Entrée de Votre Sacrée Majeſté comme Duc de Brabant, ſoient pleinement & religieuſement obſervées à mon égard. Et que par conſéquent il ſoit pourvù, que nonobſtant ladite Ordonnance du 12. Septembre de la préſente année 1725, le cours ordinaire de la Juſtice me ſoit entierement ouvert & libre, pour dans un Jugement reglé défendre mon honneur & ma réputation; tenant cependant & par proviſion le tout en état & ſurſéance, En quoi, &c.

Z. B. VAN ESPEN, Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons.

I.

Sentence entre le Promoteur de l'Univerſité de Louvain, Acteur, & le Pere Bernard Deſirant Docteur en la S. Théologie, adjourné.

Vue par MESSIEURS DE LA JOINCTE, *ordonné par le Conſeil d'Etat commis au Gouvernement general de ces Pays bas, enſuite du Decret du 5. d'Octobre 1707. envoyé au Souverain Conſeil de Brabant, la lettre du 10. Janvier de la même année, ſouſſignée Z. B. V. E. avec le Formulaire contraire de l'Eſtat & à la Religion, & une liſte des perſonnes qui auroient été prêts à le ſouſſigner, y inſerée, adreſſante à Guillaume van de Neſſe Paſteur de Sainte Catherine en cette Ville de Bruxelles: Vûes les informations ſur ce priſes le 5. de Mars en après & jours ſuivans: Vû le grand Pacquet contenant trois petits pacquets; eſquels entre autres ſont trouvées les Lettres du 13. dudit mois de Janvier ſouſſignées Z. B. van Espen, ambedeux adreſſantes à Jacques Ignace Ceys à Amſterdam, avec un autre Formulaire auſſi contraire à l'Etat & à la Religion, que differentes perſonnes renommées y exprimées par leurs noms reſpectifs auroient déja ſouſſigné au mois de Juin 1706. y inſeré: Vû certain Livre pareillement y inſeré, intitulé* Liber Reſolutionum, *contenant les Aſſemblées ſecretes réſolutions que toutes ces perſonnes conſiderables mentionnées par leurs noms reſpectifs auroient de tems en tems prétenduement priſes es dites Aſſemblées au préjudice de l'Etat & de la Religion: Vûes en outre les trois Lettres ſouſſignées Henricus Grasper pareillement y inſerées avec pluſieurs autres: Vûes auſſi les informations ſur ce priſes le neuviéme dudit mois de Mars & jours ſuivans: Vûes pluſieurs pieces conſignées au Procès par l'Adjourné, enſemble les Actes & Notules tenues en cauſe, comme auſſi la Requête préſentée par l'Acteur le 28. Avril enſuivant, avec l'Apointement ſur icelle ſuivi, contenant proviſion d'adjournement perſonnel à charge de l'Adjourné, les Interrogatoires commencés le 14. Mars 1707. & la reſponſion de l'Adjourné y enſuivie: Vûes en outre les faits, décharge & la réponſe perſonelle de l'Adjourné du 9 de Mai enſuivant, avec ſon écriture d'ulterieure réponſe en écrit, réplique de l'Acteur, enſemble les verbaux &* incotermini *de l'Adjourné y à l'encontre ſervie: Vû le Decret du Recteur Magnifique de l'Univerſité de Louvain du 11 Juin de la même année, par lequel fut interdit proviſionellement à l'Adjourné d'intervenir en quelques Actes Academiques, ou d'exercer Leçons, confirmé par Sentence de la Joincte du 4. Novembre dernier: Vûe la Sentence Interlocutoire du 18. Juin de la même année, par laquelle l'Acteur fut admis à preuves, l'Adjourné entier en ſes preuves au contraire: Vûes depuis les preuves des parties,* hinc inde *produites, les reproches & ſalvations y enſuivies, l'écrit intitulé Concluſion finale exhibée par parties, enſemble la Requête Civile de l'Acteur du 10. Fevrier dernier, avec les raiſons d'impertinence par l'Adjourné, y à l'encontre ſervies. A tout eu égard.* MESSIEURS DE LA JOINCTE, *à l'intervention de l'Office Fiscal dudit Conſeil de Brabant, joignants ladite Requête Civile au Procès, déclarent leſdites Lettres du 10. & du 13. Janvier & 10. Fevrier 1707. enſemble leſdits Formulaires & Réſolutions, tous faits par Pierre Nicolas Tourteau (mentionnés au Procès) forgés, faux, ſcandaleux, & ſéditieux, ordonnant de ſuite qu'iceux ſeront publicquement brulez par les mains du Maitre des hauts Oeuvres; & tenant ledit Adjourné pour ſuſpect d'avoir concouru avec ledit Pierre. Nicolas Tourteau à la fabrication deſdites Lettres, & Formulaires & Réſolutions, enſemble pour convaincu d'avoir fait faire pluſieurs Copies Notariales deſdites fauſſes Lettres, & de les avoir envoyés comme Copies Authentiques des prétendues veritables Lettres du Docteur Zeger Bernard van Espen, envoyées de mauvaiſe foi* ad alriores Poteſtates, *& de s'en être le plus ſervi à ſon plaiſir, comme auſſi d'avoir fait faire pluſieurs Copies Notariales deſdits fabriqués Formulaires & Réſolutions, & comme un véritable ouvrage procédant dudit Docteur van Espen & d'autres perſonnes y denommées, conjonctement leſdites Lettres Copiées & authentiquées les avoir envoyé* ad altiores Poteſtates, *& autrement s'en être ſervi à leur grand préjudice: le tenant en outre ſuſpect d'avoir induit juſques à trois fois ledit Tourteau à intercipier hors la Poſterie deſdits trois petits pacquets, Lettres écrites par ledit Henri Grasper à pluſieurs perſonnes; & pour convaincu d'avoir accepté, retenu chaque fois leſdits trois Pacquets à lui apportés par ledit Tourteau, comme interceptés hors la Poſterie, & comme tels acceptés chaque fois* ſcienter & volenter, *& s'en ſervir à ſon plaiſir; comme auſſi deſdites Lettres, Formulaires & Réſolutions au pericle évident de la perte de toutes leſdites perſonnes; & finalement d'avoir commis ulterieurs excès plus amplement mentionnés au Procès:* LES SEIGNEURS DE

la Joincte *déclarent l'Adjourné decbû de toutes Leçons, Beneficec & Officec qu'il poſſede dans l'Univerſité de Louvain, le banniſſent à jamais hors de tous Pays de l'obéiſſance de Sa Majeſté, à peine de punition arbitrale, le condamnant en tous les dépens & miſes de juſtice. Ainſi fait en la Ville de Bruxelles le 18. Mai* 1708. *Eſtoit ſouſſigné.* H. BODRY.

I I.

Sentence du grand Conſeil de Malines contre Meſſire Pierre Govarts Vicaire General de Bois-le-Duc.

Veu au grand Conſeil de l'Empereur & Roi notre Sire, le Different entre Zeger Bernard van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur des Sacrés Canons en l'Univerſité de Louvain, ſuppliant par Requête preſentée au Conſeil d'Etat de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, le 13. de Juillet 1719. envoyée céans en juſtice par Decret dudit Conſeil, & par Lettres de Son Excellence de la même date, avec ordre aux Conſeillers Fiſcaux de ſe joindre au Suppliant, pour autant qu'il s'y peut agir de la conſervation des Hauteurs de Sa Majeſté, & de ſa juriſdiction Souveraine: Leſdits Conſeillers Fiſcaux joints enſuite deſdites Lettres d'une part, Meſſire Pierre Govarts Conſeiller Eccleſiaſtique de ce Conſeil, & Vicaire General de Bois-le Duc reſcribent & ſupplient par Requête valide pour Civile le 19. Janvier 1722. ſous benefice de laquelle il a exhibé pieces debattues par partie jointes au different par Ordonnance du 24. dudit mois d'autre.

La Cour rejette ladite Requête validée pour Civile, au reſcribent, & faiſant droit, le déclare dans ſes fins déclinatoires non recevable ni fondé; & tenant la Cauſe pour ſuffiſament conteſtée, déclare n'avoir été permis au reſcribent d'inſerer dans ſa Lettre du 8. Decembre 1718. jointe au Different la periode commenceante: *Præcipue unus qui non ceſſat* jusqu'à la fin, *comme étant contraire aux Droits, Hauteurs & Juriſdiction Souveraine de Sa Majeſté, injurieuſe au Suppliant, & contre la verité*, en ce que ledit Suppliant dans ſon livre *ad Jus Eccleſiaſticum univerſum tit. de Juriſdictione Eccleſiaſt.* auroit prétenduement enſeigné, *que la Juriſdiction temporelle ne ſeroit autre que precaire.* Fait défenſe au reſcribent d'avancer à l'avenir de pareilles Propoſitions & allégations à peine de plus grande démonſtration; & diſpoſant ſur la concluſion priſe par l'Ecrit du 7. Octobre 1719. ordonne que les termes injurieux qui ſe trouvent dans ſes écrits d'Avertence & Perſiſtence ſeront tracés par un des Greffiers du Conſeil en préſence des Conſeillers Fiſcaux aux endroits à déſigner par le Conſeiller Raporteur de la Cauſe, conformement à ſes inſtructions; condamne le reſcribent à l'amande de ladite Requête validé pour Civile, préſentée après Acte diſpoſitif, & aux dépens du different aux taux de la Cour, & reſteront les Pieces à la Chambre Fiſcale.

Prononcé à Malines le 23. Fevrier 1722.

A. P. van ERTBRON.

Inſinué par le Souſſigné Huiſſier ord. au Seigneur Conſeiller Govarts ce 3. de Mars 1722.

ANT. GILIS.

H.

Lettre de Son Alteſſe Sereniſſime Gouvernante des Pays-bas au Docteur van Eſpen.

Marie Elizabeth par la Grace de Dieu Archiducheſſe d'Autriche, &c. Gouvernante Generale des Païs bas.

Cher & bien amé. Comme ſur la ſupplication que vous avez faite à l'Empereur & Roi notre très cher Frere & Seigneur, au ſujet de l'Ordonnance du Conſeil d'Etat du 12. Sept. dernier, que vous croyez être préjudiciable à votre honneur & à votre réputation, Sa M. I. & C. a déclaré par ſa Depeſche du 29 du mois paſſé (*a*) que ſa volonté Royale eſt que vous nous preſentiez toutes les raiſons & moyens de défenſe que vous pouvés avoir, outre ceux allegués & employés dans votre dite Remontrance, pour ſervir de fondement à votre plainte & à votre demande. Nous vous faiſons la préſente pour vous ordonner au nom de Sa Majeſté, de nous préſenter le plûtôt que vous pourrés, vos dits moyens & raiſons ulterieures de défenſe, afin que le tout vû, il en ſoit diſpoſé & ordonné ſelon les intentions de Sa Majeſté. A tant cher & bien amé, Dieu vous ait en Sa Sainte garde. De Bruxelles le 31. Janvier 1726. (*paraphé*) de Baill. vt. (*ſigné*) Marie Elizabeth. (*Et contreſigné*) A. Le Roi. *Plus bas étoit:* A Zeger Bernard van Eſpen, Docteur & Profeſſeur à Louvain. *La ſuperſcription étoit:* A notre cher & bien amé Zeger Bernard van Eſpen, Profeſſeur des SS. Canons & Docteur en Droit dans l'Univerſité de Louvain, à Louvain. Et étoit cacheté du Cachet de Sa Majeſté, en Hoſtie rouge.

J.

I. Remontrance (*) du Docteur van Eſpen à Son Alteſſe Sereniſſime l'Archiduceſſe, Gouvernante des Pays-bas.

MADAME,

C'eſt avec la plus reſpectueuſe reconnoiſſance que je reçois la Lettre du 31. Janvier de cette année 1726. par laquelle il a plu à V. A. S. de me faire connoitre que l'Empereur & Roy Notre très Auguſte Maître & Seigneur ayant eu un égard favorable à ma très humble Supplication, au ſujet de l'Ordonnance du Conſeil d'Etat émanée le 12. Septembre dernier, qui eſt préjudiciable à mon honneur & à ma réputation. Sa Majeſté Imperiale & Catholique a déclaré par ſa dépeſche du 29. du mois de Decembre dernier, que ſa Volonté Royale eſt que je préſente à Votre Alteſſe Sereniſſime toutes les raiſons & moyens de défenſe que j'ai, outre ceux qui ſont déja allegués & employés dans madite Remontrance, pour ſervir de fondement à ma plainte & à ma demande. Sur quoi Votre Alteſſe Sereniſſime a bien voulu m'ordonner au nom de Sa Majeſté de lui préſenter le plutôt que je pourrois meſdits moyens & raiſons ulterieures de défenſes, afin que le tout vû, il en ſoit diſpoſé & ordonné ſuivant les intentions de S. M.

Pour

(*a*) Cette piece manque dans le Recueil,

(*) Ces Remontrances ont été remiſes le 12. Fevrier 1726. entre les mains de S. E. le Grand Maître pour être préſentés à ſon Alteſſe Sereniſſime. Et le 15. du même mois elles furent envoyées au Chef & Préſident le Comte de Baillet.

Pour profiter pleinement de la faveur ſinguliere de Sa Majeſté qui ſe daigne abaiſſer à écouter ma dé fenſe, & pour ſatisfaire ponctuellement à l'Ordre de Votre Alteſſe Sereniſſime, j'oſe lui repréſenter très humblement, que ladite Ordonnance ayant été portée ſans que j'aie été oui, & ſans que j'aie pu obtenir aucune communication des griefs & des plaintes ſur lesquelles elle a été donnée; je ne pourrois, ſous très humble correction, avant cette communication, préſenter à V. A. S. enſuite de ſes Ordres, tous mesdits moyens & raiſons ulterieures de défenſe d'une maniere préciſe & conforme à la Royale Volonté & intention de S. M.: la défenſe ne pouvant être ni pleine, ni juſte, ſans ſavoir diſtinctement le fondement de ce dont on eſt accuſé.

J'oſe donc, Madame, ſupplier en toute ſoumiſſion & reſpect V. A. S. d'ordonner que l'on me communique individuellement tous les Griefs ou Chefs d'accuſation qui ont ſervi de fondement à juger que la *Réponſe Epiſtolaire*, qui fut lacerée publiquement & dont je n'ai ni vû, ni reconnu l'Exemplaire, ſeroit *injurieuſe au S. Siege*, *ſcandaleuſe*, *d'une pernicieuſe conſequence*, préjudiciable à notre ſainte Religion & à la Diſcipline Eccleſiaſtique, ainſi qu'elle ſe trouve qualifiée dans la ſusdite Ordonnance; afin que les ſachant diſtinctement, je ſois en état de préſenter à V. A. S. tous mes moyens & raiſons ulterieures de défenſe, outre ceux qui ont été employés dans madite Supplication, & qui ont ému S. M. A. à la recevoir & à m'écouter ſi benignement: Et je ſerai obligé, Madame, de prier Dieu toute ma vie pour la longue proſperité de V. A. S. Le 8. Fevrier 1726. Z. B. van Espen, Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons à Louvain. (*La ſuperſcription étoit*) A Son Alteſſe Sereniſſime.

K.

II. *Remontrance du Docteur van Espen à Son Alteſſe Sereniſſime l'Archiducheſſe, Gouvernante des Pays-Bas.*

MADAME,

Les infirmités attachées à mon grand âge ne me permettant pas d'avoir le bonheur de me pouvoir mettre en perſonne aux pieds de Votre Alteſſe Sereniſſime, j'oſe par cette très humble Supplication prier en toute ſoumiſſion & reſpect V. A. S. de vouloir bien diſpoſer ſur les Remontrances que j'ai eu l'honneur de faire le 8. Fevrier de cette année 1726. enſuite de ſes Ordres du 31. Janvier précedent, donnés en conſéquence de la Royale dépeſche de Sa Majeſté Imperiale & Catholique du mois de Decembre dernier.

Votre Alteſſe Sereniſſime n'ayant jusqu'à préſent été ſervie de diſpoſer ſur madite Remontrance, j'apprehende que peut être elle lui aura déplu, comme ſi mon intention n'étoit que de trainer la choſe en longueur, ainſi que peuvent avoir taché de perſuader ceux qui ſur des plaintes dont je n'ai pas eu la moindre communication, ont ſu obtenir l'Ordonnance du Conſeil d'Etat, qui a fait l'objet de mes très humbles Remontrances faites à la perſonne Sacrée de S. M. I. & C.

J'oſe, Madame, proteſter en toute ſincerité qu'il n'y a rien moins que cela, & que l'unique but que j'ai eu dans mesdites Remontrances, n'a été que de me mettre auſſi tôt en état, pour pouvoir ſatisfaire ponctuellement & le plutôt que poſſible aux Ordres de V. A. S. donnés en conſéquence de ceux de S. M. I. & C. qui m'avoit bien voulu permettre de parler pour ma défenſe.

J'ai cru, Madame, que j'avois abſolument beſoin de ſavoir diſtinctement le fondement de ce dont on m'avoit accuſé, pour pouvoir repréſenter tous mes moyens & raiſons de défenſe d'une maniere qui ſeroit ſatisfaiſante, & qui ôteroit à ceux qui ont ſurpris ladite Ordonnance, le prétexte de pouvoir dire en après que mes raiſons ne répondent point à leurs Griefs.

Si cependant V. A. S. juge que la demande que j'ai faite n'eſt pas conforme à la ſusdite Royale dépeſche de S. M. I. & C. je ſupplie très inſtament & en toute humilité V. A. S. d'avoir la bénignité de me le faire connoître; & j'aurai l'honneur de ſatisfaire le plutôt poſſible auxdits Ordres qu'elle m'a bien voulu donner le 31. Janvier dernier.

J'eſpere de la juſtice ordinaire de V. A. S. qu'elle daignera m'écouter favorablement; & je continuerai, Madame, mes Vœux & mes Prieres pour la longue proſperité de V. A. S.

Lovanii 23. Martii 1726.

Z. B. van Espen, Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons.

La Superſcription étoit: A Son Alteſſe Sereniſſime.

Copie de l'Apointement margé ſur cette Repreſentation.

Le Suppliant pourra prendre Inſpection à la Secretaire du Conſeil d'Etat de l'exemplaire de certaine *Reponſe Epiſtolaire* imprimée ſous ſon nom, & lacerée par ordre du Gouvernement précedent, pour de ſuite ſatisfaire ſans ulterieur délai aux Ordres de Sa Majeſté repris dans la Lettre de S. A. S. du 31. Janvier dernier, en ſe déclarant poſitivement s'il en eſt l'Auteur. Fait à Bruxelles le 27. Mars 1726. (*étoit rubriqué de la Paragraphe de S. A. S. & étoit ſigné*) J. B. de Heems.

MEMOIRE,

Que ledit Apointement a été entierement inconnu au Docteur van Espen jusqu'au ſixéme Juillet de la préſente année 1726 quoique cependant il avoit fait tous les devoirs poſſibles pour ſavoir la Réſolution de Son Alteſſe Sereniſſime ſur ces Répreſentations, dont cideſſus Copie.

Ce fut dans la perſuaſion de n'en obtenir aucune que ledit Docteur van Espen dreſſa, le mieux qu'il pût, ſes Raiſons & Moyens ulterieurs de Défenſe, *& qu'il les envoya à Bruxelles par le Sieur* Cinck *pour y être préſentées, lequel en effet les remit en mains propres de Son Excellence le Grand Maître le 29. de Juin de la préſente année, lorsque Son Excellence lui dit, qu'il y avoit déja du tems qu'on avoit donné quelque Apointement, & ordonna qu'on le lui delivreroit: Sur quoi le Sieur* Cinck *répréſenta qu'on n'en avoit eu aucune connoiſſance, & qu'à préſent le Docteur van Eſpen venoit de ſatisfaire aux Ordres de Son Alteſſe Sereniſſime par ſesdits* Raiſons & Moyens *qu'il avoit l'honneur de lui remettre en mains, le priant de les vouloir préſenter à S. A. S. ce qu'il promit de faire.*

Ledit Sieur Cinck *démanda de ſuite ledit Apointement a l'un des Secretaires de ſadite Excellence, & à ſon retour à Louvain il le communiqua audit Docteur van Eſpen le 6. dudit mois de Juillet, qui jugeant que cet Apointement venoit à ceſſer, puisqu'il avoit*

déja ſatisfait aux Ordres de Son Alteſſe Sereniſſime en lui repréſentant ſes Raiſons & ſes Moyens ulterieurs de Défenſe, *& que cet Apointement tendoit principalement à l'y preſſer ſans ulterieur délai, il a cru d'avoir entierement ſatisfait de ſon côté.*

Déclaration du Sieur Cinek ſur ce ſujet.

„ Je ſouſſigné déclare, qu'ayant été commis par le
„ Docteur van Eſpen pnur me tranſporter à Bru-
„ xelles & y préſenter l'Ecrit contenant ſes Raiſons
„ & Moyens ulterieurs de Défenſe avec une Lettre
„ à Son Alteſſe Sereniſſime, j'eus l'honneur de re-
„ mettre le Pacquet contenant leſdites pieces le 29.
„ Juin dernier au matin en mains propres de Son Ex-
„ cellence le Grand Maître qui eût la bonté de le
„ recevoir gracieuſement, ſe voulant bien charger
„ de le remettre à Son Alteſſe Sereniſſime; deman-
„ dant en même tems pourquoi on n'avoit pas lévé
„ la Réſolution ou Apoſtille donnée ſur la Répreſen-
„ tatinn que le même Docteur van Eſpen avoit ex-
„ hibée à Son Alteſſe Sereniſſime ſur la fin du mois
„ de Mars dernier? A quoi je répondis que je n'avois
„ rien ſû de cette Réſolution ou Apoſtille non plus
„ que mon principal.

„ Le meme jour après dîner m'étant encore ren-
„ du à l'Hôtel de Soo Excellence, la Réſolution ou
„ Apoſtille ſusmentionnée en date du 27. Mars der-
„ nier, ſignée *J. B. Heems*, me fut donnée par
„ une perſonne que je trouvois là, qui étoit, à ce
„ que je crois un des Secretaires de Sadite Excel-
„ lence.

„ Et comme à cauſe des affaires de notre Chapitre
„ & autres je ne pus retourner à Louvain avant le
„ fixiéme du préſent mois de Juillet, j'ai auſſi tôt
„ après mon retour dnnné part de tout le ſusdit à
„ mon Principal le Docteur van Eſpen; & ayant été
„ depuis requis de la part du même Docteur de don-
„ ner par écrit une Déclaration de tout ce que deſſus,
„ j'ai ſigné ledit Acte comme conformé à la verité.
„ Fait à Louvain ce 19. Juillet 1726.

„ ANT. CINCK Préſident du Col-
„ lege Craondonck, Profeſ-
„ ſeur & Chanoine de la ſe-
„ conde Fundation de la Col-
„ legiale de Saiot Pierre à
„ Louvain.

L.

I. Repréſentation (*) du Docteur van Eſpen à Sa Majeſté Imperiale & Catholique.

SACRE'E MAJESTE' IMPERIALE ET CATHOLIQUE.

Zeger Bernard van Eſpen, né Brabançon en la Ville de Louvain, Prêtre Octogenaire, Profeſſeur des SS. Canons & Docteur en Droit depuis cinquante ans dans l'Univerſité de ladite Ville, a l'honneur de repréſenter avec le plus profond reſpect, que Votre Sacrée Majeſté ayant eu un égard favorable à la très humble Supplication qu'il avoit oſé lui faire au ſujet de l'Ordonnance du Conſeil d'Etat du 12. Septembre dernier, Elle a été ſervie de déclarer par ſa dépeſche du 29. du mois de Decembre ſuivant, que ſa volonté Royale eſt qu'il préſentât à la Sereniſſime Archiducheſſe toutes les raiſons & moyens de Défenſe qu'il auroit, outre ceux allegués & employés dans ſadite Remontrance pour ſervir de fondement à ſa plainte & à ſa demande.

Qu'en conſéquence la Sereniſſime Archiducheſſe a été ſervie d'ordonner au Remontrant au nom de Votre Sacrée Majeſté par ſes Ordres du 31. Janvier de la préſente année 1726. ci joints, de lui préſenter le plutôt qu'il pourroit leſdits moyens & raiſons ulterieures de défenſe, afin que le tout vû, il en ſoit diſpoſé & ordonné ſuivant les intentions de Votre Sacrée Majeſté.

Que le Remontrant pour pouvoir profiter pleinement de la bénignité de V. S. M. qui avoit bien voulu lui permettre qu'il parlât pour ſa défenſe, a cru d'avoir abſolument beſoin de la communication des griefs ou chefs d'accuſation ſur leſquels ladite Ordonnance du Conſeil d'Etat avoit été portée, afin que les ayant vûs il ſeroit en état de repréſenter tous ſeſdits moyens & raiſons de défenſes d'une maniere claire, juſte & préciſe, & qui ſeroit en même tems ſatisfaiſante: à quel effet il a repréſenté reſpectueuſement par un Député, à cauſe que ſon grand âge le tient chez lui, le 8. de Fevrier & le 23. de Mars dernier les deux Remontrances ci jointes.

Que cependant le Remontrant ſans avoir obtenu ſur cela la moindre Réſolution ou Advertence, vient d'être informé, que le raport du Chef & Préſident ſur cette Cauſe, ſeroit déja envoyé à Votre Sacrée Majeſté le 29. dudit mois de Mars: Ce qui met le Remontrant dans la crainte de perdre le fruit des ſusdit Ordres de Votre Sacrée Majeſté & l'effet de la faveur ſinguliere dont elle l'a bien voulu honorer en ſa vielleſſe; cauſe que le Remontrant oſe derêchef implorer avec grande confiance la juſtice & la Clémence de Votre Sacrée Majeſté.

Suppliant très humblement & avec le plus profond reſpect d'être ſervie *de differer pour trois à quatre ſemaines toute réſolution ou diſpoſition, pour qu'il puiſſe entre tems achever ſeſdits moyens & raiſons ulterieures de défenſe conformément à ladite Royale dépeſche de V. S. M.* faiſant attention favorable que ſon grand âge caſſé par une étude continuelle ne lui permet pas de travailler ſi aſſiduement qu'il ſe ſouhaiteroit, & que l'attente dans lequel il a été d'obtenir quelque diſpoſition ſur ſeſdites Repréſentations faites le 8. Fevrier & le 23. de Mars dernier, l'a retenu dans incertitude de ſe déterminer ſur la forme & ſur la maniere préciſe de dreſſer ſes défenſes; laquelle devra auſſi être plus étendue & plus confuſe, faute de ſavoir individuellement les Griefs ou les Chefs d'accuſation.

Et comme le Suppliant ſe trouve pourſuivi par devant le Tribunal du Recteur Magnifique de ladite Univerſité en préjudice du ſusdit recours qu'il a pris vers Votre Sacrée Majeſté, lequel il lui a plu de recevoir & d'en prendre connoiſſance par ſadite Royale dépeſche; il oſe en même tems ſupplier que Votre Sacrée Majeſté ſoit ſervie de diſpoſer à préſent ſur les Remontrances qu'il a eu l'honneur de faire l'année précedente au ſujet de ladite pourſuite, ci-jointes en copie. (*a*) En quoi, &c.

Z. B. VAN ESPEN.

M,

(*) Cette Repréſentation a été envoyée par la Poſte le 5. Avril 1726.
(*a*) Voyez ces Remontrances cy après, Livre II. Lett. C.

M.

II. Repréſentation (*) du Docteur van Eſpen à Son Alteſſe Sereniſſime, Gouvernante des Pays-Bas.

MADAME,

J'apporte reſpectueuſement mes raiſons & moyens ulterieurs de défenſe aux pieds de Votre Alteſſe Sereniſſime, ſelon l'ordre qu'il lui a plu m'en donner. Si j'ai un peu tardé, mon grand âge en eſt la cauſe, auſſi bien que la neceſſité de prendre des juſtes précautions pour me défendre contre un parti ſi formidable, je parle de la Cour de Rome, qui m'en vouloit depuis long tems, & dont le Miniſtre avoit entrepris de me perdre l'occaſion de ma Réponſe Epiſtolaire. Il y auroit pu réuſſir, ſi la Clémence de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, que Dieu beniſſe de plus en plus, ne m'avoit accordé ſon auguſte & ſinguliére protection pour me donner lieu à une juſte défenſe, qui m'avoit été refuſée avant l'Ordonnance ſurpriſe, dont je me ſuis plaint.

Ce n'eſt ni l'Egliſe, ni le S. Siege, ni Sa Sainteté que j'ai en vue en parlant ainſi de la Cour de Rome: Dieu m'en garde. J'ai toujours eu, & j'aurai toute ma vie une ſoumiſſion entiere pour l'Egliſe; j'honore & je reſpecte le S. Siege & Sa Sainteté, & j'en reconnois l'autorité, ainſi que fait & doit faire tout bon Catholique. En un mot, je penſe ſur tout cela comme le grand Evêque de Meaux dans ſon *Expoſition de la Foi Catholique* approuvée à Rome avec toute ſorte d'éloges par pluſieurs Cardinaux, & même par un Bref particulier d'Innocent XI.

C'eſt pourquoi j'oſe proteſter, Madame, devant Votre Alteſſe Sereniſſime, que de tout ce que j'ai ſouffert dans l'affaire préſente, rien ne m'a été ſi ſenſible que de me voir traitter comme un Auteur qui auroit donné atteinte à l'honneur du S. Siege & au bien de la Réligion: moi qui ſouhaiterois de répandre mon ſang pour notre Sainte Réligion & pour les véritables Droits du S. Siegé.

Auſſi n'ai je pas manqué de les ſoutenir en pluſieurs endroits de mes ouvrages. Il eſt vrai qu'en les ſoutenant, j'n'ai pu approuver les excès de certains flateurs de la Cour de Rome, qui couvrent d'un faux voile de Religion les prétenſions les plus exorbitantes. J'ai même été obligé de combattre ces prétenſions, pour ſoutenir les Auguſtes Droits des Souverains & les précieuſes Libertés de l'Egliſe, C'eſt là ce qui a indiſpoſé cette Cour à mon égard, & ce qui m'a attiré cet orage.

Le Miniſtre de cette Cour n'aura pas manqué d'alleguer dans cette Cauſe d'autres prétextes; mais quelques ſpecieux que ſoient les noms dont on les couvre, je crois, Madame, les avoir tous détruits dans cette Défenſe, & je ne doute nullement que Votre Alteſſe Sereniſſime ne reconnoiſſe par ſa penetration & par la droiture de ſon cœur la verité de ce que je viens d'avancer, quand elle aura daigné s'en faire rendre compte.

J'y fais voir en premier lieu le tort qu'a fait à mon honneur & à ma réputation l'Ordonnance ſurpriſe. J'y démontre l'irregularité des Ordres donnés en conſequence pour me pourſuivre devant le Tribunal du Recteur Magnifique de cette Univerſité. J'y juſtifie auſſi ma Réponſe Epiſtolaire, & ma conduite en general; & j'y prouve en particulier, que ma Réponſe ne merite aucune des qualifications dont on l'a notée. Que s'il reſte quelque difficulté à laquelle je n'aie pas ſatisfait, je ſupplie Votre Alteſſe Sereniſſime de conſiderer que n'ayant pas communication des Griefs, j'ai été obligé d'avoir recours aux conjectures: Et j'oſe en ce cas me promettre de l'équité ſi reconnue de Votre Alteſſe Sereniſſime qu'elle voudra bien y ſuppléer benignement, ou me faire donner les moyens d'y ſuppléer moi même.

Il ne me reſte plus qu'à implorer avec le plus profond reſpect la haute Protection de Votre Alteſſe Sereniſſime. Ne permettez pas, Madame, que l'Innocence d'un Prêtre Octogenaire, qui par la miſericorde de Dieu a vécu juſqu'ici ſans reproche, demeure accablée ſous le poids du crédit de ſes accuſateurs, dont il ne s'eſt attiré les perſécutions, que pour avoir ſoutenu en fidele Sujet les Droits Sacrés de ſon Souverain, auſſi bien que ceux de l'Egliſe en bon Catholique. Je ne ceſſerai pas, Madame, de prier le Seigneur pour la longue proſpérité de Votre Alteſſe Sereniſſime & pour ſon heureux Gouvernement,

MADAME,

DE VOTRE ALTESSE SERENISSIME

Le très humble, très fidele & très obéiſſant Serviteur.

A Louvain ce 27. Juin 1726.

Z. B. van Espen, Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons.

N.

III. Repréſentation du Docteur van Eſpen à l'Empereur.

SACRÉE MAJESTÉ IMPERIALE ET CATHOLIQUE.

Dans l'affliction où je me trouvois depuis l'Ordonnance ſurpriſe au Conſeil d'Etat le 12. Septembre dernier, ce me fut une conſolation extrême d'apprendre par les Ordres de la Sereniſſime Archiducheſſe, que Votre Sacrée Majeſté ayant eu un égard favorable à ma très humble Supplication au ſujet de cette Ordonnance, avoit daigné déclarer que ſa Volonté Royale étoit que je préſentaſſe à S. A. S. toutes mes raiſons & mes moyens ulterieurs de défenſe.

J'ai reçu tes Ordres, très Auguſte Empereur, avec la plus profonde reconnoiſſance, & je viens d'y ſatisfaire en préſentant reſpectueuſement à la Sereniſſime Archiducheſſe ma Défenſe ulterieure. J'y aurois plutôt ſatisfait, ſi mon âge & l'éſperance d'obtenir communication de mes Griefs n'y avoient apporté quelque rétardement. J'oſe ici joindre un double de cette Défenſe ſigné de ma main, parce que j'ai appris que le Rapport du Chef & Préſident ſur cette Cauſe ſeroit déja envoyé à V. S. M.

Ma juſtification étoit un petit objet pour un ſi grand Prince; mais Dieu a permis qu'elle fût étroitement liée à des circonſtances qui meritent, je l'oſe dire, ſon attention. Elles m'ont forcé de repréſenter que c'étoit la Cour de Rome qui par ſon Miniſtre m'avoit ſuſcité

(*) Cette Repréſentation avec les raiſons & moyens ulterieurs de défenſe a été miſe entre les mains de Son Excellence le Grand Maître le 29. de Juin, qui la remit le jour ſuivant à Son Alteſſe Sereniſſime à Bruxelles.

ſuſcité cette disgrace, pour avoir ſoutenu les Droits de mon Souverain & les Libertés des Egliſes contre les injuſtes prétenſions de la Cour de Rome, qui veut que tous ſes Decrets ayent force de loi pour tous les Chrétiens dès qu'ils ont été publiés à Rome, que le Pape peut à ſon gré exiger ou éteindre les Evêchés & les Chapitres, qu'il eſt le Maître de tous les Bénéfices, qu'il a droit de juger de tout, & d'évoquer tout le monde à Rome, qu'il peut même dépoſer les Souverains & abſoudre leurs Sujets du ferment de fidelité.

On ſait que les Internonces & les Nonces ſont les Promoteurs de ces prétenſions; ils y employent les careſſes & les menaces; ils ſuſcitent des perſécutions à ceux qui ſe déclarent contre leurs entrepriſes; ils conferent ou procurent des Benefices ou des Charges à ceux qui leur ſont devoués. On n'en a que trop d'exemples. C'eſt ainſi qu'ils ſe ſont rendus en quelque ſorte les Maîtres de l'Univerſité de Louvain en s'aſſerviſſant ou intimidant la plupart de ceux qui y ſont en place; que les maximes Ultramontaines y prennent racine de plus en plus, & ſe repandent par tout le pays. J'en puis parler avec quelque aſſurance, ayant été depuis plus de cinquante ans du Conſeil de cette Univerſité.

Que Votre Sacrée Majeſté me perdonne ſi je m'exprimé ſi librement; je ſai qu'étant un veritable Pere de ſes Sujets, elle veut qu'ils lui parlent avec ingenuité; outre qu'il ſeroit honteux à mon âge de biaiſer en des matieres ſi importantes pour l'Egliſe & pour l'Etat: on ne peut parler ainſi ſans s'expoſer à l'indignation de la Cour de Rome: mais la Verité Eternelle, qui peut ſeule me delivrer, a établi ſur la Terre ſes Miniſtres, qui ayant la puiſſance ſouveraine, peuvent delivrer les ſoibles de l'oppreſſion qu'ils ſouffrent pour la juſtice. C'eſt ce qui fait que je n'ai rien à craindre. J'ai le bonheur de parler pour ma défenſe ſous les yeux de mon Auguſté Souverain, dont un ſeul regard peut diſſiper les deſſeins injuſtes de ceux qui m'en veulent. *Rex qui ſedet in Solio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.* Je continuerai le reſte de mes jours de prier le Tout-puiſſant pour l'affermiſſement du Throne de Votre Sacrée Majeſté, & pour la longue proſperité de toute ſon Auguſte Maiſon. A Louvain ce 28. Juin 1726. Z. B. VAN ESPEN, Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons. La Superſcription étoit: A Sa Sacrée Majeſté Imperiale & Catholique.

O.

RAISONS ET MOYENS ULTERIEURS DE DEFENSE,

Deduits en conformité de la Dépêſche Royale de Sa Majeſté Impériale & Catholique, donnée à Vienne le 29. Decembre dernier, & des Ordres de Son Alteſſe Sereniſſime donnés à Bruxelles le 31. Janvier de la préſente année 1726. au ſujet de l'Ordonnance du Conſeil d'Etat du 12. Septembre 1725.

Pour Maître ZEGER BERNARD VAN ESPEN, ne Brabançon Profeſſeur des Saints Canons & Docteur en Droit dans l'Univerſité de Louvain.

1. Graces ſoient rendues à Dieu le ſeul bon & tout-puiſſant, par Notre Seigneur Jeſus Chriſt, qui ne m'a pas abandonné dans la tribulation qui m'eſt ſurvenue dans ma vieilleſſe en mettant dans le cœur de l'Empereur & Roy mon très Auguſte Maître & Seigneur la clémence & la juſtice pour recevoir benignement ma très ſoumiſe Supplication que j'avois oſée faire au ſujet de l'Ordonnance du Conſeil d'Etat du 12. Septembre dernier, qui a été ſurpriſe au très grand préjudice de mon honneur & de ma réputation, en y faiſant flétrir, ſans que ſe fuſſe oui, certaine Réponſe Epiſtolaire, qui portoit mon nom au front, & ma ſignature au bas.

Sa Majeſté Imperiale & Catholique ayant eu la bonté de déclarer par ſa Dépêſche du 29. Decembre dernier, *que ſa Volonté Royale étoit, que je préſentaſſe à la Sereniſſime Archiducheſſe Marie Eliſabeth, Gouvernante Generale des Pays Bas, toutes les raiſons & moyens de défenſe que j'aurois, outre ceux allegués & employés dans ma dite Remontrance pour ſervir de fondement à ma plainte & à ma demande.*

En conſequence de quoi il a plu à Son Alteſſe Sereniſſime de m'ordonner au nom de Sa Majeſté par les Ordres du 31. Janvier de la préſente année, *de lui preſenter le plutôt que je pourrois tous mes dits moyens & raiſons ulterieures de défenſe, afin que le tout vû, il en ſoit diſpoſé & ordonné ſuivant les intentions de Sa Majeſté.*

2. Je commencerai au nom du Seigneur & avec la permiſſion de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, & de Son Alteſſe Sereniſſime, de parler pour ma défenſe, eſperant de juſtifier tellement me plainte & ma démande, de même que ma conduite & ma veritable Réponſe Epiſtolaire, que ſuivant les intentions de Sa Majeſté j'oſe me flater qu'il ſera diſpoſé & ordonné en faveur de mon honneur & de ma réputation.

Ma juſtification regardera & la Réponſe Epiſtolaire en elle même, & la conduite qu'on a tenue à mon égard dans la condamnation qui s'en eſt faite.

§. I.

Le tort qu'a fait à mon honneur & à ma réputation la ſusdite Ordonnance du 12. Septembre 1725.

3. Etant certain que l'honneur & la réputation d'une perſonne dépendent de la droiture de ſes ſentimens,

Digitized by Google

timens, l'homme étant tel que ſont ſes penſées, il eſt indubitable que ſoo honneur & ſa réputation dépendent infiniment du jugement qu'on porte des Ecrits ou Livres qu'il a compoſés.

Car comme oo juge des perſonnes par leurs paroles (*) & par leurs diſcours, & que c'eſt par là qu'on fait connoître ſon interieur : on conooit & on juge de même d'uo Auteur par ſes Lettres, ſes Ecrits, ou ſes Ouvrages, qui ſont également des productioos du cœur & de l'Eſprit par lesquelles on manifeſte ſon interieur. (†)

Et cela d'autant plus que les Ecrits o'échapent pas ſi facilement, ſur tout contre l'intention, que les paroles, les diſcours, ou toutes autres actions legeres & paſſageres.

4. Auſſi voit-on que les hommes qui ſont Aoteurs de quelques Ecrits ou Livres, s'acquiereot par là dans le Public une grande eſtime & renommée, & s'attirent même quelquefois des marques d'honneur extraordinaires, ſelon que leurs Ouvrages ſont trouvés bons, ſavans, utiles, excellens : Et qu'au contraire ils s'attirent du mépris & de l'indignation, & même une punition exemplaire, ſuivant que leur compoſition ſera mauvaiſe ou pernicieuſe.

C'eſt pour cela même qu'il n'y a pas d'homme de bon ſens qui ne juge qu'on auroit donné atteinte à ſon honneur & à ſa réputation, s'il voyoit flétrir l'une de ſes Lettres ou tel autre de ſes Ecrits qui porteroit ſoo nom ; & qui ne craindroit d'etre puni, ou tenu pour calumniateur & ſeditieux, s'il voyoit ſa Lettre ou ſon Livre condamné comme calomnieux & ſeditieux.

5. De ces principes il s'eoſuit que toute Cenſure infamante portée contre un Ecrit ou un Livre, tombe naturellement ſur l'Auteur même dont ils porteot le nom, & qu'elle donne atteinte autant qu'il eſt en elle, à ſon honneur & à ſa memoire, le rendant même reſponſable de ce qu'oo y qualifie comme nuiſible ou pernicieux.

De ſorte que condamner un Ecrit par une Cenſure infamante, c'eſt auſſi condamner la perſonne de l'Auteur, dont cet Ecrit porte le nom ; & condamner pareil Ecrir ſans ouir l'Auteur, c'eſt condamner cet Auteur ſans l'enteodre, contre la raiſon naturelle & les regles de droit.

6. Il n'y a point de maxime ſi conſtante, & dont tout le monde convienne ſi generalement que celle-ci, *Qui l'on ne peut condamner quelqu'un, ni dans ſa perſonne, ni dans ſes biens, ni dans ſon honneur ſans l'entendre.*

Ce principe o'eſt pas ſeulement conſacré par la Sainte Ecriture & la Tradition, & établi par le Droit Canonique & Civil ; mais il a été coonu des Payens même par la ſeule lumiere naturelle qui les a porté à en faire le fondement de leus Juriſprudence, & qui même a fait dire à un de leurs Poétes :

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.

De ſorte qu'il ſeroit tout a fait ioutile d'établir davantage une choſe dont tout homme raiſonnable doit convenir.

7. Oo ne peut repliquer avec fondement qu'un Ecrit parle aſſés de ſoi même ; qo'ainſi il n'eſt pas neceſſaire d'entendre l'Auteur, dont les paroles & les penſées s'y trovent déja exprimées. que ce ſeroit une queſtion de Droit de juger qu'elles qualifications elles peovent meriter.

Car que l'on diſe que des Ecrits parlent d'eux mêmes, il eſt cependant aſſuré qu'ils ne parlent pas pour leur Auteur, qu'ils ne le défendent pas, qu'ils ne peuvent juſtifier ſes ſentimeos & ſes penſées, & que ces Ecrits ne peuvent pas auſſi ſe plaindre d'être ſuppoſés ou alterés.

8. Il n'y a rien de ſi naturel, rien de ſi facile, lorsqu'un Ecrit eſt dénoncé, & qu'il porte le nom de ſon Auteur, que d'interpeller l'Auteur pour ſavoir s'il le reconnoit, ou non. L'équité & la juſtice le demandent indiſpenſablement.

9. L'Ecrit peut être forgé à plaiſir ſous le nom d'autrui, pour le perdre d'hooneur & de réputation. L'Ecrit peut être corrompu malicieuſement pour le faire proſcrire, & faire ainſi flétrir l'Auteur dont il porte le nom, Il n'y a rien de ſi facile ; l'Hiſtoire en fournit pluſieurs exemples ; & la fourberie d'un Pere Déſirant en eſt un en ma perſonne bien recent & bien éclatant.

10. Si l'Auteor étant interpellé, deſavoue l'Ecrit, où s'il déſigne les endroits ou ſuppoſés, ou altérés, la juſtice exige qu'on condamoe le fourbe avec ſon ouvrage, & qu'en même tems on déclare que l'Ecrit eſt feint ou alteré dans tels endroits, pour mettre ainſi à couvert l'honneur de celui dont l'Ecrit porte faoſſemeot le nom.

Condamner done des Ecrits ſans entendre ceux dont ils portent le nom, c'eſt ôter le moyen de découvrir la fauſſeté ; c'eſt s'expoſer à flétrir irréparablement un homme d'honneur, dans le tems que le fourbe, qui auroit du porter la peine, demeurera impuni & en repos.

11. Si l'Auteur reconnoit l'Ecrit qui porte ſon nom, proteſtant de pouvoir & de vouloir le juſtifier, on doit lui accorder tems & lieu de défenſe.

12. Ce ſeroit ſe ſervir d'un prétexte bien mal fondé, que de dire que ce ne ſeroit qu'une queſtion de droit, de juger, ſi, & qu'elle cenſure un Ecrit merite après que l'Auteur l'a recooou pour le ſien, qui ſeroit la ſeule queſtion de fait.

Car encore qu'un Juge doive être inſtruit du Droit ſelon ſon office & ſa profeſſioo, il doit cependant être perſuadé qu'étant homme, il y a bien des choſes qu'il ignore, principalement en ce qui regarde l'application du Droit, ſoit au cas, ſoit à ſes circonſtances, lesquelles il peu même ignorer abſolument.

13. Il y a des opinions qoi du premier abord nous paroiſſent ſurprenantes & inſoutenables, & dont cependaot nous tombons d'accord après avoir vû & conſideré les fondemens & les motifs ſur lesquels elles ſont appuyées.

14. D'ailleurs on peut très bien ſe méprendre en condamnant quelqu'Ecrit, faute de o'en avoir pas bien pris le ſens ; on s'en forme ſouvent des idées toutes contraires à celles d'un Auteur ; quelquefois même on eo tire des conſéquences qui ne ſont nullement renfermées dans les principes qu'il y a établis.

Perſonne ne peut mieux nous éclaircir du veritable ſens d'uo Ecrit que l'Auteur même ; c'eſt lui qui doit faire parler ſon ouvrage : & après l'avoir oui, il arrivera ſouvent que ce qui paroiſſoit obſcur, eſt très clair, & que ce qui paroiſſoit mauvais, eſt très bon.

15. C'eſt de quoi on peut produire plus d'un exemple. Le Pape Benoit II. ayant condamné aſſés legerement un livre de Saint Julien Evêque de Tolede, le XV. Concile de Tolede prit la défenſe de ce livre ; & l'Auteur même en compoſa une Apologie qui fit que le Pape Sergius I. jugea

tout

(*) Ex verbis tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. *Matth.* 12. 37.
(†) Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. *Matth.* 7. 20.

Digitized by Google

tout autrement de cette affaire que n'avoit fait ſon Predeceſſeur.

16. Le Pape Innocent VIII. cenſura quelques Propoſitions du Celebre Prince Jean Pic de la Mirandole. Ce Prince fit une Apologie qu'il addreſſa à Alexandre VI. qui en fut ſi ſatisfait, qu'il lui écrivit un Bref (*) tout des plus honorables dans lequel il le juſtifie entierement.

17. Le Cardinal Bellarmin Jeſuite ſe plaignit de ce que pendant le ſejour qu'il avoit fait en france, on avoit mis par ordre de Sixte V. quelques-uns de ſes Ouvrages dans le catalogue des livres défendus ſans l'avoir entendu dans ſes défenſes; ce qu'il fit avec tant de ſuccès qu'ils en furent ôtés.

18. Ce même Cardinal eſt ſi perſuadé qu'on peut aiſement ſe méprendre en condamnant un Ecrit, faute de n'en avoir point pris le ſens, qu'il ne fait point difficulté de dire, que le ſixiéme Concile, quoique General, avoit condamné à tort comme hérétiques les Lettres du Pape Honorius, ne les ayant pas bien entendues, *Non intellectis Honorii Litteris* (†): ce qu'il tâche de prouver fort au long. Les Cardinaux à Turrecremata & Baronius, le Jeſuite Labbæus & Severinus Binnius ſont auſſi du même ſentiment.

19. Deplus il n'eſt pas extraordinaire que l'intention de la penſée d'un Auteur ſoit très bonne, & que cependant elle ne ſoit pas bien exprimée.

Que ſi alors on condamne ſon Ecrit ſans l'entendre, il ſera regardé, quoiqu'à tort, comme prevenu des mauvais ſentimens que l'on aura flétris: Mais étant écouté, il paroitra que ſes ſentimens ſont raiſonables & innocens. Si cependant on veut condamner l'Ecrit à cauſe de quelques expreſſions, on ne pourroit ſe diſpenſer de rendre en même tems juſtice à la perſonne de l'Auteur, en déclarant expreſſement que ſon ſentiment eſt bon, & que ſes expreſſions ſont mauvaiſes; afin d'empecher par ce moyen que la flétriſſure ne rejailliſſe ſur la perſonne.

20. Cette Regle de Droit fut exactement ſuivie par Innocent III. en condamnant les Ecrits de l'Abbé Joachim: Et depuis par le Concile de Bâle à l'égard d'Auguſtin de Rome.

Ce Concile en condamnant l'une de ſes Propoſitions exprimée en des termes fort choquants, eut ſoin d'y ajouter que l'Auteur ne l'avoit enſeigné que dans un bon ſens; qu'il étoit bien éloigné de l'impieté qui ſembloit en reſulter; & qu'il avoit allegué de bonnes raiſons pour ne point comparoitre, quoique le Concile l'y eut invité.

Des Juges qui ont pris de ſemblables précautions, étoient bien perſuadés que la condamnation qu'ils ont faite des Ecrits dont on vient de parler, ſeroit retombée ſur les Auteurs s'ils ne les avoient pas déclarés innocens en même tems qu'ils condamnoient leurs Ecrits; & c'eſt une nouvelle preuve qu'ils fourniſſent, qu'on doit écouter un Auteur avant de condamner ſon Ecrit.

21. Cette maxime de ne pas condamner des Ecrits ſans entendre l'Auteur, particulierement lorſqu'on le connoit, & qu'il y a moyen de l'entendre, eſt ſi legitime & ſi canonique, que l'Egliſe l'a toujours ſuivie religieuſement, & qu'elle l'a conſacrée par la conduite conſtante des Conciles Generaux qui la repréſentent; même à l'égard des Ecrits les plus pernicieux & des Auteurs les plus hérétiques qui n'avoient dans l'Egliſe aucun degré conſiderable. Le deſir que j'ai d'être court fait que je citerai ſeulement les Actes du premier & du dernier Concile General.

22. La Thalie, livre de l'Héréſiarque Arius, étoit ſi plein d'impieté & même d'ordures, que les oreilles chrétiennes n'en pouvoient ſoutenir la lecture ſans horreur, cependant elle ne fut flétrie qu'après que l'Auteur eût été entendu fort au long dans le premier Concile General de Nicée l'an 325.

23. Et le dernier Concile General tenu à Trente par les ſoins immenſes de nos Princes Souverains, & à l'intervention de leurs Ambaſſadeurs, voulant remedier aux maux que pouvient cauſer les livres des hérétiques & des Auteurs ſuſpects de ce tems là, il réſolut de proceder à l'examen de ces livres & à la condamnation de ceux qui ſeroient trouvés pernicieux, à laquelle fin il députa pluſieurs Peres.

Mais ne voulant rien décider contre ces livres ſans avoir oui ceux qui y étoient intereſſés, le Concile publia cette réſolution dans la Seſſion 18. (**) afin que tous ceux qui y avoient quelque interêt, puſſent parler pour leur défenſe.

24. L'Egliſe a été en ceci ſi exacte, qu'elle n'a pas même voulu ometire, au cas que l'Auteur fut decedé, ce que les Loix civiles & les Juges laïcs obſervent *erga Cadaver hominis mortui*, en lui accordant *Patrocinium vocis alienæ*,

25. C'eſt ce qu'obſerva religieuſement le Pape Jean XXIII. qui après avoir aſſemblé un Concile à Rome pour condamner quelques livres de l'Hérétique Jean Wiclef deja mort & enſeveli, interpell (††) & cits de l'auturité de ce Concile tous ceux qui pouvoient prendre interêt à ſa memoire, afin de la pouvoir défendre.

26. On a été tellement d'accord de cette maxime qu'un Auteur dévoit être oui avant la condamnation de ſes Ecrits, que lorſqu'on en a uſé autrement, les Souverains même & leurs Conſeils ont empêché de publier dans leurs Etat une telle condamnation ſur la ſeule plainte ou oppoſition de l'Auteur, ou de ſes ayants cauſe.

27. C'eſt par cette raiſon que la Societé des Jeſuites du tems de la Sereniſſime Infante, a fait empêcher en ces Pays la publication d'un certain Decret Romain, qui condamnoit & défendoit les Oeuvres du Pere Poza Jeſuite Eſpagnol, Profeſſeur de l'Univerſité de Conymbre & de l'Academie Royale de la Cour du Roy à Madrid.

La Sereniſſime Infante fit même entendre cette raiſon dans la Lettre qu'elle écrivit à cet égard à l'Archevêque de Malines le 7. de Janvier 1633. (***) vou-

(*) Le 18. Juin 1493.

(†) Ce ſont les propres paroles du Cardinal à Turrecremata que ledit Cardinal Bellarmin a adoptées, de même que celles ci: *A toto Concilio Romano ſub Martino congregato eas Epiſtolas* (Honorii) *melius eſſe intellectas quam à Græcis in Concilio ſexto* Lib. 2. de Eccleſia Cap. 93.

(**) Hæc autem omnia (ſancta Synodus) *ad notitiam quorumcumque* deducta eſſe volt, prout etiam præſenti Decreto deducit: *Ut ſi quis ad ſe pertinere aliquo modo putaverit*, quæ vel de hoc LIBRORUM & CENSURARUM NEGOTIO, vel de aliis, quæ in hoc Generali Concilio tractanda prædixit, non dubitet a ſancta Synodo ſe benigne auditum iri.

(††) Monemus omnes & ſingulos, uuquis, qui voluerint tueri *memoriam* dicti Joannis Wiclef, ut infra novem menſes proxime futuros . . . compareant.

(***) Iſabelle Claire Eugenie par la grace de Dieu Infante d'Eſpagne, &c. Très Reverend Pere, très Cher & bien Amé. Comme nous entendons que le Nonce Apoſtolique ſeroit d'intention de faire publier par vous certain Decret de la Congrégation des Cardinaux ſur l'Index des Livres prohibés par lequel ſeroient défendues les œuvres du P. J. B. Poza Biſcayen de la Compagnie de Jeſus, Profeſſeur de l'Univerſité de Conymbre, & préſentement de l'Academie de la Cour du Roi mon Seigneur & Neveu à Madrid, ſans que l'on ſoit informé du ſujet de cette défenſe, ou que de la part de Sa Mareſté ſoit accordée aucune permiſſion de faire ladite publication. Nous vous faiſons cette afin que vous differiez icelle publication, juſqu'à ce que l'on ſoit éclairci de l'intention de Sa Majeſté à laquelle nous écrirons à la premiere commodité; ſi ce n'eſt qu'ayez raiſon au contraire, dont en ce cas nous avertirez, differant neanmoins cependant ladite publication juſques à autre Ordre.

A tant

voulant que la publication du dit Decret fût differée juſqu'à ce qu'on ſut éclairci de l'intention de Sa Majeſté, & les Jeſuites firent ſi bien valoir cette raiſon auprès de Sa Majeſté, que le Decret Romain demeura ſans effet en ce Pays, n'y ayant jamais eté publié.

28. Le Parlement de Paris ſupprima pareillement par Arrêt du 1. Avril 1710. un Brief de Clement XI. du 18. Janvier de la même année, par lequel le Pape condamnoit un Mandement & trois Lettres de l'Evêque de S. Pons, ſans l'avoir oui préalablement.

C'eſt le motif ſur lequel étoient principalement appoyées les Remontrances de M. l'Avocat General ſuivant leſquelles fut rendu cet Arrêt. „ Y a t-„ il quelqu'un, diſoit ce Magiſtrat, qui puiſſe ig-„ norer ce principe reconnu chez toutes les nations „ policées, fondé ſur la loi même de la nature, „ qu'on ne peut condamner un accuſé ſans l'avoir „ entendu, ou ſans l'avoir mis en état de ſe défendre.

„ Qu'on ne diſe point que la condamnation ne „ tombe pas ſur la Perſonne de l'Evêque, mais ſur „ la doctrine qui doit porter avec elle ou ſa défen-„ ſe ou ſa condamnation.

„ Le Bref ne condamne pas ſeulement la doctri-„ ne en general, il condamne en particulier la do-„ ctrine de M. l'Evêque de S. Pons, qui par là eſt „ jugé coupable d'avoir enſeigné cette doctrine; „ & comment peut on ſoutenir une telle condam-„ nation contre un Evêque ſans qu'il ait pu être „ entendu dans ſa défenſe? Condamnation faite ſur „ un Exemplaire imprimé de ſes Ecrits ſujet à deſa-„ veu, & qui n'a point eté reconnu par l'Auteur „ dans le Tribunal où il a eté condamné.

„ Peut-on flétrir ainſi ſa doctrine, ſans que la no-„ te en retombe neceſſairement ſur ſa Perſonne? „ Ne peut on pas dire même que ſa Perſonne eſt „ déja condamnée en quelque maniere par le juge-„ ment du Pape?„

29. De ces Principes clairs & certains il s'enſuit qu'on n'a pu condamner la Réponſe Epiſtolaire en queſtion, qui portoit mon nom ſans m'écouter préalablement; & que par conſéquent ce n'eſt pas ſans fondement que je me ſuis plaint d'être diffamé pub-publiquement par la ſusdite Ordonnance du 12. Septembre 1725. qui condamne cette Réponſe Epiſtolaire en y exprimant mon nom, & avant que je fuſſe oui, quoique même je l'euſſe demandé très inſtamment à diverſes repriſes.

30. Je me ſuis plaint avec d'autant plus de raiſon que la Joyeuſe Entrée de Sa Majeſté Imperiale & Catholique comme Duc de Brabant porte (a) expreſſement qu'elle *traitera & fera traiter ſes bonnes Gens & Sujets, & chacun d'eux en particulier en toutes affaires par voie de Droit & par Sentence par devant leur Juge ordinaire & compétant.*

Si *en toutes affaires*, donc c'eſt principalement en celles où il s'agit de leur honneur & de leur réputation. L'homme n'a rien de plus cher (b); auſſi n'a-t-il rien de plus délicat. (c)

31. L'Ordonnance condamne ladite Rèponſe Epiſtolaire qui porte mon nom, à être lacerée & ſupprimée *comme injurieuſe aux Decrets du Saint Siege, ſcandaleuſe, & d'une pernicieuſe conſéquence; & cela pour le bien de notre Sainte Religion & la conſervation de la Diſcipline Eccleſiaſtique.*

Cette Ordonnance me fait donc naturellement paſſer dans le Public pour un homme qui manque de reſpect envers *le Saint Siege*, pour un homme *ſcandaleux* & *pernicieux*, qui a des ſentimens contraires *à notre Sainte Religion & à la Diſcipline Eccleſiaſtique.*

Cette Ordonnance me touche donc de près, puiſqu'elle flétrit ſi ſenſiblement mon nom, mon honneur, ma réputation.

32. On m'a directement eu en vue en la donnant, & on m'a regardé comme le veritable Auteur de la Réponſe, puiſqu'on a ordonné en conſéquence d'agir & de proceder, non pas en general pour découvrir l'Auteur, mais nommement & même uniquement à ma charge.

„ Nous vous remettons ci jointe notre Ordon-„ nance du 12. du préſent mois, dit la Lettre du „ Gouvernement au Promoteur de cette Univerſi-„ té de même datte, par laquelle nous avons or-„ donné de faire lacerer publiquement la Lettre E-„ piſtolaire imprimée ſous le nom de Z. B. van Eſ-„ pen Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Ca-„ nons en l'Univerſité dans notre Ville de Louvain; „ & comme l'on ne peut diſſimuler, ni ſouffrir de „ pareilles Ecrits, &c. nous vous faiſons cette pour „ vous ordonner d'intenter Action & d'agir vive-„ ment *ſervato Juris ordine*, à charge du dit Do-„ cteur van Eſpen par devant le Tribunal du Re-„ cteur Magnifique.

33. Car ſi on ne m'en regardoit pas comme le veritable Auteur, & ſi on ne ſe perſuadoit d'en avoir des indices ſuffiſans; comment pouvoit-on ordonner nommement à ma charge une telle Action Fiſcale, Action publique & très infamante?

34. Et ſi on m'en regardoit comme le veritable Auteur, de même qu'on me regarde comme l'Auteur du *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, qui ne porte mon nom qu'au front, je devois être écouté avant d'etre fletri. La juſtice demandoit qu'on m'écoutàt, meme ſans que je l'euſſe demandé.

35. Je l'ai cependant demandé pluſieurs fois. J'ai reclamé la Joyeuſe Entrée de Sa Majeſté comme Duc de Brabant.

J'ai requis qu'au moins on voulût tenir *en état toute execution juſqu'à ce qu'on eut eté éclairci de l'intention & de la volonté de Sa Sacrée Majeſté notre très Auguſte Maitre.*

Mais le Miniſtre de la Cour de Rome a rendu le tout inutile; il a ſu faire que cette Ordonnance ou Demonſtration ſi infamante qu'il avoit ſurpriſe, fût rendue publique & executée; & qu'ainſi mon nom & ma réputation avec les ouvrages que j'ai faits pour le Souverain, fuſſent flétris à jamais par tout l'Univers & ſacrifiés aux interets de ſa Cour.

36. Ladite Ordonnance après la Laceration publique de ladite Réponſe Epiſtolaire a eté publiée en toutes ces Provinces, même à ſon de Trompe, & juſqu'au Plat Pays.

Ce qui a donné occaſion de me décrier par tout, en Chaire & dans les compagnies.

37. On a enſuite donné des ouvrages au Public dans leſquels je ſuis traité comme le dernier

A tant très Reverend Pere, très Cher & bien Amé, Notre-Seigneur vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles le 7. de Janvier 1633. Signé A. ISABEL. Paraphé Ro. vt. Et plus bas E. de Berti. A très Reverend Pere notre très Cher & bien Amé l'Archevêque de Malines.

(a) Voyez les Lettres additionelles du Bon Duc Philippe du 20. Sept. 1451. Art. 1. repetées dans toutes les Joyeuſes Entrées de nos Princes Souverains. *Item* l'Article I. de la Joyeuſe Entée de Sa Majeſté Imperiale & Catholique.

(b) Melius eſt nomen bonum quàm divitiæ multæ. *Proverb.* 22. 1.

(c) Calumniare ſemper aliquid adhæret.

des hommes. Ces ouvrages ont pour fondement cette même Ordonnance ſupriſe, & les Ordres auſſi ſurpris & envoyés au Promoteur & au Racteur de cette Univerſité. Tout eſt imprimé & traduit même en Latin, afin que cette affaire paſſe à la Poſterité & ſe répande par tout.

38. On n'a qu'à voir l'ouvrage du Docteur Damen (*a*) imprimé dans cette Univerſité avec l'approbation du Cenſeur Royal.

Ce docteur ne fait aucune difficulté de dire d'abord dans la Préface (*b*) que c'eſt contre l'Auteur de la Réponſe Epiſtolaire que ladite Ordonnance du 12. Septembre 1725. eſt portée, & que c'eſt cet Auteur qui y eſt condamné comme un homme ſcandaleux, & qui manque de reſpect envers le Saint Siege & ſes Decrets, comme un pernicieux ennemi de l'Unité Catholique, & comme fauteur d'un très vilain Schisme, auquel effet il rapporte auſſi un Bref Apoſtolique du 21. Fevrier de la même année.

39. Que l'on voye auſſi l'ouvrage d'un Chanoine de l'Egliſe de Malines C. P. Hoynck van Papendrecht (*c*), imprimé dans la même Ville ſous le titre de *Hiſtoria Eccleſiæ Ultrajectenſis*. Son ſtile eſt plutôt le ſtile d'un Declamateur outré, que d'un Hiſtorien moderé.

Pour en impoſer davantage au Public, cet ouvrage eſt dedié au Cardinal Archevêque & approuvé par les Evêques de Bruges, d'Ipres & de Ruremonde, & de deux Cenſeurs ordinaires (*d*) du dit Dioceſe de Malines.

L'Auteur après m'avoir decrié avec la derniere licence, & m'avoir chargé fauſſement de tout ce qu'il y a de plus affreux, loue hautement le Miniſtre de Sa Sainteté de ſon zele à dénoncer ma Réponſe Epiſtolaire à l'Empereur & Roy en ſon Conſeil d'Etat qui a commencé, dit-il, à me punir en proſcrivant, ſupprimant & faiſant lacerer ma Réponſe Epiſtolaire avec ordre au Promoteur d'intenter Action à ma charge par devant le Tribunal du Recteur Magnifique.

40. Des faits pareils verifient pleinement que la fletriſſure d'un Ecrit, tombe neceſſairement ſur la perſonne dont il porte le nom, & que ladite Ordonnance a flètri en effet ma perſonne, mon honneur, ma réputation.

41. On ne trouvera pas d'exemple pour juſtifier le procedé qu'on a tenu à mon égard, en donnant ladite Ordonnance. Qu'on liſe les Annales, les Hiſtoises & les Actes de ces Pays, on n'y verra aucun cas ſemblable.

42. Qu'importoit-il ſi la Réponſe Epiſtolaire avoit eté fletrie le 12. Septembre dernier, ou vers la fin du même mois, ſuppoſé qu'elle l'eut meritée?

43. Quel ſujet legitime pouvoit-on avoir de ne me pas interpeller? J'étois à la main; il y avoit même un mois que je ſollicitois avec le dernier empreſſement pour être oui.

44. Je repréſeotois même qu'il ſe pouvoit que l'on eut falſifié mes Ecrits; que ce n'étoit pas la premiere fois que mes adverſaires en avoient ainſi uſé.

45. Je faiſois obſerver que les vives inſtances que l'on faiſoit pour obtenir quelque Ordonnance contre moi avant que je fuſſe oui, ne faiſoient que trop entendre qu'on appréhendoit qu'ayant lieu de me déſendre, je ne fiſſe voir, comme autrefois, le deſſein de ſurprendre dans mes accuſateurs.

46. J'alleguois, que s'il y avoit même quelque choſe d'équivoque dans mes expreſſions, ou qui put être pris en mauvaiſe part, ce que je ne pouvois croire, j'oſois eſperer qu'on ne me refuſeroit pas la permiſſion & la liberté de l'expliquer & de le juſtifier, de crainte que ſi on venoit à me flétrir, cette flétriſſure donnât atteinte non ſeulement à ma perſonne & à ma réputation, mais auſſi aux Droits & à l'Autorite du Souverain que j'ai défendu & ſoutenu publiquement avec l'approbation & la ſatisfaction des Superieurs.

Les trois Requêtes (*) & les deux Placets que j'ai preſentés, & qui ont eté lus audit Conſeil d'Etat en font foi.

47. Il étoit juſte & naturel d'ouir ſur ces Requêtes les Conſeillers Fiſcaux du Grand Conſeil à Malines, puiſqu'on les avoit ouis ſur la Repréſentation de l'Internonce de Sa Sainteté faite contre moi. Et ce n'eſt pas ſans myſtere qu'on les a conſultés avec ordre de rendre leur avis ſur icelle avec le dernier ſecret.

48. Ce n'eſt pas ſans un legitime fondement que j'ai allegué, que l'exemplaire qui a eté produit, examiné & laceré, peut avoir eté altere pour avoir lieu de me perdre d'autant plus facilement.

49. Pourquoi quelqu'un n'auroit-il pu faire gliſſer un tel exemplaire?

Un Moine Docteur en Theologie (†) a eté autrefois capable d'envoyer aux Puiſſances Suprêmes des Lettres & des Reſolutions forgees malicieuſement ſous mon nom.

50. Et tout recemment le Docteur Damen, qui par une Diſſertation qu'il a publiee, a donné occaſion à la Reponſe Epiſtolaire en queſtion, vient d'y repondre par une autre Diſſertation. Il y rapporte une Propoſition blaſphematoire (**) contre la toute-puiſſance de Jeſus-Chriſt, comme etant tiree en propres termes de cette Reponſe Epiſtolaire; & c'eſt ſur cette Propoſition qu'il fonde au même endroit les invectives les plus atroces.

Cependant cette Propoſition ne ſe trouve pas dans les exemplaires qu'on a vus dans le Public; on y lit même la doctrine contraire en pluſieurs endroits.

J'aurois peine à croire que ce Docteur fût ſi perdu de conſcience & ſi prodigue de ſon honneur que d'avoir voulu ſorger à plaiſir une Propoſition qu'il n'auroit pas lu dans l'exemplaire qu'il a vu; j'aime mieux croire qu'il a eté trompe par un exemplaire falſifie.

51. Mais quand même l'exemplaire denonce auroit

(*a*) Diſſertatio II. de numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito... Lovanii, Typis Martini van Overbeke, cum approbatione G. J. de Quaretux.

(*b*) *Ex Typis Laurentii vander Elſt Typographi Eminentiſſimi... Domini Cardinalis Archiepiſcopi* 1725.

(*c*) Reſponſio Epiſtolaris Zegeri Bernardi van Eſpen quam ſtatim impugnavimus,... graviter pupugit animum Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Joſephi Spinelli Apoſtolici per Belgium Miniſtri... qui... judicavit officii ſui munus exigere, ut de tam immoderata audacia referret ad Auguſtiſſimi Imperatoris & Regis noſtri... Conſilium Status, ut quem Apoſtolica & Pontificalis Reverentia hactenus non cohibuit, Imperatoria & Regalis Autoritas compeſceret. *Fol.* 359.

Eſpenius apertum Bellum indicit Pontifici... profitetur ſe adverſarium Sedis Apoſtolicæ..., Vindictam inchoavit Auguſtiſſimus Imperator & Rex noſter Catholicus per Decretum Conſilii Status de 12. Septembris 1725. ex quo Eſpenii factus proſcriptus, ſuppreſſus & laceratus fuit: quod Decretum ad calcem damus. *Fol.* 357.

Et præterea ex ejuſdem Senatus Mandato duplici Actio intentatur in Eſpenium coram Rectore Univerſitatis Lovanienſis. *Fol.* 359.

(*d*) H. Stevart Doyen de la Métropole & J. vande Cruys Penitencier.

(*) Elles ſont jointes à la ſuſdite Repréſentation que j'ai eu l'honneur de faire à *Sa Sacrée Majeſté* au ſujet de ladite Ordonnance du 12. Septembre 1725.

(†) C'étoit le ſuſdit Pere Déſirant, ainſi qu'il en fut convaincu par Sentence du 18. Mai 1708.

(**) *Non potuit* (Chriſtus) *ares inſtituere, niſi abſolute neceſſarios.* Diſſertatione II, num. 87.

roit eté exact & non falſifie, & que je l'aurois reconnu, la juſtice demandoit encore qu'avant de le flétrir on écoutât en juſtice reglée les défenſes que j'aurois données pour juſtifier ce que j'avois fait & écrit, d'autant plus que ces défenſes conſiſtoient tant en fait qu'en droit.

52. C'eſt cette regle qu'on a ſuivie lorſqu'il s'eſt agi d'une Lettre imprimée ſous le nom de Meſſire Pierre Govarts Vicaire Apoſtolique de Bois-le-Duc.

Cette Lattre étoit ouvertement contraire aux Droits, Hauteurs & Juriſdiction Souveraine de Sa Majeſté; & c'eſt pour les avoir ſoutenus que j'y étois ſi maltraité.

On ne fit rian cependant contre cette Lettre; mais il fut ordonné que la choſe ſeroit examinée & traittée en juſtice par devant le Grand Conſeil.

Ledit Vicaire qui en étoit membre en qualité de Conſeiller, y avant avoué ladita Lettre, & y ayant eté oui pleinement en ſes défenſes, eut tout le tems neceſſaire pour juſtifier le contenu de ſa Lette.

De mon coté je défendis ma doctrine & la droiture de mes ſentimens, je prouvai que ledit Conſeiller m'imputoit fauſſement d'enſeigner dans mes ouvrages des ſentimens erronés qui ne s'y trouvoient ſeulement pas.

La choſe ainſi examinée & inſtruite contradictoirement, la Lettre fut déclarée *contraire aux Droits, Hauteurs & Juriſdiction Souveraine de Sa Majeſté.* Et de plus il fut dit, qu'elle taxoit mes Ecrits *contre la verité* de contenir une opinion erronéa.

On eut cependant encore tant d'égard pour ledit Vicaire qu'on ne ſupprima pas même une telle Lettre ſi injurieuſe au Roy, & qui ne m'inſultoit que pour avoir ſoutenu les interets de Sa Majeſté.

53. Il s'agiſſoit alors d'une Lettra qui portoit ſon nom & ſa ſignature. Rien n'empêchoit que l'un n'obſervât les mêmes regles dans la préſente occaſion.

Ce Vicaire, quoique Conſeiller, oſe attaquer les Droits, Hauteurs, & Juriſdiction Souvaraine de Sa Majeſté. J'ai le bonheur de les ſoutenir comma un fidele Sujet, & je m'attire par la toute l'indignation de la Cour de Rom. Je pouvois après cela meriter ici quelqu'attention, & le Miniſtre de la Cour de Rome ne pas être ſi facilement ecouté: on ne devoit pas me rafuſer la même grace.

54. Si j'avois eu le bonheur de l'obtenir, j'aurois fait voir que ce Miniſtre, en follicitant la flétriſſure de ladite Lettre, n'avoit d'aotre but de bannir hors de cette Univerſité la Juriſprodenca Belgiqna, pour y introduire ſur les roines des Libertés & Franchiſes des Egliſes & des peuples de nos Pays les maximes deraiſonnables d'une Cour étrangere, qui forme des prétentions ſur le monda entier.

Ledit Sieur Govarts animé du même deſſein, avoit porté le Cardinal Archevêque de Malines à y concourir (*): mais après que la ſusdite Lettre m'eut eté communiquée par l'impreſſion, la choſe lui réuſſit très mal, comme il a eté dit ci deſſus.

C'eſt juſtement ce que l'Internonce vient de tenter clandeſtinement par une Remontrance qu'il a ſu tenir bien ſecrete, craignant ſans doute que ſi j'en avois communication, il n'échouat pareillement dans ſes deſſeins. Il y a réuſſi: car les cachant ſous les noms reſpectables de Notre Mere la Sainte Egliſe, du Saint Siege, de Notre Saint Pere le Pape, il a ſurpris, comme on a dit, la Religion du Conſeil d'Etat.

55. Il eſt incroyable combien la condemnation de ladite Répooſe Epiſtolaire, qui n'etoit qu'une Réſolutioo Canonique, fondée ſur la Juriſprudence Belgique, a intimidé nos Juriſconſultes, & a augmenté la peine qu'ils avoient à répondre lorſqu'il s'agiſſoit des Droits de Sa Majeſté, des Loix, des Coutumes & des Privileges de la Patrie cootre les injuſtes prétentions de la Cour de Roma; & combien au contraire oo eſt incliné à épouſer les Sentimens qui favoriſent les mêmes prétenſions contre les veritables interêts de l'Egliſe & de l'Etat.

Dès là ils ont apprehendé d'être un jour entierement livrés à la haine d'une Cour, qui s'étant rendue formidable mêma aux Souvarains, ſaura bian leur faire boire le Calice de ſon indignation.

56. Ma veritable Réponſe Epiſtolaire, dont les exemplaires ont eté vûs dans cette Univerſité, n'y a offenſé aucuna perſonne équitabla.

Si elle étoit prejudiciable, comme on dit, à notre Sainte Religion, au S. Siege & à la Diſcipline Ecléſiaſtique, cela ne pouvoit être ignoré du Recteur Magnifique, ni de l'Univerſité, ni de ſon Promoteur.

Elle a paru dana le Public l'eſpace d'environ deux mois ſans que l'un ait intitué la moindre Action ou information à ma charge, ni que le Recteur, ni l'Univerſité m'en aient fait le moindre reproche, ni correction amiable, quoique je fuſſe publiquement regardé & reconnu dans l'Univerſite pour l'Auteur de cette Réponſe.

C'eſt ce que je n'aurois pas manqué de repréſenter, ſi on m'avoit fait la juſtice de m'écouter, pour faire remarquer combien le prétendu ſcandale dont l'Internonce ſe plaignoit, étoit imaginaire & mal fondé.

57. Lors même que l'Ordonnance do Conſeil d'Etat fut emancée, on ne parloit presque plus de cette Réponſe Epiſtolaire, que l'on ragardoit comme une choſe paſſé, qui n'avoit fait, ni laiſſé aucune mauvaiſe impreſſiun.

J'avois même eu la ſatisfaction de voir que cette Réponſe étoit applaudie.

58. C'étoit une Réſolution Canonique, donnée ſur un cas qu'on m'avoit propoſé par rapport à la premiere Diſſertation du Docteur Damen, dont j'ai déja parlé.

Pourquoi, done a-t-on plutôt flêtri ma Réponſe que ſa Diſſertation, par où la diſpute avoit commancé?

Quelle loi y avoit il qui m'interdiſoit de dire mon ſentiment dans cette Cauſe, plutôt qu'au Docteur Damen de dire le ſien?

59. Je puis ajouter que ma Réponſe eſt concue en des termes reſpectueux & moderés, au lieu que celle de ce Docteur eſt très emportée & remplie d'invectives propres à produire des troubles & des diviſions.

Je ne ſaurois concevoir quel point de ma Réponſe a eté regardé comme injurieua ou ſcandaleux; je ſouhaiterois qu'on en déſignat un ſeul.

60. Depuis l'Ordonnance on me traite publiquement & par des Ecrits imprimés comme le plus grand ſcelerat, & on attaqua d'une maniere outrageante mes anciens ſentimens. C'eſt ce que mes adverſaires font impunémeot, dans le tems qu'on me met dans la neceſſité de me taire, ou de paſſer pour deſobéiſſant au Gouvernement.

Je me trouve ainſi dans l'impoſſibilité de me défendre devant la Public, pendaot que ma partie a toute liberté de déclamer contre ma perſonne.

61. Il ne m'eſt pas moins ſenſible de voir que dans la tems qu'on laiſſe ſubſiſter des Théſes &

(*) *Optandum eſſet ſummopere ut hoc novo fermento* (C'eſt de ma doctrine qu'il parle) *purgetur fœcundum Belgii Seminarium Univerſitas Lovanienſis. Hoc opus, hic labor etiam nunc tuus eſt, Præſul Excellentiſſime.* Cette Lettre eſt du 8. Decembre 1718. & ſe trouve imprimée parmi les *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis.* Fol. 8.

autres Ecrits publics (*a*) par leſquels on oſe impunement attribuer au Pape le pouvoir ſur le Temporel des Rois, & combattre le Droit Royal du *Placet*, & lés aotres Regaux des Souverains, on fait une Ordonnance ou Demonſtration ſi infamante contre ma Réſolution donnée dans un cas qui ne touche pas même l'Etat ou le Miniſtere.

62. Et ce qui eſt encore bien plus particulier, c'eſt que quoique le Grand Conſeil de Malines faſſe défenſe au ſusdit Conſeiller Govarts par la Sentence déja citée d'avancer à l'avenir des Propoſitions & allegations pareilles à celles que le Conſeil y avoit condamnées, *à peine de plus grande Demonſtration*, ce Conſeiller n'ait pas ſeulement la temerité d'avancer de pareilles Propoſitions, mais encore de faire un ouvrage (*b*) exprès, où il ſoutient *ex profeſſo* les mêmes Propoſitions que le Conſeil avoit condamnées par la ſusdite Sentence qu'il oſe en même tems taxer in ipſa fronte en termes ſormels *de injuſtitia & nullitate & incompetentia.*

Cet nuvrage s'imprime & ſe vend pnbliquement ave capprobation & l'éloge de deux Cenſeurs (*c*) dont l'uo eſt Cenſeur Rnyal; nn y voit de plus à la tête que ledit Conſeiller met cet nuvrage ſons la protection des Archevéques & Evêques de ce Pays, en les ſuppliant d'en vouloir bien prendre la défenſe.

Le mepris que l'on fait paroître pour le Grand Cnnſeil de Sa Majeſté & même pour le Conſeil d'Etat & le Gouvernement, ne pouvoit être ni plus marqué, ni plus formel; cependant perſonne ne parle, ledit ouvrage ſubſiſte jusqu'à préſent ſans avoir encore eté noté, ni même ſans être contredit.

63. Enfin ſi le Conſeil d'Etat, qui n'eſt pas ce qu'oo appelle Conſeil de juſtice, n'avoit pas eté ſurpris, on a lieu de préſumer que jamais il eût voulu decerner & faire executer une Ordonnance uu Demonſtratioo infamante, telle qu'eſt une laceration publique qui regardoit un Brabançon ſans même ouir l'Office Fiſcal de la Province.

Telle Demonſtration auroit dû en tout cas être executée & auſſi decernée avec connoiſſance de cauſe de la part & de l'autorité du Conſeil de ce Duché & Pays de Brabant. Je ſuis né Brabançon en la Ville de Lonvain, j'y demeurois pour lors; & la Réponſe Epiſtolaire en queſtion qui ſeroit le prétendu corps de délict y étoit depêchée.

Cependaot elle a eté decernée & executée ſans la moindre participation de ce Cooſeil de Brabant, ou d'aucun autre Juge du Pays.

64. Toutes ces raiſons font voir, ſous trés humble correctioo, avec combien de fondement j'ai porté par ma ſusdite Remontrance au pied du Throne de Sa Sacrée Majeſté l'accablement où je me trouvois à l'occaſion de la ſusdite Ordonnance du 12. Septembre dernier; & que je l'ai ſupplée très reſpecteuſement qu'il lui plût d'ordonner que les Lois fondamentales du Paya contenues dans ſa Joyeuſe Entrée de Sa Sacrée Majeſté comme Duc de Brabant fuſſent pleinement & religieuſement obſervées à mon égard, & qu'il fût pourvû que non obſtant ladite Ordonnance, le cours ordinaire de la juſtice me fût entierement nuvert & libre pour pouvoir déſandre mon honneur & ma réputation dans un jugement reglé.

§. II.

Irregularité des Ordres qu'on a donnes en conſéquence de ladite Ordonnance du 12. Septembre 1725. pour me pourſuivre par devant le Tribunal du Recteur Magnifique de cette Univerſité.

65. Le Miniſtre de la Cour de Rome, qui en tout autre cas auroit vivement repreſenté que les Privileges de cette Univerſité confirmés par les Souverains Pootifes, alloient être violés, & que le Conſeil d'Etat Juge laic alloit mettre la main à l'encenſoir: Non content d'avoir ſu engager contre ſes propres Principes ce même Juge à faire droit dans uoe Cauſe perſonnelle d'un Supôt de l'Univerſité de Louvain, & où il s'agiſſoit même de connoitre *de la Religion & de la Diſcipline Eccleſiaſtique*: Ce Miniſtre, dis-je, a ſu encore ſurprendre, pour me faire punir de oouveau, des Ordres par leſquels en conſéquence de ladite Ordonoance il eſt *enjoint au Promoteur de ladite Univerſité d'intenter Action, & d'agir vivement, ſervato juris ordine*, nommement & en particulier *à ma charge par devant le Tribunal du Recteur Magnifique: & à celui-ci de proceder contre moi par le Decretement des peines & Cenſures Ecclèſiaſtiques que je puis avoir merité au cas que je ſois trouvé d'être l'Autenr de la Réponſe Epiſtolaire* y reclaméa, *& de décider de ladite Cauſe avec toute l'acceleration poſſible, præferablement à toute autre Cauſe.*

66. Si ce Miniſtre de la Cour de Rome en ſollicitant des tels Ordres, a cru qne le Tribnnal du Recteur Magnifique étoit mon Juge naturel & compétent par rapport à ladite Reponſe Epiſtolaire, ne devoit il pas croire auſſi que le même Tribunal devoit également connoître de cette Réponſe? Etant hors de doute que celui qui eſt Juge compétant d'une perſonne par rapport au prétendu Delict, eſt auſſi le Juge compétant do même Delict; & que c'eſt lui qui en doit connoître pour juger de ſa veritable qualité.

Ce Miniſtre ſans doute eo convient, mais comme j'étois en bute à ſa Cour, il paroît qu'il m'en vouloit; cependant ne pouvant réuſſir par la voie ordinaire, il a ſi bien envelopé la choſe & tellement conduit l'affaire qu'avant tout il m'a fait flêtrir publiqnement & ſans que je fuſſe nui; & ne pnuvant faire decreter du même coop à ma charge les Cenſures & autres peines ſans forme de procès, il a neanmoins ſu me couper les moyens d'une juſte défenſe, en me la rendant impoſſible, nu du moins très difficile & très dangereuſe, ne fut que perdaot tout honneur & toute conſcience, je deſavouaſſe abſolument d'avnir donné aucune Réponſe dans cette Cauſe.

67. Si on vouloit ſaire agir à ma charge au regard de ladite Réponſe Epiſtolaire, & cela *ſervato juris ordine*, comment a-t on pu contre toutes les regles la condamner & la faire lacerer publiquement avant de m'avoir fait mon procès? commencent ainſi le jugement par l'exécution, laquelle étant faite, la cauſe eſt finie & terminée, d'autant que ma condamnation y étoit renfermée.

Le Fondement & le commencement de toute procedure criminelle ſont les informations préparatoires *ſuper delicto & corpore delicti.*

Mais

(a) Tels ſont, par exemple, Animadverſiones D. L. C. Decker, &c. 1726. avec l'approbation du moderne Evêque d'Ipres & du Cenſeur Royal de Quareux.
Epiſtola tertia Euſtachii Janſenii 1723. avec l'approbation du Cenſeur de Quareux.
Theſe Théologique ſoutenue ſous le Docteur Damen le 21. Juin 1724.
Oratio de Dogmatica Bulla *Unigenitus* habita 23. Auguſti 1724. per Hermannum Damen Sacræ Theologiæ Doctorem, &c. avec l'Approbation du ſusdit Cenſeur Royal.
(b) Sous le titre de *Mortuum Juris.*
(c) J. Vande Cruys Pénitentier de la Métropole, & G. I. de Quareux Chanoine à Louvain, Cenſeur Royal.

Mais comment le Promoteur de cette Univerſité ſera-t-il en état de prendre ces informations? ladite Réponſe Epiſtolaire, qui eſt ici le prétendo corps de delict, étant déja jugée & lacerée publiquement.

68. La regle de la procedure criminelle eſt, que le corps de delict ſoit laiſſé en ſon entier; qu'il ſoit avant tont averré individuellement, & qu'il ne ſoit noté ou qualifié que par la Sentence à rendre ſur le procès criminel.

La mort arrivée dans le corps d'un homme ne peut ètre declarée criminelle ſans avoir oui pleinement en ſes défenſes celui qui eſt accuſé d'en être l'Auteur. Ce ſeroit renverſer toutes les regles de la procedore criminelle que de vouloir déclarer premierement par une Sentence que cette mort eſt un meurtre, & enſuite ordonner de faire le procès à celui qu'on en croit l'Auteur, pour lui faire ſubir la peioe due à un tel crime.

La Réponſe Epiſtolaire ne pouvoit dooc en tout cas être déclarée *injurieuſe ſcandaleuſe*, &c. qu'après m'avoir fait le procès qu'on vient d'ordonner à ma charge.

69. Ainſi les Lettrcs & Réſolutions fauſſement fabriquées ſoos mon nom, dont on a parlé ci-deſſus, ne furent déclarées *ſcandaleuſes* & *ſeditieuſes*, & comme telles *brulées publiquement*, que par la Sentence rendue definitivement ſur le procès criminel intenté à la charge du ſuſdit Bernard Déſirant.

Ce ne fut auſſi qu'aprés le Procès criminel intenté à la charge du nommé Joſeph Calvo que par Sentence du 25. Mai 1708. Il fut declaré que l'Ecrit Eſpagnol *Memoria de Advertencias* étoit *calomnieux, injurieux, pernicieux, rontre le ſervice de Sa Majeſté, l'Etat & les Miniſtres du Roi*, & que comme tel il a eté brulé.

Enfin pour ne pas multiplier les exemples, la Lettre do Vicaire Apoſtolique Govarts ne fut condamnée par le Grand Conſeil, que par la Sentence definitive rendue ſur le procès y inſtruit à ſa charge, comme il eſt dit ci deſſus.

70. Le contenu des Ordres ſuſmentionnés envoyés au Recteur & au Promoteur de cette Univerſité, donne auſſi à connoître que dans l'Action qu'on y ordonne d'intenter à ma charge, il ne s'agiroit que de ſavoir uniquement ſi je ſuis l'Auteur de la Réponſe, & que dans ce cas on me ſupoſe, quoique ſans preuves, infalliblement couplable; enſorte qu'il ne reſteroit qu'à proceder inceſſament au decretement de peine.

Or la raiſon naturelle & les regles du Droit exigent abſolument qu'on ait une entiere liberté de ſe juſtifier du crime dont on eſt accuſé. Il ne ſuffit pas qu'on avoue d'avoir tué un tel homme pour être ſur le champ condamné à la mort; mais on doit ouir l'accuſé dans ſes defénſes: Il alleguera peut-être de l'avoir fait *cum moderamine inculpatæ tutelæ*. Il allegerad d'autres raiſons qui le rendroot peut-être innoncent ou moins coupable.

71. Suppoſé donc qoe j'euſſe reconnu ladite Réponſe, je devrois avoir le tems & les moyens de la défendre cootre ce doot on l'accuſe.

Elle eſt accuſée, ainſi que leſdits Ordres le font connoître, *d'être injurieuſe au S. Siege, ſcandaleuſe & d'une pernicieuſe conſéquence, d'être préjudiciable à notre Sainte Religion & la Diſcipline Eccleſiaſtique & contraire à la prohibition du Pape repriſe dans ſon Bref donné à Rome le 21. Fevrier* de l'année précedente; & pour cela on me juge coupable, ſi j'en ſuis l'Auteur.

Je conviens que je ſerois coupable ſi ma Réponſe meritoit une telle Cenſure; & je ſerois le premier à la retracter. Mais je ſuis bien aſſuré, non ſeulement qu'elle ne mérite certainement pas les qualifications ſuſmentionnées, mais auſſi que je ſuis en état de la juſtifier dans un jugement reglé où j'aurois communication des Griefs ou Chefs d'accuſation.

72. Pour appliquer avec quelque couleur de pareilles qualifications le Réponſe Epiſtolaire, on a dû ſupoſer des faits dont je ne conviens point; on a dû tirer des conſéquences ſorcées & étrangeres, dont ja ne ſuis nullement reſponſable.

Car ma veritable Réponſe ne contient dans ſes expreſſions & dans ſon ſens naturel rien d'injurieux, rien de ſcandaleux ou pernicieux: je n'y traite pas non plus préciſement de la Religion; je n'y conteſte pas l'autorité du Pontiſe qui remplit la place de S. Pierre.

73. Ma Réponſe Epiſtolaire roule ſur un cas qui a des circonſtances entierement differentes de celles que le Miniſtre de la Cour de Rome aura repréſentées.

J'ai fondé ma Réponſe conformement à ce cas ſur des Principes que je crois certains & inconteſtables. Si ledit Miniſtre n'en convient pas, en ſeront ils donc moins fondés? Et deviéns je pour cela coupaple? Il n'y a aucune ubligation de penſer comme lui.

74. Les Principes ſur leſquels j'ai fondé ma Réſolution, ne ſont pas des penſées que j'ai épouſées legerement *pro commoditate Cauſæ*, mais ce ſont des Maximes que j'ai puiſées dans l'Ecriture Sainte & dans la Tradition par une étude aſſidue de 60. ans. J'oſe dire que je crois ces Maximes ſi certaioes, qu'on ne peut ſoutenir le contraire, ſans donner atteinte à la Religion, en rendant tout incertain & arbitraire dans la Hierarchie & la Diſcipline Eccléſiaſtique.

Ce ſont là des choſes tant de fait que de droit, ſur leſquelles je dois être oui, même après avoir reconnu la Réponſe Epiſtolaire: elles demandeot diſcuſſion & connoiſſance de cauſe, pour qu'on puiſſe juger & porter ſentence à mon égard.

75. Mais comment à préſent me défendre avec la même ſureté & même liberté que je l'aurois pu faire avant ladite Ordonnance du Conſeil d'Etat? On voudra peut être faire paſſer contre mon intention ma défenſe pour une oppoſition peu reſpectueuſe au Gouvernement, afin de me rendre ainſi plus criminel; car pour me défendre je dois ſoutenir le contraire de ce que ladite Ordonnance a déja declaré.

Si jétois reconnu innocent dans ledit Tribunal de l'Univerſité, on y devroit indiſpenſablement juger en ma ſaveur: Or un tel jugement ſe trouvant contraire à celui du Gouvernement, oſeroit on bien le prononcer?

76. De plus, comment avouer que je ſuis Auteur de la Réponſe reclamée dans la ſuſdite Ordonnance, puisque je n'ai pas vû l'exemplaire qui a eté produit, examiné & laceré? cet exemplaire quoique portant mon nom, peut ſor bien avoir eté alteré, comme j'ai remarqué ci-deſſus: Auſſi les termes qu'on employe dans ladite Ordonnance pour deſigner cette Réponſe, ne ſont pas propres pour deſigner la mienne; & on le fait même ſans exprimer la date.

77. Combien d'ailleurs cette Ordonnance n'a-t elle pas prevenu les eſprits à mon égard, enſorte que mes raiſons de défenſe ne feront pas à préſent la même impreſſion qu'elles auroient faite auparavant? On la regardera comme un Jugement, quoique rendu ſans qua jaie eté oui, qui doit ſervir de préjugé, de fondement & de regle dans le procès crimiuel qu'on ordonne d'intenter à ma charge.

Il paroit auſſi clairement que c'eſt dans cette vue qu'elle a eté remiſe au Recteur Magnifique conjointement avec leſdits Ordres, tellement qu'on ne laiſſe pas même à mon Juge la liberté de juger ſelon ſes

lumie-

Digitized by Google

lumieres & ſa conſcience, ni de me déclarer innocent an cas que je juſtifie la Reponſe Epiſtolaire en queſtion.

78. Je ne m'arrêterai pas ici à expoſer ce que j'ai ſouffert de nouveau par l'eclat qu'ont causè dans cette Univerſité les informations que le Promoteur enſuite des ſusdits Ordres, a pris à ma charge, & par le procedé irregulier qu'on a tenu à cette occaſion.

79. Tout ceci ſait voir de plus en plus, non ſeulement la juſtice des plaintes ſuſmennonnées que j'ai portées ao pied du Throne de Sa Sacrée Majeſté au ſujet de la ſusdite Ordonnance du 12. Septembre 1725. mais encore que ces Ordres au Recteur & au Promoteur de cette Univerſité, lorſqu'ils ſont venus à ma connoiſſance, m'ont autoriſé de nouveau à rétirer mon recours auprès de Sa Sacrée Majeſté par une nouvelle Remontrance, pour m'y plaindre de l'irregularité de cette Procedure criminelle.

§. III.

Juſtification de ma Réponſe Epiſtolaire & de ma conduite en géneral.

80. Je ſuis Juriſconſulte Belge; & c'eſt ſelon la Jurisprudence Belgique que j'ai répondu à la Conſultation qui m'a eté faite touchant la Cauſe d'une Egliſe Belgique.

Les Maximes de cette Jurisprudence ſont entierement differentes des Maximes de la Cour de Rome; elles y ſont même pour la plupart directement oppoſées.

81. Cette Cour & les Canoniſtes Ultramontains attribuent au Pape une puiſſance arbitraire, abſolue & ſans bornes: Puiſſance *quæ à quocumque humanæ legis vinculo ſoluta ſit*, (*) une puiſſance deſpotique.

L'Egliſe Belgique, les Souverains & les peuples de ces Pays ne reconnoiſſent point dans le Pape une telle puiſſance, mais bien une autorité & une Jurisdiction qui eſt reglée par les SS. Canons, & qui eſt bornée par les Loix, Priviléges, Coutumes, Statuts & Obſervances anciennes; qui n'entreprent pas ſur les droits des Egliſes particulieres, ni ſur ceux de leurs Paſteurs, mais qui doit au contraire les conſerver ſoigneuſement: ce que les plus grands & les plus Saints Papes (†) ont reconnus eux-mêmes.

De ces deux ſortes de maximes ſi oppoſées s'enſuivent néceſſairement des conſéquences également contraires.

82. Ainſi nous tenons contre les Principes de la Cour de Rome & des Ultramontains que le Pape ne peut pas anéantir arbitrairement nos Evêchés, nos Chapitres, nos Egliſes, nos Bènefices Eccléſiaſtiques, ni en ôter les Droits, l'Autorité & la Jurisdiction qui y ſont attachés.

Que cela ne ſe pourroit faire abſolument ſans un ſujet légitime & Canonique avec une connoiſſance de cauſe, & après avoir oui tous ceux qui y ſont interreſſés.

83. Que toute Cauſe Belgique, dont la connoiſſance eſt reſervée au Pape, doit être commiſe *Judicibus in partibus*, pour être pax eux jugée & terminée definitivement.

84. Que le Pape ne peut citer en Cour de Rome aucun des Sujets des Pays-Bas, ſoit Eccléſiaſtique, ſoit Séculier, de tel état ou condition qu'il puiſſe être.

85. Que les Monitoires, Fulminations & Cenſures données à leur charge en Cour de Rome, ſont ſans effet & regardées comme non avenues.

86. Que le Pape ne peut depoſer à ſon gré les Evêques & autres Superieurs Eccleſiaſtiques, ou revoquer leur Jurisdiction ordinaire.

87. Qu'il ne depend non plus de ſa volonté, d'accorder ou refuſer aux Evêches vacans des Evêques pour les remplir; mais qu'au contraire il doit même confirmer ceux qui ont eté ou élus ou nommés à moins qu'il n'allegue une cauſe Canonique de ſon refus.

Et nos Princes Souverains ſe croiroient en droit d'employer des moyens convenables & efficaces pour maintenir leur Droit de nomination, & pour faire remplir les Evêches vacans, au cas que le pape perſiſtât à refuſer ſans cauſe les Bulles de confirmation.

88. C'eſt dans ces maximes que conſiſtent principalement les Libertés & Franchiſes des Egliſes & des peuples de ce Pays. Ce ſont de très précieux reſtes de l'ancienne Liberté de l'Egliſe Univerſelle; c'eſt à dire, de l'ancien Droit commun que nous avons ſoigneuſement conſervé, ainſi que d'autres Egliſes, pour ne nous pas aſſujettir à la domination ſervile de la Cour de Rome. C'eſt pour les ſoutenir & pour prévenir que de la part de cette Cour il ne ſoit pratique aucune nouveauté, que nos Princes Souverains (**) ont entre autres choſes ſi ſoigneuſement conſervé & arrêté la neceſſité abſolue de l'agrement Royal ou *Placet* pour toute Bulle de Rome, ainſi que le remede du *Poſſeſſoire* & de la *Caſſation*.

89. Ces Maximes Belgiques ſont ſi anciennes & ſi notoires, que pour peu que l'on ait de connoiſſance de nos uſages & de nos coutumes, on ne peut abſolument les ignorer.

C'eſt ſur ces Maximes que j'ai appuyé les Réſolutions que j'ai données dans la Cauſe de l'Egliſe d'Utrecht.

90. Cette Egliſe eſt des plus anciennes de toute la Germanie inferieure, ayant eté fondée il y a mille ans par S. Willebrod ſon premier Apôtre & Evêque.

Elle comprenoit la plus grande partie de l'ancienne Friſe occidentale; elle reſſortiſſoit à la Metropole de Cologne; & elle eſt une de celles qui ſont compriſes dans les fameux Concordats Germaniques. Ce fut depuis la donation de la Jurisdiction temporelle qui competoit à l'Evêque de ce Dioceſe, faite en 1528. à l'Empereur Charles V. comme Duc de Brabant & Comte de Hollande, que la Ville d'Utrecht avec ſon Territoire devint l'une des dix ſept Provinces.

91. Cette Egliſe, qui de Cathédrale étoit devenue Métropolitaine par l'érection de pluſieurs nouveaux Evêches du tems de Philippe II. ſubſiſta ſans contradiction jusqu'à ce quelle tomba ſous une autre religion dominante.

92. Il eſt conſtant que ce changement ſeul de la Religion dominante n'étoit pas ſuffiſant pour détruire cette Egliſe, & que non obſtant ce changement elle a pu ſubſiſter très bien & dans ſon entier.

Car s'il étoit réquis pour l'établiſſement & la ſubſiſtance d'une Egliſe, de ſe trouver où la veritable Reli-

(*) Relatio Curiæ Romanæ Cardinalis de Luca. Diſcurſu 2. N. 20.

(†) *Contra Statuta Patrum concedere aliquid vel mutare, nec hujus quidem Sedis poteſt Autoritas.* Apud Gratianum C. 25. q. 1. Can. 7.

Privilegia Eccleſiarum SS. Patrum Canonibus inſtituta.... nullâ poſſunt novitate violari, in quo neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum. S. Leo Epiſt. 75. aliàs 54. ad Marcianum Auguſtum.

Sicut noſtra defendimus, inquit S. Gregor. *ita ſingulis quibusque Eccleſiis ſua Jura ſervamus.* Lib. 2. Ind. X. Epiſt. 39.

Si ſua unicuique Epiſcopo Jurisdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, dit le même Pontife, *per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur.* Lib. 9. Epiſt. 32.

(**) Lettre du Gouvernement aux Archevêques & Evêques de ce Pays du 25. Septembre 1724. Item les Edits de 1484 1497.

Religion eſt la dominante, nous ſerions malheureuſe- dans la néceſſité d'avouer que nous n'avons pas d'E-ment gliſe, puiſqu'elle a eté fondée par Notre Seigneur Jeſus-Chriſt, & a eté repandue par ſes Apôtres ſous la domination des Empereurs payens du tems même de la plus violente perſécution.

93. Il n'eſt pas moins conſtant qoe l'Egliſe d'Utrecht n'eſt pas perie pour avoir perdu, par le changement de domination, ſes revenus & ſes Temples avec l'exercice publique de la Religion.

Ce ne ſont pas là les choſes qui conſtituent une Egliſe; elle n'avoit pas tout cet exterieur dans ſes commencemens, ayant eté établie au millieu du paganiſme, de même que les autres Egliſes de ce Pays ci. La Juriſdiction ordinaire & les Droits ſpirituels d'une Egliſe, d'un Evêque, des Chanoines, des Curés ne dépendent pas des Bâtimens, (*) des revenus, ni d'aucune proſperité temporelle. L'Egliſe de Jeruſalem pendant les perſécutions des Juifs; celle de Rome pendant les perſécutions des Empereurs payens, & même toutes les Egliſes pendant les trois premiers ſiécles ſe trouvoient dans le même état que celle d'Utrecht s'eſt trouvée. Elles ne laiſſoient pas pour cela d'être de veritables Egliſes & d'avoir la Juriſdiction Eccléſiaſtique ordinaire, auſſi bien qu'eu tems de paix & de proſperité.

L'Egliſe d'Utrecht, ſi reſpectable pour ſon ancienneté, s'eſt donc pû maintenir non obſtant les évenemens ſacheux de ces derniers ſiécles, ainſi qu'elle a fait effectivement.

94. Elle a continué d'avoir par une ſucceſſion non interrompue ſes propres Evêques. Le premier qu'elle obtint après la mort de ſon Archevêque Schenck arrivée l'an 1580. au millieu des troubles des Pays Bas, fut Sasbold Vosmer, & elle l'obtint pour Archevêque en 1602. CLERO ELIGENTE & auſſi *inſtantibus Principibus Belgii*, à cauſe qu'ils n'avoient point encore abdiqué la Souveraineté des Provinces Unies.

Elle a également perpetué la ſucceſſion des Pasteurs du ſecond Ordre, qui ſans interruption ont conſervé les titres des Egliſes Paroiſſisles & y exercent encore aujourd'hui les ſonctions ordinaires de leur charge.

Elle a auſſi ſoigneuſement conſervé les anciens Droits du Chapitre Métropolitain, quoiqne le temple materiel où il s'aſſembloit fut occupé par les prétendus Reformés.

95. Enfin il y a toujours eu un trés grand nombre de Catholiques de toute condition, qui demeurant fermes dans l'ancienne Religion, ont toujours eté ſoumis aux Paſteurs Catholiques, & qui ſe ſont aſſemblés ſous leur conduite en des maiſons particulieres dans le ſort même de la perſécution (ainſi que faiſoient les fideles des premiers] ſiécles) pour entendre la ſainte Meſſe & la parole de Dieu, & pour recevoir les Sacremens. C'eſt par ces mêmes Pasteurs qu'ils ont eté inſtruits & affermis dans la Religion, conſolés dans leurs maladies & munis des derniers Sacremens.

96. De pareils faits prouvent clairement que l'Egliſe Mêtropolitaine d'Utrecht s'eſt maintenue en effet, quoiqu'elle ait eté privée de ſes dixmes & de ſes revenus temporels, & que la Religion prétendue Réformée ſoit devenue la dominante dans le Pays. En effet par tout où il y a un Evêque, des Paſteurs & un troupeau, il y a une Egliſe; & le dépouillement des bien temporels ne fait que la rendre plus reſpectable & plus digne de veneration.

97. Au commencement du ſiécle courant, l'Egliſe d'Utrecht rencontra des difficultés de la part de la Cour de Rome, qui voulut abſolument la traiter ſur le pied de ce qu'elle appelle aujourd'hui ſimple Miſſion, & s'y attribuer un pouvoir abſolu, arbitraire & immediat : mais cette Egliſe s'eſt oppoſée dans les formes à ces prétenſions, trés perſuadée qu'elle ne pouvoit abandonner ſes Droits. Elle a offert même pluſieurs fois de remettre ſa Cauſe à des Juges ou Arbitres, déclarant qu'elle ſe deſiſteroit de toute Juriſdiction, s'il étoit par eux declaré que ſon Droit n'étoit pas fondé.

98. Le Chapitre Métropolitain de cette Egliſe, qui en avoit tout le ſoin *Sede vacante*, voulant faire conſter de plus en plus & de ſon Droit & de celui de l'Egliſe qui lui étoit confiée, jugea à propos en 1727. de me demander mon avis ſur cette affaire, & de demander en même tems celui de quatre autres de mes Collegues.

Après l'avoir mûrement examinée avec les faits & les pieces alleguées pour prouver la realité & la ſucceſſion non interrompue de cette Egliſe & dudit Chapitre depuis le changement de la Religion dominante; & le tout bien conſideré avec l'attention qu'exigeoit l'importance de cette affaire : Nous n'avons pû nous diſpenſer de répondre ſelon que la juſtice & notre Profeſſion l'exigeoit de nous, ſavoir, *l'Egliſe Métropolitaine d'Utrecht ſubſiſtait encore, & qu'elle n'étoit pas dechue de ſon Droit & Juriſdiction. Que les Droits & les Autorités dudit Chapitre Métropolitains ſubſiſtoient également*, & que par conſequent *il pouvoit* Sede vacante *exercer la Juriſdiction Epiſcopale* ſur le même pied que font tous les autres Chapitres Cathédraux, le Siege vacant.

99. D'ailleurs nous n'étions pas peu informés de l'état de cette Egliſe, parceque le Doyen dudit Chapitre & pluſieurs de ſes Collegues, ainſi qu'un grand nombre de Prêtres & de Paſteurs du Clergé avoient fait leurs études & pris des degrés dans cette Univerſité; autre qu'il y a beaucoup de relation entre cette Univerſité & le Clergé Catholique d'Hollande par rapport aux Fondations & aux Colleges qu'il y poſſede.

100. On faiſoit courir à la verité dans le Public certain Décret Romain du 7. Avril 1703. qui déclaroit que ladite Egliſe & ledit Chapitre étoient entierement déchus de leurs Droits, conformement aux pretenſions de la Cour de Rome, qui ſoutient que l'Egliſe d'Utrecht ſeroit reſervée ſelon la Clementine *In plerisque*, & reduite en une Miſſion entierement dépendante de la Congregation *de propaganda*. Le Chapitre d'Utrecht s'y oppoſa, prétendant que ſon Egliſe ſubſiſtant en ſon entier, elle ne pouvoit nullement être reputée comme une ſimple Miſſion, ou comme une Egliſe *in partibus*.

101. Ayant eté requis de dire notre ſentiment ſur le ſujet de cette conteſtation, nous n'avons pu nous diſpenſer de répondre conformement à nos lumieres & à notre conſcience, que l'Egliſe d'Utrecht étoit encore en ſon entier, nullement déchue de ſon état, ni reduite au nombre des Egliſes *in partibus*, qui n'ont ni Clergé ni peuple fidele (†), qui eſt le ſeul cas dont il s'agit dans le texte de la Clementine *In plerisque*, & que par conſéquent il n'y avoit aucune apparence que ladite Egliſe (**) ſeroit compriſe ſous la reſervation de ladite *Clementine*, ou déchue de ſes Droits.

102. Auſſi arrive-t-il tous les jours qu'on demande nos avis au ſujet de pareilles conteſtations

qui

(*) *Malè enim vos parietum amor cepit : malè Eccleſiam Dei in* tectis ædificiiſque *veneramini... montes mihi & ſylvæ, & lacus, & carceres, & voragines ſunt tutiores*, C'eſt ainſi que parloit le grand S. Hilaire dans un tems de perſécution de la part des Heretiques. *Lib. contra Auxentium* N. 12.

(†) Clero carentibus & populo Chriſtiano.

(**) On compte dans les Provinces Unies environ cinq cens mille Catholiques.

Digitized by Google

qui ſe trouvent entre la Cour de Rome & certaines Egliſes ou Chapitres à l'occaſion des Concordats Germaniques, des réſervations qui ſont faites par les Regles de la Chancellerie, & pluſieurs autres ſemblables.

103. Notre Réſolution en faveur de l'Egliſe & du Chapitre d'Utrecht, qui eſt du 25. Mai 1717. a eté imprimée pluſieurs fois avec nos noms au bas, ſans que perſonne y ait trouvé à redire pendant ſix à ſept ans.

104. Au contraire elle a été autoriſée par un grand nombre de Juriſconſuires de Paris & par plus de cent Docteurs en Theologie.

105. J'avoue ingenuement que plua je fais reflexion ſur cette affaire, en examinant ce que l'on y oppoſe, plus je me confirme dans ce ſentiment, qu'il faut ou reconnnoitre les Droits de l'Egliſe d'Utrecht, on admettre les maximes de la Cour de Rome, qoi renverſent les Droits de toutes les Egliſes & particulierement *les Libertés franchiſes des Egliſes & des peuples des Pays-Bas.*

106. Auſſi pluſieurs Evêques ont reconnu que les Droits de l'Egliſe d'Utrecht étoient inconteſtables & n'ont fait aucune difficulté d'ordonner les Eccléſiaſtiques qui leur ont eté adreſſés par le Chapitre da cette Egliſe.

107. Ce même Chapitre qui étoit chargé du ſoin de ſon Egliſe *Sede vacante*, conſiderant qu'il y avoit déja douze ans qu'elle ſe trouvoit ſans Archevêque, & que Rome ne voulant même écouter aucune voie d'accommodement, perſiſtoit à vouloir éteindre inſenſiblemeot cette Egliſe, ſe crut enfin obligé de ne pas differer plus longtems à uſer de ſon Droit d'Election, ne croyant pas que ſon Egliſe fût en état d'éviter ſa ruine, ſi elle demeuroit plus long-tems privée de ſon Evêque.

Ce Chapitre qui d'ancienneté & en vertu des Concordats Germaniques (*), a le droit d'Election, s'étant aſſemblé le 27. Avril 1723. élut pour Archevêque Corneille Steenoven déja Vicaire Genéral & Paſteur pendant une longue ſuit d'années.

L'Elu & le Chapitre écrivirent trés reſpectueuſement au Pape Innocent XIII. pour lui demander la Confirmation & la Diſpenſe pour le faire conſacrer par nn ſeul Evêque.

Ils ont continué d'écrire pour le même ſujet juſqu'à cinq fois, & ont fait auſſi entendre que s'ils ne recevoient aucune réponſe, ils ſe trouveroient contraints de ſuivre ce que le Droit preſcrit en pareil cas.

Ils ont attendu nn an & demi ſans recevoir un mot de réponſe.

108. Après que la Cour de Rome fut ainſi miſe *in mora*, & après avoir invité les Evêques voiſins ſelon l'ancien uſage d'aſſiſter au Sacre : ceux-ci n'ayant pas jugé à propos de s'y trouver, il s'eſt fait par un ſeul Evêque aſſiſté de deux perſonnes conſtituées en Dignité Eccléſiaſtique, ainſi qu'il ſe pratique lorſqu'il y a diſpenſe pour le nombre des Evêques : diſpenſe que Rome n'a pas coutume de refuſer, même ſans qu'il y paroiſſe quelque néceſſité, ainſi qu'on l'a vu encore dernierement dans le Sacre de l'Evêque Prince de Liege & de celui du Suffragant de Cologne, qui tous deux ont eté conſacrés par un ſeul Evêque aſſiſté de deux perſonnes *in dignitate conſtitutis.*

109. Pluſieurs mois ſe ſont paſſes ſans que perſonne ſe ſoit élevé contre cette conſécration de l'Archevêque d'Utrecht. Mais au mois d'Avril 1725. Il parut une Diſſertation *du numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito*, imprimée dans cette Ville ſous le nom du Docteur Damen, dont on a déja parlé ci-deſſus. Dans cette Diſſertation l'Auteur ſe dechaine de la maniere la plus indigne & la plus outrageante contre l'Archevêque d'Utrecht & tout ſon Clergé ; il va même juſqu'à ſoutenir ce Paradoxe, que la Conſécratien d'un Evêque faite par un ſeul Evêque, n'étoit pas valide ſans une diſpenſe du Pape.

110. C'eſt ce qui a donné occaſion de me demander mon ſentimeut touchant la queſtion générale de la validité du Sacre d'un Evéque fait par un ſeul Evêque, & ſur les preuves par leſquelles le Docteur Damen la combattoit.

J'ai cru devoir répondre ſelon le devoir de ma conſcience & de ma profeſſion. J'ai donc réſolu le cas, & j'ai prouvé par ma Réponſe Epiſtolaire que la néceſſité de la préſence de trois Evêques dans la Conſécration Epiſcopale, n'eſt pas d'inſtitution divine, & que par conſéqent cette Conſécration ſe peut faire validement par un ſeul Eveque, quoique cela ſoit contre la diſcipline de l'Egliſe, à moins qu'une neceſſité preſſante ne le requiere autrement. C'eſt la même doctrine que j'avois enſeigné il y avoit plus de 25. ans dans mon *Jus Eccleſiaſtiuum Univerſum.*

111. Comme je n'ai pu obtenir la moindre communication des griefs ou chefs d'accuſation allegués par ma Partie, & qui ont ſervi de fondement à juger que la *Réponſe Epiſtolaire* étoit *injurieuſe au S. Siege*, *ſcandaleuſe*, *d'une pernicieuſe conſequence*, *préjudiciable à notre Sainte Religion & à la Diſcipline Eccléſiaſtique* je me trouve reduit à la conjecrure, c'eſt à dire à deviner.

Je ne puis croire qu'on ait trouve à redire que j'aie repondu *que le Sacre d'un Evêque fait par un ſeul Evêque eſt valide*, vû que la Cour de Rome en convient elle-meme.

112. Mais à juger par le narré de l'Ordonnance qui y ſert de fondement, il paroit que c'eſt parceque l'on ſuppoſe que ja me ſuis oppoſé directement à la Déclaration du Pape en ſoutenant poſitivement dans ladite Réponſe Epiſtolaire que *l'Election* de M. Corneille Steenoven en qualité d'Archevêque d'Utrecht, eſt *valide*, & que la *Conſécration* eſt *licite.*

113. Je pourrois répondre que ce n'eſt pas là ce que j'ai dit ; & tous ceux qui ont lu dans cette Univerſité ma Réponſe Epiſtolaire en doivent convenir.

114. Mais quand meme j'aurois effectivement répondu, que *l'Election* de M. Corneille Steenoven en qualité d'Archeveque d'Utrecht étoit *valide*, & que la *Conſécration* faite par un ſeul Evêque, étoit *licite* ; cependant je ne ſerois pas en peine de pronver que la Réponſe Epiſtolaire ne meriteroit pas pour cela les ſusdites qualifications.

115. Car il eſt conſtaot que telle Réſolution ſe peut ſort bien donner, non obſtant un Bref qui porte le nom du S. Pere, ſans manquer de *reſpect* ſoit envers lui, ſoit envers le *Saint Siege*, & ſans commettre rien de *ſcandaleux*, ni de *pernicieux* ou de *préjudiciable à notre Sainte Religion & la Diſcipline Eccleſiaſtique.*

116. Car autrement on ne pourroit jamais répondre conſormement aux *Maximes Belgiqes*, vû qu'il n'y en a aocune qui ne ſoit oppoſée à quelque Bref, enſorte que nous ſerions reduits à convenir que *nos Libertés & nos Franchiſes* ſont juſtement défendues & proſcrites avec raiſon.

Mais comme l'Egliſe Belgique, les Souverains & les Peuples de ces Pays ſoutiennent vigoureuſement ces mêmea Libertés & Franchiſes, ſans pour cela manquer au reſpect qui eſt du au Siege de S. Pier-

(*) In Metropolitanis & Cathedralibus. ... Eccleſiis, ... fiant Electiones Canonicæ.

S. Pierre, ni à celui qui y préſide: de même on peut fort bien répondre en conformité des mêmes Maximes, ſans s'écarter de ſon devoir envers le S. Siege ou le S. Pere qui le remplit.

117. Pour comprendre d'abord le point de cette affaire, il faut ſavoir que toute la conduite de la Cour de Rome envers l'Egliſe & le Chapitre d'Utrecht eſt fondée ſur ce qu'elle prétend que cette Egliſe & ce Chapitre n'exiſtent plus. Mais ce fondement étant ôté, tout ce qu'on a bâti deſſus, tombe de ſoi même.

118. Or ſelon les Maximes de Droit, l'Egliſe & le Chapitre d'Utrecht ſubſiſtent encore. Ils ont eté duement fondés & établis; ils ont ſubſiſté ſans contradiction jusqu'au changement de la Religion dominante: & des faits clairs & inconteſtables prouvent invinciblement que cette Egliſe & ce Chapitre ſubſiſtent encore aujourd'hui, comme je crois l'avoir ſuffiſamment prouvé dans ladite Conſultation du 25. Mai 1717.

119. Il eſt vrai que la Cour de Rome ne convient pas de ce dernier point: mais jusqu'à préſent on n'a vû aucun titre légitime & reçu dans ce Pays qui prouveroit plutôt la prétenſion de ladite Cour à l'égard de l'Egliſe & du Chapitre d'Utrecht, qu'à l'égard de toutes les Egliſes & Chapitres qui ſont ſous la domination des Princes Catholiques.

En voilà aſſés pour juſtifier ma Réponſe Epiſtolaire en elle-même, & ma conduite en général.

120. Au reſte ne pouvant en aucune maniere concevoir en quoi ma Réponſe peut avoir merité des qualifications ſi ignominieuſes que celles dont elle eſt notée par l'Ordonnance du 12. Septembre 1725. je me trouve forcé, pour ſatisfaire auſſi ponctuellement que je puis, aux Ordres de S. M. d'entrer en la diſcuſſion de chacune desdites qualifications.

§. IV.

Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt injurieuſe aux Décrets du S. Siege?

121. Si j'étois perſuadé que la Réponſe Epiſtolaire eſt injurieuſe au S. Siege, je ſerois le premier à la condamner. Je reconnois volontiers avec tous les bons Catholiques, qu'il faut avoir un extrême reſpect pour le premier Vicaire de Jeſus-Chriſt & pour la Chaire de Saint Pierre, qui a toujours eté en une ſinguliere veneration dès les premiers ſiécles de l'Egliſe.

122. Mais je ne ſçai ſur quoi eſt fondée cette accuſation. Je ſuis au moins aſſuré de n'avoir eu aucune intention de faire injure aux Décrets de S. Siege, ni d'écrite aucune choſe qui put diminuer le reſpect qui eſt dû à ce Siege Apoſtolique. Or c'eſt le deſſein, dit la Loi, ſur quoi doit être fondée l'accuſation d'injure. (*)

Si j'avois eu ce deſſein, il auroit dû paroître dans mon Ecrit, pour pouvoir être connu à mes accuſateurs. La retenue & la modération, ſi je l'oſe dire qui y paroiſſent, auroient dû leur faire paroître tout le contraire, & leur faire préſumer que quand même je m'y ſerois trompé, j'avois pourtant gardé tous les ménagemens poſſibles pour n'offenſer perſonne en exprimant mes ſentimens.

Ils ont pourtant pris pour des injures contre le S. Siege le peu que j'y ai dit, & que j'ai dit en des termes ſi meſurés.

123. J'y témoigne, dira-t-on, être perſuadé qu'on a ſurpris Sa Sainteté en cette affaire; & on regarde cela comme une grande temerité.

Il faut que la Réponſe Epiſtolaire ſoit bien hors de priſe, ſi c'eſt là le plus grand défaut qu'on prétend y trouver.

124. Ce ne fut jamais un crime de dire que le Pape a eté ſurpris, pourvû qu'on ait quelque raiſon de le penſer, & qu'on le diſe avec reſpect. Les Souverains même ſouffrent qu'on le diſe à leur égard; & il y a des loix expreſſes ſur ce point dans le Code & dans les Capitulaires.

125. Les Papes ont reconnu que cela leur peut arriver. S. Gregoire le Grand dit *l. 1. Dialog.* qu'il ne faut pas s'étonner lorsque cela arrive. „ puisque nous ſommes hommes, dit-il, (*a*) & accablés d'ail-
„ leurs d'une infinité de ſoins qui empêchent l'eſprit
„ de s'appliquer entierement à chaque affaire parti-
„ culiere.

Le Pape Alexandre III. déclare (*b*) qu'il ne prendra pas en mauvaiſe part ſi on n'execute pas ſes Ordonnances qu'on verra avoir eté obtenues par ſurpriſe, *pravâ inſinuatione.*

Clement V. reconnoit dans une Déclaration publique inſerée dans le Corps du Droit (*c*) qu'il avoit ci-devant accordé pluſieurs faveurs préjudiciables à la Diſcipline de l'Egliſe, y étant induit par des inſtantes prieres, par complaiſance (*d*) & par des mouvemens d'une amitié trop ardente. (*e*)

126. L'Aſſemblée des Cardinaux, Evêques & Prélats, établie par Paul III. pour examiner les abus qui devoient être réformés, remontrent à ce Pape dès l'entrée de leur avis, que quelques Papes avoient trop écouté les flateurs, qui ne manquent jamais, diſent-ils, dans les Cours des Grands. (*f*)

127. Enfin les Papes n'ont pas ſeulement avoué qu'ils pouvoient facilement être ſurpris; mais ils nous ont même avertis qu'on faiſoit courir dans le Public des Brefs qui étoient expediés à leur inſçu (*g*) & qui étoient autrement conçus (*h*) qu'ils n'avoient ordonné.

128. On peut même dire que lorsque dans un Décret qui porte le nom du S. Pere, on remarque des choſes qui ne ſont pas aſſés conformes à ce qui eſt juſte & équitable, c'eſt ſi peu une injure de dire qu'on a ſurpris Sa Sainteté, que c'eſt plutôt faire ſon éloge; puisque c'eſt marquer qu'on a une ſi grande idée de la juſtice & de la charité du S. Pere, qu'on ne le croit pas capable de faire des Décrets qui y ſoient contraires, à moins qu'on ne l'ait ſurpris par de faux rapports, comme cela eſt arrivé aux plus grands Saints & aux plus grands Papes.

129. C'eſt ce que j'avois ſujet de croire être effectivement arrivé à Notre Saint Pere le Pape Benoit XIII. dans l'affaire de l'Egliſe d'Utrecht, pour les raiſons convaincantes que j'ai déja rapportées ci-
deſſus

(*) Cùm injuria ex affectu facientis conſiſtat. *L. 3. ff. de injuriis.*

(*a*) Pontifex diverſis occupationibus impeditus (dit le Pape Lucius III.) ſingulis cauſis examinandis non ſufficit. *Cap. 10. ext. de Reſcriptis in ant. Coll.*

(*b*) *Cap. 5. ext. de Reſcript.*

(*c*) *Extrav. 2. inter comm. de Præbendis.*

(*d*) Volentes complacere.

(*e*) Amicitiæ ſpecialibus affectibus ducebamur.

(*f*) Principatum omnem ſequitur adulatio, ut umbra corpus; difficillimusque ſemper fuit aditus veritatis ad aures Principum.

(*g*) Noverit tua prudentia, inquit Gregorius VII. *lib. 9. Epiſt.* 31. quia multa tanquam à nobis deferuntur & ſcripta & dicta nobis neſcientibus.

(*h*) Pie V. s'eſt ſouvent plaint, *Multa aliter alioque ſenſu à ſe prolata fuiſſe quam litteris expreſſa eſſent*, parlant de la fameuſe Bulle. *Et ſi manducantium*, ainſi que l'atteſte Gregoire XIII. ſon Succeſſeur dans ſa Bulle *In ſacra.* Ces Bulles ſe trouvent inſerées dans le grand Bullaire.

deſſus en juſtifiant ma Réponſe & ma conduite en général.

Le Bref du 21. Fevrier 1725. dont l'Ordonnance fait mention n'eſt qu'une ſuite de la conduite que la Cour de Rome a tenue à l'égard de cette Egliſe, & a cette même conduite pour fondement : Conduite à la verité deraiſonnable, mais qui a pu aiſément impoſer à Sa Sainteté.

130. Et comment ne pas croire que le S. Pere a eté ſurpris ? On lui a fait rapporter des faits peu exactement dans des Brefs touchant cette même affaire du Clergé d'Utrecht. On y a ſurpris indignement ſa Religion, en lui faiſant croire & déclarer que la divine vengeance avoit puni de mort des perſonnes qui ſont encore maintenant pleines de vie. On a ſi peu ſincerement rapporté au S. Pere l'état de la Cauſe, qu'on l'a fait ſe méprendre involontairement pluſieurs fois, & au regard du tems & au regard du lieu & au regard de l'état des perſonnes, en détaillant des faits qui ſervoient de fondement à ce qu'il déclaroit par leſdits Brefs.

Comment donc me peut-on reprocher que ma *Réponſe Epiſtolaire* eſt *injurieuſe audit Bref & autres Décrets du S. Siege émanés ſur ce ſujet*, pour avoir dit avec verité & toute la modération poſſible qu'on avoit ſurpris le S. Pere dans cette affaire!

131. Nos Princes Souvérains n'ont pas ſeulement ſuppoſé que le S. Pere pouvoit être ſurpris ; mais ils n'ont pas même fait difficulté de faire connoître par leurs Edits (*) qu'ils étoient perſuadés que les Bulles & les Brefs venant de la Cour de Rome ſous le nom reſpectable du S. Pere, pouvoient être contraires aux Canons & Conciles de la Sainte Egliſe, aux Droits & Autorité des Souverains, auſſi bien qu'aux Droits & Privilèges des Peuples & des Egliſes particulieres.

132. Ils en étoient perſuadés tant par leur propre experience, que par les exemples des plus Saints Evêques & autres illuſtres Perſonnages, qui dès les premiers ſiecles de l'Egliſe ſe ſont fortement oppoſés à de pareils Décrets ou Lettres des Pontifes Romains.

133. Et c'eſt pour cette raiſon que nos dits Princes ont eu la précaution d'établir ſi ſoigneuſement par leurs Edits la néceſſité du *Placet*, interdiſant bien ſérieuſement que *nulles Bulles* ou *Lettres* venant de la Cour de Rome, ne ſeroient publiées, indiquées ou rendues publiques, à moins qu'il ne conſteroit auparavant de l'agrément du *Placet* Royal.

Ainſi quelqu'opinion qu'on veuille avoir du Bref en queſtion, je ne ſaurois comprendre qu'on ait jugé ma Réponſe Epiſtolaire digne d'être publiquement lacérée, pour n'avoir pas eu égard à un Bref qui n'étoit pas même placeté & moins publié en ces Pays.

134. Je ne croyois donc pas, & je ne le crois pas encore que ce Bref peut avoir quelque force ici, bien loin de faire loi, non plus que les autres Décrets de Rome concernant l'affaire d'Utrecht, dont aucun n'a eté placeté, moins publié en ce Pays ; ni par conſéquent que je fuſſe obligé de m'y conformer. Mais je croyois bien moins qu'on me feroit un crime de cet attachement aux Droits & Hauteurs de ſa Majeſté, aux Loix & Coutumes de ce Pays, & aux Libertés & Franchiſes des Egliſes Belgiques.

135. En effet rien n'eſt plus ſurprénant que de faire lacerer une Conſultation comme injurieuſe aux Décrets du S. Siege, parceque elle eſt contraire au contenu d'un Bref qui n'a eté ni placeté, ni publié : rien n'étant plus préjudiciable aux Droits des Souverains & aux Libertés des Peuples & des Egliſes, que d'introduire cette Maxime, que les Décrets Romains doivent être executés à l'inſçu du Prince. Cette Maxime ne peut être tolerée ſans expoſer l'Etat à une entiere ruine, comme a fort bien démontré, il y a deux cens ans, le célèbre Evêque Didacus Covarruvias, & comme je tâcherai de faire voir ſur la fin de cette Défenſe.

136. Et quand même on ſuppoſeroit que ledit Bref auroit eté placeté, perſonne ne peut ignorer qu'après que le *Placet* Royal eſt accordé, on retient encore la liberté de débattre, de *ſub. & obreption* les Brefs & les Bulles Papales dans leſquelles il s'agit des Droits des Parties, comme ſont les Droits des Egliſes & des Chapitres, &c. Et même nos Souverains en accordant le *Placet* requis, ne veulent en aucune maniere préjudicier au droit d'autrui. C'eſt de quoi fait foi le contenu des Lettres de *Placet* qui ſe dépêchent ſur les Bulles Romaines. Elles déclarent que *c'eſt ſans préjudice du droit des Parties*, & qu'elle eſt *entiere de les débattre, comme elle trouvera convenir*.

137. S'il eſt donc permis aux Parties de débattre les Bulles Papales, quoique placetées, de *ſub & obreption*, & de pourſuivre à ſoutenir leurs droits contre les prétenſions de la Cour de Rome, comme cela ſe pratique auſſi dans pluſieurs autres Royaumes, & nommement en Eſpagne, ainſi que le témoigne le Savant François Salgado dans ſon Traité de *Supplicatione ad Sanctiſſimum.* P. 1. C. 8. N. 38.

Sera-ce un crime à un Juriſconſulte interrogé par la Partie de déclarer que ſon ſentiment eſt pour la *ſub- & obreption*?

§. V.

Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt contraire au bien de notre Sainte Religion? *Et premierement ſi c'eſt en favoriſant quelqu'erreur.*

138. Faiſant profeſſion d'être bon Catholique & d'être étroitement uni à notre Sainte Religion, rien ne m'a plus affligé, ni plus ſurpris que de voir qu'on prétendoit que c'étoit *pour le bien de notre Sainte Religion* qu'on faiſoit ſupprimer la Réponſe Epiſtolaire. Je ne pouvois & je ne peux encore m'imaginer à quel dogme elle pourroit porter préjudice.

139. L'Ordonnance ſurpriſe ne fonde aſſurément pas cette qualification ſur ma doctrine touchant la validité de l'Ordination Epiſcopale faite par un ſeul Evêque : car le Bref du 21. Fevrier 1725. qui a ſervi de fondement à l'Ordonnance, reconnoît évidemment l'Ordination de l'Archevêque d'Utrecht pour valide ; & l'Ordonnance même s'en tient préciſement aux termes du Bref ſur ce point.

140. Se fonderoit-elle en ce que j'y ſuppoſe la réalité des Droits de l'Egliſe & du Chapitre d'Utrecht que la Cour de Rome prétend être éteints ?

J'ai déja fait voir en peu de mots à quelle extrémité on ſeroit réduit, s'il falloit regler tous ſes ſentimens ſur tous les Décrets de la Cour de Rome.

141. Mais quand même on voudroit ſuppoſer que le Clergé d'Utrecht auroit le plus grand tort du monde en cette conteſtation, quel rapport cela a-t-il aux Dogmes de notre Sainte Religion ?

Tout le monde convient, & on ne ſauroit le révo

(*) Voyez les Edits de 1484. & 1497. item la Pragmatique de 1574. & l'Ordonnance du Gouvernement du 25. Septembre 1724.

révoquer en doute ſans ébranler tout l'édifice de l'Egliſe, que les points de foi conſiſtent dans le doctrine annoncée par Notre Seigneur Jeſus-Chriſt, prêchée par les Apôtres, & transmiſe jusqu'à nous par la ſucceſſion non interrompue des Paſteurs: Qu'ainſi la foi eſt la même dans tous les tems; & que quand l'Egliſe détermine un Article de Foi, elle ne le fait pas en propoſant une nouvelle révélation, mais en expliquant & déclarant la doctrine qu'elle a reçue des Apôtres.

142. Dans la conteſtation entre la Cour de Rome & l'Egliſe d'Utrecht, il s'agit des faits purement humains, arrivés quinze cens ans après la mort des Apôtres, ou tout au plus d'une queſtion de Droit dependante de ces faits.

Car le tout conſiſte, comme on l'a déja remarqué, à ſavoir, ſi après les révolutions du ſeiziéme ſiécle & autres traverſes qui ont affligé l'Egliſe d'Utrecht, les Evêques & les autres Paſteurs qui l'ont gouvernée, ont retenu le Droit d'Ordinaire (*Ordinariorum*) comme ils avoient auparavant, ainſi que le Clergé le ſoutient: ou ſi par la révolution ils ſont déchus de ce Droit, reduits à l'état d'une ſimple Miſſion, aſſujettie à la Congrégation Romaine, qu'on appelle *de propaganda Fide*, Congrégation aſſés récente. (*).

Il ne faut que ſavoir les prémiers elémens de la Foi, pour comprendre qu'on ne pourroit ſans extravagance mettre aucune de ces queſtions au rang des matieres de Foi & de Dogmes prêchés par les Apôtres.

Auſſi ne me puis-je perſuader que ce ſoit ſur aucun de ces points que l'Ordonnance fonde une note ſi dure & ſi étrangere à la matiere dont il s'agit.

143. Et j'uſe dire hautement que jamais on ne m'a accuſé à aucun Tribunal ſur aucun point de Religion. Car ſi mon grand Ouvrage *Jus Eccleſiaſticum univerſum* a eté prohibé à Rome, ç'a eté uniquement parce qu'on ſe perſuadoit qu'il exaltoit trop les Droits des Princes, & ne favoriſoit pas aſſés les prétenſions de quelques Superieurs Ecclèſiaſtiques & principalement de la Cour de Rome.

144. C'eſt ce que mes adverſaires ont eux-mêmes avoué dans le tems qu'ils dénonçoient mondit Ouvrage à Rome. Le Vicaire Général du feu Archevêque de Malines, qui eſt aujourd'hui Evêque de Bruges, y reconnut qu'il *n'avoit pas dénoncé cet Ouvrage comme contenant quelqu'erreur contre la Foi ou les bonnes Meurs*; *mais comme donnant trop à la Juriſdiction ſéculiere*, en enſeignant entre autres *qu'il appartient aux Magiſtrats de décider ſur les doutes qui regardent l'Immunité Eccléſiaſtique*; comme il conſte par la Lettre (†) de l'un des Qualificateurs de la Congrégation du Saint Office le R. P. Delbecque Dominicain, qui aſſure en même temps, qu'ayant lu cet Ouvrage, *il n'y avoit rien trouvé qui méritât quelque Cenſure.*

145. N'ayant donc jamais ſouffert la moindre atteinte ſur le fait de la Religion, je ne puis qu'être ſenſiblement affligé de ce qui en étoit dit dans l'Ordonnance ſurpriſe. Il ne m'eſt pas moins ſenſible de n'avoir pu ſavoir ce qu'on a allegué pour fondement.

146. M'aura-t-on peut-être accuſé de ſoutenir dans ma Réponſe des opinions contraires à la Religion, auxquelles je n'ai jamais ſongé? Car la ſeconde Diſſertation du Docteur Damen, dont j'ai déja parlé, m'attribue certaine Propoſition impie contre la puiſſance de Notre Seigneur Jeſus-Chriſt, ſavoir, qu'il n'auroit pû inſtituer trois Evêques Conſécrateurs, à mois de les inſtituer comme abſolument néceſſaire pour la validité du Sacrement. *Non potuit tres inſtituere, niſi abſoluté neceſſarios*, & par une impoſture effroyable on cite cette Propoſition comme de moi en propres termes; quoiqu'il ne s'en trouve pas le moindre veſtige dans ma Réponſe, à moins qu'on n'eut falſifié quelque exemplaire: Que ne peut-on pas avoir hazardé en cachette, lorſqu'on oſe en public m'attribuer une Propoſition ſi horrible, que par la miſéricorde de Dieu j'aimerois mieux avoir perdu jusqu'à la derniere goute de mon ſang, que de l'avoir jamais avancée]

Il n'eſt pas difficile d'attaquer la Religion de qui on veut, lorſqu'on ne fait pas ſcrupule de ſe ſervir de moyens ſi indignes: Et que ſai je ſi on ne les aura pas employés pour ſurprendre l'Ordonnance dont je me plains.

147. Mais peut-être que par un artifice aſſés commun on aura allegué, pour taxer la Réponſe Epiſtolaire de préjudiciable à notre ſainte Religion, qu'en y témoignant avoir bonne opinion de la Cauſe du Clergé d'Utrecht, je l'affermis dans l'erreur.

Ceux de ce Clergé ſont, dit-on, ſuſpects de *mauvaiſe doctrine.*

148. Je pourrois répondre que cela ne fait rien au cas préſent. Il n'eſt pas queſtion de leur doctrine mais il eſt queſtion de leurs droits. Si une fois les Juriſconſultes étoient obligés de s'abſtenir de dire leur ſentiment ſur le Droit, & les Conſeillers d'y porter jugement, auſſitôt qu'on allegueroit que les perſonnes intereſſées ſont prévenues de mauvaiſe doctrine, où en ſerions nous? Perſonne ne peut ignorer que les Juriſconſultes donnent leurs avis, & que les Conſeils font droit ſans faire attention à de pareilles imputations, dont on fait aſſés communément uſage pour rendre la Cauſe odieuſe, lorsqu'un ſe défie de ſon droit.

149. Ces ſortes d'accuſations en l'air, ne ſont que trop faciles à intenter; & on eſt obligé de les mépriſer, tant qu'on n'exprime pas en particulier l'erreur, dont on veut accuſer ceux qu'on a en vue.

150. Je n'y pouvois d'ailleurs ajouter foi contre ma propre connoiſſance. Car je connois perſonnellement la plûpart de ceux de ce Clergé, qui ont fait leurs études dans cette Univerſité; & les connoiſſant pour des perſonnes qui étant très attachées à l'Egliſe & au Saint Siege, demeurent fermes dans la Doctrine Catholique qu'ils ont appriſe dans cette Univerſité: Comment aurois je pû, ſans enfreindre les loix du Chriſtianiſme, ajouter foi à des diſcours & des reproches vagues, qui ne ſpécifient rien?

151. Et quand même je n'aurois pas eu cette connoiſſance particuliere, j'aurois dû comme tout autre; naturellement avoir bonne opinion de ce Clergé. Ce ſont les Succeſſeurs de ceux qui ſont reſtés unis avec tant de fermeté à la Chaire de Saint Pierre, & qui ont perſeveré dans l'adminiſtration des Sacremens & dans la pratique des ſaintes cérémonies de l'Egliſe, malgré tout ce qu'ils ont eu à ſouffrir pendant les révolutions, pendant le changement de la Religion dominante & les longues guerres qui ont duré plus de quatre vingt ans.

Si ces Succeſſeurs n'euſſent pas jusqu'à préſent reſtés

(*) Le Cardinal de Luca dans ſa *Relatio Curiæ Romanæ* diſcurſu 23. témoigne que cette Congrégation n'a commencé que depuis un ſiécle.

(†) Elle ſe trouve dans l'*Equitas Sententiæ* p. 7.

Digitized by Google

reſtés auſſi attaché que leurs Prédéceſſeurs à la Religion Catholique, qui les auroit empêché de s'accommoder à la Religion dominante? Ce leur auroit eté une voie d'obtenir de grands avancemens: mais leur attachement à la Foi Catholique & à la Communion du S. Siége doit être bien ſincere & bien ferme, puiſque ni ces avantages temporels ni les difficultés qu'ils ont rencontrées à l'occaſion de leur different avec la Cour de Rome, ne les en ont pû détacher.

152. Enfin en examinant les Actes & les Pieces pour juger du Droit du Clergé d'Utrecht, j'y ai remarqué clairement que dans le tems qu'on ne ceſſe de crier contre ce Clergé, & de lui reprocher en termes vagues une doctrine ſuſpecte, il s'eſt toujours plaint hautement de ces reproches comme de pures calomnies, & a fait profeſſion en toutes occaſions de croire ſans exception tout ce que l'Egliſe Catholique enſeigne, & de condamner ce qu'elle condamne: Qu'il a ſouvent défié ſes adverſaires de marquer diſtinctement & en particulier aucun dogme dans lequel on prétendroit qu'il s'éloigneroit de la foi de l'Egliſe, & qu'en ſe plaignant à la Cour de Rome de s'y voir clandeſtinement accuſé; il avoit même requis cette Cour d'ordonner aux adverſaires d'individuer leurs accuſations, & qu'aux cas qu'ils l'euſſent déja fait, de les vouloir faire communiquer, ainſi que les noms des perſonnes qui en ſeroient prévenues.

J'y puis ajouter qu'en examinant le tout avec la derniere exactitude, comme une affaire de telle importance le requiert, je n'ai pû remarquer juſques à préſent qu'on auroit ſpécifié à charge de ce Clergé quelque point où il ne ſeroit point d'accord avec la Foi Catholique.

153. Cette ſeule Réponſe ſuffit pour détruire des reproches ſi mal fondés; mais puiſqu'on ne ceſſe de faire du bruit d'un certain Janſeniſme, qu'on dépeint avec des couleurs les plus noires, & dont ont fait uſage en une infinité d'occaſions *pro commoditate Cauſæ*; & qu'il y a tout lieu d'appréhender qu'on ne s'en ſoit ſervi, pour embrouiller & pour rendre odieuſe la Cauſe du Clergé d'Utrecht, comme on s'en eſt depuis long tems ſervi pour renverſer tout dans l'Univerſité de Louvain autrefois ſi floriſſante: qu'il me ſoit permis d'en dire un mot.

154. J'oſe dire qu'il y a peu de perſonnes dans ce Pays qui puiſſe parler de ces diſputes (en tant qu'elles ont eté agitées dans les Pays Bas) avec plus de connoiſſance des faits que moi, puiſqu'il y avoit long tems que j'étois Profeſſeur des SS. Canons avant qu'elles euſſent cauſé des diviſions dans cette Univerſité, & que j'en ai vû la naiſſance, le progrès & les triſtes ſuites.

155. L'Univerſité & tout le Clergé des Pays-Bas jouiſſoient d'une profonde paix, lorſque des eſprits inquiets commencerent, il y a près de quarante ans, à y jetter les ſémences d'une funeſte diviſion par des accuſations vagues de Janſeniſme. Les diſputes s'échaufferent en peu de tems, les Ecrits ſe multiplierent de part & d'autre; & quelques Superieurs prévenus traverſerent en mille manieres ceux qu'ils regardoient comme Janſeniſtes: Tout cela fit tant d'éclat, que le bruit en vint bientôt juſqu'aux Cours d'Eſpagne & de Rome.

On convint des deux côtés du conſentement des Etats du Pays, de porter cette affaire devant le S. Siége. Le Roi d'Eſpagne Charles II. de glorieuſe mémoire permit que les deux parties envoyaſſent chacun un Député à Rome, pour y plaider leur Cauſe. L'Univerſité de Louvain y députa en 1692. le Docteur Hennebel; & le parti contraire y députa le Pere Déſirant, devenu ſi fameux dans la ſuite par une fourberie pour laquelle il fut privée par Sentence (*) de tous ſes honneurs & dégrés, & outre cela banni à perpétuité de tous les Etats de Sa Majeſté.

156. Les parties ayant eté ouies contradictoirement, & l'affaire pleinement diſcutée, le Pape Innocent XII. fit de ſérieuſes déſenſes par un Bref du 6. Fevrier 1694. de taxer qui que ce fut de Janſeniſme, ou de l'exclure, ſous ce prétexte, des Offices ou Bénéfices, ou de quelque fonction Eccléſiaſtique que ce ſoit, *à moins qu'il ne conſte par des preuves légitimes qu'il s'eſt rendu ſuſpect d'avoir enſeigné ou ſoutenu quelqu'une des cinq fameuſes Propoſitions.* Ce Bref a eté duement publié en ce Pays avec le *Placet* requis.

157. Il n'y avoit qu'à s'en tenir à cette ſage Déciſion faite après un examen ſi mûr & ſi regulier: dès là ces diſputes auroient eté finies, puiſqu'il n'y avoit perſonne qui ne condamnât de tout ſon cœur les cinq fameuſes Propoſitions, dans les ſens dans lequel l'Egliſe Catholique les condamne; & qu'on n'a jamais pu convaincre qui que ce fut, d'avoir enſeigné ou ſoutenu quelqu'une deſdites Propoſitions. Les Tribunaux de Sa Majeſté virent clairement que c'étoit là le vrai & l'unique moyen de pacifier les différends & d'arrêter le cours d'une infinité de calomnies.

158. C'eſt ce que remontra le Conſeil Souverain de Brabant par une Conſulte fort judicieuſe du 13. Avril 1696. où il dit entre autres: „ Juſqu'à préſent nous n'avons oui qu'aucun auroit „ eté légitimement accuſé, beaucoup moins convaincu pour chef, adhérant ou participant de „ ſemblable doctrine & opinions nouvelles . . . „ quoique cependant les fauſſes idées qu'on tâche „ d'imprimer ſous le vague & dereglé prétexte de „ novateurs, ne laiſſent pas de produire bien des „ diviſions."

159. Mais ces voies ſi équitables & ſi pacifiques ne plaiſoient gueres aux vrais auteurs des troubles. Ils renouvellerent bientôt les accuſations vagues, crurent en avoir un beau prétexte ſous le Pontificat de Clement XI. par la Bulle *Vineam Domini*.

160. Cette Bulle n'a jamais eu le Placet du Souverain; elle a eté ſollicitée & obtenue par la France: Et les Conſeils du Pays Bas n'auroient eu garde d'en agréer la publication, ſachant qu'elle ſeroit capable de renouveller les troubles que le ſage Bref d'Innocent XII. avoit éteint dans le Pays, & qu'on voyoit ſe rallumer en France plus que jamais depuis cette Bulle *Vineam Domini*.

161. Qu'on me pardonne, ſi ayant l'honneur de me défendre devant Sa Majeſté dans le grand âge où je ſuis, j'oſe repréſenter, qu'étant depuis plus de cinquante ans du Conſeil de cette Univerſité & Profeſſeur public des SS. Canons, j'ai appris par une longue experience que tous les troubles qui diviſent maintenant notre dite Univerſité & preſque tous le Pays, viennent quaſi uniquement de ce qu'on n'a pas maintenu aſſés vigoureuſement les Droits de Sa Majeſté, & ſur tout de ne pas permettre qu'aucune Bulle ou Décret de la Cour de Rome y ſoit introduit ſans être muni du *Placet* Royal.

162. C'eſt ce qu'on a éprouvé en particulier au ſujet de ladite Bulle *Vineam Domini*. Elle n'a jamais eté munie d'aucune ombre de *Placet*: Cependant lorſque nous étions encore ſous la domination des François, ledit Pere Déſirant a ſi bien fait par ſes intrigues, qu'il l'a introduite dans la

Facul-

(*) Cette Sentence eſt du 18. Mai 1708. Elle ſe trouve au commencement de cet Ouvrage.

Digitized by Google

Faculté de Théologie de Louvain, & qu'il a porté cette même Faculté à faire ſouſcrire ladite Bulle par tous ceux qui y voudroient prendre quelque dégré. On a bientôt imité cette conduite dans pluſieurs Dio-céſes de ce Païs.

163. C'eſt depuis ce tems-là que les troubles & les accuſations vagues ont recommencé avec plus de violence qu'auparavant. On traite impunément de Janſéniſte qui on veut; & malgré le Décret d'Innocent XII, on exclut des Dégrés Théologiques, des Ordres ſacrés, de tout Office & Bénéfice Eccléſiaſtique un grand nombre de ſujets capables, qu'on ne peut accuſer d'avoir ſoutenu aucune des cinq fameuſes Propoſitions, mais qui ont de la peine à affirmer avec ſerment que ces cinq Propoſitions ſont dans le livre de Janſenius, c'eſt-à-dire, d'un Evêque ſavant & pieux, qui a vécu & qui eſt mort dans la communion de l'Egliſe & du S. Siége.

164. Ce qui a troublé & trouble jusqu'à préſent toute l'Univerſité, & fait que pluſieurs Sujets capables aiment mieux aller étudier en des Univerſités des Pays étrangers, au préjudice du ſervice de Sa Majeſté, & au préjudice du Public; c'eſt ce qu'on peut voir avec pluſieurs autres raiſons dans l'avis (*) que la Faculté de Théologie de Louvain donna ſur cette matiere par Ordre du Conſeil de Brabant en 1710, lequel avis fut adopté & fortement ſoutenu par l'Univerſité.

165. Ainſi ſous prétexte de faire valoir la Bulle *Vineam Domini*, Bulle non placetée ni publiée, & rendue ſans avoir oui contradictoirement les parties, on ne fait aucune attention au Décret d'Innocent XII, rendu après un examen contradictoire, & publié avec l'agrément exprès du Souverain & avec ordre de s'y conformer ponctuellement.

166. J'avoue que je ne ſaurois me réſoudre à imiter un procedé ſi peu équitable, & que je me crois obligé de m'attacher à la déciſion d'Innocent XII. Or ſelon cette déciſion, je n'ai pu tenir le Clergé d'Utrecht pour ſuſpect de Janſeniſme: car il n'en eſt accuſé que par des imputations vagues: *Et loin qu'il conſteroit par des preuves légitimes qu'il ſe ſeroit rendu ſuſpect d'avoir enſeigné ou ſoutenu quelqu'une des cinq fameuſes Propoſitions*, j'ai vû par les Actes & par les Pieces (†) que j'ai ſoigneuſement lus, que ce Clergé a publiquement & ſolemnellement proteſté qu'il condamnoit ſincerement les cinq Propoſitions attribuées à Janſenius, & cela en tous les ſens que les Papes & l'Egliſe Romaine les a proſcrites & condamnées, défiant qui que ce ſoit, de produire aucun ſens condamné qu'il ne condamne pas, & déclarant de rejetter ces Propoſitions par tout & en tout livre où elles ſe trouveroient, même dans le Livre de Janſenius s'il les contient.

167. Ce fut encore le Pere Déſirant qui commença à ſemer dans les Provinces unies les mêmes accuſations. Ayant eté obligé de revenir de Rome où il n'avoit pu vérifier aucune de ſes calomnies, il alla entreprendre en Hollande des perquiſitions ſecretes, qui éclaterent bientôt, & qui ont donné mal à propos occaſion à décrier ſi fortement le Clergé des Provinces unies.

168. Loin donc de me reconnoitre coupable d'avoir enſeigné ou favoriſé aucune erreur contre la Foi Catholique, j'oſe avec le reſpect dû à l'Auguſte Souverain qui daigne écouter mes Défenſes, défier mes adverſaires de marquer diſtinctement & ſans équivoque aucune erreur, que j'aurois ou ſoutenue ou favoriſée en d'autres.

169. Je ſuis peut-être trop entré dans l'affaire du Janſeniſme; mais le deſir de rendre encore quelque ſervice à l'Univerſité de Louvain avant de mourir, m'a fait exprimer en me défendant ce que je viens de repréſenter. Sans cela je l'aurois pu omettre, puiſqu'il n'en eſt pas queſtion dans la préſente Cauſe, n'en étant pas même fait mention ni dans le Bref de Notre Saint Pere le Pape Benoît XIII, ni dans l'Ordonnance du Conſeil d'Etat, ni dans la Réponſe Epiſtolaire.

170. Plut à Dieu que ce que j'en ai dit, donnât enfin occaſion de rétablir les choſes ſur l'ancien pied où elles étoient avant l'introduction indue de la Bulle *Vineam Domini* faite par le Pere Déſirant dans la Faculté Théologique de Louvain. Rien de ſi facile, rien de plus conforme aux Loix du Pays, cette Bulle y ayant eté introduite ſans ordre du Pape, ſans l'autorité de nos Souverains, & même ſans qu'elle fut munie d'aucun umbre de *Placet*.

C'eſt par ce rétabliſſement qu'on verroit bientôt cette Univerſité reprendre ſa premiere ſplendeur.

171. Après tout, qu'importe à l'Egliſe & à l'Etat qu'on croye ou qu'on ne croye pas que Janſenius a enſeigné cinq héréſies, pourvu que tout le monde les déteſte & les anathématiſe? On ne peut faire dépendre la Catholicité d'une pareille queſtion, qui ne peut jamais devenir l'objet de notre Foi. Le Formulaire eſt inconnu dans les Egliſes d'Italie, d'Allemagne, d'Eſpagne, &c. ſans qu'elles en ſoient moins Catholiques ou moins heureuſes.

§. VI.

Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt contraire au bien de notre Sainte Religion en favoriſant des Perſonnes liées par des Cenſures Eccléſiaſtiques?

172. Quoiqu'il ſoit vrai qu'on affecte de faire ſonner bien haut des prétendues Excommunications contre pluſieurs du Clergé d'Utrecht, je n'en connois pourtant aucune qui ait eté portée dans les formes Canoniques. Ce ſont tout au plus quelques entrepriſes irréguliéres aſſez ordinaires aux Miniſtres de la Cour de Rome contre ceux qui s'oppoſent à leurs prétenſions. Ce ſont quelques prétendues Cenſures portées ſans procédure légitime, hors du Pays, contre les Loix fondamentales *de non evocando*, & ſans autre ſujet que la fermeté des prétendus coupables dans la défenſe de leurs Droits.

173. Je n'ai pas cru, qu'il fût moins permis à un Juriſconſulte Belgique de communiquer avec des Excommuniés de cette eſpéce, qu'avec pluſieurs fideles Sujets (**) de nos Souverains, contre leſquels la Cour de Rome a auſſi très ſouvent porté de prétendues Sentences de même nature.

174. Saint Auguſtin (††) nous enſeigne que les Evêques mêmes n'ont pas le pouvoir de refuſer de com-

(*) Quam plurimis experimentis compertum nobis eſt illius novæ formulæ ſubſcriptione multorum magni ingenii magnæque ſpei Theologiæ ſtudioſorum conſcientiis anxietates injici, eoſque à capeſcendis in Facultate noſtra Gradibus impediri, & ab ipſa Univerſitate arceri atque migrare ad exteras Academias ubi ſimilis forma juramenti non exigitur.

Mirum etiam in modum angimur & timemus ne multi ex ſubſcribentibus novo Formulario ſint perjuri, fingentes ſibi ſenſus quos paſſim circumferri, atque in variis ſcriptis & libris proponi & defendi ſcimus: qui non omnes cum vero & genuino Formularii ſenſu convenire poſſunt. *Avijem. Facult. Theol. Lovan.* 13. *Octobr.* 1710.

(†) A profeſſione Fidei Romano-Catholicæ ne apice quidem diſcrepamus; famoſos quinque Articulos, vulgò Propoſitiones Janſenianas, ſincerrimè repudiamus, idque quocumque ſenſu à Supremis Pontificibus & à Romana Eccleſia repudiatæ atque damnatæ fuerunt, ut ne unus quidem improbatus ſenſus in medium proferri poſſit quem non repudiemus; Eaſdem Propoſitiones ubivis & in quibuscumque libris extiterint, rejicimus, etiam in Libro Janſenii, ſi eo Libro continentur.

(**) Tels étoient les Généraux de l'Armée que l'Empereur Joſeph de glorieuſe Mémoire avoit en Italie en 1708.

(††) *Serm.* 351. *noviſſ. Edit. Cap.* 4. n. 10.

communiquer avec quelqu'un, „ à moins qu'il n'ait „ eté convaincu ou par un aveu volontaire, ou dans „ un Jugement ſoit Séculier, ſoit Eccléſiaſtique: (*) „ Et ce Jugement, ajoute-t-il, ne doit pas être „ fondé ſur des ſoupçons ou même ſur une procé„dure extraordinaire & illégitime, mais ſur la Loi „ de Dieu, & ſelon l'ordre établi par l'Egliſe." Il dit enſuite que c'eſt Dieu même qui a établi cette regle. *Noluit Deus hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurpato judicio; ſed potius ex Lege Dei ſecundum ordinem Eccleſiæ, ſive ultro confeſſum, ſive accuſatum atque convictum.* Or il eſt notoire qu'il n'y a eu aucune telle procédure contre aucun du Clergé d'Utrecht. C'eſt donc le cas où il faut dire avec S. Auguſtin: *Nos vero a communione prohibere quemquam* eorum *non poſſumus.*

175. En effet, s'il falloit que les Juriſconſultes abandonnaſſent la Cauſe de tous ceux que la Cour de Rome traite d'excommuniés, où en ſeroient-ils? Où en ſeroient même les Juges & les Souverains? Car il y en a bien peu qui ne ſe trouveroient enveloppés dans quelque excommunication, ſi on devoit avoir égard à toutes celles que Rome multiplie ſans méſure depuis quelques ſiécles dans une infinité de Bulles & de Brefs.

176. Si on n'avoit envie d'abréger, il y auroit bien des choſes à dire ſur des Excommunications lancées autrefois par les Papes contre des Souverains de chaque Pays de l'Europe, & ſur tout contre les Empereurs Henri IV, Frederic II. Othon IV. & autres, leſquelles ont coûté tant de ſang & de troubles à l'Empire.

177. Mais pour ne toucher qu'en un mot quelques Décrets aſſez récens: quel Magiſtrat, quel Miniſtre, quel Souverain, quel bon Citoyen ne faudroit-il pas tenir pour excommunié, ſi on avoit égard à l'étrange Bulle de Paul IV. *Cum ex Apoſtolatus*? ou à celle qu'on nomme *In Cœna Domini* qui ſe fulmine encore tous les ans à Rome le Jeudi Saint, & dans laquelle entre autres ſe trouve excommunié tout Prince qui poſſede le Royaume de Sicile, ſans le tenir en Fief du Saint Siége: & tout Juge & Souverain qui retarderoit l'exécution de quelque Reſcrit de Rome, & qui prendroit connoiſſance des violences, oppreſſions & voies de fait commiſes par les Eccléſiaſtiques? ou enfin à la Bulle que la Cour de Rome vient de publier par forme d'Edit perpetuel (†) par laquelle elle interdit abſolument aux Juges ſéculiers toute connoiſſance au ſujet de l'Immunité locale ou Droit d'azile, & des cas où elle a lieu en reſervant cette connoiſſance entierement & privativement aux ſeuls Evêques, excommuniant même nominatim *les Empereurs, les Rois, les Princes* qui oſeroient y contrevenir en aucune maniere.

178 Ces ſortes de Cenſures fort communes en Cour de Rome, ne ſont que des moyens tortionnaires & des violences contre leſquelles on eſt en droit de ſe défendre. *Car la Loi naturelle nous dicte qu'il eſt permis de repouſſer la force par la force. Or il eſt conſtant que ces ſortes d'excommunications ne ſont pas des voies de droit, mais des voies de fait & des violences contre leſquelles tout homme libre peut ſe défendre.* Ce ſont les paroles (**) de ce grand homme Jean Gerſon, qui fut l'ame du Concile Général de Conſtance; Concile qui à *la gloire éternelle de Nations Germaniques a donné la paix à Notre Mere la Sainte Egliſe.* (††)

179. C'eſt dans le même ſens qu'écrivit Sa Majeſté Imperiale & Catholique à ſon Vice Roi de Naples le Cardinal Grimani: *Si la Cour de Rome*, dit-elle dans ſa dépêche du 15. Septembre 1708. *entendoit de troubler le repos de ce Royaume par des Excommunications ou autres moyens, vous vous ſervirez de tous ceux que donne la puiſſance œconomique, & qui ſont permis par le Droit naturel, pour repouſſer la force par la force, & défendre mes Régalies & mes Vaſſeaux.*

Puis donc que les Cenſures qu'on veut faire valoir contre quelques uns du Clergé d'Utrecht n'ont eté portées que pour les forcer à abandonner leur bon droit (*a*) il eſt évident que je ne devois y avoir aucun égard.

180. Mais ce ſont des *Appellans*, dira-t-on encore.

Il eſt vrai qu'ils ont appellé des Griefs qu'ils ont ſouffert de la Cour de Rome au ſujet de la défenſe de leurs Droits, en quoi ils n'ont fait que ſuivre l'exemple de leurs Ancêtres qui dans un cas aſſez ſemblable avoient employé (*b*) avec ſuccès le même moyen.

181. Que ſi on veut parler de l'Appel qu'ils ont interjetté en même tems de la Conſtitution *Unigenitus*, en adhérant à celui de pluſieurs Evêques & Univerſités Catholiques: Qu'eſt-ce que cette Conſtitution a de commun avec les Droits de ce Clergé, ou avec la Réponſe Epiſtolaire?

Le Conſeiller Govarts Vicaire Apoſtolique de Bois-le-Duc & fort dévoué à la Cour de Rome, s'étoit ſervi contre ma perſonne du même artifice, en faiſant des longs diſcours ſur la Bulle *Unigenitus*, lorſque dans le fond il ne s'agiſſoit que du droit du *Placet* Royal. Les Conſeillers Fiſcaux de Sa Majeſté au Grand Conſeil, qui m'étoient joints en cauſe, diſſiperent cette illuſion dans leur ſavante Duplique. (***) Ils firent voir que ces deux affaires n'avoient aucune connexion enſemble, & en conclurent que ledit Govarts *avoit mauvaiſe grace d'accabler d'injures le Suppliant, pour avoir ſoutenu ces mêmes Droits* (du Placet) *longues années avant la publication de la Bulle* Unigenitus, *& ainſi dans un tems qu'il n'en étoit pas queſtion.*

182. Je n'ai qu'à faire ici la même Réponſe. Les conteſtations ſur les Droits de l'Egliſe d'Utrecht ſont bien plus anciennes que la Bulle *Unigenitus*. Dès l'origine de ces conteſtations la Cour de Rome a traité le Clergé de ladite Egliſe ſur le même pied qu'elle l'a fait dans la ſuite, ſans que l'affaire de la Bulle *Unigenitus* ait rien changé dans les prétenſions des deux parties, ni dans le procedé de part & d'autre.

J'ai eté conſulté ſur les Droits de l'Egliſe d'Utrecht environ dix ans avant que la Bulle *Unigenitus* fut au monde, la Réſolution que je donnai en 1717. avec quatre de mes Collegues en faveur deſdits Droits, eſt de deux ans plus ancienne que l'Appel du Clergé d'Utrecht.

Il y a donc bien ſujet de dire ici pareillement qu'on a *mauvaiſe grace de m'accabler de injures*, pour avoir favoriſé dans ma *Réponſe Epiſtolaire ces mêmes Droits que j'avois défendus* avant qu'il fut queſtion de la Bulle *Unigenitus*.

Car après tout, je n'ai pas dit un mot dans la Réponſe

(*) Niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo five Seculari, ſive Eccleſiaſtico Judicio nominatum atque convictum.

(†) Le dernier Concile Romain adopte cette Bulle, & en ordonne l'entiere exécution. Elle ſe trouve dans l'Appendix de ce Concile.

(**) Reſolut. circa materiam de Excomm. Conſid. 10.

(††) Caroli V. Edictum Wormatienſe anno 1521.

(*a*) Si Papa vellet in ſervitutem abjectum Clerum cum ſuis bonis redigere, & Juribus ſuis ſpoliare ſine cauſa: quis diceret iſta debere tolerari? *Gerſon in Reſol. circa materiam Excommun. Conſider.* 9.

(*b*) L'an 1426.

(***) Num. 225.

ponſe Epiſtolaire qui ait rapport à cette Bulle ; & je n'y ai rien dit, que je n'euſſe dit en cas que la Bulle n'eut jamais exiſté.

183. Et pour ne pas dire que Rome n'a jamais rien reproché à ceux d'Utrecht à ce ſujet : qui a jamais entendu qu'on doive rejetter quelqu'un, ou rompre la communion avec lui, pour avoir appellé d'une Bulle ou d'un Décret du Pape ? Quelle Loi, quelle Ordonnance du Pays a jamais proſcrit l'Appel au Concile Général ? Il ſe trouve au contraire autoriſé par les Placards de nos Princes comme un moyen très légitime & très Canonique de tout tems. Des ſaints Evèques & pluſieurs de nos Princes ont appellé, comme auſſi pluſieurs Egliſes & Communautés de ce Pays.

184. Je ne rapporterai pour exemple que l'Appel de l'Archiduc Philippe le Bel Pere de l'Empereur Charles quint.

Il fut interjetté à Bruges le 12. Mai 1497. par le Procureur Général Jean Rouſſelli, *Vice & nomine prælibati Domini Archiducis, tam pro ſe, quàm etiam pro Eccleſiis, Prælatis, Perſonis Eccleſiaſticis quibuscumque, ac aliis dictarum ſuarum Patriarum & Provinciarum perſonis & ſubditis, eisque in hac parte adhærentibus & adhæſuris.* (*)

Le ſujet de l'Appel étoit 1°. certaines pratiques de la Cour de Rome, qui faiſoient un grand tort aux Egliſes & aux Pays, & qui étoient contraires à la doctrine de tous les anciens Peres & Conciles Généraux. (†). 2°. Les Cenſures que la Cour employoit pour ſoutenir ces entrépriſes. Il renouvella en même tems les Appels anterieurement interjettés pour les mêmes ſujets.

Le fondement de cet Appel étoit, *quod Appellationis remedium à ſanctis Patribus & Juriſconſultis ſalubriter ſit inſtitutum.*

Cet Appel ayant eté interjetté en préſence de l'Archiduc, du Chancelier, de tout le Grand Conſeil, & de pluſieurs Chévaliers & autres Seigneurs, fut ſolemnellement confirmé par un Edit du 20. du même mois. (**)

185. L'Appel étant donc une voie ſi autoriſée, il ne me devoit aucunement arrêter : Et comment devroit on, ou pourroit-on ſe ſéparer de ceux qui ont appellé de la Bulle *Unigenitus* & des Cenſures y comminées, quand on voit qu'au milieu de l'Egliſe il y a de ſi grandes conteſtations au ſujet de cette Bulle ?

186. En effet, loin de ſe révolter contre l'Egliſe ou contre le Pape par un tel Acte d'Appel, on témoigne au contraire par cet Acte la même qu'on reconnoit l'autorité du Pape, & qu'on eſt prêt de ſe ſoumettre au jugement de l'Egliſe, de même que dans les Cauſes Civiles, en appellant d'un Tribunal inferieur à un Tribunal ſuperieur, on reconnoit par cet Appel même l'autorité de l'un & de l'autre de ces Tribunaux.

187. Auſſi ne ſaurois-je croire que l'Ordonnance du Conſeil d'Etat contre mon Ecrit, ait eu en vue cet Appel du Clergé d'Utrecht, puis le même Conſeil a accordé ſa protection à quelques Curés du Diocéſe de Tournai, qui ſe plaignoient des vexations qu'ils ſouffroient de la part de leurs Superieurs au ſujet d'un ſemblable Appel.

188. Je ne ſai ſi peut-être on ne me voudroit pas faire un crime d'avoir ſalué reſpectueuſement M. l'Evêque de Babylone qu'on ne tâche pas moins de décrier que le Clergé d'Utrecht.

Il eſt vrai que je l'ai fait après qu'il m'eut envoyé ſon Apologie, dont j'avoue que la lecture m'a donné beaucoup d'eſtime pour l'érudition & la pieté de ce Prélat.

189. Quant à ſon affaire, tout ce que j'en ſai, c'eſt qu'ayant beaucoup travaillé pour la converſion des Sauvages dans l'Amérique, il en fut rappellé en 1718. par ordre du Pape Clément XI, & ſacré Evêque de l'Egliſe du Babylone ; qu'il partit auſſitôt pour la Perſe, afin de ſe rendre à ſon Diocéſe ; qu'en paſſant par la Hollande, il fut obligé de s'arrêter quelque tems à Amſterdam pour attendre le Vaiſſeau & un tems favorable ; qu'il ne ſavoit pas l'état des affaires de l'Egliſe d'Utrecht ; qu'ayant appris qu'elle avoit eté vingt ans ſans Evêque, il ne put refuſer aux inſtantes prieres des Curés d'y conferer avec la permiſſion du Vicaire Général le Sacrement de Confirmation à quelques perſonnes, & ſur tout à des pauvres, continuant enſuite ſon voyage ; que ſur la premiere nouvelle de cette action la Cour de Rome envoya un ordre à l'Evêque d'Iſpahan en perſe de ſuſpendre celui de Babylone, dès qu'il arriveroit ; qu'effectivement celui ci étant arrivé à Schamacke Ville éloignée de plus de cent lieues de la réſidence de l'Evêque d'Iſpahan, un particulier lui vint remettre ſecretement un Billet de Suspenſe ſous le nom dudit Evêque d'Iſpahan : Billet qui porte avec lui les marques les plus viſibles de nullité ; que par differentes intrigues employées pour faire valoir la Suſpence, ce Prélat ne put entrer dans ſon Diocéſe : ce qui lui fit prendre la réſolution de revenir en Europe, pour tâcher d'informer la Cour de Rome & de l'appaiſer, qu'il a travaillé pendant deux ans pour obtenir la levée de cette prétendue Suſpence, & retourner paiſiblement à ſon Diocéſe, mais ſans effet jusqu'à préſent.

190. Au reſte il ne faut que voir l'Acte même pour être convaincu de la nullité de la Suſpenſe y décernée contre un Prélat que cet Acte même reconnoit pour Evêque propre & Ordinaire (††) du Diocéſe de Babylone.

Cet Acte eſt par lui-même tellement informe & nul de plein droit, qu'on ne pourroit y avoir égard qu'en ignorant abſolument toutes les Regles de Droit, même celles que la raiſon naturelle a inſpirées aux Gentils. On n'en trouvera pas un ſemblable dans toute l'Hiſtoire Eccléſiaſtique.

191. L'Evêque d'Iſpahan dit dans cet Acte, qu'il a commiſſion de Sa Sainteté & de la Congrégation *de propaganda Fide* de ſuſpendre l'Evêque de Babylone *ab omni exercitio Ordinis & Juriſdictionis* comme il déclare de le faire en exécution de cette Commiſſion.

Mais quoique ce Prélat réclame une telle Commiſſion, il ne la produit pas, & par conſéquent il ne doit pas être crû, étant une Maxime conſtante, (***) qu'on ne doit pas croire que quelqu'un ſoit délegué du S. Siége Apoſtolique, s'il ne produit & ne met ſous les yeux les Ordres ſur leſquels il ſe fonde ; & que juſqu'à ce qu'il les produiſe, on n'eſt pas obligé de déferer à ce qu'il ordonne.

Il n'eſt pas moins certain en Droit qu'un Commiſſaire délegué, eſt obligé à peine de nullité d'inſerer ſa Commiſſion dans l'Acte qu'il fait dépêcher en vertu d'icelle ; en ſorte que de ce Chef ſeul l'Acte ſoi-mentionné de ſuspendre, tombe de lui même, & qu'on n'eſt pas obligé d'y déferer en aucune maniere.

192.

(*) L'Acte ſe trouve dans le Supplément aux œuvres de Miræus *Pars.* 3. *Cap.* 157. *Edit. Lovan.* 1723.
(†) Contraque omnium antiquorum Patrum & Sacrorum Conciliorum Generalium prohibitionem & doctrinam.
(**) Tom. 1. des Placards de Flandre. Rubr. 8.
(††) Ad propriam Reſidentiam.
(***) Nec dicenti ſe delegatum ejusdem Sedis *Apoſtolicæ* creditur vel intenditur, niſi de Mandato Apoſtolico fide doceat oculata. *Extravagant. Comm. Tit. de Electione. Cap.* 1.

192. Mais ſuppoſons que l'Evêque d'Iſpahan auroit effectivement eu une telle Commiſſion; qu'il en auroit fait conſter, & qu'il l'auroit inſeré dans l'Acte de Suſpenſe, cet Acte ne laiſſeroit pas d'être toujours nul d'une nullité abſolue, intrinſeque & irréparable.

Je ne m'arrêterai pas à rapporter ce que les SS. Canons ont ſtatué touchant les Procedures criminelles contre les Evêques; je prends la choſe ſur le pied du Concile de Trente, qui eſt le plus favorable en ce point à la Cour de Rome, en l'entendant même dans le ſens le plus favorable à cette Cour.

Ce Concile faiſant diſtinction *inter graviores & minores Cauſas criminales Epiſcoporum* ordonne que les Cauſes *grieves* qui ſont celles qui emportent *dépoſition* ou *privation* (*), appartiendront au Souverain Pontife ſeulement, & que celles qui ſeront de *moindre conſéquence*, ſeront inſtruites & terminées par le Concile Provincial ſeulement, *in Concilio tantùm Provinciali*, ou par ceux que le Concile Provincial commettra à cet effet.

D'où il s'enſuit clairement que ledit Acte de Suspenſe donné par l'Evêque d'Iſpahan ne peut ſubſiſter en aucune maniere.

193. Car la prétendue Cauſe criminelle concernant l'Evêque de Babylone, n'emportant pas dépoſition ou privation, mais ſeulement une ſuſpenſe, elle eſt notoirement de moindre conſéquence, & par conſéquent elle ne pouvoit être inſtruite & terminée que par le Concile Provincial, ou par ceux qu'il auroit commis à cet effet; tellement que l'Acte dépêché par l'Evêque d'Iſpahan, qui outre qu'il n'étoit pas commis à cet effet par le Concile Provincial, n'avoit même aucune ſuperiorité ſur celui de Babylone, eſt abſolument nul & ſans effet par le ſeul défaut de Juriſdiction (†).

194. Que ſi on veut ſuppoſer que cette Cauſe criminelle étoit du nombre des Cauſes grieves, ce Concile défend en ce cas à l'Evêque d'Iſpahan de prononcer aucun jugement, ne permettant pas même qu'on lui en donne le pouvoir: Toute la faculté que ce Prélat auroit pu avoir en qualité de Commiſſaire, étoit, ſelon le Concile, d'inſtruire le fait & de former le Procès, afin de mettre par ſon rapport le Pape en état de juger la Cauſe.

Or la Commiſſion qu'il dit avoir eu, n'étoit pas pour inſtruire le fait & pour former le procès, mais comme il le dit dans l'Acte même pour porter Sentence en ſuſpendant l'Evêque de Babylone.

195. Par conſéquent l'Acte de ſuſpenſe qu'il a porté enſuite de cette Commiſſion renferme notoirement une contravention formelle aux Décrets du Concile de Trente, & fait ouvertement voir que cette ſuſpenſe a eté portée ſans la moindre connoiſſance de cauſe, ſans forme ni figure de procès, & ſans avoir au préalable oui l'Evêque de Babylone en ſes défenſes: ce que l'Acte même exprime en des termes formels, vû qu'il porte qu'il ſera ſuſpens *uſque dum apud ſummum Pontificem . . . . de propriis Actis ſe juſtificet, & aliter à Sancta Sede judicetur*: Par où Rome donne même à connoître que cet Evêque pouvoit être en état de ſe juſtifier des faits dont on vouloit le charger. Comment a-t-elle donc pu le punir dans le tems même qu'elle ſuppoſe qu'il pouvoit être innocent?

196. Il s'enſuit de ceci que cette ſuſpenſe renferme encore deux autres défauts, ſavoir ceux de citation & de monition Canonique; deux choſes ſi eſſentielles, que l'omiſſion de l'une, rend ſeule la ſuſpenſe tellement nulle, qu'elle ne donne aucun empêchement, *quo minus geſta per obſtrictum Cenſuris valeant.*

197. A quel titre devroit on donc avoir égard à un Acte de ſuſpenſe qui renferme ouvertement tant de défauts ſi eſſentiels & ſi notoirs? Avoir égard à de tels Actes, c'eſt dégrader honteuſement les Evêques, & renverſer la Hierarchie de l'Egliſe, en les rengeant au nombre de ſimples Vicaires amovibles *ad nutum.* Cette ſuſpenſe eſt donc du nombre de ces Cenſures, dont Gerſon dit après les Canoniſtes, *eas non eſſe tenendas, immò nec timendas.*

Il eſt donc clair que je ne devois pas avoir plus d'égard pour une telle ſuſpenſe portée contre ce Prélat, qu'il n'en faudroit avoir ſi le même cas arrivoit à un Evêque des Pays-Bas.

198. Et à quels troubles, à quels bouleverſemens ſeroit expoſé le corps de toute l'Egliſe Catholique, & même les Etats, ſi on devoit témoigner de l'éloignement pour toutes les perſonnes que la calomnie, les intrigues ou autres moyens ſemblables auroient fait cenſurer en Cour de Rome ou par ſes Miniſtres?

C'étoit le ſujet de plaintes de nos Souverains dans leurs Edits contre les troubles qu'excitoient dans tout le Pays Bas certaines *Bulles, Reſcrits & Monitoires pénaulx* de la Cour de Rome *contenant grandes peines & Cenſures à l'encontre de ſes Sujets, les aucuns non ouis en leurs défenſes, & autres adjournez hors le Pays en premiere inſtance contre les Franchiſes & les Libertez dudit Pays* (**).

Or ce ſont préciſément les mêmes plaintes & les mêmes raiſons que alleguent contre ces prétendues Cenſures, ceux avec qui on me pourroit reprocher d'avoir communiqué dans ma Réponſe Epiſtolaire.

199. Après tout quelqu'opinion qu'on veuille avoir de ces prétendues Cenſures, il n'y a pas de Juriſconſulte qui n'avoue qu'on ne peut refuſer de communiquer avec un excommunié, à moins qu'il n'ait eté déclaré par ſon Juge compétent, & nommement dénoncé comme tel, ainſi que preſcrit l'Extravagante de Martin V. *ad evitanda* reçue par toute l'Egliſe, & notament par les Egliſes Belgiques. Tous les Juriſconſultes conviennent que ſelon ce Décret nul fidele n'eſt obligé de refuſer de communiquer, *etiam in Sacris* avec un excommunié, à moins que la Sentence ne ſoit portée contre ſa perſonne *ſpecialiter & expreſſè*, c'eſt à dire *nominatim*, comme tous les Canoniſtes l'expliquent, & après eux Suarez (††), en ſorte que la Sentence ne laiſſe aucun doute de la perſonne ſur qui elle tombe.

200. De plus la Sentence ainſi prononcée par le Juge, doit être duement publiée, & de telle maniere, qu'en vertu de la publication elle puiſſe venir à la connoiſſance d'un chacun; & cette publi-
„ cation eſt ſi néceſſaire; qu'un Paſteur qui auroit
„ par devers ſoi la Sentence déclaratoire faite con-
„ tre une perſonne excommuniée, ne la doit pas
„ éviter avant qu'il l'a dénoncé publiquement au
„ tems preſcrit." (***) Voilà des maximes de Droit indubitables.

Or cela n'étant pas à l'égard des perſonnes ſuſmentionnées, quelle apparence de me vouloir faire un crime d'avoir eu communication avec elles?

201. Auſſi je ne ſaurois comprendre, que ceux qui auroient fait flétrir ma Réponſe Epiſtolaire, parce que j'ai communiqué avec ſemblables perſonnes, ayant pu ignorer des maximes ſi notoires & ſi équitables,

(*) Quæ depoſitione aut privatione dignæ ſunt.
(†) Defectus juriſdictionis maximus eſt, immò irrebarabilis & inſanabilis.
(**) Les Edits de 1484. & 1497.
(††) *De Cenſuris Diſput.* 9. *Sect.* 2.
(***) Ainſi parle le même Suarez. *Ibid.* N. 8.

tables, reconnues de tous les Juriſconſultes, & notoirement pratiquées dans ces Pays, comme je l'ai montré dans mon Traité des Cenſures.

§. VII.

Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt contraire à la conſervation de la Diſcipline Eccleſiaſtique?

202. Outre le reproche capital qui regarde la Religion, on m'en fait un autre qui ne m'eſt gueres moins ſenſible, c'eſt d'avoir donné atteinte à la Diſcipline Eccléſiaſtique pour la conſervation de laquelle l'Ordonnance ſurpriſe juge qu'il convient de ſupprimer ma Réponſe,

Il y a lieu de croire que ce reproche eſt fondé ſur ce que dans la concluſion de ma Réponſe Epiſtolaire, je parois approuver le Sacre de l'Archevêque d'Utrecht, lorsque je ne pouvois ignorer, qu'il avoit été fait ſans avoir eu la confirmation du Pape ni ſa diſpenſe pour le faire ſacrer par un ſeul Evêque.

203. Il eſt vrai que ſelon la diſcipline préſente, la regle eſt de ne point procéder au Sacre d'un Evêque élu, avant que d'avoir reçu de Rome les Bulles de confirmation, & de ne point faire ce Sacre ſans l'aſſiſtence de deux Eveques outre le Conſecrateur, à moins que le Pape n'ait donné diſpenſe à cet effet.

204. Il eſt vrai que quoique cette Diſcipline ne ſoit pas elle des premiers ſiecles de l'Egliſe, & qu'elle ſoit même aſſez recente quant à ces Bolles de confirmation & de diſpenſe, il la faut pourtant reſpecter, & s'y conformer autant qu'on peut. C'eſt pourquoi je déclare, & ma Reponſe même le marque aſſez, que ſi le Clergé d'Utrecht avoit mépriſé ou négligé ladite Diſcipline, j'aurois condamné ſon procedé auſſi hautement que perſonne.

205. Mais je ſavois que ce Clergé étoit bien éloigné d'avoir donné dans un tel excès; je ſavois qu'au contraire, comme je l'ai remarqué No. 107. qu'il avoit fait pendant un an & demi toutes les inſtances poſſibles pour obtenir les Bulles de confirmation & de diſpenſe, ſans y pouvoir réuſſir.

Je ſavois que ce n'étoit qu'après s'être pleinement convaincus qu'il n'y avoit rien à eſperer du côté de Rome qu'ils ſe crurent dans ſa neceſſité de procurer à leur Egliſe un Evêque en la meilleure maniere qu'il ſe pouvoit; d'autant plus que ſuivant les Concordats Germaniques, dans lesquels l'Egliſe d'Utrecht étoit compriſe, le Pape ne peut refuſer la confirmation à un Evêque élu, ſans en alleguer des raiſons légitimes.

206. C'eſt un principe inconteſtable, & dont je crois que tout le monde convient, que lorsqu'il s'agit des points de pure Diſcipline & d'inſtitution humaine, tels que ſont les confirmations & les diſpenſes de Rome, il eſt permis en cas de néceſſité ſuffiſante de paſſer par deſſus la rigueur externe & litterale de la Diſcipline, pour en conſerver l'eſprit & la fin principale, qui eſt le ſalut des ames.

Les Anciens diſent en matiere de Politique: *Salus populi ſuprema Lex eſto.* Il eſt ſaut dire autant en matiere de Diſcipline Eccléſiaſtique & de gouvernement des ames: & avec d'autant plus de raiſon que le ſalut éternel des ames rachetées par le precieux Sang de Jeſus-Chriſt, eſt d'un prix incomparablement plus grand que le ſalut du corps en cette courte & miſerable vie. Il ſaudroit ne ſavoir guéres ce que c'eſt que la Religion Chrétienne, & ſe livrer à l'eſprit du Phariſaiſme, pour revoquer en doute ce principe ſi évident Qui ne ſait par exemple, que dans le cas d'une maladie dans laquelle on auroit beſoin de manger de la viande, il ſeroit permis d'en manger ſans diſpenſe, s'il n'y avoit pas moyen de l'obtenir.

207. Or c'eſt uniquement ce principe que j'ai enſeigné à la fin de la Réponſe Epiſtolaire. C'eſt tout ce qu'il y a de droit. Le reſte eſt de fait, ſavoir ſi le Clergé d'Utrecht avoit été dans le cas d'une neceſſité ſuffiſante. Quand je me ſerois trompé dans ce fait, ſetoit ce une raiſon de m'en faire un crime? Un Juriſconſulte ſuppoſe les faits, & ne repond que du droit qui en réſulte.

Il eſt vrai que j'avois & que j'ai encore d'autant plus lieu de ſuppoſer la verité des faits, qu'ayant lu ſoigneuſement ce que les adverſaires du Clergé d'Utrecht y oppoſent, je n'y ai rien trouvé de ſolide.

Mais après tout, je n'ai proprement enſeigné que le principe que je viens d'expoſer. Ce principe a lieu à l'égard de la Diſcipline même la plus ancienne, ainſi que prouvent pluſieurs exemples que j'ai rapportés dans la Réponſe Epiſtolaire, auxquels je prendrai la liberté d'en ajouter ici un très autoriſé & très édifiant.

208. Theodor ce ſavant & pieux Evêque du cinquiéme ſiécle, un des plus célebres & des plus exacts entres les Hiſtoriens Eccléſiaſtiques, rapporte que parmi les grands hommes qui ſurent bannis pour la Foi, ſous le regne de l'Empereur Valens qui favoriſoit les Ariens, Saint Euſébe Evêque de Samoſate en Syrie, fut relegué dans la Thrace; & que ce grand Prélat qui acquit depuis la Couronne de Martyre, ayant appris que pluſieurs Egliſes étoient privées de leurs Paſteurs, ſe deguiſa en Soldat, & mit un Turban (Tiara) ſur la tête, En cet équipage il parcourut la Syrie, la Phenicie & la Paleſtine, pour y ordonner des Prêtres & des Diacres, & exercer des fonctions Eccleſiaſtiques; & lorsqu'il rencontroit quelques Evêques Catholiques, il les établiſſoit ſur des Egliſes qui étoient ſans Evêques.

Si on vouloit s'en tenir à la rigueur littérale des Saints Canons, il ſaudroit dire que ce grand Saint en viola pluſieurs; en ſe deguiſant en Soldat, en faiſant des Ordinations dans pluſieurs Dioceſes où il n'avoit aucune Juriſdiction, en établiſſant des Evêques dans des Egliſes dont il n'étoit pas Métropolitain. Cependant le triſte état où étoient ces Egliſes, & la neceſſité de les pourvoir de Miniſtres zelés pour la Foi, & capables de reſiſter aux Ariens, ont été jugées raiſons ſuffiſantes, non ſeulement pour excuſer cette conduite de Saint Euſebe, mais pour l'admirer & la combler d'éloges, comme ont fait Theodoret & tous ceux qui en ont fait mention.

209. Voici ce qu'en dit le Savant Henri de Valois (*) dans ſes rémarques ſur cet endroit de Theodoret: " Tout cela étant contraire, dit-il, aux
„ Loix de l'Egliſe, il faut dire que Saint Euſebe
„ a tenu en cette occaſion une conduite extraor-
„ dinaire par un mouvement de l'Eſprit de Dieu,
„ afin de reſiſter à la fureur des Ariens. De grands
„ Evêques ont fait & alors & en d'autres tems,
„ pluſieurs choſes ſemblables. Lorsqu'ils voyoient
„ la Religion en danger, ils avoient coutume de
paſſer

(*) Quæ omnia cum ſint contraria Legibus Eccleſiaſticis, extra ordinem geſta ſunt ab Euſebio Samoſatenſi, divino Spiritu ad hæc eum impellente, ut Arianorum furori obſiſteret. Hujuſmodi plurima & tunc & alias geſta ſunt a præſtantiſſimis Epiſcopis; qui ubi Chriſtianam Religionem periclitari videbant, parvi pendere ſolebant Regulas & Canones Eccleſiæ, dum modo Eccleſiam ipſam ſalvam atque integram conſervarent; itaque in hujuſmodi diſcriminibus valebat hæc Regula. *Salus Eccleſiæ ſuprema Lex eſto.*

„ paſſer aiſément par deſſus les Canons de l'Egliſe, „ pour conſerver l'Egliſe même dans ſa pureté „ C'étoit en ces occaſions périlleuſes qu'ils prenoient „ pour regle ce Principe, *Que le Salut de l'Egliſe* „ *eſt la principale Loi.*

210. Que ſi ce Principe a lieo, comme on n'en peut douter à l'égard des Canons les plus anciens & les plus autoriſés, à plus ſorte raiſon de doit-il avoir à l'égard de ces confirmations & diſpenſes de Rome, qui ſont d'un uſage aſſez récent. Je n'ai jamais ſongé à enſeigner que le Pape n'a pas le pouvoir de donner ces diſpenſes, comme on n'a pas rougi de me l'imputer publiquement dans la ſeconde Diſſertation du Docteur Damen N°. LXXII. Il ne faut que lire le N°. XXXIX. de la Reponſe Epiſtolaire, pour y voir que dès la premiere ligne j'y reconnis que ce pouvoir de diſpenſer dans le nombre des Evêques qui doivent aſſiſter au Sacre d'un Evêque, eſt reſervé au Pape ſelon la Diſcipline moderne. Mais il eſt vrai que j'y ai dit, que la Diſcipline ancienne étoit differente en ce point, comme en plnſieurs autres, de la moderne.

211. Il faudroit en effet être étrangement prevenu, ou n'avoir aucune teinture de l'ancienne Diſcipline, pour s'imaginer que ces confirmations & diſpenſes de Rome ayent tuujours été en uſage.

212. Car ſi on veut remontrer à la premiere origine, on trouvera que les Apôtres établiſſoient des Evêques chacun dans les Villes où ils avoient converti aſſez de perſonnes, pour en faire une Egliſe.

213. Depuis les Apôtres juſqu'au premier Concile de Nicée, c'eſt à dire pendant trois ſiecles ou environ, on ne voit pas qu'il y ait eu une loi fixe qui reglât à qui l'Ordination de chaque Evêque appartenoit. Dans ces tems heureux, la ſimplicité, l'humilité & la charité qui regnoient par tout, tenoient lieu de loi, & faiſoient qu'on n'avoit gueres beſoin de reglement particuliers ſur la Juriſdiction pour étouffer les diſputes.

La coutume avoit introduit peu a peu une onion particuliere entre les Evêques de la même Province de l'Empire Romain, & principalement à l'égard du Metropolitain ou Evêque de la Cheſ-ville de la Province; cela fit qu'ordinairement après la mort d'un Evêque, tous les Evêques de la mêma Province s'aſſembloient avec le Metropolitain pour y ordonner uo nouvel Evêque choiſi par le Clergé & par le peuple.

214. Après la paix de l'Egliſe les Evêchés ſe multipliant, & les diſputes s'élevant, le grand Concile de Nicée fit une loi de cet uſage, en ordonnant par ſon Canon quatrieme que la Confirmation de l'Evêque élu & la Conſécration appartiendra au Metropolitain, qui s'y trouvera avec tous ſes Evêques comprovinciaux.

215. Ce Reglement a été obſervé dans les Siecles ſuivans comme une Loi très ſainte & généralement reçoe. C'étoit donc le Metropolitain qui éxaminoit ſi tout ſétoit paſſé Canoniquement dans l'Election, qui la confirmoit s'il n'y manquoit rien. C'etoit auſſi lui qui jugeot avec les Evêques comprovinciaux, ſi l'avantage de l'Egliſe exigeolt qu'on paſſât par deſſus quelque ſormalité, qui y auroit manqué.

Telle étoit la Diſciplioe ancienne: Et je ne crois pas que dans lés dix premiers Siecles de l'Egliſe, on trouvera des exemples de ces confirmations & diſpenſes de Rome, ſinon à l'égard des Egliſes ſuburbicaires dont l'Evêque de Rome étoit le Metropolitain.

216. On voit même par le Corps du Droit Canon que l'ancienne Diſcipline ſur ce point, étoit encore en vigueur, comme le Droit commun, non ſeulement du tems de Gregoire IX. mais auſſi au quatorſieme Siecle (*).

217. Ce n'eſt que depuis ce tems-là que la Cour de Rome s'appuyant ſur la pretendue plenitude de puiſſance, a ſu multiplier peu à peu les reſervations des Evêchés, juſqu'à ce que par les regles de la Chancellerie elle s'eſt enfin réſervée la diſpoſition de toutes les Egliſes Patriarchales, Primatiales, Archiepiſcopales & Epiſcopales, voulant par ce moyen abroger les Elections, & s'approprier le droit de confirmation qui appartenoit au Metropolitain.

218. Le Concile de Baſle voulut remedier à ces reſervations, en retabliſſant le droit commun, mais Rome y ayant reſiſté de toutes ſes forces, il a fallu enfin en venir aux Corcordats.

219. Cependant qoelque nouvelle que ſoit la Diſcipline moderne, il s'y ſaut conſormer où elle eſt reçoe; mais de l'autre coté on ne peut nier, que puiſqu'en cas de neceſſité il eſt permis de ne pas obſerver littéralement les Canons les plus anciens & lés plus reſpectables, il doit l'être à plus forte raiſon à l'égard de cette nouvelle Diſcipline, lorſque le ſalut des ames le demande, ſur tout ſi on ne le fait qu'après avoir ſait tout ce qu'on pouvoit pour ſe conformer, même litteralement à ladite Diſcipline, & que la cauſe de ce qu'on ne s'y eſt pas conformé vient de la part de ceux qui devoient & pouvoient y pourvoir. Il n'y a pas de cas où cette maxime capitale puiſſe avoir lieu, ſi elle ne l'a pas dans celui doot il eſt queſtion.

220. Pour comprendre ceci ſans peine, reprenons les circonſtances qui accompagnent le cas preſent. Le Chapitre d'Utrecht a élu en vertu de ſon droit un Archevêque: L'un & l'aotre ont demandé à pluſieurs repriſes la confirmation de cette Election, & la diſpenſe pour faire le Sacre par un ſeul Evêque; ils ont à cet effet employé tous les moyens poſſibles; la Coor de Rome o'a écouté aucune de ſes demandes, quoique faites dans l'ordre. L'Egliſe d'Utrecht s'eſt trouvée dans la neceſſite abſolue d'avoir un Evêque: ſe voyant à l'extrémité & prête à perir ſi elle avoit differé plus long tems le Sacre de ſon Archevêque élu, auquel on n'a enfin procedé qu'en obſervant l'ordre requis, & en gardant les mêmes formalités qu'on auroit gardées au cas que Rome eut accordé leſdites confirmation & diſpenſe.

221. Cela étant, je ne vois pas ſur quel fondement on pourroit blamer la conduite du Chapitre d'Utrecht, ſans attaquer ces trois Maximes très importantes.

1°. Que Rome ne peut refuſer à ſon gré la confirmation de l'Election ou de la nomination d'un Evêque.

2°. Que Rome refuſant ſans canſe legitime & Canonique ladite coofirmation, on eſt en droit de proceder au Sacre ſans cette confirmation.

3o. Que le Sacre ſe peut faire par un ſeul Evêque en cas de neceſſité.

Maximes dont on ne ſauroit nier la verité ſans ſapper par le fondement la Hierarchie de la Diſcipline de l'Egliſe, ſaos expoſer l'Etat à un dangereux renverſement, & ſans ſacrifier lachement à la Cour de Rome les droits de nos Souverains & de nos Egliſes.

222. Abandonner ces Maximes, ce ſeroit encore fournir à cette Cour un moyen aſſuré d'éteinde pour des fins particulieres des Egliſes entieres, de maintenir ſes pretenſions les plus deraiſonnables, de reduire les Souverains à ce qu'elle voudroit, & d'établir une domination dans tout l'Univers.

Qu'on

(*) *Vid. Tit. de Electione extra in VI. in Clemens. & Extravag. comm.*

Qu'on ne diſe pas que ce ſont là des ſpéculations chimériques, ou des detours inventés pour décrier la Cour de Rome & pour colorer une mauvaiſe cauſe. Il eſt aiſé de faire voir qu'en pluſieurs occaſions cette Cour a ſu faire uſage de ſes moyens pour arriver à ſes fins, & qu'il n'a pas tenu à elle qu'on n'ait vu des Royaumes entiers ſans Evêques, & par là en danger d'être bientôt ſans Prêtres & ſans Chriſtianiſme.

223. Durant les guerres de l'Eſpagne contre le Portugal, la Cour de Rome ne voulut pas donner les Bulles de confirmation aux Evêques nommés par le Roi de Portugal, ſavoriſant en ce point le Roi d'Eſpagne, & ne voulant pas reconnoître le Duc de Bragance pour Roi. Par là le Portugal ſe vit bientôt en danger d'être ſans Evêques, puiſque dans l'eſpace de dix ans, de treize Evêques il n'en reſtoit plus qu'un ſeul. Le Roi de Portugal conſulta les Theologiens de ſon Royaume & des Univerſités étrangeres pour adviſer à ce qu'il y auroit à faire dans une telle extremité. Les avis porterent que la neceſſité des Evêques étant de Droit divin, & la confirmation de Rome ſeulement de Droit humain, on pouvoir ſe paſſer de cette confirmation, en cas que la Cour de Rome perſiſtât dans ſon refus. Les Portugais publierent en 1649. un livre qui a pour titre *Balatus ovium.* L'année ſuivante l'Aſſemblée du Clergé de France ſe declara auſſi pour la Cauſe des Portugais, & écrivit une belle Lettre au Pape Innocent X. pour le conjurer de ne plus laiſſer les Egliſes de Portugal dans le danger où elles ſe trouvoient. Le Roi de Portugal étoit ſur le point de ſuivre cet avis, mais la Cour de Rome ne crut pas pouvoir ſe roidir davantage. Peut être qu'elle ſeroit demeurée inflexible juſqu'au bout, ſi elle n'avoit eu peur que le Portugal ne donnât un exemple qui auroit pu être ſuivé par d'autres Souverains.

224. La France ſe vit peu après dans une ſituation ſemblable. L'Aſſemblée du Clergé avoit fait en 1682. une Declaration ſur l'Autorité des Conciles generaux, ſur la puiſſance du Pape & ſur l'independance du Roi dans le temporel. La Cour de Rome ſe tint fort offenſée de cette Declaration; elle refuſa les Bulles de confirmation à tous les Membres de ladite Aſſemblée que le Roi avoit nommés à des Evêchés. Le Roi demeura ferme à n'en point nommer d'autres, & la Cour de Rome ſe roidit au contraire. Ce differend ayant duré pluſieurs années, le Roi fut enfin conſeillé de ſe paſſer des Bulles de Rome, & de faire ſacrer par les Metropolitains ceux qu'il avoit nommé. Mais Rome craignant ce coup au dernier point, relacha enfin les Bulles.

225. Sa Majeſté Imperiale & Catholique s'eſt presque trouvée dans le même cas, lorſque vers le commencement de ce ſiecle la Cour de Rome refuſa de le reconnoitre pour Roi d'Eſpagne, dans les Bulles qu'elle donnoit pour remplir les Evêchés vacans dans le Royaume de Naples. C'eſt pourquoi Sa Majeſté (*) defendit d'y donner *l'Exequatur.* Et comme ainſi *beaucoup d'Egliſes dans ce Royaume ſe trouvoient ſans Evêques, & les ouailles ſans la nourriture ſpirituelle de leurs Paſteurs* par la *faute de la Cour de Rome*, Sa Majeſté declare vouloir ſe ſervir *des moyens permis en Droit* pour remedier aux inconveniens que cauſoit le refus de la Cour de Rome. L'état des affaires ne permit pas à cette Cour de ſe roidir juſqu'au bout dans ſon refus: mais ſi elle y avoit perſiſté, & que ſa majeſté eut daigné conſulter des Theologiens & des Juriſconſultes ſur ces *moyens permis en Droit*, eut-ce été un crime à ceux ci de conſeiller qu'on en revint à l'ancienne diſcipline, ſans ſe mettre en peine du refus injuſte des Bulles de Rome? (*a*)

226. Que ſi on ne peut avec aucune apparence de raiſon blamer les avis donnés par tant d'Evêques & de Theologiens dans le cas du Portugal & de la France, & qui auroient pu ſervir dans l'affaire de Naples, comme on vient de l'expoſer: qu'elle juſtice y auroit il à condamner la conduite de ceux d'Utrecht?

Car c'eſt uniquement ſur le principe & ſur les maximes qu'on vient d'établir que ce ſont reglés ceux du Clergé d'Utrecht ayant fait toutes les demarches & les avances qu'on pourroit ſouhaiter ſans rien obtenir de la Cour de Rome, qui les vouloit fruſtrer pour toujours du droit d'avoir un Evêque ordinaire, comme les autres Egliſes Catholiques, & ne pouvant ainſi garder exterieurement la Diſcipline moderne qu'ils auroient fort ſouhaité de garder dans le Sacre de leur Archevêque, ils ont tâché au moins de s'y tenir d'auſſi près que la neceſſité le permettoit en remontant à l'ancienne Diſcipline.

N'y ayant plus en vie des Evêques comprovinciaux de celui d'Utrecht, ils ſe ſont addreſſés aux Evêques voiſins. Ceux ci en partie prevenus, en partie intimidés par la grande puiſſance de la Cour de Rome, n'ont pu ſe reſoudre à ſecourir l'Egliſe d'Utrecht. Il ne reſtoit donc plus que d'implorer le ſecours de tout Evêque qui auroit aſſez de generoſité pour rendre ce ſervice important à une Egliſe deſolée.

227. Dans ces circonſtances ils s'adreſſerent à M. l'Evêque de Babylone qui étant en Hollande pour ſes affaires particulieres, étoit à leur égard le plus proche du corps, & à portée de diſcerner ſi en effet l'Egliſe d'Utrecht ſe trouvoit en une neceſſité aſſez preſſante après une viduité de plus de vingt ans pour ne poovoir pas en cette occaſion refuſer ſon Miniſtere pour ſacrer l'Archevêque d'Utrecht. Il peut avoir conſulté ſur ce cas d'autres Evêques & des perſonnes capables.

Il peut avoir appris de l'Ecriture, des SS. Peres & de la Diſcipline Eccleſiaſtique dans laquelle on voit par ſon Apologie qu'il eſt très verſé, que n'y ayant dans l'Egliſe qu'un Epiſcopat, chaque Evêque en poſſede ſolidairement une partie (†); que le zele d'un Succeſſeur des Apôtres droit s'intereſſer pour le bien de toutes les Egliſes, & compatir aux maux de tous les Fideles: que ſi la Juriſdiction d'un

(*) Dépêche du 13. Septembre 1708 au Cardinal Grimani, Viceroi du Royaume de Naples.

(*a*) Voyés le Décret de l'Empereur Joſeph du 26. Juin 1702. rapporté dans l'appendix du Traité *de Recurſu ad princ ipem,* Litt. T.

(†) Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur. *S. Cyprianus de Unitate Eccl. & refertur apud Gratianum Cauſa* 24. *Q.* 1. *Can.* 18.

Probe a Spiritus gratia fuerat edoctus (S. Euſthatius) Eccleſiæ Præſulem non de illa tantum ſollicitum eſſe debere quæ a Spiritu ſancto illi commiſſa eſt, ſed etiam de quavis in orbe terrarum conſtituta. *S. Chryſoſt. in S. Euſtat. tom.* 1. *novæ Edit. pag.* 607.

Neceſſitas non habet legem. *S. Bernardus de Precepto & Diſpenſ. Cap.* 5.

Nam etſi ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi habent ſub ſe Eccleſias quibus curam videntur impendere, & nemo ſuper alienam menſuram extenditur, tamen præponitur omnibus charitas Chriſti, in qua nulla ſimulatio eſt. Nec conſiderandum quid factum ſit, ſed quo tempore & quomodo, & in quibus, & quare factum ſit. *S. Epiphanius Epiſt. ad Joannem Hieroſolimitanum*

Limites habet Juriſdictio Epiſcoporum, non habet charitas: Omnes illud Apoſtoli uſurpare poſſumus & debemus. Inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror? *Epiſt. Encyclica Cleri Gallicani* 26. *Febr.* 1831.

Digitized by Google

d'un Evêque a des bornes, ſa charité n'en doit point avoir: qu'enfin en cas de neceſſité un veritable Evêque ſe doit conſiderer comme deſtiné à avoir ſoin de toutes les Egliſes dont les beſoins exigeroient ſon Miniſtere: laquelle neceſſité a pu paroître d'autant plus viſible dans le cas dont il s'agit, qu'il étoit clair que la Cour de Rome ne vouloit en aucune maniere accorder à l'Egliſe d'Utrecht un Evêque propre & ordinaire.

228. Que ſi on dit encore que M. l'Evêque de Babylone étoit ſuſpendu des fonctions Pontificales, je reponds que cela ne fait rien au cas preſent. Car en ſuppoſant même cette ſuſpenſe auſſi valide & legitime que je l'ai fait voir être illegitime & nulle, la neceſſité auroit rendu le Sacre licite, le caractere Epiſcopal étant d'ailleurs ineffaçable. Quand on eſt endanger de mort, un Prêtre ſuſpendu, depoſé, degradé peut donner l'abſolution, lorsqu'il n'y a pas d'autres Prêtres pour la donner.

229. Il n'y a donc qu'un principe inconteſtable qui ait influé dans la conduite du Clergé d'Utrecht & de M. l'Evêque de Babylone: il n'y a que ce principe que j'aie enſeigné dans la concluſion de ma Reponſe Epiſtolaire. Et ſi c'eſt ce principe que mes adverſaires attaquent, j'oſe dire avec confiance qu'ils attaquent les maximes de Notre Seigneur Jeſus-Chriſt, le fondement & le but de la Diſcipline Eccleſiaſtique, que les Souverains ont interêt de maintenir pour le repos de leurs Etats & de l'Egliſe dont ils ſont les Protecteurs.

230. Si on perſiſte à dire que la queſtion eſt de ſavoir ſi dans le Sacre de l'Archevêque d'Utrecht le cas de neceſſité s'eſt effectivement rencontré, il me ſuffit de dire que n'étant pas reſponſable des faits ou des circonſtances du cas, c'eſt à l'Evêque Conſecrateur & à ceux du Chapitre d'Utrecht d'en repondre.

Je ſuis cependant très perſuadé qu'ils ſont en état de le faire, d'autant plus que j'ai remarqué que tout ce qu'on y oppoſe, eſt proprement fondé ſur ce faux pretexte, que le Clergé & le Chapitre d'Utrecht ne ſubſiſtent plus: pretexte dont aucun Juriſconſulte ne peut raiſonnablement convenir.

231. Et tout cas, ſi la Cour de Rome pretend qu'il n'y avoit pas de neceſſité, elle peut employer la voie dont l'Egliſe a toujours uſé en pareil cas, qui eſt de faire juger Canoniquement la Cauſe. C'eſt un tel jugement que ledit Clergé ne ceſſe de demander avec inſtance; & il eſt notoire que leurs Souverains quoique d'une autre Religion n'y mettroient pas d'obſtacles.

232. En voilà plus qu'il n'en faut pour defendre ma Reponſe Epiſtolaire ſur le point le plus delicat que l'Ordonnance paroît avoir eu principalement en vue. Car tout ce que j'y ai dit à l'égard du Sacre de l'Archevêque d'Utrecht, n'eſt au fond qu'un mot de conſolation que je ne pouvois bonnement omettre à cauſe des outrages affreux dont le D. Damen avoit chargé cet Archevêque & ſon Clergé par ſa Diſſertation ſur laquelle j'étois conſulté: Outrages qui retomboient en partie ſur ma Perſonne, pour m'être declaré en faveur de leurs Droits, ainſi qu'ont fait tant d'autres Juriſconſultes & d'habiles Theologiens.

§. VIII.

Sa ma Ceponſe Epiſtolaire eſt ſcandaleuſe?

233. N'ayant pu obtenir la communication des Griefs, je ſuis encore reduit à deviner ſur quel fondement on a qualifié, ma Reponſe de *ſcandaleuſe*.

Ou cette qualification tombe ſur le fond même de la Reponſe Epiſtolaire; & je crois l'avoir ſuffiſamment juſtifié.

Ou l'on pretendroit que cette Reponſe auroit cauſé quelque éclat ſcandaleux, & ce ſeroit une nouvelle preuve de la ſurpriſe faite au Conſeil d'Etat.

234. Car le ſeul expoſé du fait, tel que je l'ai repreſenté ci-deſſus (*), ſuffit pour faire voir que ma Reponſe Epiſtolaire n'a cauſé aucun ſcandale; mais qu'au contraire s'il y avoit eu matiere de ſcandale, ç'auroit été dans la Diſſertation du Docteur damen ſi pleine d'invectives.

235. Mais pourquoi, dira-t-on, falloit-il ſe mêler d'une affaire odieuſe & qui ne me regardoit pas?

Quand il y auroit eu quelque imprudence en cela, jamais ſans une grande ſurpriſe on n'auroit fait contre mon Ecrit Ordonnance ſi ignominieuſe à ma perſonne, ni envoyé au Promoteur de l'Univerſité des Ordres ſi ſeveres.

Peut-on même me blamer d'imprudence, ſi en donnant ma Reponſe je n'ai fait que m'acquiter des obligations de mon état & de ma profeſſion?

236. Quand on crée un Docteur en Droit, on ne lui donne pas un vain titre d'honneur. En lui accordant ce temoignage ſolemnel de ſa capacité; on lui fait connoître en même tems l'obligation qu'il contracte envers le public, d'aider de ſes conſeils & de ſes avis ceux qui pourroient en avoir beſoin. Il manqueroit à ce devoir, s'il refuſoit de repondre ſuivant les lumieres de ſa conſcience aux perſonnes qui s'addreſſeroient à lui dans leurs difficultés.

Il y plus de cinquante ans que je ſuis crée Docteur en Droit dans l'Univerſité de Louvain l'une des plus ſavantes & des plus celebres. L'anneau (†) que l'on m'a mis au doigt, & que l'on met à tous les Docteurs en cette occaſion, nous avertit d'une alliance inviolable que nous contractons avec la juſtice, & de l'amour que nous devons à cette excellente vertu, comme à une chaſte Epouſe.

Cette ceremonie & autres ne m'ont jamais paru de ſimples formalités; je les ai toujours regardées comme nous impoſant des obligations auſſi réelles, que celles qu'on contracte en entrant dans les charges de judicature.

237. Ces devoirs ne ſe renferment pas dans les bornes de l'Univerſité dont nous ſommes Docteurs. Les Univerſités ſont établies pour être des ſources publiques & acceſſibles à tout le monde. Les Juges & les Cours de juſtice aiment d'avoir les avis des Docteurs en Droit dans les cas difficiles; & leur ſentimens donne un grand poids aux affaires. Ils ſont conſultés de differends endroits même éloignés ſur des affaires importantes. Il n'eſt pas fort rare de recevoir à Louvain des Conſultations d'Allemagne, de France, ou d'Eſpagne; & les Docteurs ſe croyent obligés de repondre ſelon leur conſcience ſans acception de perſonnes ou de nations.

238. Comment donc aurois je pu refuſer de repondre à des perſonnes d'un Pays ſi voiſin, avec leſquelles nulles raiſons de Religion ou d'Etat me defendoient d'avoir communication? L'Univerſité de Louvain eſt auſſi l'Univerſité des Catholiques des Provinces unies, puiſqu'ils n'ont point d'Univerſité Catholique en leur Pays, & que celle de Louvain en eſt la plus voiſine. Ils y ont toujours un bon nombre de jeunes Hollandois, & deux Seminaires pour leur Clergé depuis la révolution de leur Pays: ce qui a toujours entretenu & entretient encore une étroite correſpondance entre les membres

(*) Voyez le Nombre 56. juſqu'au Nombre 59.

(†) Symbolum Arrhæ quaſi conjugalis, ut ſic deſponſati legali juſtitiæ individuo & illibato fœdere maneatis devincti.

bres de cette Univerſité & ceux de cet illuſtre Clergé.

239. C'eſt d'ailleurs le Clergé d'une Egliſe Belgique, qui a autrefois cedé ſa Juriſdiction temporelle à nos Princes, leſquels depuis ce tems-là juſqu'à la Paix de Munſter, ont eu tant de part dans le choix des Evêques de cette Egliſe.

Ainſi ni mes Collegues, ni moi ne fumes nullement ſurpris de nous voir conſultés en 1717. de la part du Clergé d'Utrecht; & nous ne fimes aucune difficulté de repondre à cette Conſultation ſelon nos lumieres.

240. J'ai donc cru que je pouvois & que je devois même repondre à la nouvelle Conſultation qui me fut propoſée de la part de ce Clergé en 1725. comme je l'ai fait par ma Reponſe Epiſtolaire. Tout m'y engageoit, la juſtice, la charité, les devoirs de ma profeſſion.

241. Mais ajoute-t-on, la Cour de Rome avoit pris parti en cette affaire.

Cela devoit il m'arrêter, puiſque ni l'Egliſe, ni la Religion, ni le Saint Siege, ni la Diſcipline Eccleſiaſtique n'y ſont point intereſſes, comme je crois l'avoir ſuffiſament demontré? Ce n'eſt pas en vain que l'on met un bandeau ſur les yeux de la Juſtice, c'eſt pour apprendre aux Juriſconſultes de ne regarder pas ſeulement les reſpects humains, ni rien qui puiſſe les porter à l'abandonner dans leurs reponſes. S'ils en uſoient autrement, que deviendroient les Cauſes des Pauvres, dés veuves, des orphelins opprimés qui auroient des puiſſans adverſaires?

242. C'eſt en ces occaſions plus qu'en toute autre qu'un Juriſconſulte Chretien ſe doit ſouvenir de ſes devoirs, dont un des principaux eſt d'aider de ſes avis & de ſes conſeils ceux dont il juge la cauſe juſte, ſur tout lorsqu'il ſe trouvent dans l'oppreſſion. Il n'y a qu'une fauſſe politique & une veritable lacheté qui puiſſe detourner un Juriſconſulte de donner des reponſes ſinceres & genereuſes.

243. Il n'y a point de Juriſconſulte qui faſſe difficulté de donner des reponſes contraires aux pretenſions de la Cour de Rome, s'il les croit malfondées; on y eſt même ſouvent obligé pour la conſervation des Droits & Hauteurs du Souverain; & cela eſt arrivé plus d'une fois à Louvain. Pluſieurs de mes Collegues auſſi bien que moi ont donné grand nombre de Reſolutions de cette ſorte en faveur de quelques Chapitres d'Allemagne & autres: Et jamais on n'a ſongé à nous en faire un crime. Un Juriſconſulte de Rome, nommé *de Arthangelis* donna a Rome même il y a environ 25. ans, une Reſolution en faveur des Droits de Monſieur de Sebaſte Archevêque d'Utrecbt, que Rome pretendoit être amovible *ad nutum*. Et enfin s'il m'eſt permis de le dire encore une fois, on ne peut trouver mauvais qu'en 1725. j'aie dit dans ma Reponſe Epiſtolaire quelqoes mots en paſſant & avec beaucoup de modeſtie en faveur d'une Cauſe dont j'avois en 1717. conjointement avec quatre de mes Collegues, reconnu poſitivement la juſtice par une aſſez ample Reſolution imprimée pluſieurs fois, & dont aucun Miniſtre de Sa Majeſté n'avoit temoigné du mecontentement. Après cela comment aurois je pu m'attendre à l'éclat qu'on a fait contre ma Reponſe Epiſtolaire?

244. J'oſe donc dire, comme de très habiles Juriſconſultes du Pays l'ont déja dit, que ſi pour avoir donné cette Reponſe, on me traite en coupable, on altere en même tems cette liberté ſi neceſſaire aux Juriſconſultes pour s'acquiter des devoirs importans de leur profeſſion: ce qui ſeroit un tort immenſe au public en general, & en particulier aux Libertés des Egliſes Belgiques, aux interêts, Droits, Prerogatives de la Puiſſance Souveraine, decourageroit les meilleurs Juriſconſultes & les plus fideles Conſeillers des Souverains, & detourneroit bien des perſonnes de capacité & d'eſprit de la profeſſion & de l'étude des SS. Canons & du Droit public, ou enfin on les y feroit appliquer d'une maniere complaiſante & conforme aux deſſeins aſſez connus de la Cour de Rome, mais directement contraires aux regles & aux interêts des Princes & des Egliſes.

§. IX.

Si ma Réponſe Epiſtolaire eſt d'un pernicieuſe conſequence?

245. Je crois pouvoir dire avec confiance, ſous correction cependant, que j'ai pleinement demontré que la Reponſe Epiſtolaire ne peut être qualifiée *d'une pernicieuſe conſéquence* par rapport ni à l'honneur du Saint Siege, ni au bien de notre Sainte Religion, ni à la conſervation de la Diſcipline Eccleſiaſtique.

246. J'ajoute qu'il me ſeroit facile de faire voir, comme je l'ai déja fait en partie, qu'au contraire on ne ſauroit favoriſer les pretenſions de la Cour de Rome touchant l'extinction de l'Evêché & du Chapitre d'Utrecht, auſſi bien que des Droits Hierarchiques, qui y ſont eſſentiellement attachés, ſans donner lieu à d'étranges conſequences & très dangereuſes pour l'Egliſe & pour l'Etat.

247. Il ne faut que conſiderer que l'inſtitution de Jeſus Chriſt & la pratique des Apôtres a été de fonder par toute la terre des Egliſes fixes & perpetuelles au milieu des infideles, & d'y établir des Paſteurs & des Miniſtres propres & ordinaires pour affermir & transmettre par ce moyen la Doctrine & la Religion de Jeſus-Chriſt dans la ſuite de tous les Siecles.

248. Ainſi rien n'eſt de plus mauvaiſe conſequence pour la Religion, pour la Hierarchie & la Diſcipline Eccleſiaſtique que de vouloir introduire dans une Egliſe des Vicaires amovibles *ad nutum* (*), ainſi que Roma entreprend de les faire dans celle d'Utrecht. Les Conciles ont traité une telle pratique d'abus énorme & contraire aux Loix Eccleſiaſtiques (†); & le Concile de Trente fit pluſieurs Decrets pour que cheque Paroiſſe fût gouvernée par des Paſteurs propres & ordinaires. (††)

249. C'eſt ce qui doit ſur tout avoir lieu à l'égard des Egliſes anciennes qui tombent ſous la domination des Puiſſances non Catholiques; puiſqu'il n'y a pas de moyen plus aſſuré que la ſucceſſion non interrompue des Evêques & des Paſteurs propres & perpetuels, tant pour maintenir les Egliſes & y conſerver le ſaint depôt de la foi, que pour y ramener ceux qui auroient eu le malheur des' s'en écarter.

N'auroit-il par été à ſouhaiter, que les Egliſes d'Alexandrie, de Carthage & tant d'autres euſſent pu ſubſiſter par le moyen de leurs Evêques & Paſteurs propres? Et toute la Poſterité n'auroit elle pas beni les traveaux de ceux qui y auroient contribué?

250. Que peut donc meriter le Clergé d'Utrecht, que toute faveur & aſſiſtance? Clergé d'une Egliſe des

(*) Conductitios Sacerdotes Vicarios temporales. *Concil. Mogunt. an.* 1225. *Can.* 12.
(†) Enormis conſuetudo contra Canonicas Sanctiones. *Ibid.*
(††) Per ſuum perpetuum peculiaremque Parochum. *Seſſ.* 24. *de Reform. Cap.* 13.

Digitized by Google

des plus anciennes & des plus illuſtres de ce Pays, qui s'eſt maintenue parmi tant de traverſes, & qui a travaillé avec tsot de ſuccès pour le libre exercice de la Religion Catholique, qu'on n'empêche plus que leur Archevêque ne porte publiquement le titre d'Archevêque d'Utrecht, & qu'il n'en faſſe librement toutes les fonctions.

Qu'y a-t il de plus étrange que de voir que Rome, qui devroit être la premiere à ſeconder des deſſains ſi louables, paroiſſe être la ſeule qui les traverſe, en voulant depouiller ce Clergé de tous ſes Droits & Juriſdiction ordinaire, & le reduire à ce qu'on appelle, une ſimple Miſſion! Quel interêt la Coor de Rome peut-elle avoir à en uſer de la ſorte? La Religion & la Hierarchie en ſouffrent. Il n'y a que la domination de cette Cour qui trouve ſon aggrandiſſement.

251. Quelle plaie n'eſt ce pas encore à la Diſcipline de l'Egliſe, que la conduite que Rome a tenue pour l'execution de ſun entrepriſe? Elle veut depoſſeder à ſon gré une ancienne Egliſe & éteindre ſon Clergé & ſes Droits Hierarchiques par un ſeul trait de plume.

252. Les SS. Canons ne permettent pas qu'on depoſe le moindre Miniſtre de l'Egliſe, ou qu'on éteigne le moindre Benefice ſimple, *niſi per Judicem competentem, auditis quorum intereſt.* Qu'y a-t-il donc de plus contraire à ces Canons que de delarer éteinte une Egliſe ou un Dioceſe entier ſans aucune forme ni figure de procès, ſans même vouloir écouter les requiſitions les plus preſſantes, que la même Egliſe avoit faites tant de fois pour obtenir des Juges ou des Arbitres?

Une telle conduite ne renferme-t-elle pas en ſoi une infraction ouverte des SS. Canons, un demi formel de juſtice, & un violement de tout droit, qui dicte, *Ut nemo via facti, ſed ex legibus & judicio tractari debeat; & ut quilibet maneat in ſua poſſeſſione, donec per ſententiam Judicum competentium evincatur.*

De telles entrepriſes de la Cour de Rome intereſſent l'Etat même. Quel eſt le Prince Catholique qui ne ſoit perſuadé que ce ſeroit une choſe bien contraire à la ſureté & à la tranquillité de ſes Etats, ſi l'établiſſement & a deſtitution des Paſteurs & des Miniſtres de l'Egliſe dependoient du bon plaiſir de la Cour de Rome? Ou ſi cette Cour pretendoit éteindre à ſon gré des Dioceſes, d'evoquer les Sujets de ces Princes, de les traiter en coupables ſans forme ni figure de procès, comme il s'eſt fait dans le cas du Clergé d'Utrecht.

253. Je laiſſe à la haute Sageſſe de Sa Majeſté à juger ſi ce ne ſeroit pas plutôt l'Ordonnance que le Miniſtre de la Cour de Rome a ſu ſurprendre en cachant le veritable état de cette affaire, qui ſeroit de mauvaiſe conſequence au cas qu'on la laiſſât ſubſiſter, puiſqu'elle favoriſe toute la conduite de cette Cour envers l'Egliſe d'Utrecht, conduite directement oppoſée aux Maximes de la Juriſprudence Belgique.

254. Je pourrois en demeurer là, ſi le Miniſtre de la Cour de Rome n'avoit conduit ſi adroitement ſon intrigue, qu'il a ſu faire appuyer l'Ordonnance ſur un Bref & autres Decrets de Rome non placetés, par où il a voulu ſans doute ſapper la Loi du *Placet*, c'eſt-à-dire, le boulevart que les Princes ont ſi ſagement oppoſé aux entrepriſes de ladite Cour ſur les libertés & droits des Egliſes, auſſi bien que ſur la Puiſſance Souveraine.

255. Car nos Princes n'ont établi ſi ſoigneuſement par leurs Edits & Ordoonances (*) *la néceſſité indiſpenſable du* Placet ou Viſa, *qu'afin que les affaires Eccleſiaſtiques ſoient conduites, maintenus & reglées ſelon les anciennes Conſtitutions, Canons & Conciles de la Sainte Egliſe à l'honneur de Dieu & ſalut des ames*; afin de *ſoutenir les Libertés & Franchiſes des Egliſes* & des Peuples de ce pays; afin de de les garantir contre les *Cenſures, abus, oppreſſions & vexations indues de la Cour Rome; & afin d'empêcher que de ſa part ne ſeroit pratiqué aucune nouveauté contre les Droits & Autorité du Souverain.*

256. J'ai prouvé au loog dans un Ouvrage exprès il y a quatorze ans, que ce droit du *Placet* eſt une des plus précieuſes prérogatives de la Couronne: Que c'eſt un droit inſeparable de la Souveraineté; qu'il eſt reconnu & maintenu dans tous les Etats, quoique ſous differens noms de *Viſa*, de *Pareatis*, *d'Exequatur*: Que nos Princes & leurs Miniſtres oot pris grand ſoin de enſerver & de reprimer les entrépriſes de ceux qui vouloient y donner atteinte.

J'ai fait voir dans cet Ouvrage que la Cour de Rome a attaqué ce même droit en mille manieres & en tout Pays, & toujours ſous pretexte de Religion.

Pour ne parler que du Pays-Bas, jusques où les Miniſtres de cette Cour n'ont-il pas pouſſé leurs entrépriſes ſur ce point? Je n'en raporterai que dux échantillons.

257. L'Archidue Leopold Gouverneur de ce Pays, ayant déclaré à l'occaſion de la Publication de la Bulle *In Eminenti* d'Urbain VIII. que ce n'étoit pas l'intention de Sa Majeſté que la ſeule Publication des Bulles faites à Rome ſuffiroit pour obliger les habitans de ce Pays, ainſi qu'il étoit déclaré à la fin de cette même Bulle *In Eminenti*. L'Internonce oſa divulguer une déclaration poſitivement contraire par laquelle il annulla même celle de l'Archidue, ainſi que le Placart de Sa Majeſté émané au ſujet de la ſusdite Bulle; & cela parce qu'il pretendoit, que les Lettres Royales, en taot qu'elles vouloient que la ſeule Publication faite à Rume ne ſuffiſoit pas pour obliger tous les fideles, étoient contraires à l'Autorité & à la Juriſdiction du S. Siege. L'Arehiduc ayant repouſſé cet attentat inoui par une Ordonnance vigoureuſe, le Pape Innocent X. lui adreſſa un Bref (†), dans lequel ce bon Prince eſt comparé à Abſalon, & les Conſeillers de Sa Majeſté à Achitophel, & y ſont traités comme ſi, en maintenant le droit du *Placet*, ils euſſent foulé aux pieds l'Autorité de l'Egliſe & du Pape.

258. Peu de tems après il arriva que le Conſeil de Brabant fût obligé de caſſer la Publication d'un Decret (*a*) de la Congregation du S. Office faite par l'Archevêque de Malines ſur le ſeul envoi de l'Internonce ſans *Placet* prealable; mais la même Congregation porta un Decret (*b*), par lequel elle entreprit de caſſer l'Arrêt du Conſeil de Brabant, de delarer que les Conſeillers avoyent encouru les Cenſures, & de les menacer des peines encore plus grieves. L'Internonce eut la hardieſſe de faire afficher (*c*) ce Decret, ſigné de lui, à la Chancellerie de Brabant: ce fût à cette occaſion que le Conſeil de cette Province repreſenta à l'Archiduc par une Conſulte très judicieuſe qu'il s'agiſſoit en cette occaſion *de conſerver ou de perdre la Souveraineté du Roi.*

Dans

(*) Voyez les Edits de 1484. & de 1497. la Pragmatique Sanction de 1574. & l'Ordonnance du Gouvernement du 25. Septembre 1724.

(†) Du 11. Novembre 1651.

(*a*) Du 6. Septembre 1657. (*b*) Du 14. Mars 1658. (*c*) La nuit entre le 12. & 13. Mai 1658.

Digitized by Google

Dans ces cas & pluſieurs autres que j'ai rapportés dans mon Ouvrage ſur le *Placet*, ces tentatives de la Cour de Rome furent rendues inutiles par la fermeté & la ſageſſe du Gouvernement.

259. Ce fut encore par le même motif que le Gouvernement defendit depuis peu (*a*) aux Archevêques & Evêques de ce Pays, de *publier* ou *communiquer* aucune Bulle, Bref, Decret ou Lettre de Rome, *ſoit en matiere de Dogme, ou touchant les Mœurs & la Diſcipline Eccleſiaſtique, ou d'y donner execution de quelle maniere que ce puiſſe être, à moins qu'il conſte auparavant qu'ils ayent été viſés ou placetés en la maniere accoutumée.*

260. Cependant le Miniſtre de la Cour de Rome ne s'eſt pas rebuté; il a ſi adroitement employé les motifs de notre Sainte Religion & autres les plus touchans & les plus capables de faire impreſſion, qu'à la fin il a ſu ébranler les Loix ſalutaires du *Placet*, en ſurprenant l'Ordonnance dont je me plains.

261. Car cette Ordonnance eſt deſtituée de tout fondement, à moins qu'on ne poſe pour principe, qu'on eſt abſolument obligé de déferer aveuglement en tout à toute ſorte de Decrets venant de la Cour de Rome, avant même quils aient été placetés ou viſés, & publiés dans ce Pays: Que par conſequent cette Cour a pouvoir de faire des Loix, de porter des defenſes, & de donner des Sentences ſans même nous ouir ou nous citer; & que ces Loix nous obligent dès que la publication ou notification en a été faite en Cour de Rome.

Car s'il ne poſe un tel principe, cette Ordonance tombe d'elle même, n'étant bâtie que ſur des Brefs & des Decrets, qui n'ont jamais en aucune maniere été placetés ou viſés, & bien moins publiés en ces Pays: tellement que leur contenu ne me pouvoit aucunement obliger. Or admettre un tel principe, ce ſeroit renverſer de fond en comble la Loi du *Placet*.

262. Le ſucces qu'a eu le Miniſtre de la Cour de Rome eſt d'autant plus étonnant qu'il a ſu ubtenir cette Ordonnance de ceux-là mêmes qui venoient de maintenir la neceſſité du *Placet* de la maniere la plus forte & la plus preciſe; & contre celui qui avoit écrit *ex profeſſo* pour la defenſe du *Placet*.

263. Il eſt encore bien remarquable, que dans le même tems ce Miniſtre e affecté de faire imprimer, afficher, vendre, diſtribuer publiquement pluſieurs Decrets de Rome ſans attendre la moindre marque du *Placet*, en y ajuutant même des Actes (*) ſignés de lui ou de ſon pretendu Auditeur.

264. Toutes ces circunſtances reunies enſembles font voir que cette affaire peut avoir de ſâcheuſes conſéquences par rapport au Droit du *Placet*, è moins que notre Auguſte Monarque ne daigne y apporter un remede efficace.

265. Un autre deſſein encore que les Miniſtres de la Cour de Rome ont eu en vue il y a long-tems, eſt de decréditer tous les ouvrages que j'ai mis en lumiere pour ſoutenir les Droits des Souverains contre les pretenſions exorbitantes de cette Cour, comme je l'ai ci-devant remarqoé.

Et aſſurément ils n'ont pas mal réuſſi, en ſurprenant l'Ordonnance qui flétrit avec tant d'éclat ma Reponſe Epiſtolaire & ma Perſonne.

266. Car quelle idée aura-t-on d'un Docteur, quel cas fera-t-on de ſes ouvrages en faveur des Droits du Prince, lorſqu'on vera que les Miniſtres même du Prince l'ont declaré, & cela ſous le nom de leur Auguſte Souverain, l'ont declaré, disje, injurieux au S. Siege, Auteur des ſcandales & de pernicieuſe conſequence, portant préjudice à notre Sainte Religion & à la Diſcipline Eccleſiaſtique? Lorſqu'on verra que c'eſt evec des qualifications ſi infamantes que les Miniſtres de Sa Majeſté condamnent un de ſes Ecrits, & ordonnent enſuite de proceder contre ſa Perſonne.

267. Enfin il eſt évident que le deſſein conſtant des Miniſtres de la Cour de Rome eſt d'anéantir le Droit important du *Placet* Royal.

Ils font jouer divers reſſorts pour y réuſſir; d'un côté ils perſécutent ſans relâche ceux qui ont défendu les Droits des Souverains d'une maniere qui pourroit nuire aux deſſeins de ladite Cour. Ils tâchent de les perdre de réputation; ils condamnent les ouvrages qu'ils ont donnés au Public & la doctrine y contenue, pour les decréditer & pour les rendres incapables d'en produire des ſemblables à l'avenir, & afin d'intimider tous les autres qui pourroient défendre les mêmes Droits & Hauteurs des Princes. Car c'eſt à ces auguſtes Droits qu'ils en veulent par ces moyens, comme l'a fort bien remarqué le Célébre François Salgado (†).

Ils ſavent fort bien, ces Miniſtres de la Cour de Rome, que les Ecrits où l'on éclaircit ces matieres, ſervent à détromper bien des gens, & principalement à inſtruire les Eléves des Univerſités.

268. D'un autre côté ils favoriſent & procurent d'amples récompenſes à ceux qui écrivent contre les Droits des Princes: Ils ont aſſez d'intrigues pour détuurner les châtimens que de tels Auteurs mériteroient de la part des Miniſtres des Souverains, & même pour leur faire obtenir de ce côté-là des faveurs & des dignités conſiderables. Tout le Pays-Bas eſt inſtruit & convaincu de ce que j'avance.

269. Après tout cela, & particulierement après un exemple ſi ſignale dans la Perſonne d'un ancien Docteur de l'Univerſité de Louvain que le Miniſtre de la Cour de Rome vient de faire foudroyer par des notes ſi infamantes de la part d'un Conteil d'Etat, qui oſeroit à l'avenir écrire contre les injuſtes pretenſions de cette Cour? Et à quoi ſervira-t-il qu'il y ait dana le Pays bien des Theologiens & des Juriſconſultes convaincus de la fauſſeté de ces pretenſions, ſi on leur ferme la buoche?

270. Si je me ſuis un peu étendu ſur les dangereuſes ſuites de cette affaire, c'eſt parce qu'il eſt encore tems d'y remedier, & que j'ai cru comme fidele Sujet de Sa Majeſté, être obligé de faire voir que les Droits Sacrés de notre Auguſte Souverain étoient tellement liés à ma Cauſe, que l'on n'avoit pu me condamner ſans donner une atteinte mortelle à ces Druits.

271. Je finis mes raiſons & moyens ulterieurs de défenſe au nom du Seigneur, comme je les ai commencés, avec cette confiance que le ſeul Bon en Tout-puiſſant, qui a mis dans le cœur de l'Empereur & Roi la Clemence d'écouter bénignement ma plainte, fera recevoir favorablement cette Défenſe, que j'ai dreſſée enſuite des Ordres de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, & en conformité de ceux de Son Alteſſe Sereniſſime.

272. S'il y reſte quelque grief ou chef d'accuſation auquel je n'aurois pas ſatisfait, j'eſpere que cela

(*a*) Le 25. Septembre 1724.

(*) Entre autres ceux du 4. Mai 1724. & du 17. Mars 1726.

(†) Aſſidue practicari videmus circa libros Catholicorum Auctorum tractantes & fundantes Regis Catholici Juriſdictionem aut Regalias... qui ob id ſolum ſolent integraliter in Romana Curia prohiberi & vetari, & ad hoc Brevia Apoſtolica tranſmitti... omni conatu... huic violentiæ ſuis Juribus Regalibus, & ſibi ipſi illatæ occurrit (Rex Catholicus) agnoſcens hanc prohibitionem dumtaxat tendere ad infringenda ſua jura, necnon in grave & intolerabile præjudicium ſuum, ac proinde impediens talia Brevis executionem, &c. *Supplic. ad Sanctiſſimum. Parte 2. Cap. 33. Num. 144.*

cela ſera benignement attribué à ce que je n'en ai pas eu connoiſſance. J'avois cru en devoir demander reſpectueuſement la communication, comme je fis encore le 23. de Mars dernier; & l'eſperance de l'obtenir a contribué à retarder cette defenſe.

273. Si je me ſuis étendu, ça été parce que je me trouvois réduit à déviner pluſieurs chefs d'accuſation, dont je pouvois apprehender que le Miniſtre de la Cour de Rome m'auroit chargé, & que j'y rencontrois des matieres importantes, dont je croyois être obligé de parler en me juſtifiant.

274. J'ai explique en detail le grand tort qu'on a fait à ma reputation ;& à ma perſonne; mais je n'ai pas eu la moindre penſée de manquer au reſpect que je dois au Conſeil d'Etat. Je me plains de la ſurpriſe dont le Miniſtre de la Cour de Rome a uſé pour obtenir l'Ordonnance dont il eſt queſtion ; & je me tiens aſſuré que ce Conſeil n'auroit jamais donné cette Ordonnance, ſi on n'avoit ſçu empêcher que je l'informaſſe du véritable état de la Cauſe.

275. Enfin j'y ai parlé ouvertement & librement: Et c'eſt parce qu'ayant le bonheur par la Clemence de Sa Majeſté de me defendre devant Elle, j'ai cru qu'il ſeroit indigne de ma profeſſion de rougir dans ma vieilleſſe de m'être declaré dans ma Reponſe Epiſtolaire pour une Egliſe affligée, & de donner ainſi à la fin de mes jours un mauvais exemple à bien d'autres de n'oſer parler ou écrire en faveur de l'Innocence & de la Verité, des Loix de la Patrie & des Droits Sacrés que Dieu a confiés aux Souverains pour le bien de l'Etat & de l'Egliſe. Mon âge m'avertit qu'il ne me reſte qu'un pas à faire jusques au Tribunal de mon divin Maitre, où je ne pourrois m'excuſer ſur la crainte que j'aurois eu de deplaire aux hommes. Au reſte il ſauroit bien me garantir, s'il le veut, des pieges & des oppreſſions que mes adverſaires me pourroient preparer. Auſſi a-t-il commencé à me tendre la main ; & il me donne la confiance qu'il continuera à le faire, ayant donné une ſi grande ſageſſe & droiture à notre Auguſte Monarque qu'il a établi Souverain Protecteur & premier Avocat de ſon Egliſe & des Perſonnes qui ſont opprimées.

Z. B. VAN ESPEN, Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons.

CAUSA ESPENIANA.

LIVRE II.

***Contenant** les pieces rélatives aux procedures faites contre M. van Eſpen, devant le Recteur de l'Univerſité de Louvain, au ſujet de ſa Réponſe Epiſtolaire.*

A.

Ordre du Conſeil d'Etat au Recteur de l'Univerſité de Louvain.

L'EMPEREUR ET ROY.

Venerable, Cher & bien Amé. Nous vous remettons ci-jointe notre Ordonnance du 12. du preſent mois, par laquelle nous avons ordonné de faire lacerer publiquement la Lettre Epiſtolaire imprimée ſous le nom de Z. B. van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons en l'Univerſité dans notre Ville de Louvain, concernant la Pretendue Election & Conſecration de Corneille Steenoven en Archevêque d'Utrecht, comme étant injurieuſe au Saint Siége, ſcandaleuſe & d'une pernicienſe conſequence; & vû qu'on ne peut ſouffrir ni diſſimuler de pareils Ecrits ſi prejudiciables à notre Sainte Religion Catholique & Romaine & à la Diſcipline Eccleſiaſtique, & ſi contraires à la prohibition do Pape repriſe dans ſon Bref donné à Rome le 21. Fevrier de la preſente année. Nous vous faiſons cette par l'avis de notre Conſeil d'Etat & à la deliberation de notre Gouverneur Général de nos Pays-Bas, pour vous avertir, que nous avons enjoint au Promoteur de ladite Univerſité d'intenter ſon Action par devant vous, & d'agir vivement, *ſervato juris ordine*, à charge dudit Docteur van Eſpen, & en cas qu'il ſoit trouvé d'être l'Auteur de ladite Reponſe Epiſtolaire, Nous vous ordonnons de proceder contre lui par le Decretement des peines & Cenſures Eccleſiaſtiques qu'il peut avoir merité, & de decider ladite cauſe avec toute l'accelération poſſible préférablement à toote autre. A tant Venerable, Cher & bien Amé, Notre Seigneur vous ait en ſa ſainte Garde. De Bruxelles le 12. de Septembre 1725. *Paraphé*, Eliſm. vt.

J. B. HEEMS.

B.

Ordre au Promoteur de ladite Univerſité.

L'EMPEREUR ET ROY.

Cher & bien Amé. Nous vous remettons ci-jointe notre Ordonnance du 12. du preſent mois, par laquelle nous avons ordonné de faire lacerer publiquement la Lettre Epiſtolaire imprimée ſous le nom de Z. B. van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur des Sainte Canons en l'Univerſité dans notre Ville de Loovain, concernant la pretenduë Election & Conſecration de Corneille Steenoven en Archevêque d'Utrecht, comme étant injurieuſe au Saint Siege, ſcandaleuſe & d'une pernicieuſe conſequence, & comme l'on ne peut diſſimuler, ni ſouffrir des pareils Ecrits ſi prejudiciables à notre Sainte Religion & à la Diſcipline Eccléſiaſtique,

& ſi

& ſi contraires à la prohibition du Pape repriſe dans ſon Bref donné à Rome le 21. Fevrier de la préſente année, nous vous faiſons cette par avis de ceux de Notre Conſeil d'Etat, à la déliberation de notre Lieutenant Gouverneur & Capitaine Générale de nos Païs-Bas pour vous ordonner d'intenter Action, & d'agir vivement *ſervato juris ordine*, à charge dudit Docteur van Eſpen par devant le tribunal du Recteur Magnifique, vous advertiſſant qu'en cas qu'il ſoit trouvé d'en être l'Auteur, que nous avons ordonné audit Recteur de proceder contre lui par le Décrétement de peines & Cenſures Eccléſiaſtiques que ledit van Eſpen peut avoir mérité, & décider ladite Cauſe avec toute l'acceleration poſſible préférablement à toute autre Cauſe. A tant Cher & bien Amé, Notre Seigneur vous ait en ſa Sainte Garde. De Bruxelles le 12. Septembre 1725. *Paraphé*, Eliſm. vt.

J. B. HEEMS.

C.

Remontrances du Docteur van Eſpen.

A SA MAJESTE' IMPERIALE ET CATHOLIQUE.

Sacre'e Majeste' Imper. et Cathol.

Zeger Bernard van Eſpen, né Brabançon en la Ville de Louvain, Prêtre octogenaire Profeſſeur des SS. Canons, & Docteur en Droit depuis cinquante ans dans l'Univerſité de cette Ville, ſe trouve obligé de ſe mettre de nouveau au pied du Throne de Votre Sacrée Majeſté.

Votre bonté, très Auguſte Empereur, a ſouffert que j'y aie porté l'accablement où je me trouvois à l'occaſion de l'Ordonnance du 12. de Septembre de la préſente année 1725. que l'Internonce, pour me ruiner d'honneur & de réputation, a ſçu ſurprendre du Gouvernement, ſans que je fuſſe ouï, quoique je l'euſſe demandé très inſtamment. J'y ai imploré par une très ſoumiſe & très humble Remontrance, la juſtice & la clémence de V. S. M. la ſuppliant très reſpectueuſement d'ordonner que les Loix fondamentales du Païs, contenues dans la Joyeuſe entrée de V. S. M. comme Duc de Brabant, fuſſent pleinement & religieuſement obſervées à mon égard, & qu'il fut pourvu que non obſtant ladite Ordonnance, le cours ordinaire de la juſtice me fut entierement ouvert & libre pour pouvoir défendre mon honneur & ma réputation dans un jugement reglé.

J'attendois en toute ſoumiſſion l'Imperiale réſolution de V. S. M. ſur ma Remontrance, mais l'Internonce ne s'étant pas contenté de me faire flétrir avant que je fuſſe entendu, par une Ordonnance répandue dans toutes ces Provinces, a ſçu encore ſurprendre du Gouvernement des Ordres par leſquels en conſéquence de ladite Ordonnance, il eſt *enjoint au Promoteur de ladite Univerſité d'intenter action; & d'agir vivement*, ſervato juris ordine, *nommément à ma charge, par devant le Tribunal du Recteur Magnifique*; & à celui ci, *de proceder contre moi par le décrétement de peines & Cenſures Eccléſiaſtiques que je peux avoir mérité, au cas que je ſois trouvé d'être l'Auteur de la Réponſe Epiſtolaire* y reclamée, *& de décider ladite Cauſe avec toute l'acceleration poſſible, préférablement à toute autre Cauſe.*

Si on vouloit abſolument, Sacrée Majeſté, faire agir à ma charge au regard de ladite Réponſe Epiſtolaire, comment a t on pû contre toutes les regles la condamner & la faire lacerer publiquement avant qu'on m'eut fait mon procès, avant même que je fuſſe ouï; & ainſi commencer le Jugement par l'exécution, laquelle étant faite toute cauſe eſt finie & terminée?

Le contenu deſdits Ordres donne à connoître que dans l'Action qu'on y ordonne d'intenter à ma charge, il ne s'agiroit que de ſavoir uniquement ſi je ſuis l'Auteur de la Réponſe, & que dans ce cas on me ſuppoſe, quoique ſans preuve, infailliblement coupable; enſorte qu'il ne reſteroit qu'à proceder inceſſament au décrétement de de peine.

Or la raiſon naturelle & les regles de Droit exigent, Sacrée Majeſté, qu'on ait une entiere liberté de ſe juſtifier du crime dont on eſt accuſé, tellement qu'après que j'aurois avoué d'être l'Auteur de ladite Réponſe, je devrois encore avoir tems & lieu de la défendre contre ce dont on l'accuſe. Les Loix fondamentales & les anciennes coutumes du Païs ſont auſſi à cet égard claires & préciſes.

On accuſe ladite Réponſe Epiſtolaire dans leſdits Ordres d'être *injurieuſe au Saint Siege, ſcandaleuſe & d'une pernicieuſe conſéquence; d'être préjudiciable à Notre Sainte Religion & à la Diſcipline Eccléſiaſtique, & contraire à la prohibition du Pape repriſe dans ſon Bref donné à Rome le 21. Fevrier de la préſente année*; & pour cela on me juge coupable ſi j'en ſuis l'Auteur.

Si ladite Réponſe qu'on a produite au Gouvernement, Sacrée Majeſté, eſt exactement conforme à la mienne, je ſuis en état de la juſtifier dans un jugement libre & reglé. Je ſuis en état de faire voir qu'elle ne mérite certainement pas les qualifications ſuſmentionées, & de prouver pleinement mon innocence à cet égard.

Mais comment le faire à préſent, Sacrée Majeſté, avec la même ſureté & liberté que je l'aurois pû faire avant ladite Ordonnance. On voudra peut-être faire paſſer contre mon intention mes raiſons de défenſe pour une oppoſition peu reſpectueuſe au Gouvernement, afin de me rendre ainſi plus criminel.

Comment avouer que je ſuis Auteur de la Réponſe reclamée dans la ſusdite Ordonnance, puiſque je n'ai pas vû l'Exemplaire qui a été produit, examiné & laceré: Cet Exemplaire, quoique portant mon nom, peut fort bien avoir été alteré; il n'y a rien de ſi facile. Les tours de fourberie qu'on a ci devant employés à mon égard, en ſont une preuve inconteſtable. Auſſi les termes qu'on employe dans ladite Ordonnance pour déſigner cette Réponſe, ne ſont pas propres pour déſigner la mienne & on le fait même ſans en exprimer la date.

Combien d'ailleurs cette Ordonnance n'a t elle pas prévenu les eſprits à mon égard? enſorte que mes raiſons de défenſe ne feront pas à préſent la même impreſſion qu'elles auroient fait auparavant. On la regardera comme un jugement, qui quoique rendu ſans que j'aie été ouï, doit ſervir de préjugé, de fondement & de regle dans le procès criminel qu'on ordonne d'intenter à ma charge.

J'oſe ſupplier V. S. M. de daigner conſiderer pour un moment ces circonſtances facheuſes où je me trouve.

Je me jette avec confiance au pied de ſon Throne, pour qu'elle daigne baiſſer ſur moi & ſur l'état où je me trouve à l'age de 80. ans, un de ſes regards qui faſſe diſſiper l'injuſtice & le mauvais traitement que me font ſouffrir les Miniſtres de la Cour de Rome, auxquels je ſuis en butte depuis que j'ai ſoutenu vos Droits, Hauteurs & Juriſdictions Souveraines, par des

des Ouvrages que j'ai donnés aux Public, & qui ne ſont pas au goût de leur Cour.

Suppliant avec le plus profond reſpect, qu'il vous plaiſe, Sacrée Majeſté, de tenir en état & ſurſéance l'effet deſdits Ordres donnés au Recteur Magnifique & au Promoteur de ladite Univerſité en conſéquence de l'Ordonnance ſusmentionnée du 12. Septembre 1725. du moins par proviſion & jusqu'à ce que V. S.M. aura été ſervie, de déclarer ſa Royale Volonté ſur ma Remontrance faite au regard de cette même Ordonnance. En quoi, &c.

Z. B. VAN ESPEN.

D.

Lettre de S. M. I. et C. à S. A. S. Madame l'Archiducheſſe Marie Elizabeth.

L'Empereur et Roy.

Madame, ma très chere & très aimée Sœur: Rapport m'ayant été fait des relations de V. A. du 29. de Mars & du 27. Septembre derniers, accompagnées de deux Memoires ſpécifiques du Chef & Préſident de mon Conſeil privé le Comte de Baillet, & d'autres papiers & documens y repris, de même que d'un Eſcrit de gros volume contenant les raiſons de défenſe que Zegere Bernard van Espen Profeſſeur des Saints Canons, & Docteur en Droit dans l'Univerſité de Louvain avoit préſenté à V. A. à l'égard d'une Réponſe Epiſtolaire imprimée ſous ſon nom, & qui ſous le Gouvernement précedent après avoir été ouïs là deſſus mes Conſeillers Fiſcaux du grand Conſeil & enſuite mon Conſeil d'Eſtat, fut déclarée ſcandaleuſe, injurieuſe au S. Siege & de pernicieuſe conſéquence, & lacerée comme telle publiquement dans l'Antichambre dudit Conſeil d'Eſtat en conſéquence du Décret émané par le Comte de Daon le 12. de Septembre de l'année paſſée; je veux bien faire cette à V. A. pour lui dire, que me conformant entierement avec vôtre ſentiment expliqué dans leſdites deux relations, ma Royale Volonté eſt que V. A. ordonne au Promoteur de l'Univerſité de Louvain de requerir ledit Docteur van Espen, que dans la quinzaine il prenne inſpection, & reconnoiſſe l'Exemplaire de ladite Réponſe Epiſtolaire, qui ſe trouve dans la Secretaire du Conſeil d'Eſtat, conforme à celui qui a été laceré l'année paſſée, déclarant ſi c'eſt ſon ouvrage ou non, à peine que ſon ſilence ſera tenu pour un aveu & confeſſion d'être Autheur de la Réponſe Epiſtolaire en queſtion; & au bout deſdits 15. jours V. A. fera proceder avec toute diligence & promptitude contre la perſonne dudit Docteur van Espen devant ſon Juge compétant de l'Univerſité de Louvain, en conformité de la Réſolution & Décret du douziéme de Septembre l'année paſſée, ſervato juris ordine, pour y être fait droit ſans ulterieur delai, ſuivant les Loix du Pays & Canons de l'Egliſe. A tant Madame ma très chere & très aimée Sœur, Je prie Dieu de vous conſerver en parfaite ſanté à longues années. De Vienne le 21. Decembre 1726. Paraphé Prins de Carna. Ps. vidit. Et plus bas, Bon & affectionné Frere de V. A. ſigné Charles. Au bas étoit, par l'Empereur & Roy. Contreſigné A. F. de Kurz. Plus encore, pour copie conforme à ſon Original, & étoit ſigné J. B. de Heems, & cacheté des Armes de Sa Majeſté en hoſtie rouge.

E. AC

Digitized by Google

E.

ACTA LITIS

INTENTATÆ DOCTORI VAN ESPEN,

Coram Rectore Academiæ Lovanienſis,

OCCASIONE

RESPONSIONIS EPISTOLARIS

De numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito. (a)

MONITIO.

Nulla viſum fuit hic opus eſſe Præfatione: nam ſi quis de CAUSÆ ESPENIANÆ occaſione, atque ipſo Quæſtionis ſtatu ante omnia cupiat edoceri, is prælibare poterit Motivi Juris breve Procemium.

LIBELLUS GRAVAMINUM

Pro Conſultiſſimo Domino THEODORO LEONARDO STREITHAGEN *hujus Univerſitatis Promotore nomine Officii Actore.* (b)

Contra Clariſſimum Dominum ZEGERUM BERNARDUM VAN ESPEN *Juris Utriusque Doctorem, & Sacrorum Canonum Profeſſorem, Reum citatum.*

Actor Deducendo ſua gravamina ad fundandam Concluſionem inferius capiendam, dicit & articulat ſequentis, ſub & mediantibus, &c.

I. Quod Sanctiſſimus Dominus Benedictus decimus tertius Pontifex modernus per Decretum ſuum, ſive Breve Apoſtolicum de vigeſima prima Februarii 1725. decreverit ac declaraverit tam Electionem Cornelii Steenoven in Archiepiſcopum Ultrajectenſem fuiſſe irritam, ac prorſus nullam.

II. Quam ejus Conſecrationem omnino fuiſſe illicitam & execrandam;

III. Ac proinde ipſum temere nulloque jure electum, omni Eccleſiaſtica & ſpirituali juriſdictione pro animarum regimine carere, atque illicite conſecratum, ab omni exercitio Epiſcopalis Ordinis eſſe ſuſpenſum.

IV. Quod propterea mandaverit idem Sanctiſſimus Benedictus XIII. ſtricteque interdixerit memorato Cornelio ſub pœna excommunicationis ipſo facto ſine ulla declaratione incurrendæ, ne auderet Paſtores, Miſſionarios, Miniſtros, aut alios quocumque nomine nuncupentur, ad animarum curam & Sacramentorum adminiſtrationem, quovis etiam neceſſitatis prætextu conſtituere ac deputare.

V. Quod ſimul palam edixerit ac declaraverit omnes & ſingulas prædictorum Officiorum deputationes pro animarum regimine factas, aut forte faciendas cum omnibus inde ſecutis, prorſus irritas eſſe, ac nullius roboris & momenti;

VI. Ac prorſus eidem Cornelio præceperit & inhibuerit, ne ſub ſimili excommunicationis pœna, auderet illicite Sacramentum Confirmationis aut Ordinis conferre, aut quoquo pacto Ordinem Epiſcopalem, à quo ſuſpenſus erat, exercere.

VII. Quod eapropter graviter injunxerit ac vetuerit omnibus Chriſti Fidelibus, ne antedictum Cornelium pro vero Archiepiſcopo Ultrajectino haberent & agnoſcerent, neve cum eodem ullo pacto, præſertim in divinis, communicarent, aut ab ipſo, vel ab aliis per ipſum perperam & nulliter deputatis, Sacramenta aut Ordines acciperent.

VIII. Noverit enim, inquit, qui Ordinibus initiatus ab ipſo fuerit, ſuſpenſionis ſe vinculo conſtrictum, atque irregularitati præterea obnoxium, ſi ſuſceptos Ordines exercuerit.

IX. Quod de præmiſſis omnibus conſtet, & fidem faciat præfatum Breve Apoſtolicum hic concomitans ſub N. 1.

X. Quod Dominus Reus citatus ſuper Brevi illo Apoſtolico conſultus ab aliquo, quem admodum Reveren-

(a) Primum typis data anno 1728. ſub hoc titulo: *Cauſa Eſpeniana, ſive Acta Litis, &c.* ut ſupra.
(b) Exhibitus D. van Eſpen die 24. Febr. 1727.

verendum ac Ampliſſimum Dominum vocavit, ſcripſerit Reſponſionem Epiſtolarem hic in copia ſimiliter concomitantem ſub N. 2.

XI. Quod electionem dicti Cornelii Steenoven & conſecrationem ejusdem ſubſecutam, per dictam ſuam Epiſtolam deprædicaverit validam & juſtam.

XII. Idque, ut ait, propter neceſſitatem & exigentiam ſalutis populi, quæ fuiſſet in Ordinatione Cornelii Steenoven per ſolum Epiſcopum Babylonienſem peracta,

XIII. Addens, nihil contra ſpiritum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, aut ſacrorum Canonum, vel adverſus reverentiam Superioribus debitam, in ea re actum fuiſſe.

XIV. Sed illum, cui ſcripſit, unice præ oculis habuiſſe, ne Canonum externo rigore ſervato, à ſenſu & mente Matris Eccleſiæ recederet, & ſaluti populi ipſi commiſſi haud ſatis provideret.

XV. Quod propterea exhortatus fuerit illum, ut pergeret paſcere eum, qui in eo erat, gregem.

XVI. Et ſic ſpreverit & contempſerit Decretum ſanctiſſimi Domini hic ſupra reclamatum.

XVII. Vel ſaltem nihili fecerit.

XVIII. Quod eapropter Reſponſio illa Epiſtolaris Domini Rei citati de quarta Junii 1725. per Decretum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis latum in Conſilio Status duodecima Septembris 1725. declarata fuerit injurioſa prædicto Brevi Apoſtolico & aliis Decretis ſanctæ Sedis deſuper editis.

XIX. Et ulterius ſcandaloſa & perniciosæ conſequentiæ.

XX. Et quod propterea publice lacerari deberet qua talis per apparitorem, ad interventionem duorum Conſiliariorum ad hoc deputatorum.

XXI. Quod etiam qua talis lacerata fuerit; uti fidem facit Decretum hic ſimiliter concomitans ſub N. 3.

XXII. Quod Dominus Reus citatus ad interpellationem Actoris, ipſi factam de Mandato Cæſareæ ſuæ Majeſtatis, faſſus ſit, ſeſe eſſe Authorem prædictæ Reſponſionis Epiſtolaris de quarta Junii 1725. Relatio ad ejus reſponſum hic ſimiliter concomitans ſub N. 4.

XXIII. Quod eapropter Actori injunctum ſit, quatenus indilate agat contra Dominum Reum citatum, ut videre eſt ex Mandato hic ſimiliter in Copia juncto ſub N. 5.

Quare concludendo contendit Actor, Dominum Reum citatum ea de cauſa per ſententiam Magnificentiæ Veſtræ eſſe puniendum ſecundum Leges Patriæ, & ſacros Eccleſiæ Canones, eumque pœnis & cenſuris iisdem comminatis eſſe afficiendum, aut alias ſalutariter, & omni meliori modo, jus dici petens, cum expenſis.

Implorando, &c.

D. Goes.

APPENDICES

SEU ANNEXA LIBELLI GRAVAMINUM.

I.

BREVE SS. D. N. BENEDICTI XIII.

Dilectis Filiis Univerſis Catholicis in Fœderato Belgio commorantibus. BENEDICTUS PP. XIII. Dilecti Filii, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Qua ſollicitudine ad animarum veſtrarum ſalutem hæc Sancta Sedes advigilet, quove ſtudio curet & nitatur, ut adverſus inſidias diaboli nulla vobis deſint ſanæ Doctrinæ, ſalutaris diſciplinæ & vigilantiæ paſtoralis præſidia, jam aſſiduis hactenus argumentis exploratum Vobis eſſe non dubitamus. Hæc ipſa tamen doloris acerbitas, qua gemitus noſtros ad Vos deferre, mœroris cauſas iteratis queſtubus replicare, & recentibus ſcandalis obviam ire compellimur, notum Vobis, nec obſcurum eſſe debet paternæ noſtræ caritatis teſtimonium.

Noſtis autem dilecti Filii, quibus artibus pravæ doctrinæ ſemina ſpargere molientes diſſenſionis Filii, non ſolum Catholico nomine, ſed paſtoralium etiam munerum inducti larva, & confictis Eccleſiaſtici Miniſterii titulis abutentes, ad animarum curam, & Sacramenta adminiſtranda obrepere aut irrumpere tentaverint. Sed ſuperbia eorum, quæ aſcendit ſemper, eo demum temeritatis evaſit, ut poſtquam à ſeptem Clericis, qui Canonicorum nomen jactabant Ultrajectini Capituli, quod jam ante annos ab hinc plures ſupra centum intercidit, perperam ac temere facta eſſet die 27. menſis Aprilis anno 1723. Electio Cornelii Steenoven turbulentæ factionis anteſignani, & Eccleſiaſticis cenſuris obſtricti in Archiepiſcopum Ultrajectinum, quamquam ab hac Sancta Sede rejectam ejuſmodi Electionem certo & palam reſcivisſent, curarunt tamen atque effecerunt, ut eidem Cornelio die 15. menſis Octobris anno 1724. Apoſtolica auctoritate, & Sacrorum Canonum contemptis regulis; per deteſtabilem ac ſacrilegam manuum impoſitionem Epiſcopalis Conſecrationis munus traderetur. Ne autem factioſorum conatus ulla pravitate vacarent, conſecratio peracta eſt à Dominico Maria Varlet Epiſcopo Babylonienſi jam ab exercitio Epiſcopalis Ordinis ſuſpenſo, ejus ſuſpenſione per litteras Sacri Cardinalium Collegii apud Vos typis impreſſas publice denunciata; ſed ad hæc inde etiam cumulus perverſitatis acceſſit, quod memoratus Epiſcopus Babylonienſis, minime aſſiſtentibus ex præſcripto Sacrorum Canonum duobus aliis Epiſcopis, nullaque Apoſtolica diſpenſatione ſuffultus, ſolus antedictum Cornelium conſecrare auſus fuerit.

Ut igitur pro noſtræ ſervitutis officio opportuna remedia tantis ſcandalis adhibeamus, auctoritate Apoſtolica tenore Præſentium decernimus & declaramus, tam electionem ejuſdem Cornelii in Archiepiſcopum Ultrajectinum fuiſſe irritam, ac prorſus nullam; quam ejus conſecrationem fuiſſe omnino illicitam & execrandam; ac proinde ipſum temere, nulloque jure electum Cornelium omni Eccleſiaſtica & Spirituali Juriſdictione pro animarum regimine carere; atque illicite conſecratum ab omni exercitio Epiſcopalis Ordinis eſſe ſuſpenſum.

Mandamus propterea, diſtricteque interdicimus memorato Cornelio ſub pœna Excommunicationis, ipſo facto, ſine alia declaratione incurrendæ, ne audeat Paſtores, Miſſionarios, Miniſtros, aut alios quocumque nomine nuncupentur, ad animarum curam, & Sacramentorum adminiſtrationem, quovis

etiam

etiam neceſſitatis prætextu conſtituère ac deputare. Simul etiam palam edicimus & declaramus, omnes & ſingulas prædictorum officiorum deputationes pro animarum regimine, quocumque nomine factas, aut fortaſſe faciendas, cum omnibus inde ſecutis, prorſus irritas eſſe, ac nullius roboris & momenti. Rurſus eidem Cornelio præcipimus & inhibemus, ne ſub ſimili Excommunicationis pœna audeat illicite Sacramentum Confirmationis, aut Ordines conferre, quoquo pacto Ordinem Epiſcopalem, à quo ſuſpenſus eſt, exercere.

Vobis autem, dilecti Filii, graviter injungimus ac vetamus, ne antedictum Cornelium pro vero Archiepiſcopo Ultrajectino habeatis & agnoſcatis, neve cum eodem ullo pacto, præſertim in divinis, communicetis; aut ab ipſo, vel ab aliis per ipſum perperam & inaniter deputatis, Sacramenta aut Ordines accipiatis. Noverit enim qui Ordinibus initiatus ab ipſis fuerit, ſuſpenſionis ſe vinculo conſtrictum, atque irregularitati præterea obnoxium, ſi ſuſceptos Ordines exercuerit. Reliquum eſt, ut paternis curis noſtris filialis obedientiæ, fideique veſtræ officia reſpondeant. Nullum enim jucundius dolori noſtro ſolatium afferri poteſt, quam ut intelligamus, Vos caute ambulantes non vocem alienorum audire, ſed Paſtorem ſequi, & domum ædificare ſupra firmam Petram. Ac Vobis, dilecti Filii, Apoſtolicam benedictionem, quam cœleſtis præſidii pignus, atque adverſus poteſtates tenebrarum arma & ſcutum eſſe optamus, peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die XXI. Februarii M.D.CC.XXV.

CAROLUS ARCHIEPISCOPUS EMISSENUS.

I I.

Z. B. VAN ESPEN, J. U. Doctoris & SS. Canonum Profeſſoris in Academia Lovanienſi de numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito RESPONSIO EPISTOLARIS, occaſione Diſſertationis Eximii D. Damen S. Th. Doctoris & Profeſſoris in eadem Academia ſuper eadem quæſtione evulgatæ.

MONITUM.

Cum in hac Reſponſione Epiſtolari iteratis pridem typis evulgata, Actor nihil reprehendat niſi pauca quædam dicta, quæ in fine Epiſtolæ ſuæ per modum urbanæ concluſionis Auctor interpoſuerat; cumque illud ipſum de numero Epiſcoporum *Reſponſum ſit valde operoſum & prolixum: ob has aliaſque cauſas totum hoc ſecundum Annexum hic intermittere viſum fuit.*

N. B. *Hoc idem Reſponſum habetur ſupra, Parte IV. N. VI. ſed abſque Præfatione, quæ præcipue anſam cenſuræ præbuit; quamque propterea hic ſubjungimus.*

PRÆFATIO (*).

Non abs re viſum fuit ſubjunctæ Reſponſionis Epiſtolaris, *&c. editioni verbulum præmittere de* Reſponſionis *occaſione, & Scriptore.*

Poſtquam Reverendiſſimi Cornelii Steenovii Archiepiſcopi Ult. Canonica electio, & ſecuta conſecratio, orbi innotuerunt, tum intra, tum extra Patriam multi ex animo applauſerunt. Magni nominis Theologi, ac Juris Periti non pauci, quin & varii celebres Epiſcopi, Archiepiſcopo de dignitate quam adeptus erat per ſcriptas litteras gratulati ſunt. Ex iis, quos temporis circumſtantiæ Potentiorumque metus ſententiam ſuam prodere prohibebant, complures ſecretius atque etiam apud Amicos quod geſtum erat probabant, & avidius cauſam Ultrajectinam indagare cœperunt, non ſine ſincera ergo afflictam & periclitantem Eccleſiam commiſeratione.

Simulac autem iſtud lucis crepuſculum exoriri, omneſque nobis creditas in novam ſpem erigi, animadverterunt implacabiles Adverſarii, omnes nervos intenderunt, quo ſalutaria conſilia diſſiparent.

Hinc prodiit nuper ſub nomine Hermanni Damen Doctoris Lovanienſis Diſſertatio, *admodum virulenta & omnes moderationis terminos excedens; uſque adeo autem rationum pondere deſtituta, ut fere ad animos non ſatis eruditorum perturbandos concinnata videatur. Acerbiſſime perſtringit ſupra memoratam conſecrationem, eo quod Pontificia confirmatio non obtenta, & ab uno Epiſcopo peracta fuerit. Attamen non ignorans ejuſmodi uſus in gravi neceſſitate non ſemper poſſe exactiſſime ad litteram obſervari, eamque ob rationem quæ hic geſta ſunt apud æquos & partium ſtudio vacuos in partem benigniorem accipienda, ipſam conſecrationis ſubſtantiam aggreditur. Tres Epiſcopos juxta ipſum jus divinum ad hanc actionem ita neceſſarios ſtatuit, ut niſi Pontificis diſpenſatio interveniat, iſta actio ſit prorſus irrita: & iſtud quidem commentum tanquam probabile, ſeu veroſimile, obtrudere conatur. Neque ſine aſtutia; nam talium ſcrupulorum injectio, populum à ſic conſecratis Epiſcopis poſſet deterrere.*

Sed undenam commento, antiquitus ignoto, probationes arceſſet? Idonea ex antiquitate documenta requiri nemo cordatus negaverit. Ipſe interim non alia adducit, quam Epiſtolas Pontificum Anacleti, Aniceti, Damaſi, & Joannis III. quas ſpurias eſſe, & hiſce Pontificibus ſeculo octavo obtruſas; Reſponſio Epiſtolaris invicte demonſtrat, & ut tales ab omnibus Eruditis habentur. Et hiſce Epiſtolis corruentibus omne robur amittunt teſtimonia Leonis III. & Epiſcoporum quorumdam Galliæ & Germaniæ, qui illis Epiſtolis, ut genuinis veterum Pontificum fœtubus (ſic enim per errorem ſentiebant) unice nitebantur. Rectius autem Diſſertator attendiſſet ad præclarum Symmachi Papæ Monitum, Epiſt. IX. ad Epiſcopos Galliæ ſcribentis, Quod fit præter regulam, modo ſit ex juſta cauſa, non infringit regulam, quam ſola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis à Patribus ſtatuta diligenti obſervatione & obſervanti diligentia ſint cuſtodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipſa lex caviſſet, ſi prævidiſſet. Et ſæpe crudele eſſet inſiſtere legi, cum obſervantia ejus eſſe præjudiciabilis Eccleſiæ videtur: quoniam leges ea intentione latæ ſunt, ut proficiant, non ut noceant.

Ita ut in Diſſertatorem apprime quadrent verba Illuſtris Martyris Joannis Fiſſcheri, Roffenſis Epiſcopi, quibus ineptos Diſputatores perſtringit. (†) Qui rationes invalidas & inefficaces adfert, perinde eſt ac ſi nullas attuliſſet: imo longe ei ſatius fuiſſet ſi nullas adduxiſſet. Cum enim quis ſententiam aliquam nulla fultam ratione producit in medium, ſimpliciter & nudis verbis eam aſſerens, dubitare de illo adhuc poſſumus num abditum aliquid ſoliditatis habeat, cui innitatur, quod hactenus non explicuit. Verum qui ſuam opinionem rationibus munit, quæ palam ſunt invalidæ, nulliuſque roboris, profecto ſeipſum probat hallucinatum fuiſſe, atque fallacibus inductum rationibus ut ita opinaretur, ſuumque errorem ipſe manifeſtum facit: quando cunctis apertiſſime liquet eam omni ſolida carere baſi.

Hæc

(*) Hæc præfatio habetur in exemplari RESPONSIONIS EPISTOLARIS, quod notatum & laceratum fuit Decreto Conſilii STATUS lato Bruxellis 12. Septembris 1725.

(†) Libro de unica Magdalena.

Digitized by Google

Hæc de Reſponſionis Epiſtolaris *occaſione : Auctoreu vero quod attinet, plurimis libris, multa ac ſana doctrina refertiſſimis, percelebre ſibi nomen tum domi tum foris acquiſivit. Ætate grandævus eſt, imo octogenarius; ſed in ſenili corpore mentis vigor ad ſtuporem usque perſeverat. Sacrorum Canonum & Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio ſexaginta annorum ſerie diligentiſſime incubuit, inſignem erga Deum religionem cum aſſiduo ſtudii labore conjungens. Præfecturas Eccleſiaſticas aut Academicas, pinguisve proventus, nunquam quæſivit; quin & modicam præbendam quam junior obtinuerat, cum in Lovanienſi Academia ſedem figere decreviſſet, in Virum alium, non ſanguinis conjunctione at meritis ſibi charum, transſcripſit, absque ulla temporalis commodi expectatione vel reſervatione. Relicta ſibi à Patre hæreditate contentus fuit. Unde non mirum, quod à ſeculi vinculis ac amore expeditus nec periculis terreri, nec blanditiis abduci potuerit, quo minus intrepide, cum res exigebat, pro veritate & juſtitia loqueretur. Ab utinam tantum juris Profeſſorem divina benignitas nobis adhuc diu conſervet, Eique plures ſimiles ſuſcitet!*

Plura de Viri Clariſſimi, etiamnum viventis, virtutibus dicere : ſingularis ejus modeſtia me prohibet.

I I I.

Decretum Conſilii Status de 12. *Septembris* 1725. (*a*)

I V.

Declaratio Doctoris van Eſpen de Reſponſione Epiſtolari interpellati.

MARIE ELISABETH par la grace de Dieu Princeſſe Royale d'Hongrie, de Boheme & des deux Siciles, Archiducheſſe d'Autriche, &c. Gouvernante générale des Pays Bas. Cher & bien Amé, Sa Majeſté Impériale & Catholique notre très cher Frere & Seigneur ayant eu rapport d'un Ecrit de gros volume, contenant les raiſons & moyens ulterieurs de défenſe, que Zegere Bernard van Espen Docteur en Droit & Profeſſeur des Sacrés Canons dans l'Univerſité de Louvain nous a préſenté par ſa Lettre du 27. Juin 1726. à l'égard d'une Réponſe Epiſtulaire imprimée ſous ſon nom; & qui ſous le Gouvernement précedent, après avoir ouis les Conſeillers Fiſcaux du Grand-Conſeil, & enſuite le Conſeil d'Etat, fut déclarée ſcandaleuſe, injurieuſe au Saint Siége, & de pernicieuſe conſéquence, & lacerée comme telle publiquement dans l'Antichambre dudit Conſeil d'Etat en conſéquence du Décret emané par le Comte de DAUN le 12. de Septembre de l'année paſſée. Nous vous faiſons la Préſente pour vous ordonner au nom & de la part de ſadite Majeſté Impériale & Catholique, de ſommer & interpeller à la reception de cette, ledit Docteur van Espen, afin que dans la quinzaine, à compter du jour que ladite Sommation lui ſera faite, il prenne ou faſſe prendre inſpection & connoiſſance de l'exemplaire de la Réponſe Epiſtolaire lacerée l'année paſſée, qui ſe garde dans la Secretairie du Conſeil d'Etat, & qu'il déclare endeans ledit terme, ſi c'eſt ſon ouvrage, ou non, à peine que ſon ſilence ſera tenu pour un aveu & confeſſion d'être l'auteur de la Réponſe Epiſtolaire en queſtion, & après leſdits quinze jours expirés, vous nous informerez exactement de ce qui ſera paſſé à cet égard, pour recevoir nos Ordres ulterieurs en conformité des intentions ſouveraines de ſadite Majeſté. A tant cher & bien amé, Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles le 9. Janvier 1727. *Et étoit paraphé*: de Bail. vt. *Signé*: MARIE ELISABETH. *Plus bas contreſigné*: J.B. DE HEEMS; *& au pied étoit*, Au Promoteur de l'Univerſité de Louvain. *La ſouſcription étoit*, à notre cher & bien amé le Promoteur de l'Univerſité de Louvain: *plus bas*, Louvain, *& à coté écrit*: recommandé. Concordantiam cum ſuo originali atteſtor. J.A. DU RY Notarius,

En conformité des Ordres de Sa Majeſté Impériale & Catholique par Mandement de S. A. S. MARIE ELISABETH Princeſſe Royale, &c. Gouvernante générale des Pays-Bas, dont précede copie authentique, je ſouſigné Promoteur de l'Univerſité de Louvain jointement le Notaire du Ry, avons ſommé & interpellé le Docteur Zegere Bernard van Espen, afin que dans la quinzaine, à compter du jourd'hui il prenne ou faſſe prendre inſpection & connoiſſance de l'exemplaire de la Réponſe Epiſtolaire mentionnée audit Mandement, repoſante à la Secretairie d'Etat, & de déclarér endeans ledit terme, ſi c'eſt ſon ouvrage, ou non; à peine que ſon ſilence ſera tenu pour un aveu & confeſſion d'être l'Auteur de la Réponſe Epiſtolaire en queſtion, & comme plus amplement par ledit mandement &c. ce 14. Janvier 1727. à midi. T. L. Streithagen & J. A. du Ry Notarius.

Je Zegar Bernard van Espen Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons dans l'Univerſité de Louvain, me trouvant ſommé & interpellé le 14 du préſent mois de Janvier par le Promoteur de cette Univerſité, en conformité des Ordres de Sa Majeſté Impériale & Catholique par mandement de S. A. S. Marie Eliſabeth Princeſſe Royale Gouvernante Générale des Pays Bas, afin que je prenne ou faſſe prendre inſpection & connoiſſance de l'exemplaire de la Réponſe Epiſtolaire mentionnée au dit mandement qui ſe garde dans la Secretairie du Conſeil d'Etat, & que je déclare ſi c'eſt mon ouvrage, ou non: & y obeiſſant avec toute la déference, & le reſpect que je dois, je dis & je déclare ce qui ſuit.

Que ne pouvant prendre cette inſpection & connoiſſance par moi même, comme je l'aurois ſouhaité, à cauſe de mon grand âge & de mes infirmités, qui me retiennent chez moi, j'ai à cet effect conſtitué & commis par acte du 20. du dit mois de Janvier le Sieur Antoine Cinck Chanoine de la Cathedrale de Saint Lambert à Liége, Préſident du College de Craendonck & Profeſſeur de l'éloquence dans cette Univerſité, qui après avoir pris en mon nom & de ma part la ſuſdite inſpection & connoiſſance le 22. & le 23. dito, à la Secretairie du Conſeil d'Etat en la Ville de Bruxelles, m'en a fait rapport, & m'a délivré une copie authentique confrontée & collationnée contre l'exemplaire ſusmentionné.

Que j'ai par là reconnu que cet exemplaire portoit à la tête certaine Préface, à laquelle je n'ai aucune part, & dont le contenu, en le confrontant avec l'Ordonnance du douxiéme Septembre 1725. en conſéquence de laquelle ledit exemplaire a été laceré, m'a fait comprendre, que c'eſt cette Préface que ladite Ordonnance a eu en vue; d'autant que pour déſigner la matiere de cet exemplaire, elle ne s'eſt point ſervi du Titre qu'il porte, ſavoir: *Reſponſio Epiſtolaris de numero Epiſcoporum ad validam ordinationem Epiſcopi requiſito*; mais l'a deſigné par ces mots: *Certaine Réponſe Epiſtolaire concernant la prétendue Election & Conſécration de Corneille Steenoven en Archevêque d'Utrecht, laquelle Election*, &c. Termes, qui ne ſemblent pouvoir tomber que ſur ladite Préface, où entre autres on lit ceux-ci : *Reverendiſſimi Cornelii Steenovii Archiepiſcopi Ultraject. Canonica Electio & ſecuta Conſecratio orbi innotuerunt*: au lieu que dans la Réponſe Epiſtolaire, qui ſuit ladite Préface, on ne traite pas d'autre queſtion, que celle

(*a*) Cum hoc Decretum ſupra habeatur, Lib. I. Lit. E. hic illud intermittimus.

celle de la validité de la Conſécration Epiſcopale faite par un ſeul Evêque.

Conſidérant donc que c'eſt la Préface qui ſe trouve dans l'exemplaire laceré, que la ſusdite Ordonnance paroît avoir eu en vue, j'aurois peut être pu dire ſimplement ſelon le ſtile du Barreau, que cet exemplaire tel qu'il ſe trouve; n'eſt pas mon ouvrage.

Mais pour ne pas manquer à la ſincerité & au reſpect, que je dois à ſon Alteſſe Sereniſſime, qui au nom & de la part de ſa Majeſté Impériale & Catholique m'a accordé la ſusdite inſpection, & m'a ordonné de m'expliquer enſuite: Je déclare que la ſusdite Réponſe Epiſtolaire ſéparée de l'impreſſion, & du Titre & de la Préface, qui ſont à la tête, eſt conformé, autant que je puis m'en ſouvenir, à l'Original par moi ſigné le 4. Juin 1725. ſauf les nombres & les diſtinctions des Articles, & quelques fautes d'impreſſion, qui ſe trouvent dans ledit exemplaire imprimé & laceré, & non pas dans mon Original. Cependant je ne crois pas, ſous très humble correction, que ma dite Réponſe Epiſtolaire, ou Réſolution Canonique merite quelque cenſure ou démonſtration, comme je pourrois faire voir en juſtice en cas de beſoin, ayant une entiere confiance, que ma préſente déclaration, que je fais par reſpectueuſe déference pour les Ordres de ſa Majeſté Impériale & Catholique, & de ſon Alteſſe Sereniſſime, ne préjudiciera en rien aux exceptions & défenſes que la raiſon naturelle & les Regles du droit m'accordent: & que le cours ordinaire de la juſtice me ſera toujours également ouvert & libre pour avoir ma pleine défenſe dans un jugement reglé, conformement aux loix & coutumes du pays, & aux intentions ſouveraines de ſa Majeſté Impériale & Catholique, dont la grande Pieté, Equité & Juſtice m'aſſurent entierement. En foi du quoi j'ai ſigné cette, en la Ville de Louvain, le vingthuitiéme de Janvier 1727.

Z. B. van Espen.

Nous ſouſſignés avons reçu l'Original de la Réponſe précedente après l'avoir confronté. Ce 28. Janvier 1727. T. L. Streithagen & J. A. du Ry.

V.

MANDATUM RECTORIS MAGNIFICI.

De 11. *Februarii* 1727.

Injungimus Promotori noſtro & Procuratori Haelgoet, quatenus indilate coram nobis, ſervato juris ordine, inſtituat nomine officii actionem ad onus Clariſſimi Domini van Espen, J. U. Doctoris & SS. Canonum in hac Univerſitate Profeſſoris. Datum Lovanii hac 11. Februarii 1727. Arn. van Buggenhoudt P. T. Rector 1727.

V.

PSEUDO-ANNEXUM. (*)

Marie Elisabeth par la grace de Dieu Princeſſe Royale d'Hongrie, de Boheme, & des deux Siciles, Archiducheſſe d'Autriche, &c. Gouvernante générale des Pays Bas. Cher & bien Amé. Comme vous nous informez par Votre Reſcription du 29. Janvier dernier, que Zegere Bernard van Espen Docteur en Droit & Profeſſeur des SS. Canons, après avoir fait prendre inſpection & connoiſſance de l'Exemplaire Epiſtolaire imprimé ſous ſon nom, & laceré publiquement dans l'Antichambre du Conſeil d'Etat le 12. Septembre 1725. a dit par l'Acte joint à votre dite Reſcription, qu'il auroit reconnu, que l'Exemplaire laceré portoit à la tête certaine Préface, à laquelle il n'auroit eu aucune part, & que la ſusdite Ordonnance de laceration paroît avoir eu en vue la ſusdite Préface; & a déclaré en outre que la ſusdite Réponſe Epiſtolaire ſéparée de l'impreſſion & du Titre, & de la Préface qui ſont à la tête, eſt conforme, autant qu'il peut s'en ſouvenir, à l'Original par lui ſigné le 4. Juin 1725. ſauf les nombres & les diſtinctions des Articles, & quelques fautes d'impreſſion, qui ſe trouvent dans ledit Exemplaire imprimé & laceré, & non pas dans ſon Original. Nous vous faiſons la Préſente enſuite des intentions ſouveraines de ſa Majeſté Impériale & Catholique nôtre très cher Frere & Seigneur, pour vous ordonner de proceder avec toute diligence & promptitude, contre la perſonne dudit Docteur van Espen, devant le Recteur Magnifique ſon Juge compétent de l'Univerſité de Louvain, *ſervato juris ordine*, ſans prendre égard à la queſtion *de numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito*, ni à la Préface, ni aux nombres & diſtinctions des Articles & quelques fautes d'impreſſion, & autres futiles raiſons avancées par ledit Docteur van Espen, ni auſſi à l'allegation erronée dudit van Espen, comme ſi l'Ordonnance de laceration pouroit avoir eu en vue ladite Préface: Mais vous agirez uniquement à ſa charge ſur ce qui eſt contenu dans le corps de ladite Réponſe Epiſtolaire concernant la prétendue Election & Conſécration de Corneille Steenoven en Archevêque d'Utrecht; laquelle Election le S. Pere Benoit XIII. par ſon Bref du 21. Fevrier 1725. a déclaré nulle & de nulle valeur, & ladite Conſécration illicite & execrable, & que pour ces raiſons ladite Réponſe Epiſtolaire a été lacerée publiquement comme injurieuſe audit Bref & autres Décrets du S. Siége émanés ſur ce ſujet, ſcandaleuſe & d'une mauvaiſe conſéquence, ſelon quoi vous vous reglerez, vous avertiſſant, qu'avons enjoint au Recteur Magnifique de ladite Univerſité d'y faire droit ſans ulterieur delai par le décrétement des peines & cenſures Eccléſiaſtiques, que ledit van Espen peut avoir mérité, ſuivant les loix du Pays & Canons de l'Egliſe, avec ordre de décider ladite Cauſe préferablement à toute autre. Nous vous renvoyons à cet effet la ſusdite Déclaration originale dudit Docteur van Espen, vous enchargeant de nous informer des diligences & devoirs que vous aurez fait en exécution de nos préſens Ordres. A tant cher & bien amé, Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles le 8. de Fevrier 1727. *Etoit Paraphé*, de Baill. vt. *& étoit ſigné:* Marie Elisabeth. *contreſigné:* J. B. de Heems. *Deſſous étoit:* Au Promoteur de l'Univerſité de Louvain.

PRO-

(*) In Actis litis inter Annexa Libelli gravaminum ſub Num. 5. loco Decreti Rectoris præmiſſi, ſuppoſita fuit hæc ſub nomine Sereniſſimæ Archiducis ad Promotorem Academicum Epiſtola; quod haud dubie ſic clanculum & à tergo attentatum eſt, ut per eam Judicis animus metu quodam reverentiali ad votum Patris interciperetur; abſque eo quod daretur Reo locus oſtendendi Inſtrumentum illud cauſæ huic prorſus eſſe extrinſecum, nec hic quidquam poſſe operari: oſtendendi quoque quod idem fuerit ſub & obreptivè obtentum, utpote à Litteris Imperatoriis Viennæ datis 21. Decembris 1726. & ab Actore productis cum Ulteriori Replica nimium diſcrepans: cum tamen notum ſit quam ſoleat Sereniſſima Gubernatrix Decretis ac Placitis ſuæ Majeſtatis religioſe inhærere.

PROVISIONALIS RESPONSIO (*)

AMPLIATA

CUM REQUISITIONIBUS ET SUSTENTIS

Pro Clariſſimo Domino ZEGERO BERNARDO VAN ESPEN *Juris Utriuſque Doctore & Sacrorum Canonum Profeſſore Citato.*

Contra Conſultiſſimum Dominum THEODORUM LEONARDUM STREITHAGEN *hujus Univerſitatis Promotorem nomine Officii Actorem.*

Præfatus Citatus viſo Libello gravaminum pro parte Actoris Magnificentiæ veſtræ oblato per modum proviſionalis Reſponſionis dicit, ponit & articulat ſequentia ſub omnibus, &c.

1. Quod jus & praxis criminalis Reo poſt perſonalem ſuam Reſponſionem, concedat copiam Libelli gravaminum, ut ampliationem Reſponſionis ſuæ adornare poſſit.

2. Quæ ampliatio continere debet exceptiones peremptorias, facta contraria, circumſtantias notabiliter relevantes; prout habent Statuta Curiarum Provinciæ Mechlinienſis Tit. XI. Art. 10.

3. Quæ Statuta ſequitur hæc Curia quoad modum procedendi, præſertim in criminalibus in quibus proprium ſtylum non habet.

4. Jura autem omnia favent Reorum defenſionibus & liberaliter eis offerunt quidquid in eum finem ſervire poteſt.

5. Qui idem favor facit ut Actor, qui eſt perſona publica, & mere pro bono publicó agit, crimen, facta, circumſtantias & jura ipſa, quæ pro fundamento actionis ſuæ allegare intendit, clare & diſtincte proponere debeat, & ex parte ſua contribuere omnia quæ pro defenſione Rei & celeri expeditione juſtitiæ conferre poſſunt.

6. Alter enim inſtitutus proceſſus calumnioſus cenſetur, quem Leges & Curiarum Statuta non ſolum reprobant, ſed & Actorem talem in expenſas, damna & intereſſe proprio nomine condemnari volunt.

7. His præmiſſis, examinato Libello gravaminum præfato, deprehendit Citatus, quod plures ex articulis ejus ita confoſi, æquivoci & captioſi ſint, ut ſimpliciter adæquate reſponderi ad eos hactenus non poſſit.

8. Alii ita vagi & obſcuri ſint, præſertim circa Scriptum, de quo quæſtio, nullo ejus textu deſignato; ita ut Citato examinandum, imo & divinandum relinquat, quos textus, aut quæ verba dicti Scripti præ oculis habeat Actor.

9. Denique inſtrumenta, quæ exhibet, talia ſunt, ut Citatus adhuc neſcire poſſit, quo loco ſit, & quo exceptiones & defenſiones ſuas debeat dirigere.

10. Nec niſi per multos Scripturarum anfractus & graves expenſas ad rectum tramitem & viam regiam pervenire poſſet, quod tamen unice Citatus deſiderat & intendit.

11. Itaque quo facilius & breviori compendio eo deveniatur, conſultum duxit ſparſim & pro occurrentia materiæ Requiſitiones quaſdam proponere & præmittere,

12. Cumque hoc rerum ſtatu adhuc ei impoſſibile ſit adæquate & plene omnes ſuas exceptiones & defenſiones proponere, proteſtatur Citatus de manendo in integro quoad omnia quoad uſque Requiſitionibus præfatis erit ſatisfactum.

13. Primum itaque, quod hic occurrit, eſt Breve SS. Domini Benedicti XIII. de data 21. Februarii 1725. idque tota & ſola materia eſt præſentis cauſæ & unicum fundamentum intentionis Actoris.

14. Sed ſcire debet Actor, juxta Leges Patriæ & Edicta Regia nullas Bullas, nulla Brevia, nulla alia qualiacumque Reſcripta Romana in hac Patria aut publicari, aut executionem vel vim aliquam habere poſſe, niſi prius in Conſiliis Regiis fuerint viſitata & examinata, & publicari & executioni mandari permiſſa.

15. Quodque mores, Leges & Edicta præfata ſint in viridiſſima obſervantia.

16. Scire etiam debet, nullam cujuſcumque Legis publicationem Belgas conſtringere, niſi eam quæ in Belgio locis ſolitis & more conſueto facta eſt.

17. Unde non ſufficit ad intentionem Actoris hic allegare Breve aliquod Apoſtolicum, niſi etiam ſimul exhibeatur Placetum, ſive permiſſio Principis.

18. Item niſi doceatur de legitima publicatione & promulgatione ſubſecuta, facta hic in Patria locis ſolitis & more conſueto.

19. Hactenus tamen nihil eorum præſtitit Actor.

20. Et niſi faciat, jam res pro Citato peracta erit.

21. Subſtracta enim materia prævaricationis, de qua quæſtio, corruit fundamentum hujus actionis, cum omni eo quod illi ſuperædificatum eſt.

22. Poſſetque Citatus, ſi res maneret in eo ſtatu, & conſultum duceret, jam tum in cauſa concludere; cum ſine ulterioribus expenſis & probationibus cauſa diſpoſita eſſet ad ejus abſolutionem.

23. Petit itaque injungi Actori, quatenus ante omnia doceat de Placito ſeu admiſſione Principis, & ſubſecuta legitima promulgatione dicti Brevis modo ante dicto.

24. Idque ſub pœna, quod defectus præfatus admiſſionis & publicationis habebitur, ut in judicio agnitus & confeſſus.

Suſtinens ante omnia id fieri debere & in caſum, &c. etiam cum expenſis.

25. Et ſine ejus præjudicio dicit, quod donec Actor illud præſtiterit, ad novem primos articulos reſponſum perſonale Citati, quod Breve illud non legerit, ſufficere poterit ad abluendam omnem notam alicujus irreverentiæ circa dictum Breve.

26. Prout Citatus illud nunquam legerat, ſaltem ante omnem illam tempeſtatem, ejus occaſione, in ipſum excitatam.

27. Dixit quidem Citatus in ſuo Scripto pag. 15, in fine, quod *nullum dubium, nullusque ſcrupulus movetur in Brevi Romano de quo in Veſtris Litteris circa vali-*

(*) Exhibita 21. Februarii 1727.

validitatem Ordinationis Cornelii Steenoven per ſolum Epiſcopum Babylonienſem factæ, uti rectè ab Amplitudine veſtra obſervatum eſt.

28. Verum id nullo modo arguit, quod Breve illud tum legiſſet Citatus.

29. Cùm inprimis vir illé, cui ſcribebat, illud tunc obſervaſſet, uti notat textus.

30. Deinde Ampliſſimus D. Damen in Diſſertatione, ſuper qua verſabatur tota Epiſtola, pag. 43. ſpeciali titulo ſibi objicit argumentum deſumptum ex eo, quod dictum Breve nullo modò dicat, Conſecrationem Cornelii Steenoven factam ab uno Epiſcopo ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ eſſe invalidam.

31. Præfatus D. Damen illud admittit, & nullum dubium aut ſcrupulum movet circa objectionem præfatam, quod Breve illud nullam faciat mentionem ejusmodi invaliditatis.

32. Si quis autem ſcrupulus aut dubium in prædicto Brevi latuiſſet, indubie D. Damen illum eruiſſet & moviſſet, cum omnia corradat & mire ſe torqueat ut argumentum illud evadat.

33. Idque tunc ſufficiebat Citato ut independenter a lectione ſciret & diceret, nullum dubium aut ſcrupulum in dicto Brevi circa validitatem talis Conſecrationis moveri.

34. De cætero adverſus Arọculum nonum relinquit inſtrumentum ibi reclamatum illi fidei quam de jure meretur.

35. Ad Articulos a decimo usque ad decimum quintum omnia negavit Citatus, & adhuc penes ſuam negationem perſiſtit.

36. Referique ſe ad totum contextum Scripti de quo quæſtio; non vero ad lacinias ab Actore non ſatis fideliter excerptas & pro libitu interpolatas.

37. Ad Articulum vero undecimum, ubi dicit Actor, quod Citatus Electionem Cornelii Steenoven per ſuam Epiſtolam deprædicaverit validam & juſtam.

38. Citatus poſt relectam pluries Epiſtolam, de qua quæſtio, ne verbum quidem invenire potuit, quod de Electione Cornelii Steenoven agit.

39. Petit itaque, ut Actor in dicta Epiſtola deſignet locum & verba in quibus de prædicta Electione ageretur.

40. Articulos 16. 17. negavit Citatus, & penes negationem ſuam perſiſtit.

41. Petitque ſimiliter, ut Actor in Epiſtola prædicta deſignet verba, quibus intendit adſtruere contentum dictorum Articulorum.

42. Attento, quod longe aliud ſit legem prætenſam tranſgredi, aliud eam ſpernere, contemnere, & nihil facere.

43. Similiter circa Articulum 18. & 19. petit Citatus deſignentur verba quæ Actor prætendit eſſe injurioſa Brevi præfato, quæque ſcandaloſa & perniciofæ conſequentiæ.

44. Cum citatus nihil ſimile invenire potuerit, ideoque per omnia negat.

45. Denique quod ad hos Articulos alioſque ſequentes usque ad 21. ubi Actor exhibet Decretum aliquod Conſilii Status de data 12. Septembris 1725. ex quo plures Articulos gravaminum format.

46. Neſcit Citatus, quo genere medii, ſive quo pede illis adverſus eum uti velit.

47. Certe non creditur quod vellet illud impendere tanquam Arreſtum aut rem judicatam, præſertim adverſus Citatum, notorium Suppoſitum hujus Univerſitatis.

48. In primis ex eo quod Decretum illud latum ſit, Citato indefenſo, imo plane inaudito.

49. Omni proinde juri repugnat illud in gravamen Citati hic velle impendere.

50. Quod vero Citatus nequidem fuerit auditus, eſt de ſcientia Actoris, qui novit ſe demum 14. Januarii currentis anni, juxta Literas Sereniſſimæ Archiducis ex Mandato Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis, interpellaſſe Citatum; quatenus caperet inſpectionem Scripti lacerati, de quo hic quæſtio, repoſiti in Secretaria Conſilii Status.

51. Cui conforme eſt inſtrumentum ab eo exhibitum ſub numero 4to.

52. Inſuper novit Actor ſi quisquam alius, quod hoc Tribunal non ſit executor Decretorum & Arreſtorum cujuscumque in cauſis criminalibus Suppoſitorum hujus Univerſitatis.

53. Cum hoc Tribunal ſit ſolus eorum Judex competens in omnibus talibus cauſis, idque privative & ad excluſionem quorumcumque aliorum.

54. Idque juxta Erectionem hujus Univerſitatis factam Apoſtolica Regia authoritate.

55. Itaque petit injungi Actori, ut declaret quo genere medii, id eſt, quo pede uti intendat præfato inſtrumento exhibito ſub numero 3tio & Articulis ex eo deductis.

56. An tanquam Arreſto aut re judicata adverſus Citatum, an alio modo & quo.

57. Ut Citatus ſcire poſſit quas exceptiones hic proponere, & quo defenſiones ſuas dirigere poſſit & debeat.

Suſtinens ante omnia ita fieri debere, etiam cum expenſis in caſum, &c.

58. Itaque reiterando Proteſtationem de manendo in integro in ſuis ulterioribus defenſionibus, ubi ſatisfactum erit Requiſitionibus & Suſtentis hic antea factis, & petendo ſuper eis in caſum altercationis, præliminariter jus dici.

His, aliisque meditantibus, &c.

Concludendo Citatus contendit quatenus Actor in quantum adverſus Citatum per dictum ſuum libellum gravaminum egit, contendit & concluſit, ſaltem in modo & forma declarabitur non fundatus nec receptibilis, cum expenſis aut alias ſalutariter, &c.

Implorando, &c.

Z. B. VAN ESPEN.

R E P L I C A (*)

Pro Conſultiſſimo D. T. L. STREITHAGEN *hujus Univerſitatis Promotore, nomine Officii Actore.*

Contra Clariſſimum D. Z. B. VAN ESPEN *J. U. Doctorem & SS. Canonum Profeſſorem, Reum Citatum.*

Actor viſa ſchedula cui titulus Proviſionalis Reſponſio ampliata cum Requiſitionibus & Suſtentis pro & ex parte D. Rei Citati exhibita, dicit ex adverſa ſequentia, ſub & mediantibus, &c.

1. Quod ſex priores Articuli dictæ ſchedulæ vix ullam mereantur attentionem.

2. Quamvis enim verum ſit, quod Reo poſt Perſonalem ſuam Reſponſionem concedenda ſit copia gravaminum, ut ampliationem Reſponſionis ſuæ Perſonalis adornare poſſit.

3. Hæc Copia Reo Citato concceſſa eſt ſtatim poſt factam Perſonalem Reſponſionem, ut videre eſt ex actis hujus Cauſæ.

4. Et ſic D. Reus Citatus fruſtra deſuper movit ſermonem.

5. Nec aſt, quod dicat quod ampliatio illa continere debeat exceptiones peremptorias, facta contraria, & circumſtantias notabiliter relevantes.

6. Attento, quod dictus Reus Citatus fuerit in integro, ut eocirca faceret quod conſilii, nec ei eocirca adempta eſt facultas, quæ ipſi competere potuiſſet.

7. Si autem credat, quod jura ipſi liberaliter faveant hac in cauſa, poterit illa citare in ſui defenſionem, in quo etiam relinquitur in ſuo integro.

8. Credit interim Actor, quod facta ad onus D. Rei deducta, adeo ſint clara & intelligibilia, ut etiam idiotæ ſenſum illorum percipere debeant.

9. Unde in quantum Reus Citatus aliud inſinuare videtur, oſtendit, quod non quærat niſi cavillos.

10. Quod forte proprium eſt Authori dictæ ſchedulæ.

11. Quod vel magis patet ex eo quod articulo ſeptimo dicat, plures ex articulis Libelli gravaminum ita confuſos, æquivocos & captioſos eſſe, ut ſimpliciter & adæquate reſponderi ad eos non poſſit,

12. Alios ita vagos & obſcuros circa Scriptum, de quo quæſtio, nullo ejus textu deſignato, ita ut Citato examinandum, imo & divinandum foret, quos textus aut quæ verba dicti Scripti præ oculis habeat Actor.

13. Et denique, quod inſtrumenta quæ exhibuit idem Actor talia forent, ut Citatus adhuc neſcire poſſet, quo loco foret, quove excepciones & defenſiones ſuas deberet dirigere.

14. Sed quivis legens dictos Articulos videbit & judicabit adeo claros eſſe, ut non niſi talpa cæcior, ſenſum illorum percipere debeat.

15. Et cum ipſiſſima Scripti verba ſint citata, non eſt quod divinet Citatus, quæ præ oculis habeat Actor.

16. Cumque inſtrumenta exhibuerit Actor, non cancellata, non raſa, neque in ulla ſui parte vitiata, cavillos & nugas agit Reus Citatus, dum dicit ſe neſcire, quo exceptiones & defenſiones ſuas debeat dirigere.

17. Prout & Requiſitiones ab ipſo factæ non niſi meri ſunt cavilli.

18. Fatetur enim imprimis, quod hiſce acceptatur, Breve Apoſtolicum SS. Domini Benedicti XIII. de data 21. Februarii 1725.

19. Et conſequenter fatetur etiam totum ejus contentum.

20. Et ſic fatetur etiam Articulos ex eo deſumptos, & cum Libello gravaminum deductos.

21. Quia vero D. Reus Citatus ſcit in animo ſuo, ſeſe graviter deliquiſſe, maximamque injuriam Sanctæ Sedi intuliſſe;

22. Ideo libenter ſeſe excuſare vellet ſub hoc prætextu, quod Breve illud Apoſtolicum non fuiſſet in Conſiliis Regiis viſitatum, examinatum, publicatum & executioni mandari permiſſum:

23. Aſt parum feliciter in eo jecit aleam;

24. Ultra enim, quod exoticum ſit (ut mitiſſime loquamur) in hac Patria nullas Bullas, nulla Brevia, nulla alia qualiacumque Reſcripta Romana vim aliquam habere poſſe.

25. Niſi prius in Conſiliis Regiis fuerint viſitata & examinata, prout requirit D. Reus Citatus:

26. Etiam involvens in generali illa ſua aſſertione omnes Conſtitutiones, Decreta, Brevia, &c. S. Sedis mere dogmatica, & unica concernentis materiam Fidei & Morum.

27. Ultra, inquam, ſciat debitæ Placetationis determinationem debere fieri non per particularem, ut eſt D. Reus Citatus.

28. Sed per ipſos Superiores, ac inprimis per Imperatorem & Regem.

29. Qui contentus ſola (ut loquimur) Viſa judicavit Breve, de quo quæſtio, ſufficienter in Belgio placetatum fuiſſe & eſſe.

30. Dum 12. Septembris 1725. Reſponſionem Epiſtolarem quæſtioſam condemnavit in ſpecie, ut injurioſam dicto Brevi, &c.

31. Quodque epropter Cæſarea ſua Majeſtas voluerit & mandaverit inſtantiſſime agi ad onus D. Rei Citati.

32. Idque poſtquam Cæſarea ſua Majeſtas magnum Volumen ex parte D. Rei Citati oblatum in Conſilio Status examinaverat, aut examinari curaverat.

33. Sic ut res ea in parte judicata ſit.

34. Quare ſi his non obſtantibus credat D. Reus Citatus, futilem illam & impertinentem exceptionem ſibi poſſe prodeſſe, relinquitur in ſuo integro, ut deſuper dicat, quæ conſilii.

35. Credit enim Actor, quod pro intentione ſua ſufficiant, tum Decretum de 12. Septembris 1725. tum Mandatum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis ſupra reclamata.

36. Unde ſi his ita ſtantibus concludere velit in cauſa D. Reus Citatus, prout jactitat; Actor etiam pro parte ſua libentiſſime concludet.

37. Maxime cum Cæſarea ſua Majeſtas per Mandatum ſuum, de quo ſupra, ſuam in quantum opus impertitus ſit authoritatem.

38. Quod autem D. Reus Citatus Breve illud Apoſ-

(*) Exhibita 4. Martii 1727.

Digitized by Google

Apoſtolicum non legiſſet, ut aſſerere non erubeſcit;

39. Creditur quod de contrario ſufficienter ſit convictus ex contento famoſæ ejus Reſponſionis Epiſtolaris, de qua quæſtio.

40. Et quilibet æquus Judex illud ipſum clare videbit, dum illam perlegerit:

41. Tanto magis, quod famoſa illa reſponſio Epiſtolaris idipſum clariſſime continet;

42. Quodque D. Reus Citatus ſeſe deſuper excuſet abſque eo quod dictum fuerit quod Breve illud Apoſtolicum legiſſet.

43. Adeoque quod non petita deſuper ejus excuſatio ſit manifeſta accuſatio.

44. Interim cum D. Reus Citatus referat ſe ad contentum famoſæ ſuæ reſponſionis Epiſtolaris in lite exhibitæ, quod hiſce acceptatur;

45. Refert ſe etiam Actor ad contentum illius.

46. Siquidem exinde ſequitur, quod nullam probam facere debeat, quod Reus Citatus ibidem egerit de valida & licita Cornelii Steenoven Conſecratione.

47. Et ex conſequenti de valida & juſta prævia Electione.

48. Attento, quod dictus D. Reus Citatus idipſum clariſſimis verbis expreſſerit.

49. Quare ſi reſponſionem illam Epiſtolarem pluries legerit ac relegerit prout aſſerit, non ſolum verbum, ſed verba vidit, quæ de dicta licita & valida Conſecratione dicti Cornelii agunt.

50. Et ſi ipſe non viderit prout cavilloſe dicit, Judex ſupplebit ejus viſum.

51. Interim cum in dicta ſua reſponſione Epiſtolari deprædicaverit Conſecrationem dicti Cornelii validam & juſtam per ſolum Epiſcopum Babylonienſem peractam.

52. Dubitare foret nefas, quin ſpreverit & contempſerit Decretum SS. Domini deſuper in contrarium latum:

53. Ac illud etiam nihil fecerit;

54. Maxime, ſi reflectatur, quod exhortatus ſit illum, cui ſcripſit illo modo paſcere eum, qui in ipſo eſt, gregem.

55. Dum enim deprædicaverat Conſecrationem Cornelii Steenoven per ſolum Epiſcopum Babylonienſem eſſe validam & juſtam.

56. Ubi tamen antea per Breve Apoſtolicum, de quo ſupra, Electio fuerit legitime declarata irrita & nulla, & Conſecratio illicita & execranda:

57. Exhortatur D. Reus Citatus, quatenus eo non obſtante pergant paſcere gregem qui in illis eſt.

58. Et ſic manifeſtum evadit, quod non tantum approbaverit & laudaverit dictam execrandam Conſecrationem, verum etiam irritam Electionem.

59. Et conſequenter Breve Apoſtolicum SS. Domini Benedicti XIII. ſpreverit; ac Electores dicti Cornelii contra illud excitaverit ad proſequendum quod attentaverant.

60. Reflectat ſi placet, D. Reus Citatus ad præmiſſa, & videbit quod non ſit neceſſe citare verba, quæ Actor prætendit eſſe injurioſa præfato Brevi Apoſtolico, quæque ſcandaloſa & pernicioſæ conſequentiæ:

61. Quodque ipſius negatio deſuper facta ipſi non ſit futura proficua.

62. Maxime cum corpus delicti ſit exhibitum, & a D. Reo Citato agnitum, & conſequenter etiam omnes partes & verba illius.

63. Si vero Reus Citatus neſcit, prout ſimulat, quo genere medii, ſive quo pede Decreto Conſilii Status de 12 Septembris 1725. adverſus eum uti velit Actor.

64. Perpendat illud, & ſatis clare videbit, quod illud latum ſit in ipſam reſponſionem Epiſtolarem, de qua agitur; ex eo quod notus tum non eſſet author illius;

65. Et videbit etiam, quod eum in finem prius audiri non debuerit aut potuerit;

66. Et reflectat ulterius quod per magnum ſuum Volumen in dicto Conſilio Decretum illud impugnare voluerit.

67. Quodque eo ad Cæſaream ſuam Majeſtatem remiſſo, & ab illa examinato, per Eandem confirmatum fuerit dictum Decretum.

68. In tantum, ut dicta Cæſarea ſua Majeſtas mandaverit ut illico ageretur ad onus dicti Rei Citati.

69. Interim Actor impendit Decretum illud & Mandatum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis deſuper ſubſecutum, prout jacent.

70. Prout impendit & applicat & Breve Apoſtolicum & reſponſionem Epiſtolarem, necnon ipſius confeſſionem, de quibus ſupra, nude & ſimpliciter prout ſunt & jacent.

71. Et confidit Actor, quod D. Reus Citatus iis mediantibus ſufficienter ſit convictus de exceſſu de quo accuſatus eſt.

72. Et conſequenter, quod etiam condemnari ac puniri debeat juxta leges Patriæ & ſacros Canones Eccleſiæ.

73. Idque ſine nova diſcuſſione reſponſionis Epiſtolaris famoſæ aut contentorum in ea.

74. Mirum nihilominus eſt, quod Reus Citatus nunc dicat, hoc Tribunal rectorale ſolum eſſe judicem competentem ſuum.

75. Quandoquidem in dicto ſuo magno Volumine in Conſilio Status oblato & a ſua Cæſarea Majeſtate examinato reclamaverit ſupremum Conſilium Brabantiæ ſolum ſuum Judicem competentem.

76. Ubi tamen propria ſcientia & conſcientia teſte contrarium noverat, prout ipſemet fatetur Magnificum Dominum ſuum eſſe Judicem competentem; a quo proinde Actor juſtam & æquam expectabit ſententiam ad onus Rei Citati.

77. Tanto magis, quod Actor bene velit declarare ſe non directe agere virtute Mandati Cæſareæ ſuæ Majeſtatis, ſed virtute Mandati Magnifici Domini in lite exhibiti.

Quare his aliiſque jungendis, &c.

Rejiciendo ulterius contentum dictæ ſchadulæ, quatenus hic in particulari non foret ſolutum, per meram frivolitatem, impertinentiam & denegationem, quatenus contra vel facti præjudicialis.

Perſiſtit, ut alias & ante cum expenſis.

Implorando, &c.

D. Goes.

EX ACTIS ROTULÆ.

11. 14. 18. & 21. *Martii* 1727.

Die 11. Martii 1727. Ex parte Citati repræſentatus Libellus Recuſatorius in perſonam Judicis. Clariſſ. D. V. Buggenhout, tunc Rectoris Magnifici: quod in conſortio quorumdam Academicorum dixiſſet, *non amplius inquirendum, utrum Clariſſimus D. van Eſpen foret reus, nec-ne; ſed ſimpliciter inveſtigandum, qualem pœnam foret meritus, cum eſſet jam modo judicatus.* Hoc ipſum ſe dixiſſe ingenue faſſus eſt, ac ſcripto declaravit idem Rector Magnificus, ſuſpectationem libenter admiſit; & viſo Officii Fiſcalis in hanc Recuſationem conſenſu, Cauſam hanc a ſe abdicavit, & ad Clariſſimum D. vice Rectorem dimiſit. Eodem autem ſcripto declaravit dictus Clariſſimus Buggenhout, ſe iſta dixiſſe, quod lætus exiſtimaret *ſeſe* hujus litis *non futurum Judicem*, cum & *finis* ſui rectoratus *inſtaret*, & ſe denuo in Rectorem eligendum minime crederet.

RESPONSIO ULTERIOR (*)

Pro Clariſſimo D. ZEGERO BERNARDO VAN ESPEN *J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore in hac Univerſitate Lovanienſi, Citato.*

Contra Conſultiſſimum D. THEODORUM LEONARDUM STREITHAGEN *ejuſdem Univerſitatis Promotorem, nomine Officii Actorem.*

Citatus viſa ſchedula Replicæ pro parte Actoris exhibita, dicit ex adverſo ſequentia, ſub & mediantibus omnibus, &c.

1. Imprimis quod 6. primis articulis ſuæ ſchedulæ *Reſponſionis Proviſionalis* Citatus recte Actorem admonuerit de Officio actoris publici, & videtur actor non diſſentire.

2. Ideoque tranſeundo primos 7. articulos *Replicæ* tanquam impertinentes, & negando 8. 9. & 10.

3. Ad 11. 12. & 13. (ubi referuntur verba citati, articulis 7. 8. 9. & 10. ſuæ *Proviſionalis Reſponſionis*) optaſſet citatus, ut actor melius profeciſſet ex prædictis monitis circa Officium ſuum, clare & aperte ſe explicando circa Requiſitiones a Citato ſparſim factas, quarum fundamentum in præfatis 6. primis articulis poſitum erat.

4. Quapropter ea, ad quæ non reſpondit, ut per Requiſitiones Citati exigebatur, habebuntur ut agnita & confeſſa, in quantum pro Citato ejusque intentione faciunt.

5. Prout interim acceptantur tanquam talia.

6. Quod prætendit articulis 14. & 15. ſe ipſiſſima verba citaſſe, & inde adeo claros eſſe articulos, ut non niſi talpa cæcior illos non perſpiciat;

7. Certe hoc a veritate alienum eſſe videbit quisquis in hoc examine propriis utetur oculis nullo faſcino deluſis.

8. Sic v. g. actor articulo 11. ſui *Libelli gravaminum* citatum gravare præſumpſit, quaſi Electionem Cornelii Steenoven deprædicaverit ut validam & juſtam.

9. Et tamen jam nulla talia verba in Epiſtola Citati deſignare potuit, de quo infra.

10. Deinde verba præfatæ Epiſtolæ extraxit & interpolavit, uti voluit, ut vere verba ejusdem non ſint; & id quilibet non prævenius facile percipiet.

11. Denique quod articulo 16 dicat, ſe exibuiſſe inſtrumenta non cancellata, non raſa, neque in ulla ſui parte vitiata, videtur velle prætendere omnia inſtrumenta a ſe exhibita eſſe Originalia ſeu Legalia;

12. Cum de ſolis Originalibus & Legalibus talia dici ſoleant.

13. Hoc equidem inaniter de Brevi, de quo hic quæſtio, utpote inſtrumento alicujus ſolii impreſſi, quale actor hic exhibuit, aſſeritur.

14. Unde vaniſſima eſt exultatio & acceptatio Actoris, quaſi citatus fateretur Breve Ss. D. Benedicti XIII. de data 21. Februarii 1725.

15. Nullo modo citatus faſſus fuit Breve præfatum, imo contrarium plane egit;

16. Dum articulo 34. ſuæ *Proviſionalis Reſponſionis* dixit, quod inſtrumentum hoc ab Actore reclamatum articulo 9. *Libelli gravaminum*, relinquat illi fidei quam de jure meretur.

17. Quod non eſt illud admittere, ſed potius rejicere, ſaltem quantum ad præſentem cauſam; cum de jure nullam fidem in præjudicio faciat.

18. Hoc primum ſit ſpecimen ſinceritatis & bonæ fidei actoris.

19. Et pro eo, quod articulo 21. perperam dicat actor, quod citatus in anima ſua ſciat ſe graviter deliquiſſe, maximamque injuriam S. Sedi intuliſſe;

20. Rectius dici poteſt, quod Actor conſcios ſit innocentiæ Citati, ideoque ad tales artes recurrere debeat, ut colorem aliquem obducat huic ſuæ actioni.

21. Nunc veniendo ad articulum 22. aliosque ſequentes usque ad 37. incluſive, ubi de Placito & admiſſione Principis agitur.

22. Imprimis acceptatur, quod actor nullam actam ejusmodi Placetationis ſeu admiſſionis producere potuerit.

23. Quod autem prætendat, exoticum eſſe in hac Patria, nullas Bullas, nulla Brevia, nulla alia qualiacumque Reſcripta Romana, aut publicari, aut executionem vel vim aliquam habere poſſe, niſi prius in Conſiliis Regiis fuerint viſitata & examinata, prout citatus generaliter aſſeruerat articulo 14.

24. Certe actor ignorare ſe oſtendit, vel parum curare Edicta Principum noſtrorum, & jura Eccleſiarum Belgii pretioſiſſima.

25. Res item geſtas & contentiones graviſſimas, quibus iidem Principes, ipſorumque Miniſtri, jus illud Placiti adverſus machinationes Curiæ Romanæ identidem inſtauratas, ſuſtinere non dubitarunt.

26. In quo ſtudio, ut actor ſciat, Eos nondum refrixiſſe, hiſce jungitur Exemplar Epiſtolæ circularis Marchionis De Prié ad omnes Belgii Cæſarei Epiſcopos data 25. Septembris 1724.

27. Ubi & videbit, non excipi a generali illa lege Bullas mere dogmaticas.

28. Nec difficile foret oſtendere, admiſſionem Principis, quæ *Viſa* vocatur, nihil differre a *Placito*, niſi quoad nomen & formam qua expeditur: ſed de eo jam non eſt quæſtio.

29. Et dicta hæc ſint ſalva impertinentia.

30. Nam Breve prætenſum, de quo agitur, nihil minus eſt quam mere dogmaticum.

31. Utpote non continens niſi judicium, vel ſententiam ſuper caſu aliquo particulari.

32. Adverſus quam pars læſa excipit tanquam illegitimam, & per ſub & obreptionem obtentam; ſe ut oportuerat, non audita.

33. Cum itaque Breve illud, non ſit pure dogmaticum, vel ex ipſis actoris principiis ſequitur, quod hic non potuerit publicari, nullamque vim & executionem habere, niſi præceſſerit Regium Placitum & admiſſio Principis.

34. De quo proinde docere debuiſſet Actor, ſaltem ad Requiſitionem Citati.

35. Verum cum id non poſſit, recurrit ad Decretum

(*) Exhibita 8. Aprilis 1727.

cretum aliquod Conſilii Status de data 12. Septembris 1725. (*a*)

36. Sed quamvis merito negetur, id eſſe Placitum aut *Viſa*.

37. Neſcitur tamen, quo jure prætendat, Decretum illud retro-trahere, ut operari poſſit contra factum, quod contigit 4. Junii 1725. & ſic 3. menſibus ante.

38. Quod etiam tempore iſtius Decreti nullum *Placitum* aut *Viſa* extaret, vel ex eo patet, quod in dicto Decreto nullum tale reclametur.

39. Ex quibus apparebit, quam frivolum ſit, quod Actor articulo 33. prætendat, in hac parte jam eſſe judicatum.

40. Alterum, quod Citatus Articulis 17. 18. 23. 24. ſuæ *Provisionalis Reſponſionis* requiſivit, eſt ut ante omnia doceat de legitima promulgatione dicti Brevis facta hic in patria locis ſolitis & more conſueto.

41. Verum de eo altum ſilet Actor, ita ut cenſeri debeat defectus præfatus legitimæ publicationis uti in judicio agnitus; juxta ſuſtentum Citati articulo 24. ſuæ præfatæ *Proviſionalis Reſponſionis*, & proinde tanquam talis acceptatur.

42. In quantum ex eo ſequitur, in primis, quod hic non ſit Lex aliqua: quia Lex demum inſtituitur dum promulgatur.

43. Deinde defectus legitimæ Promulgationis etiam hoc operatur, ut licitum ſit illud ignorare, ſive in toto, ſive in parte, tali ignorantia quæ excuſet.

44. Proinde dum Citatus ad articulum I. *Libelli Gravaminum* dixit, ſe Breve illud non legiſſe, juſtiſſimam cauſam ignorantiæ allegavit.

45. Nec eſt, quod de eo erubeſcere debeat, uti Ei improperat Actor articulo 38.

46. Maxime cum prætenſum Breve illud non haberet eo tempore ullam ſpeciem Legalitatis vel Publicationis; uti videre eſt ex Exemplari Lovanii tunc impreſſo & vendito, quod hic conſignatur (*).

47. Quid quod & ipſe Doctor Damen in ſuo Libello (de quo in *Reſponſione Proviſionali* articulo 30.) doceat num. 93. quod Pontifex per præfatum Breve non definiat aliquid ex *Cathedra*, univerſalem Eccleſiam docendo, ipſamque ut aliquid a ſe definitum credat obligando; ſed Litteras ſuas in forma Brevis ſolum dirigat ad Catholicos in fœderato Belgio commorantes, quibus ſpecialiter (quod notandum) graviterque injungit & vetat, &c.

48. Actoris proinde partes erant, ſcientiam Citati etiam quoad omnes partes Brevis, (de quo quæſtio) ad ſufficientiam juris probare: Quia de jure *præſumitur ignorantia, ubi ſcientia non probatur* Cap. 47. de Reg. Jor. in VI.

49. Ad articulum præfatum, uti & 39. 40. & 41. ubi Actor prætendit, quod Citatus convincatur legiſſe ex contento præfatæ ſuæ Epiſtolæ, de qua hic quæſtio.

50. In Epiſtola Citati unico tantum loco, ejuſdem Brevis fit mentio, eaque honorabilis, cum ibidem pro confirmatione ſuæ opinionis a Citato impendatur.

51. Unde vero Citatus habuerit notitiam ſufficientem propoſito ſuo independenter a lectione Brevis præfati, & a notitia reliqui contenti ejus, dictum eſt articulis 29. uſque ad 33. *Proviſionalis Reſponſionis*.

52. Contra quæ Actor non habuit quod reponeret: Quod acceptatur.

53. Ut proinde plane frivola ſint contenta dictorum articulorum a 38. uſque ad 43.

54. Hæc tamen dicta ſint ſine præjudicio eorum, quæ hic ante ab articulo 13. uſque ad 17. deducta ſunt de illegalitate inſtrumenti ipſius Brevis ab Actore producti, & exigua imo nulla fide quam meretur.

55. Quod vero articulis 44. & 45. Actor ſe referat ad Epiſtolam Citati, ſimiliter acceptatur.

56. Verum cum Actor articulo 11. *Libelli Gravaminum* accuſaſſet Citatum, quaſi Electionem Cornelii Steenoven deprædicaſſet ut validam & juſtam.

57. Quæſtio erat, ut Actor deſignaret in eadem Epiſtola locum & verba, quibus de prædicta Electione ageretur, juxta Requiſitionem a Citato factam articulo 39. ſuæ *Proviſionalis Reſponſionis*.

58. Verum cum id non potuit, & ne verbum quidem de Electione Cornelii Steenoven ſit reperire, rectius honori ſuo conſuluiſſet Actor excuſando oſcitantiam.

59. Quam vano multiloquio fucum vellt facere, & ſic malæ fidei ingerere opinionem.

60. Quid enim aliud agit articulis ſequentibus, ubi longe & late excurrit, ut oſtendat quod Citatus egerit de Conſecratione Cornelii Steenoven, de quo Actor non requirebatur.

61. Sed tantum ſuper eo urgebatur, ut deſignaret locum, ubi de Electione illa ageretur.

62. Cæterum negatur contentum articulorum, a 46. uſque ad 62. incluſive: cum fere nihil aliud ſint, quam malitioſæ contorſiones textus Epiſtolæ Citati.

63. Niſi quod acceptetur articulus 60. in quantum Actor non potuit deſignare verba, quæ prætendit eſſe injurioſa Brevi, de quo quæſtio; item quæ ſcandaloſa & quæ pernicioſæ conſequentiæ; prout ab Actore requiſitum fuerat articulo 43. ſuæ *Proviſionalis Reſponſionis*.

64. Tranſeundo ad articulum 63. & ſequentes de Decreto Conſilii Status de data 12. Septembris 1725. exhibito per Actorem *Libelli* ſuo *Gravaminum* ſub Num. 3.

65. Obſervari in primis poteſt, quod Actor adhuc Citatum relinquat in incerto, nolendo ſe aperte & categorice declarare, quo genere medii, aut quo pede intendat uti præfato Decreto; an ut arreſto ſive re judicata, aut alio, & quo: uti articulis 55. 56. 57. *Proviſionalis ſuæ Reſponſionis* requiſierat Citatus.

66. Articulo 65. dicit actor de magno Volumine; aſt nullum magnum Volumen Citatus exhibuit in Conſilio Status.

67. Sed ad Sacratiſſimam Perſonam ſuæ Majeſtatis recurrit.

68. Quæ etiam dignata eſt recurſum Citati admittere, volensque *Querelas* & *Defenſiones ejus ulteriores* benigne & clementer audire, mandavit eas tradi Sereniſſimæ Archiduci.

69. In eum finem compoſuit Citatus Volumen aliquod continens dictas *Defenſiones* ſuas *ulteriores*.

70. Quod Volumen actor innuit ſe vidiſſe, neſcitur qua arte aut medio.

71. Ibidem interim indubie viderit, quam merito Citatus ſit conqueſtus, quod prævie ante Decretum de quo hic agitur, impetrare non potuerit, ut audiretur, licet ſæpius & inſtantiſſime illud petiiſſet.

72. Imo ut ſaltem admitteretur ad recognoſcendum Exemplar exhibitum, an genuinum foret & non ſuppoſititium.

73. Suſtinuit autem Citatus, quod in legitimo judicio, coram Judice ſuo competente debuiſſet audiri

74. Hinc

(*a*) Vide hoc Decretum ſupra N. II. hujus V. Partis Supplementi, ad calcem Scripti cui titulus: *Reponſe d'un Juriſconſulte &c.*
(*) Vide ſupra, ad calcem Libelli gravaminum.

Digitized by Google

74. Hinc etiam corruunt Articuli 64. & 65.

75. Porro negatur, quod ſacra Cæſarea & Catholica ſua Majeſtas confirmaverit dictum Decretum Conſilii Status, prout aſſeritur articulo 67.

76. Quin ex hactenus geſtis potius deducitur, quod eadem ſua Majeſtas decretum illud non probaverit:

77. Sed potius probaverit querelam Citati, dum interpellari voluit Citatum, ut Exemplar laceratum examinaret, & declararet an pro ſuo agnoſceret; ita præbens illi omnem facultatem & opportunitatem neceſſariam.

78. Quo facto ſatis declarat eadem ſua Majeſtas, hæc omnia ante facta oportuiſſe.

79. Quod autem ſua Majeſtas mandaſſet illico agi ad onus Citati, uti dicit Actor articulo 68. certe ſi hoc verum ſit, nullo modo evincit, quod Cæſarea & Catholica ſua Majeſtas decretum Conſilii Status confirmaſſet.

80. Quin potius effectus dici debet querelæ Citati, qui ſemper quæſivit & quærit in legitimo judicio audiri, ut innocentia ejus contra adverſariorum ejus calumnias palam omnibus pateſcat.

81. Et in hoc Ei etiam annuit Clementiſſimus Imperator.

82. Quid vero eadem ſua Majeſtas finaliter ordinatura ſit, poſtquam ex eventu Litis innocentia Citati apparuerit, quod brevi futurum confidit Citatus, eventus docebit.

83. Interim acceptatur, quod Actor dictis articulis 64. & 65. admittat, quod Citatus non fuerit auditus coram dicto Conſilio ante præfatum decretum.

84. Siquidem ex eo patet, quod non fuerit latum in judicio contradictorio.

85. Et conſequenter, quod judicium coram hoc Tribunali adhuc integrum manere debeat eodem modo ac ſi alibi nihil actum fuiſſet.

86. In confeſſo autem hic eſt, quod Citatus hactenus nullas defenſiones habuerit.

87. Quas quidem ſalvas ſibi fore non dubitavit, dum Epiſtolam ſuam agnovit per reſponſum ab Actore reclamatum articulo 22. *Libelli gravaminum.*

88. Injuriam proinde facit Actor religioſiſſimo Imperatori, & ejus Miniſtris, dum eis talem mentem affingere prætendit, quæ directe repugnaret primo articulo Læti Introitus, ad cujus obſervantiam ſua Majeſtas juramento ſe adſtringere dignata eſt.

89. Hiſce mediantibus credit Citatus, omnia ſufficienter ſoluta uſque articulum 73.

90. Ad articulos 74. uſque ad 76. plane a veritate alienum eſt, quod Citatus ſive in magno Volumine, ſive quocumque alio Scripto unquam dixiſſet, ſupremum Conſilium Brabantiæ eſſe ſolum ſuum Judicem competentem.

91. Unde calumnioſus eſt articulus 75.

92. Verum quid his articulis intendit Actor? Prætenditne, quod hoc Tribunal poſſit aut debeat eſſe merus Executor decretorum aut Arreſtorum alicujus alterius, in Cauſis criminalibus Suppoſitorum hujus Univerſitatis; quod Citatus negaverat articulo 52. ſuæ *Proviſionalis Reſponſionis?*

93. Denique acceptatur articulus 77. & ultimus, quatenus per illum evertit omnia, quæ mox prætendebat.

94. Quandoquidem actionem ſuam unice & privative inſtituerit virtute Mandati Magnifici D. quod jubet ſervari ordinem juris.

Quare hæc jungendo priori ſchedulæ *Proviſionalis Reſponſionis*, aliiſque mediantibus, &c.

Et rejiciendo ulterius contentum dictæ Replicæ per frivolitatem, impertinentiam & denegationem, &c.

Perſiſtit Citatus ut ante cum Expenſis, aut alias ſalutariter, &c.

Implorando, &c.

Z. B. VAN ESPEN.

ULTERIOR REPLICA (*)

Pro Conſultiſſimo D. THEODORO LEONARDO STREITHAGEN *J. U. L. & hujus Univerſitatis Promotore, nomine officii Actore.*

Contra Clariſſimum D. ZEGERUM BERNARDUM VAN ESPEN *J. U. D. & SS. Canonum Profeſſorem, Reum citatum.*

Actor viſa ſchedula *Reſponſionis ulterioris* D. Rei Citati, dicit ex adverſo ſequentia ſub & mediantibus, &c.

1. Quod dicta ſchedula pro magna Parte continest invectivas, quas emovere præſumpſit Reus Citatus tum adverſus Curiam Romanam, tum adverſus Actorem, quæ proinde nullam mereri poſſunt ſolutionem.

2. Et nullam profecto ſolutionem meretur, quod idem Reus Citatus dicat, quod optaſſet ut Actor melius profeciſſet ex monitis Citati circa officium ſuum.

3. Injuſte quippe monuit dictus Reus Citatus præfatum Actorem.

4. Quandoquidem Actor huc uſque functus ſit officio ſuo, prout debuit & potuit;

5. Ac in eo proſequatur prout decet.

6. Unde optaret Actor ut Reus Citatus in poſterum abſtineret ab invectivis, ac ſanctam Sedem Apoſtolicam Romanam, ſummumque Pontificem magis revereretur, ac obtemperaret Bullis & Decretis, amplecteretur quoque ſalutares Ejus monitiones ſincero animo.

7. Quandoquidem non præſumeret illo caſu Bullas & decreta Pontificia deſcribere tanquam machinationes Curiæ Romanæ, prout facere non erubuit.

8. Maxime cum per ſimilia verba & dicta S. Sedi ſummoque Pontifici non parum injurioſa, cauſam ſuam non ſit facturus meliorem, nec evaſurus pœnas & cenſuras quas incurrit;

9. Sed cauſam ſuam per hoc potius aggravet, & con-

(*) Exhibita 25. Aprilis 1727.

conſequenter ſe majori pœns dignum reddit, majoriſque pœnæ ſe reum facit.

10. Et ideo ſpeculatæ ejus excuſationis ipſi (ut ſperatur) prodeſſe non poterunt.

11. Ac in primis ipſi prodeſſe non poterit, quod Actor non citaſſet verba, quibus Reus Citatus Electionem Cornelii Steenovii in Archiepiſcopum Ultrajectinom prædicaſſet validam & juſtam.

12. Cum enim Conſecrationem dicti Cornelii Steenovii qua talem deprædicaverit; quis non viderit, quod etiam Electionem qua talem deprædicare voluerit.

13. Attento, quod Conſecratio ſit ſequela Electionis.

14. Non proderit etiam Reo Citato, quod Actor non deſignaverit verba Rei Citati, quibus Conſecrationem præfati Cornelii Steenovii factam per ſolum Epiſcopum, & quidem ſuſpenſum, deprædicaverit validam.

15. Quandoquidem id tam clare aſſeruerit Reus Citatus, ut cuilibet legenti ejus Reſponſionem Epiſtolarem de ea dubitare foret nefas; quod ideo judicio D. Judicis ſubmittitur.

16. Nec proderit ipſi quoque, quod prætendat ſe habuiſſe ignorantiam Brevis Apoſtolici, de quo quæſtio.

17. Maxime cum ex ſua Reſponſione Epiſtolari ſat ſuperque de contrario ſit convictus.

18. Quare acceptando, quod D. Citatus fateatur Articulo 47. Breve Apoſtolicum non fuiſſe directum ad has partes; ſed Litteras in forma Brevis ſolum fuiſſe directas ad Catholicos in confœderato Belgio commorantes, non proderit ipſi quod illud non fuiſſet Placetatum, prout deductive latios.

19. Non proderit ipſi ſimiliter, quod dicat ſe non fuiſſe auditum in Conſilio Status; quoniam tum nolui ſe fateri Authorem dictæ Reſponſionis Epiſtolaris.

20. Et finaliter ipſi non proderit, qood obtulerit magnum Volumen Cæſareæ ſuæ Majeſtati;

21. Attento, quod conſtet, Cæſaream ſuam Majeſtatem, Volumine illo examinato, mandaſſe agi ad onus dicti Rei Citati.

22. Idque conformiter ad Reſolutionem & Decretum de 12. Septembris 1725.

23. Quo Mandato Cæſarea ſua Majeſtas diſertis verbis approbavit Decretum illud de 12. Septembris 1725. in Lite exhibitum. Relatio ſob humili correctione ad Mandatum ſeu Epiſtolam Cæſareæ ſuæ Majeſtatis, hic in Copia authentica junctam. (a)

24. Quamquam mandando præfata ſua Cæſarea Majeſtas agi ad onus Rei Citati, omnis per hoc Placetationis defectus fuiſſet purgatus, ſi Placetatio fuiſſet in hoc caſu requiſita, quod abſolute negatur.

25. Sic ut D. Reus Citatus fruſtra, perperam, & inviso jure in contrarium exhibuerit Mandatum de 25. Septembris 1724. quod hoc in caſu procul dubio nihil operari poteſt ad exonerationem Citati, prout ſimiliter inſtructive latius.

26. Maxime cum intentio Cæſareæ ſuæ Majeſtatis ſat ſit manifeſta quoad hoc punctum.

27. Et quam proinde intentionem manifeſtam Cæſareæ ſuæ Majeſtatis egredi fas non erit Judici,

28. Benigniſſimum enim licet fateamur Imperatorem Noſtrum Auguſtiſſimum, ſimul tamen eſt & juſtiſſimus, ut notorium eſſe dignoſcitur,

Quare his aliiſque jungendis &c.

Rejiciendo ulterius contentum dictæ ſchedulæ, quatenus hic in particulari non ſolutum, per meram frivolitatem, impertinentiam & expreſſam denegationem, quatenus contra vel facti præjudicialis, acceptando ea quæ pro,

Concludendo perſiſtit Actor ut alias & ante cum Expenſis,

Implorando, &c.

D. Goes.

EXACTIS ROTULÆ.

In quibus potiſſimum agitur de Nominatione Aſſeſſorum in hac Cauſa.

9. Maji 1727. Procurator Citati, viſa *Ulteriori Replica* Actoris, illius contentum *rejicit per frivolitatem*, & *perſiſtit ſimpliciter ſalvo Motivo juris.*

20. Maji 1727. Procurator Citati, *antequam reproducat ſuum Motivum juris, petit D. Actori injungi, ut etiam concludat in cauſa ſeu perſiſtat.*

27. Maji 1727. Procurator Actoris ex ſpeciali informatione ſui Principalis dicit: *Quandoquidem Ampliſſimus D. Vice Rector non ſit Juriſconſultus, adeoque notorie in hoc* cauſa *aſſumere debeat pro deciſione Cauſæ Aſſeſſores; hinc rogat eandem Amplitudinem Veſtram, quatenus ſuos aſſumendos Aſſeſſores nominare dignetur, ut eo facto Actor facere poſſit prout conſilii.*

30. Maji 1727. D. Vice Rector tulit Decretum: *Denominabimus ſatis tempeſtive Aſſeſſorem vel Aſſeſſores antequam procedatur ad lecturam, & interea exhibeant partes, quidquid exhibendum habent.*

9. Junii 1727. Procurator Citati *dicit Motivum juris pro parte D. Citati traditum eſſe ad Manus Clariſſimi D. Judicis, petens . . . D. Actori injungi ut ſimiliter ſatisfaciat Decreto noviſſimo ſub pœna ſecluſionis.*

10. Junii 1727. Procurator Citati *petit & perſiſtit in termino ſuo noviſſimo, & Acta in eum finem deferri.*

13. Junii 1727, D. Vice Rector tulit Decretum: *Iterato injungimus parti, ut anteriori noſtro Decreto ſatisfaciat ſub pœna juris.*

25. Junii 1727. D. Vice Rector tulit Decretum: *Aſſignamus & denominamus Aſſeſſores noſtros in hac cauſa Conſultiſſimos DD. Coole, Tourneville & De Swert Advocatos in ſupremo Conſilio Brabantiæ Bruxellis.*

In hoſce tres Aſſeſſores ad hanc cauſam Nominatos utrimqoe conſentiunt Partes,

Eodem die D. Vice Rector tulit Decretum: *Suppleantur & deferantur Acta.*

28. Junii 1727. Procurator Actoris reproducit ad Rotulam Libellum D Vice-Rectori oblatum, tenoris ut ſequitur: Exponit ea qua par eſt reverentia Conſultiſſimus Theodorus Leonardus Streithagen Promotor hujus Univerſitatis, quod in cauſa, quam in dicta ſua qualitate ſuſtinere cogitur contra Clariſſimum D. van Eſpen, eo uſque proceſſum ſit, ut Magnificentia veſtra 25. hujus dignata fuerit nominare tres Aſſeſſores ad legendum præfatam cauſam: verum cum cauſa illa maximæ ſit conſequentiæ, atque adeo e re ſit tum Reipublicæ, tum etiam Cæſareæ ſuæ Majeſtatis, ut plures aſſumantur Aſſeſſores, qui dictam litem legant, ac argumentis, & authoritatibus adviſamentum ſuum in ea dandum confirment: hinc recurrit ad Magnificentiam veſtram humillime rogans, quatenus plures Aſſeſſores nominare, dictumque numerum ut minus augere dignetur uſque ad quinque, ut ita ad minus ſint numero quinque. Quod faciendo, &c.

(Erat

(a) Hanc Epiſtolam vide ſupra, Litt. D.

(Erat ſignatum) T. L. Streithagen. (Copia Apoſtillæ) Remittentes hunc libellum ad Rotulam, annuenteſque petitioni D. Actoris, denominamus inſuper Aſſeſſores Conſult. DD. *Deſcartes* & *Vander-Vorſt* Advocatos in ſupremo Conſilio Brabantiæ, tribus aliis nominatis jungendos. Hac 28. Junii 1727. (Infra habebatur) De Mandato M. D. Vice-Rectoris (Signatum) Bart. Hendrikx.

Procurator Citati ad hoc dicit, *quod numerus priorum Aſſeſſorum a Clariſſimo D. Judice ex officio Nominatorum, eſſet pluſquam ſufficiens; ac proinde, ut novi iſti Nominati ad Requiſitionem partis, non veniant niſi expenſis partis, referendo ſe ad Judicium Clariſſimi D. Judicis in deciſione cauſæ.*

30. Junii 1727. hora ſeptima matutina Procurator Actoris exhibet Motivum juris, & proteſtatur *ne ad ſententiam procedatur, niſi habito quinque Aſſeſſorum adviſamento ſuper omnibus.*

Eod. poſt meridiem circa quintam, procurator Citati ducit ad Rotulam Libellum ſupplicem D. Vice-Rectori oblatum hujus tenoris.

Clariſſimo D. Vice Rectori. Exponit qua par eſt Reverentia, Zegerus Bernardus van Eſpen J. U. Doctor & SS Canonum Profeſſor in hac Univerſitate, quod in cauſa quam ſuſtinere cogitur coram hoc Tribunali tanquam Citatus contra D. Promotorem Actorem nomine Officii, inaudierit proceſſum eſſe ad lecturam, quodque in ea tantum intervenerint duo ex Aſſeſſoribus nominatis, quamvis tres in hanc civitatem advenerint. Quare recurrit ad Clariſ. D. V. humiliter ſupplicans, quatenus memoratum tertium Aſſeſſorem in urbe præſentem & modo per partem agnitum, ut conſtat per libellum Apoſtillatum 28. Junii currentis, ad eandem lecturam advocare dignetur, alias, in quantum opus, proteſtatur de nullitate & denegata juſtitia. Quod faciendo, &c. (*Erat ſignatum*) Z. B. van Eſpen. (*Copia Apoſtillæ.*) Ponatur in Rotula & contradicat Actor, ſi quid contradicendum habet infra horam. Lovanii 30. Junii 1727. medio tertiæ pomeridianæ. (*Erat ſignatum*) H. Rega Vice Rector.

Procurator Actoris *ex ſpeciali informatione ſui Conſilii dicit ſe inaudiviſſe ſuam Celſitudinem Gubernatricem Patriæ per Litteras ad* Clariſ. D. Vice-Rectorem *directas ſignificaſſe ob rationes ſibi notas, ne dictus Conſultiſ. D. De Swert, qua Aſſeſſor admitteretur; unde relinquit maturiori judicio* D. Vice-Rectoris.

Eod. D. Vice-Rector tulit Decretum: *Advocetur in craſtinum Conſultiſ. D. Aſſeſſor de Swert ut interſit lectura hujus cauſæ.*

7. Julii 1727. D. Vice Rector tulit Decretum: *Cum Conſultiſſimi DD. Vander Vorſt & de Swert petierint excuſari, alioſque Aſſeſſores in eorumdem locum aſſumi: Aſſumimus & denominamus Conſultiſſimos DD. Fierlants Fratrem ſcilicet Audientiarii Militariſe & de Fooz Aſſeſſores in hac cauſa, tribus aliis, nempe Dominis Deſcartes, Cools & Tourneville ante denominatis adjungendos.*

31. Julii 1727. D. Vice Rector tulit Decretum: *Inferant Partes hinc inde ſuas ſportulas ſub pœna executionis in defectuoſum.*

MOTIVUM JURIS

Pro Clariſſimo Domino Z. B. VAN ESPEN *J. U. Doctore & SS. Canonum Profeſſore, tanquam Citato.*

Contra Conſultiſſimum Dominum STREITHAGEN *hujus Univerſitatis Promotorem, nomine Officii Actorem.*

CLARISSIME DOMINE VICE RECTOR,

SI res quæ hic in judicium venit, ex malevolorum quorumdam ſuggeſtionibus, vel ex quorumcumque hominum præoccupatis opinionibus, aut voluntate decernenda eſſet, cedere maluiſſet Citatus potentiæ, quam in extrema ſenectute ſua tam inuſitatum periculum tantumque diſpendium ſubire.

Verum cum conſtet ab Auguſtiſſimi Monarchæ noſtri æquitate & Religione impetratum eſſe, quod per ſupplicationes ſuas voice petiverat Citatus, ut nempe Cauſa hæc in Foro competente, & juris ordine ſervato, ſecundum Leges Patriæ & Sacros Eccleſiæ Canones, per ſolam veritatis juſtitiæque Trutinam, mente libera atque integra diligenter examinari ac dijudicari deberet. Hinc Citatus in ſpem maximam erigitur, fore ut diu multumque vexata ſua innocentia & fama in extrema hujus vitæ periodo optatum ſolamen præſidiumque in graviſſimi Judicis æquitate, & ſapientiſſimorum Virorum delectis Conſiliis feliciter inveniant.

Id, inquam, omnino ſperandum a talibus Viris, qui ſciunt in hoc Tribunali exerceri judicium non hominis, aſt Dei, qui perſonas non accipit, ſed vel ipſos Deos ſive Judices in medio eorum dijudicat.

Hunc in finem exhibere viſum eſt præſentem deductionem, eo ordine quo ſequitur.

ORDO CAPITUM.

PROOEMIUM.

Exponitur Cauſæ occaſio, necnon vera ejus Idea, ſeu Quæſtionis Status.

CAPUT I.

De prætenſo Brevi dato 21. Februarii 1725. ſub nomine SS. Domini Benedicti XIII. quod proponitur novem primis Articulis *Libelli gravaminum.*

CAPUT II.

Expenduntur Articuli quos Actor producit ex Epiſtola Citati, & oſtenditur eorum contorſio & malignitas,

CAPUT III.

Quod ne vel minimus hic argui poſſit contem-

tus

rus alicujus Brevis vel Auctoritatis S. Sedis, ut prætenditur Articulis 16. & 17.

CAPUT IV.

Nihil in præſenti caſu a Citato dictum aut factum eſſe, quod vergat in contemtum aut imminutionem jurium S. Sedis aut Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, adverſus Articulos 18. 19. 20. & 21. *Libelli gravaminum.*

CAPUT V.

Oſtenditur Decretum Conſilii Status, annexum *Libello gravaminum* ſub num. 3. nullam vim habere poſſe in hac Cauſa.

CAPUT VI.

De Concluſione Actoris.

CAPUT VII.

Irregularitas hujus proceſſus, & nullitas, quæ ex eo oritur; atque ea quæ inde ſunt conſectanea.

RECAPITULATIO.

PROOEMIUM.

Exponitur Cauſæ occaſio, necnon vera ejus Idea ſeu quæſtionis Status.

§. I.

Introductio Hiſtorica ad Caſum.

1 Cauſa Cleri Ultrajectini per totam Europam notiſſima eſt.

2 Non eſt hic quæſtio de puncto aliquo Fidei, aut de dogmate Theologico; ſed unice agitur de juribus Eccleſiaſticis, nempe de Statu & juribus Eccleſiæ Ultrajectinæ.

3. Contendunt Ultrajectini, quod, non obſtante revolutione & mutatione, quæ circa Statum Politicum ac Dominantem Religionem in Provinciis Fœderatis evenit, Eccleſia Ultrajectina Romano Catholica ad hunc usque diem ſubſtiterit & ſubſiſtat.

4. Contendunt, quod delecti illi Viri, qui Collegium conſtituunt, quod ibidem Vicariatus appellabatur, ſint verum Capitulum Cathedrale, quibus Sede vacante competat quoque Regimen & adminiſtratio Diœceſis, etiam juxta Tridentinum *Seſſ.* 24. *Cap.* 1. *de Reform.*

5. Contendunt inſuper, quod ſibi, cum de jure communi non interrupto, tum vigore Concordatorum Germaniæ, competat Electio Canonica Epiſcopi Ultrajectini, quam teneatur Pontifex admittere & confirmare, ſi non habeat rationem Canonicam recuſandi Confirmationem.

6. Econtrario Miniſtri Curiæ Romanæ ſuſtinent, Eccleſiam Ultrajectinam ſic collapſam eſſe, ut ipſius Cathedra, Capitulumque perierint; neque ibi ſupereſſe niſi nudam Miſſionem, cui jam nullum ſimile jus competat.

7. In hac quæſtione & controverſia, quæ non ſolum circa jus, ſed etiam circa facta verſatur, volebant Ultrajectini deferre legitimæ cognitioni habendæ per Arbitros vel per Judices indifferentes in Patria juxta notorium & commune Belgarum omnium jus & ſua quædam particularia Privilegia.

8. Verum id hactenus nulla ratione impetrari potuit.

9. Suſtinentibus interim Ultrajectinis nudam oppoſitionem Curiæ Romanæ omne legitimum Judicium aſpernantis nihil officere poſſe ſuæ cauſæ, juxta notiſſima Juris axiomata: *Quod nemo via facti, ſed ex Legibus & judicio tractari debeat: Et quilibet maneat in ſua poſſeſſione, donec per ſententiam Judicum competentium evincatur.*

10. Ne tamen leviter & temere in re tanti momenti procedere viderentur, duxerunt conſulendos eſſe celebriorum Univerſitatum Juriſperitos & Theologos.

11. Hinc in favorem ſubſiſtentiæ & jurium Capituli Metropolitani Ultrajectini prodiit *Reſolutio* Citati & quatuor aliorum Juris Utriuſque Doctorum in Univerſitate Lovanienſi data 25. Maji 1717. cujus hic jungitur Exemplar.

12. Quæ Reſolutio pluries impreſſa, nullam contradictionem per annos ſex vel ſeptem paſſa eſt, ſed econtrario roborata fuit ſuffragiis multorum Juriſconſultorum Pariſienſium, & plusquam centum Theologiæ Doctorum.

13. Unde & plures Epiſcopi jura Eccleſiæ Ultrajectinæ pro indubitatis agnoſcentes, facile ordinarunt Eccleſiaſticos, qui ab ejuſdem Eccleſiæ Capitulo cum Dimiſſoriis Literis ad eos dirigebantur.

14. Tandemque prædictum Collegium Vicariatus, ſive Capitulum Ultrajectinum, cui Sede vacante incumbebat cura Eccleſiæ, quæ jam ab annis duodecim Epiſcopo viduata lugebat, videns Romanam Curiam nulla ratione flecti poſſe, ſeque ſine miniſterio Epiſcopali amplius non poſſe ſubſiſtere, proceſſerunt ad Electionem Epiſcopi, cum de Jure communi, tum vigore dictorum Concordatorum Germaniæ, Electionemque ſuam factam de perſona Cornelii Steenoven, tranſmiſerunt Romam, petentes humiliter ejus Confirmationem, cum diſpenſatione, quæ facile concedi ſolet, peragendi Ordinationem per unum ſolum Epiſcopum.

15. Poſt reiteratas ſæpius Supplicationes, multaſque alios labores in hunc finem inutiliter adhibitos; poſt invitatos de more Epiſcopos vicinos, curarunt tandem, iis non comparentibus, Electum ſuum conſecrari per Epiſcopum Babylonienſem in Hollandia commorantem. Quod factum eſt 15. Octobris 1724. ſine aſſiſtentia quidem aliorum duorum Epiſcoporum, ita exigente, ut ipſi contendunt, neceſſitate: ſed aſſiſtentibus duabus Perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis; quemadmodum fieri ſolet, cum diſpenſatio ſuper aſſiſtentia conceſſa eſt.

16. Hæc præmittenda fuerunt, non tanquam talia quæ ad præſentem Cauſam ſint neceſſaria; ſed ut habeatur notitia aliqua occaſionis aliarumque circumſtantiarum, ſine quibus formari nequit juſta idea Caſus ſuper quo præſens Quæſtio vertitur.

§. II.

Status Quæſtionis.

17. Circa memoratam Conſecrationem Steenovii nulla per plures menſes mota fuit controverſia, donec tandem menſe Aprili ſubſequente, ſub nomine Doctoris Damen, editus eſt libellus ſub hoc titulo: *Diſſertatio de numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito.* Quo prætendit Ordinationem Epiſcopalem factam ſine aſſiſtantia duorum Epiſcoporum, ſecluſa diſpenſatione Pontificis Romani, eſſe nullam & invalidam, & ſaltem ſub conditione, eſſe reiterandam.

18. Hujus Libelli occaſione Vir ampliſſimus e Clero Ultrajectino antiqua amicitia confiſus, a Citato petiit per Epiſtolam, quæ foret ejus ſententia, *de Ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, præcipue in caſibus neceſſitatis; & an ullam habeat veri ſpeciem quod juxta Jus divinum tres Epiſ-*

Digitized by Google

copi ad tales Ordinationes ita requirantur, ut aliter habendæ ſint irritæ & invalidæ, niſi factæ ſint cum diſpenſatione Romani Pontificis. Hoc a Citato petitum fuiſſe patet ex ipſo exordio Epiſtolæ reſponſoriæ Citati.

19. Nec huic requiſitioni deeſſe potuit Citatus, ſed reſolvens juxta profeſſionem ſuam, Scriptum Doctoris Damen refutavit, pluribusque oſtendit nullum prorſus eſſe dubium, quin conſecratio talis ſit valida & vere Characterem imprimat.

20. Pervenit hæc Reſolutio ſcripta per modum privatæ Epiſtolæ, ad manus alicujus, qui eam prælo adornavit, non ſimpliciter ſicut à Citato ſcripta erat, quæ fere tota in laudes excurrit Citati, præfixitque ſed diſtinxit eam numeris, præpoſuit Præfationem, titulum, Z. B. VAN ESPEN *J. U. Doctoris* . . . . . RESPONSIO EPISTOLARIS, *occaſione*, &c. atque hoc modo totum typis edidit.

21. Quæ omnia ad Citatum non pertinere vel ipſe conſentit Actor conformiter ad Inſtrumentum quod exhibuit cum *Libello gravaminum* ſub N. 4. ubi Citatus reſpondet ad Interpellationem, qua ipſum idem Actor de Mandato Sereniſſimæ Archiducis interrogaverat, an Citatus eſſet Auctor *Reſponſionis Epiſtolaris*, cujus exemplar dilaceratum 12. Septembris 1725. ſervabatur adhuc in Secretaria Conſilii Status?

22. Atque ita tota cauſa redigitur ad ſolum caſum alicujus Reſolutionis vel Epiſtolæ, quæ ut erat manuſcripta, caſu aliquo incidiſſet in manus Actoris.

23. Totaque quæſtio, quantum concernere Citatum poteſt, in eo verſatur, An hoc nomine, ſcilicet manuſcriptæ hujus Reſolutionis, Actio aliqua Criminalis adverſus Citatum inſtitui valeat?

24. Hæc una clavis eſt, qua in rectam hujus cauſæ cognitionem intretur; hæc fax quæ juſtæ ejus deciſioni præluceat: rogaturque proinde humiliter Clariſſim. Dominus Judex, ut Statum illum Quæſtionis dignetur ſemper in mente fixum retinere, atque ad eum referre quidquid dicitur pro parte Actoris. Ne confundantur hic duæ perſonæ, nec duo prætenſa delicta, nec duæ diverſæ Actiones, quæ inde poſſent reſultare.

25. Nimirum diſtinguenda eſt perſona Citati quatenus Auctoris Reſolutionis, à perſona, quæ curavit eam typis imprimi & evulgari.

26. Diſtinguendum item factum Citati ſcribentis, à facto illius qui præfixit Titulum *Reſponſionis Epiſtolaris*, præpoſuit Præfationem, de qua ſupra, diſtinxit eam numeris, atque hoc modo prælo dedit & luci publicæ: cujus factum ad Citatum non pertinet.

27. Diſtinguenda denique eſt Actio, quæ ex cauſa prædicta oriri poteſt adverſus Citatum, quæ certe nulla eſt, ab Actione, quæ concerneret eum, qui illam modo prædicto typis adornatam edi curavit: circa quam Actor aget prout conſulit.

28. Hæc eſt expoſitio Cauſæ, & genuina Idea Quæſtionis, quæ hic vertitur; quæ ſola omnes pene nebulas & primorum Inſtigatorum molitiones nativa ſua luce diſſolvat: tantosque motus ac ſtrepitus ſuper prætenſo Brevi Apoſtolico, facili negotio diſturbet.

CAPUT PRIMUM.

De prætenſo Brevi dato 21. Febr. 1725. ſub nomine SS. D. Benedicti XIII. quod proponitur 9. primis Articulis LIBELLI GRAVAMINUM.

§. I.

Breve iſtud non habet vim Legis, ac nequidem Ultrajectinos, quos propius concernit, hactenus arctat.

29. Totum fundamentum quod pro intentione Actoris allegatum eſt, conſiſtit unice in memorato Brevi de 21. Februarii 1725.

30. Quod fundamentum quam in hac Cauſa infirmum & inane ſit, apparebit ex iis quæ circa Breve illud per hoc Caput obſervanda ſunt.

31. Illud Breve in primis non habet vim Legis.

32. Nam ad conditiones eſſentiales Legis pertinet, 1. ut promulgetur de mandato & voluntate Legislatoris; quia à voluntate Legislatoris pendet tota virtus Legis.

33. Debet 2. Lex taliter promulgari, ut ad omnium notitiam devenire poſſit; quia fertur Communitati non ſingulis perſonis, niſi in quantum ſunt pars Communitatis.

34. Atqui utraque conditio illa eſſentialis hic deficit, ergo Lex nulla.

35. Deficit prima conditio, quia nequidem ullo modo conſtat de voluntate aut mandato aliquo ſuæ Sanctitatis, vi cujus publicatio Brevis curanda erat.

36. Nullam equidem hujuſcemodi mandati mentionem facit Breve impreſſum ab Actore exhibitum.

37. Nec aliunde ullum talis mandati documentum prolatum eſt.

38. Imo nec apparet quidem cujus juſſu idem Breve typis mandatum ſit.

39. Deficit quoque conditio eſſentialis altera, nempe ſufficiens Promulgatio.

40. Quia nec per Exemplar Brevis exhibitum; nec aliunde conſtat de ejus Publicatione vel Romæ, vel alibi facta.

41. Multo minus de tali aliqua Admiſſione & Publicatione, quæ idonea fuiſſet ut Legem faceret in Belgio.

42. De hac tamen aut ſimili ut doceret Actor, ſerio petitum fuerat; & ſic ejus defectus habendus eſt pro Confeſſo: juxta ſuſtentum Citati in *Proviſionali Reſponſione* Articulis 23. & 24.

43. Imo vero vel ipſa prætenſa atteſtatio *Vincentii Montalti*, quæ ad calcem dicti Brevis cernitur, de qua poſtea evincit, Breve illud nequidem Romæ (nota bene) publicatum fuiſſe. Nec enim hac atteſtatione opus erat, ſi publicatio ejus peracta fuiſſet: ſaltem de ea, ſi extitiſſet, mentionem feciſſet atteſtatio.

44. Eo magis quod notorii juris ſit nullam Legem adverſus quemquam allegari poſſe, niſi una ad ſufficientiam Juris doceatur de debita ejus publicatione, ſine qua Lex omnis, licet ſit concepta & edita, non minus ſit abſque ulla vi aut operatione quam corpus mortuum & inanime.

45. Quocirca Henricus Pyringh è Societate, Profeſſor SS. Canonum in Univerſitate Dilingana, poſt alios concludit ad titulum de *Conſtitutionibus* ſect. 1. §. IV. *Quod etſi Lex aut Conſtitutio fuerit lata vel edita ſolemniter, hoc eſt, in publico Conſilio Regio, vel Senatorum Reipublicæ, vel Concilio Generali ſeu Oecumenico*: (notentur hæc) *ſi tamen non fuerit publice communitati promulgata, non obligat etiam præſentes & ſcientes.*

46. Addit Suareſius ex eadem Societate, Tractatu *de Legibus* lib. 3. Cap. 16. N. 2. *Quod optime explicatur in Legibus editis in generali Concilio: nulla enim poteſt eſſe ſolemnior editio ante promulgationem, & nihilominus non ſufficit, niſi ſequatur promulgatio.*

47. Cumque ex illa prætenſa atteſtatione *Vincentii Montalti* hoc ad ſummum habeatur, quod Breve illud foret miſſum ad Dominum Internuntium & aſſervaretur in ejus Archivis; nullo modo hinc habetur, quod illud curaverit intimari ac notificari Cornelio Steenovio, aut Presbyteris Ultrajectinis, aliisque ad quos propius ſpectat Breve iſtud.

48. Etenim ſi D. Internuntius hanc intimationem & notificationem ſeu inſinuationem utcumque fieri curaſſet, ſeu ad perſonam, ſeu ad domum, vel etiam

per

Digitized by Google

per Edictum, ut loquimur; haud dubie de eo *Vincentius* ille *Montaltus* feciſſet mentionem; intimatio enim & notificatio uſque adeo eſſentialis eſt, ut etiam *conſtet de non tuto acceſſu*, ea peragenda ſit per affixionem ad valvas ſeu loca publica in partibus viciníoribus.

49. Quidquid de hoc ſit, Actoris fuiſſet per authentica Inſtrumenta probare; talem intimationem legitime factam fuiſſe; quod tamen nequidem hic allegavit, vel aſſerere auſus fuit.

50. Adeo ut nullo modo conſtet Breve illud vel ipſos Ultrajectinos huc uſque arctare ſeu obligare, ut ex ſupra deductis manifeſte patet.

§. I I.

Idem Breve non concernit Citatum, nec poteſt, tametſi ipſum concerneret, ad onus ipſius allegari.

51. Si Breve, de quo agitur, nullam habeat vim Legis, ut §. ſuperiore probatum eſt, neſcitur qua ſinceritate aut fide ex parte Actoris idem Breve propoſitum ſit tanquam fundamentum agendi in Citatum: *Ubi enim non eſt Lex nec prævaricatio*, inquit Apoſtolus ad Rom. C. 4. v. 15.

52. Eoque minus adverſus Citatum illud Breve proponi poteſt, quod ipſum nequidem reſpiciat.

53. Quod ex ipſa inſcriptione Brevis totoque ejus contextu liquidiſſime patet.

54. Jactatur quidem Articulo 7. *Libelli gravaminum*, quaſi Pontifex per dictum Breve *graviter injunxerit & vetaverit* OMNIBUS *Chriſti Fidelibus*, &c. ut nemini dubitatio incideret, quin Citatum inter cæteros directe reſpiceret.

55. Sed obſervatum fuit, Articulum illum non ſine mala fide & fraudulentia, ſic adornatum fuiſſe; cum Breve non reſpiciat niſi *Catholicos in fœderato Belgio commorantes*, ad quos ſolos dirigitur; ſicut Actor ipſe veritate compulſus agnoſcere debuit *in Replica ulteriore* Articulo 18.

56. Illud equidem notandum, quod vel ſic Actor prodat adeo ſeſe in animo convictum fuiſſe, quod Breve neceſſario deberet reſpicere Citatum quo poſſet ad onus ipſius allegari; ut ad egregiam falſificationem profugere debuerit, qua Breve extenderet ad Citatum, illud inſcribendo: OMNIBUS *Chriſti Fidelibus*.

57. Præterea etiamſi Breve illud reſpexiſſet Citatum, allegari tamen & urgeri contra ipſum non poterat defectu Placiti.

58. Hinc contra iſtam allegationem Brevis excepit Citatus ſuper illo defectu Placiti.

59. Cujus neceſſitatem abſolutam Citatus invicte adſtruxit in *Reſponſione Ulteriori*. Articulo 21. & ſeq.

60. Nec non in Tractatu ſingulari *de Promulgatione Legum Eccleſiaſticarum*, ſummo Cenſorum Cenſoris Regii elogio in lucem dato.

61. Quod & firmat ſolidiſſime Supremi Brabantiæ Senatus Conſultum de 16. Junii 1708. quo ex Edictis Regiis, ac perpetua praxi idem Senatus adſtruit, Bullas, Decreta, aliaque Curiæ Romanæ Reſcripta Regio Placito munienda eſſe: *Avant qu'on les puiſſe publier, mettre en execution, ou en faire aucun uſage.* Extat in Tractato altero Citati de *Recurſu ad Principem*, inter Monumenta ſub *litt. S.*

62. Quod uſque adeo obſervari voluit ſua Majeſtas ut, per Decretum de 6. Aprilis 1591. latum in Conſilio ſuo Sanctiori injunxerit Decano & Capitulo Tornacenſi, antequam ſuper Principali jus diceret, *de tracer tout ce qu'ils ont allegué au ſujet de la Bulle in* Cœna Domini, *& de l'obſervance d'icelle: leur faiſant défenſe de ne ſe pas ſervir à l'avenir de ſemblable allegation, à peine qu'il y ſera pourvû, comme pour la conſervation de ſon Eſtat & Authorité elle verra être requis.* Extat in Arreſtis Conſiliarii du Laury, Arreſto 125.

63. Quibus adde Litteras graviſſimas de 25. Septembris 1724. quas Citatus cum ſua *Reſponſione ulteriori* exhibuit, & ad quarum conſpectum Actor obmutuit.

64. Quid, quod nec ipſa Decreta Synodalia Epiſcoporum Noſtratium ullam vim aut executionem habeant, antequam Regio Placito debite fuerint munita, uti per varia Decreta adſtruit prælaudatus du Laury Arreſto 132. & 159.

65. Neceſſitatem *Placiti aut Viſæ* negare non fuit auſus Actor, quinimo eam tacite admiſit Articulis 26. & ſequentibus uſque ad 30. ſuæ *Replicæ*.

66. Sed pro eo ut hujuſmodi admiſſionis proferret idoneum aliquod documentum, prout oportebat ſecundum Requiſitionem & Suſtentum Citati in *Proviſionali Reſponſione* Articulis 23. & 24. quæſivit varia ſubterfugia.

67. Ac 1. quidem recurrit ad Decretum Conſilii Status de 12. Septembris 1725. inſinuans, quod illud reputari debeat pro *Viſa*, vel ſaltem pro teſtimonio *Viſæ* ante conceſſæ.

68. Sed negatur primo, quod hoc Decretum Conſilii Status habeat locum *Viſæ aut Placiti*.

69. Et quamvis ita foret; quo jure illud retrotraheretur, ut operari poſſet contra factum Citati, quod contigit tribus menſibus ante, puta 14. Junii 1725. quando data eſt Epiſtola?

70. At, inquies, *Viſa aut Placitum*, de quo quæſtio, datum fuit ante ſcriptam Epiſtolam.

71. Reſpondetur ſuppoſitionem illam falſam eſſe, & omnino negandam.

72. *Non eſſe enim & non apparere, in Jure ſunt eadem.*

73. Falſitas autem vel ex eo evincitur, quod iſtiuſmodi *Viſæ vel Placiti* nulla mentio fiat in prædicto Decreto Conſilii Status, quæ alioquin indubitanter facta fuiſſet ad gravandam *Epiſtolarem Reſponſivam*, quam inſectabatur.

74. Quid, quod in eodem Decreto Conſilii Status mentio fiat plurium Reſcriptorum S. Sedis? An audebit Actor dicere, hinc ſequi, ea omnia fuiſſe placetata?

75. Ut ut ſit, debuiſſet Actor de *Viſa ſeu Placito* Brevis authentice docere; allegantis enim eſt probare.

76. Maxime cum hoc ipſi eſſet facillimum ſi ullum *Placitum aut Viſa* extitiſſet, proferendo v. g. extractum ex Regiſtro Conſilii Status; ſiquidem non diſſimulat, ſe in ejuſdem Secretaria inſpectionem & copiam habuiſſe variorum aliorum Inſtrumentorum.

77. Quinimo (quod eſt notandum), nequidem potuit Actor deſignare diem quo prætenſum *Placitum aut Viſa* conceſſum foret, etiam poſtquam ſuper productione ejus legitime fuerat provocatus.

78. Prætenſam admiſſionem Brevis adſtruere etiam præſumpſerat ex Litteris Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis, quibus mandaſſet agi ad onus Citati, etiam poſt examinatum *magnum Volumen*, ut vocat ex parte Citati oblatum.

79. Sed veriſimiliter tunc nondum Litteras iſtas Regias inſpexerat. Nam ubi cum *Replica ſua ulteriore* eaſdem produxit, ibidem ſtatim argumentum illud cum tota ſua prætenſione de habita *Viſa* deſeruit, haud dubie eum attonitus videret, ne vel verbo quidem Breve reclamari in dictis Litteris Regiis.

80. Qua de cauſa aliud medium arripiens Actor, jam neceſſitatem omnis *Placiti* in hoc caſu negare vellet; hoc ſcilicet prætextu, quod Breve directum non fuerit ad has partes, ſed ſolum ad *Catholicos in Fœderato Belgio commorantes*.

81. Sed ita ſe multipliciter illaqueat.

82. Nam ſic prodit inſigniter dolum illum quo Articulo 7. *Libelli gravaminum* idem Breve proponebatur tanquam legem dictans OMNIBUS *Chriſti Fidelibus*, uo ſupra aduotatum eſt.

83. Deinde, quam lepidum eſt prætendere velle, quod Breve aliquod non Placetatum poſſet magis conſtringere Citatum, dum dirigeretur ad exteros, quam dum dirigeretur ad has noſtras partes?

84. Et interim nequidem ullatenus docere de Publicatione ulla legitima, & ſufficiente quoad Citatum.

85. Neque de alia certa via, qua ſic innotuerit Citato, ut illud citra culpam ignorare non potuerit?

86. Cum tamen de jure præſumetur ignorantia ubi ſcientia non probatur. *Cap. 47. de Reg. Juris in VI.*

87. Sed credibile, inquit Actor, non eſt, Citatum non legiſſe Breve, de quo mentionem facit in ſua Epiſtola.

88. Imo multo magis hoc credibile eſt, quam ſit credibile, Citatum mentiri voluiſſe, dum dixit ſe illud non legiſſe: quod mendacium non ſine gravi injuria ipſi impingit Actor.

89. Nec enim opus habebat legiſſe, ut conſtaret ipſi de eo ob quod Breve illud ad propoſitum ſuum per tranſennam citavit. Cum iſtud tam ex litteris Amici Conſultoris, quam ex diſſertatione adverſaria Doctoris Damen ſcire potuerit, quemadmodum explicatum fuit Articulis 26. & ſeq. usque ad 33. *Reſponſ. Proviſionalis.*

90. Nec minus certum eſt Articulum 10. *Libelli gravaminum* indigne turpiterque imponere, dum aſſerit, Citatum ſuper Brevi illo fuiſſe conſultum, quæ impoſtura amplius propalabitur. Cap. ſeq. §. I.

§. III.

Idem Breve non eſt Inſtrumentum Legale aut fide dignum, meritoque in ſuſpicionem venit.

91. Graviſſimorum Pontificum monitis & experientia magiſtra edocemur, non ſtatim omne Reſcriptum aut Decretum Romanum, quod ſub nomine Papæ editum vel vulgatum conſpicitur, habendum eſſe ut genuinum, maxime ſi contineat talia, quæ à S. Sedis prudentia, æquitate & benignitate videntur abhorrere; aut ſi quæ alia ſuppoſitionis ſigna præ ſe ferat.

„ Multa tanquam à nobis deferuntur & ſcripta, & „ dicta, nobis neſcientibus „ aiebat Gregorius VII. lib. 9. Epiſt. 31.

92. Sic & Innocentius III. *De crimine falſi* C. 4. in parte reciſa. " Accidit nuper, quod quidam falſi„ tatis artium pernicioſius exercentes, fuerint in ini„ quitatibus ſuis deprehenſi, ita quod Bullas tam ſub „ nomine noſtro, quam Bonæ Me. Cæ. PP. p. n. „ quas falſo confinxerant, & quamplures Litteras „ Bullis ſignatas invenerimus apud eos. „

93. Imo tam frequentes erant hujusmodi fraudes, ut Pontifices acerrimas pœnas coacti fuerint ſtatuere adverſus tales impoſtores.

94. Atque hic notandum, non agi illic de ſimplici Brevi, in quo adhuc facilius falſitas committi poſſet; ſed de Litteris Bullatis, quæ ſolent eſſe ſolemniores.

95. Refert etiam graviſſimus auctor Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Claudius Fleury lib. 74. num. 53. ad annum 1195. quemdam Clericum Eboracenſem morti proximum confeſſum eſſe, ſe edidiſſe plures falſas Litteras Apoſtolicas. Similia legere eſt apud eumdem lib. 75. num. 4. lib 77. num. 19. &c.

96. Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit *In tanta*, quæque extat in magno Bullario, teſtatur ſe pluries audiviſſe ex ore S. Pii V. Prædeceſſoris ſui, multa aliter, alioque ſenſu à ſe prolata fuiſſe, quam Litteris expreſſa eſſent, ſcilicet in famoſa Bulla: *Etſi Mendicantium* ejusdem Pii V. quæ etiam extat in magno Bullario.

97. Sub Innocentio X. quidam Maſcambrunus, cum jamjam decorandus putabatur pileo Cardinalitio, plexus eſt Capite, eo quod plura falſa acta etiam ſub nomine Pontificis confinxiſſet.

98. Porro inter ſigna ſuppoſitionis & falſitatis merito reputatur, ſi Reſcriptum aliquod modo inſolito & irregulari evulgari cernatur.

99. Breve autem, de quo quæſtio, modo plane inſolito & extraordinario clam in hac Patria divulgari cœpit, priusquam vel de ulla promulgatione Romæ facta conſtaret, de qua nec hactenus conſtat, ut ſupra obſervatum eſt.

100. Quapropter Citatus non absque cauſa in *Reſponſione Proviſionali* articulo 34. cavit, ſe Breve illud relinquere fidei, quam de jure meretur.

101. Et in *Reſponſione ſua Ulteriore* ejusdem Inſtrumenti fidem & legalitatem, ſaltem quoad præſentem cauſam, aperte rejicit: Et jure quidem optimo propter rationes allegatas.

102. Quibus & iſtud addi poteſt, quod cum careat ſignatura authentica, non poſſit hic conſiderari, niſi tanquam mera charta volans, nulla auctoritate publica agnita aut firmata.

103. Nec refert, quod exemplar impreſſum ab actore exhibitum & reclamatum præferat quamdam ſubſcriptionem cum chirographo *Vincentii Montalti* prætenſi *Auditoris*;

104. Quia notorium eſt juxta jura & conſuetudines Patriæ, quod dictus *Vincentius Montaltus* non ſit hic habendus ut Vir Legalis; cum nomina *Auditoris*, & *Archivorum* Nuntiaturæ, ſint hic nova & antehac inaudita.

105. Quinimo in exemplaribus impreſſis apud Martinum van Overbeck & hic Lovanii diſperſis, nequidem habetur dicta ſignatura prætenſi Auditoris, ut videre eſt in eo exemplari, quod per Citatum conſignabatur ad articulum 46. ſuæ *Reſponſionis Ulterioris*.

106. Itant ſaltem Lovanii, ubi Citatus domicilium habet, vel ex ſolo illo capite potuerit & debuerit eſſe ſuſpectum.

107. Quibus omnibus ſuperaddi poteſt quod de ſignatura illa prætenſi Auditoris nunquam legitime conſtiterit.

108. Cum igitur, ut hoc capite oſtenſum eſt, memoratum Breve non habeat vim Legis;

109. Cum Citatum non concernat, neque ad onus ipſius allegari poſſit; cum non fuerit munitum Regio *Placito aut Viſa*;

110. Cum hic non ſit publicatum more & locis ſolitis, illudque in confeſſo ſit;

111. Cumque etiamſi non foret ſuſpectæ fidei Inſtrumentum, tamen hic ab Actore exhibitum omni auctoritate & legalitate deſtituatur;

112. Sequitur in primis, quod Citatus potuerit illud citra ullam culpam, vel in totum, vel pro parte ignorare.

113. Quodque eo ſaltem tempore, quo Epiſtola ipſius conſcripta eſt, nullam vim ſive Legis, ſive Mandati habere potuerit in Belgio.

114. Sequitur 2. quod in hoc Judicio majorem conſiderationem non mereatur, quam ſi Actor illud ex aliquo libello extractum exhibuiſſet.

115. Atque ita diruto prorſus fundamento, quod Actor pro ſua intentione unicum habet, conjiciendum relinquitur, quam ſolida poſſint eſſe cætera, quæ ſuperſtruuntur.

C A.

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

Expenduntur Articuli, quos Actor procudit ex Epiſtola Citati, & oſtenditur eorum contorſio & malignitas.

§. I.

De Articulo X. Libelli gravaminum.

116. Articulus decimus *Libelli gravaminum* ſic incipit: *Quod Dominus Reus Citatus ſuper Brevi illo Apoſtolico conſultus ab aliqua . . . ſcripſerit Reſponſionem Epiſtolarem*, &c.

117. Quibus verbis non obſcure ſignificatur quaſi Citati Epiſtola non eſſet niſi Reſponſio ad Conſultationem ſibi propoſitam, qua quæreretur quid de Brevi illo cenſendum eſſet.

118. Quæ enuntiatio vocari deberet apertum mendacium, ſi Actor legerit Epiſtolam Citati; etenim nihil ea poteſt eſſe falſius, ſicut omni legenti Epiſtolam, vel ex prima ejus pagina manifeſtum erit.

119. Nihil item ea malignius & fraudulentius, ſicut patebit omni attendenti ad ſeriem articulorum, maxime quinque ſequentium qui huic decimo ita ſuperſtructi & connexi ſunt, ut de ejus falſitate & malignitate egregie participent.

120. Ac propterea idem decimus articulus à Citato rejectus fuit *ut falſus*, nempe prout expreſſus eſt. Atque eodem pede inprimis negati fuere iidem quinque ſequentes, etſi quidam eorum ſpecialem contineant falſitatem, uti videbimus infra.

121. Nempe conſultus hic fuit Citatus, non *ſuper Brevi*, ut imponere putabat Actor; ſed *de numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito; quæque Citati eſſet ſententia, de Ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis; præcipue in caſibus neceſſitatis: & an ullam habeat veri ſpeciem, quod juxta Jus divinum tres Epiſcopi ad tales Ordinationes ita requirantur, ut aliter habendæ ſint irritæ & invalidæ.*

122. Idque occaſione *Diſſertationis Doctoris Damen*, ubi eadem quæſtio tractatur, & ſimul Ordinatio Cornelii Steenovii vehementiſſime impugnatur.

123. An ergo non ſufficiebat commiſiſſe, quam obiter notavimus, falſitatem in articulo 7. ubi SS. Dominum in Brevi illo loqui facit non ad fideles tantum Fœderati Belgii, ſed *ad omnes Chriſti fideles*.

124. An, inquam, hoc ſtratagema non ſufficiebat, niſi etiam malignitatis hoc alterum adderetur ſpecimen? Et utinam vel in eo ſubſiſteretur!

§. II.

De Articulo XI. & tribus ſequentibus.

125. Articulus XI. à Citato negatus eſt duabus de cauſis,

126. 1. Quia de Electione Steenovii ne verbum quidem reperitur in Epiſtola de qua agitur. Nam Præfatio *Reſponſionis Epiſtolaris* ubi de Electione fit aliqua mentio, Citatum, Actore conſentiente, non concernit, ut ante obſervatum eſt.

127. 2. Quia ibi in fine dicitur, quod Citatus Conſecrationem ejusdem deprædicaverit validam & juſtam.

128. Rogatur Clariſſimus Dominus Judex ut dignetur hic attendere malignitatem in verbo *deprædicavit*, cum in loco dictæ *Reſponſionis Epiſtolaris* ab Actore ſequentibus tribus articulis indicato, ubi caſus hujus Conſecrationis obiter attingitur; hoc ſolum quæratur, An *excuſari* poſſit hujus Ordinatio facta ſine diſpenſatione Pontificis Romani, contra litteram *Legis Canonicæ* per unum Epiſcopum ſine aſſiſtentia duorum aliorum Epiſcoporum.

129. Certe non eſt ſpecies quod aliquis deprædicaret illud, quod agnoſcit peractum eſſe contra externum rigorem *Legis Canonicæ*, & cui facto propterea excuſationem quærit.

130. Hoc ipſum & non aliud memorato loco egi agnoſcet omnis lector intelligens & æquus, dummodo verba illa Epiſtolæ: *Hanc porro neceſſitatem & exigentiam ſalutis populi*, advertat relativa eſſe & connexa cum illis quæ paulo ante ponuntur: *Sed ſola tunc neceſſitas & ſalus populi excuſabat hujusmodi Ordinationes*, &c.

131. Quin hujusmodi excuſatio legitima ſit, dum reipſa ſubſiſtit; non eſt credibile Actorem velle in dubium revocare, niſi una condemnare vellet ſanctos illos Epiſcopos, qui in eadem periodo laudantur.

132. An autem dicta neceſſitas & exigentia ſalutis populi in caſu Ordinationis Steenovii, quatenus per ſolum Epiſcopum Babylonienſem peracta eſt, revera locum habuerit, quæſtio eſt facti, quæ cum à multis pendeat circumſtantiis, poſſet quis minus prudens aut nimium occupatus circa eam facile aberrare aut circumveniri.

133. Citatus autem qui in cauſa illa examinanda non fuit intelligens, ſignificat, ſed modeſte, perſuaſum ſibi eſſe in Ordinatione Cornelii Steenoven memoratam illam excuſationem obtinere locum; aſſignando in hoc idonea valde motiva, quibus ſimul erga SS. Canones, erga Sedem Apoſtolicam & Sanctiſſimum Dominum in ea ſedentem, venerationem & obſervantiam ſuam demonſtrat, quam habuit ſemper, maximam.

134. Dixit autem illa ut Doctor, non ut Cenſor, in materia, quæ ſtudium ipſius & profeſſionem concernit.

135. Dixit in privata Epiſtola ad amicum de cujus probitate & rectitudine non dubitabat; quemque noverat SS. Canonum tenaciſſimum & erga Sedem Apoſtolicam obſervantiſſimum, ut in ipſa Epiſtola exprimit.

136. Dixit denique in controverſia, quæ jam per publica ſcripta ad publicum judicium Eruditorum quaſi perlata erat.

137. Cui enim bono controverſiæ intra Eccleſiam ſcriptis etiam publicis agitari ſinuntur, niſi ut de meritis cauſæ audiantur Eruditorum & Prudentum hominum judicia, & ita eliquetur tandem veritas?

138. Tantum autem abeſt, ut in Citato vel minimus argui poſſit contemtus in auctoritatem aut Perſonam Sanctiſſimi Domini, ut in eo ipſo eluceant ſingularis, quam de ejus perſona & æquitate habet, exiſtimatio, necnon genuinum, quo honori & auctoritati S. Sedis addictus eſt, ſtudium, uti fuſe declarabitur Capite ſequenti.

139. Hoc interea meminiſſe dignetur Clariſſimus Dominus Judex, Citatum egiſſe hic ut Juriſconſultum, qui de ſcripto aliquo aut controverſia ad inſtantiam amici, & quidem oppreſſi, ut exiſtimat, opinionem ſuam in Epiſtola depromit, quatenus verſatur in terminis Juris, ubi facta ſupponi ſolent potius quam aſſeri, multo minus *deprædicare*, uti doloſe prætendebatur ex parte Actoris.

§. III.

De Articulo XV.

140. Aliud malignitatis exemplum ſuppeditat articulus 15. ubi dicitur: *Quod propterea exhortatus fuerit*, &c.

141. Notatu digna eſt conjunctio *propterea*, in qua manifeſtat ſe temeritas Actoris, qui penetrare vult mentem Citati, ipſique attribuere quod verba ejus

Digitized by Google

ejus nequaquam ſignificant, vel innuunt; quamvis nullas ceperit informationes, nec ullum factum alleget, ex quo mens illa Citati, *quod propterea*, deduci vel levi conjectura poſſit.

142. Etenim vox *Caterum*, à qua periodus illa indicata inchoatur, tantum abeſt, ut quod ſequitur connectat cum iis, quæ præcedunt, ut illud ab his abrumpat manifeſtiſſime.

143. Dicitur 2. *quod exhortatus fuerit.* Et in *Replica*, Articulo 59. dicitur inſuper quod Citatus *excitaverit*, &c.

144. Verum quæ ſpecies exhortationis & incitationis in his; *Neque deſinam Deum precari, ut per ipſius ſanctum auxilium pergatis paſcere eum, qui in vobis eſt, gregem Dei?*

145. Sciat Actor alluſionem hic fieri ad verba B. Petri Ep. 1. Cap. V. v. 2. *Paſcite, qui in vobis eſt gregem Dei, non coactè, ſed ſpontaneè, non turpis lucri gratia, ſed voluntarie, neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo.*

146. Sciat hic eſſe concluſionem Epiſtolæ familiaris, quæ de more contineat ſalutarem apprecationem, qua inter cætera loquendo ad veteranum Paſtorem, qui ſalutatur, ipſi peroptat; ut per ſpiritum prudentiæ, fortitudinis & charitatis munus ſuum ſecundum Deum adminiſtret; ideoque continuo adjecit verba B. Petri immediate ſequentis, *atque cum apparuerit Princeps Paſtorum ab eo percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam.*

147. Sciat denique, uſitatum plane eſſe & innoxium, ut eos, qui ſunt in actuali exercitio & poſſeſſione alicujus functionis aut muneris, conſueto & competente titulo honorare pergamus, etiamſi forte jus ipſorum in dubium revocetur & ſuper eo litigent; idque in hoc caſu tanto magis decebat Citatum, quia ille de æquitate Cauſæ ipſorum perſuaſus erat, juxta Reſolutionem ſuam datam anno 1717. in favorem ſubſiſtentiæ Eccleſiæ & Capituli Ultrajectini, de qua ſupra.

148. Ut autem magis pateat quam perperam, quantaque temeritate Actor ex hoc loco contemtum Brevis, de quo agitur, adſtruere velit; attendere dignetur Clariſſimus D. Judex Breve iſtud Catholicis Fœderati Belgii nihil aliud in hanc rem prohibere, quam ne à Cornelio Steenoven aut aliis ab ipſo deputatis *Sacramenta aut Ordines accipiant.*

149. Debuiſſet itaque Actor habere informationes ex quibus conſtaret, quod ille Reverendus admodum & Ampliſſimus Dominus ad quem dirigitur Epiſtola & Ampliſſimi juris Collegæ eſſent ex illis qui à dicto Cornelio Steenoven eſſent ad curam animarum deputati, quod niſi oſtendatur (& non oſtendetur quia falſum eſt) jam ne quidem de illis Breve loquitur in hac parte, & ita omnis materia contemtus evaneſcit.

150. Scivit indubie aut ſcire debuit Actor id de Viris illis nulla veriſimilitudine aſſeri poſſe, cum ſimili titulo inſigniri non ſoleant niſi viri in dignitate conſtituti & ſeniores è Clero, ita ut in hoc non minus, quam in ſuperioribus Articulis, mala fides inſigniter ſeſe prodat.

CAPUT TERTIUM.

Quod ne vel minimus his argui poſſit Contemtus alicujus Brevis vel Auctoritatis S. Sedis, ut prætenditur Articulis XVI. & XVII.

§. I.

Diſquiritur in quo Contemtus ille poni deberet.

151. Provocatus fuerat Actor Articulis 41. & 43. *Reſponſionis Proviſionalis*, ut in Epiſtola Citati deſignaret verba, quibus adſtruere intendiſſet ea, quæ de contemtu illo aſſerebat Articulis 16. & 17. *Libelli gravaminum.*

152. In eadem *Reſponſione Proviſionali* ſimiliter petitum fuerat, ut deſignarentur verba, quæ eſſent injurioſa Brevi alicui Pontificio; item quæ ſcandaloſa & pernicioſæ conſequentiæ, ut præfertur Articulis 18. & 19.

153. Sed nulla hujusmodi verba unquam proferre aut deſignare potuit Actor, & ita in confeſſo eſt nulla ibi talia reperiri;

154. Multo minus oſtendere potuit in Citati dictis vel factis animum aſpernandi vel injuriandi, ſine quo nulla Actio injuriarum conſiſtere poteſt; cum *injuria ex affectu facientis conſiſtat.* l. 3. §. 1. ff. de Injuriis.

155. Porro ad injuriam referri debet Contemtus, juxta id quod dicit Imperator. Inſt. §. I. de Injuriis. *Injuria dicitur ſpecialiter, alias contumelia, quæ à contemnendo dicitur.*

156. Tantum autem abeſt, ut Citati Epiſtola aliquod dictum contineret, ubi in modo peccaſſet adverſus reverentiam & obſervantiam S. Sedi aut SS. Domino debitam, ut è contrario ea ipſa loca Epiſtolæ ex quibus Actor Articulos ſuos producit & contemtum illum & injuriam adſtruere nititur, erga dictam Perſonam & auctoritatem, ſingularem ſpirent exiſtimationis & ſubmiſſionis affectum; ſicut omni æquo lectori patebit ex ſuperioris Capitis diſcuſſione.

157. Quapropter totus contemtus ille & injuriandi animus deſumi deberet ex rebus ipſis, hoc eſt, ex eo quod Citatus in Epiſtola illa diſſentire inveniretur à prætenſo Brevi, nempe circa Electionem, ut vult Actor, & Conſecrationem Cornelii Steenoven.

158. Verum tota hæc prætenſio ruere & evaneſcere debet eo ipſo, quo oſtenſum eſt Cap. 1. reclamatum Breve nullam hic mereri conſiderationem; propterea ſcilicet quod non habeat vim ullam aut Legis aut Præcepti reſpectu Citati; quodque proinde ab ipſo ignorari innoxie potuerit. Imo quod Inſtrumentum Brevis exhibitum, non ſit Legale, nec ullam in Judicio fidem facere poſſit.

159. Et hæc quidem defenſio & exceptio revera ſufficiens eſt, ut Actor defectu probationis rejiciatur, & Citatus abſolvatur.

160. Veruntamen, ut uberius etiam pateat hujus Actionis inanitas, ipſiusque Citati innocentia, demus tantisper (quod tamen non admittitur) quod tale Breve eſſet genuinum, quodque Citatus Breve impreſſum ab Actore productum etiam legiſſet tunc dum ſcripſit Epiſtolam ſuam, nempe 4. Junii 1725.

161. Necdum tamen in ſimili ſuppoſito argui poſſet vel minimus in Citato contemtus aut aſpernatio adverſus S. Sedem ob ea præciſe in quibus Epiſtola Citati diſſentire reperiretur à dicto Brevi.

162. Sed antequam ad eam demonſtrationem procedamus, ex ſupradictis Cap. 2. recolligenda & determinanda ſunt ea in quibus Epiſtola Citati vere à Brevi illo diſſentire dici poſſet.

163. Certum inprimis eſt, quod in Citati Epiſtola nullo loco agatur de Electione Steenovii; eſtque hoc in confeſſo, cum Actor iterum laceſſitus nullum de ea verbum in Epiſtola deſignare potuerit.

164. Ita ut Citatus non poſſit dici deſuper mentem ſuam ibi aperuiſſe.

165. Actor quidem multum deſudat ut per interpretationes & per conſequentias illud deducat.

Verum tales ſequelas in cauſis criminalibus, qualis eſt hæc, non poſſe admitti in gravamen Rei, notorium eſt.

166. Nihilominus etiamſi ſupponeretur Citatum in dicta Epiſtola Electionem hanc reſolviſſe validam

& jus-

& juſtam, nec hinc tamen ullus argui poſſet contemnendi aut injuriandi affectus.

167. Cum enim nequidem circa formam & ritum, quo eadem Electio celebrata eſt, ullum appareret vitium Canonicum (quale nec ab ipſo Brevi notatur) non videtur ex alio prætextu cenſeri poſſe irrita & illicita, quam ex eo quod Cathedrale Capitulum Ultrajectinum intercidiſſet.

168. Hanc autem prætenſionem cum Citatus jam dudum ſciret eſſe inanem, atque ea in parte exiſtimaret Pontifici eſſe ſub & obreptum, non eſſet mirandum ſi Citatus ſcribendo Epiſtolam, Electionis Steenovii validitatem, atque Canonicitatem ſuppoſuiſſet, inhærendo adhuc antedictæ ſuæ Reſolutioni in favorem Eccleſiæ & Capituli Ultrajectini datæ 1717. (*) & ſuper qua nunquam moleſtia ei illata fuerat.

169. Ad conſecrationem autem Steenovii ut tranſeamus, certe Epiſtola ejus non diſſentit ab ipſo Brevi circa ejus validitatem, cum illam validitatem Breve aperte ſupponat & præ ſe ferat, quæ ſola quæſtio hic ad dogma referenda eſt.

170. Adeo ut ex hocce Capite inprimis graviſſimo contemtus ſi quis in hac controverſia ſubſit, omnino conjiciendus ſit in Citati adverſarium Doctorem Damen, qui opinionem ſuam contrariam, prorſus exoticam, dicto Brevi prætulit in memoratæ ſuæ *Diſſertationis* Additione.

171. Ad ejuſdem Conſecrationis juſtitiam, ſive inculpabilitatem quod attinet; non inficiatur Citatus putaſſe ſe, cum de ea omnimode perſuaſus eſſet, quod poſſet citra ullius offenſionem ſe pro illa declarare, eo modo quo in fine Epiſtolæ ſuæ fecit, quodque id ad officium, ſive qua Amici, ſive qua Juriſconſulti pertineret.

§. II.

Qui diſſentire inveniretur ab aliquo Brevi vel Decreto Romano, non ideo ſtatim habendus foret contemtor S. Sedis aut Pontificis.

172. Conſiderandum ante omnia controverſiam, quæ hic agitur verſari circa factum, cujus juſtitia dependet a factis innumeris & Juris poſitivi quæſtionibus bene multis.

173. In hujus autem generis judicatis quid de ſummo Pontifice ſentiendum ſit ex ipſis Pontificiæ Infallibilitatis defenſoribus ſtatim patebit.

174. Unde fas ſit dicere, quoniam ita cogimur, ſed ſalvo in omnibus S. Sedis honore & auctoritatis ejus culmine, Pontificem hominem eſſe, *circumdatum infirmitate, qui & pro ſemetipſo afferre debeat pro peccatis*, qui multis modis circumveniri poſſit, male informari, privatis duci affectibus, aliena jura impetere, &c. Abſit tamen ut SS. Domino noſtro Benedicto XIII. ſiniſtri quidpiam animi aut intentionis non rectæ tribuere, vel cogitet Citatus.

175. Ecce quid dicant illi ipſi qui opinionem propugnant Infallibilitatis Pontificiæ: „ Lumen illud, „ aiunt, S. Spiritûs, quod ſummo Pontifici adeſt, „ cum explicanda ſunt fidei myſteria, & tradenda „ morum præcepta, non perpetuo illi hypocritarum „ fraudes, Aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adverſus Ambitioſorum importunitatem, Magnatum preces, ſuſpecta Officialium conſilia immotos ſervat. Quid ſi, quod tamen ſine gravi fundamento ſuſpicari nefas eſt, „ ſummus Pontifex aliquo ulciſcendæ injuriæ, „ congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, „ aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum „ aliquid ſuæ poteſtatis limites tranſcendens, aut Juſtitiæ repugnans? Nec enim altitudo & ſanctitas „ Solii ſanctum facit & à peccato immunem. Num „ ſi quid hujuſmodi contingeret, ab exequendo Mandato non liceret abſtinere? „ Ita Auctor de *Libert. Eccl. Gallicanæ* Lib. 2. Cap. 3. Num. 5. edit. Leod.

176. Namque uti docet Cardinalis Cajetanus in S. Thomam 2. 2. q. 39. A. 1. ad 2. " Poteſt Perſona Papæ tyrannice gubernare, & tanto facilius, „ quanto potentior eſt, & neminem in terris timet „ ultorem. „

177. Conſonat Concilium delectorum Cardinalium & Prælatorum ad Paulum III. „ Principium „ horum malorum inde fuiſſe (aiunt Pontifici) quod „ nonnulli Pontifices tui Prædeceſſores, prurientes „ auribus, ut inquit Apoſtolus Paulus, coacervaverunt ſibi magiſtros ad deſideria ſua, non ut ab eis „ diſcerent quid facere deberent, ſed ut eorum ſtudio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret, id „ quod liberet. Inde effectum eſt, præterquam „ quod Principatum omnem ſequitur adulatio, ut „ umbra corpus, difficillimusque ſemper fuit aditus „ veritatis ad aures Principum; quod confeſtim „ prodirent Doctores, qui docerent . . . quod voluntas Pontificis, qualiscumque ea fuerit, ſit Regula qua ejus operationes & actiones dirigantur; „ ex quo procul dubio efficitur, ut quidquid libeat, ſi „ id etiam liceat. Ex hoc fonte, Sancte Pater, tanquam ex Equo Trojano irrupere in Eccleſiam Dei „ tot abuſus & tam graviſſimi morbi, quibus nunc „ conſpicimus, eam ad deſperationem fere ſalutis laboraſſe. „

178. Et ſane in Eccleſia omnes ſumus filii, non ſervi; patri debetur reverentia & obſervantia filialis, non tamen ſubjectio ſervilis.

179. *Quoniam omnibus*, inquit Cardinalis Contarenus Epiſt. 2. ad Paulum III. *puto compertiſſimum eſſe, Regimen Pontificis eſſe maxime liberorum hominum regimen, ad eorumque utilitatem & bonum maxime ſpectare* . . . . *Quid magis contra Legem Chriſti, quæ eſt Lex Libertatis, excogitari poteſt, quam Chriſtianos ſubjectos eſſe parereque debere Pontifici, cui tributum ſit à Chriſto, ut pro arbitrio leges conſtituat, leges abroget, diſpenſet in legibus, habeat in his omnibus voluntatem ſuam pro Regula?* . . . *Sic Juriſperiti quidam voluerunt id licere Pontifici quod vult* . . . . *ſed, per Deum immortalem!* . . . . *nonne hæc poſitio idololatriam ſapit? Nam hæc poſitio adeo eſt falſa, adeo repugnans ſenſui communi, adeo eſt contraria Doctrinæ Chriſtianæ, adeo depravat univerſi Chriſtiani populi gubernationem, ut nihil pernicioſius inveniri potuerit.*

180. Quod ſi forte eveniat, ut pater filium bonis & juribus ſuis ſpoliare aut aliter præter jus Patrium male eum tractare velit, certe in paternam reverentiam non peccat filius, ſi jura ſua, ſi bona, ſi perſonam ſuam mediis legitimis defendat, neque in omnibus mox patri cedat.

181. Nec in reverentiam erga patrem delinqueret alter filius, qui fratris ſui cauſam æquo jure niti putans, dolenter, prudenterque innueret cauſam communis patris ſe non probare.

182. Etenim ſi S. Sedis aut Pontificis Romani contemtor, graviſſimarumque pœnarum ac Cenſurarum dignus habendus eſſet, quiſquis non probans omnes Romanorum Pontificum actiones, nec omnibus eorum prætenſionibus acquieſcens, qualicumque Decreto Romano contraria ſenſiſſe aut egiſſe noſceretur; jam profecto plerique per Gallias & Belgium celebrioris famæ Theologi & Juriſperiti, jam omnes fere Catholicorum Statuum Miniſtri, Magiſtratus & Prio-

(*) Appenſa erat huic Motivo, in prima Editione, ſed in hac eam prætermiſimus, utpote jam datam in IV. Parte hujus Operis, Num. III.

Principes; jam Cives innumeri & optimæ ſpei fideles, imo & multi in Cœlo regnantes ſancti hujusmodi criminis arguendi erunt.

183. Ergo contemtus Pontificis reus erit S. Paolus, vas Electionis, qui cum vidiſſet, *quod* B. Petrus *non recte ambularet ad veritatem Evangelii, & Gentes cogeret Judaizare, in faciem ei reſtitit*, ejusque ſimulationem coram omnibus reprehendit.

Quod Exemplum Spiritus Sanctus comprobare & in perennem memoriam extare voluit in Epiſtola ad Gal. Cap. 2.

184. Ejuſdem contemtus accuſandi erunt non ſolum S. Polycarpus, qui ab Aniceto Papa diſſenſit, omnesque illi Epiſcopi, & Eccleſiæ Aſiæ, qui cum Polycrate Victori Papæ cedere noluerunt in controverſia circa tempus Jejunii & Paſchæ.

185. Verum etiam S. Irenæus cæterique Galliarum Præſules, qui modum agendi Victoris papæ hac in parte acriter ſcriptis literis coarguerunt, ut teſtatur Euſebius *Hiſtor. Eccl.* lib. 5. Cap. 24. & apud Fleury lib. 4. N. 44. & 45.

186. Hinc Nicolaus I. *Cum videamus*, inquit, *Victorem Papam & Martyrem ... pene à totius Eccleſiæ Præſulibus pertinaciæ redargutum*. Epiſtola 9. ad *Michael Tom.* 8. *Conc.* pag. 341:

187. Contemtor Pontificis erit S. Cyprianus tum in cauſa Baptiſmatis hæreticorum, quam cum S. Firmiliano & tam multis Africanis & Aſiaticis Epiſcopis ſuſtinuit; tum in cauſa duarum Eccleſiarum Hispaniæ, quam idem glorioſiſſimus Martyr contra eumdem Papam defendit.

Notum tamen eſt quod in primo caſu non ſolum excuſetur, ſed etiam ſæpe laudetur à S. Auguſtino in opere *de Bapt. contra Donat.* & alibi.

188. Idem dicendum erit de SS. Meletio & Flaviano, qui jura ſua adverſus SS. Damaſi & Siricii Pontificum prævantiones ſuſtinuerunt. Et primus quidem mortuus eſt antequam Communioni Romani Pontificis reſtitueretur. Theodoret. *Hiſt. lib.* 5. *C.* 23.

189. Idem de S. Baſilio, qui in cauſa Meletii & trium Hypoſtaſeon de Pontifice Romano S. Damaſo graviter conqueſtus eſt. *Ep.* 10. alias 349. quemadmodum & S. Paulinus de Siricio Papa aliisque Romanis. *Epiſt.* 5. *ad Sulpit. Severum.*

190. Idem de SS. Aurelio, Alypio, Auguſtino aliisque Epiſcopis, dum pro juribus Eccleſiæ Africanæ ſtrenue reſtiterunt Zozimo & duobus ejus ſucceſſoribus. *Epiſt.* Patrum Concilii Africani Cœleſtino. *Conc. Tom.* 2. pag. 1148.

191. Similiter ſtatuendum erit de S. Hilario Arelatenſi, dum jura ſua contra S. Leonem Magnum ad mortem uſque fortiter tutatus eſt. S. Leo *Epiſt.* 10.

192. Similiter de S. Mamerto, qui ab Hilaro Papa dure habitus eſt propterea quod Urbi Dienſi Epiſcopum præfeciſſet. *Baron.* ad annum 464. edit. Colon. 1609.

193. Ubi & à Baronio adnotatum eſt. „ Non
„ mireris, inquit, Lector, Romanum Pontificem
„ Hilarum adverſus Mamertum adeo vehementer
„ inſurgere, virum, ut declarant eventa ſanctitate
„ inſignem; In his enim quæ contentioſi fori ſunt,
„ perfacile eſt quemquam decipi. Perſimile etiam
„ S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem ferme
„ ex cauſa acerrime invectus eſt. Quis neſciat ſæpe
„ accidere ut falſis accuſationibus & ſubreptionibus
„ aures Pontificum repleantur, & cum putant agere, quod juſtum appareat, exigitent innocen-
„ tem? „

194. Similiter de S. Juliano cum Concilio Toletano XV. adverſus Benedictum II. Tom. 6. Conc. pag. 1303.

195. Qui omnes accuſandi erunt contemtus Auctoritatis Pontificiæ, ſi ad hoc ſufficiat qualiscumque oppoſitio aut diſſenſio.

196. His adde S. Ignatium Patriarcham Conſtantinopolitanum, qui pro juribus Eccleſiæ ſuæ contra Decreta & comminationes Joannis Papæ VIII. ad mortem usque certavit. Cujus Ignatii cauſam ſuo Caſui ſimilem eſſe contendit Clerus Ultrajectinus.

197. De quo tamen ſic rurſum loquitur Baronius:
„ Neque eſt, quod quisquam ob literam hanc Igna-
„ tium animo fuiſſe in Apoſtolicam Sedem infeſto
„ exiſtimet vel ingrato, cum quæ juris eſſent ſuæ
„ Eccleſiæ defendere juramento teneretur obſtrictus,
„ etiam æternæ vitæ diſpendio; Non enim aliena
„ retinere, ſed ſua poſſidere ex poſſeſſione Præde-
„ ceſſorum ſe jure juſtum putavit, cui haud dubium
„ ſponte ceſſiſſet, ſi id facere ſibi licuiſſet. „ Ad annum 878.

§. III.

Hujusmodi oppoſitiones quomodo in Belgio uſitatæ ſint, ſalva S. Sedis reverentia & Auctoritate.

198. Frequentiores multo fuerunt hujusmodi oppoſitiones poſtquam per falſas Decretales aliaque ſuppoſititia monumenta, quæ ſeculo VIII. prodierunt, poteſtas Pontificia ultra limites antiquos non parum dilatata eſt, maxime autem poſtquam ſeculo XII. Romæ formari cœpit Curia, & hujus nomen invaleſcere.

199. Hujus Curiæ placita & praxibus à S. Bernardo aliisque viris magnis & piis ſummopere reclamatum eſt.

200. Quin incredibile eſt quot & quantæ hinc in Eccleſia Dei exortæ ſint turbæ & contentiones.

201. De iis, quæ Belgium propius concernunt hic quædam interim perſtringentur.

202. Nun exponetur hic quam partem Belgium habuerit in ſolemni illa interceſſione & Appellatione quam Philippus Pulcher Rex Franciæ inſtituit adverſus Bullam *Unam Sanctam* aliaque Bonifacii VIII. Decreta.

203. Nihil item de aliis appellationibus, quæ adverſus Litteras & nonnulla Decreta Romana à Principibus & Ordinibus Provinciarum Belgii interjectæ fuerunt ad manutenendam ſaluberrimam illam Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis Sanctionem Pragmaticam.

204. Non dicetur de mediis Caſſationis, quæ adverſus quædam Ultramontana Reſcripta, & ſpeciatim adverſus Evocationes ſæpenumero adhibita ſunt, & adhuc quotidie adhibentur; de quibus videre eſt celeberrimi Stokmanni egregiam lucubrationem *contra Evocationes & peregrina Judicia*, cui ſubnecti poſſet Diploma datum Viennæ 26. Junii 1708. quo glorioſiſſimæ memoriæ Imperator Joſephus caſſat & annullat Bullam Clementis XI. de 27. Julii 1707. qua inter cætera publicabantur Cenſuræ Eccleſiaſticæ contra Cæſareos Miniſtros, Commiſſarios, Milites, &c.

205. Ipſa Edicta quibus Principes noſtri inveteratum in his Provinciis uſum *Placiti* confirmandum inſtaurandumque cenſuerunt, & eorumdem viridis adhuc obſervantia, palam declarant, non quascumque Bullas & Litteras ſub venerando nomine Pontificis aut S. Sedis emanantes, ſtatim cæco modo admittendas eſſe & probandas, ſed licere hic quasdam ignorare, imo & quandoque nonnullis obviare & contradicere.

206. Edicta illa ſunt Philippi Boni Ducis Burgundiæ de 3. Januarii 1447. Maximiliani & Philippi Archiducum de 12. Septembris 1485. Et ſolemniſſimum atque graviſſimum illud Philippi Archiducis patris Caroli V. de 20. Maji 1497. in quo etiam commemorat ſolemnem Appellationem ſuam.

207. His acceſſit Pragmatica Sanctio quam Philippus II. anno 1574. condidit habita prius conſul-

tatione

tatione & exquiſita ſententia Conciliorum Belgii, tum Supremorum, tum Provincialium, qua diſerte vetitum eſt ſub pœna exilii & punitionis exemplaris, ne quis ullius argumenti Bullas, aut Diplomata ex Urbe Roma aut à Legatis Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandare auſit, niſi Litteris *Placiti* prius comprobata fuerint vel in SanctioreConſiſtorio, vel in Brabantiæ Concilio.

208. Conſtans autem uſus & obſervantia eorumdem Edictorum abunde probatur per ea quæ deinde in Belgio evenerunt circa receptionem ipſius Concilii Tridentini, cui tamen Legati Principis interfuerant & ſubſcripſerant.

209. Per ea quoque quæ evenerunt circa famoſum Indicem librorum prohibitorum poſt Concilium Tridentinum a Romano Pontifice editum: cujus inter cæteras *Regula quarta*, aliorumque multorum librorum generalis Cenſura non ſolum recepta non fuit, ſed etiam per Indicem Expurgatorium à Rege Philippo II. cum Edicto ſolemni 1571. editum poſitive rejecta fuit cenſura ſeu prohibitio multorum librorum.

210. Conſtans uſus & obſervantia dictorum Edictorum abunde rurſus probatur ex iis omnibus quæ acta & agitata hic fuerunt occaſione famoſæ Bullæ *In Eminenti* Urbani VIII.

211. Uti & poſtmodum circa quædam alia Decreta libros quoſdam prohibentia.

212. De quibus omnibus late refertur, & diſſeritur in laudatiſſimi Stokmanni opuſculo: *Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem.*

213. Atque etiam in Tractatu Citati *de Promulgatione Legum Eccleſiaſticarum*, ubi uſus & neceſſitas Placiti Regii multis modis ſtabilitur atque defenditur.

214. Qui Tractatus approbationem habuit Cenſoris Regii Senatus Brabantiæ, necnon commendari & defendi meruit coram Parlamento Mechlinienſi per Fiſcales Regios junctos in cauſa Citati contra Vicarium Buſcoducenſem *Govaerts*; ac deio per ejuſdem Parlamenti ſententiam de 23. Februarii 1722. doctrina Tractatus illius confirmata eſt.

215. Præmiſſis autem coronidem impoſuit eximium Decretum Regiminis Belgii de 27. Septembris 1724. a Citato cum *Reſponſione ulteriori* exhibitum.

216. An auderet dicere Actor, quod omnes illi, quorum voluntate, opera & conſilio cuncta, quæ hic breviter commemoravimus geſta, adminiſtrata atque defenſa ſunt, quique adhuc quotidie factis & ſcriptis tueri ſimilia pergunt; quod, inquam, il omnes contemtores ſint auctoritatis S. Sedis aut in ea Præſidentis?

217. Attento quod ſic multis modis obnitantur & adverſentur variis Diplomatibus & Decretis Romanis ſpeciatim famoſæ Bullæ *Cœnæ Domini* quæ longe alterius conſiderationis habetur, quam Breve, de quo quæſtio, cum de hoc merito dubitetur an ſit genuinum, cum que non conſtet de publicatione. Ubi tamen Bulla *Cœnæ Domini* eſt ſolemniſſima, utpote quæ ſingulis annis in die Cœnæ Domini exquiſito ritu publicetur & renovetur velut ad Univerſos Chriſti fideles pertinens, quæque publicis libris inſerta commentariis ſuis non caret.

218. Similiter dum Conſilia Regia in cauſis Poſſeſſoriis quotidie judicant de Bullis Romanis & ſæpe contra proviſos per Bullas Apoſtolicas: dicat, an illi viri ideo cenſeri deberent Bullas iſtas aſpernari, contemnere? aut nihili facere?

219. An & tales reputandi ſint Juriſconſulti, qui contra proviſos Apoſtolicos reſpondent, aut Advocati qui contra hujuſmodi patrocinantur?

220. Præterea quid notius quam exiſtere in Belgio egregios Theologos & Juriſperitos, qui in materiis v. g. de poteſtate Papæ, de Hierarchia Eccleſiaſtica, de firmitate juramentorum Fidelitatis, de Aſylo, &c. diſſentiant a variis, jam non dico Curiæ Romanæ Placitis, Reſcriptis, & Brevibus; ſed a Conſtitutionibus ſolemnibus & a Decretalibus Romanorum Pontificum, etiam ab iis, quæ Corpori Juris inſertæ præcipuam auctoritatem obtinuiſſe videntur, iiſque contraria prorſus & profiteantur & tradant.

221. Nunquid & hi omnes Doctores eo nomine puniendi erunt ut contemtores auctoritatis Papalis?

222. Quæ ſi innuere nemo auderet, niſi is qui ſimul fundamentales Patriæ leges, ſanctiſſimos Eccleſiæ Canones, Populi inveteratos mores, laudatiſſimaſque Conſuetudines, Eccleſiarum noſtrarum pretioſas Libertates, atque adeo totam Juriſprudentiam Belgicam damnare & evertere vellet.

223. Non eſt conceptibile quomodo in foro Belgico coram Judicibus ſolum Deum & juſtitiam præ oculis habentibus, ſacrorum autem Canonum & legum Patriarum Conſultiſſimis, ac tenaciſſimis tanquam contemtor Pontificiæ dignitatis, & injurios in S. Sedem accuſari poſſit Citatus, ex hoc capite quod in Epiſtola privata officium agens Juriſconſulti Belgæ & reſpondit in Cauſa Eccleſiæ Belgicæ, contraria quædam ſentire reperiatur alicui Brevi Romano nulla hic fide digno, forte ſuppoſititio, certe nec Placetato, nec omnino publicato.

224. Rogatur proinde Clariſſimus D. Judex, ut conſiderare dignetur, an non vel hinc clare pateat innocentia Citati & inanitas Actionis, quæ dicto Brevi unice innititur.

§. I V.

Oſtenditur qua ratione hujuſmodi Oppoſitiones non raro ſint neceſſariæ & laudabiles; ſimulque ad verum S. Sedis honorem & Pontificum venerationem conducant.

225. Notum eſt quod multa Diplomata & Mandata Romana, etiamſi nomen præferant ſummi Pontificis, dicenda tamen ſint emanare potius a Curia quam à S. Sede: ſive id contingat ex eo, quod per importunitates ipſi extorqueantur, vel aliter per obreptionem aut ſubreptionem impetrentur, aut eo inconſulto vel præter ejus intentionem expediantur, ſive ex alia cauſa.

226. Notum etiam eſſe debet, quod Principia, Regulæ, Conſuetudines, & ſcopus Juriſprudentiæ Belgicæ parum concordent cum placitis, prætenſionibus & intuitu Curiæ Romanæ, imo quod in multis e diametro opponantur.

227. Ex quo ſequitur, neceſſum eſſe, ut ii qui Belgii Regimen adminiſtrant, qui in ejus Tribunalibus ſive ſecularibus, ſive Eccleſiaſticis judicia exercent, qui Jus illud tradunt, aut de eo reſpondent, non raro impingant in quædam Decreta aut Conſtituta Romana, nempe ſubreptitia illa ex mente & ſpiritu Curiæ adornata, quibus & quandoque obniti & contradicere opus ſit.

228. Si quis in libro Cardinalis *de Luca*, cui titulus; *Relatio Curiæ Romanæ* tantiſper expendat, quæ ſint opiniones, quas *Romana Curia recepit &* PRACTICE *retinet ac ſervat*; ſtatim advertet quantopere jura & conſuetudines noſtræ ab iis abhorreant.

229. Curia Romana & Canoniſtæ Ultramontani attribuunt Papæ plenitudinem poteſtatis in temporalibus & ſpiritualibus; poteſtatis quæ a quocumque legis humanæ vinculo ſoluta ſit.

230. Eccleſiæ vero Belgicæ atque hujus Patriæ populi & Principes talem potentiam in Papa non admittunt; ſed libenter in ipſo agnoſcunt eam Auctoritatem & Juriſdictionem quæ per SS. Canones agnita

agnita & ordinata, quæque per Leges, Privilegia, conſuetudines, ſtatuta & uſus inveteratos Belgii circumſcripta eſt; quæ jura Eccleſiarum particularium ac Paſtorum non obturbet, ſed e contrario ſtudioſe conſervet; quemadmodum hoc Pontifices ſummi & ſanctiſſimi libenter profeſſi ſunt.

231. Ex Principiis contrariis neceſſe eſt fluere ſequelas contrarias.

232. Suſtinemus itaque nos Belgæ, adverſus prætenſiones Ultramontanas, quod non ſit in poteſtate Papæ pro ſuo arbitrio extinguere Epiſcopatus noſtros, Eccleſias noſtras, Capitula aut Beneficia Eccleſiaſtica, nec annexa iis jura, auctoritatem & juriſdictionem pro libitu auferre.

233. Quod hoc nullatenus fieri poſſit niſi ob rationem legitimam atque Canonicam cum cognitione Cauſæ, auditis iis quorum intereſt, per Superiorem competentem.

234. Quod cauſa omnis Belgica, cujus cognitio Papæ reſervata ſit, committi debeat Judicibus in Partibus, ut per eos judicetur & definitive terminetur.

235. Quod nullus Belga, ſive Eccleſiaſticus ſive ſecularis citari poſſit Romam, cujuſcumque ſtatus aut conditionis fuerit.

236. Quod monitoria, fulminationes, & Cenſuræ in Curia Romana ad onus eorum latæ habeantur irrita & caſſa, ac velut nunquam extitiſſent.

237. Quod Papa non poſſit pro nutu ſuo deponere Epiſcopos aut alios ſuperiores Eccleſiaſticos, aut Jurisdictionem eorum ordinariam revocare.

238. Quod neque a ſola voluntate Papæ dependeat Sedibus vacantibus concedere vel recuſare Epiſcopos; ſed quod e contrario confirmare tenetur eos qui electi aut nominati ſunt, niſi denegationis cauſam alleget Canonicam.

239. Et caſo quo Pontifex negare perſiſteret ſine cauſa, crederent Principes noſtri fas ſibi eſſe adhibere media congrua & efficacia quibus Juribus ſuis & ſubditorum proſpicerent.

240. Atque hæc ſunt præcipua axiomata ſive dictata in quibus ſitæ ſunt *libertates* & *immunitates* Eccleſiæ populique Belgarum. Neque aliud ſunt quam pretioſæ quædam reliquiæ veteris libertatis ſive juris communis Eccleſiæ univerſalis, quas Belgium noſtrum, ſicut & nonnullæ aliæ Eccleſiæ, diligentius cuſtodivit, ne ſub Curiæ Romanæ arbitrariam dominationem redigeretur.

241. Porro ad tuendum has Libertates & excludendum omnem Curiæ novitatem, ſtatuerunt Principes noſtri ſollicitequе ſemper conſervarunt abſolutam *Placiti illius Regii* ſeu *Viſæ* neceſſitatem quoad Bullas omnes Romanas, quemadmodum & *Poſſeſſionis* & *Caſſationis* remedia. (Vide laudata Edicta & Ordinationis ſupra Cap. 1. §. 2.)

242. Neque in Belgio tantum, ſed in omnibus fere Regnis & Statibus Catholicis hujuſmodi cautelas, privilegia & jura obtinere notorium eſt; eorumque uſus non communi ſolum Theologorum & Juriſprudentium calculo, ſed & Pontificum tacito vel aperto conſenſu agnitus eſt, ut videre eſt apud Stockmannum in opuſculo prælaudato *de jura Belgarum.*

243. Et ſane mens S. Sedis nunquam fuit nec eſſe modo poteſt Patrum ſtatuta mutare; vel Eccleſiarum jura & Privilegia violare, cum in eis cuſtodiendis atque fovendis officium ſuum & gloriam poſita eſſe toties profeſſa ſit.

244. *Privilegia Eccleſiarum SS. Patrum Canonibus inſtituta ... nulla poſſunt novitate violari, in quo neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum.* S. Leo Ep. 78. al. 54. ad Marcian. Aug.

245. *Sicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibusque Eccleſiis ſua jura ſervamus.* S. Greg. lib. 2. Indic. X. Ep. 39. Vide & Gratian. Cauſa 25. q. 1. Can. 7. & ibid. q. 2. C. 1.

246. Abſi ergo ut ad injuriam S. Sedis pertinere credatur, ſi quis mandatum aliquod aut Diploma ſub nomine illius editum, prudenter admittere recuſet, ſubreptionis allegando vitium; cum ita agere ad S. Sedis venerationem referendum ſit.

247. *Neque enim*, ut S. Cyprianus ait, *tam culpandus eſt ille cui negligenter obreptum eſt, quam hic execrandus qui fraudulenter obrepſit.* Ep. 67. al. 68.

248. „ Qui ſummi Pontificis, inquit Melchior „ Canus, omne de re quacumque judicium teme„ re & ſine delectu defendunt, hi Sedis Apoſtoli„ cæ Auctoritatem labefactant, non fovent: ever„ tunt, non firmant. “ De Locis Theologicis lib. 5. Cap. 5.

249. Etenim nimis ineptus fautor Curiæ Romanæ foret, qui diceret Bullas, quæ inde adveniunt nullis unquam laborare vitiis, cum hoc confiteri non erubeſcant Ipſi Pontifices, ſicut jam ſupra C. 3. §. 2. ex parte monſtratum eſt, & ulterius videri poteſt Cap. 10. tit. de Reſer. Extrav. 2. inter Comm. de Præb. item in Bulla Greg. XIII. quæ incipit; *In Tantas* in *Bull. M.*

250. Hinc nec ægre ferebant, ſi quis hujuſmodi mandatis non obtemperabat: *Per litteras tuas,* loquiebat Alexander III. *quare adimplere non poſſis rationabilem cauſam prætendas; quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceritis quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.* Cap. *Si quando* tit. de Reſcriptis.

251. Quin & paratos ſe exhibebant *emendare ſi incompetenter aliquid egiſſent, & ſubditis juſtæ legis tramitem non obſervaſſent.* Can. *Nos ſi.* Quæſt. 7.

252. Sicut re ipſa non ſemel eos incompetenter Acta emendaſſe Hiſtoriæ nos docent.

253. Sunt hæc plusquam ſufficientia, ut luce clarius appareat, quod etiam ſi daretur, Breve ab Actore productum, tam eſſe genuinum & authenticum, quam eſt ſuſpectum & nulla fide dignum: Citatus tamen ne per ſpeciem quidem vel minimi contemtus aut injuriæ in S. Sedem accuſari mereretur, nempe ex eo capite, quod in Epiſtola privata ſubindicaſſet, ſed modo valde ſuavi & modeſto, opinionem ſuam quæ dicti Brevis contento in aliquibus ſit contraria.

CAPUT QUARTUM.

Nihil in præſenti caſu a Citato dictum aut actum eſſe quod vergat in contemtum aut imminutionem Jurium Sanctæ Sedis aut Diſciplinæ Eccleſiaſticæ.... adverſus Articulos XVIII. XIX. XX. & XXI. Libelli Gravaminum.

§. I.

Nihil tale dictum eſſe in iis per quæ Citatus colligitur bene ſentire de exiſtentia & Juribus Eccleſiæ ac Capituli Ultrajectenſis.

254. Ex omnibus quæ in Epiſtola Citati arguere intendit Actor, duo ad ſummum puncta reperta ſunt quæ ibi aliquo modo contineantur, ſicut in fine C. 2. eliquatum eſt.

255. Unum erat quod in dicta Epiſtola ſub finem ſupponatur ac ſubindicetur, Eccleſiam ac Capitulum Ultrajectinum cum juribus ſuis Hierarchicis etiamnum ſubſiſtere, & ſic proprios adhuc habere Paſtores. Quid autem inde conſequatur pro validitate Electionis Cornelii Steenoven non eſt hujus loci diſputare, cum de ea, ut ſupra obſervatum eſt Cap. 3. §. 1. nihil in Epiſtola Citati ſpeciatim ſtatuatur aut memoretur.

256. Alterum punctum erat, quod ibidem ſignificetur

Digitized by Google

ficetur perſuaſum eſſe Citato Ordinationem ſive Conſecrationem ejuſdem Cornelii, attenta neceſſitate & Canonum ſpiritu, fuiſſe etiam licitam.

257. De his ergo duobus ſupereſſe forte poſſet difficultas, noo ex eo preciſe, quod ibi contrarium aliquid inveniretur prætenſo Brevi; ab hoc enim aliisque ſimilibus allegationibus ſe jam plane expeditum & liberatum confidit Citatus, ſed ex eo, quod Decretum Conſilii Status, de quo Articulo 18. & ſequentibus *Libelli gravaminum*, quantumvis eidem Brevi innixum & ſubreptitium, per ſuas tamen in *Reſponſionem Epiſtolarem* qualificationes, neſcio quam relinquere videatur ſuſpicionem, quaſi Epiſtola Citati ſaltem in memoratis illis duobus punctis, Juribus S. Sedis & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ adverſa foret.

258. Demonſtrabitur hoc Capite, quam ſuſpicio iſta ſit infundata & inanis. Incipiamus a primo puncto.

259. Non diffitetur Citatus ſe ſubſcripſiſſe Reſolutioni 25. Maji 1717. de qua ſupra in procemio §. 1. datæ in favorem Jurium Eccleſiæ & Capituli Ultrajectini.

260. Putatque Reſolutionem illam tam ſolidis & æquis rationum momentis ſubnixam eſſe, ut non ſit futurus ullus Canonum Cooſultus, niſi Juriſprudentiæ Belgicæ inimicus, qui poſſit illa vel in ſpeciem offendi, imo ei calculum negare; *ſuppoſitis* nempe *factis* pro quibus, ut ſcitur, non ſolet in Reſponſis hujuſmodi ſponderi.

261. Certe, quod in ea opinione Citati, quæ per dictam Reſolutionem aſſeritur, nihil enorme aut a communi juriſprudentia noſtra exorbitans occurrat, vel ex eo colligi poteſt, quod per ſex vel ſeptem annos typis publicis edita fuerit & vulgata antequam paſſa ſit ullam conrradictinnem, qualem nec hactenus paſſa eſt, niſi forte a quibusdam ſcriptoribus nimium præoccupatis.

262. Sed quod e contrario Multorum Eruditorum plauſum adepta ſit ac plusquam centum in Academia Pariſienſi Theologiæ Doctorum, omniumque fere, qui ibi florebant Juriſprudentiæ Profeſſorum ſuffragio ſit confirmata.

263. Primus qui contra eam Reſolutionem Doctorum Lovanienſium diſputaſſe ſcitur, eſt Auctor Anonymus Hiſtoriæ de rebus Eccleſiæ Ultrajectinæ aono 1725. Bruxellis evulgatæ.

264. Quod tamen ille tam leniter & urbane egit, ut ſatis pateat, nihil ei, quamquam Placitis Ultramontanis deditiſſimo, ibidem occurriſſe, quod videretur exorbitans, aut graviore reprehenſiona dignum.

265. In eandem Reſolutionem ferocius declamat Auctor Diſſertationum Hiſtoriæ Ultrajectinæ, quæ ſub nomine Canonici Hoynck van Papendrecht edita eſt Mechliniæ eodem anno.

266. Ut nihil dicam de horrendis calumoiis quibus ſpeciatim Citatus gratis impetitur;

267. Tali arrogantia invadit homo junior Doctores veteranos, Magiſtros ſuos, ut non tam *teſtimonium perhibeat de malo*, quam militariter, ut ita dicam, in faciem eos *cædat*.

268. Sed ſolatio ipſis ſit, quod petulantia iſtius nec Sanctis parcat in Cœlo regnantibus. Neque enim S. Hilarium Arelatenſem traducere veretur velut olim ambitioſum, velut *Beatiſſimi Petri Reverentiam verbis arrogantibus minuentem*, velut inſigniter *mendacem*, &c. (pag. 294. col. 2.) nempe in cauſa in qua Viri hujus innocentiam miraculis utique comprobatum, & S. Leonis Magni adverſus illum præventionem fateri etiam debuerunt qui Pontificum Romanorum gloriæ maxime dediti fuerunt, ut v. g. Baronius ad annum 445. & 464. Item Binius Tom. 2. Conc. part. 1. in notis ad Epiſt. XI. Hilarii Papæ.

269. Unde mirari ſubit qoomodo liber ille Papendrechtiaous, tantæ dignitatis Præſulum tutelam & approbationem invenire potuerit. Liber, qui cum nihil habeat bonæ doctrinæ aut ſolidæ rationis, per ſuperciliofum iſtum ſuum ſtylum, per ſtratagemata & invectivas imponere & triumphare præſumit.

270. Poſſet Citatus quod aſſeritur ploribus demonſtrare, ſi eſſet hujus loci; hoc interim dicere cogitur & breviter indicare, ſe magis in opinione ſua confirmatum eſſe ex quo memoratas adverſariorum iſtorum contra ſe Diſſertationes examinavit atque expendit.

271. Famoſus Deſiderantius, qui pro parte Curiæ Romanæ in Cauſa hac ſcripſit ſub patrocinio & approbatione ſolemni Nuntii quondam Colonienſis Cardinalis Buſſii, Epocham interitus Eccleſiæ & Cleri Ultrajectini fixerat in morte Rovenii, quæ evenit anno 1651. nempe quod tunc per Pacem Monaſterienſem, concluſam anno 1648. Fœderatarum Provinciarum dominium ad poteſtatem acatholicam tranſiiſſet.

272. Verum prænominati adverſarii Ultrajectinorum hic mutant arma, illamque Epocham interitus ſic anticipant, ut cum obitu Archiepiſcopi Schenkii coincidat in annum 1580.

273. Hunc autem prætenſum interitum fundandum autumant in revolutione & tempeſtate illius temporis, qua Catholicorum Templa & Sacra violata, qua reditus & bona Eccleſiaſticorum direpta ſunt, qua item liberum Religionis Catholicæ exercitium impeditom, ejusque apparatus & ſplendor oppreſſus & obſcuratus ſit. Totalem autem Capituli Metropolitici extinctionem tribuendam contendunt Decreto Acatholicorum, quo Præbendæ omnes in poſterum vacaturæ addicuntur Acatholicis.

274. Quibus argumentis quid poteſt in hac diſputatione allegari miſerabilius? Quid a ſpiritu Religionis Chriſtianæ & idea Miniſterii Sacerdotalis & Evangelii magis alienum?

275. Quaſi vero a parietibus & ornatu externo, a reditibus & præbendis, a pompatico Miniſtrorum apparatu aut ſtrepitu aliquo forenſi dependere poſſit compago, vigor, aut ſtatus vel Cathedra & auctoritas Paſtoralis, totaque Diſcipline & Jurisdictio Eccleſiaſtici.

276. Quaſi vero *Canonicus* aliud ſit quam *nomen officii, operis & militiæ Clericalis, non redituum, præbendarum, aut emolumentorum*, ut ſcite obſervavit Guilielmus Pariſienſis de Collat. Benef. Cap. 3.

277. Hujuſmodi equidem commodis temporalibus & prærogativis externis caruerunt inprimis Eccleſia Hieroſolymitana primitiva ſub perſecutione Judæorum. Item Eccleſiæ Gentium, ipſaque Romana omnium Mater & Magiſtra, dum ſub tyrannide trium ſeculorum eo magis efflorebant quo premebantur magis, quibus & fere ſimiles fuere in exordio ſuo Eccleſiæ noſtræ Belgicæ; atque ipſa Ultrajectenſis, quæ ante mille anoos Sancti Willebrordi, glorioſiſſimi ſui Apoſtoli ac primi Epiſcopi labore & ſudore fundata eſt. An idcirco hæ omnes non fuerunt veræ Eccleſiæ, aut Jurisdictiooem Ordinariam non habuerunt?

278. Lunge aliter jodicarit Innocentius III. dum Epiſcopum Vercellenſem, qui ad Eccleſiam Hieroſolymitanam erat electus, ſed onus ſuſcipere detrectabat, ita exhortatus eſt: „ Præterea licet pars ipſius Eccleſiæ, quod dolentes referimus, in excidio Terræ Sanctæ capta fuerit & ab hoſtibus „ trucidata, para tamen quæ manus evaſit hoſtiles, „ imo etiam ipſa Eccleſia quæ per novam eſt ſobulem renovata, in Paſtorem te ſibi expetit. Non „ ergo de *loco* cauſeris, cum *perſonas* habeas, quas „ gubernes, quia *nomen Eccleſiæ ad perſonas refer-*

„ *tur amplius quam ad locum.* “ Tom. 1. Epiſtolarum Innocentii III. Num. LXXXVIII. *Geſtorum.*

279. Nihil autem intolerabilius quam quod opinionem ſuam Papendrechtius probare velit per celebrem Clementinam IN PLERISQUE, quam totam io eum finem invertit, affingendo particulæ *nedum* ſignificationem quam in Decretalibus ſorte nusquam habet, & in hac certe habere non poteſt, niſi inepta reddatur & ridicula; quaſi ſcilicet doceret Pontifex, meliori jure Eccleſiis *Clero carentibus & populo Chriſtiano* dandum eſſe Epiſcopum, modo illis proventus aſſignari poſſint; quam Eccleſiis quæ proventibus ſpoliatæ eſſent, etſi alioquin *Clerum & populum* numeroſum ſemper habuiſſent, uti hactenus habuit Eccleſia Ultrajectina. Quæ interpretatio tam aperte repugnat omni rationi, ut referri non mereatur, niſi ut pateat adverſarios Cleri Ultrajectini nihil habere quod cum aliquo colore reſpondere poſſint ad dictam Clementinam.

280. Idem Deſiderantius approbante eodem D. Cardinali Buſſio, admitti, Sasboldum & Rovenium fuiſſe veros & proprios Eccleſiæ Ultrajectenſis Archiepiſcopos ſeu Ordinarios, quamquam ſub peregrinæ Eccleſiæ nomine deliteſcentes.

281. Hoc autem cum Diſſertatores adverſarii negare volunt, pulchre ſemetipſos produnt; ſiquidem Anonymus pag. 94. actam profert Conſiſtorialem, qua Sasboldus Clero eligente & inſtantibus Principibus Belgii, inſtitutus fuit Epiſcopus, ubi ſic legitur: „ Romæ io monte Quirinali die Lunæ 9. Sep-
„ tembria 1602. fuit Conſiſtorium ſecretum in quo
„ SS. D. N. referente Eminentiſſimo D. Cardinali de
„ Terra nova, providit Eccleſiæ Philippenſi in par-
„ tibus infidelium vacante per translationem Reve-
„ rendiſſimi Card. de Guerara ad Eccleſiam Hiſpa-
„ lenſem de perſona Sasboldi, *cum Decreto quod non*
„ *poſſit exercere Pontificalia, niſi in Inſulis Hollan-*
„ *diæ & Zelandiæ*, &c. “ Nempe volunt Sasboldum fuiſſe Epiſcopum Eccleſiæ Philippenſis, ubi ipſi inhibitum erat exercere Pontificalia, & nolunt eum fuiſſe Epiſcopum Ultrajectinum, ad cujus miniſterium unice deputatus erat & miſſus, ſecundum quod ipſi dictum eſt in Conſecratione: *Accipe Evangelium & vade, prædica populo tibi commiſſo.* Pontif. Rom. de Conſecr. Epiſc.

282. Circa ſubſiſtentiam & continuationem Capituli Ultrajectini hoc etiam notandum quod ſuper illa miſceantur quæſtiones quædam facti, tantum videtur, ſuperfluæ, attento maxime,

383. 1°. Quod ſtante tali rerum conditione, qualis accidit circa Eccleſiam Batavam, aut Prælatorum *negligentia*, ant *temporum* lapſus juri non præjudicant Eccleſiarum. Cap. 5. EXT. de *Conceſſ. Præbend.* Cauſa 16. q. 4. Can. *Porro* 14.

284. 2°. Quod Eccleſia particularis, mortuo Epiſcopo, non amittat jura ſibi eſſentialia, ac ſpeciatim ea quæ ipſi opus ſunt ut ſe manuteneat.

285. 3°. Quod eadem jura in ſimili caſu ſoleant commiſſa eſſe delectis quibuſdam e Clero ac per eos adminiſtrari ſeu exerceri; qui Delectus Ordinarius perinde eſt, ſive vocetur *Presbyterium* aut *Senatus* Eccleſiæ, ut olim; ſive *Capitulum* ut jam paſſim; ſive propter circumſtantias aliquas, *Vicariatus.*

286. Neque illud prætermittendum quod memorati adverſarii, uſque adeo argutiarum ſuarum & cavillorum infirmitatem ſenſerint, ut cum agant de Miſſione, ut ipſi aiunt, Batava, nunquam tamen allegationes ſuas extendere auſi fuerunt ad Capitulum Cathedrale Harlemenſe, quod eandem tempeſtatem & ſortem cum Ultrajectino expertum eſt, ſive olim ex parte Acatholicorum, ſive poſtea ex parte Curiæ Romanæ.

287. Imo non ita pridem, anno ſcilicet 1725. viſum eſt quod Lovanii in Actu Licentiæ Theologico Ampliſſimi D. Philippi Cavelier, idem Candidatus in tribus Carminibus gratulatoriis & alibi compellaretur Canonicus Cathedralis Eccleſiæ S. Bavonis Harlemi.

288. Unde tandem confugere coguntur omnes adverſarii Eccleſiæ Ultrajectinæ ad Placita Ultramontana apud Belgas nunquam admittenda, de quibus ſupra Cap. 3. §. 4.

289. Atque imprimis ad prætenſam illam plenitudinem poteſtatis, qua Pontifex Romanus Eccleſias & Capitula nutu ſuo & arbitrio poſſit extinguere.

290. Qualem poteſtatem ſanctiſſimi & doctiſſimi Rom. Pontificum palam repudiarunt ut SS. Leo Magnus, Gregorius Magnus, &c. qualem nullus Canonum vere Conſultus agnoſcat; nullus Princeps Catholicus in ditione ſua executioni mandari ſinat.

291. Etenim allegatur ab adverſariis Decretum aliquod Rom. de 7. Aprilis 1703. in quo duo *præclara Capitula* Ultrajectenſe, ſcilicet & Harlemenſe, qua appellatione anno præcedente Internuntius tum Bruxellenſis D. Card. Buſſius ea ornaverat, non ſtylo Curiæ perempta jacerent.

292. Quod Decretum, ſi tamen genuinum ſit & authenticum, ſicut & alia quæ in hac controverſia contra Ultrajectenſem Clerum citantur, latum fuiſſet extra Patriam, nempe trecentis leucis inde.

293. Latum fuiſſe parte inaudita & indefenſa, & legitimum judicium atque integrum identidem poſtulante.

294. Merito itaque & vere dixit Citatus ſe eo magis confirmari in opinione ſua de ſubſiſtentia Eccleſiæ & Capituli Ultrajectini, quo magis legit ſcripta adverſariorum.

295. Attendere tamen dignetur Clariſſimos D. Judex multa adduci in hoc §. ſicut & in ſequenti, non eo fine quaſi in diſcuſſionem cauſæ Ultrajectenſium Citatus hic intrare vellet; ſed ideo mere ut evellatur omnis ſuſpicio, quaſi de Juribus Eccleſiæ illius aliquid exorbitans & improbabile ſuſtineret; & ut appareat ſe in hoc caſu nihil ſingulare ſenſiſſe, aut nihil inſoliti egiſſe; cum ſæpenumero a Juriſconſultis pro Capitulis & Eccleſiis adverſus Curiam Romanam reſpondeatur, non tantum in Belgio & Gallia, ſed & in aliis Regnis Catholicis ac in ipſa Italia.

§. II.

Nihil item tale reperiri in iis quæ Citatus inſinuavit in fine ſuæ Epiſtolæ circa Conſecrationem Archiepiſcopi Ultrajectini.

296. Nihil vehementius urget Actor quam quod Citatus in fine ſuæ Epiſtolæ videretur approbare Conſecrationem Cornelii Steenovii in Archiepiſcopum Ultrajectinum, quæ facta fuit ſine confirmatione Romani Pontificis, & per unum Epiſcopum ſine diſpenſatione Romana.

297. Fatetur quidem Citatus ſecundum diſciplinam hodie paſſim receptam non licere conſecrare Epiſcopum antequam Romæ impetratæ ſint Bullæ Confirmationis, neque conſecrationem peragere citra præſentiam duorum Epiſcoporum aſſiſtentium præter Conſecratorem, niſi Pontifex in hoc diſpenſaverit.

298. Fatetur etiam diſciplinam iſtam, etſi quantum ad Bullas confirmationis & diſpenſationis ſatis recens ſit, religioſe ſervandam eſſe in quantum fieri poteſt. Ac profitetur, quod & ipſa Epiſtola ſatis indicat ſe plane improbaturum fuiſſe dictam Conſecrationem, ſi Clerus Ultrajectinus hanc diſciplinam contempſiſſet aut neglexiſſet.

299. Verum ſciebat Citatus, Clerum iſtum toto ſeſqui anno omnibus modis inſtitiſſe, ut iſtas Bullas con-

confirmationis & diſpenſationis obtineret, neque ab inſtando deſiiſſe, niſi poſtquam ſatis ſuperque intellexiſſet nihil tale a Curia Romana ſperandum eſſe, etſi alioquin a Concordatis Germanicis, ſub quibus comprehenditur Eccleſia Ultrajectina, non liceat Pontifici negare confirmationem Epiſcopo electo, niſi allegando cauſam legitimam recuſationis.

300. Certum porro eſt apud omnes quod in iis quæ ſunt meræ diſciplinæ & inſtitutionis humanæ (uti ſunt iſtæ confirmationes & diſpenſationes Romanæ) liceat, dummodo adſit urgens neceſſitas, præterire externum & litteralem rigorem diſciplinæ, ut eo melius conſervetur illius ſpiritus & ſcopus præcipuus, qui eſt ſalus animarum.

301. Vetus eſt Axioma circa moderationem Reipublicæ: *Salus populi ſuprema Lex eſto.* Quod ſane in Eccleſiaſtico Regimine eo magis obtinet, quo pretioſiores ſunt animæ Chriſti Sanguine redemtæ præ ſalute corporis in hac breviſſima vita. Phariſaicum profecto eſſet & animo Chriſtiano indignum de hujus axiomatis veritate dubitare. Quis neſcit in caſu morbi ab eo, qui eſu carnium indigeret, poſſe in die Jejunii carnes comedi, etiam ſine diſpenſatione, ſi non poſſit haberi diſpenſatio, vel ſi ea injuſte negetur?

302. Atqui nihil aliud docuit Citatus in fine *Reſponſionis Epiſtolaris*, niſi indubitatum illud axioma. Solum hoc eſt quod *juris* dici poſſit: cætera *facti* ſunt, an ſcilicet Clerus Ultrajectenſis revera eſſet in caſu ſufficientis neceſſitatis. Qua in re etiamſi erraſſet Citatus, ſine crimine erraſſet. Juriſconſulti veritatem factorum ſupponunt, neque reſolvunt niſi circa jus quod ex factis reſultat.

303. Non negat tamen Citatus, ſe exiſtimare vera eſſe quæ a Clero Ultrajectino expoſita ſunt facta; idque eo magis, quod lectis diligenter ſcriptis præcipuorum adverſariorum iſtius Cleri, nihil in illis ſolidi deprehenderit.

304. Sed tamen quidquid ſit de illis, non docuit Citatus, niſi ſupradictum axioma. Hoc autem axioma etiam locum habet circa diſciplinam vetuſtiſſimam: uti probant non pauca exempla in Epiſtola Citati prolata, quibus unum addere liceat multorum laudibus celebratum.

305. Refert Theodoretus, inter veteres Eccleſiæ Hiſtoriographos nominatiſſimus (*) tempore Valentis Imperatoris plures Viros ſanctos in exilium pulſos fuiſſe in iisque ſanctum Euſebium Epiſcopum Samoſatenſem qui in Thraciam relegabatur; hunc Antiſtitem, poſtea Martyrem, cum intellexiſſet non paucas Eccleſias Paſtoribus orbatas eſſe, militarem habitum induiſſe, & tiaram impoſuiſſe capiti, atque hoc ornatu percurriſſe Syriam, Pheniciam & Paleſtinam ordinando Presbyteros & Diaconos, aliaque officia ſui Ordinis obeundo; quin ubi in Epiſcopos Catholicos incideret, eos præfeciſſe Eccleſiis quæ Epiſcopum non habebant.

306. Hic ſi unice inhærendum eſſet litteræ SS. Canonum, eorum plures violaſſe dicendus eſſet Vir ſanctiſſimus; quod militarem habitum induiſſet; quod Ordinationes peregiſſet in variis Diœceſibus in quibus Juriſdictionem non habebat; quod Epiſcopos præfeciſſet Eccleſiis quarum Metropolita non erat: ſed temporum neceſſitas hæc ejus geſta non modo excuſavit, verum & ſummopere commendavit.

307. Operæ pretium eſt referre quid in hunc Theodoreti locum annotaverit Vir eruditiſſimus Henricus Valeſius. „ Quæ omnia, inquit, cum ſint contraria „ Legibus Eccleſiaſticis, extra ordinem geſta ſunt „ ab Euſebio Samoſatenſi, divino Spiritu ad hoc „ eum impellente, ut Arianorum furori obſiſteret. „ Hujuſmodi plurima & tunc & alias geſta ſunt a „ præſtantiſſimis Epiſcopis: qui ubi Chriſtianam Religionem periclitari videbant; parvi pendere ſolebant Regulas & Canones Eccleſiæ, dummodo „ Eccleſiam ipſam ſalvam atque integram conſervarent. Itaque in hujuſmodi diſcriminibus valebat „ hæc Regula: *Salus populi Lex ſuprema eſto.*

308. Si porro dubitari nequeat, quin axioma iſtud valeat circa Canones vetuſtiſſima auctoritate munitos, quis non videat multo magis valere circa confirmationes & diſpenſationes Romanas, quarum uſus non valde antiquus eſt?

309. Agnoſcit quidem Citatus & ſemper agnovit, Pontificem habere poteſtatem diſpenſandi, & diſpenſationem, de qua hic agitur, ipſi reſervatam eſſe ex hodierna diſciplina.

310. Sed valde hoſpitem in veteri diſciplina oporteret eſſe eum, qui putaret, has Romanorum Pontificum diſpenſationes & confirmationes ſemper uſitatas fuiſſe.

311. Singuli Apoſtoli præficiebant Epiſcopos Urbibus in quibus eſſet ſatis magnus Fidelium numerus ut Eccleſia illic poſſet haberi.

312. A temporibus Apoſtolorum uſque ad Concilium Nicænum, hoc eſt per duo ſecula & amplius, non videtur fuiſſe determinata Lex quæ ſtatueret cui competeret Ordinatio cujuſque Epiſcopi. Aureis illis ſeculis pro Lege erant ſimplicitas, humilitas, charitas, quæ non ſinebant oriri diſſidia circa jus Ordinationis, aut nata mox reſtringebant.

313. Sed pace Eccleſiæ reddita, cum creſceret in dies numerus Epiſcopatuum & contentiones naſcerentur, Concilium Nicænum ſtatuit Can. 4. ut deinceps confirmatio & Conſecratio Electi in Epiſcopum maxime ſpectaret ad Metropolitanum, ſive Epiſcopum Urbis quæ ſuæ Provinciæ Metropolis eſſet ex Legibus Imperii Romani; atque ut Metropolitanus ad illud negotium conveniret cum omnibus Epiſcopis comprovincialibus.

314. Lex iſta univerſim recepta fuit & per multa ſecula religioſe ſervata. Erat igitur Metropolitani examinare an Electio Canonice peracta eſſet, eamque confirmare ſi nihil deeſſet. At ſi quid in Electionis forma defuiſſet, erat Metropolitani judicare cum Epiſcopis comprovincialibus, an propter Eccleſiæ bonum defectus iſte poſſet diſſimulari.

315. Hæc erat vetus diſciplina: ita ut ſpatio decem priorum ſeculorum vix ullum exemplum reperiatur confirmationis aut diſpenſationis Romanæ, niſi erga Eccleſias ſuburbicarias, quarum Romanus Pontifex erat Metropolitanus.

316. Quin ex Corpore Juris Canonici apparet veterem iſtam diſciplinam adhuc paſſim viguiſſe, non modo tempore Gregorii IX. ſed & ſub initio ſeculi XIV. Videatur titulus de Electione. Ext in VI. in Clementin. in Extravag. Com.

317. Sed deinceps Curia Romana titulo illimitatæ poteſtatis, qualis tamen in Belgio non agnoſcitur, paulatim plures adhibuit reſervationes Epiſcopatuum, donec tandem per regulas Cancellariæ ſibi reſervavit proviſionem omnium Eccleſiarum Patriarchalium, Primatialium, Archiepiſcopalium & Epiſcopalium, ut hac ratione abrogaret Electiones, & ſibi arrogaret jus confirmationis quod ad Metropolitanum ſpectabat.

318. Malis, quæ ex iſtis reſervationibus oriebantur, mederi voluit Concilium Baſileenſe, inſtaurando jus commune: ſed cum huic rei modis omnibus obluctaretur Romana Curia, tandem deſcendendum fuit ad Concordata.

319. Interea, ut jam dictum eſt, quamvis recens ſit hæc diſciplina, oportet eam ſervare ubi eſt recepta. Sed cum in caſu neceſſitatis nonnunquam rece-

(*) Hiſtor. Eccleſ. lib. 4. Cap. 12.

recedere liceat a littera vetuſtiſſimorum Canonum, quanto magis id licet erga diſciplinam ſeu praxim multo recentiorem alienam ab antiquis Canonibus & contra jus commune introductam, ſi hoc ſaluti animarum conducat, ac præſertim ſi prius nihil fuerit neglectum quo etiam litteraliter ſervari poſſet moderna diſciplina.

320. Hujus rei exemplum circa ipſam confirmationem habetur ſeculo XII. Ad Epiſcopatum Ravennatenſem electus fuerat Guido de Blandrata. Verum cum Pontifex iſtum, utpote virum idoneum, Romæ retinere cuperet, nolebat Electionem confirmare: ſed Ravennatenſibus favente Imperatore Frederico inſtitus eſt Guido ſine confirmatione; & Eccleſiæ Ravennatenſis Archiepiſcopus manſit ad mortem uſque, hoc eſt ab anno 1159. ad 1169. Videatur Italia ſacra tom. 2. pag. 370.

321. Non alia ibi apparet neceſſitas, niſi ut pro ſalute animarum Eccleſiæ ſuæ ſervaretur Epiſcopus idoneus & Canonice electus; etſi forte reperiri potuiſſet alius non minus idoneus. Sed ſi hæc neceſſitatis excuſatio uſquam locum habere debeat, debet ſane in caſu, de quo hic quæſtio.

322. Quod patere putat Citatus ex ſola expoſitione circumſtantiarum. Capitulum Ultrajectinum ſatisfacere volens juri divino & neceſſitati in qua erat Eccleſia ipſorum habendi Epiſcopum, canonice elegit Steenovium. Et Capitulum & Electus pluries petierunt confirmationem & diſpenſationem, ut liceret peragere Conſecrationem ſine Epiſcopis Aſſiſtentibus qui difficulter adeſſe poterant. Adhibita ſunt omnia media quæ excogitari potuerunt. Nullas preces aut inſtantias ſuſcipere voluit Romana Curia. Interim Eccleſia Ultrajectina abſolute indigebat Epiſcopo, alioquin brevi interitura. Itaque proceſſum tandem eſt ad Conſecrationem Archiepiſcopi, obſervando ordinem debitum, omneſque ſolemnitates, quæ ſervandæ fuiſſent ſi Romana confirmatio & diſpenſatio fuiſſent conceſſæ.

323. Adeoque non intelligit Citatus, quomodo in hoc caſu culpari poſſit Clerus Ultrajectinus, niſi convellantur tria principia æquiſſima & ſummi momenti, nimirum.

324. 1°. Non licere Curiæ Romanæ pro arbitrio ſuo negare confirmationem Epiſcopo legitime electo aut deſignato.

325. 2°. Si tamen contingat eam id negare ſine cauſa canonica, jus eſſe procedendi ad Conſecrationem ſine iſta confirmatione.

326. 3°. In caſu neceſſitatis Conſecrationem licite fieri per unum Epiſcopum.

327. Hæc porro principia convelli non poſſunt, quin una convellatur Hierarchia & diſciplina Eccleſiaſtica; quin Reſpublica exponatur ſummo periculo, juraque Principum & Eccleſiarum in gratiam Romanæ Curiæ prodantur.

328. Hæc principia abdicare non aliud eſſet, quam dictæ Curiæ viam oſtendere, qua poſſet pro commoditate ſua, integras Eccleſias extinguere, quaslibet prætenſiones ſuas promovere, Principes ſibi obnoxios facere, & abſolutam dominationem per totum Orbem exercere.

329. Neque dici poteſt hos eſſe vanos metus aut invidioſas declamationes, ſiquidem re ipſa pluries hæc media adhibuit Curia Romana: nec per illam ſtetit quominus tota Regna Epiſcopis deſtituerentur; quibus ſublatis brevi deficerent Presbyteri omniſque ritus Catholicus.

330. Sic temporibus Henrici IV. Galliæ Regis, occaſione ſacri Fœderis, quod Galli vocant *la Ligue*, negabat Roma Bullas & expeditiones Beneficiorum iis qui Regi parebant: unde factum eſt, ut in Gallia ſanciretur, *que la nomination du Roi aux Benefices ſeroit confirmée par les Evêques.* Mezeray Hiſt. de France Vie de Henry IV.

331. Sub medium ſeculi proxime præteriti, fervente Bello inter Hiſpanos & Luſitanos, Romana Curia hac in parte favens Hiſpanis, nolebat Bullas confirmationis concedere Epiſcopis a novo Rege Luſitanorum nominatis, ne videretur eum ut Regem agnoſcere. Proximum erat ut omnino Epiſcopis careret univerſa Luſitania. Fuerant omnino tredecim initio Belli: ex his poſt decem annos unicus ſupererat. Rex ſuos Theologos & externas etiam Academias conſuluit quid in tanto Religionis diſcrimine agendum videretur. Reſponſum eſt a plurimis, neceſſitatem Epiſcoporum Juris divini eſſe, Romanas confirmationes tantum eſſe inſtitutionis humanæ; ac proinde has poſſe omitti, ſi eas negare perſeveraret Romana Curia. Ea de re ediderunt Luſitani anno 1649. librum cui titulus: *Balatus ovium.* Anno ſequenti Conventus Cleri Gallicani cauſam Luſitanorum ſuſcepit, ac nervoſam Epiſtolam ſcripſit ad Innocentium X. Hæc conſilia ſecuturus videbatur Rex Luſitaniæ; ſed Romana Curia hoc metuens, tandem Bullas tandiu negatas conceſſit.

332. Non diu poſt, eodem fere loco fuerunt res Gallicæ. Conventus Cleri ediderat anno 1682. Declarationem circa Auctoritatem Concilii Generalis, poteſtatem Papæ & auctoritatem Regiam, quæ Romæ admodum diſplicebat. Negavit itaque Bullas confirmationis omnibus, qui in Conventu iſto fuerant, & a Rege Epiſcopi deſignati erant. Rex interim alios eorum loco deſignare abnuebat. Quod diſſidium cum per aliquot annos duraſſet, Rex videbatur ex multorum conſilio, omiſſa Romana confirmatione, negotium permiſſurus Metropolitanis; quod Romana Curia ſummopere timens, maluit Bullas relaxare.

333. Quin & Auguſtiſſimo Imperatori ac Regi noſtro ſimile quiddam contigit, dum circa initia hujus ſeculi eadem Curia nolebat ſuam Majeſtatem agnoſcere ut Regem Hiſpaniæ in Bullis quas edebat ad providendum Sedibus vacantibus in Regno Neapolitano; quibus proinde Bullis noluit ſua Majeſtas concedere Regium *Exequatur*. Unde, teſte ipſo Monarcha noſtro in Litteris ad Cardinalem Grimani datis 13. Septembris 1708., *Multæ Eccleſiæ iſtius Regni manebant Epiſcopis viduatæ. & oves abſque ſpirituali alimonia, idque ex culpa Curiæ Romanæ:* Quocirca profitebatur ſua Majeſtas ſeſe uſuram mediis in jure conceſſis ad obviandum tot incommodis. Non ſinebat rerum ſtatus in Italia, ut Roma diutius perſiſteret in Conſilio ſuo. Sed ſi perſtitiſſet, tumque Majeſtas ſua digna fuiſſet conſulere Theologos & Juriſconſultos circa iſthæc *media in jure conceſſa*, an hi piaculum admiſiſſet ſuggerendo ut prætermiſſa Romana Confirmatione provideretur Eccleſiis vacantibus ex more veteris Diſciplinæ?

334. Si autem nulla veri ſpecie culpari poſſint Conſilia data a tot Epiſcopis & Theologis in negotiis Luſitaniæ & Galliæ, (quæ conſilia etiam locum habere potuiſſent in Regno Neapolitano) non videt Citatus qua ratione culpari poſſit id, quod fecit Clerus Ultrajectinus.

335. Egit enim Clerus iſte ſecundum principia jam expoſita, poſtquam prius adhibuiſſet ſupplicationes, inſtantias & media omnia quæ deſiderari poſſunt; nihilque obtinuiſſet a Curia Romana, quæ eos privare in perpetuum ſtudebat jure habendi Epiſcopum proprium & Ordinarium, qualem habent cæteræ Eccleſiæ Catholicæ. Cum itaque non poſſent ſervare Diſciplinæ hodiernæ uſum ad litteram, quam in Conſecratione ſui Archiepiſcopi ſervare ſummopere optaſſent, ſtuduerunt ſaltem ei tam prope adhærere

hærere

Digitized by Google

hærere ac neceſſitas ſineret, redeundo ad veterem Diſciplinam. Non ſupererant Epiſcopi Comprovinciales; itaque confugerunt ad viciniores Epiſcopos: quibus non comparentibus, non reſtabat alia via quam implorandi auxilium cujuſcumque Epiſcopi cui ſatis conſtantiæ eſſet, ne Eccleſiæ derelictæ & jamjam perituræ ſuccurrere formidaret.

336. Hoc rerum articulo confugerunt ad Illuſtriſſimum Babylonienſem, qui, cum ob negotia propria in Hollandia verſaretur, erat ſecundum corporis præſentiam vicinior, & per ſe judicare poterat, an Eccleſia Ultrajectina, poſt annorum plusquam viginti viduitatem, revera eſſet in cauſa ſufficientis neceſſitatis, ut tali occaſione non liceret Epiſcopo negare miniſterium ſuum ad Conſecrationem Archiepiſcopi Ultrajectini.

337. Potuit etiam Vir Illuſtriſſimus conſuluiſſe alios Epiſcopos & viros doctos, potuit didiciſſe ex S. Litteris & Eccleſiaſticis Monumentis (in quibus eum ſingulariter verſatum eſſe oſtendunt ambæ ejus Apologiæ ſacra Eruditione refertiſſimæ.) (*a*) *Epiſcopatum* UNUM *eſſe cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur.* (*b*) *Eccleſiæ Præſulem, non de illa tantum ſollicitum eſſe debere quæ a Spiritu Sancto illi commiſſa eſt, ſed etiam de quavis in orbe terrarum conſtituta.* (*c*) *Limites habere juriſdictionem Epiſcoporum, ſed nullos limitos habere charitatem.* (*d*) *Etſi ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi habent ſub ſe Eccleſias quibus curam videntur impendere, & nemo ſuper alienam menſurem extenditur; tamen præponi omnibus charitatem Chriſti, in qua nulla ſimulatio eſt: nec conſiderandum quid factum ſit, ſed quo tempore & quo modo, & in quibus, & quare factum ſit.*

338. Si tandem objiciatur Epiſcopum Babylonienſem jam tum fuiſſe ſuſpenſum a functionibus pontificalibus, reſpondet Citatus hoc non pertinere ad præſentem caſum. Nam etſi ſuſpenſio iſta eſſet valida & legitima (cujus contrarium Illuſtriſſimus Antiſtes invicte demonſtravit) neceſſitas tamen defectum iſtum ſuppleviſſet, & ipſe interim character eſt indelebilis. Sic Presbytero ſuſpenſo licet abſolutionem dare moribundo, ſi non adſit copia alterius Presbyteri.

339. Solum ergo principium hoc indubitatum de caſu neceſſitatis ſecuti ſunt Clerus Ultrajectinus & Epiſcopus Babylonienſis. Solum hoc eſt quod docuit Citatus in calce Epiſtolæ ſuæ. Hoc principium ſi accuſet Actor, fidenter dicit Citatus, illum accuſare doctrinam Chriſti & totius Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſcopum, quem illibatum ſervare intereſt ſummorum Pontificum, intereſt publicæ tranquillitatis, intereſt Eccleſiæ cujus Principes ſunt protectores.

340. Hoc ad ſummum reſtaret diſcutiendum, an revera in tali caſu neceſſitatis facta ſit Conſecratio Archiepiſcopi Ultrajectini. Hic autem Citato ſufficit ſuum non eſſe, ſed Epiſcopi Conſecratoris & Capituli Ultrajectini de factorum & circumſtantiarum veritate reſpondere.

341. Nec dubitat Citatus quin hoc præſtare poſſint, cum notorium ſit quod Roma nullo modo velit ipſis dare Epiſcopum proprium & ordinarium; & cum nihil fere objiciatur, quia nitatur hac hypotheſi, quaſi Clerus & Capitulum Ultrajectenſe non amplius ſubſiſtant; cui hypotheſi nullus Juriſconſultus aſſentietur, ſi æqui amans ſit, & controverſiæ ſtatum probe intelligat.

342. Porro ſi negent Curiæ Romanæ adminiſtri ullam fuiſſe neceſſitatem in iſto caſu, facile ipſis eſt adhibere media, quibus Eccleſia in talibus cauſis ſemper uſa eſt, videlicet Canonicum cauſæ Judicium. Hujuſmodi Judicium Clerus Ultrajectinus tandiu inſtanter poſtulavit.

343. Hæc abunde ſufficiunt circa Conſecrationem Archiepiſcopi Steenovii. Nam de ea pauca valde dixerat Citatus in fine *Epiſtolæ ſuæ*, quibus etiam conſolabatur Amicum ejuſque Collegas, quos una cum defuncto Archiepiſcopo & cum Epiſcopo Babylonienſi horrendis conviciis impetiverat D. Damen in ſua Diſſertatione: quæ convicia recidebant in ipſum Citatum, qui Jura Eccleſiæ Ultrajectinæ ſuo ſuffragio comprobaverat; quod & fecerunt tot alii Juriſconſulti & Theologi.

344. Hæc, inquam, abunde ſufficiunt, ut Clariſſimus D. Judex perſpiciat circa dictam Conſecrationem nihil ibi a Citato inſinuatum eſſe quod vel per umbram dici poſſet extravagans aut malæ conſequentiæ, imo quæ ibi juris ſunt tam eſſe certa & gravia, ut ſine magna injuria inſtitutionis Epiſcopatus & ſalutis animarum negari non poſſint.

345. Advertit, credo, hoc aliquouſque Actor; ideoque in *Replica Ulteriore* Tragædiam ſuam renovans de Conſecratione illa Steenovii facta per ſolum Babylonienſem Epiſcopum, ibidem addit Articulo 14. *& quidem ſuſpenſum.*

346. Sed ſi per hanc circumſtantiam gravabilis putabatur Citatus, ſine fundamento tamen, ſicut jam ſupra oſtendimus, debuiſſet Actor inde conficere Articulum ſpecialem in ſuo *Libello gravaminum* & una probare quod Citatus habuiſſet ſpecialem notitiam illius ſuſpenſionis.

347. De qua & per Informationes præparatorias docere debuiſſet, ſimulque prætenſæ ſuſpenſionis proferre Inſtrumentum legitimum.

348. Unde ex omni parte inania ſunt, nec ulla attentione digna quæ de dicta ſuſpenſione miſcere poſſet Actor; quia non eſſe & non apparere hic ſunt eadem.

349. Nec conceptibile videtur quomodo audeat Actor in Citatum tantam tempeſtatem excitare ſuper iſta Conſecratione per ſolam Babylonienſem Epiſcopum peracta.

350. Cum videat in illo ipſo Brevi, quod totius Actionis ſuæ fundamentum poſuit, nullam adverſus ſolum illum Conſecratorem decerni cenſuram, qui tamen eo nomine multo magis reus eſſet quam Citatus.

§. III.

Nihil hic a Citato admiſſum eſſe quod dici queat ſcandaloſum aut perniciosæ conſequentiæ.

351. Articulo 19. *Libelli gravaminum* refertur, quod *Reſponſio Epiſtolaris* per Decretum *Conſilii Status*, de quo ibidem Articulo præcedente, declarata etiam ſit *ſcandaloſa & pernicioſæ conſequentiæ.*

352. Quæ qualificatio cum contra Citatum nonnunquam in lite impendatur, operæ pretium videtur ut illi etiam ſpecialiter occurrat.

353. Ex ſuperioribus, ac notanter iis quæ circa Confirmationem & Conſecrationem Epiſcopi in caſu neceſſitatis dictæ ſunt liquere jam ſatis poteſt in Epiſtola Citati nihil reperi, quod de ſe ſit ſcandaloſum & pernicioſæ conſequentiæ.

354. Sed e contrario modum agendi quo adverſus Clerum Ultrajectinum proceditur plenum eſſe periculi & malæ ſequelæ, non ſolum quoad Eccleſiam, ſed etiam quoad Statum publicum.

355.

(*a*) S. Cyprianus de Unitate Eccleſ. & refertur Cauſa 24. q. 1. Can. 18.
(*b*) S. Chryſoſtom. in S. Euſtath. tom. 2. novæ edit. pag. 607.
(*c*) Epiſt. Encycl. Cleri Gall. 10. Febr. 1631.
(*d*) S. Epiphan. Epiſt. ad Joannem Hieroſolymitanum.

355. Maxime ſi attendatur, ſicut debet, ad inſtitutionem Chriſti Domini & ad praxim Apoſtolicam qua particulares per Orbem Eccleſiæ ſic conſtitutæ & fundatæ ſunt, ut eſſent ex ſeſe perpetuæ, haberentque Prælatos ac Miniſtros ordinarios & fixos.

356. Necnon ad Ordinem Hierarchicum juxta Sacros Canones religioſe ſemper in Eccleſia conſervandum, inſtaurandum, manutenendum.

357. Quapropter ſi quid hic peccatum eſſet a Citato quod referri poſſet ad ſcandalum aut pernicioſam conſequentiam, deberet eſſe ex eo quod illi rei quaſi ſcabroſæ ſe immiſcere non debuiſſet, nec talia ſcribere in iſtis circumſtantiis.

358. Verum etſi hic aliquid imprudentiæ admiſſum eſſet, numquid inde anſa deſumi poſſet ad actionem publicam & concluſionem tam ſervatam?

359. Ut autem Citatus in hac etiam parte plane inculpatus agnoſcatur, dignetur Clariſſimus D. Judex huc rurſus revocare ipſas caſus circumſtantias.

360. Doctor Damen publicat Diſſertationem exoticam & turbulentam, ejuſque convicia redundant in Citatum, quatenus hic pro Juribus Capitali Ultrajectini pridem reſponderat.

361. Super hujus Libelli quæſtione principali conſultus Citatus reſpondit ſolide & graviter argumenta ſuggerens quibus male turbati animi facile parcentur, nec hactenus culpatur.

362. In fine vero Epiſtolæ obiter aliquid tangit, ſed valde modeſte & decenter de negotiis quæ in omnium ore verſantur, & de quibus non erat prohibitum mentem ſuam aperire.

363. Idipſum quoque fit tum ad conſolandum Amicum ſuper atrociſſimis dicteriis, tum ad tuendam propriam innocentiam a dicto Doctore turpiter impetitam.

364. Totum autem agebatur per Epiſtolam privatam.

365. Quid, quæſo, etiam in hac parte deliquiſſe poteſt Citatus in ratione agendi?

366. Neque dicat quiſpiam quod de cauſa illa, utpote odioſa, tacere oportuiſſet.

367. De eo qui ſic loqueretur dubitari imprimis poſſet, an ſenſum habeat, non dico boni civis & Chriſtiani, ſed vel boneſti ethnici.

368. Certe ſe parum noſſe oſtenderet quale ſit munus & officium Doctoris & Juriſconſulti publici æternæ veritatis in Chriſto Diſcipuli ac teſtis.

369. Oportet Juriſconſultum non minus quam Judicem, oculis eſſe velatis ut perſonas non accipiat.

370. Oportet eum cauſis miſerabilium & oppreſſorum opitulari alacrius.

371. Debet ea eſſe animi fortitudine, ut non timeat vultum potentium, valeatque virtute perrumpere iniquitates, paratus pro juſtitia agonizare uſque ad mortem.

372. Ea autem prudentia & juſtitia, ut de cauſis & controverſiis non judicet ſecundum faciem, non ſecundum vulgi clamores, ſed verum judicet judicium.

373. Si quis talis exiſtat vel ſaltem eſſe ſtudeat, videbit ille quam ſint multæ calumniæ ſub ſole, & quam pauci conſolatores: videbit quot technis, artibus & coloribus innocentia & juſtitia ab aliis dire opprimatur, multis ſæpe præter intentionem cooperantibus, ab aliis vero turpiter deſeratur.

374. Hæc autem advertens erit ne mirum, ſi quandoque cauſas odioſas ſuſcipiat; vel cenſendus erit propterea reprehenſione dignus?

375. At Citatus, inquies, abſtinere debebat a cauſa quam ignorare non poterat Romanæ Curiæ diſplicere.

376. Quis eſt in Belgio Juriſconſultus aux Judex qui hoc obſervare poſſit, niſi velit in Belgio peregrinam & novam prorſus Juriſprudentiam exercere.

377. Jam enim ſupra vidimus nihil eſſe communius in hac Patria quam cauſas & lites eo modo defendere & dirimere qui non poſſit non diſplicere Curiæ Romanæ: neque aliter fieri potaſt ſtante Juriſprudentia Belgica, ſive vigentibus hic Patriæ Legibus & Eccleſiæ Canonibus.

378. Cæterum tantum abeſt ut contra tranquillitatem publicam aut commune bonum videatur, ſi Doctores ſecundum profeſſionem ſuam & dictamen conſcientiæ, Conſultoribus ſuis dent reſponſa cordata.

379. Ut nihil e contrario ad pacem & commodum Reipublicæ & Eccleſiæ magis conferre poſſit, quam hujuſmodi prudentium ſtudia atque conſilia, cum per hæc uterque ſtatus feliciter regi ſoleat, ſine his autem miſere conſundi & turbari.

380. Unde talium virorum libertatem aut vocem conſtringere foret ſaluti Orbis, quæ inde pendet, velle nocere.

381. Exigere ut ſe quibuſcumque Reſcriptis Romanis vel Decretis & Cenſuris extra Patriam latis conformarent, eſſet evertere legem Placiti aliaſque ſimiles quas Principes & populi fere omnes non minus quam Belgæ ad conſervandam pacem, quietam, & libertatem ſuam ſumma neceſſarias judicarunt, ut ab Auctoribus paſſim obſervatum eſt, qui de hac materia ſcripſerunt, & ex ipſis Principum noſtrorum Edictis evidens eſt.

CAPUT QUINTUM.

Oſtenditur Decretum Conſilii Status annexum Libello gravaminum ſub N. 3. nullam vim habere poſſe in hac cauſa.

§. Unicus.

382. Cum adverſus Citatum vehementer urgeatur Decretum Conſilii Status in lite exhibitum, idque non ſolum in Libello gravaminum, ſed & in Replica Articulo 63. & Seq.

383. Hinc cogitur Citatus pro ſua defenſione, quædam circa eidem Decretum obſervare, ſalva quæ debetur illi Conſilio reverentia & obſervantia; eritque tribuendum Actori ſi quid forte hic attingatur minus grati.

384. Non potuit Actor in Epiſtola Citati allegare aliquod verbum vel in ſpeciem injurioſum in S. Sedem, ut demonſtratum eſt ſupra Capite 3. §. 1.

385. Nec argui poteſt Citatus ullius contemtus ex eo quod ipſius Epiſtola in uno aut altero puncto diſſentire inveniretur a prætenſo Bravi Romano de 21. Februarii 1725. in lite exhibito & in ipſo Decreto Conſilii Status reclamato: patet hoc ex Capite 3. §. 2. & 3.

386. Multo minus in punctis illis admiſſis aut in reliqua tota Epiſtola Citati invenire eſt aliquid ſcandaloſum aut pernicioſæ conſequentiæ, ut colligitur ex Cap. 4.

387. Hinc patet quod Conſilio Status ſit ſubreptum quando forte ipſi fuerit ſuggeſtum, quod Citatus eſſet Auctor impreſſionis, vel quando caſus rerumque circumſtantiæ minus ſincere expoſitæ, aut verba Epiſtolæ ipſius ſiniſtra interpretatione, interpolatione, contorſione depravata fuerint, quemadmodum hic in Libello gravaminum factum eſſe vidimus.

388. Quod tanto tunc facilius ita tentari potuit, quia prævidebatur non futurum ut Citatus prævie audiretur.

389. Quidquid ſit, Decretum illud Conſilii Status in hac cauſa nihil operari poſſe, nec omnino attendi, evincent conſiderationes ſequentes.

390. Quia præſens Actio unice & privative inſtituta

Digitized by Google

ſtituta eſt vi Decreti Magnifici Domini Rectoris, ut patet ex Libello gravaminum Articulo 23.

391. Vult autem illud Decretum ut agatur ſervato juris ordine reſpectu *Reſponſionis Epiſtolaris* ad onus Citati.

392. Ex quo ſequitur quod in hujus Actionis ex autoritate Rectoris Magnifici unice intentatæ progreſſu & deciſione abſolute & indiſpenſabiliter obſervari debeant Stylus, uſus, ſtatuta & Leges Univerſitatis Lovanienſis.

393. In quam rem etiam facit Epiſtola ſeu Decretum Majeſtatis ſuæ Imperialis & Catholicæ datum Viennæ 21. Decembris 1721. ab Actore productum cum ulteriori Replicâ.

394. Siquidem per Decretum illud ordinatur ut Sereniſſima ſua Celſitudo curaret Actionem inſtitui ad onus Citati *devant ſon Juge competant de l'Univerſité de Louvain, ſervato juris ordine.*

395. *Pour y être fait droit ſuivant les loix du Pays & Canons de l'Egliſe.*

396. Jam verò prima & præcipua Lex Patriæ habet, unumquemque in quavis cauſa tractandum eſſe per Sententiam & viâ juris coram Judice ſuo competente ſecundum ſtatuta, jura, & Conſuetudines loci.

397. Quam legem fundamentalem Majeſtas ſua Cæſarea & Regia in Inauguratione Ducatus Brabantiæ jurejurando aſſeruit bonis Civibus, ejusdem Ducatus Incolis.

398. Sic enim ſonat primus Articulus læti illius Introitus: (a) *In den eerſten dat zyne Majeſteyt hen goedt, gerecht ende getrouwen Heere zal zyn, ende egeen kragt ofte wille aen hen doen, laeten oft gedoogen le geſchieden in eeniger manieren, en dat zyne Majeſteyt die buyten vonniſſe en rechte niet handelen en zal, noch laeten handelen, maer alle zyne Prelaeten, Godshuyſen, Baenrotſen, Edele en goede luyden ende ondorſaeten van zyne Steden, Vryheden en Landen van Brabant, ende van Overmaeze, handelen en doen handelen in alle ſaeken met vonniſſe ende met rechte naer den Rechten van Steden ende banken daer dat behooren ende ſchuldigh zyn zal te geſchieden, en dat die Rechteren van Zyne voorſz. Majeſteyts landen hunne gerechten zullen moeten houden ſonder eenig middel van uitſetten by hunnen ocſuyme, gebreke of toedoen, behoudelyk dat de voorſz. Rechteren hunne gerechten van heerlykheydt wel eens ſullen mogen uytſetten, ende niet meer.*

399. Huic Articulo etiam conformis eſt Articulus primus Litterarum additionalium Philippi Boni de data 20. Septembris 1451. & 28. Novembris 1457. quæ Litteræ in omni læto Introitu disertè renovantur & confirmantur Articulo 58.

400. Eſt autem tenoris ut ſequitur: (b) *In den eerſten dat wy alle onſe goede lieden ende onderſaeten ende elken beſondere van onſe vryheden ende lande van Brabant ſullen handelen ende doen handelen in alle ſaeken met Vonniſſe ende met Rechte naer der rechten van de Steden en Banken, daer ende alſoo dat van outs heeft behoort, ende ſchuldigh zal zyn te geſchieden ſonder daer mede eenighſints te worden gediſſimuleert, ende ſonder dat wy die ſaeke met onſe Brieven, oft anders elswaer ſullen doen vertrekken, doen ſchorſen, oft langer dan een genachte van heerlykheden doen oft laeten uytſetten, in eeniger manieren.*

401. Similiter juramentum quod Majeſtas ſua glorioſiſſime regnans ad normam glorioſæ memoriæ Prædeceſſorum ſuorum in Inauguratione ſua præſtare dignata eſt, eſt formæ hujusmodi: (c) *Dat den zelven Keyſer en Koninck zal weſen goedt Aminiſtrateur der Juſtitie, goedt ende getrouwen Prince van het Hertoghdomme van Brabant, ende van de ingeſetene deſſelfs die nu zyn ende neamaels weſen ſullen, en dat Zyne Majeſteyt hen geen gewont ofte kraghte aendoen zal, nogh eenigſins leyden ofte toelaenten dat hen 't ſelfde aengedaen worde, en dat Zyne Majeſteyt hen niet regeren en zal dan naer Recht ende Juſtitie, maer in alle ſaeken hen allen, ende een iegelyke van de onderſaeten van den Steden, Vryheden, ende Dorpen, ende alle andere onderſaeten van den Lande van Brabant zal regeren ende tracteren in lyf ende goedt met recht ende vonniſſe, gelyk naer de ſtatuyten, landt-rechten ende coſtuymen behooren zal, en dat Zyne Majeſteyt zal onderhouden den Prelaeten, Clooſteren, Gotshuyſen, den Baenderheeren, Ridderen, Edelen, Steden, Vryheden, Dorpen, en alle zyne onderſaeten des voorſchrevens Lands van Brabant in 't generael ende in 't particulier alle heure Rechten, Privilegien, Vryheden, Tractaten, Ordonnantien, Statuyten, Gewoonten, ende Obſervantien, &c. geſworen, en geconfirmeert ende die zy tegenwoordigh hebben, houden ende gebruyken in 't generael ende in 't beſonder, ende allen 't gene weſter contrarie verandert, ingebroken, ofte geinnoveert ſonde mogen zyn, dat zal Zyne Majeſteyt repareren, ende ſtellen in zynen eerſten ſtaet, ende allen 't gene des voorſeyt is, ende elk beſonder zal de zelve Zyne Majeſteyt getrouwelyk, vaſt, en ſonder infractie ofte contraventie onderhouden, noch en zal gedoogen, nogh toelaeten, dat hier tegens in eeniger manieren gecontravenieert worden: Zoo helpt my Godt en alle zyne Heyligen.*

402. Cum itaque in vim Mandati Cæſarei ab Actore producti, in præſenti Cauſa jus dici debeat & procedi ſecundum Leges Patriæ, ſequitur quod indiſpenſabiliter obſervari hic debeant ea quæ in læto Introitu

Suppl. Oper. Van-Eſpen Pars V. Rrrr

(a) Premierement que Sa Majeſté leur ſera bon, équitable & leal Seigneur, & qu'Elle ne leur laiſſera, ni ſouffrira être fait en façon quelconque aucune force ni volonté, & que Sa Majeſté ne les traitera ni laiſſera traiter hors de droit & ſentence, mais qu'Elle traitera & fera traiter tous ſes Prelats, Maiſons-Dieu, Barons, Nobles & bonnes gens, & ſujets de ſes Villes franchiſes, & Pays de Brabant & d'Outremeuſe, en toutes choſes par droit & ſentence ſuivant les droits des Villes & des Bancs où il appartiendra & devra être fait. Et que les Juges dudit Pays de Sa Majeſté ſeront obligés de tenir leurs jours de plaids ſans aucun moyen de delay, par leur négligence, faute ou cooperation, ſauf que leſdits Juges pourront bien une fois ſans plus delayer leurs jours de plaids de Seigneurie.

(b) Premierement que nous traiterons & ferons traiter nos bonnes gens, & ſujets, & chacun d'eux en particulier en toutes affaires par voie de droit & par ſentence, ſelon le droit des Villes & Bancs, là & ainſi qu'il a appartenu d'ancienneté, & devra être pratiqué ſans diſſimulation quelconque, & ſans que par nos Lettres, ou par d'autres nous ferons divertir ailleurs ces affaires, ni ne les ſuſpendrons, differerons, ou ferons differer plus long tems qu'un jour de plaids en quelque maniere que ce ſoit.

(c) Que ledit Empereur & Roy ſera bon Adminiſtrateur de Juſtice & fidel Prince du Duché de Brabant & des Habitans d'icelui preſens & à venir, & que Sa Majeſté ne leur fera aucune force ni violence, ni ſouffrira ou permettra qu'aucune leur ſoit faite, & que Sa Majeſté ne les régira que ſelon droit & juſtice, mais gouvernera & traitera en toutes affaires tous & chacuns ſujets des Villes, franchiſes, villages & tous autres ſujets du Pays de Brabant en corps & biens par juſtice & ſentence, ainſi que ſelon les ſtatuts, droits du Pays & coutumes il ſe devra faire, & que Sa Majeſté gardera aux Prelats, Monaſteres, Maiſons-Dieu, aux Barons, Chevaliers, Nobles, Villes, Franchiſes, villages & tous ſes ſujets dudit Pays de Brabant en general & en particulier, tous leurs Droits, Privileges, Franchiſes, Traités, Ordonnances, Statuts, coutumes & obſervances, &c. jurés & confirmés, & leſquels ils ont & dont preſentement ils jouiſſent en general & particulier; & tous ce qu'au contraire pourroit y être changé, enfraint ou innové, Sa Majeſté Impériale & Catholique le reparera & remettra en ſon premier état; & Sa Majeſté obſervera fidelement, fermement, ſans infraction ou contravention tout ce que prédit eſt & chaque en particulier, & ne ſouffrira ni permettra qu'il y ſoit contrevenu en aucune maniere. *Ainſi m'aide Dieu & tous ſes Saints.*

Digitized by Google

Introitu & in formula juramenti præſcribuntur.

403. Ex quo ulterius habetur extra omnem dubitationem eſſe, quod nec directe nec indirecte ad nus Citato in hac cauſa allegari poſſit dictum Decretum Conſilii Status de 12. Septembris 1725.

404. Neque fas eſſe Judici ut ejus intuitu moveri ſe ſinat ut aliter judicet quam faceret ſi Decretum iſtud non exiſteret.

405. Quod proinde hac in cauſa reſpectu Citati a Judice conſiderandum eſt veluti non emanatum.

406. Hoc autem extra omnem controverſiam & dubitationem eſſe evincitur per has duas rationes peremptorias.

407. Prima in eo eſt quod idem Decretum latum ſit Citato prorſus inaudito, adeo ut ipſius reſpectu latum ſit *buiten vonnis*, *Reght en Juſtitie*, & conſequenter ut minus reſpectu ipſius, ſit plane nullum, inane, & irritum.

408. Potuit autem Citatus commode audiri, quia ut audiretur inſtantiſſime, ut in lite dictum eſt, flagitavit.

409. Porro quod in *ulteriore Replica* dicatur Citatum tunc noluiſſe ſe fateri Autorem dictæ Reſponſionis Epiſtolaris, dicitur ineptiſſime.

410. Quomodo enim falſus fuiſſet ſe Autorem eſſe Scripti cujus nequidem inſpectionem tunc potuit obtinere.

411. Vel putat ne Actor quod Conſilium Status a Citato exigere potuerit, ut illud pro ſuo agnoſceret antequam Exemplar delatum ipſi oſtenſum fuiſſet?

412. Prudentior in hoc caſu debuiſſet eſſe Citatus memor Sycophantiæ Deſirantiæ, memor item impoſturæ Govartianæ.

413. Certe ſi voluiſſet Conſilium ſtatus ſerio ſcire an citatus eſſet Author dicti Scripti, nihil erat facilius quam ipſi petenti concedere inſpectionem, vel ipſum ad hoc interpellare, ut poſtea factum eſt ex Mandato Cæſareæ ſuæ Majeſtatis.

414. Altera ratio quare Decretum Conſilii Status reſpectu Citati hic conſiderandum ſit veluti non emanatum, eſt quod idem Decretum, quantum attinet citatum, certiſſime latum ſit a Judice incompetente; ſiquidem in confeſſo eſt Judicem competentem Citati quoad hanc cauſam non eſſe alium quam Rectorem Magnificum, ut patet vel ex ipſis verbis Mandati Cæſarei antedicti, *Devant ſon Juge compètant de l'univerſité de Louvain.*

415. Hujus autem Judicis competentis notorium officium eſt, ut per ſe cognoſcat de Epiſtola Citati eum in finem ut judicare poſſit, an contineat aliquid pœna dignum.

416. Quandoquidem conſtet quod qui ratione certi delicti habendus eſt Judex competens reſpectu alicujus Perſonæ, idem etiam ſit Judex competens reſpectu illius delicti debeatque de eodem cognoſcere & judicare.

417. Inauditum etenim eſt quod aliquod Tribunal quantumcumque eminens judicaret dumtaxat de qualitate delicti, alteri autem mandaret meram cognitionem facti & determinationem pœnæ faciendam ſecundum qualitatem criminis à priori Tribunali declarandam.

418. Nimirum juxta jura quorumcumque Tribunalium & Curiarum hujus Ducatus Brabantiæ, neceſſum eſt ut omnia judicia & maxime criminalia ſint indiviſibilia.

419. Utque in uno & eodem Judicio Reo integræ maneant omnes ſuæ exceptiones tam juris quam facti.

420. Hoc ergo fixum manet & indubitatum quod memoratum Decretum Conſilii Status hac in cauſa non poſſit habere locum, ſed reputari debeat velut non exiſtens.

421. Porro plane inſulſum eſt quod ab Actore prætexitur, quaſi ſcilicet hoc Decretum Conſilii Status confirmatum foret per illud Cæſareum de 21. Decembris 1726.

422. Inprimis enim non agit Cæſar de iſto Decreto Conſilii Status, niſi tantum narrative, cum narrativa protrahatur uſque ad iſta verba: *Je veux bien faire cette à VOTRE ALTESSE.*

423. Quod autem præſcribitur in Diſpoſitiva, nempe *VOTRE ALTESSE ſera proceder contre la Perſonne dudit Docteur van Eſpen devant ſon Juge compétant en conformité de la reſolution & Decret du 12. de Septembre de l'année paſſée, ſervato juris ordine* nullo modo reſpicit prædictum Decretum quo decernitur laceratio.

424. Quia imprimis non dicit Auguſtiſſimus Cæſar: *En conformité dudit Decret.* Quam particulam relativam *dit*, quæ ſemper uſurpatur quoties de eodem inſtrumento ſit ſermo, indubie adjeciſſet. Sed abſolute dicit: *En conformité de la Reſolution & Decret, &c.*

425. Deinde ineluctabiliter evincitur, in Diſpoſitiva ſermonem eſſe de alio quodam Decreto, quandoquidem in ea de tali Decreto fiat ſermo, quod imperaret Actionem ad onus Citati, ſervato juris ordine, inſtituendam. Nihil autem prorſus de hujuſmodi Actione reperire ſit in Decreto iſto laceratorio.

426. Adeo ut Diſpoſitiva certo referatur ad Decretum aliquod aliud quod Conſilium Status eadem forte die tuliſſe potuit, qua datum eſt illud Decretum laceratorium.

427. Et reipſa viſum eſt quod circa idem tempus Actor ad onus Citati inceperit informationes præparatorias circa Reſponſionem Epiſtolarem, quamvis non perrexerit.

428. Cæterum tantum abeſt ut Majeſtas ſua Cæſarea confirmare voluerit Decretum Conſilii Status de quo quæritur, ut illud jam modo ex parte correxerit, quatenus ſcilicet nullam facit mentionem Brevis non Placetati, quo tamen idem Decretum tantopere nititur.

429. Quid igitur, inquies, intendit Majeſtas ſua per dictum ſuum Decretum de 21. Decembris?

430. Vult imprimis ut Citatus inſpectionem capiat *Reſponſionis Epiſtolaris* præferentis ipſius nomen, ut eam agnoſcat vel non agnoſcat.

431. Vult præterea ut ſi a Citato agnita fuerit, ex hoc capite agatur contra Citatum, eo quod ipſi perſuaſiſſent, *Reſponſionem* illam *Epiſtolarem* eſſe injurioſam, ſcandaloſam & pernicioſæ conſequentiæ, nullum tamen de hac re ferendo judicium.

432. Sed eam unice mittendo ad Tribunal Juſtitiæ ut ibidem legitime & debite examinetur, *ſervato juris ordine.*

433. Nihil itaque adverſus Citatum præjudicat hic Cæſar, ſed vult ipſi dare plenam defenſionem in judicio libero atque integro.

434. Et quidem tali quod exerceatur, non ex præjudiciis externis, non ex Placitis aut Decretis peregrinis, ſed ſecundum LEGES PATRIÆ ET ECCLESIÆ CANONES.

435. Neque aliud ſane in recurſu ſuo ad Cæſarem Citatus expetiverat, quando ſupplicavit ut non obſtante dicta ordinatione Conſilii Status curſus juſtitiæ ordinarius ipſi libere pateret, ut in legitimo judicio honorem ſuum ac famam defendere poſſet.

436. Nihil item aliud cavit Citatus in Declaratione ſua in lite producta, qua agnovit Epiſtolam de qua quæſtio, quando ibidem conteſtatus eſt, ſe confidere fore ut haberet in legitimo judicio omnes ſuas defenſiones & exceptiones liberas & integras.

437. Unum ſupereſt, nimirum quod dictum Decretum Conſilii Status, licet extra judicium & cauſam præſentem ſepoſitum, hic tamen forte conſiderari poſſet tanquam Reſponſum Prudentum.

438.

438. Circa quod rogatur Clariſſimus D. Judex ut dignetur attendere, quod cum nulla allegetur ratio juridica ſuper qua opinio Conſiliariorum fundata eſſe poſſit, hic mere conſideranda veniat autoritas perſonarum.

439. Et quidem cum quæſtio eſſet circa Jus Canonicum & Diſciplinam Eccleſiæ, non ægre, credo, ferent Magnanimi Viri Equeſtres, ſi in hac parte primæ tribuantur Dominis Collegis ſuis Togatis.

440. De his autem deberet Actor oſtendere quod omnia ſuffragia fuerint conformia, aut declarare quinam ſteterint pro Decreto, ut ex fama peritiæ ipſorum fieri poſſet conjectura, an & quouſque præponderare deberet ſuffragiis in contrarium forte latis.

441. Quo caſu tamen & illa rediret conſideratio, quod judicium procederet ab Authoritate præventa, cum nullo modo voluerint Citatum audire.

442. Poſt omnia quis dixerit, quod Conſiliarii illi, qui in condemnationem conſenſerunt Reſponſionis Epiſtolaris, talis qualis lacerata eſt, nempe typis editæ cum Præfatione iſta: quid, inquam, ſenſiſſent de Citati facto quatenus Actor eſt reſolutionis per modum Epiſtolæ privatæ ad amicum conſcriptæ?

Quidquid ſit, notum eſt quod judicium Prudentum non poſſit eſſe fundamentum Actionis, multo minus criminalis.

CAPUT SEXTUM.

De Concluſione actoris.

§. I.

Quam immerito exigat pœnas.

443. Non eſſe pœnæ locum ubi delictum non eſt, nec ipſe actor inficiabitur. *Pœna enim ſine fraude eſſe non poteſt. ff.* de verb. Signif.

444. In Reſolutione autem juridica, de qua quæritur, data per modum privatæ Epiſtolæ, familiarem habentis concluſionem, nihil à Citato peccatum eſſe, idem actor conſpicere potuit ex actis & actitatis hujus litis, in qua Citati innocentia vindicata planeque aſſerta elucet.

445. Ut prorſus immerito & ſine ulla juſtitiæ ſpecie pœnas in citatum exigat.

446. Quod eo minus tolerabile eſt, quod hoc ſe jactat facere ſecundum Leges Patriæ.

447. Maxime cum nullam adhuc legem Patriam attulerit quam Citatus prævaricatus fuiſſet, nec ullam aſſignaverit pœnam quam Lex patria inferret citato.

448. Ex hac enim impotentia clariſſime evincitur, quam infundate egerit & concluſerit ad onus Citati, & ſimul quam inſons & ab omni culpa immunis ſit citatus.

449. Placuit nihilominus crimen inferre citato.

450. Arguitur enim contentus & aſpernationis prætenſi Brevis SS. Domini Noſtri.

451. Ex quo inferre fortaſſe tentabunt citatum impegiſſe in Decreta concernentia Religionem & Diſciplinam Eccleſiaſticam, quæ Decreta Leges Patriæ voluerunt eſſe ſancta.

452. .... Sed quænam quæſo iſta ſunt?

Numquid Breve in lite productum de quo jam probatum eſt quod nec vim Legis aut Decreti habeat in Belgio, quod ſit ſuſpectæ fidei & ad minus ſub & obreptitium & nequidem in forma probante productum, ac tandem defectu publicationis à Citato inculpabiliter ignoratum.

453. Nullum equidem Contemtum inferri per actum Citati cuilibet ſenſato compertum erit.

454. Inſuper citatus Breve iſtud nunquam confutavit, nec ullo modo elevavit autoritatem ipſius.

455. Quin nec nominavit quidem iis in locis, quos actor per Articulos ſuos accuſat.

456. Nec mentionem ejus fecit niſi honorabilem, citando illud pro confirmatione ſuæ ſententiæ, argumento, ut ajunt, ad hominem.

457. Unde nemo diffiteri poterit quod hoc in caſu melior multo ſit Cauſa citati quam Doctoris Damen.

458. Hic enim potius Brevis illius contemtor dicendus foret.

459. Cum ediderit Libellum, Diſſertationem de numero Epiſcoporum, in quo opinionem ſuſtinet plane exoticam, dicto Brevi, & quidem in puncto dogmatico, repugnantem; nempe circa validitatem conſecrationis Epiſcopalis ab uno ſolo Epiſcopo peractam.

460. Et hoc fecit poſtquam idem Breve legiſſet, & examinaſſet.

461. Quin & in ejuſdem Libelli additione non dubitat ſibi Breve illud objicere, ejusque autoritatem hac in parte elevare.

462. .... Nihil ſimile prorſus commiſit citatus.

463. Ad ſummum diſſenſit à Brevi in quæſtione & cauſa particulari quæ pluribus factis complicata eſt.

464. Doctor Damen diſſenſum illum ſuum ſuſtinet adverſus Autoritatem Brevis, quod agnoſcit ſcripto publico evulgandum.

465. Ubi Citatus in Epiſtola privata diſſenſum ſuum in Quæſtione facti modeſte & amice inſinuans, nequidem opponit Brevi:

466. Adeoque ſi ſola Juſtitia moveat actorem, agere potius deberet adverſus Doctorem Damen & approbatorem de Quareux.

467. Et nihilominus in citatum Actor ſupra modum incenditur, dum Doctor Damen cum ſuo approbatore multa pace frui ſinitur.

468. Unde eſt nihil in tota citati Epiſtola deſignare eſt, quod prætenſum hujuſmodi contemptum Sanctæ Sedis, aut quidquam ſeu Religioni, ſeu Diſciplinæ Eccleſiaſticæ adverſum vel per umbram præ ſe ferat.

469. Niſi forte, ipſis Patriæ Legibus ac Juribus ſpretis, prætenſiones curiæ Romanæ Religionis pallio ut ſæpe fit, hic jam quoque obtendantur, quo citatus Religionis reus conſtituatur, ob ea nempe quæ in Epiſtola aliqua privata & Reſolutione Canonica prætenſionibus iſtis contraria inveniri contigeret.

470. Hoc ſi eſt, jam de Juribus & Legibus Belgicis, jam de libertatibus & immunitatibus Eccleſiarum actum eſt.

471. Jam nulli amplius Juriſconſulto adverſus Curiæ Romanæ placita aut Decreta qualiacumque ſive genuina, ſive falſata, hiſcere liceat; idque ſive de juribus Principum, ſive de libertatibus Eccleſiarum, ſive de cauſis Oppreſſorum & Innocentium agatur.

472. Jam de ingenuorum animorum honeſta libertate conclamatum eſt; jam rurſus Belgis ſubeundum erit terribile illud Inquiſitionis jugum, quod neque nos neque patres noſtri portare potuimus; & a quo Sapientia & Clementia Principum nos feliciter liberaverat.

473. Jam *Veniam dabit Corvis, vexabit Cenſura Columbas.*

§. II.

Quam immerito hic exigantur Cenſuræ.

474. Concluſio Actoris non ſolum pœnas exigit, ſed etiam cenſuras *ſecundum ſacros Eccleſiæ Canones.*

475. Magno animo amplectitur Citatus, ſicut in omni vita fecit, Eccleſiæ Canones *Spiritu Dei conditos & totius mundi reverentia conſecratos.*

476. Quos & Principum noſtrorum Edictis commandari ſupra Cap. 3. §. 3. indicavimus.

477. Et quibus Belgicarum Eccleſiarum Libertates & jura ex majori parte inædificata ſunt.

478. Illos præterea ſpeciales libenter admittit quos Uſibus ſuis & Legibus, quaſi in Codicem ſuum Belgica retulit.

479. Etenim ſecundum tales & non alios hic jus dici oportere, & res ipſa loquitur, & Cæſaris mandato, de quo ſupra, comprobatum eſt.

480. Per quos igitur hujuſcemodi Canones demonſtrabit actor in caſu Citati materiam eſſe cenſurarum?

481. Quid hic egit aut ſcripſit Citatus, quo ſacros Canones tam enormiter violarit, ut Cenſuras evadere non poſſit?

482. Cenſuræ ſunt extrema remedia quæ juxta Concilium Tridentinum Saſſ. 25. Cap. 3. de Reform. parce admodum & caute adhiberi debent.

483. In Jure Ext. Cap. 1. *de Maledicis* contra formales contemtores Autoritatis Pontificiæ decerni jubetur dumtaxat pœna aliqua, non cenſura.

484. Cenſuræ ferri non poſſunt niſi ſint ante comminatæ à jure vel ab homine : hic autam nihil ſimile.

485. Breve ipſum nullam Cenſuram comminatur, niſi contra ſolum Ordinatum Cornelium Steenoven : quæ ibi dicuntur circa ſuſpenſionem non ſunt niſi comminationes pœnarum Juris.

486. Nulla quoque hic ſpecies eſſe poteſt Libelli famoſi in graviſſima, modeſtiſſima & privata Reſolutione quæ deſinit in Epiſtulam familiarem.

487. Nam monere rurſus liceat, Citatum in materia impreſſionis ne accuſari quidem.

488. Tantum autem abeſt ut Citatus ſibi à SS. Canonum Diſciplina in hac parte timeat.

289. Ut è contrario in iis recte intellectis præcipuum defenſionis ſuæ præſidium collocaverit.

490. Quin imo nec ullam ſummorum Pontificum Decretalem recte adducet Actor in gravamen citati, qua cenſuram aliquam maruiſſe probetur.

491. Quamquam cæteroquin, nulla Decretalis etiam in Corpore Juris clauſa vim Juris babeat in Belgio, maximè in Criminalibus, niſi recepta ſit & comprobata.

492. Adde quod Cæſarea ſua Majeſtas hic jus dici mandaverit non juxta Decretales, ſed juxta Sacros Eccleſiæ Canones.

493. Ad quos etiam Actionem ſuam in hac parte actor expreſſe reſtrinxit, concludens ad pœnas & cenſuras *ſecundum Sacros Eccleſiæ Canones.*

CAPUT SEPTIMUM.

Irregularitas hujus proceſſus & nullitas quæ ex eo oritur ; & ea quæ inde ſunt conſectanea.

§. I.

Irregularitas ex defectu Informationum Præparatoriarum.

494. Primaria irregularitas proceſſus Criminalis conſiſtit in defectu Informationum præparatoriarum.

495. Agitur hic contra Virum honoratum via Citationis perſonalis.

496. Citatio autem perſonalis eſt ſpecies quædam apprehenſionis, quia Citatus perſonaliter habet Civitatem ſeu locum in quo Judicium exercetur, quaſi pro Carcere ; ex quo proinde illi exire non licet, & ſi exeat carceri mancipandus venit ; ita ut taliter Citatus teneatur in Judicio ſtare pede ligato licet vinculo laxiore.

497. Citatio perſonalis & reatus inde profluens infamat, ita ut Citatus perſonaliter arceatur ab obtinendis dignitatibus & honoribus, ſertque modum comparendi Viro honorato acerbiſſimum.

498. Unde jura maxime ſollicita fuerunt ne temere ad ejuſmodi Citationes perſonales procedatur.

499. Volunt præmitti plenas & exactas Informationes præparatorias de ipſo delicto ejusque qualitatibus & circumſtantiis.

500. Volunt ut ex Informationibus ſaltem ſemiplene conſtet de Authore delicti.

501. Volunt denique ut Officiarius eaſdem exhibeat Judici, qui iis viſis decernat Citationem perſonalem, ſi ratione criminis & perſonæ materiam ad hoc diſpoſitam invenerit :

502. Hæc omnium pœne moribus obtinent, ſed nihil magis in eo perſpicuum quam Edicta & Inſtructiones criminales Belgicæ.

503. Lætus Introitus hujus Ducatus Brabantiæ Articulo 54. diſerte vetat ne quis boni nominis & famæ invadatur aut apprehendatur, niſi Officiarius Loci ceperit plenam informationem ſuſpicionum delicti ob quod eum invadere aut apprehendere intendit.

504. Amplius & diſertius ſtringit Edictum perpetuum anni 1611. Articulis 38. & 39. dum proceſſum in ordine ad Citationem perſonalem hoc modo ordinat : „ *Que l'Information ſoit bien & duement* „ *priſe* & icelle *vue par le Juge*, s'il en apport au „ moins *par demie preuve* ou vehemente ſuſpicion, „ le delinquant ſoit conſtitué priſonnier, ou ad„ journé comparoir en perſonne ſelon le ſujet de „ meſures & qualité de l'accuſé. "

505. Deinde ſtatuit pro generali Regula. „ Neanmoins afin que l'innocent ne ſoit injuſtement tra„ vaillé, nous defendons à tous Officiers.

506. Præterea ne innocenti ſtruatur Calumnia citationem reſtringit ad tres tantum Caſus : „ Sçavoir „ qu'il ſoit trouvé en preſent méfait, que les Juges „ aient decreté priſe de Corps ou adjournement „ perſonel *ſur les informations preparatoires par* „ *eux vues* ou bien par accuſation & à l'inſtance de „ partie formée és lieux où qu'elle eſt reçue. "

507. Verum ne dubium aliquod in hac cauſa moveri poſſit quantum ad ultimum de parte formata ; ſciendum hanc in Brabantia locum non habere, ſaltem ut procedi in eo caſu poſſit ad Citationem perſonalem ſine informationibus præviis, quia imprimis obſtat prædictus Articulus 54. Læti Introitus, qui generalis eſt, tum & repugnant ordinationes Conſilii Brabantiæ quæ Articulo 118. ſub tit. de Officio Fiſcali, ſtatuunt, quod ubi quis de delicto vel exceſſu accuſatur, Procurator Generalis ſuper eis ſe informare dabebit expenſis Denuntiatoris & informationes præſeotandæ erunt Senatui ut ſuper iis detur proviſio prout juris.

508. Sed nihil religioſius & magis conſpicuum eſt quam Statuta hujus Univerſitatis ipſumque Juramentum Actoris.

509. Statuta hæc ſub tit. de Promotore Univerſitatis ita ſonant : „ Omnium ſingulorum abuſus, ex„ ceſſus, transgreſſiones & delicta quæcumque Do„ mino Rectori denuntiet, ſine exceptione cujuſ„ cumque aut diſſimulatione : nullam contra quem„ quam præparatoriam informationem capiat aut ju„ dicialiter procedat, vel a lite cœpta deſiſtat ſine „ juſſu Domini Rectoris."

510. Statuti hujus cauſa in promptu eſt, quod vel per ipſas informationes præparatorias graviter lædatur fama inquiſiti, quam iræ, vindictæ vel avaritiæ alicujus Promotoris Univerſitas permittere æquum non cenſuit.

Digitized by Google

511. Huic ſtatuto conforme eſt juramentum Promotoris, quod & ipſe Actor præſtitit in admiſſione ad Officium ſuum. Habetur in eodem libro Statutorum ſub præfato tit. de Promotore in initio, ex quo extractum ita ſonat: „ Ego N. iuro ad Sancta E-„ vangelia quod *Officium Promotoris* ſecundum *Sta-„ tuta & Ordinationes* Univerſitatis facta ſeu factas, „ facienda, ſeu faciendas diligenter & fideliter ex-„ ercebo: Quodque *nullam* cauſam contra *aliquem* „ incipiam niſi de exceſſu, & delicto, aut ſaltem „ de fama fuero *plene* informatus." Unde vel ſuper ipſa prætenſa fama plene etiam informandum fuiſſet, an nimirum non proveniat à malevolis & maledicis, ſed a providis & honeſtis, uti volunt jura in Cap. 24. Extat. *de Accuſ.* quod ſine teſtibus haberi non poteſt.

512. Unde ad hoc optime reflexit Vallenſis noster in Paratit. ad tit. *de Accuſat.* §. 4. num. 4. „Quod „ de tali fama proveniente non a malevolis & ma-„ ledicis, ſed a Viris probis & honeſtis *conſtare eti-„ am debet ex Actis* & ex ipſa informatione, alias „ inquiſitio impugnari poſſet." Nec mirum quia Judex non poteſt aliquid agere ex privata ſua ſcientia, nihilque ſcire debet aut attendere, niſi quod in actis deſcriptum reperitur.

513. Profecto nullas plane Informationes præparatorias bic interveniſſe colligit citatus.

514. 1o. Ex breviſſimo intervallo quod interceſſit inter mandatum ad agendum ab Actore exhibitum una cum Libello ſuo gravaminum ſub num. 5. quod eſt de data 11. Febr. 1727. & inter Decretum citationis perſonalis, cujus executio eſt de 12. ejusdem. Et ſic intervallum eſſet vix unius diei, quo brevi ſpatio tot Informationes fieri non potuiſſent ſuper tot indiciis factisque, prout requirebat materia: de quibus latius infra.

515. 2o. Ex eo quod tot tantæque informationes non potuiſſent fieri ſine notabili ſtrepitu, qualis Lovanii eo tempore animadverſus non fuit.

516. 3o. Colligit citatus defectum Informationum ex eo qood in Decreto citationis perſonalis nulla fiat mentio Informationum, quod Stylus tamen requirit, cum Decretum citationis perſonalis juxta præfatos Articulos 38. & 39. Edicti perpetui, decernendum ſit a Judice viſis informationibus & ſuper iis.

517. Videbit indubie Clariſſimus Judex hunc defectum ex ipſis Actis, ubi informationes, ſi quæ ſint primo loco apparere debebunt cum fundamentum totius proceſſus eſſe debeant, uti ſequenti §. oſtendetur.

518. Unde Judicio Clariſſimi Domini Judicis relinquitur ut diſpiciat an proceſſus bic conveniat cum prædictis juribus, ſtatutis & ipſo Juramento Actoris, & an talis irregularitas ſuſtineri poſſit, dum omnibus his neglectis proceſſum eſt ad hanc infamantem actionem contra Virum honoratum, Presbyterum, Jubilarium, ſeniorem Doctorem hujus Univerſitatis, &, abſit verbo jactantia, etiam ſcriptis celebrem.

§. II.

Oſtenditur nullitas proceſſus ex defectu Informationum præparatoriarum.

519. Nullitas hæc ex prædicto defectu Informationum optime tractatur e Carolo Fevret, *Traité de l'abus Livre VIII. Cap.* 3. *nomb.* 1. ubi ita ait: *L'Information eſt la baſe & le fondement du procès Criminel, comme le Libelle l'eſt du procès Civil L.* Libellorum de accuſat. *de même qu'en* Civilibus *on n'a pas accoutumé de commencer par l'execution, lors qu'l faut venir par Action, auſſi au Criminel, on ne vient par d'abord à la Capture, & il faut qu'il y ait information & decret precedent, autrement le procedé de l'Official eſt declaré abuſif, n'étant pas permis de commencer par l'Arrèt de la perſonne, ſi ce n'eſt que le delinquant ſoit ſurpris en flagrant délict. Les Juges d'Egliſe étant tenus d'obſerver les formes qui ſe pratiquent ès Cours ſeculieres en l'inſtruction des proces Criminels, ſi un Official commencoit le procés criminel d'un Prêtre ou autre Eccleſiaſtique* ab Interrogatione *avant aucune information préalable, il y aroit abus.*

520. Et in eorum confirmationem adducit tria Arreſta Gallicana ſuper ſimilibus proceſſibus: & inprimis in caſu Officialis Abrinciſſenſis, Vulgo *Avranches*, qui proceſſum extraordinarium inceperat per Interrogatoria. Reſponſiones, Repetitiones Rei & ſuper Confeſſionibus ejus de Simonia, ſuper qua diffamatus erat, per Sententiam eum privaverat ſuo Beneficio.

521. In Caſu ſimiliter cujusdam Prioris Clauſtralis, qui per modum Judicii declaraverat aliquem ex ſuis Religioſis excommunicatum ante ullam Informationem.

522. Pariſormiter in caſu alterius Officialis Abrinciſſenſis qui proceſſum criminalem inceperat ab interrogatoriis, & ſuper Confeſſione Presbyteri accuſati eum declaraverat privatum ſuo Beneficio & condemnaverat in emendam viginti quinque Imperialium ad opus Regis.

523. Qui proceſſus & Sententiæ via provocationis tanquam ab abuſu per Arreſta Parlamentorum reſpective Rothomagenſis & Divionenſis fuerunt declarata nulla & abuſiva, & tanquam talia caſſata & anoullata.

524. Famoſus practicus Bort *in zyn Tractaet van Criminele zaeken* tit. 4. Num. 39. & 40. hiſce plane conformis eſt, dum ait: (a) *Alſoo de goede naem ende faem van perſoonen zeer wert gegraveert door criminele*

(a) Comme les procedures criminelles ne peuvent ſe faire ſans porter un grand préjudice au nom & à la reputation des perſonnes; & que deplus il arrive rarement que ceux qui dénoncent les crimes, le faiſent par zele pour la Juſtice & pour le repos public, mais que c'eſt communément la haine, la vengeance, le propre interêt & l'appas du gain qui les y portent, ceux qui ſont chargé par leur Emplois de veiller ſur les delits qui ſe commettent, afin d'empêcher qu'au grand détriment de l'Etat, les crimes ne demeurent impunis, doivent auſſi uſer de beaucoup de prudence en ces ſortes d'affaires, & s'informer au moins ſommairement de *l'occaſion & des circonſtances du fait avant d'entamer aucunes procedures.* C'eſt pourquoi il eſt marqué expreſſément dans l'Inſtruction de la Cour d'Hollande (Art. 19.) au ſujet du Procureur Général de la même Cour, qu'il ne pourra traduire en Juſtice qui que ce ſoit, ſans avoir fait précéder des informations contre celui auquel il veut intenter procès. De là vient qu'on appelle auſſi ces *informations préalables l'Actus primus* du Procès contre le delinquant. Bavo in praxi & Theor. Criminal. §. *Inquiſitio* Num. 2.

En ces ſortes d'informations préliminaires & préparatoires, par leſquelles, ſur le bruit public ou d'autres indices, tels que les délations, la fuite d'une perſonne, on recherche ſommairement le crime & ſon auteur, (car ſans indices & ſuſpicions précedentes & ſans diffamation il n'eſt pas permis de proceder à ces recherches: Bavo in prax. & Theor. Crimin. § *Inquiſitio* N. 38.: cum ſeqq. Gras. Meſtral. de Magiſtrat. lib. 6. C. 7. N. 10.: puisqu'on ne doit point aller au devant dés délits, mais ſaiſir l'occaſion propre pour en informer lorsqu'ils viennent à ſe produire;) ces informations, dis-je, ſont ſi *néceſſaires*, *eſſentielles & fondamentales* en fait de procédures criminelles, que tout ce qui auroit eté entrepris dans une affaire de cette nature, à la charge d'une perſonne, ſans informations préalables, ſeroit nul & de nulle valeur; à moins que cette perſonne n'eut eté ſurpriſe en flagrant délit, ou qu'il n'y eut des parties qui euſſent porté des plaintes contre le coupable (ce que nous avons fait voir néanmoins dans le § précédent n'avoir point lieu en Brabant.) Auſſi la Cour de Hollande a t'elle eu *anciennement & de tous tems pour maxime* qu'une apprehenſion faite ſans information précédente eſt *tellement nulle*, *qu'elle ne peut être confirmée par les informations ſubſéquentes*, mais la Cour en pareil cas a toujours ordonné de relacher le priſonnier. Apologie de Groot C. 13. vers la fin; Ajoutez, Damhouder Pract. Crim. C. 12. N. 2.

minele proceduyren, dat mede delicten ſelden werden ex zelo Juſtitiæ publicæque quietis amore aengebracht maer gemeenelyk ex odio, vindicta, propriique lucri vel quæſtus gratia, ſoo moet, die gene die Ampts-halven aenbevolen is op alle voorvallende delicten te paſſen, ende goede ſorgen te draegen, ne cum maximo Reip. detrimento crimina maneant impunita, ook zeer voorzigtigh zyn ontrent ſoodaenighe zaeken, ende zig op de gelegentheidt ende Circumſtantien van het feyt, *ten minſten ſummierlyk* informeeren, al voren eenige proceduyren by de handt te nemen, *Waeromme oock by het* 19. *Art. van de Inſtructie van den Hove van Hollant, expreſſelyck is geca-veert in regart van de Procureur Generael van den ſelven Hove, dat den ſelven niemant en zal vermogen in proces te betrecken, ten zy by informatie precedente tegens de gene die hy in Rechten betrecken wil, ende wert ten dien inſichte* informatie precedente, oock genoemt Actus primos, *quo contra delinquentem proceditur. Bavo in praxi & Theor. Criminal.* §. inquiſitio *Num.* 2.

525. *Ende zyn ſoodaenige preparatoire ende precedente Informatien by de welke ex fama publica vel aliis indiciis veluti per delatores, per fugam alicujus (nam ſine indiciis & ſuſpicionibus præcedentibus, atque diffamatione non licet ad inquiſitionem procedere, Bavo in prax & Theor. Crimin.* §. inquiſitio *Num.* 22. *cum ſeqq: Gars. Maſtril. de Magiſtrat. lib.* 6. *C.* 7. *Num.* 10. *Alſoo men geen delicten behoort te gaen zoeken, maer de zelve aen den dagh komende, op de waere gelegentheyd van dien 't inquireren ſummatim duntaxat inquiritur in Crimen ejuſque Authorem.* ſoo noodtſaekelyck, eſſentieel en fondamenteel *in Criminele proceduyren, dat nul ende van onwaerden is, alle 't gene tegens ymant, ſonder eenige preallable informatien. tot deſſelfs laſte wert in Criminele ſaeken by de handt genomen, ten waere ymant waere bevonden op de heete daet, ofte dat eenige paethuen over den misdadigen klaeden (hoc tamen non obtinere in Brabantia oſtenſum eſt §. præcedente) en is dien volgende by 't Hof van Hollant* van allen oude tyden verſtaen, *dat een appreheuſie die geſchiedt ſonder precedente Informatie*, ſoo nul is, dat de zelve door volgende informatien niet en kan werden geconfirmeert, *meer heeft* altyt *het Hof* in ſulcken gevalle belaſt de gevangenen te relaxeeren; *Apologie van de Groot Cap.* 13. *ontrent het eynde, add. Damhouder Pract. Crim. Cap.* 12. *Num.* 2.

526. Nec mirum eum contra jura ſit proceſſum, & ſic operari debeat Regula Juris: Quæ contra jus fiunt debent utique pro infectis haberi. Cap. 64. de Reg. Juris in 6.

527. Maxime vero in Actione Criminali, ubi Actor derivat ſuum Miniſterium à Rep. & à jure, eſtqoe quaſi ejus mandatarius ad proſequendam punitionem Criminum: Inſtructiones; Statota, ipſumqoe Juramentum ejus ſunt forma Mandati quam ſequi debet: Mandatarius autem ſi formam mandato ſuo præſcriptam non ſequatur, imo ſi formam ſibi prohibitam aſſumat, nihil agit, niſi quod ſe ipſum prævaricationis reum facit.

523. Unde nullitas; quæ in hoc proceſſu occurrit, referri poteſt ad nullitatem ex defectu mandati, quæ talis eſt, ut, licet moribus hodiernis regulariter non admittatur nuda querela nullitatis, id eſt, niſi pars etiam conqueratur de iniquitate & injuſtitia, uti Doctores & Practici paſſim *ad tit. C. quando non ſit provocare neceſſe*; Tamen omnes excipiunt ab eo nullitatem ortam ex defectu Citationis, Juriſdictionis, vel *mandati*, de quibus recte dicit Zypæos in jura Pont. tit. *de Judiciis Num.* 6. „Si quid „a falſo Procuratore Judiceve incompetente fit qui „Authoritatem non habent agendi vel decernendi, „non tantum in forma agendi peccatur, ſed & in „Materia; unde ex nihilo nihil ſit." Ubi fundamentum deficit, neceſſe eſt ut totum ædificium corruat.

§. III.

Occurritur Excuſationi quam Actor adverſus hunc Defectum Informationum obtendere poſſit ratione prætenſæ Confeſſionis facta per Citatum.

529. Actor Articulo 22. Libelli gravaminum poſuit & allegavit quod Citatus ad interpellationem Actoris ipſi factam de mandato Cæſareæ ſuæ Majeſtatis faſſus ſit ſe eſſe Authorem prædictæ Reſponſionis Epiſtolaris de 4. Junii 1725.

530. Articulus præfatus plane eſt a veritate alienus.

531. Cum Reſponſio illa Epiſtolaris ſit ſcriptum impreſſum continens quidem Epiſtolam Citati, ſed prætrea & præfationem ipſumque titulum, aliaque quæ juxta ipſam actam Citatus non admiſit.

532. Interim hac prætenſa Confeſſione putavit Actor cauſæ ſuæ ſufficienter proviſum, ſed perperam ut ex dicendis, uti confiditur, mox patebit.

533. Quidquid enim de ea ſit, certum eſt qood ſimilis Confeſſio extrajudicialis non poſſit Actorem liberare ab onere capiendi Informationes.

534. Quia ipſa judicialis Confeſſio, quæ tamen longe altioris ordinis eſt, in criminalibus non ſufficit, niſi adjuvetur probationibus.

535. Hoc jure communi deciſum eſt in *lib.* 1. §. 17. *ff. de quæſt.* Ubi dicitur: *D. Severus reſcripſit Confeſſiones Reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere, ſi nulla probatio Religionem cognoſcentis inſtruat.*

536. Idque praxis Criminalis hodierna religioſe ſervat & ideo etiam requirit Informationes præparatorias quibus Rei confeſſio fulciri in eum eventum poſſet.

537. Et in eo fundata indubie fuerunt Arreſta §. præced. ex Fevret citata, quibus defectu informationum, & non obſtante confeſſione judiciali, proceſſus de quibus ibidem, caſſati & annullati fuerunt.

538. Imo non ſolum in confeſſione judiciali, ſed multo magis in extrajudiciali confeſſio debet eſſe nuda & ſimplex, qualis non eſt ea quæ continetur in Inſtrumento exhibito per Actorem una cum Libello ſuo gravaminum ſub Num. 4. ut mox dictum eſt.

539. Imo vero nullum crimen faſſus eſt Citatus, ſed tantum factum indifferens, nimirum quod ſcripſiſſet privatam aliquam Epiſtolam ad amicum, in quo ſi prætendat Actor conſiſtere crimen, debuiſſet ſuper prætenſa illa qualitate criminis cepiſſe Informationes.

540. Crimen enim duo requirit, nimirum & factum & dolum malum, quorum alterum ſi deficiat, deficit crimen ſeu ejus natura.

541. Pro cujus uberiori intellectu, quantum ad præſentem materiam attinet, diſtinguendum inter crimina, & facta ex quibus reſultant.

542. Primo dantur facta quæ ſunt de ſe illicita & habent malitiam intrinſecam, ut ſunt homicidia, furta, ſacrilegia, ſeditiones &c. quæ ſunt de genere prohibitorum.

543. Secundo dantur talia quæ poſſunt bene aut male fieri, innocenter aut culpabiliter geri.

544. Quantum ad ea quæ ſunt primi generis; nimirum de genera probibitorum, informationes circa factum & præcipuas ejus circumſtantias dici poſſunt ſufficere, non ſolum quia factum de ſe illicitum eſt, ſed etiam quod qui ei dat operam præſumitur eſſe in dolo.

545.

545. Verum quantum ad ea quæ ſunt ſecundi generis, id eſt, ad facta quæ poſſunt bene vel male fieri, non eadem eſt ratio : malitia enim quæ in talibus argui poteſt, cum non ſit ei intrinſeca, aliunde ipſi accedere debet, nimirum à dolo & animo malefaciendi.

546. Igitur in tali caſu non ſolum Actus ſed inſuper dolus, ſeu animus malefaciendi probandus eſt, quia dolus non præſumitur, ſed probari debet, juxta commune axioma, quilibet præſumitur bonus donec contrarium probetur, fundatum in Cap. fin. Ext. *de præſump.*

547. Si dolus malus in Judicio probari debeat, de eo conſequenter ante Judicium informandum eſt, & quidem juxta l. 6. C. *de Dolo.* Dolus ex Indiciis perſpicuis probari debet, & ſic ſuper Indiciis hujuſmodi inquirendum eſt, ſive ſuper iis capiendæ informationes præparatoriæ.

548. Facilis eſt horum applicatio ad præſentem caſum & materiam.

549. Certe factum, de quo hic quæſtio, nulla ratione poteſt dici de ſe illicitum, cum, prout jacet & in Judicium deductum eſt, ſit tantum Epiſtola aliqua privata ſcripta ad Amicum, in qua Actor non potuit deſignare vel unum convitium, dicterium, verbum aliquod injurioſum aut irreverens in S. Sedem aut quemcumque alium, etiamſi ſpecialiter ad ſimile quid deſignandum fuerit provocatus.

550. Deinde Actor ſatis oſtendit ſe in animo convictum de Innocentia Citati aut ſaltem de indifferentia hujus Actionis ſeu facti, dum ut colorem aliquem induceret huic ſuæ vexatoriæ actioni recurrere debuit ad falſificationem Brevis Apoſtolici, ſive ejus tituli, & inſcriptionis, verba Citati falſitatibus exagerare, malignis interpolationibus exulcerare, uti patet ex Articulis 10. 11. 12. 13. 14. 15. Libelli gravaminum & latius oſtenſum hic ante.

551. Et quod amplius eſt, prætenſus Contemtus, in quo ſolo prætenſum crimen collocat Actor, non conſiſtit niſi in frivolis quibuſdam illationibus, quas tamen ſcit aut ſcire debet Actor, in ejuſmodi cauſis criminalibus non admitti ubi factum & dolus ſolummodo attenduntur; ita ut nequidem lata culpa dolo æquiparetur.

552. Itaque nihil in confeſſo unquam fuit niſi res indifferens quæ poteſt innocenter fieri : Certiſſime talis non eſt quæ ſit de ſe illicita aut de genere prohibitorum, quia nullibi prohibitum eſt amico petenti mentem ſuam aperire ſuper negotiis temporis Epiſtola aliqua privata, eamque urbana aliqua ſalutatione & felici apprecatione concludere, ſine cujuſquam injuria aut convicio.

553. Debuiſſet proinde Actor probare & maleficium & dolum, ſive animum malefaciendi in Citato : alias enim nihil agit, cum non conſtaret de delicto, ſed de actione ſeu facto aliquo indifferente, quod in criminalibus favore Rei interpretandum foret in bonam partem.

554. Proinde debuiſſet Actor ante Inſtitutionem hujus ignominioſæ ſuper prætenſo dolo & ſiniſtro animo malefaciendi ſufficientes informationes cepiſſe, eaſque Judici exhibuiſſe, cum in eo conſiſtat baſis totius proceſſus, & ſine iis non poſſit dici, quod de exceſſu vel delicto fuerit plene informatus uti juxta juramentum ſuum eſſe debebat, antequam ad ſimilem Actionem Criminalem proſiliret.

555. In quo Citatus ei quaſi viam monſtrabat per præfatam ſuam Reſponſionem ad interpellationem factam per ipſum Actorem exhibitam una cum Libello gravaminum ſub Num. 4., in qua Citatus declarabat quid in ſcripto Reſponſionis Epiſtolaris de quo quæſtio, ad ſe pertineret, quid vero non, quo habito tranquille deſpicere poterat quid ad recte fundandam intentionem ſuam ſibi deeſſet, & ſuper iis informationes ſuas præparatorias dirigere poterat & debebat.

556. Denique quomodo ab evidenti calumnia ſe excuſabit Actor dum ſine ullis informationibus præparatoriis audet Libello ſuo gravaminum ab Articulo 10. uſque ad 15. Citatum gravare.

557. 1º. Quaſi ſuper Brevi illo Apoſtolico conſultus fuiſſet, uti prætendit Articulo 10.

558. 2º. Quod electionem & Conſecrationem Cornelii Steenoven per dictam ſuam Epiſtolam *deprædicaſſet* validam & juſtam uti fecit Articulis 11. 12. 13. & 14.

559. 3º. Quod *propterea exhortatus* fuerit illum ut pergeret paſcere eum, qui in eo erat gregem, ut falſiſſime aſſeritur Articulo 5.

560. Et plura alia de quibus in acta Reſponſionis vel Inſtrumento præfato, ne vel minima umbra confeſſionis apparet, nec in ipſo textu Epiſtolæ, de qua hic quæſtio, ulla apparentia reperitur, uti quilibet non præventus vel ex primo intuitu judicabit.

561. Nec Citatus confeſſus eſt Breve Apoſtolicum, de quo hic quæſtio, hic in Belgio habere vim Legis, fuiſſe placetatum aut publicatum, aut ſe aut eum ad quem ſcripſit obligare ſaltem tanquam mandatum; aut Citato aut illi cui ſcripſit in forma legitima ad eum finem fuiſſe intimatum.

562. Nec confeſſus eſt Citatus quod ille ad quem ſcripſit ſit ex iis qui curam animarum aut commiſſionem accepiſſent à Cornelio Steenoven : his tamen ſolis per Breve, de quo quæſtio, prohibetur ne curam paſtoralem exerceant. Quo jure itaque prætendit Actor deducere contemtum Brevis ex eo quod *propterea fuiſſet exhortatus*, ut pergeret paſcere eum, qui in eo erat, gregem uti falſiſſime accuſat Citatum præfato Articulo 15. cum Breve illud non concernat niſi eos, qui paſtoralem curam accepiſſent a Cornelio Steenoven.

563. Hæc tamen omnia ſunt eſſentialia prætenſo delicto & ſine quibus natura & ratio delicti non ſubſiſtit, & cum nihil hic ſit in confeſſo, prætenſa confeſſio Actorem excuſare non poterat quo minus ante inſtitutionem infamantis hujus Actionis neceſſarias Informationes caperet ſine quibus dici non poterat, juxta Juramentum ſuum, plene informatus de delicto aut etiam de fama, cum delictum non eſſet niſi Chimericum ſeu Phantaſticum.

§. IV.

Occurritur excuſationi quam adverſus eundem defectum obtendere poſſet Actor ex Litteris & Mandatis Cæſareis.

564. Multum ubique hujus litis gloriatur Actor ſuper mandato quodam ſacræ Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis Domini noſtri Clementiſſimi, quo inſtructus ad inſtituendam hanc Actionem proceſſiſſet : licet tamen Articulo 77. ſuæ Replicæ declaret ſe non directe agere virtute mandati Cæſarei, ſed virtute mandati Magnifici Domini in lite exhibiti.

565. Neſcitur itaque quo tendat hæc ejus gloriatio, niſi forte ad hoc ut ſperet fore ut ſub umbra auguſti hujus nominis omnes ejus irregularitates obtegantur.

566. Vel etiam ut Judici terrorem incutiat, eoque modo, ſi fieri poſſit, præveniat, ne ad exceptiones Citati & media defenſionis ejus animum applicare audeat, eoque tendere videntur ejus aſſerta Articulo 72. & 73. ſuæ Replicæ; nimirum quod Citatus puniendus veniat ſine nova diſcuſſione Reſponſionis Epiſtolaris aut contentorum in ea.

567. Ut & Articulo 27. Ulterioris Replicæ dum præ-

Digitized by Google

prætendit Judici non eſſe licitam à mandatis prædictis recedere.

568. Gratulandum eſt Actori quod tandem dictâ ſua ſchedula ulterioris Replicæ mandata illa Cæſarea proferre voluerit, quibus ut lucente ſole tenebræ, ita diſcutiuntur omnia quibus Actor quaſi pulverem oculis offundere nititur.

569. Unde ut vel omnis apparentia alicujus legitimæ accuſationis irregularitatis hujus proceſſus, quam Actor ex prædicto mandato Cæſareo obtenere poſſet, ipſi eripiatur, aliaque, quæ ex eiſdem prætendit, evertantur.

570. Qui Juris prævaricationem prætextu mandati Principis excuſare prætendit, talia mandata exhibere debet, quæ ſint clara, diſerta, & præciſa, quæ clauſulam continent Juri derogatoriam, aut nullam dubitationem relinquant de mentione Principis, & enixa ejus voluntate: Quia Princeps præſumitur velle jura obſervari, aut pro caſu occurrente novum jus velle condere maxime in Brabantia juxta lætum Iutroitum ad cujus obſervationem Imperator jurejurando ſe adſtrinxit uti ante oſtenſum eſt Cap. V.

571. Nihil vero hic ſimile eſt, imo plane contrarium.

572. Auguſtiſſimus Imperator in præfato ſuo mandato diſertiſſime Regiam ſuam voluntatem declarat, ut procedatur, *ſervato Juris ordine*, & juxta leges Patriæ; ſi ab iis exorbitet Actor, vitium ejus eſt non voluntas Imperatoris.

573. Si itaque juxta ordinem Juris & Leges Patriæ præviæ ad Inſtitutionem proceſſus criminalis requirantur plenæ vel ſaltem ſufficientes Informationes præparatoriæ, eas etiam præmiſſas voluiſſe cenſendus eſt Imperator.

574. Si juxta Juris ordinem & Leges Patriæ confeſſio quædam ſit in ſe defectuoſa, inſufficiens, & ita juxta Juris ordinem & Leges Patriæ non ſit attendenda, eam juxta prædictum ſuum mandatum non eſſe attendendam cenſendus eſſe velle Imperator.

575. Utrumque in hoc caſu occurrit, uti jam oſtenſum eſt: perperam proinde Actor in excuſationem adduceret mandatum Auguſtiſſimi Imperatoris; per quod modus ejus agendi potius improbatur.

576. Minusque præſidii eſt in eo quod Mandatum illud ferat, ut omni diligentia & promptitudine procedatur, *ſervato Juris ordine*: Hoc enim non excludit neceſſitatem Informationem præparatoriarum, quas Juris ordo & Leges Patriæ requirunt tanquam fundamentum & baſim totius proceſſus criminalis, & tanquam primam manum quæ ei apponi debet.

577. Qui mandat omni diligentia & promptitudine ædificandam Domum juxta Regulas Architecturæ, poteſt ne cenſeri mandare ut ædificetur neglecto fundamento.

578. imo vero ſatisfaciebat Actor mandato Cæſareo ſimul ac Informationes capiebat: ab iis enim incipit proceſſus, & diligentiam & promptitudinem ſuam præſtitiſſet, dum ſine mora iis capiendis animum admovebat.

579. Ita ut notorie ex omni parte frigida eſſet excuſatio ex hoc mandato Cæſareo, ſi quam ex hoc capite Actor vellet prætendere.

580. Denique vidit Actor ſimilia mandata quantumvis urgentia non obſtare quominus Informationes præcedere debeant.

581. Dum antehac ad urgentiſſima Mandata Conſilii Status de quibus hic ante Cap. V. adverſus Citatum incœpit capere informationes, ſed quæ per oppoſitionem Eugenii Verhulſt, & item deſuper ſecutam non proceſſerant.

582. Denique minus Actori præſidii eſt in Mandatis Cæſareis quantum ad deciſionem hujus Cauſæ.

583. Manifeſta eſt mens Auguſtiſſimi Imperatoris ut jus dicatur juxta Leges Patriæ, juxta quas omnia Judicia hic ſunt indiviſibilia, & ad idem Tribunal eundemque Judicem ſpectare debet tota cognitio tam Juris quam Facti, uti hic ante oſtenſum eſt Cap. 5.

584. Ut proinde hic attendi non poſſit Decretum aliquod Conſilii Status ab Actore exhibitum una cum Libello gravaminum ſub Num. 3. idque ob rationes hic ante allegatas dicto Cap. 5.

585. Cui non obſtat, ſed potius plurimum favet Mandatum Auguſtiſſimi Imperatoris de quo hic agitur; quia in eo non habetur quod jus dicendum ſit juxta dictum Decretum Conſilii Status, ſed juxta Leges Patriæ.

586. Quæ voluntas Cæſarea de Legibus Patriæ tanquam conformis juri & juramento religioſiſſimo, quod ipſe præſtitit, clara & manifeſta, explicare & elucidare debet, ſi quid in reliquo textu, ejusdem mandati, obſcuri aut minus clari occurreret.

587. Itaque confidit Citatus ſufficienter oſtenſum eſſe quod tota hujus cauſæ cognitio tam Juris quam Facti ad Tribunal Rectorale pertineat.

588. Et conſequenter quantum ad præſentem materiam de neceſſitate præviarum Informationum Judicio Clariſſimæ Dominationis veſtræ relinquitur diſpicere, an factum Citati, de quo hic quæſtio, dici poſſit de ſe illicitum, an vero factum de ſe indifferens, ita ut ante omnia Actor debuiſſet informare de dolo & animo malefaciendi, de quo in præſenti Cap. §. 3.

589. Idque independenter ab incompetente Judicio Conſili Status quod ſua dicta declaratione non potuit facto de ſe indifferenti inſerere intrinſecam malitiam, neque factum quod tribus menſibus ante præceſſerat efficere de numero prohibitorum.

§. V.

Primum conſectaneum ex præmiſſis: Quod Actor admitti non poſſi ad probandum, & ita Citatus ab ejus Impetitione ſit abſolvendus.

590. Cum juxta præmiſſa nullitas hujus proceſſus ſit evidens, inexcuſabilis, & inſanabilis, ſequitur ſub correctione, in hac cauſa ulterius non eſſe procedendum, quia ubi baſis & fundamentum deficit, nihil eſt quod exſtruatur.

591. Ac proinde ex defectu Informationum præparatoriarum non poſſe admitti ad probandum ſuper factis, quæ poſt Citationem perſonalem ad onus Citati plane temerarie deduxit. Nullitas enim apprehenſionis & Citationis perſonalis orta ex defectu præviarum Informationum tanta eſt, ut nequidem per ſupervenientes informationes poſſit validari, uti recte notat Petrus Bort; aliique ab eo citati hoc Cap. §. 2.

592. Cauſæ enim criminales earumque inſtructio plurimum differunt à civilibus.

593. In Civilibus partes admittuntur ad probandum ſuper factis allegatis, licet nullis documentis earum aſſerta fulciantur: quia nulla Jura dictas partes ad hoc adſtringunt.

594. Verum in criminalibus, quæ inchoantur ab ignominioſa Citatione perſonali, non eadem eſt ratio; jura enim quæ curam habent honoris & famæ, volunt præmitti legitimas informationes quibus inſtructus Actor paratus ad ipſum limen Judicii venit, ne temere quis moleſtetur.

595. Ideoque ordinationes Conſilii Brabantiæ Articulo 456. uti & ordinationes aliorum Tribunalium, ubi confeſſio non eſt ſufficiens, non admittunt Officium Fiſcale ſimpliciter ad probandum, ſed ordinant primo ut recolentur & reexaminentur Teſtes.

596. In hac vero cauſa ubi nullæ ſunt informationes, quomodo recolentur teſtes, qui nec ſunt

nec

nec unquam fuerunt in rerum natura, quomodo reaudientur qui nunquam fuerunt auditi?

597. Ita ut jam Actori amplius locus non ſit probationibus & productionibus Teſtium, quibus ſibi viam ipſa præcluſit.

598. Proinde temeritati & præcipitantiæ ſuæ id imputare debet.

599. Itaque cum delictum duo requirat, & factum & dolum; nihil autem hic ex Actis reſultet niſi factum aliquod indifferens, nec Actor probaverit dolum: nec ad illum probandum amplius ſit admiſſibilis, cum: que *Conſilii non fraudulenti nulla ſit obligatio*, l. 47. ff. de R. J.

600. Sequitur quod in cauſa hac ulterius non ſit procedendum, niſi ad abſolutionem Citati, quam vel ex hoc ſolo capite obtinere deberet, juxta commune Axioma: *Actore non probante Reus abſolvitur; etiamſi nihil præſtiterit.*

601. Et pro eo faciunt ea quæ hoc Cap. §. 2. adducta ſunt, ubi vidimus Authores Petrum Bort aliosque ab eo Citatos, uti indubitatum ex conſtanti praxi aſſerere quod, quando defectus in informationibus reperitur, apprehenſus debeat relaxari.

602. Uti & Arreſta citata à Fevret per quæ, ubi de earumdem informationum defectu conſtabat, proceſſus ulteriores fuerunt declarati nulli, & ut tales caſſati.

§. VI.

Secundum Conſectaneum: Quod Actor condemnandus ſit in expenſas reſervata Citato Actione injuriarum & ad damna, & intereſſe.

603. Quamvis magnus ſit favor Actoris publici, qui nomine publico puniendorum Criminum proſequitur, ita ut non facile in expenſas condemnetur, quia propter Officium ejus præſumitur à calumnia alienus.

604. Verum cum hoc tantum fundetur in præſumptione, quæ per contrarias probationes elidi poteſt, ſi deprehendatur doloſe & calumnioſe, & aliter quam Officium Actoris publici requirit, proceſſiſſe, non ſolum condemnatur in expenſas, ſed etiam in damna & intereſſe; imo quandoque pœna pecuniaria, vel etiam corporali, pro ratione calumniæ & Judicantium Religione plectendus eſt. Tradit *Groenewegen*, de Legibus abrogatis & Authores ab eo Citati ad l. 1. C. *de his qui accuſare non poſſunt.*

605. Nec mirum quia grava & pernicioſum delictum eſt, poteſtate publica abuti in alterius perniciem; & ſicut Officium ejus ſacrum eſt; ita talis ejus abuſus ad ſacrilegium referri poteſt.

606. Certe in toto hoc proceſſu evidens apparet & dolus & calumnia Actoris.

607. Inprimis in notorio & non bene excuſabili defectu informationum præparatoriarum, de quo toto Cap. præſente.

608. Obligatur enim ex Jure Edictis & Statutis hujus Univerſitatis; quin ex proprio juramento abſtinere ab intentanda omni Actione criminali adverſus quemcumque, niſi prævie plene fuerit informatus de delicto aut fama.

609. Unde hæc arguunt malam fidem & dolum juxta Regulam Juris: *qui contra Jura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.* l. 82. de Regulis Juris in 6. atque adeo in dolo eſſe præſumitur.

610. Quanto magis qui mercatur non ſolum contra Jura; ſed etiam contra proprium juramentum, cujus ſemper memor eſſe deberet.

611. Alterum eſt & conſiſtit in falſitatibus, malignis interpolationibus & additionibus, quibus textum Epiſtolæ, de qua hic agitur, voluit exulcerare, de quibus ſupra.

612. Hæc omnia aſſerere abſque ullis informationibus, abſque ulla apparentia de viro honorato Presbytero, ſeniore hujus Univerſitatis, Doctore Jubilario, res eſt indigna Actore publico, præſertim Academico, qui invitus ad accuſandum Viros hujusmodi deberet accedere, non quærere delicta ubi non ſunt.

613. Ex quibus etiam liquet Actorem non proceſſiſſe amore Juſtitiæ & boni publici, ſed ex odio perſonæ vel aliis ſiniſtris affectibus contra Officium boni miniſtri publici, qui aures, oculos, & mentem clauſa & obfirmata habere debet adverſus omnia quæ inducere poſſint ad ea quæ Juſtitiæ & Officio ſuo non congruunt.

614. Hæc ſufficere credit Citatus ad oſtendendum dolum & calumniam Actoris ratione quorum tam gravia & indigna paſſus eſt Citatus.

615. Nec eſt quod excuſetur Actor ſuper Decreto citationis perſonalis ad inſtantiam ejus lato per Magnificum Dominum, quia Decretum illud debet etiam dici vitioſum & iniquum, uti latum, ubi nondum aderat ejus ferendi materiam nimirum Informationes ſufficientes.

616. Unum autem vitium non purgatur per aliud, ſed potius ejus cumulatione aggravatur.

617. Actoris eſt Decretum Judicis præſtare quod ipſe ſollicitare & exequi voluit, & gravamen Citato illatum non tam conſiſtit in Decreto quam in illius executione.

618. Ideoque factum Judicis eſt factum partis, nec Judex ſententiam defendere aut ſuſtinere tenetur.

619. Itaque ſolus Actor eſt qui hic ad expenſas Citato tenetur ſalva Citati Actione injuriarum & intereſſe.

RECAPITULATIO.

620. Ut ea quæ fuſe in hoc Motivo deducta ſunt breviter rememorentur, rogatur Clariſſimus D. Judex ejusque Sapientiſſimi graviſſimique Aſſeſſores, ut & ante omnia revocare velint & figere genuinum ſtatum controverſiæ, agi nempe hic de ſola Reſolutione Citati ſcripta per modum privatæ Epiſtolæ cum familiari concluſione ad amicum; neque Citatum ullo modo gravari quoad impreſſionem.

621. Conſiderare dignentur & diligenter notare, dictam Citati Epiſtolam in hoc Judicio diligenter expendendam eſſe, ut per ſe ſolam ſubſiſtentem, ſine ullo reſpectu ad prætenſum Breve aut ad Decretum Conſilii Status de quibus hic quæſtio.

622. Quod proinde Libellus gravaminum Actoris, totaque ejus Actio prorſus infundata ſint, & corruere debeant?

623. Quod decem primi Articuli gravaminum merè conſiſtant in prætenſo illo Brevi.

624. Quodque ex illo plane dependeant Articulus 16. & 17.

625. Quod Articuli 18. 19. 20. & 21. unice reſpiciant memoratum Decretum Conſilii Status.

626. Quod Articuli, qui in Libello ſuperſunt, ſint 11. 12. 13. 14. & 15. quatenus comprehenderent ea quæ in Epiſtola Citati accuſantur.

627. Item Articulus 22 quatenus juxta illum *Reſponſio Epiſtolaris* per Citatum agnita eſſet.

628. Nec non Articulus 23. quatenus juxta illum per Magnificum Dominum Rectorem ordinatum eſſet ut ratione Reſponſionis Epiſtolaris agatur ad onus Citati.

629. Notatu quoque dignum eſt Reſponſionem Epiſtolarem ne taxari quidem ab Actore tanquam *fraudoloſam & pernicioſæ Conſequentiæ*, quandoquidem Articuli 18. 19. 20. & 21. poſiti tantum ſint per modum narrationis.

630. Item notandum quod ipſe Actor Articulo 18.

per ſuum *Ea propter* totam cauſam inviſæ illius qualificationis refundat in prætenſa oppoſitione adverſus dictum Breve.

631. Brevi autem illo ex hac cauſa ſublato, ſequitur evaneſcere etiam debere propoſitas qualificationes.

632. Attento maxime quod per ipſum Decretum Viennenſe Breve illud vel deſertum ſit vel amotum.

633. Ita ut totus Actoris Libellus & proceſſus redigatur ad hanc Argumentationem.

634. Citatus agnovit ſe Authorem eſſe Reſponſionis Epiſtolaris.

635. Hujus ratione mandatum eſt Actori agere ad onus Citati.

636. Quare Concludendo, &c.

Concluſionem autem Actoris quod attinet, ejus caducitas & irregularitas vel ex eo ſe prodit quod Actor hic agat, quaſi Rector Magnificus eſſet merus Judex executor, quod cum non ſubſiſtat, patet quo loco tota ipſius intentio habenda ſit.

637. Quæ cum ita ſint confidit plane Citatus concluſionem Actoris penitus rejiciendam eſſe ut infundatam, ſuam autem utpote ex omni parte ſolidam atque æquam per graviſſimi Judicis ſantentiam liquido approbandam atque confirmandam eſſe.

638. Niſi hæc in eo forte diſplicere poſſit, quod ſit æquo lenior.

639. Et revera potuiſſet Citatus multo plura Jure merito petere, præſertim reparationem honoris ac famæ.

640. In hac enim quantopere læſus ſit, cogitari aliquo modo poteſt, vix vero explicari; quod ipſum forte nec hic expediret.

641. Unde cauſam ſuam pro hac parte alteri cuidam Judicio reſervandam duxit.

642. Pro ea porro parte, quæ huic Judicio ſubjecta eſt, Officium æquiſſimi ſapientiſſimique Judicis enixe humiliterque implorat, precando Deum, ut ipſum illuſtret ac confortet in Chriſto.

Omnia ſub humili correctione

VAN ESPEN.

SENTENTIA INTERLOCUTORIA

lata 31. Julii 1727.

In cauſa Conſultiſſimi Domini THEODORI LEONARDI STREITHAGEN J. U. L. *hujus Univerſitatis Promotoris, nomine Officii Actoris inquirentis*

Contra Clariſſimum Dominum Z. B. VAN ESPEN *J. U. Doctorem & Sacrorum Canonum Profeſſorem Reum Citatum.*

Viſis Libello gravaminum D. Actoris, Reſponſione perſonali D. Citati, necnon proviſionali Reſponſione ampliata ac ulteriori Reſponſione D. Citati, aliisque Actis & Actitatis hujus Cauſæ, necnon exhibitis in eadem juxta Inventarium confectum usque ad litteram X. incluſive, omnibusque bene & mature perpenſis & conſideratis, Chriſti nomine invocato, ſolumque Deum & juſtitiam præ oculis habentes, per hanc Sententiam noſtram quam de Conſilio & unanimi aſſenſu quinque Dominorum Juriſconſultorum ad hanc cauſam denominatorum in his ſcriptis ferimus, dicimus, decernimus & declaramus quod tenentes ſcriptum Clariſſimi Domini van Eſpen, cui titulus, Motivum Juris pro ulteriori Duplica, ejusdem concedimus Actori copiam ad finem Triplicandi infra primam, eodem Clariſſimo Domino van Eſpen integro in ſua Quadruplica, reſervatis expenſis. Lata hac 31. Julii 1727.

De Mandato Clariſſimi Domini Vice-Rectoris.

BARTH. HENDRIXX.

TRIPLICA

Pro Conſultiſſimo Domino THEODORO LEONARDO STREITHAGEN *Promotore hujus Univerſitatis, nomine Officii Actore.*

Contra Clariſſimum Dominum ZEGERUM BERNARDUM VAN ESPEN *J. U. Doctorem, & Sacrorum Canonum Profeſſorem, Reum Citatum.*

Actor, viſo Motivo Juris Domini Rei Citati, dicit per modum Triplicæ in conformitatem Interlocutoriæ Magnificentiæ Veſtræ de 31. Julii omnia ſequentia ſub & mediantibus, &c.

1. Quod Dominus Reus Citatus plurima eaque exquiſita congeſſerit argumenta, ſed parum, aut nihil ad caſum facientia.

2. Cum enim Auguſtiſſimus Imperator noſter per Guber-

Gubernatorem hujus Patriæ Decreto ſuo lato 12. Septembris 1725. auditis prius Dominis Conſiliariis Fiſcalibus magni ſui Parlamenti Mechlinienſis.

3. Et poſtmodum Conſilio Status declaraverit Reſponſionem Epiſtolarem D. Rei Citati de qua hic, injurioſam Brevi Apoſtolico de 21. Februarii 1725. aliisque Decretis ſanctæ Sedis emanatis, ad cauſam de qua in dicto Decreto de 12. Septembris 1725.

4. Necnon ſcandaloſam & pernicioſæ conſequentiæ.

5. Et quam talem publice lacerandam mandaverit, quod tunc etiam factum fuit per Apparitorem Conſilii Status, intervenientibus ad illum effectum Ampliſſimis Dominis Conſiliariis.

6. Cum, inquam, D. Reus Citatus poſtmodum Sereniſſimæ Principi Mariæ Eliſabeth Gubernatrici noſtræ benigniſſimæ obtulerit magnum volumen continens eaſdem preces propter rationes quas habet dictum Juris Motivum, ac iis mediantibus conatus fuerit ſeſe excuſare.

7. Cum denique Sereniſſima Princeps Gubernatrix noſtra Clementiſſima magnum illud volumen miſerit Imperatori noſtro Sereniſſimo Fratri ſuo Cariſſimo, necnon rationes in contrarium allegatas a Conſilio Status.

8. Ut ſcilicet Auguſtiſſimus Imperator noſter rationes utriusque maturius perpenderet & examinaret.

9. Ac Imperator noſter invictiſſimus, iis omnibus mature perpenſis & conſideratis, agi mandaverit ad onus D. Rei Citati cum omni diligentia & promptitudine.

10. Quodque jus & juſtitiam hac in cauſa adminiſtrari voluerit in conformitatem præfati Decreti de 12. Septembris 1725. uti Mandatum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis in lite exhibitum probat, & ad quod brevitatis cauſa refertur.

11. Dubium nullum eſt aut eſſe poteſt quin Cæſarea ſua Majeſtas, eo mediante non tantum rejecerit rationes & excuſationes D. Rei Citati tanquam impertinentes;

12. Sed ſimul etiam mandaverit, ne earum vel minima haberetur ratio in judicio.

13. Cum alias non tam ſerio mandaſſet agendum eſſe ad onus D. Rei Citati, ut puniatur ſecundum Leges Patriæ & Sacros Eccleſiæ Canones.

14. Proinde eo ipſo quo Cæſarea ſua Majeſtas voluit & mandavit Dominum Reum Citatum puniri debere ſecundum Leges Patriæ & Sacros Eccleſiæ Canones; mandavit procul dubio rationes & excuſationes ipſius quales & quantæ fuerint, tanquam impertinentes eſſe rejiciendas.

15. Maxime ſi reflectatur quod per dictum ſuum Mandatum dixerit quod cum omni diligentia & promptitudine procedendum ſit contra Dominum Reum Citatum, in conformitatem Reſolutionis & Decreti de 12. Septembris 1725.

16. Adeoque quod in quantum opus Reſolutionem illam & Decretum approbaverit & ratum habuerit.

17. Et per conſequentiam denuo declaraverit etiam in quantum opus Reſponſionem Epiſtolarem Domini Rei Citati præfato Brevi Apoſtolico aliisque Decretis Sanctæ Sedis injurioſam, ſcandaloſam & pernicioſæ conſequentiæ.

18. Sic ut res & cauſa quoad punctum illud judicata ſit, & quidem ab Imperatore noſtro Auguſtiſſimo.

19. Quæ cum ita ſint, ut conſtat, nullus dubio locus eſſe poteſt quin Reſponſio illa Epiſtolaris tam extra quam in judicio haberi debeat qua talis ab omni anima ſub Imperio ejus degente.

20. Notum quippe eſt, ac de jure certum quod non liceat ſubditis judicare de Decreto Majeſtatis, cui ſupremum arbitrium Reipublicæ a Deo datum eſt.

21. Et epropter cogitur Judex Mandatis Principis parere cui omnis poteſtas data, & omnis anima ſubdita eſt, ut habet L. 25. §. ff. ad Trebell.

22. Proinde cum Imperator noſter Auguſtiſſimus Reſponſionem Epiſtolarem Domini Rei Citati, de qua quæſtio, iteratis vicibus declaraverit injurioſam præfato Brevi Apoſtolico, ac aliis Decretis S. Sedis.

23. Nec non ſcandaloſam & pernicioſæ conſequentiæ.

24. Ac ulterius mandaverit Dominum Reum Citatum ea de cauſa puniendum eſſe juxta Leges Patriæ & Sacros Eccleſiæ Canones, juris ordine ſervato.

25. Certum eſt quod M. V. quæ eſt ſub Imperio Cæſareæ ſuæ Majeſtatis, non aliud hac in cauſa diſquirere poſſit quam qua pœna Dominus Reus Citatus ſit puniendus.

26. Adeo ut M. V. ſub humili correctione ſolummodo poſſit & queat examinare quam in pœnam Dominus Reus Citatus debeat condemnari.

27. Attento maxime quod falſus ſit ſeſe Authorem eſſe prædictæ Reſponſionis Epiſtolaris, quæ ut ante dictum & demonſtratum, a ſua Cæſarea Majeſtate, atque adeo a legitimo Superiore tum M. V. tum D. Rei Citati, declarata eſt injurioſa Brevi Apoſtolico ſupra memorato, aliisque Decretis ſanctæ Sedis ſcandaloſa & pernicioſæ conſequentiæ.

28. Et epropter non eſt hujus judicii hanc quæſtionem diſcutere vel examinare.

29. Cum alias detraheretur authoritati Cæſareæ ſuæ Majeſtatis, quæ eſt & eſſe debet pleniſſima & abſolutiſſima, quod procul dubio nemini fas eſt.

30. Si autem ſecundum Decretum ac Mandatum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis ſupra reclamata Reſponſio Epiſtolaris Domini Rei Citati injurioſa ſit Brevi Apoſtolico, de quo ſupra, aliisque Decretis ſanctæ Sedis, necnon ſcandaloſa & pernicioſæ conſequentiæ.

31. Si, inquam, M. V. in judicando ſequi debeat & Decretum & Mandatum illud, ut clare patet ex prædeductis;

32. Dubitare foret nefas quin omnia & ſingula D. Rei argumenta tanquam ad caſum impertinentia in fumum abire debeant.

33. In quantum enim D. Reus Citatus Cap. 1. dicti ſui Motivi prætendit quod Breve Apoſtolicum datum 21. Februarii 1725. non haberet vim legis, ipſum non concerneret, nec eſſet inſtrumentum legale aut fide dignum.

34. Multaque eum in finem protulit argumenta.

35. Satis ſuperque convincitur de futilitate & impertinentia argumentorum illorum tum per Decretum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis ſuperius reclamatum, tum etiam per Mandatum deſuper ſubſecutum.

36. Salvo quod ſi verum ſit, quod Breve Apoſtolicum ipſum non concernat, nulla ei fuerit cauſa illud impugnandi, multoque minus ei licitum fuerit Clerum Ultrajectinum ex adverſo excitare & exhortari.

37. Nam eo ipſo aliud non fecit quam Breve illud Apoſtolicum ſpernere & vilipendio habere contra authoritatem Romani Pontificis qui poteſtatem ſuam habet a Deo.

38. Quin imo cum jam nunc tam effrons exiſtat, ut dicat ſe magis eſſe firmatum in ſua opinione quam erat ante, non tantum ſpernit & vilipendit antefactum Breve Apoſtolicum aliaque S. Sedis Decreta

39. Verum etiam ſpernit & vilipendio habet Decretum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis de 12. Septembris 1725. nec non Mandatum deſuper ſubſecutum.

40. Et proinde majori etiam nunc pœna dignus eſt.

41. Quapropter deveniendo ad Caput ſecundum fatigavit ſe inutiliter D. Reus Citatus in quantum ibidem Actorem accuſare viſus eſt contorſionis & malignitatis.

42. Nihil enim dixit, aut in facto poſuit Actor, niſi ſeſe referendo ad Inſtrumenta in lite exhibita.

43. Quæ cum per ſe clara ſint, clare etiam videre potuit D. Reus Citatus mentem Actoris non aliam eſſe aut fuiſſe, quam eſt mens & ſenſus dictorum Inſtrumentorum.

44. Quod autem Cap. 3. prætendat D. Reus Citatus, quod ne vel minime argui poſſit contemptus alicujus Brevis vel authoritatis S. Sedis,

45. Abunde ſatis convincitur de contrario, tum ex Reſponſiona ſua Epiſtolari, tum ex ſupra deductis.

46. Quamvis enim Breve illud Apoſtolicum publicatum non fuiſſet, non licuiſſet equidem Domino Reo Citato Clerum Ultrajectinum ex adverſo excitare & exhortari, prout ipſum feciſſe conſtat.

47. Unde cum id fecerit, non tantum Breve illud Apoſtolicum, ſanctæque Sedis authoritatem contempſit,

48. Verum etiam jura Romanorum Pontificum & S. Sedis circa diſciplinam Eccleſiaſticam, contra Caput quartum, & ea quæ ibidem continentur.

49. In quantum vero Cap. 5. conatus eſt oſtendere Decretum de 12. Septembris 1725. nullam vim habere poſſe in hac cauſa;

50. Sub hoc ſcilicet prætextu quod illud foret Decretum Conſilii Status, fruſtra & perperam ſeſe fatigavit.

51. Quandoquidem ex tenore ipſius Decreti videre ſit, non eſſe Decretum Conſilii Status.

52. Sed ipſiuſmet Imperatoris latum per Gubernatorem hujus Patriæ generalem, auditis prius Ampliſſimis Dominis Conſiliariis Fiſcalibus magni Conſilii Mechlinienſis, nec non etiam Illuſtriſſimis ac Ampliſſimis Dominis de Conſilio Status.

53. Sic ut vere ſit Decretum Cæſareæ ſuæ Majeſtatis, & conſequenter legem facere debeat: ex quo patet nullum amplius eſſe locum ulteriori de validitate aut invaliditate Decreti Cæſarei diſcuſſioni aut inquiſitioni, ſed unicas Magnificentiæ Veſtræ partes eſſe, debitas illi pœnas infligere.

54. In quantum vero Cap. 6. impugnat concluſionem Actoris, eocirca Æthiopem & laterem lavit;

55. Quandoquidem concluſio Actoris capta ſit ſecundum tenorem Mandati Cæſareæ ſuæ Majeſtatis.

56. Ac alias juxta Edictum perpetuum anni 1611. articulo 41. præciſa concluſio capi non debeat.

57. Sed ſufficiat narrare factum & concludere prout concluſit Actor.

58. Sive autem condemnetur Dominus Reus Citatus in pœnam juxta Edicta Regia, ſive in Cenſuram juxta ſacros Eccleſiæ Canones, relinquitur juſto judicio Magnificentiæ Veſtræ.

59. Interim mirum eſt quod Dominus Reus Citatus Cap. 7. audeat hunc progreſſum arguere irregularitatis & nullitatis,

60. Sub hoc ſcilicet prætextu quod captæ non forent informationes præparatoriæ ad onus ipſius; & ex quo ſolo prætenſam illam irregularitatem & nullitatem eruere conatur.

61. Nam ultra quod probe ſciat D. Reus Citatus quod Actor fuerit in opere capiendi dictas Informationes præparatorias;

62. Quodque progreſſum impediverit recuſando & ſuſpectando Judices æquiſſimos;

63. Idque per meram calumniam, tricas & techinas, ut facere ſolent ii qui malam fovent cauſam:

64. Scit præterea D. Reus Citatus quod ad interpellationem juridicam ipſi factam faſſus ſit ante inſtitutam hanc Actionem, ſeſe Authorem eſſe famoſæ Reſponſionis Epiſtolaris; de qua quæſtio.

65. Et ſcivit etiam famoſam illam Reſponſionem Epiſtolarem a legitimo ſuo Superiore ante hanc Actionem fuiſſe declaratam injurioſam Brevi Apoſtolico ſæpe memorato, aliiſque Decretis ſanctæ Sedis.

66. Prout ſcit illam legitime fuiſſe declaratam ſcandaloſam & pernicioſæ conſequentiæ.

67. Unde ſi tantus ſit, qualem ſe ſuaque ſcripta laudat & extollit;

68. Scit etiam aut ſaltem ſcire deberet, quod Actor ulteriores Informationes præparatorias capere non debuerit.

69. Attento quod Reum haberet fatentem, quodque ſua Cæſarea Majeſtas ſola ejus confeſſione contenta fuerit,

70. Dum per Mandatum ſuum juſſit interpellari Dominum Reum Citatum an eſſet Author dictæ Reſponſionis Epiſtolaris, & quod ejus ſilentio non obſtante haberetur qua talis.

71. Cum autem ad interpellationem illam ingenue faſſus ſit ſeſe eſſe Authorem illius, ac conſtaret de corpore delicti,

72. Proba alia deſiderari non potuit, cum probationum omnium optima ſit partis confeſſio, & ad quam ſine ulteriori proba procedi debet ad pronunciationem ſententiæ, juris ordine ſervato.

73. Et hoc eſt etiam quod voluit Auguſtiſſimus noſter Imperator, dum mandaverit agendum eſſe ad onus D. Rei Citati, juris ordine ſervato;

74. Cum per hoc non obſcure dixerit & declaraverit D. Reum Citatum eſſe puniendum, juris tamen ordine ſervato.

75. Qualem juris ordinem cum Actor ſervaverit & ſecutus ſit, aliud ſupereſſe non poteſt, quam quod Dominus Reus Citatus per Sententiam M. V. puniatur ſecundum Leges Patriæ & ſacros Eccleſiæ Canones:

76. Maxime cum contra præfatum Breve Apoſtolicum, quod jam omnibus notum eſt, & non obſtante Decreto & Mandato Cæſareæ ſuæ Majeſtatis mordicus perſiſtat, ac defendat dictam ſuam Reſponſionam Epiſtolarem contra dictum Decretum & Mandatum, & eatenus non levi injuria afficiat Auguſtiſſimum Imperatorem noſtrum ac ejus Regimen ſupremum, quod maxime notatu dignum.

Quare his aliiſque jungendis, &c.

Rejiciendo totum contentum dicti Motivi Juris per impertinentiam, frivolitatem & expreſſam denegationem, quatenus contra vel facti præjudicialis.

Perſiſtit Actor ut alias & ante cum expenſis,

Implorando, &c.

D. GOES.

QUA-

Digitized by Google

Q U A D R U P L I C A.

Pro Clariſſimo D. Zegero Bernardo van Espen *Juris Utriusque Doctore & SS. Canonum Profeſſore Citato.*

Contra Conſultiſſimum D. Theodorum Leonardum Streithagen *Juris Ulteriusque Licentiatum hujus Academiæ Promotorem, nomine Officii Actorem.*

Citatus viſa ſchedula Triplicæ ex parte Actoris exhibita in conformitatem Sententiæ Interlocutoriæ M. V. de data 31. Julii præcedentis anni 1727. per modum Quadruplicæ dicit ſequentia ſub & mediantibus omnibus, &c.

1. Quod Actor articulo 1. perperam prætendat argumenta per Citatum in Motivo Juris deducta, parum aut nihil ad rem facere, poſtquam ipſe Judex ea invenit adeo peremptoria, ut ea per Sententiam ſuam Interlocutoriam partem hujus cauſæ effecerit, ipſumque Motivum tanquam hujus cauſæ partem, communicandum Actori mandaverit.

2. Cui Sententiæ, maxime cum ea in rem judicatam tranſierit, fruſtra intendit Actor detrahere;

3. Uti facit per medietatem fere ſuæ ſcedulæ, ubi ſuſtinere non veretur Auguſtiſſimum Imperatorem de qualitate prætenſi criminis jam judicaſſe;

4. Ejusdemque Auguſtiſſimi Imperatoris voluntatem eſſe ut habita confeſſione Citati nullæ jam Judici partes ſuperſint niſi ad decernendam pœnam.

5. Verum advertet facile M. V. Actorem quo ſe vertat neſcire, & immemorem ſui pugnantia loqui; quando tandem poſt memoratam Sententiam Interlocutoriam refugit ad Litteras Auguſtiſſimi Imperatoris de 31. Decembris 1726.

6. Cum jam annus fere integer elapſus ſit quando & Citatus factum ſuum confeſſus eſt.

7. Et Actor tot Articolos gravaminum, qui prætenſum crimen Citati concernunt, Libello ſuo conventionali exhibuit.

8. Citatus vero contrarie idem factum ſuum coram Judice defendit, innocentiam ſuam demonſtravit; nihil in eo niſi jure a ſe factum, nihil peccatum eſſe oſtendit.

9 Tota cauſa hactenus ſuper eo, an Citatus prætenſi criminis reus ſit, ventilata eſt: ac tandem in cauſa concluſum, & petitum jus dici.

10. Quin imo nequidem ullum hactenus verbum Actor protulit, qua pœna vel qua cenſura Citatus forte plecti mereretur.

11. Judex cauſa cognita ipſum Motivum juris a Citato exhibitum haberi vult pro ulteriori Duplica, ejusque copiam Actori concedit in ordine ad triplicandum.

12. Huic juris Motivo quinque fere menſibus incubuit Actor, nihilque adverſus illud invenire atque objicere potuit, niſi ineptam & Fiſco prorſus indignam prætenſionem, quæſitam ex Litteris Cæſareis ſiniſtre intellectis, vel potius ex perverſa interpretatione quam auſu temerario audit illis tribuere.

13. Signum manifeſtum, Actorem convictum eſſe de innocentia Citati.

14. Non enim antea ignorabat Litteras illas Cæſareas aut prætenſam illam earum vim, quando illas in lite produxit.

15. Non ignorabat ea, quando vidit Reſponſionis Proviſionalis Citati articulos 52. 53. 54. & 55. qui ſic habent: *Novit Actor, ſi quisquam alius, quod hoc Tribunal* (Rectorale) *non ſit executor Decretorum & Arreſtorum cujuscumque, in cauſis criminalibus Suppoſitorum hujus Univerſitatis; cum hoc Tribunal ſit ſolus eorum Judex competens in omnibus talibus cauſis, idque* privative *& ad excluſionem* quorumcumque *aliorum. Idque juxta erectionem hujus Univerſitatis factam Apoſtolica & Regia Authoritate. Itaque petit injungi Actori ut declaret qua genere medii, id eſt quo pede uti intendat præfato Inſtrumento* (Decreto de 12. Septembris 1725.) *& Articulis ex eo deductis.*

16. Quibus Actor in ſua Replica nihil oppoſuit, iis acquievit, & articulo finali ſuæ Replicæ ſolemniter iſti medio, quod nunc arripit, renunciavit dicendo quod bene velit declarare ſe non directe agere virtute Mandati Cæſareæ ſuæ Majeſtatis ſed virtute Mandati Magnifici Domini in lite exhibiti, & annexi ad articulum 23. Lib. grav. ſub N. 5°.

17. Quod & Citatus acceptavit articulo 93. ſuæ Reſponſionis ulterioris: ſubjiciens ibidem articulo ſequente ſeu 94. Actorem Actionem ſuam *unice & privative* inſtituiſſe virtute Mandati Magnifici Domini.

18. Huic Articulo acquievit Actor in ulteriori ſua Replica, nihil contradixit, ſed tacendo conſenſit.

19. Perſiſtentiam ſuam circa hunc articulum denuo ſignificavit Citatus in Motivo Juris articulo 390 qui ſic habet: Quod præſens Actio *unice & privative* inſtituta ſit vi Decreti Magnifici Domini Rectoris, ut patet ex Libello gravaminum articulo 23.

20. Iterum ergo acceptatur, quod Actor veritatem hujus non contradicendo in ſua Triplica admiſerit.

21. Quin imo usque adeo convictus fuit Actor, præſentem Actionem debuiſſe, inſtitui *unice & privative* ex Aothoritate & Mandato Magnifici Domini Rectoris,

22. Ut ex eodem Mandato delera atque eraſa ſint quædam verba, per errorem ſchedulæ hujus Mandati prius inſerta, quibus ſignificabat Rector, quod vigore quarumdam Litterarum Promotori mandaret agere ad onus Citati.

23. Quod Mandatum Rectoris Magnifici, uti per Actorem cum Libello gravaminum ad articulum 23. exhibitum fuit ſub N. 5. ſic habet; *Injungimus Promotori noſtro & Procuratori Haelgoet, quatenus indilate coram nobis, ſervato juris ordine, inſtituat nomine Officii Actionem ad onus Clariſſimi Domini van Eſpen J. U. Doctoris & SS. Canonum in hac Univerſitate Profeſſoris. Datum Lovanii hac* 11. *Februarii* 1727. &c.

24. Ipſeque Actor probe conſcius eſt, ſe Citato perſonaliter comparenti illico declaraſſe quod hæc Actio dumtaxat ex Mandato & Authoritate Magnifici Domini inſtitueretur: & hoc ipſum quoque Advocatum Fiſcalem, qui ipſe aderat, aſſeruiſſe.

25. Neque ignorabat, quem ſenſum haberent Litteræ Cæſareæ, ad quas nunc refugit; quando in terminis ſervatis in Actis 11. 14. & 18. Martii 1727.

1727. ſine ullo reniſu conſenſit in recuſationem Clariſſimi D. Buggenhout tunc Rectoris hujus Univerſitatis;

26. Cum tamen hæc recuſatio fundaretur unice in eo quod Vir ille Clariſſimus extrajudicialiter declaraſſet, quod exiſtimaret in hac cauſa nullas Rectori Magnifico partes ſupereſſe niſi ad decernendam pœnam.

27. Non ignorabat denique Litteras illas Cæſareas, earumque ſenſum & vim, cum propinquum eſſet, ut in rem judicatum tranſiret Sententia proviſionalis de data 31. Julii 1727. per quam contrarium huic intolerandæ Actoris prætenſioni manifeſte diſponitur.

28. Non ignorabat tunc iſta, & tamen ſuper iſtis tunc non excepit: nunc autem cum manifeſta eſt innocentia Citati, non dubitat Actor ad tam intolerandum medium confugere, quo nil aliud agit quam Juriſdictionem M. V. prorſus incontestabilem, inaudito exemplo, in dubium revocare, atque infringere.

29. Quare ſuper omnibus præmiſſis excipiendo, omni quo poteſt meliori modo, ſuſtinet Citatus, Actorem ſuper contento hujus ſuæ Triplicæ nequidem audiendum eſſe;

30. Et eo minus audiendum, cum huic medio ſolemniter & iterato jam ante renunciarit ut videre eſt hic ſupra articulis 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. & 26.

31. Quodque medium alias Actori per Sententiam Interlocutoriam manifeſte fuit adjudicatum, ut colligitur ex Actis litis.

32. Sine præjudicio tamen hujus ſuæ exceptionis dicit Citatus, actoris intentionem adeo infundatam eſſe & extravagantem, ut non credat quod actor audebit illi inſiſtere.

33. Litteræ enim Cæſareæ, quas inclamat Actor, nullam plane mentionem faciunt decernendæ pœnæ aut cenſuræ; ſed integrum judicium relinquunt M. V. *pour y être fait droit ſuivant les Loix du Pays & les Canons de l'Egliſe.*

34. Cunctis porro notum eſt has inviolabiles eſſe patriæ leges, ut nemo tractetur niſi via Juris coram Judice ſuo competente, & ſecundum morem & conſuetudinem Tribunalium competentium. Ita ſtatuit articulus 1. Læti Introitus Brabantiæ, cujus integrum textum actor videre potuit a Citato inſertum ſuo Motivo Juris articulo 398.

35. Quin imo ad hujus Læti Introitus obſervationem Cæſarea S. M. ſeſe ſolemni juramento obſtringere dignata eſt, atque ita ſe Patriæ Legibus obſtrictam profiteri.

36. Hæc ſane ſumma Clementiſſimi noſtri Imperatoris eſt gloria, dum & æquiſſimi animi tam certa argumenta præbere, & moderatiſſimi Regiminis tam inviolabilem normam præſcribere voluit.

37. Ad exemplum optimorum Imperatorum Theodoſii & Valentiniani, quorum in Corpore Juris hæc aurea extant verba l. 4. C. De Legibus & Conſtit. *Digna vox eſt Majeſtate Regnantis, Legibus alligatum ſe Principem profiteri. Adeo de authoritate juris noſtra pendet Authoritas; & revera majus Imperio eſt. ſubmittere Legibus Principatum.*

38. Ulterius certum eſt, ſecundum Leges Patriæ, & conſuetudines omnium ejus Tribunalium, omnia judicia criminalia eſſe indiviſibilia.

39. Ita ut inauditum ſit, alterum Judicem judicium ferre de qualitate facti ſeu crimine, alterum vero unice judicare de pœna.

40. Prout Citatus in ſuo Motivo obſervavit articulis 416. 417. 418. & 419. quod actor nullatenus negavit.

41. Haſce Leges Patriæ ipſi præ cæteris Principes noſtri, eorumque Gubernatores generales inte meratas ſe ſervare demonſtrant, ubi, quod non raro accidit, ad relationem collateralium Conciliorum Fiſcalibus ſuis mandant, ut actione criminali agant ad onus eorum quos forte reos habent, peculatus, repetundarum, conceſſionis, ſeditionis.

42. Litteræ, quibus id mandant, ſæpius atroces continent qualificationes eorum factorum quæ volunt puniri,

43. Nihilominus Reo cuilibet, relinquunt integram adverſus ejuſmodi qualificationes defenſionem tam quoad jus, quam quoad factum.

44. Liberrimam facultatem relinquunt Judicibus ut omnia media ſive Juris ſive facti penitus examinent diſcutiantque.

45. Pleniſſimam denique iiſdem Judicibus relinquunt libertatem ut non obſtantibus Principum ſuorum Mandatis de inſtituenda actione criminali adverſus ſceleratos, quos ipſi exiſtimant, homines, eos penitus etiam abſolvant, ſi omnibus, ſervato juris ordine, diſcuſſis atque perpenſis coram Deo & in conſcientia innocentes eos eſſe judicaverint.

46. Hæ ſunt Patriæ Leges ſecundum quas dum Auguſtiſſimus Imperator noſter in hac cauſa vult *jus ac juſtitiam adminiſtrari.*

47. Juxta naturalem atque indubitatum litterarum ſuarum ſenſum integram relinquit Citato ſuam defenſionem:

48. Magnificentiæ Veſtræ autem & quinque Conſultiſſimis aſſeſſoribus plenam libertatem diſcutiendi omnia media defenſionis Citati & judicandi prout conſcientia dictaverit.

49. Hoc denuo vult & hanc denuo libertatem relinquit Auguſtiſſimus Imperator, dum in hac cauſa præſcribit inſtitui curſum juſtitiæ ſecundum Sacros Eccleſiæ Canones.

50. Nullus enim Eccleſiaſticus extat Canon, qui hujuſmodi judiciorum diviſionem permittat.

51. Quin imo talis diviſio atque diruptio judicii juri naturali directe repugnat: nam jus naturæ dictat Judicem judicare oportere ſecundum propriam & non ſecundum alienam conſcientiam.

52. Judex enim agit judicium Dei: & in hoc tam præcellenti munere *ſolum Deum & juſtitiam præ oculis habens*, ſententiam ferre debet; prout ipſe ſtylus & tenor Sententiarum Eccleſiaſticarum conſtanter oſtendit.

53. Et hoc ipſum ſignificat Pſalmiſta Regius Pſalmo 81. dicens: *Deus ſtetit in Synagoga Deorum; in medio autem Deos dijudicat. . . . Judicate egeno & pupillo; humilem & pauperem juſtificate.*

54. Ex his, uti confidit Citatus, illico apparebit non tantum temeritas ac mala fides actoris:

55. Sed & ſumma, quam Religioſiſſimo Clementiſſimoque Imperatori infert, injuria,

56. Dum ejus Litteris contra ipſam verborum proprietatem affingere audet ſenſum contrarium Juri naturali, Sacris Eccleſiæ Canonibus, Legibus Patriæ, ipſique Juriſjurandi Sacramento quo ſeſe in ſua Inauguratione Sua Cæſarea Majeſtas obſtringere non dubitavit.

57. Perpendat modo M. V. *Articulos* Triplicæ 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. ubi agitur de Decreto laceratorio Conſilii Status de 12. Septembris 1725. & ex iis non difficulter perſpiciet malam fidem actoris.

58. Quæ in eo præſertim ſe prodit quod adhuc pergat detorquere verba litterarum Cæſarearum quibus præſcribitur in diſpoſitiva, *de proceder en Conformité de la réſolution & Decret* du 12. *Septembre . . . ſervato Juris ordine.* Pergat, inquam, illa detorquere ad *præfatum Decretum* laceratorium.

59. Cum Imperator evidenter in ſua diſpoſitiva loquatur de alio quopiam Decreto quod Conſilium Status eadem forte die 12. Septembris 1725. tuiſſe

liſſe potuit, qua datum eſt illud laceratorium.

60. Nam quomodo iſta verba Litterarum ſuæ Majeſtatis referri poſſunt ad Decretum laceratorium de quo in narrative mentio facta fuerat, quandoquidem hoc Decretum laceratorium nihil prorſus reſolvat aut contineat de hujusmodi Actione inſtituenda quam Cæſar præſcribit inſtitui, ſervato juris ordine, *in conformitatem*, inquit, *reſolutionis & Decreti de 12. Septembris* 1725.

61. Nec dicit Auguſtiſſimus Imperator *in conformitatem* præfati *Decreti de 12. Septembris* 1725. quod audet non absque dolo & fraude aſſeverare Actor, ſed *en conformite de la reſolution & Decret*, non referendo illud ad prius Decretum de quo narrative jam egerat.

62. Hæc Citatus oſtendit in ſuo Motivo juris Articulis 421. 422. 423. 424. 425. & 426. Hæc vidit Actor & ad ea obmutuit convictus hujus ſuæ detorſionis, & tamen pergit verba Auguſtiſſimi Cæſaris ad ſenſum, quem minime patiuntur, detorquere.

63. Et hæc facit Actor in perniciem, quantum in ipſo eſt, Academici Citati de cujus innocentia convictus eſt, idque nomine Officii quod per ſuam Triplicam perpetuo probro diffamat.

64. Eſt & aliud ſpecimen malæ fidei Actoris qui Articulo 3. & alibi ſemper affectat Citatum habere Reum, quod foret Author Reſponſionis Epiſtolaris laceratæ, & illum propterea a Judice puniendum eſſe prætendit; cum interim probe novit quod Citatus non aliter admiſerit ſe eſſe Authorem Epiſtolæ in Scripto impreſſo Reſponſionis Epiſtolaris contentæ, niſi ſub reſtrictionibus contentis in ipſa Acta per Actorem exhibita una cum Libello gravaminum ſub N. 4.

65. Falſum quoque eſt, quod dicit Actor Articulo 6. quod Citatus mediantibus rationibus quas Sereniſſimæ Archiduci miſit, *conatus* fuerit ſeſe *excuſare*.

66. Quibus verbis non obſcure inſinuat Actor, quod judicium hujus cauſæ ab ipſo Citato delatum fuerit ad Suam Majeſtatem Cæſaream & Catholicam, una clementiam ejus implorando & veniam.

67. Cum interim Citatus per recurſum ſuum ad Auguſtiſſimum Imperatorem ſuper Decreto Conſilii Status nil aliud egerit quam ſupplicare ut *non obſtante dicta Ordinatione Conſilii Status curſus juſtitiæ ordinarius ipſi liberi pateret, ut in legitimo judicio honorem ſuum ac famam defendere poſſet.* Prout Citatus etiam expreſſit in ſuo Motivo Articulo 435. uti & in ipſa Præfatione Motivi ad Clariſſimum Judicem, contra quæ Actor nihil habuit quod contradiceret, quod acceptatur.

68. Interim non poteſt eſſe durum Citato quod Actor inſpectionem omnium ſciat ſibi comparare: omnia autem Citato obſcura maneant & clauſa; ut ita facilius, ſi fieri poſſet, Citatum reum agat.

69. Quod autem Sereniſſima Archidux Cæſareæ ſuæ & Catholicæ Majeſtati miſiſſet præter dictas rationes Citati, etiam *rationes in contrarium allegatas in Conſilio Status*, uti Actor dicit Articulo 7. id gratis aſſeritur & apud Citatum, qui non prætendit in arcana Principis intrare, ignoratur.

70. Eo magis quod nequidem Cæſarea ſua & Catholica Majeſtas haſce commemoret in dictis ſuis Litteris.

71. Equidem capere nequit Citatus quomodo a dicto Conſilio Status examinari potuiſſet *magnum Volumen* ſuarum rationum, & ab eo allegari *rationes in contrarium*, quo inſinuat Actor ſpeciem quaſi contradictorii Judicii coram Auguſtiſſimo Cæſare inſtitutam fuiſſe.

72. Capere, inquam, id nequid Citatus, cum Volumen illud dudum poſt adventum Sereniſſimæ Archiducis, ipſi primum fuerit præſentatum, ubi jam ante adventum illius Conſilium iſtud ceſſarit, ut notorium eſt.

73. Quibus mediantibus occurſum eſt contentis *decem priorum Articulorum*.

74. Quod ad quatuor ſequentes *Articulos* 11. 12. 13. & 14. ubi Actor ex vanis, vel etiam ex falſis conjecturis mentem & intentionem elicere vult Auguſtiſſimi Imperatoris, quaſi Citato infeſta foret,

75. Dicitur ſummæ temeritatis eſſe in ſubdito velle palam ſcrutari mentem Principis ultra quod verba ejus præferunt:

76. Injurioſum eſſe Principi præter verba mentem illi affingere omni juri repugnantem:

77. Iniquum denique, ac præcipue Fiſco indignum, hujusmodi vanis conjecturis uti ad gravamen Citati ejusque condemnationem obtinendam;

78. Prout facit Actor dictis Articulis 11. 12. 13. & 14. ubi prætendit Actor Cæſaream & Catholicam Suam Majeſtatem in Litteris ſuis de 21. Decembris 1726. non ſolum rejeciſſe rationes Citati,

79. Verum etiam mandaſſe ne earum vel minima habeatur ratio in judicio.

80. E contrario Citatus oſtendit nullatenus rationes ſuas eſſe rejectas ab Auguſtiſſimo Imperatore, ſed clementer ſuſceptas, prout videre eſt Articulis 393. 394. 395. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. & 435. ſui Motivi juris. Ita quidem ut Sua Cæſarea & Catholica Majeſtas Citato conceſſerit totum quod petivit.

81. Proinde plane negat Citatus Suam Cæſaream & Catholicam Majeſtatem rationes ſuas rejeciſſe.

82. Sed & non ſine inſigni impoſtura potuit afferere Actor Articulis 13. & 14. quod Cæſarea Sua Majeſtas mandaſſet agendum eſſe ad onus Citati ut PUNIATUR *ſecundum Leges Patriæ & Sacros Eccleſiæ Canones*:

83. Cum Cæſarea Sua Majeſtas unice mandarit *d'y* FAIRE DROIT *ſuivant les Loix du Pays & Canons de l'Egliſe.*

84. Cui minime obeſt, quod Sua Majeſtas voluerit in hac cauſa procedi *avec toute diligence & promptitude*, uti refert Actor articulo 15.

85. Quis id ſecundum Inſtructiones & Ordinationes in hanc rem emanatas in omni proceſſu ac præcipue in Actione criminali requiritur.

86. Aſt Sua Majeſtas mandavit procedi omni diligentia & promtitudine, non ad PUNIENDUM Citatum, prout imponit Actor, ſed *pour y* ETRE FAIT DROIT *ſans ulterieur délai, ſuivant les Loix du Pays & les Canons de l'Egliſe.*

87. Cum juſtum ſit ut æquali promtitudine per judicium pateat de innocentia Citati, quam de prætenſo ejus crimine.

88. Falſum quoque eſt, Cæſaream Suam Majeſtatem Decretum Conſilii Status de 12. Septembris 1725. approbaſſe & ratum habuiſſe, ac declaraſſe, in quantum opus, *Reſponſionem Epiſtolarem Citati Brevi Apoſtolico de 21. Februarii 1725. aliisque Decretis S. Sedis injurioſam, ſcandaloſam, & pernicioſæ conſequentiæ*: uti Actor dicit *Articulis* 16. & 17.

89. Quandoquidem totum, quod Sua Majeſtas in dictis ſuis Litteris profert circa illud Decretum laceratorium, non *approbative* dicat, ſed *narrative*.

90. Quin imo, cum Sua Majeſtas ibid. tantum narrat, Reſponſionem Epiſtolaram tanquam *S. Sedi injurioſam*, laceratam fuiſſe, nullam mentionem faciens de præfato Brevi Apoſtolico, aliisque Decretis ſanctæ Sedis, palpabiliter monſtravit, ea hic operari non poſſe nec attendi.

91. Eam profecto ob cauſam, quod memoratum Breve, aliaque Decreta Romana, quæ hic placetata aut viſa non fuerint, non poſſint poni pro fundamen-

damento alicujus Decreti abſque infractione Legum fundamentalium & Privilegiorum Patriæ.

92. Similiter negatur Articulus 18. qui ſolutionem ſuam invenit in præmiſſis.

93. Articuli quoque 19. 20. 21. 22. 23. & 24. habent ſolutionem ex præmiſſis.

94. Hactenus Actorem in Suam Majeſtatem Cæſaream & Catholicam injurium vidimus.

95. Verum, quod *Articulis* 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. & 32. ſuſtinere audeat, Magnificentiam Veſtram non aliud hac in cauſa diſquirere poſſe, quam qua pœna Citatus puniendus veniat;

96. Res eſt in perſona Actoris aut ejus Conſilii plane intolerabilis, utpote tanquam Juriſdictionis Rectoralis & Academicæ plane everſiva.

97. Advocatus Fiſcalis ex Officio ſuo ſecundum Statuta hujus Univerſitatis ſub. tit. DE ADVOCATO FISCALI, *debet penes ſe habere & incorporata, omnia Privilegia, Exemtiones, Libertates, Concordata, & Pacta cum Principibus & Communitatibus atque Prælatis.*

98. Scit proinde & ſcire præſumitur, quod nemo alicujus notæ in hac Univerſitate ignorat, unam inter conditiones *ſine quibus non* erectioni hujus Academiæ appoſitam fuiſſe per Diplome Pontificium, ut *omnimoda Juriſdictio* tam civilis quam criminalis ſit privative penes Rectorem.

99. Quod eodem Diplomate Pontifex voluerit, ut Dux Brabantiæ omnem ſuam Juriſdictionem & civilem & criminalem in ſuppoſita, a ſe abdicaret, eamque in Rectorem & Univerſitatem transferret *realiter & cum effectu*; alias erectio nulla foret.

100. Quod Joannes IV. Brabantiæ Dux, Fundator noſter, per Diploma ſuum datum Bruxellis ſeptimo Idus Novembris 1426 ad purgandam memoratam conditionem, *animo deliberato & de ſano & maturo Procerum, Magnatum, Comitum, Baronum, & Nobilium Fidelium, Conſilio pariter & aſſenſu pro* ſe, *hæredibus & ſucceſſoribus* ſuis *Brabantiæ Ducibus* omnem iſtam Juriſdictionem tam civilem quam criminalem *omniumque cauſarum cognitionem*, eique *deciſionem* a ſe abdicaverit.

101. Scit denique, quod idem Joannes IV. omnem ſuam Juriſdictionem *integraliter* ceſſerit & transtulerit in Rectorem & Univerſitatem *realiter & cum effectu*; NULLA, ut ait, *nobis noſtriſve Succeſſoribus & Officiatis facultate, & auctoritate* PENITUS *reſervata de cauſis & negotiis hujuſmodi cognoſcendi ſive illa dirimendi, aut pro . . . criminibus quomodolibet puniendi ſeu aliquam in eos* (ſubditos Univerſitatis) SUPERIORITATEM vel JURISDICTIONEM *exercendi, quas a nobis* PENITUS *abdicamus*, &c.

102. Quæ pleniſſima Juriſdictio Rectori hujus Academiæ privative competens deinceps ſæpius a ſuccedentibus hujus Regionis ſupremis Principibus confirmata eſt, ac nominatim a Carolo V. anno 1531. Philippo II. anno 1556. & Archiducibus anno 1617. Referuntur in Edictis Brabantiæ Tom. 3. part. 3. lib. 1. tit. 5. Cap. XV.

103. Quin ipſe Auguſtiſſimus Imperator noſter in ipſis Litteris quas inclamat, & quibus tam enormiter abutitur Actor, voluit in hac cauſa agi ſecundum Leges Patriæ *ſuivant les Loix du Pays.*

104. Nominatim & expreſſe ſignificans in hac ipſe cauſa Rectori Magnifico competere Juriſdictionem juxta mores & Leges hujus Patriæ, atque ad Tribunal ejus Actorem & Citatum remittens: *devant ſon juge* COMPETENT DE L'UNIVERSITE' DE LOUVAIN... *ſervato juris ordine. Pour y être fait droit . . . ſuivant les Loix du Pays.*

105. Ad rei hujus indignitatem accedit, quod Fiſcalis in ſua Immatriculatione ſicut reliqua hujus Univerſitatis ſuppoſita JURAJURANDO promiſerit *ſe obſervaturum Jura, Privilegia, Libertates, Statuta, Ordinationes, & Conſuetudines laudabiles Univerſitatis . . . ad quemcumque ſtatum in Univerſitate devenerit, neque ſcienter laboraturum in aliquo quod in præjudicium eorundem poſſet redundare.*

106. Tanquam Advocatus, præſtitit Juramentum Advocatorum hujus Curiæ, prout in Statutis hujus Univerſitatis exprimitur; Quod nempe Juriſdictionem Rectoris non impugnabit ſed pro viribus defendet quatenus ſecundum Jura, Privilegia, vel Statuta Univerſitatis tenetur.

107. Hic autem agitur de Rectorali Juriſdictione in perſonam Academicam, quam nequidem extra muros Oppidi Lovanienſis ad judicium licet evocare. Agitur de perſona, facto, cauſa, ſenioris Doctoris hujus Academiæ. Agitur de parte nobiliore Juriſdictionis ſive de poteſtate dijudicandi.

108. Aſt Officium Fiſcale hac in cauſa nititur penitus Rectori eripere quod in Juriſdictione præſtantius eſt, eique dumtaxat viliorem partem, quæ in decernendo pœnas conſtituta eſt, relinquit.

109. Quin imo poteſtas decernendi pœnas, qua judex ornatus eſt, omne ſuum decus mutuetur & ſplendorem ab ea Judicis poteſtate, qua ſecundum juſtitiam auditis partibus, de facto & qualitate delicti dijudicat:

110. Per conſequens facit Actor Magnificentiam Veſtram merum executorem & a Judicis deprimit gradu atque honore.

111. Et hoc ipſum non veretur coram Magnificentia Veſtra pro Tribunali ſedente ſuſtinere.

112. Sed & proprium Officium Fiſcus hac in parte enormiter commaculat.

113. Si inauſpicato per ſub & obreptionem quippiam e Principe impetratum eſſet, quod in depreſſionem Academicæ Juriſdictionis vergeret: idque verbis adeo claris, ut mitiorem interpretationem nullatenus paterentur, primus ex officio & juriſjurandi Religione Fiſcus Academicus curare ſollicite deberet ut ſarta tecta manerent Privilegia hujus Univerſitatis:

114. Rem deferendo ad Conſilium Univerſitatis, ut jus ac privilegium Academicum principale protegeret: & de ſub & obreptione optimum Principem & ipſius Academiæ benevolum Protectorem edoceret:

115. Apud eum etiam per deputatos ſupplicando ut quod ſub & obreptive per adverſarios obtentum fuiſſet, clementer revocaretur.

116. Hic autem Officium Fiſcale adeo ſui obliviſcitur, ut Literas Cæſarias nil tale continentes, imo ipſam expreſſis terminis Juriſdictionem Rectoralem firmantes; frivolis, falſis, perverſiſque gloſſis & interpretationibus trahere & inflectere conetur in perniciem eorundem Jurium Univerſitatis, & Academicorum.

117. Audet Officium Fiſcale Officiarius & Miniſter Academicus juratus, tanquam Actor ad Tribunal Rectorale accedere ad Rectoralem Juriſdictionem impugnandum, atque a gradu Judicis Rectorem ad officium meri executoris dejiciendum: ubi, quod ſtupendum eſt, Citatus ipſe coram eodem Tribunali cogitur authoritatem ac Juriſdictionem Rectoris eſſerere ac tueri.

118. Res peſſimi exempli, manifeſta & enormis prævaricatio, nulla excuſationis ſpecie diluenda.

119. Quantum ad Citatum ejuſque præſentem cauſam attinet, ſufficit ei ſuper Juribus & Privilegiis Univerſitatis & Suppoſitorum excipere, prout hiſce excipit.

120. Verum ſperatur fore ut Magnificentia Veſtra juſta hujus rei indignatione commota, ex Triplica ab Actore exhibita tamquam Suæ Majeſtati Cæſareæ & Catholicæ maxime injurioſa & Juribus hujus Academiæ exitiali, peſſimi exempli & pernicioſiſſimæ conſequentiæ, expungi, deleri, ac penitus eradi,

ex

Digitized by Google

ex officio jubeat, omnes & ſingulos Articulos eandem materiam concernentes.

121. Idque non in hac tantum ſed etiam in præcedentibus ſchedulis Actoris: Quia jam Actor palam declaravit quorſum per eos tendat.

122. Et ulterius relinquitur Judicio Magnificentiæ Veſtræ, quam inſuper pœnam tam enormi prævaricatione mereatur ipſe Fiſcus qui Triplicæ ſubſcripſit.

123. Procedendo nunc ad contentum Motivi Juris adhuc magis pateſcit innocentia Citati, dum Actor Motivum illud vix pauculis verbis audet attingere.

124. Cum tamen in eo vertatur totius rei cardo, totumque præſens Judicium ſecundum proviſionalem ſententiam de 31. Julii 1727.

125. Certe partes Actoris hic fuiſſent argumentis in Motivo deductis reſpondere & contrariis intentionem ſuam fundare.

126. Quæ fuit indubie intentio Judicis dum non modo facta, ſed, quod inſolitum, omnia etiam Juris argumenta, eorumque applicationes, quæ in toto Motivo continentur, Actori voluit communicari per dictam Sententiam proviſionalem.

127. Quæ etiam in rem judicatam tranſivit.

128. Perſiſtit igitur Citatus adverſus *Articulos* 33. 34. *&* 35. Triplicæ in negationibus & iis omnibus quæ circa prætenſum Breve in hac lite a ſe dicta ſunt, ac præcipue in iis quæ continentur Cap. 1. ſui Motivi Juris.

129. Acceptando quod Actor omnia illa vera eſſe *non inficiando* conceſſerit.

130. Perſiſtit ſimiliter contra *Articulos* 36. *&* 37. in negationibus aliisque in hac cauſa, ac maxime in Cap. 2. & 3. ſui Motivi Juris a ſe prolatis:

131. Una acceptando quod Actor adverſus hæc nil in Triplica ſua inferre potuerit, atque adeo *non inficiando* admiſerit.

132. Interim certo conſtat liberum eſſe Juriſconſultis judicia ſua ſive reſponſa promere circa Brevia aliaque Decreta Romana, conformiter ad ſuas Sententias, legesque & conſuetudines Patriæ, etiam dum illa adverſantur dictis Brevibus & Decretis, contra Articulum 36.

133. Quæ reſponſa Juriſperitorum nihil plane detrahunt Brevibus vel Auctoritati Romanorum Pontificum, quemadmodum nec hiſce detrahunt leges & conſuetudines Patriæ, quibus dicta reſponſa conformia ſunt.

134. *Articulo* 38. novum malæ fidei ſpecimen præbet Actor referendo hæc Citati verba: *Se magis in opinione ſua confirmatum eſſe*, quaſi reſpicerent ea quæ Citatus dixit in Reſponſione Epiſtolari de Conſecratione Cornelii Steenoven.

135. Cum contrarium luculenter pateat non ſolum ex Summario §. I. Capitis quarti Motivi ſub quo verba iſthæc poſita ſunt, ſed etiam ibid. ex Articulo 259. & ſequentibus uſque ad 294.

136. Ubi clare videre potuit verba iſta Articulo 270. non reſpicere niſi *Reſolutionem* cui 25. Maji 1717. una cum aliis J. U. Doctoribus Citatus ſubſcripſit circa ſubſiſtentiam Eccleſiæ & Capituli Ultrajectenſis.

137. Quod etiam Citatus poſitive declaravit Articulo 294. ubi relate ad prædicta verba Citati ab Actore relata, expreſſe enunciat: *Merito itaque & vere dixit Citatus ſe eo magis confirmari in opinione ſua de ſubſiſtentia Eccleſiæ & Capituli Ultrajectini, quo magis legit ſcripta adverſariorum.*

138. Ut nequaquam mirum ſit, quod Actor dicto Articulo 38. Triplicæ dicta verba falſo incuſans, non potuerit aſſignare Articulum ubi reperirentur.

139. Verum coactus Actor adhibere tam falſam ſuppoſitionem, ut Citatum reum faciat, evidens argumentum innocentiæ illius adfert.

140. Quibus mediantibus ſequelæ quas infert Actor dicto Articulo 38. item 39. & 40. ſponte, ſicut tenebræ accedente luce, diſparent.

141. Veniendo ad Articulos 41. 42. & 43. acceptatur quod Actor non ſolum ſe non purget ſuper *contorſione & malignitate* de quibus convictus erat Cap. 2. dicti Motivi Juris, ſed e contrario eam tacite fateri cogatur.

142. Attento, quod ad ſui excuſationem nil aliud adferre poſſit quam ſe *nihil dixiſſe niſi ſeſe referendo ad Inſtrumenta in lite exhibita*. & proinde *mentem ſuam non aliam fuiſſe quam eſt mens & ſenſus dictorum Inſtrumentorum.*

143. Non enim hic quæſtio eſt de interna ejus mente, ſed prout eam expreſſit in Actis litis ac nominatim in Libello gravaminum.

144. Et ſi non habuiſſet aliam intentionem ſeu mentem quam in dictis *Inſtrumentis* exprimatur, profectu ipſis dictorum Inſtrumentorum verbis uti debuiſſet, & non aliis, quibus ipſa contra expreſſum tenorem interpolata ad alienum ac pravum ſenſum detorqueret.

145. Interim, tanquam quod maxime faveat cauſæ Citati, acceptatur quod Actor hic non habeat aliud ad onus Citati quam dicta Inſtrumenta prout jacent.

146. Perſiſtendo ulterius in contento dicti Capitis 2. Motivi Juris.

147. Contra *Articulum* 44. Triplica perſiſtitur in Cap. 3. ejuſdem Motivi, ubi demonſtratum eſt, quod ne vel minimus hic argui poſſit contemtus alicujus Brevis vel Auctoritas S. Sedis.

148. Contra Articulos 45. 46. & 47. perſiſtitur in reſponſis negativis Citati, aliisque ac præcipue Cap. 2. & 3. Motivi Juris deductis:

149. Ad quæ Actor obmutuit, quod acceptatur.

150. Uti etiam perſiſtitur in Cap. 4. dicti Motivi contra Articulum 48. ubi evidenter oſtendit Citatus nihil in præſenti cauſa a ſe dictum aut actum, quod vergat in contemtum aut imminutionem Jurium S. Sedis aut Diſciplinæ Eccleſiaſticæ.

151. Adverſus quæ nil potuit Actor opponere, quod iterum acceptatur.

152. Abuſive dicitur ab Actore Articulis 49. & 50. quaſi Citatus Cap. 5. *Motivi Juris* oſtendere voluiſſet, Decretum Conſilii Status de 12. Septembris, 1725. hic vim non habere præciſe ex hoc capite, quod illud Decretum eſſet Conſilii Status.

153. Cum ibid. Citatus peremtorie demonſtraverit dictum Decretum hic nullatenus poſſe operari ad ſui condemnationem, ob hanc præcipue cauſam, quod extrajudicialiter & ſe inaudito latum eſſet:

154. Ita quidem ut nec gravamina Citato fuerint communicata.

155. Actor autem non ſine dolo fucum facere nititur, dum prætendit illud Decretum eſſe vere Decretum Cæſareæ Suæ Majeſtatis, & perperam carpit Citatum quod vocet illud Decretum Conſilii Status.

156. Cum ipſe Actor Articulo 18. Libello gravaminum faſſus ſit, Decretum illud latum fuiſſe in Conſilio Status his verbis: *Reſponſio illa Epiſtolaris Citati de 4. Junii 1725. per Decretum Cæſareæ Suæ Majeſtatis* latum in Conſilio Status 12. *Septembris 1725. declarata*, &c.

157. Per quod Actor ſponte admiſit, dictum Decretum eſſe Conſilii Status, quamvis illud præcedente titulo *Cæſareæ Suæ Majeſtatis* enunciet.

158. Etiamſi enim Decreta atque Judicia a Conſiliis Regiis lata nomen præferant Suæ Majeſtatis, auctoritate cujus jus dicunt, nihilominus Decreta iſta atque Judicia proprie ſunt illorum Conſiliorum a quibus emanata ſunt.

159. Et rurſus Actor in ſua Replica Articulo 63.

non dubitat dictum Decretum vocare *Decretum Conſilii Status de duodecima Septempris* 1725.

160. Ipſa quoque Sereniſſima Archidux in Epiſtola de 31. Januarii 1726. ad Citatum miſſa loquens de dicto Decreto ait: *comme ſur la ſupplication, que vous avez faite à l'Empereur & Roy notre très cher Frere & Seignear lau ſujet de* l'ORDONNANCE DU CONSEIL D'ETAT *du* 12. *Septembre denier.*

161. Per quæ quemadmodum & per ante deducta ſolutionem accipiunt Articuli 51. 52. & 53.

162. Neque ad rem facit id quod dicit Actor iiſdem Articulis 52. & 53. repetendo quod dixerat Articulo 2. & 3. hoc Decretum latum eſſe *auditis prius... Dominis Conſiliariis Fiſcalibus Magni Conſilii Mechlinienſis, necnon Illuſtriſſimis & Ampliſſimis Dominis de Conſilio Status:*

163. Cum ex eo non ſequatur, dictum Decretum fuiſſe conforme eorum Sententiæ atque ſuffragio.

164. Quamvis enim in Decretis Regiis forte exprimatur, conſultos fuiſſe Fiſcales, aut etiam quædam Conſilia: certum tamen eſt non raro in iis Decretis ſtatui quod eorum Sententiæ contrarium ſit.

165. Acceptatur autem, quod Actor nil proferre potuerit contra deducta Articulis 438. 439. 440. & 441. Motivi Juris.

166. Quin imo dicere poſſemus, ſi dictum Decretum ad rem faceret, non omnes Dominos Conſiliarios Fiſcales & Conſilii Status ejuſdem in hac parte fuiſſe ſententiæ,

167. Fuiſſe qui ſentirent, quod Citatus prævie audire deberet, & quod ſi negotium hoc inchoaretur *a laceratione*, præpoſtere inchoaretur ab *executione.*

168. Sed inaudita res eſt, quod ubi Actor refert Decretum hoc latum eſſe per *Gubernatorem Patriæ*, una ſuſtinere non dubitet hoc ipſum Decretum in cauſa Citati habere *vim rei judicatæ.*

169. Quis enim unquam præſumere queat, Gubernatorem hujus Patriæ per ſe voluiſſe judicare Natum Brabantinum, Presbyterum Academicum, qualis eſt Citatus, ſuper prætenſo delicto quod commiſſum fuiſſet intra muros Oppidi Lovanienſis, quod & Brabantiæ prima Metropolis eſt & Academiæ Sedes!

170. Quomodo vult Actor prædictum Decretum hic haberi pro legitimo & legali judicio, & re judicata in gravamen Citati, cum per Articulos 64. & 65. ſuæ Replicæ, item per Articulum 19. ulterioris Replicæ ipſe Actor conſtanter faſſus ſit Citatum prævie auditum non fuiſſe.

171. Quod vel ſolum ſufficit ut conſtet, nullum hactenus ſuper perſona, facto & cauſa Citati interveniſſe legale, legitimum aut contradictorium Judicium.

172. Itaque tota hæc cauſa integra remanere debet Judicio Magnificentiæ Veſtræ, prorſus ac ſi alibi nihil actum fuiſſet, prout revera de ea nihil actum fuit.

173. Cauſa hæc criminalis apud Tribunal Magnificentiæ Veſtræ primum cœpta eſt; tota apud idem Tribunal diſcuti debet ac terminari.

174. Frivolum proinde eſt, quod Actor dicto Articulo 53. dicat, hic *nullum amplius eſſe locum ulteriori de validitate aut invaliditate Decreti Cæſarei diſcuſſioni aut inquiſitioni.*

175. Quia hic non diſputat Citatus, quam tandem vim aut validitatem in ſe habeat Decretum illud Conſilii Status: ſed hoc invicte ſuſtinet, nequaquam poſſe Decretum illud ad onus ſuum allegari ob peremptorias rationes deductas in Motivo Juris Cap. 5. quibus nil potuit Actor opponere.

176. Verum quis ferat hic denuo eodem Articulo 53. Triplicæ repetitum probrum coram Tribunali Rectoria; & denuo repetitam in facie Magnificentiæ Veſtræ injuriam, qua Actor ei præcipuam auctoritatem Judicis eripere conſtanter nititur, dum ait: *Unicas Magnificentiæ Veſtræ partes eſſe* Citato *debitas pœnas injungere?*

177. Contra Articulos 54. 55. 56. 57. & 58. ſiſtitur in omnibus penes contentum Cap. 6. Motivi Juris.

178. Et acceptatur, quod Actor ibid. provocatus, ut vel ullam legem aut ullum Canonem produceret, qui hic ex adverſo operaretur; nullum plane verbum potuerit proferre adverſus dictum contentum Cap. 6. quod notandum.

179. Quod attinet Articulos 59. & 60. Citatus optimis rationibus Cap. 7. ſui Motivi arguit proceſſum Actoria, irregularitatis & nullitatis ob defectum informationum præparatoriarum.

180. Quandoquidem hæ ſint ita baſis & fundamentum totius proceſſus criminalis, ut iis neglectis tota Cauſæ inſtructio corruat, uti dicto Cap. 7. probatum eſt, penes quod perſiſtitur.

181. Acceptatur autem *in vim peremptorii*, quod Actor fateri coactus ſit, ſe nullas plane præparatorias informationes cepiſſe in hac cauſa.

182. Illæ quas commemorat Articulo 61. prætenſæ informationes, nullam hic mereri poſſunt attentionem, cum Actor nequidem illas impenderit.

183. Una tamen per id, quod dicit *ſe in opere fuiſſe capiendi informationes præparatorias*, convictum ſe fatetur de earumdem neceſſitate ad inſtituendam Actionem hanc criminalem.

184. Ita ut per hoc admiſerit, ſe hac in parte condemnandum.

185. Nec concipi poteſt, quam ob cauſam Actor Articulis 62. & 63. potuerit carpere Citatum in eo quod hic impendiſſet medium ſuſpectationis:

186. Quaſi illud medium Citatus adhibuiſſet per *meram calumniam, tricas & technas, recuſando,* inquit, *& ſuſpectando Judices æquiſſimos.*

187. Negat Citatus, ſe per calumniam, per tricas aut technas recuſaſſe aut ſuſpectaſſe Judices: Negat ſe recuſaſſe aut ſuſpectaſſe Judices æquiſſimos.

188. Certe non per calumniam, tricas aut technas recuſavit Eximium Dominum Stoupy, tunc Rectorem Magnificum: neque in illo ſuſpectavit Judicem hac in parte nullatenus recuſabilem, cum Eximius Vir ille ſuſpectationem ſponte admiſerit.

189. Quantum attinet ſuſpectationem Eximii Domini Delvaulx tunc Vice-Rectoris, non ignorat Actor, eam adeo fundatam apud Sanctius Conſilium reputatam fuiſſe, ut ſuper ipſo Libello dicti Eximii Domini ordinatum fuerit, eam *juris ordine ſervato per arbitros* diſcutiendam & dijudicandam eſſe.

190. Denique dicat Actor, quid tandem, dum habebat Rectorem Clariſſimum D. Buggenhoudt Judicem prius non recuſatum, eum impediverit a capiendis informationibus præparatoriis.

191. Quin adeo procul abeſt, ut Citatus hic exorbitaſſet, ut e contrario ab ipſo Auguſtiſſimo Imperatore medium illud ſuſpectationis & recuſationis tanquam probe fundatum æſtimatum fuerit;

192. Cum Sua Cæſarea Majeſtas non mandarit progrediendum eſſe quaſi in lite cœpta; verum ſtatuerit, ut de novo fieret litis exordium, *ſervato juris ordine.*

193. Ita indicans, ceſſare totum quod hactenus contra Citatum fuerat intentatum.

194. Neque Actori prodeſſe quidquam poteſt confeſſio Citati, de qua Articulo 64. ut conſtat ex rationibus peremptoriis deductis §. 3. Cap. 7. Motivi Juris.

195. Citatus enim non ſimpliciter ut ſuam admiſit Reſponſionem Epiſtolarem laceratam: ſed recognovit ſuam eſſe Epiſtolam in illo ſcriptis Reſponſionis Epiſtolaris contentam: una proteſtatur, dictam Epi-

ſtolam

Digitized by Google

ſtolam ne minimam quidem cenſuram ſeu demonſtrationem mereri, ut conſtat ex Inſtrumento ab Actore exhibito cum Lib. grav. ſub N. 4°.

196. Neque Citatus confeſſus eſt ſe Auctorem facti criminoſi, ſed operis de ſe innocui & laudabilis: nimirum Canonicæ cujuſdam Reſponſionis, quam rogatus dedit ſecundum ſuam profeſſionem & opinionem ex dictamine conſcientiæ depromptam.

197. Jam vero notorium eſt, quod *Conſilii non fraudulenti nulla ſit obligatio.*

198. Quæ cum ita ſint, debuiſſet Actor, ſiquidem ex aliqua Officii ſpecie Actionem inſtituere voluiſſet; præparatorie prius ſeſe inſtruere, *an hic ſubeſſet fraus vel dolus & quidem talis qui læderet publicum;* & dein hujuſmodi fraudis aut doli in ſuis informationibus præparatoriis argumenta authentica exhibere.

199. Ut autem protinus appareat, quam infundate medium confeſſionis a Citato factæ Actor arripiat; dumtaxat animadverti debet Actorem non ſimpliciter gravamen intentaſſe Citato, quod Auctor eſſet dictæ Reſponſionis Epiſtolaris;

200. Sed quod per illam Citatus pretenſe *ſprevisset & contemſiſſet, vel ſaltem nihili feciſſet* certum prætenſum Breve quod Romæ datum foret 21. Februarii 1725. uti ponit Actor Articulis 16. & 17. Lib. grav.

201. Jam vero, ut fuiſſet ſaltem ſpecies quædam juſtæ accuſationis in hac parte, ante omnia debuiſſet Actor in hac cauſa oſtendere *ad ſufficientiam juris* Citatum, cum dictam Epiſtolam ſcriberet, habuiſſe plenam notitiam contentorum in dicto Brevi; & quidem talem notitiam quæ ipſum obſtringeret ad non ſcribendum quæ ſcripſit,

202. Atque ut hic iterum *ſervato juris ordine* Actor procederet, oportebat eum ſaltem præparatorie de hac re docere per probas Informationes, antequam adverſus Citatum actionem criminalem & infamantem inſtitueret.

203. Quibus mediantibus ſponte corruunt Articuli 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. & 73. qui etiam per ſuperius deducta ſolutionem ſuam inveniunt.

204. Ita quidem, ut conſtet Actorem dicto Articulo 69. falſo dixiſſe quod *haberet fatentem Reum.*

205. Inſuper gratis aſſeritur eodem Articulo 69. *Suam Cæſaream Majeſtatem ſola Confeſſione Citati contentam fuiſſe.*

206. E contrario conſtat ex dictis Litteris Cæſareis, Suam Majeſtatem voluiſſe, ut Actor ageret *ſervato juris ordine.*

207. Juris autem ordo requirit in criminalibus, ut prævie capiantur Informationes præparatoriæ: neque habita confeſſione Rei illico procedatur ad ſententiam, ſed Reus exceptiones ſuas proponat & rationibus juris & facti eas fondet. Hinc inde vero partes replicent & duplicent, &c.

208. Plane ergo inſulſum eſt & abſurdum id, quod Actor hic prætendit, quaſi ſua Cæſarea Majeſtas ſola confeſſione Citati contenta fuiſſet, & vigore Litterarum Cæſarearum nihil hic diſquirendum eſſet, niſi qua pœna Citatus afficiendus foret.

109. Quin imo Sua Cæſarea Majeſtas dictis ſuis Litteris hac in parte ſatisfacere voluit juſtæ querimoniæ Citati, qua conqueſtus fuerat, nequidem ſibi conceſſam fuiſſe inſpectionem Exemplaris lacerati: *qu'il prenne,* inquit Auguſtinus Cæſar, *inſpection & reconnoiſſe l'Exemplaire de la dite Reponſe Epiſtolaire, qui ſe trouve dans la Secretarie du Conſeil l'Etat conforme à celui, &c.*

210. Nec mirum quod ſubdat Clementiſſimus Imperator, ut declaret Citatus, *ſi c'eſt ſon ouvrage ou non:* quia pro ſua prudentia & æquitate voluit Sua Cæſarea Majeſtas prius inquiri, an revera ſubeſſet materia inſtruendi Judicii: Quandoquidem ſuperfluum & importunum videretur inſtitui Actionem, ubi forte laceratum ſcriptum non eſſet genuinum opus Citati.

211. Procedendo ad Articulum 74. turpis impoſtura occurrit, qua Actor iterum fingit, quod Auguſtiſſimus noſter Imperator decreverit *Citatum eſſe* PUNIENDUM, *juris tamen ordine ſervato;* cum nequaquam declaraverit Citatum eſſe puniendum; ſed e contrario adminiſtrandam illi juſtitiam ſervato juris ordine ſecundum Leges Patriæ, contra Articulum 75.

212. Poſtremo quod attinet 76. *& finalem Articulum,* is negatur quatenus aſſerit Citatum dictam Reſponſionem Epiſtolarem defendere *contra præfatum Breve Apoſtolicum, quod jam omnibus* pretenſe *notum eſſet, & contra dictum Decretum* Conſilii Status *& eatenus non levi injuria* pretenſe *afficeret Auguſtiſſimum Imperatorem noſtrum, ac ejus Regimen ſupremum, quod maxime notatu dignum* vult Actor.

213. Nam non aliter propugnat, nec aliter propugnavit Citatus Reſponſionem ſuam, quam abſtracte a dicto Brevi & Decreto Conſilii Status; imo abſtracte ab illo Exemplari Reſponſionis Epiſtolaris, quod per dictum Decretum Conſilii Status damnatum & laceratum fuit.

214. Nunquam Citatus de iſto Brevi, aut de iſto Decreto Conſilii Status ſermonem fecit in hac cauſa, niſi per Actorem coactus de iis loqui ob ſuæ defenſionis neceſſitatem.

215. Et hoc quoque Citatus per recurſum ſuum ad Clementiſſimum Imperatorem ſupplex petiverat, ut nempe *non obſtante dicta Ordinatione Conſilii Status curſus juſtitiæ ordinarius ipſi libere pateret, ut in legitimo judicio honorem ſuum & famam defendere poſſet.*

216. Quod & Sua Cæſarea Majeſtas Clementer Citato concedi voluit, remittens cauſam ad Judicem competentem, *pour y être fait droit ſuivant les Loix du Pays & Canons de l'Egliſe.*

217. Neque Citatus hac in parte quidquam egit niſi conformiter ad proteſtationem ſuam, quam adhibuit in eodem Inſtrumento, quo ingenue confeſſus eſt, quid in Reſponſione Epiſtolari pro ſuo agnoſceret.

218. *Cependant je ne crois pas,* inquit ibid. Citatus, *ſous très humble correction que madite Réponſe Epiſtolaire ou Réſolution Canonique merite quelque cenſure ou demonſtration, comme je pourrois faire voir en juſtice en cas de beſoin: aiant une entiere confiance que ma préſente declaration, que je fais par reſpectueuſe déference pour les Ordres de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, & de ſon Alteſſe Sereniſſime, ne prejudiciera en rien aux exceptions & défenſes, que la raiſon naturelle & les Regles de Droit m'accordent; & que le cours ordinaire de la Juſtice me ſera toujours également ouvert & libre pour avoir ma pleine defenſe dans un jugement reglé conformement aux Loix & coutumes du Pays, & aux Intentions Souveraines de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, dont la grande Pieté, Equité, & Juſtice m'aſſurent entierement.* Ut conſtat ex Acta per Citatum ſignata 28. Januarii 1726.

219. Quam Actam Actor in Libello gravaminum Articulo 22. impendit ſimpliciter uti jacet, nihil contradicendo dictæ proteſtationi; quo agendi modo plane admiſit totum ejuſdem proteſtationis contentum: quod acceptatur.

220. Et hoc poſtquam idem Actor dictam Citati declarationem ad Sereniſſimam Archiducem miſiſſet: argumentum evidens, quod neque Sereniſſima ſua Celſitudo eamdem proteſtationem ullatenus improbarit.

221. Ita ut prorſus intelligi nequeat, qua ratione

fieri

fieri poſſit, ut Actor ſincere & ſimul tam atrociter accuſet Citatum vel ob hoc ipſum, quod Citatus dictam ſuam Epiſtolam *defendat* adverſus gravamina, quæ ad onus ejus Actor in Libello ſuo propoſuerat.

222. Aut fortaſſe prætendit Actor, ut Citatus dimiſſis omnibus mediis ſuæ defenſionis ſciens & volens reum ſe fateatur, cum ſe prorſus teſte conſcientia noverit inoocentem?

223. Inſuper dicit additque Citatos, immerito actorem tam acerbe conqueri de ejus Motivo Juris in ſua Triplica, præſertim articulis 38. 39. 40. & 76.

224. Tantoque minus conqueri juſte poſſe, quod illud Motivum a Citato exhibitum fuerit: *Clauſum pro ſola inſtructione Judicis & Aſſeſſorum*: Qoi nihilominus illud adeo peremptorium æſtimarunt, ut illud partem Litis effeceriot atque adeo laudarint.

225. Super quo hic, in quantum opus, contra dictos articulos excipitur.

226. Notandum hic quoque, quod Citatus in dicto Motivo locutus ſit ad Judices ſuos, qui ſecundum Leges hujus Patriæ Judicium laturi eſſent, atque idcirco ſermonem hiſce legibus conſormem adhibere non dubitavit. Si hujuſmodi ſermone oſfendatur Fiſcalis, Officio Advocati fungi non debet in Brabantia.

227. Maximopere autem in rem ſuam facere confidit Citatus, quod commonetur ac Judicetur hic in Patria, ubi abſolute io legitimo & contradictorio Judicio ſequi oportеat ſupra memoratum Lætum introitum a Sua Majeſtate Cæſarea & Catholica tanquam Brabaotiæ Duce Jurisjurandi ſacramento firmatum.

228. Dum igitur Actor, totum Motivum Juris a Judice illi communicatum in ordine ad Triplicandum, tanquam frivolum atque ad hanc cauſam impertinens rejicit, incuſat ipſum Clariſſimum Judicem & Coofultiſſimos Aſſeſſores, quaſi protuliſſent Sententiam plane illuſoriam: atque adeo una ſua ſchedula Triplicæ æque injurius eſt Actor in Suam Cæſaresm & Catholicam Majeſtatem, Academiam, Magnificum Dominum Rectorem, Clariſſimum Judicem, Conſultiſſimos Aſſeſſores, Citatum.

229. Cæterum cum timendum fortaſſe ſit, ne Advocatus Fiſcalis denuo atteotare vellet deliberationi hujus cauſæ intervenire,

230. Ubi tamen notorium eſt, in nolla hujus Patriæ Curia Eccleſiaſtica, cujus certe ſtylum & praxim hoc Tribunal Rectorale ſequitur, id obtinere, ot nempe Fiſcus hujuſmodi deliberationibus interſit:

231. Indubitatum quoque eſt, nullum aliunde jus Fiſcali Academico concedi, ut hic in deliberatione accedat:

232. Suſtinet Citatus, Fiſcalem ab hojus cauſæ deliberatione abeſſe debere.

233. Quod ſi Actor in animum Induceret, buio ſuſtento ſeſe opponere, poſtulat Citatus ſuper eo primum & ante omnia jus dici.

Quibus aliiſque mediantibus ex officio, &c.

Et rejiciendo totum contentum dictæ Triplicæ per impertinentiam, frivolitatem, & expreſſam denegationem quatenos contra vel facti præjudicialis.

Perſiſtit Citatus ut alias & ante ubique cum expenſis,

Implorando, &c.

Z. B. VAN ESPEN.

EX ACTIS ROTULÆ

30. & 31. *Januarii. Item* 3. & 6. *Februarii* 1728.

Trigeſima Januarii 1728. Procurator Actoris *petit Acta deferri & jus dici; & ne hæc Deciſio remoram patiatur ex ſuſtento Clariſſimi D. van Eſpen facto in fine Quadruplicæ; hinc ex ſpeciali commiſſione Domini Fiſcalis, declarat eundem non interventurum pro hac vice & ſine conſequentia in deliberatione dictæ cauſæ.*

Eodem die Magn. D. tulit Decretum: *Compleantur & deferantur Acta.* R. VAN KIEL *P. T. Rector.*

31. Januarii 1728. hora ſecunda pomeridiana citat Procurator Actoris Procuratorem Domini van Eſpen, *in finem inventariſandi hanc cauſam, & ad ſignandum inventarium*; ex vigore ſcilicet Decreti noviſſimi. Verum Procurator Citati *viſo Decreto* exhibet ſchedulam *Loco Termini* tenoris ſequentis.

LOCO TERMINI.

Pro Clariſſimo Domino ZEGERO BERNARDO VAN ESPEN *J. U. D. & Sacrorum Canonum Profeſſore, Citato,*

Contra Conſultiſſimum Dominum THEODORUM LEONARDUM STREITHAGEN *J. U. L. hujus Univerſitatis Promotorem. nomine Officii Actorem.*

Citatus viſo Decreto de data 30. Januarii noviſſimi dicit, ſe jam deprehendere, quod Decretum illud latum ſit per Clariſſimum D. Hacquiom. (*id eſt, aſſeſſore Clariſſimo D. Hacquio.*)

Putat autem, quod dictus Clariſſimus non ſit idoneus, ut in hac cauſa fungatur munere Aſſeſſoris; imo quod debuiſſet ſe ultro excuſare.

Primo ex eo, quod hæc cauſa ſit in hac Univerſitate famoſiſſima.

Quodque omnibus notum ſit, quod pro principali materia & ſubjecto habeat quæſtionem de ſtatu & ſubſiſtentia Eccleſiæ Ultrajectinæ, & Juribus Cleri ejuſdem.

Quod dictus Clariſſimus D. Hacquius optime ſciat, ſe cum quatuor aliis Doctoribos hujus Univerſitatis fuiſſe conſultum ſuper eadem quæſtione.

Quod etiam ſuper eadem quæſtione una cum dictis Doctoribus reſponderit etiam ſcripto.

Quod conſequenter vel ex ſola honaſtate debuiſſet abſtinere ab omni interventione in præfata cauſa.

Maxime ubi dictum ejus Reſponſum annexum eſt Motivo Juris D. Citati, & una cum eo exhibitum.

Et deinde per ſententiam interlocutoriam de data 31. Julii 1727. dictum Motivum Joris cum ſuo præfato annexo habitum ſit pro ulteriori Duplica, & eorum conceſſa ſit copia D. Actori in ordine ad Triplicandum.

Ita ut jam, tam dictum Reſponſum, quam præ-

fatum.

ſatum Motivum Juris facta ſiot partes præſentis cauſæ.

Quod conſequenter decorum non foret, quod vellet eidem cauſæ in quacumque ejus parte intervenire.

Dicit ulterius idem Citatus, ſine horum præjudicio, quod non videat quo titulo & qua ratione dictus Clariſſimus D. ſe in hanc cauſam intromittat.

Quandoquidem in hac cauſa uti Aſſeſſores nominati ſint quinque Juriſperiti.

Quodque inter eos ita nominatos nunquam fuerit dictus Clariſſimus D. Hacquius.

Quod in eoſdem illos quinque partes hinc inde cooſenſerint.

Quod proinde officium eorum duret uſque ad plenam deciſionem præſentis cauſæ.

Quod illud ſit juri & praxi conforme.

Maxime cum jam dederint Senteotiam Ioterlocutoriam de data 31. Julii 1727.

Eaque Interlocutoria talis ut mere data ſit ex officio.

Atque etiam tranſiverit in rem judicatam.

Quare dum dictus Clariſſimus D. hic aſſumpſit qualitatem Aſſeſſoris, dando illud Decretum, ingeſſit ſe in officium alienum.

Unde etiam prætenſum illud Decretum nullum eſt primo genere nullitatis ex defectu qualificationis, & contra illud tanquam tale proteſtatur.

Et ne quid ulterius attentetur, & alias omni meliori modo concludendo contendit idem Citatus,

Præſentem cauſam remoto & penitus ſecluſo dicto Clariſſimo D. Hacquio, omnibusque aliis quibuscumque, de conſilio & aſſenſu præfatorum quinque Jurisperitorum unice & privative per Magnificentiam Veſtram eſſe inſtruendam, decidendam & terminandam: ſuſtinens hæc ita fieri debere, proteſtans de nullitate omnium quæ in præjudicium horum quacumque ratione contigerit attentari Z. B. van Eſpen.

3. Februarii 1728. Procurator Actoris reiicit *totum contentum* dictæ *Schedulæ per frivolitatem*, &c. *refert ſe & ſubmittit ſe Judicio* Magnifici Domini; *declarans nihilominus Principalem ſuum non affectare, ut Clariſſimus D. Hacquius interſit judicaturæ hujus Cauſæ; petens eu propter inſtantiſſime ad lecturam procedi.* Procurator Citati petit copiam hujus Verbalis.

6. Februarii 1728. Procurator Citati dicit & ſuſtinet prout in dicta Schedula *Loco Termini* (†)

7. Februarii 1728. Magnificus Dominus tulit Sententiam hora undecima audita.

(†) Paratum erat ex parte Doctoris van Eſpen Motivum alterum Magnifico Judici opportune exhibendum; niſi præoccupaſſet Sententia præmature lata.

S E N T E N T I A

RECTORIS MAGNIFICI.

7. *Februarii* 1728.

In Cauſa mota & vertente in Curia Rectorali Almæ Univerſitatis Lovanienſis per & inter Conſultiſſimum Dominum Theodorum Leonardum Streithagen J. U. L. & præfatæ Univerſitatis Promotorem, nomine officii Actorem ex una, & Clariſſimum Dominum Z. B. van Eſpen J. U. D. & Sacrorum Canonum Profeſſorem, Reum Citatum & opponentem ex altera partibus, viſis & examinatis Actis & Actitatis dictæ Cauſæ inſtructæ ſecundum Inventarium ejuſdem quotatum usque ad litteras BB, omnibusque mature perpenſis, Chriſti nomine invocato pro Tribunali ſedentes, ſolumque Deum & juſtitiam præ oculis habentes per hanc ſententiam noſtram definitivam, quam de Juriſconſultorum conſilio & aſſenſu in his ſcriptis ſerimus, dicimus, decernimus & declaramus Dictum Clariſſimum Dominum Reum Citatum ſufficienter convictum eſſe Auctorem Reſponſionis Epiſtolaris de data 4. Junil 1725. cujus copia impreſſa juncta eſt Libello gravaminum Actoris ſub N. 2. & quæ Reſponſio Epiſtolaris declarata ſuit injurioſa S. Sedi, ſcandaloſa & pernicioſæ conſequentiæ, & tanquam talis per copiam impreſſam publice lacerata in atrio Conſilii Status in conformitatem Decreti Suæ Imperialis & Catholicæ Majeſtatis lati per Excellentiſſimum Dominum de Daun Gubernatorem Generalem Patriæ de 12. Septembris 1725. Quapropter eundem Dominum Reum Citatum condemnandum doximus, prout eundem condemnamus per Præſentes, ut infra tres ſeptimanas ab inſinuatione Præſentium dictam Epiſtolarem Reſponſionem retractet ac revocet ſub pœna ulterioris ad onus ejuſdem proviſionis. Interim & proviſionaliter declaramus eundem Reum Citatum ſuſpendendum eſſe, prout eundem ſuſpendimus per Præſentes tam a Divinis, quam a ſua electione ac aliis muniis & officiis quæ habet io hac Alma Univerſitate Lovanienſi, condemnantes inſuper eundem Raum Citatum in expenſas dictæ Cauſæ, earum taxa & moderatione nobis reſervata. Lata & pronunciata hac 7. Februarii 1728. præſentibus Joanne Jacobo Goffart & Joanne Balthaſare Rasquin tanquam teſtibus, & partium Procuratoribus citatis. De Mandato Magnifici Domini Rectoris.

Barthol. HENDRIKX Secretarius.

Eodem die Magnificus D. tulit Decretum: *Inferant Partes hinc inde ſuas ſportulas infra triduum ab inſinuatione ſub pœna executionis in defectuoſum.*

9. Februarii 1728. Procurator Citati ex ſpeciali commiſſione ſui Principalis: *viſa Sententia definitiva pronunciata & inſinuata 7. hujus ſentiens ſe enormiter læſum, ejus nullitate ſalva, appellat & provocat ab eadem ad V. V. D. D. quinque Judices Cauſarum Appellationum hujus Univerſitatis, ac ad alios quoscumque, ad quos de jure vel conſuetudine appellare licet aut poteſt, petens primo, ſecundo, tertio; inſtanter, inſtantius & inſtantiſſime ſibi de Apoſtolis Reverentialibus reſponderi. Præſente* Procuratore Actoris nuno intimati, *qui petit de Apoſtolis Reverentialibus reſpondendo parti injungi, ut ſuam interpoſitam Appellationem proſequatur juxta Statuta* hujus Univerſitatis.

13. Februarii 1728. Magnificus Dominus tulit Decretum: *reſpondemus de Reverentialibus Quoad effectum devolutivum tantum, injungentes D. Appellanti ut Appellationem ſuam proſequatur juxta Statuta*, &c.

16. Februarii 1728. Procurator Appellantis: *viſo Decreto in hac lato 13. Februarii 1728. attento quod non pure reſponſum ſit de Reverentialibus, & ſic novum Appellanti illatum ſit gravamen, appellat & provocat iterato a dicto Decreto tanquam a novo & continuo gravamine ad V. V. D. D. quinque Judices*, &c. Procurator Intimati *petit inhæreri Decreto noviſſimo.*

18. Februarii 1728. Procurator Appellantis *pro Appellante* comparens virtute Mandati, cujus copiam authenticam exhibet, introducit utramque Appella-

pellationem *petens per V. V. D. D.* quinque Judices *ſeſe hujus cauſæ & partium declarari Judices competentes, & quia M. D. Rector Judex* a quo *reſpondendo de Apoſtolis denegavit effectum ſuſpenſivum, petit per V. V. D. D. inhiberi ne quid attentetur, tum quia notorie ex ipſo textu patet quod Sententia ſit definitiva, adeoque quod M. D. Judex* a quo *deferre debuiſſet ac debeat Appellationi non ſolum tam de jure quam de praxi, ut patet ex Articulo 49. Ordinationum Curiarum hujus Univerſitatis; verum etiam ex eo, quod illud, ad quod Appellans ibidem condemnatur ulterius non ſit reparabile*, &c. *petens ſuper omnibus inſtantiſſime diſponi.* Off. &c.

Procurator Intimati pro ſuo Principali *comparens; cum Sententia per M. D. lata ſit in materia correctionis & diſciplinæ, ſuſtinet V. V. D. D.* quinque Judices *ſeſe non poſſe declarare Judices competentes, niſi quoad effectum* devolutivum tantum, alias proteſtatur de Appellatione, remedio caſſationis, ubi & quando.

Procurator appellantis *exhibet ſchedulam* Loco Termini *clauſam, quam reproducet infra 24. horas.* Procurator intimati *ſuſtinet dictam ſchedulam fore communicandam antequam per V. V. D. D.* quinque Judices *deſuper aliquid diſponatur, cum ſibi, utpote Intimato competat facultas ultimo ſcribendi.* Procurator Appellantis *perſiſtit*, &c.

LOCO TERMINI CLAUSUM (*)

Pro Clariſſimo Domino Z. B. van Espen *J. U. D. Appellante.*

Contra Conſultiſſimum Dominum Theodorum Leonardum Steithagen *hujus Univerſitatis Promotorem, Intimatum.*

Bollaert (†) ſatisfaciendo adſtrictioni ſuæ dicit, hanc ſchedulam exhiberi clauſam, unice ad præſcindendas moras.

Hactenus non eſt hic alia quæſtio, quam de effectu ſuſpenſivo Appellationis, quem Judex *a quo* in ſua Reſponſione de Apoſtolis negavit. Ideo recurrit Bollaert ad V. V. D. D. V. V. ac petit inhibitionem, ne quid attentetur Appellatione durante, prout videre eſt termino ſervato 18. Februarii 1728.

Declarat autem idem Bollaert, ſe dictam petitionem ſuam nolle extendere ad ſuſpenſionem a Divinis in dicta Sententia comprehenſam.

Idque non per modum acquieſcentis (nam ſuſtinet ſuſpenſionem illam nulliter & contra Jus inflictam: de quo in principali latius) ſed ut interim ſe conformet Decretis SS. Canonum, qui ſtatuunt Cenſuras Eccleſiaſticas non ſuſpendi per Appellationem.

Cæterum hæc Decreta Canonum ſunt ſingularia & certiſſima exceptio Regulæ quæ dictat effectum omnem Sententiæ *a qua* Appellatum eſt, ſuſpendi per appellationem interjectam.

Et cum exceptiones omnes a Regula ſint ſtrictæ interpretationis, & ipſam Regulam firment in caſibus non exceptis: hinc ſequitur pulcherrime, quod alia puncta comprehenſa in dicta Sententia *a qua* ſint ipſo jure in ſuſpenſo per appellationem quam Bollaert interjecit.

Adeo ut hoc ipſum tantummodo declarandum ſit per V. V. D. D. V. V. & conſequenter inhibendum Judici *a quo*, ne quid attentet.

Quæ res in propoſito ſingularem Juris neceſſitatem invenit in eo, quod palinodia ſeu revocatio Reſponſionis Epiſtolaris injuncta appellanti per Sententiam *in qua*, eſſet irreparabilis per Sententiam ferendam in hac inſtantia Appellationis. Quod factum eſſet, infectum fieri non poſſet.

In hoc genere rerum ipſa interjectio magnæ Reviſionis (quæ regulariter non ſiſtit executionem arreſtorum quæ feruntur in Supremis Curiis) tamen ſiſtit executionem omnem, quoties in Factum concepta eſt Sententia; idque quia quod ſemel factum eſſet, infectum deinde fieri non poſſet.

Qui per Sententiam eſt condemnatus ad dandum, poteſt poſtea repetere quod dederit, etiam cum intereſſe & omni cauſa.

Sed qui condemnatus eſt ad faciendum, non poteſt factum recipere, ut ſit eo loco, quaſi non fecerit.

Ea res in univerſum porrigitur ad quodvis factum etiam indifferens, & quod penſari poſſit cum pecunia; v. g. ſi condemnatus ſum ad reddendam rationem villicationis meæ, nihil hac in parte perdidero quam operam, quæ eſt prætio æſtimabilis.

Attamen huic ipſi Sententiæ non parebo, neque cogi poſſum ad parendum, non tantum ſi appellavi, verum etiam ſi ab arreſto Supremæ Curiæ ſupplicavero Principi, vel quod idem eſt, Reviſionem intentavero. Et hoc eſt in jure & praxi certiſſimum.

Quanto magis, dum factum eſt fatalis conſequentiæ & nullo prætio æſtimabile, v. g. ſi quis condemnatus eſt, ut Titiam uxorem ducat. Idem eſt de facto infamante & notam inurente exiſtimationi appellantis, quale eſt palinodia vel revocatio ſui dicti aut ſcripti: quæ ſæpiſſime ne ſalva quidem conſcientia poteſt fieri.

Hæc de factis comprehenſis in Sententia *a qua* excepto ſolo facto ſuſpenſionis a Divinis, cui appellans per interim ſupra detulit ob rationem ibidem dictam, quod ſit exceptio inducta Jure Canonico a generali Regula, quod Appellatio ſuſpendit omnem executionem Sententiæ.

Quæ ipſa Regula jubet etiam ſuſpendi executionem condemnationis in expenſas litis; pro quibus non magis quam pro ipſo principali, fieri poteſt executio, Appellatione pendente.

Sed bene poteſt fieri talis executio pendente Judicio Supplicationis ſeu magnæ Reviſionis, quia regulariter Reviſio non ſuſpendit executionem arreſtorum dum res executioni mandata reparabilis eſt: expenſæ autem interim ſolutæ poſſunt repeti, & ab homine ſuſpecto interim cautio requiritur.

Sed inde non recte ducitur argumentum ad Sententias aliorum Judicum, a quibus non revidetur ſed appellatur. Hæc ſunt oppoſita in hac parte; in arreſtis eſt Regula, quod Reviſio non ſiſtit executionem; in aliis contra, quod Appellatio ſiſtit omnem executionem, etiam expenſarum: nam ab illa parte

Senten

(*) Exhibitum 19. Februarii 1728. (†) Procurator Appellantis.

Sententiæ æque appellatum eſt, ac a cauſa principali.

Cæterum ineptiſſime hic adducit Haelgoet(†) ea quæ de correctione & diſciplina profert in ſuo Termino de 18. Februarii 1728.

Per correctionem & diſciplinam Canones intelligunt nihil aliud, quam diſciplinam quodammodo paternam, & domeſticam magis quam politicam, deſtitutam omni ſpecie Judicii & proceſſus formati.

Et in hoc ipſo genere exceptionem admittit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Cap. 13. declarans correctionis aut reformationis executionem non poſſe quidem per Appellationem ſuſpendi: ſed tamen addit in verbis: Niſi Prælati *formam in talibus exceſſerint obſervandam.*

An autem exceſſum ſit, nec ne, ad arbitrium pertinet Judicis *ad quem*. Hæc de correctione.

Sed in propoſito nihil tale eſt, Proceſſus fuit formatiſſimus. Nec ipſa materia concernit regimen domeſticum familiæ, vel Monaſterii, vel alterius communitatis, habentis inſtar aut imaginem familiæ; ſed ad ſummam ſpectat Rempublicam; & qui ſecus arbitrabitur, omnem tandem Sententiam ad metas correctionis rediget.

Nec etiam jure petiit Haelgeoet ſibi dari inſpectionem hujus ſchedulæ Loco Termini clauſæ. Inſpectio adverſæ parti non debetur, dum nihil eſt facti novi. Quæcumque in hac ſchedula continentur, ſunt meri Juris; nec ob aliam cauſam exhibita fuit clauſa, quam ad amputandas contradictiones inutiles quæ lites trahunt in infinitum.

Si tamen, eo non obſtante V. V. D. D. V. V. exiſtimârent eamdem hanc ſchedulam communicandam Procuratori Haelgoet, ea ratione quam præ ſe fert, quod ipſi competat facultas ultimo ſcribendi; cum tamen jam tum in Actis replicatum & duplicatum ſit per perſiſtentias hinc inde factas.

Pro tali inſperato eventu, & non alias, Bollaert declarat, ſe hanc eamdem ſchedulam pro Motivo Juris habere, cujus inſpectio certo certius non debetur parti adverſæ.

Quibus mediantibus perſiſtit ipſe Bollaert, ut ante cum Expenſis. Offic. &c.

Implorando, &c.

J. CHARLIS. (*)

(†) Procurator Intimati.

(*) *Advocatus in abſentia Clariſſimi D. van Eſpen.*

SENTENTIA INTERLOCUTORIA

QUINQUE JUDICUM

21. Februarii 1728.

In cauſa Clariſſimi Domini Z. B. VAN ESPEN *J. U. D. & Profeſſoris ordinarii, &c. Appellantis.*

Contra Conſultiſſimum D. THEODORUM LEONARDUM STREITHAGEN *J. U. L. Promotorem Academicum, Intimatum.*

Viſis & attenta mulctæ temere Appellantium conſignatione declaramus, Nos hujus Cauſæ & Partium Judices competentes, ac Appellationem (præterquam quoad Cenſuram) habere effectum non tantum devolutivum, ſed etiam, inhibentes Judici *a quo* ne quid contra attentet, reſervatis expenſis. Hac 21. Februarii 1728.

De Mandato V. V. D. D. *quinque Judicum.*

BARTH. HENDRIKX.

LIBELLUS GRAVAMINUM (*)

Pro Clariſſimo D. ZEGERO BERNARDO VAN ESPEN *J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore, Appellante.*

Contra Conſultiſſimum Dominum THEODORUM LEONARDUM STREITHAGEN *J. U. L. hujus Univerſitatis Promotorem, Intimatum.*

Appellans deducendo gravamina ſua adverſus Sententiam *a qua*, dicit, ponit, & articulat ſequentia ſub & mediantibus omnibus, &c.

1. Imprimis, quod notorium ſit, Judicem Eccleſiaſticum, qualis eſt Rector hujus Univerſitatis, teneri, ſiquidem in jure Graduatus ipſe non ſit, qualis non eſt hic Rector, aſſumere Jurisperitum Aſſeſſorem vel Jurisperitos Aſſeſſores.

2. Eumque vel eos partibus non ſuſpectos.

3. At-

(*) Exhibitur 6. Martii 1728

3. Atque ſecundum ejus. eorumve relationem, coofilium, & aſſenſum judicare.

4. Quod hoc fundamento notorio nixus Intimatus, in prima hujus Cauſæ Inſtantia Actor, requiſierit Clariſſimum D. Vice-Rectorem, coram quopropter ſuſpectationem Magnifici D. Rectoris, hæc lis pendebat, ut in hac eadem Cauſa aſſumendos a ſe Aſſeſſores nominaret, patet ex Actis 27. Maji 1727.

5. Quod idem Clariſſimus D. Vice Rector huic juſtæ Requiſitioni Intimati ſatisfecerit in Actis 25. ſubſequentis menſis Junii, tempeſtive ante lecturam denominando tres Aſſeſſores, nempe Conſultiſſimos D. D. *Cools*, *Tourneville*, & *De Swert*, in ſupremo Brabantiæ Conſilio Advocatos.

6. Quod Intimatus, perpendens hanc Cauſam fore *maximæ conſequentiæ*, ulteriori Requiſitione poſtularit his tribus Aſſeſſoribus adhuc alios duos adjungi. Patet ex Actis 28. Junii ejuſdem anni, una & ex Libello ſupplice eadem die ab Actore oblato.

7. Quod & huic requiſitioni annuente Clariſſimo D. Vice Rectore per apoſtillam ad eumdem Libellum denominati inſuper fuerint Aſſeſſores Conſultiſſimi D. D. *Deſcartes & Vander Vorſt*, ejuſdem ſupremi Conſilii Brabantiæ Advocati, tribus prioribus nominatis aſſociandi.

8. Quod duo Conſultiſſimi illi Aſſeſſores nominati fuerint ex Catalogo ad votum Actoris Clariſſimo D. Vice-Rectori præſcripto.

9. Quod deinde ſuvervenerint & alia mandata, per Intimati ſollicitationes obtenta, quibus Clariſſimo D. Vice-Rector injungebatur, ut D. Advocato *De Swert* a munere Aſſeſſoris remoto, in locus ejus nominaret alium, ex Catalogo, qui una transmittebatur: itemque alium ex eodem Catalogo in locum Domini *Vander Vorſt*, utpote qui ſe excuſaſſet, quo minus Aſſeſſoris officio fungeretur.

10. Quod reipſa idem Clariſſimus D. Vice-Rector ex dicto catalogo in locum horum duorum duos alios nominarit.

11. Quod ita ad hanc cauſam nominati fuerint Aſſeſſores quinque, nimirum Conſultiſſimi DD. *Deſcartes*, *Fierlants*, *Cools*, *Tourneville* & *De Fooz* in Supremo Senatu Brabantiæ Advocati; uti patet ex Decreto in Actis 7. Julii ejuſdem anni 1727.

12. Quod ita ad Requiſitionem atque inſtantiam Intimati fuerint ad hanc Cauſam nominati hi numero quinque Aſſeſſores.

13. Quod Appellans, etſi jure potuiſſet huic ſe Decreto da aſſumendis quinqoe Aſſeſſoribus opponere, bonæ tamen ſuæ Cauſæ atque innocentiæ confiſus, eidem acquieverit, & in eoſdem Aſſeſſores conſenſerit.

14. Quod adeo quinque illi Viri hujus Cauſæ Judices fuerint conſtituti, quorum relationem atque deciſionem teneretur ſequi Judex non Jurisperitus, prolaturus alioquin Sententiam nullam.

15. Quod de eorumdem æquitate atque integritate nullatenus dubitaverit Intimatus, cum tales acceperit, quales voluit.

16. Quod iidem quinque Aſſeſſores ita electi ac inſtituti, ſpecialiter etiam fuerint convocati ad lecturam & deciſionem ejuſdem Cauſæ.

17. Quod propterea Lovanium ſe tranſportaverint, ibique lecturam abſolverint aſſidentes Clariſſimo D. Vice-Rectori.

18. Quod poſt exactum examen plenamque Cauſæ cognitionem Clariſſimus D. Vice-Rector protulerit Sententiam Interlocutoriam 13. Julii 1727. *de Conſilio & unanimi aſſenſu* horum *quinque Dominorum Juriſconſultorum ad hanc Cauſam dominatorum*. Ita habet ipſe tenor Sententiæ.

19. Quod hæc Sententia unice ac mere *ex officio* data ſit.

20. Quod proinde hæc cauſa, ſecundum jus & praxim ulterius judicari debuerit, & per definitivam Sententiam terminari de conſilio & aſſenſu eorumdem Aſſeſſorum, de quibus ante hujoſmodi Sententiam dici non poſſet, ſuo officio perfunctos eſſe.

21. Eo magis, quod ipſi ſoli noverint rationes, quibus permoti fuere ad ferendam hanc Sententiam Interlocutoriam, per quam more hic inuſitato *Motivum* Appellantis tenentes pro ulteriori Duplica, ejuſdem totius copiam Intimato conceſſerunt ad finem Triplicandi.

22. Quodqoe ſoli ipſi ſcire potuerint, an Actor, hic Intimatus, per Triplicam ſuam ſufficienter reſpondiſſet, & ſatisfeciſſet ſcopo eorum & intentioni ob quam ex officio ipſi voluerant communicari dictum *Motivum Juris*.

23. Quod ob jam deductas rationes Appellans, alias Citatus, ſatis fundatus fuiſſet ad appellandum a Decreto de 31. Januarii noviſſimi de procedendo ad confectionem *Inventarii*, utpote dato per Clariſſimum Dominum Hacquium huic Cauſæ extraneum, excluſis Conſultiſſimis Aſſeſſoribus ad hanc Cauſam denominatis.

24. Quod nihilominus Appellans ne minimam adverſariis præberet anſam calumniandi, quaſi judicium ſubterfugeret, ſimplicem interpoſuerit proteſtationem de nullitate dicti Decreti, per ſchedulam *Loco Termini* exhibitam in Actis ejuſdem diei; confiſus fore, ut hæc ſola proteſtatio ad officium ſuum reduceret Judicem, iſque nil ulterius ad excluſionem nominatorum Aſſeſſorum attentaret.

25. Quod inſuper in dicta ſchedula Appellans ſuſtinuerit, præſentem Cauſam remoto Clariſſimo Domino Hacquio, aliiſque quibuſcumque penitus ſecluſis, unice ac privative de conſilio & aſſenſu nominatorum quinque Jurisperitorum per Magnicum Dominum Judicem *a quo* oportere inſtrui, decidi ac terminari.

26. Proteſtatus de nullitate omnium, quæ in horum præjudicium quacumque ratione contingeret attentari.

27. Quod Intimatus ad hæc in Actis reſponderit ſuum Principalem non affectare ut Clariſſimus Dominus Hacquius interſit judicaturæ hujus Cauſæ.

28. Quod per hoc Intimatus ſaltem contento dictæ ſchedulæ ſe non opponendo admiſerit, dictum Decretum de 31. Januarii datum per Clariſſimum Dominum Hacquium defectu poteſtatis, plane nullum eſſe.

29. Quodque ſimiliter Intimatus ſilentio ſuo ad ſuſtentum Appellantis admiſerit, præſentem Cauſam per eoſdem nominatos Aſſeſſores oportere inſtrui, decidi ac terminari.

30. Quod poſt hæc nihil de ſcitu Appellantis in hac Cauſa actum fuerit aut actitatum.

31. Verum quod ſeptima hujus menſis Februarii Judex *a quo*, clam atque a tergo, per inauditam præventionem & novitatem attentaverit ferre ſententiam *a qua*.

32. Quod ex ipſo hujus ſententiæ tenore ſufficienter pateat, eam latam eſſe excluſis quinque Supremæ Curiæ Brabantiæ Advocatis in Aſſeſſores pro deciſione hujus Cauſæ modo & forma, ut ante, aſſumtis ac denominatis.

33. Quod ea ſententia lata ſit, prætenſo Inventario, de quo in eadem ſit mentio, ex parte Appellantis non ſignato nec admiſſo.

34. Atque adeo prorſus ſine Inventario ex parte Appellantis.

35. Quin imo lata ſit abſque proceſſu ad confectionem Inventarii. Cum econtrario Appellans fuerit proteſtatus de nullitate Decreti lati per Clariſſimum Dominum Hacquium in ordine ad procedendum ad illam confectionem.

36. Cui

36. Cui proteſtationi & nullitati Intimatus acquievit, uti ſupra oſtenſum.

37. Quod etiamſi prætenſum hoc Decretum validum fuiſſet, & Intimatus Proteſtationi eidem contrariæ ſe oppoſuiſſet (quod nullatenus) nullum equidem deinceps intervenerit Decretum pœnale, quo Appellanti injunctum fuiſſet, ut ad confectionem Inventarii procederet ſub pœna ſeclutionis, aut quod alioquin Inventarium ab Intimato confectum haberetur ut legitimum.

38. Indeque factum, ut ſententia *a qua* lata ſit ſuper inſtrumentis, quorum nulla in tota lite & Actis facta eſt mentio; quæque Appellanti nunquam fuere communicata.

39. Quod hujuſmodi inſtrumentum ſit ſub N. 5. ad art. 23. Libelli gravaminum ab Intimato intruſum, nullibi in lite notum aut reclamatum. Relatio ad Acta litis.

40. Quod conſtet ad dictum Articulum 23. Lib. grav. ſub Num. 5. aliud notiſſimum Inſtrumentum, loco iſtius intruſi, debere annecti, ut patet ex Articulo finali Replicæ Intimati; item ex Motivi Juris Appellantis Articulo 395. & ex ejuſdem Quadruplicæ Articulo 16. 17. 18. 19. & 20. quod Intimatus conſtanter admiſit non inficiando.

41. Quod proinde Sententia *a qua* lata ſit ex falſis Actis.

42. Quod Sententia *a qua* lata ſit non viſis Actis habitis in Rotula 3. & 6. Februarii 1728.

43. Quod lata ſit non viſa ſchedula *Loco Termini*, de qua in iiſdem Actis ſit mentio; attento quod iſta ſchedula non reperiatur in prætenſo Inventario.

44. Quod lata dicatur de prætenſo Juriſconſultorum conſilio & aſſenſu: cum interim ii ante latam hanc Sententiam non fuerint nominati, neque ab Appellante agniti aut ullatenus noti.

Quare ſuſtinet Appellans, ſalva impertinentia quod Intimatus & Judex *a quo* habebunt nominare prætenſos illos Juriſconſultos ſub pœna quod alioquin Sententia *a qua* habebitur plane tanquam lata abſque ullo Aſſeſſore.

45. Quod jure tam naturali quam poſitivo omnis Aſſeſſor debeat eſſe indifferens & neutri parti ſuſpectus.

46. Quia Aſſeſſor Judicis non Juriſperiti, æquiparatur Judici.

47. Quod conſequenter talis Aſſeſſor partibus debeat eſſe notus antequam aſſumatur.

48. Quod proinde, ſuppoſito etiam alios præter quinque nominatos Aſſeſſores in hac cauſa potuiſſe aſſumi (quod nullatenus) Appellans equidem fuerit fruſtratus ac ſpoliatus eodem jure naturali & poſitivo, prætenſos illos Aſſeſſores legitimis ex cauſis ſuſpectandi.

49. Quod Intimatus in animo convictus fuerit de jure Appellantis cognoſcendi Aſſeſſores.

50. Quandoquidem ipſemet Intimatus in eadem hac Cauſa tanquam notorium ſuſtinuerit, Judicem obſtrictum eſſe ad declarandum quoſnam Aſſeſſores pro deciſione hujus Cauſæ vellet aſſumere, ut ſupra Articulo 4.

51. Et hoc tempeſtive conceſſum, ut patet ex Actis 30. May 1727.

52. Quod hæc clandeſtina conſilia evidenter oſtendant, prætenſos illos Aſſeſſores, ſi qui fuerint, vere fuiſſe recuſabiles.

53. Quod ea arguant manifeſtum partium ſtudium in Judice *a quo* ejuſque præoccupatum animum adverſus Appellantem, quibus prorſus inhabilis atque in idoneus ad officium Judicis reddebatur.

54. Quod inſuper jam luculenter appareat cur Intimatus, qui in prima inſtantia deliberationi Clariſſ. Judicis & quinque Aſſeſſorum totis conatibus Advocatum Fiſcalem intereſſe voluit; coram hoc Judice *a quo* mox ad ſuſtentum Appellantis in fine Quadruplicæ exhibitum; abſque ullo renſu declaraverit, eumdem Fiſcalem hac vice abfuturum a deliberatione.

55. Nimirum quod certus eſſet Intimatus de animo præoccupato Judicis, de ictu ſuo ſecurus, & ad condemnationem adverſæ partis feſtinus.

56. Quod tamen ob hujuſmodi clandeſtina conſilia, Appellans ſcire nequeat, an Advocatus Fiſcalis reipſa a deliberatione illa abſuerit.

57. Quin imo quod credibile non ſit, pro hac Sententia adhibitam fuiſſe deliberationem, aut etiam quæſitum conſilium Juriſconſultorum: cum ea ſit concepta & conſcripta contra notorium ſtylum, utpote in ipſa nulla facta mentione ſupramemoratæ Sententiæ Interlocutoriæ, nullaque eorum quæ in vim & conſequentiam ejus acta & actitata fuere.

58. Quod inde pateat, Judicem *a quo* nullatenus attendiſſe ad dictam Sententiam Interlocutoriam, neque ad dicta & actitata.

59. Quod vel ex ipſo tenore Sententiæ *a qua* conſtet expreſſiſſime eam latam eſſe à Judice *a quo* in aſſumta qualitate Executoris Decreti Conſilii Status de 12. Septembris 1725.

60. Quod ita Judex *a quo* Appellantem condemnaverit abſque cognitione prætenſi ejus delicti.

61. Quod proinde eumdem condemnaverit inauditum.

62. Quod eum condemnaverit, non ſolum coram ſuo Tribunali Rectorali non auditum, ſed nec auditum apud Conſilium Status: cum in ipſa lite in confeſſu ſit dictum Decretum Conſilii Status Appellante prorſus inaudito datum eſſet.

63. Quod inſuper eumdem Appellantem condemnaverit contra ipſum tenorem Bullæ Erectionis hujus Univerſitatis, ex qua omni ex parte firmata ac roborata omnem ſuam juriſdictionem in Suppoſita ejuſdem Univerſitatis ipſe Rector derivat.

64. Quod per eamdem Erectionem etiam per Diplomata Principum noſtrorum pro perpetuis in futurum temporibus, Rectori hujus Univerſitatis, privative & ad excluſionem cujuſcumque, in ejuſdem Univerſitatis Suppoſita omnimoda competat juriſdictio tam civilis quam criminalis in quibuſcumque cauſis & negotiis; eorumque omnium plena cognitio atque deciſio.

65. Quod illud ſit Jus ac Privilegium omnium Suppoſitorum hujus Univerſitatis, ut eorum perſonæ & cauſæ qualeſcumque judicari non poſſint neque tractari, niſi coram ſolo Tribunali Academico.

66. Quod hoc Jus atque Privilegium ab omnibus membris hujus Univerſitatis propter juriſjurandi religionem inviolate cuſtodiendum & protegendum ſit.

67. Quod appellans articulo 119. ſuæ Quadruplicæ, expreſſis terminis ſuper hiſce hujus Univerſitatis ejuſque Suppoſitorum inviolabilibus Juribus ac Privilegiis exceperit.

68. Quod hæc exceptio eſſet vere declinatoria adverſus qualitatem Executoris, & aliam quamcumque a qualitate Judicis Ordinarii diſtinctam.

69. Quod Sententia *a qua* directe repugnet Sententiæ Interlocutoriæ ſupra memoratæ de 31. Julii 1727. quatenus per hanc Interlocutoriam Intimato manifeſte abjudicata fuit ſua prætenſio, quæ in Actis volebat prætendere, quod Decretum Conſilii Status operari deberet contra appellantem.

70. Quod prætenſio iſta tanto magis eſſet exotica, quod ipſe Intimatus articulo 64. ſuæ Replicæ aſſeruiſſet, dictum Decretum Conſilii Status datum non eſſe contra appellantem.

71. Quod ſententia *a qua* abuſive & contra manifeſtam veritatem declaret appellantem ſufficienter convictum eſſe Authorem Reſponſionis Epiſto-

laris de data 4. Junii 1725. publice laceratæ in Atrio Concilii Status.

72. Quandoquidem Appellans laceratam Reſponſionem Epiſtolarem impreſſam, ſive Exemplar illius in Secretaria dicti Conſilii Status repoſitum, nunquam pro ſuo ſimpliciter agnoverit. Relatio ad Inſtrumentum ab ipſo Intimato cum ſuo Lib. grav. ad Art. 22. ſub Num. 4. annexum.

73. Sed ſolum declaraverit in verbis: „Que la „ ſusdite Reponſe Epiſtolaire ſeparée de l'impreſſi„on & du Titre, & de la Préface, qui ſont à la tê„te, étoit conforme, autant qu'il pouvoit s'en ſou„venir, à l'Original par lui ſigné le 4. Juin 1725." uti conſtat ex eodem Inſtrumento ſupra 72.

74. Quod in Sententia *a qua*, per exagerationem, & ad majus Appellantis gravamen immerito aſſeratur, dictam Reſponſionem Epiſtolarem laceratam fuiſſe in conformitatem Decreti Suæ Imperialis ac Catholicæ Majeſtatis lati per Excell. Comitem de Daun Gubernatorem Generalem Patriæ.

75. Cum tamen ipſe Intimatus Art. 18. ſui Libelli gravaminum aſſeruiſſet, Decretum illud eſſe Decretum Conſilii Status.

76. Quod etiam idem Decretum tale nuncupetur a Sereniſſima ſua Celſitudine in Litteris de 31. Januarii 1626. ad Appellantem miſſis. Patet ex Quadruplica Appellantis Art. 160. quod Intimatus non inficiando admiſit.

77. Quod interim Judex *a quo*, ſub & mediante præcipiti, irregulari, & penitus nullo agendi modo; necnon ſub abuſivis factis attentaverit Appellanti imponere graves pœnas cum communicatione graviorum.

78. Quod ſine ulla etiam Monitione Canonica contra Appellantem proceſſum ſit ad Cenſuram *Suſpenſionis a Divinis*.

79. Quod Monitiones Canonicæ ita eſſentialiter ſecundum Canones ſint prærequiſitæ, ut iis neglectis, cenſuræ prorſus invalidæ ſint ac nullæ.

80. Quod Cenſura *Suſpenſionis a Divinis* in Appellantem decernatur proviſionaliter.

81. Quod in re criminali & pœnali locum obtinere non poſſit *Proviſio*, cum omnis pœna natura ſua ſit afflictiva, ita ut ſemel illata: *non ſit amplius reparabilis*.

82. Quod omnis Proviſio ſit regulativa ulterioris proceſſus, in ordine ad definitivam.

83. Quod Sententia *a qua* definitiva ſit, talisque in ipſo ejus textu qualificetur.

84. Quod per ſententiam definitivam Judex ita perfunctus ſit officio, ut jam omnis ejus actualis Juriſdictio & poteſtas circa deciſam Cauſam expiret, omnisque ulterior coram ipſius Tribunali ceſſet proceſſus.

85. Quod non videatur, quandonam & quomodo proviſionalis illa & illiminata Suſpenſio ceſſatura ſit.

86, Quod omnis pœna debeat eſſe proportionata delicto.

87. Quod equidem inveniri non poſſit, quodnam aut quale delictum Appellantis huic Sententiæ & pœnæ materiam præbuiſſet.

88. Quod quantum Appellantem attinere poterat, ſolum quæſtio fuerit ſuper Reſponſione Canonica manuſcripta, quam Appellans ſecundum ſuam Profeſſionem, dictamen conſcientiæ, & circumſtantias propoſiti Caſus dedit.

89. Servando in omnibus Articulis regulas decori; ita ut aſſignabilis non ſit ullus ejus terminus, qui vel minimum ullius perſonæ contemtum inſinuet: prout nec Intimatus unquam aſſignare potuit.

90. Quod per Judicem *a quo* Appellanti erepta fuerit ſua defenſio.

91. Quod in cauſis gravis momenti, præſertim criminalibus, ubi de honore & fama Viri honorati agitur, ad lecturam non procedatur, niſi Partibus tempeſtive præmonitis.

92. Quod e contrario hic Judex *a quo* non modo ad lecturam (ſi tamen lectura intervenerit) verum etiam ad ipſam Sententiam definitivam ita clam & ſimul præpropere proſilierit, ut nequidem Appellanti ulla ſuſpicio inciderit, aut incidere potuerit imminentis ſibi Sententiæ.

93. Quod ita Appellanti præciſa fuerit omnis facultas exhibendi ulteriora defenſionis ac juſtificationis ſuæ media, & judicem per Motivum, quod parabat, imo paratum habebat, inſtruendi.

94. Quod ita fruſtratus omni medio recurrendi ad ſuperiorem Judicem adverſus irregularitates & exceſſus qui forte in deciſione hujus Cauſæ committerentur.

95. Quod lectura (ſi qua tamen facta ſit, quod non creditur) adeo clam peracta ſit, ut nemo de ea quidquam ſciverit aut hactenus ſciat, ubi, quando & a quibus inſtituta aut abſoluta fuerit.

96. Quin imo nequidem Secretarius Univerſitatis lecturæ interfuerit, cum tamen is tanquam Cauſæ Actuarius, qui ipſam Sententiam ſignavit, naturaliter lecturæ præſens eſſe debuerat.

97. Neque hanc ſuam abſentiam a lectura hujus litis ipſemet Secretarius jurejurando diffitebitur.

98. Quod Decretum de inſerendis ſportulis, cum ex more ſemper Sententiæ definitivæ præmittatur, hic tamen non præceſſerit, ſed poſt Sententiam pronunciatam latum ſit.

99. Quod ita judex *a quo* Appellantem clam & a tergo Sententia *a qua* ferire voluerit.

100. Quod Citatio Procuratoris Appellantis quidem facta fuerit, ſed per ſchedulam ad ædes ejusdem Procuratoris allatam illa die & hora, id eſt, die ſabbathi 7. Februarii poſt horam decimam matutinam, quando ſciebatur ex officio abſens detineri in Rotula conſervatoriali, ubi revera tunc detinebatur.

101. Per ſchedulam latine conſcriptam, quam Apparitor latine neſciens ferret ad ædes Procuratoris Appellantis & traderet in manus ſororis ejusdem Procuratoris, quæ dictam ſchedulam accepit, eamque demum Fratri Procuratori tradidit poſt pronunciatam jam Sententiam *a qua*.

102. Quod illico poſt Citationem, id eſt, circa undecimam ejusdem diei 7. Februarii in ædibus Magnifici Rectoris pronuntiata ſit Sententia *a qua*.

103. Quod vix pronuntiata Sententia, duæ illius copiæ ſub majori ſigillo Rectorali ad valvas Eccleſiæ D. Petri & Hallarum affixæ fuerint ſine ſubſcripta relatione affixionis, ad cujus inſtantiam, vel per quem.

104. Quod affixio Sententiæ, ubi perſona cui inſinuetur, ipſo in loco præſens eſt, contraria ſit ſtylo & conſuetudini hujus Patriæ.

105. Quod nequidem ſimilis affixio per Sententiam *a qua* fuerit decreta.

106. Quod proinde condemnati pœna aggravata fuerit ultra ipſum tenorem Sententiæ.

107. Quod demum 4. horis poſt affixionem Sententiæ, id eſt, poſt horam tertiam a meridie, ad perſonam Appellantis, ejusdem Sententiæ inſinuatio facta ſit.

108. Quod ita Appellans palam & irreparabili nota ubique per cunctorum ora diffamatus fuerit, priusquam de ſententia quidquam ſciret, aut aliquod ei remedium opponere poſſet.

109. Quod ſi Procurator Appellantis ſcire potuiſſet Judicis propoſitum de pronunciandi ſententia hac præmatura, eidem per Appellationem prævie objectam potuiſſet jure obviare, adeoque eam prorſus impedire aut inanem reddere.

110. Quod omnes hæ circumſtantiæ demonſtrent, quo

quo ſcopo & fine cautum fuerit, ne Procurator Appellantis ad pronunciationem Sententiæ adeſſet; videlicet ne per illum Appellatio ipſo inſtanti interjecta impediret, quominus libere procederent ad illam ignominioſam affixionem, qua Appellantem diffamare meditabantur.

111. Quod hæc omnia evidenter oſtendant, Sententiam *a qua* latam non eſſe zelo juſtitiæ, ſed per meram oppreſſionem, & animo præmeditato inurendi honori atque exiſtimationi Appellantis perpetuæ graviſſimæque notam infamiæ.

112. Quod per Sententiam *a qua* contra omnem æquitatem Appellans condemnetur in expenſas easque ſolidas.

113. Quod Intimatus, in ſuo Libello gravaminum pro fundamento ſuæ intentionis poſuerit & deduxerit varias prætenſas qualitates facti, de quo quæſtio, quibus appellantem gravare voluit.

114. Quod ſuper iiſdem facti qualitatibus lis agitata fuerit uſque ad concluſionem in Cauſa, & uſque ad ipſum Motivum Juris ab appellante exhibitum Clariſſ. D. Vice Rectori.

115. Quod per Sententiam Interlocutoriam ſeu Proviſionalem de 31. Julii 1727. hoc Motivum continens Rationes juſtificativas Facti appellantis, habitum fuerit pro ulteriore Duplica, ejusque copia conceſſa Intimato in ordine ad Triplicandum.

116. Quod per eandem Sententiam Proviſionalem quæ in rem judicatam tranſivit, præſentis cauſæ materia immobiliter fixa fuerit.

117. Quod ſecundum hanc Sententiam, unice examinandum foret an factum, quatenus Appellantem concernebat, aliquam pœnam mereretur: rejectis omnibus aliis quæſtionibus.

118. Quod proinde debuiſſet Intimatus per ſuam Triplicam impugnare Rationes juſtificativas Appellantis dicto Motivo Juris comprehenſas.

119. Quod id nullatenus fecerit, imo nequidem tentaverit.

120. Quod per eandem Triplicam Inſiſtere voloerit alteri viæ, etiam per dictam Sententiam Proviſionalem reprobatæ, dum voluit Rectorem hujus Univerſitatis redigere ad ordinem meri Executoris cujusdam Decreti Conſilii Status.

121. Quod etiamſi hac via quidpiam in principali negotio obtinere potuiſſet (quod nullatenus) equidem de jure & praxi ſuper eo audiri jam non potuiſſet, niſi refuſis expenſis eatenus factis, & per ipſius agendi modum plane inutilibus redditis.

122. Quod conſequenter ad minus in illas condemnari debuiſſet.

123. Quod omni juris ſpecie, omnique apparentia æquitatis careat, in bujusmodi expenſas condemnari appellantem.

124. Quod Appellans per ſuam Quadruplicam oſtenderit, prætenſionem Intimati de redigendo Magnifico Rectore ad ordinem Executoris Decreti Conſilii Status, repugnare omni juri divino & humano; legibus, juribus, & moribus hujus Patriæ; juramento & intentioni Auguſtiſſimi Imperatoris.

125. Quod ſpecialiter ab Articulo 96. uſqua ad 102. dictæ ſuæ Quadruplicæ Appellans oſtenderit, eandem Intimati prætenſionem, omnem hujus Univerſitatis juriſdictionem, ipſamque adeo illius Erectionem evertere.

126. Quod inſuper ibidem demonſtraverit appellans ab Articulo 105. uſque ad 122. juridicam propoſitionem ejusmodi prætenſionis ab Intimato coram ipſius Rectoris Tribunali factam continere enormem atque inexcuſabilem proprii officii ac juramenti prævaricationem, ob quam non ſolum condemnationem in expenſas, ſed & exemplarem caſtigationem mereretur.

127. Qnod hæc omnia manifeſte oſtendant nullitatem & iniquitatem Sententiæ *a qua* & gravamina per eam Appellanti illata.

Quare iis meditantibus, aliisque, &c.

Concludendu contendit idem Appellans quatenus per Sententiam V. V. D.D. V. V. declaretur, Sententiam *a qua* de data 7. Februarii 1728. eſſe ipſo jure nullam.

Et ſubordinate, ut ſaltem declaretur, per eandem Sentantiam *a qua* male eſſe judicatum, & ab illa recte appellatum.

Et utrobique aut in omnem eventum, ut per Sententiam V. V. D. D. V. V. illud fiat, quod Judex *a quo* facere debuiſſet, cum expenſis utriusque inſtantiæ, aut alias ſalutariter, &c.

Implorando, &c.

J. CHARLIS.

RESPONSIO

AD PRÆTENSA GRAVAMINA

Pro Conſultiſſimo D. THEODORO LEONARDO STREITHAGEN *Juris Utriusque Licentiatum Promotore hujus Univerſitatis, Intimato.*

Contra Clariſſimum D. ZEGERUM BERNARDUM VAN ESPEN *Juris Utriusque Doctorem, Appellantem.*

Intimatus viſo Libello prætenſorum gravaminom nomine Appellantis exhibito, dicit ex adverſo ſequentia ſub & mediantibus, &c.

1. Quod Intimatus jure merito poſſet rejicere totum contentum dicti Libelli uti impertinens, abuſivum & fictum.

2. Quandoquidem ex parte rei ſit tale, proutapparebit ex ſequentibus.

3. Licet enim verum foret, quod judex Eccleſiaſticus in jure non graduatus teneretur aſſumere Juriſperitum vel Juriſperitos Aſſeſſores.

4. Quodque Magnificus Dominus Judex *a quo* non fuerit in jure graduatus:

5. Verum tamen non eſt quod Magnificus D. Rector hujus Univerſitatis ſit mere Judex Eccleſiaſticus.

6. Quandoquidem juriſdictionem ſuam habeat tum a ſummis Pontificibus, tum a Principibus hujus Patriæ, atque adeo juriſdictioo em habeat mixtam.

7. Et ea propter male comparatur Judici mere Eccleſiaſtico.

8. Suppoſito nihilominus quod M. D. Judex *a quo* debuerit judicare de conſilio & aſſenſu Juriſperiti, vel Juriſperitorum.

9. Conſtat equidem ex Sententia per ipſum inter partes lata, quod id ita factum ſit.

10. Atque adeo quod Appellans nullam deſuper habeat conquerendi rationem.

11. Futilia proinde ſunt quæ allegantur de Jurisperitis per Clariſſimum D. Rega tum Vice-Rectorem aſſumtis.

12. Tanto magis quod fictum, & effictum ſit, quod illi nominati & aſſumti fuerint ad votum Intimati vel ejus ſollicitationem.

13. Et fictum etiam eſt & effictum, quod quinque illi Juriſperiti fuerint hujus Cauſæ conſtituti Judices.

14. Sed Clariſſimus Dominus Rega eos tantum aſſumſit pro ſuo conſilio & pro tempore quo fuit Vice-Rector, nec aliter, nec alias.

15. Quandoquidem non fuerit in ejus poteſtate ſucceſſori illius temporis Magnifici Domini dare Judices aut Aſſeſſores, quos voluerit.

16. Sed Magnificus Dominus Judex *a quo* ſucceſſor principalis Clariſſimi Domini, eosdem vel alios aſſumere potuit quorum uteretur conſilio.

17. Futile proinde eſt enarrare quid aut quæ per aſſumtos a Clariſſimo Domino Rega actum aut acta fuere.

18. Tanto magis quod poſt datum ſuum conſilium functi fuerint officio ſuo, ita ut partes illorum eocirca fuerint finitæ.

19. Et ea propter M. D. Judex *a quo* talem Juriſperitum vel Juriſperitos aſſumere potuit, qualem vel quales in conſcientia ſua aſſumendos putavit.

20. Negatur proinde, quod per aſſumptos a Clariſſimo Domino Rega, vel de conſilio & aſſenſu eorumdem ulterius judicari, & per definitivam Sententiam terminari debuerit hæc Cauſa.

21. Et negatur etiam, quod Sententia illa ferri debuerit ſecundum ſcopum, & intentionem eorum.

22. Et negatur quoque quod Appellans appellare potuiſſet a Decreto de 31. Januarii noviſſimi; ſalva impertinentia, quandoquidem illud non fecerit, atque adeo Decreto illi acquieverit.

23. Neſcitur interim quod Appellantem moveat ad dicendum quod præbere noluerit anſam calumniandi adverſariis ſuis.

24. Attento quod Intimatus in prima inſtantia ne vel minima calumnia affecerit Appellantem: Relatio ſub humili correctione ad acta & actitata prioris Inſtantiæ.

25. Quamvis tamen Appellans per calumnias ſuas amplam ſubminiſtraverit materiam.

26. Ac id etiam cum dicto ſuo Libello iterum facere præſumat.

27. Sed cum Intimatus non ſit talis genii, eas uti futiles & Impertinentes, ſilentio præteribit.

28. Quod autem dicit Appellans, ſe in prima inſtantia proteſtatum fuiſſe, illud ipſum etiam facere poterit in hac ſecunda inſtantia, ſi id ipſi ita viſum fuerit.

29. Proteſtari enim & mendicare eadem ſunt, uti communiter dicitur.

30. Falſum interim eſt, quod Intimatus in priori inſtantia admiſerit Cauſam per nominatos a Clariſſimo Domino Rega Jurisperitos oportere inſtrui, decidi ac terminari.

31. Et ſi nihil poſt confectum inventarium actum fuerit aut actitatum, de ſcitu Appellantis, nihil etiam actum aut geſtum fuit de ſcitu Intimati.

32. Ita ut Appellans ea in parte non fuerit pejoris conditionis quam Intimatus.

33. Calumniatur proinde Appellans maximaque injuria afficit Magnificum Dominum Judicem *a quo*, dum effutire auſu plusquam temerario præſumſit, quod prædictus Judex clam atque a tergo per inauditam præventionem, & novitatem attentaverit ferre Sententiam *a qua*.

34. Cauſa enim erat in ſtatu, & judicavit ille de conſilio & aſſenſu Juriſperitorum, ut ipſa fert Sententia.

35. Quales autem aſſumſerit Juriſperitos ignorat & ipſe Intimatus.

36. Nec creditur quod Judex *a quo* hoc dicere teneatur, ſalva nihilominus impertinentia, ex eo quod id ipſum non faciat ad merita Cauſæ.

37. Quod autem appellans non ſignaſſet aut admiſiſſet Inventarium, & illud ipſum impertinens eſt.

38. Attento quod illud Inventarium confectum fuerit ad hoc citato, præſente & non contradicente ipſius Procuratore, & ſic etiam concluſum, prout fieri ſolet. Relatio ſub humili correctione ad dictum Inventarium & Acta Rotulæ.

39. Sic ut nugas agat Appellans dum ait, latam fuiſſe Sententiam ſine Inventario ex parte ſua.

40. Prout & nugas agit, dum dicit, quod nullum deinceps interveniſſet Decretum pœnale, quo ipſi injunctum fuiſſet, ut ad confectionem Inventarii procederet, ſub pœna ſecluſionis, aut quod alioquin Inventarium ab Intimato confectum haberetur ut legitimum.

41. Nam cum confectum & concluſum eſſet citato, præſente & non contradicente ipſius Procuratore, nihil deerat quod ſuppleri debuiſſet.

42. Imponit nihilominus Appellans, ſalva ejus pace, dum exclamat quod Sententia *a qua* lata foret ſuper inſtrumentis quorum nulla in tota lite & actis facta foret mentio, quæque Appellanti nunquam fuiſſent communicata.

43. Inſtrumentum enim junctum Libello gravaminum ſub No. 5. ab initio fuit exhibitum. Relatio ſub humili correctione ad notitiam Domini Secretarii.

44. Unde ſi Appellans copiam illius non habuerit, imputet ſibi, quod eam non levaverit.

45. Quare tanquam falſus negatur Articulus quadrageſimus.

46. Prout & talis & calumnioſus negatur articulus 41. qui procul dubio maxime eſt injurioſus Domino Secretario.

47. Articulus quadrageſimus ſecundus eſt ejusdem farinæ prout & 43.

48. Articulus 44. eſt quidem quoad primum membrum verus, prout revera verum eſt quod Sententia *a qua* lata ſit de Jurisconſultorum conſilio & aſſenſu.

49. Si vero publice nominati non fuerint neque ab Appellante agniti, aut ullatenus noti Juriſconſulti illi.

50. De eo non magis conqueri poteſt Appellans, quam ipſe Intimatus, attento quod hic nec illos ſciverit, nec modo ſciat quales fuerint.

51. Unde licet teneretur eos nominare, quod non, id ipſi foret impoſſibile uti procedendo bona fide per præſentes declarat.

52. Si autem credat quod ſit fundatus Appellans ut compellat Magnificum Dominum Judicem *a quo* ad eos nominandos relinquitur in integro contra eumdem.

53. Qua Intimati declaratione in fumum abire debet concluſio per Appellantem deſuper capta, concludens in quantum Intimatus ea mediante ad non receptabilitatem cum expenſis.

54. Negatur interim quod Aſſeſſor partibus debeat eſſe notus antequam aſſumatur.

55. Videmus enim econtrà quotidie practicari quod Judices mittant lites ad Jurisconſultos inſciis partibus, quodque eorum deſuper requirant adviſamen-

mentum, judicent qooque in conformitatem illorum abſque eo qood ulla partium id ſciat.

56. Id hoc modò factum fuit in Cauſa Officil Fiſcalis contra Reverendum Dominum Collatte, Clariſſimo Domino Rega tunc temporis Rectore Magnifico.

57. Cum enim illa foret inſtrocta, miſſa fuit inſcio Officio Fiſcali ad Cooſultiſſimos Dominos Deſcartea & Hanewyck, & ſecundum eorum opinionem judicatum fuit, prout ipſemet Clariſſimua Dominus Rega palam dixit.

58. Et tunc mirum in modum laudavit Appellans ac alii fratres modum agendi Clariſſimi Domini Rega.

59. Et ecce nunc calumniæ & injuriæ pro parte ipſorum contra M. D. Judicem *a quo*.

60. Sed qnid dicam? ubi ventus vult ſpirat.

61. Aſt parum feliciter jactat Appellans aleam, dom deſuper tam longos facit diſcurſus, atque ſermones, attenta praxi in contrarium dictis ejus.

62. Et licet Intimatus ſuſtinuiſſet, Judicem obſtrictum eſſe ad declarandum quoſnam Aſſeſſores pro deciſione hujus Cauſæ voluiſſet aſſumere;

63. Et ſi Clariſſimus Dominus Rega id conceſſerit, non inde ſequitur qoud facere id debuerit, multo minus quod Judex *a quo*, ad hoc obſtrictus fuerit.

64. Injuria iterum eſt & calumnia dicere, quod patita conſilia inſciis partibus oſtenderint Juriſconſultos fuiſſe recuſabiles.

65. Cnm econtra ſimilia conſilia ſint peti ſolita ac peti debeant inſciis partibus, ut Juriſconſulti ſint liberiores in ſois opinionibus.

66. Quod autem Intimatus conſenſerit, quod Advocatus Fiſcalis abeſſet a deliberatione hoc factum ſuit de conſenſu ejuſdem Advocati Fiſcalis, qui judicavit eſſe abſcindenda cavilloſa incidentia.

67. Et ad oſtendendum, quod ipſe non affectaret ſcire, qualis opinionis eſſent aſſumendi Juriſperiti.

68. Calumnioſum iterum ac maxime injurioſum eſt dicere, qood non foret credibile pro Sententia *a qua* adhibitam fuiſſe deliberationem aut etiam quæſitum conſilium Juriſconſultorum.

69. Attento quod Appellans eo ipſo prædictam Sententiam arguat falſitatis, atque adeo dicat, M. D. Judicem *a quo* eſſe falſi criminis reum.

70. Obquod dicterium procul dubio non levi pœna dignus eſt Appellans.

71. Mirum nihilominus eſt, quod dicat Sententiam *a qua* confectam & ſcriptam eſſe cootra notorium ſtylum.

72. Ex eo quod in ipſa nulla facta ſit mentio Sententiæ Interlocutoriæ, nullaque eorum quæ in vim & conſequentiam ejus acta & actitata fuere.

73. Notanter ubi tanquam ſenior J. U. Doctor ſcit aut ſcire debeat, quæ paria ſunt, quod hoc fieri non ſoleat niſi in Sententus extenſis, qualis non eſt Sententia *a qua*.

74. Puerile proinde eſt & Doctore indignum ex eo inferre, Judicem *a quo* nullatenus attendiſſe ad dictam Sententiam Interlocutoriam, neque ad dicta acta & actitata.

75. Ae injurioſum eſt etiam dicere eam eſſe latam a Judice *a quo* in aſſumta qualitate Executoris Deereti Conſilii Status de 12. Septembris 1725.

76. Cum eo ipſo oſtendat, ſe vilipendere legitimum ſuum Superiorem hujus Univerſitatis Rectorem Magnificum, quod etiam non levi pœna dignum eſt.

77. Maxime cum ſacroſancta ſit authoritas Judicum, quam proinde eorum ſubditi venerari tenantur, prout Appellans in ſua qualitate Doctoris ignorare non poteſt.

78. Sed quid dicam? Omnia à deſperatis procedunt, ex ejus & fautorum ejus calamo.

79. Ecce enim tam effrons exiſtit, ut dicere non vereatur, ſe condemnatum fuiſſe inauditum, ubi tamen conſtat, Cauſam fuiſſe inſtructam uſque ad Quadruplicam incluſive, & ſic poſtquam Cauſa pluſquam plene ſuerat conteſtata.

80. Profecto ſi Appellans dici poſſet condemnatus inauditus poſt litem plene conteſtatam, nullus unquam dici poſſat condemnatus auditus, cum Senteotiæ regulariter ſerantur & ferri debeant poſt litem conteſtatam.

81. An autem auditus fuerit in Conſilio Status, an vero non, oſtenſum eſt in priori inſtantia, illud eſſe frivolum ac impertinens.

82. Sic ut mirum ſit, quod ipſum adhuc urgeat in hac ſacunda inſtantia.

83. Negatur Articulus 63.

84. Et quia Articulus 64. verus eſt, ideo Magnificus Dominus *a quo* potuit Appellantem legitime condemnare.

85. Ex quo proinde inveniunt ſolutiooem ſuam Articuli 65. 66. 67. & 68.

86. Perexpreſſe autem negatur Articulus 69.

87. Et licet Decretum da 12. Septembris 1725. non fuerit primario datum cootra Appellantem.

88. Sufficit nihilominus quod latum fuerit in famoſam Reſponſionem Epiſtolarem Appellantis, de qua quæſtio.

89. Qui cum ejuſdem ſeſe ſaſſus ſit Authorem, falſus eſt Articulus 71.

90. Sufficit enim contra Articulos 72. & 73. quod faſſus ſit ſeſe Authorem eſſe ejuſdem Epiſtolæ, ſalvis Præfatione, impreſſione, diſtinctionibus Articulorum & aliquibus vitiis impreſſuris, ad dicendum, quod deſuper ſatis ſit convictus.

91. Nulla enim in jure datur ſortior proba, quam ipſa partis adverſæ confeſſio.

92. Eſt quippe illa omnium probationum optima eaque ſuperlativa.

93. Nuncupet autem Appellans antedictum Decretum de 12. Septembris 1725. prout ipſi placuerit.

94. Eo enim non obſtante videbunt Venerabiles Dominationes veſtræ cujus ſit, & *a quo* latum ex tenore illius.

95. Et videbunt etiam ex actis & actitatis prioris Inſtantiæ, quod Appellans fruſtra & perperam mentionem ſaciat de monitione Canoniea.

96. Maxima ſi dignentur reflectere, quod dictus Appellana perſiſtat in ſua opinione, eamque tueatur mordice.

97. Quod autem cenſura ſuſpenſionis a Divinis in Appellantem ſit per interim lata:

98. Non eſt quod appellans de eo conqueratur, vel quod ſub illo prætextu impugnet Sententiam *a qua* prout videre eſt ex tenore ipſius Sententiæ.

99. Proviſio enim illa tantum eſt data donec ſatisfeciſſet primo membro definitivo quoad revocationem.

100. Sic ut cavilloſum ſit eo circa tantos facere ſermones.

101. Si vero Appellans invenire non poſſit quodnam aut quale ſit ejus delictum, eſt forte quia non vult videre.

102. Sic ut merito applicari poſſit, quod non ſint pejores cæci, quam illi qui videre nolunt.

103. Quod autem ad lecturam non procederetur in Cauſis criminalibus, niſi partibus tempeſtive præmonitis, hoc omnino alienum eſt a praxi, ut ſupra oſtenſum eſt.

104. Et alias pro ſufficienti monitione ſervire debet Decretum quo injungitur ſuppleri & deferri acta.

105. Si vero poſt latum tale Decretum prout revera latum fuit, nulla ſuſpicio inciderit Appellanti imminentis Sententiæ, ut affectat.

106. Signum eſt quod parum ſit verſatus in praxi.

107. Negatur interim, quod Appellanti præſciſſa

fuerit

nerit facultas exhibendi Motivum, quod dicit ſe habuiſſe paratum.

108. Nam poſt latum Decretum de ſupplendis & deferendis Actis, debebat, ſi volebat, exhibere jactitatum ſuum Motivum.

109. Cum autem id non fecerit, clarum eſt quod recte proceſſum fuerit ad lecturam.

110. Mirum autem non eſt quod D. Secretarius non interfuerit lecturæ, cum hic ab initio ſeſe excuſaverit.

111. Quod vero attinet Decretum de inferendis ſportulis, nulla fuit neceſſitas illud præmittere Sententiæ.

112. Cum id nullibi injunctum aut ſtatutum ſit, ſic ut id pendeat à beneplacito ipſius Judicis.

113. Acceptatur quod Appellans fateri debeat, Procuratorem ſuum fuiſſe citatum ad pronunciationem Sententiæ, idque per ſchedulam latine conſcriptam ut moris eſt.

114. An autem dictus Procurator domi ſuæ fuerit, vel alibi, hoc inquirere non debuit Intimatus.

115. Sed ipſi ſufficit, quod citatio illa facta fuerit ad domum dicti Procuratoris, uti fieri ſolet & debet:

116. Quodque Sententia *a qua* poſt dictam citationem debite fuerit lata.

117. Etſi duæ illius copiæ fuerint affixæ ad valvas Eccleſiæ Divi Petri & Hallarum,

118. Ex eo argui non poteſt nullitas illius, tanto minus, quod abuſivum ſit & effictum quod ſimiles affixiones eſſent contrariæ ſtylo & conſuetudini hujus Patriæ.

119. Econtra viſum eſt id ita pluries practitatum fuiſſe in hac Univerſitate.

120. Sic ut frivolum ſit dicere, quod per hoc condemnati pœna aggravata fuerit ultra ipſum tenorem Sententiæ.

121. Interim cum Appellantis Reſponſio Epiſtolaris eſſet in omniom manibus & publica,

122. Mirum eſſe non debet, quod Intimatus antedictam Seotentiam affigi curaverit ut omnibus innoteſceret.

123. Negatur tamen hoc factum eſſe animo præmeditato inurendi notam honori atque exiſtimationi Appellantis, uti perſuadere tentat.

124. Et negatur etiam quod Appellans contra æquitatem condemnatus fuerit io expenſas.

125. Tanto magis quod luce meridiana clarius oſtenſum atque probatum ſit in prima Inſtaotia, quod Appellans condemnari debuerit in ſolidas expenſas.

126. Et ea propter fruſtra repetit Appellans, quibus facti qualitatibus fuerit gravatus.

127. Prout etiam fruſtra repetit Sententiam Interlocutoriam, de 31. Julii præcedentis anni.

128. Quandoquidem Actor ſatis oſtenderit, rationes Appellantis in ejus Motivo deductas eſſe impertinentes, prout Venerabiles Dominationes Veſtræ videbunt ex Motivis Juris Intimati.

129. Quod autem Intimatus voluiſſet M. D. Judicem *a quo* redigere ad ordinem meri Executoris cujusdam Decreti Conſilii Status, ut perſuadere vult Appellans, mera eſt impoſtura.

130. Negatur vero, quod Intimatus in aliquas expenſas condemnari debuiſſet.

131. Et negatur etiam quod Jurisdictionem M. D. Rectoris hujus Univerſitatis aut erectionem illius evertere voluerit.

132. Unde injurioſus eſt Articulus 126. & proteſtatur Intimatus de injuria ipſi per eumdem illata cum revocatione ad animum & ulteriori proteſtatione de agendo ad condignam reparationem tempore & loco.

Quibus aliisque jongendis, &c.

Rejiciendo ulterius contentum dicti Libelli, in quantum hic in particulari non foret ſolutum per meram frivolitatem, impertinentiam & expreſſam denegationem quatenus contra, vel facti præjudicialis.

Concludendo contendit Intimatus quatenus per Sententiam Venerabilium Dominationum Veſtrarum bene per Sententiam Judicis *a quo* judicatum, male & ſine fundamento ab ea Appellatum, & conſequenter quod ille ſortiri debeat ſuos effectus declarando Appellantem in ſuis concluſionibus in fine dicti Libelli captis in modo & forma non fundatum neque receptabilem, aut alias ſalutariter cum expeoſis, &c.

Implorando, &c.

D. GOES.

R E P L I C A (*)

Pro Clariſſimo D. ZEGERO BERNARDO VAN ESPEN *J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore, Appellante.*

Contra Conſultiſſimum Dominum THEODORUM LEONARDUM STREITHAGEN *J. U. L. hujus Univerſitatis Promotorem, Intimatum.*

Appellans viſa ſchedula *Reſponſionis* pro parte Intimati exhibita, dicit ſequentia ſub & medianti-bus, &c.

1. Quod prorſus notorium ſit, Rectorem hujus Univerſitatis eſſe Judicem mere Eccleſiaſticum, ejus Tribunal mere Eccleſiaſticum Tribunal.

2. Quod hoc Tribunal Rectoris Magnifici, ubi propria Statuta & ſtylus deficiunt, ſequatur normam ad ſtylum Curiarum mere Eccleſiaſticarum Provinciæ Mechlinienſis.

3. Quod ab ejusdem Sententiis aut Decretis nunquam appelletur ad Judicem Laicum, ſed unice ac privative ad Tribunal quinque Judicum Academicorum, & inde ultimate ad Sedem Apoſtolicam.

4. Quod Rector M. neminem poſſit punire morte, uti præſcribit Viſitatio anni 1617. in verbis:

5. „Si quiſpiam ita criminaliter deliquerit, ut reus mortis reperiatur, & ſceleris atrocitas nulla poſſit excuſatione purgari, ab Univerſitate abſcindatur & brachio ſeculari competenti, pœna plectendus tradatur.

6. Quod Princeps quidem ceſſerit ac transtulerit Jurisdictionem ſuam in Rectorem M. ſed per hoc

(*) Exhibita 30. Aprilis 1728.

ipſum

ipſum facta ſit ea Juriſdictio Eccleſiaſtica ſecundum qualitatem Juriſdictionis Perſonæ, in quam ceſſa & tranſiata eſt.

7. Quemadmodum varia, quæ antea erant Juriſdictionis laicæ, facta ſunt dein Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, v. g. in ea parte Brabantiæ quæ olim erat Diœceſis Leodienſis, Cauſæ Teſtamentorum, Contractuum ante Nuptialium, & Bonorum Amortiſatorum ſubſunt etiam Judici Eccleſiaſtico.

8. Neque propterea is Judex dicitur habere juriſdictionem mixtam, aut deſinit eſſe Judex mere Eccleſiaſticus.

9. Quod in omnem caſum, etſi Rector Magnificus haberet juriſdictionem mixtam (quod nullatenus) tamen Judex *a quo* certo certius inferenda Sententia *a qua* aſſumſerit qualitatem Judicis Eccleſiaſtici.

10. 1°. Quia Sententiam *a qua* tulit adverſus Perſonam Presbyteri.

11. 2°. Quia eam tulit adverſus Presbyterum in Cauſa criminali.

12. 3°. Quia prætenſum crimen, de quo quæritur, ex natura ſua eſt Eccleſiaſticum.

13. Cum notorium ſit, adverſus Presbyterum, præſertim in Cauſa criminali, ac maxime ubi quæritur de crimine Eccleſiaſtico, actionem inſtituendam eſſe coram Judice Eccleſiaſtico.

14. 4°. Denique, quia Judex *a quo* Eccleſiaſticam Cenſuram appellanti, quamvis nolliter, inflixit.

15. Quam non niſi à Judice Eccleſiaſtico infligi poſſe, iterum notorium eſt.

16. Atque ipſe Intimatus in præſenti Cauſa Rectorem Magnificum reputavit tanquam Judicem Eccleſiaſticum.

17. Ut patet ex iis quæ Intimatus in lite concluſit & ſuſtinuit de Cenſuris, quas Judex in hac Cauſa Appellanti infligere teneretur.

18. Notiſſimi quoque conſtantiſſimique ſtyli, uſus ac moris eſt, Rectorem Magnificum hujus Univerſitatis, ſi Juriſconſultus non ſit, Aſſeſſorem Juriſperitum, vel Aſſeſſores Juriſperitos aſſumere.

19. Eundemque Rectorem non modo *de conſilio*, verum *& de aſſenſu* hujuſmodi Aſſeſſoris vel Aſſeſſorum judicare & Sententiam ferre.

20. Hunc ſtylum & uſum declarant vel ipſæ duæ Sententiæ in hac Cauſa latæ.

21. Idem declarat ipſum Decretum in eadem Cauſa Aſſeſſore Clariſſimo D. Hacquio latum.

22. Item Sententia in Cauſa R. D. Collette, cujus meminit Intimatus Art. 56. & 57. hic per copiam annexa.

23. In ſumma tot ſunt exempla, quot fuerunt Rectores non Juriſconſulti.

24. Quid, quod ipſe Intimatus ſuſtinuerit in hac ipſa Cauſa Clariſſimum Dominum Rega, *quandoquidem non eſſet Juriſconſultus*, NOTORIE' *aſſumere debere pro* DECISIONE *hujus Cauſæ Aſſeſſores!* Ita ruunt Articuli 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8.

25. Neque hæc praxis & ſtylus Tribunali Rectoris Magnifici peculiaris eſt, ſed & in omnibus aliis Curiis Eccleſiaſticis, ubi Judices non ſunt Graduati in Jure, conſtanter obſervatur.

26. Quemadmodum & in hoc Ducatu Brabantiæ apud illos Judices, qui teneotur Conſilium Juriſperitorum ſequi.

27. Acceptatur autem id quod Intimatus non inficiando ſaſſus eſt, nempe contentum Articulorum a 4. uſque ad 18. incluſive Libelli gravaminum ex parte Appellantis exhibiti, in quibus exponitur modus & forma, qua Conſultiſſimi D. D. *Deſcartes*, *Fierlants*, *Cools*, *Tourneville* & *De Fooz* in Aſſeſſores ad deciſionem hujus cauſæ aſſumti fuere; item proceſſus eorum atque Sententia.

28. Ex quibus luculenter ſequitur, quod hæc Cauſa debuerit decidi ac terminari de eorumdem quinque Aſſeſſorum conſilio atque aſſenſu. Contra Art. 14. 15. 16. 17. & 20.

29. Attentis inſuper modo & forma, quibus hi quinque Aſſeſſores ad hanc Cauſam ſpecialiter nominati fuere.

30. Functi fuerunt quinque illi Aſſeſſores munere ſuo per Sententiam Interlocutoriam, ſed non perfuncti, nec functi præcipua officii ſui parte, nec eorum partes finitæ: contra Art. 18.

31. Contra Art. 19. Debuit Judex *a quo* Cauſam hanc aſſumere in iis terminis, in quibus a Clariſſimo Prædeceſſore relicta fuerat.

32. Nihil intereſt, ſive quinque illi Viri vocentur hujus Cauſæ Judices vel Aſſeſſores. Contra Art. 13. De vocabulo non eſt litigandum.

33. Sufficit Aſſeſſores illos reipſa fungi munere Judicis, utpote ex quorum conſilio & aſſenſu ipſe Judex non Juriſperitus præſcriptam ſibi Sententiam pronunciare debeat.

34. Hic habet nudum nomen, illi rem.

35. Quare appellans Art. 46. ſui Libelli grav. recte dixit, hujuſmodi Aſſeſſorem Judici æquiparari.

36. Quem Articulum non inficiando admiſit Intimatus, quod acceptatur.

37. Acceptatur quoque, quod Intimatus admiſit, Sententiam *a qua* ſecluſis dictis quinque Aſſeſſoribus latam eſſe.

38. Item, quod Intimatus ſaſſus eſt, Sententiam *a qua* latam indeciſa pendente concluſione Appellantis in Actis producta 31. Januarii 1728.

39. In qua concluſione expreſſis terminis ſuſtinuit Appellans, *præſentem Cauſam, remoto Clariſſimo Domino Hacquio, aliiſque quibuſcumque* penitus ſecluſis *unice & privative de conſilio & aſſenſu nominatorum quinque Juriſperitorum per Magnificum Dominum Judicem* a quo *opertere, inſtrui, decidi ac terminari.*

40. Articuli 9. & 10. negantur; nec credi debet Intimato, nec Judici *a quo* in proprio ſuo facto, contra quod hic agitur, quaſi ſcilicet idcirco credere oporteret, interveniſſe conſilium & aſſenſum Juriſconſultorum, quia hoc ipſum aſſerit Sententia, quæ vel ex illo ipſo capite arguitur nullitatis.

41. Turpe eſt declarare nolle, quinam fuerint Aſſeſſores, ſi qui revera fuerunt.

42. Quod attinet Art. 11. & 12. Reſponſionis Intimati, intelligi nequit, quomodo ibidem aſſeverare non vereatur, *fictum & effictum* eſſe, quod prædicti Juriſconſulti nominati & aſſumpti fuerint ad votum Intimati vel ejus ſollicitationem.

43. Quandoquidem ipſius Intimati proprius Procurator Haelgoet Conſultiſſimo Domino Advocato De Swert die 1. Julii 1727. ſummo mane inſinuaverit apertum quoddam mandatum de 30. Junii noviſſimi, quo huic Advocato interdicebatur ne intereſſet lecturæ hujus litis.

44. Quandoquidem ipſe Intimatus cum dicto Procuratore ſuo ex Conſilio Advocati Fiſcalis ad impetrandum dictum mandatum dicto die 30. Junii ſub veſperam Bruxellas excurrerit, ac poſtero die ſummo mane idem illud mandatum attulerit.

45. Quandoquidem & iſta alia mandata, de quibus Appellans Art. 9. ſui Lib. grav. per Intimati ſollicitationes obtenta fuiſſe abunde monſtrentur ex iis, quæ Procurator Intimati ex SPECIALI *informatione ſui conſilii* 30. Junii 1727. repoſuit ad Libellum Appellantis, quo hic contendebat Advocatum De Swert ad lecturam hujus Cauſæ advocari debere.

46. Quandoquidem idem Procurator, eo quod negotium de Aſſeſſoribus non ſuccederet ad votum Intimati per informationes ſuas obtinuerit aliud Mandatum inſinuandum Clariſſimo Domino Rega, per quod ipſi præcipiebatur, ut ſtatim a lectura hujus litis jam cœpta deſiſteret, ſeſeque indilate Bruxellis præſentem ſiſteret.

47. Quan-

47. Quandoquidem hoc ipſum Mandatum per Litteras clauſas eidem Clariſſimo Judici ipſemet dictus Procurator Intimati inſinuaverit dicto die 1. Julii.

48. Quandoquidem Clariſſimum Dominum Rega Bruxellas profectum, paulo poſt ſubſecuti ſint dictus Procurator, Intimatus & Advocatus Fiſcalis.

49. Quandoquidem idem Clariſſimus Bruxellis detentus fuerit, donec in locum Advocatorum de Swert & Vander Vorſt alios Aſſeſſores nominaſſet.

50. Contra Articulum 21. perſiſtit Appellans in Articul. 22. Libelli gravaminum.

51. Uti & contra Art. 22. perſiſtit, quod a Decreto de 31. Januarii 1728. appellare potuiſſet.

52. Falſum porro eſt, Appellantem eidem Decreto acquieviſſe.

53. Schedula *Loco Termini* eodem die ex parte Appellantis exhibita contrarium plane evincit.

54. Contra Articulos 23. 24. 25. 26. & 27. Quas calumnias Appellanti impegerit Intimatus non ſemel oſteoſum fuit in hac Cauſa. Provocatur autem Intimatus, ut ipſe vel unam calumniam ſpecifice deſignet, qua ab Appellante affectus fuiſſet.

55. Contra Articulos 28. & 29. Non fuit ab Appellante ſimplex objecta Proteſtatio, ſed formale Suſteotum atque Concluſio.

56. Cui Suſtento atque Concluſioni ſatisfieri oportuiſſet, vel per Intimatum opponi.

57. Contra Art. 30. perſiſtit Appellans in Art. 29. ſui Libelli gravaminum.

58. Contra Art. 31. & 32. perſiſtit Appellans, nihil de ſuo ſcitu in hac Cauſa actum fuiſſe aut actitatum à die quo Intimatus in actis Reſpondit ad ſchedulam *Loco Termini* ex parte Appellaotis exhibitam 31. Januarii 1728.

59. Contra Art. 33. Qui utitur ſuo jure, nemini facit injuriam. Jure autem Innocens ſe inique condemnatum queritur. Hic porro agitur contra iniquam Sententiam *a qua.*

60. Negatur Art. 34. ubi aſſeritur, litem fuiſſe in ſtatu judicandi.

61. Prout etiam, ſalva impertioentia, negatur, Judicem *a quo* tuliſſe Seotentiam de conſilio & aſſenſu Juriſperitorum.

62. Neque in hac parte creditur Sententiæ *a qua* cum hactenus nemo prætenſos illos Juriſperitos noverit.

63. Quare perſiſtit Appellans in Requiſito Art. 44. ſui Lib. grav.

64. Tanto magis, qood Intimatus per ſuos Articulos 35. & 36. majorem præbeat anſam credendi Sententiam *a qua* revera absque ullo Aſſeſſore latam.

65. Quid enim facilius, quam Aſſeſſorem nominare, ſi ullus aſſumtus fuerit?

66. Certe alia hic cauſa celaodi Aſſeſſores ſub eſſe nequit, niſi vel impotentia eos manifeſtandi, ex eo quod nullus Aſſeſſor aſſumtus fuerit; vel pudor, quod prætenſe aſſumti jure fuerint recuſabiles.

67. Cæterum magnopere ad merita cauſæ; imo Sententiæ *a qua* nullitatem demonſtrandum facit, quod Aſſeſſores ignorentur.

68. Contra Articulos 37. 38. 39. 40. & 41. Acceptatur confeſſio Iotimati, quod Procurator Appellantis non ſignaverit Ioventarium.

69. Apud omnia Tribunalia debet Interventarium ab utraque parte ſignari.

70. Atque hoc ipſum jus confirmatur ex Actis Rotulæ hujus litis de 31. Januarii 1728. ubi Procurator Appellantis citatus fuit ad ſignandum Inventarium.

71. Quando etiam idem prætenſum Ioveotarium a Procuratore Intimati ſignatom fuit.

72. Signum evidens, quod ſecundum ipſummet Intimatum debeat Inventarium a Procuratoribus Partium ſignari.

73. Quare ridiculum eſt, quod Intimatus prætenſum ſuum Ioventarium velit defendere per hoc, quod illud confectum fuiſſet præſente & non contradicente Procuratore Appellantis, cum nolendo ſigoare facto contradixerit.

74. Partis erat petere Decretum Judicis, quo cogeretur Procurator Appellantis aut ad ſubſcribendum Inventario, aut ad allegandum rationes cur ſubſcribere renueret, ſub pœna quod haberetur pro legali.

75. Acceptatur autem, quod Intimatus fatetur, nullum interveniſſe Decretum pœnale, quo Appellanti injunctum fuiſſet, ut *ad confectionem Inventarii procederet ſub pœna ſecluſionis, aut quid alioquin Inventarium Intimati haberetur legitimum.*

76. Contra Art. 42. Perſiſtitur penes dicta Art. 38. 39. 40. & 41. Libelli grav. ex parte Appellantis.

77. Atque ulterius dicit Appellans, hæc dicta ſua confirmari vel ex ipſo Art. 23. Libelli grav. ab Intimato, tunc Actore, exhibiti.

78. Verba enim iſtius Art. 23. deſumta ex ipſo Mandato Rectoris M. manifeſte oſtendunt idem illud Mandatum eſſe verum annexum ſub N. 5.

79. Et negatur abſolute, quod intruſum Inſtrumentum, quod nunc ſub N. 5. deprehenditur, ab initio exhibitum fuerit, prout falſo aſſerit Intimatus Art. 43.

80. Procuratur porro Intimatus, ut oſtendat ubi vel minimum io hac lite contradixerit Artic. 390. Motivi Juris Appellantis; item Articulis 16. 17. 18. 19. & 20. Quadruplicæ ejusdem.

81. Neque ſolum dictos Articulos non inficiando admiſit, ſed & admiſit ſimiliter Articulos 21. 22. & 24. dictæ Quadruplicæ.

82. Uti & Articulum 23. ejusdem, qui in verbis his ſic ſonat: „Mandatum Rectoris M. uti per Ac-
„ torem cum Libello grav. ad Art. 23. exhibitum
„ fuit ſub N. 5. ſic habet: *Injungimus Promotori*
„ *noſtro & Procuratori Haelgoet, quatenus indilata*
„ *coram nobis ſervato juris ordine inſtituat nomine*
„ *Officii Actionem ad onus Clariſſimi Domini van Eſ-*
„ *pen, J. U. D. & SS Canonum in hac Univerſita-*
„ *te Profeſſoris. Datum Lovanii hac* 11. *Februarii*
„ 1727."

83. Provocatur inſuper Intimatus, ut deſignet Art. ſui Libelli grav. ad quem, & Num. ſub quo reclametur iſtud Mandatum Rectoris M. de 11. Februarii 1727.

84. Siquidem ad Art. 23. ſub Num. 5. prætendat ab initio annexum fuiſſe Inſtrumentum, quod jam reperitur intruſom.

85. Concipi non poteſt, qua confidentia Intimatus aſſerere ounc non vereatur, intruſum hoc inſtrumentum ab initio fuiſſe exhibitum, junctumque Libello ſuo grav. ad Art. 23.

86. Cum probe conſcius ſit Intimatus, ante inſtitutam hanc Actionem ex memorato Mandato Rectoris M. deleta atque eraſa fuiſſe ea verba, quibus ſignificabatur præſens Actio inſtitui *vigore hujus Inſtrumenti intruſi*, prout & Intimatus non inficiando articulum 22. Quadruplicæ admiſit.

87. Cum inſuper ſciat Intimatus, ſe Appellanti perſonaliter comparenti primo declaraſſe quod hæc Actio ex ſolius Magnifici Domini Mandato atque Auctoritate foret inſtituenda, uti etiam non inficiaodo Articulum 24. ejusdem Quadruplicæ admiſit.

88. Cum ſciat Intimatus, ſibi, ob jurata Univerſitatis Privilegia, nullatenus fas eſſe, ex alterius quam ex Magoifiei Rectoris Mandato & Authoritate Actionem inſtituere ad onus alicujus Membri ac Suppoſiti ejusdem Univerſitatis.

89. Cum nec ipſum latere poſſit, in Cauſa Reverendi Domini Collette, de qua Intimatus Art. 56. & 57.

Digitized by Google

& 57. cum periculum videretur, ne Advocatus Fiſcalis Informationes caperet vi cujuſdam extranei Mandati, hoc ipſum ei per Rectorem M. prohibitum fuiſſe :

90. Injunctumque ut illas informationes vi Decreti Rectorales caperet.

91. Ac denique Sententiam hic annexam, latam ſuper Informationibus & proceſſu vigore ſolius Decreti ejusdem M. D. Rectoris habitis.

92. Perſiſtitur quoque penes contentum Art. 42. & 43. Libelli grav. Appellantis.

93. Quos etiam Intimatus per Art. ſuum 47. admiſit.

94. Nec quidquam ad rem facit, quod Intimatus prætendat, eosdem articulos injurioſos fore D. Secretario, uti dicto articulo aſſerit.

95. Sed multum ad rem facit, contentum eorumdem articulorum verum eſſe.

96. Negatur art. 48. in quantum aſſerit, latam Sententiam *a qua* ex conſilio & aſſenſu Juriſperitorum.

97. Acceptatur autem quod articulo 49. fatetur, Aſſeſſores a Judice *a quo* nominatos non fuiſſe.

98. Contra articulum 50. Tametſi Intimatus neſciret hactenus aſſeſſores Judicis *a quo*; quia nempe vel nulli aſſumti fuere vel eos ipſe ſcire noluit, ſecurus de præventione ejusdem Judicis abunde ſibi nota :

99. Equidem Intimati eſt defendere hac in parte Sententiam *a qua*, quæ ex eo capite ab Appellante arguitur nullitatis.

100. Intimati eſt efficere, quocumque libuerit modo, ut Judex *a qua* nominet, quos aſſumſiſſe prætenditur Aſſeſſores.

101. Factum Judicis eſt factum Partis.

102. Quod ſi Intimatus nolit Sententiam *a qua* quoad hunc articulum defendere, admittat, neceſſe eſt, eam eſſe abſque Aſſeſſoribus latam.

103. Si autem hoc admittat, declarat appellans ceſſare ſuſtentum ſub art. 44. ſui Lib. grav. ;alias penes illud perſiſtit.

104. Adverſus negationem ab Intimato temere in art. 54. objectam, firmiter perſiſtit appellans penes id, quod Aſſeſſor debeat Partibus eſſe notus, nec Partium ſtudio addictus ; quodque alioquin Partibus liberum ſit eum recuſare.

105. Negatur, ſalva impertinentia, falſa poſitio, quam Intimatus formavit art. 55.

106. Nec concipi poteſt, quomodo bona fide talem articulum poſuerit ; cum notorium ſit ; quod in iis Tribunalibus ſubalternis, ubi Judices tenentur ſequi conſilium Juriſperitorum ;

107. Partes hinc inde (ubi de Decreto quopiam ferendo, aut Sententia agitur) poſtulent a judice, ut Inventario rite confecto omnes partes litis ſub ſigillo clauſæ ad Juriſperitos non ſuſpectos mittantur conformiter ad Ordinationes de 20. Decembris 1659. & 10. Martii 1693.

108. Quod dein partes litis ita clauſæ, per perſonam publicam tradantur Illuſtriſſimo D. Cancellario Brabantiæ, aliisve ad quos pertinet hujusmodi Juriſperitos non ſuſpectos nominare.

109. Quod hæc nominatio in ſcriptis publica reddatur.

110. Quod hinc Partes litis una cum hac nominatione tradantur iis qui nominati fuerint.

111. Quod denique nominati Juriſperiti ſimul litem legant, ſuper ea deliberent, ſuumque judicium in ſcriptis ferant, & ſuum nomen ſubſcribant.

112. Quod proinde hæc omnia publice peragantur ; nihil eorum clam & a tergo.

113. Quod conſequenter Partibus liberrimum ſit, nominatos Juriſperitos inſtituere, vel recuſare ſi recuſabiles judicarent.

114. Quid, quod partes, ubi judicium nominatorum Juriſperitorum jam ad Judicem delatum eſt, illud aperiri petant, & juxta illud pronunciari ?

115. Notorium quoque eſt Juriſperitos illos ſemel, uti dictum eſt, nominatos, pro eadem cauſa judicanda permanere, donec per Sententiam definitivam deciſa ſit.

116. Ita ut, ſi feratur Interlocutoria, poſt eam ſine nova nominatione, ad eosdem redeat, & toties redeat donec & definitiva Sententia lata ſit & executioni mandata.

117. Si Intimatus noverit forte, per quædam media clancularia contrarium attentatum fuiſſe, ignorare nequit illud Cauſæ ſuæ patrocinari non poſſe, ſed potius punitione dignum videri.

118. Nihil etiam tam notorium, quam Aſſeſſores Rectoris hujus Univerſitatis, ſi in Jure Graduatus ipſe non ſit, publice notos eſſe & eſſe debere.

119. Quantum ad exemplum ab Intimato reclamatum art. 56. & 57. tanquam falſum negatur, ſalvo quod factum particulare Judicis non deroget impoſterum juri quod habent Partes.

120. Qua veri ſpecie interim inſinuare vult Intimatus, Cauſam illam de qua in dictis Articulis clam & a tergo deciſam fuiſſe, quaſi Juriſperiti de quibus ibidem, Officio Fiſcali noti non fuiſſent ; quandoquidem ipſe prætendat Officium Fiſcale conſtanter intereſſe non modo lecturæ ; ſed deliberationi Cauſæ ?

121. Et conſequenter in animo ſuſtinere debeat, Officium Fiſcale illo etiam tempore interfuiſſe ſaltem lecturæ litis.

122. Quod ſi in animo ſuſtineat, quomodo bona fide dicere poteſt, Juriſperitos illos tunc Officio Fiſcali ignotos fuiſſe, atque adeo Cauſam Judicatam clam & a tergo.

123. Quin cum Officium Fiſcale adverſus Sententiam in dicta cauſa latam minime reclamaverit, haberi illa debet tanquam rite lata.

124. Itaque invectivæ, quas Intimatus profert art. 58. 59. 60. & 61. ſponte ruant, neceſſe eſt.

125. Duo ſequentes art. 62. & 63. nullum merentur reſponſum. Sunt ii ſane egregium argumentum bonæ illius fidei, qua Intimatus art. 51. ſeſe jactitat procedere.

126. Adverſus art. 64. & 65. perſiſtitur penes art. 52. & 53. Lib. grav. Appellantis.

127. Acceptatur inſuper, quod Intimatus admittit, ſe in prima Inſtantia omnino contendiſſe, deliberationi Clariſſimi Judicis & 5. DD. Aſſeſſorum Advocatum Fiſcalem intereſſe debere, prout revera interfuit.

128. Ratio ab Intimato art. 66. & 67. adducta, quare illico declaraverit eundem D. Fiſcalem a deliberatione quæ coram Judice *a quo* inſtitui debebat, abfuturum ; cordatos viros non movebit : ſed profecto judicabunt ii, quod Appellans art. 55. ſui Lib. grav. rem acu tetigerit.

129. Perſiſtitur penes art. 56. 57. & 58. ejusdem Libelli contra art. 68. 69. 70. 71. 72. 73. & 74. Reſponſionis Intimati.

130. Appellans jure ſuo uſus eſt, ubi ad ſui defenſionem allegavit facta atque gravamina, ex quibus pateret iniquitas Sententiæ *a qua* : Unde Judici *a qua* nullam hic injuriam intulit.

131. Verum Intimatus injurioſus hic eſt Judici *a quo*, quando ex factis ab Appellante allegatis odioſiſſimas deducit ſequelas, quas non deduxerat Appellans :

132. Attento quod judex *ad quem* unice judicare debebit ex allegatis & probatis.

133. Commune Axioma eſt, quod Judici ſine Actis non credatur.

134. Maxime in Cauſa Appellationis & querelæ

relæ Nullitatis fundatæ in Facto Judicis *a quo*.

135. Non tantum in Sententiis extenſis, verum etiam in non extenſis, reclamantur Sententiæ Interlocutoriæ, eaque quæ in conformitatem earum fiunt.

136. Idque præſertim in rebus majoris momenti qualis ex confeſſione ipſius Intimati, eſt præſens Cauſa.

137. Si adhuc circa notoriam hanc praxim dubitare velit Intimatus, integer cumulus ejusmodi Sententiarum, quibus ſe fateatur convictum, adducetur: ſed ſuis expenſis, utpote quas temeraria ſua negatione creaſſet.

138. Inſigne interim argumentum ignorantiæ ſuæ circa praxim profert Intimatus, dum per ſententias extenſas intelligi vult eas, in quibus Sententiæ Interlocutoriæ reclamantur.

139. Huc usque ſane per Sententiam extenſam intelligebatur ea, in qua explicite & de verbo ad verbum enarrantur, ut minus concluſiones & præcipua merita Cauſæ.

140. Quod Sententia *a qua* per Judicem *a quo* lata ſit in aſſumta qualitate Executoris Decreti Conſilii Status de 12. Septembris 1725. id ipſum aperte exprimitur in ipſa Sententia *a qua*: ut vanæ ſint invectivæ Intimati Art. 75. 76. 77. & 78.

141. Acceptatur, quod Intimatus non inficiando admiſit, ſcilicet contentum art. 60. quod Judex *a qua* Appellantem condemnaverit ſine cognitione prætenſi ejus delicti.

142. Ac proinde etiam admittere debet Intimatus contentum articuli 61.

143. Prout etiam art. 62. cum in confeſſo ſit, Appellantem in Conſilio Status auditum non fuiſſe.

144. Quibus mediantibus ſolutionem inveniunt art. 79. 80. 81. & 82.

145. Contra negationem Intimati in art. 83. Appellans perſiſtit penes affirmationem art. ſui 63.

146. Acceptatur quod Intimatus articulo 84. poſitive admittat art. 64. ex quo evidenter ſequitur, quod Judex *a qua* nequaquam juſte potuerit condemnare Appellantem.

147. Perſiſtit Appellans penes art. 65. 66. 67. & 68. adverſus art. 85. Reſponſionis Intimati.

148. Adverſus negationem Intimati articulo 86. perſiſtitur penes art. 69.

149. Et contra art. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. & 94. perſiſtit Appellans penes art. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. ſui Lib. grav.

150. Contra art. 95. 96 97. 98. 99. 100. qui verſantur circa ſuſpenſionem a Divinis Appellanti nulliter inflictam,

151. Dicit inprimis Appellans, quod Intimatus dictam Cenſuram & defectum Monitionum Canonicarum conando juſtificare, ſeſe oſtendat in materia Cenſurarum plane hoſpitem & peregrinum.

152. Apud Canoniſtas & Theologos certum atque expeditum eſt, ſuſpenſionem a Divinis dupliciter conſiderari poſſe ac debere.

153. Uno modo, ut meram pœnam; altero autem ut meram Cenſuram.

154. Si ut pœna, infligitur ad certum ac determinatum tempus, quo elapſo, per ſe ceſſat ſuſpenſio.

155. Illimitati temporis ſuſpenſio; non ſuſpenſio foret, ſed potius depoſitio.

156. Si autem conſideretur ut mera Cenſura, unice infligi debet ad tollendam contumaciam;

157. Ita ut ubi contumacia non eſt, Cenſuræ locus non ſit.

158. Contumacia autem apud Vallenſem in Paratit. *de Dolo & Contumacia* & apud alios paſſim definitur, inobedientia erga Judicem Prælatum vel alium Superiorem juxta Hoſtienſ. in Summa h. t. Significat enim contumacia inobedientiam & proprie contemtum Potiorum.

159. Quare ante Decretum vel Mandatum Superioris nequidem eſt materia contumaciæ.

160. Verum ut quis conſtituatur in vera contumacia in ordine ad Cenſuras, a Jura requiruntur præviæ tres Monitiones Canonicæ ad parendum Mandato Superioris, vel una pro omnibus cum dierum aliquot competenti intervallo.

161. Aliter promulgatas Cenſuras, etiam Suſpenſiones, nullas eſſe ſtatuunt Jura in Cap. 3. 9. 13. *de Sent. Excom. in VI.* & Autores ibi paſſim.

162. Verum de his latius inſtructive.

163. Quod ad præſentem Cauſam attinet; certum eſt, prætenſam Suſpenſionem in Appellantem latam eſſe per modum meræ Cenſuræ, non autem per modum pœnæ.

164. 1°. Ex eo, quod interminata ſit, nec ad certum tempus reſtricta.

165. 2°. Quia ipſe Intimatus articulo 99. dicit, eam latam eſſe atque inflictam, donec Appellans ſatisfaceret primo membro Definitivæ quoad revocationem.

166. Cum ergo in confeſſo ſit, dictam Suſpenſionem latam eſſe per modum meræ Cenſuræ; defendi hæc nequit tanquam valida, niſi præceſſerit in Appellante contumacia adverſus Mandatum Superioris.

167. Aſt; quæ contumacia hic argui poteſt; cum per ipſam Sententiam *a qua* Appellanti concedatur ſpatium trium ſeptimanarum ad præſtandam prædictam mandatam revocationem?

168. Ita ut ad totum illud ſpatium hoc ipſum Mandatum protrahi debuiſſet, antequam Appellans contumaciæ potuiſſet redargui.

169. Elapſo autem illo temporis ſpatio, ſiquidem Sententia *a qua* tranſiiſſet in rem judicatam; tunc primo locus fuiſſet Canonicis Monitionibus; poſt quas demum ſuccederet Suſpenſio aut alia quæcumque Cenſura.

170. Unde præteriri hic non poteſt inſulſitas Articulorum 95. & 96. ubi Intimatus prætendit deducere contumaciam ex eo, quod Appellans in prima hujus Cauſæ inſtantia perſtiterit in ſua opinione eamque tuitus ſit mordicus.

171. Certe inobediens Judici, aut contumax non eſt, qui vocatus in Jus, comparet, exceptiones ſuas allegat, factum ſuum defendit, nil a ſe peccatum oſtendit, & Jure experitur: prout Appellans in hac cauſa fecit.

172. Ita ut prætenſa hæc Suſpenſionis Cenſura, omni ex parte nulla ſit, nulloque pacto ſuſtineri queat.

173. Denique ad inflictionem hujus Cenſuræ, de qua quæſtio, dignentur notare V. V. Judices, quod Concilium Tridentinum Seſſ. 25. de Reform. C. 3. diſtricte omnibus Judicibus Eccleſiaſticis injungat, ut abſtineant a Cenſuris etiam in Cauſis criminalibus, ubi executio Sententiæ per captionem pignorum, perſonarumque diſtrictionem, per ſuos proprios aut alienos Executores fieri poteſt.

174. Quod notorie in Appellante nullam difficultatem patiebatur.

175. Sed myſterium hic ſuberat: noverant profecto futurum, ut Appellans a tali Sententia appellaret, ſicque omnis ejus executio ſiſteretur.

176. Noverant hoc ipſum futurum, ſi Judex *a quo* ſolum Suſpenſionis Cenſuram comminaretur; quia nempe Appellatio a comminatione Cenſuræ certo effectum habet ſuſpenſivum.

177. Maluerunt proinde, omni forma Juris neglecta, procedere ad Sententiam Cenſuræ, quæ interjecta Appellatione non admitteret effectum ſuſpenſivum uti poſtmodum coram hoc Tribunali ſuſtinuerunt.

178.

178. Ita ut hæc Cenſura Suſpenſionis non ſolum nullitatem ſuam portet in fronte, ſed & prævaricationem Decreti Concilii Tridentini & turpem Cenſurarum ac Eccleſiaſticæ Poteſtatis abuſum involvat.

179. Adverſus articulos 101. & 102. perſiſtitur penes articulos 87. 88. & 89.

180. Adverſus articulos 103. 104. 105. 106. 107. 108. & 109. dicit Appellans, mirum eſſe prætenſionem Intimati, quod nempe prætenſum Decretum de ſupplendis & deferendis Actis fuerit ſufficiens monitio inſtantis lecturæ.

181. Quandoquidem noſcatur lectura inſtare, non ex hujuſmodi Decreto, ſed ex ejuſdem Decreti executione, ac reali legitimaque delatione Actorum.

182. Hæc autem delatio fieri non poterat, niſi Inventario legitime confecto, atque adeo a Procuratoribus Partium ſignato; aut certe illo, qui in mora fuiſſet, per Decretum pœnale ſecluſo.

183. Quæ duo in hac Cauſa neglecta fuiſſe in confeſſo eſt.

184. Nulla ergo ſuſpicio Appellanti vel incidere potuit de imminente Sententia.

185. Dumque Intimatus hac in parte articulo 106. Appellantem arguit quaſi parum in praxi verſatum; ipſe ſuam in praxi imperitiam craſſam oſtendit.

186. Quapropter adverſus articulos 107. 108. & 109. perſiſtit Appellans, præſciſſam ſibi fuiſſe facultatem exhibendi, quod paratum habebat Juris Motivum.

187. Quia dictum Decretum de ſupplendis ac deferendis Actis minime urgere poterat Appellantem ad exhibendum Motivum, quamdio Acta non erant ſuppleta nec delata; ſuppleri autem & deferri non poterant, niſi legitime confecto Inventario, ut dictum ſupra.

188. Expectanda igitur potius videbatur Appellanti legitima confectio Inventarii, ut tunc ſimul exhiberet ſuum Motivum, hujuſque exhibitionis opportune in Actis insereret notulam.

189. Perſiſtit ſimiliter Appellans penes art. 94. Lib. grav. quod ſcilicet per clandeſtinam lecturam (ſi qua tamen fuerit inſtituta, quod non creditur) fruſtratus fuerit iis Juris mediis, quæ objicere potuiſſet adverſus irregularitates atque exceſſus, qui in ferenda Sententia *a qua* committi poſſent, & vere commiſſi ſunt.

190. Contra art. 110. acceptatur, quod Intimatus fateri debeat nequidem D. Secretarium Cauſæ Actuarium lecturæ interfuiſſe.

191. Acceptatur inſuper id, quod Intimatus tacite fatetur, nempe D. Secretarium per Judicem *a quo* ad lecturam vocatum non fuiſſe, nec ſeſe apud eumdem, quo minus huic lecturæ intereſſet, excuſaſſe.

192. Vocatus fuit idem D. Secretarius in prima Inſtantia ad lecturam a Clariſſimo D. Judice,

193. Sed tunc ſeſe excuſavit, non quod lecturæ hujus litis intereſſe nollet, ſed quod urgente negotio tunc alibi detineretur.

194. Interfuit tamen poſtea in concipienda Sententia, quam ſignavit.

195. Quantum ad Decretum de inferendis ſportulis, de quo in articulis Reſponſionis 111. & 112.

196. Licet nuſquam ſtatutum foret, quod hujuſmodi Decretum debeat præmitti Sententiæ,

197. Tamen Judices conſtanter ac ſollicite cavent, ne Sententiam edant ante ſolutionem Sportularum.

198. Cum ergo hic ordo adeo conſtanter ſervari ſolitus, ſine ulla cauſa probabili inverſus fuerit; quis non videat, hanc inverſionem ad cætera clandeſtina conſilia concurriſſe, ne Appellans imminentem ictum Sententiæ cum omnibus ſuis irregularitatibus per Juris remedia poſſet avertere.

199. Idem dici oportet de citatione Procuratoris Appellantis ad audiendum pronunciari Sententiam facta ad domum ipſius Procuratoris vix hora ante pronunciandam Sententiam.

200. Dum ſciebatur idem Procurator ex officio & actu detineri in Rotula conſervatoriali; uti habet art. 100. Libelli gravaminum Appellantis, quem Intimatus non inficiando admiſit: quod acceptatur.

201. Idque per ſchedulam latinam per Apparitorem qui latine neſciebat inſinuatam ſorori dicti Procuratoris abſentis.

202. Ita ut Apparitor ipſi explicare non poſſet, quid ſchedula contineret; nec ipſa cognoſcere, quod alloquio Fratri mox indicaret. Quæ omnia Intimatus non inficiando dictum art. 100. admiſit.

203. Negatur autem, quod aſſerit Intimatus, moris eſſe, ut citationes hujuſmodi fiant per ſchedulam latine conſcriptam, etiam ubi nec Apparitor, nec perſona cui ſchedula tradatur, latine novit.

204. Certe articulus IV. Ordinationum Curiarum M. D. Rectoris & R. D. Conſervatoris vult, *ut Executor explicet Monitionem ſeu Denuntiationem quam fecit eo idiomate ſeu genere ſermonis ut intelligi poſſit a Perſona citata, & in loco ejuſdem.*

205. Atque hoc ipſum dictat Jus naturæ.

206. Curare ex induſtria citationem fieri per mutam ſchedulam, ignoto idiomate, quod nec is qui tradit, nec illa cui traditur, intelligit; in loco ubi nemo reperitur qui explicet; ea hora & in eam horam qua ſcitur Procurator Appellantis ex officio detineri in Rotula conſervatoriali, quo tamen dicta ſchedula æque facile ferri potuiſſet; profecto nil eſt aliud, quam Legem Citationis turpiter eludere.

207. Nec enim neceſſe erat inquiri, an dictus Procurator domi eſſet an alibi; cum probe ſciretur ex officio detineri tunc in loco notiſſimo Rotulæ Conſervatorialis. Contra art. 114.

208. Et Contra art. 115. Improbatur ſemper citatio facta ad domum, ubi æque commode fieri poteſt ad Perſonam.

209. Maxime dum & alia concurrunt indicia, ſiniſtro id animo & deſtinato conſilio factum.

210. Negatur proinde art. 116.

211. Circa art. 117. 118. 119. 120. 121. 122. & 123. de affixis copiis Sententiæ *a qua* ad Valvas Eccleſiæ D. Petri & Hallarum:

212. Acceptatur inprimis, quod Intimatus illam affixionem fateatur art. 117.

213. Item articulo 122. quod ipſe eaſdem affigi curaverit ut omnibus innoteſceret.

214. Item quod negare auſus non ſit, affixionem iſtam factam fuiſſe vix pronunciata Sententia *a qua*:

215. Quatuor autem horis ante inſinuationem ejuſdem Sententiæ factam ad perſonam Appellantis.

216. Quæ omnia in facto poſuit Appellans art. 103. & 107. ſui Lib. grav.

217. Quare perſiſtitur adverſus art. 118.

218. Quod articulo 119. aſſerere non veretur Intimatus, nimirum hujuſmodi affixiones pluries practicatas fuiſſe in hac Univerſitate; Eſto id factum ſit quandoque adverſus contumaces, fugitivos, latitantes; ad quorum perſonam inſinuatio fieri non poterat:

219. Itemque quorum crimen adeo ſcandaloſum erat, ut cum Sententia in eorum perſonam executioni mandari non poſſet, neceſſe eſſet publica ſaltem affixione Sententiæ ſcandalum reparari.

220. Ast negatur, id practicatum unquam in Cauſa Viri honorati, cujus perſona hic præſens eſſet, qui fixum hic haberet domicilium; idque mox poſt pronunciatam Sententiam; ante inſinuationem ipſi

ipſi factam, ac pendente Appellationis tempore.

221. Salva impertinentia: quia licet quidpiam tale attentatum fuiſſet aliquando (quod nullatenus) id tanquam manifeſtus abuſus reputari deberet: ex quo nihil pro defenſione affixionis, de qua hic quæritur, inferri poſſet.

222. Falſum porro ac frivolum eſt id, quod Intimatus art. 121. & 122. pro ratione dictæ ſuæ affixionis allegat, quod ſcilicet RESPONSIO EPISTOLARIS eſſet in omnium manibus.

223. Quin imo per talem allegationem honori ſuo parum conſulit Intimatus.

224. Decretum Conſilii Status, quod ipſe cum ſuo Lib. grav. exhibuit, prohibet retentionem dictæ *Responſionis Epiſtolaris* ſub pœna trecentorum florenorum pro ſingulis exemplaribus.

225. Si veraciter dicat, ac ſciat eam adhuc in omnium manibus verſari, eſſeque publicam: ſi tam fervide urgendo illud Decretum contra Appellantem, zelo juſtitiæ ducator;

226. Quare eodem quoque zelo munus ſuum non exequitur adverſus quam plurimos, quos hic fatetur ſe noviſſe tanquam qui dictam *Reſponſionem* penes ſe retineant?

227. Frivolum etiam eſt, quod Intimatus aſſerit art. 123. quaſi affixio iſta facta non eſſet animo præmeditato inurendi notam infamiæ honori atque exiſtimationi Appellantis.

228. Quia hoc factum ex ſe & natura ſua prorſus injurioſum eſt ac diffamatorium.

229. Ac proinde, cum nequeat Intimatus hujus facti legitimam probabilemque cauſam aſſignare; præſumitur factum illud ex animo injuriandi proceſſiſſe.

230. Ex quibus omnibus luculenter patet, in hac Cauſa & Sententia *a qua* inauditas machinationes adhibitas fuiſſe, quibus Appellans ex improviſo opprimeretur.

231. Quid porro ex hoc conſectarium ſit pro Concluſione Appellantis, coram hoc Tribunali V. V. D. D. V. V. capta, inſtructive deducetur.

232. Contra art. 124. 125. 126. 127. 128. & 130. Circa expenſas oſtendit Appellans in ſuo Libello gravaminum ab articulo 112. usque ad 123. incluſive, ſe contra omnem æquitatem per Sententiam *a qua* condemnatum in expenſas easque ſolidas.

233. Demonſtravitque Actorem, nunc Intimatum, ſecundum ipſam Sententiam *a qua* condemnari debuiſſe, ſaltem in expenſas factas usque ad pronuntiatam Sententiam Interlocutoriam de 31. Julii 1727.

234. Quandoquidem novo ſuo medio, quod poſt illam Sententiam Intimatus arripuit, omnes anteriores expenſas inutiles reddiderit.

235. Merito autem novo huic medio dictam Sententiam Interlocutoriam Appellans oppoſuit, ſuperque ea jure excepit art. 29. ſuæ Quadruplicæ.

236. Inſuper acceptatur, in quantum pro, art. 128. quatenus Intimatus prætendit, quod in prima inſtantia ſatis oſtenderit, rationes Appellantis in ejus Motivo deductas, eſſe impertinentes.

237. Si id ſuſtinuerit Intimatus in ſuis Motivis, uti aſſerit, profecto hoc non potuit in alio quopiam fundari, quam in prætenſa illa obligatione, quam voluit Judici imponere, mere decernendi pœnas in Appellantem ſine examine meritorum.

238. Et nihilominus, non obſtante hac prætenſione, Clariſſimus Judex ex conſilio & unanimi aſſenſu Conſultiſſimorum quinque D. D. Aſſeſſorum dictas rationes Appellantis adeo pertinentes & peremptorias invenit, ut totius Motivi Appellantis copiam Intimato tradi per Sententiam Interlocutoriam mandaverit in ordine ad Triplicandum.

239. Ita ut certum ſit, per eandem Sententiam Interlocutoriam, illud Suſtentum intimati aperte rejectum eſſe, & ſtatutum contrarium.

240. Cum vero hæc Sententia tranſiviſſet in rem judicatam, non poterat Intimatus ſuper eo amplius audiri; uti Appellans ſuſtinuit dicto art. 29. ſuæ Quadruplicæ.

241. Deinde etſi per viam reſtitutionis, aliamve gratiam admitti potuiſſet (quod nullatenus) id certe fieri non poterat, niſi refuſis expenſis eatenus inutiliter factis.

242. Atque adeo per Sententiam *a qua* in eas ſaltem expenſas Intimatus condemnari debuiſſet.

243. Contra art. 129. perſiſtit Appellans penes ſuum art. 120 dicitque hic non agi de intentione Intimati, ſed de ipſius Triplica, per quam verbis nequaquam obſcuris, voluit Rectorem M. ad ordinem mere executoris Decreti Conſilii Status redigere.

244. Prout etiam ipſa Sententia *a qua* quæ dictæ Triplicæ hac in parte conſonat, aperte demonſtrat, præſertim per ſuum *Quapropter*.

245. Impertinens ergo eſt, quod Intimatus dicit, ſe non voluiſſe Rectorem Magnificum redigere ad ordinem meri executoris: ſed debebat factum ſuum, ſive Triplicam ſuam ſuper iſto articulo juſtificare.

246. Similiter contra articulum 131. Non diſputat Appellans, an Intimatus expreſſe intenderit (quod abſit) jurisjurandi Religione neglecta hujus Univerſitatis Juriſdictionem, ipſamque adeo illius erectionem evertere: ſed ſuſtinet Appellans, quantum eſt ex parte Triplicæ Intimati, Academicam illam Juriſdictionem everti.

247. Ad quem probandum articulum Appellans in Quadruplica ſua, luculenta plana atque ineluctabilia inſtrumenta adduxit.

248. Quæ Intimatus etiam nullatenus inficiendo tanquam legalia admiſit; quæque ut talia ab ipſo Judice *a quo* haberi debuerunt.

249. Cum ergo Intimatus articulo 131. nuda negatione ſignificet, ſe non voluiſſe Juriſdictionem M. D. Rectoris, aut Erectionem illius evertere; oſtendit profecto ſe excuſare intentionem ſuam; ſed factum ſuum excuſare non poſſe;

250. Utpote Privilegiis hujus Univerſitatis adeo luculenter adverſum, ut nulla queat tergiverſatione purgari;

251. Quin imo proprio Intimati juramento tam aperte contrarium, ut hactenus ne tentaverit quidem hoc ſuum attentatum diluere.

252. Negatur ergo art. 132. quo aſſerit Intimatus injurioſum eſſe art. 126. Libelli grav. Appellantis.

253. Et Appellans paratus eſt, ſi velit Intimatus, coram competente Tribunali ſuper illo articulo Jure experiri.

Quibus aliisque jungendis, &c.

Rejiciendo ulterius contentum dictæ Reſponſionis, in quantum hic in particulari non foret ſolutum, per meram frivolitatem, impertinentiam & expreſſam denegationem, quatenus contra vel facti præjudicialis.

Perſiſtit Appellans ut ante cum Expenſis, aut alias ſalutariter,

Implorando, &c.

J. CHARLIS.

ADHUC SUB JUDICE LIS EST.

ANNEXUM

A N N E X U M

Ad Articulum 91. præcedentis Replicæ.

In Cauſa Conſultiſſimi Domini Ferdinandi Thenaerts, *nomine Officii Actoris Inquirentis.*

Contra Reverendum Dominum Georgium Collette *Venerandæ Facultatis Artium Decanum, Reum Citatum.*

Viſis Actis & Actitatis hujus Cauſæ, & notanter Actis Rotularis usque ad 20. Februarii noviſſimi incluſive, Libello gravaminum ac Perſonali Reſponſione Rei deſuper facta, necnon Informationibus præparatoriis ex parte Officii captis, Chriſti nomine invocato, pro Tribunali ſedentes, ſolumque Deum & Juſtitiam præ oculis habentes, per hanc Sententiam noſtram quam in his ſcriptis ferimus, audito Officio Fiſcali, de plurimorum Juriſperitorum tam Academicorum quam exterorum conſilio & aſſenſu dicimus, decernimus & declaramus, Actorem in Cauſa incidentali, qua petit Reo injungi ut prævie & ante omnia reproducat & conſignet ſuam Orationem, quam in ultima Promonone generali recitavit, non eſſe fundatum neque receptibilem, admittentes Actorem in Cauſa principali ad Probas, Reo integro in ſuis contrariis Probis. Reſervatis expenſis. Late hac 28. Februari 1720.

De Mandato Magnifici Domini Rectoris.

Bart. Henoricex *Secret.*

CAUSA ESPENIANA

LIVRE III.

Contenant les piéces relatives aux procedures faites par ordre de M. l'Archevêque de Malines, contre M. van Eſpen, au ſujet du Formulaire d'Alexandre VII. *& de la Bulle* Unigenitus.

A.

Inquiſitio Doctoris Damen nomine Archiepiſcopi Mechlinienſis. (*a*)

HErmaonus *Damen* S. T. Doctor Regnes & Decanus S. Petri Lovanii, die 10. Maji anno 1727., coram Eximio D. Delvaux S. T. Doctore Regente & Erud. D. de *Quareux* S. T. Licentiato; tanquam teſtibus, prælegit Doctori van Eſpen Originales litteras ſibi die 7. currentis Mai ab Er. & R. D. Card. Thoma Philippo de Alſatia Archiepiſcopo noſtro Mechlinienſi datas, ut eas dicto Doctori van Eſpen ſuo nomine & authoritate intimaret, earumque copiam eidem Doctori traderet; porro hæ litteræ ſunt tenoris ſequentis: „ Adm. R. & Ampliſſime Domine: ſummopere placuit relatio,
„ quam Ampl. Dominatio Veſtra mihi ſubmiſit, ex-
„ hortationis ſuæ, quam die 25. Aprilis habuit ad
„ Doctorem van Eſpen. Hanc Sanctâ unctione ple-
„ nam, & zelo Catholico ac Chriſtiana eruditione
„ abundantem multum laudavi & commendavi in
„ Domino. Doleo autem quod Doctor ille nondum
„ recogitet corde, & ad primam expoſtulationem
„ de mandato noſtro ſibi factam ſuper recipiendis
„ Conſtitutionibus Apoſtolicis Pii IV. Alexandri
„ VII. & Clementis XI. ſubterfugia quærens in tam
„ ſerio æternæ ſalutis negotio, frigide petierit man-
„ datorum noſtrorum copiam; ad ſecundam vero
„ expoſtulationem die 30. Aprilis eidem Doctori
„ per te factam, iniquiora etiam diverticula ſecu-
„ tus, reſponderit ſibi non conſtare, an tria punc-
„ ta ei per copiam tradita contineant de verbo ad
„ verbum mandata noſtra. Ingemiſco enim vere
„ coram Deo, & ex toto corde contriſtor, videns
„ hominem ſenem & Sacerdotem in materia fidei
„ ludere. Per excuſationes & diverticula, & in
„ æternæ ſalutis diſcrimine ſimulare ſecuritatem.
„ Quare re coram Deo perpenſa, & implorato ejus
„ auxilio, in cujus manu ſunt omnium corda mor-
„ talium, & omnium conatus nutantium volunta-
„ tum, volens dare ſpatium pœnitentiæ, & cum be-
„ nignitate invitare diſſidentes ac pertinaces. Ampl.
„ Dominationi Veſtræ iterum injungo, ut rurſus no-
„ mine & authoritate noſtris, per obſecrationes no-
„ vas & per obteſtationes Divini & tremendi judicii
„ Dei, per æternæ damnationis periculum, per me-
„ ritum obedientiæ, & per ſacrificium Crucis Chriſ-
„ ti, dictum Doctorem van Eſpen inducere & per-
„ ſuadere conetur, per ſe & per alios quos ad id
„ judicaverit magis idoneos, ut dum tempus eſt,
„ dum vires vitaque ſuppetunt, acceptet & ſubmit-
„ tat ſe Conſtitutionibus Apoſtolicis, nimirum
„ Pii IV. quæ eſt fidei Catholicæ per univerſum or-
„ bem profeſſio religioſa, Alexandri VII. ejus for-
„ mulario contra Janſenianam hæreſim ſubſcribat,
„ idque juxta Conſtitutionem: *Vineam Domini*: &
„ tandem ſubmittat ſe Apoſtolicæ Conſtitutioni no-
„ viſſimæ, quæ incipit *Unigenitus*; Eidemque hujus
„ quoque Epiſtolæ meæ lectionem, imo copiam con-
„ cedat tanquam comprobationem certiſſimam prio-
„ ris mandati noſtri de quo dubitare minime debuit.
„ Accedet autem Ampl. D. V. dictum Doctorem
„ tribus diſtinctis vicibus, dato aliquot dierum in-
„ ter ſingulas ſpatio, ut benignus & miſericors Deus
„ pro longanimitate ſua & benignitate, aliquando
„ finem faciat reſiſtentiæ dicti Doctoris, & ſingulis
„ tribus congreſſibus in præſentia duorum teſtium a
„ dicto Doctore petat nudum, apertum, ſincerum
„ & poſitivum reſponſum ad tria illa puncta in prio-
„ ribus litteris noſtris de 22. Aprilis noviſſimi præ-
„ ſcripta: Dominus ſit cum Amplitudine Veſtra,

& cum

(*a*) Nunc primum edita, & pariter Monumenta ſequentia ſub Litteris B. D. E. F. H. I. K. O.

„ & cum dicto Doctore van Eſpen, cui præterea ſignificandum eſt non defuturum Canonicum rigorem, ſi pertinaciter negare pergat, quod tam juſte & tam ſancte ab eo exigitur, & perditionem ſuam non ex me, ſed ex ſeipſo futuram. Et Ampl. D. V. omnia fauſta a Domino precamur. Mechliniæ 7. Maii 1727. Ampl. D. Veſtræ ſtudioſiſſimus (*Et ſignatum erat*) Tho. Card. Archiepiſcopus Mechlinienſis. *Supraſcriptio*: Adm. R. & Ampl. D. Damen S. T. D. Decano S. Petri Lovanii, *ſub magno ſigillo ſuæ Eminentiæ.*"

Clariſſime Domine Frater; hæc ſunt de verbo ad verbum, iterata mandata Em. & R. Domini præfati, quæ ipſius nomine & authoritate tibi intimo, & quæ ſi ſerio, ut par eſt, ea corde recogites, tibi ad veram obedientiam & converſionem, cum Dei gratia, ſola ſufficiunt, abſque ulla ulteriori mea admonitione. Interea pro munere meo per meritum obedientiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, pro æterna tua ſalute Crucifixi, te iterum atque iterum in fraternitatis amore obſecro & obteſtor, ut prælaudatis Apoſtolicis Conſtitutionibus Pii IV. Alexandri VII. & Clementis XI. veram, integram, & debitam obedientiam præſtes, & monitioni meæ paſtorali, quam 25. Aprilis noviſſimi tibi dedi, pauca hæc adjicio: nimirum ut debite perpendas graviſſimum decretum, quod Clemens XI. litteris *Paſtoralis Officii* contra inobedientes Conſtitutioni *Unigenitus* Authoritate ſua Apoſtolica tulit. „ Nos, inquit Pontifex, qui Unigeniti filii Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti vices gerimus, eos omnes cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis & conditionis illi ſint, etiam ſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, aut alia qualibet, etiam Cardinalatus, dignitate præfulgeant, qui memoratæ Conſtitutioni noſtræ (*Unigenitus*) debitam & omnimodam obedientiam præſtare hactenus recuſarunt, aut in poſterum recuſare auſi fuerint, ut veros Sanctæ Romanæ Eccleſiæ filios non agnoſcere: neque ut nobis & Beati Petri Cathedræ, quod falſo autumant, adhærentes & conſentientes; ſed contra potius uti aperte inobedientes, ac notorie contumaces & refractarios habere, tenere & reputare; & quoniam primo ipſi a nobis & Sanctæ Romana Eccleſia, ſi minus expreſſis verbis, factis certe pertinaciſque & obduratæ mentis multiplici ſignificatione receſſerunt; illos ſimiliter a nobis tanquam a noſtra & ejuſdem S. Romanæ Eccleſiæ charitate protſus ſegregatos habeni: nullamque proinde nobis & ipſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ deinceps cum illis communionem Eccleſiaſticam exituram, donec (quod faxit Deus) integre reſipiſcant, rejectaque penitus audacia refragandi per exhibitionem veræ obedientiæ, quam complures eorum Romano Pontifici Beati Petri ſucceſſori ac Jeſu Chriſti Vicario in ipſamet ſolemni profeſſione Catholicæ fidei, interpoſita jurisjurandi religione, ad Sancta Dei Evangelia ſæpius ſpoponderunt, priſtinæ charitati & unitati ab eadem Apoſtolica Sede reſtitui mereantur." Hactenus Clemens XI. in præfatis ſuis litteris Apoſtolicis ad univerſos Chriſti fideles directis.

Clariſſime Domine: *Ad tam magnum tonitruum* (cum S. Auguſtino in ſimili loquor) *qui non expergiſcitur, non dormit, ſed mortuus eſt*; & tamen potens eſt ille etiam mortuos ſuſcitare, & hæc eſt fiducia quam habemus apud Deum, Patrem miſericordiarum per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & ad interceſſionem Beatæ Deiparæ Mariæ ſemper Virginis & omnium Sanctorum. Amen. Cæterum coram præfatis duobus Dominis teſtibus peto a Clariſſima Dominatione Veſtra, nudum, apertum, ſincerum & poſitivum reſponſum ad tria puncta litteris Suæ Eminentiæ, die 22. Aprilis noviſſimi datis tibi præſcripta: Interea juxta tenorem ſupradictorum mandatorum, Dominationi V. trado horum omnium copiam authenticam de verbo ad verbum, & præterea pro prima vice do Dominationi Veſtræ ſpatium quinque dierum ad reſpondendum. Datum Lovanii 10. Maji 1727. in ædibus Clariſſimi D. van Eſpen. Quod atteſtor: (*Et erat ſignatum*) Hermannus Damen. (*Et infra:*) idem teſtor: (*Et erat ſignatum*) G. Delvaux (*Et iterum infra:*) Idem. (*Et erat ſignatum*) G. J. de Quareux.

B.

Proteſtatio Clariſſimi Domini van Eſpen contra Inquiſitionem Domini Damen (a)

VIſis interrogatoriis infraſcripto propoſitis per Ampliſſimum D. *Damen*, Decanum S. Petri, de data reſpective 25. & 30. Aprilis noviſſimi & 10. currentis menſis Maji, ex parte & mandato Eminentiſſimi & Reverendiſſimi Domini Cardinalis & Archiepiſcopi Mechlinienſis.

Infraſcriptus dicit primo: ſe nullo modo agnoſcere juriſdictionem Eminentiſſimi Domini Cardinalis præfati;

Quod Univerſitas Lovanienſis & omnia ejus ſuppoſita ſint pleniſſime exempta ab omni juriſdictione & ſuperioritate Ordinarii;

Quodque nullam juriſdictionem agnoſcere poſſint niſi Rectoris & Univerſitatis.

Quod in ſua immatriculatione omnia præfata ejus ſuppoſita ſolemni juramento adſtricta ſint ad obſervandum jura & privilegia & libertates dictæ Univerſitatis, neque ad laborandum in aliquo, quod in eorundem præjudicium poſſet redundare.

Videt autem infraſcriptus, quod præfatus Eminentiſſimus Dominus in ſe juriſdictionem externam prætendat, quod apparet tum ex modo procedendi, tum ex terminis comminantibus *Canonicum rigorem*, aliiſque.

Quare declarat infraſcriptus quod cum ſalvo juramento ſuo juriſdictionem dicti Eminentiſſimi Domini Cardinalis agnoſcere non poſſit, ita ſalvo eodem ſuo juramento non poſſit ejuſmodi ejus interrogatis reſpondere, prout proinde nec intendit reſpondere.

Optaretque ut Ampliſſimus D. Damen & ejus duo aſſiſtentes memores ſimiliter eſſent ejuſdem ſui juramenti, & ultra hæc idem Ampliſſimus D. Damen qualitatis ſuæ & juramenti Conſervatoris Privilegiorum, certe nec acceptarent ſimile mandatum, neque collaborarent in actu in quo tam manifeſte violantur jura & privilegia hujus Univerſitatis.

Si tamen Eminentiſſimus Dominus Cardinalis aut Ampliſſimus D. Damen aut alius quiſcumque, aliquid habeat ad onus infraſcripti, integri relinquuntur ut eadem deferant ad dictum Rectorem & Univerſitatem coram quo tribunali paratus eſt ſtare juri.

Ulterius & ſine horum præjudicio, dicit infraſcriptus ſe plurimum mirari modum agendi & procedendi dicti Eminentiſſimi Domini Cardinalis qui intendit petere a perſona plane exempta, quod non poſſet petere ſaltem eo modo & forma, a perſona plene ſibi ſubdita.

Quod illud quod ab infraſcripto hic petitur ſit purgatio Canonica eaque admodum gravans & infamans, quæ de jure imponi non poteſt niſi ei qui ſervato juris ordine per ſententiam Judicis declaratus eſt legitime ſuſpectus.

Quod

(a) Nunc primum edita.

Quod itaque hic proceſſus non poſſit attendi niſi tanquam mera via facti, ubi cauſa inchoatur ab executione, quod repugnat omni juri tam Divino quam humano, & præſertim jucundo Adventui Ducatus Brabantiæ, Brevibus Innocentii XII. ad Epiſcopos Belgii, uti & mandatis Cæſareis ad eoſdem Epiſcopos de data 26. Maji 1723.

Hic vero modus agendi infraſcripto eſt injurioſiſſimus, dum atrociſſima calumnia traducitur tanquam qui receſſiſſet a ſinu matris Eccleſiæ in quo tamen usque ad grandævam hanc ſuam ætatem ſemper vixit, & per Dei gratiam mori intendit.

Certe infraſcriptus natus parentibus & avis apprime Catholicis, ſemper vixit in Academia Lovanienſi Catholicæ Fidei zeloſiſſima nutrice, eoque nomine ab ipſa Sede Apoſtolica ſpecialiter laudata, & commendata, quæ Academia neminem ad gremium ſuum neque ad ullum gradum Academicum admittit niſi prius emiſerit profeſſionem Fidei juxta Bullam Pii IV., prout & fecit infraſcriptus, tum in ſua immatriculatione tum in ſuſceptionibus graduum Academicorum, juxta ejuſdem Academiæ leges, ſemperque publice vixit in eadem profeſſione & cum omnibus Eccleſiæ Catholicæ filiis communione & participatione Sacramentorum Eccleſiæ Romano Catholicæ. Nec unquam ab aliquo fuit ſugillatus aut monitus in materia Fidei aut quacumque alia Fidem concernente.

Unde atrociſſima hæc calumnia non ſolum eſt injurioſa infraſcripto, ſed redundat in injuriam totius Univerſitatis Lovanienſis, tanquam quæ officio ſuo defuiſſet.

Quare infraſcriptus adverſus Eminentiſſimum Dominum Cardinalem, Ampliſſimum D. Damen eorumque proceſſum & agendi modum, omniaque inde ſecuta & ſecutura proteſtatur de notoria injuria, eam revocando ad animum proſecuturus eorum debitam reparationem per media congrua tempore & loco opportunis, committens omnes & ſingulos Notarios ut præſentem Actam dicto D. Damen qualitate qua inſinuent. Datum Lovanii 13. Maji 1727. (*Et erat ſubſignatum:*) Z. B. van Eſpen. (*Inferius habebatur*) Infraſcriptus de mandato Clariſſimi Domini Z. B. van Eſpen inſinuavi duplicatum hujus Actæ Ampliſſimo D. Damen, & tradidi in manus ejus, quam & acceptavit. Actum hac 15. Maji 1727. hora prima poſt meridiem. (*Erat ſubſignatum*) Ægidius Denique

Notarius Apoſtolicus.

C.

Declaratio Zegeri Bernardi van Eſpen J. U. Doctoris & Sacrorum Canonum in Univerſitate Lovanienſi Profeſſoris, data 15. Maji 1727. (*a*)

Occaſione Inquiſitionis (*) in ipſum intentatæ Mandato Eminentiſſimi Domini Cardinalis Archiepiſcopi Mechlinienſis.

In Nomine Domini. Amen.

NOtum eſt omnibus, præſertim in hac Univerſitate Lovanienſi, quomodo hiſce diebus ex Mandato Eminentiſſimi D. Cardinalis Archiepiſcopi Mechlinienſis per D. Damen Decanum S. Petri Lovanii coram duobus Teſtibus, Doctori van Eſpen propoſiti fuerint hi tres Articuli.

„ 1°. An de corde puro & fide non ficta admit-
„ tat, & rurſus emittere paratus ſit Profeſſionem
„ Fidei Pii IV.?

„ 2°. An paratus ſit jurare Formularium Alexan-
„ dri VII. juxta Bullam *Vineam Domini Sabaoth*?

„ 3°. An pure & ſimpliciter admittat Conſtitu-
„ tionem *Unigenitus Dei Filius*, & condemnet om-
„ nes & ſingulas Propoſitiones in eadem Conſtitu-
„ tione damnatas?

Et caſu quo idem Doctor van Eſpen in his omnibus non ſatisfaceret, eodem Mandato Archiepiſcopali inhibebatur, ne dictus D. Damen ipſi *ulla Sacramenta* adminiſtraret.

Addebatur quoque allaborandum eſſe apud dictum Doctorem, ut per debitam obedientiam in ſinum Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ redire & recipi mereatur.

Adjectæ dein minæ, niſi ad eoſdem articulos, partem affirmativam amplexando, *nudum* daret, *apertum*, *ſincerum*, *& poſitivum Reſponſum*, adverſus eum procedendum fore ſecundum Canonicum rigorem.

Quanquam autem Jura ac Privilegia hujus Univerſitatis, religioſe hactenus obſervata non ſinant, ut idem Doctor Z. B. van Eſpen Infraſcriptus tanquam Academicus & ejuſdem Univerſitatis membrum, eumdem Eminentiſſimum D. Cardinalem Archiepiſcopum pro ſuo Judice agnoſcat; ab altera tamen parte cauſa Veritatis Evangelicæ exigere videtur, ut octogenarius Doctor ad tam celebria Interrogata non ſileat prorſus atque obmuteſcat, præſertim cum hodiernarum contentionum, quæ circa prima Religionis Chriſtianæ capita & fundamenta verſantur, quæque maxime ab exorta Bulla Clementis XI. quæ incipit *Unigenitus Dei Filius*, Eccleſiam Dei, ac ſpecialiter Belgium Catholicum & Univerſitatem noſtram miſerabiliter in partes ſcindunt atque dilacerant, originem & ſequelas tot jam annis lugens conſpexerit.

Salvis igitur Privilegiis ac Juribus hujus Academiæ; ſalva quoque reverentia, tum Eminentiſſimo D. Cardinali Archiepiſcopo, tum ſummo Eccleſiæ Romanæ Pontifici debita, quibus ne in minimo detractum vult Infraſcriptus. Ante omnia declarat coram Deo Inſpectore cordium, coram Jeſu Chriſto, quem juſtum Judicem in dies præſtolatur, coram hac Univerſitate, totoque Orbe Chriſtiano, ſe per divinam miſericordiam in ſinu S. Matris Eccleſiæ Catholicæ ab infantia enutritum, fide non ficta ſemper vixiſſe, & usque ad extremum vitæ halitum vivere, ac mori velle; atque idcirco ex corde, apud Deum Patrem precari pro iis veniam, qui innocentiam ejus hac injuria affecerunt, ut illum, nulla licet cenſura Eccleſiaſtica innodatum, neſcio quo vago prætextu, quem minime exprimunt ex ſinu Eccleſiæ Catholicæ pulſum aut egreſſum palam traducerent.

Deinde ne innocentiæ ſuæ famam, cum ſcandalo puſillorum, negligere æſtimetur, declarat ſe efficaciter coram quocumque legitimo Tribunali, Eminentiſſimum D. Cardinalem Archiepiſcopum, necnon Decanum Damen, ſervato Juris ordine, de illata ſibi ac toti huic Academiæ injuria convenire velle: (†) Et ſi forte Infraſcriptus morte præoccupatus fuerit, rogare ſe hæredes ſuos, omnesque & ſingulos quorum conſuetudine & amicitia gaviſus eſt, ut hanc Cauſam ſtrenue inſtituant aut proſequantur.

Occaſione porro Articuli primi palam aperteque decla-

(*a*) Edita eodem anno.

(*) Inquiſitiones illæ (Mandato Eminentiſſimi Cardinalis Archiepiſcopi) factum actæ per Doctorem Damen, qua Decanum Capituli S. Petri die 30. Aprilis & 10. Maji an. 1727.

(†) Proteſtatio Eſpenii inſinuata fuit 15. Maji anni 1727.

Prima ejus in hanc rem Supplicatio Supremo Brabantiæ Senatui exhibita fuit 28. Junii 1727. ac dein altera. Sed hic Senatus, habens veriſimiliter manus ligatas, non dedit niſi binas *Conſultas* favorabiles.

Implorata quoque fuit Ordinum Brabantiæ interceſſio, ut pateret Oppreſſo via juſtitiæ.

Digitized by Google

declarat, ſe ab hinc 63. annis in Immatriculatione ſeu Inſcriptione ſua in hac Univerſitate, pro more in ea uſitato, ſincere emiſiſſe, & rurſum ubi juſta neceſſitas vel utilitas poſtulaverit, ſub invocatione divini Nominis emittere paratum Profeſſionem Fidei Tridentinæ ſecundum Formulam Pii IV.

Una tamen proteſtando, ſe Fidei ſuæ purgatione Canonica nullatenus indigere: cum Fidei huic Catholicæ indivulſe ſemper adhæſerit, & jam pluſquam e ſeculi dimidio, de Corpore & Concilio hujus Univerſitatis exiſtens, SS. Canones Profeſſus, & ſub oculis ejuſdem Univerſitatis, illiusque Rectorum absque reprehenſione usque in hanc diem converſatus fuerit; quin imo hanc ipſam formulam Pii IV. laudet in ſuo Jure Eccleſiaſtico univerſo. *Part. 3. tit. 4. Cap. 2.*

Ad Articulum ſecundum declarat, ſibi licitum non eſſe Juramentum Formularii Alexandri VII. ſecundum Bullam Clementis XI. quæ incipit *Vineam Domini Sabaoth*; cum in hac Bulla declaretur, eum jurejurando Eccleſiam Dei decipere, qui interius non judicat libro Janſenii doctrinam hæreticam contineri: ſibi autem de Facti hujus veritate non conſtet, notumque ſit jam pridem de Janſeniani Libri ſenſu inter Catholicos acriter diſputari; & hanc Facti quæſtionem nullo infallibili Judicio deciſam eſſe, ac proinde grande piaculum committeret, ſi hanc rem dubiam atque incertam, quæ nec ad fidem, nec ad mores ullatenus pertinet, jurisjurandi ſacramento atteſtari, Deum in animam ſuam invocando præſumeret; cum Dominus dixerit Jurandum *in veritate, & in judicio, & in juſtitia.*

Quod ad Dogma attinet, provocat Infraſcriptus perſonas quaslibet, ſalva reverentia Eccleſiæ Paſtoribus debita, ut oſtendant an & ubi aliquam ex quinque famoſis Propoſitionibus docuerit vel tenuerit unquam, aut legitime ſuſpectus fuerit aliquam ex iis docuiſſe vel tenuiſſe: quod ſi non præſtiterint, prout hoc, cum plane falſum ſit nemo præſtiturus eſt unquam; relinquit Infraſcriptus Publico dijudicandum an non jure hic conqueri poſſit de impacta ſibi atroci injuria, præſertim cum Breve Innocentii XII. de 6. Februarii 1694. omnibus Epiſcopis, *quantum in Domino poteſt*, injungat, *ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari* ſinant, *niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit, aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe.* Quod quidem Breve ſecundum Leges Patriæ debite in hiſce Partibus admiſſum & in hac ipſa Academia publicatum fuit; ſecus ac Bulla *Vineam Domini Sabaoth*, quæ pro Galliis data ne umbram quidem in Belgio Regiæ Placcationis aut legitimæ publicationis habuit, nunquam in hac Univerſitate prælecta, numquam ulli Juris Profeſſori aut ſtudioſo propoſita. Conſtat autem quam illegitime in Facultatem Theologicam Lovanienſem introducta fuerit exactio juramenti Formulæ Alexandri VII. ſecundum Bullam *Vineam Domini Sabaoth*, quantasque turbas & mala huic Academiæ totique Belgio intulerit diuturna nimis experientia ſenſimus.

Quoad Articulum tertium declarat idem Infraſcriptus ſe recipere non poſſe Conſtitutionem Clementis XI. quæ incipit *Unigenitus Dei Filius*, neque condemnare CI. Propoſitiones in eadem Conſtitutione reprobatas.

1°. Quia proſcribit illa Conſtitutio plurimas locutiones S. Scripturæ, Conciliorum, Patrum, & Auctorum doctrinæ & pietatis laude per univerſas Eccleſias illuſtrium.

2°. Quod eadem Conſtitutio damnet plurimas Propoſitiones, quæ intellectæ in ſenſu naturali & obvio, ſicut vult ipſa Conſtitutio, ipſam præferant antiquam Fidei & Morum doctrinam ab Apoſtolis & Patribus traditam, ac præſertim eam quam Theologi noſtri, tum in celebri Majorum ſuorum Cenſura, ejusque juſtificatione; tum in Articulis Innocentio XI. oblatis fideliter exhibitam adhuc modo defendunt.

3°. Quod ex manibus Fidelium excutere videatur SS. Scripturas contra omnium ſeculorum uſum & traditionem, non ſine magno animarum detrimento & Hæterodoxorum ſcandalo.

4°. Quod non recte conciliari queat cum SS. Eccleſiæ Canonibus, ejusque Diſciplina, ſive circa methodum remittendi & retinendi peccata, ſive circa poteſtatem clavium & Eccleſiaſticam Hierarchiam.

5°. Quod hæc eadem Conſtitutio proſcribat librum *Conſiderationum Moralium*, quem Infraſcriptus jam pridem vidit cura Theologorum Belgarum latine redditum & frequentiſſime ac per annos plurimos lectitatum cum ſumma omnium Theologorum & cordatorum hominum ædificatione & fructu, utpote ſancta & incomparabili unctione refertum. Condemnet item earumdem *Conſiderationum* Auctorem, illumque inauditum, quem non modo ut teterrimum hæreſiarcham & diaboli filium, verum etiam & nequiſſimarum intentionum reum indigitat; cujus tamen Orthodoxia, pietas, & cum ſumma eruditione conjuncta humilitas Infraſcripto longa & ſpeciali notitia apprime perſpectæ ſunt.

Quæ quidem rationum momenta excellenter expoſita ſunt in præclara Declaratione Celeberrimæ Univerſitatis Pariſienſis 1718. quæ ab antiquo ſeſe pro avitæ Doctrinæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ puritate, tanquam murum adverſus ingruentes errores & laxitates ſemper oppoſuit.

Cæterum cum Infraſcriptus audiat traduci eos Academicos & Eccleſiaſticos, qui Bullam *Unigenitus* non recipiunt tanquam prævaricatores Profeſſionis Fidei, quam ſecundum Formulam Pii IV. aliquando emittentes, R. Pontifici, B. Petri Apoſtolorum Principis Succeſſori ac Jeſu Chriſti Vicario veram obedientiam ſpoponderunt ac jurarunt, ne forte accuſatio hæc ignaris quibusdam ac ſimplicibus imponat, reſpondet Infraſcriptus non ſuis, ſed Cardinalis Bellarmini verbis de Conc. & Eccl. lib. 1. Cap. ult. ſe juraſſe veram obedientiam, & ſe fore obedientem ſummo Pontifici; *quod intelligitur*, inquit, *dum jubet ea, quæ ſecundum Deum & Sacros Canones jubere poteſt.* E contrario plane exiſtimat, prævaricatorem ſe fore ejusdem Tridentinæ Profeſſionis, ſi falſa ac cæca obedientia quaſcumque Romanorum Pontificum Bullas reciperet, utpote quas conſtat quandoque deviare a S. Scriptura, Traditione & mente Eccleſiæ, quæ ſolæ ibidem nobis proponuntur tanquam infallibilis Fidei Regula & Interpres.

Poſtremo in hacce rerum turbatarum tempeſtate & diebus caliginis conſtitutus Infraſcriptus, ſe ſuaque ſub protectione Omnipotentis Dei conſtituit, cum tota animi fiducia dicens: *Exurge Deus, judica Cauſam tuam.* Sub protectione item Eccleſiæ Catholicæ Matris ſuæ ac ſponſæ Jeſu Chriſti; una præſtolans ejusdem Eccleſiæ infallibile ſuper hiſce concertationibus Judicium, quod tota animi ſubmiſſione, uti obedientem Eccleſiæ filium decet, amplexari paratum ſe profitetur.

Hoc Inſtrumentum Declarationis meæ, fuſis ad Deum precibus, rite perpenſum propria manu ſignavi Lovanii hac 15. Maji 1727. optans ut publici Juris fiat. Z. B. VAN ESPEN, J. U. D. & SS. Can. Prof. (*Infra habebatur*) Infraſcripti teſtantur ſe adfuiſſe cum Rev. ac Clariſſ. D. Z. B. van Eſpen Presbyter, J. U. D. & SS. Canonum in Univerſitate Lovanienſi Profeſſor, mente ſana & integra, ac corpore valente huic Inſtrumento ſubſcripſit, die & anno quo ſupra. (*Et erat ſignatum*) *J. Vermeil*, Presbyter. Franc. *Vivien*, Eccleſiæ Coll. D.

Petri

Petri Can. *Ant. Cinck*, Presbyter Præſes Coll. Craendonck, & Can. S. Petri Lov. (*inferius habebatur:*) Infraſcriptus Notarius Apoſtolicus ac Regius atteſtatur hoc Inſtrumentum coram ſe ſignatum eſſe a R. ac Clariſſimo viro Z. B. van Eſpen Presbytero J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore, in præſentia ſupraſcriptorum Dominorum tanquam teſtium, die & anno quo ſupra. (*Signatum*) Ægidius Denique, Not. Apoſtolicus & Regius.

Concordantiam teſtor cum originali.

Ægidius Deniqoe Notarius Apoſtolicus.

D.

PREMIERE REQUETE

De M. van Eſpen, adreſſée à l'Empereur & Roi, en ſon Conſeil Souverain ordonné en Brabant. (*a*)

Remontre très humblement Z. B. van Eſpen, Chanoine de l'Egliſe exempte de S. Pierre à Louvain, Profeſſeur des SS. Canons, & Docteur en droit depuis plus de 50. ans dans l'Univerſité de ladite Ville, & préſentement le plus ancien de la même Univerſité: Qu'en 1646. il eſt né en ladite Ville, le 9. Juillet, de Parens très Catholiques, & Baptiſé dans l'Egliſe Paroiſſiale de S. Michel:

Qu'en 1663. il devint Suppot de ladite Univerſité, ſi celébre par ſon attachement inviolable à la foi Catholique, & à ce titre hautement louée par le S. Siege Apoſtolique:

Qu'au temps qu'il a été inſcrit *in Matriculam dictæ Academiæ*, il a fait, ſelon le ſtatut du 28. Novembre 1579, le *Fidei juramentum juxta Decretum Bullæ Pii IV*; laquelle Profeſſion de Foi il a, enſuite du même ſtatut, réiterée lorsqu'il a pris le degré de Licence en Droit dans cette Univerſité, le 11. Juin 1670; & même depuis dans ſon *Jus Eccleſiaſticum Univerſam*, Parte 3. Tit. IV. Cap. 2. N. 21. il loue ladite Profeſſion du Pape Pie IV.:

Que le Remontrant a ainſi publiquement vecu dans cette Univerſité à la vue de tout le monde, dans la communion de notre Mere la Sainte Egliſe, & dans la participation des Saints Sacrements; ſans avoir jamais ſouffert le moindre reproche, touchant ſa croyance & ortbodoxie; menant une vie, (c'eſt par contrainte qu'il le dit) irreprochable & hors de toute atteinte.

Que le Remontrant s'eſt appliqoé ſans relache depuis 60. ans à l'étude des loix, & particulierement des SS. Canons, conformement à ſa Profeſſion. Ayant toujours eu en vue de ſoutenir les veritables droits de l'Egliſe & de S. M. I. & C. ce qu'il n'a pû faire ſans contredire certaines prétentions tout à fait inſoutenables, qui deshonnorent l'Egliſe de Dien, & qui rendroient l'Eccleſiaſtique le maitre du Souverain, & l'arbitre du bonheur & du repos de ſes Etats & Sujets: par où le Remontrant, pour avoir fait le devoir de ſa Profeſſion, s'eſt attiré de puiſſans adverſaires, aſſés connus de cette Cour ſouversine, qui lui oot fait reſſentir tout le poids de leur indignation.

Que dans le grand nombre des Ouvrages qu'il a donnés au Public, ſous l'autorité de cette Cour, on n'a encore ſçu allegner le moindre point, où le Remontrant ſe ſeroit écarté des dogmes de l'Egliſe; & on n'a ſu ſe plaindre que de ce qu'il rendoit: *quæ ſunt Cæſaris Cæſari*. C'eſt ainſi que pour avoir ſoutenu dans ſon dit *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*, que c'étoit au Juge Royal à décider les difficultés & doutes qui ſe rencontrent touchant l'immunité Eccleſiaſtique; qne cette Ouvrage fut dénoncé à Rome, par ceux de l'Archevéché de Malines, qui furent cependant obligés de rendre ce temoignage qu'il ne contenoit rien *contra fidem aut bonos mores*; comme il conſte par la Lettre du P. Delbecke Dominicain, Conſulteur de S. Office, cy jointe ſub (A).

C'eſt encore pour avoir ſoutenu l'autorité legitime du Souverain à l'égard de la juriſdictioo Eccleſiaſtique, & pour avoir éclairci les loix du Pais au ſujet du *Placet*, que le Vicaire Apoſtolique de Bois le Duc, feu M. Govaerts, dénonça à l'Archevêque moderne de Malines, avec la derniere licence & animoſité, la doctrine du Remontrant par Lettre du 8. Dec. 1718. cy jointe ſub (B). Laquelle étant rendue publique par l'impreſſion d'un livre qui a pour titre: *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis*, faite par l'imprimeur dudit Archevêque, le Remontrant s'eſt cru obligé, pour conſerver l'autorité que ſes Ouvrages avoient acquies dans le public, de ſe plaindre à S. M. en ſon Conſeil d'Etat, du dit Vicaire Apoſtolique par la Requête cy jointe ſub C. ſur quoi S. M. fut ſervie de renvoyer la cauſe au Grand Conſeil, doot ledit Vicaire Apoſtolique étoit membre; avec ordre aux Conſeillers Fiſcaux de ſe joindre en cauſe au Remontrant, pour ce que le ſervice Royal éxigeot qu'il fut protegé contre les injures qu'il ſouffroit, pour avoir dooné au public des Traités pour le maintien des Droits & Hauteurs de S. M. I. & C. rapport à la lettre ſur cela envoyée au Grand Conſeil, le 13. Juillet 1719. cy jointe ſub D. Le Remontrant s'eſt défendu devant ce même Conſeil avec un tel ſuccès qu'il y a remporté la ſentence cy pareillement jointe ſub E. par laquelle ſon honneur & ſa doctrine furent pleinement miſes à couvert contre l'atteinte que le dit Vicaire Apoſtolique y avoit voulu donner, & deffenſes lui ſont faites d'entreprendre à l'avenir le ſemblable, à peine de plus grande démonſtrstion.

Que non obſtant tout cela, le Remontrant vient de recevoir le traitement le plus dur & le plus ſenſible du monde, à l'age ou il eſt de 81. an, par un exercice indu & incompetent de juriſdiction, même de la part de ceux qui n'en ont pas à ſon égard;

(a) Preſentée le 28. Juin 1727. imprimée préſentement pour la premiere fois.
(A) Nous omettons cette Lettre, parce qu'on la trouve dans l'Ouvrage intitulé: *æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis* &c. initio.
(B) Cette Lettre & les pieces indiquées ſous les Lettres C. D. E. ſe trouvent pareillement dans l'Ouvrage cité cy-deſſus.

égard; & qui plus eſt, par ceux là même qui l'auroient dû proteger contre une telle uſurpation de juriſdiction, qui va à aneantir celle de la dite Univerſité de Louvain.

Qu'il eſt tout-à-fait notoire que cette Univerſité, & tous les Suppots ſont entiérement éxempts de la Juriſdiction & ſuperiorité de l'Ordinaire; laquelle réſide integralement & privativement dans la même Univerſité, & ſon Recteur; ſi avant que même enſuite de la Bulle de ſon érection du Pape Martin V. *omnium & ſingulorum, cauſarum & negotiorum cognitio atque deciſio Doctorum, Magiſtrorum, Scholarium membrorum, atque ſervitorum eorumdem ſive Clerici ſive laici fuerint, & etiam de quibuſcumque criminibus & exceſſibus, correctio & punitio & omnimoda ſuper illis juriſdictio*, compete totalement au dit Recteur magnifique, avec inhibition bien expreſſe à tous & un chacun *de cauſis & negotiis hujuſmodi cognoſcendi, ſive illa dirimendi, aut membra & ſervitores hujuſmodi vel ex eis aliquem pro criminibus & exceſſibus eiſdem, aut quomodo libet corrigendi vel puniendi, ſeu aliquam in eos ſuperioritatem vel juriſdictionem exercendi.*

Que ce droit d'exemption, & les autres privileges prérogatives, libertés & franchiſes de ladite Univerſité, ont été ſpecialement confirmés, & agréés par les Ducs de Brabant; ainſi qu'il conſte par leurs Lettres patentes, qu'ils ont ſucceſſivement données; & qui ſe trouvent aux Placarts de Brabant, Part. III. L. 1. tit. 5.

Que par autres Lettres patentes du 20. Janvier 1487. qui ſe trouvent pareillement aux dits Placards Cap. 7. ladite Univerſité, avec tous les ſuppots, ſont pris & mis ſous la garde, protection & défenſe ſpeciale du Duc de Brabant leur fondateur: *om in haeren goeden Rechte gehouden ende van alle ongelycke, crachte, fortſen, ende geweldt, beſchut ende beſcherent te zyn* (*a*).

Que ladite Collegiale de S. Pierre à Louvain eſt auſſi notoirement éxempte avec tous ſes membres, de toute Juriſdiction & ſuperiorité de l'Ordinaire, par la plus claire & la plus ample éxemption de toutes les Egliſes ſecondaires de Liege (ſous laquelle avant l'erection des nouveaux Evêchés cette de S. Pierre reſſortiſſoit *in ſpiritualibus*:) accordée par le Pape Jules II. par ſa Bulle du 11. Aôut 1512. cy jointe en copie, avec les lettres de *Placet* ſur icelle, depeſchées au nom & de la part de l'Empereur Charles V. de très haute memoire, ſub F. & G. (*b*).

Qu'ainſi le Remontrant & comme Suppot de ladite Univerſité, & en qualité de membre du dit Chapitre, étoit notoirement éxempt de la Juriſdiction & ſuperiorité du Card. Archevêque de Malines: de quel droit d'éxemption il avoit auſſi paiſiblement joui juſques à préſent.

Que néanmoins ſadite Eminence comme Archevêque de Malines, vient de donner au Doyen de la dite Egliſe de S. Pierre le Docteur Damen, les ordres exprès comminatoires & infamans cy joints ſub H. & J. (*c*) afin d'interpeller le Remontrant, en ſon nom & de ſa part, aſſiſtés de deux témoins, à répondre catégoriquement aux interrogatoires repris dans leſdits ordres: & cela pour que le Remontrant *per debitam obedientiam in ſinum Eccleſiæ Catholicæ Romanæ redire & recipi mereatur*: par où le Remontrant, qui juſques à préſent a vecu par la grace de Dieu dans le ſein de l'Egliſe Catholique Apoſtolique & Romaine, eſt cruellement traité par pure voye de fait la plus criante, comm'un Apoſtat ou ſchiſmatique, qui auroit répudié la mere commune de tous les fideles. Certainement en vüe d'aneantir l'autorité des Ecrits qu'il a fait en faveur des droit Sacrés de S. M. I. & C. comm'étant prétenduement l'ouvrage d'un ennemi déclaré de l'Egliſe.

Que ledit Cardinal Archevêque impoſe au Remontrant par ces ordres, une Purgation Canonique, la plus griéve, & la plus infamante du monde, même ſans la moindre connoiſſance de cauſe, ſans forme ni figure de procès, ſans ſentence; traitant ainſi le Remontrant d'une maniere dont il ne pourroit uſer envers ſes propres ſujes, puiſqu'il eſt conſtant que la Purgation Canonique ne ſauroit être impoſée qu'à celui *qui ſervato Juris ordine per ſententiam Judicis declaratus eſt legitime ſuſpectus.*

Que ledit Docteur Damen, qui en qualité de Conſervateur des Privileges de ladite Univerſité étoit bien poſitivement obligé par ſerment à empeſcher l'atteinte que ces Privileges recevoient par de tels ordres, qui menacent même *Canonicum Rigorem*, s'eſt oublié juſqu'à concourir à leur aneantiſſement; en mettant en exécution les mêmes ordres réelement & de fait, avec déclaration bien expreſſe qu'il le faiſoit *de Mandato præfati D. Archiepiſcopi*; & que *juxta tenorem ſupradictorum Mandatorum*. il donnoit au Remontrant *ſpatium quinque dierum ad reſpondendum*: que le Remontrant (n'ayant même pû y répondre, à cauſe du ſerment qu'il a preté au temps qu'il fut immatriculé dans ladite Univerſité, in verbis: *obſervabo Jura, Privilegia, Libertates, Statuta, Ordinationes & Conſuetudines laudabiles Univerſitatis ad quemcumque ſtatum, in Univerſitate devenero; neque laborabo ſcienter in aliquo, quod in præjudicium eorumdem poſſet redundare*:) a fait delivrer au dit Doyen, *qualitate qua*, la proteſtation cy jointe ſub K. (*d*)

Que ce procedé inoui, n'eſt pas ſeulement directement oppoſé aux droit, & privileges de ladite Univerſité, aux Brefs d'innocent XII, & aux ordres exprès de S. M. I. & C. du 26. Mai 1723; adreſſés aux Archevêques & Evêques dans ces Païs, mais encore à la joyeuſe entrée de ce Duché; laquelle veut abſolument qu'un chacun ſoit traité en toute choſe par voye de droit & par Sentence devant ſon juge competant.

Et comme le Remontrant par les ordres ſusmentionés, ſouffre la plus grande violence, & eſt en outre ſenſiblement troublé par voye purement de fait dans la poſſeſſion & jouiſſance paiſible où il eſt de ſon dit droit d'exemption, tant par ledit Cardinal Archevêque, qui a donné leſdits ordres, que par ledit Docteur Damen qui les a mis en execution: il ſe trouve dans la dure néceſſité, pour ſe mettre à couvert d'une oppreſſion de cette nature, de réclamer l'appui des loix, & de s'adreſſer à cette Cour Souveraine.

La Suppliant très humblement que (prenant le Suppliant en ſa protection Royale & ſauve garde contre de pareilles violences & voies de fait:) Elle ſoit ſervie de le maintenir dans la Poſſeſſion, *vel quaſi*, de ſon dit droit d'éxemption, qui lui compete tant en qualité de Suppot de ladite Univerſité qu'en qualité de Chanoine de ladite Collegiale de S. Pierre à Louvain: avec ordonnance à ſa dite Eminence comme Archevêque de Malines, & audit Docteur Damen, & à tout autre qui ſe peut toucher, d'ôter & de faire ceſſer promptement tout

trouble

(*a*) Pour être maintenus dans leurs bons droits, & défendus & protegés contre toute Injure, voïe de fait & violence.
(*b*) Ces deux pieces manquent.
(*c*) Ces ordres ſe trouvent dans la piece rapportée cy deſſus ſous le titre: *Inquiſitio Doctoris Damen* &c.
(*d*) Nous l'avons rapportée cy-deſſus ſous la lettre B.

Digitized by Google

trouble & empêchement à ce contraire; & avec deffenſe de commettre à l'avenir de pareilles voyes de fait. En accordant au Suppliant à cet égard Lettres de maintenue en forme düe & ordinaire, ou telle autre proviſion de juſtice que la Cour trouvera convenir, avec depens, ou qu'autrement &c.

Et en cas de communication, comme le Suppliant par ſon grand age de 81. ans eſt expoſé à bien des accidens, & que les ſuſdits attentats pourroient être ſuivis d'autres bien plus rudes par rapport à la commination ſuſmentionnée, leſquels il eſt plus facile de prevenir que de faire ceſſer après coup, & qu'il y a auſſi *periculum in mora*: Interim & par Proviſion, les ſuſdites ordonnances & défence, du moins juſqu'à ce que la Reſcription vue, par la Cour autrement ſoit ordonné; attendu auſſi la notorieté publique du dit droit d'éxemption. Quoi faiſant &c. (*étoit ſigné*) R. C. E. Swarts.

E.

PREMIER MEMOIRE

En faveur de M. van Eſpen; où l'on fait voir: que la Conduite de l'Eminentiſſime Cardinal Archevêque de Malines, à l'égard du Docteur van Eſpen, eſt une entrepriſe manifeſte ſur les droits de l'Univerſité de Louvain & de ſon Recteur. (a)

§. I.

Deſſein de ce Memoire.

Les adverſaires du Docteur van Eſpen, cherchant à colorer les demarches de ſon Eminence & du Docteur *Damen* en cette affaire, prétendent que ceux de l'Univerſité de Louvain ne ſont éxemts de la Juriſdiction de l'Evêque, qu'en ce qui regarde les études, les exercices, les degrés, & autres choſes ſemblables, qu'il appellent *purement Academiques*; mais qu'ils lui ſont ſoumis en ce qui regarde la foi & les mœurs. C'eſt ce qu'ils n'ont pas ſeulement dit & repreſenté en ſecret, mais ils l'ont encore publié dans deux Ecrits, dont l'un eſt du Docteur *Damen*, & porte le titre de *Proſecutio Orationis &c.* L'autre eſt anonyme, & a été imprimé à Malines ſous le titre d'*Irenikon*, avec l'approbation du même Docteur Damen. C'eſt à cette occaſion, comm'en pluſieurs autres, que cet Auteur anonyme s'emporte contre le Docteur van Eſpen de la maniere du monde la plus outrageuſe; juſqu'à le traiter nommément de fourbe: *vafer, & verſipellis*; ſans compter les autres injures. Il ſemble que ces Ecrivains ſe veulent vanger par là du mauvais ſuccès qu'a eu juſqu'ici l'entrepriſe ſuſdite, & ſonner le toclin pour animer tous leurs partiſans à ſeconder juſqu'au bout leurs deſſeins ſchiſmatiques.

Quoi qu'il en ſoit ces Auteurs ne conteſtent pas que les demarches du Seigneur Cardinal Archevêque en cette occaſion ne ſoient des procedures Juridiques, & des veritables actes de juriſdiction. En effet, c'étoit une prétention inouie & inſoutenable que de dire qu'un interrogatoire fait en préſence de deux témoins, dont on delivre acte ſigné des dits témoins: qu'un ſecond Acte dans lequel on menace de peines Canoniques; qu'un monition; que la fixation du premier terme à cinq jours: que tout cela, dis-je, ne ſeroit qu'un avis charitable, & non pas une procedure juridique. Auſſi ces deux Ecrivains n'ont ils pas recours à une pareille defaite. Ils ſe réduiſent à ſoutenir que ce ne ſont pas des Actes d'une juriſdiction illegitime; & que ſon Eminence a droit d'en exercer en pareil cas.

Il ne s'agit donc que de faire voir que les Suppots de l'Univerſité de Louvain ſont pleinement éxemts de toute juriſdiction de l'Ordinaire, en quelque matiere que ce ſoit: ce qui étant prouvé, il s'enſuit clairement que ſon Emin. n'a pu faire les demarches ſuſdites ſans une entrepriſe manifeſte.

§. II.

Preuves de l'exemption entiere de l'Univerſité de Louvain, à l'égard de toute autre Juriſdiction que celle de ſon Recteur.

Il n'y a rien de plus formel la deſſus, que la Bulle même d'érection de l'Univerſité de Louvain. Elle eſt de Martin V. & eſt datée du 9. Dec. 1425. Le Pape y expoſe qu'il a été ſupplié de faire cette érection, *par le Duc de Brabant; les Prévot, Doyen, Ecolatre, & Chapitre de S. Pierre à Louvain, & les Bourgemaitres, Echevins & Communauté de la même Ville*: qui tous avoient offert de ceder & tranſporter pleinement à cette Univerſité & à ſon Recteur toute juriſdiction, qu'ils auroient pu avoir ſur ceux qui ſeroient membres de l'Univerſité, ou ſur leurs valets; & cela tant en matiere civile que criminelle, & de quelque eſpéce d'affaire ou de crime qu'il porroit s'agir: *tam in civilibus quam in criminalibus, & aliis quibuslibet cauſis, negotiis & exceſſibus*: & non ſeulement toute juriſdiction, mais tout ce qui a quelque apparence de juriſdiction; *Juriſdictionem, coercitionem, emendationem, correctionem.*

Le Pape en leur accordant leur demande ne le fait qu'à condition qu'ils exécuteront cette offre fidellement & exactement; & ordonne que la *connoiſſance & la déciſion* de toute affaire, telle qu'elle puiſſe être, qui regarde quelque membre de l'Univerſité, ou même leurs valets, n'appartiendra desormais qu'au Recteur, à l'excluſion entiere *de tous & chacun des Supplians*, ou *leurs Officiers*; & *de leurs Succeſſeurs*. Il veut que cela ait lieu ſans aucune exception: *omnimode, penitus* &c. & de quelque affaire ou crime qu'il s'agiſſe: *omnium & ſingularum cauſarum & negotiorum, de quibuscumque criminibus & exceſſibus correctio & punitio, ac omnimoda juriſdictio.* De ſorte que dans toute la Bulle, il n'y a pas la moindre ombre d'exception pour quelque cas que ce ſoit.

Et le Pape juge cette condition ſi eſſentielle, qu'il ordonne que ſi les Supplians n'éxecutent réellement leur

(a) Imprimé préſentement pour la premiere fois. Mais il fut diſtribué dans le tems en Manuſcrit, auſſi bien que le ſuivant, pour appuyer la Requête precedente.

leur promeſſe: *realiter & cum effectu*, dans l'éſpace d'un an, depuis la date de cette Bulle, ladite Bulle (qu'il accordoit à leurs inſtances) & tout ce qui pourroit s'en être ſuivi, ſeroit nul & de nulle valeur: *nullius exiſtant roboris vel momenti.*

On voit donc qu'il n'eſt pas poſſible de s'imaginer une éxemption plus entiére & plus abſolue que celle là. Cependant tout cela ſe fit ſans que perſonne réclamat. L'Evêque de Liege, qui étoit alors le Dioceſain de la Ville de Louvain, reconnut ſi bien cette éxemtion entiere, qu'il tâcha trois an après, d'engager l'Univerſité à lui en gliſſer quelque choſe. Il gagna quelques membres de l'Univerſité, qui conſentirent à faire une eſpéce de concordat; mais le plus grand nombre s'y oppoſa; la negociation n'eut pas l'effet que l'Evêque de Liege ſouhaitoit; & l'Univerſité eſt demeurée en paiſible poſſeſſion de l'éxemption entiere. On peut voir ce fait rappurté & & éclairci par le célébre Valere André dans ſes *Faſti Academici.* Il n'y a donc pas lieu d'appliquer ici ce principe aſſès commun chés les Canoniſtes, que les éxemptions derogeant au droit ordinaire ſont reputées entre les *odioſa*; & doivent par conſequent être reſtraintes autant que les termes du Privilege le peuvent ſouffrir. On demeure d'accord de ce principe. Mais les termes ne pouvant être plus forts, plus exprès, ni plus géneraux que ceux de la Bulle dont on vient de parler, il n'y a pas moyen de les reſtraindre en quoique ce ſoit. Deſorte qu'il n'y a point d'éxemption entiere au monde, ſi celle de l'Univerſité de Louvain ne l'eſt pas.

On peut même ajouter que cette éxemption ne doit pas être réputée entre les odieuſes. Car elle n'eſt pas obtenue en vertu de quelque nouveaux privilega contraire à ſon inſtitution primitive, comme cela n'eſt que trop ordinaire dans les éxemptions de pluſieurs Chapitres & Monaſteres qu'on ſouſtrait par là a juriſdiction de l'Ordinaire, ſous laquelle ils étoient auparavant. C'eſt une éxemption qu'elle a eu avec ſon inſtitution: une éxecution autoriſée de tous ceux qui peuvent en quelque maniere que ce ſoit, en être réputés les fondateurs: une éxemption qui non ſeulement a été accordée du conſentement des intereſſés, mais ſur l'offre volontaire, & les inſtantes prieres de ces intereſſés, qui voyoient bien que cela étoit convenable, & en quelque ſorte neceſſaire pour tirer de cette Univerſité l'avantage qu'ils en eſperoient. S. Bernard dans le temps même qu'il s'éleve le plus fortement contre l'abus des éxemptions trop frequentes, (*a*) parle tout autrement de l'éxemption des Monaſteres qui ont été éxemt *des leur fondation*, & par *la volonté* même *des fondateurs*. A combien plus forte raiſon auroit-il approuvé l'éxemption d'une Univerſité très célebre, qui a eu ce Privilege *des ſa fondation*; & l'a eu par la *volonté* de ſes *fondateurs*.

C'eſt peut-être par cette raiſon que lorsque dans le 16. ſiecle on abrogea dans les Pais-Bas toutes les *Conſervatoreries* de Privileges, l'Empereur Charle quint d'Auguſte memoire, en fit excepter celle de l'Univerſité de Louvain. Tellement que depuis ce temps là, il n'y a pas d'autre *Conſervateur* des Privileges dans tout le Pais.

Que ſi après des termes ſi exprès de la Bulle d'érection (dont les impetrans ont éxécuté fidellement la condition) il étoit neceſſaire d'alleguer d'autres autorités, il ſeroit facile de faire voir que les Auteurs les mieux inſtruits, qui ont parlé de l'exemption de l'Univerſité de Louvain, l'ont reconnue pour entiere & abſolue ſans aucune exception.

Nicolas Everard Préſident du Grand Conſeil à Malines, dit que c'eſt une choſe inſoutenable: *negari non poteſt*, que le Recteur, & tous les membres de l'Univerſité ſont pleinement éxemt, *penitus exempti*, de la juriſdiction de l'Evêque. *In locis legalibus*, loco 116.

Nicolas Vernulæus, dans ſon livre *Academia Lovanienſis*, Cap. 9. dit que le Recteur de l'Univerſité de Louvain a un pouvoir ſouverain ſur tous les Suppots de l'Univerſité; & qu'il peut les punir *par le glaive & des cenſures Eccleſiaſtiques*: qu'en un mot qui que ce ſoit, *quicumque*, ne le peut citer devant aucun autre Tribunal.

Valere André, dans ſes *Faſti Academici* Cap. 6. aſſure la même choſe; & allegue differentes raiſons qui ont pû porter les Puiſſances à accorder une éxemption ſi entiere. Telle eſt le progrès dans les études, qui ſeroit ſort traverſé, ſi ceux de l'Univerſité pouvoient être évoqués devant d'autres Tribunaux: parceque cela produit pluſieurs voyages, & une infinité de diſſipations. Il ajoute, qu'un Recteur choiſi d'entre les membres de l'Univerſité, eſt plus propre qu'aucun autre à être en même tems juge & Pere. Il allegue avec cela l'exemple des gens de guerre, qui pour des raiſons ſemblables, ont auſſi leur juge particulier.

On pourroit confirmer tout cela par d'autres temoignages ſemblables, & par un grand nombre d'exemples, qui ſont voir que les autres Tribunaux Eccleſiaſtiques & ſeculiers, ont reconnu en toute occaſion cette éxemption entiere. Mais dans un Memoires il faut ſe borner.

§. III.

Que les cauſes doctrinales ne ſont pas exceptées de cette éxemption générale.

Les adverſaires du Docteur van Eſpen prétendent, que s'agiſſant ici d'une cauſe dogmatique, & d'un ſoupçon d'hereſie, la connoiſſance en appartient à l'Evêque, & que l'exemption ne peut pas y avoir lieu.

On ne s'arrêtera pas ici à faire voir que ce ſoupçon étant évidemment faux & temeraire, c'eſt plutôt une nouvelle injure dont ce Docteur a droit de ſe plaindre, qu'une raiſon de l'évoquer devant un autre Tribunal.

Mais ce n'eſt pas de quoi il s'agit maintenant. Suppoſons pour un moment, que ce ſoupçon meritat d'être éclairci, & que le Docteur van Eſpen y eut donné lieu, de quel droit prétend on que le crime d'hereſie ou autre mauvaiſe doctrine, doive être excepté des cauſes dans leſquelles ceux de l'Univerſité ſont éxemts de la juriſdiction de l'Evêque? N'eſt ce pas ſe mocquer ouvertement de la Bulle d'érection, qui n'a été contredite par perſonne?

Car enfin cette Bulle répete pluſieurs fois que cette éxemption s'étend à toute ſorte d'affaires & de cauſes, de quelques *excès* ou *crime* qu'il puiſſe être queſtion. Non ſeulement elle n'y oppoſe aucune exception, mais elle ſe ſert toujours au contraire des expreſſions les plus fortes, les plus préciſes, les plus univerſelles, & les plus propres à exclure toute exception. Il faudroit donc dire que l'hereſie, n'eſt ni un crime ni un excés, pour pouvoit dire avec quelque couleur que le fait *d'hereſie* n'eſt pas compris entre les cauſes dans leſquelles ceux de l'Univerſité de Louvain ſont éxemts de la juriſdiction de l'Ordinaire.

Il faudroit dire de même que des monitions en forme, que des menaces de la rigueur des SS. Canons,

(*a*) L. 3. de Conſid, Cap. 4.

Digitized by Google

mens, & en particulier du refus public des Sacremens, ne ſont ni actes de *Juriſdiction*, ni de *punition*, ni de *correction*, pour pouvoir dire que le Seigneur Cardinal Archevêque n'a point entrepris ſur les éxemptions de l'Univerſité, ni contrevenu à la Bulle de Martin V. qui a été demandée par le Souverain, & éxecutée ſelon toute ſa teneur.

Auſſi n'eſt-ce que tout nouvellement qu'on a inventé cette exception de la cauſe d'hereſie, & matiere Dogmatique. Car quoique depuis trois ſiecles que l'Univerſité ſubſiſte, on y ait intenté contre quelques uns de ſes membres des accuſations d'hereſie ou de doctrine ſuſpecte, tantôt bien, tantôt mal fondées, jamais on ne produira aucun exemple, où une telle affaire ait été diſcutée devant l'Evêque Diocéſain. Au lieu qu'il eſt aiſé de produire au contraire des exemples anciens & modernes, qui ſont voir qu'elles ont toujours été diſcutées au Tribunal du Recteur de l'Univerſité ſans que perſonne s'y opposât; & quelques fois même ſur les inſtances de l'Evêque & de l'Internonce de S. S.

Ainſi dès l'an 1447. le Recteur & les Deputés de l'Univerſité, ayant appris qu'ils ſe répandoit quelques propoſitions dangereuſes les condamnerent & en interdirent l'uſage: ſe reſervant de pourvoir plus amplement à l'éclairciſſement de ces matieres en cas de beſoin. Ces Propoſitions ſont rapportées dans les *Faſti Academici*, p. 337. Ed. de 1650.

En 1470. un Licentié, nommé Pierre de Rivo, fut accuſé d'avoir avancé *publiquement & avec grand ſcandale, pluſieurs propoſitions contraires à la doctrine Catholique*; le Promoteur & Syndic de l'Univerſité inſtituerent leur accuſation par devant le Recteur, qui en préſence des parties prononça le 19. Juillet la Sentence par laquelle Pierre de Rivo fut abſous, & ſilence impoſé au Syndic. L'Accuſateur appella de cette Sentence au S. Siege, qui reçut l'Appel. On peut voir plus au long cette affaire, qui étoit aſſés importante, dans les *Faſti*. p. 142. &c.

En 1543. un certain Paul de Zoenere, fut accuſé d'hereſie par devant le Recteur. Il en fut convaincu, & condamné par Sentence du Recteur à une priſon perpetuelle. On l'enferma dans le chateau de Vilvorde, où on le nourrit aux depends de l'Univerſité.

Voila des exemples aſſès anciens. Paſſons à quelques autres plus modernes, que les Auteurs & Promoteurs de l'entrepriſe dont on ſe plaint n'ont pu ignorer, & malgré leſquels il prétendent enlever à l'Univerſité un droit ſi important, & ſi bien établi.

L'Auteur anonyme de l'*Irenikon*, cité cy-deſſus, en fournit lui même un exemple aſſès conſiderable, touchant le feu Sieur du Cellier. Le defunct Archevêque de Malines, ayant entre les mains 44. Lettres dudit Sieur de Cellier, (qui etudioit en Theologie dans l'Univerſité de Louvain) dans leſquelles il crut voir des erreurs dangereuſes, les envoya à la Faculté de Theologie, afin qu'on procedat contre ce jeune homme. La Faculté donna un Decret le 11. Nov. 1703. qui le déclara coupable des pluſieurs hereſies, & le renvoya à ſon *juge Eccleſiaſtique competent*, pour s'y voir condamné & puni par cenſures & autres peines de droit. Il eſt étonnant que ce ſeul fait ſi recent, & rapporté par l'Auteur même de l'*Irenikon*, n'ait pas ouvert les yeux à cet Auteur, ou moderé au moins ſes déclamations. Car y a t il rien de plus évident que cet exemple, pour faire voir que le defunct Archevêque, qui étoit *un grand Prélat*, ſelon cet Anonyme, reconnoiſſoit il bien qu'il n'étoit pas le juge competent du Sieur du Cellier, même en matiere d'hereſie, que quoi qu'il eut entre ſes mains tant de lettres originales, il s'en deſaiſit pour les remettre de ſon plein gré, à ceux à qui il jugeoit que la connoiſſance de cette affaire appartenoit?

Cependant l'Anonyme ne dit pas tout. Il ne rapporte que ce qui ſeroit propre à noircir la Memoire du feu Sieur du Cellier; & ſupprime ce qui le juſtifie. Nous y ſuppléérons en peu de mots; parceque cela confirme de nouveau ce que nous prétendons prouver. Comme perſonne ne doutoit que le juge competent du Sieur du Cellier ne fut le Recteur de l'Univerſité, le Promoteur inſtitua action à ſa charge par devant le Recteur, ſe croyant bien fort après ce Decret de la Faculté de Theologia. L'affaire y fut traitée dans l'ordre de la juſtice & les Lettres originales *murement diſcutées*, comme parle la Sentence; le ſuccès en fut que le Recteur *de conſilio & aſſenſu* de pluſieurs Theologiens & Juriſconſultes, rendit ſa Sentence du 30. Aout 1704. par laquelle le Sieur du Cellier fut *abſous & retabli en ſon entier*; & le Promoteur condamné à tous les dépens. Cette Sentence termina entierrement l'accuſation intentée contre le Sieur du Cellier; & il n'en fut plus queſtion tant qu'il vecut, c'eſt-à-dire pendant plus de 22. ans.

En 1705. le Promoteur préſenta Requête au Recteur pour s'y plaindre du débit d'un nouveau livre qui avoit pour titre: *Expoſition du Symbole des Apotres & de l'oraiſon Dominicale*. Le Recteur, qui étoit M. *Melis*, (*a*) condamna ce livre au feu, comme contenant des hereſies horribles contre le Myſtere de la Sainte Trinité. Le Decret eſt du 23. Mars 1705. Ce livre avoit l'approbation du Cenſeur ordinaire de Bruxelles, cependant le feu Archevêque de Malines, bien loin de ſe plaindre de ce Decret du Recteur, comme d'une entrepriſe, fit de ſon coté éxaminer le même livre; & ayant reconnu combien ſon Cenſeur s'étoit trompé en l'approuvant, & combien ce livre étoit mauvais, il le condamna auſſi lui même. (*b*)

Le 3. Avril 1708. le Recteur, qui étoit feu M. Parmentier, condamna au feu un petit Ecrit Anonyme, qui avoit pour titre: *De quæſtione facti* &c. (*c*) Il y marque qu'il fait cette ordonnance en vertu de *ſon autorité Rectorale*; ou plûtôt, dit-il, de *l'autorité Pontificale & Royale dont nous ſommes revetus à cet égard*: QUA IN HAC PARTE FUNGIMUR. L'Auteur de l'Ecrit condamné fit ſon Apologie (*d*) & écrivit contre le Decret du Recteur; mais il n'eut garde de révoquer en doute le droit du Recteur pour porter de ſemblables Decrets; & tout nouvellement le Recteur d'aujourd'hui vient de porter un

Decret

(*a*) Préſident du College de Pulcherie.

(*b*) Il eſt très remarquable que le Cenſeur de Bruxelles qui avoit approuvé l'infame libelle condamné par le Recteur de l'Univerſité, étoit un favori de l'Archevêque de Malines, que ce Prélat avoit mis en place, en deſtituant les anciens Cenſeurs. Nous ne prétendons pas décider s'il donna ſon approbation au libelle dont il s'agit par pure ignorance, ou par connivence aux hereſies éxecrables qu'il renfermoit. Ce qu'il y a de certain, c'eſt qu'il éxamina le libelle avec ſoint avant de la donner; qu'il en retrancha pluſieurs erreurs; qu'il ſigna la Preface & ce livre; qu'avant l'impreſſion on lui répréſenta ſa ſignature qu'il reconnut; que l'impreſſion étant achevée, comm'on lui demanda une atteſtation de la conformité de l'imprimé avec la copie, il la donna au écrivant ſur le Regiſtre du Libraire: *Concordat cum originali*; que M. van Suſteren Gr. Vicaire, & Protecteur du Cenſeur de Bruxelles, fut fort ſcandaliſé du Decret du Recteur de l'Univerſité qui condamnoit ce libelle; qu'une dévote des Jeſuites qui avoit ſa boutique aſſès proche de leur Egliſe, & qui diſtribuoit ordinairement leurs libelles, vendait en même tems ce livre du nouvel Anti Trinitaire brulé à Louvain &c.

Voyes l'*Anatomie de la Sentence* du P. Q. &c. p. 59. & 131.

(*c*) Cet ouvrage avoit pour Auteur M. Opſtraet.

(*d*) Sous ce titre: *Aſſertio opuſculi quod inſcribitur: De quæſtione facti* &c.

Decret tout ſemblable, daté du 17. Janv. 1728.

En 1719. le Doyen de la Faculté des Arts (*a*) prononca une Oraiſon à l'occaſion de la prumotion générale des Ecoliers de Philoſophie. Cette Oraiſon déplut à quelques perſonnes, qui en parlerent à M. l'Internonce. Ce Miniſtre en écrivit au Recteur le 18. Novembre, le priant de faire informer de cette affaire, puiſqu'on aſſuroit que le Doyen avoit avancé publiquement des ſentimens abſurdes & très mauvais: *abſurdos improbosque ſenſus.* Il exhorte le Recteur à ſe ſervir de l'autorité que les Papes & les Rois ont attaché à ſa charge, & qu'ils y ont principalement attaché pour le bien de la Religion & de la Sainte Doctrine: *Religionis potiſſimum, ac ſalutaris doctrinæ cauſa.* Ainſi M. l'Internonce reconnoiſſoit évidemment que le juge compatent de ce Doyen étoit le Recteur; & il etoit ſi éloigné de croire que les affaires dogmatiques n'étoient point du reſſort du Recteur, qu'il aſſure au contraire que c'eſt principalement à cet égard que les Papes & les Princes ont attaché un ſi grand pouvoir à cette charge. Cependant ce Recteur, à qui M. l'Internonce écrivoit de la ſorte, étoit un Docteur en Medecine, (M. Rega.)

Le Recteur répondit par une Lettre du 26. Novembre, où il temoigne d'être ſurpris de ce qu'on a porté ces ſortes de plaintes ailleurs qu'à ſon Tribunal; puiſque je ſuis, dit il, le ſeul juge competent de ce Doyen: *Judicem competentem & unicum.* Il prie M. l'Internonce de ne plus écouter ſes ſortes de délateurs, mais de les lui renvoyer; ou de lui marquer en particulier les chefs d'accuſation; promettant qu'en ce cas il ne manquera pas de faire le devoir de ſa charge.

M. l'Internonce n'étant pas ſatisfait de ce que le Recteur n'avoit pas dabord ſecondé ſes deſirs, préſenta une Requête à M. le Marquis de Prié. Il y joignit un Memoire contenant pluſieurs propoſitions qu'il diſoit avoir été avancées par le ſusdit Doyen, & qu'il qualifioit d'*abſurdes & contraires à la Bulle Unigenitus.* Mais bien loin de vouloir porter cette cauſe ailleurs qu'au Tribunal du Recteur, il ſupplioit ſon Excellence d'envoyer des ordres au Recteur pour lui enjoindre de faire informer de cette affaire par le Fiſcal de l'Univerſité, & de faire le devoir de ſa charge à cette occaſion.

M. le Marquis de Prie, n'étant peut être pas aſſes inſtruit des uſages de l'Univerſité, envoia ſes ordres directement au Fiſcal, au lieu de les adreſſe au Recteur, afin que celui-cy fit agir le Fiſcal, comme M. l'Internonce même l'avoit demandé. Le Recteur croiant ſon autorité intereſſée par cette démarche, en fit rapport à l'Univerſité, qui ſe joignit auſſitôt à lui pour le maintien de l'autorité Rectorale. Elle préſenta à cet effet une Requête à S. M. I. & C. du 2. Janv. 1720, où Elle expoſe entre autres choſes: *auctoritatem & juriſdictionem Rectoralem, fundamentum eſſe omnium jurium & Immunitatum & Privilegiorum ipſius Univerſitatis; quæ utriuſque Poteſtatis conſenſu & voluntate tam ſolemniter inſtituta, tam ſæpe confirmata, tam longo uſu & exercitio roborata, & hactenus inviolabilis cuſtodita: adeo ut etiam graviſſimorum & quorumcumque criminum etiam hæreſeos Rei, non tantum a Rectore ut Judice unico & competente judicati, ſed & ulibi detenti ad eum remiſſi fuerint, prout exemplis & etiam Sententiis Conſilii Regii doceri poterit.*

Ces paroles n'ont certainement beſoin d'aucun commentaire. Ce qu'il y a de ſingulier, c'eſt que lorsque l'Univerſité fit ceci, le Docteur Damen, & le Licentié de Quareux étoient du Conſeil de l'Univerſité. De ſorte qu'il eſt aſſés difficile à concevoir comment ils peuvent aujourd'hui ſoutenir le contraire, comme ils l'ont fait, l'un dans ſon Oraiſon, citée au commencement de ce Memoire, & par ſon approbation donnée à *l'Irenikon;* & l'autre dans ſon approbation donné à ladite Oraiſon du Docteur Damen.

Pour finir ce qui regarde cette affaire, le Recteur donna ſes ordres au Promoteur d'inſtituer ſon action contre le ſusdit Doyen de la Faculté des Arts; & ſur ce qu'il y intervint un debat, le Promoteur ſoutenant que l'accuſé devoit lui délivrer copie de l'Oraiſon en queſtion, & l'accuſé ſoutenant le contraire, ſur ce debat dis je, le Recteur prononça le 28. Fevrier 1720, que le Promoteur n'étoit point recevable dans cette prétention incidentale. A la fin le Prumuteur ſe déſiſta de ſon action, qui par là fut point jugée au principal.

Voila donc le Recteur reconnu pour juge competent & unique, par M. l'Internonce, par toute l'Univerſité, par le Gouvernement, par tout le monde en un mot, ſans oppoſition de qui que ce ſoit. Et cela dans une cauſe non ſeulement dogmatique, mais ſi ſemblable à celle du Docteur van Eſpen, que dans l'une & dans l'autre le point principal de l'affaire eſt la Bulle *Unigenitus.*

On pourroit joindre à ces exemples pluſieurs cenſures ou jugemens Doctrinaux que la Faculté de Theologie de Lovain a donnée en differens temps. Tel eſt ſon jugement ſur la doctrine de Luther: jugement qui fut regardé comme un piece de grand poids: un autre ſur la doctrine du Leſſius & Hamelius Jeſuites, qui a été renouvellé & confirmé pluſieurs fois, & en dernier lieu en 1723.: d'autres contres des Dogmes relachés en 1649, 1653, 1657. 1711; & deux contre le fameux Cas de Conſcience en 1703. & 1705. Dans toutes ces occaſions, on n'a point conteſté à la Faculté, le droit de faire ces ſortes d'actes: mais au contraire les Evêques du Pais étoient les premiers à les ſolliciter pour cet effet; ainſi que l'a fait l'Archevêque de Malines en 1653; l'Evêque de Gand en 1657. le Grand Vicaire, au nom de l'Archevêque de Malines en 1703; le Vicaire général du même Dioceſe le Siege vacant en 1711. &c.

Il eſt vrai qu'en ces occaſions il ne s'agiſſoit pas de punir les perſonnes; mais il eſt vrai auſſi qu'il paroit par là que tout le monde a reconnu dans l'Univerſité le droit de porter des jugemens Doctrinaux, & de punir les contrevenans. L'un & l'autre, ne s'executoit pas toujours par les mêmes perſonnes; mais l'un & l'autre s'executoit ſans ſentence de l'Evêque, & ſans que les Evêques y trouvaſſent à redire.

Après cela eſt il beſoin d'autres preuves? nous alleguons les titres, une poſſeſſion immemoriale, des exemples en grand nombre: & les adverſaires au contraire ne trouvent ni titre, ni exemple durant le cours de trois ſiecles que l'Univerſité a ſubſiſté. On a même raiſon de croire qu'ils ont été eux mêmes convaincus de l'éxemtion entiere de l'Univerſité; car le Docteur Damen ayant ſignifié au Docteur van Eſpen la premiere monition du Cardinal Archevêque le 10. Mai 1727, il lui marqua 5. jours pour premier terme. Mais le Docteur van Eſpen lui ayant fait cependant inſinuer une Proteſtation, qui étoit principalement fondée ſur ſon éxemtion, & celle de tous les membres de l'Univerſité, les adverſaires ſe trouverent deconcertés. La premiere monition ne fut pas ſuive d'une ſeconde, ni de la part de M. le Cardinal, ni de la part du Docteur Damen. Si on a cherché dans la ſuite de nouvelles ſubtilités pour coloret l'entrepriſe,

(*a*) Collette, ſous Principal du College du Faucon.

priſe, cela ne ſert qu'à faire voir que ce ſont des évaſions inventées après coup, pour couvrir l'embarras où l'on ſe trouvoit.

§. I V.

Réponſe à quelques Objections.

Ce n'eſt donc que dans ces derniers tems qu'on a commencé à conteſter une partie ſi conſiderable de l'autorité de l'Univerſité, & de ſon Recteur. Et on ne s'eſt aviſé de la conteſter, que lorſqu'on a remarqué que cette autorité étoit une barriere qui s'oppoſoit à un zele outré, qui ne peut ſouffrir d'obſtacle.

Il ne faut donc pas s'étonner ſi on ne trouve rien dans les Titres de l'Univerſité, ni dans la Bulle de ſon érection, ni dans aucun de ſes anciens actes, qui puiſſe donner quelque couleur à cette prétention. Et c'eſt déja un grand prejoge contre cette prétention, & contre les raiſonnemens dont on tâche de l'appuier. Cependant nous rapporterons en abregé les principales objections qu'on trouve dans les deux Ecrits dont on a parlé au §. 1. de ce Memoire.

Premier objection. (*a*) Les Evêques ont de Droit Divin le pouvoir de punir ceux qui ſont rebelles à la foi. Donc chacun de leurs Dioceſains eſt obligé par le Droit Divin de reconnoitre en eux ce pouvoir. Or les éxemptions ne peuvent point changer ce qui eſt de Droit Divin. Donc les éxemptions de l'Univerſité de Louvain ne peuvent pas avoir lieu dans les cauſes qui concernent la foi.

Réponſe. On ne peut comprendre avec quelle ſincerité ces prétendus Zelés s'appuient d'un tel principe: eux dont une des maximes capitales eſt que toute juriſdiction Eccleſiaſtique a été donnée de Droit Divin au Pape ſeul; & que les Evêques n'en ont, qu'autant qu'il plait au Pape de leur en communiquer.

Cependant le Docteur Damen, en parlant de la Juriſdiction coactive des Evêques, dit nettement qu'ils l'ont *Jure Divino*; & quoique l'Auteur de *l'Irenikon* ne diſe pas expreſſement la même choſe, il ne laiſſe pas de louer ce que le Docteur Damen allegue pour prouver la prétention qui leur eſt commune au ſujet des éxemptions. C'eſt donc à cette ſorte d'Ecrivains qu'on auroit droit de reprocher (ce qu'ils diſent de leurs adverſaires avec tant d'injuſtice) qu'ils changent de ſentiment ou de conſcience *pro commoditate cauſæ*.

Ainſi en prenant droit ſur le principe contraire qui eſt certainement celui de ces Zelateurs, voici comme on peut répondre *ad hominem*, & retorquer contre eux cette objection d'une maniere accablante; Selon vous, toute juriſdiction Eccleſiaſtique reſide de droit Divin dans le Pape; & les autres Miniſtres de l'Egliſe n'en ont que ce qu'ils ont reçu de lui: Or il eſt conſtant que le Pape Martin V. entierement éxemté les ſuppots de l'Univerſité de Louvain de toute autre juriſdiction que celle du Recteur; & cela dans quelque cauſe que ce ſoit, & de quelque crime qu'il puiſſe être queſtion: Donc cette ſeule autorité doit décider, ſelon vos principes, toute cette queſtion.

Il paroit évidant que cela ſeul devroit fermer la bouche ſur ce point à tous ceux qui ſont dans les principes des Ultramontains. Mais voyons encore ce qu'on peut répondre à ceux qui ſont pleinement perſuadés que la juriſdiction des Evêques, ſur tout en matiere de foy, eſt de droit Divin.

1°. On peut diſtinguer le droit de porter un jugement ſur la doctrine, & le droit de punir les perſonnes. Ainſi un Evêque du Pais Bas peut porter ſon jugement ſur une doctrine enſeignée par un Auteur Allemand, François, ou Eſpagnol; Mais il n'a pas le droit de punir cet Auteur, tant qu'il n'eſt pas ſous ſa juriſdiction. Il en eſt de même ici. Ceux de l'Univerſité de Louvain ne conteſtent pas à l'Evêque le droit de prononcer ſon jugement ſur la doctrine, en quelque lieu qu'elle s'enſeigne, même dans l'Univerſité. Mais ils prétendent que l'Univerſité a auſſi ce droit là par ſon inſtitution, par le conſentement de tous les intereſſés, par une poſſeſſion immemoriale contre laquelle perſonne n'a reclamé, par pluſieurs éxemples de jugemens doctrinaux qui non ſeulement ont été loués par les Evêques, mais dont pluſieurs ont été faits ſur la demande, & conſultation des Evêques; enfin par le droit, & ſelon l'éxemple d'autres Univerſités de toutes les Nations. Quant au droit de punir les contrevenans, ils prétendent qu'il leur appartient privativement envers les membres de leur corps.

2°. Il eſt vrai que les Evêques ont auſſi de droit Divin le pouvoir de punir ceux qui ſont rebelles à foy. Mais ce droit n'eſt pas incommunicable; ſur tout ſi l'Evêque même y conſent: comme on a fait voir que cela s'eſt fait à l'égard de l'Univerſité de Louvain. On en a fait voir les Titres, la poſſeſſion perpetuelle, & le droit reconnu par un conſentement & aveu exprès de toutes les Puiſſances qui y pouvoient concourir.

Seconde Objection. Ceux de l'Univerſité de Louvain reconnoiſſent la juriſdiction de l'Evêque, quant aux pouvoirs de Precher & de Confeſſer: Donc leur éxemption n'eſt pas ſi abſolue ni ſi univerſelle qu'on vient de le dire.

Réponſe. Ceux de l'Univerſité qui demandent ces pouvoirs en ont beſoin pour s'en ſervir à l'égard de beaucoup de perſonnes qui ne ſont pas membres de l'Univerſité, & qui ne ſont pas éxemptes de la juriſdiction de l'Evêque. Il n'eſt donc pas étrange que quant à ces fonctions, on reconnoiſſe la juriſdiction de l'Evêque. Que ſi on veut reſtraindre le cas juſqu'à ceux là même qui n'entendroient les Confeſſions que des ſeuls membres de l'Univerſité, on Répond que l'Univerſité n'ayant vu aucune neceſſité ni utilité d'avoir des Confeſſeurs particuliers, attendu qu'il y en avoit toujours grand nombre dans la Ville, n'a jamais prétendu jouir d'éemption à cet égard. Et on avoue qu'elle ne devroit pas être reçue à le prétendre aujourd'hoi, après une poſſeſſion contraire où eſt ſon Evêque depuis trois ſiecles. Mais de ce que l'Univerſité a conſenti tacitement à l'exception de ce cas (qui eſt preſque Metaphyſique) il ſeroit ridicule d'interer qu'il en doit être de même à l'égard des jugemens doctrinaux; puiſque non ſeulement elle n'a jamais conſenti à être privée de ce droit, mais que les Evêques mêmes qui y étoient les ſeuls intereſſés, l'ont toujours reconnu, & tacitement & expreſſement; ſans que qui que ce ſoit ſe ſoit aviſé de le conteſter avant ce dernier tems.

Troiſime Objection. Il y a des cas en matiere de Mariage clandeſtin, dans leſquels des Suppots de l'Univerſité ſont cités & jugés au Tribunal de l'Official de Malines. Donc l'éxemption de l'Univerſité n'eſt pas univerſelle.

Réponſe. Dans ces cas une des parties contractantes, ſavoir la femme, étant ſoumiſe au Tribunal de l'Official, l'Univerſité n'a pas voulu conteſter ſur ces cas, ni inſiſter trop à la lettre ſur ſes éxemtion: aimant mieux gliſſer quelque choſe de ſon Droit, que de voir que par un conflict de juriſdiction

(*a*) Damen, pag. 13.

dictions certains cas ſcandaleux demeureroient longtemps ſans remede. Mais c'eſt une chicane odieuſe, & une eſpéce d'ingratitude de vouloir ſe prévaloir de cette condeſcendance, & de certains cas douteux, pour conteſter à l'Univerſité ſon éxemtion entiere; & en particulier dans les cauſes Dogmatiques, dont la connoiſſance lui a toujours appartenu, qu'on ne s'eſt jamais aviſé de lui conteſter, & que les Evêques mêmes ont reconnu, ſoit tacitement, ſoit même quelques fois expreſſement.

Quatriéme Objection. Le premier Concile Provincial de Malines a fait un reglement pour obliger tous les jeunes Beneficiers qui étudient dans les Univerſités à porter l'habit Eccleſiaſtique, & d'en apporter un temoignage muni du ſçel de l'Univerſité; à peine d'être privé des fruits de leurs Benefices: & l'Univerſité de Louvain a conſenti à faire obſerver ce reglement chez elle.

Reponſe. Si l'Univerſité de Louvain a conſenti à faire obſerver ce reglement, qu'en put on conclure? Si elle faiſoit obſerver le reglement d'un Concile de Milan, s'enſuivroit il qu'elle ſe reconnotroit ſoumiſe à la juriſdiction de ce Concile?

D'ailleurs ce Reglement n'eſt pas ſi étonnant. Ces jeunes Clercs ſont ſuppoſés être poſſeſſeurs d'un Benefice qui eſt ſous l'Evêque. Si donc l'Evêque ſoutenoit qu'en cette qualité ils ſont ſoumis à ſa juriſdiction en ce qui concerne ce Beneficé; & que l'Univerſité voulut conteſter ſur ce cas, qui empêcheroit l'Evêque de punir ce Beneficier quand il ſeroit ſorti de l'Univerſité?

Cinquiéme Objection. Mais le Docteur van Eſpen ſe ſert lui même de cet exemple du Concile de Malines, pour prouver que ceux de l'Univerſité ſont ſoumis à l'Ordinaire quand aux reglemens ſur les mœurs: & qu'ils ne ſont éxemts qu'en ce qui regarde les exercices Academiques *Juris Eccl.* Part. III. Tit. 12. Cap. 5. Donc ce Docteur déſavoue aujourd'hui ſes propres ſentimens, pour ſe prévaloir d'une éxemtion que lui-même ne reconnoiſſoit pas auparavant.

Réponſe. Il n'y a qu'à lire tout entier ce morceau du Docteur van Eſpen au Chapitre cité dans l'objection, & ſur tout les N. 36. 37. 38. 39. 40. pour voir que le Docteur Damen, & l'Auteur de l'*Irenikon* n'ont pas compris ou n'ont pas voulu comprendre le ſentiment de ce Docteur. Il dit uniquement ſur cette Ordonnance du Concile de Malines qu'elle n'a pas été *desagreable* à l'Univerſité N. 43. Eſt ce dire qu'en rigueur l'Univerſité n'eut pas pu s'y oppoſer, ſi elle avoit voulu inſiſter ſur ſes éxemtions. On peut voir encore N. 38. qu'il appuie principalement ſon ſentiment ſur l'uſage notoire de l'Univerſité, qui en ces cas *ſoumet* ſes Suppots à la juriſdiction de l'Ordinaire, & qui *n'étend pas ſa juriſdiction juſques là.* C'eſt marquer aſſés nettement que c'eſt ſur tout le conſentement de l'Univerſité qui a donné lieu à ces cas exceptés de la regle générale; & il ſeroit entierement ridicule d'en inferer quelque choſe à l'égard d'autres cas, à l'exception deſquels non ſeulement elle n'a jamais conſenti, mais eſt demeurée dans un uſage contraire perpetuel & conſtant, du conſentement des Evêques du Païs, des Miniſtres du S. Siege, du Souverain, & ſans oppoſition de perſonne.

Il eſt vrai qu'au même endroit le Docteur van Eſpen établit ce principe général qu'une perſonne peut-être éxemte ſous une qualité, & ne l'être pas ſous une autre; & qu'ainſi lorſqu'un membre de l'Univerſité eſt encore revetu d'une autre qualité qui ne donne pas éxemtion, comme celle de Curé, de Confeſſeur, de Beneficier, il eſt ſoumis à la juriſdiction de l'Ordinaire en tout ce qui concerne cette derniere qualité. Il fonde en partie ce principe, comme nous avons déja dit, ſur le conſentement tacite de l'Univerſité même: Mais enfin ſi ce principe eſt trop général, & ſi le Docteur van Eſpen n'a pas aſſés peſé toutes ſes expreſſions lorſqu'il écrivoit cela; c'eſt à dire il y a 30. ans, c'étoit au Docteur Damen, en qualité de Conſervateur des Privileges de l'Univerſité, à l'en avertir, & le ſommer de corriger cet endroit; au lieu de s'en prevaloir comme il fait, pour combattre lui même les éxemtions de l'Univerſité les mieux établies, & que le Docteur van Eſpen n'a jamais revoquées en doute.

Car c'eſt tromper le monde que de vouloir faire croire que le Docteur van Eſpen ait renfermé dans ſon principe les cauſes dogmatiques de ceux qui ſont membres de l'Univerſité. Il ne parle que de ceux qui ont deux qualités; dont l'une ne rend pas éxemt; & il n'étend ſon principe qu'à ce qui concerne cette derniere qualité. De ſorte qu'il n'a rien dit du tout qui puiſſe ſoumettre en quoi que ce ſoit à l'Evêque celui qui n'a pas d'autre qualité, que celle de membre de l'Univerſité; ou qui en auroit encore une autre, mais auſſi éxemte: tel qu'eſt le Docteur van Eſpen lui même; qui outre ſa qualité de Docteur & Profeſſeur a encore celle de Chanoine d'un Chapitre qui eſt auſſi éxemt.

Et pour venir en particulier aux cauſes dogmatiques de ceux de l'Univerſité, le Docteur van Eſpen a été ſi éloigné de les ſoumettre au Tribunal de l'Ordinaire, que c'eſt particulierement à cet égard qu'il reconnoit l'éxemtion; & que c'eſt de là qu'il prend la raiſon fondamentale des éxemtions Academiques. Voici comme il parle au même Titre, Chap. 4. N. 53. *Illud valde veriſimile eſt, rationem hujus ſubtractionis eſſe, quod cum Univerſitates præcipue ad ſcientias tradendas ſint inſtitutæ; atque inter ſcientias emineat ſcientia Theologica; quæ & difficiliores & graviores quæſtiones & controverſias parere ſolet, maluerint tutiuſque judicaverint Sedi Apoſtolicæ ſuarum difficultatum & quæſtionum deciſiones, ac una modum docendi & regimen Academicum eſſe ſubjectos, quam particulari Epiſcopo in cujus Diœceſi univerſitas eſſet erecta.* Ce Docteur a donc toujours été bien éloigné de ne reconnoître d'autre éxemtion dans l'Univerſité, qu'en ce qui regarde les éxercices Academiques; & ſes adverſaires ont bien mal compris ce qu'il a voulu dire par *Academica.*

Il eſt encore bien éloigné de ſe contredire, comme on le lui objecte, en ce qu'il ſoutient l'éxemtion dans les cauſes qui concernent la foi. On vient de prouver qu'il n'a jamais ſoutenu le contraire: & c'eſt toute la réponſe qu'on veut faire aux injures que lui dit la deſſus l'auteur Anonyme de l'*Irenikon.* C'eſt au Docteur Damen, qui a approuvé cet indigne Ecrit, à voir ſi une partie des ces injures ne retombe pas ſur lui; & ſi ce n'eſt pas lui qui ſe contredit ici puiſqu'il ſoutient aujourd'hui que l'éxemtion n'a pas lieu dans les cauſes qui concernent la foi; lui qui en 1720. étoit du Conſeil de l'Univerſité, lorſque toute l'Univerſité ſe joignit à ſon Recteur pour ſoutenir préciſement le contraire, comme on l'a fait voir cy-deſſus, §. 5.

J'en dit autant du Licentié de *Quareux*, qui étoit auſſi du Conſeil en cette occaſion; & qui ne laiſſe pas de dire le contraire de ce que l'Univerſité diſoit alors, dans l'approbation de l'Oraiſon du Docteur Damen intitulée *Proſecutio* &c. On n'a pas beſoin de répondre autre choſe à l'autorite de ces deux Meſſieurs que l'Auteur de l'*Irenikon* objecte pag. 38.

Sixiéme Objection. Mais enfin, dit-on, tout membre de l'Univerſité n'a t il pas une qualité non éxemte; ſavoir celle de Chretien & de fidele? &

malgré

Digitized by Google

malgré ſes éxemtions, n'eſt-il pas en cette derniere qualité ſoumis à ſon Evêque de droit *Divin*, en ce qui touche la foi?

Reponſe. On a éclairci ce qui regarde l'autorité qu'ont les Evêques de droit Divin dans la réponſe à la premiere Objection; en faiſant voir que nos éxemtions ne portent aucun préjudice à cette autorité.

Mais il n'eſt pas inutile de remarquer ici jusqu'où les ennemis de l'Univerſité en veulent venir: c'eſt-à dire à la ruine entiere de tous ſes droits & privileges. Le Docteur van Eſpen avoit poſé ce principe, que ſi un membre de l'Univerſité a encore une autre qualité non éxemte, il ne ſera pas éxemt en ce qui regarde cette derniere qualité, comme ſeroit celle de Curé &c. Mais il n'a jamais penſé à étendre ce principe aux qualités communes à tous les hommes. C'eſt ce que font ici les adverſaires. Ils diſtinguent ces deux qualités de Chretien, & d'Academicien en tout membre de l'Univerſité: & ils appliquent à cela le principe ſusdit du Docteur van Eſpen, & autres Canoniſtes. Il ne leur reſte donc qu'à inferer nettement que nul Academicien n'eſt éxemt en quoi que ce ſoit de la juriſdiction Epiſcopale, puisqu'il a toujours la qualité de Chretien, ſelon laquelle il y eſt ſoumis. Bientôt ils pourront ajouter que tout Academicien ayant auſſi la qualité de citoyen, il doit ſelon cette derniere qualité, être ſoumis à la jurisdiction ſeculiere qui eſt auſſi de droit Divin.

On ne s'étonne point du tout que les ennemis de l'Univerſité ayent ces deſſeins. C'eſt leur ordinaire de travailler à abattre & renverſer tous les corps dont il ne ſe ſont pu rendre les maitres; & c'eſt l'eſprit qu'ils inſpirent à ceux qui leur ſont devoués. Mais il y a quelque ſujet de s'étonner que le Docteur Damen, qui eſt Conſervateur des Privileges de l'Univerſité, ſe livre ſi aveuglement à ces dangereux ennemis, qu'il ne s'appercoive pas qu'il autoriſe par ſa conduite, par ſes approbations, & par ſa propre Oraiſon, le principe ſusdit de nos adverſaires, qui ruine d'un ſeul coup tous nos Privileges.

§. V.

Concluſion.

Quoiqu'on ne ſe flate point d'avoir épuiſé cette matiere, on croit en avoir aſsés dit pour prouver que les membres de l'Univerſité de Louvain n'ont pas d'autre juge ni Superieur immediat que le Recteur, même dans les cauſes qui concernent la foi: & par conſequent que M. le Cardinal Archevêque n'a pu, ſans une entrepriſe manifeſte, ſe porter comme Superieur & juge du Docteur van Eſpen; ni le Docteur Damen ſe prêter à cette entrepriſe, ſans violer le ſerment qu'il a prêté en qualité de Conſervateur des Privileges de l'Univerſité.

Car on a fait voir au §. 2. par la Bulle d'érection de l'Univerſité, donnée ſur le conſentement, & même les inſtantes prieres des interreſſés, reçue & executée ſelon ſa forme & teneur ſans contradiction quelconque, que l'Univerſité, dès ſon inſtitution, a eté entierement éxemte de toute autre jurisdiction, en quelque matiere que ce ſoit, *civile* ou *criminelle*, & de quelque *affaire*, *crime* ou *excès*, il puiſſe être queſtion; ſans que ni le Pape, ni ſes Succeſſeurs ni les Evêques, ni qui que ce ſoit ait jamais prétendu en excepter les cauſes Dogmatiques, ou le cas d'hereſie. Or ce ſeul titre fonde le droit le plus clair & le plus inconteſtable qu'on puiſſe ſouhaiter.

On fait voir au §. 3. par pluſieurs éxemples, que le Recteur a jugé en tout tems des cauſes Dogmatiques & des cas d'hereſie: Que perſonne de ceux qui y étoient intereſſés, ni ceux même qui perdoient leur cauſe, ne ſe ſont jamais plaints que le Recteur excedoit ſon pouvoir en cela: Qu'en pluſieurs occaſions les Archevêques de Malines & les Miniſtres du S. Siege, ont reconnu expreſſement cette autorité dans l'Univerſité; loin de l'avoir jamais conteſtée: Qu'encore depuis peu, c'eſt à-dire en 1720, toute l'Univerſité s'eſt jointe à ſon Recteur pour maintenir cette même autorité dans les cauſes Dogmatiques: Qu'en cette occaſion ſi importante, le Docteur Damen, & le Licentié Quareux, étoient eux mêmes du Conſeil de l'Univerſité: De ſorte que bien loin que les cauſes qui concernent la foi doivent être exceptées de l'éxemtion generale de l'Univerſité, il ſe trouve au contraire qu'il n'y a peut être aucune eſpéce de cauſe plus clairement compriſe dans l'éxemtion, plus fermement établie du conſentement de tous les intereſſés, appuiée ſur plus d'exemples, & moins contredite avant cette derniere année.

De l'autre coté quelles preuves produiſent ceux qui après trois ſiecles s'aviſent de revoquer en doute un droit ſi important? Ils ne produiſent aucun Acte, aucun titre, aucun éxemple. Tout ſe reduit à quelques raiſonnemens frivoles, qu'on a peut être trop amplement refutés au §. 4.

Il ſe fondent ſur un principe très veritable, mais qu'eux même ne croyent pas: ſavoir la jurisdiction qu'ont les Evêques de droit Divin en matiere de foi. On à fait voir aſsès au long dans la réponſe à la premiere objection, que nos éxemtions ne donnent aucune atteinte à ce droit ſacré des Evêques.

Ils ſe fondent ſur quelques cas qui ne regardent point les cauſes de la foi, & à l'exception desquels l'Univerſité a conſenti: ſans ſavoir que ces exceptions (en les ſuppoſant même toutes bien fondées, ce qu'il ne faut pas examiner maintenant) confirment la regle génerale pour les cas à l'exception desquels l'Univerſité n'a jamais conſenti, & ſur tout pour les cas de la foi, dans lesquels elle a plus conſtamment & plus fortement maintenu ſa jurisdiction qu'a tout autre égard. Cela ſuffit pour faire tomber les Objections 2. 3. & 4.

Ils ſe fondent ſur un endroit du grand Ouvrage du Docteur van Eſpen. On a fait voir dans la réponſe à la 5e. objection, que ce Docteur n'a rien dit qui favoriſe leur prétention; que dans un autre endroit du même Ouvrage, il marque au contraire les cauſes Dogmatiques comme celle, dont l'éxemtion eſt la mieux établie; & qu'ainſi toutes les invectives de ſes adverſaires a cette occaſion, ſont des pures calomnies.

Enfin ils ſe fondent ſur un principe qui va au renverſement total de toutes les éxemtions de l'Univerſité; comme on l'a fait voir dans la réponſe à la cinquiéme Objection.

Il n'y a donc rien de plus vain, & de plus deſtitué de preuves que cette nouvelle prétention. Rien au contraire de plus clairement établi ſur toute ſorte de titres, que ce droit de l'Univerſité & de ſon Recteur que nous ſoutenons.

Par conſequent la conduite du Cardinal Archevêque & du Docteur Damen à l'égard du Docteur van Eſpen renferme une entrepriſe manifeſte & inexcuſable ſur les droits de l'Univerſité, autoriſés par les Papes & par nos Souverains.

Il eſt donc tout à fait digne de la piété & de la Sageſſe de Sa M. Imp. & Cath. d'accorder gracieuſement ſon Auguſte protection au Docteur van Eſpen; dont la cauſe ne peut être ſeparée, quant à ce point, de celle de l'Univerſité entiere, que Sa M. & ſes Auguſtes Predeceſſeurs ont non ſeulement toujours honorée d'une attention & d'une bienveillance particuliere, mais encore l'ont voulu mettre ſous leur Sauvegarde & protection.

F.

SECOND MEMOIRE

Où l'on fait voir que la conduite de l'Eminentiſſime Cardinal Archevêque de Malines envers le Docteur van Eſpen, eſt une pure voie de fait, & une injuſte diffamation. (a)

§. I.

Deſſein de ce Memoire.

On croit avoir ſuffiſamment prouvé dans le I. Memoire que le Docteur van Eſpen n'étant pas ſoumis à la juriſdiction du Seigneur Cardinal Archevêque, toute la procedure de ſon Eminence en cette occaſion, eſt une entrepriſe manifeſte.

Dans celui ci on prétend faire voir, qoe quand même le Docteur van Eſpen ſeroit pleinement ſuumis à la juriſdiction de S. E., la procedure ne laiſſeroit pas d'être une pure voye de fait, une oppreſſion viſible, une diffamation atroce.

Pour fondement de ceci, il faut poſer le fait: qui eſt que le Card. Archevêque a fait interroger le Docteur ſur l'integrité de ſa foi, en préſence de deux témoins: & ſur une ordre par écrit de S. E.; & lui a preſcrit trois formules comme autant de Profeſſions de Foi; que ce Prélat a fait faire une ſeconde fois cet interrogatoire, en demandant une réponſe *claire, nette & preciſe*: ménacant des peines Canoniques: *Canonicum rigorem*; ordonnant de faire trois monitions, & de fixer pour cela le terme de quelques jours.

Ce ſeroit ſe mocquer de Dieu & des hommes, de prétendre que tout cela ne renferme qu'un avis charitable; & n'eſt pas une procedure juridique. Auſſi ne paroit-il pas que les adverſaires du Doct. van Eſpen inſiſtent beaucoup la deſſus. Ils ſe reduiſent à prétendre que cette procedure n'eſt pas une injonction de purgation Canonique. Le Docteur van Eſpen ſoutient au contraire que c'en eſt une, & même des plus infamantes.

Sur quoi il ſeroit aiſés inutile de s'étendre au ſujet de l'origine des Purgations Canoniques, & des differentes formes qu'elles ont eu en differens tems; ou d'examiner quand elles ont pour objet principal des actions paſſées, ou les diſpoſitions préſentes.

Il ſuffit de ſuppoſer ce qui eſt reconnu des Canoniſtes: 1°. que la Purgation Canonique a pour objet un crime dont une perſonne eſt accuſée ou diffamée, mais dont elle n'eſt pas convaincue, quoiqu'elle en ſoit ſoupconnée avec quelque fondement.

2°. Que la forme qui eſt aujourd'hui en uſage dans ces occaſions, eſt de s'en purger par le ſerment qui accompagne une profeſſion de foi, lorsqu'il s'agit de ſe purger du ſoupçon d'hereſie.

Ce ſeul expoſé fait voir, que quoiqu'en pluſieurs occaſions il puiſſe être très louable & très édifiant de s'expurger volontairement, un Superieur cependant (ſoit reel ou préteodu) ne peut en joindre cette purgation ſans diffamer l'inferieur, ou le ſuppoſer deja diffamé.

Il n'y a donc qu'à faire voir qoe c'eſt la ce qo'a fait le Cardinal Archevêque à l'égard du Docteur van Eſpen; & qu'il l'a fait contre toutes les regles d'une procedure legitime.

§. II.

Que S. E. a enjoint au Docteur van Eſpen une purgation Canonique & très infamante.

M. le Card. Archevêque dans les ordres envoiés par deux fois au Docteur Damen (que celui-ci n'a pas manqoé d'éxecuter) ſuppoſe & même déclare le Docteur van Eſpen ſuſpect & diffamé en matiere de ſoi.

Car 1°. Dans ſes ordres du 22. Avril 1727., dont le Docteur Damen a delivré copie ao Docteor van Eſpen par un acte du 30. du même mois, S. E. éxige de ce dernier qu'il réponde ſor trois Articles; dont l'un eſt un renouvellement de la Profeſſion de ſoi de Pie IV. Elle ajoute qu'il faut preſſer la deſſus le Docteur van Eſpen, afin qu'il poiſſe rétourner au ſein de l'Egliſe & y être reçu: *per debitam obedientiam in ſinem Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ redire & recipi mereatur.* C'eſt déclarer ou ſuppoſer clairement que ce Docteur eſt ſeparé du ſein de l'Egliſe Catholique. C'eſt donc le traiter au moins en homme ſuſpect, & publiquement diffamé en matiere de Religion.

2°. Le Cardinal exhorte le Docteur Damen afin qu'il emploie auprès du Docteur van Eſpen toute ſorte d'inſtances & de prieres, pour lui faire appercevoir le danger prochain & évident *æternæ damnationis*, auquel il s'expoſeroit en cas de refus. C'eſt traiter le Docteur van Eſpen en homme qu'on regarde comme presque endurci dans le ſchiſme ou l'hereſie.

3°. Le Card. éxige que le Docteur van Eſpen pour eviter ce danger, & faire conſter de la pureté de ſa ſoi, *faſſe de nouveau* la Profeſſion de Foi preſcrite par Pie IV. ſous ſerment: lequel ſerment ce Docteur avoit déja preté il y a plus de 60. ans. C'eſt dire nettement que ce Docteur s'eſt depuis ce temps là rendu ſuſpect ſur quelqu'un des Articles de ſoi contenus dans cette Profeſſion. C'eſt éxiger qu'il ſe purge de ce ſuupçon par le renouvellement de cette Profeſſion & de ce ſerment.

4°. Le Cardinal éxige que le Docteur van Eſpen déclare s'il reçoit la ſusdite Profeſſion de foi, *de corde puro & fide non ficta.* C'eſt faire connoitre qu'on ſe défie de la ſincerité de ſes réponſes, & déclarations en matiere de foi.

5°. Le Cardinal défend ao Docteur Damen d'adminiſtrer *ulla Sacramenta* au Docteur van Eſpen, en cas que celui ci ne faſſe pas tout ce que S. E. éxige de lui. C'eſt ordonner de le traiter au moins en homme notoirement ſuſpect en ſa ſoi.

Or traiter un homme comme ſeparé de l'Egliſe, comme expoſé au danger prochaio de la damnation éternelle; éxiger qu'il faſſe conſter de la pureté de ſa foi par le renouvellement d'une Profeſſioo qu'il avoit déja faite cy-devant; marque qu'on ſe défie de ſa ſincerité ſur ce point: enjoindre qu'on lui réfuſe les Sacremens, s'il ne renouvelle cette Profeſſion

(a) Imprimé préſentement pour la premiere fois.

feſſion de foi; faire declarer tout cela au prétendu ſuſpect, par un homme conſtitue en dignité. & en préſence de deux témoins qualifies: tout cela, dis-je, eſt enjoindre une purgation Canonique & des plus infamantes. Il n'y a donc rien de plus clair que ce qu'on a entrepris de prouver dans ce §.

Mais la ſuite de cette procedure le rend encore plus palpable. Car le Docteur van Eſpen ayant demandé copie des trois Articles qu'on exigeoit de lui, & une Déclaration du Docteur Damen que c'étoit *par ordre de ſon Eminence* qu'on faiſoit cette exaction, ou lui donna l'un & l'autre; & même le Docteur Damen lui en porta un acte en forme 8. jours après. Le Cardinal fut informé du ſuccés de cette exaction, comme il l'avoue dans ſes ſeconds ordres au Docteur Damen. S. E. voyoit donc bien que le Docteur van Eſpen regardoit ceci comme une Procedure indue contre laquelle il vouloit ſe pourvoir. Cependant bien loin de ſe relacher en rien, le Cardinal envoie tout de nouveau des ordres au Docteur Damen, où il confirme & renouvelle les premiers. Et pour marquer encore plus fortement qu'il ne s'agit pas d'un ſimple avis charitable, mais d'une procedure rigoureuſe, S. E. enjoint au Docteur Damen de preſſer le Docteur van Eſpen a trois repriſes, *tribus diſtinctis vicibus*, laiſſant entre chacune, un intervalle de *quelques jours*; & prenant à chaque fois deux témoins avec lui. Il éxige du Docteur van Eſpen *nudum, apertum, ſincerum & poſitivum reſponſum*; & à moins de cela, il le menace nettement des peines Canoniques : *non defuturum Canonicum rigorem*. Le Docteur Damen inſinua ce ſecond ordre au Docteur van Eſpen, & lui en delivra acte, le 10. Mai 1727. en préſence des mêmes témoins.

Aſſurement ſi ce n'eſt pas là exiger une purgation Canonique, il faut avouer qu'il n'y en eut jamais en matiere de Religion.

§. III.

Que la procedure dont il s'agit eſt entierement nulle & irreguliere; & par conſequent une pure voye de fait.

L'injonction de la purgation Canonique étant une procedure juridique, on ne peut douter qu'il n'y faille garder les formes de droit & les conditions requiſes; ſans quoi ce n'eſt plus une procedure legitime, mais une pure voye de fait.

C'eſt pourquoi 1°. les Auteurs qui parlent de la purgation Canonique, enſeignent expreſſement que c'eſt le juge competent qui la doit enjoindre. Il n'eſt pas néceſſaire de faire voir que le Cardinal Archevéque n'eſt pas juge competent du Docteur van Eſpen. On l'a aſſés prouvé dans le I. Memoire. Donc la premiere & la plus eſſentielle condition de toute procedure juridique manque dans le cas préſent.

2°. Il faut auſſi que celui qu'on traite en ſuſpect, ait eté accuſé devant le juge. C'eſt pourquoi, ſelon la remarque de *Martinus Abbas, Annot. ad ſumm. Hoſtienſis Tit. de Purgat. Canon. Litt. B.* il ne ſuffit pas que *le juge ait conçu quelque ſoupçon, pour enjoindre* la purgation, mais il faut que l'accuſation précede; *niſi fuerit coram eo accuſatus*. Et il faut bien que cela ſoit, puiſqu'on n'a recours à la voie de la purgation Canonique, que parce qu'on manque de preuves ſuffiſantes contre l'accuſé. C'eſt ce que les Canoniſtes n'ont pas oublié d'obſerver. Voici comme en parle *Vallenſis*, Tit. de Purg. Can. *cùm* DEFICIENTIBUS ACCUSATIONIBUS VEL PROBATIONIBUS *crimina manere impunita Reipublicæ pernicioſum ſit, introducta eſt purgatio, qua Reus de objecto ſibi cri*mine ſe purgat ſeu excuſat.* Et Zypæus eod. Tit. DEFICIENTE PROBATIONE *Officialis poterit indicere modo conſueto purgationem*. On ſait que cet Auteur étoit Official de la Cour Eccleſiaſtique d'Anvers. Anſelmo qui étoit Avocat Fiſcal à la même Cour, & qui l'a eté pendant *plus de 40. ans*, comm il le rapporte lui même, n'obſerve pas ſeulement que c'eſt là l'uſage des *juges Eccleſiaſtiques*, mais il en rapporte deux exemples où lui même en qualité de Fiſcal avoit eté partie. L'un de ces exemples eſt un cas d'Adultere : l'autre d'Hereſie. Je ſoutiens, dit Anſelmo, *ex parte officii ut Advocatus Fiſcalis*, que les accuſés devoient ſe purger Canoniquement, & la purgation leur fut enjointe à tous deux par Sentences du 5. Juillet 1627. & 11. Janv. 1630. *Et rurſus in alia cauſa*, ajoute-t il, 6. *Februarii* 1640. Anſelmo ad Art. 26. Edicti perpet. §. 13.

Or dans l'affaire préſente, il n'y a eu ni accuſation, ni accuſateur, ni aucune partie; à moins que S. E. ne voulut ſe porter en même tems pour Juge & pour Partie.

3°. Il ne ſuffit pas qu'il y ait eu une accuſation, Si l'accuſateur n'a rien prouvé, on abſout ſimplement l'accuſé. En effet ſi au defaut de preuves, il étoit toujours permis d'enjoindre la purgation Canonique, il ſeroit au pouvoir du plus méchant accuſateur d'attirer cette note infamante ſur l'homme du monde le plus innocent.

Il faut donc que ſi les preuves produites par l'accuſateur ne ſont pas convaincantes, elles ſoient au moins ſuffiſantes pour donner lieu de ſoupçoner qu'elles ont quelque fondement. On croit que cela eſt ſi clair de ſoi même, qu'il ſeroit inutile de s'arrêter à le prouver. D'ailleurs ce qu'on va dire dans la remarque ſuivante prouvera celle ci *a fortiori*.

On obſervera ſeulement ici que cette condition n'a pas été gardée envers le Docteur van Eſpen, puiſqu'il n'y a eu ni accuſateur ni preuves, bonnes ou mauvaiſes.

4°. Encore un ſoupçon ou une diffamation telle quelle ne ſuffit pas pour en venir là. Il faut que le ſoupçon ſoit vehement, ou la diffamation bien notoire : *in caſu* VEHEMENTIS *ſuſpicionis, aut* NOTORIÆ *diffamationis*, dit Zypæus à l'endroit déja cité.

Alteſerra avertit de même, qu'il faut bien de la circonſpection avant de déterminer ſi la diffamation eſt ſuffiſante pour ordonner la purgation Canonique: parce que, dit il, *Sæpius iniquior fama decolorat probos & honeſtos viros*: Ad Tit. de Purg. Can. c. 12.

C'eſt ce que remarque encore Damhouder, *rerum Crimin.* Cap. 9. N. 1. où il ajoute que pour cette raiſon l'Office fiſcal avant que d'agir en tel cas, doit *rite atque per omnia edoctum, beneque de iſthac fama informatum eſſe; & exacte cognoſcere cujuſnam ex ore primo prodierit, qua occaſione exorta, num ex inimicis, ex adverſariis, malevolis* &c.

Ainſi parle encore Zoeſius, ad Tit. de Purg. Can. N. 2. *Judicis autem erit*, dit il, *præmittere cauſæ cognitionem ſuper infamia, ne quid temere attentetur.* Il ajoute peu après pour raiſon : *contingit enim à malevolis infamia virum bonum aſpergi.*

Innocent III. un des Papes les plus verſés dans le droit Canonique, & les plus attentifs à en faire obſerver les regles, ſe trouva une fois dans un grand embarres ſur ce ſujet. L'Evêque de cinq Egliſes en Hongrie, fut accuſé d'un crime énorme, non ſeulement auprès de l'Archevêque de Gran ſon Métropolitain, mais encore auprès du Roi & de toute la Cour. Le Roi prêtant trop aiſément l'oreille aux accuſateurs, defera lui même cet Evêque au

au Pape, per *Nuntium & Litteras*. Les preuves n'étoient pas ſuffiſantes: mais la diffamation ne pouvoit guerre être plus publique. Auſſi l'Agent de l'Evêque à Rome pria le Pape d'enjoindre la Purgation Canonique, ne voyant pas d'autre moyen de terminer l'affaire. Le Pape traita cette demande d'un *Zele qui n'eſt pas ſelon la ſcience*; & la refuſa. Mais l'Agent de l'Evêque reitera ſi ſouvent ſes inſtances que le Pape ſe vit comme contraint, *compulſi fuimus... importunitate petentis*, d'accorder ce moyen de finir l'affaire ſelon le deſir même de l'Evêque. Il commit donc à cet effet un Evêque & un Abbé pour recevoir la purgation de l'Evêque de cinq Egliſes. Et cependant malgré de ſi fortes parties, malgré une diffamation ſi conſiderable, malgré les inſtances reiterées de l'Agent de l'Evêque même, le Pape ne pût ſe reſoudre à en venir à ce moien, qu'en déclarant en même tems qu'il croioit que l'Evêque n'avoit pas merité cette Note: *non credebamus ei purgationem aliquam indicendam*.

Les raiſons qui détournoient le Pape de ce moyen, lors même que l'Agent de l'accuſé le demandoit, étoient que *anteacta ejus vita commendabilis exſtitiſſet: Et hujuſmodi facinus incredibile videretur: Non videbatur apud* BONOS & GRAVES *de illo crimine diffamatus. Talis infamatio videbatur ab inimicis & æmulis proceſſiſſe*.

Tout cela eſt rapporté dans la Lettre du Pape même aux deux Commiſſaires qu'il établit dans cette affaire (Epiſt. Innoc. III. Lib. 13. Epiſt. 12. Ed. Bal.) On trouve un fragment de cette Lettre, rapporté Cap. 15. ✠ de *Præſumptionibus*; & Cap. 12. ✠ de *Purgatione Canonica*.

Qu'auroit donc dit ce ſavant Pape, ſi on l'avoit prié d'enjoindre la Purgation Canonique à un homme qui n'auroit eté ni accuſé, ni cité, ni ouï; & au ſujet duquel on ne pourroit même alleguer aucune diffamation apparente, ni aucun deſir de ſa part d'avoir recours à ce moien?

5°. C'eſt donc avec beaucoup de raiſon que le Docteur van Eſpen a dit dans ſon acte de Proteſtation que cette procedure du Seigneur Cardinal, n'eſt pas ſeulement nulle à raiſon de l'incompetence du juge, mais que c'eſt encore une pure voie de fait: *ubi cauſa inchoatur ab executione*. Car on y enjoint une purgation Canonique, ſans y être porté par l'inſtance de qui que ce ſoit; ſans qu'il y ait eu au prealable aucun accuſateur ou partie, aucune preuve aucun témoin, aucune citation, aucune admonition, aucune information; & ſans qu'il y ait rien eu de tout cela, on y traite le Docteur van Eſpen, non ſeulement comme notoirement ſuſpect & diffamé, mais comme notoirement ſeparé de l'Egliſe; puiſqu'on lui preſcrit des conditions qu'on dit être neceſſaires pour ſe rendre digne de retourner au ſein de l'Egliſe, & d'y être recu: *redire & recipi mereatur*.

Le Conſeil Souverain de Brabant a jugé qu'une telle procedure étoit une voye de fait, dans un cas qui n'étoit pas accompagné de circonſtances ſi aggravantes que celui ci. C'eſt dans la celébre affaire du feu Sieur van de Neſſe Curé de Sainte Catharine, à qui le defunct Archevêque avoit auſſi enjoint de ſe purger par la ſignature pure & ſimple du Formulaire. Le Conſeil le maintient contre cette procedure, dans la paiſible poſſeſſion de ſa Cure, dont le Prélat le vouloit priver. La Sentence du Conſeil eſt du 27. Octobre 1707. & ſe trouve toute entiere à la fin du *Tractatus de Recurſu ad Principem*, ſub litt. G.

6°. Cette entrepriſe du Cardinal Archevêque n'eſt pas moins contraire au celébre Bref d'Innocent XII. du 6. Fevrier 1694. lequel a eté donné aprés un mur éxamen, les parties ouïes, & a eté duement muni du Placet Royal en ce Païs ci: car S. S. y défend bien ſerieuſement aux Evêques des Païs-bas, de ſouffrir qu'on noirciſſe quelqu'un par des accuſations vagues de Janſeniſme, à moins *qu'auparavant* il ne conſte legitimement: LEGITIME CONSTITERIT, qu'il eſt *ſuſpect* d'avoir *tenu ou enſeigné quelqu'une des cinq* fameuſes *Propoſitions*. Or le Card. Archevêque éxigeant du Docteur van Eſpen la ſignature pure & ſimple du Formulaire contre ces cinq Propoſitions, le traite évidemment comme *ſuſpect* ſur cette matiere; & cela non ſeulement ſans qu'il ait conſté LEGITIME, que ce Docteur ait tenu ou enſeigné aucune des cinq Propoſitions, mais ſans qu'il y ait jamais eu ombre de procedure ſur ce point.

7°. Enfin cette même entrepriſe, en ce que S. E. y éxige auſſi l'acceptation de la *Bulle Unigenitus*, eſt directement contraire aux ordres exprès de S. M. C. du 26. Mai 1723. qui défendent aux Eveques du Païs bas *d'éxiger ni permettre que l'on éxige des ſubſcriptions à la Bulle en queſtion*.

§. IV.

Combien cette voye de fait eſt criante & outrageuſe dans ſes circonſtances.

On a vu jusqu'ici qu'il s'agit d'une purgation Canonique; que cette procedure eſt toujours infamante de ſa nature; que c'eſt pour cette raiſon qu'on a toujours cru qu'avant que d'en venir là, il falloit avoir eu recours à une procedure éxacte, & accompagnée de beaucoup de circonſpection; que cependant il n'y a pas même eu une ombre de procedure, avant que le Seigneur Card. Archevêque, qui n'eſt pas même juge competent, ait entrepris d'enjoindre la purgation Canonique au Docteur van Eſpen. Ce qui fait voir évidemment que c'eſt ici une pure entrepriſe, & voye de fait: Mais il ne ſera pas inutile de conſiderer ici quelques circonſtances qui rendent cette voye de fait bien plus criante & plus infamante.

1°. Les perſonnes & les cas auxquels il faut éxiger la Profeſſion de foi de Pie IV. ſont marqués par nos Conciles Provinciaux autoriſés par les Souverains. Dans ces cas, qui regardent les perſonnes en commun, comme par exemple tous les Predicateurs; les Confeſſeurs, les Profeſſeurs: tous ceux qu'on inſcrit parmi les membres de l'Univerſité &c. dans ces cas, dis je, éxiger cette Profeſſion de foi, ce n'eſt pas enjoindre une purgation Canonique, & donner atteinte à la réputation des perſonnes, parceque ce qui regarde une infinité de perſonnes, ſans être fait pour aucun d'eux en particulier, plus que pour tous les autres, ne peut attacher aucune Note infamante ſur aucun particulier; de ſorte que la conſequence de ces cas généraux, à ce qu'on fait à un particulier, eſt très ridicule.

Mais il y a plus ici. C'eſt que hors ces cas généraux, nos Conciles ne marquent de cas ou il faille éxiger cette Profeſſion de foi en particulier, que de ceux qui *in hæreſim lapſi ad Eccleſiæ gremium redeunt*. Ce ſont les termes du Conc. Provincial de Malines de l'an 1607. Tit. 1. Cap. 1. Ce Concile a été confirmé par le Pape Paul V. & autoriſé par les Archiducs Albert & Iſabelle. Le Concile Provincial de Cambrai de l'an 1586. autoriſé par un Edit du Roi Philippe II. s'étoit déja ſervi des mêmes termes, tit. 1.

Ainſi éxiger cette Profeſſion de foi, hors les cas preſcrits, d'une perſonne en particulier, c'eſt le traiter comme un homme tombé dans l'hereſie, qui

doit

doit retourner à l'Egliſe. C'eſt ce que le Seigneur Card. Archevêque a ſi bien ſçu qu'il ne s'eſt pas contenté de le ſuppoſer à l'égard du Docteur van Eſpen, mais qu'il la declaré ſans aucun detour; en ſe ſervant quaſi des mêmes termes qui ſont dans la ſusdite Ordonnance du Concile de Malines. Car le Concile dit : *ad Eccleſiæ gremium redeunt* & le Card. dit du Docteur van Eſpen : *in ſinum Eccleſiæ redire*.

II. Ce qui eſt encore bien remarquable, c'eſt que dans cette Profeſſion de foi de Pie IV. il ne s'agit point du tout de ce qu'il plait à certaines gens d'appeller *Janſeniſme* ou *Quenelliſme*. Cette Profeſſion fut dreſſée contre les erreurs des Lutheriens, Calviniſtes, & autres heretiques du même ſiécle. Donc éxiger cette Profeſſion dans le cas préſent, c'eſt au moins traiter le Docteur van Eſpen comme ſuſpect de Lutheraniſme, de Calviniſme, ou de quelque hereſie ſemblable. Or douter ſi c'eſt là une circonſtance atroce & criante, à l'égard d'un homme à qui, par la grace de Dieu le don de la foi Catholique a toujours eté plus cher que ſa propre vie, ce ſeroit douter s'il eſt jour en plein midi.

III. Le Docteur van Eſpen avoit déja fait cette Profeſſion de foi, il y a longues années & pluſieurs fois. Il l'avoit encore citée & louée dans ſon grand Ouvrage du Droit Eccléſiaſtique Univerſel, & ailleurs. Cependant le Cardinal éxige de lui qu'il faſſe encore une fois cette Profeſſion *de corde puro & fide* NON FICTA : & dans ſes ſeconds ordres, il demande là deſſus : *nudum*, *apertum*, SINCERUM, *& poſitivum reſponſum*. Peut-on marquer plus clairement qu'on le tient pour ſuſpect d'être un hypocrite, & d'avoir violé ſon ſerment en matiere de Religion?

IV. Mais ce qui aggrave encore tout cela, ce ſont les reproches infamans que le Card. Archevêque fait au Docteur van Eſpen dans ſon ſecond ordre : ſavoir qu'il eſt bien triſte que le Docteur van Eſpen ne reotre pas encore en lui même : *nondum recogitet corde*: qu'il cherche des faux fuyants, *ſubterfogia*, dans une affaire d'où dépend le ſalut éternel; qu'il ſe joue en matiere de Religion: *in materia fidei ludere*: Qu'il affecte une fauſſe ſerité, lorsqu'il eſt en danger de ſe perdre éternellement: *in æternæ ſalutis diſcrimine, ſimulare ſecuritatem* : On l'y compta enfin entre les *diſſidentes & pertinaces*; & tout l'acte en un mot parle ſur ce ton.

Il ne ſe peut donc guére s'imaginer de procédure plus infamante en matiere pareille; & cependant elle eſt ſi irreguliere de toute part, qu'elle ne pourroit paſſer que pour un voye de fait très criante, quand même ſon Eminence ſeroit juge compétent du Docteur van Eſpen.

Il n'eſt donc que troup conſtant qu'il s'agit ici d'une injonctioo de la Purgation Canonique; que toute cette prétendue procédure, n'eſt qu'un amas d'irregularités; que ce n'eſt qu'une pure voye de fait, & une voye de fait très criante & très infamante; ſur tout envers un homme qui *étant né de Parens & ayeux tres Catholiques*, comme le Docteur van Eſpen l'avoit déja dit dans ſon Acte de proteſtation, *a toujours vecu depuis ſon enfance, jusqu'à l'âge de 82. ans, dans l'Univerſité de Louvain, qui a eté honorée de louanges ſingulieres du S. S. à cauſe de ſon zele pour la conſervation de la foi Catholique: laquelle Univerſité n'admet perſonne dans ſon ſein, ni à aucun degré Academique, à moins qu'il n'ait fait auparavant la Profeſſion de foi ſelon la Bulle de Pie IV. comme le ſouſſigné l'a fait lors de ſon immatriculation, & lorsqu'il a pris les degrés Academiques ſelon les loix de l'Univerſité. Auſſi a-t-il toujours fait publiquement ſes fonctions, dans la communion de tous les enfans de l'Egliſe Catholique; dans la participation des Sacramens de l'Egliſe Catholique Romaine; ſans qu'il y ait jamais été diffamé ou meme admoneſté en matiere de foi, ou toute autre matiere qui touche la foi* : Quoique pendant ce grand nombre d'années, il ait donné bien des leçons publiques préſidé à bien des Theſes, & publié beaucoup de Livres.

G.

Conſulte du Conſeil ſouverain de Brabant en faveur de M. van Eſpen, du 30. Juillet 1727.

Zegers Bernad van Eſpen Chanoine de l'Egliſe de S. Pierre à Louvain, Docteur en Droit & Profeſſeur des Saints Canons dans l'Univarſité de ladite ville, nous a repréſente;

Qu'en 1646. il ſeroit né en ladite ville de Parens vrais Catholiques, & batiſé dans l'Egliſe paroiſſiale de S. Michel.

Qu'en 1663. il devint Suppôt de ladite Univerſité, & ayant eté inſcrit *in matriculam dictæ Academiæ*, il admit le *fidei juramentum juxta formulam Bullæ Pii Papæ IV.*; laquelle Profeſſion de foi il auroit enſuite reiteré lorsqu'il a pris le degré de Licence en 1670, & qu'il auroit ainſi publiquement vécu, à la vue de tout le monde, dans la communion de notre mere la ſainte Egliſe, dans la participation des ſaints Sacremens, ſans avoir jamais ſouffert le moindre reproche touchant ſa croyance & orthodoxie, menant une vie irréprochable & hors de toote atteiote.

Qu'il ſe ſeroit appliqué ſans relâche depois 60. ans à l'étude des loix, & particulierement des ſaints Canons, conformément à ſa Profeſſion: ayant toujours eu en vue da ſoutenir les véritables droits de l'Egliſe & de S. M. I. & C.

Que dans le grand nombre des Ouvrages qu'il auroit donné au public ſous l'autorité de ce Conſeil, on n'a ſçu alleguer les moindres points où il ſe ſeroit écarte des dogmes de l'Egliſe.

Que cependant il n'auroit laiſſé de s'attirer de puiſſans adverſaires, pour avoir voulu rendre *Cæſari quæ Cæſaris*, & pour avoir ſouteuu l'autorité légitime du Souverain à l'égard de la juriſdiction Eccléſiaſtique, & éclairci les loix du Pays au ſujet du *Placet*, toute fois avec un tel ſuccès que malgré que ſa Doctrine en fut denoncée à l'Archevêque moderne de Malines avec la derniere licence & animoſité, ſon bonneur fut pleinement rétabli & mis à couvert de leurs atteintes par Sentenca donnée au grand Conſeil (de Malines) le 23. Fevrier 1722, y ayant eté renvoyé en juſtice contre le Vicaire Apoſtolique de Bois-le-Doc, par Décret du Gouvernement (*a*) paſſé par le canal du Conſeil d'Etat; avec ordre aux Conſeillers Fiſcaux da ſe joindre en cauſe, parceque le ſervice Royal éxigeoit

(*a*). Le renvoi au grand Conſeil par le Conſeil d'Etat, eſt du 13. Juillet 1719.

Digitized by Google

geoit qu'il fut protége contre les injures qu'il ſouffroit pour avoir donné au public des Traités pour le maintieo des Droits & hauteurs de Sa Majeſté Imp. & Cath.

Que non obſtant toot cela, il venoit de recevoir le trairement le plus dur & le plus ſenſible du monde, à l'âge où il ſeroit de quatre-vingt & un an, par un éxercice indu & incompétent de juriſdiction.

Qu'il ſeroit tout à fait notoire que l'Univerſité de Louvain & tous ſes Suppôts ſont entierement éxemts de la ſuperiorité de l'Ordinaire, qui réſideroit intégralement & privativement dans la même Univerſité & ſon Recteur; citant à cet effet la Bulle de ſon érection du Pape Martin V., confirmée & agrée par le Duc de Brabant par lettres-patentes du 20. Janvier 1487., & autres contenues dans la troiſiéme partie des Placarts de Brabant, liv. 3. tit. 5, & qu'il ne ſeroit pas moins éxemt de la juriſdiction ordinaire en qualite de Chanoine de l'Egliſe de S. Pierre à Louvain, par la Bulle de Jules II. qu'il a joint à ſa requête.

Que neanmoins ſon Eminence comme Archevêque de Malines venoit de donner au Doyen de ladite Egliſe de S. Pierre, le Docteur *Damen*, des ordres exprès, comminatoires & ioſamans, afin d'interpeller le Remontrant en ſon nom & de ſa part, aſſiſté de deux témoins, à repondre aux interrogatoires y repriſes, contenant uoe purgation Canonique la plus grieve du monde, & cela *ut per debitam obedientiam in ſinum Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ redire & recipi mereatur.* Par où le Remontrant, qui jusqu'à preſent auroit vecu par la grace de Dieu dans le ſein de l'Egliſe Catholique, Apoſtolique & Romaine, ſeroit cruellement traité, par pure voye de fait, comme un Apoſtat ou ſchiſmatique, ſans la moindre connoiſſance de cauſe, ſans forme ni figore de procès, & ſans ſentence, traitant le Remontrant d'une maniere dont il ne pourroit uſer envers ſes propres ſujets; puisqu'il ſeroit conſtant que la purgation Canonique ne peut être impoſée qu'à celui *qui ſervato juris ordine per ſententiam judicis declaratus eſt legitimè ſuſpectus.*

Que lesdits ordres lui auroient eté communiques & preſus par ledit Docteur *Damen*; le menaçant *per Canonicum rigorem*; avee declaration bien expreſſe qu'il le faiſoit *de mandato præfati Domini Archiepiſcopi*; & que *juxta tenorem prædictorum mandatorum*, il donnoit au Remontrant *ſpatium quinque dierum ad reſpondendum.*

Que ce procedé oe ſeroit pas ſeulement directement oppoſe aux Droits & Privileges de ladite Univerſité, au Bref d'Innocent XII. & aux Ordres de S. M. I. & C. du 26. Mai 1723, adreſſes aux Archevêques & Evêques de ce Duché, laquelle veut abſolument que chacun ſoit traite en toutes choſes par voye de Droit & par ſentence devant ſon juge compétent.

A la fin de tout quoi qu'il a ſupplié ce Conſeil à ce que le prenant en la protection Rogale de S. M. contre de pareilles violences & voyes de fait, il le maintienne dans la poſſeſſion de ſon droit d'éxemtion qui lui competeroit, tant eo qualité de Supôt de ladite Univerſité, qu'en qualité de Chanoine de S. Pierre, avec ordonnance, &c. ou de lui accorder telle proviſion de juſtice que de raiſon.

Nous avons enviſagé le procedé tel qu'il eſt repris dans cette repreſentation, abſtractivemeot du fait da l'exemtion du Suppliant, dans lequel nous ne ſommes entrés jusqu'a preſent, comme un ouvrage DIRECTEMENT OPPOSE' AUX LOIX FONDAMENTALES DU PAYS, aux Brefs Apoſtoliques, & aux Ordres ſacrés de S. M. I. C. PARCE QUE LE SUPPLIANT S'Y TROUVE TRAITE' COMMA UN MEMBRE RETRANCHE' DE LA COMMUNION DES FIDELES, ET DU CORPS DE L'EGLISE UNIVERSELLE : *ut per debitam obedientiam in ſinum Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ redire ac recipi mereatur*, & menaeé *Canenicum rigoaem*, SANS ORORE DE DROIT, SANS FORME NI FIGURE DE PROCES, SANS CONNOISSANCE DE CAUSE, ET SANS SENTENCE.

Ce procedé eſt directement contraire au premier, & le plus eſſentiel article de l'inauguration de S. M. I. & C. par lequel elle à juré qu'elle ne traitera & ne laiſſera traiter aucun de ſes ſujets Eccleſiaſtiques ou Seculiers hors de droit & ſentence; mais qu'elle les traitera & ſera traiter en toutes ehoſes par droit & ſentenee, ſuivant les droits des villes & des bancs où il appartiendra & devra être ſait.

Il eſt contraire aux Brefs Apoſtoliques d'Innocent XII, du 6. Fevrier 1694, & du 24. Novembre 1696, envoyés aux Evêques du pays, par lesquels il leur deſend de tenir, ou ſaire paſſer quelqu'un pour atteint ou ſuſpect de mauvaiſe doctrine, qui ne ſut auparavant deelaré être tel par un jugement reglé & competent.

Enſin, il eſt contraire aux Ordres ſacrés de S. M. I. & C. du 26. Mai 1723, par lesquels elle mande que tous ceux qui s'oppoſeront publiquement & avec ſcandale à la Bulle *Unigenitus*, ſoient pourſuivis Canoniquement, & punis ſelon les loix & coutumes du pays eomme perturbateurs du repos & de la tranquillite publique; & que l'on procedera à cet égard avec toute la modération convenable à la conſervatioo de la même tranquillité publique, ſans exiger oi permettre que l'on exige des ſouſcriptioos à ladite Bulle.

D'où V. A. S. pourra eonnoitre que le traitement dont le Suppliant ſe plaint, entrepris *nullo ſervato juris ordine*, ne peut être enviſagé que pour un traitement de pur ſait, de violence & d'oppreſſion, contre lequel il implore la protection Royale, doot la connoiſſanee appartient à ce Conſeil; & en conſequence de ce, nous aurions aceordé proviſionellement l'interdition qu'il demande, ſi oous n'eumes cru qu'en conformité de la Depêche Royale de S. M. du 26. Mai; il étoit de notre devoir d'en donner part à V. A. S. avant que de rien entreprendre à cet égard, ainſi que nous avons l'honneur de le faire par la préſente. Et oous ſommes en trés-profond reſpect, &c. A Bruxelles le 30. Juillet 1727.

H. Lec.

H.

Lettre de M. van Eſpen, à S. A. S. Marie Elizabeth d'Autriche, Gouvernante des Païs-bas. Avec un abregé des raiſons qui s'oppoſent à l'acceptation de la Bulle Unigenitus.

Madame.

Le R. P. *Libens* Auguſtin, Docteur en Theologie, m'étant venu voir le 2. de ce mois, par ordre, à ce qu'il diſoit, de V. A. S. m'a ſi fort aſſuré des bontés qu'elle a pour moi, que j'oſe prendre la liberté de m'adreſſer à V. A. S. même, avec autant de confiance que de ſoumiſſion & de reſpect.

Je ne puis pas douter, Madame, qu'on n'ait employé bien des moyens, & des prétextes pour me noircir & me faire regarder comme un homme attaché à des ſentimens condamnés par l'Egliſe. J'oſe poortant dire qu'il y a peu de perſonnes au monde qui duſſeot être plus à couvert d'une accuſation de cette nature. Je n'ai jamais rien dit ni écrit, qui y put donner lieu : je ne me ſuis jamais mêlé de conteſtation ou de diſpute; & quant à mes diſpoſitions interieurs, elles ſont par la miſericorde de Dieu ſi ſincerement Catholiques, qu'il n'y a pas un ſeul point de la foy Catholique pour lequel je ne donnaſſe ma vie avec joya, moyenant le ſecours de la grace de Dieu. Je n'ai jamais heſité à recevoir la Profeſſion de foy de Pie IV. j'ai déclaré jusqu'à quatre ou cinq fois, que je l'acceptois purement & ſimplement; & il eſt ſurprenant qu'après cela il y ait encore eu des perſonnes qui ayent voulu douter ſi j'acceptois cette Profeſſion de Foy.

J'ai toujours reconnu N. S. P. le Pape pour le Chef de l'Egliſe: j'ai toujours reconnu ſa Primauté: je n'ai jamais douté qu'on ne lui dut une véritable obeiſſance.

Au ſujet des matieres qui ſont aujourd'hui l'objet des conteſtations qu'on ne ſauroit aſſes déplorer; je n'ai aucun ſentiment particulier : je n'en ai aucun qui ne ſoit ſoutenu par un grand nombre de ceux la même qui reçoivent la Conſt. *Unigenitus*.

Que ſi je n'ai pu me réſoudre, Madame, à accepter cette Conſtitution, ce n'eſt nullement par attache à quelque doctrine nouvelle ou condamnée par l'Egliſe. Ma principale raiſon eſt au contraire parce que je ne vois pas de moyen d'accorder cette Conſtitution avec les principes les plus communs, & les plus certains de la morale Chretienne; ni avec la foi, dont l'Egliſe a fait profeſſion dans tous les ſiécles ; & l'a fait encore dans les prieres publiques, dans la prédication commune, dans les Décrets des Conciles, dans les ouvrages des SS. Peres, dans les livres de pieté les plus univerſellement approuvés : tels que celui de l'Imitation de J. C.

Si l'état de ma ſanté le permettoit, & que je ne craigniſſe pas de fatiguer votre A. S. je pourrois demontrer ce que j'oſe avancer, par un très grand nombre de preuves. La ſimple lecture de la Conſtitution en eſt une convainquante. Après mille experiences qu'on en ſçait, qu'il me ſoit permis, Madame, de mettre en fait, qu'aucun bon Catholique ne ſauroit lire la Conſtitution ſans être troublé d'y voir condamner tant de Propoſitions qu'on avoit conſiderées jusques là comme des verités qu'on avoit appriſes au Catechiſme.

Cependant pour n'être pas acceuſé de temerité ſi j'oſois parler devant V. A. S. avec tant d'aſſurance ſur une affaire ſi importante ſans en donner aucune preuve, je prends la liberté de préſenter à V. A. S. un Memoire abregé des difficultés qu'on trouve à accepter la Conſtitutioo. Il contient les priocipales raiſons qui m'empechent de la recevoir. Je ſupplie très humblement V. A. S. qu'elle daigne employer quelque momens à jetter les yeux ſur ce petit Ecrit. J'oſe dire, Madame, que l'affaire dont il s'y agit en vaut bien la peine, puisqoe la Religion Catholique y eſt ſi fort intereſſée. J'ai cette confiance, fondée ſur la pieté & le diſcernement de V. A. S. que ſi Elle veut bien ſe donner cette peine, elle reconnoitra que ce n'eſt pas ſans ſujet que les conſciences de tant de bons Catholiques ſont allarmées au ſujet de cette Conſtitution; & qu'Elle ne me jugera pas indigne de ſa protection, ni des Sacremens de l'Egliſe. Il y a deux mois, Madame, que je ne ceſſe de demander ces gages ſacrés de notre ſalut. J'ai employé pour les obtenir, toos les moyens légitimes, ſoit par moi même, par mes Parens, ou mes amis. Je me jette maintenant aux pieds de votre A. S. la ſuppliant de ne pas ſouffrir qu'on traite en ſcelerat un Pretre de J. Ch. à qui par la miſericorde de Dieu, on n'a jamaia fait de reproche touchant ſa foy ou ſes mœurs. Ce me ſera une nouvelle obligation de continuer à prier le Seigneur qu'il daigne combler V. A. S. de ſes Benedictions, & d'être avec la veneration la plus profonde

D. V. A. S.

Juillet 1727.

Madame &c.

Abregés des difficultés principales qu'on trouve à accepter la Conſtitution Uoigenitus.

Cette Conſtitution condamne cent & une Propoſitions, dont les défenſeurs tachent, autant qu'ils peuvent, de dérober la conooiſſance aux fideles : craignsnt avec ſujet, que cela ſeul ne leur donnât de l'éloignement pour ce Décret.

Parmi ces Propoſitions il y en a pluſieurs qu'il ſemble qu'on oe peut condamner ſans donner atteinte à la foi Catholique. On ſe contentera ici d'un petit nombre d'exemples, quoiqu'on ſoit pret d'en donner dix fois davantage, en cas de beſoin, & de les fortifier par toutes les preuves qu'on peut ſouhaiter.

La premiere Propoſition eſt conçue en ces termes: *Que reſte t il à une ame qui a perdu Dieu & ſa grace, ſi non le peché & ſes ſuites; une orgueilleuſe pauvreté, une indigence pareſſeuſe; c'eſt à-dire une impuiſſance generale au travail, à la priere & à tout bien.* Voila ce qu'on veut que l'oo condamne, & par conſéquent que l'on croie le contraire. Helas! ſous les yeux de Dieu, aux pieds de Jeſus crucifié, l'oſeroit-on dire, l'oſeroit on penſer, que ſans la grace nous ſommes capables de faire quelque bonne œuvre; après une experience ſi continuelle de notre foibleſſe: après que lui même nous a dit : *ſans moi vous ne pouvés rien faire*? (S. Jean XV. 5.) Que deviendront les Peres & les Conciles qui nous enſeignent

témoignage à la pureté de leurs ſentimens. Mais l'exemple de ces perſonnes n'eſt pas une regle. S'il y en a beaucoup de ce genre, il y en a beaucoup plus parmi les Acceptans, & parmi les non Acceptans, qui rejettent hautement ces Explications forcées, comme contraires au ſens de la Bulle; & uniquement inventées pour ſe mettre à couvert de la perſécution qu'on s'attireroit en n'acceptant point.

La ſincerité & la bonne foi demandent qu'on prenne les Propoſitions dans leur ſens ſimple & naturel. Elles le demandent d'autant plus en cette occaſion que ce ſens ſimple & naturel eſt encore le ſens du livre d'où elles ſont tirées; & que c'eſt même le ſens que l'Auteur du livre a déclaré être le ſeul qu'il a eu en vue.

Mais ce qui fait voir clairement que c'eſt ainſi qu'il les faut prendre, c'eſt que le Pape Clement XI. qui a publié cette Bulle, s'eſt déclaré en mille manieres, contre ces Explications forcées, dans ſa Bulle même; & dans pluſieurs Brefs qu'il a publiés enſuite. Il a toujours dit que le ſens des *cent & une Propoſitions, ſe decouvre clairement & diſtinctement aux yeux de tous les fideles*; que la Bulle étoit auſſi claire que le ſoleil *en plein midi*; que c'étoit être *criminel* que de lui *demander des explications*; qu'en un mot il n'étoit permis d'expliquer la Bulle que *par les termes même* de la Bulle, *ou par des termes equivalens*.

Ainſi de quelque coté qu'on ſe tourne, il n'eſt pas permis de prendre les Propoſitions dans un autre ſens que dans celui qui ſe préſente d'abord, & qui ſoit très clair. Or en prenant les Propoſitions dans ce ſens, on ne voit pas qu'on puiſſe les condamner ſans bleſſer pour ainſi dire le cœur & l'ame de la Religion Catholique.

Une autre conſideration qui empêche d'accepter, (moins importante que la fidelité envers la Religion, mais cependant aſſés digne d'attention) c'eſt qu'on ne peut conſentir à la maniere dont la Bulle traite l'Auteur du Livre d'où les cent & une Propoſitions ſont tirées. Cet Auteur, que tout le monde ſavoit être le P. Queſnel Pretre de l'Oratoire, connu par pluſieurs beaux ouvrages de pieté, & d'autres pleins d'érudition, ayant appris qu'on examinoit ſon livre à Rome, & que ſes ennemis y ſollicitoient fortement une Bulle contre ce livre, écrivit au Pape Clement XI. de la maniere la plus ſoumiſe & la plus reſpectueuſe, pour le ſupplier d'être entendu dans ſes défenſes; & d'avoir communication de ce qu'on alleguoit contre ſon livre. Il offrit de s'expliquer clairement ſur tout ce qu'on croiroit être ambigu; & même de retracter ce en quoi il pourroit avoir failli. Une demande ſi juſte ne fut pas écoutée. On ne daigna pas même lui faire réponſe en aucune maniere. Bien plus, après avoir fait toutes ces offres, qui auroient du mettre ſa perſonne à couvert, quand même il auroit avancé quelque erreur, il ne laiſſe pas d'être mis dans la Conſtitution *Unigenitus* au nombre *des ſeducteurs des faux Prophetes, des Loups raviſſans, des enfans de l'ancien Pere du menſonge, des damnables corrupteurs du Texte ſacré*. C'eſt ce qu'en dit la Bulle, parmi pluſieurs autres reproches. Quel moyen de recevoir la Bulle, ſans conſentir à ces terribles accuſations? Et comment y conſentir, s'agiſſant d'un Pretre Catholique, qu'on n'a pas voulu écouter; & qui n'eſt devenu odieux que pour avoir ſoutenu la foi de tous les ſiécles contre des nouveautés profanes.

On objecte l'autorité des Papes qui ont donné cette Conſtitution, & l'ont ſoutenue. Il faut reſpecter cette autorité ſacrée, autant qu'un bon Catholique le doit faire. Il ne faut pas même entrer dans la queſtion de l'Infallibilité du Pape. Il ſuffit de dire que cette opinion n'eſt pas un dogme de foi. Or il vaut bien mieux abandonner une opinion incertaine que s'expoſer en la ſuivant à conſentir à la condamnation de verités auſſi certaines & auſſi importantes que ſont celles qui ſont contenues dans les cent & une Propoſitions. Outre que l'infallibilité dans le dogme, ne pourroit pas garantir ce que la Bulle dit contre la perſonne du P. Queſnel, qui conſiſte en faits.

On objecte encore que tous les Evêques du monde ont reçu la Conſtitution. A quoi l'on répond 1. jusqu'ici on n'a produit les témoignages que d'environ la troiſiéme partie des Evêques, quoi qu'on ait taché en toute maniere d'en obtenir, le plus qu'on a pu.

2. La pluspart des Evêques de France, ne l'ont reçue que relativement à leurs Explications. Or la Cour de Rome, & ſes plus zelés Défenſeurs avouent qu'une telle acceptation fait plus contre la Conſtitution que pour elle.

3. Recevoir une Conſtitution ne ſignifie pas une ceremonie purement exterieure: la recevoir veritablement, c'eſt ſe conformer à la doctrine qu'elle renferme. Or les Evêques acceptans de France varient beaucoup, & dans la maniere d'accepter, & dans le ſens qu'ils donnent à la Bulle. Il n'y a donc pas entr'eux d'unanimité ſur la doctrine, ni par conſéquent ſur le point principal d'une veritable acceptation.

4. Les Evêques acceptans hors de la France, ne s'expliquent pas ſur la doctrine. Pluſieurs d'entre eux déclarent nettement qu'ils n'ont rien examiné touchant la doctrine de la Bulle. Ils s'appuient presque tous ſur l'Infaillibilité du Pape, qui n'eſt pas de foi; & ne diſent rien de plus en faveur de la Bulle *Unigenitus*, qu'en faveur de toute autre Bulle. Leur acceptation ne donne donc pas plus de poids à la Bulle *Unigenitus*, qu'à toute autre Bulle.

5. Les Evêques qui vivent en Pais d'Inquiſition n'ont pas aſſés de liberté pour s'expliquer au ſujet d'une Bulle de Rome. Il eſt notoire que les Inquiſitions ſont entierement devouées à la Cour de Rome, dont Elles tiennent toute leur autorité. Or on ſait de quelle étendue eſt le pouvoir des Inquiſiteurs, ſur tout en Eſpagne & en Portugal.

6 On n'a guére été plus libre en France. C'eſt ce que perſonne ne révoque en doute pour tout le temps du regne de Louis XIV. Après la mort de ce Prince, tout le monde commença à s'élever contre la Conſtitution. Plus de 20. Evêques s'y oppoſerent poſitivement. Ils furent ſecondés par les plus illuſtres Univerſités & Facultés, Chapitres, Communautés Religieuſes, une infinité de Curés &c. ſans parler de tous, ou de presque tous les Parlemens du Royaume. Si la liberté eut duré plus longtemps, le nombre des oppoſans auroit augmenté tous les jours; & on étoit ſur le point de voir un Appel général au nom de toute la Nation Françoiſe, qui étoit la plus intereſſée. L'état des affaires changea. La Cour avoit des engagemens. On commença par un prétendu accommodement, qui dégenera bientôt en perſécution. On compte actuellement jusqu'aux environs de trois mille lettres de Cachet données en France pour les affaires de la Conſtitution. Et cependant il y a encore pluſieurs Evêques, l'Univerſité de Paris même, c'eſt à dire la plus ancienne, la plus nombreuſe, & la plus célébre de toutes les Univerſités du monde, il y a pluſieurs milliers d'Eccléſiaſtiques ſeculiers & reguliers, qui malgré toutes ces violences perſiſtent dans oppoſition à la Bulle; & le plus grand nombre des Evêques de France continue à conſerver l'unité & la communion Eccléſiaſtique avec ceux qui ont appellé de la Conſtitution. Il n'y eut donc jamais

de ſuppoſition plus viſiblement fauſſe que celle d'une acceptation univerſelle de cette Bulle.

On objecte enfin les devoirs de l'obeiſſance. On dit que c'eſt un grand orgueil de préferer ſes propres lumieres à celles du Pape, & de tant d'Evêques.

Mais non: on ne ſe préfere à perſonne. On tache de ſe ſervir des lumieres communes de la foi dans laquelle Dieu nous a fait la grace de naitre. Ce ne ſont pas des ſentimens particuliers que l'on ſuit: ils nous ſont communs avec une infinité d'autres Catholiques. Ils ſont appuiés, non ſur des raiſonnemens humains, mais ſur la foi Catholique, ſur la Tradition de tous les ſiécles, ſur l'Ecriture Sainte expliquée, non ſelon notre fantaiſie, mais ſelon les Peres de l'Egliſe.

Il n'eſt donc pas vrai que nous ayons contre nous la plus grande partie de l'Egliſe. L'Egliſe n'eſt pas bornée au tems où nous vivons. Elle eſt une dans tous les tems. Sa doctrine eſt toujours la même. Nous pouvons donc compter pour nous, (comme on l'a démontré ſouvent) tous les Saints des ſiécles paſſés. Si on nous objecte trois Papes qui ont ſoutenu la Conſtitution, nous ſommes pret à faire voir que plus de vingt Papes contrediſent clairement cette Conſtitution. Il en eſt de même à proportion des Evêques. Eſt ce donc que l'obeiſſance ne regarde que le tems préſent? n'en doit on pas aux ordonnances de ceux qui ſont morts?

Que ſi aujourd'hui il y a beaucoup plus d'acceptans que d'oppoſans, ce n'eſt pas la premiere fois que la crainte, l'éſperance, les tromperies, les équivoques, ont entrainé le plus grand nombre dans un mauvais parti. Les Hiſtoires de l'Arianiſme & du Monothelisme en ſont des preuves complettes, qu'on ne peut revoquer en doute ſans ignorance ou mauvaiſe foi.

On n'eſt donc pas plus deſobeiſſant en ne recevant pas la Conſtitution, que les Catholiques ne l'étoient autre fois aux tems des Ariens & des Monotheliſtes. Ou plûtôt, puiſque la Conſtitution eſt ſi clairement contraire dans ſon ſens naturel aux vérites de la foi Catholique, il y a lieu autant que jamais de dire avec les premiers Apotres: *Il faut obeir à Dieu plûtôt qu'aux hommes*, Act. V. v. 29.

F I N.

I.

I. REQUETTE DE M. VAN ESPEN

Aux très Révérends & Nobles Seigneurs les Deputés des Etats de Brabant. (a)

Zegers Bernard van Espen ne Brabançon en la Ville de Louvain, Chanoine de l'Egliſe de S. Pierre en la même Ville, Profeſſeur des SS. Canons & Docteur en Droit depuis plus de 50. ans dans l'Univerſité au dit Louvain, a l'honneur de repréſenter reſpectueuſement à VV. SS. que quoiqu'il ſoit tout à fait notoire qu'enſuite de la joyeuſe entrée, les ſujets de ces Païs & Duché doivent tous être traités en toutes choſes par voie de droit & par ſentence devant leur juge compétent: il eſt cependant que par un renverſement de cette Loi fondamentale du Païs, & par un anéantiſſement de la juriſdiction de ladite Univerſité, fondée par les Ducs de Brabant, le Remontrant s'eſt trouvé opprimé de la maniere la plus ſurprenante à l'âge où il eſt de 81. ans, & viſiblement troublé, par une voie de fait toute pure dans la poſſeſſion & jouiſſance paiſible où il eſt de ſon droit d'exemption de la Juriſdiction de l'Archevêque de Malines; lequel cependant lui compete notoirement tant en ſa qualité de Suppot de ladite Univerſité, qu'en qualité de Chanoine de ladite Collegiale.

Cauſe que le Remontrant pour ſe garantir contre une oppreſſion de cette nature, s'eſt trouvé obligé de s'adreſſer au Conſeil Souverain de ce Païs & Duché de Brabant, ſur le pied de tout tems uſité, par la Requête cy-jointe (*b*) préſentée le 28. de Juin de l'année 1727, afin de maintenue & de protection Royale; moyen ordinaire contre toute violence, & toute voie de fait: ce que le Remontrant a fait avec d'autant plus de fondement que cette oppreſſion & voie de fait renfermoit auſſi en ſoi une voye d'Inquiſition la plus [illegible] & la plus inſupportable: joug dont nos Princes Souverains ont préſervé ces Païs lorsqu'on a cru de l'y établir.

Que le Remontrant n'a jusqu'à préſent obtenu aucune diſpoſition ſur ladite Requête. Mais il vient d'apprendre que ledit Conſeil de Brabant a conſulté S. A. S. à cet égard, ſans qu'il ſache ſi cette conſulte leur a été demandée, pour quelle raiſon elle a été donné, ou à quel ſujet.

Cauſe qu'il prend ſon recours vers vos SS. comme Peres de la Patrie, & depoſitaires des Loix, Privileges, Libertes & franchiſes du Païs.

Suppliant en tout reſpect qu'il leur plaiſe de faire en ſorte que ſans ultérieur délai, lui ſoit donné telle proviſion de juſtice ſur ſadite Requête, que le cours ordinaire de la juſtice lui ſoit ouvert & libre devant ledit Conſeil de Brabant, ſoit par la voie de communication à partie ou autrement: pour que la cauſe étant inſtruite ſelon les Ordonnances & l'ordre judiciaire du même Conſeil, bonne & brieve juſtice y ſoit adminiſtrée au Suppliant, en conformité de la joyeuſe entrée, des loix fondamentales, & des anciens privileges de ce Païs & Duché. En Quoi &c. (*étoit ſigné*) Z. B. van Espen.

Apoſtille.

„ Préſentée le 12. Août. (1727.) Lue le même
„ jour, & y réſolu de faire une Repréſentation favo-
„ rable à S. A. S. ſur la demande du Suppliant, le-
„ quelle Repréſentation a été vûë & approuvée le len-
„ demain; & ordonné au Greffier van Broeck, de
„ la faire monter le même jour. (*c*)

K. II.

(*a*) Préſentée le 12. Août 1727.
(*b*) Voyez cette Requête, cy-deſſus, Lettre D.
(*c*) Nous n'avons pu nous procurer une copie de cette Repréſentation.

K.

II. REQUETTE DE M. VAN ESPEN

A l'Empereur & Roy en ſon Conſeil Souverain ordonné en Brabant. (*a*)

Zegera Bernard van Espen ne Brabançon en la Ville de Louvain, Chanoine de l'Egliſe exempte de S. Pierre en la même Ville, Profeſſeur des SS. Canons, & Docteur en Droit, depuis plus de 50. ans dans l'Univerſité de Louvain, a l'honneur de repréſenter reſpectueuſement que ſe trouvant opprimé de la maniere la plus ſurprenante à l'âge où il eſt de plus de 81. ans, & viſiblement troublé par une voye de fait toute pure dans la poſſeſſion & jouïſſance paiſible où il eſt de ſon droit d'exemption de la jurisdiction de l'Ordinaire; & cela même par un renverſement des Loix fondamentales du Païs, & par un anéantiſſement de la juriſdiction de ladite Univerſité, fondée par les Ducs de Brabant, il a été obligé pour ſe garantir contre une oppreſſion de cette nature de s'addreſſer à ce Conſeil Souverain, ſur le pied de tout temps uſité, par la Requête cy-jointe en copie ſub A. préſentée le 28. de Juin de l'année paſſée 1727, (*b*) afin de maintenue & de protection Royale; avec défenſe nommément à charge du Doyen de ladite Egliſe de S. Pierre le Docteur Damen, de commettre à l'avenir de pareils attentats & voies de fait.

. Que la Cour n'a jusques à préſent été ſervie d'accorder au Suppliant ſur cette Requete, quelque proviſion; mais rapport en aiant été fait, elle a eu la bonté de faire aſſurer le Remontrant que rien ne lui arriveroit en avant; & qu'autrement il ne devoit qu'en porter ſes plaintes au Conſeil.

Que ledit Docteur Damen, non content d'avoir commis l'attentat énoncé dans ladite Requête, s'eſt aviſé de le ſoutenir en Chaire dans une Oraiſon publique qu'il fit depuis dans ladite Univerſité, où en montrant au doigt le Remontrant il debat de la maniere la plus outrageuſe, les raiſons alleguées dans l'Acte de Proteſt du Remontrant contre cet attentat inoui; lequel Acte eſt joint à ladite Requête, ſub litera K. (*c*) Cette Oraiſon fut hautement approuvée le 10. Juillet 1727. par l'un des témoins qui avoient aſſiſté au dit attentat; & depuis imprimée à Louvain *ad inſtructionem juventutis Academicæ*, ainſi qu'il conſte par l'extrait autentique cy joint ſub B.

Et comme s'il ne ſuffiſoit pas au dit Docteur Damen, d'avoir fait de telles entrepriſes, il a, en inſiſtant dans ſa voie de fait, & en abuſant indignement du pouvoir de Cenſeur, loué & approuvé le libelle diffamatoire, imprimé à Malines, ſous le titre de *l'Irenikon, ſive Reſponſio pacifica.*

Que le Remontrant par rapport à ſon dit Acte de Proteſt duement inſinué au Docteur Damen, au regard des interrogatoires qu'il lui avoit fait incompétement, *qualitate qua*, & jointes à ladite Requête ſub H. & I. eſt traité & décrié dans ce libelle, comme l'homme le plus verſé & le plus éxercé: *in arte vitiligandi, imponendi ac fallendi*: comme le plus variable, le plus inconſtant, changeant & leger; comme un menteur & calomniateur de profeſſion; enfin comme chef de parti. Et l'Auteur ne fait pas difficulté de déclarer ouvertement que ſon principal but dans ce libelle, eſt de combattre le Proteſt ſuſmentionné; & de diffamer le Remontrant par des termes les plus atroces. Ainſi qu'il conſte par l'extrait du dit *Irenikon* cy-joint ſub C.

Que des calomnies ſi outrées & inſenſées prennent leur origine de ce que le Remontrant a ſoutenu les droits, hauteurs & juriſdiction de Sa Majeſté, des ſes Conſeils & Juges, contre les entrepriſes & abus de la juriſdiction Eccléſiaſtique, comme l'Auteur dudit libelle diffamatoire le témoigne aſſés clairement pag. 36. où il reproche publiquement au Remontrant, qu'il auroit énormement abuſé *ſcientia & calamo ſuo in ruinam & conculcationem Eccleſiaſticæ jurisdictionis*; & que ſon Traité *de Recurſu ad Principem*, ne ſeroit qu'un tiſſu des erreurs & des calomnies les plus atroces, *atrociſſimis calumniis & erroribus referta*; & qu'il ſeroit bien triſte qu'aucun Theologien ou Canoniſte de Louvain n'a jusqu'à préſent entrepris de répondre à ce Traité pernicieux ſelon lui: *noxium illum Tractatum refellere & confutare*, pag. 37. calomnies qui ne tombent pas ſeulement ſur le Remontrant pour avoir ſoutenu le droit de maintenue & de Protection Royale; mais encore ſur ce Conſeil, qui après avoir vu l'approbation & viſitation du dit Traité, faite par le Conſeiller & Cenſeur Royal, membre de ſon Corps, l'aggréa & le munit de ſon Privilege de 26. Fevrier 1725. Que ce procédé dudit Docteur Damen eſt d'autant plus outré, qu'il le commet en préjudice & au mepris du Recours compétent que le Remontrant a pris vers ce Conſeil par ſa dite Requête, contre les attentats & voies de fait ſusmentionnées qu'il prétend de ſoutenir publiquement à l'entiere foule & oppreſſion du Remontrant; en profitant de ce que jusques à préſent il n'a obtenu aucune diſpoſition ſur ladite Requête.

Que le Remontrant ſeroit en droit ſelon toutes les loix Divines & humaines de ſe défendre par un écrit public contre des imprimés de cette nature, qui ſont auſſi vuides de bon ſens, que remplis d'un eſprit hautain, & de mauvaiſe foi: & le Remontrant le feroit avec ſuccès, s'il pouvoit trouver un approbateur: ce qu'il ne peut guére eſperer, vû la terreur que répand le grand credit de ſes adverſaires; ou s'il pouvoit être à l'abri de toute vexation en cas qu'il donnat ſon Apologie au public ſans cenſure ou approbation.

Dans cet accablement, & dans des circonſtances ſi facheuſes, où on profite auſſi du grand âge du Remontrant pour l'opprimer par une dureté inouïe & ſans exemple, il n'a d'autre reſſource que de s'adreſſer encore une fois à cette Cour Souveraine; ce qu'il fait avec confiance, ſachant que ſon comportement y eſt connu auſſi bien que la cauſe qui a indiſpoſé quelques Miniſtres & Juges Eccléſiaſtiques à ſon égard, qui lui en veulent depuis long-temps.

Suppliant très humblement que conſideré ce que deſſus, Elle ſoit ſervie d'accorder à préſent au Sup-

(*a*) Preſentée le 4. Fevrier 1728.
(*b*). Elle a été rapportée cy deſſus, ſous la Lettre D.
(*c*) On la rapporté cy deſſus, ſous la Lettre B.

Digitized by Google

pliant ouverture de la réſolution priſe ſur ſadite Requête ; ou d'accorder par telle autre proviſion que le cours ordinaire de la Juſtice lui ſoit ouvert & libre devant ce Conſeil Souverain, en conformité de la joyeuſe entré, Art. 1. 5. 7. & 10. pour que la cauſe étant inſtruite ſelon les Ordonnances, & l'ordre judiciaire du même Conſeil, bonne & brieve juſtice y ſoit adminiſtrée au Suppliant, ſuivant les loix & coutumes du Païs.

Et d'arreter & ſupprimer en outre, au moins le debit des dits imprimés, ſous le reſſort de ce Conſeil, ou d'y pourvoir par telle autre voie due & raiſonnable que la Cour, ſelon les Placcarts, & Edits au fait des imprimés & libelles diffamatoires, trouvera en juſtice appartenir, ou qu'autrement &c. *cum expenſis* &c. (*ſigné*) Z. B. van Espen, & R. C. E. Swarts.

Copie de l'appointement margé ſur cette requête.

Rapport fait au Conſeil, de conſulter ſon Alt. Seren. ſur tout le contenu de la Requête, & de la ſupplier de prendre réſolution ſur notre Conſulte du 30. Juillet 1727; & de l'informer que ce Conſeil a réſolu de mettre entre les mains de l'Office Fiſcal, la Requête du Docteur van Espen, avec l'extrait y joint du libelle imprimé intitulé : *Irenikon* &c. pour faire les devoirs de ſa charge ſur le ſujet y contenu, & que le Conſeil ſe confie que S. A. S. ne desapprouvera cette réſolution. Actum 4. Fevrier 1728. (*ſigné*) de Vos.

L.

Seconde Conſulte du Conſeil Souverain de Brabant, en faveur de M. van Espen.

Madame,

Le Docteur & Profeſſeur en Droit-Canon, Zegers Bernard *van Espen*, ayant imploré la protection Royale de S. M. contre un attentat qu'il prétendoit lui avoir été infligé au préjudice des loix fondamentales de ce Duché, par ſa Repréſentation faite à ce Conſeil le 28. de Juin 1727, nous avons cru avant que de diſpoſer ſur ſa Requête, qu'il nous incomboit d'informer V. A. S. ſur ſon contenu, par la *conſulte* que nous avons eu l'honneur d'adreſſer à V. A. S. le 30. Juillet enſuivant, & au contenu de laquelle nous nous réferons très reſpectueuſement.

Cette cauſe ayant par conſéquent été portée aux pieds de V. A. S., il étoit du devoir de chacun en ſon particulier, & de tous en général, de ſe contenir dans les bornes d'une religieuſe & ſoumiſe déférence, du moins jusqu'à ce que ſon bon plaiſir en auroit diſpoſé, d'autant que V. A. S. étoit ſaiſie de la connoiſſance de cette affaire.

Cependant il eſt qu'au préjudice du recours ſusdit, & du reſpect dû à V. A. S., quelqu'uns ont obligé le même Docteur van Espen, par de nouvelles entrepriſes ſur ſa perſonne, de recourir itérativement à ce Conſeil, & d'y préſanter une ſeconde Requête le 4. du courant.

Il expoſe que le Docteur Damen, non content d'avoir agi contre lui de la maniere qui eſt enoncée dans ſa premiere Requête, au ſujet de laquelle nous avons eu l'honneur de conſulter V. A. S. s'étoit aviſé de ſoutenir le même attentat en Chaire dans une Oraiſon publique qu'il a faite dernierement dans l'Univerſité de Louvain, où en montrant au doigt le Docteur van Espen, il auroit débatu de la maniere la plus outrageante les raiſons qu'il a alléguées dans ſon acte de Proteſt, (*a*) fait contre l'irrégularité du procédé plus amplement mentionné dans ſadite premiere Requête.

Il y joint, que cette Oraiſon fut hautement approuvée par l'un des témoins qui a aſſiſté au premier attentat, & depuis imprimée à Louvain *ad inſtructionem juventutis Academicæ*, dont il fait conſter par un extrait autentique qu'il a joint à ſadite ſeconde requête. C'eſt le premier point dont il ſe plaint.

Le ſecond conſiſte en ce que le D. Damen inſiſtant dans ſa voye de fait, & abuſant indignement du pouvoir de Cenſeur, auroit loué & approuvé le libelle diffamatoire imprimé à Malines ſous le titre de *Irenikon*, *ſive reſponſio pacifica*.

Que dans ce libelle il ſeroit traité & décrié par rapport à ſon Acte de Proteſt, duement inſinué au Docteur Damen, au regard des interrogations qu'il lui auroit fait incompétement, comme l'homme le plus verſé & le plus exercé in *arte vitiligandi, imponendi & fallendi*, comme le plus variable, le plus inconſtant, changeant & leger, comme un menteur & calomniateur de profeſſion; enfin, comme chef de partis & que l'Auteur ne feroit point difficulté de déclarer ouvertement que ſon principal but dans ce libelle, eſt de combattre le Proteſt ſuſmentionné, & de diffamer le Remontrant par des termes les plus atroces ainſi qu'il fait conſter par l'extrait du libelle qu'il y joint.

Que des calomnies ſi atroces ne prendroient leur origine que de ce qu'il auroit ſoutenu les hauteurs de S. M. & de ſes Conſeils, contre les entrepriſes & abus de la Puiſſance Eccléſiaſtique, comme témoigneroit aſsés l'Auteur dudit libelle diffamatoire, page 36, où il diroit & reprocheroit publiquement à l'Expoſant qu'il auroit énormément abuſé *ſcientia & calamo ſuo in ruinam, & conculcationem Eccleſiaſticæ juriſdictionis*; & que ſon Traité, *de Recurſu ad Principem*, ne feroit qu'un tiſſu des erreurs & calomnies les plus atroces, *atrociſſimis erroribus, & calumniis referto*; & qu'il feroit bien triſte qu'aucun Théologien ou Canoniſte de Louvain n'a jusqu'ici entrepris de répondre à ce traité ſi pernicieux, *noxium illius tractatum refellere & refutare*, pag. 37.

Que ces calomnies ne tomberoient pas ſeulement ſur lui, D. van Espen, pour avoir ſoutenu le droit de maintenue & protection Royale, mais encore ſur ce Conſeil, qui après avoir vu l'approbation & viſitation dudit Traité fait par le Conſeiller & Cenſeur Royal, membre de ſon Corps, l'auroit agréé & muni de ſon privilege de 26. Janvier 1725.

Il le ſupplie en premier lieu, de lui donner ouverture de la Réſolution priſe ſur ſa premiere Requête, ou d'accorder par telle autre proviſion, que le cours ordinaire de la juſtice lui ſoit ouvert & libre, en conformité des loix & de la joyeuſe entrée, Art. 1. 5. 7. & 10; & pour ce que la cauſe étant inſtruite ſelon les ordonnances, bonne & brieve juſtice lui ſoit adminiſtrée.

En

(*a*) Acte de Proteſtation du 15. Mai 1727.

Digitized by Google

En ſecond lieu, qu'il lui plaiſe d'arrêter & ſupprimer au moins le débit dudit libelle ſous le reſſort de ce Conſeil, ou d'y pourvoir par telle autre voye due & raiſonnable que la Cour, ſelon les Placarts & Edits au fait des imprimés & libelles diffamatoires, trouvera en juſtice appartenir. A l'égard de ſa concluſion, où il demande ouverture de la réſolution de ce Conſeil priſe ſur ſa premiere Requête, nous ſupplions très humblement V. A. S. de nous faire connoitre celle qu'elle a priſe au ſujet de la Conſulte que nous avons eu l'honneur d'adreſſer à V. A. S. le 30. Juillet dernier.

Mais pour ce qui regarde le ſecond membre, nous avons été ſurpris qu'un des plus anciens Docteurs de Louvain, (a) revêtu de pluſieurs & premieres dignités de ſon Univerſité, ait ſi peu de menagement dans un affaire de cette importance, que ſans avoir égard au recours que le Docteur van Espen avoit pris vers ce Conſeil, & ſans conſidérer ce qu'il devoit à V. A. S. qui étoit ſaiſie de la connoiſſance du fait, il ait oſé, en vilependance de l'un & de l'autre, entreprendre de nouveau & pour la même cauſe, forfaits & paroles ſur la perſonne dudit van Espen.

Et ſon comportement eſt d'autant plus ſurprenant, que celui de ſon Eminence le Cardinal d'Alſace ſon principal a été modéré, qui bien loin de procéder en avant avec ſes monitoires, & comminées rigueurs Canoniques à charge du Docteur van Espen, s'eſt renfermé jusqu'ici dans les bornes du reſpect dû aux cauſes dont V. A. S. eſt ſaiſie, à laquelle ſeule il appartient d'y pourvoir & diſpoſer, ſans qu'aucun inférieur ait à s'en mêler, autrement que d'attendre paiſiblement la régulative de ſa prudence ordinaire & conſommé expérience.

Notre ſurpriſe fut agrandie à meſure que nous avons examiné les différentes périodes repriſes dans le ſouvent dit imprimé, intitulé *Irenikon, ſive reſponſio pacifica*, dont ſe plaint le D. van Espen, & nous avons à peine pu comprendre comment le D. Damen ait volu donner ſon approbation dans des termes très forts à un ouvrage, qui dans de certains articles attaque d'une maniere outrageante en même tems, & l'Auteur d'un ouvrage qui met au jour les hauteurs & prééminences de S. M. offuſquées & quaſi enſévelies par une uſurpation contraire & l'exercice d'une juriſdiction indue, la foi publique d'un Conſeil Royal, l'autorité & la Religion d'un Conſeil ſuprême par le miniſtere duquel l'ouvrage attaqué a été approuvé & confié à la preſſe.

S'il eſt vrai que le D. Damen en qualité de Cenſeur, doit être verſé dans les Placarts de S. M., émanés au fait des libelles diffamatoires & autres, pour pourvoir ſéparer la zizanie d'avec la bonne ſemence, & ſavoir ce qu'il convient ou pas de donner au public, il ne devoit pas ignorer que toute ſorte de livres ayant la moindre teinture de libelles diffamatoires ſont rejettés dans toutes les Républiques & gouvernemens bien policés, & bien loin d'être approuvés, qu'on en punit très-ſévérement les Auteurs, Cenſeurs, & tous ceux qui ont contribué à leur édition & production; ce que nouvellement a été réitéré & ſtatué par le Placart émané à ce ſujet le ... 1727.

C'eſt en conformité des véritables maximes de la bonne police que ce Conſeil a en ſi grande recommandation, que nous avons été obligés par un devoir inſéparable de nos charges de faire mettre entre les mains du Conſeiller Procureur Général la Requête du Docteur van Espen, avec l'extrait y joint du libelle intitulé *Irenikon*, pour faire le devoir de ſon office ſur le ſujet y repris, & à charge de qui il appartient, par réſolution du 4. du courant. (b) Nous prenons la liberté d'en informer V. A. S. dans une entiere confiance qu'elle ne la déſapprouvera pas; cependant nous nous remettons au bon vouloir de V. A. S. de laquelle nous ſommes en tout reſpect & ſoumiſſion, &c. A Bruxelles ce 18. Février 1728.

(a) Le D. Damen.

(b) Nous ne voyons pas qu'il y ait eu en conſéquence aucune procédure juridique contre le D. *Damen*. Le Conſeil ſouverain de Brabant rappelle l'ordre qui en eſt ici donné au Procureur-Général, dans un Arrêt du 12. Mai 1729. Il y étoit queſtion de fixer la véritable idée du droit de *poſſeſſoire*; & ce Tribunal ne crut pas le pouvoir mieux faire qu'en rapportant la propre définition qu'en donne M. van Espen „ dans ſon prétieux traité, *de Recurſu ad Principem*, dont ce Conſeil déclare en même tems „ qu'il a fait tant de cas, qu'il a cru devoir prendre la défenſe de ce grand homme, ſcandaleuſement attaqué par un libelle calomnieux & diffamatoire, en ordonnant à l'office fiſcal de faire ſon devoir à ce ſujet. „ *In pretioſo illo tractatu de Recurſu ad Principem, opere illo, quod hæc Curia tanti fecit, ut duxerit tantum virum ſuſcipere in ſuam defenſionem, & injungere officio fiſcali, muneris ſui officium exequi circa quoddam ſcriptum calumnioſum, ubi deſuper eum ſcandaloſe traducebatur.*

M.

Lettre du Docteur van Espen à l'Empereur au ſujet de ſon Oppreſſion & de ſa Retraite. (a)

SACRE'E MAJESTE' IMPERIALE ET CATHOLIQUE.

J'ai douté long-tems ſi le reſpect dû aux Auguſtes Occupations de Votre Sacrée Majeſté ne devoit pas me porter à ſupprimer les juſtes plaintes qu'on me conſeilloit de porter aux pieds du Trône au ſujet de pluſieurs violences qui m'ont enfin contraint à fuir devant ceux qui ſemblent avoir conſpiré ma perte. Je me flattois d'ailleurs, que ſi le bruit de ma retraite étoit porté jusqu'à Votre Sacrée Majeſté, Elle me feroit la grace de ne pas attribuer cette démarche à quelque legereté; mais de conſiderer, qu'un vieillard qui par la grace de Dieu a toujours vécu ſans reproche dans le ſein de ſa Patrie, n'aura pas ſans une ſi grande néceſſité pris la réſolution de la quitter à l'âge de 82. ans, avec une ſanté très foible & dans une faiſon fâcheuſe. Mais ayant appris qu'on avoit tâché de donner à Votre Sacrée Majeſté des impreſſions déſavantageuſes ſur ma retraite, j'ai cru que le profond reſpect pour mon Auguſte Souverain ne permettoit plus que je demeuraſſe dans le ſilence, ſans expoſer les raiſons qui m'ont obligé à prendre cette réſolution de me retirer.

C'eſt ce qui m'a confirmé dans la penſée que j'avois déja, Sacrée Majeſté, de dreſſer un Mémoire touchant l'oppreſſion extraordinaire où je me ſuis

trouvé

(a) Imprimée pour la premiere fois en 1729. avec le *Mémoire* ſuivant.

trouvé pendant l'année derniere & la préſente, & dont je n'ai pu éviter les effets les plus étranges, qu'en me banniſſant volontairement de ma Patrie. J'oſe joindre ici ce Mémoire, dont je ſupplie très humblement Votre Sacrée Majeſté de ſe faire rendre compte.

J'y fais voir par les faits, que ſi mes adverſaires ont paru reſpecter pendant quelque tems les Ordres ſi exprès de Votre Sacrée Majeſté, de traiter ma Cauſe *ſervato juris ordine*, ſelon les Loix du Pays & les Canons de l'Egliſe; ils les ont bientôt violé en pluſieurs manieres, lorsqu'ils ſe virent ſur le point de perdre leur Cauſe; qu'ils ont forcé mon premier Juge à prendre des Aſſeſſeurs à leur gré; que n'ayant encore pu réuſſir par ce moyen à me faire condamner, ils ont attendu l'occaſion d'un Recteur qui leur étoit tout dévoué, & ont fait porter par celui ci ſubitement & clandeſtinement une Sentence très infamante avant l'inſtruction entiere du Procès, ſans les Aſſeſſeurs qu'il étoit obligé de prendre, ſans même qu'on ait pu connoitre juſqu'à préſent quel Aſſeſſeur y ſeroit intervenu, ſans décider enfin, ni même ſans prendre connoiſſance de mon crime prétendu; qu'ayant appellé de cette Sentence ſi irréguliere aux Juges établis par l'Univerſité, ce Recteur a voulu que la Sentence auroit cependant ſon éxécution après le terme de trois ſemaines, à peine de proviſion ulterieure: ce qui pouvoit aller juſqu'à la priſon & autres vexations ſemblables.

J'y expoſe encore, Sacrée Majeſté, l'attentat extraordinaire du Cardinal Archevèque de Malines, qui pendant que mon grand Procès étoit dans ſa criſe, m'a attaqué ſur ma Foi de la maniere du monde la plus outrageuſe, quoique je fuſſe entierement éxemt de ſa Juriſdiction. Il éxigea de moi en meme tems une acceptation pure & ſimple de la Conſtitution *Unigenitus*, au mépris des Ordres formels de Votre Sacrée Majeſté. Je m'addreſſai juſqu'à deux fois au Conſeil Souverain de Brabant pour obtenir la Protection Royale contre cette vexation manifeſte. Le Conſeil a donné deux Conſultes très favorables; mais on n'a jamais pu obtenir que l'on accordât à ce Conſeil la permiſſion de me rendre Juſtice.

Tout cela ne faiſoit que trop voir, Sacrée Majeſté, qu'il y avoit une conſpiration formée pour m'accabler: Et qui étois je pour pourvoir me maintenir contre une ligue du Cardinal Archevêque de Malines, de l'Internonce de Sa Sainteté & du Comte de Baillet, Chef & Préſident du Conſeil privé? Car je ne puis diſſimuler, Sacrée Majeſté, que ce Comte eſt etrangement prévenu à mon égard. J'ignore en quoi je pourrois l'avoir offenſé; mais j'oſe aſſurer V. S. M. qu'il a témoigné en pluſieurs occaſions une grande animoſité contre moi, & ſur tout en ce qui regardoit ma Cauſe au ſujet de la Réponſe Epiſtolaire. Il a, pour ainſi dire, été l'ame de la poorſuite que le Promoteur de l'Univerſité de Louvain a inſtituée contre moi à cet égard. Tout a paſſée par ſes mains, ſans que rien ait paru au Conſeil dont il eſt le Chef & Préſident.

J'oſe donc encore une fois ſupplier reſpectueuſement V. S. M. de ſe faire rendre compte du Mémoire que je prends la liberté d'envoyer, & de donner les Ordres qu'elle jugera convenables pour cette Cauſe. Pour ce qui me regarde, en quelque lieu que je me puiſſe trouver, je me tiendrai, par la grace & la miſericorde du Seigneur, inviolablement attaché à la Sainte Egliſe Catholique, & à la Communion du Saint Siége. Je me ſouviendrai toujours du profond reſpect que je dois au premier Monarque du monde. Je conſerverai un zele inviolable pour ſes Auguſtes Droits, & je n'oblierai jamais la reconnoiſſance reſpectueuſe pour toutes les marques de bonté, dont V. S. M. a daigné m'honorer, ni enfin les prieres pour la conſervation de Sa Perſonne Sacrée & de ſon Auguſte Maiſon, que Dieu veuille bientôt enrichir d'une nouvelle faveur par la naiſſance d'un Archiduc ſi long tems ſouhaité. De V. S. M. I. & C. les très humble & très fidele Serviteur & Sujet.

Z. B. van Espen.

De Maſtricht le 14. Juin 1728.

N.

MEMOIRE (*)

Sur l'Oppreſſion que ſouffre le Docteur van Eſpen.

Pour expoſer nettement l'affaire principale, il ſemble néceſſaire de la reprendre des ſon origine.

En 1725. le Docteur Damen publia une petite Diſſertation ſur le nombre d'Evêques requis pour ſacrer un autre Evêque.

Un Eccléſiaſtique de l'Egliſe Catholique d'Utrecht, ancien Ami du Docteur van Espen depuis 50. ans, conſulta ce Docteur ſur cette Diſſertation, & lui demanda une Réſolution ou Avis raiſonné ſur la queſtion qui y étoit traitée.

Le Docteur van Espen donna ſon Avis dans une Lettre addreſſée à cet ancien Ami le 4. Juin 1725. Il y réfutoit l'opinion & les principales preuves du Docteur Damen. Et comme ce dernier s'étoit étrangement emporté dans ſon Ecrit contre ceux de Clergé d'Utrecht, le Docteur van Espèn, pour conſoler ſon Ami, témoigna modeſtement à la fin de ſa Lettre, que pour lui il n'avoit pas ſi mauvaiſe opinion des Droits de ce Clergé, & qu'il ne doutoit pas que ſi N. S. P. le Pape étoit informé de toutes leurs raiſons: Sa Sainteté reconnoitroit qu'on a ſurpris ſa Religion dans cette affaire.

Cet Ami ayant reçu cette Lettre du Docteur van Espen, & l'ayant peut-être communiquée à quelqu'autre, il y eut quelqu'un en Hollande qui diviſa cette Lettre par Nombres comme une Diſſertation, y ajouta une Préface, fit imprimer le tout ſous le titre de *Z. B. van Espen Reſponſio Epiſtolaris*, &c. & en envoya pluſieurs Exemplaires en Brabant.

L'Io-

(*) Quoiqu'on trouve quelque difference, quant aux mots ſeulement, entre les brouillons de cette Piece, on eſt néanmoins bien aſſuré que ceci eſt tout à fait le même pour la ſubſtance que l'Exemplaire qui a été envoyé à Vienne avec la Lettre précedente.

L'Iuternonce de Sa Sainteté aux Pays-Bas mécontant de cet Ecrit, quoique conçu en termes très meſurés & pleins de reſpect envers Sa Saintete, en fit ſes plaintes au Gouveruement; & la Cauſe fut traitée au Conſeil d'Etat.

Le Docteur van Eſpen y préſenta Requête poor être oui ſur ces plaintes, mais il ne put jamais l'obtenir, quoiqu'il préſentat à cet effet pluſieurs Requêtes. (*)

Cependant les Seigneurs du Conſeil d'Etat étant partagés de ſentiment ſur cet Ecrit, le Cardinal Archevêque de Malines pria ſon Excellence le Comte de Daun, d'y faire intervenir le Comte de Baillet, alors Préſident du grand Conſeil à Malines, ce qui fut accordé. C'eſt l'unique fois que ledit Comte fut appellé au Conſeil d'Etat, où ayant fait pancher la balance contre cet Ecrit, ce Conſeil porta une Ordonnaoce le 12. Septembre 1725. (*a*) par laquelle cet Ecrit oo *Réponſe Epiſtolaire* fut condamnée à être lacerée: En quoi l'Ordonnance alloit bien plus loin que ne portoit l'avis des Fiscaux du Grand Conſeil de Malines qui avoient été conſultés.

Cette Ordonnance ne fut pas ſeulement éxécutée, mais encore publiée avec tout l'éclat imaginable dans presque toutes les Villes & villages du Pays.

Le même jour 12. Septembre 1725. le Conſeil d'Etat envoya ordres aux Recteur & Promoteur de l'Univerſité de Louvain (*b*) d'agir vivemeot, *ſervato juris ordine*, contre le Docteur van Eſpen, en cas qu'il ſoit troové d'être l'Auteur de cet Ecrit, par décrétement de peiues & cenſures qu'il pourroit avoir mérités.

Les informations furent en effet commencées, mais ne furent pas achevées.

Le Docteur van Eſpen ſe voyant ainſi traité; & même ſur le point d'être attaqué en ſa Perſonne, pour un délit prétendu ſur lequel on ne vouloit pas ſeulement l'entendre, prit la liberté de porter ſes très humbles plaintes juſqu'au Thrône de Sa Majeſté Impériale & Catholique. (*c*)

Sa Majeſté daigna recevoir favorablement ces plaintes, & ordonna au Docteur vao Eſpen d'euvoyer toutes ſes raiſous & moyens ultérieurs de défenſe à la Sereniſſime Archiducheſſe Gouvernante des Pays-Bas, pour ſervir de ſondement à ſa plainte & à ſa demande, laquelle les feroit tenir à Sa Majeſté Impériale & Catholique. Cet Ordre fut ſignifié au Docteur van Eſpen par une Lettre dont Son Alteſſe Sereniſſime daigna l'honorer le 31. Jauvier 1726. (*d*)

Ce Docteur ſe mit en devoir d'y ſatisfaire, & acheva enfin un Ecrit aſſez long, (*e*) contenant ſes *Raiſons & Moyens ulterieurs de défenſe*, qu'il préſenta à Son Alteſſe Sereniſſime avec un Lettre reſpectueuſe du 27. Juin 1726.

Il auroit été achevé plutôt, mais l'eſperance d'obtenir la communication des griefs que le Docteur van Eſpen avoit demandé par deux differentes Repréſentations du 8. Fevrier & du 23. Mars de la même année, (*f*) pour pouvoir dreſſer ſa défenſe d'une maniere préciſe & ſatisfaiſante, l'avoit tenu eu ſuſpence pendant fort long tems.

Cet Ecrit demeura loog-tems à Bruxelles entre les mains du Comte de Baillet, qui étoit alors, comme il eſt encore, Chef & Préſident du Conſeil privé. Ce Seigneur ne manqua pas de dreſſer des Mémoires contre le Docteur van Eſpen, dont ce Docteur n'a jamais eu communication, noo plus que d'aucune autre piece ou griefs qui euſſent été fournis jusqu'alors contre lui en cette affaire.

Enfin la Défenſe du Docteur van Eſpen ayant été envoyée à Vienne, & y étant éxaminée, Sa Majeſté Impériale & Catholique expédia ſes Ordres du 21. Decembre 1726. (†) par leſquels elle déclara que ſa Volonté Royale étoit que l'Exemplaire lacerée de la Réponſe Epiſtolaire ſeroit communiqué au Docteur van Eſpen, pour déclarer dans 15. jours, ſi c'étoit ſon Ouvrage; & qu'en cas qu'il s'en avouât l'Auteur, oo pourſuivroit cette affaire *par devant ſon Juge compétant de l'Univerſité de Louvain*, ſervato juris ordine, *pour y être fait droit ſuivant les Loix du Pays, & Canons de l'Egliſe.*

Où l'on voit évidemment, que lors même que le Docteur van Eſpen ſe ſeroit avoué pour Auteur de la *Réponſe Epiſtolaire*, l'intention de Sa Majeſté Impériale & Catholique n'étoit nullement qu'on pût pour cela ſeul punir d'abord ce Docteur; mais que bien au contraire, ſa Cauſe ſeroit pleinement diſcutée *pour y être fait droit*; Sa Majeſté déclarant même que le Recteur en étoit ſeul *Juge compétant*; & que par conſéquent l'Ordonnance du Conſeil d'Etat ne pouvoit rien operer à cet égard. Auſſi eſt-ce inconteſtablement ce que porte le *Juris ordo, les Loix du Pays, les Canons de l'Egliſe* & pluſieurs Articles de la Joyeuſe Entrée. Les adverſes parties du Docteur van Eſpen ſentirent eux mêmes tout cela, & s'y coonformerent pour quelque tems, comme l'ou verra par la ſuite de ce récit.

Le Docteur van Eſpen ſe conformant aux Ordres de Sa Majeſté Impériale & Catholique fit prendre inſpection de l'Exemplaire laceré de la *Réponſe Epiſtolaire*, & déclara dans la quinzaine par on Acte du 28 Janvier 1727. (**) *Que la ſusdite Réponſe Epiſtolaire, ſéparée de l'Impreſſion, & du Titre & de la Préface qui ſont à la tête, étoit conforme, autant qu'il pouvoit s'en ſouvenir, à l'Original par lui ſigné le 4. Juin 1725.* Ajootant de plus que c'étoit l'Auteor de l'Impreſſioo qui en avoit dreſſé les Nombres & diſtinctioos.

Aprés cette déclaration le Recteur ordonna (*g*) au Promoteur d'inſtituer ſon Action coutre le Docteur van Eſpen.

Le Promoteur donna ces griefs, tirés pour la plûpart du fond même de la Réponſe Epiſtolaire. Le Docteur van Eſpen y répondit; & on continua ainſi de part & d'autre à conteſter ſur le contenu de cet Ecrit & ſur les autres Griefs allegués au Procès à la charge de ce Docteur.

Ce Recteur ſur la fin de ſon Rectorat, ne croyant pas qu'il dût être continué dans cette dignité, déclara ouvertement en préſence de pluſieurs témoins, que ſi la cauſe du Docteur van Eſpen eût été en état d'être jugée pendant ſon Rectorat, il n'auroit dû éxaminer, s'il étoit coupable ou non, mais ſeulement quelle peine il auroit pu avoir mérité, étant déja condamné.

Ce diſcours ayant été raporté à ce Docteur, il récuſa le ſusdit Recteur comme Juge, qui acquieſça ſans conteſtation; l'Accuſateur y acquieſça auſſi, (††) quoique la récuſation fût uniquement fondée ſur ce diſcours.

(*) Ces Requêtes ſe trouvent dans le I. Livre de ce Recueil.
(*a*) Voyez ibid. cy-deſſus Liv. I. Lett. E. (*b*) Voyez ibid. Livre II. Lettre A. & B.
(*c*) Ces Remontrances ſe trouvent dans ce Recueil Liv. I. Lettre G, I. & ſuiv. (*d*) Ibid. Lett. H.
(*e*) Ibid. Lett. O. (*f*) Ibid. Lett. I. & K.
(†) Ces Ordres ſe trouvent cy-deſſus Liv. II. Lett. D.
(**) Voyez ces Ordres & la Déclaration au Liv. II. dans l'Append. du Libellus Grav. N. IV.
(*g*) Ibid.
(††) Voyez *Cauſa Eſpeniana*, Liv. II.

diſcours. En quoi il marquoit aſſez qu'il étoit lui-même très convaincu en ſon amé que le Juge devoit examiner la Cauſe & la Réponſe Epiſtolaire en elles-mêmes, ſans que l'Ordonnaoce du Conſeil d'Etat l'en pût empêcher.

La Cauſe fut ainſi dévo'ue du conſentement des Parties, au Vice Recteur, qui étoit le Sieur Rega Docteur & Profeſſaur primaire en Médecine, lequel à ce ſujet reçut auſſi un Ordre de la Cour, qui l'exhorton en même tems à ſe conduire avec prudence dans cette fonction de Juge.

Les Ecritures & Pieces appartenantes au Procès ayant été fournies ſucceſſivement, la Cauſe fut jugée ſuffiſammeot inſtruite au mois de Juin 1727. & le Vice Recteur déclara qu'il alloit procéder au jugement da cetta affaire. Le Public & les adverſairea mêmes de M. van Eſpen ne douterent guéres que ce Docteur n'allât être pleinement abſous par ce Jugement, ſi on laiſſoit libre le cours de la Juſtice. C'eſt pourquoi ſes adverſaires ne tarderent plus à mettre en uſage d'antres moyens que ceux qui ſont de l'ordre de la Juſtice; quoique juſqueslà ils euſſent fait ſemblant de vouloir ſe conformer aux Ordres ſi exprès de Sa Majeſté Impériale & Catholique.

Il faut obſerver ici, que lorſque le Recteur oo Vice-Recteur n'eſt pas Juriſconſulte de Profeſſion, il eſt obligé de prendre un ou pluſieurs Aſſeſſeurs Juriſconſultes, ſans l'avis deſquels il ne lui eſt pas permis de prononcer aucune Sentence: Sauf aux Parties à récuſer un ou pluſieurs de ces Aſſeſſeurs, lorſqu'elles auroient des raiſons valables pour cela.

Conformement à cet Ordre de droit, le Docteur Rega Vice Recteur nomma pour Aſſeſſeurs trois Avocats de Bruxelles, ſavoir les Sieurs Coola, Tourneville & de Swert, leſquels il déclara aux Parties *ad Rotulam* (*) après avoir été preſſé pluſieurs fois par le Promoteur, pour les déclarer. Le Docteur van Espeo, & ſa Partie adverſe en étoient contans tous deux; & perſonne ne ſongeoit à récuſer ni le Juge, ni aucun dea Aſſeſſeurs.

Cependant une récuſation bien fondée ſur des raiſons ſolides, étoit le ſeul moyen légitime d'exclure du jugement quelqu'un de ces Meſſieurs. Mais ceux qui vouloient perdre le Docteur van Eſpen, prirent bientôt des voies plus courtes pour empêcher que ce Docteur ne gagnât ſa Cauſe pas devant des Juges ſi integres.

On aſſura alors que le Vice-Recteur reçut un ordre de ſe rendre à Bruxelles chez le Comte de Baillet, où en effet il ſe rendit au plûtôt, & vit ce Chef & Préſident le 27. Juin, le Secretaire Heems y étant préſent.

Le Chef & Préſident propoſa d'augmenter le nombre des Aſſeſſeurs juſqu'à ſept, & donna en même tems ao Vice-Recteur une liſte de douze Avocata, du nombre deſquels il pourroit choiſir ces nouveaux Aſſeſſeurs. Le Vice Recteur remontra que ce n'étoit point l'uſage de prendre un ſi grand nombre d'Aſſeſſeurs, à cauſe des grands frais que cela cauſe aux Parties.

Néanmoins craignant peut-être que s'il ne ſe relachoit en quelque choſe, on n'employât des violences, il vit encore une fois le Comte de Baillet le même jour après midi, & convint avec lui, qu'outre les trois Aſſeſſeurs déja nommés il en prendroit encore deux. En conſéqueoce de cette convention, il nomma dès le landemain, à la Requête du Promoteur, (†) pour nouveaux Aſſeſſeurs les Avocats Deſcartes & van der Vorſt, qui étoient tous deux du nombre des douze que le Chef & Préſident avoit marqués dans ſa liſte.

Le Docteur van Eſpen ſe confiant toujours en la bonté de ſa cauſe, crût ne devoir pas s'oppoſer à cette nomination de noveaux Aſſeſſeurs, quoiqu'elle ne parût pas être dans les regles. Il eſperoit qu'après cette condeſcendance, le cours de la Juſtice ne ſeroit plus interrompu.

Mais on n'en demeura plus là. Des cinq Aſſeſſeurs dont on étoit convenu, trois, ſçavoir les Avocats Cools, Tourneville, & de Swert, arriverent à Louvain pour le jour marqué. Ils s'aſſemblerent le 30. Juin au matin chez le Vice-Recteur pour procéder à la lecture du procès: Le Fiſcal & le Promoteur s'y trouverent auſſi pour la même fin.

Au même tems le Vice Recteur reçût une lettre de la Cour paraphée *de Baillet*, qui marquoit que pour des raiſons ſuperieures (qu'on n'exprimoit pas) l'intention étoit que l'Avocat de Swert n'intervint point dans la *déciſion* du procès: que l'Avocat Van der Vorſt s'étant excuſé de quoi le Vice-Recteur ne ſavoit rien) il falloit à la place de ces deux Avocats nommer deux autres Aſſeſſeurs que le Vice-Recteur pourroit choiſir d'entre le nombre des ſix Avocats dont on lui envoyoit la liſte.

Il étoit viſible que ces Ordres étoient ſurpris. Car outre que c'étoit ôter la liberté aux Juges, on voit bien que ſi l'Avocat Van der Vorſt avoit eu intention de s'excuſer, il étoit naturel qu'il le mandât lui même au Juge. Or c'eſt ce qu'il n'avoit pas fait. Et il eſt ſurprenant que le Comte de Baillet fût plûtôt informé des excuſes de cet Avocat, que le Juge qui l'avoit nommé.

Néanmoins le Vice-Recteur ayant lu cette Lettre, prit à part l'Avocat de Swert pour la lui communiquer; le priant de vouloir s'abſtenir de la Lecture du procès juſqu'à ce qu'on eut mieux informé la Cour. Sur quoi cet Avocat ſe rétira d'abord.

Le Vice-Recteur convint enſuite avec les deux autres Aſſeſſeurs, auſſi bien qu'avec le Fiſcal & le Promoteur, de procéder à la ſimple lecture du procès; puiſque les Aſſeſſeurs étoient venus à Louvain pour cette ſeule raiſon. On convint auſſi que les trois Aſſeſſeurs abſens pourroient faire la même lecture par après; & qu'enſuite on procéderoit conjonctement à la repetition, judicature, & déciſion du procès. L'Advocat Deſcartes avoit auſſi ſuggeré le même moyen par lettre, à cauſe que pour des raiſons très légitimes il ne pouvoit alors ſe rendre à Louvain.

Ainſi on lût le procès avec leſdits Aſſeſſeurs & le Fiſcal juſqu'à midi: & on s'aſſembla encore après midi pour continuer la lecture.

Mais le Docteur van Eſpen ayant appris qu'on faiſoit cette lecture ſans que l'Avocat de Swert y aſſiſtât, quoi qu'il fut venu expreſſement à Louvain pour cela, préſenta dès cette après-midi une Requête au Vice-Recteur, (**) où il requeroit & ſoutenoit que ledit Avocat, qui étoit reconnu par le Promoteur même, devoit entrevenir en cette cauſe, auſſi bien que les autres Aſſeſſeurs: faute de quoi il déclaroit qu'il proteſtoit de nullité & de deni de juſtice.

Le Vice-Recteur fit communiquer cette Requête à la partie pour y répondre dans une heure. La réponſe vue, il fût jugé qu'on laiſſeroit entrevenir ledit Avocat de Swert à la *lecture* pour le lendemain. On lui donna en même tems à lire en ſon particulier ce qui avoit deja été lu.

Le Vice Recteur envoya dès le même jour par un exprès une Repréſentation à la Cour au ſujet des ordres pour le choix de deux nouveaux Aſſeſſeurs. Il remontra particuliairement que l'Avocat de Swert étant nommé pour Aſſeſſeur *in actis*, & ayant

(*) Voyez Cauſa Eſpeniana Liv. II.

(†) Ibid.

(**) Ibid.

Digitized by Google

ayant accepté par écrit cette fonction, le Juge ne pouvoit, ſans lui faire injure, l'exclure du nombre des Aſſeſſeurs, vu ſur tout qu'aucune des deux parties ne le récuſoit, bien loin d'alleguer aucune raiſon de récuſation.

Mais les adverſaires du Docteur van Eſpen ſe ſervirent bien d'autres moyens que de repréſentations. Dès le même ſoir le Promoteur partit pour Bruxelles; & ſi tard, qu'il eſt quaſi impoſſible qu'il ait pu y arriver avant dix heures de nuit. Il alla d'abord chez le Comte de Baillet: lequel non obſtant l'heur indue, & que la Cour fût déja fermée, trouva moyen de faire expedier la même nuit deux Ordres trés forts, avec leſquels le Promoteur fut de retour à Louvain de grand matin, pour le pouvoir inſinuer, comme il fit avant l'heure fixée pour continuer la lecture du Procés, c'eſt à dire avant huit heures. On laiſſe à conſiderer ſi de tels Ordres peuvent être expediés en de telles circonſtances ſans ſurpriſe.

L'une de ces Pieces étoit un Ordre à l'Avocat de Swert, portant défenſe d'intervenir encore au Procès, & lui enjoignant de revenir inceſſamment à Bruxelles, à peine de déſobéiſſance: Et étoit paraphé *de Baillet*. Sur quoi cet Avocat partit en effet.

L'autre s'adreſſoit au Vice-Recteur, où en lui faiſant de grands reproches, on lui enjoignoit auſſi de venir inceſſamment à Bruxelles pour rendre compte de ſa conduite, à peine d'être puni comme déſobéiſſant: étoit paraphé *de Baillet*.

Le Vice Recteur partit auſſitôt, & comparut encore devant le Comte de Baillet, qui lui fit bien des reproches & des menaces ſur la déſobéiſſance prétendue aux Ordres de la Cour; rejetta bien loin les Droits de l'Univerſité de Louvain, & contraignit en quelque maniere le Vice-Recteur de répondre de ſa conduite devant lui en préſence de deux Secretaires. Il vouloit ſur tout & abſolument qu'à la place des Avocats Vandervorſt & de Swert, le Vice-Recteur eut à en choiſir deux du nombre des ſix dont il lui donnoit la liſte. On ne doute pas que le Vice-Recteur, qui d'ailleurs eſt très inſtruit des Privileges de l'Univerſité, ne ſe juſtifiât parfaitement, & ne fit voir que le Tribunal du Recteur de l'Univerſité étant dans ſa Judicature indépendant de tout autre, c'étoit une choſe inouïe qu'on le troublât ainſi dans l'éxercice de ſa Charge, pendant qu'aucune des deux parties dans ce procès n'alleguoit rien contre lui, ni contre ſes Aſſeſſeurs.

Malgré toutes ces raiſons, les menaces alloient toujours en augmentant. Tout le monde parloit de l'orage qui alloit fondre ſur le Vice-Recteur.

On aſſuroit comme une choſe certaine, qu'il y avoit déja un Ordre tout dreſſé pour le ſuſpendre de l'éxercice de toutes ſes fonctions.

Un Gentil homme pour lors Chef & Bourguemaitre de la Ville de Louvain qui avoit beaucoup de connoiſſance à la Cour, vint pluſieurs fois avertir le Vice-Recteur, qu'on avoit deſſain de l'enlever & de l'enfermer dans quelque Château.

Les deux Avocats firent ceſſer cet embarras. L'Avocat Vandervorſt après avoir démandé au Vice-Recteur le tems de deliberer, s'excuſa enfin poſitivement. Et l'Avocat de Swert écrivit une Lettre au Vice-Recteur par laquelle il déclaroit qu'il ſe déſiſtoit de l'Aſſeſſorat.

Après cela vint une nouvelle Lettre qui contenoit, à ce qu'on dit, des reproches bien ſenſibles au Vice Recteur, & qui lui ordonnoit de choiſir deux nouveaux Aſſeſſeurs d'entre les ſix Avocats nommés dans la ſusdite liſte.

De ſorte que le Vice-Recteur fut enfin forcé de ſe rendre encore ſur ce point là. Il déclara donc le 7. Juillet (*) qu'il nommoit pour nouveaux Aſſeſſeurs les Avocats Fierlants & de Fooz, tous deux du nombre des ſix dont le Chef & Préſident avoit donné la liſte.

On paſſe ſous ſilence les voyages continuels que faiſoient à Bruxelles pendant tout le cours de cette affaire les adverſes parties, c'eſt à dire, le Fiſcal, le Promoteur & le Procureur d'Office. Ce n'étoit qu'allées & venues, & toujours chez le Comte de Baillet. Ils ne pouvoient fournir aucune écriture qui n'eut été vue & approuvée de ce Comte.

Après bien des delais, les cinq Aſſeſſeurs, dont trois étoient du nombre de ceux que la partie avoient ſuggerés dans les liſtes, s'aſſemblerent enfin pour lire le procès le 29. Juillet.

Le 30. le Docteur van Eſpen préſenta un Mémoire, où il prétendoit, que le Fiſcal de l'Univerſité, étant ſa partie adverſe, devoit s'abſtenir des délibérations des Juges. Il laiſſoit cependant ce point à la prudence du Vice Recteur, pour ne pas empêcher par un nouvel incident la déciſion du Principal.

Rien ne paroiſſoit plus raiſonnable que cette réquiſition, & le Fiſcal y a enfin acquieſcé lui-même ſous le Rectorat ſuivant. Mais pour cette fois-là, ce même Fiſcal s'y oppoſa avec tant de hauteur, que le Vice-Recteur, quoique convaincu de l'équité de la demande du Docteur van Eſpen, crut devoir diſſimuler cela, & ſouffrir que le Fiſcal fut préſent aux délibérations, pour éviter une nouvelle conteſtation, & peut-être de nouvelles violences.

Il y a toute apparence que le Fiſcal s'obſtina ſi fort à être préſent aux délibérations, parce qu'il étoit muni de pluſieurs Ordres capables d'intimider les Aſſeſſeurs. Au moins eſt il certain qu'il a dit en leur préſence, qu'il avoit des Ordres de ſe ſaiſir du Motif de Droit ou *Factum* du Docteur van Eſpen.

Ce fut peut-être pour prévenir cette démarche, que les Juges ne prononcerent point de Sentence définitive. Ils ſe contenterent de donner le 31. Juillet une *Interlocutoire* (†), où ils ordonnoient qu'il ſeroit donné à la partie adverſe une copie du Motif du Docteur van Eſpen, afin d'y répondre par une Triplique.

Cette Interlocutoire ſi peu attendu & inuſitée dans ce Tribunal, fit croire à tout le monde, que les Aſſeſſeurs avoient reçu des défenſes de prononcer aucune Sentence definitive. En effet la partie adverſe ne s'attendoit à autre choſe à voir, en cas de définitive, que le Docteur van Eſpen déclaré abſous, quoique la plûpart des Juges euſſent été ſuggerés de leur part.

Voilà à peu près ce qu'on a pu déterrer des intrigues, que les puiſſans adverſaires du Docteur van Eſpen ont tramées contre lui. Et s'il plaiſoit à Sa Majeſté Imperiale & Catholique de faire enjoindre entre autres à l'Avocat Fiſcal, au Promoteur, au Procureur & au Vice Recteur d'alors, dont on a parlé ci deſſus, de déclarer ingénuement ce qui leur eſt connu dans cette affaire, peut être qu'ils ne rendroient pas ſeulement témoignage aux faits ici énoncés, mais qu'ils découvriroient même bien d'autres particularités qui feroient voir l'étrange oppreſſion du Docteur van Eſpen.

Après quoi on laiſſe à conſiderer, ſi des Juges de l'Univerſité ont la liberté requiſe, tant qu'un homme auſſi puiſſant que le Comte de Baillet conduit lui ſeul une affaire dont il eſt lui-même Juge & partie.

(*) *Cauſa Eſpeniana*, Liv, II.

(†) Ibid.

Cependant cette Interlocutoire ne laiſſoit pas d'être bien plus avantageuſe à ce Docteur qu'à ſes adverſaires: car elle marquoit aſſés que les juges ne trouvoient pas encore qu'on l'eut convaincu d'aucun délit. Elle faiſoit auſſi du Motif de ce Docteur, partie du procès. Elle fixoit la conteſtation dans les points traités dans ce Motif. Elle ordonnoit enfin à la partie adverſe de répondre à ce Motif: ce qu'on étoit bien aſſuré qu'on ne feroit jamais d'une maniere qui eut quelque apparence de ſolidité.

En effet près de cinq mois ſe paſſerent ſans que la partie adverſe répondit rien du tout; & tout le monde croyoit qu'il ne ſeroit plus parlé de cette affaire, & qu'on laiſſeroit le Docteur van Eſpen en repos.

Pendant cet intervalle, un nouveau Recteur fut choiſi. C'eſt le Sieur van Kiel, qui étoit pris de la Faculté des Arts. Les ennemis du Docteur van Eſpen connoiſſoient aſſez ce Recteur pour ne pas douter qu'ils pourroient faire de lui ce qu'ils voudroient; & que comme il n'avoit pas encore été engagé en des affaires de cette nature, le Docteur van Eſpen ne trouveroit aucun moyen de le récuſer.

C'eſt ce qui eſt réellement arrivé. Après un ſi long ſilence, la partie adverſe produiſit un aſſez petit Écrit ſous le nom de Triplique, où au lieu de répondre ſur le Motif du Docteur van Eſpen, comme il lui étoit ordonné par la Sentence Interlocutoire, elle ſoutient qu'on ne devoit pas s'arrêter à examiner le crime de l'accuſé; que ce point là étoit déja jugé au Conſeil d'Etat par l'Ordonnance du 12. Septembre 1725. & que le Recteur n'avoit d'autre pouvoir que pour infliger les peines.

Le Docteur van Eſpen fit bientôt voir par ſa Quadruplique, que la partie adverſe avouoit par là, qu'elle ne pouvoit pas prouver le crime dont elle l'avoit accuſé; qu'ainſi après un an de procès, elle renonçoit clairement à l'accuſation intentée; que ne ſatisfaiſant pas à la Sentence Interlocutoire, elle devoit être condamnée par Sentence définitive. Qu'au reſte il n'y avoit rien de plus inouie & de plus indigne d'un Fiſcal de l'Univerſité, que de ſoutenir que le Recteur, reconnu par tout le monde & déclaré par les Ordres mêmes de Sa Majeſté Impériale Catholique pour juge compétant de l'accuſé, n'auroit pas droit de juger de l'accuſation, & n'auroit qu'à infliger des peines pour un prétendu crime dont il ne pourroit pas prendre connoiſſance. Que ce n'étoit qu'un nouvel échappatoire, puiſque depuis un an les parties avoient conteſté de part & d'autre ſur le fond de l'accuſation, & que l'accuſateur avoit conſenti lui même juridiquement à la récuſation du Recteur précedent faite par le Docteur van Eſpen, laquelle récuſation avoit été fondée uniquement, comme on a déja remarqué ci-deſſus, ſur ce que le Recteur avoit dit dans une converſation particuliere préciſément la même choſe que l'accuſateur ſoutient préſentement.

Mais il parut bien que l'accuſateur ne s'étoit réduit à une ſi étrange Prétention que parce que tout étoit déja concerté ſur ce pied là par quelque intrigue ſécrete.

Car peu de jours après, c'eſt-à-dire le 7. Fevrier 1728. lorſque perſonne ne s'y attendoit, ſans qu'on fut convenu de l'Inventaire des pieces du procès, ſans qu'on put être averti que le procès étoit en lecture, pendant que le Docteur van Eſpen travailloit à ſon Motif ſécret, le Recteur porta clandeſtinement un Sentence (*) qu'il fit afficher en plein midi aux deux endroits les plus remarquables de la Ville. Elle y demeura affichée pendant quatre heures entieres, avant qu'elle fut inſinuée à ce Docteur. Preuve évidente de la paſſion du Juge, & d'un deſſein de diffamer; puiſque la Sentence même n'ordonnoit pas l'affixion, qui cependant s'eſt faite ſous le ſceau de l'Univerſité, lequel eſt toujours entre les mains du Recteur.

Par cette Sentence, le Docteur van Eſpen eſt condamné à revoquer & retracter la *Reponſe Epiſtolaire* dans l'eſpace de trois ſemaines, à peine de proviſion ulterieure à ſa charge; & cependant ſuſpens proviſionallement de toutes fonctions Eccleſiaſtiques & Académiques, & enfin condamné à tous les dépens.

C'eſt ce que le Recteur ordonne ſans juger du merite de la Cauſe. Car il déclare uniquement le Docteur van Eſpen convaincu d'être Auteur de la *Réponſe Epiſtolaire* lacerée par Ordonnance du Conſeil d'Etat; & c'eſt pour cette ſeule raiſon qu'il le condamne: c'eſt à dire que le Recteur pour ſacrifier le Docteur van Eſpen à ſes puiſſans ennemis, ſacrifie lui-même ſa propre Juriſdiction qu'il devoit maintenir en vertu de ſon Serment, & foule aux pieds tout droit & tout ordre judiciaire, au mépris des Loix divines & humaines, & en particulier des Ordres exprès de notre Auguſte Souverain, portant clairement qu'après même que le Docteur van Eſpen ſe ſeroit evoué Auteur de la *Réponſe Epiſtolaire*, il devoit *y être fait droit*, ſervato juris ordine, *ſelon les Loix du Pays & Canons de l'Egliſe*.

Il eſt encore plus étonnant que le Docteur van Eſpen eſt condamné ſans avoir connu ſes juges, & ſans les connoître juſqu'à préſent.

Car ledit Recteur, n'étant pas juriſconſulte, étoit obligé de former ſa Sentence, comme on a remarqué ci deſſus, ſur l'avis des Aſſeſſeurs, qui ſont par conſéquent véritablement juges en ces occaſions.

Or juſqu'à préſent on ne ſait pas quels ont été ces Aſſeſſeurs. Ainſi le Docteur van Eſpen ne ſait point s'il n'a pas été jugé par des ennemis déclarés, ou au moins par des perſonnes qu'il auroit pu récuſer légitimement. L'équité naturelle dicte que le Recteur auroit dû déclarer ſes Aſſeſſeurs avant le jugement; & la partie adverſe n'a pas manqué de réquérir ſous le Rectorat précedent, que cela ſe fit. Le juge y conſentit alors. Et qui ne voit que ſi l'accuſateur prétend avoir droit de connoître les Aſſeſſeurs; s'il preſſe là deſſus, comme on l'a marqué ci-devant, & s'il l'obtient; qui ne voit, dis-je, que ſelon toutes les regles de l'équité, l'accuſé a bien plus de droit de les connoître. Toutes les loix étant plus favorables à l'accuſé qu'à l'accuſateur?

Ce qu'il y a de certain, eſt qu'aucun des cinq Aſſeſſeurs, qui ont donné la ſentence Interlocutoire dont on a parlé ci deſſus, n'a été conſulté ſur la ſentence définitive: eux qui avoient été juridiquement nommés pour décider cette Cauſe; qui étoient au fait plus que d'autres ne pouvoient être; qui étoient déja reconnus du conſentement des deux parties, & dont même le plus grand nombre avoit été ſuggeré par les adverſaires du Docteur van Eſpen.

A quoi on peut ajouter, que le Docteur van Eſpen ayent ſoutenu que les ſuſdits cinq Aſſeſſeurs devoient intervenir à la déciſion de cette Cauſe à l'excluſion de tous autres: la partie adverſe n'y avoit point contrédit (†).

Enfin il eſt évident que le Docteur van Eſpen ſe trouve condamné pour un prétendu délit qu'on n'a pas voulu examiner en jugement contradictoire; & qu'ainſi, à proprement parler, il eſt condamné ſans avoir été etendu.

Car

(*) *Cauſa Eſpeniana*, Liv. II. *in fine*.

(†) *Cauſa Eſpeniana*, Liv. II.

Digitized by Google

Car il ne fut point entendu par devant le Conſeil d'Etat (malgré ſes très humbles & fréquentes Supplications) lorſqu'on y fit l'Ordonnance contre la *Réponſe Epiſtolaire*. Le prétexte qu'on allégua pour ne pas l'entendre, étoit qu'il s'agiſſoit ſeulement d'un Ecrit portant ſon nom, & non de ſa perſonne.

Maintenant qu'il s'agit bien clairement de ſa perſonne, on le juge & on le condamne uniquement en vertu de cette Ordonnance du Conſeil d'Etat, ſans examiner ſon crime prétendu.

Après des injuſtices & des irrégularités ſi criantes, il ſeroit inutile de détailler pluſieurs autres marques d'animoſité, de précipitation, & de deſſein d'opprimer, dont cette affaire porte les caracteres dans toutes ſes circonſtances.

Le Docteur van Eſpen tâcha de ſe pourvoir contre cette Sentence par un Appel aux Juges établis par l'Univerſité, pour recevoir les Appels des Sentences Rectorales. Mais il parut bien qu'on étoit réſolu de ne garder aucune méſure. Car quoiqu'il s'y agit d'une Sentence définitive, ainſi qu'elle la porte en propres termes, le Recteur néanmoins en faiſant ſemblant de déférer à l'Appel, voulut, que cependant ſa Sentence auroit ſon exécution. (*)

C'étoit dire aſſés clairement, que ſi non obſtant l'Appel, le Docteur van Eſpen ne revoquoit ſon Ecrit dans le terme preſcrit (qui n'étoit que de trois ſemaines) le Recteur pourroit ſe ſervir des moyens qu'il jugeroit à propos pour contraindre ce Docteur à cette revocation: Ce qui auroit pu aller jusqu'à la priſon & d'autres mauvais traitemens aux quels un vieillard de 82. ans, & d'une ſanté très foible, n'auroit pu réſiſter ſans une grace miraculeuſe.

Auſſi le Sieur Hoynk van Papendrecht, Chanoine & Vicaire Général du Cardinal Archevêque de Malines, ne pouvant contenir ſa paſſion, publia auſſitôt & avant l'expiration du terme de trois ſemaines, un Ecrit intitulé *Epiſtola ad Eskelium* auquel il joignoit une copie imprimée de la Sentence du Recteur.

Il y annonça par avance & d'un air triomphant la Rétractation future du Docteur van Eſpen, en répétant pluſieurs fois avec affectation, que ſi ce Docteur ne révoquoit au plutôt ſon Ecrit de bon cœur, il ſeroit au moins obligé de le faire bientôt, *coactus Judice cogente*, &c.

On voit par tout cela que le Docteur van Eſpen devoit s'attendre à toute ſorte d'extrêmité, ou ſe réſoudre à reconnoitre pour légitime une Sentence ſi pleine d'abus, & à faire une Rétractation contraire aux lumieres de ſa conſcience, aux droits de l'Egliſe, à ceux du Prince & de la Patrie, ainſi qu'il croit l'avoir démontré évidemment dans les pieces du Procès, auxquelles le Recteur auroit du faire attention.

La brieveté du tems & la diſtance des lieux ne lui permettoient pas d'eſpérer qu'il pût obtenir l'auguſte Protection de Sa Majeſté Impériale & Catholique, avant que ſes ennemis euſſent pu exécuter leurs deſſeins ſur ſa perſonne.

Ces conſidérations déterminerent enfin le Docteur van Eſpen à prendre le parti de la retraite, quelque difficile que fut ce parti pour un homme âgé & infirme, qui depuis ſon enfance a toujours vécu dans le ſein de ſa Patrie, qui a toujours eu un attachement reſpectueux pour ſes Souverains de l'auguſte Maiſon d'Autriche.

Il avoit encore d'autres raiſons de ſe retirer. C'eſt qu'il a remarqué depuis quelque tems une ligue de pluſieurs perſonnes puiſſantes, qui ſemblent avoir conſpiré ſa perte, en l'accablant tous les jours de véxations nouvelles, & trouvant le moyen de lui fermer le chemin de la Juſtice. En voici un autre exemple.

Pendant onze ans de l'Epiſcopat de Mr. le Cardinal d'Alſace, le Docteur van Eſpen n'avoit pas été inquiété de la part de ſon Eminence. Il ne s'attendoit pas à l'être jamais, vû l'exemtion inconteſtable de tous les Membres de l'Univerſité de Louvain.

Cependant lorsque le grand Procès du Docteur van Eſpen devant le Recteur, étoit comme dans ſa criſe, & donnoit le plus d'occupation, c'eſt à dire, aux mois d'Avril & de Mai de l'année derniere; la prévention du Cardinal lui inſpira d'attaquer ce Docteur ſur ſa foi, de la maniere du monde la plus indigne & la plus outrageuſe. C'étoit un coup de reſerve pour accabler ou diffamer ce Docteur, qui paroiſſoit en ce tems là pouvoir eſpérer de ſortir de ſon Procès à ſon avantage.

Ce Cardinal envoya donc jusqu'à deux fois le Docteur Damen chés le Docteur van Eſpen, pour le ſommer devant témoins de renouveller la Profeſſion de Foi ſelon la Bulle de Pie IV., de ſigner le fameux Formulaire ſelon le ſens de la Bulle *Vineam Domini*, & de recevoir purement & ſimplement la Bulle *Unigenitus* (†).

Le Docteur van Eſpen a fait pluſieurs fois & avec ſerment la Profeſſion de Foi ſelon la Bulle de Pie IV. Il a loué pluſieurs fois cette Profeſſion dans ſes Ouvrages. Ainſi le Cardinal, qui ne peut ignorer cela, traite ce Docteur comme un impie qui auroit fait un jeu de ſon ſerment & de toute la Religion; puisqu'il exige de lui qu'il renouvelle encore une fois cette Profeſſion de Foi; & qu'il le faſſe, dit-il dans ſa premiere Lettre au Sieur Damen, *avec un cœur pur & une Foi non feinte.*

Il traite le Docteur van Eſpen dans la même Lettre comme un homme qui auroit quitté l'Egliſe Catholique; car il l'exhorte de ſe rendre *digne de retourner au ſein de l'Egliſe & d'y être reçu.*

Cette Lettre, & encore plus la ſeconde, eſt pleine d'outrages ſemblables. Il n'eſt guéres poſſible de traiter plus indignement un Prêtre octogenaire, qui par la miſéricorde de Dieu aimeroit mieux répandre ſon ſang, que de donner atteinte à aucun Article de la Foi Catholique.

Cependant ce Cardinal n'allégua & ne ſauroit alléguer aucun prétexte apparent de traiter le Docteur van Eſpen d'une maniere ſi énorme.

En exigeant du même Docteur la ſignature du Formulaire, il le traite comme ſuſpect ſur la matiere des cinq Propoſitions: ce qui eſt clairement défendu par les Brefs d'Innocent XII. addreſſés aux Evêques du Pays-Bas. Or ces Brefs ont été donnés après un jugement contradictoire, & légitimement publiés dans ce Pays; au lieu que la Bulle *Vineam Domini*, que le Cardinal veut faire valoir, manque de l'une & de l'autre de ces deux conditions.

Enfin le Cardinal exigea que le Docteur van Eſpen non ſeulement acceptât, mais acceptât *purement & ſimplement* la Bulle *Unigenitus*, malgré les Ordres ſi exprès de Sa Majeſté Impériale & Catholique du 26 Mai 1723. qui défendent aux Evêques du Pays-Bas *d'exiger ni permettre qu'on exige des ſouſcriptions* à ladite Bulle.

Le Cardinal va même dans ſa ſeconde Lettre jusqu'à ménacer le Docteur van Eſpen (quoiqu'il ne ſoit pas ſon Juge) de la *rigueur des SS. Canons*, & défend dès à préſent de lui adminiſtrer *aucun Sacrément*, s'il ne ſe rend pas à tout ce que Son Eminence exige de lui.

(*) *Cauſa Eſpeniana*, Liv. II.

(†) Voyés la Déclaration que ce Docteur donna enſuite le 15. Mai 1727. *Cauſa Eſpeniana*, Liv. III. Lett. C.

Et pour marquer combien il ſe met peu en peine des Ordres ſusdits de Sa Majeſté Impériale & Catholique, il ordonne lui même au Docteur Damen de donner copie au Docteur van Eſpen de ces deux Lettres.

Contre une véxation ſi énorme, le Docteur van Eſpen prit ſon recours au Conſeil Souverain de Brabant. Ce Conſeil a donné jusqu'à deux Conſultes en faveur de ce Docteur, ſans qu'on lui eût encore permis de faire droit ſur la Requête.

Ainſi les Ordres du Cardinal ſubſiſtant toujours, on voit quel traitement le Docteur van Eſpen pourroit attendre à l'heure de la mort.

Si toutefois le zele impétueux de certaines perſonnes leur permettoit de différer jusqu'à ce temslà, à quoi il n'y a guéres d'apparence.

Car on a vû déja que non obſtant le recours au Conſeil de Brabant, des faux zelés n'ont pas ceſſé d'outrager publiquement le Docteur van Eſpen ſur cette affaire là même, en marquant aſſés clairement quels traitemens on lui deſtinoit.

Le Docteur Damen prononça là-deſſus dans un Acte public une harangue latine très emportée, qu'il a fait imprimer depuis.

Un Ecrivain Anonyme publia au mois de Novembre dernier un Ecrit appellé *Irenikon* qui déchire le Docteur van Eſpen en pluſieurs endroits de la maniere la plus indigne, jusqu'à le traiter, en le nommant, de *fourbe*, qui change de ſentimens ſélon ſes différens intérêts. Ce ſéditieux Ecrivain ne parle que d'hérésie notoire, d'exaction de la Bulle *Unigenitus*, de réfus des Sacrémens & de la ſépulture Ecclésiaſtique. Cet Ecrit ſut imprimé dans la ſuite une ſeconde fois, augmenté de beaucoup d'injures nouvelles, & portant un nouveaux titre perſonnellement injurieux au Docteur van Eſpen. (a)

Il eſt vrai que c'eſt un Anonyme. Mais ce libelle a été imprimé à Malines chés l'Imprimeur du Cardinal & approuvé par ce même Docteur Damen, dont le Cardinal s'étoit ſervi pour faire les interrogatoires ſusdits au Docteur van Eſpen.

A cette occaſion le Docteur van Eſpen prit de nouveau ſon recours au Conſeil de Brabant.

Mais on l'empêche toujours d'agir. Des perſonnes ſi puiſſantes & ſi animées que le ſont le Cardinal d'Alſace, l'Internonce de Bruxelles & le Comte de Baillet, ne peuvent guéres manquer de trouver les moyens de traverſer le cours de la Juſtice, & d'accabler tôt au tard un particulier, un vieillard qui n'a d'autre appui que la bonté de ſa cauſe.

Cette multitude de véxations, dont on n'a exposé ici qu'un racourci; celle dont on ménace publiquement pour l'avenir; d'autres encore plus dures qui étoient aiſées à prevoir, & qu'on avoit tout lieu d'attendre de l'animoſité de perſonnes ſi puiſſantes; enfin l'impoſſibilité de défendre par aucun Ecrit public ſa foi & ſon honneur, qu'on déchire impunément par des harangues & des libelles diffamatoires: Tout cela paroit plus que ſuffiſant pour juſtifier la retraite du Docteur van Eſpen, dont l'unique deſſein eſt de ſe mettre à couvert de l'oppreſſion, & de paſſer le peu de vie qui lui reſte, dans la ſeule occupation de ſe préparer à la mort, ſans en être détourné par d'autres ſoins.

F I N.

(a) D. Z. B. van Eſpen, propriis ſcriptis jugulatus, ſive &c.

O.

APOLOGIA PRO FUGA

Z. B. VAN ESPEN J. U. D. ET SS. CAN. PROF.

Rationem redditurus omni æquo lectori, cur hâc ætate, hoc eſt annum agens 82, diſceſſerim è Patriâ, & urbe Lovanienſe in quâ natus & educatus hactenus vixeram, videor mihi debere rem paulo altius repetere, & rerum mearum ſtatum candidè enarrare: cùm ſine harum cognitione vix benè judicari poſſit de cauſis quæ me huc impulerunt.

Annus agitur 53. ex quo juris utriusque Doctor creatus ſum in Academia Lovanienſi, cùm eſſem Presbyter, credidi Profeſſioni meæ magis convenire peculiare ſtudium juris Canonici quam civilis: cùm ex illo magis quàm ex hoc illuſtrari poſſet Eccleſiaſtica diſciplina.

Sed hîc ſtatim adverti multos Canoniſtas vel potiùs Decretaliſtas non ſatis inſtructos notitiâ antiquitatis Eccleſiaſticæ, ſtatuere principia non ſolida; vel ea quæ habebant ſolida, infirmis argumentis, ſæpè etiam inſtrumentis ſuppoſititiis munire.

Ipſos ergo fontes adivi; hoc eſt ſacra Concilia, Romanorum Pontificum, Epiſcoporum & Principum Decreta: adhibitis etiam eruditorum virorum commentariis, aliisque bonæ notæ ſcriptoribus; ubi perſpicuè deprehendi, & præcipuam & præeminentem autoritatem ſemper agnitam fuiſſe in Romano Pontifice; ſed valdè tamen diverſam ab immenſâ & indefinita poteſtate, quam ei ab aliquot ſeculis adſcribere cœperunt auctores non pauci; quamque homines Curiæ Romanæ Adminiſtris obnoxii ubique promovere ſtudent; non ſine læſione auctoritatis Epiſcoporum, Parochorum, ipſorumque ſupremorum Principum & Magiſtratuum.

Exiſtimavi igitur me rem non inutilem, præſertim Belgio noſtro, ſacturum, evulgando Tractatus aliquos, in quibus ſeparando certa ab incertis conarer veterem ac hodiernam diſciplinam explicare; & quantum fieri poſſet conciliare.

Hinc ſactum eſt, ut, præter *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*, ſucceſſivè ediderim plures Tractatus & diſſertationes circa materias particulares; qui libri, quantum intelligere potui, paſſim non malè audierunt.

Norunt qui mecum familiariùs vixerunt, & ego ſanctè conteſtari poſſum, nullam me unquam laboribus iſtis mercedem temporalem vel percepiſſe vel deſideraſſe; ſed hoc unicè ſpectaſſe, ut quantulumcumque poſſem, publicæ utilitati inſervirem.

Quàm verò, per Dei Miſericordiam ab odio aliâve affectuum vehementiâ ſuerim alienus, vel hinc patet, quòd non modo ſemper ſtuduerim omnem in doctrinâ aut diſciplinâ exceſſum vitare, ſed eam

etiam

etiam ſervare ſtyli modeſtiam & ſimplicitatem, ut nemo mihi calami acerbitatem vel contumelioſas locutiones poſſet objicere.

Cùm tamen candidè ſcriberem prout ſentiebam, non potui evadere offenſionem aliquorum, quibus graviſſimè diſplicet quidquid eorum commoda vel dominationem videtur poſſe minuere: Unde mirum non eſt, quod crebris vexationibus impetitus fuerim.

Leviores conatus, hoc eſt, famoſos libellos qui jam ab annis plusquam 40. ſpargi cœperunt non commemorabo. Nec etiam Romanas prohibitiones *Juris Eccleſiaſtici Univerſi*, & *Tractatûs de promulgatione legum Eccleſiaſticarum*; cùm ſatis notum ſit Romæ paſſim prohiberi, quidquid cum omnibus illius Curiæ placitis non conſentit.

Verum ab hinc annis circiter 20, cœperunt exoriri graviores tempeſtates; quæ equidem ſemper repreſſæ fuerunt, quamdiu patuit via juſtitiæ.

Anno 1707. horrendam impoſturam, toto Belgio jam vulgatam, commentus eſt P. Bernard. *Deſirant*: qui conficto ingenti numero falſorum Inſtrumentorum, me cum pluribus aliis conabatur traducere ut reos plurium ſcelerum, ac nominatim hæreſeos, & perduellionis. Cauſâ legitimè examinatâ, fraus detecta fuit, ac Deſirantius omnibus muniis exutus perpetuo exilio mulctatus eſt. Jam diù ille me pluribus libellis & calumniis invaſerat, quæſito ſemper colore tuendi poteſtatem Pontificiam, cui ne mo unquam magis adulatus eſt quam ille. Poſt impoſturæ tam pudendæ convictionem, nihilominus gaviſus eſt protectione imò & familiaritate Illuſtriſſimi tum Nuntii Colonienſis; Romam poſtremò à Clemente XI. invitatus, illic honorificè vixit, & à biennio circiter obiit.

Anno 1718. alius conatus adhibitus eſt. Repertus eſt, neſcio quis delator, qui illuſtriſſimo Internuotio ſuggereret me quædam in publicis Lectionibus dixiſſe quæ Romani Pontificis auctoritatem læderent. Scripſit eâ de re vir illuſtriſſimus ad Rectorem Univerſitatis, qui ſtatim cauſæ examen inſtituit. Sed cùm nihil criminis deprehenderetur, negotium ſopitum fuit.

Anno 1718. D. P. *Govarts* Vicarius Apoſtolicus Sylvæ-Ducenſis, in Epiſtolâ ſcriptâ ad illuſtriſſimum Archiepiſcopum Mechlinienſem, nunc S. R. E. Cardinalem, ſine ullâ cauſâ vel occaſione contumelioſiſſimè in me invectus eſt. Epiſtolam illam typis edidit idem Archiepiſcopus, inter prætenſa *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis*. De hâc injuriâ conveni in judicio Dictum D. Govarts: & cùm omnia ejus improperia in eo fundarentur quòd jura Principum in libris meis defendiſſem contra prætentiones quaſdam Curiæ Romanæ, cui obſtrictus erat Govartius, juſſit Excell. D. Marchio de Prié, tunc locum tenens Gubernatoris Belgii, ut in cauſâ quæ agitanda erat coram Magno Conſilio, ſeu Parlamento Mechlinienſi, mecum ſe jungerent Fiſcales Regii ejuſdem Parlamenti. Cauſa acta eſt ultrò citòque per biennium & ampliùs. Eventus fuit ut quamquam D. Govarts eſſet ejuſdem Parlamenti Conſiliarius Eccleſiaſticus, cauſâ tamen ceciderit, juſſusque ſit per ipſam ſententiam à talibus imputationibus in poſterum abſtinere ſub interminatione gravioris pœnæ.

Sic quamdiù ordo judiciorum perturbatus non fuit, facilè evaſi ex accuſationibus adverſariorum. Idem contigiſſet in hâc poſtremâ cauſâ, niſi primùm libertas judicio & Judicibus fuiſſet ademta; ac poſtea ſub alio Judice, ante cauſæ inſtructionem ſententia tam occultis inſidiis fuiſſet fabricata, ut hactenùs ignorem à quo vel à quibus lata ſit. Sed negotium hoc paulò fuſius enarrandum eſt.

Occaſione conſecrationis D. Cornelii Steenoven in Archiepiſcopum Ultrajectinum factæ per unum Epiſcopum, ſcilicet illuſtriſſimum Babylonienſem, edidit D. Damen Doctor Lovanienſis *Diſſertationem de numero Epiſcoporum* &c. in quâ frivolis argumentis ac præſertim ex falſis Decretalibus, conabatur oſtendere, invalidam eſſe ordinationem Epiſcopalem ab uno Epiſcopo factam, niſi acceſſerit diſpenſatio Romani Pontificis.

Circa libellum iſtum & quæſtionem in eo pertractatam, quæſivit ſententiam meam vir Ampliſſimus de Clero Ultrajectino, vetere 50. annorum amicitiâ, mihi junctus. Reſpondi pro munere meo Profeſſoris SS. Canonum (nam ex Canonibus Eccleſiaſticis res præcipuè elucidanda erat) ſimulque Diſſertatoris argumenta diſſolvi. Hanc Epiſtolam ſeu reſolutionem Canonicam, vel amicus ille, vel alius quiſpiam in Hollandiâ imprimi curavit, ſub titulo *Reſponſionis Epiſtolaris*, adjectâ præfatione ſuâ.

Statim atque prodiit illud ſcriptum, oſtendit illuſtr. Internuntius Bruxellenſis ſe id ægerrimè ferre; non propter doctrinam quæ in eo aſſerebatur, ſed quia ad calcem Epiſtolæ ſignificaveram me exiſtimare in cauſâ de juribus Eccleſiæ Ultrajectinæ ſubreptum fuiſſe SS. D. Benedicto XIII. quod quidem expreſſeram in verbis quæ nec tenerrimos animos viderentur poſſe offendere; præſertim cùm nemo mihi hactenus moleſtiam creaſſet propter reſolutionem Canonicam in favorem jurium Eccleſiæ Ultrajectinæ, cui ſubſcripſeram jam tum ab anno 1717. cum quatuor Collegis J. U. Doctoribus: quæ reſolutio à pluribus annis impreſſa & reimpreſſa erat.

Sive tamen illuſtr. Internuntius reverà tam acriter indignaretur Reſponſioni Epiſtolari, ſive occaſionem quæreret adverſùm me, propter alios libros jam diu editos; inſtituit vehementem querelam apud Conſilium Status contra *Reſponſionem Epiſtolarem*. Id cùm intellexiſſem, obtuli & ipſe libellum ſupplicem, petens ut, quoniam agebatur de ſcripto præferente nomen meum, traderentur mihi gravamina ſeu objectionum capita, ut ad ea poſſem reſpondere. Nihil obtinui; ſupplicationes bis terque renovavi brevi tempore, inſtantiſſimè rogans ne me inaudito & indefenſo decerneretur aliquid quod famæ meæ obeſſe poſſet. Sed fruſtra ſemper.

Interim non erant unanimes Ampliſſimi Conſilarii; cùm non deëſſent qui nihil putarent ſtatuendum, ſaltem me inaudito. Verum cùm iis ex juſſu Excellentiſſimi Gubernatoris, adjungeretur extra ordinem alius, (qui nunc majori munere fungitur) (*) res eò tandem devenit ut 12. Sept. 1725. ferretur Decretum quo *Reſponſio Epiſtolaris*, jubebatur publicè lacerari ut *injurioſa S. Sedi*, *ſcandaloſa*, & *pernicioſæ conſequentiæ*.

Eodem die ab Aulâ Bruxellenſi mittebantur Mandata ad Rectorem Univerſitatis Lovanienſis & ad Promotorem, ut inquireretur an verè eſſem Auctor Reſponſionis Epiſtolaris, & ubi hoc conſtaret, ſeverè mecum ageretur.

Dum hæc fiebant, auſus ſum recurrere ad ipſum Thronum Auguſtiſſimi Imperatoris, quandoquidem Bruxellis ne audientiam quidem obtinerem. Supplicem querimoniam ſuſcipere dignatus eſt Clementiſſimus Cæſar; mandavitque ut cetera defenſionis meæ argumenta colligerem, atque ad Majeſtatem ſuam mittenda traderem Sereniſſimæ Archiduci, quæ interea in Belgium feliciter advenerat.

Parui quâ decebat Reverentiâ; & adornato ſcripto Gallico non exiguo, (†) curavi menſe Junio 1726. id tradi unà cum demiſſis litteris Sereniſſimæ Archiduci; quæ dignata eſt illud poſtea Viennam mittere.

Illic

(*) D. de Baillet Archipræſes.

(†) *Defenſe ulterieure &c.*

Illic tum invictiſſimus Cæſar rem juſſiſſet examinari, miſit 21. Dec. 1726. mandata altera, quibus jubebatur fieri id quod unice poſtulaveram: videlicet ut exhiberetur mihi exemplar laceratum *Reſponſionis Epiſtolaris*; & ſi me ejus auctorem agnoſcerem, cauſa mea ageretur *coram Judice competente, Rectore Univerſitatis Lovanienſis, & jus diceretur (pour y être fait droit) ſervato juris ordine, ſecundum leges & conſuetudines Patriæ, ac ſacros Canones.*

Cum exhibitum eſſet exemplar laceratum, dedi ſcriptam Declarationem 28. Januarii 1727, me agnoſcere dictum exemplar conforme eſſe (in quantum recordari poteram) originali Reſolutioni à me ſubſcriptæ 4. Junii 1725, excepto titulo & præfatione, quæ adjunxerat Editor.

Itaque paulo poſt cœpit inſtitui actio contra me à Promotore Univerſitatis coram Rectore. Cumque is qui tum Rector erat cauſam præbuiſſet recuſationi quam ſtatim admiſit, negotium devolutum eſt ad vice Rectorem, quem neutra pars recuſavit.

Sic ſpatio trium aut quatuor menſium cauſa principalis ventilabatur utrimque ſatis ordinate. Nullatenus dubitabam de eventu, ſi uſque in finem juris ordo ſervaretur. Neque ipſi adverſarii dubitabant, qui propterea pertæſi legitimorum proceſſuum, aliis mediis uti conſtituerunt, hoc eſt, duplicem de novo vexationem.

Iam. Exorſus eſt Eminentiſſimus Cardinalis Archiepiſcopus Mechlinienſis, ſubito & præter omnem exſpectationem me aggrediens; quaſi ad opprimendum hominem octogenarium & infirmum non ſufficeret una lis, quæ tum maxime flagrabat; ſed de novo iſto negotio aliquid dicendum erit, dum prioris ſtatus & eventus enarrati fuerint.

Altera vexatio fuit frequens perturbatio ordinis judiciarii, adimendo Judicibus libertatem: quod nunc latius exponendum eſt (*a*)...... Ex hac ſincera narratione omnibus puto ſatis apparere; jam diu conſilium fuiſſe Romanæ Curiæ adulatoribus, ut cauſam aliquam quærerent me opprimendi; atque ita deterrendi cæteros à defenſione, quantumvis modeſta, jurium Eccleſiæ & Reipublicæ quæ cum Ultramontanis Opinionibus non conveniunt: nullam tamen cauſam repertam fuiſſe, quæ hoc poſſet efficere, quamdiu juris ordo & æquitas ſervabantur: hoc etiam apparuiſſe in hac poſtrema accuſatione circa *Reſponſionem Epiſtolarem.*

Hinc coactos fuiſſe eos qui me volebant opprimere, juris ordinem perturbare; contra jus omne, contra Eccleſiæ Canones, contra leges & Conſuetudines Patriæ, contra expreſſum mandatum Auguſtiſſimi Imperatoris;

Judicibus primum ademptam fuiſſe libertatem: excluſos Judices in quos ipſa pars adverſa conſenſerat, & qui nunquam recuſati fuerunt: obtruſos alios ex iis quos adverſarii volebant: nec iſtos tamen me condemnaſſe:

Poſtmodum clam & ſubito fabricatam eſſe ſententiam; antequam lis ſatis inſtructa eſſet: eam fuiſſe contra ordinem, & animo diffamandi, ſtatim affixam & publicatam: latam fuiſſe vel ſine Aſſeſſoribus, vel cum talibus qui mihi occultati fuerunt; atque ita me jam a duobus circiter menſibus fuiſſe condemnatum à Judicibus quos in hunc uſque diem ignoro: ipſum Rectorem fateri in ſententia, ſe da cauſa non judicare; ſed tantum agere executorem Decreti Conſilii Status; quod tamen latum fuerat me inaudito; etſi ſæpius petiviſſem audiri:

In ea præſcribi mihi ut revocem *Reſponſionem Epiſtolarem*, intra tres ſeptimanas, ſub interminatione ulterioris pœnæ: cum ab ea legitime, ut ipſa pars adverſa agnoſcit, appellaſſem, noluiſſe Rectorem ut effectus ſententiæ interea ſuſpenderetur: adeoque ſibi reſervaſſe ut, non obſtante appellatione per ulteriores pœnas (quæ vox latiſſime patet) me interim conaretur adigere ad revocationem:

Non omiſſuros fuiſſe homines præpotentes mihique privatim infenſos, quin ad duriſſima quæque impellerent Rectorem, cujus magna eſt poteſtas coactiva: ſpatium trium ſeptimanarum nimis breve fuiſſe, quam ut interea poſſem obtinere effectum recurſus ad ipſum Clementiſſimum Imperatorem, quem alioqui potuiſſem inſtituere:

Ex alia parte me paſſum fuiſſe atrociſſimam injuriam ab Eminentiſſimo Cardinali Archiepiſcopo Mechlinienſi:

Adverſus hanc injuriam, hactenus mihi non patuiſſe viam juſtitiæ, etſi ad illam pluries confugerim:

Subſiſtere interim mandatum Cardinalis de non adminiſtrando mihi ullum ſacramentum, etiam in articulo mortis; niſi ſatisfaciam tribus ejus interrogationibus.

Ex his omnibus evidenter patere, initam eſſe quamdam conſpirationem hominum potentiſſimorum; de me penitus opprimendo, niſi conſentiam voluntati eorum:

Adeo exſpectandam fuiſſe perpetuam & graviſſimam perſecutionem & corporalem & ſpiritualem, niſi contra conſcientiæ dictamen & veritatem agnitam revocarem *Reſponſionem Epiſtolarem*, ſubſcriberem Formulario contra Janſenium juxta ſenſum Bullæ *Vineam Domini Sabaoth*, & pure ac ſimpliciter acceptarem Bullam *Unigenitus*; imo forte niſi plura inſuper præſtarem ad libitum adverſariorum.

Neſcio an apud eos qui hæc attente conſiderare volent, opus ſit probare, non aliud mihi conſilium ſuperfuiſſe, quam ut ſecederem ex chariſſima Patria, ſi vellem evadere plurimas & graviſſimas tentationes, in tam grandæva ætate, & infirma valetudine:

Ac proinde nec levitati, nec deſiderio alterius domicilii conſilium hoc adſcribendum eſſe: quod & ſatis evincit tempus 82. annorum quibus ſemper in Patria habitavi.

Hoc etiam ſincere profiteri poſſum, non proveniſſe ex deſiderio effugiendi moleſtias & vexationes. Scio per Dei gratiam, quantum illæ conferant ad æternam ſalutem. Sed hoc præſertim timui, ne vel vi vel fraude aliquid a me extorquerent adverſarii, quod veritati aut juſtitiæ adverſaretur. Nam, ut nihil dicam de propria infirmitate, quis eſt, qui viribus ſuis diffidere non debeat, & timere, ne ſi inter tanta pericula voluntarie maneat, aliquando labatur cum Petro, qui *putabat ſe poſſe quod ſe velle ſentiebat?*

Hinc plena eſt Scriptura Sacra & Hiſtoria Eccleſiaſtica exemplis & præceptis, quibus docemur fugere perſecutiones. Liceat hic pauca breviter commemorare: non ut fiat aliqua comparatio perſonarum (abſit:) ſed ut pateat ſeceſſum meum non poſſe culpari, niſi talibus argumentis quibus etiam ſanctiſſimorum hominum, imo ipſius Chriſti, exempla & doctrina culparentur.

Fugit Jacob a facie fratris ſui Eſau:

Fugit Moyſes audita exprobratione ſibi facta ab iniquo Iſraelita:

Fugit David pluries vim & inſidias falſorum Fratrum, ipſiusque Saulis à Deo in Regem olim conſtituti:

Fugit Elias per viam 40. dierum:

Fugit Mathatias cum filiis ſuis:

Fugit ipſe Chriſtus Dominus cum Maria & Joſeph in Ægiptum; ac deinde pluries receſſit ab uno loco in alium, ut vitaret inſidias gentis ſuæ, quamdiu nondum venerat hora ejus.

Neque

(*a*) Series Hiſtoriæ deeſt: At ex ſupra relatis inſtrumentis ſuppleri poteſt.

Neque hoc exemplo tantum, ſed & verbis docuit diſcipulos ſuos. *Cum autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam*; adeoque conſilium ſaltem dedit fugiendi perſecutiones.

Quin non deſunt inter SS. Patres qui in iſtis verbis agnoverunt præceptum. S. Cyprianus Epiſt. 20. *ſicut Domini* MANDATA *inſtruunt, interim ſeceſſi*: S. Athanaſius Apol. de fuga ſua ad Conſtant. *Verbum Patris . . . . . hoc præceptum dedit.* Dubitat quidem S. Auguſt. Epiſt. nunc 228. ad Honoratum, dum dicit: *quod Dominus præcepit, ſive permiſit.* Verum loquitur de Epiſcopis & Paſtoribus, de quorum fuga tractat quæſtionem, an quando ſit licita. Sed nullatenus dubitat quin ſemper licita ſit cæteris.

Hinc ab ipſo initio Eccleſiæ in prima perſecutione *omnes diſperſi ſunt per regiones Judææ, & Samariæ præter Apoſtolos.* Act. VIII. 1.

Quam multi vero fugerint primis ſeculis Eccleſiæ, etiam inter ſanctos & martyres, notius eſt quam ut dici debeat: ſed, quod amplius eſt, ubi prohibebatur ab initio ſponte ſe offerre judicibus, ita etiam inter Tertulliani errores numerata eſt ejus opinio qua putabat illicitam eſſe fugam tempore perſecutionis. Imo & conſenſerunt omnes Catholici, aliquando ipſis Epiſcopis & Paſtoribus fugiendum eſſe. Hinc S. Auguſtinus, in prædicta Epiſtola tractans illam quæſtionem, argumentis & exemplis oſtendit *tunc de locis, in quibus, ſumus, premente perſecutione, fugiendum eſſe Chriſti Miniſtris, quando ibi aut plebs Chriſti non fuerit, cui miniſtretur; aut etiam fuerit, & poteſt impleri per alios neceſſarium Miniſterium, quibus eadem non eſt cauſa fugiendi, ſicut in ſporta ſubmiſſus, quod ſupra memoravi, fugit Apoſtolus, cum à perſecutore proprie ipſe quæreretur; aliis utique neceſſitatem ſimilem non habentibus, à quibus illic Miniſterium abſit ut deſereretur Eccleſiæ; Sicut fugit S. Athanaſius Alexandrinus Epiſcopus, cum eum ſpecialiter apprehende Conſtantius cuperet Imperator, nequaquam à cæteris Miniſtris deſerta plebe Catholica, quæ in Alexandria commanebat . : . . Nam quantum neceſſarium fuerit Eccleſiæ, quantumque profuerit quod vir ille manſit in carne, Catholica fides novit, quæ adverſus Arianos hæreticos ore illius & amore defenſa eſt.*

Et ſane non tantum fugit S. Athanaſius, vir alioqui tam invictæ fortitudinis, ſed tota ejus vita ab initio Epiſcopatus per annos fere 40. via aliud fuit quam fuga perpetua & locorum mutatio: ut plane ſuperfluum eſſet plura hic exempla adjungere. Nec ſine cauſa conſtitutum eſt, ut in ejus feſto Evangelica lectio in ſacrificio Miſſæ inciperet a ſupradictis Chriſti verbis: *cum perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam.*

Quid ergo timebant viri tanti, & tam ſancti? An mortem per ſe, quam ſciebant eſſe tranſitum ad vitam æternam? An carcerem, aliasve pœnas? minime; ſed aliorum ſaluti & ſuæ etiam conſulebant. Non ignorabant terribilia multorum exempla, qui cum viſi eſſent fortiſſimi, poſtquam nimis confiſi ſunt viribus ſuis, lapſi ſunt; alii timore mortis, alii tædio exilii, alii carceris, aut minoris etiam pœnæ; alii per fraudes & æquivoca ſeducti & decepti.

Confido igitur neminem ex iis qui agnoſcunt meam cauſam juſtam eſſe & bonam, ægre laturum quod ſeceſſerim. Idem non ſpero ab averſariis, quibus diſplicet quidquid egeris, niſi illis conſentias. His ſufficiat hæc Reſponſio: *ſi fugam exprobant ſe magis pudeat quod perſequantur. Deſinant inſidias tendere, mox gradum ſiſtent qui fugiunt.* (S. Athan. Apol. de fuga. Num. 8.)

FINIS HUJUS V. TOMI.

VA1 1336160

Digitized by Google

Digitized by Google